

LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF ILLINOIS
AT URBANA-CHAMPAIGN

q328.498
R662d
1888/89

R 855

g 328.498
f R662d
1888/89.

ROMANIA

DESBATERILE ADUNĂREI DEPUTAȚILOR

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

SESIUNEA EXTRA-ORDINARA 1888

Sedința de la 1 Noembrie 1888

La orele 12, M. S. Regele intră în sala Adunării și, suindu-Se pe Tron, dă citire următorului Mesagiū :

„ Domnilor senatori,

„ Domnilor deputați,

„ Sunt fericit de câte ori Mă aflu în mijlocul aleșilor națiunei, și cu o vie mulțumire deschid această primă sesiune a noiei Legislaturi.

„ Concursul D-vostre, tot-d'a-una bine venit, este astăzi cu atât mai prețios, cu cât sunteți mai de curind eșiți din alegerile generale și, prin urmare, în cunoștința adevăratelor trebuințe ale țerei.

„ Proiectele de legi, ce guvernul Meū le crede menite a răspunde acelor trebuințe în ordinea economică, judiciară și administrativă și cari vor fi supuse deliberărilor D-vostre în decursul acestei Legislaturi, au fost publicate la timp; pentru ca toți să și pótă forma convingerea asupra lor dupe o matură chibzuință.

„ Domnilor senatori,

„ Domnilor deputați,

„ Constat cu fericire că relațiile Nostre cu Puterile străine sunt din cele mai înbucurătoare.

„ Politica prudentă, ce un patriotism luminat a insuflat tutulor partidelor, dovedesce că regatul României este un element puternic de liniște și de siguranță. În această atitudine corectă stă pentru Noi garanția că ne vom bucura, ca până acum, de încrederea Puterilor celor Mari și de amicitia sinceră a

„ vecinilor noștri din peninsula Balcanică, și ast-fel nu vom compromite întru nimic sforțările acelora cari caută a deslega cestiunile pendinte fără sguduirii violente și a ne asigura pacea, de care avem trebuință, pentru desvoltarea iubitei Nostre țeri.

„ Domnilor senatori,

„ Domnilor deputați,

„ Cele mai importante și mai urgente obiecte ale desbaterilor D-vostre, în sesiunea presintă, sunt: legea pentru iustrăinarea unor părți din bunurile Statului în folosul țeranilor și legea modificătoare pentru tocmelele de lucrări agricole. Aceste legi vor contribui, în măsură largă, la îmbunătățirea sârteii sătenilor, vor linisci în același timp unele spirite rétăcite și vor introduce o mai mare echitate în raporturile dintre proprietari și săteni, spre binele și al unora și al altora.

„ Sunt încredințat că, pentru această lucrare de cea mai mare însemnatate, guvernul Meū va găsi în D-vostre sprijinul experienței și al unei înțelepte îngrijiri.

„ În ceea-ce privesce finanțele, preocuparea de căpetenie a guvernului ca și a D-vostre este de a asigura echilibrul budgetului într'un mod real și temeinic.

„ Cheltuelile publice cu greu s'ar putea reduce fără a impiedica desvoltarea normală a diferitelor servicii ale Statului, și, pe de altă parte, trebuesc acoperite golurile ce s'au dovedit că lasă unele evaluări exagerate. Cu toate acestea, guvernul crede că va putea îndeplini toate cererile momentului

„ prin remanierea în condiții mai echitabile și tot-d'o dată mai producătoare a unora din impositiile existente, fără a sdruncina echilibrul budgetar.

„ Manținend ast-fel sarcinile publice, pe cât a fost cu putință, în limitele actuale, guvernul a căutat să intemeieze această situație pe o basă solidă și, pentru viitor, să păzescă ordinea cea mai riguroasă în operațiile tesaurului, și să veghieze ca toate instituțiile noastre de credit să funcționeze în marginile și în scopul ce le sunt destinate prin legile înființării lor.

„ Spre acesta, pe lângă alte măsuri de o mai mică importanță, guvernul vè va supune proiectele de legi pentru transformarea dărei căilor de comunicație într'un imposit proporțional pe categorii, ceea ce va permite a se desființa taxa de 5% asupra funcționarilor; pentru schimbarea modului de percepere a taxei asupra rachiurilor din fructe, prelevându-se aceasta pe hectar, și pentru reducerea, în compensație, a taxei asupra spirturilor din cereale; pentru stingerea deficitului casei pensiunilor și, în fine, proiectul pentru retragerea biletelor hipotecare de la banca națională, ca o primă măsură în scopul de a consolida valoarea monedei fiduciară și de a face să dispară agiul asupra aurului.

„ Ministerul justiției vè va prezenta mult așteptata lege pentru organizarea judecătorească, prin care se întinde, de-o-cam-dată, inamovibilitatea la curțile de apel,

„ la președinții de tribunale și la
„ judecătorii de instrucțiune. Ră-
„ mâne ca mai târziu să se aplice
„ același principii de lege la toate
„ organele justiției și tot-d'o-dată
„ să se sporească retribuția magis-
„ traților.

„ În administrația județiană și
„ comunală, experiența a dovedit,
„ că legile actuale nu dau un con-
„ trol indestulător asupra între-
„ buințării resurselor disponibile.
„ Până când noile legi, ce sunt în
„ studiu, vor putea să vă fie pre-
„ sentate, veți avea a vă ocupa de
„ situația financiară a unora din a-
„ cele corpuri administrative cari,
„ din cauza legislației actuale, au
„ vădit scădând resursele lor în
„ mod simțitor sau cari, prin ges-
„ tiunea lor în trecut, s'au impo-
„ sură, fără ca resul-
„ să corespundă sa-

„ Lucrările publice, în curs de exe-
„ cutare, au urmat mersul lor regulat
„ și sperăm că în anul viitor Galații
„ și Brăila vor avea instalări la
„ înălțimea porturilor celor mai
„ bine organizate.

„ Guvernul, luând în mână sa ex-
„ ploatarea liniei ferate Ițcani-Ro-
„ man-Botoșani-Iași, va putea rea-
„ liza, prin o administrare mai ef-
„ tină, o economie destul de conside-
„ rabilă în comparare cu trecutul.

„ România, până astăzi, a consa-
„ crat resurse însemnate la constru-
„ irea de drumuri de fer; această operă
„ trebuie condusă mai departe, dar
„ tot-de-odată cere imperios să fie
„ completată printr'o împreunare
„ de șosele cari, lipindu-se de dru-
„ murile de fer, să meargă în toate di-
„ recțiile, să stringă și să trans-
„ porte produsele pământului.

„ Resultatul dorit însă de a avea
„ o rețea întregă de căi ferate și de
„ șosele, tinzând către unul și același
„ scop, reclamă un plan bine stu-
„ diat și cu rigore executat.

„ Mai multe proiecte de legi vi
„ se vor presenta pentru acest sfâr-
„ șit, prevădând și mijlocele de
„ plată, cari, fără a împovăra te-
„ saurul, să'î permită a realiza a-
„ cestă operă importantă din toate
„ punctele de vedere.

„ De departamentul cultelor și
„ al instrucțiunii publice se vor su-
„ pune desbaterilor D-vostre legile
„ pentru întinderea învățământului
„ real și pentru numirea membrilor
„ corpului didactic la școlile pri-
„ mare. S-tu Sinod, precum și o co-
„ misie specială, se ocupă a propune
„ măsurile necesare pentru îmbună-
„ tățirea poziției clerului de mir.
„ Indată ce aceste lucrări vor fi
„ terminate se vor presenta Cor-
„ purilor legiuitoare.

„ Nu putem de cât a Ne felicita
„ cu toții de progresele și de des-
„ voltarea constantă a armatei, gra-
„ ție deosebitei sollicitudinii a țerei
„ care nu a cruțat nici un sacri-
„ ficiu când a fost vorba de înarma-
„ rea și întărirea ei.

„ Și de astăzi țera va dovedi
„ că știe să îngrijescă de sorta oș-
„ teanului român, de a cărui abne-
„ gațiune și devotament fără mar-
„ ginii a fost pururea incredințată,
„ încuviințând mijlocele spre a îm-
„ bunătați, pe de o parte, instruc-
„ țiunea și echipamentul armatei,
„ și spre a pune, pe de alta, prin o
„ nouă lege a pensiunilor militare,
„ răsplata mai în raport cu jertfele
„ ce ostașii sunt chemați a aduce
„ în lungă lor carieră.

„ *Domnilor senatori,*
„ *Domnilor deputați,*

„ Precum vedeți, trebuințele țe-
„ rei cer de la D-vostre cea mai în-
„ cordată activitate.

„ Nu Mă indoiesc că veți pune
„ toate stăruințele pentru a răspun-
„ de la legitima așteptare a Na-
„ țiunii, care v'a ales, și pentru a
„ duce mai departe opera de pro-
„ gres începută de generațiunile tre-
„ cute. Organizarea temeinică a țe-
„ rei înăuntru și ocrotirea ei de ori
„ ce pericole este cugetarea comună
„ în care s'au întâlnit și se vor în-
„ țelni toți fiii prea iubitei noastre
„ Patrii.

„ Dumneșeu să bine-cuvinteze lu-
„ crările D-vostre.

„ Sesiunea Corpurilor legiuitoare
„ este deschisă“.

CAROL.

Președintele consiliului de miniștri și ministru
de interne, **Th. Rosetti**.
Ministru afacerilor străine și ad interim la

agricultură, industrie comerț și domenii,
P. P. Carp.

Ministru cultelor și instrucțiunii publice,
T. Maloirescu.

Ministru lucrărilor publice, **Al. B. Stirbei**.

Ministru de reșeb, **General C. Bărozz**.

Ministru de finanțe, **M. German**.

Ministru de justiție, **A. Marghiloman**.

No. 3.068

1 Noembrie 1888

București.

D. Th. Rosetti, președintele consi-
liului de miniștri: Sesiunea Corpurilor
legiuitoare este deschisă.

— Dupe citirea mesagiului regal, **M. S. Regele** părăsește sala Adunării.

— Adunarea invită pe **D. Iacob Fătu**,
ca cel mai în vârstă dintre deputații pre-
senți, a ocupa fotoliul de președinte pro-
visoriu.

D. Iacob Fătu: D-lor deputați, dacă
nu se va ridica nici o contestațiune în
privința vârstei mele, atunci primesc ma-
rea onoare ce mi se face și mulțumesc o-
nor. Camerei.

Acum invit pe **D-nii I. Lecca**, **N. Fi-
lipescu**, **M. Marescu** și **M. Săulescu**, ca
cei mai tineri dintre deputații prezenți,
a bine-voi să'mi dea concursul D-lor ca
secretari provisorii.

— Se procedează la facerea apelului no-
minal, la care nu răspund 36 D-ni depu-
tați și anume:

Bolnav

D. Dr. C. D. Severeanu.

Absenți fără arătare de motive:

D-nii M. Adamescu, **D. Alexandrescu**,
T. Anastasiu, **C. Andrieș**, **G. Apostolea-
nu**, **N. C. Aslan**, **L. Bogdan**, **U. Boldescu**,
G. Burghilea, **T. Calimach**, **G. Cantaco-
sino**, **C. Deleanu**, **I. Dimitriu**, **G. Emami**,
I. Iancovescu, **N. Ioan**, **G. Leveseanu**, **I.
Miclescu**, **I. Negulici**, **Gr. Păucescu**, **V.
Peiu**, **A. Peșacov**, **V. Pogor**, **I. Poienaru**,
C. Raileanu, **C. Ressu**, **G. Robescu**, **G.
Rosnovanu**, **G. I. Sandulescu-Nenoveanu**,
N. Chiril Săveanu, **D. A. Sturdza**, **M.
Toni**, **V. Urseanu**, **C. Vrabie**.

D. președinte provisoriu: D-lor de-
putați, suntem 136 prezenți, și acum, in-
dată dupe terminarea apelului nominal,
procedem, conform regulamentului, la
împărțirea prin sorți a Camerei în opt
secțiuni, pentru verificarea titlurilor; din
aceste opt secțiuni, șese vor verifica câte
patru județe și două numai câte trei ju-
dețe.

— Se procedează la tragerea sorților și re-
sultatul este cel următor:

Secțiunea I

Putna, Vaslui, Bacău și Buzău.

Secțiunea II

Iași, Argeș, Teleorman și Vâlcea.

Secțiunea III

Dâmbovița, Botoșani, Covurlui și
Neamțu.

Secțiunea IV

Roman, Dolj, Tecuci și Ialomița.

Secțiunea V

Olt, Muscel, Tutova și Romanați.

Secțiunea VI

Râmnicu-Sărat, Vlașca, Suceava și Dorohoi.

Secțiunea VII

Ilfov, Gorj și Mehedinți.

Secțiunea VIII

Brăila, Prahova și Fălciu.

D. președinte provisoriu: D-lor deputați, operațiunea tragerii la sorți a secțiunilor verificătoare fiind terminată, vă rog să bine-voiți a trece în secțiuni spre a vă ocupa cu verificarea titlurilor.

— Ședința este ridicată la ora unu după amiază, și cea următoare se anunță pe a doua zi, 2 Noembrie.

Ședința de la 2 Noembrie 1888

Președința D-lui președinte provisoriu *I. Fétu*.

Ședința se deschide la ora 1 după amiază.

Prezenți 148 D-ni deputați.

Nu răspund la apelul nominal 26 D-ni deputați, și anume:

Bolnav:

D. Dr. C. Dimitrescu-Severeanu.

Absenți fără arătare de motive:

D-nii D. Alexandrescu, T. Anastasiu, N. C. Aslan, L. Bogdan, G. Burghilea, Iancovescu, N. Crețulescu, I. Lahovari, A. Mavrodineanu, V. Morțun, I. Nucșoreanu, V. Pogor, D. Popescu, I. Poienaru, C. Raileanu, D. Sturdza, S. Șomănescu, Gr. Tocilescu, M. Ţoni, A. Vericeanu, G. Vernescu, C. Vrabie.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

D. președinte provisoriu: D-lor deputați, permiteți-mi să vă pun în curent de ceea ce secțiunile au lucrat în privința verificării titlurilor.

Secțiunea întâia a verificat alegerile de la județele Argeș, Teleorman, Vâlcea și Iași, și a numit raportori pe D-nii A. Hina, Ernest Sturdza, C. Boerescu și I. Dimitriadi.

Secțiunea a doua a verificat județele Botoșani, Covurlui, Dâmbovița și Neamțu, și a numit raportor pe D. Gr. Păulescu.

Secțiunea a treia a verificat alegerile de la Roman și are a mai verifica pe cele de la Dolj, Tecuci și Ialomița. Raportor a numit pe D. A. Enacovic.

Secțiunea a patra a verificat județele Olt, Muscel, Romanați și Tutova, și a numit raportori pe D-nii Ulise Boldescu și M. Saulescu.

Secțiunea a cincea a verificat alegerile de la județele Dorohoi, R.-Sărat, Vlașca

și Suceava, și a numit raportor pe D. I. M. Costachi-Epureanu.

Secțiunea a șasea s'a constituit și a amănat lucrarea pentru astăzi 2 Noembrie.

Secțiunea a șaptea a verificat alegerile de la județele Brăila și Fălciu, rămânând a examina acum și pe cele de la Prahova, ale căror dosare nu au sosit de cât astăzi. Raportator al acestei secțiuni a fost numit D. G. N. Duca.

Secțiunea a opta a verificat alegerile județului Putna, și are a mai verifica pe cele de la Bacău, Vaslui și Buzău. Raportator este D. M. Marghiloman.

Precum vedeți, D-lor deputați, patru secțiuni n'au terminat verificările și de aceea mi permit să invit pe onorabili membri ai acelor secțiuni a bine-voi să grăbescă lucrarea verificărilor, și mai cu seamă atrag atențiunea secțiunii a patra, care numai s'a constituit, însă n'a verificat nici un județ.

Asemenea rog pe D-nii raportori deja numiți, să grăbescă cu facerea raporturilor; pentru ca să putem începe verificarea și în ședință publică.

Acum D. Palade are cuvântul.

D. G. D. Palade: Vă rog, D-le președinte, să bine-voiți a interveni pe lângă D. ministru de interne ca să aducă în secțiunea care are a verifica alegerile județului Ilfov, dosarul alegerii delegaților colegiului al treilea din Capitală și libretetele *à souche* de cărți de alegători a alegătorilor direcți ai colegiului al treilea din Capitală.

D. președinte: Se va invita D. ministru de interne a trimite dosarul la Adunare.

Acum, D-lor, ridic ședința pentru a trece în secțiuni.

— Ședința se ridică la ora 1 și 40 minute după amiază, anunțându-se cea următoare pe a doua zi, 3 Noembrie.

Ședința de la 3 Noembrie 1888

Președința D-lui *Iacob Fétu*, președinte provisoriu.

Ședința se deschide la orele 12 și 50 minute.

Prezenți 157 D-ni deputați.

Nu răspund la apelul nominal 18 și anume:

D-nii T. Anastasiu, N. C. Aslan, L. Bogdan, U. Boldescu, I. Cincu, I. Iancovescu, N. Crețulescu, C. Leca, I. Lahovari, T. Ionescu, I. Miculescu, A. Peșacov, V. Pogor, D. Popescu, I. Poienaru, D. A. Sturdza, S. Șomănescu, N. Vomov, C. Vrabie.

— Se citește sumarul ședinței precedente.

D. G. Tocilescu: D-le președinte, am rugat în particular, încă din ședința de la 1 Noembrie, să se rectifice în apelul nominal erorea ce se face în privința numelui meu; căci eu mă numesc George Tocilescu, iar nu Grigore Tocilescu; însă, fiind-că această eroră nu s'a rectificat, de

aceea, atât ieri cât și astăzi, nu am răspuns la apelul nominal; căci nu înțeleg să răspund la alt nume de cât la acela pe care l am și sub care nume Iașenii m'au trimis aci. Prin urmare, vă rog, să luați act de această declarațiune și să faceți să se rectifice erorea cel puțin de astă-dată.

D. președinte provisoriu: Se ia act despre acesta și se va face rectificarea cerută.

Acum D. Deleanu are cuvântul.

D. Deleanu: D-le președinte, în *Monitorul* de ieri am văzut publicat sumarul ședinței de alaltăieri, și între cei absenți fără motive mă ved trecut și pe mine. Eu am răspuns la apelul nominal și am ocupat chiar locul acesta unde mă află acum. Tot-d'o-dată fac apel și la memoria D-lui președinte cu care am lucrat mai totă ziua în secțiunea de verificare. Mă mir cum onor. biuroș m'a trecut absent fără motive, și vă rog, D-le președinte, să bine-voiți a dispune să se facă această rectificare în procesul-verbal.

D. președinte provisoriu: Este adevărat că D. Deleanu a luat parte alaltăieri la lucrările din secțiunea a cincea în care mă află și eu. Prin urmare, se va face rectificarea cerută de D. Deleanu.

Asemenea se va face rectificare și pentru D. Burghilea, care se afla în același cas de a figura din eroră între cei absenți fără arătare de motive.

Acum, D-lor, să mi dați voie a vă aduce la cunoștință rezultatul ce avem până astăzi din lucrările secțiunilor de verificare.

Maifăntău aș putea dice că nu e de cât un singur colegiu care a împeditat mai mult terminarea lucrărilor din secțiuni și acesta este colegiul al treilea de Ilfov, care nu a putut fi verificat de secțiunea a șasea, din cauză că nu am putut căpăta încă dosarul acelei alegeri de la ministerul de interne, unde de două ori am făcut cerere a ni se trimite. Cred că astăzi vom primi și acel dosar și se va termina și cu verificarea acestui colegiu.

E însă o pedică mai mare, D-lor, e că până acum nu s'au depus pe biuroșul Camerei de cât raporturile pentru două județe, și dar mai sunt a se depune încă două-șeci și unu de raporturi. Regulamentul e categoric: „Nu se poate începe cercetarea validării titlurilor în ședință publică de cât dupe ce vor fi depuse pe biuroșul Adunării toate raporturile.”

De aceea rog pe D-nii delegați, cari încă nu și au depus raportul, să binevoiască a face tot posibilul ca astăzi să se depună, pentru ca mâne să putem începe discuțiunea în ședință publică.

Astăzi, neputând lucra în ședință publică, rog pe D-nii deputați să trecă în secțiuni.

— Ședința se ridică la ora 1 și 20 minute după amiază, anunțându-se cea următoare pe a doua zi, 4 Noembrie.

Ședința de la 4 Noembre 1888

Președinția D-lui președinte provisoriu, *Iacob Fetu*.

Ședința se deschide la ora 1 după amiază.

Prezenți 160 D-ni deputați.

Nu răspund la apelul nominal 15 D-ni deputați și anume:

D-nii T. Anastasiu, N. C. Aslan, Dr. I. Atanasescu, L. Bogdan, I. Cincu, V. Dimitropolu, N. C. Ețulescu, I. Miclescu, A. Peșacov, V. Pogor, V. Poenaru, D. Sturdza, S. Șomănescu, G. Verencescu, C. Vrabie.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

D. președinte provisoriu, I. Fetu: D-lor deputați, am onoare a aduce la cunoștința D-văstre că raporturile tuturor secțiunilor verificate asupra alegerilor s'au depus la birou. Acum dar Adunarea, conform regulamentului, poate intra în cercetarea alegerilor, începând cu raportul secțiunii a opta.

— *D. M. Marghiloman*, raportatorul comisiunii de verificare, dă citire următorului raport:

Domnilor deputați,

Secțiunea VIII, pentru verificarea alegerilor efectuate în județele Putna, Bacău, Vaslui și Buzău, intrându-se în număr regulamentar și constituindu-se sub președinția D-lui Dimitrie Brătianu, procedând la verificarea alegerilor din județul Putna, m'a însărcinat ca raportator pentru a vă expune rezultatul deliberărilor sale.

La colegiul I de Putna, numărul votanților fiind 284, majoritatea absolută 143, au intrunit:

D. G. Apostoleanu, 196 voturi.
„ N. Voinov, 192 voturi.
„ G. Găță, 187 voturi.

Secțiunea a proclamat de deputați al acestui colegiu, pe D-nii Apostoleanu, Voinov și Găță.

D. Radu Stanian a ridicat în stinul secțiunii observațiunea că, art. 109 din legea electorală necerând altă condițiune pentru a putea fi ales deputat de cât intrunirea majorității absolute a voturilor exprimate, rău a făcut biroul electoral de a proclamat de deputați al acestui colegiu pe D. Apostoleanu, Voinov și Găță, de ore-ce și D. N. Săveanu a intrunit această majoritate absolută, și anume 146 voturi.

Secțiunea însă, considerând că legea electorală, vorbind de majoritate absolută, n'a avut în vedere de cât primul scrutin prin opozițiune la al doilea scrutin de vot, când cineva se alege și cu majoritatea relativă, iar nici de cum cestiunea concurenței între mai mulți candidați, care rămâne supusă la principiile pe cari simplul bun simț le sugerează în materie electorală, adică că acel care are mai multe voturi este cel ales, a trecut peste

incidentul ridicat de D. Stanian, proclamând de bunii aleși pe D-nii Apostoleanu, Voinov și Găță.

D. Președinte provisoriu: Cere cineva cuvântul?

D. M. Marghiloman: Domnilor, mă cred dator a vă comunica că la secțiune s'a primit și un protest din partea D-lui Săveanu, identic cu incidentul indicat de D. Stanian.

D. președinte provisoriu: Voescă Adunarea să se dea citire aceluia protest?

Voci: Nu e de trebuință; proclamați pe deputați.

— Ne mai cerând nimeni cuvântul și nefiind nici o contestațiune în Adunare, D. președinte provisoriu, proclamă deputați ai colegiului I de Putna pe D-nii G. Apostoleanu, N. Voinov și G. Găță.

— *D. M. Marghiloman* continuă citirea raportului în coprire:

La colegiul II, numărul votanților fiind 530, majoritatea absolută 266, au intrunit: D. Doctor Macridescu 434 voturi, D. I. F. Robescu 386 voturi și D. Nicolae Kiril Săveanu 454 voturi.

Secțiunea în unanimitate a validat alegerea colegiului II de Putna, și a proclamat de deputați al acestui colegiu pe D-nii: Doctor Macridescu, I. F. Robescu și Nicolae Kiril Săveanu.

D. președinte provisoriu: Nefiind nici o contestațiune, proclam deputați al colegiului II de Putna, pe D-nii: Doctor Macridescu, I. F. Robescu și N. Kiril Săveanu.

— *D. M. Marghiloman* continuă citirea raportului:

La colegiul III numărul votanților fiind de 449, majoritatea absolută 225, au intrunit:

D-nii Dimitrie Nicolaidi 424 voturi, Lazăr Niculescu Voetianu 421 voturi.

Alegerea fiind făcută în regulă și neivindu-se nici o contestațiune, secțiunea a validat alegerea acestor domni și vă rogă, D-lor deputați, ați proclama de deputați al colegiului III de Putna.

D. președinte provisoriu: Nefiind nici o contestațiune, proclam pe D-nii Dimitrie Nicolaidi și Lazăr Niculescu Voetianu deputați al colegiului III de Putna.

— *D. Anastase Simu*, raportorul comisiunii de verificare, dă citire următorului raport:

Domnilor deputați,

Secțiunea VIII procedând la verificarea alegerilor efectuate în județul Bacău, are onoare, prin subsemnatul raportor, a vă expune rezultatul deliberărilor sale.

La colegiul I de Bacău, numărul voturilor exprese fiind de 204 și majoritatea absolută de 103, au intrunit:

D. D. Ghica Comăneșteanu, 130 voturi.
„ Ernest Sturdza, 124 voturi.
„ Ene Petru, 109 voturi.

Din dosarul alegerii constatându-se de

secțiune că alegerea s'a făcut în regulă, unanimitatea secțiunii a validat aceste alegeri și vă rogă a proclama deputați al acestui colegiu pe D-nii Dimitrie Ghica Comăneșteanu, Ernest Sturdza și Petru Ene.

D. președinte provisoriu: Nefiind nici o contestațiune, proclam deputați al colegiului I de Bacău pe D-nii D. Ghica Comăneșteanu, Ernest Sturdza și Petru Ene.

— *D. A. Simu* continuă citirea raportului:

La colegiul II de Bacău, numărul voturilor fiind 376 și majoritatea absolută 189, au intrunit:

D. Caton G. Leca . . . 302
D. George Levezeanu . . . 245
D. Costache Răileanu . . . 236

Nefiind nici o contestațiune și alegerea petrecută conform cu legea, secțiunea în unanimitate a validat aceste alegeri în persoana D-lor Caton Lecca, George Levezeanu și Costache Răileanu.

D. președinte provisoriu: Necerând nimeni cuvântul și nefiind nici o contestațiune, proclam pe D-nii Caton Lecca, George Levezeanu și Costache Răileanu deputați al colegiului II de Bacău.

— *D. A. Simu* continuă citirea raportului în coprire:

La colegiul III numărul voturilor exprese a fost de 666. Majoritatea absolută 334.

D. Ion Leca a intrunit 494 voturi
D. Mihail Climescu . . . 458

Asupra alegerii acestui colegiu se găsesce o *osbită socotință*, atașată la dosar și semnată numai de unul din scrutatori, D. C. Ștefănescu, și din care, D-nu Radu Stanian, membru al secțiunii, a relevat că D. V. Donici ar fi stat în tot timpul alegerii în sala de alegeri și pentru acest motiv cere numirea unei anchete parlamentare.

Secțiunea obiectând că D. V. Donici figurează ca alegător al acestui colegiu și că a luat chiar parte la formarea biroului, dupe cum se constată din dosar; că, mai departe, legea nu poate fi considerată ca călcată, de ore-ce D. Donici n'a avut altă calitate de cât aceea de simplu alegător, fără ca să fi adus veri-o tmbulzélă în sala de alegeri, ceea ce constituie prima rațiune a legii în vigore, și care fapt, dacă ar fi existat, ar fi trebuit să fie consemnat și de alți domni alegători;

Că apoi D. Vasile Donici nici că este funcționar, ca ast-fel să fi exercitat veri o influență asupra alegătorilor și, în fine, față cu declarațiunea foarte plausibilă, făcută de D. Climescu Mihail, alesul aceluia colegiu, în fața secțiunii, că D-sa însuși a desemnat la birou pe D. V. Donici de a l'asista ca delegat al său și anume în calitate de alegător în acest colegiu.

Secțiunea, pentru toate aceste considerante, a validat alegerea colegiului III în unanimitate, sfără de D. Stanian, raportorul anchetei, respingând de o dată

și cererea D-lui Stanian; și, vă rogă, D-lor deputați, a proclama ca deputați pe D-nii Ion Leca și M. Climescu.

D. președinte provisoriu: D-lor, asupra acestei alegeri s'a primit chiar ați la birou o contestație. Voesce Adunarea să i se dea citire?

Voci: Este tardivă.

D. R. Stanian: D-le președinte, ori-ce contestație se primesc de birou mai înainte de a se proclama deputatul ce se contestă, trebuie să fie adusă la cunoștința Adunării, să i se dea citire. (Intreruperi). Pentru a se da citire unei contestații nu este de trebuință a se cere învoirea Adunării... (Intreruperi). Cum voiți D-văstre să ne însușim o contestație a cărei cuprindere nu o cunoștem și mai înainte de a ști dacă ea este destul de întemeiată?

Regulamentul prevede că cinci D-ni deputați pot contesta ori-ce alegere în Adunare; dar ca să putem usa de acest drept, trebuie să fim puși în poziție de a cunoște dacă faptele ce s'au petrecut cu ocazia unei alegeri sunt de natură a atrage invalidarea alesului.

Așa dar, de datoria biroului este ca ori când primește o contestație contra unei alegeri, înainte de a se fi proclamat deputatul ales, să facă a i se da citire în Adunare, și dacă cinci D-ni deputați o însușesc, ea se poate pune în discuție; iar dacă contestația, nu se susține de cinci D-ni deputați, atunci ea se consideră înlăturată și deputatul se proclamă bine ales.

D. N. Nicorescu: D-le președinte, sunt și eu de opinia D-lui Stanian că nu este nevoie de a se consulta Adunarea pentru a se da citire unei contestații. Noi suntem datori să ascultăm ori-ce contestație venită până în momentul proclamării deputatului.

D. I. Nucșoreanu: D-le președinte, această contestație... (Sgomot).

D. președinte provisoriu: D-le Nucșoreanu, sunt alții înscrisi înaintea D-văstre.

D. I. Nucșoreanu: Cer cuvântul în chestiune de regulament, fiindcă văd că regulamentul se aplică rău...

D. președinte provisoriu: D. Panu este înscris înaintea D-văstre.

D. I. Nucșoreanu: D-sa schimbă cu mine.

D. președinte provisoriu: Atunci aveți cuvântul.

D. I. Nucșoreanu: Mulțumesc D-lui Panu că mi a cedat cuvântul.

D-le președinte și onor. Adunare, când în contra unei alegeri nu s'a prezentat nici o contestație în secțiune, și secțiunea este pentru validarea alegerii, D. președinte întreabă în ședință publică dacă cere cine-va cuvântul asupra acelei alegeri, și dacă nu se prezintă nici o contestație înaintea Adunării, atunci se proclamă deputatul ales, acesta este adevărata interpretare a regulamentului,

cele-alte interpretări, să mi dați voie, cu tot respectul ce am pentru colegii noștri, să spun că sunt de un sistem învechit, și trebuie să aplicăm regulamentul în adevărul și bunul sens al lui; am dis.

D. președinte provisoriu: Eu am înțeles lucrul ast-fel, că în privința acelor proteste sau contestații cari nu s'au prezentat în timpul când lucrau secțiunile de verificare, ci au venit în urmă dupe depunerea raportului la birou, acelea să se aducă la cunoștința onor. Adunării de o dată cu citirea raportului; iar cât pentru citirea lor în ședință publică, eu voi face dupe cum onor. Adunare va decide.

D. C. Bobelca: D-lor, să mi dați voie a vă spune că se face o rea interpretare a precedentelor trecute.

De și acesta este o Cameră nouă, în care din vechii deputați sunt puțin, cu toate acestea sunt încă mulți aci între noi, cari au fost de multe ori aleși în Camerele trecute și știu care este jurisprudența parlamentară în privința acestor reclamații; sunt mulți cari știu că atunci când o petiție se adresează la birou, biroul face un resumat dupe acea petiție, și acel resumat se supune Adunării; dar dacă am merge cu acest sistem ce susțineți ați, D-le Stanian, D-văstră, ca membru al opoziției, ați putea întreține trei luni de zile Adunarea cu validarea titlurilor prin felurite contestări la fie-care alegere. Eu nu mă opun la citirea protestului; dar pentru viitor cer să se formeze resumate de toate reclamațiile de felul acesta.

D. N. Voinov: D-lor, contestația aceasta nu este o petiție ca acelea cari se comunică Adunării numai în resumat, precum se susține de onor. preopinent, ci Adunarea trebuie să ia cunoștință în detaliu de toate împrejurările cari se relatează în această reclamație, pentru că numai ast-fel am putea judeca dacă este cas ca cinci din noi să subscrie o moțiune de contestare.

D. președinte provisoriu: Fiindcă nimeni nu mai cere cuvântul, eu voi pune la vot.

Voci: Fără vot.

D. președinte provisoriu: D-lor, mergeți; trebuie să am un vot al onor. Camere care să ne serve de normă și în alte asemenea cazuri, pentru că se pot ivi mai multe asemenea contestații.

— Se pune la vot propunerea de a se citi contestația și se respinge.

D. președinte provisoriu: D-lor, în urma votului dat de onor. majoritate a acestei adunări de a nu se citi contestațiile sosite în urma verificării titlurilor de către secțiune și chiar în urma facerii raporturilor, întreabă dacă este cine-va în contra acestei alegeri?

Voci: Trebuie ca contestația să fie formulată de cinci domni deputați.

D. G. D. Palade: Fără cinci nu se poate contesta o alegere.

D. președinte provisoriu: Iată, D-lor,

ce dic articolele 5, 6 și 7 din regulamentul nostru.

Art. 5. Când raporturile tuturilor secțiunilor verificătoare asupra alegerilor s'au depus la birou, Adunarea intră în cercetarea lor, începând de la acel al secțiunii a opta.

„Alegerile contestate de majoritatea secțiunii cum și acele ce nu se pot verifica din cauza lipsei actelor, rămân a se cerceta la urmă.

„Până la constituirea Adunării însă, ia parte la vot toți deputații contestați și ne contestați.

Art. 6. Pentru alegerile necontestate de secțiune președintele întreabă, mai întâi în ședință publică, dacă cere cine-va cuvântul contra. Dacă nu se înfațișează nici o contestare în Adunare, președintele proclamă pe deputat.

Art. 7. Dacă în secțiune alegerea s'a contestat cel puțin de o treime din membrii prezenți la verificare, sau dacă cinci deputați o contestă în Adunare, se pune îndată în discuție luarea în considerare a acelei contestări, etc.”

Intreb dar: sunt cinci D-ni deputați cari să conteste această alegere?

D. Radu Stanian: Cer eu cuvântul.

Voci: Proclamați deputatul.

D. Radu Stanian: D-le președinte, am cerut cuvântul ca să constat că, dupe votul dat acum de onor. majoritate, este absolut imposibil de a se găsi cinci domni deputați, cari să susțină contestația, pe câtă vreme nu s'au audiat motivele acelei contestații. Contestatorii cer să se constate faptele și D-văstre ați refuzat ceea ce eram în tot dreptul nostru, de a auzi citirea contestației, care arată ilegalitățile comise la acea alegere. (Intreruperi). Dacă s'ar fi audiat motivele contestației, sunt sigur că atunci s'ar fi găsit mai mulți deputați cari să susțină acea contestație.

D. M. Kogălniceanu: Am luat cuvântul, D-lor, ca să constat o mică eroră din partea onor. D. Stanian.

D-lui ăce: Vrea să se constate că majoritatea a refuzat. Dacă ar fi așa, D-sa, liberal, în față cu majoritatea—pe care o poate crede dușmană a opiniunilor sale, capabilă de a comite o silnicie—D-sa ar avea dreptate. Dar aci nu a fost majoritate, ci unanimitate. (Aplause). Sunt între noi destul liberali și mai noi și mai vechi (aplaude), cari nu ar fi putut consimți ca de la prima și a lucrărilor noastre să debutăm prin un act de violare a regulamentului. Onorabilul D. Stanian mă va înțelege, cred. (Aplause).

D. președinte provisoriu: D-lor, intru cât nu mi s'a prezentat nici o contestație în spiritul art. 7 din regulament, proclam de deputați ai colegiului III de Bacău pe D-nii Ion Leca și Mihail Climescu.

— **D. C. C. Dobrescu,** raportorul co-

misiunii de verificare, dă citire următorului raport :

Domnilor deputați,

Secțiunea verificătoare procedând la verificarea alegerilor județului Vaslui, m'a însărcinat a vă raporta următoarele :

La alegerea colegiului I au fost voturi exprese 105; majoritate absolută 53. Au intrunit: D. P. P. Carp, 70 voturi; D. I. Negrea, 63 voturi.

Alegerea fiind făcută conform cu legea și neexistând nici o contestațiune, secțiunea în unanimitate a validat alegerea colegiului I de Vaslui în persoana D-lor P. P. Carp și Ion Negrea și vă rogă a-i proclama deputați.

D. președinte provisoriu: Neîntind nici o contestațiune, proclam deputați ai colegiului I de Vaslui pe D-nii P. P. Carp și I. Negrea.

— *D. C. C. Dobrescu* continuă citirea raportului :

La colegiul II numărul voturilor exprese au fost 142; majoritate absolută 73.

A intrunit: D. Al. Hina 103 voturi.

Secțiunea în unanimitate a validat alegerea D-lui Hina ca bine și legal făcută.

D. președinte provisoriu: Neîntind nici o contestațiune, proclam pe D. Hina deputat al colegiului II de Vaslui.

— *D. C. C. Dobrescu* continuă cu citirea raportului :

La alegerea colegiului III, făcută în persoana D-lui Sandu Rășcanu, s'a ivit o contestațiune semnată: Mihai Ciocalău din comuna Ciortescii, în care se spune că numitul fiind însărcinat de D. Ion Nădejde, candidat la acest colegiu, a depune la tribunal buletinul tip pentru alegerea de la 14 Octombrie, a venit D. comisar Asbiovici și l-a ridicat de la tribunal, ducându-l la poliție, unde era și D. subprefect Eugeniu Miclescu, împreună cu alții.

Prin amenințări și cu d'a sila l-au luat buletinele și l-au trimis la gazdă, unde l-au stinjit totă noaptea ca să nu se pótă duce la tribunal spre a face reclamațiune. A doua zi, Vineri, 14 Octombrie, D. subprefect Miclescu l-a urmarit până la satul Codăesci, și l-a amenințat ca să nu mai umble cu politica, ci să se ducă să și culgă păpușoi. În urmă, numitul Ciocalău a voit să dea o depeșă din Codăesci, dar nu l-a fost primită.

În secțiune, asupra acestei contestațiuni, ivindu-se ore-cari debateri, în ce privește amestecul agenților administrativi în alegeri prin sechestrarea buletinelor unui candidat, s'a admis în unanimitate numirea unei anchete parlamentare.

Asupra validării acestei alegeri majoritatea secțiunii, cu 12 voturi contra 7, a admis ca bună alegerea D-lui Sandu Rășcanu, care a intrunit 400 voturi din 404 voturi exprese.

Minoritatea secțiunii a opinat a se chema D. Nădejde și D. Rășcanu în sinul secțiunii spre a da lămuriri. D-lor lipsind, minoritatea a cerut amânarea discu-

țiunii până a doua zi. Majoritatea secțiunii însă, a refuzat cererea de aminare și a validat alegerea D-lui Sandu Rășcanu.

D. președinte provisoriu: D. Nădejde are cuvântul.

D. I. Nădejde: D-le președinte, noi cerem de la onor. Camera să pună în discuțiune validarea alegerii D-lui Rășcanu, și vom dovedi cum că, departe de a trebui să fie validată, și de a se trimite o anchetă parlamentară numai de formalitate, din contră, alegerea trebuie să fie invalidată fiind că, pe lângă cele ce se relatează în raportul secțiunii noastre de verificare, mai sunt încă o mulțime de fapte cari s'au petrecut cu ocaziunea acelei alegeri.

D. președinte provisoriu: Sunt cinci D-ni deputați cari susțin contestațiunea acestei alegeri?

D. I. Nădejde: Suntem cinci, și o depunem în scris.

D. președinte provisoriu: D-lor deputați, ită cum s'a formulat contestațiunea :

„Contestăm alegerea D-lui Sandu Rășcanu la colegiul III de Vaslui”.

I. Nădejde, V. G. Mortzun, Radu Stanian, N. S. Micescu, G. Panu, Christu S. N.

Acum D. Nădejde are cuvântul spre a sustine motiunea de contestare.

D. I. Nădejde: Onor. Adunare, eu și cu socialiștii din Iași am lucrat o serie întrăgă de luni, ast-fel că ómenii din județul Vaslui au găsit de cuviință să-mi propună candidatura la colegiul al III-lea din acel județ, și au venit la mine trei delegați; unuia i-am dat suplica și buletinele să se ducă să le depună la tribunalul de Vaslui; însă, când acest delegat, care se numește *Mihai Ciocalău*, a ajuns la tribunal, D. președinte al tribunalului era ocupat și delegatul aștepta ca președintele să iasă din ședință ca să l depună buletinele; când, de o-dată, vine D. comisar Asbiovici și l ia la poliție, unde vine și D. subprefect Eugeniu Miclescu cari, cu fel de fel de amenințări, îl ia toate buletinele și pun de-l străjuesc la gazdă până a doua zi, când l gonesc din târg spunându-l să nu mai îndrănescă să facă politică, căci are să pață cutare și cutare neajunsuri.

Atunci omul a voit să se ducă la Codăesci să dea o telegramă Regelui, dar acolo nu l-a primit telegrama.

Așa dar sunt de părere că onor. Adunare nu pótă să recunoscă alegerea D-lui Rășcanu ca legală; trebuie să o anuleze. Nu mai incupe aci vorbă de anchetă, fiind-că este un fapt categoric că s'au oprit buletinele acestui delegat, și că D. Rășcanu a întrebuințat toate mijlocele pentru ca să împiedice reușita oricărei alte candidaturi de cât a D-sale.

Alt candidat, D. avocat Cazu, acesta candidat liberal, a fost destul de naiv și s'a lăsat ademenit într'o mahala la o cărcimă unde se aflău 7 delegați. Dupe ce a

vorbit cu ómenii și a eșit din casă, au tăbărat pe densusul agenții polițienegii din banda D-lui Rășcanu și l-au bătut de mórte. Acest candidat a dat o depeșă M. S. Regelui și mă mir cum de nu se află acea depeșă la dosar, dar cerând'o, o veți avea.

Pe mine asemenea au voit să mă bată, și pentru ași pune acest plan în lucrare, mi au întins o cursă, invitându-mă prin o scrisore anonimă să mă duc la cutare oră séia la o cărcimă unde au să se întrunescă mai mulți delegați, cari voiaș să se consulte-cu mine. Dar eu nu am fost așa de prost ca să mă las a cădea în acea cursă. (Haritate).

O ast-fel de alegere dar, cred că onor. Camera va face bine să o invalideze.

O voce: Aduceți probe, nu alegațiuni.

D. I. Nădejde: Atunci să se facă anchetă, și se vor găsi destule probe.

D. Președinte provisoriu: D. Negruzi are cuvântul.

D. Iacob Negruzi: D-le președinte, dupe cuvântarea D-lui Nădejde declar că nu mai găsesc cu cale să răspund.

D. I. Nădejde: Fórtă de spirit răspuns.

D. Președinte provisoriu: D. Rășcanu are cuvântul.

D. S. Rășcanu: Am fost chemat în secțiune ca să dau relațiuni asupra acestei alegeri, pentru care D. Nădejde vrea să facă atăta alarmă aducând cazul înaintea Camerei cu biletele D-sale.

D-lor, în ajunul alegerii mă plimbam și eu prin Vaslui pe ici pe colo, umblând dupe voturi ca fie-care candidat. La un loc întâlnesc în fața mea un grup de veri-o 20 țărani, printre cari erau și prietenii de ai mei. Acești țărani vedându-mă au început să rădă la mine și să mi spună: nu te mai alegem pe D-ta, D-le Rășcan, ci vom alege pe D. Nădejde, care vrea binele și desrobirea țerei. Eu le-am dis, nu aveți de cât a l alege. Dupe aceea ei mi-au dat câte-va mánuchi de bilete și de proclamațiuni, dicându-mi, tot rădând: și le dăm D-tale, pentru ca să alegi D-ta pe D. Nădejde, fiind-că noi te alegem tot pe D-ta.

Aceste proclamațiuni erau aduse de locuitorii de la Ciortescii și Țăenta, unde se înființaseră și comitete socialiste încă de mai înainte, dar care comitete au dispărut în urma proiectului guvernului de împrietărirea locuitorilor.

D. G. Panu: O primă recomandațiune guvernului.

D. S. Rășcan: Am întrebat pe acei țărani de unde au luat acele bilete și ei mi-au răspuns: Noi suntem de la Ciortescii și am cređut că va fi rezmeriță, ca aceea care a fost anul trecut, adică cum era atunci când se smulgeau certificate din mâna delegaților de către sbirii regimului trecut cari, umblău prefectii cu toți funcționarii administrativi și cu protopopu cu pólelele în brău, alungând preoții de la alegeri. Tot așa am cređut că va fi și a-

cum, când D. Nădejde promite că ne va da atâta pământ cât va fi cu prisosință. Dar nouă nu ne trebuie D. Nădejde și te vom alege pe D-ta.

Ei 'mi-au dat biletele și proclamațiunile și ne greșit că eu nu aveam interes să le iaș de la dânsii și să le împart la alți alegători și am făcut ce am creșut nemerit.

Acum în privința protestului, care s'a făcut la dosar, așî întreba pe D. Nădejde, dacă are așa mare popularitate în județul Vaslui, cum de n'a găsit 2, 3 ómeni mai deștepți cari să 'l represinte, ci a găsit numai pe acel țeran fără știință de carte . . .

D. V. G. Morțun: Noi prin țerani lucrăm.

D. S. Rășcan: Fiind-că sunt mai proști. (Ilaritate). Mai vorbește încă de sub-prefectul Miclescu, care e unul dintre funcționarii cari ne fac onóre, și asemenea nu-'i este capabil a se cobori să facă fapte cari se făceau sub regimul trecut prin sbiriil administrației, prin urmare rău se dice că au fost împedicați de a depune acele bilete la tribunal.

Biletele mi le-au dat mie și eu le-am primit de la ei. Acesta e ceea ce știu în privința biletelor și așî ruga pe D. Nădejde să 'mi lase și mie județul meu natal, să am și eu popularitatea, căci am căutat tot-d'ă-una să fac bine locuitorilor, fórte sincer, dar nu prin surprindere, și făgăduesc D-lui Nădejde că nici o-dată nu va avea popularitate în județul Vaslui, îndată ce se vor împroprietări țeranii.

Iată ce am avut de spus. (Aplause).

D. Nădejde: Dar în privința D-lui Cașu?

D. S. Rășcan: Uitasem; D. Cașu, un instrument al vechiului prefect, D. Neuron Lupășcu a găsit cu cale să 'și pună candidatura față cu a mea; și 'l-a învățat meșteșuguri de ale sale, adică că atunci când voiș aduna alegătorii, D-ta du-te pe la spate de 'l regulază pe D. Rășcanu. (Ilaritate).

D. Cașu s'a dus la alegători și a început să le cêră voturi. D. Cașu exercită și profesiunea de avocat și pentru nenorocirea lui s'a dus la alegători și alegătorii 'l-au făcut acêstă observațiune.

Cum! D-ta te puil înaintea lui Rășcanu? Apoi D-ta, care 'mi-ai mâncat atâtea parale în cutare vreme și m'ai făcut să șed și la gros, voesci să te aleg? În loc să 'l alégă 'l-a regulat cum știu țeranii. (Ilaritate). În ceea-ce privește că m'am servit de agenții poliției, nu este esact, pentru că nu aveam nevoie de ei, când era vorba să lupt cu D. Cașu și chiar cu D. Nădejde, m'am luptat singur și sper că nici o dată D-lor nu mă vor învinge. Iată am spus și pentru aceștia; mai voiți ceva, D-le Nădejde?

Voci: Închiderea discuțiunei.

Voci: La vot, la vot.

D. R. Stanian: Voiș mai înteuș să constat un lucru, care este fórte adevêrat.

Este că eu nu am aușit cerêndu-se din partea a dece deputați închiderea discuțiunei; am aușit însă pe D. președinte întrebând Adunarea dacă cere cine-va închiderea discuțiunei.

Voci: Nu este așa.

D. R. Stanianu: Sunt înteruperi multe, fiind-că sunt pușini în opoșițiune; pușini dar cari póte se vor face mai mulți . . .

D. președinte provisoriu: Vorbiți în cestiune.

D. R. Stanian: Vorbesc tocmai contra închiderei discuțiunei. Am cerut cuvêntul ca să rog pe D. președinte să facă a nu se închide discuțiunea, pentru că nu s'a lămurit încă nimic până acum. Am cerut cuvêntul ca să insist a se discuta asupra a duoé cestiuni principale.

Cestiunea cea d'ânteuș despre care urmêdă să discutăm, este relativă la faptul că agenții administrativi din sala tribunalului cu forța au luat pe un delegat care venise acolo ca să depună în mânele președintelui tribunalului o suplică și buletinele candidatului de deputat. (Sgomot)

Acest fapt óre, nu are el în sine cel pușin atâta gravitate, cât să merite a fi discutat de majoritatea acestei onor. Adunări?...

O voce: La judecâtorul de pace.

D. R. Stanian: Onor. înterupêtor gâsesce cu cale a ne trimite la judecâtorul de pace. Nu înțeleg ce a voit să dice: a voit să facă spirit saú a voit să facă o înterupere fără nici un sens. (Sgomot).

D. Nucșoreanu: Să vê amintim trecutul.

D. R. Stanian: A! Ați început să vi-sași trecutul, pentru că despre viitor se vede că nu mai aveți nici o speranță.

D. Căton Lecca: Cer cuvêntul.

D. R. Stanian: Cereți cuvêntul, se vede, pentru ca să insistați să se închidă acêstă discuțiune. Apoi cum puteți cere închiderea discuțiunei, când eu încă nu am ajuns la conclusiune? Și dacă sunt necontent întrerupt de D-vóstre, cam cu greú voiș ajunge la conclusiune.

Diceam, D-lor, că ce póte fi mai grav de cât faptul acesta, care a fost denunțat de către candidatul însuși, că cetățeanul care mergea la tribunal să depună, conform legii electorale, în mâna președintelui tribunalului o suplică și biletele D-lui Nădejde, care 'și propunea candidatura, a fost gonit din sala tribunalului, unde aștepta pe președinte ca să 'l înmâneze suplica și biletele de vot ale candidatului?

Faptul acesta nu are în sine meritul de a face obiectul unei anchete locale?

Voci: Nu.

D. R. Stanian: Dar atunci care din cetățenii cari nu ar fi plăcuți autorităților administrative mai pot avea siguranța că ar putea ajunge să 'și propună candidatura? Ce fel? De asemenea fapte oribile nu sunteți îngrijați șie-care din D-vóstre?

Al duoilea fapt care s'a alesat de D.

Nădejde înaintea Adunării, este că ar fi fost victima unui atac din partea unei bande de bătăuși, între cari figuréază agenții de al administrațiunei. Să fie curat și acest fapt de alegere? Nu este b ne să se cerceteze, ca pentru viitor cel pușin, în urma anchetei locale ce se va face, să póta dice onor. D. Carp înaintea Adunării: iată alegeri curate așa cum le-am făgăduit. De ce dar evitați mijlocul practic de constatare a faptului ne mai pomenit, de a se lua cine-va din sala tribunalului, unde venise să petițiioneze? (Aplause, mare ilaritate). Mê bucur când vêd ridicându-se majoritatea acestei Camere cu atâta gălăgie; mê bucur când o vêd că voesci să acopere aceste fapte; mê bucur din suflet de acest lucru, căci denotă cât de curate au fost alegerile, în cât nu voiți să se facă nici cel pușin o anchetă care să stabiléscă ființa acestor ingerințe.

D. președinte provisoriu: D. Leca are cuvêntul pentru închiderea discuțiunei.

D. C. Leca: D-le președinte, nu am să dic pentru închiderea discuțiunei de cât aceste pușine cuvinte: că sunt fericit că am ajuns să aud pe D-nu Stanian vorbind în contra închiderei discuțiunei. (Aplause).

— Se pune la vot închiderea discuțiunei și se primesce.

— Se pune apoi la vot moțiunea relativă la alegerea D-lui S. Rășcanu, și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	130
Maioritate absolută.	66
Bile albe.	12
Bile negre	118

D. președinte provisoriu: Adunarea a respins contestațiunea. Așa dar proclam deputat al colegiului III de Vaslui, pe D-nu S. Rășcan.

— **D. Radu C. Pătârlăgeanu,** raportatorul comisiunei de verificare, dá citire următorului raport:

Domnilor deputați,

Secțiunea VIII, însărcinată de a verifica titlurile aleșilor din județele Bacău, Buzêu, Putna și Vaslui, terminând lucrările sale, 'mi-a făcut onórea a mê numi raportator pentru operațiunile electorale a tutulor colegielor din județul Buzêu.

Am onóre dar, D-lor deputați, a supune aprecierii și desbaterilor D-vóstre rezultatul deliberațiunilor sale, concernând sus șisul județ.

Mai înteuș s'a luat în desbatere colegiul I, unde din 348 voturi exprimate, au intrunit:

D. Al. Marghiloman	246 voturi
„ Ion Demetriade	211 „
„ C. A. Borănescu	209 „

Asupra acestei alegeri neivindu-se nici o contestațiune, secțiunea în unanimitate a validat alegerea D-lor A. Marghiloman, I. Demetriade și C. A. Borănescu.

D. președinte provisoriu: Nefind nici o contestare, proclam deputați al colegiului I de Buzêu pe D-nii A. Marghi-

loman, I. Demetriade și C. A. Borănescu.
— *D. R. C. Pătărlăgeanu*, continuă citirea raportului:

Cercetându-se apoi colegiul II, s'a constatat că din numărul de 598 votanți, D. Nicu Georgescu a intrunit 356 voturi, iar D. Mateiu Mateescu, 347 voturi, și nevindându-se nici o contestațiune, secțiunea în unanimitate l-a validat pe ambii ca deputați al acestui al doilea colegiu.

D. președinte provisoriu: Nefind nici o contestațiune, proclam deputați al colegiului II de Buzău pe D-nii N. Georgescu și M. Mateescu.

— *D. R. C. Pătărlăgeanu* continuă citirea raportului:

Examinându-se și operațiunile colegiului III, s'a constatat că din 970 voturi exprimate: D. Ion Marghiloman a intrunit 858 și D. C. Christodorescu 848 voturi; prin urmare și la acest colegiu s'a validat alegerea în persoanele D-lor Ion Marghiloman și C. Christodorescu, căci și aci nu s'a ivit nici o contestațiune.

Acesta fiind rezultatul operațiunilor cu cari am fost însărcinat, am onoare a lăsupune desbaterilor și aprobării D-vostre.

D. Președinte provisoriu: Nefind nici o contestațiune, proclam deputați al colegiului III de Buzău pe D-nii Ion Marghiloman și C. Christodorescu.

— *D. A. G. Hina*, raportorul comisiunii de verificare, dă citire următorului raport:

Domnilor deputați,

Membrii secțiunii I a acestei Adunări, compusă din aleșii colegiilor electorale din județele Bacău, Buzău, Putna și Vaslui, constituită în secțiune de verificare a alegerii colegiilor electorale din județele Teleorman, Vâlcea, Argeș și Iași, intrunindu-se la 1 ale corentei, sub președinția D-lui Ion Marghiloman, a procedat la verificarea alegerilor din județul Iași.

Dupe ce s'a examinat dosarele formate și în urma discuțiunilor ce au avut loc asupra alegerilor colegiilor I, II și III, subsemnatul, fiind numit raportator, cu onoare supun D-vostre rezultatul lucrărilor secțiunii și care este următorul:

Colegiul I. Acest colegiu a avut alege patru deputați și au concurat două candidați. Numărul votanților a fost de 305, însă biurul electoral a anulat 6 voturi ca conținând semne de o prealabilă înțelegere, fără ca să arate anume semnele ce s'ar fi constatat.

Numărul voturilor ce au intrunit fiecare candidat este:

D. Iacob Negruzi . . .	175	voturi
„ Emil Mavrocordat . . .	150	„
„ Const. Corjescu . . .	147	„
„ Vasile Pogor . . .	146	„
„ M. Kogălniceanu . . .	141	„
„ Colonel C. Langa . . .	138	„
„ Al. D. Holban . . .	134	„
„ G. Tacu	84	„ și
„ Eman il Vogoride . . .	70	„

Totă operațiunea electorală s'a efectuat în regulă și fără să existe veri-o neformalitate oprită de lege. Sunt însă la dosar două proteste din partea mai multor alegători, prin cari se arată că au luat parte la vot două alegători, cari, de și înscrși în listele electorale, au perdut censul legal.

Secțiunea de verificare nu a luat în considerațiune aceste proteste, nefiind însoțite de veri-o dovadă. Și, fiind că D. Iacob Negruzi a intrunit mai mult de cât majoritatea cerută de art. 109 din legea electorală, în unanimitate s'a pronunțat pentru validarea acestei alegeri, rugând, prin subsemnatul, pe onor. Cameră a proclama pe D. Iacob Negruzi deputat al colegiului I de Iași.

D. președinte provisoriu: Nefind nici o contestațiune, proclam deputat al colegiului I de Iași pe D. Iacob Negruzi.

— *D. A. G. Hina* continuă citirea raportului:

În ce privește pe D. Emil Mavrocordat, care a intrunit 150 voturi și pe care biurul de alegere, în majoritate, l-a proclamat deputat, de ore-ce n'a considerat cele 6 voturi anulate în numărul voturilor exprimate, așa că rămânând numai 299 votanți, D. Emil Mavrocordat intrunea majoritatea calculată pe acest număr, secțiunea de verificare în majoritate de 12 voturi,

Având în vedere că un vot, de și nul, conține însă voința exprimată a alegătorului; că dar voturile anulate nu se pot considera de cât ca voturi exprimate, așa că ele urmază a se compta în stabilirea majorității absolute;

Considerând că numărul voturilor exprimate fiind de 305, iar nu de 299, cum a admis biurul electoral, majoritatea legală era de 153 voturi, majoritate pe care nu a intrunit-o D. Emil Mavrocordat;

Pentru aceste motive a fost de părere a se invalida alegerea D-lui Emil Mavrocordat.

Minoritatea de 6 voturi a acestei secțiunii,

Considerând că prin vot exprimat nu se poate înțelege de cât numai acel vot care este așa dat în cât să denote voința alegătorului;

Considerând că nu se poate susține cu succes că un vot nul, ca și ori-ce act nul, poate totuși să exprime ceva, și încă ce este mai mult, voința alegătorului, care să facă să depindă de acțiunea sa nulă sorta unei alegeri;

Considerând că o asemenea interpretățiune a mai avut loc și cu ocaziunea validării alegerii D-lui Dimitrie Brătianu în anul trecut;

Considerând pe de altă parte că biurul electoral nu a arătat cari sunt acele semne de prealabilă înțelegere pentru ca să fim puși în pozițiune de a le putea aprecia; că între aceste bilete sunt și de ale D-lui Emil Mavrocordat,

Pentru aceste considerante, a fost de

părere a se valida alegerea D-lui Emil Mavrocordat.

D. președinte provisoriu: D-lor, aci avem regulamentul care ne dă că alegerile contestate de majoritatea secțiunii rămân a se cerceta pe urmă. Prin urmare, această alegere în persoana D-lui Emil Mavrocordat o lăsăm la urmă.

— *D. A. G. Hina* continuă citirea raportului:

În ceea-ce privește pentru cei-alți doi deputați, ce urma a da colegiul I de Iași, nici unul din candidații ce s'au prezentat în ziua de 12 Octombrie, neintrunind majoritatea cerută de lege, s'a procedat la balotagiū în ziua de 19 Octombrie și din 297 votanți,

D. M. Kogălniceanu a intrunit 164 vot.

„ Vasile Pogor, ... 139 .

„ Const. Corjescu, ... 135 .

D. A. D. Holban 123 voturi, iar biurul electoral a proclamat deputați pe D-nii Mihail Kogălniceanu și Vasile Pogor.

Prin urmare, D. M. Kogălniceanu și Vasile Pogor, intrunind majoritatea relativă, conform art. 109 din legea electorală, și alegerea fiind făcută în regulă, fără să fi avut loc veri-un protest, secțiunea de verificare, în unanimitate, a validat această alegere, rugându-vă prin subsemnatul să bine-voiți a proclama pe D. Mihail Kogălniceanu și Vasile Pogor deputați al colegiului I de Iași.

D. președinte provisoriu: Ne fiind nici o contestațiune, proclam deputați al colegiului I de Iași pe D. M. Kogălniceanu și V. Pogor.

— *D. A. G. Hina* continuă citirea raportului:

Colegiul II. Acest colegiu urma să dea 6 deputați și au concurat 13 candidați. Alegerea s'a operat la două secțiuni și au luat parte la vot 1.238 alegători, din cari 40 voturi s'au anulat.

Majoritatea legală nu a putat-o intruni de cât numai 4 candidați și anume:

D. Meltiade Tzone care a obținut 689 voturi.

D. George Panu care a obținut 665 voturi.

D. N. Ceaur Aslan care a obținut 632 voturi, și

D. Nicolae Ionescu care a obținut 630 voturi, cari au și fost proclamați deputați de biurul electoral.

Acastă alegere fiind făcută cu păzirea tutulor formalităților pre-crise de lege și neexistând nici o contestațiune, secțiunea D-vostre verificătoare în unanimitate s'a pronunțat pentru a ei validare, rugând, prin sub-semnatul, pe onor. Cameră a proclama pe D. Meltiadi Tzone, George Panu, Nicolae Ionescu, și N. Ceaur Aslan deputați al colegiului II de Iași.

D. președinte provisoriu: Nefind nici o contestațiune, proclam deputați al colegiului II de Iași, pe D-nii Meltiade Tzone, G. Panu, N. Ionescu și N. Ceaur Aslan.

— *D. A. G. Hina* continuă citirea raportului:

În ce privește pentru alte două locuri de deputați în acest colegiu, nici unul din cei-alți candidați neîntrunind în ziua de 13 Octombrie majoritatea legală, s'a procedat la un scrutin de balotagiū în ziua de 20 Octombrie, conform art. 109, legea electorală, între patru candidați ce s'a prezentat și anume:

D. Dimitrie Alexandrescu care a obținut 643 voturi.

D. George Tocilescu 573 voturi.

Const. Penescu 558 voturi, și

V. Sculy Logotetidi 514 voturi.

Numărul voturilor exprimate la ambele secțiuni unde s'a urmat votarea, a fost de 1.190, din cari 30 buletine s'a anulat, iar majoritatea relativă, cerută de art. 109 din legea electorală, întrunind-o D-nii D. Alexandrescu și G. Tocilescu, secțiunea verificătoare a fost pentru validarea acestei alegeri, rugând și pe onor. Camera să bine-voiască a proclama pe D-nii Dimitrie Alexandrescu și G. Tocilescu deputați ai colegiului II de Iași.

D. președinte provisoriu: Nefiind nici o contestațiune, proclam deputați ai colegiului II de Iași pe D-nii D. Alexandrescu și G. Tocilescu.

— *D. A. G. Hina* continuă citirea raportului:

Colegiul III. Acest colegiu avea să dea un singur deputat, și în ziua de 15 Octombrie expirat s'a prezentat doi candidați și anume D. Grigore M. Bucliu și Ion Nădejde.

Din 736 alegători înscriși în acest colegiu au luat parte la vot 452, anulându-se 46 buletine și fiind-că ambii candidați n'au intrunit de cât fie care câte 203 voturi, prin urmare, mai puțin de cât majoritatea legală, s'a procedat în ziua următoare la scrutin de balotagiū între aceiași D-nii candidați.

În ziua de 16 Octombrie efectuându-se alegerea în balotagiū, au luat parte la vot 300 alegători, iar 26 buletine de vot s'a anulat.

Majoritatea relativă a obținut-o D. I. Nădejde, având 144 voturi și D. Gr. M. Bucliu a avut numai 130 voturi, așa că biurul electoral a proclamat de deputat al colegiului III de Iași pe D. I. Nădejde.

În dosarul acestei alegeri s'a observat un protest din partea mai multor alegători prin care se arată că de către subprefecți s'a făcut ingerințe asupra alegătorilor în piață, în jurul localului primăriei și chiar în sala de alegere; iar în procesul verbal dresat de președintele biuroului de alegere pentru operațiunile electorale se arată că tumultul ce a fost în tot timpul alegerii, atât în jurul sălii de alegere, cât și în antreul acestei săli, pe la orele 10 și jumătate se era așa de mare, în cât pentru a se protege operațiunile electorale a fost nevoie să recurgă la ajutorul forței publice; iar mai în urmă sgomotul a mai scăzut, în cât, de și

cu greu, s'a putut continua operațiunile electorale și procede la despuierea scrutinnului.

Tot în acest proces-verbal se constată de D. președinte că două proteste prin cari se denunța delicta săvârșite în afară de sala alegerii, s'a înaintat parchetului.

În cursul discuțiunilor urmate, s'a prezentat o propunere subscrisă de opt D-nii deputați prin care se cere suspendarea validării și numirea unei anchete parlamentare.

Asupra acestei propuneri, secțiunea în majoritate vădând că dacă însuși președintele biuroului electoral a fost nevoit a recurge la puterea armată pentru a împedica tumultul ce se făcea în localul alegerii și a putea continua operațiunile electorale, este posibil ca libertatea alegerii să nu fi fost îndestul de garantată și ca rezultatul ei să fi fost influențat de proceduri nenorocite;

Vădând că propunerea s'a făcut de opt deputați din 18 prezenți, așa că ea este în conformitate cu art. 7 din regulamentul Camerei,

Pentru aceste motive a admis propunerea de a se suspenda validarea alegerii D-lui Ion Nădejde și a se numi o anchetă parlamentară care să constate circumstanțele în cari s'a efectuat alegerea.

Minoritatea acestei secțiuni a fost pentru validarea alegerii D-lui Ion Nădejde, atât pentru motiv că protestul este survenit dupe terminarea operațiunilor electorale, cât și pentru că din faptul că s'a simțit necesitate de forța armată pentru a face să înceteze tumultul ce se făcea la alegere, nu se poate conchide într'un mod logic că alegerea a fost viciată.

D. președinte provisoriu: Acastă alegere, ca și aceea a D-lui Mavrocordat, se va examina la urmă conform regulamentului.

— *D. I. Demetriad*, raportatorul comisiunii de verificare, dă citire următorului raport:

Domnilor deputați,

Membrii secțiunii I, compusă din județele Buzău, Bacău, Putna și Vasluiū, întrunindu-se sub preșidenția D-lui Ion Marghiloman, au procedat la verificarea alegerilor din județul Teleorman.

Dupe examinarea dosarelor și discuțiunile urmate în privința alegerilor colegiilor I, II și III din acest județ, am avut onorea de a fi ales raportator.

În această calitate supun la aprobarea D-văstre rezultatul lucrărilor preurmate și anume:

Colegiul I având a alege trei deputați, candidați au fost D-nii general George Manu, George D. Vernescu, Grigorie G. Păucescu, I. Hristodorescu, Grigorie T. Brătianu, Nicolae C. Furculescu și Dimitrie Bildirescu.

Dintre acești candidați, D. Dimitrie Bildirescu și Nicolae C. Furculescu au

declarat înaintea biuroului electoral că și retrag candidatura mai înainte de votare, și biurul a dispus scoterea buletinelor D-lor din votare; iar în timpul alegerii D. candidat Ion Hristodorescu a declarat înscris că și retrage candidatura. Biurul a dispus a înceta darea la alegători a buletinelor sale.

Numărul voturilor exprimate a fost de 192, din care, majoritatea absolută e de 97 voturi; prin urmare, D. general George Manu întrunind 178 voturi, D. Grigorie G. Păucescu întrunind 174 voturi și D. George D. Vernescu întrunind 153 voturi, secțiunea verificătoare găsiind alegerea regulată și neavând nici o contestațiune, a validat alegerea de la acest colegiu, rugând ca și D-văstre să bine-voiți a'i da aprobarea.

D. președinte provisoriu: Nefiind nici o contestațiune, proclam deputați ai colegiului I de Teleorman pe D-nii general G. Manu, Gr. G. Păucescu și G. D. Vernescu.

— *D. I. Demetriad* continuă citirea raportului:

Colegiul II având a alege trei deputați, candidați au fost D-nii Dimitrie Bădescu Roșiori, Ion G. Săndulescu Nenoveanu, Anton Dimitrescu Mavrodineanu, Petre Crăiniceanu, State Anghelescu și Ion I. Moghilescu. Numărul voturilor exprimate au fost de 568, din care, majoritatea absolută este de 285 voturi; prin urmare, D-nii Dimitrie Bădescu Roșiori întrunind 483 voturi, D. Ion G. Săndulescu Nenoveanu întrunind 462 voturi și D. Anton Dimitrescu Mavrodineanu întrunind 445 voturi, secțiunea verificătoare a găsit alegerea regulată și neavând nici o contestațiune a validat alegerea de la acest colegiu, rugând ca și D-văstre să bine-voiți a'i da aprobarea.

D. I. Demetriad: În urma depunerii acestui raport, s'a primit o contestațiune din partea unui număr de alegători din județul Teleorman.

'Mi fac datoria să pun în vederea onor. Camere că contestatorii alegă că unul din aleșii colegiului II de Teleorman, D. Bădescu Roșiori, nu putea fi ales, pe motivul art. 30 din legea electorală, de orice se găsea primar la Alexandria.

Art. 30 din legea electorală dice, în adevăr, că primarul poate fi ales în toate cele-alte colegii afară de colegiul II din orașul unde și exercită funcțiunile sale. D. Bădescu Roșiori nu se găsea primar în Turnu-Măgurale, ci în Alexandria, și 'mi fac datoria să pun în vederea Camerei, în substanță, motivele contestațiunii.

D. G. D. Paladi: D-lor deputați, legea electorală pot dice că este încă nouă astfel că sensul multor dispozițiuni va trebui să 'l fixăm prin interpretare. Astăzi ni se prezintă cazul unui primar al unui oraș din județul altul de cât orașul de reședință, care este ales la colegiul II. Cestiunea este de a se ști dacă primarul Alexan-

driei p $\acute{o}$ te fi valabil ales in colegiul II din județul Teleorman.

E $\acute{u}$ cred c $\acute{a}$ nu p $\acute{o}$ te fi ales, $\acute{s}$ i ac $\acute{e}$ st $\acute{a}$ soluțiune se impune in fața art. 30 din legea electorală combinat cu art. 60 din Constituțiune, permiteți, v $\acute{e}$ rog, s $\acute{a}$ da $\acute{u}$ citire acestor texte de lege.

Art. 30. Vorbind de incompatibilități dice: „*Primarii pot fi aleși at $\acute{a}$ t in Camera c $\acute{a}$ t $\acute{s}$ i in Senat afar $\acute{a}$ de colegiul II in orașul unde $\acute{s}$ i exercită funcțiunea lor”.*

Ce a voit $\acute{s}$ i ce n $\acute{a}$ voit legiuitorul? A voit ca primarul s $\acute{a}$ se p $\acute{o}$ t $\acute{a}$ alege in județul s $\acute{e}$ u, c $\acute{a}$ ci nu $\acute{i}$ -a inchis t $\acute{o}$ te colegiele; dar n $\acute{a}$ voit ca un primar s $\acute{a}$ se aleg $\acute{a}$ in colegiul din oraș. Dacă legea este aș $\acute{a}$ de clar $\acute{a}$ m $\acute{e}$ veți întreba cum mai p $\acute{o$ te fi cestiune. In cazul de față, D-lor, dificultatea provine de acolo c $\acute{a}$, D. Bădescu de $\acute{s}$ i primar al Alexandriei, cel mai mare oraș din Teleorman, pretinde c $\acute{a}$ incompatibilitate ar fi fost numai c $\acute{a}$ nd s $\acute{a}$ r fi ales in Turnu-Măgurele. Cu alte cuvinte se restringe aplicațiunea art. 30 numai la primarii orașelor de reședință.

Ei bine, e $\acute{u}$ cred c $\acute{a}$ a înțelege ast-fel legea, este a o interpreta judaic. $\acute{S}$ i c $\acute{a}$ vom avea on $\acute{o$ rea s $\acute{a}$ ar $\acute{a}$ t c $\acute{a}$ $\acute{s}$ i textul $\acute{s}$ i spiritul legii se opun la asemenea interpretare. In adev $\acute{e}$ r, ce a avut in vedere legiuitorul c $\acute{a}$ nd a edictat articolul 30 din legea electorală?

A avut in vedere ca primarul, care prin funcțiunea lui are o influență hot $\acute{a}$ r $\acute{i}$ t $\acute{o}$ re asupra alegătorilor, c $\acute{a}$ acest p $\acute{a}$ rinte al orașului, cum $\acute{i}$ l numim cu toții, s $\acute{a}$ nu se adreseze la copiii s $\acute{e}$ i, c $\acute{a}$ nd e vorba s $\acute{a}$ cer $\acute{a}$ încrederea ca s $\acute{a}$ fie reprezentantul lor in Camera; c $\acute{a}$ ci asemenea alegere n $\acute{a}$ r fi fost liberă, ci mai tot-d $\acute{a}$ -una ar fi fost influențată.

In adev $\acute{e}$ r, orașenii sunt legați de primar prin o mulțime de interese, primarul are in m $\acute{a}$ na sa mișl $\acute{o}$ ce infinite ca s $\acute{a}$ violenteze voința liberă a orașenilor, iată de ce legea n $\acute{a}$ voit ca pe primar s $\acute{a}$ $\acute{i}$ l voteze nici unul din acei pe cari $\acute{i}$ l administrează.

Acum s $\acute{a}$ ne întrebăm, cine vot $\acute{e}$ z $\acute{a}$ in colegiul al doilea de oraș?

Colegiul al doilea e compus de toți alegătorii din ori c $\acute{a}$ te orașe ar fi intr $\acute{u}$ n județ.

Din moment ce t $\acute{o$ te comunele urbane vot $\acute{e}$ z $\acute{a}$ in colegiul al doilea de oraș, va s $\acute{a}$ dic $\acute{a}$ primarul unuia din orașe aleg $\acute{e}$ ndu-se in colegiul orașului va fi votat $\acute{s}$ i de orașenii pe cari $\acute{i}$ l administrează el.

In cazul nostru legea prevede c $\acute{a}$ colegiul al doilea din județul Teleorman se compune din alegătorii din Turnu-Măgurele, din alegătorii din Alexandria, din alegătorii din Zimnicea $\acute{s}$ i din Roșiori-de-Vede.

E $\acute{u}$ cred, D-lor, c $\acute{a}$ atunci c $\acute{a}$ nd legea a dic $\acute{a}$ c $\acute{a}$ primarii nu pot fi aleși in colegiul de orașe, n $\acute{a}$ înțeles numai orașul de reședință, ci a înțeles primarii tutulor comunelor urbane, cari form $\acute{e}$ z $\acute{a}$ colegiul. Alt-

fel nu $\acute{s}$ i-ar fi ajuns scopul. $\acute{S}$ i nici un cas n $\acute{a}$ r fi putut mai bine ca speța n $\acute{o}$ stră s $\acute{a}$ v $\acute{e}$ arate c $\acute{a}$ legiuitorul n $\acute{a}$ avut in vedere numai pe primarul orașului de reședință. In adev $\acute{e}$ r, comuna Alexandria e de trei ori mai mare de c $\acute{a}$ t Turnu-Măgurele, care pentru diferite considerațiuni, fie c $\acute{a}$ este port, fie altele, e reședință de județ.

Ei, cum voiți D-v $\acute{o}$ stre ca atunci c $\acute{a}$ nd Alexandria conține majoritatea alegătorilor colegiului al doilea, legiuitorul s $\acute{a}$ fi făcut o dispozițiune aș $\acute{a}$ de nesăbuită, care s $\acute{a}$ permit $\acute{a}$ majorității alegătorilor colegiului s $\acute{a}$ vie cu primarul lor in orașul de reședință $\acute{s}$ i aci s $\acute{a}$ $\acute{i}$ l voteze fără incompatibilitate? Cu alte vorbe locul votării s $\acute{a}$ desființeze incompatibilități? Vedeți dar c $\acute{a}$ nu numai spiritul legii s $\acute{a}$ r viola cu totul prin interpretarea D-lui raportor; dar chiar textul legii s $\acute{a}$ r viola. In adev $\acute{e}$ r legea nu dice c $\acute{a}$ primarul nu p $\acute{o$ te s $\acute{a}$ fi ales numai in orașul de reședință. Legea dice c $\acute{a}$ nu p $\acute{o$ te s $\acute{a}$ fi ales in colegiul al doilea al orașului, unde funcționează ca primar. C $\acute{a}$ nd legea dice colegiul orașului, se raport $\acute{e}$ z $\acute{a}$ la tot colegiul al doilea, $\acute{s}$ i art. 60 din Constituțiune dice: „*T $\acute{o$ te comunele urbane dintr $\acute{u}$ n județ form $\acute{e}$ z $\acute{a}$ un singur colegiu cu orașul de reședință” va s $\acute{a}$ dic $\acute{a}$ t $\acute{o$ te comunele urbane fac parte din colegiul de oraș, $\acute{s}$ i alexandrenii nu put $\acute{e}$ u s $\acute{a}$ voteze pentru primarul lor.*

Mulțumesc D-lui Panu, care $\acute{i}$ mi spune c $\acute{a}$ din 1.000 alegători ai întregului colegiu peste 400 $\acute{i}$ l d $\acute{a}$ numai Alexandria.

Prin urmare, dac $\acute{a}$ țineți ca s $\acute{a}$ dați legii o interpretare, care s $\acute{a}$ corespund $\acute{a}$ scopului autorilor ei, care era ca s $\acute{a}$ se dep $\acute{a}$ rteze de la urnă ori-ce influență, c $\acute{a}$ t de indirect $\acute{a}$ nu puteți s $\acute{a}$ nu vedeți in speci $\acute{a}$ c $\acute{a}$ primarul de la Alexandria vine in Camera tr $\acute{a}$ mis de acei pe cari $\acute{i}$ l administrează.

Spuneți deci alesului Alexandrenilor c $\acute{a}$ nu p $\acute{o$ te intra aci cu voturile orașenilor pe cari $\acute{i}$ l administrează, c $\acute{a}$ ci art. 30 se opune.

Ac $\acute{e}$ st $\acute{a}$ este interpretarea logică, care a fost in spiritul legiuitorului, $\acute{s}$ i de aceea v $\acute{e}$ rog s $\acute{a}$ admiteți contestațiunea.

D. Gr. Păucescu: D-lor deputați, am cerut cuv $\acute{e}$ ntul ca s $\acute{a}$ v $\acute{e}$ rog s $\acute{a}$ nu luați in considerare ac $\acute{e}$ st $\acute{a}$ contestare. Protestarea depus $\acute{a}$ la biuro $\acute{u}$ este făcut $\acute{a}$ de un singur alegător $\acute{s}$ i acela din colegiul I.

D-lor, cestiunea care se pune inaintea D-v $\acute{o}$ stre este ac $\acute{e}$ st $\acute{a}$: Primarul din Oltenița p $\acute{o$ te fi ales in colegiul al doilea de București? Primarul de Valeni p $\acute{o$ te fi ales la Ploesci? Primarul de Odobesci p $\acute{o$ te fi ales la Focșani? etc.

Mie mi se pare c $\acute{a}$ ac $\acute{e}$ st $\acute{a}$ nu are cuv $\acute{e}$ nt legal $\acute{s}$ i logic de a veni in debaterile n $\acute{o}$ stre. C $\acute{a}$ ci ce dice textul legii electorale? Dice c $\acute{a}$ primarul nu se p $\acute{o$ te alege in orașul unde $\acute{s}$ i exercită funcțiunile. Intreb ce va s $\acute{a}$ dic $\acute{a}$ ac $\acute{e}$ st $\acute{a}$? $\acute{S}$ i t $\acute{o}$ t $\acute{a}$ lumea va r $\acute{e}$ sponde, orașul la care se refer $\acute{a}$ acest text

al legii nu p $\acute{o$ te s $\acute{a}$ fi altul de c $\acute{a}$ t orașul de reședință al județului.

Onor. preopinent ne dicea: vedeți c $\acute{a}$ textul legii exclude orașul unde primarul $\acute{s}$ i exercită funcțiunile. Apoi, c $\acute{a}$ nd legiuitorul exclude un singur oraș, putem noi s $\acute{a}$ excludem t $\acute{o$ te orașele unui județ? Ac $\acute{e}$ st $\acute{a}$ va s $\acute{a}$ dic $\acute{a}$ interpretare a legii? Voiți D-v $\acute{o}$ stre ca pe acest temei $\acute{u}$ s $\acute{a}$ inroducem necapacități $\acute{s}$ i incompatibilități $\acute{s}$ i s $\acute{a}$ cre $\acute{a}$ m o lege nouă pentru trebuințele cauzei? Noi trebuie s $\acute{a}$ luăm textul legii aș $\acute{a}$ cum este . . . . .

D. G. D. Palladi: Legiuitorul s $\acute{a}$ ocupat de ceea-ce se întâmplă mai des . . . .

D. Gr. Păucescu: Dar ceea-ce se întâmplă mai des este c $\acute{a}$ mai in t $\acute{o$ te județele sunt mai multe orașe, $\acute{s}$ i dac $\acute{a}$ legiuitorul ar fi voit s $\acute{a}$ dic $\acute{a}$ ceea-ce diceți D-v $\acute{o}$ stre, ar fi spus c $\acute{a}$ in colegiul al doilea nu se pot alege primarii de ofașe. Acesta ar fi fost un text clar, pe care cu drept cuv $\acute{e}$ nt ați fi putut intemeia argumentarea D-v $\acute{o}$ stre in contra alegerei pe care o desbatem acum. Dar c $\acute{a}$ nd textul legii nu vorbesce de c $\acute{a}$ t de un singur oraș, care nu p $\acute{o$ te s $\acute{a}$ fi altul de c $\acute{a}$ t acela de reședință, cum puteți D-v $\acute{o}$ stre pune in aceiași categorie t $\acute{o$ te orașele unui județ?

$\acute{S}$ i apoi, D-lor, chiar dac $\acute{a}$ am admite c $\acute{a}$ ar putea fi locul aci pentru du $\acute{o}$ e interpretări, întreb pe care interpretare ar trebui s $\acute{a}$ o adoptăm? Pe aceea in sens mai stricte sau pe aceea in sens mai larg? E $\acute{u}$ cred c $\acute{a}$ trebuie dat $\acute{a}$ interpretarea in sensul cel mai larg.

D. M. Kogălniceanu: $\acute{S}$ i aceea pe care o dați D-v $\acute{o}$ stre este cea mai largă?

D. Gr. Păucescu: D. Kogălniceanu crede c $\acute{a}$ interpretarea n $\acute{o}$ stră e cea mai restrinsă.

D. M. Kogălniceanu: Negreșit.

D. Gr. Păucescu: Dacă credeți c $\acute{a}$ a introduce incapacități $\acute{s}$ i incompatibilități este a da legii interpretarea cea mai largă, cea mai liberală, atunci e $\acute{u}$ nu pot fi de opiniunea D-v $\acute{o}$ stre.

Dar se vorbesce de spiritul legii?

D-lor, dac $\acute{a}$ textul legii p $\acute{o$ te s $\acute{a}$ lase ver $\acute{i}$ -o induoială, apoi spiritul ei ridică ori-ce induoială pentru c $\acute{a}$ primarul de reședință e acela care form $\acute{e}$ z $\acute{a}$ listele electorale; ele care judec $\acute{a}$ contestațiunile aduse la lista electorală, ele acela care conv $\acute{o}$ că pe alegători $\acute{s}$ i care are de indeplinit o mulțime de indatoriri relative la operațiunile electorale. Iată pentru ce legiuitorul nu a putut s $\acute{a}$ prevad $\acute{a}$ in art. 30 de c $\acute{a}$ t pe primarul de reședință, iar nu $\acute{s}$ i pe ceilalți primarii ai orașelor din același județ, ale c $\acute{a}$ ror atribuțiuni sunt de o minimă importanță in operațiunile electorale, pe lângă acelea ale primarului din orașul de reședință a județului.

Am auđit dic $\acute{e}$ ndu-se c $\acute{a}$ alegătorii colegiului al doilea sunt copiii primarului. De ce vrea D. Palladi c $\acute{a}$ numai alegătorii colegiului al doilea s $\acute{a}$ fie considerați ca copii ai primarului, iar alegătorii colegiului întâi $\acute{u}$ $\acute{s}$ i al treilea s $\acute{a}$ nu fie con-

siderați tot ast-fel? De ce face D-sa această distincțiune, când primarul e primar în tot orașul, și are aceleași îndatoriri, și aceeași solicitare pentru toți locuitorii orașului? Vedeți dar că v'ați pus pe o cale greșită, și că este lucru evident că, dacă legiuitorul a prevădut orașul unde primarul 'și exercită funcțiunile sale, a prevădut această pentru că acolo primarul are o influență directă asupra alegătorilor.

Dar să venim și la cel-alt punct al argumentațiunei D-lui Paladi. unde D-sa dice că orașul Alexandria, fiind cel mai important din județul Teleorman, a putut avea, prin numărul alegătorilor săi, o influență decisivă asupra rezultatului alegerii. Este adevărat că orașul Alexandria e mai important de cât chiar Turnu-Măgurele, dar pentru această el nu însemnăză nimic pe lângă întregul județ Teleorman.

În Alexandria sunt veri-o trei sute și ceva de alegători, dar în tot restul județului sunt peste o mie de alegători, așa în cât, dacă orașul Alexandria are o importanță relativă în raport cu fie-care în parte din orașele Turnu-Măgurele, Rușide-Vede și Zimnicea, el nu poate avea o importanță decisivă în contra întregului județ, de ôre-ce numărul celor-alți alegători, în afară de al Alexandriei, este cu mult mai mare.

Și apoi, D-lor, cât despre D. Bădescu, D-vostre puteți să aveți convingerea că s'a ales prin concursul nu numai al alegătorilor din Alexandria, fiind-că D-sa și în sesiunea trecută era să fie ales, dacă nu se împedica de la urnă alegătorii din Alexandria.

Vă aduceți aminte că atunci 200 de alegători, pe timpul cel mai rău al iernei, au fost nevoiți să stea sub cerul deschis, și când, în fine, le venise și lor rândul ca să voteze, li s'a închis urna la orele 12 noaptea și 'i-au oprit de a vota, tocmai pentru că se scia că, dacă vota și el, alesul celui colegiu era să fie D. Bădescu, iar nu candidatul cel patronat de administrațiune. Prin urmare, vedeți bine că, dacă D. Bădescu era sigur de alegerea D-sale chiar sub regimul trecut, cu atât mai mult candidatura D-sale era asigurată astăzi, când s'a lăsat tutulor alegătorilor libertatea de a lua parte la vot.

Acestea sunt, D-lor, cuvintele pentru cari vă rog a nu lua în considerațiune contestațiunea ce se face acestei alegeri. (Aplause).

D. N. Ionescu : Domnii mei, dupe onorabilul nostru coleg, consumat jurisconsult, 'mi ar fi cu greu să iașu cuvântul pentru a susține contestațiunea ce s'a prezentat în contra acestei alegeri, dacă nu aș avea convicțiunea că D-sa este pe calea cea greșită și că dă o interpretare cu totul restrînsă textului legii electorale.

Voiu începe cu ceea ce a scăpat din vedere onor. nostru coleg, și 'i voiu spune că antecedentele parlamentare în privința

acestui articol sunt contrarii interpretărei D-sale.

Eū am fost acela care, în Constituantă, am propus să nu se primescă a fi aleși primarii sub nici un cuvânt, eū am fost care am cerut să fie incompatibilitate absolută între acești funcționari și mandatul de deputat; dar, fiind-că atunci erau mulți primari în Cameră, propunerea mea nu a fost adoptată, primarii au rămas cu dreptul ce'l aveau de a putea fi aleși deputați, însă s'a admis această restricțiune pe care D-vostre o puneți acum în contestare, restricțiunea de a nu se putea alege în circumscripțiunea unde ei administrăză.

Iată cari sunt antecedentele, iată cum onor. D. Păucescu trebuie să vadă lucrul, dacă voesce să ne convingă într'un mod juridic despre adevărata interpretare a articolului 30 din legea electorală. Și aș putea dice, D-lor, că eū am chiar un interes personal în această discuțiune, fiind-că, îndată ce eū am propus ca primarii să nu pōtă fi aleși în jurisdicțiunea lor, imediat dupe aceea s'a propus ca nici profesorii să nu pōtă fi aleși în orașele unde sunt școlile lor.... (Haritate).

Onorabilul primar de Bacău a venit cu un amendament prin care voia să lovescă pe profesori cu aceeași incapacitate ce eū propuneam pentru primari; dar Constituantă a înțeles marea diferență, că este între un primar și un profesor, și de aceea a recunoscut dreptul profesorilor de a putea fi aleși ori și unde, pe când pe primari 'i-a oprit de a se alege acolo unde 'și exercită funcțiunea lor.

Acum, D-lor, ca cestuine de fapt, voiū să vă rog a observa un singur lucru, că, ceea ce s'a întemplat la Turnu-Măgurele, se pōte întempla și la Bacău și se pōte întempla și pretutindenī, unde județul are mai multe orașe și unde vin alegătorii tutulor orașelor din județ la orașul de reședință ca să aleggă pe reprezentanții colegiului al duoilea.

Legea electorală nu face în privința acestei incompatibilități restricțiunea pe care D-vostre o mîrginiți numai la orașul de reședință al județului; și aci aș pune o întrebare D-lui Păucescu, când legiuitorul a avut în spirit de a crea această incompatibilitate pentru primarii de orașe, de ce nu s'ar întinde ea asupra tutulor orașelor din județ, de ôre-ce acești primari au și ei de alegători pe cetățenii din orașele pe cari ei le administrăză? Și aci voiū observa că nu cetățenii sunt copii al primarului, ci primarul este copil al cetățenilor.... (Înteruperi).

Dar să 'mi dați voie să citesc articolul acesta din lege, căci sunt mulți tineri în acest Parlament, și într'un parlament întinerit, nu junimit, trebuie să dăm și tinere interpretări, adică interpretări în favoarea independenței alegătorilor; trebuie să consacram modul de a practica libertatea alegerilor și să arătăm pentru ce legiuitorul Constituantei a judecat că

primarul care se alege în jurisdicțiunea sa genează libertatea alegătorilor.

Iată ce dice art. 30 din legea electorală:

„Primarii pot fi aleși atât în Cameră cât și în Senat, afară de colegiul al duoilea de Cameră în orașul unde 'și exercită funcțiunea lor.“

Pentru ce a pus legiuitorul acest articol în lege? Pentru că voind să înlătore pe funcționarii administrativi de la operațiunile electorale, a încredințat toate aceste operațiuni primarilor. Dar când a pus această încredere legiuitorul în primari, a voit să facă în același timp un pas mai departe, și a dis că primarul, care în materie electorală este singurul reprezentant al puterii centrale, să nu pōtă fi interesat în alegerile din circumscripțiunea sa municipală.

Pentru că, D-lor, de și este adevărat că primarul a cărui alegere ne cereți să o validăm acum este ales și de alegătorii din Turnu-Măgurele, din Roșiorii-de-Vede și din Zimnicea, legiuitorul însă nu a voit ca el să vină în Adunarea reprezentanților națiunei ales de alegătorii săi din Alexandria, legiuitorul a avut în vedere pe alegătorii din jurisdicțiunea sa ca primar, și de aceea a creat această incapacitate.

Iată adevăratul spirit al legii, și faptul este necontestat. Bună-ôră, primarul din Tergul-Onei, dacă se alege la Cameră ca deputat al Bacăului, el este ales, afară de alegătorii din Bacău, și de acei din Tergul-Onei.

Ceea ce a făcut Constituantă este un progres, și noi trebuie să dăm legii o interpretare largă, așa cum reese din spiritul ei; căci din art. 30 al legii nu rezultă ceea ce susține onor. preopinent, că numai primarul din orașul Bacău nu pōte fi ales, ci și acel din Tergul-Onei, pentru că legea se reportă la toți alegătorii unui colegiu, cari pot să concure la alegere. Iată interpretarea adevărată a legii.

Prin urmare, D-lor, vă rog să vă pătrundeți de acest spirit de a asigura independența alegătorilor, care a condus pe Constituantă din 1884, și să nu permiteți ca primarii să se aleggă în circumscripțiunea colegiului unde ei exercită autoritatea lor, fie chiar și acei primari a căror autoritate se exercită numai într'o fracțiune a circumscripțiunei colegiului.

Eū nu pot să am două cumpene și două măsuri, când nu permit primarului de reședință să fie ales în colegiul al duoilea al județului său, nu pot permite această altui primar din același județ.

Iată, D-lor, de ce vă rog să admiteți această interpretare largă, căci ea este conform cu spiritul cel bun al legii și cu dorința noastră de a garanta libertatea și independența alegătorilor.

Un cuvânt și am terminat. Ceea ce cu toții am voit mai mult este ca alegerile să se facă fără cea mai mică imputare de veri-o ingerință ôre-care, dar ceea ce noi am vedut de la chiar primarul capitalei,

ne îndreptățește și mai mult să facem această interpretare. (Aplause). De aceea, vă rugăm să bine-voiți a vă uni cu noi, ca să învățăm pe toți primarii să stea la locul lor, la locul unde îi pune Constituțiunea, adică să fie agenți neutri în operațiunile electorale din județul unde ei sunt primarii, să garanteze libertatea alegătorilor, iar nu să lucreze sub influența puterii centrale.

D. Al. Lahovari: Onorabilii oratori cari m-au precedat au vorbit în această chestiune de interpretare largă și de interpretare strimțată.

Eu cred că nu trebuie să vorbim nici de interpretări largi, nici de interpretări strimțate, ci de interpretări drepte. Nu este în competența acestei Adunări de a lărgi sau de a strimta legea dupe persoane, dupe impregiurări și dupe pasiuni; competența ei este de a aplica legea fără ură, fără părtinire, fără privire la persoane. (Aplause).

Onor. D. Ionescu a fost în Camera de revisuire, îl felicit; noi nu am avut această fericire; și fiindcă D-sa este unul din puținii membri ai Camerei de revisuire pe cari îi mai vedem astăzi în Cameră pe aceste bănci...

D. N. Ionescu: Cer cuvântul în chestiune personală.

D. Al. Lahovari: Nu înțeleg pentru ce faceți o chestiune personală, când eu țin că văd cu plăcere și mândrie un membru din Camera de revisuire...

D. N. Ionescu: Vei înțelege îndată.

D. A. Lahovari: Onor. D. Ionescu vine acum, ca martur al acelor mari lucrări petrecute în absența noastră, și ne țin: așa am voit, așa am cugetat noi, și așa trebuie să voiți și să cugetați și D-văstre cei din Camera de astăzi. Dar D-sa uită maxima aceea care țin: *Testus unus, testus nullus*. (Aplause).

D-văstre nu aveți nevoia să veniți aicea și să vă ridicăți ca martur când este vorba de un text precis de lege, și noi nu suntem datorți să ascultăm mărturia D-văstre, să ascultăm impresiunile D-văstre, să ascultăm suvenirile D-văstre mai mult sau mai puțin exacte, ci suntem datorți să ascultăm textul legii, și acest text, de și noi nu am luat parte la facerea lui, totuși trebuie să îl respectăm, pentru că este o lege a țerei; acest text, bun sau rău, nu trebuie să fie discutat dupe suvenirile și impresiunile noastre personale, ci trebuie să fie aplicat așa cum este, pentru că noi nu voim ca legile acestei țări să fie privite ca o materie care se poate întinde dupe placul nostru, când la dreapta, când la stânga, când în sus, când în jos, dupe caprițiul astăzi al unora, mâne al altora; ci voim ca ori-ce lege, chiar și aceea pe cari le-ați făcut numai D-văstre singuri și ni le-ați impus și noi, să le respectăm în întregimea lor și să le aplicăm egal pentru toți.

Negreșit D-văstre, prin textul acesta de lege, ați voit să luați toate precauți-

unile pentru garantarea libertății în alegeri; negreșit intențiunile D-văstre au fost foarte bune, însă au fost reu înscrise în textul legii, și pentru că noi nu trebuie să ne conducem dupe nisce intențiuni, căci se țin că nu numai paradisul, dar și chiar infernul este pardosit cu bune intențiuni, dar numai în diferite scopuri, de aceea noi găsim că nu este destul ca cineva care voiește să facă o lucrare bună și folositoare, să aibă cele mai bune intențiuni, ci trebuie să fie în stare ca acele intențiuni să le pune în lucrarea sa, așa cum ele să se vadă fără a mai fi trebuință de a se invoca mărturia nimeni. (Aplause) Nu e destul să facă cineva o dispozițiune legală cu o bună intențiune, ci trebuie să fie în stare să o redacteze așa cum acea intențiune să reasă în mod clar din textul legii. (Aplause).

Să vă spun eu redacțiunea ce trebuia să dați acestui articol, dacă voiți să atingeți scopul ce dicită că vă propusese-răți, ea este foarte simplă. Ce este colegiul al doilea? El se compune din alegătorii orașelor dintr'un județ cari aleg pe reprezentantul orașului de reședință, și atât de adevărat este acesta, în cât atât Constituțiunea, cât și legea electorală au o altă numire pentru acest colegiu al doilea de cât pentru cel d'ânteu și cel de al treilea. Constituțiunea în art. 62, când vorbește despre colegiul întâiu și al treilea, țin colegiul de Dolj, Mehedinți, Teleorman, Ilfov, Prahova, etc., iar când vine la colegiul al doilea nu mai întrebuintează această terminologie, ci țin colegiul de Craiova, Turnu-Severin, Turnu-Măgurele, București, Ploesci. Va să dicită acel colegiu al doilea pörtă denumirea orașelor principale, orașelor de reședință.

D. N. Ionescu: Colegiul orașelor...

D. Al. Lahovari: Constituțiunea îl numește colegiul de la Turnu-Măgurele, fără să se ocupe dacă lângă Turnu-Măgurele mai este Alexandria, sau Ruși-de-Vede, fără să se ocupe dacă lângă Iași este Târgul-Frumos... (Sgomot, intreruperi).

Vă rog să nu vă grăbiți, căci iată unde ținteză argumentațiunea mea; voiți pur și simplu să vă fac o lecțiune postumă, și cam inutilă, de modul cum trebuia să se redacteze acel articol.

D. N. Ionescu: De ce nu ați venit și D-văstre alături cu noi în Constituantă? Nu aveți acum dreptul să ne imputați această redacțiune.

D. Al. Lahovari: Acesta va fi o chestiune pe care o vom putea discuta altă dată mai pe larg, și merită să o discutăm, însă nu acum pe spinarea unui primar din Alexandria, a cărui alegere se discută acum.

Din momentul ce legea vorbește de colegiul al doilea, vorbește nu de colegiul orașelor, ci de colegiul orașului. Prin urmare nu aveți trebuință să dicită alt de cât că primarii de oraș pot fi aleși atât în Cameră cât și în Senat, afară de colegiul al doilea de Cameră, suprimând cele din

urmă cuvinte ale articolului 30. De ce însă a mai adăogat legea: „Primarul nu poate fi ales în orașul unde și exercită funcțiunea sa?” Legiitorul nu s'a gândit de cât la orașul acela în care se face alegerea, unde se convoca alegătorii, unde se judecă contestațiunile, etc.

D-văstre cari ați redactat articolul așa cum es'e, se vede că ați avut trebuință de unii din primarii. Dar din momentul când legea este redactată astfel, atunci, și din punctul de vedere al sintaxei și din punctul de vedere al literii, căci țin: „În orașul unde și exercită funcțiunea,” și presupune că este numai un oraș, uitând că într'un județ pot să fie șase șapte orașe. În fața acestei redacțiuni, dacă interpretare voiți să mai faceți, singura interpretare sănătoasă, singura obișnuită este, nu de a ne raporta la suvenirii și impresiunile personale, nu de a căuta să ghicim gândul revisioniștilor, cari nu scim ce au voit să facă, ci de a ne întemeia pe acel mare principiu, care domină și legile și constituțiunea, că capacitatea electorală, dreptul de a alege și a fi ales, este regula, excluderea este excepțiunea.

Prin urmare, nu puteți țin de cât cetățen român că nu este alegător de cât atunci, când un text precis de lege l' declară ne-capabil. Nu puteți tăgădui dreptul acesta nici unui cetățen și mai cusemă alesului cetățenilor al cărora D-văstre dicită că el este copil. Nu puteți să o faceți fără să veniți cu un text clar, care să pună mâna în peptul celui cetățean și să l' oprască la ușa colegiului. Unde vă este acest text? Nu veniți cu interpretări și suvenirii ale D-văstre să interdiceți unui colegiu de a alege pe acela în care are încredere. Aduceți-vă aminte de ceea țără, de care vorbește adesea ori D. Ionescu, de Englitera, unde respectul pentru textul legilor e împins așa de departe, în cât câte o dată cad în aplicațiunile ridicule; dar acest respect al textului legii, e mult mai bun, mult mai util, de cât acele explicațiunile variate, cari se dau pe totă ziua spiritului legii și cari nu vin adesea ori de cât din pasiunile fie-căruia din noi. (Aplause).

D. M. Kogălniceanu: D-lor, am fost tot-d'a-una admiratorul puterii de cuvânt al D-lui Lahovari și, de și mai tot-d'a-una ne-am găsit în câmpuri deosebite, pururea i-am dat tot ce i se cuvine, și pot țin cu largime, iar nu cu strimțore. Sunt și eu, D-lor, unul din aceia cari, împreună cu D-sa, am eșit din Constituantă combatând revisuirea Constituțiunei, pentru că, dupe părerea mea, Constituțiunea trebuie să fie ca o religione, căreia i trebuie multă vreme, până ce spiritul veacului să vie să i ceară schimbarea.

Astăzi însă i cer D-sale voie să mă ierte a i spune — și singur D-sa imi va d'a dreptate — că nu i mai cunosc, sau că i regăsesc, cum i găsem când era în opozițiune alături cu mine. D-sa a țin că suntem datorți să nu aducem în discuțiune nici pa-

siune, nici interes nici suvenire, când este vorba de a ne ocupa de discuțiunea sa și interpretarea unei legi.

Fără să fac cea mai mică imputare D-lui Păncescu, însă D-sa va recunoște că aleșii Teleormanului pot să aibă interes pro sa și contra acestei alegeri mai mult de cât D. Ionescu sa și eu.

D-lor, județul Teleorman e pôte singurul unde n'am fost nici o-dată ales, și n'am nici cunoștința onorabilului reprezentant a căruia invalidare se cere aș, a colegiului despre care D. Păncescu cu atâta forță mare a spus că în alegerile trecute, pentru a nu fi ales, două sute de alegători din Alexandria s'au fost terorizați, închiși și bătuți. Așa dar, acolo e un interes, care face pe onorabilul preopinente să vorbescă, și să mă ierte D. Lahovari a'și spune că D-sa a pledat cu multă pasiune, amestecând în chestiune chiar rancunele D-sale personale. Eu voi dovedi că n'am rancune, și că și eu am sentimentul dreptății ca și D. Lahovari, și mai ales când se atinge de a invalida un ales care, mai mult sa și mai puțin, se apropie de ideile mele, și a se aduce în locul lui un candidat al partidului conservator, din cei mai corecți, din cei cari n'au vrut să traficeze nici cu ideile nici cu convicțiunile lui.

Onor. D. Lahovari a fost inspirat de suvenire, fiind că ne-a vorbit de Constituțantă; dar astăzi acea Constituțiune este pac'ul țerei, și noi ne deosebim de conservatori întru această că, conservatorii voiesc să stea cât mai mult pe loc, și noi, liberalii, ținem să întindem libertățile cât se pôte mai mult. Când dăm noi o interpretare largă Constituțiunii, în sensul libertății, facem ceea ce face judecătorul când interpretează o lege, mai cu seamă când este vorba de orfanii, de minori, de asupriți, dă interpretățiunea în favoarea lor.

Domnii mei, pentru ce s'a pus în Constituțiune că primarii nu trebuie să fie aleși de orașe, acolo unde au influență? Știți foarte bine ce influență mare se făcea de prefecti, și în Constituțantă, conservatorii și liberalii au dis: să luăm din mâna prefectului această autoritate și să o dăm unuia magistrat municipal, care are mai multă independență, fiind că nu atârna ca prefectul de autoritatea centrală.

Ei, așa a fost? Nici de cum! Am dat din lac în puț. Atunci erau în Constituțantă veri-o 20 de primari, despre cari diceam noi că ei ar trebui să se ocupe de gospodăria orașelor lor, de a avea ulițe curate, igienă, bună administrațiune, în loc de a face politică și mai ales o politică rea și detestabilă; însă ei au prevalat și au făcut să li se dea dreptul de a se alege, afară de colegiul al II-lea, unde aveau o influență legitimă.

D-lor, primarul de Alexandria este cel mai puternic din toate orașele Teleormanului. Turnul vine cu 289 alegători, Zimnicea cu 157, Roșiori cu 157 și Alexan-

dria cu 432. Cum vedeți, mai jumătate din alegătorii acestui colegiu sunt din Alexandria. Pôte dar cine-va pretinde că acest domn cu 432 voturi nu majorisază toate cele-alte orașe?

Apoi când aveți un primar candidat cu 432 voturi, se mai pôte pretinde că mai este siguranță pentru cei-alți candidați din Zimnicea, Roșiori, etc.? Face o întrebare, sa și mai bine să vă dau un exemplu: s'a făcut alegerea colegiului al III-lea de Ilfov, veți vedea când se va cerea, care din două, prefectul ori primarul, funcționarul sa și magistratul municipal, a avut mai multă putere?

În tot dosarul, D-lor, veți vedea un rol foarte obscur jucat de prefectul de Ilfov.

Dar ce a fost primarul? A fost ceea ce era o-dată în Germania marele elector de Brandenburg, care alegea chiar pe împăratul și care este chiar suitorul familiei Hohenzollern... (Ilaritate).

D-lor, pôte că nu e un om care să fie în drept a voi mai mult rău D-lui Ion Brătianu, de cât mine.

Eu, când s'a făcut unirea, am recunoscut pe D. Ion Brătianu ca șef al partidului liberal și de aici și din Moldova, pentru că densul reprezintă Capitala țerei, care într'un stat constituțional și parlamentar e forța Statului; l-am recunoscut și am luptat alături cu D-lui, precum am luptat alături de mulți dupe căderea guvernului de la Mazar-Pașa.

Ei bine, noi liberalii suntem în drept acum să l'î dicem: ce ai făcut cu partidul nostru? Ce ai făcut drapelul pe care ți l-am dat în mână? (Aplauze). Partidul liberal era destul de tare și de strălucit ca să nu pôtă cădea prin un singur om.

Dar, dupe ce am adresat aceste observațiuni D-lui Brătianu, am dreptul să întreb: Cum! acest om care a greșit mult libertății, dar care a făcut și multe lucrări bune pentru libertate și pentru națiune, acest om sub a căruia firmă s'a făcut rebelul din Bulgaria, care a ridicat armata noastră la stima Europei, acest om sub a căruia firmă s'a făcut independența țerei și regalitatea pe care D-vostre, ori conservatorii, ori junimiștii, ori ce veți fi, aveți să le serbați o-dată pe an, acest om n'a găsit în totă țera românească un colegiu care să l'alégă? Și Bucureștii pentru care Brătianu a sărăcit atâtea orașe, Bucureștii, aleg pe Zerlendi; și cade Brătianu! Și cine a făcut această? Eu nu sunt amicul guvernului, dar sunt dator să declar ceea ce D. Th. Rosetti m'i-a spus: D-sa m'i-a dis: Te rog află unde 'și pune candidătura D. Ion Brătianu pentru ca să l'sprijinim. Ei bine, am convingerea că D. Th. Rosetti, nu a combătut pe D. Brătianu, dar că D. Brătianu a fost combătut de către pseudo alegătorul de Brandenburg și că e o nedemnitate, pentru Bucureștii să alégă pe Zerlendi în luptă cu Brătianu.

Care e dar datoria noastră, a partidului liberal și care trebuie să fie datoria tutu-

lor? Datoria noastră e că această putere ocultă să fie redusă la limitele ei municipale. (Înteruperi).

Puteți D-v. să spuneți între D-v. cum că primarul nu s'a amestecat, că nu a venit cu armata lui de podari, cu curățitorii de uliți, cu ceta de acsizari, cu armata lui de funcționari la alegeri, și eu afirm că n'a intrurit; dar a intrurit, a intrurit, și a intrurit toate colegiurile, și n'a putut să reușescă a fi ales de cât acela care a avut permisiunea onorabilului și mult influențului primar de București.

Așa dar datoria mea de bătrân liberal este că aci unde ved o putere ilicită, rea, să vii să o combat.

Veți vedea cum am să vorbesc când se va trata chestiunea colegiului al treilea de Ilfov și cum voiți dice: jos liberalule mincinos!

D. Pache Protopopescu: Cer cuvântul.

D. M. Kogălniceanu: Puteți să cereți cuvântul în chestiune personală și cu bucurie voiți răspunde.

De aceea, D-lor, vă conjur să nu faceți o interpretățiune judaică, și rog și pe D. Lahovari, care nu face parte din guvern, să și aducă aminte de atitudinea care a avut-o când era în opozițiune, că atunci nu avea țera un campion mai sdravan pentru apărarea libertăților publice de cât pe D-sa.

Onorabilul D. Lahovari, necunoscut în Moldova, a avut onoarea să fie ales în Botoșani, numai pentru că Botoșanii este un oraș eminent liberal, și acest oraș indignat de lovirile ce l'au s'at, l-a ales pe D. Lahovari ca pe unul dintre cei mai distinși apărători ai libertăților publice. De aceea l'conjur pe D-sa să și aducă aminte de vremea aceea și să fie sigur că reputățiunea sa, că creditul, că moralul, că talentul său, nu va perde nimic, când va apăra legalitatea.

Lăsați, D-lor, pe onorabilul primar de la Alexandria să și dea demisiunea și să se alégă din nou ca deputat la nouele alegeri, și atunci noi vom sprijini legalitatea. Noi nu voim să l'facem D-sale un neajuns, dar voim să protestăm în contra spiritului care la mulți primari din România, și mai la toți, fără deosebire, pot dice, s'a introdus.

Am dis.

D. Dimitriu: D-lor deputați, pentru că pentru prima dată iașu cuvântul în această Adunare, vă rog să fiți cu multă indulgență către mine, și în acelaș timp, să bine-voiți a face ca cele ce s'ar dice de mine într'un mod cam neînțeleș, D-vostre să fiți atenți și să pricepeți în destul ceea ce voiți să vă spun.

Iată, D-lor, de ce este vorba: S'a ridicat o contestațiune asupra alegerii D-lui Bădescu Roșiori, sub cuvânt că D-sa nu pôte să fie ales în colegiul II de Cameră, și această pentru cuvântul că D-sa fiind primar în Alexandria, prin influența și autoritatea D-sale, ar fi făcut ca alegerea

acésta, care resumă rezultatul voturilor din toate orașele județului Teleorman, să nu fie liberă, impunând alegătorilor să voteze pentru D-sa chiar fără voia lor.

D-lor deputați, ați audiat că de către D. Alexandru Lahovari s'a ținut, că aci în Cameră noi nu suntem chemați nici să restringem legile nici să le lărgim, și tocmai pentru că și eu am venit în această Cameră ca nici să restring legile, nici să le lărgesc, tocmai de aceea nu mă pot uni cu părerea onor. noștri colegi, cari combat această alegere, și iată cari sunt motivele mele. (Sgomot).

D-lor deputați, vă rog să fiți puțin răbdători, căci numai câte-va cuvinte am să vă spun, și cred că veți fi de acord, nu cu părerea mea, ci cu a D-lui Lahovari.

D-lor, ați vădit că legea, când vine la colegiul II de Senat, dice că primarii pot să fie aleși la colegiul al II-lea de Senat, și vă rog să răspundeți D-vostre, cei cari combateți alegerea, pentru ce se dă această facultate primarilor, când este vorba de colegiul II de Senat? Să vă spun eu pentru ce: pentru că în colegiul II de Senat, pe lângă alegătorii de oraș iaș parte și alegătorii de la țără, și pentru acest cuvânt s'a lăsat facultatea pentru primarii de la orașe să fie aleși la colegiul II de Senat.

Acum vin la alegerea D-lui Bădescu Roșiori și vă spun că alegerea D-sale este foarte bine făcută și trebuie să fie validată, și iată de ce: Dacă la colegiul II de Senat, s'a lăsat facultatea de a fi aleși primarii orașelor numai în vedere că în acest colegiu votează și alți alegători, afară de cei din oraș, nu mai încapă nici o induoială că și la Turnu-Măgurele, D. Bădescu Roșiori, care șade în alt loc de cât în orașul Turnu-Măgurele, care șade în orașul Alexandria, nu poate să aibă influența aceea pe care ar fi putut-o avea dacă era primar la Turnu-Măgurele, și de care influență noi trebuie să ne temem.

În fața celor ce am avut onoare a spune, eu cred, D-lor deputați, că numai încapă nici o induoială că alegerea D-lui Bădescu Roșiori este bine făcută și vă rog a respinge această contestațiune validând alegerea D-sale.

D. Tache Ionescu: D-lor deputați, nu am de loc de gând să sgândăresc ați discuțiunea care s'a introdus aci asupra validității sau nevalidității revisuirii Constituțiunei, nici să insist asupra aplicărilor pe cari, fie-care din grupurile cari au declarat rebel fostei revisuirii a Constituțiunei, ni le vor da mai în urmă. Cestiunea este cu totul alta. Și, cum foarte bine a ținut D. Lahovari, este vorba nu să lărgim sau să strîmțăm legea, dar să o aplicăm, însă să o aplicăm întregă; și tocmai pentru această mai înainte trebuie să ne dăm seama de densa să 'i înțelegem și spiritul și să 'i despiciăm și textul.

D. Lahovari dă cu totul de o parte spiritul legii din interpretarea ei, D-sa nu

se intră de loc cari sunt motivele acestei incompatibilități între funcțiunea de primar al unui oraș din județ și eligibilitatea lui în colegiul II de cameră; nu se intră într-una ce este mai puțină, mai inofensivă, înțurirea primarului, asupra alegătorilor colegiului al doilea, dacă el s'ar întempla să fie primar, nu în orașul de reședință, dar într'un alt oraș din județ, oraș care, ca în cazul de față, poate să aibă un induoit număr de alegători de cât orașul de reședință.

D-sa se ține de slova legii. Să fac dar ca D-sa.

Și luând textul legii așa cum este, presupunând chiar legiuitorului atâta lipsă de inteligență, și urmând pe D. Lahovari în argumentațiunea D-sale, cu textul legii în mână, trebuie să dovedesc că D-sa nu are dreptate.

În adevăr, D. Lahovari s'a însărcinat să-mi faciliteze sarcina; D-sa a răspuns singur la mica nedumerire, ce rezultă din redacțiunea textului.

Ce dice textul?

„Primarii pot fi aleși atât în Cameră cât și în Senat . . . . .”

Și vedeți lucru curios. De la început ne isbesce, în acest text, faptul că, cum am dice la bară, el în loc să începă printr'o prohibițiune, începe printr'o permisiune, ca și cum eligibilitatea primarului ar fi o excepțiune, deci *strictissimae interpretationis*, iar nu o regulă generală.

Textul continuă: „afară de colegiul al doilea de Cameră în orașul unde 'și exercită funcțiunea lor.”

Intreb: alesul de Teleorman, este el sau nu și alesul orașului Alexandria? Exerciță el sau nu în Alexandria funcțiunea de primar? Őre faptul material că alegătorii din Alexandria, în loc să 'și pună buletinele lor în urna electorală în Alexandria chiar, s'au dus cu trăsura și 'și au depus voturile în urna electorală din Turnu-Măgurele, ũre acesta schimbă faptul că primarul din Alexandria este alesul alegătorilor colegiului al doilea din orașul Alexandria?

Cred că este destul să enunț această, pentru ca răspunsul să fie gata.

Ceea-ce la prima vedere poate incurca puțin pe cine-va, este redacțiunea acestei dispozițiuni legale. Textul vorbește de primarul orașului unde 'și exercită funcțiunea sa, și D. Lahovari crede că această redacțiune interpretată riguros nu coprinde de cât pe primarul orașului de reședință, al orașului unde se petrece faptul material al votărei.

Dacă D. Lahovari ar fi fost în constituantă, D-sa ne-a spus că ar fi propus o altă redacțiune. D-sa ar fi ținut „afară de colegiul al doilea de Cameră.”

Ei bine, mărturisesc că această redacțiune ar fi fost mult mai rea de cât redacțiunea actuală; căci dupe densa primarul din Alexandria nu s'ar fi putut alege în nici un colegiu al doilea de Ca-

meră din țără, nici la Iași nici la Drohoi! .

Redacțiunea legii este dar mult mai bună de cât cea propusă de D-sa. S'a ținut în lege că nu se poate alege în orașul, iar nu în orașele, pentru că nu poate fi cine-va primar în mai multe orașe.

De alt-fel, D-lor deputați, cum diceam la început, D. Alexandru Lahovari ne-a dat însuși, fără să bage de seamă, explicațiunea pentru ce legiuitorul a vorbit de orașul la singular, iar nu de orașele. Într'a-adevăr, legiuitorul a făcut aci ceea-ce în termenii juridici se chiamă a vorbi *de eo quod plerumque fit*.

Așa legiuitorul, vorbind despre colegiul I dintr'un județ, dice: colegiul I de Ilfov, sau colegiul I de Teleorman când vorbește de colegiul III, dice de asemenea colegiul III de Ilfov.

Iar când ajunge la colegiul al doilea, legiuitorul, cum drept a observat D. Lahovari, nu mai dice colegiul al doilea de Ilfov, și nu dice nici colegiul al doilea de București și Oltenița, sau de Turnu-Măgurele și Alexandria și Zimnicea, etc. Nu, legiuitorul dice dŕ colegiul al doilea de București, colegiul al doilea de Turnu-Măgurele. Pentru ce această? Nu cum-va colegiul este numai de București și nu și de Oltenița? Nu, de sigur, dar legiuitorul se ocupă de *eo quod plerumque fit*, și în adevăr în cele mai multe județe este o singură comună urbană și prin urmare colegiul al doilea este în realitate numai al orașului de reședință. Preocupat dar de ideea că de cele mai multe ori lucrul este așa, legiuitorul a ținut orașul în textul nostru, cum a ținut colegiul al doilea de București în alte texte.

Așa dar, cred că ar fi nu o lărgire, dar o adevărată întortochiare a legii, dacă s'ar primi interpretarea D-lui Lahovari.

Alesul colegiului al doilea de Teleorman nu este bine ales, căci nu am onoare să-l cunosc.

Știu însă că este foarte popular în localitate, și știu că invalidarea nu'l va vătămă întru nimic. D-sa se va întorțe între noi, trâmă tot de iubirea și popularitatea ce are în orașul Alexandria și în întregul județ Teleorman; dar atunci va veni conform cu legea și va ocupa scaunul său cu conștiința împăcată că este adevărată expresiunea alegătorilor săi.

D. Pache Protopopescu: D-lor deputați, poate că nu mai era nevoie să se prelungească desbaterea asupra acestei alegeri, dacă onor. domni Ionescu și Kogălniceanu nu se îndeletniceau să arunce în mod anticipat mai multe petre asupra capului meu.

Mi voi face datoria să mă explic mai înteuși asupra interpretărei art. 30 din legea electorală. Are multă dreptate onor. D. Lahovari și argumentarea D-săle este întemeiată pe adevăratele principii de drept. În adevăr, prin acest articol primarul este oprit de a se alege în colegiul

al II-lea în orașul unde el funcționează. Este aci o privațiune de drept, și ca privațiune de drept, nu putem întinde textul legii mai departe. Legiuitorul, prin acest articol, n'a voit să înțelgă alt ceva de cât pe primarul de la reședință. În specie, primarul de la Turnu-Măgurele, unde s'a făcut alegerea, nu are dreptul să reprezinte colegiul al II-lea de Turnu-Măgurele. Dar D. Bădescu nu se găsește în această condițiune, nu este D-sa primar în Turnu-Măgurele. Dacă legiuitorul voia să oprească alegerea în colegiul al II-lea de cameră a tuturor primarilor de orașe și orașele, nu avea de cât să o spue categoric. Dar legiuitorul nu a dis așa, ci a interzis alegerea primarului numai în orașul unde și exercită funcțiunea. Atât și nimic mai mult. Ori ce altă interpretare s'ar da acestui text atât de precis, s'ar face cu violarea principiilor de drept. Alegerea D-lui Bădescu nu s'a făcut la Alexandria, s'a făcut la Turnu-Măgurele, D-sa a putut foarte bine să se aleagă la colegiul al II-lea de Teleorman de ore ce alegerea s'a făcut la Turnu-Măgurele unde nu și exercită funcțiunea de primar.

Și, D-lor, dacă legiuitorul nostru ar fi voit să priveze pe primari de un drept politic, nu avea de cât să o spună; dacă domniul din Constituantaț auău atâta orre de primari, dupe cum se vede că au D-nii Ionescu și Kogălniceanu de primarul Bucurescilor, de ce n'au scris cu litere clare că primarii nu pot să se alegă deputați nicăieri, ci să caute a și vedea de apă, de strade, de legume, de carne, etc. ? pentru ce n'au făcut această? Pentru că au recunoscut că primarul nu e un agent direct al guvernului, că el e, ca ori care cetățean, în drept de a represinta țera, că el nu pôte să fie în legătură strinsă cu guvernul, căci nu e funcționar direct al unui ministru, ci are libertatea de acțiune și nu ține de la guvern alegerea sa de primar.

Dar onor. D-nii Kogălniceanu și Ionescu nu s'au mărginit numai în a se ocupa de cestiunea acestei alegeri; pe domniele lor 'i frământă o altă idee; nu au putut să vie maiortitate în această cameră, nu au putut să pătrundă nici în colegiul I-iu, nici în al II-lea, nici în al III-lea de Ilfov și această tare 'i supără, nu le vine bine nu 'i lasă în pace. Pentru această însă, sunt eu întru ceva vinovat?

Ce sunt eu de vină dacă oarșul Bucuresci s'a pronunțat în favorea liberalilor conservatori? Ce sunt eu de vină dacă Bucurescii m'au ales pe mine consiliar comunal și a avut încredere să mă alegă în Cameră la colegiul I de Ilfov? Ce sunt eu de vină dacă cetățenii m'au desemnat să fac parte din comitetul executiv al partidului liberal conservator? Oare calitatea de primar exclude calitatea de reprezentant al partidului din care cineva face parte în deosebitele comitete, cari trebuie să lucreze în politică? Unde e scris în legile noastre, în Constituțiunea noastră că primarul nu pôte să fie membru

în comitetul executiv, în comitetul central al unui partid ore-care, și că nu pôte lua parte la alegeri, nu se pôte duce la intruniri publice, nu pôte vorbi în favorea cutărui sau cutărui candidat? Unde e textul de lege care opresce această? Pentru ce dar mă acuză onor. D-nii Ionescu și Kogălniceanu?

Onor. D. Ionescu are o socotelă veche cu mine și are drept să caute să o răfuiască cu o oră mai curând, ca să nu 'i iaș eu înainte. 'I era témă să nu 'i aduc aminte ce s'a petrecut la Ploesci, acea tragere pe sfără... (Sgomot, intreruperi).

D. președinte provisoriu: Vê rog să lăsăm de oparte cestiunile personale.

D. Pache Protopopescu: Onor. D. Ionescu a prevestit Camera că are o socotelă cu mine în privința alegerii colegiului III de Ilfov; vom vedea când se va debate contestațiunea adusă asupra acestui colegiu, cum s'au petrecut lucrurile; puțină răbdare și veți vedea că toate acele șopte, toate acele insinuări nu sunt de cât clăbuc de săpun; dar până atunci nu e bine să anticipăm și să aruncăm vorbe aci, cari nu pot da nascere de cât la discuțiunii intempestive.

Onor. D. Kogălniceanu însă nu pôte să ierte alt-ceva mai grav; D-sa se plânge înaintea Camerei cum e cu puțință ca orașul Bucuresci, ca Ilfovul să nu alegă pe D. Ion Brătianu! Ei bine, D-lor, eu nu mai cunosc pe D. Kogălniceanu. Mai acum câte-va luni, tot în această Cameră, tot de la acea bancă unde este acum, țicea că n'ar dori să fie nici chiar oșele D-sale alături cu ale D-lui Brătianu (aplause), și acum dorește să vadă pe D. Brătianu alături cu D-sa, ca reprezentant al Bucurescilor!

D. Kogălniceanu uită însă un lucru, că dacă D. I. Brătianu ar merita să fie ales, pôte să o merite ori unde alt, afară de Bucuresci; și cuvântul puternic pentru care țice această, este că orașul Bucuresci n'a uitat scenele de la 14 Martie, și astăzi Verusi se înmormentază cu cheltuiala comunei una dintre acele victime cari au fost călcate în picioare de caii gendarmilor, în acea țide doliu, pentru țera. (Aplause prelungite). Bucurescii nu uită acele oribile scene; pôte că D-lui Kogălniceanu 'i vine la socotelă să le uite, dar mulți din noi nu le putem uita.

O voce: Dar la banchet de ce ai stat alături cu Stătescu?

D. Pache Protopopescu: La banchet am stat pentru codicele comercial, și servem țera cu această.

Așa dar să nu mai faceți imputări colegiului de Bucuresci, pentru ce n'a ales pe D. Ion Brătianu, fiind-că ranele acelor cari au fost loviți și tăiați de sabiele gendarmilor, sunt încă nevindecate.

Voți să vorbesc de colegiul III de Ilfov? Sunt gata.

D. președinte: Vê rog să vă mărginiți în cestiune.

D. Pache Protopopescu: Atunci nu

'mi rămâne alt-ceva să țice de cât ca eu, ca primar, a trebuit să'mi fac datoria în cercul competenței mele; ca cetățen am fost dator să fac politică așa cum înțeleg eu și am făcut politică, am luptat în intruniri publice și pretutindenii, fie în orașe ca și în sate; am luptat ca cetățen să aduc în această Cameră, pe aceste bănci, alături cu mine omeni cari merită încrederea publică, omeni de aceia cari au luptat 12 ani pentru ca să facă să înceteze despotismul unui singur om. (Aplause).

Iată cum am lucrat ca cetățen, și ca primar sunt gata să răspund la ori-ce apostrofări și la ori-ce interpelări mi s'ar face relativ la toate alegerile diferitelor colegii din Ilfov; sunt gata să dau toate detaliile, ca să vedeți că nu s'a făcut cea mai mică ingerință, și dovadă de această este că însăși D-vostre în secțiunii ați validat alegerile și nu v'ați rezervat de cât alegerea colegiului III, pentru motive curat personale... (Intreruperi, protestări).

Voci: Inchiderea discuțiunii.

D. președinte provisoriu: D-lor, v'ași ruga să bine-voiți a asculta mai întâi și pe D. Bădescu, care este înscris.

Dar mai întâi să'mi dați voe să vă comunic adresa Senatului prin care ne face cunoscut că s'a ales președinte al Senatului cu maiortitate de 57 voturi, D. general I. Florescu. (Aplause).

Acum D. Bădescu are cuvântul.

D. D. Bădescu Roșiori: D-lor deputați, nu credem că cu ocașiunea cercetării alegerii mele se va produce o discuțiune atât de vie între D-vostre și în care ved că mulți dintre preopinienți s'au depărtat cu desăvârșire de la cestiune.

Ertați-mă, dacă pôte voiți fi emoționat, dar voesc să țice numai două cuvinte. Respect foarte mult pe onor. D. Kogălniceanu, însă 'i-ași ruga să'mi dea voe să rectific afirmațiunea D-sale, cum că în Alexandria sunt 400 de alegători.

O voce: Câți sunt.

D. D. Bădescu Roșiori: Veri-o două sute și ceva...

D. G. Panu: Eu am vădut în dosar că sunt 380.

D. D. Bădescu Roșiori: Nu au votat toți. Apoi chiar dacă ați da de o parte pe alegătorii din Alexandria, încă 'mi rămâne o mare maiortitate formată din cele-alte orașe ale județului.

D-lor, eu m'am prezentat la alegere cu convingerea că legea 'mi permite, fiind-că am citit și eu legea și nu credem că alegerea mea va fi o cauză de nemulțumire pentru unii din D-vostre. Atât am avut de țis. (Aplause).

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

D. I. Lahovari: D-le președinte, asupra punerii votului ași voi să atrag atențiunea Camerei în privința unei cestiuni de cea mai mare gravitate, relativă la maiortitatea cu care trebuie să se adopte sau să se respingă luarea în considerațiune a moțiunii.

Voci: Cu două treimi.

D. I. Lahovari: Dacă opiniunea D-văstre e acésta, atunci nu mai am nimic de zis; însă, fiind-că adineauri am vădut că opiniunea D-lui președinte era pentru majoritatea absolută, iar nu pentru două treimi, ași fi voit să explic pentru ce opiniunea mea e că asemenea decisiuni trebuiesc luate cu două treimi.

De o-cam dată, renunț la cuvânt, de ôre-ce vèd că opiniunea D-văstre e pentru două treimi.

D. M. Kogălniceanu: Regulamentul dice că nici o invalidare nu se pôte face de cât cu două treimi.

Apoi, D-lor, contestațiune și invalidare sunt două lucruri cu totul deosebite. Efectul invalidării este că din deputat 'l faci simplu particular, și legiuitorul a voit să ia tôte garanțiile pentru cel ales, și a zis că trebuie două treimi pentru invalidare.

Contestațiunea este numai o propunere de cercetare din nou, care nu desbracă pe ales de calitatea lui de deputat.

De unde dar ați luat D-văstre că pentru luarea în considerațiune a unei contestațiuni trebuie două treimi?

Ce? suntem de ieri în Cameră ca să ne dați aceste lecțiuni de regulament? De 30 de ani în Parlamentul nostru ast-fel se procede pentru contestațiuni, pentru ordinea zilei și altele, numai cu majoritate absolută.

D. I. Lahovari: Să 'mi permită onor. D. Kogălniceanu, care m'a întrebat dacă 'l-am cređut că e numai de ieri în Cameră ca să viă acum a 'i da lecțiuni de regulament, D-sale bêtrân parlamentar, să 'mi permită D-sa, să 'i spun un lucru, că m'e mir foarte mult de lipsa D-sale de memorie. Cum! uită D-sa că în acésta Adunare prin interpretarea ce o dă D. Kogălniceanu acum regulamentului, și pe care vèd că o sprijină pe o teorie pe care o numesce liberală, uită D-sa că, tocmai pe temeiul acestei teorii pretinse liberale, majoritatea din Adunarea trecută era cât pe aci să dea afară pe întreaga minoritate care se alesese în ultimile alegeri? Uită ôre, D. Kogălniceanu, că acésta cestiune s'a discutat trei zile în acésta Adunare? Apoi fac apel la memoria tutulor cari au fost aci și cari astăzi pot fi în diferite grupuri politice, dar cari atunci cu toții eram uniți în lupta care am dus-o împreună pentru respectarea drepturilor alegătorilor, fac apel la toți să spună cum luptam noi atunci ca să susținem teoria contrariă aceleia pe care o susține D. Kogălniceanu acum.

Tot ast-fel, D-lor, și astăzi susțin că tesa cea adevărată, cea constituțională, cea liberală, cutez a o dice, este aceea pe care o susțin eu, și voiți să fie bine stabilită chiar de la cel d'ânteiu vot care se dă de acésta Adunare; căci iată care este interesul cel mare al cestiunei.

Cestiunea, D-lor, este cea următoare:

Majoritatea de două treimi este garanția cea mai puternică a minorității în contra abuzului de putere al majorității, și notați că noi, cari suntem majoritate, noi venim să vorbim în favoarea respectării drepturilor minorității, și cred că cu acésta ne deosebim într'un mod favorabil de procedările fostei majorități, care, prin tôte mijlocele și prin tôte uneltirile, abuzând de superioritatea ei numerică gonia din Cameră pe adevărații reprezentanți ai națiunei.

Ce dicea fosta majoritate, care ședea pe aceste bănci? Dicea că cu majoritate absolută, adică cu jumătate plus unul se ia în considerațiune o contestare făcută de cinci membri ai Adunării, căci prin acel vot nu se invalidază o alegere; dar scitiți care este rezultatul aceluși vot? Resultatul este că acel deputat rămâne la urmă, și din momentul ce a fost pus în acest fel de suspensiune, nu mai are dreptul de a vota. Vè aduceți aminte scandalul care s'a întâmplat cu D. Filipescu, care a voit să voteze dupe ce fusese lăsat la urmă.

Prin urmare, cum vedeți, luarea în considerațiune cu o majoritate de jumătate plus unul are de rezultat că deputatul rămâne la urmă și perde și dreptul de vot. Iată, D-le Ionescu, rezultatul, și apoi ce s'ar mai întâmpla încă? Acésta am spus-o noi și în Camera trecută. Presupuneti o Cameră împărțită în două tabere, din cari una numără 93 și cea-altă 90 de deputați. Bunul simț ne spune că cu garanția de două treimi nu pôte un singur deputat să stea la ușa Camerei. Cu majoritatea însă primită de D. Kogălniceanu, vechiul liberal, nu este tot așa.

D. M. Kogălniceanu: Dupe 30 ani de liberalism ai să m'e înveți D-ta să fii liberal?

D. I. Lahovari: D-văstră, care sunteți vechiul liberal, dupe 30 de ani mai aveți de învățat în ceea-ce privesce liberalismul, dacă susțineți o teorie ca aceea pe care ați susținut-o astăzi.

Noi diceam majorității din fosta Cameră, care și aceea se dicea liberală, să nu adopte o asemenea interpretare a regulamentului, care numai liberală nu pôte fi; 'i dicem să nu pèrdă din vedere că lucrurile se pot întorce în lumea acésta, că róta sorței pôte duce jos pe cei cari sunt sus și sus pe cei de jos, și nu seiam că acésta profeție era să se realizeze așa curând. . . (Sgomot).

Diceam, D-lor, a lineauri, când am fost întrerupt de D. Kogălniceanu, să luăm ipotesa că acésta Cameră ar fi împărțită în două tabere; 93 de o parte, și 90 de altă parte. Ei bine, cu votul majorității simple, cei 93 contestă unul câte unul pe cei 90 pe cari 'i lasă la urmă; Camera se constituie, și apoi cei 93, având două treimi, gonesc pe cei 90 din parlament. Iată teoria liberalului D-lui Kogălniceanu, iată consecințele funeste ale votului cu majoritate simplă, consecințe în contra cărora am luptat în Camera trecută ală-

tura cu D-nii P. Grădișteanu, Tache Ionescu și alții; cu toții am luptat în contra acestui abuz, care se făcea de majoritatea de atunci în contra noastră.

Cu simpla majoritate absolută, în Camera trecută, s'a contestat alegerile D-lor N. Filipescu, Bădulescu și alții, și prin acest mijloc acești deputați au fost privați de atributul esențial al mandatului de deputat, de dreptul de a lua parte la vot dupe constituirea Adunării, când textul formal al regulamentului Camerei este expres, cănd dice că ori cum s'ar pune votul, numai cu majoritate de două treimi se pôte priva un ales de integralitatea dreptului de deputat.

Cu simpla majoritate absolută se pôte ajunge la rezultatul trist ca o parte a Camerei să scôtă pe cea-altă din Cameră.

Acésta teorie este imposibil a se admite.

M'am cređut dator, D-lor, să atrag cu multă insistență atențiunea D-văstre asupra teoriei pe care o susținem noi, și pe care am dori să o împărtășiți cu toții, și mai cu sémă deputații cei noi, cari pentru prima ôră vin în Cameră și n'au avut pôte ocaziune să 'și dea sémă de trisele rezultate ale teoriei cu majoritatea absolută.

Tot de o-dată vè amintesc că, spre a se da o mai mare garanție minorității, repausatul C. A. Rosetti formulase chiar un amendament în sensul teoriei ce susținem noi, tocmai în scop că să se evite acest abuz al majorităților absolute.

Nu voiți să vè obosesc mai mult, căci cred că sunteți cu toții pătrunși de intențiunea ce legiuitorul a avut de a garanta pe minoritate în contra abuzului de putere al majorității, când a introdus în regulament votul de două treimi.

Fără acésta majoritate, ori-ce contestațiune se pôte lua în considerațiune cu inlesnire și o-dată Camera constituită, minoritatea cu inlesnire pôte fi eliminată.

Eu nu vorbesc pentru ziua de azi, fiind-că noi nu suntem în contra votului cu două treimi, ci vorbesc pentru ziua de mâine, și de aceea trebuie să stabilim principiul cel adevărat, fără pasiune, fără a considera interesul meschin de moment și să dicem în mod formal că cu majoritatea de două treimi trebuie să se voteze luarea în considerațiune a unei contestațiuni aduse în contra alegerii ori-cărui deputat.

D. N. Nicorescu: D-lor, nu este vorba aci de principii, ci despre dispozitivul art. 7 din regulament.

Dupe regulament lucrarea noastră de verificarea titlurilor se imparte în două faze: Ântea fasă este a proclamării deputaților cari au fost regulat și legal aleși și asupra alegerii cărora nu există nici o bănuială, și a doua fasă este aceea a validării. Vè întreb dar în care din aceste două faze ne găsim noi cu lucrările noastre? Negreșit în faza cea d'ânteiu și avem să continuăm ast-fel cu lucrările noastre până când se va constitui Camera, căci până atunci noi nu putem da veri-un

vot, nici cu majoritate simplă, nici cu majoritate de două treimi.

De aceea mie mi se pare că interpretarea regulamentului făcută de onor. preopinent nu poate să fie de nici un folos onor. nostru coleg din Teleorman.

D. Lahovari a scăpat din vedere că invalidarea deputatului nu se poate face decât după constituirea Camerei, atunci când sunt proclamați definitiv deputații necontestată în număr de două treimi; alt-fel s'ar putea să se excludă din Cameră un deputat cu 2, 3 voturi care nu se știe dacă la validare rămân în Cameră sau nu. Care este dar adevărata însemnătate a votului de luare în considerațiune a unei alegeri contestate? Este amânarea validării până după constituirea Adunării. Iată pentru ce după dispozițiunile art. 5, numai acele alegeri sau numai acei deputați se proclamă de președinte, asupra cărora nu s'a formulat nici o contestațiune; alegerile însă care au fost puse în contestațiune de majoritatea secțiunii rămân de drept la urmă. Cele-alte, unde bănușelile, unde vitile nu sunt așa de caracteristice, intervine Adunarea și se pronunță în mod prealabil, dacă trebuie lăsată discuțiunea asupra lor la urmă, sau trebuie proclamat deputatul.

Iată ce dice art. 7 din regulament :

„Dacă în secțiune alegerea s'a contestat cel puțin de o treime din membrii preșinți la verificare sau dacă cinci deputați o contestă în Adunare, se pune îndată în discuțiune luarea în considerare a acestei contestări. Dacă Adunarea o ia în considerare se institue un comitet ales, compus din cinci membri, care să procedă judiciarmente la constatarea evidenței. El are drept a face anchetă în fața locului, a cita martori și dupe ce ascultă și apărarea alesului, dă sentința sa pe care o supune la hotărârea definitivă a Adunării.”

Încă o dată dar, în faza în care ne aflăm noi nu avem dreptul să dăm voturi definitive, și dacă am primi teoria D-lui Lahovari ar putea fi periculos, dacă nu în cazul de față, dar într'un alt cas care ar putea să vie mâne. (Intreruperi).

D-lor, venit-am noi, subscriitorii contestațiunii, sau majoritatea secțiunii cu o propunere de invalidare? Nu. Noi am intrat în prescripțiunile stricte ale art. 7, am exprimat o simplă induoială, am pus alegerea în contestațiune și cerem aplicațiunea articolului 7 din regulament, adică ca Adunarea să se pronunțe cu majoritate absolută, dacă ia sau nu în considerațiune contestațiunea.

Cu acesta, D-lor, nu se prejudecă nimic, fiind-că chiar regulamentul a avut grija să dică „asupra luării în considerațiune”, va să dică nu este de cât un vot pregătitor. (Intreruperi).

D. Lahovari și dă ostenela să pună mai multe exemple pentru a invoca precedente; dar dispozițiunile art. 7, care D-vostre nu vă plac, sunt firesci.

Așa dar, pentru că nu ne aflăm în fața

unei propunerii de invalidare, ci numai a unei propunerii de contestațiune, Camera nu are de cât să se pronunțe dacă ia sau nu în considerațiune contestațiunea, dar nu să ia o hotărâre definitivă. Fac apel la D. președinte și îl rog să aplice cu rigore regulamentul în adevăratul lui înțeles, să pună la aprobarea Camerei luarea în considerațiune a acestei contestațiunii și acesta cu majoritate absolută.

D. președinte provisoriu : D-lor, înainte de a da cuvântul altor oratori, cari sunt înscriși, consult Adunarea, fiind-că sunt 5 ore, dacă voește a prelungi ședința.

Voci : Da, da.

— Adunarea consultată, încuviințază prelungirea ședinței.

D. președinte provisoriu : Acum, D. N. Ionescu are cuvântul.

D. N. Ionescu : D-lor, fie bine incredințat D. Lahovari cum că nu noi liberalii, liberi aleși în opozițiunea de la Iași, vom veni să lăsăm să se oprească drepturile minorităților. Fie bine incredințat D. Lahovari cum că noi cei cari apărăm antecedentele Parlamentului român de la 1866, nu facem nici o deosebire de partidele, cari au fost la putere, fiind-că asupra tuturilor partidelor planază prerogativele parlamentare. M'am întrebat dar, dacă cu toții suntem dominați de acest spirit, cum se face că discutăm asupra verificărilor titlurilor cu atâta animațiune? Cum se poate ca omenii distinși ca D. Al. Lahovari să viesă dică : *Noi și D-vostre* ? Ce însemnază acesta cu ocaziunea verificării titlurilor deputaților ? Sunt în discuțiune ore-cari reforme ? Nu, e verificarea titlurilor noastre, și în această lucrare, când se prezintă un cas de contestațiune, noi nu putem avea în vedere de cât art. 7, care dă Adunării dreptul a procedea judiciarmente la cercetarea faptelor.

Dar ore în cazul de față suntem noi în prevederile art. 7, de a numi un comitet judiciar pentru constatarea evidenței și îndeplinirea celoralte formalități prevăzute de acest articol ? Eu cred că ce avem mai bine de făcut, este să procedăm la validarea alegerii cu majoritate de două treimi (aplause); pentru că aci e vorba numai de un principiu, dacă primarul poate să fie ales într'un colegiu care cade în jurisdicțiunea sa municipală.

Noi o dată am dis că nu poate un primar să fie ales în colegiul al doilea, unde el se află în funcțiune, și ne-am rezemat pe Constituțiune care prescrie că colegiul al doilea se formază din toate comunele urbane dintr'un județ; și ori-ce primar funcționează într'una din aceste comune urbane este în incompatibilitate. D-vostre acum susțineți contrariul. Cu toate acestea, aci, D-lor, nu este locul ca să ne aruncăm gratuite imputări că unii nu voiesc să respecte drepturile minorității, etc. Nu este cazul acesta, D-lor, și eu

sper că în această Adunare, minoritatea va fi destul de curajoasă și va fi susținută de opiniunea publică ca să nu aibă nevoie de a posa în martiră. Sper pentru minoritate, ori-care va fi ea, conservatoare, liberal-conservatoare, pur liberală, junimistă, fie ori cum va fi, sper că în Adunarea acesta nu ne vom oprime.

D-lor, să convenim cu toții ca să nu ni se impute cum că n'am făcut ceva în ziua de astăzi, că am perdat timpul cu imputări, a procedea la validarea acestei alegeri. (Aplause).

Voci : Inchiderea discuțiunii.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

D. președinte provisoriu : D-lor, sunt trei deputați aleși în colegiul al doilea de Teleorman. Proclam dar deputați al colegiului II de Teleorman pe D-nii Mavrodin Mavrodinariu și pe D. Săndulescu Nenoveanu.

În privința celui de al treilea, D. Bădescu Roșiori, fiind că există o contestațiune, vă rog să mi permiteți a vă da citire art. 7 din regulament, care iată cum sună :

„Dacă în secțiune alegerea s'a contestat cel puțin de o treime din membrii preșinți la verificare, sau dacă cinci deputați o contestă în Adunare, se pune îndată în discuțiune luarea în considerare a acestei contestări. Dacă Adunarea o ia în considerare se institue un comitet, compus din cinci membri, care să procedă judiciarmente la constatarea evidenței.”

D-lor, iată biuroul cum înțelege discuțiunea : Se pune la vot cu bile contestațiunea, și dacă se va respinge cu majoritate absolută, eu voi proclama deputat pe D. Bădescu; iar dacă va fi majoritate pentru admiterea contestațiunii, atunci vom trâmite această alegere în cercetarea comitetului prevăzut de art. 7.

Voci : Prea bine.

— Se pune la vot luarea în considerațiune a contestațiunii, și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votanți	122
Majoritate absolută	62
Bile albe	34
Bile negre	88

D. președinte provisoriu : Adunarea a respins contestațiunea; prin urmare proclam pe D. Bădescu Roșiori deputat al colegiului II de Teleorman.

— Ședința se ridică la 5 ore și jumătate și cea viitoare se anunță pe a doua zi, 5 Noembre.

Ședința de la 5 Noembre 1888.

Președința D-lui președinte provisoriu, *Iacob Fetu*.

Ședința se deschide la ora 1½ dupe amiază.

— Prezenți 158 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 17 D-ni deputați și anume :

D-nii T. Anastasiu, N. C. Aslan, I. A-

Tănăsescu, L. Bogdan, I. Cincu, N. Georgescu, A. Goilav, N. Crețulescu, A. Lahovari, I. Miculescu, A. Peșiacov, V. Pogor, D. Popescu, R. Stanian, D. Sturdza, G. Vernescu, C. Vrabie.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

D. președinte provisoriu, I. Fetu: D-lor deputați, acum intrăm în ordinea zilei.

— *D. I. Demetriad*, continuă citirea raportului.

Colegiul al III având a alege un deputat, candidații au fost D-nii Dimitrie R. Roseti și George A. Florian.

Numărul voturilor exprimate au fost de 519, din cari majoritatea absolută este de 260 voturi; prin urmare, D. Dimitrie R. Roseti intrunind 515 voturi, secțiunea verificătoare a găsit alegerea regulată și neavând nici o contestațiune a validat alegerea de la acest colegiu, rugând ca și D-vostre se bine-voiți a-i da aprobarea.

D. M. Kogălniceanu: D-lor deputați, această alegere făcută în persoana D-lui D. Roseti, îndeplinind toate condițiunile cerute de legea electorală, nu putem face alt-fel de cât se o aprobăm; prin urmare nu am nimic de spus în contra validării alegerii; însă, cu această ocaziune, voi să fac rezervele mele, ca la discuțiunea răspunsului la Mesagiul Tronului, să vorbesc în privința unanimității care se întemplieră la mai multe din alegerile colegiului al III-lea.

Cred că fie-care din noi, la aceste unanimități, pune câte un purice în ureche.

D. D. Roseti: Atunci mi rezerv și eu dreptul ca cu aceeași ocaziune să răspund D-lui Kogălniceanu.

D. președinte provisoriu: De orice nu este nici o contestațiune, proclam deputat al colegiului III de Teleorman pe D. D. Roseti.

— *D. Ernest Sturdza*, raportorul comisiunii de verificare, dă citire următorului raport:

Domnilor deputați,

Secțiunea I a Camerei, sub președenția D-lui Ion Marghiloman, procedând în ședința de la 1 Noembre 1888 la verificarea alegerilor deputaților din județul Vâlcea, a luat în cercetare mai întâi dosarul alegerii colegiului I. Din lucrările aflate în acest dosar se vede că la această alegere au participat 262 votanți, din cari D. Alexandru Lahovari a intrunit 202 voturi și D. Vasile Pleșoianu 160 voturi; iar D. Dimitrie G. Simulescu 72, D. Constantin Disescu 69 și D. George Fărcășanu 14 voturi; 4 voturi au fost anulate ca nefiind conform cu legea.

Biuroul constatând că majoritatea absolută este de 132 din 262 voturi exprimate, a proclamat de aleși pe D-nii Alexandru Lahovari și Vasile Pleșoianu.

La începutul operațiunii electorale D. Vilacros a prezentat biuroului un protest în care se plânge că D. alegător A-

lexandru Cristofi ar fi votat pe față băgând biletele în plic și lipind pe acesta chiar în sala de votare, iar nu în camera secretă. Biuroul constată prin proces-verbal, dresat în josul protestului, că această aserțiune a D-lui Vilacros este neexactă și că D. Cristofi a votat în camera secretă.

Acestea fiind împrejurările alegerii, membrii secțiunii în unanimitate găsind contestațiunea neîntemeiată, a validat alegerea colegiului I de Vâlcea, și făcându-mi onărea de a mă alege raportor, m'a însărcinat de a vă ruga să bine-voiți a proclama de deputați ai acestui colegiu pe D-nii Alexandru Lahovari și Vasile Pleșoianu.

D. președinte provisoriu: Nefiind nici o contestațiune, proclam deputați ai colegiului I de Vâlcea pe D-nii A. Lahovari și V. Pleșoianu.

— *D. Ernest Sturdza* continuă citirea raportului:

Secțiunea procedând apoi la verificarea alegerii colegiului II de Vâlcea a constatat următoarele din dosarul acestei alegeri: a luat parte la vot 290 alegători; majoritatea absolută a fost dar de 146; dintre aceste voturi D. Valerian Ursianu a intrunit 204 și D. Alexandru G. Crăsnaru 64 voturi; Biuroul a proclamat de ales pe D. Valerian Ursianu.

Dupe terminarea alegerii și proclamarea deputatului s'a prezentat biuroului un protest semnat de D. Alexandru Crăsnaru prin care contestă alegerea pe următoarele motive: 1) că D. Fărcășanu care a stat în sala de alegeri ca delegat al D-lui Valerian Ursianu nu era alegător din colegiul II, ci din colegiul I; 2) că unii din alegători au introdus buletinele în plic chiar în sala de votare și nu în camera secretă; 3) că în timpul votării ușa de la camera secretă comunicând cu antreul a fost deschisă; și 4) că au fost presiuni administrative.

Prin procesul-verbal, dresat în dosul protestului, biuroul constată că nimic din cele coprinse în protest nu s'au urmat în fața biuroului; că ușa de la camera secretă a fost în adevăr un moment deschisă prin aglomerarea mulțimei care sta în antreul localului de vot, și care prin o presiune cauzată prin marea imbulzală a alegătorilor a făcut ca ușa să se deschidă pentru un moment; că însă pe dată s'a și închis la loc. Iar în privința D-lui George Fărcășanu, delegatul D-lui Valerian Ursianu, biuroul constată pe de o parte, că în tot timpul alegerii, D. Crăsnaru nu a fost recusat și că, în fine, nu ar rezulta din spiritul legii o asemenea prohibițiune.

Asupra acestei contestațiuni ridicându-se discuțiune în secțiune, D. Dimitriade, deputat al col. I de Buzău, D. Hina, deputat al col. II de Vaslui, și alții au susținut că alegerea D-lui Valerian Ursianu ar trebui invalidată, de orice legea electorală, prin art. 87, prevede categoric că delegații candidaților cari pot sta în sală pentru controlarea operațiunilor electorale, nu pot fi luați de cât din alegătorii

colegiului; că veri-cât de neînsemnată s'ar părea această călcare a legii, - totuși o călcare este, și că nu este necesar ca observarea formelor impuse prin cutare sau cutare articol din legea electorală să fie prescris sub pedepsă de nulitate, pentru a necesita casarea unei alegeri la care nu s'ar fi păzit cu stricteță îndeplinirea tuturor formalităților prescrise de lege.

D. Ion Marghiloman, deputat al col. III de Buzău, președintele secțiunii, D. Dimitrie Ghica Comăneșteanu, deputat al col. I de Bacău, D. Ion Fotin Robescu, deputat al col. II de Putna, și sub-semnatul raportor, am susținut din contra că alegerea trebuie să fie validată pe următoarele motive: că, de și în adevăr, se constată o neobservare a formelor prescrise de art. 87 din legea electorală prin faptul că D. G. Fărcășanu, delegatul D-lui Valerian Ursianu, era alegător într'un alt colegiu, totuși această minimă călcare de formă nu ne poate îndritui a invalida alegerea, de orice nu se probază, în același timp, că D. Fărcășanu ar fi profitat de neregulata sa prezență în sala de votare ca delegat, spre a exercita veri-o presiune sau influență asupra veri-unui alegător; că proba contrarie, că adică în tot timpul operațiunii D. Fărcășanu n'a făcut de cât să asiste la alegere într'un mod cu totul pasiv, reiese din împrejurarea că, în tot timpul alegerii, nu 'i s'a imputat nimic de D. Crăsnaru sau de delegatul D-sale; că D. Fărcășanu nu era investit de nici o autoritate, care să dea loc la presupunerea că simpla sa prezență putea să intimideze pe alegători; și că, în fine, majoritatea voturilor intrunite de D. Valerian Ursianu este așa de mare în raport cu infima minoritate obținută de D. Crăsnaru, în cât, chiar dacă numai simpla privire a D-lui Fărcășanu ar fi putut să intimideze pe veri-o căți-va alegători, totuși d. Crăsnaru n'ar fi putut nici odată avea șansa de a intruni majoritatea.

Inchidându-se apoi discuțiunea, D. președinte a pus la vot validarea alegerii, care s'a admis de 16 membri contra 4, punându-se însărcinare sub-semnatului raportor de a vă ruga să bine-voiți a proclama pe D. Valerian Ursianu deputat al col. II de Vâlcea.

D. Președinte provisoriu: Nefiind nici o contestațiune, proclam deputat al colegiului II de Vâlcea pe D. Valerian Ursianu.

— *D. Ernest Sturdza* continuă citirea raportului:

Procedându-se, în fine, la verificarea alegerii col. III de Vâlcea, s'a constatat, din dosarul alegerii, următoarele:

Votarea la acest colegiu a urmat în două secțiuni. La secțiunea I au luat parte la vot 541 alegători, cari în unanimitate au votat pentru D. Ion N. Iancovescu; La secțiunea II au luat parte la vot 373 alegători, din cari 371 au votat tot pentru D. Iancovescu; prin urmare, D. Ian-

coveșcu a fost ales cu majoritate de 912 voturi din 914 exprimate.

Nefiind nici o contestațiune și negăsindu-se în toate lucrările nici o neformalitate prohibită de lege, secțiunea, în unanimitate, validează această strălucită alegere, și a însărcinat pe sub-seinanatul raportor a vă ruga să bine-voiți a proclama pe D. Ion N. Iancovescu deputat al col. III de Vâlcea.

D. președinte provisoriu : Nefiind nici o contestațiune, proclam deputat al colegiului III de Vâlcea pe D. N. Iancovescu.

— *D. C. A. Borănescu*, raportorul comisiunii de verificare, dă citire următorului raport :

Domnilor deputați,

Secțiunea I, compusă din aleșii colegiurilor din județele Buzău, Putna, Vaslui și Bacău, sub președința D-lui Ion Marghiloman, ocupându-se cu verificarea alegerilor colegiurilor electorale ale județului Argeș, au constatat următoarele :

Colegiul I : alegători înscriși 247; din cari au luat parte la vot 195. La acest colegiu au concurat patru candidați și anume :

D. Alexandru Vericeanu a	intrunit	121 voturi
D. Ion I. Rădulescu . . .		125 „
„ Dimitrie Brătianu . . .		74 „
„ Petre Cecropide		65 „

Nu s'a ivit nici o contestațiune, iar biuroul a proclamat de deputați pe D. Alexandru Vericeanu, ales cu 121 voturi, și pe D. Ion I. Rădulescu cu 125 voturi, pentru cari secțiunea a admis de bună alegerea, și vă rogă să fie aprobată alegerea și de Cameră.

D. președinte provisoriu : Nefiind nici o contestațiune, proclam deputați al colegiului I de Argeș pe D-nii A. Vericeanu și Ion I. Rădulescu.

— *D. C. A. Borănescu* continuă citirea raportului :

Colegiul II. Alegători înscriși 545, din cari au luat parte la vot 369; prin urmare, majoritatea absolută e de 185.

Au concurat pentru acest colegiu cinci candidați și au intrunit :

D. George Berevoescu . . .	218 voturi
„ Nicolae Nașescu	267 „
„ M. Gr. Rădulescu	82 „
„ Ion P. Crusăneanu	123 „
„ Nae Constantinescu	44 „

Neivindu-se nici o contestațiune, secțiunea a validat de bună alegerea d-lor Berevoescu și Nașescu de deputați al colegiului II și vă rogă să-i proclamați de deputați.

D. președinte provisoriu : De ôre- ce nu este nici o contestațiune, proclam deputați al colegiului II de Argeș pe d-nii G. Berevoescu și N. Nașescu.

— *D. C. A. Borănescu* continuă citirea raportului :

La colegiul III. Alegători înscriși au

fost 1,323; dar la vot au luat parte 571, de unde majoritatea absolută este de 286 voturi.

Și la acest colegiu s'au prezentat cinci candidați și anume : D. Constantin Dobrescu, intrunind 491 voturi; Alexandru Chirculescu, 19 voturi; Dimitrie Racoviță, 2 voturi; Teodor T. Brătianu 28 voturi și căpitan G. Ionescu 1 vot.

Nefiind nici o contestațiune, secțiunea a validat alegerea și vă rogă să proclamați deputat al colegiului III pe D. Constantin Dobrescu.

D. președinte provisoriu : Nefiind nici o contestațiune, proclam deputat al colegiului III de Argeș pe D. C. Dobrescu.

— *D. Gr. G. Păucescu*, raportorul comisiunii de verificare, dă citire următorului raport :

Domnilor deputați,

Ales raportor al secției II pentru verificarea titlurilor onor. deputați aleși în județele Botoșani, Covurlui, Dâmbovița și Nâmțu, am onore a aduce la cunoștința D-vostre :

În ce privește alegerile din județul Botoșani, s'au găsit indeplinite toate cerințele legii și nu s'a vădut nici o contestațiune la dosar.

D. Ion Nădejde a anunțat că sunt contestațiuni în privința alegerii colegiului III; negăsindu-se însă nici o urmă de asemenea contestațiune, D. Nădejde și-a rezervat dreptul de a susține contestațiunile ce ar fi existând înaintea Camerei.

Prin urmare, vă rugăm a proclama deputați în județul Botoșani :

Pentru colegiul I, D-nii : A. Lahovari, A. Enacovici și Luca Goilav.

Pentru colegiul II, D-nii : Constantin Bobeica, Teodor Busdugan și G. I. Miculescu.

Pentru colegiul III, D. Teodor I. Sillion.

— Necerând nimeni cuvântul și nefiind nici o contestațiune în Adunare. D. președinte proclamă deputați al colegiului I de Botoșani pe D-nii : A. Lahovari, A. Enacovici și Luca Goilav, și al colegiului II pe D-nii : C. Bobeica, T. Busdugan și G. I. Miculescu.

D. președinte provisoriu : Asupra alegerii colegiului III D. Nădejde are cuvântul.

D. I. Nădejde : Ași voi să știu dacă au venit sau nu de la Dorohoi nișce acte în privința alegerii colegiului III de Botoșani, și întreb pe D. președinte dacă le a primit sau nu ?

D. președinte provisoriu : Sunt în măsură să pot anunța onor. Camere, răspundând la întrebarea D-lui Nădejde, că nu a venit nici o contestațiune în privința acestei alegeri, nici de la Dorohoi, nici de aiurea.

Ast-fel, această alegere fiind validată de secțiune, și necerând nimeni cuvântul ca să o conteste în Adunare, proclam depu-

tat al colegiului III de Botoșani pe D. T. I. Sillion.

— *D. Gr. G. Păucescu* continuă citirea raportului :

În privința alegerilor din județul Dâmbovița, cerințele legii s'au vădut indeplinite și nu există nici o contestațiune.

Observ însă că în colegiul III au fost 381 votanți, majoritatea absolută fiind de 191, majoritate care n'a fost intrunită de nici unul din candidați; căci D. Nichiforescu, acela ce a intrunit mai multe voturi, n'a intrunit de cât 188 voturi.

Biuroul electoral a proclamat totuși de deputat pe D. Nichiforescu, căci a scos din numărul cerut pentru a decide majoritatea absolută 28 voturi anulate de biuro.

Secțiunea nu a avut nevoie să se pronunțe asupra acestei chestiuni, de ôre- ce a observat că D. Politimos, candidatul învins, nu ar fi avut majoritatea chiar dacă i-ar fi comptat și voturile anulate; de ôre- ce D-lui Nichiforescu nu i lipsea pentru majoritatea absolută de cât trei voturi și între voturile anulate cari purtau numele său, s'au găsit 5 voturi anulate pe nedrept.

Aceste 5 voturi au fost anulate pentru cuvântul că nu erau chitite drept în patru. Secțiunea însă n'a crezut că trebuie o exactitate geometrică, și examinând buletinele le a găsit bine exprimate.

Vă propun dar, să bine-voiți a proclama de deputați pentru județul Dâmbovița pe :

Pentru col. I D-nii Răceanu Constantin, Olănescu Constantin.

Pentru col. II D. Dimitropol Vasile.

Pentru colgiul III D. Nichiforescu Nae.

— Necerând nimeni cuvântul și nefiind nici o contestațiune, D. președinte provisoriu proclamă deputați la colegiul I de Dâmbovița pe D-nii C. Răceanu și C. Olănescu; la col. II pe D. V. Dimitropol și la col. III pe D. N. Nichiforescu.

— *D. Gr. G. Păucescu* continuă citirea raportului :

În privința județului Neamțu nu există nici o contestare contra operațiunilor electorale.

S'a vădut la dosar numai o plângere subscrisă de patru alegători, cari afirmă că s'a practicat mari ingerințe în favoarea candidaților aleși în colegiul I și între altele s'ar fi oprit alegătorii de a veni la vot.

Secțiunea însă nu a crezut că trebuie să se oprască înaintea unor alegeri vage și neprobate cu nimic.

Vă propun să bine-voiți a proclama deputați pentru județul Neamțu :

Pentru col. I, pe D-nii Rosnovanu G. (colonel), și Cozadini Grigore.

Pentru col. II D. Andreieș V. C.

Pentru col. III D. Alănescu Mihail.

D. președinte provisoriu : Nefiind nici o contestațiune, proclam deputați la colegiul I pe D-nii G. Rosnovanu și Gr. Cozadini și la colegiul II pe D. Andreieș V. C.

Asupra alegerii colegiului III D. Kogălniceanu are cuvântul.

D. M. Kogălniceanu : Este ales cu unanimitate deputatul colegiului al treilea, sau a avut un adversar? Acesta aş dori să ştiu.

D. Gr. Păucescu : Nu ştiu dacă a avut adversari.

D. Gr. Cozadini : Să vă spun eu. D. Adamescu a avut un adversar, a avut pe D. Căpitan Paladi, care însă nu a avut de cât veri-o 15 sau 20 de voturi.

D. preşedinte provisoriu : Nefiind nici o contestaţie, proclam deputat al colegiului al treilea de Neamţu pe D. D. Adamescu.

— **D. Gr. Păucescu** continuă citirea raportului :

În privinţa alegerilor din judeţul Covurlui s'a observat asemenea că toate formalităţile prevăzute de lege au fost regulat îndeplinite şi nu s'a vădit nici o contestaţiune. Vă propun dar să binevoii a proclama deputaţi :

Pentru col. I pe D-nii Lascăr Catargiu şi Theodor Rosetti.

Pentru col. II pe D-nii G. C. Robescu, Virgiliu Poenaru şi Moise Pacu.

Pentru col. III pe D. Constantin Resu.

D. preşedinte provisoriu : Nefiind nici o contestaţiune, proclam deputaţi la colegiul I de Covurlui pe D-nii Lascăr Catargiu şi Theodor Rosetti, (aplaude) ; la colegiul II pe D-nii G. C. Robescu, V. Poenaru şi M. Pacu, şi la colegiul III pe D. C. Resu.

— **D. A. Enacovici**, raportorul comisiunii de verificare, dă citire următorului raport :

Domnilor deputaţi,

Secţiunea III compusă din reprezentanţii judeţelor Covurlui, Botoşani, Dâmboviţa şi Neamţu, luând în verificare dosarele alegerilor din judeţele Roman, Tecuci, Iaşi şi Dolj, rezultatul constatărilor sale l' supun la deliberarea şi votul Adunării în ordinea şi cu expunerea ce urmează :

Judeţul Roman

La alegerea colegiului I din acest judeţ s'a prezentat patru candidaţi, din cari D-nii Lupu Bogdan şi Anton Goilav, intrunind unul 67 voturi ; al doilea 60 voturi din 114 votanţi ; biurul, în faţa rezultatului scrutinului, din care se constată că D. Mihail Kogălniceanu, obţinând 43 voturi şi D. Panait Donici 55, pe când majoritatea absolută era de 58 voturi, a proclamat de deputaţi pe D-nii Lupu Bogdan şi Anton Goilav.

Alegerea fiind săvârşită conform cu legea, nici o contestaţiune existând la dosar, proclamaţi biurul sunt buni aleşi ai colegiului I de Roman.

D. preşedinte provisoriu : Nefiind nici o contestaţiune, proclam deputaţi la colegiul I de Roman pe D-nii Lupu Bogdan şi Anton Goilav.

— **D. A. Enacovici** continuă citirea raportului :

Colegiul II de Roman având a alege trei deputaţi, s'a găsit în faţa a opt candidaţi. Din aceştia, la întieul scrutin intrunind majoritatea absolută de cât D. Vasile G. Mortzun şi D. George I. Drăghici, cel întieul 182 voturi ; cel al doilea 181 din 307 votanţi, s'a proclamat aceştia de deputaţi ai colegiului II de Roman.

În ziua corespunzătoare a săptămânei ce urma, având loc balotagiul între candidaţi ce se prezentase la întieul scrutin, s'a constatat că dintre cei şase candidaţi ce rămăsesse în minoritate doi numai 'şi au prezentat buletinele lor.

Urmând deci alegerea între D-nii Eugeniu N. Ionescu şi Alexandru Gafencu, şi cel d' întieul intrunind 174 voturi, în timp ce D. A. Gafencu n'a obţinut de cât 124 voturi din 303 votanţi, biurul a proclamat pe D. Eugeniu N. Ionescu al treilea deputat al colegiului II de Roman.

Secţiunea III, al căreia raportor sunt, constatând legalitatea operaţiunii alegerii, vă aduce acesta la cunoştinţa D-văstre, conform regnamentului acestei Camere.

D. preşedinte provisoriu : Nefiind nici o contestaţiune, proclam deputaţi ai colegiului II de Roman pe D-nii V. Mortzun, G. Drăghici şi E. Ionescu.

— **D. A. Enacovici** continuă citirea raportului :

La colegiul III de Roman s'a prezentat doi candidaţi : D-nii V. G. Mortzun şi Nicolae Ionescu, şi s'a proclamat de ales al acestui colegiu pe D. V. G. Mortzun, ca intrunind 223 voturi din 373 votanţi, în timp ce D. N. Ionescu n'a avut de cât 139 voturi.

În contra acestei alegeri şi în timpul operaţiunii ei, s'a ridicat cinci proteste, dintre cari unul, iscălit de D-nii Vasile Mihaiu Jora şi V. Popovici, conţine opt puncte.

Acest protest ca şi capetele de nulitate ale operaţiunii alegerii se pot rezuma la trei puncte principale : nejustificarea calităţii delegaţilor diferitelor comune, violarea secretului votului, presiuni şi intimidări din partea candidaţilor urmate în chiar sala de votare şi la uşa camerei secrete.

Secţiunea III luând în examinare toate aceste proteste ca şi punctele separate cuprinse în ele, a constatat că în adevăr din diferitele comune ale acestui judeţ s'a prezentat delegaţi cu certificate netrecute în registrele respective ale primăriei, fără număr, fără legalizarea, prin urmare, cerută de legea electorală. Actul ast-fel format, delegaţiunea deci nefiind investită cu toate formele legale, nu putea prezenta garanţia legii şi nici putea face credinţă deplină că cel ce se prezintă cu un atare act nelegalizat era în adevăr delegatul ales în comună şi din partea ale-

gătorilor în numele cărora se prezintă la vot.

Ceea-ce e mai neexplicabil în această fabricare de certificate e că unii delegaţi ai acelei comune au certificate investite cu formele legale, în timp ce cele mai multe poartă o semnătură numai privată al celui intitulat de primar. De ast-fel de certificate găsim la comuna Chilui şi Averesci din plasa Fundului, în comuna Dăgăta ; Heleşteu din plasa Siretului-de-Sus ; Cărligii, Cordin din plasa Unită. Mai mult de cât atât e că însuşi capitala judeţului, urbea Romanu, a eliberat certificate fără ca să existe numerile registruului, să fie investite cu formele legale.

Cu ast-fel de acte, ce nu le putem numi certificate, s'a prezentat un număr de 43 alegători şi au votat fără să fi putut legalmente justifica calitatea lor de delegaţi ai alegătorilor din diferitele comune ale acestui judeţ.

Acest număr scădându-se din numărul votanţilor, găsim că majoritatea e cu totul deplasată. Ast-fel D. V. G. Mortzun, care a obţinut 223 voturi din 373 votanţi, rămâne numai cu 180, în timp ce majoritatea absolută e de 188 voturi.

La obiecţiunea ce ni se va face că de unde şcim că aceşti așa numiți delegaţi au votat pentru D. V. G. Mortzun, răspundem că se poate cu certitudine afirma întru cât şi secretul votului a fost viglat, în un mod ce până acum a fost pe alocurea recunoscut.

Ast-fel alegătorii prezentându-se la biuro spre aşi primi buletinele declarau cu voce tare spre a fi audiţi de toţi cei-ce l' controlau că votează pe cutare ori cutare candidat din cei doi deja recunoscuţi. Mai mult de cât atât, pentru ca ori-ce dubiu să dispară din sinceritatea declaraţiunii lor, aruncau pe masa biurului unul din cele două buletine de vot şi intrau însoţiţi numai de un singur buletin, acela al candidatului pentru care voiau să voteze în camera secretă. Cu acest mijloc intrarea în camera secretă era de prisos, s'ar fi putut chiar desfiinţa şi alegătorul să pună biletul său în plic în faţa delegaţilor şi a biurului, unde făceau toate operaţiunile preparatorie pentru ca să se cunoscă cum au a vota.

Acest singur cas ar fi de ajuns pentru ca întrăga operaţiune a acestei alegeri să fie viciată şi în conformitate cu legea electorală să fie declarată de nulă. (Art. 98 legea electorală). Dacă încă pe lângă aceste mai adăogăm şi faptul că D. V. G. Mortzun a votat de două ori ca delegat a două diferite comune, ceea-ce este inadmisibile, atunci majoritatea se slăbeşte şi mai mult şi deja cădută mai jos de cât numărul majorităţii absolute prin omisiunea celor 43 alegători ce cu nedrept au fost primiţi la vot, lipsa voturilor sale până la completarea majorităţii devine şi mai pronunţată.

Pluralitatea exerciţiului dreptului de vot de către una şi aceeaşi persoană, fie ea

și delegată de mai multe comune, e inadmisibilă dupe principiul dominant al legii noastre electorale. În adevăr, votul prin procurățiune e cu totul exclus dupe lege; dacă o excepțiune se face la alegerea delegaților, acesta e o consecință ce derivă din însuși principiul admis al votului indirect, fără însă a se putea da o extensiune ce ar anihila principiul fundamental.

Dacă contrariul s'ar admite, atunci ar trebui să recunoștem că una și aceeași comună ar însărcina pe una și aceeași persoană cu dreptul de a vota d'atâtea ori câți delegați ar avea de trimis; și dacă mai multe comune ar repeta acelaș lucru iată-ne dar reduși la un singur elector ce ar vota de 200 ori, dacă am admite că reprezintă comunele cari dau 200 de delegați, și operațiunea alegerii ar depinde de la voința unui singur om.

Să fie adevărat că acesta a fost spiritul legii ca și intențiunea legiuitorului când a admis votul prin reprezentățiune? Secțiunea III n'a crezut acesta și de aceea constatând că rău a lucrat biurul primind pe D. Mortzun a vota de două ori, a considerat acesta ca o violare a legii și a adăos și acest cas de nulitate pe lângă cele-ate, și vine prin noi, raportorele ei, a vă cere invalidarea acestei alegeri a colegiului III de Roman pentru motivele ce aci se arată.

Minoritatea însă a propus ca, pe lângă invalidare, să se numescă și o anchetă parlamentară, spre a se cerceta în loc cauzele neeliberării certificatelor în regulă și a se convinge, și toate presiunile ce s'au exercitat atât cu alegerea delegaților, cât și în cursul operațiunii alegerii. Majoritatea a respins această propunere; căci odată constatate faptele ce o autoriză a invalida o alegere, cele-alte nu mai prezintă un interes real.

Prin urmare, unanimitatea secțiunii verificătoare a membrilor prezinți invalidând alegerea colegiului III de Roman ce a avut de rezultat a se proclama de deputat pe D. V. G. Mortzun, vine prin noi, raportorele ei, a vă ruga să declarați vacant acest colegiu.

D. președinte provisoriu: D-lor deputați, eu cred că această alegere cade sub prevederile alineatului al doilea de sub art. 5 și prin urmare trebuie a se lăsa aceasta la urmă.

Votul: Prea bine.

—*D. A. Enacovici*, raportorul comisiunii de verificare, dă citire următorului raport:

Domnilor deputați,

Secțiunea III a D-văstre verificătoare, compusă din D-nii deputați aleși în județele Dâmbovița, Botoșani, Covurlui și Neamțu, pentru verificarea titlurilor D-lor deputați aleși în județele Ialomița, Tecuci, Dolj și Roman, a cercetat menționatele dosare constatând următoarele:

La colegiul I din județul Ialomița s'au prezentat patru candidați și au intrunit D-nii Alexandru Marghiloman și Ion Poenaru-Bordea, cel întâiu 115 voturi și cel de al doilea 122 voturi din 192 votanți; iar D. Petre Grădișteanu și colonel C. Filitis intrunind cel d'ântăiu 74 și cel de al doilea 68, biurul a proclamat de deputați ai acestui colegiu pe D-nii A. Marghiloman și I. Poenaru-Bordea.

Secțiunea III, constatând alegerea legal efectuată și neexistând nici o contestațiune, declară de bună alegerea colegiului I de Ialomița în persoana D-lui A. Marghiloman și Ion Poenaru-Bordea.

Notéază însă că declararea de valabilă a două buletine de vot închise într'un carton și aședate în plic, constituie o violare a legii, presupunând o înțelegere prealabilă și un semn distinctiv ce nimicesce garanția secretului votului.

D. președinte provisoriu. Nefiind nici o contestațiune, proclam deputați ai colegiului I de Ialomița pe D-nii Marghiloman Alexandru și I. Poenaru-Bordea.

—*D. A. Enacovici* continuă citirea raportului:

La colegiul II de Ialomița, prezintându-se două candidați, D-nii Gr. Crisenghi și G. I. Periețeanu, a intrunit D. Grigorie Crisenghi 220 voturi din 252 votanți, iar D. G. I. Periețeanu nefiind de cât 26 voturi, biurul a proclamat de deputat pe D. Gr. Crisenghi, și secțiunea III vă aduce la cunoștință rezultatul acestei alegeri, constatând legala operațiune a ei și D. Gr. Crisenghi bine ales deputat al colegiului II de Ialomița.

D. președinte provisoriu: Nefiind nici o contestațiune proclam deputat al colegiului II de Ialomița pe D. Gr. Crisenghi.

—*D. A. Enacovici* continuă citirea raportului:

La colegiul III de Ialomița s'au prezentat trei candidați: D-nii August Laurian, Gr. G. Păucescu și G. H. Hristodorescu. Dintre aceștia intrunind D. August Laurian 305 voturi, iar D. Păucescu 51 și D. Hristodorescu 30, fiind votanți 386, s'a proclamat ales al acestui colegiu D. August Laurian.

În timpul operațiunii acestei alegeri s'a ridicat mai multe incidente relative la asigurarea secretului votului și la regulata operațiune a alegerii, toate rezolvate de biuroș în sensul legii și în scopul de a se garanta libertatea și secretul votului.

Două infracțiuni grave la legea electorală secțiunea III a constat, fără ca biurul să fi procedat în conformitate cu spiritul legii electorale.

1) D. Grigorie Păucescu cere biurul să constate că afară din sala alegerii frațele și tatăl prefectului controlă pe alegătorii, biurul a refuzat a constata și a garanta libertatea și secretul votului, limitând cercul atribuțiunilor sale numai în sala de alegere.

Majoritatea, dacă nu unanimitatea D-lor deputați, cari compun această secțiune, s'a exprimat într'un sens cu totul contrariu opiniunii biuroului colegiului III de Ialomița.

Intr'adevăr în textul și din spiritul legii electorale reese că biurul, și în special președintele său, dispune de putere discrețională spre a garanta libertatea și secretul votului; și când faptele ce ating și nimicesc aceste, se relevă fără de a se interveni și a le înlătura, atunci biurul se refuză a exercita atribuțiunile și puterile ce i sunt conferite prin legea electorală.

2) Delegatul D-lui Laurian, D. N. Ionescu, fiind notar al comunei Arțari, nu putea, dupe lege, reprezenta pe delegat în sala alegerii, ca unul ce era salariat de comună.

Biurul electoral, în urma reclamării D-lui Păucescu, constatând această aprăpe de la patru ore p. m. și se mărginesce a pune pe notar să contrasemneze actul de delegați fără alte dispozițiuni.

Secțiunea verificătoare declară că atât alegerea D-lui N. Ionescu ca delegat, cât și prezența sa în sala de alegere ca reprezentant al candidatului sunt făcute cu violarea legii electorale.

Biurul dar n'a procedat din timp a se informa de calitatea delegaților și astfel a violat texte precise ale legii electorale.

D. președinte provisoriu: Nefiind nici o contestațiune proclam deputat al colegiului III de Ialomița pe D. D. A. Laurian.

—*D. A. Enacovici* continuă citirea raportului:

Colegiul I de Tecuci având a alege două deputați a avut în fața sa șese candidați și anume: D-nii Mihail Balș, Costică Vidrașcu, Tache Anastasiu, Dim. Mortzun, Ioniță Hrisanti și G. Dimitrescu Răzașiu. Dintre aceștia intrunind majoritatea absolută D. Michail Balș 84 voturi și D. Tache Anastasiu 74 voturi din 146 votanți, s'a proclamat deputați ai colegiului I de Tecuci D-nii M. Balș și T. Anastasiu.

În stnul comisiunii verificătoare s'a ridicat contestațiune asupra validității alegerii D-lui T. Anastasiu pentru că biurul, fără drept, fără competență, a respins de la vot pe D. Teodor Cincu, deși figurază înscris pe lista colegiului I de Tecuci și deși este înscris și în lista apelului nominal al votanților acestui colegiu; apoi a anulat, violând legea, un bilet al D-lui Vidrașcu pentru motivul că s'a găsit în plic numai un singur buletin.

Secțiunea III însă, cu majoritate de voturi, a admis de bună alegerea D-lui Michail Balș și Tache Anastasiu, constatând operațiunea alegerii legal efectuată.

D. președinte provisoriu: Nefiind nici o contestațiune, proclam deputați ai colegiului I de Tecuci pe D-nii Mihail Balș și T. Anastasiu.

D. A. Enacovici, continuă citirea raportului :

La colegiul II de Tecuci, majoritatea absolută a voturilor intrunind o *D. Ion Cincu*, s'a proclamat de deputat, având 155 voturi din 223 votanți; iar restul voturilor s'a împărțit între *D-nii G. Petrovici și V. I. Gheorghiu*, cari figurau ca candidați la acest colegiu.

Un singur protest ivindu-se înaintea alegerii acestui colegiu, cum că dimensiunea buletinelor candidatului *V. I. Gheorghiu* n'ar fi în conformitate cu cerințele legii. Secțiunea verificătoare a trecut peste acest incident în fața numărului mic de 9 voturi din 223 ce a obținut acest candidat la alegere ca neavând nici un interes; și dar constată de bună alegerea efectuată în persoana *D-lui Ion Cincu* și bine proclamat deputat al colegiului II de Tecuci.

D. președinte provisoriu: Nefiind nici o contestațiune, proclam deputat al colegiului II de Tecuci pe *D. Ion Cincu*.

— *D. A. Enacovici* continuă citirea raportului :

D. Constantin N. Miclescu intrunind 251 de voturi din 290 alegători votanți, iar *D. Constantin Bobeica* obținând 22 voturi și *D. Iorgu P. Balș* intrunind 13 voturi, biroul a proclamat de deputat pe *D. C. N. Miclescu*, ca cel ce a intrunit majoritatea absolută a voturilor exprese.

În timpul operațiunii alegerii s'au prezentat trei proteste, dintre cari unul al *D-lui P. Balș*, coprinzând opt puncte, înșiră diferite fapte neconstatate de birou, din cari reese ingerințe și ilegalități făcute cu ocaziunea alegerii delegaților. Un alt protest al *D-lui G. Balș* prin care arată că puterea armată a făcut plimbări și exerciții pe stradele orașului și înaintea localului primăriei, având chiar muzica militară în frunte.

Acest fapt se constată de birou ca adevărat.

Un al treilea protest al *D-lui C. Bobeica*, că sub-prefecții stau în camerele primăriei ingerând alegătorii. Acest fapt n'a fost constatat de către birou; din contră, mai mulți alegători susțin prin petițiunea dată biroului că afirmațiunile *D-lui Bobeica* sunt nefondate.

Secțiunea verificătoare, regretând că comandantul militar a găsit în ziua alegerii și în jurul localului primăriei momentul oportun și locul favorabil al exercițiilor militare, constată în definitiv ca legal săvârșită alegerea colegiului III de Tecuci și bine proclamat deputat al acestui colegiu *D. C. N. Miclescu*.

D. M. Kogălniceanu: *D-lor*, în privința acestor alegeri sunt cu atât mai mult la largul meu, cu cât se atinge de alegerea unui vechi amic și nu eu voi ridica vocea ca să contestez alegerea. Dacă comisiunea găsește alegerea bună, o găsesc și eu bună; dar, precum s'au făcut ieri rezerve în privința colegiului al III-lea de Teleorman, asemenea vin și eu acum

să fac rezervele mele în privința plimbărilor militare și musicale de la Tecuci. (Ilaritate).

D. președinte: Nefiind nici o contestațiune în contra acestei alegeri, proclam deputat al colegiului al III-lea de Tecuci pe *D. C. Miclescu*.

— *D. A. Enacovici* continuă citirea raportului :

Colegiul I de Dolj. La întâiul scrutin din 9 candidați intrunind numai 3 majoritatea absolută, s'au proclamat de deputați al acestui colegiu *D-nii:*

Alexandru B. Știrbeiu cu 290 voturi.

Sava Șomănescu . . . , 258 „

August Peșacov . . . , 245 „

din 402 votanți; iar pentru al patrulea s'a anunțat balotagiul în ziua corespunzătoare din săptămâna viitoare.

La această alegere intrunind *D. Ștefan Pleșia* 220 de voturi din 228 votanți, fiind 8 buletine anulate, s'a proclamat de al patrulea deputat al colegiului I de Dolj *D. Ștefan Pleșia* și secțiunea verificătoare constată de bună această alegere.

D. președinte provisoriu: Ne fiind nici o contestațiune proclam deputați al colegiului I de Dolj pe *D-nii A. B. Știrbeiu, S. Șomănescu, A. Peșacov și St. Pleșia*.

— *D. A. Enacovici* continuă citirea raportului :

Colegiul II de Dolj. Acest colegiu având a alege patru deputați s'au pronunțat între 13 candidați fiind 811 voturi exprese; din aceștia au obținut:

D. Tache Ionescu . . . . 552 voturi.

„ *Ulise Boldescu* . . . . 494 „

„ *Dr. I. Atanasescu* . . . 493 „

„ *M. N. Săulescu* . . . . 438 „

Aceștia intrunind majoritatea absolută, biroul 'i-a proclamat de deputați al colegiului II de Dolj.

Secțiunea III găsind legal efectuată alegerea și neexistând nici un protest, recunoște pe *D-nii T. Ionescu, U. Boldescu, Dr. I. Atanasescu și M. N. Săulescu* deputați al colegiului II de Dolj.

D. președinte provisoriu: Nefiind nici o contestațiune, proclam deputați al colegiului II de Dolj pe *D-nii Tache Ionescu, U. Boldescu, I. Atanasescu și M. Săulescu*.

— *D. A. Enacovici* continuă citirea raportului :

Colegiul III de Dolj. La acest colegiu, s'au prezentat trei candidați; din cari *D. Petru I. Cernătescu* a intrunit 933 voturi și *D. Vasile Vlădoianu* 909 din 1.016 votanți și au fost proclamați de deputați, căci al treilea candidat, *D. I. Pazu*, n'a obținut de cât 38 de voturi.

Neexistând nici un protest și secțiunea verificătoare examinând lucrările din dosar, constată de aleși al acestui colegiu pe *D-nii Petru I. Cernătescu și Vasile I. Vlădoianu*.

D. președinte provisoriu: Nefiind nici o contestațiune, proclam deputați al colegiului III de Dolj pe *D-nii P. Cernătescu și V. Vlădoianu*.

— *D. M. N. Săulescu* dă citire următorului raport :

Domnilor deputați,

Membrii secțiunii IV luând în examinare alegerile efectuate în județul Olt, m'au însărcinat a vă supune rezultatul desbaterilor urmate asupra acestei alegeri.

Intrând în cercetarea operațiunii alegerii colegiului I am găsit la dosar un proces-verbal prin care se constată că un *D. alegător* a prezentat președintelui biroului electoral un plic nestampilat, dar că, invitat să reintre în Cameră, acel alegător s'a întors cu buletinele în plicul ce 'i se dedese de președinte, purtând stampilă.

D. Dim. Protopopescu a cerut anularea aceluși vot; iar biroul în majoritate a hotărât că, având în vedere că plicul ne stampilat, prezentat mai întâi de alegător, nu se dovedește cu nimic că ar fi aparținând veri-unui candidat, și pe motivul că acest alegător s'a reintors din nou în Camera secretă și acolo a pus în plicul stampilat ce 'i s'a dat de președinte buletinul său de vot, fără să se potă ști de nimeni ce buletin a pus în plic, consideră votul ca bun și dispune punerea lui în urnă. Găsim alăturată opiniunea minorității biroului, care e de părere să se anuleze votul pe motiv că plicul nestampilat ar fi aparținut *D-lor* candidați *Calinderu și Deleanu*.

Secțiunea a hotărât în unanimitate să nu ia în considerațiune această contestațiune fiind lipsită de motive.

Continuând mai departe cu examinarea dosarului alegerii colegiului I, găsim în procesul-verbal No. 5, că *D. candidat Dimitrie Protopopescu* a cerut să se menționeze că alegătorul *George E. Caracostea*, de și înscris în listele electorale, n'ar fi naturalizat; apoi că și *D. N. I. Petrovici* a fost admis de birou să voteze, de și nu era înscris pe listă, pe baza unei deciziuni a curții de casațiune investită cu titlul executoriu.

Am crezut de cuviință să aduc la cunoștința *D-vostre* aceste incidente asupra cărora am convenit cu toții să nu insistăm, de ore-ce nu ating într-unu nimic alegerea efectuată și în conformitate cu părerea secțiunii, care a validat în unanimitate pe *D-nii Dimitrie Protopopescu și Constantin C. Deleanu*, vă rugăm a 'i proclama deputați al colegiului I de Olt.

D. președinte provisoriu: Nefiind nici o contestațiune, proclam deputați al colegiului I de Olt pe *D-nii D. Protopopescu și C. Deleanu*.

— *D. M. N. Săulescu* continuă citirea raportului :

La colegiul II, secțiunea vedând acatele alegerii, constatănd că nu există veri-un protest ori contestațiune, validăză alegerea *D-lui C. D. Găbunea*.

D. președinte provisoriu: Nefiind nici o contestațiune, proclam deputat al colegiului II de Olt pe *D. C. D. Găbunea*.

— *D. M. N. Săulescu* continuă citirea raportului :

La colegiul III de Olt au fost 649 alegători înscriși, dintre cari au votat 309; s'au anulat 18 voturi și majoritatea absolută a fost 147. *D. candidat Mihail Caracostea*, a intrunit 273 voturi și a fost proclamat ales. Iar cel-alt candidat *D. Constantin Ilescu*, a avut 18 voturi.

Asupra acestei alegeri s'au făcut trei contestațiuni.

Cea întâi. *D. C. Ilescu* prin petițiunea dată biuroului la ora 12 din zi, declară că se retrage din sala biuroului pentru că, în fața amenințărilor, insultelor și bătăilor, anicii săi politici nu îndrăsnesc a merge la votare.

A doua. *D. C. Zăgănescu*, delegat al comunei Geamăna, prin petițiunea trimisă biuroului la ora 3 ³/₄ p. m., arată că agenții polițienesci, îmbrăcați în cojoc nou și înarmați cu cuțite, l-au târit, imbrâncit, lovit cu cuțitele, rupându'i hainele și ast-fel a fost împedat de a vota.

A treia. Petițiunea iscălită de *D. D. Protopopescu* și alți 14 alegători și delegați, dată biuroului la ora 5 și jumătate seara prin care arată că pompieri, agenți polițienesci deghisați și alți nealegători, prin amenințări, insulte și lovituri au introdus grăza între alegătorii colegiului și au bătut veri-o 10 alegători, adăogând că art. 5 din legea electorală s'a violat căci între delegați se află primari și alți funcționari.

Comisiunea verificătoare observând actele dosarului a constatat că din procesele-verbale dresate de biuroù, rezultă că în sala biuroului nu s'a întâmplat nici un scandal, numai pe stradă și piața de lângă biuroù s'a auzit în două rânduri vociferări și s'a vădut încăerături între alegători. Că toate reclamațiunile nu s'au constatat, cu totă posibilitatea de a produce acte medicale, dacă rănire și bătae a existat, sau constatările parchetului, așa că majoritatea a fost pentru validarea alegerii. Pe când o treime din membrii prezenți pe motivul că se constată retragerea candidatului *C. Ilescu*, încă de la ora 12 și alegătorii n'au fost la votare de cât 309, mai puțin de jumătate din numărul celor înscriși, a fost de opiniune a se face o anchetă asupra celor contestate la alegerea *D-lui M. Caracostea*.

D. președinte provisoriu: *D. Poenaru-Bordea* are cuvântul.

D. I. Poenaru-Bordea: *D-lor deputați*, fac și eu parte din minoritatea secțiunii care a opinat, nu pentru invalidarea alegerii *D-lui Caracostea*, nici pentru validarea acestei alegeri, ci minoritatea a fost de opiniune a se suspenda validarea și a se trâmite o anchetă parlamentară, care să cerceteze și să constate la fața locului cele ce s'au petrecut cu ocaziunea acestei alegeri.

D-lor, 'mi veți permite să motivez în puține cuvinte opiniunea minorității și să vă arăt pentru ce noi cei cinci cari com-

punem minoritatea din secțiune, am fost de această părere.

Nu voi aduce în această discuțiune animațiunea cu care s'au tratat ieri unele cestiuni, cari nu știu până la ce punct merita ca să pasioneze atât de mult debaterile noastre; ei voi vorbi cu calm și sânge rece, și voi căuta să vă comunic opiniunea mea în cât mai puține cuvinte 'mi va fi cu puțință.

În cazul acestei alegeri nu este vorba nici de interpretarea verii-unui articol de lege, nici de verii-o incapacitate sau incompatibilitate care ar putea să lovască această alegere. Aci este vorba de un atentat, de o violare a libertății alegătorului, și crez că Adunarea mai mult de cât mine va fi gelosă de a nu lăsa să se strecore o alegere care ar avea asupra ei o asemenea pată.

D-lor, în dosarul alegerii se observă un protest în care se denunță că încă de la începutul alegerii, alegătorii au fost împedicați de a veni la vot, din cauză că au fost amenințați cu cuțite. Este un proces-verbal la dosar prin care se constată că atunci când se denunță un asemenea șomot președintelui biuroului electoral, președintele se mărginesc a dice: eu văd că în sala alegerii asemenea scene nu sunt, dar observând pe ferestră, în apropierea localului primăriei, pe piață și pe stradă, a vădut că în adevăr larmă, bătăi, în fine acte reprobabile, acte nepermise de a se petrece în timpul alegerii, când consciința alegătorului trebuie să fie în liniște și cu deplină încredere în paza bunel ordine.

Mai găsim dupe acea un alt protest, în care se declară, și spun acestea fără să fac verii-o acușiune administrațiunii, de ore-ceșie sunt de opiniunea *D-lui Kogălniceanu* exprimată ieri, că nu administrațiunea face ingerințele, ci sunt ómeni cari se îmbracă cu această haină a puterii centrale și exercită o teróre asupra alegătorilor; de aceea fără să aduc un blam administrațiunii, și în special prefectului, către care am mare considerațiune, voi spune însă că au fost alte persoane cari și-au permis mari scandale în această alegere.

În acele două proteste se accentuează fapte, că pompieri și sergenți s'au vădut îmbrăcați în cojoc nou, având rolul de a împedica prin tot felul de intimidări pe alegătorii de a intra în sala de votare.

Un al treilea protest, presintat pe la orele 5 post meridiene, dice că parte din alegătorii și rezervaseră dreptul de a vota mai târziu; dar la ora 5 ei au fost împedicați de a lua parte la vot, și de aceea s'au vădut nevoiți a veni cu un protest la biuroù, pentru ca cel puțin să și îndeplinească datoria de a protesta.

În fața unor asemenea denunțări, noi ne-am întrebat ce am avea mai bun de făcut? A invalida alegerea, ar fi a ne expune să admitem ca bine întemeiate nisce denunțări cari ar putea să nu fie adevărate. Pe de altă parte, a valida alegerea,

ar fi să ne expunem a merita imputarea că noi am aprobat nisce asemenea fapte, când în adevăr vor fi existat și am propus Adunării a primi de bună o alegere care este rezultatul unor asemenea ilegalități.

În această situațiune aflându-ne, noi ne-am dis că, atât pentru a pune pe Adunare în pozițiune a lua o cunoștință exactă despre adevăratele împrejurări în cari s'a efectuat această alegere, cât și în interesul chiar al demnității candidatului, care a obținut mandatul acestui colegiù, spre a nu fi bânuită alegerea sa de nici o pată și a intra în Adunare pe ușa cea mare, iar nu pe ferestră, pentru aceste cuvinte noi am propus o anchetă parlamentară, care să constate adevărul la fața locului; iar până atunci validarea alegerii să rămână în suspensiune.

La această idee nu s'a raliat de cât numai cinci din membrii secțiunii, dar noi ne am cređut datori să facem această propunere în secțiune și să o susținem și înaintea onor. Adunării; pentru că, dupe experiența ce am putut obține până acum în afacerile politice, noi credem că în liberul exercițiù al dreptului de alegător consistă și legitimitatea instituțiunilor unei țeri constituționale, și prin urmare, însăși siguranța Statului; iar dacă aș voi să merg mai departe, aș dice: chiar și siguranța Regelui. Individul care atentă la libertatea exercițiului acestui mare drept póte și la instituțiunile cari fac temelia Statului și se póte încerca a împinge pe popor la acte de violență care să aibă de scop a numai recunoște legitimitatea lucrurilor stabilite.

De aceea, ori de câte ori vom găsi că la o alegere s'au petrecut fapte ca acelea ce ni se semnaléza de către cei cari au subscris protestele ce se aduc în contra alegerii de care ne ocupăm acum, este de datoria Parlamentului de a căuta să și lumineze consciința spre a nu se pronunța de cât în deplină cunoștință de cauză, și ași putea să adaog că este chiar de datoria candidatului ales de a nu voi să între alt-fel de cât într'un mod demn și fără nici o bânuială în mijlocul represintațiunii naționale. Acesta însă rămâne cu totul la libera sa apreciere de a o face sau nu. Cât pentru noi, minoritatea din secțiune, am cređut că ne împlinim o datorie de consciință făcând această propunere, prin care cerem să se constate adevărul faptelor grave ce ni se denunță, repetind încă o dată ceea-ce am avut ocusiune a declara încă de la început, că în intențiunea noastră nu intră cătuși de puțin a aduce verii-o acușiune administrațiunii din localitate, care a putut să nu aibă cunoștință de cele ce se petreceau în biuroùl său împrejurul localului alegerii, de unde un alegător a fost luat pe sus de un geandarm și închis, fără ca prefectul să fi putut sci ceva despre această.

Noi ne am dis, *D-lor*, fără să acuzăm pe nimeni, și fără să aducem cătuși de puțin bânuială candidatului, că garan-

țiele pentru libertatea alegerilor trebuie să fie o realitate, iar nu o literă mōrtă, dacă însă cineva s'ar găsi care să dīcā onor. Camere, că nu este încă sosit timpul pentru ca aceste garanții să fie puse în practică, e liber s'o facā, noi ne am împlinit o datorie și, pentru respectul instituțiilor nōstre liberale, am cređut că este în interesul demnității acestei Camere să venim înaintea ei să'i cerem numirea unei anchete parlamentare.

D. Gr. Triandafil: D-lor, eū în principiu sunt contra cercetărilor la fața locului, și mai cu sēmā contra ascultării de martori, căci dovada rezultând din deposițiunile martorilor e fōrte fragilă, cum pōte mulți din D-vōstre ași avut ocaziune a o constata în diferite împregiurări.

Neapărat, D-lor, că e bine ca Adunarea, judecătore în materie de validare de alegeri, să caute a lua tōte informațiunile cari ar putea să'i lumineze conștiința, pentru ca să se convingā dacă în adevēr o alegere s'a făcut în tōte condițiunile cerute de lege; dar iarāși nu trebuie să împingā aceste scrupule până acolo în cât la tot pasul să se oprēscā la cele mai mici pedice, și une-orī chiar numai la nisce simple șicane ce se pot găsi în dosarul unui colegiu electoral, unde au putut fi rivalități mai mult săū mai puțin pasionate. Cari din noi, cari am fost propuși ca candidați, nu am avut ocaziunea să întâlnim diferite obstacole, pe cari a trebuit să le învingem, pentru ca să ajungem a fi aleși? Negreșit dacă nu de alte împregiurări vom ține sēmā, cel puțin acest lucru nu trebuie să'l perdem din vedere, că acei pe cari 'i am avut de adversari în luptele nōstre electorale erāū tot atāta în drept cât și noi să facā tot ca să ajungā să se alēgā ei în locul nostru.

Ce s'a întēplat, D-lor, la Olt? Vedeți că este vorba de ceva fōrte inofensiv, de puțină gravitate; un concurent al D-lui Caracostea, mi se pare D. Iliescu, s'a re-

tras, pōte fiind-cā a pierdut coragiul de a mai lupta săū din alte motive cari 'l privesc pe D-sa. Cu ocaziunea retragerii acestei candidaturi, s'a produs un protest, lucru iarāși natural; protestanții aū eșit în drum și acolo aū început să se certe. Ei bine D-lor, în alte țeri certele acestea merg până la descārcare de revolvere, și cu tōte astea Parlamentul nu merge până a invalida acea alegere. Cā președintele s'a uitat pe ferēstrā și a vēđut și el certe și gālāgie pe stradā, acēsta pōte să fie adevērāt; dar ore acest fapt al unei certe din stradā se pōte el considera atāt de serios în cât să reclame o anchetā parlamentară? D-vōstre scīți ce se întēplā cu anchetele parlamentare; veți trāmete căți-va dintre D-vōstre la fața locului, se vor face cheltueli de drum, de diurne; de cercetări și rezultatul să fie sigur D. Poenaru-Bordea că nu va fi altul de cât de a constata că nu s'a întēpalt nimic serios.

D. I. Poenaru-Bordea: Vē daū adresa unui înalt consilier de la Curte, care 'mī-a descris faptele; numele vi 'l voi spune în cea-altā salā.

D. Gr. Triandafil: D-lor, eū am ascultat cu atențiune raportul, am ascultat cu atențiune cele spuse de D. Poenaru, ceea ce 'mī-a adus aminte de fosta mea calitate de judecātor și atunci m'am întrebat: dacă ași judeca contestarea ce se aduce în contra acestei alegeri ași putea eū să o primesc, săū m'ași crede dator dupe cele ce mi se spun în protest, să ordon o cercetare la fața locului? Ei bine, D-lor, în conștiința vē mărturisesc că convicțiunea mea ar fi fost că nu este nimic aci care să mē fi îndrituit a ordona o asemenea cercetare. Tot ce vedem este un protest care era natural să vinā de la candidatul care a căđut.

Dacă D. Poenaru ar fi spus că are ca dovadă autoritatea unui însemnat personagiū, a unui judecātor săū a unui mem-

bru din biuroū, dacă ne-ar fi dat ore-care indicii despre ilegalitatea operațiunei alegerii, atunci m'ași fi unit și eū cu propunerea D-sale de anchetā parlamentară. Dar cum am putea noi să oprim pe D. Caracostea care a intrunit 400 de voturi, de a intra în Camerā, pe simplul motiv că s'a observat că între alegētorī erāū și căți-va cari aveāu cojōce noui, ca și cum alegētorī cānd și exercitā acest drept, ar trebui să vie cu cojōce rupte (ilaritate).

Nisce asemenea motive, D-lor, înțelegēți fōrte bine că nu pot cătuși de puțin să ne impedeze pe noi de a valida alegerea. Noi nu avem înaintea nōstrā de cât numai nisce denunțări puțin seriose și onor. D. Poenaru-Bordea, care a examinat acēstā alegere în secțiunea de verificare, nu a putut să ne dea alte detalii mai convingētoare, ci s'a mărginit a ne relata cele ce a găsit în protestul candidatului căđut.

Apoi vedeți bine, D-lor, că cu asemenea mijlōce s'ar face imposibilā orī-ce validare, fiind-cā ar fi de ajuns ca la fie-care alegere să se gāsēscā cine-va care să facā câte o denunțare și Camera să suspendeze validarea alegerii până ce se va face anchetā parlamentară. Înțeleg să se facā anchetā cānd se arată fapte pozitive pe cari Camera să pōtā pune un temelū ore-care, dar nu pe arātări de felul acesta ale unui adversar care a și plecat de la alegere cānd a vēđut ce puținī sorți are de a triumfa.

Ast-fel fiind, D-lor, tōte aceste denunțări nu însemnēzā nimic, noi nu le putem lua în sēmā, trebuie să trecem înainte și să primim pe alesul acestui colegiu, cānd vedem că în contra alegerii sale nu se aduce nici un argument serios care să 'l pōtā opri de a și exercita mandatul ce 'i aū încredințat acei cari aū voit să 'i dea însărcinarea de a 'i represinta în Adunarea legiuitōre.

(Va urma).

No. 2

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

SESIUNEA EXTRA-ORDINARA 1888

Sedința de la 5 Noembrie 1888

Președinția D-lui președinte provisoriu, *Iacob Fétu*.

(Urmare)

D. Dumitru Protopopescu: D-lor deputați, am fost unul din adversarii D-lui Caracostea, și avem de gând să nu iaș parte la această discuțiune, pentru că cuvintele mele ar fi putut să fie bânuite. De aceea mă și voi abține de a face orice apreciațiuni; voi căuta numai să enumer împregiurările în cari s'a petrecut alegerea colegiului III de Olt, rămânând ca ancheta, ce veți încuviința, să dovedescă dacă sunt adevărate sau nu.

Las la o parte, D-lor deputați, că alegeri de delegați nu s'a făcut într'un mare număr de comune, căci peste o treime din comunele județului Olt n'aș consiliu constituite, de mai bine de patru luni. În aceste sate comisiunile interimare au făcut tot posibilul să impiedice constituirea de noul consiliu înainte de alegerile generale, pentru ca atunci să se pôtă cu înlesnire numi ca delegați persoane devotate administrațiunei. Este un protest depus la biuroș, semnat de peste 80 alegători, prin care se articulază în mod precis faptul de care vă vorbesc.

Dar, dupe alegerea delegaților, certificatele nu li s'aș liberat nici în cele 24 ore prevădute de lege, nici în restul timpului; ci s'aș păstrat de primari și de președinții comisiunilor interimare pentru a nu se da în mâna alegătorilor de cât la comuna de reședință, și anume, în momentul chemării la vot.

Listele de delegați aleși și de alegătorii direcți nu s'aș afișat cu trei zile înaintea alegerilor de cât pentru 60 comune; iar pentru alte 36 comune listele s'aș comunicat numai în ziua de 14 Octombrie, ziua alegerii colegiului III, din cauză că se bânua că alegătorii din acele comune ar fi partizani ai opozițiunei.

Pe de altă parte, se luase măsură ca delegații să nu pôtă pătrunde în oraș înainte de ziua votului, așa în cât au fost nevoiți să petrecă noptea din preșina alegerilor în comunele din giurul orașului sub paza agenților administrativi.

Apoi, între delegații aleși figurează o mulțime de funcționari comunali, județiani și de al statului. S'aș găsit chiar primari, cari și-au făcut plăcerea de a se alege delegați. Numele acestor funcționari se pot vedea în dosarul alegerii, și ori-cine pôte verifica ceea-ce spun.

În fine, se ceruse administrațiunei locale ca să oprască pe primari și pe președinții comisiunilor interimare de a veni și sta între delegați în ziua alegerii, dar

ni s'a răspuns că primarii *nefiind agenți ai guvernului*, nici o autoritate nu 'i-ar putea impiedica să asiste la alegeri.

Sosim la ziua alegerii. În dimineața acestei zile, pe la 7 ore, alegătorii erau împănăți de agenți administrativi de totă mâna: *subprefecți, pomojnici, primari, ajutori de primari*, și de o parte din *pompierii orașului și din sergenții poliției*, cari, pentru ocaziune, fuseseră îmbrăcați în haine țărănești. Iar la 8 ore, piața primăriei și ulița din față fiind deja ocupată de acești agenți, au început amenințările, insultele și atacurile în contra celor ce luptau pentru candidatul opozițiunei. Cei ce au avut a suferi primele insulte și amenințări sunt tocmai membrii partidului conservator. Ast-fel este D. Teodor Galitza, care, numai fiind prevenit de către un amic despre ceea-ce 'i se pregătia, a putut scăpa de bătae; ast-fel D. S. Polichron, care, neclintit în timp de 12 ani, făcuse opozițiune guvernului liberal. Tot așa și cu D. Teodor Isvoranu.

Acă este locul, D-lor, să dau o lămurire. Ce căutaș acești conservatori în opozițiune?

D-lor, în județul Olt, lucrurile nu s'aș petrecut cum ar fi fost natural să se petreacă. Lupta, în alegerile trecute, n'a fost între cele două partide, liberal și conservator; ci între administrația locală, care, în dorința de a și croi un grup special, o zestre prefectorală, a voit să sfășie ambele partide; și între toți cei cari, liberali sau conservatori, n'aș voit să devină zestre administrativă, ci s'aș coalisat pentru a lucra în contra acțiunei prefectului. Din această cauză voturile alegătorilor independenți, fie liberali, fie conservatori, s'aș intrunit la alegerile pentru Cameră asupra candidaților liberali, iar la cele pentru Senat, asupra candidaților conservatori, în contra administrațiunei.

Acastă explicațiune dată, reviu la cele petrecute în ziua alegerii colegiului III.

Dupe ce prima încercare le-a reușit, bătășii au dat atacul cu totă furia pe la orele 10, când s'aș presintat în piața primăriei un grup mai numeros de alegători, cunoscuți ca partizani ai opozițiunei. Nici unul din alegătorii, notați, ce au luat parte activă în campania electorală n'a scăpat. Numele victimelor și ale bătășilor se pot vedea în protestul depus la biuroș. În acest timp mă găseam în sala de alegeri, ca delegat al candidatului Iliescu. De acolo vedând selbătăciile ce se petreceau în piață, am reclamat președintelui biuroșului. D-sa însă 'mi-a răspuns că menținerea ordinii în piață și uliță nu este în autoritatea sa. Am părăsit localul alegerii și am mers să reclam parchetului; dar și procurorul 'mi-a răspuns că în piață nu pôte merge, căci 'i s'ar putea atribui că face ingerințe. În fine, s'aș adresat plângeră și prefectului, care a declarat că de ar merge, de sigur ar calma pe cei ce fac turburări, dar că este oprit de lege de a se duce acolo.

Tôte autoritățile, instituite de lege pentru a ocroti libertatea și siguranța cetățenilor, refusându-ne concursul lor, bătășii și-au exercitat, în tot cursul zilei, și în plină libertate, trista lor meserie. De la orele 10 și până la 6 s'era, nimeni n'a mai îndrăsnit a mai trece pe acele ulițe.

D. Caton Leca: Cine a organizat bătășii, D-le Protopopescu?

D. D. Protopopescu: Nu știu cine 'i-a organizat, dar tot ce știu este că numai membrii opozițiunei au fost bătășii, și nici unul din partea cea-altă.

La orele 12, când candidatul Iliescu a depus protestul la biuroș pentru a se retrage, nimeni din noi nu mai putea pătrunde acolo; abia pe furiș am putut să prevenim pe candidat că nu mai putem intra în sala de vot.

Un protest semnat de mai muți alegători n'a putut fi presintat de cât pe la orele patru și jumătate; și atunci, cel ce 'l-a presintat a trebuit să se pună sub scutul D-lui C. I. Munteanu, unul dintre D-nii, cari aveau darul de a trece printre bătășii fără să fie atinși.

Tôte aceste terori au făcut, D-lor, că din 640 delegați și alegători direcți n'aș putut să ia parte la vot de cât 309, din cari candidatul administrativ a intrunit 270 voturi. (Sgomot).

'Mi-am permis, D-lor, să vă fac această expunere, fără să o însoțesc de nici un fel de apreciațiune, și ca să se dovedescă dacă afirmările mele sunt exacte, rog pe onorabila Cameră să rânduiască o anchetă parlamentară, în cazul când ar crede că cele ce avusei onóre a vă relata, ar fi de natură de a învedera că *nici legală; nici curată* n'a fost alegerea colegiului III de Olt.

D. M. Caracostea: D-lor deputați, regret că primele cuvinte, cari trebuie să le pronunț în această incintă, sunt într'o cauză care mă concerne în mare parte. Dacă am îndrăsnit însă să iaș cuvântul și să nu las altor voci autorizate, altor persoane mai măestre în maniera cuvântării de cât mine, apărarea dreptei mele cauze, este că mă credeam dator să dau explicațiuni acestei onorabile Cameri, mai cu semnă în urma apelului făcut de fostul meu profesor, D. Poenaru-Bordea, la demnitatea mea personală.

D-lor, este vorba de libertatea alegerilor, și nu eu voi fi acela care să impiedec Camera legiuitoare de a și face convingerea dacă alegerea colegiului III de Olt a fost liberă sau nu, când necesitatea se va simți; nu voi face această, cu atât mai mult, cu cât sunt dator să fac o declarațiune, nu pentru a tămăia pe cineva, căci nu intră în obiceiul meu să tămăiu pe nimeni; eu cred și am convingerea că mă găsesc într'o Cameră liber aleasă și că guvernului actual 'i-a fost dat să lase nu numai o libertate completă alegerilor, dar să fie completamente indiferent; are meritul acesta, cu atât mai mult, cu cât afară de căți-va funcționari administrativi,

strict necesari pentru increderea ce un guvern trebuie să aibă în ei, alegerile actuale s'au făcut cu tot aparatul funcționarilor vechiului guvern. (Aplause).

D. M. Kogălniceanu: Vorbesce de județul D-tale.

D. M. Caracostea: Voiu să trag o concluziune tocmai în ceea-ce privește județul meu, și voiu să trag concluziunea aceea că nicăieri de cât în județul meu funcționarii publici n'au fost mai pe față în contra libertății alegerilor, ingerând pentru candidații colectivității.

Am făcut această declarațiune, diceam, nu ca să tîmărî pe nimeni, dar să trag această concluziune: Anteu, că dacă așa avea convingerea că ingerințe ar fi fost, așa cere eu însu-mi o anchetă parlamentară, pentru că n'asî voi să fiu singur pata alegerilor libere de astăzi și punctul negru al unor alegeri influențate, cari s'ar imputa acestui guvern; în al doilea rând, pentru ca să credeți că nu sunt din acei cari voesc să intre aci pe ferăstră, ci voiu să intru pe ușa cea mare. (Aplause).

Acum viți la județul nostru, și permiteți-mi să fac și eu digresiuni, pentru că D. Protopopescu a făcut, și pentru că D. Kogălniceanu m'a provocat.

D-lor, în ce condițiuni s'a declarat lupta electorală în județul Olt?

De o parte D. Protopopescu, unul din cele trei patru pașale ale viziriatului de tristă memorie... (Aplause prelungite); fost secretar general la ministerul financelor și director general ale tuturilor monopolurilor Statului... (Aplause). Care, dacă s'ar face statistica, avea 140 alegători Olteni puși în slujbe la monopoluri și la finanțe (aplause), și din cari nici unul n'a fost depărtat; și de altă parte alegători independenți complectamente, și fără nici o inspirațiune guvernamentală, căci județul Olt, de astă dată, a avut încă o fericire, aceea ca să aibă de prefect pe D. Constantin Colibășanu, cunoscut pentru principiile sale eminentemente liberale, unul din acei prefecti care s'a sacrificat și care nu este funcționar de meserie, tocmai pentru a pune eșalonul unei educațiuni politice în ceea-ce privește libertatea alegerilor. (Aplause).

O voce: Ciomege!

D. M. Caracostea: Voiu vorbi despre ciomege și veți vedea că ele au fost în mâna adversarilor mei... (Interruperi).

Atunci, D-lor, ne-am gândit cine ar fi cel mai bun candidat, și s'a luat pentru colegiul I de Cameră un liberal, fost prefect în timpul D-lui I. Brătianu, D. C. Deleanu.

S'a luat, în al doilea rând, o persoană stimată și iubită de totă țera, D. Ion Calenderu, care a rămas neutru în luptele noastre politice și care nu are nici o coloare politică. Dacă s'a propus D-lui Deleanu, D-lor, este că D-sa a fost foarte corect în administrația sa, căci la noi nu s'a descoperit nimic extraordinar, afară de terore în timpul alegerilor în trecut și în timpul

acelor alegeri, D. Deleanu era ca și suspendat și alegerile se făcea de o altă persoană, căreia i s'ar putea aplica cu drept cuvânt calificativul de ieri al D-lui Kogălniceanu, marele elector de Brandenburg, care la Olt era marele secretar al fostului ministru de finanțe și marele director al tuturilor monopolurilor Statului. (Aplause).

D. D. Protopopescu: Ai fost funcționar al Statului.

D. M. Caracostea: Eu n'am fost de cât magistrat până la Februarie 1881.

D-lor, s'a desemnat pentru colegiul al doilea un conservator pur, D. Constantin Gabunea, unul din veteranii conservatori, și la colegiul al treilea era lupta între mine și un țeran, D. Mateescu, plus D. Constantin Ilescu, care a făcut o profesione de credință, în limba franceză, alegătorilor săi. (Aplause).

Dar, D-lor, D-sa nu s'a adresat la țeranii din județul Olt, de cât printr'o corespondență adresată ziarului „La Liberté Roumaine”. (Aplause).

La colegiul I de Senat s'au desemnat D. Alecu Greceanu și Ioan Munteanu, și la colegiul II de Senat D. D. Mavrodin, acești doi din urmă neînrolați în grupurile noastre politice, din această vedeți, prin urmare, D-lor, că nu s'a făcut nici o distincțiune de nici un partid; atunci D. Protopopescu supărat că i s'a luat un liberal, și-a dis: le voiu lua și eu un conservator, se duce de face pact cu D. Constantin Manu.

Nu am nimic de dis în contra aceluia pact, pentru că știu că fie-care din candidați trebuie să se serve numai de forțele sale proprii, cum se cuvine să fie în luptele electorale libere, de cât voesc numai să constat un fapt, pe acela că ori și care ar fi fost numărul de conservatori, cari s'au pus alături cu D. Protopopescu, acela însă care în localitate era port-drapelu conservator D. C. Gabunea, a rămas alături cu noi și în contra D-sale.

În aceste condițiuni lupta electorală s'a început, adică cu funcționarii de tot felul și în special cu funcționarii financiari în păr, partizani ai D-lui Protopopescu, vin la vot. Resultatul care este? D. Protopopescu are onărea să se alégă la colegiul I cu 104 voturi, adică cu voturile a 14 conservatori, 20 funcționari financiari și încă alți funcționari din alte autorități.

D. V. Mortzun: Cunoșteți foarte bine împărțirea voturilor.

Voci: În colegiul I se scie cine sunt votanții.

D. M. Caracostea: Alegătorii colegiului anteu votează pe față și fără control ca la al III-lea din Roman. (Aprobări).

La colegiul al doilea era în luptă un doctor, funcționar public, care ocupa patru posturi, contrariu stărei lucrurilor de astăzi și care a avut 94 voturi, iar cel alt candidat a avut numai 16 voturi mai

mult, și încă au curajul să pretindă că au fost presiuni administrative.

Venim la colegiul al treilea. Cum se prepară lupta aci, și cine sunt turburătorii?

Anteu este o telegramă adresată M. S. Regelui în următoarele condițiuni:

D-lor, cunoșteți că în țera la noi sunt ruși de aceia cari umblă cu icône și alte obiecte. Din acei ruși s'a întâmplat cu veri-o dece zile înainte alegerilor să trecă doi prin Slatina.

D. D. Protopopescu: Au trecut 25 și telegrama este semnată de conservatori.

D. M. Caracostea: Inexactă. (Interruperi).

Un singur conservator, și nu un conservator, dar un oponent de la Ianuariu trecut a semnat acea telegramă. (Interruperi).

Ită cam în ce termeni era telegrama adresată M. S. Regelui:

„Județul Olt inundat de iconari ruși, (aplause ilaritate) aduși de guvern ca să revolte țeranii din colegiul al treilea, și să facă voturi guvernului”.

Ită telegrama iscălită și pentru exactitatea arătatilor ei fac apel la banca ministerială.

Cine iscălește telegrama? Șeful adversarilor noștri D. D. Protopopescu.

Cine iscălește protestul contra mea la Cameră? Șeful lor, D. D. Protopopescu. Apoi consecință logică: dacă cinstea politică a D-lui Protopopescu merge până acolo, în cât să adreseze M. S. Regelui un neadevăr patent, cum vreți să i credeți atunci când se adresează Camerei.

D. D. Protopopescu: Afirm că iconari au fost numeroși.

D. M. Caracostea: Atât de adevărat este că au fost numai doi, în cât invoc chiar jurnalul D-vostre *Democrația*, care a făcut din asta un articol de fond în care spune că au examinat și mânele acestor iconari, și au constatat că erau generali ruși, examinare ce nu se putea face dacă erau mai mulți. De aci iconarii au trecut la Drăgășani. D. Simulescu a fost însă mai prudent, căci n'a dat telegramă M. S. Regelui, și alegerea D-lui Iancovescu a scăpat de această imputare.

Vin, D-lor, acum la lupta pentru alegerile delegaților. Trebuie să știți, D-lor, că pentru această alegere de delegați, s'au pus în joc de la 12—16 000 de lei; la Olt toți afirmă această, și s'a scos și un panflet, în care se găsește insanități de asemenea natură: „Născuți din părinți a căroră copilarie a apucat rămășițe de despotism, suntem nestrămutați în voința noastră de a ne lupta contra celor ce se încerc a readuce acele timpuri, căci nimeni mai bine de cât noi nu a aușit istorisirea faptelor din acele timpuri în care nimic nu era sigur, munca cetățenului, onărea lui, virginitatea copiilor sale, soția sa, nimic, nimic nu era respectat, totul aparținea bunului plac al ciocoiului. Omenii din resturile acelor destrăbălări astăzi au ajuns a fi cărmaci ai țerei...”

D. D. Protopopescu : Cine era autorul?

D. M. Caracostea : Agentul D-tale direct, D. Zăgănescu, care a iscălit protestul alături cu D-ta.

Continuu citirea :

„Țeranii, pământul în care odihnesc părinții noștri, este aprópe a fi dat pradă, voi toți pruncii noștri sunteți împinși, de o mână nevedută, în marginea prăpastiei, unde o dată căduți, veți reînchepe trista viață de robie, astăzi este ziua mântuirii . . . .” și alte insanități mai grave, nedemne de a se citi aci.

Ast-fel s'a făcut alegerea de delegați și atunci, la moșiele D-vóstre, nu prin dragostea țăranilor, o afirm, ci prin temerea, care ați știut să o implântați în inima țăranilor sub administrația D-vótre, atunci când el închis nu găsea dreptate niciăieri, în contra împilărilor ce 'i făceti, ați reușit să vă alegeți cați-va ca D-ta, D-le Protopopescu, ca D. Zăgănescu, frații Iliescu și încă 4, 5 foști sub-prefecți și isprăvnicii de pe la moșiele D-vóstre, și în ajunul alegerii, încă de dimineață, bătașii câte 7 în trăsura umblau liber pe stradă, și între cari erau iscălitorii protestului, Radu Constantinescu, Constantin Constantinescu foști subprefecți ai D-lui Protopopescu și agenții D-sale, cari cutreerau orașul în stare deplorabilă; am întâlnit pe D-nu Protopopescu, am făcut apel la D-sa și 'i am dis : Nu usa de aceste două mijloce, *corupțiunea și violența*, cari sunt mijloce nenorocite, nu le introduce în județul nostru. Va veni timpul póte când, ne mai având avere, nu vei putea lupta cu aceste arme și va veni timpul când violența se întorče. Séra era întrunire publică a D-lor în sala casinului în mijlocul orașului, sgomot pe strade, huiduelli, injurăturii în contra noastră. . . . (Intreruperi).

D. D. Protopopescu : Éra banchetul D-vóstre la al 2-lea colegiú.

D. M. Caracostea : N'a existat nici un banchet, D. Gábunea n'a făcut această cinste alegătorilor sái. (Aplause.)

Acésta este, D-lor, întrunirea No. 1; întrunirea No. 2 a fost în sala D-lui Deleanu, întrunire care degenerase în orgie și care a durat totă noaptea. 1002 lei a luat antreprenorul pentru totă băutura care s'a făcut până a doua zi. (Aplause, risete).

Eú, D-lor, am stat împreună cu amicii mei, cu D. Al. Greceanu, D. D. Mavrodin și alții fără să ne amestecăm în acést nenorocit sistem de luptă.

Dimineața, la 7 ore, am făcut întrunirea mea publică în scóla orașului, toți delegații erau acolo, în urma explicărilor date și în urma profesinnei de credință, dată înscris, în care trecém, nu ca candidat administrativ, nu ca slugă plecată a guvernului, ci dicém voiú să intru în Cameră ca adevărat reprezentant al opiniei, gata a 'i apăra drepturile ei și a controla și discuta actele guvernului. În urma întrunirii am venit cu toții la primărie. Aci

'mi pare rău că D. Poenaru a vorbit de un înalt magistrat, voiam să trec sub tăcere acéstă parte, dar fiind-că nu 'mi place insinuările, voiú spune în ședință publică numele aceluí personagiú, nu în particular cum dorea D. Poenaru.

D-lor, înaintea deschiderii biuroului, dupe ce m'am întors cu toți delegații, pe stradă găsesc pe D. Teodor Galița, și cine v'a spus D-vóstre, D-le Poenaru, este D. Cuculi, ginerile D-sale (intreruperi).

D. Galița facea propagandă în contra mea și între altele spunea alegătorilor că eu sunt grec, dar s'au găsit între alegătorii, cari să 'i răspundă și să 'i întrebe, D-ta ce esci (ilaritate); o fi grec, cum dici D-ta, dar cel puțin este om de omenie, pe când D-ta ne aruncă pisici și câni morți în fontăni ca să ne silesci să ne invoim pe moșia D-tale.

Acest lucru, D-lor, dicea țăranii, este un lucru însă pe care 'i afirm și eu ca adevărat, și pot invoca martor pe procurorul tribunalului. În luna lui Iulie am făcut o excursiune cu procurorul, și fiind căldura mare, ne am oprit la un țăran pe moșia D-lui Galița, Câmpu-mare, și 'i-am cerut să ne dea puțină apă, țăranul ne-a spus : nu avem apă, pentru că D. Teodor Galița ne-a închis isvórele și ne face tóte neajunsurile pentru ca să ne silesci să ne invoim pentru apă la D-lui.

Apoi vinovat sunt eu dacă un țăran 'și-a spus pásul lui? Cine strică dacă se găsesc în țără ómeni cari, în loc de a exploata pământurile, exploateza brațele țăranilor? Nu înțeleg dar rarcuna prea mare a D-lui Galița. La aceste apostrofări ale țăranului, cei alți cari ascultaú murmură, și dacă D. Galița nu pleca 'i se putea întâmpla să indure veri-un neajuns; dar nu s'a întâmplat nimic. Același lucru se petrece și cu D. Polichrone; Acest Domn vine pe piață și dice : voiți să alegeți un grec?

Dar D-ta *Polichron* de unde român? (ilaritate)

S'au găsit țăranii cari aveaú daraverii cu D. Polichron, și a început să 'i ia peste picior, și el nu avea nici scusa de a fi delegat pentru a veni la primărie, deci nu era de cât agent electoral al D-lui Protopopescu.

D-lor, se forméză biuroul în liniște, însă atunci D. Zăgănescu, avocat de acolo, care se vede că are perdele roșii a casă, se repede iute, smulge o perdea, o pune într'o prăjină și vine cu densa la primărie. Ajungénd pe piață, D. Zăgănescu, agent electoral al D-lui Protopopescu, vedénd că alegerea nu o să se isprăvescă tocmai bine, se adreséză la D. Tudor Isvoranu și 'i dice : Tudore, tu, ca un alt Tudor Vladimirescu, ține acest stindard (ilaritate). Omul cu minte 'i răspunde : Ține-l D-ta, 'ți fórté mulțumesc. (Aplause). Se adreséză apoi la drépta D-sale și găsesce pe popa Sfârlogea și 'i dice : D-ta ca un alt popă Șapcă, ține acest stindard

Popa, surprins, 'i ia în mână. Țeranii

atunci încep a vocifera : Voiți bătae, voiți sânge. Se grămădesc la stindard, 'i ia, 'i rup și, în invălmășela aceea, se dice că s'a întâmplat două, trei lovituri, dar în realitate, singurul care a plătit mai scump ridicarea stégului roș a fost popa Sfârlogea.

Este inexat că a fost bătut alt-cineva. Tóte acestea s'au petrecut în curtea primăriei, și D. Protopopescu, care era sus și se uita cu mine la acest alaiú, vedénd că pe unul din finii și foști D-sale sub-prefecți, Negulescu, 'l gonéú, a cređut că nu s'a dus încă timpurile fericite ale trecutului, și 'și ia șapca și se scobórá jos, dar n'a avut succesul dorit de D-sa de a impune ca înainte țăranilor, căci succesul a fost acesta că unul dintre țăranii 'l întrebá : Dar D-ta tâlharule, ce cauți aci, mă mai cunoscú, de când 'mi-ai luat 100 de napoleoni? (Aplause). D. Protopopescu, drept răspuns, a întrebat pe D. Greceanu cine este acesta? Și D. Greceanu 'i-a răspuns : De unde voesci să știú cu cine ai avut D-ta a face? (ilaritate, intreruperi).

Apoi D-ta, D-le Protopopescu, nu ai fost nici atins, afară de acel mic incident care 'l-am spus, nimic nu ți s'a întâmplat. D. Greceanu, senator, a stat totă ziua în curtea primăriei rugat de mine ca să vadă să nu se întâmple nimic din partea țăranilor, și dacă D-vóstră nu ați suferit nimic, afară de acele lovituri, ce se dice că au avut loc în timpul ruperii aceluí stindard, a fost numai grație mie și D-lui Greceanu și D-lui Haji Pop, persónă cunoscută de D. D. Brătianu, căci alt-fel țăranii vă plătea bine trecutul.

Atáta a fost, D-lor, și nimic mai mult, dar curentul (?) format s'a supărat D-lor vedénd că banii s'au cheltuit și succes nu au, și atunci face o declarațiune la 12 ore la biurou că se retrage, dar în realitate candidatul șade cu mine până la ora 6 séra, când am eșit împreună și am mers la masă. (Intreruperi).

D. președinte provisoritú : Rog pe D. Protopopescu să nu mă intrerupă dacă voiți să vorbiți înscriteți-vé la biurou.

D. M. Caracostea : Este aci un protest care spune că viața D-lui Iliescu a fost amenințată, sub-semnat de D-ta, de fostul director al creditului agricol, de un fost vameș al D-tale, de D. Galița, de D. Zăgănescu, de D. Visulea și alții.

Iată de cine este sub-scris acest protest, și procurorul v'a răspuns, poliția este a președintelui, eu nu mă pot duce în biuroul electoral din momentul ce D-vóstre 'mi spuneți că președintele biuroului este acolo.

Acum, D-lor, să vedem cine sunt contestatorii?

Iată-i.

Este D. C. Iliescu, candidatul colegiului al treilea.

Vocú : Este de ajuns citirea.

D. D. Protopopescu : Sunt 80.

D. M. Caracostea : Da, toți la un loc póte să formeze numărul de 80.

Iată cine sunt acei cari sub-scriu această contestație și se plâng că tot ei au fost bătuți; să vă-i spun mai pe larg: Vasile Dimitrescu, condamnat la doi ani de pușcărie și ținut ajutor de judecător de guvernul; trecut să vă-i citesc pe toți . . .

Voc: Nu mai trebuie, pierdem vremea.

D. M. Caracostea: Era bine să-i auziți. Acum asupra majorității. Din 649 înscriși, s'au presintat 309, deci dic D-lor că cauza trebuie să fi fost ingerința. Apoi, D-lor, am aci *Monitorul oficial* și vedem dacă în alte localități s'au prezentat mai mulți. Vedem că la Iași din 996 s'au prezentat numai 400; la Argeș, unde s'a ales un țeran, din 1.393 s'au prezentat numai 500; la Vlașca și în alte locuri asemenea și totuși nimeni nu se plânge de violențe. Acum că v'am expus faptele în adevărata lor golicieune, care dovedesce inexactitatea arătărilor celor ce protestează contra alegerii mele, mă simt dator să vă declar, D-lor, că mă opun la anchetă, și acesta tocmai pentru că nu voi să las ca Adunarea să cadă în cursa de a da D-lui Protopopescu o recomandare în localitate. (Aplause). Eă, D-lor, pun datoria mea mai presus de persoana mea, și datoria mea este, primind acest mandat, să lupt pentru ca să nu rămân la ușa Adunării, ci voi cu o oră mai înainte să particip la lucrările D-văstre, și să particip chiar la prima lucrare, aceea a constituirei bioulului definitiv, care este principala semnificare în mersul parlamentar. (Aplause).

— Ne mai luând nimeni cuvântul, se pune la vot contestațiunea adusă alegerii colegiului III de Olt, și rezultatul scrutiniului este cel următor:

Votanți	125
Maioritate de două treimi	85
Bile albe	11
Bile negre	114

D. președinte provisoriu: Adunarea a respins contestațiunea, prin urmare, proclam deputat al colegiului III de Olt pe D. Mihail Caracostea. (Aplause).

— **D. M. N. Săulescu,** raportorul comisiunii de verificare, dă citire următorului raport:

Domnilor deputați,

Membrii secțiunii IV luând în examinare alegerile efectuate în județul Muscel, m'au însărcinat a vă supune rezultatul desbaterilor urmate asupra acestor alegeri.

Asupra alegerii colegiului I al acestui județ, secțiunea în unanimitate a validat alegerea D-lor Nicolae Crețulescu și Ion D. Negulici.

D. președinte provisoriu: Ne fiind nici o contestațiune, proclam deputați ai colegiului I de Muscel pe D-nii N. Crețulescu și I. Negulici.

— **D. M. N. Săulescu** continuă citirea raportului:

La colegiul II alegerea s'a făcut în persoana D-lui dr. A. Ștefănescu, validat

de secțiune în unanimitate, pe care vă rugăm să-l proclama deputat.

D. președinte provisoriu: Ne fiind nici o contestațiune, proclam deputat al colegiului II de Muscel pe D. A. Ștefănescu.

— **D. M. N. Săulescu** continuă citirea raportului:

Alegerea colegiului III de asemenea a fost validată în unanimitate în persoana D-lui Grigore Andreescu.

La dosarele acestor trei alegeri nu se găsește nici o contestațiune și nici un protest.

D. președinte provisoriu: Ne fiind nici o contestațiune, proclam deputat al colegiului III de Muscel pe D. Gr. Andreescu.

— **D. U. Boldescu,** raportorul comisiunii de verificare, dă citire următorului raport:

Domnilor deputați,

Secțiunea IV, compusă din aleșii județelor Dolj, Roman, Tecuci și Ialomița, întrunindu-se sub președenția D-lui Petre Cernătescu, au procedat la verificarea alegerilor din județele Tutova și Romanați, făcându-mi onorea a mă numi raportator. În această calitate vii a supune la cunoștința D-văstre următoarele:

Pentru județul Tutova

La colegiul I au fost înscriși 193 alegători, din cari au luat parte la votare 172. Candidații au întrunit: D. Ion M. K. Epureanu 172 voturi, D. C. Vrabie colonel 109, D. G. D. Emandi 95, D. I. A. Sturdza 63, D. I. Codrescu 83 și D. Iorgu Juvara 43. Majoritatea absolută a voturilor exprimate a fost de 87; ast-fel s'au proclamat aleși D-nii Ion M. K. Epureanu, colonel C. Vrabie și George Emandi.

Asupra acestei alegeri există o contestațiune din partea D-lui Lascar Costin și alți trei alegători, pe motivul că la numărarea plicurilor stampilate dupe terminarea votării s'au găsit 192, adică unul lipsă și că acel plic a putut servi de șuveică pentru a contraria secretul votului. Comisiunea verificătoare, având în vedere procesul-verbal al bioulului prin care se constată că în timpul votării un domn alegător rupsesse plicul ce i s'a dat de biou și că președintele a distrus acel plic, dând ast-fel explicațiunea lipsei, este inadmisibil motivul invocat de contestatori că acel plic ar fi servit de șuveică. Pentru care comisiunea în unanimitate a validat alegerea.

D. președinte provisoriu: Ne fiind nici o contestațiune, proclam deputați ai colegiului I de Tutova pe D-nii C. Vrabie, I. M. K. Epureanu și G. Iamandi.

— **D. U. Boldescu** continuă citirea raportului:

La colegiul II au fost înscriși 612 alegători din cari au votat 489, majoritatea

absolută a voturilor este de 245. D-nii candidați:

George D. Pălade a întrunit	416	voturi.
Nicolae Nicorescu	397	"
Iacob Fētu	342	"

Ast-fel au fost proclamați de aleși ai colegiului II.

Comisiunea verificătoare observând că această alegere s'a făcut prin îndeplinirea dispozițiilor legii electorale și fără nici o contestațiune, în unanimitate a validat alegerea.

D. președinte provisoriu: Ne fiind nici o contestațiune, proclam deputați ai colegiului II de Tutova pe D-nii G. D. Palade, N. Nicorescu și Iacob Fētu.

— **D. U. Boldescu,** continuă citirea raportului:

La colegiul III au fost înscriși 720 alegători, dintre cari au votat 507. Candidat a fost numai D. Dimitrie A. Sturdza care a întrunit 506 voturi, căci un buletin s'a anulat și ast-fel a fost proclamat de ales al colegiului III.

La dosar s'a găsit o contestațiune din partea D-lui Sava Slavu prin care arată că la comuna Vinderei, de către D. primar și notar nu s'a îndeplinit formele cerute de legea electorală relativ la delegați. Având în vedere că bioul electoral a constatat că delegații acelei comune nici nu au luat parte la votare, comisiunea observând că toate dispozițiile legii electorale au fost îndeplinite și că acea contestare e mai mult o plângere contra primarului și notarului, în unanimitate a validat alegerea D-lui Dimitrie A. Sturdza.

D. președinte provisoriu: Ne fiind nici o contestațiune, proclam deputat pe D. D. A. Sturdza la colegiul III de Tutova.

— **D. U. Boldescu** continuă citirea raportului:

Pentru județul Romanați. La colegiul I au votat 208 alegători din 251 înscriși și au întrunit:

D. Dimitrie C. Popescu	147	voturi
Constantin Cezianu	141	"
Michail Dumitrescu	58	"
Eliodor Vergati	41	"

Maioritate absolută a fost de 105 voturi; ast-fel s'au proclamat aleși D-nii D. Popescu și C. Cezianu.

Asupra acestei alegeri sunt două contestațiuni:

Prima, făcută verbal la bioul electoral de către D. Eliodor Vergati candidat, cerând a se declara nule 12 plicuri, pentru că buletinele din ele s'au găsit îndoite în două numai. Bioul constatând că acele buletine nu au nici un semn de o prealabilă înțelegere, le a considerat ca valabile.

Comisiunea verificătoare mai înainte de a discuta dacă buletinele îndoite numai în două sunt sau nu valabile, observând că acele 24 buletine n'au servit a da majoritatea cerută aleșilor, căci fără de acele voturi au mai multe de cât se necesită pentru alegere, și nici D-lor candidați

nealeși n'au putut să le servescă, chiar dacă li s'ar adăoga toate acele voturi, a respins contestațiunea.

Secunda, făcută de D. M. Dimitrian candidat prin petițiune, arătând că D. colonel Dimitrie Călinescu cu cinci filii ai săi au perdut censul de alegători ai colegiului I. Având în vedere că acesta nu s'a justificat cu nimic și nici poate face obiectul unei discuțiuni înaintea comisiei verificătoare, pentru că cazul arătat de petiționar este prevădut de art. 117 din legea electorală;

Pentru aceste în ananimitate s'a respins ambele contestațiuni și s'a validat alegerea D-lor D. Popescu și C. Cezianu.

D. președinte provisoriu: Nefiind nici o contestațiune, proclam deputați ai colegiului I de Romanați pe D-nii D. C. Popescu și C. Cezianu.

— *D. U. Boldescu* continuă citirea raportului :

La colegiul II au votat 288 din 465 alegători înscriși. Candidații D. Pavel P. Brătășanu a intrunit 242 voturi, iar D. Michail I. Dimitrian 43.

Majoritate fiind de 145, D. Pavel Brătășanu a fost proclamat ales. Comisiunea verificătoare observând că toate formalitățile cerute de legea electorală s'au îndeplinit și nefiind nici o contestațiune, în unanimitate a validat această alegere.

D. președinte provisoriu: Nefiind nici o contestațiune, proclam deputat al colegiului II de Romanați pe D. P. Brătășanu.

— *D. U. Boldescu* continuă citirea raportului :

La colegiul III au votat 517 alegători din 990 înscriși și D. Mihail G. Marescu a fost ales cu 431 voturi.

Comisiunea verificătoare observând că formele cerute de legea electorală s'au îndeplinit și nici există contestațiune, în unanimitate a validat alegerea D-lui M. Marescu.

D. președinte provisoriu: Nefiind nici o contestațiune, proclam deputat al colegiului III de Romanați pe D. M. G. Marescu.

— *D. Ioan M. Kostaki Epureanu*, raportorul secțiunii de verificare, dă citire următorului raport :

Domnilor deputați,

Membrii secțiunii V de verificare, compusă prin tragere la sorți din reprezentanții județelor Olt, Muscel, Tutova și Romanați, intrunindu-se în ziua de 1 Noembrie a. c., sub președinția D-lui Iacob Fētu și procedând la cercetarea dosarelor pentru validarea D-lor deputați ai județelor Dorohoiu, Râmnicul-Sărat, Vlașca și Suceava, mi-au făcut onoarea d'a mă desemna ca raportor.

În consecință supun în această calitate la aprobarea D-vostre, rezultatul lucrărilor acestei secțiuni.

S'a luat întâi la verificare, titlurile reprezentanților din județul Dorohoiu.

La colegiul I din acest județ s'au ales ca deputați, D. Teodor Calimahi cu 64 voturi și D. Constantin N. Stroici cu 63 voturi din 88 votanți.

La dosarul alegerii e anexată o contestațiune a trei alegători, întemeiată pe faptul că plicurile, cari au servit la alegere, poartă pe lângă sigiliul primăriei și sigiliul a unor domni cari nu erau nici candidați, nici delegați și sunt funcționari ai județului.

Secțiunea apreciând că protestul e lipsit de seriozitate, de ore-ce în momentul când s'a efectuat stampilarea plicurilor nu s'a făcut nici o obiecțiune din partea nimeni și având în vedere că stampilarea s'a făcut în vedul tuturor, menționându-se în procesul-verbal al alegerii, în mod expres, că ea s'a efectuat cu sigiliul străine din lipsă de alte sigilii; Secțiunea considerând în fine că acest fapt nu intră în nici unul din cazurile de nulitate prevădute de art. 104, a validat în unanimitate alegerea făcută în persoana D-lui Teodor Calimahi și Constantin M. Stroici.

D. președinte provisoriu: Ne-fiind nici o contestațiune, proclam deputați ai colegiului I de Dorohoiu pe D. T. Calimahi și C. Stroici.

— *D. I. M. K. Epureanu* continuă citirea raportului :

La col. II de Dorohoiu au luat parte la vot 165 alegători și s'a ales D. George G. Burghilea cu 153 voturi.

Neexistând nici o contestațiune la dosar, secțiunea a validat pur și simplu această alegere.

D. președinte provisoriu: Neluând nimeni cuvântul, și ne-fiind nici o contestațiune, proclam deputat al colegiului II de Dorohoiu pe D. G. G. Burghilea.

— *D. I. M. K. Epureanu* continuă citirea raportului :

Neexistând asemenea nici o contestațiune la dosar relativă la alegerea col. III, secțiunea în unanimitate a validat alegerea făcută în acest colegiu în persoana D-lui Ilie A. Văsescu, care a intrunit 48 voturi din 50 votanți.

D. președinte provisoriu: Neluând nimeni cuvântul, și nefiind nici o contestațiune, proclam deputat al colegiului III de Dorohoiu pe D. Ilie Văsescu.

D-lor, onor. Cameră având validați până acum două treimi din membrii săi, adică 117 deputați, eu declar Camera constituită (aplaude), și în baza art. 9 din regulament, vă rog ca să continuăm cu verificarea mai departe.

— *D. I. M. K. Epureanu* continuă citirea raportului :

Județul Râmnicul-Sărat

La colegiul I au votat 186 alegători. Candidații în prezență au fost D. Ioan C. Grădișteanu, care a intrunit 101 voturi; D. Menelas Germani, care a intrunit 94 voturi; D. George Mărgăritescu, care a obținut 83 voturi, și în fine D-nii N. Fle-

va și Cristoforeanu cari au avut fiecare câte 42 voturi.

În privința alegerii D-lui Ioan C. Grădișteanu ne existând nici un protest la dosar și D-sa intrunind majoritatea absolută cerută de lege, secțiunea în unanimitate l'a validat alegerea.

Alegerea D-lui Menelas Germani însă s'a protestat la biurul electoral pe motivul că printre buletinele ce s'au aflat în plicuri la despuierea scrutinului, s'a găsit unul induoit în două, existând încă urmele veditate ale unei induoituri primitive în patru.

Subscriitorii protestului considerând acest vot ca purtând semnele unei prealabile înțelegeri, au cerut anularea acestui vot, conchidând că pentru al doilea candidat să se procedă la balotagiū pe motivul că, votul acesta odată anulat, D. Germani n'ar mai intruni majoritatea absolută cerută de lege.

Biurul electoral cu toate aceste în majoritate a admis acest buletin de bun, numărându-l la activul D-lui Ghermani.

În secțiune s'au unit cu părerea continuată în protest D-nii Iacob Fētu, Nicorescu și Protopopescu.

Majoritatea membrilor din secțiune a fost însă de opinie contrarie, pe motivul că admitându-se chiar ca nul acel buletin, d. Menelas Germani intrunesc totuși majoritatea voturilor exprese. Majoritatea secțiunii a considerat că acest buletin nu are nici o ființă legală, reducând astfel numărul voturilor exprese la 185; în cât chiar fără a număra acel buletin la activul D-lui Germani, precum a făcut o biurul electoral, D-sa rămâne bine ales cu 93 voturi.

Contestațiunea făcută de D-nii Fētu, Nicorescu și Protopopescu neintrunind însă majoritatea de o treime din membrii prezenți la verificare, ea n'a putut, conform art. 7 din regulamentul interior al Adunării deputaților să fie luată în considerare; prin urmare secțiunea a validat alegerea făcută în persoana D-lui Menelas Germani la colegiul I din Râmnicul-Sărat.

D. președinte provisoriu: Ne luând nimeni cuvântul, și nefiind nici o contestațiune, proclam deputați ai colegiului I de Râmnicul-Sărat, pe D-nii I. Grădișteanu și M. Germani.

— *D. I. M. K. Epureanu* continuă citirea raportului :

La colegiul II s'a ales D. Iosif Oroveanu cu 205 voturi din 346 votanți, față cu D-nii dr. N. Popescu, care a intrunit 37 voturi, G. C. Gealep 96 voturi, și Gri-gore C. Vulcan 8 voturi.

La biuroū nu s'a prezentat nici o contestațiune scrisă și în formă. S'a ivit numai un mic incident asupra identității unuia din alegători. Acest incident fiind însă fără nici o influență asupra alegerii, secțiunea nu l'a luat în considerațiune, și a validat în unanimitate alegerea D-lui Iosif Oroveanu.

D. președinte provisoriu: D. raportator are cuvântul spre a da o lămurire.

D. I. M. K. Epureanu: Trebuie să vă pun în vedere, D-lor, că, dupe facerea raportului s'a primit de la Râmnicu-Sărat, o contestațiune subscrisă de mai multe persoane. Cred că, dupe procedura urmată această contestațiune este tardivă.

Voc: Citiți resumatul.

D. I. M. K. Epureanu: Cei subscrisi în contestațiune, spun într'un mod vag că ar fi luat parte la votare străini. Dar, din chiar petițiunea lor se constată că numai un alegător străin a luat parte la vot. Prin urmare, față cu numărul cel mare de voturi obținute de D. Oroveanu, un singur vot nu însemnează nimic.

— Ne mai luând nimeni cuvântul, D. președinte proclamă deputat al colegiului II de Râmnicu-Sărat, pe D. Iosef Oroveanu.

— **D. I. M. K. Epureanu** continuă citirea raportului:

La colegiul III au fost trei candidați și 552 votanți.

Primul candidat, D. C. C. Datculescu a avut 482 voturi; al doilea D. Constantin G. Lupescu 61; iar D. Petrovici d'abia 3.

Deci, D. Datculescu a fost proclamat de biuroul electoral ca deputat al acestui colegiu.

La dosar sunt anexate:

1) O depeșă a candidatului Petrovici, adresată din Focșani, în care se jeluiesc că ar fi fost arestat și surghiunit din Râmnicu-Sărat, în ajunul alegerii.

2) O plângere depusă de D-sa în timpul operațiunilor de despuiare a scrutinelui, prin care arată mai pe larg modul cum ar fi fost arestat și surghiunit din Râmnic, și prin care protestează și în contra arestării ilegale a unui delegat al său anume Vasile Teodorescu.

Secțiunea, în majoritate, considerând forma sub care D. Petrovici a prezentat o plângere de natură așa de gravă, D-sa mărghinindu-se a o depune la biuroul electoral fără a sesiza parchetul local; considerând că acest protest n'a fost sprijinit de veri-un alt alegător, și în fine numărul însemnat de voturi obținut de D. Datculescu față cu neînsemnatul număr de voturi obținute de D. Petrovici, a validat alegerea făcută de col. III din Râmnicu-Sărat în persoana D-lui C. C. Datculescu.

D. președinte provisoriu: Ne fiind nici o contestațiune, proclam deputat al col. III de Râmnicu-Sărat pe D. C. Datculescu.

— **D. I. M. K. Epureanu** continuă citirea raportului:

Județul Vlașca

La col. I s'au ales D. George Em. Lahovari cu 167 voturi din 187 votanți și D. Ion N. Lahovari cu 131 voturi.

La colegiul II D. Ion Tănase Dimitriu

cu 258 voturi și D. Constantin D. Rădulescu cu 317 voturi din 421 votanți.

La col. III D. C. D. Pariano cu 445 voturi din 446 votanți.

Ne existând nici o contestațiune la dosarele respective, ale acestor trei colegii, secțiunea a validat fără discuțiune la col. I, alegerea D-lor George Em. Lahovari și Ion N. Lahovari la col. II aceea a D-lor Dimitriu și Rădulescu, și la col. III alegerea făcută în persoana D-lui Pariano.

— Ne cerând nimeni cuvântul și ne fiind nici o contestațiune, D. președinte proclamă deputați la col. I de Vlașca pe D-nii G. Em. Lahovari și I. N. Lahovari; la col. II pe D-nii G. Bădulescu și I. Dimitriu și la col. III pe D. C. Pariano.

— **D. I. M. K. Epureanu** continuă citirea raportului:

Județul Suceava

La col. I s'au ales D-nii George Softa cu 60 voturi și D. Costache G. Ghișescu cu 42 voturi contra D-lor D. Iorgandopulo cu 25 voturi și M. Millo cu 29 voturi din 78 votanți.

La biuroș s'a prezentat un protest iscălit de trei alegători, cari se jeluiesc: 1) că s'ar fi stampilat numai 100 de plicuri în loc de 102, numărul alegătorilor înscriși; 2) că s'ar fi respins de către majoritatea biuroșului trei alegători sub cuvânt că ar fi pierdut censul cerut de lege pentru a face parte din col. I, și că biuroșul procedând ast-fel și ar fi însușit un drept pe care nu 'l dă legea.

Secțiunea a validat cu toate acestea în unanimitate alegerea făcută în persoana D-lui George Softa și C. T. Ghișescu, și cu drept cuvânt:

1) Fiind-că protestul s'a dat biuroșului după despuierea scrutinelui, constatatarea voturilor și proclamarea deputaților, în cât acest protest pare a fi fost dictat partidului cădută mai mult de nemulțumirea ce 'a cauzat neisbânda sa, de cât de o serioasă convingere.

2) Fiind-că faptul că s'a stampilat numai 100 de plicuri, în loc de 102, nu intră printre faptele învederate sub pedepsă de nulitate, și apoi acest fapt nu are nici o înrăurire asupra alegerii, de ôre-ce nu s'a prezentat la vot toți alegătorii înscriși în listă.

3) Abstracțiune d'a sci dacă biuroșul cu drept său fără drept, a respins de la vot pe trei alegători, pe motivul că n'ar fi avut censul legal, faptul pierderii censului e adevărit prin însuși mărturisirea făcută de către alegătorii în cauză înaintea biuroșului, în cât în orî-ce cas votul lor ar fi fost nul, și apoi, admitându-se chiar de valabil și n'ar fi fost exprimat în favoarea candidaților căduți, totuși D-nii Softa și Ghișescu ar fi întrunit majoritatea absolută cerută de lege.

Prin urmare, vă rog, D-lor deputați, d'a vă uni cu opiniunea secțiunii și de a valida alegerea colegiului I făcută în persoana D-lor Softa și Ghișescu.

D. președinte provisoriu: Ne fiind nici o contestațiune, proclam deputați la colegiul I de Suceava pe D-nii G. Softa și C. Ghișescu.

— **D. I. M. K. Epureanu**, continuă citirea raportului.

La colegiul II s'a ales D. G. Măcărescu, cu 98 voturi, din 149 votanți.

Ne ivindu-se nici o contestațiune la biuroșul electoral, secțiunea a V a validat alegerea D-lui G. Măcărescu.

D. președinte provisoriu: Ne fiind nici o contestațiune, proclam deputat la colegiul II de Suceava pe D. G. Măcărescu.

— **D. I. M. K. Epureanu**, continuă citirea raportului:

Pentru același motiv a validat și alegerea la colegiul III, făcută în persoana D-lui Constantin M. Kogălniceanu, care a întrunit 281 voturi, și aceea a D-lui Constantin Popovici, care a întrunit 276 voturi, din 428 votanți.

D. președinte provisoriu: Ne fiind nici o contestațiune, proclam deputați al colegiului III, de Suceava pe D-nii C. M. Kogălniceanu și C. Popovici.

— **D. C. Kogălniceanu**, raportorul secțiunii de verificare, dă citire următorului raport:

Domnilor deputați,

Însărcinat de secțiunea VI ca raportor, am onôre a supune onor. Adunări, rezultatul verificărilor acestei secțiunii.

Relativ la alegerea colegiului I de Mehedinți, s'a prezentat o contestațiune din partea mai multor alegători, pe temeiul că doi alegători, D-nii Manolache Fratoșticianu și Ștefan Nenovic, de și aflându-se pe lista definitivă, nu mai aveau dreptul de a vota fiind-că înstreinaseră averea lor.

Secțiunea în unanimitate s'a pronunțat pentru validarea alegerii, fiind-că anulându-se aceste două voturi, candidații proclamați de biuroș și anume: D. dr. N. Gavrilăscu, Gr. Constantinescu și C. Țepârdea, totuși a întrunit majoritatea cerută de lege.

D. Burghilea însă a făcut rezervele sale, cerând darea în judecată a președintelui biuroșului, fiind-că n'a ținut său cel puțin n'a anexat listele celor ce au votat.

Votanți au fost 303; majoritatea absolută fiind dar de 152.

Dr. N. Gavrilăscu 162 voturi, Gr. Constantinescu 171.

La balotagiū au fost voturi esprese 257. D. Constantin Țepârdea a avut 162 voturi majoritate relativă.

D. președinte provisoriu: Ne fiind nici o contestațiune, proclam deputați al colegiului I de Mehedinți pe D-nii Gr. Constantinescu, N. Gavrilăscu și C. Țepârdea.

— **D. C. Kogălniceanu** continuă citirea raportului:

La colegiul II nefiind nici o protestare, secțiunea în unanimitate s'a pronunțat

pentru validarea alegerii D-lor Ilariu Isvoranu și Iancu Nucșoreanu.

D. președinte provisoriu. Nefiind nici o contestațiune, proclam deputați ai colegiului II de Mehedinți pe D-nii I. Isvoranu și N. Nucșoreanu.

— *D. C. Kogălniceanu* continuă citirea raportului :

In contra alegerii colegiului III s'au prezentat două conștațiuni.

Secțiunea în unanimitate s'a pronunțat pentru validarea D-lor Ion Ștefăneanu și Dim. Stăncescu, una din protestări nefiind de cât nise iscălituri nelegalizate, toate fiind scrise de aceeași mână și basându-se numai pe generalități, fără a arăta fapte precise, plângându-se de ingerințe din partea sub-prefectului.

Asemenea secțiunea n'a ținut seamă nici de a doua conștație, emanată de la un candidat, D. Nicolae Armășescu, care s'a plânga în contra colonelului Iarca, care 'i-ar fi ordonat se se deziste de la deputăție sub pedepsă de dare în judecată, ca făcând încă parte din armată, pe când D-sa susține că de și mai purta uniforma, că de și decretul nu păruse încă, D-sa nu mai făcea parte din armată de la 6 Octombrie.

D. președinte provisoriu: Nefiind nici o contestațiune, proclam deputați ai colegiului III de Mehedinți pe D-nii I. Ștefăneanu și D. Stăncescu.

— *D. C. Kogălniceanu* continuă citirea raportului :

La alegerea colegiului I de Gorj s'a prezentat o protestare din partea D-lor (p. 17) Titu Frumușeanu și alți alegători reclamând că agenții administrativi stăteau la intrarea săleii.

D. președinte al biroului constatând că acești funcționari erau alegători ai acestui colegiu, cari așteptau să fie chemați să voteze, secțiunea în unanimitate s'a pronunțat pentru validarea alegerii colegiului I făcută în persoana D-lui Alecu Cămarășescu și Titu Maiorescu.

D. președinte provisoriu: Nefiind nici o contestațiune, proclam deputați la colegiul I de Gorj, pe D-nii T. Maiorescu și A. Cămarășescu.

D. C. Kogălniceanu: La colegiul al II nefiind nici o contestațiune, secțiunea în unanimitate a validat alegerea D-lui C. M. Danaric.

D. președinte provisoriu: Ne fiind nici o contestațiune, proclam deputat al colegiului II de Gorj pe D. C. Danaric.

— *D. C. Kogălniceanu* continuă citirea raportului :

La colegiul III de asemenea nu a fost nici o contestațiune și secțiunea în unanimitate a validat alegerea D-lui N. Săulescu.

D. președinte provisoriu: Ne fiind nici o contestațiune, proclam deputat al colegiului III de Gorj pe D. N. Săulescu.

— *D. C. Kogălniceanu:* continuă citirea raportului :

In colegiul I de Ilfov nefiind nici o

contestație, secțiunea în unanimitate a validat alegerea D-lor general Manu, Vernescu, Menelas Germani, Petre Carp și Em. Pache Protopopescu.

D. președinte: Ne luând nimeni cuvântul, proclam deputați ai colegiului I de Ilfov, pe D. general G. Manu, D. Petre Carp, D. Menelas Germani, D. Pache Protopopescu și D. G. Vernescu.

— *D. C. Kogălniceanu* continuă citirea raportului :

Nefiind de asemenea nici o contestație la colegiul II, secțiunea în unanimitate a validat alegerea D-lor Grigore Triandafil, C. Dimitrescu Severeanu, I. P. Balanolu, C. C. Arion, G. D. Teodorescu, D. P. Economu, T. I. Focșăneanu, T. Nica și A. Gr. Ionescu.

D. președinte: Nefiind nici o contestațiune, proclam deputați ai colegiului II de Ilfov pe D-nii Triandafil, C. Dimitrescu Severeanu, I. P. Balanolu, C. C. Arion, G. D. Teodorescu, D. P. Economu, T. Focșăneanu, T. Nica și A. Ionescu.

D. C. Kogălniceanu: D-lor deputați, alegerea colegiului III de Ilfov fiind invalidată de majoritatea secțiunii, rămâne a se discuta la urmă și prin urmare cred de prisos să mai citesc acum raportul și un șir de contestațiuni.

Voc: Da, da.

D. președinte: Așa dar, rămâne la urmă această alegere.

Acum trecem la secțiunea VII.

— *D. G. Duca* raportorul secțiunii de verificare dă citire următorului raport:

Domnilor deputați,

Secțiunea VII, compusă din aleșii județelor Ilfov, Mehedinți și Gorj, având a cerceta titlurile aleșilor din județele Brăila, Fălciu și Prahova, s'a întrunit sub președința D-lui George Vernescu și mi-a făcut onoare a mă numi raportor.

In această calitate, am dar onoare a supune la cunoștința D-văstre rezultatul desbaterilor urmate în secțiune, relativ la aceste alegeri.

La colegiul I de Brăila din 279 alegători înscriși, au votat 240. D. Nicolae Blarenberg intrunind 162 voturi și D. Anastase Simu intrunind 167 voturi, au fost proclamați de deputați ai acestui colegiu de biroul electoral.

Membrii secțiunii constatând că această alegere este în regulă și că nu există nici o contestațiune, a validat-o în unanimitate.

D. președinte provisoriu: Ne fiind nici o contestațiune, proclam deputați ai colegiului I de Brăila pe D-nii N. Blarenberg și A. Simu.

— *D. G. Duca* continuă citirea raportului :

La colegiul II de Brăila din 867 alegători înscriși, au votat 585. D. Mihail Marghiloman intrunind 473 voturi, D. Christodul I. Sulioti intrunind 472 voturi și D. Constantin N. Vericeanu intrunind 400 voturi, au fost proclamați de

deputați ai acestui colegiu de biroul electoral.

Membrii secțiunii constatând că această alegere este în regulă și că nu există nici o contestațiune, a validat-o în unanimitate.

D. președinte provisoriu: Ne fiind nici o contestațiune, proclam deputați ai colegiului II de Brăila pe D-nii M. Marghiloman, Chr. Sulioti și C. Vericeanu.

— *D. G. Duca* continuă citirea raportului.

La colegiul III de Brăila din 386 de alegători înscriși, au votat 269. D. Nicolae Gr. Filipescu intrunind 269 voturi, a fost proclamat deputat al acestui colegiu de biroul electoral.

Membrii secțiunii constatând că această alegere s'a efectuat în regulă și că nu există nici o contestațiune, a validat-o în unanimitate.

D. președinte provisoriu: Ne fiind nici o contestațiune, proclam deputat al colegiului III de Brăila pe D. N. Filipescu.

— *D. G. Duca* continuă citirea raportului :

La colegiul I de Fălciu au votat 115 alegători din 135 înscriși. D. maior C. Teleman intrunind 82 voturi și D. Titu Maiorescu intrunind 67 voturi, au fost proclamați deputați ai acestui colegiu de biroul electoral.

Membrii secțiunii constatând că această alegere s'a efectuat în regulă și că nu există nici o contestațiune, a validat-o în unanimitate.

D. președinte provisoriu: Ne fiind nici o contestațiune, proclam deputați ai colegiului I de Fălciu pe D. T. Maiorescu și C. Teleman.

— *D. G. Duca* continuă citirea raportului :

La colegiul II de Fălciu din 291 alegători înscriși, au votat 252. D. Nicolae Volenti intrunind 203 voturi și D. Vasile G. Peiu intrunind 191 voturi, au fost proclamați ca deputați ai acestui colegiu de biroul electoral.

Membrii secțiunii constatând că această alegere s'a efectuat în regulă și că nu există nici o contestațiune, a validat-o în unanimitate.

D. președinte provisoriu: Nefiind nici o contestațiune, proclam deputați ai colegiului II de Fălciu pe D-nii N. Volenti și V. Peiu.

— *D. G. Duca* continuă citirea raportului :

La colegiul III de Fălciu din 484 alegători înscriși, au votat 359. D. Nicolae Ion intrunind 319 voturi, a fost proclamat deputat al acestui colegiu de către biroul electoral.

In privința acestei alegeri s'a primit la secțiune un protest adresat D-lui președinte al Camerei și iscălit prin punere de deget de 38 alegători indirecti din comuna Ghermănesci, plasa Podoleni, județul Fălciu, prin care se plâng că primarul

comunei lor, anume Froni Xoboc, 'i-a împedecat d'a vota delegații lor cu bilete tipărite, și că, dupe ce au votat cu bilete scrise de mână, candidații lor au avut o majoritate de peste 40 de voturi. Primarul însă a refuzat a le libera certificate sub cuvânt că între biletele din urnă s'a găsit și unul tipărit.

Membrii secțiunii considerând că, dacă s'ar adevăra cele denunțate, primarul ar fi violat art. 74 și 114 și s'ar fi făcut prin urmare pasibil de penalitățile prevăzute de art. 116 și următorii, pe de o parte intervin pe lângă guvern spre a se face o cercetare în privința acestei plângeri și a se pedepsi primarul inculpat; iar pe de alta, considerând că această iregularitate nu poate influența în nimic rezultatul alegerii, față mai cu deosebire cu marea majoritate obținută de D. Nicolae Ion, care a intrunit 319 voturi, pe când cel-alt candidat n'a obținut de cât 10, și vedând că alegerea s'a efectuat în regulă și că nu există nici o altă contestațiune, a validat-o în unanimitate.

D. președinte provisoriu : Ne fiind nici o contestațiune, proclam deputat al colegiului III de Fălciu pe D. Ion Nicolae.

— *D. G. Duca* continuă citirea raportului :

La colegiul I de Prahova din 404 alegători înscrși, au votat 312. D. George Grigore Cantacuzino intrunind 197 voturi, a fost proclamat de deputat al aceluia colegiu de biuroul electoral, rămând în balotagiu cei-alți candidați.

Relativ la această alegere există la dosar un protest înscălit de D. Radu Pătărlăgeanu și V. Ioanide, alegătorii colegiului I de deputați, prin care se plâng că biuroul n'avea dreptul d'a înapoia D-lui G. Ionescu (toptangiu) dupe a sa cerere, buletinul cu numele său ce l' depusese la tribunal.

Membrii secțiunii considerând că înapoierea acestor bilete, nu putea influența în nimic alegerea făcută în persoana D-lui George Gr. Cantacuzino; și având în vedere că alegerea este în regulă și că nu există nici o contestațiune, a validat-o în unanimitate.

La alegerea prin balotagiu a două deputați în col. I de Prahova, din 404 alegători înscrși, au votat 276. D. Constantin Enescu obținând 128 voturi și Radu Stanian obținând 100 voturi, au fost proclamați de deputați ai acestui colegiu, de biuroul electoral.

Membrii secțiunii considerând că alegerea s'a efectuat în regulă și că nu există nici o contestațiune, a validat-o în unanimitate.

D. președinte provisoriu : Ne fiind nici o contestațiune, proclam deputați ai colegiului de Prahova pe D-nii G. Gr. Cantacuzino, C. Enescu și R. Stanian.

— *D. G. Duca* continuă citirea raportului.

La col. II de Prahova din 1402 aleg-

tori înscrși, au votat 706. D. Christu S. Negoescu intrunind 403 voturi și D. Dumitru Brătianu intrunind 356 voturi, au fost proclamați deputați ai acestui colegiu de către biuroul electoral; iar cei-alți candidați au rămas în balotagiu.

Relativ la această alegere s'a observat o neregularitate în depunerea buletinelor D-lui Ioan N. Socolescu, căci buletinele D-sale nu au fost remise la secția II, de cât la orele 12 și jumătate de și D. Socolescu depusese buletinele sale la tribunal la timp oportun, când votaseră deja 60 de alegători.

Membrii secțiunii au constatat că această omitere este regretabilă și roagă pe guvern d'a bine-voi a lua măsurile disciplinare ce va găsi de cuviință contra membrilor formând biourile și mai cu deosebire contra magistraților cari presidau aceste biouri, fiind-că s'a constatat încă alte mici iregularități și între altele s'a vădit prin plicurile cu buletine anulate trei plicuri cari nu purtau sigiliul biourului și cari cu toate acestea fusese introduse în urnă, ceea ce nu s'a putut face de cât numai grație nepăsării membrilor și în special a președintelui secțiunii II, D. Petre Bălăceanu, primul președinte al tribunalului Prahova.

Membrii secțiunii considerând că aceste iregularități, de și regretabile, n'au putut avea nici o înfrurire asupra rezultatului alegerii făcută în persoana D-lor Christu I. Negoescu și Dumitru Brătianu; având în vedere că din toate cele-alte puncte de vedere alegerea s'a efectuat în regulă și că nu există nici o contestațiune, au validat-o în majoritate.

Pentru alegerea celor-alți două deputați la colegiul II de Prahova rămași în balotagiu, din 1.402 alegători înscrși au votat 694. D. G. T. Grigorescu obținând 408 voturi și D. N. I. Micescu obținând 326 voturi, au fost proclamați deputați ai colegiului II de Prahova de către biuroul electoral.

În privința acestei alegeri se găsește la dosar o contestațiune a D-lui N. C. Săruleanu prin care se plâng că buletinele sale s'au respins de biurou ca nefiind conforme cu modelul depus. Membrii secțiunii au recunoscut că într'adevăr buletinele D-lui Săruleanu nu erau conforme cu modelul depus, și că prin urmare cu drept cuvânt s'au respins de biurou. Membrii secțiunii sunt într'adevăr de părere că un candidat 'și poate schimba la balotagiu buletinele sale sub condițiunea expresă însă, d'a depune noul model la tribunal.

Secțiunea a validat în unanimitate alegerea colegiului II de Prahova, efectuată la balotagiu în persoana D-lor C. T. Grigorescu și N. I. Micescu ca una ce s'a găsit în regulă și necontestată.

D. președinte provisoriu : Asupra alegerilor colegiului al doilea, D. raportor are cuvântul.

D. G. Duca : În urma verificării ale-

gerii acestui colegiu, s'a primit un protest în care în substanță se dice că s'ar fi respins de către biuroul electoral buletinele pe cari D. Săruleanu ar fi voit să le depună chiar în ziua alegerii cu balotagiu.

Tot în acest protest, se relatează și alte fapte cari s'ar fi comis cu ocaziunea alegerii D-lui Socolescu, despre care voiți avea onoare a vă vorbi mai la urmă.

D. președinte : Ne mai cerând nimeni cuvântul, și nefiind nici o contestațiune, proclam deputați ai colegiului II de Prahova, pe D-nii D. Brăteanu, Chr. Negoescu, C. T. Grigorescu și N. Micescu.

— *D. G. Duca* continuă citirea raportului :

La colegiul III de Prahova, din 1.709 alegători înscrși, au votat 906. D. C. C. Dobrescu, intrunind 560 voturi, a fost proclamat deputat al acestui colegiu, de biuroul electoral; iar cel-alt candidat, ne intrunind majoritatea absolută, a rămas în balotagiu.

În privința acestei alegeri se află la dosar o contestațiune înscălită de 269 alegători, cari se plâng de ingerințe, presiuni, amenințări de bătăi, comise de D-nii Scorțeanu, consilier comunal, și de amicii lor.

Membrii comisiunii, cred de a lor datorie, de a cere de la onor. guvern, de a lua, la cas când s'ar adevăra cele arătate de alegători în privința D-lui Alexandru Scorțeanu, măsuri serioase de urmărire în contra D-sale; în baza art. 128 din legea electorală; iar pe de altă parte, având în vedere că faptele arătate în protestul întocmit de cei 269 alegători, cari l'au subscris, nu sunt dovedite cu nimic; considerând că alegerea s'a efectuat în regulă și că nu există nici o altă contestațiune, au validat în majoritate alegerea efectuată în persoana D-lui C. C. Dobrescu, deputat al colegiului III de Prahova, rugând însă pe onor. Adunare să ia cunoștință de acel protest.

D. președinte provisoriu : Asupra alegerii acestui colegiu, D. raportor are cuvântul.

D. G. Duca : Iată ce s'a întâmplat la această alegere.

Protestul ce s'a prezentat era relativ atât la alegerea D-lui Dobrescu, cât și la alegerea celui-alt candidat în balotagiu. Secțiunea însă nu a citit în deplin protestul și de aceea nu a avut în vedere și motivele indicate pentru invalidarea alegerii D-lui Dobrescu; ast-fel ca, a validat alegerea această, rămând numai ca să se aducă la cunoștința D-văstre cele arătate prin acel raport, și cauzele pentru cari a făcut ca alegerea în balotagiu să fie și ea validată. Noi dar, am validat alegerea D-lui Dobrescu, când motivele din protest sunt identice în privința amânduror candidați, și am invalidat alegerea D-lui Pătărlăgeanu.

Acesta e cazul ce avem a aduce la cunoștința D-văstre, pentru ca să aveți în

vedere că protestul se referă la ambele aceste alegeri.

D. general G. Manu: D-lor deputați, am fost membru al secțiunii a șaptea, care a cercetat alegerea colegiului al treilea de Prahova. Alegerea s'a făcut în persoana D-lor Dobrescu și Pătărlăgeanu. D. Dobrescu a fost validat, D. Pătărlăgeanu a fost invalidat. Causa, care ne-a făcut pe noi să invalidăm alegerea D-lui Pătărlăgeanu, nu ne-a venit la cunoștință de cât dupe ce validasem alegerea D-lui Dobrescu, însă aceste cauze sunt identice pentru amândouă aceste alegeri. Ar fi fost pentru noi o îndatorire de a lucra în amândouă cazurile în același sens, invalidând și alegerea D-lui Dobrescu. Camera însă, pentru ca să fie într-o situațiune mai facilă, de cum am fost noi, și pentru ca să nu fie nevoită de a face ceea-ce, cu regret, am făcut noi, de a fi mai aspri cu unul de cât cu cel-alt candidat, ar trebui să lase la urmă alegerea D-lui Dobrescu, dupe ce va fi luat cunoștință despre alegerea D-lui Pătărlăgeanu, adică să intervertescă ordinea discuțiunii.

D. N. Voinov: D-lor, am luat cuvântul în chestiune de regulament. Înțeleg, preocuparea onor. D-lui general G. Manu, membru comisiei de verificare; prin eroare, comisiunea a procedat la cercetarea alegerii D-lui Dobrescu și, neavând în vedere motivele care se invocă în contestația adusă acestei alegeri, a validat-o în persoana D-lui Dobrescu. Dar când a procedat la a doua alegere, aceea a D-lui Pătărlăgeanu, acolo a vădit un motiv care se aplica și la alegerea D-lui Dobrescu, și pe care putem să-l spunem chiar acum; motivul că, un membru din birou, era învățător sătesc și prin urmare, nu putea face parte din birou.

Acest motiv a făcut să se anuleze alegerea D-lui Pătărlăgeanu; motiv, care există și la alegerea D-lui Dobrescu. Acum, unul din membrii secțiunii, D. general G. Manu, mărturisese că s'a făcut eroare în secțiune; căci, dacă ar fi avut în vedere acest motiv, ar fi invalidat și alegerea D-lui Dobrescu și rogă, pe onor. Camera să bine-voiască a lăsa la urmă alegerea D-lui Dobrescu.

D-lor, ori-cum ar fi lucrurile, această propunere nu este conformă cu regulamentul, căci concluziunile raportului comisiei, propun validarea alegerii D-lui Dobrescu. Dacă D-văstre voiți să provocați o suspensiune a alegerii, n'aveți de cât 5 deputați să prezentați o contestațiune în Cameră, contra alegerii D-lui Dobrescu, căci numai ast-fel putem obvia scăpării din vedere a comisiei; alt-fel, creăm un precedent rău, și călcăm și regulamentul.

D. Președinte: D. N. Ionescu are cuvântul.

D. N. Ionescu: D-le președinte, eu avem de disc tot ceea ce a spus D. Voinov, și de aceea, vă rog, să-mi păstrați rëndul de a vorbi dupe D. Păucescu, care are să vor-

bescă în sens contrariu de ceea-ce a vorbit D. Voinov.

D. I. Nucșoreanu: D-le președinte, dacă nu aveți o contestațiune depusă la birou, discuțiunea nu poate avea loc.

D. Gr. Păucescu: D-lor, eu voiesc să observ că se face o confuziune. Este vorba de cum trebuie să fie pusă discuțiunea asupra acestei alegeri. Ceea-ce s'a făcut până acum este acesta: s'a discutat fiecare alegere una câte una, și D. general Manu cere ca să se discute de odată alegerea colegiului III pentru ambele persoane. Ceea-ce cereți D-văstre nu este drept, ceea-ce cerem noi este ca să avem cunoștință de întreaga operațiune a alegerii colegiului III.

Voci: Cer cuvântul.

D. președinte provisoriu: Dați-mi voe, D-lor, să vorbesc și eu. Aci sunt două alegeri, una este validată de secțiune și alta este invalidată, și prin urmare nu putem să le luăm de odată pe amândouă în discuțiune, afară numai dacă vor veni 5 D-ni deputați să contesteze acum și alegerea D-lui Dobrescu.

D. Tache Ionescu: Eu, D-le președinte, nu avem să disc de cât ceea ce ați disc și D-văstră și să spun D-lui Păucescu că nu este cu putință să luăm în discuțiune ambele alegeri de odată, fiind-că D. Dobrescu este ales la primul scrutin, iar D. Pătărlăgeanu la balotagiū. Bine a procedat secțiunea și bine a procedat și biroul.

D. N. Ionescu: D-lor, secțiunea a validat alegerea D-lui Dobrescu și a invalidat pe aceea a D-lui Pătărlăgeanu, și acum vine un membru din secțiune și cere să se facă joncțiunea acestor două alegeri, adică una validată și alta invalidată. Apoi D-lor, noi, chiar când aceste două alegeri ar fi făcute de odată, tot avem dreptul să cerem despărțirea votului, cu atât mai mult, când alegerile acestea sunt făcute prin două diferite operațiuni, cum a spus și D. Tache Ionescu.

Voiesc D. Păucescu să discutăm aproposito de colegiul al III de Prahova, deosebita atențiune pe care a dat-o alegerilor, administrațiunea locală? S'o facem acesta la Ilfov, capitala țerei, unde faptele s'au petrecut într'un mod mai expresiv de cât la Prahova.

Pentru aceste cuvinte și nefiind ver-o contestațiune în contra alegerii D-lui Dobrescu, eu, vă rog, D-le președinte, să-l proclamați de deputat.

—Se cere închiderea discuțiunii și punându-se la vot se primesce.

D. președinte: Eu, până când n'am la birou nici o contestațiune, nu pot să fac alt-fel de cât să proclam deputatul, și prin urmare proclam deputat al colegiului al III de Prahova pe D. C. Dobrescu.

Acum, în ceea ce privește alegerea D-lui Pătărlăgeanu, fiind contestată în secțiune, o lăsăm la urmă, și vă rog să începem cu alegerile contestate. Avem mai întâiu alegerea de la Iași în persoana D-lui Emil Mavrocordat.

Voci: Pe Lunī.

Voci: Mercurī.

D. președinte provisoriu: D-lor, sunt două propuneri: una este ca ședința viitoare să fie Mercurī, alta este ca să fie Lunī. Vă rog D-lor, să bine-voiți a vă pronunța.

D. M. Kogălniceanu: Cum, D-lor! Camera nu este de cât pe jumătate constituită; nu avem încă biroul format și unul din colegii noștri deja voiesc să-și dea vacanța! Apoi, nu vă aduceți aminte D-văstră, că guvernul trecut pentru acest sistem s'a condamnat, și acum D-văstre, ajunși la putere, faceți vacanțe și încă vacanțe cu diurne! (Aplause.) Așteptați, D-lor, să se constituie întâiu Camera și pe urmă să începă concediele. (Aplause).

Voci: Lunī, Lunī!

D. președinte provisoriu: Atunci ședința viitoare va fi Lunī. (Aprobări).

—Ședința se ridică la 5 și jumătate ore și se anunță cea următoare pe Lunī 7 Noembre.

Sedința de la 7 Noembre 1888

Președința D-lui președinte provisoriu, *Jacob Fetu.*

—Ședința se deschide la orele 11 și 40 minute dupe amiazi.

—Prezinti 164 D-ni deputați.

—Nu răspund la apelul nominal 11 și anume:

D-nii T. Anastasiu, C. Dăculescu, A. Goilov, T. Ionescu, N. Crețulescu, I. Lahovari, C. Leca, G. Macarescu, A. Peșiacov, R. Stanian, C. Vrabie.

—Se citește sumarul ședinței precedente și se aprobă.

D. președinte provisoriu: La ordinea zilei avem cercetarea alegerilor celor contestați.

În lipsa D-lui raportator al secțiunii I, rog pe D. Ernest Sturdza să bine-voiască a-și ține locul.

—D. Ernest Sturdza dă citirea părții din raport relativă la alegerea D-lui Emil Mavrocordat în cuprinderea următoare:

În ce privește pe D. Emil Mavrocordat, care a întrunit 150 voturi și pe care biroul de alegere, în majoritate, l-a proclamat deputat, de ore-ce n'a considerat cele 6 voturi anulate în numărul voturilor exprimate, așa că rămânând numai 299 votanți, D. Emil Mavrocordat intru-nea majoritatea calculată pe acest număr, secțiunea de verificare în majoritate de 12 voturi,

Având în vedere că un vot, de și nul, conține însă voința exprimată a alegătorului; că dar voturile anulate nu se pot considera de cât ca voturi exprimate, așa că ele urmăză a se compta în stabilirea majorității absolute;

Considerând că numărul voturilor exprimate fiind de 305, iar nu de 299, cum a admis biroul electoral, majoritatea legală era de 153 voturi, majoritate pe care nu a întrunit-o D. Emil Mavrocordat,

Pentru aceste motive a fost de părere

a se invalida alegerea D-lui Emil Mavrocordat.

Minoritatea de 6 voturi a acestei secțiuni,

Considerând că prin vot exprimat nu se poate înțelege de cât numai acel vot care este așa dat în cât să denote voința alegătorului;

Considerând că nu se poate susține cu succes că un vot nul, ca și ori-ce act nul, poate totuși să exprime ceva, și încă ce este mai mult, voința alegătorului, care să facă să depindă de acțiunea sa nulă soarta unei alegeri;

Considerând că o asemenea interpretarea a mai avut loc și cu ocaziune validării alegerii D-lui Dimitrie Brătianu în anul trecut;

Considerând pe de altă parte că biroul electoral nu a arătat că sunt acele semne de prealabilă înțelegere pentru ca să fim puși în pozițiune de a le putea aprecia; că între acele bilete sunt și de ale D-lui Emil Mavrocordat,

Pentru aceste considerante, a fost de părere a se valida alegerea D-lui Emil Mavrocordat.

D. președinte provisoriu: Discuțiunea este deschisă; D. Robescu are cuvântul.

D. I. F. Robescu: D-lor deputați, fac parte din majoritatea secțiunii I, care, verificând alegerea D-lui Emil Mavrocordat, a găsit că această alegere nu era în condițiunile cerute de lege, și a invalidat-o.

Mi veți da voie, D-lor, să vă expun motivele pentru că secțiunea verificatoare a invalidat alegerea D-lui Mavrocordat.

Colegiul întâiu de Iași este compus de un număr de 305 alegători; prin urmare, majoritatea ar fi de 153.

La despuierea scrutinului, anulându-se șese voturi, pentru diferite motive, numărul voturilor a fost redus la acela de 299, a cărui majoritate este de 151. Prin urmare, primind ipotesa cea mai favorabilă D-lui Emil Mavrocordat, că acele șese bilete anulate, din care avea și D-sa două, nu ar fi anulate conform cu spiritul legii, că înălțându-se din discuțiunea acestuia de a se ști dacă voturile anulate sunt sau nu voturi exprimate, precum și dacă se mai pot crea alte nulități de cât acele prevădute de legea electorală, totuși, chiar în ambele ipoteze, alegerea trebuie invalidată; căci, în prima ipotesă, că au votat 305 alegători, 'i-ar fi trebuit 153 voturi și D-sa nu a avut de cât 152, și în a doua ipotesă, votând 299 de alegători, 'i trebuia 151 voturi, și D-sa a întrunit numai 150.

Am examinat împreună cu D. Mavrocordat buletinele anulate și am găsit că numai două din ele erau în favoarea D-sale; deci, încă odată repet, adăogând aceste două voturi la cele 150, ce a întrunit D-sa, nu ar avea de cât 152 de voturi, ceea ce nu face majoritatea absolută de la 305 vo-

tanți, ci 'i-ar mai trebui un vot; iar dacă acele șese buletine ar fi anulate, atunci 'i-ar fi trebuit 151 voturi, majoritatea de la 299 votanți, și D-sa nu a întrunit de cât 150.

Vedeți dar, D-lor, că secțiunea noastră departe de a fi impresionată de numărul restrins al votanților, comparat cu numărul celor înscriși în liste, și de balotagiul la care a dat loc această alegere, ținându-se strict pe tărâmul legalității, n'a putut face alt-fel de cât a invalida alegerea D-lui Mavrocordat.

Declar însă că în contra tuturilor teoriilor contrarii care se vor aduce în favoarea validării alegerii D-lui Mavrocordat de către aceia din D-nii deputați cari o vor susține, 'mi rezerv dreptul de a răspunde, și vă rog, D-le președinte, să bine-voiți a mă înscrie spre a'mi da cuvântul.

D. Al. Lahovari: D-lor deputați, în privința alegerii D-lui Emil Mavrocordat, Camera se găsește în fața unei teorii și în fața a două fapte; o teorie discutabilă și două fapte nediscutabile. Teoria discutabilă este aceea care se pune înainte de onorabila majoritate a secțiunii, care a invalidat alegerea D-lui Mavrocordat, că adică la numărul voturilor trebuie să se țină în seamă și voturile anulate, și majoritatea de jumătate plus unul trebuie socotită, nu asupra voturilor legal exprimate și bine primite de birou, ci asupra tuturilor voturilor depuse în urnă, fie voturi albe, fie cu chea, fie nule, fie anulabile; aceasta e teoria secțiunii, ast-fel că, la alegerea colegiului I de Iași, găsindu-se în urnă 305 bilete, dacă luăm majoritatea plus unul din 305, este evident că această majoritate de 153 D. Mavrocordat nu o are, fapt incontestabil; dar dacă se ține seamă că șese buletine s'au anulat, și că numărul votanților de la 305 s'a redus la 299 voturi exprimate, voturi valabile, atunci ori-cine știe să facă socotela va dice că 150 este mai mult de cât jumătatea lui 299, așa că D. Mavrocordat, având un vot mai mult de cât jumătatea numărului total al voturilor legal exprimate, are majoritatea plus unul cerută de lege.

Acți însă, D-lor, vine o teorie ciudată, se dice că D. Mavrocordat are majoritatea din 299 având 150 voturi, dar că 150 nu este exact jumătate plus unul, ci jumătate plus jumătate dintr'un vot.

Aceste subtilități sunt adevărate copilării, pentru că legea înțelege că cine trece peste jumătate din numărul votanților, este bine ales și nu este admisibil să ne coborâm la asemenea bisantinismuri și lucruri chinezesci, fiind-că jumătate de votant nu poate exista.

Are cineva mai mult de cât jumătate din numărul alegătorilor? Este ales. Căci, D-lor, cu teoria D-vostre unde am merge? Presupunem că ar fi trei votanți; jumătate plus unul nu ar fi atunci două, fiind-că jumătate din trei este unul și jumătate, și apoi plus unul, ar trebui două și jumătate, ceea ce este imposibil, și, prin ur-

mare, când ne-am afla în fața unui colegiu, compus din trei alegători, ar trebui să dicem că alegerea este valabilă numai când candidatul va întruni unanimitatea de trei. Ei bine, D-lor, este penibil lucru ca să venim să ostenim Camera cu nisce asemenea teorii, cari așa putea dice că sunt copăresci. Nu suntem aici nici în Adunările din Bisanțiu, nici nu avem să petrecem cu logaritme, cu enigme, sau cu jocuri chinezesci. Logica ne dice că cel care intrunescă mai mult de cât jumătatea voturilor este bine ales.

Am șis că teoria este discutabilă, dar ceea ce nu este discutabil, sunt faptele. Iată ca exemplu alegerea de la Râmnicu-Sărat, unde au fost 148 alegători; din aceștia, cei 74, cu cari s'a ales D. ministru Menelas Germani, nu formeză majoritatea, fiind-că 74 din 148 este tocmai jumătate, iar nu jumătate plus unul. Va să dică, cu aceste voturi, D. Menelas Germani n'ar fi de loc ales. Ei bine, cum a trecut D. Menelas Germani în această Cameră? A fost un vot care s'a anulat, și nu mai examinez până la ce punct era întemeiată acea anulare, dar constat numai faptul că, anulându-se acel vot, numărul votanților a rămas de 147, a cărui jumătate plus unul ar fi trebuit să fie, dupe teoria secțiunii noastre, de 75, ast-fel că alegerea D-lui Germani urma să fie invalidată pentru același motiv ce se invocă în contra D-lui Mavrocordat, care se află într'un cas cu totul identic. Cu toate acestea, alegerea aceea s'a găsit bună, și D. Menelas Germani a fost proclamat deputat, fiind-că s'a șis că cele 74 de voturi, ce D-sa a întrunit, sunt mai mult de cât jumătate, sunt jumătate plus unul din 147 voturi legal exprimate. Același lucru vă cerem și noi, cu măsura cu care s'a măsurat pentru un ministru, tot cu aceeași măsură vă cerem să măsurați și pentru un simplu deputat.

Dar să trec la un alt cas mai elocuent, căci veți vedea cum Adunarea, care a fost blândă cu reprezentantul puterii executive, a fost tot-de-odată generoasă cu reprezentantul opozițiunii, adică cu D. Tache Anastasiu, a cărui alegere a fost validată. Aici au fost 188 de alegători și D. Anastasiu a întrunit 94 de voturi, adică exact numai jumătate. Dar ce s'a întemplat? S'a întemplat că un alegător a fost împedat, prin birou, de a vota, ceea ce este o ilegalitate flagrantă, așa în cât numărul alegătorilor, de la 198, s'a redus la 197, și atunci voturile date pentru D. Anastasiu au trecut peste jumătate tocmai cu atâta cu cât au trecut și voturile D-lui Mavrocordat, și alegerea D-lui Anastasiu a fost validată.

Vedeți, D-lor, lucru ciudat, că în Camera aceasta, pentru ca să fi validat, trebuie să fi sau ministru, sau membru al opozițiunii; iar masa imensă a deputaților, care este imensa majoritate, și care n'are fericirea de a fi nici pe banca ministerială, nici pe banca opozițiunii, a-

ceia sunt expuși a li-se face măsurile strimțe și a li-se aplica teoriile cari nu se aplică celor-alți. De aceea noi vă punem pe D. Mavrocordat în mijloc, având la dreapta pe D. ministru de finance și la stânga pe D. Tache Anastasiu, și în această bună societate sperăm că va eși la urnele în cari veți vota și va fi validat. (Aplause).

D. I. F. Robescu: Voi răspunde și la teoriile și la faptele invocate de D. Lahovari, și acesta cu atât mai mult că D-sa le caracterizează de bisantine și de chinezesci, de și acest calificativ s'ar putea lesne întorco în contra D-sale, fiind-că D-sa alaltă-ieri a proclamat aici în Camera *urbi et orbi* principiul restrîngerii interpretațiunii Constituțiunii, ca singura garanție de legalitate, și că legalitate nu pôte fi dacă facem interpretări largi sau strimpte; iar astăzi chiar D. Lahovari a uitat această prospătă a sa teorie, și nu numai că nu face o interpretare strimptă, dar încă largă de tot, și acesta în interesul cauzei ce apără.

Eu am susținut în secțiune invalidarea acestei alegeri, fiind-că am creșut că e drept să o invalidăm, o susțin și astăzi pentru aceleași motive și pentru că am fost obligat la acesta de asentimentul majorității secțiunii. Secțiunea s'a preocupat de două fapte, nu de teorii, pe cari le recunoșce însuși D. Lahovari, dar le atenuază, de și ele sunt concludente.

Dați-mi voe, D-lor, să vă atrag atențiunea și asupra votului emis zilele acestea de Senat cu ocaziunea alegerii D-lui C. Manu. Senatul a admis jurisprudența că o jumătate de vot este tot-d'auna contra postulantului de a cărei validare este vorba. Cestiunea D-lui Manu o aveți încă în memorie, nu aveți de cât să citiți desbaterile Senatului. D. Manu s'a admis senator pe baza principiilor invocate de mine. Nu vă mai atrag atențiunea și asupra altor jurisprudențe mai vechi. Această teorie este consacrată și de precedentă legislatură care este recentă. Astfel dar D. Lahovari a cășut în interpretațiunii și bisantine și chinezesci, iar nu eu, interpretând legea când într'un sens, când într'altul. Faptele în privința alegerii D-lui Mavrocordat sunt pozitive, și în materie electorală trebuu să fim cât se pôte de stricți.

Conchid dar că în ambele ipoteze D-lui Mavrocordat i-a lipsit câte un vot, nu a intrunit majoritatea absolută, și că prin urmare, teoria D-lui Lahovari nu pôte trece la nemurire prefăcându-se în doctrină, căci o schimbă des. Astfel dar, în baza faptelor ce am avut onore a vă expune, cer invalidarea acestei alegeri.

D. Al. Lahovari: D-lor, eu dacă am vorbit de interpretațiunii bisantine și chinezesci, acesta nu a fost cătuși de puțin cu intențiunea de a atinge pe D. Robescu, care n'are aface nimic nici cu bisantinii nici cu chinezii; acesta este un mod obicinuit de a vorbi, când in-

terpretațiunile sunt prea subtile, sau prea inadmisibile, totă lumea știe că se pun pe spinarea chinezilor, cari sunt prea departe pentru ca să se pôtă supăra, și pe spinarea bisantinilor, cari nu mai există. (Ilaritate). Eu recunosc faptul citat de D. Robescu, că în Senat s'a dat o interpretare în felul teoriei susținută de D-sa, dar acesta nu ne lăgă pe noi. Senatul pôte să aibă modul său de interpretare și noi pe al nostru, n'are aface nimic una cu alta; acesta este materie în care o Cameră nu este superioară celei-alte și nu se controlază una pe alta, ci sunt suverane și decide fie-care în deplină suveranitate, nu ca legiuitorii, ci ca judecători, dacă o alegere este bună sau rea.

Eu am invocat alte casuri în privința alegerii D-lui Mavrocordat și la acele exemple D. Robescu nu răspunde. Am șis că alegerea D-lui Menelas Germani și aceea a D-lui Anastasiu s'au validat fiind cu totul în aceleași condițiuni cu alegerea D-lui Mavrocordat, fără ca D. Robescu și nimeni altul să fi șis un singur cuvânt contra acelor alegeri, și am adaos că pun pe D. Mavrocordat între un ministru și un oponent, cu toate că convingerea mea este că atunci când este vorba în această Adunare de validare sau invalidarea unei alegeri, nu trebuie să ne uităm nici la puterea supremă, represintată de un ministru, nici la rolul de oponent pe care D. Anastasiu l'va avea în această Cameră, ci la echitate, și v'am rugat să aplicați în privința D-lui Mavrocordat aceeași măsură ce ați avut cu ministrul și cu oponentul.

Dacă este să mergem cu suvenirile mai departe, vă voi aduce aminte că, anul trecut, în Camera săvârșită din viață pe care o înlocuim astăzi, cea mai mare parte din alegerile opozițiunii nu au trecut de cât grație acestei teorii, fiind-că atunci când cine-va se alege în opozițiune, trebuie să fie mulțumit când pune mâna pe jumătate de vot mai mult, dupe multe lupte, totuși a validat acele alegeri fiind-că până în fine tot a fost mai puternică ideea dreptății, care a făcut a se valida multe alegeri de ale oponentilor făcute în aceste condițiuni, și mai cu sémă alegerea D-lui Dimitrie Brătianu, care și D-sa trecuse la Ploesci numai cu o jumătate de vot.

Ceea-ce a făcut Camera trecută către oponentii, anul trecut, vă rog să faceți și D-vostre acum către membrii majorității de astăzi, și să nu fiți mai puțin severi și mai rău voitori cu densii de cât a fost majoritatea D-lui Ion Brătianu.

Și în fine, D-lor, nu mai departe de cât ieri, D-vostre ați fost de părerea acesta în privința alegerii D-lui Tache Anastasiu, și vă felicit de altminteri pentru aceasta, căci eu am avut onore să fac parte din secțiune și nu numai că n'am cerut invalidarea, dar nimeni nu i-a venit în minte să o cêră, și alegerea a fost admisă ca bună în unanimitate.

Pentru aceste cuvinte, vă rog, să validați și alegerea D-lui Mavrocordat.

D. președinte provisoriu: Ne mai fiind nimeni înscris și ne mai corând nimeni cuvântul, se consideră discuțiunea închisă și prin urmare, pun la vot, invalidarea alegerii D-lui Mavrocordat, propusă de majoritatea secțiunii de verificare.

Adunarea procede la vot, și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	130
Majoritatea de două treimi 88	
Bile albe	28
Bile negre	102

D. președinte provisoriu: Adunarea a validat alegerea. Prin urmare, proclam pe D. Emil Mavrocordat deputat al colegiului I de Iași.

— *D. A. G. Hina* dă citire raportului cestiunii relative la alegerea colegiului III de Iași în coprire:

Colegiul III. Acest colegiu avea să dea un singur deputat, și în ziua de 15 Octombrie expirat s'a prezentat două candidați și anume D. Grigore M. Buicliu și Ioan Nădejde.

Din 736 alegători înscriși în acest colegiu au luat parte la vot 552, anulându-se 46 buletine și fiind-că ambii candidați n'au intrunit de cât fie care câte 203 voturi, prin urmare, mai puțin de cât majoritatea legală, s'a procedat în ziua următoare la scrutin de balotagiū între aceiași D-ni candidați.

În ziua de 16 Octombrie efectuându-se alegerea în balotagiū, au luat parte la vot 300 alegători, iar 26 buletine de vot s'au anulat.

Majoritatea relativă a obținut-o D. I. Nădejde, având 144 voturi și D. Gr. M. Buicliu a avut numai 130 voturi, așa că biroul electoral a proclamat de deputat al colegiului III de Iași pe D. I. Nădejde.

În dosarul acestei alegeri s'a observat un protest din partea mai multor alegători prin care se arată că de către subprefecți s'au făcut ingerințe asupra alegătorilor în piață, în jurul localului primăriei și chiar în sala de alegere; iar în procesul verbal dresat de președintele biroului de alegere pentru operațiunile electorale se arată că tumultul ce a fost în tot timpul alegerii, atât în jurul sălei de alegere, cât și în antreul acestei săli, pe la orele 10 și jumătate sêra, era așa de mare, în cât pentru a se protege operațiunile electorale a fost nevoie să recurgă la ajutorul forței publice; iar mai în urmă șgomotul a mai scășut, în cât, de și cu greū, s'a putut continua operațiunile electorale și procede la despuierea scrutinului.

Tot în acest proces verbal se constată de D. președinte că două proteste prin cari se denunță delictes săvârșite în afară de sala alegerii, s'au înaintat parchetului.

În cursul discuțiunilor urmate s'a prezentat o propunere subscrisă de opt D-ni deputați prin care se cere suspendarea

validării și numirea unei anchete parlamentare.

Asupra acestei propuneri, secțiunea în majoritate vădând că dacă însuși președintele biuroului electoral a fost nevoit a recurge la puterea armată pentru a împiedica tumultul ce se făcea în localul alegerii, și a putea continua operațiunile electorale, este posibil ca libertatea alegerii să nu fi fost îndestul de garantată și ca rezultatul ei să fi fost influențat de proceduri nenorocite;

Vădând că propunerea s'a făcut de opt deputați din 18 prezenți, așa că ea este în conformitate cu art. 7 din regulamentul Camerei.

Pentru aceste motive, a admis propunerea de a se suspenda validarea alegerii D-lui Ion Nădejde și a se numi o anchetă parlamentară care să constate circumstanțele în cari s'a efectuat alegerea.

Minoritatea acestei secțiuni a fost pentru validarea alegerii D-lui Ion Nădejde, atât pentru motiv că protestul este survenit dupe terminarea operațiunilor electorale, cât și pentru că din faptul că s'a simțit necesitate de forța armată pentru a face să înceteze tumultul ce se făcea la alegere, nu se poate conchide într'un mod logic că alegerea a fost viciată.

D. președinte provisoriu: D. Voinov are cuvântul.

D. N. Voinov: Am luat cuvântul în această sesiune, pentru că sunt și eu unul din membrii secțiunii cari s'a ocupat cu examinarea actelor acestei alegeri.

D-lor, în dosarul relativ la această alegere, se găsesc oarecari plângeri adresate către biuroul electoral, din partea unor alegători, cum că, afară din sala de alegere, s'ar fi comis mai multe neorândueli, mai multe turburări, și că unii din alegători ar fi fost chiar maltratați.

Tote aceste plângeri nu emană însă, de cât numai de la amicii alesului, al D-lui Nădejde, pe care n'am onore de a'l cunoșce de aproape, pe care aci l'am vădut pentru prima oară, și ale căruia principii nule împărtășesc.

Fac de la început această declarațiune ca să nu fiu bănuir de parțialitate pentru D. Nădejde.

Secțiunea de verificare, în vederea acestor reclamațiuni, opinează pentru facerea unei anchete și punerea în suspensiune a validării alegerii.

Cum, D-lor! Amicii D-lui Nădejde se plâng că au fost molestați în drepturile lor, și că arbitrarități s'ar fi comis contra candidaturii D-lui Nădejde, care cu toate acestea a reușit să fie ales. Apoi, pentru ce noi am proceda acum, fie la invalidare, fie la suspendarea alegerii D-lui Nădejde? Pentru mine unul o asemenea măsură n'ar fi nici drăpă, nici logică. Eu nu mă preocup aci de persoana D-lui Nădejde, ci de precedentul ce l'am putea crea dacă am adopta propunerea ce mi se face; căci iată ce se poate întâmpla: Ori-când, un guvern sau un prefect ar voi să combată

candidatura unui oponent, nu ar avea de cât să provoce un tumult în cursul operațiunilor alegerii, sigur fiind că prin acest mijloc s'ar putea ajunge la invalidarea alegerii, prin facerea unei anchete în care s'ar căuta să se pună totul în favoarea administrațiunii; și atunci de bună seamă, nimeni n'ar mai putea să și pună candidatura în opozițiune cu administrațiunea locală sau centrală.

D. Nădejde se plânge, cu drept sau pe nedrept, că amicii săi au fost împiedicați de a și exercita drepturile lor; și cu toate acestea D-sa a reușit să fie ales deputat.

Ei bine, pentru ce am pune noi la carantină alegerea sa? Fie că plângerile ce se aduc înaintea noastră ar fi sau nu întemeiate, totuși noi trebuie să validăm această alegere; pentru că dacă plângerile ar fi întemeiate, ele nu pornesc de cât din partea susținatorilor candidatului care a reușit a fi ales; dacă ar fi neîntemeiate, un cuvânt mai mult că alegerea este bună. Eu nu mă preocup de opiniunile politice ale D-lui Nădejde; acesta este treaba alegătorilor săi, și de aceea rog pe onor. Cameră să valideze această alegere, și, dacă voesce, poate să facă o anchetă, spre a se încredința de corectitudinea sau necorectitudinea administrațiunii. (Intreruperi).

Se dice, D-lor, că neorândueli s'ar fi urmat cu ocaziunea acestei alegeri, și prin urmare noi trebuie să vedem de ce natură au fost și dacă n'au fost provocate chiar de susținatorii candidaturii D-lui Nădejde; căci se poate ca și ei să fi întrebuițat mijloace sedicioase, să fi făcut tumult și chiar bătăi. Dar oare pe presupuneri vage voiți D-vostre să procedem la facerea unei anchete sau la invalidarea alegerii? Dacă neorândueli și turburări s'ar fi făcut din partea amicilor D-lui Nădejde, de bună seamă ar urma să fie protestațiuni din partea celor-l'alți.

Ei bine, n'am vădut la dosar nimic; nimeni nu s'au plâns că din partea amicilor D-lui Nădejde s'au întrebuițat violențe, s'a provocat la loviri; din contra, plângerile sunt numai din partea amicilor D-lui Nădejde.

Ast-fel fiind lucrurile, eu încă o dată dic, că este foarte just ca noi să proclamăm pe deputatul ales și să respingem contestațiunea.

D. Ernest Sturdza: D-lor deputați, n'asți fi luat cuvântul în această discuțiune dacă nu asți fi făcut parte din secțiunea care s'a ocupat cu alegerea D-lui Nădejde.

D-lor, în secțiune s'a spus vorbele repetate astăzi de D. Voinov, că adică nu este rațional, când vin plângeri din partea amicilor D-lui Nădejde, care să presupune a fi fost candidatul combătut din partea amicilor guvernului, nu este rațional ca în asemenea cas să se ceară anchetă parlamentară pentru a se rosti asupra faptelor urmate acolo; dar opiniunea secțiunii, contrariu D-lui Voinov, a fost că nu este vorba de contestațiuni ale plân-

gerile aduse de D. Nădejde sau de amicii D-sale, ci de cele constatate de însuși biuroul electoral, adică de seditiunile și de tumultul cel mare din giurul localului alegerii, în cât președintele biuroului a trebuit să ceară intervenirea forței armate fără ca să scie din partea cui a fost provocat acel tumult.

Noi am fost în drept să presupunem că, dacă tumult a fost, neapărat că acel tumult n'a fost provocat de administrațiune, căci ea nu avea interes să facă a interveni forța armată pentru a împiedica pe agenții săi de a exercita presiuni... (Intreruperi).

D. Nădejde: Noi am chemat forța armată.

D. Ernest Sturdza: Mă ertați să vă spun că afirmațiunea D-vostre este în contradicțiune cu procesul verbal încheiat de biurou. În acest proces verbal se spune că președintele biuroului a cerut forța armată, din cauza marelui tumult ce era în giurul localului de alegere, fără ca să se constate de unde provenea acel tumult.

D. I. Nădejde: A cerut-o dupe stăruința noastră.

D. E. Sturdza: Noi scim că D. Nădejde a luptat cu forțe mari, și că acele forțe n'au putut fi întrebuițate de cât în contra adversarilor D-sale, dar în tot cazul, acele forțe n'au putut fi desvăluite în contra D-sale, este foarte probabil că partizanii D-lui Nădejde, au căutat să terorizeze pe adversarii D-sale, așa în cât să i tulătore de la vot, și fiind-că acei cari erau să fie înlăturați cu oarecare violență de către partizanii D-lui Nădejde, s'au plâns biuroului, biuroul a constatat că neorânduială era, că trebuința a fost de intervenirea forței armate.

Acum ori din partea cui ar fi venit tumultul și presiunile acelea cari au făcut ca alegătorii să nu și potă exercita în libertate dreptul lor, este just, este necesariu a se trâmite o anchetă parlamentară, pentru a se constata, de unde venise tumultul și presiunea, căci presiunea nu este admisibilă, din partea ori cui ar proveni, fie din partea guvernului și în acest din urmă cas este încă și mai puțin scușabilă.

De aceea eu, împreună cu majoritatea secțiunii, conchid rugând pe onor. Cameră să bine-voiască, a trâmite o anchetă parlamentară, pentru a se vedea cine a exercitat presiuni în alegerea în care a triumfat D. Nădejde.

D. T. Maiorescu, ministru cultelor și instrucțiunii publice: D-lor deputați, dacă ar mai fi în acest moment un coleg lângă mine pe banca ministerială, asți fi preferit să vorbesc de pe banca de deputat.

Vă rog, dar să primiți vorbirea mea, ca venind din partea unui deputat, coleg al D-vostre, și vii să fac de la început rezerva noastră, pentru că sciu că guvernul nu trebuie să se amestice în sesiuni

de validare sau invalidare a D-lor deputați.

D. M. Kogălniceanu: Banca ministerială nu poate interveni în chestiuni de validări.

D. N. C. Aslan: Nică direct, nică indirect.

D. T. Maiorescu, ministru cultelor și instrucțiunii publice: Nu știu dacă D. Kogălniceanu susține că nu pot vorbi nică ca deputat?

Dacă țin să vorbesc ca deputat în această chestiune, este pentru că am citit în jurnale introducându-se cuvinte cari mi se atribuie că le aș fi spus eu în privința alegerii D-lui Nădejde în secțiunea din care am făcut parte pentru cercetarea alegerii. Țin a declara, că aceste cuvinte ce mi se atribuie în contra D-lui Nădejde, nu sunt exacte.

Eă, din contra, rog pe onor. Camera să bine-voiască a valida alegerea D-lui Nădejde.

Pe cât am vădit, cele mai multe alegeri s'au validat, aă mai rămas a se cerceta numai trei; din aceste trei săă patru, două alegeri de cercetat privesc pe singurii doi socialiști pe cari i avem în mijlocul nostru.

Orice motive plausible s'ar fi dat de comisiune în secțiuni pentru cererea invalidării—și de sigur, fiind că a fost o majoritate în secțiune care a cerut invalidarea, trebuie să fie motive de oarecare valoare, — nu s'ar putea totuși șterge impresiunea generală, când s'ar invalida numai acești doi domni deputați, că a fost o preocupare de intoleranță politică față cu ideile sociale ale D-lor Nădejde și Morțun.

Fiind-că însă este știut că există în țară un număr de alegători, în colegiul III, cari sunt partizani ai ideilor reprezentate de D-nii Nădejde și Morțun; fiind-că este necontestat că asemenea idei aă găsit și o expresiune sub forma alegerilor, ele sunt și în drept să fie reprezentate. Și eu voi adăuga, că mai bine este să fie socialiștii reprezentați aci în Parlament, de cât prin agitări afară din Parlament. (Aplause). Și de aceea vă rog să bine-voiți a valida alegerile D-lor Nădejde și Morțun. (Aplause).

Voci: Închiderea discuțiunii.

D. N. Ionescu: Cer cuvântul contra închiderei discuțiunii.

D. președinte provisoriu: Aveți cuvântul.

D. N. Ionescu: D-lor, s'ar părea că noi trebuie să facem un act de toleranță politică prin validarea acestei alegeri. Nu este însă chestiunea aci. Chestiunea este de ingerințele cari s'au exercitat cu ocaziunea alegerii D-lui Nădejde, de presiunile ce s'au făcut de către ajutorul de primar, și aci mă grăbesc a dice: nu de presiunile administrative, adică de reprezentanții puterii centrale, dar de acele ale unui ajutor de primar, cunoscut prin temperamentul său de agitator în totă puterea cuvântului,

care a provocat și a lăsat acel tumult care a însângerat pe partizanii D-lui Nădejde; ast-fel stă chestiunea, iar nu ca o chestiune de toleranță.

Lăsați dar să se facă lumină, căci Parlamentul nu procede prin toleranță; el trebuie să valideze, fiind-că alegerea este în regulă și fiind-că alegerea D-lui Nădejde este un triumf asupra candidatului oficial și a ingerințelor administrațiunii locale.

Iată pentru ce vă rog să bine-voiți a lăsa discuțiunea deschisă.

D. președinte provisoriu: D. Voinov are cuvântul pentru închiderea discuțiunii.

D. N. Voinov: D-lor, tocmai în urma cuvintelor D-lui Ionescu, eu vă rog să închideți discuțiunea, pentru că toți cei ce aă vorbit aă conchis a validarea alegerii D-lui Nădejde. D. N. Ionescu, mai mult de cât noi, recunoște că trebuie să fie validată această alegere; D-sa, fiind din localitate, trebuie să scie presiunile ce s'au exercitat cu această ocaziune de către un ajutor de primar, care devenise agent electoral. Prin urmare, vă rog, domnule președinte, să bine-voiți a proclama pe deputat, ca să se scie că cel ales nu intră aci prin toleranță, ci printr'o înaltă considerațiune politică.

Voci: Închiderea discuțiunii.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se aprobă.

Voci: La vot.

D. Nicolae Ionescu: Vă rog, D-le președinte, să bine-voiți a pune la vot mai întâiu concluziunile minorității.

D. N. Nicorescu: D-le președinte, concluziunile raportului conchide la numirea unei comisiuni de anchetă. Nică secțiunea de verificare, nică nimeni dintre noi nu a propus invalidarea alegerii. Prin urmare, cred că D-văstre trebuie să proclamați mai întâiu pe deputatul ales.

D. A. Hina: În calitate de raportor, am onoare să vă dau această lămurire: Majoritatea comisiunii n'a admis invalidarea alegerii, ci suspendarea proclamării deputatului până dupe facerea anchetei.

D. N. Voinov: D. raportor ne-a citit concluziunile raportului, cari nu tind la invalidare, ci la o anchetă; minoritatea însă a comisiunii propune validarea. Așa dar, D. Nicorescu a avut dreptate când a spus că, de oarece raportul nu conchide la invalidare, biuroul trebuie să proclame pe deputat. (Intreruperi).

Aud pe D. Lahovari, vecinul meu, dîcând că trebuie să se pună la vot concluziunile raportului. Atunci întreb: ce are să se pună la vot? Opiniunea majorității sau a minorității? Eă cred că opiniunea minorității, fiind mai depărtată, trebuie mai întâiu pusă la votul Camerei. Nu se poate pune mai întâiu opiniunea majorității. În tot cazul, ori cum s'ar pune votul, el trebuie să se facă cu majoritate de două treimi; căci, eu nu găsesc

că ar fi just ca prin o simplă majoritate să se pună la ușe pentru un timp oarecare pe deputații aleși. În specie, eu mă unesc cu opiniunea D-lui Nicorescu pentru stricta aplicare a regulamentului. Când concluziunile unui raport nu tind la invalidare, ci numai la numirea unei anchete, și când în Adunare nu se face o contestațiune subscrisă de cinci deputați pentru a se cere invalidarea alegerii, regulamentul prescrie că atunci președintele proclamă pe deputatul ales, fără a urma veri un vot din partea Adunării.

Ancă o dată dar, vă rog, D-le președinte, să bine-voiți a aplica regulamentul, și în tot cazul, ori cum s'ar pune votul, majoritatea, care are să decidă în privința acesta, trebuie să fie de două treimi.

D. G. Vernescu: D-lor, dacă chestiunea ar fi simplă, dacă nu s'ar fi cerut de cât o anchetă parlamentară, și nu s'ar fi contestat de nimeni deputatul, D-văstre nu aveți de cât să proclamați pe deputat, dar fiind-că în raportul comisiunii se dice că se cere pe de o parte suspensiunea proclamării deputatului, iar pe de altă parte anchetă parlamentară, Camera, în momentul acesta, nu are să se pronunțe de cât asupra unui singur lucru: se admite, ori nu, suspendarea. Acesta este votul care putem să l dăm; și, îndată ce suspendarea nu va fi admisă, precum sper că se va întâmpla, și contestațiune în mod regulamentar nu se face, deputatul va fi proclamat bine ales. Acest punct însă, trebuie să fie votat; săă, dacă Adunarea ar primi propunerea secțiunii pentru suspendare, atunci deputatul nu mai poate fi proclamat, fiind-că, ce s'a suspendat o dată de Cameră, nu poate tot Camera să dică că primesce să facă parte din Cameră.

Chestiunea acesta cade sub bunul simț al oricui.

Acuma, cu ce majoritate avem să admitem suspensiunea, acesta e o chestiune de regulament pe care o va aplica biuroul, și dacă noi nu vom fi mulțumiți pe aplicațiunea ce el va face, vom lua cuvântul contra decisiunii biuroului; nu putem noi însă, fără să se fi discutat această chestiune, să impunem biuroului de a face acest vot cu două treimi sau cu simplă majoritate.

D. N. Ionescu: D-lor, să ne felicităm că onor. leader al majorității, l vedem în bună sănătate, venit în mijlocul nostru, în momente așa de importante, și să dorim să l avem în tot-d'a-una între noi.

Dar să venim la oițele noastre. Ne aflăm în fața a două propuneri: propunerea majorității de suspensiune și anchetă, sau mai drept, ancheta; și, ca consecință a acestei propuneri de anchetă, suspensiunea; și în fața propunerii minorității, care este pentru validare.

Onor. D. ministru de culte și instrucțiune publică a vorbit pentru validare, adică să se pună la vot opiniunea minorității. Acum vine întrebarea: ce trebuie votat? Dacă votăm ancheta și suspensiunea, atunci nu se cere de cât majoritatea

absolută, dar dacă punem la vot validarea saŭ invalidarea, atunci trebuie majoritate de două treimi. Așa dar, D-le președinte, D-văstre trebuie să alegeți ce puneți mai întâiu la vot: opiniunea minorității saŭ propunerea majorității.

D. N. Nicorescu: Dacă este vorba să alegem, ce trebuie să punem mai întâiu la vot, conform regulamentului, nu putem face alt-fel de cât să punem la vot opiniunea minorității, care este cea mai depărtată.

Afară de acesta, n'ar fi drept să lăsăm la ușa parlamentului, cu o simplă majoritate absolută pe un coleg, a căruia alegere nici nu este contestată.

Eŭ, D-le, dupe cum am avut onórea a vă spune adinea-ori, sunt de părere că nu este de trebuință vr'un vot în această materie; pentru că, în adevăr, este curios a se vedea că o alegere, în contra căreia nu s'a formulat nici o denunțare, nici o contestațiune, fie afară din Cameră, fie în Cameră, D-văstre voiți să o supuneți votului majorității. Regulamentul ȳice că numai acele alegeri se supun votului Adunării, cari sunt contestate, saŭ de alegătorii, saŭ de majoritatea secțiunii de verificare, saŭ de către 5 deputați în Cameră. D-văstre, aveți dar vr'o contestațiune saŭ vr'un protest din partea cui-va? Nu; Tot ce aveți este o simplă propunere a secțiunii de a se suspenda proclamarea deputatului până se va face ancheta.

Este acesta o contestațiune?

În dosarul alegerii nu există alt-ceva, de cât numai o plângere din partea însăși a candidatului contra ingerințelor administrațiunii, pentru că la noi, din timp, tot-d'a-una administrațiunile au fost nărăvite a se amesteca acolo unde trebuia să nu se amestece de fel... (Intre-ruperi).

Dacă ar fi așa cum ȳiceți D-văstre, fiecare deputat, ales fără bunele grații ale administrațiunii, 'l ar plăcea să dea curs anchetei. Fac apel la președintele nostru, a căruia lealitate în conducerea desbaterilor noastre a fost unanim bine apreciată, și 'l rog să bine-voiască a se pătrunde de spiritul regulamentului nostru. În cestiunea de față nu e de trebuință să se dea un vot, să se consulte voința Parlamentului nici chiar cu două treimi, fiind-că nu există nici o contestațiune în contra alesului, ci numai o plângere din partea candidatului, care, cu toate acestea, a reușit în alegere; și, când vedeți D-văstre că bărbați ca D-nii Maiorescu și Iacob Negruzzi vin și cer a se valida alegerea, cred că D-văstre, D-le președinte, nu aveți de cât să proclamați pe deputatul ales conform regulamentului, fără să mai consultați Camera, de óre-ce, cum am mai ȳis, nu există nici o contestațiune.

D. G. Apostoleanu: D-lor deputați, văd o preocupare din partea unora pentru rezultatul votului, și din partea altora, ȳicându-se că o asemenea cestiune trebuie mai bine discutată.

Eŭ, vă rog, să bine-voiți a înălțura din spiritul D-vóstre ideea că D. Nădejde trebuie să fie între noi saŭ exclus dintre noi.

D-lor, noi avem o părere a secțiunii. Acestă părere a secțiunii este o sentință, care trebuie să vină în discuțiunea noastră. Majoritatea ȳice: ca să mă pronunț, nu pot; trebuie mai întâiu o anchetă parlamentară, care să mă lumineze.

D. N. Ionescu: Cer cuvântul în cestiune de regulament ca să vă luminez art. 6.

D. G. Apostoleanu: Onor. D. Ionescu, negreșit, care a avut fericirea să fie necontenit în parlament, este perfect stăpân pe regulament, eŭ însă n'am avut opiniunea publică sub D. I. Brătianu. (Aplause). Cu regulamentul art. 6, ce o să vedeți D-vóstre? Că în părerea secțiunii nu s'a coprins cuvântul *contestat* ori *necontestat*? Dar este o hotărîre, D-lor, dată de secțiune și acesta hotărîre ori este complectă, ori este necomplectă, și trebuie să vă roștiți asupra ei dacă este complectă, și numai dacă nu este complectă, atunci înțeleg să ȳiceți secțiunea să trecă dincolo să 'și complecteze hotărîrea sa, ceea-ce este imposibil; dar nu puteți să ȳiceți D-vóstre: nu voiți să mă pronunț asupra hotărîrei majorității secțiunii și să dăm o hotărîre, punând la vot opiniunea minorității. Secțiunea a ȳis: ca să mă pronunț în cunoscință de cauză, voesc să văd din ce parte a fost tulburările; și, dacă voiți vedea că a fost din partea candidatului, 'l voiți invalida, iar dacă voiți vedea că a fost din partea administrațiunii, atunci 'l voiți valida. D-vóstre ce faceți, când puneți cestiunea validării? Aveți aerul a ȳice că, de și s'au urmat tulburări, dar acele tulburări póte vor fi fost din cauza presiunii administrative, și prin urmare, ai să validăm pe deputat. Acesta nu este conform cu regulamentul.

Așa dar, trebuie să vă pronunțați întâiu: hotărîrea, care a dat'o majoritatea secțiunii, este o sentință cum ar trebui să fie dată, ori nu? Eŭ ȳic da; atunci trebuie se vă roștiți asupra conclusiunilor ei, care cere ancheta. Prin urmare, trebuie să vă roștiți asupra conclusiunilor raportului, căci cum voiți D-vóstre să vă pronunțați în necunoscință de cauză. . . Văd că onor. D. Nicorescu ȳice că nu este contestație și am putea să ne pronunțăm, dar, D-lor, secțiunea ȳice că pentru ca să se rostescă asupra contestării, trebuie se facă mai întâiu cercetări asupra tulburărilor, prin urmare, nu puteți susține în mod absolut că nu este contestație. Tot ce puteți face este, ori să vă uniți cu ideea secțiunii ca să nu vă pronunțați până la cercetare, ori să suspendați hotărîrea D-vóstre, până ce 'și va complecta secțiunea hotărîrea ei. Negreșit, onor. Parlament este în stare să facă tot, afară numai de cum ȳicea D. N. Ionescu, din bărbat femeu și vice-versa; dar în cazul de față, a se pronunța alt-fel, de cât asupra conclusiunilor secțiunii, n'ar fi conform art. 7 din regulament....

O voce: Să se proclame deputatul.

D. G. Apostoleanu: Mi se pare că, dacă ar fi fost de acele precedente prin cari să se fi respectat legea, chiar când va fi fost contra dorințelor noastre, ar fi fórt bine; însă, din nenorocire, văd că în așa cestiune domnesce spiritul de a se avea în vedere ideile politice și personale, și, pe cât vor fi aceste, tot-d'a-una vor fi discuțiuni de acestea.

D-lor, în secțiuni, este adevărat, că alegerea nu s'a contestat; faptul acesta nu este; dar secțiunea a ȳis, nu pot să mă pronunț, trebuie să 'mi dați elementele necesare ca să mă pot pronunța.

Ei bine, nu este acesta consciincios? V'a declarat că nu póte să se pronunțe și cu drept cuvânt, întru cât nu este contestație și există numai reclamațiunea D. Nădejde, și neapărat că D-sa nu s'a contestat însuși; întru cât este constatarea biuroului că tumult a fost, fără a precisa din partea cui. D-vóstre voiți óre să ȳiceți că tumult a fost din partea agențiilor administrației, dar dacă tumultul era tocmai din partea D-lui Nădejde? Secțiunea Camerei, tocmai pentru a 'și putea da sentința, a voit să scie cu siguranță ceea-ce s'a petrecut, și de aceea a cerut ancheta. Acestă D-lor, e un cas particular în care justiția acesta politică, nu are toate elementele necesare; prin urmare, dacă voiți în suveranitatea D-vóstre puteți ȳice secțiunii să vină cu un raport de validare, saŭ cum a spus D. Vernescu, să votăm asupra acelei sentințe pregătitoare a majorității.

Eŭ, D-lor, ȳic că nu se póte face alt-fel de cât se votăm propunerea majorității de a se face ancheta, singurul mijloc de a ne duce la votarea validării saŭ invalidării.

Voc: Inchiderea discuțiunii.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

D. președinte provisoriu: Dați-mi voie, D-lor, să vă arăt care este părerea biuroului în această privință.

Camera, în ședințele precedente, ocupându-se cu verificarea alegerilor, a găsit că un număr óre-care de alegeri sunt contestate, și conform regulamentului, cercetarea lor s'a lăsat la urmă. Între acele alegeri, a fost și acesta de la colegiul III de Iași. Astă-ȳi, fiind la ordinea ȳilei alegerea colegiului III de Iași, Adunarea a luat'o în cercetare; s'a urmat o lungă discuțiune, mai mulți D-ni oratori au vorbit pro și contra alegerii făcută în persoana D-lui Nădejde, și prin urmare, biurul este de părere că nu póte proclama pe deputat, fără ca mai întâiu Adunarea să se pronunțe 'printr'un vot, de óre-ce s'a urmat o discuțiune asupra acestei alegeri.

Voc: Așa este.

D. președinte provisoriu: Conform regulamentului, pun dar la vot mai întâiu opiniunea minorității.

— Adunarea procede la vot și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	137
Majoritatea de două treimi	92
Bile albe	80
Bile negre	57

D. președinte provisoriu: Conform art. 8 din regulament, proclam deputat al colegiului III de Iași pe D. Nădejde. (Aplause).

Acum trecem D-lor, la colegiul III de Roman.

— *D. A. Enacovici, raportorul secțiunii de verificare, dă citire următorului raport:*

La colegiul III de Roman s'au prezentat doi candidați: D-nii V. G. Mortzun și Nicolae Ionescu, și s'a proclamat de ales al acestui colegiu pe D. V. G. Mortzun, ca intrunind 223 voturi din 373 votanți, în timp ce D. N. Ionescu n'a avut de cât 139 voturi.

În contra acestei alegeri și în timpul operațiunii ei, s'a ridicat cinci proteste, dintre cari unul, iscălit de D-nii Vasile Mihaiu Jora și Y. Popovici, conține opt puncte.

Acest protest ca și capetele de nulitate ale operațiunii alegerii se pot resuma la trei puncte principale: nejustificarea calității delegaților diferitelor comune, violarea secretului votului, presiunii și intimidării din partea candidaților urmate în chiar sala de votare și la ușa camerei secrete.

Secțiunea III luând în examinare toate aceste proteste ca și punctele separate cuprinse în ele, a constatat că în adevăr din diferitele comune ale acestui județ s'au prezentat delegații cu certificate netrecute în registrele respective ale primăriei, fără număr, fără legalizarea, prin urmare, cerută de legea electorală. Actul ast-fel format, delegațiunea deci nefiind investită cu toate formele legale, nu putea prezenta garanția legii și nici putea face credință deplină că cel ce se prezintă cu un atare act nelegalizat era în adevăr delegatul ales în comună și din partea alegătorilor în numele carora se prezintă la vot.

Ceea-ce e mai neexplicabil în această fabricare de certificate e că unii delegați ai acelei comune au certificate investite cu formele legale, în timp ce cele mai multe poartă o semnătură numai privată al aceluia intitulat de primar. De ast-fel de certificate găsim la comuna Chilu și Aversci din plasa Fundului, în comuna Dagața; Heleşteu din plasa Siretului-de-Sus; Cărligii, Cordin din plasa Unită. Mai mult de cât atât e că însuși capitala județului, urbea Romanu, a eliberat certificate fără ca să existe numerile registrului, să fie investite cu formele legale.

Cu ast-fel de acte, ce nu le putem numi certificate, s'au prezentat un număr de 43 alegători și au votat fără să fi putut legalmente justifica calitatea lor de delegați ai alegătorilor din diferitele comune ale acestui județ.

Acest număr scădându-se din numărul

votanților, găsim că majoritatea e cu totul deplasată. Ast-fel D. V. G. Mortzun, care a obținut 223 voturi din 373 votanți, rămâne numai cu 180, în timp ce majoritatea absolută e de 188 voturi.

La obiecțiunea ce ni se va face că de unde șcim că acești așa numiți delegați au votat pentru D. V. G. Mortzun, răspundem că se poate cu certitudine afirma într-un cât și secretul votului a fost violat, în un mod ce până acum a fost pe alocurea recunoscut.

Ast-fel alegătorii prezentându-se la birou spre a și primi buletinele declarau cu voce tare spre a fi audiți de toți cei ce îi controlau că votează pe cutare ori cutare candidat din cei doi deja recunoscuți. Mai mult de cât atât, pentru ca ori-ce dubiu să dispară din sinceritatea declarațiunii lor, aruncau pe masa biuroului unul din cele două buletine de vot și intrau însoțiți numai de un singur buletin, acela al candidatului pentru care voiau să voteze în camera secretă. Cu acest mijloc intrarea în camera secretă era de prisos, s'ar fi putut chiar desființa și alegătorul să pună biletul său în plic în fața delegaților și a biuroului, unde făceau toate operațiunile preparatorie pentru ca să se cunoască cum au a vota.

Acest singur cas ar fi de ajuns pentru ca întreaga operațiune a acestei alegeri să fie viciată și în conformitate cu legea electorală să fie declarată de nulă. (Art. 98 legea electorală). Dacă încă pe lângă aceste mai adăogăm și faptul că D. V. G. Mortzun a votat de două ori ca delegat a două diferite comune, ceea-ce este inadmisibile, atunci majoritatea se slăbește și mai mult și deja cădută mai jos de cât numărul majorității absolute prin omisiunea celor 43 alegători ce cu nedrept au fost primiți la vot, lipsa voturilor sale până la completarea majorității devine și mai pronunțată.

Pluralitatea exercițiului dreptului de vot de către una și aceeași persoană, fie ea și delegată de mai multe comune, e inadmisibilă dupe principiul dominant al legii noastre electorale. În adevăr, votul prin procurățiune e cu totul exclus dupe lege; dacă o excepțiune se face la alegerea delegaților, acesta e o consecință ce derivă din însuși principiul admis al votului indirect, fără însă a se putea da o extensiune ce ar adihila principiul fundamental.

Dacă contrariul s'ar admite, atunci ar trebui să recunoștem că una și aceeași comună ar însărcina pe una și aceeași persoană cu dreptul de a vota d'atâtea ori câți delegați ar avea de trimis; și dacă mai multe comune ar repeta acelaș lucru iată-ne dar reduși la un singur elector ce ar vota de 200 ori, dacă am admite că reprezintă comunele cari dau 200 de delegați, și operațiunea alegerii ar depinde de la voința unui singur om.

Să fie adevărat că acesta a fost spiritul legii ca și intențiunea legiuitorului când a admis votul prin reprezentațiune? Secțiunea III n'a crezut acesta și de aceea

constatând că rău a lucrat biurul primind pe D. Mortzun a vota de două ori, a considerat acesta ca o violare a legii și a adaos și acest cas de nulitate pe lângă cele-alte, și vine prin noi, raportorele ei, a vă cere invalidarea acestei alegeri a colegiului III de Roman pentru motivele ce aci se arată.

Minoritatea însă a propus ca, pe lângă invalidare, să se numescă și o anchetă parlamentară, spre a se cerceta în loc cauzele neeliberării certificatelor în regulă și a se convinge, și toate presiunile ce s'au exercitat atât cu alegerea delegaților, cât și în cursul operațiunii alegerii. Majoritatea a respins această propunere; căci odată constatate faptele ce o autoriză a invalida o alegere, cele-alte nu mai prezintă un interes real.

Prin urmare, unanimitatea secțiunii verificate a membrilor prezenți invalidând alegerea colegiului III de Roman ce a avut de rezultat a se proclama de deputat pe D. V. G. Mortzun, vine prin noi, raportorele ei, a vă ruga să declarați vacant acest colegiu.

D. M. Pacu: D-lor deputați, în interesul fidelității ce trebuie să existe între lucrările secțiunii de validare și raportul făcut, mi permit a da ore-cari explicațiuni.

D. raportor, negreșit din scăpare din vedere, am onore de a spune, că secțiunea III care s'a ocupat cu examinarea alegerii D-lui Mortzun n'a conchis numai la invalidare; ci, tot de odată a hotărât să se dea în judecată toți aceia cari au contribuit la acele viții de formă pentru care se invalidază această alegere. Este adevărat, că mai întâi, s'a propus de minoritatea secțiunii, și anume de D. Cozadini, să se facă o anchetă parlamentară și această opinie a fost respinsă de secțiune; dar pe urmă s'a admis invalidarea și s'a admis tot odată și darea în judecată a acelor cari s'ar găsi vinovați.

D-lor, înțelegeți D-vostre că, atunci când se prezintă la biurul de alegere 40 de persoane cu certificate fără număr, fără legalizare și, când aceste persoane sunt permise să voteze, nu este indiferent ca asemenea fapte să rămână nepedepsite. Negreșit, acele certificate trebuie să fi fost date de primar, și, prin urmare, el este răspunător de acest fapt și nu mai puțin și președintele biuroului, magistratul, care a presidat acea alegere, pentru că nu trebuia să permită acelor persoane ca să ia parte la vot. De asemenea, când cine-va votează de două ori, să violeze legea; când cine-va nu respectă secretul votului, este iar o călcare de lege și trebuie oprit asemenea lucru. În fine, D-lor, aci sunt sume de viție, sume de fapte comise, cari trebuiesc cercetate și pedepsiți autorii lor. De aceea, mi permit a aduce la cunoștința onor. Camere că opinia secțiunii a fost a se invalida aceste alegeri, și tot odată a se da în judecată toți aceia, cari au contribuit la vicierea ei. (Va urma)

No. 3.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

SESIUNEA EXTRA-ORDINARA 1888

Ședința de la 7 Noembrie 1888

Președința D-lui președinte provisoriu,
Iacob Fétu.

(Urmare)

D. V. G. Mortzun: D-lor deputați, când am văzut pe D. Pacu luând cuvântul, am crezut că D-sa, ca membru al secțiunii, care a însărcinat pe D. Enacovicî să facă raportul relativ la alegerea colegiului III de Roman, era să vă spună că raportul e puțin cam tare, cam aspru; mai credeam că o să spună că e puțin cam în afară de actele, cari sunt la dosar și pe cari trebuia să se întemeieze, că acest raport isbesce mai tare în candidat, de cum s'ar putea deduce din actele de la dosar; dar m'am înșelat; văd că minoritatea secțiunii a cerut ceva mai mult de cum spune raportul, că prin urmare, nu am de cât să fac scusele mele D-lui Enacovicî.

Ba chiar, în urma celor șise de D. Pacu, mă văd în perspectivă de a fi trimis înaintea curței cu jurați.

Voiu începe deci răspunsul meu de la faptele pentru cari se cere trimiterea mea înaintea judecății; dar ceea ce mă mângâie, e că nu voi merge singur, și că și alți domni deputați din stinul acestei Camere mă vor urma, și nu doar numai tovarășii de idei și luptă, ci și colegii cu totul protivnici ideilor mele.

D-lor, înțeleg să se spună că a vota de două ori este în potriva legii; dar ar fi bine ca să se arate din partea D-lui raportor și articolul din legea electorală, care ar cădea în sarcina mea, sub textul căruia aș rămânea sdrobot, articolul pe care s'a întemeiat D-nii membri ai acelei secțiuni.

Dar iată singurul articol din legea electorală, care prevede pedepsirea acelor cari votează de două ori, art. 120, al. a, și care spune:

„Alegătorul care, profitând de înscrierea sa în mai multe colegiuri, va vota sau va încerca să voteze de două sau de mai multe ori;”

Prin urmare, alegătorul care va vota în mai multe colegii, în mai multe colegii, onorate domn Pacu, adică alegătorul care, fiind înscris în mai multe colegii și profitând de această înscriere, ar vota de două sau mai multe ori, și eu, onorate D-le Pacu, nu cred că, mă găsesc într'un asemenea cas, pentru că, de și am votat de două ori, nu am votat în două colegii electorale, ci am votat în același colegiu ca delegat, mai întâiu ca delegat din partea a 50 de alegători din comuna Roman și apoi ca delegat din partea a 50 de alegători din comuna Bahna.

Dar nu voi fi așa de nesocotit, nici așa

de presumpțios ca să mă pun la luptă într'o cestie de drept, eu așa de slab înarmat față cu întinsele cunoștințe juridice ale unui avocat de valorea D-lui Enacovicî.

Eu unul voi lăsa deci la o parte această cestiu de drept, rămânând ca D. Enacovicî să o lămurască și desbată cu patru D-ni membri ai curței de apel din Iași, cari au presidat bioururile electorale în ultimele alegeri, și cari au avut părere deosebită asupra pluralității votului, asupra dreptului de a fi ales și de a vota ca delegat din partea mai multor comune.

La Bacău, la alegerea colegiului III, D. Eugen Ghica a votat de două ori ca delegat, acesta se dovedește prin ordinea de votare în care se găsește trecut la No. 234 și 298; asemenea se găsește că a votat de două ori și D. Iuniu Leca, D-sa e trecut la No. 179 și 205.

Iată deci două adversari politici cu cari voi avea fericirea de a mă întâlni înaintea curței cu jurați.

Acî biourul electoral era presidat de D. Nicolae Birzu.

La Iași, colegul meu, D. Ion Nădejde, pe care l-ați validat mai adineori, a votat de 3 ori ca delegat a 3 comune deosebite.

La Iași, dupe cum știți cu toții, s'a întâmplat să fie balotagiă la alegerea colegiului III, și din cauză de bătă, D. membru, care presidase biourul electoral la întâiul scrutin, a fost înlocuit de alt domn membru al aceleiași curți apelative și D. Ioan Nădejde, la primul scrutin ca și la balotagiă, a fost primit să voteze de trei ori, fără să i se facă veri o observațiune sau dificultate din partea acelor domni membri.

La întâiul scrutin presidase D. Duca; la scrutinul de balotagiă D. V. Tasu.

La Roman, unde am votat de două ori ca delegat, ales în comunele Roman și Bahna, biourul electoral era presidat de către D. Teodoreanu.

Deci rămâne, onorate D-le Enacovicî, ca astă frumoasă cestie de drept, astă interpretare a legii electorale să o judecați cu acești patru domni membri ai curței de apel din Iași, cari cu toții, dupe cum vedeți, au avut o părere protivnică păreri D-vostre; iar întru cât privește faptul în sine, faptul călcării legii, dacă se va dovedi că e o călcare de lege, mi voi da semn înaintea curței cu jurați, dacă onorata Cameră va hotărî trimiterea acestei cauze înaintea juraților.

Dar o cestie și mai frumoasă și care, — ori cât de înaintați în vîrstă sunt unii dintre D-vostre, ori cât de vechi parlamentari ați fi, — nu cred să vi se fi înfățișat până astăzi, e că un candidat opozant, care și pune candidatura la colegiul III, să îndrăznescă să fabrice certificate de delegație; să fabrice certificate de delegație, acestea sunt cuvintele raportorului.

Acastă grea și spășătoare învinuire a-tărnă de asupra mea în pricină că unele

certificate de delegație aveau număr, iar altele nu.

Chiar cu alegerea mea de delegat în două comune se înfățișează un asemenea cas; certificatul meu de delegație al comunei Roman nu are număr și certificatul pe care l-am ca delegat din partea comunei Bahna are.

Rămâne acum ca onor. curte cu jurați, care mă va judeca să cerceteze și să statornicască dacă semnăturile, cari întăresc aceste certificate, sunt sau nu falsificate de mine, prin mine sau pentru mine; dacă aceste certificate sunt adevărate sau plăsmuite. Eu unul vă depun aceste două certificate, pe cari le am aci pentru ca să potă sluji drept sdrobotore dovezi de vina mea sau de netemeinicia învinuirii ce mi se aduce.

Dar și aci mi pare foarte bine că am să fiu alături cu un alt D. coleg din această Cameră, avându-l de tovarăși înaintea curței cu jurați, pe D. Caracostea; căci și la dosarul alegerii colegiului al treilea de la Olt se găsesc certificate nenumerotate, și prin urmare, dupe teoria D-lor, trebuie învinuit și D. Caracostea că falsificase aceste certificate.

D-lor deputați, cred că și D-vostre veți dice că un raport în materie de verificare a titlurilor noastre trebuie să se întemeieze pe fapte constatate și să nu ni se aducă noă, deputaților aleși, dar contestați, învinuirii neîntemeiate, închipuite și cu totul în afară de actele coprinse în dosarul alegerii respective; ast-fel cum este în cazul de față, când se spune că ași fi în stare să fabric certificate.

Mai sunt acusat, D-lor, și vă voi citi chiar textul raportului de presiuni și intimidări ce ași fi exercitat chiar în sala de votare și vom vedea apoi dacă aceste învinuirii corespund cu actele din dosar.

Iată ce dice raportul:

„Presiuni și intimidări din partea candidaturii urmate chiar în sala de votare și la ușa camerei secrete”.

Să vedem acum și actul din dosar pe care se întemeiază această învinuire; iată-l:

„Domnule președinte,

„Am onore a reclama și protesta în contra D-lui Pite Gârleanu, secretar în biouru....”.

În contra D-lui Gârleanu, nu în contra mea.

„S'a pus la ușa camerei secrete, deschidea ușa alegătorilor și le șoptea să voteze pe D. Vasile Mortzun.

„Vă rog, D-le președinte, să bine-voiți a regula, ca D. Gârleanu să nu facă propagandă și a alătura prezentul protest la procesul-verbal de alegere”.

Vasile M. Jora.

Acum pentru desăvârșita D-vostre lămurire să vă citesc și rezoluția biourului electoral:

„Faptul prevădută în protest nu numai nu a fost la cunoștința nici unuia din membrii biroului, dar întrebându-se alegătorul despre care este vorba, a declarat, în auzul tuturilor, că nu 'i s'a spus nimica de membrul biroului relativ la alegere.“

D-lor, la urma urmei, ași fi înțeles că D. raportor să fi spus că aș urmat presiunii din partea unuia din membrii biroului, cu toate că, în rezoluția biroului, se arată că astă învinuire a D-lui Vasile Jora nu era adevărată; dar să mi se arunce în spatele meu, de către D. raportor, să se spună că eu am făcut prestinți chiar la ușa camerei secrete, acesta nu poate fi o dovadă de vinovăția mea, ci mai degrabă de patima și părtinirea D-lor membri, cari alcătuiau acea secțiune de verificare, cari, în loc să se întemeieze pe actele din dosar, au căutat să schimbe înțelesul, au siluit aceste hârtii în scopul bine vădit de a strica astă alegere, care este bine făcută și care nu este din scriptele și marginile legii, în numele căreia voiau s'o sdrobescă.

Mai sunt învinovățit că ași fi depărtat de la vot pe onor. D. George Gavrilescu, învățător în comuna Cotul-Vameșului.

Iată protestul acestui domn învățător :

„Domnule președinte,

„Voind a vota, am fost împedicați de D. V. Mortzun și cu mai mulți oameni, din cari unii nefiind nici alegători, cari s'au năpustit asupra noastră dându-ne afară.“

„Protestăm contra acestei neorândueli.“
G. Gavrilescu.

La acestea, iată ce răspunde biroul în rezoluția sa :

„Se constată că petiționarul a dat acest protest mai înainte de a 'i veni rândul la vot, votarea făcându-se dupe ordinea arătată în listă, și anume afișată pe pereții exteriori, în fața primăriei, pentru cunoștința alegătorilor.“

Și acum iată cum stă lucrul; dar aci pentru lămurirea lucrului trebuie mai întâi să vă declar că țeranii au întâmpinat pe alocurea foarte mari greutăți la alegerea delegaților, și nu sunt eu cel care a făcut presiuni ca să isbutescă delegații partidei muncitorilor, ci D-nii subprefecți, notari, primari, unii preoți și învățători vrăjmași noă, cari ingerau în potriwa noastră.

Ast-fel, la comuna Cotul-Vameșului, D. Gavrilescu, vădând că pierde lupta, s'a dus să voteze acolo, căci 'și-a dis : mai bine să votez la comună, dór voiă alege cinci delegați, cari vor vota pe deputatul ce le voiă desemna eu, în care voiă avea încredere eu, și nu pe Mortzun pe care nu 'l vreau, și deci a votat; când a venit D-sa în Roman, în localul de alegere, eu cunoscând că votase, în Cotul-Vameșului, la alegerea delegaților, 'l-am întâmpinat

cu aceste vorbe : D-le Gavrilescu, nu pot să dic că 'mi esci prietin, din potrivă, știu că esci dușman, dar ne voind răul nimeni 'ți citesc textul legii ca să ști la ce te expui ; dacă vei vota astăzi votezi cu risicul de a merge la pușcărie, căci iată ce dică articolul 61 din Constituție, în partea în care se statornicesce împărțela colegiilor electorale :

„Alegătorii acestui colegiu (e vorba de colegiul al III-lea), cari au venit funciar rural de 300 lei în sus și cari știu citi și scrie, pot să voteze dupe voința lor, sau direct pe deputat la orașul de reședință, sau indirect pe delegat în comunele lor, împreună cu alegătorii fără știință de carte și cari nu au venitul cerut !

„Votéză asemenea direct cu dispensele de cens :

„Învătătorii sătesci și preoții.“

Acesta e articolul pe care 'l-am citit înaintea și în auzul mai multor D-ni alegători.

Va să dică D. Gavrilescu se găsea chiar la ușa curței cu jurați, fiind-că D-sa votase în comună la alegerea delegaților și acum venea să 'și exercite dreptul de alegător direct, drept pe care 'l perduse în ziua alegerii delegaților.

Cred dar, D-lor, că acest fapt trebuie să vie mai degrabă în favoarea mea, căci am împedecat pe un om, pe un tată de familie să intre în pușcărie, lăsându-'și femeea și copiii pe drumuri, căci eu ași fi fost cel d'ânteu care cerem darea sa în judecată, dacă D-sa vota. Dar acest fapt se va constata la fața locului.

Să venim acum la un alt punct din cele cinci acte de contestare a alegerii mele, care se află la dosarul acestei alegeri : Cum că un funcționar al primăriei ar fi stat în sala de votare în timpul votului.

D-lor, D-vostre știți prea bine ce se întâmplă la alegerea colegiului III, știți că scrutatorii și secretarii, ne având în de ajuns obiceiul de a mânui condeiul, sunt adesea ajutați, de către un funcționar al primăriei, cerut în adins pentru acest scop de însuși președintele biroului electoral, și pentru adevărarea acestora, mă adresez chiar la D. Enacovici să spună dacă D-sa însuși nu a afirmat în secția verificătoare cum că la Bătoșani s'a petrecut tot ast-fel.

D. Enacovici : Așa este.

D. V. G. Mortzun : Dar iată câte-va deslușiri asupra acestei contestări a D-lui Vasile Jora, care vă poate arăta măsura tuturilor celor-alte puncte de acuzare aduse în sarcina și în potriwa mea de acest Domn.

D. Jora s'a prezentat la mai mulți alegători cu acest protest, cerându-le să 'l iscălescă; între aceștia s'a prezentat și la un domn învățător, D. G. Adam, căruia nici nu 'l-a lăsat timpul să vadă ceea-ce 'i se cerea să iscăliască, 'i spunea numai : iscălesce, iscălesce ! și omul netrăsnind să dică ba unui boier mare, a iscălit, apoi vine și 'mi spune : Uite ce am pățit,

m'a făcut să iscălesc o contestare, și nici nu știu ce era într'ensă.

La acestea 'i-am răspuns, rău ai făcut pentru că se poate să fie ceva neîntemeiat, și atunci D-ta vei da seama alătura cu D. Jora.

Când 'i veni rândul la vot, D. Adam cere contestația D-lui Jora, și iscălesce jos următorul rând :

„N'am avut cunoștință de ceea-ce am 'iscălit“.

Vedeți dosarul !

Iată, D-lor, contestațiunea D-lui Jora, vedeți în ce chip D-sa a strins iscălituri pe aceste contestațiuni, vedeți dacă se poate pune temei pe asemenea contestații.

Dar, D-lor, acest fapt vorbesce de sine și nu mă voiă întinde mai mult asupra lui.

Mai rămâne un cas, și acesta este faptul voturilor date de cei 43 delegați, cari au votat cu certificate nenumerotate.

D-nii din secțiune, găsind la dosar aste 43 voturi, a căror certificate nu erau numerotate, dic, dupe cum ați vădut, că le-am fabricat eu și unii chiar cer darea mea în judecată, și trec la cercetarea majorității.

Iată cum stă lucrul :

La Roman, în colegiul al III-lea, au votat 373 de alegători ; majoritatea necesară pentru a fi proclamat era de 188.

Din cei doi candidați, cari ne înfățișasem înaintea alegătorilor, D. Nicolae Ionescu a intrunit 139 voturi, și eu care, intrunind 223 voturi, am fost proclamat.

Domnii din secțiunea a III-a, cari au verificat alegerea mea, scad acele 43 voturi date de cei 43 delegați, cari votase cu certificate nenumerotate, din suma voturilor intrunite de mine ; adică din 223, scădând 43, rămân 180, și prin urmare, majoritatea cerută fiind de 188, nu ași fi putut fi proclamat.

Acestă socotelă e cam rea și chiar ași, mai adineorea, D. Al Lahovari, când a vorbit de alegerea D-lui Emil Mavrocordat, dică că voturile, cari sunt nelegal exprimate, trebuiesc anulate, scădute din numărul voturilor legal exprimate, și că nu se țin la formarea majorității care trebuie intrunită de cel ales.

Deci, dupe această socotelă, deducând cele 43 voturi, ele nu trebuiesc scădute din cele 223 intrunite de mine, ci din numărul total al voturilor exprimate, și atunci avem 373, fără 43, rămân 330, și atunci majoritatea necesară alesului nu mai e de 188, ci de 166 voturi ; Și eu intrunind, în cazul cel mai rău, 180 voturi, sunt foarte bine ales, cu totul în lege ; și prin urmare, în drept de a fi proclamat de biroul electoral.

D-vostre, nu puteți măsura dreptatea și interpreta legea în două chipuri, dupe cum vă este, prieten sau vrăjmaș, deputatul a cărui alegere vine înaintea D-vostre.

Domnilor, lucrurile s'ar termina aci, dacă eu nu ași fi de o părere cu totul contrarie părerei pe care am auzit susținând o

atât de mai mulți D-ni colegi din Cameră cât și de alte persoane străine Parlamentului, părerea de a fi în potriva anchetelor parlamentare, în materie electorală.

Eū, în ceea ce privește mai cu seamă colegiul al III-lea, sunt pentru anchetele parlamentare, sunt pentru a se merge la fața locului și a se constata faptele, atunci când sunt contestări înotriva verității alegerii; de aceea mă unesc cu onorabilul D. Pacu, și cer numirea unei anchete parlamentare, care mergând la fața locului să vadă și să cerceteze, dacă faptele ce se aduc în sarcina mea sunt sau nu născocirile unui vrăjmaș politic, care caută să mă doborâre cu ori-ce preț, prin ori-ce chip, cu ori-ce armă, și cer darea mea în judecată, atunci când se vor dovedi că adevărate sunt învinuirile ce mi se aduc.

De voiū fi dovedit vinovat să 'mi iaū pedepșa cuvenită, iar dacă nu, să intru în acest Parlament, să intru cu fruntea sus și curată cum trebuie să intrăm cu toții.

Ceea ce pot să vă declar e că, în cazul când voiū fi validat în aceste alegeri și se va lăsa asupra mea să atârne aceste învinuiri și să rămână pătat înaintea D-vostre, colegii mei, eū voiū opta pentru colegiul II, și 'mi voiū pune din nou candidatura la colegiul III.

Căci mai cu seamă aleșii acestui colegiū trebuie să intre în Parlamentul țerei stăpâni pe încrederea alegătorilor fără călcări de legi și mârșave uneltiri.

Cugetul meu e senin și am deplină și temeinică încredere în valoroșii alegători ai colegiului III de Roman, în statornicia credințelor lor și în viitorul lor isbândă.

D. N. Voinov: D-lor, adineoarea, când am luat cuvântul și am apărât alegerea D-lui Nădejde, am declarat că apăr acea alegere, fiind-că, dupe părerea mea, este perfectă. Apăr alegerea, am adăugat eū, fără a mă preocupa de opiniunile politice ale deputatului. Aci însă lucrul se presintă cu totul alt-fel.

Voiū dice și acum că n'am onore să cunosc pe D. Mortzun și nici nu sunt din aceia cari se speria de ideele înaintate. Ași dori foarte mult ca D-sa să rămână între noi, fiind-că în tot cazul este bine ca acele idei înaintate să se producă aci, căci din ciocnirea ideilor ese lumina.

Cu toate acestea nu pot face alt-fel de cât să rog pe onor. Cameră să invalideze alegerea D-lui Mortzun de la colegiul acesta, și D-sa tot va rămâne între noi fiind-că este deja proclamat deputat al colegiului II de Roman, și cer această invalidare nu pe motivul că delegații au avut certificate nenumerotate, fiind-că ar fi ridicul să presupunem că candidatul ar fi putut să fabriceze acele certificate, nici pentru că a stat în sală cutare persoană fără drept, fiind-că și acest fapt nu se poate pune în sarcina candidatului, dar pentru singurul motiv care se presintă înaintea noastră ca

o cestiune de interpretare. D. Mortzun a votat de două ori ca delegat. D-sa pune cestiunea cu succes când dice trimiteti-mă înaintea curții cu jurați și acolo se va vedea dacă sunt sau nu vinovat.

Ași dori ca votul pe care l-am da astăzi, și care nu atinge întru nimic pe D. Mortzun, să serve ca interpretare pentru viitor.

D-lor, eū nu pot fi pentru interpretarea ce se dă de D. Mortzun, că cine-va poate vota ca delegat de mai multe ori. Avem în legea electorală un articol care prescrie că cel ce este înscris în mai multe colegii, nu poate să voteze în două colegii, fără a se face pasibil de penalitate. Ce ne spune însă D. Mortzun? D-sa declară că n'a votat de cât o dată; pentru-că o singură dată a votat ca delegat pentru comuna A, și o singură dată pentru comuna B. Dar, D-lor, presupuneți, și aci și atrag mai ales atențiunea D-lui Mortzun, presupuneți, dice, că eū așa reuși, fie cu autoritatea mea morală, s'aū materială, fie cu autoritatea administrativă, de a mă alege delegat în toate comunele dintr'un județ. Prin urmare, eū așa putea atunci să votez pentru mine, ca delegat al fie căreia localități de două sau de trei sute de ori. Sau și mai rău, dacă așa fi un om venal, așa putea să nu votez pentru mine, ci să stea la târguială cu acei ce ar voi să se alégă și să votez pentru cine ar da mai mult. Dar cu un asemenea sistem unde am ajunge?

Dacă litera legii nu este bine expresă, spiritul ei însă este destul de clar. Pentru ce ore eū, care sunt înscris în colegiul I de Focșani, în colegiul al doilea de Râmnic și în colegiul al treilea de Bușeu, nu așa putea și eū să 'mi exercitez dreptul de a vota în toate aceste 3 județe?

Pentru că legiuitorul spune că nu poate nimeni să 'și exerciteze votul său de două ori. Dar se dice: În cazul de față 'mi exercitez votul de mai multe-ori, căci nu l'exercitez pentru mine, ci pentru altul alții voteză prin mine separat de atâtea; ori, de câte ori eū 'i represint. Interpretarea această e cu totul subtilă și noi nu putem nici e bine să o admitem, pentru că nu e de crezut că în intențiunea legiuitorului a putut fi una ca această. Vă mărturisesc dar că eū unul m'ași îngriji când așa vedea că în urma cestiunii, așa cum a fost pusă de mine, D-vostre validați această alegere a colegiului III de Roman.

Mi-aduc aminte, D-lor, că în Constituțantă s'a ridicat cestiunea de a se sci dacă un alegător înscris într'un colegiū ore-care, ar putea să voteze și ca delegat. Discuțiunii mari s'aū urmat în privința această; s'a dis că cineva poate să voteze ca delegat într'un colegiū în care n'a mai luat parte la vot și sub impresiunea această s'a votat legea, adică a rămas bine înțeles, că dacă cineva face parte din colegiul I sau II și a votat într'unul din aceste colegii, poate să fie mandatar al unei circumscriptiuni, poate să voteze și în co-

legiul III, odată însă nu de mai multe ori.

Așa dar, dacă litera legii suferă interpretățiune, spiritul ei însă e clar. Pentru aceste cuvinte cer invalidarea acestei alegeri.

Cestiunea anchetei nu mă preocupă; ceea ce mă preocupă pe mine este cestiunea de principiu; știu să se stabilească, cel puțin de astă dată, o jurisprudență prin votul ce l vom da; să se scie că alegerea D-lui Mortzun a fost invalidată, pentru că D-lui a votat ca delegat de două ori în același colegiū; să se scie odată pentru tot-d'auna că această este interpretarea ce se dă textului legii de către Corpurile legiuitoare.

Voci: Inchiderea discuțiunii.

D. C. C. Arion: D-lor, vă rog să binevoiți a lăsa discuțiunea să urmeze. Cestiunea de principiu pusă înainte de D. Voinov este o cestiune importantă. În momentul când se discută validarea și invalidarea alegerilor, se stabilește jurisprudența care trebuie să se urmeze în viitor. D. Voinov v'a întrebat: Ce s'ar întempla dacă în loc de două mandate s'ar da unei singure persoane 10—20—100 de mandate, și când într'un asemenea cas s'ar supune alegerea vointei unei singure persoane? S'ar putea valida o asemenea alegere?

Eū, D-lor, așa întinde ipoteza această a D-lui Voinov și mai departe, și așa dice că cel interesat de a se alege n'ar avea de cât să se adreseze la alegători spre a 'și procura atâtea delegațiuni câte voturi 'i-ar trebui, spre a se alege el însuși pe densus deputat... (Sgomot).

Vedeți, D-lor, că chiar numai ast-fel pusă cestiunea încă merită atențiunea D-vostre; și fiind-că nu mă induoesc că mă adresez unei Camere eminentemente liberală, vă rog să o discutați și să stabiliți o jurisprudență care să serve în viitor de normă și care să cuprindă ideea adevăratului adevăr.

D. D. A. Sturdza: D-lor deputați, am cerut acum cuvântul pentru închiderea discuțiunii, pentru că m'am rugat mai adineori de D. președinte să mă înscrie și nu 'mi-a dat cuvântul.

D. președinte provisoriu: Erați înscris.

D. D. A. Sturdza: Fiind-că nu am putut avea cuvântul mai înainte ca să pot discuta într'un mod mai larg în privința celor spuse de D. Mortzun, apoi în mod indirect voiū spune acum câte-va cuvinte..

D. președinte provisoriu: Vorbiți numai pentru închidere.

D. D. A. Sturdza: Când am cerut cuvântul, voiam să spun că sunt cu totul de părere ca și D. Voinov, că nu putea D. Mortzun vota de două ori, dar m'a prins mirarea să aud că D. Voinov, punând înainte cestiunea de principiu, conchide la invalidarea alegerii numai pentru faptul că D. Mortzun a fost deja proclamat în colegiul II; cu totă cestiunea de principiu,

alt-fel ar fi cerut validarea. Nu 'l-am înțeles. Ar trebui să avem un principiu bine stabilit, pe care să 'l susținem fără alte considerațiuni, ci numai pur și simplu în interesul legalității.

Eū cred, D-lor, că ar fi periculos dacă s'ar admite sistemul D-lui Mortzun. Nu am să mă ocup de a judeca și cele-alte fapte, și de aceia pe cari a voit să 'l aducă ca copartasi D-sale, pentru că toate acestea nu 'l pot apăra întru nimic pe D-sa, dar am voit numai să spun, și fac apel la colegii mei din județul Tutova că eū și cu alți 5 amici ai mei am fi putut avea fericirea să fim aleși pōte delegați în 70 de comune, ei bine, noi 6 inși am fi adus un contingent de 420 voturi din 70 de comuni, dar ce fel de alegere ar fi această? Acesta este sistemul cea mai periculoasă. Și am ținut să vă rog ca cu nici un chip să nu admiteți asemenea idei eronate. Asemenea sistemă ne-ar aduce la cele mai mari pericole, vă rog deci să închiideți discuțiunea și să invalidați alegerea.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se aprobă.

— Se pun la vot concluziunile raportului și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votanți	128
Maioritate de două treimi	86
Bile albe	91
Bile negre	38

D. președinte provisoriu: Adunarea a primit concluziunile raportului care sunt pentru invalidare. Declar dar vacant colegiul III de Roman.

Acum, să 'mi dați voe, D-lor, să vă comunic formarea biuroului definitiv al onor. Senat.

S'a ales: D. general Ion Em. Florescu, președinte.

D-nii D. G. Rosetti, N. L. Gherasi, G. Mărzescu și C. Boerescu, vice-președinți.

D-nii I. Ciuflea, I. Ciurea, G. Petrescu, C. Daniilescu, T. Mavroneanu, P. Milo și E. Flondor, secretari.

D-nii C. Budișteanu, Gr. Alexandrescu și C. Chintescu, cestori.

Acum trecem la alegerea colēgiului III de Ilfov. D. C. Kogălniceanu are cuvântul.

D. C. Kogălniceanu raportorul secțiunii a șeșea de verificare :

D-lor deputați, din numărul de 15 membri prezenți al secțiunii care a verificat alegerea colēgiului III de Ilfov, cinci au fost pentru validarea și deșce pentru invalidarea acestei alegeri și pentru numirea unei anchete parlamentare.

În contra acestei alegeri s'au adus o multime de contestațiuni, și anume în număr de opt.

Cea d'ânteu este a delegatului Ion Tănșanu (secț. 11, fil. 20) care se plânge că certificatul nu 'l s'a înaintat de către D. Brătescu, care 'l-a ridicat de la registratură, de și se constată din procesul-verbal al delegaților că figurază ca dele-

gat. Președintele biuroului nu 'l-a admis la vot, neputând prezenta delegațiunea.

A doua protestare emană de la D. Anton C. Bacalbașa, candidat, prin care declară că și retrace candidatura față cu ingerințele guvernamentale și bandele de bătăuși, fiind chiar lovit de aceștia. Reclamantul nearătând la care biuroū s'ar fi petrecut aceste ingerințe, s'a pus reclamația la dosar.

Al treilea protest este al D-lui Al. Catargi, pe motivul că D. Negoescu, de și controlor al primăriei, a votat ca delegat.

Pe această protestare președintele a pus rezoluțiunea cum că ea n'a fost dată de cât dupe ce D. Negoescu votase deja.

Al patrulea protest a fost înaintat de către D-nii I. Băltăceanu, preotul B. Scărlătescu, Al. Catargiu și G. Constantinescu prin care susțin:

1) Că în mai multe comune și mai ales în plășile Sabarul, Mostiștea și Oltenița, alegerea de delegați nici nu a avut loc, primarii însuși confecționând listele de delegați, precum se fac forte de a dovedi.

2) Că cărțile alegătorilor direcți nu s'ar fi trimis de către însuși primarul Capitalei, și acesta cu scop de a împedica pe alegătorii direcți, cari formeză clasa inteligentă și mai independentă a acestui colēgiu.

3) Că delegații, asistați de primari, notari și perceptori, au fost duși la locuința D-lui candidat Stănescu, unde sub-prefecții plășilor Sabarul și Oltenița d'impreună cu pomojnucul, au distribuit la cărciuma D-lui Stănescu biletele de votare a candidaților administrativi.

4) Cum că la secțiunea II agenții comunali și bătăușii s'au năpăstuit asupra alegătorilor, bătând pe unii și huiduind pe alții, despre care s'a și adresat o plângere ministerului de interne, care a și dat parola de onōre că vor înceta ori-ce ingerințe; însă cu toate acestea ingerințele ar fi urmat.

Al cincilea protest este al D-lui Eniu Bălteanu, prin care arată că alegătorul direct Stan Niculescu, învățător din Radovanu-Oltenița, dupe ce a votat, a fost dus la secție de un individ ce s'ar fi pretins a fi comisar.

A șeșea protestare, care emană asemenea de la D. Bălteanu, este relativă la năvălirea în sala alegerii a unui mare număr, peste 40 de inși, provocând tumult asurđitor, în cât nu se mai putea nimic auzi—dupe cum — este dis — constatați D-vōstre însuși, adică președintele.

Acı atrag atențiunea onor. Adunării că de și în protest reclamantul se raporteză la însuși mărturia președintelui biuroului, acesta se mărginesce a pune mențiunea: „La dosar” fără a precisa dacă acest fapt fōrte grav, și pentru constatarea căruia reclamantul în însuși protestase se raporteză la mărturia președintelui, fără a precisa, dic, dacă acest fapt alesat s'a petrecut ast-fel sau nu.

Unul din scrutatorii biuroului a făcut următoarea declarațiune:

„Sub-semnatul, preotul Ion Bănescu, am fost ales scrutator în colēgiul III, secțiunea II, și am vėdut neregularități și lucruri cari n'am vėdut de când sunt. Am vėdut un D. agent al D-lor Stănescu și Duca, care lua biletele de la biuroū și le a dat pe ale D-lor Duca și Stănescu, și D. președinte n'a putut face nimic, de órece a dispărut dinaintea noastră fiind scoși pe ferestre. În ziua de Joi, în ajunul alegerii, fiind la D. Stănescu D. sub-prefect de Sabar, a ordonat de a mă bate și țerani nu m'au bătut, căci ceea-ce 'l sfătuam era de a ne întruni și a discuta pe căi legale. Chiar D. Stănescu da drumul alegătorilor în sală în număr de la 40 până la 50.

În urnă erau mai multe bilete cu plic cu tot, cu adresa: Candidatul partidului liberal-conservator.”

Partidul însă liberal-conservator, dupe cum se constată din diarul *Romania*, care este, cum am dice, *Monitorul oficial* al partidului, nu a propus pe nici un candidat pentru acest colēgiu.

Tot aci cred, că e locul de observat că ieri, în secțiune, D. I. Hagi Tudoraki, secretar al biuroului, a declarat că în adevăr mai în tot timpul alegerii un număr însemnat de ómeni se afla în sala ședinței.

A șeștea protestare emană de la D-nii Bălteanu și Mănescu prin care arată că un individ, pe care 'l presupun a fi funcționar, a smuls, chiar în sala ședinței, din mânele delegatului Neagu Fosnășianu biletele ce 'l dăduse președintele, dându-i altele induoite de ale D-lor Duca și Stănescu, și că voind a pune mâna pe acel individ, el ar fi sărit pe o ferēstră din dosul camerei secrete.

Președintele procedând la constatarea acestui fapt, delegatul Neagu Fosnășianu a confirmat faptele alegate de D-nii Bălteanu și Mănescu.

Tot aci se raportă și declarațiunea unui secretar, a preotului Bănescu, că în adevăr în sala ședinței erau nisce ómeni cari luaū biletele din mânele alegătorilor, dându-le altele.

În fine, al 8-lea protest și ultim, a fost înaintat secțiunii de D. Al. Catargiu, pe care vă rog, să 'mi permiteți a vi 'l citi în întregul lui, fiind-că este un complex, pentru a mă exprima ast-fel, de protestări, unele mai grave de cât altele.

Domnule președinte,

Cu adăncă părere de rău mă vėd nevoit a vă ruga să bine-voiți a supune la cunoștința și judecata onor. Adunării a deputaților calcările de lege și gravele ingerințe ale administrației, atât județene cât și a celei comunale din Capitală, cu cari au fost pătate alegerile deputaților colēgiului III de Ilfov.

Iată într'adevăr în totă a lor crudă realitate faptele petrecute la alegerea acestui colēgiu :

Alegerile delegaților în comunele rurale

Pe timpul alegerii delegaților, sub-prefecții cutreerau satele, terorizând pe primari, și dându-le ordine cu liste de persoane anume din București, ce trebuiau să fi numite ca delegați ai comunelor, împănându-se pe plăși câte una sau două persoane de comune cu totul necunoscute sătenilor.

Ast-fel numele de Duc și Stănescu, mai cu seamă, se vede figurând printre delegații mai multor comune, de cari au fost tot-d'a-una străini.

Chiar un prieten al subsemnatului, D. doctor Nikita Andrișanu, s'a pomenit ales delegat al comunei Grecii-Micșunesci, unde nu cunoște pe nimeni, nici că a fost veri-o-dată prin sat, din care cauză, ca bărbat cu demnitate, n'a voit a exercita mandatul de delegat, pe care nu 'l solicita și nici că fusese propus de un prieten din localitate, ci orându-se de administrație al cărei represintant n'a voit să fie.

În cele mai multe comune, alegerea de delegați nici că s'a făcut, pentru că sub-prefecții dăduseră ordine a se ticlui din oficiu mandatele pe numele unor locuitori, cari, mai înainte de toate, trebuiau să nu scie carte.

Iar în comuna în care alegătorii au voit a 'și exprima voința, le-a fost cu neputință a o face din cauza escamotării actului de alegere, cum s'a urmat la Dridu, unde un primar, revocat mai înainte, chiar de actuala administrație, pentru nenumăratele sale abuzuri, a fost menținut anume spre a falsifica alegerea. Precum de asemenea la Fierbinți, unde primarul a dat un mandat de delegat, arendașului Mihail Panaitescu, fără ca acesta să fi intrunit *măcar un vot* la alegere, ceea-ce se poate foarte lesne constata printr-o cercetare la fața locului. Și totă această silnicie s'a consumat, pentru că numitul delegat interpus, avea însărcinarea din partea administrației de a mâna patru comune la alegerea deputaților.

Alegeria delegaților în Capitală

I. O mare parte a cărților de alegători liberate, precum și mățele lor nu poartă subscrierea titularului, ceea-ce dovedește că au fost întrebuițate la vot de persoane interpusse. Ast-fel, în lista manuscrisă de alegătorii votanți, se ved însemnate persoane ce nici că s'au prezentat la vot. Pentru constatarea acestui fapt, alătur pe lângă acesta un număr de două-deci și șapte de cărți de alegători ce au votat, fără ca alegătorii titulari să se fi prezentat la vot.

II. S'au tăiat din matca cărților de alegători o mulțime de cărți, ce au fost date spre votare unor agenți (sergenți de oraș ai primăriei) travestiți în alegători. Dovadă despre acesta sunt șase-spre-dece cărți ce alătur pe lângă acesta, din care se constată că iscăliturile titularilor au fost falsificate de aceeași mână care le-a liberat din *à souche*. De unde rezultă până

la evidentă, că voturile depuse în urnă n'au fost ale alegătorilor însemnați, cari nici că s'au prezentat la vot, căci ce este mai grav dintre acești 16 alegători, sunt persoane cu știință de carte, cari n'au votat, și ale căror iscălituri au fost plastografiate.

III. Pe lista votanților se ved însemnați alegători care au votat, cărora nici că li s'au liberat cărți și nici că s'au prezentat la vot.

IV. Lucru de necreșut, nesațitul administrației a împins lăcomia reușitei până la impietate, făcând să voteze chiar morții, așa sub carta de alegător No. 689, se vede votând alegătorul Ioniță Grigore, încetat din viață în Iulie 1888, și înmormântat la cimitirul S-ta Vineri-Nouă, înregistrat la decese sub No. 3.667; sub carta de alegător No. 34, se vede votând alegătorul Dima Nedea, încetat din viață în Octombrie 1887 și înmormântat la cimitirul Ghencea, înregistrat la decese sub No. 5.066; sub carta No. 145, se vede votând alegătorul Palin Petre Ioan, încetat din viață la Noembrie 1887, și înmormântat la cimitirul Ghencea, înregistrat la decese sub No. 5.553, și alții.

Ceea-ce e mai trist, D-le președinte, este că, aceste fapte s'au săvârșit la biourile electorale din Capitală, presidate de primarul, D. Protopopescu-Pache, și de unele din ajutoarele sale.

V. Cărțile alegătorilor direcți, în număr de peste 400, n'au fost trâmise la comunele rurale, ci reținute sub mâna D-lui Pache, primarul Capitalei, pentru a împiedica pe acești alegători, cari sunt toți cu știință de carte, de a veni la vot, dovadă despre acesta este lista alegătorilor direcți, în cea mai mare parte neînsemnați, de a fi luat parte la vot.

Alegeria deputaților

În președintia alegerii deputaților, ajutoarele sub-prefecturilor, cu primarii, notarii și perceptorii au escortat delegații în bună pază predându-i candidaților administrației, cari 'i au internat în hanuri, împrejurul casei și cărciumei D-lui Stănescu, unul din candidați, unde au fost peste noapte dresați de sub-prefecți, concentrați *ad-hoc* în Capitală, spre a vota pe candidații administrației, înmânându-le și bilete cu numele acelor candidați în plicuri ce purtau pe d'asupra legenda imprimată, că numiții sunt candidații partidului conservator, ceea-ce e un neadevăr într-un cât acest partid n'a proclamat nici un candidat la colegiul III.

În ziua alegerii, dis de dimineață, D. Pache, primarul Capitalei, cu ajutorul său D. Brătescu, urmași de toți agenții poliției comunale, s'au transportat în mijlocul sătenilor, cărora, dupe ce le-au impus să aleagă pe candidații guvernului, 'i-au pornit din casa D-lui Stănescu, escortați de totă droaia agenților administrativi, în cap cu cete de bătași, la localul alegerii din Mântuleasa și au început actul alege-

rei în mijlocul unei adevărate orgii de scandale și de silnicii nelegiuite.

Sub-prefecții, ajutoarele lor, primarii și perceptorii satelor, agenții comunali ai Capitalei, comandați de un funcționar al ministerului de finanțe (care în urma alegerii a fost destituit pentru prea marele exces de zel) mișuiau printre alegători, ațâțând pe bătași asupra celor înduoșiși, cari au fost bătuți, terorizați și isgoniți din localul alegerii.

La un moment dat, desfrul cetelor de bătași a atins culmea, năpustindu-se ca nisce turbați chiar asupra sub-semnatului, care d'abia am putut fi ocrotit de nisce alegători săteni.

Pe lângă cele ce preced, Adunarea va putea lua cunoștință chiar din acta alegerii de o mulțime de neregularități și călcări de lege, săvârșite la această alegere.

Până în ziua de alegere toate faptele expuse aci, s'au adus la cunoștința D-lui ministru de interne, care a făgăduit în mai multe rânduri că va lua măsuri pentru reprimarea acestor ingerințe. De s'ar fi dat ordine în acest sens, faptele constatate dovedesc că ele n'au fost ținute în seamă, nici de administrația județiană, nici de cea comunală a Capitalei. Din potrivă, pare că pe măsura emiterii unor reprimări de sus, desfrul administrației întrunite creștea cu furie pentru nimicirea candidaților independenți prin mijloacele cele mai nedemne. În cât, cu cea mai mare bună-voință, ar fi cu neputință unui om cinstit a susține, că alegerile colegiului III de Ilfov au fost libere și cu atât mai puțin curate.

Supuindu-vă cu cel mai profund respect, cele ce preced, cutez a spera, D-le președinte, că această onor. Adunare a deputaților va înfiera amestecul administrației în alegeri spre a căpătați pe favoriții săi, chiar cu prețul celor mai îndrăznețe călcări de lege; și va dispune ca colegiul III de Ilfov să fie redat liberei expresiunii a voinței sale.

Sunt cu cel mai profund respect, D-le președinte, al D-vostre prea plecat servitor,

Alexandru C. Catargiu.

Delegat al com. Maia, pl. Mostiștei, jud. Ilfov

În adevăr, sunt la dosar veri-o 27 cărți de alegător unde nu se vede nici o semnătură pe dăsele; și mai sunt și protestări de la diferiți alegători cari dic că de și se află trecuți pe listele ținute de secretari, ei însă n'ar fi votat; prin urmare, trebuie să fi votat alții în locul lor. Iată protestele:

1) Subsemnatul Paraschivescu Alexandru, domiciliat în București, suburbia Popa-Tatu, culorea de Verde, strada Ciclopilor No. 20, alegător în colegiul III de Cameră, declar că nu am luat parte la alegere în ziua de 2 Octombrie 1888, ce a avut loc în școala St. Ștefan, Cuibu-cu-Barză, și prin urmare n'am votat și nici

că am veri-o cunoștință despre această alegere;

2) Subsemnatul George Gogu, domiciliat în București, suburbia Popa-Tatu, strada Ciclopilor No. 34, alegător în colegiul III de Cameră, declară că în ziua de 2 Octombrie curent, n'am luat parte la alegerea ce a avut loc în localul școlii St. Ștefan, Cuibu-cu-Barză din culórea de Verde, și prin urmare n'am votat și nici că am veri-o cunoștință despre această alegere;

3) Subsemnatul Popovici Vasile, de profesie precupeț, domiciliat în suburbea Popa-Tatu, strada Fracmazonă No. 29, declară că n'am luat parte la alegerea delegaților colegiului III ce a avut loc în ziua de 2 Octombrie curent, și prin urmare, n'am votat la biuroul de la școala Cuibu-cu-Barză și nici biletul de alegător nu mi s'a adus, sau dat de cine-va.

Afară de aceștia, ale căror declarațiuni am avut onóre să vi le citesc, s'a mai prezentat înaintea secțiunii și un domn Constantinescu, care e trecut ca și când a votat, și cartea lui de alegător e subscrisă cu o cruce, pe când el scie a subscrie. S'a citat înaintea secțiunii, l'am pus de a subscrie, și comparând iscălitura cu cea de pe carte, am constatat cu toții că nu e nici o asemănare.

D. A. Catargiu a adus și acte de deces; din comparațiunea acestor acte și cărțile unor alegători, se constată absolută identitate între densele, și acești morți, nu numai că au votat, dar se ved chiar iscăliți.

Identitatea e completă și în ce privesc numele, locuința și diferite alte împrejurări prin cari ea se poate constata.

În adevăr, din caetele *à souche* pe care le-a prezentat însuși primarul, el vede că din aproape 500 alegători direcți nu au votat cel mult de cât 25. Întrebând pe D. primar, cum se explică această călcare a legii, fiind-că art. 59 din lege dice:

„Indată ce listele au rămas definitive, primarul sau ajutorul sale, va fi dator a da fie cărui alegător, din toate treile colegiuri, o carte constatătoare a calității sale de alegător, în care se va arăta:

1) Colegiul din care face parte; 2) numele și pronumele; 3) etatea; 4) profesiunea și 5) domiciliul.

„Aceste cărți vor fi tipărite, lăsându-se în alb locul pentru a se trece numele, pronumele, vârsta, profesiunea alegătorului; vor purta sigiliul primăriei; vor fi subscrise de primar sau loco-țitorul său și de alegătorul respectiv. În cas când acest din urmă nu va scie a scrie și a citi, această împregiurare se va menționa pe carte și pe originalul listei în dreptul numelui său. Carta acelora cari nu scie a scrie și a citi, va conține semnalimentele persoanei, adică: pe lângă cele-alte inscripțiuni, talia, fața părului și a ochilor, trăsăturile particulare și caracteristice ale alegătorului.”

Și art. 60 dice:

„Nici un alegător nu va fi admis să voteze fără a prezenta cartea sa de alegător.

„Dacă până în ziua convocării colegiului, unul sau mai mulți alegători nu și-au reclamat cărțile, primarul va fi dator, în interval de trei zile, a le remite la domiciliu sub înare de chitanță.”

D. primar al capitalei ne-a declarat pur și simplu că acesta nu s'a făcut, fiind-că nu se făcea nici o dată, și fiind-că ar fi chiar imposibil de a se trimite la 500 alegători cărțile la domiciliu.

D. Pache Protopopescu: Patru-deci și două de miș alegători sunt, nu cincisute.

D. C. Bobeica: D-le raportor, reclamațiunile celor bătuți sunt atașate la dosar, sau sunt la procuror?

D. C. Kogălniceanu: Sunt atașate la dosar.

În secțiunea de verificare punându-se în discuțiune validarea acestei alegeri, D. deputat Burghilea a cerut invalidarea alegerii și numirea unei anchete parlamentare pentru a pedepsi pe vinovați pe temeiul:

1) Că alegerea n'a fost regulată, violându-se art. 60 din legea electorală, netrimitându-se alegătorilor direcți, cărțile de alegători, căci dupe cum se constată din însuși caetul *à souche* adus de primar, din peste cincisute alegători direcți rurali, nu s'au trimis cărțile de cât la veri-o trei-deci;

2) Că au votat alte persoane de cât adevărații alegători;

3) Că au votat chiar morți.

Dupe D. Burghilea, luând cuvântul D. Ioan Lahovari, D-sa a conchis pentru validare, pe temeiul că în cestiuni de lupte politice trebuie făcută o parte mare pasiunii și pe temeiul că cele mai multe fapte alese de reclamanți nu sunt de cât afirmațiuni generale, iar nu fapte precise.

D. Ion Grădișteanu a vorbit pentru invalidare și numirea unei anchete, arătând că alegerea colegiului III este cu totul viciată, fiind-că mai totalitatea alegătorilor direcți n'au luat parte la vot.

Din toate protestările, dice D-sa, rezultă clar, că au fost mari ingerințe, și că ingerințele electorale nu se pot constata prin acte legalisate, ci membrii secțiunii verificătoare trebuie să judece ca nisce jurați, dupe convingere.

În fine, sub-semnatul, a vorbit asemenea pentru invalidare și numirea unei anchete, pe motivul că nu se poate explica de cât printr'un întreg sistem de ingerințe, fenomenal, straniu, de a vedea că tocmai în districtul Capitalei, contrar cu ce s'a petrecut în cele-alte districte, unde colegiul al III-lea și mai ales alegătorii direcți, preoții și învățătorii au dat semne vădite de viață, când era pe tapet o cestiune atât de gravă pentru clasele rurale, ca cestiunea pământului și a îmbunătățirii sôrtei clerului, este, dic, de mirat că tocmai în districtul Capitalei preoții și

învățătorii să se fi abținut de la vot.

Cu atât mai mult, că prin venirea lor la vot, fie-care alegător direct, prin influența sa, ar fi mai câștigat și câte veri-unul sau două delegați, ast-lei, în cât fața lucrurilor s'ar fi schimbat cu totul.

D. Oroveanu propunând numirea simplă a unei anchete, punându-se această propunere la vot, ea a fost respinsă, toți membrii preinți fiind contra acestei propuneri, afară de D. Oroveanu însuși.

Punându-se invalidarea la vot, au votat pentru 10, contra 4 și o abținere.

Au votat pentru:

D-nii I. Grădișteanu, C. Datculescu, Iorgu Softa, C. Ghișescu, G. Măcărescu, C. Kogălniceanu, T. Calimachi, G. Burghilea, I. Văsescu, G. E. Lahovari.

Au votat contra:

D-nii I. Lahovari, C. Pariano, C. Bădulescu, C. M. Stroiță.

D. Oroveanu s'a abținut.

Prin urmare, secțiunea a invalidat cu majoritate alegerea col. III de Ilfov.

Dupe acesta s'a pus la vot și propunerea de a se numi o anchetă parlamentară pentru a afla pe agenții administrativi vinovați spre a fi pedepsiți.

Au votat pentru numirea anchetei, și anume:

D-nii I. Grădișteanu, C. Datculescu, Iorgu Softa, C. Ghișescu, G. Măcărescu, C. Kogălniceanu, T. Calimachi, G. Burghilea, I. Văsescu, G. Lahovari.

Au votat contra:

D-nii C. M. Stroiță, C. Pariano, C. Bădulescu.

D. I. Lahovari și Iosif Oroveanu s'au abținut.

D. președinte provisoriu: Discuțiunea este deschisă.

D. Epureanu are cuvântul.

D. I. M. K. Epureanu: D-lor, femeia lui Cesar nu trebuie să fie bănuită! Iată, D-lor, cugetarea care m'a împins să iau cuvântul în această împregiurare, căci, n'ași dori și nici nu trebuie să apese asupra capului veri-unuia din noi, dar mai cu seamă asupra majorității Camerei, asupra partidului liberal-conservator, măcar un minut, bănuiala că ar fi putut să lase să intre în acest Parlament pe unul din membrii săi, fără să fi fost expresiunea simțimentelor, expresiunea dorințelor și a intereselor țerei.

Nu sciu, D-lor deputați, până la ce punct sunt întemeiate toate acușățiunile, ce a adus D. Alexandru Catargiu contra alegerii de față, și nici nu suntem ținuți de a scie acesta, pe cât timp nu se vor aduce aci în public dovezi pipăite, neduioase, despre temeinicia lor; căci, în adevăr, nici eu, nici unul din D-vóstre, nu suntem aci acuatori sau apărători ai nimănui, ci nisce judecători, nisce adevărați jurați; și în această calitate trebuie prin anticipațiune să ne desbrăcăm de ori-ce prejudecată, de ori-ce spirit de partid; trebuie să lăsăm la o parte și preferințele și antipatiile noastre și să avem înaintea o-

chilor noștri numai o singură țintă: descoperirea adevărului; un singur ideal: dreptatea.

D-lor deputați, mulți dintre noi am aprobat, a priori, verdictul secțiunii VI de verificare și vă mărturisesc că și eu, care am asistat la una din desbaterile acestei secțiunii relativă la alegerea colegiului III de Ilfov, am inclinat spre această părere; însă mai în urmă mi-am dis: ore nu este mai bine să nu ne pripim? Ore nu este mai bine ca, înainte de a ne pronunța în ședință publică, să cumpănim bine dovețile și ale unora și ale altora, și ale acușățiunii și ale apărării, și să ne pronunțăm în deplină cunoștință de cauză, dupe ce se va face mai multă lumină, și acesta mai cu seamă față cu acușățiunile grave ce s'au adus de D. Alexandru Catargiu?

Prin urmare, conchid din capul locului, și vă voi arăta pentru ce, la suspendarea alegerii și la numirea unei prealabile anchete parlamentare. Cred că această soluțiune este mai nemerită pentru toți, atât pentru noi, cât și pentru acușăți, cât și pentru apărare; căci, în adevăr, noi ne vom putea lămuri mai bine; acușățiunea va putea mai bine stabili acușările ei, și apărarea probele sale de descărcare de acuzarea ce i se aduce.

Acastă anchetă parlamentară se impune mai cu seamă, fiind-că s'au adus acușățiuni în contra primarului orașului București, a Capitalei țerei, și este de demnitate să nu stea la locul înalt la care a fost ridicat, în câtă vreme nu se va șterge cea mai mică umbră de bănuială de pe capul său.

Și de ce ne-am grăbi? Căci, în definitiv, în ce s'ar schimba situațiunea D-lor Duca și Stănescu prin amânarea ce propunem? Ni se va dice că D-lor se găsesc astăzi într-o pozițiune displăcută, având spada lui Damocles spânzurată d'asupra capetelor lor. Dar mi se pare că și D-lor vor fi mulțumiți, dacă li se va putea purifica alegerea.

Apoi, D-lor deputați, ore, ceea ce propunem, nu se întemplă în toate zilele? Ore, nu stau adesea-ori acușăți din cel mai inocent timp îndelungat în prevențiune? Am ore nevoie să vă dau multe exemple întru această? Nu avem de cât să ne amintim cum au stat în prevențiune nenorociții alegători de la Galați, nenorociții tineri de la Vâlcea! Dar! De ce să mai recurgem la asemenea exemple? Există aci un interes mare, un principiu superior: triumful adevărului, înaintea căruia veri-ce alte considerațiuni trebuie să dispară!

Întrebarea, care trebuie s'o facem însă, înainte de toate, este: Există sau nu indicii suficiente, cari să motiveze numirea unei anchete parlamentare? Mi se pare că da. Să vedem mai întâiu candidații în prezență. De o parte avem pe D. Alexandru Catargiu de obște cunoscut în București, fost prefect de Ilfov, fost de patru ori în Ilfov consilier județian, și în nenumărate

rënduri primar a unei comune a acestui județ, a comunei Maia, unde, pe lângă funcțiunea de primar, mai e și sentinela neadormită a mormântului nemuritorului Barbu Catargiu! De altă parte, avem alți doi omeni — de sigur foarte onorabili — pe D-nii Duca și Stănescu, dar să mi permită a le spune că D-lor nu sunt așa de cunoscuți în județ. (Întreruperi, sgomot); în tot cazul, n'au jucat rolul D-lui Alexandru Catargiu!

Ast-fel fiind împregiurările, D-lor deputați, e probabil, vă întreb, ca în o stare normală de lucruri, alegătorii fiind lăsați să voteze în deplină libertate, e probabil ca ei să se fi pronunțat în favoarea celor doi de pe urmă candidați și încă în ce mod, dând sute de voturi D-lor Stănescu și Duca și d'abia 160 D-lui Alexandru Catargiu?

Mi se pare, D-lor, că ne găsim înaintea unei adevărate enigme și cred, că e de interesul tuturilor, ca această enigmă să se deslege cu o oră mai înainte. Dar, mi se va dice poate, că acesta e o simplă alegațiune, iar nu un argument serios, pentru că să motiveze numirea unei anchete. De sigur, D-lor, că n'ar fi suficient acest fapt, dacă ar fi izolat, dacă acest fapt n'ar fi coroborat prin multe alte fapte cu desăvârșire probate.

D. Alexandru Catargiu, în protestul D-sale, dice, între altele, că plășile ar fi fost împănate cu una, ori două persoane, cu totul necunoscute de săteni.

În tot-d'a-una m'am ridicat contra acestui sistem; chiar mie mi s'a întâmplat, iarna trecută în Tutova, să văd eșind ca delegați persoane cu totul necunoscute comunelor; colegii mei din Tutova pot afirma acesta.

Pe fie-care și, D-lor, vorbim de democrație și de moralizarea poporului de jos; se poate însă, vă întreb, moraliza acest popor, când i se dă de sus o direcțiune așa de greșită? Prin urmare, dacă aceste fapte s'ar adevăra, ar fi cu desăvârșire blamabile.

D. A. Catargiu aduce o a doua acușățiune, acesta e mai gravă: că în cele mai multe comune, alegerea de delegați nici că s'a făcut; sub-prefecții dedeseră ordine să se numescă din oficiu delegați. Eu nu cred că am putea trece cu ușurință peste nisce acușări așa de grave.

În tot cazul, dacă cele alecate de D. Catargiu sunt sau nu adevărate, acesta nu se poate stabili de cât prin o anchetă.

În al treilea rând, D. Catargiu se plânge că ar fi luat parte la vot și ar fi fost aleși delegați omeni, cari n'ar fi întrunit nici un vot; și aci citéză faptul arendașului Panaitescu. Mi se pare că, dacă n'ar fi de cât acest fapt izolat, încă ar merita să atragă atențiunea D-vostre!

Dar unul din argumentele cele mai importante, care militéză în favoarea opiniunii, ce am avut onoarea să emit înaintea D-vostre, e modul cum s'a făcut votarea.

Șițiți cu toții că, înainte d'a vota, ale-

gătorul, care voiesce să și exprime voința, se duce la primărie, ia o carte, subscris în registrul à souche și tot de o-dată și pe cartea de alegător. Legea cere, când alegătorul nu știe să scrie sau să citească, ca atunci să se trecă pe cartea de alegător și în registrul à souche și semnalementele sale. Făcutu-s'a acest lucru în alegerea de față? În alegerea de față, D. raportor a adus, și am aci chiar însuși, mai multe cărți de alegător, unde se vede în mod incontestabil că nu s'au luat semnalementele alegătorilor și care nici nu sunt subscrise de dênșii, și cu toate acestea, dacă examinați lista ținută de secretari la biuroū, veți constata că acești alegători au luat parte la vot, și în atari împregiurări, cine poate, când are a face mai cu seamă cu sute de alegători, să constate, să dovedescă identitatea alegătorilor ce au luat parte la alegere?

Și ceea ce agraveză faptul, este că, au luat parte la vot alegătorii, fără ca președintele să constate participarea lor prin tăierea colțului biletului!

D-lor deputați, precum a dis D. raportor, unul din motivele, cari au îndemnat pe secțiune a invalida această alegere, a fost că nu s'a distribuit cărțile de alegători printre alegătorii direcții rurali, și sunt peste 500 de alegători în această categorie. De acolo provine abținerea lor în un număr așa de însemnat. Firesce că acest fapt e cu totul straniu. Cum? Când cestiuni așa însemnate sunt la ordinea zilei; când chiar în județul Ilfov, ca și în alte județe, s'a resculat populațiunea rurală din cauza cestiunii agrare; când știți că tot clerul e în ferbere și cere pe fie-care și... cere, dar cere până astăzi în zadar, din nenorocire, să i se amelioreze sorta; când sunt așa cestiuni mari la ordinea zilei, e firesc lucru că în județul Ilfov aproape întregul corp învățătoresc, aproape întregul corp clerical să se abție de la vot, pe când se poate vedea, din examinarea dosarelor alegerilor din cele-alte județe, că atât învățătorii rurali, cât și preoții sătesci, au participat la vot în număr foarte mare?

Prin urmare, această abținere din partea alegătorilor direcții, nu poate să fie primită de cât sub beneficiu de inventariu, așa că și din acest punct de vedere se impune o anchetă parlamentară, căci și aci ne găsim înaintea unei enigme de deslegat.

Dar acușățiunea cea mai gravă, aceea, care încoronéză pe toate cele-alte, e că au luat parte la vot și morții. Sărmanii! Le albiseră deja oșele în mormintele lor, și de o-dată s'au ridicat din ele ca nisce sfinți Lazări! Și pentru ce? Pentru că era țara în pericol? Fiind-că se agita o cestiune mare? Nu! Ci pentru a alege pe D. Ioniță Stănescu!

D-lor deputați, dacă nu ar fi de cât numai acest fapt, el singur ar fi suficient pentru a motiva o anchetă parlamentară. Nu numai atât! Dupe toate dovețile ce

am adus, dupe toate arătările mele și din raport, am putea chiar a priori să invalidăm această alegere ! Cu toate acestea, eu vreau să fiu mai liberal și mă mărginesc de o cam-dată, atât în interesul administrației comunale și județene, cât și în interesul D-lor Duca și Stănescu, mă mărginesc a vă cere numai numirea unei anchete parlamentare prealabilă, pentru ca și o parte și cea-altă să și aibă poziținea clarificată, prin cercetarea și constatarea faptelor, și numai dupe ce vom avea înaintea noastră acea anchetă, numai atunci să ne dăm verdictul în deplină cunoștință de cauză și cu totă nepărtinirea.

D. președinte provisoriu : Sunt cinci ore. Consult Adunarea dacă voesce să prelungească ședința.

D. C. Bobelca : Prelungirea ședinții se face cu două treimi.

D. președinte provisoriu : O scim.

— Adunarea încuviințează, cu majoritate de două treimi prelungirea ședinței peste ora 5.

D. Em. Pache Protopopescu : D-lor deputați, atât D. raportor Kogălniceanu cât și D. Epureanu vă cer să faceți a se suspenda d'asupra capului meu sabia lui Damocles. Eu vă rog ca astă-seră să mă judecați și să mă executați, dacă veți recunoșce că sunt culpabil.

Voi fi foarte scurt și nu voi abuza de înalta D-văstre bună-voință, căci recunosc că mi-ați aratat buna-voință votând prelungirea ședinței.

D-lor, sunt acusat că am făcut ingerinți în alegeri. Iată acușatiunea cea mare pe care mi-a atribuit-o onor. D. N. Ionescu și D. M. Kogălniceanu mai dăună-ți, ca și astă-ți, D. Kogălniceanu fiul, în calitate de raportor, iar D. Epureanu prin discursul ce l-a ținut acum ; dar D-lor ar fi fost mai logic și mai consecinți, dacă cereau să se invalideze toate colegiile de Ilfov. Toți, D-lor, trebuia să se înscrie în fals în contra alegerii colegiului I și al II, cum au făcut pentru al III de Cameră, dupe cererea D-lui A. Catargiu.

Dacă în adevăr, am fost marele elector, cum dicea D. Kogălniceanu, de *Brandenburg*, fără să știe socoteli că electorul de Brandenburg nu alegea deputați de Cameră, ci împărați, (ilaritate) apoi atunci, trebuia să ceră invalidarea tuturilor colegiilor din județul Ilfov, iar nu numai al colegiului III. În cele alte colegii poți așa fi avut mai mult interes să ingerez, de cât în colegiul al III ; dacă se presupune că am făcut ingerințe pentru alegerea altor deputați, de sigur că pentru alegerea mea așa fi avut mai mult interes să fac ingerințe.

Nu înțeleg, cum fac ingerinți pentru D. Duca și Ioniță Stănescu și pentru mine să nu fac. Mai cu seamă D-lor, de unde au început alegerile ? De la colegiul I, și ca să ajungă la colegiul al III ; a trebuit să treacă colegiul al II ; ei bine, unde sunt ingerințele de la colegiul I și al II ? S'a

dis că am ingerat și am făcut toate infamiile în colegiul al III ; apoi pentru ce nu s'au ridicat voci ca să arate că am făcut ingerinți și la colegiul al II, unde s'au ales 9 deputați, și dice că am făcut ingerinți la colegiul al III ; unde se aleg numai doi deputați ; dar ce importanță au doi deputați în raport cu noștri ? Și dacă vom lua și pe cei de la colegiul I, fac 14, prin urmare, vă întreb, ce importanță au doi, în raport cu noștri și cu 14 ?

Și dacă n'am făcut ingerinți în colegiul I și al II, cum am făcut manopere în colegiul al III ? Se dice că am influențat asupra delegaților țărani ! Dar ce autoritate am eu asupra țeranilor ?

Cu dosarul alegerii în mână demonstrez că la biuroul de la primărie, acolo unde votează delegați din capitală, acolo tocmai a intrunit D. A. Catargiu voturi mai multe. Apoi dacă faptele sunt așa, cum poate cineva să dică că am influențat, (murmure) într'u atâta în cât chiar țeranii să i supui mie ?

Să venim la fapte, D-lor, cari sunt acușatiunile capitale ce se îndreptăză în contra mea ? Primarul Capitalei este neglijent. Fărte bine, dacă sunt geglilent, rugați pe primul ministru să mă revoce, eu sunt gata să mi dau demisiunea la cea întâia invitațiune care mi se va face, căci eu n'am venit la primărie pentru satisfacerea orgoliului meu, nici pentru a trage profit, ci am venit ca să fac un serviciu de cetățen, partidului liberal-conservator ; dacă acest partid liberal-conservator se va pronunța contra mea nu are nevoie să mă acuse, eu singur mă voi duce, și mă voi duce chiar înaintea juraților dacă va voi, dar nu pentru că am ingerat în alegeri, pot merita desaprobară pentru alte cauze.

Lipsa mijloacelor mă face să nu mi pot îndeplini cum doresce inima mea promisiunea care am dat-o alegătorilor mei, și sub raportul acesta mă pun sub judecata cetățenilor că sunt vinovat, de a nu fi putut aduce la îndeplinire toate făgăduelile cari le-am dat ; voința nu mi lipsesce, ci mijlocele de a satisface nevoile.

Dacă am fost în stare, precum se pretinde, ca să influențez 42.000 de alegători, apoi poate voi fi în stare să pot influența și asupra unui număr mărginit de jurați, dacă mă veți trimite înaintea lor pentru delictul imaginar de ingerință.

D. Oroveanu, D-lor, este în măsură să vă spună până la ce punct pot influența asupra cetățenilor cari compun lista juraților.

Eu nu am fost apărătorul D-sale înaintea juraților, dar am compătimit pentru suferințele sale, și poate să vă spună, până la ce punct am putut influența pe acei cetățeni, cari venind ca jurați i-au recunoscut inocența ; Am pledat cauza D-sale din om în om, din cetățen în cetățen, și când va fi vorba de cauza mea, de sigur că o vom pleda tot așa ca și pe a

D-sale, fiind-că pe nedrept sunt acusat. (Aplause).

Dacă dar pot scăpa lesne de jurați, cari vor fi cel puțin în majoritate din alegătorii mei, de ce să nu mă judecați D-văstre, reprezentanții țerei ? În adevăr, n'am putut distribui 42.000 cărți alegătorilor înscriși în București ; da, numărul alegătorilor pentru Cameră, Senat și comună trece peste 42.000 și tuturilor acestora trebuia să le dau cărți de alegător în termen de trei zile de la data decretului de convocare pentru alegere.

Acum fiind că nu este în cestiune alegerea colegiului I și II, vom vorbi numai despre alegerea colegiului III ; aci sunt 8349 de alegători și trebuia să le distribuim cărțile în trei zile, căci așa dice legea ; și rău face D. raportor când citește numai un articol și nu citește totă legea, *incivile est judicare nisi tota lege perspecta...* (Intreruperi). Era mai bine să citiți totă legea relativă, D-le raportor.

O voce : Inviați morții !

D. Em. Pache-Protopopescu : Vă voi arăta cine înviază morții. (Intreruperi).

O voce : D. Brătianu îngropa pe cei vii.

D. Em. Pache-Protopopescu : Iată ce dice art. 62 din legea electorală :

„Când alegerile se fac în mai multe secțiuni — cum se face în București — primarul va pregăti pentru fie-care secțiune câte un registru *à souche* și va delega câte un impiecat comunal pentru fie-care despărțire ca să libereze cărțile celor cari nu le vor fi posedând.“

Acesta este articolul care spune ce trebuie să fac ; cel-alt articol, care spune că trebuie să le impart în trei zile, este un articol care se poate aplica la cele mai multe comune, la generalitatea comunelor iar nu la excepțiune, cum este capitala București ; aci nu se pot împărți 22.000 cărți de alegător în trei zile. Desfid pe ori-cine să spună că se poate face acesta, mai ales dupe împărțirea altor atâtea două decimii de mil de cărți de alegători comunali. Nu uitați, D-lor, că am avut a face și cu alegerile pentru consiliul comunal și cu alegerile pentru Cameră și Senat, și de aceea s'a dis că sunt marele elector, fiind că am fost ales și la Cameră și la comună ; pentru că am avut onore de a fi ales și într'un loc și într'altul, văd că sunt pismuit. Dacă sciam că va fi așa, vă declar că renunțam de a face politică.

Ce se mai dice D-lor ? Se mai dice, nu numai că n'am împărțit cărțile electorali, dar că am omis de a înscrie în dosul cărților fisiognomia alegătorilor. Așa s'a întâmplat pentru veri-o două-deci de cărți de alegători indirecti.

Ia să vedem la Prahova, cum s'au petrecut lucrurile, căci acolo ați validat alegerea făcută în persoana D-lui Dobrescu ; și nu numai aci dar chiar în întreaga țară.

N'am audiat dicându-se nimic în contra cărților incomplete din colegiul III și a și voi să scim dacă toate cărțile electo-

rall din totă țera au fost distribuite și prevădute pe partea opusă cu descrierea fiziognomiei alegătorilor.

Voci : Pretutindenii ca și la Bucuresci s'a urmat.

D. Em. P. Protopopescu : De o camdată, D-lor, unul din amicii mei, D. maior Homoriceanu din Ploesci, auzind că sunt pus pe seletă și că am să fiu restiguit pentru această, s'a dus la primăria Ploesci și a cerut un certificat prin care să i se arate modul cum s'a împărțit acolo cărțile de alegător și iată ceea ce i s'a dat :

„Conform cererei făcută de D. maior C. N. Homoriceanu, prin hârtia registrată la No. 6.824, se certifică de noi că cărțile tuturor alegătorilor înscrise în listele electorale ale colegiului I, II și III de deputați și I și II de senatori, parte s'a distribuit prin poliția administrativă înainte de ziua alegerilor, iar parte le-au primit a'a dreptul alegătorii în ziua de votare.

„Cât privește însă dacă pe cărțile acestor alegători, cari n'a știut citi și scrie s'a trecut sau nu pe contra pagină signalimentele lor, această dupe afirmațiunea copiştilor, cari au fost însărcinați cu distribuirea lor, la parte sau trecut, iar la parte nu“.

Deci cărțile de alegător au fost împărțite de către copiştili primăriei în ziua alegerilor, adică acolo s'a făcut tot așa cum am făcut și eu aici.

Dar se dice că la o parte din alegători nu s'a trecut semnalimentele lor în dosul cărților de alegere. Apoi și la Ploesci s'a întâmplat aceea ce s'a întâmplat și aci. Eu am însărcinat pe copiştili primăriei să împartă cărțile și să scrie în dosul lor semnalimentele alegătorilor; ei bine, unii din copiştili, cari au fost mai diligenți au scris, iar alții, cari au fost mai puțin diligenți, nu au scris. Și apoi, D-lor, să fi fost toți copiştili nisce copiştili din cei mai diligenți din lume, totuși nu era cu putință să scrie semnalimentele tuturor alegătorilor, în zilele de alegeri, pentru că fie-care alegător stăruiește să 'și ia cartea sa cu un minut mai curând.

Cu toate acestea, care e rezultatul acestor operațiuni așa de neregulate ?

S'a ales delegații.

Cine sunt acei delegați ? Sunt toți partizanii ai partidului liberal-conservator în număr de 160.

Ei bine, acești delegați în număr de 160, cum au votat ?

Au votat 108 la biuroul central pentru D. Alexandru Catargi, și pentru că nu au votat și alții, D-sa se scolară acum în contra acestor delegați și dice că nu au fost bine aleși.

Se face mare cas că au votat trei morți ? Mai întâiu, cu iertăciune, că nu sunt trei, ci numai doi, (ilaritate). Nu am obiceiul de a tăgădui adevărul. Este adevărat că nu s'a prezentat nici un certificat de la oficerul stărei civile. Eu singur însă am cercetat registrele și am declarat că

doi erori de persoane s'a făcut, din patru mi votanți. Adevărul așa este. Dar cine s'a prezentat la vot ? Cine era interesat să substitue aceste două persoane ? Eu, personal ? Veri-unul din amicii mei ? Sau D. Al. Catargiu împreună cu cei-alți doi candidați ? Apoi dovediți că au votat în locul celor doi morți, ómenii propuși de D. Duca sau Stănescu ? Nu, și cum s'a petrecut lucrurile ? Cu deca zile înainte alegerii delegaților, nu se scia cine erau candidații, și așa se explică lucrul, de ce a fost la alegerea delegaților o singură listă, comună partidului liberal-conservator. Dacă D. Al. Catargiu era în contra acestei liste, era neapărat să 'și facă o contra-listă. Unde este acea contra-listă ? Eu era să fac contra-listă ? S'a dus D-sa să ceară de la alegătorii din Bucuresci să 'și dea voturile pentru alți delegați partizanii ai D-sale ? Din contră, agenții D-sale electorali au făcut propagandă pentru alegerea partizanilor partidului liberal-conservator, fiind cointeresati.

De ce dar, când D. Catargiu vede că 108 și mai bine voturi ale acestor delegați aleși, s'a dat în favoarea D-sale, la biuroul central, unde este marele inconvenient, în cât să se facă gaură în cer, să se dea în judecată primarul din Bucuresci ? Și pentru ce ? Pentru că au votat trei morți ? Dar 30 de morți dacă ar fi fost substituiți, tot nu însemna nimic din 8.000 și mai bine de alegători. (Aplause, ilaritate).

Toate acestea, D-lor, nu influențează întru nimic validitatea alegerii. Cine poate să facă cercetare minuțioasă dacă toți câți votează în colegiul III trăesc ? Cine, de cât acela, care are interesul de a se pregăti, adică candidatul ?

De sigur, că un candidat abil poate fi interesat să facă a se substitui cine-va în locul unui mort și cum numai singur scie această dacă este ales tace, iar dacă nu, se ridică și face gaură în cer. Óre sistema această poate fi ea încurajată ? Ar fi să se dea în mâna orî-cărui adversar o armă periculoasă, dacă s'ar admite invalidarea alegerilor, pe'motiv că a votat doi morți din 4 mi.

Votul a doi morți, n'are cea mai mică influență asupra rezultatului votului. Dacă chiar colectivisti n'a îndrăsnit să 'și pună candidați; evident este că curentul era tare în opinia publică. De ce D. Catargiu n'a bine-voit să-'și pue lista D-lui la delegați ? De sigur, fiind-că propușii erau agreeți de D-sa. Numai la roșu s'a vădut o listă de delegați tipărită, depusă în urnă nu știu de cine, în un singur exemplar.

Văd, că D. raportor, mă face răspundător de tot ce s'a petrecut în județ.

Ei bine, numai în capitală alegerea delegaților s'a împărțit în 11 secțiuni; eu n'am putut presida de cât la o secțiune; nu puteți atribui că cei-alți consilieri cari au presidat alegerea la 10 secțiuni au fost

ómenii mei. D. Catargiu cu totă dorința ce are de a mă prinde, nu poate să aibă această satisfacțiune, căci repet, nu eu am presidat la toate secțiunile, ci alți consilieri comunali.

S'a putut întâmpla din greșala copistului ca o cartă eliberată lui Ion Constantinescu din cutare suburbie, în loc de a se scrie adevărata lui profesie, să se scrie muncitor, calitate tot a unui Ion Constantinescu din altă suburbie, apoi acesta este un cas de invalidate. Apoi, chiar agentul electoral al D-lui Catargiu, cunoscutul Leonti Constantinescu care a umblat la drépta și la stânga pentru alegerea de delegați; el chiar să se fi prezentat la biuroș cerând cartă, și copistul vădend că un Ion Constantin din mahalaua Vlădica este muncitor, i-a dat cartă fără a-l pune să subscrie; óre această omisiune care nu poate avea nici un efect, când votul a fost unanim în acea secție de delegați ca pretutindenii, poate influența întru ceva alegerea deputaților făcută osebit dupe deca zile ?

Înțeleg, să se fi comis o neregularitate de copist, să fi făcut o omisiune, două, 22, 99, 100, 500, câte poștiți, dar, sunt trei, patru mi aproape cari au luat parte la alegerea delegaților în Bucuresci.

Apoi, în ce poate să influențeze un vot sau 5, 7, 9, câte voiți, asupra rezultatului voinței a 3.000—4.000 ?

Apoi, D-vóstre, cari lucrați dupe majoritate, voiți să supuneți majorității voința minorității, voiți ca câte-va neregularități parțiale și fără consecințe să influențeze asupra alegerilor întregi ? Câte raporturi nu s'a citit aici, arătând neregularități petrecute ? E absolut imposibil, D-lor, ca alegerile de delegați la câte-și 11 secțiuni să nu se strecore o mică neobservare sau omisiune. Unde vedeți D-vótre însă, din toate acestea reeșind că eu am fost marele elector, că eu am votat pentru toți ? (Sgomot, nu se aude....)

V'am demonstrat că a fost o singură listă la alegerea de delegați; n'a fost listă oposită, proprie a D-lui Catargiu; ce interes aveam dar a nu urma conform legii, ce zor avem să substitui alegători. (Sgomot).

Mă acasă că eu m'am dus în diminéța zilei de alegeri la Ioniță Stănescu acasă. Dar cine e, D-lor, acest Stănescu, la care astă-zi unii se uită cu oróre, pe când până ieri, alaltăieri 'i strängeau, mâna cu căldură ? Stănescu e acel proprietar mare de la gura oborului, negustor onorabil, care de 12 ani lucrează în politică alături cu noi, la toate întrunirile noastre publice; el e acela care a suferit lovituri și arestări (mare ilaritate).

Pe când D. Kogălniceanu vorbea la întrunirea de la Bosel, cine 'i a adus cea mai mare parte din alegători. D. Kogălniceanu a fost fórte viu aplaudat atunci dar printre cei cari 'l-au aplaudau era Stănescu cu rudele lui, cu amicii lui (mare

ilaritate), acei cari au relații de afaceri în obor și în piață.

Acest Stănescu e acela care la binele public a contribuit cu mult puțin ce avea; e acela care a participat împreună cu noi la banchetul oferit D-lui Vernescu, banchet la care a luat parte și D. N. Ionescu; acolo D. Ionescu stringea mâna lui Stănescu, pentru că era din acei mulți la număr care l-a aplaudat și striga ura D-lui Nicolae Ionescu (sgomot, mare ilaritate).

Astăzi nu mai e bun Stănescu, fiindcă am ajuns unde doream; apoi nu se face politică ast-fel; alegătorul ține seamă de sacrificiile făcute pentru triumful ideilor și răsplătesce cu onoare sacrificiile fie-cui. Se știe că, dupe intrarea de la Orfeu, parte din public fu împins spre Palat, și eu însumi, vedând tendința gendarmilor, am recomandat D-lui Stănescu să se ducă la ușa Palatului și să impiedice publicul de a nu intra pe scările palatului. Acolo făcându-și datoria de bun cetățean, impiedicând publicul de a se urca pe scări, măcar că gendarmii l-au gonit, puțin a lipsit ca Stănescu să și piardă viața, căci un glonț de revolver a trecut pe lângă densusul. Astăzi un asemenea om avea nevoie să fie ales de ai săi prin ingerințe?! Vă voi demonstra cum în privința țeranilor D. Stănescu a lucrat în mod onorabil așa cum trebuie să lucreze un devotat al unui partid care se respectă.

Dar dupe întâmplarea de la Palat cine a fost arestat? El cu Florea Ionescu, cu frații lui și amicii lor. M'am dus eu de l-am scos de la închisoare dupe ce au suferit maltratare două zile și două nopți.

În mișcarea țeranilor, el a fost care s'a oferit să se ducă din sat în sat, să intervie pe lângă țeranii cunoscuți de el să se liniștescă. El a explicat țeranilor cum că acei cari l-au îndemnat la turburări nu sunt bine-voitorii pentru țără. El a recomandat țeranilor să aibă încredere în noul guvern, și astăzi pretindeți că s'au ales prin ingerințe? Ei D-lor, pot dice cu drept: El m'a ales pe mine, iar eu l-am ales pe densusul (aplaude). Și astăzi drept răsplăta ce l'au diceți: Stați la ușa Camerei cum ai stat până acum. Ei bine, D-lor, nu e drept ceea-ce voiți D-vostre să faceți.

Se cuvine altă sortă lui Stănescu de cât aceea care l'au dat D. Epureanu: să stea ca acusat în prevenție, acceptând sentința, pentru că ancheta nu însemnă alt-ceva de cât instrucțiune și sentința nu poate fi de cât ordonanța de *non lieu* sau depunere sub acuzare. Nu cred că merită acest luptător asemenea răsplătire din partea liberalilor, fiindcă alături cu toți liberalii el a luptat și a fost gata să și pună viața și averea lui în pericol, pentru triumful ideilor sănătoase ce cu toți am propagat. Acum, D-lor, să explic pentru ce m'am dus la Stănescu a casă.

M'am dus pentru că peste noapte, în ajunul alegerii, s'a prezentat la Stănescu o

persoană pe care nu voiți să o numesc, și în numele meu l'au dat: părerea D-lui Pake e să se scotă din listă D. Duca și să pună pe D. Catargiu.

M'am dus, când am aflat de acesta, și l'am spus că nu sunt acestea vorbele mele și a trebuit să mă duc pentru că alt-fel aș fi călcat hotărârea comitetului partidului liberal conservator, care n'a fost de părere a susține și publica candidații la colegiul III.

N'am voit să las să planeze asupra'mi idea de a fi dispus eu alt-fel în afară de comitet.

Iată pentru ce m'am dus la Stănescu a casă.

Dar, D-lor, cum aș fi putut eu să ingerez? Ce, ore depind țeranii de mine? Și apoi în definitiv, unde este culpa? Mă opresce pe mine legea ca primar să fac politică? Dacă m'ar opri, n'ar trebui să fiu eu aci și să particip la alegeri cu drept de alegător și cu drept de a fi ales, ori dacă legea m'permite să fiu ales în colegiul I ca și în colegiul III, recunoșce că am dreptul de a face politică și a fi ales. Înțeleg să nu fac presunții abusând de pozițiunea ce m'ă dă calitatea mea de primar. Bine-voii a m'arăta pe cine a bătut veri un agent comunal? Cui i s'a făcut cea mai mică vexațiune? Cui i s'a făcut măcar un proces-verbal de contravențiune în vederea alegerilor? Se vorbește mereu de bătăuși, unde sunt? Cum se numesc ei? Să vă spun eu cine l'au pus în spaimă pe D. Catargiu. D-sa s'a dus la Mântuleasa și acolo a dat țeranilor; ce mergeți boilor cu sub prefectul dupe voi ca fiind la jug? Țeranii s'au supărat și n'au făcut D-lui Catargiu o bună primire. Dacă D. Al. Catargiu a făcut așa, prea rău a făcut, fiindcă, cel puțin în ziua de alegeri, candidatul trebuie să vorbescă mai cu amabilitate alegătorilor. (Ilaritate).

S'a vorbit de un funcționar care s'a introdus în sală pe ferestră. Să las că această aserțiune nu poate să fie veridică, pentru că ferestrele erau închise pe dinăuntru, dar eu chiar am întrebat pe președintele secțiunii, D. Mavrodin, judecătorul de la notariat, și D-sa m'ă declarat că n'a vădut pe nimeni, așa în cât faptul acesta care se aligă nu este de cât o imaginațiune.

Așa dar, vedeți că toate aceste acușțiuni nu au nici un fundament și nu văd pe ce se întemeiază D. Kogălniceanu, când m'ă dice că sunt marele elector.

Înțelegeam să se plângă colectivității, înțelegeam să vie D-lor să formuleze asemenea acușțiuni închipuite; dar să vină un partisan al partidului conservator, cu care am luptat alături și să mă acuse pe mine că am făcut ingerințe, închipuiți-vă ce spectacol se da țerei când un membru al partidului liberal conservator, se plânge că primarul capitalei a făcut ingerință!

Se mai vorbește de alegătorii direcți că n'au luat parte la vot, fiindcă nu li s'a

trimis cărțile electorale. Se vedem câți sunt.

În secțiunea I sunt 236 și în secțiunea III sunt 135, total 371.

D. N. Voinov: A constatat că D-ta n'au voit să le dai cărțile?

D. Em. Pache Protopopescu: Nu, ei nu s'au prezentat ca să le ceră și n'au venit nici în ziua de alegeri la secțiunea unde li se putea da acele cărți. Dar toți acești alegători sunt în număr de 371.

Ei, l'au dat pe toți D lui Catargiu, și cu 160 voturi, cari le-au avut, ar face peste tot 531. Apoi adversarii D-sale au avut 630! D. Catargiu striga că tot județul este D-sa și la urmă s'a vădut alt-fel.

Ne mai vorbește de popi că n'au luat parte la vot. Dacă popii n'au luat parte la vot, cauza este că mitropolitul nu vr-a ca popii să facă politică spre a se evita ceea ce s'a întâmplat adesea, spectacolul cel mai trist. Și eu ca primar am recomandat multor preoți a urma această părere.

Dar în fine D-lor, toți dascălii, toți popii, toți țircovnicii, toți primarii, toți notarii, dacă ar fi venit să voteze, toți aceștia cu delegații, cari au votat pentru D. Catargiu, fac 531, pe cât aleșii au întrunit 630 de voturi. Prin urmare la ce bun să se anuleze această alegere și să mă puneți pe mine sub acușțiune și să mă amenințați cu o anchetă parlamentară? Dacă sunteți dispuși a cere anchetă cu ori-ce preț apoi mai ușor cereți de la primul-ministru revocarea mea și eu mă voi retrage spre a vă face pe plac. (Aplause).

D. M. Kogălniceanu: D-lor, este un proverb românesc care dice: Ferește-mă Dómne, de amicii mei, căci de inamici mă ferește eu însumi. Ei bine, astăzi onor. D. primar al orașului București a schimbat cu totul acest proverb, și D-sa ne-a arătat că mai bine s'ar dice: Ferește-mă Dómne de mine, căci inamicii mei mă vor apăra mai bine. (Ilaritate).

D-nii mei, eu am luat libertatea și îndrăsnela de a l'califica pe D-sa de mare alegător de București.

D. G. Vernescu: Cer cuvântul.

D. Al. Lahovari: Nu faceți un compliment aleșilor din București.

D. G. Vernescu: A dat un cuvânt care atinge pe totă lumea.

D. M. Kogălniceanu: Vedeți? Au fost atâtea cestiuni până astăzi, la cari onor. D. Vernescu nu a venit să ia parte, și astăzi, când e în cestiune primarul de București, D-sa, fără ca să asculte ce am să vorbesc, ci numai fiindcă am cutesat a dice un cuvânt D-lui Pache Protopopescu, vine și l'ia apărarea, înainte chiar ca eu să fi completat prima frază a cuvântărei mele, și încă ați vădut cu câtă vehemență... (Sgomot, intreruperi).

D. președinte provisoriu: Vă rog să nu mai intrerupeți.

D. M. Kogălniceanu: Onor. D. Lahovari dice că am insultat pe deputații

din București, dar tocmai D-sa și deputații de București erau mai mult datori de cât mine să protesteze la cuvintele D-lui Pache Protopopescu, când D-sa a spus că s'a ales primar de București pentru ca să servescă interesele partidului liberal conservator. Eu însă 'mi-aduc aminte că D-sa, când s'a ales primar al Bucureștilor, a spus tocmai contrariul, că nu se alege pentru ca să facă politică, nici pentru ca să servescă interesele politice ale verinului partid, ci numai pentru ca să facă gospodărie. D-sa nu 'și-a pus candidatura la primărie ca om politic, a spus că venia numai ca să facă gospodărie, și bine ar fi făcut să se fi ținut numai de gospodărie, căci acesta e principala treabă, acesta e misiunea cea mai frumoasă a unui primar, și de sat, și de oraș, și chiar de Capitală a țerei.

Primarii trebuie să se ocupe, mai întâiu de toate, de edilitate, de starea igienică, de școli, de biserici, de strade, de îmbunătățiri de tot felul, iar nu să se facă servitorii cutărui sau cutărui partid politic; nu este treaba D-sale acesta, și când D-sa vine și face o ast-fel de mărturisire, erați datori D-vostre, D-le Lahovari, și aleși de București, și întreg partidul D-vostre conservator, ca, înainte de a protesta eu, să protestați D-vostre cu toți că nu aveți trebuință de concursul primarului, și al podarilor săi, și al măturătorilor săi, și al sergenților săi, pentru ca să vă alegeți în Parlamentul țerei. Cine a spus un cuvânt pentru alegerea D-vostre la Râmnicul-Vâlcei? Cine a spus un cuvânt pentru alegerea D-lui general Manu la București, unde a fost un demn, și activ, și capabil primar? Cine a spus un cuvânt pentru alegerea D-sale și la Teleorman?

Dar când primarul de București, al cărui tot timpul de dimineță până seara nu 'i poate fi de ajuns pentru a se ocupa de păsurile și nevoile unui oraș ca București, când D-sa a crezut că face bine să se amestece și să ingereze în alegeri, a mea este vina dacă vin să 'i fac observațiunile mele? A mea este vina și vă insult ore pe D-vostre când vă dic că rău faceți de 'i tolerați asemenea lucruri și 'i permiteți să 'și ia o asemenea misiune în numele D-vostre? Eu cam de mult cunosc pe D. Pache; nu am nimic de spus în contra calităților sale, dar 'i știu că este pasionat, foarte pasionat. Eu nu sunt dintre amicii D-sale, din acei cari să 'i dea numai laude și să închidă ochii asupra defectelor sale; eu 'i le spun, și un defect al D-sale din cele mai vădite este că voesc să fie cu piciorile în toate luntrile. D-lui, bună oră, membru al partidului liberal-conservator, ce căuta să intre în minister sub principele Dimitrie Ghica? (Aplause).

D. P. Protopopescu: Ce căutați și D-ta. (Aplause, sgomot).

D. M. Kogălniceanu: Principele Dimitrie Ghica a fost președintele meu în ministerul de la 1869, dar de astă dată

nu 'mi-a făcut propunere să intru în ministerul ce D-sa era chemat să formeze, de astă-dată 'i se indicase mai d'nainte cu cine avea să formeze ministerul, și de aceea nu s'a adresat la mine ca să intru în aceea combinațiune. Dupe două zile a venit la mine și 'mi a spus: 'M'ai întăritat în contra colectivităților, și acum nu pot face nimic, căci nu pot compune cabinetul. 'Mi-a spus că avea la început pe principele Știrbei, dar pe urmă, D-sa n'a mai voit să primescă, și ast-fel fiind, m'a rugat să vii la Eforie la 2 ore. M'am dus și 'i-am găsit în conciliabul cu D. Pake. . . .

D. P. P. Carp, ministru de externe: Acesta e o adevărată trădare. (Mare ilaritate).

D. M. Kogălniceanu: Trădarea vă voi arăta-o eu unde este, și chiar fără să v'o arăt eu, o veți vedea D-vostre în curând, peste vre-o trei zile. . . (Sgomot, intreruperi).

Dicem, D-lor, că ducându-mă la eforie, am găsit acolo pe D. Pake, și în urmă a venit și D. ministru de finance de astăzi. Principele Dimitrie Ghica, 'mi-a spus că n'a putut face nimic, pentru că nu a găsit pe principele Știrbei. Atunci eu m'am dus cu D. Germani să cant pe principele Știrbei. Iată de ce, D-le Pake, n'ai găsit la eforie și la principele Știrbei, și în alte părți.

A doua zi, venind la Cameră, am văzut pe D. Poenaru-Bordea și 'i-am întrebat: ce partid, ce idei, pe cine reprezintă D. Pake în noul minister; și D. Poenaru 'mi-a spus că D. Pache reprezintă pe D. Vernescu. Dupe aceea ducându-mă cu D. Poenaru la D. Vernescu, 'i-am întrebat dacă este adevărat că D. Pake 'i reprezintă pe D-sa, și D. Vernescu 'mi-a răspuns: eu nu dau dreptul nimănui să mă reprezinte. Întâlnindu-mă dupe acesta cu D. Pake și spunându'și ce declarațiune 'mi-a făcut D. Vernescu, 'i-am întrebat chiar pe D-sa, pe cine reprezintă, și cu această ocaziune am avut cu D-sa o conversațiune cam *légere*, pe care nu voiesc a o repeta aici.

Eu, D-lor, n'am nimic cu D. Pache, ce am avut de a împărți cu D-sa, le-am regulat la întrunirile noastre de la Mazar-Pașa, și astăzi nu mai e nimic între noi. Dar, fiind-că am auzit pe repausatul Manolache Costache dicând despre colegiul al patrulea că este o minciună, am voit să văd dacă D-sa ar putea dice tot așa și astăzi când colegiul al patrulea s'a reformat și s'a făcut colegiul al treilea.

Ați văzut că alaltă-ieri, când se discuta alegerea colegiului al treilea de Teleorman, am întrebat dacă alesul a avut unanimitatea voturilor, și am făcut această întrebare, pentru că mă reservez, a vorbi despre această chestiune la discutarea adresei la Tron, ca chestiune de reformă pentru viitor, și de aceea urmăresc în mod, cu totul obiectiv, rezultatul alegerilor colegiului al treilea. Eu în privința acestor alegeri,

'mi dic, că acolo unde în colegiul al treilea se alege un țeran, un dascăl, un proprietar mare care șede în județ, care face bine, la toți și e cunoscut de toți, acolo alegerea nu este o minciună. Și când în Camera trecută se contesta alegerea D-lui N. Filipescu și a altora, am luat parte la discuțiune și 'i-am apărât; da, am apărât pe D. Filipescu, și fac apel la toți D-vostre cari ați fost atunci față, pentru că D-sa, reprezintă în mod leal, în mod sincer interesele locale, D-sa, este un bun proprietar și foarte popular. Dar când văd că în colegiul al treilea se alege omen necunoscuți, omeni cu totul străini, omeni cari nu sunt de loc în contact cu țeranii, atunci vă mărturisesc că mă uit ceva mai departe, mă duc la originea lucrului, ca să aflu cum a eșit din urnă acel candidat?

Când știu eu că în București machina primăriei este mai formidabilă de cât machina ministerială, atunci sunt dator să mă uit bine, să mă uit și cu ochii și cu ochelarii. Când văd că în locul D-lui Alexandru Catargiu, care știu că este conservatorul cel mai leal, cel mai devotat. . .

O voce: Și cel mai nedisciplinat.

D. M. Kogălniceanu: D. A. Catargiu a fost de mai multe ori ales delegat al țeranilor; D-sa este un fel de cavaler, care nu vrea protecțiunea nimănui, 'i place să se alégă prin propriile sale forțe; când văd că în locul D-sale ese din urnă D. Stănescu. . . Să mă ferescă D-deu să presupun ceva în rău despre D. Stănescu! D-sa, e om din popor, e mare comerciant, și nu m'ar prinde de loc mirare să reprezinte pe țerani. Dar, D. Duca! . . Și de ce D-ta, D-le primar, n'ai spus un singur cuvânt ca să aperi și alegerea D-lui Duca? Eu am onore a cunoște pe D. Duca, știu că D-sa a fost arhitect la construirea unor clădiri pentru regia tutunurilor.

Dar ce are a face arhitectul Duca, arhitect în oraș, cu casele țeranilor învelite cu rogojină și cu stof? Apoi, când știu că în colegiul III nu se poate face nimic fără încuviințarea prefectului și a primarului, și când mai știu că prefectul are în București un rol secundar, când vedem că primarul se joca asupra textului legii electorale care ordonă că fiecărui alegător direct să 'i se trimită carta de alegător a-casă, și când scim că chiar noi alegătorii din colegiul I, câte dificultăți încercăm până căpătăm carta noastră. . . (Sgomot, nu se aude).

Eu personal sunt cu totul indiferent pentru alegerile colegiului al treilea de Ilfov, nu am nici un interes aici; dar mă indignez când văd pe marile gospodari al Capitalei făcându-se mare alegător și dicându-ne: dar ce! Mie nu 'mi e permis să lucrez pentru partidul meu?

Ce! Nu 'mi e permis să usez de influența mea ca să fac să triumfeze partidul cu care m'am aliat? Tote vă sunt permise, D-le primar, numai un singur lucru nu vă este permis: de a vă amesteca în

alegeri, de a pune mișlocele și influența D-vostre de primar în serviciul cutărui său cutărui partid. Constituțiunea a luat o precauțiune în contra acestui amestec al D-vostre în alegeri, când a dis că nu se pot alege primarii în colegiul al duoilea al județului unde ei și exercită funcțiunea, fiind că primarul are influență în acel colegiū, și aici s'a făcut o greșală, căci primarul are influență în toate colegiile, și în întâiul, și mai ales în al treilea, căci muhalalele Bucurescilor, seamănă mult, din nenorocire, cu comunele rurale . . . (Intreruperi).

D-vostră, D-le primar, ați lovit autoritatea morală a juriului, când ați spus că D. Oroveanu a fost achitat, nu pentru că era nevinovat, ci pentru că ați alergat D-vostră pe la amici.

Să mă ferescă Dumnezeu pe mine de asemenea amici! . . .

D-vostră socotiți că eu mi am sdruncinat autoritatea morală, fiind că am fost în ministeriū cu D. I. Brătianu, eu care am dis că n'as voi să am nici oșele alături cu ale D-lui Brătianu.

Ei, D-le Protopopescu, mai ușor vor fi oșele D-tale lângă ale D-lui Brătianu, de cât ale mele, căci eu voi fi îngropat la Iași, iar D-vostră aici la Belu.

Eū m'am despărțit de la 1881 de D. Ion Brătianu, pe cestiunea Dunărei, și fac apel la D. Constantinescu de la Severin să spună dacă nu este așa . . . (Sgomot, intreruperi).

D. I. Brătianu nu mai pōte să fie la putere, și prin urmare nu aveți să vă temeți, ba voiți dice mai mult, că D-lui I. Brătianu nu i se cuvine să mai vină la putere; a fost 12 ani; a făcut acte mari, a făcut și greșeli mari; și mai bine ar fi făcut dacă acuma se retragea cu totul din luptă și nu lăsa pe unii din amicii săi prea zeloși să i pună candidatura în actualele alegeri.

Vedeți, dar, că nu aveți dreptate să atrageți asupra mea blestemele acelora cari sunt nemulțumiți de D. I. Brătianu; dar nu mă puteți opri de a spune că sunt indignat, și cu mine totă țera, când am vădut pe D. I. Brătianu, care, cu toate greșelele lui, a făcut acte mari, când l-am vădut că cade în fața D-lui Zerlenti.

Atunci am căutat să ved unde e isvorul de unde a provenit acest lucru. Guvernul, vă mărturisesc, nu l-a combătut; din contra, primul ministru când a venit la mine să mă vadă, pe când eram bolnav, m'a întrebat: unde și pune candidatura D. I. Brătianu, pentru ca să nu fie veri-o bănuială că guvernul ar voi să l combată. Atunci dar de cine a fost combătut?

D. G. Vernescu: De noi. (Aplause).

D. M. Kogălniceanu: De D-vostre? Dacă D-vostră l'ați combătut, D-le Vernescu, este treba D-vostră, dacă ați făcut bine sau rău. Dar dacă ați voit să l combateti, să vă fi pus D-vostră, D-le Vernescu, sau pe D. Lascar Catargiu, să fi pus omeni de valōre, de greutate, cari să vină

cu importanța lor personală, cu influența lor morală, cunoscuți și țerei și Europei; căci ce va dice Europa când va auzi că D. I. Brătianu a cădut în luptă cu D. Zerlenti?

O voce: Europa.

D. M. Kogălniceanu: Acei cari cunosc împrejurările de astăzi nu vor dice că eu am făcut o exagerațiune sau o ironie când am dis că Europa se interesază de cele ce se petrec la noi. Europa se interesază de ori-ce mișcare politică din țera noastră ca și din cele-alte țeri. Europa se ocupă de ministerul din România cum se ocupă de ministerele din cele-alte țeri, fiind-că tot d'auna vrea să fie în curentul politice și al tendințelor fie-cărei țeri. Nu mai suntem acum ca în timpurile când Europa nu cunosea de cât pe Domnul tributar; astăzi administrațiunea țerei se conduce de un guvern constituțional, și de aceea Europa se uită să vadă cine este în capul țerei, pentru ca să scie dacă este pentru pace, dacă este pentru rebel, dacă e un guvern stabil cu care să pōtă intra în tratări. Și D-vostre nu veți putea nega că omul care a deslegat rescumpărarea drumurilor de fer Strousberg, care a deslegat cestiunea cea grea a emancipării evreilor, care a făcut atâtea și atâtea acte importante, nu veți putea nega că el este un personagiū cunoscut în Europa; și de o dată Europa să primescă telegrame că D. I. Brătianu, care a fost președinte de consiliū 12 ani, n'a găsit un colegiū electoral în țera acēsta ca să l alegă. Acēsta este marea resplată a faptelor sale.

Dacă el a făcut fapte rele, timiteti! înainte curței de casațiune; dar ca să diceți că Brătianu a cădut în Bucuresci, unde nu a fost combătut de guvern numai la luptă drēptă cu D. Zerlenti, acēsta să nu o sustineți. Pōte că ar fi cădut la Galați, Iași, la Dorohoiū, sau în alte orașe pe cari le a sărăcit în interesul Bucurescilor, dar în Bucuresci el nu putea să cadă fiind-că este știut că are destule simpatii aici. A! Dacă i s'ar fi opus ca candidat un Lascar Catargiu, un general Manu, un Vernescu, pōte că atunci s'ar fi dis că nereușita lui se datorază triumfului partidului conservator; dar ca să cadă în fața lui Zerlenti, acēsta este neadmisibil.

Și eu am cădut la Galați, dar am cădut în fața președintelui consiliului. Ași putea să dic ceva, dar nu dic nimic.

La Iași însă eu ministrul, care am făcut pentru Iași mai mult de cât ori-care altul, pentru că am făcut universitatea, am făcut pinacoteca, am făcut conservatorul și am făcut cestiune ministerială din reconstruirea palatului administrativ care arsesese, aruncând demisiunea mea în fața acelora cari mă persiflau; ei bine, la Iași numai prin balotagiū am eșit. Și cum? Ast-fel că s'aū indignat chiar adversarii politici ai mei, cari mi-aū dat voturile lor, precum D. V. Pogor, un conservator convins, D. V. Pogoride, D-ni Balșeșci, cari aū votat

pentru mine, fiind-că a fost o indignațiune că eu, care de la 1857 lucram pentru Iași, eram să cad ca să se alegă orecari domni cari diceau: noi ținem pe Kogălniceanu la ușe și ne vom alege noi. Dar n'a fost așa și de aceea eu de aici exprim recunoștința mea curagiului, independenței și simțului de dreptate al alegătorilor de toate nuanțele cari m'aū ales pe mine. Și eu, contimporanul cu Ion Brătianu și cu Dumitru Brătianu, dic că trebuia ca Ion Brătianu să fie aci, pentru ca să răspundă la toate atacurile care se fac; dar dacă nu s'a putut, căderea lui eu o atribui primarului și de aceea mi-am permis a l califica de marele alegător de Bucuresci, cu totă influența, care singur a mărturisit că pe D-sa l-a ales D. Stănescu în colegiul întâiū, și D-sa a ales pe D. Stănescu în al treilea. Priimescă D-ni conservatori acēsta, dacă le place, acēsta i privesce, dar eu cred că D-lor nu aū fost aleși de D. Stănescu, pentru că eu, adversar al conservatorilor, recunosc că colegiul I de Ilfov aparține conservatorilor.

Se dice că eu sprijin pe D. Alexandru Catargiu, ca să mă impace cu D. Lascar Catargiu, și să mă cheme la minister. Dar așa să fie ore? Nu e de loc așa, fiind că D. Lascar Catargiu este tot așa de vechi și convins conservator, cum sunt eu vechi și convins liberal, și, în loc de a face alianță cu D-sa, eu de pe acum încep un mic rebel.

D. Epureanu în discursul său plin de talent, începând a dis că femeia lui Cesar nu trebuie să fie nici măcar bănuită, și tot asemenea și majoritatea acestei Camere, care este a partidului conservator, nu trebuie să fie bănuită. Așa este că o majoritate nu trebuie să fie bănuită, dar până acum nu scim că partidul conservator este în majoritate aci; partid în majoritate nu există, va fi mâne pōte o majoritate când noi liberalii ne vom uni ori cu partisanii guvernului, ori cu conservatorii; fără de aceia are să fie luptă continuă. M'ați sililit să vă spun toate acestea, și vi le-am spus; să nu credeți însă că ați pus piciorul în scară; aveți să stați la tocmelă cu noi, căci dacă noi liberalii nu suntem în majoritate, dar suntem o minoritate puternică și trebuie să ne respectați; nu vă grăbiți să ne spuneți la tot momentul că sunteți majoritate; așteptați nițel până să vă vedeți cum stați, căci până acum abia suntem la cea d'ânteiū luptă, până acum încă n'am intrat bine în luptă; acēsta este vorbă scurtă și coprindețōre.

Regret foarte mult că D. Pache și-a compromis singur situațiunea, fiind-că D-sa scie foarte bine că nu s'a ales primar al Capitalei de cât numai pentru că se prezinta ca simplu primar, ca gospodar, iar nu ca organ al unui partid, lucrând ca partid acolo unde nu este de lucrat ca partid politic, căci la primărie nu trebuie să se facă politică, ci gospodărie. D. Blarremberg, cu care eu nu aveam onōre să

fii în relațiuni, s'a înfățișat ca om politic, și ca om politic bătea pe totă linia pe D. Pache. Atunci D. Pache a zis: eu sunt gospodar și nu am să fac politică, și apoi vine în Parlament și ne spune: eu am primit primăria pentru ca să servesc partidul meu. În Bucuresci sunt mulți, cari nu sunt din partidul conservator; ei bine, cu aceștia ce se face? Ei trebuie să fie victimele preferinței, selbătăciei politice a onor. D. Pache?

În contra acestui lucru protestez eu, și cred că împreună cu mine protesteză și alții. Așa dar, mă resum și zic: foarte rău a făcut D. primar Pache, când din primărie a făcut o mașină de luptă, o mașină politică, ceea ce nu trebuie să fie.

D-sa și-a uitat cu totul rolul; D-sa vine și spune că nu au fost bătăuși și ne pune pe noi în pozițiune să i arătăm numele bătăușilor și ale capilor lor; bătăuși au fost și sunt; numele lor se pot găsi în toate diarele și sunt în cunoștința tuturilor acelora cari șed în Bucuresci.

Iată pentru ce mă unesc cu propunerea D-lui Epureanu și cer, și eu să se suspende alegerea până se vor face cercetări, ca să se vadă ce rol politic și electoral a avut primarul din Bucuresci, care nu trebuie să se ocupe de cât de gospodărie, de hrană, de luminat, și altele de felul acesta de care orașul are nevoie.

D. președinte provisoriu: Acum D. Teodorescu are cuvântul.

D. G. D. Teodorescu: Cedează D-lui Vernescu.

D. președinte provisoriu: D. Vernescu are cuvântul.

D. G. Vernescu: D-lor deputați, nu voi aluneca pe tărâmul pe care a alunecat D. Kogălniceanu, pe tărâmul curăteniei în alegeri. Dacă ar fi să ne punem pe acest tărâm, ca să căutăm a vedea cum s'au făcut alegerile de fie-care din noi, și mai cu seamă cum s'au făcut alegerile pe când era ministru D. Kogălniceanu, atunci ne-am aduce aminte că acum 20 de ani, s'a ales un deputat în Bucuresci, un Ianov.

D. M. Kogălniceanu: Nu este adeverat! nu eu am ales pe Ianov. (Sgomot.)

D. G. D. Vernescu: Ei, D-le Kogălniceanu, dacă este să vorbiți de înalta moralitate în alegeri . . .

D. M. Kogălniceanu: Nu am ales eu pe D. Ianov, ci l-a ales D. general Florescu, care pe atunci era ministru; și, dacă nu voesci să mă crezi, eu declar că sunt gata să depun mandatul meu de deputat dacă nu va fi așa cum afirm eu. Nu avem de cât să căutăm dosarele, ca să vedem dacă eu eram ministrul care a ales pe Ianov . . . (Sgomot.)

D. G. D. Vernescu: Te rog să nu atingem persoane cari nu sunt aici.

D. M. Kogălniceanu: Atunci pentru ce afirmi un ce nedrept?

D. G. D. Vernescu: Te rog nu mă intrerupe neînțecat, pentru ca să pot termina mai curând.

D. M. Kogălniceanu: Atunci vorbe-

sce cum se cade unui om în vârstă și pozițiunea D-tale, când se adresează către un om în vârstă și pozițiunea mea. Nu spune că eu am ales pe D. Ianov, când știi, sau ar fi trebuit să știi, că l-a ales generalul Florescu . . . (Sgomot.)

Adu-ți aminte că și D-ta mi-ai cerut telegramul . . . (Sgomot.)

D. G. Vernescu: Nu mi-am cerut nici o dată nimic . . . (Sgomot.)

D. M. Kogălniceanu: Ba, ai cerut . . .

D. G. D. Vernescu: Nu mi-am cerut nici o dată nimic, și nici așa fi primit de la D-ta, dacă ai fi voit să mi dai ceva.

D. M. Kogălniceanu: Ai primit telegramul meu, și prefectul . . . (Sgomot, nu se aude.)

D. G. D. Vernescu: Ați dat telegramă ca să mă alegă pe mine dupe cererea mea? Bine-voesce de constată un asemenea fapt; căci nu numai pe D-ta, dar pe toți miniștrii cari s'au succedat la putere în țera acésta, i sfidez pe toți să mi arate cel mai mic ajutor ce mi-ar fi dat veri unul dintr'ensii la alegeri d'a rëndul de când am intrat în Cameră până acum. Dați o sfidare generală tuturilor acelora cari au fost miniștri . . . (Sgomot, intreruperi).

D. președinte provisoriu: Rog pe D. Kogălniceanu să nu mai intrerupă, și pe D. Vernescu să vină la cestiune.

D. G. D. Vernescu: Mie mi diceți să vii la cestiune?

D. președinte provisoriu: Pe D. Kogălniceanu l-am rugat să nu vă intrerupă.

D. G. D. Vernescu: Acésta este imparțialitatea D-vostre?

D. președinte provisoriu: Sunt imparțial când vă rog pe amândoi.

D. G. D. Vernescu: Revin la cestiune și încă o dată zic că nu totă lumea poate vorbi de curătenia alegerilor, și D. Kogălniceanu mai mult de cât ori-cine trebuie să mă înțeleagă.

D. M. Kogălniceanu: Nu vă înțeleg de loc.

D. G. D. Vernescu: Crez că mă înțelegeți, fiind-că singuri ați mărturisit că mi-ați dat mandat către prefect. (Aplause).

D. M. Kogălniceanu: De 20 și mai bine de ani, eu nu mai eram stăpân pe alegeri.

D. G. D. Vernescu: Dacă nu mai erai stăpân, acum s'a isprăvit cu desăvârșire. (Aplause). Acésta mă duce la cel-alt argument.

D. M. Kogălniceanu: Nu mă scote din ale mele. (Aplause, ilaritate).

D. G. D. Vernescu: D-lor, onor. D. Kogălniceanu s'a revoltat că nu s'a ales aci în Bucuresci D. Ioan Brătianu, care a guvernat țera 12 ani, și a cărui guvernare a făcut să se revolte țerani, și să curgă sângele pe străzile Bucurescilor. (Aplause). Se miră D. Kogălniceanu cum a îndrăsnit Capitala, când sub ochii ei a vădut toate infamiile aceluși regim, cum a îndrăsnit să nu alegă pe omul acela sub

a cărui guvernare, nimeni din noi nu mai avea siguranța zilei de mâne! (Aplause prelungite).

Eu zic: cum e cu putință ca un bătrân om politic, ca un om care are simțul moral, să ridice o asemenea cestiune în Parlamentul țerei. (Aplause)

Și să ne mai spună încă, că Europa, care ne privesce, e tristă de căderea aceluși om! Se miră Europa de căderea lui! Dar se miră și mai mult țera întregă, cum a mai putut un asemenea om să cuteze a mai ridica capul, tocmai în capitala României! (Aplause prelungite).

D. I. Leca: D. Pache Protopopescu a banchetat cu D. I. Brătianu. (Sgomot).

D. președinte provisoriu: Vă rog, D-lor, să nu mai intrerupeți, respectul libertății cuvântului, mai cu seamă de la aceia cari sunt înaintați în libertate.

D. G. Vernescu: Aveți răbdare să ascultați, și când voi face o necuviință, când voi spune un neadever, sunteți liberi să vă ridicați și să mă opriți.

D-lor, n'as fi mai luat cuvântul ca să vorbesc, căci sunt și bolnav: dar când am auzit că se ridică aci o teorie care lovesce în libertatea alegerilor din Bucuresci; când mai cu seamă am auzit pe D. Kogălniceanu că D. Manu bine s'a ales; D. Vernescu bine s'a ales, dar adaogă necontentit că D. primar a derigiat alegerile, și că a exercitat rolul de mare elector, atunci am vădut sentința D-lui Kogălniceanu! Și am vădut și apărarea ce pretindea că face guvernului, când i dice, că șade cu mâinile încrucișate și lasă pe primarul orașului, să influințeze pe alegători în modul cel mai îngrozitor. Cum? A vădut guvernul toate aceste nelegiuiri, și a stat impasibil? Și când dice aceste cuvinte D. Kogălniceanu, pretinde că nu voiesce a lovi în guvern? Vedeti, D-lor, câte tăguri are sabia D-lui Kogălniceanu, și crede că noi nu putem să i pricepem. Ei bine, vă pricepem tactica; totă lupta D-vostre este de a lovi în primar, ca să loviți în alegerile din Bucuresci.

Dar de ce, D-le Kogălniceanu, n'ați avut curajul să loviți în toate alegerile din Bucuresci, în alegerile colegiilor I și II de Cameră și de Senat? Ați gândit că ne puteți ofili cu istoriile ce le-ați povestit? Dar nu știi că noi aci de multe ori am luat cu sabia colegiile? (Aplause). De ce vă mirați, dacă unui omeni cari ar fi putut să lase frumoșe pagine în istoria acestei țeri, și în loc de acésta au cădut atât de jos prin slăbiciunile lor, prin patimele lor, prin purtarea lor neomenosă, în cât au ajuns în rëndul celor mai din urmă omeni, de ce vă mirați, dacă ei nu au găsit un singur colț al țerei unde să se fi putut alege, de ce vă mirați că au cădut în toate părțile, fără să fi fost cea mai mică influență, guvernamentală, fără să fi fost nici măcar a partidelor contra lor, ci numai prin singurul fapt că conștiința cetățenilor s'a revoltat la atăta

grămadă de fapte rele ce apasă asupra popului lor. (Aplause).

Acastă e istorie adevărată, istorie liberală, dacă tot protestați că sunteți liberali.

D-lor deputați, trebuie să știți că lupta contra primarului de Bucuresci e lupta contra libertății alegerilor în Bucuresci, (sgomot protestării).

Că primarul are o acțiune în orașul unde e primar, acesta e netăgăduit, și poate să aibă și o influență rea, dacă cei cari 'l priveghiază 'l vor lăsa să exerce această acțiune rea. Se dice că a ingerat primarul în Bucuresci, și cu toate acestea delegații cari s'au ales la Bucuresci și cari au votat separat în secțiunile deosebite cari au fost aleși pe o singură listă; acești delegați, cari erau în număr de 160, dacă nu mă înșel, din 160; 110 au votat pentru D. Catargiu, și numai 50 pentru candidatul cel-alt. Dar mare ingerință a mai avut primarul! Mare autoritate avea el în oraș, dacă el alegând dupe lista unui partid pe delegații din Bucuresci, nu a putut avea în favoarea sa de cât o treime din acești delegați iar două treimi dintr'ânșii s'au dus cu partea adversă!

Se mai dice că au votat și morții. Dar cei trei morți fost-au ei între cei 110 ori între cei 50 de delegați?

Dacă trei omeni au luat bilete cari reprezentau pe trei morți și s'au dus la vot, ce e vinovat primarul de acesta? Schimbă ore acesta situațiunea în privința alegerii? E posibil să și inchiuiască cine-va că primarul a pus să voteze morții, o listă care s'a votat în unanimitate?

Viu la partea a doua, că primarul a influențat pe țeranii cari au votat în deosebite secțiuni. Să fie adevărat acesta?

Ei, D-lor, acesta este imposibil a se susține înaintea omenilor cari cugetă.

Dar se mai dice că primarul nu a trimis cărțile de alegători. Să vedem ce este și acest lucru. Mai întâiu, D-lor, chiar dacă unora din alegători nu li s'ar fi distribuit la timp listele, ore prin acesta s'a luat dreptul alegătorilor de a veni să și ia cărțile și să voteze?

Dar cu cărțile se dă în cunoștință omenilor că au dreptul să voteze?

În cunoștință se dă cu publicațiunile care se fac și în Bucuresci și în orice

comună. Prin urmare erau pregătiți toți și mai cu seamă alegătorii direcți. Și apoi, venit a cine-va să protesteze că nu are cartea sa de alegător? Venit a să o ceră și n'a găsit biourile deschise?

Ce sunt aceste presupuse ingerinți? Sunt ceea ce dicea D. Kogălnicean, o umbră aruncată peste toate alegerile din Bucuresci.

Faceți imputare, că de ce un comerciant din Bucuresci a cutesat să se măsore cu D. Ioan Bătianu. Și de ce să nu se măsore?

O voce: E pe drumul Atenei.... (Sgomot).

D. G. D. Vernescu: Pe drumul Atenei? Adineaori dicéți că trebuie să se ferescă cine-va de a calomnia și de a spune lucruri pe cari nu le pot verifica. De ce acum alunecați pe această cale? Dar dacă nu va fi pe drumul Atenei, atunci cuvintele D-vostre cum se pot califica? D. Zerlenti este o persoană onorabilă care are drept la respectul D-vostre, nu trebuie să atacați pe un om, când nu este aci ca să se potă apăra, și care a avut onoarea să fie prezentat ca candidat al partidului conservator, și să fie onorat și cu încrederea alegătorilor.

Așa dar, D-lor, ingerințe n'au fost în Bucuresci, ingerințe n'au putut fi din partea primarului; singura ingerință pe care a făcut-o primarul, dupe dusa D-vostre, este că a făcut o vizită amicului său, unde s'a dus ca să 'i dea lămuriri asupra unor lucruri neexate ce 'i se atribuiau.

D-lor, vă rog, să bine-voiți a respinge această invalidare, și această ancheta, căci a invalida aceste alegeri, ar fi a da un vot de blam și de neîncredere, nu numai colegiului III, dar și celor l'alte colegii din Ilfov; iar ancheta parlamentară ar avea o induoită semnificare: ancheta pentru ingerințele ministerului și ancheta pentru ingerințele primarului de Bucuresci, care se scie că nu putea să facă nici o ingerință în colegiul țeranilor. (Aplause).

Voci: Închiderea discuțiunei.

D. Tache Ionescu: D-lor, am luat cuvântul ca să vă rog, să nu închideți discuțiunea, fiind-că nu este cu puțință ca într'acea cestiune, unde legea este interesantă, să se lase fără răspuns discursul D-lui Vernescu, care singur a vorbit

în lege. Altmintrelea nu se va putea dice de cât că se păstrează tot vechiul obicei, de a se închide discuțiunea, îndată ce vorbește oratorul plăcut al majorității.

D. G. Dem. Teodorescu: Dupe ce onor. D. raportor, a făcut un discurs, iar nu un raport, și a intercalat în acel discurs și o adevărată pledoarie în favoarea D-lui Alexandru Catargiu; dupe ce D. Epureanu a vorbit două ore, dupe ce D. Kogălniceanu a vorbit o oră, credeți ore că nu s'a atacat indestul alegerile din Bucuresci? D-lor, dacă se închide discuțiunea, ea să se închidă sub toate avantajele pentru D-vostre, pentru că n'a vorbit în favoarea alegerii de cât D. Pache ca să se apere personal și D. Vernescu, D-vostre ați vorbit trei pe rând și aveți totă libertatea să invalidați. Rămâne mai pe urmă, cu alte ocazii, să spunem cine face alegerile în Bucuresci. (Aplause). De o cam dată, discuțiunea acesta cred că se poate închide și cestiunile personale să le facem la urmă. (Aplause).

—Se pune la vot închiderea discuțiunei și se primesce.

D. președinte provisoriu: Acum vom pune la vot conclusiunile raportului. Aceste conclusiuni sunt două: una pentru invalidarea alegerii, și alta pentru ancheta parlamentară.

Voci: Pentru amândouă vom face un singur vot.

D. președinte provisoriu: Atunci pun la vot conclusiunile raportului prin bile.

—Adunarea procede la vot, și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	121
Maioritate de două treimi	81
Bile albe	32
Bile negre	89

D. președinte provisoriu: Adunarea a validat alegerea, și proclam de deputați al colegiului III de Ilfov pe D-nii G. Duca și I. Stănescu.

—Ședința se ridică la 7 ore séra, anunțându-se cea următoare pe Mercuri 9 Noembrie.

No. 4

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

SESIUNEA EXTRA-ORDINARA 1888

Sedința de la 9 Noembrie 1888

Președinția D-lui președinte provisoriu, *Iacob Fetcu*.

— Sedința se deschide la ora 1 după amiazi.

— Presinți 166 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 9 și anume:

D-nii G. Gr. Cantacuzino, Gr. Chrisenghi, Gr. Constantinescu, C. Danaric, N. Crețulescu, A. D. Mavrodineanu, N. C. Săveanu, D. Sturdza, S. Șomănescu.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se acordă concediul de trei zile D-lui A. D. Mavrodineanu.

D. președinte provisoriu: D. M. Kogălniceanu are cuvântul în chestiune personală.

D. M. Kogălniceanu: Cu părere de rău văd că onor. D. Vernescu, care, în ședința de alaltă-eri, mi-a făcut o chestiune personală într'un chip nepotrivit și pentru D-sa și pentru mine, astăzi nu este aici ca să asculte răspunsul meu. D-sa e tot-d'a-una sănătos când vine de atac, iar când e să răspundă, e bolnav. Eu nu voiesc să abuzez de această situație, și de aceea amân chestiunea personală până când va veni D. Vernescu; cu condițiunea însă, ca biurul să mi menție cuvântul; eu voi aștepta până ce D-sa se va însănătoși.

D. președinte provisoriu: Biurul nu poate de cât a păstra acest drept, și dar vă va acorda cuvântul când va veni D. Vernescu.

Pășim acum la ordinea zilei, unde avem verificarea alegerii colegiului III de Prahova.

— *D. G. Duca* dă citire următorului raport:

La alegerea în balotagiul a unui deputat la colegiul III de Prahova, din 1.709 alegători înscriși, au votat 436. D. Radu C. Pătărlăgeanu obținând 228 voturi, a fost proclamat deputat al colegiului III de Prahova de biurul electoral.

În privința acestei alegeri, aceeași contestațiune afirmă că D. Dumitru Vasilescu, invetător în comuna Drajna-de-Sus, plaiul Teleajenul, județul Prahova, și salariat în această calitate de Stat și de comună, a făcut parte din biurul electoral al secțiunii II.

Membrii secțiunii având în vedere procesul verbal dresat în ziua de 15 Octombrie, de D. Petre Bălăceanu, prim-președinte al tribunalului Prahova și președinte al biuroului electoral, secția II, pentru alegerea de deputați în colegiul III de Prahova, prin care se constată, că au deschis biurul electoral cu aceiași domni secretari și scrutatori cari au figurat în

biurul electoral din ziua de 14 Octombrie; având în vedere procesul-verbal dresat de D. Petre Bălăceanu în aceeași calitate în ziua de 14 Octombrie, prin care se constată că la formarea biuroului electoral, Matei Ene și Dumitru Vasilescu, cei doi d'antăiu eșiți la sorti, s'au proclamat secretari; având în vedere pe de altă parte certificatul eliberat de primăria comunei Drajna-de-Sus, plaiul Teleajenul, județul Prahova, prin care se constată că Dumitru Vasilescu a fost numit invetător la această comună din anul 1881, funcțiune ce ocupă și actualmente și pentru care este salariat de Stat și de comună, declară că contestațiunea făcută este întemeiată și că s'a violat art. 83 din legea electorală.

Biurul unui colegiu electoral trebuie în spiritul legii să prezinte garanțiile cele mai temeinice de echitate și de nepărtinire; căci lui incumbă în mare parte conducerea alegerilor și prin urmare, nu numai s'a violat art. 83 din legea electorală, dar prin această violare s'a viciat compunerea biuroului electoral care nu mai prezenta garanțiile de echitate cu cari legea l-a îngădit și prin urmare s'a viciat în esența sa întreaga operațiune electorală.

Pe aceste considerante, membrii comisiunii în majoritate au invalidat alegerea în balotagiul la colegiul III de Prahova, făcută în persoana D-lui Radu C. Pătărlăgeanu.

Tot odată, membrii secțiunii atrag atențiunea onor. Adunării, că biurul care a prezidat la alegerea colegiului III de deputați în balotagiul, a fost același care a prezidat și la alegerea colegiului III de deputați la primul scrutin, când s'a ales D. C. C. Dobrescu. Această observațiune nu s'a făcut însă în secțiune de cât cu ocaziunea examinării alegerii remasă în balotagiul, după validarea alegerii D-lui C. C. Dobrescu.

D. președinte provisoriu: Discuțiunea este deschisă.

D. Rădulescu are cuvântul.

D. I. I. Rădulescu: Am cerut cuvântul după validarea acestei alegeri asupra ordinii de zi, relativ la alegerea biuroului.

D. președinte provisoriu: Atunci pun la vot concluziunile raportului.

Adunarea procede la vot, și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	139
Maioritate de două treimi	93
Bile albe pentru invalidare	14
Bile negre contra invalidării	125

D. președinte provisoriu: Adunarea a respins invalidarea și proclam deputat al colegiului III de Prahova pe D. Radu Pătărlăgeanu.

Acum, D-lor, fiind-că D. Vernescu a venit, D. M. Kogălniceanu are cuvântul în chestiune personală.

D. M. Kogălniceanu: Mulțumesc onor. D-lui Vernescu, care, de și bolnav, a

avut buna voință să vie astăzi la ședință. Amicii D-sale mi spuseseră că este bolnav, D-sa însă s'a grăbit să vie, și pentru acesta i exprim recunoștința mea.

D-lor deputați, eu, în dreptul meu, am atacat ieri alegerea colegiului III de Ilfov. Eram cu totul neinteresat în chestiune, și acesta cu atât mai mult, că în acel colegiu s'a ales o persoană onorabilă, D. Stănescu pe care îl cunosc; n'am nici o relațiune cu D-sa dar îl cunosc din nume; știu că D-sa este un comerciant onorabil care șade la Obor, care este în relațiuni cu mulți locuitori din sate, a fost prin sate, a primit chiar misiuni; acestea le-a spus onor. D. Pache, n'am să le spun eu; dar eu cât pentru mine nu pot de cât să fiu pentru D-sa.

Pe onor. D. Duca l-am combătut, nu l-am apărât, fiind-că aveam convicțiunea că D-sa nu reprezintă de loc colegiul III, pentru cuvântul că D-sa ca arhitect n'are nici o relațiune cu țeranii, cari obicinuit și fac case acoperite cu trestie. Și în favoarea cui eu atacam această alegere? În favoarea D-lui Alexandru Cătarăgiu, care nu este de loc din partidul meu, care este un om influente, sdравăn, energic, din partidul conservator; iar cât pentru aceea dacă D-sa este disciplinat, sau nedisciplinat, cum țicea ieri onor. D. Gr. Triandafil, acesta urmăzează a se regula în sinul partidului conservator, la club sau aiurea, acesta nu o știu; dar știu că este un om franc, leal, care nici o dată n'a tergiversat, n'a făcut nici o dată de cât ceea-ce a ținut, și nici o dată nu a ținut alt de cât ceea-ce a făcut.

Eram dar cu totul neinteresat.

Ei bine, am fost atacat, și atacat, să mă erte D. Vernescu a o spune, într'un chip nepotrivit și pentru vârsta D-sale și pentru vârsta mea, și pentru pozițiunea D-sale ce ocupă în partidul liberal-conservator, și pentru pozițiunea mea ce ocup în partidul liberal

Dar sunt dator colegilor mei și adversarilor mei, să mă apăr de faptele eronate ce mi se impută.

Onor. D. Vernescu ieri, cu o violență cu totul nedreptă mi-a imputat că eu am ales, sub ministerul meu, acum 23 de ani, pe un *Ianov*.

Ei bine, D-lor, eu nu merit nici această onoare, nici acest blam, fiind-că nu eu am ales pe D. Ianov.

D. Ianov este un om onorabil, un cetățen demn din Iași; D-sa este și poet, și în poesiele sale, nu numai a arătat talent, dar și curagiul și independența; vă aduceți aminte de *baronul de Kalikenberg*. (Ilaritate).

Onor. D. Vernescu a ținut că eu am ales pe D. Ianov. Eu atunci i-am spus că D. Ianov nu s'a ales sub ministerul meu, ci sub acela al D-lui general Florescu, și când am dat acest răspuns, D-sa a ținut: te rog să nu ne atingem de persoane cari nu sunt aci.

În adevăr, că nici D. Ianov, nici D.

Florescu nu erau aici; erau la Senat și negreșit că eu, care cunosc pe D. Ianov ca o persoană fote onorabilă, precum tot astfel cunosc și pe D. general Florescu, nu voi veni aci în Adunare, în ședință plinară să atac aceste persoane. Dar dacă alegerea D-lui Ianov în Bucuresci, a fost o alegere greșită, dacă ea se impută ca un fapt desonorat pentru ministrul sub care s'a făcut, imputarea acesta nu mi se poate adresa mie, ci unuia din capii actualului partid conservator, generalul Florescu, președintele Senatului. De ce dar, D. Vernescu 'mî-a făcut mie o crimă așa de mare din acea alegere, pe câtă vreme, nu eu o făcusem, precum o voi dovedi îndată? Dacă e ceva așa de monstruos ca D. Ianov să fie ales în Bucuresci, atunci n'are D-sa de cât să se lămurească cu D. general Florescu asupra acestei cestiuni, fiindcă D. Ianov a fost ales sub guvernul D-lor Nicolae Crețulescu și generalul Florescu.

Etă, D-lor, adresa din 10 Decembrie 1865, trimisă de ministrul de interne, D-lui președinte al adunării deputaților:

Domnule președinte,

„Convocându-se prin înalta ordonanță domnescă sub No. 1.569, colegiul electoral al capitalei Bucuresci, pentru a alege în ziua de 8 Decembrie curent, un deputat din parte'i la onor. Adunare în locul D-lui Alecu Petrescu, care, primind funcțiune salariată, încetază dupe art. 26 din legea electorală de a mai fi deputat, și-sul colegiul electoral, intrunindu-se la ziua fixată de alegere, a ales deputat din parte'i pe D. Ioan Ianov cu 93 voturi.

Actele acestei operațiuni electorale primite cu raportul D-lui prefect al județului Ilfov, No. 18.767, am onore a le înainta D-vostre, și vă rog, D-le președinte, să bine-voiți a face cele de cuviință.

Primiți, vă rog, D-le președinte, asigurarea osebitei mele considerațiuni“.

Ministru, general I. Florescu.

Vedeți că D. Ianov a fost ales cu 93 de voturi și aceste voturi au fost date, pôte în mare parte, de tineri cari cunoscând pe D. Ianov și calitățile D-sale personale, au votat pentru D-sa.

'Mî pare rău însă că trebuie să dică dacă onor. D. Vernescu cunoșce istoria noastră contimporană astfel, atunci vai de istoria mai veche a țerei pe care o va fi cunoscând D-sa!

Eu am dis ierî că mă voi lepăda de mandatul meu de deputat, 'mî voi da demisiunea din Adunare, dacă se va dovedi că eu eram ministru, când s'a ales D. Ianov, și astăzi am dovedit că atunci era la minister D. Crețulescu și D. general Florescu, și prin urmare D-lor aparține onorea sau blamul, pentru că au făcut această alegere.

Al doilea, D. Vernescu 'mî imputa ierî, cum că eu, atacând alegerea colegiu-

lui III de Ilfov, am voit să arunc o bănuială asupra tuturilor colegiilor de Ilfov.

D-vostre însă știți, D-lor, că, nu numai nu am atacat alegerile din colegiile I și II, dar încă am dis: cine pôte dice un singur cuvânt în contra D-lui general Manu și a celor-alți reprezentanți ai acestor colegii, unde alegerea s'a făcut în regulă și nu se găsește la dosar nici o protestațiune?

Când însă a fost vorba de alegerile de la colegiul III, acolo în adevăr am spus că bănuiesc sinceritatea acelor alegeri. Dar ôre, dis'am eu ceva așa de grav în cât să merite a supera pe D. Vernescu așa de rău în contra mea, și a 'l face să uite și vârsta mea, și chiar pe a D-sale, căci nici D-sa nu prea este așa de tinerel ca să mă pôtă trata pe mine de tompatera, și să vie să mă întrebe cu un ton atât de aspru cum 'mî-am permis eu să susțin că Ion Brătianu trebuia să se alegă în Bucuresci, și cum 'mî-am permis să atac pe D. Zerlenti?

Eu nu am atacat pe D. Zerlenti, care, pe cât 'l cunosc, știu că este om onorabil, că are nisce calități pe cari nu le am eu, cari stau departe de mine. (Ilaritate). Dar mai departe nu 'l cunosc și prin urmare nici nu am putut să 'l atac. Din contră eu am fost unul din acei cari a combătut mai mult pe cei cari susțineau că D. Zerlenti nu e român, unul din acei cari am votat pentru împămîntenirea D-sale. D. Zerlenti e bancher, care împrumută pe cei bogați, care face împrumuturi și municipalității, și regret foarte mult că D. ministru de finance, nu este acum aici ca să 'și spună opiniunea D-sale în privința acestor împrumuturi. D. ministru de finance s'a exprimat într'o di, când era vorba de un împrumut al municipalității, într'un mod care numai D-lui Zerlenti nu 'i pôte fi plăcut.

Dar mă întrebă D. Vernescu cum am putut eu să vin a apăra pe D. I. Brătianu? Nu 'l-am apărat, din contră, am dis că sunt unul dintre acei cari sunt în drept să 'i voiască mai mult rău, și că nu cred să fie nici unul din liberalii care să voiască mai mult rău D-lui Brătianu de cât mine; și acesta pentru greșalele comise de densusul, dupe urma cărora pătimește astăzi partidul liberal. Eu cel d'ânteu sunt care am început să 'l osândesc pentru neaplicarea programului de la Mazar-Pașa. Duoș d'ile d'arëndul 'i am făcut procesul în această Cameră. 'L-am combătut apoi pentru că a arestat pe Panu, așa în cât era să mă strângă de gât. Dar o dată acesta făcut, nu puteam să las să trecă D. Zerlenti înaintea D-lui Brătianu. Pentru mine Ioan Brătianu are mult mai multe merite de cât D. Zerlenti; căci D. Brătianu are 40 de ani de luptă în partidul liberal . . .

O voce: Și șese ani de cădere.

D. M. Kogălniceanu: Pôte; cu alte cuvinte, cel care m'a intrerupt critică ce am criticat și eu; dar tot 'i rămân D-lui Brătianu 34 de ani de o luptă de care se

glorifică partidul liberal. Nu că a făcut totul Ioan Brătianu, dar a avut norocul ca sub firma lui să facem resbelul din Bulgaria, să se proclame independența, să se proclame regalitatea. Pentru independență, eu, ca ministru al țerei în străinătate, ași putea dice că mai mult eu am făcut independența, căci eu am dobândit-o de la Francia, care ne-a dat concursul său moral, și în adevăr și Germania ne-a sprijinit . . .

O voce: D-ta ești mai modest.

D. M. Kogălniceanu: D. Roznovanu dice că sunt modest, căci am lucrat și eu la îndeplinirea acestor acte mari, iar nu numai D. Brătianu, și cu toate acestea nu m'am lăudat că eu le-am făcut . . .

D. A. Lahovari: Dacă vă puneți pe tărîmul acesta, vă vom spune și noi prețul cu care s'a cumpărat independența.

D. M. Kogălniceanu: Eu am fost ministru de externe, și știu că n'am vindut nimic, n'am dat nimic . . . (Sgomot, intreruperi).

M'ați atacat, D-le Lahovari, și am dreptul să mă apăr, precum și D-vostre v'ați apăra când ați fi atacat, căci acușatiunii tuturilor ni se aduc . . .

D. A. Lahovari: Toți avem păcatele noastre.

D. M. Kogălniceanu: Vă rog - dar nu mă mai intrerupeți.

Ne temeam, D-lor, că la încheierea păcei, să nu ni se dea independența făcându-ni-se alte neajunsuri, și de aceea am luat-o noi înainte și am proclamat independența.

Ei bine, D-lor, pot eu să refuz aceste fapte lui Brătianu, subț a cărui firmă ele s'au făcut, fapte pe cari totă țera le cunoșce, și de cari beneficiază totă țera, și să 'i le contest pentru că a făcut în urmă greșeli dupe urma cărora toți liberalii suferă? Căci dacă nu se făcea acele greșeli, alt-fel era să fie compusă astăzi Camera. Noi toți am dis D-lui Brătianu, dupe ce a cădut, să se retragă; dar amicii săi cei devotați 'i-au pus candidatura, și a cădut. Noi însă, liberalii cei disidenți, nu trebuie să 'i dicem: al cădut în urma greșelilor tale, și fiindcă ai făcut acele greșeli nu 'ți mai recunoscem nimic, nici chiar ceea-ce ai făcut bine. Nu, D-lor, și nici chiar D-vostre conservatorii nu trebuie să diceți acesta; fiindcă ômenii de stat trebuie să aibă și inimă și minte nu trebuie să 'și desprețuiască inemicii, nu înjurându-și cine-va adversarii săi politici se ridică pe sine. Sunt atâtea fapte cari s'au petrecut sub Brătianu, independența, resbelul prin care s'a ridicat prestigiul armatei, căci astăzi nu mai pot dice iubiiții noștri vecini Unguri, că un regiment de honvezi pôte veni până în Bucuresci.

D. I. Lahovari: A ridicat prestigiul armatei luând comanda de la generalul Manu și dând-o generalului Angheliescu!

D. M. Kogălniceanu: Regret că aduceți cestiunea acesta. D-vostre aveți tot

dreptul să lăudați pe generalul Manu....

D. general G. Manu : Nu dau voce nimănui să facă cestiune personală pe spinarea mea.

D. I. Lahovari : Noi lăudăm pe generalul Manu, D-văstre lăudați pe Anghelescu, când e vorba de a se ști ce a făcut D. Ion Brătianu în oștire.

D. M. Kogălniceanu : Mergi prea departe, și nu pot face acum cestiune personală și cu D-ta.

Așa dar, D-lor, ce sunt eu vinovat dacă și la activul meu, fiind în ministerul Brătianu, pun aceste acte? D. Vernescu nu are la activul său acte de acestea, căci D-sa eșise mai înainte din minister. D-sa are la activul D-sale calpacul bulgăresc și referatul prin care trimitea la înaltul consiliu acel calpac.

Fie-care însă cu faptele sale: eu am apărut unele. D-sa a apărut altele, treaba fie-căruia.

D. G. Vernescu : D-lor, tot-d'a-una e bine când are cine-va o noapte de cugetare sau o zi de cugetare. Recunosc astăzi pe D. Kogălniceanu, nu 'l recunoscem alaltă-ieri. Astăzi, dupe ce a mai cugetat, este mai liniștit... (Nu se aude.)

D. președinte provisoriu : Vă rog să vorbiți mai tare, ca să puteți fi auditi.

D. G. Vernescu : Nu pot ridica vocea mai sus, căci s'ar întâmpla iar să mi se impute că sunt violent. În ridicarea vocii poate că D-văstre ați vădit violență din parte-mi în ziua trecută, iar nu în cuvinte.

D. Kogălniceanu 'mi impută că ași fi afirmat și asigurat Camera că D. Ianov e alesul D-sale. De ce era însă vorba, D-lor, când am pronunțat numele D-lui Ianov? De curățenia alegerilor se dicea: Cum se poate ca un om ca D. Duca—și să mă ierte D-sa dacă 'i pun numele înainte — cum se poate ca un om necunoscut ca D-sa să fie ales în București la colegiul al III-lea?

Eu am răspuns că nu aveți dreptul să vorbiți ast-fel, pentru că și altădată alți oameni mai puțin cunoscuți de cât D-sa au fost aleși ca deputați în București.

E adevărat că am afirmat că s'a ales sub D. Kogălniceanu.

D. M. Kogălniceanu : Sub ministerul D-lui Kogălniceanu.

D. G. Vernescu : D. Kogălniceanu a protestat imediat și eu 'i-am răspuns la rândul meu: nu mai protesta, D-le Kogălniceanu, fie ales D. Ianov sub ministerul D-tale, fie sub un alt minister, este un lucru pozitiv că curățenia de care vorbesc astăzi D-ta n'ai practicat-o, și dacă voiți să ridic cestiunea și mai sus, las persoanele la o parte și o ridic la cestiunea de sistem. Ei bine, sistemul D-tale n'a fost libertatea în alegeri.

D. M. Kogălniceanu : Sistemul D-tale a fost sbîrntirea capetelor.

D. G. Vernescu : Sunt capete cari trebuie să sbîrntie atunci când sunt stricate și fac rău țerei.

D. M. Kogălniceanu : Duceți această la adresa conservatorilor?

D. G. Vernescu : Mica intrerupere cu care D. Kogălniceanu crede că va putea să mă pună în rele relații cu conservatorii este fără nici un efect; conservatorii când s'au aliat cu mine mă cunosciau, sciau foarte bine că sunt o persoană care nu vorbesce una și face alta. (Aplause).

Așa dar, încă o dată repet, dacă în trecut, și 'mi pare rău că am făcut aceasta, am pus în joc numele unui om, un fapt care nu era al său, acesta însă n'a fost decât pentru ca să dic, D-lui Kogălniceanu, să se oprească, de a mai tot vorbi de curățenia alegerilor, căci este știut de toată lumea că D. Kogălniceanu are un sistem de care nu se mai poate desbăra, astăzi la vîrsta înaintată în care este și acest sistem este de a înțuri cu ori-ce preț în alegeri. De acesta vorbiam, și când D. Kogălniceanu, mă va prinde în sfera mică și modestă a acțiunii mele, în societatea română, că urmez sistemul D-sale, să ia cuvîntul să mă combată, să 'mi spue că sunt tot de sistemul D-sale.

D. Kogălniceanu se plînge cum că rău 'i-am atribuit eu că a atacat colegiul de București, căci D-sa a vorbit numai de colegiul III. Dar așa a făcut?

D. M. Kogălniceanu : Așa.

D. G. Vernescu : Așa? Prea înte v'ați perdut memoria celor ce ați spus alaltă-ieri? N'ați spus în două rânduri că primul a fost marele elector al județului Ilfov?

D. M. Kogălniceanu : Da.

D. G. Vernescu : Atunci nu vă dați socoteala de ce diceți: când adineori ați afirmat în Camera că colegiul I și II a fost scutit de ingerința marelui elector...

D. M. Kogălniceanu : N'am spus aceasta.

D. G. Vernescu : Și acesta este un sistem, de a dice și de a tăgădui; dar acesta nu cred că va avea trecere înaintea acestei Camere, care nu este de gustul D-tale.

Adineori diceai: Dacă Brătianu lucra alt-fel, D-văstre nu era să fiți pe aceste banci. Nu se cade însă, D-le Kogălniceanu, atunci când o Cameră este venită aci din alegeri libere, D-ta să 'i dai această desfidere, și mai cu seamă când ne tot vorbesc de pîru cărunt. Chiar când îți s'ar părea D-tale că este alt-fel, trebuie să oții în fundul cugetului D-tale, iar nu să vii să arunci această insultă în fața aleșilor țerei.

D. M. Kogălniceanu : Nu te crede nimănui.

D. G. Vernescu : Sunt mulți oameni cari 'și-au mâncat de mult credința. (Ilaritate). 'Ți-ai pus candidatura în toate colegiile din țară, și ai căzut, fiind-că 'ți-ai mâncat credința....

D. M. Kogălniceanu : Pe D-ta te aleg prefectii.

D. G. Vernescu : Prefecții m'au ales veri-o dată pe mine? Este acesta un cuvînt de om serios, de om bătrîn ca D. Kogălniceanu?

D. M. Kogălniceanu : Cuvîntul unui om serios este care mă atacă pe mine și pretinde ca eu să tac?

D. G. Vernescu : Un om care se crede atacat pe nedrept nu trebuie să cadă în păcatul de a spune lucruri pe cari nu le crede singur, ci trebuie să răspundă la atac cu demnitate.

Acum, D-lor, viu la imputarea a treia, că adică m'ași fi infuriat de ce D. Kogălniceanu să se mire că nu s'a ales D. Brătianu în București, ci s'a ales D. Zerlenti.

Eu nu m'am infuriat, dar m'am intristat și mă intristez de câte ori oamenii cari ar trebui să fie, nu numai mari cât sunt în viață, dar să treacă și la posteritate, cad așa de jos cum a căzut D. Brătianu și alții.

D. N. Voinov : Așa am spus și de D. Catargiu când a căzut. (Aplause).

D. G. Vernescu : Mi-ar fi părut mai bine ca alt cine-va să dică cuvîntul acesta; dar nu D. Voinov care a spus tot așa și contra D-lui Catargiu.

D. N. Voinov : Amîndoi am spus-o.

D. G. Vernescu : D-sa care a spus așa și contra D-lui Catargiu, de mult dicea tot așa contra D-lui I. Brătianu și era în comitetul sincerilor liberali, unde lupta în contra D-lui Brătianu și contra păcatelor lui; dar într'o bună dimineață D. Brătianu s'a gândit să 'i facă cu mâna un semn de chemare și îndată a încetat de a mai vorbi așa. (Aplause).

D. N. Voinov : Cer cuvîntul în cestiune personală, pentru ca să arăt cui a făcut cu mâna D. Brătianu și cum 'i-a făcut.

D. C. Bobelca : La unii a făcut semnul de chemare și la alții semnul de trimitere. (Risete).

D. G. Vernescu : 'Mi-ați spus că am fost în contra D-lui Lascar Catargiu. Am fost, însă nu personal contra D-sale, pentru că nici o dată n'am avut nimic personal cu D-sa. (Sgomot).

D. C. C. Dobrescu : D-le președinte, noi tinerii am venit pentru alt-ceva în Cameră, nu pentru asemenea lucruri. Este o rușine pentru Parlament, ca să dea un asemenea spectacol. (Intruperi, protestări, sgomot).

D. G. Vernescu : Bine-voiți D-le președinte, a observa tînerului avocat și profesor în București, că în Camera această când vorbesce cineva nu trebuie înțeză cuvîntul de rușine.

Voci : Așa, așa; să se cheme la ordine (Sgomot).

D. C. C. Dobrescu : D-văstre v'ați în-prietenit, v'ați sărutat și acum ați venit în Cameră să vă răfuiți socotelile. (Sgomot). Noi am venit aici pentru alt-ceva.

D. președinte provisoriu : D-le Dobrescu apelez la D-văstră și vă rog să nu mai intrerupeți.

D. G. Vernescu : Dacă noi am arătat țerei ore-cari fapte ale guvernului Catargiu, pe cari le credeam că nu erau corecte, că nu erau constituționale, am trimis această cestiune înaintea Curții de casațiune, căci era un proces între noi și între acel

minister, și se pôte de multe-ori, ca patima de partid să orbescă pe omeni. Aci era o acușatiune și o defensă de făcut, și cine era să hotărască între noi, nu era nici Camera nici eu, ci curtea de casațiune.

Cine a împedecat pe curtea de casațiune ca să hotărască?

Cine a retras acțiunea din curtea de casațiune? D. Ion Brătianu cu toți colegii D-sale. Eu tot-d'a-una am ȃis : trebuie luminată cestiunea acęsta, și pentru onőrea Camerei și pentru onőrea guvernului, care a ținut cărma țerei cinci ani : tot-d'a-una am susținut acęsta, dar nu am fost ascultat, și când am vędut unde merge D. Ion Brătianu cu ai D-sale, când am vędut declarațiunea ce făcea de pe banca ministerială unora din amicii sęi din partid că le-a dat și iar le-a dat și că nu le mai pôte da nimic, atunci 'mi-am ȃis : aide să scăpăm, dacă este cu putință, ceva în acęstă țără, să ne unim cu aceia cari nici o-dată nu au dat cea mai mică probă că nu fac ceea-ce au făgăduit. (Aplause).

Iată explicațiunile ce am avut să dau D-lui Voinov.

Dar acum reviu la cestiune. Se miră D. Kogălniceanu că noi nu am opus D-lui Brătianu un om mai însemnat prin trecutul sęu politic de cât D. Zerlenti. La acęsta aș putea să răspund cu un singur cuvânt : Pentru un om cădut este destul să 'i puț înainte un om în picioare, și nu este cu putință să 'mi tăgăduiți că D. I. Brătianu era cădut și candidatul cel-alt era în picioare.

O voce : Scie romănesce ?

D. C. C. Dobrescu : Lăsați cestiunea acęsta.

D. președinte provisoriu : Vę rog, nu mai intrerupeți, căci nu mai terminăm cu cestiunile personale.

D. G. Vernescu : Dar, D-lor deputați, nu este vorba să facem astădți activul și pasivul nimęnui, și dacă nu s'ar fi sculat un onorabil deputat ca să mă intrerupă, m'aș fi mărginit a răspunde simplu și curat la cele trei cestiuni ale D-lui Kogălniceanu.

Cred că am răspuns în privința acelor cestiuni și rog pe D. Kogălniceanu, care mă găsesce tot așa de bętrân ca și D-lui și se interesează de sănătatea mea, să afle că eu am un medic bun și acel medic sunt eu, pentru că nu fac őre-cari lucruri cari nu mai sunt de vęrsta mea. (Ilaritate, applause).

D. C. C. Dobrescu : D-le președinte, propun ședință secretă, dacă este să ne ocupăm cu asemenea lucruri, care este o rușine, o mai repet, să le discutăm în public.

D. președinte provisoriu : D. Voinov are cuvântul în cestiune personală.

D. N. Voinov : Când am intrerupt adinőri, fără nici o intențiune malițioasă, pe onor. D. Vernescu, de a cărui amiciție până acum credeam că mă bucur intru cât-va, am făcut-o numai ca să 'i aduc a-

minte ceva, și D-sa din acęsta 'mi face o cestiune personală. Ce am ȃis eu ? Când D-sa ataca pe D. I. Brătianu astădți, am voit să stabilesc un fapt istoric, să atrag atențiunea unui om inteligent ca D-sa, că nu în momente de agitațiune a pasiunilor politice se face istoria, și 'i-am ȃis : și noi, când a cădut guvernul Catargiu, tot așa am vorbit de D. Catargiu, cum vorbiți D-vőstre acum de D. I. Brătianu ; și astădți D. Catargiu vine în sinul Camerei, dându-ne a înțelege, că pôte prea mult am exagerat lucrurile în pasiunea luptelor de moment. Așa dar, precum nu ați îngropat un om politic ca D. Catargiu, nu vę grăbiți a cęnta *de profundis* nici D-lui Brătianu. Atât am voit să ȃic ; nu am venit să apęr pe D. Brătianu, căci nu mă cred de talie...

O voce : Cestiunea aceea ar fi prea grea.

D. N. Voinov : Este grea pentru mine cum ar putea fi grea și pentru D. Vernescu, fiind-că amęnduoi am făcut parte din acel minister. Pôte să fie főrte inteligent D. Vernescu ca și D. Brătianu, dar în ceea-ce privește onőrea, nu vę dau pas nici unuia dintre D-vőstre înainte mea. Am intrat în minister și am eșit din minister fără să am nimic pe fruntea mea.

D. Vernescu 'mi ȃice : Ai fost alături cu mine, combătęnd pe D. Brătianu. Da, am fost cu D-vőstră până când ca liberali combăteam greșele D-lui Brătianu, până când D-vőstră ați trecut la conservatori ; atunci am fugit toți de D-vőstră.

Dice D. Vernescu că s'a mai întęmplat și alt-fel, adică atunci când D. Brătianu 'mi-a făcut cu mână să viu la D-sa, m'am dus. Ei, D-le Vernescu, eu n'am să 'mi fac istoria mea, sunt prea modest pentru acęsta, dar acei cari mă cunosc știu că nici odată n'am solicitat ministerul, și am fost nenorocit în momentul când am fost silit să 'l primesc, și dovadă despre acęsta este că sunt tot așa de vechiu parlamentar ca și D-vőstră, D-le Vernescu, și eu nu am umblat în tripotage ministeriale, și vę declar că nici de acum înainte nu voi umbla.

În istoria mea personală eu însumi voi puține un punct negru, pentru slăbiciunea care am avut-o de a intra în acel minister, încredęndu-mę în promisiunile ce se dedeau.

Ca amic 'ți-am atras atențiunea adinőri când te-am intrerupt, și dacă nu aveai inteligența orbită de pasiune, trebuia să veđi că am făcut o intrerupere benevolă, când am ȃis că așa vorbiam și de D. Catargiu, și că nu e bine să se facă istoria în momente de pasiune, mai ales când nu este present nici D. Brătianu acum, cum nu era nici alaltă-ieri D. Florescu. Eu, D-lor, împreună cu D. Vernescu și alături cu D. Kogălniceanu, voi susține că dacă este ceva care a făcut că cuvântul de liberal să fie sinonim cu acel de potlogar, sunt numai greșelile și slăbiciunile D-lui Brătianu. (Aplause). Este o diferență însă

între noi, când D-vőstră astădți alături cu conservatorii, stigmatizați tot ce s'a făcut, chiar și de amicii D-vőstre, împreună cu D. Brătianu.

Acęsta o faceți, nu pentru că ręu s'a făcut, ci pentru momentul în care s'a făcut. Și dacă mie 'mi ȃici că m'am dus la D. Brătianu când 'mi-a făcut cu mână un gest de chiamare la dęnsul, nu te gândești că pôte mai cu drept cuvânt s'ar putea întorce D-tale o imputare de felul acęsta, că te-ai despărțit de D. Brătianu pentru că 'ți-a făcut cu mână gestul contrariu de gonire ? (Aplause).

Încă o-dată repet, D-le Vernescu, că poți avea capacitate, energie și tóte calitățile, pentru cari 'ți dau pasul, dar în onestitate nu vi-l dau, și când sub acest din urmă raport, aș ști că 'ți sunt inferior, aș preferi să fug mai bine de aci. Fruntea 'mi e senină și curată, ori câte aș fi avut a suferi sub ministerul D-lui I. C. Brătianu, de la aliații D-vőstre. (Aplause).

D. președinte provisoriu : D. Lahovari are cuvântul în cestiune de regulament.

D. Al. Lahovari : D-lor, cred că s'a dat o interpretare greșită regulamentului în privința cestiunii personale. Dacă D. președinte, cu autoritatea pe care o are, nu va pune un capăt acęstui mod de a interpreta articolul din regulament în cestiune personală, apoi ne vom instala aci veri-o duoe săptămâni ca să ne facem fiecare biografia și trecutul nostru politic, și atunci ne vom pune pe tăręmul pe care s'a pus astădți discuțiunea de a spune pentru ce am venit aici, și pentru ce am făcut cutare și cutare act politic. În adevęr, când D. Vernescu a ȃis că D. Kogălniceanu a ales pe D. Ianov în București, recunosc D-lui Kogălniceanu dreptul de a răspunde în cestiune personală, conform regulamentului, spre a aręta că s'a înșelat D. Vernescu, și cu acte în mână să probeze că nu sub ministerul D-lui s'a ales D. Ianov. Are D. Kogălniceanu dreptul acęsta de a răspunde asupra acęstui punct ; acęst drept este absolut și nimeni nu 'l pôte tăgădui. Dar a pleca de aci, și a face apologia D-lui Ion Brătianu în acęstă Cameră, să 'mi permiteți a spune, cu tot respectul ce am pentru vęrsta și ilustrul trecut al D-lui Kogălniceanu, trecut contestat sub multe raporturi, dar despre care istoricii imparțiali ai viitorului vor judeca mai bine de cât noi, dacă trebuie să 'i dea o pagină bună sau rea în istoria acęstei țeri, să 'mi permiteți, ȃic, a 'i spune, că D-sa a eșit și din spiritul regulamentului, și din marginea politică dictată de vęrsta D-sale, margine, pe care singur trebuie să și-o însemneze, căci singur trebuie să se regulementeze fără a aștepta ca D. președinte să aplice regulamentul în privința D-sale. Apoi numai grație răbdării, grație toleranței, grație liberalismului acęstei majorități, ne-am pus stręjă gurei, fără să

ne ridicăm în contra acestui mod de a interpreta regulamentul, și am tăcut la tot ce s'a ținut făcându-se aci apologia D-lui I. Brătianu, apologie, care nu trebuia a se face nici în acest moment, nici în această Adunare, care încă nu e constituită, pentru că nu vom să atingem acum marile chestiuni politice cari nu au ce căuta astăzi la ordinea zilei. Vor fi alte ocazii, ca răspunsul la discursul Tronului, ori veri-o interpelare importantă, când vom putea discuta politica guvernului său a majorității. Dacă sunteți minoritate, aveți dreptul să discutați toate chestiunile, dar la timpul lor, și atunci fie-care din noi, și D. Vernescu, și D. Catargiu, și D. Kogălniceanu, și ori-care altul din noi, vom putea spune ce am făcut în opozițiune, pentru ce ne-am aliat, și cari sunt scopurile noastre; atunci chestiunea se va pune pe un tărîm demn, dar pe un tărîm mai cu sémă netinut de nici o pasiune, și se va da toate explicațiunile cari vor fi de trebînță și cari nu se pot da astăzi, când o asemenea discuțiune se aduce aci în mod incidental, cu ocaziunea unor chestiuni personale. (Aplause.)

A țin cine-va că D. I. Brătianu s'a îngropat, și un altul, că D. Brătianu se va desgroa. Noi nu putem nici îngropa, nici desgroa pe D. Brătianu. Regulamentul nostru ne arată marginea unde se opresce dreptul de discuțiune în chestiune personală. Noi credem că pe D. Brătianu l'au îngropat faptele sale; țera însă este suverană, ea poate să desgroa chiar morții, dar să așteptăm ziua aceea în care se va da verdictul mai depărtat al istoriei, istoria care va judeca și pe D. Brătianu, și pe D. Kogălniceanu, și pe D. Catargiu, și pe D. Vernescu și pe noi mai micii, dacă ea va voi să se ocupe și de dinșii. Pentru moment trebuie să ne ocupăm de ceea ce intră în competența noastră, de constituirea Adunării, și dupe aceea de afacerile țerei. (Aplause.)

Voc: Inchiderea discuțiunii.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesc.

D. M. Kogălniceanu: Am cuvântul în chestiune de regulament. Socoteam că D. Lahovari, când a luat cuvântul în chestiune de regulament, a făcut-o pentru a stabili că este nedrept regulamentul, când acordă cuvântul în urmă tot aceluia care a insultat, credeam că D-sa, va susține pentru acusat dreptul pe care l'are înaintea juraților, de a vorbi cel din urmă, onor. D. Lahovari însă, nu este de această părere.

Apoi, D. Vernescu, care a vorbit în privința procesului conservatorilor, să mi dea voie să mă înscriu de pe acum, în o altă chestiune personală, de ore-ce regulamentul nu mi permite să mai vorbesc acum. Când cei vechi voiau să oprască pe Demostene de a mai vorbi, i arătau nisipul dintr'un ceasornic, care se scobora la vale, și i diceau: s'a terminat nisipul nu mai poți vorbi.

'MI rezerv dar, cuvântul în chestiune personală pentru altă-dată, dacă regulamentul mi dice că pentru astăzi mi-s'a terminat nisipul.

D. președinte, provisoriu: La ordinea zilei avem, acum alegerea președintelui Camerei.

D. președinte al consiliului: Ași ruga pe onor. Adunare, să bine-voiască a consimți, la amânarea acelei alegeri, pe termen de două zile, adică până Vineri.

D. președinte, provisoriu: D. N. Ionescu, are cuvântul în chestiune de regulament.

D. N. Ionescu: Vă mulțumesc, D-le președinte, căci am să vă dau citire unui articol din regulament, prin care veți vedea că e o datorie imperioasă pentru noi, de a procede imediat, la alegerea președintelui, și voiți aduce și ore-cari motive, pe cari D-vóstră le veți aprecia, în lipsă de aducere de motive din partea președintelui consiliului.

„Capitolul II despre biuroul definitiv.

„Art. 13. Indată ce Adunarea a terminat verificările, conform art. 5, 6 și 9, ea procedea la alegerea biuroului definitiv.”

Prin urmare, e o imperioasă obligațiune pentru noi, de a proceda imediat, la alegerea biuroului. Iată motivul pe care l'invoc, pentru a combate cererea fără motive a D-lui prim-ministru.

Dacă D. prim-ministru, ar fi avut solicitudine pentru demnitatea acestei Camere, n'ar fi trebuit un moment să aducă această chestiune.

În tocmai ca o corabie fără căpitan, Adunarea, majoritate și minoritate, e lăsată să plutască astăzi în voia tuturor vânturilor pasiunilor personale, fiind-că e lipsită de un conducător, de un cărmaci.

Ați vădut, cum din chestiuni în chestiuni personale, eram să facem un lanț de discuțiuni, fără scop și, așa putea țin, fără nici-un fel de interes pentru țera, care așteptă să vadă ce facem. Dupe două zile de lucru, a veni și a țin Adunării: n'am nici-un motiv, dar vă cer amânarea pentru două zile, mi-se pare că e a 'și bate joc de Adunare.

Cum? Dupe caprițiul D-vóstre, puteți să amânați ședințele Adunării, constituirea ei definitivă?

D. prim-ministru, care trebuie să cunoască istoria noastră modernă, scie că e fără precedent ca un președinte de cabinet să fi cerut amânarea constituției definitive a Adunării. V'ați deprins a lăsa țera întrégă în provisoriu luni întregi, și credeți că și reprezentațiunea țerei va primi astăzi să amâne constituirea ei dupe placul D-vóstre. Veniți la mai bună apreciere a situațiunii, căci e pericol în întârziere; perdem pe totă ziua din demnitatea noastră, și guvernul stă acolo fără ași face datoria sa.

D-lor, nu se trece 24 de ore la cele-alte parlamente, fără ca să se constituie definitiv, și noi, dupe ce am terminat toate lucrările validării titlurilor în lungi și

laborioase debateri, dupe ce ne-am luat două zile de sărbători, veniți D-vóstre să mai cereți încă două zile pentru ca să nu facem nimic!? Oțiositatea este mama tuturor lucrurilor rele, și dacă ne vom lăsa fără să lucrăm nimic, negreșit că vom începe să ne și injurăm; căci atât sunt de infierbentate pasiunile, atât se simte corabia această fără busolă și fără cărmaci, în cât vedeți că s'a perdut mai mult de jumătate, și era cât p'aci să se perdă întrégă ședința de astăzi în chestiuni personale din cele mai animate.

Ore nu vă îngrijesce pe D-vóstre căpetenia Parlamentului, busola Parlamentului acestuia? Apoi cum veniți D-vóstre așa de cavaleresce, fără nici un motiv, să ne cereți amânarea pe două zile a ședințelor noastre, tocmai atunci când avem să ne constituim?

Se poate face această fără a ni se da un motiv, un pretext măcar? Nu vă bateți joc de această ténără reprezentațiune, căci poate să vi se dea o lecțiune severă numai pentru această singură lipsă de respect.

Dar, D-le președinte, avem și alte motive pentru a nu lăsa ca un moment măcar să mérégă *à la dérive* această nouă Adunare.

Scim că în sesiunea trecută Adunarea a lăsat, din motive ce nu am a le aprecia acum, fără răspuns mesagiul tronului. Avem să perdem un timp prețios neocupându-ne de chestiunile ardente, cari interesează țera, cum e chestiunea agrară și toate cele-alte chestiuni, cari ating sôrta țeranului român. Socotiți D-vóstre că el, care nu are aici un singur reprezentant din stinul său, nu va privi cu îngrijire și cu temere veri-ce amânare ce ar semăna cu apucăturile din trecut?

Ași dori ca această Adunare să presimtă dorințele impaciente ale țerei și să dea dovadă că lucrăză. Mai presus însă de cât aceste motive, e un motiv mai mare de cât toate, care ne face să combatem opiniunea primului ministru, motivul că noi trebuie să răspundem la așteptările țerei, punându-ne pe lucru cu un minut mai înainte.

Ce însemnéză această, când Adunarea este impacientă, primul-ministru să se înscrie contra acestei impaciențe? Pare că ar voi să se arate că voința sa predominesce peste simțimintele întregii Adunări. Pe ce motiv veniți D-vóstre a ne împedica să avem un cărmaci pentru barca noastră, cerându-ne amânarea tocmai în asemenea momente?

Ei, D-lor, când Majestatea Sa v'a chemat la guvern, de ce nu ați țin să mai amânați puțin această afacere? (Haritate). De ce v'ați grăbit să intrați în minister? Tot ca și D-vóstre suntem și noi astăzi impacienți, să nu rămânem fără o constituire definitivă.

De, aceea, vă rog, D-le președinte, să suspendați ședința pentru o jumătate de oră, ca să ne constituim cum se cuvine unor reprezentanți ai țerei. Iar dacă nu

voiți acésta, spuneți-ne atunci, măcar la ureche, în secret, motivele ce v'au determinat să luați acésta hotărâre, pentru ca în cunoștință de cauză să consimțim a amâna, nu pentru două zile, dar măcar pentru două ore, alegerea definitivă a președintelui nostru.

Orî-cât de abil ar fi președintele nostru provisoriu, orî-cât de simpatice ar fi unora din noi, D-sa are autoritatea cerută pentru a conduce debaterile unei tinere Adunări.

De aceea, vă rog, și rog și pe D. președinte, ca însuși D-sa să facă o cestiune de demnitate personală, să dică că dacă nu se lasă acum a se aplica regulamentul, ca îndată să se procedă la constituirea biuroului Adunării, nu ia răspunderea și se coborâ de acolo.

D. președinte provisoriu: D-lor, fiind înscrisi mai mulți domni deputați și D. președinte al consiliului ca să vorbească, suspend ședința pentru 10 minute cu învoirea D-văstre.

— La redeschiderea ședinței, D. președinte dă cuvântul D-lui prim-ministru.

D. T. Rosetti, președintele consiliului: D-lor deputați, onor. D. Nicolae Ionescu m'a acuzat că nu am arătat destulă deferență către acésta onor. Adunare.

Departa de mine a fost un asemenea gând; nimeni nu doresce mai de grabă de cât mine să facă acte de deferență către reprezentanții națiunii, și tocmai din cauza unui sentiment de înaltă deferență către reprezentanținea națională, tocmai din cauza însemnatei importanțe a unei lucrări ca constituirea definitivă a Adunării, credeam că e mai bine să ne dăm ore-care timp de cugetare și consultațiune între noi înainte de a proceda la o asemenea lucrare.

Noi am crezut că nu ar fi bine să procedem la un act așa de important ca alegerea președintelui Adunării fără o prealabilă consfătuire a D-lor deputați, pentru ca acésta alegere să nu fie o surprindere pentru nimeni, ci să fie rezultatul unei mature cugetări a fie-cărui din noi.

Pentru aceste motive v'am adresat acésta rugăminte, invitându-vă să amânați acésta alegere, și chiar să ajurnați ședința Adunării, nu cu vre-un alt scop de cât numai pentru ca să avem ore-care timp liber spre a ne putea consulta cu toții împreună, atât asupra alegerii președintelui cât și a tuturor celor-alți membri ai biuroului definitiv al Adunării.

D. C. Bobeica: D-lor deputați, să nu credeți că forțele mele, talentul meu, mă încurajază să mă urc la acésta tribună; acest loc aparține altor talente, altor bărbați cunoscuți în acésta Cameră, și în primul loc aparține D-lui Nicolae Ionescu, care în atâtea rânduri a ilustrat prin talentul său chestiunile cele mari. Dacă m'am luat curagiul a mă sui astăzi aici, am crezut ca chestiunea pusă la ordinea zilei pentru alegerea președintelui Came-

rei, care interesază țera întrégă, trebuie să fie tratată de sus; și dacă am luat cuvântul în acésta importantă chestiune, este încurajarea D-văstre; căci cu ocașunea proclamării mele de deputat am fost primit în aplausele cele mai simpatice din partea acestei onor. Adunări. Acest sentiment unanim din partea D-văstre m'a încurajat să vorbesc, și în același timp să vă aduc recunoștința mea pentru acésta simpatie care nu o consider de cât ca răsplata afecțiunii, iubirei și respectului ce pururea am purtat acestei onor. Adunări. (Aplause).

D-lor, fiind-că vorbesc de iubire și stimă, m'aduc aminte cu plăcere de neuitatul C. A. Rosetti, carele, pe când combătea guvernul D-lui I. Brătianu și ataca actele lui, scria: „Multe fac acești miniștri; cu toate acestea eu 'i stim și 'i iubesc.“ De ce dar nu mi-ați da voie și mie să declar acestor miniștri cari până astăzi nu au făcut de cât acte laudabile, că 'i stim și 'i iubesc. (Ilaritate).

D-lor, știu să vă fac o declarațiune: Până acum am fost pururea în opozițiune; astăzi însă sunt guvernamental. Au nu m'este dat și mie să susțin un guvern onest și capabil? Mulți dintre D-văstre s'au succedat pe rând susținând guvernul care le-a plăcut, și eu nu am quis un singur cuvânt; pentru ce dar ași fi criticat când pentru întâia dată susțin și eu un guvern? Ași dori ca forțe de grabă să mă întorc în opozițiune, ca să m' pot face anii de pensiune. (Ilaritate).

D-lor, m'am suit la acésta tribună cu credință că cestiunea acésta merită să fie tratată de sus. (Ilaritate). Alegerea președintelui este unul din actele cele mari, și astăzi avem să legăm sorta noastră de a acelui acaruia 'i vom încredința acest scump scaun, căci el are să conducă lucrările noastre, aște să fie sufletul și inima noastră; printr'nsul voim să respirăm și zilele bune și zilele rele... Ne trebuie dar gândire; ne trebuie timp să cugetăm adânc în ale cui mâni încredințăm sorta noastră, căci de la acest președinte atârna viitorul nostru politic.

D. N. Ionescu ne spunea că chiar matutul Corp, Senatul, a cerut o amânare a se chibzui asupra alegerii președintelui său. Dacă dar un Corp matur, experimentat, și-a cerut o prelungire de timp spre a se putea gândi, cum voiți ca noi, Corp tiner, să nu vă rugăm să ne acordați o singură zi de amânare, pentru a ne consfătuți împreună în mâna cui să încredințăm sorta noastră? Vedeți că chiar guvernul consimte la acésta amânare de o zi, chiar el o cere. Pentru ce ați pune D-văstre atâtea grabă? Știți, D-lor, că tot-d'una Camerele noui au nevoie de consfătuire, de a se cunoșce aleșii între ei; că cestiunile importante nu se tratéză *à la vapeur*.

De aceea, D-lor deputați, fac un ultim apel la sentimentul acestei Camere, și o rog să fim cu toții uniți, să acordăm o zi

de amânare. D-văstre primind propunerea mea, m'ei veți da încă o dovadă de dragostea ce m'ei purtați și pentru viitor. (Aplause).

Voci: Inchiderea discuțiunii.

Voci: Cestiune de regulament.

D. L. Catargiu: D-lor, socotesc că vom fi cu toții de acord ca alegerea să se facă mâine; la acésta a consimțit și guvernul, și nu ved ce discuțiune de regulament mai încapă aci, și ce nevoie este să mai dăm un vot. (Aplause).

D. G. D. Palladi: D-le președinte, s'a cerut de D. prim-ministru o amânare. D. Ionescu a protestat în numele regulamentului contra amânării, și v'a arătat că art. 13 se opune la orî-ce amânare de ore-ce zile: că alegerea biuroului definitiv se face *îndată* dupe terminarea verificării titlurilor.

A venit cestiunea în discuțiune, și a vorbit un singur orator din partea guvernului, care a susținut amânarea. S'a închis discuțiunea; nu discut cum s'a închis, dar ceea-ce voiți să supun la atențiunea D-văstre e că nu putem tranșa acésta cestiune fără un vot.

D. Ionescu a făcut propunere ca alegerea biuroului să se facă imediat; vă rog să puneți la vot propunerea acésta.

D. A. Lahovari: D-lor, interpretarea dată regulamentului de D. Ionescu și de D. Palladi, e nițel cam severă. În adevăr, regulamentul dică: că îndată dupe verificări, Camera procede la alegerea biuroului; prin asta însă a voit a înțelege că între lucrările de verificare și alegerea biuroului să nu se facă altă lucrare. Nici un regulament nu pôte pretinde, și mai presus de regulament e cestiune de simț comun, ca în momentul când s'au verificat titlurile ultimului deputat să se procedă imediat la o lucrare așa de importantă ca aceea a alegerii biuroului. Camera e stăpână pe ordinea sa de zi, prin urmare Camera pôte să procedă imediat la alegerea biuroului, orî dupe două zile, cum propune banca ministerială, orî mâine, dupe cum am onore de a vă propune eu; propunere pe care vă rog, D-le președinte, a o pune la vot. (Sgomot).

D. președinte provisoriu: Constat, D-lor, un lucru, că ați acuzat pe nedrept biurul că nu și face datoria, cauza e că nu vă luați locul.

D. N. Ionescu: Rog pe onor. deputat, care a ridicat sgomotose aplause să useze de indulgență pentru mine, care nu aspir la acésta înaltă onore.

Fac apel și la D-văstră, D-le președinte, care sunteți represintantul nostru prin vârstă, astăzi când ați ajuns la terminarea însărcinării ce ați avut, să faceți să se respecte regulamentul, conformându-vă lui, adică punând la vot propunerile. Sunt în prezență trei propuneri: e propunerea ministerială, care cere amânarea până Vineri; e propunerea mea care nu admite nici o amânare, și e pro-

punerea D-lui Lascar Catargiu, care propune amânarea până mâne și la care s'a aliat și guvernul.

Eu fac omagiu și spiritului de conciliațiune al D-lui Catargiu și spiritului de concesiuine al ministerului. (Ilaritate).

Prin urmare, D-lor, tot am dobândit ceva; ne amânăm pentru 24 ore, în loc de două zile. Pentru mine dacă n'aș ambiționa la ceva mai mult de cât colegul meu de la Botoșani, aș fi mulțumit cu hotărârea acésta: că între două opiniuni extreme s'a luat cea mijlocie.

Nu trebuie să precipităm rezoluțiunile, dar, D-le președinte, eu nu sunt ținut să aplec nici în dreapta nici în stânga; rolul meu e de a veni de odată a te sguđui în conștiința D-tale și de a te întreba: Veđi D-ta în conștiință, dupe cece zile de laborioase lucrări parlamentare, cum că ar mai avea trebuință acésta Adunare să se gândescă până mâne? Cređi D-ta că până acum nimeni din noi nu s'a gândit în sine ce are să facă? Nu presupuneți D-vóstre că ne-am gândit fie-care la constituirea noastră definitivă? Dar apoi lucrările maturului Corp ar fi trebuit să ne deștepte pentru acésta. Eu sunt sigur că acest Corp june este de ajuns pregătit ca să ia rezoluțiunea de a purcede imediat la vot.

Eu susțin, ca o cesiune de interpretare corectă a regulamentului, ca îndată ce se termină cu verificările, la veri-ce oră și în veri-ce moment, Adunarea trebuie să fie gelósă de a se constitui, dându-și speakerul său. De aceea rog pe D. președinte să bine-voiască a pune la vot propunerea mea, care e cea mai depărtată și de una și de alta, pentru că una ăice dupe două zile, alta ăice dupe o ăi, și eu ăic îndată, prin urmare are prioritate. Vă rog dar încă o-dată, și cu consimțimentul colegului nostru de la Botoșani, să puneți acésta propunere la vot, căci îndată nu va să ăică acum, ci însemneză și reflexiunea până la o ședință de astă-seră; dar totul este să nu trecă acésta ăi, fără să ne fi dat coróna deliberărilor noastre, care e președintele nostru. Să nu rămănem fără acel pilot, care e o garanție și pentru majoritate și pentru minoritate, că vom rămăne în tot-d'a-una în marginele cuviinței și demnităței noastre parlamentare.

Nu sunt de idee dar să amânăm până mâne, căci nu scim ce se póte întâmpla până atunci; dar ceea ce știu este că eu astă-ăi sunt corect în interpretarea regulamentului, și consider ca contrarie oricărei jurisprudenței interpretarea D-lui Lahovari, care ocupă un loc eminent în majoritate, și care cere să se pună la vot regulamentul.

Eu știu că pe român șce îndată va să ăică, la cel d'ântăiu moment; póte însă că D. Lahovari va fi inventat un alt vocabulariu, dar ori cum va fi, Adunarea trebuie să dea un vot, și la vot trebuie să se pună mai întâiu propunerea mea, ca fiind cea mai depărtată.

D. președinte provisoriu: D-lor, ne mai fiind nimeni înscris, consider discuțiunea închisă, și fiind-că la birou sunt două propuneri, una a D-lui N. Ionescu, care cere ca de îndată să procedem la alegerea președintelui, și a doua, a D-lui Lascar Catargiu, la care s'a aliat și banca ministerială și care cere a se amâna acésta lucrare pe mâne, eu pun la vot propunerea D-lui Lascar Catargiu, ca cea mai depărtată.

— Adunarea procede la vot și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	152
Majoritate regulamentară	77
Bile albe	128
Bile negre	24

D. președinte provisoriu: Adunarea a adoptat propunerea; prin urmare, mâne avem la ordinea ăilei alegerea biuroului definitiv al Adunării.

— Ședința se ridică la 3 ore și 20 minute, anunțându-se cea următoare pe a doua ăi 10 Noembrie.

Ședința de la 10 Noembrie 1888

Președința D-lui președinte provisoriu, *Iacob Fetu.*

— Ședința se deschide la ora 1 dupe amiază.

— Prezenți 170 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 5 D-ni deputați, și anume:

In congediu:

D. A. D. Mavrodineanu.

Fără arătare de motive:

D-nii N. Crețulescu, V. Poenaru, D. A. Sturdza și S. Șomănescu.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

D. președinte provisoriu, Iacob Fetu: D-lor, la ordinea ăilei avem mai întâiu alegerea președintelui Adunării.

— Adunarea procede la vot și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	167
Bilete albe	14
Voturi exprimate	153
Majoritate absolută	77

Au intrunit:

D. Lascar Catargiu 105

„ Dimitrie Brătianu 40

„ G. Vernescu 7

D. președinte provisoriu, Iacob Fetu: Prin urmare proclam de președinte definitiv al onor. Camere pe D. Lascar Catargiu. (Aplause prelungite).

D-lor deputați, acum când onorabila Cameră și are ales președintele definitiv, în persóna onorabilului D. Lascar Catargiu, mandatul meu de președinte provisoriu încetând, mi face o deosebită plăcere de a ceda acest loc de onóre alesului D-vóstre și a mă coborî ca să merg a mi relua locul de deputat, pe băncile onor. Adunării.

Înainte însă de a face acésta, să-mi

permițeți, D-lor deputați, ca să vă exprim sentimentul meu de grațitudine, nu atât pentru distinsa onóre ce mi-ați făcut ridicându-mă aici, ci mai mult pentru marea D-vóstre indulgență către mine și pentru concursul bine-voitor ce mi-ați dat ca să pot îndeplini greaua sarcină încredințată mie; căci, dacă mă măgulesc a crede că am putut răspunde încrederii ce ați pus în persóna mea, meritul vă revine în cea mai mare parte D-vóstre, D-lor deputați; mie nu mi rămăne de cât mulțumirea sufletească că mi-ați procurat ocasiunea de a înscrie în registrul vieții mele încă un serviciu dat țerei mele.

Încă o-dată, vă rog, D-lor deputați, să bine-voiți a primi mărturisirea profunde mele recunoscințe. (Aplause prelungite).

Acum rog pe onorabilul D. Catargiu să vie a ocupa fotoliul președential.

D. Lascar Catargiu:—Ocupând fotoliul președentiei în aplausele prelungite ale Adunării—D-lor deputați, permițeți-mi să vă arăt recunoscința mea pentru încrederea ce mi-ați dat. Ca în tot-d'a-una de câte ori reprezentanții țării au avut încredere în mine și mă au ales, ca președinte al Adunării, mi voi face și acum datoria de a lucra cu siguranță și de a dirige desbaterile cu cea mai mare imparțialitate.

D-lor, voi să fac apel la toate nuanțele în general din acésta Cameră, și la toți D-nii deputați în particular, spre a vi ruga să nu pėrdă din vedere că țera așteptă de la noi, D-lor, multe lucrări. Din nenorocire, Camerele trecute, cam cu vacanțele ce și luaă, cam cu serbătorile, dese ce țineau, cam cu venirea târđiu la ședințe, lucrau foarte puțin, și toate lucrările se imbulđiau la sfârșitul sesiunii, când atunci într'o ăi și o nópte se votaă sute de milioane asupra țerei, o sumă de legi din cele mai importante și bugetele anuale din ce în ce mai încărcate. (Aplause).

D-lor, avem trebuință să ridicăm prestigiul Camerei, și de aceea vin încă o-dată și vă cer concursul, ca de la început să lucrăm ast-fel cum: țera să póta urmări pas cu pas lucrările noastre, și să vadă limpede în ceea-ce se va vota, de la milion până la un ban ce se cere de la densa; să nu se mai voteze în bloc și în întunec ca până acum. (Aplause).

Prin urmare, în speranță că mi veți da bine-voitorul D-vóstre concurs, ca să pot îndeplini misiunea cea grea ce ați pus asupra mea, vi u a vă exprima din nou recunoscința și mulțumirile mele. (Aplause prelungite).

D. A. Lahovari: Cer cuvântul.

D. M. Kogălniceanu: Și eu am cerut cuvântul.

D. președinte, L. Catargiu: D. președinte provisoriu mi spune că D. Kogălniceanu a cerut cuvântul înainte de D. Al. Lahovari, prin urmare D. Kogălniceanu urméză să aibă cuvântul; dar eu aș atrage atențiunea onor. D. Kogălni-

ceanu, dacă nu ar fi mai bine să constituim întâi biuroul înainte de a intra în orice discuțiune.

D. M. Kogălniceanu: Eu am numai câte-va cuvinte de spus; am să fac o cerere pentru un dosar.

D. președinte, L. Catargiu: Atunci D. Kogălniceanu are cuvântul.

D. M. Kogălniceanu: D-le președinte, vă rog să bine-voiți, a interveni să mi se comunice deosebita tocmeli agricole ce se află în ministerul de interne și în acel de justiție, și mai cu seamă acele din județele Ialomița și Ilfov. Aceștea mi vor servi atât la desbaterea proiectului de lege relativ la aceste tocmeli, cât și la cercetarea cauzelor insurecțiunii țărănești.

D. președinte, L. Catargiu: Se va comunica guvernului.

D. A. Lahovari: D-lor deputați, eu am cerut cuvântul ca să rog pe onor. Cameră ca, prin un vot unanim, să arătăm mulțumirile noastre fostului președinte de vârstă, D. Iacob Fētu, pentru autoritatea, nepărtinirea și lealitatea cu care a presidat desbaterile Adunării, mai cu seamă în cestiuni așa de dificile și pasionate, cum sunt verificările. Prin acest vot Camera va face un act de dreptate, care sperăm că va fi urmat de multe altele. (Aplause).

D. președinte, L. Catargiu: Eu văd că propunerea D-lui Lahovari va fi primită de unanimitatea Camerei. (Aplause).

—Se pune la vot propunerea D-lui Alexandru Lahovari și se primesce în unanimitate.

D. președinte, L. Catargiu: Acum, D-lor, suspendăm ședința pentru a ne înțelege asupra alegerii D-lor vice-președinți.

—Ședința se redeschide după o jumătate oră, sub președința D-lui președinte Lascar Catargiu.

D. președinte, L. Catargiu: D-lor, procedem la alegerea a patru vice-președinți.

D. I. Dimitriade: D-le președinte, voi să vă face o respectuoasă rugămintă în privința poliției interioare a Adunării.

Art. 107 din regulamentul Camerei vă conferă atribuțiunile exercitării acestei poliții. Am vădut cu regret în incinta Adunării, unde nu este permis să stea de cât deputații și miniștrii, am vădut stând persoane străine, și aceste persoane fac în incinta Camerei acte cari ajung să umilască prestigiul acestei Camere. Adineori am vădut pe un domn, care mi s'a spus că se numește Djuvara, scriind în sala ședințelor noastre numele vice-președinților cari trebuie să se voteze.

Rog dar, în temeiul art. 107 și 108 din regulamentul, să exercite biuroul atribuțiunile sale în privința poliției interioare a Camerei.

D. președinte, L. Catargiu: Trebuie mai întâi să ne constituim și pe urmă vor veni cestorii cari au atribuțiunile acestea; fără secretari și cestori nu putem

de o cam dată face nimic; bine-voiți a ne lăsa să lucrăm.

D. C. C. Dobrescu: Noi am vădut prefecti aci. Să se constate și acesta.

Adunarea procede la alegerea a patru vice-președinți și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	166
Bilete albe	8
Voturi exprimate	158
Maioritate absolută	80

Au intrunit:

D. Ilariu Isvoranu	129	voturi
„ Vasile Pogor	97	„
„ Grigore Cozadini	84	„
„ General G. Manu	83	„
„ N. Voinov	76	„
„ N. Blaremburg	50	„
„ Gr. Triandafil	49	„
„ Iacob Fētu	13	„
„ N. Ionescu	10	„
„ Em. P. Protopopescu	7	„
„ G. Vernescu	3	„
„ G. Apostoleanu	1	„
„ T. Calimachi	1	„
„ M. Toni	1	„

D. președinte, L. Catargiu: Proclam vice-președinți ai Adunării, pe D-nii Ilariu Isvoranu, Vasile Pogor, Grigorie Cozadini și general George Manu. (Aplause).

D. general, G. Manu: D-lor deputați, de și cel cu mai puține voturi ales, să mi dați voe să vă exprim adâncă mea mulțumire pentru onoarea ce mi-ați făcut a fi alesul D-vostre ca vice-președinte. Acest vot e-te pentru mine o semnificare, este aplicațiunea aceluși vestit proverb: să te feresci de amici, să nu te temi de inamici. (Aplause prelungite).

Cu toate acestea, vă făgăduesc a fi adevăratul reprezentant al majorității din Cameră, adică a reprezenta ideile unei împăcaciuni, unei comune lucrări, pentru ca scumpa noastră țară să prospere. (Aplause).

Vă mai făgăduesc că, atunci când voi avea onoarea să presidez această Cameră, voi fi imparțial, și voi fi vice-președinte al unei Camere, care are să dea dreptatea și minorității și majorității. (Aplaus prelungite).

D. președinte, L. Catargiu: D. Grigorie Cozadini are cuvântul.

D. Grigore Cozadini: D-lor deputați, vă mulțumesc pentru destinsa onoare ce mi-ați făcut alegându-mă vice-președinte; recunoștința mea vă voi proba-o prin absoluta nepărtinire ce voi pune când voi avea onoarea să presidez. ați făcut un act de curtuasie minorității; în numele ei mulțumesc. Acesta, D-lor, dovedește că vocea nimănui nu va fi năbușită. Inaugurați o era nouă, era desbaterilor libere, și ascultării a oricărui opinione se va emite în mod parlamentar.

Acum să mi permiteți a îndeplini o scumpă datorie, aceea de a face apel la patriotismul D-vostre, conjurându-vă pe toți, fără distincțiune, să uităm luptele de partid, să gonim oricce ură și resimțiment

și toți ca unulsă votăm legile de cari țera are neapărată trebuință.

Am fost, sunt și voi rămâne liber; dar patriotismul meu 'l voi pune mai pre sus de toate. Fără a mă uita cine sunt pe banca ministerială, eu voi vota toate legile, fără de care țera nu mai poate merge și pe carile cere imperios. *Il y a peril en la demeure!* Țera este sătulă de lupte sterile; ea are nevoie să 'l vindecăm ranele. (Aplause).

Încă o dată, D-lor, vă mulțumesc, promițându-vă cea mai strictă și osebită nepărtinire. (Aplause).

D. președinte, L. Catargiu: D. Ilariu Isvoranu are cuvântul.

D. Ilariu Isvoranu: D-lor deputați, onoarea, demnitatea la care Adunarea națională a bine-voit a mă înălța, nu o atribui nici vârstei, nici meritelor mele personale; acest vot 'l privesc din partea celor mai bătrâni, ca o încurajare, 'l privesc din partea celor mai tineri ca o recompensă,

S'a dat multe voturi în această Cameră, și este adevărat că în alegerea președintelui, ca și a vice-președinților, s'a căutat tot d'a-una trecutul unui om, s'a căutat meritele sale, cunoștințele sale. Astă și mulți dintre D-vostre au bine-voit a mi spune pentru ce mi-au făcut această onoare: pentru că o eră nouă începe, pentru că pe terenul politic, afară de trecut, afară de merite, afară de cunoștințe, trebuie cine-va să aibă și independență și caracter. Așa dar, din partea celor mai tineri, nu o ia această de cât ca o recompensă pentru micul și modestul rol ce și eu am avut într'un timp de cinci-spre-dece ani, și în care cel mai mare merit al meu a fost că tot d'a-una am rămas soldat credincios și nestrămutat al stindardului sub care am lucrat. (Aplause).

Ca vice-președinte ales de D-vostre, când D. președinte mi va face onoarea să mă delege a presida această Adunare, voi lăsa la treptele acestei tribune și simpatiele și ideile mele politice, nu voi aduce de cât imparțialitatea, încurajat pede o parte de justiția și lealitatea majorității, de altă parte de atitudinea moderată a minorității. Ceea ce pot spune la adresa minorității, este că un om care în curs de 15 ani a fost în minoritate, nu va uita nici o dată pozițiunea dificilă ce poate să o aibă o minoritate. (Aplause).

Acum, D-lor, că mulțumirile mele sunt făcute pentru această demnitate la care m'ați înălțat, chiar dacă în viața mea politică scurtă și neînsemnată ce am avut ar fi fost veri-o decepțiune, chiar dacă moralul meu un minut ar fi fost clintit, fiți siguri că votul D-vostre a fost pentru mine o încurajare care poate să ridice moralul cel mai decădut, care poate să înalțe până și sufletul care nici o dată nu a fost înălțat. Dumneșeu să încoroneze lucrările acestei Adunări cu toate succesele, pentru ca să corespundă cu așteptările la cari națiunea aspiră, pentru că

până aji, luptele noastre parlamentare de multe ori au fost puse pe un teren unde nu au corespuns tot-d'a-una cu așteptările acelor cari ne au trimis aici.

Era cea nouă de care s'a vorbit altă-dată să dea Dumnezeu să începă sub această nouă generațiune, sub această tinerime, care cu sufletul plin de lealitate vine să vindece ranele cari au fost făcute în sinul acestei țări. (Aplause.)

D. președinte, L. Catargiu: D. V. Pogor are cuvântul.

D. V. Pogor: D-ilor deputați, nu am nevoie de a vă mulțumi pentru onoarea ce mi-ați făcut, nu am nevoie de a vă da asigurări de imparțialitatea de care tot-d'a-una am fost și voi fi condus în debaterile acestei Adunări. Fiind însă, D-ilor deputați, expresiunea unui grup care inaugurează o politică de idei în contra politicii de persoane care s'a urmat adeseori în țera noastră, sunt dator, împreună cu reprezentanții minorității, cu D. Cozadini, a face apel la patriotismul D-vostre, pentru ca discuțiunile noastre să fie mai mult pe terenul ideilor de cât pe acela al persoanelor, cari trebuiesc date la o parte acum, fiind-că prea mult țera a suferit de acest rău.

Așa dar, D-ilor, dacă această Adunare are dorința, precum cred că o are, să dea țerei acesteia instituțiuni solide și adevărate libertăți, am credință că concordia ce trebuie să domnască între noi va fi singurul mijloc pentru ajungerea acestui țel.

Intru cât nu vom lăsa de o parte interesele și pasiunile noastre personale, pentru a ne întruni pe terenul ideilor, într'atât lucrările noastre vor fi sterile.

Intru cât, din contra, vom lucra pe terenul ideilor, numai ast-fel vom da satisfacere trebuințelor țerei.

Pe calea acésta, cred că lucrările noastre vor fi folositoare și cred că vom avea fericirea ca, dupe un timp de restricte, să dăm țerei acesteia o rață de libertate și o rață de speranță în viitor. (Aplause.)

D. președinte, L. Catargiu: Fiind ora 5, întreb Adunarea dacă voesce să prelungească ședința.

Voci: Nu, pe mâne.

Ședința se ridică la 5 ore, anunțându-se cea viitoare pe a doua și 11 Noembrie.

Ședința de la 11 Noembrie 1888

Președinția D-lui președinte *Lasca* *Catargiu*.

— Ședința se deschide la ora 1 dupe amiazi.

— Preșinți 157 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 18 și anume:

In congediu:

D. A. Mavrodineanu.

Fără arătare de motive:

D-nii M. Adamescu, I. Athanasescu, T. Busdugan, G. Cantacuzino, C. Dana-

ric, V. Dimitropolu, L. Goilav, N. Crețulescu, E. Mavrocordat, V. Pogor, D. Popescu, V. Poenaru, C. Ressu, I. Robescu, N. C. Săveanu, G. Tocilescu, N. Volenti.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se comunică Adunării adresa președinției Senatului prin care încuviințază că Senatul procedând la a doua votare pentru alegerea unui senator spre completarea numărului de opt și a unui cesticor spre completarea numărului de patru a ales secretar pe D. C. Fotin și cesticor pe D. A. Niclescu.

D. președinte, L. Catargiu: La ordinea zilei acum avem mai întâi alegerea a opt secretari.

— Adunarea procede la vot și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	145
Bilete albe	12
Voturi exprimate	133
Maioritate absolută	67

S'a ales:

D. Ion Leca	128
„ Gh. Tocilescu	125
„ Al. Hina	116
„ A. Simu	104
„ I. Grădișteanu	102
„ I. M. K. Iepureanu	99
„ U. L. Boldescu	98
„ G. D. Teodorescu	74

Adunarea procede la alegerea a patru cesticori și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	144
Bilete albe	1
Maioritate absolută	72

S'a ales:

D. N. Nicorescu	135
„ M. Marghiloman	131
„ C. Teleman	116

D. președinte, L. Catargiu: Al patrulea cesticor, nelntrunind maioritatea absolută, vom procede la o nouă votare.

Adunarea procede la vot și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	120
Bilete albe	3
Voturi exprimate	117
Maioritate relativă	59

S'a ales D. C. Bobeica cu 73 voturi.

D. președinte, L. Catargiu: D. Bobeica are cuvântul.

D. C. Bobeica: N'am cuvinte, D-ilor, ca să vă mulțumesc pentru încrederea ce mi-ați arătat. Pe lângă simpatia cu care mă onorați până acum, văd că mă bucur și de încrederea D-vostre. (Aplause.) Voi lucra din toate puterile mele ca încrederea ce mi-ați acordat să o pun în concordanță cu simpatiile D-vostre. Și fiind-că văd că la votul acesta de încredere s'au asociat și o mare parte din dușmanii mei, voi cânta să lucrez ast-fel în cât să mi atrag și pe dușmanii (aplaude); căci de iu-

birea prietiniilor nici o-dată nu m'am înduoit. (Aplause).

D. președinte, L. Catargiu: Pășim acum la tragerea la sorți a celor șapte secțiuni ale Adunării.

— Se procede la tragerea la sorți a secțiunilor și rezultatul este:

Secțiunea I

D-nii: Dăculescu Constantin, Andrieș Constantin, A. Marghiloman, G. Săndulescu-Nănoveanu, I. Iancovescu, L. Goilav, A. Ștefănescu, I. Rădulescu, C. Teleman, I. Văsescu, D. Alexandrescu, M. Kogălniceanu, C. Popovici, I. Nădejde, N. Nichiforescu, T. Anastasiu, Gr. Cozadini, St. Pleșia, I. Marghiloman, G. Apostoleanu, A. Știrbei, V. Mortzun, T. Șilion, V. Poenaru, C. Răceanu.

Secțiunea II

D-nii H. Goilav, C. Vrabie, L. Bogdan, S. Rășcanu, V. Ursianu, C. Vericeanu, M. Climescu, G. Tocilescu, Em. P. Protopopescu, M. Săulescu, Ion Nicolae, I. Ștefăneanu, I. Negrea, G. Soția, C. Olănescu, N. Săulescu, R. Pătărlăgeanu, A. Peșiacov, C. Răileanu, D. Nicolaide, Gr. Constantinescu, M. Balș, N. Crețulescu, T. Maiorescu, C. Dobrescu.

Secțiunea III

D-nii C. Ressu, C. Leca, Hr. Sulioti, I. Poenaru-Bordea, G. Emandi, C. Deleanu, N. Volenti, M. Mateescu, G. Manu, G. Livezeanu, D. A. Laurian, M. Gherman, E. Sturdza, V. Pleșoianu, C. Borănescu, I. Leca, I. Macridescu, I. Dimitriu, G. Vernescu, A. Lahovari, P. P. Carp, T. Ionescu, C. Kogălniceanu, Gr. Triandafil, A. Cămarășescu.

Secțiunea IV

D-nii I. M. K. Iepureanu, P. Brătășanu, I. Robescu, A. Simu, I. Cincu, D. Stănescu, R. Stanian, M. Mărăscu, T. Focșăneanu, G. Găță, C. Bobeica, M. Adamescu, A. Enacovici, P. Ene, N. C. Aslau, I. Isvoranu, U. Boldescu, C. T. Grigorescu, G. Berivoescu, I. Balanolu, M. Caracostea, I. Miculescu, C. Ghițescu, D. Protopopescu, A. Gr. Ionescu.

Secțiunea V

D-nii G. Em. Lahovari, P. Cernătescu, I. Stănescu, C. Bădulescu, D. G. Teodorescu, N. Georgescu, N. Nanoescu, N. Voinov, C. Dimitrescu-Severeanu, T. Calimah, G. Cantacuzino, C. Hristodorescu, M. Marghiloman, C. Găbunea, G. Rosnovanu, I. Fētu, Gr. Chrisenghi, C. Stroieli, N. Filipescu, D. A. Sturdza, V. Dimitropol, A. Hina, Gr. Andreescu, N. Blaremberg, I. Grădișteanu.

Secțiunea VI

D-nii: C. S. Dobrescu, I. Negulici, L. Catargiu, V. Pogor, I. Athanasescu, D. P. Economu, Chr. Negoescu, G. Drăghici, C. Țăpârdea, D. Brătianu, I. Nucșoreanu,

E. Ionescu, C. Cesianu, L. Nicolescu, A. Mavrodineanu, I. Oroveanu, S. Șomănescu, D. Roșeti, M. Pacu, N. Micescu, D. Bădescu, G. D. Pallade, N. C. Săveanu, D. Ghica-Comăneșceanu, C. Enescu.

Secțiunea VII

D-nii: I. N. Lahovari, I. Negruzzi, I. Demetriade, C. C. Arion, N. Ionescu, C. Miclescu, T. Nica, A. Vericeanu, D. Popescu, G. Robescu, Gr. Păucescu, V. Vlădoianu, G. Duca, N. Nicolescu, T. Busdugan, C. Pariano, C. Danaric, V. Peiu, N. Gavrilescu, G. Măcărescu, E. Mavrocordat, T. Rosetti, G. Burghilea, G. Panu, M. Tzone.

D. președinte, L. Catargiu: D-lor,

D-nii miniștri având consiliu și nefiind prezinți, noi nu mai putem continua lucrările; prin urmare, rămâne ca mâine să urmăm cu alegerea diferitelor comisiuni.

D. M. Kogălniceanu: D-lor, ordinea zilei o dată fixată, nu se poate schimba de cât cu învoirea Camerei. D-nii miniștri au cerut amânarea alegerii președintelui pentru o zi, și Camera bine a făcut de a amânat, dar acum ce chestiune mare politică este pentru ca noi să suspendăm ședința pe mâine . . . .

D. președinte, L. Catargiu: Deja oia este înaintată, nu mai avem de cât o jumătate oră, în care timp nu putem termina începând acum alegerea comisiunilor. De aceea eu cred să amânăm pe mâine ședința.

D. C. Popovici: D-le președinte, re-

gulamentul Camerei spune, că ședințele încep la ora 12, adică la amia-zi. Cred că ar trebui să se aplice regulamentul și să nu mai deschidem ședința la ora unu.

D. președinte, L. Catargiu: Eu doream ca dupe ce ne vom constitui să rog pe Adunare, când va fi completă, să hotărască acesta.

Acum suntem la sfârșitul ședinței, rămâne să hotărâm despre acesta mâine când vor fi mai mulți deputați.

—Ședința se ridică la 4 ore și 35 minute și cea viitoare se anunță pe a doua-zi 12 Noembrie.

No. 5.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

SESIUNEA EXTRA-ORDINARA 1888

Ședința de la 12 Noembrie 1888.

Președinția D-lui președinte *Lascar Catargiu*.

— Ședința se deschide la ora 1 și jumătate după amiazi.

— Presinți 157 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 18 și anume :

In congediu

D. A. Mavrodineanu.

Fără arătare de motive

D-nii M. Adamescu, I. Atanasescu, T. Buzdugan, G. Gr. Cantacuzino, C. M. Danaric, V. Dimitropolu, L. Goilav, N. Crețulescu, E. Mavrocordat, V. Pogor, D. Popescu, V. Poenaru, C. Resu, I. F. Robescu, N. C. Săveanu, G. Tocilescu, N. Volenti.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

D. președinte, L. Catargiu: D-lor deputați, D. președinte al consiliului ne fiind prezente, eu v-aș ruga să trecem în secțiuni pentru a ne constitui până va veni D-sa.

D. M. Kogălniceanu: Dar pentru ce să așteptăm pe D. prim-ministru ?

D. președinte, L. Catargiu: D. prim-ministru are să citească un Mesagiū.

D. M. Kogălniceanu: Va citi Mesagiul când va veni și noi putem să lucrăm fără a-l aștepta pe D-sa, când sunt alți miniștrii aici.

D. președinte, L. Catargiu: Tocmai acesta și fac: La ordinea zilei avem mai întâi constituirea secțiunilor. Prin urmare, vă rog, să trecem în secțiuni pentru a ne constitui și tot-o-dată să alegem și câte un membru delegat din partea fiecărei secțiuni pentru a compune comisiunea pentru luarea socotelilor Camerei, cari nu sunt luate de mai mulți ani.

— Adunarea trece a lucra în secțiuni.

Dupe o jumătate oră ședința se redeschide sub președinția D-lui președinte, Lascar Catargiu.

D. președinte, L. Catargiu: D. Th. Rosetti are cuvântul.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: D-lor deputați, îndată dupe constituirea ambelor Corpuri legiuitoare, M. S. Regele, conform propunerii cabinetului, a chemat pe D. președinte al Senatului și pe D. președinte al Camerei, și, dupe consultarea D-lor asupra situațiunei parlamentare, a bine-voit a mă însărcina cu formarea cabinetului, care s'a compus ast-fel:

D. Th. Rosetti, președinte al consiliului și ministru fără portofoliū ;

D. G. Vernnescu la departamentul justiției ;

D. general G. Manu la departamentul de resbel ;

D. P. P. Carp la departamentul de externe ;

D. Al. Lahovari la departamentul agriculturii, comerțului și domeniilor ;

D. T. Maiorescu la departamentul cultelor și instrucțiunei publice ;

D. Al. Știrbeiu la departamentul de interne ;

D. Menelas Germani la departamentul de finace și D. Al. Marghiloman la departamentul lucrărilor publice. (Aplause prelungite).

D. M. Kogălniceanu: D-le președinte, până acum știu că notificarea pentru formarea noilor ministere, sau pentru transformarea ori completarea lor se făcea prin mesagiū Regal.

D. președinte, L. Catargiu: Așa este și acum.

D. M. Kogălniceanu: Eu vęd că D. președinte al consiliului în loc de a citi un Mesagiū, ne a ținut un discurs.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: Ar fi fost mai regulat să vęd citec pe deplin tot decretul, însă eu, pentru a nu vęd lua timp mult, v'am citit numai partea relativă la numirea persónelor în minister.

D. președinte, L. Catargiu: Este Mesagiul regal și de astădată ca în tot-d'a-una...

D. M. Kogălniceanu: D-vóstră ne ați spus și ieri și alaltă-ieri că are să vină președintele consiliului să ne dea comunicare de un Mesagiū. Acum vęd că nu s'a făcut așa ; căci D. președinte al consiliului nu ne a citit nici un Mesagiū, ci numai ne-a spus oral că în urma demisiunei...

O voce: N'a fost demisiune.

D. M. Kogălniceanu: Apoi tocmai ca să nu fie jocuri de cuvinte, D. președinte al consiliului trebuia să dea citire Mesagiului și apoi să ne spună verbal cum s'a făcut. Acele explicări nu se puteau cuprinde în Mesagiū, dar trebuia să citiți mai întâi Mesagiul dupe cum o înaltă cuviință o cerea, și apoi să fi dat cele-alte explicări.

Puteti să citiți întâi Mesagiul, dupe cuviință, și apoi să faceți comunicări.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: Am făcut greșelă de nu am început întâi cu citirea Mesagiului, o recunosc.

D. M. Kogălniceanu: Sunt foarte recunoscător pentru această lămurire, nu caut certă, nu fac joc de cuvinte, dar fac o întrebare: Întreb pe D. prim-ministru, capul cabinetului trecut și capul ministerului care s'a format dupe alegerea biurou-urilor Corpurilor legiuitoare, alegeri cari au fost semnificative, căci au dat un accent situațiunei, 'mi permit a întreba noul minister: Are o nouă programă sau se ține de programa trecută în puterea căreia s'au făcut alegerile trecute? (Aplause.) Atât și nimic mai mult.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: D-lor deputați, acest minister care, cum știți, s'a prezentat cu o programă a sa, astăzi s'a reformat, dar legile pe cari el le a elaborat formeză și astăzi obiectul acțiunei acestui minister, și legile acelea cari sunt publicate și cunoscute de totă țera, se vor prezenta și Corpurilor legiuitoare. Acesta este programa noastră. (Aplause prelungite.)

D-le președinte, este necesitate ca să nu lipsim de deferență și față cu Corpul matur al Senatului și de aceea v'aș ruga să bine-voiți a suspenda pentru o oră ședința, spre a ni se lăsa timpulsă ne punem în regulă și cu Senatul.

Voci: Sunt înscriși mai mulți deputați să vorbescă.

D. președinte, L. Catargiu: D-nu prim-ministru ne-a spus că vine îndată înapoi la Cameră, și atunci se va putea urma discuțiunea. Acum cred că nu poate nimeni să oprască pe D-nii miniștrii de a se duce să citească Mesagiul regal la Senat. Suspensiunea ședinței va fi numai de o jumătate oră, și în intervalul acesta D-vóstre vęd veți consulta asupra compunerii comisiunilor ce vom avea a alege la redeschiderea ședinței dupe întórcerea D-lor miniștrii.

— Ședința se suspendă la ora 2 și 15 minute.

— La 3 ore ședința se redeschide sub președinția D-lui președinte L. Catargiu.

— Se comunică Adunării următorul rezultat al constituirii secțiunilor :

Secțiunea I

Președinte, M. Kogălniceanu; secretari, Rădulescu Ión, Alexandrescu Dimitrie; membru în comisia socotelilor cesturei, I. Apostoleanu.

Secțiunea II

Președinte, Pache Protopopescu; secretari, Săulescu Mihail, Ștefăneanu Ión; membru în comisia socotelilor cesturei, C. Olănescu.

Secțiunea III

Președinte, Ernest Sturdza; secretari, Kogălniceanu Const., Lecca Ión; membru în comisia socotelilor cesturei, C. Deleanu.

Secțiunea IV

Președinte, Isvoranu Ilariu; secretari, Marescu Mihail, Pavel Brătășanu; membru în comisia socotelilor cesturei, Balanolu P. Ión.

Secțiunea V

Președinte, Fétu Iacob; secretari, I. Grădișteanu, C. Stroici; membru în comisia socotelilor cesturei, Găbunea Constantin.

Secțiunea VI

Președinte, Dimitrie Brătianu; secretari, Dimitrie Rosetti, Christu Negoescu;

membru în comisia socotelilor cesturei, Nucșoreanu Ión.

Secțiunea VII

Președinte, Vericeanu Al.; secretari, Burghelle George, Duca George; membru în comisia socotelilor cesturei, Dimi-triadi Ión.

D. președinte, L. Catargiu: Acum D. Aslan are cuvântul.

D. N. Ceaur Aslan: D-lor deputați, în urma cuvintelor rostite de către D. președinte al consiliului, mă simt nevoit să supun respectuos aprecierii D-văstre următoarele reflecțiuni ce acele cuvinte 'mi-au inspirat.

Fac o declarațiune, D-nii mei, și o fac în numele meu numai nesciind dacă onor. mei colegi o vor aproba; nu țin a deschide o discuțiune, nici țin a provoca un vot; ci precum am avut onórea a spune, simt că este necesar să fac o simplă declarațiune, conținând în ea o pură constatare de fapt.

Se vede, D-nii mei, că spiritul de concordie s'a coborât în fine cu ramura de măsline în sinul majorității, nu putem dar de cât să salutăm cu satisfacțiune efectuarea acestei împăciuirii, căci prin ea, jocul natural al partidelor va putea să 'și aibă cursul său; țera este nerăbdătoare de a vedea că pășim cât mai curând la lucrări serioase.

Este datorită reprezentanților țerei să grăbescă încheierea lor ca partide pentru ca așa să se potă proceda fără zăbavă la realizarea atator îmbunătățiri și reforme așteptate cu o legitimă nervositate. S'a ivit, cu această ocaziune, D-nii mei, unul din acele fenomene care pôte trece de istoric în viața partidelor noastre politice. Vechiul partid conservator 'și-a închinat drapelul înaintea *Erei nouă*; vechiul partid conservator a primit să fie *regenerat*, precum 'l se promisese; această, D-nii mei, rezultă în modul cel mai clar din însuși afirmațiunea D-lui prim ministru, care a zis: *că nimic din programul așa zisului guvern junimist nu a fost modificat!* Prin urmare, să fie bine constatat că întreg partidul conservator vechi, cu arme și bagaj, fără discuțiune și fără veri-o împotrivre a trecut sub acelora cari amenințau cu regenerarea lor. (Aplause).

Țin ca acest fapt să rămână constatat. Țin, D-nii mei, să se mai constatare un alt fapt; acela că țera, în ultimele alegeri, a trimis pe vechiul partid conservator în majoritate în acest Parlament.

Dacă ași fi în locul D-sale, adică partid conservator, *regenerat*, m'ași teme foarte mult ca, la alte alegeri, țera nu cum-va să retragă cu desăvârșire ori și ce încredere *regenerațiilor!* Țera v'e așteptă la lucru pentru a v'e judeca; ea va putea atunci să aprecieze ce ați câștigat prin botezul ce ați primit și care e folosul ce ea însăși a tras din această neașteptată evoluțiune.

D-nii mei, mai țin să se constate și un alt fapt, acesta, din nefericire, foarte regretabil; căci, precum diminueța ne indică adesea cum va fi ziua, așa mi se pare că se pôte presimți deja cum va fi acest cabinet, prin modul cum el s'a prezentat înaintea noastră. Cabinetul s'a schimbat într-o bună noapte, el chiar s'a înmulțit, fără să scim nici pentru ce, nici cum?

Iată-ne dar iarăși în epoca de fericită memorie, epoca a acelor modifițiuni parlamentare în care cabinetele se schimbau și se premeneau fără ca țera să scie pentru ce, și cu ce ocaziune. În loc ca cabinetul actual, într'un mod leal și constituțional (mod pe care 'l trâmbița pe toate tonurile), să fi depus retragerea sa în mânele Majestății Sale, acest cabinet printr'un soi de procedură întunecată și întortochiată, pe care nici D. prim-ministru nu a putut să ne-o explice, se prezintă astăzi reconstituit înaintea noastră.

Apoi, dacă D. prim-ministru nu pôte parveni a găsi o justificare acestei *regenerări* ministeriale; apoi când noi înșine, mandatarii națiunii, nu pricepem nimic din preținsele explicațiuni ce ni se dau, apoi cum voiți, D-nii mei, ca s'ermăna țera să mai înțelgă ceva din cele ce se petrece!

Pentru ce ați operat augmentarea numărului consilierilor Tronului, și în urma cărei exigențe? Datu-v'ați mai întâi demisiunea? Pentru care motiv s'a format noua combinațiune sub aceeași formă?

Mister complet în țqte aceste!

Vedeți aceleași procedări ca și acum un an, același mod de a mistifica lumea prin un nămol de vorbe pompoase în deplin des-acord cu faptele.

Teorii vechi, cu ómenii noi! Dacă această însemnă *Era nouă* să v'e fie de bine.

La venirea sa la cărma trebilor, unul din consilierii tronului spunea în Martie, că cabinetul, neavând de cât încrederea Palatului, va solicita la timp și pe aceea a Parlamentului.

Facuta-ți această?

Ați lipsit la angajamentul luat; ați siluit exigențele constituționale, ați lasat calea cea dreaptă, cea corectă, și ați apucat laturele, căile piezișe, înmulțind ast-fel pentru țera numărul numeróselor sale decepțiuni, iar în noi întărind convicțiunea că *regimul personal*, regimul bunului plac al Palatului 'și continuă opera de surpare a prerogativelor, ce sunt de esența regimului parlamentar.

Acosta numai am ținut să constat de o cam dată, sub expresa rezervă de a reveni în curând, și la ocaziunea cuvenită, asupra situațiunii creată țerei prin asemenea pericoló-e procedări!

D. președinte, L. Catargiu: D. Panu are cuvântul.

D. G. Panu: D-lor, acum opt săptămuni salutăm venirea ministerului junimist, acum venind iarăși la putere sub o nouă formă, sunt dator ca să 'l salut din nou. Atunci dicem, luând de

text cuvintele D-lui prim-ministru: aveți încrederea Regelui; dar încrederea țerei o aveți? Și facem o mică exagerațiune când dicem: dacă v'a trebuit un timp ca să căpetați încrederea unui singur om, cât v'e va trebui ca să căpetați încrederea acestui Parlament? Recunosc că era o simplă exagerațiune de limbagiú.

La această întrebare a mea însă D-văstre ce ați răspuns? Da, recunoscem că avem numai încrederea Regelui; dar ne vom adresa către țera ca să ne o dea și ea.

Constat cu plăcere că țera v'a dat încrederea; și când dic cu plăcere o dic în ironie: țera nu v'a dat încrederea ei. Când dicem acum câte-va luni că sunteți miniștrii Palatului, am avut dreptate, căci, demisiunea simulată de ieri ó dovedesce; căci dacă ați fi căpetați încrederea țerei, de sigur că nu am vedea figurând alături ca D-văstre pe D. Vernescu, care, acum un an, era alături cu noi. Este însă un mic progres: țera v'a dat un vot de blam pe care 'l meritați, căci ați venit pe ușa de din dos; și cu toate că ați strigat că țera e guvernamentală, *singura dată când ea a dovedit că nu este guvernamentală a fost în cazul D-văstre*. Toate guvernele au avut majoritatea în Parlamente, numai D-văstre n'ați avut; și n'ați putut avea nici măcar o fracțiune însemnată.

Care este morala?

Morala este scurtă: e că încercările ambițio e ale câtor-va ómenii cu calcule de culise și de anticamere nu reușesc tot-d'a-una; și e mai bine de a trece prin purgatorul națiunii de cât a veni pe ușa de din dos...

Aud șoptindu-se că asemenea procedări reușesc pentru un portofoliú ministerial.

Da, dar óre lupta este pentru portofoliul ministeriale? Dar portofoliul ministerial putea să 'l aibă și sub Ión Brătianu.

Alt-ceva se avea în vedere: Se făgăduia un partid nou, un partid de reforme: partidul vechiú zero; totul degenerat, baza cea veche trebuia distrusă, era vorba de o concepțiune nouă în politică, și ca cu o sabie de foc D. Carp tăea în dreapta și în stânga, în toate partidele.

Ei bine, cei tăeați v'ed că se găsesc foarte bine. (Ilaritate). Și nu știu dacă purfandorii de partide cari voeau să stărpească partidele în această țera s'au purtat bine.

Mai dicem, D-lor, că regimul personal s'a înființat la noi cu venirea D-lui Theodor Rosetti, și fără de înconjur mă întrebam: unde are să m'ergă țera cu asemenea regim? Dupe teoria D-lui Carp că țera e guvernamentală, dicem că dacă țera e guvernamentală era o consecință a regimului personal în totă goliciunea.

Ei bine, constat astăzi cu satisfacțiune că încercările de a înființa regimul personal n'aú isbutit; și dovadă avem demisiunea cabinetului de ieri. Și fiind-că vorbesc de demisiune, dați-mi voe să adaug două cuvinte.

Rog să mi se spună, căci avem acest

drept, care a fost semnificațiunea demisiunii de ieri? D. Aslan spunea: tot vechiul sistem.

Să mă ierte, asistăm la ceva mai rău decât vechiul sistem. Ion Brătianu și da demisia și fugea la Florica, și în 24 ore venea de compunea iar el ministru.

D. Theodor Rosetti a făcut aceeași operațiune numai în 5 minute; și da demisia și după 5 minute tot D-sa vine și compune noul cabinet. (Ilaritate).

Ei! e semn de progres științific; căci un lucru care se făcea mai înainte în 24 de ore, sub partidul științific se face numai în 5 minute. Câtă să ne felicităm.

Ori-cum ar fi însă constat cu plăcere că cabinetul de la Martie a suferit o înfrângere meritată.

Acum vin și la D-nii miniștri noi, și fără a mă grăbi ca D. Aslan să spun că au închinat steagul vechiului cabinet, mi-ți dic: ôre ce ne-a isbit pe noi acum opt luni în formarea cabinetului Rosetti? Ne-a isbit forma ne-usitată, improvisarea unui cabinet, ne luat din nici un partid, din nici un grup, nici din majoritate, nici chiar din minoritatea camerelor trecute. În această toți eram de acord și toți vorbim de inaugurarea regimului personal; ei bine, D-lor, constat și aici că foștii noștri colegi au trecut prea repele cu buretele asupra așa numitului regim personal. Să nu mi se spue că e o demisiune; v'am spus, demisiunea a durat cinci minute; a fost o simplă formalitate, și o petiție de demisiune nu șterge pata de pe fruntea unui partid care ținea că el are în mână apărarea drepturilor noastre constituționale; ne așteptam ca să fie mai exigenți, ca să nu se mulțumescă cu o simplă formalitate. Căci ori-ce ați dice, prezența D-vostre nouă, pe banca ministerială, e nici mai mult, nici mai puțin, decât tot consacrară vechiului regim personal; e continuarea sistemului inaugurat acum 8 luni de zile, și atunci mă întreb: pentru ce faceți atâta tapaj și cas de ceață regimului personal, dacă astăzi așa de ușor ștergeți cu buretele asupra ei, și figurați în armonie completă cu instrumentele Palatului, cu reprezentanții regimului celui mai odios, regimului personal. Aci e cestiunea și de aceea o pun cu toată cruditatea ei, căci, D-lor, eu înțeleg un lucru; eu înțeleg ca să facă cineva încercare de regim personal, dar acei cari fac asemenea încercare, să fie puși, dupe cum e expresia, la carantină când sunt învinși, măcar pentru scurtă vreme, până când vor avea timp să se pocăiască; dar o demisiune simulată nu poate șterge pata. Să fim serioși. Când țera vede că D-nii Maiorescu și Carp, și dupe alegeri ca și înainte de alegeri, sunt miniștri, și nu ese nici măcar unul, ci rămân toți în întregimea întregă a cabinetului, mă întreb atunci: cum trebuie țera să considere acest fapt? Nu poate să-l considere alt-fel decât că partidul care fusese lovit în prerogativele lui, și care luase apărarea

regimului constituțional, a cedat în acest punct, și da sprijin guvernului cu origină impusă, expresia devenită clasică, căci mai notați un lucru, D-lor, în privința acesta, ministerul trecut a fost foarte energetic și foarte abil; n'a voit să sacrifice nici un ministru. Însă a dis atât; ședem cam larg pe banca ministerială; ne vom mai stringe nițel și veți încăpea încă trei din D-vostre. (Ilaritate).

Și în adevăr că s'au strins (între prietenii acesta e permis), așa că acum sunt destul de strinși. Cestiunea este: începând a se destinde din nou, care din D-lor vor eși, pentru ca să fie locul larg pentru fiecare. Eu mă tem că are să o pățescă acei cu regimul personal.

Acum, D-lor, sfârșesc atingând încă o cestiune, căci le ating numai, nevoind să discut asupra lor, ministerul ne declară: Noi vom continua programul nostru, prezentându-vă proiectele noastre de lege. Minunat! De cât acesta încă nu însemneză mare lucru.

D-vostre nu prezentați nici o lege nouă, nici o lege care să fie absolut inusitată în țară; modificați numai legea tocnelilor agricole, legea vinăriei în loturi a bunurilor Statului, etc. Natural dar că cu o declarațiune așa de vagă, totă lumea poate să fie de acord. De ex: D. Vernescu poate foarte bine să primescă declarațiunea D-lui Rosetti, căci întru cât există o lege a tocnelilor agricole pentru ce D. Vernescu, ar dice nu.

Luați însă D-vostre angagiamentul ca cel puțin să căutați prin toate mijlocele a da o soluțiune în sensul proiectelor D-vostre, în textul și litera legii; mai luați D-vostre angagiamentul că întreg cabinetul are să fie unanim în această cestiune și are să vă dea concursul. Iată o cestiune care ar fi trebuit să fie pusă, dacă e vorba să luăm în serioasă considerare declarațiunea D-vostre.

Pentru mine știu un lucru, acela că partidul liberal conservator, acum 2 luni de zile, a publicat un program sau un manifest iscălit de comitetul executiv. În acel comitet figura D. Al. Lahovari, D. Vernescu și D. general Manu, suntem deci nu în ipotesă, ci în plin pozitivism, în plină siguranță.

În acel program nu se atingea de loc cestiunea dărei pământurilor la țeran; în acel program nu se vorbea de legea tocnelilor agricole, ci ce proclama numai un principiu contrariu tutul legilor D-lui Carp, și spiritului care le însuflețesc.

Se dicea, în adevăr, inițiativa individuală e totul și Statul nu are drept de a interveni de cât în foarte mică măsură. Tote proiectele de lege ale vechiului ministru sunt basate însă pe intervenția Statului și legea tocnelilor agricole nu e decât o aplicație moderată și incompletă a intervențiunii Statului; legea vinăriei în loturi a bunurilor Statului de asemenea.

Apoi atunci eu mă întreb: cum rămâne cu acei miniștri noi cari vin pe acea

bancă? Cum are să se împace intervențiunea Statului cu ne intervențiunea Statului? Cine are să și lase principiile? Cine are să și găsească drumul la Damasc? Cine are să treacă prin furcile Caudiene? Acei trei, sau cei-alți? Ast-fel în cât când se vor lovi, și cred că o să se lovescă, cine are să se sfărâme? Acestea le amintesc ca să aduc următoarea concluziune: cestiunea reformelor o consider ca înurmormentată și i dic: vecinica pomenire!

Nu e cu puțină să prezentați un proiect de lege care să stea în picioare, nu e cu puțină, și evenimentele au să o dovedescă. Văd pe D. Carp ridând, dar tot așa ridea D-sa când dicea că a e să capete încrederea țerei. Acum ride pentru că în loc să capete încrederea țerei a căpătat încrederea D-lor general Manu, Vernescu și Lahovari (ilaritate). Trei inși cari cu legele fac patru, mai au dar patru milioane și încă câte-va sute.

Nu știu când va fi D. Carp în cestiune personală față cu această Cameră și cu majoritatea, nu știu dacă pe lângă cele trei glasuri ale D-lor general Manu, Vernescu, Lahovari se va adăoga și voturile majorității. Mi se pare că s-va adăoga atunci când va fi vorba de D-nii general Manu, Vernescu, Lahovari, iar când va fi vorba despre cei-alți miniștri, majoritatea acesta va fi în rezervă. Dovaia ați avut-o adinorii, când v'ați prezentat întâia dată nu v'a aplaudat nimeni. Aplausele frenetice de adinorii erau adresate celor trei noi miniștri, iar nu D-vostre cari le puteți considera ca un blam.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Voiu începe, D-lor, cu ceea ce a dis terminând onorabilul preopinent și voiu dice D-lui Panu că în alevăr nu trebuie să ne jucăm cu cuvintele. Aplausele de adinorii nu s'au dat nimănui în parte, ci noului ministru constituit. Când am venit doi, trei din noi în Cameră, înainte de a se cunoște compunerea noului ministru, nu era cas de a se da nici un aplaus, dar când s'a anunțat compunerea ministerului, Camera a aplaudat, și prin urmare aplausele revinde drept întregului ministru.

Dar acesta este o cestiune neînsemnată pe lângă altele în adevăr însemnate pe cari le-a ridicat D. Panu.

D-lor, D. Panu dicea că și ministerul trecut și ministerul cel nou are aceeași sorginte, sorginta cea necurată a ministerielor personale.

Dacă vom dovedi că D. Panu n'are dreptate să dică acesta nici despre ministerul precedent, nici despre cel actual, cred că D-sa va fi mulțumit.

D. G. Panu: Negreșit.

D. G. Vernescu, ministru justiției: Să ne explicăm, fiind-că presupun buna credință la toți și cer respectul discuțiunii atât pentru deputați cât și pentru miniștri.

Vă aduceți aminte, D-lor, în ce situațiune a primit ministerul D. Th. Rosetti, era o majoritate compactă în această Ca-

meră care era ostilă tuturilor minorităților din Cameră; și accentuez aceste cuvinte, *tuturilor minorităților* din cameră, căci nu era atunci un grup al minorității, era o cualițiune de lupte în contra acelor cari pe nedrept și în contra voinței țerei țineu puterea. În acest fel de situațiune, când impregiurările au silit pe capul cabinetului de atunci, care avea moioritate și în Cameră și în Senat, să depună demisiunea sa în mâna Regelui, ce avea să facă Majestatea Sa? Să se adreseze la majoritatea din Cameră și din Senat? Dar acea moioritate ar fi cerut iar pe D. I. Brătianu și nu ast-fel s'ar fi împăcat lucrurile. Să se adreseze la cualițiunea care era în Cameră și care lupta în contra celei maiorități? Era aceea, orea o cualițiune care nu putea să dea un minister. Regele a usat de prerogativa ce are dupe Constituțiune și a chemat pe acela în care avea încrederea ca să reguleze situațiunea. Iată ce a făcut Regele.

Nu se pôte dar contesta că origina aceluî minister a fost constituțională, a fost curată; nu se pôte dice că era minister personal, afară numai dacă s'ar fi numit ca minister definitiv, care nu avea să mai consulte țera, ci să rămână la putere numai prin încrederea Regelui; atunci neapărat că origina aceluî minister nu ar fi fost constituțională, și cu drept cuvânt ați fi putut dice că este un minister personal. Dar D-vostre v'aduceți bine aminte ce au făcut liberalii conservatori atunci. Diceați adineaori că cu toți am stigmatizat acea numire; ei bine, arătați mi care conservator a luat cuvântul și a ținut acel limbagiū de stigmatizare?

Ei au fost foarte prudenți și au respectat drepturile constituționale ale Corónei. (Aplause).

Așa dar, origina ministerului de la început, n'o puteți contesta. Dacă n'o puteți contesta pe aceia atunci ași putea dice a priori că nu puteți contesta nici pe a celui actual. Dar să ne mărginim numai la cuvinte; să vedem tot ce s'a întâmplat.

S'au făcut alegerile, și aci să mi permiteți ca, în loc de a face veri-o imputare persónelor cari au presidat biurourile electorale, să le fac elogiile ce merită pentru demna și legala lor conduită.

Ați afirmat că erau în minoritate persónele cari au format atunci ministerul, și afirmați și astăzi că în minoritate au rămas, și dupe ce s'au făcut alegerile sub densii: și ați mai adoăgat un lucru, că ei n'au fost în stare să facă ceea ce au făcut alte ministere, adică se obțină majoritatea dupe alegeri. Ei bine acesta face lauda ministerului trecut. (Aplause).

D. G. Panu: Nu face de loc, fiind-că s'au făcut presiuni și ingerințe.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Din momentul ce D-vostre ați afirmat că ori-ce minister la putere pôte să și creze maiorități, dupe placul său, din momentul acela ați făcut o ofensă țerei întregi, că adică ea se pleacă fără discernământ in-

intea ori-cărui minister ar fi la putere.

D. N. Ceaur Aslan: Iar ați început cu vorbe late.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Dar nu mă ocup de D-vostre, care ați contrașis pe D. Panu, și mi se pare că ceea ce a șis D. Panu este mai serios de cât ceea ce s'a șis mai înainte de a vorbi D-sa.

Așa dar, ministerul a respectat libertatea alegerilor și a venit înaintea D-vostre și v'a șis: iată cum m'am purtat în alegeri.

Să vedem acum este vre-o neregularitate în compunerea noului cabinet?

Dupe ce s'a ales președintele Senatului și președintele Camerei, cu alte cuvinte, după ce s'a constituit biuroul Camerei și al Senatului, care sunt representațiunea Corpurilor legiuitoare; dupe ce s'a desemnat situațiunea, ce rămânea să facă ministerul dacă voia să fie corect? Cea ce a făcut ieri, a depus demisiunea sa în mâinile Regelui, pentru ca Majestatea Sa să avizeze.

Cine avea ore dreptul să spună Regelui în cât timp trebuie să avizeze? Cine s'ar putea plânge acum că s'a făcut avizarea imediat și nu s'a lăsat loc la nici o incertitudine? Representanții țerii să facă acestea! Ei să se plângă că li s'a dat ocașiunea ca să reguleze situațiunea cât mai curând. (Aplause).

Majestatea Sa a avisat. În ce mod? În modul cum diceți D-vostre? fără să șie țera, fără să consulte maioritățile din parlament? Nu; Regele a chemat pe președintele Camerei, înalta expresiune a D-vostre, a chemat pe președintele Senatului, care represintă acel Corp, a chemat pe aceste două persóne cari în mod constituțional represintă țera astăzi, le-a cerut avisul lor și, fiind-că situațiunea era luminată și cunoscută, Majestatea Sa n'a găsit nici o dificultate ca să compună noul minister, care avea totă încrederea și din partea președintelui Senatului și din partea președintelui Camerei.

V'el plângeți D-vostre că criza ministerială nu a durat mai mult? V'el plângeți că D. Rosetti prea curând a constituit ministerul? S'au pôte că nu v'el plac persónele cari au venit la guvern? Acesta e o altă cestiune, dar cât pentru graba pe care a pus-o capul cabinetului de a forma noul minister, acesta este tot ce pôte fi mai constituțional, și tocmă asupra acestui punct nu se putea ștepta la cea mai mică imputare. (Aplause). Șcia D. Rosetti din ce elemente se compune Camera și Senatul, și-a dat șema D-sa într'un mod regulat cum trebuie să compue ministerul, și acei cari au venit a și da concursul lor sunt veniți pe această bancă dupe toate cerințele Constituțiunii, căci așa voesce Constituțiunea, ca maioritatea Parlamentului să compue ministerul. (Aplause).

Iată, D-lor, explicațiunile ce aveam a da D-lui Panu.

Cât pentru ceea ce s'a mai șis în pri-

ivința ministerului personal, declar acelor cari arată această îngrijire, că nu au cătuși de puțin a face cu un minister personal ci cu un minister care cugetă, care înainte de a și propune ceva de șeece ori se chibzuesce, și apoi vine înaintea D-vostre ca să hotărâți definitiv. Nu aveți grije despre programa noastră și despre proiectele ce vom presenta; proiectele noastre de legi vor veni înaintea D-vostre studiate, și bine studiate, cum a spus-o D. președinte al consiliului și D-vostre veți avea ultimul cuvânt asupra lor.

Mai șice D. Panu că proiectele de legi elaborate de ministerul precedent, nu au meritul de a fi nisce adevărate proiecte de o reorganizare generală, ci numai câteva scimbări aduse la legile astăzi în ființă.

Dar ore credeți D-vostre că noi am venit la guvern pentru ca să stricăm tot ce există astăzi, pentru ca să prefacem într'ega legislațiune a acestei țeri? Credeți că, dupe constituțiunea noului minister de astăzi, toate proiectele de legi ale ministerului precedent au să cadă în apă, pentru că prin ele nu se face o reorganizare generală și radicală a Statului român?

D. G. Panu: Nu credeam acesta.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Atunci pentru ce faceți această acușațiune; și de ce manifestați temerea că tot ce a lucrat ministerul trecut are să cadă acum în apă? Noi șcim că acele proiecte de legi sunt rezultatul unei munci conștiințioase și când vom găsi că acea muncă pôte să dea råde folositoare pentru țera vom pune umărul și vom ajuta ca acele proiecte de legi să devie un fapt indeplinit, și vom fi fericiți că vom lucra într'ă această împreună cu D-vostre. Dacă astăzi D. Panu nu ne pôte acorda încrederea D-sale, bine-voiască a ne aștepta la fapte, și când va vedea că în ceea ce privesc legile folositoare țerei noi ne dăm în lătură, să punem pedice la votarea lor, atunci D-sa va fi în tot dreptul a ne ataca. Dar astăzi D-sa și amicii D-sale, cari se grăbesc a ne judeca și a ne condamna cu anticipațiune, ar face mult mai bine să aibă nițică răbdare până să ne pótă vedea la lucru, pentru că atunci în cunoscință de caasă să aprecieze conduita noastră și îngrijirea ce avem de interesele țerei. (Aplause). Când vom lucra împreună, cred că atunci veți fi mai drepti și veți recunoșce că bune cugetări sunt și pe această bancă, și v'el promit că atunci când bune cugetări nu vor fi aci eu mă voiū retrage, și când cugetări rele vor fi acolo nu mă voiū ralia cu ele, ci voiū căuta ale îndrepta. (Aplause).

D. ministru de externe, P. P. Carp: Dupe cuvintele D-lui Vernescu, pe care eu unul le subscriu cu desăvêșire, și cred că o fac acesta împreună cu toți colegii mei, nu am de cât puține cuvinte de adoăgat. Este un lucru curios nedreptatea în politică și cu toate că toți condamná această nedreptate șilnică, vedem că se reproduce, și, fapt și mai curios încă, se re-

produce cu aparința sincerității și dreptății. Acest spectacol l-a dat adinori D. Panu, vorbind de guvernul personal.

Înainte căderii D-lui I. Brătianu, întreaga presă opozițională, și, dacă mă înșel, — rog pe D. Panu să mă rectifice, — dicea: țera este încătușată, s'a falsificat reprezentanța publică, s'a falsificat regimul constituțional; nu mai avem recurs ca să scăpăm de cât, sau la revoluțiune, sau la Rege, așa era?

Voci: Așa.

D. ministru de externe, P. P. Carp: Mi aduc aminte, și pot cita și numele acelor cari au cerut Regelui să vină ca să hotărăască; și conservatorii, sigur, nu sunt, din acei cari în acest proces ar fi voit ca revoluțiunea să hotărăască, iar nu Regele.

Era logic deci, ca partidul conservator, și prin urmare reprezentanții săi cei mai luminați să dică: Majestate, scapâne. Dar nu numai conservatorii au cerut intervențiunea Coronei, între acei cari au făcut-o, era și D. Panu; dacă nu mă înșel am citit câte-va articole în *Lupta*, a căror răspundere, cred că D. Panu nu o tăgăduiește, care diceau aceleași cuvinte ca și partidul conservator; și mi pare bine că partide care nu erau conservatoare și care nu se sperie de revoluțiune, au cerut ajutorul Regelui. Apoi; când Regele, în înalta sa înțelepciune, găsește că destul guvernase în țera acesta D. Brătianu, cum a găsit și regele Leopold, în Belgia, că nu mai era conformitate în idei și aspirațiuni între majoritatea guvernamentală și țera, Regele a intervenit și a cerut demisiunea D-lui Brătianu. Unde vedeți D-văstre în acesta regimul personal? (Aplause). Dacă era cine-va în drept să se plângă, nu D-văstre, majoritatea de astăzi, sunteți în drept, pentru că ați cerut-o cu toții; să lăsați să se plângă D. Brătianu. Dacă susțineți acum contrariu, apoi stergeți mai întâiu iscăliturile D-văstre de atunci. (Aplause).

Ast-fel am venit noi, D-lor, și am luat sarcina de a face alegerile, despre care ne acuză D. Panu, că nu ne-am făcut o majoritate. Apoi da. Nu ne-am făcut nouă o majoritate, dar ne-am făcut noi ai majorității. (Aplause).

Este acesta constituțional? Este acesta leal? (Aplause).

Cred că da, și când am simțit pulsul acestei majorități atunci, am urmat procedura pe care v'a arătat-o onor. D. Vernescu (aplause), și pe aceste baze s'a reconstruit noul cabinet.

Rămâne acum să vedem două lucruri: întâiu dacă reconstituirea acesta se bucură de la început de sprijinul majorității acestei Camere; acesta v'este în mână să o probați când veți voi; provocați un vot și veți vedea dacă ministerul așa cum astăzi este reconstituit, are sau nu, majoritatea acestei Adunări.

D. G. Panu: Era să l provocați D-văstre.

D. Ministru de externe P. P. Carp: Acum a discuta forma sub care această in-

credere se cere și se dă, acesta este o apucătură bizantină. Destul că am cerut-o, destul că ne ați dat-o. Ca formă exterioară constituțională nu este nimic de zis, și rămâne să vedem forma exterioară constituțională o dată satisfăcută, să ne înțelegem și asupra unei chestiuni mai grave, adică asupra fondului constituțional asupra identității de păreri între majoritate și guvern? Această chestiune nu se hotărăște într-o zi și nu prin un singur vot. Reformele prezentate de noi se vor discuta și dacă nu mă înșelă faptele, sper că vom avea chiar pe onor. D. Panu alături cu noi, la unele din acele proiecte de legi.

D. G. Panu: E foarte posibil.

D. ministru de externe, P. P. Carp: Și dacă nu vom ajunge la acest rezultat, dacă ideile noului guvern nu vor fi în concordanță cu ideile acestui parlament, atunci cred cum că am făcut ceva care nu a fost așa de des făcut în țera acesta, adică că un guvern nu s'a inspirat de la atot puternicia lui, ci s'a inspirat de nevoile și de tendințele acestei țeri, a ținut compt de dăsele și că nu o majoritate eșită din guvern a guvernat țera, ci un guvern eșit din majoritatea țerei, a cărei expresiune fidelă ea era. (Aplause).

D. Președinte, L. Catargiu: D. Aslan are cuvântul.

D. N. C. Aslan: D-nii mei, este o sarcină ingrătă, o mărturisesc de a persista în silințele sale pentru a convinge o majoritate protivnică. Nu am dorit o discuțiune ci o constatare de fapte, precum am dis-o deja; cer să mă ascultați cu bună voință de se pôte, și acesta în numele minorității opoziționale.

Vă rog deci D-nii mei, să credeți că discuțiunea ce s'a închis este un fapt străin voinții mele.

De ôre-ce însă discuțiunea urmază, în proporțiuni la care nu mă așteptam, apoi silit sunt se răspund pentru a nu lăsa cuvintele D-lor miniștri fără replică.

Onor. D. ministru de externe nea vorbit despre ingratitudinea partidelor politice, iar D. ministru al justiției nea făcut explicațiunea evenimentelor din Martie și preținsei actuale crize ministeriale în modul cum l'ați audiat dându-ne în același timp asigurările tipice, în asemenea împrejurări, despre tot binele ce va trage țara din prezența Domniilor-lor la putere.

Partidele sunt naive, iar nu ingrate; naive ele de a crede, precum și țera a fost și este naivă când și-a închipuit că concordanță între vorbe și fapte pôte exista la acei ce vorbesc una și fac alta; la acei ce în opozițiuni de pe banca de deputat, nu au de cât fulgere pentru fapte, pe care de pe banca de ministru, au tristul curagiu de a le scusa!

Cum? Onor. ministru al justiției, D-ta găsești că cabinetul trecut a venit la cârmă în mod regulat? D-ta faci o asemenea monstruoasă afirmațiune înaintea Parlamentului?

Ei, D-lor, nu este verî-o surprindere

pentru această țera, ca de pe băncile ministeriale să se audă asemenea cuvinte; suntem și nu suntem de cât prea deprinși a auzi de acolo ori și ce teorie, fie ea cât de stranie, destul numai ca ea să fie necesarie pentru justificarea unor acte, ce de altminterlea nu pot fi susținute.

Răul, periculosul rău, residă în aceea că schimbările la față se fac la noi cu o desinvoltură surprinzătoare: că este destul ca de pe banca de reprezentant în opozițiune să trecă pe banca ministerială pentru ca—prin încântare—idei și convingețiunii să se prefacă, și pentru ca faptele condamnabile ieri, să devină de odată scusabile și chiar plausibile!

O! cât pentru cuvinte, ele nu lipsesc nici odată; aceea ce lipsește este potrivirea între cuvinte și fapte și pe acesta țera o caută zadarnic și la ômenii ei de Stat.

Ce schimbare, D-nii mei! Câtă diferență în 24 ore, între deputat și actualul ministru al justiției!

În loc se v'ă mărginiți a ne explica cum de v'ă aflați pe banca ministerială, D-ta D-le Vernescu, începî a ne face fantasticul istoric al criselor prin care țera a trecut de la căderea ministerului I. Brătianu? și a găsi motiv nediscutabil pentru a justifica totul, așa în cât ministrul Vernescu biciuește însuși pe sârmanul deputat Vernescu! Nici narațiunea faptelor nu este exactă, nici aprecierile ce faceți nu sunt acceptabile.

Căderea ministerului trecut era datorită încrederei țerei întregi, care, sătulă de regimul personal a vrut să l răstôrne. Când Regele s'a aflat în fața necesității de a chema la cârmă un alt guvern, era evident că acel guvern nu putea să fie de cât un guvern de tranziție. Făcutu-sa acesta? Regele are dreptul să și alégă consilieri; dar și usanțele constituționale, sunt un drept tot atât de puternic ca și dreptul Coronei!

Cine n'égă Coronei dreptul de a și alege consilieri; dar acest drept este temperat prin usanțele constituționale cari impuu că acea alegere să nu se pôte exercita de cât în mod de a ține sémă de partidele politice, cari sunt în luptă.

Și să nu ne spuneți că față cu evenimentele din Martie trecut, Regele a fost nevoit să facă o derogățiune la acest us, căci atunci ați da consacrarea unei deprinderi, ce nu ar depinde de cât de Palat pentru ca să devină regulă. Era nevoie de împăciuirea spiritelor, diceți D-văstre și prin urmare, de chemare la minister a unor ômeni, cari, prin lipsa lor de verî-un caracter politic ôre-care, să contribue la domolirea spiritelor. Apoi de când, D-nii mei, pică un minister fără ca spiritele să fie agitate; acesta este natural și contrariu ar fi lucru extra-ordinar!

Unde găsiți un asemenea precedent? Ce însemnază deci alta, aceea derogățiune din Martie, de cât perpetuelile sforțări ale Palatului de a introduce în această țera, în mod precis, regimul personal, prin

o neobosită intervențiune a Tronului în afacerile noastre publice ?

Ei bine, tocmai în contra acestor tendinți, țera a luptat cerând ca toți factorii instituțiilor ei constituționale să reintră în stricte margini ale prerogativelor lor legale; ea a voit și voește un control *serios pentru afacerile ei interioare precum și pentru relațiunile ei internaționale !*

Orî când, din capul locului, ministerul din Martie tinde a se afirma la un minister definitiv, ne arată reformele ce are de gând să facă, ne spune politica ce are să urmeze și contrariu asigurărilor sale, nici vine să solicite încrederea țerei, pentru că ast-fel, dupe ce nu a avut de cât pe acea a Palatului, să dobîndescă și pe aceea a Parlamentului, ce putem dice altă, de cât că nu ați încetat de a fi un minister personal al Regelui, cu tótă cărpela cu care vă presintați înaintea noastră; *v'ați format prin Palat și v'ați completat prin culisele Camerei !*

Așa dar, cuvintele D-vostre, nu vor șterge faptele, precum nici aplausele ce culegeți nu indică o forță; și alții au fost aplaudați, în mod mult mai sgomotos încă de cât D-vostre; acesta nu a împedat însă ca beatificați muritori să deserete acele bănci, de ore-ce în dosul acelor aplause nu era țera; ci manoperile prefecturale ! Apoi cine o scie această mai bine de cât aprigii luptători din opozițiunea-unită, între cari se afla și D. ministru actual al justiției ?

Cine scie mai bine de cât D-sa ce valorii se pot pune pe aplause...și că puterea, adevărata putere, nu este de cât acolo unde este și adesiunea țerei ? (Aplause).

Că aveți să reformați țera, că o să veniți cu o serie de îmbunătățiri cari, să se pue ca o mână binefăcătoare asupra țerei, care e ministerul care nu a venit cu asemenea promisiuni ? care e Mesagiul de deschidere al Corpurilor legiuitoare, unde să nu vedem fâgăduinți că torente de fericiri au să se reverse asupra țerei. Când țera se svêrcolea în dureri, de pe treptele Palatului, de la înălțimea Tronului, puzura reformesalutare erau anunțate; scim însă cu toții câte s'au realizat din acele promisiuni sterpe... Pe o asemenea cale voiți și D-vostre să vă puneți, pe calea vorbelor ? Și cu acesta ați voi să obțineți încrederea țerei ?

Ne mai vorbiți că alegerile au fost libere ? Neg acesta și cum putea fi de altminte: elea când actele colegilor D-vostre de astăzi ne dau măsura respectului ce au avut și au pentru asemenea alegeri !

Fiind-că onor. D. Vernescu a avut mână liberă în județul Ilfov, apoi D-sa vrea să ne facă a crede că și pe aiurea tot asemenea s'a urmat.

Intrebați puțin pe colegul D-vostre de la externe; cum venea D-sa în Parlamentul trecut, și dacă nu D-sa, noi vă vom spune că numai prin prefectii poliției pătrundea în Cameră; să mai fie nevoie de comentarii ? Cine pôte fi destul de naiv

pentru a crede că un ministru va respecta alegerile, când ca om nu a făcut prin puterea sa, de cât să profite de violențarea consciințelor pentru a obține un mandat ? Când D. ministru al justiției ne mai vorbește de alegeri libere, ar trebui să nu uite cel puțin, că a intrat în o combinație ministerială, unde numai *libertatea în alegeri*, nu este o dogmă !

Este posibil ca în Bucuresci să fi domnit ore-care libertate în alegeri, dar ceea ce nu e adevărat e că acea libertate ar fi existat la Iași.

La Iași D-lor, ómenii au fost maltratați, răniți, uciși, unii sechestrați pe la locuința lor; s'au exercitat ingerințe ne mai pomenite asupra alegătorilor. Din cauza unei asemenea stări de lucruri, eu chiar mă și adresasem prin o telegramă către D. ministru de justiție, care în marele respect ce pörtă libertății în alegeri, nici nu 'și-a dat măcar osteneala să răspundă. Cum ? alegătorii sunt sechestrați în țera românescă, un alegător e împiedicat d'a merge la vot; acesta se aduce la cunoștința parchetului, acesta parvine la urechile ministrului, și ministrul, care are pretențiunea a inaugura faimósa *eră nouă*, nu-'și dă nici măcar osteneala să controleze acel fapt grav, constatat de mine, nu singur, ci alături cu primul procuror de la Iași. Individul sechestrat l'am găsit păzit de agenții poliției; acesta nu o va nega nici sub-alternul D-lui ministru ! Delictul era flagrant, constatat și numai asupra refuzului procurorului de a-și face datoria, am făcut onóre D. ministru de a mă adresa la el, contrariu decisiunii comitetului electoral din Iași care luase hotărîrea a nu intra în relațiuni nici cu ministerul, nici cu Regele, ci a primi lupta alegerilor pe ori ce teren ar fi voit guvernul și ne-o dea. Acesta vă va explica de ce din Iași, atât acum cât și la alegerile de sub D. I. Brătianu nu s'a arătat nici o tânguire sciind de mai înainte sórta unor asemenea în o țără în care respectul legii nu există, mai ales la cei de sus ! Iată un fapt și cum răspundeți ? Prin frase.

Când e vorba de respectarea principiilor constituționale, ce *faptele* D-vostre violéză, ne răspundeți prin vorbe.

Când e vorba de libertatea în alegeri, pe care *faptele* D-vostre nu o respectéză, ne răspundeți de asemenea prin vorbe, precum au făcut tóte guvernele din trecut. Țera însă, a început a fi sătulă de afirmațiunii pe care le-a aușit sub tóte guvernele.

Nu mai veniți deci să ne spuneți că sunteți pentru întemeerea libertății în alegeri. Nimeni nu vă va crede; majoritatea pôte, minoritatea însă nici o dată, și țera împreună cu noi, D-lor miniștri, să fiți bine încredințați de acesta. (Intreruperi).

Ași fi dorit să nu fiu intrerupt, mai ales când intreruperea provine de la unul din colegii mei din Iași.

D. I. Negruți : Nu v'am intrerupt eu.

D. N. Ceaur Astan : Atunci mi fac scuzele mele, căci n'ași voi să intru în

tr'o serie de detalii, în o sumă de fapte ce ar putea proba până la evidentă, că nici libertate, dar nici că o témă n'a existat în alegeri.

Încă o probă că tot sistemul actualului guvern nu este clădit de cât pe vorbe : ați aușit pe D. ministru de la externe că pentru a afunda situațiunea, a ascuns'o sub un cuvânt : nu majoritatea este a ministeriului, ci ministerul al majorității..... Altă dată a dis... : nu sunteți un partid liberal-conservator, ci un partid conservator-liberal-democratic, și... așa înainte cu frazele și cu încercările de a da soluțiuni prin un cuvânt; *cuvântul, frasă gólă*, un aer resolut ca și cum ar exista o voință conscientă de ceea-ce vrea, pe când nu ese din o incurcătură pentru a intra în alta și, în definitiv, a reveni la punctul de plecare, și tóte acestea, D-nii mei, în mijlocul unor aplause, cari negreșit nici ele nu prea sciú de ce se produc !

Dacă e vorba de inaugurarea unei „ere noi“ în această țără, acea eră ar fi trebuit să se inaugureze, punând șap ele în concordantă cu vorbele. Ce voiți să ne spuneți, când ne vorbiți de adesiunea sinceră și spontanee ce vă dă această majoritate ? Uitați, se vede, convorbirile ce în deosebite ședințe le-ați avut la Hôtel de France, și în cari D. prim-ministru ca și D. ministru de externe, nu aveaú destule cuvinte pentru a infiera pe membrii marcanți ai acestei majorități ?

Acestea s'au petrecut în public, ele nu mai sunt de domeniul fabulei ; ele sunt de astăzi, de ieri ! Când dar D vóstre căutați astăzi să ștergeți tóte acestea printr'un cuvânt, ce să mai credem atunci de D-vostre și de administrația !-vostre ? În întrunirile de cari vorbește, trecut, tradițiunile partidului conservator au fost schimosit, negat, ridiculizat ! Acesta este un fapt.

Cum se face acum, că în mai puțin de 24 ore conservatorii să 'și inchine drapelul și să se pună, dimpreună cu liberalii D-lui Gună Vernescu, sub aripele protegiu tóre ale pretinsei ere noi de regenerare ?

Este firesc, D-nii mei, ca acest cabinet, acum regenerat, să caute a scuza evoluțiunea făcută, de cât, în tot casul, am știut să fie bine constatată că noi nu primim, că țera nu primesce să fie plătită cu cuvinte. Țera va vedea cu îngrijire, cu intristare chiar, că acei cari până mai deună-și luptau pentru repunerea țerei în drumul legalității, în drumul respectului datorit instituțiilor constituționale, au desertat de la drapel pentru a se sui pe băncile ministeriale, spre a da concurs acelor care sunt cunoscuți pentru profundul lor despreț față cu instituțiunile liberale !

D. I. Lahovari : Cer cuvântul.

D. N. Ceaur Astan : Mențiu cuvântul că au desertat de sub drapelul care singur făcea tária lor în această țără. Dacă partidul conservator s'apărăsit terenul legal pe care se afla, dacă el s'a decis a uita prerogativele Parlamentului pentru a nu 'și a-

duce aminte de cât de drepturile și prerogativele Tronului, atunci el s'a pus în opoziție cu țera și nu mai este, și el, de cât un partid al Tronului, protivnic țerei!

Vă rog să mă scușați, domnii mei, dacă v'am întreținut mai mult de cât era în intențiunea mea, despre consecințele faptului actualului remanierii ministeriale, vor fi negreșit și alte ocazii pentru a spune țerei tot ce avem în cugetul nostru; nu am putut însă să las să trecă, fără o protestare, prezența D-lor miniștri pe acele bănci, și mai ales straniul mod cum D-lor au înțeles a justifica această înaintea Parlamentului.

D. A. Lahovari, ministrul agriculturii, comerțului, industriei și domeniilor: D. Aslan se grăbește să ne caute certă, D-lui nu ne lasă timp de a respira, și din primul moment când ne-a văzut pe această bancă, ne a cerut socoteli și de trecut și de viitor. Pentru trecut am să răspund prea puține cuvinte, pentru viitor nu voi face apel la încrederea D-sale, pe care cu greu o voi obține, ci voi face apel la încrederea acestei Camere, care reprezintă țera. (Aplause).

Onor. D. Aslan este un doctrinar parlamentar cam aspru; un profesor de constituționalism cam subtil și un puritan cam greu de împăcat (ilaritate, applause). Cu toate acestea, fiindcă D-a pune cestiunea pe tărâmul constituționalismului și prerogativei Majestății Sale, ne vom sili și noi să-l împăcăm și să dobândim de la D-sa, dacă nu iertarea, dar cel puțin răbdarea. (Aplause).

D-lor, când la Martie 1888, după 12 ani de un regim pe care eu acum nu am să-l apreciez nici în bine nici în rău, fiindcă nu voiesc să pasionez aceste debateri, dar asupra căruia opiniunea, atât a D-lui Panu cât și a D-lui Aslan și a mea, era, mi se pare, tot aceeași; când după acel regim, în luna Martie 1888, Majestatea Sa a schimbat guvernul, scifiți în ce împrejurări s'a făcut acesta; D. Carp v'a adus o aminte cu ore-care îndoință, eu o voi afirma mai categoric, amintindu-vă că în momentele acelea când D. Brătianu avea o majoritate strivitoare atât în Camera cât și în Senat, D. Brătianu era expresiunea aparentă, dar legală a voinței țerei. Atunci opozițiunea, noi într'un mod mai domol, D-nu Panu într'un mod mai violent, fie-care după antecedentele și caracterul său, toți însă fără excepțiune, lucru pe care nu l'am văzut în alte țeri, am stabilit prin lungi articole în presă, și prin discursuri rostite și în Camera și în întruniri publice, că sunt împregiurări când regele din propria inițiativă, poate să cheme un ministru chiar afară din majoritatea Camerelor.

Se ridică acum veri-unul din D-vostre, ori cât de liberal, ori cât de constituțional, ori cât de puritan și chiar ori cât de radical ar fi, care să spună cu mâna pe cuget că n'a susținut acesta?

D. G. Panu: Dar cine negă acesta?

D. N. Ceaur Aslan: Veți regreta mai târziu această teorie.

D. A. Lahovari, ministru domeniilor: Această teorie este și a D-sale, și a D-lui Panu și a mea, și dacă va fi ceva de regretat, vom regreta cu toții împreună. Ceea ce însă nu veți contesta este ceea ce a susținut și D. Panu împreună cu noi, că Majestatea Sa Regele era în drept să schimbe guvernul.

La cine trebuia să se adreseze? La Senat? La Camera? Ele răspundea: Ioan Brătianu.

La opiniunea publică?

D. C. C. Dobrescu: La opozițiunea unită.

D. A. Lahovari, ministru domeniilor: Aveam onoare să fac parte din opozițiunea unită; dar ea nu avea nici un mandat legal de la nimeni; ea nu avea altă misiune de cât a reprezenta opozițiunea țerei și a lupta pentru a aduce căderea ministerului Brătianu și dacă Majestatea Sa Regele compunea astfel ministerul, poate opozițiunea-unită, era să fie a doua și guvernul-desunit.

D. G. Panu: Am să vă apăr eu în contra D-vostre.....

D. Președinte, L. Catargiu: Vă rog să nu mai întrerupeți.

D. A. Lahovari, ministru domeniilor: Vedeți că noi ascultăm cu bunăvoință pe D-nii deputați, și ar fi bine să se facă și ministrului aceeași dreptate și aceeași măsură de bună cuviință.

D. G. Panu: Nu este cestiunea de bună cuviință aici.

D. A. Lahovari, ministru domeniilor: Vă deshid să găsiți o linie măcar dintr'un tratat constituțional ore-care, unde să se indice unui șef de Stat anume persoanele cu cari ar fi dator să și formeze ministerul în cazuri excepționale când și Camera și Senatul sunt gonite de opiniunea publică și când Regele constituțional nu mai este călăuzit de majoritatea Adunărilor legiuitoare. Aci intervine dreptul său de alegere și de apreciere.

Majestatea Sa dar usând de o prerogativă constituțională, pe care o are, putea și fără incuviințarea D-lui Panu, dar încă având pe d'asupra și incuviințarea D-sale și a întregii preze liberale și chiar radicale, putea să useze de prerogativa sa, după cum a și usat când a numit ministerul de la Martie trecut.

A! Dacă acei miniștri numiți de Coronă, ar fi voit să se impue țerei, atunci lucrurile ar fi eșit de pe terenul constituțional.

Așa dar, guvernul de la Martie 1888, este constituțional și bine numit. Incetat' a el de a mai avea astăzi această calitate? Indată ce D-vostre ați venit aici prin alegeri libere și indată ce, constituindu-vă prin alegerea biuroului, ați arătat Regelui și țerei care este direcțiunea politică ce veți a se da afacerilor țerei.

Atunci suveranitatea regală a trebuit să fie compt de suveranitatea țerei. Dar unde este țera? Nu cunoosc alta de cât cea legală, de cât pe D-vostre, cari sunteți noii și liberi săi alegeți (Aplause).

Ce s'a făcut? N'au trecut nici 24 de ore după constituirea biuroului Camerei, și guvernul s'a retras, și, în loc să ne aprobeți că ne-am grăbit a face ca compunerea ministerului să fie efectuată în sensul reprezentațiunii naționale, D-vostre ne invinovățiți că n'am întârziat mai mult.

Pentru formarea noului cabinet pe cine trebuia să consulte Majestatea Sa? pe D. Panu și pe D. Aslan?

D. N. Ceaur Aslan: De ce faceți cestiuni personale? Cer cuvântul în cestiune personală, D-le președinte.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: Apoi, din norocire sau din nenorocire, cum veți voi să o luați, D-vostre până acum nu reprezentați de cât o mică minoritate în această Camera, după cum ați recunoscut-o și D-vostre. Trebuia dar, de o cam dată, până la alte timpuri, când D-vostre veți fi în majoritate, ca M. S. să se adreseze la D. Lascar Catargiu și la D. general Florescu, cari sunt președinții alegeți ai acestei majorități în ambele Corpuri legiuitoare. D. Catargiu și D. Florescu, consultând spiritul și direcțiunea opiniunii Senatului și Adunării, au consiliat pe M. S. Regele să compună ministerul astfel cum s'a prezentat astăzi pe această bancă. Nimic dar mai curat și mai constituțional, nimic care să potă satisface mai bine pe puritanii cei mai susceptibili în materie de drept constituțional.

Prin urmare, origina noastră este pură, precum și origina fostului minister era iarăși curată, legală, și nimic până acum nu vă dă dreptul de a critica nici actele noastre, nici modul cum noi am venit pe această bancă.

A! criticați persoanele noastre? Spuneți-ne că nu aveți încredere în noi, spuneți-ne că nu așteptați nimic bun de la noi; acesta este dreptul D-vostre și aveți poate chiar datoria să faceți; dar, încă o dată repet, constituirea ministerului este corectă și constituțională.

Acum ce se mai răspund la alte cuvinte ale D-vostre?

Ved că vă îngrijiți de sorta noastră, că sunteți neliniștiți de modul cum avem să împăcăm amorul propriu al fie-cărui din noi, și de modul cum ne vom înțelege asupra diferitelor proiecte de legi ce vom prezenta Corpurilor legiuitoare, precum și asupra guvernării acestei țeri. Vă rog să nu mai purtați grija nevoilor altora, și să mi permiteți să fac o observațiune că în această discuțiune nu sunteți cel puțin de acord între D-vostre. Pe când onor. D. Aslan, care se vede că ține ceva mai mult la noi, pretinde că noi conservatorii ne-am umilit și ne-am supus așa numiților junimiști, D. Panu, care se vede că în-

clină mai mult pentru foștii miniștri, pretinde că ei și-au inclinat drapelul, și și-au părăsit programul lor față cu partidul conservator învingător. Vă rog să nu aveți nici pe una nici pe cea-altă din aceste bine-voitoare sollicitudinii pentru noi, nu sunt aci nici drapelul închinat, pentru că n-au fost două armate în rebel; (aplaude), nu sunt nici învinși sau învingători, pentru că luptă nu a fost; nu sunt aci de cât mâini împreunate, inime sincere, cugete curate, care vor a lucra împreună cu bună conștiință și cu bună-voință, în măsura slabelor lor puteri, pentru binele acestei țări, pentru îndreptarea relor din trecut și împedecarea relor din viitor. (Aplause.)

D-lor, să mi permiteți să spun că nu prea înțeleg această discuțiune. Onor. D. Aslan ne a făcut un lung istoric al alegerilor de la Iași. Acest lucru n'a fost la locul său, întâi pentru că nu noi putem răspunde despre aceste alegeri, la care n'am presidat, al doilea, pentru că, dacă D-sa avea ceva plângeri de formulat contra modului cum aceste alegeri au fost făcute, mi se pare că a avut câmpul deschis, și larg deschis, cu ocaziunea verificărilor titlurilor. N'ați și nimic atunci, dar pentru acesta nu este cătuși de puțin discuțiunea închisă, aveți calea interpelării, aveți adresa la Tron, suntem gata și în stare să răspundem la toate atacurile D-văstre, dar pentru moment, D-lor, noi care am venit astăzi la guvern nu vă putem spune alt-ceva acum, de cât că, am venit pe un drum corect și în mod constituțional, cu intențiunii curate.

O voce: Fapte, nu vorbe.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: Onor. D. Panu și Aslan ne cer fapte, iar nu vorbe. Eu îi voi ruga să considere că noi ne-am înfățișat înaintea D-văstre, la două ore, și acum suntem dăbia la ora patru (ilaritate). Ei bine, nimeni cred că nu poate veni să ne ceară, ca noi numai în aceste două ore, să fi făcut deplina fericire a acestei țări. (Aplause.)

Am văzut miniștri cari prin programele lor dădeau țerei cele mai mari speranțe, promiteau națiunii toate fericirile; am văzut mulți miniștri prezentându-se înaintea națiunii, cu gura plină de promisiuni, dar mai în urmă am văzut cu toții ce s'a ales de toate acele pompoase programe și promisiuni mincinoase. Noi, D-lor, promitem puțin, sperăm însă că cu ajutorul D-văstre vom face mult. Garanția noastră este personalitatea noastră, trecutul nostru, onoarea noastră și de aceea vă rugăm, să lăsăm cestiunile de persoană, și să mergem cu toții înainte să ne punem pe lucru cu inimă curată și cu deplină bună credință.

Legile pe care vi le vom supune, acele legi vor fi programul nostru, și să nu vă neluiscă creșterea că între noi ar fi divergențe, nu, D-lor, ori-ce divergență va dispărea înaintea intereselor superioare ale țerei,

Pe lângă slabele noastre mijloace, comptăm pe concursul și luminile D-văstre. Avem încredere în omul de bine care este în capul acestui cabinet. Și sperăm că pe lângă D. Rosetti, vor mai presida deliberările noastre, buna credință și patriotismul. (Aplause.)

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: D-nii mei, sunt în stare de a vă da imediat o lămurire asupra faptului articular de D. Aslan, ca probă a incorecțiunii alegerilor de la Iași.

Vorbind de ele, D. Aslan s'a plâns de ministru justiției—de mine deci, care avem onoarea să fiu pe acele timpuri în capul acelui departament—care ar fi lăsat fără răspuns denunțarea unui grav delict.

Iată faptele în puritatea lor.

În ziua alegerii colegiului II de Iași, în balotajul pare-mi-se, am primit o telegramă, — într'un stil fulgerător ce e drept, — iscălită de D. Aslan, prin care mi se denunța că un alegător, Diogenide, se găsește secestrat și împedecat de a vota. Nu avusesem timp să pun o soluțiune pe această telegramă și primesc o nouă depeșă, semnată de astăzi de Diogenide tatăl, prin care acesta se plânge că D. Aslan și un amic al său i-au violat domiciliul... (Aplause). Voind să sustragă de sub corecțiunea paternă pe un fiu al său răsvrătit. (Aplause, întrepreri).

De ce sunteți nerăbdători D-le Aslan? Se vede că soluțiunea definitivă o prevedeți că nu va fi în favoarea D-văstre...

D. N. C. Aslan: Nu avansez nici o dată un fapt care să nu fie veridic; prin urmare, nu prejudecați chestiunea.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Departe de mine de a prejudeca cestiunea; mă mărginesc numai a repeta termenii telegramei ce am primit-o, nimic mai mult. Repet că D. Diogenide tatăl, s'a plâns că i s'a violat domiciliul de către D-nii Aslan și de un prieten al D-sale, cu intențiune de a sustrage de la o corecțiune părintească pe un fiu al său răsvrătit. Și, ertați-mi vorba, stricat. Spus'a adevărul sau nu în telegramă? Nu știu. Dar între două telegrame atât de contradictorii, care ar fi putut fi simțul unui om cătuși de puțin prevenit? Neapărat, că cel ce a dat cel d'ânti, țipă mai tare, ca să incline câmpena în partea lui. Eu nu am făcut ca omul cu prevențiune și am dat imediat ordin parchetului să se informeze și cu osebire să limpezască cestiunea vârstă D-lui Diogenide fiul. Raportul primului procuror fiind-că Diogenide tatăl asumază responsabilitatea pentru copilul său, am pus soluțiunea următoare: se va da în judecată . . .

O voce: D. Aslan.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Da, dacă există în contra D-sale elemente cari se justifice plângerea tatălui. Din contră, am și tot pe acea hârtie, că de se va dovedi că tatăl

și-a permis să secestreze pe un om deja emancipat prin vârstă, și să îl împedice de a și face datoria de alegător, să fie și el dat în judecată.

Ei bine, D-le Aslan, dacă socotiți că purtarea ministrului n'a fost corectă, atunci bine-voiți a lăsa pe alții mai puțin interesați de cât D-văstră să judece faptele . . . În ori-ce caz, dacă aceste sunt faptele pentru cari să se arunce tină asupra modului cum s'au făcut alegerile, să așteptăm o altă ocaziune mai convenabilă pentru a se discuta cestiunea cu mai multă solemnitate, iar nu așa în mod incidental. Până atunci noi persistăm a crede că modul cum s'au făcut alegerile a însemnat un pas de îndreptare în moravurile noastre politice. Încă o dată dar, vă rog, să aveți paciența și să rezervați discuțiunea alegerilor cu ocaziunea adresei. (Aplause.)

D. N. Ionescu: D-lor, aud în giurul meu că se cere închiderea discuțiunii...

D. președinte: N'am auzit.

D. N. Ionescu: Au fost foarte puțin; dar sunt dator să țin socoteli, căci luând cuvântul n'ași voi să ostenesc pe onor. Adunare. Sunt dator să precizez griefurile leșenilor, fiind-că, cu ocaziunea debaterii provocate de un coleg al nostru, ved că discuțiunea a luat nisce proporțiuni la cari cei mai mulți din junii reprezentanți nu se puteau aștepta.

Este bună, D-lor, discuțiunea aceasta, spre a se ști dacă am intrat într'o atmosferă mai sănătoasă în privința debaterilor din Parlament. Eu cred că am intrat. Un minister nou a venit dupe unul învechit. S'a format repede; a fost primit cu aplause de imensa majoritate a Adunării. Ce era mai natural de cât ca minoritatea să provoace explicațiunii ministeriale. Nu a fost în intențiunea nimănui de a provoca o discuțiune în afară de această ordine de idei. Pe această cale dar mă voi ține, precisând punctele asupra cărora voesc, în interesul demnității acestei majorități să avem un răspuns, fiind-că nu voesc ca majoritatea de răspuns, se semene cu cea trecută, căci cea trecută a fost năvalită de opiniunea publică, și n'a putut să și îndeplinească mandatul său. Să avem în vedere întâiul punct, acela că majoritățile lipsite de autoritate, aplaudătoare, și cu spirit de partid, nu sunt nici o dată dupe gustul României.

Ași dori să ne spună D-nii miniștri dacă D-lor, când s'au complectat, vedeți că întrebuițez termenul cel mai propriu, au avut explicații asupra puncturilor atinse în Mesagiul Tronului; căci vedeți în ce situațiune ne aflăm: n'am răspuns încă la discursul Tronului și iată-ne în fața unui nou minister în care sunt introduse, ca să nu dic intruse, persoane nouă. Ei bine, am dori de la noui miniștri să ne spună dacă și apropiază cu desăvârșire forma și fondul Mesagiului Tronului.

Pentru ce ceru acesta?

Pentru ca să nu înouim, cu ocaziunea răspunsului la Mesagiul Tronului, nise discuțiunii, cari sunt cu totul personale.

Orî-ce s'ar dice, persoanele pe cari Majestatea sa le investese cu încrederea sa, trebuie să dea garanții că se vor ține de cuvânt, și avem dreptul pentru acesta să scrutăm trecutul lor, să cercetăm acetele lor.

Eū cred că vor bine-voi miniștrii cel noui a ne spune dacă în formă și în fond aprobă Mesagiul Tronului.

Al doilea, să ne spună D-nii miniștri cei noui dacă au adoptat totă propaganda care s'a făcut în curs de șapte luni de către presa ministerială și amicii miniștrilor, propagandă care n'a ținut la nimic mai mult, la nimic mai puțin de cât a presinta un grup de oameni, investiți cu virtutea excelentă, meniți să guverneze țera acēsta, eșind din sistemul vechiū constituțional.

Acest al doilea punct e esențial pentru că propaganda, și astăzi există. Așa se dice că s'a presintat țerei programa ministerială și că represintanții țerei trebuie să adopte acēstă programă, fiind-că pe acēstă programă s'au făcut alegerile. Acesta e un punct foarte însemnat. La Septembrie s'au publicat proiectele guvernului, și la Octombrie s'au făcut alegerile. Ei bine, înțelegeți D-vostre că n'a pătruns programa ministerului până în cele din urmă strate ale societăței române, și tocmai de aceea voiesc să ne spună nouii miniștri, dacă înțeleg că acēstă propagandă era sănătōsă, dacă și-o apropiēză, dacă cred cum că colegiele electorale au fost pătrunse și de noua sistemă constituțională, și de nouile proiecte de legi, în temeiul cărora dicea ministerul trecut că au fost aleși represintanții țerei? Nu vor scāpa, negreșit, din vedere D-nii miniștri, justiția întrebărilor mele.

Ministerul din Martie. . . —și ating acēstă dată, fiind-că nu a pomenit nimic Mesagiul de dēnsa, — s'a aflat în fața unei greutăți din cele mai mari, o rēscōlă agrară. Un cuvânt nu s'a ȳis în Mesagiū despre acēsta, despre represiumile făcute acestor rēscōle învinse; castigațiunile cele mai barbare s'au aplicat locuitorilor rurali. Ei bine, cred D-nii miniștri cei noui cum că nu trebuie să dea explicațiunii asupra punctului acesta, domniele-lor cari și-au apropiat programa ministerului? Cred domniele-lor cum că programele ministeriale au fost cunoscute de către populațiunea rurală din districtul Ilfov? Cred domniele lor că nimeni nu a reclamat pentru cei 400 locuitori închiși cari n'au putut veni la vot, de și legea electorală le dă voe, căci erau în prevenție? Cred domniele-lor că alegerile din Ilfov, unde au avut loc acele rēscōle, s'au făcut cu acea curățenie și ortodoxie constituțională cu care domniele-lor se laudă? Asumă nouii miniștri răspunderea acestei situațiunii? Atunci să spună că sunt so-

lidari și de omisiunile calculate ale Mesagiului întru cât privesce faptul cel mare al rēscōlei din Ilfov....

D. ministru al Justiției, G. Vernescu: Cer cuvântul.

D. N. Ionescu: Nu aș dori ca D. ministru care cere cuvântul, său cei-alți colegi ai D-sale, să credă că eū le fac aci o cērtă de nēmț. Aș dori să fiți pētrunși de un lucru: Orî care ar fi împăcāciunea dintre D-vostre, până când nu veți împăca Corōna cu țera, până când nu veți împăca justele cereri ale țerei rurale, D-vostre nu aveți rațiune de a fi pe acea bancă. Acēsta e preocupāciunea cea d'ântēiū ce trebuie să aveți: fi-veți completați, sau fi-veți frați cari și-au dat mâna, fie-veți opozițiunea-unită care ne revine deși trunchiată, trebuie să ne spuneti dacă aveți sau nu intențiunea, ba ceva mai mult, ferma resoluțiune de a da satisfacere celor rēsculați împrejurul Capitalei, care au pus în cel mai mare pericol liniscea ei? Fiind-că ceea-ce ne importă înainte de tōte este ca guvernul de astăzi să dea mai mari garanții de cât cel de ieri.

Pentru acēsta aș fi dorit iarăși să ne spună dacă în propaganda junimistă se agitaū idei, iar nu se făcea propagandă de frase sforăitoare.

Ce înțeleg nouii miniștri să facă, nu cu cestiuni cari sunt de resortul Adunării, cu cestiunile legislative, dar cu administrațiunea propriū ȳisă, cu împăcarea spiritelor, cu siguranța libertăței față cu absoluta absență a represintanților țerānesci în acēstă Adunare?

Ei, D-lor, s'a vorbit mult de era nouă, dar mi este tēmă să nu fie o eră învechită; pentru că acei cari se ocupă de cestiunile constituționale trebuie să și aducă aminte că atunci când s'au formulat dorințele represintatiunii naționale, când s'au exprimat dorințele țerei pentru reorganizarea Statului român, au figurat, alături cu proprietarii mari, și țeranii. De atunci sunt 30 de ani și în acești 30 de ani nu s'a făcut nici un progres așa în cât să vedem în represintatiunea țerei și opinca.

D. G. Duca: Schileru.

D. N. Ionescu: A! onor. D-nu Duca dice: n'am avut pe Schileru? Partidul care se rezema pe majorități obediante a fost care a adus pe D. Schileru aci; dar sperăm că partidul care a combătut acea sistemă va aduce represintanți de aceia cari au figurat în divanul ad-hoc. Crede D. Duca că nu mai sunt alți represintanți ai țeranilor de cât D. Schileru? Acest fel de progres mă înjristēză.

Dar întreb pe aceia cari au cărpit acest minister cu noui elemente, a fost acēsta o cărpelă așa în cât să dea mai multă autoritate represintatiunii naționale? Forte bine a ȳis D. Carp: ne supunem majorității. Dar eū întreb majoritatea se supune țerei? Când voiū vedea că acēstă majoritate dă încredere guvernului în mesu-

rile cari interesēză masa agricolă a țerei, atunci voiū dice că n'au trādat mandatul, acei veniți din colegiul III. Până atunci însă să mi permită D-nii miniștri a le atrage atențiunea, că ar trebui să se ia mēsurī de administrațiune prin care să însufle încrederea că acest minister va fi la înălțimea cerințelor populațiunii rurale.

Iată ce aș fi dorit să ȳică acest minister nou din capul locului.

Acum voiū lāsa la o parte orî-ce se atinge de teoria constituțională, de venirea ministerului, de faptele lui în curs de șese luni, pentru că voiū avea ocaziunea să ating aceste cestiuni la discursul Tronului. Onor D. Carp și-a făcut un merit, cu drept cuvânt, de a face câte un discurs cu ocaziunea adresei, și când a venit la putere n'a fost în pozițiune să aplice ceea-ce vorbia în discurs, fiind-că n'a dat pentru țeranī nimic; dar D-sa ne-a dat altceva, ne-a dat o lege pentru cumpărarea și vinderea bunurilor Statului, pentru că acēstă lege fusese rēu aplicată de D. Brătianu, căci în loc să se vindă la acei cari cereau, se vindea la favoriții guvernului.

Iată, D-lor, ce a resturnat pe acel guvern, iar nu luptele de pe stradele Bucureștilor.

Aș dori ca acest guvern nou să satisfacă cerințele populațiunii rurale, iar nu să facă numai frase și declarațiuni vage, că va studia proiectele și împreună cu Adunarea le va pune la cuoscintița țerei, nu acēsta pōte să răspundă la necesitățiile țerei.

De aceea, D-lor, eū aș ruga pe D-nii miniștri să pună mâna pe consciința lor, și să ȳică, dacă n'au ceva mai bine de a face în momentul acesta, de cât ceea-ce au ȳis până acum?

Acēsta este ultima întrebare pe care o fac. Socotiți că sunteți plătiți către țerā, când lingușiți majoritatea?

Nu sunteți plătiți cu acēsta către țerā, și țera agricolă mai cu sēmă așteptă să diceți un cuvânt. . .

O voce: ȳera așteptă fapte, iar nu cuvinte.

D. N. Ionescu: De o-cam-dată să ȳiceți cuvinte, fiind că vē vōđ că și de cuvinte sunteți avari. Nu socotiți că noi stām aci numai ca să ne devotăm unei misiuni ingrate, numai ca să combatem frazele D-vostre; stām aci pentru ca să obținem cuvinte și fapte, cari să redea țerei încrederea pe care nu o mai are nici-un guvern. De aceea dați acum măcar cuvinte, pentru ca să fiți angagiați. Cât pentru fapte, să ne permiteți să vē dicem un singur cuvânt, că faptele pe cari le veți face D-vostre, din inițiativa guvernamentală, nu vor avea meritu în fața țerei, de cât când veți asigura implinirea lor, prin oameni de bună credință, iar nu prin oameni de partid, nici preocupați de interesele lor personale.

Și vē voi spune un cuvânt pentru acēsta.

La 1864 s'a făcut legea rurală, la 1866 s'a paralisat efectul ei; un singur an s'a

aplicat, și d'acolo a venit greutatea cu înșurățel, și de aceea, când am fost nevoiți să facem improprietărea înșurățelilor, ne am lovit de greutatea mari, așa în cât s'a paralizat acțiunea această până la 1888, când ați avut o protestațiune violentă, chiar în jurul Capitalei.

Dacă D-văstre credeți că numindu-vă conservatori sau liberali conservatori, sau nu știu mai cum, prin această numai veți da mai multă încredere țerei, vă amăgiți. Țera, cum foarte drept dicea un țeran, țeranul mai are nici o încredere în guvernul conservator, pentru că nu ne-a făcut de cât rău. D-lor, nu este temă mai mare pentru țera de cât ceea-ce vine din partea unui guvern, care s'ar dice conservator. Și D-văstre ați înțeles această, pentru că toți v'ați pus cocarda liberalismului. (Ilaritate). Dar acum când liberalismul este compromis, socotiți D-văstre că dacă ați pus această particulă calificativă la nominațiunea D-văstre, țera vă va crede mai mult? Așa dar, nu vă veți reabilita de cât numai prin fapte, și fapte de acelea cari se fie o soluțiune drăpă la trebuințele reale. S'a dis: *Regele și dorobanțul*. Regelui ați constituit domeniul Coronei; a venit timpul să constituiți și domeniul dorobanțului, adică acelei clase care apără cu arma și cu sângele său pământul și neatârnamea țerei. (Aplause). Dacă voiți să faceți această, atunci spuneți o pentru ca să o audă țera, căci ea se îndoesce când vede că din luptă s'a eliminat liberalismul și l'ați eliminat într'un mod sistematic și cu multă meșteșugire. Pe ori-ce liberal l'ați făcut să se declare junimist, pe ori-ce conservator l'ați făcut să se declare liberal conservator, această a fost o sistemă a D-văstre. Ei bine, gândiți că cu asemenea încercări inutile ați căpăta încrederea țerei? Noi ca minoritate nu vă dăm încrederea noastră de cât când vom simți că țera v'a iertat de ne încrederea de la 1866 până la 1876, când veți dovedi că puneți în practică legile ce veți face. Și D. I. Brătianu a făcut legi, a făcut legea vințării bunurilor pentru țeranii, dar cum se aplica? Când cereau țeranii pământ, guvernul aștepta până să vină veri-un partisan al său să cêră cu mai multă ardere și dacă cerea acestuia i să dedea, iar țeranii rămăneau frustrați. Cunosce mai multe casuri de asemenea natură în Prahova, în Roman și pretutindenea.

Vă rog dar, ca în explicațiunile ce veți da pentru venirea D-văstre la putere, să nu uitați de a da asigurări pentru țera că veți da soluțiune cestiunei pământurilor, și asupra justiției populare.

Asupra acestor două puncte, mai cu seamă, vă cer eu explicațiune, dacă voiți ca și noi să începem a spera că țera va avea încredere în D-văstre; altminteri noi nu vom avea încredere de cât când țera va începe a avea încredere.

D. G. Vernescu, ministru justiției: D-lor deputați, nu mă așteptam la nimic mai puțin de cât la cele ce a spus onor.

D. Ionescu. Ați ascultat un rechizitoriu întreg și contra ministerului trecut, și contra partidului conservator, și contra partidului liberal conservator; dar, D-lor, nu suntem acum în situațiune să răspundem la rechizitorie.

Onor. D. Ionescu ne conțenit ne spune că suntem la rechizitorii; de un lucru se înșală onor. D. Ionescu, D-sa spune minister complectat, că suntem un minister de cărpelă, și ne cere să spunem ce vom face când se va discuta răspunsul la Mesagiul Tronului?

Noi, D-lor, am avut onorea să vă declarăm că suntem un minister nou, și prin urmare sunteți în greșală când ne vorbiți de minister complectat sau cărpit. Iar cât despre Mesagiul veți vedea ce avem să facem când această cestiune va veni în discuțiunea Camerei.

Ne puneți nise întrebări foarte ciudate, ne cereți să vă spunem cum înțelegem noi propaganda ce ați făcut jurnalele junimiste? Apoi noi de această ne ocupăm, să vedem ce propagandă ați făcut jurnalele în trecut și să răspundem dacă primim sau nu acea propagandă?

Intră în programa partidului această? Trebuie să perdem timpul cu ast-fel de lucruri? Nu ne-am ocupat de propagandele făcute până acum și nici astă-zi nu avem să le cercetăm împreună cu D. Ionescu. Pentru mine unul, ar fi foarte greu lucrul acesta. Ar trebui să presupuneți că am citit toate jurnalele și le am în mințe pentru a ști ce propagande ați făcut, și dacă acele propagande sunt sănătoșe sau nu. Apoi de asemenea lucruri să ne ocupăm? (Aplause).

Este o singură cestiune în adevăr serioasă, pe care o pune înainte D. N. Ionescu, este cestiunea țeranilor, la care D-sa voește numai de cât să aibă un răspuns. Apoi, D-lor, ce alt răspuns poșe să vă dea ministerul de cât acesta, că o lege este făcută de D. I. Brătianu, care este ne-complectă, și care a fost rău aplicată, că asupra acestei legi ministerul va promite a vă propune ore-cari modificări, pe cari D-văstre le veți vota așa cum să faceți legea mai complectă și mai în interesul trebuințelor agriculturilor; iar noi dupe aceea să o punem în sinceritate, și cu totă buna credință în aplicațiune. (Aplause).

D. Ionescu scie bine că eu am luat cuvântul și am criticat legea pe care am avut-o până astăzi, fiind că ea dedea cu o mână și lua cu cea-altă, pentru că se cerea țeranului să plătescă de la început a treia sau a patra parte din preț, și țeranii nu avéu, și ast fel nu putéu veni la concurență.

Prin urmare, ce încăpea să ni se facă această interpelare astăzi, când ideele noastre vă sunt cunoscute de mult, și când nimic nu vă autorisă să diceți că ni le am schimbat?

D. M. Kogălniceanu: Dar legea tocmelelor agricole?

D. ministru de justiție: Vedeți acum

altă interpelare. Dar nici la această nu pot răspunde alt-ceva astăzi, de cât că noi vom căuta să punem raporturi bune între proprietari și țeranii, vom căuta să nu se facă abus în contra celui slab de către cel puternic, și cel puternic să fie protegiat; din contră, cel slab să fie protegiat, și toate acestea nu numai pe chârție, ci în realitate.

O programă nu putem face acum, pentru că programele nu se fac pe vorbe în vânt. Aveți să constatați din zi în zi faptele noastre, și acele fapte vor fi programa noastră; când vor fi conforme dorințelor țerei, ne veți da aprobarea D-văstre, și când nu vor coresponde intereselor țerei ne veți desaproba.

Iată tot ce am avut de dis; nu putem merge mai departe cu această discuțiune, căci nu scim când am mai putea-o termina, nevoiți fiind să răspundem la toate acușările ce ne faceți, nu pentru fapte pe cari le-am făcut, ci pentru cele ce vă închipuiți D-văstre că vom face sau nu vom face în viitor. Nu ved ce interes ar avea o asemenea discuțiune, și de aceea cred că mai bine ați face s'o închideți.

Voc: Închiderea discuțiunei.

D. V. Mortzun: Sunt contra închiderii discuțiunei pentru motivul că, dupe cât ați putut observa, minoritatea astă-zi s'a scindat, s'a arătat în chip vedit că e alcătuită din deosebite nuanțe, din deosebite partide, dându-și fie-care părerea sa asupra guvernului personal, deci cred că nu ar fi rău să ne spunem și noi socialiștii cuvântul nostru în această mare cestiune care s'a discutat astă-zi.

Cer să nu închideți discuția pentru că voim să dezvoltăm și noi părerea noastră; și dacă discuția nu va fi închisă, dupe cum nădăjduesc, vom arăta că noi nu considerăm pe acest guvern personal rău și nelegal pentru că ar fi întâiul guvern personal care a ființat în țera noastră; pentru că, dupe noi, toate guvernele cari s'a urmat până acuma la cărma Statului, și cele ce vor urma până la schimbarea stărei de lucruri cari îngăduie și ocrotesc asemenea nedreptate, toate guvernele vor fi personale, dacă nu personale ale Regelui, dar personale ale unei clase sociale, ale clasei stăpânitoare și avută. Căci dupe alcătuirea colegiilor electorale 7.000 de alegători astă-zi trimit în Cameră peste 70 de deputați.

D. președinte, L. Catargiu: Aceșta nu e în contra închiderii discuțiunei.

D. G. V. Mortzun: Motivez, D-le președinte.

Și în acest chip representația țerei nu este egală, nu este proporțională. Atunci când un colegiu electoral care se alcătuesce din aproape un milion de alegători nu trimite de cât 38 de deputați și altul alcătuit din 7.000 trimite 70...

D. președinte, L. Catargiu: Vă rog să vă țineți în cestiunea pentru care aveți cuvântul.

D. G. V. Mortzun : D-le președinte, nu fac de cât să motivez.

Și fiind-că în acest chip numai interesele unei singure clase sunt cu temei reprezentate și apărate în Corpurile legiuitoare și reprezentate pe banca ministerială, noi considerăm că nu numai acest guvern este un guvern personal ci și toate cele-alte guverne cari ființază, întemeiate pe această nedreptate, sunt guverne personale; dacă nu ale Majestății Sale Regelui, dar personale ale unei singure clase din societatea noastră, ale clasei stăpânitoare, ale clasei exploatare. Și între aceste două, noi nu facem nici o deosebire.

Am ținut, D-le președinte.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

D. președinte, L. Catargiu : D. Kogălniceanu are cuvântul spre a adresa o cerere guvernului.

D. M. Kogălniceanu : Am cerut cuvântul, și mi pare bine că văd aici pe D. ministru de interne, pe D. ministru de justiție și pe D. ministru de resbel, pe cari îi rog să bine-voască a mi comunica dosarele de la ministerele D-lor, relative la pretinsa răscolă de la Islaz, precum și

acele relative la conflictul iscat, cu ocaziunea acestei răscole între magistratura și administrațiunea locală, care a comis acte de violență și bătae prin soldați și sergenți asupra a peste 200 locuitori, chiar în fața magistratului care era însărcinat cu instrucțiunea acelei rebeliuni.

D. președinte, L. Catargiu : Se va comunica guvernului.

Acum D. T. Ionescu are cuvântul pentru a anunța o interpelare.

D. T. Ionescu : Ași voi să fac o întrebare D-lui ministru de justiție, întrebare pe care o voi transforma într-o interpelare, dacă nu voi avea un răspuns satisfăcător.

Cu ocaziunea alegerii colegiului III din județul Ilfov, alegere de alminteri validată de această Adunare, s'a dovedit un fapt netăgăduit nici de cei cari au vorbit pentru, nici de cei cari au vorbit contra validărei, și a nume că doi morți au luat parte la votul de delegați.

Este însă un alt fapt și mai grav, acela că acești morți cari au votat au și iscălit în condica *à souche* de eliberațiunea cărților de alegători.

Rog pe D. ministru justiției să bine-voiască a mi spune dacă va lua măsuri ca

să se descopere de autoritățile judecătorești autorii acestui fals în registrele publice.

D. președinte, L. Catargiu : Se va comunica guvernului.

Acum D. N. Ionescu are cuvântul.

D. Nicolae Ionescu : Interog pe D. ministru al justiției să ne spună pentru ce nu a grăbit cu darea în judecată a țăranelor rescuțiți din Ilfov, și pentru ce nu a dat publicității raportul comandanților militari și a directorilor civili cari au cooperat la represiunea cruntă a răscolilor.

D. președinte, L. Catargiu : D. ministru voiesce a beneficia de termenul de trei zile spre a răspunde?

D. ministru lucrărilor publice, A. Marghiloman : Voi răspunde acum în puține cuvinte. Cea mai mare parte din faptele răscolei din Ilfov au fost calificate de crime, cari urmază a se judeca de curtea cu jurați, și această curte deschide sesiunea ei la 15 Decembre.

D. președinte, L. Catargiu : Sunt 5 ore și consult Adunarea dacă voiesce să prelungească ședința?

Voci : Nu, nu.

— Ședința se ridică la 5 ore, anunțându-se cea următoare pe Luni 14 Noembre.

A
F
Cal
D
I
I
I
Gr
ca
Gr
ca
G
T
les
E
E
N
ma
V
P
R
E
sar
vic
de
let
K
K
E
D
G
E
G
C
I
E
P
V
E

No. 6.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Ședința de la 14 Noembrie 1888

Președința D-lui președinte Lascar Catargiu.

— Ședința se deschide la ora 1 și 15 minuțe dupe amiazi.

— Prezenți 129 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 46 D-ni deputați, și anume:

Bolnav :

D. G. Panu.

In congediū :

D. D. Bădescu, A. Hina, S. Rășcanu.

Fără arătare de motive :

D-nii D. Alexandrescu, T. Anastasiu, Gr. Andreescu, G. Apostoleanu, I. Athanasescu, L. Bogdan, P. Brătășeanu, A. Cămarășescu, C. Christodorescu, I. Cincu, Gr. Constantinescu, Gr. Cozadini, C. Danaric, C. Datculescu, V. Dimitropolu, G. Drăghici, N. Georgescu, L. Goilav, C. T. Grigorescu, I. Iancovescu, N. Crețulescu, C. Leca, M. Marescu, V. Mortzun, I. Nădejde, I. Oroveanu, A. Peșiacov, St. Plessia, V. Poenaru, C. Răileanu, C. Rescu, G. Robescu, I. Robescu, M. Săulescu, N. C. Săveanu, I. Ștefănescu, D. A. Sturdza, G. Tocilescu, M. Tzoni, I. Văsescu, V. Vlădoianu, N. Voinov.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se acordă congediū D-lor S. A. Rășcan, A. Hina și D. Bădescu-Roșiori.

— Se trimite la comisiunea de indigenat 18 proiecte de legi pentru naturalizarea D-lor C. G. Andriopol, R. Gostovici, P. Müller, I. Leon, H. de Burbure de Vesembeck, I. Lazinsky, Lagynsky, C. Ienistea, C. G. Herbert, R. Tonciu, R. H. Knopf, T. Dumitrescu, A. Limburg, N. Knechtel, St. M. Hagi Zissu, B. Paciurea, M. Paciurea și Imbria Balaș.

D. ministru de externe, P. P. Carp : D-le președinte, acum când Adunarea s'a constituit, deputații aleși în două colegiuri sunt puși în pozițiune de a opta. Eu am fost ales în două colegiuri și trebuie să declar pentru care optez. Cred că nu se va mira nimeni dacă, pentru marea onoare ce 'mi a făcut Capitala țerei de a 'mi da încrederea ei, voi opta pentru întâiul colegiū de Ilfov, iar nu pentru cel de Vasluiū.

D. președinte, L. Catargiu : Declar dar vacant colegiul I de Vasluiū.

D. ministru de finance, M. Germani : Pentru aceleași motive optez și eu pentru colegiul I de Ilfov.

D. președinte, L. Catargiu : Declar vacant colegiul I de Râmnicu-Sărat.

D. ministru al domeniilor, A. Lahovari : D-le președinte, aducând aci în

public mulțumirile mele concetățenilor mei din Vâlcea, cari în trecut m'a'au ales de atâtea ori și cari m'a'au ales și de astă dată, declar că o datorie de recunoștință mă face să optez pentru colegiul I de Botoșani, care m'a adoptat pe mine, străin de acest județ. (Aplause).

D. președinte, L. Catargiu : Declar vacant colegiul I de Râmnicu-Vâlcea.

D. ministru al justiției, G. Vernescu : Recunoșcător alegătorilor din județele Teleorman și Ilfov, cari tot-d'una 'mi a'au dat mandatul de a 'i reprezenta în Cameră, declar că optez pentru colegiul de Ilfov, unde 'mi am și locuința.

D. președinte, L. Catargiu : Declar vacant colegiul I de Teleorman.

Acum D. Ernest Sturdza are cuvântul.

D. Ernest Sturdza : D-le președinte, am cerut cuvântul nu pentru o interpelare, dar pentru a vă ruga să bine-voiți a mijloci pe lângă D. ministru al domeniilor ca să depună pe biuroul Camerei toate actele relative la proprietatea rurală Incongiurătoarea orașelor Târgu-Ocna și Salinele-Mari din județul Bacău, care proprietate nu e încă regulată, unica din întreaga Românie.

D. președinte, L. Catargiu : Se va comunica guvernului cererea D-văstre.

D. A. Mavrodineanu : D-le președinte, prin mijlocirea D-văstre rog pe D. ministru al lucrărilor publice să depună pe biuroul Camerei actele relative la lucrările cheiurilor Zimnicea și Turnu-Măgurele.

D. președinte, L. Catargiu : Se va comunica guvernului.

D. M. Kogălniceanu : D-nii mei, moștenitorul unui mare nume, fiul lui Câmpineanu, al cărui bust 'l avem în această Adunare, Ión Câmpineanu, fost ministru și fost vice-președinte al Camerei, s'a săvârșit din viață ieri.

Nu e momentul acum a face necrologul lui, a arăta rolul ce el a jucat în dezvoltarea noastră națională. Ori-cari ar fi opiniunile politice ale noastre, trebuie să recunoșcem că el a fost un descendent din acea familie care avea ca motto : *noblesse oblige*, și credea că cu cât cine-va pōrtă un nume mai mare, cu atât dezvoltarea libertăților publice și drepturilor poporului trebuie să 'i fie mai scumpe.

De aceea eu cred că Adunarea se va asocia la durerea familiei sale și a țerei, trimițând o delegațiune la înmormântarea lui Ión Câmpineanu.

D. președinte, L. Catargiu : Cred că Adunarea în unanimitate primesce propunerea D-lui Kogălniceanu.

Voci : Da, în unanimitate.

D. N. Blaremburg : D-le președinte, am cerut cuvântul ca să depun o propunere.

Îată conținutul acelei propunerii :

PROPUNERE

O lungă și tristă experiență dovedind până la evidență că suprimarea porto-

francurilor are de rezultat fatal ruina și decadența desăvârșită a celor două porturi mari ale țerei, Galați și Brăila, fără nici un folos real și sigur pentru Stat, subscrisii propunem reînființarea lor.

Lascar Catargiu, Anastase Simu, Chr. I. Sulioti, N. Blaremburg, G. D. Palladi, Dr. Ștefănescu, Moise N. Pacu, N. Filipescu, N. Nicorescu, G. Burghilea, I. Dimitriad, C. Vrabie, Christu S. Negoescu, C. Vericeanu, N. Ceaur Aslan, Radu C. Pătărlăgeanu, T. Silion, T. Calimachi, M. I. Marghiloman, I. Marghiloman, C. C. Dobrescu, D. P. Economu., C. D. Gabunea.

D. președinte, L. Catargiu : Acastă propunere, conform regulamentului, se va trimite în cercetarea secțiunelor.

D. N. Blaremburg : Propunem urgență.

D. I. Negruzzi : D-le președinte, acăsta e prima propunere ce se face în acăsta sesiune; prin urmare ea se va discuta întâi în secțiunii și nu mai este nevoie de a se vota urgența.

D. N. Nicorescu : D-lor deputați, D. Negruzzi cere a nu se mai da un vot asupra urgenței, pentru cuvântul că, acăsta fiind cea d'ântiū propunere venită în acăsta sesiune, prin acest singur fapt ea e de la sine urgentă. Nu este însă așa, fiindcă mâne se pōte prezenta o sumă de alte propuneri, cari ar putea să fie recomandate de urgență la secțiunii și prin urmare acelea ar avea precădere la urgență.

Cred dar că este absolută necesitate de a se da un vot de urgență, căci acăsta propunere interesază pe cele mai însemnate orașe din țēră.

— Se pune la vot urgența și se primesce.

D. Gr. Triandafil : D-lor deputați, sunt însărcinat din partea mai multor colegi ai noștri să prezint aceastei onor. Camere o propunere la care m'am unit și eu, relativ la viitorul familiei regretatului Ión Câmpineanu care a încetat din viață ieri.

Propunerea este cea următoare :

Domnilor deputați,

Unul din bărbații cei mai distinși și mai patrioți, fost ministru în mai multe rânduri și vice președinte al acestei Adunări, Ión I. Câmpineanu, a încetat din viață în ziua de 13 Noembrie 1888.

Se impune o sacră datorie reprezentanților națiunii a respăti, în persōna soției și a copiilor rămași în urma lui, serviciile aduse țerei de defunctul soț și părinte, servind acăsta ca o patriotică încurajare pentru toți aceia cari, cu abnegațiune, devotament și desinteresare, 'și servesc țēra lor. De aceea subscrisii avem onōre a propune alăturatul proiect de lege prin care se acordă o recompensă națională familiei defunctului, rugându-vă să bine-voiți a acorda urgența.

C. Olănescu, D. C. Popescu, C. Parianu, George Em. Lahovari, Ioan Tânase Dimitriu, Gr. Crisenghi, C. C. Dobrescu, Sturdza Ernest, C. C. Deleanu, Ioan Poenaru-Bordea, C. V. Andriș, Stănescu I., G. Miculescu, Petre Ene, C. Ionescu, D. Ghica, D. Protopopescu, Ionescu Tache, M. Caracostea, C. M. Stroici, N. I. Micescu, G. Emandi, Radu Stanian, C. Teleman, I. P. Balanolu, Dr. Gavrilescu, Gr. Triandafil, Caton G. Leca, N. Nichiforescu, V. Pogor, I. Dimitriad, D. Nicolaide, E. Mavrocordat, M. Adamescu, C. Vrabie, Bobeica C., I. G. D.

PROIECT DE LEGE

Art. 1. Se acordă o recompensă națională viageră de una mie două sute lei pe lună D-nei Irina I. Câmpineanu, soția defunctului Ion Câmpineanu, fost vicepreședinte al Adunării deputaților, fost ministru, fost primar al Capitalei și guvernator al Băncii naționale a României.

Art. 2. Această recompensă este innesisabilă, incesibilă și reversibilă, dupe încetarea din viață a D-nei Irina Câmpineanu, asupra copiilor de sex masculin până la majoritate și celor de sex feminin până la mărișul lor.

Art. 3. Această recompensă se va plăti D-nei Irina Câmpineanu din casa Statului și cu începere de la 1 Decembrie 1888.

Voci: Cerem urgența.

D. președinte, L. Catargiu: D-nu Triandafil are cuvântul.

D. Gr. Triandafil: D-lor deputați, vă rog să ascultați intervenirea colegilor D-văstre subscriși în această propunere și să acordați ceea ce se cere printr'ênsa.

Am putut mulți din noi fi, în luptele politice ce le-am avut, în divergență cu repausatul Câmpineanu; eu însumi, care din copilărie am fost cel mai bun prieten cu dânsul, s'a putut să am a mă plânga de modul său de a vedea și de a proceda în chestiunile politice cari s'au agitat în țera noastră.

Acesta însă nu trebuie să ne impiedice de a recunoște meritele ce revine acestui om care, cu devotamentul cel mai desinteresat, a lucrat pentru țera așa cum conștiința lui 'l consilia. El, în mai multe rânduri, a ocupat pozițiunile cele mai înalte, unde nu a avut în vedere de cât împlinirea datoriei, și a murit sărac.

Este dar din partea noastră un act de justiție, pe care totă lumea 'l va aproba, de a încurajia pe cel ce ar urma asemenea exemple de devotament către binele public.

Cred dar că nu veți refusa propunerea noastră și vă rugăm să o trimiteți de urgență la secțiune.

D. președinte, L. Catargiu: D. Kogălniceanu are cuvântul asupra urgenței.

D. M. Kogălniceanu: D-lor, cu ocaziunea urgenței să 'mi dați voie a dice și eu câte-va cuvinte. Eu voi vota urgența, precum voi vota și propunerea,

fiind-că prin această propunere se recompensează o ilustră și mare familie și nu se cuvine ca ultimul moscenitor al acestei familii să nu aibă cu ce să 'și săvêrșescă învêțătura.

Tot-d'o-dată sunt dator să amintesc Camerei că este o altă veduvă, a unuia din veteranii luptători care a aruncat în Moldova cel d'ânteu germene al unirei țărilor sorori și a jucat sub domnia lui Grigore Ghica un însemnat rol ca ministru. Acesta este veduva repausatului Petre Mavroghene, care asemenea se află în mare lipsă. Cred că cu totul vă veți asocia ca să se voteze și această pensiune care stă în cartonele Camerei. (Aplause).

D. I. Lahovari: D-lor, îndeplinesc o datorie penibilă luând cuvântul contra propunerii și contra urgenței care se cere...

D. președinte, L. Catargiu: În discuțiune nu este propunerea, ci numai urgența.

D. I. Lahovari: Țic că este o datorie penibilă, dar pentru asemenea datorie ne a trimis țera aci, iar nu ca să ținem compt de sentimente, de simpatii sau de amiciția care putem să o avem pentru cutare sau cutare persoană.

Unul din abuzurile cari s'au imputat mai mult regimului trecut a fost risipa banului public, și să nu uitați că banul public este banul săracului și al veduvei, este banul muncit cu sudore și trebuie să fie sânt! (Aplause).

Multă vreme am asistat la acest spectacol sub regimul trecut, am vedut cum s'au dat recompense naționale la omenii cari nu aveau nici un titlu, nici un merit, nici o valoare morală. (Aprobări).

D-lor, în lungul timp cât am stat în opozițiune, am fost puși în contact direct cu alegătorii, cu acei contribuabili cari nu sunt aci, cari n'au rude sau prieteni în adunări, dar asupra cărora se resfrâng toate voturile cari le dăm noi aici. Am făcut promisiuni solemne și eu unul, în profesiunea mea de credință de asta-iarnă, când am vorbit alegătorilor, am făgăduit în mod formal că voi combatte acest sistem de prodigalitate.

N'am nimic în contra nenorocitului I. Câmpineanu; am fost în relațiuni bune cu el, de și în tabere opuse 'l-am stimat; sunt prieten și am o deosebită stimă pentru fratele său, unul din cei mai respectați magistrați ai curței din Bucuresci, sunt tot asemenea prieten și cu D. colonel Rosnovanu; dar am luat cuvântul fiind-că am făgăduit că nu mă voi conduce nici o-dată nici de simpatii, nici de considerațiuni personale.

D-lor, în această țera s'a făcut un nepomenit abus cu recompensele naționale. Franca, acea țera fecundă, care a născut atâția bărbați mari, din cari unii 'și-au sacrificat viața, alții au ilustrat-o, 'i au mărît teritoriul, au cucerit țeri întregi, Franca, în timp de un secol, n'a dat atâtea recompense naționale câte s'au dat

la noi în câți-va ani. (Aplause). Iată de ce am luat cuvântul, și 'mi pare rău că propunerea nu s'a întemplat să fie în favoarea unui prieten al nostru politic, ca nu cum-va să se crelă că din pasiune politică vorbesc, iar nu împins de simțimentul datoriei.

Dar, D-lor, meritul care se dice că 'l are Câmpineanu, pentru care se cere o recompensă națională, este că a ocupat atâtea vreme funcțiuni înalte în această țera și a murit sărac. Eu unul nu împărtășesc această idee; acele funcțiuni a fost plătite de țera dupe puterile ei și dacă nu s'a îmbogățit, fiind 12 ani ministru și guvernator de bancă, acesta nu este o virtute, și-a făcut datoria, atât și nimic mai mult.

Pentru Dumnegeu, D-lor! unde a ajuns simțul moral în această țera! unde a ajuns simțimentul demnității și al moralității publice, dacă suntem destul de nenorociți în cât să țicem despre un om politic: a fost ministru și nu s'a îmbogățit, trebuie respătit! dați-'i acestui om o recompensă națională fiind-că n'a furat. (Aplause).

Voci: Închiderea discuțiunii.

D. N. Ionescu: Onor. reprezentant de Vlașca a vorbit sub pretext de urgență în fondul chestiunii. Nu este just să se închidă discuțiunea asupra cuvintelor întempestive țise de D-sa.

Eu cred că trebuie să votăm urgența, și Adunarea o va primi, dar trebuie să vă dăm cuvintele pentru cari o votăm.

De aceea vă rog, D-le președinte, să nu puneți la vot închiderea discuțiunii, pentru că urgența nu s'a discutat de către D. I. Lahovari, ci fondul chestiunii.

D. președinte, L. Catargiu: Eu de la început am spus, că discuțiunea trebuie să se mărginescă asupra urgenței, și chiar D-lui Lahovari 'i-am amintit despre această.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

— Se pune la vot urgența și se respinge.

D. C. Bobelca: Eu cred că urgența vine de la sine, de ore-ce în secțiune nu avem alte lucrări.

D. președinte, L. Catargiu: D. Negoescu are cuvântul.

D. Negoescu: D-le președinte, doresc să știu, și rog pe D. ministru de finance să 'mi comunice, ce s'a făcut sau ce este să se facă cu proiectul de lege modificător unor articole din legea impositivului, asupra bêturilor spirtose, votat de Camera trecută și rămas încă nevotat de Senat? Mă grăbesc să fac această rugămintă D-lui ministru de finance, din cauză că acesta este o chestiune a căreia rezolvare țera întregă o așteptă cu nerăbdare, căci ea privește una din principalele sorginți a averii noastre naționale.

Dacă voi avea onoarea să mi se dea imediat un răspuns satisfăcător, nu voi mai avea nimic de țis; iar dacă nu, voi ruga să considerați această ca o interpelare.

D. ministru de finance, M. Germani:

D-lor deputați, precum am avut onore în Camera trecută a lua angajamentul să studieze cesiunea asupra impositului pe spirtoase, mi fac o datorie de a declara că am făcut acest studiu, și în puține zile cred că voi fi pus în pozițiune să depun pe biroul Camerei Legiuitoare proiectul de lege relativ la modificarea aceluia imposit. (Aplause).

D. președinte, L. Catargiu: D. Dobrescu are cuvântul.

D. C. C. Dobrescu: D-le președinte și D-lor deputați, mi pare rău că nu este aci D. ministru de interne, pentru că întrebarea mea privesc la departamentul D-sale; dar sunt de față colegii D-sale, cari pot să mi comunice obiectul întrebării mele.

D-lor, orașul Ploesci este aproape singurul oraș care n'are primărie, de la Aprilie s'a dizolvat consiliul comunal, și de atunci administrațiune regulată orașul nu are. Nu voi să intru, cu ocaziunea acestei întrebări, în dezvoltarea asupra modului cum s'a purtat autoritatea centrală cu orașenii Ploesceni. Ceea ce cer este ca D. ministru să se grăbescă cât mai curând să numescă pe primar, căci, de 15 zile de la noua alegere a primarului în urma casării primei alegeri, nu s'a confirmat încă primarul.

O voce: Cum nu?

D. C. C. Dobrescu: D-lor, s'a confirmat primarul, dar a venit o contestațiune și D. ministru de interne a casat aceea alegere, dar s'a ales, acum două săptămâni, tot acel primar și tot acele ajutoare, și nu a mai venit nici până astăzi confirmarea noului primar; prin urmare ceea ce aș ruga pe D. ministru de interne este ca să grăbescă să rezolve această cesiune cât mai curând.

D-lor, Ploesci este un oraș mare și are dreptul să aibă și el autoritatea lui regulată; cred că nu intră în intențiunea autorității centrale de a respăli sentimentele cetățenilor ploesceni de independență în luptele politice prin o suspendare de fapt a unui drept ce au.

D. președinte, L. Catargiu: Se va comunica guvernului.

D. G. D. Theodorescu: D-le președinte și D-lor deputați, fiindcă ni s'a promis că are să se aducă o lege modificătoare a legii Băncii naționale, eu aș fi de părere că, în urma morții D-lui I. Câmpineanu, guvernul ar face bine să nu se grăbescă a numi un nou guvernator, ci să aștepte până când se va vota noua lege a Băncii naționale.

D. președinte, L. Catargiu: Acestea sunt atribuțiuni ce aparțin D-lor miniștri și cari nu privesc pe Camera.

D. ministru de resbel, general G. Manu: D-le președinte, am avut onore să fiu ales deputat al colegiului I de Ilfov și în colegiul I de Teleorman. Mulțumind în incinta onor. Adunării D-lor alegători din aceste două colegii, sunt dator să declar că voi ști, ca represen-

tant al țării, să susțin și interesele Teleormanului și ale Ilfovului; însă fiindcă acest cumul de induoită alegere nu este permis de Constituțiune, declar că de orice în Ilfov au fost și lupte, eu optez pentru colegiul I de Ilfov.

D. președinte, L. Catargiu: Prin urmare declar vacant colegiul I de Teleorman.

Acum, D-lor, vă rog să pășim la lucrările de la ordinea zilei, unde mai întâi avem alegerea comisiunii de răspuns la Mesajul Tronului.

Adunarea procede la vot și rezultatul este cel următor:

Votați	108
Bilete albe	26
Voturi exprimate	82
Majoritatea regulamentară	45

S'au ales:

D. Gr. Păucescu	cu 80 voturi.
" G. Apostoleanu	" 79 "
" C. Răceanu	" 78 "
" I. Lahovari	" 77 "
" M. Tzoni	" 77 "
" I. Negruzzi	" 75 "
" D. Laurian	" 74 "

Adunarea procede la alegerea comisiunii de petițiuni:

Votați	88
Bilete albe	18
Voturi exprimate	70
Majoritatea regulamentară	45

S'au ales:

D. N. Ionescu	cu 70 voturi.
" C. Stroici	" 70 "
" U. Boldescu	" 69 "
" M. Pacu	" 69 "
" G. Marescu	" 69 "
" I. Miculescu	" 67 "
" N. Voinov	" 65 "

Adunarea procede la alegerea comisiunii de indigenat:

Votați	84
Bilete albe	8
Voturi exprimate	76
Majoritatea regulamentară	45

S'au ales:

D. I. Fătu	cu 76 voturi
" N. Blaremburg	" 72 "
" D. Ghica Comănescu	" 72 "
" S. Șomanescu	" 71 "
" Chr. Negoescu	" 66 "
" M. Caracostea	" 61 "
" D. Stăncescu	" 59 "

Adunarea procede la alegerea comisiunii comunale:

Votați	68
Bilete albe	8
Voturi exprimate	60
Majoritatea regulamentară	45

S'au ales:

D. St. Pleșa	cu 60 vot.
" Dimitrie Economu	" 60 "
" Chr. Sulioti	" 59 "

D. I. Săndulescu Nanovșanu	, 59 vot.
" C. Deleanu	" 59 "
" C. C. Dobrescu	" 59 "
" C. Vericeanu	" 58 "

D. președinte, L. Catargiu: Pentru mâne avem la ordinea zilei, pe lângă alegerea comisiunii financiare și budgetare, și alegerea unui vice-președinte în locul D-lui general Manu.

— Ședința se ridică la ora 5 după amiazi, anunțându-se cea viitoare pe a două și 15 Noembre.

Sedința de la 15 Noembre 1888

Președinția D-lui președinte, *L. Catargiu*.

— Ședința se deschide la ora 1 după amiazi.

— Prezenți 135 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 40 și anume:

In congediu:

D-nii D. Bădescu, A. Hina, S. A. Rășcanu.

Fără arătare de motive:

D-nii D. Alexandrescu, T. Anastasiu, G. Apostoleanu, I. Atanasescu, L. Bogdan, P. Brătășianu, A. Cămărășescu, C. Christodorescu, I. Cincu, Gr. Constantinescu, Gr. Cozadini, C. Danaric, V. Dimitropolu, G. Drăghici, N. Gavrilescu, L. Gailav, I. Isvoranu, N. Crețulescu, I. Lahovari, C. Leca, M. Marescu, A. Mavrodineanu, V. G. Mortzun, I. Oroveanu, A. Peșacov, St. Pleșa, V. Poenaru, I. Rădulescu, C. Raileanu, I. Robescu, M. Săulescu, N. C. Săveanu, I. Ștefăneanu, D. Sturdza, I. Văsescu, A. Vericeanu, V. Vlădoianu.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se acordă congediu D-lor Ion Negrea, N. Gavrilescu și D. Sturdza

— Se comunică constituirea comisiunii pentru verificarea socotelilor cesturei sub președinția D-lui G. Apostoleanu și secretar D. I. Demetriade.

— Se trimite la comisiunea de petițiuni petițiunea D-nei Susana Esler; a D-nei Ana Rollea; a D-nei Frosa Bujoreanu; a D-lui G. Strachinariu; a D-lui căpitan A. Soroceanu; a D-lui V. A. Demetrescu; a D-nei Alexandrina Popazol; a D-lui Sc. Mihălescu; a mai multor locuitori din Iași; a mai multor locuitori din comunele Provița-de-Sus și Provița-de-Jos, județul Prahova; a mai multor locuitori din comuna Brosceni, județul Râmnicu-Sărat; din comuna Dobrescii, județul Argeș; din satul Slobozia-Bălților, județul Iași; din comuna Popăuții, județul Botoșani; a mai multor învățători din județul Neamțu; a mai multor cetățeni din Oltenița; a mai multor locuitori din comunele Mogoșescii și Oțe-

scii, județul Olt; a mai multor locuitori din târgul Mihăileni, din satul Copăceni, comuna Racovița, județul Argeș; a D-lui N. Neuwirt; a mai multor locuitori din comuna Albușesci, județul Mehedinți; a mai multor locuitori din comuna Pitrău, județul Gorj, și a mai multor locuitori din comuna Preoteșci, județul Suceava.

— Se trimit la comisiunea de indigenat petițiunile D-lor T. Coman dr. G. Dobreanu, E. Marin și Traian Poppa, prin cari cer recunoșterea lor de români.

— *D. ministru de resbel, general G. Manu*, prezintă Adunării proiectul de lege relativ la chemarea sub drapel a contingentului anului 1888-1889.

D. președinte, L. Catargiu: Se va trimite în cercetarea secțiunilor.

D. ministru de resbel, general G. Manu: Vă rog, D-lor, pentru că, dupe lege, suntem datorți ca la 1 Decembrie să procedăm la recrutare, să bine-voiți ca, îndată dupe răspunsul onor. Camere la discursul Tronului, să luați în cercetare de urgență acest proiect de lege, ca să 'l putem duce și la Senat în timpul oportun.

— Se pune la vot urgența și se încuviințează.

D. președinte, L. Catargiu: D. Nichiforescu are cuvântul.

D. N. Nichiforescu: D-le președinte, vă rog să bine-voiți a pune în vedere D-lui ministru de interne următoarea interpelare:

„Este dispus D. ministru de a aduce un proiect de lege prin care să se decreteze că veniturile din accisul bănturilor spirtose la comănele rurale să se dea prin licitațiune, de ôre-ce prin căutarea acestui venit în regie, precum este astăzi, nu se încasază nici pe jumătate, pe cât se incasa înainte când era dat prin licitațiune?”

D. președinte, L. Catargiu: Se va comunica guvernului.

Acum D. Pătărlăgeanu are cuvântul spre a anunța o interpelare.

D. R. Pătărlăgeanu: Pentru țeranii arestați în număr considerabil cu ocaziunea așa dișei răscole din primăvera acestui an, am onôre a interpela pe D. ministru de justiție dacă, dupe un arest preventiv de șapte luni trecute, nu găsește de cuviință a mijloci amnistia lor, mai cu sémă că, din expunerea de motive a însuși ministerului la proiectul pentru improprietărea celor în lipsă de pământ, se recunoște și se justifică cauzele acestei răscole.

D. președinte, L. Catargiu: Se va comunica guvernului.

D. Dobrescu are cuvântul.

D. C. C. Dobrescu: Interpelez pe D-nii miniștri de interne și justiție să răspundă:

I. Pentru ce locuitorii din Fulga, județul Prahova, dintr'o simplă afacere de turburare, provocată din falsificarea alegerii delegaților de la 2 Aprilie, pentru deputatul colegiului III, au fost și sunt

acusați de turburări agrare, când, în materie de delict electoral și politic, ei nu puteau fi arestați și deținuți în închisóre?

II. Pentru ce acești acusați, fiind aduși înaintea curții cu jurați din Ploesci, în sesiunea din Octombrie expirat, pe timpul alegerilor, n'au fost judecați, ci au mai fost amânați pentru o altă sesiune?

III. Pentru ce se țin nejudecați și ceilalți țeranii din cele-alte comune ale Prahovei, acusați de revoltă agrară, când lucrarea unei instrucțiuni, ori cât de conșciincioasă ar fi ea, nu putea să se amâne, în curs de 9 luni, până la viitôrea sesiune din Decembrie?

IV. Pentru ce agenții administrativi și ai justiției, trimiși cu puterea armată prin comune, sub pretext de potolire a răscolilor, au făcut crușimă asupra locuitorilor, când aceștia nu puneau nici o rezistență autorității? Și pentru ce acele crușimi au mers până să se impusce un sergent de dorobanți, anume Dimitrie Lăutaru, pentru că, transportând de la comuna Buda-Palanga la Ploesci o escortă de țeranii legați, acel sergent, din compătimire către omenire, a slăbit pe drum legăturile pe cari nu le mai puteau suferi? Pentru ce la reclamările familiei ucisului sergent nu s'a dat nici o satisfacere?

V. Și în fine, pentru ce armata a fost ordonată să dea drumul la buțile cu vin din pivnițele cărciumelor de la comuna Fulga și altele, și acesta pe timp de liniște? Cine plătesce daunele acelor comercianți cari au suferit de vandalism?

D. președinte, L. Catargiu: Se va comunica guvernului.

D. Nădejde are cuvântul.

D. I. Nădejde: Interpelez întregul minister în privința cesțiunei țeranilor, și anume:

I. Asupra cauzelor mișcării țărănești.

II. Asupra mijloacelor întrebuintate pentru înfrângerea răscolilor.

III. Asupra stărei celor arestați și dați judecătoarei și a măsurilor ce ar trebui de luate.

IV. În general asupra măsurilor ce are de gând să ia guvernul pentru a îndestula cererile drepte ale țeranilor, și pentru a preintempina nenorociri pôte și mai mari de cât cele din primăvera trecută.

D. președinte, L. Catargiu: Se va comunica guvernului.

D. G. Panu: D-le președinte, am cerut cuvântul ca să declar că mă asociez și eu la interpelarea D-lui Nădejde.

D. M. Tzoni: D-lor deputați, în ședința de ieri și în absența mea, onorata majoritate a acestei Camere, în acord cu guvernul M. S. Regelui, m'au făcut distinsa onôre a mă alege în comisiunea de răspuns la Mesagiul Tronului, ca reprezentant al minorității. Permiteți-mi, D-lor deputați, de a nu primi această onôre. N'am nici titlurile rezultând din o îndelungată viață parlamentară, nici autoritatea cuvenită pentru a reprezenta minoritatea în sinul unei comisiuni de așa mare însemnătate

politică, cum este aceea din care, mulțumită buna voinței D-vôstre, fac astăzi parte. Sunt un membru modest, un simplu soldat al minorității. Nou venit în sinul Parlamentului, cu tôte că înaintat în vîrstă, rolul meu se reduce pentru moment de a asculta și a învăța multe de la acei iluștri bărbați din tôte partidele, cari de ani figurază printre cei mai distinși legislatori ai țerei nôstre.

D-lor deputați, este de sigur un semn de bun augur pentru lucrările acestui Parlament deferența ce majoritatea, în simțimentul său de echitate, arată minorității, bine-voind a 'l acorda porțiunea sa de represintațiune atât în biurou, cât și în diversele comisiuni ce au de misiune a prepara lucrările acestei adunări.

Faceți, D-lor, un pas mai mult pe calea echității, și, precum s'a făcut pentru alegerea biuroului, permiteți minorității de a delega ea însăși aceia din membrii săi, cari sunt în stare a o reprezenta mai bine și mai complet în sinul acestei comisiuni.

Cât despre mine, conformându-mă precedentului stabilit în sesiunea din Noembrie, anul trecut, de către însuși D. Carp, actualul ministru de externe, ceea ce nu 'l-a împedecat d'atunci încôce, cum știți, să sporască și să se înmulțescă. Permiteți-mi, o repet, de a mă demite din misiunea cu care ați bine-voit a mă însărcina, pentru motive încă și mai fundate ca ale D-sale.

Terminând, vă rog, D-lor deputați, primiți expresia simțimentelor mele de adâncă recunoștință pentru onôrea ce m'au făcut, alegându-mă în comisiunea de Adresă.

D. N. Ionescu: D-le președinte, precedentul invocat de onor. membru, ales ca reprezentant al minorității în comisiunea de Adresă, nu 'și are locul său. D. Carp a renunțat în sesiunea trecută de a figura în comisiunea Adresei, pentru cuvântul că nu era reprezentantul nici unui grup, că nu avea onôre de a mai reprezenta pe nimeni de cât pe sine; iată adevărul adevărat. D. Tzoni reprezintă opozițiunea liberală în Iași, pentru că este ales la Iași, și ca atare rog pe onor. Adunare să considere că nu se pôte compara D. Tzoni tînărul, cu bêtărul D. Carp.

Acum, când din partea minorității s'ar ridica ver-o voce care să dică că noi trebuie să fim consultați în asemenea ocaziuni, adică să fim întrebați pe cine delegăm, atunci ași avea și eu pôte ceva de dis. Dar, pentru moment, cred că nu este loc de a răspunde la cortesa cerere a reprezentantului de Iași de cât neprimindu 'l demisiunea, fiind-că D-sa este reprezentantul legal al minorității liberale din Iași.

D. N. Ceaur Aslan: Va părea straniu onor. Adunări ca s'o rog să primască demisiunea D-lui Tzoni, amicul meu întim și conluptător în acelaș partid. D-lor, pe lângă motivele serioșe aduse de D-sa pentru a fi desărcinat de misiunea ce 'i s'a

dat, D-sa nu a voit să adaoge un considerant foarte important în cauză, acela că, dacă D-vostre majoritatea țineți a stabili un precedent îmbucurător, trebuie să 'l faceți nu numai în formă, dar și în fond. Dacă țineți ca minoritatea să fie reprezentată în diferitele comisii ce alegeți, atunci bine-voiți a vă adresa la minoritate, pentru ca ea să vă desemneze, iar nu D-vostre să desemnați pe membrii ei cari să o reprezinte în diferitele comisii ale Camerei.

Acésta este calea corectă, și când majoritatea desemneză de la ea pe membrii minorității, mi se pare că nu face de cât concesiunea pe jumătate.

Acestea sunt considerantele la cari se va asocia și amicul meu D. Tzoni, și rog pe Adunare să 'l primescă demisiunea, fiind sigură că, pentru cazul când onor. Adunare nu o va primi, D. Tzoni nu 'și va retrage cuvântul și prin urmare tot veduvă va rămânea comisiunea de reprezentantul minorității.

De aceea să intrăm francamente și lealmente pe calea acestor concesiuni, și să faceți lucrul pe deplin, iar nu cu măsura pe jumătate, pentru care nu putem să vă fim recunoscători, fiind-că nu vom fi recunoscători de cât dacă veți respecta în deplinătate acel principiu, lăsând minorității dreptul să desemneze ea pe reprezentantul său.

Prin urmare, vă rog să primiți demisiunea D-lui Tzoni.

D. Gr. Peucescu: D-lor, mi se pare că între aceste două opinii, una de a primi demisiunea și alta de a o respinge, este o cale de mijloc. Dorința noastră, a majorității, a fost ca minoritatea să fie reprezentată în fiecare din comisiunile noastre; dorința noastră a fost ca să începem cu această practică cunoscută în alte țări, dar necunoscută încă la noi, ca fiecare lucrare a noastră să fie controlată de către unul sau doi membri din minoritate; dar nu există nici un regulament, nici o jurisprudență constantă în această privință, și de aceea, de cele mai multe ori, am procedat cum ne-a povățuit adinerii D. Tzoni, și la lucrările importante, de exemplu, când a fost vorba de compunerea biroului, precum și pentru alegerea comisiei de răspuns la Mesagiul Tronului, ne-am adresat la minoritate și am rugat-o să ne desemneze pe acel care voiesce să o reprezinte în biroul său în comisiune. Acésta a fost hotărîrea și intențiunea noastră, dar se pare că această consultare, în loc să o facem într'un mod ceva mai oficial, am făcut-o în mod officios, adică, în loc să consultăm întreaga minoritate, am consultat o parte a minorității în privința alegerii în comisiunea de răspuns la Mesagiul Tronului; dar faptul necontestat este că dorința și intențiunea noastră a fost ca să figureze în comisiune și minoritatea. În cazul de față cestiunea de a se sci dacă D. Tzoni repre-

sintă sau nu minoritatea este controversată...

D. N. Ionescu: Cer cuvântul.

D. Gr. Peucescu: Ați vădut, D-lor, că D. N. Ionescu, care cu drept cuvânt este capul cel mai recunoscut al minorității, a creșut, în contra părerii D-lui Aslan, că D. Tzoni poate să reprezinte minoritatea în comisiunea adresei.

Eū cred, D-lor, că de ôre-ce intențiunea noastră a fost ca să consultăm pe minoritate, spre a arăta pe care dintre membrii săi voiesce să 'l delege ca să o reprezinte, și de ôre-ce noi cu această intențiune am dat votul nostru D-lui Tzoni, D-sa ar face bine să nu 'și dea demisiunea, sau, dacă 'și-a dat-o și minoritatea crede că este în adevăr reprezentată prin D. Tzoni în acea comisiune, atunci noi să respingem acea demisiune. Dacă însă minoritatea crede că D. Tzoni nu poate să o reprezinte, și că este alt cineva care ar reprezenta-o mai bine, atunci să 'l primim demisiunea.

Așa dar, rugăm minoritatea să ne răspundă dacă D. Tzoni, dupe consultațiunea ce 'l-am făcut în mod officios iar nu oficial, D-sa poate reprezenta minoritatea, și numai în cazul când ne va răspunde că n'am avut mâna fericită, alegând pe D. Tzoni în această comisiune, sunt de părere să i se primescă demisiunea, altminteri să nu i se primescă.

D. N. Ionescu: Voesc să distrug o eroră din spiritul D-lui Păucescu: opozițiunea nu m'a ales pe mine de cap al ei, nici de organ al ei; n'am această însemnată onoră; eū sunt liber și independent și în opozițiune, și D. Păucescu cunoșce foarte bine pe liberalii aceia, cari au fost capii opozițiunii unite; dacă D-sa ar fi voit să urmeze calea oficială sau officiosă pentru a 'l găsi, nemerea negreșit pe acei capi ai opozițiunii.

Dar cestiunea nu este aci, cestiunea este dacă majoritatea voiesce să facă un mai larg loc minorității în comisiunea de adresă, de cât de a fi reprezentată numai de un singur membru; căci atunci s'ar putea face apel la unul din membrii majorității ca să demisioneze pentru a se face loc încă unui membru din minoritate, pentru că atunci ar fi echitabilă intențiunea onor. majorității. Dar noi nu dorim să se consacre jurisprudența ca bunul plac al majorității să decidă prin cari din membrii săi minoritatea să fie reprezentată în comisiunile Adunării. Acésta este obiectul obiectiunii mele, și pentru acésta vă rog să manșineți cestiunea cum este pusă, de se primesce sau nu demisiunea D-lui Tzoni, ca dupe aceea să putem judeca despre temperamentul onor. majorității.

D. M. Tzoni: D-lor deputați, cu toate argumentele ce s'au adus spre a vi se cere să nu 'mă primiți demisiunea, eū totuși persist în demisiunea mea, și chiar dacă onor. minoritate va fi consultată și va voi să mă onoreze cu această sarcină de a face parte din comisiunea de răspuns la Me-

sagiul Tronului, eū aș refuza, și aș lăsa acéastă sarcină delicată unui membru de o mai mare însemnată de cât mine; căci aci nu este vorba de o comisiune ca acelea cari sunt însărcinate cu lucrări de totă ziua, ci este vorba de o comisiune din cele mai însemnate, care se poate numi de o Cameră, și de aceea mai repet că, chiar dacă onor. minoritate m'ar desemna pe mine ca să o reprezint la o asemenea lucrare, eū tot nu aș primi, fiind că educațiunea mea politică și parlamentară nu este de ajuns făcută, pentru ca să pot participa într'o comisiune de o așa mare însemnată. Când va fi vorba de alte comisii cu atribuțiuni mai modeste, sunt la dispozițiunea majorității și a minorității și voi primi cu mulțumire și recunoștință votul cu care mă va onora.

D. președinte, L. Catargiu: D-lor deputați, în urma declarațiunii D-lui Tzoni, că sub nici un cuvânt nu va lua parte la lucrările comisiei de răspuns la Mesagiul Tronului, și fiind-că D-sa nu poate fi silit la acésta, vom pune la ordinea zilei alegerea unui alt membru în locul D-sale.

D. președinte, L. Catargiu: D. Aslan are cuvântul.

D. N. Ceaur Aslan: D-le președinte, voesc să interpez pe onor. D. prim-ministru asupra următorului fapt: Cu ocaziunea prezentării noului cabinet înaintea Parlamentului, D. prim-ministru, de la tribună, ne a anunțat că întreg cabinetul se retrăsese dupe ce președintele Camerei și al Senatului au fost consultați, că, în urma acestei consultațiunii, noul cabinet se prezintă înaintea Parlamentului în forma cum ați vădut, și compus din persoanele din cari se compune. Dupe 24 de ore a apărut în *Monitor* decretul regal privitor la numirea noului ministru.

Din acest decret și din diferite alte relațiuni, conținute în mod officios în unele foi, rezultă până la evidentă, — nu voi să caracterizez încă faptul, — dar ăic numai că rezultă o contradicțiune flagrantă între afirmațiunile date de D. prim-ministru și între actele oficiale, de cari țera a luat cunoștință. Prin urmare, asupra acestui punct declar că interpez pe D. ministru.

D. președinte, L. Catargiu: Se va comunica guvernului.

D. N. Blaremburg: D-le președinte și D-lor deputați, am luat îndrăsnelă să formulez o propunere alături cu mai mulți onorabili colegi ai noștri.

Iată conținutul acelei propuneri:

PROPUNERE

Un adevăr, care poate fi pus în rândurile axiomurilor de drept public, este că funcțiunile fiind create într'un interes public și nu în interesul privat al cui-va, ele ca atare n'au cuvânt de a fi, de cât când sunt neapărate la mersul regulat al unei bune administrațiuni, și că acela care este chemat a îndeplini o funcțiune publică trebuie să 'i consfințească toate for-

țele și timpul de care dispune. Cumulul însă condamnă pe funcționar a 'și împărți activitatea în mai multe direcțiuni. De unde din două lucruri unul: sau funcțiunile sunt înmulțite fără rațiune, de oarece unul și același om poate îndeplini cu înlesnire mai multe, dacă nu și pe toate odată; sau se dă unei singure persoane o sarcină prea grea pentru ca ea să o poată îndeplini conștiincios și bine.

Și acesta este numai o parte a cestiunii și n'am spus încă nimic de cumulul ca mijloc de presiune și corupțiune; ca mijloc de a favoriza exclusiv pe unii în detrimentul celor mai mulți, în detrimentul carierei și drepturilor altora și de a închide indirect calea oricărei emulațiuni și concurenței și de a condamna la șomagiū o mulțime de inteligenți și activități tinere, cari nu cer mai bine de cât de a se afirma și produce.

Acestea sunt în scurt motivele cari ne au determinat a propune din inițiativă parlamentară următorul proiect de lege:

PROIECT DE LEGE

Art. 1. Nimeni nu poate ocupa în serviciul Statului, județului sau comunei de cât o singură funcțiune publică salariată, și nu poate primi, sub nici un pretext și sub verice formă, fie ea cât de deghisată și ori câte ar fi însărcinările ce 'i s'ar da sau 'și ar lua, de cât o singură lăfă sau diurnă.

Art. 2. Nici un impiegat al Statului nu poate fi membru în consiliul de administrațiune a nici uneia din societățile sau institutele de bancă sau de credit recunoscute de Stat, precum asemenea, din nici o casă de economie.

Art. 3. Nici un funcționar al Statului nu poate lua nici o întreprindere și nici o moșie în arendă de la Stat, județ sau comună.

Art. 4. Ori-cine ocupă mai multe funcțiuni retribuite de Stat, județ sau comună va avea un termen de zece zile de la promulgarea prezentei legi spre a opta între dăsele. În cas de a nu o face în acest termen, guvernul va hotărî funcțiunea unică ce este învoit acestuia de a păstra.

L. Catargiu, T. Calimaki, T. Sillion, A. Ștefănescu dr., G. G. Tocilescu, N. Nicorescu, G. C. Robescu, I. Negulici, N. Voinov, R. Pătărlăgeanu, G. Burghilea, Chr. Sulioti, C. D. Gabunea, C. Kogălniceanu, G. Emandi, N. Filipescu, I. C. Grădișteanu, G. D. Pallade, M. I. Marghiloman, I. Demetriad, N. Ionescu, N. Ceaur Aslan, C. C. Dobrescu, C. Cesianu, D. R. Roseti, C. Vrabie, N. Georgescu, C. Dobrescu, Ernest Sturdza, Iacob Fētu, Ion N. Iancovescu, D. P. Economu.

D. președinte, L. Catargiu: Se va trimite la secțiuni.

Voci: De urgență.

— Se pune la vot cererea de urgență și se primesce.

D. președinte, L. Catargiu: Acum la ordinea zilei avem mai întâi alegerea unui membru în comisiunea de răspuns la adresa Tronului.

— Adunarea procede la vot și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	83
Bilete albe	5
Voturi exprimate	78
Maioritatea regulamentară	45

S'a ales: D. G. D. Pallade cu 72 voturi.

— Se trimite la secțiuni proiectul de lege relativ la modificarea art. 159 din legea de poliție sanitară-veterinară din 1882.

— Adunarea procede la alegerea unui vice-președinte în locul D-ului general G. Manu, numit ministru de resbel, și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	101
Bilete albe	5
Voturi exprimate	96
Maioritatea absolută	49

Au intrunit:

D. N. Blaremburg	63 voturi.
" Em. Pache-Protopopescu	30 "
" G. Apostoleanu	2 "
" Gr. Triandafil	1 vot.

D. președinte, L. Catargiu: Proclam dar vice-președinte al Adunării pe D. N. Blaremburg.

D. N. Blaremburg: D-nii mei, sunt adănc mișcat și cu deosebire recunoscător de onărea însemnată ce 'mi-ați făcut acordându-mi încrederea D-văstre.

Știu bine că datorez această favoare iubirei numai a unora, dar cutez a spera stimei tuturilor.

Acăsta este pentru mine capitalul cel mai precis.

Înutil dar de a adăoga că voi face tot ce să 'l păstrez și de aci înainte intact.

În viața politică militantă am avut tot d'a-una de devisă aceste cuvinte ale unui mare orator engles: *A apăra libertatea altora*. Acăsta va fi călăusa mea și în funcțiunile înalte ce 'mi-ați încredințat, dacă 'mi va fi dat și mie să presidez câte o-dată ședințele D-văstre.

Aparțin iarăși la acea trampă de oameni cari, ori cât de sus ar fi puși de împrejurări și încrederea concetățenilor lor, dacă ved onărea ce li se face, simt și mai bine răspunderea ce li se impune.

Ori-cât de mare ar fi dar exaltarea de astăzi, nu voi uita nici o-dată că am fost și rămân séménul și egalul nu numai al D-văstre, dintre cari atăția și atăția mai bine-meritanți, dar încă celui dupe urmă dintre Români.

În fine, D-lor, meritele mele sunt așa de neînsemnate, în cât, ori-ce s'ar dice, nu pot vedea în onărea ce 'mi-ați făcut, de cât un omagiū la ideile liberale, cari, din fericire, de la un timp încóce, au devenit, ca să dic așa, atributul și patrimoniul comun al tuturilor Românilor (aplaude), și

ca o dovadă strălucită că în stinul noului Parlament nici o opiniune nu va fi năbugită sau oprimată.

Încă o-dată, D-lor, vă mulțumesc din inimă de acest semn măgulitor de încredere și simpatie. (Aplause).

D. președinte, L. Catargiu: D-lor, D. președinte al Senatului 'mi a comunicat că D-nii Th. Rosetti și Nicolae Crețulescu au optat pentru mandatul de senator.

Declar dar vacant colegiul I de Covurlui și colegiul I de Muscel.

Acum la ordinea zilei avem alegerea comisiunii budgetare.

— Adunarea procede la vot și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	98
Bilete albe	10
Voturi exprimate	88
Maioritatea regulamentară	45

S'a ales:

D. T. Calimaki	cu 81 voturi.
" G. Gr. Cantacuzino	" 78 "
" dr. Dimitr.-Severeanu	" 78 "
" G. D. Teodorescu	" 78 "
" I. Lahovari	" 76 "
" N. Nicorescu	" 76 "
" I. Grădișteanu	" 75 "
" M. Șeulescu	" 75 "
" C. Olănescu	" 75 "
" I. Marghiloman	" 74 "
" M. Tzoni	" 60 "
" Colonel Vrabie	" 59 "
" I. Enacovici	" 57 "
" G. Lahovari	" 57 "
" C. Enescu	" 57 "
" T. Ionescu	" 55 "
" I. M. K. Iepureanu	" 52 "
" G. Apostoleanu	" 50 "
" G. Panu	" 50 "
" D. Popescu	" 49 "
" T. Nica	" 48 "

— Adunarea procede la alegerea comisiunii financiare și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	86
Bilete albe	13
Voturi exprimate	73
Maioritatea regulamentară	44

S'a ales:

D. I. Balanolu	cu 53 voturi
" Em. P. Protopopescu	" 49 "
" I. Rădulescu	" 49 "
" C. Răceanu	" 47 "
" Gr. Triandafil	" 45 "
" D. Laurian	" 45 "

Iar pentru cel de al șeptelea membru, care n'a intrunit maioritatea regulamentară, rămâne a se face un al doilea scrutin în ședința viitoare.

— Ședința se ridică la 5 ore, anunțându-se cea următoare pe a două zi, 16 Noembrie.

Ședința de la 16 Noembrie 1888

Președintele D-lui președinte *Lascar Catargiu*.

— Ședința se deschide la ora 1 după amiază.

— Prezenți 141 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 32, și anume:

In congediu:

D-nii D. Bădescu, S. Rășcanu, A. Hina.

Fără arătare de motive:

D. T. Anastasiu, G. Apostoleanu, I. Athanasescu, L. Bogdan, P. Brătășianu, A. Cămarășescu, I. Cincu, C. Danaric, V. Dimitropolu, G. Drăghici, N. Gavrilescu, T. Ionescu, G. Lahovari, D. A. Laurian, M. Marescu, A. Mavrodineanu, V. Moritzun, St. Pleșia, C. Răileanu, I. Robescu, M. Săulescu, N. C. Săveanu, I. Ștefăneanu, D. A. Sturdza, E. Sturdza, I. Vasescu, V. Vlădoianu, Gr. Cozadini, I. Isvoranu.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

D. președinte, L. Catargiu: D-lor, regulamentul dăce că ședințele Adunării încep la 12 ore și se ridică la 5.

Fiind-că regulamentul permite ca Adunarea să hotărască ast-fel, vă rog să fixați ora anume la care să venim cu toții exact la ședință.

Voci: La unu până la șese.

D. președinte, L. Catargiu: Fiind-că ved că mai unanimitatea Camerei este de părere de a se deschide ședința la 1 și a se ridica la 6, pun la vot această propunere.

Adunarea incuviințează această propunere în unanimitate.

— Se acordă congediu D-lui Grigorie Cozadini.

— Se comunică constituirea comisiunii de petițiuni, sub președenția D-lui N. Ionescu și secretari D-nii C. Stroiță și M. Pacu.

— Se comunică constituirea comisiunii comunale sub președenția D-lui C. Vericeanu și secretar D. C. C. Dobrescu.

— Se trimite la comisiunea de petițiuni petițiunea mai multor fabricanți de lămânari de cără din Brăila, a D-lui G. Ungureanu Jiga, a D-lui G. Movilă, a D-nei Ecaterina Poenaru, a mai multor locuitori din comuna Rătesci-Furduiesci, jud. Argeș, a mai multor locuitori din comuna Tergu-Nicoresci, a mai multor locuitori din mai multe comune din plasa Nicoresci, jud. Tecuci, și a mai multor locuitori din comuna Otesci-de-Jos, jud. Olt.

— Se trimite la comisiunea de indigenat petițiunea D-lui Meer Faer.

— Se trimite la comisiunea comună petițiunea mai multor locuitori din comuna Spria, jud. Tecuci.

— Se comunică constituirea comisiunii de indigenat sub președenția D-lui Iacob Fētu și secretar D. M. Caracostea.

D. președinte, L. Catargiu: Acum D. Adamescu are cuvântul pentru a anunța o interpelare.

D. M. Adamescu: Interpelez pe D. ministru al lucrărilor publice și 'l rog să spună dacă a luat ver-o măsură pentru plata tărâmurilor expropriate cu ocașunea construirii liniei Bacău-Peatra?

D. președinte, L. Catargiu: Bine-voiți a depune interpelarea la biuroș spre a se comunica guvernului.

D. C. Dobrescu: D-le președinte, am primit plângeri mai multe din partea locuitorilor din județul Argeș și așî ruga pe D. ministru al domeniilor ca, ținând seamă de excepționala asprime a codicelui silvic, având în vedere timpul de iarnă în care am intrat așa de timpuriu în anul acesta și marea lipsă de lemne de foc a sătenilor, cari sunt așeșai pe moșiele Statului, pe acele moșii unde nu se află de cât păduri, și considerând că până acum s'au scos în vințare tocmai primăvera lemnele din pădure dișe mörte, să bine-voiască D. ministru a dispune ca acel material să fie scos imediat în vințare, pentru ca locuitorii acelor moșii să nu sufere.

D. ministru de externe, P. P. Carp: Eu sunt gata a răspunde imediat.

D. președinte, L. Catargiu: D. interpelator mai are ceva de adăogat în dezvoltarea interpelării sale?

D. C. Dobrescu: Nimic.

D. președinte, L. Catargiu: Atunci D. ministru are cuvântul spre a răspunde.

D. ministru de externe, P. P. Carp: Eu, D-lor, de și nu mai sunt ministru al domeniilor, dar sunt în pozițiune să dau un răspuns imediat, și cred un răspuns satisfăcător.

În trecut, în adevăr, vințarea acestor lemne mörte trebuia, fiind dat sistemul nostru centralisător, să urmeze o filieră administrativă, care împedică vințarea imediată. Deja, acum o lună, eu am luat dispozițiune ca acele lemne să se vință de agenții inferiori în localitate, dar lemnele acelea să se scotă din pădure, pentru ca să nu se facă abuzuri, și să se depună în localități anume desemnate, dând acelor funcționari un mic beneficiu pentru acest adaos de muncă. Cred că ast-fel nevoile țeranilor sunt cu totul satisfăcute, și dacă D. Dobrescu se va duce la ministerul domeniilor și va vedea cum am regulat afacerea, sunt încredințat că nu va mai avea nimic de cerut.

D. C. Dobrescu: Mă declar satisfăcut.

D. ministru de externe, P. P. Carp: Și presupun că și succesorul meu la acest minister nu are nici un motiv de a reveni asupra unei măsurii pur administrative, care nu face de cât a înlesni aceste nevoi.

D. C. Dobrescu: Mă declar satisfăcut cu răspunsul D-lui ministru.

Tot-d'odată, D-le președinte, am și o interpelare să adresez D-lui ministru al cultelor și instrucțiunii publice.

Iată acea interpelare:

„Acum când comisiunile financiare sunt alese și studiul bugetului general va începe, rog pe D. ministru al cultelor și instrucțiunii publice să bine-voiască a 'mi răspunde, dacă nu crede D-sa că a venit timpul să înceteze acel arbitrar nesuferit ce domnesce în chipul de distribuire al salariilor nu numai învătărilor sătesci, dar și altor institutori și profesori de a fi retribuiți, cei de același curs, de aceeași categorie, cu remunerarii deosebite?

Dacă da, atunci bine-voiască D-sa a face să ni se presinte un proiect de lege la buget pentru egalizarea în plus a salariilor personalului de aceeași categorie; iar dacă nu, a considera această propunere ca interpelare.

Rog în același timp pe D. președinte de a mișloci pe lângă guvern să 'mi pună la dispozițiune statele și alte acte lămuritive într'acesta.

D. președinte, L. Catargiu: Se va comunica guvernului.

D. V. Pleșoianu: D-le președinte, am primit o petițiune de la delegații a 20 comune din județele Dolj și Vâlcea, prin care cer mai multe ușurări asupra unor șicane cari li se fac, și prin care rogă pe Cameră să se grăbescă cu desființarea taxei asupra țuicei.

Acastă petițiune am onöre să o depun la biuroș.

D. președinte, L. Catargiu: Se va trimite la comisiunea de petițiuni.

Acum rog pe D. Enacovic, care a depus la biuroș o propunere, să facă ca această propunere să fie subscrisă de șapte deputați, cum cere regulamentul.

La ordinea zilei avem mai întâiu alegerea unui membru la comisiunea financiară.

— Adunarea procede la vot, și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	123
Bilete albe	10
Voturi exprimate	113

— S'a ales:

D. C. Cesianu cu 61 voturi

— Adunarea procede la alegerea a trei membri, cari fac parte din consiliul de administrațiune al casei de depuneri, conform art. 9 din legea organică a acelei case:

Votanți	108
Bilete albe	11
Voturi exprimate	97
Majoritatea absolută	49

— S'au ales:

D. Al. Vericeanu cu 70 voturi

„ I. Negrutzi	„ 61	„
„ D. Economu	„ 56	„

— Adunarea procede la alegerea a patru membri, cari fac parte din comisiunea pentru revisuirea caselor publice, conform

art. 1 din legea de la 24 Ianuarie 1887, și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți 94
Bilete albe 11
Voturi exprimate 83
Majoritatea regulamentară . 44

— S'aù ales:

D. P. Cernătescu . . . . . cu 57 voturi.
„ A. Ionescu . . . . . „ 44 „

— Iar pentru cei alți doi membrii, cari n'aù intrunit majoritatea regulamentară,

se procede la un al doilea scrutin al căruia rezultat este cel următor:

Votanți 96
Bilete albe 6
Voturi exprimate 90
Majoritate relativă.

— S'aù ales:

D. I. Iancovescu . . . . . cu 47 voturi.
„ G. Robescu . . . . . „ 47 „

— *D. vice-președinte, V. Pogor*, ocupă fotoliul președenției.

— Adunarea procede la alegerea unui

membru pentru supraveghierea lucrărilor casei pensiunilor:

Votanți 70
Bilete albe 4
Voturi exprimate 66
Majoritate regulamentară . 44

— S'a ales:

D. C. Borănescu . . . . . cu 53 voturi.

— Adunarea trece a lucra in secțiunii.

— Ședința se ridică la 4 ore, anunțându-se cea următoare pe a doua zi, 17 Noembrie.

No. 7.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Ședința de la 17 Noembrie 1888

Președința D-lui președinte *Lascar Catargiu*.

— Ședința se deschide la ora 1 după amiază.

— Prezenți 140 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 33 D-ni deputați, și anume:

Bolnav :

D. N. Nicorescu.

In congediu :

D-nii D. Bădescu, N. Gavrilescu, I. Negrea, S. Râșcanu, D. A. Sturdza, A. Hina, Gr. Cozadini.

Fără arătare de motive :

D-nii T. Anastasiu, I. Athanasescu, P. Brătășeanu, G. Burghilea, I. Cincu, C. Danaric, I. Demetriade, I. Dimitriu, V. Dimitropolu, A. Goilav, G. Levedeanu, M. Marescu, A. Mavrodineanu, V. Mortzun, St. Pleșia, D. Popescu, C. Răileanu, I. Robescu, I. Stefăneanu, E. Sturdza, S. Șomănescu, V. Vlădoianu, U. Boldescu, I. Leca, I. Isvoranu.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se trimite la comisiunea de petițiunii petițiunea D-lui G. A. Calotescu, a D-nei Voica P. Georgescu, a D-nei Zamfira Plesnilă, a D-lui Anton I. Arion, a D-nei Agripina Chinet, a fostului mitropolit din Dobrogea, Nichita, a mai multor locuitori din comuna Tulcesci, județul Argeș, și a mai multor locuitori din comuna Brancoveni, județul Romanați.

— Se trimite la comisiunea de indigene petițiunile D-lor Ion Achim, Gr. G. Munteanu, Matei G. Munteanu, I. C. Doimaca și Iosef Meer.

— Se trimite la comisiunea bugetară petițiunea mai multor locuitori din comuna Coșoveni, județul Dolj, și a mai multor învățători din județul Dolj.

— Se comunică constituirea comisiunii pentru răspuns la Discursul Tronului sub președinția D-lui G. Apostoleanu și secretar D. A. Laurian.

D. președinte, **L. Catargiu**: D. Nichiforescu are cuvântul pentru a anunța o interpelare.

D. N. Nichiforescu: D-le președinte, vă rog a pune în vedere D-lui ministru de interne următoarea interpelare:

Cunosc D. ministru de interne dese certuri și chiar bătăi urmate între țărani din cauza neparcelării pământului cedat lor după legea rurală din 1864?

Și dacă este dispus a veni cu un proiect de lege prin care să se orânduiască inginerii plătiți de Stat a face și să lucreze, și locuitorii să plătescă în rate trimestriale costul inginerilor.

D. președinte, **L. Catargiu**: Se va comunica guvernului.

Acum D. N. Blaramberg are cuvântul.

D. N. Blaramberg: D-le președinte, am luat cuvântul ca să adresez două rugăciuni băncii ministeriale: Una din aceste rugăciuni țintesc pe D. ministru al domeniilor. Iată acea rugăciune: Ori cari ar fi divisiunile dintre noi, o cesiune asupra căreia cutez a dice că Adunarea este unanimă, este urgența legii care prevede parcelarea și vânzarea moșiilor Statului la săteni.

Prin urmare, cred că sunt în acest moment interpretul unui simțiment unanim, ecoul întregii Camere, cerând băncii ministeriale ca acest proiect să fie cu un minut mai înainte depus pe biroul Camerei; că dacă guvernul ar întârzi a o face, suntem mai mulți cari am fi gata să sesisăm Representațiunea națională cu un proiect venit din inițiativa parlamentară. Ori ce întârziere în această cesiune este în paguba lucrului public și în paguba sentimentelor noastre a tuturilor. Acesta este prima rugăciune.

Cea-altă rugăciune se adresează D-lui ministru al afacerilor străine, pe care văd cu plăcere că se găsește în acest moment la locul său. Ași dori să mi se comunice dosarul negocierilor privitoare la concesiunea care s'a făcut guvernului Austro-Ungar, companiei Dunărene sau Loydului austriac, de a avea un serviciu telegrafic pe sema sa pe teritoriul regatului României și cu totul independent de jurisdicțiunea noastră.

Rog să mi se comunice acest dosar, spre a putea decide în urmă; și după ce voi fi studiat piesele ce mi se vor comunica, dacă este sau nu loc la o interpelare.

În fine, a treia rugăciune, care la nevoie poate să fie considerată și ca o interpelare, este următoarea: Ași dori să știu dacă banca ministerială, căci nu știu bine de resortul cărui departament este această afacere, mi se pare, dacă nu mă înșel, că lucrul privește pe D. ministru de finanțe, dacă este hotărât sau nu să menție prohibițiunile și taxa ce s'a pus asupra medicamentelor importate din străinătate.

D. ministru de externe, **P. P. Carp**: D-lor deputați, una din cele d'ântei legi pe cari guvernul are să le prezinte este legea, dorită nu numai de D. Blaramberg, dar dorită de noi toți, a parcelării moșiilor Statului; înțelegți însă prea bine cum că reconstituirea cabinetului a pus o întârziere de câte-va zile, și sper că, cum dice francesul, *vous ne perdez rien à attendre*.

Întru cât privește afacerea nu a Loydului, ci a companiei Danubiene, nu cred că este o afacere care privește pe ministerul de externe, ci este o deciziune a direcțiunii postelor, care atârna de colegul meu de la interne, și nu cred să fie un dosar format pentru această cesiune; căci totă afacerea se reduce la următorul fapt, și faptele nu se pot schimba după umflarea care o dă presa. Faptele sunt așa cum sunt. Faptul este următorul: Este o simplă autorizare dată la 2 sau 3 birouri de pe malul Dunărei de a avea un impiegat telegrafic, care să avizeze pe pasageri dacă

în cutare și cutare și are să pornescă la ora indicată bastimentul; atât și nimic mai mult. Dacă credeți că acesta este o concesiune făcută de noi guvernului Austro-Ungar, că este o trădare națională, acesta se va discuta la timp.

Dacă voiți să 'i dați cesiunii proporțiunea unei interpelări, însoțită de tot aparatul solemn, care trebuie să însoțescă ori-ce interpelare, este trăba D-văstre; faceți ce voiți. M'am crezut însă dator ca să reduc faptul la nuditatea și la micimea lui. Întru cât privește cesiunea medicamentelor, această cesiune nu privește pe ministerul de finanțe, ci pe ministerul de interne, pentru că atârna de consiliul superior sanitar.

Voci: Cer cuvântul.

D. președinte, **L. Catargiu**: D-lor, văd că mai mulți D-ni deputați au cerut cuvântul; însă acum nu este discuțiune asupra interpelării; s'au cerut numai nise acte.

D. ministru a declarat că în cazul de față nu sunt acte.

Prin urmare, cine voescă să ia cuvântul n'are de cât să facă propunere sau o nouă interpelare.

D. N. Blaramberg: 'Mi permiteți, D-le președinte, să mă explic? Înțelegți că nu se poate admite ca D. ministru de externe, prin anticipație, căci eu nici nu am anunțat, necum dezvoltat interpelarea mea, să dea cererii mele caracterul și proporțiunile ce 'i place.

Ca reprezentant al națiunii aci sunt stăpân pe voință, și, prin urmare, a formula cererea mea cum o cred mai drept și mai nemerit. Cererea mea trebuie să rămână ceea-ce a fost de la început; o cerere pur și simplu de piese, o cerere de dosar.

Așa dar, nu atârna de D. ministru de externe nici de a întinde, nici de a limita rugăciunea ce 'i-am adresat. Se dice că n'ar exista un dosar? Acesta nu se poate; căci nu se poate într-o cesiune de o asemenea însemnătate, într-o cesiune internațională să nu existe scripte. Ceea-ce dar este aceste scripte și încă pe toate, de orice cesiunea nu mai e pendintă, cel puțin pentru guvern.

Încă o-dată cer acele scripte.

Prin urmare, cred că de astă dată m'am explicat de ajuns, și că nu mi se poate opune nici un sfârșit de neprimire.

Nu fac de cât să exercit dreptul meu de control ca deputat și nimic mai mult. Numai după ce voi fi în posesiunea pieselor, 'mi voi forma și eu opiniunea definitivă și voi vedea ce rămâne de făcut.

D. președinte, **L. Catargiu**: Eu voi comunica guvernului cererea D-văstre și după ce voi primi răspunsul, vi-'l voi comunica.D. ministru de externe, **P. P. Carp**: Vă rog ca cererea să bine-voiți a o comunica D-lui ministru de interne, căci pe D-sa 'l privește.D. președinte, **L. Catargiu**: Prea bine, dar noi comunicăm cu D-nu președinte al consiliului.

Acum D. Voinov are cuvântul.

D. N. Voinov: Am cerut cuvântul pentru o interpelare, căci în regulamentul

nostru nu se prevede un alt mod de a putea adresa băncii ministeriale o întrebare; dar, în realitate, această interpelare a mea este mai mult o rugăciune. Dacă însă la această rugăciune nu mi se va da un răspuns satisfăcător, atunci o voi transforma într-o interpelare.

. Iată, D-ilor, care este această rugăciune: Ași dori ca D. ministru de culte și instrucțiune publică să bine-voiască a ne spune dacă nu găsește momentul oportun pentru ca să punem termen unei cesțiuni importante.

Acăsta este cesțiunea de îmbunătățirea sôrtei clerului mirean.

Neconținut se vorbește despre această îmbunătățire, și de aceea atrag atențiunea D-lui ministru al cultelor, dacă nu crede și D-sa că a venit în fine timpul de a se rezolva această cesțiune, pentru că acum este și sântul Sinod deschis; și dacă și D. ministru nu crede că ar fi bine să ne presinte un proiect de lege, și să facă ca acel proiect de lege să devină o lege chiar în această sesiune?

Scim că mai este un proiect în Cameră asupra acestei cesțiuni și putem să ni-l însușim; dar eu cred că guvernul, care are la îndemână Sinodul, este în mai bună pozițiune să ne aducă el un proiect de lege pentru îmbunătățirea sôrtei clerului de mir. Noi ne plângem că nu avem cler la înălțimea cuvenită...

D. președinte, L. Catargiu: Ved că D-văstră desvoldați interpelarea; dar că această desvoltare ar trebui să o faceți atunci când guvernul va declara că vă răspunde. Tot-d'a-una, când vine o Cameră nouă, se comunică guvernului toate proiectele rămase din sesiunea trecută, pentru ca guvernul să declare pe cari le susține, pentru ca să le punem în discuțiunea secțiunilor. Am comunicat guvernului 170 de asemenea proiecte, și îndată ce vom primi răspunsul său 'l vom face cunoscut Camerei, pentru ca să știe cu ce proiecte de legi are a se ocupa în secțiuni.

D. N. Voinov: Mă supun interpretărei cu autoritate ce D-văstră faceți regulamentului nostru; dar eu am șis că e o rugăciune care o adresez guvernului. Dacă însă D-văstră credeți că trebuie o interpelare într-o cesțiune unde nici guvernul, nici nimeni nu ridică greutăți, voi face interpelare. Până atunci însă permiteți-mi să adaog că și eu fac parte de mult din Parlament, și știu că asemenea dorințe s'au arătat tot-d'a-una guvernului pentru a se evita interpelările. Credeți însă D-văstră că noi din minoritate, ori de câte ori vom lua cuvântul, trebuie să ne spunem litera regulamentului? Încă o-dată vă declar că eu n'am intențiunii ostile în această cesțiune, și de aceea 'mi-am permis pur și simplu să rog pe guvern ca în sesiunea actuală să ne aducă proiectul pentru îmbunătățirea clerului. Dacă guvernul nu ne va aduce acest proiect, atunci ne vom grăbi să facem noi unul din inițiativă parlamentară, care, negreșit, nu va fi complet, căci nouă ne lipsesc datele statistice.

D. președinte L. Catargiu: Rog pe

D. Voinov să bine-voiască a crede că dorința mea nu este de cât executarea ad-literam a regulamentului; și această pentru a nu ne perde timpul. Astăzi în regulament nu am de cât interpelări. Când 'l veți modifica, veți avea atunci tot felul de întrebări, și rugăciuni, și explicări, pe cari regulamentul de astăzi nu le admite. De aceea vă rog să faceți interpelare pentru ca să fim în regulament.

D. ministru de externe, P. P. Carp: Ași ruga pe onor. D. Voinov să bine-voiască a amâna această interpelare, și iată pentru ce cuvânt: Guvernul s'a ocupat de cesțiune; această reese din însuși faptul că cesțiunea preoților mireni a avut loc în Mesagiul de deschidere a acestei Adunări. Prin urmare, de la sine cesțiunea ar fi venit cu ocaziunea discuțiunii Adresei. Faptul este însă că guvernul s'a ocupat cu această cesțiune, și în iarna acăsta are să vină cu un proiect bine întocmit, prin care să se dea satisfacțiunea cerută de totă lumea.

D. N. Voinov: Vedeți, D-le președinte, că am avut dreptate să provoc o explicație din partea D-lui ministru, în urma declarațiunilor cărui nu mai este nevoie de nici o interpelare.

D. M. Kogălniceanu: Eu cerusem cuvântul în cesțiunea de față în privința asigurărilor date de D. președinte că, dupe tipicul parlamentar, biuroul a comunicat guvernului actual toate proiectele de legi rămase din legislatura trecută. Însă acăsta pe mine și pe țără nu ne interesează de loc; ne interesează acele proiecte, cari s'au publicat prin *Monitor* și au servit de programă guvernului și chiar majorității deputaților, cari, mai mult sau mai puțin, dupe spusa jurnalelor oficiose, s'au ales pe baza acelor proiecte; și pe urmă, dupe cum a spus D. ministru de externe, acele proiecte s'au mai pus și în Mesagiul regal.

Fie că s'a demisionat ori nu, că s'a constituit din nou ori numai s'a completat, cum veți voi a dice, noul minister, faptul pozitiv este că declarațiunile miniștrilor au fost contradicțore. Onor. președinte al consiliului a șis că programa este aceeași și se vor aduce acele proiecte de lege. Ministrul de externe ne-a dat aceeași asigurare. A venit însă pe urmă D. ministru de justiție, care ne-a făcut o declarațiune cu totul alta: Avem să studiem, avem să vedem; și s'a pronunțat cu acest fel de rezerve, mai ales în privința legii tocmelilor agricole, lege care bate la ușă mai mult de cât legea vinđerei moșilor în loturi, care nu interesează pe totă lumea și pe care eu o voi vota. Dar este altă lege care bate la ușă, care interesează pe totă țărănimea, acăsta e legea tocmelilor agricole, și în privința acestei legi, D. ministru justiției a șis: Avem să ne gândim și resgândim; recunoscem că cesțiunea acăsta e foarte importantă; o vom rezolva; vom ține însă sêmă și de proprietatea mică și de proprietatea mare, lucru care nu e de loc în cesțiune; acăsta e o cesțiune foarte importantă, și o asemenea declarațiune

din partea onor. D. ministru al justiției, ale cărui opinii de mult le cunosc, și care e foarte statornic în opiniunile sale, o asemenea declarațiune din gura D-sale m'a îngrijat foarte mult; prin urmare, eu reclam, și cred că și D. Blaramberg se va uni cu mine, ca să reclamăm aducerea acestei legi, mai ales în urma declarațiunii făcute de guvern în Senat, unde a șis: Noi nu ținem la legea noastră; D-văstre veți hotări ce veți voi. Ei D-ilor, acea lege e un angagiament pe care l'a luat guvernul trecut către țără, și nu pôte dice că lasă pe majoritate să decidă. Trebuie să vină să declare guvernul, că are să aducă și să susțină acea lege; căci ea este o programă, nu numai a guvernului, ci și o programă a țerei...

D. președinte, L. Catargiu: Dar nu e acăsta în discuțiune acum.

D. M. Kogălniceanu: Mă lertați, e o cesțiune foarte importantă, și de atâta timp de când reclam să mi se aducă învoelile...

D. președinte, L. Catargiu: Am făcut cunoscut guvernului despre cererea D-văstre și aștept răspuns.

D. M. Kogălniceanu: Mă adresez la președintele consiliului ca să 'l cer să se țină de cuvântul pe care l'a dat țerei, înfățișând acele proiecte de legi, cari sunt mai importante de cât acele ce s'au trimis de la președenția Adunării fabricate de alți miniștri.

D. președinte, L. Catargiu: D-ilor, la ordinea șilei avem interpelarea D-lui N. Ionescu; pe D. ministru al justiției nu 'l ved aci; răspunde veri-un alt D. ministru în locul D-sale?

D. ministru lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Răspund eu.

D. Tache Ionescu: Înainte de acăsta cer cuvântul pentru o comunicare.

D. președinte, L. Catargiu: Aveți cuvântul.

D. T. Ionescu: Vă rog, D-le președinte, să interveniți pe lângă onor. minister ca să bine-voiască a 'mi da o listă de moșile Statului, cari, posterior răscolii țărănesci, au fost vindute în loturi mari la particulari, precum și numele persoanelor cari le-au cumpărat. Am nevoie de acăsta listă pentru studiul cesțiunii agrare. (Aplause).

D. președinte, L. Catargiu: Bine-voiți a da cererea D-văstre în scris pentru a o comunica ministerului.

D. M. Pacu: D-le președinte, presint și eu pe biuroul Adunării o petițiune.

D. I. Iancovescu: Vă rog, D-le președinte, să interveniți pe lângă onor. guvern să 'mi comunice rezultatul anchetei făcute în urma circulației D-lui ministru al agriculturii, privitoare la lipsa de pământ a țărănilor.

Vă rog încă, D-le președinte, să interveniți pe lângă D. ministru de finance, pentru ca, în vederea discuțiunii ce are să se facă în privința cesțiunii țărănesci, să ne dea o statistică de pe rolurile de contribuțiuni, de numărul contribuabililor financiari rurali împărțiți pe categorii de 100, 200, etc., până la 1.000 lei venit.

D. președinte, L. Catargiu: Bine-voitți a da cererea în scris, pentru a se comunica guvernului.

Acum **D. N. Ionescu** are cuvântul pentru a-și desvolta interpelarea D-sale.

D. N. Ionescu: D-le președinte, D. ministru al justiției din ministerul trecut mi-a răspuns îndată la întrebarea ce i-am făcut, asigurându-mă că la 15 Decembrie să fie dați în judecată resculații. Nu acesta însă e sensul întrebării mele; eu am rugat pe D. ministru al justiției să mi spună cuvintele pentru cari a întârziat atât de mult darea în judecată a țeranilor.

MI pare bine că ved acum și pe D. ministru actual de justiție la locul său; căci va înțelege, sper, de ce mare importanță era darea în judecată, cât mai neîntârziat, a resculațiilor din Ilfov. Am voit dar să stăruiesc a l ruga să mi dea știință de motivele ce au întârziat darea în judecată a resculațiilor. Acesta am întrebat, iar nu când să fie dați în judecată.

Eă mulțumesc D-lui ministru de ceea ce mi-a răspuns în răspunsul trecut; dar astăzi l rog să vină înaintea noii Adunări să spună motivele pentru cari a întârziat această dare în judecată.

Nu am nevoie să spun unui ministru de justiție, care e simpatic și care a trecut de băncile opoziției pe banca guvernului, că are să înțeleagă mai mult de cât noi, că țera e impacientă de a ști pentru ce nu s'au dat în judecată imediat resculații din Ilfov; pentru ce autoritățile publice au fugit de lumina justiției?

Acum, pentru ca să nu îndelungesc mult vorba, voi trece la cea-altă parte a interpelării mele: Pentru ce nu s'au publicat raporturile autorităților militare și civile cari au cooperat la domolirea rescolei? Și, fiind-că nu voi ca D. ministru să creadă că numai pentru ostentațiune de liberal convins și de credincios principielor liberale i cer motivele cari au făcut pe justiție să nu grăbescă darea în judecată, i voi spune că această a doua parte a interpelării mele o transform în cerere de știință. Pote D. ministru să dea motive pentru ce nu le-a publicat; dar nu cred că are veri-un motiv de a nu depune, în urma cererii mele, raporturile autorităților militare și civile în Adunare.

Ita dar obiectul interpelării mele:

Maî întâiu, întreb pentru ce nu s'au dat mai curând în judecată țeranii resculați și al duoilea, cer să se depună raporturile.

Nu mă mai întind asupra celor publicate prin presă; fiind-că pote lucrurile au fost, cum dicea adineori D. ministru de externe, atât de umflate în cât să nu poți cunoște adevărul. Ași putea aduce exemple foarte recente, dar nu este locul, și pote ar fi fără nici un fel de utilitate pentru obiectul interpelării mele.

Acum aștept să mi se răspundă cum se cuvine din partea unui ministru al M. S. Regelui.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: D-lor deputați, D. Ionescu în desvoltarea interpelării D-sale astăzi, înaintea D-vostre, a întrebuințat

o expresiune, care sunt sigur că este de ajuns să i-o semnalez pentru ca D-sa să o retragă: dice, justiția a fugit de lumina judecătii.

Mult mai asemănată cu deprinderile D-sale, și mai dreaptă cu magistratura noastră, este formula ce a dat înscris biuroului: de ce justiția a întârziat cu judecarea resculațiilor?

Sunt convins că D. Ionescu, ca și mine, nu crede că justiția noastră este capabilă să tănuiască un fapt, să pună, cum se dice, adevărul sub cofă.

D-lor este un motiv peremptoriu care a împiedicat ca judecarea țeranilor resculați să și fi avut cursul până astăzi, este acela al dificultăților materiale ce a întâmpinat instrucțiunea, dificultăți cari au fost mai pre sus de ori-ce bună-voință.

Unul din D-vostre pote să scie că în momentul turburărilor, când armata a fost nevoită să intervie pentru restabilirea ordinii, comandantul militar implinea sarcina agenților civili, remași absolut insuficienți.

Acești comandanți, în punctele ce pacificau, nu puteau de cât să aresteze pe toți cari i găseau cu arma în mână, și pe toți cari se opunea forței publice, rămânând în urmă ca agenții judecătorești să potă alege răspunderea și să rețină pe adevărații culpabili, liberând pe cei cari se găseau prinși la mijloc, inconșienți, trâși în tumult prin ademeniri. Și știți D-vostre că în București, la un moment dat, se aflau peste 1.100 arestați, și în Ialomița, unde este un singur Cabinet de instrucțiune, se găsea peste 300 de inculpați?

Înțelegeți dar cât de uriașă a fost opera, care, pe cât justiția pote fi expeditivă, a făcut o repede și preluminosă deosebire a celor culpabili de cei nevinovați; cât de anevoiosă sarcina magistraților cari au avut apoi să culgă sarcinile în încărcarea sa să verifice probele în descărcarea celor reținuți!

La București cinci judecători, la Ialomița unicul judecător au fost însărcinați aprópe exclusiv de această lucrare. Ministerul pe dată a luat măsuri ca instrucțiunea afacerilor ordinare să fie deferită supleanților. Și credeți, D-le Ionescu, că de și nu a fost un moment de răgaz, abia s'a terminat opera acestei instrucțiuni în cele d'ânteu zile ale lunii lui Noembrie....

D. G. Panu: Legea spune curat, când este absolută necesitate se pot delega alți judecători de instrucțiune.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: D. Panu ignoră detaliurile mecanismului nostru judecătorec când afirmă acesta. Este evident că se pot delega alți judecători la instrucțiune, când titularii sunt absenți sau ocupați, dupe cum s'a făcut peste tot unde trebuința a cerut, dar nu se pot crea judecători noi.

De altminterale, ori-care ar fi fost numărul acelor judecători, încă nu ar fi putut lucra mai repede; căci fie-care ar fi trebuit să facă aceeași serie de operațiuni și de cercetări locale.

D. G. Panu: De ce n'ați delegat mai mulți?

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Nu pot numi mai mulți de cât în lege, D-le Panu; nu pot crea judecători *extra-ordinari*, pentru Dumneșeu!

În București ca în Ialomița, s'au luat aceleași măsuri pentru a lăsa pe judecătorii titulari să și consacre tot timpul la instrucțiunea rescolei.

Iacă fazele prin cari trebuia să trecă lucrarea lor. Le repet pentru a face tangibile anevoințele materiale. Ânteu se lua interogatoriul tuturilor resculațiilor cari au fost arestați de arunată; pe urmă se cereau de la comănduirile militare rapórturile încheiate la fața locului de șeful detașamentelor militare; din ele se extrăgeau ceea-ce privea anume pe fiecare arestat; apoi, cu ajutorul acestor documente și cu înfățișarea de persoane din localitate, a căror greutate prezinta un temeiu óre-care, se făcea o alegere între cei arestați și se liberau provisoriu cei cari păreau mai puțin primejdioși; în cât, tot ce nu fusese prins cu arma în mână, tot ce nu fusese constatat că a participat la un omor, căci din nenorocire au fost și omoruri, tot ce nu era convins de flagrant delict se pune în libertate. Ast-fel nu s'au depus în prevenție definitivă de cât vre-o două sute și ceva dintr'ênșii. Numai dupe ce s'a făcut această primă alegere, a început opera regulată a instrucțiunii atunci au început judecătorii de instrucțiune să se informeze regulat și să îndeplinescă numeroasele experimentări cari constituie o instrucțiune criminală: martorii și contra martorii, constatări locale, comparațiuni de corpuri de delict, confruntări, raporturi medicale, etc.!

Și încă, trebuit'au magistrații să țină seamă de munca câmpului, să nu ridice la fie-ce moment pe plugarii de la densa: ei se duceau pe teatrul rescolei și luau drumul pe care ar fi trebuit să l ia martorul, de multe ori însuși prevenitul!

Iacă numai cum s'a putut termina, pentru sesiunea de jurați ce vine, o instrucțiune colosală în care ađi încă sunt reținuți mai multe sute de acușați!

Judecătorii au acuma să facă lumină asupra faptelor din Aprilie.

S'ar putea dice, D-lor, pentru ce nu s'a convocat o sesiune extra-ordinară a curței cu jurați pentru luna lui Noembrie?

Motivul este, D-lor, că sunt numeroase acte de acușațiune și numeroase lucrări premergătoare de făcut între terminarea instrucțiunii și adunarea juriului. Precipitațiunea n'ar fi servit, întru cât nu ar fi ajuns timpul, ca cel puțin să se asigure pentru ziua judecătii atât înfățișarea de fapt a preveniților, cât și a celor cari se vor asculta ca martori în încărcarea sa descărcarea lor; mai mult de cât atât, știți că mai toți magistrații au fost însărcinați cu presidarea biurourilor electorale, și nu li se putea cere o nouă lucrare extra-ordinară fără paralizare desăvârșită a justiției ordinare.

Vine acum sesiunea juraților din Decembrie: tóte actele sunt terminate, tóte

măsurile sunt luate ca cei dați în judecată să compare, localul este pregătit! Ast-fel că, dupe o lungă așteptare—o recunosc—lumina justiției se va face; atât mai bine, dacă densa va putea să rețină cât mai puțin culpabil și se demită de sub mâna ei cât mai mulți acușați inocențați!

Rămâne acum a doua cestiune a D-lui Ionescu; de ce nu s'au publicat raporturile militare? Dacă ar fi bine-voit D. N. Ionescu să precizeze mai de aproape cestiunea, ne-am grăbi să 'i dăm o deplină satisfacțiune; căci în raporturile militare sunt două feluri: unele ale afacerilor superioare, cari nu se mărginesc a raporta despre operațiunile militare, despre cestiunile tehnice; dar cari arătau și vederile lor asupra cauzelor de nemulțumire, asupra plângerilor de multe ori legitime ce le au făcut țeranii asupra motivelor reale, dar de multe ori orbe, nereflectate, ale mișcării.

Acestea se pot comunica îndată: D. ministru președinte 'mi dă chiar acum asigurarea. Sunt însă și raporturile dîlnice ale comandantilor de detașamente, cari se mărginesc a informa comanduirea de mersul și pozițiunea trupelor; acestea nu privesc de cât administrația militară.

Alt-fel, din acestea, jumătate sunt în dosarele tribunalelor și curților cu jurați.

Pentru cuvântul că acele acte sunt cele întei procese-verbale dresate la fața locului, pe cât dar regulile militare nu se opun, suntem gata a da cea mai largă satisfacțiune D-lui Ionescu.

D-nii mei, în ceea ce privește rescôla țeranilor este anunțată o interpelare care examinează cestiunea sub toate fazele. Cu ocaziunea ei se va cerceta de sigur motivele mișcării, legitimitatea represiunii, și în fine forma și necesitatea soluțiunilor diferite pe cari Camera și guvernul sunt datore să le dea, nu pentru a pedepsi, ci pentru a împedeca reintorcerea rēului. (Aplause).

Eū, D-nii mei, rog pe toți D-nii deputați înscriși și pe D. Ionescu să bine-voiască a remite, pentru ziua desvoltării acelei interpelări, replica ce voesce să ia, pentru ca atunci debaterile să fie depline; nu vom fi ast-fel nevoiți a scinda interesele reale cari se lēgă de această cestiune. Iată singura întēmpinare ce am avut să fac. (Aplause).

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: Numai puține cuvinte am să spun ca să atrag atențiunea onor. D. Ionescu și a tutulor D-lor deputați asupra unor impregiurări speciale cari s'au ivit cu ocaziunea rescôlei, și cari au necesitat o trăgēnire ore-care a instrucțiunei, a primelor faze ale instrucțiunei.

Sciți, D-lor, ce se întēplă în vreme de turburări, pasiunile cele mai rele ale omului sunt puse în mișcare, și adesea ori s'au vēdut și constatate de autorități denunțări false, pornite din intrigi personale. Era o datorie sacră, pentru administrațiune și justiție, să nu cadă în asemenea cursă.

În ceea ce privește raporturile militare, am luat dispozițiuni de a se face o colecțiune de toate acele raporturi, cari presin-

tă un interes general, afară de acele cari sunt relative numai la simpla cestiune de operațiuni militare, și toate acele raporturi, colecționate într'un dosar, le voi depune pe biuroul onorabilei Camere, spre a le avea la dispozițiune toți D-nii deputați cari s'ar interesa de dēnsele.

Atât avēm de adăogat în această cestiune; și rog pe toți D-nii cari au cerut cuvântul, și în special rog pe D. Kogălniceanu să mai amāne pentru două, trei zile discutarea acestei cestiuni; căci din cauza ore-căror micl greutăți am fost în imposibilitate materială de a termina acea colecțiune de raporturi; și apoi, această amānare 'mi este și mie necesară, pentru ca să ia și eu cunoscință de cele ce se coprinde în acele acte. Dacă veți consimți la această amānare, mă veți îndatora personal.

D. M. Kogălniceanu: Voi aștepta cu plăcere.

D. președinte, L. Catargiu: D-nii deputați, cari au cerut cuvântul mai întēiu, mai țin să vorbescă în urma cuvintelor rostite de D-nii miniștri?

D. N. C. Aslan: 'Mi rezerv dreptul de a lua cuvântul atunci când se va discuta cestiunea.

D. I. I. Rădulescu: Asemenea și eu 'mi rezerv acest drept.

D. N. Ionescu: D-lor, luăm act de promisiunea ministerială. Publicarea documentelor acestora este de cea mai mare importanță, precum și a raporturilor militare; D. ministru al justiției părea că se miră pentru ce cer acesta. O cer pentru că am pertinamente cunoscința că autoritatea militară s'a substituit autorităților civile chiar de la cel d'ântēiu moment, și aș dori să știu cum s'a purtat peste tot locul autoritatea militară. Acesta e de mare interes, să nu se indușmānescă armata cetățenescă cu cetățenii rēsculați.

Încă o-dată iați act de declarațiunea D-lui ministru, și 'l rog să ia dispozițiuni de a se publica raporturile militare, spre a le putea controla și compara cu informațiunile ce le avem și cu cele-alte documente. Nu mai am nimic de ȃis; și fiindcă D. ministru a cerut conexarea tutulor interpelărilor relative la această cestiune, eu obtemperez la această justă cerere, și aștept ziua solemnă când se va face lumină pentru toți.

D. președinte, L. Catargiu: D-lor, ne mai avēnd nimic la ordinea zilei pentru ședința publică, trecem în secțiuni unde avem mult de lucru.

— Ședința se ridică la 3 ore, anunțându-se cea următoare pe a doua zi, 18 Noembrie.

Ședința de la 18 Noembrie 1888

Președinta D-lui președinte *Lascar Catargiu*.

— Ședința se deschide la ora 1 dupe amiază.

— Prezenți 144 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 29, și anume:

In congediū:

D-nii D. Bădescu, I. Negrea, S. Rășcanu.

Fără arătare de motive:

D. Gr. Andreescu, P. Brătășeanu, G. Burghilea, I. Cincu, C. Danaric, I. Demetriad, A. Goilav, G. Levedeanu, A. Mavrodineanu, V. Mortzun, V. Peiu, A. Peșiacov, St. Pleșia, C. Răileanu, C. Resu, I. Robescu, E. Sturdza, S. Șomănescu, C. Vrabie, M. Marghiloman, U. Boldescu, I. Leca, I. Isvoranu.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se comunică Adunării constituirea comisiunei budgetare sub președința D-lui G. Gr. Cantacuzino și secretari D-nii M. Săulescu și I. Grădișteanu.

— Se trimite la comisiunea de petițiunii petițiunea D-nei Ecaterina Minculescu, a mai multor lucrători depărtați din serviciul de la gara de nord, a archimandritului Hariton Mateescu, a D-nei Zoe St. A. Protopopescu, a D-nei Sevastița Timon și a mai multor locuitori de pe moșia Statului, Țuguresci, jud. Dolj.

— Se trimite la comisiunea de indigenat petițiunea D-lui Moise Aba Florea.

— Se trimite la comisiunea budgetară petițiunea mai multor profesori de la seminarul din Roman.

— Se trimite la comitetul delegaților de secțiuni telegrama camerei de comerț din Galați, prin care se exprimă mulțumiri pentru propunerea făcută, din inițiativa Adunării, de a se reintința portul-franc.

D. președinte, L. Catargiu: D. C. Dobrescu are cuvântul.

D. C. C. Dobrescu: D-lor, un număr de 70 de țeranii de pe moșia Brătescii, comuna Habudu, plasa-de-Jos, județul Prahova, m'au rugat să intervin pe lângă D. ministru al domeniilor ca să facă a se opri vindarea în întregul ei a moșiei Brătescii, care este pusă în licitațiune chiar mâne.

'Mi pare rău că D. ministru nu este presinte aci, care ar fi putut lua îndată cunoscință de plângerea acestor locuitori rurali, cari sunt cinci ani de când cer ca moșia Brătescii să se vindă în loturi, spre a se putea cumpăra de către ei; dar n'au reușit a fi ascultați. Acum din nou se rōgă să nu se facă vindarea acestei moșii în favoarea arendașului, sau a proprietarului vecin, de ore-ce ei sunt doritori a o cumpăra.

D. președinte, L. Catargiu: Se va comunica guvernului.

Acum, D-lor, fiindcă nu avem nimic la ordinea zilei, trecem a lucra în secțiuni.

Rog pe D-nii delegați să se ocupe cu proiectele de lege ce s'au cercetat deja de secțiuni, și să depună raporturile cât mai curēnd.

— Adunarea trece a lucra în secțiuni.

— Ședința se ridică la ora 1 și jumătate dupe amiază și cea viitoare se anunță pe a doua zi, 19 Noembrie.

No. 8.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Sedința de la 19 Noembre 1888

Președința D-lui președinte *Lascar Catargiu*.

— Sedința se deschide la ora 1 dupe amiazi.

— Prezenți 146 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 27, și anume:

In congediu:

D-nii I. Negrea, S. Rășcanu, I. Robescu, D. A. Sturdza, A. Hina, Gr. Cozadini.

Fără arătare de motive:

D. Gr. Andreescu, G. Burghilea, I. Cincu, M. Climescu, I. Demetriad, G. Drăghici, A. Enacovici, N. Georgescu, A. Goilav, G. Levedeanu, V. Peiu, A. Peșiacov, St. Pleșia, C. Răileanu, C. Resu, E. Sturdza, S. Șomănescu, A. Știrbeiu, C. Vrabie, M. Marghiloman, I. Isvoranu.

— Sumarul sedinței precedente se aprobă.

— Se acordă congediu D-lui I. F. Robescu.

— Se trimite la comisiunea de petițiuni petițiunea D-lui locotenent N. Mingard, a D-lui K. Parjolea, a D-lui Stoica Suricescu, a D-lui Gr. Constantinescu, a D-nei Elena Dragoșescu, a D-lui S. Andreescu, și a D-lui R. Popescu.

— Se trimite la comisiunea de indigenat petițiunile D-lor N. Chinzerski, Avram Leib, Herșcu Aizic, G. Dumitrescu și A. Chinzerski.

D. ministru al lucrărilor publice, **Al. Marghiloman**: D-le președinte, sunt ales deputat și în județul Buzău și în județul Ialomița. Declar că optez pentru județul Buzău, rămânând foarte recunoscător cetățenilor din Ialomița cari m'au ales.D. președinte, **L. Catargiu**: Declar vacant col. I de Ialomița.D. **Moise Pacu**: D-lor deputați, în numele mai multor colegi ai noștri, am onoare a vă prezenta următoarea propunere:

PROPUNERE

Dupe legile noastre în ființă, instrucțiunea publică cade în sarcina Statului. Cu toate acestea multe comune și județe, setoșe de lumină și propășire culturală, au venit în ajutorul Statului și au înființat singure școli de diferite categorii.

Intre datoriile învățătorilor, institutorilor și profesorilor de ambele sexe ale acestor școli este o deplină identitate cu ale celor de la școlile Statului. Aceleași condiții de admitere și aceleași sarcini sunt impuse și unora și altora.

Nu este tot ast-fel însă și în privirea drepturilor. Membrii corpului didactic comunal și județian nu se bucură nici de avantajele legii pentru fixarea și gradarea remunerațiilor, nici de dreptul la pensiune.

Po lângă acestea, când o școală comunală sau județiană este luată în sarcina Statului, dupe legea din 6 Martie 1883, drepturile la gradațiune nu se țin în seamă de cât de la timpul când Statul a luat acea școală. Același lucru se întâmplă și când un învățător, institutor sau profesor de la o școală comunală sau județiană este strămutat la o școală a Statului.

Situațiunea acésta a membrilor corpului învățător dependente de comune și județe nu este cu nimica justificată; căci, în definitiv, și ei nu servesc de cât tot societății și Statului? Instrucțiunea publică fiind lăsată apoi, precum am spus la început, în sarcina Statului, ori de câte ori comunele și județele întrețin școli, Statul trebuie să țină seamă de sacrificiile făcute și de drepturile corpului didactic respectiv.

Pentru aceste cuvinte, subsemnații membrii ai reprezentațiunii naționale propunem următorul

PROIECT DE LEGE

Art. 1. Legea fixării și gradării remunerațiilor corpului didactic din 6 Martie 1883 se aplică fără nici o deosebire și la învățătorii sătești, institutorii urbani și profesorii de ambele sexe de la școlile întreținute de comune și județe.

Art. 2. Când Statul primesce în sarcina sa o școală din cele prevăzute în articolul precedent, membrii corpului didactic respectiv vor fi plătiți și gradați conform legii din 1883 sau altor legi posterioare, cari vor regula remunerațiile corpului învățător, ținându-se seamă întru acésta de tot timpul servit mai înainte cu începere de la numirea provisorie.

Asemenea se va urma și în cazul când un învățător, institutor sau profesor comunal sau județian va fi transferat la una din școlile Statului.

Art. 3. Prescripțiunile acestei

legi sunt aplicabile și pentru învățătorii, institutorii și profesorii actuali trecuți deja de la comune ori județe la Stat.

Art. 4. Legea generală a pensiunilor pentru funcționarii Statului se aplică întocmai și pentru membrii corpului didactic comunal și județian.

În acest scop se vor face, de către autoritățile de cari depind acele școli, reținerile convenite și se vor vërșa la casa pensiunilor Statului.

Art. 5. Dreptul la pensiune pentru membrii corpului didactic prevăduți în acésta lege va curge de la data începerii reținerilor ce se vor face.

Art. 6. Sumele necesare pentru aplicarea acestei legi se vor înscrie în mod obligator și din oficiu chiar în bugetele comunelor și județelor respective.

Art. 7. Tóte legile și regulamentele contrarii acesteia sunt și rămân abrogate.

M. N. Pacu, C. Ressu, C. Dobrescu, C. C. Dobrescu, C. C. Datculescu, C. V. Andrieș, I. N. Iancovescu, A. Simu, D. C. Popescu, D. Alexandrescu, V. G. Morțun, I. Nădejde, C. Robescu, N. Volenti, C. D. Gabuinea, G. Emandi, C. Vericeanu, Chr. Sulioti, V. G. Poenaru.

— Se comunică Adunării raportul comitetului de delegați ai secțiunilor asupra proiectului de lege relativ la chemarea sub drapel a clasei anului 1889.

D. președinte, **L. Catargiu**: D-lor, Camera a votat urgența asupra acestui proiect de lege; cred dar că D-vostre încuviințați a se pune la ordinea zilei de astăzi.

Voci: Da, da.

D. președinte, **L. Catargiu**: Acum D. Dimitrie Alexandrescu are cuvântul pentru a da citire unei propuneri.

D. D. Alexandrescu: D-lor deputați, mai mulți colegi de ai noștri m'au însărcinat să dau citire unui proiect de lege foarte scurt și care intră chiar în programul guvernului.

Iată copriinderea proiectului de lege:

Domnilor deputați,

Considerând că în principiu ori-ce impozit trebuie să lovască tóte clasele cetățenilor;

Că taxa de 5 la sută cu care s'a impus salariile tuturilor funcționarilor publici este deci nedreptă și vexatorie;

Considerând că acésta taxă a avut din

capul locului un caracter provisoriu, de vreme ce a fost admisă numai pentru timpul războiului, așa în cât și din acest punct de vedere ea nu mai are nici o rațiune de a fi;

Considerând că suprimarea acestei taxe intră și în programul guvernului;

Pentru aceste motive, subsemnații avem onoare a propune următorul proiect de lege:

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — Taxa de 5 la sută asupra salariilor funcționarilor publici este și rămâne desființată cu începere de la 1 Aprilie 1889.

Dimitrie Alexandrescu, Ion N. Iancovescu, Const. Dobrescu, G. Emandi, D. C. Popescu, Christu Negoescu, A. Simu, G. I. Drăghici, M. N. Pacu, N. Volenti.

D. președinte, L. Catargiu: Se va trimite la secțiune.

Acum **D. C. Kogălniceanu** are cuvântul.

D. C. Kogălniceanu: D-le președinte, vă rog să interveniți pe lângă D. ministru de resbel ca să mi pună la dispozițiune lucrările din anul acesta, sau dacă ele nu vor fi încă terminate, lucrările din anul trecut, relative la recrutarea regimentului de dorobanți din județul Suceava, având trebuință de aceste lucrări pentru interpelarea ce voesc a adresa relativ la desființarea regimentului de dorobanți din Suceava, decretată prin decretul regal din 6 Februarie 1888.

Asemenea, vă rog, să bine-voiți a interveni pe lângă D. ministru de interne pentru ca să depună la birou datele statistice despre emigrarea musulmanilor din Dobrogea; căci emigrarea, dupe cum aflui, departe de a conteni, chiar anul acesta a luat nisce proporțiuni imense.

Dupe ce voiți fi luat cunoscință de datele statistice, mi rezerv dreptul a atrage, printr'o interpelare, atențiunea D-lui ministru de interne, spre a lua măsuri urgente pentru a pune un capăt tristei situațiuni în care se află noua noastră provincie, grație relelor și vitrigelor dispozițiuni luate de fostul guvern al D-lui Brătianu.

D. președinte, L. Catargiu: Se va comunica guvernului cererile D-văstre.

D. I. Negruzzi are cuvântul.

D. Iacob Negruzzi: D-le președinte, astăzi avem la ordinea zilei un șir de interpelațiuni, cari au să ne ocupe negreșit mai totă ziua; însă, dupe o dispozițiune a regulamentului acestei Camere, ziua de Sâmbătă este destinată pentru cercetarea petițiunilor și indigenatelor. Vă rog, dar, D-le președinte, să puneți în vedere Camerai acel articol al regulamentului, pentru ca să se urmeze vechea tradițiune ce ține de mai bine de 20 de ani, și care n'a fost înlăturată de cât numai în casurile când Camera a hotărât alt-fel în fața altor lucrări de mare urgență.

D. președinte, L. Catargiu: În regulament este determinată ziua de Sâmbătă pentru aceste lucrări; și dacă nu le-am pus la ordinea zilei pentru ședința de astăzi, cauza este că nu am nici un raport de la comisiunea de indigenat, nici de la aceea de petițiuni. Indată ce se vor depune raporturi de la aceste comisiuni, se vor pune la ordinea zilei pentru cea d'ântăiu Sâmbătă viitoare.

Acum **D. Oroveanu** are cuvântul.

D. I. Oroveanu: Rog pe D. ministru al lucrărilor publice să ne spună ce cugetă D-sa a face în privința lipsei totale de vagoni ce se simte pe căile noastre ferate, și ce măsuri a luat spre a da oarecare satisfacere la nenumăratele cereri adresate din partea comercianților și agricultorilor, ale căror mărfuri stați pradă plôiei și ninsorilor pe câmpiile ce incongiură gările?

D. ministru lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Eu sunt gata a răspunde acum chiar.

D. președinte, L. Catargiu: Atunci **D. Oroveanu** are cuvântul pentru dezvoltarea interpelării.

D. I. Oroveanu: Dacă D. ministru va spune că a luat veri-o măsură, nu am să mai dau nici o dezvoltare interpelării mele.

D. ministru al lucrărilor publice, A. Marghiloman: Onor. Camera știe că guvernul actual a moștenit o stare de lucruri cari lasă foarte mult de dorit în ceea ce privește liniile noastre ferate și posibilitatea de a satisface exigențele comerțului nostru.

În anul acesta nu s'a putut lua nici un fel de măsură pentru cumpărare de material rulant, din cauză că nu au fost credite alocate pentru o asemenea cheltuială. În momentul de față ministerul lucrărilor publice se preocupă de îmbunătățirea acestei stări de lucruri, mai cu seamă în ceea ce privește sporirea numărului vagonelor, și al locomotivelor; căci și de unele și de altele suntem în mare lipsă. Tot asemenea se preocupă de înmulțirea hangarelor la stații, de facere de noi halte pe linie și de lungirea punctelor de debarcare la Brăila și Galați, cari să permită chiar cu un material neîndestulător, o circulație mai frecventă de trenuri.

Bine înțeles însă, că pentru realizarea acestui program se cere un larg concurs din partea Camerei care de sigur va voi să facă sacrificiile necesare.

D. I. Oroveanu: D. ministru a răspuns la întrebarea mea, dar la a doua nu a răspuns. Sunt cereri nenumărate pentru vagoni, și până să se dea vagoni mărfurilor agricultorilor și comercianților stați expuse sub cer împregiurul gărilor. Pot să spun că numai la gara Râmnicu, care nu este o gară mare, din cele mai îmbulzite, se află marfă pentru mai bine de două sute de vagoni, care așteaptă să fie încărcată, și așteaptă de 12 zile; dar în

intervalul acesta a scăzut prețul grăului cu un franc și jumătate la hectolitrul, și acesta este o pierdere enormă pentru agricultori, fără să mai vorbesc și de deteriorarea ce au a suferi produsele când se țin ast-fel un timp așa de îndelungat fără nici o adăpostire.

D. ministru al lucrărilor publice, A. Marghiloman: Onor. D. Oroveanu are dreptate, și veri-ce plângeri aduse în public sunt mai pe jos de realitate, suntem lipsiți de instalațiuni la gări unde să se depună mărfurile destinate pentru încărcare; dar, dupe cum am spus-o, suntem tot atât lipsiți și de mașini și de vagoni.

Tot ce s'a putut face pentru a se ușura situațiunea producătorilor de grâne și a comercianților, s'a făcut; tot ce a fost mașini disponibile, fie în depozitele excentrice, fie pe liniile în lucrare, chiar la trenurile de balast, s'au concentrat pe linia cea mai împovărată Galați-Roman.

Asemenea veri-ce material disponibil s'a concentrat pe la locurile unde erau mai multe produse de transportat și unde era mai multă lipsă de material rulant. Recunosc că Buzeu, R.-Sărat, Vaslui, Podul-Ilóiei, Botoșani, sunt încărcate și supra-încărcate de mărfuri. În definitiv pot asigura pe Camera că direcțiunea generală a drumurilor de fer a trâmisi de o parte tot ce avea disponibil ca material rulant în punctele împovărate; de altă parte a detașat acolo personal direct însărcinat din București să supravegheze, că acele vagoni libere să nu fie distrase, cum s'a constatat, de către șefii de gară, cari se credeau îndatorați să avanteze pe unii și alți transportatori de alte mărfuri de cât de grâne.

Tóte dispozițiunile și totă munca direcțiunei converge spre ușurarea acelor puncte, cari sunt încărcate de grâne, rămânând cât-va timp în suferință cele-alte mărfuri cari suportă așteptarea. Acesta este o stare de lucruri care nu se póte ușura așa de curând, ori câtă activitate și ori-câte sacrificii s'ar face.

D. președinte, L. Catargiu: D. președinte al consiliului are cuvântul.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: D-lor, voiesc să dau câte-va lămuriri pe lângă cele date de către colegul meu de la lucrările publice. Ceea-ce a spus colegul meu datéză din timpul fostului titular al ministerului lucrărilor publice, D. Știrbeiu, care astăzi este absent. Situațiunea este așa cum a spus-o D. Marghiloman, și această stare de lucruri a atras încă de astăzi primă-veră atențiunea guvernului și în special a ministrului lucrărilor publice de pe atunci, ca să facă tóte sforțările posibile, pentru ca, în vederea recoltei abondente ce se anunța și a traficului însemnat ce puteam ascepta din această cauză, să preîntîmpinăm, prin măsuri luate de timpuriu, lipsa recunoscută de toți de vagoni pe liniile noastre.

Ministrul de astă primă-ură a căutat pretutindea în Europa să facă tratative pentru închiriere de vagoane; a trimis chiar agenți cari aveau deplină putere în străinătate ca cu ori-ce preț să contracteze și să închirieze vagoane pentru noi.

Tote aceste eforturi însă, cu totă mărirea prețului ce am oferit pentru această închiriere, au rămas zadarnice, pentru că se vede că lipsa de vagoane era generală în totă Europa, și toate vagoanele pe cari le închiriaserăm de la unele companii, când a venit momentul de a se realiza aceea închiriere, nu le-am putut avea; aceea închiriere a rămas nulă.

Acestea aveam de adăogit spre o mai deplină informațiune a Camerei, pe lângă cele spuse de onor. meu coleg de la lucrările publice.

D. președinte, L. Catargiu: D. C. Leca are cuvântul.

D. C. Leca: D-lor deputați, am cerut cuvântul în cestiunea acesta pentru ca să mai adaog ceva la cele șise de onor. D. ministru de lucrări publice.

În adevăr, D-lor, precum a declarat D. ministru și precum o recunoșcem toți, avem o mare trebuință de vagoane; dar nu este mai puțin adevărat, că avem încă o mai mare trebuință de magazii; căci, dacă am avea magazinele destule, atunci cel puțin cerealele ce s'ar grămădi pe la gări s'ar putea înmagazina și nu ar fi expuse la stricăciune din cauza ploilor și a altor intemperii.

De aceea atrag atențiunea D-lui ministru al lucrărilor publice și asupra acestei cestiuni, și îl rog să prevadă în budgetul căilor ferate, budget care se pune în aplicațiune de la 1 Ianuarie, iar nu de la 1 Aprilie, ca budgetele generale ale diferitelor ministere, să prevadă sumele trebuincioase pentru faceri de magazine.

Acastă cerere am adresat-o și acum un an fostului ministru al lucrărilor publice, care a promis că va face această îmbunătățire, dar n'a făcut nimic, și noi ne-am ales cu o simplă promisiune, care nu era de cât vorbe în vânt ca toate promisiunile acelui guvern. Repet și acum această cerere cu mai multă speranță că ea va fi ascultată și rog pe D. ministru să vie cu un proiect de lege pentru un credit cu care să pótă pune în lucrare facerea de magazine pe la gări, pentru ca, cel puțin, să aibă comerțianții unde să și adăpostească marfa sau grânele lor, până când le va veni rëndul de a le încărca în vagoane, iar nu să li se prăpădescă în plöie și în ninsöre.

D. președinte, L. Catargiu: Cred că cestiunea acesta este epuizată; prin urmare, putem trece la ordinea zilei. D. ministru al cultelor și instrucțiunii publice are cuvântul:

D. ministru al cultelor și instrucțiunii publice, T. Maiorescu: Vă rog, D-le președinte, să bine-voiți a lua act că optez pentru colegiul I de Gorj și să declarati vacant colegiul I de Fălciu.

D. președinte, L. Catargiu: Declar vacant colegiul I de Fălciu. D. ministru al domeniilor are cuvântul:

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: D. Dobrescu 'mi-a adresat o interpelare în privința punerii în vîndare a unei moșii a Statului din județul Prahova, și sunt gata a responde acum la aceea interpelare.

D. președinte, L. Catargiu: Sunt altele înscrise mai d'inaute la ordinea zilei; să terminăm cu acelea și pe urmă vom veni și la interpelarea D-lui Dobrescu.

D-lor, mai înteiu trebuie să terminăm cu interpelările cari sunt a se anunța astăzi.

D. Oroveanu are cuvântul.

D. I. Oroveanu: Nu crede guvernul că ar trebui să grăbescă aducerea acelui proiect de lege care ni s'a promis pentru stingerea agiului?

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: Se va aduce în curënd.

D. I. Oroveanu: Până atunci, vă rugăm să luați în de apröpe băgare de seamă această creștere a agiului, care nu a fost un fenomen numai de o singură zi, din cauza morții guvernatorului băncei, ci se menține.

D. președinte, L. Catargiu: Se va comunica guvernului.

D. I. Grădișteanu are cuvântul.

D. I. Grădișteanu: Vă rog, D-le președinte ca, prin mijlocirea D-vöstre, D. ministru de interne să bine-voiască a 'mi comunica un tablöu de toate reclamațiunile primite de toate primăriile județului Râmnicul-Sărat pentru furturi de cai de la 1 Iunie 1888 și până azi. Asemenea rog pe D. ministru de justiție să 'mi comunice un tablöu de toate acțiunile penale intentate de parchetul de Râmnicu-Sărat pentru aceleași fapte și în același timp.

D. președinte, L. Catargiu: Se va comunica guvernului.

Acum, D-lor, trecem la legea contingentului.

— **D. N. Filipescu,** raportorul comitetului de delegați ai secțiunilor, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

Comitetul delegaților intrunindu-se în ziua de 18 Noembre, a luat în cercetare proiectul guvernului pentru contingentul armatei.

Sub-semnatul, în numele membrilor secțiunii a 5-a, a întreat pe D. ministru de resbel dacă cifra contingentului cerut anul acesta nu este superior contingentului anului trecut, condițiune la care secțiunea 5-a a subordonat aprobarea proiectului de lege în cestiune.

D. ministru de resbel declarându-ne că contingentul anului trecut se urca la cifra de 16.000 de ömeni, pe când anul acesta nu se cer de cât 14.000 de ömeni, comitetul delegaților a aprobat în unanimitate

proiectul guvernului și a ales raportor pe sub-semnatul.

Raportor, *N. Filipescu.*

EXPUNERE DE MOTIVE

Domnilor deputați,

Conform art. 120 din Constituție am onörea a supune deliberărilor D-vöstre alăturatul proiect de lege relativ la chemarea sub drapel a clasei anului 1889.

Aduc tot de o-dată la cunoștința D-vöstre că contingentul necesar pentru a umplea golurile existente în corpurile de trupă din armata permanentă, deși se urcă la 12.500 ömeni, totuși, în vedere că locuitorii nu au parvenit încă a cunoșce dispozițiunile legii de recrutare și ca astfel să scie drepturile de scutare și dispense ce legea le acordă, ceea-ce 'i face că în urmă vin cu asemenea cereri, astfel că, când ele sunt justificate, rămân goluri în armată și cad serviciurile în suferință prin liberarea celor cari s'ar constata că au drepturi de scutiri sau dispense dupe lege; spre a remedia acestui inconvenient, cer D-vöstre un spor de 20%, adică o cifă de 14.000 tineri, rămânend ca, dacă nu se vor chema toți în armata permanentă, restul să se trecă în dorobanții cu schimbul, dupe ce mai înteiu corpurile și vor completa efectivele lor budgetare.

Contingentul călărășilor cu schimbul este fixat la 3.000 de tineri, cu cari se pot forma schimburi și pentru trebuințele serviciului în parte ale fie-cărui județ, și pentru trebuințele în casuri de mobilizare.

Restul tinerilor înscrși pe tablele de tragere la sorți, dupe ce se vor deduce cei destinați armatei permanente, călărășilor cu schimbul, excluși și dispensați pentru diferite motive prevödate în legea de recrutare, se vor înscrie în regimentele de dorobanți pentru a face serviciul cu schimbul, dupe cum prevede menționata lege.

Ministru de resbel, *G. Manu.*

PROIECT DE LEGE

Din clasa anului 1889 se vor chema sub drapel 14.000 tineri pentru armata permanentă, 3.000 tineri pentru călărăși cu schimbul, iar restul clasei, deducendu-se cei dispensați, se va înscrie între dorobanții cu schimbul potrivit dispozițiunilor legii de recrutare.

Recrutarea se va face și contingentul se va chema conform legii asupra recrutării și conform cu cele prevödate în legea asupra organizării puterii armate.

— Dupe adoptarea luării în considerare și a articolului unic, se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului e cel următor:

Votați	98
Maioritatea absolută	50
Bile albe	95
Bile negre	3

D. președinte, L. Catargiu : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

Acum vine la ordinea zilei interpelarea D-lui Nichiforescu.

D. N. Nichiforescu : D-lor deputați, mai anul trecut s'a pus în aplicațiune o lege prin care se obligă nu numai comunele urbane, dar și cele rurale, ca veniturile băuturilor spirituoase să le caute în regie.

Pentru comunele urbane se poate să fie nemerită această măsură, iar pentru comunele rurale este o sărăcie; pentru că, în urma punerii în lucrare a acestei legi, ele nu au mai prins nici pe jumătate de ceea-ce încasau mai înainte prin contracte din acele venituri, și acesta din cauză că aceste comune nu au pază suficientă, nu au agenți îndestulători pentru a priveghia contrabanda; ast-fel că, debitantii aduc băuturile noaptea în comună, scăpând de a plăti taxa.

Las de a mai dice că unele comune rurale s'au apucat de a înscrise în bugetele lor cheltuielile în comptul acestor venituri, din cari n'au putut percepe mai nimic, ceea-ce a sdruncinat cu totul situațiunea lor financiară, și a făcut ca multe comune rurale să nu aibă astăzi nici cu ce să și plătiască vătășeii.

Iată de ce am făcut această interpelare; căci mi s'a spus că nu pot face alt-fel, cu toate că eu voiam să fac numai o rugămintă D-lui ministru de interne, ca să aducă cât mai curând un proiect de lege ca aceste venituri să se potă încasa ca în trecut, adică să se dea în întreprindere prin contracte și să nu se mai caute în regie de către comunele rurale; fiind-că sunt sigur că D. ministru de interne are cunoștință de cele ce am spus eu, că sunt mai multe comune rurale cari nu au cu ce plăti nici vătășeii.

O voce : Și urbane.

D. N. Nichiforescu : Nu știu dacă și cele urbane se găsesc în această stare, dar eu știu că comunele rurale sufer din cauza acelei legi.

D. președinte al consiliului și ministru ad interim de interne, Th. Rosetti : Guvernul s'a ocupat de starea aceasta de lucruri denunțată de D. Nichiforescu, și nu mai departe de cât ieri am sub-scris proiectul de lege modificător actualei legi, lăsându-se la facultatea diferitelor comune de a întrebuița fie modul de percepțiune în regie, fie modul dărei prin întreprindere, dupe cum interesul comunei va povățui pe consiliu.

Acest proiect de lege se va aduce foarte curând înaintea D-vostre spre desbatere.

D. președinte, L. Catargiu : Ne mai fiind nimeni înscris în această cestiune, discuțiunea este închisă de la sine.

Acum, fiind rëndul D-lui Pătărlăgeanu de a și desvolta interpelarea înscrisă la ordinea zilei, declar că D-sa a anunțat biuroului că amână acea interpelare.

D. C. C. Dobrescu are cuvântul tot pentru desvoltarea unei interpelări.

D. C. C. Dobrescu : D-lor deputați, în ședința de Joi, D. prim-ministru a declarat că are să ne pună la dispozițiune dosarele și raporturile autorităților civile și militare, cari au luat parte la represiunea ultimelor rescôle țărănesci; și, fiind-că doresc să se facă cât mai multă lumină în această cestiune, care face obiectul interpelării mele, cred că e bine să amân desvoltarea ei până Marți, pentru ca în acest interval să putem studia dosarele cari D. președinte al consiliului a declarat că sunt aici.

D. I. Nădejde : Tot pentru aceste motive amân și eu interpelarea mea, însă nu pentru Marți, ci pentru Mercuri.

D. președinte, L. Catargiu : Guvernul consimte ?

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti : Da.

D. N. C. Aslan : Ca să complectez fecirirea de pe banca ministerială, anunț că retrag interpelarea ce trebuia să desvoltez astăzi, rezervându-mi a vorbi de faptele ce erau să facă obiectul ei cu ocaziunea răspunsului la Mesagiul Tronului.

D. președinte, L. Catargiu : Interpelările fiind amânate, nu mai e nimic la ordinea zilei.

O voce : Interpelarea D-lui Dobrescu.

D. președinte L. Catargiu : Așa este, și D. ministru al domeniilor este gata să răspundă.

Mai înainte însă consult Adunarea asupra zilei când să ținem viitoare ședință publică; căci unii din D-nii deputați voesc să serbeze ziua de Lună.

— Adunarea decide ca ședința publică să fie Marți.

D. președinte, L. Catargiu : Acum, D. C. C. Dobrescu are cuvântul pentru desvoltarea interpelării sale.

D. C. C. Dobrescu : D-lor deputați, în ședința de ieri am presintat onorabilei Adunări o petițiune a locuitorilor comunei Brătesci, județul Prahova, prin care ei cer a nu se vinde moșia Statului Brătesci așa cum s'a publicat în *Monitorul oficial*, adică să nu se vîndă în corp întreg, ci în loturi.

Acosta e cererea lor și acesta e obiectul interpelării mele; și, fiind-că D. ministru de domenii a declarat că este gata a mi răspunde îndată, aștept răspunsul D-sale, pentru ca să văd dacă, în urma celor ce ne va spune D-sa că este decis să facă în această cestiune, mai este sau nu nevoie să dau ore-care desvoltare interpelării mele. Înainte de a cunoște răspunsul D-lui ministru, nu voesc să intru în desvoltări mai detaliate; fiind-că eu cred că, această cestiune a vînderei moșiilor Statului în loturi mici la țeranii, are să fie discutată, când vom avea să votăm proiectul de lege, ce guvernul a promis că ne va presinta în privința acestei cestiuni, și atunci fie-care din noi ne vom putea spune opiniunile noastre mai pe larg de cât cu ocaziunea unei simple interpelări.

D. ministru al domeniilor, Al. La-

novari : D-lor, răspunsul meu la întrebarea D-lui Dobrescu va fi foarte simplu, pentru cuvântul că are să fie bazat cu totul pe dispozițiunile actualei legi asupra vîndării moșiilor Statului.

Moșia Brătesci, din județul Prahova, este scosă în vîndare pentru ziua de 12 Decembrie 1888, iar nu pentru ziua de 18 Noembrie 1888; prin urmare, mai este aproape o lună până atunci. Vîndarea acestei moșii s'a hotărît de fostul ministru și hotărîrea aceea era luată în virtutea legii.

Vîndarea moșiei Brătesci s'a publicat în *Monitorul oficial* No. 151 din 11 Octombrie, pentru ziua de 19 Noembrie 1888; însă mai în urmă s'a amânat vîndarea pentru ziua de 12 Decembrie, precum se poate vedea din publicațiunea inserată în *Monitorul oficial* No. 164, din 6 Noembrie 1888, și această amânare s'a făcut pentru cuvântul că, la prima publicațiune, s'a scăpat din vedere a se ține seamă de cele 40 zile ce trebuie să trecă între ziua publicațiunii și ziua în care se face vîndarea. Acest termen de 40 zile nu se implinia la 19 Noembrie, ci la 12 Decembrie, și de aceea s'a făcut această rectificare de dată.

Acosta este tot ceea-ce ași vrea a vă spune în ceea-ce privesce data scóterei în vîndare a acestei moșii, că adică, este pentru 12 Decembrie, iar nu pentru 19 Noembrie. Mi pare că atâta doriți să știți.

Dar, dacă voiți să știți mai mult de cât atâta, dacă doriți să cunoșceți pentru ce s'a decis a se scóte în vîndare în corp întreg, vă voi spune pentru ce motive s'a luat această decisiune.

Se vinde în corp întreg, fiind-că legea actuală permite asemenea vîndare a moșiilor Statului, și, prin urmare, din momentul ce un ministru aplică o lege, iar nu o violază, nu este loc la interpelare, afară numai dacă s'ar admite principiul acesta, că administrațiunea nu mai este în mâinile miniștrilor, ci în mâna nu știu cui alt cine-va.

Dar, D-lor, eu nu mă mulțumesc să dau numai acest răspuns topic; voi să mai adaog ceva spre a demonstra că nu se poate face altmintreli.

Dupe legile astăzi în vîngore se prevede vîndarea moșiilor în corp întreg; asemenea se prevede în budget o sumă de două milioane lei din vîndarea acelor moșii. Va să dică, este un credit care este căștigat budgetului și pe care trebuie să l implinim; căci altmintreli ne am vedea interpelați că nu implinim toate veniturile prevăzute în budget. D-vostre știți că, pentru moșiele cari se vînd în corp întreg, se plătesce la cumpărător o a patra parte din preț.

Va să dică, pentru a obține două milioane, trebuie să se vîndă proprietăți de o valoare de 8 milioane. Și, cu toate că ministerul trecut a luat măsuri de a se opri cât se va putea mai mult, vîndarea moșiilor în corp întreg, ca o rezervă pentru prevederile legiuitorie, care însă nu este

astăzi de cât în stare de proiect, cu toate acestea, nu a putut să ia o măsură așa de radicală în cât să oprască în mod absolut vânzarea moșilor în corpuri întregi; căci atunci nu ar fi putut îndeplini prevederile bugetare, de ore ce trebuia să se încaseze două milioane din aceste vânzări.

Pentru aceste motive s'a luat o dispozițiune ministerială la 25 Iulie 1888, ca moșiile Statului mai mici de 200 hectare să se scote în vânzare în corp întreg, ceea-ce nu este întru nimic contrariu legii—care regulază astăzi această cestiune.

Moșia Brătesci este numai de 88 hectare și s'a amânat vânzarea ei pentru ziua de 12 Decembrie pentru cuvintele ce am avut onoare a vă arăta.

Aceste sunt explicațiunile ce eram dator să le dau onor. Adunării.

Rog pe D. Dobrescu să aștepte legea care s'a promis a se aduce în privința acestei cestiuni și bugetul cel nou, când vom putea lua alte măsuri; căci până atunci suntem legați de legea cea veche și de bugetul cel vechiu și știți că trecutul tot-d'a-una jenează și leagă prezentul.

D. C. C. Dobrescu: D-lor, 'mi pare rău că nu mă pot declara mulțumit pe răspunsul D-lui ministru; pentru că D-lui ne spuse la urmă că trecutul leagă prezentul. Dacă acel trecut a fost rău și condamnat, n'ar trebui să 'l lege pe D-sa cu ori-ce preț; mai ales când D-sa face parte dintr'un guvern care a contribuit în mare parte la respindirea în țera românească a ideii că țeranii trebuie să se aștepte a li se da pământ.

D. ministru al domeniilor dice că este o eroré din parte-mi în privința datei. Negreșit n'am căutat *Monitorul*; căci la mine, numai erii s'au presintat țeranii și 'mi au spus despre vânzarea moșiei Brătesci; ei nu scieau că la 6 Noembre s'a scos din vânzare această moșie și s'a amânat pentru ziua de 12 Decembrie.

Dar să lăsăm această cestiune a amânării până la 12 Decembrie, căci ea nu are nici o importanță. Eu voi să fac o întrebare D-lui ministru al domeniilor.

Nu știu bine, dacă legea autoriză pe guvern să întrebuițeze banii, ce ar rezulta din vânzarea moșilor, pentru cheltueli dîlnice. Mi se pare că acești bani sunt hotărâți pentru rescumpărarea rentei.

Dar să vin la altă cestiune. D-lor, în Aprilie trecut, șcim cu toții că s'a întemplat o mișcare care ne a impresionat pe toți. Guvernul cel d'ântăiu—fiind-că de la Aprilie avem două guverne, — a spus prin programul său că ține să dea pământ la țeranii. Profit de această ocaziune ca să întreb—pentru că majoritatea acestui guvern ved că stă și astăzi pe banca ministerială,—'mi permit să întreb: bine e să se continue de la Aprilie până acum cu vânzarea moșilor în corpuri întregi, când se spune că are să se dea pământ țeranilor? Ved că deci de moșii s'au scos din vânzare. Nu cum-va D-vostre voiți

să votați o lege care să nu se pótă aplica din cauză că nu vor mai rămâne moșii de dat? În ori-ce cas, cestiunea acesta rămâne a face obiectul unei interpelări, când vom arăta, cu *Monitorul* în mână, cum în fie-care lună s'au publicat vânzări de moșii.

Viu la o altă cestiune. Țeranii cer să li se vindă în loturi mici această moșie, Brătescii, și au dreptul să ceară a o cumpăra ast-fel; pentru că suma ce ar trebui să numere la început este mai mică, când ar lua moșia în loturi mici, de cât în total. Iată o cestiune prevădută chiar în lege, și dar, ceea-ce cer acești țeranii, nu e întru nimic o abatere de la lege, ca să fi deșteptat atât de mult scrupulele de legalitate ce 'și face D. ministru.

Dar D. ministru vine și ne spune că a pus în vânzare moșia în corp întreg. Eii bine, noi protestăm contra acestei măsurii și am ridicat erii această cestiune pentru ca să vă rugăm să opriți la timp această lucrare, și puteți s'o opriți; căci nu s'arcesce Statul, dacă va incasa la început a decaea parte din prețul unei moșii de 80 hectare care s'ar vinde în loturi mici, în loc de a incasa a patra, prin vânzarea în corp întreg. De cinci ani cer țeranii să li se vindă lor această moșie, dar neconținți li se refuză, și acum se scote în vânzare în corp întreg, tot așa precum s'a vindut, tot în Prahova, moșia Adâncata pe care asemenea țeranii o ceruseră cu multe, dar zadarnice stăruințe. Vă văitați că țeranii cer pământuri, dar au drept să cêră, și mi se pare că nu D-vostre sunteți cei d'ântăiu cari ați pus în programul D-vostre această idee, sunt alții. De ce să se vindă moșia Adâncata pe un nume străin de cât cel care a cumpărat-o? De ce și această moșie să se vindă în acelaș mod?

Ce amăriți au să se întorcă acești țeranii în satul lor, și cu câtă durere au să spună și la cei-alți consăteni ai lor că D-vostre nu voiți să le vindeti această moșie în loturi, ci voiți să o vindeti în corp întreg; căci ei știu foarte bine că, dupe lege, se pôte vinde în loturi. Atunci nu mai înțeleg ce mai însemneză acea dispozițiune a legii actuale care vă autoriză să vindeti în loturi, când D-vostre vă obstinați a vinde numai în corpuri întregi, dîcând că vă bazați pe legea actuală, care vă impune îndatorirea să înscriși în buget suma provenită din aceste vânzări.

Dar iată ce dice art. 48 din lege:

„Prețul rezultat din vânzarea a ori-ce bunuri mici și a bunurilor mari, având un venit până la 10.000 lei, cum și din embaticurile rescumpărate și nerescumpărate, va forma un fond special la casa de depuneri, afectat anume pentru plata anuităței împrumutului autorizat prin legea de la 5 Iuniu 1882 în sumă de 27.230.000 lei pentru înființarea de edificii și construcțiuni publice.“

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: Tocmai acest articol voiam să vi 'l citesc eu.

D. C. C. Dobrescu: D-vostă ați spus că vânzarea acestor moșii se face pentru acoperirea cheltuelilor dîlnice. Vedeti însă că legea apune alt-fel. Nu voesc să fac din acesta o cestiune gravă acum; o vom trata cu altă ocaziune. De o cam dată cer ca această moșie să se vindă în loturi, iar nu în întregul ei, mai ales că e un număr de hectare foarte mic. Cred că acești țeranii sunt în drept să aștepte de la D-vostre, care v'ați făcut apărătorul lor, îndeplinirea acestor juste cereri, și nu veți fi D-vostre aceia cari să 'l desilusionați și de astă dată, cum neconținți au fost până acum.

D. P. P. Carp, ministru de externe: D-lor, fiind-că eu am luat această deciziune, veți găsi firesc ca să dic și eu câteva cuvinte în această cestiune.

E foarte exact ceea-ce a spus D. Lahovari, cum că legea pe care aveam să v'o presintăm pentru înstreinarea domeniilor Statului exclusiv la țeranii, nu este încă o lege, ci un proiect; și până când acel proiect nu se va transforma în lege, legile existente trebuie a fi aplicate.

Față dar cu ideile cari sunt puse în aceste legi, care era datoră mea? Datoria mea era să caut mai întăiu ca legile existente să se aplice; al doilea, să pregătesc tărâmul pentru legea viitoare. Această am făcut-o, și atunci când au venit țeranii la mine și 'mi-au dîs că voiesc să cumpere cutare sau cutare moșie, eu le-am răspuns: astăzi trebuie să depuneți o parte din preț; astăzi trebuie să cumpărați moșia pe o evaluare care este de 20 de ori arenda ei anuală, cu condițiune încă ca acea arenda să nu fie nici odată mai jos de 10.000 lei. Erau deci nisce condițiuni onerose.

Legea cea nouă nu mai valuează prețul moșiei pe 20 de ori arenda; acea lege stipulează prețuri cari veți vedea că sunt cu mult mai inferioare prețurilor de astăzi. Și atunci le-am mai dîs: ce interes aveți să cumpărați astăzi scump, când puteți cumpăra mai eftin peste trei sau patru luni?

În această privință cred că am făcut un bun serviciu acelor omeni dîcându-le să nu cumpere scump astăzi, când peste puțin timp au să cumpere mai eftin. Și atunci, pentru ca să împac aceste două lucruri, 'mi-am dîs: trebuie să rezerv mai multe moșii pentru țeranii, și să nu aveți frică că nu are Statul pământ; fiind-că el posedă, afară de păduri, aproape 2.300.000 pogone pământ; și nu aveți frică că cu vinderea moșiei Brătescii, acei țeranii de cari vă interesați atăta și de cari și noi, de și nu suntem așa aproape de ei ca D-vostre, ne interesăm ceva mai mult de cât D-vostre, să nu vă fie frică că dupe vinderea moșiei Brătescii, ei nu vor mai avea de unde să cumpere pământ.

Așa dar, am dîs ca toate moșiile cari sunt mai mari de 200 hectare să nu le scotem în vânzare în corpuri întregi; cele mai mici de 200 hectare le scotem, pentru că mă obligă cerințele bugetare.

Am luat această măsură pentru că la

moșiile cele mari se pot crea noui comune, noui aglomerațiuni de populațiune, iar la cele mici nu.

În realitate cred că în această cestiune nu se apără un interes general, ci se apără pôte o dorință locală, și încă dorința locală foarte restrînsă a cător-va țărani cari vor să cumpere aceste moși; nimic mai mult, nimic mai puțin.

Nu transformați dar o cestiune locală foarte mică într'o cestiune generală; căci nu veți isbuti a convinge pe Adunare cum că faptul că, în urma cerințelor budgetare, s'a scos în vîndare o moșie de 88 hectare; acesta a compromis marea reformă care se pregătește prin proiectul care are să vină înaintea D-vostre. (Aplause).

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: D-le președinte, eu mai aveam să țin un cuvînt, de și nu am nici o speranță să mulțumesc pe onorabili interpelatori; aveam să citesc art. 48 din legea pentru înstreținerea unei părți din bunurile Statului care ne obligă să vindem o parte pentru a face față la necesitățile ce acea lege prevede.

Legea vorbește de bunuri mici, și cei cari nu sunt deprinși cu termenii aceștia, ar putea să confunde expresiunea de *bunuri mici* cu expresiunea de *loturi mici*. Iată ce ține art. 48:

„Prețul rezultat din vîndarea a ori-ce bunuri mici și a bunurilor mari, avînd un venit pînă la 10.000 lei, cum și din embaticurile rescumpărate și nerescumpărate, va forma un fond special la casa de depuneri, afectat anume pentru plata anuității împrumutului autorizat prin legea de la 5 Iunie 1882 în sumă de 27.230.000 pentru înființarea de edificii și construcțiuni publice.“

Va să țină, acești bani sunt din aceia cari se depun la casa de depuneri pentru a face față la mărețele cheltueli de edificii cari sunt prevădute tot prin o lege în sumă de 27.230.000 lei. Prin urmare, nu se pôte cere de la guvern să facă față la nisele cheltueli deja făcute, iar pe de altă parte să i se taie resursele pe cari i le dă legea pentru acoperirea acelor cheltueli. Atunci în adevăr că am merita să fim interpelați, când vom ajunge să vă prezentăm bugetele cu deficite și n'am face față cheltuelilor impuse prin lege.

D. R. Pătărlăgeanu: D-lor deputați, la anul 1876 Camera a votat o lege prin care a autorizat pe guvern să vîndă moșiile Statului în mici loturi către țărani. Guvernul a aderat la acea lege și a promulgat-o, dar pînă la anul 1880 n'a vîndut nici măcar o singură moșie. Atunci, pentru neaplicarea acestei legi, am avut onore să fac o interpelare ministrului de atunci, și D. Vernescu, cu vocea sa autorisată, a cerut un blam contra ministrului care a cutezat să nu aplice acea lege. Ministerul a făgăduit că o va aplica, dar nici de atunci și pînă astăzi nu s'a vîndut aplicându-se.

D. A. Lahovari, ministru domeniilor:

Eróre mare; s'a vîndut o mulțime de moși de amînduoă categoriile.

D. R. Pătărlăgeanu: În județul Prahova s'a pus în parcelare mai multe proprietăți mici, precum Blejoiu, Aricesci și altele, dar dupe ce s'a făcut cheltuelile cu lucrările prealabile ingineresci, în urmă s'a vîndut acele moși în corpuri mari la câte un proprietar bine vîndut, dar nu țărănilor.

Voc: Așa este.

D. R. Pătărlăgeanu: Dacă de la 1876, de când s'a votat această lege, ea se aplica regulat pînă astăzi, nu era să se ivescă la porțile Adunării atâtea cereri și nu era să se ivescă această cestiune în modul cum s'a ivit prin resculari.

Ne-am bucurat când am vîndut că ministerul chiar prin Mesagiul Regal promite că va aduce o lege pentru a se vînde pămînturi locuitorilor săteni cari s'a vîndut că sunt în lipsă, dar trebuie să vedem cu durere că moșiile încă se vînd în mare parte în întregul lor, și voi să întreb și eu, cum a întrebă onor. meu coleg, D. Dobrescu, când acea lege se va vota, pôte că nu se va mai putea aplica, din cauză că nu au să mai fie moși. (Murmure). Apoi, D-lor, dacă această lege de vîndarea bunurilor în mici loturi s'a votată acum 12 ani, și pînă astăzi nu s'a aplicat de cât în cei din urmă ani, și numai în mici părți, dacă se va aplica tot în aceeași măsură și legea nouă, care se va vota, atunci trebuie să ne așteptăm tot la așa ceva și de aci înainte. (Murmure).

Dați-mi voe, D-lor, căci eu bănesc că are să fie tot același cântec care 'l aud de 12 ani. (Murmure). Vedeți că D. ministru ne ține: Dacă vînd această moșie, Brătesci, în întregul ei, și nu vînd în mici loturi, cauza este că am deficit bugetar și trebuie să se vîndă; căci s'a vîndut în buget atâtea milioane din aceste vînderi. Apoi ce cerem noi, D-lor? Nu cerem să nu vîndeți; noi nu ținem să vîndeți dupe vederile legii viitoare, ci dupe legea actuală, în mici loturi, iar nu în întregul ei.

D. Al. Lahovari, ministru domeniilor: N'am avut fericirea să fiu înțeles de D-ta.

D. R. Pătărlăgeanu: D-vostre sunteți dator s'o vîndeți în mici loturi și s'o puneți în vîndare conform legii existente; căci aveți această autorizare dupe legea actuală de a o vînde în loturi mici. (Sgomot).

D-lor, eu ași propune amânarea vînderei acestei moși și ași fi fericit să vîd că D. ministru primesce această propunere; dar D. ministru ține: am o lege și trebuie s'o aplic. Eu 'i răspund: D-le ministru, dar legea nu te oprește ca s'o vîndi în mici loturi și cu acesta să înlături și neajunsul bugetar de care te preocupi; nu te oprește legea de la acesta, și dacă țărani nu vor depune a patra sau a cincea parte care prevede legea.

O voce: A deca parte.

D. R. Pătărlăgeanu: Atunci nu le-o vîndi lor și o vei vînde alt-fel; dar când cer ei ca s'o vîndi conform cu legea actuală, se înțelege că vor depune acea parte prevădută de lege și pe D-ta nimic nu te oprește să faci această vîndare în mici loturi. (Întreruperi).

D-lor, ori-ce ați ține, faptul este că astăzi avem o lege, și rîu mi se răspunde de la banca ministerială că nu pôte să vîndă dupe legea de astăzi în loturi mici.

D-vostre trebuie să observați un lucru, că moșia Brătesci este o moșie în centru, și toate moșiile din centru, cari s'a vîndut în corpuri întregi, au adus o foarte mare vătămare țărănilor. Să nu se țină că numai pe moși mari se pot face comune, căci aci este deja o comună și este o comună bogată, și omeni cari nu au dare de mână în acea comună voesc să 'și cumpere din acest pămînt spre a mări comuna lor.

Prin urmare, dar, eu cred că ar fi o măsură care ar corespunde cu dorința onor. minister manifestată în Mesagiul Regal, de a parcela aceste moși în loturi mici, și nici o dată să nu vîndă de cât așa, pentru a satisface exigențele legii, dreptatea, exigențele budgetare și dorința întregii țări de a se împroprietări țărani, cari sunt în lipsă de pămînt.

Voc: Închiderea discuțiunii.

D. președinte, L. Catargiu: D. N. Ionescu are cuvîntul contra închiderei discuțiunii.

D. N. Ionescu: D-le președinte, la comisiunea de petițiuni sunt mai multe petițiuni în cari locuitorii explică pentru ce cer pămînt. În țară, acei cari au fost în contact cu alegătorii colegiului III, știu că cererile acestea de pămînt sunt generale.

Acum, D. ministru de externe vine și ține: pôte să fie un interes local al cător-va țărani, și, prin urmare, nu se oprește guvernul în drumul său regulat numai pentru un interes de localitate. Mai vine apoi și D. ministru al domeniilor, care ne dă o interpretare a articolelor pentru consolidarea veniturilor provenite din vîndare; interpretare, care este foarte corectă, dar în care se păstrează o discretă tăcere asupra motivelor cari au îndemnat pe guvern să pună în vîndare acea mică moșie pe care o cer țărani. Țărani au cerut vîndarea mai multor moși în condițiunile legii existente; guvernul trecut și guvernul actual nu putea să facă alt-fel de cât să obtempereze la justele cereri ale țărănilor; când țărani cer să cumpere pămînt în condițiunile legii existente, nici o exigență bugetară nu pôte prima această cerere. Iată convicțiunea mea, istă spiritul general al colegiului al treilea țărănesc.

D. ministru de domenii ne vorbește de necesitățile budgetare, de necesitatea de a îndestula fondul de amortizare al datoriei făcute pentru constituirea unor edi-

ficat de utilitate publică. Dar cererile țăranilor de a li se vinde pământ în loturi sunt pentru a face față unei necesități care primază pe ori-care altă, necesitatea de a întâmpina cheltuețile de totă ziua ale existenței lor, și mie mi se pare că atunci, când am pune în cumpănă necesitatea edificiilor, fie ele de cea mai mare utilitate, cu necesitatea de a subveni la aceste inextinguibile nevoi ale țăranilor, mi se pare, că această din urmă necesitate ni se impune în mod mult mai imperios de cât cea d'ântău. Prin urmare, nici un guvern nu poate să esiteze de a scote în vânzare în loturi mici moșiile pe cari țăranii le cer. Iată cum stă cestiunea.

Mi permit a da această lămurire guvernului, și guvernul rămâne stăpân de a scote ori-ce moșii în vânzare pentru scopul determinat de lege; dar și noi suntem în drept a întreba pe guvern de ce a scos cutare moșie în vânzare și nu alta? De ce a scos în vânzare în corpuri întregi tocmai acele moșii pe cari le-au cerut țăranii în mici loturi? De ce nu a vândut aceste moșii țăranilor?

Noi am vădit ce a făcut cu această cestiune ministerul trecut, și când dicit ministerul trecut, înțeleg ministerul căzut, acela al D-lui Ioan Brătianu; fiind-că ministerul cel d'ântău al D-lui Theodor Rosetti nu l' putem numi minister trecut, de ore-ce îl vedem și astăzi pe acea bancă în fața noastră; dar voiți numi pe cel de la Marte edițiunea întâia a ministerului Rosetti, și pe cel actual, edițiunea a doua a ministerului Rosetti. (Haritate).

D-văstre, miniștri din cabinetul de a doua edițiune, ne dicită acum că nu puteți să aplicați de cât legile cari sunt astăzi în vigoare, iar nu legea cea nouă elaborată de D-văstre, care nu e încă de cât în stare de proiect. Dar nici noi nu vă cerem altceva să faceți, de cât să aplicați legea actuală; fiind-că nu scim ce soluțiune se va da acelei legi, care este concepțiunea D-văstre, nici când ea va avea să fie pusă în aplicațiune. Când noi vă cerem să nu vindeți în corpuri întregi acele moșii, cari sunt cerute de țăranii a le cumpăra ei în loturi mici, suntem în strictă aplicare a legii actuale.

Noi liberalii, și liberalii „obrasnici“, cari avem să vă importunăm necontentit cu această cestiune, până ce veți da satisfacere justelor reclamațiuni ale țăranilor, noi vă cerem acum ceea-ce ceream și guvernului trecut, de a aplica legea astăzi existentă conform aspirațiunilor generale ale țerei și necesităților imperioase cari au inspirat și sub cari s'a făcut această lege.

Iată ce voim noi și iată pentru ce ne plângem că legea nu a fost și nu este aplicată în adevăratul ei spirit. Sunt mai multe județe, între cari vi s'a citat adineaori anume județul Prahova, unde țăranii au cerut pământuri; dar, dupe ce s'a făcut toate formalitățile pregătitoare pentru vânzarea în loturi, pe urmă un favorit al guvernului a suflat moșia, cumpărând-o

în corp întreg. De aceste lucruri ne temem noi și voim ca ele să înceteze; asemenea lucruri au provocat răscola țăranilor și este mult mai de preferit a avea un deficit de două milioane în budget de cât a exaspera pe țăranii; căci mai mare necesitate este a împăca populațiunea rurală, de cât de a echilibra pentru un moment budgetul spre a-l desechilibra în urmă cu cheltuielile de represiune a răscolilor. Răscola de astăzi primă-veră a adus multe miserie, a adus pagube de mai bine de 20 milioane, căci sunt familii sărăcite, și ceea-ce este și mai rău de cât sărăcia, e disperarea ce se aruncă în sufletul populațiunii rurale.

D. ministru al lucrărilor publice dăcea adineori: nu sper să conving pe D. Dobrescu. Eu dicit D-lui ministru actual al domeniilor: nu sper să vă conving ca să iubiți pe țăranii cum trebuie să iubiți (aplaude); nu vă cerem de cât aplicarea legii, dar o cerem de la D-văstre cu discrețiune, cu prudență și în spiritul acelora cari au făcut legea pentru vânzarea bunurilor în loturi mici. Acăsta și nimic mai mult.

Acum D-văstre subtilisați, ca să nu dicit un cuvânt mai rău, și dicită: iată data în care s'a scos în vânzare moșia Brădesci. Apoi de această este vorba, D-le ministru, consumat juriconsult? D-ta crezi că data licitațiunii a determinat pe țăranii ca să vină să ceară aplicarea legii? Ceea-ce i-a determinat, este o nedreptate ce li se face când se vinde în corp întreg o moșie, pe care ei ar putea să o cumpere în loturi mici.

D-lor, nu este vorba de un cas isolat, de un interes local al unor țăranii. Eu cunosc mai multe casuri pe cari vi le pot cita. La Sabaoni, în județul Roman, s'au vândut în loturi mici la țăranii, numai două din trei părți ale acelei moșii, iar partea a treia nu s'a vândut, ci s'a dat în arendă. Ei bine, ceea a treia parte a devenit un cuib de presiune pentru acei nenorociți țăranii, cari au devenit proprietari pe cele două părți.

Acesta e un fapt care probază, că și chiar atunci când în rare casuri se vinde câte o moșie în loturi la țăranii, vânzarea se face în astfel de condițiuni, în cât țăranii, cari au cumpărat moșia să rămână expuși la aceleași asupriri și vexațiuni ca și mai înainte de a deveni proprietari. Nu însă astfel de vânzări vă cerem noi, ca să conservați partea cea bună a moșiei și să nu parcelați în loturi de cât pământurile sterpe, ripe și mocirle, pe cari să le vindeți țăranilor, pentru ca, și dupe ce au devenit proprietari, să fie nevoiți a alerga, tot la arendașul căruia ați dat partea cea sănătoasă a moșiei și a primi oneroasele învoielii ce el le impune.

V'am citat cazul de la Roman; vă mai pot cita un cas în Prahova, unde asemenea, moșia Slănicu s'a vândut tot numai două părți la țăranii, și ei de atunci până astăzi necontentit au cerut și cer să nu se mai dea în arendă, nici să

se vândă în corp întreg cea-altă a treia parte a moșiei; ci să li se vândă tot lor în loturi, pentru ca să potă avea pământ de muncă pentru dânsii și de pășunare pentru vitele lor.

Vedeți dar, că cestiunea nu se reduce la un simplu cas isolat de la o localitate ore-care; v'am citat până acum două exemple, și mai am și altele. . .

O voce: Acăsta e contra închiderii discuțiunii?

D. N. Ionescu: Nu vă mai obosesc cu aceste exemple, fiind-că mulți din D-văstre le cunosc, și chiar ați avea să mai adăogați și altele pe lângă cele ce aș cita eu. Dar, iată ce dicit D-lor miniștri, cari văd că și fac atâtea scrupule de a nu se viola legea prin aceste vânzări: acolo unde țăranii cer să li se vândă în loturi mici bucata rămasă dintr'o moșie mare a Statului, D-văstre nu călcați legea când veți scote în vânzare în loturi mici asemenea bucăți de moșii.

Nu mai scoteți în vânzare în corpuri întregi moșiile pe cari țăranii vor să le cumpere; iată ceea-ce vă rugăm. Acăsta este de cea mai bună politică și financiară și conservatoare; conservați credința poporului în reprezentațiunea națională; nu luați așa peste picior reprezentațiunea țerei. Liberalii—și liberalii de toate culorile—când vin și vă vorbesc de aplicarea legii, vă fac cel mai bun serviciu, și nu le mai vorbiți de călcarea legilor.

Ce forță majoră vă constrâge să vindeți acele 88 de hectare în bloc, tocmai când vedeți că țăranii vi le cer în loturi?

Este uman lucru, este românesc lucru, ca D-văstre, tocmai acolo unde vi se cere să dați în loturi, tocmai acolo să dicită că trebuie să se vândă în corp întreg? Voiți să vină și să se implante în cotele acelor sărmani locuitori în nevoie, un străin care să i exploateze? Ei bine, trebuie să alegeți între țăranii și un exploatator al țăranilor. Aveți destule moșii aiurea, pe cari le puteți vinde în corpuri întregi, dar ferțiți-vă și nu vă grăbiți a scote în vânzare în total acele moșii, pe care le cer țăranii, pentru a face față la primele necesități ale existenței lor.

Prin urmare, ca să nu lungesc vorba, dicit D-lui ministru al domeniilor: nu sunteți nevoit să scoteți cu ori-ce preț în vânzare moșiile acelea pentru care sunt petițiuni din partea țăranilor că vor să le cumpere în loturi mici. Aveți destule alte moșii de vândut, pentru ca să opriți pe acelea a căror vânzare ar putea să irite, să aducă o nemulțumire justă din partea acelor țăranii, cari au cerut vânzarea lor în loturi mici.

Cestiunea dar pusă pe adevăratul tărâm este acăsta: scoteți în vânzare moșiile, căci nu puteți opri legea; dar nu scoteți acele bunuri pentru cari s'au făcut și se fac cereri din partea țăranilor ca să le cumpere.

Acăsta e cererea noastră. Este ea exorbitantă? Noi vă cerem ca cea d'ântău

soluțiune ce dați la o cestiune care se lăgă cu marea cestiune rurală, să fie ast-fel, în cât să insufie încredere, iar nu discredit asupra autorității Parlamentului. Cerem să se scie că vocea acelora cari cer să cumpere pământuri din domeniile Statului, este ascultată și de majoritatea și de minoritatea Parlamentului, și de consilierii Majestății Sale.

D-lor, ași dori ca în această cestiune, ca în toate celelalte cari se lăgă cu pacea publică, să nu fie deosebire între cutare și cutare, să ne unim cu toții și să dăm țăranilor moșiile pe cari ei vor să le cumpere din domeniile Statului, ca să 'i punem în pozițiune de a nu mai fi în mișerie.

De aceea, vă rog, nu vă uitați la noi ca la nisece omeni cari căutam a înăspri lucrurile prin interpelări, cari căutam a vă sgudui; intențiunea această e departe de noi; noi liberali curății, liberali cari am fost cei d'ânteiu la breșă pentru a combate guvernul care n'a aplicat legile, voim să ne dați atâta credință, pentru două, trei zile, până ce ne veți vedea la lucru, căci voim tot atât de mult binele țăranilor ca și D-vostre, ca și D. Carp, care a elaborat proiectul cel nou de lege. Permiteți-mi dar să vă adresez această rugăciune, ca să scoateți din vințare în întregul ei această moșie, căci nu va fi pericol pentru budgetul Statului, dacă aceste 80 de hectare se vor vinde în loturi la țăranii... (Înteruperi).

V'așri uga, D-le președinte, ca D-vostre să vă grăbiți, când noi vom face veri-o infracțiune la regulament, a ne aduce la cestiune, și a nu lăsa să ne facă proces membrii din majoritate, pentru că noi suntem în situațiune foarte delicată; sperăm însă că vom da exemplu de moderațiune; dar și majoritatea trebuie să fie mai generoasă pentru minoritate; nu cerem pomană, cerem generozitatea D-vostre, și acesta va fi mai mult spre folosul D-vostre de cât al nostru; căci nu voim să vă discredităm chiar de la începutul carierei D-vostre foarte grele, foarte scabroase, de a guverna țera prin aplicarea legilor actuale, satisfăcându-i nevoile.

Noi vă oferim concursul nostru, dar vă cerem continuarea discuțiunii, căci nici o cestiune nu se rezolvă prin închiderea discuțiunii.

D. ministru al domeniilor, A. Lahovari: Eū credeam, onorabile domn Ionescu, că D-vostre veți vorbi contra închiderii discuțiunii, și în această cestiune n'aveam nimic de dis; căci Camera închide sau lasă deschisă discuțiunea, dupe cum 'i convine; dar fiind-că ved, că D-vostre ați reluat cestiunea, și nemulțumit de oratorii cari au desvoltat-o până acum, ați adus luminele D-vostre personale, pe cari de alt-fel sunt tot-d'a-una fericit să le am la îndemână, sunt silit a reveni și eū asupra cestiunii, de și s'a cerut închiderea discuțiunii, și voiți res-

punde în forte puține cuvinte lungului și pasionatului D-vostre discurs.

Aci este o cestiune din cele mai simple, căreia D-vostre 'i dați proporțiunii cu totul nepotrivite cu importanța ei. Eū nu am fost și nu puteam fi întrebat de ce am violat legea punând în vințare cutare moșie în corp întreg, mai înteiu pentru că violare de lege nu a fost, și al doilea, pentru că, și dacă o asemenea imputare s'ar fi formulat, ea nu 'mi se putea adresa mie; de ore-ce faptul de care este vorba, e anterior venirii mele la ministerul ce am onore a dirige astăzi.

D. G. Panu: E din edițiunea înteiă.

D. ministru al domeniilor, A. Lahovari: Aveți mult spirit, dar mai rezervați-l și pentru viitor, nu 'l cheltuiți pe tot în o singură zi. (Aplause).

D. G. Panu: D-vostre aveți spirit și, cel mai bun spirit al D-vostre, consistă în aplausele majorității. (Sgomot).

D. președinte, L. Catargiu: Vă rog să nu mai întrerupeți, fiind-că cu chipul acesta e imposibilă ori-ce discuțiune.

D. ministru al domeniilor, A. Lahovari: Mă adresez la dreptatea și la bunul simț al Adunării, în o cestiune așa de simplă, care nu 'mi pot explica cum a putut să dea loc la atâta discuțiune și mai cu sémă la atâtea animosități.

Nu este aci vorba, D-lor, și nimeni din D-vostre nu puteți dice, că s'a călcat cutare lege, când s'a pus în vințare una sau mai multe moșii în corp întreg, căci trebuia dupe lege să se vință ast-fel; ci este vorba de cutare moșie anume, pe care un deputat ne cere să o punem în vințare în loturi mici. Apoi în Cameră sunt 180 de deputați, și ar putea fie-care din D-lor să vină cu o cerere de asemenea natură....

D. C. C. Dobrescu: Dacă cererea e dréptă, nu trebuie să vă supere.

D. președinte, L. Catargiu: Vă rog să nu întrerupeți.

D. C. C. Dobrescu: Aci e cestiunea de dreptate, nu de popularitate... (Sgomot).

D. președinte, L. Catargiu: Ori-ce cestiune ar fi, regulamentul nu vă permite să întrerupeți. Putați cere cuvântul și eū vă voi înscrie ca să vi-'l dau, când vă va veni rândul.

D. C. C. Dobrescu: Vă rog să nu vă restiți așa, D-le președinte, căci pe mine nu mă sperie restela D-vostre. (Sgomot).

D. președinte, L. Catargiu: Eū nu mă restesc, ci vă aduc aminte că regulamentul vă opresce de a întrerupe.

Voc: Cer cuvântul.

D. președinte, L. Catargiu: Vă înscriu pe toți; dar până vă va veni rândul a vorbi, vă rog să nu mai întrerupeți; fiind-că tot ast-fel voi căuta să fac a vi se respecta și D-vostre libertatea cuvântului și a nu fi întrerupți.

D. ministru al domeniilor, A. Lahovari: D-lor, m'am adresat către Cameră și am dis: situațiunea care este ađi nu este creată de noi, este rezultatul aplicațiunii unei legi votate mai de mult, pe

care noi nu putem de cât a o respecta pe cât timp ea va fi în vigóre.

N'am susținut în principiū că nu trebuie să se vință de cât moșii în corpuri întregi; și iarăși nu pot susține în principiū, în fața unei legi speciale, că nu se pôte vinde de cât moșii în loturi mici.

Dacă n'ar fi o dificultate financiară, pôte am lăsa la o parte o jumătate din lege, și n'am aplica de cât cea-altă jumătate.

Dupe îndemnul atât de patriotic al D-lui Ionescu, n'am vinde de cât moșii în loturi mici; însă atunci o dificultate financiară s'ar ivi, aceea că s'a prevădut în budget o sumă de două milioane cari au să se depună la casa de depuneri și consemnațiunii, pentru a face față acelor 27 milioane pentru edificiul. Onor. D. Ionescu ne dice: apoi, vindeți moșii în loturi mici ca să aveți acele două milioane. D-sa însă nită că pentru moșiile cari se vind în loturi mici se plătesce numai a deca parte la început; ast-fel că, pentru ca să incasăm din asemenea vințări două milioane de lei, ar trebui să vindem pentru două-deci de milioane în loturi mici.

Ei bine, cum ar fi fost cu puțință ca eū, în 6 zile, de când sunt la acest minister, să parcelez și să pregătesc vințarea pentru 20 de milioane moșii de ale Statului în loturi mici? Dar chiar și predecesorul meu D. Carp, cum putea D-sa în 4 luni de zile, să parceleze moșii pentru 20 de milioane? Era o lucrare absolut imposibilă pentru un așa scurt timp.

Vedeți dar, D-lor, cum trebuie a se pune cestiunea, fără pasiune, fără certă și fără a ne pune pe marele principiū al democrației și al popularității, ci pur și simplu pe cestiunea de aplicare a legii și de executare a budgetului. Vințând moșii în loturi mari, ceea-ce nu exclude și vințarea în loturi mici, noi credem că putem fi cu toții de acord. În privința vințării moșiiilor în loturi mari, D-vostre știți, că cumpărătorii aceia plătesc a patra parte înainte; așa că, pentru acoperirea acelor două milioane, noi nu trebuie să vindem de cât moșii în valóre de opt milioane, și acesta pentru a executa un budget, o lege, care nu sunt făcute de noi, dar căroră trebuie să le dăm ascultare; fiind-că cea d'ânteiu datorie a noastră este să respectăm legile în ființă, cestiunea pusă așa nu suferă nici o discuțiune. Se pot vinde moșii în loturi mari, se pot vinde în loturi mici, precum am și vindut.

Eū, chiar ieri, am luat dispozițiunii în privința câtor-va moșii ce au a se vinde în loturi mici, și dacă D. Ionescu doresce a vedea lucrul mai de aproape, nu are de cât să bine-voiască a veni la minister pentru ca să se convingă și mai bine....

D. N. Ionescu: N'am ce căuta eū la minister.

D. ministru al domeniilor, A. Lahovari: Ca să controlați.

D. N. Ionescu: Eū controlez de aici.

D. ministru al domeniilor, A. La-

hovari : Așa dar, vedeți că pe tărâmul de lege nu ni se poate aduce nici o imputare, dar pe tărâmul particular al cutărei sau cutărei localități, că de ce la Prahova sau la Ialomița am vindut cutare moșie cutărei persoane, iar nu cutărei alteia, tot-d'auna poate să ni se caute certy.

Acum, D-lor, terminând să 'mi fie permis a face și eu o mică observațiune: dacă D-vostre cereți de la noi ca să fi putut face, D. Carp în patru luni și eu în șese zile, ceea-ce nu s'a făcut în 12 ani, vedeți că sunteți cam severi pentru ministerul actual și cam indulgenți pentru toate guvernele trecute.

Voc: Inchiderea discuțiunii.

— Se pune la vot inchiderea discuțiunii și se primesce.

D. N. Ionescu: Cer cuvântul în cestiune personală.

D. președinte, L. Catargiu: Mai întâi are cuvântul D. C. C. Dobrescu în cestiune personală.

D. C. C. Dobrescu: D-lor deputați, D. ministru al domeniilor și-a inchipuit că eu am venit să răpesc timpul Camerei cu o cestiune care m'ar fi privind personal, ca o cestiune de popularitate. Acastă bănuială ce D-sa aruncă asupra mea nu este cătuși de puțin întemeiată. Țăranii din acea localitate au venit și 'mi au atras atențiunea asupra acestei cestiuni, și eu am fost fericit când am vădut că D. Lahovari voește să răspună astăzi. N'am avut în această cestiune nici o prevențiune, și nu mă așteptam cătuși de puțin să aud că mi se face cu această ocaziune imputarea cum că nuoi, cei din minoritate, voim să ocupăm timpul Camerei cu cestiuni de popularitate, sau de interese personale. Eu, D-le ministru, n'am nici un interes personal în vindarea moșiilor Statului; nu sunt nici arendaș, nici amator de a cumpăra moși; însă cestiunea acesta este o cestiune mare, și mă felicit că am putut să provoc o discuțiune asupra ei, pentru că s'a dat pe față o parte din intențiunile D-vostre, pentru reformele ce aveți de gând a face.

Noi, cari așteptăm cu impaciță și cu entuziasm, reformele ce D-vostre ați primit prin Mesagiul Tronului, prin programa D-vostre, am putea dupe discuțiunea ce a avut loc astăzi, dupe cuvintele și atitudinea D-vostre, să ne felicităm de pe acum de bunul început ce 'l inaugurați și de punctul D-vostre de vedere în această importantă cestiune.

Cu ocaziunea acestei interpelări, atât de juste și atât de simple, D. Lahovari s'a cređut în drept să ne ea cam peste picior, dicându-ne, că noi umblăm dupe democrație. Da, în adevăr, așa este; noi primim cu mădrie titlul de democrați, și D. Lahovari trebuie să scie că noi suntem soldați ai democrației, și vom lupta din toate puterile noastre ca să ridicăm tot elementele poporului român, și pe țărani, și pe preoți și în fine toate clasele cari trăesc prin

muncă și cari sunt menite a consolida democrația în această țară. . . .

D. ministru al domeniilor, A. Lahovari: Și ne veți avea și pe noi alături cu D-vostre.

D. C. C. Dobrescu: Dacă D-vostre vi se pare că este o rușine a fi cine-va democrat, pentru noi vă declarăm că este o onore de a merita acest nume.

D-lor, nu voiesc să aduc aminte unele lucruri foarte dureroase, pentru trecutul politic al D-lui Al Lahovari, (murmure) pentru că nici D-sa, trebuie să o recunosc, n'a voit astăzi de cât nu mai ușurel să ne atingă, dicend că se rezervă pentru viitor; dar 'l previn că atunci eu unul nu voi avea nici un menagement pentru D-sa. . . (Ilaritate).

D. președinte, L. Catargiu: Vă rog să lăsați personalitățile.

D. C. C. Dobrescu: D-lor, eu admir pe onor. majoritate în risul ei nepăsător, și voi avea ocaziune să o admir de mai multe ori pe viitor.

Voc: Și noi asemenea pe D-ta.

D. C. C. Dobrescu: Avem să țne admirăm reciproc.

D-lor, ceea-ce 'mi pare mie rău este că în această desbatere, D. președinte cu noi aceștia tinerii să arată cam tiran. Cred, D-le președinte, că nu este bine nici să vă ristiți la noi, nici să ne sunați clopoțelul; suntem omeni cu destul bun simț, ca să cunoșcem că nu trebuie să facem necuviințe, dupe cum nici nu am făcut; căci nu cred să fi fost cea mai mică necuviință în cuvintele mele, când diceam D-lui Lahovari, să nu aducă discuțiunea pe tărâmul atacurilor personale, fiind-că 'l previn că în asemenea cas, nici noi nu 'l vom cruța pe D-sa și vom sci să 'l răspundem. La aceste cuvinte D. președinte 'mi-a făcut observațiunii pe cari nu cred că le meritam.

D. președinte, L. Catargiu: D-le Dobrescu, de câte-ori veți călca regulamentul și veți intrerupe am să fiu tiran; (Aplause). Majoritatea poate să numescă alt președinte care să vă lase să faceți ori ce veți voi, dar eu nu voi tolera ceea-ce regulamentul mă obligă să nu tolerez. Iată deciziunea mea luată când am venit pe acest fotoliu. (Aplause). Eu vă dau cuvântul ori când vă vine rândul înscrierei și atunci caut să nu fiți intrerupt, dupe cum tot asemenea sunt în drept a cere și de la D-vostre, să nu intrerupeți pe alții și să nu provocați personalitățile cari ne fac să perdem timpul Camerei. (Aplause).

Acum D. N. Ionescu are cuvântul în cestiune personală.

D. N. Ionescu: Eu nu voi să lungesc discuțiunea personală, am numai o explicare de dat, aceea că D. Lahovari, când era în picioare, s'a îmbătat de o frasă oratorică, și s'a adresat la mine dicându-mi; pentru ce în 12 ani n'am cerut de la ministerul D-lui I. Brătianu, ceea-ce cer în 12 secunde de la ministerul D-lui Rosetti?

Acastă întrebare nu trebuie să se adreseze mie, ci altora, și anume acelora cari au stat atât timp fără să dea o soluțiune cestiunii.

D-le președinte, eu nu mai dic nimic care se poate lungi această discuțiune, pentru că astăzi este o zi destinată pentru cercetarea petițiunilor și indigenatelor și avem la ordinea zilei 12 petițiuni ale țăranilor, pe cari le am rezolvat și am depus raporturile. Vă rog dar se le puneți în discuțiune pe aceste.

D. președinte, L. Catargiu: Acum mi s'a adus raporturile și le voi pune la ordinea zilei.

D. D. Ionescu: Discuțiunea de astăzi 'mi-a amintit utilitatea notiței ce am cerut alaltăieri de la ministerul de domenii, și de aceea vă rog să bine-voiți, D-le președinte, a interveni ca să mi se dea aceea notiță, pentru că eu cred că nu multe moși se vor fi vindut în corpuri întregi, în urma rescôlei țăranilor.

D. președinte, L. Catargiu: Voi interveni.

D-lor, s'au presintat acum mai multe raporturi de ale comisiei de petițiuni, și vă consult dacă voiți să le punem astăzi la ordinea zilei.

D. M. Kogălniceanu: Aș dori să mi-se dea cuvântul în cestiune de regulament.

D. președinte, L. Catargiu: Aveți cuvântul.

D. M. Kogălniceanu: Am stat aci nemisecat, de am ascultat multe, și nu am luat nici o parte la discuțiunea de adineori; însă sunt dator să mă plâng de chipul cum s'a incheiat discuțiunea care este chiar contrariu regulamentului; căci s'a dat cuvântul unui deputat sau doi, dar nu am auđit dicându-se un cuvânt măcar, tocmai asupra cuiului cestiunii, care este cea incheiere a consiliului de miniștri, hotărtoare ca să se vinđă în loturi mari, moșiile care au un venit numai până la 2.000 lei. Aci este cestiunea, și cestiunea acesta nu este atinsă. Eu nu o voi ridica acum, o rezerv pentru o interpelare, și voi întreba: pe ce s'a întemeiat ministerul spre a mărgini pe țărani să nu cumpere tocmai acele moși cari le vin lor mai la în demână?

Acum, D-lor, în privința regulamentului, este o cestiune de demnitate care mă face pe mine, ca mai bătrân în Parlament, să protestez în contra modului cum se inchid discuțiunile Camerei.

Una din imputările cele mai drepte ce se făceau Camerei trecute și guvernului de atunci, era ca îndată ce vorbea un deputat și ministerul răspundea, majoritatea inchidea discuțiunea, lucru ce nu este nicăiri în lume, pentru că atunci se poate ca ministerul să aducă în discuțiune cestiuni nouă, cari rămân fără răspuns; și ast-fel votul se poate da prin surprindere.

Cu părere de rău ved, că acest precedent se urmază și astăzi de această Cameră, unde sunt atâți tineri, cari ar fi putut să

protesteze, înainte de mine, contra acestei regretabile sisteme.

D. președinte, L. Catargiu : În adevăr că dupe D. Ionescu, care a vorbit contra închiderii, a vorbit și D. ministru răspunzând D-lui Ionescu, care s'a cam depărtat de la cestiune; dar, dupe regulament, eu sunt ținut să dau cuvântul ministrilor vericând îl vor cere. Când veți modifica regulamentul și veți pune într'ensul un articol care să oprască pe miniștri de a vorbi când se cere închiderea discuțiunei; atunci voi urma și eu conform aceluși articol, dar astăzi nu pot să fac alt-fel de cât cum mă obligă regulamentul actual, adică să dau miniștrilor cuvântul vericând îl vor cere.

Acum trecem la ordinea zilei, unde avem mai multe raporturi ale comisiunei de petițiuni.

— **D. M. Pacu,** raportorul comisiunei de petițiuni, dă citire următorului raport :

„*Domnilor deputați,*

Comisiunea D-vostre de petițiuni, constituindu-se sub președința D-lui Nicolae Ionescu și având de secretari pe D. Stroici și subsemnatul, a pășit imediat întru îndeplinirea datoriilor ce îi incumbă.

Sunt, D-lor deputați, o mulțime de petițiuni, trimise Camerei de mai mulți ani, cari așteptă și azi rezultatul lor. Înțelegeți, negreșit, că e greu a ne ocupa de o dată de toate aceste petițiuni. Comisiunea a socotit însă, că e mai nemerit, a se opri mai întâiu la cestiunile cele mai urgente, și cari sunt cele pentru pământ. În ședințele de la 16 și 18 curent, cercetând 10 din aceste petițiuni și două cu alt caracter, a bine-voit a mă numi raportor și a comunica D-vostre rezultatul lucrărilor sale.

Iată acum și despre ce tratéză aceste petițiuni, precum și concludsiunile comisiunei :

I. 20 locuitori români din satul Slobozia-Bălților, ținutul Iași din Basarabia, aflători pe moșia cu același nume, proprietate a casei Sf. Spiridon din Iași (România), se plâng că; nefind în numărul celor 108 clăcași cărora li s'au dat, în 1871, câte 9 și jumătate desetine pământ de fie-care, n'au nici un palmac de pământ și sunt nevoiți a închiria de la evrei cu 16—18 ruble desetina. Cer, în urmare, de la Cameră să mijlocască pe lângă epitropia Sf. Spiridon din Iași spre a le da pământuri cu plată.

Comisiunea, în maioritate, având în vedere că petiționarii recunosc însăși că n'au nici un drept, întru cât nu sunt cetățeni ai Statului român; că cererea de intervenire către casa Sf. Spiridon din Iași nu se întemeiază pe nici un text de lege în vigoare în România, și că legea pentru vânzarea de pământuri în loturi nu este aplicabilă de cât la moșiile Statului, pentru aceste cuvinte se declară în neputință d'a lua veri-o hotărîre privitoare la această petițiune.

Minoritatea însă, formată de subsemnatul, considerând că casa Sf. Spiridon din Iași este o instituțiune română, supusă sub controlul suprem al Statului român, considerând că scopul acestei instituțiuni este eminentemente creștinesc, umanitar și ușurător nervilor celor ce sufer, și deci e tot-d'a-una datoră, d'a nu permite exploatarea celor slabi de către cei puternici, celor simpli de către cei vicleni, celor săraci de către cei bogați, creștinilor de către necreștinii, mai ales acolo unde este ea proprietară, fie proprietățile în ori-ce loc și în ori-ce țără; pentru aceste cuvinte este de părere (unanimitatea) a se mijloci către epitropia S-tului Spiridon din Iași că, dacă legile în ființă nu îi permite a vinde pământ în loturi petiționarilor din Slobozia-Bălților, cel puțin, să facă a se acorda înlesniri în cultivarea pământului închiriat însurăteilor, astfel ca să se simțască cât mai puțin lipsa lor de pământ propriu.

D. președinte, L. Catargiu: Discuțiunea generală este deschisă.

D. N. Ionescu are cuvântul.

D. N. Ionescu : D-lor, D-vostre cari stați la locul D-vostre în fața unei cestiuni atât de interesantă ca aceea ce este pusă acum în discuțiune, vă mulțumesc că ați rămas aci să mă ascultați; voi vă vorbi dar, ca și cum Camera ar fi în completul ei.

Petiționarii despre cari tratéză acest raport, sunt nisce locuitori de pe o moșie a epitropiei S-tului Spiridon din Iași, moșie care se află situată în Basarabia și prin urmare sub autoritatea guvernului rusesc. Locuitorii aceștia, auzind negreșit de bunele dispozițiuni ale Parlamentului Român în privința aplicării legii rurale, și bucurându-se că el este animat de un bun spirit național, s'au îndemnat și ei a se adresa către reprezentanții din Camera României, dicând: Noi nu avem nici un drept a cere ceva de la D-vostre, de și suntem români, pentru că ne aflăm stabiliți în Basarabia; dar pentru că suntem locuitori pe moșia unui institut de bine-facere din România, rugăm pe Camera României să se milostivească a interveni pe lângă acel institut, spre a ne da și noi, cu plată, o porțiune de pământ din acea moșie, ca să fim și noi improprietăriți.

Majoritatea comisiunei, considerând că cererea aceasta nu este întemeiată pe lege, și abstracțiune făcând de ori-ce alte dificultăți diplomatice, s'a declarat în neputință d'a lua vre-o hotărîre pentru satisfacerea petiționarilor. Un membru însă din comisiune, cetățean basarabean, cu mai multă căldură pentru Patria perdată, a rămas în minoritate, găsind de cuviință a se interveni pe lângă casa S-tului Spiridon, ca se facă ceva înlesniri acestor locuitori.

Motivele din ambele părți sunt curate și respectabile. Acum D-vostre aveți să decideți între maioritate și minoritate,

și în suveranitatea D-vostre să dați verdictul ce veți crede mai nemerit.

D. M. Pacu : D-lor deputați, în urma cuvintelor pronunțate de D. președinte al comisiunei de petițiuni, retrag părerea mea; pentru că ved că cererea acesta nu se întemeiază pe nici un text de lege.

— Ne mai luând nimeni cuvântul, se pune la vot concludsiunile comisiunei și se adoptă.

D. M. Pacu, continuă citirea raportului în coprire :

Mai mulți locuitori din comuna Păpăuți, plasa Tîrgul-Meletinul, județul Botoșani, cer să cumpere pământ de pe moșia Statului cu același nume.

Comisiunea în unanimitate, a opinat d'a se recomanda de urgență guvernului, ca să scotă în vânzare, în loturi, moșia Statului Păpăuți, conform cererei petiționarilor și legilor în vigoare.

— Ne luând nimeni cuvântul, se pune la vot concludsiunile comisiunei și se adoptă.

D. M. Pacu, continuă citirea raportului :

Mai mulți locuitori din comuna Mogoșesci, plasa Vedea, județul Olt, cer a fi improprietăriți pe moșia Statului din această comună. Ei se mai tînguesc, că sufer o mulțime de neajunsuri, din partea arendașului acelei moșii; că s'au plâns adesea-ori, fie la autoritățile locale, fie la cele centrale, dar fără rezultat, din cauză, dic petiționarii, că arendașul avea proptele atât pe la prefectura de Olt, cât și în Bucuresci, pe D. Tache Protopopescu, și toate plîngerile lor erau puse în dos, dupe propria expresiune a subscriitorilor petițiunei.

Comisiunea în unanimitate, opinază a se recomanda guvernului această plîngere, a se scote în vânzare în loturi moșia Mogoșesci și a se rându a anchetă, care să cerceteze neajunsurile de cari se plîng petiționarii.

— Ne luând nimeni cuvântul, se pune la vot concludsiunile comisiunei și se adoptă.

D. M. Pacu, continuă citirea raportului :

Mai mulți locuitori din comuna Albuiesci, plasa Dumbrava, județul Mehedintzi, cer să fie improprietăriți pe moșia Statului Albuiesci.

Comisiunea în unanimitate, opinază a se recomanda guvernului să pună în vânzare în loturi, sus-dișa moșie, în marginele legilor în ființă.

— Ne luând nimeni cuvântul, se pune la vot concludsiunile comisiunei și se adoptă.

D. M. Pacu, continuă citirea raportului :

Mai mulți locuitori din cătunul Copăceni, comuna Racovița, județul Argeș, cer a li se da pământuri. Se mai plîng încă că adesea ori au făcut această cerere, dar fără nici un rezultat satisfăcător.

Comisiunea este de părere a se recomanda guvernului ca, având în vedere și cererile lor anteriore, să fiă improprietă-

riți petiționarilor prin cumpărare de pământ în loturi pe unul din domeniile statului și conform legilor în vigoare.

— Neluând nimeni cuvântul, se pun la vot concluziunile comisiei și se adoptă.

— *D. M. Pacu* continuă citirea raportului :

Maî mulți locuitori din comunele Provița de Jos și Provița de Sus, județul Prahova, cer să cumpere pământ în loturi de la Stat. Ei declară că deja moșia Statului, Provița, din plaiul și județul Prahova, a fost cerută de dâșii în nenumărate rânduri; că s'a delimitat chiar de D. inginer Georgescu încă de la 1885, dar până astăzi nu s'a vindut în loturi.

Comisiunea opinază că, de vreme ce lucrările preparatorii sunt de mult terminate, guvernul să procedeze de urgență la punerea în vânzare în loturi a moșiei Provița, conform legilor țerei.

D. președinte, L. Catargiu: D. Voinov are cuvântul.

D. N. Voinov: Am luat cuvântul ca să atrag atențiunea onor. Camere asupra acestei petiții și să o rog să accentueze rezoluțiunea comisiei.

Mărturisesc, D-lor, că sunt cam descurajiat a discuta o asemenea cesiune, pe de o parte pentru că mă tem să nu indispon pe Cameră, ca să nu țin mai mult, iar pe de altă parte, fiind-că am încă prispătă în memorie discuțiunea urmată cu ocaziunea interpelării de adinorii.

D-lor, ne aflăm în fața unei petiții, care ne dă ocaziune să arătăm cum se petreceau lucrurile la domeniile Statului, țin cum se petreceau, fiind-că cred că acum nu se mai petrec ast-fel și sper că așa va fi și de aci înainte.

Sub guvernul trecut m'am creșut dator a face mai multe interpelări privitoare la improprietărea locuitorilor săteni, și m'am vedit nevoit a aduce în discuțiune chiar numele unor persoane influente, cari făceau a se vinde în corp întreg moșiile ce trebuiau a fi vindute în loturi, de ore ce acele moși erau deja cerute de locuitori.

Este un timp îndelungat, D-lor, de când locuitorii din comuna Provița cer a li se vinde moșia cu acest nume, și de și lucrările de parcelare sunt terminate de mai mulți ani, totuși nici până astăzi această moșie nu este scosă în vânzare în loturi. Sper că guvernul actual nu va lua de argument, cum lua gurnul trecut, motivul ce s'a invocat și de onor. D. Lahovari, că cesiunea bugetară aduce ore-cari piedici la îndeplinirea unor asemenea dorințe; căci și în trecut, când se făceau interpelări în privința vânzării moșiilor la locuitori, și se cerea suspendarea vânzării moșiilor în corpori întregi, guvernul punea înainte cesiunea financiară, sub impuniunea unor stăruințe particulare, făcute nu în Cameră, cum s'a țin de D. Lahovari, ci la minister, de către aceia cari sunt roșetorii de ministere, sper însă că de acestia astăzi nu se mai găsesc pe acolo.

Eū, D-lor, nu cunosc pe nici unul din

petiționarilor, nici localitatea unde se află situată moșia Provița; prin urmare, cred că cel puțin mi se va concede că nu susțin cererea acestor locuitori dintr'un punct de vedere personal, cum s'a țin D-lui Dobrescu de către D. Lahovari. Negreșit acest nenorocit cuvânt l-a scăpat fără intențiune D-lui Lahovari; cu toate acestea mă așteptam ca dreptatea biuroului, care a fost cam aspră cu D. deputat Dobrescu, să aibă loc și față cu D. ministru Lahovari.

D. ministru al domeniilor ne ținca adinorii: Ce voiți, D-lor? Câți deputați sunteți, fie-care să formulați câte o cerere? Înțeleg a se propune o lege de interes general, dar nu să fiu interpelat de fie-care deputat pentru fie-care moșie în parte! D. ministru printr'acesta voia să dea a se înțelegi că fie-care din noi nu am fi veniți aci de cât ca să stăruim pentru anume localități, împinși de veri-un interes, sau spre a ne căștiga popularitate. Cuvintele D-lui ministru au fost cam grele pentru noi toți; și, dacă eu mă mărginesc numai în a vi le semnala, este că am convințiunea că ele nu au fost de cât o scăpare de limbă din partea D-lui ministru, lucru care se întemplă adesea ori oratorilor cari, mai înainte d'a cugeta, lasă să le plece cuvântul.

Sciū, D-lor, că legea dă dreptul guvernului să vindă moșiile Statului în loturi sau în corp întreg; dar am voit a spera și crede, față cu proiectele de legi ce ați publicat, că D-vostre veți fi ministerul acela care veți pune totă atențiunea și stăruința D-vostre pentru vinderea moșiilor în loturi, iar nu în corp întreg. Scim că, conform cu legea, se pot vinde două moși în loturi și trei-deci în corp întreg; dar, în fața proiectelor de legi publicate de D-vostre în ajunul alegerilor generale, proiecte cari au făcut pe mulți din noi liberalii să și presinte candidaturile lor ca neostile guvernului, speram să vă auzim făcend o solemnă declarațiune că veți grăbi cu o oră mai înainte să dați pământ locuitorilor săteni. Argumentul D-vostre bugetar mă face să bănuiesc că până ce va fi proiectul de organizațiune al D-vostre gata de a se pune în aplicațiune, D-vostre aveți să grăbiți atât de mult cu vânzarea moșiilor mici, în cât la acea dată să nu se mai afie de cât foarte puține moși din categoria acelor ce s'ar putea vinde în loturi. (Intreruperi).

Bănuială pentru bănuială. Dacă lucrările de parcelare ale moșiei Provița sunt gata, pentru ce nu scoteți imediat în vânzare acea moșie? Ce însemneză întârzierea ce se pune la vânzarea moșiilor în loturi? (Intreruperi). Da, ușor se vând moșiile în corp întreg, și moși mari, fiind-că pentru acestea sunt interesați cari stăruiesc, și stăruințele lor tot-d'una se încunună cu succes; dar pentru moșiile cari se cer a se vinde în loturi, se pun înainte multe greutăți; și chiar când

aci, în Cameră, se ridică o asemenea cesiune, D-vostre găsiți nemerit a ne răspunde că cererile noastre pornesc din dorința ce avem de popularitate; nu primiți a se crede că adevărata noastră dorință este de a se face dreptate tuturilor.

Ei bine, noi minoritatea, cu toți vă rugăm ca, până când proiectul de lege al D-vostre pentru vinderea moșiilor Statului va deveni lege, să bine-voiți, în conformitate cu actuala lege, a începe să scoteți în vânzare în loturi mici moșiile Statului ce sunt cerute de locuitorii în lipsă de pământ.

Ași putea chiar acum să întreb — și nu e vorba aci de guvernul trecut, căci pe atunci se scie că din 100 moși ce se scoteau în vânzare, abia una se vindea în loturi — să întreb, țin, de la venirea guvernului actual, câte moși s'au vedit în loturi mici și câte în corp întreg? Pentru ca de aci apoi să trag concluziunea dacă intențiunea în favoarea țeranilor a fost conformă cu proiectele de lege publicate, și cari pe mulți dintre liberalii l-a făcut să dea concurs guvernului; dar voiți aștepta să fac această întrebare la timp oportun. Până atunci însă vă rog să luăm act de această petițiune, și să bine-voiască onor. minister ca cu o oră mai curend să pună moșia Provița în vânzare, și să se intereseze a cerceta în departamentul D-sale, spre a descoperi cine sunt aceia cari întrebunțeză diferite mijloce pentru ca vânzarea moșiilor cerute de țerani, vecinic să se amâne. Și atunci va vedea D-sa dacă trebuie să se țină mai mult sēmă de stăruințele acelor sau de rugăciunile țeranilor.

Declarațiunea făcută de D. ministru al domeniilor că l preocupă mai mult acoperirea celor 2.000.000 lei înscriși în buget, de cât reclamațiunile stăruitoare a o jumătate milion de locuitori în lipsă de pământ, m'a întristat adânc. Pentru cele 2.000.000 lei D. ministru se sperie a scote în vânzare moși de 20.000.000, pe cât timp noi nu ne-am speriat că s'a scos în vânzare pentru mai multe milioane moși în corp întreg.

Termin rugând încă odată pe Cameră să bine-voiască a decide ca această petițiune să fie recomandată ca un indemn pentru guvern, iar nu numai pur și simplu, căci Camera nu pôte fi numai un biuro de înregistrare. Ministrul să fie îndatorat ca în timp oportun să aducă înainte Camerai rezultatul acestei lucrări, să ne arate dacă a îndeplinit cerințele Camerei sau din ce anume împrejurare nu s'a putut da satisfaciune petiționarilor. Iată cum cred eu că trebuie să se urmeze de aci înainte cu petițiunile ce se recomandă guvernului; iar nu dupe sistemul cum s'a urmat până acum, și, ca să nu se simță nimeni atins, iaū o-dată cât mai depărtată și țin cum s'a urmat de la 1866 încoco și din această cauză petițiunile recomandate la minister n'au avut nici un rezultat practic, dacă pe lângă a-

cea recomandativă, nu a fost și câte o stăruință particulară care să facă a li se da curs înainte.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: D-lor, nu înțeleg pentru ce cesțiunea se pune de unii dintre D-nii deputați în acest mod? Mai este sau nu intențiunea ca țeranii români să fie împrieteriți? Cestiunea așa pusă este nedreptă; D-văstre n'ați avut nici un fapt din partea ministerului actual care să vă dea dreptul să argumentați ast-fel. Cum! Legea aceasta este ceva nou? D-văstre știți că de mult este admis principiul de a se vinde țăranilor pământ, și tocmai astăzi are să se împedice cursul acestui principiu de către guvernul actual?

Dar, D-lor, aci este mai mult o cesțiune națională și economică, de cât o cesțiune parlamentară.

Tot ce pot să vă spun, și cred că sunt în cugetul intim al D-lui ministru de domenii, este că ori-ce lucrare se află pregătită pentru vinderea moșiilor în loturi mici, acea lucrare va merge înainte și moșiile parcelate vor fi scose în vindere ca să le cumpere țăranii. Nu este dar nici o împedicare de la minister; însă să nu cereți lucrări imposibile, adică ca moșiile care au fost puse în vindere în total, noi să le punem imediat în vindere în loturi mici nefiind parcelate.

D-lor, dupe lege se pot vinde moșii în corp întreg și în loturi mici. Ministerul poate să vă făgăduiască astăzi că, până la venirea legii celei noi, tot ce este gata a se vinde la țeranii, se va vinde; dar el nu poate să facă mai mult de cât atât. Sunt, D-lor, moșii parcelate în loturi mici și altele neparcelate; fie-care din aceste moșii au a se vinde dupe cum s'a regulat și dupe trebuințele budgetare. Iată tot ce vă poate spune ministerul astăzi.

S'a țin, D-lor, că D. ministru al domeniilor a voit să facă o cesțiune personală cu cutare sau cutare deputat, când a țin că D-sa nu se ocupă de această cesțiune așa cum e pusă într'un mod parlamentar, ci ține a se ocupa de ea într'un mod general. Apoi, D-lor, ce găsiți atingător în aceste cuvinte? Neapărat aci nu este vorba de ce dorește cutare sau cutare deputat pentru cutare sau cutare țeran în mod particular; ci de dorințele țăranilor în genere, și pe acestea ministerul dator este să le cerceteze și să le dea curs.

Iată ce a voit să țină D. ministru al domeniilor, iar nici cum să facă o alușiune răutăcioasă la adresa celor ce țin că au luat asupra lor cauza țăranilor. Nu aveți trebuință să luați asupra D-văstre cauza țăranilor, pentru că până acum ministerul nu v'a dat nici o ocașiune să faceți aceasta și nici veți avea pentru ce să o puteți face chiar și în viitor.

D-lor, declar că tot ce legea prescrie în favoarea țăranilor se va aplica cu sântenie și în modul cel mai curat, și această afir-

mațiune o fac din partea tuturilor colegilor mei. (Aplause).

Obiceiul din trecut, despre care s'a vorbit aci, a dispărut cu desăvârșire din momentul venirii la putere a acestui minister. Nici o-dată legea nu are să se aplice cu părtinire mai mult în favoarea unora de cât a altora. Noi credem că ori-cine are dreptul să beneficieze de o potrivă de bunele dispozițiuni ale legii. (Aplause).

Iată, D-lor, ce putem să vă spunem în cesțiunea țăranilor. Dea Dumnezeu să fim mai mult timp împreună și atunci cu toții veți vedea dacă s'a dat loc verii-o-dată la drepte plângeri contra ministerului; dacă afirmațiunile făcute de noi a fost sau nu ținute cu sântenie pe cât timp am stat pe aceste bănci.

D. C. C. Dobrescu: D-lor deputați, onor. D. ministru de justiție a lăsat să se înțelegă că noi punem buna credință a ministerului în cumpănă și chiar 'l bănuim. Mi se pare că din discuțiunile ce s'au urmat, cu ocașiunea interpelării mele, nu reese nimic din toate acestea. Ceea-ce ne-am permis a țin a fost că unele din afirmațiunile făcute de pe banca ministerială erau de natură a nu ne lăsa pe unii dintre noi să avem mari iluziuni despre legea ce ni se promite; atât și nimic mai mult. (Intreruperi).

Iată un fapt de care nu este răspunător nici D. Lahovari, nici D. Carp. Moșia Provița, care a fost publicată pentru astăzi, 19 Noiembrie, s'a scos din vindere la 6 Noiembrie și s'a amânat pentru 12 Decembrie viitor. În cancelaria ministerului dar se continuă același sistem de mai înainte. De aceea țin să nu luați pe garanție pe toți funcționarii acelui minister; căci tot au rămas pe acolo unele din vechile tradițiuni, și nu este așa cum se țin de D. Vernescu, că din ziua când a venit la putere actualul minister toate obiceiurile din trecut au dispărut. Eu, în sinceritatea mea, declar că cel mai puțin ele nu au dispărut cu desăvârșire.

D-lor, locuitorii din comuna Brătesci, sciau că astăzi, 19 Noiembrie, este ziua fixată pentru vinderea acestei moșii; ei au să se prezinte acolo, și negreșit li se va spune că această moșie nu se mai vinde, și vor pleca liniștiți la căminele lor, căci nu vor ști că vinderea aceasta tot se va face, însă în ziua de 12 Decembrie viitor. Pentru ce vinderea acestei moșii s'a amânat cu câte-va zile înainte de termenul fixat prin *Monitor*? Oare cu asemenea proceduri nu se induce în eroră buna credință a țăranilor, cari nu pot fi la curent cu publicațiunile din *Monitor*?

Cred, că D. ministru va bine-voi să ia în de aprăge cercetare lucrurile ce se petrec, atât în cesțiunea aceasta, cât și în aceea despre care a vorbit D. Voinov, privitoare tot la nisce țeranii din Prahova, și va face să se dea satisfacțiune unor atât de drepte cereri.

D. Ministru al domeniilor, A. Lahovari: D-lor deputați, cu toate că cesțiune

nea aceasta este epuizată, am luat însă cuvintul numai ca să arăt D-lui Dobrescu că face o eroră, când se grăbește a bănui pe funcționarii din minister.

D. Dobrescu întreabă de ce s'a scos din vindere moșia Brătescii, care era pusă pentru 19 Noiembrie, și s'a publicat o nouă vindere a acestei moșii pentru 12 Decembrie? Răspunsul este simplu: Publicațiunea pentru vinderea acestei moșii a apărut în *Monitor* în ziua de 6 Noiembrie, și de la 6 până la 19 Noiembrie nu sunt 40 de zile, cum cere legea. Observându-se dar acest lucru, s'a publicat din nou vinderea moșiei pentru 12 Decembrie, ca ast-fel să se potă îndeplini cerințele legii.

Nu trebuie dar ca D-văstre să vă grăbiți a bănui nu numai pe miniștrii, dar nici pe micii funcționarii cari sunt foarte corecți.

D. G. Dem. Teodorescu: D-lor deputați, doresc să adaog câte-va cuvinte, ca explicare, cu ocașiunea acestei lungi discuțiuni.

Onor. interpelatori și preopinenți dacă ar fi bine-voit să își dea osteneala să citească cel puțin *Monitorul oficial* de ieri, negreșit că n'ar fi mai ținut să invenineze desbaterile cu animosități nejustificate, n'ar fi mai făcut insinuațiuni nedrepte, nici nu s'ar fi servit de atitudinii și gesturi amenințătoare, ci ar fi fost mai cuviincioși, dacă nu către persoana miniștrilor, cel puțin către autoritatea ce ei reprezintă și către indulgenta majoritate a acestei onor. Adunări.

La afirmarea continuă repetată că nu s'au vindut sătenilor moșii în loturi mici, răspunsul era dat prin acte oficiale. Nu mai departe de cât în *Monitorul* de ieri se vede publicată vinderea în loturi a moșiei Cotorca-Mică, din județul Buzău, în întindere de 434 hectare, și a moșiei Șipotul din județul Gorj, în întindere de 210 hectare, cea d'antăiu împărțită în 87 loturi, a doua în 45 loturi. Ceva mai mult: nu mai departe de cât în *Monitorul* de alaltă-ieri se vede publicată vinderea moșiilor Valea-Stălpului și Știnbeul chiar din județul Prahova, în întindere de peste 271 hectare, și așa mai departe. A cui este dar vina dacă nu ne ținem în curent cu lucrările privitoare la afaceri despre cari declarăm că atât de mult ne interesează?

Cred, D-lor, că în loc de a face interpelări, sgomot, propuneri de caracter agrar, cari să ne dea aerul de Grachi, ar fi mult mai nemerit și mai folositor ca, înainte de a aduce în desbatere o cesțiune oarecare, să căutăm a fi puși în deplină cunoștință de lucru, și numai când am vedea că, cel ce sunt însărcinați a țin cu aplicarea legilor nu își îndeplinesc datoria, numai atunci să le facem imputări. Cât despre cazul de față, imputările ce s'ar putea face ar privi numai pe guvernul trecut, căci ministerul actual, în câte-va zile, de când datéză, nu putea face

mai mult de cât se putea face în cinci-șese luni sau în cinci-șese ani trecuți.

D-lor, bine-voiți a crede că, afară de interpelatori și de cei ce fac paradă cu simțimintele D-lor democratice, mai suntem și noi cu dor de țără și de sorta locuitorilor săteni; și noi am cugetat și cugetăm la cestiunile sociale, și noi suntem convingși că baza, că țaria Statului este întinderea și consolidarea miciei proprietăți; căci, cu cât mica proprietate va fi mai bine stabilită și mijlocele de cultură puse mai la îndemâna tuturilor, cu atât și Statul va fi mai tare. (Aplause).

D. I. Marghiloman: D-lor deputați, dacă legea de împroprietărire s'ar fi aplicată cu sinceritate în toate dispozițiile ei, negreșit nu am fi fost nevoiți să asistăm la asemenea debateri; nu s'ar fi auzit plângeri din partea țăranilor, nici ar fi fost amenințări de rescolă în cas de a nu li se da pământ.

Iată însă ce s'a întâmplat: Multe din moșiile Statului s'au dat cu arendă pe termen de zece ani. Dupe ce s'au arendat aceste moșii, țăranii au cerut să li se vinză lor în loturi. Guvernul trecut, făcând lucrările necesare pentru parcelarea lor, a decis punerea lor în vânzare, și chiar a luat de la țăranii a deca parte din prețul moșiei și l-a depus la casa de depuneri. Când a fost însă a pune în stăpânirea locurilor pe țăranii, tocmai atunci s'a observat că acesta nu se putea face, pentru că în contractul de arendare nu se prevedea nici o clausă în privința vânzării, și prin urmare trebuia să se respecte dreptul arendașului până la finele periodului de 10 ani.

În această categorie sunt mai multe moșii din județul Buzău, pe cari le cunosc, și chiar eu am intervenit în această afacere spre a se putea ajunge la un rezultat satisfăcător pentru locuitori; dar nu s'a putut face nimic din pricină, cum am mai dis, că în contractele de arendare pe termen de 10 ani s'a omis a se trece o clausă ce există în alte contracte de asemenea natură, și prin care arendașul este îndatorat să renunțe la contract în termen de un an de la comunicarea ce i s'ar face de către minister.

Iată dar unde este buba cea mare.

Ca ales al țăranilor declar că eu țin și voiesc din tot sufletul meu împroprietărirea lor; căci, vorbă limpede și curată, împroprietărirea sătenilor pe moșiile Statului este asigurarea proprietății particulare. (Aplause).

D-lor, la moșia Amara, țăranii s'au răsculat astă primă-veră tocmai din cauză că această moșie, oare era deja parcelată și pentru care ei răspuseseră suma fixată de lege, nu li se da în stăpânire. Ministerul, spre a l'impăca, le-a făgăduit că va face tot posibilul pentru a le da pământul cerut; a luat angajamentul că va acorda o despăgubire arendașului moșiei numai ca să renunțe îndată la contract.

Cu toate acestea, pe cât știu, guvernul nu a putut ajunge la nici o înțelegere, și

țăranii dupe Amara, vădând că nu se poate nimic face, au declarat în cele din urmă că primesc și se mulțumesc să aștepte până la expirarea contractului de arendare, dar cel puțin atunci să li se dea pământul de care au nevoie.

Din cercetările ce am făcut pe la ministerul domeniilor, vă put spune, D-lor, că sunt veri-o două-sute de moșii deja parcelate, moșii cerute de țăranii a li se vinde, dar cari sunt arendate în condițiunile ce v'am expus. De neapărată trebuință dar este să găsim mijlocul prin care am putea ajunge la o înțelegere cu arendașii acelor moșii, spre a se putea desființa contractele lor și a se da acele moșii țăranilor cât mai curând.

D-lor, a se recomanda petițiunea acesta la minister este lucru foarte ușor. Lesne este a dice: Să se dea pământ țăranilor! Dar ce poate face guvernul în fața unor contracte cari l'impedică de a putea da curs unor atât de drepte cereri? Spre a se îndestula această mare și simțită nevoie a împroprietărirei țăranilor; trebuie a se face sacrificii însemnate; alt-fel, chiar legea cea nouă neputincioasă va rămâne, de ore-ce arendările din trecut sunt făcute în condițiuni dezastrușe pentru împroprietărirea țăranilor. (Aplause).

— Ne mai luând nimeni cuvântul, se pun la vot concluziunile comisiunii și se adoptă.

— *D. M. Pacu* continuă citirea raportului:

Un numsr însemnat de locuitori din comuna Păriu, plaiul Vulcan, județul Gorj, cer a li se da pământ pe moșia Statului, pendinte de monastirea Tismana.

Concluziunea comisiunii este de a se recomanda guvernului ca să scotă în vânzare, conform legilor în ființă, moșia cerută de petiționar.

— Ne luând nimeni cuvântul, se pune la vot concluziunea comisiunii și se adoptă.

— *D. M. Pacu* continuă citirea raportului:

Mai mulți locuitori din orașul Iași, vechi oșteni din anii 1860—66, cer a fi împroprietăriți pe moșia Aroneanu, proprietatea comunei Iași.

Comisiunea, având în vedere că prin legea prin care s'a cedat comunei Iași moșia Aroneanu, cerută de petiționar; în cumpărătoare se stipulează expres cazul vânzării pământului în loturi la țăranii sau alți îndrituiți la acesta, opinază a se recomanda cererea de față D-lui ministru de interne, rugându l' să binevoiască a lua măsurile convenite pentru ca primăria de Iași să aplice dispozițiunile legii din 13 Aprilie 1880 pentru petiționar, rămânând ca ea să se substitue Statului în drepturile de despăgubire.

— Neluând nimeni cuvântul, se pun la vot concluziunile comisiunii și se adoptă.

— *D. M. Pacu* continuă citirea raportului:

Mai mulți locuitori din comuna Ră-

tesci-Furduesci, plasa Gălăești, județul Argeș, se plâng că nu li s'a dat pământurile convenite lor dupe legea rurală din 1864 de pe moșia decedatului Pantazi Rătescu, sub cuvânt că soția decedatului a reclamat că nu poate da acele pământuri.

Casul fiind de competența instanțelor judecătorești, comisiunea este de părere ca petiționarii să se adreseze tribunalelor.

— Neluând nimeni cuvântul, se pun la vot concluziunile comisiunii și se adoptă.

— *D. M. Pacu* continuă citirea raportului:

Un număr de locuitori din comuna Brosteni, județul Râmnicu-Sărat, cer a li se vinde în loturi, o parte din teritoriul moșiei Pituliusa, pendinte de comuna Broșteni, proprietatea Statului, precum și acel de la cătuna Broșteni și comuna Vărtișcoi, și îndeosebi pentru locuri de fenețe și islaz, de care duc mai mare lipsă. Ei se tânguesc că s'au adresat adesea-ori cu reclamațiunile autorităților în drept, dar fără nici-un rezultat.

Comisiunea opinază a se recomanda de urgență guvernului ca să scotă în vânzare în loturi pământurile cerute de petiționar, conform legilor în ființă.

— Neluând nimeni cuvântul se pun la vot concluziunile comisiunii și se adoptă.

— *D. M. Pacu* continuă citirea raportului:

D. V. A. Demetrescu, ajutorul judecătoriei ocolului Șerbănesci, din județul Olt, cere a se acorda, prin o lege și ajutoarelor de judecătorii, substituțiilor de procuror și judecătorilor practicanți, dreptul de a fi trecuți în tablourile de avocați.

Comisiunea opiniază a nu se da nici un curs petițiunii, până când se va presenta un nou proiect de lege pentru organizarea judecătorească.

— Neluând nimeni cuvântul, se pun la vot concluziunile comisiunii și se adoptă.

— *D. M. Pacu* continuă citirea raportului:

D. M. Neuwert, președintele societății meseriașilor din Focșani, înainteză un memoriu spre a se avea în vedere când se va prezenta convențiunea comercială, ce se va încheia cu Austro-Ungaria.

Comisiunea opinază a se tipări în foii volante acest memoriu și a se împărți D-lor deputați ca document de consultare la timpul oportun.

— Neluând nimeni cuvântul, se pun la vot concluziunile comisiunii și se adoptă.

D. președinte, L. Catargiu: Ne mai fiind nimic la ordinea zilei, vă rog să treceți a lucra în secțiuni.

— Adunarea trece a lucra în secțiuni.

— Ședința se ridică la ora patru și jumătate și cea viitoare se anunță pe Marți 22 Noembre.

No. 9.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Ședința de la 22 Noembrie 1888

Președința D-lui, vice-președinte N. Blaramberg.

— Ședința se deschide la ora 1 dupe amiadî.

— Prezenți 118 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 55 D-ni deputați, și anume:

In congediū :

D-nii I. Negrea, S. Rășcanu, D. A. Sturdza, Gr. Cozadini, L. Catargiu.

Fără arătare de motive :

D-nii T. Anastasiu, G. Apostoleanu, N. C. Aslan, I. Athanasescu, D. Bădescu, G. Berevoescu, P. Brătășeanu, G. Burghilea, T. Buzdugan, T. Calimach, C. Christodorescu, Gr. Constantinescu, C. C. Dăculescu, I. Dimitriu, A. Enacovici, I. Fētu, A. Goilav, L. V. Goilav, I. Iancovescu, N. Ionescu, T. Ionescu, M. Kogălniceanu, I. Lahovari, C. Leca, G. Măcărescu, I. Macridescu, M. G. Marascu, V. G. Mortzun, L. Niculescu, C. Olănescu, Gr. Păucescu, V. Peiu, A. Peșiacov, St. Pleșia, D. Popescu, I. Rădulescu, G. Robescu, N. C. Săveanu, C. Stroiță, S. Șomănescu, A. Știrbei, Gr. Triandafil, M. Tzoni, V. Ursianu, C. Bobeica, N. Nicorescu, C. Teleman, I. Grădișteanu, I. Isvoranu, V. Pogor.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se comunică Adunării cererea de congediū a D-lui președinte Lascar Catargiu.

D. vice-președinte, N. Blaramberg : D-lor, obicînit, președintele Adunării nu cere congediū, dar onor. D. Lascar Catargiu, ca omagiū către onorabila Cameră, i se adresază rugându-o să i se acorde un congediū de șese zile.

— Se pune la vot cererea de congediū a D-lui președinte al Adunării și se acordă.

— Se acordă congediū D-lui D. Ghica Comănescu și D. Bădescu-Roșiori.

— Se comunică constituirea comisiunei financiare sub președinția D-lui Em. P. Protopopescu și secretar D. I. I. Rădulescu.

— Se trimite la comisiunea de petițiuni, petițiunea D-nei Anastasia I. Bogatian și a D-nei E. Stăuceanu.

— Se trimit la comisiunea de indigenat cererile D-lor G. Teulescu, G. C. Gusi și Th. Hristidi.

— Se trimite la comisiunea bugetară petițiunea mai multor institutori din Capitală și a mai multor profesori ai seminarului și școlii normale din Galați.

— Se depune raportul comitetului delegaților de secțiuni asupra proiectului de lege relativ la recompensa familiei Cămpineanu.

— *D. ministru de finance, M. Germani,* dă citire Mesagiului regal, prin care se înainteză în deliberarea Adunării un proiect de lege modificător legii spirtuoșelor; (aplaude) și apoi adaugă :

Cred, D-lor, că n'am nevoie să vă cer urgența pentru acest proiect de lege, fiind-că cred că el răspunde la o dorință aproape generală, și de aceea sunt convins că l veți lua imediat în dezbateri în secțiuni.

— Se pune la vot urgența și se primește.

D. vice-președinte, N. Blaramberg : Mai înainte de a trece la ordinea zilei, D. Focșăneanu are cuvîntul pentru o propunere.**D. T. I. Focșăneanu :** D-le președinte, D-lor deputați, am cerut cuvîntul ca să fac o propunere. Această propunere este susținută de 15 deputați. Vă rog să mi permiteți a 'i da citire :

PROPUNERE

Intre dispozițiunile legislative rele ale regimului încetat la Martie trecut, sunt două care produc neajunsuri generalmente recunoscute și în contra cărora cetățenii s'au pronunțat mai în unanimitate. Acestea sunt dispozițiunile relative la alegerea consiliilor comunale și cele privitoare la alegerea consiliilor județiane, și cari prescriu ca aceste alegeri să se facă prin scrutin de listă.

Neajunsurile acestui mod de alegere sunt atât de mult simțite de către cetățeni, în cât la alegerile din zilele trecute pentru consiliul județului Ilfov nu s'au presintat la oficiile electorale de cât un număr foarte mic de alegători și aceia încă abia cedând indemnului celor interesați.

Subsemnații deputați avem deci onorea a propune onorabilei Adunări ca menționatele dispozițiuni din legea de la 12 Iunie 1886, pentru alegerea membrilor consiliilor comunale și cele din legea pentru consiliile județiane, să fie modificate în sensul ca și aceste alegeri să se facă ca cele pentru Corpurile legiuitoare prin buletine individuale, spre a se lăsa cetățenului deplină libertate de alegere în privința oricăruia dintre candidații cari i-ar solicita votul.

*Teodor I. Focșăneanu, C. D. Gabunea, Chr. I. Sulioti, M. G. Marescu, C. A. Borănescu, Al. G. Ionescu, N. S. Săulescu, V. Pleșoianu, N. Ionescu, M. N. Pacu, I. P. Balanolu, G. Dem. Teodorescu, C. Christodorescu, Ion Negulici, Dim. Alexandrescu, I. Dimitriade.***D. vice-președinte, N. Blaramberg :** D. dr. Severeanu are cuvîntul tot pentru o propunere.**D. dr. C. D. Severeanu :** D-lor deputați, a mai reaminti trecutul, e a face ca prin inimele fie-căruia dintre D-văstre să trecă câte un fior de spaimă. Este cu toate acestea de datoră noastră a tuturor să cău-

tăm a face să se ia pe viitor măsurile de siguranță ca să nu se mai întemple cele ce s'au întemplat în trecut. Pentru această, de o cam dată, îmi permit, împreună cu alți D-ni deputați, să fac două propuneri. Cea d'ânteu propunere este această :

PROPUNERE

Subsemnații propunem ca D. ministru al justiției să ordone a se face o anchetă judiciară asupra devastărilor făcute în ziua de 5 Septembrie 1886 la redacțiile ziarelor *Epoca, România și l'Indépendance Roumaine*, pentru a se dovedi culpabilii și a se pedepsi.*A. Enacovici, M. Caracostea, C. Tăpârdea, T. I. Focșăneanu, C. D. Gabunea, dr. Severeanu, D. P. Economu, Stănescu, T. Calimach, I. Fētu, M. N. Pacu.*

A doua propunere, D-lor deputați, privește nu numai demoralizarea ce am avut durerea a vedea în trecut, dar și mișlocele cari se întrebunțau pentru a demoraliza.

Acesta a doua propunere se raportă la un credit de 60.000 lei, cari s'au cheltuit în zilele de 14 și 15 Martie.

Scim prea bine că administrațiunea aceea avea la dispozițiunea ei tot felul de agenți, și în zilele de 14 și 15 Martie nu a făcut guvernul trecut de cât o singură cheltuială, aceea de a întrebunța un singur glonț ca să omóre un om. (Aplause).

Noi credem că un singur cartuș nu putea să coste 60.000 lei. De aceea, subscrișii rugăm pe D. ministru de finance, dacă l privește pe D-sa întrebunțarea acestor fonduri, iar dacă nu, rugăm pe D. ministru de interne să bine-voiască a arăta onor. Camere, pe ce anume s'a cheltuit creditul de 60.000 lei în zilele de 14 și 15 Martie trecut.

D. vice-președinte, N. Blaramberg : Aceste amînduoe propuneri mi pare că au mai mult caracterul unor interpelări.**D. dr. Severeanu :** Dacă voiți și acesta o voi face.**D. vice-președinte, N. Blaramberg :** Sunteți liberi să le formulați într'un fel sau în altul.**D. dr. Severeanu :** Dacă D-nii miniștri cred de trebuință să le dau ore-cari explicațiuni, atunci pot a o lua pe tărîmul de interpelare; de alt-fel acesta este o simplă cerere.**D. vice-președinte, N. Blaramberg :** Eū, D-lor, dupe cum ved redacțiunea acestor moțiuni, cred că una are caracterul unei propuneri, și cea-altă, invederat că nu pôte fi de cât o interpelare. Prin urmare, una o păstrăm ca propunere, iar alta ca interpelare și o vom comunica D-lui ministru de finance.**D. ministru de finance, M. Germani :** Nu privește pe ministerul de finance; privește pe ministerul de interne.**D. vice-președinte, N. Blaramberg :** Atunci noi o vom comunica președintelui

consiliului, și D-sa va vedea de resortul cărui minister este.

Acum D. Micescu are cuvântul.

D. N. Micescu: Nu aș dori cătuși de puțin să răpesc timpul acestei onor. Camere și să întrețin în tot-d'auna pe D-nii miniștri cu interpelări. Cu toate acestea, din impregiurări, sunt ținut să adresez o interpelare D-lui ministru al cultelor și alta D-lui ministru al domeniilor.

Repet încă odată că nu voiesc să răpesc timpul Camerei, pentru că 'mi este témă ca țera, care așteptă să ne vadă la lucru, și onor. reprezentanți ai presei să nu ne facă socotelă de diurnele cari se dau și de timpul pierdut, totuși însă, precum am dis, țin să adresez guvernului două interpelări.

În ziua de 17 Noembre, onor. deputat Voinov a bine-voit a adresa o întrebare D-lui ministru al cultelor, cerându-i a declara dacă este sau nu dispus să prezinte în sesiunea acésta un proiect de lege relativ la sorta preoților de mir.

Atât din răspunsul D-lui ministru de externe, în lipsa D-lui ministru al cultelor, cât și din cele coprinse în Mesagiul Regal, să 'mi dați voie, ca reprezentant al colegiului al doilea și în mare parte al clasei preoților, cari ca cetățeni sunt apăsați de multe nevoi și sunt părinți de familie, să 'mi dați voie, dic, să fac o humilă întrebare, pe care am și scris-o, rugând pe D. ministru al cultelor, să bine-voiască, a 'mi răspunde dacă cu ocaziunea prezentării proiectului de budget pentru anul viitor, a luat ore cari dispozițiuni ca să se satisfacă justele și legitimele așteptări ale clerului de mir.

Tot-odată aș ruga pe D. ministru al domeniilor să ne spună dacă din numărul moșilor Statului, odinioră averi monastiresci, și cari acum se scot și se vor scote în vânzare, are să se reserve un fond pentru remunerarea preoților din comunele urbane. Dar în același timp aș mai ruga pe D. ministru al domeniilor, ca în ceea-ce privește pe preoții din comunele rurale, să păstreze pe pentru ei o părticică de pământ, pentru ca ei împreună cu învățătorii rurali să aibă mijloce ca să servescă de model populațiunii rurale, prin cultura pământului lor.

D-lor, sunt în adevăr multe și pôte justificate observațiuni făcute asupra legii tocmelelor agricole. Acésta lege a fost pôte reu aplicată. Pôte chiar administrațiunea a înțeles mai mult sau mai puțin drept modul de a o aplica...

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Scusați-mă dacă vă intrerup; dar 'mi se pare că D-vóstră desvoltați interpelarea.

D. N. Micescu: Nu, dar am voit să dau ore-care explicațiuni.

Acum dați-'mi voie să prezint și două petițiuni: una din partea corpului profesoral din orașul Ploiesci, prin care se cere ca să se pună în armonie legea gradațiunii cu apunamentele lor; iar alta din

partea unui învățător din comuna rurală, Cocoresci, districtul Prahova, prin care cere să 'i se dea uă bucată de pământ din moșia Statului Brătesci, pentru ca să facă o școlă de agricultură.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Interpelările se vor comunica D-lor miniștri iar petițiunile se vor trimite la comisiunea de petițiuni.

Acum D. Panu are cuvântul.

D. G. Panu: D-le președinte, am o mică plângere la adresa D-lui prim-ministru, în ceea-ce privește dosarele militare, pe cari mi le-a făgăduit acum șese zile. Le-a făgăduit mai întâiu D-lui Ionescu, și noi am amânat interpelările pe mai multe zile, pentru ca să avem în vedere acele dosare. 'MI-am permis să mă duc la banca ministerială ca să întreb pe D. prim-ministru asupra lor, și D-sa 'mi-a spus că dosarele sunt venite la Cameră. În urmă eu le-am căutat la biurou, dar n'am găsit nici o urmă despre venirea lor la Cameră, așa în cât n'am putut să mă opresc de a mă mira că D. ministru mă asigură despre un lucru care nu 'l are sub mână.

De aceea vă rog, D-le președinte, să comunicați acésta D-lui prim-ministru, care cred, că de rindul acesta, nu va mai fi indus în eróre ca în rindul trecut.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Biuroul ia act și va comunica din nou guvernului cererea D-vóstre.

D. G. Gr. Cantacuzino: Aș ruga pe D. ministru de finance să bine-voiască a a ne spune: când crede D-sa că pôte să depună pe biuroul Camerei budgetul Statului, și cari sunt cauzele cari 'l au împedat de a le fi depus până acum? Nu mă îndoiesc, că D. ministru are aceeași dorință ca și noi, ca budgetul să fie supus cât mai curând în desbaterile Camerei, spre a putea fi discutat și votat de Cameră în timpul util.

D. ministru de finance, M. Germani: D-lor deputați, și eu erez că ar fi bine, dacă s'ar putea depune cât mai în grabă budgetul general al Statului în desbaterea onor. Camere; dar cauza de nu 'l-am putut depune până acum este că bugetele unor ministere, și mai în special acela al ministerului de resbel se află încă în studiū și nu 'l-am primit până astăzi. De aceea și eu la rindul meu n'am putut să vin a depune budgetul general pe biuroul onor. Camere. Cred însă că peste veri-o șapte, opt zile, voi fi în stare să vă presint budgetul.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Acum intrăm în ordinea zilei.

Mai întâiu este interpelarea D-lui M. Adamescu, adresată D-lui ministru al lucrărilor publice, relativă la despăgubirea ce se reclamă pentru terenurile expropriate cu ocaziunea construirii liniei ferate Bacău-Piatra.

D. Adamescu are cuvântul.

D. M. Adamescu: Rugăm pe D. ministru al lucrărilor publice, să bine-voiască

să a 'mi spună: ce măsură a luat pentru plata locuitorilor din județul Neamțu, ale căror terenuri s'au luat cu ocaziunea facerei drumului de fer. Pământurile s'au luat din posesiunea lor de la 1882 și 1883, și de atunci neconținut acei locuitori umbli pe la ușile prefectului și a comitetului permanent, fără ca nimeni să le dea un ban.

Li s'a luat hrana din gura lor și a copiilor lor de sunt 5 ani trecuți, și nu li s'a dat până acum nici o despăgubire pentru terenurile expropriate.

Eraū mai multe plângeri, dar comitetul permanent era în neputință să le satisfacă cererile din cauza lipsei totale de fonduri.

În urma interpelațiunii mele, ved că onor. minister a adus un proiect de lege, prin care ia asupra lui plata acestor datorii. Prin urmare, de ore-ce proiectul este adus înainte D-vóstre — dacă este așa conținutul lui dupe cum 'l-am înțeles eu — atunci interpelațiunea mea este cu totul subordonată aceluși proiect.

Aș ruga însă, pe onor. Adunare, să dea precădere aceluși proiect de lege, ca să fie votat cât mai curând, pentru ca, cu oră mai înainte, acei locuitori să pótă intra în posesiunea sumelor ce sunt în drept a primi pentru pământurile ce li s'au luat.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Dacă nu mă înșel, D. Adamescu retrage interpelarea.

Voc: Nu; renunță.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Voesc să știu dacă renunță, căci alt-fel, trebie să dau cuvântul D-lui ministru al lucrărilor publice.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: D-lor deputați, D. Adamescu a atras atențiunea D-vóstre și a guvernului, asupra unei situațiuni care este demnă de tot interesul, însă a cărei deslegare nu atárnă de ministerul lucrărilor publice, și mai mult chiar, eu socotesc că nu atárnă de nici un minister; căci fără legiferare este imposibil a satisfăce cererea locuitorilor din Podoleni, de cari se interesază D. Adamescu.

Iată de ce este vorba: la 1882, când s'a votat legea pentru construirea liniei ferate Piatra-Bacău, acésta linie a fost clăsată prin legea constitutivă între liniile de interes local; căci legea spunea că toate expropriațiunile să privescă pe județ, și în cas când județele nu vor plăti indemnitatea cerută de expropriați, acésta să pótă recurge la ministerul lucrărilor publice, care era ore-cum instituit în casier al județului. Pe acest temeiū ministerul a fost obligat a face el avansări de bani, vestind pe ministerul de interne să înscrie din oficiu aceste cheltueli în bugetele județelor respective. Așa s'a făcut și cu linia ferată Piatra-Bacău; s'au presintat reclamațiuni pentru despăgubirea terenului expropriat, și ministerul, îndată ce s'a găsit în fața unei persoane capabile de a înstrăina imobilul său, a plătit pe expropriat.

Însă cu țeranii împroprietăriți conform legii rurale cari au fost și ei expropriați, lucrul nu s'a putut petrece tot ast-fel și iată pentru ce: D-vostre știți, D-lor, că art. 132 din Constituțiune împiedică alienarea locurilor țărănești alt-fel de cât în schimbul altor locuri; prin urmare, lor nu li se putea plăti în bani locurile de cari au fost expropriați prin construirea acestei linii.

În fața acestei împregiurări, țeranii din Podoleni s'au adresat către Majestatea Sa Regele, reclamând că li s'au luat opt fălci și câte-va prăjină, fără ca să li se fi dat banii datorati ca despăgubire. Cererea lor fiind îndreptată la ministerul lucrărilor publice, acest minister a intervenit pe lângă ministerul domeniilor ca să li se dea acestor țeranii, în spiritul Constituțiunii, pământ câte o parte aferentă; țeranii însă au refuzat, cerând bani; și pretențiunea lor este justă; căci, ce fel de repartițiune s'ar putea face între 60 de reclamații, când sunt numai opt fălci și câte-va prăjină de împărțit între dâșii? Ar fi o derisiune a 'i colloca pe câte o părțică de câte-va sferturi de prăjină. Ast-fel fiind, ne aflăm în impasul că, pe de o parte avem Constituțiunea, care ne împiedică de a plăti în bani expropriațiile de felul acesta, iar pe de altă parte avem refuzul țeranilor de a primi alte pământuri în schimb, și cererea lor stăruitoare de a li se da banii pentru locurile ce li s'au luat.

Vă aduceți însă aminte, D-lor, că în anul acesta a fost de deus un proiect de lege, în vedere de a ușura ast-fel de expropriațiuni, unde ne lovim de imposibilități de fapt, și rămâne acum să fac mișlocire către ministerul de interne, ca să vedem dacă nu se poate lua pe cale de proiect de lege, regularea acestei chestiuni dificile, isvorite din cauza inalienabilității ocurilor pe cari au fost împroprietăriți țeranii. Cred că D. Adamescu va fi de o-cam-dată mulțumit cu aceste explicațiuni.

D. M. Adamescu: Eu am reclamat pentru locuitorii, începând de la marginea județului Neamțu și mergând până la orașul Piatra, și anume din satele Zănescl, Dumbrava-Roșie și altele. La unii li s'au luat locurile de case, la alții ogórele, în cât ar fi foarte greu ca să li se dea în schimb pentru acestea, pământ în altă parte, neputând locuitorii primi porțiunile expropriate pe moșii în al cincilea otar, și cred că ministerul va lua măsurile ce va găsi necesarii pentru a satisface justele cereri ale locuitorilor.

Adaug că sunt 5 ani de când acești locuitori nu mai pot cultiva pământul, și ast-fel sunt într'o situațiune foarte rea.

D. ministru al lucrărilor publice, A. Marghiloman: Rog pe D. Adamescu să mă scuze dacă am răspuns numai în privința Podolenilor; căci aceștia sunt singurii locuitori cari au reclamat ministerului.

Pe cât știu, mai sunt și alții cari au fost expropriați și au primit plata locurilor lor în bani, așa că satisfacțiune în parte s'a dat, de și alături cu legea. Cât despre Podoleni, am mai spus adineaori cari sunt dificultățile, dar chestiunea aceasta nu se poate deslega fără intervenirea Corpurilor legiuitoare.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Cred că D. Adamescu este satisfăcut cu răspunsul D-lui ministru. Acum ne mai cerând nimeni cuvântul, cred că incidentul este închis și trecem la ordinea zilei.

La ordinea zilei avem interpelarea D-lui C. Dobrescu adresată D-lui ministru al instrucțiunii publice, în privința modului inegal cu care sunt retribuți membrii corpului didactic.

D. C. Dobrescu: D-le președinte, cerusem o comunicare de acte, pe cari încă nu le am primit, și de aceea sunt nevoit a amâna desvoltarea interpelării mele pe o altă zi.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Se va repeti din nou cererea D-vostre ministerului, și, dupe ce acele acte de cari aveți nevoie se vor depune pe biuroul Camerei, se va fixa ziua când veți putea desvolta interpelarea.

Acum, D-lor, ne mai având nimic la ordinea zilei, vom trece în secțiuni.

Atrag atențiunea D-vostre, că avem în secțiunii două proiecte de lege, cari au rămas în suferință: întâi este proiectul de lege pentru reînființarea porturilor france, în privința căruia toate secțiunile și-au făcut lucrarea respectivă, și și-au numit delegații, afară de secțiunea a șeptea. De aceea rog pe D-nii membri ai secțiunii a șeptea să bine-voiască a face și D-lor nițică diligență, ca să avem același nivel de lucrări de la toate secțiunile.

Tot așa este în ceea ce privește proiectul de lege pentru cumul, în privința căruia numai patru secțiuni și-au terminat lucrarea, iară trei secțiuni nu au hotărât nimic.

Vă rog să terminăm aceste două chestiuni, cari sunt în secțiuni, spre a avea ceva la ordinea zilei; căci vedeți că se ridică ședința fără ca noi să fi lucrat ceva.

— Adunarea trece a lucra în secțiuni.

— Ședința se ridică la 2 ore, anunțându-se cea următoare pe a doua zi, 23 Noembrie.

Ședința de la 23 Noembrie 1888

Președenția D-lui vice-președinte, N. Blaramberg.

— Ședința se deschide la ora 1 dupe amiazi.

— Prezenți 133 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 40 D-ni deputați și anume:

In congedii:

D-nii G. Berevoescu, I. Negrea, S. Răscănu, D. A. Sturdza, N. Nicorescu, Gr. Cozadini.

Fără arătare de motive:

D-nii T. Anastasiu, N. C. Aslan, L. Bogdan, T. Buzdugan, T. Calimach, I. Cincu, Gr. Constantinescu, C. Danario, G. Drăghici, A. Enacovici, A. Goilav, L. Goilav, N. Ionescu, M. Kogălniceanu, C. Leca, G. Macarescu, I. Macridescu, M. Marescu, L. Nicolescu, R. Pătărlăgeanu, V. Peiu, A. Peșiacov, St. Pleșia, V. Poenaru, G. Robescu, N. C. Săveanu, I. Șomănescu, A. Știrbeiu, M. Tzoni, C. Boicea, C. Teleman, I. Isvoranu, V. Pogor.

— Se da citire sumarului ședinței precedente.

D. C. Dobrescu (Argeș): D-le președinte, nu vîd în sumarul motivul pentru care am cerut amânarea interpelării mele; motivul meu știți că a fost: comunicarea actelor cerute de mine guvernului.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: De și acesta nu este de cât un sumar, reclamațiunea D-lui Dobrescu fiind foarte legitimă, se ia act de dînsa și se va face rectificare.

D. N. Micescu: D-le președinte, în ședința de ieri am avut onóre de a comunica Camerei două petițiuni despre cari nu vîd menționându-se nimic în sumar.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Pot liniști pe D. Micescu că acele petițiuni s'au trimis deja comisiunii respective; chiar eu am scris adresa prin care se făcea comunicare comisiunii.

— Ne mai cerând nimeni cuvânt, se pune la vot sumarul ședinței precedente și se aprobă.

— Se acordă congedii D-lor N. Nicorescu și G. Berevoescu.

— Se trimite la comisiunea de petițiuni petițiunea D-lui Andrei I. Părvanu, a mai multor locuitori din comuna Tîrgul-Berești, județul Covurlui, a mai multor locuitori din comuna Milostea, județul Vâlcea, a învătătorului comunei Grecesci, județul Dolj, a mai multor locuitori din comunele Valea-Saca, Valea-Mare, Faraoni și Cleja din județul Bacău, a mai multor locuitori din comuna Dragușesci, județul Argeș, a mai multor locuitori de pe proprietatea Statului, Vatra-Schitului-Iordăcheanu, din județul Prahova, a mai multor locuitori din comuna Corbeni, județul Argeș, petițiunea mai multor comercianți din Capitală și petițiunea mai multor locuitori din orașul Piatra, județul Neamțu.

— Se trimite la comisiunea de indigenat petițiunile D-lor: Th. H. Petri, Lazarovici Leibu, N. Befa, Th. Stan, N. Stinghe, V. Costilescu, Ion Sococ și două proiecte de lege pentru naturalizarea D-lor Carol Vincler și M. Focșaneanu.

— Se trimite la comisiunea bugetară petițiunea unor profesori ai seminarului din Buzău.

— Se recomandă comitetului delegaților de secțiuni telegrama președintelui Camerei de comerț din Brăila, relativă

la proiectul de lege pentru reînființarea porturilor-france la Brăila și Galați.

— Se trimite la comisiunea financiară proiectul de lege prin care se cere deschiderea unui credit extraordinar în sumă de 18.750 lei, subvențiune ce se cuvine a se plăti până la finele anului curent șefilor de gări ai căilor ferate române pentru efectuarea serviciului postal, șefilor de trenuri și personalului de control și instrucțiunea personalului executiv.

— Se trimite la secțiunii proiectul de lege relativ la aprobarea actului adițional, adoptat la 21 Martie 1885, la conferința postală de la Lisabona, privitor la schimbul coletelor postale și proiectul de lege pentru organizarea corpului factorilor telegrafo-postali.

— Se depune raportul comitetului delegaților de secțiunii asupra proiectului de lege pentru modificarea art. 159 din legea poliției sanitare-veterinara, precum și două raporturi ale comisiunii de indigenat asupra naturalisării D-lor I. C. Damaica și S. Halița.

— Se comunică Adunării următoarea adresă din partea D-lui ministru de justiție :

Domnule președinte,

„D. Costa-Foru, avocat, a reclamat parchetului tribunalului Ilfov că a fost calomniat de jurnalul *România Liberă* în numerile 3.330 și 3.332 și l-a cerut să cerceteze cine este autorul, sau, în lipsă de autor, cine și ia responsabilitatea celor scrise în contra sa.

„În urma cercetărilor făcute de parchet, s'a ajuns la rezultatul că D. D. A. Laurian și-a luat responsabilitatea celor publicate și voesc a se judeca cu D. Costa-Foru la curtea cu jurați.

„Mai înainte încă de a transmite curței cu jurați reclamațiunea D-lui Costa-Foru, D. prim-procuror al tribunalului Ilfov, în vedere că D. Laurian este deputat, mi-a adus la cunoștință cele ce preced, înaintându-mi și dosarul afacerii sub No. 6.350 din 1881.

„De și urmărirea D-lui Laurian nu vine din partea parchetului, ci din partea D-lui Costa-Foru, de ore-ce este vorba de o acțiune în calomnie, totuși, în vederea dispozițiilor art. 52 din Constituțiune, subsemnatul am onore a aduce la cunoștința D-vostre această, înaintându-vă în același timp și dosarul sus menționat, cu rugăciune să bine-voiți a supune cazul onor. Adunării și a mi comunica avizul său.”

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Iată, în această privință, ce dice art. 52 din Constituțiune; căci e bine să improspătăm în memorie textul Constituțiunii, când avem să statuăm asupra unui asemenea cas :

„Nici un membru al uneia sau celeilalte Adunări nu poate în timpul sesiunii să fie nici urmărit, nici arestat în mate-

rie de represiune, de cât cu autorizațiunea Adunării din care face parte, afară de cazul de vină vădită.

„Detențiunea sau urmărirea unui membru al uneia sau celeilalte Adunări este suspendată în tot timpul sesiunii, dacă Adunarea o cere.”

De asemenea art. 87 din regulamentul nostru sună ast-fel :

„Membrii Adunării nu pot fi arestați sau urmăriți, în materie de represiune, în timpul sesiunii, de cât cu autorizarea Adunării. Cererea de autorizare se adresază de guvern președintelui Adunării, care o comunică în ședință publică. Cererea se trimite îndată și fără discuțiune la secțiunii, cari examină de este motiv de a se încuviința urmărirea.

„Raportul comitetului delegaților în această cestiune se supune Adunării în timpul fixat de ea.

Prin urmare, cer de la D-vostre, întâi, consimțământul D-vostre pentru ca să trimet această cerere la secțiunii, și al doilea să hotărâți în ce termen are să se depună, conform acestui articol din regulament, raportul privitor la această cestiune; căci regulamentul dice că : raportul comitetului delegaților se supune Adunării în timpul fixat de ea.

Prin urmare, D-vostre aveți să fixați acest termen.

Eū, care sunt însărcinat să aplic regulamentul, în numele regulamentului vă rog să bine-voiți a fixa acest termen.

O voce: Atunci trebuie să trecem în secțiunii.

D. N. Voinov: O discuțiune asupra acestei adrese a ministerului de justiție, astăzi nu o putem face; dar, eū cred, D-le președinte, că este bine să convocați secțiunea de urgență și în termen de trei zile să depună la birou rezultatul deliberării sale.

A priori ași putea dice un lucru : din lectura textului pozitiv al Constituțiunii și regulamentului, rezultă că nici un deputat nu poate fi urmărit sau arestat fără autorizarea Camerei; dar acesta nu va să dică că Adunarea să dea autorizațiune de a sta în judecată în urma unei reclamațiuni ce s'ar face de o parte leșată cu totul alta de cât ministerul public. Așa dar, secțiunile și Camera au să decidă, și pentru aceasta eū propun trei zile.

— Se pune la vot propunerea D-lui Voinov, ca secțiunile să depună raportul în trei zile, și se primesce.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: D. Burghilea are cuvântul.

D. G. Burghilea: Întreb pe D. ministru al lucrărilor publice care este cauza pentru care s'a suspendat cu desăvârșire lucrările pentru construcțiunea liniei Jijia sau Dorohoiu-Iasi, care a fost votată de Corpurile legiuitoare prin lege din anul 1876 ?

De asemenea, întreb pe același D. ministru să bine-voiască a mi răspunde care este cauza de tot se amână punerea în cir-

culațiune a liniei ferate Dorohoiu-Leorda ?

D. vice-președinte, N. Blaramberg: D-ni ministri voesc a răspunde acum, sau peste trei zile ?

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: Fiind-că D. ministru al lucrărilor publice nu este în momentul acesta aci, și pentru ca Adunarea să nu aștepte, cerem trei zile.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Atunci se va comunica D-lui ministru, și peste trei zile se va pune la ordinea zilei. Acum D. Rădulescu are cuvântul.

D. I. Rădulescu: D-lor deputați, mai mulți comercianți dintre cei de frunte ai Capitalei solicită Adunării deputaților ca, împreună cu guvernul, să ia cât mai grabnice măsuri pentru a evita fluctuațiunile aduse în comerț din cauza variațiunilor brusce ale agiului.

Petițiunea această poartă semnăturile fruntașilor comerțului Capitalei, și dacă nu ar fi de cât acest interes, totuși ea ar avea dreptul la o solitudine deosebită din partea noastră.

D. ministru de finance, M. Germani: D-lor deputați, precum am avut onore a anunța chiar prin Mesagiul de deschidere a sesiunii, guvernul va supune Corpurilor legiuitoare un proiect de lege pentru retragerea biletelor ipotecare, ca o primă măsură pentru a ajunge la consolidarea valutei noastre fiduciare. Acest proiect de lege voiū avea onore a l depune mâne. Până atunci însă, pe câtă vreme există agiul și pe câtă vreme nu avem măsurile necesare pentru consolidarea valutei fiduciare, înfelegeți forțe bine că nimeni nu poate să fie în stare a evita fluctuațiunile agiului. Guvernul și va face datoria, prezentând mâne proiectul de lege, și în urmă va veni cu cele-alte măsuri, cari sunt menite de a consolida definitiv valuta noastră fiduciară.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Cred că D. Rădulescu este satisfăcut; prin urmare trecem înainte.

D. Ernest Sturdza are cuvântul.

D. Ernest Sturdza: Am cerut cuvântul, D-le președinte, ca să reinouesc o cerere pe care am adresat-o, prin organul D-vostre, D-lui ministru al domeniilor, spre a mi da științele relative la inconșurătoarea moșiei Târgului-Ocna, care este o proprietate nedefinită, și am absolută necesitate de acele informațiuni, sau pentru a propune un proiect de lege din inițiativa parlamentară, sau pentru a ruga pe minister ca să aducă un asemenea proiect de lege. Astăzi sunt noce zile de când am cerut acele dosare și ele încă nu s'a adus.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Rămâne ca biuroul să reinouiască această cerere către minister. În adevăr, din cauza acestor întârzieri, multe interpelări sunt amânate.

D. M. Pacu: Mi permit a face o respectuosa rugăciune D-lui prim-ministru, motivată pe o cerere a unui însemnat nu-

măr de locuitori din comuna Târgu-Beresci din județul Covurlui, prin care ei cer a se vota cu o oră mai înainte proiectul pentru răscumpărarea embaticurilor.

Neajunsurile ce sufer locuitorii de prin comunele embaticare sunt foarte mari; embaticul este un fel de sclavie care ar trebui să dispară astăzi din Constituțiunile noastre. Buniôr se plâng locuitorii din Beresci, că în cursul a 44 de ani au plătit 220.000 lei embatic pentru o hârtoapă de pământ, de patru fâlcii, și nici pâinea nu le este permis să o cumpere de cât de la proprietar.

Rog dar pe D. prim-ministru să facă ca asemenea stare de lucruri să înceteze, și D-sa să bine-voiască a veni cu un nou proiect de lege, sau să 'și-l însușiască pe cel vechi în privința răscumpărării embaticurilor.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: Cestiunea embaticurilor face parte din proiectul de lege, relativ la vinđarea bunurilor Statului, și această cestiune în curând se va regula prin votarea aceluia proiect de lege.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Cred că D. Pacu este satisfăcut prin răspunsul ce a dat D. președinte al consiliului.

Acum D. Vericeanu are cuvântul pentru a face o propunere.

D. C. Vericeanu: D-lor deputați, am onôrea a face următoarea propunere, pe care au scris-o mai mulți deputați :

PROPUNERE

Considerând că, prin legea actuală a licențelor de băuturi spirtoase, debitanții plătesc licența nu dupe cantitatea băuturilor ce pun în consumațiune, ci o taxă fixă ;

Considerând că a se percepe una și aceeași taxă de la toți, fără distincțiune, este a face ca acest impozit să isbescă în mod injust și inegal mai mult pe unii de cât pe alții.

Subscriși propunem ca taxa licențelor să se înlocuiască cu o dare asupra decalitrilor de băuturi spirtoase.

C. Vericeanu, Iosif T. Oroveanu, A. Vericeanu, N. Blaramberg, C. Resu, N. Nanoescu, I. Marghiloman, V. G. Poenaru, C. A. Borănescu, V. Pleșoianu, A. D. Mavrodineanu, Ioan M. K. Epureanu, D. R. Roseti, C. Olănescu, G. Duca, Chr. Sulioti, C. Ienescu, G. G. Tocilescu, N. Voinov, A. Simu, C. D. Gabunea, Cristu S. Negoescu, I. F. Robescu, G. Burghelea, I. Stephăneanu, I. Nucșoreanu, C. C. Deleanu, Urseanu Valerian, G. Dem. Teodorescu, M. N. Pacu, M. Caracostea, I. Săndulescu-Nănoveanu, G. D. Pallade, Er. Sturdza, Ulyse Boldescu, Nicu Georgescu, M. Marghiloman.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Se va trimite la secțiuni.

Voci: De urgență.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Am audat cuvântul de urgență.

D. I. Lahovari: Cer cuvântul contra urgenței :

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Aveți cuvântul :

D. I. Lahovari: D-lor, iată ce observațiune am făcut de când s'a deschis sesiunea acestei Adunări: Nu este și în care, la începutul ședinței, să nu ni se înfățișeze propuneri de două naturi deosebite, dar care toate ajung la același rezultat.

Prima serie de propuneri inspirate de cele mai bune sentimente și de necesități respectabile, adică dorința de a se ameliora situațiunea materială a cutărei clase, sau a cutărei persoane interesante a societății noastre, cum, spre exemplu, de a se egalisa retribuțiunea mai multor categorii analoge de funcționari, egalizare care neapărat se cere în plus, iar nu în minus, de a se acorda recompense naționale, și altele mai multe, care toate se resumă în adaose de cheltuieli.

Tot de odată mai avem o altă serie de propuneri, care iarăși sunt pornite din cele mai laudabile intențiuni, adică de a se scădea darea cutare, de a se modifica impozitul licențelor, de a se suprima taxa de 5 % de la salariile funcționarilor publici, și altele multe de felul acesta, care toate se reduc în definitiv la o împuținare a veniturilor.

Prin urmare, faptul incontestabil ce se produce pe fie-care și, este că, pe de o parte ni se propun adaose de cheltuieli iar pe de altă parte reduceri de venituri. Adineaorși chiar, vedurăm un proiect de lege emanat de la guvern, prin care se propune o scădere în venituri de patru sute și atâtea mii de franci.

De aceea, fără a examina în special propunerea ce ni se prezintă acum, dacă este bună sau nu, mă mărginesc, D-lor, a vă ruga să nu acordați urgența asupra ei, pentru că asemenea propuneri, care pot să aducă desechilibrarea bugetului—căci unele scad din venituri și altele adaog la cheltuieli, și, prin urmare, se combat unele pe altele—asemenea propuneri, dic, trebuie să fie examinate nu cu precipitare, nu cu entusiasm, ceea ce poate să dea numai o satisfacere momentană acelor care doresc asemenea lucruri, iar în urmă să ne impună grele sacrificii pentru a readuce echilibrul în bugetul Statului, ci să fie studiate cu multă maturitate și prudență, și chiar să fie amânate de o cam dată până atunci când va veni marea discuțiune a bugetelor; fiind că toate aceste propuneri ating interesul cel mare al echilibrului bugetar, care trebuie să ne preocupe mai mult de cât ori care alte considerațiuni.

Acestea sunt motivele pentru care am luat cuvântul asupra urgenței cu care ni se cere să tratăm această propunere; iar nici de cum pentru că ași fi în special contra unei propuneri privitoare la modificarea baselor pe care este așezat impozitul numit al licențelor; căci, de și s'ar putea

ca în adevăr să fie trebuință de o mai justă repartițiune a acestui impozit asupra acelor care au a 'l suporta, totuși cred că în o cestiune de asemenea natură nu este bine să procedăm cu precipitare și urgență.

D. N. Voinov: Nu am să mă preocup acum de proiectele de legi care tind la augmentarea cheltuelelor, și în privința cărora înțeleg rolul unui deputat de a veni să se pronunțe a priori în contra augmentării cheltuelelor. Nu am să mă preocup nici de acele proiecte de legi care tind la împuținarea veniturilor Statului.

Eū, D-lor, am înțeles ca ministerul să aibă obiceiul de a cere mult, și Camera să caute a reduce la cât mai puțin posibil cererile guvernului; dar nu înțeleg punctul de vedere al D-lui Lahovari, nu înțeleg ca deputatul să se revolte în contra cererilor sau proiectelor de legi venite de la guvern sau din inițiativa parlamentară pentru reducerea impozitelor; înțeleg ca ministerul să ceară mult și Camera să caute a reduce, dar nu înțeleg ca deputatul să se recreeze în contra a tot ce ar tinde la micșorarea impozitelor și, prin urmare, la ușurarea populațiunii.

În privința acestor proiecte însă, D-le Lahovari, voiū să vă atrag atențiunea, că D-vostre, preocupat de idei budgetare, nu ați bine-voit a da atențiune la propunerea ce s'a făcut; căci ea nu tinde nici a micșora, nici a mări veniturile Statului, ea cere să se modifice impozitul de licențe prin o altă dare pusă pe decalitru, prin urmare, să schimbe numai baza impozitului, ca să se arunce pe obiectul în consumațiune, și pentru acesta proprietarii vor cere guvernului o statistică despre venitul aceluia impozit pe licență, și o statistică despre ce se consumă, ca astfel să potă fixa darea pe decalitru fără a sdruncina bugetul.

Eū, D-lor, vă rog să admiteți urgența, pentru că numai cine nu voesc a ști, numai acela nu poate ști cât de nedrept este astăzi așezată această dare; pentru că speculatorii care vând mii de decalitri de vin și alții care nu vând nici 500 și plătesc tot atâta licență și unii și cei-alți. Credeți D-vostre că acesta este drept ?

Afară de acesta, chiar speculatorii cât și cultivatorii producători de vinuri, au cerut modificarea aceluia impozit.

Iată scopul propunerii pe care am scris-o și eū, și vă rog, D-lor, să nu o amânați până la budget, ci să o discutați și să o votați, cu o oră mai înainte, tocmai în interesul și în scopul bugetului.

Onor. D. Lahovari este membru al comisiunii budgetare, și 'l-ași ruga să vadă, că tocmai în interesul comisiunii budgetare, este de a se ști d'înainte de votarea bugetului, dacă propunerea se primesce sau se respinge, dacă adică se modifică sau nu, bazele acestui impozit.

De aceea vă rog să bine-voiți a vota urgența acestei propuneri; căci ea atinge unul din cele mai mari interese ale unei

industrii pământene, din care avem foarte puține, și îndreptăză un rău care lovesce în mod inec pe vinătorii de spirtoase și chiar pe proprietarii și pe cultivatorii de vii.

Voci: Inchideți discuțiunea.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: D. Stanian are cuvântul contra închiderii.

D. R. Stanian: D-lor, cestiunea care s'a discutat de către onor. D. Lahovari, de o parte, și onor. D. Voinov, de altă parte, a fost aceea de a se ști dacă trebuie sau nu să admitem urgența asupra propunerii ce s'a făcut de a se schimba taxa de licență într-o taxă pe decalitră. Cred că mai clar nu se poate pune o cestiune înaintea Adunării.

Am luat cuvântul ca să combat cererea de închiderea acestei discuțiuni; fiindcă mi s'a părut că nu ne am putut cu toții da bine seama, dacă trebuie sau nu, să admitem o asemenea propunere. Și în adevăr, dacă s'ar lăsa încă discuțiunea să continue, s'ar putea aduce motive ca să se învedereze că este un interes general care trebuie să ne preocupe pe toți, pentru a elucida această cestiune. De aceea vă rog a admite urgența și a face ca impozitul licenței să se schimbe într-o dare proporțională; căci așa cum este astăzi, acest impozit este o închitare în contra căreia este un murmur general, de orice chiar baza lui este nedreptate, nu este egalitatea, nu este dreptatea care trebuie să reside la baza orî cărui impozit, și am luat cuvântul, spre a vă ruga ca să lăsați a a continua încă discuțiunea spre a se produce destule motive pentru admiterea urgenței acestei propuneri.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: D. Teodorescu are cuvântul pentru închidere.

D. G. Dem. Teodorescu: D-lor, fiindcă, propunerea prezentată nu este menită să se discute astăzi în fond; pentru că această propunere privesc o lege, care s'a aplicat și se află în vigoare de atâta timp, fără ca aceia cari susțin prelungirea desbaterii asupra urgenței (cum face D. Stanian), s'o fi combătut și să fi arătat la timp că baza actuală legii, asupra licențelor, este nedreptă, (Interruperi), pentru aceste cuvinte cred că orîce desbatere, acum, este inutilă.

Propunerea ce am făcut se va discuta pe larg în secțiunii și apoi în ședințele publice ale onor. Adunării. Cererea de urgență tinde numai ca să ne dea timp spre a cere să ni se aducă ore-cari notițe statistice, pentru ca proiectul, bine studiat și întocmit, să dea bune rezultate și să stabilizească veniturii mai echitabile pentru Stat, ca și pentru comercianții.

Îată singura importanță ce are urgența. Onor. Camera este liberă să admită ori nu proiectul; acesta se va discuta în secțiunii și în ședințe publice. Însă desbaterea de astăzi, urmată în privința fondului, nu și poate avea locul; fiindcă fondul nu se poate

discuta astăzi, de aceea vă rog să binevoiți a admite urgența și a închide discuțiunea.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se încuviințează.

— Se pune la vot urgența și se primesc.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: D. Hinna are cuvântul.

D. C. Hinna: Respectuos întreb pe D. ministru al justiției, dacă D-sa are cunoștință despre variațiunile jurisprudenței instanțelor judecătorești, în ceea ce privesc dreptul sătenilor de a înstreina pământul rural? Și tot-d'o-dată, dacă nu crede D-sa că astăzi, când solitudinea noastră, și în special a guvernului, are în vedere îmbunătățirea stărei cultivatorilor de pământ, dacă nu crede că ar fi timpul de a lua măsuri legale prin cari să se pună capăt unei stări de lucruri, ce aruncă incertitudinea în transacțiunile țeranilor?

D. ministru al justiției, G. Vernescu: D-lor, iată cestiunea de care mi se pare că vorbește onor. reprezentant de la Vaslui.

Sunt proprietăți date țeranilor și declarate inalienabile, proprietăți asupra cărora țeranii fac între deșii diferite transacțiuni, precum și acte de ultimă voință. Cu asemenea transacțiuni și acte, ei se prezintă înaintea tribunalelor ca să le autentifice, și sunt tribunale cari dau autentificare, lăsând ca părțile cari și fac actul să justifice valoarea lui juridică, când va cere să fie pus în executare. Dar sunt alte tribunale cari, având în vedere dispozițiunile legii, și în special art. 132 din Constituțiune, refuză autentificarea actelor.

M'am ocupat, D-lor, de cestiune, însă de când am venit la minister, nu mi s'a întâmplat să mi vie la cunoștință de cât un act sau două de o asemenea natură; cu toate acestea eu tot-d'a-una sunt dispus să las pe judecători să se pronunțe în libertate; și când voi vedea că judecătorii au trecut peste competența lor, și din ignoranță au făcut ceea ce legea și oprește de a face, atunci voi avisa; până atunci nu cred că e bine să dau ordine președinților de tribunale ca să refuze autentificarea actelor. Dacă însă Camera voiesc să procedă pe cale de interpretare a legii, eu nu mă opun; din contră, sunt la dispozițiunea D-vostre; dar până atunci nu cred că este în căderea mea să ia dispozițiuni parțiale în contra cutărui președinte sau cutărui tribunal.

D. C. Hinna: N'am înțeles de loc ca D. ministru să ia măsuri contra verî-unui tribunal sau verî-unui președinte; din contră, ca fost magistrat, sunt gelos de dreptul magistraților de a interpreta legea, și tot-d'a-una voi primi cu bucurie asigurările D-lui ministru al justiției de a nu se amesteca în ceea ce privesc decisiunile instanțelor judecătorești.

Eu m'am creșut dator să atrag atențiunea D-lui ministru asupra cestiunii, dacă D-sa nu crede momentul venit ca prin dispozițiuni legale să facă să înceteze această stare de lucruri, de a vedea va-

riind de la un tribunal la altul, interpretarea art. 1 și 7 din legea rurală și art. 132 din Constituțiune.

Dacă mi-am permis să atrag atențiunea D-lui ministru asupra acestei cestiunii, acesta nu am făcut-o spre a solicita de la D-sa ea, prin dispozițiuni ministeriale, să impună judecătorilor punctul D-sale de vedere; ci, din contră, spre a ne spune dacă nu este și D-sa de părere că ar fi bine să ia dispozițiuni ca, prin o interpretare legală, să se reguleze această cestiune, o interpretare în scop de a se ajunge la o uniformitate de jurisprudență, care ar fi cu atât mai necesară, cu cât astăzi suntem în ajunul de a ne ocupa cu cestiunea împroprietăririi țeranilor pe o scară mult mai largă de cât s'a făcut până acum.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Când voi constata că acea interpretare este de trebuință în țară, voi veni cu un proiect de lege interpretativ.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Acum intrăm în ordinea zilei. Avem mai întâi interpelarea D-lui P. Pătărlăgeanu; D-sa însă fiind absent, consult Camera dacă admite amânarea.

Voci: Se amână. — S'a admis.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Avem acum interpelarea D-lui C. C. Dobrescu.

D. C. C. Dobrescu: D-le președinte, dosarele militare, pe cari le-am cerut D-lui ministru, nu le-am primit de cât azi pe la o oră și ceva dupe amiază; prin urmare, motivul care m'a făcut Sâmbătă să cer amânarea interpelării mele, mă face să o cer și azi. Vă rog dar, să amânați pe Vineri desvoltarea acestei interpelări precum și acele a D-lui Nădejde, (cu care m'am înțeles în această privință).

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: Fac mai întâi scuzele mele Camerei că nu m'am ținut esact de făgăduință ca să trimit Sâmbătă dosarul. Când lam trimis Sâmbătă seara, Camera era închisă; a doua zi, fiind Duminică, și Lună sârbătoare, abia azi a putut veni la Camera.

În ceea ce privesc însă interpelarea D-lui Dobrescu, cred că face rău D-sa de o amână din cauza întârzierii sosirii acestui dosar; pentru că, pe cât știu eu, în acel dosar nu va găsi nimic care să se refere la cestiune; sunt însă raporturi, pe cari le-am cerut noi în urmă în privința aceasta, cari sunt la dispozițiunea D-lui Dobrescu, și unde va putea găsi ceea ce și trebuie; dar, din raporturile militare, în privința obiectului special al interpelării, D-sa nu va putea să culgă nimic.

Cu ocaziunea aceasta mi-ași permite, D-lor, să vă adresez la toți o rugăminte.

Ar fi poate mult mai practic și o procedură mult mai repede și lesniciosă care ne-ar face să câștigăm cu toții timp, dacă D-vostre, ori de câte ori aveți de gând să adresați o întrebare sau interpelare guvernului, ați face bine să vă înțelegeți mai întâi cu miniștrii respectivi; lucru care se poate face *de la main à la main*.

Când aveți nevoie de ver-o informațiune, dacă veniți să ne-o spuneți la minister, când nu e vorba de nisce dosare mai complicate, puteți să aflați de ceea ce doriți numai în 5 minute și în urmă numai, dacă nu sunteți satisfăcuți, puteți să adresați o interpelare; căci altminterea, D-lor, vă declar că perdem timpul.

Correspondența această, schimbarea de dosare între toate ministerele și Cameră n'are un rezultat practic; căci nu putem lucra nici noi, nici D-vostre. (Aplause).

D. C. C. Dobrescu: D-le președinte, vă rog atunci să suspendați ședința pentru 10 minute, până ce voiți consulta dosarele ce 'mi s'au adus adiniori, de órece voiesc ca chiar astăzi să 'mi desvolt interpelarea.

D. vice-președinte. N. Blaramberg: Pun la vot propunerea D-lui C. C. Dobrescu.

— Adunarea încuviințează a se suspenda ședința pe 10 minute.

— La redeschiderea ședinței, D. președinte dă cuvântul D-lui C. C. Dobrescu, spre a desvolta interpelarea D-sale.

D. C. C. Dobrescu: D-lor deputați, interpelarea pe care am avut onóre să o anunț în cesiunea mișcării țărănesce din Prahova, nu este o simplă deșteptare care s'ar adresa guvernului. Ceva mai mult, este un apel deschis la adresa fostului guvern, care a înăbușit răscolă țărănescă într'un mod, pe care de o cam-dată nu voesc nici de cum să 'l caracterizez; rămâne ca, multe din faptele cari le voiți aduce, să caracterizeze mai bine purtarea pe care au avut-o toți agenții puterii publice față cu țăraniil izolati și nevinovați.

Mișcarea țărănescă a început mai de mult și nenorocirea este că noi n'am început-o atunci când ea 'și-a arătat primele semne. Mișcarea țărănescă a început încă de la 1882. La 23 Martie 1882, mulți 'și aduc aminte, că un număr de mai multe sute de țărani au venit până la porțile Bucureștilor cu o petițiune acoperită de mai multe mișcări de iscălituri prin care țăraniil din Ilfov și Vlașca cereau pământ.

D-lor, nu voiți să intru în amănunte cum li s'a răspuns, sau cum au fost tratați țăraniil din Ilfov și Vlașca la 1882. Este un fapt pe care numai 'l reamintesc și rămâne ca, atunci când se va face aprecierea multor din faptele petrecute în anii trecuți, să se lumineze și această cesiune.

De aceea cererea de pământ a țărănilor nu este nouă, ea a crescut treptat, treptat și în anul acesta a luat proporțiuni foarte mari. Așa, departe de a se micșora pretențiunile țărănilor, s'au mărit, din pricină că mai toate partidele noastre politice n'au voit să țină socotela de adevărata stare a țăraniului. Mai toate partidele noastre politice s'au mărginit la rezolvarea cesiunilor ușore și mici și n'au voit să se pună față în față cu cesiunea cea

mare, cu cesiunea drepturilor țăraniului în România.

Dacă partidele noastre politice, ori-cari ar fi, ar fi luat de a dreptul cesiunea această în mână și ar fi căutat treptat, treptat să 'i dea soluțiunea pe care o merită, și la care noi azi ne gândim cu toții, de sigur că nu ne-am găsi nici în fața unei revolte țărănesce, nici aci în Parlament să discutăm nisce nenorociri cari sunt o pată pe istoria noastră contemporană.

D-lor, nu trebuie să tăgăduim, că viața politică, propriu zisă, nu există în România de cât în orașe. Numai noi, cei din orașe, ceea ce voim să facem, facem; pentru noi se face legi, pentru noi totul; acesta este un păcat al stratului social cărmuitor. Țăraniul a fost lăsat cu desăvârșire la o parte, și eu am convingerea că, dacă la 1882 și 1883 stratul cărmuitor ar fi avut atențiunea încordată asupra cesiunii acesteia, nu am avea a înregistra această mare nenorocire, ca mișcarea țărănescă. Ca dovadă a grozavei nepăsări a stratului cărmuitor față cu țăraniil, avem un fapt care este culminant. Când am vedut că țăraniul se mișcă, cere pământ, că móre de fómé, ne-am grăbit să 'i votăm milioane pentru cumpărare de porumb, ca să se hrănescă. D-lor, țăraniil nu se mulțumesc cu porumb, ei n'au trebuință să fie tratați ca cerșetorii, ei au drepturi de cari ar trebui să ne ocupăm și să resolvăm cesiunea această; căci alt-fel pericolul va crește și nenorocirea și primejdia va fi mai mare în viitor.

Nu dară cu credite de milioane, precum nici cu glonțe se póte rezolva cesiunea țărănescă. Cesiunea țărănescă se va rezolva, sunt sigur, desbrăcându-se de toate prejudecățele claselor din cari facem parte, și puind înaintea noastră numai cugețul de a mântui această mare clasă socială și care este păzitoare naționalității noastre.

D-lor, cum a început răscolă? Răscolă a început în același mod nu numai în Ilfov, Vlașca, Ialomița, ci și în toate părțile. *Răscolă a început având mai întâi un caracter politic, și apoi un caracter economic, agrar.* La Ianuarie trecut se făcuse alegerile, și cum este obiceiul mai ales la alegerile colegiului III, candidații, cum a observat D. Kogălniceanu, într'o ședință, se întrec a promite alegătorilor marea cu sarea și Oltul cu totul.

Țăraniil au început să fie și ei, de la o vreme încóce, în curent cu mișcările de la oraș, și mai nu este și în care să nu vie în oraș și să nu se intereseze prin cei cu cunoscință de carte, de cele ce se petrec în orașe.

În timpul acesta stratul cărmuitor din țera românească, dete o luptă uriașă fostului guvern. Această luptă a avut rezultatul său între țărani și atât la Urziceni, cât și în alte comune din Ialomița și Ilfov, s'a constatat lămurit faptul, că țăraniil în multe părți au bătut pe foștii delegați din alegerile trecute. Pentru ce?

Pentru că au votat pentru nisce candidați pe cari 'i susțineau fostul guvern și cari nu erau în stare să 'i ajute pentru drepturile lor.

D-lor, în Prahova lucrul a luat o formă și mai minunată.

Rămăsese în Camera disolvată un loc vacant în Prahova, se fixase alegerea la 14 Aprilie trecut și alegerea delegaților trebuia făcută la 2 Aprilie.

La Fulga, s'au adunat țărani să aleagă delegați, și cu toții știm că administrațiunea, nu vorbesc de cea actuală, ci de administrațiunea de sub toate guvernele, administrațiunea crede că colegiul țărănilor este apanagiul ei, și nimeni nu trebuie să 'i discute acest colegiu. Administrațiunea, negreșit, se îngrijese să aibă la Fulga o listă pe care o prezinta țărănilor. Câți-va țărani mai inteligenți nu au voit să primescă lista administrațiunii și 3 din ei anume: Dragomir Iadu, Ghiță Lefter și Ion Scarlat, cari mai venise la minister de au reclamat în contra primarului și perceptorului, au luat inițiativa de a propune țărănilor să nu voteze lista primarului, ci lista țărănilor care să 'i apere, cum zic ei. Ast-fel s'a început o discuțiune între cei ce susțineau lista primarului și între ce susțineau lista țărănilor.

La mijloc s'a amestecat un grec. Știți că satele noastre sunt pline de greci. Grecul nostru se numește Niculi Drosos. Acest samsar de grâne procopsit din speculațiunea țărănilor, ia parte pentru lista administrației, și țăraniil cei-alți, ca să nu mai lungesc vorba, pun mâna pe densul, îl bat bine, și 'l asvêrlă într'un lac. Grecul, scăpând din lac, s'a dus la primar, și primarul a dat veste la Ploesci că țăraniil s'au resculat, că societatea e în primejdie mare. Administrația iute dă ordine armatei, și armata vine la Fulga. Am aci o listă de toate satele unde s'a întâmplat arestări: la Puchenii, Bărcănesci, Degerați, Tomșani, Albești-Muru, Cioraniil, Vadu-Parului.

Voiți vorbi pe urmă și de Gherghița. În toate aceste sate revolta așa a început. La Fulga a început din cauza cerței pentru delegați; în cele-alte sate țăraniil au bătut pe foștii delegați din Ianuarie.

D-lor, prin interpelarea mea am întreat pe D. ministru să bine-voiască a 'mi răspunde pentru ce țăraniil din Fulga, cari s'au lnat la cêrtă, stau închisi, și vedeți că aci este vorba de o cêrtă politică, de órece administrația voia să le încalce dreptul ce au ei dupe Constituțiune, pentru ce, dic, acești țăraniil din Fulga, în număr de 18, sunt și astăzi deținuți?

Ei, D-lor, sunt personal angajiat se denunț Camerei și țerei următorul fapt:

Alaltăeri m'am dus la Ploesci și am cerut prefectului — un avocat fără procese, un doctor fără bolnavi, și în sfêrșit un antreprenor de băi — am cerut D-lui Garofidis ca să mă lase să intru în pușcârie să ved pe țărani; dar D. prefect nu

'mi-a permis, pretextând că ar fi cestiune politică. 'I-am spus că la București administrația penitenciarelor n'a refuzat D-lui Nădejde de a pătrunde în Văcăresci, ca să vadă pe țeranii deținuți, și nu s'a mai făcut spărtură în cer. D. Garoflidis n'a voit cu nici un preț să 'mi permită să văd pe țeranii. Denunț acest fapt D-lui ministru de interne și D-lui ministru de justiție.

D-lor, țeranii de la Fulga sunt ținuți în arest preventiv; am întrebat pentru ce n'au fost judecați în Octombrie? Chiar astăzi am văzut un raport al prefectului Garoflidis în care se dice că instrucțiunea în procesul țeranilor de la Fulga, nu s'a terminat definitiv, și, prin urmare, procesul nu s'a putut desfășura în Octombrie, și rămâne să se judece în Decembrie.

Ei, D-lor, vă întreb pe D-vosră: când faptele sunt așa cum vi le-am arătat, și vi le-am arătat în totă goliiciunea lor, fără nici o umbră de alterare, de ce acești țeranii să fie ținuți închiși opt luni, fiindcă au bătut pe un grec, care se amestecase în alegerile lor. D-lor, nici un omor nu s'a comis de acești țeranii, și acesta o veți vedea din raportul confidențial al prefectului către prim-ministru, și cu toate acestea, ei sunt ținuți de opt luni de zile închiși.

Vin acum la faptul mai grav de la Gherghița, unde a fost o mișcare mult mai însemnată prin forma care a luat-o. La Gherghița, țeranii s'au răsculat prin contagiune, ca să dic așa. Gherghița e o comună așezată în partea cea mai de jos a Prahovei, în contact cu județul Ilfov și Ialomița, unde băntuia mișcarea țărănească; țeranii din comunele vecine: *Meri-Petchi* și *Sudiiți* au venit la Gherghița și le-au spus: ridicăți-vă și voi; căci noi ne-am ridicat și așteptăm să ni se dea pământ și o dijma mai ușoară, și dacă nu veți ridica, aveți să rămâneți fără nici un drept. Țeranii din Gherghița s'au ridicat imediat, și împreună cu ceilalți locuitori din Ilfov, au năvălit la casa arendașului Ion Machedon; aci s'a petrecut un vandalism în totă puterea cuvântului; au spart uși, gemuri, au dat drumul întregii lor răsunări. Ceva mai mult, lucru care se asigură chiar din raporturile oficiale, ei au pătruns în pivniță; acolo au spart butile, au dat drum vinului, fără însă a se atinge de densul; au eșit pe urmă în curte și jucau hora. Pe când jucau hora, sosese, din nenorocirea lui, subprefectul I. T. Ionescu, care e înconjurat de țeranii și amenințat să li se arate ordinul. Care ordin, întreabă densul? Ordinul pentru pământ; și, pentru că nu avea ordin, l'au luat țeranii și l'au dus la primărie, și pe urmă la o cârciumă a lui Toma Rădulescu, unde l'au ținut aproape totă noaptea, constrângându-l să iscălescă un raport, prin care 'l declară neculpabil de cele ce făcuseră în acea zi. Dar, printr'un meșteșug foarte șiret din partea a două preoți din comuna Gher-

ghița, subprefectul a putut să scape noaptea într'o trăsură trecând cu zor Prahova.

A doua zi, când a sosit armata, Gherghița era liniștită. Când au văzut țeranii armata s'au adunat cu toții să vadă ce era, și numai Colonelul Șişman — căruia se datorește, trebuie să recunoștem acesta, că nu s'a întâmplat crimă la Gherghița — a oprit instigările tinerilor procurori, membri ai magistraturei, cari voiau să tragă după somațiunile legale, nemuritoarele somațiuni; *una, două, trei, foc!!...* S'au făcut cu toate acestea arestări; din 56 de arestați însă, astăzi la penitenciar nu se găsesc de cât 36; 20 au dispărut. Am întrebat în Gherghița de densii unde sunt și nici ei nu le sciau de urmă. Acești oameni speriați de torturile ce suferise, scăpând din temniță sunt dispăruți nu se scie unde. Siguranța acestui fapt, poate că nu ne-o va putea da decât D. ministru al justiției. Eu, din parte-mi, chiar Duminecă am întrebat pe omeni din Gherghița și nici atunci densii nu 'mi-au putut spune unde sunt dispăruții. Trebuie să mai adaog, că a mai dispărut un țeran din Fulga.

Acastă dispozițiune D-lor, e foarte misterioasă și ar fi drept ca noi, reprezentanții țerei; să ne ocupăm serios de acesta, căci se poate întâmpla să fie la mijloc veri-o taină a administrațiunii în de acord cu justiția. Din cauza diferitelor torturi ce s'au aplicat țeranilor, se poate chiar ca unii din ei să fi murit și apoi s'a răspândit vorba că au dispărut.

Fapt pozitiv este astăzi, că se găsesc în penitenciar 17 țeranii de la Fulga și 36 de la Gherghița.

Mișcarea de la Gherghița mai are pentru noi încă o altă parte foarte interesantă.

Neprecupându-mă de ceea-ce se va dice, ci numai de ceea-ce trebuie să cugetăm cu toții în această cestiune, trebuie să vă spun, D-lor deputați, că Gherghița face parte din domeniul Coronei, și țeranii din Gherghița la toate întrebările ce le-am pus în diferitele vorbirii ce le-am avut cu densii, 'mi-au declarat că sunt foarte nemulțumiți de starea în care se găsesc. Rescôla deci, în mare parte, se datorește și faptului că sunt aruncați pe mânele unei administrațiuni care nu îngrijesce de densii. Când va veni legea tocmelelor agricole, vom aduce noi, copii dupe contractele agricole originale din cari se va vedea cât sunt de nepăstuiți țeranii. Eu vă spun că țeranii din Gherghița diceau și colonelului Șişman și procurorilor și tutulor: *dați-ne pământ!* În adevăr, D-lor, s'a dat la Gherghița pământ, dar dincolo de Prahova, la o depărtare de 8 sau 9 kilometri, în cât ei trebuie să piardă multă vreme ca să se ducă acolo pentru a 'l lucra.

La întrebarea ce le-am făcut dacă au cerut pământ înainte de a face parte din domeniul Coronei, ei 'mi-au răspuns că au cerut, dar că nu li s'a dat și lor o bucată de pământ din multele pământuri ce s'au hotărât să fie ale domeniului Coró-

nei. Ce s'a întâmplat dar, D-lor, în definitiv? O simplă devastare, spargerea buților, stricarea mobilelor arendașului. Atâta totul. N'a fost însă nici un omor, nici un fapt care să se pótă califica de crimă.

Instrucțiunea s'a sfârșit și în Octombrie vine înaintea curții cu jurați. Ce s'a întâmplat?

Sunt martori Ploesceni că acest proces s'a amânat pentru motive pe cari nu voiú să le numesc.

Dar vom spune că interesul administrațiunii și al guvernului era ca să nu se judece în Octombrie, pentru că în acea lună se făceau alegerile, și era témă ca nu cum-va membrii opozițiunii să nu se serve ca de o armă electorală cu acest proces.

Din 100 de martori erau față 80; prin urmare lipseau numai 20, și cu toate acestea s'a amânat procesul.

D-lor, viu la un alt fapt, pe care l-am afirmat în interpelarea mea. Am dis că de ce agenții administrației și justiției au stat nepăsători la săvârșirea a o mulțime de cruzimi din partea armatei.

D-lor, sistemul represiunii militare a fost cu desăvârșire nenorocit: Inchipuiți-vă D-vostre, armata intră într'un sat și pune mâna pe câți-va țeranii, 'i așază pe marginea șanțului șoselei, două soldați 'i țin de picioare și alții se pune cu trăgătorile pe spinarea lor ca la casarmă. Acest sistem este general nu numai în Ilfov și Ialomița, dar și în Prahova.

D. C. Olănescu: Ai văzut D-ta?

D. C. C. Dobrescu: D. Olănescu mă întreabă dacă am văzut; eu 'l întreb pe D-sa dacă puteam să mă duc să văd. Noi scim cum se urmărea omeni și voiú veni la circulara D-lui ministru al justiției, Marghiloman. Prin urmare, vă rog, D-le Olănescu, nu puneți la îndoielă afirmațiunile acestea, căci am o colecțiune de diferite fapte cari s'au întâmplat. De aceea, dați-mi voe să vă citesc o petițiune a femeii Maria Tudor, din Afumați.

Iată copriusul acelei petițiunii, publicată în ziarul *Lupta* din Aprilie 1888.

Domnule redactor,

„Vă rugăm respectuos să bine-voiți a înscri în jurnalul D-vostre, pe de o parte pe persoanele cari au ațitat rescôla din comuna Afumați și cari sunt următoarele:

Cel d'ânteu resvrătitor a fost *Mitu Limoncu*, fost sergent în armată și actualmente cărciumar la fortul de la Afumați, care a venit în comuna Afumați la cărciuma D-lui Ghiță, care se dice Popescu, dar este de origină Sas, constatat dupe rudele ce are în București, care în unire fiind vorbiți precum și cu Ghenea Tonciu, Ivan Dragnea Parpale și Ristu Tonciu, dând câte-va vedre de vin locuitorilor, au început a face propagandă că de ce stau și nu se revoltă, căci sunt ordine în toate satele de a se da porumb la locuitori și că locuitorii unde s'au revol-

tat aș și căpătat porumb; voi, dicându-le, de ce stați, căci primarul a dus ordinul la Grecii de la curte și voi ați rămas ca nisce prosti și fără porumb.

Și când s'a dis acestea, din nou s'a dat vin la locuitori, dicându-le: faceți totul; căci primarul este la curte și noi vă vom fi capii voștri; atunci ômenii, îndârjiți și incuragiați de dânsii, aș plecat dupe primar la curtea proprietarului Dumba, în capul cărora era Limoncu Bobbe, unde primarul disese îngrijitorilor de moșie să fugă că nu e bine, iar el s'a ascuns în turla caselor unde trage clopotul pentru servitorii, de unde, găsindu-l, 'l aș luat locuitorii să le dea ordinul pentru porumb, și el aș dis că nu are. Atunci locuitorii 'l aș întrebat, că acolo în turlă este cancelaria, și aș început a 'l bate.

Apoi venind iarăși la cărciuma lui Ghiță Sasu, de unde plecase, ca să se întelnescă iarăși cu persoanele cari îi aș țaseră, el aș fost deja dispăruți, de cât numai acest Ghiță Sasu cu îngrijiri a stat în comună, dând felurimi de mese, cafele și bături D-lor șefi de armată, care stă astăzi în comuna Afumați, și acesta ca să nu fie turburat.

Astăzi, în comună, ce se petrece? Armata, sub comanda D-lui Solomonescu și alții cari se găsesc acolo, în loc de a prinde pe acești capi de revoltă, nu face așa, ci de la acei capi cere a le spune, cine aș fost alții, fiind-că li se puneau cafelele în nas.

Aceia, ca să pôtă scăpa, prin mită pôte, sau cine scie cum, aș început să denunțe nisce persoane nevinovate. Mai întâi pe Tudor Velicu, care, dupe ce a fost bătut peste obraz în dosul cancelariei cu sute de ciomege și peste mâni, fiind și în ambele părți ale corpului, câte un soldat cu baioneta pusă sub subțioră, spre a nu se cărmi, apoi a fost dus în fața primăriei pe o podișcă care conduce de la un drum la altul, și desbrăcându-l în pielea golă, a pus un soldat de vânători să stea cu piciorile pe capul lui și cu un ciomag să se propțescă în spinarea lui, ca să nu cașă. Alți doi îl țineau de mâni restignit și doi de picior. Apoi, poruncind D-nii mari căpitanii să încépă a 'l bate din nou, care un soldat bătea cu o chingă cu cataramele de fier, și altul cu o bătă de trestie cu plumb la cap. Fie-care 'l a bătut până a fost aproape mort, și așa și pe cei-alți, adică pe Ghețu Obrișcă, Dane Pencu, Iancu Dane și Simion Stancu și alții. Iar resvrătitorii aș scăpat, fiind fost partidul D-lui Brătianu.

Dupe tôte acestea, porniți fiind la București parte din locuitori, incongiurați de cavalerie, 'l aș adus din comuna Afumați, legați și în gônă la treapetul cailor, prin apă, noroiu, sau veri-ce li s'ar fi ivit înainte, fără a putea ocoli; căci din acea gônă, ne mai putând merge, aș căduți la bariera Colentina Tudor Velicu și alții, unde soldații aș trecut cu caili peste ei; apoi, neputându-se scula, aș fost nevoiți a 'l pune în căruțe și transporta la Mal-

maison; și rămânând comuna Afumați victimă, căci brațele dispăruse, ce s'a întâmplat?

Mai întâi de tôte, se vede că din D-nii capi de armată, preumblându-se prin comună, le-ar fi plăcut o preotésă a preotului Marin Grigore, și ca să pôtă prin gândul și năravul lor că ar putea profita de ocașie murdară aș ordonat aducerea preotului la locul de răsunare, unde desbrăcându-l, 'l trăgea de barbă în fața consătenilor; apoi aș început să dică: *acésta nu este nimica, ci să ne dai preotésă; în urmă, pe séră, aș fost la casa popii unde, negăsind preotésă, aș început din nou a bate pe popă și muma lui.* Osebit de acésta este o cărciumă la marginea satului și tot așa aș voit a profita de mărșevii, dar nu a fost putință. În urmă, vedând acésta, aș luat de pěr pe stăpâna hanului, soția lui Obrișcă, și aș purtat-o tot satul, *să le arate unde sunt fete mari și femei tinere și altele.*

Acésta petrecură locuitorii din comuna Afumați, cari nu mai sunt stăpâni pe demensiile lor, căci *fetele silnic sunt desfiorate și femeile batjocorite; și pradă cât se pôte, căci soldații cu forța intră în casă și obligă a deschide lada pe stăpână și ce găsesc mai bun înăuntru sau bani, 'i ia cu sine și dacă gazda începe a striga, arată baioneta; le ia pâinea din naintea copiilor și paserile dupe bătătură și dacă locuitorii reclamă capilor de armată, răspunsul este: că Regele le-a dat ordin să facă așa.*

Fapt, D-le redactor, mai rău ca cel pe care bazbuzicii 'l-aș făcut în Bulgaria și vă rugăm a publica acésta spre a se face o anchetă la fața locului, și a se descoperi barbarismul ordonat de D. căpitan Solomonescu, precum și cei-alți capi, și a se deșine și capii revoluției făcute, fără ca locuitorii să scie de unde a venit acest rău. Cerem pe bătutiți din Afumați, depuși la Malmaison, a se infățisa înaintea D-lui ministru, să se vadă torturele.

Cu stimă,

Maria Tudor, Afumați, și cu întreaga obștie.

D. deputat Olănescu și mulți ca D-sa o să spună: *de ce tôte acéstea, că nu se discută așa, însă noi, o parte din reprezentanții țerei, credem că așa trebuie să se discute, și în privința modului cum ne facem datoria, o să ne judece țera; iar D-nii ministri vor face cum vor voi.*

D-lor, nu mai incăpe vorbă că armata a torturat, și a torturat fără folos. D-vostre aș luat măsură ca armata să potolescă răscóla; fôrte bine! Dar ca armata să facă lucruri înjositoare, acésta nu o înțeleg; căci de unde înainte nu exista vrăjmășie între armată și popor, în urma acestor fapte, vrăjmășia a început să se nască, și trebuie să ne plângem cu toții că încă nu s'a luat nici o măsură în acésta privință.

Vin acum la un fapt care 'l-am articu-

lat în interpelațiunea mea, anume că un sergent Dumitru Lăutaru a fost omorât în împrejurările următoare: Se dedese ordin lui Dumitru Lăutaru să conducă nisce țerași legați de la Gherghița la Buda-Palanga, și când aș ajuns la Buda-Palanga, țeranii fiind-că erau fôrte strâns legați, 'l-aș rugat să le mai slăbescă legăturile. El, de milă, fiind-că era și el țeran, le-a slăbit legăturile, în urmă venind și maiorul și vedând pe țeranii cu legăturile slăbite, pune pe un sergent să bată pe Dumitru Lăutaru, și se dică că chiar maiorul ar fi dat cu patul puscel în acest nenorocit, care din bătaia sergentului și a maiorului a murit. Iată în copie petiția nevestei sale, a nume Catrina, care s'a dat la ministerul de resbel la 18 Aprilie 1888:

Domnule ministru,

Cu lacrimile în ochi viu înaintea D-vostre a mă plânge pentru marea nenorocire ce m'a lovit prin omortrea soțului meu, prin bătaea de către D. maior Canariu în următórea impregiurare:

Soțul meu, Dumitru Lăutaru, sergent în compania 7 din regimentul de dorobanți din Ploesci, fiind concentrat cu compania pentru astempărarea răscólei țeranilor de la Buda-Palanga, și sub cuvânt că s'a îmbătut, D. maior a pus soldații de 'l-aș legat cot la cot ca pe hoții de cai și dupe ce a ajuns în satul Buda-Palanga, ostenit din cauza strinsorei legăturii, a pus pe un sergent-major, anume Dianescu de la Filipesci, de 'l a tras palme și pumni până 'l-a omorât. Soldații, cari aș fost lângă dânsul la ceasul morții, spun că dicea soțul meu înainte de a 'l da sufletul că pe când sergentul-major 'l da palme D. maior Canariu se plimba prin casă și dicea că nu 'l bate bine; dupe care aș început a 'l da cu pumnul mai mult de 80 de lovituri în cap. Bătaia 'l-a dat-o pe la ceasurile 1 și jumătate și pe la 2 ore a murit. Vedeți dar, D-le ministru, că ori cât ar dice doctorii că a murit din pricina băturii, faptul sare în ochii fie-cărui creștin, care mai are nițică simțire în el.

De aceea, D-le ministru, vă rog, să mi se facă dreptate, căci am rămas muritoare de fôme cu doi copii mici și însărsinată. Dacă D-vostre nu 'mi veți face dreptate cât mai curând, trimetând a se cerceta la fața locului dimpreună și cu un doctor din București, mă voi plânge M. S. Regelui și voi arăta cum soții noștri, cari slujesc în armată și ajung la gradul de sergenți, sunt bătutiți și omorâți tocmă în ajunul când trebuie să se libereze.

Sunt sigură că 'mi veți face dreptate, de aceea cu tot respectul mă subscriu.

Catrina a lui Dumitru, veduvă prin omortrea soțului meu sergent Dumitru Lăutaru.

O voce: Ce s'a făcut?

D. C. C. Dobrescu: Vă spun îndată ce s'a făcut. O să citescă și D. prim-ministru

raportul confidențial de la prefectura de Prahova, unde o să vedeți că D. Garoffidis, prefectul, și-a dat seama că nici nu știe despre asemenea lucru că s'ar fi petrecut. (Intre-rperî). Femeea a dat reclamația la minister; reclamațiunea s'a pus la dosar ca toate reclamațiunile drepte și faptul a rămas petrecut și nepedepsit.

Avem aci acte oficiale, este declarația prefectului de Prahova către D. prim-ministrul în care se ține că D. colonel Șisman nici nu a auzit de acest fapt, când faptul a fost denunțat de atunci prin ziarul *Democratul* ce apare în Ploesci.

D-lor, eu nu mai insist asupra acestui fapt, l-am adus numai înaintea Camerei. Faptul acesta a preocupat opiniunea publică din Ploesci, și a trebuit să ajungă și la cunoștința ministrului de resboi; căci a avut petițiunea. Femeea a rămas nenorocită, dar maiorului poate i s'a dat o înaintare.

Acum, să mi permiteți a vă spune că nu așa înțelegem noi rolul armatei în această mișcare, și dacă D-vostre, ca guvern, ați fost de părere că trebuie să întâmpinați pe țărani așa cum i-ați întâmpinat, apoi pe mine, deputat al țeranilor, nu mă ține nimic ca să discut motivele ce ați avut: pe mine mă interesează un lucru de o ordine morală mai înaltă, faptul acesta, că vrăjmășia dintre clase la noi, în loc să se micșoreze, crește; și noi suntem datori să căutăm prin toate mijloacele ca să facem să dispară acea vrăjmășie; căci înțelegeți D-vostre că atunci când interesele tuturor se vor satisface, nu vom mai avea să deplângem nenorociri ca acestea. Dar, D-lor, armata a făcut ceva mai mult, armata, ține eu în punctul al 5-lea al interpelării, dupe ce se liniștise răscolă la Fulga și Gherghița, dupe ce nu mai era nimic și nu mai era nevoie de nici o măsură de represiune, s'a năpustit pe la prăvăliile din sate, a spart buțile, a dat drumul vinului și rachii și a sărăcit pe mulți oameni. Mai mulți negustori întâlnindu-mă, mă întrebau, că ce se face cu averea lor; căci diceau ei că li s'a spus, că din cauza revoltei li se spărgeau buțile, cu toate că răscolă nu mai era.

Acosta este în întregul ei interpelarea mea, și acum să mi dați voce a vă spune câte-va aprecieri asupra acestei mișcări înainte de a termina.

La satul Dobreni, un țeran, Zinca Stoica, a fost bătut din ordinul căpitanului Solomonescu, pentru că i-a dat aceste cuvinte: Ne-am răscolat, D-le, fiind că noi am fost în Bulgaria, pentru că noi am făcut independința și Regatul cu care vă laudați D-vostre; cred că avem dreptul să cerem pământ. Acestui Zinca Stoica i s'a răspuns înfingându-l baioneta în piept. Astăzi este mort.

La Bragadiru, soldații au pus jos pe țărani și le trageau din ordinul loc.-colonel Vartiadi pe spinare cu trăgătorea dîcându-le: *Na pământ, na dijmă, na pogone!* Va să dică țărani ai cerut pământ. Aveți ei dreptul să ceară pământ?

Multora li se pare că această cestiune este înfiorătoare, și că nu este bine să li se dea țeranilor un fel de cuvânt de mulțumire prin promisiunile ce se fac de a li se da pământ. Unii merg mai departe și dică că răscolă țeranilor din județele noastre nu a pornit de aici, ci din alte părți, vii aci la o cestiune foarte gingașe pentru minister. S'a țis și s'a repetat, că mișcarea țeranilor nu este o mișcare agrarie; că ea nu pornese dint' un motiv economic, din mizerie, din lipsă de pământ, din lipsă de locuri de pășune.

S'a mai afirmat că este rezultatul unor calcule politice, că se datorește unor agenți străini numiți jugănarî și iconari. A ajuns acest basm ca să fie, ca să dică așa, foarte răspândit.

Ceva mai mult, D. prim-ministrul, într'o întrevvedere ce a avut la 6 Aprilie 1888 cu reprezentanții presei, a confirmat acest lucru, că s'ar fi vădînd urmele unei mâni străine amestecată în aceste răscole.

Poate că reprezentanții presei nu l'au înțeles bine, de și e greu de presupus, dar avem înaintea noastră un ce pozitiv, avem circulara ministerială cu No. 3.462 din 28 Aprilie, publicată în *Voința națională* din 28 Aprilie 1888.

O parte din circulara divulgată este contestată dîcîndu-se că este alterată, dar partea cea-altă este un ce foarte autentic și foarte adevărat. Această parte necontestată, poate intra în discuțiunile noastre în mod foarte serios.

În adevăr, circulara D-lui ministru al justiției către D-nii procurorii din 7 județe ține: „Incep a fi indiciile serioase că răscolă țeranilor în Ilfov, Prahova și Ialomița, nu este spontanee și că densa izbucnesce în urma *instigațiunei culpabile*. Pretutindinea răscolă are de lozincă: *dijmă din 10 una și ierbăritul un leu*, că începe prin agresiuni contra primarilor și notarilor și numai în urmă, și accesoriu, în contra proprietarilor.

„Este imposibil d'a se explica numai prin contagiune această uniformitate a revendicațiunilor și această identitate a procedărilor, de ore-ce răscolă sare din loc în loc cu aceleași caractere, și de multe ori la distanțe depărtate. S'a semnalat prin comunele cari s'au sculat trecerea de agenți provocatori, unii sunt preînși negustori de vite, alții ambulanți, unii prin trăsuri, alții călări. Făcîndu-se chiar partea exagerațiunilor, nu se poate ca să nu fie aici miezul afacerii.“

Vedeți că D. Marghiloman, atunci ministru al justiției, a pus punctul pe i și cred că această parte a circularii nu este contestată, ci numai cea-altă.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Dacă vreți să vă dau textul original.

D. C. C. Dobrescu: Vă rog pe urmă. D-lor, când D. ministru al justiției este convins că sunt instigatori și când are dovezi de natură a arăta pe instigatori, l'întreb nu numai pe D-sa, care a trecut

la alt ministru, dar întreb pe guvern unde sunt acei instigatori?

Cum! Se poate întâmpla o răscolă în 7 județe, se poate ca armata să cutureze aceste județe, să se concentreze regimente întregi, să se cheltuiască foarte mult, și cu toate acestea să nu se pună mîna pe un agent provocator! Este cu puțință acest lucru? Țăranii au fost prinși și legați, și i-ați dus cete, cete, la penitenciarul din Ploesci și în pușcăriile la Călărași și București. Pe țărani i aveți în mîna; dar instigatori unde sunt?

Ei, D-lor! Acum venim la o altă cestiune. Suntem convinși că nu sunt instigatori, atunci nu trebuia să vorbiți de instigatori în circulara D-vostre. Dacă instigatori nu sunt, atunci D-vostre, D-lor miniștri, edițiunea întîia, nu puteți să țineți în pușcărie pe atîtea mii de oameni. (Aplause). Veți dice că nu i cunoșceți; îi cunoșceți foarte bine; dar nenorocirea în țera românească este că se ia sub protecțiune toți oamenii de nimica.

MI aduc aminte, dupe alegerile trecute, prin Octombrie, a fost o polemică foarte vie între D. Alexandru Catargiu și ziarul guvernamental *România Liberă*. Atunci *România Liberă* publica lista instigatoriilor în frunte cu Leonte Constantinescu, pe care dicea că l'cunoșce D. ministru al justiției. Nu voese să știu cine este acest Leonte Constantinescu, dar sunt ținut să vă cer D-vostre, cari diceți că cunoșceți pe Leonte Constantinescu, să ne spuneți unde este el? Este la Văcăresci? Nu! Se plimbă liber!... De ce? L-ați cunoscut că este agent provocator, și n'ați pus mîna pe el; și pe țărani i țineți de atîta vreme în arest preventiv și nejudicați? Dar să analizăm mai departe circulara, căci ea este un mărgăritar de mărturisiri prețioase.

Iată ce citim:

„Vă pun dar îndatorire, D-nii mei, a da ordinele cele mai severe ca, ori-ce agent al forței publice să aresteze ori-ce strein de localitate, care ar cuturea o parte a județului; și ori-ce persoană a cărei prezență nu s'ar explica firesce, într'o comună rurală.

„Să fiți cu osebite fără cruțare pentru preînșii socialiști, apărători de comandă a drepturilor țeranilor, cari i îndemnă la revendicațiune și pe urmă dosesc în dată ce se turbură lucrurile.“

D-vostre, ca guvern, ați cunoscut pe lângă cei întîi agenți provocatori și pe agenții socialiști. Ați închis în pușcărie vre-un socialist? Nu. Atunci pentru ce D. ministru într'o circulară către procurori, afirmă că sunt preînși agenți socialiști, când nu i aveți în mîna; căci nu ați arestat pe nimeni? De ce ați acuzat pe nedrept pe nisce oameni, cari nici că se gîndesc, și cari se vor roști, fiind-că au represantați în Cameră, în cestiunea aceasta.

Dar merg mai departe cu citația:

„Nu uitați că una din formele agita-
 țiunii este și petiționarea către guvern.
 „Acești agenți se fac că întocmesc
 plângeri, adună pe săteni, le șoptesc
 răscolă și apoi se fac neveduți cu peti-
 țiunii cu tot; ast-fel că guvernul central
 nici cunoscință n'are de tânguiri, cari
 pot fi legitime, pe de altă parte veghiați
 cu strictețe ca să se restrângă abuzurile
 „ce sunt zilnic denunțate în contra pri-
 marilor și notarilor, și dați curs plânge-
 rilor sătenilor în această privință. Aceste
 nemulțumiri au dat, tocmai răsvrătirei,
 un teren favorabil“.

D-lor, ne găsim aci înaintea unei ces-
 tiuni foarte ardetore. D. ministru dice pro-
 curorilor: puneți mâna pe agenții cari
 sub formă de petițiuni răscolă, pe de altă
 parte, D-sa aruncă un condei, cum se
 dice, face o mărturisire de conștiință, ca
 să sfătuiască procurorii pe sub-prefecți și
 agenții cei mici ai administrației, să se
 porțe mai bine, pentru că și în acest lucru
 a putut găsi teren favorabil mișcarea. Așa
 e. Să 'mi dați voe să vă spun un fapt, la
 care am asistat eu personal. În Septembrie
 trecut, se făcôu la Ploesci alegerile jude-
 țene; eu eram delegat a două comune, și a-
 sistam în curtea liceului la primele opera-
 țiuni. Un număr de țărani vin la mine, și
 apucându-mă de piept, 'mi dic: D-le Do-
 brescu, uite heretele. Ce e acesta? Pomoj-
 nicul e în grădină, fură certificatele de la
 delegații țărani și fugă cu dânsule; mă duc
 atunci la pomojnic, 'l întreb dacă în ade-
 văr e pomojnic; 'mi răspunde că da; eu 'l
 denunț acum D-lui ministru de interne,
 fiind-că și ađi e pomojnic; se numesce Pa-
 riano și se află la Văleni. Sciți ce 'mi
 răspunde? cum? nu pot să viu eu aci?

Treaba D-tale, D-le, e la Văleni, să
 veđi cum merg lucrurile acolo, nu să vii
 aici să furi certificatele.

O voce: Și a D-tale la scôlă, nu la a-
 legeri.

D. C. C. Dobrescu: Vom vorbi altă
 dată și despre acesta. L'am luat atunci
 frumos de mână, și 'l-am scos afară din
 curtea liceului, când am vedut că țărani
 se sbârleau de mânie.

Acesta este faptul, agenții administra-
 tivii sunt considerați ca nisce hereți, și mi
 se pare că faptul trebuie să ne îngrijască
 pe toți. Negreșit că avea mare dreptate
 D. ministru al justiției, când a đis că miș-
 carea țăranilor, prin acești hereți, găsește
 teren foarte favorabil pentru a se întinde.

Nu e însă locul aci să discutăm formele
 mișcării țăranilor; acesta se va vedea cu
 ocaziunea interpelării D-lui Nădejde, dar
 trebuie să mărturisim că în România stăm
 foarte rău, și când am afirmat acest fapt
 Majestății Sale Regelui, în audiența de
 la 2 Octombrie la Sinaia, Majestatea Sa a
 rămas foarte impresionat.

Ceva mai mult, D-lor, un sub-prefect
 de la Filipesci, Mache Cocorăscu, înaintea
 alegerilor a chemat pe primari și le-a
 spus lucrul următor: *„Ingrijiți să nu se
 alégă delegați partizani de ai opoziției.“*

Bine, D-lor, când administrația nu se
 ocupă numai și numai de alegeri, de poli-
 tică, numai de afaceri cari privesc pe gu-
 vern și nu de afaceri cari privesc intere-
 reșele țăranilor, nu vedeți că declarațiunea
 D-lui ministru din circulara D-sale e foarte
 adevărată. În adevăr mișcarea țărănească a
 câștigat un teren eminentemente favorabil,
 prin nemulțumirile grozave ce a stărnit
 administrația în toate stările sociale din
 țără.

Continuă, D-lor, cu citația circularii:
**Prin toate căile putincioșe îndemnați
 confidențial pe proprietari și arendași a
 îndulci condițiunile, când pres-
 chimă contractele lor agricole.**

Mărturisirea e foarte bine venită, căci nu
 voesc să iaș timpul Camerei cu citațiuni.

Ași putea să vă aduc aci mai multe
 mostre de tocmeli agricole, din cari D-vôș-
 tre vă veți convinge de modul inic, de ne-
 dreptățile revoltătoare cari se comit în sa-
 tele noastre.

D-lor, numai sunt tocmeli agricole;
 e o spoliațiune în totă puterea cuvântului,
 este o exploatare nenorocită care se face
 și în paguba țăranilor și în paguba pro-
 prietarilor; căci, D-lor, țera Românească
 se rezămă tocmai pe elementul cel mai
 puternic, pe țărănime. Când noi din cele-
 alte clase sociale, căutăm să 'l exploatăm
 pe țeran și să 'l schingiuim prin condi-
 țiunile cele mai nedrepte cari le punem
 în contractele agricole, sădăm în sufletul
 lui o ură, pe care mâine, poimâne are să
 o întorcă în contra noastră. Prin urmare
 vedeți că circulara în acest punct are
 mare dreptate. Sunt de acord că D. mi-
 nistru al justiției a mărturisit un fapt
 care în adevăr, există, și care negreșit ne
 va face pe toți, ca la discuțiunea legii
 tocmelilor agricole, să căutăm din toate pu-
 terile să oprim această mare nenorocire care
 ne amenință, adică să căutăm să îndulcim
 relațiunile înăsprite dintre țeran și pro-
 prietar, să îndulcim relațiunile dintre a
 ceste două clase, care să vede că sunt
 menite ca să fie vecinic vrăjmașe.

D-lor, D. ministru în partea finală a
 circularii spune că „militarii trebuie să
 urmărescă...“ și la urmă de tot dice acest
 lucru:

„Vă recomand cu insistență toate măs-
 urile preventive ori cât vi s'ar părea că
 „sunt în resortul administrațiunii. Mai
 bine să avem reclamațiuni de prea
 riguroasă pază, de cât plângeri de
 „prea aspră represivune“.

Ved din nenorocire însă, că procurorii
 s'au întrecut cu comandantii militari și
 n'au ascultat de sfatul ministrului, ast-
 fel în cât s'au dat naștere la grozave re-
 presiuni!

D-lor deputați, iaș cum s'au petrecut
 faptele în mișcările din Prahova.

Am arătat că această mișcare propriu
 đis n'a fost o mișcare atât de gravă, din
 cauză că la Fulga, a fost o certă de ale-
 geri și la Gherghița a fost o instigațiune
 din partea satelor vecine.

Cu toate acestea nenorocitiți țărani stau
 în pușcărie și nu li s'au făcut dreptatea
 de a fi judecați în Octombrie, și dacă ju-
 rații 'l ar fi achitat, să fie redați familie-
 lor lor.

D-lor, s'a pronunțat cuvântul *amnistie*;
 eu cred că cei mai interesați de a se da
 amnistie suntem noi, nu țărani. Amnistia
 care s'ar da ar fi o iertare a noastră, căci
 nu ne am îngrijit de starea lor, și ei des-
 nădăduși s'au resculat. Așa amnistia ar
 fi o faptă bună la început, arătăm țera-
 nilor că mâine, poimâne, frățesce voim să
 ne apropiem de cestiunea cea mare a drep-
 turilor lor.

D. președinte al consiliului, Th.
 Rosetti: D-lor deputați, câtă să mărtu-
 risim de la început că modul cum a re-
 dactat D. Dobrescu interpelarea D-sale
 și modul cum a dezvoltat-o, este așa de di-
 ferit unul de altul în cât așa putea dice că
 astăzi mi s'a adresat o nouă interpelare,
 și nu știu la care din două ar trebui să
 răspund. Cu toate acestea voi căuta să
 găseșc în dezvoltarea cam variată și ceva
 cam confusă a D-lui Dobrescu, firul con-
 ducător care să 'mi indice puncturile esen-
 țiale la cari am să răspund.

Voi începe mai înainte de toate cu o
 observațiune, pe care să 'mi permiteți să o
 adresez D-vostre tuturor, fiindcă se pôte
 ca adesea-ori să aveți veri-o reclamațiune
 de făcut în contra unor agenți ai admi-
 nistrațiunii s'au ai forței publice; nimeni
 nu vă pôte tăgădui acest drept, și nicăieri
 mai de grabă, de cât pe această bancă de
 unde am onôre a vă vorbi, nu veți găsi în
 tot-d'a-una omeni gata a reprima ori-ce
 fel de abatere din partea funcționarilor
 publici, întru cât ele vor fi serioșe. (A-
 plause.) Un lucru însă, vă rog, să nu ui-
 tați că acei funcționari ai Statului, ace-
 ști servitori ai cauzei publice, aceste slugi
 ale țerei, cum suntem noi toți, au și ei
 dreptul la respectul nostru, și vă rog dar
 că de câte ori veți vorbi de dânsii, aveți
 bunătatea de a nu intra cu acea cavale-
 rescă ușurință cu care onor. D. Dobrescu
 'și-a permis să 'l trateze astăzi, (aplause),
 fiind-că fie-care consacră ostenele sale în
 serviciul acestei țeri.

Sunt dator, D-lor, să fac această reser-
 vă, fiind-că D-vostre 'mi-ați făcut onôrea
 să mă numiți în capul administrațiunii
 acestei țeri.

Să venim acum la obiectul interpelării
 D-lui Dobrescu. În primul paragraf al
 interpelării sale scrise, D-sa dice:

„Pentru ce locuitorii de la Gherghița,
 județul Prahova, dintr'o simplă afacere
 de turburare, provocată din falsificarea
 alegerii delegaților de la 2 Aprilie, pen-
 tru deputatul colegiului III, au fost și
 sunt acușați de turburări agrare, când
 în materie de delict electoral și politic ei
 nu puteau fi arestați și deținuți la inchi-
 sóre?“

Iată cum a formulat D. Dob-
 terpelarea sa în scris.

Acum să vă spun, D-lor, ce.

eū despre ceea ce s'a întâmplat la Gherghița. În ziua de 2 Aprilie, au avut loc alegerile comunale în comuna Gherghița din județul Prahova, și la aceste alegeri comunale, unde dupe spusa D-lui Dobrescu, spiretele erau foarte surexcitate, cine s'a ales? S'a ales D. Grigorescu, D. Dobrescu, fratele interpelatorului și încă un alt domn, presupun un prietinal D-lor. Dacă această alegere a fost de natură a surexcita s'au nu spiritele locuitorilor, eū nu pot aprecia această, necunoscând mai de aproape raporturile dintre acești domni aleși și dintre țărani.

Dar ori-cum ar fi acest fapt, rămâne cu desăvârșire indiferent, pentru că a fost anterior răscolului. La 2 Aprilie a avut loc alegerea și la 3 Aprilie, o cătă de locuitori veniți din județul Ilfov, dintr'o comună învecinată cu Gherghița, au făcut invasiune în această comună și a resculat pe locuitori, parte cu vorba, parte și cu sila cum s'a întâmplat și în alte părți și atunci, locuitorii au devastat casa arendașului, au bătut pe omenii din curtea arendașului, au bătut pe sub-prefect, care dupe cum spune însuși interpelatorul, numai grație șiretlicului a două preoți a putut scăpa.

Tôte acestea sunt un șir de fapte care în ochii D-lui interpelator par inocente, și se miră D-sa cum se pôte, întâmplându-se asemenea petreceri, pôte și haslii, să se găsească o administrațiune care să dăcă că are și ea dreptul să cêră socotela făptuitorilor. (Aplause).

În fine trebuie să dăcă, spre restabilirea adevărului, că sub-prefectul care era acolo, a fost trimis de mine când am aflat că se apropie mișcarea într'acolo, fiind că am cređut de datoria mea a prevesti pe prefect ca să ia măsuri de priveghere.

Afară de acesta, se întâmplase în acel sat un accident: se spândurase cine-va și subprefectul era chemat să constate și acel fapt de sinucidere. Prin urmare sub-prefectul nu se dusesse acolo nici din cauza alegerilor, care deja se terminaseră, nici din cauza celor-alte motive indicate de D. interpelator.

Așa fiind lucrurile, unde vede onor. D. Dobrescu, că dintr'un fapt electoral, fie acele alegeri comunale, fie politice, s'a provocat o răscolă și toate cele-alte consecuențe, între care D. Dobrescu pune și pe acela că se sustrage de la judecătoria lor naturală acei cetățeni, induși de sigur în eróre, a căror sôrtă o deplângem cu toții?

Dar ori-cât de deplâns ar fi sôrtă lor, fie-care trebuie să învețe un lucru: că ori cât de mare ar fi drepturile și interesele pe cari o parte a țerei pôte să le merite, aceste interese și aceste drepturi nu se pôte, într'un stat civilizat, să mêrgă până acolo în cât cu parul și cu ciomagul să găsească soluțiunea lor. (Aplause).

Aceste interese trebuie desbătute pe calea legală și numai pe această cale și vor găsi satisfacerea ce merită a li se da și

dacă s'ar pătrunde de acest adevăr toți, a-ceil cari se interesază la sôrtă țeranului, în loc de a'i tulbura creierii, cu fel de fel de basme, cu fel de fel de închipuirii, pe cari el nu le pôte judeca în mintea lui cea simplă, nici nu le pôte aprecia la drépta lor valóre și în dosul cărora se ascunde cu totul alt-ceva de cât interesul pentru acel suferind; atunci, D-lor, n'am avea a deplânge astăzi lucruri ca acele ce s'au întâmplat și n'am avea atâta pierdere de timp aci, cu discuțiunii de felul acesta. (Aplause).

* Al douăilea punct al interpelărei este următorul:

„Pentru ce acești omeni arestați, în urma celor întâmplate în comuna Gherghița, stau încă astăzi arestați și nu s'au judecat?”

D-lor, scim cu toții că o instrucțiune de felul acesta, în care sunt implicați o mulțime de omeni, ține, în casurile cele mai simple, de multe ori cu lunile; chiar felul procedurii noastre penale, miđlócele noastre de acțiunii judecătorești, greutățile de tot felul, fac a nu se putea da o soluțiune atât de grabnică, pe cât eū singur recunosc că ar fi de dorit în genere pentru toate afacerile; dar în specie, D-lor, în sesiunea de Octombrie, cercetarea acestor afaceri nu era posibilă, și acesta nu din cauza pe care o indica, sau cel puțin pe care părea a o indica D. Dobrescu, adică că administrațiunea s'ar fi temut de a face, cu ocaziunea alegerilor, această operațiune a judecării juraților, care ar fi putut servi D-lui Dobrescu și altora nu știu la ce scopuri, dar în fine ca miđloc de agitațiune; căci dovadă că n'a fost nici un fel de agitațiune, este chiar prezența D-lui Dobrescu și a amicilor D-sale aci. (Aplause). Nu acesta dar a fost cauza întârzierii judecării, ci imposibilitatea în care se află tribunalele noastre în timp de alegeri de a se mai ocupa și cu alt-ceva. D-vôstre știți că legea electorală prevede o participare laborioasă a magistraților noștri la operațiunile electorale, și dar, cum voiți D-vôstre ca acei magistrați cari, omeni sunt și ei, dupe ce au stat de multe ori câte 24 de ore în vilva operațiunilor colegiului electoral, cum voiți ca acei omeni să iasă de acolo cu mintea destul de limpede și destul de odihnită, în cât să mai pôtă judeca o afacere criminală?

Așa dar, nimic din toate aceste imputări, câte sunt coprinse în punctul acesta al douăilea al interpelărei, nu sunt fondate.

S'a făcut o amânare pentru unul din aceste procese, din cauză că mai mulți martori nu erau prezenți. Dar ôre noi, miniștrii de la București, suntem chemați a aprecia, dacă o cerere ce se face de prezența unui martor, sau o plângere de neprezența lui este fondată sau nu? Nu putem noi să ne substituim rolului necesar și legitim al părților; căci nici chiar curtea nu are altă atribuțiune aci de cât a judeca ceea ce i-au spus părțile și asistența lor. Voiți D-vôstre ca noi să depășim drepturile

noștre și să ordonăm curților cu jurați că, de și nu sunt martorii prezenți, de și pôte de la depunerea unuia din acei martori să atârne sôrtă unui om sau a mai multor omeni, pentru a fi condamnați sau achistați, cu toate acestea să procedă înainte cu judecata, fără a ține compt de asemenea impregiurări? Dar tocmai când am procede așa, ați avea dreptate să vorbiți de guvern puțin liberal și puțin corect; însă nu de la noi, D-lor, veți avea a vă aștepta la asemenea ingerințe în afacerile justiției. (Aplause).

În fine onor. D. Dobrescu ne-a vorbit de o sumedenie de cruzimă, ce s'ar fi comis cu ocaziunea represiunii acestor rescole.

D-lor, 'mi pare rău că D. Dobrescu citind petițiunea acelei femei n'a găsit singur de cuviință să se oprêcă la jumătatea ei, să stea acolo unde era vorba de cruzimă; ar trebui ca în interesul demnității acestui Parlament să luăm sémă la ceea ce citim în ședință publică a Camerei, dar în fine acesta e o cestiune asupra căria nu voiș să mă mai opresc.

D. Dobrescu a dat citire unei petițiunii în care se denunță nisce pretinse cruzimi de o sêlbătăcie rară. Nu știu cărui jurnal a fost adresată acea petițiune, dar în fine o petițiune a fost adresată unui jurnal de către o femeie ôre-care de la țera, care nu scie nici scie, nici citi, și este de presupus că acel jurnal nu va fi fost tocmai guvernamental; dar o asemenea petițiune este destul de bănuită, dupe tradițiunile și obiceiurile acestei țeri, de a fi făcută cam în coînțelegere cu redacțiunea acelui jurnal, sau cel puțin cu prietenii jurnalului... (Aplause). Prin urmare, autoritatea probatorie a unui asemenea act, mie unuia cel puțin, ca deprins cu acte judecătorești, ca fost membru și președinte la curtea de casație, mi-se pare cam indoielnică. D-vôstre veți aprecia ce pôte ea să valoreze; mie unul însă, D-lor, 'mi veți permite a vă declara că nici nu pot intra în discuțiunea unor lucruri de o asemenea gravitate când nu se aduc alte doveđi înaintea Corpurilor legiuitoare, de cât jalba cutărei sau cutărei femei de la țera, a căreia autenticitate și veracitate nu se dovedește cu nimic.

S'a vorbit de un alt fapt mai precisat, și să 'mi dea voe onor. D. Dobrescu, cu ocaziunea acestei interpelări, să 'i atrag atențiunea asupra unui mic *lapsus* ce a comis D-sa. D-sa prin interpelarea scrisă vorbește de un sergent împușcat, așa este scris aci negru pe alb, și apoi D-sa singur a arătat că nu a fost vorba de o împușcatură.

D-lor, ar fi bine să ne informăm prealabil asupra exactității faptelor ce avem a alega, înainte de a trage concludiunii din acele fapte. Dar, ori-cum ar fi fost, împușcat ori mort din altă cauză acel sergent, pentru care soția sa a dat petițiunea pe care a citit'o D. Dobrescu, dupe mórtea lui, s'a făcut o cercetare în ceea-ce privește pe colonelul inculpat și s'a gă-

sit că nu era nici o relațiune, absolut nici una, între mórtea celui sergent și faptul ce se impută celui oficer superior.

Așa fiind, D-lor, la ce se reduc tóte inculpările ce onor. D. Dobrescu a făcut acestui guvern la un singur lucru, și acesta mi se pare că este ținta onor. D. Dobrescu. D-sa s'a jeliuit că, prin faptul că noi siliți fiind de impregiurări, am chemat armata pentru ca să restabiléscă liniscea, prin acésta am fi seménat ura între populațiunea noastră și între armată.

D-lor, acésta este o acușațiune cu totul nefondată. Nu există ură între armată și între populațiunea noastră, dar un fapt există, și acesta este faptul de care s'a plâns D. Dobrescu; faptul ce s'a constatat că există și care sper că va exista în tot-d'a-una, este sentimentul de datorie în armata noastră, sentimentul de a'și face datoria în ori și ce impregiurare, ori cât de tristă ar fi. (Aplause). Póte acest lucru să fie neplăcut unora, dar să nu uităm că acéstă calitate a armatei este una din condițiunile ei de existență morală, și este ceea ce face dintr'ensa sprijinul și scutul ori-cărei țeri civilisate.

Așa fiind, și pentru că nu mai rămâne nimic din interpelarea de față de cât o alusiune la un fapt care este relativ la spargerea unor buți cu vin și cu rachiu din pivnițele unor cărciumi, fapt care nu sciū de s'a întemplat sau nu, dar chiar dacă s'ar fi întemplat, nu póte avea caracterul unei cestiuni politice, ci al unei cestiuni de despăgubire, când faptul se va proba și se va vedea asupra cui trebuie să cadă răspunderea; cred D-lor deputați, că prin cele ce am avut onórea a vă spune, am răspuns pe deplin la imputările ce ni s'a adus de D. Dobrescu.

Cât pentru cauza rěscólelor, atinsă de D. Dobrescu, acésta este o cestiune care trebuie a fi privită dintr'un punct de vedere mai înalt și care se va discuta altădată, căci ocaziuni destule au să ni se presinte pentru acésta, și nici persóne nu vor lipsi cari să fie în tot-d'a-una gata a o suscita. Când acea ocaziune se va presinta, vom vorbi și noi în privința acelei cestiuni, și vom arăta și noi părerile noastre. (Aplause).

D. vice-presedinte : D. Panu are cuvântul.

D. G. Panu : D-lor, mă înscriisesem nu cu intențiune să fac desvoltări mari, căci colegul meu, D. Dobrescu le-a făcut fórté bine, dar ca să răspund D-lui prim-ministru.

Când un deputat suscită o cestiune așa de însemnată, credeam că D. prim-ministru are să ne dea lámuriri și să ia tonu care comportă cestiunea; însă D-sa s'a márginit, ca o cestiune arđétóre să o trateze, iertati-mi expresiunea, în zeflemea.

Acum opt luni, când D. prim-ministru a venit pe banca ministerială, aerul seú serios și blând făcea impresiune asupra noastră. 'Mi diceam atunci: iată un om care este sincer, care voesce să discute în

mod franc, și eu credeam că ne vom înțelege fórté ușor. S'a schimbat însă lucrurile.

Astă-đi, dupe opt luni de ăile, aerul acela blând pe care 'l vedeam la D-lui, acel aer este o ipocrisie, iar francheta 'i este numai pe buze iar nici decum în actele și în cugetul D-sale. Acum nu vė mai credem pe cuvėnt, D-le prim-ministru, nu vė mai credem pe cuvėntul D-vóstre blájin; acum ne trebuiesc fapte. Acum ne-am hotărít să vė luăm secotéla de tóte vorbele și actele D-vóstre, pe cari acum opt luni nu vream să le relevăm, căci nu erau între noi înásprite raporturile cum nu sunt, de altmintrelea, nici acuma. (Haritate).

D-lor deputați, ați audít cuvėntarea scurtă, prea scurtă, fórté scurtă a D-lui prim-ministru; nu 'l ași acusa de scurtime, căci fostul prim-ministru era fórté lung, și cantitatea nu face calitatea; dar e scurtime și scurtime; și mi se pare că este un viciū când tratezi asemenea cestiuni arđétóre cu o scurtime intenționată. Atunci nu mai e defect, este chiar viciū.

Așa dar, ce ne spune D. prim-ministru? Mai întâi face un fel de proces de avocat D-lui Dobrescu. Inchipuiți-vė, un avocat care ar imputa adversarului seú, că desvoltările orale nu corespond conclusionilor scrise date tribunalului. Așa e în fața instanțelor judecătorești, dar în Parlament nu este așa. A putut fórté bine D. Dobrescu acum 5, 6 ăile să 'și formuleze într'un fel interpelarea și astă-đi s'o desvolte cam modificată. Sciam că D. prim-ministru are prea multă presentă de spirit ca să nu se ție numai la desvoltarea scrisă, ca să nu să se fi pregătit numai pe ea spre a răspunde numai la cestiunea așa cum a fost formulată de D. Dobrescu. Decí, neputėnd bănuí acésta, neputėnd bănuí lipsa presentēde spirit a D-lui prim-ministru, trebuie să presupun că D-sa a căutat o cėrtă D-lui Dobrescu, într'o cestiune care n'ar fi valorat ostenéla să o releveze.

Este fórté comod pentru D. prim-ministru când se tratéză cestiuni importante ca cestiunea țeranilor, să ne spună că nu s'a petrecut nimica din ceea ce arătăm noi. La Gherghița n'a fost nimica ne spune D-sa. În privința ingerințelor pentru alegerea delegaților la Gherghița, acéstă alegațiune cade, de óre-ce ăice D. prim-ministru, între delegații aleși la Gherghița este și fratele D-lui Dobrescu. Cum? Din acésta urméză că ori-unde ne am ales noi în contra candidaților administrației, n'aú fost ingerințe? De ce nu ăiceți dar, că ne am ales cu concursul guvernului? Nu D-lor; colegiul țeranilor s'a deșteptat; nu se mai póte ăice de acest colegiū ce se ăicea acum căți-va ani cu dispreț: Auđi independență la sate! Astăđi nu póte nimeni să se mai îndoiască de spiritul de independență al sáteanului; dovadă, deputații ce 'i aveți înainte D-vóstre, și pe cari 'i respectați căci nu puteți face alt-

fel; căci cu cât presiunea este mai mare în contra țeranilor, cu atât trebuie să veniți la conclusiunea de a vė lua adio treptat, treptat de la miđlócele de ingerință cu cari erau deprinse guvernele în trecut. Dacă Gherghița a trimis pe D. Dobrescu este că a resistat și învins tóte ingerințele de care D. Dobrescu vorbea.

D-lor deputați, v'am citat ca specimen de argumentare cazul cu ingerințele; tóte argumentele D-lui ministru sunt de aceeași tãrie. Acesta e calăpul: Inșă D. prim-ministru a spus că D. Dobrescu ar fi tratat ca bagatele faptul că un arendaș a fost bătut și maltrat, faptul că servitori aú fost stálciți; nu este exact, D-lor, nu a ăis așa D. Dobrescu, să nu luăm tonul de persiflator când e vorba de asemenea lucruri; D. Dobrescu n'a spus că sunt nimicuri; a expus faptele în tóá cruditatea lor; a vorbit cu seriositate de un arendaș bătut, de servitori maltratați; dacă D. Dobrescu ar fi voit să reducă faptele la simple bagatele, ar fi putut spune că la Fulga a fost numai o mică cėrtă, o páruială; ceea ce n'a făcut. Dacă e așa, de ce D. prim-ministru vrea să dea un caracter ironic faptelor expuse de D. Dobrescu? Pentru ca să potă usa și D-sa de ironie, când era să vorbescă de partea represivă; căci D. prim-ministru pentru a justifica barbariile armatei, a ăis: când cine-va sare cu ciomagul la noi, nu cum-va noi trebuie să asistăm la acéstă *petrecere* și să 'i încurajăm? Prin ironie a voit șeful cabinetului ca să evite cestiunea, să escamoteze gravitatea în acușațiune! Dar eú întreb pe D. ministru: nu cum-va, dacă nisce țeranii se rescólă, și iaú parul și ciomagul, urméză de aci să vină armata să 'i maltrateze, să 'i tortureze, să 'i ucidă? Ce? Ciomagul din partea țeranului atrage numai de cât impușcarea din partea guvernului? Dar țeranii resculați avėu pasiuni, formulaú revendicări, putėu decí să se dea la excese, guvernul însă nu trebuie să aibă nici pasiuni, de vreme ce nu avea nici revendicări, nici resbunări de îndeplinit.

Nu se póte pretinde țeranilor sãnge rece. Cel care trebuie să aibă sãnge rece, e guvernul și armata, și nu cum-va a fost drept și uman ca, dupe ce s'a luat țeranului din mání ciomagul, apoi a trebuit să fie trântit la pãmėnt, bătut și chiar ucis?

Iată cum se pune cestiunea și ași ruga pe D. ministru să nu răspundă cu ironie, când e vorba de torturile cari s'aú comis de armată. Și aci mai adaog: D. Dobrescu a insistat fórté mult asupra acelei cestiuni și 'i face onóre curajul care 'a avut, când a insistat asupra torturilor comise de armată. Acesta e un punct fórté capital; căci cauzele rěscólei sunt complexe, și putem să nu fim de aceeași párerere asupra lor, dar când e vorba de miđlócele de reprimare, nu póte fi deosebire; când armata torturează, eu cred că nimeni din D-vóstre n'are drept să ăicã: bine a făcut că a torturat, și eú credém, că D.

ministru va pune cestia în mod clar, să spună: da D-lor, s'a torturat, ori nu s'a torturat. Nu a făcut acesta, sunt deci nevoit să întreb formal: să spună banca, să declare: comisu-s'a să torturi ori nu? În loc de acte, declarate franc, D. prim-ministru se mulțumesc să ne spună în mod evasiv că armata și-a făcut datoria; cu acesta D. prim-ministru, nu a spus nimic. Căci, cine dă D-lor, ca armata să nu și facă datoria? Reclam't'am noi ca, față cu răscolă țeranilor; să nu se trimetă armata? Nu. Dar ce însemneză că armata și face sau nu și face datoria? Aci e cestiunea. Cum înțelege D. prim-ministru că o armată trebuie să și facă datoria față cu frații de ai ei, față cu țeranii răsculați fără arme, fără nimic, cel mult dacă avea ciumege? Prin tortură, prin brutalizări? Această însemneză a și face armata datoria? Nu știu D-lor, care a fost gândul D-lui prim-ministru; căci nu și l-a exprimat; în tot cazul, asociindu-mă la întrebarea D-lui Dobrescu, rog banca ministerială să spună: aprobă guvernul purtarea armatei în totă deplinătatea față cu răscolă și, înainte de acesta, torturi, sau dacă nu torturi, excese de putere, ori cum ar fi ele explicabile, comisu-s'a sau nu? Mai mult: armata, purtat-s'a dânsa cu acel caracter de blândețe ce se cuvine unei armate care are misiunea penibilă de a potoli pe nisece omeni cari mureau de foame și cari într'un moment de desperare s'a răsculat? La această întrebare ași voi să aud răspunsul băncii ministeriale ca apoi, să ne dăm și noi părerile noastre, în privința felului cum înțelege ministerul să și facă armata datoria.

D. prim-ministru ne spune — și cu această ocaziune ne dă o lecțiune de bună cuviință — nu trebuie să coborâm demnitatea Parlamentului, citind unele corespondențe sau făcând unele desvoltări. Dar, D-lor, nu în această consistă demnitatea Parlamentului, nu într'un fel de pruderie ipocrită stă înălțimea desbaterilor noastre: ea stă în faptul de a spune franc lucrurile, când nu se amestecă pasiunile și nu se întrebuinteză cuvinte injurioase unui la adresa altora.

Nu noi degradăm Parlamentul, precum până astăzi, nimeni n'a făcut acesta. De aceea, lecțiunea de bună cuviință ași voi să nu ni se mai adreseze; căci și aci, sub această lecțiune de morală, iarăși se ascunde o mică . . . cum să dă . . . o mică ipocrisie. În adevăr, D-lor deputați, cum să spunem noi faptele cari s'a petrecut, sau ce credem că s'a petrecut, fără ca acele fapte să nu se întempele a fi de o oarecare creditate? A păstra dar, în felul D-lui prim-ministru, bună cuviință, însemneză a nu mai vorbi de cât de tim-

pul cel frumos sau de sórele care strălucesc la orizont; numai ast-fel am fi nu numai în deplină bună cuviință, ci și în plină literatură. Apoi noi, n'am venit aici să facem literatură, am venit să spunem adevărurile de cari suntem convinși, țerei. Simțimentul acela de pudóre, de pudicitate rău ales, rău plasat, dă încă o dată, tinde mai mult să ne închidă gura în această privință.

Și dovadă că am dreptate, este D-lor, că imediat dupe aceea D. prim-ministru ne spune — iarăși cu blândețe ce l caracteriză, ne mai asvârle adică o mică săgeată, dar tot blând — ne spune aceste cuvinte: „o corespondență dintr'o gazetă! de sigur că gazeta nu era guvernamentală.“

Atât mai trebuia ca D. prim-ministru să și inchipue că ar fi fost într'o gazetă guvernamentală; căci ori câte neînțelegeri ar exista între dânsese, totuși nu cred ca să mērgă până acolo lucrul, în cât una dintr'ensele să reproducă o asemenea corespondență. De aceea, ironia, dacă a fost ironie, ea a fost la adresa gazetelor guvernului, nu la a noastră. Iată însă și ironia la adresa gazetelor din opoziție: „probabil că acea corespondență este eșită, după cum se obicinuesce în colaborare cu redactorul acelei gazete“. Eu iaș act că D. prim-ministru are cunoscință perfectă de cum se petrec aceste lucruri, se dovedesc că prea în prospăt a avut ocaziunea ca să se amestece în asemenea lucruri. Eu nu știu dacă e posibil să se întempele asemenea lucruri la tóte redacțiunile; în genere însă articolele de politică, articolele scrise cu diplomație, desmintirile oficióse, în gazetele guvernamentale nu se fac nici o dată de cât în colaborare cu guvernul sau cu agenții guvernului.

Oficinele gazetelor guvernamentale sunt potrivite pentru asemenea lucruri; și dați mi voe să vă citez un exemplu prospăt: câte-va zile în urmă a eșit în *România-Liberă* un articol pentru ca să explice intrarea în minister a trei miniștri; și dupe o prealabilă înțelegere, s'a creșut de cuviință ca să se atribue acel articol unei corespondențe dintr'un jurnal străin, și dintr'o gazetă străină. Trebuie să vă spun că atât corespondentul cât și gazeta străină era o plázmuire a membrilor guvernului în colaborare cu redactorul fței oficióse!

Acum D-lor, mai rămâne o singură cestiune care ar fi fôrte gravă: omorul sergentului.

D. prim-ministru, cu ocaziunea acestui fapt, a avut imprudența saș neparlamentarismul să spună că va lua din interpelarea D-lui Dobrescu numai ceea-ce este serios, și tot D-sa dă lecțiuni de bună cu-

viință; căci nu este parlamentar să spuș unui deputat că interpelarea conține lucruri neserióse. Dar a dăș: cazul morței sergentului Lăutaru este serios; am făcut însă ancheta și s'a constatat că faptele nu sunt așa.

De vreme ce dăceți că ați constatat că nu sunt așa, noi nu putem face o contra anchetă în cât vă credem pe cuvânt; însă închei prin următoarea declarație: să nu credeți că cu interpelarea D-lui Dobrescu s'a sfârșit această cestiune. Răscolă țeranilor pentru unii este indiferentă, dar pentru alții este o datorie să o lămurescă, noi avem să vă aducem neconținut fapte. Și acele fapte D-vóstre aveți să spuneți neconținut că sunt pure fantasii. Și ce va urma? Va rămânea discuțiunea noastră o discuțiune fără rezultat practic; Căci D-vóstre o să ne întrebați, ați fost la fața locului, de vreme ce așirmați faptele? Și noi o să vă răspundem: dar agenții D-vóstre, cari au fost la fața locului spun ei adevărul? Atunci, unde o să ajungem? De aceea, este un mijloc fôrte ușor de a se face lumină și asupra torturilor și asupra așa numitului vandalism al țeranilor și acel mijloc este *ancheta*; să numim o anchetă cu garanții de imparțialitate și atunci se va vedea cu cine este dreptatea. Neapărat că D-vóstre, majoritatea, aveți conducători și sunteți disciplinați și aveți să vă pronunțați în sensul băncii ministeriale.

De cât, vă întreb: cu tótă disciplina și încrederea ce aveți în banca ministerială, n'ar fi bine să căpătați o convingere și din alte mijlócce? Ei bine, D-lor, o singură cale aveți pentru ca să vă convingeți singuri de adevărul lucrurilor, acea cale este ancheta și eu cred că dacă propun acest mijloc nu propun nimic sedișios nici ceva lovitor băncii ministeriale; căci cred că chiar guvernul nu se va opune la anchetă și acea anchetă póte ne-ar servi nu numai de a dovedi cine are dreptate în cestiunea răscolăi țeranilor, dar ne-ar aduce și óre cari lumină, cari póte ar întări proiectele de tocmeli agricole și agrarii ale D-lui Carp; deci, sfârșesc creșd ancheta, sunt sigur și ași putea garanta că rezultatul anchetei ar fi favorabil proiectului D-lui Carp pentru invoelele agricole și natural că banca ministerială ar căpăta o fôrță mai mare în această privință, iar cei din majoritate, cari hesiteză, póte că ar sfârși să voteze cu mai multă hotărâre proiectele de legi propuse de guvern.

(Va urma).

No. 10.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Ședința de la 23 Noembrie

Președinția D-lui vice-președinte, N. Blaramberg.

(Urmare)

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: D-lor deputați, n'am să iaș înainte D-văstre apărarea replicii făcută de D. președinte al consiliului. Comparatiunea pe care D-văstre o puteți stabili între faptele reale și între faptele desfigurate — desfigurate sunt sigur de bună credință — este singurul comentar convenabil al discuțiunii ce a avut loc.

D. Panu ne imbiă să ne deprindem cu răul obiceiului ca în Cameră concluziunile să nu fie conforme cu premisele. De la începutul sesiunii am făcut deja această experiență; la fie-ce moment, sub oricare pretext, se provocă desbateri nici anunțate, nici pregătite. Nu ne plângem de acesta; căci nu e act al administrațiunii noastre de care să nu putem da seama, nu este ordin pe care să avem a-l renega.

Personal mă plâng și mai puțin, căci grație acestei deprinderi, mă găsesc chemat a interveni în interpelețiunea D-lui Dobrescu...

D-a 'mi-a făcut onoare să citeze o circulară a mea, și 'mi-a mai făcut onoarea s'o califice de *mărgăritar*. Dacă elogiul acesta ironic se raportă la stilul circularii mele, primesc ironia, căci la 6 Aprilie, când o parte a țerei era în foc, aște D. Dobrescu că aveam alt-ceva de făcut de cât să 'mi ascut până și să 'mi împodobesc stilul. Dacă însă D-sa califică ast fel circulara, din punctul de vedere al sincerității convingerilor exprimate, primesc acest testimoniu. (Semne de aprobăție din partea D-lui Dobrescu).

Pun de îndată înaintea D-văstre textul original al acestei circularii, care, printr'o culpabilă indiscrețiune, a fost dată în public. (Aplause). Și încă, prin o mai culpabilă manipulație, a fost alterată. (Aplause).

Circulara poartă data de 6 Aprilie. În ce stare ne găsem atunci? Cinci județe erau în foc. Se comisesse pe alocurea adevărate atrocități. Adevărul era foarte greu de despăcat. Căi de informațiune lipseau de pretutindeni. Primarii, notarii nu se mai găseau la locul lor.

Subprefecții, Prefecții intimidați și pe unele locuri chiar culpabili, cum a fost prefectul de la Iatomița. (Aplause). Svonurile cele mai alarmante, cele mai contradictorii bubuiaș din toate părțile. Se denunțau personaje bănuite. Unii vedeau agenți mascați prin prejurul Buftei, alții o trăsură misterioasă pe linia Baloteștilor. Aci se spunea — raportul era formal — că în comuna Dascălu-Creața, șeful de garisonă resculară cu gorna satul, dupe

lungă și tainică conferință cu un necunoscut; aci se raporta că lângă Oltenița isbucnise rescôla, dupe invitațiunile a două agenți veniți din Ștefănesci!

Tot felul de mișcări, înconjurare de o multime de versiuni, se semnală și misterul acesta, umflat încă de jurnale, încingea alarma generală.

Vă aduceți aminte cum sute de proprietari și arendași au venit aici în sala Adunării și la Senat și au hulit asupra celor cari credeau ei că nu iaș măsuri energice de represiune!

În asemenea circumstanțe, care era datoria ministrului de interne și a ministrului de justiție?..*

Cum și-a făcut ministrul de interne datoria, o știți; cum 'mi-am făcut-o, cel puțin oglinda o găsiți în această circulară. Circulara acesta era confidențială și telegrafică către primii procurori de Ilfov, Prahova, Ialomița, Buzău, Dâmbovița, Brăila și Vlașca, județele contaminate sau cel puțin vecine cu focarele rescularii. Ce diceam eu prin acea circulară? (Citesce).

„Încep a pune indicii serioase că rescôla țărănilor în Ilfov, Prahova și Ialomița nu este spontană și că densa isbucnesc în urma unor instigațiuni culpabile. Pretutindeni rescôla are de lozincă: dijma din țecce una și ierbăritul un leu.

„Ea începe prin agresiași contra primarilor și notarilor și numai în urmă și accesoriu în contra proprietarilor. Este imposibil de a se explica numai prin contagiune această uniformitate a revendicațiunilor și această identitate a procedurilor de ore ce rescôla sare din loc în loc cu aceleași caractere și de multe ori la distanțe depărtate...*

Ce făceam și ce putem să fac la 6 Aprilie, când nu venise încă nici un fel de informațiune precisă și când justiția nu putuse încă să instruiască? Neapărat că a trebuit să fiu isbit de procedarea rescularii, să fiu isbit de uniformitatea desvoltării ei și cu deosebire de salturile aceste ciudate cari se constata dintr'un punct intr'altul.

Era dar de datoria mea să ved: Este acolo un plan preconcept? Este acolo, în fine, revoltă dinainte pregătită?

Era de datoria mea să mă luminez pe mine, să se lumineze justiția asupra acestui punct: De aci dar instrucțiunile cari aș fost date.

Asupra acestui punct D. Dobrescu dice: Resultatul! Resultatul, D-le Dobrescu, este că nimic din ceea-ce se spunea nu s'a adevărit; rezultatul este că negustorii, advocații oboreni din București, din Oltenița, Pavlicheanu, Ploceeanu, mai știu eu cine? Aș fost cercetați. unii chiar arestați. Nu este vorbă nesocotită pe care justiția să nu o fi scărmanat'o; nu este denunțare pe care justiția să nu o fi verificat'o. Cu toate acestea, mărturisesc cu umilință că nu s'a putut găsi nicăieri un

cap de revoltă căruia să se potă imputa mersul rescôlei.

Diceam mai departe în circulara mea: „S'a semnalat prin comunele, cari s'aș sculat, trecere de agenți provocatori: Unii sunt pretingi negustori de vite, alții ambulanti, unii prin trăsuri, alții călări. Făcându-se chiar partea exagerațiunilor, nu se pote ca să nu fie aici mieșul afacerii...*

Da. O credeam din convicțiune. Eraș așa de concordante denunțările cari se făceau; alarma publică de-dea atâta ființa ori căruș svon, în cât era de datoria mea cea mai elementară să văl dacă ambulantiș aceștia nu erau agenții de propagațiune a rescôlei.

N'am nevoie să vă spun câte marșuri și contra-marșuri aș făcut trupele în toate părțile; n'am nevoie să vă spun gona infructuoasă — risibilă aș putea dice aș — ce s'a dat misterioșei trăsuri de la Balotesci; nu am nevoie să vă expun cât s'a căutat și ce puțin s'a dovedit. Și cu toate acestea, iconariș și jugănarish sunt încă legenda pe care viețuesce o parte a presei și în țina de astăzi.

D. G. Panu: A slăbit deja.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Circulara continuă mai departe:

„Vă pun dar îndatorire, Domniș mei, a da ordinele cele mai severe ca ori-ce agent al forței publice să aresteze ori ce străin de localitate care ar cutreera o parte a județului, ori cât de liniscită ar fi încă și ori-ce persoană a cărei prezență nu s'ar explica firesce într'ua comună rurală...*

Da. În privința acestui punct ca ministru de justiție sunt criticabil! Ca cap însă al unei administrațiunii, într'un moment de turburare, nu. Nu pot să arestez pe nimeni în timp de linișce pe simple bănuell; dar în timp de rescôla, când creditul țerei și buna sa famă sunt puse în joc, este de datoria mea să iaș ori ce măsuri preventive chiar contra celor nevinovați, rămânând ca în urmă să cer un bil de indemnitate aș iertare de la cel arestați pe nedrept.

„Sa fiți cu deosebire fără cruțare, pentru pretingiș socialistiș, apărători de comandă a drepturilor țărănilor, cari 'i îndemnă la revendicațiuni și pe urmă dosesc îndată ce se turbură lucrurile. Nu uitați că una din formele agitațiunii este și petiționarea către guvern; acești agenți se fac că întocmesc plângeri, adună pe țărani, le șoptesc rescôla și apoi se fac nevăduși cu petițiș cu tot, ast-fel că guvernul central nici cunoscință nu are de tânguirii cari pot fi legitime...*

Asupra acestui punct mă așteptam la protestări. Nu e vina mea, dacă D. Mortzun și prietiniș D-sale se ved oglindiți în pretingiș socialistiș de comandă apărători ai țărănilor. (Risete). Nu 'i-am vizat pe D-lor, pe cari 'i știu constituițiș în scôla ale cărei doctrine ei caută să le lătescă

cât mai mult și a căror tendințe merită onoarea unei discuțiuni.

Ei, D-lor, am atras atențiunea parchetului asupra acelor fără carte, de multe ori nevrstnici, cărora nici cultura, nici experiența nu le-a dat timpul să și cristalizeze ideile, și cari sub falsa aparență de bine-făcători ai muncitorului se fac jalbări, dar nici o-dată jalbări de giaba, ci pe franc. Asupra acelor cari cutreerau satele sub nume de reportagiū de jurnal, adunaū pe țărani, le vorbeau de drepturile lor, și însuflețeau la revendicarea dijmei și erbăritului, le luaū petițiunile, cari nici o-dată n'au văduț lumina zilei, și dispăreaū în urmă.

Am găsit până în Brăila socialiști de această nouă specie!

Când descoper agitatori de felul acesta, cu jelibile însa în buzunar, pot să-i calific de comandă, căci nu i-am găsit pe nici unul rămând în capul sătenilor răsculați, când venea trupa, (aplaude) nici în față cu comandantul militar ca să parlaten-teze pentru țărani!

La ceasul pericolului, ademeniții se vedeau; ademenitorii însă dispăreaū!

Dacă credeți că prin numirea de socialiști de comanda dată acestor oameni, am isbit într-o scôlă a cărei doctrină o combat dar o respect, când e de bună credință, spuneti o.

Ei, D-lor, cred că mi-am făcut datoria când am căutat să retez unul din mișlocele de propagațiune a incendiului. Socialiștii, ce am urmarit, sunt acei ce speculaū în numele socialismului, acei cari luaū haina unei doctrine pentru a pescui în turbure.

De alt-fel, Domnii mei, veți judeca prin următorul pasagiū, dacă nu ținem cumpena dreptă:

„Pe de o parte, veghiați cu strictetă ca să se refrêne abuzurile ce sunt dănilic denunțate în sarcina primarilor și notarilor și dați curs plângerilor sătenesci în această privință. *Aceste nemulțumiri au dat tocmai răsărătirei un teren favorabil...*”

În ceea-ce privesc administrațiunea primesc omagiul D-lui Dobrescu. Avem această conștiință a stărei administrațiunii și îndrăsnem să o mărturisesc. Da, trebuie să recunoscem cu toții că mult timp nu a fost administrațiune în țară; da, trebuie să recunoscem că primarii, notarii în loc să fie tutorii populațiunii rurale au fost spoliatorii lor. (Aplause).

Trebuie să recunoscem că au fost primării, cu deosebire pe lângă centrurile mari, în cari țărani nu aveau acces pentru un act al stărei civile, pentru cea mai mică formalitate, fără dare în natură sau în bani.

Când ne-am făcut un creș politic din îndreptarea, și pe cale administrativă și pe cale legislativă a suferințelor reale ale clasei țărănesci, trebuia să privim situațiunea în față și să avem, încă de la prima zi a venirii noastre, curagiul de a mărturisii adevărul.

Prin circulara mea diceam mai departe: „Prin toate căile putinciōse îndemnați confidențial pe proprietari și arendași a îmblânzi condițiunile când preschimbă contractele lor agricole”.

Acți înăși era una din acele bōle de cari suferă muncitorii noștri. Nu puteam găsi moment mai propice pentru a deschide ochii proprietarilor și arendașilor, ca de la densi să purcedă descordarea și indulcirea raporturilor lor cu țărani.

Era de datoria mea să dic parchetelor: Usați de influența vōstră legitimă, de orecce nu puteți da nici ordine, nici hotăriri în această privință, și convingeți, e acești oameni că moderațiunea lor va fi primul pas al împăciuirii și al siguranței lor proprie.

Și, D-lor deputați, când constatam două bube dureroase, nu o faceam nici pentru a scusa rescōla, nici pentru a discredită în vileag autoritatea și proprietatea. Circulara încă era limitată și confidențială; ea nu constituia un program, ci era pur și simplu o călăuză, pentru ca membrii ministerului public să scie în ce sens sunt direse atențiunea și sollicitudinea guvernului.

„În cazul când s'ar ivi unde-va o rescōlă, avizați pe șefii militari să nu purcedă la veri-o execuțiune până nu fac somațiunile legale, însoțite de apel de tobă sau trâmbiță. Regulamentele militare autorisă pe comandanți a face înșile aceste somațiuni în lipsă de un agent civil”.

Sciam ce suferise populațiunea bucarescă din necotința regulamentelor militare în zilele de 14 și 15 Martie, și era un cas de conștiință ca să reamintesc șefilor civili și, prin densi, șefilor militari ca, înainte de a face usagiū de arme, să deștepte pe insurgenți asupra consecințelor opunerii lor. Această redeșteptare a datoriei ar fi trebuit să găsescă ea, cel puțin, grație în ochii D-lui interpelator!

„Vē recomand cu insistență toate mēsuri preventive, ori-cât vi s'ar părea că sunt de resortul administrațiunii...”

Am mărturisit de la început că n'am privit numai la căderile mele de șef al justiției. Am autorisat formal pe procurorii și judecătorii de instrucțiune să ia acest amestec în administrațiune. Am creșut că într-o administrațiune paralizată, câte odată înșdelă, alături cu șeful militar trebuia să pun un agent civil care să reprezinte blânlețea legii civile.

Judecați D-vōstrie dacă am făcut bine sau rău.

„Mai bine, conchidea circulara, să avem reclamațiuni de prea rigurosă pază de cât plângeri de prea aspră represisiune!”

Asupra acestui punct dicea D. Dobrescu că circulara nu a dat rodul ce se aștepta; căci presiunea a fost de o asprime care apropia cruzimea.

Se înșelă D. Dobrescu. Informațiunile D-sale sunt eronate sau necomplete. Ar-

mata și-a făcut peste tot datoria și fără exces. Acum că, în timp de turburări ca acelea, să se fi găsit pe ici-colea un militar care să și depășit dreptul, care să fi comis o brutalitate... Ei bine, nu cereți o răbdare creștinăscă unor oameni cari au întâmpinat amarice neajunsuri. Cunoșceți D-vōstre ostenele și privațiunile batalionului maiorului Lipan, ale călărășilor căpitanului Solomonescu și altor trupe ce uit? Sciți D-vōstre ce a pătât linia la Berceni, unde mișeșce, pe la spate, fără provocațiune, doi tineri soldați au fost cu parii culcați la pământ? Și crede D. Dobrescu, afară de a i presupune o candore angelică, că face bine să și însușescă copilărescile acușațiuni ale unei preinse femei din Afumați, când ne relateza cruzimi comise la Afumați?

D. Dobrescu ignoră un detaliū. Afumații au fost cei din urmă pacificați și la un moment când cursul justiției se restabilise. Un procuror a înșoțit armata la Afumați.

Pōte cine-va crede că în prezența magistratului s'au putut comite scene de viol, de sēlbătăcii neauđite? Atunci trebuie să ne desnădăjduim de ce avem mai respectabil în țera, de armată și de justiție. (Aplause).

Suntem întrebați dacă guvernul aprobă purtarea armatei. Întru cât nu puteți avea fapte mai precise, mai concrete, da, guvernul aprobă întręga purtare a armatei. (Aplause).

Nimeni nu ne pōte atribui intențiunea că, dacă chiar și astăzi, ați veni și ne-ați arăta un singur fapt pozitiv de sēlbătăcie, unde instrucțiunile precise ale ministerului s'ar fi depășit, noi am căuta să tutindem vëlul discret al prescripțiunii asupra lui. Ne-am face la moment datoria; pentru acesta însă cerem ceva mai serios de cât lamentațiunile vėduvei de la Afumați. (Aplause).

D. Panu termină dicend că cestiunea această nu e închisă.

Vē găsiți, D-le Panu, pentru prima oră, probabil și pentru ultima oră, într-o concordanță perfectă cu D. prim-ministru, căci și D-sa a terminat dicend că nu este închisă cestiunea.

Cercul recriminațiunilor nu l vom putea închide cât timp se va găsi cine-va care, la tribuna Parlamentului, să se facă ecoul lor.

Câmpul însă al nemulțumirilor l vom țermuri, și asupra acestui punct are să convergez acțiunea mai fecundă a acestei Camere; și cred că vom găsi în noi și luminile și curagiul necesar ca să ducem ferul roșu pe plaga vie ce am constat. (Aplause).

Rămâne conclusiunea ce D. Panu propune la interpelarea D-lui Dobrescu. Rămâne ancheta parlamentară ce se sollicită.

Anchetă parlamentară pentru ce? Pentru a paraliza cursul justiției? Apoi tot ce este relativ la rescōla țărănilor nu face

ore în momentul acesta obiectul dezbaterilor tribunalelor și curților cu jurați ?

Orî care din D-vostre nu are de cât să asiste pe țeranii acușați și să ducă la bara justiției ori-ce tânguirî ar avea de făcut. Și nu e unul din D-vostre, care, formuându-le înaintea aceloră, cari pot să ia act de dênsele, să nu fie sigur că curs legal se va da. Refusăm anchetă parlamentară întru cât nu se articulează nimic de precis, și-o refusăm cu deosebire întru cât ea ar fi o înturlire asupra justiției ađi sesisată.

Nu avem, în fine, D-nii mei, nevoie să amestecăm cestiunile de amnestie cu cestiunile ce putem examina ađi; acelea sunt prerogative rezervate unei alte inițiative și unei alte înțelepciuni de cât a noastră; asupra lor nu credem că este unul singur dintre noi care ar voi să impiezeze. (Aplause prelungite).

Voci: Inchiderea discuțiunii.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: D. Tache Ionescu are cuvântul contra închiderei discuțiunii.

D. Tache Ionescu: D-lor deputați, tocmai pentru a scurta timpul pe care Camera are să-l consacre la dezbaterăa unei cestiuni așa de importante, v'ași ruga să nu închideți discuțiunea.

Vă puteți închipui, D-lor deputați, că atunci când, în mod incidental, a venit o propunere, ca aceea a D-lui Panu, ca să se facă o anchetă parlamentară asupra unuia din evenimentele sociale cele mai importante din istoria noastră contemporană, asupra unui eveniment care nu are la noi în țară de cât un precedent foarte mic în priediua legii rurale de la 1864, mișcarea ce începuse tot în spre Maia și Ferbinți la 1862, și care a venit până la bariera Bucureștilor; vă puteți închipui că nu se va putea ca această cestiune să nu se discute pe larg înaintea Camerei. Nu poate nimeni să se plângă, nici majoritatea, nici minoritatea, că D. Panu a pus în cererea acestei anchete pasiune contra cui-va sau măcar dorința ascunsă ca din acea anchetă să se îngrîșcă adversarii politici; a fost o cerere sincer formulată, la care trebuie să recunoștem că s'a răspuns de D. ministru așa cum de mult nu eram obișnuiți să auzim răspundându se în Parlament din partea miniștrilor, și eu din minoritate mulțumesc ministerului pentru deferența arătată tuturor părerilor represintate în această Cameră, și ca liberal regret că ministerul liberal nu trata cu același respect ca D-vostre pe socialiști. Dar vă întreb un lucru: credeți D-vostre că are să se închidă astăzi această discuțiune, și credeți D-vostre că nu putem noi să mai aducem înaintea Parlamentului dorința acesta legitimă, căci eu cred că e legitimă, ca să se facă o anchetă parlamentară asupra acestei mișcări sociale ?

Nu cred că e unul între D-vostre ca să o tăgăduiască. Atunci pentru ce să luăm zadarnic timpul Parlamentului cu altă

ocasiune, și să nu lăsăm să se continue astăzi discuțiunea, când alte cestiuni urgente nu sunt la ordinea zilei, când ora nu e întârziată, când Camera se află în una din acele dispozițiuni sufletesci, cari am dori ca tot-d'a-una să președe la lucrările noastre parlamentare; când nu vedem adresându-se vorbe supărătoare dintr-o parte și din alta, când toți suntem cu inima curată și deschisă ca să discutăm o mare cestiune, cestiunea socială a zilei ?

De aceea, vă rog, să lăsați discuțiunea deschisă, pentru că cererea de anchetă tot trebuie să vie mai curând sau mai târziu.

D. G. Caracostea: D-lor deputați, am onóre a vă cere să închideți discuțiunea, tocmai pentru motivul acela că această cestiune a numirei unei anchete parlamentare trebuie să se discute atunci când vom avea să ne ocupăm cu cestiunea cea mare a mișcării generale din primăvera acestui an, iar nu cu ocasiunea unui cas izolat, ca cel care face obiectul interpelării de astăzi.

Interpelarea D-lui Dobrescu este relativă numai la comunele Gherghița și Fulga.

Sunt alte interpelări la ordinea zilei mai generale, cum e aceea a D-lui Nădejde, pe care nu o putem înlătura. Când dar se va discuta interpelarea generală, asupra rescólor țărănesci, cu acea ocasiune vom avea destul timp a discuta necesitatea unei anchete parlamentare.

Eu însu'mi sunt hotărît să mă înscriu, ca reprezentant al colegiului III, spre a vorbi în privința rescólor țărănesci, atunci însă când interpelarea aceea generală a D-lui Nădejde, la care s'a asociat și D. Panu, va veni la ordinea zilei. Astăzi a fost ceva particular a fost interpelarea D-lui Dobrescu pentru Gherghița și Fulga, și dacă D-vostre credeți că nu s'a spus în destul despre necesitatea numirei unei anchete parlamentare, totuși vă rog să închideți discuțiunea, pentru motivul că cestiunea anchetei nu va fi închisă, ci va reveni mâine, când o vom putea discuta pe larg acolo unde este mai la locul ei.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Acum la ordinea zilei avem aduoa interpelare, aceea a D-lui Nădejde.

Ora e 5, dar, dupe un vot al D-vostre, ședințele încep la ora 1 și se ridică la ora 6.

Prin urmare dar, sunt dator să dau cuvântul D-lui I. Nădejde, spre a-și desvolta interpelarea D-sale.

D. V. G. Mortzun: D-le președinte, cer cuvântul în cestiune de regulament.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Aveți cuvântul.

D. V. G. Mortzun: D-le președinte, e foarte adevărat că sunteți în tot dreptul să continuați ședința până la orele 6, și de a face pe D. Nădejde să-și desvolte inter-

pelarea D-sale în astă sêră, însă iertat să ne fie a cere o garanție de la D-nii din majoritate, garanția că dacă se va pune în discuțiune această interpelare să nu cêră închiderea discuțiunii de îndată ce va răspunde D. ministru.

Vă rog, D-lor, să nu vă scandalizați, să nu vă indignați de asemenea cerere; aduceți-vă aminte că adineaori, când venise rândul D-lui Panu să vorbească, D. președinte din greșală dăduse cuvântul D-lui Popovici, majoritatea nu a cerut închiderea discuțiunii, nu a dis cărc. Când însă, D. președinte a îndreptat greșala comisă anunțând că înaintea D-lui Popovici, este înscris D. Panu, aduceți-vă aminte că s'a ridicat mulțime de glasuri, cari au cerut închiderea discuțiunii.

Apoi dacă adineaori, când erau 3 ore, s'a cerut închiderea, când era să vorbească D. Panu, apoi cu atât mai mult sunt sigur că se va cere acuma când vor fi orele 6 trecute, pretextându-se înaintea orei, și răpindu-ni-se dreptul discuției. Cer dar, să ni se dea garanție că nu se va închide discuțiunea de îndată ce va răspunde banca ministerială.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Asemenea garanții nu sunt prevădute în regulamentul nostru.

Dați cuvântul acum D-lui Nădejde, și, când vor fi 6 ore, voi consulta Adunarea dacă dorește a continua discuțiunea.

D. I. Nădejde: D-lor deputați, eu n'am să vorbesc așa de mult, sau de pe larg asupra părții de la mijloc, a interpelării ce am anunțat; adică n'am să vorbesc pe larg despre mijlocele de repressiune, și anume, pentru că D. Dobrescu, în mare parte a vorbit despre acesta, cel puțin în mod general. Inșă am să arăt o serie de fapte, cari cred că sunt stabilite, pentru ca să vedeți că ancheta trebuie, ca să se constate tot felul de barbarii comise, nu numai în Muntenia, dar și în Moldova și anume în județele Vaslui și Roman.

Voiu vorbi mai mult despre cauzele rescólei și despre partea din urmă, adică despre leacuri, ca să ved ce crede onor. minister în privința acestor puncte. Voiu să știu, adică, dacă am înemerit cauzele adevărate ale rescólei, și dacă în privința leacurilor este veri-o potrivire între vederile noastre și între vederile D-lor miniștri.

Noi găsim cauzele eficiente ale rescólei: în exploatarea neomenosă a țeranilor de către proprietari și posesori; pe urmă în împilarea și jefuirea de către slujbașii comunali, și în privința acestui al doilea punct D. Marghiloman a mărturisit că în adevăr este așa, că slujbașii comunali au fost împilători și că a fost una din cauzele principale care a întărit mișcarea țeranilor.

Apoi mai este o cauză: nepăsare din partea justiției care nu lua act mai niciodată de jefuirea unor locuitori, de ar fi fost ea cât de întemeiată. Și acest lucru

nu s'a întâmplat numai în locuri unde a fost răscolă, dar și în alte părți, cum, de exemplu, în județul Iași a fost această nepăsare a justiției sub guvernul trecut; fiind-că să aruncase suplicile în obrazul 6-menilor cari veneau a se jelui, pe urmă am se arăt că între cauzele cari au provocat răscolă, este și lipsa de ori-ce mijloc legal prin care țeranii să și arate voința lor. Și dupe ce am schițat aceste patru puncte ale cauzei răscolă, le voi lua una câte una să le examinez.

Să începem dar cu exploatarea din partea proprietarilor și posesorilor . . . . . și, fiind-că ceea-ce face ca punctul acesta să fie explicat, este lipsa de pământ, o să ating cestiunea această. Mulți din D-vostre știți și D. ministru al domeniilor poate să vadă cantitatea enormă de oameni cari sunt lipsiți de pământ; fiind-că s'au trimis multe petițiuni din județul Iași, din Roman, din Vaslui și din alte județe, prin cari țeranii se plâng că n'au nici o palmă de pământ. Mai înainte se credea, sau cel puțin să spunea așa ca să se credă, că mai toți sătenii sunt improprietari și că n'au nevoe de pământ. Acesta o spunea D. I. Brătianu în toate zilele. Cu ocaziunea legii din 27 Februarie s'a constatat însă că mai în toate comunele, aproape jumătate din locuitorii n'au pământ de loc, cum este în comuna Țuțora, județul Iași, unde în cătunul Cristesci numai 7 oameni au pământ, iar cele-alte sute de locuitori n'au de loc. Acum vine întrebarea: cum de n'au, dupe ce s'a făcut o serie de legi pentru ca să li se dea?

Anteu este cestiunea legii de la 1864, care s'a aplicat într'un mod extraordinar și nedrept. Cunosce prin Moldova localități unde s'a dis țeranilor, puțin înainte de aplicarea legii: ve iert, nu mai aveți să faceți boeresc. Țeranii au primit cu bucurie această desrobire a brațelor lor, dar când a venit aplicarea legii de la 1864 li s'a dis că ei n'au drept la pământ; fiind-că numai erau clăcași. (Cristesci).

În alte părți țeranii au pățit'o alt-fel: era un proprietar Mavrocordat lângă Iași, care bătea cumplit pe locuitori; ei fugeau, dar densul făcea să i aducă înapoi prin administrațiune. Cu un an înainte de legea de la 1864, el i-a hătut mai vartos și i-a gonit, spunându-le că s'a săturat de densii, fără a mai trimite administrațiunea dupe ei ca să i aducă.

Țeranii au fost bucuroși că au scăpat și s'au refugiat prin mahalalele Iașilor și a altor localități: așa în cât, când a venit aplicarea legii nu i-a găsit acolo și ei au rămas fără pământ.

D. Negruzți: De aceea s'a revoltat în Ialomița?

D. Nădejde: Să nu mă credeți așa de prost D-le Negruzți că nu pot pune legătură în argumentațiunea mea, și dacă voiți să mă intrerupeți, intrerupeți-mă dupe ce fac întreaga formulare a unei argumentațiuni iar nu de la început: căci este prea din cale afară. (Ilaritate). Eu am

luat exemple de la Iași, de unde sunteți și D-vostre, dar dacă voiți pot să ia exemple și de aici, dupe cele ce mi au spus locuitorii închisi de la Văcăresci, cari spun că sunt trei mii de oameni în Lipia-Bojdan și că mai nimeni n'are pământ. Tot așa spunea și din alte 8 comune. Unul dicea că de 5 ani n'a răsturnat o brazdă, măcar că e muncitor de pământ și că nu știu copii lui ce-i porumbul verde; și așa putea să vă dau și alte exemple din cari ați putea vedea că aplicarea legii de la 1864 a fost falsificată pretutindeni. Că este așa se vede chiar din textul legilor făcute mai pe urmă unde se dice: care din greșală n'a fost improprietăriți la 1864, se vor improprietări. Prin urmare, sunt mii și mii de oameni cari n'au pământ.

Tot așa s'a făcut și cu legea pentru însurăței; în sfârșit este un fapt constatat că astăzi sunt în țera românească câte-va sute de mii de țeranii, cari n'au de fel pământ pe care să lucreze și cari sunt siliți să și vindă brațele lor; este deci un proletariat agricol, și lucrul acesta este recunoscut și de D. Carp; căci D-sa scrie că voesce să ia măsurii ca să înlătore acest proletariat. Prin urmare, nu e nici o îndoială că sunt sute de mii de țeranii cari nu au nici un petec de pământ și dacă legea de la 1864 și a însurăței ar fi fost aplicată conștiințios, n'am fi ajuns aci.

Ei, cum se face că acești oameni nu au pământ? Negreșit că ei au fost victima falsificării proprietarilor cari cumpărând pe ingineri, și prin alte mijloce diferite, au făcut să i lase fără pământ.

Iată un caz frumos de aplicarea acestei legi: În județul Iași este o comună numită Ceplența care are un cătun care se chiamă Vărății, unde oamenii au primit 90 de fălci de pământ, însă D. Zarifopolu proprietarul, îndată a pus mâna pe acele 90 de fălci și tot D-lui le stăpânește până astăzi, și țeranii nu au de loc pământ de și au plătit tot pentru el. Și D. Zarifopolu pentru că țeranii să nu potă ajunge vre-o dată cu petițiunile lor ași căpăta dreptul lor, s'a ales și primar acolo; și dacă oamenii vor să facă proces, trebuie să cêră act de paupertate și primarul care este D. Zarifopolu nu voesce să le dea, și prin urmare, aci vedeți că un cătun întreg nu are o palmă de pământ, de și a plătit despăgubirea clăcei. Noi le-am arătat calea, le-am dis să cêră dreptate la Cameră și la minister.

Un alt caz, D-lor, cum dupe legea de la 1864, s'a dat pământ locuitorilor și pe urmă pe nedrept au fost deposedați, așa în comuna Voinescii unde este proprietar D. A. Negruzți, a luat de la țeranii improprietăriți 80 fălci de pământ și le posedază și astăzi; oamenii se duc la primărie să cêră harta spre ași căuta dreptate, și primarul i dă afară cu cuvintele cele mai insultătoare amenințându-i cu bătaia; asemenea la Cucuteni, și ve pot asi-

gura, D-lor, că mai pe toate moșiile din județul Iași, spun oamenii, că le lipsesce câte 20 până la 50 de fălci de pământ din acel ce li s'au dat dupe legea de la 1864, și astăzi nu sunt stăpâni pe acele pământuri vechii proprietari, de și au dat plata pentru răscumpărare. În unele locuri s'au judecat țeranii și au căpătat înapoi pământurile; în alte locuri însă, nu s'au judecat.

Alt lucru rău a făcut legea de la 1864. Eu acolo gășesc isvorul răscolă de acum, și mă tem să nu fie isvorul și altor răscolă viitoare, dacă nu se vor lua măsurii.

Prin legea de la 1864, oamenii au perdut drepturi cari le avău mai înainte; s'ar părea foarte ciudate aceste vorbe, dar noi nu suntem liberali, noi suntem socialiști, noi nu vedem în negru toate cele ce erau înainte de 1848, și nu credem că totul este frumos ce s'a făcut dupe 1848. D-lor, sub regimul vechi, înainte de 1848, erau o mulțime de lucruri bune pe cari liberalii le-au șters și la cari au luat parte și conservatorii; așa de exemplu, era o lege care în Moldova se numia *legea muntelui* și în Muntenia se chema *legea pădurilor*. Dupe aceste legi țeranii avău drept să ia uscături pentru ars, avău drept să ia lemne pentru ca să și facă case, coșare, care, săni și alte lucruri ce le trebuie, și au dreptul să ia lemne verzi chiar, nu numai uscate și cădute, și pentru acestea plăteu pe an câte 6 lei vechi.

În legea de la 1864 s'a scris că, drepturile ce au țeranii dupe art. 44 din legea veche relativă la această cestiune sunt și rămân în vigoare în timp de 15 ani, și dupe această, proprietarii și Statul vor avea dreptul să răscumpere această servitute, și dacă țeranii nu vor consimți de bună voe, lucrul să se facă pe calea justiției.

Dar credeți că s'a făcut ceva? Îndată după 1864 țeranilor li s'a tăiat toate aceste drepturi de a lua lemne din păduri, și măcar că nu s'a răscumpărat de nimeni acest drept de servitute, legea nu s'a mai ținut în semă, și ași legea este călcată în picioare și ascunsă.

Ce s'a făcut dar cu țeranii în cât privește lipsa de lemne? Ei fiind în lipsă s'au apucat și de furat. Li s'au făcut o sumă de procese silvice și s'au închis o mulțime dintr'inșii.

Ei bine, guvernul liberal și guvernul conservator au tăinuit legea, și dacă particularii s'au făcut că nu știu nimic despre drepturile ce au țeranii asupra pădurilor, Statul despre care se dice că reprezintă interesele generale ale țerei, de ce s'a arătat ca apărător al intereselor proprietarilor mari și nu s'a arătat ca apărător și al intereselor țeranilor?

Ași dori să mi se răspundă asupra acestui punct. Din cauza lipsei de pământ, din cauza pierderii a o mulțime de drepturi și forme patriarhale ocrotitoare prevăzute de sistemul vechi, care au fost înainte de 1864, țeranii au ajuns o materie

de exploatat cu desăvârșire, în mâna proprietarilor mari.

Vine pe urmă legea tocmelilor agricole; această lege este foarte ciudată, totă lumea se certă în privința acestei legi, unii zic că este bună, alții că este rea. Dar iată un lucru frumos: că această lege nu este cunoscută mai de nimeni din țărani, ei nu știu că este o lege a tocmelilor agricole; ei fac tocmelile cum voesc proprietarul și primarul, și le execută tot așa cum vor ei.

În Iași, Botoșani, Vaslui. Huși și alte județe, nu era o singură comună rurală în care țărani să știe că Vinerea și Sâmbăta este lăsată pentru țărani ca să și lucreze lucrul lor; asemenea nu se știe de nimeni că primarul nu are dreptul să scotă pe țărani la muncă cu sila, ci numai să 'i cheme; pretutindenea țărani au fost luați la muncă cu forța și duși să lucreze, și proprietarii pentru ca să se asigure de ei 'i țineau închiși, și ca să nu fugă Dumineca să se ducă acasă, 'i țineau închiși ca pe robi; despre Vineri și Sâmbăta nici vorbă, despre neexecutare cu forța armată nici vorbă, așa în cât legea această dacă ar fi fost aplicată am fi putut ști despre rezultatele ei; dar nu a fost aplicată, și țărani au fost lăsați în mâna proprietarilor și a arendașilor.

Acum, dacă facem abstracțiune de această lege ideală a tocmelilor agricole, lege care nu se va aplica nici o dată, și ne vom întorce la tocmelile agricole din trecut, găsim o stare de lucruri mult mai rea de cât aceea care exista înainte de 1864. Acest lucru este mărturisit de însuși țărani; căci eu zic că înainte de 1864, în vremea boerescului, era mult mai bine de dăniș. Nu am trebuință să vă citesc; nu am de cât să vă amintesc tocmelile agricole de la Dridu, tocmeli cari sunt cunoscute de toți.

Vă voi spune numai cum se fac tocmelile de la Bercești-Dobreni, dupe cât am aflat de la Văcărești. Se dă țăranelui 8 pogone, și numai sămînță. Pentru această 'i se ia o dijmă una din trei, de și înainte se lua $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{5}$, și era o vreme cu 10 ani în urmă, când se lua și mai puțin.

Acum, pe lângă dijmă, mai au de făcut două pogone pentru posesor, unul de porumb și altul de grâu, și să care rōda la gara Vidra. Pe lângă acestea trebuie să dea găini, puș, ouă, limba și mușchiul porcului.

Acum din ce în ce merge mai rău, și în anul acesta, la 1 Aprilie, s'a cerut țăranelor, în loc de dijmă, să dea 40 fr. în numerar de pogon. În urma acestei propunerii din partea proprietarilor, au rămas sute de oameni fără pământ; căci de unde avea țăranelui să dea 40 lei? Aceasta era numai un pretext, însă adevărul era că țăranelui să devie proletar, să lucreze cu brațele, cu ziua, cum avea trebuință.

Iată însă un alt exemplu foarte curios de la Vaslui, din comuna Tăcuta. Acolo, dupe ce se termină munca pe un an, lo-

cutorii sunt chemați la primărie, unde Nică Lărgeanu luând pe fie-care țărăn în parte, le zice:

— Ești dator atâta.

— Cum sunt dator, dacă nu am luat nimic?

— Nu ești dator? Veți vedea că ești.

Atunci ea o vergea de fier cu care bate pe țărăn până când acesta recunoșce că este dator, și se obligă să plătească datoria în anul viitor, făcând munca cutare și cutare. Dar în privința celor ce se petrec la acea comună sunt multe de zis, pe carile voiți spune cu altă ocaziune.

Avem asemenea lângă Iași, la Cucuteni, proprietatea D-ului Cozadini. Acolo se plătesc 20 franci de falce de secerat, plus atâtea zile de cărat, cât are trebuință, și când nu face căratul, i se pune în compt 4 fr., pe cari 'i plătesc în anul viitor, de și în contract nu se prevede nici un fel de cărat.

Prin urmare, starea relațiilor de muncă agricole, relații între proprietar sau posesor și țărăn, lasă mult de dorit, și chiar Mesagiul de deschiderea sesiunii, mărturisesc această. Se înțelege că n'a putut să spună lucrul cu totă asprimea, ci numai s'a mărginit a zice că relațiile dintre proprietari și săteni sânt inice, sunt nedrepte, și trebuie schimbate. Noi însă zicem despre aceste relații că sânt barbare și trebuie un leac radical, ca să nu mai fie în privința această abuzuri de cât acele pe cari le permite legea actuală, să nu fie exploatat cu ciomagul, cu bătaia, și proprietarul sau arendașul să nu se folosescă de cât numai de diferența între prețul cu care el a angajat munca, și prețul ce a rezultat din acea muncă. Iată totă exploatarea ce trebuie să rămână proprietarului; această să fie dupe lege, cum se face și în alte țări din Europa; căci așa sunt legile burghese.

Atâta exploatare să fie, mai mult nu. Dar ei nu se mulțumesc cu atât, ci jefuiesc, pradă.

Dacă timpul n'ar fi înaintat, aș putea să vorbesc de moșia Corbăscă, a D-ului Tache Anastasiu; acolo s'au comis nelegiuiri asupra țăranelor, pentru cari a scris chiar jurnalul conservator *Epoca*, și nu cred că un jurnal conservator, vorbind de asemenea fapte, s'a condus numai de ura către D Tache Anastasiu, ca să vorbească de nise fapte cari nu sunt adevărate. Va să zică o dovadă de ură în contra proprietarului și a posesorului există. Această ură în timpurile din urmă a ajuns la punctul cel mai înalt; era ca o bubă cōptă ce aștepta să spargă. Pe lângă această să mai adăcgăm împulșarea și jafurile slujbașilor comunali. Nu știu dacă deosebitele sume ce proprietarul sau posesorul ia de la țărăn sub diferite pretexte sunt mai mari de cât sumele cari le storce slujbașii comunali. La Tăutești, primarul de acolo — dupe cum recunoște un procuror, D. Nicolae Leonescu, care a scris chiar o broșură în cestiunea țăranelor — primarul de la Tău-

tești are un mijloc foarte ingenios de a ruina pe țărani; mijlocul este biletele de vite, adică actele stărei civile a vitelor. Dacă un țărăn are o vită și capătă un vițel, trebuie să se ducă să capete un act de nascere. Țărani însă neglijază această formalitate și lasă să trecă două, trei luni; și când vrea să și vândă vita, primarul 'l întreabă: ai act de naștere? Dacă n'ai, este de furat. Și eu cunosc, D-lor, pe un țărăn care de vre-o două luni este purtat în toate părțile pe la prefectură și sub-prefectură, tocmai prin județul Suceava, pentru a face formalitatea că vitele sunt ale lui; în acest timp vitele 'i stau sechestrate.

Ei bine, asemenea fapte se petrec pretutindenea.

Primarul Găman de la Mironésa, județul Iași, se duce fără rușine cu banda lui și tae din pădurea Statului 3—4 stejari; două 'i pune stâlpi la porța lui, și pe cei alți două 'i vinde la proprietar; și când se denunță faptul inspectorului silvic, când se arată stâlpii proșpeți, cum și tulpina de unde 'i-a tăiat, inspectorul ride și se pune la petrecere cu însuși Găman; și pe oamenii cari 'l denunțaseră că a comis acest delict silvic, 'i ține în ogrădă totă ziua, și de lucru, ca să 'i vadă mâncând găini fripte și bând vin.

În această comună țărani spunea, că nici nu îndrănesc să se jăluiască contra primarului care 'i amenință că 'i omoră. În adevăr, se omoră oamenii în sate și nimeni nu cercetează. Trebuie o mare doză de îndrăsnelă la un țărăn, ca să se jăluiască în contra primarului de la Mironésa. Cu toate acestea, s'au găsit țărani îndrăzneți și au denunțat faptele D-ului ministru de intern. Primarul a fost dat în judecată, dar astăzi umblă cu două revolve în mână și spune că le va s'robi capul celor cari vor mai îndrăzni să se plângă.

Tot așa s'a petrecut și la comuna Mosna, bătăi câte voiți, din cele mai îngrozitoare, loviți cu capul de perete, legați de picioare, în toate chipurile. Doctorii nici nu voesc să dea certificate. Cunosc eu ca suri; vine o dată un om de la Rădiul Mitropoliei cu capul spart; a mers la două, trei doctori la Iași, nimeni nu vrea să dea certificate. Acesta e Tudorașcu..... care a fost în procesul Scorțescu; tot așa e cu primarul de la Bădeni, care stă în fóte multă prietenie cu Fischer (?), fratele acela care a omorât un țărăn la Pomărla, și a scăpat.

Când vine vorba de perceptori, cum se poartă ei cu țărani 'mi pare bine că pot să vă dau o dovadă, iarăși din *Epoca*, puteți veți acorda o anchetă și în privința această.

Intr'o comună din Dolj, perceptorul a găsit de cuviință, fiind-că nu putea să plătească țărani, să ducă femeile la primărie. Așa se face mai pretutindeni, de și legea de urmărire prevede alte forme pentru incasarea banilor; și fiind-că oamenii au fugit de acasă în ziua aceea, fiind-că sciau că are să 'i poftescă la primărie, a

chemat femeile, le-au desbrăcat în pielea golă și le-au trimis acasă gole. Acestea le spune *Epoca*, și dă ca garant pe D. Vlădoianu, mare proprietar.

În alt loc, în Tecuci, s'a găsit alt mișloc mai nostim; țin pe țărani în apă, și 'i păzesc cu milițienii, până ce pot plăti. La Putna s'a întâmplat că a mers cu darabana în piață și a vândut brațele omului, ca să ia bir; nu mai era nimic ca să vândă; vindeau, închiriau pe țeran!

Va să dăcă, pe lângă exploatarea cea mare din partea proprietarilor, mai punând și jafurile, abuzurile și toate batjocurile cari se comit de funcționarii comunali, vă puteți închipui în ce stare sufletească sunt țeranii; ce trebuie să 'și închipuiască ei de țera română, de patria lui, de multe alte lucruri cari se vorbesc între oamenii civilizați; câtă inbire trebuie să aibă ei pentru această civilizație pusă pe capul lor.

Și când după toate acestea oamenii se jeluiesc undeva, la prefect, care e mai aproape, și care ar fi dator să 'i asculte; căci de sub-prefect nici nu vorbesc, și la minister, și la justiție, nu li se face dreptate. Din sutele de casuri arătate prin suplici și trimise chiar acestui minister, numai într'un singur cas s'a ținut seamă de denunțările oamenilor, și anume în cazul unui perceptor de la moșia județului Fălciu, care bătea oamenii cu capul de perete. Acest perceptor, în adevăr, a fost dat în judecată și închis, făcându-se cu modul acesta foarte multă liniște și mulțumire între țărani. Și au dis: „Iată că se poate găsi dreptatea dacă cine-va o caută”. Ce folos însă cu această bucurie a trebuit să piară față cu alte jalbe tot așa de întemeiate ca acesta, dar de cari nu s'a ținut seamă. Acuma miniștrii, prefectii și justiția sa nu vor, sa nu pot să ia măsură în această privință.

Un alt cas este cu primarul Găman, a cărui afacere s'a trimis tuturilor autorităților reale și poate că din prea mult zel se va fi trimis și la minister, de al cărui resort nu era această afacere.

D. D. Alexandrescu: A fost achitat.

D. I. Nădejde: I-l-le președinte, de ce lăsați pe D. Alexandrescu să mă întreprupă?

D. D. Alexandrescu: Ați vorbit de primarul Găman și eu m'am crezut dator de a vă spune că a fost achitat.

D. vice-președinte: Sciam, că sunt oratori pe cari nu 'i supără intreruperile.

D. I. Nădejde: Nici pe mine nu mă supără, dar trebuie să fie o regulă.

Alt cas, care iarăși n'a fost ținut în seamă, este cel de la Tăcuta în care s'a petrecut grozavii înspăimântătoare. Când mi-au spus țeranii cele ce se întâmplase în această localitate, nu mi-a venit să cred, într'atât acele grozavii erau atât de revoltătoare. La început, am crezut că sunt beți, că aiureză, faptele însă s'a dovedit că erau reale; căci veneau oamenii, nu unul, două, ci 10, 20 și în mai multe

rânduri și în felurite timpuri; veneau chiar dimineața când nu avău timp să se îmbete și tot aceleași lucruri mărturiseau. Au fost fete violate, s'a aflat un copil mort pe lan, sunt oameni omorâți și toate acestea cu nume, cu date, cu martori. Era unul căruia 'i spărsese capul și rupt piciorile, dar fiind amenințat cu revolverul să se depărteze, a trebuit așa cum se găsea, pe genunchi și pe cote, de și cu capul spart și cu piciorile rupte să se târăe 20 de stâneni ca să scape cel puțin cu viață. Toate acestea le făceau D. Lărgeanu și cu vizitiul său Aslan, din cauza unei neînțelegeri ce avusese cu acel țeran și care în urmă a trebuit să zacă mai mult timp în spital. Casul s'a declarat D-lui procuror-general, lucrul însă s'a făcut tot mușama. Tot acest D. Lărgeanu organizase o bandă cu ajutorul căreia lua vitele locuitorilor, carele, tot ce aveau, fără nici un fel de judecată. Înțeleg, să se ia avutul țeranilor dar conform regulilor legale, să se dea în judecată, să se sechestreze, să se pue termen; el însă cu banda lui înțelnesce oamenii cu carele cu boi în mișlocul drumului și 'i duce fără nici o vorbă în curtea sa. Ce voiți dar în aceste împrejurări să gândescă țeranul față cu asemenea lucruri? Exploatat de proprietar, jefuit și bătut de primar și slujbașii comunali, el ori unde se adeseză nu găsește dreptate. Ce fel de viață trebuie să ducă acești oameni? Dacă ne-am închipui că am fi noi în starea lui nici trei luni nu am putea să resistăm, și densul totă viața 'i este în această suferință. Astăzi însă și pe densii 'i a trecut răbdarea, și aci trebuie să vedem cauza reală și adencă a răscolii țărănești.

La toate acestea li s'a arătat un mișloc de scăpare: să trimetă deputați în Cameră ca să le susție cauza și să le facă dreptate. În adevăr au și încercat țeranii acest lucru în Prahova, în Vaslui, în Fălciu, în Bacău, în Botoșani și mai cu seamă în Iași și Roman unde au și reușit, fiindcă erau mai tari. Ce s'a întâmplat însă în cele-alte județe?

Ați văzut cu ocaziunea validării colegiului al III-lea de Vaslui cum v'am arătat că D. Sandu Rășcan în înțelegere cu poliția a organizat o bandă de bătăuși condusă de comisar, a bătut pe candidați iar pe delegații țărani 'i-a dus la poliție și 'i-a căutat până și în ciobote; le-a luat toate buletinele și dupe aceea 'i-a pădit să nu dea de știre miniștrilor, și funcționarul de la Codăesci a refuzat telegrama. Apoi ce vor dice țeranii când ved că bandele bat chiar pe boer, cum este cazul D-lui avocat Cașu.

Față cu asemenea lucruri nu trebuie să vă mirați dacă țeranii au perdut răbdarea și au pus mâna pe par. Numenea nu dice că sunt jucării nevătămătoare aceste fapte, cum a bine-voit a crede D. prim-ministru, însă sunt lucruri cari se

pot explica dacă ținem compt de starea psihologică a țeranului.

În privința ingerințelor în alegeri am avut exemplu cu cazul D-lui Caracostea, acolo ați văzut administrațiunea de ce mișloce s'a servit; a adus ca alegători sergenții pe cari 'i-a îmbrăcat cu cojoc și 'i-a înarmat cu cuțite; la noi erau aduși sergenții cu bate. La noi se mulțumeau numai să bată pe alegători, dar acolo vroeau să 'i și injungheie, și cu toate acestea alegerea de la Olt s'a validat.

Aci în județul Ilfov, știți foarte bine cum s'a petrecut lucrurile, aci nu numai că alegătorii n'au luat parte la vot, dar aci au votat și morții. La Galați, partidul socialist 'și-a pus candidatura, și D. Tatovici a primit o bătă în cap de la un bătăuș.

D. M. Pacu: Este el singur bătăuș.

D. I. Nădejde: A fi fost. (Ilaritate). Acum s'a făcut om nou și de treabă. (Ilaritate). Despre D. Tatovici că va fi fost bătăuș, nu este adevărat; fiindcă densul numai 'și-a răsunat contra D-lui Cărgiu care a bătut pe tată-său.

D. M. Pacu: Nu este esact, el a bătut pe alții. Iată am semn și acum.

D. I. Nădejde: Și pentru ca să nu diceți că vorbesc numai de guvernul de astăzi, fac o declarațiune că și guvernul trecut s'a purtat identic. Alegerile de la Iași, făcute sub guvernul Brătianu, se potrivec ca 2 picături de apă cu alegerile făcute sub guvernul de astăzi.

O voce: Ai susținut pe D. Brătianu.

D. I. Nădejde: Eu am dis că D. Brătianu este mai puțin rău de cât conservatorii, nu am dis că este bun, dar am dis că e mai puțin rău; că liberalii au voit să ne scotă un ochi, iar conservatorii vor să ne scotă pe amândouă. (Risete.)

Liberalii caută să le ia punga, când conservatorii caută să le ia și viața, așa este opiniunea noastră cel puțin.

Acum acestea sunt cauzele reale; să venim la cauzele ocazionale. Dupe ce era pregătit materialul explosibil, apoi s'a întâmplat lucruri cari au provocat exploziunea.

La Urziceni, cum a spus D. prim-ministru, a fost un prefect culpabil, a fost agitațiunii politice cari au dat pe față un fapt.

Acolo s'a dat locuitorilor să iscălească o hârtie dicând că este pentru păpușoi și când colo hârtia era pentru ca Brătianu să stea la putere.

Oamenii auzind că sunt amăgiți, au alergat să prindă suplica și au luat la bătaie pe primar și pe notar, cerându-le să le dea păpușoi și să le arate ordinul care face dijma din 10 una. Țeranii d'înprețur au imnat pe aceia așa în cât răscola a izbucnit și prefectul cel vinovat este slobod.

Acosta arată că toți oamenii sunt egali înaintea legei. (Aplause). Însă este scit că musca mare sparge pânăza păiagenu-lui, iar muscele cele mici se prind.

În Vaslui, D. ministru scie cum s'a

făcut propagandă din partea prefectului Donici, din partea sub-prefectului Isăcescu și din partea primarului Tiron, cum că la 10 Maiu are să vie D. Cuza și ei să iasă cu toții la comuna Delesci unde o să li se împartă pământ. Oamenii amăgiți au eșit în ziua de 10 Maiu la Delesci, au așteptat acolo o zi, au așteptat două zile, dar vedând că nu vine nimeni, s'au dus la primar, primarul le-a dis să plece că 'i împușcă; oamenii s'au dus apoi la sub-prefectul, dar și sub-prefectul le-a dis să 'i împușcă. Atunci ei au luat o bucată de pământ, au început să tragă brazde, să facă semne și mușurbe. Eu 'i-am întrebât mai târziu: „pentru ce v'ati apucat să faceți acesta, nu știți că este în contra legii? Ei mi-au răspuns: „noi n'am voit să luăm pământul, dar am voit numai să facem semn de lucrarea pământului, pentru ca să arătăm cum are să se împarte.

Se vede că în vechile tradițiuni ale poporului român au fost asemenea obiceiuri, juriștii trebuie să știe mai bine. (Claritate).

Va să dică în județul Vaslui, precum în comuna Cosești și alte comuni s'au făcut propagande ante-dinastice, și s'au vorbit de Cuza-Vodă. În sfârșit, oamenii aceștia au fost trimiși înapoi, dar ei au dăseră că în Muntenia s'au rescalat țeranii și au căpătat pământ și de aceea au crezut că a venit vremea să capete și ei.

Acum, alt cas ocașional a fost de exemplu în județul Prahova, despre care a vorbit D. Dobrescu; acolo ați vădut că scântea care a dat foc pulberii a fost aligerile și D. Dobrescu poate că a greșit în interpelarea D-sale scrisă, când a scris de Gherghița în loc de Fulga. Dar la Fulga au fost oameni acușați de rescalare agrară, de și acolo n'a fost de cât un delict electoral, acolo a fost grecul cel bătut; la Gherghița însă, în adevăr, a fost rescalare agrară indemnăți de țeranii din Ilfov; dar acesta nu intră în cadrul interpelării mele. În județul Ilfov, în mai multe comuni, oamenii au luat la bătae pe delegații lor, acuzându-i că de ce nu au ales deputați cari să 'i apere. Va să dică, D-lor, a fost o cestiune veche care a pus scântea, și aceste sunt, dupe noi, cauzele adânci și cauzele ocașionale cari au adus revolta țeranilor.

Acum să trec asupra răscolilor și a repressiunilor lor.

Cestiunea răscolilor! Se constată în adevăr cum că țeranii în unele comuni au comis excese foarte grave, adică au ajuns până la morțe de om, cum a fost la Ștefanesci și în alte părți, însă în cea mai mare parte nu s'au întemplat de cât bătăi și în cele mai multe locuri s'au întemplat numai devastări. Noi nu putem aproba acesta și am arătat tot-d'una că pe calea acesta nu vor ajunge țeranii la alt rezultat de cât numai la ceea-ce s'a vădut, adică că au fost numai torturați și bătuți; însă, D-lor, dacă am compara noi excesele țeranilor cu excesele comise nu

de 20 de ani, dar numai de un an, două de autoritățile comunale sau de proprietari, ați vedea că țeranii nu sunt vinovați în comparație cu funcționarii comunali, însă lucrul cel mai grav este că s'au întrebuițat repressiuni brutale, repressiuni *manu militare* și anume, dându-se ordin să se împușce oamenii fără dea parlamenta. Acesta cred că nu se va nega; căci s'au scris chiar prin toate jurnalele, și avem chiar mărturia guvernului că s'au împușcat oamenii dupe somațiunile legale fără a parlamenta cu ei.

Oamenii spun că s'au întemplat câteva casuri caracteristice, așa de exemplu, s'a omorât oameni fără nici o somațiune, este un țeran de care a vorbit și D. Dobrescu care a fost spart cu baioneta și îndată a și murit, este vorba despre Zinca Stoica de la Berceni-Dobreni, care țeran n'a făcut nimic, n'a omorât pe nimeni, nu avea armă în mână de cât că vorbea numai cu căpitanu și 'i spunea, D-le căpitan, noi am desrobot Bulgaria, am mâncat porumb crud două zile etc., și numai pentru acesta să tragă soldatul cu baioneta și să 'i omore? Apoi credeți D-văstre că pentru asemenea fapte nu trebuie o anchetă parlamentară?

Eu cred că ar trebui cercetat. Acesta e un fapt foarte limpede formulat, 'i văd publicat în *Lupta* și mi 'l-a spus și omennii inchiși la Văcăresci. Trebuie să fie adevărat; căci cei de la Văcăresci sunt alții de cât cei cari au relatat faptele la redacția *Luptei* și nu a putut să fie o înțelegere prealabilă.

Voiu vorbi de alt fapt hotărât, determinat, acela că D. Vartiadi ar fi arestat 5 oameni într'un sat, pe cari 'i a ținut noaptea inchiși și a două zi 'i a împușcat.

Înțeleg ca în timp de război civil să se împușce răsculații cari se opun, cari luptă, dar nu pe cei cari 'i ai prins și 'i ai inchiș, acesta nu o înțeleg.

Apoi despre mărturisirea femeii Maria Tudor, ori cât ar fi de nelatemeiată, numai dacă ar fi trimis suplica la minister, fără să fi ajuns a fi citită în Camera, tot trebuia să se facă anchetă; căci era vorba de torturi, de siluiri de fete, maltratări și altele. În fine, încă odată dic, armata nu s'a purtat corect; căci nu trebuia să împușce pe cei prinși ci numai pe cei cari se luptă, dacă asemenea cas s'ar fi întemplat la noi, chiar turci dacă era tot nu mai trebuia să-i împușce pe cei prinși.

S'a mai întemplat încă un lucru; înțeleg, de și nu admit, să împușci pe răsculați, dar după ce 'i-ai prins, nu înțeleg să-i bați; se dice —după gazete— că li se da câte 10—100 și chiar 1000 de lovituri. Acei cari au îndrăsnit să bată trebuia să fie dați în judecată și pedepsiți. Dacă li împușci dupe formele legale n'am ce face, dar dacă i-au bătut, să se pedepsească pentru ca să învețe minte, că altă dată să nu iasă din limitele legii militare, care li dă voie să împușce pe cei răsculați, dar nu să-i și bată pe cei prinși.

Apoi este faptul cu locotenentul Niculescu, care singur a spus la redacția ziarului „L'Independance roumaine“ că a pus pe cel mai bun trăgaci să împușce pe nisce țeranii pe cari 'i vedea că vin cu ciomege, luând la țintă pe cel din frunte, apoi pe rënd pe cel care era înainte. Ar trebui să se constate faptul și dacă este adevărat, locotenentul Niculescu să ia o pedepsă.

Vedeți, D-lor, că sunt fapte în de-ajuns pentru a se face o anchetă; fiind-că altfel nu scoteți din mintea cetățenului că armata s'a purtat cu cea mai mare barbarie în contra celor răsculați, și să vă dau un exemplu din județul Roman. La comuna Bărcesci, a fost un început de răscolă; căci locuitorii făcuseră mușurbe și începuseră a brăsa, a împărți moșia, dar a intervenit armata fără să întâmpine nici o rezistență. Însă împrejurul acelei comune, oamenii nici nu s'au gândit la răscolă, și de unde era linisce, proprietarii și primarii au pus de au bătut pe oameni dându-i și în judecată.

Un alt exemplu. Câți-va locuitorii de la Boghicea au venit la mine, la Iași, cu o petițiune pe care am trimis-o D-lui ministru al domeniilor, și când s'au întors în satul lor, de odată Ursu care este învățător și împreună cu primarul au chemat armata, care a arestat vre-o 40 de oameni, 'i-a inchiș totă ziua într'un bordei, unde de abea ar fi putut sta bine 10; și noaptea, la meul nopții, 'i-a scos pe locuitorii din sat alari și pe vre-o 13 din ei a pus de 'i-a bătut cu trăgători, și, crezând că nu ar fi destul de bine bătuți cu trăgătorile simple, au pus plumburi la trăgători. Eu însu'mi am vădut pe acei nenorociți bătuți cum erau de răniți. Pe urmă primarul a dat în judecată pe două din ei pentru ultragiū în exercițiul funcțiunii. Pentru ce? Pentru că un om a stat rezemat înainte lui și nu drept ca soldații și pe altul pentru că avea cuțit la briu. Acela care a stat rezemat, era șchiop; cel-alt era cu cuțitul la briu, pentru că așa e obiceiul țeranului. Cei dați în judecată au fost achitați dupe cererea procurorului, care a găsit că primarul era culpabil și nu oamenii.

În alte părți, s'au comis alte fapte barbare. Deosebit că bărbați au fost bătuți, apoi au violat 2 fete a cărora mamă se scie cine este, e veduva Buja din Buruenesci. Cerem să se facă o anchetă ca să se dovedească acest fapt. S'a dis mumei să reclame parchetului, dar ea nu a îndrăsnit; se teme.

Acum, dacă s'ar trimite o anchetă, s'ar afla adevărul, și nu s'ar cuveni ca soldații români să rămână sub această acușatiune din cauza cător-va din ei cari 'și-au permis asemenea acte barbare.

Acum este locul să amintesc despre ceea ce a prorocit Mortzun în Camera trecută, a dis că ați pus pe soldații moldoveni să dea cu arma în locuitorii de aci și

vice-versa, și că veți semăna ură între Munteni și Moldoveni.

Voiți spune că soldații cari au operat în județul Roman erau munteni.

Voci: Erau călărașii din Roman.

D. Nădejde: Fie! Atunci trec la județul Vaslui. Iată ce s'a petrecut. (Interruperi).

Soldații cari au fost aduși la Cosești, când se rugau țăranii să fie mai cu milă, diceau locuitorilor. „Așa au făcut și la noi moldovenii.”

Iată D-lor, cum se răspândește ura între aceste două părți ale țerei noastre. Nu rămâne de făcut alt-ceva de cât a se constata ceea-ce se afirmă. Făcându-se o constatare, veți putea ști pozitiv dacă erau soldați din Roman sau din Vaslui, eu afirm că cei ce au lucrat în Vaslui erau munteni în parte.

Muntén era și vahmistrul, care bătea pe unul Nicolae Topa cu pumnul în pân-tece și în pept, 'l ținut legat o mulțime de vreme cu mânele la spate de o corlete de cal, și căruia nu 'l dădea nici apă să bea.

Acum este ceva de observat. Unde D. Lupu Costache, directorul ministerului, a fost trimis ca să împace lucrurile, le-a împăcat fără intervențiunea armatei. Prin urmare, dacă se timitéu ómeni ca D. Lupu Costache, cari să le spună că are să se facă legi noi pentru a li se da pămên-

turi, că are să se facă multe îmbunătățiri, negreșit că aceste atrocități ar fi fost în-lăturate. Dar nu s'a făcut așa și s'a căutat a se băga terórea în țăraní. V'ați închipuit că nu vor mai gândi de acuma la răsburare. Vă înșelați amar, altă lecție au tras ei din experiența de acuma. Țăranii își dic astăzi că au procedat rău de s'au resculat în mulțime, ci trebuia câte unul, doi să se înțelegă să omóre asăzi pe un proprietar, mâine pe un posesor, să dea foc, până vor scăpa de ei. Acésta dic țăranii astăzi. Dic că au fost proști și că nu trebuia să se scóle în masă...

Voci: Așa, dați-le lecție une.

D. I. Nădejde: Lecțiunea le-a dat-o guvernul junimist; faceți anchetă și veți vedea opiniunea țăranilor. Apoi voiți să începă terórea agrară ca în Irlanda? Ar fi o mare nenorocire pentru țeră.

Voci: Faceți tot ce puteți ca s'o aduceți.

D. I. Nădejde: D-vóstre; noi facem tot ce putem ca să n'o aducem.

D-vóstre ați voit să luați măsurí și în potriua socialiștilor și D. ministru al justiției a făcut deosebire; căci pe noi ne recunósce socialiști a levérați, dar dice că mai sunt și alți socialiști preținși, sau de contra-bandă. Ei bine, chiar socialiștii adevérați au fost bátuți.

Căpița și cu Lupașcu sunt socialiști adevérați și au fost bátuți; și fiind în-vățători, D. ministru de culie a găsit de

cuviință să 'l și destitue, de și deșii au acte de la procuror că n'au fost amestecați în rē cólá. De asemenea ați arestat pe un profesor de aicea, din județul Ilfov, pe Timuș, care e socialist adevérat, și 'l ați purtat legat cot la cot pe ulișile Bucuresciului. De asemenea ați arestat pe un țăran care nu făcuse nici un rău, pe Toader Simion de la Vaslui, comuna Ipatile, a căruia singură vină a fost că a adunat iscălituri pe o petițiune care s'a trimis la minister; 'l-ați pus în fiară și 'l-ați dus la Vaslui, acolo 'l-ați ținut până ce a gătit de vărut și reparat (căci e și petrar sau zidar omul) penitenciarul. De asemenea ați arestat pe Buțescu de la Dumegști, pentru că aduna iscălituri pentru o suplică, intocmai ca și T. Simion; 'l-au trimis și pe acesta la Vaslui. Ați arestat pe Gheorghe Molan de la Borzes-ci, județul Vaslui, pentru că s'a aflat la el „Muncitorul” și suplici.

Ce fel de sistem e acesta? Oamenii cari se jeluesc pe cale legală, și cari cer pământuri dupe legea existentă, sau dupe proiectele D-vóstre, să fie arestați și puși în penitenciare? Acésta n'o înțeleg.

Trec acum, D-lor, la partea a treia.

Voci: Sunt șese ore, Continuarea pe mâine.

— Ședința se ridică la orele 6 séra, anunțându-se cea viitoare pe a doua zi, 24 Noembrie.

No. 11. ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Sedința de la 24 Noembre 1888

Președința D-lui vice-președinte N. Blaramberg.

— Sedința se deschide la ora 1 dupe amiazi.

— Prezenți 134 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 39 D-ni deputați și anume:

In congediu:

D-nii G. Berevoescu, D. Ghica-Comăneșteanu, I. Negrea, A. Peșacov, S. Rășcanu, D. Sturdza, N. Nicorescu, Gr. Cozadini, L. Catargiu.

Fără arătare de motive:

D-nii T. Anastasiu, Gr. Andreescu, N. C. Aslan, L. Bogdan, T. Buzdugan, T. Calimach, I. Cincu, Gr. Constantinescu, C. Danaric, V. Dimitropolu, G. Drăghici, A. Enacovici, N. Gavrilescu, L. Goilav, M. Kogălniceanu, C. Lecca, M. Marascu, E. Mavrocordat, V. Peiu, St. Pleșia, Em. Pache-Protopopescu, V. Pleșoianu, C. Rescu, G. Robescu, N. C. Săveanu, S. Șomănescu, A. Știrbei, G. Triandafil, C. Teleman, V. Pogor.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se acordă congediu D-lui A. Peșacov.

— Se trimite la comisiunea de petițiuni petițiunea D-lui Gheșuleride, a D-nei Evdochia Ioanid, a D-nei Adriana Selagianu și a mai multor locuitori din comuna Stâlpeni, județul Muscel.

— Se recomandă comisiunii bugetare petițiunile D-lor Gr. Efremaide, Z. Grigorescu, profesori la seminariele din Roman și Buzău.

— Se trimit la comisiunea financiară următoarele proiecte: 1) Proiectul de lege relativ la legitimarea creditelor suplimentare și extraordinare deschise de guvern peșema exercițiilor 1887—88 și 1888—89 în lipsa Adunării. 2) Proiectul de lege relativ la trecerea soldului în suma de lei 114.838, bani 56, rezultat din împrumutul de lei 31.600.000 efectuat pentru conversiunea obligațiunilor rurale între veniturile bugetare ale exercițiului 1888—1889 și sporirea cu această sumă a fondului destinat pentru deschidere de credite. 3) Proiectul de lege relativ la anularea sumei de lei 994.590 din alocațiunile bugetelor diferitelor ministere pe exercițiul curent și afectarea ei la sporirea fondului destinat pentru deschidere de credite.

— Se trimite la secțiuni proiectul de lege relativ la deschiderea unui credit de 26.000.000 lei prin emisiuni de rentă amortibilă 5 la sută, pentru plata biletelor ipotecare, emise în virtutea legii din 12 Iunie 1877.

— Se trimite la comisiunea bugetară

proiectul de buget al căilor ferate române pe exercițiul 1889.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: D. Climescu are cuvântul.

D. M. Climescu: D-lor deputați, am onoare a prezenta Adunării următoarea propunere:

PROPUNERE

Prin art. 30 al legii consiliilor județene se șice că sesiunea ordinară a acestor consilii se începe la 15 Octombrie a fie-cărui an. Acastă dispozițiune era strict necesară în legea din 1864, pentru cuvântul că consiliul general, în sesiunea ordinară, votază bugetul județului, și bugetul urmând a se aproba de ministerul de interne și trebuind a intra în vigoare la 1 Ianuarie când se începea exercițiul anului bugetar, neapărat că data de 15 Octombrie era de la sine impusă.

Aastăși însă, când anul bugetar se începe la 1 Aprilie, data de 15 Octombrie nu mai are rațiune, și fiind-că consilierii județeni sunt în mare parte cultivatori de pământ, cari încă n'au finite lucrările câmpului la această dată și dar sunt nevoiți a lipsi de la ședințele consiliului general, făcând adesea-ori prin lipsa lor să nu se completeze consiliul cu numărul legal de membri și ast-fel ședințele se amână, iar lucrările sufer, subsemnații suntem de opiniune ca art. 30 din legea consiliilor județene să se modifice ast-fel:

PROIECT DE LEGE

Art. 30. Consiliul județen se întruneste în sesiune ordinară la 15 Ianuarie a fie-cărui an, în reședința județului.

Afară de sesiunea ordinară, consiliul se poate convoca și în sesiune extra-ordinară.

M. Climescu, Er. Sturdza, Ulysse Boldescu, Ghika Dimitrie, Gh. Softa, I. G. Lecca, G. Levezeanu, C. Răileanu, G. Găță, Const. Ghișescu.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Se va trimite la secțiuni.

Acum D. Andrieș are cuvântul pentru a anunța o interpelare.

D. C. V. Andrieș: Rog pe D. ministru al lucrărilor publice să'mi spună dacă cunoșce că prin orașul Piatra, jud. Neamțu, traversază o șosea națională de la Bacău-Piatra-Puriceni, frontiera austro-ungară,

șosea care s'a făcut de județ cu mari sacrificiuri, și care șosea prin oraș n'a căpătat nici o îmbunătățire, existând tot șanțuri ca la 1848. Dacă a prevădut sau are de gând să prevădă prin buget sumele necesare pentru facerea trotuarelor, cari cad în sarcina Statului, dupe legea drumurilor din 1868.

Asemenea, dacă s'a prevădut sau are de gând a prevedea sumele necesare pentru podurile pe apa Bistrița, ce sunt în parcursul șoselei până la frontieră; precum și întreținerea și personalul de cantonieri.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Se va comunica guvernului.

D. V. G. Mortzun: Interpelez pe D. ministru al instrucțiunii publice, rugându'l să bine-voiască a ne arăta motivele cari au pricinuit destituirea învățătorilor sătești N. Căpiță și G. Lupașcu?

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Bine-voiți a o formula în scris pentru a se comunica guvernului.

Acum intrăm în ordinea zilei. D. Nădejde are cuvântul.

D. I. Nădejde: D-lor deputați, am arătat ieri cari sunt, dupe noi, cauzele rescôlei, și am arătat cum s'au început rescôlele, cum le-a înăbușit guvernul, și ce părere avem noi în privința procedărei guvernului. Acum rămâne să arătăm mijlocele ce le găsim noi de cuviință în privința preîntâmpinării acestor rescôle, rămânând să ne răspundă D. ministru în privința cauzei rescôlelor, în privința înăbușirii rescôlelor, cât și în a măsurilor de luat pentru preîntâmpinarea lor.

Anteiul lucru pentru a putea aduce o împăcare a spiritelor țărănesci, este ancheta și amnestia de care au vorbit D. Panu și alții.

Dacă țărani vor vedea că se orânduiesce o anchetă ca să cerceteze faptele de cari sunt acusați un număr de militari și de oficeri, vor începe a socoti că e, prin urmare, și pentru dênșii o dreptate. Și această, D-lor, trebuie să se facă numai de cât, căci pe câtă vreme țărani nu vor fi convinși că sunt și ei în drept să capete dreptate, nu se vor liniști și ori-ce se va face ca ei să aibă încredere într'un viitor mai bun are să fie zadarnic.

Apoi dupe cauzele rescôlei, cari le am arătat la început, se vede ce fel de leacuri trebuie să se aducă.

Dacă e exploatare din partea proprietarilor și arendașilor, fiind-că țărani n'au pământ, conclusia e că trebuie să se dea țărănilor pământ și mijloce de a'l lucra.

Acum e întrebarea aci, cum trebuie să se dea pământ, sau mai bine cum ar trebui să se dea pământ?

Noi, ca socialiști, suntem pe deplin încredințați că prin împroprietărirea individuală nu are să se deslege cestiunea această.

Noi am admite sistemul așa numit, „naționalizarea solului”. De alt-fel la noi moșile Statului și sunt naționalizate.

Însă să nu se dea în bucăți de veci, ci ar trebui să se dea în posesiune la țărani, și Statul să aibă pururea stăpânirea asupra pământului; așa în cât dacă se împutășește numărul muncitorilor, să li se dea și acestora pământ, pentru ca să pótă găsi și densii unde să muncescă și să nu se producă din nou proletariet.

Prin urmare, dupe noi, sistemul care ar putea să lecuiască răul ar fi naționalizarea solului, și moșiile Statului să se dea imposesiunea țărănilor la comune, nu în bucăți mici, ci în posesiune generală, în colectiv, sau pe unde țărani n'ar voi să lucreze colectiv, să li se dea și o parte pentru un timp, dar tot în posesie.

O voce : Numai țărănilor ?

D. I. Nădejde : Ba și la boierii, dacă vor voi să se transforme în țărani și să 'și muncescă pământul ei singuri.

O voce : Cu plată ?

D. I. Nădejde : Se înțelege, cu plată. Ce mai e vorbă că fără plată ? Nimic nu e fără plată în țera Românească ; până și aerul se plătesce.

Acest sistem însă de dare în posesiune a moșiilor Statului numai la țărani nu se pótă aplica numai de cât și noi nu suntem dintre aceia cari să 'și pótă închipui că societatea se pótă transforma într'un an, două sau trei, și noi scim că societatea e un organism și de aceea societatea se pótă modifica numai încetul cu încetul, și ținând seamă de nevoile actuale și de împregiurările actuale admitem și noi cum că să se dea țărănilor pământuri de veci în loturi mici. Însă în privința punctului acestuia avem de gis în potriua proiectului propus de guvern cum că e foarte îngust. (Întreruperi).

D. Bobeica face spirit.

D. C. Bobeica : Eū am gis numai că nu e astăzi în discuțiune proiectul guvernului.

D. I. Nădejde : Vorbesc de miqlócele de a preîntâmpina rescólele. (Întreruperi și protestări)

Voiți dar să vă vorbesc, D-lor, de ațățarea rescólelor ? (Întreruperi).

Vé rog, să mă lăsați să vorbesc și să nu mă mai întrerupeți, că pierdem timpul.

În scurt, noi dícem să se dea la fie-care țeran care a implinit 21 de ani și nu are pământ să 'i se dea un alt pământ. Să nu se facă diferite categorii, ca unora să se dea și altora nu, ast-fel ca unii să aibă pământ și alții nu și proletarietul să existe.

Al duoilea punct pe care 'l credem absolut necesar este moralizarea funcționarilor de prin sate, căci am arătat că ei sunt o adevărată pestă pentru țărani. Prin urmare, trebuie numai de cât să fie înfrânați, să intre în lege să nu îndrăsnescă a călca ei întâiū legea și a da model țărănilor că nu există lege de cât pe hârtie.

D. Ion Marghiloman : Primarii nu sunt aleși de țărani ?

D. I. Nădejde : Primarii sunt aleși de subprefecți, mă mir cum D. Marghi-

loman nu scie acesta. Altă cestiune este legea tocmelilor agricole. Dacă însă s'ar da pământ de ajuns n'ar avea nici o importanță această lege, fiind-că atunci ei n'ar fi nebuni ca să lucreze cu prețuri de ris.

Altă cestiune care ar aduce ușurarea țărănilor este legea șoselelor. Țărani sunt obligați să facă șosele cu prestație sau cu plată. Din această obligațiune ese un isvor nesecat de abuzuri și de împilări ne mai audite, așa, de exemplu, legea dîce că acela care are boi să facă trei zile și acela care n'are boi să facă cinci zile, însă nu sciu cum se face că acela care are boi, în loc de trei zile, face 15 zile, pentru că i se dîce: să 'mi aduci din pruntul cutare atâtea moșoróe de piatră, și cum se întâmplă că pruntul să fie departe, el nu termină acest lucru de cât în 10—15 zile.

O voce : Dacă sunt leneși !

D. I. Nădejde : Leneși ! Vé e ușor D-vóstre să dîceți că țărani sunt leneși... Leneși ! V'ası vedea eū când v'ar pune pe D-vóstre la cărat prund de la depărtare de o poștă... Vé citez un cas. La Pipirig, în județul Neamțu, s'a făcut o șosea peste acest munte, și ómenii în loc de 3 și 5 zile au lucrat câte șase săptămâni.

Și apoi, ~~nu~~ respectă legea, când dîce că această muncă să o facă înainte de a începe sau dupe ce termină lucrul lor; dar funcționarii 'i scot tocmă în timpul muncii lor. Dar afară de acesta mai este încă o nedreptate care li se face, este aceea că târgoveții și boierii nu plătesc acest lucru ca și cum ei nu ar strica șoselele. Boierul, care are 100 de perechi de boi, plătesce pentru trei perechi numai; iar țeranul care n'are boi la casa lui tot face trei zile (ce zile v'am spus) de prestație.

Și apoi cine strică șoselele și pentru cine sunt făcute, cui folosesc mai mult ? Țărănilor ori proprietarilor mari și comercianților ?

Ce credeți D-vóstre că gândește țeranul față cu asemenea uriașă nedreptate ?

Noi am fi de ideeă că legea acesta să se desființeze și Statul să rămână ca să completeze ceea-ce mai este de făcut.

Acosta ar fi o ușurință pentru țărani, și ar contribui mult la liniștirea spiritelor. Alt lucru care ar contribui pentru liniștirea lor, ar fi că constituțiunea să începă să fie și pentru ei o realitate. Sunt, D-lor, prin orașe diferite jurnale, cari au dreptul să se trimită în toate părțile țerei, ori-cărei persoane abonate, fie în comune urbane, fie în comune rurale. Ei bine, poșta rurală la noi nu există pentru țărani, fiind-că nu le duce la adresă nici un jurnal, nici un răvaș, nici nimic, și când țeranul se duce pe la stațiunea postală, dacă are veri-un jurnal la adresa sa, 'l pune să declare că 'l refuză; precum se face cu jurnalul „Muncitorul“.

Vé citez și câte-va casuri concrete. Un domn Filipescu din județul Dorohoiu, s'a abonat la „Muncitorul“ și a trimis și

bani; dar primarul nu 'i-a dat numerele, sub cuvânt că sunt scrieri revoltătoare, ci le-a trimis îndărăt scriind *refus primirea*.

La Moșna, județul Fălciu, când s'a dizolvat consiliul comunal și a venit sub-prefectul să dea pe sēma comisiunei înterimare, a găsit lângă ușă un vraf de numere din diarul „Muncitorului“ lăstate în picioarele ómenilor și sub-prefectul 'l întrebă pe notar :

— Dar acestea ce staū aici ?

— Acestea, D-le sub-prefect, sunt, sciți D-vóstră, diare de la Iași, de cele...

— Ce vorbesci, D-le, ce 'ți pasă D-tale ce fel de diare sunt acestea, dá-le la abonați că poți să pați mare bocluc.

Dupe această scenă, în Moșna se imparte regulat „Muncitorul.“

Mai sunt nenumărate alte casuri, dar nu vreaū să vă obosesc, le va veni rândul și acestora altă dată. Iar dacă are veri-o scrisóre, mai întâiū 'i-o deschide, o citește și apoi sau 'i-o dá sau nu 'i-o dá, cum s'a întâmplat cu un răvaș al meu pe care 'l-am trimis unui țeran de la Tuțora și care răvaș s'a publicat în diarul conservator „Țara“ din Iași dîcându-se că s'a prins. Cum s'a prins ? Nu s'a prins, D-lor, ci s'a furat și răvașul era recomandat.

Asemenea vexațiunii se întâmplă țărănilor pe totă diua și în toate părțile. Așa dar este neapărată trebuința ca acest drept de corespondență să fie respectat și pentru țărani.

Acum mai este încă o cestiune. Tóte aceste mēsurii trebuie să fie luate, însă este o greutate. Cine să ia mēsurile acestea ? Trebuie să le ia guvernul adică clasa stăpânitoare ; însă guvernul fiind condus de interese de clasă și nefiind adevărat ceea-ce se spune că Statul este mai presus de ori-ce clasă, rezultă că conducătorii Statului, vrënd nevrënd o să fie siliți a nu executa acele mēsurii ; fiind-că nimeni nu pótă să lucreze în contra clasei lui. Dar, fac o declarație, să nu credă cine-va cum că avem veri-o ură în contra veri-unei clase. Noi cunóscem un timp când o clasă, clasă aristocratică la începutul timpurilor feudale a avut importanța ei, a fost de o utilitate supremă în timpul năvălirilor barbarilor. De asemenea a fost o vreme când burgesimea a fost foarte folositóre, căci a adus o mulțime de lucruri bune, a întemeiat industria, a întins comerțul și a adus libertățile politice, însă amândouē aceste clase 'și-au sfârșit rolul lor; (risete) acum a început a fi o pedică pentru progres. (Risete).

D-vóstre rideți, dar ast-fel nu ne dovedeți că nu este așa. Nu vé vine a crede acesta, dar cu tóte acestea așa este. D-lor, nu pot intra acum în mai mari detalieri, dar această cestiune este dovedită în modul cel mai științific. (Întreruperi).

Iată care este conclusiunea practică a acestor considerațiuni asupra rolului claselor în societate, este că și țărani trebuie să se organizeze în clasă deosebită,

și trebuie să aibă reprezentanți politici deosebiți, dupe cum au marii proprietari aici în Parlament...

O voce: D-ta pe cine reprezintă aici ?

D. I. Nădejde: Eu reprezint pe țărani, se înțelege, dar suntem puțin. Când vom ajunge să fie în Parlament 40 sau 50 de reprezentanți ai partidului muncitorilor, atunci eu cred că se vor aplica aceste măsuri, dar până atunci cele mai bune intențiuni a claselor de astăzi au să fie sfărimate de demonul cel mare al clasei. Noi însă, de o cam-dată, ne am mulțumi măcar în parte cu aplicarea acestor îmbunătățiri, noi cerem să se dea pământ și să se moralizeze amplexiții, să se aplice legile, nu cum s'a aplicat legea de la 1864...

O voce: Să se facă abonamente la jurnalul „Muncitorul.”

D. I. Nădejde: Ar putea să se facă multe abonamente la *Muncitorul*, dar numai să ne lase în pace și facem noi abonamente, n'aveți grijă.

O voce: Țăranii nu știu să citească.

D. V. G. Mortzun: Cel puțin știu să citească copiii lor.

D. I. Nădejde: Dar citesc și ei, căci i-a învățat Statul.

O voce: Copiii fac smeu din *Muncitorul*. (Ilaritate.)

D. I. Nădejde: Asta nu e treaba D-vostre. Cât despre concluziunea noastră, D-lor, este aceasta: că noi stăruim aci între D-vostre pe cât putem, unul, două, câți suntem, ca să putem scote cât mai multe reforme folositoare pentru țărani. noi vom urma a cere cât se poate mai mult și vom organiza clasa țărănească ca să ajungă acolo în cât să se fie semă de voința ei și cu acesta sfârșesc, D-lor.

Rugăm dar pe D. ministru să binevoiască a ne răspunde asupra tuturor punctelor, cari le-am dezvoltat, și să ne spue părerea D-sale, dacă noi suntem înțelați în privința cauzelor rescôlei țărănilor, să ne spue dacă suntem bine sau rău informați în privința caracterului rescôlei și asupra modului cum ea a fost năbușită; să ne spue opiniunea D-sale în privința lécurilor propuse de noi și mai cu semă între altele și în privința anchetei parlamentare, fiind-că acesta intră în măsurile, cari se pot lua imediat; până la legea improprietății și până la moralizarea funcționarilor, ancheta trebuie să se facă imediat și cu acesta am sfârșit.

D. C. Dobrescu: D-le președinte, dacă mi acordăți mie cuvântul acum, eu aș avea să completez cele șise de D. Nădejde.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Înaintea D-vostre este înscris D. Panu; prin urmare, dacă D. Panu este înscris tot cu scopul de a completa pe D. Nădejde, D-lui are cuvântul ca să vorbească pentru a se epuiza ast-fel materia, pentru ca D. ministru să răspundă de o dată la toți.

D. G. Panu: D-le președinte, eu cred că o interpelare de însemnătate interpelării D-lui Nădejde ar merita un răspuns special din partea băncii ministeriale. Eu aș crede că ar trebui ca unul din D-nii miniștri să răspundă D-lui Nădejde, pentru ca discuțiunea să fie mai largă.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Să vidăm cesțiunea. Înțelegeți că D-nii miniștri sunt stăpâni să răspundă la momentul oportun; eu nu pot să le fac nici o silă; D-vostre le-ați făcut invitarea, acum rămâne să auzim răspunsul D-lui ministru.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Noi, când vom voi să vorbim, vom cere cuvântul.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: D-vostre voiți dar ca să se epuizeze materia. Atunci D. Panu are cuvântul.

D. G. Panu: D-lor deputați, eu m'am asociat la interpelarea D-lui Nădejde, cu toate că D. Nădejde a vorbit ca socialist și eu neavând onore a face parte din acest partid nu am să vorbesc ca socialist, prin urmare, concluziunile n'au să fie identice cu ale D-lui Nădejde.

D-lor deputați, în luna lui Aprilie, anul acesta, a avut loc nu una din cele mai grozave rescôle țărănești, care a existat la noi, ci unica. Nu vedem în Istoriă urme de asemenea rescolă.

Prin urmare, D-lor, când în timpul modern vedem sub ochii noștri că se întâmplă, ceea-ce la alte popore s'au întâmplat în timpuri mai vechi și în epoce mai întunecose, neapărat că pentru noi acesta trebuie să aibă o însemnătate capitală.

„Mi aduc aminte, când s'a răspândit sgomotul rescôlei, mulți dintre noi nu credem că este serioasă; lumea șicea nu este serioasă, trebuie să fie o mică mișcare într'un loc; când lucrul s'a constatat că era serios, atunci fie-care a început să se întrebe, cu orecare înmărmurire, ore, care este cauza? De unde vine rescolă? Cine a făcut-o? Și atunci imediat au venit explicațiuni peste explicațiuni. Unii șiceau că rescolă a făcut-o opoziția-unită; alții că au făcut-o partizanii guvernului trecut; alții că au făcut-o Rusia, că sunt instigațiunii rusesci, iconarii și jugănarii; alții că rescolă a făcut-o pretendenții la Tron, ténérul Cuza, în sfârșit tot falul de svonuri, și mai nimeni nu se gândea la o altă cauză, adică că rescolă era venită din miserie, și avea un caracter economic.

Când noi democrații am șis că cauza acestei mișcări este miseria și alte cauze cari apasă asupra țăranelor, atunci ni se răspundea: Dar ce miserie? Județele resculate sunt județe bogate, județul Ialomița și Ilfov sunt județe bogate; iar când li se răspundea că nu e tocmai așa, că poate județul să fie în genere bogat, și totuși sunt unele comune sărace, se nega și acest fapt; se șicea iar, că de când este țera românească a existat săracie și cu toate

acestea țărani nu s'au rescultat, cu acest argument voiau să ne închidă gura.

D-lor deputați, dacă ar fi cesțiunea să facem numai o discuțiune academică căutând să vedem cari sunt cauzele rescôlei țărănești, vă spun drept că nu ar merita ca să pierdem timpul aici.

Însă, D-lor, fiind-că de la cauzele rescôlei depind o mulțime de alte consecințe, căci nu se poate face încă o reformă, nu se pot lua măsuri privitoare la clasa muncitoare, de cât numai dupe ce vom fi de acord asupra cauzelor rescôlei. De aceea, întrebarea este de o capitală importanță și trebuie să căutăm să discutăm cu imparțialitate, căci în privința acesta suntem într'o pozițiune ușoră cu toții, căci rescolă a izbucnit tocmai când ministerul actual s'a așezat pe banca ministerială. Nimeni, nici majoritatea, nici minoritatea de astăzi, n'a participat la guvernul trecut; prin urmare, suntem în pozițiunea cea mai bună ca să cercetăm cauzele, fără să ne aruncăm reciproc încredințări.

D-lor, pentru ca să și dea cine-va semă de cauză, când e vorba de rescolă, trebuie să considere lucrurile mai de departe; cauzele unei rescôle nu pot să fie cunoscute în momentul producerii rescôlei, trebuie să ne scoborâm la un timp mai depărtat, și acolo să căutăm motivele; căci altminterlea ar fi naiv și copilăresc lucru să căutăm cauzele în momentul când se produce fenomenul.

În adevăr, inchipuiți-vă că astăzi se întâmplă un eveniment, căderea unui guvern, și în același timp se întâmplă și o rescolă cu caracter economic, și tot de odată să vie cine-va să spue că cauza rescôlei este căderea guvernului; pentru ce? Pentru că rescolă și căderea guvernului sunt concomitente!

Nu, D-lor, trebuie să distingem întâmplarea care face să izbucnescă o rescolă de cauzele adânci ale ei. Așa, pe când întâmplarea este ceva actual, cauzele sunt ceva mai depărtate.

Deci, procedez din acest punct.

S'a spus un lucru care dovedește că rescolă a avut la început o cauză politică. Și eu o cred. Cred că întâia schinteă a fost produsă de agitațiunile și de turburările noastre din Bucuresci și din întreaga țară în lupta ce o întreprinsesem față cu guvernul trecut.

Și cu atât mai adevărat este că cauza este aceasta, de ore-ce rescolă a izbucnit mai întâiu la Urziceni, un târgușor, unde se urmăreau toate agitațiunile noastre.

Deci, să nu ne speriem, să recunoștem un lucru: Ocaziunea rescôlei este produsă prin contra-loviturile din mișcarea noastră politică.

Și când vă aduceți aminte de înăsprirea și dășmănia ce luase în cele din urmă șile raporturile noastre cu guvernul trecut, atunci natural trebuie să admitem că acele violențe de lupte la cari ne dedeam noi, au avut ore-care influență asupra producerii scintei.

Însă, D-lor, ce are a face ocaziunea cu cauza? Causa era alta, și fie-care dintre D-vostre o scie.

D-lor, să nu ne ascundem; să spunem adevărul. Causa principală a fost nemulțumirile adânci ale clasei rurale față cu proprietarii, cu arendașii, cu administrațiunea și cu toate autoritățile; dar mai cu seamă nemulțumirile dânilor dintre proprietari și arendași cu locuitorii.

Și aceste nemulțumiri nu sunt de 12 sau 20 de ani, sunt seculare. Dacă nu ne-am dat seamă imediat de acest adevăr este că noi nu scim istoria noastră socială, scim numai istoria politică a D-lor români.

Cine însă și-a dat ostentă să urmărească istoria socială a poporului român, acela s'a putut asigura că de vécuri între țărani și proprietari există și au fost timpuri în cari au luat un caracter foarte acut. Și acele nemulțumiri n'au făcut alt-fel decât să se transforme; și, de exemplu, ca să vedeți că există o deosebire între nemulțumirile din veacul 18 și din ziua de azi, voi spune numai un singur lucru: Ideia de cerere de pământ din partea țărănilor, e o idee cu totul nouă, care n'a luat existență de cât la 1864. Țăranii înainte revendicau alt-fel, sub alte forme drepturile lor și în lupta care o întreprindeau sau mai bine în nemulțumirile, cari le arătau față cu proprietarii, alt ce-va cereau de cât pământ. Numai de la 1864 cer pământ. Explicațiunea e ușoară; înainte de 1864, ei nu erau de cât clăcași, iobagii, ideea de proprietate nu exista la dânil, ei stau pe pământul altora.

Și mai e încă alt-ceva; ei nu sufereau de pământ, și scii pentru ce? Țera era foarte puțin populată și pământuri întinse, ședeau fără cultură, natural că era destul pământ la dispoziția țărănilor; boierii le dădea cât voiau; și dovadă la acesta e următorul fapt: În toate așezămintele, cum am dice, tocmelele agricole astăzi din vécurile trecute, nici o-dată nu se pomenesc de determinarea pământului pentru clăcași, ca obligațiune pentru proprietari. Care erau deci nemulțumirile cari se manifestați atunci? Erau aceleași, cari există și azi, minus cererea de pământ, era plângerea că erau asupritore raporturile cari exista între proprietari și țărani; și al doilea era plângeri că condițiile fixate nu se executau cu bună credință de către boieri.

Mai fac încă o deosebire; am dice de la început că rescótele cu caracter agrar nu au avut loc la noi, au fost rescótle însă cu alt caracter; atunci, dacă existați nemulțumiri, cum și le manifestați țăranii? Scii cum? Sau prin jalbe nesfârșite, sau prin emigrare; emigrarea era mijlocul țărănilor în vécul 17 și 18 de a protesta când nu mai puteau suferi împilările. Ei luați cât puteau din averea mobilă, și plecați sau peste Dunăre, sau peste munți, și în mare parte coloniile române din Serbia și Bulgaria, se datoaresc acestor emigrări, trebuie însă să adaog că o cauză

a emigrărilor era și cestiunea impositelor și a răsbótelor, însă în mare parte era cestiunea împilărilor proprietărilor.

Am dice, D-lor, că de la 1864 datéză cestiunea cererilor de pământ. Am să spun acum ceva care póte s'ar părea că e paradoxal, voiți să scii care e origina rescólei de la 1888? Ei bine, D-lor, e legea împroprietării de la 1864; ea este germenul de la care a purces mișcarea, dar acesta nu însemneză că acum cum că n'ar fi trebuit să se facă o asemenea lege, ci fiind-că s'a făcut o lege incompletă cu desăvêrsire și mai cu seamă fără nici o prevedere pentru timpul de la 1864 până acum.

Nu intru în desvoltarea acestei legi, căci o cunósceți cu toții, mă mărginesc numai a pune un punct sau două în relief. Mai întâi prin acea lege se împroprietăresce numai clăcașii, iar pentru viitor se statuéză printr'un articol că însurăteii vor fi împroprietăriți fără să se precizeze alt ceva. Și dupe acea ani întregi lucrul rămâne baltă, nu se mai face nimic.

Ei bine, D-lor, când dai țăranului ideea de proprietate individuală, și împroprietăresci numai câte-va sute de mii și acesta numai o singură dată, cum voiți D-vóstre ca întreaga generațiune a celor născuți în anul 1864 și cari azi sunt bărbați de 24 de ani, precum și cei cari deveniseră majori peste puțin ani în urma acestei legi, încă o-dată dice, cum voiți ca acești ómeni să nu strige: Apoi bine, numai părinților noștri se cuvin pământuri? Noi nu trebuie să avem?

Cât timp nimeni dintre țărani nu avea pământul lor propriu, afară numai de rezășii cari erau considerați ca boieri printre dânil, nimeni nu se gândea la proprietate; când însă un număr de țărani sunt împroprietăriți, din acest moment toți se gândesc la densa. Pe lângă acesta ról se agraveză și mai mult, când cei cari au căpătat proprietate la 1864, tot împărțind pământul copiilor lor, ajung chiar ei în stare de a nu mai fi proprietari, dacă rămân, de ex., cu o singură falce de pământ din patru, cele-alte trei dându-le copiilor ce aveau. Și iată, D-lor, cum se explică că cea d'ântéiu cauză a rescólei de la 1888 este legea din 1864. Dar nu e numai atât; la 1864 se face o schimbare foarte însemnată în relațiunile claselor sociale. În adevăr, cu o di înainte legei din 1864, care era situațiunea țărănilor față cu proprietarii? Țăranul era clăcaș, e adevărat, însă avea pământ, avea imaș, avea dreptul de a pasce vitele, de a le adăpa, avea tot ce i trebuia, avea chiar dreptul să ia lemne din pădure, negreșit cu condițiune ca să dea și el în schimb un număr de zile de lucru plus alte angarale. Pe lângă acesta notați bine că raporturile între proprietari și țărani, nu erau lăsate ca acum în voia întâmplării—și tocmai punctul acesta voiți să l ating,—ci din contra erau regulate și consacrate prin legi. Boierul nu mai putea să facă or

ce vrea față de țăran; de ex., dacă țăranul i-ar fi cerut pământ el nu era volnic ca să nu dea, bine înțeles în condiție de clăcaș pe moșie, boierul nu putea să i pună condițiuni imposibile pentru imaș, ci toate se regulați prin legi.

Era principiul intervențiunei Statului pe care l vom discuta la cea d'ântéiu ocaziune în totă deplinătatea lui.

D. T. Nica: Nu era așa.

D. G. Panu: Nu era așa? Am să vă arăt îndată că era așa. De la jumătatea vécului al 18-lea, se stabilesc în mod pozitiv raporturile dintre proprietari și țărani, prin așa numitele așezămintele rurale prin care se fixa numărul zilelor de lucru cu mâinile și cu caru, ba ceva mai mult se fixéză ziua și ora.

D. minisrru al Justiției, G. Vernescu: Și pământul?

D. G. Panu: Pământul póte mai târziu, însă cum am avut onóre să vă spun, fiind-că nici o-dată n'a fost discuțiune asupra pământului, că li se dădea cu îndestulare. Așa dar, D-lor, ca să vedeți că ceea-ce voiesce foarte slab să facă D. Carp exista mai înainte cu mai multă tărie în Stat, am aci un document al lui Grigore Al. Ghica, din care să vă citesc câte-va condițiuni ca să vedeți că nu era țăranul la discrețiunea boierilor.

Iată cum se exprima documentul:

„Voind domnia mea a se pune la orânduială bună aceste pricinii, ca și locuitorii ce șed pe moșile altora să nu fie asupriți cu lucrul boeresc, peste orânduială și fără dreptate, cum și stăpânii moșiiilor să nu se lipsescă de venitul ce li se cade a avea de pe moșile lor, ce cu orânduială și dreptate ce s'ar păzi, la amândoué părțile, să rămăe odihnite și mulțumite. Știind atât locuitorii ce au să lucreze stăpânii moșiei, cât și stăpânii ce au a nădăjdui, a avea venitul de pe moșile lor, ca să nu se asuprească nici o parte, nici alta, mai mult peste cât s'a socotit a fi cu dreptate. Iată am hotărit domnia mea pentru fiecare pricină în ce chip să se urmeze, arătând prin 15 ponturi cari se vor scrie mai jos cu hotărire: ca fie-care din locuitorii, mai mult din cât arată prin ponturi să nu fie supărați, cum și din stăpânii moșiiilor, nimeni să nu cuteze a asupri mai mult pe cei ce vor locui pe moșile lor, ci întocmai dupe cum se arată prin ponturi să se urmeze și să se păzescă. Adică:

1. Duoe-spre-dece zile să lucreze fiecare sătean într'un an stăpânului moșiei, însă, patru zile de primăveră, patru zile de veră și patru zile de toamnă.

2. Fie-care sătean să lucreze aceste 12 zile la rânduile vremii, la or-ce lucru ar avea trebuință stăpânul moșiei, însă din răsăritul soarelui și până la apus cu odihna.“

În așezămintele vechi se prevedea și dijma, etc. Iată art. 7 din numitul document:

„7. Lucrând fie-ce om acele 12 zile pe

an, pe rânduiala arătată, să aibă a da toți și dijma din toate dupe obiceiul de a deca la stăpânul moșiei."

Iată și alte îndatoriri ale stăpânului moșiei:

Ce se îndatorește a da locuitorilor stăpânului moșiei

„Loc de hrană de totă vita ce va avea locuitorul, să i dea iarbă de cósă câte pol face socotindu-se pentru frunțaș până la 12 vite ce va avea, adică 6 fălci, și dupe această socoteală mișlocășului se va da pentru 8 vite, și codașului pentru patru vite ce va avea, va da stăpânul moșiei, și imășul trebuincios iarăși dupe acest analogon; iar având mai multe vite, să cumpere învoinduse cu stăpânul moșiei, și asemenea va da stăpânul moșiei și loc de semănătură de hrană cu îndestulare, și după glóta ce va avea fie-care locuitor, și locuitorii ce nu vor avea vaci de lapte și vor avea oi sau capre la casele lor până la 12 să le pășuneze pe imăș fără plată, iar având mai multe peste numărul arătat, să cumpere imăș sau să se învoiască cu stăpânul moșiei."

Iată, D-lor, cu deosebite modificări, care era regimul agrar al țerei până la 1864.

La 1864 se desărăcinează toți proprietarii de grija de a da pământ, feneță și toate cele-alte țăranilor în calitate de clăcași, așa în cât nu mai sunt obligați să dea nimic, căci li se dă o parte de moșii, cu plată bine înțeles. Dar dacă proprietarii au rămas desărăcinați, țăranilor li s'au dat tutulor pământ? Nu, ci numai unei părți. Li s'au dat mișlocele de a cultiva pământul lor? Nu. Apoi atunci cum voiți ca țăranul să nu fie nemulțumit? Țăranul având trebuință de pământ, de imăș și de altele, a trebuit să se adreseze la proprietar, însă acum nu s'a mai adresat cu calitatea lui de clăcaș, la un drept care era obligatoriu pentru proprietar, ci s'a adresat ca un străin la libera tocmeală și în puterea jocului liber al legilor naturale, pentru că contractul dintre țăran și proprietar, care era obligatoriu înainte, s'a transformat într'un contract de liberă voință și țăranul care tot-d'auna s'a găsit mai împovărat de nevoi, a fost silit să primescă toate condițiunile oneroase făcute de proprietar; mai mult încă: o-dată cu improprietărirea se înființază și legea tocmelelor agricole. S'ar părea că legea această pe care noi o susținem acum, ar fi fost o minune. Așa ar fi fost dacă o-dată cu improprietărirea, s'ar fi prevădut prin legea această toate dificultățile, cari erau să le întâmpine țăranii în raporturile lor cu proprietarii, și dacă s'ar fi tranșat acele dificultăți în mod echitabil și protector pentru țăran. Ei bine, nu s'a făcut această, și legea tocmelelor agricole a fost în mare parte făcută ca să servescă de garanție pentru proprietarii ca să nu fie lipsiți de brațe. Legea această este o primă de încurajare dată creării proletariatului.

Legiuitorul a dis țăranului cu acea

lege: Te fac proprietar mai mult ideal, dar fiind-că o să mori de fómă, o să mai fac o lege pentru ca să te silesc cu jandarmi să muncesci la proprietarii îndată ce te vei tocmi. Aceasta este situațiunea țăranului și noi ne mai mirăm că există nemulțumiri adânci în pătura societății rurale.

Încă ceva, D-lor. Am dis că ideea de proprietate s'a comunicat țăranilor de la 1864. D-lor, dacă este cine-va vinovat că această idee a luat un caracter seditios suntem noi adică toate partidele fără deosebire, clasă suprapusă, clasa dirigentă.

Apoi D-lor, mai bine de 12 ani, noi toți am amăgit pe țăranii cu făgădueli de pământ și nu s'a improprietărit de cât 40.000. Mai mult, moșiele Statului pentru diferitele reclame electorale au fost purtate pe la nasul țăranilor.

Tot-d'a-una li s'a spus că Statul are pământ mult și o să le dea. Reclamațiunile au fost numeroase și mi aduc aminte că la 1880, nu știu ce ministru a declarat în Cameră că erau sute și mii de petițiuni, prin cari se cereau pământ.

Ei bine, D-lor, când lași ómenii fără pământ, când ei usază de toate mișlocele de a căpăta pământuri; și usază nu un an de dreptul de petiționare, ci ani și ani, și când toate încercările lor rămân zadarnice, cum credeți D-vóstre că într'un moment dat, fie acum la Aprilie, fie peste un an, nu are să isbucnescă sub o formă óre-care cererea lor de pământ?

Cum credeți D-vóstre că tocmelele agricole cari apasă pe țăranii, de cari abuzază proprietarii, nu are să ia odată o formă brutală?

Prin urmare, când vedeți că efectul se produce în urma tutulor felurilor de încercări, petițiuni, rugăciuni, interveniri la domeni, etc., etc., din partea țăranilor, apoi vi se pare neexplicabilă mișcarea această, și mai rămâne îndoială că a putut să aibă alt caracter de cât o nemulțumire pentru lipsa lor de pământ, și în contra abuzurilor de care sufer? Ei bine, D-lor, au venit ómenii din fundul Dorohoiului și din fundul țerei de sus la București să cêră pământ. Informați-vé de la toate ministerele și veți vedea că faptul este exact. Și mi aduc aminte că regretatul C. A. Rosetti când era ministru trezindu-se odată cu un număr însemnat de țăranii de la Doru cu cereri de pământ, i a întrebat: Dar cum ați venit de acolo? Dice: Pe jos. În cât timp? O lună de zile. Vedeți, D-lor, o lună de zile au venit pe jos ca să cêră pământ.

Afară de această, D-lor, a mai fost un fapt care a stimulat ideea de a cere pământ, a fost dotațiunea Corónei.

D-vóstră știți când s'a votat legea dotațiunei Corónei că au fost murmurii și protestarii în țără dicând: Cum se póte ca să se ia 13 moșii și să se dea Corónei?

Și s'au ivit agitări din cauza acestei cestiuni, și s'au spus țăranilor că cum se póte să se petrecă acest lucru? Și ei negreșit au cugetat: Cum se póte să se

ia din moșiele noastre? Căci lor li se pironise deja ideea că moșiele Statului sunt, sau au să fie odată ale lor. Și nu acuz pe nimeni pentru această, voiú spune numai că unul din cei mai bavi luptători în această cestiune a fost și D. Sandu Rășcanu din majoritate, și această o scie D. președinte al consiliului, D. Rășcanu și a făcut datoria și a agitat cestiunea dotațiunei Corónei în județul Vasluiú și de acolo au purces o serie de suplicii prin cari țăranii pe de o parte protestaú contra domeniilor Corónei, iar pe de altă parte cereau pământuri. Însă aveți să diceți: Fórtă bine, dar de la cererea de pământuri până la rescólă deosebirea este mare. Ei, D-lor, nu vé mirați fiind că această cestiune a intrat în spiritul țăranilor de timp îndelungat, nu de un an sau două, ci sunt 24 de ani la mișloc de când cei în lipsă de pământ tot alerga să li se dea; și când sunt 24 de ani de cereri, de speranțe, de lovirii și de abuzuri, nu trebuie să ne mirăm că a ajuns lucrul la rescólă, și apoi mai la urmă de ce vé mirați că țăranii cerând pământuri au eșit din legalitate?

Cine a dat, D-lor, țăranilor exemplu de legalitate în țera această? Căci ce însemnéază o rescólă? Este a eși din marginele legalității.

Primarii s'au însărcinat să dea noțiuni de legalitate, notarii și sub-prefecții? Apoi, D-lor, când țăranii véd cum i tratéză aceștia, cum se pórtă cu ei percepătorii, când ani întregi se véd expuși la arbitrarii, când véd că totul se face cu ei pe samovolnicie, când véd că aceia au dreptul să i bată; când i se ia birul de două ori, când notarul i jumulesceși primarul i apasă; când totă administrațiunea cade asupra lui ca un roiú de lăcuste, cum credeți că el, într'un moment dat, când toate durerile sale iaú o formă acută de pasiune, să dică: Ia stați, că dacă mé voiú rescula es din legalitate? Dar dacă veți întreba un țăran ce e legalitatea, noțiunea legalității ia la densusul forma bătăei și a abuzurilor, sau mai bine a nelegalității. Și această mi aduce aminte de un fapt care i povestea D. V. Alexandri cu ocaziunea rescólei de la 1848 — și să nu credeți că vorbesc de rescóla din București, și am să pomenesc numele D-lui Brăteanu, ci de rescóla din Iași. — Atunci tinerii boieri fugise pe la monastiri, pentru că principele Mihail Sturdza pe căți i-a prins i-a adus la casarme și le-a aplicat câte 25 de palce, ei bine, ei s'au dus la munte ca să rescóle țăranii contra lui Vodă, și le dicea: Ómenii bunii, sculați-vé; căci știți ce nelegiuire a făcut Vodă! Ne-a bătut. Țăranii au răspuns: Apoi bine, Vodă bate pe boieri și boierii pe țăranii.

Acésta este simțul de legalitate. Când vede că totă lumea ese din legalitate, es și ei. Dar nu e numai atât. Este ceva mai caracteristic. Nu uitați un lucru! Că rescólele nu se produc așa, cum apar când

ele sunt deja în plină lucrare. Credeți că s'au concertat toți țeranii să se rescôle și că ei au discutat cazul ce să facă când va veni armata, cum să 'și răsbune pe cutare sau cutare arendaș?

Nu, D-lor. Cine știe cum se fac rescôlile populare, va conveni îndată că ele iașu nascere'ast-fel: Se adună un număr de omeni pentru a'și exprima nemulțumirile.

Cu încetul încep a se ridica apoi glaurile, 'și aduc atunci aminte de arendași și de nelegiuirile ce fac arendașii; tocmai atunci se arêta armata; unii împinși de rușine și de un curagiù factice, 'și iașu avânt, și dic: Ce a venit armata să ne ucidă? Să nu ne lăsăm. Ei se îmbată de vorbele lor însă-și, și de o-dată vedeți că o adunare care era formată la început fără nici un caracter agresiv, devine o adunare de rescôlă. Rescôlă nu s'a făcut dupe comandă, ci a fost rezultatul fatal al grupurilor de omeni, și a evenimentelor cari s'au petrecut. Acum neapărat că dacă într'un punct a izbucnit rescôlă, ea s'a cominacat pe urmă din om în om și din sat în sat.

D. ministru al lucrărilor publice, nu s'a gândit la tôte acestea, când în circulara sa vede ôre-cum rescôlă aședată în țără ca pionii pe un joc de eșec, și când explică în mod logic și simetric cauzele acestei rescôle și propagarea ei, cum a izbucnit rescôlă în mai multe locuri? Au fost omeni cari mergând dintr'un sat în tr'altul, au comunicat germele rescôlei, și ast-fel s'a propagat fără să fie absolut nici o organizare anterioară, fără nici un plan preconcepțut.

Când vedem că clasa care se rescôlă are motive foarte puternice de nemulțumire, apoi de ce să căutăm motivele aiurea? Când lumea știe lucrul ce am avut onôre a vi'l spune, pentru ce să căutăm explicațiune aiurea? Pentru ce această explicațiune care să nu satisfacă pe nimeni? Așa s'a șis că rescôlă este datorită pretendenților și s'a pronunțat chiar numele ténêrului Cuza. Și știți pentru ce? Fiind-că pomeniașu numele lui Cuza în rescôlă. Ei bine, a datori această rescôlă pretendenților, această este de o naivitate capitală.

Când Cuza a făcut înproprietărirea de la 1864, când numele lui este cunoscut în tótă țera, cum voiți ca într'o asemenea ocaziune, când resculați cer pământ, să nu se pomenescă numele lui Cuza? Acesta este natural.

Ce fel, trebuie numai de cât ca țideea cererei de pământ să se lege cu ideea de pretendent? Voiți să nu se mai pronunțe numele lui Cuza? Dați din nou pământ și atunci ideea de pământ va fi legată numai de numele lui Cuza, numele lui nu se va uita, însă nu va lua un caracter seditios.

Și cu această ocazie, în adevăr, trebuie să acuz banca ministerială, că în cea d'ântéiù fasă a rescôlei, 'și-a cam perdut capul, dând credemnt la o mulțime de versiuni, de cari în urmă a fost nevoită să se desbrace regretând că le a adoptat prea ușor.

Așa, D. prim-ministru, în cele din urmă zile ale închiderii Camerei trecute, precum și în conversațiunea ce a avut cu țiaristii, a spus că o mână străină este amestecată. Mai departe, țiarul oficioș a spus-o și el; apoi această a transpirat și din circulara D-lui ministru al justiției, pe cât 'mi aduc aminte. Bine, D-lor, guvernul nu a lucrat cu pricepere și sânge rece, când a făcut să se acrediteze, ce? O idee susținută de partidul cădut cu scop politic și din vederi politice, idee că rescôlă este provocată de iconari și de jugânari. Dar iconari și jugânari circulă numai de opt luni prin țera noastră? Iconarii circulă de când suntem ortodoxi, ei circulă din sat în sat cu căruțe încărcate de icône de mult timp. Cum? Acei iconari se fac astăzi rësvrătorii la noi? Nu mai vorbesc de jugânari (Haritate) cari sunt în acelaș cas. Prin urmare, cum iconarii au revoltat satele? În ce interes? Ce interes au puterile străine să fomenteze agitațiunile agrare la noi? Rusia are 50 de milioane de țerani, și credeți că va semena ea focul la noi pentru ca să se aprindă peste Prut? Mai mult: unde sunt urmele? Este destul să se dea o formulă melo-dramatică pentru ca să se ascundă adevărul și tótă lumea să se alarmeze? Care trebuia să fie situațiunea D-lor miniștri? Când a izbucnit rescôlă, nisce miniștri cari nu 'și perd capul, trebuia să caute cauzele, și nisce miniștri cari știu diferitele rapôrte dintre proprietari și țerani, cari cunosc tot ce se atinge de clasa țeranilor, acei miniștri nu putéu să dică, de cât că aci este o agitațiune cu caracter economic, și să proteste și în contra iconarilor, și în contra jugânarilor. Nu s'a făcut această. Și acum sunt fericit când aud pe fostul ministru al justiției declarând că a fost indus în eróre.

Acum, o-dată că v'am expus cauza — cele administrative judiciare ele le las la o parte, — vin la o a doua parte, represiunea. Și mă întreb: dar represiunea? Făcutu-s'a, executatu-s'a în modul cum trebuia sau nu?

D-lor, aci iarăși trebuie să fac o acuzare foarte severă băncii ministeriale: nu a lucrat nici cu prudentă, nici cu sânge rece, nici cu măsură; în sfârșit 'și-a perdut capul cu desêvêșire. În cele d'ântéiù zile, D-nii miniștri nu dedéu multă importanță mișcării; când însă au vedut că mișcarea ia un caracter învrăjbit, atunci de o-dată de la un fel de blândete, hesitațiune, au trecut cu desêvêșire la hotăriri energice și foarte severe. Ce e drept, trebuie să constatăm că și opiniunea publică a îndemnat pe miniștri la asemenea severitate. 'Mi aduc aminte că maioritarea D-lui Brătianu striga: Măsurî represive! 'Mi aduc aminte că un reprezentant al colegiului al 3-lea, D. Stoicescu, a cerut o represiune severă; și 'mi aduc aminte cum deputați din maioritarea D-lui Brătianu încurajă pe arendași la măsurî seditioșe;

pe cari îi introdusesse în Cameră ca să loviască pe cei ce îndrăsnise să ia cuvântul în favoarea țeranilor. Nu vréu să mă întind asupra tocmelelor agricole. Sunt 6, 7 dosare de munci agricole la biuroù, voiù face această cu altă ocazie. N'am avea de cât să luăm raporturile militarilor din timpul rescôlei. Toți comandantii sunt de acord a recunósce că sunt teribile tocmelele agricole, că țeranii mor de fôme, că sunt lipsiți de pământ; și acele rapôrte sunt împovărătore mai ales contra arendașilor, și acei omeni veniseră aci să ne sfărâme, să ne facă bucăți, ei așteptau pe D. Morțun la ușa Camerei ca să 'l loviască, și hotărîse să vină în corpore la redacțiunea *Luptei* să ne sfărâme, pentru că noi am fi cauza rescôlei. Au țiti D-lor! Noi, cari le-am luat apărarea țeranilor dupe fapt, suntem cei vinovați, iar ei cari de 24 de ani 'prepară rescôlă prin vexațiuni de tot felul, ei sunt victimele; nu aprob, D-lor, de loc violențele și vexațiunile cari s'au făcut, dar sunt perfect scusabile, sau mai drept explicabile, se explică foarte lesne cum într'un moment dat, nisce omeni nemulțumiți se dau la lucruri sêlbatiche.

Dupe cum dicem, D-lor, în cele d'ântéiù zile, dupe ce ministerul a arătat ôre-care blândete, de o-dată a luat măsurî represive; eu cred, convingerea mea este, că nodul de represiune al rescôlei țeranilor, va rămâne o pată în istoria noastră, și va fi cel mai greșu păcat pe care 'l va suporta ministerul actual, chiar dacă va mai sta încă vr'o 12 ani; căci sunt lucruri cari sunt neiertate... D. prim-ministru zimbesc; de sigur că suferințele celor cari au fost torturați și omorîți, nu 'l ating; căci alt-fel cum 'l ar veni să zimbescă, când e vorba de o cestiune așa de importantă. Pentru ce fac eu responsabilă banca ministerială de modul de represiune? Pentru că n'a dat ordinele severe cuvenite, pentru ca armata să nu 'și trecă peste datoriile ei, și să nu reprime cu violință și fără măsură. 'Mi pare rêu că D. ministru al lucrărilor publice ne spune ieri că aprobă cu desêvêșire purtarea armatei. Ce ordine s'au dat din partea ministerului. Ar fi trebuit să vedem în *Monitorul oficial* ordine exprese foarte detaliate ca militarii să useze de tôte mișlocele, și să nu întrebuinteze arma de cât în casurile cele mai grave, și să nu fie un oștăraș care să aprecieze gravitatea situațiunei, ci un șef, un om serios, care să aprecieze dacă trebuie să se servescă de armă sau ba. Ei bine, D-lor, nu s'a făcut această. S'a dat numai o singură instrucțiune: faimósele trei somații ale D-lui Carp: dupe trei somații, împușcare.

Știți că rețeta această o recomandase și ministeru lui Ion Brătianu, cu ocaziunea turburărilor de la 14 și 15 Martie. D. Carp ne ar fi executat pe noi toți atât în dealul mitropoliei, cât și la Orfêu, cu foarte mare facilitate, dupe cele trei somații reglementare și încă D-lor, mai este

ceva: dacă cele trei somații reglementare au ore-care explicare, sunt înțelese de noi, apoi când ele sunt recomandate pentru reprimarea unei rescôle țărănești, sun trei ordine de ucidere reglementară.

Căci, D-lor, înțelegeți că noi când eșiam în stradă, noi care avem cunoștință de toate rigorile legii, de tot mecanismul, când ni se spunea că au să ne someze de trei ori, noi sciam ce răspundere ne incumbă și la ce să ne așteptăm. Dar țeranul scie el despre cele trei somații reglementare? Ce înțelege el când 'i se spune de trei ori:

Linisciți-vă?

Și mi se pare că de multe ori nu s'a aplicat nici cele trei somații reglementare; mi se pare că în multe cazuri a fost numai un simulacru de cele trei somații reglementare.

Iată scusa guvernului: am dat ordin expres să se facă somații, le-am făcut; deci suntem absoluți.

Apoi, D-lor, așa se poartă cine-va când are răspunderea unei rescôle? Cu cele 3 somații să explică totul? Acolo să reducă tot?

De aceea, în loc de cele 3 somații, mai bine era să se întrebuinteze alte mijloace; să nu se lase comandanților inferiori de armată discrețiune absolută asupra vieții și a persoanei țeranului... și acesta s'a făcut și rezultatele le știți.

Dar acum, D-lor, să mai spun care sunt abaterile armatei?

Nu 'mi dau osteneala pentru ca să vă acuz pe D-vostre, ca să vă citez cazuri pentru că la toate cazurile aveți să răspundeți: nu e așa, dovediți cazul.

Ei bine, D-lor, să sfârșim o-dată cu această procedură de a discuta.

Credeți, D-vostre, că dacă se va scula un D. ministru și ar dice: D-le tot ce ar fi în D-ta nu e exact; și fiind-că nu ai dovezi nu trebuie să susții, credeți D-vostre că ne ați convins cu acesta? Sau credeți D-vostre, că voim să facem un fel de discrețiune de convențiune; adică unii să acuze și cei-alții să dică că nu e așa, de pură formalitate ca la teatru?

Apoi, D-lor, oficerii singuri au mărturisit. Faceți anchetă nu la fața locului ci printre oficeri și dacă nu se va constata dupe propria lor mărturisire că au bătut fără timp și fără ca să fie rescolă, atunci să diceți că nu e exact.

Insă mai mult, D-lor; admitem încă că s'au făcut, din împregiurări mai tari de cât voința armatei, s'au făcut excese în reprimări, dar dupe reprimări?

Ce s'a făcut dupe reprimări?

Bătaea a fost un mijloc de corecțiune, un mijloc de a preveni rescôlele viitoare.

S'au bătut în mod sistematic întregi dupe potolire, și acest fapt ori cât 'l-ați nega e cunoscut de totă lumea, e mărturisit de oficeri, cari se laudă cu asemenea fapte și diceau: 'I-am bătut pentru ca să nu se mai rescôle altă-dată.

Apoi eu vă întreb: de când mă rog, ar-

mata are rolul nu numai de a reprima ci și a educa populațiunile rurale și a educa cu ciomegele și cu vergele?

De când mijlocul preventiv de a împiedica rescôlele e de a pune pe țeran jos și a 'i aplica câte 20 bețe?

Acesta e mijlocul cu care se educă populațiunile țărănești sub era-nouă?

Dar o să diceți că nu le-ați ordonat D-vostre? Posibil; dar ați avut cunoștință de dănsule; le-ați aprobat chiar și ieri.

Deci protestez încă o-dată în contra barbariei ne mai auzite, care s'a comis cu ocaziunea potolirei rescôlelor.

Nu s'au adus soldații ca să reprime, au fost un fel de dragonade și 'mi pare rău că nu în casuri puține, cum dicea D. ministru al lucrărilor publice, s'a întâmplat asemenea fapte, ci în cele mai multe. Trebuie să recunoștem că au fost excepțiuni onorabile, laudabile, precum a fost regimentul de geniu de la Focșani; care pe unde s'a dus nu s'a ivit nici o plângere nici de maltratare, nici de nimic, ci din contră s'a potolit mișcarea, și în același timp a fost cu desăvârșire la înălțimea misiunii care avea; nu dic numai de acest regiment, sunt și altele.

În general, insă, au fost trupe cari 'și-au făcut așa numita datorie într'un mod deplorabil; de multe ori 'și-au resbunat pe țeran, numai pentru că au fost deranjați de la București.

Apoi, D-lor, cred că nu trebuie să facem numai educațiunea țeranilor, ci și a armatei, care mai ales fiind forța brutală, brațul țerei, poate într'un moment dat să fie stăpână pe țera și să useze cum voesc.

Sfârșesc prin următoarea concluziune: Ați schimbat sistemul de raporturi cari existau înainte de 1864, și ați dat o altă bază raporturilor dintre țeranii proprietari, etc.

Complecțați, dar, sistemul, luați măsură ca sistemul actual să nu fie mai nenorocit de cât cel trecut, luați măsură protectoare pentru ca abuzurile cari nasc din asemenea regim, să nu dea cauză țeranilor ca să se revolte, cu caracter, așa în cât într'un moment să amerințe nu numai siguranța Statului dar și viața apăsătorilor.

Când veți face din țeranii proprietari, când 'i veți ocroti în contra arendașilor, fiți siguri că nu are să se ducă ei să devasteze casa arendașului nici are să pună plugul în pământul proprietarului. Pe câtă vreme insă vă veți mărgini la paliative pe atâta vreme, mă tem că nemulțumirile în clasele rurale n'au să se sfârșescă și dovadă este că nici chiar în urma reprimării nici cu bătaile preventive nimic n'a făcut veri-o impresiune asupra populațiunii rurale să renunțe de la revendicarea lor, ci imediat dupe rescôlele reprimare dincóce de Milcov, au fost semne de mișcare dincolo de Milcov și a fost o fericire pentru starea actuală de lucruri că rescôlele n'au izbucnit în toate părțile. De aceea D-lor, dic să ne gândim cu toții

să facem acele reforme necesarii cari vor fi cel mai bun *dorobanț* pentru clasele rurale.

D. C. Dobrescu (Argeș): D-lor deputați, în urma celor spuse de colegul meu D. Panu, multe din cuvintele ce aveam să dic, le opresc; căci procesul ce face societății actuale dănsul, este așa de mare și de adânc și atât de coprinător, în cât ceea-ce eu aș mai adăoga, ar fi numai desvătări.

Șiți D-lor, că aici sunt singurul reprezentant real al țeranilor (întreruperi denegări). Dați 'mi voe să mă explic.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Eu mă socotesc în drept a vă întrerupe aducându-vă aminte dispozițiunile regulamentului nostru care dice că, fie-care deputat represintă întréga națiune, iar nu cutare colegiu sau cutare localitate (Aplause).

D. C. Dobrescu: Aplausele D-vostre însemneză că, vă temeți de ceva, ca și cum eu aș voi să contest veri-un titlu al D-vostre.

Eu, D lor, am voit să vă spun numai, că sunt expresiunea sinceră a țeranilor, fiind-că sunt dintre 'ei, cu nascerea, cu crescerea, cu deprinderile și cu costumul lor țărănesc. (Întreruperi).

Într'una din ședințele trecute s'a dis aci, ce face guvernul cu siguranța publică față cu absoluta lipsă a reprezentanților țărănești? Și acesta este răspunsul meu...

O voce: 'Ți este palma tocită de sapă?

D. C. Dobrescu: Mai mult de cât a D-tale de condei. D. Parianu mă întreabă, dacă 'mi este palma tocită de sapă!

D-sa are plăcerea poate să vadă aici reprezentanți ai țeranilor mai mult nisce *momâi*, nisce *omeni de paie* cari să voteze dupe poruncă! Se scie insă D. Parianu că se găsec și în stinul țeranilor *omeni fără palmă tocită de sapă*, dar cari în inima lor nu sunt și în sufletul lor nu respiră de cât aerul țărănesc și dorința sinceră de a vedea, cu o oră mai înainte, făcându-se dreptate acestei clase numeróse dar așa de asuprită.

Am dis D-lor, că D. Panu a făcut aci procesul societății actuale. D-sa a făcut într'un mod general istoricul proprietății rurale și D. Nádejde, aducând șiruri de fapte, a voit să ajungă la aceleași generalizațiuni. D. Dobrescu aduce afacerea de la Prahova, cu care confirmă încă o-dată cele spuse de D. Nádejde și de D. Panu. Eu voesc, dacă D-vostre 'mi permiteți, să aprofundez parte din aceste cauze și să adăog încă altele.

Spune D. Panu, că D-nii d'inainte de 1848, ar fi făcut nisce decrete prin cari recunoșeau țeranilor dreptul de a fi tovarăși cu proprietarii. Aceste documente le cunosc și eu, și, primesc asemenea argumente de care putem să ne servim la dobândirea proprietății. Dar, eu aș voi să explic că D-nii acei, cari făceau acele decrete, nu că aveau veri-un interes către țeranii, de și cu aceste legiuri confirmă un

obeciu al pământului, un drept real, o veche instituțiune, dar fiind-că țeranii asupriți emigrau în alte părți și nu a-vea de unde să îndeplinescă impositale,

Domnii țerei dupe vremuri, în fața marei lăcomii, a jafurilor ce îndurau de la proprietarii și arendași, locuitorii rurali, veneau cu decrete de acestea, spre a stavili răul; amintind apăsătorilor vechile aședăminte. Ast-fel odată în Moldova, Ioniță Sturdza dă un decret prin care spune că, de vreme ce mulți proprietari și posesori nu știu a ocărui pe locuitorii satelor, și cu asupririle ce le fac în lucrul țărilor boerescului, peste coprirea pontului noului aședământ, silesc a părăsi sălașurile lor, s'a încheiat hotărîrea: că, vericare din proprietarii se vor dovedi asupritorii *prin asemenea pravile*, se vor lua moșiile de sub mâinile lor și se vor vinde la alții, cari vor ști mai bine a ocărui pe locuitorii, dându-se stăpânului numai veniturile acelei moșii, iar posesorii se vor depărta cu totul.

Ce însemneză acesta? Însemneză ore că proprietatea era absolută în România? Nu! Ea era... (întreruperi) constituțională.

La 1848 se face revoluțiunea, și cu drept cuvânt, spune D. Panu, că revoluțiunea n'a făcut-o numai poporul; căci a făcut-o și o parte din fiil de boeri.

Eu citesc în istorie și aflu că, acei cari erau vătafi, vechii, slujitorii, omeni de curte ai boerilor de soi, profitând de risipa făcută de stăpânii lor, de puțina îngrijire ce aveau pentru moșiile lor, au făcut stări și și-au cumpărat moșiile tot așa de întinse ca și ale stăpânilor lor, și au început a disputa privilegiile boerilor; boerii însă refușau să le acorde slugoilor lor de odinioară, ciocoilor, cum îi numeau atunci; de aici s'a încins acea luptă între boerii vechi și noi.

Pe atunci în Europa sufla un vânt democratic, și de acolo venind în țară câți-va tineri cu idei democratice, cari începură o propagandă, ei profitară de această ocaziune și avertisară pe boerii de neam, dîcându-le: Ne dați privilegiul său facem cauza comună cu cei veniți de la Paris, și facem și noi revoluțiune? Credeți, D-lor, că acesta nu ar fi adevărat? Istoria contimporană vă va dovedi toate aceste adevăruri.

Cât pentru hotărîrea ce au luat boerii, a împrietări pe săteni, un vechiu parlamentar, profesor de istorie de aci, ne-a mai spus încă un motiv; că, la începutul vécului acesta se găsea republica numită Cracovia, că acea republică în... (Nu se aude).

Boerii din Moldova când vădura acest lucru în altă țară și-au dîs: ursul joca prin vecini, poțe să vie și la noi, și ca să nu li se întempe și lor tot așa, au dîs: Nu ar fi bine să facem o pace între noi și popor? Să apucăm noi înainte cu o reformă, să le dăm libertatea individuală dându-le pământ.

D-lor, să nu așteptați de la mine să vă spun în șir istoria această întregă, eu o să vă arăt numai câte-va cauze, și pe urmă am să intru în alte desvoltări. V'au spus aci D-nii Pann, Tache Ionescu ieri, D-nii Nădejde și Dobrescu; că nu ar fi mai existat nici odată o asemenea mișcare în țera noastră.

Ei, nu este așa D-lor, a mai fost încă o mișcare în țera noastră de felul acesta, în timpul lui Radu Mihail în Moldova, înainte de Vasile Lupu; a fost o mișcare țerănescă care a încongiurat palatul domnesc și a silit pe domnitor să abdice. (Întreruperi). Mă rog nu mă întrerupeți, nu vrău să mi dea nimeni lecțiunii de istorie, căci și eu am fost dascăl. (Ilaritate).

Da, țeranii ajunseseră din pricina birurilor grele și a exploatărei boerilor și slujitorilor, să părăsescă satele și să umple pădurile; dar nu se resculău; numai când boerii vădându-se puși la biruri ca și țeranii, făcură apel la aceștia, ei se resculară: acum aveau și unii și alții aceeași suferință!

Acastă mișcare s'a făcut fără veste, și în urmă atât de mare era pornirea țeranilor în rescôla, în cât, dupe cum dîce un cronicar al nostru, era mare temere că boerimea nu va putea domoli mișcarea.

Dacă D-vostre voiți, eu convin că și ați la țeranii s'au găsit îndemnuri ca să se rescôle. Eu voi stabilize nisce împregiurări recunoscute în știință, cari au făcut și la noi pe țeranii să se rescôle. Afară de acesta, eu ca țeran cunosc prin mine însuși aceste motive, și le-am controlat încă prin omeni siguri din locurile resculate. Sunt în stare să vă dovedesc acest adevăr, nu mai insist asupra lui.

Eu susțin lucrul următor: Ori-ce țera a căruia pământ este roditor, gras, este liniștită; locuitorii ei fie cât de lipsiți nu fac rescôla; luați Istoria noastră pe trei secole și veți vedea că n'a fost un popor mai apăsător de cât țeranii de aci, în cât au fost nevoiți să trecă peste frontieră; iar în țera nu se găseau de cât 70.000 de contribuabili în timpul lui Mateiu Racoviță.

A ținut jugul Turciei 5 secole și țeranul nu s'a rescultat. Luați ori-ce țera bogată și veți vedea că acolo țeranul nu se rescôla, dar numai când sărăcia ajunge la culme, atunci asupritul se rescôla.

Eu mă fac forte să dovedesc că tot așa ne găsim și noi acum. Dar înainte de a ajunge acolo să urmă șirul Istoriei.

La 1864 se împrietăresc țeranii, și cu această ocaziune proprietarii și arendașii, fiind uniți cu slujbașii, s'au bătut joc de această reformă, căci atunci când a venit comisiunea să determine pământurile, iată cum lucra: dacă era o luncă fertilă cum sunt toate aluviunile, spunea că este un prundiș neroditor, dacă era unde-va pe moșie o baltă, în mijlocul unei câmpii arabile, spunea că este pământ băltoș; dacă găseau pe un loc câte-va buturugi, spunea că este pădure; dacă găseau în jurul unui loc un gard ruinat, spunea că

este parc sau grădină; toate aceste locuri rămăneau nedate țeranilor; în jurul pădurilor s'a lăsat o periferă mai mare de cât trebuia, nu treceau de asemenea în plan locurile bune de cultură de prin interiorul lor; și nu numai atât, dar proprietarii și arendașii în cînțelegere cu inginerii și comisarii au mers până acolo; în cât au dat țeranilor locuri de hrană pe coste și pe rîpi, pe unde era ceva arbori, și când locurile acestea au început a fi muncite, s'au surpat și s'au transformat în stepe; vă pot cita plăși întregi isbite de această nenorocire, unde locuitorii nu mai pot face alta acum, de cât să emigreze, așa cum este plasa Topolog din Argeș. Cei cari au venit să facă împrietărirea la 1864, au avut în vedere un principiu mare, formarea comunei rurale și garantarea libertății individuale a țeranului, din care să iasă drepturile sale politice, formatu-s'a comuna rurală? Organismu-s'a această instituțiune? Nu era atunci ocaziunea cea mai nemerită pentru concentrarea și alinierea satelor, singura reformă care ar fi asigurat civilizațiunea populațiunei rurale?

S'a scăpat dar unica epocă bine-venită pentru acest mare scop. Legiutorul a avut în vedere—dați mi voe să deschid aci o pagină dureroasă a Istoriei noastre,—să facă împrietărirea; dar cum s'a făcut împrietărirea? Nu s'a făcut de cât printr'o lovitură de Stat; până nu a șuerat glonțe, nu s'a putut face împrietărirea; clasa boerescă a fost contra împrietării; la 1848, când s'a proclamat Constituțiunea, s'a pus într'nsa principiul împrietării țeranului, dar nu s'a putut face până la 1864.

D-lor, n'a fost de ajuns numai șicanele și pedicele cari le-au făcut proprietarii și arendașii, nimicind ast-fel toate efectele acestei reforme, dar veniră și alte cauze în contra emancipării muncitorului; căci țeranii intră în această mare reformă, ignoranți, sărăciți, înfricoșiți și tremurândi defrica apăsătorilor. Țeranul, numai, purta arme, și făcea de gardă la granițele țerei. Căci boerul era scutit de asemenea lucruri; el nu se scobora ca să se amestece cu moșicii, el purta fes în cap și vorbea turcesce, grecesce și alte limbi pe cari moșicii de țeranii nu erau în stare să le pricépă. Prin urmare, reforma socială de la 1864, n'a schimbat întru nimica starea nenorocită a țeranului. Ce tot veniți și protestați că primarii sunt nisce gădi ai țeranilor? Ce vă legați de codel? Legați-vă de cap!

La 1864, țeranii primesc pământ, dar nu li se dă în condițiunile legii; și de aci se nasc nisce procese între Stat și locuitorii țeranii, cari i-au sărăcit pe aceștia din urmă, cu totul.

Vă pot presința un tablou mare de comune întregi sărăcite.

Altă miserie. Pământ li s'a dat așa de puțin că nici nu l lasă pe țeran să móră de iomé, nici să trăiască; așa în cât a doua

di dupe improprietărire, el a fost nevoit să vie la înțelegere cu arendașul și proprietarul pentru izlaz, pentru finețe; și proprietarul pentru care legea rurală era o pagubă foarte mare, când a vădut pe țeran viind la densus și vorbindu'i de invoială, înțelegeți D-văstre, cam ce fel de invoială se putea face între un om prost, apăsător, sărăcit, ilot și un bogat, cult, viclean și scutit de toate greutățile; între aceia cari secole au guvernat țera, cari nu știu nici românește să vorbească, și între un iobag cum ajunsese. Ei bine, tocmai într-o asemenea situațiune s'a găsit de cuviință să se aducă în această țera toate reformele civilizătoare din Occident. Negreșit întâiu de toate sarcinile publice. Ei, până la 1864 și 1866, cel puțin era un selbăticit de suferințe, o biătă ființă cu chip de om, care trăia aici de aji până mâine. Acum se pomenește că trebuie să 'și dea copilul la școlă; știți că copilul e mâna lui drăptă, capitalul lui prețios; să 'l dea apoi la armată; să păzescă noptea, să facă cai naționale, județene, comunale și para comunale, să facă miliția națională și peste toate astea, să facă ascultarea: zile de clacă pentru popă, primar și alți slujbași comunali. Acestea erau lucruri noi, cari veneau să 'l civilizeze. Peste aceste sarcini mai vin impozitele, rescumpărarea clăcei și altele multe. Ei, de unde să ea el să plătescă toate acestea, el care nu avea nici un venit, nici pământuri? Tot de la proprietar și arendaș. El nu putea să plătescă nici a cincea parte într'un an din datoria care o făcea numai pentru vite, ne cum hrana lui, a familiei lui, și sarcinile publice? Iată, D-lor, istoria țeranilor la 1865, 1866, 1867. La 1868 se face lege că moșiele Statului să se pótă vinde ori și cui, și atunci proprietățile Statului încep a se instrăina; ori și cine în țera românească avea capital mare, putea să cumpere ori-ce moșie ori cât de întinsă, fără să fie întrebat de ce nație e el. Așa s'a început ca să se cumpere proprietățile Statului, de la cari țeranii sperau că li se vor mai da pământuri.

Acésta e o serie de nevoi puse asupra țeranilor. 'Mi veți da voe să încep cu altă serie de fapte. De ce plătesc țeranul impozite? Ca Statul, ca justiția să 'i asigure și lui banul, onórea, existența lui. Ei bine, unde e justiția pentru țeran? Ea e depărtată priu taxe și timbre, prin dări la portărei, plată la advocați, plată însăși a celui care scrie jalba.

Maí mult încă: ajuns în fața justiției, pótă el să 'și câștige dreptatea? În cele mai multe casuri știți cum e la noi, și el sărăcul, care aușise cum se chiamă libertate, egalitate, frăție, justiție, nu scie ce să dică, vede cu durere că aceste lucruri el nu le pótă prinde, ori cât ar alerga să le ajungă.

Plătesc contribuțiunile ca să 'i se facă bună administrație, și el la sate întâmpină pe primar și slujbași comunali, cari au fost acușați cu foc mare pe când în rea-

litate aceștia nu sunt de cât nisce unelte, cari comit toate apăsările dupe o lege numită naturală. Apăsarea venită de sus se comunică la cea din urmă moleculă, până la punctul final de rezistență. Primarul apasă, jefuesce pe țeran ca să pótă și el duce plocóne celor mai mari de cât el; Primarul de la sate pune pe drumuri să umble sute de țerani cu procese, pentru ca aceștia să vină să dică: ai să facem ceva să stingem aceste procese; căci și primarul sărăcul plătesc o dijmă la alții mai mari: vine legea electorală și dă țeranilor dreptul de a 'și avea represintanți în parlament; vin atunci și guvernele cari încep sistemul de a face din fie-care agent comunal un agent electoral permanent, obligându'l să nu aibă di albă în care să nu se ocupe de alegătorii favorabili guvernului iudătorându-'i, și să nu facă ne ajunsuri la dușmanii guvernului; acésta sistemă a fost pusă în lucrare în deplinătatea ei; căci omul ignorant, când primesce o poruncă e dogmă pentru el, fără să mai întrebe. Iată pentru ce primarii persecută, apasă, jefuesc; iată pentru ce ei sunt gădi, instrumente de chinuire... da, nisce instrumente de chinuire ale populațiunii rurale. Câte procese nu s'au făcut pe fie-care an! Câte scandale, câte bătăi, câte atentate la viață și chiar la avere, și toate numai din cauza cestiunei electorale. Administrația dar, pe care o primesc nenorocitul țeran de la autoritățile comunale, o vedeți cât de jalnică și durerosă e.

Maí plătesc sărăcul țeran ca să aibă școlă. Ce învață copilul lui la școlă? Să 'mí dea voe, profesorii cari sunt aici, să mă asculte, pentru ca apoi dacă găsesc cu cale, să mă desmintă. Eú 'i întreb: totalitatea cunoscințelor ce o dobândesc densusul la școlă sătăscă, este sau nu, o înșirare numai de formule, de definițiuni, de regule, de abstracțiuni, de confusiuni, de trunchieturi, care nici o-dată nu se vor putea lipi de capul feciorului de țeran, dupe cum nu se lipesc limba chineză de limba română? Ce folos trage densusul din școlă sătăscă? Spre ce scop tinde ca și care 'i este punctul de plecare? Și densusul pótă aceleași sarcine ca și țergovețul. și nu are de cât o singură școlă cu un singur dascăl care trebuie să predea în 6 clase, să muncăscă; deci cât 6! Unde 'și primesc el acum partea sa educativă, cât timp învătă? Întru cât cunoscințele celor 6 clase sunt superioare celor ce învătă densusul într'o școlă normală primară? Iată cum stă lucrul și acesta e adevărul.

Dar tot în acest timp feciorul țergovețului, feciorul spălătoriei merge să învețe până la facultate; afară de acésta, alături de el, în țera Românească, țera eminentamente agricolă, până chiar și copiii străinilor greci, armeni, pot și ei să urmeze cursurile la universitate. Numai copilul de țeran nu are școlă, numai el nu pótă să învețe mai departe! Când să ridică câte un glas aci, să cêră o școlă

mai mult, numai de cât i se răspunde de acolo (arătând banca ministerială), că bugetul nu permite, că suntem în deficit, sau alt-ceva.

Ce mai cere, D-lor, sărăcul țeran? Să 'i se garanteze siguranța sa și a bunurilor sale, căci după cum știți și D-văstre, unul din cele mai grozave flagele care bântue satele noastre sunt furturile, tâlhăriile, spargerile, cari nu e nopte să nu se facă pe la câte 7—8 case d'o-dată. În potriua tuturilor acestora, cine 'i garantează viața? Tot el; rupt de ostenela zilei și topit de muncă, e silit de primar să facă gardă. Nu cum-va însă vă închipuți că 'și păzesc casele lor? Nu, D-lor, păzesc pe proprietar. Acesta e adevărul crud, dér adevărat.

Maí plătesc țeranul pentru ca să i se asigure sănătatea. Unde sunt însă spitalele rurale de cari ni s'a vorbit atât de mult și pentru care s'a ținut atâtea discursuri strălucitoare? Unde sunt medicii de arondismente, de care iarăși ni s'a vorbit și din care abia câte unul, se găsește ca lucru rar prin județ? Unde sunt moșele ce se dice că s'au înființat prin comune pentru a da ajutor țerancei române? Câte parale să cheltuesc din bugetul Statului său al comunei, ori al județului pentru sănătatea țeranului? Ce vedem însă în orașe? Spitale, medici, totce trebuie și unde și străinii profită de totă acestea, numai țeranul nu primesc nimic. Țeranul român de care vorbim necontenit, pe care 'l vâicăram și 'l plângem și socialiști, și radicali, și liberali, și conservatorii tineri și bătrâni, de ani întregi, fără ca din toate acestea să iasă mare folos pentru densusul, lucru care mă indigneză căci eú (nu se aude).

Lucru care m'a indignat a fost că, când am cerut cuvântul ca să vorbesc după D. Nădejde am fost înlăturat așa precum am fost înlăturat din toate acele 12 comisii: nu dică că prezența mea acolo putea însemna ceva, dar ducem la țerănime o veste de cele ce să petreacă în comisii.

D-lor, am vădut că haina albă în mijlocul atător haine albastre este ca un punct care să perde, am schimbat-o și am luat haina neagra, și din cauza acésta pótă D. Ionescu nu m'a zărit aci.— Se m'erte D. Ionescu că dică acésta ca o glumă —

D-lor, țerănimea română din pricina muncii excesive care o face cu femeii și copiii de diminută până în međul nopții, din pricină că nu mănăncă de cât un codru de mămăligă, și de multe ori la muncă câmpului nu găsesc nici apă și sunt nevoiți să bea din mocirle, din pricină că umblă mai mult desculți; din pricina atător mizerii a ajuns ca nici talia să nu mai corespundă dimensiunii cerută pentru armată; din pricina acestui trai fericit sub regim constituțional și a atător reforme, țeranul stă foarte rău.

D-lor, să 'mí dați voe să iaú o altă serie de fapte.

La 1876 vine la cărma Statului parti-

dul liber și prin un program — am auzit de la Mazar-Pașa — s'a răspândit prin sate vestea îmbucurătoare că o mulțime de îmbunătățiri și reforme se vor face pentru țărani. Ei așteptau cu nerăbdare aceste îmbunătățiri, și înainte de a fi resbelul, pe când era să trecă soldații Dunărea, li se dicea de căpitani, că dacă ei vor câștiga biruința, are să li se dea moși și ei voioși merg la luptă și curagiul care l'a arătat pe câmpul de bătaie a spulberat cenușa uitărei dupe numele nostru; ne-a regăsit titlurile noastre glorioase; biruința curcanilor, ne-a făcut din nou lumea cunoscuți! Câtă onoare și laude n'am cules pentru dânsii! Se întorc a casă și așteptau să li se dea moșii fiindcă ei sciau că, în vechime Domniile țării avu dreptul să dea pământuri la țărani.

Ved că se dădea marelui lor căpitan 12 moșii; ascéptă și ei ca a duca și să le dea răsplata sângerului, semnul de recunoștință al patriei că au bine meritat de la dânsa; D-văstre sciiți că după fie-care biruință, în vechime Domnul țerei făcea o improprietărire căci clasa răzaiilor era reașumul Tronului, era garanția materială a neatarnării naționale, deci în ziua când această clasă a cădut sub apăsarea străinului, din acea și a cădut și tronul în mâna altui neam. Ei au așteptat, dar vedură că pe nicăiri și nimeni nu și aduce aminte de dânsii; ast-fel că dorobanțul român se vede astăzi ca și ore-când Belisariu, întinde coiful cerșind.

La 1878 se aduce un proiect de lege pentru improprietărirea țeranilor, dar pe cine a improprietărit? Toți acei cari se chemau ciocoi de sate au luat pământ, iar țeranii au fost înlăturați. Să scie că la 1864 omeni de prin orașe fără căpătăiu au dat navală prin sate și au luat pământuri, iar de țărani nimeni nu s'a îngrijit să le dea partea cuvenită. Atunci în acel vârtej de luptă, atunci când asupra autorilor acestei reforme era furtună ridicată și când nici timpul, nici piedecile neînlăturate, nu și lăsară a și duce la cap opera lor, ea rămase nevegheată la aplicarea sa, și de aceea între alții, cărciumari, precupeți, mahalagi, au coprins locurile sătenilor, și nici legea interpretativă din 1879 nu a putut stărpi cu desăvârșire această substituție. Multe din înstrăinările sfărțmate prin lege, au rămas de fapt în picioare; căci acel usurpator de proprietate s'au înțeles cu unii primari, să dețină încă locurile, sub forma unor contracte de închirieri pe termene scurte pe cari autoritățile continuă ale legalisa încă și astăzi...

Iată rezultatele ce dete și această lege.

Ved ei, că încă odată sunt înșelați, vin cu petițiuni și se pun bine pe lângă omenii cărnuierei, pe lângă deputați și senatori pentru ca să le dea pământ.

Se aduce în fine legea prin care se hotărăse ca să li se dea moșii în loturi mici. Dar D-văstre, sciiți că, în acea lege s'au pus principiul *solidarității*, în cât legea

nu se pôte aplica, cu toate acestea până s'a votat acea lege, fie-care deputat și senator, diși colectivisti, au luat de la țărani bani, mulți bani. (Sensațiuni).

- Vocii: Numesce'i, numesce'i.

D. C. Dobrescu: D-lor, D-văstre sciiți, și nimeni nu va tăgădui, că în această țară a fost tradiționalul obicei ca acei cari fac bine poporului să primescă un ploccon, adică o găină, un curcan, câte-va oue și altele. Acest obicei s'a transformat acum în bani și sunt mulți din Camerele trecute cari au luat bani de la țărani (Sensațiune). Așa dar țeranii au rămas cu banii luați și încă odată înșelați. Ei bine, nu puteau să mai aștepte, și au venit cu petițiunii la București; dar D-văstre veți fi auzit că ei au fost întâmpinați de jandarmi, cari și au luat la gônă în spângi și în ghionturi, când ei veneau întemeiați pe un drept constituțional, să reclame, sub o formă pacinică, iar nu revoluționară.

A trecut și acest timp nenorocit și li s'a dis să aștepte că o să li se facă o lege.

Ei au așteptat, dar au vedut că moșile cari erau făgăduite să li se vină lor în loturi mici, s'au vindut în corpuri întregi tocmai la deputați și senatorii cari le luase bani. (Mișcări).

Vocii: Numesce'i.

D. N. Ionescu: Spune nume, ca să nu dică că defaimezi.

D. C. Dobrescu: Dupe ce țeranii s'au vedut ast-fel dejucați și înșelați au început să se gândescă la alte mijloce pentru a putea eși din această stare de ticălogie; și atunci s'au hotărât ca să cêră în arendă acele moșii, dar au fost respinși de la licitațiune și ei au vedut cu mirare, cum moșii cari se arendaau mai înainte cu 10.000 lei, acum se urcase la 30.000 lei, fără că să fi avut pe ele nici o îmbunătățire fiindcă locuri de pășune numai avu, și într'ua țără ca a noastră unde vitele sunt basa agriculturii, asemenea moșii, în loc de a fi ridicate în valoare, ele sunt scădute fiindcă numai produce pământul atâta cât producea: că în loc de 85 la sută, acum produce numai 25 la sută, totuși arendașii creșeau în număr mare; și se întreba și ei bieții țărani: Ce o mai fi însemnând și acesta?

Căci, D-lor, sciiți foarte bine că, și în această țară ca și în toate țările cari sunt prea puțin înaintate în dezvoltarea sciințifică a agriculturii, când să ia cu arendă o moșie sau când se cumpară de tot, nu se socotesce pe valoarea întresacă a moșiei ci pe numărul de brațe, și cu mirare am vedut de multe ori guverne cari în gazetele lor diceau:

Sub noi au crescut și valoarea moșiilor, de unde înainte era o mie acum este două! Ei bine, D-lor, care era cauza? Că la licitație să puna în realitate, nu moșia, ci numărul brațelor, pe țărani săracii. Asupra acestora, asupra muncii lor, năvăleau noii arendași, noii spoliatori între cari erau unii de nici nu sciau vorbi

românesce; căci nu cunosc, că ar exista veri-o lege care să oprască asemenea persoane de a lua în arendă, de a cumpăra moșii în țera românescă, acești flămânzi venetici, atâta au despuiat pe țărani, că și au disperat, și au grăbit și mai mult isbucnirea răscôlei deja întetită.

Acum, D-lor, să vă mai spun un lucru care a contribuit la interitarea și desnădejdea țeranilor.

S'a întâmplat de s'a ales la Mehendinți ca deputat al țeranilor fiul Dâmnitorului Cuza. Acestă alegere a principelui Cuza a produs între țărani o veste de bucurie, căci țeranul în naivitatea lui crede tot ca înainte, că Domnul pôte tot în această țară; că de la el atârnă fericirea sau nefericirea țerei; deci de la el să aștepte mântuirea. Ei au o legendă pentru Cuza-Vodă și apoi, s'au mai găsit și omeni cari s'au dus între dânsii și le au dis: că într'adevăr, fiul lui Vodă-Cuza are să le dea pământ; ei în suferința lor au crezut această, și s'au aprins și mai mult, au devenit și mai nerăbdători și mai porniți. Dar au vedut însă că principele Cuza refusa de a veni în Cameră; au crezut iarăși în desnădejde și s'au gândit ce ar putea face? Așa era populațiunea rurală în 1887 și 1888. Incepe presa să protesteze energic, să fac întruniri, ajung jurnalele din opozițiune să critice pe miniștrii de atunci, pentru reaua voință pentru țărani, de a și implini odată făgăduințele date și toate aceste proteste scrie în gazete, ajung până la sate, și trebue să sciiți că, acum la sate sunt mai mulți cărturari cari pot să citescă gazetele, astfel că, spiritul țeranului, nu mai putu încă, să aștepte în amorțire dreptatea cerută de atâta timp.

În populațiunea rurală sunt acum atâtea elemente conșiente de interesele lor, elemente, unele luminate, altele cu experiență, harnice, cari dau tonul în luarea hotărîreilor. Acestora li s'au dis elemente revoltante.

Ei veduseră că, o parte a societății țărănesce este zdrobită de asupra, rămasă în nesciință, moștenind téma trecutului, și care numai are totă energia protestărei. Ei luară dar hotărîrea de a se mișca dânsii cei d'ânteu.

Și deci în mare parte, rescólele începură la semnalul foștilor militari: Mina era gata de a isbucni, trebuia să se fixeze numai minutul.

Foștii militari, acești copii de țărani scoși din colibe, duși în orașe, dresați, suciți, întorși, subțiați, acești militari cari instruiți ore-cum se deprind a avea dispreț către societatea civilă, acești omeni puși într'o lumină vie a unei societăți civilizate, plăcă de acolo când termină anii, ca să se întorcă la satul lor în casa părintescă, să pună căciula în locul chipului, să îmbrace zeghea în locul tunicei; în locul pantalonilor să ia itari, și în loc de cisme să ia opinca sau să umble cu picioarele góle, să mănânce mămăligă mu-

cedă în loc de pâine, această tranzițiune bruscă de la civilizație la starea ce o găseam acolo, credeți că o pot suferi?

Credeți ore că, acei militari cari au gustat din traiul vieții mai regulate și au vădut că, omul are pe lume o destinație mai demnă, pot ei să reia cu linisce, cu nepăsare, iarăși aspră-și selbatica viață a muncitorului? Să mai îndure aceleași amaruri ale meseriei părintești? Credeți că nu simte nimic, când la 27 de ani se vede, fără o para chioră în chimir și când vede fetele din sat că și dau cu cotul arătându-l ca pe un golan?

Ei bine, el simte că nu mai poate munci fără folos, munca cea mai grea. Cu ce pot însă trăi dacă se întâmplă, ca să nu aibă o palmă de pământ? Se duc dar unii să găsească slujbe la comună, alții la orașe, pretutindeni se imprăstie a și asigura traiul; dar de câte-ori nu li se închid ușile în față! Și nu e mirare dar când ei, constrânși de lipsă, cad în mișelii, ajung furii ce țin drumul, sau îmulsească încă numărul bătătorilor guvernelor! Și din nenorocire statistica arată că, un mare număr de crime se săvârșesc de acești oameni desmoșteniți!

Ei bine, tocmai partea voinică, puternică a țărânelor, foștii militari, simțind mai mult miseria, sărăcia completă, ei au fost cei d'antăi în mișcările din primăvara trecută!

Altă dovadă despre miseria crescândă a țărănilor: sunt acei cari au eșit din școlile sătești, neavând primită nici o educațiune utilitară, acești oameni, puțin cultivați, săraci lipiți, nu mai pot duce viața țărănească; la sate fac intrigă ca să potă dobândi ceva; și dacă nu pot, vin în orașe de se bagă la prăvălii; iată și acest element nemulțumit și aceștia sunt gata a se pune alături cu nemulțumii, cu apăsătorii, cu ruinații de lăcomia jefuitoare de sate, căci și aceștia, fără pământ, sunt fără drept la viață, și deci gata la orice mișcare! Și de câte-ori nu preferă ei, în loc de o morțe vie, o morțe reală.

Iată elementele revoltante, adică oamenii înăspriți și enervați de lipsă, cari prin cultură, având mai multă cunoștință de întrebuintarea vieții, nu pot îndura așa de mult, ticăloșia vieții ce duc. Ei au credit în populațiunea rurală. Căci, de sunt militari, ei se întrebă. Ei dic: am fost în casarmă, m'am luptat în război și acum să mor de foame în această țară, pe când streinii, favoriții puterii ajung a-rendași ai Statului, cumpără cele mai mari moșii din țară? Noi să nu avem pământ și să-l cumpere Tailer, Veisen-grün, Neüschoten și alții? Această revoluție!

Una din cauzele cari iar a împins pe țărani mai este și art. 14 din legea poliției rurale.

Prin acest articol se lămurește: că vitele nu mai pot să calce pe pământul

proprietății fără învoirea prealabilă cu proprietarul.

Țăranul, ori-cât s'ar păzi e peste putință a nu-l scăpa o vită, dar mai tot d'a-una slugile proprietarului, arendașului i le ia cu de a sila de pe pământul său!

Ast-fel că, mai toate învoielile țărănilor se fac silite de acest mijloc imoral. Căci, cui ar protesta ei, când vitele li se închid ast-fel înseși dupe locurile lor? Ei știu la ce se pot aștepta, ca justiție din partea autorităților locale mai tot d'a-una. Iată ce se întâmplă cu acest articol, și ori-ce lege, ori-ce reforme veți face vor rămânea zadarnice.

Dupe această dispozițiune, îi ia vitele și le închide; țăranul merge să și le scoată. Proprietarul său arendașul nu i le dă.

Este în lege, în această privință, veri-o sancțiune? Nu este nimic scris, și îl silite să dea cât cere pentru vita lui care ține ca și la copilul său; se învoiesc și primesc condițiunile cele mai impuse ca să i dea vita.

Așa dar, dacă voiți să vă ocupați în adevăr de sorta țăranului, în loc de discuțiuni foarte lungi, foarte frumoase, foarte piperate și însoțite cu fel de fel de documente, cu fel de fel de protestări, mai bine ar fi să luăm rezoluțiuni rezeți, energice și practice. Pe totă ziua nu ved de cât interpelări, de cât vorbe bune pentru țărani și așa mai încolo, și sunt 12 ani de când interpelări au curs, protestațiunile sau audit, lacrimi de sânge s'au vărsat și cu mișcări patetice și gesturi dramatice, și reformele așteptate tot locului au ramas. Țăranii astăzi nu mai cred în vorbe, și fac apel la toți reprezentanții colegiului III, ca să se grăbescă și să nu se despartă de aicea până nu vor da toate reformele prin care să asigure existența acestor nenorociți; căci fără a da aceste reforme, nu știu, cu ce curajiu, cu ce îndrăsnelă, se vor mai întorce în mijlocul sătenilor!

Să nu credeți că interpelările ce se fac și deosebitele proteste ce se înfățișează, de ori-ce natură ar fi ele, ar fi singurele în stare să i liniștescă, necum să le amerieze condițiunea.

Mandatul ce au primit este imperativ în sens de a face ceva care să le îmbunătătescă sorta. Și dacă nu se simt în stare de a îndeplini mandatul ce l-au luat, mai bine să și dea dimisiunea; să rămăie locul vacant de cât să l ocupe zadarnic.

Poate că, nu pentru toți e lucrul necunoscut, că țăranul român, în marea noastră familie este un alt popor de cât noi: el are ideile lui, interesele lui, credințele lui, aspirațiunile lui, simțimintele lui, cu totul altele de cât ale D-vostre.

Acest popor nu vă poate cunoște de cât prin rumori, prin legende, prin partea care zgândăre, și nu vă judecă de cât în rău. Sunt greșiți în mare parte, dar cu toate acestea datorită D-vostre este; iertați-mă, nu am aerul să vă dau consiliu, dar

vă spun reflecțiunile mele, durerea mea, vădându-i în starea în care sunt. Gândiți-vă să l revendicați, să l luați D-vostre în posesiune.

De nu vă veți grăbi să faceți această mare operă de constituire, de încheiere a naționalității, să știți că instigațiunile de cari s'au vorbit, se pot traduce în fapte. Căci, ce au câștigat ei în urma atator reforme proclamate, dar neaplicate? Nimic; căci clasa dominantă a societății n'a știut să și l ataseze. Și prin ce se poate lega acest popor rural de această clasă? Negreșit că numai printr'o comunitate de idei și de simțiminte, printr'o solidaritate de interese; căci, ore suntem numai de cât o națiune compactă, dacă vorbim aceeași limbă? dacă vorbim românește? și în parantes fie dis: Românește vorbiți D-vostre? (Ilaritate).

Este adevărat că avem în comun aceeași instituțiuni, locuim aceeași expresie geografică.

Este asemenea adevărat că, s'au dat și țăranului aceleași libertăți politice, dar numai atât; nu e destul a le proclama, trebuie a stărui ca ele să intre în moravurile poporului; nu numai a recunoște de egal pe țăran, dar a l face egal; trebuie economicesc să l emancipați antăi, să i apropiați condițiunile culturale, sociale de D-vostre clasă conducătoare. Când se constată tocmai din această mișcare că, un popor neglijat economicesc, nu vrea să scie de naționalism și de continuitatea credințelor și a idealului. Când la densul fomea și miseria e bariera netrecută către cei ce l conduc, trebuie ore să ne facem iluziuni?

Până când cele patru milioane de țărani zac în nesciință și în sărăcie, noi nu avem o temelie solidă pusă naționalității noastre. Să încetăm dar cu școlă trecutului, cu metoda și cu tendințele acelea cari nu ne-au dat până astăzi ca rezultat de cât decepțiuni. Și oamenii noștri politici în mare parte încă pe țăran îl hrănesc numai cu vorbe, cu formule și cu speranțe frumoase. Puteți să conați nu știu pe ce; pe țăran nu.

D-lor, când am perdut Basarabia m'am încercat și eu să fac propagandă printre țărani. Ei m'au întrebat: în cotro este Basarabia? Căci, nu înțelegeau ei că se poate lua o țară politicesc. Le-am spus că Basarabia ne-a luat-o Rusia.

Ei bine, D-lor, știți ce m'au dis țărani? Apoi în Rusia noi șcim că fie-care țăran are 25 de pogone, și i mai dă împăratul și boi și unelte.

De unde știu țărani toate acestea? Tot noi le-am spus prin jurnale, prin discuțiunile din Parlament. Le-au spus-o, D-lor, și acei oameni cari și împart marfa lor pe la sate, iconarii; aceștia vorbesc cu țărani, și la căminul acestora, la foc, le-au istorisit țărănilor cum este viața în Rusia. Și care este traiul economic al țăranelor rus.

Cât nu trebuie dar să lucrăm pentru în-

tărirea sentimentului nostru de naționalitate!

Ni se face o imputare că, de ce tot vorbim de *intervențiunea Statului* în regularea raporturilor dintre proprietar și țeran. Apoi, D-lor, cine a intervenit pentru toate câte s'au făcut în această țară, dacă nu Statul? Căile ferate nu s'au făcut de către Stat pentru clasa dirigentă? Protecțiunea industriei naționale nu este tot în interesul clasei dirigente?

Chiar aci și dincolo la Senat nu sunteți D-văstre majoritatea? Ei bine, nu Statul, nu D-văstre v'ați dat mișloce bănesci? Ați luat măsuri ca să opriți articolele din străinătate care vă fac concurență? Nimic nu a rămas care să nu vi se dea de Stat. Banca națională, creditele agricole, băncile fonciare nu le aveți toate de la Stat? De ce Statul n'ar interveni și pentru clasa nenorocită a țeranului, care așteaptă mântuirea de veri-unde? Priviți Transilvania; prisosul populațiunii dintr'ênsa vine aci și muncește; treceți acolo și veți vedea pentru ce țeranul transilvănean vine aci? Țeranul nostru n'are nici un folos că trăește aci, și Dumnezeu știe ce se va întâmpla cu densus!

Deci, dar, cu ocaziunea acestei interpelări, aducem înaintea D-văstre aceste adevăruri care trebuie să ne călăuzescă de aci înainte întru ce vom avea să facem. Mai cu osebire dacă voiți să fim o țară cu pretențiuni de civilizațiune și când țeranul muncitor este abandonat în voia sorței și lăsat ca să vegeteze...

Ei bine, avem o unitate politică, purtăm toți în chip oficial numele de români, clasa dirigentă vorbește în numele popoului român; toate acestea sunt minunate. Dar când ne întrebăm în parte, ore stralucit, cârmuitor este puterea și țaria Statului, sau țeranul? Cum? noi formăm națiunea? Ei, țeranii o formăză, de aceea să avem mare grijă; căci, din pricina muncii excesive, a răului traiu, a vieții sale aschetice și a sărăciei lucie la care a ajuns, a degenerat rasa; în unele localități s'au idiotizat, s'au imbecilizat; acestea sunt adevăruri; luați statisticile, citiți și D-văstre; căci sunt atâtea broșuri scrise de medici, atâtea tratate economice scrise de economiștii noștri; bole ca *pelagra*, ca *alcoolismul*, *anemia*, sunt minciuni? De unde vin ele, dacă nu din mizeria putredă în care trăesc?

Mai îngrijiți, D-lor, încă un lucru: aveți grijă ca soldații, să nu mai ducă în sate și otrava sifilisului, care a început a bătui pe țeran; căci, ei nu se caut, ci spun că au călcat în loc rău; nici nu au conștiință despre răul care i-a atacat. Acestea sunt lucruri care toate la un loc reclamă totă grija; nu e vorba numai de tocmeli agricole, e vorba de un sistem întreg de regenerare și de ameliorare a țerei rurale, și D-văstre, D-lor miniștri, cari spuneți că sunteți oameni de *era-nouă*, cari dicități că studiați în mod științific cestiunile acestea, eu tocmai științificesce

vă rog să aveți grijă de ameliorările cerute, iar cât pentru morții din acele zile fatale, acești morți ai acestei nenorocite clase martire; morți cari pôte ar fi fost și nebuni, pelagrosi, și cari puteau să fie în număr și mai mare; căci, când într'un moment dat necazul debordăză, mânia sguđue, atunci slăbiciunea atât de completă, preferă morțea; trageți un vël negru și nepătruns asupra lor, lăsați în istoria națională să fie un *tumul*, o *piatră de amintire* tristă a unei stări de lucruri care să sfârșescă aci, și căutați a face să se uite sângele vărsat prin îmbunătățiri urgent cerute; nu mai dați ocazie să se pue în luptă mai mult sânge, mai mulți copii ai țerei ei sunt destul și gata să se jertfescă, dar să știe că, e pentru viață bună, pentru binele țerei. Și pentru că, eu pun cestiunea țeranilor mai pe sus de ori-ce deosebiri în credințele partitelor noastre politice, eu cred că patriotismul, inima nobilă, sentimentele D-văstre tuturilor fără deosebire, căci eu nu sunt aliatul nimănui, nu m'au trimes alegătorii aci să mă aliez cu un partid care e dușmanul celui alt, eu sunt aliat cu D-văstre toți, și sper că veți face tot binele posibil; căci eu văd că de câte ori a venit în discuțiune cestiunile țărănești, le ați ascultat cu mare răbdare, lucru care pentru mine e de bun augur.

Eu voi transmite fraților mei țeranii aceste bune începuturi ca să aibă credință în viitor. (Aplause prelungite).

D. vice-președinte: D-lor, în acest moment chiar se depune la biuroșul raportul și proiectul de răspuns la Mesagiul Tronului, conform art. 96 din regulament, rog pe D. raportor a i da citire.

— *D. D. A. Laurian* dă citire următorului raport:

Domnilor deputați,

Comisiunea, pe care ați însărcinat-o cu onóra de a pregăti proiectul de Adresă al Camerei către Corónă, ca răspuns la Mesagiul de deschiderea Parlamentului, și a terminat lucrările și m'a autorizat a vi le raporta D-văstre.

Acest act al Parlamentului, în țerile unde există o întinsă libertate a presei și a întrunirilor și dreptul întreg al interpelărilor, a pierdut mult din însemnătatea emoționantă de odinioară. El a încetat de a mai fi o ocaziune de luptă pasionată pentru guvern, și s'a redus încetul cu încetul la un act de curtenire către Capul Statului, act care nu resolvă nici o cestiune și menține întreg dreptul fie-cărui reprezentant al națiunii de a cere sémă guvernului de toate faptele sale.

În această direcțiune a căutat să intre și comisiunea D-văstre. De aceea veți vedea, D-lor deputați, că proiectul de Adresă rămâne mai mult în liniamentele generală, fără să lege libertatea reprezentanților țerei de o soluțiune anumită în cestiunile pendinte, dar exprimând în același timp sentimentele de cari este însuflețită majoritatea.

Am fi dorit ca, în această direcțiune, să ne întâlnim cu toții, și majoritate și minoritate, pentru ca Adresa Camerei să pótă obține sufragiele unanime ale D-văstre. Cu această dorință, fie-care am căutat să facem concesiuni. Nu s'a putut însă ajunge la o asemenea înțelegere. Reprezentantul minorității, pentru motivele pe cari le va aduce la cunoscința Camerei, a stărui în presintarea unui contra-proiect, ce se alăturăză la acest raport.

De și am rămas în acest cadru al Adresei, am căutat să ne dăm bine sémă despre situațiune și, adunându-ne de mai multe ori, cerend lámuriri de la guvern și discutând cu de-amănuntul cestiunile coprinse în Mesagiul Corónei, ne am oprit, noi, membrii majorității, la redacțiunea ce cu onóra o presint D-văstre.

Raportor, **D. Aug. Laurian.**

Sire,

Adunarea deputaților, cu o via multumire, este interpretul sentimentelor de iubire și de devotament ale popoului român către Suveranul seú.

Țera este recunoscătoare către Majestatea Vóstră, că s'a deslegat în liniște o situațiune îngrijitoare și că a fost pusă ast-fel în pozițiune de a și spune liber voința ei.

De curend eșiți din alegerile generale, aducem cu noi impresiunile fidele ale trebuințelor și aspirațiilor țerei. Ținend sémă de aceste aspirațiuni, vom studia cu totă luarea aminte proiectele anunțate de guvernul Majestății Vóstre, și suntem convinși că, în înțelegere cu densus, vom ajunge să răspundem îndestulător la felurile trebuințe ale țerei, lăsate în suferință.

Sire,

Adunarea deputaților e fericită

de a primi asigurarea că relațiile noastre cu Puterile străine sunt din cele mai îmbucurătoare.

Fiind un element de ordine, de liniște și de cultură la Dunărea-de-Jos, România se va feri de a părăsi calea prudentă, care 'i a atras încrederea Puterilor celor mari și sincera amicitie a vecinilor ei din peninsula Balcanică. Ast-fel opera păcei, de care avem nevoie, va găsi în noi sprijinitori convinși și statornici.

Sire,

Țera împărtășește simțimentele Majestății Vostre asupra însemnătății și urgenței măsurilor menite de a îmbunătăți starea săténului nostru. Spre acest scop, vom studia cu interes și cu maturitate proiectele anunțate de guvern pentru instrăinarea unor părți din bunurile Statului către cultivatorii de pământ, și pentru modificările legii tocmelilor agricole, fără a perde din vedere ameliorarea celor-alte instituțiuni, cari au o influență directă și hotărâtoare asupra adevăratelor interese ale săténului, punând ast-fel base solide prosperității generale a Statului.

Preocuparea guvernului de a asigura în mod real și temeinic echilibrul budgetului va întâlni tot-d'una sprijin în noi. Pentru acesta vom căuta a introduce economii putincioase în cheltuelile ce nu ating funcționarea normală a serviciilor publice, și vom studia cu totă luarea aminte remanierea unora din impozitele existente în mod mai echitabil.

Insuflețită de acest sentiment, Camera deputaților va da tot concursul său la transformarea dăreii căilor de comunicație într'un impozit basat pe principiul proporționalității. Ea s'ar simți fericită de a colabora cât mai curând la consolidarea valorii monedei noastre fiduciare și la înlăturarea agiului asupra aurului, care în anii din urmă luase proporțiuni amenințătoare pentru averea publică și pricinuisse multe și mari pagube.

Țera așteptă de mult timp, Sire, o îmbunătățire în administrația jus-

tiției; ea va primi cu mulțumire un proiect de lege menit să asigure independența magistraturei prin întinderea principiului inamovibilității.

În așteptarea legilor cari să asigure o mai bună întrebuințare a resurselor comunale și județene și un control mai eficace, Adunarea deputaților va ajuta pe guvern ca să pună capăt desordinii financiare în care au căzut unele din aceste organe administrative.

Guvernul Majestății Vostre, luând în mână administrația liniei ferate Ițcani-Roman-Botoșani-Iași, și făcând să inceteze o exploatare păgubitoare pe singura linie care nu e în stăpânirea Statului român, a răspuns sentimentelor țerei și a întâlnit o generală aprobare.

Lucrările publice în curs de executare nu puteau fi întrerupte; se așteptă cu nerăbdare ca instalările proiectate să pună orașele Galați și Brăila în condițiunile unor porturi bine organizate.

Convinși că școala și biserica sunt baza oricărei dezvoltări sănătoase, vom da tot concursul nostru pentru îmbunătățirea acestor instituțiuni.

Întărirea puterii noastre militare este în cugetul tuturilor Românilor.

Tot-d'una gata să dăm oșténului nostru mișlocele de a 'și putea îndeplini marea sa datorie, Adunarea deputaților nu va cruța sacrificiile reclamate de apărarea națională.

Sire,

Încălziți de dorința unei organizări temeinice a țerei în lăuntru și ocrotirei ei de orice pericole, nădăjduim ca, în deplină înțelegere cu guvernul Majestății Vostre, să putem răspunde cu vrednicie la așteptările Coronei și Patriei.

Trăiască Majestatea Vostă!
Trăiască Majestatea Sa Regina!
Trăiască Dinastia!... (Aplause).

Raportor, **D. Aug. Laurian.**

Voc: Citiți și opiniunea minorității!

D. A. Laurian: Pentru proiectul minorității, așî ruga pe colegul meu D. Palladi, pentru că eu pôte să mă împedic la citire, să bine-voiască a 'l citi D-sa.

D. G. Palladi dă citire următorului

proiect de răspuns la Mesagiul regal propus de minoritatea comisiei.

CONTRA-PROIECTUL MINORITĂȚII COMISIEI

Sire,

Adunarea deputaților este fericită că pôte astăzi comunica Majestății Vostre ceea ce națiunea simte și cugetă.

Întârzierea alegerilor și continuarea la cârma țerei a unui guvern ce nu avea încrederea ei, a produs o mare îngrijire în toți acei ce au credința că respectul Constituțiunii este baza dezvoltării noastre; nu mai puțin și corpul electoral s'a resimțit adânc de această stare anormală, astfel că cu greu va fi Parlamentului să fie tot-d'una ecoul adevăratelor trebuințe ale țerei.

Sire,

Am aflat cu adâncă mulțumire că relațiunile noastre cu Puterile străine sunt din cele mai bune. Sperăm că, păstrând o absolută neutralitate și o egală amicitie față cu toate Puterile, vom putea și pe viitor să ne asigurăm pacea, de care țera are atâta trebuință pentru dezvoltarea ei.

Sire,

E timpul ca populațiunea rurală să se preocupe serios reprezentațiunea națională. Așteptăm cu nerăbdare ca guvernul să ne prezinte legea tocmelilor agricole și a vinzării bunurilor Statului, cu atât mai mult cu cât însemnate modificări trebuie introduse în acele proiecte în sensul de a satisface trebuințele urgente a populațiunii noastre rurale.

Când justiția va domni în tocmelile agricole, când în locul săténului proletar vom avea săténul proprietar, atunci populațiunea rurală va fi aptă pentru orice dezvoltare ulterioară pe calea progresului.

Situațiunea noastră financiară merită o deosebită atențiune.

Țera vede cu îngrijire hotărârea guvernului Majestății Vostre de a menține cheltuelile existente și a remania impozitele în sens mai producător.

Dacă voim să ajungem la un echilibru budgetar serios, trebuie să ne gândim a ușura pe contribuabil, și nu puține sunt cheltuelile netreb-

nice și sinecurele în bugetele de până acum. Numai ast-fel vom putea conta pe o încasare a impozitelor regulată și conformă cu prevederile.

O revisuire generală a impozitelor noastre se impune; dar, ca să corespundă așteptărilor țerei, trebuie să fie animată de dorința ca justiția să presideze la impunerea întregii averi naționale.

Ast-fel procedând, vom putea face să înceteze era nenorocită a împrumuturilor, mai ales în străinătate, care cu drept cuvânt amenință finanțele noastre.

Voim a garanta absoluta independență a magistraturei, față cu puterea executivă, și acesta nu numai pentru instanțele superioare, ci mai ales pentru acelea în cari se discută micile interese ale muncitorului.

O ameliorare a administrației județiene și comunale nu o vom putea găsi de cât în sincera aplicare a descentralizării, căutând a întări autonomia comunei și județului, și a ne feri de ori-ce reforme aventuroase cari ar compromite și rezultatele obținute până acum.

În privința mișcării comerciale, o îmbunătățire generalmente cerută e reînființarea porturilor france Galati și Brăila. Sperăm că chiar în prima sesiune această cerință vom realiza-o.

Cât privesc căile de comunicație, credem că e bine înainte de a ne gândi la construcțiuni de noi linii ferate, să căutăm a lega pe cele existente cu un sistem de șosele, să le aprovizionăm cu un material rulant suficient, spre a putea pe de o parte Statul să tragă din ele tot profitul posibil, iar producțiunea țerei să nu mai sufere din cauza insuficienței mijloacelor de transport.

Instrucțiunea populației rurale trebuie să fie prima noastră grijă; și nu ne vom considera datorii impliniri până ce nu vom înființa în fie-care comună școlă și vom îmbunătăți sorta preotului. Școlă normală și seminariile ne vor preocupa deci în deosebi.

Asemenea vom profita de luminile celui mai înalt corp al instruc-

țiunii: consiliul general, care în sesiunea din 1886 a arătat bazele reformei legii învățământului public.

În privința cultului, țera așteaptă o reformă a legii sinodale, în sensul de a se introduce în Sfântul Sinod și preoții de mir. Numai ast-fel completat, Sfântul Sinod va reprezenta unitatea bisericeii și va îngriji cu o egală sollicitudine de interesele întregului cler.

În fine, în ceea-ce privesc armata, suntem gata, Sire, la toate sacrificiile compatibile cu resursele țerei și cu necesitățile apărării naționale. Suntem însă de părere că controlul furniturilor armatei lasă mult de dorit, de vreme ce s'a putut petrece în timpul din urmă la ministerul de resbel fapte culpabile cari au impresionat în mod atât de dureros țera.

Sire,

Ne grăbim a asigura pe Majestatea Văstră că Adunarea deputaților e conscientă de marele datorii ce i incumbă. Țera de mult așteaptă îmbunătățiri; credem că a trecut timpul promisiunilor deșerte. La lucru deci în serviciul țerei.

Trăiască România!

Să trăești Majestate!

Trăiască Majestatea Sa Regina!
(aplause).

G. D. Pallade.

D. vice-președinte: D-lor, în privința proiectului de răspuns la discursul Tronului am să vă consult mai întâiu asupra zilei când decideți a se lua în discuțiune. D. președinte al consiliului mi-a spus că luni se ia în discuțiune același obiect la Senat; prin urmare, vă propun ziua de Mercuri în acord cu guvernul.

Voci: Mercuri.

D. vice-președinte: Se va înscrie dar la ordinea zilei pentru Mercuri. A doua sesiune, în privința căreia am nevoie de hotărîrea D-văstră este înscrierea pentru darea cuvântului. Nu vă tăgăduesc că dupe precedentele din această Cameră, înscrierile se făceau și prin anticipațiune. Cu toate acestea, cer de la D-văstre să hotărîți dacă înscrierile luate ieri și alaltăieri, prin anticipațiune, valză sau dacă biuroul trebuie să începă înscrierea deputaților cari voiesc a vorbi de la data depunerii raportului.

Voci: Cer cuvântul.

D. vice-președinte: Dacă sunteți de acord cu biuroul că numai de astăzi să se deschidă lista înscrierilor....

Voci: Da, da.

Se pune la vot propunerile ca înscrierile anterioare depunerii raportului să nu se țină în seamă și se adoptă.

D. vice-președinte: Atunci lista înscrierilor se deschide astăzi.

Acum D. președinte al consiliului are cuvântul.

D. Th. Rosetti, președinte al consiliului: Dacă nu mă înșel, este înscris ca să mai vorbescă și D. Tache Ionescu. Eu voi răspunde dupe D-sa.

D. Tache Ionescu: D-le președinte, s'a vorbit atât de mult, în cât dupe răspunsul ministerului cred că nu va mai fi loc la discuțiune; cu toate acestea eu aștept răspunsul D-văstră.

D. N. Ionescu: D-le președinte, eu mi mențin cuvântul.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: Atunci vă rog, D-le președinte, să dați cuvântul D-lui N. Ionescu, rămânând ca eu să răspund dupe D-sa.

D. N. Ionescu: Dupe regulament, interpelantul face interpelare, ministerul răspunde și pe urmă se continuă discuțiunea asupra interpelării și asupra răspunsului ministerului. Deci eu mi mențin cuvântul, ca să vorbesc dupe D. prim-ministru.

D. vice-președinte: Atunci D. președinte al consiliului are cuvântul.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: D-lor deputați, mi veți permite a fi foarte scurt în răspunsul pe care l voi da la interpelarea D-lui Nădejde, și facăta pentru cuvântul că s'a făcut atâta discuțiune, în cât cred că acum ar trebui să fim cam economi cu timpul D-văstre și al nostru, și pentru că onor. D. Dobrescu, care a vorbit în urmă, mi a ușurat întru ceva sarcina....

D. I. Nădejde: Noi nu suntem solidari cu D-sa.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: D. Dobrescu mi-a ușurat întru ceva sarcina, indicând Camerei câteva din cauzele rescălei, pe cari D. Nădejde ne a cerut să i le indicăm. Dar sunt silit cu toate acestea să răspund la punctul d'ânteu al D-lui interpelator: care sunt cauzele mișcării țărănești?

D-lor, afară de cauzele mai adânci și mai depărtate, ore cum istorice ale acestei mișcări și ale întregii stări de lucruri din țera noastră, asupra căroră, dacă am voi să ne întindem, am avea să vorbim opt zile și poate că tot nu am ajunge la veri-o înțelegere între noi, în de afară de aceste considerațiuni generale, trebuie să semnalez între cauzele mai apropiate ale ultimelor turburări, unele pe cari onor. D. Nădejde nu le-a indicat, și în privința căroră D-sa întrebând de ună-și pe banca ministerială, să i spună dacă este sau nu acord între vederile noastre asupra acestor cauze și vederile D-sale. Putea onor. D. Nădejde să se aștepte de la început la acest răspuns că modul nostru de a cugeta, vederile noastre asupra acestei sesiuni sunt atât

de diametral opuse vederilor D-sale în unele puncturi din cele mai de căpetenie, în cât o înțelegere, o concordanță între D-sa și noi, nu credem a fi de loc admisibilă.

D-lor deputați, cauzele turburărilor pe cari am avut ale deplânge și a le reprimă în primăvera acestui an, sunt, precum am avut onoare a vă spune, multiple; ele sunt de o înduioată ordine, dupe părerea noastră, sunt de o ordine administrativă și legislativă în același timp, și de o ordine economică.

Relativ la ordinea administrativă-legislativă, să 'mi dați voi să fac forțe pe scurt istoricul măsurilor luate de la un timp încôce în privința acestei cestiuni, pentru că, în parte, cred că agitațiunea spiritelor, care s'a manifestat prin ultimele mișcări produse în unele județe, este datorită confuziunii introduse în capul omenilor prin o greșită legislațiune care a voit să reguleze această delicată cestiune a împroprietării țăranilor.

Sciți, în adevăr, D-lor, că la 1864, când s'a votat legea rurală, s'a stabilit un principiu fundamental prin acea lege; acel principiu era, nu că se să locuitorilor sătenii o proprietate nouă, ci că li se recunoșce o proprietate pe care *ab-antiquo* au avut-o, și ceea-ce rescumpărau țăranii la 1864 nu era pământul luat de la proprietarul moșiei și trecut în proprietatea lor, ci era numai degrevarea muncii seculare pe care o făceau țăranii, sub nume de clacă, dupe vechile aședăminte ale țărelor. (Aplause).

Dar legiuitorul din 1864, îngrijat și zelos de a prevedea și pentru viitor buna stare a populațiunii noastre rurale, s'a gândit și la o parte de țăranii cari, dupe principiile puse de densusul în legea din 1864, nu beneficiau de acea lege, sau cari, din alte diferite împregiurări, u'ar fi putut sau n'ar fi voit să ia pământ pe moșii unde se împroprietăriseră cei cari primiseră pământuri în 1864.

De aceea s'a pus dispozițiunea de la art. 5 și 6 din legea rurală, care dăce că se deschide o perspectivă de a fi împroprietăriți țăranii pe moșii Statului, perspectivă care de altminteri nu era de cât enunțiată și întru nimic fixată și regulamentată prin legea rurală; urma a se face întâi un fel de statistică prin așa numită *tabela litera b*, pentru ca legiuitorul să 'și potă da compt de numărul și de împregiurările în cari se afla acea parte a populațiunii, care ar fi avut să intre în prevederile acestor două articole pentru ca în urmă să se scie de administrațiune ce măsură să se ia în privința vinderei acelor bunuri ale Statului.

Nu s'a făcut însă această lucrare așa precum o cerea legiuitorul, și, cu toate că se înscrișese în *tabela litera b*, în anii 1864 și 1865, un număr ore-care de însurățel sau alți țăranii, cari intrau în categoria acelei dispozițiuni a legel, nu s'a făcut nimic în privința lor până în 1878.

Să vedem acum dacă în 1878 s'a aplicat în spiritul și în esența ei legea din 1864, și cum s'a procedat.

Dupe legea din 1864, avea dreptul de a fi înscriși în *tabela litera b* însurățelii cari în acel an ar fi fost să facă clacă, dacă n'ar fi intervenit legea rurală, adică o categorie de omeni cari, dupe vechile aședăminte, ar fi fost, de nu intervenea legea rurală, puși în pozițiune de a primi pământ de hrană de la proprietarii moșiilor. Nu s'a făcut însă așa la 1878, când s'a făcut o nouă împroprietărire, fiindcă nu s'a ținut compt de această clasă a însurățelilor de la 1864.

Pe lângă că s'au introdus și alte clase de însurățelii sau de țăranii, s'a făcut să beneficiaze de dispozițiunile acestui regulament, căci prin regulament s'a făcut atunci treaba, persoane cari nu intrau de loc în categoria legel rurale, persoane cari nu erau și nu fuseseră nici o dată țăranii, și, ca o ilustrațiune, D-lor, pot să vă spun un cas. Eu eram pe atunci la curtea de casațiune și sciți că două din aproșii acelei curți au fost împroprietăriți în cotele Bucurescilor. (Risete).

O voce: În alte părți s'au împroprietărit și copiii de două ani.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: Tot ast-fel și în alte puncte ale țerei s'au împroprietărit mahalale întregi din ore-cari orașe, dându-se pământ la o populațiune care, ori cât de interesantă ar fi, nu putea fi considerată ca intrând în vederile legel rurale, și ast-fel s'a întemplat că mulți din cei cari ar fi fost în drept să fie împroprietăriți au ramas pe din afară, pentru că alții au luat locul lor.

Acest mod de aplicare a legel a causat o adâncă nemulțumire și decepțiune în totă țera. Dar, pe lângă această greșală, care era o greșală ore cum tehnică și de execuțiune, a venit să se adauge și o greșală de principiu, care a contribuit mai mult la perturbațiunea spiritelor și la confuziunea ale cărei triste rezultate le-am vădut cu toții astă primăveră. Și iată cum, D-lor: care era pozițiunea Statului voină a aplica art. 5 și 6 din legea rurală? Era el legat de vre-o dispozițiune a acestei legi în ceea-ce privește concesiunile? Nu, pentru-că acolo nu se arată de cât un principiu pentru viitor, fără nici o regulamentare. Cari erau relațiunile ce se creau din nou sau cari existau deja între Stat ca proprietar de moșii, care puneau în vindere sau aliena o parte din domeniul său la țăranii cari nu erau de pe acele moșii, și între acești țăranii? Erau cele din legea rurală sau nu? Evident că nu. Dacă dar, între proprietarii și foștii clăcași la 1864 era un fel de deosebire în stăpânirea pământului și în rescumpărarea clăcei și a muncii, de ceea-ce era pe moșii Statului, a fost, prin urmare, o greșală radicală și de principiu de a aplica dispozițiunile prevădute în legea rurală la această nouă ordine de idei, pentru că

acesta era un mijloc, pôte inconștient, de a aduce o perturbațiune în capul omenilor asupra drepturilor lor, lăsând a se crede că este un drept absolut al fie-căruia numai pentru că este țăran, de a fi împroprietărit în condițiunile legel rurale, de ore-ce D-văstre sciți că legea rurală la 1864 s'a aplicat o-dată pentru tot-d'una, producându'și efectul ei.

Dar, D-lor, acesta n'a fost de ajuns. Dupe ce s'a făcut cum s'a făcut acea împărțire de pământ la 1878 și s'a creat un număr ore-care de comune noi, altă greșală a fost adăogită la cea veche. Starea de nemulțumire creată prin modul puțin corect, prin graba, prin nechibzuința cu care se făcuse împărțirea din 1878 mergând din și în și crescând și dând loc la diverse reclamațiuni, guvernul s'a preocupat de această stare de lucruri, și creșdnd necesar de a reveni asupra lucrării din 1878 pentru a îndrepta întru ceva erorile de atunci, mijlocul pe care l-a găsit practic și eficace în această privință a fost următorul: s'au însărcinat comisiunile permanente de revisuire stabilite de legea financiară pentru revisuirea rolurilor de impositie fonciare, cari fac adoașe sau scăderi din trei în trei luni de zile, s'au însărcinat aceste comisiuni să revisuiască și operațiunile făcute la 1878. Dar aceste comisiuni, dupe modul și dupe scopul în care erau instituite, dupe personalul care le compunea și dupe atâtea și atâtea împregiurări, nu erau organe destul de serioșe, destul de sigure și de apte pentru o operațiune așa de delicată. Și s'a întemplat atunci acel fapt straniu, că o mare parte din cei împroprietăriți la 1878 au fost mutați și răsmutați din 3 în 3 luni de zile din proprietățile lor, ast-fel că omenii cari plățiseră în curs de trei, patru ani pământul lor, erau luați și dați afară, ca să se pună alții în acele locuri, rămânând apoi ca și aceștia din urmă să fie iarăși dați afară, pentru a li se substitui și lor alții, în cât ajunsesse o deplorabilă perturbațiune între acești mici proprietari. (Aplause).

Atunci, D-lor, ca un suprem remediu la această incurcătură, a intervenit, din inițiativa parlamentară, un proiect de lege la 1887, anul trecut, prin care se dăcea că locurile așa împărțite în 1878 și toate lucrările comisiunilor de atunci, să fie supuse unei revisuiri generale în fața unei comisiuni ad-hoc, prevădută prin acea lege, comisiune care să fie instituită în fie-care județ; se mai dăcea în acea lege de la 1887, că acele comisiuni să procedă în modul următor: adică, cercetând cas cu cas și din sat în sat aplicarea făcută legel din 1878 la fața locului, să elimineze pe toți acei cari, fără drept, ar fi fost împroprietăriți la 1878, iar țăramurile, ast-fel devenite libere, să le întrebuinteze pentru a îndestula reclamațiunile de cari nu se ținuse seamă cu ocasiunea aplicării legel din 1878.

Cu toate acestea, fiindcă trecuse un timp

cam lung de la 1878 până la 1887, adică două ani, și fiind-că legiuitorului de la 1887 i s'a părut lucru greu, inechitabil sau imprudent de a scote de pe pământurile lor omeni cari, cu drept sau fără drept, au fost de atâta timp improprietați, și ale căror titluri emanaū de la Stat, și prin urmare nu puteau fi ei răspunzători de neregularitățile urmate la ministerul domeniilor, s'a pus un temperament la această dispozițiune, s'a făcut o excepțiune pentru acei improprietați la 1878, cari ar fi apucat să sădască, să facă case, sau s'ar fi găsinđ cultivând ei singuri pământul, așa în cât măsura acesta nu lovia de cât pe câți-va speculanți de țărâuri, improprietați pe nedrept, cari nu cultivaū ei singuri pământul, ci l'arendaū adeveraților cultivatori.

Redus la așa proporțiunii numărul loturilor cari deveniaū disponibile pentru indestularea celor nedreptățiți la 1878, rămânea foarte mic, ilusoriū, abia câte-va sute de pogone într'un județ întreg, pe când reclamațiunile erau foarte numeroase. Ast-fel dar, fiind-că nu se deschisese nici o altă cale pentru satisfacerea trebuințelor, cerințelor, dorurilor și apetiturilor fondate ori nefondate, cari se desceptaseră în cursul tatulor acestor ani, era materialmente imposibil a aplica cu succes acea lege de la 1887.

Dar, afară de acesta, legea de la 1887 a mai comis greșala de a nu specifica cine sunt acei cu drepturi de a reclama; căci prin un anume articol dice: că ori-ce român, ori-ce om care se crede în drept a avea pământ, să reclame într'un termen fatal de șese luni.

Un asemenea text de lege era neapărat de natură a surescita încă și mai mult, nu numai dorințele fondate, dar încă și apetitele nefondate ale acelor cari ținēu a avea o bucățică de pământ și de îndată au năvălit o sumă de cereri la ministerul domeniilor.

Afară de acestea, mai este încă și o a treia cauză care a făcut aplicațiunea acestei legi imposibilă; această este că membrii comisiunii prevădute de această lege avēu o diurnă de câte 20 lei pe zi, și fiind-că comisiunea se compunea din 5 membri, costa câte 100 de franci pe zi de județ, ast-fel că, pentru 30 de județe trebuiaū 3.000 franci pe zi, ceea-ce se urma la o cheltuială de 300.000 franci, de ôre-ce aceste comisiuni avēu să lucreze cel puțin 100 de zile spre a putea termina operațiunile cari erau date în sarcina lor. Dar pentru aceste cheltueli nu s'a prevădut nici un credit. În lege se dice: că cheltuelile întreținerii acestor comisiuni se vor acoperi din excedentul ce va lăsa casa de lichidare a obligațiunilor rurale, dar acest excedent nu exista, din contra, s'a găsit un deficit, așa în cât adresându-se ministerul domeniilor la ministernl de finance pentru a sci care este suma disponibilă a acelei case de lichidare a aflat că este zero. Așa dar, nu s'a

aplicat și nu se putea aplica legea de la 1887.

Este evident, D-lor, că această stare de lucruri, acest șir de promisiuni reiterate și neîndeplinite nu era de natură a liniși spiritele în țără. Dar a mai intervenit pe lângă toate acestea o altă serie de cauze cari și acestea nu puțin au contribuit la neliniștea populațiunii rurale, și aceste cauze erau următoarele:

S'a făcut, nu mi aduc aminte când, o lege pentru vânđarea bunurilor Statului în loturi mici. Nu intru în amănuntele acestei legi; dar știū că s'a întemplat a-dese-ori, ca o moșie pe care o cerea un număr ôre-care de țărani a li se vinde în loturi mici, moșie care deja era parcelată și gata de pus în vânđare în loturi, să fie dupe cererea cutărei și cutărei persoane, sustrasă de la destinațiunea ei și vindută în bloc acelei persoane. Neapărat că omul care veduse înaintea ochilor lui această dorință aprôpe realizată, când a vedut că de o-dată și cu totul pe neașteptate i scapă bucățica din mână, a fost foarte mâhnit.

S'a mai întemplat încă și alt-ceva: s'a pus în vânđare în loturi mici nisce moșii cari, dupe contractele de arendare, nu putēu să fie vindute de cât dupe un număr ôre-care de ani. Dupe ce aceste moșii au fost parcelate, scôse în vânđare și adjudecate definitiv asupra țărânilor, dupe ce cumpărătorii au depus cea d'ântēiu decime a prețului total, a venit arendașul sau alt cine-va la minister să spună că acea moșie nu se pôte vinde, și că, de se va vinde, Statul va fi expus la un proces. Atunci vânđarea nu s'a mai realizat, cumpărătorii nu au fost puși în posesiune, însă li s'a dis: vânđarea rămâne bună, banii rămân bine luați, și voi nu veți deveni proprietari ai moșiei de cât la expirarea termenului contractului, iar până atunci nu aveți de cât să vă puneți la cale cum veți putea cu arendașul. Acesta a fost încă una din cauzele de nemulțumire în populațiunea rurală.

Acum, D-lor, vin la partea a doua și la răspunsul ce trebuie să dau D-lui Nădejde în privința crâncenei lupte politice ce a urmat în sēnul societăței noastre, și care fără multă cumpănēlă s'a dat drept cauză acelor nemulțumiri și de unii și de alții în pasiunile lor, ațtându-se spiritele populațiunilor rurale cu aceste cestiuni cari s'au întrebuințat ca o armă electorală.

Este trist, D-lor, ca noi, în divisiunile și certele noastre politice, noi clasa dirigentă, care trebuie să avem consciința actelor noastre și să ne dăm bine sēmă de consecințele lor, mergem uneori până a apela la elementele cele mai pasionate ale poporului, provocând apetite și revendicațiunii cari în asemenea impregiurări iaū proporțiunile cele mai exagerate, fără să considerăm că prin această creăm o stare de lucruri de care avem să fim cu toții loviți, și a cărei cea mai grea răs-

pundere morală noi trebuie s'o purtăm. (Aplause).

Ast-fel, D-lor, în urma ultimelor alegeri ale Camerei precedente, producēdu-se un incident de o minimă importanță în comuna urbană Urziceni, din județul Ialomița, unii din partizanii ministerului d'atunci, cari tocmai în acele momente și dedese demisiunea, au cređut că e bine să profite de ocaziunea aceluī mic incident pentru a aduna subscrieri pe un fel de petițiune prin care cetățenii din Urziceni, pôte și alții, erau chemați să și exprime părerea lor de rău pentru căderea guvernului trecut. Această navelă s'a colportat prin tot orașul, și îndată au căutat a se produce o reacțiune în contra acestui mod de procedare. Cei cari erau în opozițiune atunci în contra guvernului, s'au adresat locuitorilor, dicēndu-le: vă înșală acei cari vă pun să subscriți acea hârtie; fiind-că ei vă pun să diceți sub propria vōstră iscălitură, că voi sunteți mulțumiți de starea în care vă aflați, și noi știm că numai mulțumiți nu sunteți și nu puteți fi. Atunci îndată s'a produs incidentul de rēscolă, ducēndu-se locuitorii la telegraf să și cēră petițiunea înapoi.

A fost o nenorocire că nu s'au luat de îndată, pentru potolirea acestei mișcări, toate măsurile necesare. Pentru reprimarea acestei mișcări nu venise de cât un subprefect, care și acela n'a știut cum să ia lucrurile, care a întârziat măsurile așa în cât a dat timp ômenilor a se îndârji, și în două-trei zile mișcarea a luat din ce în ce mai mari proporțiuni. Atunci s'a trimis trupa la Urziceni de fostul guvern; și a venit și D. prefect de Ialomița la Urziceni ca să astâmpere lucrurile.

Aci, D-lor, trebuie să vă spun că, pe lângă cestiunea politică care făcuse la început punctul de plecare al mișcării, s'au amestecat acolo, cum se întemplă adeseori când e vorba de a emoționa aglomerațiunii de mase inculte, s'au amestecat și alte păsuri și trebuințe, și alte reclamațiunii de dată mai vechiă ale populațiunii locale. Așa în Urziceni se ivesce cestiunea următoare: Se plângaū locuitorii din partea locului că arendașul Urziceniilor nu le dedea pământuri de hrană, și învoise pe moșie alți locuitori străini. Prin urmare, era un fel de rivalitate și ură între acei țărani, veniți de aiurea, cari exploataū moșia, și între locuitorii din Urziceni. Și fiind-că aceste nemulțumiri luaseră un caracter cam aspru, cam amenințător; prefectul județului, pe-semne că și-a pierdut capul, n'a găsit alt-ceva mai bine de făcut ca să impace pe locuitorii de cât a le dice: duceți-vă și voi de luați pământurile ce veți găsi nearate, și puneți plugurile de le arați; vom vedea pe urmă ce mai este de făcut.

În starea de surescitare în care erau ômenii acolo, în stare de agitațiunii politice și sociale, e natural ca o vorbă așa

de imprudentă, rostită din partea unei autorități, să fie un adevărat fitil, așa în cât mișcarea de la Urziceni s'a lătit cu repeziunea fulgerului în toate satele vecine; căci se răspândise vuetul că țeranii au voe de la stăpânire să ia pământ cât le trebuie să are. Și fiind-că toate acele persoane cari imprăștiău printre săteni asemenea idei, făceau apel la interesele, sau mai bine la pasiunile populare, ele prindeau asupra minții țeranului când li se dicea: cereți pământul care vi s'a făgăduit dupe art. 5 și 6. S'a răspândit tot de o dată vorba în toate satele de prin pregiur că sunt ordine de la stăpânire să se dea după art. 5 și 6, sau cum diceau țeranii, după ordinul cu No. 5 și 6, să se dea pământ, și nu se da acel pământ pentru că primarul, în înțelegere cu subprefectul, reține acele ordine. Dar n'a fost numai atât: trebuie să aduc la cunoștința Parlamentului și țerei, că mai ales în jurul Bucureștilor, în satele din jurul Capitalei, se exercită un fel de meserie de exploatare, pe un câmp larg și întins, de mai multe categorii de oameni; sunt de acei cari merg și ia bani de la țeranii, pentru ca să facă să li se dea pământuri în loturi. Se fac liste și pantahuze prin sate, cu cari se strâng sute și mii de franci, sub pretext de a le procura pământ. E o tagmă întrăgă de advocației, cari trăesc din sudorea țeranului nostru, vârindu'i în cap fel de fel de gărgăuni, stărnind fel de fel de pricine între ei, unele mai nedrepte de cât altele, unele mai absurde de cât altele, și cari, chiar când sunt drepte, nu îngrijesc de dănișii să 'i facă a 'și câștiga dreptul lor, ci numai pentru ca să aibă un mijloc de a 'i exploata ani întregi.

Voci: Așa este.

D. Th. Rosetti, președintele consiliului: E trist de a spune, dar așa e. Ca tot-d'a-una în timpuri turburate, au alergat și acești exploatare pe câmpul liber și deschis al manoperelor de tot felul, și n'au făcut de cât să îndârjească, să înrăutățească, să invenineze mișcarea.

Acum ni se aduce, și aci trec la a doua parte a interpelării D-lui Nădejde, 'mi se aduce, mie și colegilor mei, o gravă imputare, în privința mijloacelor de reprimare pe cari le-am întrebuit; ni s'a atras atențiunea în privința răspunderii ce purtăm asupra noastră. Ei, D-lor, când am primit la Martie sarcina spinosă de a forma un guvern în impregiurările de atunci, nu 'mi-am făcut nici un moment iluziune asupra gravității situațiunii, și am primit-o cu fruntea curată și cu mintea senină; căci ori-care ar fi fost gravitatea impregiurărilor, dificultățile situațiunii, un lucru 'l sciam eu și colegii mei, că cel puțin noi nu eram în nimic implicați și în nimic vinovați la această stare de lucruri; noi conșcincioși de nevinovăția noastră față cu o situațiune anormală la a cărei creare nu luasem parte, am avut tot curajul care ne

trebuia pentru ca să înfruntăm greutatea acelei situațiunii.

Dar, D. Nădejde și mai mulți din colegii s'ei politici ne dic: de ce ați procedat cu asemenea rigore? Eu v'am răspuns și deunăzi la această întrebare, spunându-vă că sunt momente triste de acelea când Statul nu 'și mai pôte afirma existența sa și nu mai pôte impune respectul ce 'i se cuvine lui și societății întregi, de cât prin mijloce violente; pentru că, făcându-se de alții apel la violență, sau fiind spiritele tulburate în așa fel, în cât să nu mai poți sta de vorbă, căci nu te mai înțelege nimeni, ești silit atunci să te impui acolo unde nu ai dori de cât să convingi. Ori cât de durerosă ar fi fost această sarcină, ea era pentru noi o datorie pe care am îndeplinit-o și cred că am îndeplinit-o așa cum trebuia să o îndeplinim, adică cu totă cumpătarea, cu totă moderațiunea, cu totă dulcea și blândețea cu care în impregiurările acelea se putea îndeplini.

Când am vădit însă, D-lor deputați, că spiritele surescitate ale locuitorilor noștri, 'i prefac în fiare sălbatică, când am vădit că acești oameni au devenit omoritori și jăfuitori, au început a pune foc, a prăda și a schingui, când am vădit că spiritul de desordine se întinde și mai departe, în cât au fost militari dorobanți, cari au îndrăsnit să pună mâna pe căpitanul lor și să 'l aresteze, atunci 'mi-am dis: a venit momentul de a fi mai energici; căci, altfel, o prea mare slăbiciune, sau o prea mare indulgență în acele momente, ar fi putut avea consecințe mult mai grave, și ar fi necesitat o reprimare cu mult mai crudă. N'am hesitat dar a da ordine să se întrebuinteze chiar și arma; am făcut această însă, D-lor, numai la ultimă necesitate și tot-d'a-una cu multă rezervă și prudentă.

Acum, D-lor, pentru ca să nu reeasă din aceste debateri vre-o imagine falsă și contrarie adevăratei stări de lucruri, trebuie să vă atrag atențiunea că nu totă populațiunea noastră rurală, și mai ales nu totă populațiunea rurală din Ilfov, este așa de interesantă precum se arată.

Nu trebuie să uitați, D-lor, că în giurul Capitalei, pe lângă adevărații țeranii cultivatori de pământ, sunt mulți indiviți cari nu au nimic de comun cu țeranii de cât locuința în același sat.

Sunt în satele din Ilfov și în unele din Ialomița făcători de rele de profesiune, cari de mult timp sunt așezați pe acolo, lepădături ale orașelor mari, ale Bucureștilor, cari se adăpostesc prin acele sate, și tocmai aceste elemente turbulente, anti-sociale prin tot trecutul lor, nu prin starea lor de apăsare dar prin trecutul lor certat cu legile și cu dreptatea țerei, tocmai aceste elemente, de cele mai multe ori, se pun în capul mișcărilor și cu o violență brutală atâta și pe cei-alți la răscolă.

Față cu acest element, clemența prea

mare ar fi o crimă din partea unui guvern. Dacă țeranul harnic, muncitor, gospodar, ne inspiră, și trebuie să ne inspire tutulor, cea mai mare compătimire și cea mai mare atențiune pentru adevăratele lui interese, aceste rebături, aceste gunoșe sociale nu au drept la același mod de a fi tratați. (Aplause).

Trebuie să facem distincțiune între ceea ce este laborios și onest, în satele noastre, și între elementele perturbătoare țerei, cari nu sunt de cât bureți ce cresc pe corpul social. (Aplause).

Ni se mai impută de D. Nădejde că de ce noi în totă această mișcare n'am venit de la început cu măsuri de împăciuire cari să aplaneze răul.

D-lor, în timpurile unor turburări cari se apropiaseră până lângă porțile Capitalei și când Camera era în starea care vă aduceți aminte, puteam noi să venim cu proiecte de legi să le discutăm în acea Cameră? Nu vă amintiți D-vostre verbul: *Roma deliberante Saguntum perit*? Nu era vremea atunci de deliberare, era de a stabili ordinea legală în totă țera.

D-lor, s'au semnalat un șir de abuzuri comise de funcționarii comunali, comise de arendași și de proprietari, de judecători, de militari, etc., și D. Nădejde, în dezvoltarea interpelării D-sale, a făcut o lungă enumerațiune de casuri isolate, de fapte inviduale, numai ca simple alegațiuni, nici o dată probate, cari 'mi face mie unul cel puțin, mai mult efectul de a fi o colecțiune din toate svonorile cari, dupe timp, în această cestiune, au umplut jurnalele din țera, de cât un studiu real și cert al unor fapte anume bine determinate și asupra cărora D-sa ar fi luat informațiuni pozitive. Este evident, D-lor, când se adresază cine-va la *Lupta* D-lui Panu sau alt jurnal de felul acesta, că trebuie să ia faptele de acolo cu mult control în privința exactităților, pentru că D. Panu, sau alt redactor, nu are nici un interes de a face un control sever tutulor diferitelor racontări cari ajung la urechea D-sale, și, dacă am face o colecțiune de toate câte s'au spus până acum, ați vedea că este o adunare de lucruri contradicționale și absolut incredibile.

Nu mă voi ocupa dar de această parte a arătărilor D-lui Nădejde, voi recunoaște însă împreună cu D-sa, și mai ales cu D. Dobrescu, că în adevăr starea țeranilor noștri, starea satelor noastre este ast-fel în cât totă atențiunea noastră, atât a guvernului cât și a Camerei, trebuie să fie ațintită spre o îmbunătățire a situațiunii actuale cât mai neîntârziată și cât mai eficace, dar tot de o dată nu trebuie să ne facem iluziuni că numai prin o lege sau două, vom fi în stare a îndrepta starea de lucruri existentă. Este evident că modul cum se administrează, dupe legea comunală actuală, comunele noastre rurale lasă enorm de dorit. Este netndoios că controlul ce trebuie se exerciteze o administrați-

une asupra subalternilor săi, este mai nul în sistemul actual. Este adevărat că întreaga noastră organizațiune, așa cum o avem, este îngreunătoare peste măsură pentru viața zilnică a omului simplu de la țară; că el se încercă într'un șir de formalități, că se incurcă în sumedenie de procese-verbale de cari este incongiurat și că nu poate eși din ele de cât punând mâna în posunar. Aci ne vom găsi tot-d'a-una pe același teren cu toți acei cari au o inimă caldă și un simțiment drept pentru adevărata îmbunătățire a sôrței locuitorilor comunelor noastre rurale. Dar încă o-dată repet că nu trebuie să ne facem iluziunea că prin o lege sau chiar prin mai multe se pot vindeca de o-dată relele învechite de cari suferă partea cea mai mare a societății României. Aceste rele se par că ar fi în mare parte moștenirea a acestei interesante clase sociale și au ajuns a fi ca un fel de tradițiune istorică.

Activitatea în administrațiune este de o neapărată trebuință, însă, ori cât de energică ar fi acea activitate, ea nu poate transforma țera de astăzi până mâne, și este lucru periculos de a enunța asemenea pretențiuni, dar, ca un remediū se poate aduce în mare parte, sunt convins, și în ceea ce ne privește pe noi, vom face tot ce vom putea pentru a aduce acest remediū, comptând pe sprijinul și luminatul concurs al D-vostre. (Aplause).

Acum, înainte de a termina, mi-ași permite să mulțunesc D-lui Dobrescu, cu care D. Nădejde a declinat ori-ce, solidaritate, lucru de care nu mă înduoiam, deși amându-i vorbesc pentru țărani și în numele lor.

Dacă sunt de semnalat în cuvintele căldurose pe cari le-a rostit D. Dobrescu, unele erori și ôre-cari exagerațiuni, înțelesul însă general rezultând din discursul D-sale a fost în armonie cu realitatea lucrurilor și este o mare deosebire între acest mod de a vedea cestiunea țărănescă și de a o susține, și între modul întrebuintat de D. Nădejde și confracții săi, cari au organizat în Moldova o adevărată agenție, dacă pot să dic așa, fiind-că nu știu cum să o numesc, o agenție de turburări pacifice (ilaritate).

D. Mortzun: N'am aușit bine.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: De turburări pacifice. Trebuie să știți, D-lor, că ne aflăm față în față cu nisce amici sau adversari, nu știu cum să 'i numesc, dar în ori-ce cas cu nisce Domni foarte întreprindători și foarte activi, și chiar tinguirile violente pe cari le arată D-lor în privința unor neajunsuri de cari se plâng, lasă să se înțelégă că cauza adevărată a nemulțumirei nu este atât de mult réna stare a țaranului, ci pedicele pe cari le întempină unii din D-lor pentru a câștiga influența asupra spiritului țaranilor. (Aplause).

Noi, D-lor, cari suntem conducătorii țerei avem sarcine și obligațiuni morale foarte grele către țară. Eū nu sunt pentru acea egalizare absolută, care se pronéză

de unele scôle politice și sociale, fiind-că eū cred că un corp organizat nu poate sta fără membri și fără cap, nu poate exista fără o coordonare și sub-ordonare a diferitelor elemente din cari se compune, nu poate exista când ar suprima importanța firéscă ori-cărui din aceste elemente; căci în ori-ce corp organizat, — și ori-ce societate este un corp organizat — trebuie să fie, nu o unificare, ci o coordonare, o sub-ordonare, o închegare organică între diferitele sale elemente. De aceea, D-lor, acei cari au sarcina și onôrea să fie partea gânditoare a corpului organic al societății au datorii grele, au răspunderi mari față cu cele-alte elemente.

D-lor, este o crimă când noi transferăm interesele noastre, pasiunile sau urele cari ne pot însufleți la această rădăcină, la această matcă pe care stăm cu toții și din care am eșit cu toții, și de aceea nu pot de cât să încheiū cu aceste cuvinte: Mă veți găsi tot-d'a-una gata de a lucra pentru îmbunătățirea sôrței poporului nostru în limitele posibilului; căci nu trebuie să fim utopiști; mă veți găsi în contra acelor cari voesc să ațte pasiunile claselor de jos pentru interese cari nu sunt tot-d'a-una ale acelor clase. (Aplause prelungite).

D. Ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: D-lor deputați, solicit de la D-vostre câte-va momente de atențiune înainte de a se curma, în ceea-ce ne privește, cel puțin pe noi, discuțiunea asupra rescôlei țărănesci. Dacă sunteți dispuși să prelungiți ședința pentru câteva minute, eū v-ași fi foarte recunoscător...

Voci: Da, da.

D. Ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Ați putut vedea, D-lor, spiritul nepărtinitor cu care învederăm rescôla țărănescă. Facem parte largă erorilor de legislațiune; facem partea erorilor de aplicațiune cari au scrinit și au întors în parte de la menire o reformă agrară; facem partea desvoltării economice anormale; facem partea unei administrațiuni greșite și de multe ori culpabile; facem partea miseriei, facem partea lipsei de pământuri, însă pentru că voim să cunoșcem binele și réul în tot adevărul lor, spre a aduce leacul trebuitor, trebuie să doborim două erori grave cari s'au făcut în privința rescôlei țărănesci în discuțiunea urmată.

S'a dis că țaranii s'au resculat numai de fôme și de miserie, și pentru că se credeau în drept de a da cu brazda în locul vecinului. Cel puțin aci în Muntenia și în cercurile resculate, faptele desmint în multe locuri această legendă. Lipsa și nevoile au alimentat rescôla; singure nu o justifică. Dacă fômea este unica cauză, cum se explică că mai peste tot în capul rescôlei erau șefii de garnizonă, adică ômenii cei mai răsăriți din sat?

D. G. Panu: Ați citit raporturile militare în ele se constată miseria.

D. Ministru al lucrărilor publice,

Al. Marghiloman: Nu vorbesc nici odată de o cestiune fără să cunosc părțile ei slabe, pentru că e în interesul thesei mele de a nu putea fi desmintit. În alte locuri, în capul rescôlei s'au găsit cârciumarii cei mai bogați din sate, cum a fost la Conduratu - Popesci. Dacă, de altă parte, falsă credință că țaranul are dreptul de a brazda locul vecinului este a doua cauză a rescôlei, cum se explică că nici una din comunele resculat din Ilfov nu a pus plugul pe țarine?

Când a avut loc prima mișcare din Ialomița, da, țaranii au arat la Manasia; la Alexieni. Dar acea mișcare era deja potolită, fără rigóre, când a izbucnit adevărata rescôla din Ilfov și din Prahova.

Aci nu e un resculat care să fi tras o brazdă; din contra, resculatiții băteau pe consătenii lor cari eșeau la plug chiar pentru locurile lor.

Nu este acesta sedițiunea în contra căreia am fost siliți să întrebuintăm arma. Revolta pe care am reprimat'o este cea care a urmat.

S'a aruncat atunci în public o frasă, frasă ce s'a reeditat de D. Panu sub o formă mai imblândită: „S'a cerut pâne și s'a dat plumb;” frasă culpabilă, pentru că legitimează pe de o parte rescôla, iar pe de alta nimicesce legitimitatea represivei...

D. G. Panu: N'am dis'o, dar 'mi-o asum.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Am dis că ați reeditat'o sub o formă imblândită.

Apoi pâne mai cereau țaranii din Cătrunesci, când armata 'i-a surprins voinđ să ungă cu gaz pe primar și pe notar ca să 'i omôre mai bine?

Pâne mai cereau țaranii de la Micșunesci și Dobreni, cari, ca semn al neajunsurilor lor, nu au găsit alt-ceva de făcut, dupe ce au incendiat o casă, de cât să tae arborii roditori și pe cei mai tineri să 'i smulgă și să 'i îngrôpe cu vârful în jos?

Pâne mai cereau cei de la Crețulesci, de la D. Stancu Bechianu, cari au împins devastățiunea de nu a mai rămas din case nici pétră pe pétră; cari au smuls lespeđile scării din alveola lor și au sfărâmat și tinichéua dupe acoperiș?

Pâne mai cereau cei de la Lipia-Bojdan, cari la casa D-lui Toma Filitis, dupe ce au prădat tot, au scos din chelare în bătătură merindele, aprovisionările, și le-au pisat cu picióurile ca să nu mai poté hráni nici câni!

Pâne mai cereau cei de la Ferbinți, cari au bătut un archimandrit și trei ômeni străini refugiați din alt sat?

Pâne mai cereau cei de la Dascălu-Crêța, cari, dupe ce au prădat casa proprietarului au început a se bate între dênșii, a se prăda, a sparge cârciumile a face actele cele mai sêlbactice?

Pâne mai ceréu cei de la Grădiștea, cari au luat pe căpitanul Brațu, și 'l-au torturat, nu pentru că avéu résbunare de

exercitat contra lui, dar pentru că voia să 'i smulgă un ordin către locotenentul său din Ferbinți, ca acesta să le predea pe arhimandritu Gherasem și pe cei-alți doi oameni refugiați acolo.

Ei, D-lor, eu am vădut pe căpitanul Brațu în spitalul militar!

Ostașul care, din campanie nu păstrase de cât amintirele voioase ale militarului care 'și a făcut cu bine datoria, 'l-am vădut încolăcit în spasme nervoase la suvenirul torturilor morale și fizice ce suferise în satul său. Cu căstele frânte, închis și păzit în primărie, față în față cu frânghia ce se pregătise pentru spânzurarea lui, reușind prin minune să se evadeze. Brațu cu tovaroșul lui, Ghiță Dima, n'a datorit mântuirea de cât trupelor sosite a doua-zi.

Mai departe. Pâne mai cerēju omenii din Ștefănesci, cari, ca manifestare a revendicațiunilor lor, n'au găsit ceva mai bine de făcut de cât să tortureze cu cea mai mare sâlbăcie pe primarul Ion Iliescu, om eșit din popor, țeran cult, căci avea bacalaureatul, și pe care o pornire de bun sâten, 'l făcuse să vie în mijlocul căsătenilor săi pentru a 'i servi?

Ei bine, acest om nenorocit a fost torturat de la 9 ore de dimineață până la 3 ore din noapte, cu un rafinament de piei roșii. Când la 3 ore a venit armata 'l-a găsit cu ochii scoși, cu capul zdrobit, și ca derisiune, întins pe o canapea cu un mandat de plată desfășurat pe pept. Pâne mai cerēju autorii acestor torturi?

Cu brațele încrucișate trebuia ore să așteptăm repetirea acestor fapte?

Să deplângem, D-lor, cu toții că pôte fi în România o stare economică care să permită încolțirea unor asemenea pasiuni. Să deplângem, că pôte fi o stare de cultură care să permită deșteptarea instincțelor celor mai sâlbăcice ale omului.

Să deplângem că am avut o administrație vitregă care nu a știut să simță și să prevină la timp asemenea nenorociri. Dar să nu venim să dăcem, când asemenea lucruri se petrec, că societatea n'are datoria să le înăbușescă cu o oră mai 'nainte. (Aplause). Dupe cum chirurgul când constată gangrena nu esită să amputeze membrul gangrenat pentru a scăpa restul corpului, tot așa și guvernul s'a cređut dator să trecă la măsuri de represiune. (Aplause). Dacă așteptam, D-lor, ca rescăla să se organizeze, ar fi ajuns ca într'un singur punct dorobanții să fraternizeze cu resculații, ca o linie de drum de fer, un telegraf să fie tăiat, pentru ca să avem resbelul civil în totă orărea lui. Ați fi vădut atunci buna noastră Românie ca vasul, care, fără catarte, fără pânze, fără cărmă, devine prada primului pirat care pune mâna pe dănsul.

Da, D-lor, resbelul civil pôte că 'l-a dorit unii; nu noi suntem aceia; noi am cređut că ar fi fost deserțiune din parte-ne dacă nu curmam răul. S'au găsit gazete cari, departe să aline răul, vârsău cu plăcere unt-de-lemn pe foc. N'am să judec

pe nimeni; dar revendic pentru societate dreptul de a se apăra, de a nu lăsa pe nimenea să 'și căștige dreptul cu violență.

D. G. Panu: Cer cuvântul.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Aș putea, D-le Panu, să citez pasaje din diarul D-văstre, dacă n'ar fi fost altele mai violente . . .

D. G. Panu: Cer cuvântul în cestiune personală.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: D. Panu crede ore că are nevoie de un subterfugiū în Camera acăsta pentru ca să vorbească? Cred că majoritatea și guvernul au arătat către D-văstră, o condescendență absolută. V'am lăsat totă libertatea să aruncați asupra armatei și asupra administrațiunei pîrele cele mei nedrepte. Veți găsi drept, cred, să legitîmăm și noi la rëndul nostru, cari represintăm autoritatea, procedarea autorității. D. Panu este acela care a adus ca probă că miseria era singura cauză, — notați că însu-mi am recunoscut puterea ce acăstă miserie a dat convulsiei, — a adus, dăc, ca probă faptul că și Moldova s'a resculat într'un sens absolut agrar. Sunteți sigur, D-le Panu, că Moldova nu este mai mult agitată ca România?

D. G. Panu: Sunt sigur că nu.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Eu nu afirm nimica ce nu pot dovedi; și vă voi citi îndată un document ce va arunca deplină lumină asupra stărei din Moldova.

Moldova este frământată de o propagandă care are capul ei, organizația ei, căile ei de propagandă.

Și capii acelei mișcări, când o parte a României era în foc, agitați; veți vedea în ce mod!

Ideile D-lui Nădejde și partizanilor săi, nu am drept să le încriminez; faptele însă ale D-sale, cuvintele D-sale, ce deosebire când se rostesc în Parlament, acelea sunt dreptul meu și am dreptul să le judec.

Iată o scrisore semnată Ion Nădejde, de la 12 Maiu, și găsită asupra sub-loctenentului *Chinezul*, care din militar devenise agentul de provocațiune în Moldova (citesce).

„Prietene,

„Tote răvașele și cele trei suplicii s'au primit cu bine și s'au și trimis împreună cu altele la București, decî fi pe pace, cum dăc cei de dincolo.

„In No. 33 vom pune și călcările de lege ce ne-ați trimis. Trimiteți și legile ce ceri. Cine este M. ? Micale de la Târnanca, ori Mironescu?

„Mi pare tare bine că ai trecut Rubiconul, ai să muncești mult, dar simpatia țeranilor, și inteligența lor are să-ți alunge din ăse ori-ce pesimism.“

Iată ce numesc D. Nădejde agitațiune politică permisă. D-sa care în ședința de ieri se fălea cu frasa următoare: „nu am întrebuințat învătători, pentru că nu

voiam să-'i compromitem“; dar ați întrebuințat militari!

D. V. G. Mortzun: S'au întrebuințat singuri. (Sgomot).

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Se vede că vă pișcă de vreme ce nu mă lăsați să merg înainte.

D. Nădejde e un om prea cult pentru ca să nu scie ce semnificare are în istorie trecerea Rubiconului; scie bine D-sa că a trece Rubiconul e a da semnalul războiului civil; D-văstră felicități militarilor cari au jurat credință Constituțiunei, legii, stindardului său, pentru că au devenit sperjuri și feloni. (Aplause). Probă despre felonia lor e că consiliul de resbel, semenii săi, au fost siliți să-'l condamne la un an închisore și la degradare.

D. G. Panu: Sentința a fost casată, e achitat. (Sgomot).

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Cer iertare Camerei că sunt silit prin o întrerupere să fac o digresiune; D-văstră, D-le Panu, confundați casarea pentru vițiu de formă cu achitarea în fond. În ori-ce cas, fost-a sau nu D. Chinezul condamnat de consiliul de resbel din Iași? (Sgomot).

Voc: Da.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: La ce soiū de cooperațiune poșteți D-văstră pe acest militar? (Citesce).

„Ai să te bucuri și mai mult dacă vei afla că mișcarea a mai început în câte-va sate în județul Dorohoiū. Ast-fel la Bivol și la Avrămeni, lângă Darabani, sperăm în curând să se întindă pe Prut în jos.“

Sunt destui moldoveni în Cameră ca să vă spună ce a fost la Avrămeni, la Darabani. Intrebați pe D. Stroiici ce agresiune au făcut omenii din Avrămeni când, cu si luintă, a voit să libereze pe arestați din sub-prefectură! (Citesce):

„Mișcarea s'a început apoi la Pomărla, unde au fost studenții din scōla normală superiōră și s'au întors entusiasmați, și de acolo se va întinde.....“

Nu întrebuințați institutori, nu voiți să 'i compromiteți, dar vă adresați la creeri mai frageți, la studenți, ca mai lesne de impresionat cu pretinse teorii umanitare; vă adresați la firile mai lesne de scos din locul lor. (Aplause). (Citesce):

„La hotarul spre județul Botoșani, încă a început a merge la Serbi, la Vlăsinesci. Tote aceste locuri staū în legătură cu Iașul, dar 'i vom putea pune cu Dorohoiul, unde s'ar cuveni să mai lucreze și alții, nu numai D-ta.“

„Cât despre deputat țeran n'ar fi rău, etc.....“

D-nii mei, ce gravitate excepțională avea o propagandă de felul acesta între militari, o puteți lesne înțelege!

Și știți care era organizațiunea adoptată? Gândiți că sub-loctenentul Chinezul 'și risca numai epoletul său și, stăpân pe destinata lui, o juca cum 'i plăcea? V'ați înșela dacă ați crede că aces-

tea erau procedurile practicate în Moldova. Locotenentul Chinezu în loc să învețe disciplina și teoria pe căprarii și sergenții din compania lui, dânsul 'i transformase în agenți de propagandă subversivă. Nu e sergent, nu e căprar din acea companie care să nu fi avut asupra lui scrieri, răvașe, jurnale, propagațiunii subversive pentru care utilisa puțina cartee o învățase la regiment.

Iată unde e felonia militară; pe capul său, un ofițer poate dispune; nu trebuie însă să facă us de ascendentul și cultura lui pentru a rătăci pe nisce bieți oameni cari 'i sunt încredințați pentru binele lor și al patriei, nu abandonați pentru rătăcirea lor și minarea societății. Pentru ce, cu osebire la 12 Maiu, propaganda această era eminentemente seditioasă? Pentru că societatea, represintată prin guvern, cu câte-va zile mai înainte, fusese silită să facă us de arme, să recurgă la toate rigurile, ori cât ar fi fost ele de deplorabile, pentru a liniști răsvrătirea. Tocmai în aceste momente, soldații erau îndemnați la rescôle în nordul Moldovei! Vă las să judecați D-văstre asupra patriotismului procedului și desinteresarea faptului. (Aplause).

Și, D-nii mei, dacă ași întorce interpelatorului modul său de discuțiune și m'ași agăța până și de vorbele imprudente

pe cari le-a pronunțat în această Adunare, ce ar dice? Nu este D. Nădejde care a lăsat să 'i cadă din gură cuvintele următoare, ce poate că ași regretă, vedând cum se pot restălmăci?... „Măne se vor gândi țeranii ca să nu se mai pună în pâlcuri „pentru a servi drept țintă armelor, ci „deosebiți unul departe de altul și cu cuștitul în mână ar ataca când pe proprietar, când pe primar...?“

Și dă sēma D. Nădejde de ce poate produce o asemenea lozincă cădând în urechi inculte?

Puteți vedea D-văstre la ce duce o asemenea propoveduire între nisce oameni scârbiți de viață de multe ori și amărăți de suferință. În ori-ce cas D-ta care esci, nu profesorul Nădejde, nu socialistul Nădejde, dar care esci mandatar al țerei, trebuia să iei sēma la vorbele ce dicit! (Aplause).

Pe drumul ideilor faceți cât doriți propagandă, și e de datorie acelora cari se interesază de existența Statului, să vi le combată tot pe tărēmul ideilor, și al proselitismului, însă pe tărēmul faptelor și al provocațiunii seditioase sunteți justițiabili de critica noastră.

D-nii mei, am fost silit să vorbesc de cele petrecute în Moldova, pentru ca să vedeți că rescōla socială ce a isbucnit în Muntenia poate să producă măne dincolo

de Milcov o situațiune și mai deplorabilă. Acolo aplicațiunea legii din 1864 nus'a făcut mai de loc; acolo există în adevăr proletariat agricol; acolo în sfârșit nu există o întinsă clasă de mici proprietari, în care, mai curând sau mai târziu se va deștepta simțimentul conservării și al respectului proprietății altuia, care este și temeliea proprietății lor.

Nu știu dacă mai e nevoie să mai adaug ceva. Am arătat dificultățile în care ne-am găsit dupe 22 Martie; dacă ne-am depășit atribuțiunile noastre în stăvilirea unui rău, am avea cel puțin scusă, că am făcut-o în deplină sinceritate și cu ardenta dorință de a aduce cu o oră mai înainte, în mod sincer, bine informat, bine documentat, lecuirea acestui rău. (Aplause).

Voci: Inchiderea discuțiunii.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: D. Tache Ionescu are cuvântul contra închiderei discuțiunii.

Voci: Nu mai suntem în număr.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Atunci nu mai putem să mai continuăm ședința.

— Ședința se ridică la 6 1/4 ore, anunțându-se cea viitoare pe a doua zi 25 Noembrie.

No. 12.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Sedința de la 25 Noembrie 1888

Președința D-lui vice-președinte N. Blaramberg.

— Sedința se deschide la ora 1 după amiazi.

— Prezenți 134 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 39 D-ni deputați, și anume:

In congedii :

D-nii G. Berevoescu, A. Enacovici, D. Ghica-Comăneșteanu, A. Peșcov, S. Râșcanu, N. Nicolescu, Gr. Cozadini, L. Cătărgiu.

Fără arătare de motive :

D-nii T. Anastasiu, N. C. Aslan, L. Bogdan, T. Buzdugan, T. Calimachi, Gr. Constantinescu, C. Danaric, V. Dimitropolu, N. Gavrilăscu, L. Goilav, I. Lahovari, G. Măcărescu, M. Marascu, M. Mateescu, E. Mavrocordat, V. Peiu, D. Popescu, V. Poenaru, C. Resu, G. Robescu, I. Robescu, N. C. Săveanu, D. A. Sturdza, S. Șomănescu, A. Știrbei, Gr. Triandafil, N. Voinov, C. Teleman, G. Tocilescu, V. Pogor.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se acordă congedii D-lui deputat A. Enacovici.

— Se comunică adresa președinției consiliului de miniștri prin care se face cunoscut că D. ministru al afacerilor străine susține proiectul de lege relativ la pensiunea D-nei Mavrogheni și retrage pe cel relativ la pensiunea D-lui Picipio.

— Adunarea decide a se trimite la secțiunii proiectul relativ la pensiunea D-nei Mavrogheni.

— Se comunică Adunării adresa președinției consiliului de miniștri prin care se face cunoscut că D. ministru al justiției retrage proiectul de lege relativ la pensiunea D-lui D. Zamfirescu.

— Se trimite la comisiunea de petiții petițiunea D-lui V. Torac, a D-nei Elena Popescu, a D-lor Florea Neacșu și G. Moldoveanu din comuna Bașcov, județul Argeș, și a mai multor locuitori din comuna Drăgoesci-Bitinele, județul Ilfov.

— Se trimite la comisiunea de indigenat petițiunea D-lui D. Berlinski.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: D. Alexandrescu are cuvântul pentru a anunța o interpelare.

D. D. Alexandrescu: Am cerut cuvântul pentru a anunța o interpelare și a prezenta și o propunere.

Am onoare a interpela pe onor. guvern și în special pe D-nii miniștri de interne, de lucrări publice și de domenii ca să răspundă dacă au sau nu intențiunea de a înscrie în buget pe anul viitor suma ne-

cesară pentru reclădirea teatrului național din Iași, care teatru se știe că a ars, sau dacă cred că această a doua Capitală a țării, și Capitală a Moldovei e bine să rămână fără teatru? Fac această întrebare pentru că dacă D-nii miniștri vor răspunde că nu are să se înscrie în buget o sumă în acest scop, ne vom vedea noi, deputații Iașului, siliți să luăm inițiativa în Parlament pentru a surveni unei asemenea cheltuieli.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Se va comunica guvernului.

D. D. Alexandrescu: D-lor deputați, nu trebuie să vă mirați dacă vedeți în fiecare zi prezentându-se diferite propuneri, pentru că multe sunt relele de îndreptat. Propunerea ce am onoare a prezenta, sper că va fi bine primită chiar de D. ministru al justiției. Iată cuprinderea ei:

Domnilor deputați,

O lungă experiență a dovedit că membrii comerțanți, cari, după actuala organizare judecătorească, se alipesc pe lângă tribunalele civile pentru a judeca procesele de natură comercială nu sunt de nici un folos, de vreme ce prea puțini comerțanți au ajuns la noi a avea oarecari cunoștințe speciale de drept.

Mai mult de cât atâtă: adese-ori s'a observat că la unele tribunale unde nu există o secție comercială în permanență, după cum există la Iași și la București, cu multă anevoie se pot completa din cauza lipsei de comerțanți, mai tot comerțul fiind pe unele locuri în mâna străinilor; așa în cât, din această cauză s'au vădit amânându-se cererile cele mai urgente, precum cererea pentru aplicarea de sechestre, pentru declarare de faliment, etc., ceea ce constituie un mijloc de trăgănire pentru litiganți.

Considerând că cele mai sus expuse fiind de notorietate publică, organizarea tribunalelor comerciale lasă de dorit și reclamă o îndreptare cât mai grabnică;

Considerând că însuși legiuitorul nostru a admis principiul că instanțele civile pot judeca afacerile comerciale, deferindu-le pe de o parte judecătoriilor de ocôle, iar pe de altă parte curților de apel.

Pentru aceste și alte motive, cari mai pe larg se vor expune cu ocaziunea discutării acestei legi în Parlament, subsemnații, membri ai Adunării, avem onoare a supune în deliberarea D-văstre următorul proiect de lege:

PROIECT DE LEGE

Art. 1. Tote afacerile cari se judecă actualmente în primul resort de tribunalele comerciale se vor judeca de către tribunalele civile, cari vor aplica legea și procedura comercială cu dreptul de apel la curte, și cari vor judeca ca instanțe de apel afacerile comerciale judecate în primul resort de judecătoriile de ocôle.

Art. 2. La tribunalele unde există mai

multe secțiuni, atât afacerile comerciale introduse de-a dreptul, cât și apelurile nite de la judecătoriile de ocôle, se vor împărți pe rând la diferitele secțiuni ale tribunalului ca și cele-alte afaceri civile și corecționale.

Art. 3. Ori-ce dispozițiuni contrarii legii de față sunt și rămân abrogate.

Art. 4. Prezenta lege se va pune în aplicare de ce zile după promulgarea și sancționarea ei.

D. Alexandrescu, G. Softa, N. Volenti, Al. G. Hinna, N. Voinov, Laz. Niculescu Voitineanu, G. Roznovanu, Chr. I. Sulioti, Nicu Gheorghescu, G. Macarescu.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Conform regulamentului, acest proiect de lege se va trimite în cercetarea secțiunilor.

Acum D. Theodorescu are cuvântul.

D. G. Dem. Theodorescu: Am luat cuvântul pentru a prezenta onor. Adunării următoarea propunere:

Domnilor deputați,

Există o instituțiune, datorită exclusiv inițiativei private și care — în interval de peste două decenii — s'a știut ridica mai pre sus de ori-ce animosități politice, ca să aducă societății folose incontestabile.

Lucrările membrilor ei, desinteresate și menite să contribuie la înălțarea culturii naționale prin răspândirea gustului pentru arte, științe și literatură; patriotismul cător-va generoși donatori; concursul întregului public; devotamentul entusiast, perseveranța și energia conducătorilor acestei asociațiuni au dotat țara cu o prețioasă instituțiune, iar Capitala ei cu un monument artistic, de care cu drept cuvânt poate fi mândră.

Ca să asigure și să întărească viitorul acestei opere, subsemnații cred a'și implini o plăcută datorie venind să propună următorul

PROIECT DE LEGE

Art. 1. Se va înscrie anual în bugetul Statului cifra de 30.000 lei, spre a se remite *Ateneului Român* ca să 'i serve pentru stingerea împrumutului contractat la societatea creditului funciar urban din București.Art. 2. *Ateneul Român* va pune edificiul său din București la dispozițiunea ministerului instrucțiunii publice, pentru congrese internaționale, pentru întruniri artistice, științifice și literare, pentru serbări și solemnități școlare, pentru ședințele consiliului general și pentru ori-ce alte necesități didactice.

G. Dem. Teodorescu, C. C. Arion, Dr. Severeanu, Stăncescu, A. Vericeanu, I. Ștefăncanu, C. D. Gabunea, Al. Gr. Ionescu, Ulyse Boldescu, I. P. Balanolu, A. Simu, D. C. Popescu, N. Filipescu, C. Pariano, Gh. Softa, C. D. Bădulescu, M. N. Pacu, Dr. Ștefănescu, D. Bădescu-

Roșiori, I. E. Săndulescu-Nănoveanu, Tache Ionescu, I. G. Poenaru-Bordea, C. Olănescu, G. Em. Lahovari.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Se va trimite în deliberarea secțiunilor.

D. Burghilea are cuvântul spre a anunța o interpelare.

D. G. Burghilea: Întreb pe D. ministru al instrucțiunii publice, dacă are cunoștință că la Dorohoiu s'a numit ca protoiereu o persoană care nu însușește condițiile cerute de legea instrucțiunii publice.

În același timp rog pe D. ministru să bine-voiască a-mi comunica dosarul acestei afaceri, căci știu că există o corespondență urmată între minister și mitropolia din Iași relativ la această numire, și am trebuință de aceste acte pentru dezvoltarea interpelării mele.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Se va comunica guvernului.

D. G. Chrisenghi: D-le președinte, îndată dupe constituirea comisiunii pentru elaborarea proiectului de răspuns la discursul Tronului, am cerut să fiu înscris între D-nii deputați cari voiesc să ia cuvântul în discuțiunea generală asupra adresei. Aflu acum că ieri, în lipsa mea de aci, s'ar fi luat o dispozițiune de a se interverti ordinea înscrierilor, și ceva mai mult, că s'ar fi exclus mulți din cei cari fuseseră înscrisi să vorbescă în cestiunea adresei.

Eū, D-le președinte, persist să am cuvântul în discuțiunea generală asupra răspunsului la discursul Tronului, și pentru că am manifestat intențiunea mea de a vorbi în această cestiune încă de când s'a constituit comisiunea pentru proiectul de adresă și am fost atunci înscris între cei d'ânteiū cari au cerut cuvântul, socotesc că ar fi nedrept să fiu acum înscris la urmă.

Vă rog dar, D-le președinte, să bine-voiți a face să mi se respecte rândul înscrierii mele.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Mă cred dator să dau o mică explicațiune D-lui Chrisenghi care, precum a declarat, nu a fost ieri presinte aci; căci dacă D-sa nu ar fi lipsit, negreșit nu ar mai fi ridicat acest incident.

D-lor, Adunarea, în ședința sa de ieri, a hotărît că înscrierile anticipate sunt un abus; că jurisprudența urmată în trecut era greșită și a luat o măsură generală ca de aci înainte înscrierile să nu se mai facă de cât din momentul ce se comunică Adunării lucrarea comisiunii. Această măsură nu ținea pe nimeni în parte, și eū nu am putut face alt-fel de cât să urmez conform deciziunii D-văstre.

Acum dacă onor. Adunare voesce să revie asupra unei hotăriri luate...

Voci: Nu, nu se poate. (Sgomot).

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Incidentul ridicat de D. Chrisenghi este dar închis?

Voci: Da, da.

D. Chrisenghi: Atunci, D-le președinte, vă rog să bine-voiți a mă înscrie acum.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Forțe bine.

D. C. Bobeica: Rog pe biuroū să bine-voiască a mă spune dacă cei ce au fost înscrisi să vorbescă în discuțiunea generală asupra răspunsului la discursul Tronului, acum când acea listă de înscriere este desființată, mai au ei dreptul a cere să fie înscrisi în noua listă ce s'a format, sau numai când discuțiunea asupra Adresei va fi deschisă?

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Pot cere să fie înscrisi chiar de pe acum.

D. C. Bobeica: Atunci, D-le președinte, vă rog să mă înscriți și pe mine.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Veți fi înscris.

D. R. Pătărlăgeanu: D-le președinte, sunt câte-va zile de când am adresat o interpelare D-lui ministru de justiție. Interpelarea mea a fost pusă la ordinea zilei de alaltăieri, când eu din cauză de bolă nu am putut fi present aci spre a o dezvoltă. Dacă guvernul primesce sunt gata a o dezvoltă acum.

D. ministru de externe, P. P. Carp: D. ministru de justiție, căruia a fost adresată această interpelare, nu este presinte, căci n'a fost incunoscintat despre acesta.

D. R. Pătărlăgeanu: Atunci, D-le președinte, vă rog să bine-voiți a comunica din nou interpelarea mea D-lui ministru de justiție.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Se va comunica guvernului.

D. Hinna are cuvântul.

D. A. Hinna: Rog pe D. ministru al instrucțiunii publice să bine-voiască, cu ocasiunea formării budgetului pentru anul viitor, a prevedea suma necesară pentru înființarea unui gimnasiū la Vasluiū, fiind-că Vasluiul e unul din orașele private de asemenea aședământ. Această conform chiar cu legea instrucțiunii publice din 1864.

D. ministru al cultelor și instrucțiunii publice, T. Maloiescu: Am luat act de dorința exprimată de D. Hinna:

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Acum la ordinea zilei avem continuarea discuțiunii asupra interpelării D-lui Nădejde.

D. Tache Ionescu are cuvântul.

D. T. Ionescu: Schimb rândul cu D. Mortzun.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: D. Mortzun are cuvântul.

D. V. G. Mortzun: D-lor deputați, ardetore e cestiunea care s'a desbătut ieri; și alaltăieri; puternice sunt, dupe mine, dovețile cari s'au adus în această cestiune de D. Nădejde; puternică mai cu seamă argumentarea istorică adusă de D. Panu. Deci, la rândul meu, luând cuvântul, nu voiū intra în aducerea altor argumente,

nu voiū intra nici în aducerea altor fapte istorice, ci voiū căuta să urmăresc, în discursurile, în cuvântările prin cari răspunsă D-nii Rosetti și Marghiloman, părțile unde mi se pare că D-lor nu au răspuns tocmai dupe cum trebuia celor spuse de D-nii Nădejde și Panu. Întru cât privește cele șise de D. Dobrescu nu pot să le iaū asupra-mi, căci le-a luat D. Rosetti ieri seară.

S'a spus și de D. Panu, s'a șis și de D. Nădejde că starea țeranilor înainte de 1864, din punctul de vedere economic, că existența lui țilnică era mult mai garantată, era mult mai ocrotită de cât în urma legii de improprietărire; acesta s'a șis de D-lor, acesta s'a dovedit cu prisosință, întemeindu-se pe vechile legiuiri și aședămintele, pe *legi abrogate*, dupe cum șicea un spiritual și erudit domn deputat din majoritate.

La acestea D. Rosetti răspuns că legea de la 1864 e o lege rea întru cât privește art. 5 și 6, căci prin ele se deschide o porțiță, prin ele s'a dat a se înțelege țeranilor că ei au un drept vecinic la improprietărire, că prin urmare aceste articole nu trebuiaū să existe, fiind-că legea de la 1864, nu rescumpăra de cât claca. Fie, dar cum rămâne cestiunea care se discută, căci legea nu s'a discutat de cât întru cât se raportă la rescōla de față; s'a șis că starea rea în care se află țeranul, lipsa de pământ, lipsa de hrană de tōte zilele, l-a făcut să iasă din calea legii, l-a asvārlit pe priporul rescōlei.

S'a șis, D-lor, că la 1864 era mai bine, pentru că el avea asigurată pânea de tōte zilele.

S'a spus că la 1864 aducând improprietărirea și punend art. 5 și 6 prin care se statornicea darea de pământ însurățelilor, viitorilor căsăși din sate, acea lege ne fiind aplicată fireșce că trebuia să vie o vreme când un forțe mare număr de țeranii nu erau să aibă pământ, când erau să fie lipsiți de hrana de tōte zilele.

Acestea s'au spus; și prin urmare la acest punct D. Rosetti nu a răspuns.

Pricinele ne aplicării legii de la 1864 sunt forțe logice și vedite.

La 1864 boierii, conservatorii erau protivnici improprietărirei, știți chiar că astă reformă nu s'a putut face de cât numai prin o lovitură de Stat.

Dupe întemeierea legii, în scurgerea vremii și schimbările guvernelor, ori de câte ori ei veneau la cârma țerei, vrënd ne vrënd, ei se găseau protivnici acestei legi, protivnici pōte într'un chip inconșcient, și prin urmare căntau să o stăvilească în aplicarea ei.

De altă parte, liberalii viind la putere în deosibite rânduri au comis marea greșelă de a căuta să atragă în sinul partidului lor elemente cu totul vrăjmașe organizațiunii liberale, elementul boieresc, elementele conservatōre, jertfând în multe rânduri drepturile claselor nevoiașe, pe

care căuta să le apere și ocrotească întru cât-va.

Cred că în urma tristei experiențe ce le-a lăsat-o înfrângerea din 14 și 15 Martie, ei se vor fi conșinș că altă dată trebuie să fie cu mai multă prevedere întru cât privește alianțele și concesiunile ce trebuie să facă.

S'a spus foarte bine că în urma războiului din 1878 s'a căutat a se aplica întru cât-va art. 5 și 6. S'a aplicat însă, D-lor, cu foarte mari abuzuri, însuși D. Rosetti ne-a adus mărturisiri în privința acésta spunându-ne că s'a dat pământuri unor oameni cari nu erau în drept, că s'a dat la împiegați, la ușierii de la curtea de casație, în sfârșit unor oameni cari nu munceau ei însiși pământul.

Dacă asemenea lucruri s'a putut întâmpla în Bucuresci vă puteți închipui ce s'a putut întâmpla prin alte părți.

Eū știu că departe de centru unde hătarurile și calcările de legi sunt mai puternice, la Roman din 2.000 câți erau înscrisi ca să fie împroprietăriți la acea dată, numai 1.100 au primit pământ și printre aceștia câți nu sunt de cei care nu muncesc ei direct pământul, câți nu sunt de cei care locuiesc în oraș, și să îndeletnicească cu alte ocupațiuni.

În urmarea cercetării acestei cauze, s'a căutat într'una de către banca ministerială, ca să se scindeze pricinile cari au împus la rescólă. Vrënd întru cât-va, să se arate că nu peste tot locul lipsa de pământ fusese pricina și obârșia nemulțumirilor; dându-se vina numai pe administrație și mișcarea politică, pe când noi susținem că pretutindenea nevoia și lipsa au fost pricina de căpetenie, iar cele-alte, scinteia care a dat foc pulberii. Iată unul din aceste casuri, pe care l supun dinaintea D-văstre și care rămâne să se controleze dacă e sau nu este exact.

La Urđiceni, D-le Rosetti, ca și pretutindeni unde s'a întins rescóla era răul care dura de mult; n'a fost numai cestiunea politică, n'a fost numai pantahuzele și a fost și cestiunea lipsei de hrane, cestiunea lipsei de pământ. În Urđiceni sunt doi proprietari: D. N. Brătianu și D. colonel Stoica. La 1864 pe proprietatea celui d'întăi s'a dat pământ țeranilor, pe a celui din urmă nu s'a împroprietărit nici unul, așa în cât o sumă de oameni din Urđiceni sunt fără pământ, lipsiți prin urmare de chipul de a și câștiga hrana zilnică.

Nu voiū intra în discuțiunea chipului cum s'a respuns în privința politicei rescólei. S'a đis de D. Rosetti că s'a întrebunțat cu multă rezervă represiunea prin arme.

Eū nu voiū să aduc d'inaintea D-văstre multe fapte pentru ca să nu mi se spună și mie de către banca ministerială, că nu sunt exacte, că sunt numai nise alegațiuni neintemeiate.

Voiū aduce numai două fapte, dar în privința cărora am îndrăsnéla să desfid pe

D. Rosetti să 'mi spună că nu sunt adevărate și textuale.

Faptul petrecut la Petresci-Săftica; la Petresci-Săftica nu a fost rescólă, acolo țeranii din lipsă de hrană, merg, și în adevăr, cu putere iaă porumbul din coșerele D-nei Petrescu; D-na Petrescu femea înțeleptă, care vede nevoia și lipsa lor, îi dojenesc și le spune, că rău au făcut urmând ast-fel, le đice de ce n'ați venit la mine să ne înțelegem, apoi ajunge la o pacinică înțelegere, în cât D-na Petrescu le mai dá încă și altă cătime de porumb.

La trei đile dupe acésta când lucrurile erau foarte liniștite, dupe trei đile, sosesc acolo D. căpitan Gorovei, cu un escadron de călărași și începe a bate și tortura pe săteni. D-na Petrescu se duce la D. căpitan și 'i spune: De ce pedepsiți și schingiuiți oamenii pentru un lucru, pentru o vină, în potriua căreia nu am reclamat eū cea în drept; nu mi s'a făcut nici un rău, în sat e liniște și pace, lăsați și nu mai bateți oamenii de géba.

Atunci D. căpitan 'i răspunde. Dacă nu 'ți place, D-nă, dute de te jeluesce unde 'i vrea, eū am ordine și le execut; și noptea întrégă D-na Petrescu nu se pôte odihni de țipetele și vaietele țeranilor torturați și schingiuiți, dimineța vine la Bucuresci, merge la D-na Rosetti și împreună, se duc la D. Theodor Rosetti cărui-a 'i spune cele ce se petrec la Petresci-Săftica, D. Rosetti s'a arătat foarte mișcat de aceste cruđimi nemotivate și đice: Fiți sigură, D-nă, că avem să luăm măsuri, că nu se vor mai petrece asemenea lucruri, avem să dăm ordine întru acésta. D-na Petrescu se întorce la moșie unde nu numai că nu încetéză bătăile și torturile, dar unde D. căpitan ca să 'și arate marea sa putere începe a bate și tortura din noū cu mai multă furie pe țeranii; dar ceva mai mult, și mai caracteristic: dupe două đile vine acolo sub-prefectul plășei care spune următorul lucru D-nei Petrescu; Bine, D-nă, pentru ce D-vóstră femeie slabă vă amestecați în aceste lucruri, ce o să folosiți, gândiți-vé că în cas de judecată vă expuneți să mergeți din tribunal în tribunal, din anchetă în anchetă; lăsați acestea nu sunt pentru D-vóstră o femeie slabă. Atunci D-na Petrescu răspunde: D-le, am cređut că 'mi fac o datorie spunđ faptele întâmplare, cređend că D-vóstră veți stavili nelegiuirele și abuzurile, dar dacă D-vóstră sunteți nepăsători de călcarea legilor și ordinelor, sănătate; și a lăsat lucrurile baltă.

Al doilea cas, D-lor, este cazul petrecut la Roman; acolo nu a fost rescólă țeranescă, ci numai nise vii nemulțumiri asupra cărora voi reveni mai pe larg când voiū avea privilegiul de a desvolta interpelarea ce am anunțat-o ieri în chestia distituirii învățătorilor sătesci locali. De și rescóle propiu đis nu au fost, de și nu s'a întâmplat, vandalizme, dar oștirea călărașii trimiși să potolésca satele, așa

đis resculate, s'a purtat într'un chip atât de barbar în cât veneau oamenii speriați și îngroziți, și părăseau satul, fugiau în păduri. Față cu acestea, m'am dus la D. prefect de Roman și 'i am đis: Iată în ce chip se petrec lucrurile, fi bun, te rog, și invoesce ca în ancheta care o vei să o faci împreună cu procurorul, invoesce-mi să,vé însoțesc și eū. Acest lucru mi se refúsă; plec la Bucuresci, viū la D. Rosetti și 'i spun faptele, cruđimiele și barbariele basbuzucesci cari se făptuiesc, cum două fete au fost deflorate, 'i spun cum două învățători sătesci au fost bătúți fără să fi fost vinovați întru nimic, cum în lipsa unuia din ei i s'a spart saltarele de către căpitanul Antonescu și 'i s'a luat scrisorile și gazetele cari le avea acolo, și D. Rosetti iarăși foarte atins 'mi face o manifestațiune puternică de indignare, însă în urmă totul se reduce la... nimic nu se ia nici o măsură ca și cum nimeni n'ar fi reclamat nici pomenit. Dar acestea erau fapte cari se petreceau atunci, cari se putéu ancheta, fapte pe cari, Domnilor, dacă ministerul ar fi avut dorința de a se face dreptate, le ar fi putut constata. Astăđi însă D. Rosetti cu o mare vioiciune vine și đice, că aste rescóle comparate cu manifestațiunile de la 14 și 15 Martie, pôte că se datoraū până la un punct, la propaganda puternică făcută în contra guvernului trecut. Cu alte cuvinte, D. Rosetti, cu mare cucernicie vine și ne spune: Noi junimiștii în cât privește manifestațiunile de la 14 și 15 Martie, căci nu făceam parte din opoșiția-unită, suntem cu totul nevinovați. Aruncă invinuirea și răspunderea rescólei asupra opoșiției-unite, fără să țină sémă că alături de D-sa astăđi se găsesc D-nii Vernescu, Manu și Lahovari, cari făceau parte din opoșițiunea-unită, care dupe spusa D-sale, prin gazete, întruniri și discursuri violente ațățase și împinasese orașenii bucu-rescenii la rescóla de la 14 și 15 Martie. Și apoi este foarte comod și foarte lesne, ca un ministru să vină dupe 8 luni și să ne đică noă, acum nu aveți nici o dovadă, tóte cele ce spuneți sunt numai alegațiuni, fapte nedovedite, neintemeiate. Negreșit că nu avem alte doveđi de cât cele ce s'a scris și publicat atunci, dar cari se aflaū din însuși gura sătenilor îngroziți cari veneau cărduri, cărduri în Bucuresci, și numai îndrăzneau să se întórne la casele și satele lor spăimântați de grozăveniile și bazbuzuciile ce veduse și suferise; alte doveđi nu avem nici putem avea, căci dacă ne-am fi dus prin sate ca să constatăm prin noi însine faptele, am fi fost învinuiți că noi facem rescóla.

Tocmai de aceea în Camera trecută am cerut anchetă parlamentară. Ce dicém noi atuncea? Dicém armatorului lucru: Voiți să faceți o anchetă militară, dar ne temem că astă anchetă să nu fie ca și cea de la Bordeni, anchetă cu degete frante, cu mâni rupte, bătăi și schingiuiiri, Eū ceream o anchetă parlamentară alcătuită

din toate grupările Camerei trecute, anchetă care să meargă din sat în sat și care să spună țăranilor: lăsați această cale păcătoasă și greșită, lăsați calea rescôlei și fiți încredințați că noi o să ne ocupăm de nevoile voastre și de neajunsurile ce ați îndurat, îndată ce veți intra în linisce în calea legii; fiți încredințați că ținând seamă de cererile voastre vom căta și cerceta leac nevoiei, vom îndepărta împilările, vom pedepsi călcătorii legii.

Pentru ce nu s'a făcut acest lucru? Aci este vina D-văstre. Vina D-văstre este chipul, felul în care ați zdrobit mișcarea țăranescă, și chipul neomenos în care ați respins ancheta. D-văstre, omeni blânzi, cucernici și neași români, cari vecinic aveți în gură: *Buna noastră Românie! Excelentul nostru popor român!*

Un lucru și mai frumos întru cât privește răspunsul D-lui Rosetti la dovețile cari 'i se aduc în ceea-ce privește neaplicarea legilor în comunele rurale în ceea-ce privește împilările suferite de țăranii din partea acelor cari sunt puși să ocrotescă, din partea primarului, mai pretutindeni slugele prea plecate și prea suse ale proprietarilor, din partea tuturilor agenților guvernului. Sciți ce răspunde D-sa la acesta? Dice: Acest lucru nu se poate face într'o zi sau două.

Mă iartă D-le Rosetti, dar aveai la îndemână o cale foarte bună și sigură; ântăi anchetază faptele cari se aduc la cunoștința D-tale, anchetază cu sântenie și cu băgare de seamă și apoi convingându-te de adevărul lor fă ca în fie-care județ să 'și ia pedepșa trei, patru, dintre primarii, dintre sbirii, cari schingiuiesc și 'și bat joc de țăran și lege, fă acesta și eu vă garantez că aplicațiunea și respectarea legilor ar deveni o realitate și în comunele rurale.

Făcând acesta 'i-ați sili pe acești călcători de lege, pe acești împilători să nu mai pună degetul în foc, căci vor sci că frige. Și curând răul ar înceta.

Dar din ce în ce mergem spre lucruri mai frumoase.

Iată ce ni se răspunde asupra petițiilor trimise de un mare număr de săteni, din mai multe ținuturi moldovene; ni se răspunde: *Jalbile trimise erau mai mult din partea D-lor socialiști că nu puteau să 'și întindă puterea lor în linisce.*

D-lor, când într'ua discuțiune de însemnătatea acestora, unul din adversarii vine cu un asemenea răspuns eu nu găsesc alt-ceva de din de cât că, dacă adversarul judecă și dice ast-fel este că el dacă ar fi fost pus într'aceia pozițiune, ast-fel ar fi făcut. D. Rosetti ne judecă pe noi dupe chipul cum ar fi făcut dupe cum ar fi urmat D-sa. Ei bine, aște D. Rosetti că nu pofta de a întinde puterea noastră în sate ne-au făcut să 'i se trimidă acele jalburi, ci numai dorința de a face ca să se aplice și printre sătenii cari nu au cunoștință de lege, legile cari ne ocrotesc pe toți de o potrivă și înaintea cărora sun-

tem toți de o seamă; căci scris este în Constituțiune că drepturile garantate de ea nu sunt numai pentru D-văstre, ci pentru întregul popor românesc, scris este în Constituțiune, că întru cât privește inviolabilitatea domiciliului, palatul D-lui Vernescu este tot una cu coliba țăranului, unul ca și alta trebuie tot așa de respectate. Scris este în Constituțiune că întrunirile publice sunt libere, și precum D-văstre, boerii, aveți dreptul de a vă întruni la Orfeu și ori-unde voiți, asemenea au dreptul și ei ca să se întrunescă și să protesteze în contra guvernului care le-a călcat drepturile în picioare. Acesta e pricina protestărilor, acesta și nu alta pricina jalbelor și a tânguiriilor.

Cu acesta, D-lor, am mențuit cele ce aveam de răspuns D-lui Rosetti. Viu acum la D. Marghiloman.

Aci, D-lor, un fapt, vă mărturisesc, aproape neexplicabil pentru mine, și cred că și pentru D-văstre, fapt pe care am căutat prin slaba mea judecată să'l desleg, să mi'l explic.

Sunteți cu toții martori, că alaltă-ieri, când D. C. C. Dobrescu, alesul colegiului III de Prahova, a făcut alusiune la o circulară a fostului ministru de justiție, la circulara D-lui Marghiloman, cerând cuvântul ca să răspund asupra termenilor aruncate socialiștilor, cari mi se păreau ofensătoare noă, D. Marghiloman a continuat cuvântarea sa făcând un fel de scusă, dând un fel de lămurire acelor termeni, și dicând că termenii întrebunțați nu se adresază la noi, nu: D-văstre sunteți, dicea D. Marghiloman, omeni de școlă; cu D-văstre ne place să stăm la vorbă; D-văstre nu puteți fi vinovați, nici învinuiți de rescôlele făcute. Acestea ați spus alaltă-ieri și sunt sigur că le voiți găsi reproduce în *Monitor*.

Insă ieri D. Marghiloman, cu o ușurință . . . puțin ministerială, vine și ne aruncă pe noi o parte din vina și pricinele rescôlelor întemplate, ne aruncă asupra-ne propaganda noastră prin gazete, atitudinea noastră în părțile de sus ale Moldovei, în vreme când era rescôla în Muntenia, ne arunca o parte din răspunderea rescôlelor. . . .

O voce: Citiți scrisoarea.

D. Morțun: Voiu veni și la scrisoarea, D-le Stroiici, aveți puținică răbare. Ce s'a întemplat ore în intervalul de 24 de ore? Mister! Dar iată cum 'ni-am explicat eu: D. Marghiloman, cel mai ténér din cabinet, a venit spontan, față cu cererea ce făcusem de a mi se da cuvântul într'o cesiune personală, și a făcut o declarațiune care nu intră în vederile întregului cabinet, și peste noapte se vede că au fost puțin dojenit, săpunit, silit de restul ministerului de a veni a doua zi și a face o declarațiune nu particulară ideilor D-sale, dar corespunzătoare cu vederile întregii bănci ministeriale.

Dacă D-văstră, D-le Marghiloman, aveți o altă explicațiune, voiu primi'o cu

plăcere, dar eu vă mărturisesc că nu am găsit altă explicațiune mai logică, mai temeinică; și acesta o declar D-lui Marghiloman cu cea mai mare părere de rău, căci ținem seamă de purtarea D-văstre de alaltăieri.

Fără induoială că talentatul D. Marghiloman, în cuvântarea de ieri, a avut cuvinte puternice, ast-fel într'o apostrofă ciceroniană ne-a amintit faimosul: *Quo usque tandem Catilina abutere tu patientia nostra?* . . . Dicea, ce ne tot spuneți că miseria și calicia țăranului 'l-a împins la rescôla! Pâne cereti, dicea D-sa, cei de la Crătulesci cari au uns cu gaz pe primar și vroiau să-'i dea foc? Pâne cereti cei de la Lipia-Bojdan? Pâne cereti cei de la Fierbinți cari asediase monastirea și voiau să omore pe arhimandrit? Pâne cereați?!

Ei bine, D-le Marghiloman, o mică lămurire, D-ta vroiesci să lași la o parte obirșia rescôlei și să privești numai faptul final, dar totuși noi susținem că nevoia și miseria țăranului sunt pricinile cari 'l-au isbit afară din cale și numai în urmă au fost coprinși de o pornire diabolăscă și selbatică care 'l-a împins pe țăranii la violențe la faceri de rău.

Apoi, D-lor, ia să vedem istoria, trecutul ce ne spune?

Aduceți-vă aminte de cele întemplate în Franția în vremea *Jaqueriei*. Cum a început jaqueria? A început de la asupririle neomenose îndurate de clasele muncitoare, asupririle feudalilor, a magnașilor, a stăpânilor din acele timpuri; și pornind de aci a ajuns la ceea-ce istoria a caracterizat cu numele de jaquerie, la uciderea a tot ce era nobil, la incendiarea castelurilor și devastarea țărelor.

Mi aduc aminte de un vers al celebrului Vilon: *Necessité fait sortir loup des bois*. Omenii cari sufereau și ale căror suferințe trecuseră marginele suferinței omenesci, n'au mai vădut nimica înaintea lor, au devenit lupi.

Este foarte lesne să vorbescă de umanitate, acela care are masă la vreme, odaia caldă, somnul și odihnă bună; 'i este lesne să deslege cesiuni psihologice.

Dar când ești nevoiaș, când ești gol, când ai burta golă și fîmea 'ți dă ghes și face să 'ți salte creierii, când sângele fierbe tâmplele, când te frământă cu insomnia în nopțile gerose, ore nu 'ți sare înainte priveștiștea nemicniciei și a nenorocirei tale și 'ți arată că tu cel care muncesci de cu ziua până seara n'ai nimica, și că cel-alt, acel ce șade și odihnesce, are toate cu belșug și prisosință. O! Atunci se poate întempla ca creierii lui să 'l facă să devie lup.

Nu pot învinovați pe D. Marghiloman de lipsă de compătămire întru cât privește suferințele omenesci. D-sa ne-a dat o pildă cu căpitanul Brațu; D-sa s'a arătat foarte mișcat de amintirea suferințelor acestui militar, bătut, chinuit care, la a-

mintirea celor suferite era apucat de spasmi isterice. Da, vă înduioșați de suferințele căpitanului Brațu; dar de ce nu vă gândiți și la sutele de țărani inpușcați, schingiuți, nenorociți? De ce nu vă gândiți la toate veduvile și orfanii acestor nenorociți?

Și de ce nu voiți măcar să dați o puternică pildă de înduioșare, pedepsind pe aceia cari au fost călcători de lege?

D. Marghiloman dice că dacă potolirea rescólei s'a făcut într'un chip atât de crâncen a fost că o parte a corpului social era gangrenată; și pentru scăparea trupului întreg a trebuit să se taie brațul gangrenat.

Apoi gangrena s'a declarat cu ocaziunea acelei rescóle, ori era de mai înainte?

Nu, D-lor, gangrena era veche, era miseria țăranilor; era exploatarea neomenosă, nemilosă și crudă a arendașului și a proprietarului, a exploatarei fără milă și socotélă. Aceea era gangrena care trebuia tăiată. Dar D-vóstre în loc să tăiați brațul bolnav, ați tăiat pe cel sănătos. Bóla, gangrena a rămas, și trupul nu e scápat.

S'a mai vorbit ieri de D. Marghiloman, de D. Rosetti, și întru cât-va și de prietenul nostru D. Dobrescu, despre demoralizarea adusă în sate de ostași, slobozii la vatră, după sevărșirea serviciului ostășesc. Și apoi s'a mai disc și ve atrag atențiunea asupra acestui lucru:

Că armata română și-a făcut datoria; căci soldatul român e supus și în stare de a și călca pe inimă, de a face imense sacrificii . . .

Da, câtă vreme e ostaș, el e bravul soldat român, e Peneș curcanul, el face ierice sacrificii, și calcă pe inimă, și e supus ordinului, dupe cum 'l laudă D. Rosetti, trage în fratele său de calicie și de miserie.

Acest om moral, când e sub arme, devine om imoral, stricat, cu rele purtări de îndată ce iese din óste și se întorce la satul lui.

Ei, D-lor, fórte bună socotélă e acésta: cât aveți nevoie de un om, 'l laudați, e lucru mare de densus, e un semi-deu, 'l ridicați statul și ardeți tămăie în calea lui, dar pe urmă când nu mai aveți nevoie de el 'l asvărliți ca pe zdreanță.

Și acesta nu este un singur cas; acesta e un sistem în partidul boieresc. Aveți aci față pe liberalii disidenți pe venerabilul Dumitru Brătianu, care a fost luat de D-vóstre tovarăș de luptă atunci când combăteau partidul trecut, partidul colectivist, ca tovarăș în vremea luptei, 'l-ați pus vecinic în frunte, vecinic la locul cel mai periculos, santinela neadormită, și apoi în urma luptei ați intrat binișor pe banca ministerială. Și acum, când aceștia vă cer câte ce-va fórte legitim, răspundeți: Obrăsnicia liberalilor n'are sémă.

Eú la acestea dic că obrăsnicia liberalilor nu întrece nerușinarea boierilor. Vin acum la cestiunea locotenentului Chinezu.

D-le Marghiloman, aveți aici dosarul D-lui Chinezu?

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Nu.

D. V. G. Mortzun: 'Mí pare rău, fiind-că aș fi dorit să citesc și eú scrisórea pe care ați citit-o D-vóstră ieri-sérá.

D-lor, dați-mi voie să vă povestesc un fapt: Cunosciam acum două, trei ani, un părinte, ađi nu mai trăesce, care avea două copii în stăinătate; acel părinte ținea mai mult la unul din fiii săi, de cât la cel-alt, și de câte-ori, acel la care ținea, 'i cerea parale, câte un supliment, dupe cum spuneam noi la Paris, vecinic 'i trimetea, pe când cel-alt, de câte-ori făcea câte un mic atac la puna părintescă, vecinic era refusat.

Intr'una din zile, acel părinte primesce de o-dată câte o scrisóre de la amândoi copiii săi. Citesce întâi scrisórea celui iubit:

„Dragă tatá, am primit suma care 'mí-ai trimis-o, dar mai având nevoie de alte patru sute lei, te rog trimite-mí . . . etc.“ citea cu glas duos, înecat în lacrimi, la urmă părintele disc: „Bietul copil are nevoie de parale, o să 'i trimit.“

Deschide și cea-altă scrisóre a fiului oropsit, care dicea:

„Dragă tatá, 'mí-ai trimis parale pe luna acésta, dar cu tótă economia ce am făcut nu 'mí-au ajuns, te rog mai trimite-mí vr'o trei sute lei, am mare nevoie;“ dar acum părintele nu mai citea cu același ton blând, ci cu ochiul întunecat și glasul întetăat.

„Aúți minte, cu ce ton poruncitor 'mí scrie să 'i trimit parale, nu 'i trimit un gologan!“

Cu acest din urmă ton, a citit și D. Marghiloman scrisórea de ieri, care e o scrisóre fórte nevinovată, și de loc revoluționară.

Da, D-le Marghiloman, o scrisóre fórte nevinovată și din acea scrisóre numai dupe tonul cu care ați citit-o, ați putut aduce argumentele cari le-ați adus. De aceea vă rugam adineaori, să 'mí dați mie scrisórea aceea și să v'o citesc eú cu glasul părintelui, care citește scrisórea copilului său iubit.

Este însă un cuvânt revoluționar în acea scrisóre, un cuvânt care amintesce vremea Romanilor și de strămoșul nostru Cesar, și care a făcut pe D. Marghiloman să se înspăiménte, să se cutremure.

În adevér, D-sa dicea ieri: Cum, D-le Nádejde, D-ta nu scii ce vrea să dică trecerea Rubiconului? D-ta nu scii că acésta însemnéază declarație de războiú civil?

Ei bine, D-le Marghiloman, să spun și eú ce era Rubiconul.

Puterea lui Cesar venea până în apa Rubiconului; dincolo de acest riu era zona neutră. În care nu putea intra nici unul din triumviri. Cesar se hotărî a pași asupra Romei, dicénd: *Alia jacta est*, și trecu Rubiconul.

Cum e însă cazul nostru? Porniaú óre,

D. Nádejde și locotenentul Chinezu un războiú civil în fruntea rescólei? Veneau ei spre București?

Nu. Rubiconul, în acest cas, nu are nici póte avea de cât următorul înțeles: Pentru noi, cei din pătura cultă, însemna că, lăsând la o parte prejudiciile în cari crescem, páșim pe calea muncii spre a lumina pe frații noștri cari zac în întunecime, spre a le aráta folósele ce pot trage din legile cari se află în ființă, însemná că începem a munci pentru desrobirea lui desevérșită; iată ce însemnéază Rubiconul nostru, care nu e declarație de războiú civil, ci o pacinică și legală názuință de a ajuta pe cel apăsát.

Pentru noi trecerea acestei gârle nu are același înțeles ca pentru D-vóstre.

Să vedem acum și propaganda pe care diceți că o făcea locotenentul Chinezu. Ea consta în a spune țăranilor urmátóarele. . .

D. C. Stroici: Nu țăranilor, ci dorobanților, soldaților cu schimbul.

D. V. G. Mortzun: Fiți sigur, D-le Stroici, că nu 'i voiú uita și pe soldații cu schimbul. Propaganda locotenentului Chinezu consta în acésta: La 1882 s'a făcut legea tocmelelor agricole, și acésta lege, în care numai un singur articol, art. 26, este pentru ocrotirea nevoilor țăránesci, articol care spune că: *veri-cát ar fi de dator țăranul la proprietar sau arendaș, el e slobod de a lucra la ogorul său Vinerea și Sám-báta*. Despre acest articol însă nici într'un județ nu s'a sciut până mai ieri, nu s'a adus la îndeplinire, fiind-că acésta nu venea la socotéla D-lor proprietari, și ca dovadá despre acésta e faimósa întrunire de la Iași, în care proprietarii se strínseserá ca să protesteze în potriwa aceștei legi, și venirea lor la București cu jalbá în proșap. Vrea să dică, vina cea mare a locotenentului Chinezu era că spunea țăranilor că aveau un drept, acela de a lucra Vinerea și Sám-báta pe ogoarele lor; vina lui mai era că le mai spunea că la 27 Februarie 1887 se votase o lege în privința regulării art. 5-6 din legea ruralá de la 1864, lege care a rămas și densus în neaplicare, căci cerea ca tóte cererile să se facá în termen de 6 luni de la promulgarea legii; țăranii trebuiaú să cэрá, dar ei, nefiind însciințați, acel termen însă a trecut, și putea să trecá încă mií de ani, fără ca ei să aibá cunoscință despre acea lege.

D. C. Stroici: Cer cuvântul.

D. V. G. Mortzun: Îl veți avea, că c sunteți din majoritate.

Și numai dupe ce noi am început să spunem țăranilor, numai dupe aceea ei au aflat de ea, și sunt dator să vă aduc a-minte că în Camera trecutá, am prezentat un proiect de lege relativ la aplicarea art. 26 din legea tocmelelor agricole, că am cerut urgența și că onorata Camerá a refusat-o. Că am făcut trei interpelări la fiecare din miniștrii cari s'au succedat atunci, dar n'am avut fericirea să le pot desvolta. Ei bine, locotenentul Chinezu dacá a fost

invinuit și dat în judecată, este pentru că dânsul avea sub comanda sa soldații, doborâșii cu schimbul, cari aflate pôte de acestea de la consătenii lor..... (Intreruperi).

D. I. Rădulescu: Cer cuvântul, D-le președinte.

D. V. G. Mortzun: 'L veți avea și D-ta. (Ilaritate).

Dar toate lucrurile spuse de la banca ministerială sunt minunate. Ni se impută de ce facem propagandă printre țărani și mai cu seamă în nisele momente ca cele de astă vără. Propaganda noastră era o propagandă de protestare în potriua neaplicării unei legi, era o cerere de îndreptare în potriua neaplicării legilor și încălcărilor agenților administrativi atât și atâta tot. Și dacă propaganda am făcut-o printre țărani, e că printre ei trebuia să o facem; căci la cine voia D. Marghiloman să ne adresăm? Să ne adresăm la primari sau la notari, la călcătorii de legi? Să ne adresăm la proprietarii sau arendașii cari asupresc și schingiuesc pe țărani?

Noi credem, în materie de libertăți politice, că toate drepturile cari se dau unei clase sociale, trebuie să fie vii simțite de acea pătură socială, ele trebuie să fie câștigate prin stăruința ei, iar nu hărăzite.

Prin urmare, trebuie ca țăranul să și dea seama de dreptul său, trebuie ca el să știe că este de o potrivă cu noi toți în fața Constituțiunii, trebuie să și cunoască legile sale și să ceară să fie pedepsiți foarte aspru aceia cari ar călca drepturile lui, dreptul țăranului trebuie să fie tot așa de respectat ca și al nostru. Când ar veni un notar să supleant de sub-prefectură să ne spargă saltarele și în lipsă să ne ia hârtiele noastre, ce ați dice ore de un atare lucru? Ei bine, D-lor, astăzi în comunele rurale este destul ca să aflu autoritatea că la un țăran se găsec două-trei gazete sau scrisori închise în lada lui, pentru ca să vie, pe când el se găsece la câmp sau la pădure, să i spargă ușa ori saltarul și să i ia jurnalele din casă. Voiți dovadă, să vă spun despre un fapt petrecut acum de curând și pentru a vă îndreptăciți nu aveți de cât să întrebați pe procurorul de la Roman. În comuna Icușești, în vreme ce locuitorul Ion Vasile Zaharia care, fiind ales delegat în alegerea trecută, votase pentru mine, și prin urmare și atrăsese urgia stăpânirei, fiind dus la pădure, în lipsa lui, notarul comunei a intrat în casă și i-a luat gazetele din saltar. E o lună de zile de când acel om a reclamat și a alergat pe la procuror și până astăzi, D-lor miniștri, nu s'a făcut absolut nimic pentru satisfacerea lui.

Aci vin la un punct foarte însemnat: *Atitudinea noastră în vremea rescôlei.* D. Marghiloman dice că întru cât privesce gazetele în vremea rescôlei, unele din ele au aruncat unt-de-lemn peste foc, de sigur că gazeta „Muncitorul“ n'a fost din aceste, și nu dice acesta ca să arunc vina

pe spinarea altora, dar constat un fapt. Noi am păstrat de la început până la urmă aceeași atitudine care am avut-o eu aci în Camera; am luptat cât am putut ca aceste rescôle să nu se întindă și dacă voiți dovedi mergeți la Beresci, în județul Bacău, la Buhuș în județul Neamțu, și la Pildesci, la Cărligi, la Bogesci în județul Roman, și întrebați de ce acel țăran nu s'au rescultat, și cu toții veți vor spune că numai stăruințele și sfaturile noastre îi au îndepărtat de rescôle. Uitați că noi am fost împotriva ori și cărei agitațiuni revoluționare, nu numai în vremea rescôlei, dar în tot-d-a-una; atunci când cu venirea Regelui la Iași, când D-nii din opozițiunea-unită 'L-au fluerat, noi am fost aceia, cari cu risicul de a fi batjocoriți și taxați de oameni vinduți guvernului de atunci, am eșit în strade și am împărțit un manifest către popor prin care dicem că poporul să stea la locul lui și să și caute de calicia și nevoia lui, să nu se amestece în certile boerilor cari se ridică unii în potriua altora numai ca să pue mâna pe budgetul Statului, numai pentru ciolan și putere, noi vecinic am făcut acest lucru; acest lucru 'L-am spus și în ziua de 14 Martie, când cu rescôla din piața tetrului; dicem atuncea muncitorilor: ce căutați voi muncitorilor? Dar aresă vie altă colectivitate care pôte veți vor face mai rău; și ați venit D-vostre de ați impușcat sute de țărani. Singurul lucru ce au muncitorii de făcut, le dice acuma ca și atuncea este ca muncitorii să se alcătuescă în partid deosebit de partidele stăpânilor, de partidele boeresci și de a căuta pe căile legale îndeplinirea drepturilor lor.

Și 'mi aduc aminte, D-lor, de cele ce s'au mai spus atuncea pe socotela mea; o gazetă boerescă dicea chiar că eram spion polițienesc, pentru că îndrăznisem să merg și să 'mi spun părerea mea așa cum o simțiam. Da, D-lor, mă tacsau de spion polițienesc. D-lor, aceia cari se indignau în Camera trecută, când cei din majoritate le spuneau că sunt vinduți Rușilor, vinduți străinilor și pe de altă parte pe mine mă invinuiău că sunt spion polițienesc.

Nu credeți că voiți să fac frase sau caut să atrag aplausele D-vostre; căci pentru mine aplausele și aprobările clasei culte sunt injurii. Atunci când le ași căpăta asta 'mi-ar dovedi că am eșit din drumul meu; din potrivă atunci când boerimea va fi mai amărită și mai îndârjită în potriua dișelor mele, atunci când murmurile și intreruperile ei vor fi mai dese, atunci mă voi socoti mai aplaudat; căci prin acesta 'mi veți dovedi că loviturile mele au pătruns adânc și că ele veți dor și veți ustură. (Aplause, ilaritate).

D-lor, sunt dator să constat că aceste aplause nu 'mi pot fi aduse mie ci deșteptăciunei D-vostre, care a putut pricepe dișele mele.

D. Marghiloman, — nu voiți să dice un cuvânt neparlamentar, căci pôte ași fi si-

lit să l'retrag, — nu voiți să dice falsificând, ci alterând textul D-lui Nădejde, D-sa a dice că D. Nădejde vine și ne amenință cu o lozincă de crime și făpturi negre, făptuite individual. Acest lucru nu 'l-a spus D. Nădejde; D-sa a spus ceea-ce veți spun și eu că am auzit dicând unii țărani atunci când vorbeau de înfrângerea rescôlei prin arme, „că nu vom fi noi nebuni să eșim cete întregi la câmp, ci vom căuta să lucrăm la întuneric“; și dacă veți cere dovedi, voiți aduce oameni; nu aveți de cât să faceți anchetă.

O voce: Cum 'l-ați sfătuit.

D. V. G. Mortzun: 'L-am sfătuit așa cum nu 'l-ați fi sfătuit D-vostre; D-le Miclescu, deputat al colegiului țărănesc din Tecuci, ne-am făcut datoria cum nu 'ți-ai făcut-o D-ta; le-am spus să stea liniștiți și să și trimită deputați cari să fie apărătorii lor, iar nu apărătorii clasei stăpânitoare; iată ce le-am spus. Lozincă n'a fost dată din partea noastră; noi constatăm un rău și venim să l'spunem D-vostre, băncei ministeriale, întregului Parlament român, pentru că trebuie să luați măsuri ca spiritele să se liniștescă, ranele să se vindece, jafurile și împilările să înceteze și să nu se întempele acele nenorociri cari se întemplă în Irlanda, și mai cu seamă pentru că noi suntem un popor mic între două State mari puternice și hrăpărite, și nu voesc ca în țără să se întemeieze un focar de rescôle, cari să slujescă de prilej pajurei austriace sau vulturului rusesc de a se amesteca în trebile noastre; noi suntem patrioții tot cât și D-vostre, și noi ne iubim țera de și nu avem vecinic în gură cuvântul de patriotism, de și nu facem frase goviniste pompoze și sfărăitoare de *buna noastră Românie*.

Întru cât privesce amenințarea ce aveți aerul de a ne face, veți răspundem că nu ne temem de nici o amenințare, pentru că noi de la început când am prins a lupta, am știut că nu ne așteptă drumuri așternute cu rose, nici laude, ci batjocuri, invinuirii vrăjmașe și urii puternice.

Ați ne aruncați mânușa? Fie! noi o ridicăm, dar o ridicăm așa cum ne-ați aruncat-o, o ridicăm mândrită în tina calomniei și în sângele țăranului.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: D. Ionescu are cuvântul.

D. Tache Ionescu: D-lor, dupe o discuțiune de trei zile, discuțiune petrecută într-o liniște de care trebuie să ne mândrim cu toții, o nepărtinire care de asemenea trebuie să ne bucurăm; căci de mult, focal luptelor noastre de partid nu lăsase Camerelor puțină să ție asemenea ședințe, a venit, cred, timpul să resumăm aceste debateri, să punem în lumină cauzele ultimelor rescôle; și neapărat pe ici pe colo nu se pôte să nu incolțescă și ceea ce este sub stratul acelor rescôle; cestiunea agrară.

S'au semnalat, D-lor, o mulțime de cestiuni, asupra cărora, dacă nu mă înșel, toți suntem de acord; ar fi o banalitate

din parte-mi a mai vorbi de relele unei administrațiuni ale căreia rele nimeni dintre noi nu este care să nu le cunoască, și care se înrăia pe fie-care an, cu cât guvernul care era la putere se învechia, după o lege firăscă a lucrurilor, de la care nu se poate sustrage nimeni, ori a mai învedera suferințele cărora le dă nascere o justiție înecată și aproape inaccesibilă masei poporului. Tote acestea formază unele din cauzele cari au fost la baza nemulțumirii generale.

Nu ca să repet acésta m'am înscris. Nu, dar s'a atins, s'a început cu ocaziunea acestei discuțiuni și cestiunea agrară, și s'a făcut încă un lucru: s'a căutat să se descopere, pe cât este cu putință, nu numai cauza reală, cauza adâncă a nemulțumirilor; dar și acea serie de cauze secundare, dar acumulate, au izbucnit în rescóla țeranilor, rescóla pe care o deplângem cu toții.

Ce s'a țin în cestiunea agrară? Onor. D. Panu a făcut istoria proprietății noastre rurale din trecut până la 1864, alții, ca D. Th. Rosetti, a luat acésta istorie de la 1864 încóde. Dar imi pare că și unii și alții insistând asupra păcatelor prezente au comis o nedreptate în privința trecutului. De sigur că cu cât cine-va are inima mai caldă, și dorința mai vie să vadă îndreptându-se relele de cari suferă societatea, rele cari unele eterne căci sunt inerente luptei pentru traiu, altele róde fatale a unor vécuri de umilință și de opresiune, iar celelalte în putința noastră de a le lecu, de sigur cu cât inima este mai caldă și dorința de îndreptare mai vie, cu atât relele prezentului apar mai insuportabile, și orórea ce ele inspiră face să se uite că relativ cu trecutul încă este un progres. Așa s'a făcut și ađi, și așa numai încă pot explica uitarea de care aprópe a fost învelită opera noastră de 25 ani, patrimoniul sânt al liberalismului și al democrației. (Aplause).

În urma unei administrațiuni rele, sub un guvern învechit, suvenirea a tot ceea ce se făcuse bine s'a șters încetul cu încetul. O înțeleg, dar tot așa înțeleg că aci cel puțin în Parlamentul țerei, judecata noastră trebuie să fie nepărtinitóre dacă vom să fie rodnică.

Ei bine, D-lor, s'a țin că de la 1864 încóde datéză și lipsa de pământ și, prin urmare, și cererile de pământ din partea țeranilor; este adevérat. S'a mai spus că cu reforma acésta de la 1864 nu mai există siguranța pentru fie-care țeran, cum o avea înainte de 1864, de a avea pământ de cultură lângă vatra lui, și prin singur faptul că are brațe cu cari să muncescă. Este adevérat. S'a adaus că legea nu s'a îngrijit îndestul de nevoile generațiunilor viitoare. Și acésta este adevérat.

Dar de acilea să nesocótiți opera din 1864? Să nu'i vedeți de cât părțile ei necomplete, și să uitați tributul de grațitudine ce datorim reformei din 1864, este o distanță pe care o săriți] cu prea mare înlesnire.

Să ne aducem aminte, D-lor, ce era înainte de 1864. Atunci clasa cea numeroasă a națiunii, țeranii noștri, dacă avea ce e dreptul puțință de a ara nu număr de pogóne, în schimb însă nu erau ómeni liberi. Înainte de 1864 era claca, era umilința scrisă pe fruntea lor! Nu, D-lor, cu ori-ce preț, ori-cât de amar s'ar fi plătit libertatea, și tot n'ar trebui să fim prea scumpi cu opera din 1864!

Auđit-am pe D. Dobrescu cu máhnire criticând legea rurală, și'mi țineam: dar presința D-lui Dobrescu în acest Parlament, instrucțiunea D-sale nu dovedesc ele mai mult de cât ori-ce mărima operei de la 1864?

Aduceți-vé aminte, D-lor, din ce lupte a eșit opera din 1864. Aduceți-vé aminte de resoiul de clase ce se încinsese.

Nu este, D-lor, nici o clasă în lume care să'și abandone privilegiiile ei, pe cari tot-d'a-una le crede și drepturi, de bună voe. Societățile nu s'au constituit printr'un fel de transacțiuni asupra drepturilor, ele nu tráesc de cât dintr'un echilibru de forțe.

Orí-ce clasă își menține egemonia pe câtă vreme nu'i slăbesce energia, și nu se ridică în fața ei o altă clasă în stare de a'i impune un tratat de pace, dacă nu preferă resoiul.

Așa s'a întemplat și la noi în cestia acésta socială.

Clasa puternică dinainte de 1864 'și-a menținut drepturile ei, și necedând nici atunci când o altă clasă mai puternică căuta să'i impue un tratat de pace, echilibrul social nu s'a putut restabili de cât prin acea formă a resoiului civil care se chiamă lovitură de stat.

Cine a uitat cuvintele aceluia al căruia bust este colo, podóbă a Parlamentului țerei, ale aceluia care a fost oratorul cel mai ilustru al partidului conservator, ale aceluia care la un moment dat a intrupat ideea rezistenței în contra valurilor crescónde ale democrației române, ale aceluia al căruia nume a fost invocat din prima noastră ședință de către un distins membru al junei conservatóre ca un simbol al unității, ca o dovadă de continuitatea istorică a partidului conservator? Cine nu scie că Barbu Catargiu era în capul acelora cari se opuneaú la improprietărire?

Barbu Catargiu, întemeiat pe doctrina *laissez faire, laissez passer*, cerea să se facă un singur lucru: să se declare liberi țeranii pe munca lor, liberi de clasă, dar în schimbul libertății să pórdă cu totul acele pogóne de pământ la cari aveaú drepturile cele mai netăgăduite, acele țarine pe cari le stropise veacuri întregi cu sudórea lor. Nu, să fiú drept, Catargiu le oferea să li se vindă moșiile Statului!

Și mai adăoga un lucru, și aci a fost profet Barbu Catargiu: „pământul ce D-vóstre, liberalii, voiți să dați țeranilor pe moșiile particulare, ținca el, nu le va

fi deajuns, ei tot vor fi siliți dar să facă învoeli cu proprietarii; dacă, prin urmare, îi forțați să trecă prin aceste furci caudine, lăsați-'i mai bine să trecă cu totul, lăsați-'i să se invoiască pentru tot în totă libertatea“.

Ei bine, dacă lucrurile s'au petrecut ast-fel, cum să nu fim recunoscótori către aceia cari au improprietărit pe țeranii la 1864?

Istoria va înscrie cu litere de aur numele aceluia care la 1864 a avut curagiul să suspende cursul unor legi nedrepte și să facă să intre în sânta dreptate mai multe milióne de románi!

S'a vorbit de atâtea ori contra loviturii de stat. Și eú acum 5 ani mai ténér și cu mai puțină experiență, și eú credeam că lovitura de stat s'ar fi putut evita.

Când însă acum în urmă am véđut rescóla țeranilor, și când simț rezistența că din tóte părțile se opune, nu mai am nici o înduoială, și sunt sigur că istoria, ea, care va uita multe fapte cari noi le numim mari, va înscrie pe o pagină de onóre data de 1864.

Iată dar opera anului 1864. În locul unei clase umilite, aprópe róbe, căci datora claca, avem o clasă de proprietari mici în fața unei clase de proprietari mari. Acésta stare n'a durat de cât două ani.

Intr'adevér, la 1866 s'a schimbat situațiunea. Atunci făcând partidele un compromis asupra libertăților publice, a trebuit să se dea o compensație inimicilor operei din 1864, cari însă votaseră o Constituție liberală. A se reveni înainte de legea rurală, era imposibil. Totuși, a trebuit să fie temeri de una ca asta, dacă guvernul a găsit de nevoie ca la 12 Martie 1866 să dea o circulară care să asigure pe sáteni. Alta a fost compensația ce s'a dat proprietarilor mari, altul prețul cu care sátenii au plătit fără să scie înscrierea în Constituție a libertăților necesare. S'a făcut legea tocmelilor agricole, legea aceea care admitea executarea tocmelilor cu sila, cu dorobanți, lege care punea pe țeranii noștri în starea Malezilor din insula Java.

Dilele trecute, citeam o carte noă a unuia din cei mai mari istorici contimporani din Engliera, Froude, care visitând Antilele englezesci și mai ales Jamaica, a găsit acolo aplicat idealul socialistilor: o țără stăpănită numai de mici proprietari negri, dar cari o-dată ce 'și-au avut traiul asigurat, au devenit, săú mai bine țin, săú rémas leneși.

Și vedénd starea asta, Froude se întreba dacă sclavagiul negrilor nu s'a abolit prea de timpuriú. Iată că se întâlnește cu un Olandez și, comunicându-i gândul său, acesta indignat îi răspunde: — Noi suntem un popor creștin, noi nu putem suferi o instituțiune barbară ca sclavia.

— Dar atunci cum se face că Malezii lucréză?

— Fôrte simplu, răspunde Olandezul, avem o lege care nu permite nimănui să fie leneș.

Ei bine, așa s'a făcut și la 1866. Ca compensare, marilor proprietari li s'a acordat legea de atunci a tocmelilor agricole, lege care a durat până la 1882; și în 1882, căci reforma din 1872 n'a alterat execuția cu forța.

A trebuit dar o muncă de 16 ani pentru ca să ne putem scăpa de acea lege barbară, sêlbatică.

Legea tocmelilor agricole din 1882 este dar o mare reformă agrară. Ea a fost făcută de liberali, ca și legea din 1879 pentru respectarea articolului 7 din legea de la 1864.

O altă reformă se impunea. Încă din 1864 rămăsese în germene, cum fôrte bine spunea D. prim-ministru, cestiunea de a se sci ce se va face cu spornicil.

Legea de la 1864 pregătise terenul, înscrisesse cele două articole cari ne spune D. prim-ministru că au fost transformate în urmă în adevêrat steag de petiționare. De abia la 1878 însă s'a dat curs acestei drepte prevederi a legii din 1864, și când D. prim-ministru ieri avea aerul să acuse și să arunce întrêga răspundere a rêscolilor asupra imperfecțiilor legii de la 1864, eu am dreptul să vă întreb: D-vostre cei cari ați fost la putere de la 1864-1878 de ce nu ați făcut nimic? De ce să fiți atât de cruți cu cei cari au făcut legea de la 1878, de și pôte cu ôre-cari greșeli, dacă D-vostre nu ați făcut nici atât? Nu de la 1878 datéză cestiunea agrară. Și D. Rosetti a spus un cuvânt, care mă a mirat. D-sa dice că a dat la 1878 pământuri spornicilor în condițiunile legii de la 1864, adică cu preț fix, inferior valôrei reale a pământului și fără a exige de la improprietarul nici un avans de bani, a fost un pericol social; căci a avut de rezultat a băga în capul țeranilor idea că ei au drept la pământ.

Acest raționament, dacă ar fi adevêrat, s'ar întorce și în contra proiectului D-lui Carp; căci și acolo se află idea de a da pământuri nu ca la cumpêrători ordinari, cu licitație, ci mai mult ca o reformă socială, cu un preț fix, inferior valôrei reale și ne luându-le de cât o anuitate, ba chiar ajutându-i la noua lor stabilire.

Critica adusă legii din 1878, dacă ar fi drêptă, s'ar resfrânge și în contra legii de azi; căci nu cred că verî-un om politic să dice că la 1878 nu trebuia făcut lucrul; căci nu fusese încă rêscolă, iar azi când a fost o rêscolă, trebuie să se dea mai mult.

Critica dar este nedrêptă, și legea din 1878 era bună; aplicația de sigur 'i a fost cum este aplicația tuturilor legilor, și pôte și mai rêu. Eu, D-lor, vă urez că atunci când se va aplica legea D-vostre, să nu se întemple abuzuri; dar vă mărturisesc în conștiință că dacă vor fi, nu vă voi lua lesne socotelă despre dênsele, și în tot cazul nu voi judeca dupe ele legea D-vostre.

Nu o voi face, fiind-că 'mî-am propus în politică o regulă neclintită, aceea de a nu acusa pe nimeni de ceea-ce nu sunt sigur, că dacă ași fi eu în locul sêu, ași putea face mai bine, și de a nu cere nimănui nimic de care nu sunt sigur, că de ași fi eu în locul lui, 'l-ași putea da. Și în această privință știu fôrte bine că de la D-vostre și până la agenții inferiori, cele mai bune intențiuni se pot strica. Și dacă ar fi o nedreptate ca eu să vii să vă acuz legea D-vostre, dacă abuzuri se vor face, tot așa însă sunteți nedrepti dacă ne cunoșceți ideea care a însuflețit legea din 1878. Deci, încă un pas spre rezolvirea cestiunei agrare, s'a făcut de către liberali.

Al doilea a fost vinđarea moșielor Statului în loturi mici, care s'a făcut iarăși de către liberali. Și aci noi, liberali, avem dreptul să ne plângem că, de și lucrul s'a făcut, s'a început însă prea înceținel.

La început, cum știți, se cerea țeranilor un avans de o cincime, și se admitea chiar licitațiunea, dar numai între țerani; iar la 1885 s'a scădut avansul la o decime, și s'au desființat și licitațiunile chiar cele dintre țerani.

Eu cred însă, că putea în adevêr partidul liberal să facă și mai mult, ba încă, dice, că dacă se simțea în așa stare în cât să nu pôta face mai mult pentru țerani, trebuia să se retragă.

De aceea, D-lor, eu liberal, am luptat alături cu conservatorii la rêsturnarea guvernului trecut, fiind-că vedem bine, că conducătorii aceluî partid nu mai căuta de cât să se acate cât mai mult de acele bănci ministeriale, numai și numai ca să mai guste câtă-va vreme avantajele materiale ale puterii, atunci când avantajele sufletesci ale puterii le erau de mult interđise.

Așa dar, D-lor, această mică cestiune de istorie politică închisă, rezultă ca concluziune generală, adevêrul că dacă cineva a făcut ceva în chestia agrară în această țară de la 1866 încôce, a fost partidul liberal. Vor dice pôte unii că au făcut puțin. Așa este, eu singur o mărturisesc; dar dacă recunosc că liberalii a făcut puțin, nu eu voi avea egoismul să doresc ca conservatorii să nu facă mai mult.

În cestiunea agrară, D-lor, veți găsi în noi, liberali din inimă, o conlucrare cinstită în opera ce o întreprindeți. Vă vom spune negreșit și noi părerile noastre, vom cerca să vă facem să mai lărđiți puțin cadrul D-vostre, și chiar dacă nu vom reuși, nu noi vom vota negru în contra acestor legi. Și fiind-că unele din dispozițiunile D-vostre în privința îmbunătățirei sôrtei țeranului constituie un progres, de veți reuși să le smulgeți partidului conservator din țară, împreună cu legea tocmelilor agricole, mă voi felicită, căci nu voi fi vădut nici o dată o probă mai mare de adâncimea curentului liberal din această țară, de puterea democrației ro-

mâne, de cât faptul acesta că, partidul conservator venit la putere în urma unui guvern liberal, care sfinșise în noroiu, a fost silit s'o ia și dênsul de unde o lăsase liberalii, ba încă și mai de sus.

Acestea dișe, voi să reviu puțin asupra cauzelor rêscolii țărânesci. Causa primară dupe mine e miseria; fostul ministru al justiției a spus ieri, și regret că D-sa a spus această, căci eu, D-lor, am o deosebită stimă pentru fostul ministru de justiție, care suindu-se la putere într'o stare de lucruri care era aproape o revoluțiune, a știut să rămână cu sânge rece și nepărtinitor, și a făcut în personalul justiției cât mai puține turburări. Acest lucru i se va ține în socotelă de către toți ômenii de bine, cari pun mai pre sus dragostea de binele public, de cât patimele dișei,—de exemplu, D. ministru al justiției a venit ieri—și încă o dată regret—să ne spună că nu miseria a fost cauza rêscolilor țărânesci. Observați în trecăt, D-lor, că dicând această, a dat implicit un fel de ușoră desaprobare autorităților judecătorești, cari dacă nu cu miseria au avut să lupte, ci cu autorii de rêscole, trebuie să mărturisim că s'au arêtat cam nedestoinici de a pune mâna pe dênșii. Dar cuvintele D-lui ministru erau de natură să invenineze situațiunea. La ce bun? Pentru ce dar să mai inveninăm și noi acest trist trecut, dând la ivelă excesele inseparabile de ori-ce mișcare omenescă, mai ales atunci când cu toții ne hotărîsem să tragem o perdea peste trecut, dar să o tragem și peste excesele rêscolii ca și peste excesele represiunei.

În adevêr, D-lor, nu sunt destul de copil ca să nu'mi închipuesc că o trupă aflându-se față cu o cetă de ômeni resculaiți, nu va veni un moment în care să fie silită să useze de armă. Știu că singura superioritate a 100 de soldați asupra unei mulțimi resvrătite este pușca ce au în mână, și siguranța tuturilor că la timp hotărît o vor putea întrebuița.

De altă parte sunt sigur că excese de omoruri nu s'au făcut; cunosc prea bine temperamentul național ca să cred un singur moment că din el ar fi podidit crușimi. Dar bătăi așa dișe de corecțiune, aplicate într'un mod regulamentar și ilegal — și tot ce este ilegal este rușinos și demoralisator,— dar asemenea bătăi aplicate prizonierilor au fost, și să nu mă întrebați unde și de către cine. Da, luăm hotărîrea și tragem o perdea nêgră peste aceste excese, și rog și pe D. ministru să uite excesele țeranilor; excese pentru excese. Pôte că între excesele unei mulțimi îmbêtate de furia resvrătirei, și acele ale unor ômeni rêu instruiți cărora li s'a dat paza legii și a demnității fiecărui din noi, alegerea nu este grea!

Ei, D-lor, la început mulți avea bânueli și mărturisesc că și eu am avut bânueli; cunoscem cât de îndelung răbdători sunt țeranii noștri, și când am vădut o rêscolă izbucnită într'un moment

în mai multe părți m'am întrebat: se poate că miseria să fie motivul rescôlei; nu cumva să fie și uneltiri vinovate?

Mi-aduc aminte că venise în București corespondentul unui jurnal străin, corespondentul lui *Times*, venise dintr'o țară unde tot ce se petrece în Europa, este d'acapul pus în socotela Rusiei, din Anglia unde rusofobia este aproape o bolă națională.

Venise să afle adevărul, și grozav se înduoia de ceea ce-i spuneam eu, cum că nu sunt rușii cari au făcut rescôla, ci starea cea rea a țeranilor. Și ne-am dus împreună la Malmaison să vedem prizonierii; erau peste 2.000 de țerani ținuți destul de bine, o mărturisesc, în acele maneje unde aerul circula liber și de sigur mult mai bine decât la vetrele lor, nenorociții, de unde fusese aduși legați cot la cot, între baionete. Și vă mărturisesc — și nu sunt lesne la lacrimi — că am plâns și vă asigur că nu este nici unul dintre D-vostre care să fi putut sta un ceas acolo să vorbiască cu prizonierii, să vadă acele figuri slăbănogite, cadaverice, căruia să nu i se spargă inima de compătimire și să plângă. Și a plâns și acel corespondent, și mi-a spus: am văzut miseria din vestul Irlandei, am văzut miseria cea mai vestită, dar n'am văzut încă figuri de oameni în halul acesta. Nu erau, D-lor, acolo oamenii semeți, oameni certați de justiția corecțională, nu erau oameni îmbătrâniți în păcate, erau oameni cari d'abia cutează să vo bescă, și cari când îi întrebați de ce s'au resculat, nu făcea de cât să bage mâna în ruscă, tremurândă în sân, să scoată un contract de învoielii agricole, pergamentul de noblețe al acestor nenorociți, contracte cari dacă s'ar citi aci, nu ar mai rămâne nici o înduială în spiritul D-vostre, că miseria a fost cauza primă a rescôlei.

Dar de ce țeranii strigau dupe pământ? Ei bine, D-lor, cum vă mirați că țeranii cred că au drept la pământ, când știți bine că dreptul la pământ a fost veacuri întregi dreptul nostru național; cum vă mirați că nu s'a putut șterge încă din mintea poporului român drepturile ce avu înainte de 1864. Ideea dreptului la pământ, D-lor, este în datinele, în tradițiunile, în suvenirile, așa putea dice, în carnea și în oșele țeranilor noștri. Nimic de mirare, dacă în vreme de rescôla, acest strigăt îi prididesce.

Vă mirați, D-lor, că țeranii noștri nu prea arată mare respect față cu dreptul, și el legitim, al proprietarului. Așa este. Dar ia cugetați un minut sub ce haină apare acest proprietar în ochii țeranilor noștri. El nu șade la țară, dragostea pământului 'i este *terra incognita*, el — în cele mai multe cazuri — nu lucrăză singur, și când lucrăză, lucrăză cu învoeli; nu pune nici știință, nici capital, nu riscă mai nimic în anii cei răi, câștigă prea mult în anii cei buni. Mărturisiți că un asemenea spectacol nu prea este făcut să impună respectul!

Vă mai mirați, D-lor, că țeranii nu

prea au un mare respect pentru lege, pentru ordinea socială. Așa este; dar lucrul este firesc. Ordinea socială în spiritul țeranului nostru nu poate apare ca o idee abstractă, ea 'i este înfățișată în carne și în oșe în persoana celor cari sunt însărcinați s'o facă să fie respectată. Acum cred că lesne vom înțelege toți de ce această ordine socială nu prea însuflă respect țeranilor noștri.

Acum, să trecem la partea a doua. Dacă materia explosibilă era, și era multă, cum s'a pus însă schinteia? D. Panu a mărturisit un mare adevăr: noi, opozițiunea unită, avem o parte de răspundere în această rescôla; nu că am eșit din calea legală, dar pe această cale am mers până la extrem și am usat de toate căile permise de Constituțiune, cu o energie neuitată și chiar cu violență ce nimeni cred nu ar voi să o vadă repețindu-se.

Ei, D-lor, într'o țară ca a noastră, unde libertățile sunt încă prospete, nu trebuie să vă mirați dacă agitațiunile noastre pentru răsturnare, transportate în alte părți sociale, s'au transformat în agitațiuni agrare. Noi ceream puterea, pentru că puterea o credeam necesară ca să îndreptăm reua stare de lucruri de care ne plângeam, țeranii au cerut pământ; căci pământul le este lor necesar ca să îndrepteze reua lor situațiune. Fost'a numai atâta? Vă mărturisesc că credința mea personală este că atâta numai a fost, însă sunt lucruri cari s'au spus aici, și cari ar putea să ne facă a ne înduoi.

Ați văzut pe D. ministru al lucrărilor publice, fost ministru de justiție, acela care în timpul rescôlelor, a avut direcțiunea justiției, așa putea dice chiar a presiunii și care de sigur are dreptul la multă indulgență din partea noastră când ne gândim la greutatea sarcinei.

Ați văzut, dic, pe D. ministru al justiției de două ori afirmând că nu are convingerea desăvârșită cum că rescôla a izbucnit de la ea însăși.

Da, D-lor, așa ne-a lăsat să înțelegem; căci în circularea sa, ce spune D. ministru? Ne spune că uniformitatea cererilor, simultaneitatea cu care rescôla a izbucnit în mai multe localități de o dată, și acea mulțime de indicii cari dau convingerea și cari nu se pot lesne înșira, 'i-au dat adâncă convingere că trebuie să fi fost o agitare la mijloc, și în consecință dicend procurorilor să ia măsură de cercetare. Iar ieri, tot D-sa ne-a dis că nu miseria este singura cauză a rescôlei.

Atunci vă întreb dacă noi în urma acestor afirmațiuni ale băncei ministeriale, putem să ne mulțumim numai cu ceea-ce se spune.

Nu, D-lor, nu avem dreptul să o facem, este de datoria noastră să nu neglijăm nici un mijloc de a descoperi adevărul în această privință. Ancheta judecătorească n'a putut să ajungă la descoperirea adevărului, și în adevăr ea nici nu putea să ajungă; căci ancheta judecătorească era legată

de formulele codului penal, era legată de exigențele articolelor acelea din cod cari lovesce pe autorul intelectual numai în anume circumstanțe, ancheta judecătorească nu putea să ia locul anchetei politice. Ei bine, noi această cerem de la D-vostre, să ordonați o anchetă mare și largă, să se facă această cercetare, și numai dacă nu va fi cu puțință a se dovedi nimic, atunci numai să scrim pe prima pagină a acestei rescôle: *Isvor necunoscut*.

Istoria, D-lor, nici o dată nu se mulțumesc cu origini misterioase; afirmă începuturile, cu diferență numai că dacă nu 'i dai fapte concrete, judecă dupe bănueli.

Ei bine, D-lor, această noi nu o voim. Știți că s'a ridicat în această țară o acuzație teribilă, un partid întreg printr'un manifest public, a adus bănueli în contra noastră a tuturilor cari formam opozițiunea unită; am fost denunțați țerei de către un fost președinte de consiliu, am fost denunțați de către foștii miniștri, de către foștii deputați, și de persoane cari au avut puterea în mână în această țară 12 ani; am fost denunțați ca autori intelectuali ai rescôlei țărănești. Noi nu voim să rămânem sub aceste acușări, noi voim să oferim adversarilor noștri mijlocul de a afla tot, voim să le dăm o anchetă largă, voim să le dăm toate mijlocele de dovedire, și să 'i invităm pe D-lor să ia parte directă la această anchetă. De vor reuși să dovedescă că noi suntem vinovați să ne luăm pedepșa ce merităm, adică blamul țerei; de nu vor reuși, și scim că nu vor reuși, să rămăe ei cu pata de a ne fi acusat pe nedrept, de a ne fi bănuit de o crimă, numai din patimă politică. Noi, cel puțin, liberalii din fosta opozițiune-unită, cerem această ca unui ce suntem cu frunțele curate, și fiindcă cred că și D-vostre, conservatorii, sunteți cu frunțele tot așa de curate, vă cerem ancheta. Iar dacă unui dintre noi ar fi fost măcar imprudenti, tot avem dreptul să cerem să înceteze o solidaritate periculoasă. Să facem dar o anchetă mare și largă, să chemăm pe toți să ne spună și să ne dovedescă tot ce au trămbițat prin gazete opt luni de zile. Iată ce vă cerem noi, și dacă D-vostre nu o veți face, atât mai rău.

Vorbim cu toții, D-lor, de cestiunea agrară, și când o facem nu putem să nu ne aducem aminte de figura mărătă a celui care a jucat o dată primul rol în această cestiune, de figura lui Barbu Cătarciu. Aduceți-vă aminte că legea agrară de la 1864, a fost precedată de un asasinat politic, asasinat al cărui isvor este și astăzi un mister. Câte bănueli, câte patimi vrăjmașe nu s'au petrecut în această țară, pentru că nenorocirea a făcut ca la origina celui asasinat politic să se scrie cuvântul *mister*. Ei bine, D-lor, numai adăogați încă un mister în istoria noastră contemporană, dați puțință, dați toate mijlocele spre a eși totul la lumină. Iar

dacă și atunci nu se va dovedi nimic, cel puțin, vom putea dice țerei și posterității că ne-am făcut totă datoria ca să descoperim adevărul; atunci vom avea dreptul să-i cerem ca dânsa să ne judece dupe faptele noastre, iar nu dupe bănuelile și acușările adversarilor. (Aplause).

D. ministru al lucrărilor publice, A. Marghiloman: Nu am să reviu asupra explicațiilor pe cari în două ședințe consecutive le-am adus înaintea D-văstre; când se vor citi în afară de căldura discuțiilor cuvintele pe cari le-am rostit și unii și alții, se va vedea cel puțin un lucru: acela că, veri-cari au fost expresiunile de cari m'am servit, gândul meu a fost pururea de a nu tăinuî nici una din părțile procesului ce se desfășură.

Nu am negat nici miseria, nici nevoile, nici lipsa de cultură, nici unele împilări ale țăranilor, cari toate, în adevăr, au dat un tărâm propice pasiunii și sâlbăticiii. Lucrul este așa de adevărat, în cât în ziua d'ânteiu l-am mărturisit înaintea Camerei.

Și pentru că am simțit această bolă socială, ne-am făcut din lecuirea ei prima și de căpetenia preocupățiune a noastră; îndreptarea ei și pe cale legislativă și pe cale administrativă este principala rațiune a noastră de a fi pe această bancă!

Nu doresc să reviu, D-lor, pentru cuvânt că este departe de mine intențiunea de a redeschide o desbatere ardețore. Veri-cât mi s'ar imputa că am făcut provocațiuni, că am operat restălmăcirii, că am alterat un text cum cu ușurință m'a acusat D. Mortzun. Acușățiuni, atât de nedrepte, pot servi un orator la nevoie; nu mă pot atinge.

Când cererile agrare și manifestările miseriei au depășit limitele manifestațiunei, când de la întruniri, de la vorbe, de la plângerii, de la atrupamente, mulțimea a recurs la asasinat, incendiuri și, cum chiar deputații dupe acea bancă diceau, la vandalism, atunci a fost nevoie să recurgem la o execuțiune militară, pentru a scăpa de un pericol iminent corpul social. M'am explicat indetel asupra acestui punct.

E timpul acum ca, în ajunul unei reforme ce se anunță, pe cât timp mai desbatem asupra unei stări generale pentru ca fie-care din noi să 'și potă aduce diagnosa sa, să nu punem în această cercetare nici ură personală, nici idel preconcepute, nici pasiune.

Numai așa vom putea cunoște exact rēul și vom putea face opera de însănătoșare la care sperăm să conviăm pe toți din toate partidele.

Nu am să dau nici un fel de atenuățiune cuvintelor mele pentru că faptele au să vorbescă mai sus de ori-ce protestare.

Acăsta am avut de dis, alte conclusiuni nu am să pun.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: D-lor deputați, nu voi intra în

teorii, nu voi face nici istorie; peste câte-va zile se va putea face istorie, când legea instrăinării bunurilor Statului va veni înaintea D-văstre; acum voi răspunde numai la un cuvânt care s'a imputat primului ministru.

S'a dis de către D. Tache Ionescu că D. prim-ministru ar fi afirmat înaintea Camerei că condițiunile cu cari se dă pământ țăranilor nu trebuie să fie condițiunile legii rurale și că prin urmare însurăței nu puteau să beneficieze de acele condițiuni.

În ce sens a dis acăsta D. ministru? Vă aduceți aminte pōte bine că D. ministru a afirmat, dupe cum cred și eu, că țeranii la 1864 aveau un drept pe proprietățile particulare; că țeranii nu plăteau proprietarilor dreptul de proprietate prin plata rescumpărării, ci numai redevențe; și, prin urmare, în rescumpărarea plătită de țeranii n'a intrat de cât rescumpărarea unei redevențe. De aci, D. președinte al consiliului a afirmat că condițiunea de improprietărire și estimațiune pe proprietățile Statului nu pot să fie aceleași, dar nu că D-sa n'ar fi dorit ca condițiunile dobândirii pământului pe moșiile Statului să fie cât de ușurătoare.

La 1864, țeranii aveau drept de proprietate pe pământul pentru care făceau clacă, și, prin urmare, aveau dreptul să l' desrobescă și l' au desrobit prin o despăgubire justă. Cei-alți țeranii, însurăței, deveneau proprietari în virtutea unui drept de cumpărătoare, iar nu de rescumpărare.

Iată deosebirea între însurăței cari cumpără pământ pe proprietățile Statului, și acei cari s'au improprietărit pe proprietățile particulare.

Dacă acăsta deosebire există, ea trebuie să fie basată pe motive puternice, și nimeni nu pōte să cēră ca condițiunile cumpărării de pământ pe proprietățile Statului să fie aceleași condițiuni ale improprietăririi țăranilor pe proprietățile particularilor, când ei la 1864 se desrobiau de dijmă, clacă, etc.

Atât și nimic mai mult a voit să dică D. ministru de interne, și nu i se pōte imputa nimica în acăsta privință, căci a spus exactul adevăr.

Legea de vindare a bunurilor Statului o numesc unii lege agrară, drept la pământ. Eu însă nu recunosc nimeni dreptul de a redeschide cestiunea improprietăririi de la 1864; căci drept la pământ astăzi nu mai are nimeni său, mai bine dis, toți avem acest drept (aplaude). Acea lege dar ce are să vi se presinte nu este o lege agrară, ci o lege economică socială, înțeleptă și bună pentru țera noastră. Mai bine să între pământul Statului care astăzi se exploatăză de arendași, de omeni străini, mai bine să între acest pământ în mâinele țăranilor cari exploatăndu l' să se îmbogățescă și să devină adevărați cetățeni și un isvor de bogăție și pentru Stat (aplaude). Iată ce e legea de care se vor-

besce; este o lege economică socială pe care un guvern înțelept trebuie să o aducă tot-d'a-una în casuri de natura acelora în care ne găsim noi.

Acum, dupe ce am spus ceva asupra acestei cestiuni, dați-mi voie, D-lor, să dic câte-va cuvinte asupra conclusiilor D-lui Ionescu.

D. Ionescu ne cere o anchetă.

Dar care este motivul principal pentru care ne cere D-sa ancheta parlamentară? Este o bănuială că guvernul nu 'și a făcut datoria prin ancheta judecătorească? Nu, fiind-că D-sa a recunoscut că guvernul 'și a făcut datoria. Atunci dar pentru ce ancheta?

D-sa ne cere ancheta ca să scăpăm de învinovățirile ce ne face partidul liberal-național, că noi am fi fost acei cari au îndemnat pe țeranii la rescōlă.

Nefericită cerere, fiind-că nimeni din noi, nici din acăsta Cameră, nici din acest guvern, nu are pe consciință că a ajutat în ceva la aceste rescōle (aplaude). Dacă rescōlă a fost, și dacă cauzele ei se pot prinde pe ici și colo, puteți să vedeți precis și definitiv că principala cauză a rescōlelor e tocmai regimul trecut.

Cine a grămădit pe grumajii țeranului toate nefericirile de cari se plânge el astăzi? Cine a lăsat să se jăfuiască acești țeranii? Cine 'i a împilat neconținut cu imposite? Cine n'a ascultat de plângerile și suferințele lor? Noi? Ori guvernul care de 12 ani a fost la putere? Și dacă e o cauză care a adus atâtea nemulțumiri și a provocat revoltă în țera, mai pōte fi inducțională în privința adevăraților culpabili, mai pōte fi un proces între noi și dânsii? (Aplause). Mai pōte fi esitațiune în consciința publică și fie-cărui din noi? Se mai pōte pune la inducțională, mai pōte crede cine-va că cauzele acestei rescōle au provenit din altă parte, din altă sorginte de cât din réua credință și chipul cum se îndeplinia în tot acest interval aplicarea legilor, mai ales asupra țăranilor? De ce dar proces între noi și dânsii, și tocmai asupra acestei cestiuni, când nenumăratele păcate ale lor au exasperat lumea până a aduce o rescōlă în țera acăsta blândă și pacinică? Noi să punem în bănuială că nu de la dânsii numai vine tot rēul, că ar putea să se credă că ne revine și nouă o mică parte de răspundere în acăsta rescōlă, și de aceea să facem o anchetă, ca să dovedim lumii inocența noastră, când lumea scie bine că noi n'am avut parte la nimic, n'am contribuit cătuși de puțin la nici una din nenorocirile ce s'au aruncat asupra acestei țeri în acești 12 ani? Noi să luăm enși-ne rolul de acuatori ai partidului care astăzi se găsește nu numai la minister, dar și în Cameră, și care reprezintă expresiunea luminată a întregii țeri? (Aplause).

Nu putem dar admite acăsta anchetă. În adevăr, ce au dis toți cei cari au vorbit în privința rescōlei? Au enumerat u-

nul câte unul păcatele regimului trecut, unul câte unul jafurile făcute de densul, una câte una violările legilor, sau neaplicarea lor și indiferința imperturbabilă a guvernului la plângerile țăranilor. Nu spuneți D-văstre singuri că invoelile cari se făceau cu proprietarii sau cu arendașii nu erau executate conform cu textul lor? Nu spuneți singuri că acei cari erau chemați să aplice legile, erau nedemni, și câte o dată venali, sau mai tot d'a-una venali? Nu ați arătat D-văstre înși-vă cum moșile cari se parceleau pentru țăranii erau cumpărate în bloc de favoriții regimului? Nu ne ați desemnat D-văstre cu culorile cele mai vii deplorabila miserie și exasperarea la care a redus pe țăranii o administrațiune nesățioasă de jafuri și impilări, căreia totul era permis pentru serviciile ce ea aducea acelui regim în alegeri? (Aplause). Și când ați constatat și recunoscut toate aceste adevăruri, cum puteți crede că a mai rămas înaintea cui-va cea mai mică îndoiială asupra adevăratelor cauze ale răscôlei? Cum vă inchipuiți D-văstre că ar putea să subsiste un singur moment acea bănuială de care vorbeați adineori, cum că propaganda sau lupta care se făcea în București contra guvernului trecut a putut fi de natură să rescôle pe țăranii? Dar mai întâiu, totă lumea știe că la aceste lupte țăranii nici o dată n'au luat parte. Am fost neconținut în lupta această, și nicăiri n'am văzut tribunele nici de la Orfeu, nici din totă țera, unde se făcea propagandă contra guvernului, nu pline, dar nici semădate ici și colea cu haina albă a țăranului. Câte o dată veneau omeni de pe la barierele Bucureștilor, de la *bauliene*, cum se dice, dar nici o dată țăranii n'au fost convocați să ia parte la acele întruniri. Ce s'a produs însă? Aceasta e adevărat și din instrucțiune reese că mulți omeni din București au agitat pe țăranii, că mulți din București s'au dus prin comunele din Ilfov și au ațîțat pe țăranii ca să cêră pământ, să cêră ușurarea dijmei și altele. Aceasta e adevărat, dar aceste constatări, în urma instrucțiunii ce s'a făcut, dupe cum dicea prela bine D. T. Ionescu, nu reunesc toate elementele pentru ca acești omeni să potă fi dați în judecată ca adeverați instigatori, ca adeverați provocatori ai răscôlei țăranilor. Dar dacă ei nu sunt adeverați provocatori și instigatori, nu e mai puțin adevărat că o provocare a existat și aceasta era și natural să existe în starea de ferebere socială în care ne găsim cu toții atunci.

Așa dar, D-lor, cauzele reale, cauzele primordiale sunt cunoscute. Mai mulți sau mai puțin omeni potă că vor fi scăpat a fi cunoscuți; potă că vor fi omeni vinovați cari să fi mers cu propaganda lor până a îndemna pe țăranii a lua ciomagul spre a-și face ei singuri dreptate, și potă că justiția n'a fost norocită să-i descopere. Dar ceea-ce s'a putut constata

mai pe deplin, e starea de exasperare în care ajunseseră țăranii, sunt suferințele acestor omeni, fie ele provenite d'a-dreptul din situațiunea lor socială, fie ele provenite din reaua administrațiune, ori din partea arendașilor sau proprietarilor, cari făceau cauză comună cu administrațiune venală și rapace pentru exploatarea acestor nenorociți; toate acestea lucruri sunt cunoscute și ancheta D-văstre nu mai potă avea nici un scop; căci nu va dovedi alt ceva de cât ceea ce știe ați instrucțiunea.

Eu deplâng această rescolă, și nu o deplâng pentru că ne a dat pe față cauzele relelor pe cari suntem datorii să le vindicăm, căci acesta e un bine; dar o deplâng pentru că tot acești nenorociți au avut a suferi cel d'antăiu consecințele rătăcirii lor, și acum justiția este chemată a se pronunța asupra greșelilor ce au comis...

D. G. Panu: Nu aveți de cât să 'i amnistiați.

D. ministru al Justiției, G. Vernescu: Vă rog să nu vorbiți de amnistie; căci ea se dă în ore-cari condițiuni și dupe inițiativa M. S. Regelui, așa în cât nu noi aici avem dreptul să ne pronunțăm asupra amnistiei. Dupe cum dicem, D-lor, deplâng această rescolă, nu pentru că ea a arătat pe față mizeria în care se găsesse țăranii, pe care datorii suntem să 'i ajutăm a eși din această tristă stare, dar o deplâng pentru că atunci când se întemplă ast-fel de turburare, când se comit delicta, fapte rele, societatea e datoră să le pedepsescă.

De aceea dar, D-lor deputați, dacă voiți să continuați cu discuțiunea, eu din parte-mi nu am nimic de spus în contra, dar v'a-și ruga să nu încuviințați o anchetă care ar avea de scop, dupe cum dicea D. T. Ionescu, să resolve un proces între fostul guvern și fosta majoritate a partidului liberal național, reprezentat prin D. I. Brătianu și între 'noi cesti-alti.

Acest proces nu potă să aibă loc, fiindcă acest proces este deja rezolvit prin chiar prezența D-văstre aci. (Aplause).

Voc: Inchiderea discuțiunii.

D. Gr. Peucescu: D-lor, dacă cestiunea s'ar fi mărginit în a se afla cauzele rescôlei și în a se hotărî dacă trebuie sau nu să se numescă ancheta cerută, potă că ar fi fost bine să urmăim discuțiunea în urma cuvintelor pronunțate de banca ministerială. Dar, dupe cum știți, cestiunea s'a pus mai sus și presintă mult mai mare însemnătate. S'a discutat în genere starea țăranilor și relele cari bântue țăranimea.

D-lor deputați, cred că sunteți cu toții convinși că cel puțin în momentul de față și mult timp încă, nici o cestiune mai serioasă nu s'a presintat discuțiunilor D-văstre.

Eu nu cred ca timpul ce am consacra la o asemenea discuțiune este timp perdut și că trei, chiar patru zile nu sunt prea mult pentru a ne lămuri asupra gravei

probleme ce se impune cugetărilor noastre.

Observați încă, D-lor deputați, că în această cestiune s'au rostit toate nuanțele opozițiunii; dar nimeni din majoritate nu 'i-a venit rëndul să vorbească.

Și eu cred că este datoria noastră să spunem modul nostru de a vedea și să limpezim atitudinea noastră față cu această mare problemă socială.

Acastă cestiune ar fi putut și ar putea încă să fie tratată cu ocasiunea răspunsului la Mesagiū, dar însemnătatea ei este atât de mare în cât putem să ne felicităm că densa a fost izolată și că avem ocasiunea să o discutăm în parte.

Inchiderea discuțiunii ar însemna că majoritatea se desinteresează în această cestiune, ceea ce nu este.

Pentru aceste cuvinte, vă rog, să nu închideți discuțiunea.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și nu se adoptă.

D. vice-președinte: D. Gr. Peucescu are cuvântul în fond.

D. Gr. Peucescu: D-lor, am cerut cuvântul și am venit la această tribună pentru ca să arăt însemnătatea ce pun eu pe cestiunea care este în desbatere.

D-lor, această cestiune este cea mai însemnată ce se recomandă meditațiunilor D-văstre; e cestiunea de a ști care e starea economică a sateanului nostru, cari sunt cauzele acestei stări economice, și cari sunt îndreptările ce trebuie să aducem? Ați văzut tabloul negru ce vi s'a făcut de către D. Dobrescu de la Argeș, tablou complexat de D. N. Ionescu; ați auzit ideea ce se susține: că miseria a fost cauza rescôlelor de astăzi. Nu voi să mă pronunț în această cestiune; ceea-ce este sigur este că, starea sateanilor noștri, starea economică a sateanilor este foarte rea și că este momentul să ne ocupăm de ea și să răspundem la această întrebare: de unde vine această rea stare economică? Ca să putem răspunde la cea-altă întrebare: Ce este de făcut ca să tămăduim această stare de lucruri?

D-lor, diferiți oratori, cari au luat cuvântul înaintea mea, au căutat să răspundă la întrebarea de a se ști cari sunt cauzele stării de miserie în care se găsesse țăranul nostru; ați auzit mai ales pe D. Dobrescu de la Argeș, care v'a spus diferitele greutăți pe cari le întâmpină, și D-sa a numerat una câte una diferitele greutăți la cari e supus.

Vi s'a spus: E exploatat de proprietar; legea rurală se aplică rău; e exploatat de administrație. Ar fi putut să mai adauge că țăranii noștri, din nenorocire, se exploatează și între densii; cei mai abili, cei mai inteligenți, exploatează pe cei-alți, și nu sunt rare casurile când veți în sate câți-va omeni lucrând câte 50, 60 de pogone, fără să pună mâna pe córnela plugului, fără să lege un snop de grâu.

Ar fi putut să adauge încă că în Moldova există exploatarea ovreilor, de care n'a vorbit nimeni, și care cu toate acestea

merită să fie luată în considerație și merită a ne preocupa.

Orî-cum ar fi, iată cari sunt cauzele cărora se atribuie starea cea rea a țeranului nostru.

Dupe părerea mea, acestea nu sunt cauze, ci sunt efecte, și eu am luat cuvântul să mă întreb care e cauza principală care a adus această stare de lucruri; cauza care face ca țeranul să fie exploatat. Vi s'a presintat țeranii ca o turmă de oi, inconjurați de lupi din toate părțile, de alături, din sus. Primesc comparația, și vii să mă întreb, de ce această turmă de oi e inconjuraată numai de lupi, de ce toți aceia cu cari sunt în contact s'a transformat în lupi? Pretindeți că proprietarii și posesorii, arendașii, exploatează pe țeranii. E adevărat că proprietarii și posesorii exploatează pe alocurea pe țeranii, dar pentru ce? D. Dobrescu Argeș v'a dat răspuns la această întrebare în mod foarte scurt: Cum vreți D-văstre, vă dicea D. Dobrescu, ca o brută, cum e țeranul nostru, să poată lupta contra proprietarului, care e înarmat cu totă puterea care i'dă averea, învățătura, viclenia. Iată care e cauza, a spus D-sa: Țeranii sunt prea slabi economicese ca să lupte cu proprietarul.

Mergem mai departe. Pentru ce sătenii sunt exploatați de administrație? Vi se spunea că primarul torturează pe săteni, i' pune să lucreze pentru el, face din ei tot ce vrea, i' exploatează în tot felul, și acesta fiind că și primarul la rëndul lui împarte cu autoritatea superioară. Mă întreb dar, pentru ce primarul, pentru ce consiliul comunal i' exploatează? Răspunsul, fără îndoială, nu va fi anevoe de dat: Pentru că pot să exploateze, pentru că găsesc materie de exploatat. (Aplause).

Sătenii noștri sunt prea slabi politiciese ca să se apere contra autorității.

Întreb, D-lor, mai departe: Vi se vorbea cât de rău se aplică legea rurală, și e adevărat că în această lege figurază un articol care e singura cauză pentru care într'o mare parte a țerei nu s'a aplicat; voesc să vorbesc de art. care dice că în moșiile unde există învoeli particulare legea rurală nu se aplică.

Iată partea care se lăsase și pe care s'a strecurat toate abuzurile ce s'a săvârșit la aplicarea legii rurale.

Toți oamenii abili, toți oamenii inteligenți și vicleni, s'a u opus la improprietățile sub cuvânt că au învoeli particulare și mulți au isbutit să înlăture aplicarea legii rurale.

D. M. Kogălniceanu: Cum dice legea?

D. Gr. Peucescu: D. Kogălniceanu mă întrebă prea mult. Eu nu am textul legii dinaintea mea, i' spun numai înțelesul. Dacă vrea să vadă chiar cuvintele, rog pe D. Kogălniceanu să citească legea rurală.

Vi s'a spus că în Moldova clăcașii au fost goniți cu totul dupe unele proprie-

tăți, ca să nu i' apuce legea rurală făcând claca.

În părțile noastre mulți proprietarii au luat biletele de clacă de la locuitorii ca să poată susține că n'au făcut clacă, și prin urmare nu au dreptul la improprietățile, pe alocurea proprietarii le-a vindut câte o mică bucată de loc și legea rurală i'a găsit proprietarii.

Iată pentru ce legea rurală a rămas pe alocurea ne aplicată. Dar chiar în locurile în cari țeranii au fost improprietăți, proprietatea lor a fost călcată. Vedem în toate zilele procese înaintea tribunalelor din cauză că pământul dat prin legea rurală a fost călcat fie de autoritățile comunale fie de oameni chiaburi de prin sate, fie de proprietarii. Întreb dar încă o dată, pentru ce se calcă pământul țeranilor și nu se calcă pământul altora? Răspunsul la această întrebare e că țeranii nu sunt în stare să i' apere, pentru că sunt incuți! Omul inteligent, în starea actuală de lucruri, poate să abuzeze de slăbiciunea țeranului, poate să abuzeze de necunoștința și neexperiența celui mai slab pentru ca să trăiască dupe spinarea lui.

Când veți lua fie-care din aceste cestiuni și le veți studia și când veți lua toate greutatele cari apasă pe țeranii, toate abuzurile cărora sunt victime și, pentru fie-care, vă veți întreba în conștiință singuri, dupe cum mă întreb eu, care este cauza, veți ajunge la acest rezultat că țeranii noștri nu sunt în stare să i' apere drepturile lor, nu sunt în stare să susțină lupta pentru traiul la care i-ați chemat D-văstre, la care i-am chemat cu toții înainte de vreme.

Ei sunt slabi politicese și slabi economicese. Și aceasta este cauza primă, cauza cea mare care a adus starea de lucruri pe care o deplângem și pe care căutăm să o tămăduim.

Dați-mi voe să mă explic, printr'o privire generală, ca să înțelegeți mai bine cee-ce voiți să fie.

Când Europa intrăgă s'a deșteptat din letargia evului de mijloc, când la aurora timpurilor moderne și-a deschis ochii, ea s'a găsit încatenată în lanțurile feudalității. Feudalitatea se forma dintr'o mulțime de straturi sociale superpuse, având în sus regalitatea, la bază servagiul și la mijloc straturi de boierime superpuse. Nici un om nu era stăpân pe proprietatea lui, căci proprietatea era desmembrată, mai multe persoane având drept asupra ei, așa în cât nu se scia care din diferiții proprietari superpuși era adevăratul stăpân al pământului. Și nimeni nu putea să dispună de el. Munca era și ea tot atât de încatenată, și nimeni nu putea să dispună nici chiar de persoana și de activitatea sa. Ca să scape de aceste lanțuri, societatea a alergat la două mijloce: La ajutorul Regelui, pe de o parte și la ajutorul asociațiilor particulare, pe de alta. S'a adresat la cel mai mare care putea să ajute pe cei slabi, s'a adresat la ei

înșiși constituindu-se în societăți particulare, pentru ca astfel să poată lupta în contra feudalității. S'a întemplat însă că a pățit ceea-ce a pățit calul din fabulă care voind să i' răsbune în contra cerbului, a alergat la ajutorul omului; ca să scape de un stăpân au dat peste altul. Regii și societățile formate sub pretext de a ajuta pe cei slabi i'a înglobat sub pretext de a ajuta pe cel slab a țesut pe individ într'o pânză în care nu se putea mișca; munca era legată, proprietatea era și ea legată. Ast-fel încât, la începutul secolului nostru s'a găsit omul înfășat în scutece strimte în care nu putea să resufie. Dar între acestea literile, artele, științele, mai ales studiile filosofice luase un sbor însemnat, cestiunile politice și sociale se discutați cu pasiune și se improprietaseră în toate stratele societății.

Toate aceste cauze avură acest rezultat, că copilul înfășat crescuse în fașele supusului, se desvoltă cetățenul! Atunci aciți ce s'a întemplat: Fașele au plesnit și cetățenul a eșit din fașele supusului, cu dorința neînfrănată de a fi liber și cu ura neîmpăcată în contra oricărei legături, fie a persoanei, fie a averii. Las la o parte utopiile cari s'a născut din această stare a spiritului omenesc, las la o parte crimele pe cari le-a produs dorința de libertate.

Aceste timpuri triste trecură ca o amintire rea și ceea-ce rămase este hotărîrea omului de a fi liber și a i' întemeia libertatea. Atunci s'a fondat teoria liberală, liberalismul. Se vorbește în toate părțile de libertate și liberalism, dar fie-care îl înțelege cum poate sau cum vrea. Pușini pricep acest cuvânt. Adevărată teorie care s'a fondat atunci, care s'a lămurit mai târziu este aceasta.

Omul este liber și trebuie să rămână liber.

Deci persoana lui este inviolabilă, domiciliul inviolabil. Omul este liber.

Deci omul este liber de a cugeta și de a i' manifesta cugetările sale.

Omul este liber, deci are dreptul de a crede și de a i' manifesta credințele lui.

Omul este liber, deci munca e liberă și proprietatea inviolabilă.

Iacă corpul de doctrine, care s'a format atunci și în acest corp de doctrine, ca urmare neapărată și ca încoronare a tuturilor celor-alte libertăți, s'a stabilit libertatea nemărginită neîngrădită a muncii și inviolabilitatea proprietății.

Nici o dată, D-lor, omenirea n'a conceput o idee mai mare despre persoana omenescă, nici o dată individul nu fusese pus pe un piedestal mai înalt și mai frumos. De atunci această scoldă s'a răspândit ca o evanghelie în lume, și toți a adoptat-o cu ardore, este ideea cea mare a demnității, a sfințirii persoanei omenesci. Însă, D-lor, se pare că și în acesta trebuia să se arate acea lege fatală a omenirii, că nu este nici un bine care să nu aibă partea lui cea rea.

Ați vădut, vedem cu toții, minunile pe cari le-a dezvoltat doctrina liberală de care am vorbit. Descoperirile s'au succedat cu repeziune spăimântătoare. Producțiunea a crescut în proporții de care lumea nu 'și putea face idee.

Omul imboldit, atras, întărit de toate părțile, s'a răspândit cu arderea apostolatului în toate câmpurile activității muncii cugetărei. Asistăm cu toții la aceste minuni pe cari le-a produs ideea cea mare a liberalismului. Dar pe când omul liber de ori-ce legătură, ajunsese să realizeze aceste minuni, pe atunci se dede pe față vișul originii rului care exista de la început în această doctrină nețărmită. Și veniră filosofii, și veniră publiciștii, și veniră filantropii ca să arate și rezultatele sale nedespărțite de această doctrină, și se născură ca reacțiune contra ei, și ca adversarii ai ei neîmpăcați, se născură acele școli socialiste, comuniste și altele cari toate pretind să vindece relele pe cari le-a făcut libertatea deslanțuită a individului. Atunci se observă că în mijlocul splendorilor civilizației, masa imensă a omenirii ducea o viață de miserie, așa în cât abia putea câștiga și cu și nisce slabe mijloace de existență, și se demonstrează că marea majoritate a omenirii abia putea câștiga cu ce trăi.

Ce pretind aceste teorii? N'am să mă ocup de ele. Ceea ce este sigur, și acesta este meritul lor, este că ele vin să dovedească că sunt multe și mari rele cari rezultă din libertatea individului, din doctrina liberalismului.

D-lor, să mi dați voce să vă citesc un pasagiu pe care l'am mai citit și cu altă ocaziune, ca să vedeți ce cugetă oamenii cari se ocupă de această plagă a pauperismului.

Acum câțiva ani D. Pèreire, un bancher bogat, a oferit 100.000 lei, cari să se împartă ca premii între acei cari vor constata cauzele miseriei omenesci, și vor arăta remediile.

Premiul cel mai mare de 10.000 lei s'a dat unui domn Baron, un om de știință, un filantrop. O frază din memoriul acestuia se exprimă ast-fel:

Dupe ce se intră de unde vine miseria și constată că răul trebuie căutat în libertatea nețărmită, adaugă aceste cuvinte vrednice de meditație:

„Poporul ignorant a voit să fie liber. Filosofii l'convinseseră că nu poate trăi fără libertate. Constituanta a sfărâmat stărostiile și isnafurile în aplausele mulțimei imbecile. Astăzi noi suntem ceea-ce nu înțeleseseră părinții noștri, că libertatea nu este atât un dar, cât o sarcină; că ea implică răspunderea fie-cărui și că răspunderea este grea pentru acela ce nu este bine armat în lupta vieții.”

Dacă aceste rezultate au putut să se producă în țări ca Franța, ca Anglia, ca Belgia. Dacă asemenea cuvinte se pot rosti pentru societățile acelea, cari au cel puțin trei, patru secole înaintea noastră pe ca-

lea civilizației, ce s'ar putea dica despre starea în care ne găsim noi, peste cari a izbucnit doctrina liberalismului ca un potop devastator, care în loc de a veni ca o ploie bine-făcătoare, s'a revărsat ca un potop?

Cu ajutorul acestor reflecțiuni putem să găsim, putem să vedem cauza relelor în contra cărora ne sbatem.

Am venit într-o zi, și amoresați de această idee abstractă, și fără să ne uităm la starea societății noastre, am decretat că: Tot românul este cetățean liber, și atunci ce s'a întâmplat? S'a întâmplat ceea-ce vedeți că s'a întâmplat. Vă spun o vorbă adevărată D. Mortzun adineri când dicea: Noi nu voim ca libertățile și drepturile să ni se dăruiască, ci voim să le câștigăm, să le merităm prin munca noastră!

Acosta este un mare adevăr și dacă s'ar ținea de densus D. Mortzun sunt sigur că ar avea bune povești să dea în această Cameră și în societatea românească.

Ați decretat că tot românul este cetățean liber; ați dis: Tu, săténule, să te administrezî singur. În fapt însă ce se dovedește? Că cetățenul acesta căruia 'i s'a dat dreptul să se administreze singur, căruia 'i s'a dat dreptul să 'și aleagă primarul său, este exploatat de primarul pe care 'l a ales el. Ați dis săténului: Esci în stare și ai dreptul să 'ți alegi pe percepător și prin urmare, esci răspundător de percepător; și atunci se găsește, ce? Că percepătorul mănâncă banii și sătenii cari 'l au ales trebuie să plătescă pentru el. Cunoșteți cu toții, și eu cunosc mai multe sate cari au fost sărăcite pentru că au plătit delapidările făcute de percepător, dupe legea de atunci.

Ați dis săténului: Esci liber, esci om format, esci cetățean liber, cautați singur drepturile tale. Și atunci ce s'a întâmplat? S'a vădut că omul la care s'a adresat, avocatul care trebuia să 'i apere drepturile 'l înșelă și nu 'i face nimic, și judecătorul, cu cea mai mare bună-voință, nu poate să 'i facă dreptate; pentru că avocatul pe care 'l a plătit săténul nu scie să se vorbească și săténul singur nu scie să se apere. Constatăm cu durere că plângerile lor rămân neascultate! Suntem convinși cu toții că de la ministru până la cel din urmă funcționar toți sunt bine dispuși să asculte și să dea dreptate săténului, dar este cu neputință, pentru că el nu scie cui să se adreseze și cum să se plângă; căci pentru o afacere care este de competența judecătorului de ocol, el se adresează cu petițiune, dacă nu la Rege, cel puțin la ministru. Nu pot dar să fie ascultați că nu știu cui să se adreseze și nu știu cum să vorbească; acosta este adevărul.

Ați mers mai departe, se'u am mers mai departe, am dis: Esci liber și om civilizat, și ai să te porți ca om liber și civilizat; ai să constați conform omenilor civilizați boțezul, căsătoria, mărtea. Ai să îndeplinesc

la fie-care act al vieții tale, la donații, la testamente, etc., cutare formalitate; și atunci ce s'a întâmplat în realitate? S'a întâmplat că nici la botez, nici la cununie, și nici la mărtea nu se îndeplinesc formalitățile cerute de lege și că adopțiunii și testamente nu exist pentru ei.

Vedeți dar, D-lor, cât de adevărat este cuvântul pe care 'l spunea ieri D. Dobrescu, că D-văstre legiferați numai pentru D-văstre; iar pentru imensa majoritate a poporului legile D-văstre nu se aplică. Acesta este adevărul, dar care este vina? Vina este că nu poți cu frase sfărăitoare să transformi un om slab într'un om tare, care să fie capabil să 'și apere drepturile și să 'și îndeplinescă obligațiunile. Nu se poate prin decrete transforma un om slab economicesece în om care să potă lupta în lupta grea a vieții.

Iată, D-lor, cari sunt adevăratele cauze ale sărăciei sătenilor, ale rescălei. Este această idee nenorocită a noastră a tutulor că nu voim să vedem că nu putem face tot ce dorim, nu voim să ne convingem că nu putem să realizăm dorințele noastre de progres, prin articole scrise pe hârtie.

Și acum, D-lor, dacă acesta este adevărul, întreb care este remediul în contra acestui rău? Și sunt fericit, D-lor, că nu voi să spun nimic de la mine, ci voi împrumuta o frază a unuia din oratorii cari au venit înaintea mea, care este remediul? Dar mai întâiu ce ne propuneți D-văstre, cari ați propus câte ceva, ne propuneți să desființăm libertatea omenescă, să desființăm libertatea muncii, să desființăm libertatea tocmelilor și inviolabilității proprietății. Pe această cale nu putem să vă urmăim, și știți pentru ce? Pentru că scim bine, întâiu că nu putem să facem lucrul acesta, că sunt legi economice, sunt legi naturale în contra cărora în zadar te vei lupta, pe cari poți să le desființezi prin decret cât vei pofti, dar cari vor continua a domni în societate cu toate decreturile noastre. Iată pentru ce nu suntem în stare a primi propunerea D-văstre, pentru că am dobândit convingețiunea, și până acum n'ați ajuns s'o răsturnați, că fără sfințenia proprietății, a libertății și a muncii nu numai ca nu poate prospera, dar nici nu poate un moment trăi o societate. (Aplause). Ceea ce cereți nu se poate, căci cu acosta ați face un mai mare rău de cât răul care este deja în societate. Punând mâna în buzunarul unuia ca să dăruim altuia, sărăcim pe unul și nu îmbogățim nici pe cel alt; din contră îl sărăcim și mai mult, (aplause), și 'i umilim pe amândoi. Iată pentru ce remediile D-văstre sunt rele, sunt mai rele de cât răul ce pretind a vindeca. Mai cereți să întindeți Constituțiunea și la țărani. Dar cum să întindem Constituțiunea la țărani? Țăranii au absolut aceleași drepturi ca și noi. Să mai înscriem un articol? Dar deja este scris. Să primescă jurnale? Ce, nu au dreptul dupe lege? Dar să transformăm pe țaran în

om capabil, care să se ducă să ia de piept pe acela care nu 'l lasă să 'și ia jurnalul, acesta nu o putem face. D-lor, trebuie să ne iasă din cap că tot ce visăm noaptea, putem să facem ziua. Încă o-dată, ceea ce putem face noi este un paragraf mai mult și ceea ce ne trebuie este un om tare politicesce. Ce putem dar să facem, ce trebuie să facem? Eu sunt fericit să constat că însuși D. Panu a întrebat ce este de făcut și a răspuns un lucru foarte simplu: Să alergăm la măsuri protectoare. (Intreruperi).

Sunt sigur că n'a bănuț că dîcînd aceste cuvinte s'a proclamat conservator. Dar ceea ce a afirmat este un adevăr mare, este ideea prin excelență a sistemului conservator. (Intreruperi).

Eu sunt fericit s'o constat, și mă așteptam ca un om cu inteligență pîntrun-dîtore, un om cu inimă caldă, avînd de față faptele și cugetînd ziua și noaptea la ce este de făcut, mă așteptam să ajungă la conlusiunea cea adevărată că nu este nimic de făcut de cît măsuri tutelare pentru partea slabă a societății. (Aplause).

Acăsta este ideea mare conservatoare, în acăsta se resumă totă doctrina conservatoare; acăsta este ideea ascunsă și cuvîntul de a fi al doctrinei conservatoare.

Doctrina conservatoare, dușmană a vorbelor sfărăitoare și a fraselor góle, nu se imbată de cuvinte și studiază starea reală a populațiilor.

Doctrina conservatoare desprețuesce abstracțiunile și studiază realitatea faptelor.

Tineți séma de ómeni, de adevăr, de realitate. Și atunci vede că în ori-ce societate organizată sunt ómeni slabi din punctul de vedere politic, și ómeni slabi din punctul de vedere economic, și atunci proclamă datoria societății de a da protecțiune celui slab, de a veni în ajutorul celui nevoiaș. Acăsta este sistemul conservator.

Intre acei cari dîc liberalism, și sunt mulți cari nu știu ce însemnă acest cuvînt. (Aplause). Auđiam pe unul spuind: eu sunt liberal, imi trebuie o mână de fer ca să fac să nu iasă nimeni din cuvîntul meu. (Aplause, ilaritate).

D. G. Panu: Așa este.

D. Gr. Peucescu: Intre acei cari dîc să desființăm tóte adăpóstele, să ridicăm tóte barierele, și să lăsăm pe cetățeni față în față în lupta vieții și între ideea D-vóstre ca Statul să spună cît are să muncescă, și cît are să mănânce un om, între aceste două idei, singura adevărată, singura reală în tóte timpurile este ideea de protecțiune pentru cel slab, ideea conservatoare. (Aplause).

Iată miđlocul de a îndrepta relele sociale, fie aici, fie în insulele engleze de care ne vorbea D. Tache Ionescu. Și ca să putem ajunge la acest rezultat, iarăși sunt mulțumit când pot să primesc o povață de la unul de pe banca aceea, a đis D. Dobrescu de la Prahova, un cuvînt pe

care 'l-am notat: Noi stratul dominant să ne desbrăcăm de prejudiții. Ei bine, trebuie să ne desbrăcăm cu toții de prejudecări. Și mai înteu liberalii să se desbrace de acăsta veche prejudecată de a crea realități prin decrete, de a crea cetățeni prin decrete, și de a crea proprietăți prin decrete, trebuie să înțelegem cel puțin înaintea suferințelor ce constatăm, de a crede că prin legi creăm ómeni tari politicesce și economicesce.

Noi conservatorii avem și noi prejudecățile noastre, cea mai rea, cea mai vătămătoare este dorința de a ne arăta liberali. Cuvîntul ne gâdelă urechea și luând cuvîntul mai tot-d'a-una 'l luăm cu réul și ne plătim și noi cu vorbe góle și frase sfărăitoare ca și dînsii,

Să ne desbrăcăm de acest nărav, să rămănem ceea ce suntem ómeni cari nu prețuesc de cît realitatea și desprețuesc abstracțiunile.

Dupe ce am spus cari sunt prejudițiile noastre; permiteți-ne la rîndul nostru să vă rugăm să vă desbrățiți de prejudiții D-vóstre; acest singur prejudițiu este mai vătămător de cît tóte cele-alte. Desbrățiți-vă de prejudițiu ce aveți în contra autorității și contra proprietății.

Acăsta prejudecată este așa de vătămătoare în cîtea singură póte să zădărnicescă tóte silințele noastre în favórea țeranilor.

Țeranul are trebuință astăzi de măsuri protectoare, tutelare menite ca să 'l ridice starea materială.

Ei bine, cine să realizeze acele măsuri? Nu sunt de cît două pârghii capabile de a ridica țerănimea din sărăcia în care face pe alocurea: Proprietarul cel mare și guvernul.

Și D-vóstre le respingeți pe amînduoe! Veți conveni cu mine că cea d'ânteu îmbunătățire durabilă, este îmbunătățirea individului, ridicarea culturală și morală a individului. Cine va lucra la acăsta operă? Nu póte fi de cît proprietarul ori autoritățile și între acești două agenți, eu unul prefer pe proprietar.

Cine póte să facă ceva? Un singur element; tocmai acela pe care 'l bănuțiți și contra căruia aveți prejudecări; e proprietarul cel mare, nu rideți, D-le Panu, sunt multe lucruri pe cari le-ați contestat, dar pe cari le-ați recunoscut dupe o matură chibzuire.

D. G. Panu: Fiți siguri că nu voi recunosce nici o-dată că lupul să protégă óia.

D. Gr. Peucescu: 'Mi pare foarte réu să aduc aminte D-lui Panu, un proverb frances: *fontaine, je ne boirai pas de ton eau*; 'mi pare réu să 'l aduc aminte că un om sincer și leal nu afirmă nici o-dată mai d'inainte că n'are să se convingă de cutare lucru.

Să judecăm puțin. Diceam că ceea-ce înainte de tóte trebuie în satele noastre e îmbunătățirea individului, e cultura, e moralizarea lui; tóte cele-alte sunt bune dacă săteanul va fi om cultivat și moral;

tóte sunt rele dacă săteanul va fi o brută și un om imoral. Dar de unde veți aștepta D-vóstre acăsta cultură? Cine va face scolile trebuincioase în sate, cine le va dirige? Cine? Nu póte de cît să administrăția sa proprietarii. Nu veți nici pe unul nici pe cei-alți, de la cine așteptați îndreptarea? Erau biserici în țera romănescă înainte de 1864, biserici bine întreținute, bine servite, pentru că le întrețineau proprietarii; azi știți bine că numai sunt biserici, știți bine că numai sunt îngrijite, pentru că nu mai sunt proprietarii să le îngrijescă. Vorbeați de bóle molipsitoare, cari infectă satele, și în adevăr, D-lor, nu e nimic mai nenorocit, nimic mai dureros de cît să auđi cum cutare molimă, cum cutare bóla epidemică seceră satele, județele, mai ales prunciile din cutare sa cutare localitate. Anul trecut în Teleorman și Vlașca; estimp în Dolj și Gorj, vărșatul omoră miđ de suflete; cine să 'ți îngrijască de igiena publică?

D-lor, dați'mi voie să vă spun: Ați comparat pe săteni cu o turmă împregiurului căreia s'au strins toți lupii, știți care e adevărata cauză? E că acestei turme 'l ați ridicat păstorul, 'l ați ridicat și căinii, (aplaude), ați isbutit prin propaganda D-vóstre să învetați pe oi ca să se témă, să fugă de păstor, care le tunde și le mănâncă miel; dar nu le ați învetaț în deslul ca să scie să se apere contra tutulor celor-alți cari 'l încongióră, și cari dupe recunoscerea noastră tutulor au devenit lupi!

Ce e de făcut?

Este să împăcați turmele cu păstorii, și atunci nu veți mai auđi că țeranii n'au hrană.

Vă vom spune cu altă ocașie cum să faceți acăsta, vă vom arăta cum să legați interesele țeranilor de ale proprietarilor mari și să 'l asociați pe amînduoi să lucreze din tóte puterile la înavuțirea lor reciprocă.

Până atunci să fie numai atât: Săriți să împăcăm turmele cu păstorii, căci numai aceștia pot să le scape de lupi.

Și ați mai făcut ceva mai réu, ați omorât căinii. Erau ómeni bogăți și inteligenți în fie-care sat, erau chiaburi, cari erau din miđlocul lor și cari, avînd absolut aceleași interese cu dînsii, 'l apărau contra proprietarilor mari, contra autorității chiar. 'I-ați despărțit însă prin munca pentru traiu. Și de atunci acești ómeni cari erau apărații naturali ai țeranilor, s'au făcut exploatații cel mai réu al lui. Iată de unde vine réul. (Aplause.) Credința mea adencă și puternică e că aceste rele au să înceteze îndată ce ne vom desbrăca noi de prejudițiu liberalismului, D-vóstre de prejudițiu ce aveți în contra proprietății celui mari. Și în contra autorității singurile miđloce cari pot servi de pârghie ca să ridicăm clasa țerănescă. (Aplause).

D. N. Ionescu: D-niđ mei, de ce este

vorba în aceste debateri la care a dat loc interpelarea onorabilului nostru coleg de la Iași? Să aducem remedii unei stări de lucruri care este efectul unei rele administrațiuni.

D. Păucescu vine și ne spune lucrul următor:

Până când nu veți face o administrațiune conservatoare, nu veți putea remedea această stare de lucruri. Nu vi se pare D-văstre că acesta e a predica pentru săntul său?

D-sa, ca filosof cugetător, ne mai dă: Să ne desbrăcăm și noi conservatorii de prejudeciile noastre, și D-văstre liberalii de prejudeciile D-văstre. Cu alte cuvinte, să încetăm și liberalii de a fi liberali adevărați, și conservatorii de a fi liberali-conservatorii precum s'au arătat înaintea alegerilor, punându-ne ast-fel cu toții să remediăm răul de care ni se vorbește.

Dar cea d'antău condițiune este că toți cari ați răsturnat vechia stare de lucruri, să vă puneți la lucru fără a face nici o deosebire, acum când trebuie să luați responsabilitatea remediuului, între ideile mai mult sau mai puțin conservatoare, și între ideile mai mult sau mai puțin liberale.

Preocuparea D-văstre e mai mult de cât o prejudecată, este un egoism, e o superstițiune.

D-nii mei, D. Păucescu a început să ne vorbescă de feudalitate și a terminat prin a dice că răsturnarea feudalității e astăzi un rău, fiind-că a produs pe omul liber, fără să l fi făcut și luminat și tare și virtuos.

Așa e, dar conservatorii și ideea conservatoare câștigat-au ceva de când s'a răsturnat feudalitatea și până astăzi? Idolatria autorității ne duce drept la cesarism, și nu cred să fie veri-un conservator care să predice cesarismul ca un remediu al stărei noastre actuale.

D. Păucescu a făcut multă politică abstractă, și nu ași dori să cad și eu în păcatul acesta. Din parte'mi, eu nu am să glorific aci liberalismul, căci el nu se poate tăgădui, e domnitor în Europa modernă; în toate Constituțiunile și în toate legile civile domnesce ideea liberală adică credința de a face din individ o persoană în totă puterea cuvântului, care, când posedă proprietatea, seie și ce să facă cu dânsa; o persoană care, când are un drept, scie să și l exercite.

D-sa dăce că ideile conservatoare reprezintă elementul tutelar în societate. Dar cine va tutela pe conservatori, căci cei mai căduți la noi sunt conservatorii. (Ilaritate). Și acei cari au venit în locul lor, sunt fiii liberalismului. (Aplause).

D-lor, când vorbiți că turma nu mai are căni și păstori, și ne presintați autoritatea ea o provedință tutelară, acesta pentru noi este o idolatrie nepricepută, căci autoritate pentru noi este numai aceea căreia noi numai i dăm forță și misiunea de a fi drăpță și de a protege pe

individ, iar nu de a se protege pe sine. (Aplause).

D-văstre voiți să instituiți asupra păstorilor și a cănilor ceva care nu există de cât în fantasia teocrațiilor, adică persoanele providențiale; însă acest lucru este judecat și putred de mult.

D-lor, ca să ne dăm sâma bine de ceea-ce vrea D. Păucescu prin idealizarea sa fantastică a ideilor conservatoare, trebuie să ne întrebăm: Făcut-am noi diagnosa relilor de cari ne plângem, pentru ca să dăcem că numai țărani sunt într'o stare atât de rea și miseră? Constatat-am noi că stratul superior este mai bun de cât stratul inferior? Ați luat pesimismul uegru al onor. coleg de la Argeși și ați dăis că țărani au nevoie să fie ridicați de clasa înaltă. Eu mă tem că clasa înaltă are nevoie de a fi ridicată, și dovadă de acesta este că conservatorii singuri n'au putut răsturna guvernul corupător al D-lui Brătianu, și a trebuit să facă apel la cele-alte clase ale societății. (Aplause). Dacă a căduț Brătianu este prin ideea liberală pe care a falsificat-o. Ați citit raporturile militarilor asupra rescólor țărănesci? Apoi sciți că acești căpitani sunt mai pricepuți în politică de cât D. Păucescu? Ei sunt adevărați filosofi pe lângă eminentul jurisconsult care face panegericul unor idei de mult timp mórte și putredite. (Aplause). D-lor, căpitani nu fac un pas fără a constata că cauzele cari au adus rescóla a fost surexcităriile din alegerile de cu iarnă. La acele alegeri, candidații aleși au dat promisiuni exagerate, mai exagerate de cât chiar promisiunile autorităților cari trebuiau să susțină candidaturile oficiale.

Ceea-ce s'a văduț în urmă nu s'a improvizat atunci, la Martie, ci a fost efectul unor cauze anterioare, cari au făcut ca populațiunile rurale să perdă încrederea în cei cari le promiteau marea cu sarea. Ei, ași dori să sciți, D-văstre care făceti opozițiune împreună cu noi, cari am pus umérul la resturnarea acelu regim, vă desbrăcați óre acum de răspunderea că ați combătut guvernul corupător al D-lui Brătianu? Apoi cum credeți D-văstre că agitațiunea care ați făcut'o la centru pentru resturnare, nu era să se răspândească mai departe? Dar în numele cui vorbiți D-văstre atunci? În numele poporului oprimat. Și când acest popor se deșteptă, D-văstre dăceți: poporul nu scie ce dăce!

Apoi, D-lor, când vorbiți în numele lui, când vă agitați pe stradele Capitalei Bucurescilor, și vorbiți de libertatea individuală și a intrumirilor, el înțelege că revendicați aceste libertăți pentru ca să aduceți remediu la relele cari erau constatate de mai înainte.

D. Vernescu, ministru de justiție actual, și poate prim-ministru mâne, nu știu, acestea atârna de la un vot al D-văstre, a fost într'o anchetă acum trei ani de zile cu alți doi liberali, cu reposatul general

Lecca și cu profesorul de facultate D. Cantilli; D-lor au fost numiți de Adunare în comisiunea însărcinată să facă o anchetă asupra unor ferberi cari erau în giurul Capitalei. Nu este așa D-le Vernescu?

D. Ministru de justiție, G. Vernescu: Așa este.

D. N. Ionescu: Apoi, când cu trei ani în urmă Adunările acele servile au recunoscut necesitatea de a face anchetă, D-văstre astăzi dăceți că nu trebuia anchetă? Când s'a constatat cu trei ani înainte că țărani cari veneau cu petițiuni la Palat; la Păstorul acela la care făcea alusiune D. Păucescu, și nu au fost primiți, ba încă mai pe urmă au pus și generalii să i respingă cu brutalitate ca să nu mai vină să petiționeze, vă mirați D-văstre, cari pe stradele Capitalei vorbiți de resturnarea guvernului, care i respinsese cu atâta brutalitate, vă mirați că s'au revoltat și voiți ca ei să fi ramas indiferenți la iritațiunea generală în care erau spiritele atunci?

D-lor, țărani s'au arătat mai energici de cât însăși Capitala țerei când a fost vorba de resturnarea acelu guvern, căci ei în cele mai multe locuri au refuzat să aleagă candidații guvernamentali, pe când Capitala a ales lista întregă a candidaturilor oficiale; și îndată ce au văduț că D. I. Brătianu a revenit la putere, dupe ce demisionase, ei au apucat pe D. Protopopescu, prefectul de la Ialomița, să le spună unde este scrisórea prin care se îndeplineau promisiunile ce li s'au dat? Exasperarea lor a fost la culme când au auzit că a venit din nou la minister tot D. Ion Brătianu.

Iată, D-lor, pentru ce s'au revoltat țărani; pentru că ei se vedeau din nou amăgiți în speranțele lor, și D-văstre, în loc să constatați unde există răul și în ce consistă remediu, nu găsiți nimic mai bun a face de cât autopsia cadavrului țărănesc. Dar țeranul român nu este un cadavru, el este plin de viață și de vigóre; mai putregaie sunt clasele acele cari gândesc astăzi să se întórcă la cele ce erau înainte de 1832. (Aplause). Acelea sunt cadavre, iar nu țeranul român, și prin urmare unde este putrejunea acolo trebuie desinfectare, iar nu la țeran. A recunoscut și D. președinte al consiliului că inima poporului român este vie și întregă și prin urmare cu atât mai mult el are drept la respectul D-văstre, cu cât el a dat până acum tot ce s'a putut vedea mai dezvoltat ca energie și pe câmpul de resbel și prin contribuțiunile sale ca să facă față la toate trebuințele țerei; ei au plătit de trei, de patru ori același lucru fără ca să aibă justiție. Și vă mirați D-văstre, când i se mai cere încă supremul sacrificiu de a renunța la ori-ce speranță, că atunci el ia ciomagul și dă în capul acelu notar și acelu primar care i a fost perpetuu opresor!

Vă mirați D-văstre că nădejdea lor

este aici, nu vorbesc de D. Nădejde, căci D-sa este o expresiune politică a lor, vorbesc de noi, Camera, aci este adevărata lor nădejde; și adevărata semnificare a prezenței D-lui Nădejde aci este că țărani din Iași au rupt cu candidaturile oficiale în fața guvernului actual, trimițând pe D. Nădejde în Cameră.

Li se punea țeranilor din Iași un candidat guvernamental, și ei au dis: Nu voim pe acesta, voim pe Nădejde al nostru. Acesta însemnă o cucerire socială și politică asupra candidaturii oficiale cu nerușinare practică la Iași, și reprezentanții Iașilor vor putea protesta contra ori-cărei alte interpretări ce s'ar da prezenței D-lui Nădejde aci.

D-lor, nu m'ași fi întins asupra acestei materii, dacă D. Păuceșcu nu făcea teoriile cele mai reacționare, sub cuvânt de gloriificare a ideii conservatoare.

D-lor, și alte cauze, afară de aceea a agitațiilor electorale din iarna trecută, au contribuit la rescăla țeranilor în sate că nu este o justiție populară, pentru ca să decidă în litigiile rurale; creditul agricol s'a exploatat în folosul unui mic număr de favoriți; nu o dic eu acesta, ci raporturile militare spun că plângerile celor pe cari 'i-au întâlnit și ingenuchiașii la prima somațiune erau acestea. Vina e a D-vostre; căci nu aveți nevoie de pușcile militarilor ca să aduceți la cunoștință și la pocăință, și chiar la pedepsă, dacă era loc, pe acei cari într'un moment au perdut răbdarea. Când D-vostre înșivă în București, opozițiunea-unită, erați atât de surescitați, cum voiți, când D-vostre cereți Regelui răsturnarea, să nu se gândescă și ei la răsturnare? (Aplause). Erați nisce devastatori constituționali în totă puterea cuvântului, și ați indus pe Rege în erorea de a se face primul factor al acestei devastățiuni.

Iată adevărul adevărat. Totă lumea dicea: Facem apel la justiția Majestății Săle; și ministrul de astă-zi al Majestății Săle vor să scuzeze faptul că Regele a format cabinetul în afară de cadrele partidelor, și în disprețul opozițiunii-unite. În privința acesta am să am onoarea a vorbi pe larg când voiți pune un amendament cu ocaziunea Adresei, dar acum suntem datori, ca buni Români, să spunem Majestății Săle că nu putea să lase țera în momentele acelea, fără să fie reprezentată la putere prin opozițiunea-unită conservatoare, liberală, cu disidenți, independenți, cu toții la un loc, căci opozițiunea-unită ar fi avut răspundere fiind-că venise din alegeri libere, și față cu majoritatea de atunci, care nu avea această pecete a liberelor alegeri, opozițiunea-unită era singura în drept a lua răspunderea situațiunii. Dupe sistema constituțională, Regele trebuia să dea puterea minorității, ca ea să ia răspunderea, și atunci era să fim cu toții în Constituțiune, iar nu să vină în dosul Coronei un minister care în 6 luni

nu a făcut alt de cât să caute a și înălța prestigiul prin foile oficiose.

Eu am lipsit din țără două, trei luni pentru afaceri. Când m'am întors am vădut în *România liberă* vorbindu-se de sus până jos tot de colectivități și dicându-se: fiind-că aceia au fost așa de răi, tolerați și pe aceștia. Ei bine, un guvern nu trebuie să fie de toleranță și de suferință. Cea mai mare rușine pentru un minister este de a fi tolerat. Trebuia ca minoritatea, cu toate elementele ei, să ia răspunderea conducerii afacerilor poporului până când poporul s'ar fi pronunțat în comiți.

De la această greșală vine tot răul. Iată, pentru mine, cauza reală și cea mai gravă a răului; iată ce trebuie, cel puțin acum, să recunoșceți că era bine să se facă, iar nu să vă bateți capul căutând îndreptarea prin timpurile feudalității, parcă sciți țeranii ce este feudalitatea; dar nici boerii noștri nu sciți; dar nici tinerii noștri luminați, crescuți în alte idei. Feudalitatea este mörta și îngropată pretutundeni, și D-vostre ne vorbiți astăzi de feudalitate. (Aplause).

Iată cauza răului, și dic acesta fără a atinge pe nimeni. Au fost câți-va oameni cari se făceau a nu fi din opozițiunea unită, și aceștia au luat cărma guvernului, ca să dic așa, în nisce momente așa de grave. Adevărații culpabili sunteți D-vostre, D-lor miniștri. (Aplause). Și pentru acesta eu sunt de opiniunea poporului, care dice că totul vine de la guvern, și binele și răul. Iată o superstițiune pe care D. Păuceșcu, convins conservator, trebuie să o desrădăceze din spiritul poporului și să l'convingă că răul și binele vine de la fie-care din noi, individual; că binele vine atunci când cu toții vom fi în aceleași simțiminte de legalitate și când fiecare va fi la locul său: Regele, în regiunea etereă a iresponsabilității și inviolabilității constituționale, majoritatea guvernând cât ea are autoritatea morală, și minoritatea așteptând când țera se va pronunța în favoarea ei. Când am eșit din această strictă legalitate, ați vădut câte rele am avut a suferi, și cine scie câte vom mai suferi din această cauză.

Astăzi ați remaniat ministrul și ați vădut cât timp a trebuit până să intre în el elemente conservatoare. Pöte acum, când veți veni să vă prezentați cu proiectele de legi, cari fac programa D-vostre, veți căuta să vă împăcați și cu liberalii. Dar cât timp vă va trebui pentru acesta? căci, până în cele din urmă, țera trebuie să vă vadă într'o di ferbând într'o olă cu toții, pentru ca să vadă ce puteți face pentru binele ei, pentru că numai ast-fel binele va fi făcut. Acesta nu este o superstițiune; în țerile constituționale, măsurile cele mari se adoptă cu consimțimentul diferitelor partide; dar la noi trebuie să luăm aceste măsuri cu consimțimentul, nu pot dice al tutulor partidelor, ci al tutulor nuanțelor, cari s'au înmulțit atât, în cât este o distincțiune pentru cine-va să dică

că este cu D. Nucșoreanu, care nu mai are nici un partid. (Ilaritate, aplause).

D. Nucșoreanu: Cer cuvântul. (Ilaritate).

D. N. Ionescu: D-lor, gluma de o parte.

Până când cel din urmă dintre noi nu va face un voiagiū prin totă incinta acesta, din loc în loc, și nu ne vom găsi cu toții într'una, până atunci nimic de Dv. și nimic de noi. Camera acesta se va discredită, ca toate cele-alte, căci și ea este un lucru omenesc, și orin urmare vă rog să nu luați pe D. Nucșoreanu ca un om care nu gândescă, când dice că a vădut în D-vostre nisce reprezentanți voiagiori. Acesta este o inspirațiune de bun simț. Trebuie să voiagiați de pe tărâmul D-vostre, să puneți la mișloc tot ce ați găsit înțelept în voiagiul D-vostre, ca să faceți binele țeranilor.

Eu, D-lor, în locul acesta de unde cutez a vă vorbi adevărul, și de unde dacă voiți mai avea câte-va zile, nu voiți inceta de a avea curagiul a vă vorbi cu aceeași obrăznicie, în locul acesta de unde vă vorbesc mă inspir de la divanul ad hoc, care, la 11 Octombrie, prin organul mitropolitului țerei Romănesci, a conviat pe toți la unire și înfrățire. Să arătăm lumii că de astăzi începem o nouă eră, așa dicea el.

Iată un cuvânt care există și astăzi; și cu toate afirmările *României Libere* că era nouă a început de astăzi, noua eră a început de la 1857. Repurtați-vă cu memoria la anul 1857. Țeranii erau reprezentați atunci de adevărați oameni din senul lor, pe când astăzi aveți numai unul singur.

O voce: Uitați pe Schileru.

D. N. Ionescu: Nu 'mi tot aduceți aminte de Schileru; căci eu vă pot arăta D-vostre tipuri de guvernamentali, de lingușitori, de aplaudători pe cari 'i găsim sub toate guvernele. Voiți clase? Vorbiți de clase? De elita societății? Ei bine, eu vă spun că nu veți putea face bine pentru țeranii, nu veți putea asigura nimic bun fără țeranii. D-vostre voiți să faceți bine țeranilor; așa diceți; dar nu aveți țeranii aici, cum nu aveți nici în consiliile județiane; 'i ați gonit de peste tot locul.

D. Păuceșcu tratăza populațiunile rurale ca pe nisce paria, și vrea să 'i țină sub perpetuă tutelă. Noi 'i förte mulțumim de ast-fel de reforme. Țeranii așteptă de la D-vostre să vadă ce voiți să faceți cu densii, de la D-vostre cea din urmă represințațiune artificială a Constituțiunii noastre.

De la 1857 se agită în această țără nu numai cestiunea guvernului reprezentativ, dar și cestiunea țărănescă. Mi pare bine că sunt între noi două veterani reprezentanți ai divanului ad hoc, D. Kogălniceanu și D. D. Brătianu; lipsesc D. Lascar Catargiu, care era cestor în divanul ad hoc din Moldova.

D. Kogălniceanu era principele oratorilor noștri, care atunci era ardinte ca

D. Dobrescu de la Argeș. Acești veterani pot să vă spună că de atunci a început era-nouă la noi în țară. D. Kogălniceanu a fost comentatorul acelor patru puncte cari s'au votat.

Cum voiți D-văstre să vă dați de reprezentanți ai clasei țărănești fără ca această clasă să fie reprezentată? În adevăr, reprezentarea pe clase e un lucru al trecutului, dar prezența țăranilor, a țăranimei, a stratului țărănesc cultivat și luminat, și dresat la viața parlamentară, e chestiune de viitor. Prin urmare, nu vorbiți cu dispreț de libertatea alegerilor, și convingeți-vă că atunci vor fi alegerile și libere și curate, când vor veni 33 de reprezentanți din stnul colegiului al treilea.

D-lor, la divanul ad-hoc din București, țăranii au avut bunul simț de a lăsa discuțiunile pentru ameliorarea sorței lor, pentru timpuri când țera va fi în posesiune de sineși, când va obține unirea, a-utonomia, principiile străine și regimul reprezentativ. Țăranii din București au avut acest patriotism și D. D. Brătianu, în actul său explicativ, piesă cum nu s'a mai produs de atunci până acum și care face onoare acestui venerabil bătrân pentru sentimentele sale patriotice, a vorbit atunci în termeni excelenți despre abnegațiunea și patriotismul țăranilor, cari s'au înfrinat de a-și spune dorințele pentru ameliorarea stărei lor, numai pentru că erau pătrunși și ei că trebuia în fața Europei să se arate că au simț politic.

Când la 1857 țăranii din Ilfov au avut atât simț politic, cum veniți D-văstre astăzi să 'l luați sub tutela D-văstre? Nu vedeți că voiți să faceți un pas îndărăt, inexplicabil în toate privințele, și un pas brutal, pentru că voiți să le impuneți, în numele măsurilor economice cari trebuie luate, teoria că țăranul e atât de decăzut, în cât a pierdut chiar și simțul său politic. Dar cei de la Iași, aceia n'au vrut să renunțe. . . .

D. C. Popovici: Mai sunt și alte districte cari n'au vrut să renunțe și cari au ales deputați la colegiul al treilea, contra guvernului.

D. N. Ionescu: De la elita socială nu mă așteptam la o intrerupere tocmai când am să vorbesc despre elita socială. În numele acestei elite s'au făcut alegerile, în numele glorificării reacțiunii, în numele batjocurilor contra liberalismului, iar nu pe proiectele D-lui Carp, cari au fost publicate în Septembrie, pe când șapte luni de zile ați suflat într-una în trâmbița batjocurilor contra liberalismului și contra a tot ce se făcuse până atunci.

Domniile mele, țăranii la 1857, vedând că ei formați atunci în societatea română o clasă desmoștenită, cum se dicea, alături cu clasele cele-alte, cu proprietarii mari, cu proprietarii mici și cu orășenii, au exprimat o dorință de ameliorarea sorței lor prin improprietărire. Iată de unde s'a născut ideea de improprietărire la 1857, și ea s'a exprimat în mod autentic în fața

Europei, care a apreciat de atunci instinctele de ordine și de progres ale populațiunii rurale române. Și, domnilor, expresiunea dorințelor din Moldova a determinat începutul adevăratei ere-nouă; căci dacă acea provincie, făcând atunci un pas rătăcit, un pas înapoi, dacă nu avea simțul național în cel mai mare grad, nu am fi avut astăzi o Românie, un Parlament român, nu am avea rangul ce ținem între popoarele orientului.

Iată dar de unde se începe era-nouă, ea se începe sub auspiciile de guvernământ reprezentativ, cu dorința îmbunătățirii tuturilor străinilor și a țăranului mai cu seamă și sub auspiciile improprietăririi țăranului, adică a cultului pentru proprietatea individuală.

Iată de unde trebuie să vă inspirați, iată fontana de care vorbea D. Păucescu, căci tot D-sa ne-a vorbit și de fontană.

D-nii mei, s'au făcut predicățiunile în curs de atâtea luni de către guvernul..... nu voiți să dică nici-un cuvânt rău, dar trebuie să 'l caracterizez, nu mai încapă inducțională, căci alt-fel poate că D. Păucescu are să 'mi spună că n'am nici o idee, s'au făcut, diceam, predicățiunile de către guvernul de expediente Constituționale, s'a făcut propaganda elitei sociale, a clasei guvernante, și chiar ieri D. prim-ministru ne spunea că ideea improprietăririi țăranilor datează de la 1864, uitând, se vede, că încă de la 1857 țăranii se pronunțaseră în această privință, și a adaos D-sa că s'au făcut greșeli economice, temându-se să dică greșeli sociale ca nu cum-va să ceară cuvântul în chestiune personală D. Nădejde.

Apoi, D-lor, când D-văstre vorbiți de elita socială, de clasa guvernantă, uitați că Constituțiunea noastră e cu totul democratică?

Uitați că D. Carp, în broșura cea albă a erei-nouă dice că cel mai mare bine ce 'l-a făcut partidul liberal a fost democratizarea? Cum veniți dar acum să ne vorbiți de elita socială, de ideea conservătoare, de guvern autoritar? Astăzi se știe că nu mai desparte nimeni autoritatea de libertate, căci aceste două lucruri merg împreună în timpurile moderne. Așa fiind, cum vine apostolul majorității, al elitei sociale și fiore a acelei majorități să ne vorbescă noă astăzi că trebuie să avem guvern tutelar conservator?

Poate veni un guvern conservator, eu nu contest acesta; dar când vine cine-va să facă gena și apoteosa ideii conservătoare astăzi, să o facă la bara Constituțiunii noastre, la bara Regelui nostru democratic, la bara codicelui nostru civil, față cu toți cari s'au luptat pentru democratizarea țerei, nu vi-se pare că e un strigoiu eșit din pivnițele acestei Cameri? (Aplause, ilaritate).

S'a mai rostit aci și cuvântul de dărămarea claselor. Dar oare, nu se statua prin convențiunea de la Paris că toate privilegiile de clasă rămân desfin-

țate? Nu a dis comitele Walewski că Europa ne-a dat o singură Adunare, fiind-că recunoștea că acesta era forma prin care putea să se regenereze acest popor?

Abia dupe șese luni de guvern tinere, tocmai D-văstre veniți astăzi să ne faceți pe noi să renegăm ideea democratică, să renegăm Constituțiunea, să renegăm principiile liberalismului modern? Au trecut, D-lor, și boierii și răzașii din 1856.

Ei, în ceea ce mă privesce, nu am să cred în nici o idee cu care vă veți fâli, până când nu vă voi vedea pe toți, și liberalii și conservatorii, uniți în ideea aceasta, de a realța starea țăranului român. Până atunci, eu nu dic că sunteți o Adunare legitimă, sunteți numai o Adunare legală; nu poate să facă țera o căsătorie legitimă cu D-văstre.

Prin urmare, nu veniți cu idei cari să iriteze încă mai mult spiritele în poporul român; nu veniți în incinta Parlamentului cu teorii periculoase cari poate să aducă ceva mai rău de cât rescăla de astă primăveră, să vă aducă în necesitatea de a întrebuița oștirea pentru a domoli Capitala României; căci sunt sigur că Capitala României nu are să sufere, că în cetatea Dâmboviței, pe care o fortificați, să se patroneze un guvernământ reacționar care pe ascuns și fâțiș să caute a ne duce înapoi, dincolo de 1832.

D-lor, fiind-că sunt partide, fiind-că sunt programe, eu declar că mă tem de partide, și blestemul cel mai mare pe țera aceasta sunt partidele; să găsească trei la un loc, fac o programă și dic: suntem partid; dar lumea cea-altă, nici nu visază de programa lor. Iată că și eu adineaori cât p'aci era să fac un partid cu D. Nucșoreanu... (ilaritate).

D-lor, vă rog să respectați defectul meu de a nu putea să 'mi domin iritațiunea ce 'mi-a cauzat discursul D-lui Păucescu, să respectați în mine pe reprezentantul Iașilor, pe reprezentantul aceluia colegiu care a venit să dea un exemplu de alegeri libere. Ați văzut, D-lor, cum D. Nădejde, care e profesor, s'a desbrăcat de această calitate și a dis: Pentru că presupun că trebuie să ținem compt de reformele ce se pot cere, eu nu vă cer de cât numai cutare și cutare lucru; prin urmare, D-sa n'a venit aci ca socialist; căci până acum socialism românesc nu există (aplaude); precum sper că nu va exista nici reacționarism românesc. (Aplause). Și acesta pentru bunul scop ca piedestalul fundamental pe care persoana cetățenului trebuie să se întemeieze, să nu fie clintit.

Ast-fel fiind, D-lor, elita socială este o eresie, și de aceea dic că elita socială guvernantă este astăzi, nu o utopie, dar un mucigaiu din alte timpuri, un lucru pierdut cu totul.

Prin urmare, gândind la viitor și gândind că noi ieșenii avem o datorie ca în stnul cetății principale a României să arătăm cugetul cu care vom fi fericiți de a lucra împreună cu D-văstre, trebuie să

vă spunem două-trei cuvinte asupra angajamentelor noastre.

Constituirea proprietății individuale, fără de a atinge de aci înainte nimic din proprietatea particulară; căci avem domeniile Statului. Acesta este cel d'ânteiu lucru care vă cerem. O serie de amendamente la legile existente, așa ca să facem accesibilă pentru toți proprietatea mică.

Proprietatea mare trebuie să o garantăm mai mult de cât până acum, și o garantăm din capul locului când spunem că nu avem nimic cu cestiunea socială; căci, cum dice D. Kogălniceanu, ea este sfrșișită.

Proprietarii mari sunt asigurați; căci, nici țeranii nu ne cer să atacăm în proprietatea privată; fiind-că nici ei nu sunt așa de proști ca să nu înțelegă că, atunci când vor să se facă proprietari, trebuie să respecte proprietatea altuia. (Aplause).

Dar, D-lor, ceva ași mai avea să adaog, și aci ating o cestiune istorică, pentru că mai toți au vorbit de istorie. Ași dori să nu excludem din această accesibilitate la domeniile Statului pe bieții moșneni, cari se luptă și astăzi pentru proprietate. Este o istorie dureroasă de a spune cum moșnenii s'au luptat în contra proprietarilor mari și cum domeniile mari s'au făcut în detrimentul moșnenilor. Ei bine, să facem o reparațiune și să nu mai admitem dispozițiunea care s'a pus în legea de la 1864. Prin urmare, vedeți că voim să consolidăm pe base mai tari proprietatea mică.

Dupe aceea să trecem la instituțiunile de credit. Precum creditul fonciar rural a fost o bine-facere pentru proprietari, asemenea sperăm că și instituțiunea creditului agricol va fi de aici înainte o realitate pentru țeranii, iar nu o cauză de turburări, cum s'a constatat de căpitanii din armată.

Noi mai dorim încă un lucru și acesta e ca Majestatea Sa să bine-voiască a înțelege că este mai sigură Coróna și mai respectată când nu este guvern personal.

D. Ministru al justiției, G. Vernescu: Cer cuvântul, D-le președinte.

D. N. Ionescu: D-lor, a trebuit să vă spun acest lucru, pentru că creditul și ideea contrarie guvernului personal sunt acele cari se legă cu cestiunea proprietății.

Dar o altă cestiune care se impune, și se impune de îndată, este aceea așa numită a invoielelor nevoioase rurale; acestea nu sunt invoiele în înțelesul adevărat al cuvântului, sunt invoiele de nevoie, impuse în modul cel mai inuman, este legea exploatărei celei mai crude investite cu formele cele mai mincinoase ale legalității. (Aplause).

Iată D-lor programa noastră, iată cum venim noi aci între D-vostre și vă rugăm să lăsați toate cele-alte cestiuni, și să vă ocupați numai de aceea care constituie mănuchiul reformelor ce sunt de făcut, pentru ca să împăcăm țera cu legalitatea și populațiunea cu Coróna. Iată pentru

ce ne-au trimis pe noi aici cetățenii Ieșeni. Noi voim a regula această cestiune a proprietății, și cu această regulare de astăzi și cu o sistemă de tocmești care să fie pusă sub tutela justiției populare, așa cum justiția populară să aibă de aproape ochiul asupra lor; cu aceste reforme noi credem că vom fi realizat cea mai bună programă ce țera așteaptă de la noi toți, și vedeți că renunțăm la toate cele-alte cestiuni, óre-cum mai de detaliu, renunțăm la toate cele-alte floricele politice, renunțăm la înșghebări, renunțăm la agrupări, cum le dice *România liberă*, renunțăm la tot, numai pentru rezolvarea acestei programe, care va face ca țera să aibă încredere în Adunarea ei, dupe cum trebuie să aibă, căci cea mai ticăloasă reprezentațiune a țerei, tot pôte da mai mult pentru popor de cât păstorul de care ne-a vorbit D. Păucescu; căci păstorul dacă te pôte tunde, te pôte și despoia. Iată de ce eu nu sunt pentru o turmă și un păstor și de ce ne adresăm la D-vostre, nu ca la o turmă, ci ca la cetățenii cari vor binele țerei.

Aceste câte-va cuvinte, domnii mei, aveam să vă spun pentru a susține ancheta. Ceea ce v'am spus eu aci, este o rețetă și pôte că doctorul Severeanu să dică: este bună rețeta, dar n'ai făcut diagnosa. Ei bine, mă însărcinez, cu ocaziunea discutării răspunsului la Mesagiul Tronului, să aduc o diagnosa din raporturile militare. Dar dacă astăzi voiți să dați o probă de încredere în țera, trebuie să admiteți ancheta, ca să facem o cercetare parlamentară consciincioasă, de cauzele cari au adus nemulțumirile ce cu toții am constatat că sunt în țera.

Nu voim să persecutăm partidele, căci declarăm că noi n'am venit aci nici ca să consolidăm partidul conservator, nici ca să reînviem partidul liberal, ci să facem suma cea mai mare de bine ce vom putea țeranilor, și cu acesta pôte că ne va ierta Dumnezeu multe din păcatele și din greșelile câte am comis până acum.

D-lor, acum se pune pentru noi cestiunea parlamentară și legislativă, și eu nu înțeleg ca o Adunare legislativă să facă nimic în această cestiune fără o anchetă. De aceea, eu susțin propunerea de anchetă ca un mijloc de a face diagnosa acestei situațiuni grave, și cerem de la D-vostre să ne dați un gagiū că aveți bună voință pentru minoritate și pentru reprezentațiunea Iașilor în particular.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: D-lor, permiteți-mi, înainte de a da cuvântul D-lui ministru al justiției, să vă încunoscincitez că este o propunere depusă la biuroū și pôte că și D. ministru ține să aibă cunoscincță de dēnsa înainte de a lua cuvântul.

Iată acea propunere:

MOȚIUNE

Subsemnații propunem să se facă o anchetă parlamentară asupra cauzelor res-

cólor țărănesci din Ilfov și județele limitrofe.

Tache Ionescu, Kogălniceanu, D. Brătianu, G. D. Pallade, N. Ionescu, Cristu S. Negoescu, C. C. Arion, C. T. Grigorescu, I. G. Lecca.

Tot de o-dată, D-lor, mă cred dator să vă amintesc articolul din regulament care dice că ori-ce propunere care se prezintă asupra unei interpelări trebuie a fi trimisă la secțiuni.

Acum D. ministru al justiției are cuvântul.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: D-lor deputați, eu n'aș mai fi luat cuvântul, fiind-că în cestiunea de care se trata rescóla țeranilor, D. Ionescu n'a dis de cât un singur lucru, că cauza este venirea la putere a D-lui Rosetti în ministerul din Martie trecut. Iată singura cauză reală, după părerea D-lui Ionescu, singura cauză eficientă a rescólei. Asupra acestui punct n'am să răspund de cât un singur cuvânt, aducēnd aminte D-lui Ionescu că înainte de a pleca D. I. Brătianu de pe banca ministerială rescóla începuse, atât am de respuns în privința acestei alegațiuni și nimic mai mult. (Aplause).

Dar am să fac o protestațiune în contra unei alte părți a discursului D-lui Ionescu. D-sa a tăgăduit necontentit Regelui dreptul constituțional ce are de a numi pe miniștri....

D. N. Ionescu: Protestez contra acestei interpretări; am spus numai că nu este politic și constituțional să se ia miniștrii afară din Reprezentațiunea constituțională a țerei.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: D. Ionescu protesteză că nu s'au luat miniștri din minoritatea Camerei dupe ce a cădut D. I. Brătianu de la putere. Dar, D-lor, tocmai din minoritatea Camerei Majestatea Sa a cređut de cuviință să ia persoane cărora să le încredințeze friele guvernului; cestiune de absolută apreciere a Majestății sale; în loc să 'i ia din un grup sau din o parte din opozițiune unde era Stan, Vlad, etc., 'i-a luat din alt grup, care putea să fie mai mic sau mai mare, dar care inspira mai multă încredere Majestății Sale. Aprecierea era curat a Suveranului și nimeni nu putea să discute această apreciere.

D. Ionescu mai dice un lucru, care acesta e la adresa Camerei, dice că această Cameră este cea din urmă expresiune artificială a reprezentațiunii naționale. (Ilaritate).

D-lor, sunt unii cari pot să ridă și 'mi pare rău că rād când se găsesc pe acele bănci și au putut să fie aleși, au putut veni în reprezentațiunea națională, pe când cu sistemul anterior nu avuseseră de cât forțe puțin din D-lor onórea să pótă pătrunde în Cameră. (Aplause).

O voce: Și atunci am fost,
D. ministru al justiției, G. Vernescu:

cu: N'ați fost mulți, au fost numai aceia cari au avut sprijinul 6re-cărora influențe în cercul unde se aflau, și mi se pare că este o ingrătitudine când într'un mod general se dice reprezentățiunei actuale a țerei, că această reprezentățiune nu este reprezentățiune națională, nu este constituțională, nu este a țerei, ci a guvernului.

Ei bine, această este o afirmațiune neexactă și puțin cuviincioasă către Parlament. Ca să nu mai îndelungesc această discuțiune la această oră înaintată, nu voi mai releva de cât un singur punct din discursul D-lui Ionescu.

S'au făcut 6re-cari teoriilor de către un membru al majorității cu ocaziunea acestei discuțiunii; s'a răspuns la aceste teoriilor de către un membru al minorității; ambii din punctul lor de vedere au arătat cum trebuie să se conducă țera noastră ca să ajungă la fericire. Eu nu am să examinez aceste teoriilor; nu am să judec argumentele cu cari ele au fost susținute, nici animositățile cu care au fost combătute; acestea sunt lucruri cari p6te nu au prea interesat pe Cameră, dar care de sigur pe guvern nu l' privesc într'u nimic. Ceea-ce voesc a releva însă este concludiunea greșită ce a tras D. Ionescu din această discuțiune. D-sa a dis că guvernul de astăzi este un guvern retrograd care are de gând să ducă țera cu 50 de ani înapoi, care are de gând să sfărâme Constituțiunea, și să nu lase p6tră pe p6tră din instituțiunile noastre liberale de astăzi.

Nu vă temeți, D-lor, de libertățile consacrate prin Constituțiune; nu le va aduce nimeni nici o atingere; suntem datori cu toții să le pădăm, și când D-v6stre ne veți găsi pe o cale rătăcită, atunci numai veți avea dreptul să ne aruncați p6tra. Aceste dispozițiuni constituționale vor sta t6te în picioare cât vom sta și noi pe această bancă. (Aplause).

Voc: Inchiderea discuțiunei.

— Se pune la vot inchiderea discuțiunei, și se primesc.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: D. Nucșoreanu are cuvântul în cestiune personală.

D. I. Nucșoreanu: N'am audīt, D-lor, tocmai exact cuvintele onorabilului și veteranului luptător D. Nicolae Ionescu. Mi pare bine însă că dupe 32 de ani de cunoștință a bine-voit să mi pronunțe numele de la tribuna Parlamentului.

D-lor, cel întâi om liberal de peste Milcov pe care l-am cunoscut acum 32 de ani, este D. N. Ionescu, care, pe atunci era redactor la gazeta *Steaua Dunării*.

Există la noi în țera un obicei de a dice: Din momentul ce am un titlu superior, mă înscriu în cutare partid, și mă numesc membru în statul-maior strălucit al aceluī partid. Acest stat-maior strălucit pricepe să nu pricepe cestiunile politice, asta e o altă cestiune; ceea-ce pricepe este pretențiunea de a impune voiața lui până și șefilor partidului.

Ei bine, dacă a fost o nenorocire în alegerile trecute, ea n'a fost provocată nici de guvern nici de partid; a fost, D-lor, provocată de acel stat-maior strălucit.

Într'o di am apucat pe unul din acest stat-maior strălucit, și l'am întrebat de opiniunile sale politice: Ce ești D-ta? Liberal, conservator? Sciți ce mi a răspuns? Dupe circumstanțe. (Ilaritate).

Da, da, D-lor. (Ilaritate).

Dacă ești liberal, unde 'ți e partidul? Partidul meu nu știu unde e. (Ilaritate).

Ca liberal am avut și eu un șef; am fost Rosettist. De când mi-a murit șeful nu mai am nici unul. Cu cine mergem? E mai bine să mergem cu guvernul, e mai sigur. (Ilaritate). Acesta a fost răspunsul său. Și atunci am dis și eu: Ai să ne numim liberali voiagiori. (Ilaritate).

D-lor, ce se înțelege prin liberal voiagior? Liberal voiagior e acela care nu aparține la un drapel; e un om care nu recunoșce un șef; și p6te să aibă dreptate, căci nici el nu p6te să găsescă pe șef la ora pericolului. (Ilaritate).

Liberal voiagior, D-lor, va să dică un om care nu face nici un sacrificiū pe terenul politic. (Ilaritate).

Cuvântul desemneză o situațiune. Am fost un luptător de principii contra guvernului trecut, luptător serios, cu credință de îndreptare; dar am vedut că nu e așa cum începusem.

Revin la definițiunea liberalilor voiagiori. Partidul liberal e distrus, compromis, fiind-că a voiagiat prea mult. (Ilaritate). Cuvântul voiagior va să dică a bate câmpii. (Ilaritate). Și am întrebat pe un altul: D-ta pe cine recunoști de șef? N'a răspuns absolut nimic. Partidul liberal dacă s'ar constitui are doi șefi — liberalii desidenți, sunt numai o fracțiune. Partidul în întregul lui nu mai există, (ilaritate) — sunt atâtea capacități cari poftesc șefia în cât nu p6te să fie nici o direcțiune și trebuie să voiageze. (Ilaritate).

Cei tineri pretind că știu franțuzesca modernă, și că b6trâniī au inv6tat franțuzesca cea veche. Ei bine, D-lor, la astfel de argumente nu am nici un răspuns. Nu poți să te apuci cu omul; 'ți el diua bună, și l' lași să formeze un partid.

Noī liberaliī voiagiori...

D. vice-președinte, N. Blaramberg: D-lor, v6 anunț că sunt 6 ore.

D. I. Nucșoreanu: Dacă poftiți, n'a veți de cât să ridicăți ședința.

Voc: Nu, continuăm.

D. I. Nucșoreanu: D-lor, sciți însă ce am răspuns la 6meni de talent? Nu sunt de cât doi 6meni cari pot să fie șefii partidului liberal; al treilea pentru mine nu există. (Întreruperi). Nu mi cereți numele, căci nu le pot pronunța.

Credeți D-v6stre că această tinerime, presupusă instruită p6te să fie în fruntea partidului? Nu, D-lor, și de aceea eu voiagiez. (Ilaritate). Credeți D-v6stre că țera admite ca tinerimea să ștea în ca-

pul unui partid? Nu, D-lor, v6 dic încă o-dată, și de aceea eu voiagiez. (Mare ilaritate). Dar mai mult de cât atât, se întemplă D-lor, că tinerimea apucă înaintea noastră în voiagiū, (ilaritate). Pe câtă vreme nu sunteți partid liberal organizat dupe cum D. N. Ionescu, respectabilul, venerabilul D. N. Ionescu prin un joc de cuvinte a afirmat constituirea acestui partid e cestiune a viitorului și eu nu pot să figurez într'ensul, și cred că nici o-dată nu voiū figura. Căci, D-lor, partidul liberal care a cădut de la guvern s'a basat pe o altă politică nesănăt6să, pe politica de dijmă și de pretexte: muncea unul și lua el dijma, ba și recolta.

Noī, D-lor, cari am fost liberali vechi, și eu unul, într'u cât mă privesc, nu mă voiū mai înt6rce în acest partid, și cred că este mai bine să voiagiez de cât să fac politică de pretexte, (ilaritate); da, da, D-lor, eu nu pot să dau concursul meu unui partid care pune pe fiul unui protegiat în slujbă sub pretext de nouă achizițiune. (Nu se aude). Mai bine cu mijl6cele lui proprii, fie-care să ocupe o carieră și să vină aici în Parlament, de cât să vie pe umeriī mei. Nu voiū, D-lor, când cineva are un r6zăm în Parlament, să l' înainteze partidul pe el; și când vin conservatoriī tot pe el, și eu să fiū o victimă; de aceea eu voiū voiagia. (Ilaritate).

Da, da, D-lor, voiū voiagia până când veți constitui un partid și veți pune în capul lui nu tinerimea... (Ilaritate, applause — nu se mai aude).

— Ședința se ridică la orele 6 și jumătate și cea viitoare se anunță pe a doua-zi, 26 Noembrie.

Ședința de la 26 Noembrie 1888

Președenția D-lui vice-președinte, N. Blaramberg.

— Ședința se deschide la ora 1 și jumătate dupe amiazi.

— Prezenți 130 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 43 D-ni deputați și anume:

In congediū:

D-niī G. Berevoescu, M. Caracostea, A. Enacovici, D. Ghica-Comănișteanu, A. Peșacov, I. Rășcanu, N. Nicorescu, I. M. K. Iepureanu, G. Tocilescu, L. Cărtargiu.

Fără arătare de motive:

D-niī D. Alexandrescu, T. Anastasiu, N. C. Aslan, I. Balanolu, L. Bogdan, T. Buzdugan, T. Calimach, Gr. Constantinescu, I. Demetriad, V. Dimitropolu, I. F6tu, N. Gavrilescu, N. Georgescu, L. Goilav, I. Lahovari, G. Macarescu, M. Marascu, G. D. Pallade, V. Peiu, Em. Pache-Protopopescu, V. Poenaru, I. Rădulescu, C. Ressu, I. Robescu, D. Sturdza, E. Sturdza, S. Șomănescu, A. Știrbeiu, C. Vericeanu, N. Voinov, C. Teleman, I. Isvoranu, V. Pogor.

— Sumarul ședinței precedente se a-probă.

— Se acordă congegiu D-lor G. Tocilescu, M. Caracostea, S. Rășcanu și I. M. K. Iepureanu.

— Se trimite la comisiunea de petițiunii petițiunea D-lui G. Baronzi, a D-lui L. Wiest, a D-lui St. Grigorescu, a mai multor comercianți de băuturi spirituoase din Capitală, a mai multor locuitorii din comunele Bărbulesci, Manasia și Coșerenii din județul Ialomița, a mai multor locuitorii din comuna Târgul Mihăileni, și petițiunea D-lor C. Păun și G. Stoica.

— Se trimite la comisiunea de indigenat petițiunea D-lor F. Falon, G. Falon și F. N. Falon.

— Se depun cinci raporturi ale comisiunii de indigenat, relative la naturalizarea D-lor W. Atanasievici, D. Mingareli, C. Hristodor, I. D. Bănciulescu și A. Căpățână.

— Se depune raportul comisiunii de petițiunii asupra petițiilor următoare: a D-lui C. Mihălescu, L. Mingard, Ex-mitropolitului Nichita, a unor locuitorii din județul Neamțu, a D-nei Susana Esler, a D-lui G. Străchinaru, a doamnălor Agripina Chimet, Ana Rolea și Voica P. Georgescu.

— Se comunică Adunării adresa D-lui președinte al consiliului prin care face cunoscut că din proiectele de lege rămase de la precedentă legislatură guvernul susține pe cele următoare:

1. Proiectul de lege relativ la legitimarea creditului suplimentar de lei 7.146 bani 75 deschis de guvern pe seama bugetului casei de depuneri și consemnațiunii în lipsa Adunării, conform art. 24 și 29 din legea comptabilității generale.

2. Idem relativ la regularea definitivă a bugetului exercițiului 1879.

3. Idem relativ la acordarea unei pensii viagere de lei 150 pe lună D-lui Ión Nisipeanu.

4. Idem relativ la legitimarea creditului suplimentar de lei 30.000 deschis de guver în lipsa Adunării pe seama bugetului regiei monopolului tutunului, conform art. 24 și 29 din legea comptabilității generale.

— Se comunică Adunării adresa D-lui ministru de justiție în coprinderea următoare:

Domnule președinte,

D. prim-procuror al tribunalului Dolj, cu raportul No. 19.965, mi trimite aci anexata în original petițiune ce a primit de la D. T. Isvoranu, proprietar din Craiova, prin care solicită obținerea autorizațiunii onor. Adunării a deputaților pentru ca D. V. Vlădoianu, alesul colegiului III de Cameră din județul Dolj, să pôtă fi judecat pentru faptul de bătae gravă ce i-a aplicat.

Imprejurările faptului pentru care D

deputat Vlădoianu este dat judecăței sunt ast-fel:

D. Vlădoianu, convenind verbal cu D. T. Isvoranu a i închiria mașina pentru treerat grău, trimite la ziua fixată ome-niil D-sale a o ridica.

Aceștia însă se înapoiază la Predesci, proprietatea D-lui Vlădoianu, spunând stăpânului lor că D. T. Isvoranu lipsea de la moșie, iar ome-niil D-sale au refusat de a le preda mașina.

D. Vlădoianu, supărat de acésta, por-nesce în Craiova la 23 Iulie și chiar în acea séră, întâlnind la clubul național pe D. Isvoranu, i ia de o parte și în urmă i aplică câte-va lovituri de baston în cap, rânindu'l grav.

Primul-procuror, fiind chemat în localitate, în urma declarațiunilor D-lui doctor Vereescu că rânile pot fi de natură a cauza mórtea, a trimis afacerea la instrucțiune. D. Isvoranu de și a suferit câte-va zile din cauza acestei bății, astăzi însă se află completamente restabilit. D-sa a declarat parchetului că refuzul de a libera mașina D-lui V. Vlădoianu a fost din cauză că nu terminase încă treeratul grăului.

Faptul imputat D-lui Vlădoianu se dovedesce prin chiar mărturisirea D-sale și procesul se află pendinte la secția II a tribunalului Dolj, fiind fixată cercetarea lui pentru ziua de 9 Decembre viitor.

Aducând la cunoscința D-vóstre cele ce preced, am onóre a vă ruga, în temeiul dispozițiunilor art. 52 din Constituțiune, să bine-voiți a supune cazul onor. Adunării, pentru a se obține autorizațiunea cerută.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Dupe cum știți, D-lor, acésta cerere se trimite la secțiunii; însă regulamentul mai cere un lucru, că D-vóstre să hotărâți termenul în care are să se depue raportul privitor la acésta cerere. Vă rog dar să fixați acest termen.

În rëndul trecut i ați fixat la trei zile. Mențineți aceeași hotărâre și pentru acésta cerere?

Voc: Cinci zile.

D. Gr. Triandafil: D-lor, asupra termenului în care se propune a se aduce raportul privitor la acésta cerere de autorizare a urmării a unui din colegiil noștri, noi trebuie să lăsăm timp necesar pentru ca secțiunile să hotărască. Dacă vom fixa un timp prea scurt, se pôte ca secțiunile fiind ocupate de alte afaceri, sau neîntrunindu-se din o cauză ore-care să nu se pôtă lua o hotărâre. De aceea eu aș propune să fixăm un termen de opt zile.

— Se pune la vot termenul de opt zile și nu se admite.

— Se pune la vot termenul de trei zile și nu se admite.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Atunci, D-lor, vă propun eu un termen de șecce zile.

— Se pune la vot termenul de șecce zile și se primesce.

D. Ulysse Boldescu: D-lor deputați, ađi s'a depus raportul pentru câte-va petițiunii, pe cari le a cercetat comisiunea de petițiunii și nu sunt inscise la ordinea zilei; bine-voiți dar a hotări dacă urméză să se ia în cercetare ađi, sau să se trimită la secțiunii.

D. C. Bobeica: D-lor deputați, de unăđi s'a luat o hotărâre ca Sâmbătă să fie la ordinea zilei indigenate și petițiunii, prin urmare, trebuie să ne ocupăm de aceste cestiuini, căci nu avem nimic mai important la ordinea zilei.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Cestiunea acésta este hotărâta prin art. 89 din regulamentul, care șice ca ziua de Sâmbătă este consacrată pentru petițiunii și indigenate; dar tot regulamentul șice că tóte raporturile trebuie imprimare când se depun; D-vóstre însă sunteți stăpâni, vędând că nu aveți nici un raport imprimat să decideți a se lua în discuțiune și raporturi manuscise.

— Adunarea decide a se trimite la tipar aceste raporturi.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Acum D. Popovici are cuvântul spre a anunța o interpelare.

D. C. Popovici: Rog pe onor. guvern să bine-voiască a mi răspunde la următoarea întrebare: Cel d'ânteu proiect de lege ce s'a anunțat înaintea alegerilor generale că se va pune cu precădere în debaterile Camerei a fost acela pentru improprietărea țeranilor.

Sunt acum aprópe trei săptămâni de când am intrat în lucru; în acest spațiu de timp s'a depus pe biuroul Adunării o mulțime de proiecte de lege, însă proiectul de lege relativ la improprietărea țeranilor nu s'a depus încă, și nu știu când se va depune.

Rog pe onor. guvern să bine-voiască a răspunde dacă are intențiune și când voiesce să aducă proiectul de lege pentru improprietărea țeranilor.

Acesta este obiectul interpelării mele.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: D-lor, proiectul acesta de lege a fost studiat și cred că zilele acestea i vom putea presinta. Acest proiect de lege însă nu este pentru improprietăre, ci pentru vëndarea de moșii ale Statului în loturi mici la sâteni.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Cred că D. Popovici este satisfăcut.

D. C. Popovici: Dacă un asemenea proiect de lege se va presinta în zilele acestea declar că sunt satisfăcut.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: D. Cozadini are cuvântul.

D. Gr. Cozadini: D-le președinte, avém să fac o întrebare D-lui ministru al domeniilor, dacă este adevărat ceea ce s'a auđit, că camerilor de comerț li s'ar fi cerut avisul în privința modificării unor articole din tariful autonom, votat de Camera de la 1884 în urma resboiului vamał crâncen iscat între Austro-Ungaria și noi, fiind-că șicie D. ministru și șicie tótă lu-

mea, că sunt unele articole impuse într'un mod așa de neînțeles și așa de exagerat, în cât nu se aduce nici un folos nici industriei noastre născându-se și nici comercianților și nici consumatorilor. Nu vrea acum să încep o discuție, nici să numesc acele articole exagerat impuse; îl întreb numai dacă are avisul Camerilor de comerț, și dacă va veni să cêră modificarea acelor taxe exagerate din tariful autonom, ca să nu fiu silit să fac interpelare și să perdem timpul Camerei, care are alte lucrări mai mari, mai importante de cât modificarea materiilor prea impuse din tariful autonom.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: D-lor, este exact ceea ce ȳice D. Cozadini, că sunt mai multe articole în tariful autonom făcute în mod foarte grăbit, și unele chiar puțin înțelese, așa că s'ar putea ȳice că sunt mai mult vătămătoare intereselor economice ale țerei de cât folositoare.

Studiem această cestiune și vom veni cu modificări la tariful autonom, însă cerem cât-va timp; căci vedeți cât puțin timp avem să ne ocupăm de interesele generale ale țerei și de legile ce trebuie să pregătim pentru a le aduce Corpurilor legiuitoare.

Suntem veniți de 12 zile la minister, și noi a trebuit să fim în toate zilele prezenți la ședințele Adunării și ale Senatului. Sperăm însă că vom găsi câte-va ore ca să ne ocupăm și de cele mai neapărate interese economice ale țerei.

D. Gr. Cozadini: Declar că sunt satisfăcut cu răspunsul D-lui ministru.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Ne mai cerând nimeni cuvântul și D-nii miniștri neavând să ne facă nici o comunicare, intrăm în ordinea zilei.

D. Negruzți are cuvântul asupra ordinei zilei.

D. I. Negruzți: Sunt indemnă de mai mulți colegi să propun, nu pentru ziua de astăzi, dar pentru zilele de Luni și Marți, ca onor. Cameră să hotărască de astăzi că lucrăză în secțiunii proiectele asupra cărora s'a declarat urgența.

Mercuri, precum știți, intrăm în discuțiunea adresei; astăzi avem interpelări; Luni și Marți n'avem nimic la ordinea zilei; și proiectele a cărora urgență s'a votat pentru secțiunii, în special cele financiare, sunt încă netratate. De aceea, propun ca zilele de Luni și Marți să le consacram proiectelor urgente și să lucrăm în secțiunii.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Eu nu pot de cât a mă supune hotărârei onor. Camere. Mi permit însă să vă atrag atențiunea că și aci e vorba de a anticipa. Prezența miniștrilor se cere și în secțiunii, mai ales fiind vorba de nise proiecte cari sunt din inițiativa guvernului.

De aceea, părerea mea este ca cestiunea această să o rezervăm pentru Luni. Dacă Luni nu vom avea nimic la ordinea

zilei, vom trece imediat în secțiunii spre a ne ocupa de toate proiectele declarate urgente.

Cu toate acestea, consult onor. Adunare asupra propunerii făcută de D. Negruzți.

D. M. Kogălniceanu: Eu aș dori să fiu agreabil D-lui Negruzți, dacă sub propunerea D-sale nu s'ar inaugura o eră de labóre ca să nu facem nimic. Mi garantăți D-vostre că Luni și Marți secțiunile nu vor fi góle?

O voce: Pentru ce?

D. M. Kogălniceanu: Pentru că, cum ne-am plimbat în sêrbători și am făcut vacanță, tot așa mulți din noi vor străluci prin absența lor din secțiunii.

O voce: Se va deschide ședința.

D. M. Kogălniceanu: Ședința se va deschide, dar păsărica va abura.

De aceea, D-lor, eu combat propunerea D-lui Negruzți. Luni, dacă nici un ministru nu va fi present, vom putea să trecem în secțiunii, dar această Luni se va hotărâ.

— Se pune la vot propunerea D-lui Negruzți și nu se adoptă.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: D. Nușoreanu are cuvântul.

D. I. Nușoreanu: Am observat că mai mulți deputați până acum n'au venit încă la ședințele Camerei. Rog dar pe D. președinte să 'i invite a veni în Parlament, iar dacă nu acceptă onórea comitenților cari 'i au ales, atunci să se declare colegiul vacant. Intre acestea, mi se pare că se află și D. Tache Anastasiu, care aș 'i dorit să fie între noi, cel puțin ca să 'i fac cunoștința. (Ilaritate).

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Ca răspuns la această observațiune, amintesc regulamentul care prevede o lipsă nemotivată de 6 ședințe consecutive, dupe aceea o încunoscinițare din partea biuroului, și în urmă un termen de 10 zile până să vină răspunsul.

Astăzi nu se află nimeni în cazul acesta, și prin urmare incidentul ridicat de D. Nușoreanu este de la sine închis.

D. Nichiforescu are cuvântul spre a 'și desvolta interpelarea.

D. ministru de externe, P. P. Carp: D. ministru de interne nu este aci.

D. N. Nichiforescu: M'am înțeles cu D. prim-ministru ca această interpelare să o retrag.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Se ia act.

Acum avem interpelarea D-lui M. Kogălniceanu.

D. M. Kogălniceanu: D-le președinte, pentru ca să pot face interpelările, am cerut să mi se dea mai întâiu încheierea consiliului de miniștri, pentru ca să nu fiu pus în pozițiunea tristă de a nu cita bine faptele; ved însă că nici până astăzi n'a venit acea încheiere.

D. ministru de externe, P. P. Carp: Nici nu putea să vie, fiind-că nu există; a fost numai o hotărâre administrativă luată de mine ca ministru al domeniilor

în marginele competenței mele. Consiliul de miniștri nu are a face nimic în această cestiune.

D. M. Kogălniceanu: Apoi atunci, dacă se întemplă ca eu să mă găsesc față cu doi miniștri ai domeniilor, dintre cari unul ȳice că e o încheiere a consiliului de miniștri și cel-alt o tăgăduiesce, cum vreți să 'mi fac interpelarea?

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: Cine v'a spus această?

D. M. Kogălniceanu: Chiar D-vostre.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: Sunteți în eróre.

D. M. Kogălniceanu: Să se citescă cele tipărite în *Monitor*, unde D-vostre ați ȳis că s'a hotărît în consiliul de miniștri, că moșiele cari sunt de o valóre mai mică de două-deci de miș de lei, să nu se vîndă de cât în loturi mari.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: Nu ați înțeles ce am ȳis, sau am fost rêu reproducus....

D. M. Kogălniceanu: D-lor, eu țin să fac interpelarea, însă trebuie să am aceste acte, și acum vine D. Carp și 'mi spune că nu există; trebuie atunci să 'mi schimb interpelarea în alt-fel.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: Cer cuvântul, D-le președinte, ca să dau o explicare.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Aveți cuvântul.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: D-lor, D. Kogălniceanu a făcut o eróre completă, sau nu m'a ascultat bine. Eu am ȳis că este o decisiune, nu că moșiele cari au venit de 20 miș lei, ci moșiele cari sunt în întindere mai mare de cât 200 hectare, să nu se vîndă de cât în loturi mici, iar cele cari sunt în întindere mai mică de 200 hectare, să se vîndă în corpuri întregi. Am ȳis apoi că această e o decisiune ministerială; nu 'mi aduc aminte să fi ȳis că este o încheiere a consiliului de miniștri. Fie însă o decisiune a ministerului domeniilor, fie o încheiere a consiliului de miniștri, această e un fapt indiferent și asupra cărui aș să se explice D-nii miniștri de atunci, căci eu nu făceam parte din minister când s'a luat această măsură.

D. M. Kogălniceanu: Mai întâiu fac o rugăciune biuroului ca să recomande bine D-lor stenografi, să reproducă exact cuvintele D-lui ministru al domeniilor, pentru că 'mi-e témă să nu ȳică și altă dată ca adineori, că a fost rêu reproducus.

Dar, D-lor, n'a fost rêu reproducus, căci eu de două ori 'l-am întrebat și numai dupe ce 'mi-a afirmat și a două oră tot în același mod, m'am hotărît să fac această interpelare, pe care am și scris-o îndată. Interpelarea mea am făcut-o în privința moșiilor celor mici cari, în contra spiritului și a textului legii, tocmai acelea cari trebuia să se dea ȳeranilor, căci ei dispun de capitaluri mici, tocmai acelea s'au hotărît a se vinde în corpuri întregi, pentru ca ast-fel, vecinii, cum se ȳice, să le ia tot ei mai ușor, căci sunt moși mici,

cară s'a luat de vecini, pe lângă loturile cele mari.

Am fost cu desăvârșire în memoria mea întrégă când s'a discutat această chestiune, și prin urmare, sunt încredințat că tot ast-fel trebuie să fie și în *Monitorul oficial* reproduse cuvintele D-lui ministru. Sunt hotărît însă să amân interpelarea mea pe ședința viitoare, dacă și D. ministru consimte.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: Eu nu consimt de loc să amânați interpelarea; *Monitorul oficial* e de față.

D. ministru de externe, P. P. Carp: D-lor, D. Lahovari, intrat numai de opt zile în minister, a putut să fie în necunoștință de ceea-ce s'a petrecut când D-sa nu era ministru, așa că a putut foarte bine, de și eu nu țin această, dar a putut să se întâmple a fi înșelat asupra unui fapt la care D-sa nu a conlucrat. Puteți ôre D-vôstre să 'l faceți răspundător pentru acesta? Când eu însă, care sunt și astăzi și am fost și ieri ministru, vă țin cum că nu a existat nici o încheiere a consiliului de miniștri în această chestiune, cred că nu mai aveți nevoie de alte informații. Eu am luat această deciziune și sunt gata să vă dau și motivele ce le cred puternice în sprijinul acestei deciziuni. Prin urmare, dacă faceți interpelarea, eu sunt aci spre a vă răspunde. Încă o-dată însă țin că încheiere a consiliului de miniștri nu există.

D. M. Kogălniceanu: Eu fac rar interpelări, dar când le fac voi să fiu consecvente. D. Lahovari a afirmat această și această a motivat trecerea la ordinea zilei.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: Iată am găsit *Monitorul*, și vă citesc cuvintele mele, ca să vedeți că n'am afirmat nici un lucru inexact:

„Pentru aceste motive s'a luat o dispoziție ministerială, la 25 Iulie 1888, ca moșiile Statului mai mici de 200 hectare să se scotă în vânzare în corp întreg, ceea ce nu este întru nimic contrariu legii.“

Putem să mă înșel, cum ținca D. Carp, dar nu m'am înșelat; ceea ce v'am afirmat este foarte exact, că s'a luat o deciziune ministerială la 25 Iulie 1888, ca moșiile mai mici de 200 hectare să se scotă în vânzare în corpuri întregi.

Vă să ținca afirmarea este exactă, și ceea ce pot să adaog este că deciziunea fiind de la 25 Iulie 1888, ca deputat nu o cred cătu-și de puțin ilegală, iar ca ministru abia de ieri nu sunt răspundător de un fapt cu mult anterior venirii mele la minister; dar nu sunteți păgubiți întru nimic, fiindcă ministrul care a luat această dispozițiune este și astăzi pe această bancă și vă poate răspunde.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: D. Kogălniceanu 'și menține cuvântul?

D. M. Kogălniceanu: Eu vă rog să mijlociți să mi se dea de către ministrul actual al domeniilor deciziunea ministe-

rială care poartă data arătată, și atunci voi discuta în cunoștință de cauză.

D. ministru de externe, P. P. Carp: Credeți ôre, D-le Kogălniceanu, că D. ministru al domeniilor va face dificultate ca să vă trimită acel dosar? Nu. Dar în dosar nu veți găsi de cât exact aceste două rënduri, și jos P. P. C.:

„Moșiile mai mari de 200 hectare să se vândă în loturi.“

D. vice-președinte, N. Blaramberg: D. Kogălniceanu este stăpân să subordoneze interpelarea D-sale la această comunicare de dosare. Luăm act de această și biuroul va repeți rugăciunea D-lui ministru respectiv; iar până atunci declar interpelarea sa amânată.

Acum la ordinea zilei vine interpelarea D-lui C. Dobrescu.

D. C. Dobrescu (Argeș): D-lor deputați, astăzi era la ordinea zilei interpelarea ce făcusem pentru a cere D-lui ministru al instrucțiunii publice ca să spună ce crede D-sa de cuviință în privința neegalizării său a stărei anormale în care se găsesc salariile profesorilor, institutorilor, învățătorilor corpului didactic român, și dacă D-sa crede cuviincios ca să pună legea de la 1883, care a fixat salariile și gradațiunea remunerariilor în acord cu budgetul. Căci, D-lor, cred că principiile fundamentale ale unei societăți democratice, cele mai însemnate sunt: Anteiu, justiția, dreptatea, atât în impunerea sarcinilor cât și în compensarea lor; al doilea, echitatea de a se plăti fie-cărui dupe efortările ce face în interesul obștesc. Eu cred că corpul didactic aduce servicii în Statul român, pôte așa de însemnate, în cât ele reclamă o sollicitudine din partea noastră mai mare de cum ar avea pentru alte corpuri, fiind-că el ocupându-se cu educațiunea culturală a societății române are un drept la deferență; că acest corp lucrând pentru împrăștierea în societate a principiilor de justiție, de echitate și de legalitate, societatea este datoră să 'i arate recunoștință respătindu' i munca și devotamentul. Și când, deci, D-vôstre găsiți că legea organică de la 1864 regulează numai principiile generale ale învățământului public și nu vorbește nimic despre comptabilitate, despre retribuțiunea corpului didactic; când știți că de la 1864 până la 1883 a trecut un timp destul de lung fără ca să se facă veri-o reformă pentru a se regula remunerariile corpului didactic, atunci datoră noi să devine și mai obligatorie pentru noi.

D-vôstre, guvern și Camere, v'ați plâns de un singur lucru, că spiritul de legalitate nu este dezvoltat în România, și ați protestat necontentit, ați adus dovezi și ați tras concluziunea că, tocmai din cauza această, societatea nu respectă ordinea socială; că această ordine este turburată și că ordinea socială fiind turburată dă loc la nesigură și împedică progresul și propășirea.

Ținém foarte mult ca să fac această deșira-

re de principii generale, pentru ca, intrând în chestiune, să nu fiu nevoit a face prea mari desvoltări, ci numai să arăt în ce chip corpul didactic a suferit neajunsuri și nedreptăți în resplata muncii sale. Mi veți da voie dar să proced în chip inductiv și să încep cu starea anormală în care se găsesc învățătorii sătesci în privința fixării salariilor.

În adevăr, în nici o categorie a corpului didactic, ca în acesta a învățătorilor sătesci, n'a domnit mai mult arbitrarul și neregula. Căci corpul didactic rural ocupând ultima treptă în marele corp de învățământ, el e lăsat mai în umbră, expus cu desăvârșire loviturilor tuturilor, fără ca glasul său înăbușit să se audă veri-o-dată.

Și apoi învățătorul sătesc, de și reînouit, primenit radical în elementele sale, totuși asupra sa mai trăese încă credința greșită, că el e mai mult un impiegat, un mic funcționar obscur, și numai atât.

De aci izvorul tuturilor umilințelor, persecuțiunilor și disgrațiilor ce îndură.

De aci acea clasificare de salarii, în care numărul celor nedreptățiți este enorm.

Mi pare rău, D-lor, că nu am la îndemână actele pe cari le-am cerut, căci așa fi putut să vă prezint un tablou de câți, anume, sunt salariați cu câte 60 lei, și de câți cu câte 80 lei, ca să vedeți în ce contradicțiune flagrantă se găsește cu legea, dar mă voi mărgini a vă citi câte-va articole din legea de la 1883, care fixează salariile pe lună pentru învățătorii sătesci.

Acastă lege fixează, pentru o parte din acești învățători, salariile de 60 de lei pe lună, și pentru altă parte 90 de lei pe lună. Cum vedeți sunt două categorii de învățători sătesci, privindu-i din punctul de vedere al salariilor lor; unii ia în mână 46 de lei, alții ia 75 sau 76 de lei pe lună, și aci nu este nici o normă, nici un criteriū, nici un cuvânt, pentru ce ei se împart în două categorii, căci nu se ținca în lege că, acei cari vor fi absolvenți ai cutărei școli, sau cari vor întruni cutare condițiune să primescă 90 de lei, iar acei cari nu vor întruni acele condițiuni să primescă 60 de lei, și nu știu nici cum pe ce se întemeiază această deosebire în plata salariilor!

Mai știu alt-ceva, că revisorii școlari, tocmai din cauza nerevisuirii legii de la 1864, au putere discreționară asupra învățătorilor sătesci, ei potsă 'i mute unde voesc și când voesc, ei potsă le aplice ori-ce pedepșă; și în privința salariilor pôte să 'i pună la un loc unde se plătesce 90 de lei și pôte să 'i pună la un loc unde se plătesce numai 60 de lei, și învățătorul sătesc trebuie să tacă, căci când ar reclama n'ar găsi o satisfacțiune imediată și eficace, fiind-că nu există în lege nici un articol care să prevadă cazul, fie pentru revisor, fie pentru învățător. Din pricina această, învățătorii sătesci, pentru ca să pôte parveni, să trecă în gradul anteiu, cantă să se ia bine cu revisorul, și când nu pôte să ajungă

la acest drept, p $\acute{o}$ te merit $\acute{a}$ t pentru d $\acute{e}$ nsul, s $\acute{u}$ nt nevoiți a alerga la alte mijloce, atunci vin p $\acute{o}$ co $\acute{n}$ ecele sau alt-ceva cari hot $\acute{a}$ rasc de rezultat, dupe vechiul sistem; iat $\acute{a}$ una din marea rane ale societ $\acute{a}$ ței n $\acute{o}$ stre; una din corupțiunile cele mai nesuferite cari au pus in pericol moralitatea public $\acute{a}$.

Dar ac $\acute{e}$ st $\acute{a}$ fixare de salarii a inv $\acute{e}$ t $\acute{a}$ -torilor mai servi guvernului trecut și ca un mijloc de constringere pentru unii, ca un mijloc coruptiv pentru alții! Da, guvernul acela, fostul guvern n'a l $\acute{a}$ sat nimic neexploatat, nimic neintrebuintat și neusat in serviciul cauzei sale electorale; da, inv $\acute{e}$ t $\acute{a}$ torii cari au p $\acute{a}$ rut in ochii societ $\acute{a}$ ței oficiale c $\acute{a}$ au ore-care independent $\acute{a}$ de caracter, au suferit asupra lor presiuni și nel $\acute{a}$ turata condițiune: ori primesce a fi inv $\acute{e}$ t $\acute{a}$ tor de gradul $\acute{a}$ nt $\acute{e}$ iu și atunci s $\acute{a}$ voteze așa, sau la din contra v $\acute{o}$ i r $\acute{e}$ m $\acute{a}$ nea la gradul al doilea.

Cei mai tari in cerbice au r $\acute{e}$ mas la gradul al doilea; așa, v $\acute{a}$ și putea aduce exemple din Argeș. Ori-cum, D-lor, este un lucru constant c $\acute{a}$ acești inv $\acute{e}$ t $\acute{a}$ tori nu pot s $\acute{a}$ fie st $\acute{a}$ p $\acute{a}$ ni pe consciința lor, c $\acute{a}$ nd sunt puși la discrețiunea unui funcționar superior care nu are nici o r $\acute{e}$ spondere.

De aci sciți, D-lor, c $\acute{a}$ este și un alt r $\acute{e}$ u, c $\acute{a}$ nd fixarea salariului at $\acute{a}$ rn $\acute{a}$ de voința revisorului sau a ministrului; sciți c $\acute{a}$ te compromisuri se pot face, sciți c $\acute{a}$ te umiliri p $\acute{o$ te s $\acute{a}$ suferi funcționarul subaltern! Este bine dar ca s $\acute{a}$ se pue cap $\acute{e}$ t acestor abuzuri repetate și nerepimate; și cred c $\acute{a}$ este trebuința ca D-v $\acute{o$ stre, D-lor deputați, c $\acute{a}$ nd audiți despre acest r $\acute{e}$ u, s $\acute{a}$ conveniți cu toții ca s $\acute{a}$ se curme cu des $\acute{a}$ v $\acute{e}$ rsire.

Ca și inv $\acute{e}$ t $\acute{a}$ torii s $\acute{a}$ tesei, o alt $\acute{a}$ categorie de profesori sunt institutorii urbani. Ei, dupe legea din 1883, sunt pl $\acute{a}$ țiți cu 225 lei, și cu t $\acute{o$ te acestea veți g $\acute{a}$ si inv $\acute{e}$ t $\acute{a}$ tori urbani abia cu 200 lei cari primesc 170; și aci ca și la cei d' $\acute{a}$ nt $\acute{e}$ iu nici un criteriu, nici o norm $\acute{a}$ nu exist $\acute{a}$, ci tot numai arbitrariul, nepotismul decide absolut. Mai sunt apoi profesorii de la sc $\acute{o$ lele secundare de fete, de la sc $\acute{o$ lele reale, de la sc $\acute{o$ lele centrale, toți aceștia clasificați dupe legea din 1883 cu salariul anume fixat uniform, identic acestei categorii.

Dar și aci veți afla in budgetul ministerului, unii av $\acute{e}$ nd salarii mai mari, alții mai mici iar $\acute{a}$ și f $\acute{a}$ r $\acute{a}$ nici o justific $\acute{a}$ țiune legal $\acute{a}$. Apoi t $\acute{o$ te sc $\acute{o$ lele acestea dupe importanța și felul lor, de și clasificate ca identice cu gimnasiile clasice, sc $\acute{o$ la comercial $\acute{a}$, liceele, etc. Totuși profesorii lor respectiv, primesc un salariu cu mult mai mic.

Ast-fel c $\acute{a}$, 'mi e peste putința a p $\acute{r}$ iepe cum s'au suferit p $\acute{a}$ n $\acute{a}$ ast $\acute{a}$ đi aceste patente nedrept $\acute{a}$ ți tocmai asupra celui mai luminat corp din ț $\acute{e}$ r $\acute{a}$! Și ac $\acute{e}$ sta, cu at $\acute{a}$ t mai mult, cu c $\acute{a}$ t at $\acute{a}$ ția miniștri cu tendințe reform $\acute{a}$ t $\acute{o}$ re trecur $\acute{a}$ necontenit pe la acest minister.

Iat $\acute{a}$, D-lor, aci inc $\acute{a}$ un punct care 'l ating in trec $\acute{e}$ t, și v $\acute{e}$ rog s $\acute{a}$ judecați asupra lui, dac $\acute{a}$ nu este loc de revisuire in lege asupra lui, c $\acute{a}$, cum profesorii de gimnasiu de la sc $\acute{o$ lele reale, de la sc $\acute{o$ lele secundare de fete sunt pl $\acute{a}$ țiți cu o sum $\acute{a}$, și o alt $\acute{a}$ categorie de profesori, av $\acute{e}$ nd aceleași greutateți, pl $\acute{a}$ țiți cu 300 lei. Pentru ce ac $\acute{e}$ st $\acute{a}$ distincțiune in plus, c $\acute{a}$ nd mai cu s $\acute{e}$ m $\acute{a}$, celor $\acute{a}$ nt $\acute{e}$ iu li se cere at $\acute{a}$ tea titluri, oblig $\acute{a}$ ndu-i s $\acute{a}$ fie licențiați și s $\acute{a}$ muncesc $\acute{a}$ 21 de ore in loc de 15 ca cei alți?

In lege ei se clasific $\acute{a}$ in du $\acute{o}$ e categorii; pentru ce acești din urm $\acute{a}$ sunt clasificați cu 300 lei c $\acute{a}$ nd munca lor, dac $\acute{a}$ nu este mai ușor $\acute{a}$, este ins $\acute{a}$ egal $\acute{a}$?

Iarna trecut $\acute{a}$ mi se pare c $\acute{a}$ D. Pacu, profesor, a f $\acute{a}$ c $\acute{u}$ t o interpelare asupra acestei cestiuni, și D. ministru de atunci a r $\acute{e}$ spons cu interpretarea care a g $\acute{a}$ tit o dr $\acute{e}$ pt $\acute{a}$ și ințel $\acute{e}$ pt $\acute{a}$ asupra acestei cestiuni, care este urm $\acute{a}$ t $\acute{o}$ rea: Acel cari p $\acute{a}$ n $\acute{a}$ la 1883 au fost numiți, se vor l $\acute{a}$ sa a se bucura de salariile ce le ave $\acute{a}$ u inainte, c $\acute{a}$ ci sciți, c $\acute{a}$ de la 1864 și p $\acute{a}$ n $\acute{a}$ la 1883, voința ministrului hot $\acute{a}$ ra fixarea salariilor; acei cari s'au numit de la 1883 inc $\acute{o$ ci, s $\acute{a}$ se bucare de drepturile acordate de acea lege.

D-v $\acute{o$ stre sciți c $\acute{a}$ o lege are de scop s $\acute{a}$ curme o serie de nedrept $\acute{a}$ ți existente, s $\acute{a}$ satisfac $\acute{a}$ un gen de interese, s $\acute{a}$ uniformizeze osebirile aparente, s $\acute{a}$ fac $\acute{a}$ justiție in fine.

Acesta era și scopul legii din 1883. Ea voia s $\acute{a}$ ț $\acute{a}$ rmuiasc $\acute{a}$ voința ministrului, s $\acute{a}$ indrept $\acute{a}$ tesc $\acute{a}$ pe cei asupriți, și s $\acute{a}$ stabilizec $\acute{a}$ norma de fixarea salariilor și a gradațiunilor. Acea lege dar pune intr'un acord de dreptate salariile acelor profesori, și in acord cu sarcinele lui. Deci, c $\acute{a}$ nd ministrul a f $\acute{a}$ c $\acute{u}$ t ac $\acute{e}$ st $\acute{a}$ interpretare, a f $\acute{a}$ c $\acute{u}$ t o numai pentru a nu t $\acute{a}$ cea inaintea interpelatorului și a Camerei, dar nu c $\acute{a}$ acesta putea fi un argument serios, c $\acute{a}$ nd legea e clar $\acute{a}$ ca lumina ăleii!

D-lor deputați, D-v $\acute{o$ stre sciți c $\acute{a}$ inv $\acute{e}$ t $\acute{a}$ m $\acute{e}$ ntul rural, așa precum el este ast $\acute{a}$ đi organizat, nu e de c $\acute{a}$ t o ingr $\acute{a}$ m $\acute{a}$ dire de sarcini monstru $\acute{o}$ se, adunate de la 1864 și p $\acute{a}$ n $\acute{a}$ ast $\acute{a}$ đi: inc $\acute{a}$ rc $\acute{a}$ ri de programe, adaose de noui studii, adaose de noui clase, in sarcina aceluiași personal, a unui singur inv $\acute{e}$ t $\acute{a}$ tor, intr'același local primitiv, cu aceleași lipse totale de mobilier și aparate de inv $\acute{e}$ t $\acute{a}$ m $\acute{e}$ nt!

Sarcin $\acute{a}$ care r $\acute{a}$ pesce ori c $\acute{a}$ ru $\acute{i}$ muritor, fie el c $\acute{a}$ t de zelos, ca instructor, putința de a dob $\acute{a}$ ndi vre-un progres!

Și apoi in contrast cu ac $\acute{e}$ st $\acute{a}$ munc $\acute{a}$ uriașe, legislatorii, miniștri, au l $\acute{a}$ sat in uitare p $\acute{a}$ n $\acute{a}$ la un timp fixarea salariilor, iar dupe aceea, aplicațiunea sincer $\acute{a}$ a legii din 1883.

Este trist $\acute{a}$ și durer $\acute{o}$ s $\acute{a}$ ac $\acute{e}$ st $\acute{a}$ intenționat $\acute{a}$ neregularitate! Ea nu mai p $\acute{o$ te inc $\acute{a}$ fi suferit $\acute{a}$!

De alt-fel cum legea este clar $\acute{a}$ in privința salariului s $\acute{e}$ u, inv $\acute{e}$ t $\acute{a}$ torul s $\acute{a}$ tesc

putea, și p $\acute{o$ te face proces Statului pentru reținerea arbitrar $\acute{a}$ ce 'l face.

Dar nu! G $\acute{a}$ ndiți-v $\acute{e}$ și la starea amarnic $\acute{a}$ in care se g $\acute{a}$ sece acest lumin $\acute{a}$ tor al ț $\acute{e}$ ranilor.

Este l $\acute{a}$ sat acolo adese-ori la prigonirile autorit $\acute{a}$ ței comunale, care nu vede in el de c $\acute{a}$ t un dușman.

Ast-fel inv $\acute{e}$ t $\acute{a}$ torul s $\acute{a}$ tesc lipsit de protecțiunea autorit $\acute{a}$ ței inalte, prigonit de autoritatea comunala nu p $\acute{o$ te g $\acute{a}$ si de c $\acute{a}$ t in școl $\acute{a}$ și in citire mijlocul de a'și alina necazurile sale. E $\acute{u}$ nu amestec aci cestiunea cererei, de a 'l declara *inamovibil*, ac $\acute{e}$ sta va fi in cur $\acute{a}$ nd adus $\acute{a}$ in discuție, c $\acute{a}$ ci ea trebuie a face obiectul unei anume preocup $\acute{a}$ ri, nu trebuesc t $\acute{r}$ ite zadarnic in discuție cestiuni, ce vor fi și mai impun $\acute{a}$ t $\acute{o}$ re l $\acute{a}$ sate la r $\acute{e}$ ndul lor. Acum nu voi $\acute{u}$ a vorbi de c $\acute{a}$ t de anomalia ce domnesce in fixarea salariilor.

Cum credeți D-v $\acute{o$ stre ca un inv $\acute{e}$ t $\acute{a}$ tor s $\acute{a}$ tesc cu 50 lei pe lun $\acute{a}$ p $\acute{o$ te s $\acute{a}$ și susțin $\acute{a}$ familia și s $\acute{a}$ se țin $\acute{a}$ el inuși la înalțimea sciințific $\acute{a}$, s $\acute{a}$ și ție prestigiul in fața copiilor pe cari este chemat a 'l instrui și a 'l educa?

Partea lui material $\acute{a}$ este dar miser $\acute{a}$ și influența acestei miserie e decisiv $\acute{a}$ asupra lui.

Un om care materialicesce tr $\acute{a}$ esce r $\acute{e}$ u nu p $\acute{o$ te nici o-dat $\acute{a}$ s $\acute{a}$ aib $\acute{a}$ energia moral $\acute{a}$ ce o are omul care tr $\acute{a}$ esce bine.

Și de aceea, inv $\acute{e}$ t $\acute{a}$ torul s $\acute{a}$ tesc e tot d'a-una victima societ $\acute{a}$ ței. Nici o-dat $\acute{a}$ nu p $\acute{o$ te el s $\acute{a}$ ating $\acute{a}$ înalțimea aceea de a fi propagatorele adev $\acute{e}$ ruului, al luminei, intr'un cuv $\acute{e}$ nt, al reform $\acute{a}$ rei moravurilor sociale.

Rog dar pe D. ministru, s $\acute{a}$ bine-v $\acute{o}$ esc $\acute{a}$ a ne spune ce mijloce crede D-sa mai nemerite pentru a pune cap $\acute{e}$ t acestei nedrept $\acute{a}$ țiri revolt $\acute{a}$ t $\acute{o}$ re care se face corpului didactic s $\acute{a}$ tesc cum și celor-alte categorii, nedrept $\acute{a}$ țire a c $\acute{a}$ reia consecința a fost tot-d'a-una trist $\acute{a}$ și descuragiat $\acute{o}$ re. Datoria n $\acute{o}$ str $\acute{a}$ este de a face s $\acute{a}$ inceteze nedreptatea c $\acute{a}$ tre acest corp care este premerg $\acute{a}$ torul reformelor ce voim s $\acute{a}$ introducem. Cu c $\acute{a}$ t vom ridica nivelul demnit $\acute{a}$ ței personale a inv $\acute{e}$ t $\acute{a}$ torului s $\acute{a}$ tesc cu at $\acute{a}$ t el ne va inlesni calea reformelor.

'Mi rezerv dreptul de replic $\acute{a}$ dac $\acute{a}$ onor. ministru are obiecțiuni de f $\acute{a}$ c $\acute{u}$ t asupra celor țise de mine.

D. ministru al cultelor și instrucțiunii publice, T. Maloiescu: D-lor, pl $\acute{a}$ ngerile D-lui interpelator asupra nepotrivirilor inre budgetul instrucțiunii publice și inre legea gradațiunei profesoriilor sunt intemeiate. In adev $\acute{e}$ r, așa cum g $\acute{a}$ sim budgetul alc $\acute{a}$ tuit la intrarea n $\acute{o}$ str $\acute{a}$ in minister (c $\acute{a}$ ci budgetul era f $\acute{a}$ c $\acute{u}$ t de fosta Camer $\acute{a}$, de și a fost votat sub ministerul nostru), cele mai multe cifre de salarii ale corpului didactic nu se potrivec cu legea normativ $\acute{a}$ pentru salariile corpului didactic. Iat $\acute{a}$ o stare de lucruri ce trebuie s $\acute{a}$ dispar $\acute{a}$.

Este inadmisibil s $\acute{a}$ se fac $\acute{a}$ o lege or-

ganică pentru fixarea salariilor, și tocmai budgetul care este punerea în lucrare a fixării salariilor să vie să contradică legea organică votată ad-hoc.

Causa care a făcut însă ca în budget să nu fie respectată legea gradațiunii este greutatea financiară.

Iată cum stă cestiunea: legea instrucțiunii publice din 1864, la art. 387 dice: învățătorii dupe 12 ani de serviciu își vor avea salariile lor primitive înduoite; și dacă admitem că trebuia să se aplice acest principiu de la punerea în vigoare a acelei legi, adică de la 1865, atuncea la 1877—1878 venea momentul în care toate salariile de o dată să se fi fost înduoit. Înțelegeți imposibilitatea de fapt în această procedare față cu starea noastră budgetară, să vie de o dată în un an budgetar să se propună îndoirea tuturor lefurilor. Față însă cu multa stăruință ca să se dea o satisfacere acelui drept acordat prin legea instrucțiunii publice, guvernul din 1883 a făcut ceea ce se numește acum „legea pentru fixarea și gradarea remunerărilor membrilor corpului didactic”. Legea este promulgată la 6 Martie 1883 și s'a pus în lucrare la 1 Octombrie 1883. Însă dispozițiunile acestei legi se vedea că sunt prea îngreuetore pentru budget; este mai întâiu fixat acolo că ori-ce învățător sătesc să aibă ca salariu primitiv 90 lei pe lună, ori-ce institutor urban 225 lei pe lună (până atunci avea cam 200 lei și învățătorii sătesci cam 60 lei pe lună); ori-ce profesor de seminar de externat secundar, de școle reale să aibă 280 lei pe lună, ori-ce profesor de gimnasiu clasic și liceu să aibă 360 lei pe lună, iar profesorii de universități 500 lei.

Al doilea s'a ținut, dacă însă veri un membru al corpului didactic în acel moment al aplicării legii are o lăfă mai mare, dreptul la această lăfă să fie respectat; al treilea că după această normă de lefuri, de 90 lei pentru învățătorii sătesci, de 225 pentru institutori și așa mai departe, să se socotescă gradațiunea, adică la fie-care 5 ani de serviciu, să se sporască salariul cu 15 % și această gradațiune să se repete de patru ori ast-fel încât gradațiunea să ajungă la 60% dupe 20 de ani de serviciu.

Acum, D-lor deputați, principiul așa pus în lege, se presintă foarte avantajos pentru corpul didactic: cine avea mai mult de cât atât în momentul acela, i se păstra; cine nu avea, i se promitea. Însă punerea în lucrare imediată atunci în Octombrie 1883 sau cel puțin la noul budget din Aprilie 1884, ar fi însemnat o imediată înscriere în budget a unui plus de peste 3.000.000 lei pe an. Se vede că aceste 3.000.000 nu s'au găsit, căci legea nu s'a aplicat în budget. S'au putut înscrie numai următoarele cifre: pentru gradațiune găseșc, în budgetul astăzi lucrător, capitolul IXX, cifra special afectată de 1.616.000. Gradațiunea se înțelege că crește din an în an, așa în cât, pentru anul acesta, va trebui să fie introdus un

alt spor de 154.000 lei, așa în cât s'ar face o cifră de 1.770.000, rămânând lucrurile încă în statu-quo, adică cu salariile dupe cum sta în budget, prin urmare mai mici de cât în lege.

Dacă însă am înscrie în budget și gradațiunea și salariile dupe lege, atunci ar mai trebui o altă cifră de 844.000 lei, adică cu noul spor al gradațiunii 1 milion, cu care nu s'ar face nici o școlă mai mult prin sate, nu s'ar cumpăra nici un instrument, nici o chartă, nici o bancă mai mult pentru școle, ci s'ar spori numai lefurile existente.

Dacă comisiunea budgetară, delegațiunea D-văstre, va crede că este bine să se facă acesta și dacă va găsi mijloce pentru a o face, atunci înțelegeți că nu este nimic mai plăcut pentru un ministru al instrucțiunii publice de cât a dice: am dat completă satisfacere corpului profesoral. Însă am vedut, D-lor deputați, un fel de deosebire de curente în această Cameră. Aud pe mulți din D-văstre cerend economii, și aud pe alții cerend creațiunile cutare și cutare în budget.

Așa, de exemplu, ceea-ce cere onorabilul D. interpelator, v'am arătat că se traduce într'un milion mai mult în budget. Eri audeam o altă propunere de la un onorabil deputat ca să înscrie un alt milion în budget pentru teatrul de la Iași; alt D. deputat cere ca să înscrie o anuitate de 30.000 lei, anual, care corespunde la o emisiune de rentă de 650.000 lei, pentru subvenționarea Ateneului; este apoi interpelarea D-lui Micescu pentru îmbunătățirea stărei clerului de mir, ceea-ce ar însemna dupe regularea parohiilor, o sumă de 3 milioane pe an. Vedeți, D-lor, că dorințele tuturor sunt ca să se facă îmbunătățiri, dar este evident, că vor trebui să se însumeze toate aceste cereri și să se vadă, la comisiunea budgetară, dacă se pot realiza fără să deseche librez budgetul.

Revenind acum la întrebarea onor. interpelator, răspund că: nu cred că starea noastră budgetară ne va permite să înscriem în afară de ori-ce alte îmbunătățiri pentru școlă, în afară de ori-ce școli noi de creat, un milion de franci mai mult peste ceea-ce este astăzi în budget numai pentru lefurile profesorilor. Pe de altă parte aveți dreptate a dice, că între lege și între aplicarea budgetului nu trebuie să fie deosebire. Este neiertat ca să fie favoruri de cari, cu drept cuvânt, vă plângeți, adică pentru unii din membrii corpului didactic să se facă îmbunătățiri de salarii și pentru alții să nu se facă; va să dică, o modificare de lege așa în cât să se pună în deplin acord cu budgetul, este trebuinciosă, și voiți avea onorea să presint onor. Camerei o asemenea modificare; și al doilea, ori cum va fi de făcut modificarea, o măsură egală în gradarea drepturilor trebuie să fie aplicată la toți membrii corpului didactic. Acesta o promit și o voiți supune aprobării D-văstre prin proiect de lege și prin budget.

D. M. Pacu: D-lor deputați, am avut onorea să dezvolt o asemenea interpelare și în Camera trecută în ziua de 11 Martie a. c.; de aceea socotesc că este bine să spun și eu câte-va cuvinte cu această ocaziune.

Cestiunea care se înfățișază înaintea D-văstre este foarte importantă, nu numai din punctul de vedere al dreptăței, cum a spus onor. D. Dobrescu, dar mai ales din punctul de vedere al legalității.

Se cuvine ore în țera acesta ca legile să rămână neaplicate sau literă murtă? Se cuvine ca legea să rămână literă murtă mai ales în privința drepturilor celor mici și slabi? Cred că ori-care dintre D-văstre va dice, nu!

În adevăr, ca să se înlătore arbitrarul și hatrul ce se făcea, — căci așa s'a urmat până la 1883, — cu înscrierea lefurilor profesoriale la diferitele școli, au venit bărbați de Stat și au voit să hotărască în mod limpede și categoric suma cu care trebuie să se recompenseze munca celor ce vă instruesc și educă copiii, și în același timp să se dea și o sancțiune mai practică principiului legii de la 1864, care spune că salariile profesorilor au să se înduoiască dupe un serviciu de 12 ani. Și atunci s'a făcut o lege pentru fixarea și gradarea salariilor.

Mi pare foarte bine, D-lor deputați, că ați, când discutăm asupra legii de la 1883, avem în fața noastră pe unii din progenitorii ei, pe D. Kogălniceanu, președintele comitetului de delegați ai secțiunilor de pe atunci, și pe D. ministru de culte, unul din delegații acelor secțiuni; căci le putem pune întrebarea: dacă a putut fi în gândul D-lor ca această lege să nu se aplice în toate amănuntele ei, conform spiritului și litera ei?

Nu mă induesc că D-lor vor răspunde, nu!

Ce s'a întâmplat însă cu această lege? Ceea-ce se întâmplă și cu alte legi, cari, când nu se pot înlătura, se aplică ast-fel în cât să nu corespundă scopului pentru care au fost făcute.

La 1883 s'a făcut o lege pentru fixarea și gradarea salariilor corpului didactic, și este de notat că principala idee a acestei legi nu a fost gradarea, ci fixarea salariilor; pentru că era o lipsă generală de normă în această privință. Legiuitorul a căutat dar să stabilizească minimum salariului ce s'ar putea plăti profesorilor; și acesta pentru că exista un număr însemnat de școli unde profesorii erau prea puțin compensați în raport cu munca lor, cum, de exemplu, învățătorii sătesci, institutorii urbani, profesorii de seminarie și de școle normale; și spre a veni mai ales în ajutorul lor s'a făcut legea de la 1883.

În această lege, la art. 1, se dice: Remunerațiunea primitivă la numirea provisorie a învățătorilor, institutorilor și profesorilor de ambele sexe, se fixează precum urmază:

a) 90 lei pe lună pentru învățătorii rurali;

b) 225 lei pe lună pentru institutorii și institutóarele urbane;

c) 280 lei pe lună pentru profesorii de seminarii (cursul inferior), scóle normale, scóle reale, scóle centrale și secundare de fete.

Cele-alte aliniate din acest articol privesc pe alți membri ai corpului didactic, pentru cari legea, în genere, s'a aplicat.

Mai departe, art. 3 prescrie că din cinci în cinci ani emolumentele profesorilor se vor spori cu 15%, avându-se drept normă la această sporire sumele de la art. 1, iar nu altele. Și în fine, un articol de sub No. 13 — număr care în adevăr se vede că este fatal — dice că legea se va pune în aplicare la 1 Octombrie 1883.

Ei bine, se cădea ca budgetul anului 1884 și 1885 să nu prevadă pentru corpul didactic alte cifre de cât cele prevădute în legea această. În realitate însă au rămas toate cifrele vechi pentru membrii corpului didactic de la aliniatele a, b și c a art. 1, gradațiunea s'a dat în raport cu acele cifre, ast-fel în cât o parte din corpul didactic se află într'o stare prosperă, iar alții într'o stare miseră; s'a creat în corpul profesoral, ca să dic așa, o aristocrație și plebe.

Și ceea-ce este mai curios și mai blamabil este că această neaplicare a legii s'a făcut tocmai către învățătorii săteni și către cei ce lucrăză la temelia noastră culturală, și s'a făcut de acel ce pururea au purtat în gură cuvântul de liberal și de dragoste către popor.

În toate însă guvernul cădută a ținut să desmințescă în mod flagrant titlul și principiile ce dicea că are.

Acum dacă întrebăm, ce s'a invocat pentru neaplicarea legii din 1883? Nu s'a invocat numai lipsă de fonduri, ci printr'un fel de interpretățiune judaică s'a dis că legea de la 1883 nu privesce pe profesorii numiți mai înainte de această dată, ci numai pe cei numiți de la 1883 încóce.

De unde s'a putut deduce această, nu înțeleg, pentru că nici textul, nici litera în spiritul legii nu sufer o asemenea interpretățiune.

Ceva mai mult, pe când se susținea pentru unii acest lucru, pentru alții, cari erau mai bine văduți, în mod pieșis, pe sub mână, ca să dic așa, se aplică bine și integral dispozițiunile legii. Așa, de exemplu, profesorilor de la facultatea de medicină din București — și aci recunosc că s'a făcut bine de s'a aplicat legea — cari erau plătiți mai înainte de 1883 cu câte trei sute de lei pe lună, în mod nedrept negreși; căci trebuiau să fie plătiți ca toți cei-alți profesori de facultăți, în 1884 li s'a egalizat lefurile, fixându-li-se la suma de 500 lei pe lună, ca și la cei-alți profesori de universitate. Și raportorul budgetului din 1884 și 1885, D. doctor Măldărescu, prin raportul său, spune că aceste lefuri sunt înscrise în bud-

get conform legii de la 6 Martie 1883 pentru fixarea salariilor. Tot asemenea se urmă și în privința profesorilor de la liceul din Ploiesci, a căror lefuri erau de 300 lei pe lună, în loc de 360; și tot așa, în mod personal, s'a mărit lefurile și la alți profesori.

Ei bine, drept este ca unii profesori să fie avantați și alții nu? Ca profesorii din învățământul superior să fie favorizați, iar cei din învățământul inferior dați uitărei? Bine este ca pentru unii să fim mumă, iar pentru alții ciumă?

Eū dic nu! pentru că acesta nu póte fi conform nici cu legalitatea, nici cu dreptatea, nici cu cel mai elementar bun simț.

De aceea, intrând acum într'o viață nouă, în cari legile trebuesc să fie respectate și bine aplicate pentru toți, și pentru cei mari și pentru cei mici, dacă acele legi sunt bune — iar de unde nu, să fie îndată desființate, — fac acum apel atât la simțimintele de legalitate și dreptate ale onor. Camere, cât și la sentimentele onor. guvern, și vă rog să faceți să înceteze cu o oră mai curând o asemenea monstruoasă anomalie și strigătoare nedreptate; și acesta cu atât mai mult, cu cât cestiunea regulării salariilor profesorilor este în strinsă legătură cu cestiunea ameliorării sórtel sătenilor. În adevăr, dacă veți da sătenilor învățători bine pregătiți și bine remunerați, ei atunci vor putea avea în schimb nisce bunii crescători ai copiilor lor și bunii povățuitori în nevoile lor. Pe cât timp astați ce voiți să faceți pentru ei un învățator care este plătit cu 45 lei pe lună? Este óre posibil să trăiască cineva care are o numeroasă familie, șese, șapte copii, numai cu 45 lei pe lună?

Fac apel dar încă odată la sentimentele D-vóstre de dreptate, și vă rog, și rog și pe onor. D. ministru, care tot-d'auna a fost pătruns de acest sentiment, să grăbescă a face ca legea din 6 Martie 1883 să fie aplicată cu nepărtinire și în întregime pentru toți.

Nu este tocmai exact că lipsa de mijloce a fost cauza reală a neaplicării legii salariilor profesorală, și pentru această vă pot cita exemple: Profesorilor scólei normale de institutori din Capitală, o scóală fórtă necesară de alt-fel, dar care nu are o basă legală; căci nu este înființată prin o lege, ci numai prin o dispozițiune budgetară, profesorilor de la acea scóală, dic, li s'a alocat prin budget câte 500 lei pe lună, întocmai ca celor de la universitate, de și acelor profesori (ai scólei normale) nu li se cereau, pentru a fi admiși la concurs, de cât numai titlul de bacalaureat. Ei bine, D-lor deputați, la o scóală normală inferioară (pentru învățători), unde profesorii sunt plătiți cu 200 lei pe lună, se cere diploma de bacalaureat și duoi ani de studii universitare ori pedagogice; pe când la scóala normală de institutori unde pentru admitere nu se cere de cât diploma

de bacalaureat, li se acordă 500 lei pe lună.

Și ca să vedeți și mai bine extravaganța acestui lucru, vă citez un fapt întâmplat dílele trecute că, un aspirant respins de cinci ori la concursul unei scóle normale de învățători, unde este plătit cu 200 lei, a fost admis la concursul scólei normale de institutori, unde aceeași catedră e plătită cu 500 lei.

Cu privire la seminarii, lucrul e și mai revoltător. Pe când profesorilor acestor scóli li se cer titluri academice de licențiați și doctori, ca și la licee și gimnasii clasice, în privirea remunerarilor nu sunt plătiți nici pe jumătate ca cei din urmă.

Pentru convingere vă citez următoarele casuri: În *Monitorul oficial* din 11 Noembrie 1888 se publică la concurs catedrele de istorie și geografie de la seminarul din Huși, unde se cere de la candidați condițiunile art. 1 și 4 din legea numirii profesorilor, din 20 Iunie 1879, adică licență sau doctorat.

Asemenea în *Monitorul oficial* de la 24 Noembrie a. c. se publică la concurs catedra de matematică de la seminarul din Galați, unde se cer aceleași condițiuni.

Și pe când în privirea condițiunilor de admitere este o deplină identitate ca la licee, în privința lefurilor diferența e colosală; un profesor de liceu e plătit cu 360 lei léfă primitivă, plus gradațiunea proporțională, pe când un profesor de seminar are numai 200 lei, ba și mai puțin.

Diferența apoi e și mai mare, dacă avem în vedere că la seminarii multe catedre sunt încă unite, pe când la licee nu.

Aceste anomalii și nedreptăți strigătoare trebuie să înceteze odată, D-lor deputați. Ele sémână descuragiarea tocmai în corpul cel mai cult și mai simțitor. Printr'ensele se produce cel mai mare rău, acela adică că tocmai cel destinați d'a lucra la propagarea dreptății, legalității și a moralității, sunt victime ale nedreptății, ilegalității și arbitrariului.

Iată de ce 'm'am permis a ruga respectuos și eū, atât pe onor. Cameră, cât și pe onor. guvern, să bine-voiască a pune capăt unei asemenea nesuferite stări de lucruri, chiar prin budgetul anului viitor.

Aplicarea legilor trebuie să fie un cult pentru toți, și pentru ca această aplicare să 'și dea ródele ei, ea trebuie să plece de sus și să străbată până în patarile cele mai inferioare. Alt-fel nu se face nimic solid și salutar.

Am dis.

D. C. C. Dobrescu: În urma celor díse de D. Pacu, puțin 'm'i mai rămâne să adaog relativ la interpelarea colegului nostru de la Argeși, D. Dobrescu.

D-lor, D. ministru a dis că art. 387 din legea instrucțiunei de la 1864, nu s'a aplicat. Ei bine, marea nenorocire a acestei legi este tocmai, că s'a făcut și nu s'a aplicat. Póte că ați nu s'ar fi presintat această cestiune așa de gravă dacă treptat, treptat s'ar fi aplicat art. 387 de la in-

ceput. Din nenorocire nu s'a aplicat și ne am pomenit în fața unei situațiuni deplorabile.

Același lucru s'a întâmplat și cu legea de la 1883.

Acastă lege făcută cu cumpănelă cum s'a ținut, din prima zi, de la 1 Octombrie nu s'a aplicat.

Nu vrău să intru a vorbi despre diferitele subterfugii ce s'au întrebuintat pentru neaplicarea legii din 1883; voesc să spun numai un fapt, că *astăzi starea materială a învățătorului sătesc este nu se poate mai rea.*

Sunt revisori, cum ne spune colegul de la Argeși, cari și-au făcut din aplicarea legii la învățătorii un mijloc nenorocit de îmbunătățirea materială a stărei lor, ca să nu țin ceva mai mult.

D-lor, sunt școlile rurale cari au fost anul acesta de gradul întâiu, cu 90 lei pe lună, salariu învățătorului; și la anul nu vor mai fi de gradul întâiu.

O voce: Vă înșelați, gradele aparțin nu revisorelor, ci ministrului.

D. C. C. Dobrescu: N'ați citit legea de la 1864. Acest lucru nu se face prin minister. În legea de la 1864 nici există grade, școlile rurale sunt una.

Dar cestiunea lefei e o cestiune personală și tocmai asupra acestui fapt noi denunțăm în Parlament abusul și nedreptatea ce se face.

D. ministru a afirmat că salariile învățătorilor și înainte de 1883 erau mici de 60 lei. Ei bine, nu este așa.

Erau învățătorii cari aveau 90 lei, și prin legea de la 1883 s'a consfințit o stare de lucruri ce exista de mai înainte pentru un mic număr de învățătorii, rămânând cei mai mulți și azi sub legea din 1883 în starea d'înainte.

Ceea-ce ar fi de dorit în această privință, ar fi să se aplice treptat legea de la 1883, și să se începă în mod normal, iar nu în mod arbitrar, așa cum am observat cu toții, și cum a observat de sigur și D. ministru.

D-lor, D. ministru a vorbit de economii! Eu cred că comisiunea bugetară și va arăta câte-va paragrafe, de unde trebuie să se facă economii. Așa, un paragraf de exemplu, e mărirea neînțeleasă și nejustificată a lefei membrilor consiliului permanent. Până anul trecut membrii consiliului permanent aveau 300 lei pe lună; anul acesta li s'au făcut 500 lei!

Mai sunt și alte sinecure așa mi se pare sunt inspectorii.

Inspectoratul la noi în învățământ, așa cum e făcut, și cred că și D. ministru e de părerea mea, nu dă nimic în schimbul sacrificiilor cari se fac. Ar fi de dorit prin urmare, a se reorganiza pe alte baze serviciul inspectoratului nostru școlar. Mai e suma de 40.000 lei, care se cheltuesc cu subvențiuni. D. ministru actual poate să nu fie implicat la întrebuintarea subvențiilor. Dacă am lua dosarul subvențiilor, am descoperi fapte, cari în

adevăr ne-ar speria pe toți. Iată câte-va paragrafe, numai vorbesc de altele, de unde se pot face economii serioase, dictate de însuși mersul în condițiuni mai bune, al învățământului. Prin urmare, se pot face economii și se poate inaugura o adevărată și reală aplicare a legii din 1883; D-lor, o dată ce D. ministru a declarat în cuvântarea D-sale că situațiunea de astăzi e în adevăr imposibilă, și că această stare de lucruri trebuie să dispară, cred că ar face un serviciu din cele mai puternice școlii, când ar adopta un sistem care să-i permită aplicarea treptată a legii. Nu sunt bani destui pentru moment; faceți anul acesta cel puțin un început, și apoi continuați în viitor, căci alt-fel are să se întâmple și cu legea aceasta, ceea-ce s'a întâmplat cu legea din 1864, n'are să fie de cât o lege mai mult în arhivă. Acum mi s'permite un sfat: *Aplicarea legii să începă de jos, de la învățătorii rurali.* Cred că pentru acesta n'are să se supere nimeni. E un ceva mai presus de ori-ce induoială, că viața învățătorilor rurali e imposibilă în sate, din cauza micșorimei lefei. Cu 40 de lei pe lună nu poate să trăiască un învățător, și din această cauză e silit să recurgă la o mulțime de expediente, care îl fac să piardă din prestigiul său moral, care trebuie să îl aibă printre țărani. Așa se explică pentru ce autoritățile de multe ori au să se plângă de lipsa de prestigiu a unora din învățătorii noștri de prin sate.

Incepeți D-văstre aplicarea legii din 1883 cu învățătorii rurali; anul acesta jumătate, anul viitor cea-altă jumătate și atunci și restul corpului didactic văgând că s'a început în mod sistematic aplicarea acestei legi va aștepta, se va resemna.

Dacă din contra, starea de lucruri trecută, de a se aplica treptat, în fie-care an, numai la câți-va cunoscuți mai de aproape al ministrului va continua, atunci, D-lor, aplicarea legii din 1883 se va transforma într'un adevărat scandal, căci avem o mulțime de fapte, cari ne dovedesc aceasta.

De aceea ași cere ca D. ministru să facă aci o declarațiune, că va sprijini înaintea comisiunii bugetare aplicarea treptată a legii din 1883, începând cu învățătorii rurali, cari sunt cei mai în necesitate.

D. G. Dem. Teodorescu: D-lor deputați, cestiunea ce ne preocupă astăzi, va reveni adesea în debaterile onor. Camere; mai întâiu cu răspunsul la Mesagiu; apoi cu ocaziunea numeroselor petițiuni, ce și s'au adresat de către diferiții membri ai corpului didactic în privința aplicării legii de fixarea remunerariilor; a treia oră când ni se va prezenta raportul asupra propunerii făcute de mai mulți colegi, dupe inițiativa D-lui Pacu, împreună cu proiectul D-lor pentru gradățiune; în fine la cercetarea și votarea bugetului ministerului instrucțiunii.

De și dar cestiunea nu va putea do-

bindi o soluțiune definitivă, astăzi, nici prin moțiuni, nici prin alte măsuri, totuși imi veți permite să spun câte-va cuvinte, în calitate de membru al comisiunii bugetare, căci, ca profesor, sunt cu totul desinteresat în cauză.

În privința faptului amintit de onor. interpelator, că profesorii, dar mai cu seamă învățătorii rurali și institutorii urbani, nu sunt respectați și nu li se mănține prestigiul, cestiunea merită să ne atragă atențiunea și să formeze obiectul unor măsuri legislative. De o cam dată, țin a ruga pe toți aceia, cari sunt doritori de prestigiul corpului didactic, să fie alături cu mine spre a cere decretarea inamovibilității membrilor învățământului public.

Atunci nu va mai fi permis administrațiunii, represintată fie prin prefect sau sub-prefect, fie prin primar sau notar, să nesocotască pe învățătorii sau institutorii, să le nimicească prestigiul de care au atâtă necesitate. Trebuie să nu se mai întâmple casurile nenorocite din trecut ca, pentru vederi politice, să se permute un profesor sau institutor de la o catedră la alta, dintr'un oraș într'altul, susținându-se că e „în interesul serviciului,“ că nu se calcă legea, pe când în realitate permutarea e o pedepsă din cele mai grele, și se aplică discreționar pentru adevărate persecuțiuni politice. (Aplause).

Iată o rană, pe care suntem datorii a o vindeca. Dacă suntem dispuși să dăm magistraturei independență și prestigiu prin inamovibilitate, trebuie să facem același lucru și pentru învățământ. Stabilitatea există ore-cum de fapt, să o facem a exista și de drept. Dacă am realizat orecare progrese, în toate direcțiunile și ramurile de activitate, acele progrese se datoresc școlii și în special stabilității sistemului, programei și personalului. Dar, fiind-că s'a ivit și contrariul, fiind-că unora s'a nesocotit principiul stabilității, în ce privește pe învățător și profesor, e bine și drept a se confirma, printr'o anumite lege, ca membrii corpului didactic să fie inamovibili.

Nu e rău mai mare, în învățământ, decât perturbațiunea. Adoptând inamovibilitatea învățătorului, unul din factorii principali ai școlii, vom evita perturbațiunea personalului didactic și vom aduce un folos real învățământului.

În desbaterea de azi, care e obiectul și scopul interpelării? Ce se afirmă? Că nu s'a aplicat legea fixării salariilor și gradățiunii. Eu unul cred că ar fi mai corect să se recunoască faptul că s'a aplicat într'un mod parțial. Legea, D-lor, s'a aplicat, dar numai la aceia, cari au avut câte un sprijinitor în Cameră, cari au avut mai multă trecere sau cari s'au bucurat de favoare în diferite timpuri.

În adevăr, deschideți bugetul instrucțiunii publice, și veți vedea că profesorii unor școlile, (ca liceele din Bărlad, Ploesci, etc.) de și acele școlile nu erau din cele mai

vechi, de și profesorii lor nici grade academice mai înalte de cât alții nu posedă, nici muncă mai mare nu depuneau, totuși au fost și se află puși în legea gradației cu salariul de câte 360 de lei pe lună. Din contra, la alte școli, ca liceul St. Sava din București, liceul Matei-Basarab, gimnaziul Lazăr și altele, cari sunt mai vechi și împovărate cu o multă mai numeroasă populație școlară, profesorii aceluiași catedre n'au fost puși în lege. Această nedreptate strigătoare ridică plângeri fundate. E timpul, cred, să li se dea satisfacere; e timpul să se pună capăt procedurilor trecute, cari preferau ochii cutăruia sa cutăruia, iar nu ochii legii. (Aplause).

Ca membru al comisiunii bugetare, rog pe D. ministrul instrucției (și sunt sigur că va bine-voi să fie alături cu noi) să admită a se reduce unele cifre cam umflate din bugetul trecut, elaborat sub fostul regim, dupe altă sistemă de cât aceea care trebuie să ne conducă. Și dacă se va încredința, ca și mine, că în adevăr sunt alocațiunii cam umflate, atunci să facem cu toții reduceri raționale, cari negreșit să nu oprască mersul regulat al administrațiunii.

Ast-fel cred că pe de o parte vom realiza economii în buget, iar pe de alta că le vom putea întrebuința spre a îmbunătăți școlile, spre a da satisfacere dreptelor cereri ale corpului didactic, aplicând legea cel puțin unui grad din învățământ, fie că vom începe de jos, cu învățătorii rurali, cum dădea onor. preopinent, fie că vom începe de sus, de la profesorii secundari.

Prin reducerea cheltuelilor de prisos, a lefurilor și diurnelor exagerate, a tuturor alocațiunilor cari pot fi desființate, Camera și guvernul ar ajunge să dea țerei o instrucțiune reală și solidă, fără să mai recurgă la modificarea legii pentru fixarea salariilor și gradațiunii membrilor învățământului.

Fără a voi să fac teorii, să acus persoane sau să par ostil guvernului, cred a mi împlini o datorie de om onest, spunând D-lui ministru că — înainte de a ține cine-va să și aplice vederile, când e vorba de instrucțiune — e mai bine, e mai practic să încerce a pune în aplicățiune legile existente fiind avar la cheltuelele de lux și neproductive, dar foarte darnic cu cele folositoare. Mie unuia mi se pare că va inspira o mare temere corpului didactic neasceptata amenințare a D-lui ministru că legea fixării și gradațiunii salariilor se va revedea și modifica. Și această mai cu seamă când nu se lămurește în ce sens are să se propună modificarea în cestiune în urma cuvintelor cam grave, că bugetul nu poate corespunde trebuințelor prevădute prin actuala lege. N'ar fi dar bine, să se dea loc la interpretări, să se dică că se face amenințare corpului didactic cu micșorarea salariilor și gradațiunii.

Orî-cine a cugetat matur la organizarea învățământului, conform necesităților țerei noastre, a ajuns la concluziunea că, de cât să avem școli multe numai pe hârtie și profesori rău plătiți, rău preparați și rău tratați, e mai bine, e cu mult mai bine să ne mulțumim cu calitatea, nu cu cantitatea; că, de cât să înmulțim școlile înalte, iar basă să nu avem, e preferabil să suprimăm ce e lux, să lărgim, să organizăm și să consolidăm învățământul primar, îngrijind școlile secundare și superioare ce posedăm astăzi.

E vorba de fonduri? Dar cine nu știe că instrucțiunea costă muncă și cheltuială? E absurd să voiască cine-va a mânca jumări fără să cumpere ouă. De aceea să facem cu toții economii la alte capitole și să dăm pentru învățământ.

Mai notați, D-lor, că cu acesta se lăgă și cestiunea țăranilor. Se dăce că țăranul este slab, neputincios, minor, pentru că zace în ignoranță. D. Gr. Păunescu a propus ca Statul și proprietarii să-l ia sub tutelă, fiind-că nu e în stare să și exercite drepturile cetățenesci care i s'au dat. Neapărat că trebuie să începem prin a instrui poporul ca să bazăm pe lumină practicarea libertăților și regimului constituțional. Dar ce s'a făcut, bine sau rău, rămâne făcut. Drepturile politice nu le putem lua înapoi; cată însă să ridicăm pe țărani prin instrucțiune, ca să potă profita de aceste drepturi. Numai dându-le instrucțiune vom stabili echilibrul care lipsește, și nu vom mai avea o națiune despărțită în două, o parte cultă iar restul, marea majoritate, lăsându-se a fi condusă de cine e mai îndrăzneț orî mai puternic.

Și acum cred, D-lor, că nu mai e nevoie să continuăm această desbatere, rămânând a o relua când va veni proiectele menționate și cercetarea bugetului.

Un lucru mai rog pe D-nii miniștri, să prezinte cât mai neîntârziat bugetele ca să fie timp îndestulător pentru bunilor întocmire de către comisiunea bugetară, iar Camera să aibă o lună sau o lună și jumătate pentru a lor desbatere, iar nu să se voteze ca o diurnă, fără discuțiunii amănunțite și numai în ultimele nopți ale sesiunii. (Aplause).

D. N. Ionescu: Onor. preopinent dăce că de cât școli multe și rele, mai bine puține și bune. Dar ore voiți să desființați ceea ce există? S'au mai încercat unii miniștri să desființeze școli tot pentru acest motiv, și cu toate acestea cele ce au rămas nu s'au făcut mai bune. Prin urmare să nu dăceți, domnii mei, că sunt prea multe școli și de aceea sunt rele; sunt bune și legea a fost bună, dar aplicarea ei a fost de rea credință, și acesta o mărturisesc însuși D. ministru actual. Noi însă sperăm că D-sa va eși cât va putea mai curând din această aplicare de rea credință.

D-lor, este o cestiune de două, trei milioane, și eu cred că D. ministru cu ore-

care bună-voință va putea face economii de un milion și jumătate în bugetul instrucțiunii publice, unde sunt multe cheltueli cari se pot lăsa în suferință. Învățătorii nu se pot lăsa în suferință, pentru că ei nu mai pot să și îndeplinescă îndatoririle lor cum ar putea să și îndeplinescă când ar fi mai bine plătiți.

Să nu uităm, D-lor, că dacă am putea face economii de un milion și jumătate, apoi am mai putea găsi încă câte-va sute de mil de lei, ca să putem o-dată aplica legea în spiritul ei. Și aci onor. D. Aurelian este marele culpabil, pentru exemplul care l-a dat ca ministru al instrucțiunii publice, subtilisând legea și făcând cele mai mari nedreptăți. Ast-fel, D-lor, învățătorii de la seminare, edică membrii de gradul al douălea în instrucțiunea publică, nu primesc ași ca lăfă, pe lună, de cât suma de 177 lei, o cifră nu numai insuficientă, dar încă ridicolă și odioasă. Și apoi nu uitați, D-lor, că sunt învățători cari au familii grele; eu cunosc pe directorul universității care are 12 copii, și mai cunosc mulți alți învățători cari au câte cinci, șese copii. Prin urmare ceea ce vom face, vom face în binele unor numeroase familii. Un milion și jumătate economii din cheltuelile de lux se pot realiza fără nici o genă pentru îndeplinirea cerințelor legii...

D. G. Dem. Teodorescu: Cer cuvântul.

D. N. Ionescu: Eu, ca să nu mai lungesc vorba, fiind-că ved că a cerut cuvântul onor. nostru coleg care este membru în buget.... (sgomot), eu nu sunt membru în buget, nu m'am obrăncit până acolo, nu sunt de felul meu obrăncit și de aceea nu mănânc la prasnic. La ocasiunea discuțiunii bugetului, D. ministru al instrucțiunii publice va fi, cred, atât de bine-voitor ca să permită învățătorilor cari sunt în această Adunare să cêră economiile posibile, fără a se desorganiza serviciile.

Vom rade însă fără milă misiunile și sinecurile, pentru a face dreptate unor omeni cari așteptă aplicațiunea legii din 1883. Legea din 1883 a avut o concepțiune, o gestațiune și o nascere foarte labarîosă, pentru că și atunci se căuta un mijloc ca să subtilizeze. Credem însă că legea se va aplica, pentru ca să nu se dică că tocmai ministrul instrucțiunii publice care se presupune foarte moral, foarte pios pentru departamentul său, tocmai el ar fi alt-fel de cât așa; căci nu știu cum se face că tocmai acolo este un demon care face ca tot-d'a-una legea să se aplice cu rea credință.

Ministrul actual a găsit bugetul făcut și votat în câte-va secunde și cu câte-va secunde înainte de închiderea sesiunii, așa în cât pentru starea deplorabilă de astăzi nu i-am putea imputa nimic; vom vedea însă acum cât de ingenios ar fi pentru a realiza economiile trebuincioase. La discuțiunea viitoare a bugetului, vom ve-

dea' ce va face D. ministru precum și D-văstre în această cestiune.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Sunt dator acum fiind-că nu mai este nimeni înscris, să citesc o propunere care s'a deșus la biuroū.

Îată, D-lor, copriinderea ei :

Subsemnații propunem ca chiar prin budgetul anului viitor financiar 1889—1890 să se aplice întocmai dispozițiunile articolelor 1 și 3 din legea pentru fixarea și grădarea salariului corpului didactic din 6 Martie 1883 pentru toți învățătorii sătești, institutorii urbani și profesorii de seminarii, școli normale primare, fără nici o deosebire între profesorii vechi și noi.

Ion N. Iancovescu, C. C. Datculescu, M. N. Păcu, C. Miculescu, C. C. Dobrescu, Chr. I. Sulioti, G. Burghilea, I. Cincu, Măvrocordat, Ion C. Grădișteanu, Paul P. Brătășanu, G. C. Robescu, A. Simu, C. Dobrescu, Iosif T. Oroveanu, K. St. Cezianu, Urseanu Valerian, Al. G. Hinna, Vlădoianu, M. Balș, C. Olănescu, C. Kogălniceanu, C. Popovici, M. Tzoni, I. G. Lecca, P. I. Cernătescu.

Acastă propunere este subscrisă de un număr de deputați mai mare de cât cel regulamentar, însă D-văstre știți că dupe regulament asemenea propuneri se tipăresc și se trimit la secțiuni.

Voci: La comisiunea bugetară.

D. N. Ionescu: Nu se poate trimite la comisiunea bugetară; căci trebuie votată de Adunare, dupe regulament. Dar D-văstre raportați-vă la buna-voință a D-lui ministru și a membrilor din comisiunea bugetară ca să facă prin câte-va economii a se putea ajunge la scop; cu buna-voință se poate face ceea-ce nu se poate face cu legea.

Voci: Cerem urgența.

— Se pune la vot urgența și se primesce.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: D. Teodorescu are cuvântul în cestiune personală.

D. G. Dem. Teodorescu: D-le președinte, cu puțin și dulci cuvinte aș dori să răspund, în cestiune personală, la cele duse de onor. D. Nicolae Ionescu. Nu cu plăcere o fac, la adresa unui bătrân parlamentar ca D-sa. Dacă a fost o glumă, ea are nevoie de explicare. Dacă va fi fost o alegațiune serioasă, cum nu cred, atunci țin să afirm că nici în budget n'am intrat când am fost ales în comisiunea bugetară, nici să mă obrăznicesc n'am avut nevoie. Nu știu dacă cine-va s'a îmbulzit sau nu; l pot însă încredința pe D. Nicolae Ionescu: Că nu m'am rugat și nu m'am umilit nimenui în viață; că nici spre a fi ales în Cameră n'am alergat la trepădări sau solicitări; colegiul II de Ilfov poate s'o mărturisescă; cu atât mai puțin am alergat să fiu ales în biuroū și în comisiunea bugetară.

În Cameră ca și în comisiunea bugetară, voi căuta ca să 'mi împlinesc da-

torie ca om onest, cu totă independința și cu totă tăria. N'am nevoie să fiu căpătit; nu umblu dupe chivernisela: din contra, sunt decis a combate aceste nenorocite tendințe, chiar de ar fi să 'mi creez înamicității.

Nici de câștiguri ilicite n'am nevoie (o știți acesta) și mai puțin de alte avantaje. Ș'apoi știți că în comisiunea bugetară nimeni nu este plătit. Se cere o muncă continuă de zi și de noapte, pentru cel ce voescă să lucreze consciincios. Voi fi poate fericit, când voi putea să fac dreptate pentru toți, aplicând legile, dupe mișlocele Statului, și în special legea gradațiunei, despre care s'a ridicat vocea în această sedință.

D. N. Ionescu: D-le președinte, sunt dator o explicare a cuvintelor mele. Eū mă adresez la D-văstre ca să primiți explicările mele, cu echitatea care vă caracterisază.

N'am dis un cuvânt care personal să se adreseze la D. Teodorescu; am dis că eū nu m'am îndesat la budget, n'am obrăznicea acesta, și cu acesta am făcut alusiune la un jurnal guvernamental, ministerial, care sub titlul de „obraznicia liberalilor“ impută aceloră cari se viră în comisiune că sunt nisce liberali obrasnici, că toți liberalii sunt obrasnici.

Să și reguleze dar situațiunea colegul nostru cu colegii săi din maioritate, care fac obrasnici pe cei cari primesc aceste sarcine. Îată explicațiunea mea.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Cred că acum D. Teodorescu este satisfăcut, și eū declar că n'am aușit nici un cuvânt ofensător la adresa D-lui Teodorescu din partea D-lui Ionescu; căci nu aș fi așteptat să ceră D-lui cuvântul în cestiune personală, ci singur 'mi aș fi făcut datoria să atrag atențiunea D-lui Ionescu.

Acum D. Severeanu are cuvântul pentru a și desvolta interpelarea D-sale.

D. Dr. Severeanu: D-lor, în una din sedințele trecute am cerut să ni se pună în vedere cum s'a cheltuit o sumă de bani, destul de însemnată, într'un așa scurt timp. Am adresat atunci această cerere D-lui ministru de finance, știind că D-sa are cheile casei țerei; mi s'a dis atunci că ar trebui să cer această sciință de la D. ministru de interne, căci acea cheltuială poate că privesce pe acel ministru, și eū am răspuns că veri-care ar fi, puțin ne pasă, numai să ne dea această lămurire. Acum, dacă credeți că acesta privesce pe D. ministru de finance, și pentru că D-sa nu este presinte astăzi, am putea, cu incuviințarea D-văstre, să amânăm această discuțiune până va veni D-sa. Dacă însă D-ni ministri prezenti cred că se poate să descurcăm chiar acum această cestiune, să mergem înainte. . .

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: Se poate.

D. Dr. Severeanu: Atunci încep desvoltarea interpelării mele.

D-lor; m'am întâmpiat aci în Cameră,

în zilele de puțină liniște, dupe o turburare care venise în urma vijeliilor trecute, și fiind, cum am dis, aci într'o tribună, am aușit că ministerul de la Martie a dis: „Îată un credit pentru o sumă care n'am cheltuit'o noi, dar cari bani, cu toate acestea, au eșit din visteria Statului; suntem nevoiți dar să votăm acest credit“. Și în adevăr, cine era să l plătescă? Turcul? Prin urmare, tot noi trebuie să l plătim. Acel credit s'a votat de Camera trecută, sub guvernul actual. Pe mine m'a scandalizat lucrul acesta și cred că și pe toți aceia cari au aflat că, în două zile s'a putut cheltui 60,000 lei, când sergenții erau, cavaleria care s'a adus la mitropolie era, gendarmii de pe strade, erau tot cei vechi; nu s'a înființat dar nimic ad-hoc pentru acele zile; chiar cartușul, care s'a stricat aci în curtea mitropoliei era plătit deja la fabrica Krupp; căci rentă s'a votat vr'o 800.000.000. Incuragiat de credința ce am avut în bună-voința guvernului de a face bine, 'mi am permis eū, umilul, ca să întreb dacă nu se poate da pe față pentru ce s'au cheltuit acei bani? Căci se dice în public că nu s'au cheltuit numai 60.000 lei, dar mult mai mulți bani în zilele de 14 și 15 Martie. Eū însă nu știu nimic despre alt credit, numai pe acesta l cunosc.

Aș fi voit, D-lor, ca cu ocaziunea aceasta, să se dea pe față acele meșteșugiri cari s'au întrabuințat ca să sdrobiască capetele omenilor celor pacinici; și acesta spre a se pedepsi culpabili și a nu se mai permite să se facă asemenea lucruri și în viitor.

Eū știu foarte bine că acei 60.000 lei s'au cheltuit pentru mișloce de corupțiune, și cred că acesta nimeni nu poate s'o tăgăduiască.

Ei bine, D-lor, ar trebui o-dată să înceteze asemenea barbarii; căci numai recomandabile nu se pot numi nisce cheltueli de asemenea natură. Să înceteze aceste meșteșugiri neoneste, cari nu fac de cât a înlesni traiul la o mulțime de parasiți ai societăței, cari nu au fost altceva de cât nisce sbiri, nisce nelegiuții, cari omorau lumea.

D-văstre vă aduceți aminte de scenele petrecute în Bucuresci cu acea ocaziune, în care acei omeni nu se dau în lături de a tortura, de a omori chiar, căci până acolo ajunseseră.

Știu din istorie că sunt în Europa un fel de domniate mititele, cari există și astăzi, mai ales pe lângă Montenegro. Fie-care beg își alege câte 10, 20 omeni, îi plătesc din punga lui și se duc de se bat cu omenii altui beg.

Mai știu tot din istorie, că mai 'nainte boerii își aveau fie-care arnăuții lor, dupe puterea pungi, și arnăuții unuia se duceau de se băteau cu arnăuții unui boer din altă tagmă.

Ei bine, la noi astăzi nu se face așa; la noi este mai lesne; se emite rentă cu sutele de milioane, și renta se preface în

bani sunători și banii se impart pe la bătași ca să desnođe lumea.

Ei bine, fiind lucrurile ast-fel, eu credeam și eram convins că guvernul ce a succedat pe cel cădut va căuta să dea o pildă, ca prin pedepsirea celor răi să nu se mai potă repeta în viitor scene barbare.

Credeam că ar fi bine să începem cu acest mititel lucru; să vedem pe ce s'au cheltuit acești 60.000 lei și pe urmă să venim și la cele petrecute în ziua de 5 Septembrie 1886. Eu 'mi diceam: D. ministru Ion Brătianu își avea léfa sa, și o léfa destul de bună; de ce nu'și angagia mai mulți luptători pe cari să'î plătescă din léfa sa?

Să vină pe de altă parte și unul bogat ca D. G. Cantacuzino să plătescă mai mulți luptători, cari să se bată cu acei ai D-lui Brătianu? (Ilaritate, aplause.) Cel puțin acesta nu s'ar fi făcut cu banii contribuabililor. Cu chipul acesta ar fi fost o luptă între avut și avut, iar nu între contribuabil și guvern. Acastă luptă este neegală; căci guvernul, pe lângă toate instrumentele plătite de țără, și mai permite a avea și fonduri secrete, cu cari să corumpă pe cei ce se pretéză la mișelii.

Lupta între bogat și bogat ar fi fost cavalerescă, pe când așa cum s'au practicat la noi, a fost o nelegiuire.

D-lor, ori cât ar fi de displăcută umila mea rugăciune, eu ași crede că bine este să vă uniți cu mine ca să cerem să se dea totul pe față; căci se vorbesce că persoane de înaltă demnitate s'au folosit din fondurile secrete. Se pôte ca într'o di ele să fie date pe față; dar până atunci, D-lor, cred că e de demnitatea acestei Camere, și a guvernului, și a țerei întregi, care trebuie să fie răsbunată, a se arêta și pildui acea tagmă de ômeni cari nu a avut témă nici de Dumnezeu, nici de lume; care n'a avut nici milă de ômeni, căci 'i bătea fără milă. (Aplause.) Dar să plătesci din banii contribuabilului, ca să pui să 'l omóre tot pe el? Acésta e de ne înțeles. (Aplause.)

Aplaudă D. Pacu. aplaudă sërmanul, că réu a mai pățit! 'I am vădut eu capul spart și ordine fusese date de sus să nu 'l caute nici un doctor. Inima lui aplaudă; căci speră că a scăpat, că n'are să 'i se mai întempe nimic.

Dacă, D-lor, nu se pot da pe față în ședință publică lucrurile acestea, căci pôte sunt prea rușinoșe, atunci să se arate, cel puțin, la o comisiune secretă. (Protestări.)

Dacă s'a întemplat ca în acésta afaceri să fie ceea-ce se numesce, în limbagiul înalt, ceva secrete de Stat, comisiunea aceea să ne spuie la urechie cum s'au cheltuit banii.

Voci: Nu așa, în ședință publică.

D. Dr. Severeanu: În special, eu sunt de părere să se numescă o achetă foarte seriósă ca să se pilduescă acei ômeni nelegiuți și să fie siliți a se duce în pustii.

(Ilaritate). Să nu mai rămăie aici, căci mâine iar ne vor sdrobi. (Ilaritate).

Iată, D-lor, în scurt, ce voiam să ăic în acésta cestiune, și rog pe D. ministru ca, dacă 'l voiți fi supărat întru ceva, să mă ierte; căci fără voia mea și împins de un sentiment de indignare, am făcut acésta interpelare, creșdend că ast-fel 'mi îndeplinesc o datorie de român. (Aplause.)

D. Th. Rosetti, președintele consiliului: D-lor, încep prin a declara că supărare între mine și D. Severeanu nu pôte exista, pentru cuvântul foarte simplu că nu eu am fost acel ministru care am cheltuit acei bani.

Prin urmare, întru cât interpelarea D-sale n'are alt scop de cât de a critica împreună cu alți colegi ai D-sale, întrebuințarea cea rea, dupe părerea D-sale, a unor fonduri secrete, și întru cât acele fonduri secrete nu erau la dispozițiunea mea, înțelegeti ușor că guvernul și acesta și cel care 'l-a precedat, sunt cu totul afară din cauză.

D. Severeanu, în legitima sa indignațiune asupra unor fapte cunoscute tuturilor, și făcându-se ecoul unor inculpațiuni cari au fost mai în gura tuturilor, a unor svonuri cari au circulat printre noi toți, cum că cu ocaziunea ăilelor din 14 și 15 Martie anul acesta, s'ar fi făcut un apel extraordinar și neobișnuit la ceea-ce se numesce fonduri secrete, ar fi dorit ca ministerul să 'i dea lămuriri în privința întrebuințării în acele ăile a acelor fonduri. D-sa ăicea: dacă este la mijloc un ce rușinos, sau un ce de înaltă politică, să ne-o spună D. ministru la urechiă.

D-lor, nu ași avea nici o șfială să vă dau veri și ce lămurire, și dacă ași sci ceva, ași spune-o în public. Dar se vede că onor. D. Severeanu nu 'și-a dat bine compt, sau nu cunoșce cât este de delicată acésta cestiune a întrebuințării acestor așa numite fonduri secrete. Aceste fonduri, cari în esența lor sunt fonduri de siguranță publică, destinate de a face față unor cheltueli neprevădute, extra-ordinare, și unele chiar și prevădute și ordinare, dar cari prin natura lor nu se pot mandata și constata dupe regulile comptabilităței generale a Statului, aceste fonduri sunt hotărîte, de exemplu, pentru urmărirea făcătorilor de rele; și este o tristă necesitate, dar în fine o necesitate ca, pentru descoperirea făcătorilor de rele, autoritățile să se servescă și de agenți secreți. Este evident acum că, dacă s'ar face mandatele pe numele acestor agenți, ei s'ar face cunoscuți prin acésta făcătorilor de rele și n'ar mai putea să'și exercite trista, dar necesara misiune ce au să o îndeplinescă și în societate.

Mai sunt apoi și alte cheltueli neprevădute cari au dat loc acestor fonduri. Dar întru cât privesce comptabilitatea lor, ea se mărginesce într'atât numai că se mandatéză pentru manținerea liniștei publice, pentru că așa este formulat paragraful în budget. Casierul nu plătesce de

cât avend un mandat tras asupra unui paragraf anume din budget și acest paragraf pörtă în budgetul nostru numele de manținerea liniștei publice.

Mandatul se face în genere, fie pe numele unui agent, fie pe numele ministrului, care dispune dupe voia lui de acele fonduri, așa în cât nu rămăie nici o urmă în comptabilitatea ministerială, afară numai de știința personală a ministrului sau agentului care a primit banii; așa în cât, schimbându-se un guvern și venind altul, înțelegeti foarte bine că nu pôte ministrul cel nou a găsi absolut nici o urmă de cheltuelile făcute de predecesorul său.

Singurul lucru pe care 'l sciū este acesta: că la intrarea noastră în minister, fondul acesta care era de 120.000 sau 150.000 lei, se afla sleit cu desăvârșire și că se ceruse de predecesorul meu încă 60.000 lei pe lângă cei 120.000 sau 150.000 cari erau înscrși în budget și cari se cheltuiseră, fie pentru manținerea ordinii publice, fie pentru baterea pacinicilor cetățeni, cum spunea D. dr. Severeanu, sau pentru un alt scop de înaltă politică. Acestea sunt lucruri cari se sustrag de la cunoștința mea; și, prin urmare, 'mi este imposibil de a vă da o lămurire, și chiar actele n'ar putea să vă dea, cred eu, nici un rezultat.

Iată ceea-ce avem de respuns în acésta privință.

D. doctor Severeanu insinua că ar fi fost persoane înalte cari s'ar fi alimentat și ele din fondurile secrete. Protestez în contra cuvântului de înalte persoane; căci, dupe părerea mea, nu pôte fi înalt pusă o persoană care....

D. N. Ionescu: Înalți demnitari ai Statului a ăis.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: Mă refus, onorabile D-le Ionescu, a crede că au fost înalți demnitari ai Statului cari ar fi putut să se alimenteze din acele fonduri, pentru că atunci ei ar fi trebuit să fie în conexitate și convență cu serviciul secret al poliției, și înalții demnitari nu au nici un amestec cu acest serviciu; nu cred că s'ar fi putut găsi o persoană înaltă care să aibă recurs la asemenea mijlôce de a 'și căuta în acele fonduri un supliment ilegal al tratamentului său.

Acésta este tot ce pot responde la interpelarea D-lui doctor Severeanu; și chiar dacă a 'ți întreba pe ministrul de finance, nici D-sa n'ar putea să vă spună mai mult de cât ceea-ce v'am spus eu. Acela care a întrebuințat acele fonduri, numai el ar putea să spună în ce și cum a întrebuințat banii din acest paragraf.

D. C. Lecca: D-lor deputați, noi, când în camera trecută ni s'a propus să votăm creditul de 60.000 lei, acest proiect de lege a venit împreună cu mai multe alte credite îndată dupe căderea guvernului trecut, și 'mi aduc aminte că în o singură ședință s'au votat veri'o șapte sau opt credite, dar ele s'au votat ast-fel că, de și am fi voit să ne opunem la votarea lor, nu o puteam

a o face; fiind că era majoritatea guvernului trecut, și scitiți cum vota cea majoritate toate legile, și mai cu seamă creditele și bugetele.

Prin urmare, noi astăzi avem dreptul să cerem ca să se descopere cauzele cari au făcut de s'a votat acest credit așa de repede, a doua și chiar dupe întrebunțarea lui; când noi scim cu toții că creditele, cari sunt afectate la cheltuețele pentru siguranța publică, de se votează de o dată cu bugetul la începutul anului financiar sub rubrica unui paragraf anume destinat la cheltuețele de felul acesta, și dacă în cursul anului se găsește că cifra alocată în buget nu a fost suficientă, ministerul cheltuește din alte fonduri și vine peste câte-va luni a cere un nou credit pentru acoperirea acelor cheltuieli.

Creditul acesta însă a venit imediat după, trei zile dupe evenimentele ce au avut loc în zilele de 14 și 15 Martie și s'a votat în câte-va minute, cu toate protestațiunile noastre.

Prin urmare, D-lor, ca să se deslușească și să se scie bine că nimeni în țera această, chiar cât de puternic ar fi, nu poate s'o ducă mult cu sistemul acesta cu care a a dus-o guvernul trecut în zilele din urmă, este de neapărată trebuință, să se descopere toate cele petrecute în zilele de 14 și 15 Martie, și de aceea noi, mai mulți deputați, propunem să se facă o anchetă parlamentară, la care să se poată aduce martori, să se poată întreba toți agenții și alte diferite persoane cari vor deșteina mai multe lucruri. Avem interes a se face această anchetă cu atât mai mult, cu cât astăzi vedem ce răspunsuri s'au dat în procesul căpitanului Stănculescu de fostii prefecti de poliție, de persoane puse la pozițiune înaltă în Stat, răspunsuri cari, pe mine unul, vă mărturisesc, m'au pus în mirare, precum cred că mulți din D-văstre vă mirați de asemenea răspunsuri.

De aceea, D-lor, este bine ca să punem o dată stavilă la asemenea lucruri, pentru ca să se scie că nimeni nu poate să și bată joc nici de instituțiunile, nici de libertățile, nici de punga țerei. Eu cred că ancheta va constata că fondul acela a fost cheltuit numai ca să bată pe cei cari luptă pentru libertățile publice. Prin urmare, noi propunem ancheta parlamentară și iată propunerea noastră :

PROPUNERE

Propunem anchetă parlamentară care să aibă de scop cercetarea faptelor ilegale comise de fostul guvern și de toți agenții săi în Capitală în zilele de 14 și 15 Martie 1888, și cum s'au cheltuit cei 60.000 lei din fondurile secrete în acele zile. (Aplause).

Dr. Severeanu, I. Kogălniceanu, O. Olănescu, G. Roșovanu, C. G. Lecca, G. Burghela, N. Filipescu, Vlădoianu, Ion N. Iancovescu, K. St. Cezianu, C. Popo-

vici, M. N. Pacu, M. Marghiloman, M. Balș, C. Miclescu, G. Softa, Ion C. Grădișteanu, D. R. Roseti, Ulyse Boldescu, Iosif Th. Oroveanu, A. Simu.

D-lor, vă rog să bine-voiți a admite urgența.

— Se pune la vot urgența și se primesce.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Așa dar propunerea se trimite la secțiunii de urgență. Acum D. Miclescu are cuvântul pentru a și desvolta interpelarea D-sale.

D. N. Miclescu: D-lor deputați, în ședința de la 22 ale acestei luni, mi am permis, usând de prerogativa art. 76 din regulamentul acestei onor. Adunări, a adresa două interpelări în privința sorțel preoților de mir. Una din aceste interpelări a fost adresată D-lui ministru al cultelor și alta D-lui ministru al domeniilor.

Când am prezentat aceste interpelări, am căutat în câte-va cuvinte să semnalez circumstanțele ce m'au determinat a le face și importanța ce trebuie a se da acestei chestiuni, importanță de care, trebuie să o mărturisesc cu o deosebită satisfacțiune, am vădit că atât onor. guvern prin Mesagiul regal se ocupă, cât și D-văstre, fără deosebire, fie din majoritate, fie din minoritate. Am fost însă rugat de D. președinte ca să mi rezerv acest drept în momentul când voi desvolta interpelarea mea. M'am supus acestei invitațiuni; căci mi place înainte de toate, D-lor deputați, să respect regulamentul. Astăzi fiind ziua destinată ca să dau toate desvoltările acestei interpelări, profit de buna-voință a D-văstre și vă rog să mi dați oarecare atențiune.

În adevăr, D-nii mei, chestiunea preoților de mir, a îmbunătățirilor cerute de biserică, mântăitoria credințelor noastre religioase, a fost preocupățiunea atât a onor. guvern cât și a D-văstre tuturor, dupe cum se poate vedea atât din Mesagiul regal, cât și din proiectele de răspuns la acest Mesagiu.

Lucrul nici nu se putea în alt-fel; căci, în adevăr, într-o reprezentațiune națională, în mijlocul unei asociațiuni de bărbați culti, unde fie-care din noi, guvern și reprezentanți ai țerei, am venit cu inima plină de iubire și de focul sacru al progresului nostru național ca Stat, în mijlocul orientului Europei, ce ne privește cu uimire și încredere, nu se putea ca noi să trecem în uitare biserică și școala, pe acești puternici factori ai orî căreia mișcări de cultură. Căci, cum s'a dis de marii cugetători, biserică și școala sunt pârghiele cele mai puternice cari mântin echilibrul și prosperitatea orî cărei națiuni; și de sigur nu aci se va găsi un singur membru care să nege importanța biserice și credințelor religioase în buna organizare morală, pașnică și progresivă a unui Stat.

Nu voiesc cătuși de puțin să abuzez de paciența D-văstre și să vă descriu aici cu

cuvintări lungi rolul bisericei în constituirea societăților, și mă voi mărgini în trecut a spune că pentru noi, Românii, biserică a fost în trecut farul de miș de orî luminător, care ne-a luminat întunecimea impregiurărilor prin cari am trecut, cari ne-a luminat cărările în mijlocul celor mai mari pericole naționale. Pentru noi, D-lor, credințele religioase au fost stâncă de care s'au isbit de atâtea ori, fără a o putea dărîma, toate invasiunile barbare din trecut. Credința în Dumnezeu și în cruce, dragostea noastră de pământul în care ne-am născut și unde s'au înmormintat strămoșii noștri, au pus în respect în miș de rânduri pe dușmanii României.

Nici adâncimile Dunării, nici creștetul Carpaților, nici pădurile nestrebătute cari umbriau odinioară țera noastră mai până către țărmurile dunărene, nici pozițiunile noastre strategice, nu au fost, — D-văstre o scitiți ca și mine, — mai puternice puncte de rezăm, fortărețe de adăpost contra invasiunilor atât de puternice, precum au fost credințele noastre religioase, cari diferia în foarte mult de acelea ale vecinilor noștri, ale națiunilor ce ne încongiurau.

Iată pentru ce, D-nii mei, luceferii scânteiilor ai românismului, acei Domni mari cari strălucesc în istoria noastră, au semănat teritoriul României, atât dincolo de Moldova, cât și dincoace, de o mulțime de monumente și așezăminte religioase, dupe cum a fost Ștefan cel Mare, Alexandru cel Bun, Neagoe, Mircea, Vasile Lupu și alții.

Dar, pe când acești Domni semănau teritoriul românesc cu monumente și așezăminte religioase, ei căuta în același timp să le doteze; și cine nu scie că nu a fost instituțiune religioasă, n'a fost biserică, n'a fost monăstire fără ca să fie dotată în mod destul de prodigal de acești Domni, numai și numai ca să servescă de model generațiunilor viitoare.

Noi, după exemplele lor, căutăm a reedifica și restaura pe cari timpii le-au sdrențuit, pentru că ele ne reamintesc faptele și impregiurările în cari ele s'au ridicat, întreg trecutul nostru istoric. Dar am putea să dicem că dacă acea epocă de evlavie, de religiositate a ridicat simțimentul românesc la eroism, l'a făcut să dea pept cu invasiunile barbare, am putea să dicem că tocmai acea epocă a fost și pentru reprezentanții bisericei, pentru acești înainte mergători ai credințelor noastre religioase, epoca lor cea mai frumoasă de îndestulare; pentru că pe atunci cultul religios era dotat cu imbelșugare de venituri sigure, de daruri frumoase și prețioase.

Ce facem noi acum, noi aceștia din generațiunea actuală creștină ortodoxă, noi, bărbați din era nouă, ce facem noi pentru cult și servitoriul cultului ?

Răspunsul e foarte simplu: fie-care să și pună mâna pe conștiință și să răspundă dacă facem ceea-ce trebuie să facem. În orașe, des de diminătă, pe când preotul oficiază sânta leturghie, noi cu toți sbu-

răm dupe afaceri, afaceri ardețore; unii chiar isbesc în casinuri, în cafenele, unde, trebuie să o spun, mulți iaș bere în loc de anaforă.

Ce facem noi pentru preoții de mir, pentru acești omeni împovărați de familii, de greutăți sociale ca fie-care din noi, pentru cari câmpul varielor ocupațiuni productive este deschis în toate direcțiunile? Noi, la oraș, lăsăm pe bietul preot să ridice singuratic glasul către a tot putintele Dumneșu pentru noi, și vocea lui se isbesce în ecoul pustietății bolțelor bisericesci; pentru că acei ce se mai duceau la biserică, acei ce mai duceau o luminare, un ban și o prescură, o leturghie, acei ce mai aduceau pe preot în casa lor la un paracelis, aceia, D-nii mei, s'au împuținat; aceia erau bătrânii evlavioși cari purtau grije de trebuințele bisericesci și ajutau pe preoții de mir.

Ce facem noi? Pote că vom găsi o scusă indicând numărul cel mare al seminariilor ce avem și căutând cu modul acesta să explicăm că ridicăm pe preoți la nivelul cultural la care se găsește societatea în care ei trăiesc. Da, avem seminare 2 în Bucuresci și câte unul în fiecare eparhie, și lucru curios, cu cât numărul seminariilor a devenit mai mare și cunoscințele ce se predau sunt mai numeroase, cu atât numărul celor ce îmbrățișează înalta misiune a preoției a devenit mai mic.

Aci, dați-mi voie, D-lor, să fac o mică digresiune:

În anul 1871 onor. nostru președinte, D. Lascar Catargiu, atunci ministru președinte, pe care regret că nu l'am aci ca o dovadă vie, venind despre Buzău în gara din Ploesci, unde aștepta sosirea Majestății Sale ce trebuia să vie din Sinaia, fuse întâmpinat de corpul profesoral și funcționarii diverselor administrațiuni; căci, pe atunci, recepțiunile erau de rigore. Eu eram director al liceului și prezentând pe profesori, între cari figura pe atunci și Prea Sântia Sa părintele arhieru Calistrat Orleanu, atunci preot de mir și profesor de religie la liceu, D. prim-ministru, îndată ce vădu că l' prezentăm un preot, dânsul care venise supărat din spre Buzău unde avusese o anchetă la seminar, 'mi făcu această întrebare: „De ce, D-le director, seminaristii nu se mai fac preoți?”

Pe atunci, D-lor, nu eram căsătorit și, prin urmare, nu 'mi puteam da socotela de trebuințele unui părinte de familie, sciam însă caracterul blajin și bun al părintelui Calistrat. Sciți ce am răspuns? Zimbând, spusei D-lui Lascar Catargiu, ceea-ce D-vostre acum vă pot spune serios; căci acum știu ceea-ce se cere de la un părinte de familie. „Cum voiți, D-le ministru, ca seminaristii să îmbrățișeze misiunea de preot? Dupe ce l' înveți, și l' rupi vârlul ignoranței dupe ochi, pe urmă l' pul însr'o mână căldărușă și într'alta pământul și l' duci: Du-te de te fă cer-

șetor! Atunci zimbi și D. Catargiu și discutarăm în trecut mișlocele de îndreptare.

Este o vorbă pote grea, dar scusați-mă, D-lor, dacă o duc, dar aci trebuie să spunem adevărul: Preoții de mir, servitorii lui Dumneșu, sunt mai rău îngrijiți de cât servitorii omenilor.

În adevăr, la oraș, preotul de mir oficiază în biserică sfânta leturghie și noi suntem afară. Noi lucrăm Dumineca și sârbătorile ca și în cele-alte zile. Prăvăliașii deschid magazinele tot ca în zilele de lucru, și cunosc un primar ce era să o pată, pentru că și el avusese nenorocita greșală de a se face primar înainte de veacul XX sau XXI, când lumea pote va înțelege că trebuie să respecte orele de rugăciune; acel primar dedese o ordonanță ca prăvăliile să fie închise până la de ce ore dimineța în zile de sârbători.

Dacă dar, la oraș, așa se petrec lucrurile, ce credeți că este la țară, acolo unde D-vostre ați semnalat atâtea rele ca cause ale miseriei, descurajerei și rescălei țărănesci?

La țară, domnii mei, Dumineca des de dimineță primăriele gem de reclamanti, cărciumile de lăutari și drumurile de carele cu petriș; pentru că căratul petrișului pe șosele se face numai Dumineca și sârbătorea; iar preotul cântă singur în biserică și numai ecurile zidurilor l' răspund.

D-lor, D-vostre cunosceti legea din 1864 prin care se dispune vânzarea bunurilor Statului; se pote ca legea să fie rău aplicată; se pote să fie și lipsa de pământuri; dar nu este mai puțin adevărat că și starea miserabilă în care se găsesc preoții este un ce rău. Și cum voiți să se facă poliție în comunele rurale, când legiuitorul din 1864 nu a avut grije ca comunele să le formeze într'un mod mai mare, iar nu să lase a se face aci 10 case, mai de parte alte 5—6 și în altă parte alte 6—7? De trebuință ar fi fost să le adune pe toate la un loc, ca ast-fel să fie o comună de 5—6 sute de locuitori; căci numai așa organizate comunele ar fi fost în stare să îngrijescă mai bine și de biserică și de școlă și să dea garanții pentru averea și viața locuitorilor. Ei, D-lor, sciți astăzi cine îngrijesce și păzesce viața și averea cetățenului atât în sate cât și în orașe? Nu streaja, nu poliția, nu parchetul, ci numai credința și temerea de Dumneșu. Și când credința se împuținează, se perd nu numai preoții, dar și noi ca societate.

D-lor, țera nu ne întrebă cine a ridicat vocea pentru cutare cestiune sau cine a făcut cutare sau cutare lucru; ea îngrijesce numai faptul și dupe ce lucrul s'a făcut, atunci vine și caută, ca bolnavul pe doctor, dupe ce l' a vindecat bóla, să mulțumescă celui care l' a făcut bine. Prin urmare, sunt sigur că ori de unde ar veni binele el va fi bine venit și țera va fi recunoscătoare.

D-lor, 'mi-am permis să adresez o in-

terpelare în această privință și D-lui ministru domeniilor. Pote mă veți întreba D-vostre ce are a face biserică și preoții de mir cu ministerul domeniilor?

Ei, D-lor, odinioară Domnii pioși, boierii mari cu dor de țară și de instituțiunile religioase, au dotat monastirile cu proprietăți întinse, cu averi sigure, și aceste instituțiuni serviau în timpuri de restricte la adăpostirea și ospitalitatea omenirei suferinde. Acele timpuri s'au dus; astăzi, cu drumurile de fer și cu mișlocele de comunicațiune ce avem, suntem siguri că nu ne vom nămoli în drum de aici până la Ploesci sau în altă parte, ca să mai avem nevoie de a ne adăposti la asemenea ospicii. Astăzi s'a constatat că aceste ospicii nu mai corespund trebuințelor timpului și s'au redus. Am vădu cu durere de inimă, cum chiar monastirea Cozia, un monument foarte frumos, făcut de Mircea Vodă, s'a transformat într'un penitenciar. Lucrul este de regretat, dar nu este timpul astăzi să ne ocupăm de această cestiune.

Tot ce vă pot spune acum, este că aș dori să știu dacă din aceste averi mari, cari s'au concentrat în mânele ministerului domeniilor, nu s'ar cuveni o parte pentru a se veni în ajutorul preoților de mir? Nu s'ar putea da și preoților o porțiune de pământ care să fie a biserică și din fondul căreia ei să trăiască? Nu duc că acest pământ să li se dea pentru a l' arenda, ci pentru a l' cultiva.

Când preotul în sat ar avea pământ, când învățătorul din sat de asemenea ar avea pământ și l' ar cultiva, nu credeți D-vostre că ei ar putea să serviască populațiunilor rurale de un bun model pentru o cultură mai sistematică, și exemplul dat de ei ar schimba mult în bine starea lucrurilor?

În seminare, D-lor, se predau și sciințele culturei pământului. Ei bine, pe când ministrul cultelor se ocupă în adevăr de cestiunea îmbunătățirii sôrței preoților, pe de altă parte în S-tul Sinod, unde ar trebui să fie și preoții de mir, se discută monopolul lumînărilor de ceară. Nu a apucă să transpire bine această idee în câte-va diare și îndată s'a ivit o mulțime de reclamațiuni din toate părțile țerei. S'au ridicat glasuri ducând: Ce, voiți încă un monopol? Și apoi să vedem dacă propuitorii acestui monopol și-a dat bine socoteala de cele ce voesc a face. Monopolul acesta abia ar produce câte-va sute de mi de lei, sau cel mult un milion. Ei bine, nu găsesc ca pentru acest sfârșit ar fi nemerit să urmărim pe țeran în ajunul Crăciunului și al Pascelui, cu monopolul asupra lumînărilor de ceară, pe cari el le cumpără, ori cât de strimtorat ar fi, spre a da copiilor cât mai multe să aprindă la biserică; căci țeranii, D-lor, aprind lumînări mai multe la biserică de cât aprindem noi. Cum! și din lumînările de ceară voiți să facem un măr de discordie între preoți și sâteni și între comercianți?

Căci când vine țăranul de afară să 'și cumpere luminări, se îndemna de mai cumpără și unt-de-lemn sau alt-ceva ce se mai găsește în prăvălia în care intră.

Pentru mine, D-lor, dați-mi voe să spun, cred că un asemenea monopol este un lucru derisoriu și care are să dea loc la multe aspre critice. Avem prea multe și juste plângeri contra monopolurilor de tot felul; să nu mai facem și pe acesta!

D-lor, regulamentul nostru nu prevede o altă cale pe care să se poată adresa o rugăciune guvernului, de cât numai a interpelărilor; de aceea eu a trebuit să dau rugăciunii mele forma de interpelațiune.

Fac apel dar la D-văstre, D-lor miniștri și D-lor deputați, ca să bine-voiți a ține compt de măsurile de îmbunătățire ce nu mai pot fi înlăturate, în cât privește trista sôrtă a preoților de mir, și a le asigura o modestă existență. Prin garantarea veniturilor de la comunele rurale, despre cari am vădut pe câți-va D-ni deputați spund că nu este bine să se caute în regie; căci acest mod de percepere a veniturilor este o sărăcie pentru comune, ceea-ce este foarte adevărat, și prin darea de pământ din moșiile monastiresci preoților de mir, am putea nu să satisfacem toate trebuințele legitime ale lor, dar să le venim în ajutor într'o bună parte.

Acăsta trebuie să facem, D-lor, de ôre ce avem preoți de mir. La noi, ori-cine a avut credința în Dumnezeu și o evlavie deosebită, când nu a dispus de destul bani ca să facă singur o biserică, atunci s'a dus cu pantahusa din sat în sat, din oraș în oraș și a adunat suma necesară pentru acest scop și a clădit biserică. D-văstre știți că românul din fire are aplicare la facerea de biserică; și o-dată biserică făcută, a trebuit să 'i se dea unul sau doi preoți cari să officieze acolo; dar acei preoți cu ce voiți să se mai hrănescă astăzi, când ômenii cei bătrâni cari 'i mai chîmău să le citescă câte un paraclis sau o sfeștanie, aceia s'a dus, și nu mai e cine să dea câte ceva preotului.

Iată, D-lor miniștri, cuvintele pentru cari 'mi-am permis să fac acest călduros apel la sentimentele de dreptate ale D-văstre.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: D-lor, 'mi-ar fi cu neputință, chiar de m'ași fi pregătit mai mult, să răspund onor. D-lui interpelator, D. Micescu, în privința numerôselor considerațiunii religioase ce D-sa a adus în dezvoltarea acestei interpelări. A trata cu acăstă ocaziune cestiunea imensă a istoriei bisericești la noi, și ceva mai mult, a istoriei religioase, 'mi se pare că am eși din cadrul unei discuțiuni relative la rezervarea a câtor-va pogoane pe moșiile Statului pentru preoții din comunele rurale, și am da loc la o dezvoltare de diferite teorii într'o ordine de idei în care se vor putea ciocni multe opiniuni, dar care nu

ne vor duce la nici un rezultat. Cred că domeniul legislațiunii, cel puțin în privința unei cestiuni așa de simple ca aceea ce ni se pune astăzi înainte, nu ar putea merge așa de departe de o camdată, în cât să ne apucăm noi a scruta acum starea consciințelor în societatea română și a examina pentru ce astăzi obiceiurile s'a schimbat de cum erau în alte timpuri, și pentru ce ômenii merg, cum ȳicea D. Micescu, la cărciumă în loc să mergă la biserică.

De sigur, D-lor, că eu nu pot de cât să aplaud și să împărtășesc preocupățiunea înaltă care a dictat D-lui Micescu interpelarea pe care D-sa a dezvoltat-o astăzi. Dar 'mi veți permite să mă mărginesc a răspunde numai la partea practică a cestiunii, la partea pozitivă a interpelării D-sale.

Onor. D. Micescu întreabă pe ministrul de domenii dacă este sau nu decis ca din fondurile rezultate din vânzarea în loturi mici a moșiilor Statului, odinioară averi monastiresci, să ajute cu o sumă pe ministerul cultelor în formarea fondului pentru salariarea preoților de mir din comunele urbane, și dacă, în vânzarea moșiilor în loturi, rezervă și preoților de mir din comunele rurale pământuri necesare pozițiunii și existenței lor.

Acum, la rëndul meu, ași întreba și eu dacă interpelarea acăsta este adresată pentru trecut sau pentru viitor? Dacă ea este adresată pentru trecut, atunci iată starea de lucruri din trecut, pe care o avem și astăzi.

Legea rurală a prevădut pentru fie-care biserică de sat un număr ôre-care de pogoane pentru indestularea trebuințelor preoților din comunele rurale. Legea astăzi în vigoare pentru vânzarea moșiilor Statului, fie în loturi mici, fie în corpuri întregi, nu prevede nimic în acăstă cestiune. Acăsta e starea legislațiunii actuale. Bani cari es din vânzarea moșiilor Statului au o destinațiune specială, care se găsește indicată în articolele 2 și 48 din actuala lege; iată care este acăstă destinațiune.

În art. 2 al legii pentru instrăinarea bunurilor Statului se ȳice:

„Sumele provenite din vânzarea acestor categorii de moși se vor vërșa la casa de depuneri și consemnațiuni și vor servi la stingerea datoriei publice, conform unei legi speciale.

Iar prin art. 48 din aceeași lege se ȳice:

„Prețul rezultat din vânzarea a ori-ce bunuri mici și a bunurilor mari, având un venit până la 10.000 lei, cum și din embaticurile rescumpărate și nerescumpărate, va forma un fond special la casa de depuneri, afectat anume pentru plata anuităței împrumutului autorizat prin legea de la 5 Iunie 1882, în sumă de 27.230.000 pentru înființare de edificii și construcțiuni publice.“

Iată la ce destinațiune sunt rezervate fondurile provenite din vânzarea moși-

lor Statului în corpuri întregi sau în loturi mici; ele servesc la stingerea datoriei publice, și mai târziu, printr'un articol adițional, ca să ȳic așa, s'a designat în mod special care datorie publică înțelege legea să o stingă prin aceste resurse, aceea este datoria de 27 milioane și atâtea sute de mil lei, contractată pentru edificii și construcțiuni publice. Atât ȳice legea actuală și nimic mai mult în privința destinațiunii banilor ce se vor încasa din aceste vânzări.

Trebuie însă să mai adaog că, chiar dupe legea actuală, nu sunt opriti preoții de mir și cei-alți servitori ai bisericești de a cumpăra pământ în loturi din moșiile vindute în condițiunile prevădute pentru cei-alți cultivatori de pământ.

Iată pentru trecut și prezent. Acum, cât pentru viitor, avem o lege care se va presenta Corpurilor legiuitoare și care va produce un venit în budget, rezultând din vânzarea moșiilor Statului. Venitul însă va fi mai mic acum, pentru că spiritul legii celei noae este de a nu se mai cere de la cei cari vor cumpăra moși să depună, cum prevede legea de astăzi, o cecime sau o pătrime, dupe cum ar cumpăra moși în loturi mici sau în corpuri întregi, dar totuși va fi un venit care va resulta din plata anuităței, în care va intra dobânda și amortismentul. Întreba-rea însă este, dacă pôte acum Adunarea, cu ocaziunea unei interpelări, să discute o lege viitoare și să determine cu anticipățiune unele din dispozițiunile ei? Chiar ceea-ce spun eu acum în acăstă privință, o spun fără competență și fără drept, pentru că legea nu este depusă; și dacă o spun, e numai ca o știință personală pe care o am eu.

Cât pentru cestiunea de a se hotărî ce trebuie să se facă cu banii ce vor proveni din aceste vânzări, acăsta, D-lor, este o cestiune care rămâne cu totul la chibzuirea D-văstre.

Legea va fi adusă înainte D-văstre și sunteți stăpêni să faceți cu aceste sume ceea-ce veți voi, să le dați destinațiunea pe care o veți crede cea mai bine nemerită, și atunci va fi timpul ca cu mai multă utilitate și în mod mai priincios să vină D. Micescu cu acăstă cestiune atât de însemnată și să propună Camerei, ca o parte din aceste venituri să fie destinată la îmbunătățirea pozițiunii materiale a clerului mirean din sate și din orașe, și Camera va hotărî. Atunci se vor indestula acele trebuințe ce le veți găsi urgente; și de sigur una din cele mai respectabile este aceea pe care a pus-o înainte D. Micescu. Camera va rezolva atunci cestiunea ținând compt de toate interesele respectabile în acăstă țără.

D. T. Maiorescu, ministru cultelor și instrucțiunii publice: D-lor deputați, eu voi fi și mai scurt de cât colegul meu de la domenii.

Legea pe care o cere D. Micescu, legea de îmbunătățire a sôrtei clerului mirean,

este legată de deliberările Sântului Sinod.

Dupe spiritul legii constitutive a Sântului Sinod, episcopii eparhioți numesc și revocă pe preoți. S'a arătat în Sinod că a crescut prea mult numărul de preoți și că o parte a rului vine din concurența a prea mulți aspiranți la puținul salariu ce 'l pôte da comuna rurală.

Sântul Sinod este în momentul de față în cercetarea unor măsuri de propus pentru remediarea acestei stări, adică pentru fixarea și reducerea numărului parohiilor; prin urmare, și reducerea treptată a numărului preoților.

Acăsta trebuie să fie întâi făcută de Sântul Sinod, și nu o pôte face alt-cineva de cât Sântul Sinod.

După ce va fi odată fixat atât numărul parohiilor cât și numărul preoților de fie-care parohie, vom avea o basă pentru calcularea totală a cifrei cerute pentru îmbunătățirea salariului. Și rezolvirea acestei lucrări, precum și combinarea ei cu mijlocele financiare, toate acestea vor fi supuse deliberărilor D-vostre.

D. M. Kogălniceanu: 'Mi pare rău să fac o mică rectificare la cuvintele duse de onor. D. ministru al cultelor.

În loc de a ne cere să ne ocupăm cu un moment mai înainte de îmbunătățirea sôrței clerului de mir, care este adevăratul susțitor și propovednitor al religiunii și moralei creștine, și în privința sôrței căruia societatea civilă are dreptul să și dică cuvântul său, D. ministru vine și afirmă un fapt care nu este așa cum spune D-sa.

Până astăzi preoții de mir de prin sate se întăresc de episcopi, dar se aleg de comune. Este un principiu democratic care trebuie să ne bucure că a rămas încă din vechime în biserica noastră. Nu putem dar primi să se dică că numai Sinodul are dreptul să facă legea pentru îmbunătățirea pozițiunii clerului. Sunt dator a spune cum că Sinodul a făcut veri două trei propuneri, a stărunit cât 'i era prin puțință, și pe de altă parte au venit și numeroase petițiuni și s'au făcut multe propuneri în această privință, atât în Cameră cât și în Senat. Era, prin urmare, destulă materie pentru ca noi, societatea civilă, să ne ocupăm de această chestiune și să facem acel proiect dupe arătările, dupe jalónele puse de Sinod. O greșală a guvernului trecut, pe lângă altele, e și acăsta, că nu s'a ocupat în destul și n'a pus zelul necesariu pentru ca îmbunătățirea sôrței clerului, să devie un adevăr.

Nu ași putea dar primi ca să așteptăm ce va face Sinodul. Cu părere de rău, cu durere constat cum că legea Sinodului, așa cum s'a făcut, n'a produs ródele așteptate și că o reformă mare trebuie introdusă în organizarea Sinodului. Acea reformă s'a proiectat în divanul ad-hoc până în punctele cele mai mici de reprezentării, de membri ai Sinodului, dintre cari cel de pe urmă supraviețuitor e eruditul, ortodoxul Episcop de Roman.

D-lor, trebuie să introducem în Sinod

elementul preoților de mir, și dacă ar fi cu puțință, eu, cât pentru mine, ași introduce și elementul mirean. Ori cât s'ar dice, între elementul călugăresc și între elementul preoților de mir există o dușmănie mare.

Voci: Așa e.

D. M. Kogălniceanu: M'am plâns de multe ori mitropolitului repocat. 'Mi pare rău că trebuie să vorbesc rău de dânsul, dar era om prea de lume, prea alerga pe la gări în tutâmpinarea celor mari, ca să mai aibă timp să se ocupe de cler. Actualul mitropolit e un adevărat preot, dar mă tem cum că nu e destul de ajutat pentru ca să facă din reforma Sinodului și îmbunătățirea clerului, ceea-ce așteaptă țera întregă și chiar ortodoxă.

Nu trebuie dar noi să așteptăm mult de la Sinod; dar trebuie o dată să se țină cuvântul ce s'a dat țerei în această Adunare și să se ia în serios această chestiune; trebuie să ne îngrijim de preot, care să aibă în cea mai tristă pozițiune, și care nu mai are acea autoritate morală ce trebuie să o aibă un preot.

Eu sunt deplin convins că prin îngrijirea pe care vedem că o are D. ministru al instrucțiunii publice, va înțelege și rolul ce este chemat preotul să jöce în țera la noi. Eu dar 'l rog să nu se uite la formalități și într'o astfel de reformă să nu se uite nici la greutate, ci să se pună îndată pe lucru, fără să aștepte ce va veni de la Sinod.

Noi vom vota cu toții îmbunătățirea clerului și apoi pôte să vie Sinodul să și facă arătările asupra defectelor legii; legea însă făcută de noi vă încredințez că va fi mai bună pentru preoții de mir de cât acea pe care ar face-o Sinodul.

D. ministru al cultelor și instrucțiunii publice, T. Maloescu: Chestiunea pusă pe acest tărâm, adică dacă trebuie modificată legea Sinodului, e cu totul altă chestiune de cât aceea pusă de onor. D. interpelator, și e o chestiune ce nu o vom deslega în această sëră.

Până când este însă legea actuală în vîgóre, să 'mi permită onor. D. Kogălniceanu să 'i spun, că eu nu pot admite o călcare a unei legi în vîgóre.

Legea de constituire a Sinodului la art. 19 lasă fixarea eparhiilor la propunerea Sinodului, se înțelege cu aprobarea posterioară a Camerelor, iar la art. 11 lasă ministerului cultelor în Sinod numai un vot consultativ.

Vrea să dică, dupe organizarea Sântului Sinod, Sinodul care are să fixeze eparhiile, trebuie să fixeze întâi parohiile și înainte de a fi vorba de o lege bugetară pentru preoții de mir, trebuie să se facă mai întâi regularea parohiilor. Sesisat, cum s'ar dice în franțuzesce, Sântul Sinod încă în sesiunea de primăveră, se ocupă și acum cu parohiile; lucrarea sa sper că va fi terminată în zilele aceste. Înainte însă de a eși din Sinod, eu nu pot face nimic; căci, mai întâi, numărul preo-

ților în funcțiune atárnă de la acea lucrare a Sinodului. Dupe art. 24 al legii Sinodului, protoerei și proistoșii se numesc și se destitue numai de către mitropoliți sau Episcopii Eparhioți. Urméză dar, ca tot Episcopii să se ocupe mai întâi și de gradele inferioare a preoților de mir, în a căror numire și schimbare ministerul asemenea nu se pôte amesteca dupe legea astăzi în vîgóre. Competința lui ar începe numai la partea financiară, care pentru protoierei aduce cu sine necesitatea recunoșterii lor de către minister.

Când va fi vorba să se reformeze legea, dupe cum cere D. Kogălniceanu, atunci pôte vom ajunge la o mai mare influență a societății laice asupra acestor lucruri. Până atunci, dați-mi voe a rămâne dupe spiritul legii în bună înțelegere cu Sântul Sinod care, trebuie să o recunosc, și dă cea mai mare silință de a propune o soluțiune acestei reforme foarte urgente.

D. N. Ionescu: D-le președinte, mă surprinde D. ministru cu modul de a interpreta legea organică a Sinodului. Sinodul este o instituțiune prevădută de Constituțiune, cu atribuțiuni exclusiv canonică, disciplinare și dacă voiți și organizătoare în sfera atribuțiunilor curat religioase. Dar în cât se atinge de condițiunile materiale ale clerului, de subvențiunii, Sinodul nu are nimic a vedea în asemenea chestiuni.

Când noi vorbim în toate zilele, și mai ales D-nii miniștri, de ameliorarea pozițiunii clerului mirean, nu este vorba de numărul bisericilor și de numărul eparhiilor, precum n'ar fi vorba de numărul comunelor, de numărul districtelor; este vorba, că în districte, în comune ce pozițiune materială putem și trebuie să facem clerului mirean; este o chestiune de dotațiune a clerului și, prin urmare, rog pe D. ministru să se pătrundă de datoria ce Statul are de a îngriji ca în comune să fie asigurată condițiunea materială a clerului. Când vom avea această condițiune materială asigurată, atunci preotul, împreună cu învățătorul și cu medicul, acești trei vor fi agenții cei mai eficaci pentru fericirea omului; cât nu vom avea acești trei agenți dotați de Stat, sub controlul Statului, sub auspiciile Statului civil, n'am făcut nimic pentru populațiunea noastră de la sate.

De aceea, rog pe D. ministru să înțeleagă alt-fel datoria sa de administrator al fondurilor cari sunt donate bisericei de mir, bisericei domnesce și altele; căci de acolo are un mijloc ca să subvenționeze și bisericile și clerul mirean. Biserica ca și școla trebuie să o subvenționeze totă lumea. Statul plătesce pe învățător, 'l dreséză și 'l numesce, și tot asemenea va fi și cu preotul. El pôte să primescă educațiunea sa de la autoritatea spirituală a Sinodului; dar în ceea-ce privesc condițiunea lui materială, el atárnă de comună, de județ, atárnă de Stat.

De aceea, eu cred, că D. ministru trebuie

să se pătrundă de această idee, și chiar dacă ar fi să amelioreze condițiunea clerului numai cu luminările de ceară, încă tot ar trebui să se pătrundă de adevărul că numai cu aceste luminări, numai cu această luminare fizică nu se luminează poporul; poporul îl trebuie un luminător sufletesc în totă puterea cuvântului, așa precum are pe învățător și pe medic. Statul are datoria ca din fondurile sale să subvenționeze pe preotul, pe învățătorul, pe medicul poporului.

Iată cum înțeleg eu datoria Statului și cred că toți acei cari au susținut în constituantă libertatea de conștiință și cari au înființat o autoritate sinodală, n'au înțeles ca să lăsăm în sarcina sântului Sinod condițiunile de îmbunătățire a sorțel preoților de mir.

Secularizarea averilor monastiresci, care aiurea s'a făcut tocmai pentru ca fondul să fie administrat mai bine, trebuie să deștepte pe D. ministru asupra datoriei sale în cât privește obligațiunea Statului de a subvenționa materialmente pe preoți. Ori cât de sceptic ași presupune pe D. ministru al cultelor, și mi place a crede că un filosof nu poate fi de cât fiul Indoielei, totuși cred că se va pătrunde de datoria sea.

În Bucovina s'au secularizat averile monastiresci, dar împăratul filosof a constituit un fond religionar, din care se întreține ați clerul poporului.

D. Micescu a vorbit ceva despre constituirea unui fond pentru clerul mirean, dar eu insist asupra acestui punct că, precum în Bucovina fondul religionar s'a constituit din averile monastiresci, tot asemenea și Statul nostru, care a luat în mâna sa averile monastiresci, are o datorie imperioasă de a subvenționa biserica poporului, întru cât poporul este în miserie și în suferințe, și încărcat de atâtea datorii în cât trebuie Statul să i vie în ajutor dacă nu vrea să l lase fără mângâiere sufletescă.

Eu termin dicând că D. ministru are ceva de învățat în privința acésta, D-sa să pună cestiunea în studiu, să nu aștepte totul numai de la Sântul Sinod, fiind că Sântul Sinod nu este mai competent de cât ar putea să fie D. ministru.

Făgăduințe multe s'au dat din toate părțile și preoții, cari sunt un element civil însemnat, au nevoie ca Statul să le probeze că nu i consideră ca un element retrograd, ci i consideră ca pe un element de progres pentru luminarea poporului. Când D. ministru va fi pătruns de aceste idei, cred că va găsi mijloce ca să răspundă la așteptarea generală a clerului laic.

D. M. Kogălniceanu: D-lor, ași voi să complectez disele mele. De și am luat cuvântul în mod incidental, însă socotesc cum că în momentele de față, unde nu avem nici unul din acele proiecte sub impresiunea căroră, mai mult sau mai puțin, s'au făcut alegerile, este bine să mai insistăm puțin asupra acestei cestiuni, pen-

tru ca cel puțin în mod teoretic să enunțăm principile societății moderne și să facem ca D. ministru să înțelgă care este pulsul acestei Camere, unde sunt atâți tineri învățați.

D. ministru s'a pus la adăpostul legilor actuale și a dis un adevăr recunoscut de noi toți, că nu poate să facă nimica fără să modifice legea.

Negreșit că nu eu voiș dice D-lui ministru să calce legea, dar cred că D-sa poate prin temperament, poate prin reserve, prin studiile D-sale, este prea timorat în față cu autoritatea bisericăscă superioară, și nu este destul de îndrăzneț ca să vină să dea țereii, să dea clerului o îmbunătățire promisă de atata timp și tot amănata. D-sa a arătat că, după legea Sinodului, ministrul nu are acolo voce hotărîtore, ci numai asistă. Apoi, acolo unde D-sa vede frică și împedecare, trebuie din contra să vadă dreptul de a fi energic și cu inițiativă, represintând acolo societatea civilă față cu călugărirea, care, de! nu o dore atât de mult suferințele preoților de mir; și, prin urmare, cred că acolo unde este frică, D-sa trebuie din contra să tragă coragiul ca să bată la ușe, să dea ușa de părete, să intre în intru și să dică: Îmbunătățiți clerul mirén; căci voi, cari sunteți aci, aveți pozițiunea voastră îmbunătățită; voi nu aveți nici femei, nici copii, nici nu plătiți veri-o contribuțiune și, prin urmare, sunteți datorii să îmbunătățiți sorta clerului de mir; căci la din contra, vă vom pune și pe voi la toate dările, Prea sfinților Părinți și Prea Înălților stăpâni!

Domni mei, iertați mi o mică aducere aminte cam de demult. Când în Divanul ad-hoc, în Moldova, s'a tratat cestiunea religioasă și deslipirea drepturilor politice de confesiune, de religiune, am fost unul din cei mai mari luptători contra acestei idei și pentru asimilarea preotului de mir cu cetățenul laic. Eram ténér și energic atunci, și am stărunit să se dea și catolicilor, și luteranilor și armenilor și tuturilor eterodoxilor drepturi politice, și propunerea noastră a fost bătută numai cu două voturi. Indată dupe aceea, am venit la Bucuresci, unde era comisiunea internațională, și am stărunit mult până ce convenținea de la Paris a dat dreptate cerei noastre. De atunci am căutat să urmăresc ce progres a făcut și clerul ortodox și clerul eterodox, și am vedut că clerul eterodox prin întindere de mână a făcut biserică, a făcut școle, a făcut seminare, a făcut chiar catedrale, și o spun cu durere de inimă că atunci când mitropolitul trecut a deschis o subscriere pentru a face o catedrală mare, Mitropolia, nu știu dacă a adunat o mie de lei.

Prin urmare, nu vedeți prin acésta că autoritatea morală a clerului nostru a dispărut? Un primat al României care face o subscrițiune, ca să avem alt- ceva de cât mitropolia ce avem astăzi și care plăcă capul înaintea mitropoliei catolice, să nu găsescă un milion! Un simplu ce-

tățén, fără veri-un rol politic, ci numai animat de dorința binelui, a înzestrat capitala cu Ateneul, cu o construcțiune din cele mai frumoșe, de care se poate mândri ori-ce capitală; el s'a zeflemnit, cerând cu leul, cum dice autorul *Zeflemelelor*: Dați un leu pentru Ateneu, și în adevăr cu leul s'a făcut.

Să ne ocupăm dar, D-lor, de temelia religiunii noastre, de preotul de mir. Vă mărturisesc că mă dore inima când ved că clerul eterodox face mai mult de cât clerul nostru, când ved că și dacă se găsește în mijlocul clerului nostru un om care onorează biserica ortodoxă, cu toate acestea este dilnic atacat cu pamflete; mă dore inima când ved că dupe ce noi am fost în tot-d'a-una atât de toleranți către toate cultele, cari au putut găsi o deplină libertate în țera noastră, și mai cu semă cel catolic care nu a avut a întâmpina cea mai mică dificultate în desvoltarea sa necontentit crescândă, mă dore inima, dic, când clerul catolic s'a arătat atât de intolerant cu ocaziunea morței dr. Ludovic Russu. Se hotărîse ca sicriul acelu bărbat de bine să intre în curtea S-tului Spiridon unde este spitalul, pentru care el a lucrat mult și unde a salvat viața a mii de ómeni; dar preoții catolici au refuzat să intre acolo, și eu cred că Archiepiscopul Palma va descuviința acésta, cu atât mai mult cu cât Mitropolitul Moldovei, capul religiunii noastre, sciind că mortul era de rital catolic, cu toate acestea a ordonat de s'a tras toate clopotele bisericelor noastre, și pentru acésta îi arăt totă recunoscința mea; fiind-că el a fost pătruns de adevăratul spirit al tradițiilor noastre de toleranță.

Dacă S-tul Sinod, în loc de a și perde timpul în discuțiuni ușore. . . .

D. ministru al cultelor și instrucțiunii publice, T. Maiorescu: Cer cuvântul.

D. M. Kogălniceanu: Negreșit că D. ministru are datoria să apere S-tul Sinod, dar eu am înainte de toate să mă constituie apărător al societății și trebuie să exprim regretul ce am de a vedea, cum că Sinodul ast-fel cum este compus, nu mai poate sta, chiar pentru salvarea sa, a clerului și chiar a religiunii noastre.

Noi ținem la ortodoxie, este religiunea părinților noștri și o vom apăra chiar în contra acelora cari sunt puși în capul ei și nu știu să o apere, vom da bani, pentru că speranța este în religiune, și religiunea trebuie să fie în contact cu populațiunea noastră.

D. Maiorescu ar trebui să scie că nici unul din miniștri de sub Cuza-Vodă nu și ar fi pus ștréngul în gât ca să facă legea secularizării averilor monastiresci, lege în contra căreia erau șapte puteri, dacă noi am fi sciut ce întrebuintare avea să se facă de acele fonduri, întrebuintare pe care nu voiș să o mai calific. Animați de cele mai bune intențiuni, noi am secularizat acele averi ca să facem bine, ca

să servim biserica, școala, spitalele și în loc de acesta, fondurile monastiresci s'au întrebuintat la echilibrări budgetare și adesea ori la cheltuieli destrăbălate sau ne-
trebuincioase.

Așa dar, înainte de toate, să ne aducem aminte că averile monastiresci au fost date de bătrânii Domni și boeri ai țerei, și adesea ori de oameni cari nici nu aveau drepturi în această țară, pentru biserică, pentru școală, pentru spital. La asemenea cheltuieli trebuia să fie întrebuintate aceste fonduri.

Noi scim câte milioane s'au încasat din vânzarea moșilor monastiresci, dar ce s'a dat din acele milioane bisericii și școlii? Dacă au mai rămas moșii nevândute, acelea să se dea țăranilor; căci legea secularizării averilor monastiresci este un compliment, este o idee înainte mergătoare a emancipării țăranilor și a salvării proprietății mari din sclavie.

De aceea, eu vă dic, D-lor, că a venit timpul ca să faceți aceste imperioase îmbunătățiri. Dacă D-văstre vă dați înlătură, vom lua noi această inițiativă. Cu noi bătrânii se vor asocia atâți tineri energici, zeloși de progres, și vom vota cu toții nouile legi pe cari le reclamă societatea. Vom vedea atunci dacă S-tul Sinod va avea să dică ceva, dar eu cred, din contră, că ne va fi recunoscător; căci mă cred dator să declar aci că nu S-tul Sinod este cauza de nu s'au votat până acum aceste legi cari ar fi trebuit să fie de mult votate, ci noi, puterea civilă, cari, pentru ca să ne complacem reciproc unii altora, am votat multe cheltuieli de prisos, refuzând altele din cele mai folositoare.

Rog pe D. ministru să compeze pe majoritatea de astăzi a Camerei că 'l va ajuta și 'l va da tot sprijinul, când D-sa va veni să întărească biserica și școala; căci majoritatea va vedea în acesta o cestiune de ordine și de apărare în contra furtunilor socialiste. (Aplause). Vedeti, m'ați adus până acolo, ca să mă pun rău cu socialiștii. (Ilaritate).

D. ministru al cultelor și instrucțiunii publice, T. Maiorescu : D-lor, ați fost martori la rezerva intenționată, din partea mea, cu care am căutat să nu dau acestei discuțiuni o mai mare proporțiune de cât credeam că era în spiritul D-lui interpelator. Dar D-văstre sunteți suverani de a da cestiunii întinderea ce voiți. Nu vă mirați dar, dacă vă mai ia și eu câte-va minute ca să răspund; căci așa cum a presintat cestiunea celebrul nostru adversar în cazul de față, D. Kogălniceanu, nu se poate bine susține anume de D-sa.

Cum? Mie, care sunt la minister de 7 luni, mie să mi impute celebrul și încărunțitul prin faptele sale istorice, D. Kogălniceanu, de ce nu am și făcut ceva pentru clerul de mir? Dar D-sa care a încărunțit în istoria țerei? (Aplause).

Atunci, când a luat averile monastiresci în administrarea Statului, la 1864, de ce nu a făcut D. Kogălniceanu, ceea-ce

D-sa cere numai de cât acum? Atunci era momentul cel adevărat! S'a secularizat atâtea averi mănăstiresci, averi rămase de la moși și strămoși, destinate a se cheltui pentru întreținerea bisericii și a școlii; la secularizare D. Kogălniceanu era a tot putinte; de ce nu a făcut D-sa ceea ce mi cere să fac eu acum?

Auți, în țera acesta s'au secularizat averile bisericesci hărăzite în interesul cultului bisericesc și școlar, și D. Kogălniceanu nu s'a gândit atunci să facă o casă specială în care să se păstreze o parte din aceste averi secularizate pentru îmbunătățirea clerului și a școlii, și s'au aruncat toți banii în casa generală a Statului spre a servi la te miri ce alte cheltuieli, adese ori luxoase; și D-ta, D-le Kogălniceanu, mă întreb pe mine de ce nu fac eu acesta acum, după 24 de ani? Dar D-ta, care ai mai fost ministru de interne și de externe sub D. Brătianu, D-ta, care ori la guvern, ori în Cameră, n'ai găsit vreme să te ocupi în timp de 24 ani cu această cestiune, mă întreb pe mine, venit la guvern de câte-va luni numai, de ce nu resolv eu cestiunea foarte grea a îmbunătățirii clerului de mir?

Am terminat. Scuzați-mă, dar trebuie să spunem lucrurile dupe dreptate; și nu oameni de autoritatea D-lui Kogălniceanu, să vină astăzi și să mai facă, când e membru în opozițiune și neresponsabil, încercarea de a mă pune în luptă cu episcopatul român.

Eu, D-lor, în înțelegere cu episcopatul, caut să fac ceea-ce trebuie să se facă pentru îmbunătățirea clerului de mir; și am găsit din partea Sântului Sinod totă buna voință pentru acesta. Nu eu, dic, mă voi pune în luptă cu densusul numai pentru a complăce D-lui Kogălniceanu. Dacă voi putea să aduc îmbunătățire împreună cu episcopatul, o voi face; numai în ziua când ași dobândi convingerea că episcopatul nu voescă îmbunătățirea clerului mirin, atunci mă voi adresa de-a dreptul la D-văstre. Astăzi însă sunt convins de buna voință ce o are Sântul Sinod în această cestiune.

Voc: Inchiderea discuțiunii. (Sgomot).

D. ministru al cultelor și instrucțiunii publice, T. Maiorescu : Vă rog, și sunt convins că și Camera va primi rugăciunea mea, să nu închideți tocmai acum discuțiunea.

Cred că nu e bine ca în această Cameră să se creeze precedentul de a se închide discuțiunea imediat dupe vorbirea unui ministru. (Aplause). Din contră, vă rog ca tocmai în urma vorbirii unui ministru să fie discuțiunea deschisă, pentru ca mai ales verii unii din membrii opozițiunii să potă răspunde. (Aplause).

D. vice-președinte, N. Blaramberg : Conform cu simțimintele Camerei și chiar ale băncii ministeriale, cred că nu mai este nevoie să consult Camera asupra cererii de închiderea discuțiunii.

D. N. Ionescu are cuvântul.

D. N. Ionescu : Ced D-lui Kogălniceanu.

D. M. Kogălniceanu : Mi pare rău că D. ministru mă atacă de ce n'am făcut eu îmbunătățirea pozițiunii clerului. Apoi suntem noi aci ca să ne întrebăm de ce au făcut și n'au făcut miniștrii trecuți, sau suntem ca să ne ocupăm de actualitate, de ce trebuie să facem acum?

Sunteți de șapte luni la guvern, și eu nu v'am făcut nici o imputare, și chiar acum nu v'am dis nimic alt de cât că acolo unde D-ta ai vedea frică, eu nu ved de cât un subterfugi.

Cum? Eu să vă pun în intrigă cu clerul înalt? Eu am voit, tocmai din contra, să vă fac pozițiunea mai ușoară; fiindcă credem că o persoană care are o pozițiune delicată față cu un înalt corp constituit, cum bune oră sunteți D-văstre față cu Sinodul, trebuia să se simtă fericită când vine Camera și 'l dă ajutor ca să potă dice: nu eu, ci Camera cere. Dar D-văstră n'ați înțeles acesta. Nu mă așteptam de la D-văstră să judecați așa de mechîn pe un om de vârsta mea, de trecutul meu. Eu să voesc să vă pun rău cu clerul? Ce? Voi să vă succed, sau să vă răstorn ca să pun altul în locul D-văstre? Ei bine, dacă e să vă spun la ce ași răvni, dacă lucrul ar fi cu puțință, iacă la ce ași răvni eu: la postul de mitropolit. (Ilaritate). Și vă pot încredința că ași fi mitropolit energetic și reformator. (Ilaritate).

Vin acum la o mică cestiune de amor propriu: la întrebarea că de ce nu am făcut eu aceste reforme la 1864? Ei bine, la 1864 sciți că eu am dat preoților de mir dreptul de cetățeni; le am dis: Aveți copii și femea, sunteți membri ai societății civile, sunteți în drept să fiți cetățeni; le-am dat la toți dreptul să fie membri în consiliul comunal, etc. Când a venit cestiunea rurală, am păstrat bisericii cât era cu puțință atunci; nu puteam să înflăcărez totă lumea, nu puteam să cer proprietarilor sacrificii prea mari, dar tot am făcut ceva.

Ați dis că am fost ministru; dar D-ta ai fost mai mult, ai fost ministru chiar de culte; și apoi eu de și am fost ministru de mai multe ori, dar n'am fost mai mult de un an, s'au un an și 2 luni. Diceți că am stat cu Ioan Brătianu 12 ani; dar eu n'am fost de cât 2 ani cu Brătianu, iar de ce ani am fost în opozițiune. La 1880, eram alături cu D. Brătianu, și am luptat împreună cu agităriile opiniunii publice de am silit pe Boerescu să se retragă, și la urmă, în cestiunea Dunărei, am făcut pe D. Brătianu să dică congresului de la Londra: hotărâți ce voiți, noi nu putem primi.

Iată pe ce tărâm m'am retras la 1881 și de atunci până la 1888 am fost continuu în opozițiune; dar ca om, aparținând aceluiași drapel, ca om care am lucrat împreună cu Brătianu 40 de ani, de și deploram greșelile lui, căci greșelile lui au slăbit partidul liberal și ideea libera-

lismului în țera noastră, și dacă e cine-va pe care l-a durut mai mult această cădere a liberalismului, suntem noi bătrânii liberali, cari nu mai avem timp să lucrăm la reconstituirea și reîntărirea partidului liberal, și de aceea pe totă ziua am arătat ciuda mea, regretele mele, imputările mele contra D-lui Brătianu; dar cu toate acestea eu nu puteam să iaș purtarea aceluia care, dupe ce vede că a cădut omul, vine să 'i mai dea cu piciorul. Eu 'i-am dat cu piciorul cât timp a fost la putere, acum însă nu 'i mai dau.

Așa dar, D-le ministru, cum diceam, eu înțeleg pozițiunea D-tale delicată, dar venim noi, Parlamentul român, și te îndemnăm, și 'ți dăm putere, ca astfel, când vei merge în Sinod să te servesci de autoritatea cuvintelor noastre. Acolo vei dice: iată Parlamentul întreg, și conservatori și liberali, fi al aceleiași religii ortodoxe s'au unit cu toții să dea preoților de mir, mai ales celor din sate, tot ce trebuiesc. De aceea, eu astăzi rog și pe liberali și pe conservatori să ne unim cu toții ca să vindecăm această rană națională.

N'am de ȝis nimic D-lui Maiorescu; căci, ori-care ar fi deosebirea noastră pe tărâmul politic, în cestiunile cele mari 'i-am recunoscut tot-d'a-una meritul, inteligența și patriotismul, și de aceea mă bucur că se află pe acea bancă, și 'i ȝic și astăzi: curagiū și înainte! Nu trebuie să te sperii . . . ce cuvânt să ȝic? . . . De nisce meschinării ca acelea că eu aș vrea adică să te pun rău cu Sinodul.

În tinerețele mele, pôte că am căutat să pun rău unul cu altul pe bărbat cu femeie (ilaritate); acum însă numai caut să pun rău pe nimeni, cu ori-cine ar fi; ci doresc să trăiți în cea mai bună armonie cu Sinodul, ca dora astfel va da Dumnezeu să faceți ceva și pentru preoții de mir.

— Ședința se ridică la 6 ore, anunțându-se cea următoare pe luni 28 Noembre.

Ședința de la 28 Noembre 1888

Președința D-lui vice-președinte *I. Isvoranu*.

— Ședința se deschide la ora 1 și 15 minute dupe amiazi.

— Prezenți 132 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 41 D-ni deputați și anume:

In congediū:

D-nii A. Enacovici, A. Peșacov, S. Rășcanu, N. Nicorescu, I. M. K. Iepureanu, G. Tocilescu, L. Catargiu.

Fără arătare de motive:

D-nii D. Alexandrescu, G. Apostoleanu, C. Bădulescu, T. Calimach, C. Christodorescu, I. Demetriad, V. Dimitropolu, G. Drăghici, G. Iamandi, Petre Ene, I. Fătu, N. Gavrilescu, G. Găță, N. Georgescu, A. Goilav, G. Măcărescu, I. Macridescu, M.

Marascu, E. Mavrocordat, V. Mortzun, L. Nicolescu, G. Panu, G. Gr. Păucescu, St. Pleșia, D. C. Popescu, V. Poenaru, C. Răileanu, N. C. Săveanu, D. A. Sturdza, A. Știrbeiū, I. Văsescu, A. Vericeanu, V. I. Vlădoianu, U. Boldescu.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

D. vice-președinte, Ilariū Isvoranu: D-lor deputați, conform regulamentului, noi nu putem urma nici o desbatere fără să fie prezente cel puțin un domn ministru. D-nii miniștri fiind ocupați astăzi la Senat cu adresa de răspuns la Mesagiul Tronului, vă rog să trecem a lucra în secțiuni.

— Adunarea trece a lucra în secțiuni.

Ședința se ridică și cea viitoare se anunță pe a doua ȝi, 29 Noembre.

Ședința de la 29 Noembre, 1888

Președința D-lui vice-președinte *Ilariū Isvoranu*.

— Ședința se deschide la ora 1 dupe amiazi.

— Prezenți 138 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 35 și anume:

Bolnav:

D. G. Panu.

In congediū

D-nii A. Enacovici, I. Pășcan, N. Nicoreanu, I. M. K. Iepureanu, G. Tocilescu.

Fără arătare de motive:

D-nii I. Atanasescu, C. Bădulescu, T. Calimach, M. Caracostea, C. Christodorescu, C. Datulescu, I. Demetriad, V. Dimitropolu, G. Drăghici, I. Fătu, N. Gavrilescu, N. Georgescu, A. Goilav, M. Marascu, V. Mortzun, G. Gr. Păucescu, St. I. Pleșia, D. C. Popescu, I. Rădulescu, C. Raileanu, C. Receanu, M. N. Săulescu, N. C. Săveanu, C. M. Stroici, A. B. Știrbeiū, I. Văsescu, V. I. Vlădoianu, I. Grădișteanu, I. Leca.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se trimite la comisiunea de petițiuni, petițiunea D-nei Maria Simonide; a D-nei Maria G. Tăut; a președintelui consiliului general al județului Romanați; a mai multor locuitori din comuna Cucuții, județul Olt; a mai multor locuitori din comuna Provița-de-Sus și Provița-de-Jos, județul Prahova; a mai multor proprietari din tărâgul Moinescii, județul Bacău; a D-lui G. Păreșeanu; a mai multor preoți din județul Neamțu; a D-lui H. Robinski; a D-nei Maria C. Nicolaū și sese petițiunii ale mai multor locuitori din Iași.

— Se trimite la comisiunea de indigenat, petițiunea D-lui W. Klinkievici, a D-lui Năstase Panaite, a D-lui Velisko și a D-lui E. Baeram.

— Se trimite la comisiunea bugetară

petițiunea mai multor institutori din Brăila și aceea a învățătorului școlii rurale din comuna Iloveț, județul Mehedinți.

— Se depune raportul comisiunii de indigenat, asupra cererei D-lui P. I. Bancotescu și raportul comisiunii socotelor Statului asupra exercițiului 1879, asupra primului trimestru al exercițiului 1880 și asupra exercițiului 1880—81.

— Se recomandă comitetului delegaților de secțiuni, petițiunile D-lor H. Popper și Conzelman din Galați, înaintate de ministerul comerțului, spre a se avea în vedere la desbaterea proiectului de lege, pentru reînființarea porturilor france la Brăila și Galați.

— Se comunică cererea D-lui ministru de finance, de a se delega un membru din partea Adunării care să ia parte la lucrările comitetului rural, conform art. 2 din legea pentru desființarea casei obligatiunilor rurale și domeniiale.

— Adunarea decide a se înscrie la ordinea ȝilei alegerea acestui membru.

— Se trimite la comisiunea financiară proiectul de lege relativ la un credit suplimentar de lei 12.500, necesar la cap. X, art. 43 al bugetului armatei pe exercițiul 1888—1889; proiectul de lege relativ la un credit de lei 13.630, bani 76, la cap. I, art. 3 al bugetului pe 1888—1889 și proiectul de lege relativ la un credit extraordinar de lei 150.388, bani 20, pentru plata indemnizației convenită ofițerilor cari au fost cu armata spre a restabili ordinea cu ocaziunea rescălei locuitorilor săteni din unele comune ale județelor Ilfov și Ialomița, precum și plata transportului armatei cu calea ferată.

— Se trimite la comisiunea comunală proiectul de lege relativ la înființarea de taxe peste prevederile legii maximului, în comuna rurală Coșoveni-de-Jos, din județul Dolj; proiectul de lege relativ la înființarea de taxe asupra vânzării vitelor din tărâgul de săptămână din comuna urbană Roșiori-de-Vede, județul Teleorman, și proiectul de lege relativ la preschimbarea numelui comunei rurale Căciulăteni, din județul Dolj.

— Se trimite la secțiuni proiectul de lege relativ la autorizarea comunei urbane Râmnicu-Sărat de a ceda fără plată județului Râmnicu-Sărat un loc, proprietate a comunei, necesar la construirea grădurilor escadronului de călărași din localitate; proiectul de lege pentru modificarea art. 4 din legea pentru constatarea, perceperea și urmărirea veniturilor comunale; proiectul de lege relativ la transacțiunea, votată de consiliul comunei urbane Galați a se închieia cu D-nii frați Ștefan și Anghel Dimitriu, și proiectul de lege relativ la modificarea legii pentru înstrăinarea bunurilor Statului și răscumpărarea embaticurilor.

D. I. Negulici: Am cerut cuvântul, D-le președinte, ca să vă presint mai multe petițiuni acoperite de semnăturile absolvenților școlii de agricultură de la

Herăstrău, prin care ei solicită de la D-văstre, de la întreaga Cameră, a li se acordă și lor dreptul de a cumpăra loturi de pământ pe moșiile Statului. Cu această ocaziune așî voi să adresez o simplă întrebare D-lui ministru al agriculturii, dar, pentru că D-sa nu este aci, las a o face când va fi prezent D. ministru.

D. C. Popovici: D-le președinte, am onoare a prezenta următoarea propunere :

Domnilor deputați,

Comitetul delegațiilor de secțiunii, în ședința de la 26 Martie 1887, în unanimitate a admis alăturatul proiect de lege, prin care se acordă minorei Sevastița Motaș, fiica căpitanului Ștefan Motaș, pensiunea de 100 lei lunar, plătiți din casa Statului. Sesiunea fiind la sfârșit, acest proiect, din lipsă de timp, a rămas nevoțat de Cameră.

Subsemnații, în vedere că căpitanul Ștefan Motaș a servit țera 18 ani, 7 luni și 15 zile, iar la morțea sa a lăsat pe soția sa cu două copile minore în o sărăcie completă; în vedere că așî femeia Ana Motaș, împreună cu copilele Sevastița și Lucreția Motaș, trăiesc din mila publică, cerșind, care constituie o rușine pentru țără și armată, ne însușim acest proiect, trecut deja prin secții, rugându-vă a 'l lua de urgență în debateră, de ôre-ce această familie, care nu are nici unde se adăposti, pe frigul ce a început, e expusă a muri pe stradele capitalei României.

C. Popovici, T. Siliion, C. Cezianu, N. Nichiforescu, V. G. Poienaru, Gh. Softa, C. Kogălniceanu, Al. Cămărășescu, N. S. Săulescu.

PROIECT DE LEGE

Art. 1. Se acordă minorei Sevastița Motaș, până la măritare, o pensiune de 100 lei lunar.

Art. 2. Această pensiune se va plăti din casa Statului.

D. vice-președinte, Ilariu Isvoranu: Această propunere, conform regulamentului, se trimite la secțiunii fără discuțiune.

D. Pleșoianu are cuvântul.

D. V. Pleșoianu: Am onoare a anunța următoarea interpelare D-lui ministru de externe :

Să bine-voiască a ne arăta în ce relațiuni se află D-sa astăzi cu ministerul austro-ungar pentru facerea convențiunii comerciale, și cari sunt cauzele de nu se poate veni la o înțelegere cu guvernul vecin, ca să termine o-dată această convențiune de mult așteptată de întreaga țără și mai ales de județele de munte, unde nu au alte resurse de întreținere de cât comerțul vitelor și al lânii.

D. vice-președinte, Ilariu Isvoranu: Se va comunica guvernului.

D. Er. Sturdza: D-lor deputați, un număr regulamentar de deputați, împreună cu mine, facem următoarea propunere :

PROPUNERE

Un număr regulamentar de deputați m'a însărcinat a face următoarea propunere :

Având în vedere că prin legea din 7 Iunie 1886 s'a votat de Adunare o rentă viageră de 200 lei pe lună D-nei *Eleonora Ciugolea*, văduva defunctului *Constantin Ciugolea* din Târgu-Ocna (județul Bacău), pentru serviciile ce defunctul adusesese Statului.

Având în vedere că motivul principal, care a făcut să se voteze această lege, este că defunctul a lăsat mai mulți copii lipsiți de mijloc de existență ;

Având în vedere că scopul principal al legii, de a asigura viitorul copiilor, a fost neglijat ;

Propunem a se adăoga un articol în acest sens la legea din 7 Iunie 1886.

PROIECT DE LEGE

Articol adițional la legea din 7 Iunie 1886 :

Renta viageră de 200 lei, acordată D-nei *Eleonora Ciugolea*, va fi reversibilă asupra copiilor săi minori până la majoritatea ultimului copil.

Er. Sturdza, D. Ghica, C. G. Lecca, M. Climescu, G. Em. Lahovari, C. Kogălniceanu, C. C. Deleanu, Const. Ghițescu, G. Leveseanu.

D. vice-președinte, Ilariu Isvoranu: Se va trimite la secțiunii fără discuțiune.

D. I. Dimitriu: Am onoare a anunța următoarea interpelare D-lui ministru ad-interim la interne :

1. Dacă D-sa cunoște și încuviințază administrația în general a județului Vlașca.

2. Dacă cunoște și încuviințază destituirea funcționarilor onești și capabili, și a lor înlocuire cu funcționari necinstiți și parte din ei condamnați judecătorește.

3. Dacă este cu conșimântul D-sale ca în localitate și aci unii dintre noi să caute a băga zizanie între membrii aceleiași partid.

D. vice-președinte, Ilariu Isvoranu: Se va comunica guvernului.

D. A. Vericeanu: D-le președinte, acum câte-va zile s'a depus în Cameră o propunere pentru înlocuirea taxei de licență prin o taxă fixă pe decalitr. Această propunere a fost trimisă la secțiunii de urgență ; însă, mai înainte de a se depune raportul comitetului de delegați asupra acestei propuneri, vă rugăm să bine-voiți a interveni mai întâiu pe lângă D. ministru de interne, spre a'mi da o tabelă de sume ce s'au încasat în toate comunele urbane din aceste venituri, cari s'au cântat în regie, și al doilea să interveniți către D. ministru de finance, ca să ne dea o tabelă în care să se arate la cât se urcă suma totală de licențele puse în toate comunele urbane.

Cer aceste tabele pentru ca, avându-le în vedere, să putem redacta un proiect de lege așa cum să nu suferă capitolul bud-

getar unde sunt prevădute aceste venituri.

D. vice-președinte, Ilariu Isvoranu: Se va comunica D-lor miniștri, respectiv cererea D-văstre.

Acum intrăm în ordinea zilei, care începe cu interpelarea D-lui *Burghilea* adresată D-lui ministru al lucrurilor publice.

D. G. Burghilea: D-lor deputați, în anul 1882, D. Ion Brătianu și-a adus aminte că există în țera acestă un județ, care 'i-a fost de mare folos în timpuri grele. Atunci când D. Brătianu nu mai găsea un colegiu electoral în țără ca să se alégă, Dorohoiul 'l a ales reprezentant al națiunii. Când a venit la putere, D. Brătianu și-a adus aminte și de Dorohoiu și pentru ca să și arate recunoștința sa—dar uitasem să vă spun că acolo s'a ales tot cu sistemul D-lui de urne sparte și bilete falsificate—pentru ca să și arate recunoștința sa, dic, a poruncit majorităților sale să voteze pentru Dorohoiu o bucățică de drum de fer, de 21 și jumătate kilometri. Această linie de drum de fer se numește *Leorda-Dorohoiu*. Termenul pentru punerea în exploatațiune a acestei linii a fost fixat la 1886, adică mai în urmă de cât toate cele-alte linii ce se votaseră prin legea de la 1882. Cu toate acestea, construcțiunea acestor linii abia a început către sfârșitul anului 1885. De atunci și până acum neconținut se lucrăză și tot nu se mai pune în circulațiune. Din cauza acestei, județul în general, comerțul și agricultura sunt în mare suferință. Județul este cu desăvârșire lipsit de șosele, căci puternicii zilei din regimul trecut, în timp de 12 ani, n'au căutat să facă șosele pentru binele public, ci au căutat să și facă șosele pe moșiile lor.

D. R. Stanian: Citéză casuri.

D. G. Burghilea: Așî putea să citez casul șoselei de la D. Cortazi, care trece pe la curtea D-sale ; casul șoselei de la moșia D-lui *Moruzi* și acela de la moșia D-lui *Eduard Gberghel*.

D. R. Stanian: Apoi ori-ce șosea trebuie să trecă pe la o moșie.

D. G. Burghilea: Se poate; dacă nu este satisfăcut cu casurile spuse de mine, D. Stanian mai poate găsi multe alte casuri de felul acesta în toate județele țerei.

Dicem, D-lor, că șoselele lipsesc cu desăvârșire în județ, fiind-că puternicii zilei au căutat să facă șosele pentru îndemânarea lor personală, iar la interesele generale nu s'au gândit de loc. Și aceste șosele de serviciu particular să nu credeți că le-au făcut cu banii lor, ci cu zilele de prestațiune, în chipul cel mai neomenos, și 'mi pare rău că D. Dobrescu de la Argeș nu este aci. . . .

D. C. Dobrescu (Argeș): Basunt aci.

D. G. Burghilea: Pentru ca să audă și să ia act de acest sistem al construierei șoselelor, de a lua pe locuitori pentru 10 și 15 zile, și a'i duce la curțile boieresci distanță de 30 s'au 40 kilometri.

Dar să revin la cestiunea drumului de fer.

Acest drum de fer, de și trebuia să fie dat circulațiunii încă de acum 2 ani, nu e dat nici astăzi; fiind-că construcțiunea lui e foarte defectuoasă, și când Țic acesta nu fac nici o imputare inginerilor, fiind că ei nu sunt în nimic de vină, ci vina este tot a favorizilor Țilei; căci ei, pentru ca să aibă gări pe moșiele lor, au făcut ca traseul, în loc să 'l ducă pe tărâmurile sănătoase, pe o linie naturală, au căutat să 'l ducă pe locuri rele, mlăștinose, așa în cât cu mari anevoițe se lucra neconținut la umplutura acelor locuri, dar ceea ce se lucra ziua noaptea se surpa.

Mai mult de cât atât. Pentru ca să aibă avantajul de a trece această linie pe moșiile D-lor și a avea și gările la îndemână tot pe acele moși, au făcut acest drum de fer numai în curbe, în loc să 'l facă în linie dreaptă, așa în cât el are să circuleze numai 2 s'au 3 luni ale anului, iar pe tot timpul rău și ploios în unele locuri are să se infunde, iar pe alte locuri are să deralizeze pe la curbe. Cu toate acestea așa rău cum este, tot nu se pune în circulațiune și neconținut tot se amână punerea lui în circulare. Se svinise în Dorohoiu că în luna lui August acest drum de fer avea să se pue în circulațiune, când tot ar fi fost un avantaj pentru agricultori și comercianți, dar nici atunci nu s'a pus în circulațiune. Mulți dintre agricultori, creștând că drumul de fer are să se deschidă în August, au contractat cu cumpărătorii de grâne ca să transporte grânele lor la gara de Dorohoiu, dar în cele din urmă au fost forțați să angajeze tot care, pentru transportarea produselor lor la gara Leorda ca mai înainte; căci n'au putut face alt fel, de ore-ce drumul de fer nu s'a pus în circulațiune, resiliind ast-fel contracte și perșând o mulțime de bani.

La gara aceea Leorda, pe lângă aceste perderi din cauza transportului, au mai încercat agricultorii și alte perderi; căci, din cauza lipsei de vagoane, au fost siliți să lase produsele lor la voia întâmplărilor, în cât au putredit pe loc, negăsind magazii unde să le adăpostescă, până să potă găsi vagoane în care să le încarce.

Prin urmare rog pe D. ministru să bine voiască a lua măsurile cele mai urgente, pentru ca să facă să aibă și Dorohoiul un petic de drum de fer, cât s'ar putea mai curând, căci cu acesta va înlesni și agricultura și comerțul în general; și nu numai să dea în circulațiune această linie, dar să caute să asigure ca circulațiunea să fie în bune condițiuni, și să nu fim expuși la fel de fel de intreruperi, dupe cum sunt convins că are să se întâmple.

Acăsta este întâiul punct al interpelării mele.

Al doilea punct este că scim cu toții că în anul 1886, către finele sesiunii, s'a votat între alte linii și linia de drum de fer Dorohoiu-Iasi, sau așa numita linie

Jijia. Majoritatea nu vrea să acorde această linie, precum nu voise să acorde nici pe cea de la Dorohoiu, nici o altă linie, care pe cât 'mi aduc aminte, era de mare utilitate, linia Craiova-Calafat.

Atunci deputații olteni, uniți cu cei moldoveni, au făcut majoritate și au impus votarea acestor linii: s'au votat creditele necesare pentru studiul, studiile s'au făcut și pentru linia Jijia ca și pentru celelalte, ele sunt gata de un an și jumătate, și cu toate acestea, nu știu din ce cauze, construirea acestei linii este intreruptă.

D-lor, această linie este de cea mai mare importanță; căci este de o necesitate economică capitală.

D-văstre știți că partea de sus mai cu deosebire a Moldovei este foarte avută în grâne, dar această avuție în mare parte se perde prin prețul enorm ce agricultorii sunt forțați să plătescă la drumurile de fer austriace, pentru că se face un incunjiur din cele mai mari pentru ca să ajungă la Galați. Această linie însă, mergând de la Dorohoiu la Iasi, trece prin valea Jijiei, partea cea mai roditoare a țerei, și pe lângă acest avantaj mai are și avantajul scurtimei; căci este calea cea mai dreaptă. Onor. D. Kogălniceanu cunoșce situațiunea foarte bine, și D-sa cred că v'ea putea da ore-cari explicațiuni.

Pe această cale se economisește foarte mult la vagonul de grâu, mi se pare, dupe calculele făcute, se realizează o economie de 100 lei la fie-care vagon, dacă se va construi linia Jijiei; căci produsele noastre, o-dată încărcate în vagon la Dorohoiu, ajung la Galați mult mai repede și pe o cale mult mai scurtă de cât acum.

Prin urmare, vedeți că din toate punctele de vedere înființarea acestei linii este de cea mai mare utilitate, și nu știu pentru ce s'a intrerupt lucrarea ei, fiind de o așa mare importanță. De aceea rog pe D. ministru să bine-voiască a ne spune care este cauza că s'a intrerupt lucrarea acestei linii? Și în același timp 'l-ași ruga ca pentru anul bugetar viitor, dacă fonduri suficiente nu vor fi, dacă fondul votat prin legea din 1886 este epuizat, să caute alte fonduri pentru ca să se pună în lucrare această linie de o așa mare importanță; căci prin acesta va fi de un mare folos mai cu seamă pentru agricultorii noștri din țera de sus. Aștept să v'ed ce va răspunde D. ministru.

D. vice-președinte, Ilariu Isvoranu: D. ministru al lucrărilor publice are cuvântul.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: D-lor deputați, cer mai întâi scusele mele onor. Camere și onor. D-lui Burghilea, dacă ieri, fiind silit să fac câte-va momente de întârziere, nu am fost aci imediat dupe deschiderea ședinței, ca să răspund la interpelarea care era la ordinea Țilei.

Dați-mi voe, D-lor, să mă mărginesc în limitele interpelării, fără a mă preo-

cupa de recrimațiuni în contra unui trecut care noș nu ne este imputabil.

Mă intrăbă D. Burghilea pentru ce nu s'a pus în lucrare linia Dorohoiu-Iasi? Motivul este foarte simplu. La 1885, prin o lege promulgată la 29 Martie, Camera a acordat ministerului lucrărilor publice o sumă de 400.000 lei pentru a face studiile a Țece proiecte de linii ferate, între cari se găsește și linia Dorohoiu, pe valea Jijiei, la Iasi.

Proiectele s'au făcut, și lucrările sunt studiate, ast-fel în cât construcțiunea ar putea începe de mâne, dacă am avea mijlocele necesare pentru acesta.

În anul 1887, ca compliment al angajamentului luat de legiuitor în anul 1885, s'a votat o lege ale cărei două articole sunt cele următoare:

„Art. I. Pentru construcțiunea căilor ferate Dorohoiu-Iasi, Tergul-Ocna, Moineci, Pitești-Curtea-de-Argeș, se deschide pe seama D-lui ministru al lucrărilor publice un credit extra-ordinar de lei noui 24.201.554.”

„Art. II. Suma trebuitoare pentru construirea acestor linii, se va înscrie treptat în fie-care an în bugetul Statului, în raport cu lucrările ce vor fi de executat anual.”

Cu alte cuvinte, ceea-ce legiuitorul dădea cu o mână prin art. I, lua cu cea altă mână prin art. II.

Înțelegeți lesne, D-nii mei, că era imposibil să se înscrie în bugetul ordinar al Statului, partea aferentă a 24 milioane necesari pentru aceste trei ramure, când din nenorocire bugetul ministerului lucrărilor publice nu este suficient nici pentru alimentarea și întreținerea șoselelor și căilor naționale. Într'o asemenea stare de lucruri, nici un predecesor al meu nu s'a gândit a pune în lucrare dispozițiunea acestui articol al legii din 1887, și nici eu nu știu cum aș putea lua asupra mea această sarcină, până când nu va veni momentul de a se începe alte lucrări pentru cari țera va fi chemată a face noui sacrificii, și când vom putea veni să cerem pentru toate aceste lucrări resurse extraordinare; căci cu resursele ordinare nu se pot construi nici una din aceste linii.

Acăsta avém de Țis în privința punctului întâi al interpelării.

În privința punctului al doilea: de ce s'a întârziat până acum neconținut deschiderea liniei Dorohoiu-Leorda?

Asupra acestui punct nou voiți da satisfacțiune deplină, onorabilului interpelant, spunându-i că exploatarea regulată a acestei linii va începe Sâmbăta viitoare la 3 (15) Decembrie. Mai de unădi am avut să aprob regulamentarea acestei puneri în circulațiune, încuviințând un număr de patru trenuri, pentru călători și pentru mărfuri, cari vor circula pe această linie, și cari vor fi îndestulătoare.

D. G. Burghilea: Dar vagoane de mărfuri sunt suficiente?

D. Ministru al lucrărilor publice,

Al. Marghiloman : Neapărat că numărul vagonelor de mărfuri trebuie să fie în proporțiune cu numărul trenurilor mixte, cari au să alimenteze linia.

Acestea sunt lămuririle ce am a da ca răspuns la cele două puncturi ale interpelării ce am avut onóra a primi din partea D-lui Burghilea.

D. vice-președinte, Ilariu-Isvoranu : D. Kogălniceanu are cuvântul.

D. M. Kogălniceanu : Nu am nimica de spus în ceea ce privește legea despre care ne a vorbit D. ministru de lucrări publice, precum și în ceea ce privește mijloacele cu cari urmăm să se construiască această linie de drum de fer; dar voi să spun un fapt foarte curios ce se petrecea în Camerile trecute, când era vorba să se facă aceste diferite bucățele de drum de fer.

„Mi aduc aminte că de câte ori era vorba să se facă o linie mică de drum de fer, pentru partea de dincoace de Milcov, atunci deputații din Moldova diceau: Noi vom vota, dar să ne dați și noi ceva; și atunci ministrul le-a răspuns: Vă vom da și D-văstre linia cutare. Dar mai toate aceste făgădueli rămăneau nerealisate. Așa, de exemplu, linia făgăduită Tergul-Ocnă-Moinesci nici astăzi nu e făcută. Asemenea linia Ocnă-Slănic, iarăși făgăduită, a rămas baltă; linia Odobesci tot așa; linia Huși-Crasna s'a făgăduit chiar anume cu termen, însă tot nu s'a făcut. S'a votat cu cel puțin trei ani înaintea liniei Florica-Câmpu-Lung; dar linia Florica s'a făcut frumoasă, largă, iar linia Huși, care trebuia să se facă mai înainte, umblă în adevăr, dar numai pe soro, pe când din Noembrie până în Maiu cu greu umblă; căci nu s'a făcut cea mai mică lucrare de apărare, nici chiar din acelea cari se fac la lucrările ordinare, și, de și sunt veri-o 36 de poduri, însă nu s'a făcut cea mai mică lucrare de apărare.

Vin acum la linia Jijia. Aci e altă chestiune, a îmbunătățirii și înlesnirii comunicațiunii și stărei materiale a întregii Moldovei de sus.

Linia acesta e de cea mai mare trebuință, pentru comerțul și agricultura acestei însemnate părți a țerei.

Eu cer ca cu o oră mai curând să se dea țerei liniile făgăduite, și plătite cu multe voturi grele; să se pună în lucrare și să nu ne dăcă D. ministru, în scrupulul său constituțional, cum că nu poate să facă nimic fără bani, și că trebuie să chibzuască când și cum să le facă. Când D-sa va veni cu inima tână și va studia chestiunea, și va cere sumelele trebuitoare, cred că dreptatea Parlamentului îi va acorda ceea ce D-sa va cere pentru linia Jijiei, care este o chestiune de viață sau de moarte pentru Moldova de sus; căci prin ea se poate da o față nouă stării materiale a Moldovei și de sus și de jos.

D. vice-președinte, Il. Isvoranu : Ne mai cerând nimeni cuvântul, trecem acum la ordinea zilei.

D. ministru de război, General

Manu : dă citire Mesagiului regal, prin care se cere a se autoriza ministrul de război ca să comande și să contracteze de mai înainte materialul necesar armatei, pe exercițiul următor, în limitele resurselor ce sunt alocate pentru asemenea materiale prin budgetul exercițiului curent, și apoi adaugă:

D-lor deputați, în această privință poate că e bine ca de pe acum să vă dau o explicație asupra acestui proiect de lege.

Materialul și furniturile de care are nevoie ministrul de război nu le putem contracta de cât dupe ce s'a votat budgetul. Dar budgetul nu e încă votat și nu scim când se va vota, și în tot cazul nu e aplicabil de cât cu începere de la 1 Aprilie anul viitor. Până acum se obișnuia ca să se facă pentru fie-care proiecte de legi ca acela ce am onóra a vă prezenta acum. Predecesorii mei veneau în fiecare an cu un asemenea proiect de lege. De astă dată s'a făcut un proiect de lege general și pentru tot-d'a-una, pentru a nu mai veni în fie-care an să vă facem o asemenea cerere.

D. vice-președinte, Il. Isvoranu : Se va trimite la secțiunii.

Acum la ordinea zilei avem proiectul de lege relativ la modificarea unui articol din legea poliției sanitare.

— *D. D. R. Rosetti*, raportatorul comitetului de delegați a secțiunilor, dă citire următorului raport și proiect de lege.

Domnilor deputați,

Comitetul delegaților de secțiunii, intrându-se în ziua de 19 Noembrie 1888, spre a lua în deliberare proiectul de lege prezentat de D. ministru de interne, prin care se cere modificarea art. 159 din legea poliției sanitare veterinare, unanimitatea membrilor prezenți, în număr de cinci și anume:

D. Dobrescu Const. pentru secția II;
„ Dr. Macridescu „ „ III;
„ Cernătescu P. „ „ V;
„ Buzdugan T. „ „ VII,

și subsemnatul pentru secția VI, a admis acest proiect de lege, numindu-mă raportor.

D-lor deputați, scopul pentru care s'a cerut modificarea acestui articol din legea poliției sanitare veterinare este cel următor:

Legea din 1874, pentru constituirea fondului de epizootie, dă dreptul proprietarilor ale căror vite se vor ucide în cazul de pestă-bovină la despăgubire cu intréga valóre a acelor vite; iar legea de poliție sanitară veterinară din anul 1877, pe lângă despăgubirile arătate mai sus, mai conferă acest drept și proprietarilor de cai, catări și măgari bolnavi de răpăciugă și cârtiță până la maximum de lei 200.

Casuri de natura celor din urmă se ivesc însă foarte des, iar sumele ce se reclamă pentru asemenea despăgubiri nu întrec de multe ori suma de 50 lei.

Dispozițiunile art. 159 din acea lege, cari prescriu a se cere pentru fie-care din

aceste despăgubiri încuviințarea onor. consiliu și aprobarea Majestății Sale Regale, sunt o împovărare pentru serviciu și o străgănire pentru cei în drept a și primi mai curând banii.

Pentru aceste motive s'a alcătuit alăturatul proiect de lege pentru modificarea art. 159 din legea poliției sanitare veterinare, prin care se stipulează ca toate despăgubirile pentru vitele ucise de răpăciugă și cârtiță să se facă numai cu aprobarea ministrului respectiv, de óre-ce legea de contabilitate generală a Statului dă dreptul acestuia a aproba cheltueli până la suma de 10.000 lei fără aprobarea onor. consiliu.

Subsemnatul dar, de acord cu unanimitatea membrilor prezenți ai delegaților de secțiunii, vă rogă să bine-voiți a da aprobarea D-văstre următorului proiect de lege.

LEGE

pentru modificarea art. 159 din legea poliției sanitare veterinare

Art. unic. — Despăgubirile prevădute la art. 144 lit. c se vor face dupe avisul comisiunii veterinare, printr'un mandat al Casei de depuneri și consemnațiuni, care se va plăti, conform legel, prin casieriele generale de județe, dupe aprobarea ministrului.

Raportor, *D. R. Rosetti*.

— Neluând nimeni cuvântul în discuțiunea generală, se pune la vot luarea în considerare a proiectului de lege și se adoptă în unanimitate.

Articolul unic se adoptă fără discuțiune.

— Se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	79
Maioritate regulamentară	44
Bile albe	74
Bile negre	5

D. vice-președinte, Il. Isvoranu : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

Acum, D-lor deputați, fiind că D-nii miniștri au să meargă la Senat, vă rog, să trecem în secțiunii, unde avem mai multe lucrări importante.

— Adunarea trece a lucra în secțiunii.

Ședința se ridică la 3 1/2 ore, anunțându-se cea viitoare pe a doua-zi 30 Noembrie.

Ședința de la 30 Noembrie, 1888

Președinția D-lui vice-președinte, *Ilariu Isvoranu*.

— Ședința se deschide la ora 1 dupe amiazi.

Prezenți 155 D-ni deputați.

-- Nu răspund la apelul nominal 18 D-ni deputați, și anume:

In congedii

D-nii S. Rășcanu, N. Nicorescu, I. M. K. Iepureanu, G. Tocilescu.

Fără arătare de motive

D-nii C. Bădulescu, I. Cincu, D. P. Economu, I. Fētu, M. Marascu, T. Nica, Gr. G. Păucescu, St. Pleșia, I. Rădulescu, C. Raileanu, N. C. Săveanu, D. A. Sturdza, A. Știrbei, G. Triandafil.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

D. vice-președinte, Iarîu Isvoranu: D-ilor deputați, ne fiind nici un domn ministru prezente, discuțiunea asupra ordinii ședinței publice nu se poate face, și de

aceea vă rog să trecem în secțiunii fiind o mulțime de proiecte urgente care trebuiesc a fi prezentate onor. Camere. Rog însă pe D-nii deputați să bine-voiască a urma în secțiunii cu discuțiunea proiectelor de legi dupe ordinea de zi care s'a întocmit de biroul Adunării, căci alt-fel nu se poate înfățișa nici un proiect de lege înaintea Camerei, de ore-ce până acum aceea ordine de zi s'a intervertit de unele secțiuni.

— Adunarea trece a lucra în secțiunii.

— Ședința se ridică la una oră și 20 minute, anunțându-se cea următoare pe a doua zi 1 Decembrie.

Rectificare

In procesul-verbal al ședinței de la 23 Noembrie, cuvintele pentru închiderea discuțiunii asupra interpelării D-lui Dobrescu, s'a trecut din eróre sub numele de G. Caracostea, în loc de *M. Caracostea*.

No. 13.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Ședința de la 1 Decembre 1888

Președința D-lui președinte, *L. Catargiu*, asistat de D-nii secretari *U. Boldescu* și *G. Dem. Teodorescu*.

— Ședința se deschide la ora 1 după amiazi.

— Prezenți 164 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 9 D-ni deputați, și anume:

In congediu :

D. N. Nicorescu.

Fără arătare de motive :

D-nii *I. Cincu*, *Gr. Constantinescu*, *I. Demetriade*, *V. Dimitropolu*, *St. Pleșia*, *I. Nănoveanu-Săndulescu*, *D. A. Sturza*, *A. Știrbei*.

— Sumerul ședinței precedente se aprobă.

— Se comunică nota președinției consiliului de miniștri pe lângă care se înainteză lista proiectelor de lege pe cari D. ministru de război le susține.

— Adunarea decide a se trimite la secțiunile aceste proiecte de lege și anume :

1) Proiectul de lege relativ la introducerea de cursuri militare în școlile de agricultură, meserii și școlile normale.

2) Idem pentru acordarea unei pensii D-nei *Maria Știrbei*.

3) Idem pentru acordarea unei pensii D-nei *Constanța Nicolescu*.

4) Idem pentru acordarea unei pensii D-nei *Maria Popovici*.

5) Idem relativ la scutirea de taxe de importatiune a cailor remontați din străinătate pentru armată.

6) Idem relativ la rezolvarea reclamațiilor de ordine administrativă militară votat de Senat.

7) Idem pentru autorizarea de a se pune la dispozițiunea administrațiunei războiului terenurile cerute pentru diferite necesități.

8) Idem la servituțile militare.

9) Idem relativ la declararea de utilitate publică a lucrărilor de apărare a țării.

10) Idem relativ la acordarea unei pensii D-nei *Viola Constantinescu*.

11) Idem relativ la acordarea unei pensii D-nei *Elisa Prajinski*.

12) Idem pentru acordarea unei pensii D-nei *Ana Romanescu*.

— Se trimite la comitetul delegaților de secțiune petițiunea mai multor comercianți, industriași și proprietari din *Brăila*, relativă la proiectul de lege pentru reînființarea porturilor franco la *Galăț* și *Brăila*.

— Se trimite la comisiunea de petițiuni petițiunea D-nei *Elena Radovici*, a D-nei *Dominica Burdulescu*, a D-lui *Iorgu Ionescu*, două petițiuni a D-lui *B.*

Bondreanu-Athanasie, a mai multor locuitori din comuna *Măgura*, jud. *Buzău*, a mai multor comercianți fabricanți de luminări din *Craiova*, a mai multor proprietari din plasa *Tâslăul-de-Sus* din jud. *Bacău*, a mai multor locuitori din *Corabia* jud. *Romanați*, a mai multor locuitori din comuna *Măgureni* jud. *Teleoman*, a mai multor locuitori din comuna *Brănesci*, jud. *Gorj*, a D-nei *Sofia G. Nicolescu*, a D-lui *A. Ecsino Creangă*, a mai multor locuitori din comuna *Meru*, jud. *Putna*, a mai multor locuitori din comuna *Hotăreni*, jud. *Romanați*, a D-nei *Maria Drăgulănescu*, a mai multor locuitori din comunele *Cucueți* și *Dumitrăscu*, jud. *Olt* și petițiunea mai multor locuitori din plasa *Filipesci*, jud. *Prahova*.

— Se trimite la comisiunea de indigenat petițiunile D-lor *Iulius Pavlosievici*, *G. Ioachimescu*, *H. I. Speer*, *Diogen Ioachimescu*, *G. Eitel* și *Ion Eremia Popa*.

— Se trimite la comisiunea bugetară petițiunea preoților monastirei *Nămăesci*, jud. *Muscel*, a mai multor institutori din *Buzău* și *Tecuci*, și a învățătorului *C. Petrescu*.

— Se depun următoarele raporturi : 1) asupra cererilor de urmărire a D-lor deputați *V. Vlădoianu* și *D. Laurian* și 2) asupra a două credite extraordinare, unul de 34.894 și altul de 40.000 lei pe seama ministerului de externe.

D. președinte, *L. Catargiu* : Domnu D. *Alexandrescu* are cuvântul pentru a anunța o interpelare.

D. D. *Alexandrescu* : D-le președinte, se știe că la începutul lunii *Octombrie* guvernul a luat măsură de alt-minteri nemerită de a secuestra liniile ferate străine *Lemberg-Cernăuți-Botoșani* și celelalte. Ceeace nu șcim însă este dacă guvernul a luat veri-o măsură pentru asigurarea sorței funcționarilor români de pe acele linii.

„Mi permit dar a întreba pe D. ministru al lucrărilor publice, pe care nu îl vedeam aici, rugându-l să bine-voască a răspunde, întâi, dacă acest sechestru, din provisoriu devenind definitiv, dupe cum sperăm, guvernul are de gând să înlocuiască pe cei trei mi și mai bine de funcționari străini cu funcționari români, sau dacă vor rămâne tot acei străini? Al doilea, dacă a luat sau are de gând să ia veri o măsură pentru asigurarea pensiei sau restituirea reținerilor făcute de către compania generală de la *Viena*. Sunt dator să mai spun D-lui ministru al lucrărilor publice și guvernului întreg, cum că funcționarii liniilor sechestrate sunt foarte îngrijiți și că aștept să audă, cu o oră mai înainte, de la guvern care e soluțiunea acestei chestiuni și ce sortă li se rezervă.

Rog dar pe D. ministru să bine-voască a răspunde la aceste două puncte cari sunt de competență.

D. ministru de externe, *P. P. Carp* : Rog pe D. *Alexandrescu* să și amăe in-

terpelarea ; căci în starea actuală a afacerei ne va fi absolut imposibil a i da un răspuns.

Noi am sechestrat linia *Lemberg-Cernăuți* și așteptăm propunerile companiei. Înainte de a primi acele propuneri, înainte de a le discuta, nu cred că nici eu, nici unul din colegii mei, va putea da veri-un răspuns. Prin urmare, rog pe D. *Alexandrescu* a amâna interpelarea până ce voi lua înțelegere cu D. ministru al lucrărilor publice, care i va putea spune dacă este în pozițiune de a i răspunde acum. Astăzi însă, eu cred că, cu totă marea deferență ce avem către Camera, nu am putea răspunde ; fiind-că de o cam dată răspunsul nu atârna de noi, atârna de tratativele cari vor avea loc între companie și noi.

D. D. *Alexandrescu* : Eu consimt la amânare, numai să nu fie pentru calendele grece.

D. ministru de externe, *P. P. Carp* : Atunci eu propun D-lui *Alexandrescu* să amâne până când va perde răbdarea. (Ilaritate).

D. I. *Nădejde* : Interpelez pe D. ministru al justiției să pe ori-care ministru pe care îl privește, în următoarea privință :

În ședința Camerei de la 14 Ianuarie 1884, s'a votat concludsiunile majorității comisiunei de petițiuni, și deci s'a recomandat guvernului să renunțe la urmărirea unei creanțe moștenită de Stat în anul 1880, la mărtea unui călugăr, anume *Ghedeon*, locuitor în satul *Spinesci*, plasa *Vrancea*, județul *Putna*. Această creanță era din anul 1873 sau 1874, și provenea din faptul că numitul călugăr dăduse la 17 capi de familie din satul *Spinesci* 120 galbeni, în condițiuni așa de grele și de nedrepte, în cât, de și i lucraseră omenii 6 ani, tot rămăseseră neplătiți.

Atunci s'a oprit vinderea averei acestor 17 omeni, și cu toate acestea, anul acesta tribunalul de *Putna* a scos în vindere pe ziua de 24 Septembrie 1888 și a și vindut averea lor.

Deci, să bine-voiască guvernul a ne da lămuriri în această privință, și a anula vinderea nedreptă și a lăsa pe cei 17 țărani nesuperați, conform votului de la 14 Ianuarie 1884.

D. R. *Pătărlăgeanu* : Am cerut cuvântul ca să depun pe biroul Camerei o petițiune subscrisă de mai mulți locuitori din plasa *Filipesci*, cari cer să se reînființeze acolo o judecatorie de ocol ; căci sunt siliți a trece rîul *Prahova* cu mare cheltuială la judecătoria actuală.

D. președinte, *L. Catargiu* : Se va trimite la comisiunea de petițiuni.

D. M. *Caracostea* : D-le președinte, sunt autorizat de locuitorii țărani de la două localități din județul *Olt* a depune două petițiuni pe biroul Camerei pentru cereri de pământ. În resumat, locuitorii din comuna *Cucueți*, în virtutea dreptului de improprietărire a insurășilor,

cer să li se dea pământ pe moșia Statului Cucușii și locuitorii din comuna Demetresci cer vinderea în loturi mici a unor părți de pământ din moșia Statului, Ezerul.

Sciu, D-lor, că această petițiune se va trimite la comisiunea de petițiuni și de acolo se va recomanda guvernului, și de aceea mi permit să fac o umilă rugăciune D-lui ministru al domeniilor ca, până la votarea legii generale relativă la vinderea bunurilor Statului, să caute a da satisfacțiune, în marginile legilor existente, cererilor de asemenea natură.

D. președinte, L. Catargiu: Aceste petițiuni se trimit la comisiunea de petițiuni și de acolo vin în Cameră cu un raport, iar nu se trimit d'adrechtul la guvern; prin urmare, vă rog să amânați discuțiunea această până ne va veni de la comisiunea de petițiuni un raport în regulă.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: D-lor, fiind-că sunt mai multe cereri de felul acesta, eu cred că ar fi mai practic ca să grăbim votarea legii pentru vinderea moșiilor Statului în loturi. Cât pentru faptul că moșiile se vind și în corp întreg, am onoare a răspunde că până acum, de când sunt eu la minister, nu s'a vindut nici una; este însă adevărat că sunt câte-va moși publicate pentru ast-fel de vindări, și vom vedea atunci la ziua fixată dacă vom menține aceste vindări sau nu. Așa dar, până ce Camera nu va suspenda legea în ființă, vindările se fac în aceste două feluri, în corp întreg și în loturi.

D. președinte, L. Catargiu: D-lor, legea s'a trimis la tipar și când ne va veni se va împărți, și dupe ce se va examina în secțiuni, ea va fi pusă la ordinea zilei. Acum D. Mavrodineanu are cuvântul pentru o interpelare.

D. A. D. Mavrodineanu: Adresez D-lui ministru al lucrărilor publice următoarea interpelare:

I. Dacă în urma scufundării celor două cheiuri de la porturile Zimnicea și T. Măgurele din Teleorman, nu crede D-sa că trebuie a se părăsi ori-ce lucrări de reconstrucțiune sau reparațiune, întru cât s'a dovedit că acest sistem de cheiuri și mai ales în zona unde sunt aședate nu pot rezista curentului apelor.

II. Dacă nu crede D. ministru că urmează a se face noui studii și noui lucrări în condițiuni durabile și de un folos real pentru aceste două porturi lăsate în suferință.

III. Dacă s'a avisat sau se va avisa la mijloace pentru prelungirea liniei ferate la portul T. Măgurele ca o trebuință adânc simțită pentru comerțul nostru național.

D. președinte, L. Catargiu: Se va comunica D-lui ministru.

D. C. Popovici: D-lor deputați, am luat cuvântul spre a vă prezenta următoarea propunere:

Domnilor deputați,

În 1884 mai mulți D-ni deputați au depus pe biroul Camerei un proiect de lege prin care se cerea o pensiuine viagă D-lui Gh. Murat, care mai mult de 17 ani a servit țera ca director de poliție al Capitalei, sub-prefect, prefect și alte funcțiuni.

D. Gh. Murat, în acel timp, se afla pe patul de moarte, și în scurt timp moré, lăsând dupe el o soție care mai mult de cât atunci când bărbatul său era în viață are nevoie de o pensiuine.

Subsemnații, în vedere că alăturatul proiect nu s'a votat de Camerele de atunci din lipsa de timp material, ni-l însușim, rugându-vă a se lua în desbatere.

C. Popovici, M. Mateescu, T. Silion, Borănescu, M. N. Pacu, Nicu Gheorghescu, C. Răceanu, C. Christodorescu.

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — Se acordă văduvei Sița, soția repausatului Gh. Murat, vechi funcționar administrativ, o pensiuine viagă de 300 lei mensual, plătibilă din casa Statului.

D. președinte, L. Catargiu: Se va tipări și se va trimite la secțiuni.

D. I. Robescu: 'Mi permit să anunț o interpelare D-lui ministru al domeniilor, ce intențiune are D-sa în privința aplicării legii din 1878, și anume:

1. Dacă nu este de opiniune a suspenda măsurile de expropriare a însurățeilor cari, dupe legea din 1878, nu s'au strămutat în curs de două ani, sau nu au fost exacti cu plata rescumpărării?

2. Dacă în noua lege de improprietărire nu găsesce de cuviință a prevedea o clausă și pentru acei foști clăcași cari nu au primit locuri în condițiunile legii de improprietărire din 1864?

Astăzi, D-lor, s'a dat comunicare unei petițiuni de la comuna Meru, județul Putna, prin care unii locuitori se plâng că ei fiind improprietăriți de mai mulți ani pe moșia Statului Gălesci, din județul Râmnicul-Sărat, de câte ori au voit să și facă aședări, primarul acelei comune și notarul le stricău, le luau lemnele și produsele adunate, ast-fel că ei din această cauză, mai cu osebire, n'au putut să și facă aședări, nici a se strămuta până acum; prin urmare, ași ruga pe D. ministru, să bine-voiască a suspenda măsura de expropriere până se va vota noul proiect de lege, care este menit a regula definitiv interpretarea art. 5 și 6 din legea rurală de la 1864.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: Nici un ministru nu are cădere să suspende legile în ființă, însă, eu cred că cestiunea această nu este foarte urgentă și iată pentru ce: Sciți D-văstre că legea, sau mai bine regulamentul de la 1878, pentru improprietărire însurățeilor, în virtutea art. 5 și 6 din legea ru-

rală, a dat loc la o sumă de abuzuri, mai cu seamă prin modul cum s'a executat acel regulament; sciți că nu pretutindenii însurățeii cei adevărați au fost improprietăriți, ci multe persoane cari nu avéu drept a primi pământ.

Sciți tot-de-odată că Camera trecută la 1887, a făcut o lege specială prin care institua nisece comisiuni de revisuire, cari avéau să revisuiască toate aceste improprietăriți. Dar această lege a fost suspendată de fapt, căci nu s'a putut aplica din cauză că aplicarea ei cerea nisece cheltuieli foarte mari cari nu erau prevădute în budget și de aceea nu a putut fi pusă în aplicare.

Toate aceste lămuriri, D-lor, ce am onore a vă da acum pe scurt le puteți găsi în expunerea mea de motive care însoțesce proiectul de lege, relativ la vinderea moșiilor Statului, și rog pe D. Robescu să bine-voiască a citi acea expunere de motive și va găsi acolo întréga cestiune.

Tot odată în legea ce am avut onore a aduce înaintea Camerei pentru vinderea domeniilor Statului, în loturi la săteni, această cestiune este rezolvată. Rog dar pe D. Robescu să citească textul legii, și prin această mă va scuti de ori-ce întrebare; căci toate aceste cestiuni pe cari le pune acum ministerului, sunt prevădute în proiectul nostru de lege.

Prin urmare, răspunsul meu este că invit pe D. Robescu să citească expunerea de motive și proiectul de lege care s'a depus în Cameră.

D. I. F. Robescu: Aș fi satisfăcut de răspunsul D-lui ministru dacă mă va asigura că va lua măsurile ca exproprierea locuitorilor din comuna Meru, se vor amâna până se va vota proiectul de lege, la care se rapórtă și care mai póte aștepta mult soluțiunea dorită de țera.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: Nu cunosc nici un cas de felul acesta, dar voi cerceta și voi vedea ce este de făcut.

D. Brătășanu: În sensul cererii făcute de D. Caracostea am primit o petițiune de la mai mulți locuitori din comuna Hotovani județul Romanați, prin care se plâng că peste 50 de cereri au făcut la minister ca să li se vindă lor acea moșie în loturi, și, de și s'au făcut lucrări ingineresci în sensul acesta, nu li s'a vindut încă aceea moșie. Mă cred dator să comunic Adunării petițiunea acelor locuitori și să rog pe D. ministru să bine-voiască a satisface cererea acelor locuitori.

D. președinte, L. Catargiu: Petițiunea se va trimite la comisiunea de petițiuni.

Acum, D-lor, intrăm în ordinea zilei, unde avem proiectul de răspuns la Mesagiul Tronului.

— *D. D. A. Laurian* raportorul comisiunei, dá citire următorului raport și proiect de răspuns:

Domnilor deputați,

Comisiunea, pe care ați însărcinat-o cu onoarea de a pregăti proiectul de Adresă al Camerei către Corónă, ca răspuns la Mesagiul de deschiderea Parlamentului, și a terminat lucrările și m'a autorizat a vi le raporta D-vostre.

Acest act al Parlamentului, în țările unde există o întinsă libertate a presei și a întrunirilor și dreptul întreg al interpelărilor, a pierdut mult din însemnătatea emoționantă de odinioară. El a încetat de a mai fi o ocaziune de luptă pasionată pentru guvern, și s'a redus încetul cu încetul la un act de curtenire către Capul Statului, act care nu rezolvă nici o chestiune și menține întreg dreptul fie-cărui reprezentat al națiunii de a cere semnă guvernului de toate faptele sale.

În această direcțiune a căutat să intre și comisiunea D-vostre. De aceea veți vedea, D-lor deputați, că proiectul la Adresă rămâne mai mult în liniamentele generali, fără să lege libertatea reprezentanților țerei de o soluțiune anumită în chestiunile pendente, dar exprimând în același timp sentimentele de care este în-suflețită majoritatea.

Am fi dorit ca în această direcțiune să ne întâlnim cu toții, și majoritate și minoritate, pentru ca Adresa Camerei să pōtă obține sufragiile unanime ale D-vostre. Cu această dorință, fie-care am căutat să facem concesiuni. Nu s'a putut însă ajunge la o asemenea înțelegere. Reprezentantul minorității, pentru motivele pe care le va aduce la cunoștința Camerei, a stăruit în presintarea unui contra-proiect, ce se alăturază la acest raport.

De și am rămas în acest cadru al Adresei, am căutat să ne dăm bine seama despre situațiune și, adunându-ne de mai multe ori, cerând lămuriri de la guvern și discutând cu de-amănuntul chestiunile coprinse în Mesagiul Corōnei, ne am oprit, noi, membrii majorității, la redacțiunea ce cu onore o presint D-vostre.

Raportor, *D. Aug. Laurian.*

Adresa Adunării deputaților

Sire,

Adunarea deputaților, cu o vie mulțumire, este interpretul sentimentelor de iubire și de devotament ale poporului român către Suveranul său.

Țera este recunoscătoare către Majestatea Vōstră, că s'a deslegat în liniște o situațiune îngrijitoare și că a fost pusă astfel în pozițiune de a și spune liber voința ei.

De curând eșiți din alegerile generale, aducem cu noi impresiunile fidele ale trebuințelor și aspirațiunilor țerei. Ținând seama de aceste aspirațiuni, vom studia cu totă luarea aminte proiectele anunțate de guvernul Majestatei Vōstre, și suntem convinși că, în înțelegere cu densus, vom ajunge să răspundem îndestulător la feluritele trebuințe a le țerei, lăsate în suferință.

Sire,

Adunarea deputaților e fericită de a primi asigurarea că relațiile noastre cu Puterile străine sunt din cele mai îmbucurătoare.

Fiind un element de ordine, de liniște și de cultură la Dunărea-de-Jos, România se va feri de a părăsi calea prudentă, care i-a atras încrederea Puterilor celor mari și sincera amiciție a vecinilor ei din peninsula Balcanică. Ast-fel opera păcei, de care avem nevoie, va găsi în noi sprijinitori convinși și statornici.

Sire,

Țera împărtășește simțimentele Majestății Vōstre asupra însemnătății și urgenței măsurilor menite de a îmbunătăți starea sātēnului nostru. Spre acest scop, vom studia cu interes și cu maturitate proiectele anunțate de guvern pentru înstrăinarea unor părți din bunurile Statului către cultivatorii de pământ, și pentru modificările legii tocnelilor agricole, fără a perde din vedere ameliorarea celor-alte instituțiuni, cari au o influență directă și hotăritoare asupra adevăratelor interese ale sātēnului, punând ast-fel baze solide prosperității generale a Statului.

Preocuparea guvernului de a asigura în mod real și temeinic echilibrul bugetului va întâlni tot-d'a-una sprijin în noi. Pentru acesta vom căuta a introduce economii putincioase în cheltuelile ce nu ating funcționarea normală a serviciilor publice, și vom studia cu totă luarea aminte remanierea unora din impozitele existente în mod mai echitabil.

Insuflețită de acest sentiment, Camera deputaților va da tot concursul său la transformarea dărei căilor de comunicație într'un impozit basat pe principiul proporționalității. Ea s'ar simți fericită de a colabora cât mai curând la consolidarea valorii monedei noastre fiduciare și la înălțarea agiului asupra aurului, care în șil din urmă luase proporțiuni amenințătoare pentru averea publică și pricinuisse multe și mari pagube.

Țera așteptă de mult timp, Sire, o îmbunătățire în administrația justiției; ea va primi cu mulțumire un proiect de lege menit să asigure independența magistraturii prin întinderea principiului inamovibilității.

În așteptarea legilor cari să asigure o mai bună întrebuințare a resurselor comunale și județene și un control mai eficace, Adunarea deputaților va ajuta pe guvern ca să pună capăt desordinei financiare în care au cădut unele din aceste organe administrative.

Guvernul Majestatei Vōstre, luând în mână administrația liniei ferate Ițcani-Roman-Botoșani-Iasi, și făcând să înceze o exploatare păgubitore pe singura linie care nu e în stăpânirea Statului român, a răspuns sentimentelor țerei și a întâlnit o generală aprobare.

Lucrările publice în curs de executare nu puteau fi întrerupte; se așteptă cu nerăbdare ca instalările proiectate să pună orașele Galați și Brăila în condițiunile unor porturi bine organizate.

Convinși că școla și biserica sunt baza ori-cărei dezvoltări sănătose, vom da tot concursul nostru pentru îmbunătățirea acestor instituțiuni.

Întărirea puterii noastre militare este în cugetul tuturilor Românilor.

Tot-d'a-una gata să dăm oștēnului nostru mișlōcele de a și putea îndeplini marea sa datorie, Adunarea deputaților nu va cruța sacrificiile reclamate de apărarea națională.

Sire,

Încălziți de dorința unei organizări temeinice a țerei în lăuntru și ocrotirei ei de ori-ce pericole, nădăduim ca, în deplină înțelegere cu guvernul Majestății Vōstre, să putem răspunde cu vrednicie la așteptările Corōnei și Patriei.

Trăiască Majestatea Vōstră!

Trăiască Majestatea Sa Regina!

Trăiască Dinastia!

Raportor, *D. Aug. Laurian.*

Contra-proiectul minorității comisiunii

Sire,

Adunarea deputaților este fericită că pōte astăzi comunica Majestății Vōstre ceea ce națiunea simte și cugetă.

Întârzierea alegerilor și continuarea la cârma țerei a unui guvern ce nu avea încrederea ei, a produs o mare îngrijire în toți acei ce au credința că respectul Constituțiunii este baza dezvoltării noastre; nu mai puțin și corpul electoral s'a resimțit adânc de această stare anormală, ast-fel că cu greu va fi Parlamentului să fie tot-d'a-una ecoul adevăratelor trebuințe ale țerei.

Sire,

Am aflat cu adâncă mulțumire că relațiunile noastre cu Puterile străine sunt din cele mai bune. Sperăm că, păstrând o absolută neutralitate și o egală amiciție față cu toate puterile, vom putea și pe viitor să ne asigurăm pacea, de care țera are atâta trebuință pentru dezvoltarea ei.

Sire,

E timpul ca populațiunea rurală să preocupe serios representațiunea națională. Așteptăm cu nerăbdare ca guvernul să ne presinte legea tocnelilor agricole și a vînderei bunurilor Statului, cu atâta mai mult cu cât însemnate modificări trebuie introduse în acele proiecte în sensul de a satisface trebuințele urgente a populațiunii noastre rurale.

Când justița va domni în tocnelile agricole, când în locul sātēnului proletar vom avea sātēnul proprietar, atunci po-

pulațiunea rurală va fi aptă pentru orice dezvoltare ulterioară pe calea progresului.

Situațiunea noastră financiară merită o deosebită atențiune.

Țăra vede cu îngrijire hotărârea guvernului Majestății Văștre de a menține cheltuielile existente și a remania impozitele în sens mai producător.

Dacă voim să ajungem la un echilibru bugetar serios, trebuie să ne gândim a ușura pe contribuabil, și nu puține sunt cheltuielile netrebnice și sinecurele în bugetele de până acum. Numai ast-fel vom putea conta pe o încasare a impozitelor regulat și conformă cu prevederile.

O revisuire generală a impozitelor noastre se impune; dar, ca să corespundă așteptărilor țerei, trebuie să fie animată de dorința ca justiția să presideze la impunerea întregii averi naționale.

Ast-fel procedând, vom putea face să înceteze era nenorocită a împrumuturilor, mai ales în străinătate, care cu drept cuvânt amenință finanțele noastre.

Voim a garanta absoluta independență a magistraturei, față cu puterea executivă, și această nu numai pentru instanțele superioare, ci mai ales pentru acelea în cari se discută micile interese ale muncitorului.

O ameliorare a administrațiunii județiene și comunale nu o vom putea găsi de cât în sincera aplicare a descentralisării, căutând a întări autonomia comunei și județului, și a ne feri de ori-ce reforme aventuroase cari ar compromite și rezultatele obținute până acum.

În privința mișcării comerciale, o îmbunătățire generalmente cerută e reînființarea porturilor france Galați și Brăila. Sperăm că chiar în prima sesiune această cerință vom realiza-o.

Cât privește căile de comunicație, credem că e bine, înainte de a gândi la construcțiunii de noi linii ferate, să căutăm a lega pe cele existente cu un sistem de șosele să le aprovizionăm cu un material rulant suficient, spre a putea pe de o parte Statul să tragă din ele tot profitul posibil, iar producțiunea țerei să nu mai sufere din cauza insuficienței mijloacelor de transport.

Instrucțiunea populațiunii rurale trebuie să fie prima noastră grijă; și nu ne vom considera datoria împlinită până ce nu vom înființa în fie-care comună școala și vom îmbunătăți sorta preotului. Școala normală și seminariile ne vor preocupa deci în deosebi.

Asemenea vom profita de luminele celui mai înalt corp al instrucțiunii, consiliul general, care în sesiunea din 1886 a arătat bazele reformei legii învățământului public.

În privința cultului, țera așteptă o reformă a legii sinodale, în sensul de a se introduce în Sântul Sinod și preoții de mir. Numai ast-fel completat, Sântul Sinod va reprezenta unitatea bisericeii și

va îngriji cu o egală sollicitudine de interesele întregului cler.

În fine, în ceea-ce privește armata, suntem gata, Sire, la toate sacrificiile compatibile cu resursele țerei și cu necesitățile apărării naționale. Suntem însă de părere că controlul furniturilor armatei lasă mult de dorit, de vreme ce s'a putut petrece în timpul din urmă la ministerul de resbel fapte culpabile cari au impresionat în mod atât de dureros țera.

Sire,

Ne grăbim a asigura pe Majestatea Voastră că Adunarea deputaților e conștientă de marele datorii ce 'i incumbă. Țăra de mult așteptă îmbunătățiri; credem că a trecut timpul promisiunilor deșerte. La lucru deci în serviciul țerei!

Trăiască România!

Să trăești Majestate!

Trăiască Majestatea Sa Regina!

G. D. Pallade.

D. președinte, L. Catargiu : Discuțiunea generală este deschisă. D. G. Panu are cuvântul.

D. G. Panu : D-lor deputați, am înaintea mea adresa Adunării deputaților, către M. S. Regele. Această adresă ni se prezintă ca să o votăm, prin urmare avem dreptul să o discutăm și să o analizăm din punct în punct ca să vedem întru cât ea răspunde la ideile și convingerile noastre.

Incep prin a citi întâiul pasagiū : „Adunarea deputaților cu o vie mulțumire este interpretul sentimentelor de iubire și de devotament ale poporului român către Suveranul său.”

Vrea să dică acesta e părerea majorității comisiunii și prin urmare și a Camerei! Este ea oare bine pusă aci? Ia să ne dăm puțin seamă.

Acum opt luni, înainte de căderea guvernului D-lui Ion Brătianu se scia că o surescitare, o nemulțumire mare domnea în spirite, în ceea-ce privește atitudinea Majestății Sale în gestiunea menținerii sașu concedierii ministerului Ion Brătianu.

Mai toți eram de acord că menținerea cu ori-ce preț a ministerului Ion Brătianu era un desastru pentru țără; și pot dice că ajunsese în ajunul zilei de 14 Martie, adică la 13 Martie, că afară de grupul junimist și de câți-va conservatori scrupuloși cum era D. general Manu, toți cei-alți hrăneau sentimente nu tocmai aprôpe de sentimentele de devotament către Tron pe cari le vedem astăzi exprimate în răspunsul majorității, fapte patente dovedesc acesta.

Așa, de exemplu, vă aduceți aminte că M. S. Regele a făcut o călătorie la Iași; că opozițiunea-unită din Iași, din care parte liberali și conservatori a lansat un manifest către Ieșeni și către țără, unde se dicea : *Faceți gol în jurul Regelui la venirea Sa*. Manifestul era iscălit de însemnați membri din partidul conserva-

tor și liberal. Și între aceia pot cita pe D. Emil Mavrocordat, actualmente deputat al Iașilor.

D. Emil Mavrocordat : Nu retractez nimica din ceea-ce am spus atunci.

D. G. Panu : Mai mult, în rândurile majorității care are să voteze această Adresă și care prin gura raportorului lor exprimă sentimente de iubire și de devotament astăzi pentru Rege, ved tineri ca D. Filipescu, Iancovescu, Rosetti, cari duceau o campanie nu tocmai ortodoxă pe acea vreme, pentru a nu dice mai mult cu privire la Rege. Dar aveți să diceți că acestea sunt mici incidente politice; manifestul de la Iași, precum și articolele din *Epoca*. Am aci însă ceva mai serios, am manifestul opozițiunii centrale din Bucuresci, din care avea onôrea de a face parte grosul armatei conservatoare, împreună cu șefii lor, precum D-nii L. Catargiu, Al. Lahovari, Vernescu, etc.

Așa în manifestul publicat în Noembrie trecut, înainte de deschiderea Camerei colectiviste, manifestul discuta rolul Majestății Sale, și 'i arăta îndatoririle ce are. Dați-'mi voe să vă citesc un pasagiū ca să vedeți tonul la care ajunsese opozițiunea de atunci, actuala majoritate.

D. N. C. Aslan : Parte devenită majoritate.

D. G. Panu : Un factor important există încă în sistemul nostru constituțional, Regele are dreptul și datoria de a veghea la libera expresiune a voinței alegătorilor, la exercițiul franc și sincer al acestui drept de suveranitate națională.

El este în drept și dator să înlătore de la presidarea alegerilor un guvern prevaricator, sugrumător al tuturilor libertăților, falsificator al tuturilor principiilor, înjositor și pervers, care nu se menține de cât prin corupțiunea ridicată în sistem și prin cinismul forței brutale.

El scie, trebuie să scie, că alegerile sub acest guvern nu pot fi de cât o parodie nerușinată, sau o dramă sângeroasă.

Suveranul, căruia țera 'i-a incredințat destinele sale, scie, trebuie să mai scie, că dacă nu 'i va cruța această durerosă încercare, poporul român, blând și lung îndurător, va arunca în fine răspunderea, nu asupra acclora ce înconjură Corôna, ci asupra Acluiia ce o pörtă!

D. C. Bobeica : 'I-a înlăturat.

D. G. Panu : Deci atitudinea opozițiunii unite era dârje; spunea Majestății Sale îndatoririle ce are.

Aveți însă să spuneți ca D. Bobeica, că a înlăturat ministerul, deci ne am împăcat. Ei, nu este așa. Sentimentul de devotament și iubire către Tron, nu se schimbă dupe împregiurări; nu este un contract, care dacă 'l execuți 'ți dau devotamentul, iar dacă nu 'l retrag. Devotamentul este ceea-ce a făcut grupul junimist, când în contra tuturilor, în contra curentului țerei, când noi toți strigam că Regele are datoria să disolve Camera, și să înlătore ministerul. Grupul junimist cu

D. Carp, în cap, dicea: Nu putem cere acés-
ta este o lipsă de devotament, către Rege,
el are drept să facă ce vrea; cu alte cu-
vinte devotamentul scîi ce însemnă?
Însemnă că devotatul nu 'și permite să
discute actele Suveranului, el pôte să facă
ori-ce și devotatul trebuie să găsescă totul
bine, Regele pôte să 'l calce în picioare,
să 'l mortifice să 'l umilească și el totuși
să nu 'și schimbe iubirea și devotamentul.

Este acesta aerul D-vostre al majori-
tății? De loc.

Prin urmare, ce încredere pot avea eu
în sentimentele de iubire și devotament
ce acum le arătați, când dacă mai con-
tinua guvernul I. Brătianu, încă două luni
de zile, nu scim ce ați fi făcut?

Și dacă n'am și nu pot avea încredere
în sentimentul de iubire și de devotament
al D-vostre, vă întreb: De ce 'l expri-
mați? Și dacă 'l exprimați, de ce faceți
mai mult și 'l exprimați și în numele po-
poporului român? D-vostre, pentru devo-
tamentul și iubirea poporului român, vă
dați D-vostre garanți, vă cam riscați, pot
să vă asigur. Dar fie!.. Cine însă, vă ia
pe D-vostre sub garanție? Iată ce ar
trebui să 'mi spuneți...

Am ținut să relev acest lucru pentru
că e trist când se schimbă limbajul de
ați pe mâne, și când punem într'o oca-
siune solemnă — pentru ca să întrebun-
țez și eu acest cuvânt — asigurări mai
mult sau mai puțin de paradă, în tot ca-
sul mai mult sau mai puțin de circum-
stanțe.

Am ținut să denunț cum partidele la
noi trec de la un limbaj la altul cu to-
tul contrar îndată ce pun mâna pe putere.

Trec mai departe cu critica Răspunsu-
lui la Discursul Tronului.

*Țera este recunoscătoare către Majesta-
tea Voastră, că s'a deslegat în liniște o si-
tuațiune îngrijitoare și că a fost pusă ast-
fel în pozițiune de a 'și spune liber vo-
inta ei.*

Dar de ce, D-lor, țera să fie recunoscă-
tore? A fi recunoscător cui-va e numai
atunci când densusul face un act nu de drep-
tate, când el îndeplinește nu o datorie, ci
face un act de grațiositate și din buna lui
plăcere fără să aibă nici o datorie; este,
ceea-ce făceau regii de drept divin! la
cari toate actele purcedeau din buna lor
plăcere și acest bun plac constituind le-
gea și legalitatea pentru supușii săi. În
adevăr, sub un regim de drept divin lim-
bajul acesta, pe care raportorul majori-
tății 'l ține, s'ar potrivi.

La noi însă nu pôte fi ast-fel. Noi a-
vem un regim constituțional de drept pă-
mentesc, omenesc.

Noi am fost toți de acord, și dovadă
sunt manifestele ce s'au relevat, că Regele
avea datoria ca să concedieze ministerul
D-lui I. Brătianu, și Majestatea Sa 'și-a
îndeplinit numai o datorie făcând acesta.

Putem dar noi să fim recunoscători
pentru faptul că cine-va 'și îndeplinește
datoria?

Óre cuvântul nu miróse a o măgulire
și dacă ar fi numai o simplă măgulire
n'ar fi nimic, dar nu miróse el a neconsti-
tuționalism?

Prin acest fel de a gândi caracterul re-
galității noastre nu tinde ea óre să se
schimbe din regalitate de drept constitu-
țional în regalitate de drept divin?

Mai mult, D-lor, să șicem că țera a
fost recunoscătoare fiind-că a scăpat-o de
D. I. Brătianu.

Majestatea Sa însă n'a făcut numai un
act de concediere a ministerului trecut,
Majestatea Sa a făcut un act de punere
în funcțiune a unui minister nou.

Țera dar e ea recunoscătoare și pentru
numirea ministerului din luna lui Martie?

Dar, D-lor, această cestiune am discu-
tat-o cu altă ocazie, nu mai voi prin ur-
mare să revin asupra ei. Mai am să a-
daog însă ceva pentru ca să răspund la
obiecțiunile ce mi s'au făcut atunci de
banca ministerială și pentru ca să se vadă
care e adevăratul caracter al venirii a-
cestui minister.

Atât D. ministru de externe cât și D.
ministru al domeniilor, în ultima dată
când am avut onóre să discut această ces-
tiune, au voit să 'mi închidă mie și altora
gura cu următorul argument: Cerut-ai,
D-le Panu, ca Regele să intervină pentru
ca să concedieze ministerul I. Brătianu?
Da. Dacă ai cerut acesta și Majestatea Sa
a concediat ministerul, ce mai voesci acum?

Ei bine, D-lor, nu. Acest teribil argu-
ment e specios, este fals, căci în două feluri
cine-va, și mai cu seamă Majestatea Sa,
pôte interveni: Pôte interveni ca un act
personal, ca o pură inițiativă, cu un act
de impulsivitate al bunului Său plac, și mai
pôte interveni pentru a 'și îndeplini o da-
torie.

Apoi, D-lor, când am cerut la Majes-
tatea Sa să intervină, eu nu ceream un
act de grațiositate nici de bun plac, nu
ceream un act personal, ceream să 'și î-
ndeplinească o datorie ce și D-vostre recu-
nosceți că o avea. Când însă cine-va 'și
îndeplinește o datorie, această se face în
óre-cari condițiuni legale; îndată ce nu
se îndeplinesc condițiunile atunci numai
e o datorie, e un act personal.

Vă întreb acum: óre modul cum s'a
adus ministerul, origina lui, împrejură-
rile în cari s'au format, însemnă că
Majestatea Sa 'și-a îndeplinit o datorie
sau a făcut un act personal de bun plac?
Un singur fapt am să vă citez pentru ca
să vedeți că în tot cazul, în cazul cel mai
bun era un act în contra cerințelor par-
lamentare.

În adevăr, D-lor, în afară de partide se
chiamă la cărma Statului cine? Un pre-
ședinte de la curtea de casație. Trebuie să
recunoscem că în usanțele parlamentare
nu există această, ca un șef al Statului să
ia pe un președinte de la curtea de casa-
ție, un om care de 15 ani numai făcuse
politică, care trecuse numai prin un mi-
nister conservator și renunțase la politică;

să 'l pună să formeze cabinetul, și nu un
cabinet de alegeri, ci un cabinet cu pro-
gram care să presinte la alegeri pro-
iecte de legi, cu pretenție de a guverna
țera, etc. etc.

Ei bine, a parte de constituționalism,
a parte de regim personal, vă întreb, era
și este în usanțele parlamentare luarea
unui președinte de la curtea de casație ca
să 'l faci prim-ministru? Dacă nu, și nu
este, putem noi Parlamentul să fim recu-
noscători M. S. Regelui pentru că nu a
respectat usanțele parlamentare? Să nu
credeți că numai eu am gândit în acest fel
în această privință, și D-vostre majoritatea
ați gândit tot așa. În adevăr dacă nu ați
crezut că trebuia să fiți recunoscători pen-
tru formarea acestui minister din întâiul
moment? De ce nu 'l ați dat concursul franc?
Pentru ce ați tărăgăit luni întregi con-
cursul D-vostre? Pentru ce ați așteptat
în ultimul moment să încheiați pactul? Și
pentru ce în pactul încheiat ați ținut
mult la o condițiune: ca ministerul de la
Martie să demisioneze? O știți de ce,
pentru ca să se șteargă urma regimului
personal.

Apoi dacă singur prin purtarea D-vós-
tre ați recunoscut că venirea acestui gu-
vern la putere nu era ortodoxă, cum voiți
să se voteze frasa că țera este recunoscă-
tore că a adus guvern junimist la putere?
Continuă cu analiza răspunsului. D. ra-
portor ne mai spune un lucru, că acest
guvern ne-a pus în pozițiune să ne expri-
măm liber voința noastră și mai adaogă că
noi aducem expresiunea fidelă a țerei.

D-lor, a ajuns o banalitate în țera nós-
tră de a mai critica alegerile ca fiind lip-
site de libertate și știți pentru ce? Pentru
că sunt obicnuite încălcările de libertate
ale alegerilor; de aceea când vine cine-va să
constate că libertatea a lipsit de la alegeri
afirmă ceva știut și cunoscut de toți, și vă
mărturisesc că cu totă condamnarea care o
fac în contra presiunilor făcute în alegeri
în acest moment, nu mă pot indigna pen-
tru că sunt obicnuit cu acesta; fiind-că
tote partidele câte au fost în opozițiune
au promis libertatea și toți câți au fost la
guvern au călcat-o. Ast-fel că ori-cât ar
protesta este cu neputință cel puțin pen-
tru partidul actual să se facă o schimbare
radicală în moravurile noastre politice.
Este o protestare platonice. Totuși cred
de datoria mea a protesta în contra cu-
vintelor D-lui raportor și a spune, liber-
tate în alegeri n'a fost; este adevărat că
nu au fost presiuni ca sub regimul trecut
mai cu seamă în timpul din urmă când a-
junsese alegerile un adevărat scandal. Ei
bine, în alegerile de sub acest guvern s'au
întrebuințat presiuni în totă țera, iar în
unele părți s'au întrebuințat și manoperile
regimului trecut și n'am de cât să vă a-
mintesc cele întâmplate în câte-va ju-
dețe!....

În adevăr, ați vădut protestările cari
s'au făcut cu ocaziunea verificărilor ale-
gerilor.

La Iași... D. Negruzzi 'mi face semn, și eu 'i fac semn (ilaritate, intreruperi).

Pentru colegiul al treilea v'am spus eu acésta, D-le Negruzzi? Nu. (Intreruperi).

D. președinte, L. Catargiu : Vê rog nu mai intrerupeți.

D. G. Panu : D-lor, nici o-dată nu s'a făcut mai multă presiune la alegerea colegiului al treilea de cât cu ocasiunea alegerii D-lui Nădejde. D. prefect Negruzzi ședea într'un stabiliment din vecinătate și acolo se aflau și sub-prefecții și tot.

D. I. Negruzzi : Nu este exact.

D. G. Panu : D-le Negruzzi, eu afirm ca și D-ta, afirmarea mea însă mai tinde a stabili faptele, pe când D-văstre aveți misiunea de a apăra guvernul, ast-fel că afirmarea D-văstre este cu mult mai interesată de cât a mea. De altminterea eu am stat tot timpul acolo, pe când D. Negruzzi n'a fost față.

Ei bine, D. Kogălniceanu a făcut o remarcă cu ocasiunea alegerilor colegiurilor al treilea, a căruia justeță trebuie să o recunoscem cu toții.

D. Kogălniceanu se minuna : ce însemnăză unanimitățile de la colegiul al treilea? Eu cu totă prietenia și stima ce o am pentru domn Constantin Miclescu întreb : Care a fost mijlocul, care a fost popularitatea D-lui Miclescu de s'a ales în colegiul al treilea de la Tecuci?

D. C. Miclescu : N'am avut unanimitate.

D. G. Panu : Sciți de ce n'ați avut unanimitate? Pentru că ai avut un candidat, care pôte ar fi eșit, dar o mare parte din comuni au fost împedicate de a merge la vot fiind-că le-au lipsit cărțile de alegători; așa face apel la D. Balș, dar D. președinte dice să nu mai facem dialoguri, de aceea renunț.

Mai mult, D-lor, eu știu un lucru, cineva într'o localitate nu pôte să se alegă de cât sau fiind din acea localitate și având relațiuni personale, sau existând acolo un partid cunoscut care 'l susține, în lipsă de acestea apoi nu rămâne de cât partidul cel mare general, adică guvernul....

Eu, nu știu dacă cutare deputat..., nu mai citez numele D-lui Miclescu.

D. C. Miclescu : Cer cuvântul în cesțiune personală.

D. G. Panu : Vedeți D-lor, tocmai când numai citez numele D-lui Miclescu, atunci D-sa cere cuvântul în cesțiune personală.

Am dis, D-lor, nu știu dacă cutare deputat are popularitate în localitate, știu însă că partidul junimist în acele localități nu există; rămâne deci ce? Rămâne a treia bănuială, adică partidul cel mare, guvernul, care prin presiunea prefectului din localitate a făcut a fi aleși. Ei bine, D-lor, acestea sunt lucruri cunoscute; când se contestă, este o contestațiune de formă, natural că D-văstre nu aveți să

diceți că așa este, căci atunci v' puteți în chipul ce consecuențe ar fi să urmeze.

D-lor deputați, viu la politica exterioră adică la un punct iarăși foarte delicat; încolo lucrurile au să fie mai puțin delicate.

Iată ce dice adresa în acésta privință : „Adunarea deputaților e fericită de a primi asigurarea că relațiile noastre cu Puterile străine sunt din cele mai îmbucurătoare.

„Fiind un element de ordine, de linisce și de cultură la Dunărea-de-Jos, România se va feri de a părăsi calea prudentă, care 'i a atras încrederea Puterilor celor mari și sincera amicitie a vecinilor ei din peninsula Balcanică. *Ast-fel opera păcei, de care avem nevoie, va găsi în noi sprijinitori convinși și statornici.*“

Minunat; dacă n'am sci istoria politică a anilor acestora; cuvintele citite ne-ar înălța în nori, ar trebui să dicem că nu se pôte o țără mai fericită de cât România, care are relațiuni egale cu toate puterile, nici un dușman, nici un punct negru pe orizontul albastru, totul frumos!

De cât, D-lor, eu întreb și am dreptul să întreb, căci este o cesțiune foarte capitală; guvernul D-lui I. Brătianu avea o politică lămurită, guvernul D-lui I. Brătianu se exprima categoric în cesțiunea externă, el a dis în multe ocazii : Suntem cu Germania, ba mai mult, facem parte, a declarat, din alianța puterilor centrale, din liga de pace; acestea le-a dis când a venit de la Berlin sau mai bine de la Gastein, acum câți-va ani și când bătând cu pumnul în masă aici în Cameră, și amenințând pe Rusia, dicea : Noi suntem pentru pace.

Cât timp a ținut guvernul D-lui I. Brătianu, am știut minunat care este politica noastră externă, eram înglobați în tripla alianță din centrul Europei și mergeam pe acésta cale.

Întreb pe guvernul actual, moscenita în totul politica D-lui I. Brătianu? Guvernul actual a continuat aceleleași relațiuni, cari le avea și regimul trecut?

Eu știu că pe atunci când grupul junimist era în opozițiune, aproba acea politică, era partizanul acelei politici; deci 'mi vine să cred că nu dupe ce au venit la guvern, nu dupe ce membrii săi au devenit consilierii Majestății Sale și-au schimbat părerea în acésta privință.

Totu-și în cesțiunea acésta guvernul nu este tocmai lămurit, nu se exprimă cu prea multă claritate, așa, de exemplu, guvernul a făcut un apel înainte de alegeri către țără și în acel apel 'și expunea toate părerile sale în toate privințele, numai în privința cesțiunei externe nu spunea nimic, era tăcere; deci, dacă într'un manifest, fie chiar în anul alegerii, îți exprimi tot programul și nu vorbești nimic de politica externă, am dreptul să întreb : Ce este cu politica externă? Ce politică externă aveți? Dar aveți să spuneți că este acea care reese din Mesagiul Tronului, adică, că relațiunile noastre cu

puterile străine sunt din cele mai îmbucurătoare.

D-lor, acésta este o frasă sub care se pot ascunde multe lucruri. Și iată de ce : Este un fapt că imperiul german este aliat cu Austria și cu Italia. Ei bine, în Mesagiul Impăratului Germaniei, precum și în acela al Impăratului Austriei și al Regelui Italiei, frasa acésta este identică: relațiunile noastre cu puterile străine sunt din cele mai îmbucurătoare; acésta însă nu împedică ca să se scie că sunt relațiuni foarte strinse ale Germaniei cu Austria, și ale Austriei cu Italia; generalitățile sunt o politeță către alte popóre, dar se scie că lucrul nu este tocmai așa.

Mai mult încă, D-lor, pe mine mă face să bănuiesc că aceeași politică și aceeași alianță continuă a avea și guvernul actual și din altă frasă a Răspunsului. Iată cum sfârșesc pasagiul din urmă : „Ast-fel opera păcei de care avem nevoie,....“ (Citește până la cuvintele și statornici).

D-văstre sciți foarte bine că tripla alianță este basată în ochii lumii pe menținerea păcei, este liga de pace, acea ligă formidabilă. Asta este așa de adevărat în cât D. Brătianu a fost întrebat în Cameră de ce a intrat în acea alianță, D-lui a răspuns am intrat ca să mențiu pacea. De aceea când ved că limbagiul Austriei, Italiei și Germaniei, cele trei puteri aliate, când, dic, vedem acest limbagiū în gura majorității, dupe ce a avut întrevedere cu ministerul, atunci noi trebuie să credem că nimic absolut nu s'a schimbat din ceea ce era înainte, și că frasa din proiectul de Adresă, că relațiunile noastre cu toate puterile sunt din cele mai îmbucurătoare, nu mai este un adevăr perfect, exact, ci este o politeță. În adevăr, când sciți că am intrat într'o constelațiune politică, fie chiar de pace și ce pace este acésta, când ne înarmăm până în dinți? Cum putem noi să ne facem iluziune, că toate cele-alte puteri în contra cărora alianța 'și dirige toate puterile ei, sunt în cele mai perfecte relațiuni, și în cei mai buni termeni cu noi și ne privesce de amici sinceri și desinteresați? Acésta este inadmisibil.

Ei bine, când intrăm într'o alianță, și acea alianță este dirijată în contra Franței și în contra Rusiei, ôre faptul că suntem noi mai mult sau mai puțin legați în acea alianță, nu însemnăză că este un fel de amenințare pentru puterile în contra cărora facem alianță?

Înțeleg ca într'un moment dat să ne unim cu cine-va, dar acésta atunci când este pericol, când împregiurările justifică alianța; însă a te alia mai înainte și a pune bazele alianței de ofensivă și de defensivă nu mai însemnăză a întreține relațiuni amicale, ci însemnăză o hotărâre luată înainte, și o deșeptare ce face cutărei și cutărei puteri. Ei bine, v' întreb ôre situațiunea noastră comportă o asemenea politică azardosă? Ore situațiunea noastră politică se potrivește cu acea a statelor

marî cari sunt în stare să pue pe picior de resbel milióne de soldați? Cred că nu, și cred că politica ce ni se cuvine ar fi neutralitate absolute, fără angajamente, fără legătură, fără nimic. (Aplause).

Dar mai mult de cât atât.

Óre D-vóstre credeți că o asemenea politică are ca consecință rele numai în domeniul pur politic și nimic alta? Credeți D-vóstre óre că o semnătură a noastră pusă pe un asemenea tratat de alianță nu are ca consecință și financiară și economică și cele-alte?

Da, D-lor, căci din nenorocire, faptele urmate de atunci și până astăzi, ne dovedesc; căci de când am intrat în alianță cu Germania, am intrat cu densa și în alianță economică, în mod definitiv pentru că de când am intrat în geronul politic al Germaniei l-am acordat favorii comerciale dovadă că prelungind tratatul de comerț cu Germania, am rupt cu desăvârșire toate relațiunile noastre toate tratativele noastre comercialele cu toate cele-alte țări în favoarea ei.

Apoi faptul că am intrat în alianță cu Germania se mai traduce și prin cheltuețele de milióne ce trebuie să facem pentru diferite fortificațiuni.

Ei, D-lor, să nu tăgăduim, fortificațiile sunt o consecință a intrării noastre în alianță, așa disă de pace, fiind-că noi dacă fortificăm Bucurescii, nu o facem acésta pentru că la un moment dat să putem apăra Moldova sau părțile cele-alte ale țerei cari rămân cu totul descoperite și fără apărare, ci noi fortificăm Bucurescii pentru alt-ceva. Noi nu fortificăm Bucurescii nu pentru ca să ne apărăm de Bulgaria sau de Serbia, și fortificăm Bucurescii dupe cererea altora, pentru ca Rusia să găsească în calea ei fortificațiuni, cari să i țină câte-va corpuri de armată în loc.

Dar este ceva și mai mult. Vă întreb, D-lor, cine óre conduce la noi acésta politică externă? Cine este inspiratorul și dirigitorul? Ministeriile sau alt-cineva? D-lor, noi cu toții vedem un fapt curios, faptul că deși s'a schimbat două ministere, cu toate acéstea prin schimbarea ministeriilor, nu vedem că s'a produs și veri-o schimbare în politica noastră exterióră. Doúe ministere s'a schimbat și politica rămâne aceeași.

Întreb, ce este cu politica exterióră? D-lor, în Parlament, în fața țerei suțem datori să spunem tot ce se atinge de interesele țerei. Ei bine, circulă un vuet care se acrediséză din ce în ce că politica exterióră este dirigiată nu de guvern, nu de miniștri, cari sunt răspunđători, ci personal de Șeful Statului. Acésta cestiune s'a pus în comitetul de Răspuns la Mesagiul Tronului, dacă sunt bine informat, D. raportor n'are de cât să mă desmință, și s'a recunoscut acolo că Șeful Statului are dreptul să conducă politica exterióră.

D. I. Lahovari: Nu este exact; nu s'a vorbit nimic despre acésta.

D. G. Panu: Cu toate acéstea, eu 'mi mențin părerea și afirmarea.

Acum este întrebarea — numai discut dacă lucrul e constituțional sau ba, căci e sigur că nu e constituțional, — ómeni cari nu sunt răspunđător, cum e Regele, este drept să conducă fie politica exterióră, fie politica intererióră? Dar mă întreb și ăic: cum se pôte ca miniștrii cari 'și înțeleg datoria lor, cari pricep răspunderea lor, cărora țera le-a încredințat puterea, cum se pôte să se desbrace de acésta prerogativă și să aibă răspunderea unor fapte cari nu sunt ale lor, ci ale Regelui? Acésta nu este o lovitură dată Constituțiunei? De sigur că da.

Și trebuie să mărturisesc că tot Ion Brătianu a fost inauguratele acéstei politice. Ca să se mențină cu ori-ce preț la putere, avea dreptate D. Maiorescu, când spunea într'un articol publicat în *România liberă*, că D. Brătianu creează precedente deplorabile. În adevăr, a creat forțe triste precedente.

Mai mult, nu sunt de vină numai cei șapte miniștri, cari, într'un moment dat, abandonă dreptul lor de a guverna Șeful Statului; dar sunt de vină și partidele cari încuragiază pe represintanții lor de la guvern să urmeze o asemenea politică. Și știți pentru ce? Pentru că partidele actuale fiind mai mult produsul suprafeței societăței, neavând o basă solidă și adâncă în popor, natural că nu au curajul să lupte cu Șeful Statului, și să apere prerogativele țerei față cu Coróna. Ele se fac docile îndată ce vin la guvern.

Și, D-lor, acest lucru l'semnalez fiind-că nu e vorba numai de politica exterióră, dar e vorba și de cea intererióră ce s'a inaugurat de cât-va timp, aceea de a schimba caracterul regalității noastre penesimțite.

În adevăr, din aceea ce acum 20 de ani Regele era Șef constituțional, astăzi în spiritul partidelor Regele începe a deveni un Rege de drept divin....

Aud pe D. Calimachi ăicând că nu este așa; dar eu ceea ce spun, nu spun relativ la D. Calimachi; eu vorbesc în genere, vorbesc de un curent ce dominéză, cu toate că există și alte curente mai sănătoșe.

Așa, D-lor, credeți D vóstre că s'ar fi votat legea dotațiunei Corónei, dacă partidul D-lui I. Brătianu nu s'ar fi simțit slab, și dacă n'ar fi voit D. Brătianu să rămână cu ori-ce preț la putere? Am spus că caracterul Regalității se schimbă. Evident că se schimbă când ved ómeni cari recunosc în mod natural că Șeful Statului pôte să diriga politica externă. Dacă acum 20 de ani ar fi întreat cine-va pe mai mulți dacă cred că Regele pótă să conducă politica externă, ar fi fost un strigăt general că Regele e iresponsabil, că Regele nu pôte, nu are dreptul, nu trebuie să se amestice în afacerile Statului.

Astăzi, la 10 ómeni politici întrebați, nu știu dacă nu se găsesc 6 cari vor spune că Regele are drept să conducă politica externă, are drept să se amestice în afa-

cerile Statului are drept să formeze un minister personal. Mai mult încă; din ceea-ce înainte era admis că Șeful Statului este adus prin voința țerei, astăzi Regele devine Șef de drept divin și acésta o spune, între alții, și D. administrator al domeniilor Corónei, funcționarul cel mai intim al Majestăței Sale, către elevii din școlele fudate de Majestatea Sa, pe domeniul Corónei.

Îată ce spune D. administrator al domeniilor Corónei, către copii:

„Morală este știința binelui, a virtuței. Unde o găsim? În cele deșce porunci pe cari Dumneđeu însuși ni le-a dat pentru a ne călăuzi în tot cursul vieței noastre.

„Acéste porunci ne spun mai întâiu: *Să iubesci și să slăvesci pe Dumneđeu, făptuitorul și ta'ăl t'eu, care 'l represintă pe pământ; să iubesci și să cinstesci și pe suveranii tei, acéste imagine ale lui Dumnezeu, cari le împrumută lor o parte din Majestatea Sa și care, ei, ne privesc pe toți ca pe copiii lor.*”

Vă să ăică Dumneđeu împrumută o parte din Majestatea Sa regelui. Apoi, D-lor, nu vedeți că înotăm în plin drept divin; nu mai suntem în regimul constituțional, și notați bine că acésta o spune un funcționar particular al Majestăței Sale.

Dar aveți să ăiceți: Acésta e un act de curtenie. Ei, nu e așa, nu administratorul domeniilor Corónei trebuie să vorbescă astfel. Acéstea nu sunt lucruri neînsemnate, ci trebuie să știți, D-lor, un lucru că așa s'a format dreptul divin, să nu credeți că teoria dreptului divin a eșit din capul cuiva o-dată cu un rege, că o-dată cu urcarea pe tron a unui rege s'ar fi format și dreptul divin. Nu. S'a făcut încetul cu încetul; a fost elaborat în veacuri de măgulitorii tronului și de jurisconsultii; măgulitorii propuneaú ideea și jurisconsultii găseú formula juridică, și astfel s'a ajuns încetul cu încetul la fabricarea teoriei dreptului divin, care, când o examinez, veți că e o enormitate.

Ei bine, D-lor, eu n'ași voi ca în țera Romănescă ceea-ce încep măgulitorii să sfârșescă jurisconsultii și de aceea am semnalat faptul înaintea Camerei.

Am sfârșit cu partea politică și viú acum la cestiunile acelea de mare importanță despre care discută Mesagiul.

Rog însă pe D. președinte să binevoiască a suspenda ședința pentru câte-va minute.

— Ședința se suspendă pentru 5 minute.

— La redeschiderea ședinței, D. președinte acordă cuvântul D-lui Panu.

D. G. Panu: Viú acum, D-lor deputați, la o cestiune care ne preocupă pe toți, la acele 2 proiecte de legi anunțate de guvern, anume, al vînderei în loturi a bunurilor Statului și a legii tocmelelor agricole. D-lor, în principiu suntem de acord cu toții ca să dăm moșiele sau o parte din moșiele Statului locuitorilor țerei, de cât ne deosebim în modalitate în

intindere, și de asemenea ne deosebim și în motivele ce ne fac pe unii sau pe alții de a da aceste moșii, și fiind-că motivele sunt variate, și fiind-că motivele au însemnătatea lor și de la ele atârnă mai mult sau mai puțin lățimea sau îngustarea baselor proiectelor de legi, de aceea voiți semnală numai câte-va ca să le vedeți.

Proiectele guvernului său mai bine țin ale D-lui Carp, se bazează pe un motiv. Iată ce ădice D-sa : voesc să dăm pământ ca să consolidăm țaria Statului care are nevoie de o clasă țărănescă puternică, și de aceea pe cel improprietar și împarte în două categorii : în țărani conducători și țărani neconducători. Acesta este părerea junimiștilor. Părerea conservatorilor este cam încurcată. Unii susțin ca să dăm pământ pentru că Statul este un rău administrator al pământului, și fiind rău administrator mai bine să 'l desfacem și să 'l dăm țărănilor; alții spun să dăm pământuri pentru cuvântul că țărăni sunt incuți, minori, nerăspunzători și trebuie să venim în ajutorul acestor oameni minori și incuți. Ei bine, mă ridic în contra acestor motive și cred că și alții se vor ridica cari gândesc ca mine, căci în definitiv ce ădice guvernul? Ideea care 'l preocupă este țaria Statului, ca organizarea actuală să aibă basă puternică. Preocuparea pentru îmbunătățirea sôrței țărănilor vine în a doua linie. Așa dar preocuparea guvernului este îmbunătățirea temeliei Statului, și ce temelie pôte fi mai tare de cât aceea de a transforma pe țărani într'un fel de material care să ajute la temelie? Cestiunea țărănilor cu acest motiv nu mai este o idee de îmbunătățirea sôrței lor, nu mai e o cestiune socială, ci o cestiune de organizarea Statului de rolul ce i se cuvine țărănilor să jöce în partea materială pentru ca Statul să se întărească; iar puterea actuală dirigentă să aibă un strat mai gros pe care să se rezeme. Să mai vorbim de al doilea motiv, anume că este rău administrator și că de aceea trebuie să dea țărănilor moșiele lui? Inchipuiți-vă că Statul ar fi bun administrator; atunci ar urma ca să nu se dea pământ țărănilor.

Inchipuiți-vă că Statul ar avea ideea să exploateze el direct moșiele sale, dupe cum exploatează monopolul tutunului, chibriturilor și sărei; atunci țărani ar deveni proletari Statului și starea lor în loc să se îmbunătățească ar deveni mai rău. În tot ăcasul nu se schimbă nimic din/ceea-ce este. Vedeți, D-lor, cât de absurd este acest motiv.

Viú la al treilea motiv al D-lui Păucescu, că Statul să împartă moșiele sale țărănilor, fiind-că aceștia sunt incuți, slabi și au nevoie de un fel de ocrotire, de tutelă.

D-lor, ca să discutăm puțin nu poți să deschis gura pentru ca să ceri ceva pentru țărani, ca să nu auđi că și se răspun-

de că țărănilor nostru este încă înapoiat, că este încă incult.

Dar öre, dacă țărănilor nostru este incult, acul e vina?

Dacă este vinovat cineva aci, apoi nu este țărănilor, ci vinovați suntem noi, pentru că sunt patru-đeci de ani, de când noi ne am pus să 'l conducem, de patru-đeci ani de când noi am luat în mânele noastre autoritatea de a face educație și cultură țărănilor și cu tóte acestea ce am făcut pentru țărani în cursul acestor patru-đeci de ani? Nu am făcut mai nimic.

Pentru noi am creat universități, am ridicat scoli, am creat o mulțime de instituțiuni bune și utile, în fine pentru noi am făcut totul, pe când pentru țărănilor nu am făcut mai nimic, și cu tóte că pentru dănsul nu am făcut nimic, totuși tot noi venim și la fie-care ocașie ădicem : țărănilor este incult, ignorant, și trebuie să 'l punem sub tutelă.

Apoi, D-lor, dacă este vorba să punem pe cineva sub tutelă, apoi să ne punem sub tutelă tot pe noi, pentru că noi am avut în timp de patru-đeci de ani totul în mâna noastră și nu am făcut nimic pentru țărănilor.

Dar mai mult de cât atât. Credeți D-vostre că egalitatea politică există așa cum o susținea un orator? Apoi ce fel de egalitate politică când patru milioane de suflete trimit numai 38 de reprezentanți din 183! Inchipuiți-vă că țărăni ar fi fost forțe luminați și cu conștiință de dreptul lor, ce ar fi trimis mai mult de cât 38 de deputați? Și ce ar putea să facă acești 38 de deputați țărăni față cu numărul cel mare dat de cele-alte colegii?

Deci, dacă D-vostre numiți egalitate politică acesta, mi se pare că vă înșelați.

Mai mult, patru milioane de suflete nu pot să dea un singur reprezentant în Senat. Cum voiți ca să se facă legi fără să trecă prin ambele Corpuri. În Senat cari sunt reprezentanții țărănilor? Deci egalitate politică nu există. Mai mult încă. D. Păucescu, onorabilul nostru coleg, ne spune ca să facem legi tutelare, însă să punem pe țărani nu sub tutela Statului, ci a marilor proprietari. Propunând această, D-vostre voiți să faceți o experiență, D-le Păucescu? Apoi experiența este făcută de vécuri; secole întregi țărănilor a fost sub proprietar; ce a făcut proprietarul pentru dănsul? Noi șcim ce a făcut proprietarul eând a avut în mână pe țărani; șcim că a trebuit să interviev Domni cu autoritatea lor ca să oprăcă abuzurile și asupririle! Și voiți să reîncepem astăzi din nou o asemenea experiență? Și în ce condițiuni? În condițiunile, când țărănilor nu mai este acela de acum câte-va secole, când există dușmănie între el și proprietar.

D. Gr. Peucescu: N'am propus nici o dată să pun pe țărănilor sub tutela proprietarului. Ați înțeles rău.

D. G. Panu: D-lor, ni s'a spus că adevărata cauză a stărei țărănilor, ar fi

lipsa lui de cultură, și că din această cauză nu 'și cunöșce interesele. Iarăși o eróre. Credeți D-vostre că numai ómenii necuți și ignorați sunt exploatați în Stat? Dar câți dintre D-vostre, din societatea de la oraș, ómeni cuți, nu se ved în imposibilitatea, cu tóta cultura lor, de a lupta în contra curentelor sociale? Apoi lucrătorii din orașe sunt ómeni proști? Uvrierii din Paris și din Londra, de exemplu, n'au ei conștiință de drepturile lor și curagiul de a lupta? Pentru ce sunt doborâți de organizația actuală socială? Credeți öre că țărăni nostri n'au sentimentul de nedreptatea ce li se face, când sunt exploatați?

Nu este, D-lor, mare lucru ca un om să 'și cunöșcă dreptul și să nu simtă când 'l ceri condițiuni mai grele de cât pôte el să suporte.

Fiind așa unde pôte să fie explicațiunea dacă nu lipsa de cultură face pe cineva să fie exploatat?

Explicațiunea sciți unde este? E în condițiunile inferiöre economice!... Ori ce om, fie cult, fie incult, îndată ce e pus în condițiuni inferiöre economice, îndată ce organizațiunea socială 'l stringe ca într'un cerc de fir, 'l e cu neputință să lupte; puneți pe ori și cine în locul țărănilor, în condițiunile lui economice, nu va putea să lupte, va trebui să sufere legea de aramă care 'l apasă, dar aci pôte să mi se obiecteze: Dacă țărăni sunt în condițiuni economice inferiöre, a cui e vina? Vina e a lui, se va ădice. Ce putem face noi dacă dănsii sunt slabi economice, și dacă nu pot să lupte? Sciți ce răspund la acesta? Dacă inferioritatea lui economică ar fi rezultatul unei dezvoltări normale a societății, atunci în adevăr n'ar fi nici un remediu, dar nu e așa; societatea nu e produsul natural basat pe echitate și justiție, dupe cum a spus D. Păucescu și alții, ci e produsul artificial a vécuri de violinți, apăsări, și tot felul de exacțiuni, și nu vorbesc numai de societatea noastră, ci de tóte societățile.

Căutat-ați D-vostre să vedeți cum s'a format marea proprietate la noi? Sciți D-vostre cum a dispărut mica proprietate? Sciți din ce cauză s'a format iobăgia, claca? Sciți cari au fost cauzele cari au dus pe țărani în starea actuală economică? Căuze naturale? Nu. Repartițiunea bogăției, și a culturii chiar, au o origină impură, nedreptă, și dacă veți urmări istoria cu imparțialitate, o veți găsi-o, căci e cunoscută; n'am nevoie să intru în dezvoltări; numai ating cestiunea. De ce țărăni o-dată proprietari au devenit iobagi și apoi clăeși? Căuzele sunt cunöșcute, apăsările, exacțiunile, violențele, impositele grele cari cădeau numai asupra lor, răsbóele lungi cari 'l țineau mai tot anul în expediți și din cari întorcându-se acasă nu mai găseau nici vitele nici nimic.

Acestea au fost cauzele cari 'l-au făcut să plece capul sub jug, întocmai ca un animal domesticit. Dacă e așa, și istoria

o spune, să veniți D-văstre să 'mi dovediți contrariul, și să spuneți că societatea e fructul natural al unei dezvoltări foarte echitabile și foarte juste, și prin urmare, nu e absolut nimic de făcut în cestia economică actuală! Ei bine, D-lor, normal era acum o sută de ani, ca trei milioane de suflete să fie robi ai pământului, despărțiți ca țigani tată de mamă, și copil de părinți? Normal era la 1864, când patru milioane de suflete să fie clăcași? Dacă era normal și drept de ce ați modificat acea stare pe câtă vreme ea era produsă de legi naturale? Și cum ați fi putut modifica acea stare dacă ea era basată pe legi naturale? Acelea dar veți spune că nu le-ați modificat D-văstre conservatorii; în tot cazul ați priimit acea modificare făcută de alții, și știți ce înseamnă actul acesta al D-văstre? Când ați admis modificarea stărei de atunci, ați recunoscut implicit că dezvoltarea istorică care adusese acea stare de lucruri nu era naturală; că avea impuritate la basă, că era nedreptă.

Și în acest caz, nu mai aveți dreptul ca să vorbiți în numele jocului liber al legilor naturale. Și mai adăogați unii din D-văstre, cum se poate să susțineți intervenția Statului și să regulați raporturile dintre proprietari și țărani? Nu aveți acest drept, Statul nu cere această competență. D-lor, în loc să cauta să dovedească Statul are acest drept, mă voiu mulțumi de o cam dată la un alt argument. D-lor, intervenția Statului nu este o idee nouă, ci veche ca lumea.

Societatea actuală, așa cu nedreptățile ei și cu inferioritatea economică a țăranului, este fructul intervenției Statului, de vécuri, al Domnilor, al boierilor, al clasei dirigente. Ei 'i-au dat calăpul de ață, ei au fasonat proprietatea, ei au dat societății organizarea actuală cu cultură și ignoranță, cu bogăție și sărăcie, cu distribuția neegală a tuturilor forțelor economice și sociale. Așa, de exemplu, D-văstre trebuie să știți că ideea de proprietate, așa cum e la noi actualmente, e o idee romană îngustă; priviți la raporturile dintre țărani și proprietari, la angarașele pe cari cei din urmă impun celor d'antăiu și vă veți convinge că totul poartă pecetea intervenției vechi, despotice și arbitrării a Statului concentrat în mâna unei clase dominante. Acum ce voiți D-văstre? Voiți că după ce societatea actuală este fructul Statului, după ce acea intervenție v'a dat puterea socială și economică, apoi când simțiți că și alții voesc să o aplice în favoarea celor apăsăți, D-văstre veniți și vă opuneți, vă revoltați contra ei și ne spuneți că intervenția Statului e o grozăvie, o eresie și că numai inițiativa individuală e totul, cu jocul liber al legilor naturale?

Dupe ce v'ați stabilit o situație puternică economică, veniți pe urmă să vă treziți cum că intervenția Statului nu mai e bună?

Atunci, pentru ce ați usat de densa de

vécuri și de ce nu dați voce ca și alții să useze în favoarea celor apăsăți?

D-lor, am intrat în aceste dezvoltări, am analizat deosebitele motive ce au unii pentru a da pământ țăranilor, le-am combătut pe rând, pentru ce? Pentru ca să ajung a arăta adevăratul motiv. Ei bine, care e dar adevăratul motiv pentru care cerem să se dea pământuri și să se reguleze raporturile dintre țărani și proprietari? Motivul e că trebuie îndreptată o situație inferioară economică a țăranului care e o categorie istorică, un fruct nedrept produs de vécuri. Noi avem dreptul și datoriam să restabilim echilibrul pe care nedreptatea, violența și brutalitatea seculară 'l turburase. Iată principiul pe care trebuie să ne basăm.

Ne mai vorbiți de legi naturale? Dupe mine nu e de cât o singură lege naturală, comună întreg regnului animal, aceea că cel mai tare mănâncă pe cel mai slab, adică lupta pentru existență.

Credeți D-văstre că o lege animală, o lege pe care Darwin ne-o arată pentru ca să dovedească cum speciile slabe dispar înaintea celor tari, credeți D-văstre că o asemenea lege naturală se poate aplica și societății actuale omenesci? Dar toate silințele omenilor culti și drepti sunt tocmai în a face să dispară acea lege teribilă, lege a unei societăți de animale în stare de natură. Dacă sunteți pentru această lege și voiți să o aplicați în raporturile D-văstre cu țăranii, spuneți-ne-o pentru ca să scim și noi. Dar dacă nu o admiteți, apoi atunci trebuie să admiteți intervenția Statului și principiul restabilirii justiției în nedreptățile seculare. Din acest punct de vedere plecând, eu dic: dacă n'au țăranii pământ să li se dea. Pentru ce? pentru că ei au dreptul secular asupra acestui pământ și pentru că a nu le da, înseamnă a 'i ține într'o condiție economică inferioară ce 'i pune în imposibilitate de a lupta cu cele-alte categorii economice superioare. E nevoie să se reguleze raporturile dintre proprietari și țărani? Să se reguleze în mod echitabil, nu pentru cine scie ce considerațiuni mai mult sau mai puțin metafisice, ci pentru că a nu regula acele raporturi înseamnă a menține pe țăran în condiția de inferioritate economică, ceea-ce nu e drept, noi având datoriam, cum am spus, să restabilim echilibrul!

Iată, D-lor, punctul de vedere al nostru și dintr'ensul, după cum vedeți, decurg consecințe cu desăvârșire logice.

Când D-văstre voiți ca să dați pământuri, le dați după măsură și în scopul ce 'l aveți; iar noi nu urmărim nici un scop, noi urmărim restabilirea condițiilor economice, și a da armă de luptă la patru milioane de suflete pe cari 'i-ați tratat ca ignoranți, ca minori.

Termin cu această cestiune dicând, onor. majoritate în cestiunea țăranilor, nu a atins de cât aceste două puncte.

Cu toate acestea cestiunea țăranilor este

complexă, nu cu două legi veți face îmbunătățire generală a țăranilor; de această cestiune se lăgă cestiunea justiției, administrației, impozitelor țăranilor, toate se lăgă, și vă întreb cari vă sunt ideile în privința acestor cestiuni? M'am uitat în Mesagiū și nu am văzut nimic.

Despre impozit se vorbește numai un singur lucru că are să se desființeze căile de comunicație, să se înlocuiască cu un impozit proporțional. Ei bine, acesta este o reformă care atinge mai puțin pe țăranii de cât pe ori cine, căci căile de comunicație sunt foarte ușore pentru țăranii. Constituie o nedreptate că alții nu plătesc mai mult.

Despre școlă D. ministru al instrucțiunii spune cel mult că are să se ocupe de școlile reale. Acesta nu atinge pe țăranii.

Despre justiție, se făgăduiesc inamovibilitatea la curți și parte la tribunale; acesta este iarăși o instanță la care cu greu ajung țăranii. Despre cele-alte instanțe, despre administrație și altele, nu vorbiți nimic. Se vorbea odată despre nise capitanate, acum ved că nu se mai aude nimic.

D-lor deputați, acum, după ce am atins principiul general al acestei cestiuni, am să mai ating încă două cestiuni. Cestiunea impozitului 'mi rezerv dreptul a o trata la budget, iar în ceea-ce privesc instrucțiunea, asemenea mă rezerv a vorbi la paragraful special, pentru ca să nu mă obosesc mult.

D-lor, D. ministru al justiției vine cu o făgăduință, cu inamovibilitatea magistraturii. Acestă inamovibilitate, D-lor, a devenit legendară; după cum este politeța ca cine-va când intră în o casă să dică *bon jour*, așa este politeța când cineva vine la minister să spună că va veni cu inamovibilitatea magistraturii. Eu vă mărturisesc, dacă ați deveni ministru vre-o dată, vedeți ce ipotesă imposibilă fac, (ilaritate) și ați fi pus în poziție să mă ocup despre reforma magistraturii, n'ați îndrăzni să vorbesc despre inamovibilitate, într'atât s'a usat. Cum însă eu, radical, privesc inamovibilitatea? Mă explic.

D-lor, ce înseamnă inamovibilitatea? Dacă înseamnă un fel de funcțiune pe viață și să fii stăpân pe densa, cum erau acei ce cumpărau funcțiunile în Franța, înainte de revoluțiune, atunci se înțelege că protestez contra cuvântului și ideii de inamovibilitate; dar dacă inamovibilitatea se înțelege nise măsuri, nise garanții luate ca judecătorii să nu fie supuși la bunul plac și la capriciul ministrului, atunci nimeni dintre noi nu are absolut nici un interes ca să fie contra garantării judecătorilor. Prin urmare, garanție ce-rem cu toții, de cât, dacă este așa, eu v'ași întreba: Dacă este vorba de a da garanții pentru ca judecătorii să nu fie expuși la capriciul ministrului, pentru ce nu întindeți această solicitudine la toți funcționarii țerei? Dar absolut la toți!

Pentru ce nu faceți o lege de inamovibilitate prin care să garantați pe toți funcționarii în contra capriciului și a bunului plac a miniștrilor?

Dar aveți să mi faceți obiecțiune, aceea că magistratura are în mână viața, onoarea și averea cetățenilor, că magistratura este a treia putere în Stat, deci ea trebuie să fie mai în special sub solicitudinea noastră.

D-lor, când este vorba de magistratură că este a treia putere în Stat, dați-mi voie să spun că această distincțiune este simplă onorifică pe care Constituțiunea o dă puterii judecătorești, care însă în realitate nu are absolut nici importanță practică.

Sciți, D-lor, foarte bine că nimenea nu ia în serios această a treia putere în Stat, ca putere, cum este puterea legiuitoare, de aceea argumentul acesta nu mi se pare serios; dar puteți veți dice că este acela care ține în mână viața și onoarea cetățenilor; apoi, D-lor, este altă serie de funcționari care nu țin în mână nici viața nici onoarea cetățenilor, este corpul profesoral; ei bine, acela are inamovibilitatea; de aceea vedeți un caz în care legiitorul a fost tot așa cu solicitudine pentru un alt ordin de funcționari; când dic inamovibilitatea corpului profesoral fac excepțiune de învățătorii rurali care sunt mai rău expuși la amovibilitate de cât cel mai din urmă funcționar, și a căror inamovibilitate este imperios cerută.

Mai mult, D-lor, este un alt corp de funcționari în care disciplina, supunerea orbă la care sunt condamnați se pare că nu merge cu garanția de stabilitate, și cu toate acestea o are; aceasta este armata. Ori-ce veți dice, ori cât ar fi de arbitrar felul de disciplină, este însă o stabilitate în armată; oficerul nu este supus în mod absolut la bunul plac și capriciul ministrului.

Așa fiind, D-lor, de orice vedem corpuri de funcționari care sunt protegiați de lege față cu arbitrarul miniștrilor, mă întreb: Pentru ce să nu lățim această protecțiune la toți funcționarii? Dar la toți fără deosebire.

D-lor, pentru ce legiitorul a voit ca profesorii, oficerii, etc., să fie inamovibili? Pentru că a voit să creeze o carieră acelora care se destină. Nu puteți, în adevăr, exista carieră fără stabilitate; apoi, D-lor, ore nu este timpul ca să creăm cariere și din funcțiunile administrative și de cele-alte naturi? Dar aveți puteți să mi diceți, parcă vă aud că vă revoltați și mă întrebați: Cum? D-ta ești pentru regulamentul funcționarismului? Dar funcționarismul este o plagă socială în potriva căreia din contră trebuie să lupțăm, etc.

D-lor, toate aceste frase sunt minunate, un fapt însă este constatat: că ai nevoie de funcționari, că ai nevoie de funcționari administrativi tot așa de onești și buni

cum ai nevoie de funcționari ca profesorii și ca oficerii în armată.

Mai mult, D-lor, ori-cât am striga în contra funcționarismului, numărul funcționarilor, eu dic are să crească în fie-care an. D-văstre veți putea dice că numărul lor să fie staționar, dar nu aveți să îl micșorați, aveți să tăiați din o parte ca să infinați în altă parte, și acesta, D-lor, nu este un rău și nu este o plagă teribilă; căci funcționarismul este necesar întru cât servește la trebuințe reale ale organizației societății.

Sciți când este plagă? Când funcționarii sunt lăsați la discreția ministrului, când înaintea lor nu au o carieră, ci o fluctuațiune de carieră, ați pus, mănă scos, iar pus și iar scos. Și sciți pentru ce s'a strigat în contra funcționarismului? S'a strigat pentru că prin funcționari ține în mână puterea executivă o forță însemnată la alegeri, că funcționarii sunt agenți electorali, și cu cât numărul funcționarilor este mai mare, cu atât și influența guvernului este mai mare pentru a putea înăbuși vocea cetățenilor liberi, independenți.

Ei bine! Noi voim a garanta independența lor și când veți lua garanții pentru acesta, atunci vor fi funcționari puri, iar nu și agenți ai guvernului.

De aceea, D-lor, să nu ne mărginim cu cestiunea inamovibilității numai la funcționarii judiciari, ci să luăm garanții, pentru ocrotirea tuturilor funcționarilor.

Să mai discutăm, D-lor, că inamovibilitatea așa cum este propusă de D. ministru, nu are să aibă mult efect, nu voiesc, pentru că argumentele sunt cunoscute de toți. Când garantezi numai menținerea fără să iai garanții la numire și la înaintare, nu ai făcut nimic, ba încă ai făcut ceva mai rău; numindu-se funcționari răi, îi garantezi cu precauțiune ca să nu-i potă da nimeni afară.

De aceea este absolut ca să iai garanții și la numire și la înaintare..., dar acestea sunt cestiuni care se vor trata cu ocaziunea unei legi speciale.

D-lor deputați, de justiție, de departamentul acesta mai atârnă încă câte-va ramure de activitate care sunt de cea mai mare importanță. D-văstre sciți, că statele, guvernele în aviditatea lor fiscală, au făcut, ca fie-care act judecătoresc să fie un izvor de venit pentru Stat, și că lovind cu timbre mobile, proporționale, taxe, înregistrare, etc., toate actele, îți vine să te întreb mai la urmă: Ore justiția este pentru justițiabili, ori pentru ca să se potă percepe cât mai multe taxe?

De aceea, în această privință este neapărată că trebuie o reformă. Ori trebuie să dăm justiție, sau legi fiscale cu ocaziunea justiției... Dacă voiți să creăm resurse budgetare, să păstrăm toate taxele actuale, dacă însă, voiți să dăm justiție cetățenilor, atunci taxele trebuie să se reducă, cel puțin pentru clasele muncitorilor, și cred,

că D. ministru al justiției, în înțelegere cu ministrul financelor, va face acest lucru care este imperios cerut.

Încă ceva: noi de 20 de ani aproape facem tot felul de legi și modificări de legi, mai cu deosebire, acele vamale, fiscale, ale impozitelor pe care din an în an le înmulțim, este însă, legislația civilă și penală, partea juridică, care numai din când în când au fost atinse, în cât rămâne ca un monument care din ce în ce ia caracterul unui lucru sacru; acel monument e codul civil. De acest cod nu trebuie să te atingi; căci a început a se forma o idee că aceste legi sunt un fel de legi ale lui Manou. De codul penal nu trebuie de asemenea să te atingi; de procedura civilă asemenea. D-văstre modificați organizarea funcționarilor judecătorești, le dați altă basă, altă garanție, însă, legislația în puterea căreia se judecă, rămâne neatinată. Este acesta drept? Nu vedeți că societatea progresază în fie-care zi, și codul penal nu mai este la înălțimea științifică de astăzi. Sciți că în știința dreptului penal s'au făcut studii și cercetări noi care au adus concluziuni noi. Apoi în dreptul civil, în partea unde trată de persoane, se lasă multe de dorit din punctul de vedere al raporturilor sociale de astăzi. Nu sciți că în ceea-ce privesc instituțiunile, mulțime de lucruri noi și mulțime de cestiuni s'au agitat sub diferite forme care dau concluziuni cu desăvârșire altele? Ar trebui să ne gândim și la partea acesta de reforme; căci nisece legi care nu mai sunt ale vechiului în care ne aflăm, care nu corespund la ideile noastre sociale de astăzi, asemenea legi cad în discredit neputând cădea în desuetudine. Și sciți ce faceți din funcționarii aceia care sunt chemați a le aplica? Faceți din ei nisece exilați sociali, ca să dic așa, deprindându-i să gândească prin formule vechi, puneți într'un fel de retrogradare o clasă într'egă de funcționari, care ar trebui să fie vecinic în vie comunicațiune cu societatea, care prin legi noi să și păstreze prestigiul, imparțialitatea și luminile necesarii. De aceea și în această privință ar trebui să ne gândim în legislația aceasta de 4 ani.

Trec la armată.

D-lor, suntem deprinși cu frase ca: armata care este apărătoarea țerei în momente serioase, care și varsă sângele, are într'egă noastră solicitudine. De ce să facem numai laude și să nu facem într'ensă ore-cară modificări care se simt necesarii.

Așa, spre pildă, eu voi avea onoare să viu și să propun reducerea termenului de serviciu în armată.

D-văstre sciți că cestiunea aceasta s'a tratat și se mai trată, nu numai în țară la noi și nu numai odată, dar mai în tot-d'a-una și în toate statele; D-văstre sciți că termenul de cinci ani pentru armata teritorială este un ce foarte exorbitant, și când o dic aceasta, nu voi aduce și argumentele, pentru că nu este locul aci, dar am venit

numai cu ocaziunea acésta să vă enunț numai că, acest termen de serviciu de cinci ani este prea lung și că trebuie să ne gândim la micșorarea lui. De asemenea în termenul de trei ani pentru armata permanentă, D-vóstre cari sunteți în curent, știți foarte bine că în alte părți termenul de serviciu sub drapel a fost discutat nu numai din punctul de vedere al lui, ci a fost discutat și din multe alte puncte de vedere.

D-vóstre știți că în Franța când a venit la ordinea zilei termenul de serviciu în armată, s'a discutat și vorbit nu numai din punctul de vedere ca împedicator al industriei și al comerțului, dar s'a discutat chiar și din punctul de vedere de lipsa de creșterea, de înmulțirea populațiunii; căci ténérul care este tocmai în anii cei mai buni pentru procreare se ia în armată și acolo se ține sub drapel un timp cam prea lung.

Prin urmare, dacă în Franța s'a atins acésta cestiune, óre la noi în țéră, unde trebuie să ne îngrijim și mai mult pentru înmulțirea, pentru înaintarea națiunii noastre, pentru că numai prin înmulțirea noastră vom putea fi mai siguri pentru apărarea și a independinței și a naționalității noastre nu trebuie atinsă?

De aceea fără a intra în tratarea ei în mod sistematic, dic dacă trebuie să ne îngrijim pentru garantarea independinței și apărarea noastră, trebuie să ne mai gândim că acei cari sunt în serviciul militar au și alte interese de ocrotit, și că, prin urmare, trebuie să faceți să concordeze și interesele cele-alte cu interesele armatei. Cu atât mai mult că voluntariatul este o excepțiune pentru cei culți la regulă: îndată ce are cine-va bacalaureat timpul de serviciu 'i se scurtéză; cei-alți cetățeni trec prin legea cea dură a unui serviciu de 3 ani.

Dar nu este numai atáta. E ceva de făcut și asupra justiției armatei. Părerea noastră este că noi trebuie să luăm prin un proiect de lege, judecarea delictelor ordinare de la tribunalele militare și să le dăm la cele civile. Nu véd de ce comisiunile militare ar judeca dupe codul comun delictelor comise de militari ca simpli cetățeni. Și în contra proiectul minorității se vorbește de un lucru, că modul cum s'au făcut furniturile lasă mult de dorit la ministerul de resbel. Eú cred că acest lucru e în strinsă legătură cu tribunalele militare; cred că ar fi mult mai mare control și mult mai puțin abuzuri în furnituri și altele dacă procurorul și judecătorul de instrucțiune ar avea dreptul să intre în casarme să facă anchetă. De aceea acésta reformă e necesarie.

D-lor, sfirșesc prin câte-va considerațiuni generale; vă rog să 'mi mai acordați câte-va momente bine-voitóra D-vóstre atențiune. Nu pot sfirși fără ca să nu reviu de unde am purces, adică de la banca ministerială și să întreb ce reprezentă guvernul actual? Ce încredere, ce

speranțe ne dá ca să ne înveselim că avem un guvern bun într'un period de 4 ani.

D-lor, când guvernul junimist a venit în Martie la putere; cum s'a presintat? Ca guvern de reforme. Acésta era cuvéntul de ordine. Ceva mai mult. Se presinta un guvern rupt de mult din partidul conservator, lucrând pentru programul lui și cu tendințe regenerátore.

Pentru ca un guvern să fie reformat, se cer două lucruri: ántéiú, ca toți membrii ce 'l compun să fie convinși de necesitatea reformelor; și al doilea, să fie în puțință de a face acele reforme.

Mé întreb: óre gândit-a cabinetul din Martie la necesitatea reformelor ce le-a anunțat?

Dați-mi voe să spun că numai unul a cugetat la reforme, D. Carp; cei-alți să mé erte dacă nu am despre dênșii aceeași părere.

Așa, de exemplu, D. prim-ministru, vă mărturisesc, nici o-datá nu s'a arátat că este om de reforme. Despre D. ministru al justiției de atuncí, D. Marghiloman, cu tótá stima ce am pentru D-sa, nici o-datá nu mi 'l-am închipuit ca om care să ia taurul reformelor de córne și să 'l trântéscă la pámânt.

D. Marghiloman natural că a suferit ascendentul D lui Carp, dupe cum luna primesce lumina de la sóre, de cât lumina e palidă, și o primesce chiar fără voie, căci așa e situațiunea în constelațiune.

Așa dar, nu 'mi l-am închipuit pe D. Marghiloman ca pe un campion înflácat al reformelor.

Despre D. ministru de finance, 'mi-am făcut aceeași idee, mai ales când 'l-am védut schimbându-și de două ori ideea asupra aceleiași cestiuni în curs de aprópe un an de zile. Dacă nu mé înșel, D-sa a fost cel d'ántéiú care a stáruit foarte mult ca retragerea celor 26 milióne bilete ipotecare să se facă, conform legéi votate sub guvernul D-lui I. Brátianu, în 26 de ani, iar acum D-sa susține ca să se retragă într'un an. Acésta o afirm fără a garanta faptul în mod pozitiv.

Nu mai dic nimic de cei-alți miniștri, ca D. Barozzi. Cât despre D. Maiorescu, care ar fi fost natural să fie un organ voinic al reformei, a trebuit mai în urmă să 'mi schimb din părere; căci dice că nu s'a gândit nici măcar la reformele absolut necesare în învățámént, ci a adus în Camerá pur și simplu un proiect de lege de numire a corpului profesoral urban. Un ministru care iubesc reformele, și care le are la inimă ca D. Carp, natural că se presintă cu o mai mare forță de reformisare de cât D. Maiorescu. Am spus că a doua condițiune se cere să fie puși în stare de a realiza reformele. Apoi în privința acésta, stám și mai réu de cât în privința ántéiú; căci, când cabinetul vine pe calea reformelor, și acesta e singurul sêu titlu către țéră, catá să se adreseze la elemente și parti-

sauí de aceia, cari scíu că dacă nu sunt pentru reformele cele mai radicale, dar sunt pentru reforme seriose și cinșite.

Ei bine, ministerul junimist n'a făcut nici acésta; s'a adresat la partidul cel care a arátat mai puținá dorință de reforme din tóte partidele nóstre, și le-a arétat prin manifeste, și prin tóte căile, s'a adresat la partidul conservator. Nu fac o incriminare partidului conservator că nu voesc reforme; căci dacă ar voi, n'ar mai fi partid conservator. (Ilaritate). Fac deci acușare miniștrilor cari dacă aveáu focul sacru al reformelor de ces'au adunat la aceia cari au nu focul sacru, dar nici scánțtea reformelor.

De aici a urmat că cei cari voiaú să regenereze pe cei-alți, încep ei înșiși a fi regenerați, așa mi se pare mie. Resultatul îl știți.

Din ceea-ce voia ministerul să formeze o majoritate reformátore, alegerile sau mai bine đis cei 25 de prefecti conservatori au adus o majoritate care în tot cazul nu este reformátore în sensul focului sacru al D-lui Carp. Acésta, D-lor, mi se pare că taie mult din ideea ce 'și o făcea țéra de guvernul junimist. S'a întémpat dar, ceea-ce se numesce un fel de amesteca două lichide turnate în același pahar; în vinul pur și generos al D-lui Carp, a venit D. Lahovari ca să tórne apă, însă în loc să iásá vin cu apă, mi se pare că are să fie apă roșită.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: Nu se urcă la creeri. (Ilaritate).

D. G. Panu: Decí, D-lor, și la acésta voiam să ajung, nu mai avem guvernul acela de reforme generóse pe cari unii 'și-l închipuiaú înainte. D. Carp tace de mult timp; póte că nu se simte în tótá libertatea ca să vorbéscă, nu față cu noi dar față cu colegii D-sale.

În tot cazul sfirșesc, dicénd urmátorele: Avem un guvern care nu mai e guvern de reforme, avem un guvern cum a fost o mulțime altele în țéra románéscă, un guvern care are să o ducá minunat de bine de ađi pe máne, care, ori de câte ori va putea face câte o mică reformă, o va face; iar când ar fi vorba de una seriósă, are să se dea înapoi; un minister în sfirșit de compromisuri cari vecinic au să fie făcute pe comptul bietelor reforme. Avem dar, un guvern conservator și cred că nimeni nu se va induoi asupra acestui punct.

D. Rosetti ne-a spus acésta de atátea ori și în Camerá și în întruniri, și D-v. știți că primul-ministru dá tonul și colórea întregului cabinet. Faptul că primul-ministru a numit 20 și mai bine de prefecti conservatori, a fost semnificativ. De atuncí am înțeles la ce să ne așteptám, încá de pe atuncí ne-am convins că d. prim ministru nu avea focul sacru al D-lui Carp în cestiuni de reforme.

Alt-minterlea nu ne puteam tuchipui ca și domnia-sa să ne înșele în mod așa de grosolan; căci trebuia să fie cine-va nu

miop dar orb ca să nu vadă că lucrurile s'au desvoltat dupe o idee hrănită de mai nainte de a ajunge acolo unde se doria să se ajungă, adică la un regim pur conservator.

Când dic că avem un guvern conservator, mai dic acésta și fiind-că D. prim-ministru ne-a făcut Țilele trecute o declarațiune pur conservatore sau mai bine Țis reacționară, când ne-a Țis : Eū înțeleg ca în țără să fie ómeni cari comandă și alții cari să asculte, subordonați.

Acésta a Țis'o cu ocasiunea interpelărei D-lui Nădejde, iar D. Marghiloman care a suferit pentru un moment de ascendentul solar al D-lui Carp a revenit la simțimintele D-sale naturale și a vorbit în cestiunea țeranilor întocmai ca un reacționar. D-sa a acusat pe țeranii arătând că nu miseria, nu lipsa de pământ, ci vandalismul, setea de distrugere a inpins pe țeranii la răscolă, Țicând acestea în celebra apostrofă : *pâne voiaș țeranii?* D-sa a conchis apoi la aceea că țeranii sunt barbari și vandali, făcând însă asupra tutulor celor-alte cestiuni cari ar fi adus măcar circumstanțe atenuante dacă nu alt ceva țeranilor.

În sfârșit, termin mai adăugând cum că chiar D. Vernescu, actualul ministru al justiției, ne-a făcut să avem decepțiuni asupra liberalismului D-sale; căci de când a venit pe banca ministerială, de și a avut destul timp să studieze cestiunea nenorociților țeranii, și cu toate acestea n'a făcut absolut nimic; căci țeranii sunt trimiși cu sutele înaintea curții de Ilfov, și vorba care era pe toate busele și în inimile cele mai sincere și imparțiale, amnistia, despre dēnsa D. ministru de justiție m'a oprit să vorbesc ca fiind o cestiune aparținând inițiativei Regelui. Eū știu că acésta nu e tocmai exact; căci nu e vorba de o grațiere ci de o amnistie politică; însă eū am înțeles din observațiunea D-lui Vernescu, ministru al justiției, un lucru : să ne luăm speranța de la mult așteptata amnistie. Prin urmare, astăzi, pentru mine, situațiunea este limpedă; avem un guvern conservator, și mâne, poimâne de va fi o remaniere fiți siguri, D-lor, va fi în sens, din ce în ce mai conservator.

D. Gr. Crisenghy : Nu așa fi luat cuvântul în acésta primă sesiune; nu așa fi luat mai cu deosebire cuvântul în discuțiunea generală asupra răspunsului la Mesagiul, dacă situațiunea politică a diferitelor grupări din acésta Cameră ar fi fost deja bine definită, pe deplin lămurită.

În acest cas, vė mărturisesc, D-lor, așa fi așteptat încă mult timp ca o îndelungă viață, o îndelungă practică parlamentară să mi dea experiența necesară ca să mă pot rosti aci cu totă autoritatea unui om politic care a cugetat asupra evenimentelor, asupra nevoilor țerei lui.

În situațiunea însă în care ne aflăm câți-va tineri intrați aci pentru întâia óră; a căror educațiune, ale căror aspirațiuni

ne-au trimis să ne adăpostim sub stindardul pe care stă scris cu litere mari cuvântul: „Liberalismu“; dupe atâtea ani de luptă contra unui guvern care se ridicase sub auspiciile liberalismului; dupe o luptă încordată care a oprit pe loc orice lucrare de organizare a Statului român, și în care principiile au fost înlăturate în vârtejul luptei pasionate; astăzi când suntem pe cale de a reintra într'o stare normală de lucruri, când momentul a sosit ca să ne reculegem; un sentiment de corectitudine politică ne impune cred datoria să ne explicăm aci cu un moment mai nainte, și expunându-ne vederile în mod franc și leal să ne lămurim încă de la început situațiunea noastră.

Despre parte'mi, D-lor, punând acésta considerațiune mai presus de orice temere, mai presus de tot, m'am hotărît să înfrunt dificultatea imensă a unui debut prematur póte. Și iată pentru ce, luând cuvântul aci pentru întâia óră, mă recomand indulgenței și bine-voitórei D-vóstre atențiuni.

D-lor deputați, iată cuvintele cu cari valorosul fost reprezentant al colegiului al duoilea de Brăila începea discursul său cu ocasiunea discuțiunii răspunsului la Mesagiul din anul trecut. Mi permit să vi le amintesc căci ele au înduoitul merit de a fi descris bine situațiunea de pe timpurile acelea; și de a fi preȚis cu exactitate cele ce s'au întâmplat în urmă. Iată în adevăr cuvintele D-lui Djuvara membru al minorității.

„O experiență îndelungă, tristă, ne-a edificat pe fie-care din noi asupra făgăduelilor anuale ale Mesagiului“.

„Dacă dar Mesagiul nu este pentru noi o incuragiare, o speranță în viitor, el este de sigur o amintire dureróasă, o privire desilusionată asupra trecutului; auzind câte ni se spune să facem, ne aducem aminte fără voe că nu am făcut nimic!“

„Suntem încă asupra discuțiunii temeliilor ce trebuie să punem Statului nostru; și mai înainte de a saluta răsăritul erei noii atât de făgăduită, vom vedea sigur apusul acelora cari ne-au promis-o“.

Vedeți, D-lor, câtă dreptate a avut D. Djuvara : Suntem în adevăr încă asupra discuțiunii temeliilor ce trebuie să punem Statului nostru, și nu a trecut un an că ne-a fost dat să asistăm la apusul acelora cari prea târziu pentru a mai fi creduți ne făgăduise răsăritul erei noii. (Aplause).

Regimul D-lui Ion Brătianu a apus; căci el trebuia să apună țerei; 12 ani sórele politic al D-lui Brătianu a stat pe orizontul țerei noastre.

Dacă pentru cei d'ântei ani suntem datoii cu toții să recunóscem că el ne-a trimis rațele bine făcétóre ale democrației, trebuie să recunóscem însă că de un șir îndelungat de ani, el nu mai ne trimi-

tea lumina de cât prin prismul celor șapte umbre ministeriale.

Sórele politic al D-lui Brătianu nu a apus în mod normal. Sórele D-sale a apus într'una din acele Țile, care înfățișându-se privirei cu un cer acoperit de nori nuputea să se sfârșiască de cât printr'o furtună.

De fapt căderea D lui Brătianu a coincizat cu o adevărată catastrofă; busola care 'i conducea barca politică, perȚânduși nordul a rămas fără nici o apărare și fără nici o țintă în voia valurilor pe cari pasiunile politice le deslăntuiaș. (Aplause).

Nu așa fi voit să fac tocmai un bilanș, un rechisitoriul al regimului căduț; nu tocmai acésta așa vrea să formeze subiectul modestei mele cuvântări.

Pentru a putea însă examina situațiunea de azi, suntem nevoiți cred să aruncăm o privire asupra trecutului, și ce găsim?

Ca prim punct de plecare, Constituția de la 1866, ale cărei dispozițiuni eminaamente liberale și democratice, făceau ca dēnsa să fie icóna, creșul politic, programa fundamentală a partidului liberal.

Ministri pe timpul locotenenței domnesci erau D-nii D. Ghica, I. Ghica, I. Cantacuzino, P. Mavrogheni, D. Lecca și D. Sturdza.

Iar miniștri în timpul revisurii erau D-nii L. Catargiu, I. Brătianu, I. Cantacuzino, C. Rosetti, P. Mavrogheni, general I. Ghica, D. Sturdza.

Precum vedeți, D-nii mei, la alcătuirea Constituțiunii de la 1866, care punea bazele unui program liberal, a luat parte atâtea ómeni politici ai țerei fără deosebire de etichete: liberali și conservatori. Dupe multe peripeții știți că rezultatul coalițiunii dela Mazar-Pașa a fost că, dupe guvernul regretatului Manolache-Costache de scurtă durată, D. Ion Brătianu a luat frēnele puterei pe cari le-a deținut în decurs de 12 ani.

În acest spațiu de timp D-sa s'a bucurat nu numai de încrederea cea mai absolută, dar încă de ceva fără precedent aproape în viața politică a partidelor: D-sa s'a bucurat de o omnipotență fără de margini și de o lipsă aproape completă de orice control, de ór-ce opozițiunea s'a retras din Cameră, și s'a abținut un șir îndelungat de ani de la ór-ce alegeri. Suntem dar cu atâtea mai în drept, întorcându-ne privirile spre trecut, cercetând bilanșul politic al D-lui Brătianu să fim mai exigenți, mai severi de cât pentru ór-care altul.

Ór-cât însă urile personale, pasiunile și interesele de partid ar îndemna pe unii să conteste tot, să tăgăduiască tot, istoria însă le va da o desmintire; căci adevărat este, D-nii mei, că în cel d'ântei ani al guvernului D-lui Brătianu, multe acte bine-făcétóre și chiar mărețe au fost săvērșite... Opera democratizării începută cu atâtea ardóre, și terminată cu atâtea succes se datoresce în mare parte neuitatului C. A. Rosetti, care a rămas și va ră-

mâne ca cea mai mărețată figură a democrației române.

Când însă a venit momentul ca prin legi practice, și în intrul cadrulul Constituantei de la 1866 să se asigure drepturile, libertățile și neatârarea cetățianului român; când adevărata eră de muncă și de organizare trebuia să începă; o deșanțare se produce în stinul partidului, unul câte unul din vechii luptători părăsesc guvernul D-lui Brătianu acuzându-l de rea credință în administrațiunea interioară a țerei, și că diferitele legi votate tot-d'a-una în grabă nu mai corespundeau spiritului Constituantei de la 1866.

Părăsit de D. Dumitru Brătianu care a arborat ca stindard de luptă aceste trei cuvinte memorabile: „Hoții la pușcărie, bănușii la carantină și omii cinstiți la lucru“.

Părăsit de vechiul său amic C. A. Rosetti pentru cestiunea libertății presei.

D-sa a făcut apel la tinerimea onestă, inteligentă și luminată, pe care a voit să o resădescă ca un altoiș pe arborele veștedit al liberalismului.

Când tinerii noștri camaradi au constatat că acel arbore nu mai era de cât bușteanul putred pe care nu mai putea prinde de cât mucigaiul corupțiunei al legilor personale și al atător abuserii, atunci ei l-au părăsit, lăsându-l pradă parasiților budgetari cari singuri mai puteau trăi pe densul. (Aplause).

Părăsit și de tinerii liberali, în dorința de a se menține cu ori-ce chip, a făcut apel la elemente din alte partide, cari, ca atari, nu puteau susține guvernul nici pe basa principiilor, nici măcar pe basa tradițiunii. Ei au susținut guvernul pe baza budgetului. De aci partidul este botezat cu drept cuvânt, de unul din frunțașii lui, de: „Colectivitate“. De aci adevărata descompunere, adevărata corupțiune. Dar să concretisăm puțin faptele:

Legea cumulului chemat a stârpi un imens rău social și a ridica puțin nivelul moral al națiunei atât de cădută în timpii din urmă; ea stă înmormântată în cartănele Senatului pentru că un ministru dis liberal a declarat că partidul liberal nu poate governa fără cumul. Vedeți, D-nii mei, cum în această privință declarațiunea ministerului nostru se potrivește cu legea bilului de abnegațiune din parlamentul engles.

Legea electorală comunală prezentată de guvernul iarășii pretins liberal și votată de majoritatea sa este cea mai asupritore lege a drepturilor electorale și a drepturilor de control ale cetățenului român.

Acastă lege introducând principiul scrutinului pe listă, forțat monopolisază administrațiunea comunală pe sēma partidelor politice. Cu această lege nu mai poate fi vorba pentru cine anume are să se pronunțe alegătorul ca să gospodorescă interesele comunei, ci pe sēma cărui partid

politic are să se dea absoluta și omnipotenta ei gestiune.

Consilierii Tronului nu pot lucra fără controlul bine-voitor al majorității, și fără controlul sever al minorității, care cu legea electorală politică poate pătrunde în Parlamentul țerei. Și consiliile comunale pot lucra la adăpostul ori cărui control.

Și cine validează cel puțin alegerea consilierilor? Tot acești consilieri; ei sunt judecatori și parte în același timp. Când dar un guvern nu respectă egalitatea cetățenului d'inaintea legii, când i răpește dreptul ce are de a participa prin o legitimă și proporțională reprezentațiune la votul impositului și la conducerea afacerilor comunale; când introduce monopolul și lipsa de control; acel guvern încețază de a mai represinta principiile constituantei de la 1866.

Dar dacă la alcătuirea diferitelor legi nu a presidat mai nici o-dată altă idee decât ideea de guvern, ideea de conservare a puterei; să vedem cel puțin cu ce măsură s'a aplicat libertățile înscrise în pactul fundamental al țerei?

Libertatea intrunirilor a fost nesocotită în modul cel mai tiranic. Felul cu care reprezentanții regimului cădută au înțeles să respecte această libertate, mi aduce aminte povestea celor doi amici cari dîlnic se întreceau în protestări de amicie și devotament fără de margini.

Intr'o di cel mai sceptic se adresază celui alt și-i spune: dacă din întâmplare copilul meu ar cădea în colivia leilor și eu nu m'aș putea mișca, ai intra tu în colivie ca să l scapi? Amicul incurcat, răspunde: dar cine nu intră în colivia leilor? Greul e însă cum ești de acolo?

Ast-fel și guvernul trecut ne spunea: mergeți la intruniri, intrați în sală atacă-ne, nimenea nu vă împiedică. Să vedem însă cum ești? Căci la eșire sciți D-lor, că ne aștepta șarjele de cavalerie, paturile de pușcă și baionetele vânătorilor. Aduceți-vă, în adevăr, aminte de Bessel, Orfeu și atâtea altele. (Aplause).

Libertatea presei. Aduceți-vă aminte de 5 Septembrie; o pagină neagră în istoria regimului cădută. Aduceți-vă aminte de procesele de presă contra D-lor Panu, Tzoni, Mărzescu.

Libertatea individuală. Aduceți-vă aminte de arestații de la Vâlcea și Botoșani; aduceți-vă aminte de arestul preventiv al studenților universitari. Și când cu toții în intru și în afară din Parlament ceream o lege care să garanteze libertatea individuală; această lege stă înmormântată la Senat, și retrasă chiar în urmă de témă ca nu cum-va reinviind guvernul să piardă o armă electorală.

În fine, D-lor, pavēza tutulor libertăților:

Libertatea alegerilor. Aci pentru ca să vă înăbușescă această libertate devenită periculoasă pentru un guvern devenit tiranic, el a întrebuițat trei mijloce: co-

rupțiunea, intimidarea și tortura. Aceste mijloce se aplica în mod sistematic și treptat dupe temperamentul alegătorului întocmai ca ordonanțele medicale. Transformându-se instituțiunile de credit și de bancă, magistratură și toate puterile administrative într'un imens aparat electoral, voința alegătorului sta mută sub jugul veninos al corupțiunei.

Funcționarii publici erau venterați ca o pleavă în interesul sprijinirii candidaturilor guvernamentale.

Acolo unde aceste mijloce nu mai erau destul de eficace, băta și reteveul începeau să manevreze.

Spre acest sfârșit sciți că s'a fundat un regiment de civili cunoscut sub numele de cetățeni pacnici pe timpul operațiunilor electorale, și indignați de veselie dupe reușita alegerilor. (Aplause).

Aci dați-mi voe, domnii mei, să termin cu rechisitoriul regimului trecut. Făcând scusele mele onor. Adunări pe care am întreținut-o poate prea mult cu o cestiune deja învechită. Am făcut însă această, precum am avut onorea să spun la început, ca o necesitate pentru examinarea situațiunei de aci.

În această situațiune desastroasă, când tot ce rămăsese neatins de corupțiune se sculase în picior ca să protesteze, când alianțele cele mai monstruose s'au făcut: liberali, conservatori, radicali, socialiști și-au dat cu toții mâna contra inamicului comun; când țera sta împărțită în două tabere vrășmașe; în mijlocul deslănțuirii pornirilor pătimășe a mai tutulor grupurilor noastre politice, ochiul observatorului ar fi căutat în zadar un punct de sprijin pentru destinele acestei țeri, dacă mijlocirea nimerită, constituțională și patriotică a Suveranului nostru nu ar fi venit să curme o stare de lucruri nenorocită, primind demisiunea forțată a D-lui Brătianu, aducând un guvern de ordine și legalitate făcând să reintre puterile Statului în atribuțiunile lor firesci, și răspundând cu felul acesta cerințelor legitime ale țerei oprimăte, și a șesilor întregii opozițiunii. Răspundând dar aci primei acușățiunii a D-lui Panu, l'întreb: Nu este ore la locul ei frasa din frontispiciul adresei prin care țera manifestă recunoștința ei, către Suveranul care a deslegat în liniște o situațiune îngrijitoare, punând-o astfel în pozițiune de a și exprima liber voința ei? Noi credem cu toții că și D. Panu în forul conștiinței D-sale o găsesce justă și la locul ei.

Când guvernul D-lor Rosetti și Carp a luat conducerea afacerilor țerei, ce moștenire a găsit de la predecesorii D-lor?

Dați-mi voe și aci să fiu franc, D-nii mei. A găsit o desmembrare aproape completă a partidelor politice, și o corupțiune nu numai a caracterelor, nu numai a moravurilor, dar ceva mai mult; o corupțiune de idei, o corupțiune de principii politice.

În această stare deplorabilă, prima da-

torie patriotică ce incumba guvernului, era să se prezinte țerei cu un program de idei, cu proiecte de legi precise, pentru ca cu felul acesta strămutând lupta dupe terenul steril și violent al personalităților pe terenul fecund al ideilor, să facă un prim pas spre reînălțarea caracterelor și al nivelului moral al națiunii. (Aplause).

Cele alte îndatoriri ce se impuneau guvernului, era să dea țerei o administrațiune onestă, și să urmărească fără părtinire, dar și fără ură pe toți aceia-ce erau acușați că o au făcut culpabili de delict de drept comun.

Guvernul și-a împlinit cu cinste toate aceste îndatoriri.

Pe când partizanii regimului cădută făcându-se să se acrediteze, fără comentarii, șogmotul că guvernul junimist nu mai disolva Corpurile legiuitorie; alții au acusat guvernul că nu face imediat apel la țără.

Guvernul însă ținând seamă de agitațiunile din țără, ținând seamă de misiunea sa nu a dat ascultare nici unora nici altora, și a pronunțat disolvarea atunci când țera se liniștise și luase oare cum posesiune de ea însăși.

Ultimele revolte agrare cari au izbucnit în primele zile ale guvernului au dat o nouă armă opozițiunii contra sa. Pe când opoziția striga în Cameră că guvernul nu ia măsuri destule de aspre pentru a oprima revolta; tot densa apoi a strigat că măsurile au fost prea aspre și că guvernul a debutat prin vărsare de sânge.

Fără a intra în detalieri mai precise, ca reprezentant al județului Iași, împreună cu toți colegii mei, cred că vă pot afirma cu exactitate că cauza de căpetenie a răscôlelor din acest județ a fost administrațiunea destrăbălată de sub guvernul trecut și mai cu deosebire lipsa de tact, pentru a nu întrebuița alt cuvânt, a fostului prefect.

Ei bine, D-lor, ca reprezentat al acestui județ care știți că a fost oare cum focarul răscôlelor sunt în măsură a afirma aci înaintea D-vostre că cu toții acolo am apreciat măsurile nemerite, înțelpciunea și cinstea cu care guvernul a eșit din această grea și dureroasă încercare. (Aplause).

Opozițiunea a acusat guvernul D-lor Rosetti-Carp de a fi un guvern personal. Această teorie cu o aparență de constituționalitate, nu în timpurile anormale în care acest guvern a fost chemat, nu în acea atmosferă de corupțiune a principilor s'ar putea aplica.

Acușațiunea plăcă de acolo că guvernul nu avea rădăcinii în țără, și că în țera acesta nu au rădăcinii de cât cele două vechi partide liberală și conservatoare.

Cred oare de bună seamă adevărat cei-ce susțin lucrul acesta? Dați-mi voe să mă înduocesc, D-lor, și să atribui această acușațiune mai mult dorinței de opozițiune cu ori-ce chip.

Credeți în adevăr, Domnii mei, că dupe atâtea ani de amăgire, dupe atâtea ani

de suferințe, dupe atâtea ani de etichete false, preocuparea alegătorului liber este eticheta de liberal sau conservator? Sau că densul nu cere alt de cât să și dea votul lui pentru aceia cari i vor da o bună și onestă administrațiune, cari i vor ușura povara în limitele posibilului printr'un just echilibru al impositului, și cari prin legi pipăite i vor asigura libertățile, drepturile și exercițiul activității sale?

Și Majestatea Sa care ține cumpăna între partide când vede că situațiunea politică în țără și confuziunea în spirite a ajuns atât de desastroasă în timpul din urmă, susțin cu toată tăria convingerii mele nu numai că Majestatea Sa a fost și este în drept să facă ceea-ce a făcut, dar că legitimă, patriotică a fost și este pretențiunea guvernului de a voi să se mențină pe baza unui program de idei.

S'a acusat guvernul de ingerințe în alegeri pentru a și asigura o majoritate ca guvern personal. Dacă acușațiunea ar fi întemeiată, lucrul ar fi grav. Dați-mi voe însă să vă spun, domnii mei, că și aicea faceți o imputare greșită, și intenționat greșită. Nu cred în adevăr ca un alt guvern să fi lăsat o mai mare libertate de alegeri.

Și pentru a stabili acest punct de discuțiune voi face apel nu la argumentele obișnuite prietenilor guvernului, voi face apel la însăși presința adversarilor săi aci.

Grupatu-v'ăți pentru a pătrunde în această Adunare, D-lor membri ai minorității, afară de rare excepțiuni, grupatu-v'ăți pe un program precis, presintatu-v'ăți înaintea alegătorilor ca o formațiune politică care avea să lupte contra forțelor administrațiunii sau intrând fie-care personal nu în necesitățile situațiunii generale ale țerei, ci în trebuințele locale ale păsurilor D-vostre personale, v'ăți vădută aleși în combinațiuni electorale cari de sigur v'ar fi surpris dacă nu v'ăți fi ășis în tăcere, în fondul conștiinței D-vostre, că alegerile au fost libere.

Și cine semnază, D-lor, contra proiectul de răspuns al minorității? Cine se adresează către M. S. Regele, pentru a afirma că alegerile nu au fost libere? Cine zimbesc, cine se impacientază? Cine mă intrerupe? D. Pallade, alesul cualițiunii liberală-conservatoare de la Bêrlad! (Aplause).

Presupunând chiar că aiurea alegerile nu au fost libere nu tocmai D. Pallade ar fi în drept să afirme lucrul acesta de oarece pe timpul alegerilor D-sa se afla la Bêrlad, unde de sigur alegerile au fost libere. (Aplause).

Dar dacă argumentațiunile unora și altora nu ar avea destulă valoare în această privință; un fapt însă ne vorbește, și el este mai elocință ca ori-ce cuvintare a noastră.

Ultima crasă, ultima neînțelegere ce se ivise în sinul majorității vă da dovada

cea mai temeinică că preocuparea guvernului în alegeri nu a fost ca să și asigure o majoritate, deci dar ingerințe nu au putut avea loc.

Dacă însă guvernul are astăzi o majoritate aci, acesta dovedește dupe cum cu drept cuvânt v'a observat D. ministru al afacerilor străine că nu majoritatea este a guvernului dar că guvernul este al majorității.

Acum, D-lor deputați, pentru a reveni la premisa d'ânteu pentru a mi lămuri situațiunea aci față cu D-vostre toți, dați-mi voe să vă spun pentru ce motive și în ce condițiuni voi face și eu parte din majoritate. Dupe atâtea decepțiuni amare, dupe o atmosferă de corupțiuni cari ar fi putut ușor ofili ilusiunile noastre; dupe ce am constatat că etichetele politice, atuncea când golul stă la spatele lor, nu pot servi de cât a împărți țera în două tabere vrăjmașe; că ele nu sunt de cât consacrarea nenorocitei ideii: scôlă-te tu, să vin eu; m'am hotărât, D-lor, ca tradițiunile și legendele să le alung din mintea, să le alung din inima mea.

Considerațiunile de persoane, afecțiunea sau ura să dispară aci în Representațiunea țerei, unde binele și interesele ei cată să le punem mai presus de ori ce altă gândire, mai presus de ori-ce alt sentiment. (Aplause).

Voi și sprijini dar guvernul, care credincios promisiunilor date se va infățișa înaintea noastră cu diferitele proiecte de legi de organizare cari dupe părerea mea corespund cerințelor democratice ale țerei.

Voi și sprijini guvernul care pătrundându-se de acest mare adevăr: că o națiune care are la bazele ei un element țărănesc avut și neatârnat furtunile cele mai mari nu i lasă de cât urme trecătoare, să presintă țerei cu o lege agrară care stêrpind proletariatul preîntempină un imens rău, scôte pe țeran din ghiarele acelora cari speculază munca lui, îmbunătățesc în mod simțitor sôrta populațiunilor rurale și întăresc cu felul acesta temelii, talpa țerei. (Aplause).

Voi și sprijini guvernul care credincios promisiunilor date se va infățișa înaintea noastră cu proiectul de lege al organizării judecătorești de atâta timp dorit, prin care sustrăgând pe magistrat de la bunul plac al puterii executive, i înalță prestigiul i dă neatârarea și dă ast-fel justiabilului mic și mare garanția eficace a drepturilor lui.

Intru cât privește aci pretențiunea D-lui Panu ca să se decreteze inamovibilitatea și pentru funcționarii administrativi, să mi dea voe să i răspund că pretențiunea D-sale este exagerată față cu capitalul de funcționari de cari dispunem, și că pentru un moment cată să ne mulțumim cu o lege de admisibilitate în funcțiunile administrative.

Voi și sprijini dar guvernul care preocupat de ideea unei bune și oneste administrațiunii se va presinta înaintea noastră

cu un proiect de lege pentru admisibilitatea în funcțiunile administrative.

Voiu sprijini în fine guvernul care prin diferitele proiecte de legi ce au prezentat țerei ne-a dat dovadă că el înțelege și doresce ca încordărilor sterile ce au frământat până acuma țara legală trebuiesc să urmeze eforturile rodnice de muncă, că luptei pentru recucerirea libertăților noastre publice trebuie să urmeze o muncă temeinică de organizare.

D. G. D. Pallade : Sunteți conservator?

D. Chrissenghi : Nu D-vastră, D-le Palladi, aveți să mă siliți să spun mai mult

de ceea-ce mi-am propus să spun. (Aplause).

Intorcându-mă dar către majoritate declar că voi fi în tot-d'a-una alături cu dânsa pentru realizarea acestor idei.

Intorcându-mă către minoritate declar că mă voi găsi alături cu dânsa pentru a combate răul ori de unde și ori de la cine ar veni.

Să 'mi dea voie însă să 'i declar că etichetele nu mă vor amăgi, etichetele nu mă vor mai atrage când golul stă la spatele lor, și că nu voi fi alături cu dânsa și cu nimeni pentru a servi urile, pasi-

nile și ambițiunile cător-va în detrimentul acelor care ne au trimis aici să îngrijim de nevoile lor și care de atâta timp așteptă era de muncă și de organizare.

Declar dar că voi vota adresa majorității comisiunii care termină cu aceste cuvinte :

Sire, încălziți de dorința unei organizări temeinice a țerei înăuntru și ocrotirea ei de ori-ce pericole nădăjdum ca în deplină înțelegere cu guvernul Majestății Văstre să putem răspunde cu vrednicie la așteptările Coronei și Patriei. (Aplause prelungite.) (Va urma.)

No. 14.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Ședința de la 1 Decembre 1888

Președinția D-lui președinte, L. Catargiu, asistat de D-nii secretari U. Boldescu și G. Dem. Teodorescu.

(Urmare)

D. președinte, L. Catargiu: D. Tache Ionescu are cuvântul.

D. Tache Ionescu: D-lor deputați, printr'o excepțiune rară, vedem că proiectul de răspuns la adresa Tronului, de est-timp, este însoțit de un raport din partea D-lui raportore.

Nu mă plâng de cât țin să întreb pentru ce un om ca onor. D. Laurian, cu cunoscințele D-sale parlamentare, ne-a dăruit cu un raport în care, ce e dreptul, ni se amintesc că discuțiunea unor asemenea proiecte de răspuns, nu are nici o importanță politică, că este un simplu obicei învechit și că prin urmare, această discuțiune nici nu lăgă pe nimeni, și nici nu pôte da cheia cu care să se deschidă situațiunea politică.

Intr'adevăr, D-lor, iată ce dice D. raportor în raportul D-sale:

„Acest act al Parlamentului, în țările unde exista o întinsă libertate a presei și a întrunirilor și dreptul întreg al interpelărilor, a pierdut mult din însemnătatea emoționată de odinioară. El a încetat de a mai fi o ocaziune de luptă pasionată pentru guvern, și s'a redus încetul cu încetul la un act de curtenire către Capul Statului, act care nu rezolvă nici o cestiune și menține întreg dreptul fie-cărui reprezentant al națiunii de a cere semnă guvernului de toate faptele sale.“

Și mai la vale adaogă că tocmai de aceea „proiectul de adresă rămâne mai mult în liniamentele generale, fără să lege libertatea reprezentanților țerei de o soluțiune anumită.... etc.“

El bine, D-lor, aci dupe mine este cheia situațiunii, aci vom găsi explicarea nelinisei opiniunii publice, care, ori-ce ați dice D-vostre, simte că este ceva în aer. Intr'adevăr, esitările D-lui raportor dovedesc și densesle că nu avem în fața noastră nici guvern, nici majoritate, că suntem în fața unei cualițiuni, cualițiune între două elemente cari până astăzi erau despărțite prin urile din trecut și prin țelurile din viitor, cualițiune care s'a înche-gat de puțin timp, și care ca ori-ce lucru rău înche-gat se va desface mai curând de cât vă puteți închipui, cualițiune care pe calea reformelor va fi neputincioasă ca toate cualițiunile.

Iată ceea-ce 'mi propun să dovedesc astăzi. Și eu unul vă mărturisesc că de la început, și sunt mulți ca mine, nu am putut să iaș luptele dintre D-vostre de cât ca lupte pentru idei, iar nu ca lupte de persoane, lupte pentru egemonie. Ar fi să

vă facem cel mai rău compliment dacă ar fi să credem că D-vostre luni întregi ați stat în rebel, că ați adus ecoul desbinărilor D-vostre până în incinta Camerei, și nu v'ați hotărât de cât în ultimul moment să încheiați tratatul de pace, care nu este în realitate de cât un tratat de armistițiu, fără ca să fi fost cel puțin între D-vostre deosebire de idei. Acesta vă explică și importanța ce am dat noi episodului demisiunii, rămas până acum *obscur*, nu putem a vă căuta o certă bisantină, ci pentru a l semna ca o trăsura caracteristică a păcei D-vostre, și anume că, până în ultimul moment, în momentul de a vă pune iscălitura, ați esitat și ați cercat să reluați ceva din pozițiile ce abandonăți protivnicului.

Și intr'adevăr, D-lor, dacă căutăm bine, deosebiri, și deosebiri serioase există între D-vostre, și ele sunt cu atât mai însemnate cu cât și-au rădăcinele în trecut.

La 1881, vedeți că sunt silit să iaș de departe, națiunea română căpătase deja aureola gloriei, reînviată dupe viacuri de umilinți, independența și regalitatea, și primul Mesagiū al Coronei regale trimbița deja că se deschide o *eră nouă*. Totă lumea era preocupată, și partidul liberal, care era pe atunci la putere, căci se pune-a cestiunea de a se sci care va fi tendința, cari vor fi bazele acestei ere-nou. Era vorba atunci să se stabiliscă orientarea pe care o va lua noul Regat în politica sa din afară, și direcțiunea ce avea să se dea lucrării legislative ce nu mai putea fi amânată.

Și repausatul Rosetti, când a anunțat politica cunoscută sub numele de Plevna internă, n'a făcut de cât a afirma și densul marele adevăr cum că la acea epocă avea să începă, trebuia să începă o *eră nouă*.

El bine, D-lor, atunci s'a arătat deosebirea între D-vostre, conservatorii cari n'ați propus nimic și grupul junimist, care încă de atunci și-a publicat un program înainte de reforme, program rămas întreg până acum câte-va luni, dar ciunțit cu ocazia apelului la alegători, ciunțit iarăși prin Mesagiul de deschiderea Parlamentului, ciunțit din nou prin acest răspuns la Mesagiū și care se va ciunți și mai mult în cursul discuțiunilor din sesiunea actuală.

Programul junimist se reducea în două cuvinte: În politica externă să ne resemăm pe Occident, ca să ne apărăm în contra colosului de la Nord; în politica internă să punem organizațiunea Statului în serviciul celor mai mulți în contra celor mai puțin. Aceste erau bazele, acesta era esența programului junimist. Întreb: Vă vor urma aliații D-vostre de astăzi în aceste idei? Nu, de sigur, afară numai dacă vor renunța la tot trecutul lor. Sciū bine că la început se vor ivi numai mici dificultăți, dar încetul cu încetul ele vor deveni mai acute, și la cel d'ânteu moment oportun, scisiunea se va produce.

Dar reviu la trecut. Pe când D-vostre junimistiți vă făceați programul D-vostre, repausatul Rosetti întocmea și el programul Plevnei interne. Și semăna mult cele două programe, căci și Rosetti cerea breslele, monopolul cârciumelor la sate, reforma legii tocmelelor agricole și adăoga și plata de către Stat a datorielor țeranilor. Vă aduceți aminte ce sgomot asurđitor s'a făcut atunci contra lui Rosetti. Chiar Camera, deși în mare majoritate liberală, 'i era ostilă, și detalii caracteristic, la 1882, când cu discuțiunea legii tocmelelor agricole; a fost cât p'aci ca ideea lui Rosetti d'a se lăsa țeranilor două zile pe săptămână pentru munca lui să nu fie primită. Intr'adevăr, amendamentul D-lui Alexandru Lahovari care cerea ștergerea aceluși articol, la prima votare a întrunit 37 bile albe contra 35 negre, și numai grație anulării votului și repetirei lui în altă ședință amendamentul a cădut și legea Rosetti a putut eși birnitore.

Și fiind-că vorbiu de cele două zile pe săptămână lăstate țeranului de către Rosetti, nu pot să mă mir indetul că D. Carp a șters din proiectul D-sale de acum această binefăcătoare dispozițiune.

Atunci, D-lor, față cu îndărătnicia Camerelor, s'a născut în stnul partidului liberal ideea revisuirii Constituției în sens mai democratic, a reușit ea măcar pe jumătate sau nu, nu mă importă ađi, destul că cu acel privilegiū a trebuit să se facă între D-vostre ruptura definitivă. Unii punându-se în adversari hotărțiți — țera cel puțin vă credea pe atunci hotărțiți — și a unei mai mari întinderi a democratizării și a reformelor cari trebuiau să fie consecința ei, ați declarat răboiū nouei revisuirii și ați iscalit aceea faimosă hotărrire, care va rămâne ca o poliță protestată în contra partidului conservator, în care declarați revisuirea actuală ca o violare a pactului fundamental, și luați angagiamentul de a lucra pentru a reintra în legalitate. Junimistiți apăraū el revisuirea? Nu, dar intrând în Camera prin prezența lor daū reformei caracterul legitimităței și ridicaū opozițiunei pretextul că revisuirea a fost făcută față cu un singur partid.

Mai era încă o idee în stnul partidului liberal, la realizarea căreia junimistiți aveau să conlucreze. Partidul liberal, sau mai bine dis mulți liberali aveau să li se erte multe anti-dinasticisme de odinioară, și doreau să o facă cu atât mai grabă cu cât nu sciaū încă că alții aveau să cadă în aceleași păcate, atata este de adevărat lecțiunile trecutului că n'aū învėtat pe nimeni nimic în astă privință.

Partidul liberal credend că întăresce ideea dinastiei, și sacrificand — și scia că face un sacrificiū — o bună parte din marea sa popularitate a creat domeniul Coronei, junimistiți 'l-aū urmat în această operă și D. Maiorescu a primit chiar să fie raportator al Camerei; iar opoziția conservătoare trăgand asupra sa însăși o a

duoa poliță care avea să fie protestată, iscălea faimosul proces-verbal prin care declara că nu recunoște domeniul Corónei, și inscena chiar agitațiunii în tótă țera cari ajunseseră până în straturile cele mai adânci ale populațiunii, și al căror ultim echo 'l-am auzit în ultimele răscole din Ilfov, în care țeranii strigau : dați-ne și noă *papanaje*. Ba, pentru ca lucrul să fie luat și mai în serios, conservatorii desmormentaū din arhivele noastre prăfuite blestemul lui Mateiū Basarab în contra celor cari se vor atinge de moșiile monăstiresci, și în care se afurisea în tóte modurile „acela, domn să fie,.... ori străin, ori de țără, care. . etc.“

Iată două deosebiri seriose; și n'a fost numai atât. Pe la 1883 s'a desemnat limpede politica externă a acestei țeri, și eu cred, și, cel puțin în privința acésta, mă refer la toți cari mă cunosc și au vorbit veri-o-dată cu mine, să mărturisescă că nici o-dată nu am clintit în ideea mea că politica externă așa cum s'a desemnat era și este politica cea bună, și vă asigur că în acésta privință mă veți găsi tot-d'una alături cu D-vóstre, dacă și D-vóstre vă hotăriți să o mențineți.

Ei bine, tótă lumea scie că opoziția conservatore de pe atunci nu primea aceea direcțiune dată politicei noastre externe. Iar junimiștii nu numai că o acceptaū, dar se făceau apostolii ei. D. Maiorescu o expunea în „Deutsche Revue“, iar D. Carp încá de la 1869 continuū o trîmbița în acésta Cameră. D-vóstre, conservatorii nu numai că erați în contra acelei politici, dar o combăteați pe față, și témă 'mi este că din succesul ce aveați la intruniri, din aplausele căpătate, trei pătrimi nu sunt datorite de cât credinței publicului că D-vóstre veți schimba politica externă când veți ajunge pe băncile ministeriale. Eu unul sciam bine că nu, eram convins că, o-dată ajunși la treptele puterei, veți lepăda opinia D-vóstre în privința politicei externe a României, cum se lasă la vestier o haină incomodă.

Imi aduc chiar aminte că un prietin, căruia 'l expuneam ideile mele asupra politicei externe, mă muștra de ce n'am rămas cu D. Ion Brătianu, ori-care ar fi fost păcatele sale, și de ce conlucram cu o opoziție în care nu era loc pentru o asemenea politică. Și eu 'l am dat întălnire a dnoa și dupe venirea la putere a conservatorilor ca să vedă pentru ce nu mă tem de politica externă pe care o așisau !

A treia deosebire, în public, în Cameră junimiștii s'au închinat înaintea democratizării acestei țeri. D-vóstre din contră, continuū, ori de câte ori ați putut, ați căutat să rupeți, să striviți ceva din democratizarea acestei țeri.

Ei, cam acestea sunt liniile generale ale deosebirei dintre D-vóstre, și când voiū ajunge la detalii, voiū veni cu dovezi. Dacă acestea sunt liniile generale ale despărțirii D-vóstre din trecut, cum să mai cred eu că armistițiul ce s'a înche-

iat acum între D-vóstre este un armistițiū durabil ? Ar trebui să 'mi închipuesc că ați imitat dacă nu o pildă din vechiul testament, aceea a lui Esaū care pentru un blid de linte.... cel puțin una din noul testament, aceea a Sântului Pavel, care plecând pe drumul Damascului, D-vóstre pe drumul puterei, a avut o aparițiune care 'l-a făcut să schimbe într'o clipă tóte părerile lui de mai înainte, și 'mi ar rămâne numai indiscrețiunea de a vă întreba cam ce fel să fi fost aceea visiune.

Și să nu credeți, D-lor, că dacă găsind în trecut deosebiri adânci între D-vóstre, nu le am adus în discuție pentru deșarta plăcere ca să pun în contradicere pe nisce adversari politici. Contradicerea, schimbarea este în firea omenescă, și bine s'a dis că omul absurd este acela care nu se schimbă nici o-dată.

În adevăr, D-lor, cine ar putea fi așa de absurd în cât să acuse de contradicere pe onor. nostru președinte pentru că s'a schimbat în cestiunea porta-francurilor, pe D-sa care la 1874 cerea desființarea lor, iar ați susține reînființarea lor.

Nu, D-lor, au trecut la mijloc 14 ani de zile, și în 14 ani câte nu vede omul, câte circumstanțe nu se întâmplă să 'l facă să 'și schimbe părerea ?

Când însă schimbarea este subită, și când ea coecide și cu ajungerea la putere, ce este dreptul la o fărămitură numai a puterei, o fărămitură așa de mică în cât sunt sigură că nu a fost primită de cât în speranța că va crește mai târziu, apoi în cazul acesta, D-lor, suntem în dreptul nostru să vă facem proces. Să închidem dar acest regretat trecut, să 'l închidem exprimând nădejdea că partidele noastre politice în viitor, nu vor mai da asemenea exemple ! Fie ca acésta să fie cea din urmă schimbare la față pe care o dăm în spectacol opiniei publice, fie ca de aci înainte să fim toți neștrămuțați în hotărîrea de a nu mai promite în opozițiune ceea ce scim că nu vom da, și de a nu mai face, o-dată ajunși la guvern, tocmai contrariul de ceea-ce am făgăduit.

Și mai ales pentru d-vóstre, conservatorii este un interes mare ca să se încheie, era transfigurațiunelor.

Sciți, într'adevăr cum toți ne plângeam că nu avem la noi în țără opiniune publică, și nu avem conștiință publică, și sciți cum D. Panu din ale noastre tânguirii trage conclusiunea, că egemonia politică trebuie răpită păturile dirigente cari au dovedit că nu știu să facă alt us de dânsa, de cât numai pentru a 'și satisface apetiturile egoiste.

Ei bine, D-vóstre, cari vreți să păstrați acésta egemonie, începeți a da țerei exemplu că ura politică, pofta de a răsturna nu vă pôte orbi pênă a vă face să promiteți ceea-ce sciți că nu veți da, și acusați pe alții despre nisce fapte pe cari sunteți siguri că le veți comite și D-vóstre, când veți fi în locul lor. Alt-fel opinii-

nea publică desgustată va deveni și mai inobilă de cât acum, egemonia păturelor ați dirigit și mai contestabilă și D. Panu va fi ascultat mult mai curând de cât credeți. Dacă nu ar fi însă de cât deosebiri din trecut, discuțiunea noastră ar fi numai academică, și eu vă mărturisesc că nu sunt dintre aceia cărorora le pôte place să facă în Parlament ast-fel de discuțiuni.

Deosebirea dintre D-vóstre însă este și în prezent și ea este mare, căci ea nu se raportă la detalii sau la proiecte de legi numai, ea se ridică până în acele sfere înalte de unde plécă firul conducător al ori-cărei politici, unde se întocmesce orice ideal.

Încep cu cestiunea cea mai importantă, cu aceea care domină din tótă înălțimea pe cele-alte, adică cu cestiunea politicei din afară, și vă întreb care este politica D-vóstre a noiei coalițiunii ?

Subscrieți D-vóstre, partidul conservator, pe de întregul la politica junimistă ?

Da, sau ba ? Mai întâi însă să 'mi dați voie să vă arăt cu dovezi că și unii și alții v'ați pronunțat deja prea categoric în astă privință ca să mai puteți eși din acest impas fără a ne da un răspuns tot așa de categoric.

Trebuie să recunoscem, D-lor, că partidul liberal a avut o politică exterióră, bine hotărîtă.

La 1881, când ne amenința încă cestiunea Dunărei, dânsul în adevăr n'a putut să se afirme pe deplin, căci atunci eram în discuțiune cam vie cu Austria puterea tocmai către care ținea partidul liberal.

Și atunci chiar, în focul cestiunii Dunărei, D. Carp apăra politica austro-germană, și o apăra cu vigóre, când dupe ce spunea în ședința de la 3 Decembre 1881 aceste memorabile cuvinte : „Suntem, D-lor, centrul unei mari mișcări care ține deja de mii de ani și care fără voia noastră ne târăse într'o acțiune, ce nu stă în raport cu mărimea țerei noastre. Vorbesc de marea luptă dintre Occident și Orient.“ Și dupe ce explică că ați, acésta luptă măreță se personifică în rivalitatea dintre Austria și Rusia, arată lămurit în ce parte trebuie să ne întorcem privirile, ați când nu mai putem să ne bisuim pe „ideea integrității Turciei care a fost globul de sticlă care a apărat frageta plantă ce se numesce România, în contra vânturilor de la Nord, și care ne a permis a crește și a ne întări.“

Dupe cum vedeți, deja la 1881 D. Carp era categoric, mai categoric chiar de cât însuși partidul liberal care tocmai la 1883, prin gura D-lui Ion Brătianu, se rostea într'un mod definitiv.

Era, D-lor, dupe intervenirea de la Gastein unde D. Brătianu se dusesse ca să ofere intrarea României în liga păcel. Interpelat în Cameră de către D. Stolojan, care și el d'altminteri indica aceeași politică, primul-ministru făcea următoarea

declarațiune: „Noi suntem pentru pace, și ori-cine va provoca resbelul său va face invasiune, vom fi inamicii lui”.

Pentru cine scie să înțelegă limbajul diplomatic, mai ales în gura unui prim-ministru, răspunsul D-lui Ion Brătianu, în privința politicii noastre externe, era destul de categoric.

Mai târziu, D-lor, a venit o ocaziune și mai solemnă, în care să se afirme politica noastră externă; a venit ziua de 5 Februarie 1887, când majoritatea Camerei a oferit guvernului Brătianu 30.000.000 așa zicând ca să ne apere neutralitatea. Sciți bine că D. Brătianu avea obiceiul să nu spună tocmai verde ce vrea, și să se ascundă dupe degete. Toți sciam că în fond nu era, nu putea fi vorba de neutralitate, dar în majoritatea brătienistă erau mulți naivi cari credeau că politica D-lui Brătianu tindea la acea minune numită neutralitate. Ei bine, nici chiar cuvântul n'a plăcut D-lui Carp, și D-sa s'a sculat și a spus că „neutralitatea nu este posibilă și nici nu o doresce;” iar D. Kogălniceanu care este de altă părere în politica externă, 'i dicea D-lui Carp, pentru acesta te am combătut în tot-d'a-una.

Mai târziu la 1888, când a venit guvernul junimist la putere, D. Carp nu s'a dat în lături ca să spună verde care este politica sa externă. D-sa dicea: „Trebuie dar să ne asociem cu aceia cari au lucrat tot-d'a-una pentru liniscea și pacea necesară prosperității și mărirea poporului român. Acesta e politica germană și în acest sens guvernul actual e pentru politica germană, pe care a recunoscut-o și D. Brătianu cu un *tact* ce trebuie să aibă aprobățiunea noastră, și n'am avut nici-un motiv de a nu 'i da, chiar fiind în opozițiune, întręga mea aprobare pentru o politică atât de conformă cu adevăratele interese ale țerei.”

Cuvintele D-lui Carp erau consecința logică a acelor ce spusese D-sa în tot-d'a-una, a acelor ce spusese și la 1881 când refusase să agite cestiunea Dunării numai pentru că bănuia că această agitațiune a fost scornită de *Democrația națională*, un jurnal care propaga confederațiunea Statelor Balcanice, sub patronajul Rusiei, și a acelor ce spusese la 1879, când nu voia să opună Europei în cestiunea ebreilor un *veto* îndărătnic, care ne ar arunca în brațele Rusiei, și când adăoga: „Ce sunt aceste brațe, noi o scim; o scim într'atât în cât ne întrebăm când sunt ele mai periculoase? atunci când ne string cu ură, sau atunci când ne string cu drag?”

Acum, să trecem la conservatori; să vedem dacă în politica străină ei au trecut sau s'au exprimat și s'au exprimat destul de lămurit.

La 1881 când se agita în Cameră cestiunea Dunării, din rëndurile conservatōre, și în numele lor lua cuvântul D. Alexandru Lahovari, și dupe ce acusa politica externă a D-lui Brătianu, exclama: „Când intesele noastre sunt aceleași cu ale

Rusiei, putem fi ruși, fără a înceta de a fi români, intocmai precum atunci când interesele noastre sunt aceleași cu ale Austriei, putem fi austriaci fără a înceta de a fi români.”

Iar la 7 Decembre 1886, într'un articol publicat în jurnalul „L'Indépendance Roumaine”, tot D. Alexandru Lahovari, lua în această cestiune pozițiune cum trebuie să ia ori-ce om de Stat.

Era vorba de maiorul Haberling, care într'o comisiune a Reichstagului german expunând cari ar fi forțele de cari pōte dispune la vreme de nevoie liga păcei, punea și armata română la socotelă și 'i desemna chiar rolul de aripa drēptă a armatelor aliate.”

D. Lahovari scrie:

„De multă vreme bănuiam (această alianță), dar astăzi induoiala nu mai este permisă și tăgăduelile nu mai sunt luate la serios. Iată cauza menținerii la putere a unor omeni cari, în deuce ani, au sleit lista greșalelor pe cari pōte să le comită un guvern rău. Acesta este faimosul *secret al Regelui!* . . . Iată pentru ce totul este jertfit cheltueleur militare; . . . iată pentru ce se asvēră două sute de milioane în costisitorile fortificații ale Bucureștilor; iată pentru ce se prodigă drumurile de fer zadarnice, într'un scop numai strategic . . .”

Și mai la vale, dupe ce D-sa arată pentru ce la 1877 soldații noștri s'au bătut vitejește, între altele și fiind că era alături cu rușii, adăoga: „Țerani ortodoxi n'ar merge de cât cu părere de rău în contra altor ortodoxi, vechii lor liberatori și aliați, și contra unor trupe a căror valōre au învățat s'o cunōscă luptând alături cu dēsele.”

Mai pe urmă D. Lahovari, dupe ce spune că la 1877, Regele avea cu el țera întręgă, afirmă că astăzi n'ar mai fi așa: „Clasele laborioase ar fi cu desevēșire, de și în secret, ostile unei asemenea aventure; cât despre clasele dirigente, ele sunt în luptă pe față cu guvernul care se impune țerei. Nu rămâne dar ca să susție pe Regele în formidabila sa întreprindere de cât bugetivorii și un fōrte mic grup de politicieni reprezentăți, cred, de către *România liberă*. Ei bine nu este destul contra induoitului și grōznicului curent care ar porni de sus și de jos, și ar putea să măture totul în cale-i.”

Dar, D-lor, să vă dic că acesta este numai părerea personală a D-lui Lahovari?

Vē voiū da atunci și alt ceva, din lectura căruia veți vedea chiar părerea oficială a partidului din care face D-sa parte; vē voiū da chiar documentul iscălit de D-lor toți.

Care este acest document? Precum altă dată, printr'un manifest, v'ați angajat către țera ca să 'i redați domeniul corōnel și să dōrîmați revisuirea Constituțiunei, tot așa, acum înainte alegerilor, v'ați

angajat să schimbați politica externă a D-lui Brătianu.

Iată ce spuneți în manifestul D-vōstre electoral: „În domeniul politicii externe, partidul conservator înțelege că țera noastră să fie un element de ordine, de pace și de progres în Orient.

„O politică pacinică și amicală către tōte puterile, o atitudine *neted nepărtinitōre*, și *sincer neutră* este singura folositoră țerei noastre. Am *condamnat* politica externă a guvernului trecut, când servilă, când provocatōre, și nici odată corectă.”

Suntem cam departe de *tactul* ce D. Carp recunoscea D-lui Brătianu!

Așa dar, D-lor, asupra acestui punct mi se pare că induoială nu mai pōte fi, că este dovedit că junimiștii au lucrat împreună cu liberalii, desfășurându'și programul lor încă de la 1881, că nu s'au schimbat o iotă până la căderea D-lui Brătianu, și că în urmă venind la putere au spus verde în ce constă această politică externă, au recunoscut-o de bună și 'și-au luat îndatorirea, de a o susține. Am eū ver' o induoială că junimiștii vor părăsi această politică? Nu; căci ei o susțin încă de la 1879. Dacă este, așa atunci întreb: sunteți D-vōstre conservatorii cari ați capitulat, sau guvernul actual, guvernul noiei coalițiuni nu are nici o politică externă?

Și să nu mi se spună că o țera pōte să trăiască în timp de pace fără o politică externă. Acest lucru nu este serios; în timp de pace tocmai se alcătuesc politica externă, căci în timp de pace se prepară resboiul, în timp de pace se încheie alianțele, în timp de pace se ia hotărîrea de care parte trebuie să te găsești în cēsul în care va izbucni resboiul.

Și acum dupe ce am înregistrat capitulațiunea D-vōstre, căci ați capitulat, și ați capitulat nu într'o cestiune secundară, într'o cestiune de la care tōte celealte atērnă, într'acea cestiune asupra căreia când eine-va nu este în completă, în desevēșită armonie de vederi cu colegii sēi, nu are dreptul să se suie pe acea bancă, dați-mi voie să vă spun pentru ce sunt vesel că vē vēd reveniți dupe o cale greșită, și adoptând singura politică externă care este compatibilă cu interesele țerei noastre.

Sciū, D-lor, că mulți țși fac în politica externă un vis frumos, cu atât mai imposibil cu cât este mai frumos: neutralitatea.

Nu există, D-lor, și nu pōte exista astăzi, în această Europă armată din dinți până în picior și gata a se împărți în două tabere vrăjmașe, nici un stat care să fie neutru.

Arătați-mi o singură țera europeană, una singură, și nu vē cer una situată ca noi tocmai pe locul unde are să se dea bătăliile viitoare, arătați-mi o singură țera europeană care să fie cu adevērat neutră. O să-mi vorbiți de Belgia, dar Belgia numai este neutră. Cine nu șcie că astăzi

Belgia intră și ea în acel cerc de alianțe care împarte Europa? Neutralitatea Belgiei nu era garantată numai de tratate, ea era garantată de interesele Engliterii care nu putea să sufere ca Anversul, acest pistol îndreptat în contra dășii, să cadă pe mâna unei mari puteri europene, de aceea și sistemul de fortificații al Belgiei până mai dăunădi consista într'un mare câmp întărit, Anversul, unde armata belgiană era destinată să se concentre și să aștepte ajutorul Engliterii. Astădi însă când din ți în ți Englitera devine o putere cât mai insulară, astădi când ea se retrage din afacerile continentului, neutralitatea Belgiei numai este garantată. Și de aceea Belgia caută aiurea, de aceea ea se fortifică pe Meusa. Care este dar țera din Europa care poate să fie neutră? Și mai ales noi, aici unde ne-a pus istoria putem să fim neutri? Ca să răspundem la această întrebare, n'avem de cât să ne aducem aminte că ne aflăm în acel loc unde are să se dea marea bătae, care are să hotărască de stăpânirea Orientului, și prin urmare, cum bine a spus-o Napoleon, și de egemonia în Europa.

Am aușit că s'a susținut în Senat neutralitatea absolută de către un inteligent și învățat senator, care a conchis că această absolută neutralitate nu este posibilă de cât cu condițiune ca să lăsăm pe Ruși să trecă liber prin Dobrogea ca să mērgă să năbușcă libertatea născēndă a frașilor noștri bulgari. Dar această nu vrea să dică neutralitate, această nu este alt-ceva de cât alianța cu Rusia și încă o alianță fără glorie, căci ce vrea să dică o neutralitate în care ai lăsa pe Ruși să trecă prin țera noastră ori de câte ori ar voi să se ducă în Bulgaria?

Lăsând neutralitatea nemșilor care se împacă lesne, omenii cu adevărat politici trebuie să aibă o părere în privința politicei externe, trebuie să se hotărască pentru una ori alta din alianțe, ori cu Occidentul, care reprezintă independența Europei și civilizațiunea modernă, ori cu Nordul cuceritor, și o-dată hotărârea luată trebuie să o și spue. Pentru ce dar noi, căți-va, foarte puțin dacă voiți, cari nici nu suntem la putere și nici nu avem șanse de a ajunge, noi cari nu avem prin urmare nevoie să menagiăm pe nimeni, pentru ce noi aceștia, dic, să nu spunem limpede care este politica externă cea bună, care este aceea care corespunde intereselor țerei. Ei bine, cea politică este aceea care ne va face străjă în contra invasiunii Nordului.

Acastă politică, D-lor, o impune rațiunea implacabilă a situațiunii geografice și învățămintele tot așa de implacabile ale istoriei.

Suntem, D-lor, în pragul celei mai mari împărății din lumea modernă, suntem vecinii unui popor de 100.000.000 care în 50 de ani și induoesce populațiunea, suntem în drumul unei națiuni tinere, inteligente, pline de viitor, al unei

națiuni de care mă tem cu atât mai mult cu cât o stimez, suntem la hotărul unui popor care, ca toate popoarele Nordului, de când datēză istoria lumii, se simte atras, printr'o invincibilă și eternă pornire, către mările de smaragd ale Sudului. Este o lege nestrămutată, o pornire a firei ca națiunile, ca și indivișii, să alerge dupe aerul îmbălsămit și dupe sōrele arđetor de la miadă-đi. Rusia, cu tot vastul și tristul ei teritoriū, înăbușe în ceșurile Baltice, și caută să respire către Sud prin trei locuri de o-dată, în Extremul-Orient în apele Japoniei, la Golful Persic în jumătatea vastei împărății și la Mediterana cea scaldată de sōre, la cea Mediterană către care au aspirat toți omenii Nordului și pe țermurile căreia toți și-au găsit mormēntul. Din aceste trei drumuri cel mai important este de sigur al Mediteranei, acolo sunt faimōsele strimtori, cheile Europei, acolo este cetatea cesarilor din Orient și Metropola Ortodoxiei. Ei bine, pe noi sōrta ne-a pus d'a curmezișul tocmai pe acest drum, așa că Rusia nu poate merge acolo unde o chiamă logica dezvoltării ei de cât trecēnd peste trupurile noastre.

Este un post greū acesta, o sciū, D-lor, dar este și un post de onōre. Istoria a făcut din noi ante-garda civilizațiunii europene contra invasiunii Nordului, cum ne făcuse altă dată ante-garda Europei occidentale în contra invasiunii asiatice, când invasiunea venia de la Sud. Am îndeplinit cu bravură și cu demnitate rolul nostru de odinōră, să îndeplinim până în capēt cu aceeași bărbăție, cu aceeași demnitate și rolul nostru de astădi. Sabie în contra potopului, fie că el venia despre Dunăre, fie că el vine despre Nistru, tot sabie fost-a și fi-va ursita noastră!

Și de alt-fel, D-lor, la ce ne-ar servi o esitare? În picioare sau culcați la pământ, primejdia tot ne va atinge. Istoria este de față ca să ne spună că de două secole se sfortēză Nordul ca să ne ștergă din cartea nēmurilor. Intēmplarea singură a făcut că din această luptă inegală n'am pierdut până acum de cât frumoșă și imbelșugata țera dintre Prut și Nistru.

Și când vorbesc ast-fel, D-lor, nu vorbesc nici din dragoste pentru unii, nici din ură contra imperiului vecin; nu, constat numai o situațiune care purcede din logica lucrurilor și din situațiunea Europei. Este așa de firēscă tendința Rusiei în contră-ne, în cât dacă ași fi eu sau oricare dintre noi stăpânul politicei rusești, tot așa am face, afară numai de a voi să fim rēi patrioșii. De aceea nici nu mă interesēză faptul că cutare împērat sau cutare ministru e pacific; ađi sau mēne, mai curēnd sau mai târđiū Rusia trebuie să încerce, Rusia va cerca nimicirea noastră.

Noi dar trebuie să urmăm o politică occidentală, cu consciința deplină că astfel este misiunea noastră istorică, să cercăm vecinic să ne alipim cu cea putere

europenă care la un moment dat va ține în mânele sale stēgul independenței europene.

Până mai acum căți-va ani, D-lor, Franca și Englitera reprezintă această idee de rezistență Rusiei, și de aceea și politica noastră era francesă și englesă; acum însă când Franca a abandonat Orientul pentru a și satisface scopurile ei de revanșă, și când Englitera, ocupată în Irlanda și în Indiș, și stăpână pe Cipru și pe Egipt, pune din ce în ce mai puțin interes în cestia Orientului, politica noastră trebuie să tindă către acele puteri cari le-au luat locul, către acele puteri cari reprezintă ađi rezistența în contra colosului de Nord, politica noastră trebuie să fie austro-germană. Iar dacă mai târđiū Germania va lăsa să cadă din mâna-i puternică cauza civilizațiunii europene, și o altă putere, ori-care ar fi ea, va înalța acest stēg, către cea putere va trebui să tindă toate gândurile noastre.

Vecinic cu aceia cari și vor lua drept misiune de a pune o stavilă invasiunii de la Nord; atât și nimic mai mult.

Și acum, D-lor, mă întreb: Acastă politică externă, traspiră ea ore în proiectul D-vōstre de răspuns la Mesagiū? Da. Răspunsul D-vōstre este identic cu răspunsul Camerei D-lui I. Brătianu de astă iarnă.

Iată într'adevăr ce dicea Camera D-lui Ion Brătianu:

„Avem, Sire, motive de a crede că *sințele* ce se fac pentru manșinerea păcei vor isbuti; și că ea va fi asigurată... etc.“

Iar D-vōstre spuneți că: „Opera *păcei* de care avem nevoie, va găsi în noi sprinjitorii convinși și statornici.“

Acăsta pare dar a fi, D-lor, politica externă a D-vōstre, a noiei cualițiunii, și dacă este așa nu am ore eu dreptul să vă întreb: Nu ar fi fost mai bine ca atunci când vă aflați în opozițiune să vă dați mai bine sēmă de nevoile țerei noastre în această privință? Nu ar fi fost mai bine să dați în lături interesele mici de opoșanți? Căci nu trebuie să ne facem iluziuni; această politică externă nu are darul să fie populară; ea pare o operă prea gigantică pentru populațiunea noastră neobicinuită cu măreția unui asemenea steag; ea lovesce în sentimentele religioșe ale poporului, ea se bate în cap și cu suvenirile naționale, căci românul s'a obișcīnit să vadă pe Ruși tot-d'anna victorioși—poțe pentru că nu i-a vēdūt bătēndu-se de cât cu turcii — și cu greū și va putea închipui că poțe să fie și învingși. Dar cu cât această politică este mai grea de implāntat în stratele profunde ale națiunii, cu atât este mai netăgăduită datorita omenilor de stat ca, cu ori-ce preț, cu ori-ce jertfă să o facă să pătrundă până și în rărunchii națiunii.

D-vōstre însă, D-lor, sentimentului datoriei îndeplinite, ați preferit efemerul succes al intrunirilor, v'ați îmbătat de gloria unor aplause pe cari chiar în lo-

cul luptelor noastre contra D-lui Brătianu nu le-am solicitat; prea ușore pentru ca să potă atăța rîvna noastră! Ei bine, pentru acésta nu se pôte să nu vă cerem socotélă. Ia inchipuiți-vă, D-lor, că în lupta care ați întreprins'o contra guvernului trecut, și în care ați pus de basă politica sa externă, ați fi ishutit, inchipuiți-vă că țera mai puțin cunoscută de ómenii v'ar fi cređut *ad literam*, când 'i spuneți: în „România“ că este vasala Germaniei, inchipuiți-vă că s'ar fi stărnit în țera acésta, în contra Germaniei, un curent violent destinat să desrădăcineze totul în drumul lui.

Ei, ce ați fi făcut în acésta întâmplare, D-vóstre cari punend ađi ministerul alături cu D. Carp, afirmați că un asemenea cuvânt ar fi o nenorocire națională. Ce ați fi făcut, vă întreb? Ați fi rămas totuși la putere, ca și cum D-vóstre ați fi gata să urmați ori-ce politică numai să fiți la guvern, sau ați fi pus peptul D-vóstre în contra torentelii pe care ați fi avut ușurință de a 'l stărui, și pe care sunt sigur că nu 'l-ați fi mai putut impiedica, pentru că cunosc slăbiciunea pepturilor D-vóstre.

Încă un cuvânt, D-lor, asupra acestei cestiuni și voiți termina. Să fie óre ađi o înțelegere deplină între D-vóstre în privința politiceii noastre externe? V'ați hotorit D-vóstre toți să adoptați politica pe care D. Carp continuă a susținut'o și pe care D-vóstre vecinic ați criticat'o. Sunt lucruri cari mă fac să ăic da, și sunt lucruri cari mă fac să ăic nu!

Și, D-lor, lucrul are și o importanță imediată, căci cine pôte tăgădui că o politică externă curagioasă atrage dupe sine și inarmarea noastră în exstremo, și fortificațiunea Bucureștilor, și mai ales aceea a liniei Focșani-Galați, a acelei pălunii prin care s'aú scurs tóte invasiunile de la căderea lumii romane, și pe care se vor scurge și nouile invasiuni ale Nordului, dacă nu vor găsi stâncă de piatră în drumul lor.

Ce ați căutat să fortificați linia Focșani-Galați dacă nu ați inclina către politica occidentală? În privința acésta ați făcut o critică amară, ați acusat guvernul trecut că aruncă miliónele țerei pentru nisce cărămici fără de nici un folos! Véd acum că ați uitat acele critici! Și sunt sigur că D-vóstre veți continua cu fortificațiunile, și veți face și mai multe fortificații dacă va fi nevoie. În privința acésta vă veți supune aceleași politici pe care combătând'o numai v'ați putut ridica acolo unde sunteți. Eú pentru acésta vă felicit. Dar capitula-tați pe deantregul? Ei bine, cum să cred una ca asta când véd pe președintele Senatului, președinte ales în contra guvernului junimist, căci acesta avea un alt candidat.

D. I. Lahovari: Ruso-fil.

D. Tache Ionescu: Fînd-că mă întreprupei, D-le Lahovari, sunt silit să vă spun ce este Ruso-filia aceluí candidat.

D. Crețulescu fusese acusat de rusofilie. Da printr'o scrisóre trimisă la jurnalul *Indépendance*, răspunde: Eú nu sunt nici Ruso-fil, nici Ruso-fob; eú sunt neutru; nu am motiv să urêsc pe nici una din puteri nici pe Rusia, nici pe Germania, și cu atât mai puțin pe Germania.

Iar *Indépendance*, publicând scrisóra D-lui Crețulescu, pune drept comentariu a ei nemulțumire și reînnoirea asigurării că densusul are ură pe Germania care ne târăște, etc. etc.

Vedeți dar, că Ruso-filia D-lui Crețulescu era foarte dulce.

Diceam că atunci când véd pe D. președinte al Senatului ăicend că D-sa este de părerea D-lui Grigorie Sturdza, adică este pentru o neutralitate absolută în opoziție cu neutralitatea de paradă de până acum, sunt în dreptul meu să vă întreb categoric ce ați stipulat în astă privință, în acel tratat de pace sau de armistițiu la care noi nu am fost prezenți, și care nu s'a publicat încă?

V'ați supus pe d'antregul D-lui Carp, închinând steagul pe care 'l ridicaseți în luna lui Septembrie? Dacă este așa, nu mai am de cât un lucru a face, acela de a vă felicita pentru că ați venit la nisce idei mai chibzuite. Dar, dacă nu este așa, dacă lucrul este încă nedomerit, nu suntem noi óre în drept să ne întrebăm: cum credeți D-vóstre că țera va ajunge la liniștea de care are nevoie, pe câtă vreme va rămâne bănuială că nici cel puțin asupra politiceii externe a țerei ministrii Majestății Sale nu sunt de acord? Cum vreți să cereți încrederea masei celei mari a națiunii, când va sci că în stinul consilierilor Tronului sunt divergențe asupra cestiunii primordiale în politica ori-cărui stat civilizat?

Trec acum la politica internă, și vă întreb: Sunteți de acord în acésta privință; aveți D-vóstre același ideal, aceleași vederi în ceea-ce privește direcțiunea Statului român, sau sunt și acolo divergențe, divergențe cari dacă nu vă aú impiedicat de a încheia o suspendare de arme, vă va desbina de sigur mai curênd sau mai târziu?

Noi credem că o divergență există și nu pôte să nu existe, pentru ca cređul D-vóstre nu este cređul junimiștilor, nici idealul lor idealul D-vóstre.

Tesa junimistă a fost constantă, și trebuie să 'i recunoșcem statornicia pentru că tesa junimistă de la proclamarea Regatului a fost și este neclintită. Acésta tesă, cum bine știți, se resumă în ideea că de atunci încóce, nu mai are rațiune de a fi nici un partid din cele vechi din țera, nu mai este loc nici pentru vechea dréptă, nici pentru vechea stângă, și că a venit vremea pentru noui formațiuni independente de partidele de odinórá. Și ca să illustreze tesa sa și mai bine, D. Carp pe când era în opozițiune, a spus-o și a repetat-o și la 1881, și la 1882, și la 1886, și chiar la 1888, când a intrat în acest

minister, când s'a exprimat în privința acésta, într'un mod foarte limpede și foarte categoric:

„Că vechea dréptă și vechea stângă, ăicea D-sa, în forma lor actuală, aparțin mai mult istoriei de cât realității prezentului, este lucru care nu va apare ca nou în gura mea. Noui formațiuni trebuie să se producă pe base de legi pozitive, de idei nu doctrinare, de idei ce nu stau în aer, dar de idei practice și bine codificate, acésta a fost tot-d'a-una părerea noastră și când D. Panu intrébă cu ce vă prezentați țerei, când aveți să formați partidul? 'I răspundem: Cu acestea avem să ne prezentăm țerei, pe basa lor se pôte procede la reformarea interiórá a partidelor și a Statului român. Cine le va admite va fi cu noi și cine nu le va admite va fi în câmpuri adverse. Noi nu ne vom schimba părerile noastre . . . .“

Iaca, D-lor, teoria junimistă și ca să nu ostenesca Camera nu mai reproduc ceea ce a spus D. Carp de la 1881 și până astăzi, e absolut același lucru.

Mai este o idee junimistă, aceea că procesul de democratizare al Statului român a fost o operă înțeleptă, bună și dréptă, și că acel proces a fost îndeplinit și trebuie primit așa cum este fără regret. În duos rënduri mai ales s'a explicat D. Carp în astă privință în mod categoric: la 1881 când se întreba de unde provine faptul că partidele noastre politice luptă cu atâta înverșunare unele contra altora, de și amênduoe sunt liberale? „De unde provine deci, ăicea D-sa, acésta înverșunare? Ea provine din cauză că pe lângă revoluțiunea pur politică din acésta țera, paralel cu dênsa s'a făcut și o revoluțiune socială imensă. Unii, de și admiteau principiile, reclamaú însă într'un mod tacit că aplicarea acestor principii să fie apanagiul exclusiv al unora; alții primiau și ei aceste principii, reclamaú însă că aplicarea lor să fie apanagiul tuturilor. Într'un cuvânt era cestiunea de a se sci dacă se democratisează s'aú ba Statul român.“ Și dupe ce ăicea acésta, D. Carp constată că democratizarea s'a făcut și bine este că s'a făcut.

Iar la 1884, revenind asupra cestiunii, D. Carp ăicea: „conservatorií aú gândit că puterea trebuie să rămână exclusiv în mâinile lor. În acésta dacă voiți, consta în mare parte deosebirea între conservatori și liberali, și, dacă voiți, în acésta constă și astăzi deosebirea între vechii conservatori și partida liberală.“

Iată, D-lor, teoria junimistă: Partidele cele vechi 'și-aú îndeplinit programele lor; cea ce aú făcut bine aú făcut; democratizarea Statului român este o operă bună, și nimeni n'are să se întórcă în contra ei. Și ați védut pe D. Carp adăogând: Sciú că conservatorií vechi nu gândesc ca noi, sciú că densusul ar vrea să aibă monopolul puterei în Stat.

Fost-a, D-lor, acésta teorie un lucru lipsit de interes practic? Nu. Ca ómenii de

guvern ce au făcut junimiștii când au vădut că vechii conservatori nu le primesc programul, că intră pe tărâmul revoluționar, că nu recunosc revisuirea Constituțiunii, că nu recunosc domeniul Coronei? Pur și simplu s'au apropiat de liberali, și dați-mi voie să mi aduc aminte că am intrat pentru întâia oară în luptă electorală, braț la braț cu D. Laurian, expresiunea majorității de ași, și că dintr'aceiași urnă cu D-sa eșit-am acum 5 ani, atunci când și eu și D-sa nădăjduiam încă că se poate începe o eră nouă cu D. Ion Brătianu.

Iată în politica internă ideea conducătoare a grupului junimist. Să vedem acum și ideea conducătoare a partidului conservator, și dacă va fi o deosebire adâncă, să căutăm să arătăm apoi și consecințele practice ale acestei deosebiri.

Ei bine, D-lor, partidul conservator nici odată n'a acceptat teoria sfârșirii vechilor partide și creării de noi formațiuni, el vecinic a revendicat întreg trecutul său, el vecinic s'a prezentat ca o continuare a regimului de odinioară, și ași a ajuns și să pună în socotela operei liberale a celor 30 de ani din urmă relele de cari suferă societatea română și cari nu sunt de cât o mică rămășiță din relele de altă-dată. Idealul partidului conservator este altul de cât idealul junimist. Nu știu dacă democratizarea D-lui Carp e împărțită de toți junimiștii, e un lucru chiar care mă face să mă induesc și de care voiți vorbi cu ocazia legii comunale, dar știți că D. Carp a spus-o și noi, cel puțin până la dovada contrarie, suntem datorii să-l credem. Conservatorii însă, de sigur, nu primesc această democratizare. Ei și-au spus programul lor, și D. Păucescu în aplauzele D-văstre a ridicat puțin vëlul asupra firului conducător al partidului conservator. D. Păucescu vorbind în urma deputațiilor cari arătaseră relele cari bântue societatea română, ne-a afirmat că toate se datoresc operei întreprinse de partidul liberal în această țară. D. Păucescu a pus pe comptul liberalismului, și vă voiți dovedi că liberalism și democrație înseamnă același lucru, cel puțin la noi în țară, D. Păucescu a pus în comptul democrației păcatele situației de ași, nenorocirile stărei noastre sociale. Și D. Păucescu nu a putut să ne spună toate astea numai ca să ni le spună, fără a propune alt-ceva în locul operei de ași, nu; D-sa este un om serios și când critică o stare de lucruri este că are și un remediu la îndemână. Și într'adevăr, D-sa cu un cuvânt ne-a desfășurat pe d'întregul intențiunea D-sale: în locul democratizării de până acum de la țară, D. Păucescu v'a spus: De aci înainte proprietarul cel mare va avea tutela țeranului; nu vă așteptați ca țeranul să se ridice el însuși, cum cere democrația, noi proprietarii cei mari singuri putem să-l ridicăm acolo unde trebuie să se sue.

Și dacă e în spiritul cui-va cea mai

mică înduioală asupra acestui lucru, dați-mi voie să vă citesc ce spunea D. Păucescu într-o conferință al cărui ecou numai a fost discursul său de la Cameră.

„Proprietarul mare, funcționarul inteligent și luminat, iată ce ne trebuie. Pe el să-l înarmăm cu școala, cu biserica, cu igiena publică, dându-i un loc în consiliul comunal.“

D. Păucescu, prin urmare, nu vorbea numai ca să ne facă teorii, ca să se tânguiască ca spiritele acelea neputincioase asupra relor țerei de ași; D-sa e un spirit putincios, e un om politic, și ca om politic ne descrie relele, dar ne dă și remediile, spunând că acest remediu e: Să dăm comuna rurală pe mâna proprietarului mare, să-i dăm lui de drept școala și biserica.

E acesta o idee nouă la partidul conservator? Nu, D-lor. Această ideeă contrariă democrației, contrariă operei întreprinsă de partidul liberal de 40 de ani în această țară, nu e de cât ecoul celor făcute de conservatori în 1874, când aveau puterea. Să nu se uite legea comunală din 1874. Ce spunea ea? Impărțea comuna rurală în două colegii comunale: în colegiul întâiu erau numai cei cari plăteau impozit fonciar pentru bunuri din acea comună de 120 lei pe an, și cari vă puteți închipui că erau numai proprietarii cei mari. Acești alegători alegeau jumătate membrii consiliului comunal.

Iar acolo unde erau numai trei alegători de acest fel, nu se mai făcea alegere și ei intrau d'a dreptul în consiliul comunal. Dar nu e numai atât: Acești domni membri, d'a dreptul în consiliul comunal, puteau să și exercite nobila lor funcțiune chiar prin delegați, puteau dar să și trimită pe vechilii lor să stea alături cu fruntașii satului și să discute interesele democrației române.

Aceste idei din alte timpuri credeam, nădăjduiam că nu vor mai fi îmbrățișate de partidul conservator, credeam că nu va mai cutesa nimeni să ridice în această Adunare glasul pentru a reclama un privilegiu. M'am înșelat însă, am vădut că o așa cerință a fost enunțată de D. Păucescu, și că D-văstre l-ați aplaudat. Se potrivește, D-lor, această cerință cu democratizarea D-lui Carp? De sigur că nu se potrivește cu ceea-ce a spus D. Carp țerei în privința democrației! Permiteți-mi însă să-i fac o întrebare. Știți că înainte de alegeri, guvernul a publicat un proiect organizator al comunei rurale.

Dar lucru curios, acest proiect vorbește de toate, absolut de toate, până și de monopolul cărciumilor, nu coprinde însă nici o vorbă asupra cestiunei de a se ști cine va fi alegător, câte colegii vor fi și cum se va face alegerea în comuna rurală?

Acest proiect însă nu aparține D-lui Carp, ci D-lui Rosetti.

Se poate ca în iscălitură să stea tot secretul acestei tăceri, eu m'aștept însă în tot cazul de la guvernul junimist să spună

ce înseamnă tăcerea sa din acest proiect de lege.

Dacă junimiștii vor să înființeze colegii electorale la sate, în sensul ideilor D-lui Păucescu, atunci voiți mărturisii că eu sunt acela care m'am înșelat în așteptările ce le puneam în guvernul junimist. Ar fi atunci o înțelegere deplină între D-văstre, numai cuvintele de altă-dată nu ar mai țemna nimic.

Dacă însă am citit bine în discursurile D-văstre de altă-dată, dacă v'ați închinat și bine ași făcut că v'ați închinat d'inainte democrației, atunci vă întreb: Ce unire politică poate să fie între acei cari au ochii înapoi și între cei cari se uită în viitor?

Și fiind-că sunt asupra acestei cestiuni, vă rog să mi dați voiți să discut și eu puțin ideile D-lui Păucescu.

D. Păucescu ne cere să dăm proprietarilor mari o înțurire legală în comune. Și vedeți, D-lor, că nu întrebunțez cuvântul de boieri, căci boierii și proprietarii mari sunt mulți ani de când nu mai sunt termen sinonimi. Cunosc țera de unde a copiat D. Păucescu această idee, pe care nu o voiți combate nici în numele principiilor abstracte, nici în numele egalității, ci o voiți combate istoricesc, pe tărâmul practic al realității țerei noastre.

În Englițera, da, a fost, D-lor, această stare socială; și țic a fost pentru aceia cari cunosc Englițera, numai dupe cărțile publicată în franțuzesce acum 20 de ani, și și închipuesc poate că există și acum tot ats-fel. În Englițera a fost în adevăr înțurirea legală a marelui proprietar, pot țice chiar a tot puternicia lui în comuna rurală.

Dar, D-lor, să întreprindă D. Păucescu o călătorie până în Englițera, să studieze pe marii proprietari de acolo, și apoi să vie să cêră și la noi să dăm proprietarului nostru ceea-ce au marii proprietari din Englițera.

Ei, D-lor, de veri-o opt ani mi petrec verile în Englițera, la țera în casa unui mare proprietar, ôspe al unui om care era dintr-o familie a cărei vechime datéză din timpul cuceririi normanșilor, și care a avut bunul gust să nu mi-o spună nici o dată. Căci acolo cu cât familiile sunt mai vechi, cu atâta sunt mai puțin limbute asupra trecutului lor.

Ce am vădut acolo? Mai întâiu în mijlocul unui parc cu arbori seculari, la a căror umbră rêcorosă se plimbă locuitorii satului ori de câte ori vrêu, o casă care datéză de 3—4 secole; în dênșă a trăit proprietarul tot-d'a-una vêra ca și iarna, în vremurile urâte ca și în cele bune, întocmai ca și strămoșii lui. Înăuntru portretele strămoșilor familiei, dintre cari fie-care reamintesc veri-o pagină din Istoria națională.

Acea casă, simbolul autorității sale, locuința lui de toate țilele, este bine cunoscută, acolo de vêcure s'au dus cei pri-goniți să reclame, bolnavii să cêră un

ajutor, nenorociții să capete o mângâiere sufletescă.

Așteptați acum să vie Dumineca și veți vedea ceva și mai caracteristic. Dimineța veți vedea pe stăpânul casei ducându-se la biserică, și în cor cu poporul cântând psalmii; dupe prânz, soția va merge să facă lecturi publice în sat, și séra fetele vor merge să dea lecții la adulți. Și dacă este vremea frumoasă, de sigur că nu va fi putut să nu asiste—neapărat nu Dumineca—și la o partidă de *criket* în care nobilii și uvrierii se amestecă într'un joc care dă trupului sănătatea, și sufletului mulțumirea.

Alte ori veți vedea soția marelui proprietar deschidând parcurile și dând baluri pentru săraci, și adese ori veți fi mirat d'a vedea acea nobilime care datéază de secole dantând cu propriile lor slugi. Să ne transportăm acum la noi.

Unde sunt castelele proprietarilor noștri, al căror drum să'l fi învățat de secole țărani în nevoe? Unde se află portretele strămoșilor cari au scris Istoria némului? (Aplause).

Unde sunt marii noștri proprietari, cari merg Dumineca la leturghie, și ale căror neveste fac cursuri pentru adulți, unde sunt chiar marii proprietari cari dântuesc cu masa poporului? Arătați-i și pe urmă cereți privilegiuri!

V'a apucat dorul pentru nisele marii proprietari cari în mare parte nu sunt de cât capitaliști, dintre cari mulți nici nu știu pe unde le sunt moșiile, cari în loc d'a locui acolo le arendéază cu sufletul țărănilor cu tot la greci și la ovrei, care sleesc și moșia și pe locuitorii ei, v'a apucat dorul de nisele proprietari dintre cari unii s'au învațat de eri, și cine știe cum. Acéstă clasă fără tradițiunii, fără iubire de sol, fără iubire de țeran, acestei clase care și zidesce palaturi la București ca să cheltuiască veniturile stórse de la moșii, care nici pădurilor nu le lasă vremea să crească, așa de nesățioși sunt să scótă cât mai repede și mai mult, acestei clase voiți să'i dați nobila misiune de a ridica pe țeranul român?

Și credeți cel puțin că o va primi? Vê încelați! Absenți cum sunt, la ce le-ar folosi privilegiile D-vóstre, afară numai dacă ca la 1874 voiți să le dați și dreptul d'a lăsa pe vechilii lor în locu-le.

Și apoi la ce nevoe legea ce cereți?

Arătați-mi marii proprietari cari locuind la țără și voind să se ocupe și de scólă și de biserică, nu au reușit să se alégă în consiliile comunale; arătați-mi pe acei marii proprietari cari ducându-se la scólă să dea poveți, au fost dați afară de bieții noștri învățatori; arătați-mi pe acei marii proprietari cari ducându-se la sërmanii preoți de sat, nu au voit să'asculte; arătați-mi pe acei marii proprietari cari ocupându-se cu drag de sórta țărănilor, țărani i-au respins de la ei!

Nu, D-lor, nu'i veți aréta, căci lucrul este imposibil! D-vóstre, în loc să vă dați

séma de țera noastră, vè interesați de ce se petrece aiurea, vè luați de copiați și la noi tânguirile aristocrației franceze care și ea, tot din păcatele ei, și-a perdut pentru veci influența sa de odinórá! V'am făcut, D-lor, adinóri zugrăvirea vieții nobilului englez. Ei bine, acest nobil chiar astăzi și-a perdut mai tótă puterea pe care a avut'o, și și-a perdut'o nu pentru că a păcătuit, dar pentru că și acolo curentul democratic este iresistibil. Chiar anul trecut a perdut administrațiunea ținuturilor care s'a dat la consiliu alese, cam ca consiliile județene de la noi, și ce este mai grav, acéstă mare reformă s'a făcut sub conservatori. Au făcut'o conservatorii de frică ca să nu vie liberalii și să o facă mai radicală. Și 'mi aduc aminte, D-lor, cum în Camera lorđilor a venit marchizul de Salisbury care represinta ultima rezistență în contra valurilor democrației și capitulând a susținut reforma cu limbajul omului întristat care și dicea și dați atât, căci dacă nu veți da atât, vè vor lua mai mult. Ba la urma urmei ca să încurageze pe cei îndărătnici, se trudea să arate că reforma este anodină, pentru că aceste consilii județane vor avea puține atribuțiuni, între cari tot menționa inofensiva supraveghere a podurilor de peste rturi.

Și D-vóstre când vedeți că în tóte părțile democrația se ridică, când vedeți că chiar acolo unde nobilimea avea igemonia, unde istoria este scrisă de dênse, în aceea țără unde în 20.000 de ofițeri nu sunt de cât 300 de nume, democrația a eșit biuruitoré, D-vóstre ați vrea ca aci, unei nobilim de ieri și de alată ieri, fără tradițiunii, fără drepturi la recunoștința țerei, să 'i dăm comunele rurale?

Deosebire fundamentală dar în linia care vè conduce în politica din afară; deosebire fundamentală și în politica d'înăuntru. Și dacă junimiștii se apropie de cineva, ei se apropie mai mult de liberalii. Căci care a fost în acéstă țără linia conducătoare a partidului liberal?

În treburile din afară, o politică curajoasă și chiar temerară, iar înăuntru o politică democratică.

La noi în țără liberal înseamnă democrat. Atât și nimic mai mult. Citesc D-lor, în unele jurnale că liberalismul pierde în Europa. Și știți pentru ce? Pentru că—și nu pot să nu dau din umeri—pentru că în Europa învinge idea intervențiunii Statului. Ei bine, D-lor, de când este lumea, tot-d'a-una Statul a intervenit, altă dată însă pe când Statul era în mâna unei clase, el intervenea în folosul acelor clase superpuse, și de aceea când democrația a început să se ridice, ea ca să slăbescă pe protvenic, a cerut ca Statul să nu mai *intervină*. Astăzi însă când democrația s'a instăpénit pe putere, la rândul ei vrea și ea ca să întrebuințeze acéstă puternică mașină a Statului, dar în folosul ei, ca să îndrepteze unele suferințe ale claselor nume-

róse. Și cu cât democrația se ridică cu atât intervenția Statului crește. Și cu cât democrația devine intervențională, cu atât conservatorii ca să reziste asaltului ce 'i amenință din tóte părțile, se drapéză în haina veche, doctrină a neintervenirei, a libertății muncii și a contractelor.

Liberalismul pierde! Să luăm D-lor țerele din Europa una câte una pentru ca să vedeți dacă liberalismul pierde și unde pierde.

Pierde el în Engiltera? Da, intervenția Statului crește acolo, dar și democrația nicăiri nu merge mai repede ca în Engiltera, nicăiri cu pași mai giganticii. Da, conservatorii sunt la putere, dar nu se mențin de cât cu voturile disidenților și ale radicalilor. Și acolo cine este pentru intervenirea Statului? Conservatorii? Nu! când Gladstone a venit cu reformele lui agrare, pe ce principii l'au combătut conservatorii care ați sunt siliți să 'i capeze într'un mod servil? Pe principiile că Statul nu datoréază de cât justiție și n'are să se ocupe ca să facă fericirea neamului omenesc. Și astăzi lupta este tot pe acest tărím, numai că conservatorii au început să cedeze, dar cedéază ca tot-d'a-una bucătică cu bucătică. Și lucrul a ajuns așa de departe în cât d'abia în Camera lorđilor din când în când să mai discută de formă principiul intervențiunii Statului, iar în Camera comunelor nici nu se mai pune în discuțiune acéstă cestiune.

În Franța, unde democrația este pretutindeni, în Franța unde chiar nebunia boulangerismului tot mișcare democratică este, cine este în contra intervențiunii Statului, dacă nu tot conservatorii? Am citit într'un jurnal că liberalismul pierde în Belgia fiind-că acum sunt catolicii la putere; dacă se scria articolul acum patru ani, era să dică de sigur că conservatorismul pierde în Belgia! Unde pierde dar liberalismul? În Italia? Unde de deuce ani ați vădut guvernele se succed numai între liberalii, dupe Cairoli, Depretis și dupe Depretis, Crispi, și dupe el un altul, căci de drépta nici vorbă nu mai este.

În Spania unde suntem în ajutorul unor reforme democratice, a unei întinderi a drepturilor electorale?

Unde vedeți D-vóstre că pierde liberalismul? La noi chiar liberal n'a însemnat de cât democrat, iar conservator anti-democrat

Ma! alaltăeri luam de exemplu legea agrară. Cine a cerut atunci la noi intervențiunea Statului? Democrații.

Cine a fost în contra acelor legi agrare? Barbu Catargiu, care combătea reforma tocmai în numele neintervenirei Statului! Și când D-vóstre, astăzi, aduceți proiecte de legi, prin cari, sub pretext d'a vè declara pentru intervențiunea Statului voiți să dați comunele rurale pe mâinele proprietarilor, D-vóstre nu faceți intervenția Statului, D-vóstre faceți reacțiune.

D-le președinte, vè rog să bine-voiți a 'mi acorda un repaus de 5 minute.

Voci: Sunt șese ore trecute; continua-rea pe mâine.

— Ședința se ridică la 6 ore și dece mi-nute, și cea viitoare se anunță pe a doua zi 2 Decembre.

Ședința de la 2 Decembre 1888

Președinția D-lui președinte, *Lascar Catargiu*, asistat de D-nii secretari U. Boldescu, G. Dem. Teodorescu și I. Lecca.

— Ședința se deschide la ora 1 dupe amiazi.

— Prezenți 162 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 11 D-ni deputați și anume:

Fără arătare de motive:

D. I. Demetriadi, V. Dimitropolu, C. Ghițescu, I. N. Lahovari, A. Peșacov, I. Săndulescu-Nenoveanu, I. Ștefăneanu, A. Știrbeiu, V. Vlădoianu.

— Sumarul ședinței precedente se a-probă.

Se trimite la comisiunea de petițiunii, petițiunea D-lor T. Vasiliu, C. Gavriles-cu, și G. Costiniu; a mai multor locuitori din comuna Urluena, județul Olt; a mai multor locuitori de pe moșia Statului Va-tra Schitului Pătroia, județul Dâmbovița, și aceia a D-lui V. Cojocar.

Se trimite la comisiunea de indigenat petițiunea D-lui Anton Zibrzid.

Se depune două raporturi ale comisiu-nei financiare asupra a două proiecte de lege, relative la legitimarea creditului de 714, deschis pe sēma casei de depunerii și a creditului de 30.000 lei deschis pe sēma bugetului regiōi.

D. președinte, L. Catargiu: D. Șo-manescu are cuvēntul spre a face o propunere.

D. S. Șomănescu: D-lor deputați, am să fac o propunere spre a se da o pensiu-ne viageră familiei repositului Vasile Po-pescu, revisor scolar. Propunerea este subscrisă de peste 20 D-ni deputați.

Am făcut această propunere, în vederea dificultății termenului celui lung de 20 ani, ce trebuie să însușescă acela care voese să aibă dreptul la pensiu-ne.

Propunerea este acesta:

Domnilor deputați,

Sub-semnații reprezentanți ai țerei a-vem onōrea a vē face următoarea propu-nere și a vē ruga să bine-voiți a vota ală-turatul proiect de lege.

D. B. I. Popescu, din Craiova, a servit ca revisor scolar șapte-spre-dece ani tre-cuți prin județele Dolj, Gorj, Romanați și Mehedinți.

În timpul funcțiunei sale, din pricina intemperilor suferite cu ocaziunea inspec-țiunilor ce avea de făcut prin comunele rurale și urbane, a contractat un reuma-tism articular acut, care nu numai că l'a făcut incapabil de ori-ce muncă dar, dupe o îndelungată suferință, l-a trimis în

mormânt, lăsând în completă lipsă soția și doi copii ai săi.

Serviciul săvârșit de numitul se dove-desce prin certificatul liberat de Inalta Curte de compturi, iar maladia contracta-tă se probază prin două atestate, liberate de D-nii doctori Antoniu, Roscovschi, Vercescu și Fabriciu.

Dupe legea în vigōre, familia deceda-tului B. I. Popescu, care de și a servit 17 ani trecuți, nu are nici un drept la pensiu-ne; de aceea, în împrejurările ară-tate și fiind constatat că maladia și inca-pacitatea de muncă, cari l-au făcut de a nu și implini ani pentru pensie, i-au provenit din cauza îndeplinirei funcțiunei sale, credem că nu este bine a se lăsa fa-milia unui asemenea om fără un ajutor. Se cuvine a se incuragia aceia cari și înde-plinesc datoria și nu ne indoim că veți bine-voi a consacra prin voturile D-vōsre rēsplata datorită familiei unui modest funcționar, victimă a serviciului înde-plinit.

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — Se acordă soției și copii-lor defunctului B. I. Popescu, fost revi-sor scolar, o pensiu-ne viageră de două-sute cinc-șeci lei pe lună.

C. Receanu, I. Tănase Dimitriu, Stăn-cescu, Dr. Ștefănescu, Șomănescu, D. A-lexandrescu, I. Poenaru-Bordea, Cons-tandinescu, Gr. Chrisenghi, C. C. Delēnu, I. Rădulescu, D. Bădescu-Roșiori, T. Nica, A. Vericeanu, Gh. Burghele, D. Protopopescu, G. Dem. Teodorescu, D. R. Rosetti, M. N. Seulescu, C. Miclescu, C. C. Arion, D. C. Popescu.

D. președinte, L. Catargiu: Se va tipări și se va trimite la secțiunii.

Acum D. Panu are cuvēntul.

D. G. Panu: D le președite, ași dori să fac o întrebare, sau mai bine o inter-pelare D-lui ministru de justiție, fiind-că, dupe regulament, nu avem alt mijloc de a ne adresa către guvern, interpelare pe care o desvolt chiar acum; căci pōte pu-ține cuvinte am de șis.

D-lor, sciți că peste câte-va șile procesul țeranilor dați în judecată are să se presinte la curtea cu jurați din Ilfov. D. Nădejde, acum câte-va șile, s'a dus la penitenciarul de la Văcăresci și s'a pus în contact cu țeranii, cari i-au declarat că, între alți apărători, ar voi să aibă pe D. C. Mille, pe mine și alții.

Acum două șile unii din apărători lor au voit să se pună în contact cu țeranii, dar de astă-dată nu li s'a permis acesta.

Atât D. director al penitenciarului, cât și D. procuror-general, le-a declarat că nu le dă voe să se pue în contact cu țeranii, de ôre-ce ei nu au cerut pe ni-meni de avocat, și de ôre-ce în aseme-nea cas are să se numescă advocați din o-ficiu. Noi scim însă că țeranii au expri-mat dorința de a avea apărători.

De aceea ași ruga pe D. ministru al justiției ca să fie așa de bun a ne lăsa să ne punem în contact cu țeranii.

Eū, cred, că între ômenii care se ofer de bună voe se i apere și între advocații numiți din oficiu, trebuie să dați prefe-rință acelor cari de bună voea lor, voesc să ia apărarea țeranilor, iar nu ace-lora pentru cari apărarea are să fiă o sarcină.

De aceea ași dori să am o deslușire din partea D-lui ministru al justiției, și dacă nu aci, cel puțin în particular, căci ținem să apărăm pe țeranii.

D. președinte, L. Catargiu: Se va comunica interpelarea D-vōstră D-lui ministru al justiției fiind-că D-sa nu este acum aici.

D. Tache Ionescu: D-lor deputați, în ședința de ieri am căutat să dovedesc pe cât mi a fost cu putință că e o diver-gință profundă în ceea-ce privesce idea-lul politic, atât în politica din afară cât și în cea dinăuntru, între cele două frac-țiuni ale cabinetului Majestății Sale. Ași voi continua aceeași temă și mă voiū în-treba: Dacă divergință profundă e și în trecut și în idealul politic al viitorului, nu cum-va asistăm la o coalițiune a două doctrine deosibite, cari și-au dat însă mâna pentru a realiza un mănuchiū de reforme, și care prin urmare e tot așa de legitimă ea ori ce coalițiune și înjghe-bare de guvernământ. Și voiū dovedi sper, că nu avem în fața noastră nici acesta, nici măcar unirea a două grupe cari de și avēnd ideale deosebite, s'au învoit pen-tru aplicarea unei serii de reforme pe cari le acceptă voies.

Înainte de tōte dați-mi voe să vē a-mintesc cum s'a făcut această unire. Dacă mi aduc bine aminte, — și în privința acesta au fost mărturiile în Parlament și din partea D-lui I. Brătianu și din par-tea D-lui Maiorescu, — la 1884 fusese vorba de o unire între junimiști și domnu Brătianu. Cum se pusese atunci desti-nearea între junimiști și D. Brătianu? Se pusese pe program, D-lor, pe idei și fiind-că n'a reușit să se ajungă la o înțelegere — dacă nu mă înșel, nu s'au înțeles nu-mai asupra băncei — coalițiunea nu s'a făcut; nu s'a discutat însă cum să împar-tășă puterea, atunci când nu erau de a-cord asupra ideilor.

La 1886, când noi am făcut disidența, noi un grup foarte neînsemnat de căți-va tineri liberali, disidenți pe care D. Maio-rescu a salutat o cu ocazia discuțiunei la Mesagiul de atunci ca pe un eveniment po-litic, despre care cerea chiar să se facă mențiune în răspunsul Camerei către Tron, au fost tratative, conversații și în-tre noi cu junimiștii; tratam noi împăr-țirea puterei? Nici vorbă n'a fost vre o-dată de împărțire de putere; Am dis-cutat între noi asupra ideilor, asupra pro-gramei, și am avut lungi și laborioșe dis-cuțiuni, și nu ne-am înțeles pe deplin. Iată cum se fac coalițiunile cari au un

scop de îndeplinit, dar ast-fel e coalițiunea de azi? Făcutu-s'a ea pe tărâmul ideilor, al unei programe, sau numai pe acest program foarte scurt și foarte simplu: Ai să împărțim putere; 6 mie, 3 ție, sau 5 mie și 2 ție. Vă aduceți aminte din luna lui Aprilie când au venit junimiștii la putere, în această Cameră, cum au fost primiți junimiștii de conservatori? Fost'a ei primiți cum 'i primesce ați D. președinte al Senatului care a spus că conservatori și junimiști, că nu există între unii și alții de cât acele nuanțe legitime cari vor fi în tot-d'a-una între un om și un altu? Nu, din totă Camera, majoritate și minoritate, un singur om a cerut să nu dăm budgetul junimiștilor, era actualul nostru președinte, D. Lascar Catargiu.

A trecut o lună de zile dupe acest eveniment și au venit alegerile comunale din București. Cum s'au prezentat conservatorii în acele alegeri? Dacă junimiștii erau conservatori ca și dâșnil, dacă erau de acord asupra programului de idei, ce căutați conservatorii să mănție alianța cu D. Dumitru Brătianu, și să se presinte la alegeri sub firma *oposițiunii-unită*, ei cari pretind că încă da la Aprilie sunt la putere? Nu cum-va putem să bănuim că voiați să târască pe D. D. Brătianu încă multă vreme lângă dâșnil? Nu D-lor. Adevărul este că, or că nu erau încă învoii și voiați să pună mâna pe primăria Capitalei în alianță cu D. D. Brătianu, pentru ca ast-fel să aibă un argument mai tare la acea tocmelă de portofolii ce vreați să o faceți cu junimiștii, ori că programele respective nu se potrivesc.

Dar să mergem mai departe și să ajungem în ajunul alegerilor. În ajunul alegerilor atunci când s'a grăit către țeră, când s'a cerut increderea națiunii, făcutu-s'a atunci o alianță de idei, o contopire de programe? Venit'a cele două grupuri să dică: Avem idealuri deosebite, e adevărat, dar am cădut de acord asupra cutărei sau cutărei reforme necesare Statului Român; nu, D-lor, au venit în alegeri cu două programe cari nu să isbesc, nici în politica internă, nici în politica externă. V'am arătat ieri cum aceste programe nu să isbeau în politica externă, dașim voe să arăt ați că ele nu să isbeau nici în politica internă.

Pe lângă o mulțime de frase gôle și lipsite de înțeles, cari împodobesc manifestul partidului conservator înainte de alegeri, pe lângă o mulțime de dorințe foarte vage, pe lângă frase ca acesta de exemplu: că vom contribui cu consiliile noastre sau să resolvăm cesțiunea agrară, — permiteți-mi un suris involuntar, — Sau ca acesta; „Voim îmbunătățirea administrațiunii printr'o reformă cugetată etc., în acest neant de idei, era una care strălucea printre cele-alte, aceea că partidul conservator nu primesce intervenția Statului în afacerile economice. Iată un adevăr ce dicea manifestul: „Par-

tidul conservator va lucra pentru păstrarea linisței publice, și va contribui prin consiliile și măsurile ce va lua, la înfrățirea diferitelor stări sociale, asigurând claselor muncitoare înlesnirile de producțiune și prin urmare etc....“ și mai la vale:

„Mai adăogăm că partidul liberal-conservator în toate ramurile activității naționale se va arăta favorabil inițiativei individuale și spiritului de asociațiune privată, rezervând acțiunea și intervențiunea Statului numai în casurile de absolută și vedită necesitate.“ (Aplause).

Mai program categoric în contra intervenției Statului nici că se mai pôte, căci, D-lor, nimeni nu e absolut, și acei cari sunt în contra intervențiunii Statului, nici o-dată n'au spus că Statul nu va interveni de loc. Dar nu e numai atât: pentru ca programul acesta să nu lase nici un fel de îndoială în spiritul cui-va, D. general Manu, în numele partidului conservator, a și luat cuvântul într'o întrunire publică ca să comenteze acest program.

D-sa, dicea: „Partidul liberal-conservator și păstrează individualitatea sa. Do vadă este că el și-a publicat programul său deosebit de acela al guvernului, etc.“ (citesce):

„Să nu mai fim birnici străinilor și de proiecte de legi nu pôte fi vorba acum, căci acesta nu constituie un merit practic, de ôre-ce se pôte prea bine ca împregiurările să cêră schimbarea lor“.

Iată dar cum s'a făcut această unire, unire pur și simplă electorală.

La întrebarea pentru ce s'a făcut această unire răspunsul e foarte categoric și foarte explicit: amândouă grupurile aveați să câștigate din această unire electorală.

Pot să mărturisesc însă că acolo unde am vădut eu alegeri ele au fost libere, dar e un lucru pe care nimeni nu 'l va tăgădăui, acela că e destul ca cine-va să trecă de a avea guvernul cu sine, pentru ca să se bucure în corpul electoral de o înfruire puternică de care, ori-cât ar vrea, e cu neputință să se lepede.

Câți sunt alegătorii cari întrebă, noi cum votăm? Ei, D-lor, de acest adevăr au profitat ambele grupuri... (Înterupere, sgomot mare).

D. președinte, L. Catargiu: D-lor deputați, noi avem aci un regulament pentru care D-vostre m'ați ales președinte, ca să 'l execut. Cum dar socotiți că voiți permite aceste continue și sgomotose întreruperi cari ajung la o adevărată desordine?

Vă rog dar să nu mai întrerupeți, să luați note, să cereți cuvântul și fie care la rîndul său 'l va avea ca să răspundă.

Rog pe D. Ionescu să urmeze.

D. Tache Ionescu: Dicem D-lor deputați, și nu voiți întrerupe de loc șirul acestei dezvoltări, că de această alianță electorală ambele grupuri aveați să profite, unii mai mult de cât alții. Junimiștii dacă au făcut alianță acesta, credința mea

este că pricina a fost că nu toți junimiștii aveați aceeași credință în junimism cum avea D. Carp; conservatorii dacă au făcut această alianță au făcut-o fiind-că și aduceau aminte un lucru, că de 22 de ani de când avem regimul parlamentar nici o-dată n'au reușit să fie în majoritate în parlament fără ca să fie la putere. (Sgomot).

Voci: Nu este adevărat. (Sgomot).

D. președinte L. Catargiu: D-lor, încă o-dată vă rog să faceți liniște.

D. Tache Ionescu: De 22 ani diceam D-le președinte, în totă viața noastră parlamentară, nici o-dată fără a fi la putere, n'a eșit din urnă o majoritate conservatoare.

A eșit din urnă o majoritate liberală, de și nu era la putere la 1875 în alegerile senatoriale. A eșit din urnă o majoritate liberală la 1870, sub ministerul D-lui Manolache Costache. A eșit din urnă o majoritate liberală la 1866 sub ministerul Ioan Ghika.

De trei ori prin urmare, în opozițiune, s'a întâmplat acest fenomen în istoria noastră parlamentară, ca să iasă o majoritate liberală fără a fi la putere. Așa este adevărul faptelor și nu încape multă suspărare în această privință.

Era dar folositoare alianța pentru amândouă grupurile. Că nu s'a abusat de această alianță este adevărat. Asemenea este adevărat că peste tot a voit să se continue această alianță, și cu liberalii din fosta opoziție-unită, și că nu s'a pus nici o pedică celor cari au voit să intre în alianță. Că nu s'a abusat de putere în alegeri, cel puțin unde am vădut eu, pôte să afirm acesta. (Înterupere). D-lor, mă mir de D-vostre că protestați, ca și cum ați dice că în alte județe s'a abusat de putere.

Dacă credeți acesta, atât mai rău pentru D-vostre; eu n'am nimic de retras din cele ce am dis.

Ei D-lor, s'au făcut alegerile pe această alianță pur și simplă electorală. S'au făcut alegerile pe basa a două programe.

D. N. Ionescu: Trei.

D. T. Ionescu: D. N. Ionescu, dice trei. Ele au fost mai multe, dar eu vorbesc numai de cele două oficiale. Ei! dupe alegeri contopitus'au aceste două programe? Am vădut, D-lor, alegeri de biuro; am vădut un membru actual al cabinetului reușind la vice-președinție cu 83 voturi contra 78, dar n'am vădut o contopire de programe, n'am vădut un act, o declarațiune care să ne spue: iată care este programul nostru comun. S'a făcut și în Senat și în Cameră întrebarea, dar ce s'a spus de către D. ministru al justiției? programul nostru 'l veți vedea când vor veni proiectele de legi.

Ei, D-lor, un guvern trebuie să spue programul său îndată ce vine la putere iar nu să le amâne până la venirea proiectelor de legi. Cu toate acestea este o mică trăsură prin care putem să ne orientăm ca să vedem programul acestei noi alianțe.

Care era programul junimiștilor înainte de alegeri? afară de politica externă, programul lor era mai ales îndreptarea sôrței țeranilor. În această privință rețeta junimiștilor este făcută încă de la 1879, —și dacă ași deschide un parantes, și v'asî întreba: — fosta veri-un om în această țără care să fie acusat de mai multă nestatornicie, care să fie acusat că a fost opoziție umilită, că a stat când în grajdurile liberalilor când în grajdurile conservatorilor, mai mult de cât D. Carp?

Ei bine să vedem ce a gândit partidul acesta la 1879 și ce are în gând astăzi, (întreruperi).

Vorbesc, D-lor, de la 1879. Care era atunci, D-lor, programul junimist în privința țeranilor sau mai bine zis al cesției sociale? el se compunea din 5 puncte: 1) monopolul cârciumelor la sate, 2) comuna rurală transformată, vom vedea mai târziu cum? 3) tocmelile agricole reformate; despre tocmelile agricole D. Carp a vorbit pentru prima dată la 1879 în discursul său relativ la cesțiunea ovreilor, (întreruperi). Am luat note și nu voi spune nimic neexact, 4) braslele, nu este tocmai țeranul, dar tot clasa muncitoare, 5) majoratul la țeranii sau ori-ce altă măsură, care să asigure indivizibilitatea pământurilor. Mai târziu tocmai, și după D. Panu, s'a adaos și legea împământării sâtenilor.

Acesta a fost, D-lor, programul; acest program deja a decrescut! în ce a decrescut? majoratul a fost părăsit, s'a abandonat, căci am văzut într'unul din ultimele discursuri ale D-lui Carp dicându-se, că îl lasă de o parte din momentul ce se va asigura inalienabilitatea pământurilor țărănesci, și în locul acestuia a intrat un element nou darea de pământuri la țeranii și o numesc darea de pământ la țeranii iar nu vânzarea bunurilor Statului, căci este o diferență între aceste două lucruri, și vom dovedi acum că D. Carp nu vinde moșiile Statului la țeranii, ci dă pământuri la țeranii. (întreruperi).

D-lor, recunoșceți că discuțiunea în asemenea condițiuni devine foarte grea și neprofitabilă pentru nimeni.

Acesta era, D-lor, programul junimist; acest program a suferit o știrbitură când s'a compus ministerul; căci programul când a fost prezentat alegătorilor în faimosul apel nu mai era întreg; într'adevăr cesțiunea comunei rurale a căzut, căci care era tema D-lui Carp în privința comunei rurale? Era dublă; pe de o parte D. Carp dicea: Desărcinez comuna rurală de atribuțiunile puterii centrale, cari îi sunt azi delegate; al doilea, dau comunei rurale o completă autonomie.

Partea întâi: Desărcinez pe comuna rurală, a rămas în program, și așa putea dice un lucru: că această parte nu este ceva cu desăvârșire personală, căci în programul D-lui D. Brătianu de la 1883 sau

1884 este acest punct prevăzut la No. 8 al programului.

Partea a doua: Darea unei complete autonomii comunei rurale, era un lucru foarte frumos venind de la un conservator! Dar unde este autonomia comunei rurale în legea care s'a prezentat alegătorilor înainte de alegeri? Și înainte de toate, ce înseamnă o autonomie comunală? Unde să caut în lege să văd dacă există, sau nu, o autonomie comunală? Neapărat la partea privitoare la atribuțiunile comunei!

D-lor, citiți vă rog articolul din legea guvernului art. 36 până la 41 și articolele corespunzătoare din legea actuală și veți vedea că sunt aproape identice atribuțiunile comunei rurale din legea aceasta a D-lui Th. Rosetti cu cele din legea existentă, cu o singură diferență, că închierile consiliului comunal cari puteau să fie anulate de comitetul permanent, un corp ales, acum pot fi anulate de prefect, un funcționar numit; că închierile consiliului comunal cari pentru a fi valabile aveau nevoie de aprobarea expresă a comitetului permanent, au acum nevoie de aprobarea căpitanului general; aceasta este singura diferență. Așa dar, D-lor, o petală din aceea roasă junimistă care se chiamă soluțiunea cesțiunei sociale s'a rupt înainte chiar de a veni înaintea D-văstre. Și când am ajuns la Mesagiul Tronului a căzut o a doua foie din aceea roasă; în Mesagiul Tronului nu se vorbește nimic despre legea meseriilor; și ce era în această lege? Pe lângă o mulțime de măsuri restrictive ce desaproba, era și principiul angajării obligatorii pentru uvrieri, și câte-va reglementări ale muncii, cum maximul orelor de lucru, regulile protectoare ale muncii copiilor cari lucrează în fabrici etc.

Unde dar este legea meseriilor? În apelul către alegători era, din Mesagiul însă a dispărut.

Au rămas prin urmare, numai trei puncte: modificarea legii de tocmeli agricole, vânzarea pământurilor la țeranii și monopolizarea cârciumelor.

În ceea-ce privește cârciumile, despre această cesțiune în Mesagiu nu se vorbește nimic, prin urmare, din întregul program nu au mai rămas de cât numai două puncte, acela al modificării legii de tocmeli agricole și al vânzării pământurilor la țeranii. Ei bine, să examinăm aceste 2 puncte și să vedem dacă este cu putință o înțelegere asupra lor între D-văstre și majoritate? bine înțeles fără a le desnatu. Zicem că D. Carp ne propune vânzarea moșiilor Statului la țeranii, ci că în realitate nu ne propune împroprietărirea lor.

Erau 2 lucruri înaintate în legea D-lui Carp: întâi expunerea de motive care era francă și leală, în care se vorbea despre regularea relațiilor dintre proprietari și țeranii, cari astăzi sunt nedrepte și neechitabile, se punea deci în principiu datoria legiuitorului să vie cu o lege și să pue aceste relațiuni între

proprietarii și țeranii pe niște baze mai echitabile, că despre acesta nu se vorbește nimic în răspunsul D-văstre.

În loc de dorința d'a „introduce o mare echitate“ cum se exprimă Mesagiul, răspunsul majorității, ne vorbește de nise proiecte cari vor fi studiate: „cu interes și cu maturitate!“

Unde e dar acel cuvânt de încurajare, aceea făgăduială de o mare echitate? S'a jertfit pe altarul noii coalițiuni!

Dar să intrăm acum în fondul lucrului, se dicea întâi în lege că în viitor vom vinde moșiile Statului numai la țeranii. Aceasta nu este lucru mare, nu este un lucru nou, pentru că și reșosatul Barbu Catargiu voia să dea moșiile Statului la țeranii. Dar D-văstre diceați, le vom vinde fără a cere țeranilor un avans. Bine, eu vă felicit de aceasta, dar da-le-veți D-văstre sâtenilor împroprietăți și un avans în bani, cum a cerut de mult D. Panu și a promis D. Carp? Dacă da, vă felicit din nou.

Dar nu este destul; era alt-ceva pe lângă vinderea moșiilor Statului în legea D-lui Carp. D-ta D-le Carp, mai avea o lege în adevăr democratică, lege despre care nu se face mențiune în Mesagiu, și prin care se prevedea schimbări și cumpărări de pământuri, în cazul când cu moșiile Statului numai, nu s'ar atinge scopul legii de față. „În acest caz, Statul era autorizat să cumpere moșii sau părți de moșii de la particularii în condițiunile următoare, : dice articolul 3 iar în expunerea de motive ne spuneți că fără aceasta vă temeți că scopul legii nu s'ar putea atinge.

Iată ceea-ce era original, democratic, curajos în acest proiect de lege.

Și, D-lor, această măsură nu avea nimic extraordinar. Iată Englitera, țără conservatoare! când în faimosul discurs pe care l'a ținut Chamberlain la Birmingham în 1884, dacă nu mă înșel, a propus o lege radicală care avea de scop de a cumpăra Statul pe cale de expropriere pentru cauză de utilitate publică, locuri de la particularii din giurul orașelor spre a se vinde apoi în loturi mici la grădinași și mărginași, s'a ridicat în acel moment un strigăt de indignare, și cu toate acestea mai târziu întâmplarea a făcut ca conservatorii chiar ca să nu pierdă cele 30—40 de voturi ale lui Chamberlain, au fost siliți să facă această lege, și am fost fericit să iau cunoștință de toate detaliile acestei legi de la Jessie Collings, autornul chiar al legii. Cine ar fi crezut că în Anglia se va face o asemenea lege dupe care proprietățile particulare din jurul orașelor să se cumpere forțat și să se revândă apoi în loturi?

Ei bine, articolul 3 al D-lui Carp, de și în mic, de și pe furis, introduce totuși un principiu înaintat.

Ei bine, până ce nu mi se va spune că majoritatea întrégă cu noua coalițiune, primesce art. 3, până atunci nimica nu

remâne din legea D-lui Carp asupra înstreinării moșilor la țărani.

Trec acum la tocmelile agricole. Aci dați-mi voie să vă amintesc iarăși o suvenir de la 1882. Când s'a discutat legea tocmelilor agricole în Camera liberală de atunci, a fost o luptă vrăjmașă. D. Vernescu susținea dreptul comun, și D. Carp susținea pe D. Rosetti în contra D-lui Vernescu; și pe când D. Carp vorbea, era întrerupt de două ori de D. Alexandru Lahovari: Ce-mi tot citați contractele de învoeli D-le Carp; această este demagogie; iar când a venit la art. care rezervă 2 zile pe săptămână țăranului, atunci s'a hotărât și D. Lahovari să ia cuvântul, și iată ce a spus:

„aci este vorba de libertatea învoelilor, de libertatea muncii, de libertatea proprietății”,

„nu puteți regula lucrurile cari scapă regulii, nu puteți mărgini ceea-ce trece peste toate marginile”,

„nu este exat că proprietatea face lege muncii”,

„din această lege nu mai rămâne de cât o pură șicană”,

„această lege va fi odioasă dacă nu nepunctiosă”.

Atunci dați-mi voie să dic, că, această doctrină a D-lui Lahovari, este cu desăvârșire opusă cu legea tocmelilor agricole care aveți să o aduceți. Se poate ca luminile țerei să vă fi luminat și pe D-văstre, și partidul conservator să vină astăzi cu o lege de tocmeli agricole cum o vrea D. Rosetti. Până atunci sunt în drept să vă întreb: legea D-văstre cea nouă primi-va ea art. 3 al D-lui Carp relativ la contractele pentru pășune și fânțe ca învoiala să se facă pe pogon nu pe cap de vită, primi-va art. 4 relativ la dreptul d'a paște miriștea, primi-va art. 5 relativ la abolirea rușetului? Primi-va partidul conservator art. 1, mai ales în care constă tot mecanismul legii? Și iată de ce pun aceste întrebări. În legea de la 1888, prin contracte agricole se înțelege ce? Lucru în bani, pășune pe bani și muncă; dare de pământ pe bani și muncă, sau muncă și parte de recoltă, sau și una și alta.

În legea din 1882, se admitea dar cummul, se putea stipula pentru același pământ și dijmă și muncă și bani, și tocmai sub aceste forme se ascundea usura. Legea D-lui Carp pune cuvântul său unde era cuvântul și, așa că cummul dispăre, și nu se mai poate stipula două feluri de chirii pentru unul și același pământ.

Acesta este tot fondul reformei D-lui Carp.

Avem dar dreptul să vă întrebăm pe D-văstre cari sunteți nouă majoritate, primiți art. 1, 3, 4 și 5? Și până nu vom avea răspuns, nu putem crede în eficacitatea reformei D-văstre. Până atunci ce rămâne? Rămâne o simplă dorință, dorința tuturilor de a îndrepta sorta țăranilor! Apoi, D-lor, nu de dorințe e vorba. De sigur că nu e

nimeni între noi, care să nu cunoască starea rea a țăranilor, care să nu vadă și pericolul național care rezultă din această stare.

Când D. Dobrescu de la Argeș venia în această Cameră și spunea un mare adevăr că țărani noștri mulți dintre ei ar primi o invazie străină fără murmure, căci nu și închipuesc că sorta lor ar fi mai rea, mulți dintre noi ne-am dis pute, ne patriotice a fost D. Dobrescu. Am greșit, D-lor, și trebuie să spunem că foarte patriot a fost D. Dobrescu; căci dacă reul există, de ce să nu 'l spunem? Când însă, comparați sentimentele țăranilor de acum, cu acelea de acum 30 de ani, vă înșelați, dacă credeți că atunci erau mai bune. Nu, D-lor, ele nu sunt azi mai rele de cât erau atunci, singura diferență este că altă dată nu ar fi eșit dintre ei un Dobrescu, care să deplângă asemenea sentimente și să le combată.

Dați-mi voie, D-lor, și mie, celui mai neînsemnat dintre D-văstre, să vă spună că atunci când pentru prima dată am luat cuvântul într-o conferință la Ateneu, n'am putut să mă opresc de a mă gândi la marele pericol național care rezultă pentru noi din nemulțumirea țăranilor, și să exclam: „Tema mi este că dacă nu vom face nimic, nu vom putea rămâne în picior, și, ce este mai grav, că nu ne vom putea ridica, dacă din nenorocire am fi doborâți de grâznicile vijelii cari de sigur în curând au să sufle peste orientul Europei.” Ca să vedeți cât de adânc e pericolul național, aduceți-vă aminte de sorta Poloniei. Cum vă explicați D-văstre, că în Polonia, această nație cavalerescă, bravă, al cărei geniu nu e stins; căci în acest secol ea a putut produce încă pe Chopin și Miskiewicz, cum vă explicați că ea a căzut așa de jos? Pentru că Rușii au sosit în Polonia când păturele sociale erau nemulțumite, și au avut înțelegința să dea și să dea cu prisos; fiindcă da din ce nu era al lor. Pericolul dar, e adânc, e mult mai mare de cum ne închipuim noi. Acest pericol însă, nu 'l veți îndrepta numai cu dorințe, și tirbind în fiecare din promisiunile făcute, rupându-le toate colțurile, până când la urmă să nu rămână de cât un guvern cu bune intenții, însă care nu va face nimic; căci nu va putea face nimic. Nu voiți să urmăresc și în materiile mai mici această diferență dintre D-văstre, care sare în ochi; spre exemplu un lucru foarte neînsemnat: Vine Mesagiul și spune că o laudă că lucrările publice în curs, s'au continuat, iar Camera răspunde că o scusă că lucrările publice nu puteau fi întrerupte; tot așa despre rețeaua drumurilor de fer, care trebuie completată, răspunsul tace. Vine Mesagiul și spune că birurile nu se pot scădea, că cheltuielile nu se pot împușina fără a desorganiza serviciile publice, și vine răspunsul și spune că trebuie să se facă economii pentru că țera nu poate să suporte cheltuielile, etc., etc., o mulțime

de nuanțe din cari răsar în mod evident o diferență profundă.

Acum, D-lor, mă resum și mă întreb: dacă în adevăr prevederile noastre nu se vor îndeplini, dacă există o majoritate, dacă dânsa are un program și dacă acest program e programul junimist, așa cum făcuse înainte de alegeri; dacă dânsul nu s'a pus în țecă și dacă din contra e destinat să stea în fruntea D-văstre, atunci trebuie să spunem și noi ce avem de gând să facem.

De sigur că nu aveți nevoie de voturile noastre, trei, patru, ori câți om fi; căci majoritatea e așa de mare în cât poate să facă ce va vrea.

Datoria noastră însă e să vă spunem dupe cum am spus și alegătorilor noștri, și pentru acesta, rog pe toți colegii mei, pe D. Șomănescu, care a fost față la toate întrunirile, dacă declarațiunile ce le voiți face acum nu le-am făcut și înainte alegătorilor?

D. Dr. Atanasescu: Cer cuvântul.

D. T. Ionescu: Am spus, D-lor, acest lucru: Suntem liberali și liberali rămânem. Nu facem parte nici din partidul liberal conservator, nici din partidul junimist. Am intrat în viața politică acum 4—5 ani, tocmai în epoca în care și junimiștii se apropiase de D. I. Brătianu. Noi am intrat în partidul liberal cu credința că să facem o eră nouă împreună cu D. I. Brătianu.

Am stat însă acolo spațiul... unei dimineți, un singur Mesagiu numai am votat pentru, se vede că sorta mea a fost să 'l votez numai pe acela; căci de atunci vecinic am votat contra.

Am crezut că vom putea face acea eră nouă pe care toți o așteptă repede, însă am căpătat convingerea că acesta era absolut în neputință sub acel regim; căci, D-lor, nu erau numai abuzurile de cari ni s'a vorbit; dar era sterilitatea ce stă tipărită pe fruntea guvernului. Fie ostentă, fie bătrânețe, regimul nu mai era capabil de nimic, era cu desăvârșire steril. Trecut-am însă noi pentru acesta la conservatori?

Nu, D-lor, nimeni nu va putea spune acesta. Ne-am rupt din majoritate, nu ne-am constituit în un partid; căci eram prea puțini și prea tineri ca să avem pretențiunea să facem un partid.

Am rămas dar un număr de prieteni cari am luptat în Cameră dupe puterile noastre în contra D-lui I. Brătianu. Două ani a fost vorba dacă trebuie sau nu să intrăm în opoziția-unită, în sfârșit am intrat pe când junimiștii au refuzat până în sfârșit.

Ne-am păstrat însă individualitatea noastră proprie; căci știți bine că n'am voit să intrăm în nici unul din cele 2 grupuri cari formați opoziția-unită. Am luat însă parte la luptele ei așa cum am putut, și nu cred să fie nimeni care să spue că am scutit măcar o oră din activi-

tatea noastră, un dram din puterile noastre în această luptă.

Nu cerem pentru acesta nici un fel de răsplată; căci nu ne-am făcut de cât o datorie și în materie politică nu există răsplată.

A venit guvernul junimist la putere, și mi se pare că din toate grupurile din Cameră, noi am fost aceia cari l-am primit cu mai multă bună-voință. Nu că așteptăm ceva pentru noi de la junimiști, am știut încă cu 2 ani mai înainte cum că dupe căderea D-lui Ion Brătianu are să vie junimiștii la putere. Sciam acesta și nici nu era lucru mare ca să o scim, era *le secret de Polichinele*, cum că dupe D. Brătianu nu putea să vie alt cine-va de cât D. Carp sau D. Kogălniceanu. Observați însă, D-lor, că dacă am fi vrut să ne bucurăm de avantajile puterii, puteam să ne facem junimiști încă din ajun, iar nu de a doua zi.

Au venit alegerile. Pentru noi aceștia puțin la număr erau numai două căi deschise: Sau să ne unim cu cei pe cari i răsturnasem, sau să continuăm în alegeri în mod franc și cinstit acțiunea noastră de mai înainte. Așa am crezut că e mai bine și așa am și făcut. Mă raport la D-văstre să spuneți dacă în întrunirile publice n'am spus că suntem liberali adăugând însă următoarele cuvinte: Știu că în acest moment liberalii sunt departe de putere, nu ne vom încerca, prin urmare, să căutăm *nod în papură*.

De se va aplica acest program, spunem eu atunci, iată puntele cari mi convin și acele cari nu mi convin. Diceam dar, legea tocmelilor agricole, în trăsurile ei generale, mi place. legea înstrăinării bunurilor Statului, de asemenea; și pentru reforma băncii, am și luptat în Camera trecută. Și dupe ce expunem și legile ce așii voi eu să ved prezentându-se Camerilor, combăteam și căpitănele, și cantonul și comuna rurală așa cum e organizată prin proiectul guvernului, și în această privință vă mărturisesc că n'au fost 10 candidați la alegerile trecute cari să nu fi combătut căpitănele.

Ast-fel, D-lor, m'am prezentat înaintea alegătorilor, tot ast-fel mă presint și azi, (Intreruperi).

Mă faceți să intru în detalii. D. Nicolaidi, Pop și Ciocazan....

Intrebați pe toți din Craiova dacă nu s'au făcut propunerii și D-lui Pop și D-lui Ciocazan să primescă să intre în această alianță pur electorală, și D-lor au refuzat.

Ei, D-lor, care este azi atitudinea noastră?

Duodouă idei ne conduc: în politica din afară convicțiunea adâncă că țera această are d'înaintea ei destinele cele mai frumoase, că sorta ei este nu numai să trăiască de azi până mâine; dar că sabia noastră va juca un rol, și un rol însemnat la deslegarea cestiunii Orientului; în politica din năuntru noi credem că democrația s'a făcut stăpână pe națiunea română.

D. Olănescu: În numele cui vorbești? (Sgomot).

D. Tache Ionescu: Sunt convins, D-lor, că ceea-ce a șis Leon Sey cum că democrația în societățile moderne a ajuns o atmosferă, este un mare adevăr. Cine nu poate să se acomodeze cu democrația în lumea modernă este ca omul care nu ar putea să trăiască în atmosfera pământului, acela n'are de cât să emigreze în alte state.

Dacă veți veni cu reforme democratice, vom fi cei d'ântei să le votăm; nu vom știrbi încă nici o iotă din ceea-ce am spus, nu vom închina în nimic ceea-ce face crezul nostru, creș de la care nici o-dată nu ne am dat înapoi! Știu că un asemenea rol este plin de amărăciuni, știu că cu un asemenea rol nu poți atrage nici aplausele publicului, nici chiar aprobarea prietenilor politici, însă știu că poți da alt-ceva, poți da conștiința împăcată că ți-ai făcut datoria.

Permiteți-mi, D-lor, să termin cu un suvenir din viața mea militară.

Ați vădut veri-o dată defilând pe o câmpie întinsă o colónă numerosă, în ceea ce se cheamă, ordine de bătae. Mulți admira modul cu care umblau soldații și puțin se gândesc că greutatea cea mare a colónel este ca să descrie pe teren o linie dréptă; ca să ajungă la acesta, regulamentele pun două direcțiuni, unul la drépta și altul la stânga. Inchipuiți-vă că direcționalul din stânga, un simplu soldat, fixând un punct pe teren înaintea sa, merge drept la el, și ar descrie el singur linia dréptă pe când restul colónel ar face cotituri. Ei bine, iluziunea va fi că nu colóna ci el s'a tot cotit; căci colóna, fiind mai numerosă, ea va avea cel puțin aparența liniei drepte.

Dar dacă s'ar întâmpla ca acea colónă să defileze pe zăpadă, și să lase, prin urmare, urme în trecerea ei, așa este că atunci, dupe ce a trecut colóna, iluziunea de adineori s'ar perde, și în ochii tulurilor ar apare realitatea și nimeni nu s'ar mai putea înduoi că obscurul soldat din stânga urmase linia dréptă? Ei bine, în politică ori-ce pas al nostru lasă urme, și urme mai durabile de cât cele cari se însemneză pe zăpadă!

D. președinte, L. Catargiu: D. ministru al afacerilor străine are cuvântul.

D. ministru de externe, P. P. Carp: D-lor deputați, dacă așii fi un om vanitos și superficial, ar trebui să fiu încântat de ședința de ieri și de ședința de astăzi. Am avut satisfacțiunea de amor propriu de a vedea ieri pe D. Panu, care luni întregi m'a tratat de curtesan și de lacheu, dîcîndu-mi că sunt singurul om convins în acest minister.

D. G. Panu: Convins și curtesan sunt două lucruri deosebite. (Intreruperi).

D. președinte, L. Catargiu: D-le Panu, ți-a plăcut ieri când nu te a întreprupt nimeni? (Ilaritate, aplause).

D. ministru de externe, P. P. Carp:

Am avut satisfacțiunea de a vedea că un adversar politic și-a dat osteneța de a urmări trecutul meu și de a constata în el ore-care consecuențe, și o repet că dacă așii fi vanitos și superficial, ar trebui să fiu încântat; însă, când se uită cine-va mai de aproape, vede că lucru ia o altă aparență. Ceea-ce era în ochii D-lui Panu și ai D-lui Tache Ionescu o înălțare a mea, nu era în realitate de cât o degradare.

Au voit să mă ia ca pe o măciucă și să se serve de mine ca de o armă în contra colegilor mei (aplause). Ei, acest scop nu l vor ajunge; și din toate încercările D-lui Panu și D-lui Ionescu nu va rămănea de cât talentul care l recunoscem și unuia și altuia; rezultatul însă, sper că va fi zero. O dată acesta spusă, și a trebuit să o spun, ca să explic de ce intervin de acum în desbaterile D-văstre; căci imi reserвам a răspunde mai târziu la toți. Vin la chestiunile cari ne preocupă.

Și D. Panu și D. Ionescu au început cu politica externă. Mai întâiu, D-lor, o întrebare: credeți D-văstre, ca Români conștiințioși, ca Români patriotici, că politica externă este o chestiune de discuțiunii parlamentare? (Aplause). Credeți D-văstre, ca Români conștiințioși și patriotici, că politica exterioară este o chestiune de partid? Eu cred că nu. (Aplause). Și voiți proba de ce nu. Să admitem cum că liberalii sunt cu Germanii, să admitem cum că conservatorii sunt cu Rușii. Vă inchipuiți D-văstre o politică în asemenea condițiuni?

Vă inchipuiți D-văstre că atunci când chestiuni interioare, chestiuni constituționale, și pur constituționale, reclamă o schimbare de regim, chestiunile exterioare cari nu sunt constituționale, că sunt ale țerei întregi, trebuie să primescă și ele o modificare o dată cu modificările de guvern? Este imposibil să admiteți acesta, și când vine D. Panu și D. Ionescu și vor să introducă o conexitate intimă între politica noastră exterioară și între politica noastră internă, când D-lor se încercă de a ne arăta pe unii ca Germanii, pe alții ca Rușii, atunci eu, nu ca conservator, nu ca liberal, dar ca Român, ridic glasul meu și protestez energic. (Aplause).

Trebuie, D-lor, o continuitate în politica externă, și când D. Panu dicea în cuvîntarea lui: „Politica externă nu este a țerei, politica externă este a Regelui, și de aceea a primit-o numai ca să vie la putere liberalii, de aceea a primit-o iarăși numai ca să vie și conservatorii. D-lui dedea o formă meschină adâncului adevăr, că politica externă trebuie să aibă un țel bine definit, bine stabilit și o continuitate ce stă la adăpostul fluctuațiunilor politice de partid și această continuitate o reprezintă Coróna, care este arbitru suprem față cu partidele și care are o preponderență mai mare de cât șeful conservatorilor și de cât șeful liberalilor. Acesta este un adevăr pe care nimeni nu l va con-

testa; căci nu avem a face cu luptele interne, avem a face cu politica externă, și ori-care ar fi părerea D-lui Panu și a D-lui Ionescu eu sunt convins că fie Rusia, fie Franca, fie Germania, fie ori-care altă Putere, când va avea a face ceva, la Suveran se va adresa; căci Suveranul reprezintă suveranitatea țerei, ori-cât de ilustrat ar fi șefii diverselor partide în țără. (Aplause din majoritate, protestări din minoritate).

D. G. Panu: Noi protestăm. (Sgomot).

D. N. Voinov: Se va face alianță fără Cameră?

D. G. Panu: Nu primim noi această teorie; noi avem regim constituțional, noi suntem reprezentanții țerei. (Sgomot, întreruperi).

D. președinte, L. Catargiu: Vă rog nu mai întrerupeți; cereți cuvântul și veți răspunde la rândul D-văstră.

D. ministru de externe, P. P. Carp: D-le Panu, eu nu sunt liberal, dar v'am ascultat pe D-văstră două zile d'arândul și nu v'am întrerupt; vă rog urmați și D-văstră cu mine tot așa.

D. președinte, L. Catargiu: Am rugat pe D. Panu și pe toți să nu mai întrerupă; căci cu întrerupțiunii nu se poate discuta.

D. G. Panu: D. ministru are cuvântul în tot-d'a-una, dar noi nu l' putem avea ast' fel.

D. președinte, L. Catargiu: Vi l' voi da tot-d'a-una când ve veți inscrie.

D. ministru de externe, P. P. Carp: Vă rog să constatați, D-le Panu, că cu tot privilegiul meu, D-ta ai vorbit în această cestiune trei ore și eu nici cinci minute. Ca să stabilizez egalitatea, lăsați să vorbesc și eu trei césuri și atunci ve dați dreptul să mă întrerupeți...

D. G. Panu: Acordați-mi măcar cinci minute acum.

D. președinte, L. Catargiu: D-văstră știți că regulamentul nu permite să întrerupeți.

D. ministru de externe, P. P. Carp: D. Panu mă întrerupea adineaori și dicea: În afară de noi, nu este nimeni mai mare în această țără. Tot acest D. Panu se inscria erî în contra puterii mistice a dreptului divin. Dar D. Panu este pe cale de a înlocui acea putere mistică a dreptului divin, prin o altă putere și mai mistică, și mai tiranică, puterea aceea care, în numele suveranității naționale, se revendică de apostolii poporului și cari se identifică pe deșii cu țera. Când dic ei, dic țera, repetând un cuvânt care era măreț în gura lui Ludovic al XIV-lea, dar care devine comic în gura D-lui Panu. (Aplause prelungite).

D. G. Panu: Represint țera aci, în ceea-ce mă privește pe mine, îți bați joc de un reprezentant al țerei, și am să îți arăt eu în cestiune personală. (Sgomot). Și D-văstre din majoritate ve deconsiderați singuri, când aplaudați pe D. ministru. (Sgomot).

D. președinte, L. Catargiu: Dacă nu se face liniște, voi fi nevoit să suspend sedința.

D. G. Duca: D-le Panu, v'am ascultat trei césuri erî, fără să ve întrerupem cu o vorbă măcar; pentru ce D-văstră întrerupeți acum neconținut? (Sgomot).

D. președinte, L. Catargiu: Vă rog să încetați cu dialogurile și cu întreruperile.

D. ministru de externe, P. P. Carp: Este un lucru însă, care țera este în drept să l' cêră de la Suveranul ei: să nu facă nimic în contra voinței ei. (Aplause). Dar a crede, D-lor, cum că putem noi, uitând simțimentul de responsabilitate, să ne aruncăm, ca deputați sau ca miniștri, în divagațiunii de politică externă asupra cutărei sau cutărei combinațiuni, a spune că unul este mai tare sau că altul este mai slab, a ne arêta cari sunt rêsboiele cari au să vină într'un viitor mai apropiat sau mai depărtat, și a spune că în cutare impregiurare, dacă se va întâmpla cutare sau cutare lucru, avem să luăm cutare sau cutare hotărîre, înțelegeți că această ar fi posibil în club, dar nu în Cameră; de aceea, la asemenea combinațiuni, să nu ve așteptați ca să se răspundă ceva dupe aceste bănci. (Aplause).

Când am venit la guvern, D-lor, v'am spus în puține cuvinte cari sunt trăsăturile politicele noastre, am spus că aceea de care, înainte de toate are nevoie țera această, care are atâtea cestiuni interioare și cestiuni grele de deslegat, este înainte de toate pacea, și am spus că vom face tot ce va sta în slabele noastre mijloce, ca să nu îngreuiăm întru nimic această operă, o vom face, să înțelegeți că dacă politica mare într'un mod pozitiv numai cei mari pot să o facă, în mod negativ pot cei mici să provoce mari desastre. De și nu putem avea o politică mare europeană, însă printr'un pas imprudent, printr'o măsură ne-cugetată, cât de mici suntem, cât de neînsemnați suntem, putem să compromitem o situațiune chiar europeană. Aceasta am dis'o, și în această nu este nimic schimbat de astă primă-veră până astăzi, și am ferma convingere, că în această privință vom avea întreaga Cameră cu noi, și pôte chiar pe D. Panu.

Aceste idei, D-lor, au găsit expresiunea lor atât în Mesagiū cât și în Adresă, și nu cereți de la mine să adaog un cuvânt măcar mai mult la explicațiunile ce v'am dat. Viū acum și la cestiunile interioare.

Acum vom vedea când ne vom nita mai de aproape la aceste cestiuni, dacă există monstruoasă alianță între partidele opuse dacă au existat programe, dacă ele au fost părăsite, dacă au fost inconsecințe sau nu. Înainte de toate, D-nu Ionescu a relevat cuvintele rostite de mine în diferite rânduri, cum că vechia stângă și vechia dréptă și-au făcut vremea lor, și că trebuie să procedăm la noul formațiuni; da, v'am dis, și nu numai că v'am dis'o,

dar v'o repet și astăzi. Vechile formațiuni, cum erau ele până astăzi, nu mai sunt posibile.

Dacă veți stringe cestiunea de aproape, veți vedea cât adevêr e coprins în această afirmațiune. Dar mai 'nainte de toate, D-lor, ași voi să elucidez față cu D-voste un punct. E curios cum liberalii și conservatorii se admit în teorie dar se exclud în practică. Nu este un conservator care, ca să nu dică că e în jocul firesc al instituțiunilor constituționale să vină conservatorii în urma liberalilor și liberalii în urma conservatorilor. Dacă veți întreba pe un liberal 'ți va spune același lucru. Ce dovedesce această de cât că aceste două partide, a căror rădăcină pornesc din adâncul naturei umane, sunt două factori de o-potrivă egal, de o-potrivă de tari, pentru că un egal amor de țără îi însufleșește, și pentru că fie-care aduce, conform cu cerințele evenimentelor, piatra lui la edificiul Statului. În mijlocul luptelor, această frumoasă și adevêrată teorie se uită. Mai toți liberalii contestă conservatorilor dreptul de a guverna această țără și declară că toate relele, toate neajunsurile, toate ilegalitățile făcute în țără, sunt făcute de conservatori, și conservatorii la rândul lor au făcut același lucru, și deșii contestă dreptul liberalilor de a guverna țera, pun în capul liberalilor toate păcatele cari în realitate ar trebui să se pună în capul tutulor.

Dar dacă viū să afirm eu această, mă veți întreba: cum viū eu și afirm această, cum cred eu că vechii liberali și vechii conservatori nu mai au rațiune de a fi.

O dic, pentru că nu numai la noi, dar în totă Europa se pôte constata, de cine urmêză mișcările politice, o modificare profundă în cestiunile ce agită partidele și le imprimă caracterul lor.

Dupe era de despotism a venit era liberalismului, care ne-a făcut să credem multă vreme că o-dată cu libertatea vine și prosperitatea; țeri întregi au gândit că îndată ce vor avea libertatea presei, a întrunirilor, îndată ce vor avea constituțiuni și ministere responsabile, totul este făcut, și de acolo și numai de acolo va isvorî fericirea țerei. Ei bine, în realitate nu a fost așa. Toate aceste îmbunătățiri nu erau de cât înlăturarea necesară a unor piedici cari împedicaū munca, dar rămânea să se vadă pe urmă dacă în realitate acele popore se servă de libertate pentru o muncă numai roditoare în desvâlirea lor socială.

De aceea, ceea-ce se numesce liberalism modern, este un ce care a făcut bancrută nu numai la noi, dar în totă Europa. (Aplause). Dar cine crede că astăzi pôte merita guvernul numai și numai pentru că se dice liberal; numai și numai pentru că a adoptat bunurile comune cari au fost adoptate de civilizațiunea Europei: presa liberă și cele-alte libertăți despre cari Thiers dicea că sunt „les libertés nécessaires“ și crede că acest bagagiū politic mai pôte juca un rol pre-

ponderent în desvoltarea ulterioară a societăților moderne, aceia se înșelă amar.

O voce: Iertați-l pe Thiers; a murit.

D. ministru de externe, P. P. Carp: De aceea, D-lor, vechile contracte dintre conservatori și liberali nu mai au loc de a fi; căci țărâmul pe care se îndeplinesc astăzi desvoltarea condițiilor sociale s'a schimbat. Ei bine, care este acest nou țărâm? Acest nou țărâm sunt cestiunile sociale, și față cu aceste cestiuni trebuie să ne punem întrebarea cu care elemente le putem mai ușor deslega?

Cu elemente liberale, ori-cu elemente conservatoare? Și când dic elemente liberale și elemente conservatoare nu vorbesc de vechile formațiuni, vorbesc de aceea deosebire radicală, eternă ca natura umană care constă în repedițiunea mai grăbită sau mai cumpătată a transformărilor.

Dicem că reformele sociale astăzi cred că mai de grabă se pot realiza cu idei conservatoare de cât cu idei liberale. (Aplause). Să vă spun pentru ce o cred aceasta.

O cred D-lor, pentru că chiar educațiunea partidului liberal e contrarie unei desvâlriri sociale, sănătose. Isbânda libertăților de care v'am vorbit adineoarea, a fost în mare parte obținută prin revoluțiuni; și totă educațiunea școlii liberale, a avut să sufere de acest păcat original.

Și acum nasce întrebarea: dacă cestiunile pur politice constituționale se pot—fără pericolul existent unei țări—deslega prin revoluțiune; același procedeu se poate aplica la cestiunile sociale—fără a compromite existența unei țări—?

Noi credem D-lor, că cestiunile sociale, dacă voiți să fie roditoare pentru o țară, trebuie să fie produsul conlucrării amice a tuturilor claselor societății. Și când vedem încercări de aceea care gândesc că se pot deslega cestiunile sociale prin luptele claselor unui popor, sunt obligat a mă lupta în contra lor; și cu omeni ca D. Panu și școlă socialistă mă lupt mai cu înverșunare de cât cu alții, pentru că văd în D-lui nu un adversar cu alte idei dar un adversar care compromite ideile ce ne sunt comune.

Un mic incident și vă va convinge de ce vă spun eu. Au vorbit D-nii Panu și Dobrescu de cestiuni sociale. Ore inima D-lui Dobrescu era mai puțin caldă de cât a D-lui Panu? Cred că nu. Din contră, în cuvântarea D-lui Dobrescu am vădut un om fără artă oratorie, dar care avea elocvența naturală ce isvorăște dintr'un adânc simțiment. Cu toate acestea, ați vădut cum D. Dobrescu a fost renegat de colegii săi socialiști. Pentru ce? Pentru că D. Dobrescu făcea apel la toți ca să deslege cestiunea; pe când D-nii Panu și Nădejde diceau: numai noi o să deslegăm și să o deslegăm în luptă nu în concordantă cu cele-alte clase sociale. (Aplause, ilaritate).

Acosta vă explică, D-lor, pentru ce simțind nevoie de reforme sociale, pentru ce

înțelegând mai înainte poște de cât alții că vechiul teren de luptă al conservatorismului și al liberalismului sunt lucruri trecute, sunt lucruri care aparțin istoriei iar nu prezentului, m'am gândit ca mai de grabă cu elemente conservatoare se pot deslega reformele sociale de cât cu elemente liberale care nu pot uita nici o dată educațiunea lor revoluționară. (Aplause). Care sunt acele reforme? D-văstre le cunoșteți. Dacă pe ici pe colea unele au fost lăsate la o parte așteptând un timp mai fericit, vă pot încredința că ori cu noi, ori fără noi acele reforme au să fie îndeplinite; că în sinul cabinetului se pot ivi discuțiuni cărora D-văstre le dați o importanță mai mare de cât nu au în realitate, apoi acesta se întâmplă zilnic și dacă voiți să vă fac o destăinuire, apoi chiar satelitul D. Marghiloman despre care dicea D. Panu că e luna sôrelui Carp, apoi gândiți că nu o dată s'a revoltat acel satelit și gândiți că nu o dată am fost nevoit să întrebuițez ascendentul firesc ce 'mi dă experiența și perii mei cei suri ca să-'l fac să înțelgă că ori-cât de mare ar fi ardôrea noastră, ori-cât de strălucite ar fi idealurile noastre, realizarea lor atârână, înainte de toate, de vreme și de omeni. Și când D. Ionescu vine și ne arată inconșcința aparentă pentru că o lună de zile de când Camera se adună și vedeți, deja o reformă, care va fi opera a anii îndelungați de muncă; 'mi pare rău pentru D. Ionescu, dar o asemenea acușățiune nu era demnă de talentul D-sale.

De aceea, D-lor, când se caută să se stabilizească o diferență între programul junimist și cel conservator nu se dice de cât un vechiu adevăr cum că atunci când 2 programe sunt aproape identice e o parte a unuia care se acoperă de cel-alt; și altul, nu și D. Ionescu, care de sigur n'a studiat numai legile, cunoște în filosofie acele figuri matematice unde se pune un cerc peste altul și unde cea mai mare parte a cercului e acoperită de cel-alt cerc rămând cu toate acestea și într'un cerc și în cel-alt o părticică golă, ci admitând că pentru un moment ar rămâne o părticică golă rămând ca să fie și aceea îndeplinită mai în urmă, unde ai vedea D-ta inconșcința? Unde ai vedea din o parte și din alta, căci apărându-i pe D-lor mă apăr pe mine, inconșcința politică? Când D-ta, D-le Ionescu, vii și în loc să tratezi cestiunea ceva mai de sus, te agăți de o vorbă rostită de unul ori altul, ești amar nedrept cu noi.

Nu e misiunea mea de a apăra pe D. Lahovari; căci D-sa e de talie a se apăra singur. Să luăm însă lucrurile în trăsurile lor generale, să nu ne agățăm de lucrurile cele mici.

E adevărat cum că n'am făcut parte din opoșiția-unită, dar dacă, precum s'a dis și precum în realitate e, opoșiția-unită n'ar fi putut isbuti să restorne pe D. I. Brătianu fără acțiunea noastră și dacă noi cu acțiunea noastră n'am fi putut nici noi să'l resturnăm fără acțiunea lor, ce

vă miră dacă odată această resturnare operată, cele două forțe care au contribuit în mod egal la resturnare, vin apoi să coopereze, nu la o resturnare ci la o operă de restaurare. (Aplause).

Ași putea să intru în mai multe amănunte, dacă însă n'ași fi convins cum că proiectele de lege au să fie toate în discuțiunea D-văstre și dacă n'ași fi convins că are să vie momentul în care să putem spune ideile și amănuntele lor în totă întregimea și în totă claritatea. Dar fiind convins de acesta, și sper că un viitor apropiat nu mă va desmînți, de aceea nu intru în amănuntele de program în care a intrat D. Ionescu; un lucru însă vă rog: să nu uitați cum că nici-odată poște România nu s'a găsit față cu probleme mai grele de cât astăzi și nu probleme ce sunt rezultatul a unei operațiuni logice intelectuale, dar cu probleme mai grele, isvorite din realitatea lucrurilor care vin și vă impun și vă obligă să vă ocupați de dăsele; fiind dat acesta, vă întreb, ore tocmai acum e momentul să căutăm ceea-ce dice românul *nod în papură*; ore tocmai acum e momentul să căutăm dacă poște fi o mică desbinare trecătoare între D. Lahovari și mine sau între D. Filipescu și D. Negruțzi? Eu cred că nu; căci situațiunea e așa în cât are nevoie de opera serioasă a tuturilor fiilor acestei țări; la această operă conviam și sper că nu ne veți refusa concursul. (Aplause).

— Ședința se suspendă pentru 10 minute.

— La redeschiderea ședinței D. președinte dă cuvântul D-lui ministru de domenii.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: D-lor deputați, vă veți mira poște că un ministru vine și ia cuvântul dupe un alt ministru. Acestă mirare este și mai legitimă când am aușit și am aplaudat cu toții pe D. Carp. Dupe cuvintele patriotice, înțelepte, pline de moderațiune care s'au strecurat cu atăta tact printre toate cursele oratorilor opoșițiunei, răspundând tot ceea-ce trebuia să răspundă, și nimic mai mult, ceea-ce este un mare merit, ar fi de temut ca eu să impuținez efectul cuvintelor împăcuitoare ale colegului meu, și să vii să atăș nisce partimi pe cari D-lui a contribuit așa de mult să le răcescă și să le astâmpere. Ar fi această cu atât mai mult de temut cu cât de două zile, și așa putea dice de patru zile, sunt pus înaintea D-văstre pe banca de acușățiune, tras direct la răspundere, și personal interpelat, atât în Senat de onor. D. Fleva, căruia nu 'i-am răspuns, cât și în Cameră de cei doi oratori care au luat cuvântul în această desbatere, și cari 'mi-au făcut onôre deosebită și nemeritată de a se ocupa, nu de colegii mei din minister, toți mai cu merit de cât mine, ci numai de mica mea personalitate. Ar fi dară de temut că așa putea să mă las să fiu atras pe țărâmul personalităților, ceea-ce nu se cuvine pozițiunei și rolului ce 'i-am

aci. Rog însă pe amicii aceia cari se tem de un asemenea lucru, să și astâmpere temerile, și pe inimizii aceia cari sper una ca acesta din partea mea să și amâne speranța pentru altă-dată. (Aplause.)

Precum onor. D. Carp nu s'a înbătat de tēmăia bănuită care i se arde sub nas de veri-o două zile încōce, (aplause), așa nici eu nu mă voiū supēra de atacurile și impunsăturile ce mi se adresēzā, și meritul meu va fi mai mic; căci este mai lesne de a rezista la imboldirea mănici, de cât la dulcea amēțelā a laudei. (Aplause.)

Am avut două discursuri: Unu al D-lui Panu, inspirat de idei generale, pe cari nu le împărtășesc și nu le voiū împărtăși nici o-datā, discurs însă obiectiv, mai general, și un discurs al D-lui T. Ionescu, în care am găsit mult talent, multă dibăcie, multă perfidie, dar puține idei, orî ideî foarte puțin clare.

D. Ionescu a căutat ușurea satisfacțiune de a pune în contradicere pe D. Al. Lahovari, publicist sau orator de acum 2, 3 ani, cu ministrul domeniilor de astăzi, tot-d'o-datā a l'opune D-lui ministru de externe, D. Carp; a încercat să arate că D. Rosetti, de la Martie 1888, nu se asemēnā cu D. T. Rosetti de la Octombrie 1888, și chiar că programul D-lui Carp, deputat, ar fi suferit diferite modificări și îndreptări și n'ar fi programul D-lui Carp, ministru.

Chiar dacă ar isbuti să facā această demonstrațiune, și voiū dovedi că n'a isbutit s'o facā, nu știu ce ar câștiga și Camera și țēra, care așteptā de la noi legi atât de mult și îndelung timp dorite, aceste legi cari stau la ușa Adunării adăstând sfērșitul perioadelor D-vōstre retorice. (Aplause.)

D. Panu a fost mai general; D-sa nu ne iubesc pe nici unul, și prin urmare, nu s'a știit întru nimica ca să ne critice pe toți de o potrivā; D-sa nu a căutat să arunce pe D. Carp, în contra D-lui Lahovari, și pe D. Lahovari în contra D-lui Carp: A desprețuit aceste mititele miđlōce și a atacat de front politica generalā a guvernului. Și iată pentru ce: pentru că D. Panu nu a avut ocaziune să facā parte până acuma nici din ministerul liberal, și nu spera să facā parte din ministerul junimist, sau din cel conservator; de aceea nu se amesteca în criticile sale resimțimentul personal al unor speranțe îngelate sau al unor iluziuni pierdute. (Aplause, ilaritate.)

Ei bine, nu ast-fel merge cu D. Ionescu; D-sa a đis: 'Mi place D. Carp, nu mi place D. Lahovari; sunt foarte nenorocit de a nu fi pe placul D-lui, dar mi-se pare mie că principala vinā a acestui minister pentru D. Ionescu, este că nu face parte din el. Ce voiți? Sunt omeni cari, cu totā graba ce pun, perd trenul, și sunt nevoiți să alerge pe jos dupe dēnsul. (Aplause, ilaritate.)

Ministerul nu e constituțional ne đice D. Panu. Acēstā acușățiune am mai au-

đit'o: 'Mi s'a spus la Senat, mi se repetā aci. Este inconstituțional, pentru ce? Intreb, la rēndul meu, dupe crisa care a făcut să cadā de la putere pe bētrānul democrat care de 40 de ani conducea opiniunea publicā a liberalismului în țēra acēstā, și de 12 ani a condus, la putere, destinele acestei țēri; dupe cāderea sa avēnd majoritate în camerā și 'n Senat, întreb, cine putea să mai fie constituțional dacă D. I. Brătianu încetase de a mai fi? La cine putea să se adreseze Regele? În golul ivit în situațiunea politicā, pe cine putea să numēscā? Opozițiunea-unitā nu avea alt titlu, de cât pe acela care și l dedese singurā, prin lupta generōsā și energicā în presā, în intruniri publice, dar care până la botezul sēu electoral nu putea să i constituie un titlu legal la încrederea Corōnei; căci aclamațiunile chiar entusiaste ale mulțimei nu se potriveșc cu un mandat în regulā.

Regele, în acest gol trebuia să se adreseze la cineva; căci puterea nu pōte să stea vēduvā; și aci este drept să se đicā adagiul: a murit ministerul, trăiască guvernul!

Regele s'a adresat la aceia cari aveau încrederea Sa personalā și despre cari putea să sere că vor avea încrederea țērei. Acēstā este neconstituțional?

Ce găsiți că este neconstituțional aici?

Ei D-lor! să ne înțelegem! În altā țērā, în care omeni sunt baeți mari, în care merg, cum se laudā D. Panu, de se adresezā la popor și es din alegeri prin aclamațiunile și voința poporului, din rădăcinele poporului, ei nu au trebuință să se mai întōrcā și spre Rege; În ast-fel de țērā pōte să se lipsēscā cine-va de intervențiunea Regelui, chiar într'o crisā de asemenea naturā. Dar aci la noi așa de puțin credeți că vē puteți lipsi de ajutorul Majestății Sale Regelui în cât, nu noi conservatorii, nenorociții de reacționari, învēțați să cerem puterea de la ușa Palatului, ci liberalii, ci radicalii; ci ultra radicalii, socialistii, (nu știu dacă mai este veri-un partid) toți acești trufași democrați, mândri fil ai poporului, toți foarte categoric au venit să cerā de la Rege să i scape de D. I. Brătianu!

D. V. G. Mortzun: Protestām.

D. ministru al domeniilor, A. Lahovari: Protestarea D-lui Mortzun pōte fi individualā, (— fac o parantesā și pui pe D. Mortzun afarā,) dar e cum se đice: cantitate neglijabilā, (ilaritate) *de minimis non curat praetor*. D. Panu, din contrā, personalitate politicā importantā, care redactēzā un jurnal citit, a cerut de la ușa Palatului să fim scāpați de ministerul Brătianu. Poporul să vē trimitā în Adunare; fie! Va să đicā poporul ne deschide ușa, dar cheia e ținutā de Majestatea Sa, și când ați cerut ceva Regelui nu puteți să trāmbițați neincovoiața trufie a principilor republicane!; (sgomot) toți am cerut același lucru; însă noi suntem recunoscōtori Regelui, și D-vōstrā nu sun-

teți; iată totā diferința; noi đicem în adresā: bine ai făcut Majestate, și mulțumim că ai deslegat situațiunea și că ai arātat minunata și frumoșā elasticitate a monarchiei constituționale, care deslēgā prin asemenea înțelept arbitragiū situațiunii încordate cari în republicā se deslēgā prin sabie și foc. (Aplause.)

În asemenea crise se vede cât e de utilā monarchia constituționalā.

Alegerile s'au făcut. Aici găsesc iar o contradicere între aprecierile opozițiunii; vedeți că contradicerele nu sunt numai pe băncile guvernului sau majorității conservatōre, ci se aflā și pe băncile opozițiunii. D. Panu đice: alegerile n'au fost libere, și D. Ionescu reclamā: alegerile au fost libere.

D. C. Aslan: La Craiova, nu la Iași.

D. ministru al domeniilor, A. Lahovari: Trecēnd de la particular la general D. Ionescu a đis: alegerile au fost libere în totā țēra, fiind că au fost libere la Craiova; și eu pot întōrce argumentul D-lui Aslan; fiind-cā D-sa đice că n'au fost libere la Iași, unde totuși D-sa s'a ales, nu rezultā de aici că n'au fost libere nicāiri. Ochiul D-sale de acuilā n'a putut pătrunde așa departe, a ocilit mai cu sēmā cercul electoral în care s'a mișcat personal.

Dar negațiunea D-lui Aslan e naturalā, fiind-cā vine din partea unui oposant; însă mărturisirea tot a unui oposant, cum că alegerile au fost libere, e o mărturisire prețioșā care și are greutatea sa.

D. Ionescu a făcut procesul partidului conservator de la potop și până astăzi.

Voiū reveni la acēstā mare cestiune ce se discutā înaintea țērei de veri-o 40 de ani, D. Ionescu đice: N'ați eșit nici-o-datā prin alegeri libere din stnul națiunii și aducea ca exemple alegerile din 1866, 1870 și 1875, petrecute sub conservatori, și din cari ar fi eșit adunări liberale.

Eū rēspund: Cel puțin o-datā am fost aleși liberi și am venit în majoritate în urma unor alegeri libere, la 1888, dupe propria D-vōstre mărturisire, (aplause); și fiind-cā prezentul e important mai mult de cât trecutul, căci morții sunt lăsați să și ingrōpe morții, nu voiū mai vorbi pe larg nici de 1866, nici 1870, nici de 1875, cu tōte că D. Ionescu a făcut istoria pe care nu o cunōșce și la care nu a luat parte, și cu tōte că noi am avea mai mult drept să vorbim, noi cari am făcut parte din dēnsa și cari putem đice ca și eron lui Virgiliu: *Et quorum pars magna fui*.

Nu e exact însă că în 1866, majoritatea era liberalā.

În 1866 D. I. Brătianu a fost chemat la guvern din inițiativa Majestății Sale Regelui și în două ore Adunarea era să l rēstōrne, dacă la rēndul sēu a doua-đi chiar n'ar fi rēsturnat'o dēnsul!

Dacă acea adunare din 1866, ar fi fost liberalā, cum n'ar fi aclamat ea pe șeful

incontestat al liberalismului de atunci ?

În 1870, nu e adevărat că liberalii erau în majoritate în Adunare; căci președintele Adunării era D. G. Costaforu, și se știe că densusul reprezintă partidul conservator.

În 1875, nu e adevărat, că Senatul era în majoritate liberală; Senatul de atunci era în opoziție cu guvernul D-lui L. Catargiu, dar pentru acesta el nu era din partidul liberalilor; căci aceștia erau abia 15 în Senat și dovadă e că D. Brătianu a dizolvat acest Senat. Senatul era conservator, dar conservator nemulțumit, condus de D-nii Vernescu și Manolache Costache în privința D-lui Catargiu. Acesta e adevărata istorie, nu aceea pe care o improviză D. T. Ionescu.

În 1888 alegerile au fost libere după spusa chiar a D-lui Ionescu; ele au dat în Senat o imensă majoritate conservatoare, și sper că și în Cameră va fi o importantă majoritate conservatoare sau liberal-conservatoare.

Sper de altminterea că acesta o vor dovedi chiar lucrările noastre. Suntem dar legitimi pe această bancă.

Ceea-ce dovedește, afară de acesta, că alegerile au fost libere e și faptul că din dăsele au eșit nu o Cameră de guvernământ, ci o Cameră de oameni de partid, de oameni de principii, de liberali conservatori în majoritate, de alte grupuri în minoritate, dar cari cu toții ne uităm la un steg nu la un om; a trebuit să se compue un ministru după nuanțele Adunării, nu a venit aci un om ca într-o casarmă politică ca să comande un regiment parlamentar! (Aplause).

Iată dar un alt progres pe care l datorim partidului liberal-conservator pe lângă multe altele ce țera le a vădut de la densusul în trecut, în prezent și sper că le va vedea și în viitor. (Aplause).

Calomniați istoria acestei țări când diceți că partidul conservator din trecut, partidul boeresc, dacă vreți, după timpuri, n'a făcut de cât lucruri netrebnice sau infame; căci au fost secole în cari țera românească n'a fost reprezentată de cât prin căpeteniile ei, și nu e bine să diceți că acele secole de glorie și de nenorociri au fost mănjite cu o largă pată de doliu și de rușine. (Aplause).

Protestez în numele trecutului care este moștenirea noastră comună. (Aplause). Protestez în numele viitorului care este periclitat prin aceste ațățări de ură străine cari n'au eco la această înțeleptă națiune. (Aplause).

Hrăniți la școala revoluționară francesă, la școala clasică a urelor de clase, mergeți pe o cale periculoasă care a adus scăderea celei mai nobile, mai puternice și mai gloriose națiuni. Urmând ast-fel nu veți face de cât praf din mica noastră Românie. (Aplause).

De la aceste cestiuni mari, ne coborim la micile fapte, la micile raporturi cam polițienesci, ca să știe așa, prin cari ați

venit și ați căutat să ne puneți în contradicțiune cu noi înșine mai întâiu între noi.

S'a mai șis că într'un timp ore-care, noi conservatorii ne-am opus revizuirii Constituțiunei și acum recunoștem revizuirea, prin urmare, suntem onești în idei politice.

D-lor, nu numai noi conservatorii ne am opus la revizuirea Constituțiunei, dar încă liberalii, și liberali de frunte ca D. Kogălniceanu și D. N. Blaramberg. Și densusul erau reacționari? Nu creș că veți contesta că democrația veche a D-lui Kogălniceanu are mai multe titluri de cât democrația prospătă și nechezășuită a D-lui Tache Ionescu.

Șițiți pentru ce s'a opus D. Kogălniceanu? Pentru că i s'a părut că în momentele în cari eram, umbra democratizării colegiului electoral, să nu ne facă să perdem bucata reală, care era independența colegiului electoral. I s'a părut D-sale, cu drept cuvint, că prin suprimarea colegiului I, se suprimă un control mai puternic în adunările țerei.

Dar lucrurile s'au îndeplinit. Eă am mers împreună cu D. Kogălniceanu la Iași, și am căutat să facem propagandă, am spus alegătorilor colegiului I: nu ve spintecați ca japonezii pântecile cu propriile D-văstre mâni; dar nu ne-au ascultat. Ei, aceia cari s'au sinucis, nu merită să trăiască! Vecinica pomenire lor! Noi nu putem să oprim mersul istoriei înaite și să legăm sorta noastră de sorta acelor cari n'au știut să trăiască și n'au știut să mără!

În fond, revizuirea s'a făcut de către un singur partid, prin mijlocele cele mai scandalose mărturisite de însuși I. Brătianu; în aparență formele au fost pădite, și ast-fel s'a rupt de un singur partid pactul lucrat și jurat de toate partidele. (Aplause). Prin urmare, noi cari avem obiceiul să ne închinăm legilor țerei, chiar când nu sunt făcute de noi, ne supunem și o primim așa cum este făcută. Dar dreptul de revizuire este înscris în Constituțiune, și se pôte într'o di revizui revizuirea. Nu știu viitorul ce va decide, acesta nu este în puterea mea; viitorul nu este nici al nostru, nici al D-văstre, viitorul este al împregiurării, este al lui Dumnezeu.

În politica externă, fôrte bine a spus D. Carp, că nu este prea patriotic, nici înțelept, să punem asemenea cestiuni în discuțiunea publică a Camerilor; deja prea mult se pune în presă, prea mult se pune în adunări publice.

Dar în zadar sperați că eă, ministru al țerei, chiar pentru a mă apăra personal, voi pronunța un cuvânt imprudent care ar putea să compromită interese mai mari și cari nu mi aparțin; acesta este un calcul greșit, și de dece ori prefer a primi învinovățirea de inconșcință presupusă în opiniunile politice, de cât să înaitez pe un teren interdiș, care nu aparține de

cât țerei, iar nici mie nici D-lui T. Ionescu.

Dar în acel articol, care mai întâiu este un articol neiscălit, un articol anonim, de și nu am aci nici a l tăgădui, nici a l afirma, în acel articol care nu s'a citit în întregul său, ce se dice? Din el nu reese de cât o idee generală, lăsând la o parte frazele mai violente usitate în polemica diarelor; căci se știe că la noi când nu strigi prea tare nimeni nu te ascultă; în acel articol nu se dice, ca idee generală, de cât că țera ar trebui să fie neutră și prudentă, și nu spune că va trage sabia sa în contra Rusiei sa în contra Germaniei.

Este cine-va dintre D-văstre care să aibă altă propunere de făcut? În Senat s'a propus idea de a ne alia cu Rusia, aici veș alte idei de a fi cu Englitera, cu Germania sa nu știu cu care, altă putere pentru a opri mersul către sôre al ômenilor de la Nord.

Nu este nici timpul, nici locul de a ne ocupa de asemenea cestiuni, cari sunt sa prea seriose sa cu totul comice; dar în tot cazul D-văstre puteți vedea că răsar pe ici pe colo chiar în mijlocul opozițiunei, diferite idei care sunt diametral opuse.

Cât pentru mine, mai repet încă o-dată că sufer ori-ce învinovățire că m'amschimbă, că nu sunt consecuent, dar nu voi avea nici o-dată imprudența nepatriotică de a cădea în cursa pe care mi-o întindeți. (Aplause).

În privința cestiunei Dunării și a convențiunei consulare la care D. Ionescu a făcut alusiune, voind să mă denunțe la nu știu cine, declar că nu regret acțiunea mea politică în aceste două cestiuni naționale. Sunt mulți ômeni de Stat profesând opiniunea ca politica noastră să se orienteze către Austria și Germania dar care pentru acesta n'ar sacrifica un drept interior, un drept suveran al țerei, n'ar suferi o atingere la independența sa. Chiar partidul D-lui Carp de atunci a combătut convențiunea consulară.

D. Tache Ionescu: Eă am combătut-o atunci; eram raportor.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: Un act meritoriu în viața D-tale politică cam scurtă (ilaritate); vi-l vom trece la activ. Credem însă că și eă și noi toți am contribuit cu ceva pentru ca D-văstre majoritate a D-lui I. Brătianu să nu votați un asemenea act. N'am deci nimic de regretat, ori cât de rău mă va încondeia D. Ionescu, și este un merit când cineva într'o cestiune de asemenea natură sacrifică, nu persôna sa care este ceva neînsemnat, dar sacrifică ceea ce se pare a fi viitorul partidului său! Pentru o datorie de conșcință către țera sa, pentru un act de patriotică abnegațiune, partidul conservator s'a vădut atunci amenințat de a și închide pentru tot-d'una calea puterei. Ei bine, el n'a dat îndărăt, acel partid pe care D-ta l maltratezi din vărful ce-

lor trei ani ai D-tale de viață politică. (Aplause).

Mi se pare că mai aveți o certă cu noi.

Căutați să ne întrebați cari sunt opiniunile noastre în cestiunea pe care o numiți agrară; ne întrebați dacă în cestiunea vinăderii, sau cum dicit D-ta, împărțirea bunurilor la țărani și în cestiunea tocmelilor agricole, suntem de una și aceeași părere, și ne faceți această întrebare cu dulcea și mângâietorea speranță că nu vom fi de aceeași părere; căci, D-lor, am și eu poliția mea ca D. Ionescu, și am aflat, — a! această nu vă compromite prea mult, — am aflat că ați dis înaintea chiar de a se alege Camera această, că cestiunea interesantă pentru partidul D-văstre va fi în viitoarea Cameră lupta între D. Carp și D. Lahovari, și pe speranța acestei lupte intestinale, între oamenii cari sunt din același partid, cari cu mici deosebiri, au aceeași vederi și aceeași tendințe. D-ta ridică edificiul stărei D-tale politice, nu dicit a partidului D-tale, căci partid nu vă cunosc până acum. Și, această dulce speranță nu s'a îndeplinit până acum, și sper că nu se va îndeplini mult timp. În cestiunile acestea nu suntem așa de despărțiți cum o credeți D-văstre. Iată două cestiuni cari ies întâiu înaintea; cestiunea vinăderii bunurilor Statului, și cestiunea tocmelilor agricole; una s'a rezolvat, căci este deja depus proiectul pe biroul Camerei; cea-laltă se va rezolva, și vom face totul să se rezolve prin bună înțelegere. (Aplause).

În cestiunea vinăderii moșilor la țărani v'a nemulțămît, nu proiectul de lege, v'a nemulțămît, nu dispozițiunile lui; fiind-că de când s'a format noul ministru am mai lărgit ceva aceste dispozițiuni suprimând chiar unele restricțiuni ce erau în proiectul D-lui Carp în privința celor ce au moștenit sau vor moșteni; v'a nemulțămît expunerea de motive care însoțesc proiectul, dar nu expunerea de motive se vinde la țărani, ci hectare de pământ. (Aplause).

Expunerea mea de motive are să vă nemulțămescă și mai mult, căci din tr'ansa am șters tot ce putea pasiona, tot ce putea irita cestiunea, tot ce putea face a se crede că există la noi cestiunea agrară pe care caută să o invente școala socialistă sau comunistă.

D-lor, la noi cestiunea agrară nu există, de și mi pare rău să mă cert cu domniul socialist, dar așa este, această cestiune a fost sfârșită prin importanța legii de la 1864; atunci împăcându-se greutățile și nedreptățile trecutului cu cerințele viitorului, proprietarii din țera românească au făcut ce n'au făcut încă lordii D-tale din țera Engleză, dând două treimi din moșile lor țărănilor. (Aplause prelunge).

D. N. Voinov: A dat lovitura de Stat, nu proprietarii.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: Când vor face și lordii D-tale

asa, atunci să stăm și să vorbim cu ei, de și eu personal n'am avut onorea să mă așez la mesele lor, nici să mă duc la balurile lor din ziua când se primesc slugile de către stăpânii odată pe an și jocă slugile cu stăpânii. (Ilaritate, applause). Societatea română este mai democratică, mai egalitară de cât societatea engleză, și în aceste ceremonii cari v'au mișcat așa de mult n'ați știut să vedeți ceea-ce este: imensul abis care este între clasele diferite ale societății engleze, în cât această împerechere de o singură zi este cea mai mare dovadă că abisul este prea mare, ca să se tîmă cine-va că se poate umplea; căci altmintrelea te-ași întreba pe D-ta, D-le Ionescu, pentru ce D-ta, democrat, nu faci ca lordii englezi? Ai vădut fără să înțelegi această apropiere odată pe an. Ea seamănă cu saturnalele Romanilor, unde într'o zi pe an sclavii luaă rolul stăpânilor. Ei, noi suntem mai egalitari, mai democrați și diversele stări sociale la noi stau în mod mai permanent în relațiune unele cu altele. Nu ne mai aduceți dar exemple din țeri cari nu le-ați studiat destul de bine pentru ca să le înțelegem.

Ne-ați adus alt exemplu mai important, ne-ați vestit că se pregătesc acolo o lege prin care să se cumpere, Dumnezeu știe cu ce sume, de la lordii englezi moșii și aceste au să se distribuie la cultivatori, și ați dis că aristocratica Anglitară neapucă înaintea. Fărte frumos! Dar știți D-văstră, D-le Ionescu, că în marele teritoriu al Anglitară cu atâtea milioane de locuitori, care este numărul proprietarilor? Să vi 'l spun eu: sunt 270 de proprietari mari, nici mai mult nici mai puțin, cari și împart trei sferturi din teritoriul Anglitară; cunoscem această situațiune? 270 de proprietari și împart trei sferturi din întinsul pământ al Anglitară, și un sfert numai aparține la 200.000 de proprietari mici; va să dicită 270 și 200 de mi fac două sute de mi două sute șapte-zeci de proprietari, din cari o neînsemnată minoritate deține aproape tot pământul englezesc. Apoi așa este proprietatea fonciară la noi în mica Românie? Să vedem. Avem patru milioane și jumătate de locuitori, din cari trebuie să scădeți copiii, femeile și străinii; prin urmare mai rămân numai 800 de mi de cap de familie, cari toți sunt proprietari; fărte puțin din locuitorii săteni au mai puțin de două hectare, și încă mai puțin au mai rămas neimproprietați; proiectul nostru este făcut pentru densii.

Noi avem 12 milioane pogone loc arabil; din aceste aparțin 3 milioane moșnenilor, 3 milioane clăcașilor, 2 1/2 milioane Statului, și 3 1/2 milioane tuturilor celor-alți proprietari mari și mici, cari acești din urmă sunt fărte mulți, pe când proprietarii mari sunt fărte puțini. Cât pentru proprietarii în felul lorzilor din Anglitară nu cred să fie unul sau două să aibă o întin-

dere de pământ comparabilă cu cel mai sărac din ei.

Acăsta este o stare mai democratică, mai egalitară, mai omenescă și mai creștină de cât nu numai cea din Anglitară, dar pôte din totă Europa, și D-ta vii și potrivești aceste două stări cu totul diferite, și ceri ca proprietatea mare română să facă nu știu ce sacrificii cari nu sunt la locul lor; fiind-că toate sacrificiile cu puțință sunt deja făcute.

Când ne compară cu lordii englezi, cari 270 de inși și împart 3 sferturi din teritoriul englez, abuzezi de ceea-ce crezi că este ingnoranța noastră, acelor cari nu ne-am plimbat în Anglitară și n'am ședut la mesele lordilor. (Aplause). Dar cunoscem și noi ceva istoria și ceva statistica și fără supărare putem să răspundem cu dicerea financiară căreia te rog să nu 'i dai un înțeles vătămător *a beau mentir qui vient de loin*, cine vine de departe povestesc multe. Ați mai dis în digresiunile D-văstre un cuvânt cam asardat, ați dis că liberal va să dicită democrat și că se înțelege că ori-cine este democrat, este liberal; eu cred că conservatori ar putea aspira la titlul de liberali și chiar de democrați, dar să lăsăm această la o parte. Ceea ce contest cu istoria țerei în mână, și cu istoria celor-alte țeri este că cuvântul de democrat echivalază cu acel de liberal. Au fost democrați cari au dat probă de cel mai cumplit autoritarism, și au căleat în picioare toate drepturile și toate libertățile omenesci. Camașas'au purtat la noi, acei doi oameni de stat cari se pretind șefi și creatori ai școlii liberale în România.

Și nu dupe 12 ani de regim Brătianist, este permis cui-va a rosti că democrat și liberal este unul și același lucru.

Dar liberal era Marat care a cerut capetele a două milioane de francesi, pentru singurul cuvânt că aceste capete nu gândea ca capul lui, capete din care a și obținut o parte destul de însemnată? Dar liberal era Robespierre, care a făcut să funcționeze două ani ghilotina în permanență în contra tuturilor partidelor cari nu îmbrățișau doctrinele lui și a făcut să curgă șir de stinge ilustru și nevinovat până când aduse pe același eșafod capul lui de nebun criminal?

Toți aceștia se pretindeau și democrați. 'I puteți numi așa, cu toate că ei sunt dupe mine cel mai mari inimizii ai poporului. Ast-fel de democrați au pus pe fruntea revoluțiunii franceze, o pată de sânge care în parte a făcut să se uite bine-facurile ei, și a întunecat în istorie memoria acestei mișcări. (Aplause).

Dar a numi *liberal* pe oamenii cari pedepseaă cu mărtea nu numai manifestările cuvântului și ale tiparului, dar cele mai intime cugetări ale sufletului omenesc, această este a nu cunoșce valoarea cuvintelor ori a le desnatuura sensul.

Și D-ta tot pe aceeași teorie care te face a numi liberală totă școala jacobină din care se trag socialistii și comunarii

vei numi reacționare, nobile, liberale, doctrinele acelei minunate școlă economice, care la începutul secolului acestuia a făcut în fine o știință aproape pozitivă din obscura cestiune a modului cum viețuiesc societatea omenescă, care a descoperit marea lege a producției bogățiilor, care a indicat raporturile cererei și ale ofertei, ale muncii și ale capitalului, și care a demonstrat că la aceste fapte economice presidau legi tot așa de sigure ca legile cari presidau la viața fizică, și cari au demonstrat că libertatea este marele motor al raporturilor economice dintre oameni. Oare Adam Smith, B. Say, Bastiat, Rossi, Michel Chevalier nu erau liberali pentru că nu sunt din școala D-vostre, școala socialismului și a regulamentării excesive, școlă veche, de și vrea să se întinerescă acum, și ale cărei doctrine se pare că le-a adoptat de curând D. T. Ionescu. Dar oare ca să trecem în Englitera, școala lui Cobden, vestita școlă de la Manchester nu este o școlă liberală, ea care a stabilit pentru prima dată principiile liberului schimb?

În teză generală raporturile între muncă, capital, între ofertă și cerere sunt libere prin firea lucrurilor, iar nu prin voința oamenilor. Ele sunt conduse prin regulile generale, științifice, necesare, cărorora nu trebuiesc substituite regulile grosolane, arbitrare, corupte, nepreceptibile ale unei birocrații despotice și inepte, care se amestecă acolo unde nu are nimic a face? Nu este această școlă liberală, ci alta, școala revoluționară, acea școlă care în 1793 a împins regulamentul până la nebunie și sălbătecie, care a prescris aceea faimosă lege a maximului, care a decretat nu numai cursul forțat, dar și valoarea legală a monetei de hârtie, pedepsind cu morțea pe ori-cine ar avea veri-o monedă de argint sau de aur în busunarul său, crezând, nebunii, că cu asemenea măsuri artificiale vor încovoia legile eterne ale naturii. (Aplause). Crezând nebunii că ar putea să înduplece acele raporturi așa de delicate, așa de variabile ale cererei și ale ofertei, ale capitalului și ale muncii, să asculte de ineptele lor decrete.

Cu aceste legi au ajuns să cumpere o pereche de cisme cu 30 de mii franci în asigurate în anul de grație 1794 sau 1795. (Aplause).

Pentru onor. D. T. Ionescu oameni cari au făcut asemenea lucruri sunt liberali, școala economică este reacționară și D-lui deslega într'un cuvânt aceste imense cestiuni ale regulamentării și ale libertății în raporturile economice asupra cărorora stau atârinate și indecise spiritele cele mai eminente ale lumii științifice, de și marea majoritate s'a pronunțat pentru politica libertății. Voiți să regulăm asemenea cestiuni imense cu ocaziunea răspunsului la Mesagiū, și din vîrfurile acelor 5, 6 volume de drept cari le-ați citit și le știți, și cu facilitatea care v'a dat-o natura de a trata o cestiune oarecare, veniți

și deslegați cestiuni așa de infricoșate unde trebuie maturitate și liniște, și de unde pasiunile trebuiesc cu desăvîrșire înlăturate? (Aplause, intreruperi, protestări). Vorbim de cestiuni științifice, și știința nu poate să ofenseze pe nimeni; nu înțeleg de ce se alarmează onor. domni cari mă intrerup?

Iată D-lor, câte-va lucruri interesante pe cari pot să vi le citez asupra teoriei regulamentării și a maximului. La 1793 convențiunea franceză a fixat un maximum pentru toate obiectele de consumațiune începînd cu cerealele și fînețele, obiectele de consumațiune în cele din urmă, și de îmbrăcăminte sfîrșind cu toate mărfurile, tot într'un timp densa popresce și exportațiunea. Într'un articol final mai decretă că *tote persoanele cari și vor înceta comerțul în urma acestei regulamentări vor fi tratate ca suspecte* adică, dupe stilul vremii, trimise la ghilotină.

Acest decret aduse în mai puțin de un an fîmea și falimentul general.

Este lesne de înțeles, spune un scriitor, în ce incurcătură fără sîmîn se găsi prinsă administrația teroristă. Trebuie ca cine-va să citească înspăimîntătoarele anale ale Trib. revoluționară și să și aducă aminte în grozitorul despotism al birocrației de atunci, ca să și facă o idee de primejdiile și persecuțiunile la cari fuseră supuși cumpărătorii și vîndătorii din acele timpuri, adică totă lumea. Dece luni abia dupe această nefericită încercare convențiunea ea însăși și retrase decretul. Iată câte-va fraze din proclamația înțeleptă pe care o făcu atunci ca să explice măsura.

Spiritele cele mai puțin luminate, cunosc astăzi că legea maximului desființase comerțul și agricultura. O fîmetă generală a fost consecința ei firîscă. De aci înainte industria deslăntuită, comerțul regenerat, vor împleți bogățiile și mișlăcele de schimb. Republica încredințeză aprovizionările sale concurenței și libertății pe bazele comerțului și agriculturii.

Cînd veți pune cestiunea socialismului modern care nu este de cît întinerirea acestor vechi și resuflete încercări, o vom discuta fără supărare și pe terenul științei.

Viū acum la alte învinovățiri.

Iarăși D. Ionescu, prospăt sosit din Englitera, ne dicea: Vedeti ce face lordul englez; el șed la țară, în castelele lor, cultivatorul mic e împregiurul lor, dacă e bolnav 'l caută, dacă e sărac 'l ajută, dacă e neînvețat, 'l dăscălesce. D-lor, e lesne a se vorbi în asemenea mod, e lesne a compara clasa proprietarilor noștri mari, cu clasa lordilor englezi, în defavorul clasei proprietarilor noștri. Această comparațiune puțin patriotică s'ar putea întinde la toate clasele societății române și comercianții și țărani ar putea D. T. Ionescu să pună în paralel cu neguțătorii și cultivatorii din Englitera. Însă trebuie noi să fim așa de nedrepti pentru țara noastră, și să uităm tot trecutul ei, pentru

ca să ne punem în comparațiune cu țara cea mai bogată și fericită care a fost veri-o dată, și care de la invasiunea normanșilor de la anul 1000 n'a cunoscut o singură invasiune străină. Știți ce s'a petrecut la noi în acest timp. Știți că de la 270 de cînd Aurelian a retras legiunile romane până la 1290, la prima stabilire a unui principat regulat sub Radu Negru, pe cînd tot Occidentul se civiliza și se aședa cu încetul, țara noastră era ca un maidan deschis tuturilor invasiunilor și sălbătăciilor triburilor barbare de la Nord, Sud, Apus și Răsărit. Știți că avem dar 1000 de ani fără stat, fără guvern, probabil, fără cultură, fără populațiune în ori-ce cas fără istorie.

De la 1290 primul așediment al Domniilor istorice, nu trece un secol de limise și invasiunea turcîscă cu Orchan și Amurat, pune piciorul în Europa, și de atunci 500 de ani am luptat și contra turcilor și tatarilor și contra acelor cari, ca polonii și ungurii, făceau din țara noastră cîmpul lor de bătălie în contra puterii otomane.

Aceasta e starea amărâtă, tristă, aceste sunt neajunsurile și suferințele țerei noastre de cînd există.

Nu sunt bătrîn, și chiar în copilăria mea am vădut asemenea lucruri. De la 1853—1858, numai în 5 ani am avut cinci invasiuni de armate streine, două holere și mai multe invasiuni de locuste. Un scriitor însemnat, un poet cam uitat, Bolisc, scria atunci aceste versuri pe cari să mi permiteți să vi le aduc aminte, căci descria admirabil situațiunea: "

*Sabie și foc în țară
Cu holera pe picior,
Vin muscalii de la Nistru,
Turcii Dunărea impresoră,
Bălțile abia îi incap,
Nemțimea din munți coboră
Cu locustele pe cap.*

Sunt de abia 35 ani de atunci, și în țara noastră se petreceau fapte ca în Europa din secolul IV și V.

Aceasta era starea nenorocitei noastre țări, și D-vostre veniți să ne întrebați, de ce proprietarii mari nu s'au purtat ca lordii englezi, de ce nu au casteluri, de ce nu au învățat, ajutat, căutat pe cei alți mici cultivatori?

Dar merităm noi oare aceste reproșuri? Apoi în cinci sute de ani de luptă, cînd am rîsufat? Dar cum puteau să caute pe alții cînd nu se puteau căuta pe ei înșiși, cînd la 1850 erau două medici în București? Cum să învețe pe alții, cînd de abia ei începeau să știe puțină carte?

De la fundarea acestui principat până în zilele noastre, am luptat cu toate invasiunile și am fost maidanul peste care au trecut toate semințiile barbare.

Nu veți aduce o piatră edificiului națiunii românești pe care trebuie să 'l zidim cu toții, asmuțînd urele între diferi-

tele clase sociale, într'o țără mică cum e a noastră și încogiurată de vecinii puternici, ci din contră, cum ținea D. ministru de externe: concordia, unirea înfrățirea tuturor.

Când repausatul Rosetti în ziua când s'a luat Plevna, și când pentru prima-ori stindardele române se plimau victorios după secole de înjosire, umilire și uitare, ținea că: *Acum e de luat Plevna internă*, a țis, dupe mine, un cuvânt foarte nenorocit și foarte nepotrivit, dacă acel cuvânt are interpretarea pe care 'i-o dați D-văstre, adică dupe lupta cu străinul trebuie să începă lupta între cetățeni, războiul civil ca să desființeze partidul advers preinșilor liberali, dar eu 'i fac onoarea de a crede că vorbind de luarea Plevnei interne, a voit să țică că trebuie să luăm cu asalt, să desființăm urile, abuzurile, nedreptățile și să înfrățim toate clasele pe baza dreptății și iubirii acestei țări. (Aplause).

Din 22 de ani de putere, ce am trăit sub domnia M. S. Regelui Carol, care este aproape cea mai lungă din domniile noastre, dacă luați istoria veți vedea că afară de 3, 4 principii, nici unul n'a putut să domnească mai mult de 7 ani și de cele mai multe ori efemera lor putere se încheia într'un an sau două.

Din 22 de ani, țic, de domnie a Majestății Sale, 16 ani a ținut puterea partidului liberal: Doi ani sub D. I. Brătianu, la 1866, doi ani sub D. Kogălniceanu, la 1868 și 12 ani tot sub D. Brătianu, de la 1876 până la 1888.

Din tot acest lung interval, partidul conservator n'a avut puterea de cât numai 6 ani.

Când liberalii dar se ridică cu atâta furie contra relelor ce s'au făcut, în contra vișurilor claselor dirigitore, în contra abuzurilor, în contra greutății impositelor, în contra neonestității administrațiunii, în contra imoralității publice, în contra scepticismului general, dupe cum ținea mai deunăzi D. Micescu, nu partidului conservator, care a avut numai 6 ani de putere, 'i se pot îndrepta aceste acuzări.

Am putea în adevăr să întorcem chiar acest rechisitoriu în contra D-văstre, dar nu prin rechisitorii, prin atacuri mai cu seamă în contra celor căzuți vreați să termin acest lung discurs.

D. Ionescu, D. Fleva precum și toți aceia cari se ridică în contra noastră, au creșut că Ion Brătianu o-dată căduț și cu el a venit rëndul D-lor; și că liberalismul disidenților e destinat a lua locul liberalismului vechi; și să'mi dea voie să le spun că 'și fac o iluziune de optică. Poporele au un mod mai simplu de a judeca; corpul electoral e, ca să țică așa, mai logic, și când i se țice, cu drept cuvânt, că liberalismul împreună cu Ion Brătianu în cap și cu tot statul major de omeni cunoscuți, încercați a dat rezultate dezastrușe, apoi poporul nu are încredere nici în acei cari s'au despărțit de densusul în momentele din urmă dupe

ce poartă răspunderea faptelor lui. Și acel liberali disidenți s'au despărțit odată și printr'o demonstrație solemnă de Ion Brătianu? Nu; unii 'l-au părăsit la 1884, alții la 1887, alții chiar la 1888, cu veri-o lună înainte căderii. D-lor, mahometanii, de și despărțiti în mai multe secte, datéză era lor de la data unică, fugirea lui Mahomet la Medina, ce se numesce *hegira*. Liberalii disidenți însă au mai multe date. D. Ion Brătianu dupe densusul a început să nu aibă încrederea țerei nu de la cutare nelegiuire ori de la cutare epocă, ci de la o hegira variabilă, care este ziua în care unul sau altul dintre D-lor 'l-a părăsit.

Țera însă nu pricepe asemenea distincțiuni subtile, de aceea ea 'și-a țis: Partidul liberal a făcut greșeli, abuzuri, ne-a strivit sub imposit, ne-a înglodat în datorii; ei bine, remediul e simplu și capul mulțimei merge dupe ceea-ce e simplu; ei bine, să vie partidul advers, liberal-conservator la putere, și, când țic partidul liberal-conservator nu ia un nume care nu mi se cuvine, căci în programul nostru stă respectul libertăților publice. Dar sub acest nume sau sub cel de conservator, țera ne scie că suntem adversarii D-văstre și de aceea ne-a chemat ca să vindicăm relele ce le-ați făcut.

Ei bine, țera este sătulă de guvernământul lung al D-văstre, țera v'a condamnat și a ales partidul conservator.

Ei bine, astempărați-vă un moment setea puterii, lăsați să se facă această experiență. Lăsați-ne să încercăm a face mai bine de cât D-văstre, și dacă nu vom isbuti, ei bine, va fi timpul atunci să v'eu remitem acea putere, care pentru D-văstre este o plăcere și pentru noi o datorie grea, căci în ceea-ce mă privesce, cel puțin pe mine, nici odată ea n'a fost scopul principal în lunga mea viață politică. (Aplause).

— Ședința se suspendă pentru țece minute.

— La redeschiderea ședinței, D. președinte dă cuvântul D-lui D. Brătianu.

D. D. Brătianu: D-lor deputați, doresc să nu pasionez aceste debateri, doresc să nu imitez pe oratorul oficial care m'a precedat, cu atât mai cu seamă că eu nu aș avea scusa D-sale; se vede că discursul D-lui Tache Ionescu 'i-a făcut o mare plagă, și durerea 'l-a făcut să țipe.

Dupe mine, D-lor, discursurile elocinte...

Voc: Nu se aude, veniți la tribună.

D. D. Brătianu: Mă tem că se va auzi mai rău de acolo.

Voc: Nu.

D. D. Brătianu: Diceam, D-lor, că găsesc că discursurile elocinte ce ați auzit ieri și astăzi, nu răspund tocmai la ceea-ce se numesce discuțiunea generală asupra Adresei de răspuns la Mesagiul Tronului; în adevăr, D. Panu s'a ocupat mai cu seamă de cestiunea țărănească și de drepturile și datoriele Șefului Statului; D.

Chrisseghi mai cu deosebire a vorbit în contra fostei colectivități; D. Tache Ionescu 'și-a consacrat brilianta sa cuvântare mai totă conservatorilor și tuturor acelor cari cred, cari vor, că în cas de război România să prefere amicia Rusiei amiciei puterilor centrale. Cât pentru cuvântarea D-lor miniștri numai D. Lahovari a generalizat cestiunea, și în mare parte va găsi răspuns în ceea-ce voi avea onoarea să țic. D. Carp a răspuns D-lui Tache Ionescu. D-sa n'a negat că există, precum a țis D. Tache Ionescu, o mare diferență între opiniunile D-lui și opiniunile partidului liberal-conservator; numai a pretins că prin cestiuni reciproce se va ajunge la o înțelegere, și a comparat lucrarea de apropierea D-sale cu conservatorii ce figurau, a două cercuri superpuse unul altuia, între care rămâne un gol care poțe fi mai mare sau mai mic, care gol nu 'i va impiedica de a sta împreună la putere pentru binele țerei.

Ei, D-lor, mă tem că acel gol să nu fie așa de mare în cât să nu se poată da o soluțiune serioasă cestiunii țărănești, și să se mărescă sub amenințarea unei revoluțiuni teribile, sângeroșe, iar nu cu apă de rose ce am făcut'o noi bătrânii liberali și căria datorim tot ce avem astăzi.

D-lor, uitasem un lucru; uitasem că D. Carp ne mai spunea ceva, ne-a spus aceea ce sciam deja toți, în privința politicii D-sale la externe, dar a uitat să ne spună, cum D-sa și cu junimiștii D-sale, cari toți împreună erau în număr de 2 și jumătate, au avut o parte de acțiune egală cu aceea a coalițiunii la resturnarea guvernului lui Ion Brătianu. Voit-a ôre să ne dea să înțelegem că și Palatul a lucrat la resturnarea lui Ion Brătianu? (Aplause).

Acum viă la ceea-ce am de țis eu.

Voi încerca, D-lor, să examinez mersul lucrurilor la noi de la căderea guvernului trecut, să examinez ce putem aștepta de la regimul actual, și ce trebuie să facem mai întâiu de toate noi reprezentanții țerei, începând cu răspunsul nostru la Mesagiul Tronului, frumoșă, unica ocaziune ce avem de a ne pune în comunicațiune directă cu Corôna, de a vorbi în numele țerei cu Șeful Statului.

D-lor, toți scim că Mesagiul Tronului este un act prin care Șeful Statului spune Corpurilor legiuitoare care este politica guvernului său, ce a făcut și ce are de gând să facă guvernul, și că răspunsul nostru la Mesagiu este actul prin care aducem la cunoștința Șefului Statului vederile noastre asupra politicii guvernului și tot de o-dată să 'i arătăm pasurile, trebuințele, dorințele țerei, precum și mijlocele pe cari le credem cele mai proprii de a da satisfacere acelor trebuinți, acelor dorinți, ceea ce a și făcut delegatul minorității în proiectul său de răspuns la Mesagiu, proiect foarte succent, dar care va primi aci la tribună toate desvoltările ce el comportă.

Pe când proiectul de răspuns al majorității nu este de cât o simplă parafrasă, un simplu act, ce se ține de curtenie, și pe care eu îl numesc un act lipsit cu totul de curtenie și care e o perfectă nulitate; căci ce este o parafrasă? Prin parafrasă întorc aceleia căruia voesci să răspundă propriile sale cuvinte, aducând oșeși cari schimbări la alcătuirea frazelor. Cu toate acestea, sau mai bine tocmai pentru acesta guvernul a fost pentru parafrasă, căci precum știți, proiectul de răspuns al majorității se face tot-d'a-una cu concursul guvernului și preferința guvernului cădută era pentru parafrasă, și iată cum motiva el această preferință: Ne dicea să trecem iute asupra răspunsului la Mesagiul Tronului, să nu ne pierdem vremea, să ne punem pe lucru.

Mai ne dicea aveți destule ocaziuni în toate zilele ca să hărțuiți guvernul; puteți să faceți acesta prin propuneri, prin proiecte de lege, din inițiativa parlamentară, și prin interpelări. Ce se întâmplă însă? Îndată ce se vota Adresa, la toate interpelările ce i adresa membrii Camerei, guvernul răspundea într'un mod evasiv, și când nu i venea la socotă să răspundă, nu răspundea de loc, zicând că se face obstrucționism, că se pun bețe în roțile guvernului, că acele chestiuni au fost deja tratate cu ocaziunea desbaterei a răspunsului la Mesagiul Tronului; că în sfârșit bugetele ne vor da ocaziunea să discutăm politica internă și externă și toate actele guvernului. Dar ce se întâmplă și la desbaterea bugetelor? Bugetele veneau în Cameră în ultimele zile ale sesiunii, ast-fel că timpul material ne lipsea pentru a face cea mai mică discuțiune. Abia puteam pridi a le vota în bloc, pe capitate. Cei cari le vota, căci eu nu votam, amețiau tot învârtindu-se împregiurul urnei ca să și depue bilele cari ne costați milioane și decimii de milioane. Pare că aud pe D. ministru zicându-mi: faci un anacronism, vorbești de timpul colectivității, și noi am intrat în o eră nouă. Pentru Dumnezeu, D-lor miniștri, slăbiți-ne cu era nouă! Și sub fosta colectivitate am avut eră nouă, am avut încă mai multe ere noi, și fiecare eră nouă era o agravare a răului; nu mai ne speriați dar cu eră nouă.

O să mai diceți câte este deosebire între noi și predecesorii noștri din colectivitate, ca s'o vedeți, comparați numai Mesagiul la care răspundeți cu ultimul Mesagiul din timpul colectivității. Mesagiul prezent vă vorbește despre toate este o inciclopedie, este, cum zice Humboldt, un *cosmos*; pe când Mesagiul ultimei sesiuni colectiviste avea abia câte-va rânduri, vă cerea numai bugetul. Așa este. Aveți dreptate. Vedeți că nu sunt un adversar înverșunat, când aveți dreptate o recunosc cu plăcere. Amintirea precedentului Mesagiul mi mai aduce aminte ceva analog, care s'a petrecut acum câțiva ani într'un bal la Paris. Vestitul Rotschild, aflându-se la balul de la operă, este

urmărit din cameră în cameră de un domino care i zice mereu: *de l'argent, de l'argent*. Bani, bani. Rotschild perdând răbdarea se întorce către domino, și i zice: frumoasă mască, convine că ești prea de tot monotonă nu mai găsești alt-ceva să mi zici; tot *de l'argent, de l'argent*. Măscă i răspunde: imbecilule, ce alt de cât bani îți poți cere ție cine-va?

Ei bine, așa s'a întâmplat și cu guvernul trecut. El ajunsese a crede că nu mai avea trebuință să stea la vorbă cu camerele sale. De aceea s'a mărginit ale cere bugetul; Mesagiul le-a vorbit numai de buget. Nu uitați, D-lor miniștri, că și sub fosta colectivitate Mesagiile mai mulți ani pe rând ne promiteau câte în lună și în soare, și că numai dupe 12 ani de domnie a guvernului bunului plac ni s'a presintat acel laconic Mesagiul care nu ne vorbea de cât de buget.

D-vostre, cari sunteți mai ageri, cari mergeți așa de iute, nu 12 ani, dar nici 2 n'o să vă trebuiască ca Mesagiile să ne vorbească numai de bani.

Mai mult de cât atata, témă'mi este că cum ați apucat, de veți trăi 2 ani nu o să vă dați nici ostenela de a ne mai cere bani. Veți zice: bugetele nu ni se refuză nici o-dată; de ce dar să ne pierdem vremea de a le, mai cere? N'avem de cât a lua banii ce ne trebuiesc. Dis și făcut. Se poate chiar să nu mai fie nici Mesagiul la deschiderea sesiunii Parlamentului. Să nu mi se dică că este cu neputință un lucru așa de grav, căci s'a petrecut deja ceva și mai grav, și nimeni n'a dis nimic. În adevăr, ofensa este mai mică, de a nu da cuiva bună dimineața, de cât când ești salutat, să nu saluți, să întorci spatele fără să mulțumesci.

La deschiderea sesiunii trecute noi n'am dis un cuvânt în răspuns la Mesagiul Tronului; și cu toate acestea nu s'a supărat, nu s'a formalizat nimeni, nici Palatul, nici guvernul trecut, nici guvernul actual.

Prescripțiunile Constituției când încep a nu mai fi ținute în seamă, când ele devin nise simple formalități, cari nu mai însemneză nimic, acele formalități încetul cu încetul cad în desuetudine, dispar fără să mai impresioneze pe nimeni disparițiunea lor. Témă'mi e să nu ajungeți în curând acolo.

D-lor, aci să mi permiteți a deschide o mică parentesă: Ieri s'a vorbit de drepturile și îndatoririle Regelui. Eu nu numai că nu voi trage aci la răspundere pe Șeful Statului, dar nici voi pronunța cuvântul de Rege. Este mult timp de când n'am mai pronunțat acest cuvânt. N'am mai dis Regele, Je când repausatul ministru Stătescu ne-a amenințat zicându-ne: Nu prea tot vorbiți de Rege, nu i supărați ca să nu o pățiți, să nu vă restrângă, să nu vă suprimă libertățile la cari spuneți că țineți așa de mult. De atunci mi a intrat frică în inimă; și m'am ferit d'a mai pronunța cuvântul: Regele. Dic aci: Șeful Statului, aci Coróna, aci Palatul, dar

Regele nici o-dată. Dar și fără această amenințare, eu n'ași fi tras și nu ași trage aci la răspundere pe Rege, căci Regele nu se trage la răspundere în Parlament. Nu se poate trage la răspundere în același timp și miniștrii și Regele; eu prefer a trage la răspundere pe miniștri, pentru că de ași avea a trage la răspundere pe Rege, n'ar mai fi Parlament, Regii și ei sunt trași la răspundere, dar nu în Parlament, acesta din norocire se întâmplă mai rar, căci tragerea la răspundere a Regilor are consecințe mult mai grave de cât scărmanăturile ce dăm aci pe totă ziua D-lor miniștri

D-lor, m'ați auzit mereu zicând: fosta colectivitate, dic fosta colectivitate ca să nu o confund cu colectivitatea actuală, pentru că acum avem o colectivitate nouă care s'a înjghebat, s'a format mult mai iute și mai de timpuriu de cât vechea colectivitate. I. Brătianu a guvernat mult timp fără să aibă nevoie de a și crea o colectivitate. Numai când a început s'o scrietă, și prin urmare, să slăbescă, a crezut că trebuie să ia și bunii și răii, și conservatori și liberali-conservatori, și junimiști, ce i-au venit sub mână, ca să și înmulțescă partizanii, ca interesând mai mulți la sorta lui, să se potă manține la putere. De vreme ce D-vostre, D-lor junimiști, ați început a vă face o colectivitate înainte chiar de a forma ministerul D-vostre; nu vă fac pentru acesta o imputare. Vă imput că ați primit sarcina să formați ministerul în condițiunile în cari vă găsiți; dar o-dată că ați primit o asemenea sarcină, n'aveți încotro; din nimic nu se poate face nimic, vă trebuia o colectivitate, vă trebuia o adunătură de oameni chiar pentru a înjgheba personalul ministerului.

D. Carp rămăsese singur, însuși D-sa o recunosea, o declarase în ultimii timp și în Parlament și în conferințele noastre de la D. Marghiloman; când a început însă să mirósă a minister a mai eșit în front, D. Maiorescu și fracțiunea Marghiloman; toți, toți, duoi și jumătate. Apoi s'a luat un membru al Curții de Casațiune ca paravan, paravan cam transparent prin care se ved lucrurile în adevărata lor colóre; magistrat a cărui mână, când ține cumpăna politice, tremură mereu. Negreșit de prea multă modestie, de prea multă timiditate.

D. Rosetti era și junimist, era și conservator, și ca magistrat mai era și independent de orice partid politic. Norocită inspirațiune! Nu se putea găsi un om mai nemerit ca să fondeze și să presideze colectivitatea junimistă. Intradins să fi fost creat n'ar fi putut eși mai bun. Adunătura continuă. Vine principele Știrbeiu, membru comitetului executiv al partidului conservator.

D-sa a intrat în minister fără voia tovarășilor săi de luptă și a primit chiar imputări de la densii pentru acesta, dar când i se face aceste imputări, D-sa se uita țimbând, câte cuvântul nu e propriu,

căci pare-mi-se D. Știrbeiū nu scie să rîdă, se uită lung, se uită gales la colegii săi, și avea aerul d'a le țice: Dragii mei, mai domol, mai domol, căci peste puțin veți lua toți dupe mine. Așa, că dacă n'a știut mai mult de cât noi cesti-aiți, pe vremea aceea, D. Știrbeiū, trebuiesc'o recunoșcam că este un adevărat prooroc. Dupe prințul Știrbeiū vine la grămadă ca ministru de finance D. Menelas Germani, membru al comitetului executiv conservator, censor al băncei a cărei constituire și modul de a opera avea negreșit totă aprobarea sa, colectivist, junimist cu junimiștii, negustor de bani, și este știut că banul n'are patrie; cu atât se mai pôte țice că banul n'are nici un partid. Cine mai vine ca să completeze omogeneitatea ministerului junimist? Cine? Cine? Ei, bată'l să'l bată, l uitasem, (ilaritate) generalul Barozzi, fost ministru al D-lui Ion Brătianu până în ajunul căderii sale, adevărată plămădă colectivistă fără de care nu se putea închiega bine o nouă colectivitate. D-lor miniștri, de și vă combat, de și consider ministerul D-vostre ca o nenorocire pentru România, vă rog, să credeți că nu vă voiū acusa de trădare, că nu vă voiū numi trădători. Asemenea cuvinte nu intră în vocabularul meu. Avem omeni slabi, cari fac prostii, cari fac nii chiar mișelii; dar trădători nu sunt în țera Românească. Recunosc că sunteți toți omeni forte onorabili, D-lor miniștri, și aveți din parte'mi totă stima ce vă datorez; cuvintele mele dar să nu vă supere căci nu sunt țise cu intențiunea de a vă ofensa cătuși de puțin. Ele pôte să vă gâdile puțin câte o dată; ce vreți, nu de gēba sunteți miniștri. Am țis că ați făcut o nouă colectivitate care a luat locul celor vechi, și am arătat cum ea s'a format; dar o să'mi țiceți: bine noi furăm? Aveți răbdare, n'ați avut încă când. (A! A! protestări).

Dar Ion Brătianu, fostul D-vostre coleg generalul Barozzi a furat? Nu; sub dēnșii însă s'a furat; tot ast-fel pôte se va petrece și sub D-vostre, când veți scrinti-o și ați scrântit-o deja binisor, o să închideți adesea ochii ca să nu pierdeți puterea.

O Voce: Dar subscrierea națională?

D. Dim. Brătianu: D-lor deputați, nu cer să mă credeți pe cuvânt nici să judecați dupe aprecierile mele, veți judeca dupe propriile cuvinte și acte ale D-lor miniștri pe cari permiteți'mi să le amintesc aci.

Să aruncăm ochii asupra celor petrecute în politica noastră externă și internă. Incep cu politica externă fiind că sunt mai puține de țis.

D. Carp care, ori-ce s'ar țice, este hahamul acestui guvern (risete) adică omul cel mare, a spus nu o dată că aprobă în totă politica externă a D-lui Ion Brătianu. Dacă l-ași întreba de ce o aprobă, 'mi-ar răspunde: o aprob pentru că po-

litica lui Ion Brătianu este politica mea. Nu'l voiū mai întreba, dar politica D-tale a cui este.

De prisos a'l mai întreba cum stă politica noastră internațională, căci D-sa e prea discret ca să'mi spună ceva; și 'i este forte lesne a fi discret pentru cuvântul că habar n'are, precum habar n'avea nici Ion Brătianu de cele ce se petrec cu privire la politica noastră exterioară; să trecem înainte; politica exterioară nu e trēba D-vostre. Acum să venim la cele din intru; aci este mai mult de vorbit.

În prima linie avem cestiunea financiară. D. Carp continuă a țis că cestiunea financiară de sub guvernul lui Ion Brătianu era excelentă, perfectă, avea numai veleități să aducă schimbări în organizarea băncei naționale și mai cu sēmă în privirea agiului; dar se vede că s'a mai slăbit și aceste veleități, de vreme ce a luat la ministerul de finance pe fostul censor al băncei, care se țice că era mâna drēptă a lui Ion Brătianu în materie financiară, care a aprobat tot-d'a-una organizarea băncei și operațiunile ei. Ceva mai mult, D. Carp tot-d'a-una a țis că trebuie să înmulțim dările ca să putem face față cheltuelilor cari, avēnd pretențiunea să fim un stat civilizat, au să crească din ți în ți.

Lucru curios, Mesagiul ne spune nu numai că n'o să mai sporēscă dările, dar că unele din ele o să scadă, o să se desființeze chiar, și cu tōte acestea cheltuelile cresc, nu se reduc, au să se mărească... Mare minune! În vremele vechi pe când erau sfinți, minunile le făceau sfinții; în timpul modernii minunile le fac scamatorii; D-nii miniștri nu sunt nici sfinți nici scamatorii, cum o să facă ei dar o asemenea minune! O să facă la împrumuturi tot la Berlin și Francfort, cum au făcut deja și pentru plata anuităților mereu crescēde ca să nu ne speriem ca să înghițim mai lesne hapul 'l-a poleit, ne spune că nu înmulțesc impositele, ci le remaniază, ca să pōtă ajunge a plăti tōte cheltuelile.

Cât pentru administrațiune ea este în-tocmai, ea este administrațiunea fostei colectivități; singura ei preocupațiune sunt alegerile. Ea nu este de cât un aparat electoral.

La activul guvernului mai avem faimōsele proiecte cu cari D. Carp are de gând să organizeze, sau mai nemerit, să desorganizeze această țēră, căreia 'i lipsește mai cu sēmă respectarea instituțiilor și sincera aplicare a legilor sale.

Adevărat, multe sunt acele proiecte; dacă ar fi fost mai puține negreșit, ele ar fi fost mai bine făcute și ar fi putut servi la ceva, grație apropierei așteptate cu conservatorii, D. Carp a aruncat el însuși în gârlă cele mai multe din acele proiecte ca să mai ușureze vasul Statului. Câte au mai rămas din ele, ni s'a spus că prin intrarea în minister a celor trei membri din partidul conservator ele au să fie studiate,

remaniate, bine potrivite ca să nu măh-nēscă pe nouii veniți.

Eū nu țic ca D. Kogălniceanu, că prin intrarea acestor trei domni în minister s'a făcut o nouă edițiune a ministerului junimist. Nu. D-nii junimiști nu 'și-au dat nici măcar osteneța de a ne presenta o nouă edițiune. Este aceeași edițiune a ministerului primitiv cărpit sau mai bine țis completat. N'a fost demisiune dată și primită. Dovadă despre acesta este ca numai cel din nou intrăți în minister au depus jurământ. Este aceeași comedie jucată în ultimele țile ale fostei colectivități, când D. I. Brătianu dupe ce 'și dăduse demisiunea reveni în Cameră cu noul guvern compus de aceeași miniștri, ce ni se spusese că demisionaseră, plus nenorociții Tache Giani și Nicu Ganea.

Acum ministerul junimist s'a completat cu D-nu general Manu și cu D. Alexandru Lahovari, uitasem numele D-lui Vernescu. (Risete). Prezența D-lui Vernescu pe acea bancă, o mărturisesc că m'a mirat și m'a mahnit, căci ori cât să fi fusionat, ori cât să se fi boerit, eū tot un liberal vēd într'ensul. (Ilaritate).

Ce e drept, sunt în favōrea D-sale circumstanțe atenuante. În adevēr, sunt, mi se pare ver-o țece ani de când D. Vernescu a fusionat, de când 'și mănăncă amarul cu conservatorii, de când dōrme și postesc cu ei. Ei bine, acum, că din mila Domnului a venit țina prasniciului, conservatorii să se pue la masă și nu mai el, sērmanul Vernescu, să rămāe la ușă? Ar fi prea de tot....

Pentru ce, de exemplu, D. Marghiloman, iaū pe cel mai tēnēr, să fie ministru și D-lui nu? Pentru, ce mă rog, nu-l pōte ore țice D. Vernescu: Ce 'mi ești tu ce sunt eū? Ai învățat dreptul și eū am învățat dreptul! Ai avere și eū am avere! Ai case mari și eū am case și mai mari, în tot casul mai poleite. Ești de la Buzēū și eū sunt de la Buzēū! (Ilaritate)..... Argumente sdrobotōre, fără replică. D. Vernescu s'a mulțumit încă pe puțin, primind ministerul justiției, atât era de ah-tiat omul să 'și servēscă patria. Este un sfert de veac de când D-sa a fost deja ministru al justiției. La 1876 n'a vrut să primēscă de cât ministerul de interne. 'L-a muiat bătrānețele; nu mai este așa de țanțōș.

În fine, D-lor deputați, de bine de rēū, ministerul junimist s'a completat cu liberal-conservatorii; dar noi ce am câștigat, ce a câștigat țēra de la această in-perechere? Iată ce am câștigat: Conservatorii intrând în minister au primit guvernul personal, botezul junimist, și nașii junimiști au dărui conservatorilor ca present de botez proiectele lor de reforme; prin urmare, D. Carp ne a ușurat de reformele ce ne promisese și tot de o dată avem un guvern personal mărit și întărit cu conservatorii... Frumos de tot!

Dacă 'mi aduc bine aminte, D. Vernescu a țis aci într'o ți, că nu este adevē-

rat că D-sa a considerat guvernul junimist ca guvern personal, dacă a ținut așa, memoria sa 'l-a îngelat; emoțiunea portofoliului ministerial dupe o așa de lungă veduvie 'l-a făcut se vede să uite ceea ce s'a petrecut.

Eu voi chema aci mărturia venerabilului nostru președinte, care negreșit n'a uitat că, cel puțin până în momentul când conservatorii s'au rupt de liberali, Domnu Vernescu și eu am considerat guvernul Rosețti-Carp ca guvernul cel mai personal ce ar putea exista. D. Catargiu cred că n'a uitat acesta, căci n'a putut să'l emoționeze într'atâta ocupațiunea D-sale de astăzi d'a citi biletele de vot și d'a numera bilele. D-sa trebuie să fie liniștit acum că e regularisit, că este pus la pensie.

D-lor deputați, fiind-că vorbiți de guvernul personal, sunt dator să vă arăt cum este personal, să vă arăt esența lui, să mergem la obârșie; să vedem cum s'a produs, cum a venit acest minister. El a căzut, cum ți se spune într'o comedie, ca o bombă neașteptată pe acea bancă. Da, el a picat aci; n'a venit, căci ca să vie, trebuia să vie de unde-va, și D-nii junimiști n'au avut de unde să vie. D-lor neavând nici un domiciliu politic în nici un partid, afară numai dacă vor pretinde că domiciliul D-lor politic este la Palat.

Poate să mi se țină, n'ai dreptul să vorbești așa; D-ta care ai cerut Regelui să ne scape de guvernul lui I. Brătianu, și să aducă la guvern pe oricare va voi M. Sa. Nu eu am cerut ceva Regelui; adevărul este însă că mai mulți oșanți au ținut un asemenea limbaj Regelui în numele opozițiunii-unite.

Dar cui putea trece ore o dată prin gând, că pentru a salva situațiunea era să se facă apel la rămășițele imprăștiate și îmbătrânite ale unei societăți mai mult sau mai puțin artistico-literare de acum 20—30 de ani. Dacă Regele a făcut una ca acesta, este c'a putut să o facă. Toți cred că pentru formarea noului cabinet Șeful Statului avea să aleagă pe un membru al opozițiunii-unite, pe unul din aceia cari resturnaseră guvernul colectivist. S'a ținut că Șeful Statului s'a temut ca nu cum-va opoziția-unită să nu fie prea severă cu ómenii regimului trecut, și să nu potă garanta în destul libertatea în alegeri. Dacă o asemenea temere a existat, nimic n'ó poate justifica. Din contra, opozițiunea unită singură însușia condițiunile cerute pentru a nu fi persecuțiuni și pentru ca alegerile să se facă în deplină libertate. Șeful Statului a preferit să pue încrederea sa în cei doi-trei junimiști ca să presideze ei nouile alegeri. Șeful Statului avea dreptul să facă acesta, și acesta a făcut.

Noul prim-ministru, făcând în Parlament declarațiunea acesta, adică că au venit la guvern numai cu încrederea Regelui, a adăugat, că vor căuta să dobândescă și încrederea țerei.

Lumea a crezut că guvernul înțelege

să dobândescă încrederea țerei făcând în dată nouile alegeri în cea mai perfectă libertate. El a înțeles alt-fel modul d'a dobândi încrederea țerei, și a amânat alegerile sub pretext că trebuie să potolescă mai întâiu rescóla țeranilor. Ca să potolescă rescóla, a năpustit armata asupra țeranilor, și s'a pus tot de o dată să publice în *Monitor* la proiecte în cari le făgăduia marea cu sarea. Ambele măsuri au fost greșeli mari comise de frică. Frica este un rău consilier, frica a făcut pe D-nii miniștri să și perdă mințile. Témă 'mi este că sângele vârsat a dat naștere unei teribile bóle endemice, care este o amenințare continuă d'a se ivi când ne va fi lumea mai dragă.

Adevărata domolire a rescólei, se putea face nu cu glónțe și cu făgădueli puse în *Monitor* de frică. Trebuia să mergeți D-vóstre în persoană, D-lor miniștri, în localitățile rescólate împreună cu ómenii cunoscuți și iubiți de popor cari se ofereau a vă însoți; să cercetați pe rescólați, să 'i povățuiți, să 'i mângâiați, să 'i încredințați prin prezența vóstră că guvernul a auzit și a vădút nevoile lor, și că acum dreptate li se va face; să fi schimbat în dată toți funcționarii în contra cărora se plângeau; să le fi dat porumb, să procedeți la alegeri fără întârziere, făcând cunoscut țeranilor că reprezentanții țerei se adună ca să primescă tânguirea lor și să îmbunătățescă a lor sórtă. Alegerile, în loc de a ațita rescóla, ar fi contribuit mai mult de cât ori-care altă măsură a linisci spiritele și a potoli rescóla. Ca dovadă că nu rescóla putea împedica libertatea alegerilor, avem mai multe alegeri guvernamentale făcute în cea mai perfectă linișce, în timpul rescólei.

'Mi aduc aminte că D. Maiorescu a fost ales cu o mare majoritate la Gorj, cum sciam că D. Maiorescu n'are așa mari daraveri cu acest județ, am întrebat un gorjan de unde vine că D. Maiorescu are atâtă popularitate la Gorj. Mi s'a răspuns: gorjani nu cunosc nici numele D-lui Maiorescu. Cei mai mulți au votat pentru D. ministru Marinescu, căci au diverse interese în joc și doresc să se pue bine cu D. Marinescu. Din nenorocire, a adăugat gorjanul, lumea este învățată a crede că alegerile se fac de guvern pentru guvern și că vai de cei ce nu vor sci să se facă plăcuți guvernului.

Guvernul a lucrat cum la tăiat capul. Cu glónțe cu torturi, rescóla a fost năbușită; dar nici dupe această ispravă nu s'au făcut alegerile. A trebuit 7 luni guvernului ca să se decidă ale face, căci el n'a înțeles să dobândescă încrederea țerei ce 'i lipsea prin alegeri, ci să dobândescă întâiu aceea încredere și apoi să procedă la alegeri. Pentru a dobândi dar încrederea țerei guvernul a schimbat în mare parte funcționarii. Numai în administrația propriu ținută și în departamentul finanțelor sa revocat vre-o 1.600 de funcționari; și s'au înlocuit nu cu ómeni mai cinștiți și mai ca-

tabilii, ci cu cei cari treceau de mai buni copoi în venetoriile electorale, asemenea și pentru același scop a disolvat o mulțime de consilii județene și comunale, urbane și rurale. Ó circulare a ministerului agriculturii amenința pe profesori de se vor ocupa de alegeri și nu s'au mulțumit D-nii miniștri junimiști a ingera în alegeri numai prin agenții, prin subalternii lor precum se făceau în timpurile de tristă memorie, ci, vrând să intréca și într'acésta au cutreerat ei în persoană județele, au adunat înprejurile în fie-care oraș pe alegătorii cei mai influenți, 'i-au exortat, 'i-au ademinit, 'i-au amenințat, au desemnat ei însuși pe candidații fie-cărui colegiu, au mers până a face și în *Monitor* apel, în favórea lor, și să nu mai să țină că alegerile au fost pe deplin libere. Chiar aici în Capitală D. Alexandru Catargiu, unul din cei mai onorabili și mai de frunte conservatori n'a putut fi ales la colegiul al III-lea, fiind-că n'a voit să se presinte la alegeri cu teșcheréua administrațiunii.

Dupe 7 luni de lucrări pregătitoare guvernul cu prefectii sub-prefectii și consiliile comunale și județene de cari se asigurase, s'a crezut în drept să se considere că are deja încrederea țerei, și s'a hotărât să pue în lucrare formidabilul său aparat electoral și să începă alegerile; dar pe cine să aleagă. Acum posedau mașina, dar le lipsea stófa, materia cu care să făurésca membri pentru Parlament; căci junimiștii sunt puținii la număr, și se vede că este mai lesne a fabrica deputați și senatori de cât a face junimiști.

Atunci D. Carp și aduse aminte de degenerațiunii săi și și țină : iată momentul să 'i regenerez, să 'i bag în Parlament și în guvern, cu atât mai cu semă că aparatul electoral tot cu dânsii 'l-am pregătit, ei sunt căduți la pământ; se vor simți fericiți că le întind mâna. Acum vre-o 10 ani a luat pe D. Vernescu, ca să mai învieze el; dar s'a întâmplat cu totul din contra; a adormit și el cu dânsii și sa pus cu toții pe abținere tot-d'a-una și pretutindenți. În anii din urmă s'au aliat cu liberalii independenți și toți împreună începuseră a prinde putere, au resturnat pe Ion Brătianu. Alianța aceea nu ne venea la socotélă, și am dobândit de la dânsii a ei rupere, acum dar degenerațiunii de conservatori sunt cu totul la discreția mea, au să fie deputații și senatorii mei, și colegii ai mei în guvern. Știu că ei n'au recunoscut revisuirea Constituțiunii, că sunt în contra guvernului personal, că s'au declarat în contra fortificațiunilor, că s'au angajat să reia când vor veni la putere domeniile Corónei. Dar tóte acestea sunt cuvinte de oșanți amărțiți. ó dată băgați în minister o să 'i vedeți cât sunt de patrioți cu ce entusiasm ó să susție și ó să apere tot ce au combătut în opozițiune; ei sunt ómeni cu minte, sunt opozițiuniști.

Încep alegerile. Conservatorii sunt aleși pretutindenți. Ei pretind că datoresc

alegera programului, s'a încercat deja și s'a vădut ce pôte programul conservator. Junimiștii la rândul lor dic că alegerile se datoresc proiectelor lor de legi, dar cine a citit acele proiecte?

O voce : Tótă lumea le-a citit.

D. Dim. Brătianu : Cel cari le-au citit, în loc să dea încrederea lor guvernului, în loc să devie partizanii lui, s'au speriat și au fugit de el; în adevăr, cine pôte fi în țera acésta pentru majorate, pentru bresle, pentru căpitanate, pentru jandarmi rurali și alte asemenea vechituri feudale teutonice.

Alegerile nu le-au făcut programele junimiste sau conservatore; le-au făcut prefectii conservatori numiți de junimiști. Sub acest punct de vedere este drept a dice că conservatorii și junimiștii au făcut alegerile împreună.

Cocoloșul junimist-conservator umplu Parlamentul; o-dată aci, începură să se numere și unii și alții. Conservatorii pretind că ei au numărul, junimiștii dic că puterea este a lor, și încep a se amenința unii pe alții. De la amenințări trec la fapte. Aci 'mi vine în gând ceea-ce a dis un coleg al nostru în Senat, despre găina cloșcă și bobocii de rață. Junimiștii cloșca, cărăe, cloncânește pe malul lacului, pe banca ministerială, și conservatorii, bobocii intrați în lac, în incinta Corpurilor legiuitoare, înotă, dupe placu-le : Aleg președinți pe general Florescu la Senat, și pe D. Lascar Catargiu la Cameră.

D. Tache Ionescu a dis că s'a făcut o coalițiune între junimiști și conservatori, ceea-ce nu pôte fi; căci coalițiunea se face între persoane cari se înțeleg, de vreme ce înțelegerea nu pare prea mare între junimiști și conservatori, ceea-ce a făcut ca să se tragă pe sfóră unii pe alții; dar și tragere pe sfóră de ar fi, iar n'ar avea mare însemnătate pentru densii; căpétaile sforilor nu sunt în mâinile lor.

Pentru o mai mare apropiere, membrii majorității s'au băgat între conservatori, în minister. D. Carp a dis că dacă majoritatea nu este a D-lui, D-sa este al majorității. S'ar părea că înfrățirea s'a făcut, că au intrat împreună în joc; dar este un joc silit, târtii piciorul. Tot vă amenințați cu degetul. D. Carp n'a dis în auzul tutulor că președintele majorității nu are încrederea sa. Șimțim noi înși-ne și n'o puteți ascunde, că hora ce ați încins nu e horă românească.

Intemplă-se ce se va întempla, D-vostre D-lor junimiști-conservatori, ați reușit a face un *minister mare*. Permiteți-'mi să 'l numesc eu un *minister mic*, tocmai că se compune numai de omeni mari. Prin acésta nu înțeleg să micșoreze întru nimic mărirea D-vostre, căci dacă vă pretindeți omeni mari, nu dic că pretențiunea D-vostre nu pôte fi fondată.

Aci 'mi se pare nemerit să amintesc ce s'a întemplat unui nenorocit voiajor: în urma unui naufragiu el a scăpat pe o insulă nelocuită. Acolo găsesce însă două

alți europeni, victimele unui alt naufragiu. Acești doi din urmă dic noului venit : Bine că te a adus Dumnezeu printre noi, căci acum suntem trei și ne putem constitui. Fii D-ta președintele Statului și numeșteți; guvernul. Șeful Statului atunci dise unuia din cei-alți doi : pe D-ta te numesc președintele consiliului. Tovarășul lui tucepu să protesteze și să strige de ce să nu fie și el președinte. Șeful Statului ca să împace pe reclamant 'l numi și pe el președinte bis. Reclamantul tot nemulțumit de ce să fie el președinte bis, șeful Statului 'i spuse că bis înseamnă că el este mai mare, ceea-ce revoltă pe primul-ministru cerend să fie și el tot bis; se luară la certă și detronară pe șeful Statului ca incapabil de a asigura pacea în republică. O să 'mi diceți : Acésta nu se pôte întempla nuocă; căci noi avem un vizir care va sci să ne pună la regulă. Așa este aveți un vizir, și ce vizir? Un *deli vizir*! Vizirul fostei colectivități nu vrea să scie nici de regi, nici de împărați, dar *deli vizirul* el pôte să nu vrea să scie nici de rațiune, nici de forța lucrurilor. D-lui Carp 'i plac năsdărăniile; căci și omenii mari au năsdărăniile; deci, dacă n'ar avea năsdărăniile, D. Carp n'ar fi om mare.

'Mi plac temeritățile năsdărănilor, și dacă D. Carp ar fi la teatru l'ași aplauda. Dumnéta, omul mare care ai pacificat Europa, frumos e să vii acum să turburi biata țerișora noastră?

Dumnéta vrei ca tótă lumea se vadă lucrurile prin monoculul D-tale. Aud că s'a și înființat o societate, societatea monocularilor; dar dacă monocularii se vor înmulți tot așa de iute precum s'au înmulțit junimiștii, témă 'mi este că 'ți va cădea și dumitale monoculul din ochi înaintea de a avea destul monoculari ca să mai formezi un minister.

Sciți, D-lor, pe ce se semetește D. Carp? D-sa 'și dice, nu voi să știu de nimeni: Am pe Rege, am pe dorobanț. Ei, te înșeli amar D-le Carp; nu ai nici pe Rege, nici pe dorobanț. Dorobanțul n'a fost, nu este, și nu va fi nici odată cu D-ta; nu se va lua nici odată dupe D-ta. O să 'mi diceți : pôte se va lua dupe D-ta! Nu știu dacă se va lua dupe mine dar ceea-ce e pozitiv, ceea de care puteți fi sigur, e că de te vei presenta înaintea dorobanțului ca să 'l magnetizezi, ca să 'l atragi cu monoculul D-tale, nu numai că nu se va lua dupe D-ta, dar el te va lua la gónă. Nici Regele nu e cu D-ta, și dacă mai este, nu o să fie mult timp. Regele trebuie să scie, și o să scie că ai abusat de numele lui, că 'l-ai compromis, că în timp de șese luni ai făcut în numele Regelui atâtea năsdărăniile cari au revoltat conștiința întregii Români, și dacă 'ți-a fost permis să le faci, trebuie să dic că Regele te-a uitat. Nu ai de cât poliția; dar nici poliția nu o ai; ați vădut aici în Capitală poliția e a primăriei, e a D-lui Pache; cu ajutorul D-lui Pache te ai ales aici. Minunat este D. Pache! El este adorat de

toți, nu numai pentru că are barometru la pörtă, și acésta nu e puțin lucru, dar Pache este adorat pentru că a avut francheța de burtă verde de a spune verde aici în Cameră : De ce m'am ales la primărie? ca să ajut pe ai mei să vie la putere. Să trăesci D-le primar! bravo! adorabile Pache.

Da, D. Carp este omul care face mai mult rău Regelui și Dinastiei și de aceea mai cu sémă 'l combat; și eu sunt dinastic; dar nu sunt dinastic fanatic sau curtesan; sunt dinastic prin rațiune, sunt dinastic pentru că cred că Dinastia e o garanție de stabilitate fără de care nu e progres, nu e forță, nu e prosperitate; că ea este o garanție pentru libertățile și instituțiunile noastre; dacă însă D. Carp va reuși a mă face să cred că Dinastia e uciderea tutulor libertăților noastre, atunci voi deveni antidinastic, vom deveni toți antidinastici. Programul D-lui Carp nu sunt proiectele sale de legi, din *Monitor*. Adevăratul său program a apărut în România Liberă de la ³/₁₅ August. El ne spune că țara acésta e prea decădută, prea incultă, ca să pótă să dea o represintatiune înțeleptă, energică și onestă — proprii termenii — și că numai Regele cu câți-va omeni pôte să ia trebile în mână și să ne scótă la liman.

Democrație e acésta, ori cesarism, dărmarea tutulor libertăților noastre? Vrea să dică noi suntem omeni fără energie, fără înțelepciune, fără cinste, vă place complimentul?

Dupe o jumătate de secol de lupte, dupe ce nuoi înși-ne ne-am creat tóte libertățile, monarchia, dinastia, independența, repeta-vom acum faimosul : *ticaloși Măria Ta?*

D-lor deputați, mă adresez la toți fără deosebire și vă dic : Să ne venim în fire căci cu păpușerii, cu minciunii, cu echi-vocuri, cu expediente, cu trageri pe sfóră și cu năsdărăniile n'avem să mergem departe, ne inomolim din ce în ce mai mult, ne pierdem, D-lor.

Guvern e acesta? D-nii dupe cea bancă, ei guvernază? (Ilaritate).

Încă o-dată, este acesta un guvern care să pótă satisface cerințele diferitelor departamente ministeriale; D-nii Al. Lahovari și Vernescu au să resolve cestiunea țărănescă, cestiunea improprietății sau a vënderei pământurilor și a tocmelelor agricole cu jocul liber al legilor naturale și cu dreptul comun? Cu D. Al. Marghiloman au să mérgă înainte lucrurile noastre publice? N'am nimic în contra D-lui Marghiloman; din contra 'mi este simpatic; căci e singurul junimist june (Ilaritate). D-sa este un grațios om de lume, un elegant onorat. La ce pôte servi însă acésta la lucrurile publice? Dar prințul Al. Știrbei, om fórte de ispravă, care ar putea face chiar un bun archiereu (Ilaritate), ce caută la ministerul de interne mai cu sémă în împrejurările de astă-zi? Mai adăugați că președintele acestui *mare minister* este un ma-

gistrat care cum dice francesul nu este nici chaire ni poisson, nici carne nici pesce, care este și șorece și pasere, un fel de Liliac, președintele Liliac.

Este sindicatul menit a face lichidarea regimului nostru constituțional. (Aplause).

D-lor deputați, vă conjur pe toți, chiar pe D-nii miniștri, căci suntem toți români, să luăm în serios greutatea situațiunii și pe noi înși-ne. Toți împreună printr'o suflare puternică eșită din pepturi românesce să imprăștiăm această atmosferă ucigătoare care ne sufocă, ne orbesce, ne ucide.

Trebue să avem bărbăția d'a ne afirma în gura mare, d'a spune lămurit pentru binele țerei și al Coronei, care este voința neștrămutată a țerei. Să facem să se pue tôte la locul lor. Să facem să intre apele care au debordat în albia lor, să ne grăbim D-lor deputați, mâine va fi prea târziu, mâine junimiști, conservatori liberali, pe toți ne va lua apa. (Aplause).

D. președinte, L. Catargiu: D. Dim. Popescu, are cuvântul.

D. D. Popescu: D-lor deputați, eram hotărât să nu iaș cuvântul în discuțiunea proiectului de răspuns la Mesagiul Tronului, lăsând acesta sarcină altora mai competenți de cât mine; am fost silit însă să vorbesc, fiind-că mi s'a făcut o adevărată provocațiune din partea unora din oratorii opozițiunii; în special de către D. Tache Ionescu. D-sa, precum i s'a observat foarte bine, nu a vorbit tocmai în discuțiunea adresei către Tron, ci a găsit cu cale să facă un rechisitoriu în contra partidului liberal-conservator, rechisitoriu violent și cu desăvârșire nedrept.

Primim cu mulțumire discuțiunea pe acest tărâm, pentru că ni se dă ocașiunea să arătăm cari sunt ideile, cari sunt aspirațiunile partidului liberal-conservator.

D-lor deputați, ce este, ce voiesce partidul liberal-conservator? Avem o Constituțiune, pe care o respectăm și ținem la libertățile coprinse în această Constituțiune. Este adevărat că noi nu am luat parte la revisuirea ei, este adevărat că aceea Constituțiune s'a schimbat fără participarea noastră și ași putea adăoga, în mod nu tocmai regulat și nu tocmai conform cu adevăratele interese ale țerei. Cu tôte acestea, ne supunem și o respectăm așa precum este. Dovadă invederată că această revisuire s'a făcut într'un mod nefolositor pentru țără, este că ideea dominantă ce se găsea în vechea Constituțiune, a fost ne socotită, fără să se pună în loc altă idee. Erau două idei față în față: reprezentarea intereselor prin cele patru colegii prin Constituțiunea veche și colegiul unic propus de repausatul Rosetti. Prin revisuirea ce s'a făcut nu avem nici colegiul unic, nici reprezentarea intereselor; avem o amestecătură care nu corespunde nici cu colegiul unic, nici cu reprezentarea diverselor interese din Constituțiunea de la 1866. Că această revisuire a fost rea și nefolositoare pentru țără,

se stabilește prin lecțiunea pe care a primit-o chiar D. Brătianu, autorul acestei opere. D-sa, care 12 ani neîntrerupt a monopolizat tot în țera românescă, care avea unanimități aprôpe în Cameră, când a cădut de la guvern, nu a putut găsi cu legea D-sale un singur colegiu unde să pôtă fi ales. (Aplause). Noi dar primim revisuirea Constituțiunii și ne supunem ei.

Ce mai voim încă? Voim ca în țără să fie două partide cari regulat să se succedă la putere atunci când țera dă uneia sau celei-alte încrederea ei; nu mai voim acele grupulețe cari se improvisează dintr'un moment într'altul; fiind-că nu mai voim să vedem pe bărbații noștri politici călătorind din grup în grup. (Aplause). Nu mai voim să vedem omeni cari încep cu Costache Rosetti, primesc electivitatea magistraților, apoi alergă în brațele D-lui Ion Brătianu și idealizează inamovibilitatea. (Aplause). Și dupe aceasta, când vine un alt guvern la putere, cum a fost cazul cu guvernul trecut, alergă sub aripile aceluia guvern, pentru ca să vină aici în Cameră să ne sfideze pe noi toți. (Aplause).

Voim, D-lor, și acesta nu o putem în desțul repeți, să fie două partide serioase cari să și împartă pe rând conducerea afacerilor țerei, iar nu grupulețele acestea care mistifică lumea și strică caracterele. (Aplause). Căci, D-lor, păcatul cel mare în țera noastră este că nu avem omeni de caracter (aplaude); este că alergăm dupe interesul nostru, pentru a ne crea o pozițiune la care am putea ajunge cu munca, dar mai târziu. Aci este nenorocirea mare a țerei, și la acesta nu se pôte remedia de cât convingându-se tótă lumea politică că atunci când este vorba despre trebele țerei trebuie să fie numai două partide bine hotărâte și fie-care din ele să ia pe rând în mâini frânele Statului, când încrederea națiunii o chiamă.

Ce mai voim noi liberalii conservatori? Voim două lucruri: Voim proprietatea individuală, repudiând proprietatea comună. Proprietatea comună a Statului său a comunei este o idee nenorocită, este o idee care condamnă progresul și adevărata civilizațiune. Cerem un al doilea lucru, cerem respectul și înălțarea individului; nu voim ca individul să fie absorbit în Stat, nu voim ca Statul să fie, cum se dice, *creerele*, iar individul, cetățianul, membru inconștient al corpului (aplaude); nu voim ca Statul să fie *societatea*, față cu individul lăsat în părăsire, cu individul inconștient care ar fi o rotilă în mecanismul corpului social și care ar primi mișcarea numai de la Stat. Noi voim ca individul să se bucure de drepturile lui și să fie independent de Stat.

Și, D-lor, nu credeți că Statului nu 'i rezervăm un rol frumos; are un rol așa de frumos Statul în cât dacă ar fi cu putință ca el să 'l îndeplinescă, atunci de sigur că cele mai mari folose se pot aduce

asupra unei țeri. Nu este vreme, D-lor, să facem un studiu mai aprofundat asupra acestei cestiuni, dar să concretisăm puțin lucrurile prin câte-va fapte, arătând ce ar fi de făcut pentru ridicarea Statului român.

Așa, D-lor, este vorba de școlă. Datoria Statului este să facă școlă și, cel mai bun și folositor lucru este să facă pe omeni să cunoscă drepturile și datoriile lor. Tot în școlă se face și educațiunea. În adevăr, ne plângem că starea țeranului este nenorocită. Ei bine, chiar în această privință este mult de făcut prin influența Statului. Trebuie nu numai școlă să 'i dăm țeranului, dar și o educațiune adevărată. Pentru ce ne plângem că țeranul trăește rău?

Noi 'i facem școli, acele școli însă de multe ori au ferestrele sparte, tavanul găurit în cât pică înăuntru, gropi în pardoselă. Ce educațiune dăm noi țeranilor, ce idee de bun trai și de civilizațiune le dăm de mici copii?

Maș departe era regula ca pentru fie care școlă sătescă să se facă o grădină unde să se învețe țeranul cum să cultiveze legumele ca să trăiască bine. Tôte acestea nu s'au făcut, și tôte acestea intră în rolul Statului să le facă. Este în rolul Statului să 'i dea justiție, este în rolul Statului să facă totul pentru a protege pe cei slabi fără să jignescă pe cei tari. (Aplause). Această distincțiune trebuie să o facem: Statul nu este creerul care raționază pentru tótă lumea, el este puterea tutelară datore să sprijine pe cel slab fără însă ca să atingă de drepturile celor-alți.

Acăsta este ideea adevărată care trebuie să ne conducă atunci când avem se dăm soluțiunea asupra cestiunilor de organizarea instituțiilor noastre.

De aceea, D-lor deputați, reformele cari se propun le vom discuta plecând din acest punct de vedere, primindu-le în esență și aducând îmbunătățiri țeranilor. Astfel, când va fi vorba despre pământul ce este a li se da, nu avem să ridicăm cestiunea improprietății lor căci această cestiune s'a rezolvat de la 64. Astăzi ceea ce are să fie, este numai o vindare: Statul vinde proprietățile lui țeranilor, pentru că așa 'l povățuesce interesul său. Acesta este sensul adevărat al legii; și dovadă despre această este că toți bărbații noștri politici au considerat lucrul în modul acesta, și dovadă despre această este că chiar D. prim-ministru a spus-o într'un mod foarte lămurit, cu ocașiunea unui frumos discurs, D-sa a dis: Nu este vorba de improprietărea țeranilor, este vorba de vindarea moșiilor Statului în mici loturi țeranilor. Și, D-lor deputați, Statul făcând această vindare, pôte să pună și condițiunile de vindare ca ori-ce particular, Statul pôte să stipuleze cât se hotărâscă țeranului pentru hrana lui și cât pentru vitele lui. În primul rând, într'adevăr, interesază pe țeran cestiunea islazului, pentru care închee adesea în-

voilei grele, și de aceea Statul este dator să facă aceste vinđeri, privind lucrul din punctul de vedere al înlesnirii țeranilor pentru izlaz. Lucrul se petrece și în alte state; treceți într'adevăr dincolo de hotar și veți vedea că așa se practică acolo; se dă pământ și se prevede că atâta are să fie pentru hrana omului, și atât pentru hrana vitelor.

Vasă dicită, D-lor, aceste sunt ideile cari ne conduc pe noi: Voim ca individul să 'și păstreze independența și libertatea lui, nu voim ca Statul să fie opresorul asupra individului, pentru că atunci ar trebui să renunțăm la toate libertățile noastre. În fine, voim ca Statul să aibă tutela asupra celor slabi, fără însă să jignescă drepturile celor-alte persoane.

Atunci, D-lor, mă întreb eu, dacă aceste sunt ideile noastre, de unde ia adversarii acușățiunile ce ni aruncă, și atacurile ce ne aduc. Că suntem reacționari și că ne uităm tot-d'a-una îndărăt? Cum este cu putință să concorde aceste invinuirii cu ideile și aspirațiunile ce declarăm înaintea D-vostre? D-lor delutați, dacă ar fi să fim drepti, atunci am dice cu totă lumea că noi suntem adevărații liberali, că acestea sunt adevăratele idei liberale. (Aplause).

Statul să fie puternic, dar să 'și facă numai datoria sa de Stat, ne mai fiind societatea care să înglobeze totă lumea și să transforme pe cetățeni în nisce iloți sau rotile mecanice supuse impulsiei Statului.

Liberalii vin și declară înaintea D-vostre că primesc intervențiunea Statului, și unde vor să ajungă D-lor cu această intervențiune?

Este ciudată amestecătura ce se face de D. Tache Ionescu între liberali și democrați. Democrația există în țera românească, a existat tot-d'a-una, și dovadă despre această este că toate ideile mari nu au întâmpinat mari dificultăți în țera românească. Avem secularizarea monastirilor, în proprietărea țeranilor de la 1864, și atâtea cestiuni în cari totă lumea a fost de acord, și nu cu multă dificultate s'a putut ajunge la rezultate folositoare. Țera românească este o țera de bun simț. Democrația curge în valuri, nebun e acela care se opune contra ei, dar noi, liberalii-conservatori cu ideile noastre, suntem adevărații democrați. (Aplause).

Nu voim ca Statul să ia inițiativa la

tot, voim ca fie-care să judece și să raționeze, să aibă voia lui, să nu ia dreptul altuia și să se mărginescă în intrul drepturilor ce 'i recunoște Constituțiunea.

Nu știu la ce rezultat pot să ajungă adversarii pronând cu ori-ce preț intervențiunea Statului, nu știu pe ce se poate baza în această privință. Țiu minte că D. Panu dicea că a fost până acum clase dirigințe și că este vremea să fie date la o parte, iar masele poporului să fie de aci înainte clasa dirigință și ele să dea legile. Dar atunci gânditu-v'ăți ce se fac toate libertățile noastre publice?

Masele vor hotări numai în propriul lor interes, pe când este mult mai bine ca fie-care cetățean să aibă dreptul său și să fie apărat de Stat în exercitarea lui, iar Statul să nu pôtă desființa nici o dată dreptul cetățenului. Cu aceste idei ale liberalismului D-v., ajungeți la suprimarea libertăților. V'ăți gândit la un Stat omnipotent, monopolizând cele din urmă libertăți ale cetățenului, ce se mai face cu acele libertăți? Neapărat că Statul este stăpân absolut. Ori-ce libertate ar dispărea, și nu cred că acesta să fie rezultatul la cari vor să ajungă liberalii. Este fatal pôte, dar rezultatul definitiv va fi că unii din liberali trebuie să se contopescă între conservatori; căci aceștia sunt adevărații liberali, iar alții să se alipescă către radicali sau socialiști pentru ca Statul să facă distribuțiunea bunurilor la fie-care cetățen. Acesta este rezultatul inevitabil, și nu puteți scăpa de această alternativă.

Ne vorbia D. Tache Ionescu de curentul democratic ce se observă în Anglittera.

Este foarte adevărat acest lucru, și fiindcă vorbia tocmai de Anglittera, o să 'i aduc și eu un exemplu tot de acolo, un exemplu relativ la intervențiunea prea exagerată a Statului în afacerile particulare.

S'a făcut o statistică în Anglittera de la 1867 până la 1877, de când a început să înflorască ideea socialistă de Stat, și s'a găsit datoriile comunelor, județelor și Statului reducându-se din an în an în mod îngrozitor. Ceea-ce s'a întâmplat în Anglittera s'a întâmplat și la noi; căci, D-lor, D. Ión Brătianu nu a fost un liberal, D-sa a fost un socialist de Stat, D. Brătianu a împins nu numai pe Stat dar și comunele și județele la executarea unor lucrări, la diferite construcțiuni cari cereau nisce cheltueli exorbitante și în nici un raport cu bugetele comunelor și ale județelor, așa în cât astăzi vedem că toate județele și toate comunele noastre

sunt pline de datorii, datorii provenite din cauza acelor lucrări nechibzuite. Și de aceea vom fi siliți să votăm acel proiect de lege care este relativ la regularea acestor datorii. S'a proiectat facerea unor linii de drum de fier în diferite județe cu condițiune ca și județele să contribuie la plata acelor cheltueli; județele au început să plătescă dar astăzi nu mai sunt în stare să plătescă, în cât guvernul s'a vădut silit să vie și să declare că ia în sarcina sa acele datorii. Dar mai înainte ca guvernul să vie la acesta, s'a petrecut alte lucruri; când județele au venit și au declarat că nu mai pot să plătescă acele anuități, guvernul a fost nevoit să mergă până la urmăriri, până la sechestrarea veniturilor acelor județe; execuțiunea această însă nu s'a putut face, căci nu avea pe ce, și atunci guvernul, dupe ce a vădut că nu pôte executa, că nu pôte scôte de la județe sumele datorite, a venit printr'un proiect de lege să declare că le ia în sarcina sa, proiect de lege ce este la ordinea zilei.

Iată dar ce vrea să dică intervențiunea exagerată a Statului, iată consecințele sale: pe de o parte suprimați libertățile, pe de altă parte încărcați bugetul Statului, județului și comunei, în cât ajung aproape de faliment.

Nu vrem să mergem acolo; vrem să rămânem cum suntem, cu ideile noastre. Ideile noastre sunt adevărate liberale, și cum diceam, parte din liberali veți veni cu noi; căci, în definitiv, aci este viitorul, iar cei-alți vor merge la radicali sau socialiști, și nu cred că aleg calea cea bună.

Acestea sunt ideile noastre *reacționare*, precum le numesce D. Tache Ionescu; dar 'mi pare că sunt adevăratele idei liberale și noi vom lucra fără șovăire pentru realizarea lor. Și, D-lor deputați, ne vom da multă muncă în cestiunea această.

Este trebuință de multă luptă din partea noastră a tuturilor. Starea în care se găsește țera astăzi este foarte nenorocită; sarcina deci pentru majoritate și pentru guvern este foarte grea, fiindcă sunt atâtea lucruri de îndreptat și de făcut în țera.

D. președinte, L. Catargiu: D. Popescu 'mi declară că este obosit.

Voci: Atunci, continuarea pe mâine.

— Ședința se ridică la 6 ore dupe amiazi, anunțându-se cea viitoare pe a doua zi, 3 Decembre.

No. 15.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Ședința de la 3 Decembre 1888

Președința D-lui președinte *Lascar Catargiu*, asistat de D-nii secretari G. Dem. Teodorescu, I. Grădișteanu și U. Boldescu.

— Ședința se deschide la ora 1 după amiază.

— Prezenți 161 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 12 D-ni deputați și anume :

Bolnavi :

D. V. Pleșoianu.

Fără arătare de motive :

D-nii M. Adamescu, C. C. Arion, I. Demetriade, P. Ene, C. Ghițescu, I. Miclescu, A. Peșacov, St. Pleșia, V. Poenaru, I. Ștefăneanu, A. Știrbei.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se trimite la comisiunea de petiții: petițiunea D-nei Sevastița Pelimon, a mai multor locuitori din comuna Șisești-de-Jos, județul Mehedinți și aceea a mai multor locuitori din comuna Otesci, județul Olt.

— Se trimite la comisiunea de indigenat: petițiunea D-lui Iulius Gaigher.

D. președinte, *L. Catargiu* : D. Deleanu are cuvântul spre a face o comunicare.

D. Deleanu : Sunt autorizat din partea locuitorilor din comuna Otesci-de-Jos, județul Olt, a depune pe biuroul Adunării o petițiune prin care se roagă să li se dea și lor pământ.

D. președinte, *L. Catargiu* : Binevoii a depune petițiunea la biurou, pentru ca să se poată comunica comisiunii respective.

Acum D. D. Sturdza are cuvântul spre a anunța o interpelare.

D. Dimitrie A. Sturdza : Interpelez pe D. ministru de interne și îl rog să binevoiască a mi răspunde, dacă știe ca în județul Tutova se dau ordine a se pune străjeri comunali de noapte pe la diferitele arii ale proprietarilor și arendașilor, afară din vatra satului; și, în asemenea cas, aș dori să știu dupe care legi anume se mențin și se execută asemenea ordine ?

Rog încă pe D. ministru să dispună a i se înainta un asemenea ordin mai recent, dat sub No. 5.587 din Noembrie anul curent, de către D. subprefect al plășei Tutova către primăria comunei Bogesci, care ordin rog să mi se pună și mie la dispozițiune.

D. președinte, *L. Catargiu* : Se va comunica guvernului.

Acum la ordinea zilei avem continuarea discuțiunii asupra adresei.

D. Popescu are cuvântul.

D. D. Popescu : D-lor deputați, în ședința de ieri am început răspunsul contra acușățiunilor adresate partidului liberal-conservator de D. Tache Ionescu, și m'am silit ca să schițez în puține cuvinte ideile și aspirațiunile acestui partid.

Diceam : Partidul liberal-conservator ia ca punct de plecare Constituțiunea pe care o avem, și căreia 'i dă completă susținere; iar scopul ce și 'l propune este ca să facă a se ridica lumea, a se ridica poporul la înălțimea instituțiunilor ce are. Facem bună politică noi, conservatorii, arătând lumii drepturile pe cari le are, și puind'o în pozițiune ca să le cunoască și să se folosască de dănsule.

Ca să ajungem la acest rezultat, punem două baze fundamentale organizațiunii noastre: recunoșterea și respectarea dreptului de proprietate individuală, și ridicarea, întărirea, înălțarea individului pentru ca să 'și poată exercita în libertate și în deplină independență drepturile prevădute în Constituțiune și în legi. Cu această ocaziune, cercetăm și rolul pe care trebuie să 'l aibă Statul în afacerile politice și sociale și încă de la început, pentru garantarea libertății individului și progresarea adevărată a societății noastre; ne ridicăm în contra ideii nenorocite a intervențiunii exagerate a Statului în daraverile cetățianului. Spuneam că nu primim Stat-societate care să înglobeze drepturile individului; nu primim Stat-creare, care să cugete, să voiască pentru individul, ci voim ca față cu Statul a tot-puternic să existe individul puternic și în stare de a 'și manifesta drepturile sale. Și, D-lor, mă întrebam: Aceste idei, aceste aspirațiuni pot să fie ele tratate precum s'a făcut de adversarii noștri, de idei și aspirațiuni reacționare? D-lor cari ne atacă din acest punct de vedere, D-lor nu sunt adevărați liberali. Căci, D-lor, intervențiunea exagerată a Statului a-tot-puternic care s'a preconizat de unii din adversarii noștri, ingerința Statului în afacerile particulare, acesta numai libertate nu se poate chema. Căci, atunci când Statul are o putere exorbitantă și atribuțiunile sale sunt foarte mari, ce i se mai lasă cetățianului pentru ca să 'și exercite dreptul său? Atunci numai avem libertate, libertatea a trăit. Pentru a se susține că Statul să cugete și să voiască pentru toți, este a recunoște că numai câțiva oameni au creiri; iar cel-alți, poporul întreg, națiunea întregă, nu sunt de cât nisele roțile mecanice. Acesta nu se mai chemă democrație. Și, D-lor, consecințele la cari ajunge un asemenea sistem, sunt din cele mai nenorocite. Aceste urmări rele le vedem nu numai în țară la noi, dar pretutindeni. Pretutindeni ideea nenorocită a socialismului de Stat a produs multe neajunsuri. Acestă idee s'a repudiat de marea revoluțiune franceză; pe atunci se proclamase preceptul: *laissez faire laissez passer* sau cum spunea Abatele Galliani, *il mondo va da se*. Toc-

mai pe la jumătatea secolului nostru pe când înflorea această teorie, a venit școlă 'ul Michel Chevalier, care a ridicat rolul statului, redus prea mult de școlă franceză, specificându-se bine că el nu trebuie să jignescă libertatea oamenilor...

Socialismul de stat a trecut în Germania. D-văstre cunoșteți bine sistemul filosofiei germane, sistem mistic, și dorința acestei filosofii de a crea ceva care să fie național. Acolo în Germania socialismul de stat 'și-a atins toate limitele posibile, începând mari lucrări, pornite din inițiativa Statului cari lărgeau cu totul atribuțiunile Statului, fiind ajutați de cele 5 miliarde luate de la Franca. Exemplul acesta însă a fost nenorocit pentru totă Europa; căci toți au început să 'l imite, lăzind atribuțiunile Statului, comunei și județului, făcându-le să cadă în nenumărate datorii. În privința acesta pot să vă dau o statistică. Nu vorbesc de Franca în care cesțiunea a ajuns o adevărată calamitate; pentru că proiectele Freycinet au împovărat'o cu peste 100.000.000 anual numai dobândi și anuități.

Asemenea în Italia precum și la noi se ved consecințele acestui sistem nenorocit. Am avut însă curiositatea să observ și cheltuelile budgetelor engleze, ale statului și comunei. Acolo în 10 ani cheltuelile s'au înduoit, au luat proporțiuni cari nu sunt cunoscute în alte părți.

Așa, dacă la 1817 figura în budget, ca cheltueli pentru serviciile civile, suma de 1.721.000 lire, la 1877 avea 13.000.000 și la 1880, 16.000.000. Și dacă considerați 10 ani îndărăt, la 1870, vedeți că figura numai 8.000.000 de lire, ast-fel că vedeți că în acest scurt interval s'a înduoit această sumă.

Dacă acum cercetăm și cheltuelile provinciilor, burgurilor, paroisselor, vom observa aceeași disproporțiune colosală. La 1868, vedem în budgete 913.000.000, la 1873, cheltuelială se ridică la 1.025.000.000; iar la 1884, peste 10 ani, se cere 1.570.000.000. Va să dică acesta e situațiunea care s'a observat în Anglia ca și în toate țările, în Italia ca și la noi. În adevăr, D-lor deputați, dacă veți avea buna-voință să cercetați budgetele nu numai ale Statului, dar ale comunei și județului, veți vedea încărcarea lor cea mare cu cheltueli peste puterile lor, veți vedea imposibilitatea de a le satisface și acesta numai în urmărirea ideii nenorocite de socialism de stat, a creșterii atribuțiunilor Statului, a creării de instituțiuni, cari trec peste puterile noastre de producțiune.

Ei bine, într'o asemenea situațiune, avem dreptul să ne dicem că acesta nu e adevărat sistem liberal, adevărat sistem democratic, și că adevăratul sistem liberal sunt ideile pe cari noi conservatorii, noi partid liberal-conservator, ne propunem să punem în aplicare, pentru ca să reușim la salvagardarea proprietății particulare, la ridicarea individului, la înălțarea lui,

și la limitarea Statului în atribuțiunile incredințate anume misiunii lui. (Aplause).

Dar deja asupra acestei cestiuni, care cam scapă discuțiunii la Mesagiu, ne am întins cam mult; vina însă nu e a noastră, e a acelora cari ne au atacat.

Era de datoria noastră să răspundem și să arătăm într'un mod limpede și lămurit cari sunt ideile și aspirațiunile noastre, și să dovedim înaintea țerei că nu putem să fim taxați cu numele de *reacționari*.

Mai rămâne acum ca, în puține cuvinte, să cercetăm cele alte puncte relative la Mesagiū, precum și obiecțiunile cari s'au adus în această privință.

D-lor deputați, prima parte a Mesagiului nostru e relativă la grațitudinea ce o exprimăm Majestății Sale, pentru că ne a scăpat de guvernul D-lui I. Brătianu. Adversarii noștri însă ne opresc și ne dic: Nu aveți să ridicați această cestiune. Vă aduceți aminte, D-lor deputați, de situațiunea nenorocită în care ne aflăm în luna lui Martie, când omenii liniștiți, părinții de familie erau exasperați în așa grad în cât au eșit cu toții pe strade. Pericolul era iminent și fără înțelepciunea Suveranului nu scim ce s'ar fi putut întâmpla. Mașinistul, când vede că e vorba de o explozie, ridică supapa de siguranță. (Aplause). Așa a făcut și Majestatea Sa în aceste împrejurări; căci era peste putință să dăinuiască lucrurile în starea în care ajunsese, și numai grație intervențiunii Majestății Sale a putut ați țera să se exprime în libertate în alegerile ce le a făcut.

De aceea dar, D-lor, suntem datorți să 'I arătăm grațitudine, pentru că s'a folosit de o prerogativă a sa într'un mod folositor pentru țera.

Și, D-lor, când Majestatea Sa a format cabinetul, procedat-a ast-fel în cât să fie criticat și să primescă inviniurile ce 'I se aduc de opoziție în această privință? Dupe Constituție era dreptul său de a se adresa la cine va crede de cuviință, și în adevăr s'a și adresat, precum dicea D. Dimitrie Brătianu, la cel mai onorabil, la fostul președinte al curței de casație.

D-lor, era imposibil ca Majestatea Sa să nu procedeze ast-fel. Dacă vă aduceți bine aminte, repositul Leca, președinte al Camerei, a fost chemat să dea concursul său Coronei. Densul însă n'a fost în stare să combine un minister, sau, oferindu-se tot nise elemente ale D-lui I. Brătianu, nu mai era nici o rațiune ca, ducându-se D. Brătianu de la putere, să vie al doilea rând de omeni ai săi.

S'a chemat în urmă președintele Senatului. Densul s'a încercat să facă o combinațiune și n'a putut reuși, așa în cât acești doi reprezentanți ai țerei legale, în acele momente, au dat consiliu Tronului să se adreseze la o altă parte. Majestatea Sa s'a adresat la D. Rosetti, considerat chiar de D. Dimitrie Brătianu ca unul din cei mai onesti omeni ai țerei, și care se impunea în acea situațiune.

Vrea să dică, D-lor, n'a fost nimic inconstituțional în procedarea Majestății Sale. Pe lângă acesta, D-lor, cum s'a regulat cestiunea ați? S'au făcut alegerile, s'au adunat Camerele și s'a constituit biurourile. Majestatea Sa atunci s'au adresat la președintele Camerei și la acela al Senatului, cari 'I au dat consiliile lor. Acest minister dar, ce se află înaintea noastră, e ministerul acestei majorități. (Aplause).

Prin urmare, situațiunea legală e regulată. Majestatea Sa avea dreptul ca să cêră demisionarea D-lui Brătianu, mai ales în momentele nenorocite în cari ne găsem atunci. Nu ne facem dar de cât datoria venind ați să 'I arătăm recunoștința noastră pentru acest lucru.

S'a făcut alegerile, s'a adus liniștea în țera, majoritatea Camerilor a fost consultată de Majestatea Sa prin președintele săi, și avem ast-fel ministerul actual, care este nu numai ministerul Majestății Sale, dar și ministerul majorității Corpurilor deliberante. (Aplause).

O altă cestiune s'a ridicat. S'a vorbit despre politica noastră exterioară și s'a făcut o invinuire, pentru ce anume nu se arată care este punctul de plecare, care este sprijinul acestei politici exterioare. D-lor deputați, nu voi insista mult asupra acestui lucru pentru că a răspuns D. ministru de externe în așa condițiune în cât nu pot să 'mi permit a adăoga ceva. O țera mică ca a noastră nu pôte face gâlceavă, nu pôte face provocațiunii prin Adresa de răspuns; pentru că ar fi ridicul dacă ne-am permite să regulăm noi charta Europei; avem altă trebă de făcut, să stăm liniștiți, să nu atacăm pe nimeni, să ne folosim de buna-voință a tuturilor; căci acesta este datoria celor mici. Cei mari se ceartă și se impac adesea între ei pe socoteala celor mici. Datoria noastră, D-lor, este de a nu accentua nimic în această privință. Vom avea să examinăm cestiunea când ocaziunea se va prezenta, și atunci vom face discuțiunii, și atunci Capul Statului va primi politica care o vrea țera; căci, de și Capul Statului are firul politicii exterioare, și acesta este bunetatea regimului constituțional și monarhic față cu cel republican, El, cum a dis prea bine D. Carp în ședința de ieri, Capul Statului, dic, urmază dupe asentiimentul națiunii.

D-lor, pentru țerile mici este adevărată nenorocire când se pronunță precipitat în asemenea cestiuni, și ași putea ilustra acesta cu câte-va fapte din istoria noastră contimporană. Vă aduceți aminte de declarațiunile cari se făceau la 1870: „Unde este drapelul Franciei, acolo este inima noastră“. Vă aduceți aminte că pe urmă, în stradă, afacerea de la Slătineanu, poporul a căutat să aplice acel strigăt al inimei. Dar sciiți D-vostre câte neajunsuri, câte nenorociri au urmat pe țera noastră din cauza acelu act precipitat. Vă aduceți aminte asemenea de cestiunea in-

ternațională, suscitată de așa dișele mărgăritare ale Coronei lui Ștefan, cum și de atacurile aduse unei puteri mari de D. Brătianu în anul 1882 sau 1883, dacă nu mă înșel, și reprimandele ce am suferit cu acea ocaziune. De aceea să nu mai întrebuițăm asemenea procedări; este bine să fim cuviincioși, să ne gândim numai la dreptul nostru, și numai când ne vom afla înaintea primejdiei, cu toții să ne gândim ce este de făcut pentru regularea intereselor țerei. (Aplause).

S'a dis, D-lor, că cestiunea țeranilor este abandonată, că va fi regulată într'un mod nedrept pentru țeran, și că în definitiv nici o măsură nu se va lua în această privință, că este desbinare în minister, că este desbinare în majoritate. D-lor, am auzit cu multă plăcere ieri declarațiunile făcute depe banca ministerială; vă mărturisesc că nu mă așteptam alt-fel și nu mă așteptam ca cuvintele reu voitoare să nască zizanie pe banca ministerială. Am aplădat din totă inima acele declarațiuni și aplausele majorității dovedesc un lucru, că majoritatea este nedespărțită, este una și singură. (Aplause).

Sciu însă un lucru, D-lor deputați, că toate aceste inviniuri ni se fac numai pentru ca D-lor să nu conlucreze la opera care se face, operă depusă de minister pe biroul Camerei.

Nu mă induoesc însă că majoritatea va lua lucrarea în considerațiune, și că cu toții vom dovedi că suntem hotărâți să votăm legile pentru țeran. (Aplause).

Dar D-lor nu primesc acele legi. D-lor acum pun pedici și ne întrébă care este ideea dominantă a acestei legi și ne combate înprivința acesta pentru că nu împărțăm ideile D-lor. Și, în adevăr, D-lor, cum este cu putință să împărțăm ideile acelora cari ne vorbesc despre improprietărea țeranilor, și despre dreptul lor la pământ?

Acosta ar fi negațiunea dreptului de proprietate și noi nu o primim. Noi dicem: Statul proprietar vinde în loturi moșiele sale, și în condițiunile cari crede către locuitori.

D-lor dic, acesta este un drept al țeranilor la pământ. Or, acest drept, îndată dupe terminarea moșielor Statului, ar fi să mērgă înainte și să se întindă la moșiele particulare. Ei bine, la acest rezultat nu voim să ajungem nici o-dată! Ideea acesta nu pôte să fie reproducă în Mesagiū; din contră, în mod lămurit se spune în Mesagiū cuvinte de sollicitudine pentru această clasă a țeranilor și se dă fagăduela că vom implini această dorință. Prin urmare dar, nu au dreptate D-lor în obiecțiunile cari le fac.

Ar rămânea acum alte puncte de detaliū, cestiunea funcționarilor publici, și fără induoială asupra acestui punct idea D-vostre, a majorității, nu pôte fi de cătasigurarea situațiunii funcționarilor. Este o adevărată nenorocire, D-lor, schimbarea dēsă a funcționarilor. Acest sistem este o

mare plăgă pentru societatea noastră, pentru că de fie-care funcțiune sunt 20 de amatori; aceștia, în loc să muncescă, se gândesc numai la mișlocele prin cari ar putea să înlocuiască un funcționar, și din această cauză se face și o rea gospodărie pentru că atâtea brațe nu muncesc, și se mai face și o rea politică, pentru că de multe ori acești amatori de funcțiuni încercă trebile și aduc rezultate rele.

La aceste observațiuni reducându-se obiecțiunile mai principale ce se fac în contra răspunsului, mai am două cuvinte de țis și voi termina.

D-lor deputați, ați audiat discursul D-lui T. Ionescu, ați audiat acușățiunile aduse, ați vădit scopul în care erau făcute, să bage zănie în minister și în majoritate; ați audiat răspunsul ministrului și nu mă inducesc că același răspuns se va da și din partea majorității, și răspunsul cel mai frumos cese să poată da este de a lua în cercetare proiectele relative tocmai la cesțiunile acelea unde se țice că deosebirea între noi este mai mare, adică proiectele relative la asigurarea sôrțel țeranilor.

D-lor, dupe cum vedeți, dorința vrășmașilor este să fim împărțiți; dar nu cred că vor ajunge la acest rezultat pentru că ar fi ca pentru cesțiuni bizantine, pentru cesțiuni de detaliu, pentru cesțiuni mici, să pierdem o situațiune splendidă care se găsește în mânele noastre. (Risete).

Avem majoritatea și suntem datorți să dăm țerilor ceea ce se cuvine și ceea ce a voit ea atunci când ne-a trimis aici. (Aplause). Rolul nostru este destul de frumos, dar în același timp și destul de greș. S'a făcut atâtea rele în țera noastră în cât va trebui multă muncă și conlucrarea tuturor pentru îndreptare. Se făcêu răspunsuri frumoșe la Mesagiș și sub guvernul trecut, dar aceste răspunsuri rămăneau numai nise cuvinte gôle și zadarnice. Este timpul ca același lucru să nu se mai petrécă; de la vorbe gôle și de la fraze declamatoare trebuie să ajungem la fapte (Aplause).

De aceea, D-lor, termin și vă rog să lucrăm, să lucrăm, și iar să lucrăm, căci această este mântuirea noastră. (Aplause.)

D. președinte, L. Catargiu, D. Pallade are cuvântul

D. G. D. Pallade, D-lor deputați, raportorul majorității comisiunei de răspuns la discursul Tronului în raportul pe care l' face Camerei țice: „Am fi dorit ca în această direcțiune să ne întăl-nim cu toții, și majoritate și minoritate, pentru ca Adresa Camerei să pôtă obținea sufragiile unanime ale D-vôstre. Cu această dorință fie-care am căutat să facem concesii. Nu s'a putut însă ajunge la o asemenea înțelegere. Reprezentantul minorității, pentru motivele pe cari le va aduce la cunoștința Camerei, a stărut în prezentarea unui contra-proiect ce se alăturază la acest raport.”

În adevăr, D-lor, minoritatea vede cu totul alt-fel și situațiunea politică și situațiunea economică a țerei ast-fel că eș ca reprezentant al ei n'am putut să iscălesc proiectul de adresă al majorității. Și pentru ca să nu pierdem timpul cu preambulul într' un timp în materie. Încep ânteu cu situațiunea politică. Iată modul cum se exprimă contra proiectul:

„Intârzierea alegerilor și continuarea la cârma țerei a unui guvern ce nu avea încrederea ei, a produs o mare îngrijire în toți acei ce au credința că respectul Constituțiunei este baza dezvoltării noastre, nu mai puțin și corpul electoral s'a resimțit adânc de această stare anormală ast-fel că cu greu va fi Parlamentului să fie tot-d'a-una ecoul adevăratelor trebuințe ale țerei.”

De ce credem așa? De ce credem că în privința situațiunei politice acesta este ceea ce țera simte și cugetă? D-lor, pentru ca să vă dovedesc această mă voi servi înșși de premisele cari le-a dat D. Dimitrie Popescu.

D-lui vorbind în numele partidului liberal-conservator, a venit aci, și, între alte lucruri, a pus o dogmă la care mă închin și eș; D-sa a țis că lupta constituțională nu pôte fi productivă într'un stat, de cât atunci când este între partide; D-sa a afirmat că pentru a aspira cine-va la onôrea de a sta pe banca ministerială, trebuie să se razeme pe forța opiniei publice, că ministrii nu sunt de cât căpitani ai unei armate politice.

Acăsta este și credința mea în privința luptelor constituționale. Dacă este așa ia să rememorăm puțin cele întemplate? D. Ion Brătianu exasperase țera în ultimii ani ai guvernului său; tôte partidele, toți aceia cari au un resunet în țera, liberali și conservatori se aliaș și cu puteri unite făceaș opozițiune în contra lui.

Atunci am vădit uniți pe D. D. Brătianu cu D. L. Catargiu, și grație acestor forțe unite și conlucrări desinteresate și pline de abnegație, guvernul lui Ion Brătianu a trebuit să cadă pentru că țera întregă o ceruse prin vocea opozițiunei unite. Dar uitam ceva, și acel ceva are importanța lui. Încă pe timpul când guvernul lui Ion Brătianu era la putere s'a vădit d'asupra partidelor un fel de cucuș care din când în când striga, că stânga veche și dreapta veche, numai au rațiune de a exista, aceste partide au trăit, de aci înainte trebuie să înceapă o eră nouă și acea eră nouă începe de la mine. Acea cucuș era D. P. Carp. Vă mărturisesc, D-lor, că nu luam în serios aceste prevestiri, nu credeam că pretențiunile D-lui Carp trebuie să îngrijească pe cine-va, căci m'î țiceam că în politică nu trebuie să conteze de cât acei cari se reazimă pe un partid.

Apoi, onor. D. Carp era departe de a avea un partid, sau de a conlucra cu partidele existente. D-sa nu făcea parte din opozițiunea-unită; din contră, pe când o-

pozițiunea-unită se lupta în contra guvernului lui Ion Brătianu, D. Carp se vedea părăsit de puținii amici pe cari l' avea, așa că a fost silit la începutul anului acesta chiar, să refuze de a face parte din comisiunea de răspuns la mesagiș, de ôre ce nu mai represinta pe nimeni, rămăsese singur.

Apoi putea cine-va, D-lor, să creadă că acestul solitar politic, l' trecea prin minte să guverneze țera?

Nimeni nu putea să credă că dupe căderea lui Ion Brătianu supt loviturile opozițiunei unite, D-nu Carp va fi chemat la succesiune și rațiunea era puternică. D. Carp nu se arătase așa de dușman guvernului Ion Brătianu, D-sa era foarte indulgent cu D. Brătianu în forțe multe părți ale administrațiunei sale. Și am fost adânc surprins când l-am audiat ieri că a luptat alături cu opozițiunea-unită și în parte egală. Cred că D-sa este prea indulgent pentru nimicnicia partidului său când l' pune alături cu opozițiunea-unită.

Apoi, toți șcim că opozițiunea D-lui Carp era făcută cu apă de rosă și când l' era lumea mai dragă, atunci te pomeneai cu D. Carp dând câte un atestat de bună purtare guvernului cădut.

Mai era, D-lor, și alt cuvânt care mă făcea să nu mă îngrijesc de prevestirele D-lui Carp. Este că șcim că D. Carp face parte din partidul conservator pe care l' părăsise când l' văduse că stă prea mult în opoziție. Șcim că ceea ce se numește regenerătoarea junime, fusese ceea ce compromisesse mai mult partidul conservator. Nu cre-leam deci, că transfugii unei partide chiar când și ia rolul de regeneratori, puteau fi luați în serios de cine va și să li se încredințeze destinele țerei.

Ei bine, D-lor, acest Domn Carp care a lucrat foarte puțin la răsturnarea guvernului Ion Brătianu, care nu avea nici un resunet în opinia publică, care singur mărturisese că a rămas singur, l' vedem dupe căderea D-lui I. Brătianu că vine să formeze un guvern care nu are încrederea țerei.

Dar vă întrebați de unde D. Carp a găsit opt ministri, de ôre-ce rămăsese singur.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Vă înșelați, Domnu Rosetti a constituit cabinetul.

D. G. D. Pallade: Iată că a găsit. Se vede că este mai ușor să găsești amatori, când este vorba să l' inviți la guvern, de cât în opozițiune. Acăsta a încurajat pe D. Carp să credă că tot atât de ușor l' va fi să l' formeze și partid; aci m'î se pare că s'a înșelat.

Ei bine, D-lor, în fața acestei stări de lucruri, putem sta noi nepăsători? Ar fi o crimă. Iată de ce minoritatea s'a creșut datore să afirme că în viața noastră politică a fost un punct negru venirea acestui cabinet la putere, de ôre-ce el însemnă suspendarea regimului constituțional. Faptele s'au înșarcinat să l' dovedescă,

cât de greșit a fost când a luat puterea; pare că a fost o prevedință care s'a însărcinat să pedepsescă acest guvern pentru imprudența sa, și să amintescă tutuilor că numai partidele au dreptul să cărmuiască țera.

Și care v'a fost pedepsa, D-lor miniștri? Este că în momentul venirii D-vostre la putere, s'a întâmplat să aveți în față una din cele mai mari probleme sociale, manifestată prin răscolă țeranilor. Ei bine, în loc să lucrați ca omeni cu experiență ca să o astâmpărați, știți ce ați făcut. (Aplause).

Am convicțiune intimă că această răscolă plecase din dureri adânci pe cari noi cu toții le denunțasem, le analizasem cu ocaziunea diferitelor impositivitate ce se aruncase pe spatele nenorociților săteni, și asemenea răscole nu se înecă în sânge. Am credință că dacă era la cărma țerei un guvern chemat de încrederea națiunii, revolta țeranilor era să ia cu totul altă față, căci alt-ceva să fie la minister un D. Germani, sau un Domn Carp, pe care, să mă erte D-lor, că populațiunea rurală nu 'i scie cine sunt și cu totul alt-ceva e să fie un Kogălniceanu, un Dumitru Brătianu, un Lascar Catargiu, un Fleva.

Voc : Un Pallade. (Sgomot).

D. G. D. Pallade : Vă asigur, D-lor, că scirea că frânele țerei au intrat pe mâinile acelor cari cunosc țera, că scirea că la cărmă se află omeni cari cunosc păsurile țerei, ar fi fost cea mai mare garanție pentru împăcare. Și sunt sigur, că onor, D. Kogălniceanu, D. Catargiu, D. Brătianu, D. Fleva n'ar fi trimis numai pe dorobanș în mijlocul răscolei, ci s'ar fi dus ei în persoană, și mai ușor 'i potolesce un Kogălniceanu, de cât un regiment de ale D-vostre. Așa se tratăză cu poporul, el se revoltă în contra puscel, dar se înclină înaintea acelor bărbați cari vin la dântul cu persuasiunea plecată din inimă, iar nu cu cele trei somații rostite prin tobă.

N'aveți dreptul, D-lor miniștri, să vërșati sânge, până ce nu cercaserăți toate cele-alte mijloce de potolire. Nu s'a făcut așa; și acesta a fost pedepsa guvernului junimist. Eu nu voiș dice ca unii din colegii mei, să tragem un vël negru peste cei morți; eu nu voiș trage vëlul nici peste aceia, nici peste D-vostre; 'i voiș lăsa să vë uități la densii pentru că ați luat pe sufletele D-vostre sângele lor nevinovat.

Vă este ușor D-vostre să dați comanda ca să se impusce lumea. Să nu credeți însă că n'ați făcut prin acesta o rană adâncă în inima țerei. Soldatul când se întorce din resbel — din resbelul contra dușmanilor patriei — vine vesel că a ucis pe dușmanul țerei lui. Dar vă asigur că soldații săteni, cari au ucis pe consătenii lor, de și știu că-și au făcut datoria, totuși au pe sufletul lor mustrea cugețului, că au ucis pe frații lor. De aceea

vă dic, datoria D-vostre era să demisionați, iar nu să impuscați.

• Ei ! Dar cum o să 'ți dai demisia când alergi atâta timp dupe putere ? Când știți că o-dată demisionat n'ai să te mai întâlnești cu ea ? Atunci ce face D. Carp ? Merge înainte. Opozițiunea-unită 'l întreba : Dar alegerile ?

Alegerile ? Alegerile le voiș face peste veri-o dece zile, mult peste o lună. Așa spunea D. Carp pe atuncea. Dar pe urmă s'a resgândit și alegerile, cum știți, le-a făcut tocmai peste șapte luni.

Apoi, eu 'l întreb pe D. Carp, cu ce drept ai deținut puterea atâta timp fără încrederea națiunii ? Aci însă am să exprim un regret.

În loc ca partidul conservator mână în mână cu partidul liberal, opozițiunea-unită, să se fi prezentat la alegeri, și să vie în majoritate în Cameră, ca să congedieze pe D. Carp și să 'l trimită în capetul celei de a patra bancă unde șade D. Rosetti, să 'și facă obicinuitele discursuri cu apa de rosă, în loc să facă acesta a dat concurs guvernului junimist și vë asigur că de aci vor veni consecințe pe cari partidele vor avea scump să le plătescă. (Intreruperi). D. Miclescu (Tecuci) mă intrerupe și are drept...

D. C. Miclescu : De ce ai plecat de la Tecuci în ajunul intrării ?

D. G. D. Pallade : Are drept să mă intrerupă, căci dacă s'ar fi întâmplat ceea ce voesc eu, apoi desigur că Tecucenii nu s'ar fi gândit la D-sa. Cum, D-ta împreună cu D. Crisenghi și alții caută a justifica toate cele petrecute. Mai ales D. Crisenghi a dat un argument în favoarea nedisolvării, pe care rog ca junimiștii să 'l pue sub sticlă, să nu 'i iasă parfumul : spuneți că acest guvern trebuia să disolve Camerele, dicea D. Crisenghi, că trebuia să facă alegeri imediat, dar Camera aceea 'i-a dat ore vot de blam ca să o disolve ? Auțiți, D-lor, întrebare profund constituțională ! Camera colectivistă, întrebă D. Crisenghi, a dat ore vot de blam guvernului actual ? Natural că nu, deci nu trebuia s'o disolve nici acum. Acestă cugetare constituțională a D-lui Crisenghi e așa de frumoasă că e păcat să între chiar în analiza ei, să lăsăm rosa această ténără, inocentă, să o punem, cum diceam, sub sticlă, ca să o conserve guvernul ca un souvenir de la un neofit al său. D. Crisenghi continuând apărarea guvernului, a dis că toate elementele erau în turburare la căderea lui Ion Brătianu, partidele nu se mai vedeau, se zăpăcise totul, și în această lipsă de idei, de principii, Majestatea Sa, s'a adresat la omul care putea să 'i dea garanții pentru libere alegeri. Vă mărturisesc că aușind pe D. Crisenghi făcând această descrițiune pitorăscă, parcă credeam că am scăpat din potop, când spunea că totul se distrusese, credeam că vëd curgând nori de apă, că totă lumea e acoperită de valuri, și că singur D. Carp, un al doilea Noe Constitu-

țional în corabie cu câți-va porumbei ca D. Crisenghi, Miclescu, etc., (ilaritate), plutea pe d'asupra apelor turburate..... pentru ca să se oprască mai târziu, unii la Araratul băncii ministeriale, alții să se ducă la Călărași, alți porumbei pe la Tecuci. (Ilaritate.)

Ei, D-lor, nu așa se explică situațiunile politice. Opozițiunea-unită, ori-ce ați dice D-vostre, era în stare să dea un guvern pentru că dacă fusese în stare șefii partidelor să 'și dea mâna pentru o conclucrare, ei nu puteau fi atât de neprevădători, să nu vadă momentul când vor fi chemați la putere, și să nu scie ce au să facă în acel moment. Iată de ce am dis, D-lor, în răspuns la Mesagiū că starea acestui guvern într'un mod prea lung la cărma țerei, a îngrijit, precum trebuia să îngrijescă pe ori-cine crede în regim constituțional; căci dacă regim constituțional înseamnă acela în care majoritatea trebuie să comande, cum să nu mă îngrijesc când vin omeni cari nu numărau nici 8, și au pretenție să conducă țera. M'am separat deci de majoritate, și am adăugat că această stare anormală a introdus o zăpăcăla în spirite în timpul alegerilor și această a făcut ca Parlamentul să devie cu greu echoul trebuințelor țerei.

Eu am vorbit în timpul alegerilor cu mai mulți omeni însemnați ai partidelor cari venind din campania electorală 'mi spuneau : Junimiștii au zăpăcit țera și în adevăr, D-lor, când sunt două partide în luptă, lucrul e lămurit că una din ele are să reușescă, prezența însă a junimiștilor la putere a făcut pe lume să nu mai scie ce are să fie a doua zi, și probă că așa a fost este că și azi e tot ast-fel.

Trec mai departe. Speram, D-lor deputați, că dacă n'am putut să mă înțeleg cu colegii mei cât privește cestiunea constituțională relativă la formarea cabinetului și facerea alegerilor, cel puțin voiș fi de acord în cele-alte puncte din răspunsul la Mesagiū. Credeam această, căci vedeam în comisiune majoritatea din membri ai partidului liberal-conservator cu cari luptasem împreună și numai doi membri ai comisiunii erau legați de Mesagiul de deschidere, care, ori-ce s'ar dice, nu e de cât un Mesagiū junimist, cam timid, ce e drept, mai lăsând la o parte câte-va pene colorate, dar în sfârșit e un Mesagiū junimist.

Iată, D-lor, modul cum am pus cestiunea înaintea comisiunii. Am dis colegilor mei liberali-conservatori : D-lor, noi cari venim acum dintr'o luptă electorală, am discutat cestiunea diferitelor părți ale administrațiunii înaintea alegătorilor noștri către cari am luat angajamente. E bine dar să căutăm ca în răspunsul nostru, negreșit cu moderațiunea ce comportă un asemenea act, să căutăm a fi adevărata expresiune a dorințelor țerei. Ast-fel fiind, prima cestiune ce am ridicat'o a fost aceea a politicei externe. Iată ce dice Mesagiul în această privință : „Po-

litica prudentă ce un patriotism luminat a insuflat tutulor partidelor, etc."

Ei bine, D-lor, eu am întrebat îndată, dar bine, nu vedeți că aceste cuvinte, *tutulor partidelor*, sunt cam curioase? Noi cari am combătut politica guvernului trecut să ne dedicăm acum de la ceea ce am afirmat înainte?

Totă lumea a fost de părere că politică D-lui I. Brătianu n'a fost o politică legală pentru toate puterile, ea era exclusivă pentru că D-sa inclina într-un mod fățiș numai spre una din puteri, spre Germania. Acestea au fost cuvintele pe cari le am spus și înainte alegătorilor. Și în adevăr, D-lor, dacă a fost veritabil un fapt care să impresioneze mai adânc țera, a fost acest angajament, dupe care țera noastră, în politica externă, se dă cu mânele legate în mâna unei singure puteri străine.

De aceea eu am cerut să răspundem acestui pasagiū din Mesagiū prin afirmarea neutralității.

Iată și formula pe care am propus-o în această privință :

„Sperăm că păstrând o absolută neutralitate și o egală amicitie față cu toate puterile vom putea și pe viitor să ne asigurăm pe cea de care țera are atâta trebuință pentru dezvoltarea ei.”

Se putea ceva mai moderat și care să fie mai conform cu voința țerei?

Ei bine, comisiunea a primit formula guvernului care se termină la urmă cu cuvintele :

„Vom fi sprijinitorii convinși și statornici ai operei păcii”.

Noi, D-lor, avem datoria să protestăm, căci cu acest mandat ne-a trimis țera să protestăm în contra acestei ipocrisii, că servim opera păcii când în realitate sub această formulă se ascunde, faptul brutal că ne facem sateliții altora. Și acesta nu mai este un mister. Vă aduceți aminte de ceea-ce dicea D. Carp; știți că D-sa a ridicat ieri cu totul perdeaua în ceea ce privește politica externă, căci în adevăr ne a spus în mod franc, dupe cum obișnuiesc D-sa : Ia, mă rog, lăsați în pace politica externă, ea nu e pentru D-văstre, nu privește Parlamentul. Dar bine, D-lor, sub ce vizir am intrat noi ore, în cât să nu ni se permită să vorbim asupra acestei chestiuni? Dar bine, n'a fost ore una din cerințele noastre în opozițiunea-unită, n'a fost unul din strigătele ce cu deosebire D. Kogălniceanu, l-a ridicat prin numeroase interpelări că guvernul este dator să dea compt Camerei în privința politice externe și a relațiilor noastre cu străinătatea pentru ca țera și Parlamentul să 'și pótă da seama de ceea-ce voiți să faceți D-văstre?

Cine vă autorisă pe D-văstre să știrbiți drepturile Parlamentului, oprindu-l de a vă controla tocmai în ceea-ce pótă angagia mai mult destinele țerei, în politica externă?

D. Carp dicea ieri Parlamentului : Nu

te amesteca, și în același timp lăsa să se înțeleagă, nu numai că nu ne dă garanție despre neutralitate, dar încă că am o politică preconcepută și exclusivă. D. Carp când a venit la minister a spus că este de politică germană.

D. Bobeica : Când a spus acesta?

D. G. D. Pallade : Atunci la început, când nu erai D-ta aici, ce a mai spus D. Carp ieri, dupe ce altă dată spusese cine este D-sa? D-sa dice : *De și suntem mici, dar mari desastre putem face*. Cui le spune D-sa acestea? Și în numele cui le spune?

Apoi când se scie cine ești și când spui că mari desastre putem face, pe cine ameninți cu asemenea politică provocătoare?

Și în asemenea circumstanțe interdicți dreptul Parlamentului de a vă întreba ce faceți cu politica externă a țerei. D. Carp are nevoie să se explice, dar fiindcă D-sa este bănuț și mi se pare că are dreptate dicțtorea latină : *Non semper fama errat*.

Neutralitatea scim că toate partidele o doresc, numai D. Carp nu o doarece. Apoi când un guvern spune așa, nu este bine să spuneti și D-văstre că nu 'l doriți?

De aceea în privința politice externe am creșut de datoria mea să protestez, și această protestare am făcut-o fiind adevăratul ecoū al cerințelor țerei.

Acosta am așut că este voința țerei în toate întrunirile noastre, în toate conciliabulele, acesta am așut de la toți omii politici, acesta am pus-o și în răspuns.

Mai departe.

Vine chestiunea agricolă. Aci D. Carp a venit cu două proiecte : Proiectul pentru vinderea bunurilor Statului și proiectul tocnelilor agricole.

D-lor, vă mărturisesc că în privința acestui punct am avut mai puține de spus; am cerut însă un lucru. Am spus : Trebuie să recunoșcem că din aceste două serii de idei, din vinderea bunurilor Statului și din tocnelile agricole, ceea-ce este mai general sunt tocnelile agricole; prin urmare, este bine să afirmăm preferința pentru această lege, căci tocnelile agricole din prima și interesază întregul organism al țerei pentru că ele se adresază la totă țărănimea țerei și prin urmare, trebuie să începem cu ce este general și pe urmă cu ce este particular. Nu s'a primit însă modul meu de a vedea. Am mai făcut apoi o rezervă în privința alcătuirii acestor proiecte de lege.

În adevăr, D-lor, proiectele D-lui Carp trebuie să le analizăm de aproape și cu mare luare aminte, căci ele în multe părți au darul de a da cu o mână și a lua cu două; ast-fel proiectul D-lui Carp pentru vinderea pământurilor, dacă vine să afirmă că dă pământ, pe d'altă parte însă pune atâtea condițiuni și face atâtea distincțiuni în cât nu știu cine se va alege că are să ia pământ.

De aceea am spus că trebuie să introducem modificări importante pentru ca a-

cestă lege să fie conformă cu cerințele țerei și nevoile sătenilor.

Ei, D-lor, D. Lahovari vorbind de această lege, dicea ieri D-lui Panu, că țăraniilor nu așteptă expunere de motive ci așteptă hectare de pământ; eu vă asigur că din expunerea de motive curg hectarele; și este de ajuns ca să 'ți afiu scopul la care tinși ca să știți pe ce cale să apuci.

Apoi expunerea de motive a D-lui Carp tinde la formațiuni de clase; D. Carp este un fel de creator, D-lui voește să creeze clase în această țera la săteni, voește să facă un fel de aristocrație sătenescă. Eu protestez contra acestei tendințe.

Ei, D-lor, nu are Statul trebuință să favorizeze inegalități, societatea are în sine atâtea resorturi cari o duc la inegalități, în cât nu trebuie să mai vie chiar Statul prin legi să mai facă inegalități. Iată, D-lor, pentru ce m'am opus la formula majorității care adera în totul la proiectele guvernului, și am cerut să aducem modificări pentru a le face să corespundă mai bine trebuințelor reale ale sătenilor.

Trec la pungă.

D-lor. În această parte a Mesagiului se oglindesc D. Carp; pe D. Carp l cunoscem ce cugeta în această materie de pe când făcea discursuri de opozițiune. Când toți veniam ca să spunem în numele țerei greutățile cari le suferea, atunci când ne opuneam la impositale cari se cereau, D. Carp avea un cuvânt tot-d'a-una : „Nu mă plâng contra dărilor, din contra cred că trebuie create noul resurse țerei!” Iată politica D-lui Carp, D. Carp ca să realizeze planurile D-sale, palaturile D-sale de cristal; trebuie bani, și cere prin Mesagiū acesta. Ei, D-lor, în această privință am spus majorității lucrul următor : D-lor, ori-unde puteți să vă dați dupe deget, dar când este vorba de finance trebuie să fiți adevărata expresiune a țerei! Ei bine, țera, prin toate întrunirile sale, a spus în tot-d'a-una : Sunt sleită, nu mai pot să mai sufer adaoșe de impositale ! Acesta este strigătul general al unei țerei sărăcite.

Apoi, când venim din mișlocul țerei care simte ast-fel, și când întâmpinăm un guvern care în loc de *bună ziua* ne dice : N'am să continesc cu cheltuelile și am să fac impositale mai producătoare, putem noi subscrie acesta? Nu.

D. Carp vrea să trecă la nemurire, să lase urme neperitoare, dar cu ce? Situația noastră financiară vă spune că nu puteți satisface caprițiile D-lui Carp. Țera nu mai pótă suferi alte dări, ea a ajuns la punctul său de saturație, prin urmare, gândiți-vă la alt-ceva, recomandați economii pe de o parte, pentru ca să se implinescă golul provenit din evaluări exagerate; pe de alta să recomandăm o revisuire generală a impositalelor ca să se impună întręga avere națională. Prin această înțeleg ca justiția să domnescă în impositale, căci astăzi nu domnesce, pentru că așel

care are milioane în bani sau efecte e scutit de a da impozit, și acel care are o bucată de pământ plătește mai mult de cât milionarul-cămarar.

Am recomandat aceste măsuri, D-lor, pe de o parte spre a putea echilibra bugetul, și pe de alta spre a putea scăpa și de o altă plagă, aceea de împrumuturi în străinătate. (Aplause). Mențin, D-lor, și aci ceea-ce am spus sub guvernul D-lui I. Brătianu; dacă continuați cu împrumuturile în străinătate, vai de viitorul acestei țări! Căci atunci când datoria ajunge la 40 la sută din veniturile țării, atunci trebuie să te oprești, atunci abisul este aproape, și noi, D-lor, am ajuns la 40 la sută.

Aceste desiderate, aceste dorinți ale țării îngrozesc guvernul junimist, de orecă el și-a inaugurat venirea sa cu un împrumut de 100.000.000 și vor fi mai multe sute dacă vom mai sta mult de vorbă cu guvernul junimist. În justiție, totă lumea cere reforma magistraturii și în adevăr, acest desiderat a ajuns o banalitate și cu toate acestea tot mă tem că suntem departe de reformă.

Proiectul însă, ce ni-l anunța Mesagiul se gândesc a întinde inamovibilitatea numai la curțile de apel și la președinții de tribunale. Și cu această crede că a satisfăcut cerințele unei bune justiții. Cât de departe e de realitate. Pre lângă că nu asigură meritului intrarea în magistratură și nu sustrage atot puterniciei ministrului înaintările și transferările, dar apoi e ceva mai grav. Am întrebat, deci: Voiți să faceți două feluri de justiție, justiție clasa I bună, și justiție clasa II proastă? Voiți ca, dupe însăși mărturisirea D-văstre, cei necapabili să judece la tribunale? Acesta nu se poate. Și apoi cine are mai multă nevoie de bună justiție? Tocmai muncitorul; pentru că el cu greu pot avea advocați, și în contra proprietarului cu greu se luptă.

Ei bine, prin proiectul D-văstre, toate interesele clasei muncitoare, cari adesea nu trec competența tribunalului le lăsați în mâna justiției proste. Acestă clasificare e cu totul arbitrară și lipsită de îngrijirea ce trebuie să aibă un guvern pentru interesele numeroasei clase a muncitorilor.

Veți găsi deci în răspunsul minorității și la partea relativă la justiție rezervele noastre.

D-lor, o parte iarăși care trebuie să ne intereseze, este aceea pe care Mesagiul o lasă cam în umbră, cam într-o parte, și aceea este reforma legilor comunale și județene. Ce este drept, când Mesagiul vine și vorbește despre aceste lucruri, se cam încurcă, nu spune limpede, lămurit ceea-ce vrea să spue. Dar noi șcim ce se ascunde sub acea umbră; noi cunoșcem proiectul de lege care se furișează aci, noi cunoșcem inovațiunile ce guvernul junimist voescă să introducă în această materie. Trebuie să șcim țera că acest guvern care în tot-d-a-una dice că toate le face pentru

fericirea țării și că între aceste fericiri, voescă să lăse și descentralizarea, când este vorba să pună în practică descentralizarea, atunci făuresce o lege care crează cea mai mare centralizare, aceea lege este legea căpitanatelor.

Iată proiectul de lege ce ni se va propune; ei bine, noi nu putem primi niște asemenea modificări aventurose.

D. ministru de război, G. Manu: Nu discutați proiectul, căci nu vi s'a prezentat încă.

D. G. D. Pallade: Acesta nu face nimic, dar nu știți că guvernul pretinde că D-văstre și totă Camera s'a ales sub egida programului său, în care figurază și legea pentru căpitanate?

Nu vă aduceți aminte despre ceea-ce s'a imprimat în jurnalele guvernamentale cu litere groșe și negre, cum că majoritatea e aleasă în vederea acelui program, și că cu el va trăi sau cu el va peri? Onor. D. general Manu protesteză contra cuvintelor mele și mi pare bine că D-sa protesteză, pentru că această mi dă convingerea că numai amintirea căpitanatelor au făcut ca să se îngrijescă și să tresalte D. general Manu.

Eu însă, în numele minorității, nu m'am putut opri de a nu protesta la timp în contra unui proiect care tinde la uciderea vieții județene. Se tinde a se transforma 20 județe în 20 de subprefecturi; în cât în loc de a căuta să favorizeze dezvoltarea centrurilor de viață provincială, din contra ucide 20 centruri de viață ale țării.

Ei bine, acesta nu se poate și de aceea, în numele minorității, am protestat contra unor asemenea reforme aventurose.

D-lor, un alt punct pe care trebuie să l ating, este cestiunea porto-francurilor Galați și Brăila.

Nu mă voiți întinde mult cu această ocaziune, de orecă am cuvântul la paragraf; voiți dice numai un lucru. Am avut onoare să mă duc la câte-va întruniri din Galați; am avut onoare să vorbesc cu gălățenii; am avut onoare să aud adevăratul strigăt al inimii lor, și vă asigur că toți aceia cari nu sunt puși la cale pentru alte circumstanțe de ocaziune, toți aceia cer porto-francurile. Și nu pot să nu le cêră, pentru ei și pentru țera, căci porto-francul este un deuseu, unde mărfurile străine sunt chemate să vină la concurență cu cele ce sunt favorizate prin convențiunile nenorocite, și pe de altă parte un deuseu pentru produsele noastre cari vor găsi navele străine gata a le transporta consumatorilor din alte părți.

Acest desiderat, această dorință pe care Galații au exprimat-o și pe care noi încă sub guvernul D-lui Brătianu am susținut-o, care, ce este drept, D. Carp atunci a combătut-o, acest desiderat îl aducem și astăzi la cunoștința D-văstre, și vă rugăm să bine-voiți a admite modul de vedere al minorității, care este singurul al țării și al Galaților.

Trec la instrucție și culte.

D. Dimitrie Popescu, vorbind deunăzi în numele partidului liberal-conservator, a vorbit de școala rurală.

Ei bine, am fost nenorocit și cu școala rurală. În comisiune am spus lucrul următor: Înainte de toate, în fața mișcării țeranilor care a avut loc, nu trebuia să ne gândim să dăm țeranilor numai pâinea gurei, dar trebuia să le dăm și pâinea minții. De aceea să luăm angajamentul de a face ca școala rurală să lumineze în fie-care comună.

Mi s'a refuzat și acest desiderat și școlile rurale nu se ved figurând în răspunsul D-văstre.

Când am avut imprudența să mă refer la aceea ce a spus în 1886 consiliul general al instrucțiunii, când am avut curajul să cer ca să se facă experiența dorințelor manifestate de acel mare corp, mi s'a spus: Ei, și D. Maiorescu a voit să încalce pe acel cal al reformei, și a fost trântit altă dată. Dar ce vrea să știu eu de nedibăcia călărețului, el trebuie să încalce.

Am mai atins un punct, în privința clerului de mir. Cestiunea această, D-lor, a ajuns o banalitate. Eu am cerut o reformă, care este o revendicare a partidului liberal, este reformarea legii Sinodului și introducerea principiului ca în Sinod să ia parte și preoții de mir, ca astfel Sinodul să reprezinte întregul cler. Ei bine, D-lor, am fost tratat de un eretic și mi s'a spus că atac biserica. Noroc că am găsit un certificat care mă apăra de această vină. Părintele Melhisedec, actualul episcop al Romanului, a propus în Divanul ad-hoc intrarea preoților de mir în Sinod pe următoarele motive:

„Preoțimea de mir trebuie să ia parte la Sinod: 1) căci este o datină veche întrebuintată în toate Sinodele ecumenice și locale; 2) căci episcopii cărmuesc biserica în fapt cea mai mare parte prin preoții de mir; 3) căci preoții de mir sunt partea din cler cari trăiesc nedeslipiți de lume și cunosc mai bine nevoile și suferințele ei; 4) căci în reprezentanța bisericii trebuie să fie reprezentate toate interesele bisericii, precum în Adunarea națională toate acele ale națiunii.”

D-lor, trec la ultimul punct, despre armată.

În privința armatei, proiectul minorității are un cuvânt înțelept, care n'a fost primit de majoritatea comitetului. Eu am spus așa (citesc):

Și această am spus-o îngrijit de proporțiunile ce ia cheltuelile apărării țării. În adevăr, cât putem să ne îngrijim mai mult ca astăzi, când D. general Manu în Senat întrebat asupra fortificațiunilor, știți ce a spus? S'au cheltuit milioane; dar ce s'a cheltuit până acuma este o picătură de apă în mare.

Ei bine, când am audiat acest lucru, n'am putut de cât să mă inspăimânt.

Dar, D-lor, aci este mormintul finanelor noastre! Dar trebuie să scie o-dată țera cât are să o coste aceste fortificații. Căci e o greșită teorie aceea care tindea la apărarea națională prin sleirea forțelor vitale ale națiunii; în deșert vei ridica ori câte turnuri, în deșert vei face ori câte forturi, dacă cei pe cari 'i trimiți acolo vor eși din cea mai cruntă miserie, dacă, pentru a ridica acele forturi, a trebuit să storci măduva națiunii.

Ei, D-lor, când e acest pericol pentru finanțele noastre, când D. general Manu spunea că nu scie cât vor costa fortificările și că ce am cheltuit până acum e numai o picătură de apă — repet această, fiindcă îl ved acum pe bancă pe D. ministru — acesta ne îngrozesc, trebuie lămurit, trebuie să scim cu ce plătim, să nu stórcem vloga națiunii ca să o turnăm acolo, căci acesta nu va fi pentru apărarea națională, ci pentru destrucțiunea națională. Iată de ce am ținut cuvântul „compatibil” cu resursele țerei.

Încă un punct pe care 'l-am atins în răspunsul la Mesagiū, este acela relativ la controlul furniturilor armatei.

În privința acesta trebuie să fac o declarație: Nu m'am gândit cătuși de puțin să arăt prin acesta o personală neîncredere în D. general Manu. Dar ultimele evenimente întâmplate la ministerul de rebel, delapidările, furturile al căror proces se judecă aci și s'au mai judecat, ne-au îndemnat să facem apel la Majestatea Sa, ca în privința controlului furniturilor să se ia măsuri severe, pentru că, D-lor, abuzurile comise au îngrijit și intristat țera.

Nimic n'a fost mai dureros și mai intristător de cât când s'a aflat că acela, care era plătit pentru ca să cumpere mișlocele de apărare ale țerei, acela cu banii țerei căutând să trafice a pus în mânele soldaților bombe cari secerau armata noastră. Acesta nu putea să nu găsescă un strigăt din partea Parlamentului.

Iată, D-lor, ce am ținut în Mesagiū, D-vóstre și țera va trebui să judece, dacă el exprimă cugetarea și simțirea țerei. În contra-proiectul minorității nu veți găsi beatitudinea din adresa majorității, am crezut însă că ast-fel exprimăm mai sincer acea îngrijire, acea durere de interesele ei, acel spirit de sacrificii la care e gata dar în acelaș timp dorința de economie pe care ea 'l recomandă reprezentanților ei; cred, D-lor, că în răspunsul minorității, care de sigur n'a putut îmbrățișa toate dorințele țerei; căci a trebuit să ne ținem numai de adresă, cred însă că în ceea-ce am ținut, reprezentăm adevăratul cuget al țerei. Dar să venim acum la adresa majorității și la Mesagiū.

Cu acest Mesagiū, D-lor, se prezintă înaintea D-vóstre guvernul actual, pentru ca să ducă frânele Statului. Voiu analiza în a doua parte în ce condițiuni ni se prezintă guvernul, ce represen'tă el, și

dacă țera póte aștepta bine de la guvernul actual.

— Ședința se suspendă pentru cinci minute.

— La redeschiderea ședinței, D. președinte dă cuvântul D-lui Pallade spre a continua discursul D-sale.

D. G. D. Pallade: D-lor deputați, am analizat în scurt răspunsul majorității și răspunsul minorității.

Acum mă întreb, luând chiar răspunsul majorității de basă, cine are să 'l pue în aplicare? Cine ia răspunderea aducerii la îndeplinire a acestor promisiuni. Avem un cabinet, avem un ministru, să examinăm puțin ce represintă el. Mărturisesc că întru cât privesc caracterizarea cabinetului și mai ales a elementului junimist trebuie să difer de unii din colegii mei.

Am spus de la început că consider guvernul junimist ca un accident care a introdus confuziune în regimul nostru parlamentar. Acesta este convicțiunea mea, cu toate acestea, lucru curios, sunt mulți ómeni pe cari guvernul junimist, D-nu Carp cel puțin, nici nu știu cum 'l-a fermecat în cât nu 'l ved sub adevărata sa față. Mulți 'și dic, dacă ar fi D-nu Carp singur, lucrul ar merge bine. D-nu Carp este un spirit democratic.

Dacă ar avea D-sa singur direcțiunea, democrația n'ar avea de cât să se felicite, dovadă proiectele sale de legi relative la țeranii, dovadă tendința sa pentru intervențiunea Statului, și așa mai departe. Acest mod de a vedea sunt sigur că a surprins chiar pe D. Carp și dacă D-sa n'ar fi vanitos ar fi putut să se măgulască de acesta.

Ei bine, realitatea este cu totul alt-fel. Am credința că guvernul junimist, D-nu Carp în special, este tot ce póte fi mai puțin democrat și liberal.

Îa să ne amintim puțin din trecut, ce a fost D. Carp, ce sunt junimiștii. Să mă ierte să întrebuițez expresiunea, dar D-sa a fost tot-d'a-una conservator-voiajor. (Ilaritate). D. Carp a făcut parte din partidul conservator, și atunci când a voiajat, despărțindu-se de partidul său, nu s'a așșat înaintea țerei prin un program liberal. Contra proiectul său din 1881 absolut nu arată că ar fi un democrat. Din contră, totă lumea 'l considera ca medieval. D-sa este un om hotărât, are în mintea sa o serie de reforme pe cari vrea să le realizeze cu ori-ce preț, D-sa consideră totă lumea ca o cêră môle, care trebuie să ia forma ce 'l-o va da D-sa. Până la D-sa n'a fost nimica în această țera. Acum ne vorbesce că a venit timpul organizării țerei.

Va să dică toate căpeteniile partidelor acestei țeri n'au cugetat, n'au făcut nimic, totul e haos și organizarea țerei acesteia are să dateze de la venirea D-lui Carp la putere.

Și mai departe, vorbind de conservatori, dicea: Voiu să regenerez partidul conservator, de 10 ani mă muncesc să ajung aci,

voiu să organizez statul și să întemeez era nouă. Póte să ia cineva în serios asemenea idei, asemenea pretenții? Nu, D-lor.—D. Carp nu aduce nimic nou de cât pretențiile seale. D. Carp a fost și este un conservator, dar ca ori-ce om care se depărtează de la trunchiul partidului său și 'și adaogă ceva. Și știți, că ceea-ce 'și-a adaos numai democratic nu era.

Și să nu se dică că D. Carp e democrat căci a venit cu legea vindării pământurilor. Aci să mă ertați. Nu se numesc democrați acei cari au venit cu legea de pământ după vărsarea de sânge; ci aceia cari gú venit cu asemenea lege, înainte de vărsare de sânge; să ne arate D-sa în viața 'l politică, dacă, de câte ori s'a prezentat cestiunea vinderei de pământuri în loturi pe la țeranii, a îmbrățișat această cestiune și a propus ce propune astăzi.

Am avut onóre să propun în camera trecută ca moșiile Statului să se vindă în loturi mici și numai la săteni, fără a plăti nimic înainte. D. Carp n'a susținut amendamentul, nu s'a afirmat cu aceste idei; D-sa e democrat de necesitate nu de convingere.

Știu, că nici un guvern nu putea să vie acolo fără acest proiect de lege; dar nu e un merit să 'l aduci acuma, trebuia înainte. Nu 'l-a adus.

Vin la cel-alt proiect de lege: legea tocmelelor agricole.

Și aci D. Carp numai prin alusiuni, prin crâmpoie de discursuri a vorbit de invoieile țeranilor, dar nici odată n'a venit în mod luminos cu aceste idei înainte noastră. D-sa a venit cu 3 lucruri, atât și nimic mai mult: comuna rurală, majoratul și breslele.

O voce: Și etalonul de aur.

D. G. D. Pallade: Etalonul de aur e iarăși ideea partidului liberal; în camera din 1884 am fost însărcinat eu de liberalii să aduc această idee cel d'ânteu d'inaintea camerei; prin urmare, nici etalonul de aur nu e o idee proprie a D-sele. D-sa a venit cu majoratul, breslele și comuna rurală.

Aci putem să cunoșcem pe D. Carp cine este și ce vrea; căci aci 'l găsim așa cum e D-lui în realitate nu împodobit cu penele puse după ce a venit pe banca ministerială, când vrea să îmblândescă lumea. Acum văd că s'a mai încovoiat nișel. Înainte de alegeri am întâlnit odată pe D. Carp, și acesta cred că nu e o destăinuire care nu se póte face; atunci D-sa 'mi-a spus: am să guvernez cu ideile mele și eu 'l-am răspuns: ai să mai lași, ai să te plec; căci dacă ai să te ții țanțoș, dacă nu oi lăsa nimic, au să te facă să plec.

Ei, trebuie să recunoșceți că s'a cam plecat D. Carp, și eu cred că are să se mai plece, dacă 'l va placea să nu plece.

Dar să reiaū ideea:

Vorbeam de comuna rurală a D-lui Carp; D-sa ce e drept, vorbesce de autonomia comunei, dar e curiosă autonomia D-lui Carp. D-sa o lasă autonomă după

ce însă a desbrăcat-o bine, după ce 'i-a luat mai toate atribuțiile, acesta e ideea D-lui Carp. D-sa e consecuent când despoe pe primar și pe consiliile comunale de atribuțiile lor; fiind-că D-sa nu crede în alegerile sătești; D-sa vrea să înființeze căpitanatele și comisarii de ocôle, acesteia sunt îngrijitorii, păstorii D-lui Carp, căinii și păstorii D-lui Păucescu.

Vedeți dar, autonomia D-lui Carp este goloșă de tot. Ei bine, nu acesta se chiamă autonomie, nu în modul acesta se manifestă democratul. Dar când vine D. Carp cu breslele, cari acum și le-a poleit dar tot se vede în ele spiritul de casarmă, de regulamentare al omului, mai puteți să-l credeți liberal și democrat?

D-sa, prin legea sa ar vrea să suprimă viața liberă a meseriașilor. D-sa voește să introducă spiritul de regulamentare în așa grad în cât să sufocă, să strivă pe meseriași. Eu am luat parte la un banquet al meseriașilor întruniți în congresul cooperabilor din întreaga țară, banquet unde 17 județe erau reprezentate și în unanimitate au protestat contra acestei legi, care voește să subjuge pe meseriași, să facă dintr'ensul o armată bună pentru ori-ce întrebuintare.

Tot D. Carp a putut să cugete că în țara românească, așa cum e organizată, poate să vie cu majoratul. Ori cine poate vedea în acest proiect spiritul de violență care animă pe D. Carp. Dupe D-sa, trebuie să înceteze și iubirea părintească și legăturile de sânge, în sfârșit totul; a poruncit D. Carp ca cel mai mare numai să moștenască, așa trebuie să fie. Dar ce a pățit biata țară? Ce însemnă această comandă? În proiectele D-sale, eu văd pe omul care nu se uită absolut de loc la ceea-că ordonă; căci devisa lui e: așa voi, așa fac.

D. Carp și scôla D-sale crede că toți sunt făcuți ca să se supună și el ca să comande.

În urma acestei scurte analize, mai poate fi vorba de democrația D-lui Carp? Adevărata democrație se bazează pe cultul poporului înainte de toate, și ea nu e servită sincer de cât de omul care pune urechia la adevărul strigăt al masei electorale.

D. Carp și popor? Dar D-sa n'a vădit comițiile electorale de cât prin ochii prefectului; căci se scie că D-sa, de și tot-d'a-una s'a ales în Vaslui, întrunirile electorale însă nici o-dată nu 'i-au auzit frumosul D-sale talent oratoric.

Pentru mine, D-lor, omul care n'are cultul comițiilor electorale ci vrea să 'și facă din dênsele numai un instrument pentru ca să 'și pună în practică politica sa, acel om nu poate fi democrat; căci democrația fără libertate, dupe mine, nu există. Și să nu credeți că D. Carp are dispreț numai pentru popor, același dispreț îl are și pentru partidele acestei țări, și mărturisesc că am fost surprins când erî, având alături pe D. Lahovari și

pe D. Vernescu, ne-a vorbit totuși de mărtea partidelor, de vechia dréptă și vechia stângă, cari nu mai au rațiune de a fi. Eu sciam că partidele se transformă dar nu se desființază, că ideile noi se altoiesc pe vechile trunchiuri, dar să vină D-sa să distrugă totul ca să croiască din nou, ce însemnă această?

Ieri când vorbea 'mi făcea impresia unui meșter mare care 'și alegea numai cărămizile și prefera pe cele conservatoare, fiind-că cele liberale sunt revoluționare.

Tôte acestea, D-lor, mie 'mi fac o profundă impresiune; căci văd un pericol pentru regimul nostru parlamentar. D. Carp, prin modul său de a vedea și de a cugeta, împedică ori-ce mișcare liberală și democratică și altereză regimul parlamentar; în el văd omul care are o idee în capul său și care, de și scie că e în contradicție cu totă lumea, totuși cuteză a cerca să o aducă la îndeplinire în disprețul opiniei publice și al bunului simț al țerei.

Acum, D-lor, vă întreb cum se împacă D. D. Popescu cu D. Carp. D. Popescu a făcut un rechizitoriū politicei D-lui Carp de la început și până la fine, de când a afirmat că nu înțelege luptă constituțională de cât între partide și de când a spus că e în contra intervenției Statului. Vedeți dar că D. Carp nu se împacă nici cu conservatorii. De aceea eu nu văd, dupe cum am dis și mai înainte, în D. Carp nici un democrat, nici chiar un conservator obicnuit; văd, din contra, un conservator reacționar, și în această privință D. Catargiu e mult mai avansat de cât D. Carp. (Ilaritate).

D. Carp pe mulți 'i înșelă, fiind-că nu e cunoscut; mai are apoi și obiceiul de a 'și ascunde fondul ideilor sub o etichetă falsă; când îl analizezi însă în fond, vezi că D-sa e reacționarul cel mai înverșunat, pentru că 'l caracterizează disprețul voinței poporului și comanda voinței omului ambițios.

Dar, D-lor, văd alături de D-sa elementul conservator.

Acel element represintă un partid care credeam că o să pună la penitență pe voiagiiori, dar văd că voiagiiori pun la penitență pe cei-alți. (Ilaritate).

Partidul conservator are în această țară tradițiunile sale, are partisanii săi, are căpeteniile sale, în fine este așa constituit că am putea să stăm cu el la discuțiune. El ar fi avut dreptul să guverneze dacă avea o majoritate parlamentară, astăzi însă prin transacțiile și compromisurile făcute 'și-a pierdut prestigiul și asistăm la lupta intestină ce o duce cu junimiștii săi.

Pe acea bancă eu văd o agonie. Ce va eși dintr'acastă luptă nimeni nu va putea ghici.

Eu aș dori cât mai curând să se întemple lucrurile așa în cât să văd un guvern lămurit. Poate să fie și D. Carp în guvern, dar să fie la regulă—nu voi să

dic regularisit—(Ilaritate). Dar voiți să dic ca să scie și D-sa că este cine-va mai mare în țera acesta. Trec acum la analiza ideii conservatoare.

D-lor, este o confusiune care s'a născut în spirite. Unii dic că dacă ești liberal trebuie să te lege cot la cot așa în cât să nu te mai poți mișca. Acesta se chiamă guvern liberal... *laissez faire, laissez passer*.

Cei ce cred ast-fel se înșelă și uită trecutul partidului liberal.

Ei, D-lor, când analizezi un partid, trebuie să 'l iei ca o scôla, ca o biserică, să te uiți în trecutul său și numai ast-fel vei sci ce este și ce va fi. Noi, cari facem parte din partidul liberal, îndreptăm pașii noștri în viitor inspirându-ne de suvenirile acestui partid. Scim că acest partid a început lupta, mai cu deosebire de la 1857, din acel moment conducătorii partidului liberal iaū o parte activă și falnică în dirigiarea țerei. Munca lor neobosită și energică formeză tezaurul de tradiție al partidului liberal. Partidul liberal când a intrat pe arenă a găsit legături, a găsit privilegiu, a găsit interdicții, a găsit distincțiuni, a găsit că puțin erau socotiți demni pentru a dirige, și țera mai totă condamnată la ascultare mută; ei bine, în fața acestei stări de lucruri, liberalii sunt acei omeni, cărora națiunea le va fi tot-d'a-una recunoscătoare, cari au rupt, au tăiat acele legături, ei au liberat națiunea și nu va înceta partidul liberal de a merge înainte pe calea acesta, de cât atunci când fie-care cetățen va face parte din clasa dirigentă a națiunii. Aceasta este caracteristica partidului liberal. D. Dimitrie Popescu dicea: Ce voiți? Să ne conducem dupe mase? În adevăr, D-lor, partidul conservator și D. Popescu care vorbește în numele lui, are orôre de mase. Masa poporului tot-d'a-una 'i-a speriat?

Ei, D-lor, de gâba vă speriați de această fiară sêlbatecă; căci nu este sâraca așa cum o credeți D-vôstre. De cât are și ea simpatie ei, trebuie să 'i scii natura, trebuie să scii să intri în casa ei, trebuie să scii să vorbești cu ea, trebuie să te înterezezi de ea.

Și sunt sigur, D-lor, că exprim un adevăr adânc când afirm aci că nu poate fi politică basată pe morală de cât aceea a maselor populare. E falș argumentul acelora cari dic: Nu voim masa poporului pentru că înaintea lui trebuie să te duci să vorbești de lucrurile cele mai josnice, să faci contractele cele mai compromițătoare, să faci promisiunile cele mai hasardose, în fine să le promiți marea cu sarea ca să le ai adesiunea. Eu protestez contra acestui mod de a vedea; am convicțiunea că înaintea unei mase electorale întinse, târgurile cari se fac sunt cu mult mai inocente de cât târgurile cari se fac la urechiă între puținii cari alcătuiesc colegiele restrinse; căci acelea se fac în taină, pe când cele-alte se fac în fața lumii.

Caracteristica, distincțiunea între par-

tidul liberal și cel conservator este că unul voesce ca țera să 'și facă binele prin ea însăși pe când cel-alt, conservator, voesce să 'i facă ei binele. Dar prin intervențiune și unii și alții sunt pentru intervențiunea Statului în favoarea maselor populare, dar intervențiunea conservatorilor este de grație pe când liberalii o consideră ca o datorie. Conservatorii mai au alt păcat, odată o conchistă liberală făcută, se plâng neconținut contra ei.

Ținea D. Păucescu, vorbind de liberalism, dar nu vedeți rezultatul? Nu vedeți comuna rurală? Nu vedeți consecințele libertăților? Nu le ved, D-le Păucescu; căci consecințele nu sunt nici ale liberalismului nici ale liberalilor. Nu 'mi arătați pe primar și pe notar, arătați-mi prefectul și subprefectul cari stau la spatele lor; căci am convințiunea că dacă primarii au făcut rău este că au fost porunciți să facă așa, și dacă ar fi fost lăsați în libertate sunt sigur că n'ar fi ajuns la acest rezultat. Nu criticați instituțiunile liberale; căci ele n'au fost lăsate să crească în puterea lor, este o sevă puternică în trunchiul liberalismului, lăsați-o să crească și sunt sigur că va produce rólele cari vor fi folosite națiunii acesteia. Prin urmare, D-lor, ca liberal sunt pentru intervențiune, ca liberal sunt pentru consultarea sinceră a națiunii, și atunci când avem de la densa un verdict, atunci când prindem cu urechia o voință a sa, liberalul nu poate să facă alt-ceva decât s'o execute; căci el crede că această conștiință mare, care se chiamă conștiința națiunii, că această minte imensă care se chiamă mintea țerei, pentru acel ce scie să o asculte este mult mai înțeleptă de cât mintea pitică a celui mai prudent conservator.

Și acum când suntem în opoziție și când pe acea bancă avem un amestec conservator, noi vom căuta a vă controla și de a vă împinge mai departe pe calea reformelor populare. Spuneți că sunteți și D-vóstre pentru libertate; știu că sunteți, dar de nevoe, pentru că nu puteți face alt-fel. D-vóstre nu vi se poate dice: cum veți așterne așa veți dormi; nu. D-vóstre, conservatorilor, mai cu drept cuvânt ar trebui să vi se dică: cum vă va așterne partidul liberal așa veți dormi; îndată ce este o cucerire făcută de partidul liberal, trebuie să o acceptați, în cât dacă astăzi vă găsiți și D-vóstre molipsiți de liberalism este numai grație luptelor uriașe ale liberalilor cari v'au impus această atmosferă. Când vă audiam dicând că astăzi liberali sunt toți, observam pe D. Kogălniceanu stând pe gânduri de sigur că 'i trecea pe d'înaintea ochilor luptele ce au avut pentru ca să cucerească una câte una aceste libertăți de cari ne bucurăm; acum când buchetul liberalismului este frumos, îl miră și conservatorii, meritul însă este al acelor ce au scos florile din spinii și aceia sunt liberalii, lor trebuie să

le fie recunoscătoare țera pentru că au adus această transformare. (Aplause).

Audiam pe un represintant al partidului conservator dicând în cel-alt corp că ar voi un partid liberal puternic; căci este necesar. Fiți siguri că 'l aveți, și 'l aveți mai tare de cât 'l doriți; sunt sigur că știți cum că în corpul națiunii este un curent democratic și liberal puternic, pe care nimic nu 'l poate opri de a merge înainte. Valul democrației 'și urmează încă cu putere cursul său și este departe de a atinge țermul pe care se va liniști.

Ne imputați câte o-dată că în stnul partidului liberal sunt divergenți de păreri, și acesta ar fi o slăbiciune. Vă înșelați. Divergențiile de opinii au rațiunea lor de a fi în partidul liberal, dacă unii mai înaintați în idei formeză avangarda partidului liberal, aceștia sunt radicalii, și în urma lor vine grosul partidului liberal care execută reformele primite deja de opinia publică.

În mersul progresiv al națiunii, partidul conservator este partidul dîilei a șep-tea, în ziua Duminecei care este ziua odihnei, atunci și partidul conservator 'și are rolul său; îndată însă ce vine ziua lucrului, liberalii trebuie să fie la post.

Pentru ca să ne cunoșcem mai bine voi răspunde la o altă insinuaere ce ne-o aruncați adeseori arătându-ne ca dușmanii ai proprietății. Vă asigur că nu sunt apărători mai convinși ai proprietății individuale de cât liberalii; pentru că în această țară majoritatea țerei este proprietară și restul doresce să fie, și nimeni nu ține mai mult la proprietate, la păment de cât săteanul, el este apărătorul proprietății, și când va fi vorba de proprietatea comună veți găsi pe toți liberalii tot așa de convinși adversarii ca și partidul conservator; voim proprietatea individuală, pentru că acesta este iubită de corpul națiunii care nu primesce inovațiunii de fantazie, fie venite de la D. Carp fie din altă parte.

Înainte de a termina, dați-mi voe să exprim regretul meu că partidul conservator, care avea dreptul să stea în picioare, a capitulat, și de aceea prevăd că în loc de lupta normală între partide vom intra într'o perioadă de confuziune și de lupte intestinale cari nu pot să fie de cât pentru răul acestei țări. Un represintant al majorității în alt Corp dicea, adresându-se unui liberal, aveți puțină răbdare. Vă asigur că D-vóstre sunteți acei cari faceți ca partidul liberal să n'aibă răbdare, el vede că în curând va fi chemat să ia răspunderea; căci partidul conservator s'a sinucis.

Dacă partidul conservator avea conștiința forței sale n'ar fi cedat în fața pretențiunilor nesănuțose ale junimiștilor, dacă era ferm și reținea pentru sine o situațiune ce 'i aparține, poate că țera 'i ar fi acordat cât-va timp de viață, dar ați când umilit a intrat în minister, nu de

fuziune ci de confuziune, părerea mea este că acest pas l'a compromis în fața națiunii, și se poate dice despre el *propter vitam vivendi perdere causas*. (Aplause).

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: D-lor deputați, suntem pentru a doua oară siliți să intervenim într'o desbatere de care am fi dorit să ne ferim. Sunt însă unele acușțiuni, pe cari — de și ele trec de ținta care o vizează — nu le putem lăsa neridicate fără a abdica de la dreptul, și de la îndatorirea ce ne impune prezența noastră pe această bancă.

De la deschiderea acestei sesiuni asistăm la atacurile cele mai pasionate. Nu știu dacă realitatea faptelor, sau greutatea situațiunii actuale le justifică. Nu voi fi însă destul de nedrept ca să le pun toate pe același plan.

Când D. Panu, când D. Tache Ionescu au atacat, mai violenți în fond, însă mai dulce în formă, am avut înaintea noastră adversarii cari se resboiau din punctul de vedere al unei doctrine.

D. Panu visează o nouă organizare socială . . . . .

D. G. Panu: Eu gândesc, nu visez.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Nu am întrebunțat un termen care v'ar putea supăra. A visa, în sensul acesta, va să dică a concepe, a dori cu ardore un lucru spre atingerea unui scop. D. Panu doresce o nouă organizare a societății. Este dreptul D-sale de a ataca cum înțelege mai bine și mai în cadrul acțiunii D-sale pe toți aceia cari caută să încetinească sau chiar să oprască această mișcare.

D. Tache Ionescu, el, urmăresce redeschiderea liberalismului pe care, fie dis, nimeni nu 'l amenință. Când deci, D. Ionescu sare în ajutorul stégului ce crede în pericol, loviturile lui merg la o țintă: Sfărâmarea a tot ce în această majoritate poate contribui la eclipsa lui.

Și unul și altul sunt adversarii; acțiunea lor însă nu exclude nici recunoșcerea faptelor, nici respectul intențiunilor noastre.

Dar când D. D. Brătianu și D. Pallade ne atacă în modul cum ați vădut, atunci D-lor inaugurează o nouă politică, politica ce voiți numi *de parti pris*, pentru că atacurile D-lor nu au altă justificare de cât o d'înainte luată hotărîre de a fi absolut nedreptiți cu noi. (Aplause.)

Sunt autorizat, D-nii mei, să vorbesc ast-fel prin cele ce au preces deschiderea acestei Camere, și prin cele ce se urmăză neconținut și în presă și aci.

La 24 Martie, când înfățișându-ne pentru prima oară în această Adunare, am mers la D. D. Brătianu, D-sa 'mi-a aruncat în obraz următoarele vorbe: „Vă voi împedica de a face chiar și binele!”

Vorbele acestea m'au îndreptățit pe mine, om tînăr, să 'i dic D-sale care are un trecut așa de mare: „Nu ești un om politic; căci omul politic care 'și iubesc

țera nu împedică pe nimeni de a face binele." Când D. Brătianu dice că va opri de a face chiar binele — ori cine ar fi acela — această declarațiune mă face să cred că va împedica pe ori cine de a face binele, fiind-că nu este D-lui care să 'l facă. (Aplause.)

Și acesta este lozincă politică pe care au urmat-o D-lor. Campania care au făcut-o atunci, au urmat-o — o constat cu durere — chiar în timpuri grele pentru țeră, și o desăvârșesc astăzi la tribuna Camerei!

Nu ași voi să amintesc atitudinea D-lor în timpurile convulsiei din luna lui Martie, de cât spre a preciza că nu la D. Panu mă gândeam deună-zi când vorbiam de cel cari prin presa lor au suflat asupra focului, din nesocotință, 'mi place să cred: Pasiunea este pururea nesocotită. (Aplause.)

Nu voi răspunde la toate amenințările pe cari ni le-a debitat D. Brătianu aseră. *Telum imbelles sine ictu!* Căci, când D. Brătianu ne spune că nu am furat încă, pentru că nu am avut vreme, (ilaritate), și copiii s'ar scula să protesteze pentru noi! Nu este pe această bancă unul care să nu fie gata a se coborî de la putere fără regret cum s'a urcat fără rivnă, dar care să nu pótă esclama cu mândrie, ca convenționalul Lakanal: „Mă duc, nimic pe mână, nimic în buzunar! (Aplause.)

Când D. D. Brătianu ne chema unii dupe alții, fracțiune, colectivisti, neguțătorii de bani și altele, ce importă D-lui epitetele?

Cu epitețe se vor adevări sterilitatea sau incapacitatea noastră, sau vom proba noi fecunditatea și destoinicia noastră? În tot cazul, tot e mai bine să fie cine-va neguțător de bani de cât neguțătorii de vorbe. (Aplause.)

Neguțătorie de vorbe ni se face destulă în presă și aci—de erî cel puțin încóce—pentru ca să știu că ea nu cere nici trudă, nici sacrificii. (Aplause.)

Când ne mai acușăți că visăm justiție de clasa I și de clasa a II, dupe boieri sau săteni, pentru că în dorința noastră de a face posibilă o reformă de mulți cerută, nu de toți acceptată, am voit să mergem treptat cu inamovibilitatea, nu mă îndreptățiți óre să vă amintesc că de patru ani încóce nu v'am vădut alături cu noi cerând ceva pentru justiție?

Când ne mai acușăți de alte dorințe vage, căpitanate, corporații, cari nici aduse nu sunt în proiectele campaniei și pe cari le-ați denaturat fără a le cunoște, cine nu vede că, lipsindu-vă acușățiunii serioase de cari să vă legați, inventați. Or, D-nii mei, acesta nu e neguțătorie de vorbe? (Aplause.)

Dar ce să mai insist asupra unor acușățiunii de felul acesta cari sunt furibunde în formă, dar anodine în fond!

Nu pot însă să trec peste două afirmațiuni cari s'au făcut și pe cari sunt dator să le relevez. Nu o să am mare oste-

nălă pentru a face clasificățiunea acestor două afirmațiuni; pentru că le găsesc în aceeași ordine expuse și de D. Brătianu și de urmașul D-sale. Se pare că D. Pallade simțind lacune în cele spuse de D. Brătianu a găsit de cuviință să 'l completeze! Și unul și altul au început — pentru că este o temă lesne de exploatat acesta, și asupra căreia se vor găsi tot-d'una câte-va aplause rătăcite — au început amândoi prin variațiuni asupra rescolei țeranilor.

Și ce vorbă 'ți-a scăpat D-tale adineori, D-le Pallade? Mă desfidam de memoria mea și m'am dus de am cules notele stenografilor.

Ei bine, D-ta ai avut curagiul, D-le Pallade, aicea în fața Parlamentului, în fața țerei, să proclami că ostașul care 'și a făcut datoria are pe cugetul lui că este omoritor! Pentru Dumneșeu, spuneți că suntem noi vinovați, tirtiți-ne pe noi la ori-ce răspundere vă place; dar vino aci, D-le Pallade, și mărturisesc că ai păcătuit înaintea soldatului care 'și a făcut datoria. (Aplause.)

D. G. Pallade: E om și acela.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Mergi, mergi iute, D-le Pallade, și șterge vorbele ce ai dis și te plécă cu pălăria până jos înaintea soldatului care a stat neclintit!

D. G. Pallade: Nu șterg nimic; nu puteți șterge din inima țerei această credință.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: D-le Pallade! Dacă voesci să ascuți de un prieten care te cunoște de mult și căruia ai arătat ceva stimă, mă crede că nu vei fi unul din punctele pe cari să se razime aspirațiunile tineritului, nu vei putea realiza ambițiunea legitimă de a pune mâna pe cârmă, până nu vei fi învățat a recunoște ce este de mareț în actul soldatului, care 'și calcă pe inimă spre a asculta de ordinul ce primesc!

Soldatul care 'și a făcut datoria nu este un omoritor! . . . . .

M'am încins puțin; mă iertați, D-nii mei, că de câte ori sunt pus asupra acestui punct, e în mine un sânge cald care se rescolă și care mă face să uit că 'mi e impusă o rețineră. Să mă credeți că de multe ori sufer de această constrângere de a nu protesta în fața nedreptăților când se dic și se comit.

Ași dori deci să ajung fără transițiune; pentru că nu fac nici discurs, nici nu recurg la artificiele oratorice; . . . m'am găsit târît de a vorbi. Marturi 'mi sunt colegii mei că nici gând nu avém de a interveni.

Ași dori să tratez un al doilea punct în care sunt D-nii Brătianu și Pallade de adâncă nedreptate și cu guvernul și cu această Cameră.

Când D. D. Brătianu dicea aseră: „Cămera această conservatoare a fost alésă de perfecții D-lui Carp,“ 'mi spunea că a-

ceasta era una din butadele cu cari suntem deprinși din partea D-sale; trecă și de la noi această acușățiune subliniată de Cameră prin câte-va surisuri ironice, fără alte protestațiuni!

Dar când găsesc aceeași frasă, reeditată, învăluită ca formă, deci și mai periculoasă în proiectul minorității:

„Nu mai puțin și corpul electoral s'a resimțit adânc de această stare anormală, ast-fel că cu greū va fi Parlamentului să fie tot-d'una eoul adevăratelor trebuințe ale țerei.“

Dați-'mi voe, D-le Pallade, să fac în numele majorității acestei Camere o protestare solemnă (aplause). D. Pallade are cusurul că recurge câte odată la imaginile biblice; să 'mi permită atunci pe același limbagiū familiar să 'i le completez spre edificarea tutulor. Ați comparat, fără multă justetă de almintrelea, dacă vorbim literatură, alegerile din urmă cu corabia lui Noe, în care D. Carp, (nu scim pentru ce D-sa, căci nu e pregedinte al consiliului), a închis toate viețuitoarele pe cari vrea să le scape din deluviul alegerilor. Ați mers cu odisea acelei corăbii până la eșirea porumbeilor dintr'ensă. 'Mi veți da voe să modernizez nișel legenda arcei lui Noe.

Noe a pus în corabia sa un specimen din toate viețuirile; în corabia sa electorală D. Carp cată și el să fi cules câte un specimen din toate localitățile și pôte că nici Tutova n'a fost lăsată d'o parte. (Ilaritate.)

D. G. Pallade: Te înșeli.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Intre acele viețuitoare, mai continuă biblia, au fost unele pe cari vechiul testament le numia impure, altele mai pure. Când a ajuns la muntele Ararat, și când s'a inseninat cerul, când a început să se aline agitațiunea deluviului electoral, am dice noi, Noe a deschis corabia și a dat drumul întâiū uneia din viețuitoarele aripate care s'au dis impure: aceea nu s'a întors îndărăt; 'mi e témă că va fi fost din Bêrlad. (Aplause, ilaritate.)

Numai pe urmă a dat drumul uneia din viețuitoarele mai pure, porumbelul, care recunoșcător pentru adăpostul ce primise în corabie pe timpuri grele, s'a întors cu ramura de măslin, simbolul împăcăciunei.

Nu cred că nici D. Chrisenghi, nici D. Miclescu să fi . . . . .

D. G. Pallade: Fac apel la D-ta să spuî dacă eū m'am ales acolo cu ajutorul administrațiunei?

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Ați vorbit în mod familiar, D-le Pallade, de ce nu mă lași să vorbesc și eū în același sens ca D-ta.

D-ta ești acela care reclamă dreptate? Dă pildă atunci Camerei și nu spune de la tribună lucruri pe care în forul interior al D-tale le ști că nu sunt.

'Mi am permis, D-le Pallade, să fac și eū us de reminiscențe literare cam ar-

haice dar cari nu sunt mai malițioase de cât ale D-vostre; de almintrelea nu sunt eū care să 'mī permit să afirm că D-ta saū ori care deputat s'a ales cu ajutorul administrațiunei! Vē arătăm numai cum pildele biblice se pot întorče fără multă rēutate în contra autorilor lor.

Dacă dar nu sunteți D-vostre pasărea aceea,—testamentul vechiū dīce Corbul,—care nu s'a mai întors în arcă, nu vē supērați; căci nesupērandu-vē se va proba că sunteți în dreptul D-vostre; (ilaritate) dar lăsați cel puțin porumbeii cari s'aū întors să se mândrēscă cu credința lor și să se inapoieze aducēnd ramura de mās-lin.

Ramura de māslin tot-d'a-una a semnificat pacea și alianța.... (Intreruperi pe banca din drēpta tribunei).

Colegii noștri dupe aceea bancă țin a-mī complecta imaginea reamintind până și cacofonia ce căta să existe în corabia lui Noe! (arată banca opozițiunei). (Ilaritate.)

În definitiv, D-niū mei, ca să rēmān tot la adăpostul precedentelor, mē voiū autorisa de o formulă pe care a dat-o aci D. Kogălniceanu și pe care o gāsesc plină de mieș.

Să spun acum „al acestei scurte cuvēntări care este lungul înțeles.”

Înțelesul, D-lor, e următorul: Ori de câte ori în acēstă Cameră veți voi să faceți operă seriōsă, veți găsi o maioritate compactă, o maioritate în care nu e o disciplină și nici nu trebuie să fie; o maioritate compusă din omeni aleși din liberul sufragiū al alegētorilor și pe cari îi unesc numai o comună gândire, aceea de a asigura, chiar cu sacrificiul personalității lor, chiar cu ore-care știrbirea amorului lor propriū, un partid de guvernământ care să pōtă da țerei reformele pe cari le cere și repaosul la care aspiră. (Aplause). Acēstă maioritate nu triturată, nu aruncată în calapod, acēstă maioritate pōte să se sfărāme; să scitiți însă că dacă se va sfărāma, acēsta va fi pe disentiamente de principiū adānci, nici-o dată însă pe destiniū de persōne, ori cât ați căuta să le sgāndăriți.

Mai dīc încă ceva. De câte ori veți voi să discutați pe tērēmul fecund al proiectelor de legi, al discuțiunilor organice, chiar cu nedreptate, vē vom rēspunde; și pe acest tērēm suntem siguri că ne vom întâlni și cu D. Panu, și cu D. Nădejde și cu D. Tache Ionescu.

Dar de câte ori veți voi să continuați lupta sterilă a acușățiunilor personale și nedrepte, cred că cu mine, cel mai tēnēr din cabinet, s'a încheiat seria rēspunsurilor. (Aplause).

D. președinte, L. Catargiu: D. Aslan are cuvēntul.

D. N. Ceaur Aslan: D-lor deputați, ca în acēstă însemnată discuțiune să fie de interesul guvernului ca ea să alunece pe alt teren de cât pe acela unde a trebuit

să se afle, acēsta o înțeleg; acēsta însă nu este, nu pōte fi în interesul nostru.

Nu acum și în acēstă ocaziune pōte fi vorba, D-niū mei, despre marile principii cari trebuie să domineze în deslegarea cestiunilor pendinte înaintea Parlamentului; nu pōte fi vorba, D-niū mei, despre amestecul Statului în afacerile cetățenilor, despre limita până la care aceea intervențiune pōte avea loc cu folos saū fără folos, despre modul cum pretențiunile, cerințele diferitelor interese ale societăței urmēzā a fi regulate și a începe chiar acum lupta decisivă.

Este vorba în acest moment, D-niū mei, de o cestiune mult mai importantă, după mine. Vēd cu viue părere de rēu că de pe banca ministerială Parlamentul a fost acusat că 'și perde vremea în discuțiuni sterile pe când țera așteptă de la el ca să abordeze cestiunile cele-alte. Ce cestiune însă mai importantă pōte fi pentru o țēră de cât aceea de a sci, indefinitiv, care este regimul care o guvernēzā; care pōte să fie cestiunea care să intereseze tōte clasele din acēstă țēră mai mult de cât aceea de a sci care este direcțiunea care are să le dea acelor interese? Și pentru aceste, D-lor, mi se pare, că prima noastră preocupățiune trebuie să fie de a ne da bine sēmă despre semnificațiunea politică a persōnelor chemate a presida la diriguirea acelor interese.

D-lor, viuiciunea și întinderea discuțiunilor la cari asistăm de două zile se datoresce, fără îndoială, stărei țerei de acum un an.

Crāncena încordare a țerei din Martie al anulū present nu a tins la resturnarea unui minister; ea avea de țel de a face să înceteze funcționarea *regimului personal*, ce încetul și pe furiși căuta să se introducă definitiv în moravurile noastre constituționale. Și când, cu tōte opiniirile gigantice de atunci, vedem că acel regim continuă a exista, să nu fie ore țera în drept să se arate adānc îngrijată? Să nu fie ore țera în drept să se întrebe: la ce 'i-a servit tōte încercările făcute, tōte promisiunile omenilor cari stăteau în capul luptei? Să nu fie ea ore în drept să se întrebe: ce 'i rezervă viitorul?

Ați auzit cum ministerul caută a justifica atât formarea sa din Martie cât și complectarea sa din ultimii timpī. Ce voiăți ca Regele să facă, ne dīcea un ministru? Regele n'a făcut de cât să asculte indemnul acelor cari cereau intervențiunea Sa personală, și, prin urmare, când Regele s'a adresat la persōnele cari aū constituit cabinetul, Regele a fost în dreptul Sēu și acel D. ministru a mai adāogat: „Vedeți bine-facerile jocului „constituțional, vedeți cum a permis să „eșim dintr'o crisă adāncă fără ca interese „sele publice să fie sguduite!”

D-lor, persist a crede că Corōna nu 'și-a făcut datoria când a chemat la cărma treburilor pe ministerul actual; persist a declara că Majestatea Sa în loc să asculte

indemnul din ultima oră a țerei, ar fi putut tot atât de bine să useze la timp de prerogativele Sēle ne îngăduind ca ministerul cădūt să apese în timp atât de îndelungat pe țară prin o necalificabilă parodiare a instituțiunilor constituționale, în cât ajunsese a compromite totul, și a 'și putea adāoga că a ajuns a compromite chiar și Tronul.

Ne spun necontent D-niū miniștri că Regele chemānd la cărma Statului pe guvernul actual a usat de prerogativele Sēle. Nimenea din noi, nimenea din țēră n'a contestat Majestăței Sale dreptul de a 'și alege consilierii, dar aceea ce țera era în drept să aștepte, era ca Majestatea Sa să nu privēscă cu nepăsare la o stare de lucruri ce a dus la o închegare a tuturilor elementelor de rezistență, cărora nu rēmāsese altă scāpare de cât . . . . revolta de pe strade . . . . mijloc de a 'și manifesta cugetările sale, de cât eșind pe strade . . .

D. G. Vernescu, ministru de justiție: D-le președinte, protestez în contra chipului de argumentare a D-lui deputat; aici nu se pōte face proces M. S. Regelui, aici deputații nu pot să facă de cât procesul miniștrilor, și rog pe D. președinte să oprēscă pe D. deputat de pe acēstă cale pe care sunt sigur că fără voia D-sale a alunecat. (Aplause).

D. N. Ceaur Aslan: Rog ca acēstă lecțiune să o reia D. ministru al justiției pe sēma sa; nu admit ca banca ministerială să desemne unui deputat modul de a discuta în Parlament.

D. G. Vernescu, ministru de justiție: Bine-voiți, D-le președinte, de spu-neți D-lui deputat că D-sa nu pōte să 'mī facă observațiuni. Nimenea nu pōte să 'mī facă observațiuni când protestez, cum am făcut.

O voce: Nici D-ta n'ai dreptul să faci observațiuni (Sgomot).

D. președinte, L. Catargiu: Vē rog să mē lăsați să presidez; nu presidați D-vostre.

D-le Aslan, vē rog mārghiniți-vē în discuțiune, conform regulamentului și constituțiunei. Numai pe miniștri puteți să 'i trageți la rēspundere și vē rog să nu mergeți mai departe...

D. N. Ceaur Aslan: D-lor deputați, dīceam că nu primesc observațiunile ce 'mī vin din partea D-lui ministru al justiției, și ar trebui D-sa să le reserve pentru alte ocaziuni când 'i vor fi mai folositoare.

D. președinte L. Catargiu: D-le Aslan, v'am rugat să nu mai faceți aluziune la Majestatea Sa. Acēstă rugăciune vē o mai repet încă odată, și acum mai adāog a vē ruga să nu faceți nici personalități.

D. N. Ceaur Aslan: Când vorbesc, vorbesc în puterea dreptului meu de mandatar al națiunei, și să 'mī fie permis a crede că aceea putere 'mī dă dreptul de a critica și Tronul, când el usēzā rēu de

prerogativele Sale. Nu primesc dar nici un fel de observații de la nimeni. Nu este nicăieri scris că când D-văstre vă este permis de a vă încovoia înaintea puterii și a o tămăia, nouă să nu ne fie permis a dice puterii că și a călcat datorია, când circumstanțele ne impun a face acesta! Pentru acesta suntem aci, iar nu pentru a tămăia puterea, lucru de altmintealea ușor de înțeles, din partea acelor interesați în cauză.

D-lor, este facil a face aceea-ce onor. D. ministru al justiției face, cu atât mai mult că nu 'l costă absolutamente nimic, din contră poate, dar este mai greu a face ceea-ce face eu: a-mi îndeplini în conștiință mandatul meu de deputat.

Așa, dar D-lor, când la Martie Coróna era pusă în pozițiune a căuta alți consilieri, mă întreb dacă Coróna nu ascunsesse în atâtea rânduri atâtea deșteptări asupra mersului neregulat al afacerilor publice din partea cetățenilor.

Dacă Coróna nu scia că ceea-ce forma majoritatea în parlament, nu era de cât o majoritate trimisă de prefectii numiți de Corónă?

D. președinte, L. Catargiu: Nu Coróna numește pe prefectii, ci ministrul, care e singur responsabil de acele numiri.

D. N. C. Aslan: Dacă Coróna nu scia că miniștri Majestății Sale în contra voinței țerei întregi și a protestărilor ei dețineau puterea, Coróna fusese în atâtea rânduri, în ultimii ani, deșteptată... Cum se face deci, că ea nu a usat de prerogativele ei de cât numai atunci... când exasperarea trimise pe strade și pe cei mai pacnici? Fără a mă cobori la detalieri, cunoscute de D-văstre toți, vă întreb: când de o serie de ani instituțiunile noastre constituționale sunt sistematic falsificate, în spiritul și litera lor: când această stare de lucruri e semnalată Corónel, în toate zilele, la toate ocaziunile de toate organele prin cari țera mai putea să și manifesteze cugetările ei, nu era ore de datorია Corónel a avisa încă la timp... și a nu lăsa ca lucrurile să fie împinse până la punctul în care o catastrofă părea iminentă?

Prin urmare nu ne spuneți D-văstre că Coróna...

D. președinte, L. Catargiu: D-le Aslan, de ce mă siliți să vă repet neconținut aceeași observațiune?

O voce: Miniștri, nu Coróna.

D. N. C. Aslan: Nu ne spuneți, o repet că Coróna, mențin cuvântul, și ar fi făcut datorია prin aceea că s'ar fi adresat către D. Theodor Rosetti; și vedeți, chiar și atunci când s'a gândit că în fine, o îndreptare era datorită, chiar și atunci Ea nu a făcut acesta de cât trecând alături cu usanțele parlamentare!...

Căci, pentru formarea noului cabinet ea s'a adresat la personalități ce nu făceau parte din nici o grupă politică și prin urmare și pretinsa îndreptare nu constituie și ea, de cât o incorectitudine

din partea Corónel. Trec peste o sumă de alte considerațiuni, D-nii mei, și ajung la alegerile din urmă; ele se fac și precum știți, ele dau o majoritate partidului conservator, iar nu ministerului: iată deci față în față un minister fără majoritate și o majoritate fără miniștri! Ministerul a dat trei portofoluri majorității și atunci majoritatea a promis concurs ministerului și iată o situațiune transformată într'un mod radical... Fără ca nici noi, nici țera să fi putut afla, în difinitiv cauzele constituționale al unei asemenea subite transformări...! Nu ce diceam și gândeam noi despre o asemenea procedare să luăm părerea unui membru din actualul cabinet, părerea D-lui Maiorescu, el pe când D-sa făcea în parlamentul D-lui I. Brătianu, aceea comodă opozițiune, de care s'a mai vorbit aici. Iată ce spunea D-sa:

„Capii diferitelor administrațiuni ministeriale nu se numesc dupe veri-o aptitudine specială pentru resortul lor, ci numai dupe felurile interese ale partidului său ale partisanilor și mai departe:”

„Constatăm dar, urmând D. Maiorescu că al 2-lea precedent creat de guvernul Brătianu este următorul: *modificările parțiale ale cabinetului sunt la discrețiunea ministrului președinte și nu au trebuință să fie explicate înaintea țerei.*”

Procedată însă alt-fel cabinetul din Martie, din care face parte și censorul cabinetului Brătianu? Nu.

precedentele deci formate de cabinetul actual, sunt întocmai aceleași de cari membrii acestui cabinet acuzau pe cabinetul lui Ion Brătianu; toate le aflăm și în usanțele parlamentare ale cabinetului actual.

Ca respect pentru constituționalism, am vădit D-nii mei, ceea-ce sunt, să vedem acum ceea-ce promet a fi, și pentru acesta să deschidem Mesagiul Majestății Sale.

S'a vorbit despre spiritul democratic de care par inspirate proiectele guvernului, programul său. D-lor, ar trebui odată să ne explicăm asupra unor cuvinte ades întrebunțate, cărora li se dă însă o interpretare ce ele nu pot primi.

Instituțiunile noastre sunt democratice și acesta rezultă din însuși pactul nostru fundamental. Guvernămintele nu se pot presinta de cât ori sub forma unui guvernământ al unuia, ori sub forma unui guvernământ al mai multora, ori în fine sub forma unui guvernământ al tuturor sau forma democratică; la noi, Constituțiunea din 1866 a stabilit forma de guvernământ prin toți; în o asemenea stare de lucruri, importantul este de a se sci dacă proiectele de lege ale unui asemenea guvern sunt întocmite în sens liberal sau în sens conservator restrictiv; or numai spirit liberal nu există în economia proiectelor presintate de guvern, precum respect pentru imunitățile parlamentare.

Și să abordăm imediat paragraful re-

lativ la relațiunile noastre internaționale.

Sedința se suspendă pentru 5 minute.

La redeschiderea ședinței, D. președinte acordă cuvântul D-lui Aslan spre a continua.

D. N. C. Aslan: D-lor, sunt din nenorocire cu totul indispus; nu 'mi este bine chiar în acest moment.

V'ași ruga deci să mă ascultați cu bună voință pentru a 'mi putea termina sarcina pentru care m'am suit la această tribună:

Voci: Nu auzim nimic.

D. președinte, L. Catargiu: D. Aslan dice că nu 'l este bine și nu poate vorbi mai tare.

D. M. Kogălniceanu: D-lor, cred că, nu numai o considerațiune de dreptate, dar și de indulgență, vădând că oratorul este bolnav, ar trebui să facă să înceteze acest huet care se face și care se asemănă cu valurile mării.

D. președinte, L. Catargiu: Eu neconținut cer tăcere ca să se audă.

D. N. C. Aslan: Nu pot nici să ridic glasul mai tare și nici să fac să dispară răul de care sufer.

D. președinte, L. Catargiu: Vă rog să continuați; Camera acum este liniștită.

D. N. C. Aslan: D-lor, țera luptase în contra regimului personal; se vorbește neconținut de regimului personal; și 'mi permiteți și în acest punct să elucidăm lucrul; este regim personal atunci când în loc de concursul tuturor factorilor chemați a crea o situațiune legală, numai unul singur din acei factori concură la aceea situațiune, eliminând pe cei-alți, fie prin violență, fie prin falsificarea și înlăturarea concursului celor-alți factori.

Dacă nu prin violență, cel puțin prin falsificarea instituțiunilor noastre constituționale se introdusesse regimul personal la noi; Ori, tocmai acestui regim datorește și ministerul actual sosirea sa la cârma trebilor; nu sunteți deci nici un minister mare, nici un minister mic, sunteți pur și simplu continuarea ministerului trecut, care introducând regimul personal în această țară a făcut posibilă venirea D-văstre la putere.

Sunteți, D-lor, un minister pur de expedițiune de afaceri, în tot cazul nu un minister de reforme! Pentru a fi un minister de reforme trebuie a veni cu acelea, ce în adevăr, se pot considera ca reforme; și pentru acesta trebuie ideii, ce să fi fost puse în acord cu adevăratele și serioasele trebuințe ale țerei; ori în nici unul din proiectele D-văstre nu se află veri-o idee de reformă; să reluăm Mesagiul, în care se oglindesc întréga D-văstre voință și gândire; el ne arată până la evidență că nu sunteți de cât o palidă continuare a sistemului trecut. Când veniți înaintea țerei cu pretențiuni de a fi reformatori, trebuie ca această intențiune a D-văstre să se manifeste în mod pozitiv, prin anume ucrări ce ar urma se introducă în toate

ramurile activității noastre ca Stat; nu e de ajuns să venim cu două proiecte de legi cari și ele la rândul lor nu conțin nimic nou, și în tot cazul, nu ating de cât într'un mod defectuos și cu totul circoscris, interesele la cari au pretențiunea a se referi, nu e de ajuns ca în discursuri pronunțate la o ocaziune ôre-care, un ministru să fi ăis cuvântul că trebuie să democratizăm această țară care n'are nevoie de democratizarea D-văstre, pentru că e democratizată prin însăși instituțiunile de cari e cărmuită. Ea are nevoie de o întocmire de reforme. Ori această direcțiune liberală lipsesce tutulor ideilor, concepțiunilor D-văstre. De ne vom adresa în Mesagiū la partea aceea care se referă la finacele acestei țări, ce găsim? Vorbă despre un budget ca toate budgetele din trecut, ba încă cu afirmațiunea că 'l veți menține așa cum e, pentru ca nu cumva să ne facem veri-o iluziune; prin urmare, nimic nou.

Unde vă este urma veri-unei preocupări de a dispovăra unele din clasele producătoare ca apăsată prea tare, de a ținde la o așezare a impozitelor mai juste, mai *democratice*, fiind că le place cuvântul; de a introduce în adevăr, reforme adănci, ca să corespundă cu situațiunea noastră economică. În asemenea dispozițiunii, ce este, ce pôte alta însemna marea noastră lege financiară—Budgetul—de cât tot deprinderile financiare din trecut? Unde vă sunt reformele, mai ales reformele liberale? Când ne vorbiți D-văstre de justiție, care e ideia nouă cu care veniți înaintea țerei? Duceți am înscris inamovibilitatea pentru unele părți din organele chiămate a distribui justiția.—Acăsta să fie o idee nouă?

Dar această idee să plimbă ca o terfelogă prin toate programele partidelor, nu mai vorbim deci de ea. Înțeleg să ne vorbiți de reforme când pe lângă îmbunătățirea ce evident va naște din introducerea chiar și restrinsă a inamovibilității, ați fi venit cu ceva nou pentru această țară: prin o remaniere totală a modului actual de a face accesibilă justiția tocmai acelor straturî cari, mai mult de cât ori cari altele, sunt lipsite de o bună justiție; a le-o face posibilă, garantând în același timp independința morală și materială a unor asemenea judecători.

D-ta, D-le ministru al justiției, care de o-dată ești atât de zelos de prerogativele Coronei, de ce n'ai venit cu același zel să ne arăți sollicitudinea și pentru acei justiciabili. Unde vă este reforma? Unde ideia nouă? Dar, n'ai nici vechi în această privință. (Ilaritate).

Dar să mergem mai departe.

În cestiunea administrării județelor și a comunelor, ce idee nouă aveți cel puțin aceea? Absolut nici una; și nici aveți pretenția că ați avea idei noi. Căci ce ne dicită:

„În administrația județiană și comu-

nală experiența a dovedit că legile actuale nu dau un control indetulător asupra întrebunțării resurselor disponibile.

„Până când nouile legi ce sunt în studiu vor putea să fie prezentate, veți avea a vă ocupa de situația financiară a unora din acele corpuri administrative cari, din cauza legislației actuale, au vădut scădând resursele lor în mod simțitor, sau cari prin gestiunea lor din trecut s'au împovărat peste măsură, fără ca rezultatele obținute să corespundă sacrificiilor făcute.”

Este o adevărată deriziune de a vedea cu câtă ușurință preținșii noștri ômeni de Stat pun la serviciul lor naivitatea publică.

D. președinte al consiliului vorbind în Senat de desordinele din județe și comune dăce: *este anarhie organizată*.

Ei bine, marele anarchist, organizatorul anarchiei este primul-ministru. (Înteruperi).

D. prim-ministru am ăis este organizatorul anarchiei; și când dăce această o voi proba.

O voi proba prin fapte ce cunosc bine, dupe unul putem judeca pe cele alte.

D. prim-ministru care era și ministru de interne, a disolvat consiliul comunal din Iași. Socotiți însă, D-văstre, că 'l-a disolvat pentru a face posibilă o administrațiune comunală mai bună?

Nu, D-lor; și declar imediat că nu am nimic de ăis dacă nu în bine, despre personalitatea actualului primar, prieten stimat al meu; era nevoie însă ca sub bandiera acestui om de bine să se furișeze un agitator politic de rând, așa în cât pentru alegeri, administrațiunea locală să pôtă în totă țibna să și exercite presiunile sale.

Acest personagiū violent era instrumentul administrațiunii, care a înarmat pe bătăuși și a provocat ast-fel luptă sângerosă, cu ocaziunea alegerii deputatului colegiului III.

Îngerințele fuseseră atât de brutale, în cât nici primul-procuror nu a putut sustrage pe acel consilier de la turbarea alegătorilor, de cât ușurându-i eșirea din ospelul comunal, prin o ferăstră din dos, legat de o frânghie!

D. prim-ministru însă mai e organizatorul anarchiei și pentru alte fapte. D-sa este acela care n'a voit să încuviințeze disolvarea consiliului județian din Iași.

Sciți, D-văstre ce e consiliul județian de Iași? E un cuib de abuzuri. (A! A! senzație).

Mai bine de cât v'ați esclama, ați trămite o cercetare la fața locului spre binele țerei și al județului!

Când cine-va are pudôrea cuvântului, ar trebui, în același timp, să aibă și pudôrea faptului!

Pentru ce nu 'l-a disolvat D. ministru, fiind-că avea nevoie de acel comitet permanent pentru a și face alegerile, care

cu toate acestea nu au reușit dupe placul D-sale.

Apoi cine e organizatorul anarchiei? Negreșit că acela care se servă de aparatul administrativ, pentru alte scopuri, de cât acele pentru care el a fost creat; acela care nu cere acestui aparat să și facă datoria, nu 'i cere onestitate și control pentru cuvântul simplu că în mod nelegal și dăunător intereselor contribuabililor, se servă de el pentru alegeri; organizatorul anarchiei e omul care împântă credința în cetățeni că toate aceste instituțiuni nu sunt făcute pentru a ocroti dreptul, nu sunt făcute pentru a controla banii contribuabililor; ci că ele servă de receptacul tuturor acelor, ce fac profesiune de a servi cerințele guvernăntilor!

D. președinte, L. Catargiu: Faceți propunere de anchetă.

D. N. Ceaur Aslan: A! propunere de anchetă D-le președinte dăceți D-văstre, dar scim ce se întâmplă cu acele propuneri de anchetă.

Iată ce se întâmplă cu acele propuneri. M'am adresat, precum sciți, D-lui ministru al justiției dupe atunci, D. Marghiloman, și am arătat D-sale prin telegramă că un alegător era sequestrat, și 'l rugam să dea ordin imediat ca asemenea scandal să înceteze. D-văstre nu ați dat nici un ordin, ci numai aci în Parlament ne-a spus că a primit o-dată cu telegrama mea și o telegramă de la un D. ôre-care, cu plângere că 'l-ași fi violat eu domiciliul. În urma cărora ar fi ordonat să se urmărescă ambele plângeri.

Apoi D-le ministru, D-văstre nu ați deschis; se vede legea electorală și mai mult de cât atât, lăsați la o parte chiar și dreptul comun. Apoi ast-fel trebuie să se comporte un ministru față cu un asemenea fapt? (Înteruperi).

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Am avut onôre a răspunde la interpelare; n'am nimic de adăogat.

D. N. Ceaur Aslan: Bine-voiți a 'mi răspunde la 2—3 întrebări ce am să vă fac....

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Faceți o interpelare să vă răspund.

D. N. Ceaur Aslan: Nu aveți de cât să 'mi răspundeți imediat.

(D. ministru eșind de pe banca ministerială).

D. N. Ceaur Aslan: Iată, Domniî mei, alurile unui ministru constituțional.

Un membru al Parlamentului, expune un fapt grav și ministru respectiv, în loc să stea pe banca sa spre a răspunde...

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Sunt alți miniștri, cari să vă răspundă.

D. N. Ceaur Aslan: D-văstre în special voiți să răspundeți la prea multe D-le ministru, și 'mi-e témă că nu o să răspundeți la nimic.

Să spunem curat lucrurile: D. ministru a fost, cu acea ocaziune, mistificat de

subalternul său; căci nu voi putea crede că a fost complicele său. Nu puteam fi nici chiar, bănuind că am violat veri-un domiciliu; căci dupe legea electorală 10 alegătorii au dreptul a se substitui în locul ministerului public; iar dupe dreptul comun cum putea fi vorba de violățiune de domiciliu, când eram însoțit de primul procuror; când era vorba de un flagrant delict, și când chiar nu pătrunsesem în domiciliul unde se ținea secuestrat alegătorul!

Atunci ce însemneză modul D-vostre, de a vă face datoria?

Apoi dacă faceți acesta cu mine, care sunt reprezentant al țerei, care știu și pot să mă apăr și care nu permit și nu voi permite nici o dată să mi se încalce veri-un drept, atunci putem să ne facem o idee de cea-ce se întâmplă cu cei mici din această țară, de ore-ce nici pot exista chiar, când e vorba de justiție!

Iată D-lor deputați adevărații organizatori ai anarhiei. Aceștia sunt: D. prim-ministru care are tristul curajiu de a se servi de instituțiunile țerei pentru a și fece alegerile și D. ministru al justiției care răspunde făcând spirit, la arătările grave ce se mai aduc la cunoștința sa.

Apoi, și sub guvernul trecut, în ultimii ani nu se făcea alt-fel!

Am audīt pe D. prim-ministru dicēnd: era vorbelor a trecut, fapte cere țera, fie de la conservatori fie de la liberali. Care vēsunt faptele D-vostre? Vi le-am arātāt: tot vechile deprinderi, sub o formă care are pretențiunea de a fi nouă. Ideile D-v. financiare sunt ideile vechi; regimul personal infloresce acum ca și în trecut; origina D-v. cea adevărată nu este din Martie al anului acesta; ea datēzā din ziua în care regimul personal a fost introdus, în ziua aceea v'ați nāscut deja. Ca origine deci vēcunōscem. Ca fapte de asemenea ce sunteți; ca viitor, Mesagiul ne rēspunde în de ajuns.

La lucrările publice!

D. D. Alexandrescu: Concesiunea Crawley! (Aplause).

D. președinte, L. Catargiu: Vē rog să nu intrerupeți.

D. N. C. Aslan: Care este acel domn cu spină care mă intrerupe cu cuvintul de Crawley?

D. D. Alexandrescu: Eū, D-le Aslan..... (Sgomot).

D. N. C. Aslan: Nu voiū rēspunde acum, dar sunt fericit de intrerupțiunea D-vōstrā, ea 'mī este prețioasă.

D. D. Alexandrescu: Te dōre că n'ai pus mână pe comuna de la Iași. (Aplause).

D. N. C. Aslan: D-le Alexandrescu, de bine de rău, mulți din D-nii deputați prezenți mă cunosc.

O voce: Nu toți.

D. N. C. Aslan: Mulți am dīs.

D. președinte, L. Catargiu: D-lor, lāsați dialogurile.

D. N. C. Aslan: De bine, de rău, însă

pe D-vōstrā nimeni nu vēcunōsce încă, D-le Alexandrescu, și mă însărcinez cu această misiune la timp, cerēnd de pe acum cuvēntul în cesțiune personală..... (Intreruperi).

D. președinte, L. Catargiu: La cesțiune personală veți rēspunde, vēcunōsceți pe toți căți veți voi, acum însă vēcunōsceți să lāsați a se urma discuțiunea Adresei.

D. N. C. Aslan: D-lor, dupe ce în trecāt v'am arātāt că faimosul program guvernamental este sec și lipsit de ori și ce element, ce ar constitui un program de reforme, că nici măcar în nici unul din proiecte nu există nici umbra unei idei nouē, atunci ce însemnați? Ce sunteți alta de cât o reediție a vechilor păcate din regimul trecut?

Am fost intrerupt, D-nii mei, la lucrările publice; aici 'mī permit a strage în mod special, atențiunea D-lui ministru de resbel, asupra importantei cesțiunii a lucrărilor ce se refer la fortificațiuni; aștept de la luminele sale, de la caracterul său independent și consciencios, pentru a crede că va scuti pe țară de experimentarea unui sistem de apărare, ce știința militară modernă, grație atātōr probe convingētōre, considerā ca iluzoriū și ruinātōr.

Decimii de milioane s'au cheltuit și aceste nu pot figura, ne-a dīs D-sa însuși, de cât ca o picătură de apă, față cu restul de sume ce vor mai fi necesarii pentru a aduce la finit fortificările.

Țera are atâtea alte nevoi; resursele ei au ajuns la o limită atāt de strictă, în cât a se gândi la alte sacrificii ar fi a exige sleirea întregului nostru capital național, și acesta fără nici o serioasă justificațiune.

Nu mai provocați în mod intempestiv, rezistența țerei. Ea nu este de cât prea setōsă de a ajunge la o odihnă, pentru a 'i fi odată permis de a lucra cu spor.

Opriți-vē... Căci țera nu vēcunōsce.

D-lor, la instrucțiunea publică care vēcunōsce este reforma? Venita-ți cu o reformă care să se cobōre până la acele pături ale societăței, cari au mai multă nevoie de învățământul public? Venita-ți cu veri-un sistem din care să vedem preocuparea D-vostre, de a duce lumina, moralitatea, știința, practica de nevoie dīlnică pentru acea parte a populațiunei române, care meritā atātā sollicitudine din partea noastră! Vorbiți neconcentrit de România, de Națiunea Română, dar în ce stare este acea țară?

În proiectele anunțate prin Mesagiul Majestăței Sale, vedeți D-vostre vre unul care să ne arate preocupările unor reformatori? Nu vedem nimic, absolut nimic.

Pentru a vēcunōsceți: În finance, în instrucțiunea publică, în justiție, nicăirea nici umbra veri-unei idei nouē.

Era, pretinsă nouă; erā, pretinsă a reformei; și, în fond, continuarea vechiului și ruginit sistem!

Iată întregul și puțin prețiosul bagajiu cu care vēcunōsceți înaintea țerei!

Vē vorbeam D-lor, de deprinderile 6-menilor de Stat, de a vorbi unele în opozițiune și de a face altele la guvern! Nu vēcunōsceți acestea pentru ca să sperăm veri-o îndreptare, vreaū să le semnalez țerei și ea va judeca.

Când un liber schimbist ar veni la putere în Anglia, socotiți, D-nii mei, că ar fi chip să stea la guvern dacă ar părăsi ideile liber schimbiste? Nu, D-lor, nici este cu putință a se admite un asemenea lucru.

Apoi 6-menii noștri politici n'au luat ei angajamente formale înaintea țerei? Iată ce citim în programul partidului liberal-conservator din care trei fruntași stau astăzi pe băncile ministeriale: Citesce: „Partidul liberal-conservator, creștin, dincios Constituțiunei, considerā, revizuirea actuală și darea Apanagiului ca „o violare a pactului fundamental și și ia „angajamentul de a lucra pentru reintrarea în legalitate“.

Când în față cu un asemenea angajament, unul dintre actualii miniștri a declarat că fiind conservator, el nu a înțeles a reveni asupra faptului îndeplinit, vēcunōsceți care e considerațiunea de care se mai pōte bucura?

Care este increderea ce angajamentele date mai pot merita?

Din două lucruri, unu: ori ați luat aceste angajamente fără a vēcunōsceți la ceea-ce faceți, ori ați făcut ceea-ce demagogii fac, vorbesc și apoi întorc spatel... Sunteți deci nisce simpli demagogi!

Puțin îi pasă țerei de frazele D-vostre întortochiaste, de întorsăturile ce vēcunōsceți a da vorbelor D-vostre; țera nu scie de cât un lucru: Ați luat un angajament pe care astăzi, pentru un portofoliu, îl negați, și prin urmare, cu greū ea vēcunōsceți la alte împrejurări!

D. președinte, L. Catargiu: Ora fiind șese, consult adunarea dacă prelungește ședința.

— Camera consultată primesce a se prelungeți ședința.

D. N. Ceaur Aslan: D-lor, dacă ministerul actual pretins reformator nu vine cu nici o idee care să ne facă a crede că a existat veri-o intențiune de reforme (Sgomot).

Voci; Nouē, nouē.

D. N. Ceaur Aslan: Dacă e ast-fel apoi atunci bine-voiți a continua cu rēfrenul D-vostre.

D. R. Stanian: Fac apel la D-vōstrā, D-le președinte să bine-voiți a spune, dacă mai pōte fi posibilă discuțiunea în Adunare în asemenea condițiuni!

D. președinte, L. Catargiu: Eū v'am rugat într'una pe toți, și vēcunōsceți acum să faceți tăcere.

D. N. Ceaur Aslan: Rēu serviciū face maioritarea censei pe care o apără, dacă socotesce că ne respectānd libertatea discuțiunei își sporesce autoritatea morală, fără de care ea nu este de cât o închezare fără de prestigiū.

Eū insumi nu sunt bine, o sciti; dacā sunteți oboșiți atunci nu aveți de cât să amānați ședința.

Voci: Nu, nu.

D. N. Ceaur Aslan : Bine-voiți dar a mē asculta.

Sā trecem la politica externă, în speranță că cel puțin aici să întâlnim veri-o modificare de natură a ne satisface.

Găsim așa aceleași asigurări banale ce le întâlnim în toate Mesagiile, din toți anii.

„Relațiile noastre cu puterile străine sunt din cele mai îmbucurătoare“.

„Politica prudentă ce un patriotism luminat a insuflat tuturor partidelor dovedește că Regatul României este un element de liniște și de siguranță, etc.“

În paragraful acesta vedem mărturisirea limpede și clară că guvernul actual este decis a adopta aceeași linie de purtare politică ca și fostul cabinet. Și D. ministru de externe a mai adăugat, pentru a lămuri și mai bine pozițiunea cabinetului înaintea noastră, că politica exteriōră trebuie să rămână în afară de controlul Parlamentului. Nu este acum momentul de a se pronunța asupra direcțiunii ce relațiunile noastre internaționale are a primi. Ceea-ce Parlamentul are de manifestat, cu această ocaziune, este decisiunea sa de a nu primi modul de vedere al Cabinetului Majestății Sale și de a accentua, în mod energic, că el nu înțelege a aliena, sub nici un pretext și sub nici o formă, prerogativa de a exercita un control serios și eficaciu asupra afacerilor exteriōre ale țerei. Un Parlament cu dreptul de a vota numai subsidiul și contingente, și fără drept de control asupra întrebuințării banului și al sângelui copiilor acestor țeri!?

Puteți, D-văstre, să vă închipuiți ceva mai anormal, și adaug, ceva mai ridicul?

A lăsa totul la bunul plac al unui om; la buna chibșuință a Palatului?

Sfășiați atunci mai bine Constituțiunea și spuneti verde că în această țēră nu mai există de cât drepturile Corōnei!

Declar sus și tare că noi consilierii Majestății Sale și nici nimeni din acest Parlament nu are dreptul de a se atinge de aceste prerogative ale țerei! Ele sunt inalienabile și rupe pactul ce leagă țera cu Tronul acelu ce ar cuteza să răpescă țerei dreptul ei de control asupra tuturor afacerilor ce intră în sfera intereselor ei naționale.

Nimic din ceea-ce s'a făcut nu ne leagă; fiind-că nimic nu a fost făcut cu concursul nostru, și nici vom putea veri o-dată recunoște veri-un act s'aū veri-un angajament făcut fără știința și aprobarea noastră!

D-lor, sistemul ce ni să propune de pe banca ministerială, sistem ce a avut consacraea sa în timp de mai mulți ani sub ministrul trecut, și care a făcut unul din marile păcate ale acelu ministru; acelu sistem de a lăsa deriguierea afacerilor exteriōre

inclusivamente sub îngrijirea Palatului n'a avut numai ca consecință de a constitui o știrbire a imunităților noastre, dar a adus și o altă mare calamitate asupra țerei, a adus aservirea intereselor noastre economice. Când un stat mare face onōrea unui stat ca al nostru de a 'l primi să intre într'o alianță politică, acea onōre se traduce tot-d'a-una pentru statul mic cu o serie de aserviri economice, cari 'l reduc la o adăvărată ingenuchierie.

D-lor, a face politică în sensul cum ne o recomandă D. ministru al afacerilor străine, este a face o politică exteriōră pentru usul cabinetului, politică de durată ministerială se admit chiar: politică de durată de domnie; nu acesta mai trebuie să fie politică urmărită de noi.

Noi nu trebuie să admitem altă politică, de cât o politică națională, spre fericirea intereselor noastre în mod durabil; ea trebuie să fie o politică inspirată de preocupăni cu totul alt-fel de cât acele ce fac îngrijirea aceluora ce nu admit controlul nostru.

În ori și ce parte vom arunca privirile noastre, D-nii mei, nu vedem, din nefericire, nimic care să ne ofere veri-o satisfacțiune. *Nihil novi in Africa!* Nimic nou în Regatul Romān! Ludovic al 18, intrând în Franța dice prin proclamațiunea sa, că nimic nu avea a fi schimbat în Regat; un frances numai mai mult!

Am putut la noi dice, cu privire la acest ministru, că nimic nu s'a schimbat în sērmana noastră țēră; o nouă și amară decepțiune numai mai mult!

Terminând vă întreb încă o-dată: Unde vă sunt D-lor miniștri ideile de reforme? Arătați-mi una, una singură, vă cer.

Ce reprezentați atunci? Ce puteți reprezenta alta de cât sistemul unui bizantinism de frase ce servē a acoperi golul ideilor D-văstre, și cu toate aceste situațiunea este gravă.

Totul este compromis în această țēră; și nu pot mai bine caracteriza situațiunea, în întregul ei, de cât dicēndu-vē că pericolul este mai iminent de cât credeți. Ați așternut *regalitatea* pe aservirea drepturilor țerei, iați pus sub căpătēiu Apanagile. . . . . feriți-vă, D-nii mei, cât este încă timpul, ca nu cum-va să fiți tot D-văstre și acei ce veți întinde giulgiul pe regalitatea romānă!

Țēra a cerut modificarea unei întregi situațiuni și nu trebuie să puneți țēra la încercări periodice de asemenea natură; omenii politici nu 'și-aū ținut cuvântul lor, Corōna nu 'și-a făcut datoria ei!

D. președinte, L. Catargiu : Iar reveniți la Corōnă, când aveți pe miniștrii aci în fața D-văstre?

D. N. C. Aslan : Țēra nu pōte vedea de cât cu o adâncă îngrijire, calea pe care a apucat pretinsa D-văstre, Eră nouă; căci ea 'l impune necesitatea unor lupte noi, de care ne face răspundători pe a cei ce vecinic nescotesc legitimize și legalele ei revindecațiuni!

Nu vorbiți de reforme pe cari nu le aveți, nu vă dați deci de reformatori.

D. prim-ministru este un distins magistrat, dar nu este un om politic; nu sunteți de talia aceluora ce pot pune securēa pentru a tăia uscăturile de pe arborele naționalității noastre. Nu cu magistrați cinstiți se pot vindeca asemenea rele, și se pōte cărmui o țēră.

Acestea sunt motivele seriose pentru cari nu avem încredere în D-văstre, situațiunea e prea gravă în țēră pentru ca noi să ne preocupăm de altmintrelea de persoanele ce stău pe banca ministerială de cât pentru a căuta să dăm țerei un guvernământ care să fie la înălțimea cerințelor seriose ce sunt în inimile tutulor romānilor. Iată motivele pentru cari 'mi am permis aceste critici cam acerbe la adresa băncii ministeriale. (Aplause).

Voci: Inchiderea discuțiunii.

D. președinte, L. Catargiu : D. Kogălniceanu are cuvântul contra închiderii discuțiunii.

D. M. Kogălniceanu : D-lor, pentru întâia dată, dupe ce 30 de ani, am luat parte în toate Parlamentele, mă ved nevoit astăzi a mă sui la tribună pentru a cere să nu debutați cu închiderea discuțiunii în prima desvoltare serioasă ce avurăm în această sesiune. Criticați, cu drept cuvânt, presiunea exercitată de guvernul trecut, vă plângeți că nu era libertate de cuvânt, și D-văstre acum ce faceți: unui din D-văstre, căci am convingerea că numai zeloșii vor cere închiderea discuțiunii; sper că tinerii nu vor debuta cu închiderea discuțiunii într'o sesiune atât de importantă, unde sunt în joc cele mai mari drepturi ale Parlamentului.

D. Ion Brătianu, căruia 'l aruncați în tot momentul pētra de osândă, luați *Monitorul* și vedeți, că nici o-dată, când se atinge de discuțiunea Adresei, nu a venit a duos și saū a treia și să ceră închiderea discuțiunii, mai ales că cea mai mare parte din discuțiunea urmată până acum, nu s'a făcut cu ministrul, ci aū venit zeloșii tineri conservatori, ca să facă procesul liberalismului și lauda reacțiunii, ei cari datoresc pozițiunea lor de astăzi, și dreptul de a vorbi aici, liberalilor! (Aplause).

Vē rog, D-lor, să nu închideți discuțiunea; s'a născut procesul între conservatori și liberali și dator sunt a dice că vechii conservatori, că boierii vechi, cari aū un nume în istoria țerei, n'aū dis încă cuvântul lor; aū venit aceia cari s'aū făcut conservatori să ne aducă timpurile trecute, fără a se gândi că, dacā acele timpuri și acelu regim ar mai reinvia astăzi, regimul boieresc va fi prima victimă a acelei reintōrceri spre trecut. Pōte că 'mi veți închide gura în această sēră, dar adunați la 1 1/2 și retrăgându-vē la 4 1/2, tocmai D-văstre să veniți a cere închiderea discuțiunii? Nu vedeți că guvernul nu a înfățișat din programul său de cât un singur proiect, și chiar acela ne sub-

scris și fără număr? În adevăr s'a citit acum patru zile Mesagiul, dar proiectul n'a venit de cât ieri. Senatul și dă vacanță, pentru că n'are ce lucra, și D-vostre veniți, stăpâniți de nisce friguri de activitate pe cari voiți să o întrebuițați la împământeniri, sau la discuțiunea proiectului onor. D. Popovici, ca să dați pensiuve văduvei unui Murat, veniți să opriți și glasurile tinerilor și celor bătrâni și mie de a vorbi cu acea prevedere cu acea profetisare pe care o dau bătrânețile pentru a protesta în contra afirmațiunilor că liberalismul e mort, din contra domnilor, nu cu ochii viitorului; căci eu pôte în curând nu voiți mai fi, dar cu ochii sufletului prevăd că atmosfera se va limpedi, norii vor trece și liberalismul va triumfa; căci țera acesta e democratică și nimeni nu va putea să inee în această țără democrația (Aplause); fiind-că din nenorocire chiar boierismul cel vechiu e corupt prin boierismul bisantin, străin pe care numai o aristocrație coruptă se pôte întameia.

Din parte-mi eă am datoria să protestez, și cu mine sunt sigur că totă junimea din partidul liberal conservator se va uni a protesta în contra teoriilor D-lui Pănescu, și mai cu deosebire ale D-lui D. Popescu.

Vă conjur, D-lor, în interesul D-vostre, să nu vă începeți cariera politică cu impunerea tăcerii în acest Parlament, unde s'a dis totul afară de ceea-ce trebuia să se dică. Avem să discutăm cu ministerul și numai cu ministerul, alt-ceva însă, de cât numai vorbe. Astupându-ne nuaă vocea, vă veți compromite și pe D-vostre și prestigiul Adunării și veți arăta că voiți a urma pe foștii colectivisti și chiar a'i întrece în acte arbitrării, căci aceea-ce D-vostre voiți să faceți astăzi nu este de cât un act arbitrar.

D. M. Caracostea : D-lor deputați, știu că voiți fi desagreabil somităților din acest Parlament cerând închiderea discuțiunii generale, o fac însă din convingere că e timpul să închidem acum această discuțiune, și vă voiți demonstra numai de cât acesta. Mi ar fi destul un singur argument să aduc înaintea D-vostre, pentru a vă dovedi că discuțiunea a ajuns la limita ei, acesta este obosita argumentare a D-lui Aslan. (Intreruperi).

Orî-ce ar dice D. Dobrescu, de la Argeș, cred că represent aci opinca, și știu că românul de la țără, românul care muncește dice cu mare dreptate, că vorba multă e sărăcia omului.

Dacă am face bilanțul activității noastre legislative de la începutul lunii lui Noembrie până astăzi, am găsi la pasiv 200.000 lei, luați din vistierie și la activ numai vorbe.

Dar în fine, de ce este vorba? Este vorba de răspunsul la discursul Tronului.

D-lor, țaranului când 'i dai bună ziua el 'ți-o întorce în dărăt; când 'i mulțumesci, el dice: mulțumim; când 'i dicei

ai să lucrăm cutare lucru el dice: să lucrăm.

Vedeți că și el cunoște ce-va cam analog cu regimul constituțional. (Ilaritate).

Ce este D-lor, răspunsul la Mesagiul, de cât o datorie de politeță care trebuie îndeplinită către Corónă?

Dar diceți, că cu această ocaziune țera vorbesce cu Corónă. Ați vorbit trei zile și ați acusat guvernul, v'ați făcut procesul reciproc și de o parte și de alta, conservatorii liberalilor și liberalii conservatorilor și nu știu ce a mai rămas să ne mai dicem, unui altora. Acum aud spunându-ni-se că nu s'a dis destul în acest proces.

Ei, D-le Kogălniceanu, știți când se va termina procesul acesta început la 1868? Când se va da sentința, și sentința o va da istoria, în favorul acelora cari au lucrat pentru a se pune o-dată bazele edificiului social prin reorganizarea completă a țerei, și nu cu discuțiuni ca acelea la care asistăm de trei zile, se reorganizează țera și se remediază suferințele poporului.

S'a mai dis, D-lor, un lucru, că D. I. Brătianu nu închide discuțiunea. Se pôte ca D-lui Brătianu să 'i fi plăcut și să 'i fi convenit această sistemă de a se consuma tot timpul sesiunii în discuțiuni sterile, pentru ca proiectele de legi cele importante, bugetele și emisiunile de rentă să rămână pe ultima zi, pentru ca atunci să se voteze cu vaporul și să trecă astfel cum le cerea D-lui. Dar D-vostre în opozițiune ați fost cei cari ați strigat mai mult în contra acestei sisteme, și acum ați voi ca și noi să ne lăsăm a cădea în aceleași păcate?

Dacă se va închide acum discuțiunea generală asupra proiectului de răspuns la Mesagiul Tronului, se va deschide tudață discuțiunea pe paragrafe și acolo veți avea ocaziunea să vorbiți asupra fie-căreia din cestiunile ce ați fi voit să atingeți în discuțiunea generală; majoritatea nu va închide discuțiunea îndată dupe primul orator ce va fi vorbit, ci va lăsa discuțiunea liberă pentru toți, dupe cum a fost și până acum.

Dar în privința discuțiunii generale subiectul este epuizat, și dacă ea ar mai continua nu ar fi de cât a ne resigna să le auzim repetându-se aceleași lucruri pe cari le auzim de trei zile.

Prin urmare, vă rog, să închideți discuțiunea generală.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii, și neputându-se constata majoritatea prin sculare și ședere, se pune la vot cu bile:

Votanți	95
Maioritatea regulamentară	47
Bile albe	53
Bile negre	42

D. președinte, L. Catargiu : Adunarea a închis discuțiunea.

O voce : Când avem ședință, D-le președinte?

Voc : Mercuri.

D. președinte, L. Catargiu : Mai Anteu trebuie să pun la vot luarea în considerațiune a proiectului de Adresă, și apoi vom hotărâ ședința viitoare când are să fie.

D. N. Ionescu : Cer cuvântul asupra punerii votului.

D. președinte, L. Catargiu : Aveți cuvântul.

D. N. Ionescu : D-lor este o cestiune de înaltă conveniență ca să stabilim ordinea zilei până la terminarea Adresei. S'a dis că am prea întârziat pentru a răspunde la bună ziua ce Majestatea Sa a dat reprezentanților națiunii.

Atunci D. Caracostea să bine-voiască a se uni cu mine, ca să terminăm discuțiunea adresei până mâine seară. Voiți D-vostre, dupe ce s'a dat un vot de închiderea discuțiunii cu o așa de mică majoritate, să puneți la vot tot astăzi luarea în considerațiune a Adresei? Eu cred că acest vot trebuie să 'l lăsăm pentru ședința viitoare, când vom fi în număr mai mare de cât suntem acum la 7 ore seară, și cât pentru fixarea zilei în care vom ține viitoră ședință, se decidem de pe acum a nu ne lua nici o sărbătoare până ce vom termina discuțiunea și votarea Adresei. Camera Italiei ține două ședințe pe zi, chiar în luna Iulie la Roma s'a ținut câte două ședințe și noi, în timpul acesta răcoros, să amânăm ședința până Mercuri, ar fi prea de tot comod. Mai bine am face să imităm pe legislatorii Romei moderne și să combatem acel *dolce far niente* a legislatorilor noștri, cari cer amânarea ședinței viitoare tocmai pe Mercuri.

Eu, dar, propun să fie ședința mâine, și să o deschidem la 10 ore de dimineță.

Voc : Luni.

Adunarea, consultată, decide a ține ședință Luni.

D. președinte, L. Catargiu : Find-că mi se spune că nu mai suntem în numărul regulamentar, nu se mai pôte pune acum la vot luarea în considerațiune a Adresei rămâne ca acest vot să se dea în ședința viitoare, care va fi Luni.

— Ședința se ridică la 7 ore, anunțându-se cea următoare pe Luni 5 Decembre.

No. 16. ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Ședința de la 5 Decembre 1888

Președinția D-lui președinte, *Lascar Catargiu*.

— Ședința se deschide la ora 1 dupe amiazi.

— Prezenți 140 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 33 D-ni deputați și anume:

In congediu:

D. C. Popovici.

Fără arătare de motive:

D-nii T. Anastasiu, G. Berevoescu, A. Cămarășescu, I. Cincu, M. Climescu, C. Datulescu, G. Drăghici, N. Georgescu, C. Ghițescu, A. Goilav, L. Goilav, E. Ionescu, T. Ionescu, C. Lecca, G. Macarescu, I. Miculescu, V. Mortzun, I. Negulici, L. Nicolescu, G. Panu, A. Peșacov, St. Pleșea, V. Pleșoianu, C. Raileanu, S. Rășcanu, N. Săulescu, N. C. Săveanu, I. Ștefănescu, A. Știrbeiu, N. Voinov, C. Vrabie, A. Hinna.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se trimite la comisiunea de petițiunii: petițiunea mai multor locuitori din comuna Vișina, județul Romanați, a D-lui Ion Albini, a D-lui Marin Apostol, a mai multor locuitori din comuna Farcașa, județul Suceava, a D-lui Gr. Miculescu, a mai multor ajutori de la diferite judecătoria de ocol, și a D-nei Elena Bendescu.

— Se trimite la comisiunea de indigenate: petițiunile D-lor M. Manasiu Munteanu, G. Ghimbășanu și Th. Vasilescu.

— Se trimite la comisiunea bugetară: petițiunea unor profesori de la seminarul de Argeș, a învățătorului școlii din comuna Căciulata, județul Dolj, a învățătorului și învățătoarei Presbiterianu, și a judecătorilor și ajutorilor lor, de la judecătoriile de ocol din județele Neamțu și Suceava.

— Se recomandă comitetului delegațiilor de secțiuni: petițiunea mai multor factori de la oficiul telegrafic central din București.

— Se depune raportul comitetului delegațiilor de secțiuni asupra proiectului de lege relativ la modificarea art. 6 și 8, din legea de la 15 Maiu 1882.

D. președinte, L. Catargiu: D. Ernest Sturdza are cuvântul.

D. Ernest Sturdza: D-lor, însărcinat de mai mulți D-ni deputați, am onoare a face următoarea propunere:

PROPUNERE

Un număr regulamentar de deputați facem următoarea propunere:

Având în vedere că, într-o mare parte din comunele rurale din toate județele României, locuitorii foști clăcași sunt urmăriți pentru pretinse rămășițe din banii

răscumpărării clăcei pe anii 1865, 1866, 1867, 1868, 1869, 1870 și 1871;

Având în vedere că acești locuitori au achitat toți banii datorii pentru răscumpărarea clăcei, dar astăzi numai sunt în stare a dovedi achitarea lor; căci mare parte din ei nu au păstrat chitanțele, iar altora li s'au luat asemenea chitanțe cu ocaziunea inspecțiunilor făcute de inspectorii financiari în comunele unde un număr de perceptori au fost dați sub judecată pentru delapidățiunii și prevaricări;

Având în vedere că cea mai bună dovadă că locuitorii au achitat din timp banii răscumpărării clăcei este că nu au fost apucați de aceste pretinse rămășițe de cât la 1887, când s'au început urmărirea în contra lor, și că în decurs de 16 ani, nu li s'a cerut nimic;

Având în vedere că chiar dacă (ceea ce nu este în specie) locuitorii foști clăcași n'ar fi plătit banii răscumpărării clăcei pe anii sus menționați, totuși, atât dupe legea de percepțiune a veniturilor Statului, cât și dupe art. 1.907 cod. civ., ei au în favorul lor prescripțiunea de 3 sau 5 ani,

Subsemnații, pe aceste motive, propunem onor. Adunării următorul proiect de lege, pentru care cerem a se admite urgența:

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — Locuitorii foști clăcași, urmăriți pentru rămășițe din banii răscumpărării clăcei pe anii de la 1865 până la 1871 inclusiv, sunt și rămân scutiți de plata acestor rămășițe.

Er. Sturdza, I. Negrea, V. G. Poienaru, C. Ressu, E. Mavrocordat, G. Emandi, M. Balș, G. Levedanu, I. G. Poienaru-Bordea, G. D. Pallade, D. Alexandrescu, Dr. Macridescu, Gh. Apostoleanu, C. C. Deleanu, D. Ghika, D. Stăncescu, C. Dobrescu, I. Kogălniceanu, Vasile I. Vlădoianu, N. Ceaur Aslan.

Asupra acestei propuneri, vă rog, D-lor deputați, să bine-voiți a admite urgența.

— Se pune la vot urgența și se primesce.

D. I. Nădejde: D-le președinte, sunt trei zile de când am adresat o interpelare D-lui ministru de justiție, și nu o ved pusa la ordinea zilei de astăzi.

D. președinte, L. Catargiu: Interpelarea D-vostre este înscrisă la ordinea zilei, și veți avea cuvântul să o desvoltați îndată ce vom termina cu desbaterile asupra Adresei, căci nu putem întrerupe o lucrare deja începută.

D. I. Nădejde: Am onoare a adresa următoarele două interpelări.

I. Interpelez pe D. ministru de interne, în următoarele privințe:

1) Ce măsuri are de gând să ia pentru a constringe pe consiliul comunal de Iași să dea pământ muncitorilor agricoli domiciliati în mahalalele Iașilor?

Acastă interpelare e motivată de faptul că de și s'au dat comunei Iași, un număr de moși în valoare de 10.000.000, ca despăgubire pentru strămutarea Capitalei, dar cu obligațiune de ale vinde în loturi la cultivatorii de pământ ieșeni, totuși legea de la 1880 a rămas neaplicată și moșile se speculează și servesc la îmbogățirea arendașilor, în timp ce muncitorii din mahalale sunt nevoiți a plăti pe falce prețuri înduoite, întreprinse și chiar și mai mari.

2) Ce măsuri are de gând să ia pentru a constringe pe consiliul comunal de Iași, să respecte regulamentul alcătuit de un fost consiliu comunal în privința imasului târgului, regulament care nu s'a aplicat nici de vechiul consiliu, nici de cel nou, ci e călcat în folosul câtorva oieri, etc?

II. Interpelez pe D. ministru al lucrărilor publice, în următoarea privință:

Ce are de gând să facă în cestiunea lucrătorilor de la gară, cari în urma grevei au fost isgoniți de la atelierul gărei și în privința cărora s'au dat circulări la toate atelierile cele-alte, la ale Statului, cât și la cele particulare, ca să nu fie primiți? Nu crede guvernul că nu se cuvine a face pe acești muncitori, așa șișii capi ai grevei, să fie peritori de fόμε ei și familiile lor, pentru că s'au folosit de drepturile ce le dau legile țerei de a cânta să și îmbunătătescă starea?

D. președinte, L. Catargiu: Se vor comunica ministerului.

Acum, D-lor, la ordinea zilei avem mai întâiu votul asupra luării în considerațiune a proiectului de răspuns la discursul Tronului.

Adunarea procede la vot, și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votați	124
Maioritate absolută	63
Bile albe	95
Bile negre	29
Abținuți	1

D. președinte, L. Catargiu: Adunarea a luat în considerațiune proiectul de răspuns la Mesagiul Tronului.

D. N. Ionescu: D-le președinte, v'asii ruga să luați act de protestarea ce fac pentru aplicarea regulamentului cu ocaziunea votului ce s'a dat.

Trebuie să se pună mai întâiu la vot contra-proiectul minorității, iar nu lucrarea majorității. (Intreruperi).

Fac această protestare de formă, fiind-că știu că ce s'a făcut nu se mai pôte desfăce.

D. președinte, L. Catargiu: Dați-mi voe să vă dau o explicațiune. Textul propus de minoritatea comisiunei se consideră în tot-d'a-una ca amendamente ce se propun la diferitele paragrafe ale proiectului majorității; și de aceea am creșut că acea lucrare are a fi discutată și votată cu ocaziunea paragrafelor din proiectul majorității. Eu am îmbetrănit în lucrările Parlamentului și știu că în tot-

d'a-una așa s'a urmat; căci înțelegeți bine că nu am avut nici un interes de a nu pune votul chiar și ast-fel cum doresce D. Ionescu.

D. N. Ionescu: D-le președinte, proiectul de răspuns la Mesagiul Tronului, ca ori-ce moțiune sau ori-ce proiect de lege, nu se poate sustrage de la regulile generale ale unei discuțiuni. Regulamentul prescrie că atunci când sunt două opinii, una a majorității și alta a minorității, mai întâiu se pune la vot opiniunea minorității.

Dacă D-vostă ați îmbetrănit în altă practică, vă rog, cu tot respectul, să luați act de protestațiunea mea, căci și eu am îmbetrănit, dar într'o practică deosebită de a D-vostre.

D. președinte, L. Catargiu: Când vom veni la votarea adresei pe paragrafe, negreșit că atunci se va pune la vot mai întâiu opiniunea minorității și amendamentele propuse în cursul discuțiunii, și apoi lucrarea comisiunii.

D. N. Ionescu: Regulamentul spune lămurit că opiniunea minorității are tot-d'a-una precădere la vot; prin urmare, D-vostă trebuia să puneți la vot mai întâiu opiniunea minorității. Dacă însă nu s'a urmat ast-fel, acésta cred că nu a fost de cât o scăpare din vedere, o greșelă ce se poate face de către ori cine, fie el ténér sau bérân și mai ușor încă de către un bérân. (Intreruperi).

Acum eu n'am alt scop practic de cât să protestez în favórea aplicării bérănesci a regulamentului; căci dacă D-vostă sunteți bérân, mai bérân de cât D-vostă, D-le președinte, este Parlamentul. Vă rog dar să luați act de protestațiunea mea.

D. Gr. Triandafil: D-lor deputați, eu nu cred că onor. D. Ionescu poate să aibă dreptate. Nu s'a pus la vot proiectul de răspuns la Mesagiul Tronului, ci numai luarea în considerațiune a acestui proiect. Când este vorba de luare în considerațiune, nu se poate pune la vot de cât lucrarea aceea care a servit drept basă a discuțiunilor ce s'a urmat, și în cazul de față a fost proiectul majorității comisiunii. (Intreruperi).

Pe cât știu, nici o-dată nu s'a procedat alt-fel de cum s'a procedat astăzi. Noi dar nu avem de cât să pășim înainte cu lucrarea noastră, și la votarea pe paragrafe a adresei atunci se va pune mai întâiu la vot opiniunea minorității.

D. M. Kogălniceanu: Regret că onor. D. Triandafil, amicul meu, pe care l'stimez foarte mult, nu a putut fi între noi de mai mult timp, căci atunci ar fi fost pus în pozițiune de a cunoșce mai bine precedentele Parlamentului și textul și spiritul regulamentului nostru.

D-lor, cu ocașiunea răspunsului la discursul Tronului, partidele tot-d'a-una se încearcă de a face să intre în discuțiune opiniunile lor. Minoritățile fac multe sforțări spre a căpeta și ele câteva glasuri în

comisiunea de răspuns, și misiunea delegaților minorității este tocmai de a face un contra-proiect, pentru ca ast-fel Adunarea să se potă rosti în favórea opiniunilor emise. Proiectul de răspuns al minorității trebuie dar să se pună la vot, pentru că se poate ca el să capete majoritatea voturilor și astfel discuțiunea pe paragrafe să aibă de basă acel proiect, rămând ca proiectul majorității să se aducă în discuțiune numai pe cale de amendamente.

Mi aduc foarte bine aminte că, în lunga mea carieră parlamentară, 'mi s'a întâmplat să ved luându-se în considerațiune contra-proiectele minorității, și acésta mă însărcinez să o probez în ședința viitoare.

Ceea ce s'a făcut astăzi, cred că nu este decât o scăpare din vedere din partea biroului, și nu este de mirat ca o asemenea greșelă să se strecóre într'o Cameră atât de ténéră în viața parlamentară. Eu însă, ca decan al D-vostre, iertați-mă să dic ast-fel, sunt dator să protestez, și, profitând de acésta ocașiune, să spun că și ceea ce s'a făcut alaltăieri cu închiderea discuțiunii generale, reu s'a făcut.

Am auzit, D-lor, dicându-se atunci: Apoi de ce D. Blaramberg, D. Ionescu și Kogălniceanu nu s'a înscris mai dinainte; căci ar fi avut cuvântul. Răspund junilor, și mai cu sémă acelor juni pe cari D. Pallade cu mult spirit 'i-a calificat de porumbei, și eu mai adaog că istoria spune că în acea corabie nu erau numai porumbei, dar și corbi, și acelor juni li s'ar fi putut da numele de corbi, mai ales că dupe stampilul lor erau cam negruți; răspund, dic, acelor juni cari atunci făceau mult sgomot și mare propagandă pentru închiderea discuțiunii, că dacă cei bérâni s'a înscris mai la urmă, ei au făcut acésta ca un omagiu ce 'l dedeau tinerilor, și pentru ca țera să aibă ocașiune de a cunoșce pe aceia ce ea 'i-a trimis aici, de a vedea câți din acei tineri erau fructe producătoare și câți fructe seci și s'a dat ocașiune tinerilor să potă vorbi, fiind-că mai ales la Adresa către Tron și la discutarea budgetelor se disting și se produc talentele.

Iată pentru ce noi, bérâni, ne-am lăsat să vorbim mai la urmă.

D-lor, nu s'a vădut nici o-dată în acest Parlament o discuțiune închisă așa cum s'a făcut alaltăieri, prin forța brutală a acelor porumbei, porumbei negruți, dar porumbei; și sunt prea políticos ca să nu 'i calific de corbi, cum s'a dis de D. ministru de lucrări publice.

Terminând, găsesc nemerit să dic un cuvânt cu privire la corabia despre care s'a vorbit. În acea corabie, D-lor, erau și porumbei și corbi. Corbii, dupe ce li s'a dat drumul, nu s'a mai întors, n'a mai intrat în corabie; porumbeii însă s'a întors. Dar pentru ce s'a întors? Pentru că 'și-au adus aminte că au uitat în corabie sacul cu grăunțe. (Ilaritate).

Ei, D-lor, va veni vremea unde noi

vom recunóșce pe porumbeii cari au intrat în corabie într'un chip nevinovat, și pe porumbeii cari au intrat pentru sacul cu grăunțe; căci pe aceștia avem să 'i vedem cu gúșile pline. (Aplause, ilaritate).

D. președinte, Lascar Catargiu: Ne mai fiind nimeni înscris, incidentul este închis.

Acum, D-lor, trecem la discuțiunea Adresei pe paragrafe.

— **D. C. Răceanu,** în lipsa D-lui raportor, dá citire paragrafului întâiu din proiectul majorității și paragrafului corespundător din proiectul minorității.

D. D. Alexandrescu: D-lor deputați, dupe o discuțiune generală de trei zile, care era să devină și mai lungă, dacă nu se închidea alaltăieri, dupe o discuțiune atât de îndelungată, dic, este poate temerariu din partea mea de a mai lua astăzi cuvântul înaintea acestei onor. Adunări; căci tot sau aproape tot ce se poate dice în acésta privință, s'a dis de la acésta tribună; cu toate acestea, nu pot scăpa ocașiunea de a răspunde la câți-va din oratorii, cari m'au precedat la acésta tribună, și cari mi se pare că, cu sau fără voință, au cam alterat adevérul în mai multe puncte.

D. președinte, L. Catargiu: Vă rog, nu asupra acestui punct este discuțiunea, ci asupra paragrafului.

D. D. Alexandrescu: Să fie bine încredințat D. președinte că voiú vorbi numai asupra paragrafului pentru care m'am înscris. Și mai înainte de toate, știu a vă declara, D-lor, că nu am intențiunea de a apăra guvernul, ci numai de a constata faptele așa dupe cum s'a petrecut și le-am vădut însumi. Se poate chiar întâmpla ca să dic ceva de neplăcut la adresa guvernului, rog pe D-nii miniștri să nu se supere. În ori-ce cas vă făgăduesc că voiú fi scurt căci este un talent pe care constat că nu 'l-a avut D. Aslan alaltăieri, este un talent, dic, de a sci a se opri la timp. (Aplause).

D. N. C. Aslan: Vă rog ocupați-vă de persoana D-vostre.

D. D. Alexandrescu: Ați vorbit trei ore de la acésta tribună, și trebuie să vă citez. (Intreruperi din partea D-lui Aslan). Puteți să mă intrerupeți cât de mult, căci eu nu sunt teribil în apostrofe, dupe cum era un fost deputat al Camerei trecute, de colectivistă memorie. (Ilaritate).

D. N. C. Aslan: Acum intră în rolul D-tale.

D. D. Alexandrescu: Voiú vorbi și despre rolul D-vostre. D-lor, am să vă întrețin despre alegeri în genere, și mai ales, despre cele de la Iași; fost-au sau nu aceste alegeri libere? Dacă noi nu suntem de cât rezultatul ingerinților administrative și al corupțiunii, atunci să ștergem din răspunsul la Mesagiul frasa relativă la libertatea alegerilor, pentru că noi nu trebuie să facem ca guvernanti de ieri să inducem Coróna în eróre, trebuie

să spunem Regelui adevărul și nimic de cât adevărul; dacă sunteți din contră convinși că alegerile au fost libere, atunci să spunem acesta Regelui categoric!

D. N. C. Aslan: Nu vorbiți de Rege.

D. D. Alexandrescu: D-văstre ați vorbit de Corónă, dați-mi și mie voe de a vorbi despre Rege. Și apoi, în ori-ce cas, D Aslan are să mă învețe ceea-ce trebuie să vorbesc? D-lor, în colegiul I, la Iași, nu a fost nici un incident, nici un desordin, nici un soi de ingerințe; fac apel la D. Kogălniceanu, care atât la întiul scrutin cât și la balotagiū a stat neclintit alături cu mine și cu D. Aslan în sala de alegeri. Să vă spună D-sa dacă a vădūt cea mai mică neregularitate și dacă pōte să aducă veri-o plângere în contra administrațiunei. Ba din contra, cunosc funcționari cari ingerau pe față, în favōrea candidațiilor opozanți. Ast-fel, voiū cita pe casierul comunal D. Velciu (funcționar de altmintrelea la locul sēu), care nu ascundea, ci din contra spunea cui voia să-l audă că nu votēză și nu sfătuesce pe nimeni a vota pe D. Holban.

O voce: Prea bine.

D. D. Alexandrescu: Bine saū rēu, acesta este altă cestiune. Destul este să constat acest fapt, pentru ca fie-care să se convingă despre adevēr. D. Holban a picat, (cāci în locul sēu a eșit la balotagiū D. Kogălniceanu), și cu tōte acestea funcționarul în cestiune a stat, stă și sper că va sta și de acum înainte neclintit la postul sēu, pentru că nimeni nu se gândesce a deschide era persecuțiilor. Ei bine, arătați-mi D-văstre, dacă în curs de 12 ani ați vădūt pe veri-un funcționar făcēnd opoziție pe față, și spuneți-mi dacă asemenea funcționar ar mai fi rēmas un singur moment la locul sēu?...
O voce: Așa este!

D. D. Alexandrescu: Apoi, dacă este așa, pentru ce spuneți, saū mai bine țis, pentru ce unii din D-văstre spun că aceste alegeri ca tōte cele-alte au fost pătate de ingerințe administrative?...

Trec la colegiul al doilea. Acolo, de asemenea la întiul scrutin nu se ivesce nici un incident, nu se tângue nimeni. Intr'adevēr, toți candidații eșii sunt din opozițiune și anume: D-nii Panu, Tzoni, N. C. Aslan, conservator infocat altă dată, astăzi liberal și mai infocat, și D. Nicolae Ionescu care avea darul de a fi în același timp candidat radical la Iași și... guvernamental la Roman... cel puțin așa spun limbele rele... Nu știū dacă trebuie să le dăm veri-o creștere?

D. N. Ionescu: Cer cuvēntul în cestiune personală.

D. D. Alexandrescu: Nu afirm faptul, nici nu vă pot judeca eū mai tēnēr de cât D-văstre. Spun numai ceea-ce am auzit din gura unor alegători influenți de la Roman precum este Alexandru Delemarcu și alții. D. Mortzun, care a fost adversarul D-văstre la colegiul III, pōte să

ne spue sub ce culōre ați figurat și ați picat la Roman...

La balotagiul colegiului II nu se ivesce iarăși absolut nimic afară de incidentul Dioghenide la care cu altă ocaziune s'a respuns îndeajuns de către D. ministru Marghiloman. Ce era? Un părinte de familie găsesce cu cale (nu aprob faptul) a lua în ziua alegerilor ghețele fiului sēu care era alegător și în același timp funcționar comunal. Alegătorul ne putēnd să mērgă la alegeri în pantuflē, ceea-ce ar fi fost fōrte desplăcut în luna lui Octombere, de aci s'a făcut un mare cas și s'a țis că persōna unui alegător a fost sechestrată, pe când în realitate se sechestraser numai ghețele sale. (Ilaritate). Ei bine! din acest incident, demn de a figura într'o comedie, puteți D-văstre deduce că 1.400 saū 1.500 de alegători n'au votat în consciință și nu au știut ce au făcut când au depus votul lor în urnă? Acesta n'o puteți susține în mod serios, cu atât mai mult cu cât tot D-văstre ați eșit și la balotagiū în persōna D-lui Tocilescu. De ce dar vă tânguiți? De ce strigați că au fost ingerințe, pe câtă vreme toți ați eșit în cea mai perfectă liniște în contra guvernului, afară de mine care am lunecat pe lângă D-văstre. Dar D. Panu găsesce și aci răspunsul și țice că popularitatea candidațiilor i-a făcut să iasă cu tōte ingerințele guvernului.

Așa să fie ore? Atunci mă întreb și întreb pe D. Aslan, de ce D-sa n'a eșit la alegerile trecute din Ianuarie, pe când tot atât de popular era ca și astăzi? Pentru că atunci ingerințele au fost într'adevēr la culme. Aduceți-vē aminte ce pățiam noi atunci cu toții când mergeam la alegători și le ceream voturile cu căciula în mână pentru Panu, care aștepta rezultatul peste graniță, la Suceava. Atunci erau într'adevēr ingerințe ne mai auzite, atunci se controlau și se intimidau alegătorii... Atunci alegătorii din Tērgul-Frumos, cari sunt aprōpe 100 și cari mai tot-d'a-una decid de majoritate, se țineau închiși și pecetluiți într'un vagon, ca un balot de marfă, pentru ca nimeni să nu pōtă comunica cu dēnsii. Atunci era o adevērăată falsificare a voinței naționale iar nu astăzi când, cu tōtă bogata D-văstre imaginațiune, n'ați putut cita de cât nevenirea unui singur alegător la vot, aceea a tēnērului Dioghenide!

Vin acum, D-lor, la colegiul al III-lea, unde a reușit tot opozițiunea; căci acolo au eșit pe neașteptate și dupe un balotaj D. Nădejde. Se vede că Iașul a devenit socialist de la Ianuarie până la Octombere; căci D-sa prin Ianuarie abia a intrunit 20 de voturi. (Ilaritate.)

D. I. Nădejde: Nu am fost atunci candidat.

D. D. Alexandrescu: Ați fost personal la colegiul al II-lea, iar delegații D-văstre la colegiul III de abia au avut câte-va voturi.

La ce se datoresce de astă-dată eșirea D-lui Nădejde?

D-lor, Președintele biuroului afirmă în procesul sēu verbal că au fost ore-cari desordine, că a chemat armata și procurorul, fără ca nici armata, nici procurorul să pōtă intra în sala de alegeri, pentru că toți delegații D-lui Nădejde erau spete în spete, formaū un batalion carré așa în câte-va cu neputință să intre cine-va; am voit să intru și eū și nu am putut. Iată ce ați făcut D-văstre și cu tōte acestea pretindeți că alții au făcut ingerințe; erau pōte unii din partisanii noștri cari făceau exces de zel, dar administrația constat că n'a ingerat; dacă ingerințe au fost, au fost din partea D-v. Aduceți-vē aminte de modul cum a cădūt D. Maiorescu când ați mers până acolo în cât ați pus așe prin cari țicēți că D-sa eșind și în alte părți la colegiul I se desistă și și retrage candidatura, și ați mai spus și alte lucruri, pe cari nu le pot spune de la această tribună, în privința altui candidat care a cădūt. L-ați atacat într'un mod neertat, speculând asupra religiunei și naționalității sale, inducēnd în erōre pe săteni și exploatând ast-fel buna credință a acelora cari n'au consciință și nu și dau sēmă de drepturile lor. Iată la ce manoperi se datoresce eșirea D-văstră, dar nu dōră că Iașul s'a transformat în câte-va luni într'o imensă metropolă socialistă! Nu numai că n'a fost ingerințe din partea guvernului, dar nici măcar alegătorii n'au fost aduși la vot; căci din vr'o 2.000 de alegători cari votēză indirect au votat de abia 400....

D. I. Nădejde: Ca tot-d'a-una.

D. Alexandrescu: Apoi, dacă e așa, de ce n'ați eșit la alegerile trecute din Ianuarie? Pentru a vă face să cădeți la balotagiū administrația nu avea nevoie să ingereze; era de ajuns ca să se trimētū să se aducă țeraniī cari plecase pe la casele lor în urma primei votări. Dar nici acesta nu s'a făcut măcar, și tot vă plângeți. Aveți darul de a fi în tot-d'a-una nemulțumiți!

Țicēți că prefectii au ingerat, dar ei nici nu și au bătut capul; căci nu mult înainte de alegeri unul era la vie, iar cel-alt la vênătōre. Iată ce fel de prefecti ne-ați trimis, D-lor ministri! (Ilaritate). Ați mai spus o altă inesactitate când ați afirmat că în timpul votării colegiului III prefectul de județ a stat la cărciuma jidōvescā numită Pomul-Verde din strada Primăriei; și în această privință D. Nădejde a afirmat atâtea fapte inesacte, în cât imi este cu neputință de a-l urmări pe acest teren!

Tōte acestea le-am țis în privința alegerilor de la Cameră; căci în cât privește alegerile de la Senat, nimeni nu le-a contestat și însuși D. Nădejde a mărturisit că acolo a domnit cea mai perfectă ordine și legalitate.

Dacă ne referim la alte județe, vedem că și acolo alegătorii și-au exprimat vo-

ința lor în liniște și în libertate. Dovadă la acesta este că toți disidenții cei mai marcanți, precum D. Blaramberg, Dim. Brătianu, Mârzescu, Fleva și alții au eșit în județele lor respective, unii la Cameră, iar alții la Senat. D. Panu se mira într-o zi, cum se face că la colegiul III de Tecuci să fi eșit D. Miclescu. Dar de ce nu se miră D-sa de eșirea D-lui Tache Anastasiu; căci în timp de 12 ani n'au vădut eșind veri un oponent la Tecuci, mai ales de talia onor. D. Anastasiu....

De ce s'a ales?

Pentru că n'a ingerat nimeni, cu toate că de altmintrelea erau atâtea mijloace de întrebuintat pentru a face să cadă această candidatură care numai populară nu era în acel județ.

Au eșit dar, D-lor, toți oșanții, a eșit tot ce a fost onest și capabil în țară, pentru ca să 'și ia locul pe băncile acestei Adunări.

Pentru ce dar strigați și sunteți nemulțumiți?... Nu cum-va unii din D-văstre ar fi dorit ca să iasă o majoritate colectivă, ca să fi eșit toți sbirii regimului trecut cu care D. Panu a dat mâna în ajunul alegerilor, uitând că ei sunt aceia cari cu câte-va luni înainte 'l-au aruncat în temniță. (Aplause).

Acăsta nu se putea, D-lor, pentru că țera era sătulă de atâtea abuzuri, pentru că cuțitul ajunsese la ciolan, dupe cum dice românul, pentru că tot ce este onest, capabil și independent în această țară era în contra regimului trecut. Guvernul n'a ingerat deei și nici nu avea nevoie să ingereze în algeri. Guvernul a făcut însă o greșală mare lăsând în picioare întregul aparat colectiv. Pentru ce n'ați măturat într'adevăr, cu o oră mai înainte, funcționarii compromiși... pentru ce n'ați curățit nici până astăzi grajdurile lui Angias și care să fie-ore cauza unor menajamente inexplicabile?... (Aplause).

Și aci a venit momentul ca să răspund la o întrebare a onor. D. M. Kogălniceanu. D-sa dicea cu ocaziunea verificării colegiului III de Ilfov, că cea mai bună dovadă despre ingerența guvernului în alegeri este faptul că Ion Brătianu n'a găsit în totă țera nici un colegiu care să-l alegă. Și D. Kogălniceanu adaogă: Ce va dice ore Europa despre acesta?... Admitând pentru un moment ca Europa nu avea alt ceva mai bun de făcut de cât a 'și bate capul de D. Ion Brătianu, eu întorc frasa D-lui Kogălniceanu și dic: Ce ar fi dis Europa dacă dupe o cădere atât de rușinosă țera 'l-ar fi trimis din nou în Parlament?

Negreșit ar fi dis că suntem lipsiți de caracter și că în țera noastră nu există opinie publică. (Aplause).

Ar fi dis, D-lor, că acest om a fost resturnat nu de țera întregă ci de o coterie politică, de un partid, ceea-ce scim cu toții, că nu este.

D. I. Brătianu ca să fi avut dreptul la recunoștința țerei, trebuia să fi făcut re-

formele promise, trebuia să fi realizat programul vestit de la Mazar-Pașa; D-sa însă n'a făcut nimic în curs de 12 ani de cât numai de a crea slujbe și sinecure; D-sa a făcut revisuirea Constituțiunei atunci când majoritatea țerei nu o voia și a lărgit cercul electoral cu scop numai de a se menține, cu ori-ce preț, la putere. D. I. Brătianu a făcut drumuri de fer și gosele pe la moșiile și casele tuturilor favoriților, a făcut legi personale pentru ca miniștrii săi să-și câștige procesele când nu vor mai fi la putere; D-sa a dat județele în exploatarea cător-va bași-buzuci; a făcut ca acei cari tremurau acum 13 ani în pantaloni de dril și în surtuc de doc să umble astăzi pe pod în cupe și cu blană de samur.

D. I. Brătianu a făcut într'adevăr și banca națională, instituțiune de altmintrelea bună și neapărată, însă a făcut-o în așa condițiuni în cât să îmbogățescă numai pe câți-va favoriți de ai săi și să aducă acest flagel, această filoxeră colectivă, necunoscută până atunci, adică: agiul. A făcut și creditul agricol, instituțiune iarăși bună și necesară, dar în așa condițiuni în cât să aducă pe țeranul la sapă de lemn; căci țeranul în inexperiența sa a pus vitele săle amanet cari s'au vîndut pe nimica, iară el a rămas și dator și fără vite. D. Brătianu a făcut din această țară un imens bazar unde se preocupă conștiințele cetățenilor... în fine, el a făcut ceva mai mult pentru care istoria nepărtinitore care ne judecă pe toți va fi fără ertare... a infiltrat adânc veninul și corupțiunea în sângele și în vinele tinerimei, speranța și viitorul acestei țeri. (Aplause).

Iată activul D-lui Ion Brătianu. Putea el în urma unor asemenea fapte să mai găsească un colegiu care să-l alegă?

Nu, de o mie de ori nu!... Să rămăce deci la ușa Parlamentului, afară, pentru ca de acolo să audă cuvintele crude ce 'i vom svirli vecinic în față! (Aplause).

Parcă ve aud spunându-mi însă că Ion Brătianu a făcut fapte mari, precum reboiul, regatul, independența, și câte altele... Regatul s'a făcut și în Serbia, și cu toate acestea nu cred că tot D. Brătianu să-l fi făcut și acolo! (Ilaritate).

Fapte mari s'au făcut într'adevăr în această țară, însă ele nu se datoresc personal lui Ion Brătianu, ci înprejurării lor; căci independența s'ar fi dobândit ori-cine ar fi fost la putere, și chiar însuși D. Kogălniceanu ar fi nemerit, dacă ar fi fost la putere să cedeze Basarabia!

Coroana de oțel, pe care o poartă astăzi Regele, nu 'i-a pus o pecap D. I. Brătianu, ci ostașul român care muria de două ori sârmanul, ucis nu numai de ghiulele vrăjmașe, dar și de propria sa armă! (Aplause)

Dator sunt însă, D-lor, să constat că D. Brătianu în lunga sa domnie a făcut și o faptă bună.

Intr'un moment de uitare pesemne, camerele trecute au înscris în legea electorală secretul votului, pe care trebuie să-l

păstrăm și să-l îngrădim mai mult, de se pôte; căci este garanția cea mai mare a libertății în algeri... (întreruperi din partea D-lui Stanian). Nu este vina mea, D-le Stanian, dacă atâtea găsesc la activul lui Ion Brătianu... vina este a lui... Și pentru această faptă bună și laudabilă, câte fapte rele, câte infamii, câte abuzuri, câte jafuri, câte pașalacuri, câte asasinate tolerate și măturisite fără rușine de la capătul acelei bănci. (Arată banca ministerială).

D. R. Stanian: Lasă să-l judece istoria, nu D-ta.

D. D. Alexandrescu: Oare Parlamentul n'are dreptul de a judeca astăzi omul care a făcut atâtea rău țerei, și numai onor. D. Stanian să-i fie ore permis de a-l lauda?

V'ați intitulat liberali, ba încă și naționali... Mergeți astăzi la Casație de vedeți cum se judecă acolo acei cari au compromis liberalismul și armata, acei cari au purtat o mână sacrilege pe toate instituțiunile acestei țeri! (Aplause).

Nu... nu veți purta numele de liberali în istorie, veți rămănece ceea-ce ați fost, o tristă colectivitate, o adunătură de ómeni cu pasiuni josnice și interese meschine, pentru a nu mânji cuvântul de libertate și de liberalism! (Aplause).

Unde, unde piere liberalismul?... Striga deunăzi onor. D. Tache Ionescu într'un moment de entusiasim? Să ne înțelegem, care liberalism? Liberalismul adevărat și onest, sincer, reformator, care dorește binele țerei? Acela într'adevăr nu piere; acela potsă dică că este astăzi la putere. Dar liberalismul de contrabandă al D-lui Brătianu, acela a perit definitiv, a el a picat în noroiu, acela 'l-ați înmormântat în zilele memorabile de la 14 și 15 Martie. (Aplause).

D. Panu dicea mai deunăzi: avem un minister conservator; însă, trebuie să adăogăm, cu idei și reforme liberale; căci, dacă D-lor înțeleg a governa țera cu idei reacționare, țera nu va fi cu D-lor și vor fi părăsiți de elementul ténér.

Dar, D-lor, care minister era cu puțință în aceste împrejurări și față cu elementele actualei Camere? Ministerul disident liberal?... Nu sciu însă dacă sunt în Parlament liberali de aceeași nuanță în deajuns pentru a compune un asemenea minister. Avem într'adevăr pe onor. D. Dimitrie Brătianu care represintă o viață întregă de probitate și de onestitate, dar mai este și D. Kogălniceanu care cu drept cuvânt reveudică și D-lui de a fi șef. Cari din doi?... Va să dică ministerul liberal cu bucluc! (Ilaritate).

Alte ministere... cari ar fi fost cu puțință?... Ministerul radical? Nu sunt de cât doi radicali în Parlament: D. Panu și D. N. Ionescu. Despre D. Panu nu mai vorbesc, iar D. N. Ionescu a fost la minister și am vădut ce pôte. (Aplause).

Cât pentru ministerul socialist, nu ved de o cam dată nici o nădejde. (Ilaritate).

Prin urmare, singurul minister posibil astăzi este ministrul conservator, însă cu idei liberale, reformatoare; numai de ar sfârși dupe cum a început; căci mulți făgăduesc la început; și D. Brătianu începuse bine și pe la mijloc a scrântit-o.

D. Aslan dădea mai deunăzi, ce fel de minister este acesta? Nu are nici o idee nouă; toate sunt vechi și trecute de modă. Dar așa întreba pe D. Aslan dacă se mai poate găsi astăzi ceva nou? *Nihil novi sub sole*. Numai Emile de Girardin avea câte o idee nouă pe fie-care și. Fie ideile ministrului actual cât de vechi, eu admit discuțiunea lor, numai de ar fi bune și folositoare țerei, și numai de s'ar pune odată în aplicare; căci prea multe legi avem cari nu s'au aplicat nici odată. Criticați ideile și reformele D-lui Carp. Nici eu nu le admit toate. Ast-fel, mă declar de pe acum în contra căpitaniilor (*Bezirkshauptmannschaft*, dupe cum se dice în Austria), în contra proiectului relativ la pozițiunea meseriașilor, ect. Acesta nu dovedește însă că asemenea reforme nu trebuie să vie în discuțiunea Camerelor. Să le discutăm, și noi cari nu suntem o Cameră servilă, dupe cum era cea trecută, vom admite numai ceea-ce este bun, iar ceea-ce este rău și nefolositor va fi respins.

Prin urmare, să încetăm aceste discuțiuni zadarnice și să procedăm, cu o oră mai înainte, la examinarea reformelor propuse, cari sunt așteptate de țera întreagă cu o vie nerăbdare.

Să dăm deci pământuri la țărani cât mai îngrabă; căci unii, mai ales în Moldova, mor literalmente de foame, și în ori-ce cas locuitorii sătenii merită de a avea o bucată din cea pâine pe cari noi cu toții o mâncăm tot din munca lor! Să ne gândim de asemenea, cu o oră mai înainte, la asigurarea sôrței justiției și a împricinațiilor. Să lucrăm pentru îmbunătățirea sôrței clerului de mir; căci multe s'au promis în această privință de toate guvernele și nimic nu s'au făcut! Să desființăm taxa de 5 la sută care apasă pe nedrept asupra tuturor funcționarilor și chiar a particularilor; căci guvernul a promis desființarea acestei taxe vexatorii, și nu ne este permis nici nouă deputaților, nici mai ales guvernului de a amâga corpul electoral. Să ne gândim la sôrta funcționarilor mici la cari nimeni nu s'a gândit până acum; căci este cu neputință ca un scriitor să a sub-comisar să-și întreție familia sa cu 90 lei pe lună! Dați funcționarilor mijloacele de trai dacă voiți să stârpiți acest lucru urinos între toate, care se numesc *mituirea* și care era adânc înrădăcinată în vechile noastre moravuri Citiți într'adevăr pravila lui Andronachi Donici, anterioară codului Calimach, și veți vedea că această lege permitea însuși judecătorilor de a lua rușfert de la înpricinați în cât privește ale mâncării și ale beuturii, însă într'un mod omenos și nu prea din cale afară.

Să procedăm dar la toate aceste reforme;

căci numai ast-fel vom dovedi țerei că suntem liberali în adevăratul sens al cuvântului. Numai ast-fel veți avea încrederea cetățenilor și veți putea rămâne la putere; numai ast-fel veți putea tămădui ranele adânc deschise și săpate prin regimul arbitrarului, al jafului și al corupțiunii! (Aplauze prelungite).

D. președinte, L. Catargiu : D. Aslan are cuvântul.

D. N. C. Aslan : D-lor deputați, nu mă voi ocupa de rechizitorul onor. nostru coleg de la Iași; sunt alții cari vor răspunde la faptele pe cari D-sa le a prezentat înainte a D-vostre. Eu, în cât mă privește, nu cer de cât introducerea următorului amendament la paragraful întâiu :

„Cer suprimarea cuvintelor *de iubire și de devotament* din primul alineat“.

Și în același timp, D-nii mei, pentru a nu întrebuița veri-un cuvânt, care ar putea să fie rău interpretat, mi-am și permis a pune în câte-va rânduri motivele pentru cari cer această supresiune.

D-lor deputați, cer suprimarea expresiunilor *de iubire și de devotament* din răspunsul la Mesagiul regal pe motivul că acele expresii în împregiurările actuale nu exprim și nu pot exprima în mod exact adevăratele simțiminte ale țerei.

Țera nu poate vedea în chemarea la cârma treburilor a actualului minister îndeplinirea cerințelor manifestate de ea în Martie al anului present; ea, din contra, constată cu întristare persistarea în practicare a unor deprinderi care sunt negațiunea regimului constituțional, și, prin urmare, menținerea regimului personal repudiat de ea.

Modul formării ministerului din Martie, modul transformării aceluși minister în actualul minister; actele sale din trecut precum și îngrijirile ce el ne inspiră pentru viitor sunt atâtea cauze pentru a impune țerei cele mai mari rezerve în privirea simțimintelor ei față cu Tronul.

Acestă rezervă îi este cu atât mai mult comandată cu cât noul motive grave au venit să sporescă legitimele ei îngrijiri.

Ați auzit cu toții, Domnii mei, nu fără o profundă uimire negreșit, declarațiunea îndrăsnită ce consilierii Majestății Sale au făcut în stinul Parlamentului spre a-și tăgădui dreptul de control asupra relațiilor noastre internaționale.

Față cu această învederată încălcare a imunităților parlamentare, ce constituie o violațiune a p.ectului nostru fundamental, țera nu este astăzi în pozițiune de a-și manifesta simțimintele ei în sensul conștinut în expresiunile de răspuns la Mesagiul regal.

Țera, neavând deci nici un motiv de a fi satisfăcută, ea nu poate manifesta nici iubire nici devotament pentru Tron.

Acesta este adevărul și acestea sunt și cuvintele pentru cari, cu vie părere de

rău, mă văd silit a cere suprimarea acelor expresiuni.

D. președinte, L. Catargiu : D. Ernest Sturdza are cuvântul.

D. Ernest Sturdza : D-lor deputați, am cerut cuvântul pentru a sprijini și eu primul paragraf al adresei relativ la libertatea alegerilor, și foarte puține cuvinte am de adăugat la cele dișe de d. D. Alexandrescu; căci nu voesc să răpesc prețiosul timp al onorabilului Parlament.

Iată cum sună primul alineat al adresei : „Țera este recunoscătoare către Majestatea Văstră că s'a deslegat în liniște o situațiune îngrijitoare și că a fost pusă ast-fel în pozițiune de a-și spune liber voința ei.“ Susțin, D-lor, că alegerile au fost libere, absolutamente libere, și când fac această afirmațiune, sunt sigur că cu mine am nu numai pe D. Alexandrescu, ci marea majoritate a acestei Camere. Dacă unii din deputații de prin județele din Moldova ar avea de formulat veri-o plângere contra guvernului, aceasta nu ar putea fi pentru că el a făcut ingerințe în alegeri, dar pentru că n'a dat nici cel mai mic sprijin moral amicilor și aderenților săi, lucru ce îi era permis a face.

O voce : Dar la Iași ? (Sgomot.)

D. E. Sturdza : D-lor, eu vorbesc în special de județul în care colegiul I mi-a făcut onórea a mă alege și anume de județul Bacău.

În județul Bacău alegerile au fost cu totul libere; și atât de puțin guvernul a cugetat să comită veri-o ingerință, în cât prefectul, represintantele guvernului, în tot timpul alegerilor a stat la țera, ocupându-se de afacerile sale particulare, fără a se îngriji nici cum de modul cum se grupază diferitele partide în localitate.

Nu-mi voi permite să discut acum dacă bine sau rău s'a făcut în centru, la București, că s'a disolvat partidul opozițiunii-unițe; mă mărginesc numai a spune că la noi opozițiunea-unită a rămas strins legată, și acesta a făcut-o numai în scop de a se împedica revenirea la putere a fostei colectivități. Fac apel la colegii mei de la Bacău, la D-nii frații Lecca și la D. Livezeanu să spună dacă opozițiunea-unită nu a lucrat în cel mai deplin acord și dacă alegătorii nu și au exercitat la noi dreptul lor de vot în totă libertatea.

Amestec, ingerințe în alegeri din partea guvernului nu au fost; și singura imputare ce îi s'ar putea aduce este că a tolerat ca o mulțime de funcționari să lucreze pe față contra amicilor săi. Și acesta nu s'a petrecut numai la noi în Bacău dar și în alte localități. D. Alexandrescu v'a spus că și la Iași tot ast-fel s'a urmat. (Înteruperi).

Eu nu voi da aci nume proprii; nu intră nici cum în cugetul meu de a cere represalie, țin numai să se constate că o deplină libertate a domnit în alegeri. Fac apel la D. Ene să spună dacă reușita

D-sale în alegeri nu o datoresce acelor funcționari.

A insistă dar mai mult asupra acestui punct nu este de nici o trebuință; căci, ori ce s'ar dice de D-nii Aslan și Nădejde, prezența D-lor pe aceste bănci este cea mai bună dovadă că nu au fost ingerințe în alegeri.

D-lor, eu am fost raportatorul secțiunii care s'a ocupat cu validarea alegerilor de la Iași, unde s'a ridicat contestațiunii contra alegerii D-lui Nădejde, și am vădit din acte că consilierul Curței, care presida alegerea de acolo, D. Tassu, unul din cei mai integri magistrați, constată că tumult a fost în timpul alegerii; că el a fost silit să cêră intervenirea forței armate; nu dice însă că de către agenții guvernului s'au făcut vre-o ingerință ci că tumultul a provenit din partea D-lui Nădejde și a amicilor săi, cari nu lăsa pe alegători să-și exprime în libertate votul lor. De aceea eu în secțiune am fost de opinie că alegerea D-lui Nădejde trebuie să fie invalidată; pentru că, ori și de unde ar porni, ingerința nu trebuie să existe în alegeri, și terorizarea de atunci a alegătorilor a fost de natură să vițieze acea alegere, măcar că ea nu venia din partea agenților guvernului ci din par ea candidatul.

Iată dar că, în loc de a aduce acuzări guvernului că a făcut ingerințe în alegeri, ar trebui să exprimăm recunoștința noastră Regelui pentru libertatea ce a domnit în alegeri, libertate de care ne am bucurat și în virtutea căreia atât cei din opozițiune, cât și noi ne aflăm pe aceste bănci.

Acum, în cât privește amendamentul D-lui Aslan, prin care propune suprimarea expresiunilor de recunoștință, de iubire și devotament către Tron, cred că un asemenea amendament nici nu merită să fie discutat.

D. președinte, L. Catargiu: D. Apostoleanu are cuvântul în cestiune de regulament.

D. G. Apostoleanu: Domnule președinte, conform regulamentului, când se prezintă un amendament se dă cuvântul propunătorului să-l desvolte, și după aceasta se trimite în cercetarea comitetului sau comisiei spre a se pronunța asupra-I mai înainte de a se pune în discuțiunea Adunării.

D. președinte, L. Catargiu: Amendamentul D-lui Aslan s'a desvoltat de D-sa și s'a trimis comisiei.

D. I. Nădejde: Fiind că se afirmă neconținut de către D-nii deputați din majoritate cum că n'au fost ingerințe în alegerile de la Iași și că eu am făcut ingerințe ca să mă aleg, trebuie, cred, ca măcar acum voi putea să arăt cum s'au făcut alegerile colegiului al 3-lea de Iași.

Voci: Scim acesta. (Sgomot).

D. I. Nădejde: D-le președinte, vèd că n'au gând să mă lase să vorbesc.

Eu vè spun însă d'inainte că n'am să cedez; veți striga, eu am să tac, veți tăcea am să continuu mai departe.

D. Alexandrescu a spus că de la Ianuarie până la alegerile din urmă n'a avut timp Iașul să se prefacă în Metropolă a socialismului; D-sa însă a confundat rezultatul colegiului al doilea cu cel de la al treilea; căci la Ianuarie trecut candidatura mea a fost pusă la colegiul al doilea unde nu am pretențiunea că socialiștii sunt acum în majoritate, dar la al doilea a fost pusă candidatura unui țeran, Mihailu Măgdici de la Cucuteni, dar care din cauza presiunilor agenților D-lui Brătianu, din pricina unui cinstit popă care l-a luat la batae, și a altora cari l-au dat de adura pe scări, el n'a putut sta la alegeri, rămând numai cu 25 de voturi. Acesta însă nu dovedesce că Măgdici n'ar fi reușit, dacă alegerea s'ar fi făcut în libertate.

Să venim acum la alegerea din urmă, de la 14 Octombrie, mi se pare. Să vè spun întâiu cum s'a făcut alegerea de delegați în comunele rurale. D-vostre știți foarte bine, cred, și dacă nu recunoșteți pricina, e că nu vè vine la socotélă, cum că în comunele rurale nu există până acum în realitate alegere de delegați de cât cu foarte ne însemnate excepțiuni; mai pretutindenți primarul făcea o listă, dupe cum i se porunca de autoritățile superioare și de multe ori, ne prezentându-se nimeni, se treceau prin falsificare numele omenilor trimițându-se în urmă raportul că cutare și cutare a fost ales. O asemenea alegere însă nu s'a putut face în județul Iași din cauză că n'au voit țeranii, dar în câte-va comune ca la Gropnița, Holboca și Movileni, s'a petrecut următorul lucru: Primarul, vèdând că s'au strîns veri-o sută de alegători și vèdând că toți aceștia sunt din partida muncitorilor cari nu voia să primescă lista propusă de primar, constatând, prin urmare, că rezultatul are să i fie defavorabil, a făcut raport că neprezentându-se un număr suficient de alegători, alegerea nu s'a putut face. Un asemenea raport s'a trimis de la Holboca unde au votat veri-o sută de omeni, de la Movileni unde au votat veri-o 40 și de la Gropnița unde au votat peste veri-o sută.

De și dar a reușit lista noastră și cu toate că legea nu prevede un număr determinat de alegători, dênșii s'au găsit în drept să dică că alegerea nu e bună pe motivul că nu s'a prezentat un număr suficient de alegători.

Acosta s'a făcut în trei comune și am pierdut 20 de delegați.

La comuna Voinesci a reușit lista noastră cu 157 voturi contra listei primarului care n'a avut de cât 5, 6 voturi. Primarul însă s'a creșut în drept să anuleze această alegere, raportând comunei de Iași. Prin urmare, încă 6, 7 delegați pierduți. De și, cum știți, nici un articol din

legea electorală nu dă asemenea drept primarilor.

La comuna Bădeni primarul a fost mai expeditiv, a declarat fără nici o lege că nu este voe să se voteze cu bilete tipărite, ci numai cu bilete scrise de mână. Partidul nostru avea bilete tipărite și deci au fost refuzate biletele noastre.

Am pierdut încă 10 delegați.

La comuna Șipotele listele erau tipărite amândouă. Dar fiind-că în lista noastră s'a trecut din greșélă un alegător care, dupe spusele primarului n'avea dreptul, primarul a anulat lista noastră. Ast-fel am pierdut 20 delegați.

La comuna Stânca s'a făcut alegerea ast-fel că nu lăsa pe omeni cu buletinele noastre să voteze, ci i lua, le deschidea biletul și dacă vedea că este lista noastră, i amerința și-i silia să voteze lista lor; primarul a pus pe notar în camera secretă să observe să nu pună în plic de cât lista lor.

Ei bine, acest lucru este pedepsit de lege și atrage dupe sine nulitatea alegerii; cu toate acestea însă noi am avut 93 voturi și ei 113.

La comuna Brăesci, acolo buletinele guvernamentale erau albastre, iar ale noastre albe și ast-fel foarte ușor se putea observa în ce sens se votéza și primarul a pus pe șeful de garnisonă să observe pe alegători, și pe cei cari avéu buletine albe i amerința; fiind-că mai toți erau milițieni, dicându-le că de nu vor vota lista guvernului vor păți cutare și cutare lucru, adică vor fi trimiși numai ei la adus lemne pentru companie, și la unii chiar le dădea câte o însărcinare cu care i trimiteau pe dată de la alegere. Afară de aceasta s'a adus să voteze omeni cari nu aveau drept și cu toate acestea la comuna Brăesci lista guvernului a avut un vot mai mult, adică 96 și lista noastră 95 de voturi.

Acum, dupe descrierea acestor alegeri în comunele rurale, puteți să vè închipuiți ce libertate a domnit la alegerea delegaților din județul Iași.

În orașul Iași, dice D. Alexandrescu: cum se face că din 1000 de alegători indirecti au votat numai 460. Lucru foarte simplu; așa a fost în tot-d'a-una, că 4—500 de omeni să nu vie la vot; se vede că nu există și că figuréza pe listă numai pentru că au existat o-dată. Și când este vorba despre rezultatul alegerii, D. Alexandrescu ne întrébă de ce n'am isbutit la alegeri sub Brătianu.

Apoi am dis noi că alegerile s'au făcut mai bine atunci de cât acum? Și atunci s'a făcut ingerință și acum s'a făcut.

D-sa ne mai dice pentru ce am dovedit acum și n'am dovedit la Ianuarie.

Apoi, D. Alexandrescu n'are de cât să cerceteze la primăria din Iași și să vadă că'am înscris 200 de omeni mai mult în Ianuarie trecut.

Acum, dupe ce am vorbit de alegerile din comune, să venim la alegerea de de-

putat întâmplată la 14 Octombrie. Se dice că noi am făcut acolo ingerințe. Ingerințele s'au făcut din partea poliției din Iași care s'a ținut la toate barierele, și în special la bariera Păcurarului unde ținea pe omenii, 'l plătia și le-a dat să mănânce și să bea de dimineață până la amia-zi, când a plecat cu ei în corpore, cu răcnete și cu alarmă mare ca să vie în sala de alegeri și să ne scotă pe noi afară.

Proiectul acesta nu le-a reușit bine; pentru că țeranii dupe ce au ajuns acolo n'au strigat „trăiască Buicliu“ ci „să trăiască partida muncitorilor.“

Nu este dar vina noastră dacă socotéla de acasă a guvernului nu s'a potrivit cu cea de la tîrg.

Dicea domnul care a vorbit înaintea mea cum că dupe procesul-verbal al D-lui Tassu se vede că partida muncitorilor a făcut ingerința și că în contra noastră a fost chemată armata. D-nu Alexandrescu mai spune că procurorul n'a putut să străbată în intru și că chiar D-sa s'a încercat în zadar a intra. Că nu o fi străbătut D-sa în intru, se poate, dar procurorul și giandarmii au străbătut și au venit acolo chemați de noi; fiind-că bandele de sergenți deghizați asediase primăria și nu lăsașu pe delegați să vină la vot, întorceau omenii înapoi fără să-l lase să se sue acolo. Noi am chemat, prin urmare, pe procuror și armată și la dosar este însemnat că D. Tassu a dat acele acte ale noastre primului procuror și D. raportor putea să vadă acea notă. Așa, din partea noastră s'a dat protest la D. procuror de la Iași, prin urmare, ingerințele au fost din partea bandei D-lui P. Nițescu, iar nu din partea partidului muncitorilor. Noi la ce ne-am mîrginit? Ne-am mîrginit la aceea ca să nu ne lăsăm a fi biruiți și de aceea se explică că dintre dînșii nimeni n'a fost bătut, pe când din partidul muncitorilor a fost Gheorge Iosub de la Stîncă cu mâna ruptă, și Gheorghe Ionescu din Iași cu capul spart și alții atâtea.

Tot acésta bandă a D-lui Nițescu a voit să omóre pe Mortzun. Cred că n'au voit să omóre pe Mortzun partizanii noștri. Banda D-lui Nițescu 'l luase pe sus pe Mortzun ca să-'l ducă să-'l îneca în canalul latrinei de acolo (ilaritate) și dacă nu s'ariau țeranii 'să 'l scape el era să fie omort. Tótă acésta bandă a D-lui Nițescu a fost dată în judecată; începînd cu primarii de la țera și sfîrșid cu D. Nițescu pe toți 'l-am dat în judecată dupe dreptul ce ne dă legea electorală ca de ce alegători să pornescă acțiunea; fiind-că de D. procuror, nu știu dacă în înțelegere cu D. ministru al justiției său nu, nu s'a luat nici o măsură.

O voce: S'a prescriș.

D. I. Nădejde: Nu s'a prescriș; pentru că am intrerupt noi prescripțiunea prin suplicii către primul procuror.

Prin urmare, când este vorba de alegerea colegiului al treilea de Iași, nu încapă nici o îndoială, că dupe toate actele cari sunt în dosar se constată până la evidentă că noi suntem acei cari am cerut

armata și am chemat pe procuror, iar nu adversarii noștri, cari erau susținuți de bande și de administrație. Acum aci avem un fapt așa de pozitiv care poate să servescă ca model de chipul cum s'au făcut alegerile la colegiile al treilea de pretutindene, cari sémănă ca două picături de apă cu alegerea colegiului al treilea de la Olt; de cât la Olt a reușit ingerințele administrative și dovadă este că avem pe D. Caracostea proclamat deputat; iar la Iași cu toate acele ingerințe și bande organizate administrația n'a reușit și de aceea am venit eu aici.

Alegerile de la Iași pot servi ca model pentru tótă țera; tot așa s'a făcut la Vaslui, când v'am cerut invalidarea alegerii D-lui Rășcanu Sandu, și-'mi pare rău că nu am actele aici să vă probez și astăzi cum s'a făcut acea alegere; tot așa s'a făcut și la Botoșani unde o bandă comandată de omenii foarte cunoscuți acolo și aici a condus alegerile combătînd pe D. G. Rășcan, comițîndu-se cele mai mari nelegiuiri. Și vă rog să notați că eu nu vorbesc de colegiile întîiu și al doilea ci numai de alegerile de la colegiile al treilea.

Eu aș fi foarte mulțumit dacă alegerile din colegiul al treilea s'ar face numai cu atâtea ingerințe cu cât se fac alegerile din colegiul întîiu și al doilea. Prin urmare, în cestiunea alegerilor nu pot să fiu de cât contra modului cum este redactat răspunsul majorității la Mesagiu, unde se spune că alegerile s'au făcut liber și deputații sunt reprezentanții voinței națiunii; cel puțin când este vorba de deputații colegiului III, afară de mine și alții câți-va din opozițiune, sunt sigur că nu represintă pe țeranii.

D. C. Receanu: Comisiunea D-vostre intrunindu-se în unanimitate a respins amendamentul propus de D. Aslan.

D. M. Caracostea: D-lor deputați, voiți fi foarte scurt cu atât mai mult că nu am pretențiunea de a vă face un discurs.

D-lor, se discută paragraful I la adresă, și atât în discuțiunea generală cât și D. Aslan aș a propus un amendament.

În discuțiunea generală 'mi aduc aminte că D. Panu dicea: cine vă autorisă pe D-vostre să exprimați în numele poporului sentimente de iubire către Tron...

Pe noi ne autorisă calitatea noastră; suntem represintanți ai națiunii, represintăm poporul și în numele lui vorbim Tronului.

Dar vine cestiunea cea-altă: nu represintați națiunea, alegerile n'au fost libere D-lor, și pentru acésta aș audți înaintea D-vostre pe D. Nădejde; 'mi aduc aminte când D. Panu vorbea intrerupt de D. I. Negruzți răspunde da! Mărturisesc că în colegiul I și II la Iași alegerile au fost libere, în al III-lea, nu! Imi aduc aminte că D. Tache Ionescu în discursu-'l dicea da! Mărturisesc că alegerile au fost libere. Eu sunt convins că nimeni în conștiință în acésta Cameră nu ar putea dice că alegerile făcute de astă-dată de guvernul actual au fost ingerate. Dar dic D-lor:

alegerile colegiului III, și aci D. Nădejde voesc să dovedescă cu ori-ce preț că colegiul III de Iași este socialist și nu a dat greș, vorbind cu expresiunile din scrisoarea D-sale, dic că alegerile colegiului III n'au fost libere, și că au fost ingerințe din partea administrației, și că D-sa, D-l Nădejde, numai grație popularității D-sale a isbitit. D-le Nădejde, ca să aveți acésta pretențiune, ar trebui să vă aduceți aminte că din 996 alegători înscriși, ..

D. I. Nădejde: Nu sunt atâtea, ci numai 765.

D. M. Caracostea: Am vădut acésta cifră de 996 în *Monitor*, vă vorbesc cu date exacte, din acésta cifră aș intruniri numai 180 voturi, și dacă administrația voia să ingereze în contra D-vostre avea destule mijloce ca să vă aducă 300 alegători în colegiul III ca să nu fiți pe aceea bancă.

Colegiul III este unul din colegiile cele mai independente, dovadă presința D-sale acolo, dar este independent de câte-ori se găsește cine-va care să se ocupe de el, dovadă colegiul III de Vlașca, care încă de când se dicea că acest colegiu este o minciună nu putea nimeni să lupte cu Cesar Boliac; dovadă este colegiul III de Severin care în tot-d'a-una a ales însuși pe Cuza și fiul lui Cuza, dovadă colegiul III de Brăila, care în alegerile cele mai ingerate din Ianuarie a ales pe D. Filipescu.

Dar acolo unde nimeni nu se ocupă de alegere, neapărat că nu poate să aleagă de cât aceia cari 'și pun buletinele la biuro, și nu se pot alege de cât aceia cari 'și-au depus buletinele. Iată majoritatea unanimă de care s'a vorbit. Colegiul III nu poate inventa omenii când ei nu vin la luptă.

Un singur cuvînt, D-le Nădejde, despre colegiul III de Olt.

Cunósceți Oltul? Fost-ați acolo?

D. I. Nădejde: Nu!

D. M. Caracostea: Dacă n'ați fost permiteți-mi a vă spune că ceea-ce ați spus despre el este o calomnie.

D. I. Nădejde: A spus D. Protopopescu.

D. M. Caracostea: Și pentru că o audosați D-vostre voiți spune și la adresa D-vostre.

Imi aduc aminte că cu ocaziunea discuțiunii în privința cestiunii țeranilor, D. Nădejde intrerupt cu cuvintele: „Ai susținut regimul lui Brătianu“ a răspuns: „Da! Căci acela lua numai punga; iar D-vostre și punga și viața.“

Din punctul de vedere al D-vostre, aveți mare dreptate; căci de câte ori vor fi la cârma țerei omenii cari se vor ocupa în mod serios să ridice pe țeran, pe poporul de jos, din condițiunile economice în cari se găsește și să-'l amelioreze sôrta, de atâtea ori și punga și viața D-vostre de socialisti va fi primejduită; căci dacă astăzi puteți trăi este numai din cauza miseriei țeranului pe care o exploatați. (Aplause.)

D. președinte, L. Catargiu : D. Blarberg are cuvântul.

D. N. Blarberg : Domnii mei, iașu cuvântul într'o stare a sufletului,—și această stare sufletescă cutez a afirma că nu 'mi e particulară, că 'mi e comună cu mulți din D-văstre,—cari predispune pe cineva nu numai a fi drept, dar încă și indulgent, de a se mulțumi cu puțin, foarte puțin, de a se mulțumi chiar cu relativul; căci am trecut prin prea multe încercări, am avut deja cu toții prea multe decepțiuni, pentru ca să mai cerem negreșit idealul și absolutul. Dar dacă, în ceea-ce privește omenii, nu ași avea multe rezerve de făcut și ași putea la rigóre să mă împac cu ei, nu voișu dice tot așa în ceea-ce privește lucrurile, în contra cărora cineva nu se poate în destul ridică.

S'a făcut cu ocaziunea acestor discuțiuni atâtea revelațiuni grave și imprudente, atâtea declarațiuni îndrăznețe, cari pun, ca să dic așa, totul în cestiune, până și regimul de control și de libertate de care ne bucurăm, în cât nu mai e iertat nimeni a tăcea; căci a tăcea ar fi a abdica sașu a consimți. Până acum, în spiritul celor mai mulți, ceva dobândit țerei acesteia, cel puțin în drept, dacă nu în fapt, este un regim constituțional ca în Belgia și cine dice ca în Belgia pôte adăuga și ca în Anglia. Astăzi însă acest adevăr elementar se contestă și se face nu numai procesul sistemului parlamentar, dar încă teoria și apologia guvernului personal. Iată ceea-ce nu pôte rămânea, sub pedepsa unei deșeanțe morale și fără pericol pentru lucrul public, fără răspuns.

Cât pentru mine voișu dice ceva mai mult : Nu numai litera legii, adică pactul nostru constituțional, trebuie să fie păzit cu sfințenie, trebuie să se impună guvernanților întocmai ca și guvernanților, dar încă și usurile parlamentare ortodoxe din alte țări, înzestrate cu instituțiuni liberale ca ale noastre; căci acele usuri sunt complementul și corolarul necesar al unui regim temperat, și ca atare trebuie să fie considerate ca un capital dobândit României, cum este dobândit țerilor cari ne au precedat pe această cale; căci obiceiurile sunt pentru legi aceea-ce e sufletul pentru corp. Fără acest respect chiar superstițios al obiceiurilor și tradițiunilor din țerile liberale, ce ne au servit de model, toate garanțiile înscrise în texte și coduri, devin iluzorii, devin carte închisă și literă mórta. Montesquieu și atâția alți omeni de genișu, cari s'au ocupat cu filosofia istoriei, înainte și dupe densul, au dis'oși repetat'o, că ce a făcut și face mărirea sașu decăderea unui popor, nu este atâta instituțiunile și legile de cari se bucură, cât moravurile sale.

Când, prin urmare, vęd că se face aci apologia tuturilor capitulărilor de conștiință, că ni se dă ca modele de imitat tot ce pôte născoci un oportunism grăbit și fără scrupule, eu mă înceștez și protestez, din toate puterile mele; căci vęd aci

un pericol național; căci vęd în toate acestea o îndrumare spre o scădere și mai mare a caracterelor.

Suntem pe o pantă nenorocită și este bine să ne oprim la timp.

Guvernul personal care există de fapt în România, revendică astăzi ostensibil dreptul de cetățenie și caută să se impună conștiunțelor noastre, cum s'au impus deja voințelor noastre. Dar acesta e prea mult!

E timpul dar să restabilim adevăratele principii în materie constituțională, adevăratele maxime ale unui guvern basat pe suveranitatea națională; e timpul asemenea să se scie că nu capriciul Capului Statului, ci voința națională liber și solemn manifestată, trebuie să hotărască, în România, ca și în cele-alte State înzestrate cu o constituțiune, de sórta puterii; că puterea la noi ca și acolo nu este un dar sașu o milă a Corónei, ci semnul de iubire și încredere al cetățenilor, al numărului celui mare.

S'a făcut cu ocaziunea acestei discuțiuni, pe lângă exaltarea regimului personal, procesul partidelor, procesul libertății și al democrației.

S'a făcut ceva mai mult : s'a cântat, ca să dic așa, un *de profundis* liberalismului în România, pretinșend că el 'și-a făcut timpul; și că o nouă eră, eră pe care D-lor o numiașu a democrației, prin opoziție la era liberală,—ca și cum aceste două lucruri s'ar putea serios despărți sașu exclude veri-o dată—și pe care ar fi mult mai drept a o numi era socialistă, a socialismului de Stat,—ar fi gata să răsară pe cerul întunecat al scumpei României.

Vē întreb cum să ne resimnăm și să tăcem, față cu asemenea enormități? Dar pe ce lume au trăit acei câți-va fericiți? În ce regiuni senine și eterate au locuit, spre a fi de-ja blasați de bine-facerile liberalismului, în loc de a constata cu întristare dimpreună cu noi, absența permanentă a lui? Cutes din contra a susține că, cu puține, foarte puține excepțiuni și afară de câte-va intermede, nu am avut încă la cărmă, liberalismul convins și sincer.

Liberalismul nu l-am vędut profesat și apărât de cât în opozițiune și atunci de toate partidele, fără deosebire și pe întrecute. La guvern însă nu am vędut înflorind de cât sistemul absolutist; mai mult sașu mai puțin deghisat. Susțin cu tărie că experiența liberalismului este la noi singura încă de făcut, de și el e din numărul acelor adevăruri care ca sórele nu are nevoie de demonstrațiuni, care ca sórele încâldește și pe cel ce l'neg.

Cum, liberalismul, acel suflet al societăților moderne, avea primă nevoie morală a omenirei, ar fi deja în România un anacronism, ceva învechit, ceva nepuținios, ceva condamnat în mintea omenilor setoși de bine și de progres?

Dar acesta este un adevărat blasfem în contra căruia ar trebui să ne ridicăm cu

toții, revendicând, într'un glas, drepturile eterne și imprescriptibile ale omului și cetățenului.

D-lor, mai sunt dator să fac câte-va declarațiuni prealabile, pentru ca nimeni să nu se înșele asupra adevăratului meu mobil, asupra adevăratei mele cugetări.

D-lor dacă e vorba de cabinet, în compunerea sa actuală, sunt dator să recunosc,—bine înțeles rezervă făcută asupra modului ocult cum s'a ajuns la o înțelegere între diferitele grupuri din care el e compus; căci totul s'a petrecut în culise,—sunt dator, dic, să recunosc că cabinetul actual din punctul de vedere, nu al actelor și tendințelor sașu formațiunei, ci al compunerei sale, este desigur un cabinet constituțional. E o datorie de onestitate pentru minesă fac această declarațiune. (Aplause). Tocmai pentru ca să dovedesc sinceritatea considerațiunilor de un alt ordin, considerațiunilor critice în cari am să intru. Și în adevăr, D-nii mei, când în capul biuroului Camerei vedem pe unul din leaderii partidului liberal-conservator, ca expresiune a D-văstră; iar pe băncile puterii pe cel-alt leader al aceluiași partid, a susține că un guvern ast-fel combinat nu este un guvern constituțional în compunerea sa, este a nega evidența chiar, este a se înscrie în contra propriilor sale principii, contra teoriilor chiar constituționale.

Acăsta constatat, în afară de ori-ce cestiune de preferință, de ori-ce cestiune de simpatie sașu antipatie, trec la o altă mărturisire.

Declar că în afară de câte-va casuri isolate, datorate mai ales excesului de zel al unor omeni în sub ordine, cum acesta s'a întâmplat, de exemplu la Iași și la București, nu se pôte dice, în tesă generală, că alegerile actuale s'au făcut, ca altă dată sub terorism și presiuni materială. (Aplause).

Și cât pentru cei pe cari 'i preocupă și 'i întristeză căderea desăvârșită și ruginosă a D-lui I. Brătianu, 'mi va fi de ajuns să 'i întreb, care e colegiul pe care D-lor 'l condamnă la nedemnitătea de a aproba sașu macar amnistia crimele aceluși regim, care a cădut cum a trăit: în noroișu și sânge și dupe ce chiar aici la porțile Adunării au făcut o adevărată vânătoare de omeni, dirigiată contra represintanților țerei ce 'i resistase?

Mai mult de cât atât, sunt dator să recunosc cel d'ânteișu că, afară de cazul de ieri când, dupe urma lasitudinei sașu nerăbdării a cător-va, majoritatea acestei Camere s'a arătat ore-cum intolerentă, afară, dic, de acest incident regretabil, unde ea și a dat, până la un ore-care punct, o desmintire și a compromis gratuit un capital câștigat. Camera actuală a fost foarte largă în discuțiuni și dă mereu probe de un adevărat și inteligent liberalism. Chiar eu, căruia mi s'a închis gura alaltă-ieri, sunt dator să recunosc că până la acel incident care sunt convins că nu are să se mai reproducă, această cameră putea să fie dată

ca exemplu la cele mai multe din acelea ce au precedat-o sau cari vor veni dupe densa.

Am șis, toate acestea ca să fiu mai în largul meu, ca să fiu mai sigur de a fi ascultat și creșut, când voi aborda ces-tiunile ce voesc a trata și adevărurile ce voesc a enunța și apăra.

Ce ăice adresa majorității comitetului? Se felicită de modul pacinic, cu care s'a dealegat crisa. Aci dar nu mai e o alu-siune la present; căci crisa nu am avut de o cam dată, o avem pôte în stare latentă și cronică, dar crisa în sensul unui des-nodământ n'a existat, de cât în momen-tul căderii cabinetului Brătianu. Ade-vărat că și de astă dată acomodamentele s'au făcut în culise și acesta e partea umilitore și regretabilă; este adevărat că și de astă dată totul s'a petrecut și aran-giat în umbră, fără avisul și participarea noastră, lucru puțin ortodox.

Dar acesta față cu noi, cei din mi-noritate, este o cesiune de menagiū și de familie între junimiști și majoritate și dacă acest tērg ar fi un tērg de amăgiți, chiar dacă conservatorii și-ar fi dat drep-tul lor de primi născuți, pe un blid de linte, acesta nu e trēba noastră e trēba lor.

Ce s'a petrecut însă înainte de această primenelă ministerială, adică la epoca la care tocmai face alusiune proiectul de a-dresă ce discutăm și unde norma n'a fost și nu putea fi cea de astăzi?

Există o opozițiune unită, formată de diferite elemente și unde liberalismul do-mina. Acea opozițiune unită contra că-ria nu se găsește astăzi de unii destule expresiunii desprețuitoțe, de și cineva ar putea cu drept cuvânt să întrebe pe a-cești detractori a ultimei ore; pe acești detractori complesenți și retrospectivi, în ce loc ar fi ei, în ce loc ne-am găsi cu toții, dacă acea opozițiune unită n'ar fi existat, dacă ea n'ar fi răsturnat pe D. I. Brătianu și acel regim de terore și minciună care a murit, repet, dupe cum a și trăit, în noroiū și sânge! Opozițiunea unită era—chiar cuvântul o spune,—o coalițiune. E bine dar să ne întrebăm pe ce base să făcuse acea coalițiune și dacă se pôte susține de bună credință că mi-siunea ei era terminată în ziua când Co-róna a chemat în capul trebilor, guver-nul, așa șis, junimist. Mă serv și eu de această expresiune care de altmintrelea n'are nici un înțeles, de ore-ce ea ađi e consacrată și pentru ca să evit confu-siunea ce s'ar putea face între ediția întâi și ediția a doua a cabinetului Rosetti.

Coalițiunea de care vorbesc, opoziți-nea-unită, ca s'o numesc pe numele ei, era înainte de toate o ligă de rezistență la guvernul personal. Țilele de 14 și 15 Martie II asigurase victoria. Ea n'avea de cât să persiste în intransigența ei și era să ne întorcem la jocul regulat al institu-țiunilor.

Acăsta nu s'a făcut și e bine să spu-nem de ce nu s'a făcut și care e partea de

răspundere a fie-cărui în toate acestea.

Nicăieri mai mult de cât la noi istoria modernă nu este carte închisă pentru cei mai mulți. Suntem așa de distrați, așa de uitători, în cât chiar faptele contimpo-rane, chiar faptele cari le-am putut urmări, cu chiar ochii noștri, sunt de-na-turate cu îndrăzneală dupe nevoile ăi-lei sau ale diferitelor transfigurări ale ómenilor noștri politici. E bine dar, pe cât avem încă fericirea să posedăm în carne și în óse pe unii din actorii ultime-lor evenimente, să restabilim faptele și să fixăm răspunderile. Sunt cu atât mai în largul meu, vorbind de aceste lucruri, că apăr un pact la care n'am participat, con-tra căruia am protestat chiar, căci de și liberal sau mai bine, tocmai fiind-că liberal, nu sunt colectivist la nici un grad, și nu recunosc un liberalism de drept divin.

Iată proiectul la care fac alusiune.

„Sub-scrișiți reprezentând ambele par-tide ale opozițiunei aliate, adică partidul liberal-conservator și partidul național liberal, în vederea scopului ce ne am propus a răsturnării guvernului personal al D-lui I. Brătianu și a formării unui guvern de tranzițiune menit a *presida la liberi alegeți* în care să fie respectate drepturile adevăratei majorității a țerei și ale *minorității*, am convenit despre cele următoare :“

Oricare din partidele noastre va fi che-mat să formeze ministerul, *el va compune din ambele partide, în număr egal*. Com-punerea însă se va face prin înțelegere prealabilă între delegații ambelor par-tide. *Nici unul din noi nu va intra în veri-ce altă combinare formată altminte-rea și care ar urma căderea ministerului actual*.

D. Brătianu, G. Vernescu, M. Kogă-lniceanu, I. Florescu, Al. Lahovari, N. Harulambie.

Acăsta piesă iscălită, se găsește în o-riginal și în dublu, în mâinile leaderilor respectivi.

D. I. Lecca : Să teama să nu scape trenul și a luat-o pe jos.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Mă faceți a deschide un parantes. Dacă ași voi să mă serv la rândul meu de a-ceste imagini a și putea observa că dacă trenul are ghișeu, cum s'a șis cu drept cuvânt că și Palatul are vistier sau anticameri și dacă la ghișeu unuia și la vistierul celui-alt se face chiar codă; fericirea și mândria mea este de a sci că sunt ca și D-ta dintre aceia ce nu întind nici odată nici mâna, nici se inbulzesc pentru onoruri și putere.

Încă din ședința Camerei de la 25 I-anuarie 1874 spunem aceste cuvinte cari au fost și au rămas deviza mea în politică :

„Duoă căi se deschid astăzi înaintea omului politic la noi : Pe pragul uneia stă scris cu litere mari ostracism; dar ea de și ingrătă și aridă, de și plină de spinii

pentru cei ce o întreprind duce la binele public. Pe pragul celei-alte, fie-căre pôte citi la focul lampionelor și al lucirei po-leelelor oficiale, mării și favori, dar cei ce se angagiază pe densa trebuie să depună la plecarea convicțiunile, scrupulele și re-puțațiunea lor, ca un bagagiū prea greū și bun numai de a ambarasa, cu siguranță a nu le mai regăsi la întorcere.

Acăsta cale așa de bătută și înpodobită cu tot ce pôte lingeși și satisfăce vanita-tea și egoismul omenesc, abutiseză la ca-taclisme. În fața acestei dureróse alterna-tive, alegerea mea e de mult făcută și bine cuvintez acea alegere : voiū rămănea, chiar și când, voiū rămănea tot-d'a-una omul națiunei, campionul adevărului, li-bertăței și al justiției“.

Așa dar sunt dintre aceia cari nu nu-mai nu scapă dar nici cantă trenul oficial.

Dar reviu la cesiune, iată pactul so-lemn contractat de diferite grupuri poli-tice ce luptase pentru răsturnarea cabi-netului I. Brătianu. Ce s'a făcut cu el? Osciți cu toții : Numai câți-va din liberalii conservatori cari urmez pe acela pe care cu drept cuvânt l-ați onorat cu încrederea D-vóstre, ca pe un caracter, punându-l în cupul acestei Adunări, au rămas credin-cioși acestui pact, de și tocmai D. Cata-rgiu nu este iscălit, ca și mine, într'ensul; încolo compunerea ministerului actual vė spune indetul că bucățilele aceluī pact au sburat și au fost mēturate de vėnt.

Dacă am amintit acest lucru și am pus acea piesă supt ochii D-vóstre, nu este pentru simpla plăcere de a recrimina și a face procesul cutărui sau cutărui grup, cutărei sau cutărei persóne, ci numai pen-tru că lucrul n'a rămas fără întruire a-supra rezultatului alegerilor, pentru că cabinetul actual nu este el însuși de cât saldul de compt al tovarășiei ce s'a sub-stituit pactului ce v'am citit și pentru că acei ruptori se datorésă că lupta în con-tra guvernului personal este astăzi de reinceptut.

Trbuie să recunóscem cu toții, că si-luirile făcute neincetat corpului său or-ganismului electoral la noi, l-a enervat cu totul și a făcut dintr'ensul un fel de sensi-tivă care nu mai așteptă un contact bru-tal și direct, ca să se înconvóie sau să se impresioneze. Nu mai e trebuință de vis-cole și de furtună, este destul o simplă adiere a vėntului, într'un sens sau altul, pentru a smulge acestul luth suspens su-nete plângătore.

Astăzi corpul electoral în tesă generală nu se mai întrebă de cât un lucru : cine pörtă panașul și de ce culóre e acesta, spre a se supune și a lucra în consecință, spre a sci eul trebuie să caute să placă, cui trebuie să dea cele mai multe sufragii.

Faptul dar că guvernul n'a exercitat presiuni și n'a intervenit direct nu dove-desce de loc că proporțiunea respectivă a grupurilor politice în acăsta Cameră era să fie aceeași dacă pactul primitiv se respecta, dacă în guvernul acela de

transițiune intrau toate elementele cari formau opozițiunea unită, spre a se neutraliza și controla reciproc. Prin urmare, iată pentru ce noi, cari n'admitem privilegiuri pentru nimeni, nu putem, ori-cât am aprecia persoanele, să fim mulțumiți de rezultatul general al alegerilor, și să vedem în acel rezultat adevărată normă și un criteriu al opiniunii.

Se dice dupe banca ministerială, spre a justifica soluțiunea adoptată de Corónă că opozițiunea unită ceruse ea însăși intervențiunea personală a Regelui, și că astfel fiind era rău venită de a se plânge de usul ce acesta a făcut de acea intervențiune.

Că noi cari solicitasem pe Rege a usa de inițiativa sa personală, de înaltele sale prerogative, spre a congedia un cabinet ce avea majoritatea în Parlament, recunoscusem implicit dreptul discrețional pentru Corónă de a-și alege consilierii și de a-și impune voința. Acastă pretinsă contradicțiune nu e una. Alt ceva este a nega că o Cameră și un guvern mai e în comuniune de idei și sentimente cu țera; că ele 'i sunt impuse, și alt ceva a recunoște Regelui dreptul de a nu ține seamă de adevărată voință a țerei.

D. Panu, cu drept cuvânt, n'a declinat răspunderea acestui mod de a vedea, care era în adevăr a întregii opozițiuni. Da! sunt casuri unde Regele trebuie să intervină personal, dar acesta, tocmai în scopul unic de a reda țerei mijlocul de a-și manifesta din nou voința, de a-și afirma o dată mai mult drepturile. Apelul la țera când e sincer este un omagiu la suveranitatea națională, nu o lipsă de respect sau un desfid. Acăsta este așa de adevărat în cât iată ce țice Prevost Paradol, acolo unde vorbește de dreptul de disoluțiune *regal*, prin opozițiune la așa țisa disoluțiune *penală* sau *ministerială*, în casurile de conflict între cabinet și una din ramurile puterii legislative. De altmintearea este evident că dacă Regele are dreptul până și să dea în judecată din propria sa inițiativă și mișcare, un cabinet, chiar când acesta are majoritatea în Camere, are necum pe acela de a 'l congedia, neatârnat de voința unei majorități servile ce 'l susține și pe care o poate asemenea disolva; căci cine poate multul poate și puținul.

Prevost Paradol se exprimă ast-fel:

„Ar exista, în monarchia constituțională, ast-fel precum o înțelegem, observă unde-va Prevost-Paradol, două feluri de disoluțiuni: 1) Disoluțiunea pronunțată de un cabinet care și-a pierdut majoritatea sau care n'ar avea de cât o majoritate nefundată și dorind de bună voe a se relința în opiniune; 2) disoluțiunea pe care o voiți chema-o *regală*, propriu țis, pronunțată de suveran în plenitudinea puterii sale și fără concursul miniștrilor, spre a chema națiunea ca să confirme sau să distrugă o **majoritate și un cabinet, bânuiți de a nu mai reprezenta simțimentul general.**

„Acest mare serviciu național, pe care cine-va nu 'l poate aștepta rațional de la un președinte de republică, este la ochii noștri oficiu propriu și particular a monarhului constituțional. Pus d'asupra partidelor, neavând nimic de sperat sau de temut de la rivalitățile și vicisitudinile lor, unicul său interes, ca și prima sa datorie, este de a observa cu vigilență jocul machinei politice, spre a preveni întrânsa ori-ce desordin grav. Cel mai periculos din aceste desordine este desacordul ce poate surveni în cursul unei legislaturi între majoritatea națiunii și adunarea ce o reprezintă. A studia mereu starea spiritelor, a compara cu o atențiune nepărtinitoare pe cât și luminată tendințele actuale ale țerei și purtarea represintanților săi, a se întreba pe fie-ce și dacă înțelegerea există între națiune și mandatarii săi, a interveni în fine în timp oportun *prin dreptul de disoluțiune*, spre a stabili acest acord, dacă el e turburat, iată sarcina exclusivă a regelui constituțional, iată felul de concurs pe care constituțiunea 'l așteptă de la dânsul, iată neprețuitul serviciu ce poate face patriei sale și pe care nu poate să 'l spered de cât de la el singur.“

Nu o-dată, în adevăr, s'a întâmplat în viața popórelor libere, că parlamentele, chiar când origina lor era ireproșabilă, să degenereze și să ajungă a nu mai resfrânge adevărată opiniune a țerei la un moment dat, întocmai ca apele stagnante cari sfârșec dupe un óre-care timp a se corumpe. În toate aceste casuri leacul e numai în mâna Capului Statului care singur poate să pună din nou în mișcare suveranitatea națională, și să redea țerei liberul său arbitru; leacul e numai în disoluțiune.

Iată dar, D-lor, opozițiunea-unită pe deplin justificată și în acastă parte a revendicării ei; și, pentru că am avut onóre să fac și eu parte dintr'ânsa, țin a stabili legitimitatea, nu voi țice a doleanțelor, dar a protestărilor și solicitațiunelor noastre din trecut.

S'a mai țis încă un lucru, s'a pretins și se pretinde că Regele, în alegerea consilierilor Săi, ar avea mânele cu totul libere, față mai ales cu țera și cu Parlamentul. Acăsta este iarăși o ăresie constituțională, în contra căreia mă grăbesc să mă înscriu.

Evident că atunci când Ion Brătianu, prin mijlocul unor meșteșugiri și unor siluiri ne mai pomenite își asigurase pentru nu știu a câtea óra un Parlament docil, în care opozițiunea, cu tot heroismul de care făcuse probă, în acea luptă uriașă și supremă, nu resbise de cât într'o slabă minoritate, a aștepta în asemenea cas mântuirea de la o deplasare a majorității frelate din Cameră, era a-și ride de lucruri și de ómeni, era a crea voluntar un cerc vicios.

Trebuia dar fatal intervențiunea represintantului permanent al națiunii. Dar óre, o dată acastă intervențiune admisă,

ca mijloc pentru națiune de a-și recuceri liberul său arbitru, trebuie negreșit, cum se pretinde, să admitem și lipsa totală a ori-cărei norme, în ceea-ce privesce alegerea succesorilor D-lui I. Brătianu? Cum, nu mai exista în acastă țera partide? Nu exista ómeni la glasul cărora se răsculase Capitala în țilele de 14 și 15 Martie, într'un cuvânt opozițiunea-unită și pe care țera o trimisese în Parlament tocmai ca o protestațiune vie contra regimului personal? În mână, cu doctrina, în mână și cu precedentele său anele parlamentare ale țerilor clasice în materie de liberalism și în special ale Englierei am să demonstrez, până la evidență, că nu este de loc exact că alegerea miniștrilor este lăsată ver-o dată la discrețiunea capului Statului; și fiind-că este lesne când unul țice: Da, ca cel-alt să se mărginescă a răspunde ba, este bine să sprijinim afirmările noastre reciproce pe autorități irecusabile sau mai bine să lăsam grija de a ne judeca și de judeca altora, să lăsam acastă grija celor desinteresați și neutri în chestiune, acelorora cari n'au scris nici pentru noi, nici la noi.

Dupe principiile strict constituționale, știți ce este cabinetul? Este și el un *comitet*, dacă e vorba să mă serv d'o expresiune usitată în Anglia, sau o *comisiune*, cum se țice la noi, a Parlamentului, desdınată a forma porțiunea puterii executive responsabilă, nimic mai mult. Acăsta este astăzi un adevăr, trecut în stare de axiomă, care nu se mai tăgăduiesce nici controverséză în țerile libere. Nu! Nici tory nici wighii în Engliera nu mai contest acest adevăr elementar.

Este evident că coróna are și aci înțurirea ei în fapt, și că acea înțurire fățisă sau ocultă este și dânsa pentru ceva în soluțiunile adoptate sau de adoptat, cu ocaziunea unei crize.

(D. vice-președinte, *Gr. Cozadini* ocupă fotoliul prezidenției.)

Iată ce ne spune în acastă privință Baghot. 'L am luat pe D-lui de preferință pentru că este mai precis și mai clar în expunerea acestei teze, de și de alminterea n'ăși avea de cât greutatea alegerii:

„Eficacitatea tainică a constituțiunii englese residă, se poate țice, observă W. Baghot, în unirea strimță, în fuziunea mai desevărsită a puterii executive și a puterii legiuitoare. Dupe teoria tradițională pe care cine-va o găsește în toate cărțile, ceea ce recomandă constituțiunea noastră este despărțirea absolută a puterii legislative de puterea executivă; dar în realitate, ceea ce face meritul ei, este tocmai rudenia acestor puteri. Legătura care le unesc se chiamă *cabinetul*. Prin acest cuvânt nou înțelegem un comitet al corpului legiuitor ales spre a forma corpul executiv.

„Camera legislativă coprinde mai multe comitete, dar acest din urmă este cel mai însemnat din toate; spre a forma acest comitet principal, ea alege ómenii ce 'i inspiră mai multă încredere. Ea nu 'l alege

direct, este adevărat, dar alegerea ei este mai a-tot puternică, de și e indirectă. Coróna avea încă acum o sută de ani dreptul real de a alege miniștrii săi, de și nu mai avea dreptul de a determina linia politică de urmat. În timpul lungii sale dominațiuni Sir. R. Walpole fu silit să 'și facă favorabil nu numai parlamentul, dar însuși palatul; el fu silit să vegheze pentru ca o intrigă de curte să nu isbutescă a 'l lipsi de pozițiunea sa. Națiunea dicta pe atunci politica Engliterii, dar coróna alegea miniștrii engleși. Aceștia nu erau numai cu numele cum sunt astăzi, dar erau de fapt slujitorii corónel. Favoroa arbirtrară a lui Guillaume IV a făcut din lordul Melbourne, șeful partidului Whig, atunci pe când acest titlu 'l era disputat de mai mulți rivali. La mórtea lordului Palmerston, este foarte probabil că regina ar fi putut alege liber între două și chiar trei ómeni de stat dar, în regulă generală, este puterea legislativă care alege personagiul însăroinat de a fi nominal primul ministru; și un personagiū care sub cele mai multe raporturi, este în realitate prim-ministru, este *leaderul* camerei comunelor; și *acesta, ca să șicem așa, fără excepțiune*. Există tot-d'a-una ver-o individualitate pe care 'l desemnă de șef al ei vocea partidului predominant în camera comunelor; și cum această cameră predomnesce la rândul său în Parlament, este acest șef de partid care cărmuesce națiunea. Englitera are un prim-ministru care este tot așa de adevărat electiv, precum e electiv în America omul din care alegătorii fac primul magistrat al țerei. Regina este numai în capul părților *impunătoare* pe cari le coprinde Constituțiunea; primul ministru este în capul părților *eficiente*, dupe dicătórea cunoscută, coróna este isvorul onorurilor; dar tresoreria (adică budgetul, finacele) este isvorul afacerilor.

„Cu toate acestea primul nostru magistrat diferă de primul magistrat american, în acest sens că el nu este ales direct de popor, ci de reprezentanții poporului. Acesta este un exemplu al induoitei alegeri. O adunare alésă în princip, spre a face legi, are în realitate, drept funcțiune principală, aceea de a crea și de a păstra puterea executivă.

„Dupe ce a fost ales ast-fel, primul ministru trebuie la rândul său să 'și alégă colegii, dar alegerea sa este țermuită într'un cerc fatal. Cei mai mulți membri cari compun parlamentul sū în pozițiunea lor obstacole cari 'l împiedică de a intra în cabinet; câți-va membri, din contră, sunt chemați prin pozițiunea lor a face parte dintr'ensul. Intre lista acelor pe cari trebuie, mai obligatoriu, să ia de colegi și lista acelor ce 'l e imposibil de a 'și-o alipi, primul ministru n'are, în ceea-privește formațiunea cabinetului său, o neatárnare de alegere prea mare; această independență se exercită mai curând în repartisarea funcțiunelor ministeriale de

cât în alegerea persónelor. Parlamentul și națiunea arată în mod destul de clar ce ómeni trebuie să intre în cabinet, dar arătarea nu este tot așa de limpede în ceea-ce privește locul de ocupat de fie care dintr'ensul.

„Cabinetul, în cele din urmă, este un biuroū de control pe care legislatura 'l alege între persónele în care are destulă încredere și pe cari le cunoște indetul spre a le da sarcina de a guverna națiunea...

„Trăsura care 'l caracterisă, este că el trebuie să fie ales de legislatură printre persónele ce 'l plac și care sū încrederea ei . . . . .“

(V. La Constitution Anglaise per W. Bagehot, p. 14—18).

Se póte, D-lor, ca aceste citațiuni să vè obosescă, dar când este vorba de a apăra drepturile nóstre constituționale, mereū contestate și amenințate, cine-va nu se póte indetul înarma.

„Trebuie însă să recunosc că meritul partidului conservator, al vechiului partid conservator, ori-care ar fi unele din păcatele ce i s'ar putea imputa de altminterea, este că a fost un partid independent, un partid de control și de rezistență, prin excelență, și fac apel la D. Kogálniceanu să mă desmință dacă nu este așa, dacă partidul conservator sub Convențiune era un partid dispus a ceda leșe și a se pleca înaintea exigențelor Corónel.

D. Kogálniceanu: Așa este.

D. N. Blaramberg: Fac, o repet, apel la toți cei în vèrstă din această Cameră să declare dacă partidul conservator în trecut și anume în timpul lui Barbu Catargiu, a fost un partid de camarilă, un partid servil, un partid care să lingușescă Tronul său un partid gelos de prerogativele parlamentare?

D. M. Kogálniceanu: Așa e și nici nu putea să fie alt-fel.

D. N. Blaramberg: Acesta, D-lor, e strictul adevăr, adevărul istoric, și de aceea vè rog să nu vedeți, în citațiunea cu care voesc să completez și întăresc dișele mele, o alusiune cât de depărtată la împărțirea sau clasificarea partidelor astăzi la noi.

Eată ce ne spune D. Cornewal Lewis despre tendințele partidelor în Anglia și despre starea cestiunei ce ne preocupă.

„Dar ori-cari ar fi fost aplecările ambelor partide, nu din cauza tendințelor lor democratice, Regele prefera pe *torii*. El respingea oligarchia familiei *whige*, pentru că *whigii* 'l puneau un frtū la gură, pe când partidul *tory* era o vită (bête de somme) liniștită pe care putea s'o incalice și s'o conducă dupe poftă. Adevărata luptă, a acei epoci nu era între aristocrație și monarhie. *Torii* erau cel puțin tot așa de aristocrați ca *whigii*, dar se supuneau la dominațiunea *Regelui*. *Whigii* căntau a menține un partid parlamentar, neatárnat de înriurirea personală a *Regelui*, și a stabili supremația sa asupra vo-

inței regală. Acestă stare de lucruri este aceea pe care o exprimă aceste versuri din *Rolliade*:

Quand les whigs triomphants saluaient l'heureux jour.

Où l'intrigue vaincue expirait à la cour.

„Marele familii whige pot să fi fost o oligarchie, dar ele deteră Corónel bătălia poporului și când Coróna, în cel 20 de ani d'ânteu ai domniei lui George al III-lea, posedă miđlóce de corupțiune așa de întinse; posesiunea de bogate domenii, de care lordul Stanhope face așa de puțin cas ca instrument de politică, era d'o asistență reală spre a urmări *resbelul în același timp în contra Curței și a ministerului*. *Pretențiunea lor de a numi miniștrii regelui, dupe noi necesară la acțiunea regulată a guvernului parlamentar; și dupe o lungă luptă, acesta este astăzi un drept care se acordă ori-cărui partid politic care dobândesce succesiv preponderența.*

(Veđi Sir George Cornewal Lewis, p. 87, 88).

Acestea sū fost și sunt principiile sūnătóse în materie de constituționalism.

Nu mai amintesc că Pitt în luptă cu Fox și când se desbătea regența în ședința din 16 Decembre 1788, vorbesce ca de un princip fundamental menținut de Fox, că miniștrii Corónel trebuiau să fie numiți de partidul care triumfă în Parlament.

Vèd că D. prim-ministru ride, dar risul D-sale nu mă impresionéză, căci de la un timp incoa e cam stereotipat.

„Diceam, D-lor, că aceste adevăruri se recunoscă în Anglia încă în 1768, și cu cât aceste adevăruri și aceste exemple sunt mai vechi și ne întórcă mai mult îndărăt, cu atât ele se impun mai cu putere prezentului, față mai ales cu o Constituțiune care a codificat, ca să șic așa, mai toate aceste maxime. Și credeți D-vóstre serios că ce nu se mai tágăduia în această privință în Anglia la 1788 s'ar putea pune în induoială în democratica României în secolul XIX, mai ales când în Constituția noastră stă scris cu litere mari că toate puterile Statului, până și Coróna și Dinastia emană, adică purced de la națiune și că Regele n'are alte drepturi de cât acelea ce 'l confer anume Constituțiunea? Dreptul divin nu póte găsi la noi, nu șic apărători sau drept de cetate, dar nici măcar ómeni care să 'și stăpânească risul când el 'și-ar formula serios pretențiunile și revendicările.

D. N. Ceaur Aslan: De sigur nici nu mai încape vorbă.

D. N. Blaramberg: Nu mai încape vorbă, 'mí răspunde onor. D. Aslan; așa ar fi în adevăr dacă toți aci ar cugeta în această cestiune ca țera, ca D-lui și mine. Din nenorocire ecurile Camerei resună încă de argumentări meștesugite consacrate apărării teșei contrarie.

Așa dar alături cu aceste principii sfințe și primordiale, căci, numai acesta

este reproșul ce 'mi ați putea face cu ôre-care dreptate, este de a desfunda uși deschise, este de a vă întreține cu lucruri elementare, cu locuri comune știute de toți. Nu este însă vina mea dacă am ajuns ca însuși evidența să aibă nevoie de demonstrațiune în România. Acésta nu este mai puțin un semn al timpurilor și de aceea trebuie să veghem cu grijă ca nu erorile să ia, numai pentru că se învechesc, locul adevărurilor celor mai strălucitoare și ca nu astăzi sau mâine să trecem de la teorii hasardate la fapte mai nesocotite încă; căci unele conduc fatal la altele.

Ce ni se răspunde la toate acestea? Antéi că Regele pôte să alégă în mod discreționar consilierii săi; că pôte la nevoie face apel la ômenii de bună voință ca să le propună de a accepta puterea; că pôte recruta 7 sau 8 ômeni, oricare ar fi neînsemnătatea lor, și să compună cu densiți un cabinet. Acésta este o adevărată enormitate! A doua enormitate este că Regele pôte să fie propriul său ministru al afacerilor exterioare.

Că într'un Stat chiar constituțional, politica din afară este din sfera de acțiune a parlamentului, că țera n'are nici dreptul să cunoscă pe aceea ce o urmărește guvernul său, nici să exercite, prin debaterile și voturile ei, veri o înturire sau veri-un control asupra mersului afacerilor în acésta direcțiune.

Ei bine, bănuiam de mult acest lucru, de cât el nici odată nu s'a etalat cu mai mult răsfaț pe băncile ministeriale ca de astă-dată. Ori cum, ceea-ce era numai în stare de conjectură, ați a luat corp și a devenit o brutală realitate.

Ați acésta pretențiune a puterii executive de a concentra și monopolisa în mânele sale totă politica noastră externă și de a o sustrage ori cărui control, este mărturisită și proclamată oficial.

Lucrul este pôte de o cam dată numai un balon de încercare, dar dacă n'am protesta cu toții într'un singur glas și cu energie, îndată ce asemenea veleități s'au trădat, teamă 'mi e că va veni un minut unde va fi prea târziu ca să o mai facem, cel puțin ca să o mai facem în mod eficace.

Faptele împlinite vor hotărî despre tot, până și de sorta noastră și a țerei.

Tot ce s'a petrecut până astăzi în contra voinței noastre, dar ôre-cum pe furis, de ați înainte are să se facă la lumina mare, ca ceva presupus, acceptat implicit și pe tăcute de țera întreagă.

D-lor, dacă o asemenea teorie este primejdiosă chiar acolo unde prin forța lucrurilor și prin acțiunea secolilor, o casă domnitoare a ajuns să se identifice deservit cu o națiune; judecați de temerile și preocupările legitime ce ea trebuie să deștepte în inimile ori cărui patriot, acolo unde Națiunea și Dinastia fac două, acolo unde experiența alianței lor abia începe...

Câte lucruri nu se explică prin acest singur fapt!

Nu mă întrebați deci, pentru ce unii ați trebuit să capituleze înainte ministerului junimist, fără rădăcini și consistență în țera, pentru că în senul aceluși minister era confidentul Cugetărei Regale, era ministrul de externe inamovibil; nu mă întrebați pentru ce cabinetul trecut și până la un punct ôre-care și cel actual, a primit puterea și moștenirea cabinetului Ion Brătianu fără beneficiu de inventariu! Nu mă întrebați pentru ce nu veți putea, schimbând chiar ômenii, schimba nimic însemnat în mersul lucrurilor, în direcțiunea politică internă și externă.

De aceea vă prevestesc că nu veți putea face și D-vôstre nimic din ce cugetați, din ce vă stă la inimă. În cestiunea porturilor france, în cestiunea fortificațiilor, în cestiunea convențiunii cu puterile străine, vă veți agita în zădar, vă veți isbi de același veto, vă veți simți strânși în același cerc de fer, ca și predecesorii și urmașii D-vôstre; veți dovedi aceeași neputință; căci țera Românească astăzi nu 'și mai aparține, ea nu e numai o țera infeudată, politicesc și economiccesc altă-tea, ea mai că a devenit și un fel de domeniu privat și poporul român în întregul său un fel de servi dacă nu și un fel de turmă.

A afirma că politica din afară a unei țări nu este o cestiune de partid, este tot una cu a nega acestora patriotismul, a nega că acea politică este o afacere de convicțiunii și opiniunii; a dice că ea nu trebuie să fie supusă fluctuațiilor politice interne și schimbărilor provocate de rațiuni constituționale, este tot una cu a afirma că politica externă a Statelor nu variază dupe timp și împrejurări, când din contra, în cele mai multe dintr'ensele, tocmai acea schimbare de politică aduce dănilnic căderea sau înălțarea unui cabinet.

Ceva mai mult, o asemenea teorie implică și ideea că cine-va pôte angagia Statul și acésta pentru veci, fără concursul și în contra chiar a voinței țerei, ceea ce este învederat nu numai monstruos, dar și contrariu textelor celor mai pozitive ale Constituțiunii noastre, care, la art. 96, ne spune că Domnul sau Regele n'au alte puteri decât acelea ce'i dă Constituțiunea, care, la art. 92, declară că nici un act al Domnului nu are tărie dacă nu e contrasemnat de un ministru, care la aliniatul final al art. 93 spune că dacă el încheie cu Statele străine convențiunile necesare, aceste acte n'au autoritate îndatoritoare de cât dupe ce au fost mai antéi supuse puterii legislative și aprobate de ea. În fine, art. 98 interdice până și membrilor familiei Domnitoare de a fi miniștri, ne cum Regelui de a se substitui acestora sau a se lipsi de densiți.

Tot paragraful antéi al adresei vorbesco de proiectele de legi venite din inițiativa guvernului, negreșit o alusiune discretă la așa dișele reforme din programul junimist.

Acel guvern care a simțit că nu putea

să revendice ca titlu la existență un partid său o majoritate ôre-care, fie în Parlamente, fie în țera, găsisse mai comod să poseze în guvern ce 'și-a impus sarcina măreță și laboriosă de a reforma și regenera dintr'o bucată, de voe sau fără voe, popoul român; în guvern care lăsa ideilor sale noul și genialele grija de a cuceri inimile. Și ceea ce la început era numai vag, s'a concretizat în fine și a venit să 'și ia locul în colonele *Monitorului oficial* ca lucruri deja dobândite bunului popor român. Vom dovedi însă că numai acele preținse reforme sunt singure o revelațiune asupra regimului ce înflorește astăzi pe malurile Dâmboviței și una din verigele aceluiași lanț care ne lăgă și ne strânge fără milă înăuntru și în afară.

Nu știu dacă aceasta este și cugetarea și impresiunea D-vôstre, dar s'ar părea de la un timp încôce când ați pe vre-unul din consilierii Tronului, că pe băncile acelea este aședat un telefon, ceva care ne aduce nu accentele inimii, ci ecuri caracteristice, ecuri din regiuni îndepărtate, dar bine cunocute. Acésta am s'o dovedesc și în privința acestor inovațiuni și încă cu probe irecusabile în mână. Vă veți putea ast-fel convinge și D-vôstre, ca și mine, că în realitate și aci avem a face cu un *pastis*, o contrafacere a sistemului Bismarkian pentru usul românilor sau provinciei de la Dunăre.

Ce să vă dic despre legea vtuđării moșiilor Statului în loturi la săteni, care o dorim cu toții, singura lege bine venită, bine înțeles, în părțile ei esențiale, dar care neg în modul cel mai formal că a eșit din creeri în muncă și în durerile de nascere a miniștrilor junimiști.

Fără a face paradă personal de sentimente, cari erau comune celor mai mulți, ați putea, dacă timpul ar permite-o, să vă ariți cum ideea acésta a fost preconisată și agitată în nenumărate rânduri, până și cu ocaziunea primei atingeri aduse domeniilor Statului când ele s'au ipotecat.

În adevăr, sprijinind un amendament subscris de D-nii N. A. Lahovari, V. Ghica, T. B. Lătescu, C. Borănescu, Gr. Ventura, C. Suțu și mine, care dicea: că legea aceea nu va fi un obstacol la aplicațiunea art. 5 și 6 din legea rurală privitoare la însurăței și cele-alte categorii de săteni, ce pot cere de a fi improprietăriți pe domeniile Statului, în ședința din 9 Iunie 1871, mă exprimam ast-fel:

„Acest articol (adițional) este privitor la însurăței și cel-alți săteni cari, dupe legea rurală, sunt în drept a cere de a fi improprietăriți pe moșiile Statului. Și fiind-că acésta lege de imprumut ipotecză o parte însemnată din domeniile Statului și ipoteca precum știți, fiind un început de înstrăinare, am cređut de datorita mea a cere să se salvgardeze aceste drepturi câștigate ale foștilor clăcași.“

Dar este o parte în proiectul junimist a cărei paternitate nu le-o disput, cât pen-

tru mine ceea-ce le revine exclusiv, n'o neg, este cea a nea avanselor în bani, unde simplul fapt al nevoei devine sinonim cu dreptul la împrumut sau capital, care ne face să navigăm cu pânzele întinse în plin socialism de Stat, acel socialism care este cugetarea și umpă și intimă a regimului, spre a 'și desăvê și opera de nivelare și apăsare. Dar când de aci trecem la proiectul reînființării corporațiilor sau breslelor aci sistemul Bismarkian se revelază și etaleză în totă splendoră, ca să nu dic goliciunea lui.

Iată cum este privită și judecată această reformă, de-a-ndósele, chiar în Germania. Este nuanța socialistă a D-lui Gherlach de la gazeta Crucii, care a pus înainte ideea, și acea reformă este desemnată și cunoscută în Prusia sub numele de *Zunft reaction*. Ea amintește teoriile din cartea consilierului Wagener un alt confident al cugetărilor marelui cancelar, intitulată :

Die Lösung der sozialen Frage von standpunkt der wirklichkeit und Praxis, von einem praktischen Staatsmanne și care trimis de principele de Bismark la întrunirea congresului economic-socialist din Eisenach, expunea ast-fel teoria sa a *regalității socialiste* :

„Instituțiunea monarchică, nu póte avea un viitor asigurat de cât dacă, suindu-ne la originile sale, ea se va arăta atât în teorie, cât și în practică egida drepturilor celui slab, protectórea nenorociților. Cum dicte Stein, regalitatea trebuie să reînfigă ródacinele sale în pământul adânc al maselor populare. *Monarchia viitoare va fi monarchia socială, ori va înceta de a exista*. Dacă regalitatea va căuta sprijinul său printre baronii industriei, între principii bursei și în rândurile celor de ce mi de privilegiați, autoritatea sa va scădea și se va sfârși prin a se cufunda în acea mare transformățiune democratică care face să ajungă poporul în locul aristocrației și organele științei, în locul miniștrilor dcgmelor.“

Acésta nu este óre, se exclamă D. Laveleye savantei cărți a căruia împrumutăm aceste citațiuni, programul D-lui de Bismark? Din norocire cum dicte Thiers, pe fie-care pogon posedat de un țeran, cine-va va găsi în România și o pușcă gata a 'l apêra și de aceea asemenea încercări vor rămânea la noi zadarnice.

Așa dar, D-lui resumă lucrul ast-fel: Monarchia viitoare va fi monarchia socială ori va înceta de a exista; deci piară libertatea, piară chiar societatea, numai monarchia să fie scăpată.

Ac-asta este cesarismul sub o formă ceva mai modernisată.

D-lor, eu nu sunt un socialist, sunt din contra un liberal cum am avut deja onóre să v'o spuîu, și s'o dovedesc în totă cariera mea publică, dar declar că respect tóte convicțiunile, prin urmare și pe cele socialiste, când ele sunt sincere și se manifestă la lumina mare ca doctrină individuală; când însă ele caută a se impune

prin violența saú forță din inițiativa puterei saú guvernului, eu vêd într'ânsul nu numai un instrument de tiranie, dar dacă e vorba de România, și un adevêrat pericol național, și de aceea m'am cređut dator să dau alarma.

Socialismul de Stat care substitue vechiului jug al corporațiilor jugul Statului, a acei mari unități abstracte impersonale, nerêspundătoare, care are la dispozițiunea sa tot stiraia putereri, nu este pentru mine de cât o formă hipocrită și deghisată a absolutismului. (Intreruperi). Opu dar ca adevêrat și sincer liberal, dreptul individual, dreptului colectiv împins până la arbitrar.

Acum o să 'mî diceți: dar acésta o spune D. Gherlach de la gazeta Crucii, o spune Wagener, dar pentru ce atribuiți aceste idei și principelui de Bismark?

Iată proba pipăită că acésta este și cugetarea intimă a marelui cancelar, amicului lui Lassales. Mai întâiu o mică digresiune. Felul acesta de socialism se mai chiamă și *socialismul creștin sau conservator*.

Iată cum D. Laveleye îl caracterisază: „In fine socialismul conservator nu vede mântuire de cât în întórcerea la instituțiunile cari cheazăuiaú ómenilor, sub vechiul regim, ordinea și pacea. Liberul schimb, libera concurență, libera usură; iată dupe dânsul, ciumele cari prăpădesc societatea unde se stabilesc.“ (A se vedea opera *Socialisme contemporain* de Emile Laveleye, pag. 95).

Acum, D-lor, să trecem la proba probelor, să venim la însuși declarațiunile făcute de Principele de Bismark, dupe înălțimea tribunei parlamentului prusian de óre-ce el, astădi, găsesce numeroși emuli și imitatori la noi. (Citesce):

„Domnii mei, dicte Principele de Bismark în parlamentul prusian, apărându-se în contra acelor ce 'l atacău că introducea la rege o deputațiune de uvrieri din Silesia, ce doreau a 'și expune doleanțele, regii Prusiei n'au fost nici odată de preferință regii bogăților. Frederic Cel Mare dicte: *Când voi fi rege, voi fi adevêratul rege al descultilor (des gueux)*. El voi dupe atunci să se facă apêrătorul sêracilor. Regii noștri au rêmás credincioși acestui principiu. Ei au provocat emanciparea șerbilor, ei au creat o clasă de țerani înflorită. Póte asemenea — cel puțin acesta este pentru dânsii obiectul a seriose silințe — reuși-vor ei a contribui la îmbunătățirea sórtei uvrierilor.“

Tendințele socialiste ale Principelui de Bismark s'au mai revelat, adaogă D. Laveleye, în cestiunea luării în stăpânire a drumurilor de fer de către Stat. Intocmai ca la noi.

Nu mai atunci apostolul saú organul acelei politici era D. D. Sturdza. Citiți discursul D-sale și veți regăsi aceeași notă, aceleași pretențiuni la regenerări și transformări violente în numele Statului Providență, aceleași disprețuirii pen-

tru ideile liberalismului occidental tratate ca atâtea probe de ignoranță, ca atâtea probe că cineva nu se găsesce în curentul mișcării care transformă astădi lumea.

Acésta cred că este destul și fără a mai insista asupra legii tocmeilor agricole pentru ca să vê edificați asupra originii acestei tendințe noi în favórea intervențiunei Statului mereu și în tóte. V'am înfațșat originalul, puteți acum recunósce lesne copia saú plagiatul.

Să abordăm o altă reformă; ideea cantónelor. Sciți ce este și acésta idee? E și ea o idee veche modernisată pentru usul vulgului, adică a Românilor. De astă dată însă nu Germania, ci Francia a fost pusă la contribuțiune și acésta reformă s'a preconisat pentru că favorisază centralisarea, acel complement necesar al socialismului de Stat. Acésta lege este împrumutată anulul al III-lea al Republicei franceze, când reacțiunea deja începuse. Iată ce ne spune despre dânsa D. Rambeaud:

„Creațiunea municipalităților de canton nu era, dicte D. Rambeaud, o inovațiune fericită: Ori cât de mică ar fi comuna, ea are interes ca funcționarii sêl municipali să locuiască pe loc, spre a hótarî imediat dificultățile; dacă trebuie să cauți municipalitatea afară din oraș, lucrurile se prelungesc; în fine afacerile acestor mici comune sunt afaceri de familie în cari nu 'i place cuiva a amesteca străini.“ — (Veđi histoire de la Civilisation Contemporaine).

Iată dar unde și când s'a născut și ideea cantónelor; prin urmare, și aci un simplu plagiat și ce e mai mult un plagiat nenorocit. Să mai ne oprim la legea căpitánatelor, de care pare că acum însuși guvernul are de ajuns și se rógă să 'i facem grație? Voiú spune numai atât, — că acei dintre noi cari sunt mai în virstă, 'și aduc fără înduoială aminte de o lege asupra guberniilor din timpul ministerului Barbu Catargiu, cu care acésta lege este rudă de aproape și care s'a îngropat încă de atunci și zace și astădi în arhivele Camerei; căci avuse privilegiul a speria și pe conservatorii acei ce se representă astădi ca cei ruginiți și reacționarii.

Și, în alevêr, nu trebuie să fie cine-va negreșit reformator, este destul să fie în curentul regimului creat la 1866, să fi citit cu atențiunea Constituțiunea în vigoare pentru ca să scie că ea departe de a favorisa centralisarea prevede necesitatea, obligațiunea chiar, a unei descentralisării mai largi. Cum s'a putut dar veni cu acest proiect, care este chiar inconstituțional, dar cum mai ales s'a putut pune d'asupra lui ca o culme de deridare eticheta de lege de descentralizare? Ca și când cuvintele ar putea schimba lucrurile! Dar să lăsăm acel proiect să dormă de somnul vecinic. Față cu tóte aceste proiecte nu mă mai întreb eu ce idee avea guvernul junimist de sine, dar ce idee avea de noi și de cunoscințele noastre?

Iată dar, D-lor, titlurile guvernului junimist, întru cât guvern de reforme.

Ținém se le amintesc pentru că nu are ca grupare politică altele și pentru că în socialismul de Stat eū vėd o îndrumare spre absolutism, eū vėd scopul vėdit de a distruge ori-ce control, ori-ce rezistență în această țeră, și de a oprima consciințele ce pot încă protesta de a reduce la neputință, dacă nu și a nimici partea cultă a țerei, terorizând-o cu aceia cari nu cere de cât pãine și petreceri. Într'un cuvėnt de a trece nivelul robiei peste tóte capetele, de a face să se plece și acele frunți ce nu sciū ce 'i frica saū mlãdierea.

E vorba de aci înainte de a se adresa apetitelor și patimelor celor mai rele; de a face din România ceea ce a făcut un moment din Galicia, un guvern vitreg, un guvern vecin.

De și democrat sincer de și dintre aceia cari cred la progresul indefinit al omnirei și de și chem lumina și progresul cu tótã cãldura și energia unui suflet deschis la tóte aspirațiunile nobile și generose, de și cred că idealul pentru toți ar trebui să fie, și acesta cât mai curând, dacă nu același nivel intelectual, lucru cu neputință, cel puțin ridicarea aceluī nivel la un minimum care să nu permită celui mai favorizat de cultură de a exploata nepedepisit pe cel mai slab și mai ignorant, dar recunosc că acel ideal este din nenorocire încă departe de noi, și că o mare inegalitate, tocmai din punctul de vedere al difuziunii luminelor, domnesce în societãțile moderne, la noi mai ales făcėnd din numėrul mare un instrument de apãsare și exploatare în mână demagogului coronat saū necoronat. (Aplause). Până în ziua binecuvėntatã, unde fie-care va sci, cel puțin a scri și a ceti, eū unul tremur la ideea că s'ar detrona ca totul partea cultă a țerei; căci ar fi a decapita națiunea, a o da pradã despotismului ce ar veni de sus saū de jos, a o pãrãsi în voia întėmplãrei, chiar față cu rãvnele puternicilor noștri vecini!

Acel ce se adresez numai la apetitură, sciū că drepturile și libertãțile cetățenesci, că însăși ideea naționalitãței sunt pentru cei mulți, pentru cei desmoșteniți din punctul de vedere al instrucțiunei, abstracțiunii și lucruri mai adesea fără înțeles și interes.

D. ministru Lahovari mai de unã-đi vė cita nisce publicisti și economisti clasici, spre a stabili unele din aceste adevėruri. A uitat să adaoge că și cei mai mulți din cei moderni vėd lucrurile tot ast-fel.

Așa, de exemplu, nimeni nu e mai nemilosiv, față cu intervențiunea statului, ca Herbert Spencer în cartea sa intitulatã Individul contra Statului.

D-sa cualificã acest sistem de torismul radical saū liberal și intitulėzã pretinsa era nouã de robia viitoare.

Este evident că sistemul acesta sub a-

parințele unei filantropii rėu înțesele duce la apãsarea cea mai desėvãrșitã. Și eū ca un liberal ce pot vedea ceva mai departe de cât ziua de astã-đi sunt silit să mă ridic și să protestez.

S'a đis de cineva: neinterventiunea Statului însemnėzã egoism, însemnėzã de o potrivã cu maxima economicã, laissez faire, laissez passer. Așa să fiã? Eróre, eróre manifestã.

Dreptul comun pe care 'l am preconizat alături cu D. N. Ionescu, Vernescu și alții, în materie de tocmeți agricole, e sinonim cu un singur lucru: repudiarea legilor de excepțiune, cari implicã tot-đ-a-una privilegiu și tutelã.

Vėd că D. Negruzzi face nisce gesturi de desperare. Aștept opera D-lui de economie politicã saū de drept constituțional saū public....

D. I. Negruzzi: Nu fac nici un gest.

D. N. Blaramberg: Aștept đic până când imi va fi dat a citi teoriile D-sale, dogmatic și clar formulate cari aū să deschidã sciințele noului orizonturi, ca să mă edific și eū. Până atunci însă mă țin de operile unui Spencer, unui Léon Say și Laveley cu cari sunt mai sigur a nu mă rãtėci.

D. I. Negruzzi: Vė înșelați; vė ascult cu mare băgare de sémã.

D. vice-președinte, G. Cozadini: Dialogurile nu sunt permise.

D. N. Blaramberg: S'a luat în deridere prestațiunea cător-va ómeni de inimã, cari s'aū înscris în falș în contra revisiunei constituțiunei, cari aū protestat în contra apanagiilor saū domenului corónei.

Acėsta m'a durut și m'a durut induoit nu numai pentru că în acea criticã mă gãsiam și eū anglobat, dar mai ales și pentru că mi s'a dovedit cât de întunecatã este astãđi la noi noțiunea binelui și rėului. Înțeleg ca curagiul civic al unora să sperie curagiul mai timid al altora, și să nu gãsescã prea mulți imitatori, dar ca chiar un grad de civism pe care nu e dat tutului a'l atinge, să fie luat în deridere tocmai de acei ce aū dovedit că sunt lipsiți de dėnsul, iatã ce gãsesc nu numai suveran nedrept, dar și revoltãtor.

Sunt și eū dintre aceia care m'am înscris în falș în contra revisiunei unilaterale, în contra revisiunei în sensul restrictiv și absolutist și acėsta încã de la fãl-mósa scrisóre adresatã lui *Auevbach*.

Am fost deci și rėmãn în contra revisiunei Brãtienesci și departe de a avea în acėstã privință de regretat saū de retractat ceva, declar că revendic și astãđi acel lucru ca un titlu de glorie; căci în virtutea acelei revisiuri și D. Panu și D. Balș aū fost judecați de tribunalele permanente și osėndiți la închisóre. În virtutea acelei revisiuri s'aū luat duođ-spre-đece din cele mai frumoșe moșii ale Statului și s'aū dat ca apanagii Corónei. Și când se gãndesce cine-va că acei cari aū făcut acel dar periculos sunt tocmai acei cari plãng mai cmplrit astãđi sórta țera-

nului român! (Aplause). Dacă n'am făcut mai mult în acėstã cestiune, este că lucrul nu atãrnã numai de voința mea. Dar în ziua când veți fi dispuși veri unul se vė asociați la acele revendicãri, vė rog, să mă înscriți în capul listei D-vóstre. Astãđi chiar, nu sunt aci de cât ca o protestare vie și permanentã contra aceluī atentat la libertãțile consimțite și jurate, și am trista satisfacțiune de a sci că dacă glasul meū ar fi fost ascultat, pe când printr'un fel de intuițiune vė denunțam prin anticipãțiune de la tribunã aceste cugetãri ascunse, nimic din tóte acestea nu s'ar fi întėmplat. Dar nerevisionismul meū de altã datã nu se mai impacã cu starea arbitrarã și violentã creatã de pretinsa reformã. Sunt astãđi dar, cel d'ãntėit, cel mai nemilosiv revisionist cum am declarat-o încă în întrunirile publice de la Iași din 1883, de óre-ce alegėtorii censitari și-aū pronunțat singuri propria lor osãndã. Aștept dar numai ca ideea unei revisiuri în sensul liberal și democratic să 'și facã drumul, să câștige teren și aderenți și în ziua aceea fiți siguri că mă veți gãsi între campionii cei mai decisi ai reformei. Pentru mine astãđi nu mai încape induoiãlã, nu în cens se mai póte gãsi garanția de independență, garanția unui control vigilant și eficace. Sunt și ađi pentru sufragiū universal mitigiat, adicã pentru principiul de a nu se exclude nimeni de la vot, dar sunt cu Stuart Mill, Bluntschly și alți publicisti moderni de părere că trebuiesc făcutã luminelor o parte de influență mai mare. Într'un cuvėnt sunt pentru sistemul pluralitãței voturilor basat pe gradul de instrucțiune saū pentru un sistem care ar asigura o sferã de acțiune proprie elementelor culte dintr'o societate. Și acum o ultimã reflexiune la adresa acelorã cari aū votat apanagiile.

Ei aū fost tot, afarã de dinastiã; și omul care, dupe mine, va avea mai multe titluri de recunoscință la ochii dinastiei, acela care 'i va face serviciul cel mai semnalat, omul în fine superior, salvatorul ca să đic așa al Tronului, va fi acela care va convinge pe Rege că acest dar este un dar funest și care îl va hotãri să'l arunce spontanėu departe de dėnsul.

Mai ales în ajunul presentãrei unei legi care se ocupã de improprietãrirea țeranilor pe domeniurile Statului, a exclude pe ale Corónei, ar fi un non sens și de sigur că țera recunoscėtore va gãsi atunci o compensație mărėțã de oferit la aceste sacrificii, la aceste perderi, dacă perderi sunt.

D-lor, tot ce v'am spus până acum e deja de naturã a îngriji pe ori-cine, ceva însă care agravėzã și mai mult tóte acestea este că nu vedem în apucãturile fundatorelui dinastiei nimic din ceea-ce francesul numesce *l'absence de l'esprit de retour*, adicã proba că acela ce a asociat destinele sale la destinele nóstre, a făcut-o în mod irevocabil, ast-fel în cât să nu ni

se p^otă întempla de aci înainte nimic rău sau bun de care să nu se resimtă și d^ensul personal. Dar în acest ordin de idei, mă întreb unde e moștenitorul Tronului? El a ajuns în stare de ficțiune și de myth. Nu v^e mai vorbesc de dreptul ce aveam de a cere ca el să fie crescut între noi, spre a se identifica mai bine și mai sigur cu noi, ca să nu mai facem o a doua oră experiența unui Domn străin țerei, și străin de ț^eră și de moravurile ei, pentru ca generațiunea actuală să fie singură sacrificată. Ca cel puțin sub a doua domnie fiecare cetăț^en de ore-care val^ore să fie cunoscut personal de Suveran și apreciat dupe faptele și meritele sale, dupe creditul s^eu în ochii opiniei, iar nu dupe spusele sau intrigela interesate a câțiva favoriți.

Dați-ne cel puțin cât mai de cur^end aceea garanție că atunci când periclitați existența noastră, dinastia riscă și ea ceva; iar nu că ele pe tot momentul se pot despărți cu aceeași înlesnire cu care s'au unit, dar cu pagubă numai pentru una din părți, cea mai scumpă inimii unui patriot.

D-lor, înainte de a termina și ca să completez cugetarea mea, vreau să v^e arăt nu temerile și speranțele mele în fața acestei stări de lucruri; căci n'am destule titluri pentru ca să hasardez consiliul la adresa altora, ci ceea-ce ne învață experiența v^ecurilor, o experiență scump câștigată de alte popore. E bine să facem profitul nostru de densa.

Intr'un moment, unde trebuie să recunoștem cu toții că trăim într'o atmosferă politică grea și plină de miasmele cele mai deletere, e bine tocmai fiind-că am multă încredere în elementele noii de care se compune această Cameră, în însăși varietatea acestor elemente care crează emulațiunea și controlul în permanență, în chiar stinul ei, e bine, ăic, într'o stare așa de încurcată ca cea de astăzi, care mai că amintesc amestecul limbilor, unde chiar eu în ceea-ce mă privesc sunt silit a recunoșce că, dacă n'asⁱ avea ca busolă de cât slaba mea inteligență și nu și ore-care experiență a omenilor, dar mai ales cea busolă infailibilă care se chiamă instinctul de conservațiune și elanurile unei inimi bine puse, care te face mașinal să ocolescⁱ răul și să te apropii de bine, m'asⁱ rătăci ăilnic, e bine, ăic, să meditam, să meditam mereu preceptele morale și învățămintele istoriei.

Voiu termina dar, cum am început, cu două citațiuni; căci lucrurile ce asⁱ avea să v^e spun sunt așa de bine exprimate acolo, în cât, trec^end prin gura mea, ele n'ar face de cât să slăbescă, și fiind-că urăsc plagiatul și nu voiu să vi^u înaintea D-v^ostre ca Gaița împodobită cu penele Păunului :

„Dacă se va întempla vre-o dată ca marile State ale continentului să se încerce de a merge pe această cale la cucerirea unui guvernământ popular, exortăm vi^u pe șefii parlamentari a 'și aduce

bine aminte că primul obiect de care trebuie să se asigure este ore-care formă de guvernământ parlamentar sau de corp deliberant; ore-cari reguli cari să nu at^erne de voința unui singur om, dar cari să investescă o corporațiune cu puterea supremă; ore-care constituțiune care să garanteze publicitatea desbaterilor într'o Cameră legiuitorie, libertatea presei, și securitatea în contra închisorei arbitrare. Când se va ajunge acest obiect d'o importanță suverană, și când conform acestor principii cineva va fi contractat obiceiul unui guvern regulat, timpul va fi sosit de a decide în ce proporțiune elementul aristocratic și elementul democratic trebuie să intre în Constituțiune, și de a agita cestiuni susceptibile de a divisa partidul anti-despotic. Dar este prematur de a ridica aceste cestiuni, de a se întinde asupra perfecțiunilor unui guvern liber, asupra curonării unui edificiu constituțional înainte de a fi pus temelile lui. Șefii partidelor liberale ar trebui să aibă mereu present în spiritul lor că despotismul este starea normală a neamului omenesc, și că guvernele libere sunt rare excepțiuni, precum asemenea că în ori ce stare de societate nehotărâtă încă, este o tendință pe atât de tare, cât și de permanentă la forma guvernului despotic.“ (Sir George Cornwall Lewis p. 72-73).

Am făcut, adaugă el, aceste observări îndreptând privirile noastre mai mult spre viitor de cât spre trecut.

D. Ernest Sturdza : Cine este acel autor?

D. N. Blaramberg : Faceți foarte bine de mă intrerupeți pentru că autorul este nu numai o gravă autoritate în lumea literelor dar un om de Stat consumat, un om care ca ministru a făcut parte din cabinetul Palmerston, *Sir George Cornwall Lewis*.

V^e rog să ascultați încă câteva rânduri ăise tot de el, și atunci veți înțelege și mai bine de ce am insistat ca să v^e dau citire acestor extrase :

„Acastă parte a istoriei noastre, ăice unde-va *sir George Cornwall Lewis*, vorbind de epoca lui Fox și Pitt, ne procură învățăminte de mai multe feluri, dar ea aruncă o lumină specială asupra celor 2 puncturi cari ne par a forma dificultățile caracteristice a acei forme de guvernământ care este obcinuit cunoscută sub numele de „*Monarchie limitată*“, adică un Rege hereditar asociat la un corp parlamentar. Acestea sunt : 1) Dorința Rege-

lui de a cârmui tot așa de bine ca și de a domni, încercările sale fățișe sau ascunse de a face să nu isbutescă politica miniștrilor în cari majoritatea a pus pentru moment încrederea sa; 2) Gelosiele și rivalitățile șefilor parlamentari, nerăbdarea lor de a avea un superior sau măcar un egal; repuntența lor de a coopera la măsurile publice din cauza pretențiunilor lor particulare sau a ambițiunii lor personale, și, prin urmare, înlesnirea dată Regelui de a governa prin divisiune, de a unelti discordiele lor și vrășmășiele lor, și în sfârșit a-l reduce p^ote la neputință și tăcere. Căpeteniile parlamentare de partid sunt expuse, în sfera lor mai mărginită, a se lăsa să fie târâți la simțimintele cari însuflețeau cel 2 mari șefi de partid din Roma în lupta lor pentru suveranitatea lumii....

„Dar există această diferență însemnată în situațiunea lor respectivă, că pe când Pompeu și Cesar luptară spre a se sci cine va fi stăpânul, șefii parlamentari cari lucrează separat și încercă tot cu gelosiele lor reciproce, sfârșesc toți prin a fi puși sub picerile unui stăpân comun.

(Veți istoria guvernamentală a Angliei de la 1770 până la 1830 de *sir Cornwall Lewis*, p. 70—71).

Acésta dovedesc odată mai mult cât de vinovați au fost politicesce vorbind aceia cari au început o luptă de rezistență mână în mână, cu alte grupuri, în contra guvernului personal și cari mai înainte ca să ne fi ajuns deplin scopul, mai înainte de a fi făcut întorcerea aceluși regim cu neputință, au perdat iute răbdarea și cari au depus armele, numai împinși de rivalități și ambițiuni personale, părăsind nu numai tovarășii de luptă, dar însuși lupta, și au transformat ast-fel o adevărată victorie, o victorie sigură și scump câștigată în înfrângere — cel puțin într'o înfrângere morală. Acum, D-lor, termin cu un cuv^ent : Cunoșce și v^ed multe rele cari aștept o vindecare sau o ușurare.

Mă uit însă pe aceste bănci, mă uit și pe acelea (arată banca ministerială), caut vrășmașul și nu îl găsesc; cu toate acestea el există, 'l zăresc la ore-care depărtare, el însă nu este pe malurile Dâmboviței, nu sci^u chiar dacă e pe malurile Dunărei, dar este de sigur pe malurile unui alt r^u. (Aplause).

— Ședința se suspendă pentru cinci minute.

(Va urma).

No. 17.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Sedința de la 5 Decembre 1888

Președința D-lui președinte, *Lascar Catargi*.

(Urmare)

La redeschiderea ședinței D. vice-președinte Gr. Cozadini dă cuvântul D-lui ministru de justiție.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: D-lor deputați, de și am luat cuvântul asupra întâiului paragraf al răspunsului la Mesagiul Tronului, trebuie însă să recunosc, ceea-ce recunosc și eu și ceea-ce sunt convins că recunoște și însuși oratorul care a vorbit înaintea mea, că nu așa avea nimic de spus; fiind-că acest paragraf așa putea dice că a fost consacrat prin tăcere, de ôre-ce nu s'a spus nimic în contra lui.

Dar voiă avea să răspund la ôre-carî cestiuni cari n'au în nimic a face cu paragraful întâi al Adresei, și cari chiar independent de acest paragraf, nu știu dacă puteau avea loc de a se aduce în acest Parlament. Nu voiesc cătuși de puțin cu această să fac vre o observațiune biuroului, ci numai să constat că, dacă s'a lăsat această latitudine discuțiunii, sunt silit să dic și eu câte-va cuvinte, în cestiuni cari sunt în afară de obiectul desbaterilor ce avem astăzi la ordinea zilei.

Ni s'a imputat, D-lor, unora din noi, că în rolul politic ce avem astăzi purtăm responsabilitatea călcării unui tractat, ca să mă servesc de expresiunea ce s'a întrebuințat, tractat pe care l'încheiaserăm, pe când ne aflam în o altă situațiune politică, și s'a lăsat a se înțelege că acel care e în stare să trădeze un tractat particular pôte fi capabil a trăda și în orî-ce alte împrejurări s'ar afla.

Nu era bine, D-lor, să se vorbească astfel înaintea Parlamentului țerei, mai cu seamă când lucrurile nu sunt tocmai așa cum s'au spus.

A fost în adevăr un tractat între două partide diferite, partidul liberal-conservator și partidul național-liberal; un tractat care, cum ați auzit, avea de scop lupta în contra regimului Ion Brătianu, lupta contra despotismului, și mai avea de scop ca, dupe biruință să conlucreze împreună pentru a da țerei alegeri libere..

D. Ceaur Aslan: Și a reintra în legalitate.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Din momentul când se dă libertate în alegeri, intrarea în legalitate era o consecință forțată și necesară. (Aplause).

Ce s'a întâmplat în urma încheierii acestui tractat? Am luptat cu toții, nimeni n'a făcut defect, ba încă alături cu opozițiunea unită propriu spusă, și alții au dat concursul lor ca să scăpăm de regimul nefast care guverna țera. Am isbutit; regimul acela a căzut. Ce ne mai rămânea de făcut? Să venim la minister

ca să dăm țerei alegeri libere. Ei bine, fost'a chemat veri unul din noi la minister, fost'a partidul liberal-conservator chemat la minister? Fost'a partidul național-liberal chemat la minister ca să pôta realiza și această a doua legătură dintre noi? Faptele sunt recente și nimeni nu le pôte tăgădui: nici unul din noi nu a fost chemat ca să putem realiza și acest al doilea angagiament. Ce mai rămânea de comun în asemenea cas între noi partid liberal-conservator cu partidul național-liberal? Evident este, contractul era sfârșit, cu desăvârșire sfârșit, și dacă dupe aceea fie-care și lua locul său în sfera sa de acțiune, care era cu totul diferită a unora de a celor-alți, nimeni prin această nă trăda veri-un angagiament luat.

Erade dorit dar ca un jurisconsult, ca un mandatar al țerei, când invoca o convențiune să o fi interpretat așa cum ea era făcută și consimțită de ambele părți. Nu a făcut defect nici partidul liberal-conservator, nici partidul național-liberal unul altuia; dar pôte că mai rămânea o cestiune de rezolvat între noi, aceea de a se ști dacă, din momentul când a doua parte a convențiunii noastre nu s'a putut efectua, trebuia noi să mai rămânem sau nu în unire pentru ca să ducem cu toții împreună, iar nu fie-care partid în parte, această dorință înaintea alegătorilor.

Ei bine, D-lor, crimă găsiți, călcarea de contract, ceea-ce nu era de cât o cestiune de oportunitate? Ce? Credeți D-vostre, că dacă s'ar fi prezentat aceste două partide unite în luptă la alegeri nu era să aibă fie-care partid reprezentanții săi, nu era să vedem și atunci acel joc natural și logic ca fie-care partid să caute a avea reprezentanții săi prin cari să și realizeze programa sa? Credeți D-vostre că, dacă partidele acestea s'au unit între ele pentru un scop determinat, dupe ce acest scop se împlinise, trebuia să meargă și înaintea alegătorilor tot așa fusionate?

Dar, D-lor, s'a făcut o acușațiune și mai gravă, și așa fi trecut peste densa, dacă n'ași fi crezut că este bine ca tot d'una să restabilim faptele așa cum sunt. S'a spus că toți liberalii-conservatorii, toți, afară de unul, au rupt acest pact, așa că numai unul se mai ținea de el. Exact să fie această? Ușor o vom putea vedea, fiind-că este vorba de un fapt material care nu se pôte tăgădui. Când această desfacere a pactului s'a făcut, eu nici nu eram în țera, eram la Paris, și D-vostre ne învinovațiți că noi cu toții am rupt pactul...

D. C. C. Dobrescu: Scrisoarea D-lui Lascar Catargiu.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Nu este vorba de persoane, ci de întregul partid. Din minutul când partidul a luat o hotărâre, toți membrii lui sunt dator să se supună (aplaude), afară numai dacă n'ar fi vorba de o cestiune unde ar putea să aibă loc scrupule de conștiință. Majoritatea partidului conservator a găsit că

este bine să lase în fața alegătorilor pe fie-care partid cu individualitatea sa, și toți membrii partidului s'au supus acestei deciziuni. Treceam dar asupra acestui punct, ca să venim la alte cestiuni mai însemnate cari s'au ridicat cu această ocaziune.

Vă mărturisesc, D-lor, că la începutul discursului D-lui Blaramberg, eu credem că și D-sa are să revină asupra acelei interminabile imputări de minister personal, și că voiă fi nevoit să mă mai apăr și de astă dată pe mine și pe toți colegii mei de acest păcat de a fi minister personal; dar D. Blaramberg m'a pus în largul meu; căci D-sa a spus că ministerul acesta este un minister constituțional și a dat și dovezi, dicând: Când un leader al partidului este pe această bancă și când un alt leader prezidă Camera, ar fi un *non sens* ca să se dică că este un regim personal. Și așa putea și eu să mai adaog: Când majoritatea Camerei aprobă persoanele cari sunt pe această bancă, nu mai pôte fi vorba de regim personal. (Aplause). Dacă sunt câți-va nemulțumiți, nu va să dică că ministerul acesta este imagina regimului personal când el are asentimentul Camerei mai întregi, când are asentimentul țerei mai întregi. (Aplause).

Cestiunea dar cea însemnată că Adunarea s'ar afla față cu un guvern personal dispare. Ne-a deslegat D. Blaramberg însuși de această imputare, recunoscând că cel puțin guvernul actual este un guvern regulat, constituțional și nu are pata de guvern personal. (Aplause). Dacă cei cari stau pe acele bănci în fața noastră cred că nu au nimic ași imputa în privința corectitudinii lor constituționale, e bine să se știe că și pe banca unde stăm noi sunt oameni cari pot să aibă pretențiunea de a nu primi nici o dată să vină pe această bancă cu pata pe frunte de guvern personal. (Aplause). Dar atunci se revine la chiriela obicinuită și se dice: Nu sunteți acum guvern personal, dar a fost o dată un guvern personal.

Ași întreba mai întâi ce interes de actualitate are această, când afirmați din totă convingerea că acum pe banca ministerială este un guvern constituțional? Un interes istoric ca să se știe că a fost o dată un guvern personal? Fôrte bine!

Onor. D. Blaramberg a citit mai mulți autori, a discutat dupe acei autori, și a voit să ne dovedescă că guvernul de la Martie era în adevăr un guvern personal.

Să ne amintim lucrurile, D-lor, să luăm mai întâi Constituțiunea noastră și apoi să vorbim de Constituțiunile străine și de ceea-ce se dice în Constituțiunile străine.

Este adevărat sau nu că avem o Constituțiune care dice că Regele pôte să numescă sau să destitue pe miniștrii săi, și că pôte să i trimită chiar și înaintea justiției? Este adevărat această? Mai este încă adevărat că atunci când miniștrii se găsesc în conflict cu majoritatea Camerei, Regele are dreptul să alegă între maio-

ritatea Camerei și miniștri, și se dăcă, său miniștrilor: retrăgeți-vă, său maiorităței Camerei: mergi înaintea țerei și afirmă-te din nou dacă mai ești expresiunea ei; căci Eu cred că miniștrii Mei n'au eșit din condițiunile legii, că și fac datoria și duc țera la bine. Póte să dăcă M. S. acésta? Atunci când este o majoritate pronunțată în Cameră, póte M. S. să trimită acea majoritate înaintea alegătorilor și să păstreze miniștrii, cum ar putea să trimită pe miniștrii și să păstreze majoritatea Camerei. Cestiune de apreciere absolută a Regelui. Vedeți dar că nu aveți dreptate când ne vorbiți de acel comitet, de acea comisiune care este în Anglita, pentru că nu se cam potrivește cu Constituțiunea noastră. Prin urmare, vedeți că M. S. Regele are un drept absolut în acésta materie.

Acum, dacă am face concesiunea de a ne pune cu desăvârșire în sistemul onor. D. Blaramberg, când D-sa dăcă că acolo unde este leaderul majorității și majoritatea, acolo trebuie să fie și ministerul, am fi cu totul de acord cu D-sa, dupe cum și suntem asupra acestui punct; căci nici noi nu contestăm acest principiu constituțional, fie el din Anglita, fie de oriunde; dar în ceea-ce nu putem fi de acord cu D. Blaramberg, este că D-sa nu ține seama de impregiurările în cari s'a format ministerul de la Martie, uită cum stăteau lucrurile atunci, uită cum s'au petrecut faptele și în ce mod s'a făcut chemarea la putere a aceluși minister.

Să vedem, D-lor, era óre situațiunea atunci la noi așa cum să se fi putut face apel la majoritatea Camerelor său la leaderii ei pentru a da țerei un guvern? D-vóstre știți că, dupe o luptă de mult timp încinsă în contra unui minister care avea majoritatea și în Senat și în Cameră, și încă o majoritate zdrobitoare, capul acelei majorități se găsește de o dată în neputință de a mai conduce afacerile țerei cu majoritatea aceea și se condamnă prin neputința lui la demisionare, și prin urmare la căderea lui și a majorității ce avea în ambele Camere. Cred că asupra acestui punct nu mă veți contradice, nu veți susține că atunci când D. Brătianu și-a dat demisiunea M. S. Regele era încă ținut să se adreseze la majoritatea lui, la leaderii aceluși partid; căci acea majoritate era confundată cu D. Ion Brătianu, era condamnată de țera, era cădută cu desăvârșire și Regele nu putea să se adreseze la acea majoritate.

O dată acésta câștigat, că nu mai era o majoritate parlamentară și leaderii ai ei la cari să se fi putut adresa M. S. Regele, să vedem ce mai era în Cameră, în afară de acea majoritate atât de compromisă. Nu era, D-lor, ca să mă serv de chiar expresiunea D-lui Blaramberg, nu era o minoritate compactă, care să aibă aceleași principii, la cari să fi putut a se adresa M. S. Regele, ci era, dupe cum ați dăis D-vóstre, o coalițiune de deosebite frac-

țiuni, care făcea opozițiune guvernului trecut, coalițiune care se compunea din mai multe grupuri și nu putea pretinde că are majoritatea țerei, și că este în drept a governa țera.

Apoi, din momentul când era așa, când nu exista un alt partid politic în fața partidului cădută de la putere, ci numai o coalițiune fracționată în diferite grupuri, cum puteți să tăgăduiți M. S. dreptul de a alege între acele grupuri pe acela pe care îl crede mai desinteresat în luptele electorale, pentru a da țerei alegeri libere din cari în urmă să iasă un guvern regulat? (Aplause).

Ce vă autorisă să dăceți că M. S. a greșit adresându-se la D. Rosetti și la D. Carp, cari represintă unul din grupurile minorității din Parlament? Dacă se adresa la D. D. Brătianu, liberalii-conservatori n'ar fi dăis că a greșit, său dacă se adresa la liberalii-conservatori, D. D. Brătianu nu putea să dăcă același lucru că Majestatea Sa a greșit?

Prin urmare, vedeți că în ori-ce cas, acel cari nu a în vedere interesele generale ale țerei și mersul regulat al mecanismului constituțional, pot să dăcă că Regele a greșit. Dar Majestatea Sa nu a greșit; căci ați văd că s'a adresat la un grup din Cameră, care mai târziu v'a dat alegeri libere, și am constatat cu ferocitate, că mai toți, vorbind de alegeri, ați mărturisit că libere ați fost; dupe cum nu mă indoesc că tot libere ar fi fost și dacă venim, său noi liberalii-conservatori, său D-vóstre naționalii-liberali la putere, pentru că și unii și ceilalți promisese țerei alegeri libere. Prin urmare, vedeți că, nici D-vóstre, nici noi, nu am fi făcut mai bine de cât ceea-ce a făcut guvernul de la Martie; fiind-că și el a dat țerei alegeri libere, cum am fi dat și noi opozițiunea-unită. (Aplause).

Așa dar alegerile fiind libere, datu-s'a dupe aceea țerei un guvern constituțional? Da, D-le Blaramberg, pentru că guvernul are majoritate în Cameră și reprezentățiune în biuro și are și confiența Majestății Sale. Ce dar mai aveți de dăis în privința acestui punct?

Dar, D-lor, trec asupra acestui punct, care a fost atât de mult și atât de des discutat, și care văd că revine la fie-care paragraf din Adresă, fără ca în textul paragrafului să fie cea mai mică alusiune la acésta cestiune, și viu la un punct mai grav.

Onor. D. Blaramberg ceea-ce a dat cu o mână a luat cu cea-altă, de și eu până astăzi nu îl cunoștem acest obicei. D-sa, pe de o parte dăcă că guvernul acesta nu e guvern personal, dar pe de altă parte adaogă că este un guvern care nu se ocupă de politica exterioară a țerei, că nu o cunoște și că politica noastră externă nu este în mânele lui, că nu este cunoscută de țera, că este în mânele unei persoane neresponsabile, și că acésta Cameră nu are nimic să vadă în politica ex-

terioară. Atâtea lucruri neexacte, permittă-mi D. Blaramberg să o spun, câte afirmățiuni a făcut D-sa.

Cine a spus D-lui Blaramberg că o persoană neresponsabilă, sus pusă, are să dispună de politica externă, de voința ministerului și a Camerei, fără ca nimeni să cunoscă cele ce se petrec în străinătate?

D. Carp v'a declarat pozitiv că nimic nu se va face fără scirea și fără învoirea D-vóstre? Ce altă declarațiune mai categorică voiți?

D. N. G. Aslan: Corecți astăzi pe colegul D-vóstre, citiți procesele-verbale.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Nu coreg nimic; spun numai ceea ce are în consciința sa ministerul acesta.

Dar D-vóstre asociați acésta idee cu o alta: ați auzit vorbindu-se ori în Senat, ori în Cameră, în ședință publică ori în culise, că ministerul acesta a îmbrățisat politica externă a D-lui I. Brătianu, că va fi fidel acelei politice și de acolo plecând ne dăceți: de óre-ce politica lui Ion Brătianu era o politică vitregă pentru acésta țera, și cele-alte, și fiind-că o continuăți, atunci și politica lui Ion Brătianu fiind și politica D-vóstre, aveți și D-vóstre o politică vitregă, etc.

Ei bine, D-lor, pledați în acest sens cât veți voi; căci nu ne veți convinge nici pe noi nici pe țera că greșim, din minutul ce în fie-care cestiune gravă noi nu vom lucra de cât așa cum va crede și cum va voi națiunea să lucrăm. (Aplause).

Iată și asupra politicei exterioare.

Acum, ce mai rămâne? Mai rămâne politica interioară. Și acésta politică, spune D. Blaramberg, este o politică străină. Pentru ce? Fiind-că ministerul trecut a dat la lumină câte-va proiecte de legi înainte de a se deschide Parlamentul, proiecte pe cari le veți discuta, și dacă le veți găsi bune, le veți adopta; dacă nu le veți găsi bune, le veți respinge. Dar, de altmintearea, ce sunt aceste proiecte de legi? Sunt niște proiecte cunoscute, căci deja fuseseră votate de Copurile legiuitoare. Ce? Când D-vóstre ați votat legea privitoare la instrăinarea bunurilor Statului către țerani, când ați votat legea tocmelelor agricole, ați făcut o politică străină? Vă erau impuse de străini aceste legi?

Dar, D-lor, dacă este vorba de împrietărirea țeranilor, dacă este vorba să facem lesne și ușor viața țeranului, dacă este vorba să-i îmbunătățim condițiunile lui actuale, fie acésta lege chiar o idee venită din străinătate și adoptată de noi, ea tot va fi bine venită și bine primită de țera. (Aplause).

Nu a fost însă nevoie să mergem în străinătate ca să aducem de acolo o asemenea lege. Cum? așa de rău suntem noi căduți în cât să nu ne pricepem dupe propria noastră experiență și inspirațiune în cestiunile economice și sociale ale țerei noastre? Și trebuie pentru acésta să mergem să căutăm prin cărți în străinătate, prin Germania său prin Francia, pentru

ca să învățăm ce trebuie să facem pentru îmbunătățirea sôrței țeranului nostru, cu care trăim împreună, căruia îl cunoștem suferințele? Când îl cunoștem așa de bine, să mai mergem în țeri străine ca să împrumutăm principiul socialismului de Stat pentru îmbunătățirea sôrței țeranului nostru? Ce analogie de idei! Ce măritiș în aceste idei! Și dacă este veri-un măritiș, apoi el este forțat. Mă mir cum ați putut concepe o asemenea argumentare. Altă dată mi-a plăcut să vă ved mai luminat în cestiuni ca acestea.

Când noi avisăm la îmbunătățirea sôrței țeranului, nu suntem siliți la acesta de nimeni, și pentru a realiza această îmbunătățire, nu avem nevoie să împrumutăm socialismul de Stat strein, ci ne facem o datorie, și această datorie ne o vom îndeplini pe o scară largă, așa cum D-văstre nici nu văți putut închipui până acum.

Ați mai vorbit de legea tocmelelor agricole. În această cestiune știți că Statul s'a amestecat, și nimeni nu l'a imputat că a împărtășit o idee străină în privința acesta. A creșut să facă acesta; eu eram de altă părere, dar dacă noi individual suntem de altă părere, de aci urmăm ca părerea tuturilor să nu fie mai bună de cât a noastră? Putem să credem că capul nostru singur judecă mai bine de cât capetele tuturilor? Dacă lumea întrăgă crede că alt ceva este mai bun de cât concepțiunea noastră, am fi, sau prea îngimfați de noi înșine, sau prea îndărătnici, dacă am persista a o convinge că ideea noastră este cea mai bună și singura care trebuie să fie admisă (Aplause).

Să lăsăm dar, domnilor, la o parte aceste idei strimte și egoiste, să lăsăm la o parte și teoria aceea că numai inițiativa privată este folositoare și să admitem, când ne-am convinge că este just și practic, că ar putea fi bună în unele cazuri și teoria cea-altă, că și Statul poate interveni ca să îndrepteze multe rele și să ușureze multe suferințe în țera acesta,

Lăsați ambele teorii să meargă alături; și când vom avea și intervențiunea Statului și cea particulară, fiți siguri că țera va fi mult mai fericită; că mai multe rele vor dispărea cu modul acesta, de cât cu teoria aceea extremă ca intervențiunea Statului să se anihileze cu totul (aplause); destul numai să avem în vedere că intervențiunea Statului să nu se exercite în mod arbitrar și inechitabil, neținând seamă de legile imutabile ale justiției și de drepturile dobândite (Aplause).

Iată puținele cuvinte ce avem să răspund D-lui Blaramberg în privința acestui punct:

Cât pentru cele-alte observațiuni ce onor. D. Blaramberg face în privința legilor prezentate de noi și a principiilor ce am înscris într'ensele, toate aceste cestiuni le vom discuta la rândul lor, atunci când acele proiecte de legi vor veni la ordinea zilei, și fiți siguri că le vom discuta nu

numai cu sânge rece și în cea mai deplină libertate, dar încă lăsând în această privință a libertății cuvântului, să se calce chiar regulamentul, dupe cum ați vădut că s'a făcut chiar astăzi, când discuțiunea generală fusese deja închisă, și cu toate acestea s'a deschis și s'a continuat din nou, fără ca o singură voce să se fi ridicat ca să protesteze și să cêră aplicarea regulamentulului.

Tot așa vom face și cu discuțiunea legilor ce vom discuta în cea mai deplină libertate și promit D-lui Blaramberg, nu numai în numele meu, dar și al colegilor mei că atunci când ni se vor aduce lumini și observațiuni bine fondate le vom primi cu mulțumire; nu primim lumini numai de la majoritate, primim și cu mai multă recunoștință de la minoritate și dorim ca ea să spună cuvântul său din urmă în privința tuturilor îmbunătățirilor și reformelor ce vom avea să discutăm, îmbunătățiri și reforme pe cari am dori să le facem nu numai în privința clasei țeranilor, ci în privința tuturilor claselor societății române. (Aplause).

D. N. Ionescu: Domnilor mei, eu nici o dată n'am avut mai multă mulțumire de a veni să vorbesc dupe D. Vernescu de cât astăzi când în adevăr D-sa e un leader al majorității, și ca un vechiu amic, voi păstra tot calmul ce trebuie să-l avem unul către altul. De aceea voi și intra de îndată în materie, voi vorbi numai asupra întâiului paragraf și voi avea onoare să propun un amendament; căci dacă n'ați fi avut acest amendament în vedere ați fi păstrat o tăcere discretă.

D-lor, Mesagiul din acest an are o lacună însemnată, el nu vorbește de starea țerei așa cum obligă pe Capul Statului Constituțiunea. Un Mesagiu trebuie să cuprindă acest lucru întâiu, și apoi programul lucrărilor legislative. M'am întrebat pentru ce această tăcere? M'am întrebat pentru ce, nu voi dice această trecere cu vederea, dar pentru ce aceste omisiuni principale în Mesagiu? și n'am putut să-mi dau alt răspuns de cât că au fost genați miniștrii Majestății Sale la 12 Noembrie ca să ne spună situațiunea țerei. Dar acum când discutăm răspunsul la Mesagiu cu ministerul din 12 Noembrie, care e recunoscut ca constituțional și care s'a grăbit a lua act de această declarațiune a unuia din colegii noștri liber și independent, mi se pare că avem dreptul să-l întrebăm pentru ce această omisiune?...

Rog pe D. Kogălniceanu să nu ocupe pe D-nii miniștri, și-mi permit să-l fac această rugăciune; căci când D-sa vorbește cu miniștrii nu mai e loc pentru nimeni de a mai fi ascultat. (Ilaritate, aplause.) Atâta atențiune datoresc miniștrii celor bătrâni; fiind-că și ei cred că au să devie bătrâni, dar vor îmbătrâni în zile mai bune, în cât sunt gelos negreșit când ved că un ministru și împărtășește atențiunea obligată și oficială cu toții.

Revin, D-lor, lacritica ce făceam Mesagiului și la discreta tăcere pe care o pazește ministerul din 12 Noembrie asupra evenimentelor la cari nu se face aluziune de cât în răspuns. Pentru ce această tăcere? Raportorul nostru ne a spus-o când ne a dis: aveți calea interpelărilor, a presei, a intrunirilor, etc.

Eu credeam că un raportor liberal conservator—permiteți-mi să-l numesc astfel fiind-că acesta e titlul ce l'a dat leaderul majorității,—când vine a vorbi ca liberal-conservator, expresiune, prin urmare, a majorității comitetului și făcând parte din acel minuscul grup care are răspunderea ideală a situațiunii, când vine și ne conviază la această tăcere în numele căreia ideea face acesta? căci D-sa ne spune numai atât: E de prisos să mai facem, cu ocaziunea răspunsului la Mesagiul Tronului, discuțiunea politice generale a guvernului. Este ore această constituțional? Eu dice că nu; fiind-că Constituțiunea cere ca Suveranul să facă expunerea situațiunii și fiind-că noi, în răspunsul nostru, nu avem altă ocaziune de cât acel paragraf care atinge situațiunea generală a țerei pentru ca să-l expunem griefurile ei. De aceea mi se pare că nu trebuie să lăsăm a se interpreta frasa această astfel ca cum noi am fi voit să se pună un vël asupra unor triste evenimente. D-văstre știți că această idee și această expresiune a simpaticeului nostru coleg de la Argeș a provocat un entusiasm meritat, în cât ne am precipitat cu toții în brațe'i ca să-l felicităm; căci, ca reprezentant al țeranilor el ne a vorbit cu atâta elevațiune de limbă și de simțiment, în cât a răpit și pe primul-ministru.

Atunci ne am dat seamă cu toții cari sunt simțimintele miniștrilor, precum și acelea ale simpaticeilor săi partizani. Îndată ce voim să aruncăm un vël asupra situațiunii, atunci suntem bine văduți de miniștri, noi însă avem o mai mare datorie, aceea de a ridica acest vël față cu ministerul din Noembrie; căci nu ne putem sustrage de la datoria de a aprecia această situațiune; fiind-că numai astfel vom putea să avisăm la bune măsurile legislative, numai astfel vom putea să aprobăm sau să desaprobam politica și externă și internă a ministerului, și reformatore și conservatore.

De aceea cer voe simpaticeului nostru leader, și-l numesc astfel fiind-că în această cestiune majoritate și minoritate fac una, rugându-l să ne spună pentru ce nu se dice nimic în răspunsul comisiunii asupra situațiunii țerei de la 25 Martie până astăzi?

Iată prima întrebare. Noi, când vorbim cu Coróna, nu putem să tăcem despre simțimintele și resimțimintele cari le are poporul de la țera de la 15 Martie și până azi.

D-lor, eu nu voiesc să întind peste măsură aceste critice, le indic numai și le precizez. Socotesc consilierii Majestății Sale că nu este momentul oportun, nu de a

trage un vël, dar de a lua responsabilitatea pentru un act de clemență, pentru amnistia pe care M. S. Regele ar crede că trebuie să o decreteze pentru acei cari sunt închiși și nejudecați?

Să nu se răspundă că judecata începe mâine la Ploesci, și că cei de la Fulga vor fi judecați îndată. Cestiunea nu este aci, cestiunea este dacă omenii închiși și nejudecați, dacă familiile lor cari sunt în miserie nu merită compătimirea consilierilor Tronului; dacă nu este bine să libereze pe valoroșii mari criminali, cari din cauza miseriei la cari erau reduși, au fost nevoiți să reclame, și în reclamarea lor au trecut marginile legalității. Nu socotesc D. ministru al justiției că Majestatea Sa ar face un act echitabil ca cu o minută mai înainte să descue ușile temnițelor pentru aceia pe cari 'i așteptă familiile lor peritóre de fôme, și cari, dupe toate auchetele făcute de guvern, se constată că extrema miserie 'i-a împins la acele acte, și că răspunderea este mai mult a societății care 'i-a adus la această exasperare? Când D-vóstre pe totă ziua aruncați atâtea răspundere asupra guvernului trecut, a cărui administrațiune nu o puteți indetula stigmatiza, mi se pare că nu trebuie să uitați pe aceia cari au fost victimele unor suferințe atât de îndelungate.

Eū cred că D. ministru al justiției ar face un act de înaltă politică când, cu prezentarea Adresei, ar spune Majestății Sale că țera recunoscătoare, prin iubirea și devotamentul său către Tron, va primi cu o nespusă mângâiere un act de amnistie pentru cei compromiși în răscolele țărănesci. Eū socotesc că D. ministru al justiției este obligat să dea această probă de înțelepciune; fiind-că alt-fel ni se înăsprece noū situațiunea, minoritatea și majoritatea, când vom avea în fața noastră, nu numai preveniți, dar și condamnați, și condamnați irevocabil, orfani și veduve, pentru că capiil familiilor lor au ridicat ciomagul în contra primarului și a notarului; căci nicăiri, țeranul n'a înfruntat armata; la cea d'ânteu somatiune a armatei țeranul se culca la pământ, așa în cât nu putem dice că a fost o adevărată revoltă în propriul înțeles al cuvântului.

Eū, D-lor, vē mărturisesc că atâtea nai-vitate avaeam eū de a crede că miniștri Majestății Sale aveaū inimă română și de creștin, în cât așteptam din di în di această amnistie. Și fiind-că nu voiesc să-mi impute cine-va că judec lucrurile acestea cu spirit de partid, vē voiți spune, D-lor, că eū n'am avut onóre de a fi nici soldat, nici căprar în opozițiunea-unită. Când a cădut guvernul trecut sub reprobarea majorității populațiunii Capitalei, atunci m'am raliat și eū pentru a spune, în numele celor cari erau departe de Capitală și cu cari Capitala s'a unit în cugete, a spune că era un desert făcut prin căderea ministerului, și că acum era timpul să se gândescă Majestatea Sa ca să implinescă

acel gol, cu ceea ce este mai bun în opozițiunea care adusesse răsturnarea ministerului.

În momentele acelea am cređut că este bine să fac adesiunea mea; fiind-că refuzasem de la început leaderului meu, D. Vernescu, de a mē duce la conservatori pentru luptă; am venit numai când lupta era terminată pentru ca să dau o adesiune curată și desinteresată faptelor opozițiunii-unite. De aceea nu pot fi taxat nici de parțialitate nici de animosități în privința opozițiunii... O đic această, pentru că am speranță în D. ministru de justiție, și trec la cel-alt punct delicat pe care 'l atinge articolul acesta.

Sciți, D-lor, că articolul I đice că reprezentanții țerei arată recunoscința lor Corónei pentru că a deslegat în liniște o situațiune îngrijitóre.

Mi se pare că aceste cuvinte nu fac alusiune la răscolele țărănesci, dar fac alusiune la acțiunea Capitalei.

În Capitală s'a putut rezolva dificultatea prin numirea noului minister. Puțin importă poporațiunii rurale, țerei întregi, cine a venit dupe D. Ion Brătianu; dar partidelor nu trebuie să li se atribue aceleași sentimente, nu merită partidele această onóre ca să fie confundată opiniunea lor cu a țerei întregi; partidele au altă datorie și acel care este supremul arbitru al partidelor iarși are o datorie, și negreșit trebuie să-i mulțumim că 'și a îndeplinit-o în împregiurările acelea extraordinare, aducând o deslegare în liniște a crizei de atunci.

Dar cred că prima datorie a persoanei pe care Majestatea Sa ar fi însărcinat-o cu compunerea noului minister era de a se duce d'a dreptul la opozițiunea-unită, fără a se preocupa de angagemente sau de contracte anterióre, dupe cum đicea onorabilul D. ministru al justiției, ci numai condus de bunul simț, a se duce îndată la opozițiunea-unită și a-i dice: Uite, Majestatea Sa Regele 'mi-a încredințat deslegarea situațiunii; m'a însărcinat să compun un guvern; care este opiniunea D-vóstre? Căci mē cred dator să vē cer concursul ca să lucrăm împreună, de órece voi sunteți acei cari ați adus această schimbare prin luptele vóstre.

Eū, D-lor, nu sunt judecătorul Corónei, mai bine ași da trei pumni la spate D-lor miniștri de cât să arăt cu degetul M. S. Regelui. (Aplause).

Pentru ce dar nu a avut ministerul din Martie această consultațiune cu minoritatea? Nu a ținut-o în sēmă, a lăsat în neactivitate de serviciu pe leaderii minorității, adică opozițiunea, a lăsat țera fără busolă, a descuragiat acea porțiune din corpul electoral care alesese așa de valoroși reprezentanți, a lăsat-o în afară de or-ice acțiune.

S'a đis cu drept cuvânt: Resturnarea s'a făcut, restaurarea trebuie făcută!

Ei! la această restaurare, cine au fost acei cari au luat asupra lor sarcina de a

domina singuri situațiunea? În numele cărei idei și al cărui drept veniaū ei? Care a fost acel đeu necunoscut care 'i-a făcut să lucreze ei singuri la deslegarea situațiunii? Acestea sunt atâtea întrebări cari impresóră spiritul nostru când voim să ne dăm socotélă de situațiune.

D-lor, au făcut o greșelă consilierii Majestății Sale când nu s'au consultat cu minoritatea; și această scăpare din vedere, calificând-o cu termenul cel mai ușor, merită ea în sine să o criticăm înainte Tronului și înainte țerei? Nu! Dar o criticăm și o blamăm pentru precedentele cari se crează, pentru consecințele ce póte avea o asemenea incorectitudine constituțională, și pentru acesta să-mi permiteți a mai insista asupra acestui punct.

D-lor, când o minoritate vine și contribuie la resturnarea unui guvern, acea minoritate are și ea o răspundere către țera, când face această resturnare cu asentimentul țerei și când mai virtos resturnarea unui guvern se face pentru că acel guvern s'a scufundat în nãmolul desgustător a tot felul de abuzuri și a întristat o mare parte din corpul electoral care 'și a pus încrederea în acea majoritate și în acel guvern. Ore aceia cari au resturnat acea stare de lucruri odiósa și cari făceau parte din Cameră, nu trebuia ei să fie consilierii ajutători de tóte đilele ai guvernului celui nou? Presupun pentru moment, ceea-ce nu pot admite, că Majestatea Sa nu a avut încredere în opozițiunea-unită, dar trebuia să aibă egard pentru minoritatea cea însemnată a alegătorilor cari au trimis acea opozițiune-unită în Cameră în fața unei majorități grozave, majoritate, fie đis în parentese, formată în numele unui om, nu în numele unei politici, majoritate care a meritat să se confunde cu omul care 'și-a compromis tóată încrederea.

În asemenea împregiurări, ce s'a petrecut óre în spiritul consilierilor Majestății Sale când au voit să înlăture pe naturalii coajutători pe cari țera le cerea să 'i asocieze la opera lor de restaurare? Întrebarea această este foarte grea de deslegat.

Eū am multă simpatie pentru acei cari au venit la guvern și mai cu sēmă că între dēnșii, între opt sunt doi cari reprezintă provincia amărită de dincolo și cunosce suferințele țerei din partea aceea; ei știu că răscolă agricolă s'a produs și acolo, în județele Roman, Vasluiū, Botoșani; și acolo au fost represii, dar cel puțin acolo au bătut pe țeranii cu vergi, nu 'i-au ucis, ca să mai adaoge la sárăcie și usturimea perderei capului de familie; 'i-au bătut și 'i-au lăsat, cum đicea germanul Arminius despre Romanii; de aceea se revolta Arminius contra Romanilor și a nimicit armata lui Varu, pentru că Romanii veniaū cu vergele și cu securele, și dupe ce 'i învingeau, apoi 'i bâteau cu vergele și 'i tăeau cu securele și numiaū această pace. Și la Vasluiū s'a fă-

cut pace, însă numai cu vergele, nu și cu securele, dar în fine pacea s'a făcut.

Când situațiunea era ast-fel de înăspriată peste tot locul, cum s'a făcut că asupra represiunii răscólelor din giurul Capitalei guvernul, care are o responsabilitate morală a acelei represiuni, nu a voit să împartă acea responsabilitate cu opozițiunea-unită care era reprezentată în Cameră?

Acesta e un rău precedent care descurajază corpul electoral de a mai trimite minorități curagioase și îmbărbătează majoritățile supuse și devotate de a face numai ce dic leaderii și a nu discuta.

Când s'a decis represiunea armată, când s'a mișcat escadrónele și regimentele asupra nearmatelor cete, nu se vedea nicăiri unde era minoritatea, unde era opozițiunea-unită, unde erau acei consilierii naturali, ómenii de încredere ai țerei, cari contribuieră la resturnare și cari trebuiau să contribuie și la restaurare.

De acest absenteeism politic trebuia să răspundă cine-va, acei cari, l-au dictat, acei cari, l-au impus, acei cari au creat o ast-fel de situațiune.

Am ȓis că acest punct ne interesază, pentru că nu e bine să fie discontinuitate în reprezentațiunea țerei și aci trec la cel d'al duoilea punct mai însemnat de cât cel d'ântéiu: Cum au cutezat miniștrii Majestății Sale din Marte să prelungescă atâtă facerea alegerilor.

Observați, D-lor, că nu dic convocarea Adunărilor, cum se aștepta unii; căci aceste Adunări erau fără autoritate morală, purtau pe frunte stigmatul majorității care nu la valora nimic prin idei, ci numai prin numărul voturilor.

Nu vorbesc dar de aceste majorități triviale, vulgare, compromițetóre, infundate. E sciut însă că o țera nu póte fi fără reprezentațiune, nu póte fi aci un moment de discontinuitate.

Reprezentațiunea țerei nu trebuie să fie un moment suspensă, și reprezentațiunea țerei a fost suspensă mai mult de cât o permitea Constituțiunea în mod implicit.

Acesta e al treilea punct grav, pentru care trag trei pumni în spatele D-lor miniștrii. (Ilaritate).

Eú nu propun nimic, cer numai atât de la D-lor, să se unescă cu mine și să cerem amnistie pentru acei cari au fost reprimați cu violență și fără concursul reprezentațiunii naționale.

D-nii mei, să recunoscem mai întéiu că Statul român nu era în pericol, de asemenea nici dinastia; să mai recunoscem că nu erau nici ómenii străini cari mișcau acele lucruri.

Citind raporturile militarilor, am găsit cuvântul, ómenii străini; dar acest cuvânt se aplica la acei cari veniau din alte comune, și când se citi la minister cuvântul de ómenii străini, nu se lua în sensul de străini pentru acea localitate, și se credea că e vorba de cine scie ce liftă străină.

D-lor, eú vă mărturisesc că acest punct

al discontinuității reprezentațiunii legale a țerei este fórte grav; fiind-că Constituțiunea dice că de la disolvare în termen de duoé luni de ȓile trebuie neapărat să se facă alegerile și până în trei luni să fie întrunite Camerile. Și acelor cari vor susține că nu au fost Camerile disolvate ci numai închise, eú voiú răspunde că acesta e o absurditate. Cum! o Cameră al cărei minister s'a dus pe copcă și a cărei majoritate nu mai putea da țerei un guvern, este ea o reprezentațiune constituțională a națiunii? Dar tocmai pentru acest motiv nu trebuia prelungită această stare de lucruri.

D-lor, dacă veți consacra acest precedent, să nu uitați că se póte întâmpla să avem un rebel și atunci ar fi o stare nenorocită pentru noi de a n@avea reprezentațiunea națională.

Rog pe Majestate să se gândească serios la acesta. Numerați timpul cât a trecut de la momentul când miniștrii au jurat până la momentul când s'au făcut cele d'ântéii alegeri în Prahova. Eú am avut onóre să fiú ales în colegiul III de Prahova dupe ce m'am înfățișat înaintea alegătorilor și le-am ȓis: să faceți aci alegeri, pentru că sunteți liniștiți, și când se vor liniști și cei-alți are să se facă și acolo.

Ei bine, de la Aprilie până la Octombrie să nu se gândească guvernul că țera este fără reprezentațiune legală! Dar se va ȓice că s'a așteptat până să se facă proiectele de legi cari s'au publicat la Septembrie.

Apoi aci este vorba de proiecte de legi? Este vorba de cestiuni mult mai importante cari ar putea să se ivescă, și cari ar avea consecințele cele mai regretabile când n'ar găsi o reprezentațiune națională.

Acastă explicațiune a Constituțiunii are, D-nii mei, și meritul că întâresce mai mult inviolabilitatea Suveranului. Ați lăsat Suveranul descoperit de această inviolabilitate în curs de mai multe luni. Dumnezeu ne-a ferit de evenimente complicate, dar să nu mai facă nimeni în țera acesta asemenea încercări; căci lesne vom fi expuși la grave nenorociri.

ȓicea D. ministru de externe în ședința precedentă că noi nu putem face rebel, dar, că și cei mici pot să determine desastre. Și eú dic că nu putem fi nimic în determinarea resbelelor, dar cu negligența și cu disprețul jocului instituțiunilor noastre putem să ne găsim într'un moment dat fără busolă și fără cârmă. Ați expus Tronul la critica lumei, și dacă ați vedú că se vorbește de guvernul personal, acesta este pentru că un viú simțiment de durere a pătruns inima tutulor acelora cari cuosc dreptul constituțional și cari au vedú în faptul D-vóstre o suspensiune, o eclipsă în suveranitatea națională.

Acesta este punctul cel mai greu și fiind-că suntem la primul paragraf al Adresei către Tron, ași dori să admiteti amendamentul prin care cerem clemența Re-

gelui, și Regele va înțelege pentru ce o cerem; o cerem pentru că și noi avem să vă eriam multe lucruri și mai cu sémă această nepricepută întârziere în constituirea reprezentațiunii naționale.

D-lor, eú v'am spus că fac aceste critice, nu pentru ca să pun în joc Coróna, nu pentru ca să fac răspundător pe ministerul de la 12 Noembre, nici pentru ca să taiú capul ministerului care și-a perdú capul la Martie, atunci când nu se aștepta și s'a trezit de o-dată în miȓlocul răscólei țerănesci.

Când m'am ales eú la 14 Aprilie, m'am ales numai pentru aceste puține cuvinte: Rėu au făcut miniștrii că la ciomag au răspuns cu arma; fiind-că trebuia să răspundă cu pâine la cei cari cereau pâine.

Iată ce am ȓis și s'a supărat ministrul, și de atunci n'am mai avut nici un ajutor. (Ilaritate.) Am rămas copil sărac, dar cu convingerea fermă că D-nii miniștrii au să-și pună câte o iconiță la care să se róge tot-d'a-una ca cât vor fi miniștrii să nu perdă această noțiune constituțională că țera nu trebuie lăsată nici un moment fără reprezentațiune legală și conformă cu principiile Constituțiunii.

D-lor, la acest articol n'ași vrea să vorbesc mai mult, de cât să rog pe Majestate Sa ca să useze de prerogativele Sale, pentru a revărsa asupra familiilor celor cari zac în închisóre bine-facerile clemenții regale, decretând amnistia cu o oră mai înainte. Acesta este dorința mea, pentru care n'ași voi să fac un amendament.

O voce: Faceți-l, căci va fi susținut de mai mulți.

D. N. Ionescu: Eú ași fi mulțumit să-l susțină numai șapte miniștrii.

O voce: De ce nu 'l-ar susține?

D. N. Ionescu: Nu ca să trec la posteritate am să propun acest amendament; ministrul justiției în special nu are de cât să ȓică: Ne vom face organul acestei idei și eú atunci nu mai voesc să modifice prosa D-lui Laurian cu acest amendament; căci nici nu ved unde să-l intercalez, nu 'l prea găsește locul, acesta e o adresă de curtesie, banalitate, și eú voesc să pun o idee care să fie fecundă; luați-o dar, vă rog, sub patronagiul D-vóstre, și eú voiú fi mai fericit cu acesta și mă voiú bucurastând în umbră mai mult de cât dacă ași intercala amendamentul în Adresă. (Aplause.)

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Voiú să lámuresc pe D. Ionescu în privința unei cestiuni. D-lui afirmă că de mult timp țerani aceia cari au fost complici în răscóle sunt arestați. Nu au fost arestați peste tot de cât 80, și sunt traduși înaintea justiției 400 și mai bine. Dacă acuma sunt date ordine ca să fie arestați, ordinele sunt date pentru cuvântul că, dupe previsionsile codicelui penal, nu pot să compare înaintea justiției ómenii acușați de crimă cari sunt lăsați liberi, trebuie cel puțin cu câte-va ȓile înainte să fie arestați, ca să póta să compare

înaintea justiției; altminteri, toți aceia cari fuseseră complicați în crime atroci, adică omoruri, dări de foc și devastări, nu erau închiși.

D. R. Pătărlăgeanu: În Prahova nu s'a făcut omor.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: La Ploesci judecătorul a fost mai strict, a aplicat legea cu totul în sensul ei, și neapărat datoria judecătorilor era aceeași în totă țera, că ori când este cineva acusat de crimă și s'a pronunțat autoritatea competentă că este o crimă, autorii acelei crime să fie închiși, și nu este putință să fie liberați pe garanție. Cu toate acestea, fiind-că era un eveniment grav, fiind-că era o mulțime de oameni cari erau traduși în justiție, a fost o forțare asupra aplicării legii în privința arestării; faptul pozitiv este însă acesta, că din 400 și mai bine, cari erau implicați, numai 80 au fost arestați la deosebite epoci, nu toți o-dată.

Acum, **D. Ionescu**, vine a face o apărare țeranilor; eu 'i adresez felicitările mele; D-lui este om generos, este om politic care iubesc pe țeranii și care voiesce să-'i apere; comite însă o greșală că în prețuia când ei sunt înaintea instanțelor judecătorești, să facă această apărare, această justificare a faptelor ce li se impută; căci această ar putea să mă silască pe mine să fac rechizitorul lor. Nu-'i voi face însă, pentru că ar fi rău să fac această tocmai atunci când ei au să fie judecați în curând; căci poate magistrații, poate procurorii s'ar găsi mai împinși la o acuzațiune mai severă, dacă ar auzi un rechizitor făcut de la această bancă. Pentru interesul dar al țeranilor, la apărarea ce le face **D. Nicolae Ionescu**, eu nu voi dice un singur cuvânt în greutatea lor.

D. Ionescu însă ar voi ca cuvântul de amnistie să ajungă până la auzul Majestății Sale. Dar ore credeți D-vostre că ceea-ce se spune în Cameră prin organe atât de autorizate nu ajunge la auzul Majestății Sale? Credeți că ministrul Majestății Sale nu 'i spun cele ce se petrec în Corpurile legiuitoare? Prin urmare, dacă acesta vă este scopul, este ajuns acest scop; căci vă voi spune ceva mai mult, vă voi spune că Majestatea Sa se interesază de lucrările D-vostre și citește desbaterile Camerei, cugetă asupra lor, și adese ori s'a întâmplat ca Regele să ia inițiativa unei idei bune și generose înainte ca ea să se fi manifestat prin organul reprezentanților națiunii.

Nu cred dar, Domnilor, că este bine să primiți amendamentul D-lui Ionescu, pentru cuvântul că inițiativa acestei amnistii este lăsată la aprecierea Regelui.

O voce: Grațierea, nu amnistia.

D. G. Vernescu, ministru de Justiție: Și grațierea și amnistia, ambele aceste prerogative sunt puse în Constituțiune în același articol.

Nu veniți dar a infirma un drept pe

care 'are Regele în virtutea Constituțiunii, și distincțiunea ce faceți nu știu cum ar reeși din Constituțiune. **M. S.** are acest drept, și **M. S.** este și generos, are și cunoștința de tot ce s'a întâmplat, și prin urmare, în înțelepciunea Sa va face ceea-ce va crede de cuviință pentru liniștea țerei și ușurarea stărei țeranilor. Nu este nevoie să dați un stimulant clemenței și înțelepciunii regale; nu este nevoie să vă însușiți D-vostre această inițiativă; este cineva care cugetă la această, lăsați-i libertatea întregă să cugete cum se cuvine și cât se cuvine. Majestatea Sa are să cumpănescă lucrurile în înalta Sa înțelepciune, are să aibă în vedere clemența și tot de o dată are să mai aibă și alt ceva în vedere, are să apere societatea, care a fost cu drept cuvânt alarmată; are dreptul Majestatea Sa să aprecieze toate aceste considerațiuni, are să combine clemența cu dreptul ce are societatea de a fi liniștită, cel puțin pentru viitor, și dacă Majestatea Sa ar întinde generositatea Sa pentru o mulțime din acești oameni cari au fost împinși la turburări, sunt unele casuri unde Majestatea Sa poate că nu ar face ceva ce credem unii din noi, unde justiția are să se pronunțe și numai în urmă Majestatea Sa va aprecia și de va crede de cuviință va usa și de dreptul de grație.

Așa dar ceea-ce v'ași ruga, D-lor deputați, este să lăsați ca Majestatea Sa să facă ceea-ce va crede în privința amnestiei; destule drepturi aveți D-vostre de exercitat pentru a da satisfacere atâtor alte aspirațiuni și nevoi ale țerei; destul este că v'ați încredințat că această dorință va ajunge, după cum cerea **D. Ionescu**, la auzul Majestății Sale, și prin urmare, nu aveți de ce să mai veniți cu asemenea amendamente. (Aplause).

D. vice președinte: Sunt 6 ore și consult Adunarea dacă incuviințază prelungirea ședinței.

Adunarea incuviințază prelungirea ședinței.

Voci: Închiderea discuțiunii.

D. vice președinte: **D. M. Kogălniceanu** are cuvântul contra închiderei discuțiunii.

D. M. Kogălniceanu: Așa debutați D-vostre, D-lor? Așa începeți era cea nouă cu care vă făliți?

Alaltă-ieri ați închis discuțiunea generală asupra proiectului de adresă într'un mod precipitat; astăzi onor. majoritate a fost mai tolerantă, însă tocmai când intram în focul discuțiunii s'a ridicat de **D. Nicolae Ionescu** cestiunea amnestiei și **D. ministru de Justiție** ne-a pus înainte teoria cea mai nedreaptă, dupe care **M. S. Regele** este expus la toate atacurile, rămânând descoperit. Grațierea, dupe ideea noastră, este dreptul Coronei; dar amnistia este un act de guvernământ. Dacă și amnistia era un drept exclusiv al Coronei, cum este grațierea,

sunt sigur că Majestatea Sa de mult ar fi usat de acest drept.

Eu nu sunt om care să măgulesc patimele și să răscol poporul, dar dic că sunt momente în cari e cu neputință ca un român să stea rece la aceste teorii reci ca ghiata.

M'ați înghețat pe mine care sunt bătrân, cum nu veți îngheța pe cei tineri?

Diceți că acesta e un drept care aparține Regelui. Se înțelege de la sine că Regele are acest drept; căci dacă grațiază poate să și amnistieze. Dar chiar venirea ministerului actual și proiectele de lege ce au să ni se infățișeze arată că Regele a apreciat buba regretând ceea-ce s'a întâmplat, și am să vă arăt în această privință cum armata a usat de drepturile ei. S'a șis că dorobanțul 'și-a îndeplinit bine datoria; uitați însă că de la dorobanțul care trage dupe comandă și până la oficerul care comandă e o mare deosebire. Oficerul care vede că se despart din mulțime doi țeranii cari vin înaintea lui ca să-'i vorbiască și comandă la 400 să tragă și 'i impușcă... (Sgomot protestări).

D. Th. Rosetti, președintele consiliului: Spuneți unde s'a întâmplat ca 400 să tragă în doi?

D. M. Kogălniceanu: 'I-au impușcat în cap de au căzut morți și pe urmă au venit să le facă autopsie. (Sgomot).

Voci: Închiderea discuțiunii.

D. M. Kogălniceanu: Nu veți închide discuțiunea; în viața mea am pățimit multe, dar până voi muri trebuie să rămân tot același.

D. prim-ministru, care a fost prefectul meu, nu trebuie să se indigneze dacă 'i fac un compliment dicându-'i că recunosc în densusul pe vechiul liberal... (Sgomot).

Din gura mea nu a eșit nici o-dată un cuvânt în contra Regelui, am fost pururea corect, pururea devotat, fără să fac paradă de liberalism și când eram pe băncile opozițiunii și când eram pe banca ministerială.

Am dreptul să spun că înainte de a muri eu nu voi înceta să apăr pe țeranii și voi merge chiar înaintea juriului ca să 'i apăr.

Cerând Majestății Sale amnistia, eu nu fac un act de trădare către Rege ci un act de devotament. De aceea termin dicând: Amnistie, amnistie, amnistie!

Voci: Închiderea discuțiunii.

D. Gr. Triandafil: Voi să vă spun, D-lor, că **D. Ionescu** nu a făcut un amendament la paragraf ci o propunere. D-sa a șis câte-va cuvinte în favoarea țeranilor, și acele cuvinte au să ajungă la auzul celui în drept ca să amnistieze.

Dar ce discutăm noi acum? Numai paragraful I de la răspuns și acest paragraf mi se pare că e destul de elucidat. De aș dimința până acum s'a epuizat tot ce se putea dice; de aceea dacă verii o-dată a fost mai drept să se închidă discuțiunea apoi e de astă-dată.

D. N. Nicorescu: Iată că depune un amendament.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

D. G. Vernescu, ministru de Justiție: D-lor, am onoare a depune decretul M. S. Regelui prin care vă aduc o lege pentru Brăila. Sciți nenorocirea întâmplată la Brăila, ne trebuie o lege de muratori; am pregătit tot, este tot ca aceea pe care ați votat-o pentru Palatul administrativ. Vă rog dar să o luați de urgență în discuțiune în secțiuni ca să o putem vota în ședința viitoare; fiindcă dacă va sta mult în secțiuni se prescriu termenele prevăzute într'nsa.

D. D. Laurian: D-lor, la § I, s'a propus un amendament și o propunere; opiniunea comisiei, unde era față și delegatul minorității a fost de a respinge în unanimitate amendamentul D-lui Aslan. În ceea-ce privește propunerea D-lui Ionescu.

D. N. Nicorescu: Amendament nu propunere.

D. D. Laurian: D-lor, aci sunt reprezentantul comisiei și comisiunea a considerat ca propunere amendamentul D-lui Ionescu, pe care a respins-o.

— Se pune la vot amendamentul D-lui Aslan și se respinge.

— Se pune la vot amendamentul D-lui N. Ionescu cu bile, după cererea a 15 deputați, și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	78
Maioritatea regulamentară	47
Bile albe	19
Bile negre	58

D. vice-președinte: Adunarea a respins amendamentul.

— Se pune la vot paragraful întâi din adresa minorității și se respinge.

— Se pune la vot paragraful întâi al majorității și se adoptă.

— Ședința se ridică la 6 și jumătate ore, anunțându-se cea următoare pe Mercuri 7 Decembre.

Ședința de la 7 Decembre 1888

Președința D-lui președinte *Lascar Catargi*.

— Ședința se deschide la ora 1 după amiazi.

— Prezenți 135 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 38 D-ni deputați și anume:

In congediū:

D. C. C. Arion.

Fără arătare de motive:

D-nii T. Anastasiu, G. Apostoleanu, N. C. Aslan, G. Berevoescu, L. Bogdan, P. Brătășanu, A. Cămarășescu, G. Cantacuzino, C. Christodorescu, I. Cincu, C. Danaric, C. Datculescu, V. Dimitropolu, C. Dobrescu, G. Drăghici, G. Duca, P. Ene, N. Georgescu, C. Ghișescu, A. Goilav, L. Goilav, T. Ionescu, I. Miculescu, V.

G. Mortzun, I. Negulici, R. Pătărlăgeanu, A. Peșacov, V. Pleșoianu, V. Poenaru, S. Râșcanu, G. Robescu, I. Robescu, N. Săulescu, N. C. Săveanu, S. Șomănescu, C. Vrabie, I. Grădișteanu.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se trimite la comisiunea de petițiuni: petițiunea D-lui Th. Popovici, a D-lui C. Sacanu, a D-nei Zinca Zefcopolu, a D-lui Toma Adam, a D-lui Th. Carale, a D-lui V. C. Sion, a mai multor rezerviști din comuna Vrata, județul Mehedinți, a mai multor locuitori din comunele: Vâlcelele, Tutana, Corbeni și Uda din județul Argeș, a mai multor locuitori din comuna Vișani, județul Râmnicu-Sărat și a mai multor locuitori din comuna Gura-Motrului, județul Mehedinți.

— Se trimite la comisiunea de indigenat: petițiunile D-lor Ch. Ephraim-Roscu, C. Litarczek și V. Silvanu.

— Se trimite la comisiunea comunală: petițiunea mai multor locuitori din cătunele Preutescii-Adamaoiei, Tundoea și Movastioara din județul Suceava.

— Se trimite la comisiunea bugetară: petițiunea D-lor Th. Niculescu și G. Popescu.

— Se trimite la comitetul delegaților de secțiuni: comunicarea președintelui camerei de comerț din Galați, pe lângă care depune zece exemplare a memoriului camerei de comerț în cestiunea porturilor-france.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Am să fac o propunere, D-le președinte. Rog pe onor. Cameră să treacă pentru câte-va minute în secțiuni spre a discuta proiectul de lege moratoriū; fiindcă expiră termenul, și urgența acestei legi e deja votată de D-văstre.

Voci: Da, da.

— Se pune la vot propunerea D-lui ministru de justiție și se primesce.

— Adunarea trece a lucra în secțiuni.

— Ședința se redeschide peste o jumătate de oră sub președinția D-lui președinte *Lascar Catargi*.

D. președinte, Lascar Catargi: D. I. Lahovari are cuvântul spre a prezenta o propunere.

D. I. Lahovari: Iată, D-lor, propunerea ce un însemnat număr de deputați ne credem datorți a vă prezenta:

PROPUNERE

Subsemnații,

Având în vedere că, în starea de strimtorare în care fostul guvern a lăsat tesaurul public, o datorie imperioasă se impune reprezentanților țerei, aceea de a căuta toate mijlocele de a împuțina cheltuelile și de a spori veniturile, lovind în toate abuzurile, mai ales în acelea cari au fost stabilite de fostele Adunări în folosul lor personal;

Având în vedere că între aceste abuzuri figurază dreptul exorbitant, creat de acele Adunări în favoarea deputaților și a senatorilor, de a circula fără nici o plată în tot cursul anului pe toate liniile ferate din țară;

Având în vedere că nu e nici un motiv serios ca deputații și senatorii, afară din timpul sesiunilor, să călătorască, pentru trebile sau plăcerile lor, în socotela contribuabililor;

Având în vedere că, în fața enormelor sume ce le plătesce țera în străinătate pentru anuitățile căilor ferate, este de neapărată trebuință ca acele căi să producă cât mai mult venit, spre a ușura puțin sarcinile ce ni s'au impus pentru construcțiunea lor;

Având în vedere că din computurile direcțiunii drumurilor de fer rezultă că cărțile de liber parcurs ale deputaților și senatorilor aduc Statului o pagubă anuală de aproape 200.000 lei.

Propunem următorul proiect de lege:

PROIECT DE LEGE

Art. 1. Deputații și senatorii vor primi o cartă de liberă circulațiune între reședința județului unde sunt aleși și Capitală.

Acastă carte li se va libera și va fi valabilă, opt zile înaintea deschiderii sesiunilor Corpurilor legiuitoare, în tot timpul sesiunii, și opt zile după închiderea sesiunii.

Art. 2. Ori-ce dispozițiune contrarie legii de față este și rămâne abrogată.

I. N. Lahovari, G. Dem. Teodorescu, C. Parioano, A. Simu, Dr. Gavrilescu, Em. Protopopescu-Pake, Ioan C. Grădișteanu, Văsescu, George Em. Lahovari, C. Kogălniceanu, Dimitrie Ghika, I. Stănescu, Cernătescu, I. Săndulescu-Nanoveanu, E. Mavrocordato, C. Iennescu, Al. Gr. Ionescu, Dr. Athanasescu, Vlădoianu, N. Filipescu, Gr. Chrissenghi, I. Fētu, Ioseph Th. Oroveanu, I. P. Balanolu, Lazăr Niculescu, C. Cesianu, D. Aug. Laurian, M. Balș, Ioan Tănase Dumitriu, G. Duca.

Acum rog pe onor. Cameră să mi per-

mită a solicita urgența asupra acestei propunerii.

D-lor, de la începutul acestei sesiuni, cum ați putut observa cu toții, a defilat la această tribună o serie de propunerii, cari tindeau unele a agrava cheltuielile Statului, iar altele a diminua veniturile. Propunerea ce am onoare a vă prezenta este dar cea d'antău măsură care tinde a ușura oarecum sarcinile Statului.

Dupe statistica făcută la drumurile de fer, cheltuielile de transport ale D-lor deputați și senatori se ridică pe an la aproape 200.000 lei. Privilegiul creat de fostele Adunări în favoarea lor în timp de 4 ani a costat pe Stat aproape un milion.

Ei bine, cred că o propunere, care, prin derogățiune la obiceiurile de până acum, tinde a aduce o mică ușurare la grelele nevoi în care a căzut țera, merită onoarea de a fi votată de urgență.

Este demn, D-lor, ca această Adunare să dovedescă țerei că ceea-ce a criticat când era în opozițiune... (Intreruperi).

D. C. Bobeica: Nu s'a criticat acesta. (Sgomot).

D. I. Lahovari: D-lor, permițeti-mi a vă spune că această propunere e bine să fie discutată fără pasiune și fără alarmă, ca să nu credă țera că Adunarea pune pasiune în discuțiunea unor asemenea cestiuni... (Sgomot).

D. I. Nucșoreanu: D-lor, 'mi este foarte greu să combat un laureat din Paris. (Ilaritate). Știu că D. Lahovari este doctor în drept, laureat, adică mai mult de cât doctor, și mă așteptam ca D-sa, când va face serviciul țerei, are să începă de jos în sus, iar nu de sus în jos. (Ilaritate). Propunerea prezentată de D-sa putea să fie făcută de un om de o altă talie, nu însă de talia unui laureat. (Ilaritate).

D. președinte, L. Catargi: Nu se discută acum propunerea, ci numai asupra urgenței.

D. I. Nucșoreanu: Țera nu ne-a trimis aici ca să aruncăm pulbere în ochii ei. Dacă între D-văstre sunt și de acei cari au aerul de a voi să facă ast-fel... (Protestări, sgomot).

D-lor, am avut onoare să fac parte dintre cei 40 de deputați din opozițiunea-unită, și nu știu să fi fost acesta programul opozițiunii-unite.

D. președinte, L. Catargi: Bine-voiți a vorbi asupra urgenței, căci acesta este în cestiune acum.

D. I. Nucșoreanu: D-nii Nicolae Ionescu și Kogălniceanu au vorbit două ore afară din cestiune și D-văstră nu 'i-ați întrerupt. Pentru ce? Pentru că D-lor sunt omeni cu multă învățatură și știință. Ei bine, eu de și nu am învățatura acelor D-ni, am însă inimă și experiență. (Aplause).

D-lor, țera cere de la noi să vidăm mai antău cestiunile principale. Vidat-am însă până acum veri-o cestiune principală? Credeți D-văstre că alegătorii sunt așa de naivi în cât noi ne putem dispensa de

angagiamentele ce am luat față cu deșii, făcând numai nisce asemenea propunerii?

La să vedem acum cine face propunerea? Intre acei ce au scris-o ved că figurează și un domn doctor, care are trei lefuri și două bilete de liber parcurs. (Aplause, ilaritate).

D. președinte, L. Catargi: Bine-voiți a vă mărgini în cestiunea urgenței și a nu provoca personalități.

D. I. Nucșoreanu: Permițeti-mi dar să spun că propunerea acesta nu este urgentă, pentru cuvântul că nu răspunde la interesele generale ale țerei, și rog pe onor. Parlament să ia în dezbateră de urgență mai antău legile cari sunt de interes general.

Acum ași întreba pe onor. D. Lahovari: acesta este curajul D-sale civic? Pentru ce nu vine D-sa cu acea propunere, care se simte în aer, și pentru care D-sa, ca membru din opozițiune, a luat angagiamentul de a o face?... Înțelegeți D-văstre despre ce este vorba...

O voce: Fă-o D-ta.

D. I. Nucșoreanu: Eu nu am atâta curaj. De ce nu o face D. Lahovari?...

În fine, regret că un laureat din Paris vine cu propunerii de felul aceleia pe care a prezentat-o (Aplause, ilaritate).

— Se pune la vot urgența și nu se admite.

D. președinte, L. Catargiu: Conform regulamentului, propunerea prezentată de D. Lahovari se va trimite la secțiuni.

Acum D. Voinov are cuvântul.

D. N. Voinov: D-lor deputați, în urma propunerii făcută de onor. D. I. Lahovari, 'mi-a venit și mie în idee să fac o propunere cam în același sens. De și în principiu nu sunt pentru propunerea ce vi s'a prezentat, însă fiind-că pe cât se pare scopul ei ar fi economisarea banului public, căci din alt punct de vedere cred că nu a putut fi făcută, apoi atunci ași ruga pe D-nii subscriitorii ai propunerii să bine-voiască a primi modificarea ce 'mi permit a cere să se introducă în propunerea D-lor. Iată în ce constă ea:

PROPUNERE

Biletele de liber permis vor fi valabile numai pe timpul sesiunii de la domiciliu până în Bucuresci și vice-versa.

Propunem și suprimarea diurnelor deputaților ședători în Bucuresci.

N. Voinov, Radu Stanian, Ulysse Boldescu, C. Bobeica, N. I. Micescu, Constantinescu, Ghifescu. (Aplause).

D-lor, dacă în preocupațiunea noastră de a realiza economii pentru tesaurul public ne este certat a împinge lucrul până acolo în cât să nu mai ținem compt de principiul democratic că munca trebuie să fie plătită; că deputatul are drept la o diurnă, că lui trebuie să i se pue la dispozițiune mijlocele de a se transporta în ori-ce parte a țerei spre a putea studia diferințele localității și a se încredința de necesitățile

lor, și ast-fel când vine aci să 'și potă îndeplini în consciință mandatul ce i s'a încredințat, datoria ce are către țera; dacă, Țic, un asemenea principiu democratic găsiți că astădi este cu totul desnodat, apoi atunci înțeleg durerea D-văstre de inimă pentru tesaurul public, pentru economii, durere atât de bine manifestată prin propunerea ce ați prezentat. Dar în cazul acesta mă întreb: pentru ce D-văstre nu ați găsi nemerit că deputatul să i se acorde un bilet de parcurs numai de la reședința sa și până la Cameră, adică de la județul unde 'și are stabilit domiciliul real și până la Bucuresci? Pentru ce n'ați refusa acest drept deputatului care șade în Bucuresci? Iată ceea-ce mă face să mă măgulesc a crede că D-văstre veți primi a se modifica în acest sens propunerea ce ați făcut. (Aplause).

Trec acum mai departe.

Legea prevede că deputatul are drept la o diurnă. Dar pentru ce i se dă această diurnă? Negreșit ca compensare a cheltuielilor ce necesită deplasarea sa. În adever, deputatul care vine din afară din județ, cu o mână primesc diurna și cu cea alta o dă otelurilor. Tot așa este însă cu deputatul care șade în Bucuresci? Deplasare să fie venirea sa în preumblare până la Cameră? (Aplause). Socot dar că în dorința ce aveți de a se face cât mai multe economii, cu plăcere veți primi propunerea ce fac de a se suprima diurnele deputaților cari 'și au locuința în Bucuresci.

O Voce: Dar senatorii?

D. N. Voinov: D-lor, propunerea mea va merge la secțiuni, și acolo D-văstre o puteți modifica, acum însă ea rămâne ast-fel cum e formulată. (Aplause).

D. președinte, L. Catargi: Propunerea D-lui Voinov, conform regulamentului, se trimite la secțiuni.

Acum D. Negoescu are cuvântul.

D. Negoescu: D-le președinte, vă rog să bine-voiți a mișloci pe lângă ministrul de lucrări publice spre a mi se pune la îndemână un tabloù de toți funcționarii căilor ferate, de numele, pronumele și funcțiunea ce ocupă de titlurile ce au și de naționalitate, cu lămurire dacă este sau nu recunoscută de Cameră; acesta vă ași ruga să mi se procure înainte de a veni în discuțiune budgetul căilor ferate; și pentru că cererea mea în această parte privesc trecutul, doresc ca și pentru present să mi se comunice un supliment la acest tabloù de unde să se vadă funcționarii numiți și scoși în timpul de când s'a reconstituit noul minister. 'Mi trebuie aceste elemente pentru că voi să ved cum se aplică legea în privința numirilor funcționarilor la căile ferate, și atunci, de voi crede de cuviință, voi anunța o interpelare în regulă D-lui ministru.

D. președinte, L. Catargi: Se va comunica ministerului.

Acum la ordinea zile avem continuarea discuțiunii pe paragrafe a adresei.

(Va urma).

No. 18.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Ședința de la 7 Decembre 1888

Președința D-lui președinte, *Lascar Catargi*.

(Urmare)

— *D. D. A. Laurian*, raportorul comisiunii, dă citire paragrafului al doilea din proiectul majorității și paragrafului corespunzător din proiectul minorității comisiunii.

D. președinte, L. Catargi: D. Nicolae Ionescu are cuvântul.

D. N. Ionescu: D-le președinte, a vorbi despre politica din afară este în același timp a gândi la armata noastră; căci politica din afară nu poate fi de cât în raport cu forța de care dispune un stat în intrul său. Acel stat care este preparat să respingă atacul, acel stat are o politică mai netedă de cât altul care se află într-o situațiune contrariă. Prin urmare, cea d'ântăi idee care ni se presintă aci este dacă noi în intru dispunem de toate elementele cari sunt necesare pentru a susține o politică ôre-care.

D. ministru de externe, vorbind în alt loc, a spus acolo că este și D-sa pentru neutralitate; vorbind aci, și ca deputat și ca consilier al Tronului, a arătat cât de iluzorie este această credință în neutralitate; prin urmare, ar fi contradicere în chiar cuvintele persónelor însărcinate de a dirige politica noastră din afară.

O voce: Când am șis una, când am șis alta?

D. N. Ionescu: Aud intrerupându-mă cineva: când am șis una, când am șis alta? Acel cine-va nu poate fi de cât D. ministru de externe.

Apoi într'una din ședințele trecute, vorbind incidental despre cestiunile exteriore, D. ministru a exprimat, negreșit în alte cuvinte, următoarea idee: cestiunile exteriore nu sunt constituționale, sunt ale țerei. Ce ar însemna acesta? Că în politica exteriore nu este permisă intervențiunea indirectă a națiunii prin reprezentanții ei, și-a dat cuvântul pentru ce cere acest privilegiu; dice: trebuie o continuitate în politica din afară.

Mai departe, politica exteriore trebuie să aibă țermuri difinite și continuate. Suveranul represintă întregimea țerei. Va să dică, dacă politica exteriore este în mâna țerei direct, și fiind-că noi suntem o țără democratică, în politica noastră exteriore ar fi o democrație pur și simplă lace lemoniană, și acea democrație ar fi reprezentată prin eminentul reprezentant al Statului, prin Suveran.

Iată ce a șis D. ministru de externe în aușul tuturilor. Prin urmare, întrebărilor D-sale: în ce loc și când? Eū răspund: aci, sunt câte-va șile. Eū am înțeles că ministrul de externe ar erige, în axiomă, pentru România modernă, dogma Rege-

lui Sôre: *L'Etat c'est moi*; și acesta pentru cuvintele că în politica exteriore trebuie continuitate și cele-alte. În Senat, D-sa răspundând la o interpelare făcută de unul din reprezentanții Iașilor, a șis că și D-sa e pentru neutralitate. Ași dori dar ca D. ministru, cu ocasiunea discuțiunii pasagiului din discursul Tronului...

D. ministru de externe, P. P. Carp: N'am răspuns așa.

D. N. Ionescu: Eu așa am citit.

D. ministru de externe, P. P. Carp: Eū vë vorbesc de *Monitor*.

D. N. Ionescu: Aci deschid o parentesă. *Monitorul* ese fôrte neregulat, eū am citit în gazetele oficiose și acesta pentru cuvântul că în politica exteriore fibra națională e prea delicată și trebuie căutat și în presă ca să se vadă reflectul celor șise. Eū am citit într'un jurnal oficios; *Monitorul* este în întârziere, și dacă D. ministru de externe va obține de la colegul său de la interne ca să publice *Monitorul* și cū și debaterile Corpurilor legiuitoare atunci vom fi mai bine înarmați, spre a răspunde chiar cuvintelor textuale ale D-lor miniștri. Până atunci însă eū cred că n'a fost rea intențiune din partea jurnalelor cari aū reproduc cuvintele D-lui ministru. Dar acceptez cu fericire desmint țirea dată de D-sa că nu s'a pronunțat pentru neutralitate. Sunt dar în regulă;

În privința această D. ministru de externe are un mod al său particular de a înțelege controlul țerei asupra politicei sale. Țara, dice D-sa, e represintă prin Suveran, și Suveranul e arbitrul suprem în politica exteriore. Șciū că se pot invoca exemple din Englitera chiar, dar acolo era o stare anormală, era un domn care intrase cu armata în Englitera, având de apărât ideile protestante, și ca suveran protestant se încoronase. Casul însă nu se vede în nici una din monarhiile moderne; și Constituțiunea noastră e precisă, ea dice că națiunea nu-și exercită de cât prin delegațiune suveranitatea sa; prin urmare, nu putem să admitem altă delegațiune de cât aceea prevădută în Constituțiune. Dic această, pentru că e un articol precis în Constituțiune care spune că nici un act al Domnului, că ori ce act al Regelui trebuie să fie contra-semnat de un ministru, așa că negreșit când vom avea să criticăm un act al Suveranului, vom întreba pe ministrul care l-a contra-semnat, iar nu pe Suveran; pentru că astfel să rămânem corecți și ortodoxi constituționali. N'avem în vederea noastră de astă-dată nici un act de asemenea natură, dar, prin indiscrețiune, la alegerile din iarna trecută, la ministerialele alegeri de atunci se spunea, căci era vorba numai de un singur om care dirigea într'ega politică, se spunea că d. I. Brătianu n'a subscris nici un angagiament. Așa spuneaū amicii săi, pot dice idolatrii săi, către corpul electoral, și cu această declarațiune a căpătat încrederea amicilor săi.

Eū, punând această întrebare d-lui mi-

nistru de externe, voiesc să fiū asigurat și de astă dată că nici un angagiament nu e luat de Suveranul României, că nici un ministru n'a pus semnătura sa pe vre o stipulațiune ôre-care secretă, întru cât privesce cooperarea noastră eventuală la un resbel ôre-care. Politica exteriore se poate defini ast-fel: a face totul pentru a nu se încurca într'un resbel; a menține pacea e starea normală; a preveni resbelul este a se îngriji de apărarea din intru și a întreține relațiuni bune cu lumea din afară.

Prin urmare, eū cred că, pentru a fi țera asigurată pe deplin cum că n'are să fie surprinsă de o politică exteriore care șă o implice într'un resbel general, cred că e momentul oportun ca d. ministru să ne dea explicațiuni mai categorice și mai precise de cât ne-a dat cu altă ocasiune în mod incidental.

Să vedem cum se justifică această cerere a mea.

E o ôre-care deosebire între redacțiunea răspunsului și aceea a Mesagiului; sunt lucruri pe cari răspunsul le-a trecut sub tăcere, și când comparăm Mesagiul de an cu răspunsul care a rămas atunci numai în proiect, căci d-văstră șciți că nu s'a făcut răspuns, atunci curiozitatea noastră e legitimă ca să vedem de astă-dată cum înțeleg actualii consilierii ai Tronului această politică de pace, de care fac o profesiune imperturbabilă.

Dați-mi voe, Domnilor, să citesc câte-va cuvinte din Mesagiul de an:

„Suntem îndreptățiti a crede că silințele ce se fac pentru manșinerea păcel vor isbuti și că ea va fi asigurată spre binele și fericirea tuturilor. Cu toate acestea, fără a ne abate un singur moment de la calea prudentă pe care am urmat-o de la început, suntem datorți, în momentele grele prin cari trece Europa, să ne gândim neconținut la întărirea noastră interioară, spre a putea privi cu încredere în viitor.”

CAROL.

Președintele consiliului de miniștri și ministru ad interim la resbel, *I. C. Brătianu*.

Ministru cultelor și al instrucțiunii publice, *D. Sturdza*.

Ministru justiției, *Eug. Stătescu*.

Ministru afacer. străine, *M. Pherekyde*

Ministru lucrăr. publice, *P. S. Aurelian*

Ministru financelor, *C. Nacu*.

Ministru de interne, *R. Mihaiu*.

Ministru agriculturii, industriei, comerțiului și domeniilor, *V. Gheorghian*.

Iată ce răspundea comisiunea Camerei la această frasă prin care se anunță că Europa trece prin împrejurări fôrte grele.

„Față cu evenimentele mari ce par că se pregătesc în Europa țera e îngrijată.

„Speranțele exprimate de Majestatea Văstră „că silințele pentru manșinerea păcel vor isbuti” sunt menite a contribui la liniștea spiritelor.

„Sacrițiile făcute pentru desvoltarea mișlocelor de apărare a țerei ne fac să primim viitorul cu încredere. Progresele re-

alisate de armata română și patriotismul de care e însuflețită această armată sub Înalta conducere a Majestății Văștre pun țera în stare de a-și face datoria cu onoare când va fi vorba de apărarea teritoriului și a neatârării noastre."

Acum să vedem ce dic documentele de astăzi.

"Constat cu fericire, dice Mesagiul, că relațiunile noastre cu puterile străine sunt din cele mai îmbucurătoare.

"Politica prudentă, ce un patriotism luminat a insuflat tuturilor partidelor, dovedește că Regatul României este un element puternic de liniște și de siguranță. În această atitudine corectă stă pentru noi garanția că ne vom bucura ca până acum de încrederea puterilor celor mari și de amicitia sinceră a vecinilor noștri din peninsula balcanică, și astfel nu vom compromite întru nimic eforturile acelor cari caută a deslega cestiunile pendinte fără aguduirii violente și a ne asigura pacea de care avem trebuință pentru dezvoltarea iubitei noastre țeri."

Iată ce ni se propune să răspundem la acest pasagiū:

"Adunarea deputaților, dice răspunsul, este fericită de a primi asigurarea că relațiile noastre cu puterile străine sunt din cele mai îmbucurătoare.

"Fiind un element de ordine, de liniște și de cultură la Dunărea-de-Jos, România se va feri de a părăsi calea prudentă, care 'i-a atras încrederea puterilor celor mari și sincera amicitie a vecinilor ei din peninsula balcanică. Astfel opera păcii de care avem nevoie va găsi în noi sprijiniitori convinși și statornici."

Deosebirea mare care este între documentele de astăzi primă-vără și între cele analoage de acum stă aci, că România, care până acum se dicea că este element de ordine și progres, se lasă afară progresul și se vorbește numai de liniște.

Ași dori să știu dacă în acest paragraf destinat a fi combinat și criticat și în afară este veri-o idee deosebită între ceea-ce se dice până acum și între ceea-ce se dice acum; dacă trebuie România să renunțe la dezvoltarea progresivă în intru pentru ca să fie un element de liniște în orient.

Relațiunile noastre sunt de două categorii: atitudinea noastră către puterile cele mari, cari 'și dau eforturi să mențină pacea generală, și atitudinea noastră către puterile cele mici, cari nu sunt și nu pot fi mulțumite de pace; fiind-că vedem Serbia cum 'și schimbă Constituțiunea, Bulgaria care nu a ajuns încă în stadiul în care să potă fi un element de ordine, de stabilitate în orient.

Nu mai vorbesc de Grecia, nu mai vorbesc de Muntenegru, nu mai vorbesc nici de însă-și Turcia, pentru că cred că trebuie să fim modești în sfera relațiunilor noastre exterioare, și să nu ne prea ocupăm așa mult de cei mari a-tot-puternici, cari au în mâna lor responsabilitatea păcii generale, ci să ne ocupăm mai mult de vecinii

noștri imediați, cu cari avem de a ne înțelege mai de aproape de cât cu cei-alți.

Pacea nu este în sarcina noastră, nu este în grija noastră. D. ministru de externe, mai zilele trecute, a dis foarte bine: Noi nu putem turbura pacea, dar putem să aducem cu nesocotință mari desastre. Nu știu la ce putea să facă D-sa alusiune, știu atât, că la pacea generală suntem interesați și noi ca toate cele-alte state mari și mici; dar trebuie să ne pătrundem de ideea că grija de a menține pacea nu este numai în sarcina noastră, și că, a face sacrificii pentru pacea generală, este a ne impune cheltueli și griji cari nu sunt proporționale cu modesta noastră pozițiune. Și pentru acesta poate că ar trebui ca politica noastră să fie aceea-ce a dorit-o Divanurile ad-hoc, ceea-ce s'a exprimat la 1877, cu ocaziunea celui din urmă rebel, să fie ceea-ce este în programa tuturilor partidelor.... Vă rog să mă scusați dacă introduc partidele în discuțiune, dar le introduc fiind-că Mesagiul însuși, într'un mod insolit, introduce partidele în această cestiune foarte gravă.

D-lor, nu este opera partidelor, și nu trebuie să fie politica exterioară la noi opera lor, pentru cuvântul că la noi, după însă-și credințele D-lui ministru de externe, nu mai sunt partide, ne trebuiesc formațiuni noi. Ei! dacă nu sunt partide, și dacă se așteaptă formațiuni noi, apoi pentru ce să mai rezimăm un interes așa de mare ca pacea noastră, pentru ce să o rezimăm pe oficiul partidelor?

Eū sunt convins de un lucru: că atunci când o politică este bine definită, când ea a câștigat, ca să dic așa, asentimentul țerei întregi, când prin discuțiuni clare și practice a ajuns o politică să fie consacrată, atunci nu mai este politică a partidelor, atunci ea nu mai este în grija cabinetului, ci în grija țerei întregi.

În sensul acesta putem dice că practica noastră și moravurile noastre constituționale ar fi mai bune de cât ideea și idealurile noastre de partid. Când o politică de neutralitate, presupun eu, sau de absolută independență, care este contrarie neutralității; când o politică ore-care va avea rădăcini în conștiința națiunii, nu în misterele cabinetului, când o politică va fi nediscutată în comițiile electorale, ci afirmată în tot-d'a-una de câte ori se reînnoiesc Camerele în sensul punctului de plecare a ei, atunci acea politică se poate numi națională, acea politică caracterizează un popor, acea politică ne dă prin această chiar garanția continuității. Nu trebuie să vedem garanția continuității nici într'un partid, precum nici în voința Suveranului, ci trebuie să o vedem mai cu seamă în conștiința națiunii, în persistența națiunii, într'o politică definitivă.

Acum, dacă acesta este adevărul, atunci politica neutralității a fost definită, a fost expresă, a fost consacrată mai de multe ori de cât politica neprecisă, de cât politica vagă, de cât politica vapo-

rosă, dacă pot să dic așa, a diferitelor partide. Încă de la Divanul ad-hoc, în Moldova, s'a expres o dorință pentru neutralitate. Neutralitate se înțelege când Puterile cele mari sunt în luptă, atunci România nu trebuie să speculeze din luptele lor pentru a juca existența ei. Neutralitatea poate să o combată cineva la un popor ambițios, la un popor care are cuceriri de făcut în intru și în afară; dar la un popor precum suntem noi, care ne-am oprit numai la dezvoltarea noastră, care ne-am mulțumit cu o situațiune determinată, neutralitatea este cea d'ânteu din onestitățile datorite conștiinței unui popor.

Dacă am lua istoria noastră întregă de șapte secole și până acum, am găsi în luptă două curente: politica de neutralitate, de a nu ne amesteca în certele celor mari, politica de vasalitate; pentru că amestecul nostru în certele celor mari a luat tot-d'a-una forma aceasta că am fost ludele cuiva, că am fost omul cuiva, că am fost vasalul cuiva. Nici odată n'am jucat un rol independent și n'am putut să jucăm un rol absolut independent. Când ne-am luptat cu Ungurii și Polonii, ceream independența noastră, recunoscerea independenței Statului; Ungurii și Polonii voiau să fim vasali ca să aibă aci un contingent; era dar o politică de vasalitate în luptă cu o politică în care instinctul de conservare al poporului domina, în care poporul avea onoare de a juca rolul secundar de simbriac, de contingent, de vasal.

D-lor, așa putea să fac observațiunea aceasta pentru tot cursul celor șapte secole de la cari datéză aceste două State, dar mă mărginesc a spune că de la Adunarea muma, de la 1857, când representațiunea țerei s'a ocupat de atitudinea noastră față cu puterile cele mari, și când a rostit neutralitatea, ea a expres o dorință care purcedea din însuși rărunchiul conștiinței națiunii. N'aveam nici un interes, nici o datorie ca să luăm pozițiune pentru marile puteri cari 'și disputaū, fie hegemonie, fie predominie, fie subjugare. Pozițiunea noastră naturală e să fim în tot-d'a-una cu cei cari au aceleași interese ca și noi; căci ne aflăm încongiurați de două formațiuni mari: formațiunea austro-maghiară și formațiunea slavă, cari se luptă pentru a degaja Europa de dominațiunea otomană.

Ei bine, în mijlocul luptelor celor mari, nouă nu ne rămâne de cât să ne menținem în stare de neutralitate, și în cas de rebel, dacă avem pact de făcut, să-l facem cu acele popore cari au aceleași interese ca și noi.

D-lor, în apelul către țera al consilierilor Majestății Sale, despre politica externă nu s'a vorbit nimic, cred cu bună știință, dar s'a dis un lucru: că noi prin originea noastră, prin limba noastră, prin trecutul nostru aspirăm să ne apropiem civilizațiunea occidentului, și se arată în

ce parte trebuie să graviteze eforturile noastre. N'am nimic de zis în privința acesteia; acesta e al doilea punct însemnat în istorie; noi nu am gravitat de cât acolo unde era o putere latină. Dar aci e cazul să facem puțină geografie: unde începe occidentul? Pentru noi începe dincolo de Germania. Unde începe slavonismul? Pentru noi slavonismul începe astăzi la Prut. Prin urmare, când ni se arată occidentul, eu înțeleg puterile latine: Italia în primul rang, Franța, Anglita, precum și Spania cu Portugalia. Acestea sunt puterile către care gravităm. Și acesta e atât de adevărat, în cât Italia, când a intrat în marea ligă a păcii, în tripla alianță, și a expres părerea în privința Bulgariei, că voesce să fie independentă, și n'a socotit de cuviință să exprime vre-o părere în privința României, pentru că România, prin declarațiunile sale anterioare de neutralitate, și prin aspirațiunile sale la civilizațiunea occidentului, naturalmente nu putea să fie nici odată satelitul vre unei puteri alta de cât din cele latine.

Italia are astăzi o politică și se înarmază în consecință; Italia pentru noi a fost și este și astăzi farul luminător în politica externă. Italiei, în diverse epoce, datorim deșteptarea noastră; republicele italiene prin comerț, și în zilele noastre casa de Savoia prin sângele vărsat în Crimeea, au câștigat un drept de influență legitimă asupra națiunii latine de la Dunăre. Prin urmare, când vom zice că vom urma pe Italia ori unde ea se va duce în interesul păcii, negreșit facem o alegere, dar pentru acesta nimeni nu poate să ne facă veri-o observațiune; căci suntem popor de origină latină, căci am fost aduși aci în interesul civilizațiunii latine și am fost menținuți aci fiind-că am avut simpatiile occidentului latin. De aceea eu cred că occidentul pentru noi, occidentul protector, începe dincolo de Austria și de Germania.

Unde va fi Italia va fi atrasă și România. Dar Italia nu va impune României ca să facă sacrificii utile și pentru alte cauze de cât ale existenței ei.

Când nimeni nu atacă România în existența ei, întru cât menținem o neutralitate egală pentru toți, întru cât România se mărginesce la evoluțiunea progresivă a naționalității sale, când e vorba de pacea generală, România poate foarte corect și foarte prudent să zică: Nu e grija mea de a menține pacea generală, aspirațiunile mele nu ating nici-unul din interesele cele mari ale Europei, și prin urmare, ea nu poate să cêră ca să fie satelitul niciunei puteri.

Acastă politică modestă, circumscrisă, bine determinată și pe care au întrevădit-o omenii noștri de Stat de la 1857, această politică care, ori cât s'ar zice, e politica tuturor statelor mici din peninsula balcanică, trebuie să fie politica expresă a noastră. De acesta trebuie să mulțumim

Majestății Sale că menținem relațiuni bune cu toate puterile și mai cu seamă cu cele care sunt vecine cu noi și cu care noi ne declarăm în bune relațiuni.

Ei în adevăr n'au de cât același interes, și trebuie să constatăm cu fericire că popoarele de viță slavonă s'au slavonizat astăzi au o politică independentă de politica ambițioasă a panslavismului. Acesta doresce idealul modest și bine definit ce l'au aceste națiuni din peninsula balcanică. De aceea, când noi vom declara că forțele României nu vor fi puse de cât în cauza comună a independenței popoarelor orientului, în acest caz n'avem a ne teme de nici-un fel de presiune din afară; pentru că vor compta toți cei mari pe România ca o putere independentă mai mult și ca o vasală mai puțin; căci ne-am săturat de vasalitatea Turciei. Nu cred că România modernă este nevoi să se mai conducă de o politică de sacrificii, fiind-că sunt prea mari puterile care ne încongiură, ca să nu ne lase liberi de ori-ce servicii am putea da uneia sau alteia. Astăzi am ajuns în acest punct ca să zicem: Numai dezvoltării noastre interioare, numai culturii noastre, numai relațiilor de tot felul datorim mărirea și prosperitatea și prestigiul moral al României.

Eu știu că spunând aceste cuvinte, spunând că acesta trebuie să fie politica noastră actuală, măhnesc o mulțime de aspirațiuni românesce, știu că iridentistii pot zice: Prea ar dispune România modernă, fără să mai întrebe ce mai gândesc și atâți alți români care sunt în afară de România liberă. În adevăr, sunt atâți români în afară de România liberă, cât și în România liberă. Dar ore numai români sunt în această situațiune? Germania, cât de mare și de forte este, nu are și ea afară din imperiul german populațiuni germane? Așa dar ne vom mărșini și noi să lucrăm pentru ca populațiunile române care sunt în afară de România liberă să și câștige o situațiune independentă, ca un element deosebit de elementul predominant.

Mă explic: Precum Austro-Ungaria a recunoscut individualitatea politică a Ungurilor; asemenea și regatul ungaresc poate să recunoască și el Românilor, Germanilor și Slavonilor care sunt sub coróna Sântului Ștefan autonomia națională, ca să nu împedecă dezvoltarea lor firăscă și ca să facă din nisce națiuni nemulțumite nisce populațiuni fidele coróniei; și atunci noi nu am avea nimic de dorit cum nu are nimic de dorit populațiunea franceză din Elveția, și nimic de invidiat de la marea Republică franceză, pentru că cantónele din Elveția sunt mai independente de cât provinciile din Republica franceză. Asemenea și cantónele germane nu au de ce și îndrepta ochii spre imperiul german, precum nici cantonul Tecinului către regnul Italiei. Atunci vom fi și noi în situațiune de a ne bucura de buna stare a fraților noș-

tri, cărora nu le va rămânea nimic de dorit pentru viața lor națională, pentru viața lor culturală.

Tot acesta voi zice și în privința Macedonenilor. Singurele popoare din peninsula Balcanică, care așteptă încă consecințele tratatului de Berlin, care așteptă încă constituirea lor, sunt Albanezii și Românii macedoneni. Ei bine, când ei vor forma un stat autonom ca Bulgaria, v'ați înduoi D-văstre că nu vom avea în acel stat un element care să nu dea mai multă siguranță de cât chiar dacă am voi să întindem Coróna noastră până acolo?

Eu cred, că viitorul popoarelor Balcanice are să fie stabilit pe fundamente cu totul altele de cât cum s'a făcut până acum cu formațiunile cele mari. Eu cred, că tipul Elvețian, cele credințele și naționalitățile sunt de o potrivă respectate, va fi luat de model de către popoarele Balcanice, și vor trăi alături în pacea civilizațiunii ca și în pacea intelectuală a spiritelor; vor trăi alături Grecii cu Albanezii și Macedonenii, și Bulgaria cu Sârbii și Muntenegrenii.

Cu un cuvânt, idealul nostru în privința relațiilor exterioare este să intrăm în mare frăție orientală cu acele popoare, din care unele au început înainte de noi, și altele vor veni dupe noi ca se afirmă independența lor, și prin urmare se constituim cu toții un element de ordine și de progres în peninsula balcanică.

D-lor, fie-care politică trebuie să aibă idealul său, se nu mai fie cum era Elveția până la revoluțiunea franceză, adică gata tot-d'a-una de a da soldați mercenari pentru Europa monarhică. Acesta este un rol care nu s'a mai cerut de la Elveția și nici de la Români nu se va mai cere; ca să iasă afară din hotarele lor spre a apăra egemonia altor state.

De aceea să ne pătrundem de un lucru, că politica noastră trebuie să fie bine definită, clară și națională. Ori-ce altă politică este numai o ficțiune, este un miragiū care, dacă nu ne ar duce la desastre, poate de sigur să ne ducă la mari greutăți și cheltueli imense, și se pățim cum a pățit vice-regalitatea Egiptenă, care a avut ambițiuni mai presus de forțele sale materiale și aspirațiuni în desacord cu aspirațiunile generale ale Europei.

De aceea mă resum și zic că, pentru ca se urmăm în afară o politică continuă, constantă, națională și fidelă, trebuie aceea politică să iaș de-a dreptul din conștiința națională, și trebuie de astă dată mai cu deosebire, să se scie ce este această politică.

D-lor, eu când am cutesat să iaū cuvântul ca se fac aceste observațiuni asupra paragrafului din răspuns, am avut numai un singur scop, acela de a provoca o definițiune actuală, oportună, raționată de ceas ce a fost până acum politica noastră. Se poate ori nu se poate această? Dacă așa fi crezut că nu se poate fără a jeni

ore-carî interese, n'ași fi dis nimic, dar eu cred că nu numai este posibil acest lucru, dar încă este necesar.

S'a dis, și D. ministru însuși a repetit, cum că politica externă este în de afară de debaterile Parlamentului, și acesta pentru cuvântul că ea este cunoscută și că este consacrată de simpatia puterilor celor mari. Este însă o simplă obiecțiune de făcut: Acastă politică declarată ast-fel că este cunoscută, și că acum cu schimbările survenite la noi, cu desorganizarea partidelor, nu trebuie lăsată în suspens, nu trebuie lăsată în misterele diplomației. Dacă sunt documente de comunicat Parlamentului, a prea întârziat ministru de externe de a ni le comunica; dacă nu este nimic scris, și au fost numai convorbiri, și acelea în memoria Suveranului și ministrului de externe, este timpul ca să trecă din acest nimb al neîncrederii, în usul constituțional al încrederii. Eu n'am nici o îndoială că dacă se va spune astăzi țerei că noi suntem angajați cu cuvântul ca să stăm liniștiți ori de câte ori ar isbusni un rebel între două puteri, cări ar putea să tragă dupe sine sdruncinarea păcii generale, și dacă noi vom face această declarațiune care ar intra în conștiința țerei am face un pas mai mult de cât dacă am lăsa ca totă lumea să se întemeieze numai pe cuvântul Suveranului. Cuvântul unui Suveran constituțional, cum a dis D. ministru, este supus rectificării voinței naționale. Ei bine, pentru ce acum când este liniște, acum când este pace, acum când constelațiunile sunt formate, acum când nu este nici o îngrijire despre turburarea păcii din partea celor mici, pentru ce noi cel mai ténér popor din peninsula Balcanică pentru momentul când am declarat independența, dar cel mai numeros, noi n'am spune ce cugetăm, și întemeiând cugetarea noastră prin tradițiunile istoriei noastre întregi, vom câștiga, cred, prin această chiar, simpatie celor mari, și vor ști că au a face cu un popor care și mărginesc ambițiunea sa în dezvoltarea internă, și care voiesce ca cu o minută mai înainte să facă tot posibilul ca să ajungă la acel fapt al constituției confederațiunii Balcanice; căci nu este altă scăpare pentru poporele Balcanice de cât în legătura lor prin constituirea unor anfictionii moderne, prin constituirea confederațiunii Balcanice, așa cum a prevădut chiar tratatul de la Berlin când a stabilit ca și Albania și Macedonia să fie constituite.

Dacă ar trebui să presint un amendament în sensul celor ce am avut onorea să vă spun, și pentru ca să fie concretizată cugetarea mea, așa propune:

„Fă, Majestătate, ca pe întregimea poporului să se rezime prestigiul Coronei, iar nu numai pe unele trunchiuri de partide. Numai reprezentanții țerei eșiți din libere alegeri, vor fi în stare să îndeplinească dorințele tuturilor.“

Eu înlăturez ideea de politică a parti-

delor pentru că nu voi ca politica externă să se trecă de moștenire la partide, pentru că partidele nu-mi dau o garanție așa cum trebuie să fie...

D. președinte, L. Catargi: Dacă voiți a prezenta un amendament, vă întreb dacă este susținut de cinci deputați?

D. N. Ionescu: Nu 'l presint de cât dupe ce voi avea răspunsul D-lui ministru de externe.

D. ministru de externe, P. P. Carp: D-lor deputați, cuvântarea de azi a D-lui Ionescu este o dovadă puternică de dreptatea care am avut'o deună-și, când am dis, că cestiunile de politică externă prin natura lor se sustrag de la o discuțiune publică serioasă.

Dacă așa vrea se despice ceva cuvântarea D-lui Ionescu așa ajunge la nise concludiuni așa de infricoșate în cât D-vostre singuri v'ați speria de dênsele. D. Ionescu dice neutralitate și pe urmă dice aspirațiunii către occident, însă occidentul D-lui Ionescu nu începe la Carpați, începe la Alpi și puterea conducătoare în politica noastră trebuie să fie sora mai mare Italia. Apoi Italia este știut, — tratatul a fost publicat, — că este în liga de pace cu Germania și Austria. O identitate absolută între politica Franței, Angliei și Italiei, este asemenea știut că nu se poate constata; care este dar busola care o indică D. Ionescu?

Un alt punct în argumentarea D-vostre, D-le Ionescu, care vă deschide iar o perspectivă foarte contrarie teșei ce susțineți, este că noi înainte de toate trebuie să apărăm dezvoltarea națională a popoarelor din peninsula balcanică. Apoi este știut iar, nu am nevoie să fiu ministru de externe să spun această, că punctul de divergență între politica austriacă și rusescă este că Austria dice, — ceea-ce dice D. Ionescu, — voi ca conform cu tratatul din Berlin relativ la noua formațiune, să-și urmeze poporele din peninsula balcanică o dezvoltare. Rusia răspunde: Da, însă reclam pentru mine un cerc de înțurire ce au dobândit soldații mei cari s'au luptat pe câmpiile Bulgariei; dar până unde trebuie să-și întindă acțiunea sa, acolo începe divergența și până azi nu s'a putut obține o rezoluțiune. Apoi voesce D. Ionescu să ne vârim în asemenea conflicte? D. Ionescu susținând tesa neutralității mai dice: trebuie să facem o confederațiune balcanică, și atunci vom fi atât de tari în cât ori-ce înțurire ostilă se va sdrobi înaintea forțelor noastre.

Confederațiune balcanică? Cine dice confederațiune dice cel puțin aceste două lucruri: unitate în privința cestiunilor externe și în ceea-ce privește armata; cine dice confederațiune, dice că unul din confederați are direcțiunea acestor două forțe, are prin urmare preponderența; și întreb pe D. Ionescu, cine are în mână preponderența?... (Înteruperi). Noi, Bulgarii ori Sârbii, ori vrea să fim o confederațiune, însă preponderența să fie aiurea?

Putem noi să intrăm în asemenea discuțiuni și considerațiuni? Și ce răspuns așteptați de la mine la asemenea lucruri? Absolut nici unul! D-lor, am mers însă mai departe și am dis: Că cestiunile de politică externă nu pot și nu trebuie să fie un teren pentru luptele noastre de partidă, pentru că ori și ce politică exterioară nu atârna de propria și exclusivă noastră voință ca în cestiunile interioare. De gēba ați lua D-vostre astăzi hotărări virile ori nevirile; căci hotărarea de astăzi poate fi modificată mâne de impregiurări, pe cari nu le puteți cunoște înainte, pe cari nu le puteți prevedea.

Adăogam, D-lor, că nici nu trebuie să fie politică exterioară un teren de luptă pentru partide. În adevăr, nu așa vrea să se credă în țera această, că atunci când cutare partid vine la putere, vine cutare politică, și când vine cutare partid vine o altă politică.

Ia închipuiți-vă D-vostre suntem Stat mic, trebuie să admitem o înțurire órecare, fie chiar momentană a unei din puterile cele mari; ia închipuiți-vă că s'ar ști, că numai când vine cutare partid la putere vine cutare politică, și când vine cutare alt partid vine o altă politică. Óre, credeți că nu ar avea atunci, una sau alta din puterile cele mari, interes de a se amesteca în luptele noastre interne, de a profita de desbinările noastre ca să ne impue ceva, care nu este în voința noastră, făcându-ne să luăm decisiuni cari nu sunt în interesul țerei? Acesta nu se poate admite. Și eu așa vrea ca glasul meu să nu resune numai înăuntru acestor țiduri, așa vrea ca glasul meu să resbată cât de departe și cât de sus, spre a se ști că nici un străin nu are interes să se amestece în luptele noastre; căci nu poate trage nici un profit din ele. (Aplause). Dar dacă este așa, dacă nu este o cestiune de luptă de partid, care este simbolul unității naționale altul față cu străinul de cât Coróna? (Aplause). Cine represintă unitatea noastră națională față cu străinătatea, de cât acela care, fiind mai presus de toate partidele, represintă în numele țerei, continuitatea existenței ei, continuitatea în tot mersul desvelirii ei în întru și în afară.

Acestea le-am dis, și am adăogit: însă un lucru cer, și acest lucru îl cereți și D-vostre: să nu se facă nimic în contra voinței țerei. (Aplause).

Dar când se manifestă voința țerei? Se poate manifesta cu profetii, se poate manifesta cu discuțiuni lungi asupra cutăreia și cutăreia perspective, asupra cutăreia sau cutăreia combinațiunii fantastice? Când dicea adineori d. Ionescu, că trebuie să isvorască din conștiința națională, atunci dacă este așa, de ce mă întrebați pe mine și nu se adresază la conștiința națională ca ea să vă spună ce politică are?

Când va veni evenimentul acela în care se cere să luați o hotărare, atunci și numai atunci, veți lua o hotărare pe o basă serioasă, iară nu pe fantasii, pe ipotese;

căci atunci veți cunoște și împrejurările, și veți ști unde vă conduc interesele și unde aveți să mergeți. (Aplause).

Iată ceea ce aveam să vă dic:

Vă rog să nu cereți de la noi lucruri cari nu vi le putem da; vă rog să nu cereți de la noi să urmărim pe toți d-nii deputați cari vor voi să facă ca Buttoren o sută două variațiuni asupra unei teme óre-care, să-ți urmărim și noi pe această cale, să facem și noi variațiuni, să vorbim și noi de peninsula balcanică, de frații noștri de peste Carpați sau de peste Prut și de o sumă de alte lucruri cari nu au a face absolut nimic cu cestiunile interioare pe cari sunteți D-vóstre chemați a vă ocupa de densele și a le deslega.

Aceasta aveam să vă spun.

Ceea-ce v'am spus în Mesagiú și deunăci în Senat, e tot ce se poate spune în privința politicei noastre externe, și când am spus că acesta e o politică prudentă care a fost a tuturor partidelor, tocmai am voit să accentuez această continuitate în politica noastră externă; să vă dau un exemplu: dacă când s'au întâmplat evenimentele cari au precedat resbelul între sèrbi și bulgari, dacă noi împinși de grandomanie óre-care am fi dorit și am fi încercat să facem ceea-ce au făcut sèrbii, și am fi trecut în Bulgaria, nu crede D. Ionescu că consecințele ar fi fost mult mai grave și mult mai mari de cât a fost intrarea sèrbilor? Eú cred că da. Iată un exemplu, un fapt pozitiv, care vă va face să înțelegeți cum că chiar o țără mică care nu are o politică mare, poate dar prin fapte necugetate să provóce o conflagrațiune deasastróasă nu numai pentru densa, dar pentru Europa întreagă. Acestui adevér 'i-am dat o expresiune în Mesagiú, și în răspunsul Camerei; și vă rog D-lor, fără a prelungi mult această discuțiune, care vă asigur, nu poate să vă ducă la nici un rezultat, să vedeți acest paragraf, și să nu votați nici un amendament, ori cât de inofensiv ar părea, pentru că ar accentua o sdruncinare a dreptei cumpeni pe care noi voim să o menținem. (Aplause).

D. M. Kogálniceanu: D-lor, eram hotărît să nu vorbesc nici un cuvânt în cestiunea politicei noastre externe; împărtășiam în totul opiniunea exprimată, de D. Carp că nu se cuvine ca cestiunile noastre politice externe să dea loc la repetate discuțiuni publice, *coram populo*. Cestiunile politice din afară, în adevér nu se pot trata ca cestiunile din intru. La tribuna unei țări mici, când se tratéză despre politică exterioară se cere o mare prudentă, se cere ca fie-care cuvânt care ese din gura unui ministru sau chiar din gura a însuși unui simplu membru al Parlamentului, acest cuvânt, repet, trebuie să fie cumpănit, ca să nu se compromită interese scumpe ale țerei, ca să nu se provóce conflicte internaționale! Dacă D. ministru de externe s'ar fi mărginit numai de a profesa această regulă de prudentă atât de impusă mai ales statelor secun-

dare, eú ași fi tăcut, și chiar ași fi votat proiectul majorității! Inșă D. Carp nu s'a oprit aci; de la aceste premise a ajuns la nisce conclusiuni, pe cari eú cred că Parlamentul nu le poate aproba; pentru că adoptându-se, ele ar lovi în drepturile Parlamentului, cari sunt: că tot ce privesce națiunea, că tot ce privesce interesele națiunii fie în intru, fie în afară este supus controlului Reprezențațiunii naționale. D. Carp a mers și mai departe. D. ministru ne-a spus: „Vă promit că nu se va face nimic fără scirea țerei.” Iată un cuvânt mare; iată un angagiament solemn; și dacă numai acesta ar fi spus guvernul, ar trebui noi cu toții, chiar din opozițiune, să aplaudăm, precum a aplaudat o parte din majoritate. Inșă aceste cuvinte rostite s'au precedat de alte cuvinte rostite de D. Carp, și cari, dupe mine, ascund pericolul cel mai mare nu numai pentru drepturile noastre constituționale, dar mai ales pentru însăși existența Statului român. Spre a fi înțeles, permiteți-mi, D-lor, o mică digresiune. Onor. D. ministru de externe a prea studiat istoria omenirei, pentru ca să nu scie că aceleași cauze produc aceleași efecte, și că efectele revin la cauze.

Pun acum o întrebare: Ce poate o țără, care nu are nici o idee despre direcțiunea politicei ce 'i este dată, și atunci când toate sunt de mai înainte arangiate, în ajutorul izbucnirii unor evenimente ce nu se mai puteau înlătura, când cea țără este chemată și i se comunică starea lucrurilor, și i se cere *de a se rosti*. Se poate ea alt-fel rosti de cât de a primi *faptele indeplinite*? De și mic om politic, 'mi-a fost inșă dat să cunosc două asemenea casuri, când țera a fost chemată să accepte efectul unor cauze create și stabilite în deafară de știința și voința ei.

Puterea executivă nu de ađi, dar tot-d'a-una și în toate țerile a căutat să acapareze în mâinile sële politica exterioară, să fie adică stăpână pe situațiune, pe cauză, ca să fie tot așa stăpână și pe efect. Domnul ministru de externe tăgăduind Parlamentului controlul asupra direcțiunii politicei noastre din afară, a spus aceste cuvinte: „Politica exterioară nu se poate, nu se cuvine să se schimbe cu schimbarea fie-cărui ministru. În relațiunile externe este trebuință de o continuitate întemeiată pe durată. Numai durată poate insufla încrederea. Cine dar, de cât Suveranul poate oferi puterilor străine o mare stabilitate și prin urmare și o mare încredere? Suveranul trebuie să dirige politica în afacerile noastre din afară, într'alte cuvinte, chiar și fără miniștri.” În ce mă privesc, când am avut onórea de a fi consilier al Tronului, nici odată nu am consiliat pe suveranul meu să ia asupra'și o responsabilitate plină de pericole, de a conduce politica țerii în deafară de miniștri responsabili și în al doilea rând în deafară de Parlament. Relevez cuvintele D-lui Carp, că Suveranul are dreptul de a da singur

o direcțiune politicei țerei, dar ca atunci când momentul acțiunii sosese, nu se poate lua vre-o hotărîre, adică nu se poate întreprinde o acțiune, fără scirea țerei.

Am dinaintea ochilor mei, două casuri, unul al istoriei trecute și altul contimporan, unde țera a fost pusă în pozițiune ca să scie, dar unde ea a știut *prea târziu* și unde prin urmare ea n'a putut face alt-fel de cât de a pleca capul.

În 1710 domnia în Moldova Dimitrie Cantemir, iar în Rusia era pe tron Petru Cel Mare, întemeătorul politicei rusesci, care avea de obiectiv sfărâmarea imperiului turcesc și aședarea Santei Cruce d'asupra boltei Santei Sofii! Popórele creștine din Moldova, Valachia, Bulgaria, Serbia, se frământau, în speranța curândei venirii sau ajutorului *Muscalului cel alb*.

Dimitrie Cantemir om învățat, istoric, politic, format la școala bizantină prevedea primejdiile mari ce avea să atragă asupra țerilor române și mai cu sémă asupra Moldovei, intrarea lui Petru cel Mare, în luptă cu Turcia. În adevér nenorocirea cea mare a bieteii Românil era că din timpurile cele mai străvechi, și Moldova mai în special era osândită prin pozițiunea ei de a deveni câmpul de bătăe la toate marea ciocniri ce au avut loc între Nordul și Sudul Europei. Cantemir mai cunosea și adevérul că națiunile ce se pregătesc să intre în război, caută să se ferescă de a aduce resbelul pe teritoriul lor, și se sillesc de a-l transporta pe teritoriul neamicului!

Cu opt-spre-șeci ani mai înainte, noi contimporanii am văzut acest adevér puindu-se în practică cu ocasiunea războiului dintre Franția și Germania!

Când s'a declarat războiul, eú mă aflam la Eims; 'mi-a fost dat să urmez de aproape toate tratativele ce au precedat începerea războiului. Cunoșteam mai multe persoane din diplomația francesă, și cea prusiană. Chiar publicul adunat la băi era în pozițiune de a cunoște unele din actele ce se petreceau între ambele puteri; ba chiar de a asista ca spectator și la întrevederile reprezentanților ambelor staturi. Am asistat și eú la ultima întrevedere de adio ce a avut loc între repausatul împérat german Wilhelm, atunci rege, și între ambasadorul franciei, D. Benedetti. Pe dată dupe declarațiunea de resbel, autoritățile germane ca să linișcescă populațiunile germane de la Rin îngrijate că resbelul s'ar face pe teritoriul german, se grăbiră prin o proclamațiune dată din partea capilor armatei germane, că dupe dispozițiunile luate, era de sperat că teatrul războiului nu va fi în Germania, între alte cuvinte că va fi transportat în Franția, precum s'a și întâmplat.

Asemenea și în anul 1711, Cantemir se sili de a face ca Rusia să treacă în Turcia în de afară de hotarul de sus al Moldovei. În adevér, pământul nostru,

până și dânsul se găsea între două armate; la Dunăre erau oșcirile turcesci cari se înaintau repede în susul Moldovei spre a întâmpina armatele rusești înainte de a intra în Moldova; tot așa de repede veniau rușii întru întâmpinarea turcilor: Cantemir speriat și crezând în stăruia lui Petru cel Mare, el 'i expidiă înainte încă când era în Polonia, pe căpitanul Procopie spre a 'i îndemna de a se cobori la Marea-Neagră pe valea Nistrului. Mai apoi trimise și pe confidentul său, vistiernicul Luca, la Iavorov, și prin acesta a încheiat un tratat secret. Acest act asigura neatârarea țerei Moldovei, recunoscând pe Dimitrie Cantemir de domn hereditar, și în cas de nenorocire 'i asigură lui și familiei sale un refugiu în Rusia cu mari avantaje. Acest tratat fu ținut secret consiliului boerilor Moldovei; și numai când armata rusă a ajuns la Țuțora pe Prut, atunci când prin urmare era sosită în centrul Moldovei, și se afla numai două ore de Iași, numai atunci Cantemir a chemat sfatul boerilor, și le a comunicat cele încheiate de dânsul cu Petru cel Mare. Iată ce ne spune cronicarul contemporan al Moldovei, Ion Niculcea, el și spatar adică comandant cap al armatei Moldovei, și pe care țera 'i învovăția că știuse de mai înainte tratările Domnului Moldovei cu Țarul Rusiei.

„Atunci am știut și eu, că au fost scris Dimitrașcu Vodă să vină muscalii, că eu tot gândeam că vom purcede în jos spre Huși, precum sfătuisem; iar dacă am înțeles că au sosit Muscalii la Prut, mult m'am mirat, și am dis lui Vodă să scrie să se întorcă Muscalii înapoi, și să mergem precum scrie Vizirul să prindem pe Brâncoveanul Vodă, și să se lase de Muscalii, că poate să 'i bată turcii, și tătarii or robi țera. Pun pe Dumneșu martor că așa 'i-am dis, și tare am stătut că doră 'i voi întorci, și n'am putut; și încă cu mânie 'mi-au răspuns, dîcînd: „Că voi toți vă chivernisiți cu toții ca să rămâneți la creștinii, și numai eu singur să rămăi pentru voi la păgâni; că v'am vădut eu credința voastră că ați fugit toți și eu am rămas singur. Pentru țera n'or prăda-o tătarii, că muscalii acum sosesc, și eu prea bine știu că n'or bate turcii pe muscalii.“ Deci vădînd și eu că 'mi-au răspuns așa cu scârbă, m'am temut a 'i mai răspunde să nu cum-va să cad în ver-o primejdie a vieții. Măcar că mulți dîc că eu 'i-am îndemnat să se închine la muscalii, dar grăiesc cu năpaste și ca nisece omeni ce nu pricep și nu știu; că atunci erau toți creștinii bucușii muscalilor, nu numai eu, că erau alții mai înainte vreme de oțemaș pe muscalii, mai înainte de cât Dumitrașcu Vodă; Muntenii, sârbii, moldovenii cu câți ani mai înainte; numai pismașii zavisnicii scornia asupra mea ocară, și omeni cei proști și neprietini și nepricepuți credeau că este așa. Dar eu tăina stăpânului căruia 'i-am mâncat pita n'am putut-o descoperi, uitându-mă la

sânta scriptură ce a dis ingerul către Tobia, dîcînd: „Taina împăratului să o acoperi; iar faptele lui Dumneșu la arătare să le mărturisesci.“ Ce și eu nu am vrut să mă fac al doilea Iudă, sau să 'i viclenesc, să fug de la dânsul; că de așa fi făcut așa, ce laudă așa fi dobîndit, ce numai osîndă de la Dumneșu și ocară de la omeni?

„Iar eu, aceste răbdându-le cu dreptate, din toate nevoile am scăpat, care le am tras pe strămbătate în două ani. Ce într'aceste ce mi s'au întâmplat m'am lăsat tot în nădejdea lui Dumneșu, până m'au scos, precum mărturisesc David prorocul, psalm: 39: „Răbdînd am așteptat pe Domnul, și 'mi-au luat minte, și au ascultat ruga mea, și m'au scos din grôpa patimelor și din tina cea adîncă, și a pus pe peatră picioroale mele, i proci.“ Chematu-și-au atunci Dumitrașcu Vodă pre boierii săi câți mai rămăsese lângă dânsul numai așa sprinteni, anume pre Costantin vel logofet, pe Iordachi Ruset Vornicul, pre Ioan Sturdza Vornicul și pre Ilie Catargiu Visternicul, și le au spus precum a chemat pe muscalii, și au venit de trec Prutul la Zagarance. Atunci boierii auzînd au răspuns către Vodă și au dis: „Bine ai făcut, Măria Ta, de te-ai închinat, că noi ne temeam că te-ai duce la turci; și așa aveam gând că de te-om vedea că mergi la turci, să te părăsim și să ne ducem să ne închinăm la muscalii.“

Și le părea bine: numai Iordache Ruset Vornicul au dis atunci: „Te-ai cam grăbit Măria Ta, cu chematul muscalilor; să fi mai îngăduit, Măria Ta, până li s'ar fi vădut puterea cum le-o merge.“ Răspuns-a Dumitrașcu Vodă dîcînd: „Nu mai era vreme a mă chivernisi, temîndu-mă ca să nu ne apuce turcii; iată că și din D-văstră m'ați părăsit o samă, și nu sunteți într'un cuvînt și într'o credință cu mine.“

Aceste cuvinte a le lui Iordache Roset, care de și era de origină grec, însă dupe afirmarea cronicarilor era forte isteț și se punea pentru țera, ne arată tradițiunile și politica românilor, și pe care și astăzi trebuie să o urmăm. Și astăzi politica acesta este:

Să stăm să nu ne grăbim, să așteptăm evenimentele.

Șiți D-văstre ce s'a întâmplat apoi la 1711. Petru-cel-Mare, a fost nevoit să încheie pacea de la Stănilești, Cantemir mai cu totă boerimea compromisă în fața turcilor biruitori au fost siliți a se distera. Moldova mai antîi și apoi Valahia, și-au pierdut domniile pămîntene, și pe mai mult de o sută de ani au intrat sub jugul fanarioșilor cari au corupt boerimea române, și au stricat moravurile noastre. Onor. D. A. Lahovari, mai deunăci ne vorbea de vechii boeri; însă s'a înșelat în aprecierea sa, despre dînsii. Boerimea veche a cădut o dată cu capul lui Miron Costin; atuncea au cădut și energia și patriotismul vechilor boeri români, ei au fost înlocuiți prin boerii fa-

narioși cari au supt mîduva țerei, cari au stricat caracterele, cari au secat virtuțile cari le aveau boerii vechi. Atunci ura poporului a devenit sôrta meritată a boerilor greci. Ca să scape de lipitorile străine poporului nostru 'i-a trebuit mai mult de 150 de ani. Și aci e locul de a ne întreba. Oare tot atîta timp, tot un secol și jumătate va trebui poporului român de astăzi ca să scape de boerii noștri cei noi?

Eu, cât pentru mine, cred că pentru acesta nici 30 ani nu va fi trebuință, pentru că cu rare excepțiuni, noii boeri n'au moștenit de cât vîșturile boerilor celor vechi; fără a păstra și calitățile și virtuțile lor.

Dupe dureri seculare, dupe rîsbôie crunte între Turcia și Rusia, care pas cu pas mergea înainte necontenit în realizarea politicei lui Petru-cel-Mare, cucerirea Turciei și în care și România și-a pierdut părți mari din trupul său, am ajuns în fine, dupe tratatul din Paris am ajuns în fine a vedea unirea ambelor principate, am ajuns a avea o patrie, am ajuns a fi români de sine stătători! Încă nu bine organizați ne-am vădut încă o dată în fața unui nou resbel între Rusia și Turcia.

Urmînd exemplul lui Petru-cel-Mare Alexandru al II se hotărî a emancipa cu armele poporul creștin al bulgarilor; din nenorocire iarăși trebuia ca armatele rusești să trecă prin țera noastră. (Onor. D. Vernescu, era în ministerul din 1876 și prin urmare D-sa este în stare de a vă spune, ce rol a jucat atunci diplomația noastră, spre a putea, în timpul oportun, feri țera noastră de relele resbelului. D-sa aducîndu-și aminte de acele timpuri, nu ne spunea mai alaltăeri, nu ne asigura, că precum și atuncea asemenea și acum, știind tot D-sa ne va feri de ori-ce surprindere. „Fiți siguri, D-lor, ne dîcea D-sa, că pe cât timp eu voi sta pe această bancă, nu aveți a vă teme că se va face ceva fără scirea D-văstre.“

Țera nu cunoscuse încă nimica de cele ce avea să facă guvernul nostru. Numai în ultimul moment, adică când resbelul era deja declarat, D. Ioan Brătianu, a sfătuit pe Domnul nostru, să facă în 1877 ceea ce în 1711 făcuse și Dimitrie Cantemir cu boerii lui tot în aceeași împrejurare, adică tot în ultimul moment!

Împăratul Alexandru, era la Chișinău cu totă armata, sa; gata a intra în campanie și ordinul era dat și chiar ziua era hotărîtă. Când oștirile sale avea să trecă hotarele turcești în Asia.

Nu mai toți foștii preșidenți de consiliu, C. Bosianu, Manolachi-Costachi, Ioan Ghica, C. A. Rosetti, pe lângă dînsii am fost chemat atunci și eu la Palat, împreună cu președintele Camerilor. Aici ni s'a vestit că împăratul Rusiei în câteva zile avea să pornescă oștirile sale în contra Turciei prin România; și ni s'a pus întrebarea: Ce trebuie să facă

țera noastră! Unii din noi au propus să se facă o zonă, adică un fel de linie de cale largă, de la Prut până la Dunăre, prin care să se permită se treacă rușii în mergerea lor în Bulgaria, fără a atinge restul țerei noastre. Un altul a propus ca Domnitorul cu autoritățile cele mari și cu armata să se retragă în munți, și ast-fel că la cea întâiu ocaziune bunii noștri vecini unguți să pue mâna mai ușor pe armata noastră, pe guvernul nostru, pôte chiar pe Domnul nostru. Sciam că D. N. Ionescu carele cu câte-va luni mai înainte se retrăsese din ministerul de externe, a fost stăruiet foarte mult pentru a face a ni se respecta neutralitatea de către marile puteri europene. Repausatul I. Câmpineanu succedase D-lui Ionescu la acest minister. (Intreruperi din partea D-lui Eugeniū Ionescu, spre a aduce aminte D-lui Kogălniceanu despre o circulară a sa din acea epocă, contra neutralității ei.)

D. M. Kogălniceanu: Onor. D. Eugeniū Ionescu, confundă datele. Eū în acea epocă n'am fost în minister; și prin urmare nici am putut scrie circulari în contra saū în favoarea neutralității. Eū am intrat în minister în ajutorul subscrierii convențiunei din 4 Aprilie, pregătită de predecesorii mei...

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Când am vedut că se face acea convențiune 'mi-am dat demisiunea.

D. M. Kogălniceanu: Tropo tarde.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Cu trei luni mai înainte.

D. M. Kogălniceanu: Cu trei luni mai înainte, saū cu trei luni mai în urmă, repet că era tropo tarde, pentru ca țera să mai pôtă preface starea lucrurilor cum ea se crease încă de mai înainte, pe la Reichstadt, pe la Livadia etc., tôte acestea întemplate atunci când erați la minister, D-le Vernescu.

Dar reviu la adunarea omenilor politici ce se adunaū la palat sub președenția Domnului. Când veni rëndul meu ca să vorbesc, întrebaiū pe ministrul de externe să 'mi spue, dacă au făcut demarșele necesari pentru a se recunósce neutralitatea României. Miniștrii 'mi răspunseră că da, au făcut acele demarșe.

Întrebaī apoi... ce rezultate dobîndiseră acele demarșe. Mi se răspunse că din nenorocire nici un succes nu a încoronat demarșele noastre!

Și într'adevăr era prea târziu ca țera să pôtă schimba faptele îndeplinite. Cum ar fi fost cu putință ca România să facă a i se recunósce neutralitatea, atunci când Europa întregă, dupe neisbutirea conferinței marilor puteri ținută în Constantinopol, dase consimțimentul său la resbelul contra Turciei, atunci când în Reichstadt se recunósuse deja Rusiei dreptul de a 'și rectifica frontierele sale de Sud, adică să reia României partea din Basarabia ce prin tratatul de Paris din 1856 se dase Moldovei! Mie mai târziu 'mi-a fost dat

să citesc chiar textul convențiunei de la Reichstadt, privitoare la retrocedarea Basarabiei. Și iată dacă nu mă înșel chiar cuvintele din textul acestei convențiuni:

„Majestatea Sa Impăratul Rusiei 'și păstrează dreptul de a face o rectificare a frontarielor imperiului Său despre România, prin o cesiune către aceștia de teritorii situate în a dreapta Dunărei!”

Dupe ce D. I. Câmpineanu 'mi-a spus că nu era nici o speranță pentru obținerea și recunóscrea neutralității noastre în viitorul resbel; eū atunci am opinat: De vreme ce nu ne este cu putință de a depărta de la buzele noastre acest pahar amar, de vreme ce resbelul e eminent, de vreme ce nu găsim sprijinu nicăieri, atunci țera trebuie să cedeze faptului îndeplinit.

Nu ne rămâne de cât să tratăm cu Rusia, ca cel puțin să obținem recunóscrea independenței noastre, și integrității hotarelor noastre, să asigurăm libertățile noastre, să ferim țera de nenorocirile unui resbel făcut nu de amici ci de inamici. Dupé aceștia Regele atunci... Domnul României a întreat dacă acestea sunt tôte opiniunile și concluziunile noastre! Am răspuns că da, și desbaterile au fost închise, plecând cu toții. Peste câte-va ore a venit la mine d. I. Brătianu și 'mi-a spus: Măria Sa Vodă, în vederea opiniunei d-tale care acceptă situațiunea, te invită la Palat. Voescă a 'și propune să iei direcțiunea afacerilor străine.

Domnilor, păstreț amăruntele acestei ședințe memorabile scrise de chiar mâna unui martur ocular, de un om care ađi e mort, și care prin urmare nu pôte fi bănuie de neadevăr.

Procesul verbal al acelei ședințe s'a stenografiat, de însuși mâna repausatului I. Câmpineanu, și ast-fel pot dice că are caracterul unui document oficial. D. Brătianu a adăogat, în mergerea la Domn și 'mi-a spus cum v'am povestit că prin convențiune Rusia asigură țerei tôte bine-facerile păceli, și mai cu sémă integritatea frontariilor noastre și menținerea instituțiunilor și libertăților noastre.

Domnul 'mi-a repetat cele deja anunciate mie de președintele de consiliu. Atunci replicând, că înainte de a primi portofoliul de externe voiam să ved însuși textul convențiunei proiectate. Atunci m'am suit în trăsura cu D. I. Brătianu, și ne am dus la consulatul rusesc. Acolo d. Brătianu m'a prezentat baronului Stuart ca viitorul ministru de externe, care voiesce să vadă convențiunea. Baronul Stuart a scos cheile din bosunar, a deschis biuroul său, și 'mi-a dat chiar textul original al convențiunei, gata numai de a fi scris. La citire m'am oprit: căci articolul 2, nu ne garanta într'un chip satisfăcător frontariile, ci se marginea numai, a spune că: Majestatea Sa Impăratul tuturor Rusiilor garantăză României teritoriul și instituțiunile sale din lăuntru. Acest text al convențiunei am declarat că nu 'l puteam accepta, pentru că nu ne dă

o garanție pozitivă. Cerând ca în text să fie adăogit această frasă: *menținerea integrităței frontarielor actuale ale României*. Baronul Stuart 'mi răspunse, că nu va putea modifica de la sine, textul deja convenit, și eū am răspuns atunci D-lui Brătianu, că în asemenea cas eū nu puteam fi ministru de externe al țerei. Agentul Rusiei a telegrafiast atunci Impăratului la Kișineu, despre acest incident. A treia și a venit răspunsul cum că Majestatea Sa primea amendamentul meu, adică că se garanta României integritatea frontariilor sale actuale: *l'intégrité des frontieres actuelles de la Roumanie*. Atunci am primit ministerul, de externe, am subscris convențiunea din 4 August, modificată dupe cererea mea, și peste două zile am prezentat proiectul modificat în Cameră. Însă ordinele fiind date atât în Europa cât și în Asia, pentru că armatele rusești să trecă peste frontarie, de și prin convențiune era stipulat că oștirile Imperatorului nu vor putea intra în România de cât dupe ce convențiunea va fi aprobată de Parlament,— trecerea Prutului s'a efectuat înainte votului Parlamentului. S'a obiectat că ordinele erau date armatei din Asia, cu date certe pentru începerea ostilităților, și prin urmare nu se mai putea revoca acele ordine. Ast-fel resbelul isbucni cu scirea țerei dar atunci când nu ne mai rămânea de cât a accepta faptul îndeplinit.

Iată al doilea cas istoric pe cari 'l pun înainte D-vostre spre a vè dovedi, că declarațiunea făcută de D. ministru de externe că nimic nu se va face fără scirea țerei, nu este de natură a ne garanta, că vom fi stăpâni de a hotări într'un fel saū în altul.

Asemenea declarări sunt numai cum dice francezii *une fiche de consolation*, o simplă mângăere, și nimic mai mult. Așa atunci adică la 1877 am dat ordine la prefectii de Iași de Botoșani, de Fălciū și Covurluiū ca să nu iasă înaintea armatelor și să se abție de ori-ce demonstrațiune politică, ci numai primăriile să dea înlesnirile cuvenite, spre a nu se îngreuna pozițiunea locuitorilor! Însă împedacatu-s'au prin aceștia evenimentele în mersul lor? Intru nimic. Convențiunea peste câteva zile s'a votat de Cameră, adică de țera, silită a accepta faptele îndeplinite. Și pôte dice onor. D. Carp, ce folos a avut faimoasa sa vorbă: *nimic nu se va face fără scirea și aprobarea țerei?* Țera a știut și a aprobat! Dar când? Atunci când ea știind nu putea de cât să aprobe! Ce putea să facă Camerele din 1877 de cât ceea-ce au făcut și consiliul boierilor de sub Cantemir dicându-i: bine ai făcut Măria ta că te-ai unit cu Muscalii.

Crede onor. D. ministru de externe, că dacă țera adică Parlamentul, în timpul oportun ar fi știut cele ce s'au tratat la Livadia, cele ce s'au arangiat la Reichstadt, dacă puși de cu vreme în pozițiune de a ne pronomăra, credeți că și Parlamentul

și țera, România întrăgă n'ar fi căutat să scape de rebel sau dacă ne putând în-lătura de la buzele ei acest pahar amar, știind că n'are nimic a spera de la Europa, n'ar fi căutat cu resimnațiune, cu sânge rece să trateze direct cu împăratul Rusiei și neputând scapa Basarabia nu s'ar fi adresat,—cum ne consilia principele de Bismark la începutul rebelului,—la generositatea și curtenismul lui Alexandru II și n'am fi dobândit concesiuni și despăgubiri cu totul altele de cât cele obținute de la congresul de la Berlin, și mai ales n'am fi fost scutiți de umiliațiunea de a rescumpăra recunoșcerea independenței Statului Român prin emanciparea israeliților, impusă nouă străinilor? Credeți, D-lor, că cunoscând la timp impregiurările politice și ceea-ce ni se pregătea am fi făcut fără scirea noastră, trebile și interesele străinilor protestând contra tratatului de la San-Stefano, și în loc ca să tratăm direct cu Rusia pentru modificarea condițiilor jignitoare drepturilor României—ceea-ce Alexandru II era gata să facă—am fi comis greșelele mari de a pune în cauză pe Împăratul și de a l' duce înaintea congresului din Berlin, de unde ne am întors desmembrați și umiliați pe de asupra?

Încă un cuvânt, D-lor miniștri; eu am o mare încredere în înalta înțelepciune, în marea prevedere, în adîncul patriotism al Majestății Sale Regelui. Eu recunosc Regelui dreptul și chiar datoria de a-și dice cuvântul său în afacerile țerei noastre și în cele dinăuntru și în cele din afară. Ministru al Majestății Sale 'l dicem: Nu numai la masa consiliului de miniștri presidat de Majestatea Sa, dar și chiar în față cu fie-care ministru, Regele era o inteligență, era o voință, el are dreptul și datoria să 'și spuie opiniunea și să arate chiar voința sa; liber miniștrilor de a 'și însuși această opiniune, și de a executa această voință în marginele Constituțiunei, sau de a demisiona dacă urmau divergențe de opiniuni între Corónă și consilierii săi! Dar de aci până a dice că direcțiunea politiceii din afară aparține numai, și absolut numai Regelui, este departe ca cerul de pământ!

Eu contestez acest drept Coróniei, și 'l contest în însuși interesul Dinastiei. Pun cazul, și Dumnezeu să ne ferescă că ne am afla încă o-dată în fața unor evenimente ca cele din 1711 și 1877 și lucrurile să se sfîrșescă și astă-dată în detrimentul țerei? Credeți, D-nii mei, că prin acesta noi și împreună cu noi și Dinastia nu ne am resimți amar de nenorocirile ce ar cădea pe țera noastră? Așa dar, D-lor miniștrii, nu ne mai veniți cu teoriile neconstituționale că direcțiunea politică aparține direct Regelui, și că țera nu are alt drept de cât de a ști atunci când știința nu mai pôte folosi, și că nimic nu se va face fără hotărîrea țerei, atunci când țera este în față de angajamente luate și de fapte îndeplinite, când ea nu mai

are nimic de hotărît și prin urmare de schimbat.

Mesagiul Tronului, și răspunsul la Adresă ne vorbesc de o politică înțeleptă, patriotică și prudentă care s'ar fi urmat și se urmădește de toate partidele! Bine ar fi și Dumnezeu să dea ca să fie așa. Din nenorocire nu este așa. Chiar sub unul și același minister, s'au urmat două politice diferite.

Dupe încheierea păceii și dupe recunoșcerea independenței noastre de către toate puterile, D. Ion Brătianu, ne putând uita că la congresul din Berlin am găsit un prea slab sprijin din partea imperiului dualist, și aflându-ne apoi și în fața marelui și naționalei cestiuni a Dunărei, negreșit avu mare greutate de a putea întreține relațiuni cordiale în tocmal precum i se cereau, cu această putere, și mai ales de a tot da fără a primi și noi ceva. De aceea o regretabilă răceală în relațiunile noastre cu cabinetul de Viena, și fie-care act al guvernului nostru primea greșite interpretațiuni dincolo de Carpați.

Parlamentul din inițiativa sa votase guvernului nostru vr'o 20 milioane sau 30 milioane, nu 'm' aduc bine aminte, pentru întărirea frunțiilor noastre, D. Ion Brătianu nu primi de cât 10 milioane, dicend că de'o-cam-dată această sumă 'l era de ajuns. Acest vot se primi în Viena ca o demonstrațiune în contra Austro-Ungariei. Când se chemă în Bucuresci generalul Brialmont, v' aduceți aminte la câte recriminări nu dădu loc această chemare?

Așa apoi, se făcu la Iași, inaugurarea statuei lui Ștefan-cel-Mare. La banchetul dat de Cameră cu această ocaziune, un senator, nici măcar guvernamental, d'ise aceste cuvinte:

„La coróna lui Ștefan-cel-Mare lipsesc încă pietre nestimate!”

D. Petre Grădișteanu făcea aluziune la Basarabia și Bucovina care odinioară făceau parte din țera lui Ștefan-cel-Mare. Dacă aceste cuvinte de durere pentru trecut, de speranță pentru viitor se puteau privi ca o amenințare pentru statele cari astăzi stăpănesc aceste părți a vechii Moldovei, negreșit că trebuia să fi fost Rusia care stăpănesce piatra cea mare nestimată „Basarabia.” Rusia însă n'a d'is nimica. Nu a fost tot așa cu Austria care stăpănesce piatra cea mai mică: *Bucovina!*

Cabinetul din Viena vedea în cuvintele senatorului o amenințare făcută în conivență cu guvernul român. El ne ceru explicațiuni; i se dădură, dar nu se mulțumi cu acestea ori cât de indestulătoare și chiar umilitoare ele erau!

Ni se ceru o notă oficială, o declarațiune formală, că guvernul român recunoște faptele îndeplinite, recunoște ca legiuită posesiunea Bucovinei de către casa Austriei. Ea se dedu. Această notă fu apoi publicată în două limbi francesă și germană în capul foiei Wiener Zeitung, și iarul ofi-

cial al imperiului Austriei! Ori-care român care a vădut această notă umilitoare, 'l-a curs lacrimi de sânge! Insa cu publicarea acestei note, de o-dată s'au schimbat cu totul și relațiunile dintre Austria și România. Cu ocaziunea unei călătorii întreprinse la Berlin, contele Kalnoky a primit din chiar mâna Regelui marele Cordón al Stelei României.

Onor. D. T. Ionescu a accentuat politica ce de atunci a îmbrățișat-o guvernul român.

D-sa sprijină această politică care numai egală către cele-alte puteri nu este; politica omenilor din guvernul trecut, se numesce politică de prudentă, și D. ministru de externe se laudă că are aceeași politică! Ast-fel, acum omenii noștri politici nu se mai mândresc, că urmădește o politică românescă, adică neaparținend nici unei politice exclusive străine, ci se califică de ruso-fili, de austro-fili, de germano-fili! Ast-fel, astăzi nimeni în această țera nu mai ajunge la putere, dupe propriile s'ele sentimente, sau dupe partidul constituțional la care aparține; astăzi nu mai suntem clasați ca liberali, ori ca conservatori; nu mai suntem arătați ca omeni ai țerei noastre, ca români; suntem clasați unui ca nemți și alții ca ruși, și numai dupe curentul din afară avem drept a aspira la guvern!

De aceea un străin aflând despre această nenorocită clasificare, mă întreba într'o di: Dacă toți omenii politici ai D-vostre sunt clasați unui ca ruși, alții cu nemți, unde v' mai sunt omenii politici români? Ce este de făcut, D-lor deputați, ca să eșim din acest haos, că să ajungem a fi noi, în țera noastră? Este să revenim la vechia politică a strămoșilor noștri, la politica românescă, de a fi bine cu toții, de a nu ne lega de nimenea și cu nimenea! De a studia evenimentele și de a profita de ele! Să facem politică cum a urmat-o secole casa de Savoia, și care astăzi a făcut-o stăpâna Italiei! Aceasta este politica celor mici. *Si vis pacem para bellum.* Pentru poporele mici, traducțiunea acestei maxime, nu este aceeași ca și pentru statele mari; pentru noi este că dacă vom avea pace trebuie să ne ferim de a face rebel, ca să respingem ori-ce politică ofensivă, ca armata noastră să nu fie avangarda cutărei sau cutărei puteri mari; armata noastră, înainte de rebel să nu fie aliata nimărui.

Aședată la hotare, ea să fie amica acelor cari vor respecta hotarele noastre; și dușmană acelor cari le vor călca! Când Europa va fi sigură că acesta este ne-trămutata noastră politică, și că cu armele în mână suntem hotărâți a o apăra să fii siguri D-lor, că atunci și Europa o va respecta; și încet, câte încet vom ajunge ca neutralitatea noastră să devie o realitate, precum este aceea a Svițerei, și cum mai până deunădi era și a Belgiei!

În tot cazul, repudiăm ori-ce politică hasardată de mai înainte. Să mai aștep-

tăm. Acésta o ȕicea Iordaki Ruset, sunt acum aprópe 200 de ani. Să mai așteptăm o ȕic și eu. Acésta trebuie să fie politica noastră tradițională; și cât pentru mine eu aparțin acestei politici. Sciú că sunt unii cari mă califică de rus. Aci rog pe D. ministru de externe să bine-voiască a ridica sechestrul pus pe Cartea Verde făcută la 1878, carte care aú sechestrat'o urmașii mei în minister! Atunci se va vedea dacă în grelele împregiurări prin cari am trecut, eu am fost alt-ceva de cât român. Eú nu sunt de cât român; în vinele mele curge sângele lui Constantin Kogálniceanu, al lui Enski Kogálniceanu cari în tótá viața lor, și prin fapte, și prin scrierile lor, aú fost ómenii țerei lor, aú fost români!

Prin urmare, eu revendic pentru guvernul țerii mele politica românescă. Ce reclamă acésta politică? Să nu luăm de mai înalte angajamente și nici să nu provocăm pe nimeni, nici pe Austria, nici pe Rusia. (Aprobări).

Eú nu am aprobat politica D-lui I. Brătianu încă de la 1879 încóce; asemenea n'am putut aproba nici apelul, ce dupe eșirea sa din minister l'a adresat țerei; fiind-că s'ar fi putut bănuí că acea politică ce este coprinsă în acel apel era și a Corónei în timpul când era ministru. Pentru binele și al Corónei și al țerei, nici măcar bănuéla nu trebuie să existe că Coróna inclină, ori către Nemți, ori către Ruși, când ea nu trebuie să incline și să lucreze de cât pentru români. (Aplause).

Am ȕis: Nu este de folosul țerei să ne aruncăm în cap unii altora epitete de Nemți, sau Ruși. Sunt câți-va ani, unii din noi calificaú pe adversarii lor de Austro-Maghiari; și acum aceiași ómeni tratează pe aceiași adversari de Rusoíli! Onor. D. T. Ionescu, să mă erte dacă ȕic că eu talentul său cel mare, ar fi trebuit să fie mai circumspect în cuvintele sale despre politica din afară.

D-sa a dat aprobațiunea sa completă politiceí D-lui I. Brătianu din anii din urmă al ministerului său, politiceí urmatá și de el, și de ministerul actual. Acésta era în dreptul său. Dar 'mi permit a 'i ȕice: bine era, profitabil era pentru țera noastră campania ce cu acésta ocaziune ați întreprins contra Rusiei? Este în folosul nostru ca să stárnim în contra noastră pe poporul rus, care este încă adolescent, care prin urmare, are încă un rol mare de jucat în istoria ómenirei? Nu este mai înțelept ca noi să nu întărátăm fără folos pe colosul Nordului, cel puțin până când 'și va juca rolul său în lume, pre cum l'aú jucat popóarele latine, precum 'l jócá astáđi rasa germaná!

D. Ionescu nu gándesce că insbucnind un rebel, mai mult de cât jumétate din Románia ar cădea în mânilé dușmanului chiar în ántéile ȕile, fiind-că acea parte nu se póte apăra! Ce apărare vor face Moldovei fortificațiunile de la Bucuresci? Cum, D-vóstre nu sciți că chiar un res-

bel făcut de prietini încă este o calamitate pentru Románia și mai ales pentru Moldova?

În ultimul rebel s'aú îmbogățit în adevér birtașii, cafetierii, neguțitorii de mărunțisuri din Bucuresci, dar restul țerii ce a câștigat? Apoi dacă armata rusescă ca prietenă nu ne-a adus folóse, vé întreb ce va fi atunci când acésta armată rusescă sau austriacă ar intra ca inamică în țera noastră? Ce va deveni buna stare a Moldovei, ce va deveni civilizațiunea care a dobândit'o Románia prin munca și activitatea noastră, ce se va face cu scólele, cu spitalele, cu magasiile, cu palatele noastre și cele-alte construcțiuni? Ruine și praf!

Dar ni se ȕice că vom avea aliați. Apoi cine ne garantéză noué că rebelul va eși în favórea aliaților noștri?

Dar trecutul nu ne arátá, că chiar în cazul de a triumfa aliații noștri, încă păgubesc popóarele cele mici, cari se amestecă în certele celor mari, și aice póte ni se va respunde: că avem miniștri înțelepți, iubitori de țera, și cari ȕi și nópte vegheză la pórtá cetății. Slabá speranță. Eú prefer vegherea unei națiunii întregi, prefer mai mult înțelepciunea bétrenescă care ne ȕice, nu te amesteca unde nu 'ți ferbe óla.

D-lor, D-vóstre vé aduceți aminte că D. I. Brătianu odatá revenind din deseale peregrinațiuni, de la Gastein, și întimpinat fiind la gará de o mulțime de lume, scobortindu-se din vagon le-a ȕis: D-lor, vé aduc o ramura de măslin! Vé aduc pacea!

Cu singure aceste cuvinte a spus țerii sale, că Románia intrase în liga păcii! Cum și ce fel nu ne-a spus un singur cuvânt. Urmarea politiceí adoptatá de D-sa în ultimii săi ani de putere, o gásim în faimosul său apel adresat țerii, curénd dupe căderea sa de la minister! Ce folos era pentru țera, de a ne aráta în străinétate că românii sunt despărțiți în partide cari se sprijine pe străini, și atacá unii pe o putere, alții pe altá putere? Nu aparține mie de a ridica aice greșelile ómenilor politiceí cari nu mai sunt la guvern! Dar nu mă pot opri de a nu ridica faptul, că prin acel apel D. I. Brătianu a perdut pe mai toți liberalii din Moldova. Când aú fost chemați să subscrie acel apel, mai toți liberalii și chiar prefectii de ai săi aú refusat să iscáléscă, întimpinând că cu tótá increderea ce o aveaú ei nu se puteaú uni cu acel apel, care era o desfidere făcutá Rusiei, care în viitor putea să provóce pericole mai ales pentru Moldova. De abea s'aú gásit duoi, trei dintre liberalii naționali de peste Milcov cari aú aprobat acest apel. Unul, și mai cu greutate politică care 'și a dat aprobarea a fost generalul Lecca, acesta desaprobat de amicii săi din Bacáú și póte cáindu-se singur de ușurința sa dupe câte-va ȕile 'și a dat obscrescul sférșit!...

D-lor, bine-voiți a-'mi erta acésta di-

gresiune. Acésta am făcut-o spre a vé vedé că mult láudata politică prudentá urmatá de tóte partidele, cum ȕice Mesagiul, nu este acea politică adevérat prudentá pe care Románia trebuie să o urmeze.

D. Ion Brătianu în 12 ani al puterii sale a avut duóe politici: la început a avut o politică de alianță cu Rusia și acum în urmă o politică contra Rusiei.

Este de datoría și dreptul Regelui, să scie că în țera noastră monarhií nu este de secolí întemeiatá, că chiar pentru binele acestei tinere monarhií, nu este bine ca Suveranul să ia asupra sa și în deafară de Parlament conducerea afacerilor publice, și mai ales direcțiunea politiceí străine acárei rezultate pre cât câte odatá pot fi folositoare, pre atáta alte dáđi pot fi păgubitoare. În acest din urmă cas, negreșit că răspunderea nu póte cădea de cât asupra aceluia care a condus și dirigiát acésta politică. Ei bine, acésta nu o voesce Constituțiunea noastră, care declará pe Rege inviolabil. Precum în cele din láuntru asemenea și în cele din afará, recunosc Corónei dreptul și datoría de a sci, și chiar de a hotári, însă împreună cu miniștrii săi, și pe răspunderea lor, și acésta bine înțeles, respectându-se și drepturile Parlamentului de a nu se angaja țera fără scirea sa. Tocmai în cele din afará n'ași putea în viața mea aproba ca Parlamentul să fie numai un biuroú de înregistrare! Eú am avut onórea de a fi de mai multe ori consilier al Tronului; tot-d'a-una și neschimbat am fost pus în pozițiune de a cunoșce și experimenta că Regele recunóscé acel chip de vedere și 'l și practicá! Nici odatá Majestatea Sa nu a întreprins nimica fără scirea și participarea miniștrilor. De aceea rog pe D. ministru de externe actual să bine voiască a ne scuti de o teorie neconstituțională, adică de a da Regelui atribuțiunii neconstituționale și cari în realitate nu aú alt scop de cât de a face ca puterea executivá să hotárescă singurá despre sórta și viitorul acestei țerii, în de afará de voința Parlamentului! Prin acésta permiteți-mi a ȕice că numai dinastică nu ar fi o asemenea politică!

Precum nu am putut a mă uni cu chipul de vedere al D-lui T. Ionescu, tot asemenea nu mă pot uni cu planul politic al principelui Grigore Sturdza expus mai deunáđi în Senat. D-sá preconiséză cu ori-ce preț o alianță cu Rusia, dánd Rusiei chiar dreptul ca armatele sale să trecá prin Dobrogia noastră ca să ajungá în Bulgaria sau la Constantinopol. Nu pentru asemenea planuri ni s'aú dat Dobrogia, și mai ales gurile Dunárei; nu prin asemenea planuri putem noi să asigurám Romániei amiciția și buna voință a celor alte puteri, și a trái în pace cu toți vecinii noștri.

Eú recunosc, mai ales pentru statele mici, legea de prudentá care ne prescrie de a fi circumspectii în dis-

cuțiunile noastre privitoare mai ales la afacerile internaționale. Pote toate nu se pot spune la tribuna publică. Insa de aicea și până a renunța la dreptul Parlamentului de a dice și el cuvântul său în afacerile noastre din afară, este o mare deosebire. Cine ne oprește ca să tratăm aceste chestiuni și în ședințe secrete, cum se face și în alte Parlamente? Și cu această ocaziune sunt dator să mulțumesc deputaților tineri cari au ascultat glasul unui deputat care dacă nu are alt merit are cel puțin că reprezintă o viață politică de 50 de ani.

Și iată pentru ce rog pe D. ministru de externe să nu ne vie cu o nouă dogmă, care este însuși negațiunea Constituțiunii noastre, susținând că Suveranului aparține direcțiunea exclusivă a politicii externe! Că politica externă nu trebuie să dea loc la discuțiuni publice. Dacă le facem, este tocmai pentru că de mai mulți ani nouă ne este sustrasă posibilitatea de a cunoște ce este cu politica noastră externă, și unde ne va conduce această politică. Profităm dar de ocaziunea discuțiunii asupra răspunsului la Mesagiul Tronului, ca să facem și noi nițică politică externă.

Scim noi, D-lor, cum s'a dobândit acea ramură de măsline care ne asigură pacea? Scim dar asemenea ce însemneză aceste cuvinte din Mesagiu:

„Politica prudentă, ce un patriotism luminat a insuflat tutulor partidelor, dovedește că Regatul României este un element puternic de liniște și de siguranță. În această atitudine corectă stă pentru noi garanția că ne vom bucura ca până acum de încrederea Puterilor celor mari și de amicitia sinceră a vecinilor noștri din peninsula balcanică, și astfel nu vom compromite intru nimic eforturile acelora cari caută a deslega chestiunile pendente, fără sguduirii violente și a ne asigura pacea de care avem trebuință pentru dezvoltarea iubitei noastre țări“. Va să dică dintre puterile mari cu cari ne aflăm în relațiunile cele mai bune, ar fi unele cari se silesc să ne asigure pacea. Sunt altele cari nu fac aceeași efortări, și cari, prin urmare, nu sunt pentru pace, ci sunt pentru rebel. Așa dar, crede D. ministru Carp că vom fi pururea în relațiuni bune și cu puterile cari lucrăză pentru pace și altele cari sunt pentru rebel? Mi se pare că acesta ar fi o pură iluziune! Noi, Parlamentul, avem dar dreptul și datoria să scim unde ne aflăm, și cu cine suntem? Din parte-mi eu dic, că politica noastră cea veche, cea românească este de a nu fi îndeosebi cu nimenea, și de a fi bine cu toate puterile, pe toate acele a le iubi ca buni vecini intru cât armatele lor se vor ținea afară de otarele noastre; și... să devenim însă imediat dușmanii lor dacă intră fără voe în țera noastră, sau fără de voia noastră voesc a ne face aliații ori avangarda lor. (Aplause).

Veți găsi, D-lor, că pote vorbesc prea mult; dar n'am ce face; căci total stă

în necesitatea să scie țera la timp, ce o așteptă, ca Parlamentul să nu fie surprins prin evenimente.

Credeți, D-lor, că dacă în 1877, România scia cele otărite un an înainte, dacă cunoscăm în timpul oportun cele otărite la Reichstadt, ne-am fi mărginit la o simplă aprobare?

În mijlocul rebelului, înainte ca România să fi luat parte la rebelul ruso-turc, mă aflam la Viena. Grație unor cunoștințe personale în corpurile diplomatice, mă găsi în pozițiune de a cunoște convențiunea de la Reichstadt. Domnul nostru se afla pe țărmurile Dunărei în capul armatei, în momentul când deja ordinele erau date pentru intrarea în Bulgaria. Am telegrafiat atât Alteiței Sale, arătându-i cele ce aflasem, cât și interimarului meu răposat Ion Câmpineanu.

Dar două regimente române trecuseră deja fluviul când ajunse depeșă mea în cuartierul regal.

Din momentul în care armata noastră trecuse Dunărea și luă și ea parte la operațiunile rebelului alături cu armata rusă, era natural ca să împărțim cu aliații noștri rezultatul succeselor obținute împreună!

Ei bine, nu am dobândit nimic, pentru că în momentul de a împărți trofeele, aliații noștri s'au stricat cu noi, sau noi ne-am stricat cu aliații noștri.

Dar onor. D. Vernescu mi-a mai dis, și pote mi va mai dice: Când ai vădut că lucrurile au luat o asemenea direcțiune în contra opiniunii D-tale, de ce nu ți-ai dat demisiunea?

Nu mi-am dat demisiunea pentru că eram în mijlocul rebelului, pentru că armatele rusești ocupa țera, pentru că era o datorie a fie-cărui român, fie ministru, fie simplu cetățen, era de a feri cu orice preț o sporire de neaștelegeri între Rusia și România.

Sunt dator să mai arăt încă ore-și cari fapte generațiunii tinere din acest Parlament: Se hotărîse a se protesta în contra retrocesiunii Basarabiei. Ducerea la Berlin a D-lui prim-ministru, și a ministrului de externe se socoti neapărată. La presintarea noastră la ministerul de externe din Berlin, între alții bătrânul de Bülow, secretarul de Stat și părintele actualului ministru al Germaniei pe lângă Regele României, ne duse că cedarea Basarabiei era de mult otărită de Europa, că acesta se comunicase guvernului român și prin baronul de Alvensleben fostul agent al Germaniei în Bucuresci, și chiar prin principele Bismark, și că așa fiind nu a mai fost trebuință să ne fi ostentit de a veni la Berlin!

D. de Bülow ne mai adăose: au principele Gorceakof nu v'a spus și el așa? Nu v'a dis că împăratul Alexandru II, natură eminentă leală și generoasă, avea scrupul de a dispoia o țera aliată, și că era hotărît a da României toate compensațiunile, milioane și milioane și teritorii peste

Dunăre. Cereți, dusesse chiar principele de Bismark, milioane, sute de milioane, cu aceste veți răscumpăra drumurile de fer, cari și aceste constituie o proprietate teritorială, pote chiar mai cu valoare de cât chiar Basarabia. Cereți pământuri peste Dunăre, de o întindere înduoită de cât Basarabia? Cereți cadrilaterul, vi se va da. Vi se va da Vidinul cu o populațiune tot românească! Aicea o mică digresiune pentru istorie. Austria se refusa ca România să se întindă peste Dunăre în partea Vidinului. La Dunărea-de-Jos, ni se dicea la Viena, la Marea-Neagră, luați cât voiți! Ei, D-lor, noi n'am ascultat sfatul ce ni se da la Berlin. Opiniunile în țera erau supraexcitate, am refuzat ori-ce înțelegeri în privința cedării Basarabiei. Pote că bine am făcut; căci nu este bine ca o țera, ce d'abia și dobândise independința, să facă întâiul act de țera independentă, înstrăinând o parte din hotarele sale! Am intrat, D-lor, în toate aceste amănunțimi spre a vă arăta că afacerile diplomatice reclamă prudentă, inteligență, experiență, și mai ales *sfat* și tot *sfat*, cum diceau bătrânii noștri. Vie unul din cei șapte filosofi ai Greciei antice și dică-ne credeți-mă, ascultați-mă pe mine. Viitorul este al vostru. Eu 'i voi răspunde cu cuvintele poetului frances, la exclamațiunea lui Napoleon I., L'avenir est à moi. Non, non Sire, l'avenir n'est pas à Vous, l'avenir est à Dieu! Viitorul nostru, viitorul României, nu ni 'l pote da nimeni. Numai noi, adică numai noi Rege, guvern, Parlament, națiunea întregă, ni 'l putem da, ni 'l putem asigura, uniți în sfat, uniți în acțiune! Dar ce sunt, D-lor, voiagiurile neconcentate, pe cari le fac miniștrii noștri din primă-veră și până în iarnă? De ce să nu facem și noi ceea ce se dice că fac femeile cele oneste, a cărora mare silire este ca să nu se vorbescă de dănele. Să căutăm dar a face pe străini să ne uite; noi suntem o țera agricolă, prin urmare, o țera strins legată cu pacea! Devotați Regelui și instituțiunilor noastre, să facem pe puterile străine să fie asigurate că noi nu visăm nici conchiste, nici inclinăm a ne amesteca în certele celor mari! O mărturisesc franc și leal, și fac scusele mele miniștrilor actuali pentru cari în toate cele-alte am cea mai mare stimă, și pentru unii din D-lor am chiar și o vie amicitie, politica externă a D-lor sale mă îngrijește.

Sunt, D-lor, doi bărbați de stat cari au contribuit foarte mult la formarea ministerului actual! Aceștia sunt președintele Senatului și fostul președinte al consiliului; și unul și altul au fost bine plătiți, să le fie de bine!...

Eu cred că și aceștia, adică Principele Dimitrie Ghika și D. Ion Brătianu, ca și mine vor recunoște că aserțiunea eronată a ministerului actual că direcțiunea politicii aparține exclusiv Regelui este neconstituțională, este jicnitore intereselor țerei, și mai presus de toate periculoasă pen-

tru însă și dinastia noastră, în vederea responsabilității ce atrage asupra ei.

Cred că înțelepciunea și adevărata prudență, reclamă că Parlamentul să redobândească dreptul ce i dă Constituțiunea adică de a-și dice puternicul său cuvânt și în politica noastră exterioară.

Eu nu am nici o idee precugetată în contra D-lui ministru de externe. Din contra eu am toate simpatiile pentru cele două mari proiecte de legi privitoare la vindarea moșiilor Statului în loturi mici la țărani și la tocmelile agricole. De mai înainte le promiticul meu sprijin și vot, pentru că deja am dobândit convingința că reformele ce se vor introduce de unele elemente ce au intrat în minister se vor face în paguba democrației, în paguba claselor muncitoare.

Mă resum: eu nu votez paragraful din adresă privitor la politica noastră exterioară, pentru că nu dice nimic sau dice prea mult.

Și sfârșesc dicând: chiar existența Statului nostru refuză ori-ce amestec în certele celor mari; reclam aceleași bune relațiuni cu statele vecine mari și mici, și mai cu deosebire cu Austro-Ungaria și cu Rusia, fără nici o preferență pentru una din ele. Armata noastră este o armată cu un caracter pur defensiv, o armată neavând altă misiune de cât de a apăra frontariile noastre înaintea ori și cui, iar nu o armată de avan-gardă fie a uneia, sau a alteia din marile puteri ce ne încongiură.

D. Eug. Ionescu: D-lor, am intrerupt pe D. Kogălniceanu și știu să dau explicație intreruperii mele, pentru ca să nu aibă aerul unei necuviințe parlamentare.

D. Kogălniceanu amintindu-ne de ceea ce s'a întâmplat în Moldova la 1709 ne-a spus că boerii moldoveni puși în prezența unui tratat secret între domnul Moldovei Dimitrie Cantemir și Petru-cel-Mare, s'au înspăimântat de consecințele ce avea să decurgă din acel tratat și pentru acesta D-sa ne-a citat din cronicarul Neculcea, cuvintele boerului Iordache Rosetti, pe care acesta le-a spus domnului: „Te-ai prea grăbit Măria ta.

Trecând dupe aceea la resboiul din 1877 D-sa a spus: Intr'o ocaziune asemenea Sveranul țerei, a convocat pe președintele ambelor Camere pentru a i în-treba asupra atitudinii ce era de luat. „Mi-am permis atunci să i dic: Uitați să ne vorbiți de circularea D-văstre, la care D-sa mi-a răspuns: Te desfid să o arăți; căci eu n'am fost ministru atunci ci dupe acesta.

Să mi permită D. Kogălniceanu să i spuie că D-sa a fost ministru tocmai pe timpul când treceau voluntarii ruși prin țără ca să se ducă să se bată în Sârbia la 1876.

Era o mare emoțiune căci totă lumea vedea trecând ca simplii particulari, militari ruși, lesne de recunoscut și care ob-

ținând concedii să duceau ast-fel să se bată în Sârbia.

Tocmai în acest timp D. Kogălniceanu ca ministru de externe a adresat o circulară puterilor în care se dicea...

D. M. Kogălniceanu: Când a fost aceea circulară?

D. Eug. Ionescu: La 1876, 24 Iulie... În care să dicea, că emoțiunea e așa de mare în țără în cât dacă puterile nu intervin, România are să fie obligată să se depărteze de la linia ei de conduită. Câteva zile dupe aceea cabinetul să schimbă, Manolache Costache se retrage și în locu-i veni D. I. Brătianu.

Noul cabinet pus în pozițiune să cunoască aceea circulară, s'a înspăimântat de consecințele ei, și s'a adresat chiar fostului președinte Manolache Costache, întrebându-l dacă avea cunoștință de ea. D-sa răspunde că nu. Și atunci cel d'ânteu act al noului cabinet a fost de a revoca circulara D-lui Kogălniceanu.

Voc: Închiderea discuțiunii.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

— Se pune la vot paragraful al doilea din proiectul minorității, rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	103
Maioritate absolută	52
Bile albe	29
Bile negre	74

D. președinte, L. Catargiu: Adunarea a respins amendamentul minorității. — Se pune la vot paragraful II din proiectul majorității și se primesce.

— Se suspendă ședința pentru 10 minute.

— La redeschiderea ședinței D. președinte acordă cuvântul D-lui Gr. Păucescu.

— D. Gr. Păucescu, raportorul comitetului de delegați ai secțiunilor, dă citire următorului raport și proiect de lege.

Domnilor deputați,

Comitetul delegaților de secțiuni, compus din D-nii:

C. Receanu pentru secția I	I
C. Vericeanu „ „	II
N. Volenti „ „	III
A. Simu „ „	IV
N. Voinov „ „	V
G. Pallade „ „	VI

și subsemnatul pentru secția VII, a examinat proiectul de lege înaintat în deliberarea D-văstre prin decretul Regal No. . . . și l-a admis în unanimitate, însărcinând pe subsemnatul a vi-l prezenta în calitate de raportor.

D-lor deputați, deosebitele legi au închis în termene anume determinate executarea unor drepturi și conservarea altora, așa în cât, dupe expirarea acelor termene, dreptul nu se mai poate exercita sau este irevocabil pierdut.

De altă parte în convențiunile speciale ale părților sunt obligațiuni ce trebuiesc îndeplinite la epoca hotărâto, iar de nu,

partea care a stipulat este în drept să ceară pe calea justiției punerea în întârziere a debitorilor, ce nu și-au îndeplinit obligațiunile câte o dată chiar sub pedepsă de a pierde, în parte, drepturile lor.

Ast-fel fiind, incendiul care a distrus localul în care se găsește tribunalul de Brăila și judecătoria ocolului anteu din acel oraș, ar cauza multe și mari pierderi particularilor, dacă printr'o intervențiune venită la timp, puterea legiuitoare nu ar prelungi acele deosebite termene, până când autoritățile de care e vorba să potă funcționa regulat.

Iacă scopul proiectului de lege ce am onore a vă prezenta. Nu s'a făcut într'ensul de cât două modificări:

S'a fixat timpul de suspensiune la 40 zile, atât pentru tribunal, cât și pentru judecătoria de ocol,

Și s'a înlocuit cuvintele „prin această lege“ de la sfârșitul art. II prin cuvintele „prin legi“ cari dau adevăratul înțeles acestei dispozițiuni.

PROIECT DE LEGE

Art. I. Termenele tuturilor prescripțiunilor și perempțiunilor în materie, fie civilă, fie comercială, termenele pentru luare de inscripțiuni ipotecare sau pentru reînnoirea lor și pentru efectuarea transcripțiunilor, cum și termenele ori-cărora alte acte judecătorești, cari dupe lege trebuiesc îndeplinite într'un timp determinat; asemenea toate termenele prescise de lege pentru a ataca prin ori-ce mijloc de drept, fie ordinare, fie extraordinare, actele și hotărârile judecătorești de ori-ce natură, civile, comerciale, electorale sau penale, sunt puse în suspensiune pe timp de 40 zile pentru tribunalul Brăila și pentru judecătoria ocolului I din urbea Brăila, cu încapere de la 30 Noembrie expirat.

Se acordă aceleași termene și pentru facerea recursurilor în Casație, în ori-ce materie.

Art. II. Persónele în profitul cărora se face această suspensiune nu vor avea, dupe trecerea timpului sus arătat, alte termene, pentru a și exercita dreptul, de cât timpul ce mai rămânea să curgă în profitul lor de la 30 Noembrie inclusiv anul curent 1888 până la împlinirea termenelor acordate lor prin legi.

Art. III. Pentru termenele convențiunilor a căror scadență s'ar împlini în intervalul de la 30 Noembrie 1888 inclusiv până la un nou termen, ce rămâne a se fixa printr'un decret, se acordă celor interesați 10 zile de la data acelui decret, spre a face actele judecătorești de protest, punere în întârziere, notificațiuni, somațiuni și altele de asemenea natură.

Actele făcute în aceste 10 zile vor avea același efect ca și când ar fi fost făcute în ziua scadenței.

Ministru justiției, G. Vernescu.

— Neluând nimeni cuvântul în discu-

ținea generală, se pune la vot luarea în considerare a proiectului de lege și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votați	90
Maioritate absolută	46
Bile albe	88
„ negre	2

D. președinte, L. Catargi : Adunarea a luat în considerare proiectul de lege.

— Se dă citire art. 1 și se primesce.

— Art. 2 și 3 se primesc fără discuțiune.

-- Se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votați	70
Maioritate absolută	44
Bile albe	70

D. președinte, L. Catargi : Adunarea a adoptat în unanimitate proiectul de lege.

Acum continuăm discuțiunea asupra răspunsului la discursul Tronului.

— *D. D. A. Laurian* dă citire paragrafului al 3-lea din proiectele majorității și minorității comisiei.

D. președinte, L. Catargi : *D. Iancovescu* are cuvântul.

D. I. Iancovescu : D-lor deputați, atât proiectul de Adresă al majorității, cât și acela al minorității sunt aproape identice, cu singura deosebire că prin proiectul minorității se pare că se voește a se accentua nițel mai mult și mai departe principiile cuprinse în cele două proiecte de lege relative la îndreptarea stărei sătenului. Este însă o deosebire mai serioasă în proiectul majorității, și această deosebire este în cele câte-va cuvinte cari spun că pe lângă proiectul de lege pentru tocmelele agricole și cel pentru vinderea moșilor Statului la săteni, se va îngriji a se lua și alte măsuri menite la da prosperitatea sătenilor.

Tocmai această deosebire, această adăugire mă face să ia cuvântul și să susțin proiectul majorității, deși întru cât privește legea tocmelelor agricole declar de pe acum că 'mi fac rezervele mele.

D-lor, iertați-mă că vă vorbesc din nou de cestiunea țeranilor, dupe ce ați tratat-o trei zile. O fac însă fiindcă vorbindu-vă despre ea, vă voi vorbi despre lucruri despre cari nu s'a vorbit și fiindcă 'mi este necesar, pentru a stabili punctul meu de plecare. Sunt dator ca să ia lucrurile ceva mai de departe și să caut mai cu seamă în trecut ore-cari norme, ore-cari argumente pentru ceea-ce voi propune pentru viitor.

D-lor, să 'mi dați voiă să mă ocup puțin de îndelunga activitate a partidului liberal în cestiunea intereselor țeranilor, și resemnat pe opiniunile celor mai însemnați din membri acestui partid să vă arăt că, ceea-ce se face acum, de totă Camera, de toate partidele noastre politice și ceea-ce eu nu combat sunt nise atențate la egalitatea civilă, la proprietate și

la libertate, sau cel puțin așa era părerea liberarilor acum câtă-va vreme.

Să 'mi dați voie D-lor, să mă întreb cum? Prin ce concurs de împrejurări ciudate și fatale, partidul liberal care a început cariera sa în țera românească la 1848 prin cuvintele: libertate, egalitate, fraternitate, respect la persoane, respect la proprietate, a ajuns astăzi prin faptele, prin legile propuse de cei mai autorizați membri ai săi, să compromită și libertatea și egalitatea civilă și proprietatea și dacă este să credem cele spuse de *D. Dobrescu* de la Argeș cu privire la sentimentele sătenilor și naționalitatea.

A ajuns, D-lor, partidul liberal la acest rezultat desastros nu din cauza ideilor liberale atât, cât tocmai pentru că nici odată nu a lucrat prin libertate, și prin principiile sale, sau când s'a întemplat să se conforme principiilor liberale, nu a făcut acesta de cât cu partea cea mai exagerată a principiilor liberale, de cât cu partea aceea a acestor principii care era mai egoistă și mai puțin umanitară.

Când s'a discutat cestiunea țeranilor de *D. Panu, Dobrescu* și *Nădejde*, s'a degajat din discursurile D-lor aceste lucruri, cari pentru mine sunt adevărate deosebiții în contra partidului liberal, în fața istoriei, s'a degajat din discursurile D-lor următorul lucru: că țeranii nu au noțiune de legalitate, de noul drept public care ne guvernează, că țeranul nu se bucură de beneficiile legilor cari guvernează țera românească.

Așa este D-lor, dar dacă țeranii nu au noțiune de legalitate, dacă mai cu seamă țeranii nu au noțiune de drept public, dacă după cum scriți din istoria răscolului țărănesc au crezut lucrul cam ciudat pentru o țară care se pretinde Constituțională și care se guvernează singură, dacă au crezut că Statul poate să intervie, să le atribue lor în loturi, proprietăți străine, să intervie în tocmelele agricole și să reguleze așa în cât să atenteze la proprietate; cauza e după mine tot partidul liberal, care n'a făcut nimic ca să distrugă vechia noțiune de drept public, istoric, care este cam exagerată când se spune că Domniul cel vechi aveau obiceiul de 'și împroprietăreau soldații, după războie, dovadă că de mult domeniul public s'a sfârșit de ore-ce sunt Domniul cari au trebuit să cumpere moșii chiar când voia să doteze câte-o mănăstire. Ori cum însă, *D. Dobrescu* de la Argeș, v'a spus că țeranii cred în atot puternicia Statului și în această legendă a împroprietăririi, care vine de acolo, că Domniul noștri cel vechi concentrând în mâinile lor și puterea executivă și puterea legiuitoare și puterea judiciară, păreau în ochii maselor, că sunt în adevăr distribuitorii pământurilor în această țară.

Partidul liberal însă, nu numai că n'a căutat să facă să se depărteze din mintea țeranilor această noțiune a dreptului public, care devenise arhaică, dar încă,

prin proiectele sale de legi, prin discursurile sale, prin atitudinea sa a încurajat din contră continuarea acestei noțiuni greșite a dreptului public, și ast-fel mă veți ierta să spun că partidul liberal față cu răscolul țărănesc a jucat aproape rolul de agent provocator.

Pe de altă parte partidul liberal a sărăcit pe săteni prin lipsă de protecțiune, prin ne îngrijire, prin lipsă de solitudine care a mers foarte departe. Să ia numai un exemplu: față cu condica civilă, l'a lăsat mai lipsit de protecțiune mai izolat de cât e lăsat țeranul în toate țările cu regim liberal, de și acolo dreptul civil este rezultatul dezvoltării istorice a țerei și deci mai cunoscut și mai accesibil tuturilor.

În tot-d'a-una D-lor, pentru interesele electorale partidul liberal a căutat să făgăduiască sătenilor în numele Statului, lucruri pe cari nu aveau dreptul să le făgăduiască, și ceea-ce e și mai trist, după ce au făgăduit, au căutat tot-d'a-una ca să nu le împlinescă. 'Mi veți da voie să vă citez câte va părți din discuțiunile urmate în Cameră, atât în privința legii tocmelelor agricole cât și în privința legii pentru vinderea moșilor Statului la săteni pentru ca să vedeți cum aceste legi, cu expunerile lor de motive și cu discuțiunile urmate în Cameră asupra lor, erau de natură după opinia unor liberali din cei mai autorizați, să hrănească iluziuni deșerte în mintea sătenului.

Încep cu vinderea moșilor Statului. La 1885 s'a propus un proiect prin care se modifica întru cât va legea pentru vinderea bunurilor Statului. Atunci a venit *D. Pallade* și a propus un amendament în care să cuprindă întreaga economie a legii, pe care o s'o votăm; *D. Pallade* cerea ca moșile să se vândă numai la săteni, numai în loturi mici și fără nici o plată la început. El bine iată părerea membrilor autorizați din partidul liberal asupra acestor idei; *D. Kogălniceanu* combatând pe *D. Pallade* dicea :

„Dar vă pot asigura un lucru, că acel care a decretat acea lege mare și a plătit-o murind în exil, și eu care 'i-am prezentat-o ca să o subscrie și am plătit-o cu amare lacrimi, nu am înțeles nici el, nici eu, să sfărâmam privilegiile proprietății celei mari ca să creăm privilegiul pentru proprietatea mică . . . .”

Și mai departe tot *D. Kogălniceanu* dice : (Citește.)

„Dar eu dacă ași fi știut că, în urma legii de la 1864, avea să vină un timp să nu mai rămână o singură proprietate mare în România, mai bine 'mi-ași fi tăiat mâna ca să nu mai subscriu acea lege.”

Sfârșind *D. Kogălniceanu*, dice :

„Iată ce vă dice omul de la 1864 care am adus această soluțiune silnică, care am călcat jurământul meu ca să fac pe țeran proprietar; el vine să combată astăzi orice încercare pentru a creea în această țară bine cuvântată o nouă lege revoluționară.”

Iată acum, D-lor, și opinia D-lui Fleva, care combătea nu amendamentul D-lui Pallade, dar chiar modificarea legii vinđărei bunurilor pe care o propunea guvernul de atunci, adică legea care este astăzi în vigóre:

„Principiul este cel enunțat de D. Kogălniceanu când a combătut pe D. Pallade, că Statul nu dăruiesc nimenui moșii, că noi nu mai împroprietărim ađi pe nimeni, că era împroprietărilor a trecut, și că fie-care om nu are de cât un singur drept, dreptul de a munci liber și prin muncă liberă să-și îmbunătățească sörta. Dacă dar Statul este stăpân pe moșiile sale, cu ce drept veniți D-vöstre să diceți că Statul nu pöte vinde cutărei persöne? Greșită este ideea această, căci are un caracter străin de legea vinđărei bunurilor Statului. Asemenea idei ne pot duce prea departe până la violarea dreptului de proprietate.“

Și mai departe D. Fleva continuă ast-fel:

„Trebuie să mă îngrijesc, D-lor, fiind-că aű început pe ici pe colea a se ivi idei de acestea, cari nu aű fost până acum, că pentru unii ar fi un drept la pământ, că de ce numai cutare și cutare să aibă pământ? Și ori cât de imaginară, ori cât de rătăcită ar fi sursa din care se trag aceste idei, eu nu voesc să se încuragieze propagarea lor.“

Așa calificău membrii autorizați ai partidului liberal legea pentru vinđarea moșiilor Statului.

Eű n'ași avea nimic de đis, ba chiar recunosc că D-nii Fleva și Kogălniceanu erau în doctrina liberală când vorbeau așa. Iată însă ce dice expresiunea cea mai autorizată a partidului liberal, președintele consiliului D. I. Brătianu.

„Eű, știind că astăzi are să se discute această cestiune, am venit cu un autor care e economistul reacțiunei Paul Leroy-Beaulieu, care nu cade pe tărömul socialismului care însă, față cu cei-alți mai înaintați e reacționar, nu de reacțiune divină feudală, dar reacțiunea acelora cari vor mari domenii.“

Așa dar, pe când D. Fleva și D. Kogălniceanu se speriau unul de amendamentul D-lui Pallade, și cel-alt de proiectul, care a devenit legea astăzi în vigóre, D. I. Brătianu venia și numia reacționari pe unul dintre economiștii cei mai liberali, desemnându-l ca atare opiniunei publice din țără, fiind-că densul voia și *domenii mari*. Această execuțiune sumară a unui economist pentru că voia și domenii mari, și cari nu cu puțin a contribuit a deștepta dușmăni primedjioase în contra proprietăței mari; iată pe ce o întemeia D. Ion Brătianu: „De aceea am venit cu Beaulieu, și ca să nu vă citesc mult, vă voi spune numai atât, fiind-că n'am citit mult din această carte, abia astăzi la 4 ore dimineața am luat-o în mână.“ (Ilaritate.)

Va să dică D. I. Brătianu califică pe reprezentantul cel mai autorizat al eco-

nomiei politice liberale de reacționar dupe ce însă l'avusesse în mână numai o jumătate de ceas. (Aplause, ilaritate).

Trec, D-lor, la legea tocmelilor agricole și înainte de a veni la discuțiunea ce a avut loc în Cameră, dați-mi voe să vă citesc câte-va extracte din jurnalul oficios de pe atunci, *Românul*, điar cu atât mai oficios cu cât era điarul însuși al ministrului de interne.

D-nu Rosetti propunend modificarea legii tocmelilor agricole, proprietarii alarmăți s'aű intrunit la Iași și iată cum *Românul* de la 13 Ianuarie 1882 trata pe proprietarii cari se intrunise acolo:

„Intrunirea a avut caracterul convencional al stăpânului de negri, cari adesea se intrunesc, se sfătuesc și hotărăsc împreună miđlocele de a exploata pe acei pe cari i cred urșiți numai de a munci tot-d'a-una fără a avea nici măcar dreptul de a spune că munca ce li se cere trece peste puțința omenescă.“

Și în *Românul* de la 3 Februarie 1882 iacă ce se spune:

„Și fiind-că mărginirea termenului de învoială oprea ca învoiala să nu trecă nici în muncă, nici în preț peste dreptate și peste cât omul pöte lucra, aprobăm acest proiect.“

Iar la 17 Ianuarie *Românul* dicea:

„Pentru ce öre proprietarii intruniți la Iași protestară cu atăta energie?

„Aű dênșii interes ca naționalitatea română să dispară?

„Aű interes ca răul văđut, cunoscut și recunoscut de toți să dureze încă?

„Nu credem; și dacă în capul și în inima cuiva a putut pătrunde o asemenea rătăcire, aruncă-și ochii peste fruntarie și va vedea unde duce nepăsarea în rezolvarea echitabilă a cestiunelor agricole, va vedea ce rezultate dăreröse și sângeröse aduce împotrivirea de a rezolvi asemenea cestiuni mai înainte de a ajunge cuțitul la os.“

„In Irlanda curge sângele șiröe, ömenii se omöră pe strade și forța publică este neputincioasă de a potoli ura și indignarea.“

În contra acestei legi și mai cu sémă contra motivărei ei, așa cum s'a făcut, s'a ridicat cu drept cuvânt D. Kogălniceanu și iarăși a repetat că D-sa, care a făcut împroprietărirea la 1864, nu înțelege că în țära Românescă să se mai vorbescă de cestiunea agricolă; D-sa đice:

„Pentru ce sunt tratați proprietarii din Moldova ca nisce exploatați de negri, pentru ce proprietarii de dincolo de Milcov sunt luați, când unul când altul întocmai cum se face cu acel cap de turc vopsit negru, în care fie-cine pöte să tragă cu pistolul și cu carabina injuriei și a calomniei.“

Și când a venit legea la Senat D. Voinov dicea:

„Mai am încă o autoritate în favörea mea. Am în mâna mea o broșură care mai cu drept s'ar putea intitula broșura

„de jos în sus, și de sus în jos; căci tot ce am înțeles că cată să se speculeze cu această broșură, este . . . de sus în jos sau de jos în sus; iar când vom citi-o întrégă vom vedea că, începe cu öre-cari principii, ca cum această persöna pune principiul sacru și nestrămutat al adevărului, și apoi conchide îndată contra celui principiului. D-lor, cu tot respectul ce port persönei subscrisă în josul acestei broșure, vă declar că n'ași fi citit-o și luat ca o autoritate în sprijinul meu, dacă n'ași ști că această broșură este refrenul a tot ce s'a đis în jurnale autorizate și dacă n'ași ști că această este tendința capilor partidului dominant, prin urmare, spiritul care împinge, sau đă direcțiune chiar și în guvern. Așa dar, vedeți că această broșură are mare autoritate în incinta Senatului, și pentru aceea mă raportez la ea. Ce ne dice ea, și prin urmare, corefeii partidului liberal, aceia cari de la 1848 și până ađi, aű căutat să arunce și să prindă rădăcina ideile liberale?

„Iată ce se dice în această broșură: Legea tocmelilor agricole din 1866 și 1872 este contrară Constituțiunei . . .

„Ea provöcă, încuragiază și ocrotescă abuzul. E ucidețore pentru săteni și deci pentru țära întrégă.“

„Constituțiunea noastră, ca töte cele-ce recunosc drepturile omului proclamă principiul egalității înainte legii.“

„Acest principiu a rămas până ađi pentru marea maioritate a țerei, nu numai neaplicat, ci cu îndrăsnelă a fost călcat în picioare.“

„O lege de excepțiune, o lege nu egalitară, pătază încă frumösele instituțiuni ale României. Această este legea tocmelilor agricole.“

„Și mai departe adaogă, că ea sapă o prăpastie între proprietari și muncitori de pământ, mai departe dice: că o tocmelă nu pöte exista de cât ca rezultat a două interese sau două voinți. . . .

„Iată, D-lor, ce dice cu organul autorizat al partidului liberal, care în mare maioritate este în Senat și în Cameră și care este reprezentat prin banca ministerială.“

„Legea de tocmeli agricole este o lege excepțională, ea este în contra Constituțiunei, ea pătază frumösele instituțiuni ale României.“

„Apoi întreb, când aveți această convicțiune, că Constituția la 1866, a creat dreptul de egalitate și libera acțiune a tuturilor, înainte legii, când credeți D-vöstre, că a mai exista o lege excepțională de munca agricolă, este contrariu Constituțiunei, apoi cum veniți cu o lege contra Constituțiunei?“

Așa dicea D. Voinov.

Mai este încă ceva care pöte să explice rescöla țărănescă, și Onor. nostru vicepreședinte, D. Cozadini, a adus în Cameră la 1882, când se discuta legea tocmelilor acest lucru, și a protestat în contra cuvîn-

telor neînțelepte cari le rostea D. Bibicescu, prim-redactor al *Românului*, care publicând o broșură, dicea: „Țăranii suferă și tac, ei n'au vorbit, dar va fi teribil lucrul când va veni timpul să vorbească.”

Fiind-că, D-lor, suntem în această chestiune, și fiind-că alaltă-eri D. Lahovari, răspunzând D-lui Tache Ionescu, aducea exemplul proprietarilor mari români, cari cu ocaziunea improprietății țăranilor, au făcut sacrificii cu două treimi din moștile lor; și fiind-că s'au ridicat contestațiuni și s'au dis-că acésta s'a făcut prin lovitură de Stat, dați-mi voe să iați mărturia D-lui Rosetti, șeful partidului liberal.

Iată ce spunea D-sa:

„In fine, cu e și înainte de lovirea de Stat, adunarea aceea a înțeles și a dat improprietățile țăranilor... Va fi fost pôte pentru acésta un Catargi revoluționar pe vremea aceea, cum se găsesce și azi un fost ministru de interne, D. Rosetti. Faptul însă pozitiv este că în cele din urmă toți proprietarii, toți deputații au dat tot, și în mod negreșit, mult mai bun de cât ori-ce bine ar putea să dea o lovire de Stat. D. Kogălniceanu, chiar în ziua aceea de la acésta tribună, dise: „Să mă trăsnească D-zeu, în ziua când voi lovi libertatea acestei tribune.” Reprezentanții națiunii l-au creșut. A doua zi însă, D. Kogălniceanu aruncă pe biroul Adunării Magistratul de lovire de Stat și luă fuga fără căciula afară, ca să aducă jandarmii în sala Adunării.”

Acésta, D-lor, este o mărturisire nepărtinitoare făcută de șeful partidului liberal; și același lucru l' spunea și D. Blaraberg într'o însemnată operă a sa.

Dar mai este alt-ceva: D. Kogălniceanu repetând pe D. Codrescu și pe D. Cozadani, spune Camerei că D. Rosetti, când a venit cu legea modificătoare legii tocmelilor agricole, a făcut-o în scopul de a face din acésta lege un mijloc de opresiune și de a răpi independența colegiilor electorale ale țării. Și vedeți lucrul ciudat: o lege pentru tocmelile agricole, care trebuia să facă fericirea sateanului, iată a doua zi după ce s'a votat, ce efect, spunea chiar *jurnalul Români*, că a avut:

„Vorbiră de protecțiunea legilor, noi credem că însu-și proiectul pentru modificarea legii tocmelilor agricole n'a contribuit cu puțin la sporirea de peste 30 la sută a arenșilor moșiilor Statului.”

Iată-cum ce fel de protecțiune a fost aceea prin tocmelile agricole și împrejurul căreia s'a făcut atâta șgomot. În loc ca țăranii să se bucure și să se folosescă, să bucure și arendașii cari plătesc 30 la sută mai mult pentru moși.

Vrea să dică, pe de o parte partidul liberal n'a făcut nimica prin acésta lege pe care a luat-o de pretext, pentru binele țăranilor, iar pe altă parte le au falsificat noțiunea de legalitate și a provocat

în spiritul lor nisce iluziuni primejdioase pentru liniștea Statului, și l'a înșelat și a pregătit ast-fel rescôla de care am fost atât de surprinși. Și tot așa a fost și cu legea pentru vinđarea moșiilor Statului.

În resumat activitatea partidului liberal a fost următoarea: Se proclama prin discursuri și prin expuneri de motive la legi, principii pe cari chiar liberalii le consideraū ca primejdioase, ca socialiste și anti liberale și se traduceau în legi dispoziții mult mai înguste și pe cari apoi, nici pe acestea nu le aplicaū dupe cum v'a spus D. Dobrescu, Argeș, că s'a făcut cu vinđarea moșiilor Statului. Pentru interese de reclamă electorală, partidul liberal a violat libertățile și a realizat reforme, în afară de libertate, or iară-și pentru interese de reclamă electorală au făgăduit lucruri în afară de principiile liberale. Dar acésta n'a fost destul: dupe ce a jucat rolul de agent provocator, apoi a contribuit foarte mult și la sărăcirea sateanului, aplicând dupe cum spuneam tocmai partea cea mai egoistă a ideilor liberale.

Am auzit cu destulă părere de rău pe D. N. Ionescu denaturând cuvintele D-lui Păucescu, și am văzut și presa vorbind mult despre cuvântul de tutelă întrebuințat de D. Păucescu... și denaturând înțelesul teoriei liberale a *elitel* făcute de *Epoca*. Dar elită și clasă dirigentă este același lucru și cuvântul de clasă dirigentă, ca și cuvântul de tutelă, ca și cuvântul de protecțiune n'a fost rostit pentru întâia oară de D. Păucescu aici, și de *Epoca* aiurea. În Camera liberală, în fața D-lui Ionescu, s'a spus de D. Stolojan, s'a spus de D. Codrescu și s'a repetat de D. Kogălniceanu acest cuvânt; alaltă-eri chiar D. Blaraberg a vorbit de clasele dirigente, și când D. Păucescu a vorbit de tutelă, a întrebuințat un cuvânt foarte obicnuit în științe, cuvânt pe care l' găsiți la fie-care pagină a economiei politice. Și economiștii liberali întrebuințază cuvântul de tutelă și de protecțiune tot-d'a-una fără să l' dea sens reacționar. Era, D-lor, un mijloc ca să se protegă țăranul și fără să se jignescă libertatea. Și iată ce inconveniente, ce suferințe trage țăranul în urma codului civil. Nu critică codul civil în care sunt trecute principiile cari trebuie să guverneze lumea modernă și liberală, dar critică lipsa de legătură între viața de toate zilele a țăranului și condica civilă. Știți, D-lor, că toate actele mari a vieții civile nu le fac țăranii, știți că țăranul nu 'și pôte proba filiațiunea, știți că țăranul nu pôte să adopte, nu pôte să testeze, nu pôte să i-poteceze, căci toate aceste acte trebuiesc făcute sub forma autentică și că țăranul nu scie să îndeplinească toate aceste forme, și mai tot-d'a-una el vede actul său anulat din pricina acésta. Știți, D-lor, toate abuzurile, toate suferințele pe cari le întâmpină țăranul pentru ca să revendece o bucățică de pământ? Știți D-văstre că a pa-

tra parte din populațiunea acestei țări, — vorbesc de moșneni, — și ei se bucură de o procedură specială, — știți că moșnenii, de la aplicarea codului civil, din șep-te, opt sute de procese de revendicare ale lor, cari erau pendinte, nu cred ca să fi putut să-și vadă rezolvate un sfert din ele până acum? Știți D-lor, că revendicarea unei jumătăți de pogon de pământ costa de trei ori mai mult de cât valoarea acelui pământ? Și diceți: cum să se facă protecțiunea? La prima vedere, D-lor, s'ar părea că ori-cine critică acésta stare de lucruri, critică și codul civil, dar nu este așa. Dacă în Franția este un cod civil, este și contenciosul administrativ; dacă în Franția este cod civil este într'același timp și instituțiunea notarilor; dacă în Franția aceleași reguli presidéză la formele pentru revendicarea de pământ este în același timp hotărnicie, locuitorii au hotare și titluri de proprietate și cadastru. Cu ce se presintă țăranul nostru înaintea judecătoarei? El n'are nici hotărnicie, nu are nici titlu de proprietate. Și ar fi o încercare reacționară, dacă, spre exemplu, în loc de notar s'ar fi introdus pe lângă judecătoria de pace un alt magistrat care la trei luni o dată, ar fi avut sarcina să mergă prin sate să facă actele solemne și autentice folositoare țăranilor? Unde s'ar viola principiile libertății? Dacă s'ar hotărit o dată pentru tot-d'a-una să se delimiteze moșiile sateanilor, să se facă planurile cari să rămână în cancelaria comunelor, ar fi acésta un atentat la liberalism, ori ar fi un mijloc foarte nemerit de a protege, de a tutela cum dicea mai deunăzi D. Păucescu?

Dați-mi voe acum, D-lor, în acésta ordine de idei să vă vorbesc de intervențiunea Statului. În numele liberalismului, se cercă, cum dicea D. Fleva altă dată, a se merge departe, foarte departe, a se merge până a decreta încetarea oricărei libertăți în țera acésta, și fiind-că s'a vorbit de Engliera, să-mi dați voe și mie să mă ocup mai în urmă puțin și de Engliera. Să vedem de o cam dată ce e intervențiunea Statului pe aiurea; și dupe ce știți cum au voit-o și cum vor liberalii să intervie, să vedem în ce sens vor conservatorii ca același lucru să se facă și la noi.

D-lor, sunt două feluri de intervențiuni ale Statului, sau mai bine, Statul pôte să intervină în două chipuri posibile: sau ca să ajute, să imputernicescă prin deosebite mijloce directe clasa care l' interesază, sau să vie și sub pretext de a face bine unora să violeze drepturile și libertatea altora, să facă binele unuia, făcând rău altuia. Acésta se chiamă regulamentare și constringere; și acest lucru ciudat cer acum liberalii, sau cei ce se dau de liberali; contra acestui soi de intervențiune cred că partidul liberal-conservator 'și face o glorie de a se opune din toate puterile. (Aplause). Așa, D-lor, când se cere ca Statul să intervină în regularea raporturilor dintre proprietari și

sătenii, se uită un lucru că nici o dată nu e bine ca să se caute să se lovească în efectele unui rău, ci să se caute cât mai curând să se lovească cauza; și ori de câte ori ați voi să reglementați raporturile proprietarilor cu sătenii, și să îndreptați starea sătenui prin limitarea drepturilor proprietarului, faceți o operă negativă, nu pozitivă; scutiți poște pe țeran de un rău, dar nu îmbunătățiți starea lor. Și apoi de ce această încredere generală în intervenția nemărginită a Statului, în ceea ce Leroy Beaulieu numea acum câteva luni, cea mai din urmă idolatrie cu care se cerca să se plece grumazii democrației? De ce vedeți lécul tot în intervenția regulamentară, în rețete cari ați vădit ce rezultate funeste au dat? Cum, credeți D-văstre că Statul ar putea prin legi sumare să înlăture efectele celei mai mari și celei mai generale dintre legi, legea ofertei și cererii? Credeți D-văstre că acesta e ceea ce ar trebui sătenilor noștri? Sau ar fi mult mai nemerit să ne ocupăm să îndreptăm relele de cari vă am vorbit și acela că țeranii cari au pământ, și aceștia sunt cei mai mulți, nu știu să tragă dintr'ensul toate foloșele ce ar trebui să tragă?

Mi veți da voie să fac o mică statistică: țeranul nostru posedă acum 6 milioane pogone din 12 milioane cât e suprafața arabilă a țerei noastre; și se mai oferă prin vinderea moșiilor Statului încă 2 și jumătate milioane; se fac 8 milioane cel puțin; împărțiți aceste 8 milioane la 800.000 capi de familie, și vi se va da o mișlocie de 10 pogone pentru fie-care; ei bine, țeranii în Belgia, Elveția, Olanda, peste tot prosperă cu 5 pogone, și dacă Europa s'a entusiasmat de proprietatea mică, și dacă un om ca Stewart Mill și ca Sismondi a cântat proprietatea mică e că au avut sub ochi exemplul acestor proprietari mici foarte prosperi și cari nu posedau mai mult de 5 pogone.

Care e dar cauza că având 8 pogone sătenui nostru totuși recurge la proprietar? Causa stă în acesta: Pământul a început să sărăcească și sătenui nostru nu face cultură intensivă și lipsa de producțiune induslătore din bucata de pământ ce o are, el caută să o compenseze, cultivând din ce în ce o mai mare întindere de pământ, crezând că dacă are pământ mai mult dar 'l lucrăză slab are să aibă mai multe avantajii de cât muncind mai puțin pământ, dar lucrându-'l bine.

Cu chipul acesta s'a întemplat că în mod excepțional și artificial s'a ridicat prețul pământului tocmai din cauza acestor cereri ale țeranilor, cari merg crescând.

Ast-fel cât timp va dăinui sistemul acesta, cât timp țeranul va căuta să cultive o întindere din ce în ce mai mare de pământ pentru ca să acopere golurile ce le lasă cultura sa nesistematică, vom avea

tot d'a-una dar tot d'a-una o urcare, o scumpire a învoelilor.

Și vă înșelați dacă credeți că așa fiind lucrul, dacă aflându-vă în fața unei cereri din ce în ce crescând și în fața unei oferte staționare, veți putea lua măsuri regulamentare să îmbunătățiți această stare de lucruri ori-care ar fi legile ce veți face.

Recunosc însă un mișloc, acela al d-lui Panu, care ne spunea: Nu vrea să autorizez pe proprietari să închirieze țeranului pământ de cât pe cutare preț, și care mai adaogă ceea ce nimeni afară de d-sa nu va putea să primescă. Ași vrea să oblig în același timp pe proprietari să dea ore-care cantitate de pământ țeranilor pe prețul de mine fixat.

Eu nu cred, repet încă o dată, că vreau un partid ar vrea să ajungă așa departe; căci acesta ar fi o nouă expropriere, cu atât mai nedreptă și mai nerealisabilă, cu cât nu se poște justifica, prin nici un drept.

Și acum este timpul să vin la principiul teoretic al intervenției Statului.

Se vorbește în numele științei pentru intervenția Statului modern și se tratăză cu dispreț vechia știință economică, care este contra ori-cărei intervenții, după unii, și în ori-ce cas contra ori-cărei intervenții exagerate și despotice după toți economiștii.

Să vedem însă cum s'a făcut că s'a revenit pe continent la vechia idee a intervenției Statului, să vedem dacă e științifică, dacă e liberală și dacă poște să convie liberalismului și democrației chiar.

D-lor, peste tot locul, îndrăsnesc a spune aceasta, ideea intervenției Statului, și aici nu mă ocup de socialismul curat, e pornită din dorința vechelor partide conservatoare din țările Monarhice de a recăpăta terenul pierdut față cu liberalismul, cari partide au profitat în unele țări industriale de efectele rele ale excesivei libertăți a concurenței pentru a discredita teoriile liberale. Și începând chiar cu Anglia, de care ne vorbia D. Tache Ionescu, cel d'antăiu care a vorbit de intervențiunea Statului în timpul noștri dintre ómenii politici cunoscuți a fost șeful partidului conservator, lordul Beaconsfield intr'unul din romanele sale politice în care descria cu culori negre starea lucrătorilor englezi, și în care roman a dis următorul lucru atacând liberalismul: Acestă oligarhie venețiană egoistă care a despuiat poporul și a ciuntit prerogativele regale.

De atunci această idee a făcut școala, și de pe la 1860 au luat-o și liberalii, și așii s'a făcut un fel de mezzat, spune Spencer, între partidele politice pentru a făgădui care de care mai mult ca intervenție a Statului. Se înșală însă D. Ionescu când crede că în Anglia s'a mers atât de departe pe calea intervenției Statului, cât ar voi D-sa să mergem noi. Se înșală; căci afară de legea pentru regularea raporturilor dintre proprietarii și fermierii

irlandezi, raporturi cari s'au multă asemănare cu cele ce erau la noi înainte de 1864, și unde fermierii au un desmembrământ al dreptului de proprietate, toate cele-alte acte de intervențiune ale Statului sunt, chiar când sunt exagerate, mai mult cu caracterul intervenției pentru a garanta siguranța, igiena și salubritatea publică. Și intru cât sunt excesive și vexatoare, se ridică chiar și în contra lor, în numele libertății, spiritul cel mai luminat al vécului, Herbert Spencer. Nicăieri însă ele n'au caracterul de atentat la proprietatea care este manifestăția cea mai puternică a libertății individuale.

Altunde va intervențiunea Statului, și de acolo a pornit curentul cel mare, s'a manifestat în Germania. Dar și acolo și mai cu sémă acolo cel d'antéi cari au vorbit pentru intervenția Statului au fost iarăși conservatori. Ei au vorbit cel d'antéi în această jumătate a vécului, bine înțeles iarăși afară de socialism, de intervenția Statului, și mai cu sémă așa șișii conservatori-socialiști ca Robert Laghetzow.

Intru cât privește pe Wagner, s'ar poște să se spună că el a dis de Bluntschli adecă ceea ce a dis Schopenhauer de Hegel: că sunt profesori de filosofie salariati de Stat!

S'a vorbit adesea de teoriile din urmă ale lui Bluntschli și Wagner și s'a dis de mulți că aceste teorii nu sunt expresiunea propriei gândiri, nu sunt efectul cercetării, ci ar fi de multe ori șoptite de la Varzin.

Așa dar la ce se reduce curentul pentru intervențiunea Statului. El se reduce intru cât este real și nu-i socialist la o reacțiune a vechilor conservatori, a veacului de mișloc în contra Europei moderne.

Și pentru acesta să fie demodat óre sistemul care este apărât, nu în trecut dar în present, de un sociolog ca Spencer, de un istoric ca Taine, de un economist ca Leroy-Beaulieu? Sferesc crezând, că dacă este vorba să se îmbunătătescă serios sórta țeranilor apoi să căutăm să ne simim la cauzele reale, să nu ne mulțumim numai cu paliative ci să facem proiecte de lege cari în adevér să însuflețescă, să împuterniceze pe țeranii.

Să le vindem moșiile Statului în loturi, să le delimităm pământurile și să le dăm titluri de proprietate, să le dăm libertatea de a testa, și mișloce de a se bucura de toate legile țerei, să le dăm capital pentru cultură prin institute bune de credit, să nu-'i mai apăsăm cu impositiv, și să le dăm în afară de cultura generală și cultura agricolă.

În acest sens, D-lor, partidul conservator, cred că ar putea revendica pentru el cel mai glorios dintre titluri: acela de a apăra, de a îmbunătăți starea sătenui fără să atenteze la libertate. Și el care a fost acuzat de dușmanul libertăților, astăzi să se facă apărătorul tutulor con-

chistelor mari ale liberalismului în sensul adevărat al cuvântului. (Aplause prelungite.)

D. președinte, L. Catargi: D. Nădejde are cuvântul.

D. I. Nădejde: Schimb cu D. Panu.

D. președinte, L. Catargi: Atunci D. Panu are cuvântul.

D. G. Panu: D-le președinte, sunt aproape 6 ore așa încât cred că am pu-

tea lăsa discuțiunea acésta pe mâine.

Voci: Da, da.

— Ședința se ridică la 5 ore 50 minute, anunțându-se cea viitoare pentru adnoa-ți 8 Decembre.

No. 19.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Sedința de la 8 Decembre 1888

Președinția D-lui președinte, *Lascar Catargi*, asistat de D-nii secretari A. Simu, U. Boldescu și I. Lecca.

— Sedința se deschide la ora 1 dupe amiazi.

— Prezenți 140 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 33 D-ni deputați și anume:

In congediu:

D. C. C. Datculescu.

Fără arătare de motive:

D-nii T. Anastasiu, Gr. Andreescu, C. Arion, N. C. Aslan, G. Berevoescu, L. Bogdan, P. Brătășanu, A. Cămarășescu, G. Cantacuzino, I. Cincu, C. Danaric, I. Demetriad, G. Drăghici, G. Duca, P. Ene, C. Ghițescu, A. Goilav, G. Levedeanu, M. Marascu, I. Miclescu, V. Mortzun, Gr. Păucescu, A. Peșacov, V. Pleșoianu, V. Poenaru, S. A. Râșcanu, I. Robescu, D. Sturdza, S. Șomănescu, C. Vrabie, A. Hinna.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se acordă congediu D-lor I. T. Dimitriu și C. C. Datculescu.

— Se trimite la comisiunea de petițiuni: petițiunea D-lui Ion Georgianu, a D-lui V. Beliu, a D-lui Iordache Vărtosu, a D-lui M. M. Popescu, a D-lui Ioan Marinescu, a D-lui V. Andreescu, a mai multor locuitori din comuna Târgul-Mihăileni, a mai multor locuitori din comuna Băscovu, județul Argeș, a mai multor locuitori din comuna Cucuți-Plătăresci, jud. Ilfov, a mai multor locuitori din comuna Dranicu, jud. Dolj, a mai multor locuitori din comuna Alimănesci, jud. Argeș și a mai multor locuitori din comuna Drăgușeni, jud. Suceva.

— Se trimit la comisiunea de indigenat: petițiunile D-lor Aureliu Capșa și a D-lui M. Fair.

— Se trimite la comisiunea comunală: petițiunea mai multor locuitori din cătunul Iliesci, jud. Gorj.

— Se comunică lista de proiectele de legi rămase din legislatura trecută, pe cari D. ministru al agriculturii, industriei, comerțului și domeniilor le susține în actuala sesiune.

— Adunarea încuviințează a se trimite la secțiunii aceste proiecte de legi și anume:

Proiectul de lege relativ la aprobarea transacțiunii încheiată între ministerul domeniilor și D. I. Demetriade.

— Idem, pentru cedarea gratis comunei Vintilă-Vodă din județul Buzeu pentru școala din acea comună, liveada Statului numită Brădeanu, infundată între locurile date locuitorilor dupe legea rurală, în întindere de 7.800 m. p.

— Idem, pentru cedarea gratis primă-

riei urbei Galați, un hectar teren din proprietatea Statului Balta-Brateșului, pentru a strămuta pe el abatoriul.

— Idem, relativ la stingerea neînțelegerilor ce se urmăză între rufetașii și tîrgoveții din Târgul-Ocnii cu Statul, pentru dreptul ce ei pretind a avea de a stăpâni moșia Ocnelor din județul Bacău.

— Idem, relativ la scutirea D-lui Ilie Hagi Sandu Ducea din Târgoviște, de plata sumei de lei 3.803, bani 13 cu procentele legale de la 20 August 1866, rest ce mai dătoresce Statului, dupe sentințe judecătorești, pentru delict silvic comis în comuna Luncani din județul Dâmbovița, de către decedatul său părinte Hagi Sandu Ducea, în anul 1851.

— Idem, pentru a se autoriza guvernul a vinde locuitorilor din comuna Cochirileni, plasa Medgidie, județul Constanța, balta numită Cochirileni.

— Idem, pentru cedarea gratis, consiliului general al județului Iași, a unui hectar teren din proprietatea Statului, Mânzătescii și Fălăescii din județul Iași, în scop de a se construi pe el un spital rural.

D. președinte, *L. Catargi*: Tote aceste proiecte se vor tipări și se vor trimite la secțiuni.

Intrăm acum în ordinea zilei.

D. Panu are cuvântul asupra art. 3 din răspunsul la Mesagiū.

D. G. Panu: D-lor deputați, voiū fi scurt și chiar nu aș fi luat cuvântul dacă D. Iancovescu nu ar fi atins aseră mai multe cestiuni de principii la cari cred că trebuie să se răspundă. D-lor deputați, e aproape o săptămână de când se discută o cestiune și mărturisesc că și eu sunt vinovat de acēsta; se discută cestiunea intervențiunii Statului; toți mai mult sau mai puțin au tratat-o; D-nii miniștri s'au amestecat, D. Carp a vorbit pentru intervențiune, ba 'mi dădea chiar mică lecție de democratism; D. Lahovari a vorbit contra intervențiunii; noi am vorbit unii pentru, alții contra, în sfârșit discuția se eterisase. D. Iancovescu a sēră 'i-a pus, ca să dic așa, vēr, și 'i-a dat o formulă strimță, logică și inexorabilă. Ce ne-a spus D. Iancovescu? Nu admite intervențiunea Statului de cât sau când e vorba de siguranță, salubritate și igienă publică, sau când pōte să o facă fără să lovēscă absolut nici un alt interes social. De altfel discuțiunea acēsta, mie mi se pare că din punct de vedere al cestiunii ce ne preocupă, e cam academică; D. Iancovescu a vorbit contra intervențiunii Statului, ca și când acest principiu ar fi cu desăvērșire necunoscut în țēră la noi și acum ar fi vorba de a se aplica pentru antēia oră; ei bine, D. Iancovescu se înșelă; el există, el pătrunde întrēga noastră legislațiune; el nu mai e un principiu, o teorie, el e un fapt, și la argumentarea D-lui Iancovescu, care e contra intervențiunii Statului, aș putea răspunde cum a răspuns un atēnian unui filosof grec,

care voia să 'i dovedēscă că nu pōte merge, „dovadă că pot merge, iată merg“, și a mers.

Am nevoie să dovedesc? Că e intervențiune a Statului, e că există în totă legislația? Când la 1864 facem o lege eminantamente intervenționistă, adică când regulăm raporturile țērănilor cu proprietarii, când luăm o parte din moșiile proprietarilor și le dăm țērănilor, când ridicăm claca de pe țērani și 'i emancipăm; când ne amestecăm în detalii de regulare a raporturilor dintre țērani și proprietari, ce am făcut? Am intervenit. Când la 1866 se face legea tocmeilor agricole, și când se regulēză în mod cu desăvērșire excepțional acest contract între agricultori și proprietari, când în legislația noastră nu exista nici o execuție somară cu giandarmii, și când totuși în acea lege se pune principiul că țērăni să fie executat cu giandarmul ca să mērgă la lucru, ce am făcut noi? Am intervenit. Când la 1881 am modificat legea tocmeilor agricole iarăși am intervenit.

Pōte însă că aveți să 'mi spuneți, acele legi nu le-ați făcut D-vōstre conservatorii, ci liberalii sau alții. Apoi, D-lor, ce sunt proiectele de lege actuale ale guvernului, proiectul de vîndare al moșiilor în loturi și proiectul de tocmeii agricole dacă nu o expresiune eminantamente intervenționistă? Și să vē spun pentru ce. D. președinte al consiliului în cuvântarea D-sale de acum câte-va zile, voinđ să dea o formă mai blajină acestei vîndēri în loturi, dicea că e numai o simplă vîndare pe care Statul o face țērănilor.

Ei bine, nu; nu e o simplă vîndare. În genere un vîndētor caută tot-d'a-una condițiunile cele mai bune, când voesce să vîndă, voesce să intre cât mai în grabă în capitalul pămēntului pe care 'l instrăinează; nu respinge cumpērătorii, cari se oferă să ia moșia întrēgă; nu primesce ca cumpērătorii omeni, cari nu pot să plătescă la moment când cumpēră și cărora este silit să le facă tōte concesiunile posibile, respingēnd pe cei cari vin cu capital întreg. Mai mult, ați vēdut D-vōstre vîndētori cari să mai scōtă încă și din pungă?

Ei bine, tocmai acēsta o face proiectul de lege când stipulēză că Statul se face garant pentru suma de 600 lei dată ca avans cumpērătorului pentru ca să 'și facă case și cele-alte. Ni se pare că nu se mai pōte dice că ceea-ce face Statul e o simplă vîndare, ci o intervenire a Statului față cu societatea, decī raporturi cu desăvērșire noui se stabilesc între Stat și țērani.

Viū la tocmeile agricole. Citit-ați proiectul de reformă în acēstă privință al D-lui Carp?

E o intervențiune de la început și până la fine, căci, când D. Carp fixēză întinderea imașului de fie-care vită și prețul, când precisēză cum să se răspundă munca, dacă trebuie să fie adică în bani sau în muncă, când desființează diferitele tocmeii

numite angarale cari există de mai mult timp, nu face D-sa prin acésta o operă de intervenire?

La noi, D-lor, principiul intervențiunii există de aproape 40 de ani, fără a mai vorbi de trecut, și toate guvernele, fie conservatoare, fie liberale, au fost intervenționiste. De aceea mă mir când văd că D. Iancovescu se ridică în contra unui principiu care la noi în țară e admis de întreaga legislațiune, și, D-lor, când dic că principiul intervențiunii a fost aplicat, a intrat în legislațiunea noastră, nu dic acésta fiind că a plăcut cutărui sau cutărui om de Stat să-l admită, ci dic că intervențiunea e o necesitate, e ceva fatal care se impune ori-cărei societăți, e un principiu eminamente social; căci fără densul nu poate exista de cât o societate în perpetuă dușmănie, unele păături sociale cu altele, de cât o societate unde dreptul brutal celui mai tare este singura lege. A retrage acțiunea Statului și a o reduce la acțiunea de salubritate publică și de igienă, dupe cum pretinde D. Iancovescu, e a lăsa în societate pe cei slabi în mâna celor tari, este a începe desființarea acestui agregat.

D. Iancovescu ne mai spunea și de frumoasa lege a ofertei și cererei, dicând: iată legea universală, iată principiul fundamental.

Să-mi dea voie să-i spun că acea lege e meschină, e o lege de negustor lacom și exploator care impune cumpărătorului prețul; legea eminamente socială e intervențiunea Statului; acesta e marele principiu. Și când vedem că atât conservatorii cât și liberalii și toate Statele admit principiul; ași întreba pe D. Iancovescu pe ce fapte, pe ce experiențe și pe ce societate se rezemă când combate acésta intervențiune?

D-lor, mai mult, dacă D. Iancovescu s'ar fi mărginit să spună sunt contra intervențiunii, fiind-că 'mi place principiul neintervențiunii, n'ași fi avut nimic de obiectat. Dar D-sa s'a încercat să facă istoricul principiului intervenției, și a-i precisa originea în mod matematic, acea origină dupe D. Iancovescu, este într'un roman al lordului Beaconsfield precum și în inițiativa principelui Bismarck care a înființat câte-va catedre de socialism de Stat, până atunci societatea modernă și cea veche habar nu aveau. Apoi vă știu prea mult, D-le Iancovescu, pentru ca să-mi închipesec că ași putut afirma în mod serios asemenea lucruri. Căci nu știți că principiul intervențiunii este vechiu ca lumea. Știți ce este nou? Este principiul neintervențiunii.

D-văstre știți un lucru, că nu a existat în omenire societate fără ca să nu fie intervențiunea Statului, și că principiul neintervențiunii este foarte nou, mai mult, el nu a fost aplicat nici o dată.

În adevăr iată care este, în câte-va cuvinte, principiul neintervențiunii.

Statul n'are dreptul să se amestece în

afacerile particularilor de cât pentru cesțiunii de siguranță publică, de salubritate și D-văstre știți că cei mai aprigi economiști partizanii a aceste idei au redus statul la cea mai simplă expresiune, aceea că statului 'i trebuie un judecător și un giandarm în colo nimic în ceea ce privește școlile, drumurile, postele și telegrafurile, etc., etc., nu este de cât trebuia particularului. Apoi, D-le Iancovescu, vă rog, să-mi arătați un stat care să realizeze acest principiu? Nici unul. De aceea v'am spus adineori că nu numai că este nou principiul neintervențiunii, dar că n'a fost aplicat nici o dată. Statele sunt organice și simt necesitatea organizării; viața și nervele lor sunt mai presus de cât elucubrările cător-va economiști cari se încercă să fasoneze societatea în mod îngust și să restrângă atribuțiunile sociale întocmai cum se îngusteză un corp elastic. Ei bine, cum am mai dis, unde este statul cu giandarmul și judecătorul? Să luăm statele cele mai neintervenționiste și vom vedea școlii, drumurile de fer sub protecțiunea sa; statul are protecțiunea vamală, adică statul regulează raporturile comerciale și industriale dintre el și cele-alte state; el crează bănci privilegiate; statul face pe banchele, adică deschide case de economii unde cetățenii să potă depune economiile lor; statul are ministerul domeniilor, statul are ministerul finanțelor, statul are ministerul lucrărilor publice, așa în cât statul are toate atribuțiunile mari sociale. Arătați-mi un stat măcar cu un giandarm și cu un judecător? Prin urmare, când vedem că teoria acésta nu numai că nu are absolut nici o aplicațiune și n'a avut nici o dată—căci, D-lor, dacă ea n'a avut aplicațiune nici în flórea ei, fiind-că teoria neintervențiunii nu este nouă astăzi, ea acuma este în decădere; principiul acesta a fost acum 40 sau 60 de ani.—Dacă dar în flórea ei n'a avut nici o aplicațiune, cum veniți să o susțineți astăzi la noi? Și să susțineți un asemenea lucru pe care democrația 'l-a dărâmat cu desăvârșire?

D. Iancovescu a vorbit despre originea acestui principiu și a dis, dupe cum am spus deja, că originea lui este într'o carte a lui Beaconsfield și în inițiativa lui Bismarck. Ei bine, dați-mi voie să fac și eu, nu istoricul, dar să fac câte-va observațiuni și să arăt cum s'a născut principiul neintervențiunii statului, și cum acest principiu când s'a născut s'a născut mort.

Am spus, D-lor, că toate statele au fost intervenționiste, și n'am nevoie să mă mai întind asupra acestui punct; ar fi destul o privire numai asupra breslelor și meseriilor, precum și asupra modului cum se regula înainte industria. Dar maioratul D-lui Carp ce este? Este o intervențiune a statului prin care regulăza felul de proprietate, adică dreptul de moștenire 'l dá numai fiului celui mai mare.

Acest principiu a dispărut. Dar eu v-esc să vă amintesc că toate industriile în Franția, în Anglia și în cele-alte state industriale s'au născut prin intervențiunea statului, și vreau să vă spun că chiar protecționismul vamal actual este o formă a intervențiunii. Dacă intervențiunea a existat, ce caracter avea însă aceea intervenție? Era intervențiunea unei mâni de ómeni, a puterii superficiale sociale, care însă se exercita în detrimentul majorității națiunii. Era clasa dirigentă care lua principiul intervențiunii ca o armă și o îndrepta în contra celor-alți pentru a 'și acumula bogățiile, așa în cât prin acésta dedea ca rezultat miseria, sărăcia și lipsa de cultură, pentru imensa majoritate a populației. Intervențiunii erau puțini, cei-ce sufereau intervenția, era masa întregă populară. Și atunci s'a făcut o reacțiune, și ómeni cu spirit generos au dis: Asemenea intervențiune este desastroasă, și s'au revoltat nu în contra principiului intervențiunii, ci în contra felului cum se aplică, căci se săturase lumea de asemenea intervențiunii, și au venit căți-va gânditori, între care și Turgot și a dis: De vreme ce acest sistem nu este bun, și de vreme ce el aduce atăta nemulțumire societăților, cel mai bun lucru este să desființăm intervențiunea și să cerem libertatea și egalitatea, să cerem intervențiunea particulară; fie-care să fie stăpân pe munca lui, fie-care să facă ce va voi cu forțele lui proprii.

Ei bine, D-lor, acest lucru s'a făcut la început și eu afirm că bine s'a făcut ceea-ce s'a făcut; s'a distrus o rea aplicațiune a intervențiunii, dupe cum, de exemplu, ai în lătura o rea aplicațiune a strichinei sau altei otrăvi, dupe cum ai în lătura o rea aplicațiune a alfabetului care 'l poți utiliza în bine dupe cum 'l poți utiliza în rău; s'a paralizat o armă de a lovi acolo unde nu trebuie să lovesci. Principiul intervenției însă nu a fost în cestie, a fost numai reaua aplicare făcută din el. Ce a urmat de aci? A urmat ceea-ce știu cu toții. Libertatea acésta sau inițiativa particulară, D-lor, a fost scump plătită de aceia cari o ceruse, și știți de ce? Să vă spun în două cuvinte: Când s'a desființat privilegiile, fie care a fost lăsat în ceea-ce a avut el; deci era o clasă avută care poseda tot și era marea majoritate săracă. Deci egalitatea proclamată era ilusorie, căci cum să fie egalitatea într'o parte care era înarmată până în dinți cu capitalul și cu tot felul de mijloce și între cea-altă parte care avea numai libertatea individuală și egalitatea politică și încă aceea numai pe hârtie și atunci cele mai mari abuzuri au început a se naște din acésta; consecințele le cunoșteți cu toții, este pauperismul claselor muncitoare, este proletariatul actual; însă recunosc un lucru, D-lor, fiind-că aci nu facem politică nici pasiune, recunosc că dacă proclamarea principiului de egalitate a avut un efect detestabil, proclamarea princi-

piului inițiativei particulare a avut un rezultat admirabil în ceea ce privește progresul și dezvoltarea luată în industrie și comerț precum, invențiunile, drumul de fer, căile de comunicațiune, etc., etc., a dat o dezvoltare imensă.

Și atunci, D-lor, s'au găsit câți-va oameni cari s'au îmbătat de această stare infloritoare factice. Economistii clasici ai D-lui Iancovescu, când au vădut că într'o fabrică câți-va oameni făceau milioane de ace într'o singură zi, când au vădut cerințele de mărfa ce se făceau din toate părțile, când au vădut și sborul care l-a luat industria cu mașini, când au vădut și bunul traiu la câte-va pături sociale au dis: Acesta este idealul științei economice, deci concurența, oferta și cererea, inițiativa individuală, producția în mare și tot cu mai mare, iată marile principii ale economiei sociale! Acești economiști au fost imediat însă desmințiți în modul cel mai crud, nu de socialiști, nu de Beaconsfield, nu de Bismarck, ci însuși de economiști ca Ricord, de exemplu, și alții... D. Iancovescu face cu capul că nu... D. Iancovescu are în adevăr obiceiul de a afirma fără a dovedi, dovadă ore-cari articole din ore-cari gazete; dar fiind-că eu nu vii pregătit cu hărțile, de aceea mă pun la dispoziția D-lui Iancovescu ori-când să 'i arăt textele ce probază răul care decurge din această libertate, joc al legii naturale.

Tari pe aceste principii, economiștii nu se mai uită la desastroasele consecințe pentru marea majoritate a muncitorilor, și când oameni mai puțin fanatisați arătau relele ce decurg, acei economiști diceau că nu este nimic de făcut pentru a remedia acele rele, că este o lege fatală care apasă pe umerii celor săraci, că așa le este destinul, că vina este lupta pentru existență, că cel mai tare înghite pe cel mai slab, etc.

D-lor, acestea erau și sunt concluziuni nu de oameni de știință, ci acestea sunt concluziuni de egoiști, cari servesc o cauză nedreptă, cari se fac apărătorii unei stări sociale din care pot trage profit, precum Maltus și alții.

De aceea, D-lor, s'a întâmplat reacțiunea, a început a 'și ridica iar capul principiul intervenționist, însă nu din cauza lordului Beaconsfield, nici a principelui Bismarck, ci din cauza miseriei care se acumulase alături cu grămada de bogății.

Atunci au început uvrierii și micii comercianți și toți aceia cari se vedeau zdrobiți, a striga că legea ofertei și a cererii este o cruzime; bogățiile se adună însă numai pentru un mic număr de oameni, pe când marea majoritate a omenirii muria de foamă. Indienii, cari produc sute de milioane de hectolitri de grâu, mor de foamă cu milioanele, și ați chiar încă sunt în această miserie; se exportă cantități colosale pentru Anglia, din locul de unde se produc, și Indienii mor de foamă.

Reacțiunea se face fiind-că cei cari mo-

nopolisase forțele capitaliste și în mare parte și cele ale naturii, exasperase pe muncitorii, dovadă grevele, revoltele, protestările claselor lucrătoare. Când deci principele de Bismarck, târziu de tot, vine ca să inaugureze politica sa, acesta nu o face din plăcerea lui, ci fiind-că vede un curent puternic înainte, vede că păturile sociale de lucrători și săracii se insurgă în contra legii de aramă, vede că revendicările juste populare ia un caracter din ce în ce mai alarmant pentru ordinea stabilită; și pus în această necesitate, vrea mai bine să caute să mai domolească, până este timp, acel curent. Originea socialismului de stat este acesta: El este inspirat de nevoile claselor populare, nevoi puse în relief cu vigore și zurbavă de cei ce sufer. Principiile de Bismarck nu este democrat, este un democrat fals; și D. Carp, care ne vorbea de democrație, nu este un democrat, este un imitator al principelui de Bismarck; voescă să străpănescă curentul domolindu-l dar nu vrea să dea libera satisfacțiune nevoilor reale; iată cum, D-le Iancovescu, s'a întâmplat că ideea intervențiunii a devenit un principiu politic în Germania, de cât când ne întorcem la adevărații democrați și examinăm cum înțeleg ei intervenția Statului, atunci vedem că asupra aplicării ei este o mare deosebire de ceea ce fusese în veacurile trecute. În adevăr, pe când înainte intervențiunea servise unei clase dirigită, ați partizanii intervențiunii cer să intervină statul în favoarea celor mai săraci, în favoarea imensei majorității a populației; pe când înainte păturile de jos ale societății nu avea o destulă forță democratică, deci erau silite a suferi intervenția clasei dirigită, ați democrația devenind o forță politică, și revendică pe terenul economic ceea ce și revendicase pe terenul politic; și cu cât statul, D-le Iancovescu, se democratisează mai mult, cu cât la cărma statului vin bărbați, nu din păturile superficiale, ci din păturile populare mai de jos cu atât ideea intervențiunii devine mai puternică, cu atât statul și lărgesc atribuțiunile lui, cu atât ideea de neintervențiune devine o utopie, o utopie pentru că este o teorie care n'a avut nici o dată aplicățiune completă, și curentul nou și ia ori-ce speranță de a se putea realiza, de a avea aplicățiune. Acum așa o înțelege și D. Carp, sunt sigur; am să mă servesc în această expunere de motive din proiectul de lege al tocmelelor agricole pe care 'l voiți cita îndată.

D. Lahovari nu înțelege în teoria această este contra, dar în realitate presintă un proiect mai larg în unile părți de cât acela al D-lui Carp. Este un fel de duplicare la noi în chestia intervenției când vorbește cine-va este neintervenționist, când faci, ești intervenționist. Și sunt sigur că în același cas se află și D. Iancovescu.

Acum un punct și termin,

Deci, ne-am înțeles asupra intervențiunii Statului.

Dar mai mult, să ne închipuim, D-lor, că în această țară nu ar fi fost nici un act de intervențiune; am dovedit însă că țara este intervenționistă în toate, în politică, sub toate guvernele, cu toate contradicțiile pe cari le-a relevat cu multă dreptate D. Iancovescu, citind din discursurile D-lor Voinov și Kogălniceanu, dar în fapt D. Kogălniceanu a dat pământ țăranilor, D. Voinov ar fi făcut același lucru, și așa mai departe, în cât pot dice că toate partidele ajungând la putere au fost intervenționiste.

Deci, închipuiți-vă pentru moment că nu ar fi fost în țara această aplicat nici o dată principiul intervențiunii, și ne-am găsi în situațiunea în care ne găsim astăzi, care? Patru milioane de suflete într'o stare de miserie și de viață tulburată, dacă nu patru milioane, cel puțin două milioane, cu o situațiune încordată în urmele unei rescăle; căci este înecat în sânge, și în fața unui curent puternic în țară care consistă în ceea că totă lumea spune că trebuie să se facă ceva.

Căci, D-lor, este un lucru adevărat, din rescăla țăranilor a eșit o formulă: *trebuie să se facă ceva*. Nu am auzit pe cel mai îndărătnic conservator, sau reacționar să dică să nu se facă nimic, toți dică să se facă ceva. Dacă trebuie să se facă ceva, ia să discutăm ce trebuie să se facă? Și atunci vin la partea două a discursului D-lui Iancovescu.

Față cu miseria țăranilor, cu lipsa de pământ, de instrumente de muncă și altele, socialiștii D-nii Nădejde și Morțun au dat o soluțiune radicală care este logică în cât răspunde la toate trebuințele.

D. Nădejde spune că neavând țăranii pământ spre a 'l utiliza, să se naționalizeze solul declarându-se proprietate a Statului și apoi să se dea pământul în comun de lucrat, instrumentele de muncă să fie iarăși în comun, și cu toții să se bucure de produsele solului în raport cu munca.

În chestiunea industrială, D. Nădejde dă aceeași soluțiune. Este o lege de industrie, și voiți vorbi îndată de ea.

Ce dice D. Nădejde? Ved, dice D. Nădejde, că lucrătorii, mulți câți sunt, sunt exploatați. Puneți instrumentele de lucru în comun, și fie-care lucrând, să și ia partea ce i se cuvine din productul muncii lui.

Ei bine, primiți soluțiunea D-lui Nădejde? Nu o primiți? (Ilaritate).

Dacă nu o primiți, ia să căutăm altceva.

D. M. Marghiloman: D-văstre primiți această soluțiune?

D. G. Panu: O primesc în principiu, însă nu o propun, având alte soluțiuni de propus. D-văstre o primiți?

D. M. Marghiloman: Ferescă Dumnezeu.

D. G. Panu: Deci să înălăturăm discuția asupra propunerilor D-lui Nădejde și

să venim la alt-ceva, rămâne o altă alternativă, propunerea extremă : voiți să nu faceți absolut nimic? Eū sunt sigur că ar voi acesta unii din D-vostre, dar nu pot; fiind-că mai întâiu nu le dă mâna să spună acesta și al doilea fiind-că nu lucrează numai cel ce voește din inimă ci cel nevoit să lucreze.

D-vostre simțiți această situațiune și cu totă dorința unora de a nu face nimic, tot voiți însă să faceți ceva.

Dar ce voiți să faceți? Dacă e vorba să înlăturăm propunerile radicale; fundamentale care modifică societatea și să înlăturăm și neintervenirea, atunci rămâne un lucru: să faceți *ceva*, însă așa în cât să se vadă că se face ceva; căci dacă s'ar face numai de formă atunci revenim iarăși la ideea că nu voim să facem nimic ci voim să aruncăm numai pulbere în ochii lumii.

Ce voește să facă D. Iancovescu?

D. Iancovescu ne spune: ce mai umbrați D-lor cu reforme? Țăranul mai înainte de toate n'are administrație, n'are justiție; pentru densus codul civil nu există; șermanul om nu poate testa, nu poate să facă un act autentic, etc.

Așa e, dar ce rezultă de aci? Să ne închipuim că țăranul ar avea o justiție minunată, nisce judecatori intergri, și s'ar presenta D. X, cu o reclamațiune în contra țăranului cutare, cerând 60 sau 70 de franci pe pogonul închiriat și mai cerând să fie obligat de a transforma în bani neținerea cuvântului, sau în angarale, ca lucrul pământului și altele.

Negreșit că acel celebru și ideal judecător integru ar condamna pe țăran, dând dreptate proprietarului.

Apoi, D-lor, dacă țăranul ar avea satisfacțiunea că a fost bine judecat însemnăză acesta că are să fie mai puțin sêrac? Dacă țăranul ar vedea că are un judecător care îl condamnă dupe contractele impuse de împrejurările miserabile în cari se află, care ar fi satisfacțiunea lui?

Vin la testament. Țăranul în adevăr nu poate să testeze. Mai întâiu însă e întrebarea: ce poate să lase un țăran? Închipuți-vă un țăran cu 5 hectare de pământ și ar mai avea și 4—5 copii mari; unde are să fie paguba că n'a putut bietul om să testeze în formă, când cele 5 hectare are să le împartă în 5 părți, rămânând 5 miserabili cu câte un hectar fie-care; iată dar o lacună care chiar dacă s'ar implini nu ar aduce așa mare folos.

Mai mult încă, să ne închipuim că țăranul ar avea o administrație minunată.

După D. Iancovescu, acesta ar consista în absolutul neamstec, în raporturile dintre locuitori, cu proprietarii.

În acest cas scitiți ce satisfacție ar avea țăranul? Ar vedea pe sub-prefect cu 4 cai trecând pe lângă densus, l'ar saluta, i-s'ar răspunde și ar dice: iată un sub-prefect care nu se amestecă în treburile noastre.

Dar acestea sunt remediile unei cesțiuni sociale economice?

D. Iancovescu ne dă în sfârșit un remediū...

Ei D-lor dice D. Iancovescu, scitiți unde este scăparea țăranului: în cultura intensivă; și eū sunt partisanul ei, și cine nu este. Dar D. Iancovescu trebuie să scie un lucru că nu ori-ce țără este proprie pentru cultura intensivă.

D-sa trebuie să scie când dice cultura intensivă, dice instrumente perfecționate, dice mai cu sémă îngrășământ.

Ei bine, D-lor, dacă țăranul s'ar dădea la cultura intensivă, este cesțiunea cu ce să cumpere îngrășământ.

Dar pôte D. Iancovescu ar dice că țăranul are băligar. Apoi acest îngrășământ este de cea mai prôtă calitate; fiind-că 98 % are apă și numai 2 îngrășământ. Numai îngrășământul himic redă pământului ceea-ce perde în fie-care an.

Dar eū întreb de ce nu introduce acesta marii proprietari. Va să dică pentru bietul țăran care are o bucățică de pământ 'i trebuie cultura intensivă; iar proprietarii mari cari dupe D. Păucescu, trebuie să dea exemplu țăranului, ei să facă cultura cea veche estensivă și țăranii inspirându-se de principiile noul și procurând din străinătate îngrășământ să facă cultura intensivă. Acesta să'mi dea voe D. Iancovescu să'l spu că nu este serios.

D. Iancovescu: D-vostă, D-le Panu, ați scris un articol în care spuneti că cultura intensivă este în cădere pentru cei mici.

D. G. Panu: Așa este, dar acesta era ca un desiderat. Ori noi acum facem desiderate; noi legiferăm, noi trebuie să propunem soluțiuni practice și imediate, prin urmare cultura intensivă astăzi cu toții să o înlăturăm; căci nu este nici practică nici imediată.

Așa dar, ce rămâne din propunerea D-lui Iancovescu? Nimic. Dar D. Iancovescu, 'mi face onorea să mă citeze și pe mine, și în argumentațiunea D-sale dice numai propunerea D-lui Panu are rațiunea de a fi adică: fixând maximum de pogonul de cultivat și de imasiū, însă D. Iancovescu adaogă; fiind-că aceste propunerii nu pot să fie susținute de nici un partid de și ar fi logică în sine dar o înlăturăză. Să'mi dea voe D. Iancovescu să'l spun că propunerea mea nu este tocmai așa utopică și în cas dacă sunt utopiști sunt împreună și cu D. Carp.

D-lor, cunoșteți D-vostre că în momentele actuale o mulțime de asemenea utopii sunt pe cale de a se realiza în diferite state? Apoi se pôte o utopie mai mare de cât fixarea cailor de lucru pentru uvrierii în Occident? Ei bine, această utopie este pe cale de a se realiza....

D. Tache Ionescu: Este chiar realizată.

D. G. Panu: În Svițera da; însă în Germania și Francia încă nu. Este o utopie mai mare de cât formarea de case de

economii pentru a veni în ajutorul lucrătorilor cari sunt lipsiți de hrană sau bolnavi, și la cari case de economie trebuie să contribuie și patronii? Se pôte un atentat mai mare ca acesta la proprietatea omului? Cum! să siliți pe patron ca să contribuie la o casă de la care el n'are să tragă nici o-dată beneficii? Cu toate acestea această utopie s'a realizat. Și D. Iancovescu trebuie să scie că mai sunt și altele relative la lucrul femeilor, la lucrul copiilor, la lucrul în fondul minelor, etc., etc.

Apoi bine, D-lor, dacă este așa, când viū eū și dic că nu este altă soluțiune momentană, și acesta nu o fac de cât pentru a evita o catastrofă, când dic dar că, pentru a da soluțiune acestei cesțiuni, trebuie să dați cutare întindere de pământ și sub anume cutare condițiuni, ce dic eū așa de exorbitant în cât se vè speriați?

Apoi iată ce spune însuși D. Carp în expunerea de motive la proiectul de lege pentru tocmelile agricole:

Iată cum începe expunerea de motive: „Aplicația legii tocmelilor agricole a pus în evidență un număr de neajunsuri cari cer o grabnică îndreptare dacă nu voim să transformăm în lege de asuprire, o lege menită a ușura raporturile dintre proprietar și sâten.

„Aceste neajunsuri s'au ivit, mai ales cu prilejul învoelilor pentru închirieri de pământuri, în cari disproporțiunea în valoarea de locațiune și prețul obținut de la sâteni dau acestor contracte un caracter usurar. Nu puține sunt casurile unde a-renda unui pogon se sue la 40, 50 și până la 60 de lei, prețuri cari se obțin abia în țeri cu cultură intensivă, și cu o populațiune înduoit de desă de cât a noastră.

„Pe când în urma crizei generale, care a lovit agricultura europeană, venitul și prin urmare valoarea proprietății funciare a scăzut cu 20 la sută în Moldova, unde se lucrăză în bani, moșiile din Valahia nu numai că nu au rămas staționare dar au vèdut crescând veniturile lor, ca să nu fie însă nedrept, voiū recunósce ca îmbunătățirea culturii a contribuit și ea în parte la acest fenomen, dar nu mai puțin cred a fi în adevăr, când afirm că proprietatea cea mare a aruncat exclusiv pe spatelile sâtenului pagubele isvorâte din criză, pagube cari trebuiau să lovésca pe amândoi.

„Mijlocul ce se întrebuintă în privința acesta a fost următorul: pe lângă prețul ce se stipula pentru închiriere de pământ, se mai adaogă o sumă de prestațiuni neînsemnate în aparență, ca de exemplu: o chirie, șile cu carul, cu brațele, furnituri de obiecte de hrană, dar cari, adunate, măreaū peste măsură prețul de locațiune, fără ca sâtenul să-și dea bine sémă de acesta.

«Era deci indicat a se pune o stavilă acestor rele deprinderi: proiectul de față scôte pe de o parte din legea pentru tocmelile agricole transporturile

și angajamentele de serviciu cu anul și cu luna, iar pe de altă, suprimă, prin art. 5. furniturile în natură ce nu ar fi produsul pământului închiriat.

„În Moldova aceste servicii se plătesc în momentul când se fac, fără ca prin această să se aducă vre-o stânjinire intereselor proprietății celei mari.”

Apoi când D. Carp vine și constată că prețul locațiunii este ceva exorbitant, mai mult de cât uzurar, atunci pentru ce vă mirați de măsurile cari vi le propun eu! Dacă păreri mele în această privință sunt utopice, pentru ce mențineți pe banca ministerială pe D. Carp?

D. Iancovescu dice: că nu se poate partid politic care să susție asemenea lucru. El bine, s'au găsit multe partide și mulți oameni din această țară și în multe altele.

Dar d. Iancovescu vine la legea ofertei și a cererei, și dice că pentru ce nu am lăsa ca totul să se petreacă în libertate.

D-lor, legea acesta a ofertei și a cererei ar trebui o dată discutată, nu este ocaziunea acum, dar când am discuta am vedea că este nu numai inechitabilă, dar este un fel de hoție deghizată, și în aplicarea ei întâmpină cele mai colosale erori. Dar, D-lor, mă merginesc numai la o singură observațiune: Când se pune la frontieră o taxă; de exemplu, când se împedică ca să nu se introducă lemne la noi în țară, sau petroliul, sau un alt articol, ce se face cu acesta?

Mai întâiu de toate se face un lucru, se atacă legea ofertei și a cererei; căci legea ofertei și a cererei presupune că toți din toate părțile voesc a veni să concureze și numai din concurența aceea ese prețul; când oferta este exclusă din întreaga Europă, pe piața noastră și este deci redusă numai la oferte mici și înguste în țara noastră, ce se face prin acesta? Se face un lucru, se lovesce acea lege atât de mult căutată de D. Iancovescu. Mai mult, prin acesta rădică și fixezi prețul în mod oficial; căci îndată ce lași întreprinderea în mâna a câtor-va cari nu pot fi în condițiunii tot atât de eftine, — chiar dacă ar voi cu alți ofertanți din Europă, — ce 'mi impui mie? 'Mi impui mie consumator un preț oficial, 'mi impui ca în loc să plătesc, de exemplu, 2 fr. kilogramul de zahăr, să 'l plătesc cu 3 franci. Apoi acesta este D-lor, a regulamenta prețul. Dacă este așa cum veniți D-vostre și pretindeți că noi când voim să fixăm prețul pogonului de arendat, când obligăm pe proprietar să dea porumbul în ast-fel de condiții, când pe un prețul imășului 'l lovim cu legea ofertei cu a cererei? Apoi D-vostre nu o loviți în fie-care și?

De aceia, D-lor, să lăsăm toate acestea la o parte. Noi avem două cestiuni cari nu se pot rezolva de cât prin intervențiune, ei bine, dar, să intervenim într'un mod larg, cinstit și eficace. (Aplause).

D. președinte, L. Catargi: D. Teodorescu are cuvântul în cestiunea de regulament.

D. G. Dem. Teodorescu: D-le președinte, sunt opt zile de când s'a început discutarea proiectului de răspuns la Mesagiul Tronului. În loc însă să se discute ideile politice, cari se propun de majoritatea și minoritatea onor. comisiunii; în loc să studiam și să vedem dacă cele cuprinse într'o redacțiune sau alta din proiectul de Adresă corespund ori nu cu simțimentul țerei, ne indeletnicim cu cestiuni ofiose. Nu numai că discuțiunea generală, de și închisă, a revenit din nou; nu numai că aceleași lucruri ni se repetă de cât-va timp; dar acum se inaugurează altă procedere: se inventă desvoltări și digresiuni cu totul departe de cestiune, ni se aduce să discutăm teorii academice, cari ar putea foarte bine să fie publicate în broșuri, să umple colone întregi de ziare sau — fiind-că „*Ateneul român*” are să 'și încorpă conferințele — să se rostescă ca discuțiuni publice. Aci, D-ni deputați, suntem trâmși nu ca să petrecem, nu ca să ne arătăm talentul, nu ca să dovedim cunoștințele ce am poseda în economia politică, în știința dreptului, în ori-ce altă specialitate.

Elucubrațiunile de felul acesta trebuie să le citim acasa, în ore libere, iar nu să răpim timpul Corpurilor legiuitoare cu dănele. Aci suntem trâmși ca să lucrăm, iar nu să pierdem zadarnic un timp pentru care suntem plătiți. Opiniunea publică, alegătorii, încep a ne atrage atențiunea asupra excesului de indulgență al onor. Adunării, care tolerază a i se reclama și impune o nenorocită sistemă, aceia de a prelungi foarte mult discuțiunile, puind ast-fel și pe onor. Senat în neputință de a lucra, de ore-ce nu i se pot trâmte legi dezbătute și votate de Cameră.

Rog, dar, pe onor. D. președinte să rechiame pe D-nii oratori la cestiune să 'i oprască de a readuce dezbaterea generală, să 'i limiteze la ideile atinse în paragraful aflat în discuțiune, iar nu să desvolte în mod academic, teorii vagi în discursuri ne sfârșite. Acesta o dic fără distincțiune dacă oratorii aparțin majorității sau minorității. Am avut până acum destule ocaziuni, de la 1 Noembrie până azi, să constatăm din partea minorității tactica de a prelungi, cât mai mult și fără folos, ori-ce discuțiune. Sper că opiniunea publică va ținea compt de acesta.

De altminteri, e natural, ca minoritatea să fie obstructionistă; se așă în dreptul și în rolul ei să ne împedice de a lucra.

Dacă ași fi din minoritate, ași face și eu același lucru. Majoritatea însă are singură răspunderea; de aceia trebuie să fie atentă; căci asupra ei se va răsfrânge imputarea că sau este novice și naivă, sau că este neputincioasă, ast-fel în cât se vede nevoită să accepte linia de purtare ce minoritatea 'i impune.

În cazul de față, cestiunea se presintă în mod cu totul clar. Ori-ce s'ar dice,

trebuie să îndeplinim actul de înaltă cuviință constituțională, de a răspunde la Mesagiul Tronului. Prin acesta nu dăm nici o soluțiune definitivă reformelor proiectate. De ce dar atâta paradă de vorbă?

Încă o dată, D-le președinte, vă rugăm să atrageți băgarea de seamă a oratorilor (ori-cărei grupe ar aparține) să nu iasă din cadrul paragrafului ce se discută, să renunțe la expunerea de teorii abstracte; fiind-că alt-fel va trece sătămăna, fără să terminăm răspunsul la Adresa Majestății Sale, adică lăsând în suferință lucrările ce sunt în studiu la secțiunii sau aflate la ordinea zilei. (Aplause.)

Voc: Închiderea discuțiunii.

D. N. Ionescu: Cer cuvântul contra.

D. președinte, L. Catargi: Dați-mi voie să răspund eu întâiu. Cu părere de rău ved și constat că se fac abateri de la cestiune, dar nu pot împedica pe nimeni de a vorbi de și în vorbire sunt prea lungi; ar trebui ca însuși D-nii deputați să caute a vorbi mai scurt.

D. N. Ionescu: D-lor, la Adresă avem dreptul de a pune amendamente. Camera, majoritatea și minoritatea, și mai cu seamă, majoritatea care a ascultat cu bună voință discuțiunile ce s'au urmat, nu a înțeles ca Adresa noastră să fie un simplu act de curtenire, ci un răspuns la teoriile ce s'au pus prin Mesagiu. Când membrii din majoritate vin în grup și expun o teorie, nu este vina minorității dacă ea având dreptul de a pune amendamente, combate acea teorie.

Reclamațiunea unui singur membru de a se pune margine discuțiunii, cred că este insoțită, și prin urmare, rog pe D. președinte, să nu asculte de reclamațiunii individuale, ci să consulte voința colectivă a majorității, care nu mă înduoiesc că nu va urma pe fosta colectivitate; căci în acest cas minoritatea și va face datoria de a combate și această nouă colectivitate.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

— Se pune la vot paragraful al treilea din proiectul minorității și se respinge.

— Se pune la vot redacțiunea majorității comisiei și se primesce.

— Se dă citire paragrafului al patrulea din proiectul de răspuns al majorității comisiei și aceluiași paragraf din proiectul minorității.

D. A. Vericeanu: D-lor, am cerut cuvântul pentru a cere suprimarea unei fraze pe care o cred nu numai inutilă, dar și periculoasă, pentru că va fi citită în străinătate, și va face să se credă că avem monedă fiduciară. Acestă frază, ce cer a se suprima este în paragraful al patrulea relativ la agiu, unde se dice:

„Ea s'ar simți fericită de a colabora cât mai curând la consolidarea valorii monedei noastre fiduciare și la înlăturarea agiului asupra aurului, care în anii din urmă luase proporțiuni amenințătoare pen-

tru averea publică și pricinuișe multe și mari pagube“.

D-văstre, D-lor, știți că moneda nu e de cât o bucată de metal prețios, aur sau argint a căreia cantitate și calitate e constatată de guvern și certificată prin inscripțiunea pusă d'asupra, inscripțiune prin care asigură pe fie-care că acel metal conține cutare greutate și calitate. Moneda dar nu poate de cât să fie o avuție cu valoare intrinsecă și care servă nu numai de măsurătoare a valorii ei și de echivalent în același timp, de gagiu aceluia care dă un obiect oare-care în schimbul monedei. Ce e moneda fiduciară? E un semn reprezentativ de monedă, și e rēu numită monedă fiduciară, pentru că e basată numai pe încrederea ce guvernul inspiră, cum că acea bucată de hartie sau acel metal, care n'are valoare intrinsecă, va fi convertită în numerar peste un an, două, peste 10 sau 20 de ani.

Moneda fiduciară sau moneda reprezentativă nu e alt-ceva de cât hârtia monedă sau biletele de bancă al căror curs e declarat forțat, cu alte cuvinte neconvertibile în numerar la prezentare.

Acestea fiind, D-lor, noțiunile cari nu pot să sufere nici cea mai mică discuțiune, mă întreb care e moneda noastră fiduciară?

Onorabila comisiune de răspuns la Mesagiul Tronului a voit să facă alusiune la biletele de bancă pe cari le considera ca monedă fiduciară.

Apoi, D-văstre trebuie să cunoșteați că biletul de bancă de la început, și sperăm că și tot-d'a-una va fi plătit în numerar, a fost plătit și este plătit în numerar la ori-ce moment ne-am presenta cu el.

D. R. Pătărlăgeanu: S'a făcut alusiune la biletele Statului, cari nu erau ale băncii.

D. Al. Vericeanu: Pe cât timp banca nu refuză pe nimeni în plata biletelor în numerar... (Înteruperi). Biletele acestea nu pot să fie considerate ca monedă fiduciară; acestea sunt titluri fiduciară.

Singura obligațiune a băncii e ca să plătescă în numerar, și agiul nu există între bilete și argint ci între aur și argint; agiul rezultă de acolo că moneda legală a țerei a fost admisă din două metale: Aur și argint, adică bimetalismul.

D. Brătianu, care a admis acest bimetalism, n'a voit să ție compt de legile economice și s'a creșut atât de puternic ca să le ducă dupe voința sa. D-sa a ținut: Puțin mi importă mie dacă argintul nu mai valoriză agiul, ceea-ce valora în 1883, când s'a admis proporțiunea de 1:15 și jumătate, pe când agiul în piață ea e de 1:18 și mai mult, chiar merge până la 1:23. Cu toate acestea D-sa a admis ambele metale ca monedă legală, fără a ține compt nici de prevederile convențiunii monetare a ununii latine care a avut grije ca, admitând bimetalismul, să declare că monedele de 50 de bani, 1 franc și 2 franci sunt considerate ca monete di-

visionare și bătute încă cu mai puțin argint de cât moneda de 5 franci; s'a avut grija, țin, de a dispune că particularii nu sunt obligați de a primi plata în asemenea monedă de cât până la suma de 50 franci.

D. Brătianu a făcut legea ast-fel în cât să potă plăti agiul 5 milioane chiar în bănuțe de 50 bani; iar banca, conform statutelor sale, când i se prezintă la ghișeu bilete chiar în valoare de 10 milioane, ea poate să le plătescă numai în monedă măsurată de 50 bani sau monedă de 1 leu ori de 2 lei. De aci a rezultat că D. Ion Brătianu pentru a-și crea resurse budgetare, ceea-ce nu era permis, a bătut monete de argint de aproape 80 milioane, la care mai adăugând peste 100 milioane bilete de bancă în circulațiune, avem un total de 180 milioane monedă de argint în circulațiune; căci și biletele de bancă fiind plătibile în argint sunt considerate ca argint.

Prin urmare avem mai mult de cât țera simte trebuință pentru schimburile interne.

Așa dar, în temeiul acestei legi generale și cunoscute de toți că moneda cea rea gonesce din circulațiune pe cea bună, tot acest argint împreună cu biletele de bancă au gonit moneda de aur și n'a rămas de cât moneda de argint sau bilete de bancă, cari nu reprezintă de cât tot argint.

Causa dar a agiului nu sunt biletele de bancă; ele nu sunt discreditate și n'au trebuință să fie consolidate; ele sunt solide prin ele însele. Și de ar fi discreditate, nu prin legi se pot consolida, fiindcă atunci se transformă în monedă fiduciară.

De aceea, pe cât timp biletele de bancă n'au trebuință de consolidare și pe cât timp consolidarea lor n'ar aduce disparițiunea agiului, pentru că agiul nu este între argint și bilete de bancă, ci între argint și aur, eu cred că nu trebuie să vorbim de consolidarea monedei fiduciară; întâiu pentru că nu avem monede fiduciară, și al doilea, pentru că această consolidare n'ar aduce disparițiunea agiului, altele fiind cauzele cari îl produc, și cred încă, că guvernul va veni cu legi, cari de sigur vor face să dispară agiul, cum, de exemplu, ar fi o lege prin care s'ar retrage o cantitate de argint, și alta prin care s'ar obliga banca să aibă stocul în aur. Afară de aceste două dispozițiuni nici, una nici alta n'ar putea ajunge la rezultatul de a face să dispară agiul.

De aceea am onore a propune un amendament pentru suprimarea acestor cuvinte: „la consolidarea monedei noastre fiduciară.“

D. D. Laurian: D-lor, comisiunea D-văstre respinge acest amendament pentru motivele următoare:

Anteiu, biletele de bancă reprezentând o monedă care are o valoare deasupra valorii sale intrinsece, este într-o cât-va în mare parte o monedă fiduciară; al doilea,

nu trebuie să uităm că aceste bilete circula reprezentând și câte-va milioane cari n'au nici o valoare de stock în casa băncii, și prin urmare, ele pot fi considerate ca o monedă fiduciară.

D. G. Pallade: D-lor, obiecțiunile aduse de D. Vericeanu acestei părți din adresă, nu sunt de cât, erte-mi-se cuvântul, o certă de vorbe asupra cuvântului fiduciar, de oare-ce asupra realității este și D-sa de acord cu noi. Ce țin D. Vericeanu? D-sa țin: nu aveți dreptul să spuneți că consolidați valoarea monedei fiduciară, pe câtă vreme noi n'avem în circulație de cât moneda de argint, și biletele de bancă și nici una nici alta nu e monedă fiduciară.

Apoi, mi se pare, că chiar D-sa se combate singur. N'ați recunoscut D-văstre că argintul față cu aurul are un raport legal mai ridicat de cât adevărata sa valoare? N'ați recunoscut că raportul argintului față cu aurul este stabilit de lege cu unul la cinci-spre-dece, iar ca marfă, este unul la opt-spre-dece? Apoi dacă este așa, moneda noastră de argint nu vedeți că are într'însa ceva fiduciar.

Ori de câte ori, D-lor, avem un instrument de schimb, a cărui valoare reală e mai josă de cât cea legală acela nu mai este o adevărată monedă, este o monedă fiduciară.

Mergem mai departe, ce este biletul nostru de bancă în circulațiunea monetară de cât tot o monedă de argint? Biletul de bancă pe câtă vreme nu e plătit de cât tot cu argint, are aceleași caractere și dă naștere aceluiași fenomene monetare ca și moneda de argint; și unul și altul, prin urmare, din momentul ce singur D-văstre recunoșteați că nu are o valoare intrinsecă, însuși D-văstre prin acesta chiar le dați caracterul unui instrument de schimb fiduciar; nu mai vorbesc de biletele ipotecare cari sunt în casa băncii ca stock, și cari slăbesc încă mai mult valoarea reală a biletelor de bancă.

Ce țin adresa? Că instrumentele de schimb ce circula în piața noastră trebuie să facem ca să reprezinte o valoare reală, iar nu o valoare convențională. Puteți D-văstre fi contra unei asemenea tendinți? Dar spuneți că biletul de bancă nu are nici o legătură cu moneda fiduciară! Vă înșelați. Biletele de bancă au aceleași influențe ca și moneda asupra creșterii monetare. Nu înțelegeți D-văstre că dacă moneda de argint ar fi rămas singură, ea ar fi fost absorbită de necesitățile circulației, așa că nu ar fi produs criza monetară prin care am trecut, când însă prin bancă ați întreținut și ați împătrit numărul instrumentelor de schimb cari se basau pe un stock de argint, agiul a trebuit să apară.

Iată pentru ce cred că partea din proiectul de adresă care ne asigură că nu vom mai avea nici în biletele de bancă, nici în moneda de argint nimic fictiv ci vom avea o valoare reală, nu poate fi de

cât bine primită; căci corespunde unei adevărate necesități.

Orî-ce s'ar țice, D-lor, cestiunea agiului este o cestiune eminamente monetară, prin urmare, trebuie să vă gândiți la mijlocele cari să aducă leacul, ameliorând sistema noastră monetară. Negreșit că cauzele cari influențază asupra unei crize monetare sunt multiple, dar trebuie să distingeți cauzele principale de cauzele ocazionale sau secundare.

Când guvernul vine să atingă răul la rădăcină și țice că voesce să consolideze valuta, eu țic că nimic nu este mai nemerit de cât să primiți această idee; de ore-ce ea atacă răul în origina sa.

Vă rog dar să primiți redacțiunea adresei așa cum este. (Aplause).

D. ministru de finance, M. Germani: D-lor deputați, onor. D. Vericeanu a cerut să se suprimă din proiectul de răspuns la Mesagiul Tronului cuvintele următoare: „la consolidarea monetei noastre fiduciare”, și să se mențină cuvintele următoare: „la înlăturarea agiului asupra aurului.”

Va să țică recunoșce și D-sa că este bine să se înlătore agiul asupra aurului.

Vă rog a nota acest punct, fiind-că este foarte important. D-sa, cerend suprimarea cuvintelor pe cari am avut onore a le citi, țice că nu trebuie să se pună aceste cuvinte în adresă, pentru că nu există valoare fiduciară în țera noastră.

Să examinăm acest punct în puține cuvinte; căci nu voiți să vă iați mult timp, de ore-ce această cestiune se va discuta mai pe larg cu ocaziunea proiectelor de lege cari au de scop consolidarea valorii noastre fiduciare.

Țice D. Vericeanu că nu există valuta fiduciară în țera noastră. La acesta voiți răspunde mai întâi în mod general că nu e o țără unde să nu existe valoare fiduciară. Ce va să țică valoare fiduciară? Orî-ce valoare care prin ea însăși nu reprezintă o valoare intrinsecă, sau mai bine țis, o valoare comercială, o valoare care este basată numai pe simplu credit, pe încrederea pe care 'i-o dă acela care o ia în schimb al unor mărfuri sau a unor bani reali, sau aur. Dar biletul de bancă ce este? În esența lui biletul de bancă este o valoare fiduciară, de și este basat pe o valoare reală care există fie ca stock metalic în banca națională, fie ca creanță asupra lui X și Y, dar în esența lui, ca bilet de bancă, ca hârtie, dacă o veți vinde, nu veți lua nici a suta mie parte din ceea ce reprezintă. Pe ce este el basat? Pe încrederea ce 'i dă acela care 'l primește; este dar o valoare fiduciară; o susțin acesta, și cred că cu mine sunt toți economiștii; nimeni nu va putea contesta că biletul de bancă nu este o valoare basată pe simpla încredere.

Venim acum la al doilea punct, la cestiunea argintului. Să vedem dacă argintul, în raport cu aurul, nu este și el până la un punct ore-care o valoare fiduciară?

De ore-ce se dă și argintului o valoare pe care nu o are ca valoare intrinsecă, și acesta este incontestabil, însuși D. Vericeanu a recunoscut că raportul între aur și argint este de 1 la 15; D. Pallade țicea de 1 la 18, și eu cred că astăzi este de 1 la 22 și mai bine, pentru că argintul în fie-care ți scade ca valoare, din acesta învederat rezultă că și argintul reprezintă, dupe cum țiceam, până la un punct ore-care o valoare fiduciară.

Așa fiind, noi am țis că voim să consolidăm valoarea noastră fiduciară compusă, întâi, din biletele de bancă, și al doilea, din stockul de argint al băncii naționale; dar când am țis acesta nu a trecut un singur moment prin spiritul nostru sau al comisiunii ideea de a acusa banca națională că n'a făcut față angajamentelor sale ca bancă națională, că nu a plătit biletele sale așa cum trebuia să le plătească.

Dar să vedem cum trebuia să le plătească? Cum a fost obligată să le plătească? Banca națională nu putea și nu era obligată să plătească biletele sale de cât în argint; și agiul care s'a produs nu este propriu țis agiul asupra biletelor de bancă în raport cu aurul, ci mai ales asupra argintului, care este valuta noastră legală astăzi. Ați vedut că de multe ori a fost mult mai jos agiul, că mai nici o dată nu a atins proporțiunea dintre aur și argint, și nici o dată nu s'a dus nimeni la banca națională să cêră argint ca cu el să 'și facă plățile, ci a preferit ca cu biletele de bancă să cumpere aur pentru ca să 'și facă plățile.

De ce casa băncii naționale a plătit biletele sale în argint? Din cauză că sistemul nostru monetar este basat pe bimetalism, adică unitatea națională monetară este francul de argint, și mai mult, D-lor, francul de un leu, care este moneta fiduciară, care este bătut cu un titlu încă mai inferior de cât moneda de 5 franci. Nu am trebuință să vă spun proporțiunea; o cunoșceți toți. Prin urmare, banca națională nici nu era obligată, nici putea să plătească alt-fel biletele sale de cât în argint, pentru că numai argint avea ca stock metalic în mare parte.

Ce voim noi, și ce a țis comisiunea în proiectul său de răspuns la discursul Tronului? Noi voim să consolidăm valuta noastră fiduciară, sau valoarea monetei noastre.

D. G. D. Pallade: Tot aceea este.

D. ministru de finance, M. Germani: Valoarea monetei noastre.

Ei bine, să mă ertați dacă întrebunțez și eu cuvintele țise de onor. D. Palladi; aci este o cêrtă de cuvinte și nimic mai mult; căci e tot același lucru când se țice valuta noastră fiduciară sau valoarea monetei noastre fiduciare.

Ei bine, biletele de bancă, când ele servesc de plată, când biletul este liberator, nu e așa că el este un fel de moneta, dar o moneta fiduciară?

Ce voim noi, și ce țice comisiunea?

Voim, și acelaș lucru țice și comisiunea, să consolidăm valuta noastră fiduciară, fie ea reprezentată prin bilete de bancă, fie ea reprezentată prin bucăți de câte cinci lei de argint.

Noi, țera eminamente agricolă, foarte puțin industrială, care, precum o cunoșceți toți, toate raporturile noastre internaționale de bani le lichidăm prin aur, și numai aur, căci numai aurul este astăzi valoarea internațională admisă în toate țerile, noi trebuie, cu o oră mai curend, să punem sistemul nostru monetar în așa condițiuni în cât să nu mai fim expuși la agio, trebuie să consolidăm sistemul nostru monetar, să admitem etalonul de aur, și dupe ce 'l vom admite, trebuie să punem pe banca națională în pozițiune ca ea, atunci când i se prezintă un bilet de bancă, să potă să-l plătească în aur.

Acesta este scopul nostru și această idee exprimă răspunsul comisiunii la Mesagiul Tronului.

Ca să ajungem la acest scop ce trebuie noi să facem? Ceea-ce am făcut; căci am avut onore a prezenta un proiect de lege prin care cer creditul necesariu ca să plătim biletele ipotecare, bilete în privința cărora nu va fi contestațiune că acestea cel puțin sunt o adevărată valoare fiduciară. . .

D. Al. Vericeanu: Așa este.

D. ministru de finance, M. Germani: Iată o valoare fiduciară incontestabilă, și încă pentru o sumă importantă.

Onor. D. Vernescu, recunoșce că biletele ipotecare sunt o adevărată valoare fiduciară! Ei bine, unde există astăzi biletele ipotecare? Prin legile succesive cari s'au votat de D-vostre, și cari sunt în vigoare, biletele ipotecare s'au retras din circulațiune și zac în pivnițele băncii naționale. Din 110 milioane de bilete de bancă cari sunt în circulațiune, care este partea aceea care reprezintă biletele ipotecare? Nu vedeți că s'au confundat? și bine este că s'au confundat căci și unele și altele sunt valori fiduciare basate pe credit.

Așa dar, ceea-ce este absolut necesar, este ca biletele ipotecare—cari sunt o valoare fiduciară, precum ați recunoscut cu toții—să se retragă din circulațiune, pentru ca să ajungem a consolida valoarea noastră monetară, valoare care se compune din bilete de bancă, în cari intră implicit și cele ipotecare, și din stockul de argint care și el, în parte cel puțin, este o valoare fiduciară până când nu o vom consolida.

În acest scop am supus Corpurilor legiuitoare un proiect de lege, și vom veni, nu înaintea sărbătorilor, fiind-că e peste putință, dar imediat după sărbători și cât de curend, căci afacerea e în studiu, vom veni și cu cele-alte măsuri necesare pentru consolidarea valutei fiduciare.

De aceea, eu cred că e de prisos să mai prelungim discuțiunea; căci răspunsul comisiunii e foarte la locul său și foarte în raport cu dorința Camerei și a tuturilor. (Aplause).

D. președinte, L. Catargi: Ne mai fiind nimeni înscris, discuțiunea e închisă.

— Se pune la vot amendamentul D-lui Vericeanu și se respinge.

— Se pune la vot opiniunea minorității și se respinge.

— Se pune la vot opiniunea majorității și se primesce.

— Se dă citire paragrafului al cincelea.

— Ne luând nimeni cuvântul, se pune la vot redacțiunea minorității și se respinge.

— Se pune la vot paragraful 5 din proiectul majorității și se primesce.

— Asemenea se primesce paragraful al 6-lea din proiectul majorității comisiunii.

— Se dă citire paragrafului al 7-lea din proiectul majorității și din al minorității.

D. D. Laurian: D-lor, aci mă cred dator a vă face o comunicare: atât majoritatea cât și minoritatea comisiunii au retras aliniatul privitor la lucrările porturilor Galați și Brăila, insufletită de dorința a menține această cestiune întrégă și a se discuta atunci când va veni la ordinea zilei propunerea din inițiativa parlamentară relativă la această cestiune. (Aplause).

— Ne luând nimeni cuvântul, se pune la vot paragraful al 7-lea din proiectul minorității și se respinge.

— Se pune la vot redacțiunea din proiectul majorității comisiunii și se primesce.

— Se citește paragraful al 8-lea din ambele proiecte.

D. președinte, L. Catargi: D. Pacu are cuvântul.

D. M. Pacu: D-lor deputați, una dintre instituțiunile cele mai părăsite și mai neingrijite în țera noastră este biserica. Ca reprezentant al națiunii, ca fiu credincios și devotat religiunii ortodoxe a răsăritului, care a fost tot-d'auna în cursul vécurilor, este și astăzi și sper că va fi d'a pururea *religiunea dominantă a Statului român*, vin cu această ocaziune solemnă, când țera este chemată de a 'și arăta păsurile și dorințele ei către Capul Statului, să arăt și eu, în marginile modestelor mele puteri, cari sunt nevoile biserice și ale clerului român.

Intru această sunt incurajat cu atât mai mult, cu cât și M. S. Regele, prin Mesagiul de deschiderea Corpurilor legiuitoare, și comisiunea noastră de răspuns la Mesagiul, recunosc, sunt convinși chiar, că *„basa ori-cărei dezvoltări sănătoșe a Statului român este biserica și școla,”* și ca urmare, făgăduesc *„tot concursul pentru îmbunătățirea acestor instituțiuni.”*

Vă rog dar, D-lor deputați, să 'mi acordăți totă atențiunea D-văstre binevoitoare în cele ce voiă avea onórea să vă spun, ca apoi, cunoscând răul, Reprezențațiunea națională și Tron, să ne punem cu toți pe lucru, spre a aduce grabnică remediare.

Inainte însă de a ajunge la neajunsurile și rănile de cari suferă biserica noastră,

dați-'mi voe să vorbesc pe scurt despre bine-facerile biserice creștine în genere și ale biserice creștine ortodoxe române în deosebi.

Ce este biserica creștină, D-lor deputați? Este totalitatea celor ce cred în principiile Domnului nostru Iisus Christos, Mântuitorul omenirei. Acesta în sens tehnic teologic, așa dicend.

Ce este biserica însă în sens comun, în sensul acela în care preocupă astăzi spiritele noastre? Este acea instituțiune care are de scop moralitatea și fericirea poporului, și care se represintă prin două forme concrete, prin agenții sêl ce poartă numele generic de *clerici* și prin edificiile publice, unde mai ales acești agenți își exercităză sacerdoțiul lor.

Am spus că scopul acestei instituțiuni este moralisarea și fericirea poporului. Da, așa este. Și de aceea, cât va fi lumea cu slăbiciunile și pornirile ei spre rău, va exista deapănarea și biserica, cu caracterul ei divin și la bine îndreptător.

Principiile biserice creștine sunt dupe aceea cele mai salutare și mai potrivite pentru a pregăti fericirea omului, ori unde și în ori-ce condiții ar fi el. Acesta este un lucru netăgăduit și clar ca lumina zilei.

Creștinismul spune tuturor: *Că Spirit este D-zeu, și cel ce se închină Lui, trebuie să se închine cu spiritul și cu adevărul.*

Creștinismul declară că are ca menire de a propaga orbilor vedere și robilor ertare.

El spune omului ca sa iubescă pe a-propele sêu ca pe sine însuși, ba chiar să mergă cu iubirea până a face bine celor ce 'i fac rău, și intru această s'a dat ca exemplu pe sine însuși Capul și întemeetorul acestei religiuni, Domnul nostru Iisus Christos, care, piroait pe cruce, se ruga pentru ucigașii sêi, dicend: *Domne, iartă-le, că nu știu ce fac!*

Creștinismul spune bogăților: *Avuția de ar curge, să nu vă lipiți inima de ea, căci mai lesne este de a trece funia corăbiei prin urechile acului, de cât bogatul nemilostiv intru împărăția cerurilor.*

El dice ori-cărui lacom de câștig: *Intru sudórea frunței, 'ți vei agonisi hrana ta.*

El dice miserilor și celor lipsiți: *Mat ténér am fost și am îmbetrănit, dar n'am vedut pe dreptul părăsit, nici seminția lui cerend pâne.*

El dice capilor de state și tuturor dregătorilor: *Cel ce voesce să fie antéiu, să fie tuturor slugă, și cel ce voesce să fie mai mare, să fie mai mic; iar cei tari și mari datoresc a ajuta nevoile celor mici și slabi.*

El dice stăpânilor: *Cel ce răpesc simbria servitorului, varsă sânge nevinovat; iar slugilor le prescrie de a se îngriji de viața, onórea și averea stăpânilor ca de a lor proprie.*

El dice fiilor: *Să cinstescă pe părinții lor, ca să le fie lor bine și să trăiască ani mulți pe pământ; iar părinților: să 'și crească fii intru frica lui D-zeu, care este începutul înțelepciunei.*

El dice tuturor: *Inaintea lui D-zeu nu este rob sau slobod, parte bărbătescă sau femească, ci toți sunt frați.*

El dice bărbaților: *Iubiți pe femeile vóstre, ca pe voi înși-vé, căci sunteți același trup; iar femeile, pe lângă iubire, care le e firéscă, să 'și respecteze pe bărbații lor.*

El dice celor infumurați și îngânfați: *Mândrilor, D-zeu le stă în protivă, iar celor umiliți (modești) le dă har. Și în alt-fel: Pământ esci și în pământ te vei întorce, o omule!*

El spune ipocriților și fantaronilor: *Nu tot cel ce ține: Domne, Domne, va intra intru împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui creșc.*

El dice celor păcătoși și plecați spre disperare: *Unde se înmulțesce păcatul, acolo prisosesce darul său mila lui D-zeu.*

El dice celor ce suferă pentru dreptate și adevăr: *Nu vă temeți de cei ce omórá corpul, iar sufletul nu pot să omóre, căci adevărul tot-d'a-una ese la lumină.*

El dice calumniatorilor și pâritorilor cu gând de a sdrobi pe vinovat, iar nu de a 'l corigea: *cel ce este fără de păcat, să ia pétra și să arunce în altul!...*

El propagă pacea între toți ómenii și numesce fii ai lui Dumnezeu pe făcătorii de pace.

El dice celor cu porniri rele: *temeți-vé de reprezentanții leget și ai autorității, căci nu în sudar poartă sabia; iar pentru cei buni autoritățile n'au alt rol de cât de a-'i proteje, la nevoie, contra celor răi.*

Ei, bine, D-lor deputați, aceste sublime și mântuitoare principii, cari constituiesc fondul religiunii creștine, și multe altele de acestea, cari 'mi scapă acum din minte, nu sunt ele óre neapărate pentru propășirea ori-cărei societăți? De sigur că da.— Biserica le a propagat în tot-d'a-una, și acesta e chiar rațiunea ei de a fi.— Le-a propagat prin Capul și credincioșii sêi, cari au mers până la sacrificiul vieței pentru credința și ideele lor. Nu este în istoria omenirei altă credință și altă religiune, care să fi produs mai mulți martiri ca religiunea și biserica creștină.

Biserica ortodoxă apoi, pe lângă principiile universale de morală, are încă și un caracter de naționalitate, așa dicend.— Ea este identificată cu limba și națiunea căriei aparține.— Prin preoții, și de mir mai ales, legătura cu națiunea e și mai puternică, căci e legătura familiei la mijloc.

Serviciile aduse de biserică națiunii române sunt fórte mari. În de cursul timpurilor de reștriste biserica a fost tot-d'a-una paladiul naționalității și cultu-rei noastre, mare mică cât am avut-o. În pragurile bisericilor și ale monastirilor se învața multă puțină carte romănescă,

cu cari trăiau moșii și strămoșii noștri. Toți istoricii noștri, ca Miron Costin, Niculcea, Petru Maior Clain, Sincai, Kogălniceanu, Urechia, etc. o spun acésta. Corezi, Varlam, Dositei, Grigore Tamblachiu, Antim Ivereanu, Grigorie al Unguro-Vlahiei, Veniamin Costache, Scriban, Șaguna, Melhisedec și alții iluștri represintanți ai culturii noastre naționale din trecut și din presint, ce erau și ce sunt alt ceva de cât clericii și conducători de ori-ce grad ai bisericii?

In epoca redesteptării noastre naționale, care a avut loc în prima jumătate a veacului în care trăim, cine ôre a contribuit mai mult la acésta operă, dacă nu cel mai mare arhipăstor al istoriei noastre, daca nu Veniamin Costache, mitropolitul Moldovei și Suceavei, sub al căruia îndemn și sfătuire, cu hrisovul domnesc a lui Constantin Moruzi-Vodă din 24 Maiu 1803, s'a înființat cele d'ânteu scoli naționale—dupe epoca de négră amintire a Fanarioților — din orașele Iași, Focșani, Galați, Bêrlad, Chișinău, Roman și Huși.

Tot inițiativa acestui lucrăfăr al bisericii și națiunii române și datorese ființa și primul aședământ cultural de grad secundar din țeră. E vorba de seminarul central din monastirea Socola, care s'a înființat în anul 1804 și care și astăzi pörtă numele de *Seminarul Veniamin*, în amintirea fericitului său întemeitor.

Tot cu privire la rolul național al cărmuitorilor noștri bisericesci, este fapt constatât până la evidentă că ei nu se dislipău nici o-dată de popor. Vorbesc de păstorii și arhipăstorii adevărați, de cei eșiți din rărunchii poporului credincios chiar, iar nu din cei străini aduși de influențe străine, sau impuși contra voinței poporului.

Tot-d'a-una ierarhii adevărați ai bisericii noastre erau și conducătorii firesci ai poporului, erau acei *păstori* sau *câni de pază*, cum 'l numea deunăzi eminentul nostru coleg și jurisconsult, D. Gr. Păucescu, în remarcabilul și judiciosul său discurs rostit în cestia țerănescă.

La ori-ce nevoie, mitropoliții și episcopii țerei erau în fruntea poporului, apărându-l adese ori contra neajunsurilor și aspririlor ce suferea din partea verinor dregători lumesci sau chiar din partea domnitorilor rêi. De multe ori în acésta luptă ierarhii noștri și riscau pozițiunea și chiar viața; dar cu tôte acestea mergeau înainte și suferău tôte privațiunile și prigonirile, cum a suferit mitropolitul Moldovei, Veniamin Costache, pentru cauza poporului și a națiunii sale, fără să se încovoe puterii tiranice și anti-naționale ale inamicilor d'înăuntru țerei și din afară.

Sub punctul de vedere umanitar și alinător al durerii celor ce suferă, cui ôre datorim, D-lor deputați, atâtea instituțiuni filantropice cu cari se fălesce țera

noastră? Cui datorim spitalele cele mai bune, dacă nu pietăței și carității creștine a strămoșilor noștri? Eforia spitalelor din Bucuresci, așezămintele Brâncovenesci, eforia spitalelor S-tu Spiridon din Iași, institutele culturale, orfanotropice și filantropice Nifon Mitropolitul, arhierul Calist, protopopul Tudor din Bucuresci, arhierul Marcian din Botoșani, etc., și chiar acele întinse domenii, fôste averi monastiresci, cu cari întemăpina Statul nostru astăzi o mulțime de nevoi, sunt tôte fructul pietăței și carității creștine.

Și, dacă băgați D-vôstre de sémă, D-lor deputați, chiar astăzi, mai tôte daniile ce se fac instituțiunilor de bine-facere, sunt provenite de la inimii creștine și pioșe. N'am vedut pe nici unul, sau dacă vor fi existând, sunt *rara avis*, din acei ce se pretind ômenii de sciință, ômenii ideilor moderne anti-religiôse, cari să fi strălucit prin actele lor filantropice.

E fapt constatât și nelnduoios că pe când caritatea creștină face pe om de a se sacrifica adese-ori pe sine și a se condamna la un trai frugal și abstinent în folosul altora, din contra ateismul și materialismul mai tot-d'a-una 'l veși la acei cari nu se mulțumesc nici o-dată mai puțin de cât cu bistecuri și șampanie pentru ei, iar bieților nevoiași și suferinși nu le dau de cât vorbe dulci și frase sfôrătore.

Din cele ce am avut onóre de a spune, rezultă dar, D-lor deputați, până la evidentă însemnătatea rolului ce 'l jôcă biserica noastră în Stat. Pe lângă că e o instituțiune eminentamente moralisătore, este încă și o instituțiune curat națională, care are menirea de a însufla în popor simțul național și a-'l protegia (pe popor) contra celor ce ar voi să-'l conrupă și să-'l exploateze. Căci, ori-ce s'ar dice, D-nii mei, fără povățuitori și conducători morali permanenți, cum sunt mai ales preoții, ori cât s'ar îmbunătăți administrațiunea și cele-alte condițiuni ale vieții noastre cetățenesci și economice, poporul nostru rural în special nu va putea ajunge la acel grad de prosperare, la care dorim să ajungă. Numai acolo unde biserica și clerul ei sunt în flóre, poporul e prosper, și vice-versa. Probă în parte e chiar poporul român din Transilvania și Bucovina, ba chiar și din Basarabia, unde din causă că clerul e mai luminat și mai în bune condițiuni de a-'și îndeplini misiunea lui ca la noi, și săténul e mai superior de cât în România liberă, atât din punctul de vedere al bunului traiu, cât și chiar (afară de nefericita Basarabia) din punctul de vedere al simțului național.

Dupe ce v'am arătat scopul și importanța bisericii atât ca factor de morală generală, cât și ca factor al conservării naționale, permiteți-mi acum, D-lor deputați, să vë pun în relief dacă biserica noastră națională și îndeplinesce astăzi acest rol, și dacă nu, cari sunt causele,

precum și ce e de făcut pentru îndreptarea rului.

Dupe părerea mea, care din nefericire nu este numai a mea, biserica română este în starea cea mai jalnică posibilă. Ignoranța, miseria și indolența sunt trăsurile caracteristice ale acestei stări. Tôte instituțiunile țerei au propășit mai mult sau mai puțin; biserica însă a rămas pe loc, sau mai bine dis, a dat înapoi. Pentru dânsa nu s'a făcut nici o îmbunătățire, s'a dacă s'a enunțat veri-o dispozițiune bine-voitoare bisericii în veri-o lege, ea a rămas literă mörta și nimenea nu s'a gândit la aplicarea ei.

Voiu dovedi cele ce înaintez cu fapte necontestate și necontestabile. Pentru acésta voiu lua în cercetare tôte elementele cari constituiesc biserica română, spre a vedea în ce stare se găsesc.

Și fiind că un adagiu frances dice: *à tout seigneur tout honneur*, voiu începe și eu cu S-tul Sinod și membrii ce 'l compun.

Se scie că, dupe legea organică a bisericii române din 19 Decembre 1872, S-tul Sinod, sau autoritatea supremă a bisericii autocefale române, se compune numai din mitropoliții și episcopii eparhioți, în număr de 8, plus 8 arhierii titulari dupe numărul eparhiilor. Iar ministrul de culte ia parte în Sinod cu vot consultativ.

Atribuțiunile Sinodului sunt de a statua asupra tuturor afacerilor spirituale, disciplinare și judeciare curat bisericesci, în conformitate cu sântele canône ale bisericii răsăritului și cu legile Statului român.

Duoë defecte principale găsesc eu, D-lor deputați, în legea organică a bisericii de la 1872: Ânteu că n'a ținut sémă de întregul organism al bisericii, adică și de preoții de mir și chiar de credincioși, ast-fel ca să fie și aceștia represintanți în marele Sfat al bisericii; și al doilea, pentru că n'a cerut nici o condiție de sciință pe timp de 20 de ani candidaților la episcopat și mitropolii.

În adevăr, ori cât s'ar crede că Episcopii și Mitropoliții represintă în mod oficial și nevoile clerului mirean, totuși în realitate, prin caracterul lor monahal, adică străin de ale lumii, și în multe priviri și prin creșterea lor de orbă supunere către superiori, nu pot sci nici simți așa de bine nevoile preotului familist și nici chiar ale poporului credincios, cu care nu se găsesc în contact nemidlocit.

Buna stare apoi materială ce a asigurat Statul clerului înalt, 'l face să nu prea compătîmescă cu clerul mirean, care a fost lăsat în cea mai mare miserie și lipsă, de și el e cel mai numeros, de și el e care suportă cele mai multe poveri, fie sacerdotale fie sociale.

Se cădea dar ca și clerul mirean să-'și aibă represintanții săi în S-tul Sinod.

S'a invocat însă că canoanele n'ar învoi participarea clericilor mireni și chiar a mirenilor simpli în S-tul Sinod.

Maî întâiîu canónele bisericesci nu opresc categoric asemenea lucru, și nici pot să-l oprască, intru cât și logica și bunul simț ne spun că o reprezentațiune ori-care a unui organism social, atunci reprezintă maî bine și maî fidel organismul, când coprinde delegați direcți ai tutulor membrilor aceluî organism. Pe acest principiu se baséză și *reprezentațiunea națională*, și acest principiu se baséză și *reprezentațiunea scolară*, care pórta numirea de *consiliul general de instrucție*, unde sunt represintate tóte categoriile de scoli, de la universități până la scóile primare, prin delegați speciali ai lor. In așa mod sunt constituite apoi și reprezentațiunile sinodale ale bisericelor naționale răsăritene románedin Ardeal și Bucovina, fără a fi isbite de necanonicitate și fără a se plânge in acelaș timp cinava in contra lor, pentru că n'ar conrespunde misiunii ce au. Din contra, am dori și noi ca biserica noastră să fie mácar ca a fraților noștri de peste Carpați și Molna.

Dar in sprijinul participării clerului mirean in S-tul Sinod voiú aduce chiar părerea ce a avut-o la divanul *Ad-hoc* sufletul Sinodului nostru actual, Eminentia Sa Episcopul Melhisedec al Romanului, cel maî învêțat dintre ierarhiî noștri actuali, atunci simplu arhimandrit și membru al divanului.

Iată amendamentul propus de părintele Melhisedec și susținut, între alții, și de un alt stálp puternic al bisericii noastre și un infocat apărător al canoanelor și ortodoxiei, de arhimandritul Neofit Scriban, fost in urmă episcop de Argeș, acum repausat:

Subscrișiî sunt de socotință, ca la proiectul de încheiere a chestiei atingétore de înființarea unei autorități sinodale, să se adauge la sfârșitul numărului 2 de la urmă cuvintele: unde va fi represintată și *preușimea fie-cárei eparhii*. Intreg numărul 2 să se exprime așa: înființarea unei autorități sinodale centrale pentru trebile duhovnicesci, canonice și disciplinare, unde va fi reprezentată și *preușimea fie-cárei eparhii*.

(s s), *Arhimandrit Melhisedec*

Sprijinim acest amendament.

(s s) *D. Matcaș Iconomu, arhimandrit Neofit Scriban, Gr. Balș, D. Grigoriu, A. Botez Florescu.*

Iată acum și temeinicile cuvinte cu cari părintele Melhisedec a sprijinit in divanul *Ad-hoc* amendamentul său:

Preușimea eparhială trebuie să ia parte la Sinod.

1) Istoria bisericescă ne arată că la Sinódele vechi, atât ecumenice, cât și locale, împreună cu Episcopii, Mitropoliții și Patriarhiî au luat parte și *preușimea*, ba ce este maî mult, diaconii și alți clerici vestiți prin învêțatură și moralitate. (Veđi prolegomenile Sinódelor in Pidaliu). Nu o-dată s'au vêđut in Sinóde presviteri reprezentând chiar pe patriarhi și pe Papí ;

pentru că datorita de a păstori și dirigi biserica de și nu in deopotrivă măsură, este incredințată atât Episcopilor, cât și presviterilor. Datorința de a invêța pe popor legea lui Dumneđeu este incredințată, și presviterilor, de și sub priveghearea Episcopilor. Datorința de a săvêrși cele sante, de și nu in acea întindere ca Episcopilor, este incredințată și presviterilor. Presviterii sunt orgauele prin cari invêțarea poporului in legea lui Dumneđeu, diriguirea bisericii și sântirea credincioșilor, se imparte la tótă obștea creștinilor. Este deci firesc lucru că trebuie să ia parte in statul cel maî înalt al chiriarihiei bisericesci, nisce persoane cari sunt miniștrii și executorii ordinelor ei, și de a cărora relație spirituală cu turma cea cuvêntátore și experiență in aplicarea mântuirii și a diriguirii pe calea moralității tot-d'a-una are nevoie chiriaria bisericescă.

„2. Chiar până acum prea sântiții Episcopii, cari concentreză in persoana lor chiriaria bisericescă, in faptă au dirigit biserica in cea maî mare parte prin persoane din clerul preoțesc. Protoereii, blagocinii, decasterioții, nu sunt de cât simpli preoți, cu a cărora sfaturi, propuneri, relații se servesc Episcopii in lucrările lor pastorale către biserică și popor.

„Prin urmare, însași experiența de vécuri arată că preușimea nu numaî póte, dar trebuie neapărat a fi față in Adunarea Episcopilor la consultarea despre trebile bisericesci.

„3. Dupe canónele bisericii ortodoxe de răsărit, trebuind ca Episcopul să fie dintre monahi, acésta firesce presupune la Episcop o viață maî mult sau maî puțin retrasă de sgomotul și valurile lumii, spre a putea maî slobod înfățișa in sine modelurile virtuților pastorale maî înalte, atunci când preușimea trăesce nedeslipită de lume și inótă in valurile ei, este martor vêđetor al tutulor greutăților, nevoelor și ispitelor omenirii ; și aceea-ce un om singuratic póte să 'și închipuiască ori să audă, preotul o vede, o simte, o suferă însuși. Prin urmare, experiența lui, cel puțin in aplicarea hotărîrilor bisericesci la viața practică a poporului este neapărat și trebuie a fi manifestată inaintea Șefilor bisericii și luată in privire. Dacă însă preușimei s'ar nega dritul de a lua parte la adunarea bisericescă, acésta ar însemna că experiența preotului despre nevoile spirituale a poporului nu ar trebui luată in considerație.

„4. Nu de mult noi toți am rostit și subscris dorința ca in Adunarea națională a țerei să fie reprezentate tóte interesele societăței. Acum când ne rostim dorința ca biserica să aibă a ei Adunare sau Sinod deosebit de Adunarea cea mare a nației, nu trebuie óre să avem in privire acelaș principiu de dreptate de a fi reprezentate tóte interesele bisericii de o potrivă ?

„Biserica avênd in genere un mare in-

teres, mântuirea sufletescă a membrilor ei, in aplicare 'l specifică dupe deosebirea acestor membri. Unul din aceste interese speciale ale bisericii este luminarea și sântirea poporului, lucru cu deosebire incredințat preoțimei.

„Dacă preoțimei nu s'ar invoi a lua parte la Sinodul bisericesc, acésta ar însemna a trece cu vederea acest vital interes al nației, invêțarea poporului in legea lui Dumneđeu și diriguirea morală a lui.

„5. Impărătescul firman dupe care s'a format și convocat acésta Adunare ad-hoc, ne dá între altele și o specială arătare a deosebitelor interese a societăței noastre, cari nu se pot confunda unele cu altele. In firmanul acesta ca interes deosebit al societăței noastre se pune clasa preoților.

„Deci, precum despre cele-alte interese ale societăței, ce astăzi se vêd represintate in acésta Adunare, suntem siguri că pe viitor vor avea a lor reprezentanți in Adunarea țerei, cu același drept dorim ca și interesul ce înfățișeză in societate preușimea, să nu fie trecut cu vederea in Adunarea bisericescă ce va forma Sinodul.“

Va să dică, iată că chiar dupe părerea celui maî distins episcop al bisericii noastre, participarea clericilor mireni și chiar a mirenilor simpli in Sinod nu e contra canónelor și usului bisericii antice.

Dar sciú că părintele Melhisedec nu maî este astăzi de acésta părere, sau cel puțin nu era in 1885. O sciú acésta, de și nu 'mi-o pot explica. A admite aici aplicarea maximei mișcátore că *honores mutant mores* sau că arhimandriții Melhisedec Ștefănescu și Neofit Scriban de la 1857 susțineau amendamentul in favórea preușimei mirenesci numaî pentru popularitate sau pentru că încă nu erau episcopi, iarăși nu-mi vine a crede.

Am spus, D-lor deputați, că al duoilea defect al legii organice bisericesci din 1872, este că scutea pe timp de 20 ani pe candidații la episcopat și mitropolii de ori-ce condiții de capacitate și sciință. Art. 2, al. 4 din acésta lege, iată ce dicé:

„Dupe trecerea de 20 ani de la promulgarea acestei legi, pe lângă calitățile de maî sus, spre a putea fi ridicati la demnitatea de mitropolit sau episcop, candidații vor trebui să posedă titlul de licențiat sau de doctor in teologie, de la o facultate de teologie ortodoxă.

Este in adevêr straniu lucru ca, pe când pentru preutul celui maî mic cătun se cere încă de la 1864 să fi absolvit cel puțin 4 clase primare și 4 seminariale, pentru episcop și mitropolit, dupe legile noastre in ființă, nu se cere nici un curs de scólă până la 1892! Faptul in adevêr e fórte ciudat, și care nu maî la noi se póte observa!

Din acésta cauză s'au vêđut aleși episcopi, și sunt și astăzi, ómeni tineri de alt fel, dar cari n'au trecut de loc prim scólele

noștre bisericesci. *Nomina odiosa sunt.*

Ce a rezultat de aici, este destul să-și amintescă cine-va despre scandalul cu fostul episcop de Huși Calinic Dima, ca să vadă răul.

Osebit de acesta, trebuie să mărturisim cu toții adevărul, D-lor deputați, că actualul nostru episcopat, cu foarte fari excepțiuni, este departe d'a fi corespuns înaltei sale misiuni în biserică. Măsurile de îmbunătățiri luate de Sf. Sinod sunt foarte puține și neînsemnate. Ca exemplu, putem cita faptul că, de și Sinodul actual există de 16 ani, și era dator de la început să reguleze parohiile, cu toate acestea d'abia ați se ocupat de această cestiune primordială organizării noastre bisericesci. Activitatea episcopilor și mitropoliților apoi în Senat, unde țera 'i-a pus reprezentanți pe viață ai păsurilor bisericeii, a fost și este aproape nulă.

Maî este încă și alt-ceva. Lipsesce ierarhilor noștri acea abnegațiune evanghelică, acel avânt spre sacrificii și binele turmei cuvântătoare ce conduc, care trebuie să meargă până la moarte, și care tocmai trebuie să constituiască fondul caracterului adevărat episcopal. Nesciința, frica de a nu-și perde folósele materiale, adese ori chiar indolența, 'i-a făcut să fie fără inițiativă și chiar fără voință proprie. Sub regimul trecut mai ales, cei mai mulți dintre prelații noștri, cu mitropolitul primat în cap, fuseseră așa de mult înjosiți, în cât 'i trimitea să întâmpine pe la gări pe cutare sau cutare personagiū politic străin, întocmai ca pe polițai; ba chiar episcopii și mitropoliții luaū parte în diferitele delegațiuni colectiviste, cari mergeau la Florica, ca să îmbune pe deul colectivității, ori de câte ori acesta se supăra pe închinătorii săi.

Inotarea episcopatului nostru în apele colectivității mersese așa de departe, în cât răposatul mitropolit primat Calinic Miclescu, a făcut o enciclică generală în totă România, prin care apăra cea mai impopulară instituțiune din câte a făcut regimul trecut, prin care apăra *domeniul Coronei sau apanagiile*; și acesta contra canónelor și în contra legel organice a bisericeii noastre chiar (art. 20), care opresc pe mitropoliți și episcopi d'a da enciclice în eparhii altele de cât ale lor și mai ales privitoare la legile civile și politice.

Ca dovada cea mai convingătoare încă despre decăderea episcopatului nostru, va servi d'a pururea atitudinea sa în cestiunea propagandei catolice (papistașe), care sub regimul cădut a luat proporțiuni îngrijitoare. Toți știu că episcopul catolic resident în București, care în timpul cel mai posomorit al istoriei noastre n'avea dreptul de cât de *petrecător sau mosafir tolerat în țera*, și purta numele de *episcop in partibus de Nicopolis*, sub guvernul trecut s'a înaintat în grad și a luat numele de *Mitropolit latin de București*. Și ceea-ce este mai grav, acest titlu i s'a recunoscut oficial de către consiliul de mi-

niștri, prin jurnalul său din luna Octombrie 1879, fără ca Sf. Sinod al bisericeii noastre să scie de acesta sau să-și dea avisul.

Ce-va mai mult. Când în Senat, în ședințele memorabile de la 17 și 19 Ianuarie 1887, eminentul orator și jurisconsult, D. G. Mărzescu, a interpelat guvernul asupra acestei chestiuni de o importanță vitală, lucru dureros dar în același timp și rușinos pentru ori-ce român, dintre apărătorii de drept ai bisericeii noastre ortodoxe, în maturul Corp, *cei mai mulți, cu mitropolitul primat în cap, au votat moțiunea de încredere în guvernul care știrbise drepturile bisericeii noastre naționale, unii s'au abținut, iar alții au lipsit de la ședință* ¹⁾.

În toate cestiunile mici însă, episcopii și mitropoliții noștri sunt toți față la Senat, mai ales de când și senatorii au diurne; și unii din ei iaū parte la ședințele Senatului chiar și în septemăna patimelor, cum observa mai anii trecuți presa despre episcopul de Buzău. Și, pentru cel mai slab cunoscător în ale bisericeii, absența unui episcop de la serviciul divin în septemăna patimelor, este un fapt cu desăvârșire neertat.

Atitudinea fricosă și am puteas'o numim vinovată a episcopatului nostru față cu propaganda catolică contrastază în mod izbitor cu atitudinea demnă și înălțătoare de suflet ce au ierarhii ortodoxi români din alte părți. Întru acesta cine nu 'și aduce aminte cum anii trecuți eminența sa Dr. Silvestru Andrievici-Moraru, mitropolitul Bucovinei, protesta împăratului și regelui Franț Iosif al Austro-Ungariei contra uneltirilor propagandiste ale unui episcop catolic, Teinschi, mi se pare, refugiat în Bucovina, și cerea expulzarea lui.

Ce deosebire! Într'un Stat catolic și poliglot, cum este Austro-Ungaria, un mitropolit ortodox român protestază capului Statului, care e cel mai mare protector al catolicismului, contra unui episcop catolic refugiat în eparhia sa; pe când într'un Stat ortodox și de sine-stătător ca România, Sf. Sinod nu face nici un act de protestare, ba în mod tacit dă adesiunea sa înălțării în rang a episcopului catolic, care pe față și prin enciclică îndrăznește uneltesce contra ortodoxismului declarându-ne *schismatici și infideți*; ba chiar ne insultă, cum ne-au insultat prin cartea apărută în 1886 sub numele de *Pravoslavia română față cu dreapta credință română*, sub pseudonimul de Dr. Nerset Marianu, dar în realitate datorită penel unui episcop catolic din România.

Cât despre toleranța catolicismului și respectul său față cu biserica noastră, am vedut cazul înmormântării doctorului Russ

¹⁾ Au votat pentru moțiunea de încredere: Mitropolitul primat, episcopii de Râmnic, de Buzău, de Huși și Dunăreii-de-Jos; s'au abținut: Mitropolitul Moldovei și episcopul de Argeș; absent: Episcopul de Roman.

senior de la Iași, care, conform dorinței familiei, dus fiind în curtea Sf. Spiridon, spre a i se citi câte-va rugăciuni acolo unde servise 40 de ani ca medic-șef, preoții catolici au refuzat d'a însoți cortegiul și au stat afară în stradă, iar rugăciunile convenite s'au citit de către preoții noștri.

Cu alte cuvinte pe când noi foștilor *petrecători* episcopi catolici le dăm toate onorurile în țera noastră ortodoxă, 'i întâmpinăm chiar pe la gări cu alaiū, cum se făcea sub regimul trecut, permitem ca trăsura mitropolitului catolic să meargă alături cu cea regală, cum s'a întâmplat la moartea regretatului doctor Obedenaru, căruia catolicii 'i-au făcut mare cinste, numai pentru că în una din scrierile sale a lăudat catolicismul; pe când facem toate acestea, represintanții catolicismului la noi ne disprețuesc în tot ce avem mai scump, și ne tratează ca pe nisce sëlbatice din Africa!

D'apoi cu instituțiunile catolice și în genere eterodoxe de cultură, ce se întâmplă? Ele fac pași giganticii de progres, nu sufer absolut nici un control din partea Statului și bisericeii noastre, contribuiesc foarte mult la propaganda contrară religiunii noastre. În nici una din aceste nu se învață religia ortodoxă și în unele locuri nici chiar limba română, de și cele mai multe sunt alimentate cu copiii români. Toți ne aducem aminte cum D. Mărzescu a probat mai anii trecuți că directorul unui institut confesional german din Iași a refuzat categoric rectorului universității din Iași, delegat al ministerului instrucțiunii, ca să inspecteze acea scôla, trimițându-l la consulul german, și acesta spunând că scôla este sub protecția împăratului German, și deci nu permite nici unei autorități române de a o inspecta!

Și cu toate acestea episcopatul nostru, afară de cunoscuta și singura excepțiune în persôna episcopului de Roman, tace și nu se ocupă de aceste lucruri, precum nu se ocupă nici de propaganda și mai primejdiosă a doctrinilor subversive și atee, ce se face cu mare activitate prin societate și chiar prin scolile noastre. Casul cu scôla normală din Iași, unde scolarii, destinați a fi învățătorii satelor, au stricat și dat jos icónele din clase, cred că este încă proaspăt în amintirea D-vóstre.

Am spus încă, D-lor deputați, că și indolența caracterisază episcopatul nostru. Voiți probe? Cea mai elocuentă este aceea că nici unul din ei, fie din cel mai vechi chiar, nu se pôte lăuda că a vizitat toate satele din eparhia sa. Cunoscesc episcopi, cari au stat în fruntea unei eparhii câte 8 și 10 ani, dar cari n'au fost nici o-dată prin județele eparhiei de cât numai incidental la veri-o sfințire de biserică. Vi-site canonice însă, d'acele menite d'a cunoște nevoile bisericesci și morale ale populațiunii rurale, n'au făcut nici o-dată.

Ei bine, nu așa procedează episcopii din alte țeri. Când Rușii ne-au răpit Ba-

sarabia sudică, arhiepiscopul de Chișinău de două ori a vizitat din comună în comună cele trei județe alipite eparhiei sale.

Și nu vă puteți închipui, D-lor deputați, cât de mare bine produc asemenea vizite ale înalților dragătorii bisericesci prin sate; mai ales astăzi, când populațiile noastre sătene sunt bântuite d'atâtea răni și nevoi!

Mai este încă și alt rău. Episcopii fac regulamentele bisericesci în S-tul Sinod și tot ei le calcă apoi pe la eparhiile respective.

Un cas. Regulamentul S-tului Sinod pentru buna conduită a clerului în genere, la art. I al. 2, dice: „*Armonia în lucrări și în cugetări sunt cerute imperios de solidaritatea ce trebuie să domniască într'un corp înalt de administrație bisericască.*”

Ei bine, cum se impacă acest articol cu măsurile luate de episcopi, de pildă, pentru timpul când să se începă serviciul divin?

Mitropolitul Moldovei a luat măsura ca acest serviciu să se începă la 5 ore dimineața (Iași), Mitropolitul Primat la 6 (București), iar episcopul Dunării-de-jos la 7 și jumătate, cum e acum în luna Decembre.

Unde e armonia și solidaritatea în lucrări?!

Deja în porturile Galați și Brăila, unde lumea muncitoare se scolară foarte de dimineață la lucru, se aud murmururi contra acestei măsurii a Episcopului; căci oricine știe că muncitorul nostru, trecând pe lângă o biserică și găsind-o deschisă, foarte dese-ori merge de se închină în ea, spre a 'i fi D-zeu spre spor și ajutor, cum dice el, înainte d'a începe munca zilnică; ceea-ce astăzi nu poate să facă, căci până la 7 și jumătate ore biserică e închisă.

Trec acum, D-lor deputați, la clerul mirin, la clerul familist.

Starea în care se găsește acest cler e și mai tristă de cât a clerului înalt. Mai tristă, pentru că, să fim drepti, țera a fost darnică pentru clerul înalt și l'a înzestrat cu cele mai frumoase avantaje materiale și morale. Ceea-ce n'a făcut cu clerul mirin pe care l'a lăsat în voia întemplărei. Pe densusul l'a exclus de la reprezentarea bisericască, precum am spus mai sus; pe densusul l'a asvârlit în brațele miseriei, de și ar fi fost vrednic de o mai mare sollicitudine chiar de cât clerul înalt; căci are mai multe nevoi ca părinte de familie și cetățen.

Pentru clerul mirean nici chiar puținele dispozițiuni bine-voitoare din legiunile existente nu s'au aplicat, sau dacă s'au aplicat pe alocurea, acesta s'au făcut numai în bătae de joc, mai ales la bisericile așa-dise comunale cari formază imensa majoritate a bisericilor din orașe și totalitatea bisericilor din sate.

Voiu dovedi acesta.

În legea comunală, D-lor deputați, la

art. 11, citim următoarea dispozițiune:

„*Fie-care comună este datoră a îngriji de cultul, de biserică sau bisericile religioase la care aparține. Ea este datoră a plăti pe preoții și servitorii bisericilor sale.*”

Acastă dispozițiune a legii comunale a fost apoi specificată și mai bine prin art. 4 din regulamentul Sf. Sinod pentru întreținerea clerului bisericilor comunale, care sună ast-fel:

„*Pentru întreținerea clerului pe la bisericile comunale se va lua de normă întreținerea clerului pe la bisericile Statului atât urbane cât și rurale.*”

Aci trebuie să lămuresc că prin bisericile Statului se înțeleg fostele bisericile monastiresci, în număr neînsemnat, cari în adevăr sunt întreținute de Stat. Sumele alocate în budgetul Statului pentru aceste bisericile sunt de trei categorii:

a) *În București și Iași:* pentru un preot se plătesce anual 1.200 lei; un diacon 1.080; cântărețul I. 1.200; cântărețul al II, 888; paraclisierul 420; și de la 430 la 940 cheltuiala bisericeii;

b) *La bisericile Statului din cele-alte orașe,* salariul anual al preotului și diaconului variază de la 600—1.000 lei; a cântărețului I, de la 600—880 lei; a cântărețului al II, de la 444—600 lei; și de la 190—592 cheltuiala bisericeii.

c) *În comunele rurale* Statul plătesce la bisericile monastiresci 600 lei pe an unui preot, 300 unui cântăreț, 168 unui paraclisier și 120 cheltuiala bisericeii.

Ei bine, D-lor deputați, credeți că aceste dispozițiuni ale legilor în ființă s'au aplicat cu strictețe pe unde-va pentru bisericile dise comunale? Absolut pe nicăierea. Sau dacă s'au aplicat pe unele locuri, acesta s'a făcut, precum am mai spus, numai în bătae de joc, cu cifre infime și cari nici acestea nu se plătesc mai de loc. Prin budgetele comunale cel mult s'a vădut trecuți câte 10—20 sau 25 lei pe lună pentru preoți, dar cari erau trecuți pe hârtie numai, fără să fie achitați. S'a vădut însă, lucru ne mai pomenit de batjocoritor pentru țera noastră, și salare pentru preoți de câte 30—20 și chiar 5 lei pe an!...

Contra acestei miserabile stări de lucruri s'au plâns preoții adese-ori; dar nimeni nu l'a ascultat. Este lucru sfâșietor, D-lor deputați, să audă cine-va asemenea plângeri, cari nu puține au fost publicate și de ziare. Pentru probă însă, din miile de aceste plângeri, vă voi citi câte-va, pe cari le iaș din *Biserica Ortodoxă Română*, gazeta oficială a Sf. Sinod, din luna Maiu și August 1882.

„*Mai toți preoții din comunele rurale*”, dice preotul D. Lianu din comuna Turbații, plasa Novaci, județul Gorj, „nu avem alt salar, de cât o baniță de porumb în drugi (cu coceni), și chiar și aceștia de rea calitate, și încă pe la unele comune nici atâtea.

Prin budgetele comunale de și se trec

(de formă) câte o sumă de bani pentru preotul respectiv, care se aprobă de comitetul județean, dar banii stau în pungile funcționarilor comunali, budgetul se conservă în archiva comunale, iar preotul adastă suferind. Cerându-și preotul dreptul său, primarul i răspunde că d'abia a avut cu ce și achita vătășei. Mai repetând cererea, i se dice în mod derisoriu că, dacă voește a fi în pace și a mai primi puțin porumb de la parohieni, să-i dea o chitanță că și-a primit salariul după budget, alt-fel va face pe locuitorii să nu-i mai dea nimica. Preotul e silit a da chitanța fără a primi verun ban, și ast-fel plécă plângându-și trista sôrtă și pe copilașii, cari n'au nici ce mânca.”

Un alt preot, Stefan Papiu, din comuna Oboga-de-jos, plasa Oltețul, județul Romanați, iată cum se exprimă asupra aceleiași cestiuni:

„*Fiind fiu de preot sêrac, am intrat în seminarul de Râmnic, studiind patru ani ca bursier al Statului și în 1874 m'am devotat pe viață de preot Domnului la această biserică. D. perceptor comunal, anume C. I. Pielmuș, care funcționează de la 1866 inclusiv, ne-a adus în cea mai deplorabilă miserie, nevrând a ne da micile salarie dupe budget, conform mandatelor ce le posedăm, și de câte-ori m'am prezentat împreună cu cântăreții cu mandatele în persoană, suntem refuzați și ni se răspunde: *Nu am bani.* Așa că pe anul 1874 mi s'a oprit 135 lei noi, posedând mandatul neachiat; pe un trimestru al anului 1875, mi-a oprit 65 lei noi, posed mandatul neachitat; pe anul 1877, mi-a oprit 120 lei, posed mandatul neachitat; pe anul 1878, mi-a oprit 120 lei noi, posed mandatul neachitat; pe anul 1879, mi-a oprit 120 lei noi, posed mandatul neachitat; pe anul 1880, mi-a oprit 120 lei noi, posed mandatul neachitat; pe anul 1881, mi-a oprit 240 lei noi, posed mandatul neachitat.*”

Numai pe trei trimestre din anul 1875 și pe întregul an 1876 sunt achitat; căci având aprobat pe amândouă anii câte 12 napoleoni pe an, și neputând scôte nimica de la perceptor, și fiind-că mi trebuia imediat, fiind constrins de necesitățile traiului, tocmindu-mă cu numitul până într'una, i-am lăsat 100 de franci la două mandate ce mi le-a scomptat și cari conțineau numai 21 napoleoni, din cari am primit 16 și ast-fel m'a achitat, fiind față Constantin Gagiu și fratele meu Constantin Popescu.

Altă plângere și mai expresivă:

„*La formarea budgetului comunale pentru anul 1882—83, dice preotul Dimitrie Iordăchescu, din comuna Micleșeni, districtul Roman, prezentându-mă înaintea consiliului nostru comunal, am arătat cum că salariul de 144 lei pe an și cu parohie de 60 locuitori, nici hrana zilnică nu mi-o pot procura, și i-am rugat să*”

bine-voiască a-mi hotărî un salar conform regulamentului Sf. Sinod, la care toți domni consilierii s'au unit și au hotărît a se prevedea în budget suma pretinsă de regulament, dar nenorocirea pentru mine a provenit din cauză că nici primarul, nici consilierii nu știu scrie și citi, și ducându-mă a doua zi la primărie și cercetând budgetul (pe care D. notar nu voia să mi-l arate), am văzut că ceea-ce era hotărît de consiliul comunal nu era scris, ci am văzut o adevărată ghibăcie a D-lui notar, Lupu Bogza că prevede în budget suma de 1.444 lei pentru întreținerea a patru biserici, salarul a patru preoți și opt cântăreți, adică din această cifră să se întrețină 12 persoane împreună cu familiile lor, iar pentru D. notar singur și a prevăzut suma de 1.200 lei; iată dreptate! Și întrebând pe D. notar ce este asta de nu e cifra hotărîtă de consiliu? Dănsul a răspuns: Că așa a avut gust, și că e rudă cu D. prefect (ceea-ce este adevărat), și cu ôre-care de la comitet și că are să fie așa cum va vrea, că are *antrè* ori și unde. Vădând acestea m'am adresat către onor. comitet permanent (unde numitul se înțelesese mai înainte) și unul din D-nii membri ai onor. comitet s'a arătat cu așa fel de cuvinte, de unde nu numai eu dar ori și cine s'a aflat față, a înțeles destul de bine că la noi în țară mai nu mai face trebuință de preoți! Iată dar cât de exact se aplică regulamentul Sf. Sinod pentru întreținerea clerului pe la comunele rurale, precum și art. 9—11 din legea comunală.

Un alt preot, N. Atanasiu, din comuna Făureni, plasa Bilesci, județul Putna, se exprimă ast-fel:

„Disprețul ce dilnic îndurăm din partea fiilor României, în special a ortodoxilor frați, este la gradul cel mai înalt, astfel că și la întâlnirile ce avem cu unii, ni se răspunde la salut, prin aruncare cu pae sau alte obiecte, deprindere moștenită pôte de la ovrei sau fanarioți.

Prin comune, nu putem avea nici un prestigiu, de ôre-ce chiar autoritatea comunală nu dă nici un merit (considerațiune) preotului, ba de multe ori este și maltratată de primarul și scriitorul comunei. Prin unele comune, dacă s'a găsit preotul ca învățător, a trebuit să fie departat din această funcțiune și înlocuit prin civili, cari în multe locuri sunt mai mult vătămători prin ateismul, ce particular 'l arată, prin nemergerea la biserică și chiar prin puțina religiune ce o predau copiilor.

Bine a dis respectabilul senator D. N. Voinov, în sesiunea curentă, „că numai de la mustața răsucită nu se va învăța morala“; se înțelege însă că sunt și excepții.

Cred, D-lor deputați, că aceste extracte din plângerile preoților zăgrăvesc pe deplin starea clerului nostru mirén, mai ales a celui de prin sate.

Dar din nefericire nu-'i numai atâta.

Nu numai legea comunală și regulamentul Sf. Sinod nu s'au respectat față cu clerul mirén. Mai sunt și alte legi călcate în picioare, și acestea sunt călcate nu de autoritățile inferioare, ci chiar de episcopi cu învoirea de multe ori a ministerului cultelor. Ast-fel art. 245 din legea organică a instrucțiunii din 1864 glăsuiesc cele ce urmeză:

„Tinerii cari au terminat cursul seminarului de gradul I sau 4 clase din seminarul de gradul al II-lea, au dreptul d'a fi numiți fără veri-un alt examen: a) preoți; b) învățători la școlile sătesci; c) secretari la protopopi.

Tinerii cari au certificat pentru studiile din un seminar de gradul al II-lea, se vor numi cu preferință: a) preoți la oraș; b) proestoși, protopopi, membri de consistorii.

Dispozițiunile acestui articol sunt confirmate și de regulamentul Sf. Sinod pentru pozițiunea seminaristilor, din 19 Iunie 1874, care la art. 5 spune același lucru, făcând însă o mică excepție pentru diaconii și cântăreții seminaristi de gradul al II-lea, găsiți în orașe la promulgarea regulamentului, cari prin un *îndelungat serviciu și o conduită exemplară* vor fi meritat a deveni preoți orașenesci.

Cu toate acestea, în fapt, nici o-dată nu s'au respectat aceste dispozițiuni legale, nici pentru seminaristii de gradul I, nici pentru cei de gradul al II-lea.

Seminaristii de gradul I sunt sistematic înlăturați de la posturile de învățători, de și legea le dă acest drept. De aice s'a reprodus prin sate un antagonism între învățătorul normalist și preot sau seminarist, un antagonism care de multe ori e păgubitor amândurora și societății chiar. În multe locuri dupe aceea, învățătorii și fac o fală în a lucra fațăș contra religiei și bisericeii, sau se fac agenți ai ideilor subversive și ateiste, cum s'a văzut în diferite ocațiuni și mai ales în ultimele rescôle țărănesci.

Disarmonia între învățător și preot eu o socot, D-lor deputați, în deosebi la țară, absolut desastroasă. Dupe mine, preotul și învățătorul tot-d'a-una trebuie să mergă mână în mână și să se completeze unul pe altul. Ei sunt luminătorii și conducătorii morali și permanenți ai satelor; ei dar trebuie să se ajute unul pe altul; preotul să se găsească ca în oficiul lui la școlă și învățătorul trebuie să fie cooperatorul preotului la biserică, prin ducerea copiilor la serviciile divine și participarea lor la citirile și cântările bisericesci.

Acestea s'ar cădea să fie obligațiuni imperioase și pentru unul și pentru altul. Deci excluderea preotului sau seminaristului din școlă rurală e nenorocită. El trebuie să aibă acest drept; căci învățătorii e o misiune similară cu preoția; și, dacă în unele locuri preotul nu pôte fi învățător de toate studiile din cauza lipsei de timp necesar, s'ar cădea desigur însă să fie învățor pretutindenea cel puțin de studiul

religiunii și moralei. Cu acesta s'ar ridica mult moralul preotului sătén, și s'ar putea îmbunătăți și poziția sa materială, ba chiar învățământul școlilor noastre sătesci ar câștiga.

În privirea seminaristilor de gradul al II (cu șapte clase), legea d'asemenea nu se respectă. Episcopii și mitropoliții recomandă și ministrul de culte aprobă ca preoții în orașe seminaristi cu 4 clase, ba chiar în unele locuri se aduc preoți de la țară la orașe din cei vechi, cari n'au nici un curs seminarial. Protopopia apoi, care e cea mai înaltă onore și funcțiune pentru clerul mirean, nu se dă, conform legii instrucției, preoților absolvenți de 7 clase, ci favorizilor episcopilor și mitropoliților, cari une-ori sunt fără nici un curs de seminar. În această privire ați văzut că s'a anunțat chiar o interpelare de către colegul nostru, D. Burghilea, în privirea numirii ilegale a protoereului județului Dorohoiu. Asemenea de curând s'a scos din funcțiunea de protoereu al județului Constanța un venerabil preot economu A. Frimu, vechi institutor public și absolvent de seminar central, care și-a părăsit cariera didactică pentru acel post, și s'a înlocuit în protoerie cu un preot, care n'are nici un curs seminarial, dar care are meritul d'a fi ruda sau prietenul episcopului Dunărei-de-Jos.

Protoereul de Covurlui, economu C. Caciuc, un absolvent de 7 clase seminariale, care servește de mai mulți ani în această calitate cu cea mai mare corectitudine, a fost silit d'asemenea să demisioneze, și probabil că și în acest post episcopul va pune tot pe vre-un favorit al său, pôte iar contra prescripțiunilor formale ale legii învățământului și regulamentului Sf. Sinod.

E regretabil că ministerul instrucțiunii trece ușor peste asemenea acte ale episcopatului, considerându-se ca un biuroș de înregistrare numai, ceea-ce după lege n'ar trebui să fie. Căci în definitiv dacă e să nu să dea preferință seminaristilor de 7 clase sau absolvenților din facultatea teologică, pentru posturile mai superioare bisericesci, de ce mai cheltuesce Statul atâția bani pentru asemenea școli?!

Este drept, D-lor deputați, că și pozițiunea precară în care se găsește clerul nostru mirean în privirea materială, a făcut pe mulți seminaristi de 7 clase de talent să nu îmbrățișeze această carieră și să caute altele mai compensătoare muncii omenești. Dar iară-și, trebuie să mărturisim că la acesta a contribuit și neaplicarea legilor și regulamentelor existente, care neaplicare a gonit pe acești tineri de la preoție. Și paguba a fost mare pentru biserică în țară; căci s'a cheltuit sume însemnate fără a se realiza rezultatul dorit. Ast-fel de tineri alungați de cei datorii a-'i atrage la misiunea sacerdotală, ocupă astăzi pozițiuni alese în profesorat, magistratură și alte cariere;

pe când ar fi trebuit să fie în cler și să lucreze în cariera pentru care au fost creșcuți în seminariul. Vina însă nu este a lor, ci a celor ce au avut și au conduserea treburilor bisericesci.

Un neajuns însemnat a suferit, D-lor deputați, clerul nostru săten și din faptul că prin legile de improprietărire de la 1864 și 1879, el a fost înlăturat de la avantajile acordate sătenilor. Nu i s'a dat pământ cu destinație personală, ci numai pământul bisericeii, și acesta în multe locuri lipsește.

Sunt de părere că legiuitorul a greșit aicea, excludând pe preot, pe capul moral al satului, dintre săteni, ca și cum ar fi exclus pe părinte din sinul familiei sale. Și preotul e săten și cultivator de pământ ca și cei-alți țărani, și el e fiu de clăcaș, din opincă e răsărit; căci și înainte d'a fi seminariile și dupe înființarea lor, de aici se recrutază tinerii ce îmbrățișează cariera preoțescă. Tote îngrijirile părintesci dar ce are și e dator să aibă Statul pentru țărani, în mod firesc se cuvine să se reștrângă și asupra preotului ca și asupra învățătorului.

Obiecțiunea că preotul are pământul bisericeii nu e întemeiată; căci acest pământ e pentru tot clerul bisericesc și pentru nevoile materiale ale bisericeii. Și apoi un preot, ca ori-ce om, poate să se îmbolnăvescă, să devie infirm și să moră; atunci nu mai beneficiază de pământul bisericeii, și familia sa rămâne în miserie.

Tote legiuirile menite dar a ridica șorta sătenului trebuie să îmbrățișeze și pe preot.

Când vorbim despre biserică, D-lor deputați, datorii suntem să vorbim și despre școlile bisericesci de la noi din țară.

În adevăr, învățământul bisericesc în România se predă în 9 seminare, 8 ale Statului, din cari 6 cu patru clase și 2 cu câte 7, iar unul particular numit *Nifon Mitropolitul* din Capitală, tot cu 7 clase, a căror coronament e o facultate teologică la Universitatea din București.

Trbuie să spuim însă că învățământul bisericesc nu e la noi mai prosper de cât însăși biserică. Seminariile Statului în genere lasă mult de dorit. Programele sunt defectuoase și necomplete; personalul nesuficient și desconsiderat. Profesorii seminariilor sunt mai rău tratați de cât institutorii primari. Până la 1873 erau tratați mai bine; d'atunci însă o fatalitate planează asupra lor. Legea din 6 Martie 1883 pentru fixarea și gradarea salariilor pentru dășii a rămas literă murtă, cu toate reclamațiunile făcute.

În privirea programelor seminariile s'a făcut o încercare de ameliorare în 1884. Consiliul general de instrucție în ședința sa de la 25 Septembrie acel an, a votat programa seminariilor, reducându-le la patru (în București, Iași, Galați și Craiova), și făcându-le toate de câte 8 clase, adică 4 clase gimnasiale proprii și 4 exclusiv seminariile. Programa această

fost votată cu aproape unanimitatea membrilor consiliului general, *afară de episcopul de Argeș care a fost contra*. Acest episcop este unul din cei intrați în episcopat fără nici un curs seminarial. Înțelegeți dar de ce s'a opus.

Spre a vedea tot-o dată, Domnilor deputați, înaltele cuvinte cari au îndemnat pe consiliul general să voteze acea programă, dați-mi voie să vă citesc o parte din raportul în chestie, datorit D-lui Em. Leonescu, profesor la liceul din Botoșani, și unul din eminentii absolvenți ai Seminarului Veniamin (Socola) din Iași.

„În adevăr, țice raportorul programei seminariile, dacă băgăm bine de seamă scăderea simțului religios în poporul nostru și cu el al preceptelor de înaltă morală ce-i recomandă religia, care e singura filosofie a poporului de jos și aproape singura regulătoare a actelor lui morale, nu putem a nu recunoște că, în cea mai mare parte, această se datorește lipsei de cultură a servitorilor bisericeii. Ei sunt lipsiți de prestigiul și autoritatea pe cari numai educațiunea și instrucțiunea le pot da omului. Ei nu pot fi conducătorii sufletesci și morali ai poporului; fiind că nu sunt în stare a se ridica mai pe sus de multime nici prin cuvânt nici prin faptă. Biserica nu mai atrage pe credincioși în zilele de sărbători, pentru că amvonul este mut, și nu se aud de pe el a cele învățături înalte de morală, cuprinse în spiritul religiunii creștine, cari să aibă caracterul de noutate, inspirându-se de actualități pentru a combate apucăturile rele și vicioase ale populațiunii. Servitorii bisericeii se mărginesc astă-zi în a repeta, în mod tipic, ritualul și misterele prescrise în cele mai multe locuri într'un mod lipsit până și de un aparat extern atrăgător. Acestea puteau merge cu un secol în urmă, dar astă-zi nu mai pot fi menținute, fără a aduce o totală depreciere a religiunii în poporul nostru.

„Avem convingere că seminarele cum sunt astă-zi (vorbim special de cele de gr. I), produc mai rău preoți, de cât cei cari se formează pentru acest apostolat numai pe lângă biserică și în biserică. Aceștia aveau cel puțin o conștiință deplină a practicei bisericesci și o credință neclintită în tainele ce ei îndeplineau. Seminaristii de astă-zi n'au nici acestea cum se cade nici științe, pentru că ei nu învață nimica solid nici din științele bisericesci nici din cele laice. Ei capătă din toate numai nise noțiuni necomplete, confuze și adeseori în contradicție, cari mai mult îi strică de cât să-i facă meritori la ceva bun. Dovadă la această este decadența simțului religios și a convingerilor morale la poporul nostru mai mult de cât la ori ce națiune creștină“.

Pozițiunea tinerilor seminaristi, după ce es din școală și înainte chiar de a se hironi preoți, este de asemenea foarte deplorabilă. După legile lucrătoare, copiii intră în seminariu de la vârsta de 14 ani; deci

es din seminariul de gr. I la 18 ani, și din cel de gr. II, de și puțin sunt cei ce urmăză acest curs, la 21 ani. Sf. Sinod a regulamentat apoi ca să nu se facă diaconi de cât de la 25 ani în sus și preoți de la 30, și numai prin excepție vârsta se reduce la 24 pentru diaconi și 26 pentru preoți.

Ce fac până atunci acești tineri? Ei sunt cu desăvârșire săraci; de la ori ce serviciu laice sunt sistematic respinși; ba nici în cele bisericesci, ca cântăreți, secretari pe la episcopii etc., nu sunt de multe ori primiți.

Se găsește deci în miseria cea mai mare. La 21 de ani trebuie să tragă la sorți. Cădând la sorți, pot să fie amanați până la 25 de ani, plătind o taxă de 100 lei. Dacă nu au taxa sunt înrolați. Acum dacă un tiner seminarist, după ce a petrecut mai mulți ani în armată, mai poate fi propriu pentru preoție, vă las să judecați D-văstre singuri. În tot cazul chestiunea această este foarte serioasă și merită atențiunea cărmuitorilor țării.

Am spus, Domnilor deputați, că coronamentul învățământului bisericesc este facultatea teologică din București. Dar și această înaltă instituțiune culturală n'are până azi o temelie legală și solidă. Înființată în 1884, nici până acum nu s'a votat o lege, care să-i legitimeze ființa și să-i asigure organizarea necesară. În această privire e un proiect de lege, mi se pare, depus în Cameră de mai mult timp, dar care nu s'a votat până azi.

E tristă, Domnilor deputați, că pe când românii de sub jug străin au o facultate teologică ortodoxă bine organizată la Cernăuți, românii din România liberă să întârzie așa de mult de a avea o asemenea instituțiune culturală și să n'o pue cât mai de grabă în condițiuni d'a da rólele dorite de la ea!

Vorbind de nevoile bisericeii, D-lor deputați, nu pot să nu ating și alte chestiuni privitoare tot la această instituțiune. Nu insist asupra stărei materiale în care se găsește edificiile bisericesci, acesta e cunoscută de toți. Și, dacă cel puțin partea morală a bisericeii noastre ar fi ca cea materială, tot n'ar fi așa de jelit. Cea d'ânteu este mai rea însă, și mai rea pentru că a atirnat numai de la noi, generațiunea actuală, pe când partea materială e moștenită de la pioșii noștri strămoși. Să nu credem însă că și aici nu lipsește foarte multe și nu e nevoie de îmbunătățiri.

Țin însă a atinge mai mult chestia epitropiilor bisericesci. Se știe, D-lor, că gospodăria așa țicând a bisericelor noastre, mai ales a celor țice comunale, se conduce de o autoritate întocmită de lege numită *Epitropia bisericeii*, compusă din proistosul său preotul paroh al bisericeii, un membru ales de enoriași și unul numit de guvern. Epitropiile sunt ținute, dupe regulamentul respectiv al Sf. Sinod și dupe legea comunală, să ție comptabilitate în regulă, și să presinte în fie-care an bugetele și

compturile lor consiliului comunal spre cercetare și aprobare. Ei bine, în realitate este o neorânduială din cele mai mari. Nici bugetele nu se fac, nici nu se aprobă de consiliul comunal când se fac; nici cu compturile bisericesci nu se ocupă nimenea. Legea comunală în această privire este cu desăvârșire lăsată la o parte.

Alt-ceva. Dupe legile în ființă, bisericile noastre, dacă au ore-cari proprietăți de unde trag mici venituri, plătesc Statului foncieră și alte dări. Acesta, D-lor deputați, e ceva revoltător, mai ales când vedem că alte instituțiuni, cum e de pildă domeniul Corónel, la care se exploatează și solul și sub-solul, sunt scutite nu numai de fonciar, dar și de advocații și de taxe judiciare în cas de proces.

O cestiune iarăși care a devenit interesantă prin caracterul său de actualitate stă numai puțin în legătură cu biserica. E vorba, D-lor, de iconarii, cari cutreeră satele și orașele vinzând icône și tablouri rusesci.

Socotiți ore că asemenea oameni ar mai veni în țară la noi, dacă n'ar găsi defacere marfa lor? De sigur că nu. Ei vin, și fac negoțul lor aici, pôte că chiar fac și pe agenții politici a cui-va, dupe cum susțin unii; ei vin, și, pentru că la noi nu s'a dezvoltat și încurajat de loc iconografia bisericescă, mai ales cea populară. De aceea, prin toate casele și chiar în unele biserici, găsim icône rusesci, cu inscripții rusesci. Și pe lângă icône, strecoră acești iconarii și portrete d'ale împăraților și oamenilor mari ai Rusiei, precum și diferite alte tablouri cari tind a desvolta imaginațiunea și conștiința țeranilor noștri așa cum noi nu dorim.

Dacă dar ne plângem că simțul național la țeranul nostru nu e dezvoltat, și așa este, cauza e că n'am făcut nimica pentru acesta. Am desprețuit instituțiunile vechi, le am lăsat în părăsire, și alții mai cu minți de cât noi s'au folosit din acesta; căci precum natura are gróză de deșert, așa și societatea, și ori ce deșert social, economic intelectual se umple de către altcine-va, dacă cel direct interesat nu voesce a 'l umple.

Și această cestiune trebuie dar să precepe pe conducătorii Statului și bisericeii noastre.

Duocă cuvinte țin să spun, D-lor deputați, și în privirea monopolului lumânărilor de cêră în folosul bisericeii. În această privire opiniunile sunt împărțite, chiar între prelații noștri. Părintele Melhisedec, episcop de Roman, susține că monopolul acesta nu va fi de cât un slab mijloc pentru îmbunătățirea bisericeii și a clerului. Părintele episcop Ghenadie de Rómnic, în studiul său de curind împărțit și D-lor deputați, susține din contra că trebuie înființat acest monopol; căci ar aduce un mare bine bisericeii. Și eu cred că nu pôte fi un mijloc îndestulător pentru îmbunătățirea sorței clerului, monopolul lumânărilor de cêră. Inșă mai cred

că e bine a 'l înființa, chiar dacă n'am avea alt avantajii de cât al reînvierei culturai albinelor, așa de prosperă în țără noastră altă-dată, al ferirei bisericilor de lumânărilor falsificate de ađi, cari le deteriorază prin fumul lor și vatamă sănătatea inchinătorilor. Sigur inșă sunt că va rezulta și beneficiu în folosul bisericeii.

Domnilor deputați! Socotesce că v'am dat în deajune dezvoltări și probe despre starea jalnică și demnă de compătimire în cari se află biserica și clerul nostru. Mai doresc a vă arăta acum, măcar în treacăt, cum s'a tradus miseria bisericeii și a clerului, în miserie și descompunere morală a poporului nostru, mai ales cel de sate, care este cel mai curat și mai numeros element al nêmului nostru. În această privire, dați-mi voe să vă citesc câte-va pasage dintr'o importantă broșură a unui magistrat din Iași D. N. Leonescu, broșură care pörtă numele de *Starea Țêranului român*. Broșura e apărută în anul trecut (1887). Autorul e un procuror, născut la țără și care a umblat mult prin sate, mai ales în județul Iași.

„Sentimentul religios — ȳice D. Leonescu — la țêran este cu desăvârșire decăduț, și acesta e un mare reu. Religia era singura busolă, dupe care își regula viața sa morală, conform credinței în recompensa și pedepsa lui D-șeș, în cas de merit și nemerit. — Acum este cu desăvârșire indiferent, nepăsător și incredul. — Acest sentiment (cel religios) care era singurul ce 'l inobila în toate împrejurările vieței sale, nu este înlocuit prin nimic nou, ast-fel că țêranul sub raportul religios se află într'o completă destrăbălare, confusiune, el nu are nimic nobil, nimic sfânt, el nu mai știe de ce să se conducă în acest haos de confusiune“.

Autorul broșurei *starea țêranului român* spune apoi că această ucidere a sentimentului religios în popor se datorește în primul loc decăderea intelectuală și morale a clerului mirean și monahal; „iar în al doilea loc se datorește contactului ȳilnic cu evreii (D. Leonescu vorbește mai mult de Moldova), „cari pun cel mai mare interes a corumpe pe țêran din toate punctele de vedere, și mai cu semă cel religios, pentru că ast-fel să se pótă apropia de el, spre a'și ajunge scopul urmărind d'a-i storce averea și munca, reducându-l la extrema sărăcie pentru a' l domina“.

Aici, D-lor deputați, permiteți-mi să deschid o parentesă la adresa socialiștilor și radicalilor noștri din Cameră. Cum se face că acești domni, cari mai toți sunt moldoveni și cunosc bine Moldova, să plângă într'una sorța țêranului, să inferze fără milă pe acel ce 'l numesc dênșii „exploatații țêranului“, și să nu ȳiecă în bocetele lor, dacă 'mi e permis a mă exprima ast fel, un cuvânt, un *singur cuvânt măcar*, despre cei mai mari și mai primejdioși exploatații ai țêranului nostru din Moldova, despre jidovii, cari ca

lipitorile sug sângele și măduva sâtenilor noștri?!

Nu pretind ca D-lor să vorbească de această cestiune din punctul de vedere religios; căci știu că sunt contra religiunii, dar pretind să vorbească din punctul de vedere economic, căci acesta-i calul lor de bătae.

Acastă tăcere, D-lor deputați, a socialiștilor și radicalilor noștri despre evrei, este foarte semnificativă, și pentru mine unul 'mi dă totă cheia primejdișelor D-lor teori și scopuri. — Mă fac mai ales să cred că nu e tocmai sinceră dragostea ce trâmbițeză pentru țêran. — Saș, dacă 'mi explic atitudinea D-lor în această cestiune, n'o pot face de cât întemeindu-mă pe considerațiunea că socialiștii și radicalii-socialiști, urmărind un scop disolvant societăței actuale, consideră ca aliați ai lor fireștii pe ori-cine lucrează în acest sens. — Și jidovii sunt tot-d'una factori disolvanți pentru o societate creștină. — Dar tocmai de aceea socialiștii și radicalii noștri trebuie combătuți din toate puterile de către ori-ce român patriot și creștin adevărat.

Inchid acum parentesul și trec iar la broșura D-lui Leonescu.

„In privirea familiei sub raportul moral“ — continuă mai departe autorul broșurei *starea țêranului român* — țêranul singur n'o mai înțelege. — Atât de mare este lipsa respectului de fiu către părinte, atât de mare este lipsa sentimentului de părinte către fiu și atât de mare este lipsa de iubire între soți, în cât simțim o prea mare durere a intra în descrierea vieței sale familiare, și trecem opinând numai că cauzele acestor mari rele se datorește vieței desfrinate a proprietarilor, posesorilor, vechililor, vâtașilor, primarilor, notarilor, perceptorilor, invetătorilor și vieței de casarmă a soldatului, cari toți par a se fi întrecut unii pe alții în a corupe viața de familie a țêranului atât de curată și lăudată altă dată. Căsătorile legitime diminuasă din ȳi în ȳi, concubinagiul își ia locul, ast-fel că tinde a deveni *căsătoria escepția și concubinagiul regula“*.

Tot relativ la decăderea vieței familiare a țêranului nostru, D-lor deputați, decădere care e o urmare fatală a decăderii simțului religios și moral, vă voi prezenta o dovadă și mai conchidătoare. — Rêposatul episcop de Huși Calinic Dima a presintat Șf. Sinod în sesiunea de primăvară a anului 1881 un raport foarte interesant asupra acestei cestiuni. — În acel raport se constată că în totă Eparchia de Huși, compusă din județele Fălciu, Vasluiu, și Tutova, erau în 1881, 3851 bărbați și tot pe atâtea femei, cari trăiau în concubinagiu, având 2700 copii naturali. — Dupe județe, cifrele se împărțiau ast-fel: Fălciu: 849 bărbați și 849 femei, cu 557 copii naturali; Vasluiu: 1570 bărbați și 1576 femei, cu 1112 copii natu-

rali; Tutova : 1456 bărbați și 1456 femei, cu 1031 copii naturali.

Cifrele acestea sunt spaimântătoare; ele ne arată starea de stricăciune în care se află familia poporului nostru.—Și dacă familia se găsește ast-fel, își poate închipui ori-cine relele ce decurg de aici. — Asupra acestora nu mai insist, căci ele se pot înțelege ușor.

D-lor deputați! Cred că am probat în de ajuns starea de decădere în care se găsește biserica și clerul nostru, și ca urmarea firăscă starea de decădere morală în care se află poporul, mai ales cel de la țară, care, sormanul, nu poate fi înarmat așa bine ca cel de la orașe contra celor ce 'l fac rău, și cari nu caută de cât să 'l exploateze, să 'l corupă și să 'l ucidă trupește și sufletesce.

Se înșală amar cei ce cred că totă cestiunea țărănească stă numai în acordare de pământ sau numai în îmbunătățiri materiale.

Aceștia își fac o rea idee despre om; îl consideră ca pe o brută, ca pe un animal, căruia nu 'i nevoie a 'l da de cât hrană trupăscă, fân, pae, apă și adăpostire în vreme de iarnă ca un cal sau un bou de pildă. — Protestez contra acestei desconsiderări a ființei omenești. — Omul e o ființă morală, care, pe lângă necesitățile fizice, are o mulțime de necesități sufletesce; și cel ce doarește a îmbunătăți pe om, trebuie să 'l îmbunătățească în întregul său, printr'un complex de măsuri de ordine morală și materială. — Alt-fel ori-ce încercare unilaterală, fiind nefirăscă, este zadarnică și nefructuoasă. — Așa e și cu țeranul nostru.

Sufletul țeranului are tot atâta nevoie, dacă nu mai mare, d'a fi îmbunătățit și îndreptat la bine. Măsuri dar, cari să tindă a 'l face religios, moral, luminat, harnic, păstrător, sănătos, abstinent, iubitor de bunul traiu, sunt tot așa de importante ca și acele pentru acordare de pământ. Altmintrelea cine nu știe că bogăția materială cea mai mare, se risipește într'o clipă, dacă cade pe mâna unui vițios sau prost.

Ridicarea factorilor cari au menirea d'a sădi moralitatea și lumina în popor, ridicarea bisericii și a școlii, se impun în mod imperios conducătorilor Statului român.

E neapărată nevoie dar, d'a se face următoarele reforme și îmbunătățiri pentru biserica noastră națională și clerul ei:

1) *Reforma Sinodului prin introducerea în el a reprezentanților clerului mirén. Desființarea de urgență a dispozițiunii legii organice a bisericii, din 1872, prin care nu se cere candidaților de episcopi nici un titlu de știință. Stipulațiunea care prevede titlul de licențiat sau doctor în teologie să fie fără nici o întârziere aplicată.*

2) *Aplicarea strictă a legilor existente în ce privește drepturile seminaristilor de gradul I și II, așa ca să nu fie refuzați seminaristii și preoții din sate de la posturile de învățători, etc., iar preoții din*

orașe și protoereii să nu mai fie de cât dintre seminaristii de gradul II. În cas de mai mulți aspiranți egali în titluri, să se întrebuițeze concursul.

Ar fi bine chiar ca prin o lege specială, dacă nu se pot contopi seminariile cu școlile normale, adăogându-se la cel d'ânteu un curs de pedagogie, să se prevadă cel puțin ca preoții de prin sate să predea religia în școlile rurale.

3) *Reforma și îmbunătățirea învățământului religios și bisericesc. — A se da o întindere mai mare învățământului religioș de prin școlile laice și a se introduce acolo unde nu există de loc, cum e la școlile de comerț etc. — Iar seminariile, reducându-se la patru, să se completeze toate cu 7 sau 8 clase.*

Votarea de urgență a legii pentru înființarea facultății de teologie.

4) *Cultivarea muzicii vocale corale, prin coruri la cel puțin fie-care episcopie și seminar. — În posturile de cântăreși să nu se primescă de cât seminaristii.*

5) *Îmbunătățirea sôrței celui mirén prin salarii fixe prevădute în lege, și cu garantarea plății lor, sau prin crearea unui domeniu al bisericii din moșiile Statului. Rezolvarea acestei cestiuni chiar în sesiunea acesta, fie prin admiterea ca basă a proiectului votat de Senat de la 1882, și aflat de mai mulți ani în cartonele Camerei, fie prin un altul.*

Să se studieze mai de aproape și monopolul lumânărilor de ceară, și să se admită, de se va dovedi util.

6) *Înființarea unui atelier de iconografie bisericăscă la tipografia cărților bisericăscii, sau a unei secții iconografice la școala de bele-arte.*

7) *Aplicarea cu stricteță a legilor și regulamentelor privitoare la epitropiile bisericăscii.*

8) *Înglobarea clerului mirén sâten în toate legișurile menite a ridica sôrta sâtenului, fie acele pentru pământ fie altele.*

Acestea sunt, D-lor deputați, măsurile pe cari eu, și împreună cu mine, cred că toți românii doritori de propășirea bisericii naționale, le socotim necesarii pentru ridicarea bisericii și a clerului.

Biserica ca și școala, nu sunt cestiuni de partid, ci sunt cestiuni naționale, cari trebuie să intereseze pe toate partidele, pe toți românii patrioți. Nu pot însă trece cu vederea că partidul liberal-conservator, din care am onore a face parte, este chemat astăzi de încrederea țerei, ca să realizeze îmbunătățirile cele mai urgente și mai arătătoare pentru popor. În vederile acestui partid tot-d'a-una a intrat întărirea temelilor societății. Între aceste temelii face parte și biserica cu clerul ei, precum face parte familia și proprietatea. Sunt sigur dar, că partidul liberal-conservator, este merit să facă și ridicarea bisericii și clerului român. Pentru aceea, ca modest cunoscător al nevoilor bisericăscii, m'am crezut dator a i le pune în cunoștință și a 'l ruga precum rog pe în-

treg Parlamentul să le remedieze cu o oră mai înainte.

Regimul trecut a promis într'una îmbunătățirea sôrței clerului mirén. Promisiunile au fost exprimate în forma cea mai solemnă, în forma mesagiilor regale. Cu toate acestea, ca în multe alte priviri, și în acesta, promisiunile nu s'au ținut. Pare-că în adins se făceau spre a se insulta dorințele țerei și ale Coronei, care are ca devisă: *Nihil sine Deo.*

Sper, sunt chiar sigur, D-lor deputați, că sub regimul liberal-conservator, sub regimul erei noue, acesta nu se va întâmpla, și țera și biserica vor avea a se felicita de îmbunătățirile dupe cari aspiră de atâta timp. (Aplause).

Voci: Închiderea discuțiunii.

D. Valerian Ursianu: 'Mi pare rău că pentru prima oră când iaș cuvântul în această Cameră trebuie să vorbesc contra închiderii discuțiunii și cu atât mai mult, cu cât vîd că este un curent puternic de a se face această închidere a discuțiunii dupe atâtea zile de desbateri, din cari, fără îndoială, mulți dintre noi au profitat și a profitat și țara. D-lor, îndată dupe alegerea comisiunii de răspuns la discursul Tronului, eu m'am adresat la D. Blaramberg care atunci presida Adunarea, și am cerut să fiu înscris la discuțiunea generală asupra adresei; și când am făcut acesta am vîdut că erau deja înscriși înaintea mea alți noue domni deputați. De și îndată am înțeles că puține șanse 'mi rămân de a avea și eu cuvântul în discuțiunea generală, totuși am insistat să fiu înscris.

D. Blaramberg 'mi a obiectat atunci că acest mod de a ne înscrie cu anticipațiune nu 'l crede regulat și că D-sa are să pună cazul înaintea Camerei ca să se pronunțe dacă se poate cine-va înscrie cu o săptămână mai înainte de a se pune în discuțiune proiectul de adresă; atunci am declarat D-sale că 'mi rezerv dreptul de a mă înscrie când se va prezenta lucrarea comisiunii. În adevăr, în ziua când s'a pus la ordinea zilei proiectul de răspuns la discursul Tronului, eu am cerut să fiu înscris, însă atunci a fost un adevărat asalt de înscrieri, în cât eu care cerusem să fiu înscris al cincilea, am fost înscris al 25-lea. Vîdînd și de astă dată că n'am să pot vorbi, am luat precauțiunea de a mă înscrie la toate paragrafele aduse. M'am înscris la paragraful relativ la improprietărea țeranilor, la justiție, la culte și la armată, așa în cât credem că cel puțin la acest paragraf are să 'mi vie și mie rîndul să vorbesc.

D. președinte, L. Catargi: La acest paragraf sunteți cel d'ânteu înscris ca să vorbiți.

D. Valerian Ursianu: Dar cum voi putea să vorbesc dacă se închide discuțiunea?

D. președinte, L. Catargi: Discuțiunea se închide numai asupra paragrafului al optulea, iar nu și asupra celor următoare.

D. Valerian Ursianu : Atunci nu mai am nimic de spus.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

— Se pune la vot paragraful al optulea din proiectul minorității și se respinge.

— Se pune la vot redacțiunea majorității comisiunii și se primesce.

— Se dă citire paragrafului 9 atât din proiectul majorității, cât și din proiectul minorității.

D. președinte, L. Catargi : D. Valerian Ursianu are cuvântul.

D. Valerian Ursianu : D-lor deputați, există o mică deosebire între redacțiunea proiectului de răspuns la Mesagiul Tronului al majorității și între redacțiunea făcută de minoritatea comisiunii.

În proiectul majorității se spune: „Întărirea puterii noastre militare este în cugetul tuturor Românilor.—Tot-d-a-una gata să dăm osténului nostru mișlocele de a-și putea îndeplini marea sa datorie, Adunarea deputaților nu va cruța sacrificiile reclamate de apărarea națională”.

Paragraful relativ din proiectul minorității se rostesc în modul următor: „În fine, în ceea-ce privește armata, suntem gata, Sire, la toate sacrificiile *compatibile cu resursele țerei* și cu necesitățile apărării naționale”.

Dupe cum vedeți, D-lor deputați, există o deosebire, în aceea că în răspunsul majorității se ia apărarea națională ca un ce absolut, pe când în acel al minorității, de și se recunoște, în adevăr, că apărarea națională este una din condițiunile esențiale ale orî-cărui stat, se prevede însă că sacrificiile ce se cer națiunii trebuie să fie compatibile cu resursele țerei.

Să nu vă prindă mirarea, D-lor deputați, dacă eu am îndrăsnit să iau cuvântul într'o chestiune care s'ar părea că este cu totul străină de competența mea, adică în care eu a-și fi cu totul profan. Silit fiind, său având menirea de a preda dreptul internațional, de a vorbi de resbele, de sacrificiile ce trebuie să facă națiunile pentru apărarea Statului, de a vorbi de armată; din când în când a trebuit să pun și eu mâna pe un manual care tratăză despre apărarea națională, despre armată și despre fortificațiuni, așa în cât pôte să-mi fie permis să dic și eu câte-va cuvinte în această chestiune. Ceea-ce m'a făcut însă să iau cuvântul asupra acestui paragraf, este mai cu sémă conexitatea ce există între această apărare materială și externă și aceea apărare internă care este instrucțiunea și cultura poporului. Dupe mine, cel mai mare vrășmaș al unei națiuni nu sunt străinii cari emigrează într'un Stat, cari vin și se încuibez acolo pentru a face comerț sau a se da la alte ocupațiuni, ci vrășmașul cel mai mare al unei națiuni este ignoranța și miseria; prin urmare, pentru ca un Stat să se pôte fortifica, pentru ca o națiune

să pôte propăși, trebuie ca ea să-și desvolte activitatea sa în toate ramurile dezvoltării sale; nu se cuvine, fără îndoială, unui Stat, dupe cum nu se cuvine unui individ să caute dezvoltarea numai într'o parte a sa în detrimentul celei-alte părți, tot asemenea și într'un Stat trebuie să existe o proporțiune de o parte între dezvoltarea materială și de altă parte între dezvoltarea morală și intelectuală. Căci dupe cum foarte bine observă Dantes; care dă o definițiune dreptului, pe care nu o găsim la alții: „Jus est realis et personalis proportio, quae serrata, serrat societatem, corrupta, corrupta”.

Cu alte cuvinte dreptul este proporțiunea ce se pôte păstra între lucruri și oameni, și acesta proporțiune fiind păstrată, pôte și ea păstra societatea, iar proporțiunea coruptă, corupe și societatea; cu alte cuvinte acesta maximă pôte să-și aibă aplicațiunea sa din toate punctele de vedere, atât în ceea-ce privește dezvoltarea unei noțiuni, pe tesaurul industrial, comercial, cultural și al armatei, cât și în ceea-ce privește răsplată ce se face omenilor în proporțiune cu munca și cu meritele lor. Dacă vom căuta să răsplătim pe omeni nu dupe merit ci dupe favoarea și simpatia ce ne inspiră, cum s'a întâmplat sub regimul trecut, veți vedea că corupțiunea bate la ușă, și de aceea dic, încă o-dată, că acesta maximă este foarte înțeleptă, că se pôte să fie aplicată și din punctul de vedere al cetățenilor între-densii și din punctul de vedere politic și internațional.

Ceea-ce m'a făcut, D-lor deputați, ceea ce m'a împins mai mult să iau cuvântul în această privință; este răspunsul D-lui ministru al instrucțiunii la interpelarea ce i s'a făcut de unul din reprezentanții țerei în privința gradării profesorilor și a fixării leilor unora din ei....

O voce : Dar care nu are a face cu armata.

D. Valerian Ursénu : Are a face, pentru-că nu trebuie să dăm mai mult unei ramure de cât alteia. Ce ați dice D-văstre de un om slăbit, fără nici o instrucțiune, prăpădit, dar pe care l'ați pune în nisce zale și l'ați îmbrăca ca în evul mediu? Nu este așa că ar semăna cu un Don Chișot? Mi se pare dar că ar trebui să și națiunile să păstreze proporțiunea, să țină această linie de conduită.

Nu trebuie să se îmbrace națiunea în fer; nu trebuie să ridice fortificațiuni peste puterile ei; nu trebuie să aducă flote maritime, când 'i lipsesc alte lucruri de cari are mai absolută necesitate; trebuie dar prin mișlocele cari pot să o facă să progreseze, să aibă o îmbrăcăminte solidă, dar nu de fer pe care să n'o pôte purta, D. ministru al instrucțiunii, pentru care am multă stimă, a spus: este adevărat că există o lege care fixează onorariile profesorilor, și de și în aceea lege se prevede gradațiunea, dar noi nu putem face mai nimic, pentru cuvântul că sunt două cu-

rente în Cameră: unul dic să dăm; alții să nu dăm! În această privință D. ministru are dreptate; nu se pôte îmbunătăți această stare fără mișloce materiale. Dar atunci întreb pe D. ministru al instrucțiunii, care cred că va face tot posibilul ca să înflorască instrucțiunea dacă nu ar putea D-sa să dea o direcțiune favorabilă unui asemenea curent? Și când D-sa nu ar putea, ca ministru al instrucțiunii, guvernul nu ar putea să dea o direcțiune așa în cât să vină în avantajul instrucțiunii? De sigur că da; pentru că scim că baza pe care se fundăză un guvern este sprijinul său pe încrederea majorității. Ei bine, guvernul actual are destulă forță— pentru acesta nu are să se plângă și nici noi nu ne plângem — și de aceea putem cere ministerului de instrucțiune să dea acea direcțiune, în cât să vină în avantajul instrucțiunii.

Există o lege, prin urmare e ceva scandalos, e imoral ca o lege care există să nu fie adusă la îndeplinire. Ceva mai mult; profesorii de gradul inferior ne inculpă nuocă că am tras singuri beneficii din această lege; dacă nu sunt resurse ca să se facă gradațiunea dupe cum prevede legea, atunci cel puțin să se facă un fel de analogie, să se ia de la cei superiori și să se dea la cei-alți; dar nu numai unui să profite și cei-alți să nu capete nimic.

Vico dicea : Viitorul națiunilor sboră de pe băncile școlilor. Dacă acesta e adevărat, atunci nu se cuvine ore ca noi să facem sacrificii cu avantajele ce dobândim din instrucțiune și cultura noastră națională? Nu trebuie să ne gândim numai la fortificări și la armate colosale.

Ceva și mai mult: Leibnitz a spus, imitând în acesta pe Arhimede: Dați-mi instrucțiunea publică în mână și voiți schimba fața lumii. Noi nu pretindem lucruri așa de mari, pentru că ar fi nepotrivite cu resursele țerei noastre; suntem însă în drept a pretinde să fie o justă proporțiune între sacrificiile făcute de contribuabili, ca banii să fie întrebuințați în așa mod în cât să se observe un fel de armonie în dezvoltarea activității noastre naționale. Nu voim noi ca cea mai mare parte din fondurile țerei să se ducă în instituțiuni, cari de și folositoare, însă dacă nu e ținută o justă proporțiune, o dréptă cumpănă, departe d'a fi folositoare, ele pot să fie vătămătoare.

Deosebit de acesta, D-lor deputați, rezultatul ce 'l dă instrucțiunea și cultura într'o țără, sunt mult mai practice de cât ne am închipui. Se observă cu statisticele în mână că, cu cât se înmulțesc școlile, cu atât se închid închisorile; prin urmare, vedeți că și din acest punct de vedere banii ce s'ar consacra pentru instrucțiunea și educațiunea poporului nu ar fi nici de cum bani aruncați în vânt, din contra scutesce pe Stat de a construi mereu închisorile, scutesce pe tribunale de aceea afluență de delinvenți cari numai au loc înaintea lor. Așa că, din orî-ce punct de

vedere, banii ce se cheltuesc pentru instrucțiune și cultură, sunt banii cei mai bine întrebuințați, pentru că acestea pot să ne păzescă de o mulțime de rele.

Ei, D-lor, dacă vom căuta să dezvoltăm numai forțele noastre materiale, și vom neglija cele-alte ramuri, atunci fără îndoială avem să ne isbim de inconvenientul de a ne găsi în adevăr cu armate puternice, cu fortificații, dar în neputință de a ști să profităm de ele. Nu fără drept cuvânt, dupe cum știți și D-văstre, omenii mari de Stat s'au ridicat contra unui armament așa de grozav, care vine să oprească, să zdrobescă, să strivescă și să sleiască activitatea popoarelor. S'a mers până acolo în cât să cugete omenii și cei de Stat și cei teoretici, a pune un fel de barieră acestei furii de a înarma mereu popoarele unele contra altora; și s'a propus, s'a făcut vorbă cel puțin de un fel de desarmare obligatorie și proporționată a Statelor, cari se ved din și în și îngreunate, sărăcite de acele colosale armate, rezultatul și creațiune a rivalității și a egoismului lor ucigător.

Ce face ca Statele Americii să propășescă mult mai repede și să se găsească mai bine de cât Statele Europei? E faptul că acolo activitatea lor nu se absorbă ca în Europa, de către armate și de toate preparațiunile de rebel.

D-lor, nu voi să intru, dupe cum dicea D. Pannu, în organizațiunea armatei; căci fără îndoială nu e de competența mea să știu care e mijlocul cel mai bun pentru a se forma o armată, dupe cum nu știu dacă e mai bine ca serviciul militar să fie de trei ani sau de șase ani. E destul să știu că avem omenii competenți, cu dor de țară, cari se vor îngriji, fără îndoială, să găsească mijlocul cel mai bun de a avea soldații de carieră. Căci, dacă în unele arme poate soldatul să ajungă bun în trei ani, sunt însă altele unde poate că 'l-ar trebui 6—7 ani.

N'am nimic de spus în această privință, dupe cum n'am nimic de spus asupra dezvoltării armatei noastre. Ceea-ce am de spus e în contra fortificațiunilor.

S'a întemplat, D-lor deputați, și cu Statul nostru ceea-ce se întemplă cu ori și ce tineri care se emancipază; îndată ce e emancipat, începe să și mobileze casa, pentru ca să potă primi; începe în sfârșit să facă toate cheltuelile ce ordinar le fac tinerii la acea epocă. Tot asemenea și noi. Îndată ce ne-am emancipat, ne-am proclamat independența, am căutat să avem un armament în totă forma: armată de uscat; fortificațiuni; flotilă și așa mai departe.

Toate bune! Nimeni n'ar dori negreșit alt-fel de cât să avem tot ce ne trebuie; e întrebarea însă: toate aceste cheltueli ce le-am făcut sunt ele în raport cu resursele acestei țări? Nu gândim că avem să ajungem o dată într-o dependență cu totul economică, deplorabilă, o dependență ca aceea în care se găsește Egiptul? Ce

ne-ar folosi atunci independența, dacă am fi dependenți din punctul de vedere economic la cele-alte State, cari într-o bună dimineață ne-ar lua sub tutelă ca să ne administreze finanțele? Nu vedeți că datoriele pe cari le-am făcut în străinătate ajung la cifra de 40%? Oare cu toate aceste datorii trebuie să mergem înainte cu fortificațiunile de cari nu scim cum vom profita la un moment dat?

Să nu credeți, D-lor deputați, că eu sunt contra apărării naționale în limitele posibilității. Ar fi ceva straniu, ca eu, care mă ocup de dreptul internațional, să fiu contra apărării naționale. Modul însă cum se face această apărare națională nu o cred tocmai priinciosă spre a fortifica toate forțele corpului nostru național. Dacă ne vom întreba acum, din punctul de vedere istoric, ce avantagie au adus aceste fortificațiuni popoarelor, vedem că nici un popor n'a scăpat prin fortificațiuni. Din contra în istorie e un fapt care nu se poate contesta de nimeni că, atunci când popoarele au început să ridice fortificațiuni, ele erau în decadență. Despre aceasta, D-lor deputați, permiteți mi să vă aduc autoritatea altora mult mai mari de cât mine în această privință.

Machiavel este unul din istoricii cei mai însemnați, că este contra fortificațiunilor; și autoritatea acestui ilustru florentin, este cu atât mai mult puternică pentru noi, cu cât el a fost un om de Stat în totă puterea cuvântului; a luat parte în toate ramurile administrațiunii publice, și dacă nu mă încl, a făcut chiar parte dintr-o comisiune însărcinată cu planuiera fortificării Florenței.

Ei bine, iată ce dice Machiavel.

Dupe ce observă cu drept cuvânt că întărirea nu numai că n'au putut să întărească de loc popoarele cele moleșite, dar că ele au devenit de multe ori cuiburi de tirani, vine și ne dă exemplul Spartanilor. „Spartanii, observă acest istoric, nu suferău nici chiar ziduri împregiurului orașului lor; pieptul cetățenilor: iată, cari erau întărirea lor.”

Mai departe vorbind despre Roma, pentru cari Machiavel era un mare admirator și cunoscător profund al politicei și tacticei lor militare, observă că Romanii ori de câte ori concuistau o țară și voiau să o țină în stăpânire, nu numai că nu ridicau întărirea, dar dărau și pe cele cari le găseau făcute.

Și, D-lor deputați, aceste aprecieri ale marelui istoric florentin sunt așa de juste și adevărate, în cât ce dânsul dice despre Spartani, un om de Stat din zilele noastre dice despre Prusia: „Situată ca un lagăr în mijlocul Europei, fără hotare naturale și fără altă apărare de cât a soldaților săi, Prusia a fost opera succesivă a politicei și a armelor sale.”

Un alt învățat, Montesquieu, ale cărui lucrări și studii ingenioase, vor fi tot-d'una isvora folositoare pentru omenii de

Stat, Montesquieu, în opera sa, *grandeur et décadence des Romains*, observă:

„Când Roma nu mai avu de cât armate rele, hotarele ne mai fiind o apărare pentru interiorul țării trebuia să se facă întărirea; ea posedă atunci mai multe întărirea, dar mai puțină putere, mai multe locuri de retragere dar mai puțină siguranță. Țerinele nu mai erau locuibile de cât împregiurul forturilor și de aceea se construira o mulțime. Erau tocmai ca în Franța în timpurile Normanșilor, care n'a fost nici o dată mai slabă decât atunci când toate satele sale erau încungiurate de ziduri.”

„Toate acele liste de numirea fortificațiunilor ridicate de Justinian, și cari acopere pagine întregi în Procopiū, nu sunt de cât monumente de slăbiciune ale imperiului.”

Iată, D-lor deputați, care este părerea și credința, cari sunt convicțiunile, bazele pe justa observațiune, a unora din învățații cei mai competenți în această materie.

Să vedem acum, ce dice omenii speciali, în această privință.

Iată cuvintele lui Napoleon, cel mai mare căpitan al timpurilor moderne:

„Se poate dice despre forturi ce se observă și în aședarea trupelor. Ai pretențiunea să aperi o frontieră printr'un cordon?

Atunci ești slab pretutindenea, căci ce este omenesc este mărginit; artilerie, bani, buni oficeri, buni generali, toate acestea nu sunt inepuisabile, și dacă ești silit a împărășia forțele pretutindenea, nu ești tare nicăeri.”

Și, D-nii mei, cum că credința aceasta a lui Napoleon era atât de puternică în el, este decretul său prin care desființază trei-deci forturi în Franța. Insuși generalul Brialmont, care este dacă nu mă înșel, conductorul fortificațiunilor la noi, sau acela care a dat planul, iată ce dice:

„Adevărul este că nici Frideric II, nici Napoleon, ale căror idei le vom expune mai la vale, nici generalii pe cari ultimele resboie i-au pus în evidență, nu sunt ostili fortificațiunilor.”

Apoi, dacă însuși Brialmont dice că nici Frideric al II, nici Napoleon n'a fost ostili. De aci se deduce că nu a fost favorabil; alta este a dice, a nu fi ostil și alta a dice, să fie favorabilă o asemenea instituțiune.

Iată, D-lor deputați, ceea-ce m'a încurajat pe mine să ia cuvântul și să arăt că aceste fortificațiuni, pentru care noi avem să cheltuim multe milioane; nu sunt așa controversate dupe cum pare la primul moment.

Un alt general Gassendi este mai explicit în această privință:

„În sistemul resboelor de astăzi, forturile sunt neputincioase a opri torrentul invasiunilor vrăjmașe; ceva și mai mult, sunt poate chiar vătămătoare.”

Vă aduc D-lor deputați, aceste citați-

uni, a unor omeni speciali și cari au îmbătrînit în ale armatei, spre a vedea și a vă convinge, dupe cum diceam mai adineaori, că eu n'am vădit nici un popor mântuit de fortificațiuni, și că contra năvălirilor străine, peptul și curagiul cetățenilor, organizați în armate a fost și va fi cele mai bune cetăți, cele mai puternice întăriri.

Din contră, în istorie faptul acesta se repetă tot-d'a-una, și ori de câte ori popoarele au ridicat fortărețe, ele au fost în ajunul decadenței.

Generalul Brialmont, vorbind de campania lui Napoleon I, de la 1806, dice:

„Este netăgăduit că locurile întărite nu aduseră nici un serviciu în această campanie, dar acesta rezultă din aceea că operațiunile armatei fuseseră așa de rău conduse în cât să facă nefolositoare toate resursele regatului.”

Va să dică însuși generalul Brialmont nu este tocmai un favorisator așa entusiast și fanatic pentru fortificațiuni. 'I s'a cerut planul, 'i s'a cerut părerea sa, și nu este de mirare să fi consiliat pe M. S. Regele, sau pe generalul Majestății Sale, că putem și noi să facem fortificațiuni.

Dar mai avem și un alt autor, un alt om special și competente, un rival și tot-d'o-dată compatriot al generalului Brialmont, (ste învățatul belgian Vandevelde, care ne spune că: „Dacă în 1870 frontierele franceze ar fi fost lipsite de fortificațiuni, Bazain nu s'ar fi oprit în Metz și n'ar fi pierdut armata sa; consiliul belic din Paris nu s'ar fi înșelat asupra avantajelor ce credea că va găsi în fortificațiunile de nord, și n'ar fi indicat această direcțiune lui Mac-Mahon, pentru a veni în ajutorul Metzului, de unde rezultă că mareșalul, negăsind fortărețe în calea sa, n'ar fi comis greșala de a căuta un rezim în Sedan.”

D-lor, recunosc că este fatigător de a vă aduce aceste citațiuni, însă am fost pus în această pozițiune pentru cuvântul că, ne fiind om special, a trebuit să vă aduc autoritățile cari sunt competente în materie, și din ale căror opinii veți vedea că fortificațiunile nu sunt de natură a salva națiunile acelea cari nu se îngrijesc de sorta lor și cu alte mijloce.

Dar deosebit de acesta, înțelegeți D-vostre că cestiunea fortificațiunilor poate fi privită și din alt punct de vedere, adică: nu numai din punctul de vedere istoric, dar și din punctul de vedere tehnic. Partea sa cea mai slabă este partea economică, și mai cu seamă partea politică.

Nu toate țările sunt prin natura lor topografică favorabile pentru a fi fortificate.

Partea țerei noastre cea mai slabă, recunoscută de toți este despre Nord și despre răsărit. Ei bine modul cum se aleg punctele strategice de fortificare, mi-se pare că poate să dea motivul de a cugeta cum că noi n'am păstrat tocmai acea neutralitate cu care ne fâlim.

Apoi când vedem un asemenea avantaj politic, de a atrage o rea privire în contra noastră de la vecini, fără a avea măcar avantajul de a ne apăra într'un mod efectiv, atunci mă întreb: care pot fi rezultatele acestor sacrificii mari ce se cer națiunii?

În această privință, D-lor, vedeți că fortificațiunile se lăgă în mod intim și cu politica noastră exterioară; cestiunea arată până la un punct ôre-care, care trebuie să fie politica noastră. Nu voesc să intru în amănunte, de și am o punte de trecut naturală de la o cestiune la alta; nu voesc să intru în politica exterioară, de și D. ministru ne a dat mult să gândim, arătând că politica exterioară n'ar fi de domeniul Parlamentului, ci numai de competența altor persoane mai înalte, însă ceia-ce mă face să trec peste această cestiune este că, în urma asigurărilor cari mi-s'au dat de D. Vernescu, cred că Parlamentul a putut până la un punct ôre-care să se liniștească în această privință, și să nu credă că politica exterioară nu este de domeniul regimului parlamentar.

Partea lor cea mai slabă a fortificațiunilor, privite din punctul de vedere politic, internațional, este că ele pot să dea motive unora și altora să dică: Din vorbe te laudă că ești neutru, însă în realitate faptele vorbesc alt-fel.

Ceva și mai mult, D-lor deputați, din punctul de vedere economic noi trebuie să ne întrebăm: sacrificiile ce se cer națiunii, imensele sacrificii sunt ele corespunzătoare cu folosul ce într'o di 'l vom trage? Sunt sigur că mulți dintre D-vostre vor dice: da! și D. ministru de resbel va dice da, de și în principiu mi-se pare că D-sa este contra fortificațiunilor.

Eū însă, cred că din punctul de vedere economic, națiunea nu va trage nici odată folose corespunzătoare cu imensele sacrificii ce se fac. Deosebit de acesta, făcutu-sa vre-o lege ca să scim cari sunt acele sacrificii? S'a cerut odată mi se pare, 20 sau 30 de milioane și de atunci nu mai scim nimic. Punctele se fortifică, lucrările merg înainte și noi nu scim nimic; nu scim câte milioane are să coste complectarea acestor fortificațiuni. Căci înțelegeți, D-lor, că nu se poate fortifica numai un punct ci trebuie să fie mai multe, cu două sau trei fortificațiuni n'am făcut nimica; am cheltuit fără să tragem nici un beneficiu, trebuie dar să se aducă și arme pentru a se așeza acolo. Ei bine, părerea mea este că cu banii ce s'au cheltuit și are să se mai cheltuiască și care sumă poate să se urce la două trei sute de milioane, noi am fi putut să avem un corp de armată care să ne fie mult mai folositor la un cas dat, de cât aceste fortificațiuni; acesta este părerea ce mi-am format din cele ce am cetit; fiind-că nu este destul să ai fortificațiuni, dar trebuie ca aceste fortificațiuni să fie bine armate și bine populate cu oștire în mod permanent, de și nu într'un număr prea mare,

Deosebit de acesta D-lor, la casuri de război aceste fortificațiuni nu lucră prin ele singure; trebuie să fie un corp de armată formidabil la fie-care fortificațiune. Ei bine, număratați D-vostre aceste fortificațiuni; vădutați câte corpuri de armată trebuie să le ocupe? făcutați calculul câte corpuri aveți și câte are să potă rămâne afară din aceste fortificațiuni pentru alte trebuințe ale războiului?

Apoi, D-lor, fortificațiunile nu se pot mișca din loc în loc cum se poate mișca un corp de armată. Înțeleg să se facă fortificațiuni acolo unde ar fi fost cu nepuință să nu se facă, așa cum a fost, de exemplu fortul de la Bard, unde s'a oprit Napoleon la 1802 sau 1801, și n'a putut să trecă de cât prin o stratagemă de aceea cum numai unor genii mari le este dat să le facă, genii ca Napoleon, Anibal și alții ca ei, cari știu să învâle rotele tunurilor cu pae și altele ca acestea; alt-fel ar fi rămas acolo armata lui Napoleon. Iată unde așa înțelege să se facă fortificațiuni; dar acolo unde nu putem să tragem acest avantaj, noi să înființăm linii de fortificațiuni cari au să ne coste două trei sute de mi de lei, cred că este o cheltuială prea îngreunătoare pentru națiune, fără de a fi în interesul bine înțeles al apărării naționale.

Cu asemenea cheltueli vom ajunge să aducem țera în sapă de lemn; va veni mâine poimâine vremea să se instituiască și la noi un sindicat ca în Egipt. Apoi ce veți dice D-vostre când resursele acestei țeri sărăcitate, nu vor fi în stare să corespundă la atâtea cheltueli, și când vor veni străinii să ne impute că n'am fost în stare să ne administrăm finanțele, și că ei trebuie să ne arate cum e bine să fie administrate? Credeți că este prudent și înțelept să ajungem la acest rezultat?

D-lor, vă rog, să credeți că dacă am luat cuvântul să vorbesc, acesta am făcut numai pentru ca să vă arăt că eu sunt foarte îngrijat de situațiunea datoriei noastre publice, care crește în străinătate; ar trebui ca datoriei acesteia să i se pună o stavilă, și ca împrumutul nostru pentru fortificațiuni să se realizeze în țera. Las la înțelepciunea omenilor competenți această cestiune.

Declar, D-lor, că eu nu mă opun la facerea fortificațiunilor, dar cu o condițiune: ca sacrificiile ce se cer de la țera să nu oprime cu desăvârșire generațiunile viitoare; să nu ne aducă în situațiunea de astăzi a Egiptului. Dacă suntem în stare să facem aceste cheltueli cu bani din țera, să le facem; în cas însă de a nu fi posibil să le facem prin bani din țera, sunt de părere să căutăm întărirea noastră pe un alt tărâm. Nu dic să neglijăm armata; însă cred că alături cu armata trebuie să dăm o dezvoltare instrucțiunii și comerțului; și atunci când țera va fi puternică din punct de vedere intelectual, moral și economic, puteți fi siguri că vom fi mult mai tari de cât atunci când vom avea o

multime de fortificațiuni și vom fi sêraci și ignoranți, și nu vom ști să beneficiem de aceste fortificațiuni. (Aplause).

D. N. Ionescu : D-le Președinte, eu aș dori să prezint numai ôre-cari observațiuni, de cari rog pe D. Ministru de rebel să bine-voiască a ține socotelă cu ocaziunea reformelor de introdus în administrațiunea armatei. Am rămas surprins de tăcerea Mesagiului în privința administrațiunei armatei, mai vêrtos după scandalul constatât în înalta administrațiune a armatei. Tăcerea acêsta ne a umplut de mâhnire. Se propun alte reforme în diverse ramuri, și, tocmai în ramul care ne stă mai mult pe inimă, n'am vêdut propunându-se nici o reformă care să aducă un remediu la o stare de lucruri așa de deplorabilă. . . .

Știu că Mesagiul este un act de simplă curtuasiă în spiritul majorității; știu că s'a recomandat expresu de către D. raportator, fără să fie contradis, să nu se caute a se aduce soluțiuni la vre-o cestiune cu ocaziunea Mesagiului; căci Mesagiul este un act de curtuasie, și nu are de scop rezolvarea diferitelor cestiuni.

Eu m'am pătruns de acest spirit calmant de care este inspirat întreg Mesagiul.

Observațiunile mele le voi adresa D-lui Ministru, și D-ta rămâi liber a face cu ele ce vei voi. Nu voi pune nici un amendament; dar D. ministru va înțelege că dacă eu am cutezat înaintea Parlamentului cu acêstă solemnă ocaziune, să fac ôre-cari critice, este că le găsesc foarte întemeiate. Nu cred că d-sa va rămâne mai pe urmă de colegii sêi cari introduc reforme în diversele administrațiuni de o mai puțină importanță, cutez a dice de cât aceea a armatei. Armata este copilul de predilecțiune al liberalilor, și acum el este adoptat și de conservatori. Prin urmare am putea dice că armata este copilul tuturilor partidelor.

Și în adevêr, când ar compara cine-va stilul Mesagiilor din diversele epoce nu ar vedea deosebire în Mesagiul din epoca presentă. La toate epocile s'au găsit entusiaști ca să laude armata. Imi aduc aminte că a fost un timp unde s'a mers până a se dice că armata este o școlă, lăsând a se înțelege că altă școlă nu ne trebuie. Și eu sunt de părere că armata este o școlă; dar și aci, ca în toate scolile, se produc elevi și rêi și buni; cei rêi sunt mai puțin, cei buni sunt mai mulți. Cu toate acestea voi cuteza a dice D-lui Ministru, să bine-voiască a se inspira și de un spirit civil, și dacă se militarisêdă întrêga țară, apoi atunci să se gândescă și la mijlocele de a civilisa armata; căci are să vie un timp când chiar întregul nostru Parlament să nu fie de cât de ômeni de armată, și nu este de mirat acolo unde totă țera este o armată. Trebuie dar de pe acum să ne gândim a civilisa armata.

Alta este disciplina civilă, și alta este

disciplina militară, și aș dori ca D. ministru să intre pe acêstă cale.

Am vêdut cu plăcere că s'a anunțat în jurnale, — nu știu însă dacă și cele oficiale au dis ceva în privința acêsta, — că D. ministru de rebel a luat mêsuri ca să nu fie maltratate ordonanțele de pe la oficeri. Eu voi adresa D-lui ministru o rugăminte ca să fie mai omenesce tratate ordonanțele; căci este un scandal pentru noi, civili, când auzim că se bat în mod tiranic fii armatei române. Când oficerul are o ordonanță în serviciul sêu civil, și s'ar putea dice mai adesea ori în serviciile familiei sale mai mult sau mai puțin legitime, atunci ar trebui ôre-cum să se menajeze chiar simțul moral al acelei ordonanțe, care nu este o simplă și vulgară ființă. Insist asupra acestui punct, pentru că D. ministru este un om care a fost mult timp în stare civilă, și pus și în capul unei cetăți civilisate, capitala României. Prin urmare, este un om care pôte să țină cumpêna justă între vigorile militare și între cerințele civile.

Nu găsesc că ar fi o mêsură rea dacă D. ministru ar opri cu totul baterea cu vergele a ordonanței când este în serviciul civil. Nu intru să cercetez ceea ce se petrece în serviciul militar; căci s'ar putea dice că voesc să se slăbescă disciplina; dar cel puțin în cât privește serviciul civil insist cu atât mai mult, cu cât din rapôrtele nu oficiale, ci private pe cari le am despre acêstă batere, — și nu voi să dic că ofițerii bat, — se constată că sergenții sunt mai cruți de cât ofițerii. Rog dar pe D. ministru ca să ia dispozițiuni de a civilisa întâi pe ofițeri pentru ca apoi aceștia să civilizeze pe sergenți, și așa mai departe până se va civilisa întrêga familie a armatei.

D-lor, din raporturile private sunt pertinente autorisat a aduce rugăciunea D-lui ministru ca să se deosebescă bine sfera disciplinei militare de aceea a disciplinei civile. Militarii au comis excese, în așa disa rescolă țerăneseă, și-mi place a crede că numai cei mai de jos, și în cazul acesta ar reveni o mare responsabilitate superiorilor. Nu discut însă acum lucrul, ci l'las îmbrobodit, dar nu sub vêlul în care voia colegul meu de la Argeș ci sub un vêl transparent pentru ca să vadă numai D. ministru că din acel raport reese că dupe ce populațiunea civilă a fost pusă la pământ și desarmată, câțiva din aceia dând cu ciomegele, s'a făcut apoi un fel de castigațiune, o certare cu vergile, cu trăgêtorile.

Așa dar vergele și trăgêtorile au jucat un mare rol, pot dice rolul acela pe care l'juca mânuchiul de verge cu care licitorii se preumblaș prin cetatea eternă.

Trăgêtorile acestea nu s'au aplicat mai cu sêmă de cât la cei desarmați, cari căduseră la aman, cum se dice. Dacă înaintea turcilor creștinul afla grație când dicea aman! Apoi durerea mare a fost pentru noi când am aflat că înaintea ofițeri-

lor noștri țeranul nu a aflat grație nici în cazul acesta și a fost castigat. D. ministru se va mai informa că nu departe de Capitală într'o localitate pe care nu o numesc, a fost un comandant al cărui nume l'tac, care a luat pe invêțătorul de școlă din acea localitate și l-a supus la o certare crudă sub trăgêtori, așa în cât el a fost 40 de zile bolnav în spital.

Eu am avut durerea de a întâlni, în peregrinațiunile mele împrejurul Capitalei, pe acel invêțător care mi-a spus singur cum a fost maltratât; și mi pare rêu că D. ministru al instrucțiunei publice nu e aci; căci l'ași fi rugat ca să permute pe acel invêțător de acolo, de și nu s'a găsit asupra lui nimic, în urma instrucțiunei ce s'a făcut, care să-l implice în acușațiune; și ca acesta încă alți vre-o șese au suferit aceeași castigațiune crudă. Acest lucru, D-lor, eu l'numesc un fel de inutilă îngore.

Așa dar ca să nu dau cuvintelor mele nici o asprime, pentru că lucrul în sine e destul de crud și aspru pentru noi, și fiind-că sunt informat că acei cari au fost supuși la asemenea castigațiuni nu numai că au fost nevinovați, dar nici nu s'au permutat până acum din localitatea lor, și pentru că s'a vorbit că unii ofițeri ar dori anvasament pentru meritele ce și le-au câștigat în acêstă campanie internă, aș ruga pe D. ministru ca să intervie pe lângă colegul D-sale de la instrucțiune pentru ca să transfere pe invêțătorii cari au fost maltratați, iar D-sa să nu sporêscă numărul generalilor.

Eu am mare admirațiune pentru o țera, care și ea e destul de militarisată; căci pôte se puna pe picior de rebel în trei săptămâni 200.000 ômeni armați până în dinți; acêsta e Svițera care pôte să armeze la un moment dat și până la 500.000 ômeni. Ei bine, acolo în Svițera, să conciliesă aceste două lucruri: exigența disciplinei militare cu independența și demnitatea personală a cetățenilor. De ce n'am imita și noi pe acêstă mică țera când ast-fel am îconomisi nu numai bani, dar și atâtea pedepse ce să aplic cu cruđime soldaților? Nu cred că trebuie să insist mai mult asupra acestui lucru. D-lor, în Elveția este un singur general, care și acela și a câștigat acest titlu în concentrarea cea mare care s'a făcut în apărarea locală, în timpul rêsboiului franco-german. Nu știu dar pentru ce când cu o așa însemnată oștire a unei țeri care are a apăra o așa însemnată pozițiune politică să cheltuește mult mai puțin de cât la noi chiar pentru armament; noi am căuta să îmulțim peste mêsură generali? În tot cazul eu aș protesta când s'ar face avansări pentru acêști tristă expedițiune asupra țeranilor.

Rog pe D. ministru să nu facă nici o înaintare pentru campania acêsta durerôsă și eu dacă aș fi acolo chiar aș face o distincțiune de dohî, ca și armata să pôrte

doliul pentru că a fost în necesitate de a face niște asemenea represii.

D. general Barozi, a căruia amicie am făcut-o în timpul regulării frontariilor, mi-a spus că cu părere de rău a dat ordine. Ei, dacă nu se găsea un militar în capul ministerului de rebel, care să dea asemenea ordine, poate că primul-ministru nu se făcea general ca predecesorele său, fără epolet, fără experiență și fără competență. În tot cazul, rog pe D. ministru actual să ia notă de aceste observațiuni, cari nu sunt de cât o expresiune de durere culsă de pretutindeni de pe unde am fost. Am văzut căpitanii cu ochii înecați în lacrimi regretând necesitatea în care s'au aflat de a da ordine. Am văzut sergenți cari asemenea cu durere spuneau că lor înșiși le părea rău de ceea ce se făcea, am întrebat pe unul din aceștia care lucra la Albești, cum s'au petrecut lucrurile și mi-a spus că s'a întâmplat ca tocmai el să primescă o lovitură și atunci căpitanul supărat a dat ordine de reprăsiune; dar îndată ce a văzut că compania se înăpustese cu furie asupra mulțimei a venit și a oprit-o imediat de a mai înainta.

D. ministru de rebel, general G. Manu: Civilizațiunea oficerului.

D. N. Ionescu: Fie încredințat D. ministru că nu voi spune alt nimic de cât exactul adevăr.

Ei bine, acel oficer, care a domolit furia trupeii, a lăsat în inima ei un mai adânc sentiment de disciplină, de cât ori care altul; pentru că trupele au văzut că cel care comanda era pus în trista necesitate de a face ast-fel.

Ei, D-le ministru, am avut în vedere numai rapoartele comunicate prin cancelaria noastră, dar când D-văstre veți arunca ochii în totă istoria acestei dure și campanii, cred că veți vedea epizoduri cari vă vor bucura despre sentimentele umanitare și despre gradul de civilizațiune al oficerilor noștri, și veți convinge că în armata noastră sunt elemente de a face și buni cetățeni civili, și buni cetățeni militari.

D-lor, eu am voit numai să atrag atențiunea D-lui ministru asupra acestor ordine de fapte, și las cu totul la absolutul său arbitru să facă ce va crede mai nemerit.

Mă mărginesc dar a spune că D. ministru are o misiune delicată, aceea de a civiliza pe sergenți, și de a se servi de ofițerii cei buni cari, recompensați ast-fel pentru sentimentele lor omenose, nu vor face de cât să întărescă mai mult disciplina.

Iată ce avem de spus; și fiind-că cred că atâta este destul pentru un om așa de priceput ca D. ministru de rebel actual, mă aștept să citim în totă ziua în *Monitor* câte o idee nouă ca aceea care a avut-o cu solicițiunea luată pentru ordonanțe.

Termin, rugând pe D. ministru să nu

se supere dacă l-am întreținut atât de mult.

D. ministru de rebel, general G. Manu: D-lor deputați, onor. D. Valerianu a voit să pună în contradicțiune majoritatea cu minoritatea în ceea ce privește dispozițiunea și a unora și a altora în privința îmbunătățirii armatei. D-sa a crezut că majoritatea care n'a pus în paragraful acestei fraze că îmbunătățirile vor fi în raport cu resursele țerei, D-sa a crezut că majoritatea ar fi în divergență de opiniuni cu minoritatea, și că majoritatea ar fi avut în gând de a lăsa ca îmbunătățirile armatei să se facă peste resursele țerei.

Ei bine, acesta nu este și nu poate să fie nici în intențiunea majorității și nici chiar în intențiunea guvernului.

Este, D-lor, evident că ministrul de rebel nu este numai pur și simplu un ministru care să tragă, cum dice expresiunea populară, spuza pe turta sa, care să acapareze pe sâmba, în folosul său, toate resursele țerei. El este în același timp un ministru secretar de Stat și când el propune îmbunătățiri pentru armată, caută să țină compt și de cele-alte nevoi ale țerei și vede dacă resursele generale pot să i permită de a realiza planul ce are pentru îmbunătățirea armatei. Este dar evident că contradicțiune nu poate fi în ceea ce privește îmbunătățirea armatei față cu resursele țerei. Așa dar să fie bine încredințat D. Valerian că ori ce vom propune, vom propune cu cumpetare, pentru ca să nu jignim nici un interes al țerei.

D. Valerian a mai voit să pue în contradicțiune pe ministrul de rebel cu ministrul instrucțiunii publice. D-sa a crezut că ministrul de rebel va cere tot ce poate da resursele țerei, numai spre a desvolta armata și D. ministru instrucțiunii publice n'ar mai avea atunci resurse pentru ca să se gândească la îmbunătățirea gradațiunii profesorilor. Dacă D-sa s'ar fi preocupat de instrucțiunea publică în genere, tot mai înțelegem observațiunea D-sale, dar s'a mărginit numai a se ocupa de îmbunătățirea pozițiunii materiale a câtorva profesori, ceea ce nu însemnează tocmai strict îmbunătățirea și răspândirea instrucțiunii publice în România. Ast-fel fiind, D-lor, nici această contradicțiune nu există. D. ministru de culte și instrucțiune publică discută bugetul împreună cu ministrul de rebel în consiliul de miniștri, unde fie-care din noi apără interesele ministerului său și cădem de acord de a le satisface întru cât resursele țerei ne permit, și întru cât ele permit a se distrage și pentru instrucțiunea și pentru apărarea țerei.

Dar când D. Valerian ține atât de mult a se desvolta instrucțiunea în România, ore D-sa perde din vedere că unul din mijlocele cele mai puternice pentru desvoltarea instrucțiunii primare în poporul de jos este tocmai oștirea? Ore D-sa

nu scie că procentele de tineri cari se întorc înapoi în comunele rurale cu ceva instrucțiune sunt tocmai acei foști soldați? Dacă vom compara numărul copiilor cari es din școlile primare ale comunelor rurale cu acela al tinerilor cari se întorc îndărăt de la armată, am vedea într'un mod incontestabil că populațiunea câștigă mai mult, sub raportul instrucțiunii, de la acei cari se întorc de la armată, de cât de la acei cari au rămas a se instrui în școlile din comunele noastre rurale. Acesta este cu atât mai adevărat, D-lor, cu cât D-văstre știți bine că instrucțiunea nu trebuie să se mărginească numai în punctul de vedere al instrucțiunii propriu-dise, ci să se completeze și prin educațiune, și fie-care din D-văstre ați putut compara cum se face educațiunea tinerilor cari trec prin oștire și cum se face în școlile primare din comunele rurale.

Așa fiind, cred că D. Valerian va recunoște împreună cu mine că oștirea este un mijloc puternic de răspândire a instrucțiunii în țară. Tot de odată nu trebuie să perdă din vedere D-sa că, dacă este vorba să dăm instrucțiune țerei românești, trebuie ca mai înainte de toate să facem ca România să existe, și apoi să i dăm instrucțiune. Or, cine i dă această asigurare de existență dacă nu forțele sale de apărare? (Aplause). Și ce am face cu profesorii plătiți din timp în timp cu sporiri de lefuri când România n'ar mai aparține fiilor săi, când densa n'ar mai avea oștire care să i aperse existența?

Vedeți dar că nu trebuie să facem o parte prea mică oștirii și să tragem resursele țerei numai în partea instrucțiunii; căci instrucțiunea nu am avea cui să o dăm, dacă țera nu i ar aparține ei însăși. (Aplause). Și pentru ca țera să i aparțină ei însăși, pentru a-i asigura independența și existența ei, trebuie să aibă o oștire de apărare. (Aplause).

D. Valerian nu a mărginit însă numai asupra acestui punct criticele D-sale, ci a căutat să trateze și o chestiune financiară, arătând disproporțiunea ce ar fi, dupe părerea D-sale, între mijlocele bănesci de cari dispune țera noastră și sacrificiile ce ea face pentru armată. Dar eu cred că o chestiune atât de importantă ca acesta nu o putem discuta acum, în mod incidental, cu ocaziunea unui paragraf al răspunsului la Mesagiul Tronului, ca să ne pronunțăm astăzi care trebuie să fie cota-parte a bugetului țerei pe care o destinăm ministerului de rebel; precum tot asemenea nu cred că am putea intra acum pe tărâmul pe care a alunecat onorabilul preopinent, ca să discutăm asupra sumei totale la care ar avea să se urce fortificațiunile ce țera a găsit sau ar găsi cu cale că trebuie să se facă pentru apărarea ei, sau asupra cifrei anuale ce ar trebui să înscriem în buget pentru acele fortificațiuni.

În ceea ce privește cursul ce D. Vale-

rian 'și-a dat osteneala a-mi face asupra fortificațiilor, în ceea-ce privesce cestiunea dacă ele sunt bune sau rele, dacă ele trebuie să fie făcute în cutare sau în cutare loc; dacă unii autori sunt pentru fortificații și alții sunt contra; în ceea-ce privesc exemplele pe cari le-a citat D-sa contra fortificațiilor, și exemplele ce ași putea să aduc eu în favoarea fortificațiilor, arătând că fortificațiile de la Plevna au fost cauza de a putut a se prelungi atât de mult resbelul din Bulgaria, dacă nu ași avea de cât să aduc aminte apărarea Parisului, care a permis părții de Sud a țerei a forma o nouă armată de apărare, dacă numai la aceste puține cazuri m'ași mărgini, ar putea să vadă D. Valerian că se pot cita exemple și în contra și în favoarea fortificațiilor, dar nu acum la acest paragraf Camera poate să discute această cestiune. Ea reclamă studii serioase din partea omenilor competenți, și atunci când vom avea să ne pronunțăm asupra mișcărilor celor mai nimerite pentru apărarea țerei, atunci vom examina și vom vedea dupe care sistem avem să ne conducem, dupe acela al fortificațiilor sau numai dupe acela al sporirii armatei.

De aceea, D-lor, vă rog să-mi permiteți a trece peste această parte relativă la fortificații. Vom discuta acest punct mai pe larg când s'ar întâmpla să fiu nevoit a veni cu o cerere de credit înaintea Camerei; atunci voi arăta cât s'a cheltuit până acum cu fortificațiile, cât mai este nevoie a se mai cheltui și cât putem cere țerei pe fie-care an în raport cu resursele sale; căci este natural că o țară care ar recunoște că este nevoie să 'și facă fortificări, să nu le facă de o dată, ci să le repartizeze pe un timp mai îndelungat. Așa dar, încă o dată, repet că las cestiunea fortificărilor pentru acea ocaziune când voi veni cu un credit sau când 'mi veți face ver-o interpelare asupra acestei cestiuni, care astăzi nu poate face obiectul desbaterilor Camerei.

Un singur punct voesc numai să relev, pentru ca să nu se dea o interpretare greșită destinației la care sunt menite fortificațiile cari s'au făcut până acum sau acele cari se vor face în viitor. D. Valerian a lăsat să se vadă că fortificațiile noastre au numai scop politic anume determinat. Sunt dator să protestez în contra acestei alegații. Când omenii noștri tehnici, militarii competenți în cestiune au hotărât să se facă fortificarea țerei, pentru ca să nu se apere numai prin forțele vii ale armatei, omenii noștri tehnici au avut și un plan general de fortificare, care îmbrățișa nu numai frontiera ci și interiorul țerei, și acel plan, ca să se execute, a trebuit să se încépe de undeva și nu din cauza unei idei politice s'a început de la o parte ôre-care, ne avându-se în vedere vre un eveniment sau vre un inamic; și dovadă că este așa, este că cea

d'ântăiu parte a planului care s'a pus în executare este fortificarea capitalei București, și fortificarea Bucureștilor nimeni nu va dice că este spre amenințarea sau spre avantajul cutărui sau cutărui vecin. Am ținut să relev această alegație pentru ca să se scie că predecesorii noștri pe cari nu am să 'i apăr eu, și mai puțin încă noi, nu suntem conduși în ridicarea acestor fortificații de o cestiune politică, ci numai de apărarea României, și mai ales în partea cea mai slabă.

Iată ce am avut de dis'în privința părții din discursul D-lui Valerian relativă la fortificații; iar cât pentru examenul la care voesc a mă supune D-sa, întrebându-mă cum cuget eu și care este convicțiunea mea asupra acestei cestiuni, atâta numai 'i pot răspunde, că, ori cât ar fi ideile mele personale favorabile sau nefavorabile fortificațiilor, înțelegeți bine că eu nu pot decide cestiunea acesta fără a mă consulta cu autoritățile militare din țară, și dacă dăsele ar crede că este trebuință să facem fortificații, înțelegeți foarte bine că chiar dacă personal eu ași avea opiniune contrarie, voi fi nevoit să țin compt de opiniunile lor, și acesta nu 'mi-o puteți imputa, fiindcă este o datorie pentru ori care guvern, pentru ori-care ministru, de a adopta și susține opiniunea acelora cari au autoritatea de a 'i da consiliu. Dacă dar, în urma unor asemenea consultații, voi fi chemat să pun în lucrare una sau mai multe fortificații, atunci neapărat că mă voi afla în necesitatea de a veni să cer creditul necesariu de la Camera, și atunci D-vostre veți avea deplina și absoluta libertate de a judeca dacă trebuie a se abandona cu totul ceea-ce s'a început, în cazul, spre exemplu, când ar prevala ideile D-lui Valerian, sau sistemul cel alt de a se repărți cheltuelile pentru fortificațiile cari s'ar recunoște necesari pe un timp mai lung, pentru ca resursele țerei să nu fie prea mult sleite prin lucrarea prea repede a fortificațiilor. Asemenea vă voi lăsa pe D-vostre judecători spre a decide dacă e mai bine să fie aruncate în gârlă toate cheltuelile făcute până acum pentru fortificații, sau dacă renunțând de a mai face alte pe viitor, nu ar fi mai prudent să se continue lucrarea înainte pentru a se termina cel puțin acelea cari sunt deja executate până la un punct ôre-care mai mult sau mai puțin înaintat, pentru ca ceea-ce s'a făcut să nu se deterioreze cu desăvârșire. Toate aceste cestiuni însă sunt cestiuni pur de budget, de credite extraordinare, și le vom discuta atunci.

Trec acum la observările D-lui Nicolae Ionescu. D-lui Ionescu 'i foarte mulțumesc pentru încrederea ce a binevoit să-mi arate; însă, de și 'mi a arătat încredere, tot a găsit de cuviință să-mi facă și ôre-cari lecțiuni. Mi se pare că sunt oșten prea vechi pentru ca să am

nevoie de lecțiuni de felul acela. A 'mi spune mie, spre pildă, că trebuie să civilisăm oștirea, e a da să se înțeleagă că acest sentiment nu 'l-ași avea, și civilizațiunea n'ar exista în oștire. Ei bine, eu protestez și declar că nu în această stare înapoiată e oștirea noastră, după cum chiar D. Ionescu ne a dat dovadă că s'a înșelat când ne-a citat acel exemplu că cu cât e cineva mai înalt pus în oștire cu atât are sentimentul de civilizațiune mai dezvoltat. Dacă dar așa este, ce nevoie aveți să ne recomandați noă, mie, ministrului de resbel, și prin mine celor-alți oficeri, că avem nevoie de a ne civilisa când singur dovedesci că civilizațiunea în armată e cu atât mai dezvoltată cu cât suntem mai înaintați în grade. Dacă dar, D. Ionescu înțelege prin jocul său de cuvinte, prin întrebuintarea cuvântului civilizațiune, că e nevoie de a ne vernisa, de a avea maniere mai plăcute, îl rog să cređă că nu avea nevoie să manifeste o asemenea dorință, și să facă o asemenea aluziune pe care nu o merităm, pentru că 'i pot încredința pe D-sa că civilizațiunea în armata noastră există. (Aplause). Dar, dacă voiți prin acest cuvânt să înțelegeți că oștirea trebuie să dobândescă idei de acelea că ea să devie baionetă inteligentă, și să nu se supue la ordinele ce primesc de cât după ce se va fi convins că acele ordine sunt juste și bine fondate, o civilizațiune în sensul acesta e o resping.

D. N. Voinov : Cer cuvântul.

D. ministru de resbel, general G. Manu : Din nenorocire, D-lor, armata n'are datoria numai de a apăra țera în contra inamicului care ar voi să calce drepturile și teritoriul ei; ea mai are încă o datorie foarte tristă și dureroasă, aceea de a menține ordinea în țară. Puteți fi încredințați, D-lor, că nu le pare bine, în fundul inimii lor, acelora cari sunt siliți să dea ordine de a se usa de ôre-care forță, de ôre-care brutalitate chiar în contra celor cari tulbură ordinea publică și amenință siguranța societății.

Ei fac acesta cu lacrimile în ochi, cu inima sfâșiată în adevăr, dar o fac fără a esita; căci acesta e datoria lor și dacă n'ar fi așa, dacă armata, de la mic până la mare, nu ar respecta această tristă, dar inexorabilă datorie, atunci chiar existența Statului român ar fi periclitată. (Aplause).

Dacă în adevăr se va fi întâmplat în vre-o localitate ôre-care cazul acelei brutalități de care ne-a vorbit D. Ionescu, de și D-sa nu ne-a adus nici un exemplu, dar chiar dacă ar fi adevărat, și eu admit că e adevărat acel cas, ar trebui să scie D-sa că ostașul e și el om și că are și el o margine a răbdării. Când el merge cu inima zdrobită de durere să execute ordinele ce avea pentru represiunea răscôlelor de astă primăveră, și când pe lângă tot felul de dificultăți și rezistențe ce i se opun, mai întâmpină și batjocură și insultă, nu e de admis că și dănsul, într'un

moment óre-care, póte să-și piardă răbdarea și, înainte de a usa de armă, pentru ca să reprimeze desordinea, să înlăture batjocnra ce i se aruncă, să se lase să alunece la vre-un act de brutalitate ?

Negreșit că actul acesta e regretabil și cel care 'l a comis este pasibil de o pedepsă, când cazul se aduce la cunoștința șefilor lui. Când dar D. Ionescu va cita anume cutare exemplu, póte fi D-sa sigur că cel care se va fi făcut culpabil de orice abatere de la datoriile sale, 'și va primi pedepsă ce va merita.

Dacă bătaia nu e permisă față cu publicul particular, scie fórté bine D. Ionescu că cu atât mai puțin ea e permisă în rândurile armatei. Bătaia la noi nu există. Să nu credă dar D. Ionescu că ar fi fost autorizat vre-un șef sau soldat de a bate; acésta nu se atribuie de cât unui moment de pierdere a răbdării, și dacă s'ar denunța acel care ar fi comis vre-un exces va fi pedepsit.

Acum ași ruga pe D. Ionescu să nu ne facă lecțiunii așa de atingétóre pentru noi cum a fost aceea de a ne díce : Auđiam vorbindu-se că oficerii díceú că cu cât vor fi bătut mai mult în acéstă campanie internă cu atât mai multe probabilități și șanse au de a fi înaintați.

Dar cum póte D-sa să credă că înaintările în armata noastră ar fi dictate de asemenea simțiminte josnice, ca să díce așa, și acordate ca răsplată pentru asemenea fapte ?

Nu scie óre onor. D. Ionescu în ce condițiuni grele se cere și se capétá înaintarea ? Cum dar ar putea presupune D-sa că e cu puțință ca vre-un ministru de rebel să răsplátéscă cu înaintare pe un ofíter pentru faptul că ar fi bătut lumea cu trăgétori sau cu nuele ?

D. Ionescu a mai atins o altă cestiune de ordine cu totul secundară și în privința căreia a bine-voit a-mí face un elogiu, a atins cestiunea ordonanțelor și a tratamentului ordonanțelor de către oficeri.

Este evident, D-lor, că a avea mai multe ordonanțe de cât prescrie legea este ceva care nu póte fi tolerat și dar nu este nici un merit pentru mine că am oprit de a se călca legea. Póte să fie sigur D. Ionescu că mai sunt multe alte călcări de legi, și póte mai grave, pe cari le am oprit. Este o datorie a orí-cărui ministru de a face ca dispozițiunile legii să fie păzite și mai cu sémá în armată. Despre bătaia ordonanțelor nu sunt informat că ar fi existând. Dacă D. Ionescu cunoșce casuri de felul acesta, și dacă mi se va aduce la cunoștință că veri-un oficer maltratézá ordonanța, fie prin bătée, fie în ori-ce alt mod, nu numai va fi pedepsit, dar i se va și lua ordonanța, fiind-cá n'ar sci să recunoșcă că soldatul ce 'l este dat ca ordonanță este ostaș ca și densusul, un camarad al lui de arme, însă în grad inferior. (Aplause).

Acéstă civilizațiune însă nu am nevoie să o impun militarilor, fiind-cá ei o au,

și numai în casuri cu totul isolate și fórté rari s'ar putea găsi câte un exemplu care să facă excepțiune la regula generală de bună-voință a oficerilor noștri către ordonanțele lor.

Ceea-ce vè rog, D-lor deputați, este să nu vè luați cu înlesnire dupe svonuri, să nu dați îndată cređémént la tot ce se vorbește și să veniți a le relata aci în Cameră, fiind-cá se aduce jignire și prestigiului armatei și mai cu sémá, când se citéză nume proprii, se aduce vátámare prestigiului persoanei. Ast-fel, D-lor, cu ocaziunea desbaterilor asupra revoltelor, s'a citat de mai mulți D-ni deputați nume ale oficerilor cari, când au vèđut cât de neintemeiate erau cele ce spuneaú în contra lor, au fost dureros indignați și au venit la mine spunédu-mí că nu le am luat apă-rarea; dar dacă nu am luat apă-rarea a-celor oficeri, a fost că eram pe deplin convins că, dacă nu unanimitatea, dar marea majoritate a Camerei nu póte crede că cele ce se spuneaú din svonuri în contra lor erau lucruri adevérate. (Aplause).

D-lor, profit de acéstă ocaziune să spun câte-va cuvinte în privința unui aliniat din proiectul minorității, pe care sunt sigur că nu 'l veți primi, este vorba de aliniatul unde díce : „Suntem însă de părere că controlul furniturilor armatei lasă mult de dorit, de vreme ce s'au putut petrece în timpul din urmă, la ministerul de rebel, fapte culpabile cari au impresionat în mod atât de dureros țéra“.

D-lor, acéstă idee era coprinsă, sub o altă redacțiune, și în proiectul majorității, dar eu am avut fericirea să conving pe majoritate că nu este bine a lása acea frasă în adresă și onor. majoritate a suprimat'o ; însă minoritatea a menținut'o și de aceea vè rog să-mí permiteți a vè spune cari sunt vederile mele asupra acestui paragraf.

D-lor, acest paragraf este atingétor, nu numai pentru mine ca ministru, dar dupe cât înțeleg, este atingétor chiar mai sus de cât noi. Când se díce că Adunarea este de opiniune că controlul furniturilor armatei lasă de dorit, nu înțelegeți că acésta este o imputare care se adreséză a-celora cari erau chemați să exercite acel control ? Apoi v'ați convins D-vóstre că acel control n'a fost exercitat de acela care trebuia să 'l exerciteze ? Sunteți convinși că Majestatea Sa, la care acest răspuns se adreséză, n'a exercitat acest control ? (Interruperi, protestări).

Voci : Cer cuvéntul.

D. ministru de rebel, general G. Manu : Să presupunem că n'ați avut intențiunea acésta ; apoi atunci imputarea D-vóstre se adreséză chiar onor. Camere care trebuia să exercite controlul. De ce nu 'l a exercitat ? Pentru ce exprimați părerea că controlul trebuie exercitat în viitor dacă predecesorii D-vóstre nu 'l au exercitat ?

Dar mai díceam, D-lor, că acest pasagiú atinge și pe ministrul actual. Nu

vedeți că a díce așa este a-mí da o lecțiune în privința datorilor mele ? Nu vedeți că, a-mí díce că sunt dator să exercitez un control, prin acésta mé învèțați ce trebuie să fac ? Apoi credeți D-vóstre că sunteți în drept de a-mí da acéstă lecțiune ? Înțeleg să mé chemați la răspundere, înțeleg să mé interpelați, înțeleg să mé dați în judecată ; dar a-mí da lecțiunii asupra datorilor mele, mi se pare că acésta ar trece peste căderile Camerei.

Iată motivele pentru cari m'am ridicat în contra acestui pasagiú, și rog chiar pe minoritate să nu-l mai susție.

Acum, D-lor, credeți D-vóstre că eu, vorbind așa, fug de control ? Credeți că nu sunt la dispozițiunea D-vóstre orí când, de a vè face să vedeți clar în administrațiunea ministerului de rebel ? Nu, D-lor ; acel control 'l cer chiar eu, și puteți să fiți siguri că dacă s'a întâmplat ca un predecesor al meu să uite demnitatea pozițiunii sale atât în Cameră cât și în oștire..

D. N. Ionescu : Faceți cestiune personală ?

D. ministru de rebel, general G. Manu : Fac cestiune pentru ministerul de rebel. Când voiú fi vinovat puteți să mé dați în judecată, dar să nu-mí dați lecțiunii cum mi-ați dat și adineaori în privința civilizațiunii. A-mí díce ca să exercitez controlul este a presupune că eu nu, l-ași exercita de la mine însu-mí. Acest lucru eu nu-l primesc.

D-vóstre ați vèđut exemplu alaltáieri cu predecesorul meu care a fost dat în judecată de Senat, unde ne-am constituit parte civilă și am apărat interesele Statului. Asemenea exemple vom avea în toate cele-alte părți ale administrațiunii noastre. Suntem la dispozițiunea D-vóstre tot-d'a-una ; vè rog însă să menagiați și D-vóstre demnitatea noastră și să nu ne dați lecțiunii cum trebuie să ne facem datoria (Aplause).

Voci : Inchiderea discuțiunii.

D. M. Kogălniceanu : D-ni mei, D. general Manu cunoșce tótá stima ce o am pentru D-sa ; am avut onóre să fiú colegul D-sale și, de și D-sa aparține altui partid, dar am păstrat pentru D-sa suvenirile de stimă și afecțiune cari nu le-am păstrat mai pentru nici un altul din foștii mei colegi, de și aparținéú partidului și opiniunilor mele ; prin urmare, când astáđi viú și 'l rog să unescă puternica sa voce ca să păstreze majorității și minorității Parlamentului dreptul de a díce și noi cuvéntul nostru în urma cuvintelor rostite de onor. D. ministru, și să nu lase să se închidă discuțiunea fără a díce și minoritatea ceva în privința unui fapt ridicat numai de D. ministru ; socotesc că cu acésta D-sa va aráta că este gelos și pentru drepturile Parlamentului, pe care de multe ori D-sa l-a ilustrat când nu era ministru, și tot-d'o-datá și pentru D-sa, căci va dobénda o satisfacțiune.

Cu mare durere am vèđut că un vice-

președinte al Parlamentului, neprovocat, vine și cere închiderea discuțiunii, acel vice-președinte care a avut și voturile minorității; să mă ierte onor. D. Ilarion a-l spune că astăzi nu-l mai cunosc. (Ilaritate).

Voci: Ilariu. . . .

D. M. Kogălniceanu: 'I-am greșit și numele, atât nu mă așteptam la acesta, ca să vină D-lui să cêră închiderea discuțiunii.

Cum? D. ministru de resbel face imputări și pune înainte cestiunea de competență, contestând Camerei dreptul de a arăta dorințe, nu de a da lecțiuni.... (Intreruperi).

D-lor, vă rog să mă lăsați pe mine să vorbesc în limbajul meu cu D. ministru Manu, care sunt sigur că 'mi va da dreptate.

Eū, cu atât mai mult cer acesta, pentru că n'am aprobat acel pasagiū care n'a fost discutat de noi, și prin urmare, să mă erte onor. D. reprezentant al minorității, că nu am cea mai mică greutate d'a mă uni cu cererea d'a se șterge acel paragraf; însă voesc să dau înțelesul cel adevărat al acelor cuvinte, că nici prin minte a trecut D-lui Pallade să facă o alușiune la D. general Manu, a cărui venire la minister a fost atât de bine vădută de majoritate și de minoritate; și de aceea voesc să nu rămână această impresiune asupra nimēnui dintre noi. Am fost și eū militar; și eū, care am ȃis D-lui Ion Brătianu ce cauți D-ta praporgic la ministerul de resbel, nu voiȃ dice generalului Manu ce cauți la ministerul de resbel; din contră, D-sale 'i voiȃ dice: mă voiȃ deosebi de D-văstră în politică, dar ca ministru de resbel mă felicit că sunteți la locul D-văstre.

Așa dar, pentru ce aceste imputări, și pentru ce această propunere de închidere a discuțiunii, când cred că discuțiunea care va urma va fi folositoare și armatei, și va onora încă mai mult prezența D-văstre în capul armatei.

De aceea mă adresez la majoritate, și cer să lase să vorbim și noi în această cestiune; căci și noi și fiii noștri au lucrat în rândurile armatei, unii servind în activitate și alții plătind birurile.

Mă adresez la întreaga majoritate și o rog să ne lase să vorbim, sau atunci să declare, dacă va primi propunerea D-lui Ilariu Isvoranu, că noi suntem afară din lege, că suntem numai pentru a plăti contribuțiunii, și nu avem dreptul să facem a se aȃ și cuvântul nostru.

D. N. Ionescu: D-le președinte, am cerut cuvântul pentru explicarea cuvintelor mele.

D. președinte, Lascar Catargi: Veți avea cuvântul pe urmă dupe vidarea cestiunii de închiderea discuțiunii. Acum are cuvântul D. Ilariu Isvoranu.

D. Ilariu Isvoranu: D-nii mei, în altă ocașiune dacă ași fi luat cuvântul dupe D. Kogălniceanu, ași fi avut desa-

vantagiul pe care 'l pôte avea un om care are mai puține cunoscinți mai puțină autoritate, și o vêrstă mai mică.

În cazul de față însă voiȃ avea și eū un avantajii înainte D-sale... (Intreruperi).

Voci: Pentru închidere.

D. Ilariu Isvoranu: Cred că D. președinte mă va lăsa să vorbesc pentru închiderea discuțiunii așa precum a lăsat și pe D. Kogălniceanu să vorbească pentru continuarea discuțiunii.

D. Kogălniceanu nu se pôte plange că nu i s'a respectat libertatea cuvântului, fiind-că, nu numai a avut cuvântul, dar încă a vorbit adese ori în fond, când nu avea cuvântul de cât în cestiune de regulament său contra închiderii discuțiunii. Ast-fel D-sa a avut în tot-d'a-una înainte majorității acest privilegiū pe care 'l dătoresce atât majoritatea cât și minoritatea cunoscințelor, experienței trecutului și vêrstei D-sale.

De astă dată însă, modul ardent cu care a vorbit D-sa l-a făcut să întinerescă și să pună atăta căldură într'o cestiune care nu era de loc de natură a ne pasiona. Eū însă voiȃ lua vêrsta D-sale și prin calmul ce voiȃ arăta voiȃ mai tempera nițel căldura acestei discuțiunii. (Aplause).

D-nii mei, nu cred că se pôte găsi cine-va care să ȃică că eū nu am avut în tot-d'a-una cea mai mare deferență către minoritate și cel mai mare tribut de deferență ce am putut da minorității a fost tăcerea mea în multe privințe, când ași fi avut și eū pôte un cuvânt de ȃis asupra unor idei la cari nu mă putēm asocia. Dar să revenim la închiderea discuțiunii.

Dacă 'mi-am permis ca vice-președinte să cer închiderea discuțiunii, a fost numai fiind-că am creȃut că în alt mod se putea face această discuțiune, de cât așa cum ea s'a urmat astăzi; fiind-că mie mi s'a părut că acea lecțiune de onestitate ce cu ocașiunea acestei discuțiunii s'a dat unui ministru de a cărui venire la guvern am văȃut că se felicită chiar și membrii minorității, acea lecțiune mi s'a părut mie întocmai ca și cum, intrând cine-va în casa unui om onest, în loc de bună ziua 'i-ar ȃice: să fii onest. (Aplause).

De altminterea, nu intră de loc în obiceiurile mele de a cere închiderea discuțiunii, și e cu totul departe de cugetarea mea de a voi să se suprimă dreptul cuiva și mai cu sēmă dreptul minorității de a vorbi, mai ales când este să aȃdim voci autorizate ca aceea a D-lui Kogălniceanu, și a D-lui Ionescu, părintele meu sufletesc pe têrēmul politic.

Cu tôte acestea, D-lor, când se vorbește de armată, care este copilul resfătat al tutului, cred că nu trebuie să ne desvălim pasiunile și nu trebuie ca acest copil, vrând să-l înfășăm, să-l sugrumăm.

Voci: Închiderea discuțiunii.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

— Se pune la vot opiniunea minorității și se respinge.

— Se pune la vot opiniunea majorității și se adoptă.

— Se citește ultimul paragraf din proiectul majorității și din acela al minorității.

D. președinte, L. Catargi: D. Kogălniceanu are cuvântul.

D. M. Kogălniceanu: D-lor, negreșit că nu este un român care să nu ȃică aceste cuvinte: Să trăiască Majestatea Sa Regele! Să trăiască Majestatea Sa Regina! Dar unii 'l ȃic de formă, alții 'l ȃic ca rașiune, și mai sunt și alții cari 'l ȃic, și trebuie să-l ȃică, și doresc să-l ȃică chiar cu entusiasm. Și cei din urmă sunt aceia cari cei întâiu în această țeră, la 1857, au rupt cu domnia pământână, și au strigat principele străin!

Cel mai vechi din aceștia sunt eū, și nu pot fi bănuit; căci nu am luat nici o dată, în opoșițiune, în guvern, pretutindeni, o atitudine care să nu fie corectă către acela pe care și eū am contribuit ca să-l aducem în țeră.

Sunt autorul propunerii de unire, și al celor-alte trei puncte: Adunarea generală care să reprezinte tôte clasele societății, principe străin și neutralitatea.

Și astăzi dar ȃic aceste cuvinte: Să trăiți Majestatea Văstră! Să trăiască Majestatea Sa Regina! Să trăiască Dinastia!

Însă ca să le putem ȃice cu acel entusiasm ca la 1857, precum ați ȃis și D-văstre, D-le președinte, trebuie cu toții ca să rugăm pe M. S. Regele să facă ca în țera această luptele de pasiuni să fie înlăturate; dar să fie lupte de opiniuni, dar să nu vină unii să sdrobescă pe cei-alți.

În adevăr, D-lor, nu de astăzi, ci de mai multă vreme, asistăm la tristul spectacol că atunci când vine un partid la putere să sdrobescă fără milă pe cel-alt partid. Așa a făcut din nenorocire partidul trecut; și pentru binele țerei mele, doresc ca pe această cale să mērgă și ministerul actual.

Am mai asistat și la spectacolul dureros unde majoritatea sdrobia pe minoritate și sunt dator să declar că sub guvernul D-lui Catargi nu erau de cât vre-o șapte liberali opoșiționiști; și pe atunci erau omeni mai catolici de cât Păpa, mai guvernamental de cât guvernul, care ne închideau gura ori când voiam să vorbim. Mă adresam atunci la D. Catargi și ȃicēm: D-le președinte, mai opresce-ți gâscele să nu mai girie și gâscele nu mai giriaū. Aȃi începe majoritatea același lucru; căci de trei ori până acum mi s'a închis gura; socotese că face zel, nu scie că face cel mai rēu serviciū guvernului.

Auȃiam adinaori pe onor. D. Isvoranu... (Sgomot, intreruperi).

D. I. Isvoranu: Cer cuvântul.

Voci: Acesta e la paragraful: Să trăiască Majestatea Văstră?

D. M. Kogălniceanu: Socotiți D-vă-

tră că eu mai pot să fiu alt-fel de cât când strigam: Să trăiți Majestatea Văstră, să trăiască M. Sa Regina, când mie nu mi se lasă cuvântul? Am auzit și banca ministerială și oratorii ai majorității, dar mai cu seamă pe D. Carp, zicându-ne că în țera acésta nu pot fi de cât două partide: partid conservator și partid liberal; și D. Popescu mergea încă și mai departe, când dicea că trebuie să dispară grupulețele. Dar bine, D-lor, în toate țările sunt două mari partide care se subdivid în grupulețe și nimeni nu dice acolo să se exterimine grupulețele.

Am auzit pe D. N. Blaramberg recunoscând că guvernul actual e un guvern constituțional, pentru că în capul Senatului e un președinte conservator, în capul ministerului iarăși e o persoană care până mai eri era conservator și în capul Camerei e ca președinte D. Lascar Catargi. Acésta e o definițiune foarte spirituală și foarte ironică și sunt sigur că D. Blaramberg va recunoște că nu suntem un regim parlamentar constituțional când în loc ca majoritatea să dea ministerul, noi am vădit acum că ministerul a format majoritatea.

D. N. Blaramberg: Dați-mi voie să vă întrerup. Eu am vorbit de compunerea ministerului, n'am vorbit nici de formațiunea lui primitivă, nici de modul cum funcționează.

D. M. Kogălniceanu: Eu, ca liberal, cunosc că dupe D. I. Brătianu nimeni nu trebuia să vină la putere de cât conservatorii, ei trebuia să ajungă la putere, dar nu prin porța din dos, ci prin jocul natural constituțional. Așa dar ei au fost loviți mai mult de cât noi liberalii.

Voiu vota dar, D-lor, aceste cuvinte: Să trăiesc Măria Ta, dar declar că ceea-ce am cerut la 1857 nu este încă îndeplinit și că speranța este încă în Rege, care va face ca în acésta țără puterea să se ia pe față, iar nu prin scara din dos.

Eu am multă stimă către președintele consiliului, dar mărturisesc că n'ași fi avut curajul să ia situațiunea pe care a primit-o D-sa.

Când dupe alegerea lui Cuza-Vodă am fost chemat ca să compun ministerul, am întrebat: 'mi dai legea rurală? Dacă nu, rămâi sănătos, Măria Ta. Eu nu umblu nici dupe portofoliu, nici dupe guvern cum a declarat că umblă D. Carp.

D-lor, eu cred că conservatorii trebuie să facă concesiuni și să se democratizeze. D. Lascar Catargi a fost 40 de ani în luptă și de aceea doresc astăzi să vină D-sa la putere, pentru că în 40 de ani de luptă D-sa a învățat multe și scie să facă concesiuni liberale.

În cestiunea tocmelelor agricole, nu știu dacă era deosebire între D-sa și mine.

La putere trebuie să vină numai aceia pe cari 'i desemnează ori majoritatea ori minoritatea, dupe căderea guvernului. Și onor. D. Carp, a cărui francheță o recunosc, dicea anul trecut: sunt părăsit de

toți amicii mei, toți au trecut unul la dreapta altul la stânga și am ramas numai eu...

D. D. Alexandrescu: Să trăiască Regele e acésta?

D. M. Kogălniceanu: Da, să trăiască Regele. Eu n'am șuerat pe nimeni, și vă rog să mă lăsați să vorbesc cum știu eu.

D. Carp a recunoscut că era părăsit de toți; D. Negruzți trecuse la conservatori, alții nu mai erau; și D. Maiorescu dicea că nici nu mai cutéză să-și pue candidatura. Cu toate acestea dupe 6 luni vedem pe D. Carp venind la minister cu 30 de partizani, și pe D. Maiorescu că se alege în nise județe unde n'a fost nici o dată...

D. președinte, L. Catargi: D-le Kogălniceanu, permiteți-mi să vă spun că aceste cestiuni nu sunt relative la acest paragraf.

D. M. Kogălniceanu: Să nu socotiți că acésta discuțiune ce fac acum este un act al ingeniosei mele descoperiri; un orator mare englez s'a servit de acésta formulă pentru ca să potă spune ceea-ce a fost împedecat de a spune la timp.

De aceea dic și eu: Să trăiască Majestatea Sa Regele! Să trăiască Majestatea Sa Regina! Să trăiască mai cu seamă dinastia! Dar voiu dice cu entusiasm să trăiască dinastia, eu care nu am pe nimeni spre a pune în locul ei, atunci când ne vom găsi în plină viață constituțională și cu înfrățirea celor două partide care astăzi trăesc în țără ca turcii cu muscalii.

— Se pune la vot opiniunea minorității și se respinge.

— Se pune la vot ultimul paragraf al majorității și se primesce.

D. președinte, L. Catargi: D-lor, sunt șese ore trecute. D. Ionescu vrea să explice cuvintele D-sale.

Voiți să prelungiți ședința?

Voci: Să rămăe pe mâne.

D. președinte, L. Catargi: Atunci și votarea în total o vom face tot mâne.

Voci: Da, da.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Comunică Adunării Mesajul și proiectul de lege relativ la constituirea unui fond de rezervă pentru drumurile de fer, și apoi adaogă:

D-lor, proiectul de lege acesta este în legătură cu budgetul drumurilor de fer, care se pune în aplicare peste 9 zile. Vă rog deci să acordați urgența.

— Se pune la vot urgența și se primesce.

— Ședința se ridică la 6 și jumătate ore, anunțându-se cea următoare pe a doua zi 9 Decembre.

Ședința de la 9 Decembre 1888

Președinția D-lui președinte, *Lascar Catargi*, asistat de D-nii secretari G. D. Theodorescu, U. Boldescu și A. Simu.

— Ședința se deschide la ora 1 dupe amiazi.

— Prezenți 144 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 29 D-ni deputați, și anume:

In congediū:

D-nii G. Cantacuzino, C. Datculescu, I. Dimitriu.

Fără arătare de motive:

D-nii T. Anastasin, N. C. Aslan, G. Berevoescu, G. Brătășanu, I. Cincu, Gr. Constantinescu, C. Danaric, I. Demetriad, C. Ghițescu, A. Goilav, I. Iancovescu, G. Lahovari, G. Leveșteanu, M. Marascu, V. Mortzun, A. Peșacov, G. Robescu, I. Robescu, V. Poenaru, N. C. Săveanu, D. Sturdza, M. Marghiloman, I. Grădișteanu, A. Hinna, G. Tocilescu, V. Pogor.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se acordă congediū D-lui G. Rosnovanu.

— Se trimit la comisiunea de petițiunii: petițiunea D-nei Olimpia Eliad, a mai multor locuitori din orașul Tecuciū, a mai multor locuitori din comuna Ibănesci, județul Olt, a mai multor locuitori din comuna Uda, județul Argeș, a mai multor locuitori din comuna Cilibichioiu, județul Constanța, și aceea a preoților bisericeii Ionașcu din Slatina.

— Se trimit la comisiunea de indigenate: petițiunile D-lor dr. Camner și I. Parulski.

— Se trimit la comisiunea comunală petițiunea mai multor locuitori din cătunul Dorobanțul, pendinte de comuna Carol I din județul Constanța.

— Se depune raportul comitetului delegaților de secțiuni, asupra proiectului de lege relativ la creditul de 26.000.000 lei, pentru retragerea biletelor ipotecare de la banca națională; șapte raporturi ale comisiunii de indigenat, asupra naturalisării D-lor N. I. Macri, Ed. Contesveller, St. Beck, Chr. Mogardici, Vl. Klinkievici, Ion Fabini, G. I. Dogărescu; patru raporturi ale comisiunii financiare, asupra proiectelor de lege pentru deschiderea unui credit de 18.750 lei, pe sēma ministerului de interne, și a trei credite de 12.447, de 13.630 și de 50.000 lei, pe sēma ministerului de reșel.

— Se trimit la comitetul delegaților de secțiuni petițiunea mai multor comercianți din Ploesci, relativă la proiectul de lege pentru reînființarea porturilor france la Galați și Brăila.

— Se trimit la comisiunea financiară: proiectul de lege relativ la deschiderea unui credit suplimentar de lei 65.000, pe sēma ministerului de finance, și a unui credit extraordinar de lei 9.016, pe sēma budgetului datoriei publice.

— Se trimit la comisiunea financiară proiectul relativ la deschiderea unui credit suplimentar de lei 2.800, la cap. 3, art. 11 din budgetul ministerului domeniilor.

— Se trimit la comisiunea financiară—

proiectul de lege relativ la deschiderea unui credit suplimentar de lei 13.130, pentru plata remiselor cuvenite factorilor pentru distribuirea telegramelor.

— Se trimit la secțiuni: proiectul de lege relativ la determinarea condițiilor și drepturilor ce trebuie să aibă Statul de a stabili comunicațiunile telegrafice sau telefonice pe proprietățile private, comunale sau domeniile ale Statului, și proiectul de lege relativ la înființare de taxe peste prevederile legii maximului în comuna rurală Răducănenii din județul Fălciu.

— Se trimit la comisiunea financiară: două proiecte de lege pentru deschiderea pe seama ministerului de resbel, a două credite suplimentare, unul de 13.000 lei, la cap. XVI, art. 64 și 65, și altul de 25.000 lei, la cap. I, art. 3 din bugetul acelui minister pe exercițiul 1888—1889.

— Se trimite la comisiunea financiară proiectul de lege relativ la deschiderea unui credit extraordinar de lei 1.500, pe seama ministerului agriculturii, industriei, comerțului și domeniilor.

D. ministru de finance, M. Germani, prezintă Adunării proiectul de lege prin care Statul renunță la beneficiul adjudecațiunii din ordonanța tribunalului de Fălciu No. 267 din 1887, și apoi adaugă:

D-lor deputați, prin acest proiect de lege guvernul cere ca Statul să renunțe la beneficiul de adjudecațiune rămasă pe seama sa, prin o ordonanță a tribunalului de Fălciu. S'a vindut o casă pentru 47 lei și 45 de bani pentru impositiv datorite. Adjudecațiunea a rămas definitivă; expropriatul sunt doi; se roagă să plătescă Statului ceea-ce datorază, ca să rămână proprietari. Am crezut că nu e bine ca Statul să beneficieze de această vindare, și prin votarea acestui proiect de lege, Statul ar putea să renunțe. (Aplause).

Vot: Urgență.

— Se pune la vot urgența și se primesce.

D. G. Drăghici: D-lor, mai mulți D-ni deputați, vedând că actuala lege a pensiunilor e nedreaptă, au formulat următorul proiect de lege:

PROIECT DE LEGE

Subsemnații, vedând că actuala lege a pensiunilor nu este echitabilă, propunem reformarea ei în parte, și ast-fel:

Art. 1. Toți funcționarii Statului civil și eclesiastici, fie ei români sau străini, cărora li s'a reținut parte din salariu, au dreptul la o pensie calculată proporțional din salariul celor trei ani din urmă, și anume:

- a) 25 la sută dupe 10 ani de serviciu;
- b) 35 " " " 15 " " "
- c) 50 " " " 20 " " "

d) 65 la sută dupe 25 ani de serviciu;

e) 80 " " " 30 " " "

Acei cari au cumulat diferite funcțiuni vor avea dreptul numai dupe salariul cel mai mare.

Art. 2. Persoana care va cere pensiunea va trebui să aibă etatea de 50 ani impliniți sau o boală incurabilă, care l va face impropriu serviciului, constatată de trei medici jurați și aprobată de consiliul medical superior.

Art. 3. Soția fără copii a funcționarului defunct va avea dreptul la jumătate din pensiunea soțului său, dacă va proba că a fost căsătorită cu el cel puțin trei ani.

Art. 4. Fie-care copil al funcționarului sau pensionarului defunct, fie el bărbat sau femeie, va avea dreptul la o pătrime din pensiunea tatălui lui, până la etatea de 21 ani impliniți. Dacă numărul copiilor va fi mai mare, întreaga pensie se va divide egal între copii și mama lor.

Art. 5. Femeea care se va căsători cu un pensionar nu va avea dreptul la pensiunea soțului său, dacă nu va proba că are copii născuți din acea legitimă căsătorie.

Art. 6. Soția funcționarului sau pensionarului defunct perde pensiunea, dacă se va remărita. De asemenea perde pensiunea și fata pensionarului sau funcționarului în momentul căsătoriei ei.

Art. 7. Dacă din o cauză óre-care, copiii minori s'ar pune sub o altă tutelă de cât aceea a mamei lor naturale, sau dacă soția nu ar fi mama acelor copii, atunci pensiunea cuvenită se va împărți, luând soția și minorii fie-care câte o porțiune egală.

Art. 8. Tóte pensiunile existente se vor controla și, nefiind conforme legii presente, se vor reduce sau anula cu totul.

Rugăm pe onor. Cameră a admite urgența pentru votarea acestei legi.

G. I. Drăghici, E. Mavrocordat, G. Emandi, Ulyse Boldescu, C. Vrabie, D. Stăncescu, M. N. Pacu, I. Ștefănescu, Gh. Softa, I. Nucșoreanu, C. V. Andrieș, M. Climescu, C. M. Stroici, Dr. Atanasescu, C. Răileanu, N. S. Săulescu, Gh. Bur-

ghelea, N. Nichiforescu, T. Silion, I. Negrea, Er. Sturdza, Chr. Suliotis, G. Macarescu, C. Bobeică, N. Voinov, D. Alexandrescu, P. I. Cernătescu, I. Rășcanu, Lazăr Niculescu Voitineanu, C. D. Găbunea, M. Adamescu, Dr. Macridescu, L. V. Goilav, C. C. Deleanu, Miculescu C. I. G. Poenaru-Bordea, N. Ión.

D. președinte, Lascar Catargi: Se va trimite la secțiuni.

D. N. Drăghici: Un număr de peste 40 deputați vè roagă să bine-voiți, D-lor, a admite urgența în secțiuni asupra acestui proiect de lege.

D. N. Ionescu: D-le președinte, eu sunt contra urgenței, nu pentru că n'aș recunoște necesitatea de a se reforma legea pensiunilor, dar pentru că o asemenea lege trebuia să vină din partea guvernului; și un guvern care a adus atâtea proiecte de reforme vè induoiți D-vóstre că nu ar aduce și refoma acésta?

D-lor, acésta este o cestiune financiară în cel mai mare grad și în cestiuni financiare este mai mult în căderea guvernului să aducă reforma, mai cu seama că acésta e o reformă anunțată deja. Dar afară de acésta, ceea-ce faceți D-vóstre este o lipsă de încredere în minister. Vedeți, eu pun cestiunea de încredere și acei cari au încredere în minister să bine-voiască a nu vota urgența.

D. ministru de finance, M. Germani: D-lor deputați, guvernul n'a anunțat o reformă în ceea-ce privește legea pensiunilor; guvernul a anunțat un proiect de lege relativ la stingerea sau acoperirea deficitului care se produce în casa pensiunilor; acel proiect de lege vom să l prezentăm neapărat în sesiunea actuală.

Nu e însă mai puțin adevărat că și guvernul s'a preocupat de legea pensiunilor, având în vedere că funcționarii Statului, dacă dau serviciile lor țerei, trebuie să aibă și ei în vedere o asigurare pentru existența lor în viitor, și e drept, e bine să se voteze o lege prin care funcționarii Statului să fie pentru viitor mai bine garantați de cât prin legea actuală. Cu tóte acestea, guvernul nu póte promite pentru sesiunea actuală o nouă lege a pensiunilor, pentru că o asemenea reformă ar aduce negreșit un gol însemnat în buget. Și apoi nici nu pot să m'i dau seama de golul ce ar aduce acest proiect de lege care se propune acum, pentru că el cere un studiu óre-care și la prima citire nu cred că ar putea cine-va să vadă care ar fi golul ce s'ar produce.

Eú am studiat acésta cestiune și m'am preocupat în special de sórta funcționarilor actuali, cari speră, cu drept cuvânt, la o pozițiune în viitor mai bună și mai asigurătoare de cât aceea pe care le-o dá legea de astăzi. De aceea declar că voiú

lua în considerațiune acest proiect ce s'a propus astăzi, voi studia cestiunea și cred că pentru sesiunea viitoare pot veni cu o propunere de reformă a legii pensiunilor. Pentru astăzi atât este tot ceea-ce pot promite.

Acésta e declarațiunea guvernului.

D. N. Voinov: D-lor, iată pentru ce am cerut cuvântul spre a susține urgența: Nu este aci cestiunea de încredere sau neîncrederea în minister; acei cari au subscris acest proiect de lege nu propun un proiect definitiv, care să nu se pótă modifica dupe cerințele impregiurărilor financiare, dar ei au simțit o necesitate ca cu o oră mai înainte să se aducă în discuțiune acésta cestiune, și tocmai motivele pe cari le-a dat D. ministru de finance mă fac pe mine să insist mai mult spre a se admite urgența. Sunt ani mulți de când se tot dice că guvernul are să aducă un proiect de lege pentru modificarea legii pensiunilor, și unele guverne chiar l-au adus, dar toate au rămas în cartónele Camerei, și promisiunile au fost numai vorbe în vânt.

D. ministru de finance, căruia trebuie să 'i fim recunoscători că în toate cestiunile nu face paradă de promisiuni și spune curat lucrurile cum sunt, declară că anul acesta nu pótă aduce un asemenea proiect de lege, și acésta declarațiune mă face să susțiu și mai mult urgența propunerii ce s'a prezentat astăzi.

Atât este de adevărat că legea actuală a pensiunilor este o lege strigătoare la Cer, din punctul de vedere al dreptății, în cât vedem pe totă ziua sub ochii noștri nedreptatea care se face de Cameră când vin petițiunii de la văduve cu copii, sau de la funcționarii bătrâni, cari au servit 19 ani și 11 luni și cari ne având un serviciu de 20 de ani impliniți și vârsta de 60 de ani, nu au nici-un drept la pensiu-ne. Inșă ce se face? Ce facem pe totă ziua? Facem nedreptatea cea mai streghătoare la Cer; acei cari au în acésta Cameră amici, cunoscuți, rude, vin și ne cer subsemnăturile noastre și facem pe fie-care și câte un proiect de lege de pensiu-ni lui X, lui Y, lui Z, și acésta, pentru ce? Pentru că vedem inichitatea legii; inșă ce facem cu acésta? Facem o reparațiune a inichității actualei legi, numai în folosul acelora cari pot găsi sprijin, favóre sau trecere în Cameră; iar alții, cari au aceleași drepturi, dar nu și aceleași protecțiuni, stau prin coridórele Camerei sau chiar în curtea Mitropoliei și plâng.

Ce se mai întâmplă, D-lor? Pe de o parte budgetul pensiunilor este încărcat până a lăsa neconținute deficite, iar pe de altă o sumă de pensionari de acésta favorizați de Cameră se înscriu în budget sub felurite denumiri de rente viagere, recompense naționale, ajutóre, etc. Când s'a votat legea actuală a pensiunilor și s'a hotărît ca casa pensiunilor să fie o casă separată, legiuitorul a avut în vedere să pună o limită până unde să se o-

préscă sarcina Statului în privința fondurilor ce are a servi casei pensiunilor.

Dar ia vedeți cum inichitatea legii ne a silit să eludăm acésta dispozițiune a ei, și să încărcăm neconținut și fără nici o normă budgetul general al Statului cu tot felul de pensiu-ni, sub diverse titluri.

Astăzi avem două budgete de pensionari, unul al casei pensiunilor pentru pensionarii înscriși conform legii actuale, și altul pentru pensionarii cari nu au putut îndeplini condițiunile nesăbuitei legi a pensiunilor, dar cari au avut trecere în Parlament și cari sunt plătiți de ministerul de finance; iar nenorociții aceia cari n'au găsit șapte deputați cari să facă și pentru dênșii o propunere în Cameră, aceia mor de fóme cu o spuză de copii pe capul lor, dupe 19 ani și 360 de zile de serviciu, și ne blestemă când ved că votăm pensiu-ni la alții, de și drepte, dar pentru dênșii nu facem aceeași dreptate.

Iată dar, D-lor, motivele cari mă fac să susțin urgența acestei propunerii, pentru ca să punem o-dată capăt acestei monstruóse inichități. Eu nupledez cauza mea, nu am rude cari să aspire a fi pensionari, și cât pentru mine, mulțumesc lui Dumnezeu că n'am ajuns la situațiunea aceea de a trăi din pensiu-ne; dar nu trebuie ca aceia cari avem mijlóce să ne recriăm în contra pensionarilor, nu este bine ca acei cari avem o avere câștigată de noi sau moștenită de a gata, să ne uităm cu ochii răi sau nepăsători la acei cari au sacrificat cei mai frumoși ani ai vieții lor în serviciul Statului, nu trebuie să uităm că pensiu-ne este averea cea mai nobil câștigată, prin o muncă asiduă și onestă, căci abuzurile și prevaricațiunile sunt casuri izolate și excepționale, iar onestitatea și sărăcia este regula generală a bieților funcționari; nu este drept, nu este uman, nu este moral chiar să trimitem a cerși pe funcționarul infirm căruia 'i mai lipsesc două, trei ani până la vârsta de 60 ani sau două, trei săptămâni până la termenul de 20 ani de serviciu, sau încă, ceea ce nu este mai puțin monstruos, chiar când a implinit 30 de ani de serviciu, și nu mai e în stare a-și continua înainte serviciul împovărat care 'i-a ruinat sănătatea, să 'l lăsăm în prada miseriei cu întréga lui familie așteptând sub bolta cerului încă patru, cinci ani până să implinescă etatea de 60 de ani.

De aceea, D-lor, cred că proiectul de lege ce s'a propus astăzi este de cea mai imperioasă urgență, căci prin el se va regula situațiunea funcționarilor pe viitor, și se va face o mare dreptate funcționarilor bătrâni sau moștenitorilor lor săraci, cari bat pe totă ziua la ușa Camerei, și cari ne silesc să avem astăzi, deosebit de budgetul ordinar al casei pensiunilor, un al douălea budget pentru cei desmoșteniți de legea actuală, dar numai pentru acei cari au putut găsi protectori aci între noi.

Iată, D-le președinte, motivele pentru cari susțin urgența.

D. G. Apostoleanu: D-lor deputați, 'mi permit a vorbi contra urgenței, fără a invoca înainte D-vóstre nici acele considerante că unii din funcționarii Statului pot să se afe într'o stare penibilă, nici impregiurarea că legea pensiunilor presintă óre-cari neajunsuri, căci nici o lege nu pótă fi așa de perfectă în cât să nu pótă fi supusă criticei. Este constatat că ori-ce lege a pensiunilor, și ori-cum se va face, până ce nu 'și-va schimba cu totul principiul de a se da pensiu-ne numai conform reținerii, are să ajungă la un grad óre-care de nedreptate, căci dacă nu va fi termenul de 20 ani, și va fi de 17 sau de 15, atunci, precum cel ce nu are ați 20 ani impliniți, și 'i mai lipsește 10 sau 11 luni, nu pótă lua pensiu-ne, tot așa se pótă întâmpla și cu cele-alte termene. Prin urmare, ori-ce s'ar face, pe cât timp legea pensiunilor va fi basată pe principiile actualei legi, răul nu va putea fi îndreptat; acesta nu se pótă îndrepta de cât numai când legea pensiunilor va fi basată pe principiul reținerii și restituirei, care ori când se pótă da. Eu sunt contra urgenței, pentru că cestiunea acésta cere un studiu amănunțit, și este în legătură strinsă cu budgetul țerei. S'a vorbit despre viitorul funcționarului; trebuie lăsat la inițiativa lui ca să se gândească la viitor; înțeleg sentimentele generóse de cari sunteți conduși, dar nu trebuie pierdut din vedere și responsabilitatea ce trebuie a se lăsa individului pentru faptele sale... (Intreruperi, sgomot).

Nu trebuie discutată cu iuțelă o lege de atâta importanță, cu care sunt legate atâtea principii și mai cu sémă o cestiune financiară de atâta importanță, cum a și onorabilul reprezentant de Iași, când noi nu cunoscem destul de bine situațiunea financiară și când sunt alte cestiuni la ordinea zilei mult mai importante, cari ating întréga țera, cum este cestiunea relativă la săteni.

Așa dar, fiind-că onor. Cameră nu se pótă ocupa mai întâi de cât de cestiunile cele mai importante, și acésta nu este cea mai importantă, și fiind acésta o cestiune financiară, rămâne ca guvernul să se pronunțe, când mijlócele financiare 'i vor permite.

Eu rog pe onor. Cameră să nu admită urgența, ci să ne dăm timpul la studiul altor cestiuni mult mai importante de cât acésta.

— Se pune la vot urgența și se respinge.

D. președinte, Lascar Catargi: D Stanian are cuvântul.

D. R. Stanian: D-le președinte, rezervându-'mi dreptul de a vorbi la timp când va veni în discuțiune propunerea pentru reînființarea porturilor-france Galați și Brăila, am onóre acum a depune pe biuroul onor. Camere o petițiune și un memoriu semnat de un număr consi-

derabil de locuitorii din Ploesci, din cari mulți sunt comercianți și industriași, cari protestă cu o îngrijire deosebită în contra acestei reînființări a porturilor-france.

D. președinte, Lascar Catargi: Se va trimite la comitetul delegațiilor.

D. Duca are cuvântul.

D. G. Duca: D-le președinte, am onoare să vă comunica o petițiune a mai multor locuitori de pe moșia Sinesci-Crătunesci, din județul Ilfov, cari cer a li se da pământ, fiind-că ei, cu ocaziunea aplicării legii insurătorilor din 1878, au fost nedreptățiți; în loc de a li se da câte 11 pogone, adică un pogon pentru casă și 10 pentru arătură, li s'au dat numai câte 8 pogone și acesta fiind-că comisiunea numită pentru împrietărirea lor a procedat rău când a constatat numărul pogonelor moșiei Sinesci a Statului, căci atunci a luat în considerațiune numai numărul pogonelor moșiei Sinesci, care era de 1.200 pogone, în loc de a lua numărul total al trupurilor moșiei care era format din moșia Sinesci și Crătunesci, cu care se arenda împreună.

Prin urmare, în loc de a numera 2.600 pogone, a numărat numai 1.200 pogone. Și fiind-că, conform legii, nu se putea da de cât jumătate din numărul pogonelor cari compunea moșia acesti locuitori au fost nedreptățiți.

De aceea, supunind la cunoștința D-văstre această petițiune, vă rog să le faceți o dreptate în privința acasta.

D. președinte Lascar Catargi: Se va trimite la comisiunea de petițiuni.

Acum **D. Deleanu** are cuvântul.

D. C. Deleanu: D-lor, ași ruga pe D. ministru al cultelor și instrucțiunii publice să bine-voiască a ne face cunoscut dacă este dispus să dea satisfacțiune nenumăratelor cereri ce s'au făcut împriuința bisericii Ionașcu din Slatina.

D. președinte, Lascar Catargi: Bine-voiți a depune interpelarea la birou.

D. C. Deleanu: Iată interpelarea mea:

„Aduc respectuosă întrebare D-lui ministru al cultelor și instrucțiune publice dacă nu crede că este timp să acorde satisfacțiunea nenumăratelor rapoarte făcute acelui onor. departament din partea îngrijitorului bisericii Ionașca din Slatina, privitoare la facerea unei reparațiuni indispenabile acelei S-te biserici, cum și înființarea unui clopot, căci câte-și treile clopotele ce există sunt sparte.

Acea sântă biserică dispune de un venit anual, provenind din moșii de mai mult de 150.000 lei, dar care se întrebuintează cu totul în alte cheltuieli de cât nevoile bisericii. Cred că este timp a se trece la buget alocațiunea necesară în scopul propus mai sus.

D. președinte, L. Catargi: Se va comunica guvernului.

Acum **D. Blaramberg** are cuvântul.

D. N. Blaramberg: Am cerut cuvân-

tul, D-le Președinte, pentru ca să depun pe biroul Camerei următoarea propunere, care de sigur va merge la secțiunii.

Acastă propunere e privitoare la expozițiunea de la Paris și e subscrisă de aproape 100 deputați. (Aplause).

Iată propunerea:

PROPUNERE

Având în vedere că e de o însemnătate de întâiul ordin pentru România de a ocupa un loc vrednic și onorabil la expozițiunea universală de la Paris din 1889, pentru că această ocazie îi va permite să dea dovadă despre progresele realizate atât de agricultori cât și de industriași, să facă cunoscute produsele ei, și, prin urmare, să pregătescă expozițiunii și desfaceri al căror progres și dezvoltare va putea fi un izvor de bogăție pentru țără;

Având în vedere că de 4 luni un mare număr de producători se pregătesc și își impun chiar jertfe spre a putea lua parte la acest mare concurs internațional;

Având în vedere că este în interesul general ca dorința expunătorilor, de a își vedea expuse produsele muncii și industriei lor, merită să fie încurajată prin toate mijloacele și de către toți;

Având în vedere că un comitet național s'a înființat în București, în scopul participării României la expozițiunea universală de la Paris, care comitet numără în sinul său persoane din toate partidele, fără deosebire de color politică, și are ramificațiuni deja într'un mare număr de județe;

Având în vedere că acest comitet național, pe lângă lucrările proprii ale expozițiunii, își propune a trimite la Paris — cu cheltuiala secțiunii române, dacă mijloacele îi vor permite — un óre-care număr de agricultori și industriași, cari vor putea ast-fel să cerceteze la fața locului progresele indeplinite, și să folosească de studiul lor spre a introduce, fie-care în ramura sa, îmbunătățirile ce va fi observat, rezultat care va fi spre folosința țerei întregi;

Având în vedere că toate cele-alte State ale lumii civilizate — chiar acele cari nu iaș parte oficială la expozițiune — vin în ajutorul ini-

tiativei private, fie prin subvențiuni, precum a făcut guvernul Belgian care dă 600.000 lei, cel Spaniol care dă 500.000 lei, fie precum a făcut Anglia care a imputernicit pe lordul-primar al Londrei să se pună în fruntea comitetului național al expozițiunii engleze; și că România, fără înduoială, nu va rămânea mai îndărătul acestei mișcări și nu se va pune ea singură la *index*;

Având în vedere că pentru cheltuelile secțiunii române la expozițiunea universală de la Paris din 1867, guvernul Român alocase suma de un milion, și pentru expozițiunea de la Viena din 1873 suma de 800.000 lei;

Având în vedere că guvernul de și nu ia parte oficială la expozițiunea din 1889, cum a făcut-o altă dată, totuși nu poate rămânea nepăsător față cu o competiune națională, și să nu răspundă dorinței producătorilor români, rivnitori de a arăta lumii progresele săvârșite de densii, și de a se folosi de învățăturile ce vor culege la această întâlnire a popórelor;

Având în vedere că Români, cari s'au arătat pe câmpii de bătălie într'un mod atât de strălucit, trebuie să vizeze și la mândria de a se înfățișa tot ast-fel în domeniul pacific al industriei, agriculturii, științei și artelor,

Subsemnații

Facem apel la patriotismul și la iubirea de progres de cari sunt insufleteite Corpurile legiuitoare, și propunem a se acorda o subvenție de 200.000 lei noi, spre a se acoperi parte din cheltuelile cărora comitetul național al expozițiunii va trebui să facă față, ca să potă reprezenta România cu demnitate la expozițiunea universală din 1889.

Lascar Catargi, Ion N. Lahovari, N. Filipescu, E. Mavrocordat, Ion M. K. Epureanu, Gr. Triandafil, C. Oldnescu, M. Caracostea, C. C. Arion, Ion C. Grădișteanu, C. Kogălniceanu, G. Macarescu, Dr. I. Atanasescu, I. Stănescu, P. Brătășanu, C. Ressu, Al. Gr. Ionescu, I. P. Barlanolu, A. Simu, Gr. Crisnenghi, I. Văsescu, Ioseph T. Oroveanu, D. R. Rosetti, D. P. Economu, Al. Ve-

riceanu, Dr. Severeanu, George Em. Lahovari, C. Miculescu, D. Alexandrescu, N. S. Săulescu, A. Enacovică, Th. Silion, T. Calimachi, C. D. Gabunea, Ion D. Negulici, Chr. Suliotis, C. G. Lecca, M. Marghiloman, I. Dimitriade, G. Roznovanu, Gh. Softa, Receanu C., C. Dobrescu, C. C. Dobrescu, M. Tzoni, P. I. Cernătescu, Radu C. Pătărlăgeanu, C. T. Grigorescu, Christu S. Negoescu, I. N. Iancovescu, B. Dimitropolu, V. G. Poenaru, M. Mateescu, T. Buzdugan, V. Vlădoianu, N. Nicorescu, I. Nucșoreanu, Gr. Constantinescu, M. N. Pacu, L. Niculescu, D. Nicolaidide, Il. Isvoranu, S. Șomănescu, An. Ștefănescu (dr.), I. Macridescu (dr.), D. Stăncescu, Er. Sturdza, G. Găță, C. Popovică, I. T. Dimitriu, G. G. Tocilescu, Urseanu Valerian, C. D. Bădulescu, N. Nichiforescu, N. Blaramberg, G. D. Pallade, N. Ceaur Aslan, Tache Ionescu, G. Burghilea, C. Cesianu, U. Boldescu, C. Bobeica, M. N. Săulescu, C. D. Popescu, Fétu Iacob, M. Balș, C. C. Deleanu, St. I. Pleșia, N. Ionescu, G. Iamandi, I. G. Lecca, M. L. Adamescu, C. A. Borănescu, C. Vrabie, Lupu Bogdan, C. Vericeanu.

D. președinte, L. Catargi : D-lor. Adresa la Tron nu s'a votat ieri în total; prin urmare, se pune acum la vot cu bile.

D. C. Bobeica : D-lor, este un precedent cunoscut de toți că răspunsul la Mesagiul Tronului se votează cu apel nominal, adică cu vot pe față pentru și contra.

D. C. Leca : D-lor, conform regulamentului este să se voteze tot-d'a-una cu apel nominal, afară dacă 15 deputați cer votul cu bile.

Voci : Suntem 15.

D. președinte, L. Catargi : Atunci se pune la vot cu bile.

Adunarea procede la vot, și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votați	132
Maioritate absolută	67
Bile albe	95
Bile negre	37

D. președinte, L. Catargi : Adunarea a adoptat Adresa.

Acum tragem la sorți comisiunea care trebuie să însoțească biuroul pentru prezentarea Adresei.

— În urma tragerei sorților, comisiunea se compune din D-nii deputați al căror nume urmăză :

D-nii T. Calimach, Caton Leca, A. Enacovică, I. Iancovescu, L. Nicolescu Voitineanu, N. Ionescu, C. Raileanu, C. Vra-

bie, I. Negulici, Chr. Negoescu, M. Balș, D. Alexandrescu, C. Ressu, T. Nica, Gr. Păucescu, C. Stroici, M. Climescu, M. Pacu, G. Softa, C. C. Arion.

D. C. Ressu : Am onoare să adresez D-lui ministru al lucrărilor publice următoarea interpelare :

„Are D. ministru cunoștință că taxa de cheiagiū înființată prin legea de la 26 Martie 1873, sub cuvânt că la Galați este o bucătică de cheiū, se percepe exclusiv numai de la bastimentele ce ancorază în Galați; și dacă, prin urmare, în fața acestui excepțional tratament ce se face acestui port și care 'l cauzază mari daune, D-sa are de gând să ia veri-o dispozițiune pentru a face să înceteze o așa stare de lucruri ?”

D. ministru lucrărilor publice, Al. Marghiloman : Voiū studia cestiunea și voiū răspunde în termenul regulamentar.

D. C. Ressu : Fiind-că am onorea să fiū ascultat de D. ministru, 'mī permit a 'l mai ruga să bine-voiască a 'mī răspunde-dacă scie D-sa că orașul Galați nu este legat, ca toate cele-alte capitale de județ din țără, prin un tren accelerat cu partea de sus a Moldovei, și dacă are de gând D. ministru să ia veri-o măsură pentru a face să se pună capăt acestor miserii ce se fac aceluī oraș ?

D. președinte, L. Catargi : Se va comunica D-lui ministru.

Acum d. N. Ionescu are cuvântul pentru o explicare.

D. N. Ionescu : D-le președinte, este un drept al fie-cărui din noi, consacrat prin o dispozițiune expresă a regulamentului, acela de a da explicațiunii asupra cuvintelor noastre, pentru a evita ori-ce neplăcută interpretațiune ce s'ar putea da unor cuvinte. Acesta ar fi mai mult o afacere între fie-care din noi și D-văstră, D-le președinte, căci dacă D-văstră n'ați găsit cas de chiemare la cestiunea saū la ordine a deputatului pentru cuvintele rostite, nimeni altul nu mai are dreptul să dea o defavorabilă interpretațiune acelor cuvinte.

Eū ieri am avut onoare să vorbesc asupra paragrafului Adresei relativ la armată și am prezentat ore-carī observațiuni, ore-carī criticisme, în carī regretam că D. ministru al instrucțiunii publice nu era de față, fiind-că speram că vom avea un răspuns satisfăcător, de ore-ce criticismele aū avut un caracter cu totul anodin. Nu așa a înțeles D. ministru de rebel, care pentru această este la rebel, ca să nu ia lucrurile de anodine și D-sa s'a plâns cu un ton acerb că eū 'l-ași fi făcut lecțiunii.

Eū nu sunt amic politic al D-lui ministru de rebel, dar țin să 'l fiū amic politic, și când am țin să aștept de la D-sa o înțelegere cu D. ministru al instrucțiunii publice, pentru ca să transfere pe invetătorii carī aū fost maltratați cu ocașiunea represiunilor militare, D-sa a țin că eū am atacat demnitatea armatei. Mi se pare că D. ministru a pus o interpre-

tațiune malevolă și gratuită asupra cuvintelor mele. Acum sunt dator să dau explicațiunii asupra acelor cuvinte și această explicațiune este : sunt invetătorii carī s'aū maltratati de oficerii cu ocașiunea represiunilor militare. Acei invetătorii sunt la locul lor și ași fi dorit ca ministru de rebel să fi făcut anchetă și să se încendeze de adevărul ținelor mele pentru ca D. ministru al instrucțiunii publice să dea satisfăcțiune acelor invetătorii, din carī pot cita, ca exemple, pe invetătorul din Jilava, pe invetătorul din Fulga, pe invetătorul din Păncesf, pe invetătorul din Slănic. Aceștia aū fost maltratați de oficerii, dar ei nici nu sunt dați judecăței nici nu sunt puși în suspensiune din funcțiune, așa în cât pozițiunea lor înaintea copiilor este o pozițiune din cele mai triste, când copiii sciū că invetătorii lor aū fost palmuiți fără a fi tradați înaintea justiției.

Iată ce-am țin eū : las pe D. ministru de rebel să cerceteze aceste fapte și aștept de la D. ministru al instrucțiunii publice să ia o măsură reparatrice pentru acești invetătorii cum și pentru alții; căci nu este destul de a țin, cum a țin D. ministru de rebel, că în armată nu se bate, când noi scim cu toții că se bate. Acum pōte nu se bate cum s'a bătut cu ocașiunea represiunilor, dar în tot cazul avem dreptul să ne adresăm Majestăței Sale Regelui, de ale cărui simțiminte suntem convinși că sunt în consonanță cu ale poporului întreg, când este vorba de a se trata soldatul ca și oficerul, adică cu politețā.

D. ministru răspundēnd a țin : D. Ionescu cere să civilisăm armata și tot D-sa țin că sunt oficerii fōrte umani, fōrte civilizați. Apoi ce însemnăză acesta ? Pentru că sunt oficerii civilizați, nu era nevoie armata de a fi civilisată ? D. ministru a răspuns că oficerii sunt fōrte politicoși ; D-sa s'a înșelat asupra cuvintelor mele, și nu 'l voiū trimite la Academie, dar 'l voiū trimite la școlele divisionare, pentru că cuvântul de civilizațiune este altul și cuvântul de civilitate este altul. Oficerii o recunosc că sunt fōrte civilizați, dar armata în campania rescōlelor nu a fost civilisată.

Prin urmare, D-lor, dau această explicațiune cuvintelor mele : N'am înțeles să atac armata și nici am atacat'o; dar am exprimat o dorință și cred că sunt în dreptul meu de a o exprima, că armata—când face operațiuni, mai ales de acele pe carī le-a făcut în județele rescōlate astā primăveră—să fie pătrunsă de înaltul sentiment de civilitate, că adică nu merge ca într'o țără străină ca să se pōrte aspru, căci chiar când merge în rebel trebuie să se pōrte cu civilitate; și când s'aū atacat invetătorii și s'aū maltratati este de datoria guvernului să dea o satisfăcțiune, nu numai persoanei aceluī invetător, dar simțului public.

Iată, D-lor, explicațiunile pe carī le dau cuvintelor mele că este nevoie de a se

civiliza armata; menținând expresiunea, nu am înțeles că oficerii au nevoie de civilizațiune, dar am înțeles că armata trebuie să fie pătrunsă de simțimentul fraternității cu poporul din sinul căruia au eșit și soldații și oficerii.

D. ministru de rebel s'a adresat la mine ca la un anarhist de profesiune, de și acum nici în școala socialistă nu mai sunt anarhiști și revoluționari. D-sa ține: D. Ionescu prin această vrea să ne ducă la baionetele inteligente. Nu am înțeles această când am făcut observațiunile mele, dar am înțeles ca comandantul să fie inteligent și uman și civilizat, și am dat probe că au fost căpitani cari au menținut trupele în limitele bunele cuviințe chiar dupe ce se dedeseră ordine severe.

Acestea sunt cuvintele ce am avut să spun ca explicare către D. ministru de rebel, în urma cuvintelor D-sale acerbe, și mai ales dupe pretențiunea D-sale ca să nu i facem observațiuni, zicând că nu primesce lecțiuni. Ei, D-lor, noi suntem aci pentru a ne da lecțiuni reciproce, căci controlul fără censură nu poate să fie.

Am usat de un drept pe care fie-care din noi l are, și nu admit ca să se dea altă interpretare de cât aceea pe care o dau eu cuvintelor mele. Eu am voit ca D. ministru să fie pătruns că armata, prin comandantul ei, are nevoie să fie civilizată.

Fiind că D. ministru de rebel a mai lăsat să întrevădem că Occidentul este viza noastră, i voi spune D-sale că în nici o parte din Occident, nici în Italia, nici în Franța, nici în Anglita, afară de marină, nu se mai bat ostașii și cu acesta am terminat.

D. Dr. I. Atanasescu: D-lor deputați, discursul rostit de D. Tache Ionescu, reprezentantul colegiului II de Dolj, m'a impresionat foarte viu, căci sunt aproape 2 luni de când am fost aleși în același colegiu și pe aceeași listă, și mă mir că D-sa și-a schimbat așa de repede principiile în virtutea cărora a fost ales.

Alegătorii cari l-au trimis pe D-sa ca și pe mine precum și pe cel-alți colegi de Dolj, nu ne-au trimis aci ca să facem proces guvernului și care mai înainte de a l condamna să așteptăm să l vedem la lucru.

D-lor deputați, vechia și noua combinațiune ministerială până acum a dat probe de onestitate, capacitate și de frumoase intențiuni pentru viitor; bărbații cari constituie actualul cabinet sunt dintre cel mai distinși și inspiră destulă încredere în viitor. Deci D. Tache Ionescu, talentatul orator și colegul meu politic de odinioară, prin cuvintele ce a pronunțat cred că nu reprezintă ideile și principiile alegătorilor cari l-au trimis în acest Parlament ca amic al guvernului, precum însuși a declarat că D-sa vine aci ca susținător al guvernului și pe acest temei ați fost trimis, onor. D-le Ionescu, în această Cameră.

O voce: Nu este aci.

D. I. Atanasescu: Mi pare rău că nu

este aci, o să citescă discursul meu în *Monitor* și va răspunde. Așa dar protestez contra conduitei D-sale în numele alegătorilor cari m'a trimis aci pe mine ca și pe D-sa, și ved că D-sa nu este consecințe cu angajamentul ce și-a luat mai înainte de a fi ales; regret că nu reprezintă opiniunea alegătorilor. (Intreruperi). D-le președinte, D. Tache Ionescu a făcut apel la colegii noștri de la Dolj, să răspundă de atitudinea sa în timpul alegerilor și eu nu fac de cât răspund relativ la atitudinea sa; am ținut să fac această declarațiune în fața reprezentanților țerei, pentru ca să se știe de alegătorii noștri cum i reprezentăm în această Cameră și cât suntem de consecinți.

D-lor deputați, D. Tache Ionescu când a făcut apel la noi ca să spunem despre conduita sa în timpul alegerilor, a spus că D-sa a declarat că este liberal; dar să vedem ce liberal? Liberal în acest mod că va susține proiectele guvernului că recunoșce de dreptă succesiunea partidului conservator la cărma țerei; în atare mod a fost primit de comitetul electoral ca să figureze pe lista liberală-conservatoare. (Intreruperi).

În fine a fost primit ca liberal pocăit, ca liberal luat pe garanție. (Aplause).

Pot asigura pe D. Tache Ionescu că dacă a fost ales deputat, este grație numai comitetului liberal conservator; căci altminterlea dacă D-sa ar fi spus a de cea parte din ceea-ce a șis aici la adresa liberalilor-conservatori, era să aibă aceeași sortă ca cei alți liberali.

Iată dar, D-lor, diferența între liberalismul D-lui Tache Ionescu și al celor alți liberali.

Iată dar diferența între D. Tache Ionescu din timpul alegerilor și cel d'acum.

Este întocmai aceeași diferență ca între liberal-conservator și liberal-voiajior.

Iată dar adevărul crud, dar așa cum este. Am șis.

D. președinte, L. Catargi: D. Ionescu are cuvântul.

D. N. Ionescu: D-le președinte, avem un privilegiu foarte mare fie-care din noi, dar acest privilegiu este limitat prin art. 38 din regulament care țice: „Este tot-d'a-una libertate de a lua cuvântul în cestiune de regulament, în cestiune de explicațiune a cuvintelor sale, și în cestiune personală; în asemenea casuri însă nu se poate vorbi de cât o-dată.”

Va să țică nu este discuțiune, este o declarațiune. Mă întreb acum, când cineva vine să facă procesul unui coleg al său, și să atingă raporturile dintre densul și alegătorii lui, pe ce drept se poate întemeia?

O voce: Pe dreptul moral.

D. N. Ionescu: Dați-mi voie. Eu știu că Constituțiunea, nu regulamentul, are un articol expres care este art. 38 și care țice:

„Membrii amânduror Adunări repre-

sintă națiunea, iar nu numai județul și localitatea cari i a ales.”

Prin urmare, când cineva vine aci, nu trebuie să și mai aducă aminte de localitatea sa de cât atunci când interesele localității sunt în joc. Este interesul localității din Craiova să știe că este A și nu B ministru al Majestății Sale? Nu este acesta interesul localității; atunci s'ar fi numit interesul unei țice, unei coterii, unui partid care să formeză s'nb influența guvernului. Ori cine vine aicea și invocă angajamentele luate către partid de a susține un guvern, acela voește să se justifice pe sine că a abdicat la libertatea conștiinței sale. (Aplause). Dar în cazul special poate să țică ori-cine dintre noi: am promis să susțin guvernul, care a făcut apel la țără, dar noi de la 12 Noembrie suntem în fața altui guvern, toți suntem deslegați de legăturile ce le-am luat, și eu unul n'am luat nici un angajament. Prin urmare cabinetul la 12 Noembrie modificându-se, ori-cine să poate considera deslegat de angajamentul ce a putut lua față cu alegătorii. Acela care vine să facă această cestiune personală apără interesele localității care l-a ales? D-sa, sau crede D-sa că servește interesele și urmăz tradițiunile partidului conservator când vine să facă imputări unui coleg că el nu și-a menținut religiunea pe care ar fi profesat-o către alegătorii înainte de a se presenta la cele din urmă alegeri? D. Tache Ionescu a fost disident; nu s'a lepădat nici astăzi de disidență către partidul liberal. Prin urmare când vine astăzi în Adunare și susține ceva în libertatea conștiinței sale, nu este nimeni interesat și nu are nimeni dreptul ca să l întrebe pentru ce ia această atitudine? D-lui este astăzi ceea-ce a fost ieri. Atât mai rău pentru alegătorii săi cari s'a amăgit asupra calității cu care s'a prezentat.

Așa dar luptele de partid nu autorisă pe nimeni dintre noi se facă imputări de felul acesta.

Iată pentru ce suntem în drept a cere să se mențină art. 38 din Constituțiune, ca ne discutabil, și articolul din regulamentul nostru care îndreptățește pe președinte a nu da cuvântul pentru nici o altă cestiune de cât pentru cele anume prevăzute acolo adică pentru cestiune de regulament, personală și de explicațiune.

D. președinte, L. Catargi: Eu, am dat cuvântul în cestiune personală, și D-lui vedeți ce a vorbit. (Aplause).

D. Tache Ionescu are cuvântul în cestiune personală.

D. Tache Ionescu: Cred D-le președinte, că pentru mine cel puțin cestiunea e foarte personală.

D-lor deputați, nu mă miră de loc ceea-ce s'a întâmplat aci în Cameră, dar de loc. Mă așteptam, eram chiar prevenit, fusesem prevenit nu numai de amabilitatea unui jurnal care nu poate să uite că în vremuri de grea cumpănă primise a-

ajutor efectiv de la mine și de la prietenii mei, fusesem prevenit și din localitate, și am trei scrisori cărora le-am păstrat și plicul, în care mi se anunță această frumoasă descoperire cum că agenții forței publice din localitate, cutreeră mahalalele ca să facă să se iscălescă o pantahuză în contra mea, tocmai precum agenții colectivisti iarna trecută făcând să se iscălescă pantahaza că m'am ales cu bani. Țiu să mai adaog un lucru: nici nu mă indignez; căci ca să se indigneze cine-va trebuie să se simtă atins, și de cele spuse de D. doctor nu mă pot simți atins. Sunt dator însă Camerei să mă explic: Am fost la Craiova pentru prima dată iarna trecută, chemat întâi de un amic din localitate când cu alegerile cari se făceau în contra Guvernului D-lui Ion Brătianu, și știți sub ce presiuni. Am făcut atunci cu opozițiunea unită întrăgă, alianță electorală, și dupe multe tratări am ajuns la o listă în care ne împărțise în doi și doi, din fiecare grup: din grupul liberal conservator și din grupul liberal opozant. Astfel a fost pusă pentru prima dată candidatura mea la colegiul al doilea din Craiova, și, lucrul curios, pe când doi dintre colegii noștri nu reușeau să se alégă, eu eșiam împreună cu D. Ciocazan; aveam prin urmare nu numai voturile pe cari le avea întrăgă opoziție unită, dar aveam și un stok de voturi date mie personal. La alegerile cele noi au fost iarăși la Craiova până în ultimul moment tratative de unire electorală, dar numai electorală, între elementele cari lucraseră iarna trecută împreună, și până trei zile înainte de alegeri s'au propunerii, și D-lui Pop cunoscut de liberal ca să primescă să fie candidat la colegiului I pe aceeași listă comună, bine înțeles, fără nici o abdicare de la ideile sale, întocmai precum eram și eu la colegiul al doilea. Iaș de martor pe colegii noștri, pe D. Pleșa, pe D. Boldescu, și dacă ar fi și D. Săulescu aici, aș lua I și pe D-sa. (Sgomot).

Mă intrerupeți și spuneți că pe D. Săulescu nu l'voiți; căci este de aceeași opinione cu mine. Suntem dar mai mulți trădători, nu unul!

Mi aduc aminte că la Craiova s'a făcut o întrunire însemnată în casa D-lui Nicolaș Racoviță, și dupe ce fie-care a luat cuvântul, D. Racoviță a trimis la mine pe D. Boldescu să ia și eu cuvântul, și eu am început prin a spune că țin să fac o declarație, și anume că sunt liberal, și am adaos: să nu vă înșelați, D-lor, dându-mi concursul D-vostre; să știți că nu sunt liberal-conservator, nici conservator-liberal, ci liberal sadea, absolut și nimic mai mult. Acesta am spus-o în public în față cu 50, 60 de persoane.

A început apoi campania întrunirilor publice. Deja la prima întrunire, în sala lănci, am început discursul meu așa: „D-lor, dacă aș fi liberal-conservator nu aș avea nevoie să fac programa; căci programul liberalilor-conservatori s'a publi-

cat; dacă aș fi junimist de asemenea n'aș avea nevoie să vă fac un program; căci și acesta s'a publicat, ba încă prin *Monitor*; dar pentru că sunt liberal și liberal sadea, fără nici un epitet, și fără a avea nici în clin, nici în mână cu nici unul din cele două grupuri de cari v'am vorbit, sunt dator să vă spun programul meu, și dupe ce am spus pentru ce în aceste alegeri nu mă unesc cu colectivisti, am spus pentru ce m'am unit cu cei-alți, și în urmă m'am spus și programul meu, combătând proiectele de reformă administrativă; combătând proiectul meseriilor în făptura lui actuală, și susținând principiile legii tocmelilor agricole pe cari și ați sunt gata să le susțin în Cameră; am mai susținut și legea vinđerei bunurilor Statului în trăsurile ei generale, afară de unele prescripțiuni.

Iată ce am spus alegătorilor, și acesta am spus și aci la Mesagiu.

Eu nu eram adianeori în Cameră, dar mi s'a comunicat că colegul meu de la Cameră ar fi șis că am spus alegătorilor că eu cred că este anormal ca să nu vie partidul liberal la putere dupe căderea D-lui Brătianu. Așa este? Acest lucru l'am spus la Craiova și l'am repetat și în Cameră, și nu este de mirare; căci l'am spus și acum doi ani când s'a făcut disidența majorității de atunci care ne acuză că am făcut disidența în vederea unor interese personale, unor ambiții exagerate, le spuneam: Nu, D-lor, disidența este de bună credință, noi scim bine că dupe D-vostre nu vom veni la putere, ci alții, scim bine că noi nici un profit nu vom trage, și că la urma urmelor tot în opozițiune ca și D-vostre vom fi când vom reuși să vă doborâm de la putere.

Mă întorc la Craiova. Au venit cele trei întruniri de la teatru, unde pot dice, fără teamă de nemodestie, că am dus o largă parte din povara campaniei electorale. Și acolo am spus că liberali suntem și liberali rămânem. Ba încă m'aduc aminte că la o întrunire de culore, la Răscruce, dacă nu mă inel, unde a vorbit dupe mine și doctorul, am declarat verde: când v'ași spune că m'am făcut conservator, ar trebui să m'iați cu tifla; căci și origina și instrucția și cultura mea, toate mă fac liberal, și când v'ași spune că sunt conservator, n'aș fi conservator, ci slugă la boeri, și de l'eu unul nu sunt d'aldeăștia. D. Doctor a luat cuvântul și a spus că și D-lui, fiu de mic negustor, tot sentimente liberale are. Și, D-lor, dacă această listă a reușit, a reușit fiind-că a cređut-o craiovenii o listă de oameni cu sentimente liberale. Fac apel la D. Ștefan Pleșa dacă nu este așa, și dacă sentimentele liberale în Craiova nu sunt sentimentele dominante. Ei D-lor, situațiunea la alegerile trecute în Craiova era astfel: ori să faci alianță cu partidul liberal-conservator, ori cu foștii colectivisti. Și eu care iarna trecută dusesem lupta în Craiova. (Intreruperi). Da, D-lor, am dus

iarna trecută contra colectivistilor o luptă mai pre sus de puterile mele, o luptă în care n'am cruțat nici unul din miđlocele mele, și chiar bănesci, nu că am cumpărat voturi; dar știți D-vostre că în asemenea lapte trebuie să faci cheltueli. Și am mai pus și alt-ceva la miđloc, 17 discursuri am făcut în 15 zile, pentru cauza opozițiunii-unite, și de aceea recunosc că resplata care mi-o dá ați aceia dintre noi cari din munca comună au câștigat singuri, este foarte meritată. (Intreruperi).

Da, D-lor, am dus lupta nu singur, am dus-o cu Știrbei, cu Varlam, cu Boldescu, cu Pop, cu Nicolaid, cu Ciocazan, cu Săulescu, cu alții dar cu D-ta, D-le Doctor, nu. Nu, pe atunci nu te cunoscăm, D-le Doctor, D-ta ai venit la spartul tégului, dupe ce se luase cetatea; dupe ce a căđut guvernul colectivist, ai venit D-ta la alegeri. D-ta nu ești dintre cei cari muncesc, D-ta ești dintre cei cari se folosesc.

Iată, D-lor, ce am făcut eu la Craiova: naite de a se hotări lista candidaturilor m'am întâlnit cu șefii partidului liberal-conservator din localitate, cari, drept să spun, nu sunt de loc liberali-conservatori, ci sunt dór oameni desgustați de cărmuirea trecută, animați de dorința de a vedea un guvern care să dea reforme și liniște țerei; m'am întâlnit cu ei și le-am spus că nu mă pot despărți de colegii mei Nicolaide și Pop, și comitetul a făcut o listă în care figurați și D. Pop și Nicolaide și D. Șarlat Mateescu. Astfel formată lista ni s'a adus noștea la D. Boldescu a casă. D. Pop era la Anvers nu se întorsese încă, nu puteam trata cu D-lui, dar cu D. Nicolaide am tratat două zile, și n'am reușit pentru că D-lui credea că pôte să ia toate colegiile și că prin urmare n'are de ce să facă alianțe. Credința mea însă era că era mai bine să se împartă colegiile.

Nereușind cu D. Nicolaide l'am spus: cel puțin uniți-vă cu D. Stolojan și cu D. Romanescu. Nici la acesta nu a voit să mă asculte. A venit în urmă și D. Pop și ne-a convocat la D-sa acasă. Era acolo și D. Pleșa Ștefan. Am repetat și D-lui Pop același lucru; că nu se pôte de cât una ori alta din alianțe. Eu l'am spus că nu cred posibil să fiu în aceste alegeri alături cu D. Stolojan și Romanescu; căci luptele dintre noi erau foarte prospete, și mai diceam că noi cari suntem martori la tribunal la Craiova, că D-lor ne-au bătut iarna trecută nu putem să ne presintăm într'un mod decent pe aceeași listă.

D. Pop n'a acceptat alianța ce eu primisem, dar purtarea mea l'a părut așa de puțin necorectă din punctul de vedere liberal, în cât în circulara ce a adresat alegătorilor colegiului al doilea recomanda și candidatura mea, și numai când eu la întruniri am declarat că rog pe alegători să nu m'ia de voturi numai mie, ci la toți aceia cu cari eu m'am întovărășit, grupul Pop-Nicolaide a recomandat un alt candidat

A venit ziua alegerilor. Ei bine, cine a intrunit mai multe voturi? Eu, D-lor, am eșit cel d'ântău din urnă, cu 60 de voturi mai mult de cât colegii mei. Pentru ce? Pentru că Craiova mă cunoscuse la ora grea de luptă, atunci când viețile ne fuseseră în pericol, mă veduse ședând în picioare 60 de ore fără să mă dresbrac, fără să mă mișc de la urnă. Craiova mai scia un lucru, că atunci când am venit în Cameră de iarna trecută atâția disidenți ni se făcuse propuneri din partea D-lui Brătianu ca să luăm patru, cinci ministere și că noi am refuzat. Craiova mai scia, și fac apel la foștii noștri *colegi* din *oposiția unită* să spue dacă nu a venit D. Fleva aci la Cameră să ne anunțe că Beizadea Mitică 'i oferă să împartă puterea, și dacă noi consultând pe colegii noștri conservatori, cu care totuși noi disidenții n'avem nici un angajament nici scris nici verbal, nu am refuzat categoric.

Acestea le scia Craiova și de aceia 'mi-a dat votul său. (Aplause). Am, D-lor, și eu la Craiova voturile mele. Nu că am o clientelă acolo, n'am și nici nu voi să o am. Nu am făgăduit, D-lor, să pun în slujbă pe nimeni din Craiova, nici nu am pledat pentru nimeni nici un proces, dar Craiova m'a vădut luptând bărbătesce și bărbătesce și desinteresat, pentru cauza libertăților noastre, și de aceia Craiova, orașul sentimentelor calde și generose m'a ales.

Fac politică de 5 ani de zile; am fost ani de zile în cea mai mare intimitate cu C. A. Rosetti, și desfid să mi se arate că am profitat în ceva de acea intimitate, că am primit veri-o diurnă, veri-o slujbă, veri-un proces de al Statului, veri-o decorație ori măcar veri-o misiune în streinătate.

Am fost în majoritatea D-lui I. Brătianu, și eu toate acestea nu am primit nici o slujbă, nu am pledat nici măcar nici un proces al Statului. Am făcut serviciul real opoziției-unite. Și când o parte din ea a ajuns la putere, spuneți ce parte făcutu-mi-am? Și credeți că dacă aș fi voit nu aș fi putut? Aș fi putut foarte lesne, d'ar nu am voit, căci mulțumirea mea cea mai mare este să am conștiința împăcată și curată. (Aplause).

Acestea am avut de spus Camerei. Iar D-tale, D-le doctor, care 'mi datorezi mie în bună parte alegerea D-tale, 'ți dau întâlnire la alegerile viitoare.

D. M. Kogălniceanu: Eu socotesc că ori-ce discuțiune trebuie să fie întemeiată pe regulament. Ceea-ce ved că se urmărește de mai multe zile, și mai cu seamă ceea-ce ved astăzi, mă îndrituesc să spun că regulamentul nostru ori câtă bună-voință ar pune D. președinte în conducerea desbaterilor, este un regulament defectuos. Acesta s'a simțit și de Camera trecută, și de aceea s'a numit o comisiune de oameni competenți, de oameni versați în dificultă-

țile regulamentului, ca să revizuiască regulamentul nostru.

Proiectul acela este făcut și socot de cuviință, fără a opri în loc mersul lucrărilor noastre, ca în momente de indelete să ne ocupăm de acel regulament.

D-lor, cu durere am vădut astăzi că un deputat care nu a vorbit până acum cere cuvântul, sub pretext de cestiune personală și face procesul unui coleg a cărui atitudine în Cameră nu 'i este D-sale pe plac.

Apoi, dacă ne-am pune toți să ne facem ast-fel de procese, eu să iaș bună oră cuvântul și să fac cestiune personală cu D. Alexandrescu care a vorbit de alegerile de la Iași, și D. Panu asemenea, atunci aș veni și eu în acest cas cu propunerea D-lui Lahovari și cu aceea a D-lui Voinov, ca să ștergem cu desăvârșire și cărțile de liber parcurs și mai ales diurnele, ca cel puțin să scutim țera de a mai purta aceste cheltueli pentru ca noi să facem aci ast-fel de discuțiuni.

În adevăr, eu în Camera trecută 'mi-am permis să dic că tinerii aleși de atunci au debutat ca niște iroși de la viclem făcându-și profesiunile de credinți pe rând la tribună și am avut dreptate, dupe cum însuși D. T. Ionescu a recunoscut-o mai în urmă; și acum 'mi pare rău să ved că vine un nou viclem și noul Iroși... (întreruperi); 'mi pare rău de onor. deputat de la Craiova, care cum am vădut cu toții, vorbește foarte bine, vine astăzi fără nici un motiv să ne vorbescă de o cestiune care n'avea ce căuta aci în Cameră; sunt destule cestiuni la ordinea zilei unde fie-care are ocaziunea de a vorbi și de a-și arăta talentul; am vădut câți-va tineri, am vădut pe D. Păucescu, pe D. Popescu, pe D. Iancovescu care cu talent au expus vederile D-lor asupra unor cestiuni care interesa țera intrăgă, dar așa din senin să se scole un deputat și să-și lase visiera în jos dîcând că cutare deputat 'și-a schimbat opiniunile politice ce le avea până la alegeri, și de aci să facă un discurs de luptă, acesta nu o înțeleg. Apoi tocmai în Cameră 'și pôte cine-va schimba opiniunea; căci acesta pôte fi un progres. Iată bună-ora libertatea, egalitatea, fraternitatea, cuvinte care pe la 1848 aveau atâta resunet, astăzi numai însemneză nimic; astăzi sunt alte cestiuni cari le-au luat pasul înainte, sunt cestiuni sociale și economice; acei cari ridică drapelul îmbunătățirilor sub raportul material, aceia sunt liberali. Dar să dîcem că cutare a fost conservator, și a trecut la liberali, acesta nu însemneză nimica. Prin urmare onor. coleg, nu veni cu imputarea că D. Tache Ionescu, conform cu credințele a pus liberalismul față cu conservatorii pe un tîrtm mai larg.

De aceea, D-lor, vă rog ca să tragem un rost practic din această împregiurare, ca să îmbunătățim regulamentul nostru și să-l facem potrivit cu noile trebuințe ale Camerei, ca să ne putem pune serios

pe lucru și să nu ne mai perdem timpul ca astăzi.

D. președinte, L. Catargi: D-lor, la ordinea zilei avem raportul comitetului delegaților, asupra autorizațiunei de urmărire în judecată a D-lui deputat Vlădoianu, asupra căruia votându-se urgența, trebuie să-l luăm cel întâu în desbatere, și pe urmă vom lua pe cel relativ la D. deputat Laurianu.

D. I. G. Săndulescu-Nenoveanu, raportatorul comitetului de delegați ai secțiunilor, dă citire următorului raport.

Domnilor deputați,

Comitetul delegaților secțiunilor, compus din D-nii :

Constantinescu Gr. pentru secția II;	
Volenti Nicolae	III;
Voinov Nicolae	V;
Oroveanu Iosef	VI;
Lahovari I.	VII;

și a subsemnatului I, în lipsa D-lui Caracostea, delegatul secțiunei IV, intrunindu-se în ziua de 29 Noembrie a. c., sub președința D-lui Voinov Nicolae, a luat în discuțiune cererea D-lui T. Isvoranu, adresată onor. Adunării a deputaților, prin mijlocirea D-lui ministru al justiției, pentru a obține autorizațiunea ca D. Vlădoianu Vasile, alesul colegiului III de Cameră din județul Dolj, să pôte fi judecat pentru faptul de bătaie ce 'i a aplicat.

În urma desbaterilor petrecute în sinul comitetului asupra acestei cestiuni, subscrisul, fiind numit raportor, am onore a supune la cunoștința D-vostre, D-lor deputați, soluțiunea ce s'a dat cererei D-lui T. Isvoranu.

Părerile au fost împărțite.

Minoritatea, compusă din D-nii Voinov Nicolae și Oroveanu Iosef, a fost de opiniune ca cererea de autorizațiune să fie respinsă, de ore-ce faptele cari se impută D-lui Vlădoianu, nu pot fi de natură a sustrage de la lucrările Parlamentului pe un reprezentant al său, și împregiurările în cari s'au petrecut faptul nu sunt atât de grave în cât deputatul să pîrdă beneficiul imunităței parlamentare.

Majoritatea compusă din D-nii Constantinescu Gr., Volenti Nicolae, Lahovari I. și subsemnatul, au fost de opiniune contrarie că: beneficiul imunităței parlamentare nu pôte fi intins așa departe, în cât să împedice cursul justiției pentru un fapt comis de D. Vlădoianu, în timpul când D-sa nu era deputat; că imunitatea parlamentară e creată de art. 52 din Constituțiune în vederea proceselor de o gravitate mai mare, cum ar fi bună-ora un proces de presă, care s'ar dirige în contra deputatului din calcul spre a-l sustrage de la îndeplinirea îndatoririlor sale de mandatar al țerei.

Acestea fiind în resumat desbaterile urmate în sinul comitetului, cu onore se supune la cunoștința și delibărările D-vostre. Raportor, I. G. Săndulescu-Nenoveanu.

—Ne luând nimeni cuvântul, se pune la vot opiniunea minorității cu bile și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votați	93
Maioritate absolută	47
Bile albe	40
Bile negre	53

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a respins autorisarea.

—**D. G. Dem. Teodorescu,** raportatorul comitetului de delegați ai secțiunilor, dă citire următorului raport :

Domnilor deputați,

D. ministru al justiției, prin adresa cu No. 13.583 din 22 Noembrie 1888, a adus la cunoștința onor. Adunării că avocatul **D. Costaforu** reclamând parchetului de pe lângă tribunalul Ilfov că a fost calomniat prin diarul *România liberă* No. 3.330 și 3.332, dupe cercetările făcute nu s'a ajuns la descoperirea autorului acelor articole ; dar că **D. Dem. A. Laurian,** directorul politic al menționatului diar, a luat asupra-și răspunderea celor publicate, declarând că voesce a se judeca cu **D. Costaforu** la curtea cu jurați. **D. ministru,** în urma comunicării făcută de primul-procuror al tribunalului Ilfov, în alăturare cu dosarul afacerii sub No. 6.350 din 1888, observând art. 52 din Constituțiune, a cerut onor. Camere să se pronunțe dacă autorisă sau nu a se da curs acțiunii intentate în contra **D-lui** reprezentant al colegiului III de Ialomița.

Deliberând asupra casului, secțiunile onor. Adunării și anume I, IV, VI, VII au respins autorisarea, iar secțiunile II, III, V au admis-o, numind ca delegați din parte-le :

Sec. I pe D. Rădulescu Ioan ;
" II " " Constantinescu Grigore ;
" III " " Dolenti Nicolae ;
" IV " " Ceaur Aslan Nic. ;
" V " " Teodorescu G. Dem. ;
" VI " " Nucșoreanu ;
" VII " " Lahovari Ioan ;

Comitetul delegaților, intrunindu-se în ziua de 28 Noembrie, cu majoritate de voturi, a admis cererea de autorisare și m'a însărcinat a vă înainta rezultatul desbaterilor sale.

Minoritatea, compusă din delegații secțiunilor IV și VII, a respins cererea; fiind-că urmărirea vine nu din partea parchetului, ci a unui particular pentru calomnie prin presă, dar mai cu seamă spre a se păstra intactă imunitatea acordată prin art. 52 din Constituțiune oricărui membru al reprezentățiunii naționale, în timpul sesiunilor.

Maioritatea, compusă din delegații secțiunilor II, III și V— în considerare că acțiunea intentată nu are caracterul unei persecuțiuni politice, și ținând compt de împregiurarea că iusuși **D. Dem. A. Laurian** nu ține a se prevala de mandatul cu care e investit, ci și-a exprimat dorința să se dea curs afacerii, spre a fi judecată chiar în actuala sesiune a curții cu jurați

din Ilfov—pentru aceste motive, majoritatea delegaților vine a vă propune și a vă ruga, **D-ni** deputați, să bine-voiți a încuviința autorisarea cerută prin intermediul onor. minister al justiției.

Raportor, **G. Dem. Teodorescu.**

D. președinte, L. Catargi: Discuțiunea este deschisă.

D. Laurian are cuvântul.

D. Laurian: **D-lor** deputați, dupe cum am rugat pe colegii din secțiunea din cari fac parte de a nu ridica nici o dificultate la urmărirea contra mea, tot asemenea vă rog și pe **D-vostre** a nu ridica nici o dificultate ; pentru că de la început am declarat că nu voi să mă prevalez de nici un fel de dispensă pentru a împedica cursul justiției. Este o afacere cu totul particulară și nu voi să dau nici un motiv de nemulțumire persoanei care a făcut reclamațiunea.

D. președinte, L. Catargi: Prin urmare cesțiunea este terminată, de ôre-ce **D. Laurian** voesce să fie urmărit.

D. N. Ionescu: Cer cuvântul în cesțiune de regulament.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: **D-le** președinte, eu vă rog să puneți la vot această cesțiune, fiind-că majoritatea Camerei este singura apretistore a autorisățiunii care este a se da. Partea pôte să voiască să mERGă înainte justiției ; cu toate acestea majoritatea pôte să creadă contrariul ; de aceea am cerut autorisățiunea Camerei.

—Se pune la vot opiniunea minorității de a nu se autorisa urmărirea și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votați	93
Maioritate absolută	47
Bile albe	28
Bile negre	65

D. președinte, L. Catargi: Adunarea respingând opinia minorității, a admis pe acea a majorității, care autorisă urmărirea.

Acum **D. Andries,** are cuvântul pentru a și desvolta interpelarea adresată **D-lui** ministru de lucrări publice.

D. C. Andries: Dupe ce am avut onore a anunța interpelarea **D-lui** ministru de lucrări publice în privința șoselei din munții județului Neamțu, am primit o comunicare din partea comitetului permanent al județului, în urma căreia am nevoe de ôre-cari informațiuni și pentru acesta sunt silit a ruga pe **D. ministru** să bine-voiască a consimți la o amânare.

D. ministru al lucrărilor publice, A. Marghiloman: Mă pun la dispozițiunea **D-vostre** pentru ori când veți voi.

D. președinte, L. Catargi: **D. Alexandrescu** are cuvântul, pentru a desvolta interpelarea **D-sale.**

D. D. Alexandrescu: M'am înțeles cu **D. prim ministru** că să o amân, fiind-că sunt bolnav și mi este cu neputință de a vorbi acum.

D. președinte, L. Catargi: Atunci,

vine la rând interpelarea **D-lui** Pleșoianu. **D. Pleșoianu** are cuvântul.

D. V. Pleșoianu: Nu am făcut această interpelare pentru că țera are mare nevoie de dânsa, din contra nefacerea convențiunii a fost o norocire pentru țera; căci s'au deschis și se vor deschide multe fabrici și industrii naționale.

Am făcut această interpelare numai din punctul de vedere că fostul guvern al **D-lui** Ion Brătianu, specula cu această consciința țerei și a comercianților, dându-le din în când scirea că s'a dus cutare ministru la Viena să termine încheierea convențiunii ; că s'au numit delegați ai țerei să negocieze cu delegații Austro-Ungariei ; că se așteptă delegații Austriei să vie în Bucuresci să termine cu ministerul nostru de externe, etc.. etc., cu cari sciri au făcut mare pedică și pagube chiar însemnate comercianților noștri cari în adestarea facerii acestei convențiunii, și făceau calcule greșite, până când au început a și căuta și deschide alte debușeuri în alte țeri. Și pentru că acum nu mai avem acel guvern ci un guvern de la care țera adastă mult și în care și a pus totă încrederea, de aceea rog pe **D. ministru** de externe a ne spune în ce relațiuni se află deja **D-sa** cu guvernul vecin asupra acestei convențiunii și cari sunt cauzele de nu se pôte ajunge la învoială, spre a cunoșce, țera întrégă spre a ști cum să și facă calculele asupra comerțiului său îndreptându-se spre alte debușeuri.

Mai este încă ceva care m'a îndemnat pe mine la această interpelare ; este că circula multe versiuni între cari cea mai gravă este că chiar Majestatea Sa Regele ar fi poprint facerea acestei convențiunii în defavorea ambelor țeri vecine și în favorea altei țeri... (*Sgomot*).

D. președinte, L. Catargi: Vă rog să nu aduceți în discuțiune persoana Majestății Sale.

D. V. Pleșoianu: Eu spun ceea-ce să vorbesce prin diare.

D. președinte, L. Catargi: Dar nu se pôte aduce în Parlament tot ce se dice prin diare. (*Aplause*).

D. V. Pleșoianu: Eu știu și cred că nu este această cauză ; dar nu voiesc ca poporul să creadă asemea lucruri și să aibă ură contra Majestății Sale, ceea ce este foarte grav ca Majestatea Sa Regele să fie disgrățiat de poporul său.... (*Intreruperi și sgomot*).

D. președinte, L. Catargi: Încă odată vă rog să nu aduceți în discuțiune persoana Majestății Sale.

D. V. Pleșoianu: Aștept răspunsul **D-lui** minisuru.

D. ministru de externe, P. P. Carp: **D-lor,** nu veți împedica nici odată, nu numai la noi ci și în alte țeri, ca unii ômenii să spună minciuni și alții să le credă. Prin urmare la vetele cari sunt în public nu am să răspund aci nimic.

D. M. Kogălniceanu: Chiar noi opo-

șiținea nu putem aproba ceea-ce a spus D. Pleșoianu :

D. ministru de externe, P.P. Carp: D. Pleșoianu nu a spus că e părerea D-sale de cât a comis imprudența de a aduce în Cameră ceea-ce se țice pe uliță, lucru care nu trebuie să facă un deputat.

Viū acum la cestiunea în sine.

În momentul de față tratativele între guvernul Austro-Ungar și guvernul nostru în privința încheierii unei convențiunii comerciale sunt suspendate.

Guvernul D-lui Brătianu trimisese în primă-veară trecută, ultimele propuneri asupra cărora nu s'a putut încă ajunge la un rezultat definitiv. Numai nu pot să tăgăduesc că întru cât mă privesc pe mine, și cred și pe întregul guvern, noi nu avem nici un parti-pris de a nu continua negociațiunile.

Trebuie însă să recunosc ca greutatea cea mare sta în cestiunea vitelor și că astăzi nu pot să spun dacă această greutate poate fi învinsă sau ba.

Dacă însă în cursul negociațiilor, cari pot să reîncăpă în curând, greutățile aceste se vor putea înlătura, cred că celelalte părți ale cestiunii nu oferă o greutate așa mare în cât să ne împedice de a încheia o convențiune comercială cu Imperiul Austro-Ungar.

Un lucru însă pot promite chiar de acum ; noi avem să căutăm să ferim această cestiune de toate agitațiunile cari s'au făcut în giurul ei. Multe dificultăți au provenit din faptul că s'a făcut dintr'o cestiune comercială, o cestiune politică, și mulți oameni au contribuit poate la înăsprirea raporturilor comerciale dintre ambele țări, nu pentru că au studiat cestiunea, nu pentru a o aprecia din punctul de vedere economic, dar pentru a o aprecia din punctul de vedere politic. Ei bine, acesta e un punct de vedere pe care eu unul l'am condamnat tot-de-a-una și pe care eu unul nu mă voi pune nici o dată. În stadiul afacerii așî nu pot să vă dau un alt răspuns ; eu singur așî cred știu, — acum vorbesc și ca ministru și ca Moldoven, — că în ziua în care se va putea încheia o convențiune cu Imperiul Austro-Ungariei o mare parte din Moldavia va fi fericită, însă cu condițiune : nu cer absolută egalitate, dar cer ca convențiunea această să aibă părți echitabile și pentru unii și pentru alții.

Dacă putem ajunge la acest rezultat său ba, nu vă pot spune ; vom lucra ca să ajungem acolo.

D. Pleșoianu: În urma răspunsului D-lui ministru, mă declar satisfăcut.

D. președinte, L. Catargi: Acum vine la rând interpelarea D-lui Alexandrescu relativă la funcționarii liniei Lemberg-Cernăuți-Iași.

D. Alexandrescu are cuvântul.

D. Alexandrescu: Guvernul a cerut amânarea acestei interpelări până când se vor termina tratativele, vă rog dar s'o amânați.

D. președinte, L. Catargi: Acum avem interpelarea D-lui Nădejde.

D. Nădejde are cuvântul.

D. I. Nădejde: Încă din anul 1873 fiind fomete, 17 familii de rădeși din comuna Spinesci, catunu Bădești, plasa Vrancea, județul Putna, au împrumutat 120 de galbeni de la călugărul Ghedeon, care în același timp era și preot acolo, și ca asigurare a luat călugărul ipotecă pe totă averea imobilă a celor 17 familii de rădeși, și a pus procente de 2 la sută pe lună, clausa penală de 5 lei pentru fiecare și de întârziere, și 30 galbeni cheltueli de avocat. La 1874 vedând sătenii că nu pot plăti acei bani, s'au învoit cu creditorul Ghedeon ca să-i muncască și au făcut munca agricole pentru cari au și chitanțe, și după acele chitanțe, dacă s'ar socoti munca plătită de dânsii sub cuvânt de dobândă s'ar vedea că e împătrit aproape cât suma împrumutată ; prin urmare țeranii au plătit și respătit datoria; fiind-că au muncit 6 ani, de la 1874 până la 1880, muncă în valoare de 4080 de lei. La 1880 moare călugărul Ghedeon, și Statul intră în posesiunea averii lui, făcându-se stăpân și pe chitanțele acelea, Statul nu pune pe țeranii să muncască sub formă de dobândă, dar la 1883 scote în vânzare averea sătenilor. Atunci reșăși se adresază la Camera și în ședința de la 14 Ianuarie 1884, într'o ședința la care ia parte D-nii Simeon Guriță și D. Dimancea.

Camera primesce părerea D-lui Simion Guriță ca Statul să renunțe la urmărirea acelor creanțe grele și nedrepte.

Iată conclusionile comisiunii cari au fost primite de Adunare :

„Membrii comisiunii, în majoritate găsesc că creanța pusă în urmărire de Stat este dubioasă, și opinază ca să se recomande guvernului de a renunța la urmărirea ei în favoarea acestor 17 familii de săteni.”

Fiind-că Statul a încetat cu urmărirea, așî admite ca probabil că a ținut compt de recomandăția Camerei și s'a hotărât să nu mai urmărescă pe oameni. Cu toate acestea anul acesta la 3 Iunie ved că Președintele Tribunalului din jud. Putna face o publicațiune prin care scote în vânzare averea celor 17 familii și la 24 Septembrie se face vânzarea și totă averea rămâne pe seama Statului.

Eū rog pe Onor. Cameră, să bine-voiască a interveni pe lângă D. ministru ca să ierte pe acești țeranii de o sumă așa de colosală; fiind-că cu clausa și dobânda stipulată de călugărul Ghedeon se urcă la 3000 galbeni, așa încât Statul ar trebui să nu se folosască de rapacitatea acestui călugăr ; și fiind-că, s'a vorbit de intervențiunea Statului în favoarea sărăcimei, cred că ar fi bine-venit momentul ca să intervină.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: D-lor, acesta e o cestiune nenorocită, pentru că așî vedut condițiunile

prin cari a trecut această afacere. Este adevărat că țeranii s'au împrumutat cu 120 galbeni cu dobânda de două la sută pe lună și cinci lei pentru fie-care și de întârziere. Din nenorocire, noi la 1873 nu ne gândiam prea mult la clausele penale din contracte și la usura ce se lua de la săteni. Dar să vedem cum stă cestiunea: așî vedut că o reclamațiune a venit înaintea Camerei și Camera n'a votat ceea-ce spunea D. Nădejde, adică că guvernul să renunțe la această moștenire, ci a făcut numai ceea-ce se face tot-d'a-una: a recomandat petițiunea ministrului, ca el să vină cu un proiect de lege, dupe părerea unora, iar dupe părerea altora, s'a lăsat libertate ministrului să facă ce va crede de cuviință în această afacere.

Ministrul a urmărit pe acești oameni și, dacă nu mă înșel, pentru dobânda și clausa penală nu l'a urmărit, l'a ertat fără ca să mai consulte pe Cameră.

Prin urmare, împrumutul care se făcuse locuitorilor de 120 galbeni, din minutul când ministrul a ertat dobânda și clausa penală, era un împrumut din cele mai ușoare care se pot face; căci a da cu împrumut fără dobândă, fără clausă penală și a aștepta numai plata capetelor peste termine destul de lungi, înțelegeti că nimeni n'ar împrumuta pe țeranii ori cât de mult l'ar iubi în asemenea condițiuni.

Intreb dar ce putea guvernul să facă? În adevăr, moșiile lor s'au pus în vânzare. Vânzarea s'a amânat cu consimțimentul guvernului, creșând că rădeșii vor plăti cei 120 galbeni și s'a lăsat în suspensiune de trei ori tot cu aceeași speranță. Ei n'au plătit, moșia s'a vindut și a cumpărat'o Statul.

Ei bine, la ziua de supra-licitare, în loc ca Statul să ceară ca să se adjudice definitiv asupra sa, căci nu se presentase nimeni ca să supra-liciteze, Statul a cerut încă o amânare de trei luni, tot în speranța că țeranii vor veni să plătescă cei 100 de galbeni. Ei însă n'au venit.

Acosta este situațiunea actuală. Dacă D-vostre credeți că ministrul poate să facă ceva mai mult, nu aveți de cât să spuneți; dar eu cred că ministrul nu este în defect, și eu vorbesc de ministrul acesta, fiind-că lucrurile s'au petrecut sub ministrul trecut, care a făcut chiar acte de generositate către acei țeranii, ertându-le și dobânda, clausa penală și cheltuețele.

D. Nădejde: Cu părere de rău vă spun că publicațiunea pentru vânzare coprinde și clausa penală și dobânda și cheltueli.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Statul renunță cu toate acestea.

D. G. Apostoleanu: În adevăr, D-lor, că locuitorilor nu se pretinde de cât 100 galbeni. Eū când am sfătuit pe locuitori să vină la București, ei au trimis două dintre dânsii cerând termin de la guvern; însă ei se gândiau mai mult ca să nu plătescă de loc, fiind-că sunt unii cari le suscită această idee că țeranii nu trebuie să

plătescă, și ar fi bine ca ei să nu rămână în ideea acésta.

D. R. Stanian : D-lor deputați, intervin în acésta discuțiune pentru a spune și eu cuvântul meu, de și 'mi pare că cesțiunea este foarte simplă și nu trebuie să se continue o discuțiune asupra ei.

Din desvoltarea interpelării și din răspunsul D-lui ministru al justiției ce rezultă? Se constată faptul următor: Că nise sătenii s'au împrumutat de la un călugăr cu 120 galbeni, că au stabilit înscris acésta datorie pe o ipotecă, cu o dobândă exorbitantă și încă mai mult, 5 franci pentru fie-care și de întârziere, adică clausa penală; mai rezultă un lucru, că Statul a moștenit acésta creanță; dar eu așa cred că guvernul, ori care ar fi el, nu trebuie să moștenescă și rapacitatea călugărescă....

D. ministru de justiție G. Vernescu : N'a moștenit-o.

D. R. Stanian : Lăsați-mă, căci nu sunt greoiu la vorbă, nici nu v'eu fac o imputare, voi să deschid o cale de bine pentru sătenii; de voi nemeri-o, cu atât mai bine pentru ei, de nu voi nemeri-o, voi căpeta desaprobară Adunării și a D-văstre.

Ce rezultă ca consecință din desbateri? Resultă că călugărul, fiind în viață, de la debitorii săi a încasat sume de 4800 lei ca procente sau ca clausă penală. Dacă moșteniți, atunci v'eu întreb pe D-văstre, bine este că dupe ce creditorul pe care-l succedați a primit 4800 lei pentru acei 120 galbeni împrumutați, să mai cereți de la acei țărani încă o sumă afară de cea dată? Căci rezultă încă un alt fapt constant, că acești debitori sunt nise sătenii cari se găsesc în absolută imposibilitate materială de a mai face încă odată către noul creditor plata acelei sume de 120 galbeni, pe care au plătit-o de patru ori.

Intrebarea mea dar este dacă nu s'ar putea găsi un mijloc legal ca să nu se mai ia n'ouă pei dupe acești sătenii? Eu cred că se poate. Cum? Moștenitorul, adică Statul, nu a arătat că a plătit în urma acestei datorii vre-o altă creanță, și cum este drept ca un moștenitor să ia și drepturile și datoriile unei persoane pe care o moștenescă, cred că poate Statul să vie cu un proiect de lege ca să stingă acésta nenorocită datorie recunoscută astfel și de D. ministru al justiției; fiind-că se vede de o parte nise sătenii împrumutați cu 120 de galbeni și plătiind creditorului lei 4800, și pe d'alta li se cere tot suma într'egă de 120 galbeni. Eu cred că ar fi bine să veniți cu un proiect de lege care să facă acésta ușurare acestor nenorociți sătenii, mai ales acum tocmai în epoca când ne ocupăm cu îmbunătățirea sôrței sătenilor.

D. ministru al justiției, G. Vernescu : Sunt dator să dau o mică explicațiune D-lui deputat.

Pe când s'au făcut tocmelele acestea,

din nenorocire în mod legal, ele se puteu face așa cum s'au făcut, și nu se poate dice că este o rapacitate din partea celui care a moștenit, pentru că acela execută nise tocmele legal făcute. Nu puneți dar cesțiunea așa, pentru că noi nu o punem așa; am dis că tocmele a fost legal făcută, dar cu toate acestea nu este bine ca Statul să beneficieze de aceste dobândi enorme, și să ia clausa penale atât de mari; a renunțat Statul cu desăvârșire la aceste clausă și procente și n'a luat acei patru mii și atâtea sute de lei; căci atunci s'ar fi plătit acei 120 galbeni.

O voce : S'a luat de creditorul pe care l' moșteniți.

D. ministru al justiției, G. Vernescu : Cu ce probați acésta? Am auzit pe D. Nădejde spunând că au dat câte-va sute de lei, și că nu ar fi mult până la plata celor 120 galbeni.

O voce : Este o nouă urmărire.

D. ministru al justiției, G. Vernescu : Nu este nouă și vechea urmărire, este numai o singură urmărire care s'a făcut înainte justiției.

Eu v'eu ruga să nu interveniți în afaceri de asemenea natură, fie pentru sătenii, fie pentru omeni de la orașe. Când cine-va datorează un lucru și când nu i se cere de cât datoria simplă, nici dobândi nici nimic, trebuie să știe cum să plătească odată acésta datorie; nu trebuie nimeni a se învêța cu ideea că poate să se împrumute, fie de la Stat, fie de la particulari, și să nu plătească nici odată ceea ce a luat cu împrumut.

Iată pentru ce, încă odată, repet onor. Camerei că, dacă acești țărani vor plăti cei 120 galbeni, capitalul luat cu împrumutare, moșia lor nu se va vinde; căci din norocire a rămas asupra Statului și Statul n'a voit ca vinderea să se confirme definitiv, ci a dat o amânare de trei luni ca să-și potă plăti acești 120 galbeni; iar dacă n'ar fi nevoie de o altă amânare, promit Camerei că se va acorda, numai să-și plătească datoria.

D. I. Nădejde : Iată, D-lor, propunerea ce am onore a prezenta în acésta privință :

PROPUNERE

Jos iscăliți propunem ca Statul să erte cu desăvârșire suma ce urmăresce de la cele 17 familii de răzași din cătuna Bădesci, comuna Spinesci, plasa Vrancea, județul Putna, dacă se va constata că au plătit călugărului Ghedeon peste 4.000 de lei.

I. Nădejde, C. Dobrescu, C. C. Dobrescu, Radu Stanian, Nanoescu, N. I. Mișescu, Lazar Nicolescu Voitineanu.

D. președinte, L. Catargi : Acésta propunere, conform regulamentului, se va trimite la secțiuni.

— Acum la ordinea zilei urmază in-

terpelarea D-lui Mavrodineanu adresată D-lui ministru al lucrărilor publice.

D. Mavrodineanu are cuvântul.

D. A. D. Mavrodineanu : D-lor deputați, interpelarea mea este ecoul plângerilor și îngrijirilor legitime ale întregii populațiuni din județul Teleorman și mai ales ale acelei din orașele Zimnicea și Turnu-Măgurele. V'eu rog dar să binevoiți a-mi acorda binevoitorea D-văstre atențiune; rugând asemenea și pe D. ministru al lucrărilor publice, care nu mă induesc că va ține seamă despre ceea-ce voi spune.

La anul 1881 se proiectează construcțiunea unui chei de lemn la Turnu-Măgurele, având o platformă în spate, care să se racordeze cu șosea Turnu-Măgurele-Portu; se decide astfel ca cheiul să m'ergă dupe șosea, iar nu șosea dupe chei; prin urmare, lucru bun nu putea fi.

Ceea-ce v'eu spun eu acum se confirmă prin ceea-ce s'a întâmplat în urmă.

Dupe ce se construiesc cheiul se observă imediat o mișcare, și mai târziu cheiul se potmolește rămânând pe continent.

Și pentru că se atribuiesc potmolirea unei cauze particulare, atunci se însărcinează D. inspector al serviciului hidraulic ca să descindă în localitate, și care, în urma inspecțiunei, a referit ministerului prin raportul său din 1883, că depositul format în fața cheiului de la Turnu-Măgurele este datorit apelor mari din prima-v'era trecută și impregiurării că curentul *Oltului* care intră pieziș în *Dunăre* micșorează viteza de curgere a apelor și facilitează depunerea materiilor în suspensiune. Deci, formarea bancului de nisip nu putea fi imputabilă antreprenorului.

Mai târziu se observă o mișcare mai pronunțată și în definitiv o mare parte din chei se scufundă; ministerul numescă atunci o comisiune sub președinția inspectorului general clasa I, D. Iorceanu.

Acésta comisiune este de părere :

„Că în vederea situațiunii topografice a malului român, ar fi fost mai prudent a se evita de la început așezarea cheiului într'o asemenea *Zonă*, alegându-se sau un alt loc, unde malul stâng e fix și regulul rului pe cât se poate mai uniform, sau să fi înaintat cheiul mai mult în apă spre a se dobîndi o mai mare adâncime și evita ast-fel *Zona* supusă potmolirii.“

Va să dice, comisiunea noastră recunosce că este o greșéla enormă de a se fi așezat cheiul în acésta zonă....

O Voce : Drept studi, s'a preferit a se oferi buchete de flori unui ministru ce venise atunci în localitate.

D. A. D. Mavrodineanu : Este adev'rat, comisiunea acésta a propus, D-lor, a se face lucrări de dragagi; dar s'a recunoscut că asemenea lucrări reclamă însemnate și continue cheltueli, fără să ajungă la nici-un rezultat.

Observați că la minister sunt 11 dosare din cari se poate vedea câte lucrări

s'au făcut, cât s'a cheltuit cu acel chei de lemn al cărui proiect s'a recunoscut în definitiv a fi defectuos.

Recunosc că D. ministru actual n'are să răspundă de nisce fapte petrecute cu mult înainte de venirea D-sale la acest ministru. Dar ceea-ce D. ministru poate face este să bine-voiască a ține seamă de aceste legitime plângeri și să ordone a se părăsi ori-ce lucrări de reparațiune sau reconstrucțiune a unui asemenea chei condamnat, și să ordone a se face noul studiu serios, dupe cari să urmeze o operă durabilă și de un folos real pentru comerțul nostru național.

D-lor, ca să termin în privința Turnului-Măgurele nu este destul atâtă; trebuie să mai adaog ceva de o importanță capitală.

Se scie că linia drumului de fer Costesci-Turnu-Măgurele aduce un venit însemnat. Se fac atâtea depozite de produse în saci, cari nu se pot transporta la apă și une-ori ca să se potă transporta grânele la apă, trebuie să se plătescă câte 3 lei de chilă din oraș până la port. Astfel comerțianții de cereale sunt nevoiți sau să expedieze marfa lor la Brâila prin calea ferată, sau să aștepte un timp mai favorabil spre a putea veni la apă.

Pentru aceste motive se cere imperios prelungirea liniei la port. Sunt dificultăți în adevăr, dar se pot învinge făcându-se lucrări de artă cu un chei de petra. Se poate face o cheltuială de 3 — 4 milioane; și nu este mare în raport cu traficul ce se face pe linia Costesci-Turnu-Măgurele, care în primul an a produs venit un milion.

Cine a fost în localitate s'a putut convinge că este posibilă o asemenea lucrare, destul să se schimbe sistema actuală care este vicioasă; căci, ori-ce s'ar face, cheiul de lemn nu poate rezista curentului apelor. Trec la Zimnicea.

Mai înainte de a se face și acolo un asemenea chei, care a avut aceeași sortă, s'au ridicat reclamații și protestații din partea locuitorilor din Zimnicea, cari cereau ca o asemenea lucrare să se facă pe canalul ce este mai apropiat de oraș. Ei însă n'au fost ascultați, și prevestirea lor că o asemenea lucrare la locul ales nu va avea durată, din nenorocire, s'a realizat.

Banii s'au cheltuit în zadar, și ar fi fost mai bine ca acești bani să se fi aruncat în Dunăre; căci poate seca veri o-dată și i găsea veri-un sărac care ar fi rămas recunoscător! (Mișcare).

O voce: Arătați numele inginerului.

D. A. D. Mavrodineanu: Vă rog, D-lor, să nu mi siliți să spun nume, pentru că ași dori ca serviciul nostru hydraulic să nu fie adus în desbateri. Sciți însă că D. inginer Frunză, inspectorul, este cel d'ântăi care a recunoscut greșala în alegerea terenului unde a fost așezat cheiul de la Turnu-Măgurele. Trebuie însă să recunosc că la cheiul de la Zimnicea s'a semnalat mai multe viciuri de construcțiune chiar în cursul lucrării, cum de

exemplu că dințarii erau retezați; că piloții nu erau înfiți la adâncimea indicată în caetul de sarcini; că anrocamente nu erau puse în fața cheiului, ceea-ce se vede că a provocat dărâmarea mai înainte chiar de a se termina lucrarea.

Mi aduc aminte că la o observație ce se făcea inginerului delegat din partea societății de construcțiuni, acesta răspundea că ține la cheiul Zimnicea ca la primul său născut; dar acest prim-născut a fost înghițit de valurile Dunărei. Ași putea dice de acest inginer ceea-ce s'a dis de Ugoșin, că și-a mâncat copiii ca să scape pe tatăl lor.

Expunând această situație trebuie să adaog că sunt temeri în localitate că această lucrare defectuoasă se va menține, și aceste temeri se justifică prin faptul că se găsec deja, în cele 11 dosare, proiecte de lucrări de apărare, adică de a se face acele *epurări amonte* de chei, cari vor costa 85.000, fără nici o utilitate.

Eū am convingerea intimă că D. ministru actual nu va primi să continue această stare de lucruri care este desolată pentru cele două porturi ale unuia din cele mai fertile județe ale țerei, și că va părăsi aceste lucrări.

Cu această încredere termin așteptând răspunsul D-sale.

D. vice-președinte, I. Isvoranu ocupă fotoliul președenției.

D. ministru lucrărilor publice, A. Marghiloman: D-lor deputați, acel dintre D-văstre cari s'au găsit în Cameră acum trei ani, sau cari au urmat discuțiunile de atunci și pot aduce aminte de istoricul lamentabil al cheiurilor noastre făcut de un deputat din majoritatea de atunci, de D. Lupulescu, care a spus cum s'a cheltuit peste patru milioane cu cheiuri cari, în scurt timp, două treimi s'au dus în apă, iar o treime a rămas pe uscat. Situațiunea acesta a fost datorită în mare parte precipitațiunii cu care s'au făcut lucrările. Nu am să desvelesc toate rațiunile, din cari unele erau politice, cari au împins pe predecesorii noștri de a începe de o dată lucrări numeroase și delicate fără mult studiu; s'a găsit în cartonele ministerului un proiect de chei pentru Giurgiu, făcut de inginerul englez Hartley, care proiect s'a adoptat ca tip și fără alte sondări, fără alte studii, cari caută să varieze dupe fie-care localitate, s'a început aplicarea lui nemodificată. Resultatul a fost lesne de constatat; câți-va ani în urmă, banii s'au cheltuit, însă cheiuri nu avem. De altmintrelea tot țermul nostru pe marginea Dunărei e defectuos; e môle, jos, nu are stâncă, nu are faleză, ast-fel că dificultățile tehnice se mai înmulțeau încă prin configurațiunea geologică a rîpei noastre. Aceste neajunsuri naturale sunt cauza principală pentru care s'a recurs la construcțiune de basini în Galați, Brâila și Giurgiu, cari pot oferi în pământ ferm marginele de descărcare și încărcare pe cari malurile

firesci din port nu le dau cu destulă ușurință. Pentru cele-alte porturi, cestiunea e încă netranșată și așa e pentru Zimnicea și Măgurele, cari cu drept cuvânt preocupă pe D. Mavrodineanu.

Cum stăm cu Măgurelele? La Măgurele orașul e pe deal și între oraș și încărcătoare, adică port, e cum am dice o *plage*, o întindere de pământ de peste patru kilometri. Dunărea nu vine până la Măgurele.

De altmintrelea și punctul unde, pe acest șes, se făcuse până atunci descărcătorea, era rău ales pentru că se găsece la confluența Oltului cu Dunărea care, dupe cum Oltul e mai urcat sau mai scăzut în raport cu Dunărea, produce ori potmoliri, sau *affouillemente*, spălături.

Intr'un moment rău inspirat s'a ales tocmai punctul culminant al afluenței acestia ca să se facă cheiul. Cheiul s'a făcut dupe toate regulile, și cu cele două dimensiuni. Căci — trebuie să știți — nu avem două dimensiuni.

Denivelările fluviului ajuns a fi de șapte metri, de unde necesitate de a avea două înălțimi de cheiuri: Una pentru apele urcate, alta pentru apele scăzute.

Cheiul, deci, se făcuse conform proiectului când se observă că progresiv rămâne pe uscat. Oltul formase la piciorul cheiului adevărate aluviuni ce țilnic sporeau. Perplexitatea a fost mare și dacă s'a reținut garanția constructorului, când tot natura s'a însărcinat să îndrepte lucrurile.

Oltul și a modificat cursul, jocul apelor s'a schimbat și într'o bună și tot depozitul de pământ a fost spălat și cu densul și o bucată din chei! Inșă, să nu exagerăm lucrurile, surparea nu a fost de cât parțială, cheiul încă servece.

De aci preocuparea locală; are ore guvernul de gând să refacă cheiul? Am să asigur pe D. Mavrodineanu că nu. Inșă pentru că avem o porțiune de chei, care servece, o întreținem fără a face sacrificii mari, și o vom întreține până când vom găsi un debarcader mai bun. Acesta va atârna și de traseul ce se va adopta pentru trunchiul de linie ferată ce trebuie să lege Măgurelele cu Dunărea.

În acest punct rămâne cestiunea întrégă; căci este un mic conflict între datinile științei și dorințele, forte legitime de altmintrelea, ale localilor.

Prelungirea liniei de la Măgurele până la apă este hotărîtă; rămâne numai să scim unde se punem capul ei. Dacă 'l punem în punctul indicat de D-niș prefecti și de D-niș primari, talmaci ai cerințelor măgurelene, ne vom expune să aibă și această lucrare sorta cheiului; dacă 'l punem însă unde ne obligă știința, la Flămânda, vom depărta puțin portul de oraș dar cel puțin creăm pentru Măgurele un refugiu sigur cum este Smârda pentru Giurgiu. Ast-fel, cădând de acord asupra acestui punct, sper că în primă-véra viitoare vom începe lucrarea acelor patru kilometri de racordare. În această privință sper că D. Mavrodineanu și toți represintanții Te-

leormanului ne vor da concursul necesar, ne vor acorda și timpul trebuincios pentru ca să facem o operă desăvârșită iar nu o lucrare de satisfacțiune vremelnică. Chiar ađi am primit asigurarea D-lui director general al căilor ferate că nu perde proiectul din ochi, și am aci jurnalele consiliului de miniștri — jurnale încheiate de predecesorii noștri — cari dau toate înlesnirile pentru terminarea acestei lucrări chiar în primă-văra viitoare.

Asupra celui de al doilea punct, portul Zimnicea, iată situațiunea : Orașul nu se găsește pe marginea Dunărei, ci se găsește pe marginea unui braț al Dunărei. El este despărțit de ambarcader printr'o insulă. În această insulă s'a făcut cheiul care devine ast-fel de un acces dispendios nu numai din cauza distanței de percurs și a podului de treânt, dar și din cauza submersibilității insulei când apele sunt mari.

Dacă menținem, deci, cheiul unde se află, nu răspundem necesităților traficului.

De altă-parte, brațul care desparte această insulă este navigabil în ore-care timpul anului ; când apele sunt mari, șlepurile pot trece, dar când apele sunt mici, ele sunt împedicate de potmoliri. Rămâne, prin urmare, cestiunea de a se ști dacă dregând și îndreptând acel braț al Dunărei putem da apei un fir suficient ca ea singură să și curețe depozitele și să facă lucrarea de dragare ce alt-fel am fi siliți să reîncepem la fie-care șese luni.

Un studiu a fost făcut în toamna aceasta de către D. Mironescu și de un serviciu de ingineri așa în cât în momentul de față proiectul se elaborază și nu rămâne de cât la timp să se avizeze la mijlocele pecuniare pentru a face această lucrare foarte priincioasă pentru Zimnicea și Te-leorman.

D. A. D. Mavrodineanu : Mă declar satisfăcut pe răspunsul D-lui ministru.

D. vice-președinte, H. Isvoranu : Ne mai fiind nimeni înscris, incidentul este închis.

— **D. I. I. Rădulescu,** în lipsa D-lui raportor, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

D. ministru secretar de Stat la departamentul afacerilor străine, prin Mesagiul regal No. 210 din 22 Noembre trecut, a cerut deschiderea unui credit extraordinar de lei 40.000 pentru lichidarea restului de cheltueli făcute cu delimitarea frontierei noastre despre Austro-Ungaria, și care credit să se înscrie prin compturi pe sēma exercițiului 1888-1889.

Comisiunea D-vōstre financiară, luând în cercetare creditul menționat și aprobându'l, am onōre a vō ruga ca, în consecință, să bine-voiți a vota alăturatul proiect de lege.

Raportor, *Rēceanu.*

PROIECT DE LEGE

Art. 1. Se deschide pe sēma ministe-

rului afacerilor străine un credit extraordinar de lei 40.000 pentru lichidarea restului de cheltueli făcute cu delimitarea fruntariei dintre România și Austro-Ungaria.

Art. II. Acest credit se va înscrie prin compturi pe sēma exercițiului 1888-1889, și se va acoperi din fondurile destinate pentru asemenea credite pe acest exercițiu.

D. vice-președinte, H. Isvoranu : Discuțiunea generală este deschisă.

D. Kogălniceanu are cuvântul.

D. M. Kogălniceanu : 'Mi place a crede că onor. D. raportor, când vine cu un raport așa de scurt și coprinđător, va bine-voi a ne spune că D-sa a studiat cestiunea și cunoște sumele întrebunțate de mai înainte în această afacere. Prin urmare, pōte să ne dea lămuriri D-sa de câți bani s'aŭ cheltuit cu această delimitare ?

D. I. I. Rădulescu : Ca să delătuez o cestiune personală pe care 'mi-o faceți D-vōstră, cată să vō pun în cunoștință că raportorul acestui credit nu sunt eu, îndeplinesc sarcina D-lui Rēceanu.

Lista cheltuelilor cari s'aŭ făcut cu delimitarea nu mi s'a comunicat de D. ministru de externe o-dată cu proiectul de lege, însă s'a cheltuit peste suma alocată la început, această sumă luându-se dintr'un credit extra-ordinar de la paragraful special al bugetului, acum D. ministru de externe cere legitimarea acestui credit.

D. ministru de externe, P. P. Carp : Lămurirea pe care o cere D. Kogălniceanu ași putea să o dau eu. Ministerul de externe n'a avut pentru cheltuelile delimitărilor nici o sumă la dispozițiunea lui ; a trebuit, prin urmare, ca cheltuelile acelea să le facă din fondul de un milion alocat pentru deschiderea de credite suplimentare și extraordinare. Creditul acela fiind epuizat, consiliul miniștrilor n'a voit să mai încuviințeze o sporire a acestui credit, și a đis să vin înaintea D-vōstre cu acest proiect de lege, ceea-ce am și făcut.

Acastă cheltuială figurază la ministerul de externe, dar în realitate ea e făcută de ministerul de resbel ; căci el a dat inginerii cari figurau în comisiuni, fiindcă erau diferite comisiuni : era o comisiune pentru Bucovina, o alta pentru Moldova ; era o comisiune pentru Valachia-Mare și o alta pentru Valachia-Mică. Trebuia să fie mai multe comisiuni ; căci alt-fel n'ar fi putut termina lucrările.

Asupra fondului de un milion, ministerul de resbel cheltuiuse veri-o 50.000 lei.

Tot ministerul de resbel a mai cheltuit 36.000 lei și 4.000 lei s'aŭ cheltuit ca diurne pentru inginerii civili, cari trebuiau să mērgă și ei în urma comisiunii tehnice ca să constate în unele locuri cestiunea de proprietate privată, care nu se modifică, dar care se alteră întru cât-va prin tragera noiei fruntarii ; cea sumă se urcă la 3.800 lei și cu 36.000 face în total 39.800 și s'aŭ cerut 40.000.

Acestea sunt lămuririle ce aveam să le dau D-lui Kogălniceanu.

Acum, dacă D-sa voește a ști și anu-

me pentru ce a cerut ministerul de resbel acești bani, și acesta se pōte să i se ađucă la cunoștință.

D. M. Kogălniceanu : Sunt foarte recunoscător pentru lămuririle pe cari din memorie ni le dă D. ministru, dar eu nu caut cērtă de loc numai ași dori ca o Cameră nouă, cu o eră nouă, să bine-voiască a schimba modul în care înainte se vota creditele.

Eu în tot anul m'am aflat în pozițiune de a vota credite, fără să am în tot-d'ăuna lămuriri precise, și socotesc că înteresază pe țēră și mai ales pe unii deputați, cari vin cu simțiminte de economie, într'un mod mai serios, ca să știe în ce și cum s'aŭ cheltuit creditele pe cari sunt chemați ale legitima.

Întrebarea pe care am făcut-o eu este de competența D-lui raportor, nu personal a D-lui Rădulescu ; căci eu n'am nimic personal cu D-sa, dar a D-lui raportor și mai ales a comisiunii financiare, care nu este o comisiune de delegați, cari delegați reprezintă discuțiunile din toate secțiunile, ci este o comisiune ad hoc, și prin urmare, este datore să studieze pentru deputații din totă Camera cestiunile financiare.

Socotesc că nu este bine să se urmeze ca în trecut. Comisiunea vōdând că s'a cerut 40.000, a acordat 40.000 ; D. ministru a răspuns scurt . . .

D. ministru de externe, P. P. Carp : Am spus că s'aŭ cheltuit 50.000, plus acești 40.000 cari se cer acum.

D. M. Kogălniceanu : Eu am onōre să spun că s'a cheltuit și mai înainte de acel 50.000 ; prin urmare, s'a cheltuit mai mult.

D-lor, eu nu caut cērtă, dar ași dori ca onor. comisiune, când va mai examina credite, să bine-voiască a fi mai scrupuloasă în cercetările ei, ca să ne arate cât s'a cheltuit, pentru a ști ce ne costă. Sunt sigur că și în Parlamentul Pestei tot așa se va face cu creditul pentru aceste delimitări.

Eu dau acești 40.000 lei, dar, cu totă supărarea ce ar putea fi la Pesta și aici, rog pe D-nii membri ai comisiunii să fie mai scrupuloși.

— Ne mai luând nimeni cuvântul, se pune la vot luarea în considerare a proiectului de lege :

Votanți	61
Majoritate regulamentară	44
Bile albe	47
Bile negre	14

D. vice-președinte, Ilariu Isvoranu : Adunarea a luat în considerare proiectul de lege.

— Art. 1 și 2 se primesc fără discuțiune.

— Se pune la vot proiectul de lege în total, și scrutinul se declară fără rezultat, nemaî fiind Adunarea în numărul cerut de regulament.

Ședința se ridică la 5 ore, anunțându-se cea următoare pe a doua zi, 10 Decembre.

No. 20.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Ședința de la 10 Decembre 1888

Președința D-lui președinte *Lascar Catargi*, asistat de D-nii secretari A. Simu, U. Boldescu și G. Dem. Theodorescu.

— Ședința se deschide la ora 1 dupe amiazi.

— Prezenți 142 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 31 D-ni deputați și anume:

In congediu:

D-nii C. Datculescu, I. Dimitriu, G. E. Lahovari și G. Rosnovanu.

Fără arătare de motive:

D-nii T. Anastasiu, P. Brătășanu, G. Cantacuzino, I. Cincu, Gr. Constantinescu, C. Danaric, I. Demetriad, V. Dimitropolu, C. Ghițescu, A. Goilav, G. Levezeanu, M. Marascu, I. Miclescu, V. Mortzun, C. Olănescu, A. Peșiacov, V. Poenaru, C. Greceanu, G. Robescu, I. Robescu, D. Sturdza, I. Săvescu, M. Marghiloman, I. M. K. Iepureanu, G. Tocilescu, V. Pogor.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se acordă congediu D-lui G. E. Lahovari.

— Se trimit la comisiunea de petițiuni: petițiunea D-lui G. Belisariu, a mai multor locuitori din comuna Slătioarele, județul Argeș, a mai multor locuitori din comuna Scaeni, județul Prahova și a mai multor locuitori din comuna Dranoveți.

— Se trimit la comisiunea de indigenat: petițiunile D-lor Alfons L. Brociner, H. Petrescu, Iosef Cociș, Ion Vēja și G. Cetalopolu.

— Se comunică Adunării raportul comisiunii de petițiuni asupra cererii arhimandritului Hariton Mateescu.

— Se comunică raporturile comisiunii de indigenat relative la cererile D-lor O. Arbizan, G. Ghinbășanu, R. Samitea, A. Oraveț, C. D. Neguț.

— Se comunică raporturile comisiunii financiare asupra proiectului de lege pentru deschiderea unui credit de 994.590 lei și asupra proiectului de lege pentru deschiderea unui credit de 114.838 lei.

D. președinte, Lascar Catargi: D-lor, ați hotărât ca ședințele să începă la ora 1, și să se ridice la 6. Ieri, de la orele 4 și jumătate, nu am mai putut lucra. Vă rog să ședeți până la 6 ore.

D. Dobrescu are cuvântul pentru a face o propunere.

D. C. Dobrescu: D-lor deputați, am onoare a prezenta o propunere scrisă de mai mulți D-ni deputați pentru vindarea moșiilor Statului în corpuri întregi la licitațiunea de la 12 Decembre.

Propunerea se exprimă în modul următor:

PROPUNERE

Subsemnații, având în vedere dispozițiunile enunțiate atât prin debaterile urmate cu ocaziunea răspunsului la Discursul regal cât și prin proiectul de lege depus de guvern, ca moșiile Statului să nu se mai vindă de cât în loturi la țărani;

Vedând că prin *Monitorul oficial* No. 192 din 30 Noembre se pun în vindare cu licitație în corp întreg 27 moși pentru ziua de 12 Decembre,

Propunem să se suspende licitațiunile moșiilor menționate spre a se vinde apoi în loturi.

C. T. Grigorescu, Christu S. Neagoescu, C. C. Dobrescu, Dobrescu C., I. Nădejde. N. Voinov, Ion C. Grădișteanu, G. Burghilea, G. Panu, Radu Stanian, Chr. Suliotis, Tache Ionescu, P. I. Cernătescu.

D-lor, am aci *Monitorul oficial* de la 30 Noembre în care s'a publicat această licitațiune. Din el veți vedea că cea mai mare parte din moșiile puse în vindare sunt învecinate cu moși de ale Statului; cu alte cuvinte, s'au rupt părți din moșiile Statului și s'au scos în vindare prin licitațiune.

Noi vă propunem de a încuviința suspendarea acestei licitațiuni, mai ales că avem înaintea noastră un proiect de lege în această privință, și apoi aceste moși sunt situate în localități unde țărani cer să li se dea pământuri.

Tot-d'o-dată vă rog să bine-voiți a încuviința urgența acestei propuneri, urgență care cred că este necesară într-o asemenea cestiune.

— Se pune la vot urgența, și se primesce.

D. președinte, Lascar Catargi: Acum, D-lor, fiind-că unii din D-nii deputați au plecat ieri la 4 ore și jumătate, și din această cauză a fost incomplet votul dat asupra creditului de 40.000 lei cerut de D. ministru de externe, pentru acoperirea cheltuelilor comisiunii pentru fixarea fruntariilor noastre despre imperiul Austro-Ungar, procedem acum din nou la acel vot.

— Adunarea procede la vot și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votați	95
Maioritate regulamentară	47
Bile albe	83
Bile negre	14

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

D-lor deputați, ași ruga pe D-nii delegați de la comisiunea budgetară, precum și de la cele-alte proiecte de legi, să bi-

ne-voiască a se întruni pentru a activa lucrările.

Eū 'i-am convocat de mai multe ori până acum și 'i mai rog și de astă-dată să se întrunescă pentru a lucra.

Acum, D-lor, avem la ordinea zilei petițiunii și indigenate.

— *D. U. Boldescu*, raportorul comisiunii de petițiuni, dă citire următorului raport:

Domnilor deputați,

Comisiunea pentru petițiunii, întrunindu-se sub președința D-lui N. Voinov, având de secretar pe D. Pacu, a luat în examinare diferite petițiuni, numind-mă raportor pentru a supune la cunoscința D-vostre rezultatul lucrărilor sale asupra următoarelor petițiuni:

1. D. Scarlat Mihălescu, fost administrator clasa II, a cerut a fi reprimat în armată, arătând că reū a fost reformat.

Comisiunea având în vedere că petiționarul a fost reformat conform legii poziției oficerilor și negăsindu-se competentă a lua veri-o deciziune, a dispus ca această petițiune să fie recomandată D-lui ministru de resbel.

— Ne luând nimeni cuvântul, se pun la vot conclusiunile comisiunii și se adoptă.

— *D. U. Boldescu* continuă citirea raportului:

D. locotenent N. Mingard, prin petițiunea sa, arată că, dupe un serviciu de 22 ani în armată, a fost reformat și că nu primesce de cât un ajutor de 72 lei pe lună de la ministru de resbel, care sumă este insuficientă, cerând să i se acorde o pensiu de 150 lei, sau să fie reprimat în armată spre a-și îndeplini anii necesari pensiunii.

Comisiunea, având în vedere că cererea pentru pensiu a mai fost făcută de petiționar și nu i s'a putut acorda, nefiind în condițiunile legii pensiunilor, și de această dată i se respinge, rămânând a se adresa D-lui ministru de resbel, ca singurul competente a lua veri-o deciziune pentru cererea sa de a fi reprimat în armată.

— Ne cerând nimeni cuvântul, se pun la vot conclusiunile comisiunii și se adoptă.

— *D. U. Boldescu* continuă citirea raportului:

Asupra petițiunii fostului mitropolit din Dobrogea, Nikita, prin care cere a i se spori subvențiunea de 250 lei pe lună.

Comisiunea, vedând că nimic nu justifică o sporire și găsind forțe suficiente suma de 250 lei, a respins cererea.

— Ne luând nimeni cuvântul, se pun la vot conclusiunile comisiunii și se adoptă.

— *D. U. Boldescu* continuă citirea raportului:

Mai mulți învățători din județul Némțu cer ca pământurile cedate școlilor să fie scutite de plata foncierei.

Comisiunea, având în vedere că aceste

pământuri sunt date învățătorilor în scopul de a se face o cultură mai sistematică și exemplară sătenilor, servind în același timp ca un ajutor la micile salarii ce au acești învățători; că în aceste condițiuni ei nu sunt proprietarii acelor pământuri și prin urmare, nici nu pot fi obligați la foncieră. Pentru acestea, comisiunea a decis a se interveni pe lângă D. ministru de finanțe spre a lua dispozițiuni a se scuti de plata foncierii locurile date școlilor. Cu această ocaziune, comisiunea a arătat dorința ca această dispozițiune de scutire a foncierii să fie luată și pentru locurile bisericilor.

— Ne luând nimeni cuvântul, se pun la vot concluziunile comisiunii și se adoptă.

— *D. U. Boldescu* continuă citirea raportului :

D-na Suzana Esler, prin petițiunea sa, cere o pensie pentru că decedatul său soț a servit ca medic timp de 22 ani.

Comisiunea, având în vedere că decedatul a fost de naționalitate austriacă și ne naturalizat și fără a fi în condițiunile cerute de legea pensiunilor, a respins cererea.

— Ne luând nimeni cuvântul, se pun la vot concluziunile comisiunii și se adoptă.

— *D. U. Boldescu* continuă citirea raportului :

Asupra petițiunii D-lui Gheorghe Străchinaru, prin care cere o pensie de 35 lei pe lună pentru 21 ani serviți la graniță și ca giandarm.

Comisiunea, vădând că petiționarul n'a prezentat nici un act constatator celor reclamate, a decis a se recomanda D-lui ministru de culte spre a i acorda un ajutor din fondurile destinate în acest scop.

— Ne luând nimeni cuvântul, se pun la vot concluziunile comisiunii și se adoptă.

— *D. U. Boldescu* continuă citirea raportului :

D-na Agripina Chimet, soția decedatului Stefan Chimet, fost director al școlii primare Cuza-Vodă din Galați, cere a i se acorda o pensie, căci soțul său a fost 27 ani profesor și a contribuit la înființarea acelei școli Cuza-Vodă.

Comisiunea, având în vedere că, dupe dispozițiile legii actuale a pensiunilor, nu se pot acorda pensii de cât cu foarte mari dificultăți; căci diferitele dispozițiuni din acea lege, mai cu osebire aceea care supune acordarea pensiei la etatea fixată, sunt inechitabile, așa că numeroși funcționari civili și militari, chiar dupe un serviciu foarte îndelungat, nu pot a primi pensii, cu toate că lor li s'au făcut rețineri din salarii în acest scop: comisiunea găsește că este momentul ca de urgență să se facă o lege modificătoare celei actuale a pensiunilor; iar asupra petițiunii D-nei Chimet, în majoritate, a decis a se recomanda D-lui ministru de culte pentru a i da un ajutor corespun-

dător cu serviciile aduse de decedatul său soț.

Iar D. membru Pacu, în minoritate, a fost de opinie ca, din momentul ce prin actele prezentate de petiționară se constată că într'adevăr decedatul profesor a adus serviciul Statului și comunei Galați; că densa, văduva, a rămas cu mai mulți copii și fără mijloace de existență, să i se acorde o recompensă prin o mică rentă viageră.

D. M. Pacu : D-lor deputați, am avut onoare să fiu de opinie deosebită de majoritatea comisiunii asupra acestei petițiunii.

Este vorba de o văduvă a repausatului Stefan Chimet din Galați, care a servit comunei Galați 27 de ani, și astăzi văduva lui se găsește fără nici o avere, și se constată din acte că soțul ei, nu numai că a servit 27 de ani, dar încă a făcut un act care a contribuit la întinderea învățământului cel puțin în acel oraș; căci, D-lor, este constatat că una din lipse în țară la noi este și lipsa de școle în număr suficient.

În comuna Galați sunt numai două școli; una care dată din timpul lui Michail Sturdza, numită școla Domnescă, și a doua numită Cuza-Vodă, care s'a făcut cu stăruința acestui institutor; el a umblat cu talerul în dreapta și în stânga și a adunat cu paroa de la bogat și de la sărac pentru înființarea acestei școle.

De aceea eu am opinat ca să se dea o mică pensie acestei văduve, pentru că bărbatul ei a contribuit mult la facerea acestei școle.

D. președinte, L. Catargi : Atunci trebuie să faceți o propunere scrisă de șapte deputați.

O voce : Sunt concluziunile comisiunii.

D. președinte, L. Catargi : Aceasta nu este destul când se cere o pensie.

D. ministru de finanțe, M. Germani : Pe cât am înțeles eu, repausatul Stefan Chimet a fost funcționar al primăriei . . .

D. U. Boldescu : A fost și al primăriei, a fost și al Statului.

D. ministru de finanțe, M. Germani : Întru cât privește calitatea sa de funcționar la primărie, nu știu dacă i s'au făcut rețineri; numai în cazul când i s'ar fi făcut rețineri la lăfă pe timpul cât a servit la primărie ar putea să revendice un drept la pensie; întru cât însă, nu i se vor fi făcut rețineri în favoarea Statului ca funcționar al primăriei, nu are nici un drept la pensie.

În ceea-ce privește însă timpul cât a fost în serviciul Statului, și unde neapărat i s'au făcut rețineri din lăfă, acolo începe dreptul său la pensie, dacă are anii de serviciu în deajuns pentru a i se acorda o pensie; iar dacă nu va fi având anii de serviciu ceruți de legea pensiunilor, nu i se poate recunoște dreptul la pensie, afară numai dacă Corpurile legiuitoare i-ar încuviința o pensie prin

o anume lege; și de aceea onor. nostru președinte a avut dreptate să dică că în asemenea caz trebuie să faceți o propunere ca această pensie să se acorde prin un anume proiect de lege.

A recomanda însă cererea guvernului, nu va fi de nici un folos pentru această nenorocită femeie, fiind-că nu se poate înscrie nimeni între pensionarii Statului de cât în virtutea drepturilor ce va fi având pentru anii serviți la Stat, și dacă nu va fi având anii ceruți de lege nu i se poate face nimic.

D. N. Volnov : D-lor, iată pentru ce majoritatea comisiunii a respins cererea reclamantei. Sunt exacte cele spuse de D. ministru de finanțe; acest profesor a servit la Stat o sumă de ore-care de ani, însă anii serviți la Stat nu i da dreptul la o pensie, neavând pe deplin termenul cerut de legea pensiunilor; pe de altă parte el a mai servit o sumă de ani la primărie, și legea pensiunilor nu acordă funcționarilor primăriilor pensii, iar primăria locală nu are o lege specială pentru pensii. Este însă un fapt constatat că acest om a servit mulți ani, dar ce să i facem? Conform cu legea pensiunilor nu poate avea dreptul la pensie; ce putem face este ceea-ce a spus D. Pacu, dar această numai printr'un proiect de lege; noi însă majoritatea am respins cererea din acest punct de vedere, că la comisiunea noastră sunt sute de petițiuni de natura aceasta, și de aceea am avut dreptate ieri când am disc în toate zilele vin cereri de la văduve nenorocite ale atâtor funcționari cari cer a li se da pensii; dar să nu uităm că sunt altele mai nenorocite cari n'au pe nimeni cari să dică în Cameră un cuvânt în favoarea lor; această femeie s'a întâmplat să aibă pe D. Pacu, care i-a introdus cererea la comisiunea de petițiuni; acum fie că i-ați da pensie printr'un proiect de lege, sau în alt mod, noi majoritatea comisiunii nu am putut primi să ajutăm pe un X, pentru că are pe cine-va care stăruie în favoarea sa, și să lăsăm afară pe o sută de Y, cari nu au pe nimeni aci ca să pună un cuvânt și pentru densii.

De aceea, precum diceam și ieri, eu cred că o asemenea stare de lucruri nu se poate regula de cât prin reformarea legii actuale a pensiunilor, căci sunt mulți nenorociți cari au câte 17 sau 18 ani de serviciu, cărora li s'au făcut rețineri și cari n'au nici o pensie.

D. președinte, L. Catargi : D. Pacu menține opiniunea D-sale ca să o pună la vot?

D. M. Pacu : O mențin.

— Se pune la vot opiniunea D-lui Pacu și se respinge.

— Se pune la vot opiniunea majorității și se primesce.

— *D. U. Boldescu* continuă citirea raportului :

Asupra petițiunii D-nei Ana Rolea, care cere o pensie pentru că decedatul său soț N. Rolea a servit ca silvicultor și în

alte funcțiuni timp de 18 ani, 8 luni, 9 zile, și

Asupra petițiunii D-nei Voica, soția desedatului Petre Georgescu, fost profesor la comuna Poenari-Burchi timp de 17 ani, pentru care cere pensiuine,

Comisiunea, având în vedere că dupe actuala lege a pensiunilor nu se poate da nici o soluțiune acestor cereri și nici nenumerațelor petițiunii ce se află la comisiune, opinază ca guvernul să binevoiască a veni de urgență cu un proiect de lege modificător legii pensiunilor actuale pentru civili și militari.

— Ne luând nimeni cuvântul se pun la vot conclusiunile comisiunii și se primesc.

D. președinte, L. Catargi: Acum la ordinea zilei avem indigenate.

D. Iacob Negruzți: D-lor deputați, știu foarte bine că toate raporturile relative la indigenate care sunt făcute de comisiunea Camerei trecute trebuie să fie încă o dată trecute prin comisiunea de indigenat, pentru ca să fie studiate din nou conform regulamentului nostru; însă iată ce se întâmplă: sunt o mulțime de raporturi relative la cereri de indigenate din partea unor militari, care sunt în armată, din partea unor români de peste hotare, care ocupă funcțiuni în Statul nostru, din partea unor farmaciști și din partea altora, a căror existență atârână de la votarea indigenatelor lor, și așa dori, dacă D. președinte crede că este corect, că aceste raporturi, care au trecut prin comisiunea de indigenate din sesiunea trecută, să fie puse la ordinea zilei o dată cu aceste, care au trecut prin comisiunea actuală; căci este nedrept că acei care au venit cu petițiunii mai în urmă și au fost cercetate acum să fie votați înaintea celor care, au petiționat de ani de zile, și care au trecut prin comisiune mai de mult. De aceea cred că ar fi bine ca aceste raporturi să se pună în desbaterea Adunării o dată cu acestea și să le votăm dupe ordinea cronologică în care s'au prezentat la Cameră.

D. președinte, L. Catargi: Camera le-a trimis pe toate la comisiunea actuală de indigenat, pentru cuvântul că, ne mai fiind aceeași Cameră și raportorii de atunci ne mai fiind astăzi deputați, cine ar avea să dea explicațiunii Camerei? Trebuie ca comisiunea să numască din nou raportorii care să le prezinte Camerei, mai cu seamă că avem mai bine de 1.200 cereri de indigenat.

D. N. Voinov: D-lor deputați, cred că cererea D-lui Negruzți este, în adevăr, foarte expeditivă, dar nu o putem admite, mai întâi, pentru că am avea să discutăm nise raporturi ai căror raportori nu mai sunt astăzi deputați, și al doilea pentru că am avea să ne pronunțăm asupra lucrării unei comisiuni care astăzi nu mai există, și prin urmare, nu poate să ne explice și să justifice lucrarea sa.

De aceea tot-d-a-una s'a urmat conform

regulamentului, care prevede că raporturile comisiunilor, unei Camere anterioare să se trimită din nou la comisiunile Camerei celei noi, ca ast-fel, examinate să se aducă înaintea Camerei.

Tot ce putem face pentru persoanele de care vorbesce D. Negruzți, este să rugăm comisiunea de indigenat, că cu precădere să studieze mai întâi petițiunile românilor și ale funcționarilor aflați în serviciul public, care în adevăr au nevoie să și reguleze cu o oră mai înainte pozițiunea lor.

D. I. Negruzți: Sunt și alții care au fost votați de Senat.

D. președinte, L. Catargi: Sunt 1.514 cereri de indigenat, acesta e cifra exactă.

D. M. Kogălniceanu: D-lor, cifra pe care ne o spune D. președinte ne dovedește cât de greșită ar fi procedura noastră și cât ar merge în absurd, dacă am primi ca toate acele raporturi să meargă din nou în cercetarea comisiunii.

Eu, în această privință, fac o întrebare D-lor membri din comisiune, dacă pot lua asupra-le să studieze într-o sesiune 1.500 de împământeniri, căci ar fi o lucrare cu totul nădrăvană.

Eu cunosc cereri de împământenire care datéză de 27 de ani, și acum acela neputând-o obține pentru dânsul o cere pentru fiul său, căci cel d'ântăiu fiind bătrân ați, în curând are să fie împământenit pentru vecl.

Ce e o cerere de împământenire? Este un act în care se arată unde omul e născut, dacă are sau nu act de emigrare, dacă are purtare bună și dacă e folositor ca să fie încetățenit. Ei bine, pentru acesta nu trebuie așa mare studiu; când se va citi raportul, fie-care din noi va vedea dacă intrunesc sau nu condițiunile.

Nicăieri, D-lor, împământenirile nu se mai dau de către corpurile legiuitoare în mod individual.

Eu cred că e o lacună la noi acesta, și când se va face și alte revisiuni de Constituțiune, e bine să se ia și această cestiune în băgare de seamă, căci numai noi ne aflăm în această curiosă pozițiune, că se grămădesc unele peste altele cererile de împământenire.

O cerere de felul acesta e pururea basată pe lepădarea naționalității sale; avem oameni care trăesc o viață întrégă la noi în țară, și ei nu știu încă ce sunt, căci s'au lepădat de protecțiunea cea veche și pe cea nouă nu o au. Ei bine, D-lor, acesta nu este drept; înțeleg, să dureze această situațiune a unui om șese luni, un an, dar nu decimii de ani?

Trebuie dar să căutăm a face o stare de lucruri care să folosescă și țerei și omnilor.

Mai este încă o cestiune, care și aceea este rezervată. Ce se face cu fiii acelor care s'au împământenit; fiind-că unele tribunale recunosc că sunt fii de români și altele nu 'i recunosc spunând că sunt străini.

Trebuie dar lămurită și această cestiune într'un fel.

Prin urmare, D-lor, în ceea-ce privesce ordinea lucrărilor, cred că nu este drept a se da precădere acelor care vin cu cereri acum, și aceia care așteaptă la ușa Camerei de decimii de ani să fie lăsați la urmă.

De aceea eu mă unesc cu opiniunea D-lui Negruzți să dăm întâietatea cererilor celor mai vechi.

D. M. Caracostea: D-lor deputați, în ceea-ce privesce propunerea D-lui Negruzți, a respuns D. președinte; în ceea-ce privesce recomandațiunea D-lui Voinov, sunt autorizat a spune că comisiunea de la început a avut în vedere observațiunea ce face D-sa, și a căutat să nu ia în cercetare de cât cererile cele mai vechi, și în special pe acelea de recunoscere a calității de român. Comisiunea însă și a mai pus ceva în vedere, a și că cercetările să se facă și dupe stăruința persoanelor în drept. (Intreruperi.)

Ați auzit, D-lor, că cererile sunt peste 1.500; ei bine, între acestea sunt și cererile unor oameni care au murit, și s'ar putea acorda împământenirea dupe morțe, fără ca noi să avem cunoștințe de acest lucru. Există însă un rău, și cum foarte bine a observat D. Kogălniceanu, răul este în modul de a procede; eu nu înțeleg de ce votul asupra recunoșterilor să se facă individual, și pentru ce nu s'ar admite ca comisiunea să facă un singur raport asupra mai multor cereri de recunoșteri. Acesta cred eu că ar fi o procedură și bună și care ar înlesni lucrările noastre; căci dupe cum vedeți, avem pe listă la ordinea zilei 23 de raporturi, și vă asigur că astăzi nu veți putea vota de cât patru, sau cinci; fiind că știți asemenea că urmază a se da două voturi, unul asupra luării în considerațiune și altul asupra legii în total.

D. I. Lahovari: D-lor, onor. D. Kogălniceanu a atins o cestiune destul de importantă în ceea-ce privesce naturalizarea, cestiunea de a se ști ce se face cu copilul minor al unei persoane care a dobândit, fie recunoșterea calității de român, fie indigenarea.

La prima vedere, D-lor, s'ar părea că cestiunea nu face induoială, că dacă părintele este naturalizat, copiii sunt recunoscuți ca români; însă nu este așa dupe lege, acei copii rămân străini. Dacă un copil se naște în urma naturalizării tatălui, acela este recunoscut ca român, iar cel d'înainte rămân străini, și ast-fel s'ar întâmpla ca un părinte să aibă două serii de copii, unii străini și alții români.

Cum vedeți, D-lor, acesta este o cestiune serioasă și cred că ar fi bine să atragem atențiunea D-lui ministru al justiției a aduce un proiect de lege în această privință, sau noi din inițiativă parlamentară să regulăm această cestiune.

De aceea diceam că cestiunea este de mare interes; fiind-că nu se poate înțelege

că dacă primim pe un cetățen nou în cetățenia română să șicem că aceleași formalități să se facă peste 20 de ani și pentru copiii acelui om; și prin urmare, dacă primim pe părinte, de sigur că trebuie să primim și pe copiii lui; acesta însă trebuie să se reguleze prin un proiect de lege venit, fie din inițiativă parlamentară, fie de la guvern.

D. președinte, L. Catargi: Dupe Constituțiune naturalizațiunile nu se pot acorda de cât prin lege și în mod individual. Prin urmare așa se va face.

D. Chr. S. Negoescu raportorul comisiunii de indigenat, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

D. Solomon Halița, prin petițiunea adresată onor. Camere, cere a i se recunoască calitatea de cetățen român, basându-se pe următoarele acte:

1. Actul de nascere, botez și naționalitate;
2. Actul de emigrare da sub protecțiunea Austro-Ungară;
3. Certificatul de absolvirea cursului facultății de litere și filosofie din Viena;
4. Decretul onor. minister al instrucțiunii publice pentru numirea sa în funcțiune la Galați;
5. Alt decret al acelui minister pentru transferare de la Galați la Bêrlad;
6. Un cetificat din partea primăriei Bêrlad constatător de buna sa conduită.

Comisiunea D-văstre de indigenat, în baza acestora, a admis cererea petiționarului, și vă rogă prin subsemnatul raportor a vota aci mai jos menționatul proiect de lege.

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — Se recunoște D-lui Solomon Halița, din comuna Bêrlad, calitatea de cetățen român, în virtutea art. 9 din Constituțiune.

Raportor, *Christu S. Negoescu.*

D. președinte, L. Catargi: Discuțiunea generală este deschisă. D. Negoescu are cuvântul.

D. Chr. Negoescu: D-lor, vin să complotez acest raport prin o explicațiune în ceea-ce privește actul de nascere și de botez. Din actul de nascere se vede că D. Halița este născut în orașul San-Giorgio în Transilvania, din părinți de naționalitate română la 1859, Aprilie 17 și s'a botezat la 18 Aprilie.

Ne mai cerând nimeni cuvântul se pune la vot luarea în considerațiune a proiectului de lege și se primesce.

— Se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	91
Maioritate absolută	46
Bile albe	89
Bile negre	2

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

D. D. Stănescu, raportorul comisiunii de indigenate, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

D. Ión C. Daimaca, prin petițiunea adresată onor. Camere, cere a i se recunoască calitatea de cetățen român, basându-se pe următoarele acte:

1. Un certificat al comunei Vlaho-Clisura, legalizat de consulatul general român din Salonic, doveditor de naționalitatea română din localitate;
2. Un certificat al primăriei din urbea Turnu-Severin, constatător de buna sa conduită;
3. Un certificat al percepției din Severin, care dovedește că tot-d'a-una a achitat ca comerciant dările lui către fisc, și
4. Un pașaport eliberat de prefectura urbei Turnu-Severin, din care se constată că n'a fost și nu este supus veri-unei protecțiuni străine.

Comisiunea D-văstre de indigenat, în baza acestor acte, a admis cererea petiționarului și vă rogă prin subsemnatul raportor a vota aci mai jos menționatul proiect de lege.

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — Se recunoște D-lui Ión C. Daimaca; din comuna Turnu-Severin, calitatea de cetățen român, în virtutea art. 9 din Constituțiune.

Raportor, *Stănescu.*

D. I. Negruzzi: Intre actele înfățișate de petiționar nu se vede nici actul prin care se constată că s'a lepădat de protecțiunea străină, nici dovadă că a tras sorții la noi. Aceste acte sunt esențiale, cel d'ântăi, fiind-că, fără el, putem avea conflicte cu țera al căreia a fost supus până acum, și al duoilea act e necesariu, fiind că, fără densusul nu putem vota; căci dacă n'a făcut serviciul militar înainte nu'l va face nici pe urmă; căci pôte să'i fi trecut vârsta.

D. D. Stănescu: D. Daimaca e un om de 50 ani, prin urmare nu i-se pôte cere să presinte actul de tragere la sorți pentru armată, precum asemenea nu i-se pôte cere nici actul de emigrare de la protecțiunea străină, de ôre-ce D-sa nici odată nu s'a aflat sub o protecțiune străină.

Afară de acesta, D-sa e stabilit în Severin de 20 de ani, unde ca întreprindător de păduri a făcut în județul nostru și în județele vecine un mare serviciu; căci a introdus o industrie care până atunci nu exista la noi în țera, facerea furcelor, lopeților, rôbelor, necesarii agriculturii române și pe cari articole le fabrică din materialul ce 'l exploatează din pădurile ce le are închiriate în județul Mehedinți și Gorj.

Dacă voiți, pot să vă citesc și actele.

D. I. Isvoranu: D-lor, în privința

actelor ce cere D. Negruzzi, eu, ca unul din localitate, pot să vă dau următoarea deslușire:

Persóna a cărei cerere de împământenire avem s'e o votăm acum, este unul din cei d'ântăi comercianți în orașul Severin, om de trebă, bine vădut și român de origină, dupe cum vedeți.

În ceea-ce privește tragerea la sorți D. raportor v'a dat deslușiri.

Din actele onor. comisiunii de indigenat, am fost puși în pozițiune să judecăm dacă e bine sau nu să i-se dea împământenirea.

Tot ce potsă mai adaog eu, ca unul care cunosc din localitate pe această persónă, este că nu ar avea nimeni nimic de regretat votând această împământenire.

D. M. Kogălniceanu: Nu am onorea de a cunoște pe această persónă, prin urmare, cu tótă bucuria voiú urma cererei onor. D. Ilariu. Însă am să vorbesc și de o măsură bună care a fost și adoptată în Senat.

Ne contenit ne vin de peste Dunăre fel de fel de străini cu titlu de români. E bine ôre ca noi să ne încredem numai pe nisce afirmațiuni? Ați când avem consul la Salonic, la Bitolia, având posibilitatea să scim dacă persónele cari ne vin sunt în adevăr români.

Dacă nu sunt români, eu ași cam sta la înduială a le da împământenirea cu ochii închiși, cu atât mai mult că sunt duoé meserii mai cu sémă cari atrag forțe mult pe acești domni cari astăzi să nimesc români și cari erău mai cu sémă greci; căci sciți că legea oprește pe străini de a vinde bêturii spirituose. Din această cauză, precum în Moldova sunt Evreii, aici la noi sunt pretingii macedonenii, și d'eu nu prea sciú care e mai greú, mai avar în relațiunile lui; cel puțin Israelitul din Moldova, dacă câștigă ceva cu vîndarea rachiului, în schimb însă mulți 'l injură; românul să resbună asupra lui cu injurături. Aici la noi însă nu e așa; onor. noștri vecini de peste Dunăre tratéză pe români cu numele de Vlachi și întrebați D-văstre ce însemnare are acest cuvânt.

Ceva mai mult, fiind cărciumar încetul cu încetul începe a se face din cărciumar arendaș și din arendaș proprietar. Nu mă plâng de acesta, este activitatea lor; dar eu ca român trebuie să mă preocup de idea dacă acești reclamanti sunt de origină română.

Eú am la mână o serie de învoeli agricole, mai cu sémă din localitățile a-celea unde au fost rêscole; am făcut comparațiunea între deosebitele învoeli și vă mărturisesc că m'am speriat de unele, dar când au căutat, am vădnt că cele mai grele învoeli erău făcute de către arendașii sau proprietarii de naționalitate străină.

De aceea zic ca să facem și noi cum se face în Senat, adică să cerem certificatul consulului nostru că asemenea pe-

ționarî sunt de naționalitate români.

D. Ilariu Isvoranu: Este asemenea certificat.

D. M. Kogălniceanu: Am văzut și eu certificatul și este în regulă.

D. Nădejde: D-lor, eu, pe lângă cele date de D. Kogălniceanu, așî cere ca asemenea petiționarî să fie supuși și la un examen de limba română. (Ilaritate).

D. Ștefăneanu: D-lor deputați, am onorea să cunosc pe acest comerciant, pe care l' știu că este de mult timp în țara Românească, și el știe să vorbescă românește tot așa de bine ca și D. Nădejde și mine.

D. N. Ionescu: D-le președinte, este un articol în Constituțiune care ne impune datoria la bucurarea de drepturi politice pe tot românul născut în orice Stat.

Nu mă preocup despre locul născerei acestui petiționar, dar, dupe cât să vede din acte, el este născut într-o provincie turcească unde nu sunt de cât români. Prin urmare sunt de părere să-l recunoștem calitatea de român fără examenul cerut de D. Nădejde. (Ilaritate).

Se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votați	85
Maioritate absolută	44
Bile albe	78
„ negre	7

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

D. D. Ștăncescu, raportorul comisiunii de indigenat, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

D. Edmond Valsamaky, prin petițiunea, dată ministerului justiției la 5 Decembre 1885, a cerut a-l se acorda împământenirea cu dispensa de stagiū.

Prin Mesagiul regal de la 14 Decembre 1885, același an, cu No. 2924, cerea sa a fost trimisă în deliberățiunea Camerei.

Comisiunea D-văstre de indigenat, procedând la cercetarea tuturilor actelor, a văzut:

Că D-sa este născut la 1851 în comuna Grand Saconnes, canton de Geneva (Elveția) și că este botezat în religiunea creștină;

Că de la 1866 este venit în țeră, din care timp s'a și stabilit în orașul Craiova, conducând un institut de instrucțiune și educațiune;

Că s'a căsătorit cu o româncă cu care are și trei copii botezați în religia ortodoxă;

Că D-sa se bucură în orașul Craiova, după atestațiunea mai multor orășeni, de cea mai bună reputățiune în societate;

Că a plătit toate contribuțiunile către Stat încă de la 1873 și până ađi;

Că nu s'a bucurat nici o dată de protecțiunea străină, după cum se certifică

de consulul general al Confederațiunii Elvețiene din România.

Comisiunea în unanimitatea membrilor prezenți, a admis această cerere de împământenire și prin sub-semnatul raportor vă rogă să bine-voiți a vota următorul proiect de lege.

Raportor, *Ștăncescu.*

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — În virtutea art. 7, § II, lit. a din Constituțiune, se acordă D-lui Edmond Valsamaky, din comuna Craiova, județul Dolj, împământenirea cu dispensa de stagiū.

După adoptarea luării în considerațiune, se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votați	65
Maioritate regulamentară	44
Bile albe	60
Bile negre	5

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

— *D. Chr. Negoescu,* raportorul comisiunii de indigenat, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

D. Vasile Simionov, prin petițiunea dată ministerului justiției la 1888, Martie 8, a cerut a i se acorda împământenirea cu dispensa de stagiū.

Prin Mesagiul regal de la 19 Noembre 1888, cu No. 3392, cererea sa a fost trimisă în deliberarea Camerei.

Comisiunea D-văstre de indigenat, procedând la cercetarea tuturilor actelor, a văzut:

Că D-sa este născut în urbea Iași la 1859, din părinți de naționalitate rusă, de religiune creștină-ortodoxă, stabiliți în țeră de la 1830;

Certificat de bună conduită din partea urbei Bêrlad;

Certificat de tragere la sorți;

Certificate de studiile ce a făcut, și a nume licența în litere și filosofie, precum și licența în drept;

Decretul de numire ca profesor cu titlul provisoriu la catedra de filosofie la liceul din Bêrlad, cursul superior, pe baza concursului ce a depus.

Comisiunea D-văstre de indigenat, luând în deliberare toate acestea, în ședința de la 24 Noembre 1888, în unanimitatea membrilor prezenți, a admis această cerere de împământenire, și prin sub-semnatul raportor vă rogă să bine-voiți a vota următorul proiect de lege.

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — În virtutea art. 7, § II, lit. a din Constituție, se acordă D-lui Vasile Simionov, din comuna Bêrlad, județul Tutova, împământenirea cu dispensa de stagiū.

Raportor, *Christu S. Negoescu.*

— Dupe adoptarea luării în considerațiune și a art. unic, se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votați	86
Maioritate regulamentară	44
Bile albe	81
Bile negre	5

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

— *D. Chr. Negoescu,* raportorul comisiunii de indigenat, dă citire următorului raport și proiect de lege.

Domnilor deputați,

Onor. Senat, prin legea votată în ședința de la 7 Martie 1887, a acordat împământenirea cu dispensa de stagiū D-lui Vladimir Atanasovic.

Comisiunea de indigenat, prin procesul-verbal al ședinței de la 25 Noembre anul curent, a admis în unanimitatea membrilor prezenți această lege.

Din observarea actelor s'a văzut că petiționarul este născut în Bucuresci la 23 Maiu 1864 și s'a botezat în religia ortodoxă;

Că 'și-a urmat studiile în țeră la liceul Mateiū-Basarab, în urma cărora, obținând diploma de bacalaureat, 'și-a completat studiile în Franca, luând diploma de licențiat în drept;

Reintors în țeră, a intrat în armată în regimentul 7 de linie, unde se află ađi ca caporal;

Nu a fost supus nici unei protecțiuni străine și se bucură de o bună reputățiune în societate.

Delegat raportor, vă rog, D-lor deputați, a vota următorul proiect de lege.

Raportor, *Christu S. Negoescu.*

L E G E

Art. unic. — În virtutea art. 7, § II, lit. b din Constituțiune, se acordă D-lui Vladimir Atanasovic, din comuna Bucuresci, județul Ilfov, împământenirea cu dispensa de stagiū.

Dupe adoptarea luării în considerațiune și articolului unic, se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votați	83
Maioritatea regulamentară	44
Bile albe	77
Bile negre	6

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

— *D. D. Ștăncescu,* raportorul comisiunii de indigenat, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

D. Anton Căpățână, prin petițiunea sa dată onor. Camere la 18 Februarie 1887, cere a i se recunoșce calitatea de cetățen român, conform art. 9 din Constituțiune, având de temeiū actele coprinse în petițiune:

Că D-sa s'a născut din părinți greco-

neuniți la 17 Ianuarie 1843 și s'a botezat la 21 ale aceleiași luni și an în religia ortodoxă de către preotul Andrei Vasilovici al bisericii greco-orientale din Cernăuți;

Că la 1848, August 11, a încetat din viață muma sa Ecaterina Căpățână, văduvă; dovadă certificatul municipiului Iași din 8 Februarie 1887;

Telegrama D-lui primar Gusti, prin care anunță pe D. Ioan Căpățână, la București, că este înscris la sorți în despărțirea III, casa No. 2.196;

Certificatul consiliului de revizie al recrutării tinerilor din județul Vaslui, din 13 Iulie 1870, prin care s'a exclus în temeiul art. 33 al legii recrutării din 1864;

Pasportul român sub No. 1.164 din 1868, luat cu ocaziunea trecerii sale în străinătate pentru complectarea studiilor;

Dovada mai multor cetățeni din urbea Panciu, plasa Zăbrăuți, județul Putna, atestă că D. Anton Căpățână este domiciliat în acea comună de la 1871 și s'a bucurat de bună opinie în societate;

Adresa direcțiunii generale a serviciului sanitar din 14 Ianuarie 1871, prin care i comunică că, prin decretul domnesc No. 53, i se acordă dreptul de a deschide farmacie în urbea Panciu din județul Putna;

Că este înființatorul unei farmacii din Panciu, unde se găsește și până astăzi; și D-sa, ca farmacist, în mai multe ocaziuni grave, în lipsă de doctor, a dat mult concurs orășenilor, ba și chiar ajutor de medicamente săracilor.

În fața acestor acte dar, comisiunea, în unanimitate membrilor prezenți, a admis cererea de împămențenie a D-lui Anton Căpățână, conform art. 9 din Constituțiune, și vă rogă, D-lor deputați, prin subsemnatul raportor, să bine-voiți a vota următorul proiect de lege.

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — În virtutea art. 9 din Constituțiune, se recunoște calitatea de cetățen român D-lui Anton Căpățână, domiciliat în urbea Panciu din județul Putna.

Raportor, *D. Stăncescu.*

Dupe adoptarea luării în considerațiune și a articolului-unic.

Se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votați	71
Maioritate regulamentară	44
Bile albe	65
Bilete negre	6

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

— *D. M. Caracostea*, raportorul comisiunii de indigenat, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

D. locotenent Dimitrie Mingareli, din regimentul 17 dorobanți, prin petițiunea adresată Adunării, cere să i se recunoască calitatea de cetățen român.

Din actele anexate la petițiune se constată:

1) Că părintele său Dr. M. Mingareli este naturalizat român, precum se constată din legea publicată în *Monitorul oficial* No. 224 din 4 Ianuarie 1883;

2) Că petiționarul este născut în țară și că servește în armata română încă de la 1876, când a intrat ca voluntar, înaintând până la gradul de locotenent;

3) Că a luat parte în rebelul de la 1877—78, în care a fost și rănit la atacul de la Grivița;

4) Că se bucură de o bună conduită în societate.

Pentru aceste cuvinte, comisiunea a admis cererea petiționarului și vă rogă, D-lor deputați, prin subsrisul numit raportor, să bine-voiți a vota alăturatul proiect de lege.

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — În virtutea art. 9 din Constituțiune, se recunoște calitatea de cetățen român D-lui locotenent Dimitrie Mingareli.

Raportor, *M. Caracostea.*

— După adoptarea luării în considerațiune a art. unic, se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votați	73
Maioritate regulamentară	44
Bile albe	72
Bile negre	1

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

D. D. Stăncescu, raportorul comisiunii de indigenat, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

Prin Mesagiul regal din 1881, Iunie 10, No. 1.463, s'a trimis deliberării D-văstre cererea de împămențenie cu dispensa de stagiū a D-lui Costea Hristodor din județul Mehedinți.

Comisiunea de indigenat, luând în cercetare actele depuse, a constatat:

1. Că părinții D-lui Costea Hristodor, stabiliți în comuna Plenița, nu s'au bucurat nici o dată de protecțiune străină și au avut cea mai bună purtare, lucru care a făcut pe locuitorii a alege pe tatăl D-lui C. Hristodor primar (certificatul primăriei Plenița);

2. Că D. C. Hristodor a dezvoltat agricultura în județul Mehedinți, unde se bucură de cea mai bună reputație (actul a celor mai însemnați proprietari din Mehedinți);

3. Că a servit ca milițian până la etatea de 37 ani, când a trecut în glōte (certificatul comandantului companiei a 6-a din regimentul No. 17 de dorobanți);

4. Că în comuna Oprisoru, unde locuiesce, a construit cu cheltuiala sa *local pentru scōlă și primărie*, și că în 1872 a fost chiar primar (certificatul primăriei Oprisoru No. 280 din 1881);

5. Că D. C. Hristodor este născut în comuna Plenița, județul Mehedinți, la 1842 (extractul No. 704 din 1879), din părinți stabiliți în țară, și cari nici unul nici altul nu s'au bucurat de protecțiune străină; în fine că D-sa a plătit și plătesce toate contribuțiunile și fonciera (recipise de la 1859—1881);

Și apreciând că D. Costea Hristodor are dreptul de a beneficia de dispensa stagiului, vă rogă prin mine a vota următorul proiect de lege.

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — În virtutea art. 7, § II, lit. b din Constituțiune, se acordă D-lui Costea Hristodor, din comuna Oprisoru, județul Mehedinți, împămențenirea cu dispensa de stagiū.

Raportor, *Stăncescu.*

— După adoptarea luării în considerațiune a articolului unic, se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votați	78
Maioritate regulamentară	44
Bile albe	64
Bile negre	9

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

D. M. Caracostea, raportorul comisiunii de indigenat, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

Comisiunea D-văstre luând în examinare cererea D-lui Petru I. Bancotescu, prin care solicită de la onor. Adunare de a i se recunoște calitatea de cetățen român, în virtutea art. 9 din Constituțiune, și examinând actele aflate la dosar, a constatat următoarele:

1) Un act de nascere prin care constată că este născut din părinți români din comuna Satu-Lung, județul Brașovului din Transilvania și botezat la biserica ortodoxă din acea comună în anul 1851;

2) Actul de emigrare prin care se constată că s'a lepădat de protecțiunea austro-ungară la care aparținea;

3) Un act al tribunalului Brăila dovăditor că numele de familie Bancotă este identic cu numele de Bancotescu;

4) Un certificat liberat din partea primăriei urbei Brăila, prin care se atestă că conduita și onestitatea numitului este cea mai exemplară, în cât până astăzi n'a lăsat nimic de regretat.

În baza acestor acte, comisiunea D-văstre de indigenat vine prin subsemnatul

raportor a vă ruga, D-lor deputați, să bine-voiți a vota aci mai jos menționatul proiect de lege.

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — In virtutea art. 9 din Constituțiune se recunoște calitatea de cetățen român D-lui Petru I. Bancotescu, român din Transilvania, domiciliat în județul Brăila, urbea Brăila.

Raportor, *M. Caracostea.*

Dupe adoptarea luării în considerațiune și a articolului unic, se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votanți	72
Maioritatea regulamentară	44
Bile albe	62
Bile negre	10

D. președinte, L. Catargi : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

D. Chr. S. Negoescu, raportorul comisiunii de indigenat, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Cu Mesagiul regal No. 3135 din 4 Noembrie 1888, s'a depus pe biuroul Adunării de către D. ministru al justiției proiectul de lege pentru a se acorda D-lui Hector de Burbure de Wessembeck, împământenirea cu dispensă de stagiū, sprijinită pe următoarele acte :

I. Un extract de nascere prin care se constată că D. Hector de Burbure s'a născut în anul 1843, Iulie 30, în orașul Gand din Belgia.

II. Un act al legațiunii Belgiane prin care se certifică că D. Hector de Burbure, dorind a dobândi naționalitatea română, renunță la protecțiunea belgiană.

III. Un extract din registrul de căsătorie, liberat de primăria comunei Vlăsinenii, județul Dorohoiū, prin care se constată căsătoria D-lui Hector de Burbure cu D-na Maria Uhrinovski în anul 1867.

IV. Un certificat din partea primăriei comunei Hudesci-Mari, din plasa Herța, județul Dorohoiū, prin care se constată că numitul domn în timp de la 1868 până la 1886, în calitate de proprietar al moșiei Concești, a făcut agricultură achitând toate dările către Stat și comună.

V. Un certificat al primăriei comunei Dersca, plasa Berhometele, județul Dorohoiū, precum și un certificat eliberat de comitetul permanent al județului Dorohoiū, prin care se arată că D. Hector de Burbure, proprietarul moșiei Dersca, și are domiciliul în acea comună încă de la anul 1883; că se ocupă cu cultivarea pădurei de pe moșie în mod sistematic; că a introdus în acea comună fabrică de șindrilă, a înființat o carieră de piatră, procurând printr'acesta mijloce de trai

la o mulțime de locuitori; că D. Hector de Burbure este un bine făcător al comunei Dersca, procurând gratis lemnele necesare pentru reparări și construcțiuni de poduri, pentru îngrădirea cimitirului și pentru încălzirea școlii. De asemenea a dat tot materialul necesar pentru construcțiunea din nou a școlii din cătunul Dersca, comuna Dersca. Tot materialul necesar pentru localul primăriei a fost oferit de D-sa. În fie-care an oferă premii scolarilor cari se disting la învățatură.

Comisiunea de indigenat, pe baza acestor acte, în unanimitatea membrilor prezenți, a admis naturalizarea D-lui Hector de Burbure și vă rogă, D-lor deputați, să bine-voiți a aproba următorul proiect de lege :

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — In virtutea art. 7, § II, lit. a, din Constituțiune se acordă D-lui Hector de Burbure de Wessembeck, din comuna Dersca, județul Dorohoiū, împământenirea cu dispensă de stagiū.

— Dupe adoptarea luării în considerațiune și a articolului unic se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votanți	79
Maioritate regulamentară	44
Bile albe	77
Bile negre	2

D. președinte, L. Catargi : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

D. D. Stăncescu, raportorul comisiunii de indigenat, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Comisiunea D-vostre de indigenat, întrunindu-se în ziua de 25 ale lunii curente, în majoritate, a luat în examinare cererea D-lui Ion Droc Bănculescu, spre a i se acorda recunoșterea calității sale de român.

În susținerea cererii sale a alăturat pe lângă petițiune următoarele acte :

1) Un certificat liberat din partea direcțiunii generale a căilor ferate române, prin care se atestă că D-sa se află actualmente impieगत definitiv în cancelaria acelei direcțiunii;

2) Un certificat liberat din partea ministerului afacerilor străine, prin care se atestă că D. Ion Droc Bănculescu a făcut cunoscut că renunță pentru tot-d'acuna la protecțiunea austro-ungară la care aparțineau părinții D-sale, și D-sa, ca copil, de la anul 1865 de când se află în România, nu s'a folosit nici o dată de dănsa;

3) Un act de botez emis din partea parohiei comunei Reșinari (Transilvania), prin care se adevărește că este român și botezat în religia ortodoxă la August 26, anul 1854;

4) Un pașaport liberat din partea pre-

fecturei poliției Capitalei în anul 1878 pentru a trece în Bulgaria, trimis din partea direcțiunii căilor ferate în interesul țerei;

5) O dovadă subsemnată de mai mulți proprietari din culórea Galbenă din Bucuresci, prin care se atestă că D. Ion Droc Bănculescu, venit în țeră ca copil, n'a fost nici o dată dat justiției și a avut și are o conduită exemplară în societate.

Comisiunea D-vostre de indigenat, în urma examinării mai sus menționatele acte, admitând cererea petiționarului, subscrisul, în calitate de raportor, vin, în numele comisiunii de indigenat, a vă ruga să bine-voiți a vota aci mai jos menționatul proiect de lege.

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — In virtutea art. 9 din Constituțiune se recunoște calitatea de cetățen român D-lui I. Droc Bănculescu, din comuna Bucuresci, român din Transilvania.

Raportor, *Stăncescu.*

— Dupe adoptarea luării în considerațiune și a articolului unic, se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votanți	72
Maioritate regulamentară	44
Bile albe	69
Bile negre	3

D. președinte, L. Catargi : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

— *D. Chr. S. Negoescu,* raportorul comisiunii de indigenat, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domni'or deputați,

Cu Mesagiul Regal No. 2.910 din 24 Noembrie 1886, D. ministru al justiției a depus pe biuroul Adunării proiectul de lege prin care se acordă D-lui Nicolaus I. Macri, din comuna Galați, împământenirea cu dispensă de stagiū.

Comisiunea D-vostre de indigenat, întrunindu-se în majoritatea sa, în ședința de la 15 Ianuarie 1887, a luat în cercetare cererea petiționarului făcută pe următoarele motive :

Că D-sa este născut în România, în comuna Móra-Dómnei, județul Vasluiū, la anul 1863 și botezat în religia creștină;

Că tatăl său de și de origină grec, însă a dobândit împământenirea în anul 1883; Că este student în medicină la universitatea din Lipsca;

În fine, că se bucură de bună reputațiune în societate.

În fața acestora, comisiunea, în unanimitatea membrilor prezenți, a admis cererea petiționarului și prin subscrisul raportor vă rogă să bine-voiți a adopta următorul proiect de lege.

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — In virtutea art. 7, § II, lit. b din Constituțiune, se acordă D-lui

Nicolaus I. Macri, din comuna Galați, împămîntenirea cu dispensă de stagiū.

Raportor, *Chr. S. Negoescu*.

— Dupe adoptarea luării în considerațiune și a articolului unic, se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votanți	60
Maioritate regulamentară	44
Bile albe	58
Bile negre	2

D. președinte, L. Catargi : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

— *D. M. Caracostea*, raportatorul comisiunii de indigenate, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

D-lui Eduard Konteschweller, farmacist din comuna Craiova, județul Dolj, prin Mesagiul regal No. 1.493 din 7 Maiu 1884, trimitîndu-se înaintea onor. Adunării proiectul de lege prin care, în virtutea art. 7, § II, lit. a din Constituțiune, i se acordă împămîntenirea cu dispensă de stagiū.

Membrii comisiunii de indigenat, luând în examinare actele numitului, a constatat :

Că D-sa este născut la 1 Noembrie anul 1851, și botezat la 16 același an și lună în religiunea catolică,—dupe cum probază actul tradus de ministerul afacerilor străine din Bucuresci din 1884, Ianuarie 30 ;

Actul de emigrare al ministerului unguresc din Buda-Pesta din 15 Noembrie 1883, prin care atestă că D. Eduard Konteschweller se demite din toate obligațiunile către Statul unguresc,—și acesta asemenea tradus de ministerul afacerilor străine din Bucuresci ;

Certificatul percepției comunale a urbei Craiova din 28 Ianuarie 1884, No. 68, prin care arată că a plătit dările contribuitoră către Stat și prestații ca fruntaș de la 1883 și până la 1884 ;

Altul tot al percepției urbei Craiova din 30 Ianuarie 1884, cu No. 75, prin care arată că D. Eduard Konteschweller este înscris în acel oraș cu patentă și căi de comunicație ;

Certificatul primăriei urbei Ploesci din 22 Martie 1884, prin care afirmă că D. Konteschweller, în timp de peste 10 ani cât a stat în acel oraș ca practicant asistent și dirigent al farmaciei D-lui Carol Schuller, a avut o bună conduită în societate ;

Certificatul primăriei urbei Craiova din 27 Martie 1884, cu No. 1.317, prin care asemenea afirmă toate cele conținute în menționatele acte.

Comisiunea D-văstre, în unanimitatea membrilor presinți, a admis cererea de împămîntenire cu dispensa de stagiū a D-lui Konteschweller, și a numit pe subsemnatul raportor spre a vă depune în

deliberarea și aprobarea D-văstre următorul proiect de lege.

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — În virtutea art. 7, § II, lit. a din Constituțiune, se acordă D-lui Eduard Konteschweller, din comuna Craiova, județul Dolj, împămîntenirea cu dispensa de stagiū.

Raportor, *M. Caracostea*.

Dupe adoptarea luării în considerațiune și a articolului unic se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votanți	69
Maioritate regulamentară .	44
Bile albe	53
Bile negre	16

D președinte, L. Catargi : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

D. D. Stăncescu, raportorul comisiunii de indigenat, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

D. Stefan Beck, prin petițiunea adresată D-lui ministru al justiției, solicită a i se acorda împămîntenirea.

D. ministru al justiției, cu Mesagiul regal sub No. 121 din 21 Ianuarie, anul curent 1887, a presintat onor. Adunării proiectul de lege prin care, în virtutea art. 7, § II, lit. a din Constituțiune, se acordă D-lui Stefan Beck împămîntenirea cu dispensă de stagiū.

Comisiunea D-văstre de indigenat, luând în examinare actele aflate la dosar, alăturate pe lângă cererea petiționarului, a constatat următoarele :

1. Un act de botez prin care se constată că este născut la anul 1835, Iulie 16, și botezat în religiunea româno-catolică ;

2. Un act de renunțarea la protecțiunea austro-ungară la care aparținea, legalizat de autoritățile competente ;

3. Un certificat al primăriei urbei Zimnicea, prin care se constată că este stabilit în acea comună de un număr de mai mulți ani, unde exercită profesiunea de agricultor ;

4. Un alt certificat liberat tot din partea acelei comune, prin care se constată buna sa purtare în societate ;

5. Un certificat al prefecturii de Teleorman, prin care asemenea se atestă buna sa conduită ;

6. Un act semnat de mai mulți proprietari și arendași din județul Teleorman, prin care se constată specialitatea sa de agricultor și purtarea sa, și

7. Un act semnat de mai mulți locuitori din urbea Zimnicea, prin care asemenea se constată bunele sale relațiuni cu locuitorii acelei urbe.

Comisiunea D-văstre de indigenat, în baza acestor acte, a admis cererea petiționarului, și vă rogă prin subsemnatul raportor să bine-voiți a vota aci mai jos menționatul proiect de lege :

Raportor, *D. Stăncescu*.

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — În virtutea art. 7, § II, lit. a din Constituțiune, se acordă D-lui Stefan Beck, din comuna Zimnicea, județul Teleorman, împămîntenirea cu dispensă de stagiū.

D. președinte L. Catargi : Discuțiunea generală e deschisă.

D. Pallade are cuvîntul.

D. G. Pallade : D-lor deputați, legea permite în adevăr împămîntenirea cu dispensă de stagiū, dar numai în vederea ôre-cărora serviciilor excepționale aduse de un strein în țără ; căci alt-fel acel articol n'ar mai avea rațiunea de a fi. A veni acum D. Beck, care se spune că e agricultor și numai pentru acest cuvînt să i se acorde dispensa de stagiū, acesta însemnă a eluda legea, a 'i da alt înțeles de cât acel pe care i 'a dat Constituanta.

Dar să vedeți, D-lor, pentru care scop D. Beck cere împămîntenirea : pentru ca să pôtă cumpăra în totă regula nisce vii de la țărani, ca străin neputînd face acêsta.

Mai observați, D-lor, că raportorul nu vorbesce nimic în privința verii-unor serviciilor excepționale cari ar justifica acêstă cerere de dispensă de stagiū.

O voce : Când a făcut cererea ?

D. D. Stăncescu : La 1887.

D. A. D. Mavrodineanu : D-lor deputați, se ȳce de unii că acest om ar fi interesat să ceară împămîntenirea din cauză că ar vrea să cumpere nisce vii. Eū care sunt din localitate, cunosc pe acest om ; dînsul în adevăr e străin, dar nu evreu, dupe cum se ȳce ; căci în acêstă privință stă de față actul sîu de botez. Afară de acêsta, el are deja imobile cumpărate în Zimnicea, 2 hoteluri mari ; e posesorul unui domeniu privat din cele mai mari din Teleorman (sgomot, intreruperi) ; are fermă model în acest județ.

Voci : Să și facă stagiul.

D. Mavrodineanu : În sfîșit, D-lor, să nu credeți că eū sunt interesat . . . să l apar. . .

Voci : A luat viile de la țărani. (Sgomot),

D. Bădescu-Roșiori : D-lor deputați, e adevărat că fie-care din noi trebuie să fim geloși de drepturile cetățeniei de român, dar în același timp nu trebuie să fim pîrtinitori pentru unii și asupritori pentru alții. Eū nu înțeleg ca onor. Camera să nu voteze indigenatul acestui om când s'au votat atâtea indigenate sub diferite nume, cari însă se cunoscū lesne că erău Ovrei.

Ei bine, D-lor, când vi se aduce la cunoștința D-văstre că acest om e un arendaș însemnat din Teleorman, că are instrumente aratorii de cele mai perfecționate. . . (intreruperi), eū cred că trebuie să fie incuragiat un ast-fel de om. Intru cât privesce cestiunea cumpărării de vii, pot să vă spun că nimic nu e adevărat.

D. C. Dobrescu : Să și facă mai întîiu stagiul de 10 ani și apoi să vie să ceară împămîntenirea.

— Ne mai avînd nimeni cuvîntul, se

pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votanți	74
Maioritate regulamentară	44
Bile albe	19
Bile negre	55

D. președinte, L. Catargi : Adunarea a respins proiectul de lege.

D. D. Ghica, raportorul comisiunii de indigenat, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Cu Mesagiul regal No. 559 din 23 Februarie 1887, s'a prezentat de către D. ministru de justiție votul Senatului din 16 Februarie același an, prin care în virtutea art. 7, § II, lit. *b* din Constituțiune, se acordă D-lui Christea Măgărdici, din comuna Bacău, județul Bacău, împământenirea cu dispensa de stagiū.

Comisiunea D-văstre de indigenat, luând în cercetare actele din dosar, a constatat :

Că numitul este născut la 18 Iulie 1864, din părinți stabiliți în România;

Că nu s'a bucurat nici o-dată de veri-o protecțiune străină;

Că devenind major a fost recrutat în clasa anului 1886 în armată ;

Că la 1 Octombrie 1886 a fost însumat în bateria a 6-a din regimentul 7 artilerie, ca soldat, unde servește și acum ;

Că se bucură de bună conduită în societate;

Că studiile atât primare cât și liceale și le-a făcut în țeră, la Institutele-Unite din Iași.

În fața acestora, comisiunea, în unanimitatea membrilor preinți, a admis votul Senatului și prin subsemnatul raportor vă rog să bine-voiți a l' adopta și D-văstre.

Raportor, *D. Ghica.*

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — În virtutea art. 7, § II, lit. *b* din Constituțiune, se acordă D-lui Christea Măgărdici, din comuna Bacău, județul Bacău, împământenirea cu dispensa de stagiū.

— Ne luând nimeni cuvântul, se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votanți	67
Maioritatea abs	44
Bile albe	57
Bile negre	10

D. președinte, L. Catargi : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

— **D. D. Stăncescu,** raportorul comisiunii de indigenat, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Cu Mesagiul regal din 10 Noembrie 1883, No. 2.360, s'a înaintat deliberării D-văstre proiectul de lege relativ la împământenirea D-lui Vladislav Clinchievici. O-dată cu cererea sa de împământe-

nire D. Clinchievici a prezentat următoarele acte :

1. Actul de naștere în copie, legalizat de primăria comunei Dărmănesci, din care se vede că este născut la 9 Martie 1839, din părinți de naționalitate poloni și că este botezat în religia romano-catolică la 25 al aceleiași luni, că este născut în comuna Waszkovtz, din districtul Vîznitz, ducatul Bucovinei ;

2. Certificatul prefecturii de Bacău cu No. 193 din 9 Ianuarie 1882, constatând că D. Clinchievici a fost angajat a delimita pământurile date foștilor clăcași și că lucrările sale au fost aprobate de minister ;

3. Certificatul prefecturii de Bacău cu No. 193 din 9 Ianuarie 1882, constatator că D. Clinchievici a servit în corpul tehnic al județului Bacău de la 20 Ianuarie 1872, și că în tot timpul a avut o conduită exemplară ;

4. Certificatul primăriei Văsăesci arătător că D. Clinchievici a domiciliat în acea comună de la 1868—1873, a plătit toate dările, fiind înscris în rol la No. 313, și că a avut o bună conduită ;

5. Certificatul primăriei Dărmănesci arătător că de la 1873 D. Clinchievici a domiciliat în acea comună, că a plătit toate dările către Stat, că a avut bună conduită și că a fost ales membru în consiliul comunal și a fost ales și perceptor ;

6. Mărturia unui însemnat număr de locuitorii din comuna Dărmănesci, arătând că D. Clinchievici s'a căsătorit în acea comună la 1874, că domiciliază acolo și că are bună conduită ;

7. Certificatul comunei Dărmănesci cu No. 1.452 din 18 Octombrie 1883, prin care se constată că de la 1873 de când D. Clinchievici domiciliază în acea comună, nu s'a bucurat de nici o protecțiune străină.

8. Certificatul prefecturii de Bacău cu No. 8.228 din 17 Octombrie 1883, prin care se constată că D. Clinchievici este venit în județul Bacău de la 1864, că a fost întrebuințat ca inginer delimitator la mai multe comune rurale, că a ocupat mai mult timp funcția de conductor pe lângă corpul tehnic al județului, că nu este trecut în lista supușilor străini păstrată de prefectură, și că în tot timpul nu s'a bucurat de veri-o protecție străină.

Comisiunea D-văstre de indigenat, în majoritate a admis cererea de împământenire a D-lui Vladislav Clinchievici, și m'a însărcinat ca raportor să vă rog pe D-văstre să bine-voiți a vota alăturatul proiect de lege.

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — În virtutea art. 7, § II, lit. *a* din Constituțiune se acordă D-lui Vladislav Clinchievici, din comuna Dărmănesci, județul Bacău, împământenirea, cu dispensa de stagiū.

— Ne luând nimeni cuvântul, se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votanți	62
Maioritatea regulamentară	44
Bile albe	56
Bile negre	6

D. președinte, L. Catargi : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

— **D. D. Ghica,** raportorul comisiunii de indigenat, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Cu Mesagiul regal No. 300 din 7 Februarie 1887, înaintându-se onor. Camere votul Senatului din 24 Ianuarie 1887, prin care, în virtutea art. 7, § II, lit. *a* din Constituțiune, se acordă D-lui Ioan Fabini, din comuna Tergu-Ocna, județul Bacău, împământenirea cu dispensa de stagiū.

Comisiunea D-văstre de indigenat, luând în cercetare actele coprinse în dosarul ministerului justiției a constatat :

Că numitul este născut în comuna Mediaș (Transilvania) la 6 Martie 1857, și s'a botezat în religia evanghelică la 29 ale aceleiași luni și an ;

Că este venit și stabilit în România de la 1872 în orașul Giurgiu, unde a exercitat profesiunea de farmacist ;

Că de mai mult timp se află stabilit în urbea Ocna, județul Bacău, unde dirige o farmacie, în baza dreptului ce i s'a acordat de juriul examinator de liberă practică în țeră, care s'a publicat în *Monitorul oficial* No. 163 din 17 Octombrie 1882 ;

Că pe când se afla în Giurgiu a adus diferite servicii orașului ;

Că a emigrat de la protecțiunea austro-ungară, dupe cum certifică actul eliberat de ministerul de interne din Budapesta de la 13 Octombrie 1886 ;

Că la 20 Aprilie 1884, s'a căsătorit cu fca D-lui Martin Binder, farmacist din Giurgiu ;

Că are copil născut în urbea Ocna pe care l'cresce în țeră.

În fața acestor constatări, comisiunea în unanimitatea membrilor preinți, a admis cererea de împământenire a D-lui Ioan Fabini, conform art. 7, § II, lit. *a* din Constituțiune, și vine prin subsemnatul raportor spre a vă supune la cunoștință următorul proiect de lege votat de Senat, și a vă ruga să bine-voiți a l' aproba.

Raportor, *D. Ghica.*

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — În virtutea art. 7, § II, lit. *a* din Constituțiune, se acordă D-lui Ioan Fabini, din comuna Tergu-Ocna, județul Bacău împământenirea cu dispensa de stagiū.

— Dupe adoptarea luării în considerațiune și a articolului unic, se pune la vot proiectul de lege în total și scrutinul se declară fără rezultat neîntrunind numărul de votanți cerut de regulament.

— Ședința se ridică la orele 5 dupe amiazi și cea viitoare se anunță pe Luni 12, Decembre.

Ședința de la 12 Decembre, 1888

Președinția D-lui președinte *Lascar Catargi*, asistat de D-nii secretari I. Grădișteanu, A. Hinna, I. Lecca și A. Simu.

— Ședința se deschide la ora 1 dupe amiazi.

Prezenți 128 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 45 D-ni deputați și anume:

Bolnavi:

D. G. E. Lahovari, I. Negulici.

In concediu:

D. D. Alexandrescu, C. Datculescu, G. Rosnovanu.

Fără arătare de motive:

D. G. Cantacuzino, C. Christodorescu, I. Cincu, C. Danaric, I. Demetriad, G. Drăghici, G. Emandi, I. Fêtu, G. Găță, N. Georgescu, A. Goilav, L. Goilav, N. Ionescu, C. Lecca, M. Marascu, V. Moritzun, D. Nicolaide, G. D. Pallade, G. Panu, C. Pariano, A. Peșiacov, St. Pleșia, V. Pleșoianu, I. Poenaru-Bordea, C. Ressu, N. C. Săveanu, T. Silion, C. Stroici, D. Sturdza, Chr. Sulioti, Gr. Triandafil, M. Tzone, I. A. Văsescu, A. Vericeanu, V. Vlădoianu, N. Nicolescu, U. Boldescu, I. M. K. Iepureanu, G. Tocilescu, V. Pogor.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se acordă concediu D-lor: D. Alecsandrescu, Er. Sturdza și Negulici.

— Se trimit la comisiunea de petițiuni: petițiunea D-nei Sultana Stanovici, a mai multor locuitori de pe moșia Statului Gura-Vitioarei, județul Prahova, a mai multor locuitori din comuna Gropșani, județul Romanați, a D-lui G. Lugașescu, a mai multor locuitori din comuna Borlesci, județul Neamțu, a mai multor locuitori din comuna Vizantea, județul Putna, a învățătorilor școlii din comuna Glodeanu-Siliștea, județul Buzău, a D-nei Profira Burghelion, a D-nei Maria Zottu și a D-lui Chivu Voicu.

— Se trimit la comisiunea de indigenat: petițiunile D-lor R. Torceanu, S. Birnberg, Ed. Peikert, Ion Coltofeanu, St. Dobreanu și C. Kaufman.

— Se trimite la comisiunea comunală petițiunea mai multor locuitori din cătunul Cioroiu, județul Dolj.

— Se depune raportul comisiunii financiare asupra proiectului de lege relativ la creditul de lei 150.388; raportul comitetului delegaților de secțiuni asupra proiectului de lege, prin care autorisă comuna Iași a ceda fără plată terenul necesar pentru construirea liniei ferate Iași-Vaslui, și asupra proiectului de lege pentru modificarea art. 1 din legea de la 15 Martie 1886, și 14 raporturi ale comisiu-

nei de indigenat relative la naturalizarea D-lor: Constantin Nicolescu, I. Lehrer. I. Ionescu, U. Mertke, I. D. Șaitan, Sc. Bönches, R. Zerman, C. Reiniche, C. Ojehovski, D. Berlinski, I. Teulescu, Fr. Bergamenter, V. Costilescu și G. Maior.

— Se trimite de urgență la secțiuni proiectul de lege modificator legii tocmelelor agricole.

— Se trimit la comisiunea financiară: proiectul de lege, relativ la deschiderea unui credit suplimentar de lei 385.942 la diferite articole din budgetul ministerului domeniilor.

D. președinte, L. Catargi: D. Pacu are cuvântul.

D. M. Pacu: Am onoare a interpela pe D. ministru de interne să bine-voiască a mi spune ce măsură are de gând să ia pentru îmbunătățirea sorței precarie a funcționarilor telegrafo-postali în genere și în deosebi pentru aplicarea strictă a legii organice respective în ce se atinge de femeile telegrafiste.

D. președinte, L. Catargi: Se va comunica guvernului.

Acum D. Păuceșcu are cuvântul.

D. Gr. Peuceșcu: D-lor, sunt însărcinat să depun pe biroul Camerei o petițiune din partea unor locuitori din Teleorman, cari cer să li se dea pământ; și cu această ocaziune am mai găsit în biroul meu o altă petițiune, tot pentru cereri de pământ, ce mi s'a trimis mai de mult, dar pe care n'am putut să o aduc atunci înaintea Camerei, pentru că pe atunci nu eram încă deputat. Aceste petițiuni le depun pe biroul Camerei; dar cu această ocaziune atrag atențiunea guvernului, și în special a D-lui ministru de interne, asupra unui fapt care poate să devină foarte păgubitor pentru țară. De când a început să se vorbească neconținut de improprietărea sătenilor, de atunci se ivesce acest fapt regretabil că, în așteptarea improprietărei, locuitorii nu mai fac învoeli agricole.

Știu că adunarea este foarte bine dispusă în favoarea legii pentru vinđarea moșiilor Statului la țărani; știu că cel d'antêiu proiect ce guvernul a depus pe biroul Adunării este acesta, și cunosc că și Adunare și guvern vor face tot ce este prin putință pentru a se vota și pune în aplicațiune acest proiect cât mai curând posibil, cu toate acestea sunt sigur că se vor găsi multe dificultăți în practică și că legea acesta nu se va putea pune în aplicațiune, ori-care ar fi îngrijirea și diligența guvernului, de cât în puțină măsură în anul viitor.

Atrag dar atențiunea guvernului asupra acestui punct, ca să facă cunoscut administrațiunilor locale, de a indemnă pe locuitori să facă învoeli și a nu aștepta acea lege, care negreșit nu se poate aplica așa în grabă. (Sgomot).

D. N. Voinov: Atunci cer cuvântul.

D. președinte, L. Catargi: Vedeți, D-le Păuceșcu, că provocați o discuțiune

asupra unei cesțiuni care nu a venit încă la ordinea zilei. De aceea vă rog să vă mărginiți numai a depune la birou acele petițiuni, al căror obiect l-ați anunțat în resumat, și cari, conform regulamentului, se trimit la comisiunea de petițiuni fără discuțiune.

D. I. Nădejde: Interpelez pe D. ministru de interne și pe D. ministru de justiție, în următorea cesțiune:

I) Pe D. ministru de interne: Ce are de gând să facă în privința alegerii de consiliu comunal la comuna Copăceni-de-Sus, plasa Sabar, județul Ilfov, întemplată în ziua de 27 Noembre 1888? Are D-sa intențiune de a ordona o anchetă în privința abuzurilor și delictelor electorale comise de președintele comisiunii interimare, Zamfir Gr. Barbu, și de al lui, și la cas de a se dovedi adevărul denunțurilor înșirate atât în protestul adresat comitetului permanent de Ilfov, cât și D-sale chiar?

II) Pe D. ministru de justiție: Are D-sa de gând a ține seamă de cererea dată de către un alegător din Copăceni-de-Sus la D. prim-procuror de Ilfov, și a ordona să se începă cercetarea în privința delictelor denunțate cu cesțiunea alegerii de la 27 Noembre 1888? Ori trebuie să se constituie de ce alegători de acolo pentru a da în judecată pe cei vinovați, conform legii electorale?

D. președinte, L. Catargi: Se vor comunica guvernului.

Acum D. Kogălniceanu are cuvântul pentru a presenta două propuneri.

D. C. Kogălniceanu: Iată, D-lor, propunerile mele:

Domnilor deputați,

D. Ion Botez a servit țerei timp de 34 ani, din cari 20 ca archivar al acestei Adunări, cu salariu de 362 lei mensual; la Februarie 1888 încetând din viață, lăsa în urma sa o soție și trei copii foarte mici de etate și în lipsă de mijloce pentru existență și instrucțiune; actuala lege a pensiunilor nu le dă drept de cât la o pensiuine de 200 lei mensual, din cari, cu reținerile ce se operază la densa, nu le revine de cât 150 lei, sumă cu totul insuficientă necesităților lor.

Mulți dintre D-vostre s'au găsit în pozițiune a cunoște de aproape și a aprecia modul consciincios și onest cu care acest funcționar model se achita de îndatoririle funcțiunii sale; modest în aspirațiuni, de și destul de capabil, el nu schimbases funcțiunea și ast-fel, redus a servi într'o cancelarie ca a Adunării, unde înaintarea mai nu există, n'a putut avea un salariu din care să economisescă un ban pentru familia sa, care perđându-l pe el, a perđut și dreptul la o suficientă existență.

Pentru a remedia la acesta, subsemnații propunem un proiect de lege, prin care cerem a se acorda familiei lui un supliment la pensiunea ce deja primesce și cu

care s'ar echivala salariul ce repausatul primea.

PROIECT DE LEGE

Art. I. Pe lângă pensiunea ce primește dupe legea pensiunilor în vigóre, se acordă D-nei Luiza I. Botez, vèduva defunctului Ión Botez, fost funcționar al Adunării deputaților, și fiicelor sale minore până la mărițiș, o pensiune de lei 250 pe lună.

Art. II. Acéstă pensiune se va plăti din casa Statului.

G. Macarescu, Gh. Softa, N. Voinov, dr. Severeanu, M. Caracostea, Gh. Burghilea, D. Bădescu-Roșiori, Andrieș, C. Cesianu, Stăncescu, G. Dem. Teodorescu, C. C. Deleanu, Ulysse Boldescu, I. G. Poenaru-Bordea, I. P. Balanolu, C. C. Arion, Laz. Niculescu-Voitiuanu, C. Kogălniceanu, Er. Sturdza, C. Popovici, I. G. Lecca, N. Nichiforescu, I. E. Săndulescu-Nănoveanu, Panu G., Gr. Andreescu, M. L. Adamescu, Rădulescu.

PROPUNERE

Considerând că în starea în care se află ađi calea Fălticeni-Broscești-Dorna din județul Suceava, în urma celor mai mici ploți comunicația este cu totul întreruptă, ast-fel că locuitorii părților muntóse stau șile și chiar sèptémáni fără a se putea cobori în vale spre a se aprovisiona cu porumb și cu cele-alte trebuințioase de hrană;

Considerând că construcțiunea acestei căi cere, mai ales în părțile muntóse, nisce lucrări grele de artă care nu pot fi făcute cu șilele de prestație;

Considerând dorințele exprimate de consiliul județian în 1882, 1883, 1884, 1885 și 1886, ca Statul să bine-voiască a lua pe sèma lui facerea acestei linii, pe motivul că județul n'ar fi în stare să plătescă măcar amortisația capitalului ce ar trebui să împrumute pentru acest scop;

Considerând că acéstă cale, chiar prin destinația ei, intră în categoria căilor naționale, căci légă Regatul României cu imperiul Austro-Maghiar prin punctul de trecétóre Dorna,

Subscrișii fac următórea propunere:

„Calea județiană Fălticeni-Broscești-Dorna, din județul Suceava, este declarată de cale națională.“

C. Kogălniceanu, C. Popovici, Athanasescu (dr.), Gh. Softa, Ghișescu, Oroveanu, G. Macarescu.

D. președinte, L. Catargi: Ambele aceste propunerii se vor trimite la secțiunii.

D. Grădișteanu are cuvèntul pentru a anunța o interpelare.

D. I. Grădișteanu: D-lor, am onóre să interpelez pe D. ministru de interne asupra administrațiunii județului Râmnicu-Sărat, și eú rog să bine-voiască a'mi răspunde dacă este hotărit, da, ori nu, să rupă cu sistema predecesorului D-sale,

sistemă care consista întru a pune tótă administrațiunea județului, cu prefectul dimpreună, la ordinele unei coterii politice.

D. președinte, Lascar Catargi: Bine-voiți a depune interpelarea în scris spre a se comunica guvernului.

Acum, D. Rășcanu mai menține cuvèntul?

D. Sandu Rășcanu: 'L mențin, D-le președinte, și vè rog să bine-voiți a face de a se lua de urgență în cercetare proiectul de lege pentru vinderea moșilor Statului în loturi la sătenui căci acéstă lege este mult așteptată și dorită de țeră, și a se lăsa la o parte cestiunile acelea cari sunt de mai puțină importanță, și cu cari ocupându-ne ar fi să perdem timpul degeaba.

D. președinte, Lascar Catargi: Avem încă un proiect de lege pe care 'l cere D. ministru dupe care intrând în secțiunii ne vom ocupa și cu proiectul de lege de care vorbiți D-vóstră.

Acum, D-lor, am onóre să vè comunic răspunsul ce a bine-voit M. S. Regele a da dupe citirea adresei ce am prezentat-o ieri:

*Domnule președinte,
Domnilor deputați,*

Am ascultat cu o deosebită mulțumire Adresa Adunării legiuítóre și primesc cu recunoscință expresiunea simțimintelor de devotament și bunele urări ce 'Mi-duceți cu acest privilegiu.

Spiritul înțelept și patriotic de care Reprezentațiunea națională se arată însuflețită, este pentru Mine o dovadă că guvernul Meú va găsi în D-vóstre un sprijin puternic și luminat spre a asigura acel mers bine cumpănit al trebilor publice, pe care 'l cere neapèrat propășirea politică și economică a țerei.

Mai ales aședarea pe o temelie solidă a miđlócelor Statului, ce se va datori înțeleptei D-vóstre chibzuințe, ne va conduce cu mai mare siguranță la acest țel dorit de toți.

Numai prin o strinsă înțelegere între Cameră și guvern se vor putea înlătura greutățile și resolvi diferitele cestiuni a căror regulare va fi primită cu o adevèrată satisfacțiune de către țeră.

Ast-fel România, unită și linisctă în năuntru, 'și va păstra renumele dobândit în afară.

Mulțumindu-vè încă odată și în numele Reginei pentru simțimintele de dragoste ce 'mi exprimați, urez din tot sufletul ca lucrările D-vóstre să aducă ródele cele mai bogate pentru viitorul și fericirea scumpei nóstre Patrii. (Aplause prelungite).

D-lor, din ședința de alaltă-ieri a rėmas un vot incomplet, votul asupra indignatului D-lui I. Fabini.

Adunarea procede la vot, și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	98
Maioritate absolută	50
Bile albe	87
Bile negre	11

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

D. președinte, L. Catargi: Acum D. Burghilea are cuvèntul pentru a 'și desvolta interpelarea.

D. G. Burghilea: D-lor deputați, am interpelat pe D ministru al instrucțiunii publice să bine-voiască a 'mi răspunde care este cauza de a confirmat în funcțiunea de protoiereú la județul Dorohoiú pe o persoană care nu intrunesce condițiunile cerute le lege. Fac o declarațiune de la început că voiú exclude din acéstă discuțiune ori-ce cestiune personală. Obiectul interpelării mele este de a face să se respecte dreptul și legea de către ori-cine fără deosebire, și voiú avea onóre să vè citesc mai târđiú și textul legii.

D-lor, în *Monitorul oficial* cu No. 183, citesc decretul prin care se numesce ca protoiereú la județul Dorohoiú cucernicul Sachelarie.

În momentul aparițiunii acestui decret, toți noi, cetățenii de la Dorohoiú, fără distincțiune, am fost surprinși de acéstă numire și ne-am întrebat: cum se póte ca într'o funcțiune de o importanță așa de mare în ierarhia bisericescă, să se numescă o persoană care nu intrunesce condițiunile cerute mai cu sèmu de legea instrucțiunii publice? Și ne-am đis: ar fi trebuit ca într'o funcțiune de asemenea importanță să se numescă o persoană capabilă din tóte punctele de vedere, adică să aibă instrucțiunea cerută de lege și să intrunescă capacitatea de a îndeplini îndatoririle unui post așa de însemnat.

În tóte șilele cerem cu toții îmbunătățirea sórtei clerului. În acest Parlament s'aú făcut interpelări asupra acestei cestiuni și noi toți suntem de acord ca să dăm acéstă îmbunătățire care se reclamă; dar mi se pare că în același timp ar trebui și acei pentru cari se cer îmbunătățiri, să ne dea concursul lor, făcându-se demn de o sórtă mai bună. Cu părere de rėú însă vedem că ei nu prea lucréză în acest sens.

D-lor, la Dorohoiú devenind vacant postul de protoieren, în urma încetării din viață a lui Grigore Ionescu, noi cetățenii de acolo, încă din Aprilie trecut, am cerut la Mitropolie ca să se confirme ca protoiereú un preot din localitate fórte bine cunoscut, care intrunesce tóte condițiunile cerute de lege, și pe care 'l cunoșcem cu toții că are o conduită exemplară și în același timp ocupă cu demnitate postul de profesor de religione la gimnasiul de acolo. Cea mai mare parte dintre confrății s'au unit cu cererea noastră; dar cu tóte acestea cererea n'a fost luată în considerațiune, fără să cunoșcem nici un motiv. În cele din urmă, vèđend că acest post tot rėmâne vacant, am renunțat de a mai cere confirmarea persoanei pe care o cunoșeam așa de bine, și am đis în fine ca să se numescă o altă persoană, fie din Iași, fie din Bucuresci, străină de localitate, dar numai să intru-

nescă condițiunile cerute. Cu toate acestea și acea cerere a noastră n'a avut nici un eco, nu i s'a dat nici o satisfacțiune.

Mi se pare că în cestiuni de asemenea natură trebuie să se uite și la glasul cetățenilor, cred că mai cu deosebire reprezentanții religiei trebuie să se uite la glasul poporului, aci mai cu seamă maxima: *Vox populi vox Dei* trebuie să 'și aibă aplicațiunea sa; dar cu toate acestea, pretenții reprezentanți ai religiei au preferit cea-altă maximă: Așa voi, așa fac; și ast-fel recomandă pe o persoană care nu intrunesc condițiunile cerute de lege. Persoana care este numită prin acest decret nu are studiile cerute de lege; nu voi să mai discut în privința celor-alte calități.

Iată ce dice art. 245 din legea instrucțiunii publice:

„Tinerii cari au terminat cursurile seminarului de gradul I, sau patru clase din seminarul de gradul II, au dreptul de a fi numiți fără veri-un alt examen:

- a) Preoți;
- b) Învățători la școlile sătești;
- c) Secretari pe la protopopii.

„Tinerii cari au certificate pentru studiile din un seminariu de gradul II se vor numi cu preferență:

- a) Preoți la orașii;
- b) Proestoși, protopopi, membri de consistorie, etc.

Ei bine, persoana care este numită prin acest decret nu are de cât cursul studiilor seminare de gradul întâiu, nu are pe cele de gradul al doilea. Ar fi trebuit dar ca în acest post să se numescă o persoană capabilă, nu dic din localitate, dar fie chiar dintr'o altă localitate, însă să aibă cel puțin studiile cerute de lege.

Este adevărat că în dosarul de numire de sub No. 13 al ministerului de culte, pe adresa Mitropoliei de Iași cu No. 1.077, din 19 Iulie anul curent, ved pusă de D. ministru următoarea rezoluțiune: „Să se refereze ce condițiuni se cere prin lege pentru această funcțiune; al doilea, de când începe plata salariului, etc.“

Förte bine a făcut D. ministru când a pus această rezoluțiune, căci când i se cere confirmarea unui funcționar, trebuie să 'și dea socoteala și D-sa dacă persoana este aptă și intrunesc condițiunile legii pentru a ocupa acea funcțiune; căci ministerul nu este numai un biuro de înregistrare, ci trebuie să 'și dea socoteala când se duce să ceară de la Majestatea Sa Regele această confirmare, și să fie convins că este basată pe ore-care merite și că este în conformitate cu legea. Cu toate acestea, resfoind acest dosar, ved că referat, ori nu s'a făcut, ori, dacă s'a făcut acest referat, el nu există la dosar; ved însă că în urma unei repetiri, făcută prin o altă adresă de către aceeași mitropolie, se confirmă persoana recomandată prin prima adresă.

Acastă numire a nemulțumit pe cea mai mare parte din cetățeni și mai cu

seamă a nemulțumit pe preoți în genere, căci preoții, cum v'am spus, se unise cu noi cesti-alți laici în cererea de a se confirma ca protoiereu o persoană capabilă și în condițiunile legii.

Rog pe D. ministru să bine-voiască a vedea că persoana acesta care s'a numit nu intrunesc condițiunile cerute de lege și prin urmare, nu pöte să ocupe postul acela la Dorohoiu, și dacă mai este timp a se da satisfacțiune cetățenilor din Dorohoiu, rog pe D. ministru să o dea; iar dacă nu mai este timp, dacă este prea târziu, rog pe D. ministru, în care declar că am totă încrederea, ca cel puțin pentru viitor să nu se mai repete acest lucru.

D-lor, în timpul trecut am luptat cu toții contra numirilor ilegale ce se făceau; în timpul trecut nu se respecta nici dreptul, nici legea; singura calitate ce se lua în considerațiune nu era alta, de cât favörea și susținerea regimului. Cred că acest timp a trecut acum, și prin urmare cu toții trebuie să căutăm numai la lege, fără distincțiune de ministru, deputat sau ori-care cetățen în țara acesta; căci cu toții trebuie să cerem respectarea legilor.

Am încredere în actualul D. ministru, că D-sa, care a dat atâtea dovești de respectarea drepturilor, precum a fost și cazul cu D. Pacu, căruia D-sa în cea dintăi și când a intrat în ministerul instrucțiunii i-a dat satisfacțiune, va face și aci a se respecta legea.

D. Pacu a fost pe nedrept lovit de către regimul trecut, pe nedrept desbrăcat de drepturile sële, și trimis nu mai știu unde. Rog pe D. ministru să bine-voiască, dacă mai este încă timp, să dea satisfacțiune legitimelor cereri ale concetățenilor noștri de la Dorohoiu.

D. ministru de culte și instrucțiune publică, T. Maiorescu: D-lor deputați, în adevăr legea instrucțiunii publice, la articolul citat de D. interpelator, prevede că absolvenții seminariilor cu 4 clase vor avea dreptul să fie numiți preoți și că absolvenții seminariilor cu 7 clase vor fi preferiți la numirea de preoți în orașe, protopopi și proistoși.

Legea instrucțiunii publice însă din 1864 trebuie să o complectăți, în ceea ce privește întrebarea de față, prin o altă lege posterioară, legea de la 1872 pentru constituirea Sfântului Sinod, elaborată de ministrul cultelor de atunci, generalul Tel. Acastă lege posterioară în art. 24 dice: „protoiereii și proistoșii se vor numi în funcțiunile lor și se vor distribui numai de către Mitropoliți, sau Episcopii eparchioți.“

Vedeți dar din capul locului, că ceea ce am să răspund D-lui interpelator 'și va avea o limită impusă prin acest articol din legea Sinodului.

Cuvântul *numai*, care este introdus aci, dă acestui articol o deosebită energiă, și dacă n'ar fi și budgetul Statului, ca să mai aibă administrația civilă ore-care influență

aci, înțelegeți că toate numirile și toate destituirile ar fi prin legea acesta sustrase de la ori ce amestec al meu.

De și dar, prin lege este dat dreptul Mitropolitului de a numi și destitui, însă când vine cestiunea plății lefei celui numit, fiind-că este pusă în budgetul Statului, se înțelege de sine, că trebuie ca aceste numiri să aibă și recunoșcerea Ministerială.

Ast-fel s'a introdus în practică ca toate funcțiunile eclesiastice, cari figură în budgetul Statului, să fie recunoscute și de ministerul cultelor.

Pe temeiul acestei practice, când mi s'a propus acest protopop pentru Dorohoiu, am hesitat să l confirm; fiind-că nu avea 7 clase seminarele; am făcut ore-cari dificultăți, și când l-am vedut trecut în primul stat de salarii, i-am refusat plata.

Am căutat să mă explic cu Inalt prea sfinția sa Mitropolitul din Iași, și la ocaziune m'am și explicat și iată ce mi-a spus Inalt prea sfinția sa. Fie zis în parentes: ași fi preferat să se fi făcut o asemenea interpelare în Senat pentru că este și Mitropolitul de Iași acolo și ar fi putut să dea și Inalt prea sfinția sa ore-cari explicări.

Aici în Cameră nu se pöte explica de cât ministrul singur, ore-cum unilateral.

Inalt prea sfințitul Mitropolit din Iași mi-a spus, că acest protoiereu din Dorohoiu era sub-protoiereu mai înainte și că era recunoscut de fostul ministru în această calitate, și de și nu are 7 clase seminarele, dar o dată ce a fost sub protoiereu, este mai firesc lucru și este chiar și dupe toate usurile și tradițiunile mai bine să se înainteze și să trecă tot el în postul de protoiereu devenit vacant în același județ.

Atunci i-am răspuns, că ar fi totuși bine să pădim și articolul din legea instrucțiunii publice, și am vorbit de acel aspirant din Dorohoiu, pe care l chiamă Ciocoiu, care are 7 clase seminarele și pe care îl cer poporanii și o parte din cler. I. P. S. mi-a spus, că i s'a făcut în adevăr asemenea petițiunii, dar că vede în asemenea agitări un fel de răsvărire, și că tocmai asemenea mișcări precum le-a făcut acel aspirant, sunt o dovadă că el nu ar fi bun pentru administrarea biserică, și că nu pöte nimeni silui conștiința I. P. S., și intru cât legea l dă acest drept, I. P. S. crede și ia răspunderea înaintea lui Dumnezeu și înaintea conștiinței sale, că așa cum își exercită acest drept, este bine pentru biserică.

Oonorata Cameră, ar face acum un conflict între Mitropolitul din Iași și între ministrul cultelor, pentru acesta, nu mi-a părut lucru destul de important; căci era de o camdată un cas isolat și personal, și după o așteptare de câte-va luni având în vedere art. 24 din legea constitutivă a sfintului Sinod, și sperând că dificultatea făcută va fi deja un bun în-

aci, înțelegeți că toate numirile și toate destituțiile ar fi prin legea acestia auzite de la ori ce amestec al meu.

Deși dar, prin lege este dat dreptul Mitropolitului de a numi și destitui, însă când vine cestiunea plății lefei celui numit, fiind-că este pusă în bugetul Statului, se înțelege de sine, că trebuie ca aceste numiri să aibă și recunoșterea Ministerială.

Ast-fel s'a introdus în practică ca toate funcțiunile eclesiastice, cari figurează în bugetul Statului, să fie recunoscute și de ministerul cultelor.

Pe temeiul acestei practice, când mi s'a propus acest protopop pentru Dorohoiu, am hesitat să 'l confirm; fiind-că avea 7 clase seminariale; am făcut cercări dificultăți, și când 'l-am vădit trecut în primul stat de salarii, 'l-am refuzat plata.

Am căutat să mă explic cu Inalt prea sfinția sa Mitropolitul din Iași; la ocaziune m'am și explicat și iată o mi-a spus Inalt prea sfinția sa. Pe zis în parentes: așa fi preferat să se fi făcut o asemenea interpelare în Senat pentru că este și Mitropolitul de Iași scolar și ar fi putut să dea și Inalt prea sfinția sa oare-cari explicații.

Aici în Cameră nu se poate explica decât ministrul singur, oare-cum unilateral. Inalt prea sfinția sa Mitropolit din Iași mi-a spus, că acest protoiereu din Dorohoiu era sub-protoiereu mai înainte și era recunoscut de fostul ministru în această calitate, și de și nu are 7 clase seminariale, dar o dată ce a fost sub-protoiereu, este mai firesc lucru și este chiar și dupe toate usurile și tradițiunile noastre bine să se înainteze și să treacă tot el la postul de protoiereu devenit vacant în același județ.

Atunci i-am răspuns, că ar fi bine să pășim și articolul din legea construcțiunii publice, și am vorbit de aspirant din Dorohoiu, pe care 'l chema Ciocoiu, care are 7 clase seminariale; pe care îl cer poporanii și o parte cler. I. P. S. mi-a spus, că i s'a făcut adevăr asemenea petițiunii, dar că în asemenea agitări un fel de restricție și că tocmai asemenea mișcări pe care le-a făcut acel aspirant, sunt o dorință el nu ar fi bun pentru administrație sericescă, și că nu poate nimeni să înțelească I. P. S., și într-o dată legea este acest drept, I. P. S. crede și în dreptul acesta înaintea lui Dumnezeu și în dreptul conștiinței sale, că așa cum își exercită acest drept, este bine pentru biserică.

Onerata Cameră, ar face acum un conflict între Mitropolitul din Iași și ministrul cultelor, pentru aceasta, nu s'a părut lucru destul de important și era de o camdată un cas izolat și personal, și după o așteptare de câte-un an, având în vedere art. 24 din legea constitutivă a sfintului Sinod, și sperând că dificultatea făcută va fi deja un bun

ceput, ca în viitor să nu se mai repete asemenea precedente, am propus M. S. Regelui confirmarea acestui protoiereu.

D. președinte, L. Catargi: Ne mai cerând nimeni cuvântul, incidentul este închis.

Acum D. Nădejde are cuvântul spre a-și desvolta interpelarea D-sale adresată D-lui ministru lucrărilor publice.

D. I. Nădejde: D-lor deputați, cred că e destul de cunoscută mișcarea întemplată la gara de Nord, sunt acum câte-va luni, pentru ca să n'am nevoie să intru în amănunte, și am să stăruiesc numai în privința punctului asupra căruia am făcut interpelarea. În urma grevei întemplată acolo, D. ministru al lucrărilor publice de atunci, D. Știrbei, a găsit de cuviință să ia următorea măsură: a îndepărtat din serviciul atelierului de la gară un număr de 30 sau 40 de lucrători sub cuvânt că acei lucrători ar fi șefi ai grevei.

Lucrul nu era întemeiat, nu era dovedit; fiind-că la mișcarea aceea n'au fost șefi; greva a izbucnit pe neașteptate; lucrătorii de la gara de Nord nici nu visau să facă grevă; ei dăduse o petiție către directorul de acolo, D. Duca, în care aveau o serie de puncte în privința cărora cereau îmbunătățire, și numai, fiind-că, D. director al gărei le-a respins cu foarte mare asprime suplica lor, această respingere 'l-a făcut ca într-o întrunire publică să decidă greva, fără nici o pregătire, fără nimic; prin urmare chestia de grevă, de combinație, de pregătiri bine organizate, nu putea să fie; afară de aceasta, chiar dacă ar fi fost șefi, greva dupe legile noastre nu e ceva ilegal, ci e permisă, lucrătorii au drept să se unescă, să se înțeleagă între dâșii și să pună oare-cari condițiuni, să refuze de a lucra, într-o cât nu atinge libertatea altora cari vrea să lucreze, ceea-ce ei n'au făcut. Chiar dacă ar fi fost șefi de grevă, nu era pentru ce să fie isgoniți, dar să șicem că isgonirea se impunea pentru viitor, că n'ar fi putut să fie, liniște mai departe; însă D. ministru nu se mulțumese numai cu excluderea lor din atelier, ci a făcut o circulară care s'a împărțit în toate atelierelor, nu numai ale Statului, ca pirotechnia etc. dar și în atelierelor particulare, așa în cât acei 30, 40 de lucrători nu puteau și nu pot să 'și găsescă niciieri de lucru, și sunt peritori de fâme. Dacă veri-unul din acești lucrători mergeau spre exemplu la arsenal și lucrau 2, 3 zile, îndată ce se afla numele lui și se găsea pe lista circulară, i se spunea: avem ordine să nu te primim, și fără să 'l plătescă zilele deja lucrate era imediat dat afară.

Tot ast-fel se întempla și la atelierelor particulare; stăpânii le spun că nu 'l lasă poliția ca să primescă veri-unul din lista circulară; eu aș dori ca D. ministru al lucrărilor publice să trimetă o nouă circulară prin care să desființeze acea circulară trecută, și să se lase libertate acelor nenorociți să 'și câștige hrana zilnică muncind cel puțin în atelierelor particulare;

căci nu vęd să fi comis nici un fapt în potriua legilor țerei așa de grav în cât să fie condamnați să piară de fâme, ei și copiii lor.

Acestea am avut de șis pentru D. ministru al lucrărilor publice.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: D-lor deputați, voiđ urma discrețiunea D-lui Nădejde asupra descrițiunii faptelor cari au preces și însoțit greva; D-sa se înșelă însă, când crede că greva atelierului din Bucuresci n'a fost nici pregătită, nici n'a izbucnit în urma unui concert d'inainte făcut...

Vă aduceți aminte, D-lor, că greva fusese mai întâi în atelierelor de la Galați în luna Februarie; constatându-se însă pe dată, prin anchetă oficială, inanitatea griefurilor articulate, greviștii intrară repede în ordine. Acum, ce legături a avut acea grevă cu întocmirea unei societăți din Galați numită „Infrățirea“, ce raport a avut dâșna cu placardele afișate și apelurile publicate prin diare, e un punct asupra căruia D. Nădejde refuză desbaterea.

D. I. Nădejde: Nu refuz discuțiunea, dar o cred de prisos.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Din parte-ne, pentru greva din Bucuresci, avem datele cele mai precise ca să afirmăm că greva a izbucnit în urma unei d'inainte făcute în-voiri și în condițiuni cari puteau să fie foarte periculoase pentru traficul căilor noastre ferate.

Întâi greva izbucnesce în atelierul de reparațiune al drumurilor de fer. Desfid pe ori și cine să-mi citeze un cas, de 25 ani încôce în Europa unde să fi izbucnit o grevă în atelierelor veri-unui drum de fer, fie al Statului, fie al unei companii; această, pentru bunul cuvânt că, nu e o parte a industriei unde să fie mai favorabil și mai bine tratați lucrătorii; atât compania cât și Statul nu caută să lesineze asupra salariilor; ei nu au economie unui patron de făcut, pentru că la spatele lor este un budget care plătesce.

Al doilea, această grevă a izbucnit în luna lui August tocmai în momentul când eram siliți să facem cum șice francesul *fleche de tout bois* ca să reparăm vagónele, față cu traficul colosal și cu lipsa de material rulant ce întempinam. Eram siliți, în acele momente, să adăogăm și ore și uvrieri suplimentari. Ast-fel, D-lor, în 12 zile numai, s'au reparat 326 vagóne.

Ei bine tocmai acest moment 'l-au găsit bun greviștii pentru ca să facă o manifestare.

Al treilea, în ce mod se produc revendicările lucrătorilor? Se presintă un număr de 7 din dâșii cu o petițiune d'inainte formulată care conținea 10 capete de cereri și pe care dacă voiți le vom examina pe dată. Deci tot în aceea-și di și fără să aștepte răspuns, fără să dea timpul necesar de a se avisa sau a se lua măsuri de îndreptare, ei se și pun în grevă și odată cu aceștia 800 de lucrători părăsesc atelierelor gărei.

suri de îndreptare, ei se și pun în grevă și odată cu aceștia 800 de lucrători părăsesc atelierelor gărei.

În aceste împrejurări, direcțiunea tuși nu 'l-a tratat de greviști ci de lucrători cari s'au retras din serviciu. Așa de D-lor, direcțiunea n'a recunoscut greva n'a recurs la mijloce de represiune, considerat pur și simplu ca nisece lucrători cari părăsesc lucrul și ne mai având lucrătorii a închis atelierelor pentru cât-timp. S'a adresat apoi pe la depozit din restul țerei precum și în străinătate pentru a nu intrerupe serviciul și a se tepta.

Dupe un timp de . . . principala lucrători au venit singuri de au făcut cereri de reintrare în serviciu, așa că atunci când s'a completat un număr suficient cereri s'au redeschis atelierelor fără n-un fel de acrimonie din partea direcțiunii. Acei însă cari au fost în capul mișcării și cari de altmintearea au refuzat singuri de a subscrie cererile de intrare au rămas pe din afară.

Împreună cu aceștia au mai fost eliminați cei cari se semnalaseră ca agitatori și cari împinseseră la grevă pe ceilalți lucrători ce nu 'și dădeau bine seama importanța faptului ce 'l făceau. Dintr-un număr total de 1073 de lucrători din Galați și Bucuresci au rămas pe d'inafară numai la Galați și 33 la Bucuresci dintre cari 14 sunt străini. Pe acești lucrători direcțiunea refuză de a 'l relua în serviciu și nu cred să fie veri-o administrațiune prevădătoare care să găsescă bine să aducă din nou pe nisece agitatori în mijloc unor ómeni cari 'și vęd de trebă și ca până acum n'au formulat nici o plângere în contra administrațiunii. (Aplause).

Voiți acum D-lor, să vę pun în cerent?...
Voci: Nu, nu. E destul.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Asentimentul D-voștre asupra acestui punct mă dispensează de a prelungi desbaterea.

Rămâne de vădut ce este cu ordinul circular ce cu ușurință afirmă D. Nădejde, că 'l-au dat drumurile de fer către industrie private pentru ca acestea să refuze un serviciu greviștilor eliminați.

Este eróre.
Acum patru ani, Arsenalul armatei luat dispozițiunea de a comunica administrațiunilor Statului și cu deosebire drumului de fer numele lucrătorilor cari erau concediați pentru abateri din serviciu, ca să nu paralizese administrațiunea căilor ferate, pe nesciute, măsurile disciplinare luate de Arsenal. De unde? recitrocitatea administrațiunii căei ferate de a usa de aceiași comunicare.

Îndată ce greva a fost mântuită și îndată ce a rămas pe dinafară 31 lucrători români și 14 străini, s'a comunicat numele lor Arsenalului pentru ca acesta să nu se încurce cu nisece agenți provocatori de de sordine.

Dacă acuma este verî-o industrie privată care a voit să se prenumască, nimeni nu 'i va nega dreptul de a lua informațiunile ei. (Aprobări). Am aflat ast-fel că turnătorii Lemaitre a cerut lista lucrătorilor concediați.

Dacă i se va fi comunicat lista, n'ași vedea nici-un rău, și n'ași voi să neg faptul. (Aprobări). Inșă neg absolut ca să fie verî-o presiune, fie chiar morală din partea direcțiunei sau din partea poliției care să impedeze pe acești greviști de a 'și găsi munca; a trebuit inșă din partea noastră să menținem acest fel de carteluri între atelierile Statului. (Aprobări, aplause).

D. I. Nădejde : D-le ministru, eū mē leg să vē aduc un ordin circular de aceea care sunt date pe la atelierile particulare (intreruperi) găsesc că D-vōstre prea mult aprobați această intervențiune a Statului in contra acestor lucrători și vo-iți a infiera nisce omeni cari caută să-și libereze starea lor. (Intreruperi).

Protestez și in contra cuvētului D-lui ministru care ȃice că nicăiri, in lumea civilizată, nu s'a intēplat să fie grevă in atelierile căilor ferate; fiind-că companiile au avut grijă să plătească pe lucrătorii cu galantomie și 'i atrag atențiunea. că cererile greviștilor din gara de Nord sunt aprōpe identice cu acelea cari au existat la compania nemțescă la Pășcani și o companie particulară 'și tratēză mai bine pe lucrătorii ei, de 'și Statul este mai degrabă in stare a fi mai darnic de cāt o companie particulară, căci n'are de incasat dividende.

Voc: Inchiderea discuțiunei.

— Se pune la vot inchiderea incidentului și să primesce.

D. președinte, L. Catargi : D. Nădejde mai are acum o interpelare la adresa D-lui ministru de interne.

D. ministru de externe, P. P. Carp : D. ministru de interne neputând veni astăzi să ia parte la lucrările Adunării, așî ruga pe D. interpelator să amāne interpelețiunea sa pe altă ȃi.

D. I. Nădejde : Consimt, la amānare.

D. președinte, L. Catargi : La ordinea ȃilei avem acum proiectul de lege relativ la rēscumpērarea biletelor ipotecare.

— **D. T. Nica,** raportorul comitetului de delegați ai secțiunilor, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Comitetul delegaților secțiunilor D-vōstre, și anume:

D. Cozadini Grigore pentru sec. I;
" Balș M. " " II;
" Volenti N. " " III;
" Balanolu I. " " IV;
" Cantacuzino G. Gr. " " V;
" Economu D. " " VI și

subsemnatul pentru secțiunea VII, intrunindu-se in ȃia de 5 Decembre și luānd in examinare proiectul de lege prin care se deschide pe sēma ministerului de finance un credit extraordinar de 26.000.000

lei, prin emisiune de rentă amortibilă 5 la sută, pentru plata biletelor ipotecare emise dupe legea din 12 Iunie 1877, a admis in unanimitate acel proiect, și 'mi a făcut onōrea a mē numi raportor.

In seria de mēsurî pe cari guvernul este decis a se lua spre a consolida valuta noastră națională, vi se infățiseză, D-lor deputați, in prima linie retragerea definitivă și desființarea biletelor ipotecare emise la 1877.

Cum vē este cunoscut, acest mijloc de circulațiune fiduciară constituie, in realitate, un imprumut al Statului in formă de ipotecă asupra unui număr determinat de moși ale sale.

La constituirea Bāncei nōstre naționale, prin legea de la 11 Aprilie 1880, i s'a impus Bāncei sarcina de a retrage din circulație, in termen de 4 ani cel mult, aceste bilete ipotecare, inlocuindu-le cu bilete de ale sale și urmānd ca fiscal, la rēndul sēu, să le plătescă in monetă, treptat, proporțional cu vinȃdarea proprietăȃților domeniiale, cari formēză garanția lor.

Se găsesc astăzi (Situația de la 3 Decembre) retrase și in posesiunea Bāncei naționale bilete ipotecare pentru suma de lei 25.741.300 și in locul lor se găsesc in circulație o sumă egală de bilete emise de bancă.

Acēstă parte din totalul biletelor Bāncei nōstre naționale, de 109.412.560 lei, nu este fondată nici pe stok metalic, nici pe portofoliū comercial, nici pe efecte publice cursabile.

Ea constituie o inflațiune a circulațiunei nōstre fiduciare, care apasă simțitor asupra ei și aduce o atingere creditului de imediata realizare in monetă, de care trebuiesc să se bucure fie-care bilet emis de Banca națională.

Afară de acēsta, D-lor deputați, mai există și o altă rațiune puternică, care obligă pe guvern de a avisa la retragerea grabnică a biletelor in cestiune.

Conform legēi care a presidat la emisiunea biletelor ipotecare, urma ca fiscal să vinȃd treptat o sēmă de moși ale Statului, cari fusese expres afectate ca ipotecă pentru plata acelor bilete. In urmă s'a instrāinat o parte din aceste domenii, și pentru că ratele convenționate cu Banca națională s'au modificat, echelonāndu-se pe o serie mai lungă de ani, Statul a plătit până astăzi, sub acest titlu, Bāncei numai 508.810 lei, iar moșiile urmēză a se instrāina, și din cele rēmase, in curānd cu deplinul D-vōstre asentiment de sigur, se vor mai scōte încă in vinȃdare in loturi mici către țērani ori cāte se vor cere.

Ast-fel, ultima garanție a biletelor ipotecare primind altă destinațiune, se impune necesitatea pentru ministerul de finance de a avisa la stingerea acestei sarcine prin contractarea unui imprumut de rentă, spre a putea degreva domeniile afactate și a retrage biletele ipotecare cu desēvērșire din circulațiune.

Proiectul presintat Camerei, atingēnd acest indoi scop, merită deplina D-vōstre aprobare, și comitetul delegaților D-vōstre vē rōgă prin mine să bine-voiiți a'l vota.

PROIECT DE LEGE,

Art. I. Se deschide ministerului de finance un credit extraordinar de 26.000.000 lei, pentru plata imediată, sau cel mul in termen de un an, al biletelor ipotecare emise in virtutea legēi din 12 Iunie 1877.

Până la efectuarea acestei plăți, Banca națională va beneficia de o indemnizare proporțională, calculată pe baza de 1 la sută pe an, prevēdută in art 3 al convențiunei aprobată prin legea din 3 Martie 1886.

Art. II. Acest credit se va acoperi printr'o emisiune de rentă amortibilă 5 la sută, sau printr'un imprumut efectuat sub orice formă guvernul va găsi de cuviință.

Art. III. Biletele ipotecare, cari nu s'au putut încă retrage de Banca națională a Romāniei, se vor plăti, in termen de un an de la promulgarea acestei legi, de către ministerul de finance. Dupe trecerea acestui termen, valoarea biletelor nepresintate la plată rēmāne in folosul Statului.

Art. IV. Dupe rambursarea totală a biletelor ipotecare, ele se vor arde de o comisiune compusă din delegați ai curței de compturi și ai ministerului de finance.

Raportor, *T. Nica.*

D. N. C. Aslan : Cer cuvētul in cestiune prealabilă.

D. președinte, L. Catargi : Cestiunile prealabile avēnd precădere dupe regulament, D. Aslan are cuvētul.

D. N. C. Aslan : D-le președinte, dacă 'mi-ați fi dat cuvētul să dezvolt cestiunea prealabilă de la inceput, n'am fi ajuns să ascultăm raportul căruia i s'a dat citire, și tocmai din acest punct de vedere cerusem cuvētul, ca să 'mi permiteți să dezvolt motivele in cestiune prealabilă, tocmai ca să nu ascultăm inutila citire a raportului.

Și iată de ce, D-lor, voii să mē serv de acēstă cestiune prealabilă, nu pentru a ține in loc lucrările Camerei, nu pentru a amāna in mod indefinit discutarea și votarea acestei cestiuni; căci veți vedea ce scurtă amānare am a solicita de la bunavoință a D-vōstre.

Mai āntēiū, D-lor, așî putea invoca dispozițiunea aceea a regulamentului nostru care ȃice că: un proiect de lege nu se pōte discuta de cāt dupe trei ȃile de la distribuirea raportului; or, raportul acesta ni s'a împărțit Sāmbătă și astăzi avem Lunī, prin urmare, nu sunt trei ȃile.

D-lor, aceste trei ȃile nu sunt cerute de regulament numai ca o simplă formă, ci pentru a lāsa deputatului timpul necesar de a putea să cerceteze tōte elementele de cari are nevoie, pentru a discuta o cestiune

ne de o importanță ca aceea a proiectului de lege ce ni se prezintă acum.

Acest raport, nefiindu-ne distribuit de cât Sâmbătă, abia am avut timpul a mă adresa către D. ministru de finanțe ca să 'l rog a 'mî da ore-carî deslușiri importante relativ la acest proiect de lege.

În adevăr, nu tăgăduesc că D-sa, ca tot-d'a-una, a avut amabilitatea să 'mî pună la dispozițiune ori-ce dosar 'mî-ar trebui spre a lua lămuririle ce 'mî-ar trebui de la ministerul de finanțe, fixându-mî pentru această ziua de astăzi. Eu însă, știind că pe la cancelariile ministeriale lucrările nu încep de cât pe la 12 ore, așteptam să es de aici să mă duc la minister. Dar, independent de aceasta, am de luat lămuriri și de la bancă, lămuriri cari 'mî sunt necesarii în această discuțiune, și pentru această în cer o amănare mai mare de cât până mâine.

Ast-fel fiind, în considerațiunea importanței ce prezintă această cesțiune și a soluțiunei bine chibzuite ce urmază să i se dea, vă rog să bine-voiți a acorda amânarea discuțiunei până mâine, și rog și pe D. ministru de finanțe a nu se opune la această amănare, pentru că discuțiunea și votarea acestei legi să se facă în deplină cunoștință de cauză.

De altminteri, dacă nu veți încuviința amânarea, voi lua parte la discuțiune chiar astăzi, neputînd face alt-fel de cât a mă supune decisiunei D-văstre.

D. președinte, L. Catargi: În adevăr, nu sunt trei zile împlinite de la distribuirea raportului; însă Adunarea a votat urgența asupra acestei cesțiuni, și de aceea s'a înscris la ordinea zilei îndată dupe depunerea raportului.

D. ministru de externe, P. P. Carp: Suntem gata a da D-lui Aslan toate lămuririle în cursul discuțiunei...

D. N. C. Aslan: Dar am nevoie de aceste lămuriri tocmai pentru a întreținea discuțiunea.

D. ministru de externe, P. P. Carp: Eu nu v'am întrerupt... D. Aslan nu are nevoie de informațiuni pentru D-sa, ci pentru a lumina pe Cameră, căci așa a dis că pentru luminarea Camerei le cere. Dar, D-lor, D-văstre veți recunoșce cu toții că acest proiect este anunțat prin Mesagiū și că a fost discutat și în comițiunile electorale, în cât fie-care a avut tot timpul ca să 'și dea seama de dînsul, și nu știu de ce D. Aslan a amănat până în cel din urmă moment acel studiū din care are să iasă lumina.

Părerea mea este că D-văstre nu vă lipsesc luminele și mai am credința că nu atât de lumini are nevoie D. Aslan în această cesțiune, ci numai pentru a face opozițiune...

D. N. C. Aslan: Duoă-deci și patru de ore!

D. ministru de externe, P. P. Carp: Nu cred însă că opozițiunea D-lui Aslan în această cesțiune să fie așa de tare, în cât să vă hotărască pe D-văstre ca să a-

mănați soluțiunea unei cesțiuni, pe care țera întreagă o cunoșce și o așteaptă cu o oră mai 'nainte.

D. N. C. Aslan: Este evident că nu mă voi ocupa de motivele aduse de D. ministru pentru a nu se admite amânarea de 24 de ore. Acele cuvinte s'au spus tot-d'a-una când a fost cesțiunea de votarea în această Cameră a legilor celor mai importante. Apoi eu nu am nevoie de luminele D-lui ministru în această cesțiune, am nevoie de a avansa cifre. Ce fel de lucrare ar fi aceea când în mijlocul discuțiunei ar trebui să prindem din sbor cifrele ce ne va arunca D. ministru și acele date cari ar bine-voi să ne asvêrle D-sa de la banca ministerială? Eu trebuie să am cifrele exacte, să le verific cu cele din proiect și expunerea de motive ca să vi le arăt și D-văstre, iar nu să vă cer ca să mă credeți numai pe cuvînt. Atât de serioase au fost motivele, cari m'au făcut să cer amânarea, în cât D. ministru de finanțe însuși a recunoscut că am nevoie de aceste lămuriri. D. Carp pôte să fie a tot știutor, dar D. ministru de finanțe, recunoscînd că aveam dreptate, a și pus la dispozițiunea mea materialul trebuincios.

Așa dar cererea mea de a se amăna discutarea acestui proiect de lege pentru 24 de ore nu provine din spirit că voesc să fac opozițiune, ci este numai spre a studia mai bine cesțiunea.

Las acestei onor. majorității, majoritatea care este luminată, dar care la rîndul ei cere să adune lumini, ori din ce parte ar veni ele, las și dic acestei majorități, care are tot atîta independență în toate cesțiunile, să judece dacă este bine să se refuze unui membru al Camerei puțința de a culege nisce elemente necesarie într'o discuțiune financiară, căci în asemenea discuțiuni noi am avut marele păcat în această țară ca asemenea cesțiuni să se discute și să se voteze în cele din urmă 24 de ore ale sesiunei, dupe cum necontenit s'a făcut în timp de veri-o de ce ani.. (Sgomot).

Acestea sunt motivele serioase, iar nu de opozițiune, cari mă fac să cer amânarea acestei discuțiuni. Nu încap opozițiune în materie de finanțe, căci finanțele sunt ale țerei, și ar fi din partea mea un act de nepricepere ca să țin în loc Camera pentru ca să fac opozițiune D-lui ministru de externe.

Apoi, D. ministru de externe are destule afaceri cu cari se ocupă; să 'l lăsăm pe D-lui în pace, să ne adresăm la D. ministru de finanțe; să 'l rugăm pe D-sa să bine-voiască a se uni cu noi ca să admită amânarea pe termen de 24 de ore.

Nu sunteți D-văstre, cred eu, în stare să ne dați lămuririle de cari avem nevoie, căci altmintrelea v'ași propune să se suspende ședința pe cinci minute, să trecem dincolo și să ne dați acele lămuriri. Faceți această încercare, suspendați ședința pe cinci minute, și D. ministru să declare

că este dispus să-mi dea lămuririle de cari am nevoie, eu le primesc; sau dacă nu, atunci bine-voiți a încuviința amânarea până mâine.

D. ministru de finanțe, M. Germani: D-lor deputați, imi veți permite, înainte de toate, să protestez în contra cuvîntului de surprindere, dis de onor. D. deputat Aslan.

D. N. C. Aslan: Nu m'ați înțeles.

D. ministru de finanțe, M. Germani: D-lor, acest proiect de lege s'a prezentat Adunării de mai mult timp; el a fost discutat în toate secțiunile unde am dat toate explicațiunile de cari a fost necesitate și, în special, în secțiunea din care fac și eu parte, D. Aslan a combătut aproape două ore acest proiect de lege, și prin urmare, cunosc toate argumentele D-sale contra acestei legi. Se pôte ca D-sa să aibă astăzi și alte obiecțiuni de făcut; dar obiecțiunile D-sale ridicate în secțiune erau că D-sa este în contra acestui proiect de lege, într'un mod absolut fără, a voi să între cât de puțin în examinarea cifrelor. D-sa a declarat că combate acest proiect din principiu și a argumentat astfel:

În zadar voiți D-văstre să restabiliți valoarea fiduciară prin această lege, pentru că față cu cheltuelile ce s'au făcut de Stat până astăzi și cu datoria publică ce se ridică la un miliard, nu veți găsi în destul aur la noi cu care să puteți acoperi plata unei atare datorii colosale.

D. N. C. Aslan: Să nu anticipăm.

D. ministru de finanțe, M. Germani: Voi să probez onor. Camere că ați discutat cu mine acest proiect de lege în secțiuni, sunt acum opt zile și de atunci până acum ați avut, cred, îndestul timp ca să meditați asupra'i și să vă formați convicțiunea.

D. N. C. Aslan: Am fost bolnav și absente de aci. (Sgomot).

D. ministru de finanțe, M. Germani: Raportul asupra acestui proiect de lege s'a depus încă de vineri trecută...

Voc; Sâmbătă.

D. ministru de finanțe, M. Germani: Raportul s'a depus de Vineri pe biuroū, dar vi s'a împărțit tipărit Sâmbătă diminețā.

Eu cred că în mod util, în ceea ce privește acest proiect de lege, sunt în stare să vă dau toate lămuririle de cari veți putea avea nevoie; dacă însă discuțiunea ar lua proporțiuni de aceea cari să îmbrățișeze datoria publică și situațiunea financiară a țerei în întregul ei, se pôte ca atunci D. Aslan, asupra unei cifre orecare, să mă găsescă în defect, să nu fiu în stare adică a-i răspunde care anume e suma ce s'a prevădūt în cutare paragraf din cutare budget. În ceea ce privește însă acest proiect de lege, încă o dată declar, sunt în stare să vă răspund imediat și să vă dau toate lămuririle de cari veți putea avea nevoie.

De altminteri, în cât mă privește, nu

mă opun la amânarea discuțiunii până mâine; dar sunt dator să supun onorabilei Camere că dacă nu întreaga țară, dar marea majoritate a țerei așteaptă cu nerăbdare votarea acestui proiect de lege. Suntem, D-lor, în ajunul sărbătorilor; legea acesta știți că trebuie să treacă și prin Senat; prin urmare, D-văstre veți judeca dacă trebuie sau nu să acordați amânarea ce se cere de D. Aslan.

Voci: Inchiderea discuțiunii.

D. N. C. Aslan: Ca să vă probez, D-lor, că nu știu nici cum la amânare din punctul de vedere al șicanei, vă rog, să nu închideți discuțiunea, și să mi permiteți a cere D-lui ministru deslușiri asupra a trei sau patru puncte . . . (*Intreruperi, sgomot.*)

Acei cari vor închiderea discuțiunii, se vede că sunt atât de luminați în cauză, în cât n'au nevoie de nici un element pentru ca să tranșeze o chestiune de o așa importanță. Este știut că tot d'a-una până acum chestiunile financiare s'au tranșat cu repeziune, cu grabă și tot în ajunul sărbătorilor. Ați și D-văstre tot asemenea voiți să isprăviți în grabă o chestiune așa de însemnată? (*Intreruperi.*)

Ați ruga dar pe onor. Camera să binevoiască a nu închide discuțiunea pentru cuvântul, cam impropriu, că voiți să mă adresez D-lui ministru într'un mod particular să mi dea ore-cari explicări. (*Sgomot.*)

D. N. Voinov: Atunci să se suspende ședința pentru câte-va minute.

D. N. Ceaur Aslan: D-lor, D. ministru de finance a avut amabilitatea să declare că e gata să răspundă la întrebările mele; bine-voiți dar și D-văstre a îngădui ca D. ministru să mi răspundă.

Voci: Inchiderea discuțiunii.

D. ministru de finance, M. Germani: D-lor, mi se pare, poate fiind-că nu sunt așa de consumat parlamentar, că onor. D. Aslan propune o procedură cu desăvârșire nouă și care nu poate fi admisă de Camera; și, în ori-ce cas, ea nu va fi admisă de mine.

Onor. D. Aslan cere să supună ministrul al căruia proiect de lege se află pus în discuțiunea Camerei la un interogatoriu detaliat. (*Aplause.*)

Fie-mi permis de către onor. meu amic D. Aslan a i spune că eu nu pot primi a fi pus în o asemenea situațiune.

D. Aslan a șis că s'a adresat la mine cerându-mi să i pun la dispozițiune toate actele din cari ar putea lua informațiunile ce i sunt necesare cu privire la acest proiect de lege, și că eu i-am răspuns că poate veni la ministru . . . (*Intreruperi.*)

Probă că memoria nu v'a servit destul de bine, este că ați uitat, D-le Aslan, orele ce vi le-am indicat. Sâmbătă am vorbit cu D-ta și iți am spus că contabilul ministerului de finance e pus la dispozițiunea D-tale ca să iți dea informațiunile cele mai detaliate de cari ai avea nevoie, fie pentru trecut, fie pentru

present. Acastă declarațiune o fac înaintea Parlamentului pentru toți D-nii deputați cari ar voi să ia ori-ce informațiunii de la ministru de finance, pentru că eu n'am nimic de ascuns. (*Aplause.*)

Întrebat apoi, D-le Aslan, în privința orelor, eu iți am spus că contabilul se găsește la ministru de la 9—12 ore și de la 2—6, și atunci D-ta mi-ai șis că vei veni Luni la 10 ore.

D. N. Ceaur Aslan: N'am șis așa.

D. ministru de finance, M. Germani: Afirm acesta în modul cel mai pozitiv; și așa de puțin mi face defect memoria, în cât aș pe la 11 1/2 ore, când am plecat de la ministru, am și întrebat pe contabil dacă ai venit D-ta să iei informațiunile ce țiș sunt necesare și mi s'a răspuns că nu te-a vădut pe acolo. Acum D-ta propui a se amâna discuțiunea până mâine, iarăși ca să poți lua ore-cari informațiunii de la ministru, dar dacă și de astă-dată s'ar întâmpla tot cum s'a mai întâmplat, adică să nu poți veni acolo, atunci Adunarea va trebui să iți acorde o nouă amânare.

Termin, D-lor deputați, declarând încă o-dată că sunt gata a da toate informațiunile și explicațiunile ce mi s'ar cere.

Voci: Inchiderea discuțiunii.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

D. președinte, L. Catargi: D. Dobrescu are cuvântul în chestiune de regulament.

D. C. C. Dobrescu: D-le președinte, art. 55 din regulament sună ast-fel:

„Raporturile vor fi tipărite și împărțite la toți deputații, cel puțin trei zile înainte discuțiunii în Adunarea generală.”

D. președinte, L. Catargi: Citiți mai la vale. (*Aplause.*)

D. C. C. Dobrescu: „Afară de casurile când Adunarea decide altminterea.”

Întreb dar când a hotărât Adunarea alt-fel?

D. președinte L. Catargi: În momentul când a votat urgența asupra acestui proiect de lege.

Acum D. raportor are cuvântul.

D. T. Nica: D-lor deputați, sunt dator să aduc la cunoștința Camerei că în sinul comitetului delegaților s'a făcut din partea D-lui Cozadini, delegatul secțiunii I, două observațiuni, sau mai bine zicând, s'a exprimat două desiderate, și anume: Întâiu ca împrumutul să se facă în formă de rentă sau ori-care alta, adică să nu fie obligatoriu a se realiza numai sub formă de rentă.

D. Gr. Cozadini: Acesta a fost dorința secțiunii, nu desideratul meu.

D. T. Nica: Negreșit, al secțiunii pe care D-văstră o reprezintăți în comitetul delegaților; dar secțiunea nu a propus un amendament, ci numai a exprimat această dorință.

A doua dorință exprimată a fost ca termenul în care urmează să se prezinte

biletelile ipotecare aflate în circulațiune la ministru de finance spre incasare, să fie mai lung de cât se propunea prin proiectul de lege; căci se șicea că poate să fie succesiuni neregulate, averi de minori nelichidate, și multe alte împrejurări cari să împedice pe posesorii unei sume de bilete ipotecare de a se prezenta cu ele în cursul unui an, de la data promulgării acestei legi. Se propunea deci să se acorde un termen mai lung. Acestă dorință ar părea justificată; însă suma biletelor în aceste condițiuni este foarte minimă, dupe cum rezultă din situațiunea publicată de banca națională la 3 Decembre curent. Din această situațiune se vede că din totalul de 26.000.000 bilete ipotecare emise se găsește în posesiunea băncii 25.741.300 lei, așa că în circulațiune n'ar mai putea fi de cât suma de 258.700 lei, o sumă atât de minimă, în cât este probabil că bilete ce represintă această sumă au putut fi distruse, sau arse la diferite incendii ce s'au întâmplat, în fine că au putut fi distruse.

Dupe experiența făcută de toate băncile, cari au în circulațiune bilete-hârtie, o sémă din ele dispar și nu se mai prezintă la ghișeu spre incasare. Suma dar fiind atât de mică se poate spera că în curs de un an de zile de la publicare ori câte din aceste bilete vor mai fi existând în mânele publicului se vor prezenta la ministru de finance pentru a nu fi lovite de parafrafia ce se pune prin lege.

Ambele aceste desiderate n'au găsit aprobarea comisiunii delegaților și proiectul de lege a fost primit în total nemodificat, așa cum s'a prezentat de guvern, nefăcând nici D. Cozadini din aceste desiderate nici un fine de neprimire. M'am creșut dator, D-lor deputați, a aduce la cunoștința D-văstre aceste dorințe exprimate, înainte ca D-văstre să intrați în discuțiunea generală a proiectului de lege.

D. președinte, L. Catargi: D. Pătărlăgeanu are cuvântul.

D. R. Pătărlăgeanu: D-lor deputați, am luat cuvântul în contra acestei legi ca să vă demonstrez în câte-va cuvinte că ea este inutilă și că nu atinge nici de cum scopul ce și propune; căci în adevăr, care este pretinsul scop al acestei legi? Prin ea se cere ca să se facă un împrumut cu care să se plătescă datoria de 26.000.000 către banca națională și care datorie este deja regulată prin legea din 3 Martie 1886, și D. ministru crede că prin plata anticipată acestei datorii, va face să înceteze cauzele ridicării agiului la un grad atât de simțitor pe piețele noastre.

• Mai înainte de toate, D-lor deputați, trebuie să șcim că legea constitutivă a băncii naționale, are un păcat original și pe care suntem siliți să i expiem astăzi prin propunerea acestei legi. Iată care este acel păcat: Prin articolul final 30 al legii constitutive, banca noastră este autorizată ca peste emisiunea regulată, în raport cu stocul său metalic să mai facă încă o

emisiune extraordinară de 26.000.000, care să aibă menirea de a retrage din circulațiune cele 26.000.000 ipotecare circulânde deja în virtutea legii din 12 Iunie 1877, și pe care Statul este obligat a le plăti către bancă îndată ce ea le va strânge și le va pune la dispozițiunea ministerului spre distrugere.

Cât pentru emisiunea neregulată și fără stok metalic, de care banca s'a servit în mod provisoriu și numai în scopul de a scote din circulațiune cele 26.000.000 bilete ipotecare, legea este obscură, nu ține nimic. Ea cere ca Statul să plătească băncii valoarea reală a acelor 26.000.000, dar pe bancă nu o obligă ca o dată plătită să și le tragă din circulațiune. Iată cum sună art. 30. (Citesce)

Prin acest articol se obligă banca națională, ca dupe ce Statul va plăti aceste 26.000.000 și va distruge biletele ipotecare, să tragă și ea din circulațiune cele 26.000.000 emise fără stok metalic? Nu.

Se obligă măcar a asigura publicul printr'un stok metalic regulat și conform art. 12 din legea constitutivă a băncii? Nu.

D. Nechiforescu: Ce are a face una cu alta.

D. R. Pătărlăgeanu: Dă-mi voie, D-le Nechiforescu, să cunosc o cestiune financiară tot atât cât D-ta, fără însă să împing devotamentul guvernamental până a crede că tot ce vine dupe banca ministerială câtă s'î primesc fără discuție.

Eū când s'a votat legea constitutivă a băncii am observat acest mare inconvenient, dar m'î astupat glasul și atunci ca și acum nisce devotați cari preferă a 'și arăta devotamentul, prin întrerupții, către banca ministerială, de cât a discuta și a se lumina în nisce cestiuni așa de importante și atât de grele.

Nu s'a observat această lacună a legii și a rămas lucrul nedescurcat în cât a ajuns aci unde l vedeți astăzi.

Cum vedeți dar, D-lor deputați, banca de și a plătit cu 26.000.000 biletele ipotecare ale Statului, dar le-a plătit nu ca din capitalul ei, ci cu o emisiune extraordinară și ne garantată care nu a costat-o de cât cheltuiala tipăritului biletelor, și dupe ce cu acest mod a strâns în lada sa biletele ipotecare, s'a dus apoi la Stat și 'î-a ținut bine-voiți a vă primi biletele ipotecare ce le-am tras din circulațiune și plătiți-ne 26.000.000 valoarea lor reală conform art. 30 din legea constitutivă a băncii.

Și fiind-că Statul nu avea bani la îndemână, a regulat plata acestei datorii printr'o convențiune cu data de 10 Decembre 1885, și ratificată printr'alta posterioară de la 3 Martie 1886, ca să plătească cu amortisment și cu dobândă de 1 la sută până la 1912.

Cum vedeți dar, D-lor deputați, prin sus țisele convențiunii intervenite între Stat și banca națională, s'a regulat plata sumei de 26.000.000, s'a regulat arderea biletelor ipotecare, dar nicăieri nu se vede

nicî un cuvânt despre tragerea din circulațiune a neregulatei emisiuni de 26.000.000.

Chiar prin legea de față nu se prevede ceva de felul acesta.

Ved că în legea ce propuneți astăzi se prevede ca să vă autorisăm a face un împrumut de 26.000.000 cu care să plătiți biletele ipotecare, se prevede modul cum trebuie să ardeți aceste bilete ipotecare; dar nicî un cuvânt, nicî un singur cuvânt că obligați pe bancă a scote din circulațiune aceste 26.000.000.

Vă temeți cu drept cuvânt de a pune asemenea obligație băncii, căci nu sunteți siguri că ea vă va asculta, căci legea ei constitutivă nu o obligă la acesta.

Și apoi când ea are o convențiune cu Statul ca să 'î plătească această datorie cu amortisment, și fără ca s'o oblige de a trage din circulațiune cele 26.000.000, ce nevoie mai are ca să sconteze această datorie cu condiție de a 'și trage din circulațiune un capital deja câștigat?

Și cum va fi cu puțință ca banca să primască a renunța la o convențiune atât de avantajoasă pentru dânsa, numai pe simpla presupunere că 'î plătim capitalul integral cu anticipație?

Țic presupunere, căci cine nu scie un principiu atât de elementar în materie de finance că, operațiunii de asemenea natură, cu cât se fac, pe termene mai lungi cu atât este mai avantajos pentru creditor.

În zadar vă dați ostenelă a mă convinge că se va găsi un consiliu de administrațiune care să primască în numele acționarilor băncii naționale a renunța la o convențiune atât de avantajoasă și care deja este pusă în lucrare de doi ani trecuți, ca să primască a se supune legii de astăzi în condițiunii grele și păgubitoare.

Și apoi scurt și coprinător.

Dacă în adevăr aveți consimțimântul băncii, precum susțineți, de ce n'ați venit cu o convențiune în regulă încheiată între Stat și banca națională? Și de ce ne veniți cu această lege care sciiți prea bine că nu este și nicî că pôte fi obligătoare pentru bancă?

Ne spuneți numai că banca consimte.

Dar acesta nu se pôte sci cu siguranță; căci nu este suficient a avea promisiunea unui director de la bancă și nicî chiar a întregului consiliu de administrațiune.

În cazul de față fiind vorba de interpretarea unui articol din legea constitutivă a băncii și pentru o sumă atât de însemnată de milioane de lei, se cere, conform statutelor, a se avea avisul adunării generale a acționarilor. D. ministru cunósce foarte bine aceste formalități. D-sa scie mai bine de cât ori-care din noi că dacă ele nu se îndeplinesc nu pôte fi valabilă nicî promisiunea ce 'î va fi dat veri-un director de la bancă, nicî chiar asigurarea particulară a membrilor din întreg consiliul de administrație al acestei bănci. Însă chiar dacă am admite că banca primesc ca Statul plădindu-î ea va primi a retrage din circulațiune aceste 26.000.000

totuși am cuvânt a crede că și Statul face o rea și păgubitoare afacere prin operațiunea de față, căci în adevăr, pe cât timp el a regulat plata acestei datorii prin amortisment până la 1912 și cu dobândă numai de 1% pe an, de ce am contracta nesiliți de nimenea un nou împrumut cu 6% ca să plătim o datorie deja regulată?

Iată o afacere rea din partea Statului.

Dar D. ministru de finance, prin expunerea de motive a proiectului, voescă să dovedescă, în acord cu D. raportor, că prin această operațiune se consolidează valuta noastră fiduciară, termen, de l cam fără sens în cazul de față, și că prin acesta se opresce urcarea agiului care amenință piețele noastre în chip îngrozitor.

Ia să cercetăm puțin dacă prin această operațiune se scade agiul.

D-lor, este elementar că agiul la noi nu a putut să fie ridicat la un grad așa de mare de cât prin aglomerația plății cupónelor atât a scriselor ce emană de la creditele fonciare cât și a obligațiunilor de Stat cari tôte trebuia să plătească în aur.

Acum 15 ani capitalele noastre nu erau obicnuite a se plasa în efecte de asemenea natură și financiarii noștri au fost constrinși a regula plata cupónelor în aur spre a da credit efectelor lor și spre a le putea negocia pe piețele străine.

Din această neprevădere, făcând a fi căutat aurul mai mult de cât trebuințele obicnuite ale pieții, a trebuit fatalmente să se ridice aurul dupe legile ofertei și a cererii.

Agiul tot-d'a-una a existat și la noi ca în tótă lumea, dar bătăbănindu-se între trebuințele firești ale exportului și importului, el nu era de cât foarte neînsemnat și nu era cunoscut de cât comercianților ce lucrau cu piețele străine.

De aceea noă ni se pare că nu a existat de loc.

Dar când peste cererile obicnuite ale pieții cari adesea se balanța între trebuințele exportului și al importului cu mic deosebiri numai, când peste cererile obicnuite țic s'au adăogat în balanța cererii cupónele scriselor fonciare rurale, cupónele scriselor fonciare urbane, cari mai tôte s'au negociat și se negociază încă în străinătate, și când peste acestea s'a adăogat și datoria Statului ale cărei anuități trec peste 60.000.000 pe an, tôte contractate pe piețele străine și plătibile în aur, vă întreb, domnii mei, dacă este veri-unul dintre D-vóstre cari să credeți că pôte fi veri-o altă cauză care să fi ridicat agiul asupra aurului la un grad așa de mare?

În zadar vom căuta aiurea cauzele acestei bóle ce bântue piețele noastre.

Și până când nu ne vom pătrunde de acest adevăr ori-ce vom face, ori-ce măsurî vom lua vor fi zadarnice și nu vor lecuî réul.

Nicî un exemplu nu pôte fi mai convingător spre a dovedi într'un mod atât

de strălucit adevărul ce conține acea lege economică care se numește *legea cererei și a ofertei*.

Acu vii la a doua parte a scopului ce și propune legea de față.

D. ministru de finance precum și D. deputat Nica, raportorul acestei legi, pretind prin expunerea de motive a legii, de față că făcând un împrumut de 26.000.000 prin emiteră de rentă amortisabilă, și întrebându-l a plăti o datorie către banca națională de la care speră să obțină scoterea din circulație a unei sume egale, print'acesta va consolida valuta fiduciară și va contribui print'această măsură a scădea agiul.

Să lăsăm că termenul de consolidare a valutei fiduciare este cam fără sens în cazul de față, dar vă întreb: dacă vom mai arunca pe piețele străine încă un împrumut de 26 milioane pentru care vom fi siliți a plăti încă vre-o 2.000.000 pe an în aur, nu este așa că mai mărim și cauzele ridicării agiului?

D. ministru de finance M. Germani: Un milion șese sute de mii.

D. R. Pătărlăgeanu: În tot cazul, agiul se va ridica iar nu va scădea cum pretindeți D-vostre. Așa dar, D-lor deputați, atât pentru cuvântul că nu suntem dator să plătim aceste 26.000.000, pentru că sunt deja plătite prin o convenție ce o avem cu Banca, dupe care nu se plătesce de cât 1 la sută și care are să fie într'un termen de 23 ani de aci încolo.

D. ministru de finance, M. Germani: Pe 2 ani.

D. R. Pătărlăgeanu: D-lor, acestea sunt deja plătite, pentru cuvântul că Banca nu poate să scotă din circulație acele 26.000.000 și nu cred că și va găsi un consiliu de administrație care să primescă acesta.

D. Teodor Nica: Permiteți-mi să vă spun că consiliul Băncii a primit.

D. R. Pătărlăgeanu: Ași voi să văd acea declarație; căci, dați-mi voe, D-lor, să vă spun că nu cred. (Întreruperi).

D. T. Nica: Afirm acesta.

D. R. Pătărlăgeanu: Trebuia să aveți acea declarație. Eu am spus D-lui ministru de finance în particular rațiunile mele și D-sa mi-a spus numai atât că, dacă nu va primi Banca, D. ministru de finance va cumpăra bilete de la Bancă și le va arde.

Acastă argumentație mi s'a părut foarte puțin financiară; căci Banca nu cere mai mult de cât ca detentorii de bilete de bancă să le ardă; căci ce vrea mai bun câștig ca arderea biletelor ei. Eu însă nu pot să votez această lege; căci acesta însemneză a goli punga Statului cu 26 milioane fără nici un cuvânt.

De aceea, D-lor, eu voi vota contra acestei legi; căci ea în loc să oprască urcarea agiului din contra l va ridica, iar pe d'altă parte nu se atinge nici măcar scopul de a se vedea scose din circulație

aceste 26 milioane acăr emisiune s'a făcut încă de la început într'un chip atât de neregulat.

D. ministru de finance, M. Germani: D-lor, dacă am luat cuvântul îndată după D. Pătărlăgeanu este ca să dau ore-cari explicații prin cari cred a înlesni, ca să dic așa, discuțiunea, iar nu pentru că mă tem că argumentațiunea onor. preopinent a putut induce în eróre pe vre-unul din D-vostre; căci acesta e ceva peste putință. Voi începe dar prin o cestiune de fapt. Mi s'a pus întrebarea: Banca națională primesce ca ministerul de finance să plătescă cu anticipație aceste 26 milioane lei, pe cât timp ea are încheiată cu ministerul o convenție care se execută în mod regulat?

D-lor, se poate să fi greșit că nu am făcut de la început chiar o asemenea declarație onorabilei Adunări; dar eu n'am crezut că este de trebuință să fac acesta, fiind-că nu mi-am putut închipui că ar putea intra în spiritul cui-va că un ministru de finance ar fi capabil să ceară Parlamentului acordarea unui credit pentru plata unei datorii, fără ca mai întâi să ia o înțelegere cu creditorul său.

D-lor, când am conceput această idee mi-am dis: Banca are o convenție cu Statul prin care se regulează ca plata datoriei de 26 milioane să se facă în 27 de ani, plus, ceea-ce este mai important pentru Bancă, i se acordă dreptul să percăpă la această sumă 1% dobândă și comision.

D. N. Voinov: Plus că i se prelungește și termenul.

D. ministru de finance, M. Germani: Asupra acestui punct vom discuta la timp.

În fața acestei situații m'am adresat către Bancă și i-am făcut cunoscut că eu am intențiunea să plătesc cu anticipație această datorie către public, și i-am cerut să răspundă dacă este sau nu de acord cu mine în privința acesta; și în cazul de a fi, apoi atunci să bine-voiască a se înțelege cu mine în privința facerii convenției respective pentru plata imediată a datoriei, care convenție să o supună și Adunării acționarilor. Consiliul general al Băncii mi-a răspuns în mod oficial că el crede că Statul este în drept să plătiască cu anticipație și este gata să primescă plata prin anticipație.

Iată dar un punct dobândit din partea Băncii.

Vine acum a doua cestiune pusă de onor. D. Pătărlăgeanu; D-sa dice: Ce faceți D-vostre? Plătiți Băncii naționale 26 milioane și ea va continua a emite aceste 26 milioane bilete în circulație și va beneficia de procente la această sumă, prin urmare, nu ajungeți la nici-un rezultat satisfăcător. D-vostre plătiți o anuitate mai mare în sarcina Statului și biletele de Bancă, pe cari voiți să le retrageți, vor rămâne tot în circulație.

Dar de unde tragi D-ta această concluziune, onor. D-le Pătărlăgeanu? Fie-mi

permis a dice că acesta este o curată e-rezie.

D-lor, când m'a interpelat în particular D. Pătărlăgeanu, eu i-am răspuns că am consimțimentul Băncii; că am un răspuns categoric din partea consiliului general al Băncii că primesce plata cu anticipație. Atunci D-sa a adăogat: Cum veți face D-vostre? Negreșit, veți lua biletele și le veți plăti; dar Banca le va emite din nou. M'am încercat să conving pe D. Pătărlăgeanu că aceste bilete, o-dată plătite și retrase din circulație, Banca nu le-ar mai putea emite, pentru că Statutele mărginesc pe Bancă la emisiunea întreită a stocului metalic. Îndată ce eu voi retrage biletele ipotecare la ministerul de finance, pentru acea sumă Banca nu va mai putea emite bilete. (Aprobări).

Mi-a fost însă peste putință să conving pe D. Pătărlăgeanu cu modul acesta și atunci am alergat la un alt mijloc de convingere. (Ilaritate).

Am dis D-sale: eu voi lua biletele de Bancă și le voi închide în ladă la minister. Ei bine, atunci cum le va mai pune Banca în circulație? Acastă nouă încercare a mea la speriat și mai mult; căci D. Pătărlăgeanu mi-a răspuns: veți, D-le ministru? Banca va câștiga și mai mult atunci! În fața unui asemenea răspuns nu m'am mai încercat să l conving. (Aplause, ilaritate).

D-lor, am aci bilanțul Băncii de la 3 Decembre; ce figurază în acel bilanț? 32.000.000 stok metalic, argint și aur, și 25.741.000 bilete ipotecare. Prin statute și prin lege, Banca este autorizată să emită de tre ori stokul ei metalic, adică 96.000.000 plus 25.000.000 bilete ipotecare, total 121.000.000. Când eu voi retrage cele 25.000.000 bilete ipotecare, conform cu legea, conform cu bunul simț, conform cu sentimentul general, la care nu se poate opune de cât D. Pătărlăgeanu, nimeni nu poate gândi că o-dată acele bilete retrase, Banca va mai putea emite un singur bilet în comptul biletelor ipotecare. Negreșit că atunci circulațiunea va fi redusă cel puțin la 96.000.000, adică cel mult la întreita sumă a stocului metalic.

D-lor, nu pentru D-vostre ținem să dau această explicație; căci, încă o-dată repet, nu cred că a putut să fie indus în eróre vre-unul din D-vostre, dar se poate ca afară din această incintă să se găsească oameni profani cari să fie induși în eróre și să dea credemnt unei asemenea argumentații. De aceea ținem să dau aceste explicații.

Acum, D-lor, este adevărat, că prin plata anticipată a biletelor ipotecare, Banca renunță la beneficiu de unul la sută; dar, dupe credința mea, nu poate face altfel; fiind-că, chiar dupe convențiunea încheiată, Statul este în drept a plăti prin anticipație; căci termenele sunt stipulate în favoarea Statului, iar nu în a Băncii. Cred însă mai mult ceva: că dacă s'ar

convoca acționarii, înșiși ei vor primi și vota plata prin anticipațiune; pentru că și ei voesc să fie consolidată valuta.

În ceea-ce privesce consolidarea valutei, dacă cu acest proiect de lege s'ar obține sau nu, mă rezerv să răspund mai în urmă, ca să răspund tot o dată și la alte obiecțiuni ce s'ar produce în cursul discuțiunii. (Aplause).

D. N. Ceaur Aslan: D-lor deputați, ași fi dorit ca în această cestiune să mă pot prezenta înaintea D-vostre cu toate elementele necesare spre a o putea discuta în totă întinderea ei. Ași fi avut nevoie pentru acesta de o serie de informațiuni, pe cari nu le putem culege de cât la ministerul de finance sau la Banca națională; acesta mi-ar fi permis, în acelaș timp, a vă convinge pe deplin pentru ce cred că proiectul în discuțiune departe de a corespunde la scopul pentru care el a fost întocmit, el nu va contribui de cât la îngreunarea situațiunii noastre financiare. Și mai înainte de toate, fără a voi să șicanez prea mult pe D. ministru al financelor, voi observa că modul cum acest proiect ne parvine nu este prea corect. Nu voi pune la îndoaială declarațiunea prin care D-sa ne arată că Banca națională ar primi să fie plătită cu anticipație; această o cred cu atât mai mult cu cât Banca nu poate să refuze o asemenea plată.

Convențiunea însă, în puterea căreia tragera din circulațiune a acelor 26.000.000 bilete ipotecare se află regulată între Stat și Bancă, mai coprinde și o clausă foarte favorabilă pentru Bancă, însă foarte dăunătoare pentru Stat: aceea a prelungirii privilegiilor Băncii încă pe 12 ani, adică o prelungire până la 1912, pe când dupe legea constitutivă, privilegiul ei urma a înceta la 1900. Așa dar, în schimbul pretinsei îndatoriri ce Banca făcea Statului prin inofensiva obligațiune ce lua de a retrage din circulațiune acele 26.000.000 bilete ipotecare, pe lângă comisionul de 1 la sută, Banca mai obținea și o prelungire de termen.

În schimb, Banca consimțise a fi plătită de acele 26 milioane în rate ce corespundeau ca termen final cu însuși noul termen final al privilegiului ei, adică în anul 1912.

D. ministru însă insistă ca să i se voteze prezentul proiect de lege pentru a opera chiar acum acea plată; prin urmare, Banca nu ne mai face nici îngăduință; veri-o îndatorire din parte-I nu mai există sau, cel puțin, nu va exista la momentul plății; atunci de ce ați menținut prelungirea termenului până la 1912? Care mai poate fi cauza unei asemenea favorii? Menținerea fără rațiune serioasă a prelungirii termenului privilegiului Băncii până la 1912, mai are și imensul desavantajiu de a vă lega brațele în aplicarea reformelor menite a suprima agiul; în situațiunea normală, ați fi trebuit să așteptați numai expirarea din anul 1900 pentru a pune condițiunile D-vostre la veri-o nouă pre-

lungire; pe când astăzi, veți fi nevoiți a aștepta expirarea termenului la 1912, cu brațele încrucișate, sau în situațiunea inferioară de a primi condițiunile Băncii, de voiți să procedați mai de timpuriu la îndreptarea valutei noastre sdruncinate!

D-lor, acesta este așa de clar în cât vă mărturisesc că nici credem că putea să facă obiectul veri-unei controverse. Cum, D-nii mei? În articolul respectiv din convențiune se dice: „Banca națională consimte să primescă plata, și în art. următor, în art. 4, diceți că se prelungesce termenul Băncii până 31 Decembre 1912... Și noi ce am face? Pe de o parte am plăti prin anticipație suma debită, iar pe de alta am lăsa termenul prelungit așa în cât din o asemenea situațiune nu rămâne pentru noi de cât tot partea dăunătoare!

O dată această cestiune de formă elucidată, voi aborda întrăga economie a legii, și sper că voi avea fericirea de a vă convinge că acest proiect nu este numai inutil, dar e în același timp și vătămător.

D-nii mei, cari sunt cele două motive serioase invocate de D. ministru de finance, pentru a ne cere ca să votăm această lege? Ântăiu: că prin retragerea acelor 25 milioane veți consolida valuta noastră, că prin retragerea acestor 25 milioane care îngreiază piața, 25 milioane în dosul cărora nu se vede veri-o garanție serioasă, vom parveni de nu a stinge, dar, de sigur, dice expunerea de motive, a reduce în mod simțitor agiul.

Că neastâmpărul, neodihna, sub presiunea cărora se află întrăga noastră mișcare economică, vor ceda unei însănoșări financiare ce nu va mai expune avutul tutulora acelor năprasnice fluctuațiuni ce se manifestă prin nise urcări și scăderi în valorile ce posedăm între 1 la sută și 20 la sută.

Aceste tendințe ale guvernului, le aprob cu desăvârșire.

Rog, deci, pe D. ministru de finance și în același timp și pe D. ministru de externe, să credă că cel puțin în această cestiune, cestiune pură de finance, suntem hotărâți a nu le aduce nici o piedică; din contra că le vom da tot concursul nostru. Această declarațiune făcută, să examinăm, Domnii mei, dacă proiectul de lege prezentat de D. ministru poate să conducă la atingerea acestui întâiu desiderat.

Să fie ore adevărat, că retrăgând din circulațiune aceste 26.000.000, agiul va fi imputinat în mod simțitor, și că el chiar dispărând pentru un moment, chiar și numai în părți, el nu va reveni imediat?

Vă pot cita, de o cam dată, două fapte cari prin brutalitatea elocinței lor vă vor proba că D. ministru de finance se hrănesce cu iluziuni în privirea scădemântului de agio.

Domnilor, probă că prezența acestor 26.000.000 pe piață nu a jenat circula-

țiunea în mod atât de extraordinar, în dată ce aurul a început a intra în țară, fie prin vânzarea bunei și abondentei recolte din acest an, fie prin împrumutul de 100.000.000, efectuat de D-vostre, acest împrumut punându-vă în pozițiune a nu mai cere aur pentru plățile anuităților datorite, ați vădit o imediată scădere a agiului până la mai puțin de 1 la sută, și cu toate acestea, acești 26.000.000 erau în circulațiune! Ce însemneză acesta alta de cât că cauza agiului trebuie căutată aiurea de cât în pretinsa apăsare ce aceste 26.000.000 exercită asupra tîrgului nostru financiar.

Ele sunt multiple și greu de vindecat. Vă voi mai cita și faptul, tot atât de probator că, în momentul când ați depus, D-le ministru, acest proiect pe biuroul Camerei, piața l a salutat cu o urcare a agiului de 2 la sută, adică agiul s'a urcat de la 4 la 6 la sută!

Ce să însemneze această, Domnii mei, dacă nu că piața nu împărtășesce optimismul D-vostre, D-lei ministru, și că aurul nu este dispus a vă face plăcerea de a scade pretențiunile sale cu totă reducerea ce propuneți să se opere în cătimea valutei fiduciare din circulațiune.

D. Al. Ionescu: Vă înșelați.

D. N. C. Aslan: Vă rog, D-le Ionescu, să nu mă intrerupeți, pentru că nu țin nici de cum a mă ocupa de interese de bancher, când sunt în joc interese de financele unui Stat. (Sgomot).

Alte sunt interesele de Bancă și cu totul altele pot fi interesele fiscale; regret că D. intreruptor și D. ministru de finance este și Domnia-sa bancher; această mă cam jeneză în această discuțiune, însă Domnia-sa nu se va supăra.

D. ministru al financelor, M. Germani: De loc, D-le Aslan.

D. N. C. Aslan: Pentru ce credeți ore D-vostre, că prin retragerea acestor 26 milioane din circulațiune o să faceți ca agiul să scadă?

Să ne închipuim împrumutul făcut, în urma căruia D. ministru imputinează titlurile fiduciare în circulațiune cu suma de 26.000.000 bilete de a le Băncii, pe cari le restituie Băncii în schimbul celor 26.000.000 bilete ipotecare. Iată operațiunea săvârșită precum o doriți.

Ce vă face a crede că veți fi obținut rezultatul la care tindeți? Pe ce datini vă basați pentru a afirma că agiul va scade? Suma biletelor în circulațiune este de aproape 110.000.000, în care intră și suma de 26.000.000, emise pentru a retrage cele 26.000.000 bilete ipotecare; această emisiune de 110.000.000 ar fi aproape justificată și atunci când nu ar fi fost nevoită a acoperi cu biletele sale pe acele ipotecare; căci Banca dupe statutele ei este în drept a emite titluri fiduciare pe suma de 3 ori mai mare de cât stocul ei metalic în argint, și acest stoc al ei fiind actualmente de 33.000.000 vedeți, prin urmare, că suma biletelor astăzi

în circulațiune nu ar depăși prea mult suma autorizată.

Atunci pe ce vă rezămați când susțineți că prezența în circulațiune a acelor 26.000.000 ar fi una din cauzele urcării agiului?

Sau credeți oare, D-le ministru, că Banca emițând o cantitate mai mare de cât pot suporta trebuințele noastre monetare, ea prin o asemenea măsură nechibșuită a provocat agiul? Dar în ce legătură se poate pune scumpetea aurului cu emisiunile Băncii care operează pe baza unui stok metalic în argint?

D. ministru de finanțe, M. Germani: Nu am înțeles bine.

D. N. Ceaur Aslan: Dacă aceste 25 milioane de bilete constituie un prisos, el va fi retras; însă declar că prin faptul a celei retrageri nu ați înmulțit aurul, și prin urmare, aurul atunci ca și acum, ca și mai târziu va fi scump; căci va fi căutat tot în aceleași proporțiuni, de aceiași clienți, ce țin în aceleași proporțiuni? El va fi căutat pentru cantități și mai mari, grație noului împrumut, așa în cât pretențiunile lui vor spori cu drept cuvânt!

Agiul, Domnii mei, este datorit unei serii de cauze, pentru indicarea cărora am trebui să ne suim la momentele fondării tuturor instituțiilor de credit din această țară; el mai este legat și cu starea defectuoasă a sistemului nostru monetar.

Trebuie însă să mărturisim, Domnii mei, că din toate instituțiile financiare una nu s'a creat în condițiuni mai nefericite pentru avuția noastră publică de cât „Banca de scompt și de circulațiune”, nu există nici una care să fi contribuit în proporțiuni mai mari la introducerea și menținerea acestui flagel numit agiul, și ne va trebui multă vreme, vom fi nevoiți a face mari sacrificii pentru a scăpa de funestele rezultate ale acestei instituțiuni.

Nu este cu putință a nu vedea în înființarea ei preocupări pur politice, față cu cari toate considerațiunile de știință și de experiență au fost cu totul lăsate la o parte.

Acum, Domnii mei, într'o țară unde guvernul consumă pe fie-care an între 50, 60 de milioane în aur, unde trei a patra din trebuințele zilnice ale unui întreg popor se importă și se plătesc în aur; într'o țară unde deprinderile noastre financiare sunt ast-fel în cât la fie-care trebuință Statul alérgă cu cea mai mare ușurință la emisiuni de rentă, vă întreb: cam ce soiū de instituție înlesnitore reprezintă Banca noastră? Pe ce capital inițial de garanție e basată Banca noastră? Pe un capital de 12 milioane, 8 ale societății și 4 ale Statului. Bună parte din aceste 12 milioane se află pusă în clădiri, sucursale la Brăila, Galați, Iași. Stokul metalic este de argint. Or, precum șcim, afară de o cantitate determinată de bilete de Bancă pentru trebuințele zilnice ale țerei sub formă de monedă divisionară, tot restul trebuințelor noastre ca stat, pentru rate

debite, ca comerț, ca industrie, ca meserii și altele, nu poate fi satisfăcut de cât cu aurul, singurul echivalent de valoare cu un caracter internațional! Și cu toate acestea biletul nostru de Bancă nu este și nu poate fi plătit de cât în argint! Când avem la baza întregului nostru sistem, a întregii noastre mișcări economice; când avem argintul ca unică temelie vă mai puteți mira că există agiul atât de urcat?

Când, pe de altă parte, nu veți pierde din vedere masele de aur ce consumăm la Stat și la particulari, în rarile noastre trebuinți ca producători și ca consumatori, mai puteți oare crede că vom putea ajunge la o serioasă îndreptare altmintrelea decât prin un complex de măsuri?

Apoi serioasă să fie măsura ce ni se propune?

Imputinând circulațiunea fiduciară cu 26 milioane, să fie oare cine-va care să creadă că vom parveni a face ca aurul să scadă pretențiunile sale?

Îndată ce veți fi scos din circulațiune acele 26 milioane, știți ce are să se întâmple? Alte milioane au să vină să ia locul lor, prin efectul aceluși fenomen fizic că natura urește deșertul; îndată ce se va ivi acel gol, el va fi imediat umplut cu alte bilete, care vădând că cele d'înteu au fost bine plătite, vor avea pretențiunea și tendința a fi și ele bine plătite la rându lor, așa încât agiul scădūt în primul moment, prin retragerea celor 26 milioane, va reapare din nou.

Nu vă faceți iluziuni că convingerea mea este atât de puternică asupra acestui punct, în cât de pe acum imi fac rezervele mele cele mai exprese.

Ce veți fi obținut deci?

Absolut nimic!

Pe lângă cauzele ce am semnalat ca introducătoarele deagio, nu voi uita, Domnii mei, să vă amintesc și o alta, care și ea a avut o mare înfrurire asupra dezvoltării noastre economice.

Ca toate popórele tinere și neexperimentate, am cređut, că ar fi a da un semn de riguroasă impulsivne stărei noastre economice, creând o sumă de instituțiuni de credite, Bănci de asigurări, de întreprinderi prin propriile noastre forțe, făcând apel numai la capitalul nostru național, și ca consecință întreprindend o luptă fățișă și pătimașă contra capitalurilor străine, ca și cum capitalurile ar avea vre-o patrie alta de cât locul unei folositoare întreprinderi.

Capitalurile atunci au început a emigra, nu însă fără a se resbuna; și precum Partii, fugind, aruncau în urma lor săgeți dușmanilor, ast-fel și capitalurile plecând, ne au aruncat săgeata lor care sub formă deagio stă și astă-đi adânc înfiptă în cărnurile noastre financiare!

Apoi mai târziu a sosit și Banca noastră de „Scompt și de Circulațiuni” care, grație facultății de a nu plăti de cât în argint și a dreptului de emisiune pe de o parte, și pe de altă parte pentru a realiza

pe cât se putea mai multe beneficii prin scompt, coborîșă câtul aceluși scompt la 4 la sută! Peste tot loculaurul putea găsi o mai remunerosă plasare; alt motiv pentru aur de a pleca din țară.

Câte măsuri, atâte greșeli; atâtea e-rezii economice!

D. ministru de externe, P. P. Carp: Duceți, ei, nu D-vóstră.

D. Ceaur Aslan: Este bine înțeles ei și nu D-vóstră.

Ei, cum voiți ca la asemenea stări de lucruri, situațiunea noastră financiară să fie la adăpostul sdruncinului zilnic?

Ne dicită că acesta nu este de cât o primă măsură; că peste curend aveți să ne aduceți și restul din reformă, de natură a complecta întregul sistem de la aplicarea căruia așteptați strivirea agiului.

Aveți să introduceți stokul metalic în aur, aveți să mărginiți dreptul emisiunei, pe acel al conturilor curente, al scomptului poate chiar; toate aceste măsuri, în întregul lor vor avea un bun rezultat, nu mă înduoiesc; vor îndrepta în mare parte rēul de care suferim și vor fi primite cu mulțumire de țară; însă repet, încă o dată, nu promiteți stingerea cu desevêșire a agiului; căci rațiunea existenței agiului este mult mai adâncă și mai întinsă de cât o credeți.

Ceea-ce în mod neinduoelnic ar putea să reducă agiul la o scădere serioasă ar fi consolidarea întregii valute prin înlocuirea stokului argint în stok aur: Acesta, iar nu paliativul propus ar putea să ne dea rezultate reale, iar nu retragerea celor 26 milioane; căci atuncea vă întreb: cum rămâne cu restul biletelor în circulațiune? Lăsându-i ca reprezentant, în pivnițele Băncii, tot numai argintul, cum 'i-ați îmbunătățit situațiunea?

Nu țin că biletele ipotecare, și prin urmare, și echivalentul lor de pe piață nu ar trebui retras; susțin însă că așteptați de la acea retragere nisce efecte pe cari ea nu le va avea, dacă nu o veți însoți imediat și în același timp și cu restul de reforme de cari ne vorbiți.

De ce nu veniți cu tot de o dată? De ce atâtea insistență numai pentru luarea unei măsuri forțe anodine?

Isolată, această măsură anodină, mai are și defectul de a constitui un împrumut; prin urmare, o sporire în trebuințele noastre de aur; prin urmare, o nouă cauză pentru agiul!

Veniți cu complexul tuturor reformelor necesarii; înțeleg atunci și cererea de astăđi, nu însă fără înlocuirea stokului argint prin acel de aur; nu fără mărginirea dreptului de emisiune și interđicerea pentru Bancă a unor serii de operațiuni, ce pot micșora, dacă nu pune în pericol, starea ei de solvabilitate.

Dar, din nefericire, nici modul de aplicațiune propus de guvern nu este tocmai din cele mai nemerite. Dacă acei ce ar fi aplicați a primi proiectul în principiu

nu 'l vor modifica dispozițiunile ce se referă la modalitatea retragerii biletelor, atunci vom asista la un agiotagiū din cele mai daunătoare pentru interesele bine înțelese ale fiscului.

Și în adevăr, ce ȳice D. ministru prin art. I al acestei legi? ȳice: Guvernul este autorizat de a face o emisiune de 26.000.000 rentă, sau un împrumut sub ori-ce formă va voi.

Apoi nu credeți, D-le ministru, că aveți în giurul D-văstre omeni cari se închin ȳicetorei franceze: Prefer să fiū amicul ministrului de cât ministrul amicilor mei.

'Mi permit a vē mai aduce aminte și deprinderile unui mare ministru, care pentru a protegia pe unii din amicii sēi, avea de obiceiū, în momentul când se desbrăca sau se îmbrăca de a spune în glas tare și ca cum nu ar reflecta de cât pentru sine însuși: „de ași avea banī, 'i-ași pune în cutare întreprindere; căci dupe scirile ce am, mâne cutare efecte aū să se urce sau aū să scadă.

Cine vē pōte garanta, D-le ministru, că prin o indiscrețiune făcută în un mod sau altul, persoane interesate nu vor fi puse în curentul operațiunei de retragere cu 24 ore mai înainte de efectuarea ei; și atunci când vē veți adresa la piață vē veți găsi față cu oferta acelor persoane cari în ajun monopolizase bilete pe curs de 6 sau 7 % agio pentru a vi le trece cu un agio fōrte scădūt?

Se cere prin lege un an pentru realizarea acestei operațiuni.

Cine va alege momentul realizării? D-văstre, negreșit.

Nu vedeți, D-niī mei, inconvenientele unei asemenea latitudine? O, de sigur, în asemenea împregiurări, numai interesele fiscului nu vor fi cruțate. Statul va plăti scump, și ast-fel beneficiile ce ar fi putut resulta pentru el vor trece, fără îndoială, în busunarele speculanților pe agiotagiū.

Să vē mai vorbesc, D-niī mei, și de nefericita coincidență că D. ministru de finance este în același timp și bancher?

'Mi este, D-lor, dispăcut de a mē afla față cu acest fapt și acesta cu atât mai mult cu cât personal am o sinceră stimă pentru D. ministru de finance. Dar pentru țēră, cum veți face ca calitatea D-văstre îndoită, de bancher și de ministru, să nu arunce o umbră nejustificată, o sciū, asupra unei operațiuni în care ministru va fi silit să ȳicā bancherului să se abțină de la ea, lāsând altor bănci câmpul liber?!

Nu voiū să fac nici o alusiune personală; mē fac numai ecoul reflexiunei, ce n'a rămas fără înturire și asupra mea.

De voiți ageotagiū, adică afacere de bancă, atunci adoptați economia coprinsă în articolele de lege, de voiți să faceți finance adică o operațiune să devină favorabilă fiscului fără a vătămă interesele private, atunci trebuie să determinați, în mod exact, epoca și condițiunile efectuării împrumutului, pentru ca concurența se vē deee condițiuni bune de împrumut și pen-

tru ca surprinderea se dispară pentru public în privirea epocii când rescumpărarea se va efectua.

Apoi mai este necesar, D-niī mei, a elucida și un alt punct important, fōrte important în cauză. Se ȳice că cu ocașiunea împrumutului de 100.000.000, guvernul nostru s'ar fi îndatorat a nu contracta, alte împrumuturi ulterioare, fără consimțimintul casei de bancă din Berlin Bleichrōder. Să fie acesta adevărat?

D. ministru de finance, M. Germani: Cine 'ți a spus acesta?

D. N. C. Aslan: Vē rog să declarați dacă aveți mânele legate; căci dacă da, apoi atunci operațiunea întregă se află la discrețiunea și bunul plac al casei Bleichrōder.

D. ministru de finance, M. Germani: Urmați-vē D-văstre discursul, eū voiū rēspunde la rēndul meū.

D. N. C. Aslan: Vē rog, D-le președinte, să bine-voiți a suspenda ședința pentru cinci minute.

— Ședința se suspendă.

La redeschiderea ședinței D. președinte acordă cuvēntul D-lui Aslan.

D. N. C. Aslan: Nu ered că D. ministru de finance să fie în stare a ne proba că prin rătragerea celor 26.000.000 lei din circulație, se va opera un scădēmēt în agiū și în tot cazul chiar dacă am admite acest scădēmēt el nu va putea fi de cât timpuriū spre a începe a se resui imediat.

Acēsta, D-niī mei, nu se va putea tăgădui de nici un om, obișnuit în asemenea materii.

Viū acum la al doilea motiv pentru care D. ministru ar părea îndrituit să ne cēră votarea legēi.

Proiectul de lege ne spune că retragerea acelor bilete ipotecare este cu atât mai imperios cerută, cu cât acele bilete sunt garantate în moșii, ce aū a fi vindute în loturi către săteni; vē întreb însă de ce v'ați grăbi cu plata acelor bilete chiar acum, când aveți termen de plată; în situațiunea actuală fiscul plătește anual 250.000 lei către bancă, calculat 1 la sută pe capitalul de 25.000.000; prin noua combinațiune, adică, prin combinațiunea de plată anticipată, împrumutul va costa anual cel puțin 1 1/2 milion. De ce nu mențineți deci situațiunea actuală până la momentul cel puțin când veți putea veni cu întregul proiect de reforme, menit a așeđa pe o basă solidă valuta noastră?

Deci proiectul D-văstre nu va avea alt rezultat real de cât acel de a augmenta cu 1 1/2 milion pe an angagiamentele noastre în aur, cu alte cuvinte, în loc de a contribui la scăderea agiului, mē tem fōrte mult că el va contribui la urcarea lui.

Pentru a mē resuma, vē sfătuesc să nu veniți cu mijlōce mici, unilaterale; luați timpul; un rēū atât de adânc nu se lecuește în vre-o câte-va lunī; retragerea acelor 26.000.000, negreșit că trebuie

să se efectueze, de ore-ce ele constituie un împrumut deghisat ce trebuie plătit; dar veniți în același timp și cu reforme radicale cu privire la stokul metallic, la scompt, la emisiune și restul de operațiuni, în așa mod în cât din întregul lor să resarī, cu credința, însenătoșarea serioasă și durabilă a situațiunei noastre financiare.

Este timp, D-niī mei, este mare timp ca să ne gândim o dată la înlăturarea unor vicii, ce rod, ca o cangrenă ucigătoare, la rădăcinele întregēi noastre mișcării economice: să nu uităm mai ales, D-niī mei, că numai acele națiuni pot spera în întemeierea și prosperarea lor serioasă, cari să dădeau cu tōtă energia la soluțiunea sănătoasă a cestiunilor economice. Trebuie ca travaliul național să fie bine garantat, și înzestrat de tōte elementele ce 'i pot asigura o dezvoltare vitală.

D. I. Lahovari: D-lor deputați, onorabila Adunare este cam obosită; fiindcă discuțiunile de felul acesteia sunt tot d'una aride, puțin interesante; dar, D-lor, eū cred că dacă se va adopta proiectul acesta, noi vom face o lucrare utilă și că ađi vom plăti înainte poliță dintre acele pe cari le aū tras alegătorii asupra noastră, care a venit la scadență, și că vom face onōre iscăliturēi noastre.

D-lor, proiectul acesta a fost atacat de doi adversari, de onor. D. Aslan, care în criticile sale a avut o parte pe care o aproba cu desăvērșire, partea în care a atacat politica financiară a fostului guvern, și a mai fost criticată din alt punct de vedere de către D. Pătărlăgeanu. Ascultând savantele teorii ale D-lui Pătărlăgeanu, imi părea că audem ca un ecou al luminōselor discuțiuni ce s'aū urmat în acea Cameră a D-lui Ion Brătianu, care a presidat la instituirea în acēstă țāră a Băncei naționale și a sistemului nostru financiar, a sistemului nostru monetar; 'mi aducēm aminte de savantele discuțiuni din acea Cameră, de concepțiunile strălucite ale financiarilor regimului trecut, cari ne aū îndestrat cu binefacerile agiului și ale agiotagiului.

Iată, D-lor, care este interesul și rațiunea de a fi, a proiectului de ađi; este de a degaja banca națională de o nenorocită solidaritate cu o dătōriă a Statului, cu un împrumut deghisat pe care 'l-a făcut guvernul D-lui Ion Brătianu, care a falsificat încă de la început tot mecanismul Băncei naționale, și prin acea falsificare a produs acest rezultat ciudat că, fondarea unei bănci de scompt și circulațiune care trebuia să fie un progres în acēstă țāră, care trebuia să înlesnēcā și întărescā creditul public, să facā să prospereze, să ajute agricultura și comerciul, acēsta instituțiune a Băncei a produs două feluri de rezultate; unul la care pōte s'aū gândit mai mult aceia cari aū făcut Banca, a fost cāștigul personal al favoriților regimului, cari s'aū grăbit de a subscrie

prin persoane interpuse acțiunile Băncii, și prin mișcări ilicite de a le ridica la prețuri exorbitante, de a le trece în urmă în posesiunea persoanelor naive care le-au cumpărat cu 2000 de lei bucata, și de a-și improvisa ast-fel acele averi pe care le am vădit răsărind de aji până mâne..... (Intreruperi).

D. N. C. Aslan : Și sunt persoane mari care au luat de acele obligațiuni.

D. președinte, L. Catargi : Vă rog să nu întrerupeți.

D. I. Lahovari : Al doilea rezultat a fost că răul agiului, care de puțină vreme se arătase în această țară, care altă dată era necunoscut, a mers din ce în ce crescând și dacă nu se vor lua măsuri energice și grabnice ca să se pună o stavilă acestui rău, nu putem ști până unde are să meargă.

Iată, D-lor, care a fost origina răului; ea a fost falsificarea mecanismului Băncii :

Guvernul D-lui Ion Brătianu, având a face față necesităților resbelului din 1877, neputând să facă un împrumut în străinătate, a alergat la măsurile desperate pe care le ia guvernul strimtorat în momente de crasă supremă, la una din cele mai periculoase măsuri, la emisiunea de hârtie monedă, și a creat biletele ipotecare în valoare de 27 milioane.

Există, D-lor, o deosebire radicală între hârtia monedă și biletele de bancă; hârtia monedă este o bucată de hârtie care nu reprezintă nimic serios, nici o valoare sigură, sau, dacă reprezintă ceva, este așa de problematic așa de greu de realizat, cum a fost în specie nisce moșii despre care se dicea că se ipotecează pentru a garanta biletele ipotecare, și care în urmă s'au înstrăinat, așa în cât putem dice că moneda hârtie nu este de cât o minciună.

Tipul acelei monede l găsim în asiguratele revoluțiunii franceze acelea care au adus într'un moment în Republica franceză prețul lucrurilor acolo în cât o pereche de cisme se plătea cu 30.000 lei. Biletele de Bancă sunt cu totul alt-ceva; persoanelor profane în asemenea materie s'ar părea că hârtia monedă și biletele de Bancă sunt tot una, este însă o deferință radicală între aceste două feluri de bilete unele nu reprezintă de cât o ficțiune, și de aceea când ele au fost puse în circulațiune, li s'au dat un curs forțat de către guvern; alte bilete de Bancă reprezintă din contra valori serioase care sunt în portofoliul Băncii, și în lăzile sale. Aceste valori sunt pe de o parte incasso metalic, monedă sunătoare, care se află în pivnițele ei; pe de altă parte, este portofoliul Băncii care consistă în efecte comerciale, investite cu trei iscalituri, ori împrumuturi garantate prin lingouri de metale ori prin depozite de efecte publice.

Așa dar, biletele de Bancă sunt emise pe baza unor valori corespunzătoare valorii care sunt sigure prin ele însăși și lesne de realizat. Iată ce este biletul de Bancă în opozițiune cu hârtia monedă.

Ce a făcut însă guvernul trecut? Guvernul D-lui Ion Brătianu, a cheltuit cele 27 de milioane, de bilete ipotecare nu pentru trebuințele resbelului, ceea-ce ar fi putut justifica o măsură atât de periculoasă, ci pentru a-și echilibra bugetele și a acoperi cheltuelile ordinare.

Din chiar raportul comisiunii bugetare de atunci rezultă că cheltuelile resbelului din 1877 au fost acoperite prin propriile resurse extra ordinare isvorâte din rășboi, și că cele 27 de milioane s'au cheltuit pentru echilibrarea de bugete.

Neavând de unde să plătiască acea datorie a aruncat sarcina asupra Băncii naționale, a căreia lege, prin art. 101, dice: „Banca va retrage din circulațiune biletele ipotecare și le va păstra în pivnițele sale ca monedă, putând emite pe baza lor, o sumă corespunzătoare de bilete de Bancă. Iată de unde vine tot răul.

Acum, fiind-că biletele ipotecare era o monedă fictivă, și dacă Banca ar fi voit să facă plata acestor bilete, în monedă de aur, când ar fi venit detentorii acestor bilete, bilete care nu reprezintă nici aur, nici argint, nici alte titluri, ci nisce moșii vândute, valori greu de realizat, când ar fi venit detentorii la Bancă să dică: Dați-ne aur în contra acestor bilete, Banca nu ar fi avut de cât să-și închidă ghișeul și să-și suspende plățile sale.

De aceea savanții noștri economiști, au inventat o teorie nouă, necunoscută încă în asemenea materie; Banca națională să aibă un incasso metalic așa de greu, în cât să se apere singur, prin greutatea sa în contra cerințelor indiscrete ale publicului.

În alte cuvinte, Banca națională să nu facă plăți de cât în argint.

De ce s'a dis că se apără incasul prin greutatea sa? Fiind-că, argintul este depreciat, și el în raport cu aurul perde aproape 25 la sută din valoarea sa nominală.

Prin urmare nimeni nu avea interes să se ducă să ceară argint în contra biletelor de Bancă pentru cuvântul că dacă ar fi voit să facă plățile sale cu argintul luat de la Bancă, acel argint nu l reprezintă de cât o valoare reală de 75 la sută. Și prin urmare din faptul că Banca a fost silită să primască acele bilete ipotecare, că le a amestecat cu biletele sale, și că prin urmare nu ar fi putut să dea o monedă de o valoare internațională, cum e aurul, în schimbul acestor bilete, a fost silită Banca, să facă toate operațiunile sale în argint, care era o monedă depreciată, fără curs afară din granițele noastre. Care e dar utilitatea măsurii ce vi se propune aji? E tocmai că ridicându-se această ghiulea, legată de piciorul Băncii naționale prin legea de la 1880, și care o împedica în mersul ei, îndată ce se va libera Banca de această sumă nenorocită de 26 milioane pe care o posedă în moșii—Băncile nu au lădi ca să pue moșii în ele, ci pentru polițe de comerț, marfă lesne de realizat și datorii cu scadență scurtă—

ea va putea să intre în condițiunile în care sunt toate Băncile, aședate pe adevăratele principii ale științei financiare. Iar pe câtă vreme Banca între cele 115 milioane pe care le are în circulație va avea 25 milioane care nu reprezintă de cât o valoare fictivă, fără nici o basă, toate biletele cele-alte vor continua de a fi isbite de aceeași depreciare. Avantagiul dar pe care l contesta D. Aslan proiectului de față, e că se retrag din circulație 26 milioane, retragere care va produce un îndouit efect bine-făcător: I, agiul creșce sau scade dupe cum raportul între numărul biletelor și aur, e mai mare sau mai mic, dupe legea vechiă a ofertei și a cererii.

Este evident că dacă din cele 115 milioane de bilete în circulație vom suprima de o dată 25 milioane, circulațiunea fiind ușurată, numărul biletelor în raport cu aurul fiind mai mic, e evident, dic, că acesta e deja un prim motiv că agiul să scadă imediat în virtutea acelei legi, care l'a făcut deja de a scădu astă-veară când a intrat aur în țară, în urma recoltei și împrumutului, când oferta aurului devenise mai mare, iar aceia a hârtiei rămăsese aceeași.

Al doilea avantaj e și el foarte mare; dupe cum dicea D. Aslan: Această măsură e începutul unui complex de măsuri care e menit a face ca agiul să dispară; fiind-că, nu am face lucru mare dacă ne am mărini aici: De a face să fie 25 milioane bilete de Bancă, mai puțin în totă țera roménescă.

Dar ca să putem să transformăm operațiunile Băncii, cu alte cuvinte ca Banca să-și pótă face operațiunile sale în aur, în acest cas negreșit că biletul de bancă în loc d'a reprezinta o valoare depreciată argintul și d'a tmulți acea valoare, va reprezenta moneda în aur, așa că tmulțindu-se moneda de aur, prin acesta chiar vom scăpa de acest rău care e agiul, până mai ieri necunoscut în țară. A! este adevărat, că nu vom mai putea să avem atunci scomptul și dobenda de 4 la sută, dupe cum am avut-o când s'au emis bilete fără nici o măsură, dar acesta nu va fi un rău; căci în adevăr, de și dobenda era mică în aparență, în fond însă deferința era plătită și respătită prin scumpețea agiului. Comerciantul care să ducea să scumpețea o poliță la Bancă, trebuia mai întâi să plătescă dobenda de 4 la sută și pe urmă se ducea cu biletele ce i se dase de Bancă, să cumpere aur pentru a face față angagiamentelor sale din străinătate. Acest aur însă el l plătea cu 18 și 20 la sută agio, și prin urmare, respăteea întreit și împătrit mica dobendă de care să bucura. Dacă se vor face operațiunile Băncii în aur, l vine mai bine atunci comerciantului să plătescă o dobendă mai scumpă; dar acesta o-dată plătită, să pótă să facă față angagiamentelor sale fără o altă plată a agiului,

Pentru ca să se facă însă această operațiune, de trebuință va fi ca și portofol-

liul Băncii să fie în aur, adică în loc de a se scrie pe biletele scontate: La ordinul D-lui cutare 1.000 lei, să se scrie: La ordinul D-lui cutare 1.000 lei în aur și portofoliul Băncii, fiind în aur și fiind și în casa Băncii metalul în proporțiunile pe cari experiența financiară le a dovedit că sunt îndestulătoare pentru a putea face față la ori-ce cerere de plată, atunci vom scăpa și de această nenorocire a agiului; căci prin această vom avea în comerț o monedă adevărată, iar nu, ca până acum, o monedă parte fictivă parte depreciată, fictivă, dupe cum erau biletele ipotecare și argintul. Iată dar, de ce e absolută necesitate să votăm acest proiect de lege.

Ne mai spunea însă D. Aslan și altceva, și în această privință D-sa are dreptate și n'are dreptate. D-sa are dreptate când critică fostul guvern și n'are dreptate când atacă pe actualul guvern.

În adevăr, iată ce dicea D-sa: Această prelungire de termen până la 1912 a rambursării biletelor, D-văstre o suprimați; căci vreți să le plătiți imediat și prin anticipațiune; de ce atunci nu suprimați și prelungirea până la 1912 a privilegiului acelei Bănci cu care s'a încheiat această convențiune? Eu dic: are dreptate D. Aslan, dar are dreptate când critică pe fostul guvern; căci ce a făcut guvernul D-lui Ion Brătianu pentru acel copil răsfățat al colectivității și care se numea Banca Națională? Iată ce-a făcut: Cu ocaziunea retragerii biletelor ipotecare Banca națională nu avea drept la nici un ban dobândă pentru că nu împrumuta întru nimic pe guvern când da 26.000.000 de bilete de bancă în contra biletelor ce le retrăgea din circulație: biletele emise atunci de Bancă nu erau în realitate ale ei; căci nu reprezintă nici creditul, nici portofoliul, nici incasul banilor; ele reprezintă pur și simplu hârtia monedă a Statului, creată de dânsul în virtutea legii care îi dă dreptul să impue ca 25 milioane hârtie să fie considerate ca 25 milioane monedă bună. Ei bine, pentru această Statul i-a dat Băncii un cadou de 1 la sută dobândă; spoia ochii celor naivi, cari nu pricep aceste lucruri, dicând guvernul D-lui Brătianu:

Vedeți că plătim numai 1 la sută dobândă, în loc de 5 sau de 6 la sută.

Dar, D-lor, acest 1 la sută era un cu-

rat cadou ce s'a făcut din banii publici acționarilor băncii.

Ceva mai colosal; privilegiul Băncii la început a fost comodat pe 20 ani de la 1880—1900. Pentru ce s'a mai prelungit încă pe 12 ani, acest privilegiu lucrativ al Băncii naționale, grație căruia densa poate având în casă numai 30 milioane metal, să emită 90 milioane lei în bilete și pentru acelea să percăpă dobânzi cari la încheierea bilanțului să traduc prin dividende. Acest privilegiu pe care statele cele-alte i acordă numai în schimbul unor avantagiuri, D. Brătianu i-a acordat Băncii prin această convențiune încă pe 12 ani, fără ca Banca să i facă nici o înlesnire.

D-lor, băncii Francei, căreia i-a fost concedat privilegiul de Napoleon cel mare, peste câtă-va vreme îi expiră privilegiul și de mai mulți ani ea bate la ușa ministerului și a adunărilor, rugându-se să i-se mai prelungescă privilegiul său, și oferă avantaje peste avantaje; dar guvernul nu o ascultă și i dice: Mai așteptă și vom intra în tocmeală; pentru că eu vreau să îți vînd scump acel privilegiu, de ore-ce represintă interesele contribuabililor, pe când o bancă represintă interesul unui număr limitat de acționari. Iată, D-lor, ce face guvernul francez pe când guvernul D-lui Brătianu a venit și a dăruit băncii în mod gratuit, cu multă galantonie prelungirea privilegiului său, încă pe 12 ani!

Dar D-nu Aslan dice: De ce nu suprimați această prelungire? Apoi, D-lor în această convențiune sunt două lucruri: pe de o parte se acordă Statului un termen de plată, și fiind că principiul este că, debitorul este tot-d'una liber să plătescă cu anticipațiune creditorului, de aceea Banca a consimțit la această plată anticipată. Dar dacă n'ar fi voit nu aveam de cât să o constrângem, depunând banii la Casa de consemnațiuni, și atunci era nevoită să consimță.

Dar dacă am fi știut să cerem ca să renunțe Banca la al doilea punct din convențiune, adică la prelungirea privilegiului, apărătorii firești ai Băncii ar fi dis: nu, ferescă D-șeu, nu consimțim! Iar noi nu avem mijloc să o constrângem.

Am avea, este adevărat, un mijloc, dar acela ar fi un mijloc tiranic, revoluționar. Nu este cetățen în această țară care să nu se supună legilor, și prin urmare, nimeni

nu s'ar putea împotrivi dacă noi am face o lege pentru desființarea acelei convențiunii.

Dar D-lor, nu putem să intrăm pe această cale. Sunt legi de interes general cari se pot schimba fără tiranie, dar sunt și alte soiuri de legi cari conțin în ele nise convențiuni încheiate între Stat și terțe persoane.

Asemenea legi, ori-ce Stat este dator să le respecte, și ar fi răsturnarea tuturor principiurilor de a desființa o lege-contract. De aceea, cu totă dorința ce am avea de a desființa această prelungire, n'am putea-o face fără consimțământul Băncii, care ni l'ar refusa. Apoi fiind-că, nu putem remedia la toate relele, să facem cel puțin ceea-ce este în putința noastră. Dar D. Aslan, dice să facem întregul complex de legi pe care le reclamăm a rezolvarea definitivă a cestiunei agiului. Bine ar fi, dar când este vorba de reformă, și când avem o parte matură, gata, pe când sunt alte părți neajunse încă la maturitate unde pot fi divergențe mari de opinii, de ce să nu începem cu partea care este, ca să dic așa, bine rumegată.

Este adevărat, că cu această lege unică nu se suprimă agiul, dar, este iarăși adevărat că fără această lege nu puteți lua nici o măsură în contra agiului. Această lege este un preliminaru indispensabil pe care trebuie să o deschidem ca să putem să intrăm să o parcurem. De aceea fiind-că, această lege este folositore și de natură a produce un efect imediat, făcând să scadă agiul, eu cred că este bine s'o votăm—permițeti-mi să întrebunțez și eu o expresiune care a ajuns banală în această Adunare—s'o votăm, dic, cu o oră mai înainte.

Voci: Închiderea discuțiunii.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce,

— Se pune la vot luarea în considerațiune a proiectului de lege și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	72
Majoritate regulamentară	44
Bile albe.	58
Bile negre	14

D. președinte L. Catargi: Adunarea a luat în considerațiune proiectul de lege,
— Ședința se ridică la 5 ore și 45 minute, și cea viitoare se anunță pe a doua zi, 13 Decembre.

No. 21.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Sedința de la 13 Decembre 1888

Președinția D-lui președinte, *Lascar Catargi*, asistat de D-nii secretari G. D. Teodorescu, A. Hinna, I. Lecca, și A. Simu.

— Sedința se deschide la ora 1 după amiazi.

— Prezenți 135 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 38 D-ni deputați și anume:

Bolnavi :

D-nii G. Em. Lahovari, I. Negulici.

In congediū :

D-nii D. Alexandrescu, G. Rosnovanu.

Fără arătare de motive :

D-nii I. Athanasescu, G. Berevoescu, C. Burghilea, T. Buzdugan, G. Gr. Cantacuzino, C. Hristodorescu, I. Cincu, Gr. Constantinescu, C. Danaric, I. Demetriad, I. T. Dimitriū, N. Dimitropolu, G. Drăghici, G. Emandi, A. Enacovič, N. Georgescu, L. Goilav, N. Ionescu, M. Marascu, D. Nicolaide, A. Peșiacov, St. Pleșea, I. Poenaru-Bordea, N. C. Săveanu, T. Silion, D. Sturdza, C. Stroici, Chr. Sulioti, I. Văsescu, V. Vladioianu, U. Boldescu, G. Tocilescu, I. Isvoranu, V. Pogor.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se trimit la comisiunea de petițiuni: petițiunea D-nei Rusanda Ghenciu, a D-nei Theofana I. Iliescu, a D-nei Eufrosina Theodoru, a primarului comunei urbane Ploesci, a mai multor locuitori din comuna Mărcescl, jud. Dâmbovița și a mai multor locuitori din comuna Rădulescl, jud. Ilfov.

— Se trimit la comisiunea de indigenat: petițiunile D-lor Ch. Efraim-Rosen, Vil. Biederman și Bercu Israel Schönfeld.

D. ministru de externe, P. P. Carp: comunică Adunării Mesagiul și cu proiectul de lege pentru prelungirea pe șese luni a convențiunii comerciale cu Franța, și apoi adaugă :

Atrag atențiunea Camerei asupra următorului punct: La 1 Ianuarie, stil vechi, se termină prelungirea actuală; prin urmare, ca să nu aducem o stânginire comerțului, v'ăș ruga să votați urgența pentru a o lua imediat în deliberare.

— Se pune la vot urgența și se admite.

D. președinte, L. Catargi: D. Chrisenghi are cuvântul pentru o propunere.

D. Gr. Chrisenghi: D-lor deputați, soțul D-nei Zinca V. Săvescu, decedatul V. Săvescu, a servit țerei peste 35 ani; însă din impregiurări independente de voința reclamantel neputând a-și procura un certificat din partea înaltei curți de compturi de cât pentru un serviciu de 17 ani;

Având în vedere tot-d'o-dată că repausatul V. Săvescu era decorat cu medalia *Serviciul credincios*;

Că s'a bucurat de o bună conduită și a fost un funcționar activ și devotat serviciului său,

Pentru aceste motive, subsemnații avem onóra a vè propune următorul

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — Se acordă D-nei Zinca V. Săvescu soția decedatului V. Săvescu, o pensiuie viageră de 60 lei pe lună, reversibilă asupra copiilor săi până la majoritate.

Gr. Chrisenghi, G. Duca, C. Bobeica, Ghișescu, Brătășeanu, I. Stănescu, M. N. Săulescu.

D. președinte, L. Catargi: Acum, D-lor, intrăm în ordinea zilei, unde avem discuțiunea și votarea pe articole a proiectului de lege pentru retragerea biletelor ipotecare.

— **D. T. Nica**, raportor, dă citire art. I.

D. G. Duca: Am un amendament la acest articol.

D. președinte, L. Catargi: Bine-voii a 'i da citire.

D. G. Duca: Iată amendamentul ce am onóra a propune la art. I:

„Propunem înlocuirea cuvintelor *sau cel mult în termen de un an* prin cuvintele *sau cel mult tu terment de șese luni*”.

G. Duca, I. C. Negruțsi, M. I. Marghi-loman, D. A. Laurian, I. Stănescu, A. Cămărășescu, Volenti, Dr. Gavrilescu, S. Rășcan, A. Gr. Ionescu, C. Țepârdea.

D. N. Ceaur Aslan: D-lor deputați, am avut onóra să arăt onor. Cameri ieri care ar fi inconvenientul ce ar rezulta din adoptarea art. I, așa cum el este redactat în proiectul de lege prezentat de guvern, și în același timp, Domnii mei, am avut onóra să explic și mișlocele de îndreptare cari mi s'au părut mai compatibile cu cerințele situațiunei.

Aplicațiunea dispozițiunilor din acest proiect ar constitui în adevèr o îmbunătățire, cu condițiunea expresă însă ca el să facă parte integrantă din restul de reforme, destinate a ne aduce însănoșarea valutei noastre.

Prin el însuși acest proiect nu pòte însemna alt de cât o pură retragere din circulațiune a unor efecte lipsite de garanție și cari, prin urmare, nu au rașiunea lor de a circula; atâta și nimic mai mult. Când însă ne propunem a aședa Banca națională pe base solide, este evident că a regula sòrta acelor titluri se impune de la sine; cu tóte că retragerea lor ar fi trebuit să urmeze chiar și fără alte intențiuni, de óre-ce guvernul era obligat a le plăti, o dată ce luase de la public bani pe ele.

Dar încă o dată, acesta nu are nimic a face cu agiul.

Sunt nevoit să reviu, D-lor, și astăzi asupra întrebării puse de mine ieri D-lui ministru, și la care D-sa 'mi-a rămas dator cu răspunsul.

Avem sau nu veri-un angagiament cu casa Bleichröder, de natură a constitui o prohibițiune pentru noi de a face veri-un împrumut sau a emite veri o rentă, fără prealabilul ei consimțiment?

În cas când *da*, atunci înțelegeți că suntem dați, cu mâni și brațe, la discrețiunea financiarului din Berlin, și nu ne mai rămâne de cât să deplângem o asemenea stare de lucruri.

Fie pentru împrumut, fie pentru emisiune de rentă, condițiunile nu vor fi puse de casa de Bancă în cestiune și atunci pricep pentru ce guvernul insistă cu atâta tărie ca să se lase regularea acestei operațiuni numai la chibzuința sa.

Nu ar fi óre mai prudent de a se autoriza pe guvern de a emite bonuri de tesa-ur pentru suma de 26.000.000, plătibile într'un an în aur și cu procente de 4 la sută, primind în schimb de la public o sumă echivalentă în bilete de Bancă al pari?

Cum s'ar simplifica lucrurile prin o asemenea operațiune? Cu acele bilete guvernul ar plăti Băncii și ar retrage de la ea faimósele bilete ipotecare; dar prin acesta guvernul ar mai câștiga și timpul necesar pentru a pregăti reformele necesarii pentru introducerea stokului metallic de aur, și consolidarea seriósă a operațiunilor Băncii.

Pentru ce ne am expune din nou, D-le ministru, la capriciele unei operațiuni de curat împrumut și am face emisiuni pe baza de 86 %, precum mi-s'a îndreptat că s'a întâmplat cu împrumutul de 100.000.000?

D. ministru de finance, M. Germani: Nu më pot pune în conversațiuni particulare.

D. N. Ceaur Aslan: D. ministru ne spune astăzi că nu pòte intra în conversațiuni private; pe când ieri, la obiecțiunile ce ridicasem, D-sa ne declara că este gata, în cursul discuțiunei, a ne da ori-ce lămuriri.

Acum când cer aceste lămuriri, D. ministru refuză a ni le da, și spune...

D. ministru de finance, M. Germani: Nu refuz.

D. N. Ceaur Aslan: Atunci, bine-voii a 'mi spune precis care este prețul emisiunei; este el de 86 %?

O voce: Este de 90 %.

D. N. Ceaur Aslan: Pe ce vè bazați când spuneți că este de 90 %?

D. ministru de finance, M. Germani: Vè voiù răspunde.

D. N. Ceaur Aslan: Mie mi s'a spus că contractarea cu Bleichröder a fost pe baza de 86 %; astăzi acel împrumut este cotate cu 93 %, prin urmare cu un spor

de 7 %... Rămâne acum ca D-văstre să trageți cele-alte concluziuni.

În tot cazul propunerea mea este mult mai simplă și mai avantajoasă din toate punctele de vedere, fără a vă mai aminti că ea va pune pe fisc la adăpost de ori și ce soiuri de trafic.

Din toate reformele de cari ne vorbiți, mă tem, D-nii mei, mă tem mult că nu veți fi venit de cât cu acest proiect, pe care vă complaceți a-l desemna ca întâiul pas făcut, până la sosirea și a celor-alte reforme. Nu vorbim cum Banca va primi ași argintul în aur.

D. A. Vericeanu: Banca primesce.

D. N. Ceaur Aslan: Grație stokului ei de argint, pentru care nu are nici o limită, dar pe baza căruia ea poate emite titluri fiduciare de valoare întreită a stokului ei; grație efinității scontului și grație certitudinii—de altminterlea fondată—ce ea are că nu se va prezenta cazul unei imbolziri extraordinare la ghișete pentru a cere schimbarea biletului în număr de argint. Banca, dicit, D nii mei, grație acestor împrejurări, face astăzi operațiunile pe o scară foarte întinsă: Folos mare prin urmare pentru acționari, folos de tanieme pentru tot personalul administrator intereselor ei.

Pentru ce ar schimba această situațiune bună și o ar înlocui prin o alta mult mai puțin spornică pentru ea?

Căci în momentul când stokul ei va fi în aur, atunci năvala Țilnică la lățile ei va fi mare, și din temere pentru o asemenea eventualitate, emisiunile ei vor fi povățuite de la sine de cea mai mare prudență.

Gândiți puțin, D-nii mei, că cea mai mare parte din trebuințele noastre, ca națiune, se acoperă prin aur!

Uitați-vă la Franția; în sumă rotundă, Banca ei posedă în pivnițe pentru trei miliarde metal contra trei miliarde bilete în circulațiune.

D. ministru de finance, M. Germani: În aur?

D. N. Ceaur Aslan: Este peste un miliard și argint, rog însă să nu uitați că Franția se află sub regimul *bimetalismului*, și că ea face parte din *Uniunea-latină*, împregiurare ce o obligă a primi în casele ei piesele de 5 franci în argint cu putere liberatorie ale Italiei, Belgiei, Greciei și Svițerei, care în Franția formează aceea ce se numește *Uniunea-latină*.

D. ministru de finance, M. Germani: Nu e echivalentă.

D. N. Ceaur Aslan: Ar fi să deschidem o altă chestiune și să intrăm în o discuțiune străină de o cam dată celei ce ne ocupă, dacă am voi să abordăm chestiunea sistemului monetar. Am voit acum numai să susțin că nu veți avea mare nevoie, în reformele la cari vă gândiți, de veri-o limitare prea exagerată a emisiunii; căci pretind că înlocuirea argintului prin aur, va aduce de la sine, și în mod

natural, și o temperare a tendinței spre o emisiune hasardată.

D-nii miniștri, ca și D-văstre, și noi suntem doritori de a vedea o-dată curmarea rēului produs prin agiū; ca și D-văstre și noi suntem îngrijați de sdruncinul la care este expus avutul nostru național și în consecință foarte dispuși a nu vă tângui tot concursul nostru întru anticiparea scopului la care tindem cu toți.

Din nefericire nu putem vedea — cu cea mai bună voință — în mēsură ce propuneți de cât o încercare fără utilitate, dăunătoare intereselor fiscalului.

Terminând, nu'mi rămâne de cât să vă invit a veni cu adevăratele reforme, pentru realizarea cărora scim că sacrificii serioase vor fi necesare. Țēra le va face bucuros în schimbul avantajului ce ce obține prin ridicarea agiului, care numai în cât privește obligațiunile Statului s'au înghițit până acuma aproape 86.000.000, fără a vorbi de pierderile suferite în alte direcțiuni.

Să punem toate silințele, să punem toate energiile pentru a stīrpi acest rēu; să nu cruțăm nici un sacrificiū. Eū, D-nii mei, ași merge până și chiar la suprimarea „Băncel de scont și de circulațiune pe care o consider ca un adevărat flagel, mai ales în o țēră agricolă ca a noastră. Îndrāsnesc chiar a afirma că în secolul în care trăim o asemenea instituțiune este un adevărat anacronism financiar.

Timpul nu a sosit încă, se vede, în care acest adevăr să fie recunoscut.

Voiū avea onorea a vă întreține despre această la altă ocasiune; de o cam dată, și pentru motivele arătate, sunt contra adopțiunei acestui articol întâiū din legea prezentată.

Vă recomand în același timp adopțiunea unui amendament.

D. președinte, L. Catargi: D. ministru de finance are cuvēntul.

D. ministru de finance, M. Germani: D-lor, onor. D. Aslan, în cuvēntarea D-sale de astăzi în contra art. 1, care este principiul legii, mi-a înlesnit situațiunea. Mie mi se pare că și D-sa voiesce, ceea-ce este în dorința tuturilor și a guvernului D-văstre, ca agiul să dispară cât s'ar putea mai curēnd. Onor. D. Aslan a recunoscut împreună cu noi toți necesitatea ce este ca agiul să dispară; dar nu este tot așa de acord cu noi și când e vorba de plata celor 26.000.000.

Ei bine, dacă cu toți suntem de acord că trebuie să facem sacrificii mari — și D. Aslan, foarte galantom, a ȃis că dă 20.000.000 și mai mult, — ei bine, dacă așa este, care e prima mēsură ce ni se impune, când este vorba de a face să dispară agiul? Întreb pe ori cine și rog să judece cu bună credință dacă scopul fiind de a face să dispară agiul, nu este cea d'ântēiū mēsură ce se impune ca guvernul să retragă acele 26.000.000 de bilete ipotocare, cari sunt în circulațiune sub formă de bilete de Bancă? Chiar în acea

sistemă extremă arētată de D. Aslan, care ȃice să desființăm Banca națională, ceea-ce recunosc și eū, că ar fi să lovim rēul la rădēcina lui făcēnd să dispară cu totul biletele de Bancă...

D. N. Ceaur Aslan: Voiți să intrăm în discuțiunea sistemului monetar? Eū primesc.

D. ministru de finance, M. Germani: Nu; dar chiar în sistemul D-văstre extremă de a desființa Banca națională, cea d'ântēiū mēsură ce s'ar impune când am admite lichidarea Băncel, nu ar fi mai întâiū de toate achitarea celor 26.000.000 de bilete ipotocare? Acesta este incontestabil.

Dar onor. D. Aslan ne ȃice: Nu faceți acest împrumut de 26.000.000 pentru ca să plătiți biletele ipotocare, nu retrageți din circulațiune această sumă de bilete emise de Bancă pe baza biletelor ipotocare ce ea a retras din circulațiune, pentru că eū vă dă un termen de un an în care termen să adunați toate elementele, să găsiți mēsurile cele mai bune și să ni le prezentați ca să le apreciem și noi, și atunci, adică dupe un an, veți veni și ne veți cere ori-ce sacrificii pentru ca să consolidăm valuta noastră fiduciară.

Dar în fine soluțiunea ce ne propune D. Aslan pentru această amănare nu este altceva de cât iarăși un împrumut cu care să plătim Băncel naționale aceste 26.000.000. Și aci nu voiū insista ca să relevez contradicțiunea ce este între ceea-ce propunea ieri D. Aslan și ceea-ce susține astăzi; căci vă aduceți aminte, D-lor, că ieri D-sa ne consilia să emitem bonuri de tesaur cu dobēndă de 1 % pe an, pentru cari să primim bilete al pari și apoi dupe un an guvernul să plătescă acele bonuri de tesaur în aur; căci cu modul acesta publicul ar alerga și ar vērsa la vistierie biletele de Bancă, pentru că, pe lângă aceea dobēndă de 1 la sută pe an, ar avea în avantajul sēu și agiul de astăzi. Se vede însă că D. Aslan nu 'și dedese bine sēma ieri de rezultatul unei combinațiuni, și de aceea 'și a făcut această iluziune că, cu 1 la sută procente la aceste bonuri de tesaur, plus 5 la sută agio care era ieri și care este și astăzi, ar fi o bunicică remunerare pentru public de a alerga să acopere aceste bonuri de tesaur cari în aparență ar oferi numai dobēnda de 1 la sută și în realitate ar da 6 la sută. Dar se vede că omēni mai dibaci, mai cunoscători de situațiune, îi vor fi ȃis de ieri până astăzi că acel agio care astăzi este de 5 la sută, când s'o cere pe piață 26.000.000 de bilete cari au să se verse la tesaur în loc de bonuri de tesaur plătibile peste un an în aur, acel agio va dispere, și dacă nu va dispere cu totul, cel puțin din 5 la sută, cât este astăzi, va ajunge la 3, poate la 2 la sută, și cu 1 la sută ca procente la acele bonuri de tesaur ar face 3 la sută, și cu asemenea procente, vor fi spus d-lui Aslan acei omēni experimentați, că nu e cu puțină să plasăm astăzi

bonurile noastre de tesaur nici pe piața Bucureștilor, nici pe altă piață. Atunci D-sa 'și a Țis : dacă e așa, neapărat că trebuie să 'mi schimb propunerea, și în loc de 1 la sută, să propun 4 la sută. Ei bine, nici 1 la sută, nici 4 la sută nu rezolvă chestiunea; pentru că emitând bonuri de tesaur și pentru plata biletelor de Bancă, și acele bonuri fiind plătibile în aur dupe un an, ce constituie ele pentru Stat? Constituie o adevărată datorie, o datorie în formă de bonuri de tesaur, cari vor trebui a fi plătite peste un an, adică peste un an să fim în aceeași pozițiune în care ne aflăm acum de a avea să plătim o datorie de 26.000.000.

Ei bine, tocmai același lucru v'am cerut și noi, v'am cerut să ne autorizați să contractăm o datorie, un împrumut în comptul Statului pentru plata acestor bilete ipotecare; nu ved în ce diferă propunerea D-lui Aslan de propunerea noastră. Diferă în acesta că Țice : luați bonuri de tesaur; primiți în vĕrsăminte, contra acestor bonuri, bilete de Bancă, angajați-vĕ să le plătiți în aur. Care e diferența? Este că la anul, când va veni scadența bonurilor de tesaur pe care le-am fi emis chiar cu 4 la sută, cum Țice D. Aslan, și care ar reclama, prin urmare, o cifră de 1.000.000 ca dobĕndă, la anul viitor, Țic, vom fi nevoiți a contracta un împrumut în aur cu 1.000.000 mai mult pentru a plăti și dobĕnda acestor bonuri de tesaur, fără să mai vorbesc și de dificultatea cea mare de a putea găsi 30 de milioane pe bonuri de tesaur cu 4 la sută dobĕndă.

Prin urmare, D-lor, totă argumentațiunea onor. D-lui Aslan nu tinde de cât a vĕ indemnă să decideți o operațiune de natură a nu fi realizabilă, ca să rămĕie legea întrĕgă literă mōrtă.

D-lor, ce am propus eĭ prin proiectul de lege? Iată ce am Țis în art. 2 :

„Acest credit se va acoperi printr'o emisiune de rentă amortisabilă de 5 la sută saĭ printr'un împrumut efectuat sub orice formă guvernul va găsi de cuviință.“

E evident că pentru mine, ca ministru de finance, ar fi fost mai comod să vĕ propun una și singură soluțiune: Emitere de rentă 5 la sută. Dacă am cerut să 'mi lăsați facultatea de a putea realiza acest împrumut și sub o altă formă, ori care, e că voiam să caut mijlōce ca să obțin pōte condițiuni mai avantajoase, din cari mijlōce nu era exclusă și ideea pōte de a emite bonuri de tesaur; dar nu pot eĭ să vin să vĕ Țic în mod pozitiv astăȚi: Iată care este forma definitivă pe care noi o preferim. Avem un tip, o formă comodă, e rentă amortibilă 5 la sută; nu voiam însă să fiĭ mărginit la acĕstă formă, de și mai comodă pentru mine, și cred că e mai bine să-mi lăsați facultatea să caut ori-ce alte mijlōce posibile mai avantajoase cari să ne apere de tōte inconvenientele înșirate de D. Aslan.

Onor. D. Aslan mĕ întrĕbă dacă sunt

legat cu Bleichrōder? 'Mi-a mai făcut încă o întrebare, pentru care 'mi pare rĕu că nu 'și-a dat ostĕnlă să vină la ministerul de finance, dupe cum 'mi promisese; n'a voit să vină, nu sunt eĭ culpabil; ar fi avut tōte deslușirile de cari avea nevoie. Din situațiunea tesaurului încheiată la 30 Septembrie, care va apare peste câte-va Țile și vi se va distribui și D-vōstre, veți vedea că acel curs fatal cu care s'a emis împrumutul nu e de 86; v'a indus în erōre saĭ v'ați indus singur în mod benevol în erōre, D-le Aslan; acel curs e de 90 suta.

Dar vin la cea-altă întrebare ce 'mi face D. Aslan, dacă sunt cum-va legat cu casa Bleichrōder?

D-lor, ori de câte ori se face o emisiune pe o piață, sindicatul care face acĕstă emisiune 'și rezervă pe un ōre-care timp dreptul de a cere ca acel guvern să nu mai emită un timp determinat pe aceeași piață un noĭ împrumut de aceeași categorie. Pentru acĕsta însă eĭ nu sunt oprit ca să nu fac împrumut în altă țĕră saĭ pe altă piață, mĕ pot înțelegi chiar cu același sindicat la un moment dat.

D. N. Ceaur Aslan: Numai pentru Berlin sunteți oprit?

D. ministru de finance, M. Germani: Numai în Berlin, adică în Germania nu pot emite pe un timp ōre-care același titlu, pot emite ori ce alt titlu acolo, saĭ chiar același titlu pe o altă piață, însă nu 'l mai pot emite la Berlin până la o-dată ōre-care, cu tōte că 'l pot emite, cum Țiseiĭ, pe altă piață.

Iată dar un punct care e regulat.

Permiteți-mi acum să trec la a doua chestiune care mi s'a pus ieri. Onor. orator care a combătut proiectul 'mi a făcut următoarea întrebare: CreȚi D-ta, ești sigur că va dispărea agiul prin acĕstă măsură?

D-lor, n'am spus nici o-dată acĕsta; vĕ rog să recitiți Mesagiul saĭ ori-ce declarațiune voiĭ fi făcut, pentru a vĕ încredința că n'am susținut nici o-dată că prin acĕstă măsură izolată va putea să dispară agiul definitiv.

D. C. Resu: Cer cuvĕntul.

D. ministru de finance, M. Germani: Agiul nu Țic că va dispărea, dar că va scădea prin acĕstă măsură într'un mod fatal; pentru că ori de câte ori o marfă se oferă mai mult pe o piață, ea se estinesce și cu cât o retrăȚi din circulațiune ea se urcă. În privința biletelor de Bancă este neapărat aceeași lege a cererii și ofertei, adică cu cât sunt mai multe bilete în circulațiune cu atât valoarea lor scade, cu cât vor fi mai puține, cu atât valoarea lor se urcă. E dar incontestabil că retragerea acestor 26.000 000 din circulațiune va face să scadă într'o măsură simțitoare agiul.

Ni se Țice însă că propunem un împrumut și că prin acĕsta încărcăm budgetul Statului cu un milion și jumĕtate mai mult pe an. Ei bine, dacă am admite că

numai cu 3 la sută va scădea agiul prin faptul retragerii acestor 26.000.000, vedeți D-lor, că sunt modest Țicând numai 3 la sută. . .

D. N. Ceaur Aslan: Numai pentru veri-o trei luni și iară-și va începe să crească.

D. ministru de finance, M. Germani: Dacă dar vom admite că numai cu 3 la sută va scădea agiul în cursul anului, deja diferența adaosului de un milion și jumĕtate e acoperită, fiind dată cifra anuală la datoria noastră publică din străinătate de 50.000.000. Nu trei luni numai, dupe cum Țice onor. D. Aslan, ci tot-d'a-una va fi mai jos agiul și ar fi fost și până acum dacă nu era acest adaos de 26.000.000 în circulațiunea biletelor de Bancă. . .

D. N. Ceaur Aslan: Erōre de fapt, nu numai de apreciere.

D. ministru de finance, M. Germani: S'a mai Țis ceva, s'a Țis: vedeți cum a salutat publicul legea D-vōstre, vedeți că publicul nu ține compt de dĕnsa; căci este convins că ea nu este menită să facă a dispărea agiul; căci nu numai nu a scăȚut agiul dar încă s'a mai urcat cu ceva. Ei bine, D-lor, răspunsul meĭ la acĕstă obiecțiune este foarte simplu, este că, pe cât timp va exista agiul, nu veți putea evita fluctuațiunile aceste, și fluctuațiunile vor fi pururea ori de câte ori biletele de Bancă saĭ circulațiunea fiduciară nu va reprezinta aur, adică monetă internațională.

Dar ōre, D-lor, numai biletele de Bancă să fie cauza agiului la noi? Iată o întrebare pe care n'ați pus-o nici o-dată...

D. G. Panu: Am pus-o eĭ de multe ori.

D. ministru de finance, M. Germani: Am onōre să vĕ declar că nu absolut biletele de Bancă sunt cauza agiului; pentru că înainte de existența lor a fost un agiĭ care s'a urcat până pe la 7 la sută, era agiĭ între argint și aur.

Așa dar, pe câtă vreme moneda noastră legală va fi piesa de 5 lei, pe atăta vreme, chiar suprimând biletele de Bancă și ori-ce circulațiune fiduciară, veți avea agiĭ; pentru că știți foarte bine—și aci sunt de acord cu D-nu Aslan—că tot ce ne trebuie, afară de pĕne, vin și sare, le aducem din străinătate, și străinătatea în raporturile sale n'are alt mijloc de schimb de cât aur, și numai aur. Prin urmare, ce ne ar folosi suprimarea biletelor de Bancă dacă n'am suprima piesa de 5 franci ca monetă liberatorie?

Ceea-ce a cauzat mai mult agiul, D-lor, este că s'a bătut foarte multă monetă de 5 franci de argint, căreia i s'a dat valoarea legală de 5 franci contra aurului, valōre pe care nu o are în comerțiĭ, și când te duci cu piesa de 5 franci în străinătate 'Ți-o cântăresce pe valoarea argintului și nu 'Ți dă mai mult de cât 4 franci saĭ 3 franci și 90 centime.

De aceea, D-lor, cea d'ântĕiĭ măsură ce propunem este plata acestei datorii că-

tre public de 26.000.000; căci nu Banca națională este creditoră noastră ci publicul, acela care a fost silit în tranșacțiunile sale să primescă biletele de Bancă cari se substituiau biletelor ipotecare, și imediat dupe această să venim cu modificarea legii și a statutelor Băncii așa că biletele de Bancă să reprezinte numai aur și când se va prezenta cineva la un *guichet* al Băncii să fie plătit în aur.

Și nu cred că vom avea nevoie de un sacrificiu așa de mare, cum ni-l indica Onor. D. Aslan în galantomia sa adi-neaoară.

A doua măsură, D-lor, este de a se modifica legea noastră monetară, de a stabili ca monetă liberatorie numai moneda de aur, de a face ca piesa de un leu, de două lei și cea de cinci lei, să fie piesă divisionară, să servescă numai pentru micile schimburi și ca *appoint*; fiind-că însă suma de 47.000.000 a pieselor de 5 franci cari sunt bătute parte în străinătate, parte în țară, este o sumă prea mare pentru circulațiunea divisionară de mică schimburi, și dovadă pentru această este că ea s'a aglomerat în casa Băncii; căci din 30 de milioane cari sunt în casele Băncii, argint, numai vre-o câte-va sute de mii de lei sunt în piese divisionare de 1 leu și 2 lei, iar restul este numai bucăți de 5 lei; de aceea credem că va fi necesitate de a ne impune acest sacrificiu pentru Stat de a transforma aceste 30.000.000 de argint în aur.

Pentru această, în proporțiunea de astăzi a aurului cu argintul, mi se pare, dacă nu mă înșel, că maximum ce va trebui va fi o sumă de 10.000.000. Cred dar și sunt convins că odată statutele și legea Băncii modificate în sens ca Banca să fie obligată să plătescă ori-ce bilet la vedere și în aur; cu sistemul nostru monetar schimbat, stabilind ca etalon numai aurul și transformând în aur cele 30 de milioane cari formeză, ca să zic așa, excedentul circulațiunii în argint, agiul nu mai poate exista, nu va mai putea avea rațiune de a exista; pentru că însuși onor. D. Aslan trebuie să recunoască cu mine că în ziua când biletele de Bancă în circulațiune nu ar mai fi plătite în argint și când piesa de 5 franci nu ar mai circula de cât ca monetă divisionară, de unde va mai veni agiul? Cum s'ar forma el? Și să nu mi se tot dică: aveți să plătiți 50 de milioane aur pe an în străinătate, de unde ne veți procura aurul pentru ele? Din producțiunea țării, D-lor, care a găsit tot-d'a-una mijlocul de a 'și plăti cu generositate toate greșelele cari s'au făcut pe spinarea ei; fiind-că dacă am admite că balanța noastră comercială este în contra noastră și că cu bilete de Bancă sau cu ori-ce altă circulațiune fiduciară vom putea plăti diferența, vă înșelați. Căci atunci puteți să ajungeți lesne la o circulațiune fiduciară de un miliard și, mi se pare, că vi s'a spus mai deunăzi cum puteți ajunge cu această sistemă să plă-

tiți o pereche de cisme cu 30.000 franci. Prin urmare, o dată măsurile acestea realizate, și suntem deciși să le realizăm, căci luăm angajamentul ca după sərbătorii să venim cu legile necesare: întâi cu modificarea legii Băncii naționale, al doilea cu modificarea legii noastre monetare, și al treilea cu legea pentru transformarea stockului de argint al Băncii în stock de aur; o dată zic, aceste măsuri realizate, agiul nu va mai putea exista, și va dispărea cu desăvârșire. Cea d'întâi măsură însă care impune ori cui voescă să ajungă la rezultatul disparițiunii agiului, este legea această care am crezut că trebuie să o propunem corporilor legiuitorie și vă rugăm să bine-voiți a o vota. S'a mai vorbit de termenul de 12 ani, prelungire care s'a acordat Băncii naționale cu ocaziunea votării convențiunii care regula plata biletelor ipotecare în timp de 27 de ani.

D-lor, n'am putut și nu putem să vă prezentăm nici o modificare în această privință; termenul de prelungire a fost acordat Băncii naționale cu ocaziunea regulării plății biletelor ipotecare în 27 de ani; această este un drept dobândit la care ea nu renunță; Banca națională astăzi zice: am o convențiune între D-ta, D-le ministru, și între mine care regulă prin anuități plata acestor 27 milioane; pe mine nu mă jenază cătuși de puțin această convențiune; voesci D-ta, din punctul de vedere al unui interes superior, în afară de interesul meu ca Bancă națională, ca societate de acționari, să plătesc cu anticipațiune? Liber ești să o faci, îți recunosc acest drept, primesc plata cu anticipațiune, dar mai departe nu am să 'ți fac nici o concesiune. Și eu nu cred că sunt în drept să cer alte concesiuni.

D-lor, permiteți-mi să zic două cuvinte numai asupra unei acușățiuni care s'a adus aci cu altă ocaziune în ceea-ce privește această convențiune de 27 milioane franci. Onor. D. Panu, și recunosc că a fost prudent fiind-că a declarat mai d'înainte că ceea ce spune o spune sub totă rezerva, zicea mai deunăzi că ministrul actual de finance acum un an a fost un susținator al convențiunii de față, și astăzi vine și cere rezilierea ei, adică plata cu anticipațiune a acestor 26.000.000 bilete ipotecare.

Eū, D-lor, n'am fost nici odată susținatorul acestei convențiunii; tot-d'a-una de la 1885, fiind censor la Banca națională, am cerut guvernului să bine-voiască a plăti această datorie; guvernul a declarat că nu se crede obligat să plătescă în virtutea legii constitutive a Băncii naționale, acționarii pe de altă parte se plângeau și cereau o remunerare ore-care pentru acest serviciu pe care Banca l' aduce guvernului; și atunci guvernul a propus acea convențiune care, cum știți, a fost votată de Corpurile legiuitorie.

Eū pe atunci nu eram nici deputat, nici senator, pe de altă parte nu sunt nici o-

rator ca să mă fi putut pronunța în întruniri publice, la cari foarte rar iaș parte, și când asist la veri una din aceste întruniri, rolul meu modest este numai de a asculta cele ce se zic acolo, fiind-că, precum spusei, nu am talentul de orator ca să pot vorbi asupra diferitelor chestiuni ce se pun în aceste întruniri. Dar dacă nu am avut ocaziune să iaș cuvântul nici în Senat, nici în Cameră, nici în întruniri publice, pentru ca să declar că nu eram pentru acea convențiune, rezultă ore de aci că eū am fost susținătorul ei, dupe cum D. Panu a zis sub rezervă? Neapărat că nu.

Dacă am fost censor al Băncii, am fost ales de acționari și fiind-că acționarii 'mi cereau să le dau modestul meu concurs pentru ca să tragă și ei un folos ore-care în schimbul serviciului ce Banca aducea guvernului prin acea convențiune, eū le-am zis să se mulțumescă cu acel l la sută ce li se oferia, căci tot este mai bine de cât să nu ia nimic.

Iată, D-lor, totă susținerea ce am dat eū acestei convențiunii, ca reprezentant al acționarilor.

Dar mai este o altă acușățiune mai gravă ce mi se face, când mi se zice că, de ore-ce am fost censor la Bancă, prin această se dovedește că eū eram mâna drăpăată a sistemului financiar de atunci, și că, prin urmare, nu am ce căuta astăzi pe această bancă ministerială.

Dar ore de guvern fost-am eū numit censor la Bancă? Nu, D-lor; am fost ales de acționari, și vă rog să mă ertați dacă vă răpesc câte-va minute cu aceste explicațiuni personale, dar cred că sunt dator să lămuresc înduocelile ce s'au adus asupra corectitudinii conduitei mele.

Eram la Ems, făcăm cură acolo când am fost ales censor încă de la constituirea Băncii. Declarasem, când am plecat, că nu primesc a fi ales în nici un fel de calitate la Banca națională, și am plecat fără să fi putut subscrie nici o singură acțiune a Băncii, eū colectivistul! (Ilaritate).

Dupe patru ani se realeseră censorii. Am fost reales cu mai unanimitatea voturilor acționarilor, opozanți și guvernamentali, și am avut cele mai multe voturi dintre toți censorii. (Aplaus).

D. I. Lecca: Și D. I. Brătianu a fost ales la urmă censor cu unanimitatea voturilor.

D. ministru de finance, M. Germani: Dacă D. Brătianu a fost ales censor la Bancă cu unanimitatea voturilor, a fost ales de acționari; acționarii sunt acolo alegători cu banii lor, și sunt în drept să alégă pe cine vor voi; nimeni nu poate să le conteste acest drept.

Acționarii nu au acolo vot politic, au vot în puterea acțiunilor ce posed, și guvernul cu cele 8 mii de acțiuni, cu o treime din totalul acțiunilor emise, nu are de cât 10 voturi.

Prin urmare, cred că m'am explicat în destul înaintea Camerei și asupra situa-

țiunei mele ca fost censor la Bancă, ceea ce astăzi nu mai sunt, și asupra sprijinului ce aș fi dat convențiunei relative la regularea restiunei biletelor ipotecare.

S'a mai țin că nu ar fi bine să lase Camera ca această operațiune să se facă în modul cum o propune guvernul, ci să se fixeze de mai înainte modul și marginile în cari ea va trebui să se facă, pentru ca nu cum-va să se potoa dăce că într'o asemenea operațiune care consistă în aceea ca ministrul de finance să cumpere biletele de Bancă cu cari să plătescă Băncei biletele ipotecare adunate de dănea, să nu se dăcă că s'a provocat un agiotagiū; și s'a vorbit de un mare ministru, mi se pare, Talleyrand, care se plimba dimineața prin casă și dăcea: dacă aș avea bani, aș cumpăra cutare acțiuni, și cu modul acesta și-a făcut averi mari; ba încă onor. D. Aslan, în sollicitudinea sa pentru mine, a țin : să nu uite onor. D. ministru că e banchier și ministru tot de o-dată, și că negreșit eū 'i acord cea mai perfectă stimă, dar cum o să facem să credă tot publicul că nu e ceva cu acel ministru care scie mai înainte de totă lumea ce operațiuni are să facă. Eū mulțumesc D-lui Aslan pentru această mare sollicitudine ce are pentru mine, dar foarte mult 'mi este tēmă că, dacă pe mine nu vrea să mă piardă, proiectul de lege însă ține mult D-sa să-l pērdă. Eū însă rog pe D. Aslan să credă că un om onorabil scie să rămăe onorabil în ori ce situațiune, ori-cât de dificilă s'arafia, și acela care nu e onorabil, cât de facilă să 'i fie situațiunea lui, o scrăntesce. (Ilaritate).

Mă scusați de acest cuvânt. Vē e tēmă că voiū fi bănuir? Și cine n'a fost bănuir? Parlamente întregi aū fost bănuite, maiorități întregi aū fost acuzate de cele mai infame mișelii; nu potoe evita nimeni nici calomnia, nici bănuiala. De aceea, D-lor, eū termin, rugându-vē că, dacă sunteți convingși, dacă credeți că ținta care o urmăresce guvernul, adică disparițiunea agiului, e o țintă bună, folositoare pentru țară și merită a ne feri pe viitor de imensele pagube ce până acum am suferit, atunci să votați acest proiect de lege și să nu primiți condițiunile cari vi se propun de onor. D. Aslan de a emite bonuri de tesaur cu dobānda de 4 la sută pentru că și acest sistem nu este mai puțin un împrumut, o sarcină pentru Stat; ci vē rog să votați o lege care să fie realizabilă, iar nu o lege cu asemenea mărginiri. Iar dacă împărtășiți întru cât-va temerile și bănuelile ce D. Aslan ar putea să aibă în privința mea, ceea-ce pe mine nu mă potoe ofensa, fiind-că, un om politic este expus a fi bănuir, și bănuiala saū neîncrederea în politică nu este o injurie, atunci nu mai puțin sunteți dator să votați o lege realizabilă de care țera are cea mai imperioasă nevoie și mie veți bine-voi a 'mi spune să mă duc de pe această bancă, fiind-că, nu am încrederea D-vōstre. (Aplause).

Voc: Inchiderea discuțiunei.

D. N. C. Aslan: Aș ruga pe onor. majoritate să bine-voiască a nu crea acest fatal precedent de a lăsa tot-d'una ultimul cuvânt ministrului, mai cu sēmă când eū am dreptul să 'mi dezvolt amendamentul ce am a propune.

D. președinte, L. Catargi: Amendamentul D-vōstre e subscris de 5 deputați?

D. N. C. Aslan: Până acum e subscris numai de mine.

D. președinte, L. Catargi: Sunt 5 D-ni deputați cari susțin amendamentul D-lui Aslan?... Vēd că nu sunt, prin urmare amendamentul e înlăturat.

D. Resu are cuvântul contra închiderei discuțiunei.

D. C. Resu: D-lor, vē rog să nu închideți această discuțiune; căci restiunea ce se discută e de o mare importanță. Dupe cum aș vēdut, însuși D. ministru de finance nu tăgăduesce că scopul acestei legi nu e cătuși de puțin a scădea agiul. (Sgomot).

D. ministru de finance, M. Germani: Atunci cu o asemenea interpretare nu mai începe nici o discuțiune. Când am țin eū așa ceva?

D. C. Resu: D. ministru de finance a țin că această lege e numai un început de măsură; prin urmare nu tăgăduesce că această lege nu 'și va atinge scopul ce 'și propune.

În acest cas, acest proiect de lege nu e de cât o simplă conversiune a unui împrumut într'un alt împrumut și care conversiune e în desavantagiul fiscului. Acesta era restiunea care trebuia să se discute și de aceea vē rog să bine-voiți a permite să se continue discuțiunea, pentru a lămuri acest punct de cea mai mare însemnătate și pentru ca să vedeți că această lege n'are absolut nici un alt efect de cât a încărcă budgetul Statului cu un milion mai mult. Deosebirea dar între împrumutul de ađ și împrumutul de mâine... (Înteruperi). **D. A. Ionescu** mă înterupe întrebându-mē că ce se face cu retragerea biletelor de bancă? D-lor, nu se retrage nici un bilet; căci pe basa biletelor ipotecare ce sunt în pivnițele băncei în număr de 25.000.000 s'a emis bilete de bancă pentru o sumă echivalentă. Prin urmare, când se retrag aceste 26.000.000, se încarcă prin această banca cu un stok metalic de argint, fără să se retragă din piață nici un singur bilet.

D. președinte, L. Catargi: Vē rog să vorbiți în contra închiderei discuțiunei.

D. C. Resu: Acesta, D-lor, este efectul ce va produce proiectul de lege, efect care nu s'a lămurit de ajuns în această Cameră. De aceea eū vē rog să bine-voiți a lăsa să se continue discuțiunea, pentru a se face destulă lumină asupra acestui punct; căci vēd că cei mai mulți dintre D-vōstre sunt induși în erōre credēnd că se retrage 26.000.000 în bilete de bancă, lucru care nu este exact.

— Se pune la vot închiderea discuțiunei și se primesce.

D. T. Nica: D-lor, să 'mi dați voce a vē citi următorul amendament pe care comitetul delegaților 'l a primit.

„Propunem înlocuirea cuvintelor, „saū cel mult în termen de un an“ prin cuvintele „saū cel mult în termen de șese luni“.

— Se pune la vot amendamentul D-lui Duca și se primesce.

— Se pune la vot art. 1 ast-fel amendat și se primesce.

— Se citește art. 2.

D. președinte, L. Catargi: D-lor, la acest articol s'a propus de ieri un amendament care se va citi de D. raportor, pentru ca discuțiunea să urmeze asupra articolului de o-dată cu amendamentul.

D. T. Nica: Iată amendamentul:

„Acest credit se va acoperi prin o emisiune de rentă amortisabilă 5 la sută, negociată pe principalele piețe din străinătate și din țēră și prin concurență publică deschisă la ministerul de finance. Ofertele vor fi sigilate.“

N. Blaramberg, G. Burghilea, T. Kallimaki, C. C. Dobrescu, Chr. S. Negoescu, C. Dobrescu.

D. președinte, L. Catargi: D. Blaramberg are cuvântul.

D. N. Blaramberg: D-lor, sunt surprins de a vedea că comitetul delegaților a respins acest amendament, care era nu numai cu totul inocent dar care răspundea la o nevoie și o îngrijire din cele mai legitime și care dupe mine trebuie să facă tot atâta trebă băncei ministeriale ca și pe a noastră. Acest amendament nu avea de cât un scop: a înlătura, a priori orice bănuială nu numai în ceea-ce privește corectitudinea saū ortodoxia operațiunei în sine, dar chiar în ceea-ce privește preferința dată cutărei piețe, asupra cutărei alteia. Cum aș vēdut această lege concede guvernului până și dreptul de a fixa el minimumul prețului de emisiune, ceea ce potoe să aibă tot felul de neajunsuri, dacă nu aș admite pe de altă parte corectivul concurenței. D-lor, dacă am ținut la ceva este să înlăturăm într'o restiune de cifre și de bani ideea că totul se va petrece între patru ochi cu cutare saū cutare bancher ales mai din înainte.

Noi cari, nu avem nici o casă de Bancă de protegiat saū favorizat, și acesta credem că este și cazul miniștrilor actuali, cerem egalitatea perfectă nu numai între ele dar și între diferitele piețe de comerciū a le Europei. Într'un cuvânt cerem ca concurența singură să decidă între ele, spre a asigura ast-fel țerei condițiunile cele mai avantajoase. Cum se potoe ajunge la acest rezultat? Evident numai prin concurență publică, deschisă la ministerul financelor, și unde ca garanție a sincerității operațiunei adăogăm și condițiunea ca ofertele să fie sigilate.

Acesta este cuvântul de a fi al amendamentului nostru, și mă întreb, care

póte fi mobilul, care póte fi argumentul nu ȕic serios, dar măcar onest, cutez a pronunța acest cuvânt, al cuiwa, cine-va pentru a combate o măsură care n'are de cât un scop, acela de a acoperi tóte răspunderile și de a face ca o operațiune exclusiv bănescă să póta fi mai sigur la adăpost de ori-ce critică sau bănuială măcar.

Acesta este obiectul și scopul amendamentului și nici unul altul. De aceea cred că nu trebuie să mai adaog un singur cuvânt.

Inșă, fiind-că am cuvântul, voiú mai adaoga în trecát că surprinderea mea este și mai mare vȕdend că D. ministru de finance nu se asociază D-sa cel d'ânteuú cu noi, tocmai pentru că întâmplarea a voit ca D-sa se cumulese în acest moment și calitatea de bancher, lucru care de altminterea nu dovedese nimic în contra D-sale, mă grăbesc să o recunosc ori cum ar fi; fiind-că, D-sa nu póte nega acest fapt și fiind-că, aceste două calități, se cam exclud, adică; aceea de ministru de finance și aceea de bancher adică de comerciant de efecte și de bani. Acesta o mai repet, independent de ori-ce cestiune de onorabilitate, care e în afară de ori-ce discuțiune. D-sa speră că până în cele din urmă se va asocia singur cu noi, spre a cere admisivitatea acestui amendament ca o dovadă mai mult a bunelor sale intențiuni spre a tulătura ori-ce bănuială fie ea ori cât de nedreptă.

D. ministru de finance a ȕis că D-sa a fost ales censor al Băncii. Este adevărat, alegerea D-sale este din acelea care n'a surprins pe nimel, ea era nu se póte mai legitimă și, nu de sigur expresivitatea voinei și încrederea acționarilor, dar de ce D-lui a mai adaogat că alegerea D-lui Ion Brătianu era tot așa de ortodoxă? Căci mă silesc a mi aduce aminte că dacă cel ce alegeaú erau acționarii, că pe de altă parte acei acționarii fusese chiar ei aleși cu grijă sau decretati l...

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: D-lor deputați, v'ași ruga să bine-voiți a mă asculta câte-va minute, pentru a vă spune motivele pentru cari, eu unul, vă rog să nu primiți amendamentul onor. D. Blaramberg. Sciți foarte bine, și scim cu toți, de ce este vorba acum. Este vorba a se face un împrumut de 26.000.000, a cărui formă și ale cărui condițiuni să nu fie fixate prin lege, ci sunt lăsate la prudența guvernului, pentru a se putea face în condițiunile cele mai avantajoase posibile, și în scop ca cu produsul aceluî împrumut să se retragă de la Banca națională acele 26 de milioane bilete ipotecare, în contra cărora Banca națională, în virtutea unei convențiuni, a fost în drept să emită și a emis 26 de milioane bilete de ale sale. Ceea ce dar ne propunem prin această lege este de a ușura circulațiunea pieței cu echivalentul sumei de 26 milioane, și a ne apropia ast-fel cu un pas mai mult de scopul

ce urmărim cu toți de a face prin această lege și prin alte măsuri concomitente și organic legate cu acesta, să dispară agiul de care ne plângem cu toți.

Argumentul ce invocă onor. D. Blaramberg în favoarea amendamentului D-sale, este acela de a pune pe fie-care la adăpost de ori-ce bănuială. Protestez, D-lor, în contra acestui cuvânt; căci dacă am crede că am putea fi expuși la bănuiele de felul acesta, nu am mai sta un moment pe această bancă. (Murmure).

O voce: Atunci să suprimăm tóte legile și chiar codicele penal. (Sgomot).

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: Fără nici o supărare pentru nimeni, repet ceea-ce am ȕis, că dacă am crede un moment că am putea fi bănuieți în ceea-ce privește onestitatea gestiunei noastre financiare și că nu am avea în o asemenea cestiune încrederea pe care o merităm, nu am mai șede a un moment pe banca de miniștri.

Dar, D-lor, să lăsăm la o parte cestiunile de delicatetă personală și de bănuiele meschine. Să ne ocupăm de afacerea în sine și să vedem dacă în adevăr este în interesul nostru, interes pe care noi nu vi l'am solicitat ca să ni-l purtați, pentru că suntem tot-d'a-una gata a veni ori-care din noi și toți împreună a răspunde de corectitudinea actelor noastre; să vedem dacă argumentul pe care D. Blaramberg l pune înainte ca fiind de interesul nostru personal a ține sémă de densusul, să vedem dacă nu ar avea de efect a împedica sau a îngreuna reușita operațiunei.

D-lor, de ce este vorba? De a face în condițiunile cele mai bune un împrumut de 26 milioane; și când ȕicem în condițiunile cele mai bune, este că primim sarcina acestei răspunderi, că vom lucra așa în cât să stabilim tot-d'a-una înaintea Reprezentațiunei naționale evidența faptului că noi am luat calea cea mai bună, că am făcut condițiunile cele mai avantajoase, și am studiat tóte șansele, tóte combinațiunile posibile pentru a ajunge la acest rezultat. Apoi, D-lor, dupe propunerea D-lui Blaramberg, am fi legați în libertatea noastră de acțiune, și ne-am expune riscului celui mare, acela de a nu putea face o concurență de cât în interiorul țerei, de a nu putea face concurență de cât într'un cerc limitat, și de a fi siliți prin această legătură chiar de a exclude tocmai persoane sau institute de credit cari ar fi în stare de a efectua operațiunea în condițiunile cele mai bune.

Sciți că nu ori și cine, și ori și care casă de bancă primesce condițiunea concursului prin oferte.

Prin urmare, dacă D-vóstre aveți încredere în guvernul actual—și ȕic încredere în ceea-ce privește onestitatea sa personală — dacă aveți încredere în modul său de a conduce afacerea, și în prudența lui de a cumpăni și alege mijlocele cele mai bine chibzuite spre a ajunge la rezultatul cel mai avantajos pentru țără,

atunci să bine-voiți a nu ne lega mâna; căci această legătură s'ar traduce póte într'o vătămăre a intereselor Statului. Și, D-lor, să nu credeți că dacă punem această insistență de a vă ruga să nu admiteți amendamentul D-lui Blaramberg, o facem numai pentru defiența ce ați arăta prin un asemenea vot în contra colegului nostru de la finance sau fie chiar și în contra întregului guvern în o cestiune de felul acesta; dar o facem mai cu sémă pentru că defiența acesta pe care ați arăta-o, mai ales dupe multe lucruri regretabile ce s'au petrecut în această țără, ar fi un ce care s'ar întorce în paguba țerei. Au fost triste momente când căți-va mișei în această țără, abusând de pozițiunea lor, au avilit și numele lor și demnitatea postului ce ocupau, și când dupe nise asemenea scandalóse fapte, ați veni D-vóstre astă-ȕi a da un vot ca acela ce vi-se propune prin acest amendament, acesta nu ar însemna nimic mai mult, nimic mai puțin de cât că D-vóstre vă credeți astăȕi în drept a fi cu o vigilență defiență în contra ori-cui ar mai veni să ședă pe această bancă. Ei bine, acest act de suspiciune ar fi o lovire în onestitatea și în demnitatea guvernului actual pe care noi nu o putem primi; fiind-că, avem conștiința că nu o merităm. (Aplause).

Din acest punct de vedere dar, nu puteți de cât să primiți cu deplină încredere declarațiunea ce facem că vom lua tóte măsurile putincioase spre a obține rezultatul cel mai avantajos pentru Stat, și prin urmare să ne onorați, în privința executării acestei legi, cu aceeași încredere ce ați bine-voit a ne acorda în privința concepțiunei ei. Trebuie să scim cu toți a dovedi înaintea Europei că suntem un popor serios care scim să facem justiția față cu aceia cari au putut fi în stare să abuzeze de pozițiunea lor, ca să nu respecte nici instituțiunile acestei țeri, nici propria lor demnitate; trebuie să scim a dovedi că nu am ajuns la acel desolant și umilitor scepticism de a pune la îndoială ori-ce sentiment de probitate în societatea română, și să nu ne arătăm atât de decăduți în cât să ne fie témă că acele rușinoase casuri ivite cu căți-va nenorociți indiviđi au putut lăsa o contagiune în contra căreia nu am putea lua destule măsuri de apărare. (Aplause).

Voci: Inchiderea discuțiunei.

D. președinte, L. Catargi: D. Blaramberg, are cuvântul contra închiderei discuțiunii.

D. N. Blaramberg: Domnilor, mă mir cum D-vóstre voiți să închideți o discuțiune care d'abia începe?

Mă surprinde și mai mult acesta când vȕd că d'abia am adus o propunere în discuțiune, d'abia D. președinte al consiliului ne-a făcut cunoscut că o combate și unii din D-vóstre, fără a auđi răspunsul nostru la obiectiunile băncii minișteriale cereți închiderea discuțiunei? Acesta nu este tot una cu a'și astupa urechile?

Și ce propunem să apărăm noi? Principiile elementare în materia de finanțe și de control: *publicitatea și concurența*.

La o asemenea cerere modestă ni se răspunde refuzându-ni-se până și onoarea de a fi ascultați numai pentru că propunerea noastră nu este de gustul D-lui președinte al consiliului care a combătut-o fără a putea însă da un singur argument serios în favoarea respingerii.

Dar, D-lor, propunerea noastră nu este dirijată în contra D-lui președinte al consiliului său în contra veri-un altuia din colegii D-sale actuali. Ea este cu totul obiectivă. Ceva mai mult, declar că chiar eu dacă aș avea însemnata onoare de a fi un consilier al Tronului și m'aș fi găsit pe băncile acelea, aș fi considerat ca un dar funest, ca o cursă chiar, puterea discreționară ce mi s'ar oferi în materie de finanțe și de împrumut și a'și respinge cu grabă această favoare, ce este ceva nu numai în detrimentul lucrului public, dar și în paguba mea și a reputației mele.

Nu poate cineva îndestul dori ca în nisce asemenea operațiuni bănești, în asemenea cestiuni delicate, să domnescă scrupurile și lumina cea mai mare? Ș'apoi ore pretențiunea noastră este de a inova sau cerem pur și simplu ca regulile generale ale comptabilității Statului să fie respectate într'o cestiune de milioane, cum se respectă în cestiuni chiar de sutimi de franci?

Ș'apoi ore, suntem trimiși aci spre a da votul nostru în favoarea cutăruia sau cutăruia ministru? Sau suntem trimiși aici în Parlament pentru ca să controlăm sever toate actele guvernului ori-care ar fi el ca să veghiem cu sfințenie la paza legilor și la buna administrațiune a banului public? Ore suntem noi aci pentru ca să facem reguli și legi numai personale? Sau să discutăm consciincios totul și să luăm în toate ocaziunile precauțiunile ce prudența și prevederea cea mai ordinară suggerază ori-cărui om?

Și dacă suntem aici ca să discutăm și să ne luminăm, cum s'ar putea închide gura cuiva și cum am putea să acceptăm să fim influențați în rezoluțiunile noastre de simpla împrejurare că avem ca ministru pe cutare sau pe cutare persoană agreată sau neagreată de noi.

Apoi eu sunt cel întâi care nu am nimic de spus în contra onorabilității D-lui Rosetti, precum nu am nimic de spus în contra persoanei a celor mai mulți din colegii D-sale pe cari îi stim și mă stimez și din cari mulți de amiciția cărora mă onorez chiar. Ei o mai repet, au totă stima mea. Propunerea mea cum v'am spus-o de la început este făcută în interesul dumnealor ca și al nostru. Dar când însă ved că se contestă dreptul Parlamentului, de a lua precauțiuni și garanții în materie chiar de plasamente de împrumuturi, nici nu mă mai uit cine e pe acea bancă, spre a protesta cu energie și nu mi mai aduc aminte de cât că sunt aci

un reprezentant al națiunii și că nu mi e permis pentru ori și ce fel de considerațiune se sacrifică măcar unul din drepturile ei inviolabile și imprescriptibile. Cestiunea pusă ca o cestiune de așa voi, așa fac, este o cestiune pusă în modul cel mai nenorocit. Este iarăși a micșora cestiunile în cât de a reduce totul la o cestiune de cinste și de necinste. Nimeni nu vă suspectă, dar nimeni iarăși nu vă crede mai presus de omenire și în afară de legile cari cârmuesc și garantez mersul regulat al lucrurilor într'o societate. Dacă aș fi mai bănuitor și n'aș avea buna opiniune ce am de cei mai mulți din D-vostre, bănuiala ce rezistența D-vostre pune la o cerere așa de drăptă și de modestă ar deștepta în spiritul meu, și care m'ar face să mă înclătez și mai grozav, ar fi că poate totul e deja consumat că poate împrumutul e deja efectuat și că noi nu mai suntem în această ocaziune ca și în multe altele de cât simplu biurou de înregistrare față cu un nou fapt îndeplinit.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: Nu. Vă asigur.

D. N. Blaramberg: Atunci cugetați mai matur și primiți în chiar interesul D-vostre propunerea noastră în care nu e nimic care să potă să vă atingă, fie cât de departe — sunt destul de franc ca să vă dic tot-d'a-una limpede în față ce cuget — fără a alerga la subterfugi. Încă o dată vă repet propunerea noastră conține un principiu a cărui aplicațiune strictă aș fi cerut-o cât pentru mine eu cel d'întâiu, chiar dacă aș fi unul din aceia ce șed pe bancă. D. Gurită, din spiritul D-sale găsi că mi-am ales cestiunea această ca adversar politic, întâi, pentru că n'am pretenția de și lucrul e la modă să fiu universal și să îmbrățisez cu privirea mea de vultur toate ramurile serviciilor publice, toate ramurile activității omenesci. Am fost însă frapat, citind proiectul de putere discreționară ce vi se lasă ne fixându-se nici prețul minim al emisiunii, nici corectivul concurenței, ba nici chiar natura operațiunii, și această îngrijire este cu atât mai mare că singuri ați declarat că cu Bleichröder aveți învoială să nu mai faceți împrumut pe piața Berlinului în formă de rentă, dar că în altă formă s'ar putea ore cum menține monopolul în favoarea tot a pieței berlineze. Rog să nu vedeți în acest amendament de cât ce am pus într'ensul, salvagardarea drepturilor de control al țerei și respectul regulilor eterne a unei bune gestiuni financiare, mai mult respectul legilor în vigoare. Noi cari ținem băerile pungei nu putem să lăsăm nimic la discrețiunea omului său omenilor, nu putem abdica în mâna nimenui, dar nimenui!

D. președinte, L. Catargi: D. președinte al consiliului are cuvântul.

Voci: Atunci discuțiunea continuă.

D. președinte, L. Catargi: Când un ministru cere cuvântul, eu nu pot face alt-fel de cât să i-l acord.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: Eu cred că D. Blaramberg vorbește asupra cestiunii în fond; dar de ore-ce mi se spune că D-sa nu a vorbit de cât contra închiderii discuțiunii, eu nu am nimic de spus în privința această; fiind-că Adunarea e care trebuie să aprecieze dacă e bine ca discuțiunea să continue sau să se închidă.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și rezultatul scrutinului e cel următor:

Votați	109
Majoritate absolută	55
Bile albe	56
Bile negre	53

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a încuviințat închiderea discuțiunii.

— Se pune la vot amendamentul D-lui N. Blaramberg, cu bile, dupe cererea a 15 deputați, și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votați	110
Majoritate absolută	56
Bile albe	42
Bile negre	68

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a respins amendamentul.

— Se pune la vot art. 2 și se adoptă. Se citește art. 3.

D. C. Resu: D-lor, după părerea mea acest articol este rău redactat și de aceea voi să propun un amendament.

Iată ce dice acest articol:

„Biletele ipotecare, cari nu s'au putut încă retrage de Banca națională a României, se vor plăti în termen de un an de la promulgarea acestei legi, de către ministerul de finanțe. După trecerea acestui termen valoarea biletelor nerepresentate la plată rămâne în folosul Statului.”

Vedeți, D-lor, că art. 3 creează o prescripțiune de un an în folosul Statului și în detrimentul detentorilor acestor bilete ipotecare. Ce sunt vinovați însă acei cari nu vor prezenta la plată aceste bilete în termen de un an să sufere această prescripțiune care nu le-a fost pusă în vedere în ziua când s'a făcut emisiunea acestor bilete? Introducerea acestei prescripțiuni e curat și simplu un fel de spoliare din partea Statului, în detrimentul detentorilor de bilete ipotecare. Rog dar, pe onor. Camera ca pentru aceste motive să bine-voiască a admite amendamentul meu, prin care propun suprimarea ultimului alineat de la acest articol.

D. T. G. Nica: D-lor deputați, s'ar părea în adevăr că prin proiect, art. 3, se dictază o paragrafie cam scurtă biletelor ipotecare, când se dice că ori cine nu va prezenta în curs de un an de zile de la promulgarea acestei legi, biletele la visterie, nu va mai primi în urmă echivalentul lor în numerar. Dar, D-lor deputați, să nu se uite o împrejurare. Aceste bilete sunt deja retrase din circulare prin legea constitutivă a Băncii.

O voce : Nu tóte.

D. T. G. Nica : Bine-voiți a asculta raționamentul întreg și atunci a răspunde unui raționament întreg prin alt raționament întreg. La constituirea Băncii naționale la 1880, s'a autorizat și s'a obligat Banca națională de a retrage din circulație tóte biletele ipotecare în termen de 4 ani de zile. Ea a și retras până aici bilete în valóre de 25.771.300 lei. A mai rămas, prin urmare, în mâna publicului încă veri-o 200 și câte-va miľ de lei.

Vedeți dar, că fixarea termenului de un an pentru rambursarea acestui rest de bilete ipotecare, nu este nimic alta de cât o nouă desceptare a publicului, ca ori-cine care s'ar mai afla în posesiunea unor asemenea bilete, să se presinte cu ele la visterie spre a primi echivalentul lor în sunător. Cine n'a avut timp de la anul 1880 să le presinte până astăzi 1888 finele anului la Banca națională spre a primi în locul lor bilete de ale Băncii, cine nu se va descepta încă un an de zile până la 1889, spre a se presenta la ministrul de finance să ia echivalentul, acel deținător de bilete nu știu dacă să pótă crede că se va mai presinta chiar dacă 'i-ați decreta un termen de alți 9 ani.

Apoi, D-lor deputați, aceste titluri fiduciare, nu pot să fie perpetuș și în infinit lăsate în mânele publicului. Trebuesc o-dată încheiate socotelile lor.

Este obișnuit, D-lor deputați, ca chiar aceiași monetă fiduciară, biletul aceleași Bănci, hârtia-monetă emisă de Stat în virtutea aceleiași legi, să fie retrasă din circulație dupe o sémă de ani, și să fie înlocuită cu alta schimbându-se tipul din când în când spre a se împedica să se îngreuiască prin această afacerile.

Din timp în timp tóte Statele și băncile cari emit bilete, schimbă formatul lor, declarând pe cele vechi scóse din circulație și fără valóre, și pentru acesta nu se póte plánga nimeni o dată ce e desceptat prin o lege, anume discutată de Corpurile legiuítóre votată și promulgată.

În realitate, D-lor Deputați, puteți presupune că acea parte din biletele ipotecare care nu s'a putut aduna de Banca națională în timp de 8 ani, numai există de cât pentru o minimă parte în circulație.

De sigur aceste bilete au fost distruse prin incendii, sau rupte, și s'a desființat cea mai mare parte, și prin urmare nu se vor presenta nici în cursul anului pe care 'i acordă proiectul.

Vē rog dar, D-lor Deputați să bine-voiți a vedea că acest termen de un an este de ajuns și să votați acest art. așa cum este redactat.

D. ministru de finance, M. Germani : N'am nici un interes de a se pune termenul de un an și n'a fost nici o dată în intențiunea mea de a cânta prin mijlocul acesta să creez vre-un beneficiu în favórea Statului.

E bine însă, de óre-ce din aceste bilete

ipotecare emise în 1887 n'a rămas aici în 1888 de cât mica sumă de veri-o 200,000 lei, e bine să fie desceptați deținătorii lor ca să vină la ministrul de finance să și ia banii, pentru ca să se póte o dată încheia acest compt și a nu rămânea în perpetuitate deschis.

Plata acestor bilete era fixată în termen de 4 ani de la emisiunea lor ; s'a mai prelungit acest termen încă cu 4 ani cu ocaziunea instituirii Băncii naționale, și de aceea eu am cređut că încă un an ar fi de ajuns.

Crede însă onor. Camera că nu e de ajuns nici acest termen ? Eu nu am nimic de đis; căci nu știu de loc să se folosescă Statul român prin o prescripțiune precipitată de la nisce ómeni cari póte că au fost împedicați de o forță majoră a se presenta în timp de un an.

Tot ce ași ruga pe onor. Camera este ca să fixeze un termen, fie de un an, fie și mai mult, numai să fie un termen dupe expirarea căruia să se pótă închide acest compt ; căci dacă s'ar admite redacțiunea onor. D-lui Ressu, atunci ministrul de finance va fi silit să țină 30 ani deschis acest compt, precum și partea respectivă a ipotecelor pe moșiele cari au fost afectate la asigurarea acestor bilete încă pe 30 de ani. Înțelegeți dar că această n'ar fi nici util, nici practic. Vē rog dar să bine-voiți a fixa un termen, dacă voiți mai mare de cât un an, dar în tot cazul să fixați un termen.

D. președinte, L. Catargi : D. Nădejde are cuvântul.

D. I. Nădejde : Cedez D-lui Mortzun.

D. V. G. Mortzun : D-lor deputați, în cele đise de D. raportor s'a spus și următoarea frasă, frasă care m'a făcut să iaș cuvântul, s'a đis că : în urma anunțării ce se va face că până într'un an de zile deținătorii acestor bilete, cari se retrag din circulație prin legea de față, dacă nu ar veni să le depună la casierii în schimb altele monete trebuie să 'i socotim că renunță de bună-voie în beneficiul Statului.

Apoi în urmă, D. ministru de finance ne đice că trebuie neapărat fixat un termen, fie de un an, fie de 2, fie maximum de 3 ani, până în care termen trebuie să se efectueze depunerea acelor bilete.

Eu unul nu mă pot uni cu aceste păreri, pentru că nu toți cei cari posedă asemenea bilete au să fie în stare de a avea cunoscință de această lege.

Nu trebuie să uitați că în țera noastră o mare parte, cea mai mare parte din populație habar nu are de legile cari se fac.

Nu trebuie să punem mult temeiu pe înțelegerea statornicită, în chip tacit dar forțe greșit că tóte legile cari se promulgă, sunt cunoscute de întreaga țera.

Dacă e vorba de dreptate, atunci acest lucru ar trebui să se ție în sémă numai față cu noi, cei cu sciință de carte și cari suntem în curent cu nămolul de legi cari

se fac și se desfac, căci populațiunea rurală, țerani, în cea mai mare parte, sunt străini de legile ce le facem și hotărțile ce luăm.

Și prin urmare, venind la cazul de față, țerani nesciutori de această lege, ei vor lăsa să trecă termenul hotărțit și vor rămânea păgubași.

Eu afirm că chiar mai đilele trecute am vėđut la țerani bilete din acestea.

Ei string, cum đice românul, banii albi pentru đile negre, sau alții bani de comand. Ei string legați într'un colț de basma, ascunsă prin fundul unei lăđi și închipuți-vē, ceea-ce se póte, că prin acel bani ar fi și din aceste bilete, óre acel ómeni nu s'ar putea numi spoliați de munca lor, de banul căscigat și adunat cu atâta amar și chin ?

Atrăgându-vē luarea D-vóstre aminte asupra acestei stări de lucruri mă unesc în totul cu amendamentul D-lui Ressu și vē rog să bine voiți a 'l vota.

D. D. Popescu : D-lor, eu am luat cuvântul pentru a susține amendamentul propus de D. Resu, pentru că în proiectul care se aduce înaintea noastră se fixeză un termen de un an în care să se presinte biletele ipotecare a se plăti, și se cere tot de o-dată crearea unui beneficiu de prescripțiune în folosul Statului.

Eu sunt în contra acestei dispozițiuni a proiectului de lege, pentru că ea nu este de cât o derogățiune de la dreptul comun, adică de la prescripțiunea prevăđută în legea comptabilităței generale a Statului, care đice că, atunci când se deschide un credit pentru plata ori-căror datorii ale Statului, prescripțiunea va fi de cinci ani și va curge din acel moment al deschiderii aceluși credit.

Nu înțeleg dar pentru ce să fixăm noi un termen de un an pentru prescripțiune în cazul acesta, și să nu lăsăm dreptul comun, care este prevăđut în legea comptabilităței generale a Statului.

Se đice că avem interes să lichidăm mai curēnd această afacere și că de la 1880 a trecut destul timp ; mie mi-se pare că această obiecțiune nu este întemeiată, pentru că nefiind un paragraf în budget pentru plata acestor bilete, prescripțiunea lor nu putea curge de la 1880 ; astăzi se deschide un paragraf pentru plata biletelor ipotecare, și dar, prescripțiunea trebuie să fie de drept comun și să curgă în timp de cinci ani.

Așa dar, pentru că și D. ministru de finance nu insistă mult asupra termenului de un an, vē rog să bine-voiți a primi amendamentul propus, care nu este alta de cât o consacrare a dreptului comun prevăđut în legea comptabilităței generale a Statului.

D. T. Nica : La acest articol s'a mai presintat următorul amendament :

„Propunem ca termenul de un an să se prelungescă la trei ani“.

G. Dem. Teodorescu, C. Bădulescu

G. Săndulescu Nănoveanu, A. Mavrodineanu, C. Pariano.

D. I. Lahovari: Am să propun și eu un amendament și vă rog, D-le președinte, să mi dați cuvântul pentru a-l desvolta.

D. președinte, L. Catargi: Aveți cuvântul.

D. I. Lahovari: D-lor, iată amendamentul pe care l propunem și care corespunde cu ideea onor. D. Popescu și o completează. Un termen de un an fiind, dupe părerea unanimă a Camerei, prea scurt, am găsit că termenul normal de 5 ani, conform cu legea comptabilității generale a Statului, este acela care ar fi mai drept, și pe de altă parte răspundem și la dorința D-lui ministru ca acest compt să nu fie în veți deschis.

Al doilea, cestiunea care ne a sugerat ideea de a completa amendamentul este acesta: Pentru noi orașenii nu este nici un pericol, fiind-că suntem în curent de toate aceste legi, și negreșit cel din orașe cari posed asemenea bilete se vor grăbi ca să le schimbe înainte de 5 ani; însă sunt țeranii, și eu cunosc acesta din experiență; căci anul trecut un țeran mi-a adus un bilet ipotecar, și D-văstre sciti că țeranul când are ceva bani l pune în fundul lașei și l păstrează acolo; ei bine, acei omeni nu citesc nici debaterile noastre, nici nu cunosc legile, și dupe un an sau cinci s'ar pomeni că aceste hârtii nu mai au nici o valoare. De aceea, când am propus amendamentul pentru prelungirea termenului, am cerut tot de o dată, ca ministerul de interne să aducă la cunoștința locuitorilor din comunele rurale prin toate mișlocele de publicitate, adică prin afișare la comună, sau citire în biserică a acestor dispozițiuni, că aceste bilete și vor perde valoarea dupe cinci ani, și că acei cari le au să grăbescă a le schimba la perceptori, ast-fel ca locuitorii rurali să nu fie expuși la nici o pierdere.

D. C. Resu: D-lor, iată ce am să observ asupra acestui amendament: Publicațiunile cari se vor face, vor aduce cea mai mare perturbațiune în populațiunea de la țără, fiind-că acei omeni nu știu să facă deosebirea între bilet ipotecar și bilet de bancă, și au să înțelgă că nu mai au valoare biletele de bancă de la cutare termen în colu. Ast-fel fiind, ei vor rămănea la discrețiunea a o mulțime de speculanți de prin sate cari au să le ia biletele de bancă pe nimic.

Vă rog dar să nu primiți această dispozițiune, căci aveți să aduceți o mare neînțelegere și pagubă pe la țără.

Este prescripțiunea prevădută prin legea comptabilității și prin urmare, această lege fiind de drept comun, nu mai trebuie nici o altă publicațiune.

D. I. Lahovari: D-lor deputați, propun un amendament prin care se prevede pur și simplu prelungirea termenului la 5 ani; acesta pentru ca să nu se facă o

confusiune în spiritul țeranilor; căci pentru ei este greu de distins între biletele de bancă și biletele ipotecare. De aceea cred că este mai bine să propunem pur și simplu prelungirea termenului la 5 ani.

D. T. Nica: Acest amendament, prin care se înlocuiesc pur și simplu cuvintele în termen de un an prin cuvintele în termen de 5 ani, a fost primit de unanimitatea membrilor prezenți ai comisiei D-văstre și anume, D-nii Cozadini, Balș, Volenti, Balanolu, Economu și de către mine.

D. ministru de finance, M. Germani: și eu primesc termenul de 5 ani.

D. președinte, L. Catargi: Cel cari au amendament pentru trei ani l retrag? **Voci:** Da.

D. președinte, L. Catargi: Atunci, ne mai fiind nimeni înscris, pun la vot amendamentul D-lui Resu care este cel mai depărtat.

Voci: Acela n'are nici un termen și l-a retras.

D. C. Resu: Amendamentul meu are termenul prevădut de legea comptabilității... (Sgomot.) Vă rog să bine-voiți a crede că n'am uitat ceea-ce am scris. (Întrețurperi.) Voi, D-lor, să vă spun că dacă prin amendamentul ce am propus nu am prevădut nici un termen, este că am înțeles dreptul comun, adică termenul de 5 ani; dar fiind-că este un alt amendament care prevede termenul de cinci ani, atunci mă unesc cu acela.

D. președinte, L. Catargi: Acel amendament fiind retras, avem numai un singur amendament care prevede termenul de cinci ani și pe care l primesce și D. ministru de finance.

— Se pune la vot amendamentul D-lui Lahovari, care prevede termenul de 5 ani, și se adoptă.

— Se pune la vot art. 3 ast-fel amendat și se primesce.

D. T. Nica: D. Pallade propune a se intercala ca art. 4 acest amendament:

„Art. 4. Dispozițiunile legii de față vor fi aplicabile dupe ce adunarea acționarilor Băncii naționale va renunța în mod formal la drepturile acordate prin legea de la . . . anul 1886.

G. D. Pallade, C. T. Grigorescu, Christu S. Negoescu, C. C. Dobrescu, C. Dobrescu.

D. G. D. Pallade: D-lor deputați, guvernul propune prin proiectul de față ca Statul să nu mai beneficieze de termenul de 27 ani ce l acordă convențiunea sa cu Banca, pentru plata biletelor ipotecare, ci în termen cel mult de șese luni să plătescă suma de 26.000.000, bine înțeles, prin retragerea din circulație a 26.000.000 bilete de bancă.

Vedeți dar că este vorba de un contract; guvernul propune ceva, ar trebui să fie alt cine-va care să accepte propunerea și bine ar fi ca ceea-ce dă unul și altul să fie echivalent. Dacă lucrurile stașt ast-fel, dați-mi voe să mă mir de modul curios

în care se prezintă acest proiect de lege. În el eu nu văd de cât o poliștațiune ce facem Băncii naționale, de ore-ce noi nu vedem consimțimentul celei de a doua parte contractantă.

Când la 1885 guvernul D-lui I. Brătianu a adus proiectul de lege prin care cerea ca să se acorde Statului acest termen de 27 ani, a venit cu convențiunea Băncii ast-fel că aveam declarațiunea ei că primesce acel angagiament. În mod cu totul insolit însă ni se prezintă astăzi acest proiect de lege, de ore-ce nu avem adesiunea Băncii la propunerea guvernului.

Noi nu scim, nu cunoscem într'un mod hotărît care este părerea Băncii naționale în privința acestui proiect; nu avem de cât declarația D-lui ministru, declarațiune care nu mă edifică în deajuns, de ore-ce ea nu obligă pe Bancă.

Nu dór că prin acesta voi să combat în esența sa acest proiect de lege, țineam însă să pun în evidență modul neregulat în care el este prezentat Camerei.

D-lor, am fost și eu unul din cei d'antetii care am cerut să se reguleze cu Banca cestiunea acesta a biletelor ipotecare, dar am combătut la 1885 modul cum guvernul de atunci a rezolvat această cestiune, între altele, am combătut acel guvern pentru că prin proiectul său de lege prelungind termenul de plată al biletelor ipotecare, prelungea în același timp și privilegiul Băncii.

Am susținut, D-lor, că nu este bine că în mod incidental și tacit să prelungim privilegiul Băncii, de ore-ce în toate statele, când a fost vorba să se acorde Bancelor noi termene, tot-d'una s'a cercetat cu deamănuntul situațiunea lor, s'a controlat operațiunile, s'a făcut anchete și studii, exemplul ne l-a dat Franța, unde a fost însărcinat D. Rossi să facă un raport asupra Băncii și numai dupe ce s'au făcut toate aceste lucruri pregătitoare, numai atunci în cunoștința de cauză s'a admis prelungirea privilegiului, introducând și ameliorațiunile recomandate de experiență.

Cel puțin D. Ion Brătianu avea o scusă atunci pentru a acorda Băncii această prelungire de privilegiu, căci D-lui dicese: Acordăm Băncii acest privilegiu, de ore-ce pentru încărcarea Băncii cu biletele ipotecare, nu i se dă de cât 1%.

Dar D-văstre plătiți biletele ipotecare scoțând din circulație 26.000.000 bilete de bancă, ce mai însămnă atunci menținerea prelungirii privilegiului până la 1912? Va să dăcă ceea-ce D. I. Brătianu dădea Băncii ca preț pentru concesiune, D-văstre dați ca dar fără nici o concesiune. Apoi ierte-mă D. ministru de finance a l spune că este prea indulgent cu Banca națională; D-sa, reprezentantul financiar al guvernului, l văd prea bine-voitor pentru Banca națională. Știu că Băncii l convine grozav să scape de acel lest de 26.000.000 bilete ipotecare, care pentru

1% zădărnicea o emisiune de 26.000.000 bilete de bancă.

Dar dacă D. Brătianu a putut să impună Băncii să primescă greutatea biletelor ipotecare pe un termen de 27 de ani, D-ta să nu poți face să renunțe la cei 12 ani de prelungire a privilegiului, când D-ta poți acum pe Bancă în situația ce avea înainte de prima convențiune?

Am credința că nu s'a tratat cu Banca într'un mod hotărât. Am această încredere, că acționarii Băncii, când s'ar fi prezentat un guvern decis cu propunerea de a reveni asupra convențiunii, ar fi primit să revină asupra întregii convențiuni, renunțând și ei la avantajele obținute; căci Banca are toate avantajele, și nu putea să ceară Statului un avantaj care nu mai are cauză. Ea astăzi se mulțumea cu 1% pentru cele 26.000.000 emise în baza stocului ipotecarelor D-văstre. Prin legea de față i deslegați mâinile și de aci înainte emisiunea biletelor de bancă se va face numai basată pe stocul metalic al Băncii, ceea-ce profită mult Banca.

D. I. Lahovari: Banca primesce 27.000.000 cari reprezintă biletele ipotecare. Prin urmare, Statul reintrând în posesiunea biletelor ipotecare le desființează, le arde, neputând emite Banca bilete de cât în limitele prescrise de art. 32 din statutele ei. (Intreruperi.)

D. G. D. Pallade: D-lor, Banca astăzi are un beneficiu de 1% la emisiunea basată pe biletele ipotecare, D-văstre retrăgând, prin acest proiect de lege, 26.000.000 din biletele de bancă, să nu credeți că aceste bilete, până la concurența întregului stoc metalic, nu vor reveni în circulațiune, de ôre-ce parte din biletele de bancă din cele 26.000.000, formeză adî o necesitate a circulațiunii pieței, și prin urmare, nu se vor retrage în definitiv toate. (Intreruperi.)

Înțelegeți-vă cu D. ministru să vă lămurască, căci eu deja m'am înțeles și D-sa m'a înțeles. Deci dar, dacă se vor retrage cel mult 10.000.000 vor rămâne 15.000.000 la cari Banca va lua profitul ordinar, iar nu profitul de 1%; și de aci nasce beneficiu pentru Bancă cari se pot urca la 700.000 lei pe an.

Rog pe D. ministru de finance, mai apt în aceste explicări și mai convingător pentru majoritate, să lămurască pe D. Lahovari asupra ideii ce am avut onore să susțin înaintea Camerei, adică, că din punctul de vedere financiar Banca câștigă prin convenție de ôre-ce nu se pot retrage în definitiv din necesitățile circulațiunii toate acele bilete de bancă, cari se basază pe biletele ipotecare, ci vor rămâne cel puțin 10—15.000.000, cari vor da Băncii mai mult profit de cât cel de 1%, care l are acum. Va să dîcă acest punct neputând fi tăgăduit de nimeni care pricepe cestiunea, întreb: dacă dați Băncii un avantaj, și un avantaj real, cum nu ați putut să cereți din partea ei renunțarea la termenul de 12 ani? De aceea

cer guvernului să nu se opună la articolul ce propunem, de ôre-ce eu am credința că, dacă Camera votează acest articol, legea nu va rămâne fără efect; am credința că acționarii Băncii, cu tot acest articol, vor primi legea pentru că sunt avantajii. Nu e bine ca să vă îndărătniciți într'un mod de a vedea pentru susținerea căruia, mi se pare, că D. ministru nu face cestiie ministerială; căci nu e o cestiie de esența proiectului de lege. Eu cred că D. ministru de finance, când va avea la spatele său autoritatea Camerei, care e lege, când va dîce acționarilor: iată în ce condițiuni primesce Camera să retragă de la Bancă biletele ipotecare, nu va putea să întâmpine serioase obiecțiuni, de ôre-ce propunerea noastră e basată pe principiul just: 'ți dau 'mî dai. Sper că D. ministru, care scie foarte bine să pledeze o cestiie financiară, va putea să convingă pe acționarii Băncii, cari l votează în unanimitate ca censor, că din momentul ce primesce un beneficiu, nu e drept, nu e echitabil să nu dea nimic în schimb.

Destul această Bancă națională a fost mângaiată sub guvernul trecut; destul s'a gândit guvernul trecut să facă din Bancă operațiunii cari nu erau de esența ei, numai în scop să mărescă dividendele de unde profitau favoriții regimului. Cunoșcem acei censori cari se alegeau fără să cunoscă măcar operațiunile Băncii, și pentru acesta sunt vinovați și ceilalți censori speciali cari dîceau: votați; răspundem noi pentru dînsii.—Era învederat deci că guvernul avea interes pentru mari dividende; vă aduceți aminte că acesta a scandalizat chiar pe generalul Lecca, reposit, el care mult erta, el care nu era din acei cari gâtuiau guvernul D-lui Brătianu la ori-ce moment, când a vădut operațiunile cu Banca națională, când a vădut prea multa cumetrie între guvern și Banca a venit și a spus: destul; 'mî pare rău că n'a persistat până la finit cu cuvîntul său, dar în fine a avut un moment de indignare. Ce? Voiți să mergeți pe aceeași cale?

Eu cred că la Banca națională a început să fie adî o altă atmosferă; cel puțin dupe cât e la cunoștința mea a început să se renunțe la acele operațiuni compromițătoare pentru Bancă, a început să se tindă a face din ea o adevărată instituțiune de credit în Stat, dar nu o casă de căpătuală. Din acest punct de vedere rog Camera și pe D. ministru de finance că însuflețindu-se de la echitate să primescă acest articol și să mîrgă cu curaj înaintea Băncii să-l susțină; căci acționarii nu pot să refuze. Afară de acesta, proiectul de lege tot trebuie să fie ratificat, și eu cred că cu acea ratificare va fi mai bine să fie pusă cestiunea în întregul său, și eu cred că nu veți fi refuzați când veți cere renunțarea la prelungirea privilegiului, pentru motivul că nuse cere ceva inechitabil și ceva ce justiția comandă să ni se dea. Acesta o dîc, căci aștept momentul să se refor-

meze Banca în fundamentele sale, și sunt sigur că adî, ori-cât ați vrea să faceți binele, veți fi adesea-ori împiedicați de către acționarii Băncii naționale pe timpul duratei Băncii.

Ei pot să primescă cestiunea etalonului de aur pentru că o să le profite și lor, dar să vă vedem când va fi vorba să atingeți avantajii acționarilor, când va fi vorba să regulați operațiunile Băncii, atunci puteți fi siguri că nu mai puteți face acest lucru fără mare împiedicare, până la expirarea privilegiilor Băncii.

De aceea eu aștept această expirare; căci atunci eu cred că se va remedia radical situațiunea actuală a Băncii.

Mă adresez deci și Camerei și guvernului, și vă rog să bine-voiți a primi articolul ce am avut onore a propune.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: D. Pallade nu și a dat, se vede, încă destul de bine sîma de economia acestui proiect de lege pe care l propune guvernul. D-sa crede că e vorba de plata unei datorii de 26.000.000, ce Statul ar avea-o către Banca națională, și găsește că se face Băncii un avantaj imens de a i se plăti imediat și integral această sumă pe care alt-fel nu trebuia să o primescă de cât treptat până la 1912. D-sa dîce: iată un debitor, care e Statul, și un creditor, care e Banca; creditorul are să primescă banii treptat în 24 de ani, debitorul plătesce imediat și, cu toate acestea, în schimbul acestui avantaj imens de a i plăti imediat polița, D-văstre nu cereți nimic de la Bancă, nici chiar să renunțe la prelungirea privilegiului ce i s'a acordat prin legea votată în timpul ministerului D-lui I. Brătianu!

Ei bine, D-lor, acesta e o iluziune completă, e a nu și da sîmă nici de ceea-ce s'a petrecut cu ocaziunea emiterii biletelor ipotecare, nici de ceea-ce se petrece astăzi, nici de ceea-ce s'a petrecut la fondarea Băncii, nici de ceea-ce s'a petrecut când i s'a acordat prelungirea privilegiului său. Discuțiune s'a făcut în destul de lungă asupra acestui proiect de lege, discursuri s'a ținut în timp de două ședințe, a vorbit în mai multe rânduri D. ministru de finance, a vorbit și mai mult D. Aslan care e special în această materie, și cu toate acestea văd că nu s'a risipit încă norii cari de la început întunecau cestiunea, că mai e încă credința aceea că Statul ar avea să plătescă ceva Băncii, ceea-ce este o eróre completă.

D-lor, ce sunt biletele ipotecare? Căci văd că din nenorocire trebuie să luăm lucrul iarăși de la început. Biletele ipotecare au fost un împrumut forțat ce a făcut guvernul D-lui I. Brătianu asupra publicului prin o simplă tipărire de hârtie monetă, fiind-că aceste bilete dîce ipotecare nu erau asigurate de cât pe o ipotecă în moșii de ale Statului, și ast-fel nefiind aședate pe un fond mobilier și realizabil, ele se asemănă foarte mult cu

hârtia monetă. Cine a dat banii? Publicul, aceia cari au primit în plată acele 26.000.000 ca bani buni. Cine a încasat banii sunători în schimbul unor hârtii fără valoare reală? Guvernul. Care a fost dobânda?

În aparență n'a fost D. I. Brătianu care s'a lăndat de dibăcia acestei combinațiuni care 'l făcea să realizeze un împrumut de 26.000.000 fără nici o dobândă; însă adevărul sciiți, Domnilor, care este? Este ceea-ce am avut onôrea să spun când s'a făcut această operațiune, și ceea-ce am avut durerea să constat că s'a împlinit întocmai precum o prevădusem eu când spuneam că dobânda acestui împrumut nu va fi nici de cinci, nici de șese, nici de zece la sută, ci mult mai mare, că va fi unagio necalculabil care va costa guvernului decimii de milioane, și țerei pôte sutimi.

Când s'a înființat Banca națională, această datorie de 26.000.000 exista deja sub forma acelor bilete ipotecare, adevărat împrumut de Stat forțat, adevărată hârtie monetă. Publicul dedese deja 26.000.000, guvernul le încasase și aruncase deja pe piață hârtia sa drept bani. Această datorie, cum vedeți, există cu totul independent de înființarea Băncii naționale și noi astăzi vă cerem să o plătim. Iată dar la ce se reduce totă cesțiunea, care ast-fel privită, este foarte simplă.

Acum viū la intervențiunea Băncii, care putea să rămână cu totul străină de această afacere, pentru că creațiunea Băncii avea cu totul alt scop de cât acela de a interveni în regularea datoriilor ce Statul contractase până atunci; scopul înființării ei era de a se da țerei o Bancă de scompt și circulațiune autorizată de Stat cu monopolul de a emite bilete de Bancă garantate până la a treia parte a emisiunii prin un stok metalic, cari noi propunem să fie în aur și D. Brătianu a decis să fie în argint.

Dar ce a făcut D. Brătianu ca să încurce Banca în această afacere, care nu intra câtuși de puțin în cercul atribuțiunilor unei Bănci de scompt și circulațiune? A pus un articol la sfârșitul legii, art. 30, în care se dice că Banca va retrage din circulațiune în 4 ani acele 26.000.000 bilete ipotecare, înlocuindu-le cu bilete de ale Băncii. Însă plata acestor bilete se va face treptat, proporționalcu vânzarea moșiilor. Însă de cine? De Stat, prin vânzarea proprietăților domeniiale cari formează garanția acestor bilete. Va să dică Statul emitea acele 26.000.000 și tot el le plătea, vânzând domeniile sale, iar Banca nu servia de cât ca intermediar, ca un fel de casier plătit, adică primind bani de la Stat debitor ca să 'l dea la public creditor. Această este totă operațiunea.

Banca dar nu lua nici un angajament de a plăti o datorie ce 'l era străină. Ea împrumută numai Statului tiparul său, ca să dic așa, și înlocuia biletul ipotecar cu alt bilet pe care sta scris: *Banca națio-*

nală a României. Însă rezultatul acestei emisiuni a fost că, pe lângă biletele sale emise pe baza stokului metalic și a portofoliului și cari puteau să fie de trei ori mai multe de cât acest stok, se mai adăoga și această emisiune parasită de 26.000.000, care întrunită cu emisiunea cea normală, au apăsât prea greū asupra pieței, creând o abundență de valută fiduciară în disproporție cu trebuințele ei, și dând naștere acestui rău ce se numesce *agio*.

D-lor, această cesțiune eu am avut onôrea să o ridic chiar la înființarea Băncii și am dis: Înainte de a face la noi un institut de credit care va opera cu moneda fiduciară, cu bilete de Bancă, ați face bine să retrageți din circulațiune și să plătiți imediat acele 26.000.000 hârtie monetă; căci din concursul pe piață a emisiunii de 26.000.000 cari rămân, și a emisiunii Băncii, care ar putea merge la 40 sau 50.000.000, diceam eu, dar care a mers la 90.000.000, se va grămădi atât de multă hârtie pe piață, în cât aceste hârtii, cari urmau să se contopescă toate la un loc în bilete de Bancă, se vor depreția și din acesta va rezulta unagio foarte simțitor, ceea-ce s'a și întâmplat.

Să 'mi dați voe, D-lor, să vă citesc chiar cuvintele textuale pe cari le-am dis la 1880; căci sunt mulți profeti dupe întemplantare, sunt mulți critici dupe nenorocire, mulți voinici dupe bătaie, dar de astădată veți vedea că profeția și critica au precedat evenimentele. Cred că Adunarea va bine-voi să asculte cuvintele pe cari le-am spus eu, cel înteu care am luat cuvântul în discuțiunea legii Băncii.

Dupe ce D. Chițu a citit proiectul de lege al Băncii, 'mi aduc aminte că am așteptat veri-o zece minute ca să ved începându-se discuțiunea; căci vă mărturisesc că eu aveam ore-care sfială să vorbesc cel înteu, nefiind prea competente în asemenea materie, și când am vedut că nimeni nu ia cuvântul de pe băncile Parlamentului, 'mi-a fost rușine pentru țera noastră să trecă o lege de așa importanță fără nici o discuțiune și am luat cuvântul. Eu am cerut retragerea acestor bilete ipotecare de 26.000.000 emise de Stat ca un împrumut pe sēma lui și cu care Banca nu avea nimic de a face și iată ce am dis atunci:

„D-vostre sciiți că atunci când o marfă este prea puțină în țerg sau pe o piață, pe un emporiu, cum dice D. raportator, dar eu doresc să fiu priceput, când dar o marfă este prea puțină în raport cu cererea, atunci valoarea acelei marfe se sue; și vice-versa, când o marfă este prea multă în raport cu cererea, atunci valoarea ei scade.

„Ei bine, D-lor, când această marfă, care în cesțiunea noastră se numesce hârtia monetă, va fi în disproporțiune cu trebuințele piețelor noastre, atunci negreșit că această marfă va scădea în raport cu marfa cea-altă care se numesce moneda de aur

sau de argint și a cărei valoare sau agiū se va urca în proporțiune.

„D-lor, acesta este o regulă nestrămutată, nu de economie politică, ci de bun simț.

„Prin urmare, cu cât veți pune în circulațiune mai multă monetă de hârtie, cu atât veți ridica prețul aurului și al argintului, și ca exemplu v'ași putea cita alte țeri ca Rusia, ca Austro-Ungaria și altele unde cel puțin ómenii de rând nu mai cunosc nici fața aurului, nici aceea a argintului, și când te duci în Austria și dai un napoleon sau un galben austriac la un comerciant mic, se uită la el cu órecare sfială și cere fiorinul de hârtie, fiind că el nu mai cunósce de ani întregi altă monetă. Voiți să aduceți România în această stare?

„Și apoi propunem să se retragă imediat biletele ipotecare din circulațiune înainte de a se înființa Banca.“

A doua propunere a mea a fost acesta:

„Banca să nu înceapă operațiunile sale de cât dupe ce guvernul va constata că Banca posedă în numerar metalic de aur valoarea acelor 20.000 acțiuni emise, adică 10.000.000.“

Va să dică, încă de atunci, încă de la înființarea Băncii am avut onôrea să propun retragerea imediată a acelor 26 milioane de hârtie monetă, de assignate ale Statului; și tot de o-dată să cer ca rezerva metalică a Băncii să fie în aur.

Ei bine, D-lor, ceea-ce nu s'a făcut atunci se propune să se facă astăzi.

D. prim-ministru și colegii D-lui mă ascultaū cu destulă nebăgare în sēmă și óre-cum într'un mod cam glumeț; căci ved aci în discursul meu:

„D. președinte al consiliului de miniștri, care 'mi face onôrea de a mă asculta cu un zmbet de indulgență nu va uita că în această materie ca și în orice alta este o regulă elementară și aceea regulă elementară formulată de economia politică se chiamă regula ofertei și cerelei, *l'offre et la demande*.“

'Mi aduc aminte și acum de atitudinea aprópe disprețuitoare a marelui financiar, care se găsia atunci în capul ministerului, D. I. Cămpineanu, care 'mi răspundea cu un ton tot așa de puțin măgulitor cuvintele următoare, a căror valoare se pôte prețui astăzi:

„Acum, D-lor, în privința celei d'a doua parte a argumentațiunii D-lui Lahovari, că țera se află astăzi inundată de monetă fiduciară, și că dacă pe lângă cele 26 milioane bilete ipotecare cari sunt astăzi în circulațiune s'ar mai crea biletele Băncii, cari s'ar pune asemenea în circulațiune, prin înmulțirea acestor bilete s'ar ajunge la o depreciare a lor; ei bine, nu putem admite această profeție, nu numai pentru că tot-d'a-una profețiile venite din acea parte nu au fost exacte, dar eu cred că nimeni de pe banca sa de deputat sau de ministru nu va veni să a-firme acesta ca un axiom.“

Iată modul cum guvernul de atunci răspundea la acele două propozițiuni pe cari le făcăm eu, cari cred că erau foarte înțelepte și pe cari astăzi suntem obligați să le reînținem dupe atâția ani de o tristă experiență și dupe ce Statul a pierdut cel puțin 20.000.000 din cauza agiului, și țera veri-o 100.000.000 și mai bine. Zîmbetul D-lui I. Brătianu de atunci, și știința financiară a D-lui I. Cămpineanu ne au costat această mică sumă.

Acum, dupe timpul veseliei și al carnavalului, vine timpul postului, dupe cheltuială vine plată; se vede că noi suntem destinați prin o sortă nenorocită a veni tot-d'a-una să lichidăm guvernele trecute și să plătim greșelele, risipele, ignoranța și infumurarea lor; căci, dacă acei D-ni nu se credeau așa de mari financiari, și nu erau atât de disprețuitori pentru observațiunile bine-voitoare și prevădătoare ale opozițiunii de atunci, pôte nu am fi în starea de astăzi și nu s'ar cere țerei enorme sacrificii; căci enorme au să fie sacrificiile cu cari vom avea să răscumpărăm acele greșeli ale unor îngâmfați. Da, D-lor, va trebui să facem sacrificii mari ca să scăpăm de agiū, și cum foarte bine a observat D. Aslan, sacrificiul ce facem astăzi este un început al altor sacrificii ce vom fi nevoiți a mai face pentru a plăti știința marilor omeni cari ne au guvernat. Plătim acum mai înainte 26.000.000 ce dăm în monetă sunătoare pentru acea monetă de hârtie a D-lor, vom avea a doua plată care, cum dicea D. ministru de finance, se va urca la veri-o 10.000.000 pentru a transporta rezerva metalică a Băncii, argintul în aur. Negreșit că aceste 26.000.000 sunt o datorie a Statului român care trebuie a fi plătită, însă pe care o plătim dupe ce ea ne a făcut tot răul, dupe ce ne-a costat ca agio de patru sau cinci ori această sumă. Dar un lucru trebuie să știe D. Pallade, că plătim acești bani publicului, iar nu Băncii. Banca nu este creditoarea Statului; ea nu este de cât un intermediar. Va dice D. Pallade că, dacă Banca n'a făcut de cât să împrumute stampila ei, de ce i s'a dat l la sută pe an numai pentru atâta lucru, și de ce i s'a prelungit privilegiul încă pe 12 ani? Cu alte cuvinte de ce i s'au dat aceste două avantaje, pe când Banca în realitate nu era direct responsabilă față cu publicul pentru retragerea din circulațiune a celor 26.000.000 de bilete ipotecare, și în cele din urmă făcea Statului un serviciu foarte mărginit?

La această întrebare a D-vostre răspunsul meu ar putea să fie foarte scurt; ași putea să vă dic numai atâta: întrebați pe D. Ion Brătianu pentru ce a dat Băncii aceste două avantaje? Eu n'ași avea ce să vă răspund pentru că nici eu nu mi pot explica de ce pentru o afacere așa de puțin serioasă, ca retragerea din circulațiune a biletelor ipotecare și înlocuirea lor prin bilete de Bancă, s'a dat Băncii aceste două avantaje.

Pentru toate acestea, întrebați pe D.

Brătianu, iar nu pe mine, pentru că eu nu pot să vă răspund nimic alt de cât că găsindu-mă în fața unei legi care poartă pecetea Statului român, găsindu-mă în fața unui contract sinalagmatic încheiat între Statul român și Banca națională, sunt dator și nu pot face alt-fel de cât să respectez și legea și contractul pe care ea l-a ratificat.

Acum, D-lor, întru cât privește avantajul cel d'antăiu, adică acel beneficiu de 1 % acordat Băncii, Banca renunță la acest avantaj, dar la avantajul cel de al doilea, adică prelungirea monopolului său, Banca nu vrea să renunțe; pentru că acționarii probabil nu ar consimți la un asemenea lucru care ar fi un act de abnegațiune. Dacă D. Pallade, a cărui elocință este așa puternică, se însărcinează să-i înduplece, eu nu doresc nimic mai mult, și i dau din partea mea deplina încuviințare. Eu însă nu mă simt în stare de asemenea minune și găsesc mai pe sus de slabele mele puteri de a lua asupra-mi să împing pe acționarii la atâta desinteresare; dar temă mi este ca și chiar onor. D. Pallade, cu totă elocința, cu tot talentul D-sale, nu va putea reuși a obține de la acționarii Băncii ca ei să renunțe la un așa de mare beneficiu pe care l-au în mână și această pentru simplul motiv că banul nu are nici milă, nici inimă și nu se ia lesne dupe cuvinte patetice și dupe îndemnuirile patriotice.

De mult timp s'a dis și a rămas bine dis: *Ce qui est bon à prendre est bon à garder*, ce e bun de luat e bun de păstrat. Și cred că acționarii Băncii sunt pătrunși de bătrânesca înțelepciune a acestei axiome.

Așa dar, fiind-că nu se mai pôte reveni asupra prelungirii termenului concesiunii, prelungire pe care și eu împreună cu D. Pallade o blamez, nu urmăm de aci că nu trebuie să facem nici-un fel de altă îmbunătățire a stărei de lucruri de care cu toții ne plângem, nu urmăm că nu trebuie să încercăm a scăpa Statul român, comerțul român, de această calamitate care se chiamă agio, nu urmăm că nu trebuie să retragem, cu o oră mai curând, cele 26 milioane bilete ipotecare sau echivalentul lor în bilete de Bancă, sub pretext că din această operațiune Banca ar trage un profit pentru care ea nu ne dă nimic în schimb.

Nu are Banca un mare profit din retragerea acestor bilete; Băncii i este absolut indiferentă această operațiune. Dar, fiind-că ea nici nu profită, nici nu pierde, este evident că pentru un beneficiu foarte ipotetic pe care i l-ar arăta D. Pallade că are să i revină din retragerea biletelor ipotecare, Banca nu va renunța la un beneficiu real și foarte palpabil, care este prelungirea termenului privilegiului său pe 12 ani.

Prin ori-ce cas, D-lor, aceste discuțiuni sunt inutile, pe câtă vreme suntem legați printr-o convențiune. Vă declarăm că Banca nu renunță la acest avantaj, și noi, față cu D-vostre, nu suntem de cât,

ca să dic așa, nisce raportatori ai încercărilor ce am făcut și cari nu au isbit. Dar acesta nu va să dică că trebuie să respingem legea de față, care este de neapărată trebuință, care are alt scop și care privește, precum de mai multe ori am spus-o, o datorie a Statului către public, iar nici de cum o datorie a Statului către Bancă; căci în această afacere Banca nu a fost amestecată de cât în mod cu totul indirect.

Cred că am răspuns destul de categoric la întrebările și la obiecțiunile ce mi le-a făcut D. Pallade, și pôte că și D-sa va fi satisfăcut cu aceste explicațiuni.

D. G. Pallade: Ba de loc nu sunt satisfăcut.

D. președinte, L. Catargi: D. Pache Protopopescu are cuvântul.

D. Em. Protopopescu-Pache: D-lor, eu gândesc că s'a discutat atât de mult asupra acestei chestiuni în cât nu a mai rămas nici un argument nou de adăogat.

Cei cari sunt în contra acestui proiect de lege, dic că Banca ar fi făcut un împrumut Statului, pe când, dupe cum a explicat foarte bine D. ministru al domeniilor, Banca nu a făcut de cât să jöce un rol de intermediar, a luat de la public hârtia care se numește biletele ipotecare, și a înlocuit-o cu biletele ei de Bancă. Nimic mai mult, nimic mai puțin. Este un simplu schimb de hârtie. Nu puteți dice că este un schimb de valori propriu dis; căci titlurile ipotecare nu avea la spatele lor de cât imobile, nu avea valori mobiliare cari să fi putut la timp, la împregiurări, să le soldeze, să le plătescă când s'ar fi prezentat detentorii cu acele bilete spre a li se da bani.

O voce: N'a făcut acesta Statului serviciul unui împrumut?

D. Em. Protopopescu-Pache: N'a făcut Statului nici un serviciu, pentru că Statul la 1877 a făcut împrumutul în realitate, și astăzi Statul nu face de cât să lichideze acel împrumut; atunci ministrul a abusat, ca să dic așa, de autoritatea Statului ca să ia acești bani de la public, fără ca în realitate să-i plătescă o dobândă regulată; a luat de la public bani și i-a promis să-i dea o dobândă de 10 %, care dobândă nici o dată nu s'a plătit. Iată ce a făcut guvernul D-lui Brătianu; căci în legea de la 1877 se dicea că se emit bilete ipotecare în valoare de 27 de milioane cu condițiune ca dupe 6 ani să se retragă și să se plătescă detentorilor la expirare 10 % peste valoarea reală; era dar un împrumut încasat ce făcea guvernul sub forma emiterii unei hârtii care era monetă de hârtie în realitate, și primul proiect care s'a prezentat în Cameră, acel proiect nici chiar nu avea garanțiile pe cari în urmă le-a prezentat în Senat repositul Vasile Boerescu; în urmă a venit proiectul de lege cu toate garanțiile acelea cari în adevăr au făcut ca acele bilete ipotecare să aibă cursul care l'au avut câți-va ani. În realitate însă, D-lor,

să fie bine înțeles că Banca națională n'a făcut un împrumut, ea a servit numai de intermediară, și astăzi Banca națională nu primesce valoare reală, bani de la guvern, ci primesce în schimb biletele Băncii care reprezentând biletele ipotecare, Banca va trebui să retragă din circulațiune o sumă echivalentă cu cele 27 de milioane; Banca va trebui să le ardă, pentru că ne având o contra-valoare dupe statutele Băncii, nu le mai poate emite; Banca națională nu poate să emită bilete de cât numai atunci când are un stok metalic în casă, ori, de vreme ce nu va avea nici stok metalic, nu poate emite, ceva și mai simplu, guvernul va putea să dea Băncii biletele sale de Bancă și va cere în schimb biletele ipotecare; bilete contra bilete, așa că Banca ne mai având în casă un stok metalic nu va putea să emită de cât ceea-ce are drept dupe lege, adică o întreită valoare a stokului ei metalic.

La 1886 când Banca a luat asupra-și obligațiunea de a emite hârtia sa în locul biletelor ipotecare era nevoie să se consulte acționarii pentru ca să emită o sumă de 26.000.000 ale sale, și trebuia acționarii să consimtă la această emisiune care neapărat că a trebuit să apese asupra circulațiunii, neapărat cu aceste 26.000.000 a crescut pletora, abundența hârtiei pe piață.

D. G. Pallade: Nu sunt toate pletoră.

D. Em. Pache-Protopopescu: De unde scii? Trebuie să ai o măsură ore-care; ori această măsură e agiul, care 'ți spune că e o superabundență de hârtie pe piață, dupe cum și când este agiu între argint și aur, acesta dovedește că publicul nu are trebuință de atâta argint cât e pe piață, și cu drept cuvânt D. ministru de finance v'a spus că agiul nu provine numai din emisiunea hârtiei, mai provine încă și din prea multa turnare a argintului; s'a abusat de acest drept al Statului, de a pune stampila sa pe bucata de argint dicând că valorază cinci lei, și în realitate nevalorând acest preț. Evident că publicul n'a primit această circulațiune de cât numai într-un cât 'i înlesnea relațiunile sale comerciale; îndată însă ce nu a mai avut nevoie pentru înlesnirea daraverilor sale, acel argint a fost înlăturat și prin urmare fiind o superabundență de această monedă, numai de cât agiul s'a ivit.

Cât pentru proiectul de lege ce votăm astăzi, negreșit că el nu va fi în măsură, dupe cum însuși D. ministru de finance v'a spus-o, să stirpescă imediat și cu desăvârșire agiul; fiind-că nu aceste 26.000.000 numai constituiesc pletora, ea de sigur că e și mai mare și de aceea D. ministru de finance a și spus că trebuie să se ia și alte măsuri, pe care de altminteri guvernul e gata să le propună.

Așa dar, D-lor, ce convențiune am avea să mai încheăm noi cu acționarii Băncii naționale, când în realitate nici nu le cerem veri-un sacrificiu, nici nu le acordăm

veri-o favoare? Ei putem să dicem că au făcut un sacrificiu când s'a încheiat convențiunea aceea care obliga pe Bancă a mai încărca circulațiunea biletelor ei cu cele 26.000.000 ce să substituiau biletelor ipotecare și pentru acel sacrificiu ei au cerut în schimb prelungirea privilegiului. Astăzi însă noi nu facem de cât să stingem acele bilete care flotază pe piață în comptul biletelor ipotecare.

Ceea-ce face guvernul dar astăzi e un act de bună credință și onestitate. Guvernul dovedește publicului, că înțelege a plăti chiar acele datorii care au fost contractate, ca să dic așa, prin surprindere; căci publicul s'a așteptat că acele hârtii ipotecare să fie plătite la termenul de 6 ani, și cu toate acestea n'au fost plătite nici la 8 ani, mai prelungindu-se încă termenul cu o sumă de ani. Astăzi guvernul vine să spună: voesc ca guvernul actual să dea satisfacțiune acelor care au avut încredere în guvernul de la 1877 plătind astăzi datoriile Statului contractate atunci.

De aceea mi se pare că amendamentul propus de D. Pallade e cu totul inutil și nu are nici o rațiune de a fi.

Un alt cuvânt puternic care vine în sprijinul celor care resping acest amendament, este că, dupe regulile în genere admise, plata înainte de termen poate fi în avantajul și al debitorului și al creditorului; de multe ori însă e numai în avantajul debitorului. Or, în special, e un avantaj pentru creditor ca termenul să subsiste? Nu. Prin urmare, nefiind nici un interes pentru creditor de a menține termenul ce s'a stipulat, debitorul se poate achita cu totă înlesnirea și chiar fără consimțământul creditorului; căci 'i dă banii și 'i silesce să 'i primescă.

Acel l la sută nu este un beneficiu real pentru Bancă, el constituie numai plata operațiunilor de trezorerie ale Băncii; căci ea trebuie să aibă funcționarii care să privegheze asupra strângerei celor 26.000.000 de bilete ipotecare și să nu plătescă alte hârtii de cât pe acestea, ori de câte ori se presintă cine-va la *guichet* cu dănele. Deci în interesul de a se ridica din circulațiune cele 26.000.000 care apasă asupra creditului său, va fi bucurată Banca să primescă de la guvern suma acestor bilete de bancă dând în schimb biletele ipotecare ce le ține în casă, care de altminteri presintă și un ore-care pericol; căci în cazul când ar fi o panică pe piață și s'ar presinta detentorii de bilete la Banca națională ca să fie plătiți, ea nu va avea în deajuns argint ca să le plătescă. Prin urmare, Banca, departe de a vedea un dezavantaj pentru dăna în această lege, din contra va găsi că 'i este foarte avantajosă; căci o va scăpa de un pericol ce dintr'un moment în altul ar putea-o amenința. Cred dar că e bine să primim acest proiect de lege. (Aplause).

Voc: Închiderea discuțiunii.

D. președinte, L. Catargi: D. Aslan

are cuvântul contra închiderei discuțiunii.

D. N. C. Aslan: Vă rog, D-lor, să îngăduiți să cer de la D. ministru de finance să lămurască întrebarea D-lui Pallade. D-sa 'și închipuesce, că dupe declarațiunile ce s'au făcut, nu se vor retrage din circulațiune de cât zece milioane.

Bine-voiască D. ministru de finance a asigura pe onor. meu amic D. Pallade, că guvernul face această operațiune ca să retragă 26.000.000 lei, bilete de Bancă care s'au emis pentru a se plăti împrumutul făcut în bilete ipotecare.

Bine-voiască dar D. ministru a da această asigurare D-lui Pallade.

D. T. Nica: Amendamentul D-lui Pallade, comitetul delegaților 'l-a respins în unanimitate.

— Se pune la vot amendamentul D-lui Pallade și să respingă.

Se citește art. 4.

D. ministru de finance, M. Germani: D-lor deputați, cred că în urma prelungirii termenului de 5 ani pentru retragerea biletelor ipotecare, ar fi bine să autorizați pe ministrul de finance, în articolul din urmă al legii, ca biletele existente astăzi la Bancă să le ardă îndată ce le va retrage, ca să nu fie silit să le țină 5 ani; iar cele care rămân în circulațiune să se ardă pe măsură ce vor intra.

D. Gr. Chrisenghi: D-le președinte, am a propune și eu următorul amendament:

„Dupe rambursarea biletelor ipotecare astăzi existente la Banca națională, ele se vor arde de o comisiune compusă din delegați ai curței de compturi și ai ministrului de finance.

„Biletele ipotecare rămase în circulațiune afară de Bancă se vor arde asemenea, pe măsură ce vor intra.“

Gr. Chrisenghi, I. C. Negruțzi, V. G. Peiu, D. A. Laurian, E. Mavrocordat, I. Lahovari.

D. Em. Protopopescu-Pache: D-lor, eu vă rog să bine-voiți a modifica acest amendament, în sens ca biletele să nu se ardă de cât dupe expirarea termenului de 5 ani, și iată pentru ce.

S'a și spus-o că s'au emis mai multe bilete ipotecare de cât cele prevăzute prin lege și se poate ca în cursul celor 5 ani să se presinte pentru a doua oară unele bilete la plată, așa că, dacă cele d'ântău se vor fi ars, nu se va mai putea constata care sunt cele adevărate.

Această cestiune este o cestiune de control, și vă rog să primiți modificarea amendamentului în sensul acesta.

D. președinte, L. Catargi: D-lor deputați, D. Chrisenghi a retras amendamentul D-sale, și s'a depus un alt amendament.

D. T. Nica: Iată noul amendament propus de D. Pache-Protopopescu și alții, și care sună ast-fel:

„Dupe rambursare biletele ipotecare se vor perfora imediat și se vor arde, dupe

expirarea termenului de cinci ani, în prezența unei comisiuni compusă din delegații ai curții de compturi și ai ministerului de finance.

Em. P. Protopopescu, A. G. Hinna, C. Miculescu, A. Simu, C. Popovici N. Nicorescu, C. D. Gabunea, C. Bobeica.

Comitetul delegaților a primit acest amendament.

— Ne cerând nimeni cuvântul se pune la vot amendamentul D-lui Pache-Protopopescu și se primesce.

D. președinte, L. Catargi: Acest amendament a înlocuit art. 4.

— Se pune la vot proiectul de lege în total cu bile și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votanți	98
Majoritate absolută	50
Bile albe	80
„ negre contra	18

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

D. C. Bobeica: Cer cuvântul, D-le președinte.

D. președinte, L. Catargi: Aveți cuvântul.

D. C. Bobeica: Acum dupe ce s'a votat în total această lege, sunt sigur că D. ministru va veni cu un proiect de lege

pentru reforma Băncii naționale, și într'un asemenea cas, l'ași ruga să binevoiască a prevedea și crearea unei sucursale a băncii la Botoșani....(Sgomot).

D. președinte, L. Catargi: Nu puteți discuta acum această chestiune. Faceți dacă voiți, o propunere.

— Acum la ordinea zilei avem mai multe credite.

— **D. I. Rădulescu,** raportorul comisiunii financiare, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

În bugetul de cheltueli al regiei monopolului tutunurilor a fost alocată suma de lei 650.000 pentru plata lucrătorilor în fabrici; din această sumă s'a cheltuit, în timp de 9 luni, suma de lei 512.000; dacă am calcula pe lună, ar da ca cheltuiți lei 57.000, pe când din restul de 138.000 nu s'ar mai putea cheltui lunar de cât 46.000, adică cu 11.000 lei mai puțin de cât s'a cheltuit.

Sporul acesta de cheltueli este justificat prin sporul fabricatelor regiei, dupe cum rezultă din adresa D-lui ministru de finance.

De aceea, comisiunea financiară, în ședința sa de la 29 Noembrie a. c., aprobă creditul suplimentar de lei 30.000, și vă

roga să bine-voiți a'l legitima și D-văstre prin votarea alăturatului proiect de lege.

Raportor, *Ion I. Rădulescu.*

PROIECT DE LEGE

Art. I. Se aprobă creditul suplimentar de lei 30.000 deschis de guvern pe séma bugetului regiei monopolului tutunurilor, conform art. 24 și 25 din legea comptabilității generale.

Art. II. Acest credit se va înscrie prin compturi pe séma exercițiului 1887—88 și se va acoperi din fondul prevăzut prin bugetul regiei monopolului tutunurilor pentru asemenea credite.

— Ne cerând nimeni cuvântul în discuțiune generală, se pune la vot luarea în considerare a proiectului de lege și rezultatul scrutinului se declară nul, ne mai fiind Adunarea în numărul cerut de regulament.

— Ședința se ridică la orele 5 și jum., anunțându-se cea următoare pe a doua și 14 Decembre.

Rectificare. — În discursul D-lui M. Kogălniceanu din ședința de la 7 Decembre, publicat în *Monitorul oficial* No. 18, la pag. 274, col. II, rândul 39, în loc de : *La banchetul dat de Cameră cu această ocașiune, să se citescă : „La banchetul dat de comună cu această ocașiune.”*

No. 22.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Ședința de la 14 Decembre 1888

Președința D-lui președinte *Lascar Catargi*, asistat de D-nii secretari *G. Dem. Teodorescu*, *A. Hinna*, *I. Lecca* și *U. Boldescu*.

— Ședința se deschide la ora 1 după amiazi.

— Prezenți 138 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 35 D-ni deputați și anume:

Bolnavi:

D-nii *G. Em. Lahovari*, *A. Peșiacov*, *I. Negulici*.

In congediū:

D-nii *D. Alexandrescu*, *I. Cincu*, *I. Demetriad*, *V. Dimitropolu*, *E. Sturza*.

Fără arătare de motive:

D-nii *C. Bădulesu*, *G. Burghilea*, *T. Busdugan*, *T. Kalimaki*, *G. Gr. Cantacuzino*, *P. Cernătescu*, *Gr. Constantinescu*, *G. Drăghici*, *A. Enacovici*, *P. Ene*, *L. Goilav*, *N. Ionescu*, *M. Marascu*, *A. Mavrodinenu*, *M. Pacu*, *G. D. Pallade*, *Gr. Pănescu*, *St. Pleșia*, *N. C. Săveanu*, *T. Silion*, *C. Stroici*, *D. A. Sturza*, *V. Vlădoianu*, *N. Volenti*, *I. Isvoranu*, *V. Pogor*.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se acordă congediū D-lor *V. Dimitropolu*, *Ion Cincu*, *Ion Demetriade* și *Ang. Peșiacov*.

— Se trimit la comisiunea de petițiuni: petițiunea D-lui *D. Sc. Miclescu*, a D-lui *Ernest Teodoru*, a D-lui *Gr. Iasinski*, a mai multor locuitori din comuna *Bragadiru*, județul *Teleorman*, a mai multor locuitori din comuna *Slobozia-Zorilenii*, județul *Tutova* și a mai multor locuitori din comuna *Studina*, județul *Romanați*.

— Se trimit la comisiunea de indigenat petițiunea D-lui *Rudolf H. Ulrich*.

— Se depune raportul comisiunii financiare asupra proiectului de lege relativ la legitimarea creditelor extraordinare și suplimentare deschise de guvern în exercițiile 1887—1888 și 1888—1889 în lipsa Adunării, și 12 raporturi ale comisiunii de indigenat asupra naturalizării D-lor: *Iosef Schinabek*, *G. Stefanide*, *I. Poruțiu*, *C. Sterie*, *N. Macelariu*, *C. Andriopol*, *I. E. Popa*, *N. H. Stinghe*, *H. Ulrich*, *I. M. Ciopală*, *I. Gheorghiu* și *H. N. Petropolu*.

— Se comunică nota președinției consiliului de miniștri prin care se aduce la cunoștința D-lor deputați că de la 1 Ianuarie stil nou 1889, permisele albastre de liberă circulațiune liberate D-lor deputați de către direcțiunea căilor ferate, vor fi valabile și pe liniile sechestrare ale companiei *Lemberg-Cernăuți-Iași*.

— Se comunică petițiunea mai multor comercianți din capitală prin care mulțumesc Adunării pentru votarea proiectului de lege relativ la creditul de 26.000.000 lei pentru retragerea biletelor ipotecare de la banca națională.

— Se trimit la comisiunea financiară proiectul de lege relativ la deschiderea unui credit suplimentar de lei 50.000 la art. 52 din budgetul ministerului de interne.

— Se trimit la comisiunea de indigenat proiectele de lege pentru naturalizarea D-lor *Ion Munteanu*, *B. S. Grebeanu*, *N. S. Grebeanu*, *Iuliu Neuman*, *M. Pascal* și *I. Lazăr*.

D. președinte, L. Catargi: D-lor, fiind-că nu este încă prezente nici un domn ministru, și fiind-că la ordinea zilei a secțiunilor sunt mai multe lucrări urgente, vă rog să trecem a lucra în secțiuni până la ora 3, și apoi vom ține ședință publică.

Voci: Da, da.

— Adunarea trece a lucra în secțiuni.

— La redeschiderea ședinței **D. vicepreședinte N. Blaramberg**, ocupă fotoliul președinției.

— **D. ministru al justiției, G. Vernescu**, comunică Adunării proiectul de lege prin care se fixează un termen de 6 luni, în care să se ceară de la tribunalul *Brăila* reînnoirea inscripțiunilor ipotecare și a privilegiilor asupra imobilelor rurale și urbane din județul *Brăila*.

— Adunarea, după propunerea făcută de **D. ministru**, încuviințează a se trimitte de urgență la secțiuni acest proiect de lege.

D. vicepreședinte, N. Blaramberg: Acum la ordinea zilei avem interpelarea D-lui *Dimitriu*, adresată D-lui ministru de interne.

D. Dimitriu are cuvântul.

D. I. T. Dimitriu: D-lor deputați, este mai bine de două săptămâni de când am anunțat o interpelare D-lui ministru de interne în ceea-ce privește, în mod general, administrațiunea județului *Vlașca*, și dacă până astăzi n'am dezvoltat interpelarea mea, D-văstre știți cu toții că cauza a fost, pe de o parte, fiind-că **D. ministru de interne** a lipsit, și pe de altă parte, fiind-că la ordinea zilei am avut alte legi mai importante, se vede, de cât interpelarea ce voiam să o dezvolt înaintea D-văstre.

D-lor deputați, înainte de a începe cu desfășurarea interpelării mele adresată D-lui ministru de interne, sunt dator să vă fac D-văstre cunoscut, căci poate că mare parte din D-văstre nu știu că pozițiunea mea, față cu această interpelare, relativă la administrațiunea județului *Vlașca*, este foarte grea, pentru că, trebuie să știți cu toții, prefectul actual al județului *Vlașca*, care se cheamă *Efrem Germani*, are trei rude în minister și acele rude sunt: întâi, președintele consiliului; al doilea, ministrul domeniilor, și al treilea, este un alt *Germani*, care se

cheamă *Menelas Germani*, ministrul financelor... (ilaritate, intreruperi).

Rog pe **D. președinte** al partidului voiajior să 'mi dea și mie parte de cuvânt, ne mai intrerupându-mă.

D-lor deputați, ori cât ași fi eu de elocuent și ori cât de puternice ar fi argumentele ce le-ași aduce înaintea D-văstre, totuși, prin împregiurarea gravă că **D. Efrem Germani**, prefectul de *Vlașca*, se găsește înrudit cu aceste trei persoane cari fac parte din minister, nu sper să ajung la un rezultat satisfăcător pentru interesele aceluia ce m'au trimis aci.

De aceea, vă rog, ca cel puțin D-văstre să fiți cu bună-voință față cu mine, mititelul *Iancu Dimitriu* (ilaritate), alesul iar nu numitul colegiului al doilea din județul *Vlașca*; și când dic alesul, **D. președinte** al consiliului de miniștri, care este față, vă poate mărturisi că eu sunt în adevăr ales de colegiul al II-lea din județul *Vlașca*, iar nu numit... (Sgomot, intreruperi).

Voci: Toți suntem aleși.

D. I. Nucșoreanu: Cer cuvântul.

D. I. T. Dimitriu: Rog pe acei cari s'au crezut atinși prin aceste expresiuni ale mele să mă ierte; și mă grăbesc a declara că eu n'am venit în Camera această nici ca să atac pe cine-va, nici să mă fac mai pro-copsit de cât alții...

D. I. Nucșoreanu: De ce nu te ai ales și sub guvernul D-lui *Ion Brătianu*?

D. I. T. Dimitriu: Când 'ți voi explica de ce nu m'am ales eu și te ai ales D-ta, vei vedea că nu 'ți-ai găsit omul, D-le președinte al partidului voiajior.

D-lor deputați, încă o-dată, vă rog, să fiți cu luare aminte, pentru că eu nu am luat cuvântul de cât ca să vă arăt marea nedreptate ce se face județului *Vlașca*, de când avem nenorocirea să fie în capul administrațiunei acestui județ *D. Efrem Germani*, și că sistema de destrăbălare și jaf contra căreia noi în timp de 12 ani ne-am ridicat și am protestat, sistemă care ne-a făcut să ne plângem contra guvernului *Ion Brătianu* continuă și azi în urma interpelării ce am adresat D-lui ministru de interne. Pentru acest cuvânt mă adresez mai cu seamă aceluia cari au făcut parte din partidul liberal conservator, și cari, în adevăr, la localitățile unde s'au ales, au luptat în timp de 12 ani, spre a pune un capăt acelei nenorocite sisteme, și rog pe acei D-ni cari se consideră ca făcând parte din partidul conservator, ca, vădând faptele ce se petrec la *Vlașca* și în întreaga țară, să fie de acord cu mine și să pună o întrebare guvernului în sensul acesta: Este otărit guvernul să ia măsură de a face ca relele de cari a suferit țara în timp de 12 ani să înceteze, ori are de gând să continue pe calea D-lui *Ion Brătianu*? Căci în cazul acesta, eu, de și sunt membru al partidului liberal conservator, voi trece mai bine alături cu socialiștii, de cât să mai rămân într'un asemenea partid. (Intreruperi, ilaritate). Rog pe **D. Nica** să nu

prea ridă. D-sa ar face mai bine să 'și dea sēma de modul cum a venit în Cameră. (Intreruperi). Dacă te crești năpăstuit, D-le Nica, și în drept a cere scuse, atunci trebuie să dovedești Camerei că ai venit pe porța mare, iar nu pe ferăstră.

D. T. Nica: Cer cuvântul.

D. I. T. Dimitriu: D-lor deputați, am vădut că de pe banca ministerială, cu ocaziunea proiectului de răspuns la Mesagiul Tronului, când D. Panu a avut cuvântul, Excelența sa D. Carp, ministrul afacerilor străine noastră tutulor ne a dīs că în ceea-ce privește politica din afară a țerei românești nu prea ne cade dreptul să vorbim; că acesta este o chestiune mare, și că nu toți miniștrii sunt în drept să se ocupe de dēnsa. (Ilaritate). Eū, în cât mă privește, declar că acest argument al Excelenței sale ministrului de externe, de și fac parte din partidul liberal conservator, nu 'l primesc, și știți de ce? . . . Pentru că știu că politica exterioară, cu toate aerile cari și le dă D. Carp, știu că ea se face de o altă personă sus pusă, nici de cum de Excelența sa D. Carp. Celor cărora m'au ales pe mine, eū nici o-dată, în timp de 12 ani de zile, nu le am spus că Ion Brătianu, ca ministru, voește să vină țera nemților sau muscalilor, ci argumentațiunea mea a fost tot-d'a-una că sub guvernul lui Ion Brătianu, funcționarii, începând de la vătășel și până la prefect, furau până și găinile omenilor de prin sate, ceea-ce de totă lumea se recunoștea că este un adevăr, și pentru că eū spuneam numai adevărul alegătorilor mei, de aceea și ei m'au ales deputat, contra voinei D-lui Efremer Germani, prefectul atât de mult iubit de D. președinte al consiliului. Și aci gășesc de trebuință a vă face o sinceră mărturisire. Vă rog, D-lor, să nu credeți că prin această interpelare voesc să 'mi fac popularitate sau să 'mi pregătesc tērēm pentru noul alegeri, că visez să fiū reales. Ferescă Dumneșeu! Și cu atât mai puțin m'am putut gândi la un asemenea lucru, cu cât știu că în țera acesta sunt alți omeni mari, cari au făcut ceva pentru binele țerei și la alegeri încă au fost lăsați pe din-afară. Ion Brătianu, pe care eū 'l-am necinstit în timp de 12 ani, pentru reaua sa administrațiune, trebuie să recunoșcem că pe lângă cele rele a făcut și multe acte și fapte bune pentru această țera, și cu toate acestea nu s'a găsit un singur colegiu în cele 30 de județe, care să 'l alegă deputat sau senator.

Ei, D-lor! Dacă ași fi acuma într'o adunare, într'o întrunire ca cele din județul meu, Vlașca, ași ști eū cum și ce să vorbesc, dar aci nu pot dice nimic mai mult de cât că Ion Brătianu nu s'a ales nicăieri.

Maī este apoi și onor. D. Lascar Catargi, o altă figură cu totul distinsă, care în tot timpul guvernului Brătianu, nu a putut să se alegă; prin urmare, vedeți că nimeni nu pōte fi sigur de a se alege, și de aceea și eū nu în scop de a căuta să 'mi

pregătesc tērēm pentru o realegere sau de a 'mi creia popularitate în țera, am venit aci să vă vorbesc.

D-lor, dacă mă plâng în contra relei administrațiunii ce se face în județul Vlașca și chiar în totă țera, este că voesc să 'mi îndeplinesc datoria în conștiință față cu D-vōstre și cu alegătorii mei.

Pentru acesta dar sunt dator să vă spun situațiunea în care ne gășim noi, și 'mi pare că în această situațiune se gășese întrēga țera; căci căutând să mă informez de la duoi, trei amici cum se petrecu lucrurile pe la ei, aceștia 'mi-au răspuns: De, Iancule, vai de lume! Nu mai pricepem nici noi ce mai suntem: Conservatori, liberali, liberali conservatori, junimiști, colectivisti..... (Ilaritate).

Nici habar nu avem ce mai suntem! Atunci eū 'mi-am dīs: Trebuie să fie la mijloc—ertați-'mi expresiunea—o altă drăcie, și pentru că drăcia acesta, dupe cât mi-s'a spus și am constatat și eū, era creată și susținută până mai acum veri-o câtă-va vreme de Excelența sa D. ministru de externe cu care știu că o să am daravere, ași voi să mi se spună pe ce se întemeiază D-sa ca să facă—ertați-'mi expresiunea—scamatori.....

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Vă rog să nu întrebunțați termenii ne-parlamentari.

D. I. T. Dimitriu: Mă voiū explica îndată, D-le președinte, și veți vedea că termenul este foarte parlamentar. Bine-voiți numai a nu mă condamna înainte de a mă asculta.

D-lor, D. președinte cu reson 'mi face această observațiune. Este adevărat, și recunosc și eū că cuvântul dīs de mine nu ar fi tocmai parlamentar; însă fiind-că eū pentru prima oră într'o Adunare așa de mare, și nici o-dată nu am avut norocul a vorbi unei Adunări compusă din inteligenți, neobicinuit am dīs cuvântul de scamatorie; dar vă declar, D-lor deputați, că fără nici o rea precugetare m'am gândit că am să fiū silit înaintea unei așa Adunări să 'mi expun plângerile mele, înțelegeți D-vōstre foarte bine că cuvintele mele nu pot să fie tocmai-tocmai alese; și de aceea, vă rog, să le lăsați să trecă și cam așa ne-parlamentare, cu condițiune însă de a fi adevărate.

D-lor deputați, în urma declarațiunii formale dată de pe banca ministerială de către Excelența sa D. Carp, ministru de externe, că noi în daraverile politice externe nu avem cadere să ne amestecăm, câtă să vedem ce drepturi ne mai rămân noastră, căci ne-am topit! Eū am stat și m'am socotit de sēra până dimineața, și am găsit că cel puțin ne rămâne noastră celor cari am luptat 12 ani să dărîmăm o stare de destrăbălare, de hoție și de jafuri, și să facem să înceteze relele, dreptul de control asupra administrațiunii interne; și atunci mi-am dīs: Când eū, alesul județului Vlașca, mă voiū adresa la ministrul respectiv și 'l voiū spune că funcțio-

narii fură găinile de prin sate, D-sa are să 'mi asculte plângerea, să cerceteze cazul și să facă îndreptare. Negreșit este o îndrăsnélă din partea mea să aduc asemenea plângeri; dar ce voiți! așa am trăit eū cu îndrăzneala până la vârsta în care mă gășesc. Colegii mei cu cari am trăit la Paris, mă cunosc în deajuns, și sunt unii în Cameră; ei pot afirma că nici o-dată cele spuse de mine n'au fost neîntemeiate. Pot cita pe D. Costică Arion, cu care am fost coleg de scōlă și care, de și face parte din alt partid, cred că tot are către mine stima și considerațiunea de altă-dată.

D. C. C. Arion: Așa este.

D. I. T. Dimitriu: Pentru aceste cuvinte credeam eū că ministrul are să 'mi asculte plângerile să cerceteze și să facă dreptate.

Dar s'a întemplat, D-lor deputați, că cu toate sacrificiile ce noi am făcut ca să 'l aducem pe D-lor acolo unde se gășesc acum, nu mai vor să ție sēmă de ale noastre plângeri, și lucrurile merg anapoda, și am să vă arăt eū de ce, căci aci e scamatorie.

D-lor deputați, am spus de la început că în urma declarațiunii făcute de pe banca ministerială, că noastră deputaților nu ne mai este permis să întrebăm pe guvern de politica exterioară, m'am gândit și iar m'am gândit ce să însemneze acesta? V'am mai spus că eū nu primesc declarațiunea D-lui Carp, și știți de ce? Pentru că am convingerea ca și D-vōstre că acea nenorocită politică exterioară nu e Excelența sa D. Carp, care o face, ci cu totul o altă personă. Facă bunătate Excelența sa și cu actualul D. ministru de interne să dea ascultare și plângerilor noastre drepte, pentru ca, în adevăr, țera care m'a ales pe mine și pe D-vōstre, să vadă o schimbare reală și în bine în urma tuturor sacrificiilor la cari ea s'a expus în timp de 12 ani. Eū vorbesc de județul meu și D-vōstre, în sufletul D-vōstre, aveți să vă faceți reflecțiuni, căci cam așa pățiți și în județele D-vōstre; și pentru că lucrurile sunt ast-fel, eū am să îndrăsnesc a face și o propunere prin care să invităm pe guvern; căci, de, acum guvernul e al nostru, și să 'l rugăm ca pe viitor, dacă până acum nu s'a făcut ast-fel, să între în legalitate și să facă ca plângerile drepte ale marelui mase a alegătorilor, cari în timp de 12 ani D-șei numai scie cum au trăit, să fie ascultate.

D-lor deputați, până la Ianuarie 1888 toate aceste câte vi le spun eū D-vōstre, colectivistiilor li se păreaū basme; unii din ei mergeau chiar până acolo în cât 'mi diceau: Tu ești un fel de nebun, visezi caī verși pe pereți! (Ilaritate). Da, da, mai mult, 'mi spunea: Cum crești tu, omule, că în țera acesta unde sunt între 170 numai 30 cinstiți, ai să îndreptezi tu lucrurile? Stăi, frate, răspundeam eū, că am să dau într'o di de cei cu cari să le îndreptez și pentru că între D-vōstre am dat de cei cu cari pot să le îndreptez, și

am și un guvern care cred că e dispus să facă îndreptare, 'mi-am luat hotărârea să fac această plângere. Iată acum cum stă pricina: Cu ocaziunea alegerilor de la Ianuarie 1888, județul Vlașca a fost unul din cele cinci județe din țară care a ales deputați din opozițiune. Eu nu m'am ales, dar pentru acei cari se aleseseră luptasem și eu. Dupe ce s'a întrunit cu toți aici în Adunarea această mare s'a vădut că opozițiunea întregă numără veri-o 50 de deputați; atunci a cădut guvernul, s'a făcut istoria de la 14, 15 Martie și a venit la putere D. Rosetti. Eu credm că cu venirea la minister a D-lui Rosetti, fost președinte la înalte Curta de Casație și de dreptate, în adevăr dreptate are să se pue pe cale. Ce e drept, dupe venirea noului guvern pe vremea aceea pur junimist și acum amestecat, am avut și noi fericirea să primim ca prefect al județului nostru pe D. Alexandru Greceanu, actualmente senator de la Olt și junimist. Să nu mă întrebați acum, dar tu ce ești? Asta e altă socotelă.

În sfârșit, fie că a fost junimist, fie că a fost fistichiū, asta nu ne privește; căci eu cred că pentru marea majoritate a acestei Camere, lucrul principal e să fie cine-va om de trebă. În adevăr, D. Alexandru Greceanu a fost om cu multă bunăvoință și dovadă că voia să facă bine e că în timp de 4 luni cât a stat acolo — și n'aveți de cât să cereți deslușiri de la D. ministru al lucrărilor publice, și vă veți încredința că el a făcut în nenorocitul județ Vlașca mai mult de cât făcuse în 12 ani fostul prefect, vestitul prefect ce l'am avut.

Numele lui nu l' spun, vă las pe D-v. să l' ghiciți; dar trebuie să știți că e dat în judecată. Ce s'a mai întâmplat? S'a întâmplat — și aici e vina d-lui Carp — că fără să gândim la lucrul acesta, s'a făcut o mică certy între noi cei cari luptăm împreună de 12 ani și din această certy guvernul a găsit de cuviință să supere pe Greceanu — căci supărata plecat omul — și să l' facă să și dea demisiunea ca să și pue candidatura la Olt.

În urmă a venit ca prefect D. Germani, dupe alții Germanis. Să nu credeți vă rog, D-lor, că eu când am făcut această interpelare D-lui ministru de interne pentru administrațiunea D-lui prefect Germani, am avut în vedere să l' descriu, cu ori-ce preț, cu colorii negre și această numai pentru cuvântul că nu e amicul meu.

Am avut ocaziunea să mi se dică de D. președinte al consiliului că D-sa are informațiunii cum că eu mă plâng contra prefectului nu pentru că ar fi nepriceput și că nu scie să și facă datoria, dar pentru că eu asta, Iancu Dimitriu, voesc să fac administrațiune. D-lor, am căutat să mă explic în particular cu D. ministru; dar când am vădut că D-sa dă mai mult credemnt spuselor altora și că nu este chip să ajung la o înțelegere, atunci am

fost silit să fac această interpelare și să vă arăt D-vostre, colegilor mei, că sunt departe de a fi supărat pe prefectul județului Vlașca.

Prefectul actual, D. Efrem Germani, care în timpul guvernului colectivității de 12 ani n'a găsit alt-ceva mai bun de făcut de cât să stea în Paris, în capitala Franciei, pe Champs-Elisées și să aibă un mare palat și să nu se întorcă în țară de cât numai când colectivității au pus aceea foncieră de 12 la sută asupra proprietăților acelor ce stau în străinătate; D. Germani, dic, se vede treba că nu și dă bine sēma de aceia cari, în adevăr, cu dorință au luptat pentru îndreptarea rēului, și fie din propria sa voință, fie inspirat de la guvern, face ca uritul sistem al lui Iancu Brătianu, care sistem constă în a avea funcționari rēi în toate ramurile, nu numai în administrațiune, dar și în justiție, să existe și astăzi. Astăzi există în toate ramurile toți acei funcționari ai regimului trecut, parte din ei incapabili, necinstiți și parte condamnați judecătorește. Apoi dacă acest lucru se continuă și astăzi vă întreb: Satisfaceți D-vostre dorința mare a marelui mase a alegătorilor, care nu a cruțat nici iarnă, nici ger, și mâncată, nemâncată a venit să și dea voturile ei pentru D-vostre? Mi se pare, D-lor deputați, că dacă ar fi fost vorba să se depărteze ore-cari persoane și să vină altele în locul lor, iar nu întrēga sistemă a fostului guvern, vă asigur că atunci nu s'ar fi mai expus aceea mare masă a alegătorilor să vină pe iarnă, pe frig și chiar nemâncată pentru a lua parte la vot. Vă să dică alegătorii aveau în vedere cu totul alt-ceva, o îndreptare reală în ceea-ce privește administrațiunea și justiția, începând de la vătășel până la agă, cum se dice. Apoi, făcutu-s'a ceva în privința această în intervalul de opt luni de când avem acest guvern?

D-lor deputați, D-vostre știți că singurul mijloc pe care noi l' avem ca farmec și pe care l' întrebuițăm în Adunările noastre spre a face ca marea masă a alegătorilor să fie cu noi, era declarațiunea că marea majoritate a funcționarilor lui Iancu Brătianu erau necinstiți și mergeau cu necinstea până a fura și găinile omenilor din sate, și ca dovadă, D-lor, este că unul din marii funcționari de pe atunci ai județului nostru se găsește aji dat judecâtei fiind-că a sustras o rușinosă sumă — și rușinosă este pentru un omonest, asta se face numai de un potlogar — o sumă de 3.000 lei. Și pe d'asupra — închipuiți-vă D-vostre, 20 ani de mare agă în țară — în loc să vadă de prefectura și administrațiunea sa, făcea și întreprinderi de șosele, și pentru aceste fapte este dat în judecată, și rēu au făcut acei deputați cari au căutat să inducă în erore pe D. președinte al consiliului ca să mențină pe acel om în capul județului.

Acum, D-lor, 'mi-a venit și mie rēndul să întreb pe toți D-nii miniștri și să le

dic: Ce pricopselă ne-ați făcut de când ați venit la minister? În ce s'a schimbat nenorocitul sistem de administrațiune în ceea-ce privește aceea drōe de mici funcționari, cari dic că ne administrēază, iar în realitate ne fură?

Ei, D-lor, sunt sigur că și D-vostre ați constatat, cum am constatat și eu mai mult, că drōea aceea de funcționari ai guvernului Brătianu care l'a mâncat fript și pe el, tot aceea este și astăzi. Dacă tot aceea este, atunci întreb pe D. ministru: Îndreptat'a intru ceva rēul pe care noi l' aveam ca armă în luptele noastre politice, în adunările și în întrunirile noastre pentru a derma colectivitatea?

D-lor, pentru mine, cinstea, cum se dice în țera românăscă, așa de decădută în cât o mare parte din noi o consideră compromisă, mai cu sēmă în urma unor atâtea condamnări, cum vădurați mai deunăji chiar la curtea de casațiune, cinstea eu o consider în țera românăscă ca o datorie, iar nu ca o virtute, și de aceea am dreptul să cer D-lui ministru să facă bunătaea că atunci când are un prefect care nu înțelege să și facă datoria, să l' ia de acolo; căci, D-lor, cum în lumea această dragoste cu sila nu se face — și sunt autorizat din partea județului Vlașca s'o spun — nici administrațiune cu sila nu se face.

Acum, D-lor, să-mi dați voe să vă arăt și câte-va fapte; să vă spun, de exemplu, ce face actualul prefect de la venirea sa în județul Vlașca... Am uitat lista cu însemnările mele acasă; dar cu toate acestea am să vă spun pe din afară câte-va, fiind-că le știu.

La plasa Neajlovu-Glavacioc, din județul Vlașca, înainte de venirea actualului prefect, era sub-prefect un domn care se numesce Coșoiu, mare proprietar; și dovadă că este om cinstit, este chiar mărturia D-lui președinte a marelui partid voiajior, și dacă voiți să coroboreze, cum se dice la cartea noastră de drept, pōte să afirme chiar D. ministru al domeniilor care l' cunoște de aprōpe că el este om de trebă.

Ei bine, acest domn Coșoiu, mare proprietar și om cinstit, a fost înlocuit pentru că muștra lui nu a plăcut nu D-lui ministru de interne, căci D-sa nici nu l'a vădut, ci altora dintre noi, și aci e locul să vă spun că s'a făcut mare schimbare la noi; noi ne-am făcut de mai multe culori. Și știți de cine ne-am pomenit tam ne sam că este înlocuit D. Coșoiu? De un domn Paplica. Mi se pare că pe vremea resbelului, întru cât-va și cuconul Mihalache Kogălcianu a avut ore-care supărare de rugăciunile acelu domn; căci pe atunci el era așa cam băgat la Văcăresci. Da! Și mai departe, chiar D-l ministru, președintele consiliului, la numirea lui, mi s'a spus că ar fi cam hesitat; dar m'am pomenit că mi spune tot D-sa că deputații au stăruit a fi numit. Atunci l-am întrebat cari de-

putați? Iancu Lahovari și alții; dar ce am eu cu Iancu Lahovari! Eu n'am vorbit cu Iancu Lahovari și cu alții ca să punem în slujbă hoții și pungășii, ci omenii de trebă!

Și eu merg mai departe, D-lor deputați, eu voesc ca funcționarii țării românești să nu fie nici bănuți, așa voesc eu. Se poate ca D-lui președinte al consiliului să nu 'i placă ast-fel; dar asta este altă vorbă. Eu așa voi; și pe cât D-sa nu va face ast-fel, eu voi fi contra guvernului, voi trece la socialiști. (Ilaritate).

Mai departe, D-lor deputați, în localitate acolo, noi catortosisem, cum se dice pe românește, când era prefect D. Greceanu, să numim polițaii al orașului pe un domn Adamescu, vechi funcționar de 25 ani, om cinstit, om de trebă. Poate și D. președinte al partidului liberal voiagior să 'l cunoscă, căci a fost pe la noi.

D. I. Nucșoreanu: Dacă a servit 25 de ani, a servit și sub colectivisti, și atunci dupe teoria D-tale este un hoț.

D. I. Dimitriu: Mă iartă să 'ți spun de ce nu este așa. Acest om a servit în calitate de comisar, pentru că era și este sărac!

D. I. Nucșoreanu: Te contradici.

D. I. Dimitriu: Nu 'ți fie temă că nu mă contradic de loc!

D. Efreș Germani într'o bună dimineață depărtă și pe acesta și 'l înlocui, sciiți cu cine? Cu D. Iatropolu. **D. Cesianu** poate să 'l cunoscă și să 'l scie; căci acesta a fost sub-prefect la Romanai, la localitatea D-lui. Eu nu mai dic nimic.

Altă dovadă!

D. I. Nucșoreanu: Dar care este acușarea contra D-lui Iatropolu?

D. I. Dimitriu: M'am referit la D. Cesianu.

D. I. Nucșoreanu: Acesta nu este o acușare, arată fapte!

D. I. Dimitriu: Am să viu și la fapte. D-le președinte al partidului voiagior, dacă este ca D-ta să faci îndreptarea răului în țera românească, așteptând până ce străngul să vie ca să 'l stringă de gât, apoi halal de principiile D-tale și de dorințele ce ai pentru țera acesta. (Aplause, ilaritate).

D. I. Nucșoreanu: Cer cuvântul în chestiune personală.

D. I. Dimitriu: Tot așa, onorabile președinte, și Iancu Brătianu susținea, susținea pe Angelescu, până ce s'a dat la curtea de casațiune care l'a trimis la Văcăresci.

D. vice-președinte: Vă rog să aveți în vedere că aci nu este de cât un singur președinte, acel care presidă desbaterile Adunării, și ca să nu se facă confuziune ar fi bine să alegeți un alt cuvânt când vă adresați către vre-unul din colegii D-văstre, cu toate că regulamentul nu permite să provocați chestiuni personale, dupe cum vedeți că ați dat loc la mai multe intreruperi și că Adunarea începe a se împacienta.

D. Cesianu: D-le Dimitriu, în privința D-lui Iatropolu, în județul meu nu am auzit ca D-sa să fi dat loc la plângeri ca acelea la cari faceți D-văstră aluziune.

D. I. Dimitriu: S'a destituit un domn Părvănescu de la secretariatul de poliție și s'a înlocuit cu un domn C. Dărăscu condamnat la 6 luni de închisoare, și a și făcut pușcăria. Am aci sentința și v'o pot citi. (Intreruperi). Da, 'l am cunoscut; 'l cunosc, 'l ducem cărți franceze, române, ca să citescă.

D. Nucșoreanu: Erai prieten cu el.

D. I. Dimitriu: Prieten; dar interesul țerei eu 'l pun mai presus de cât prietășugul meu, D-le președinte al partidului voiagior.

Acum, D-lor deputați, ce voiți să vă spun mai mult? D. președinte al consiliului, la rugăciunea ce 'i facem de a îndrepta lucrurile, fiind-că acolo totul merge rău, de ore-ce hoții stau pe loc, 'mi-a răspuns: D-ta voesci să faci administrația județului. Apoi, D-lor, dacă județul s'a luptat 12 ani, nu s'a luptat ca să vină alți hoți în locul hoților, ci să vină omenii cinștiți, și mi se pare că acesta era devisa D-lui președinte al consiliului... A! nu, a D-lui Dumitru Brătianu: omenii cinștiți la lucru și bănuți la carantină. Atunci 'i-am dis: când veți voi să vă dovedesc că nu eu, Iancu Dimitriu, voesc să fac administrația în Vlașca, dar administrația în județul Vlașca nu se face nici de prefect, nici de ministru, ci de o coterie care acum câte-va luni de când au eșit junimiștii, dice că este junimistă, și am adăugat: băgați bine de seamă, D-le ministru, că nu este numai acea gașcă care caută să administreze, din nenorocirea județului, dar mai este și colectivitatea contra căreia noi am luptat, și acesta are intrurire pe lângă prefectul D-văstre, Efreș Germani, și acea persoană este vestitul fost primar colectivist Kană Popescu, a cărui scrisoare am să v'o citesc, și în scrisore veți vedea ce 'i vorbesce prefectului Germani, cum că recomandatul scie și limba sârbă, afară de cea română.

Iată, D-lor deputați, o scrisoare adresată D-lui Germani, pe care să nu mă întrebați de unde și cum o am, ci să vă mulțumiți a sci numai că această scrisoare este a vestitului Kană Popescu, șeful bătașilor de sub colectivisti, a unui pușcăriș pe care D. Lascar Catargi vă poate mărturisii că a poruncit să 'l dea în judecată pentru mai multe abuzuri și hoții, în anul 1876.

Iată cum începe acea scrisoare:

„Respectele mele.“

Vedeți așa încep toți hoții aceștia. (Ilaritate). (Citesce scrisoarea până la numele de George Ciucurescu, și apoi adăugă:)

Sciiți, D-lor, cine este acest om? Este un colectivist de prima ordine, și un om cu atât de rele purtări, încât inșiși colectivisti au fost nevoiți să 'l dea afară din tagma lor încă din anul 1876.

Iată ce mai găsim în această scrisoare: „Scie limbi, scie nemțește, franțuzesce, unguresce până și sârbesce...“

Și sciiți D-văstră pentru ce se spune că acest om scie până și sârbesce? Pentru că avem păcatul ca prefectul nostru să fie sârb. (Ilaritate).

Apoi dacă este sârb, să se ducă în Serbia și acolo să facă administrație sârbescă, iar nu aci în România.

În cele din urmă, scrisoarea încheie prin a 'i spune prefectului că acel om a fost comisar de poliție până la Iulie trecut.

Se vede că acest Ciucurescu, care a fost cu colectivisti și apoi gonit de dâșii, acu în urmă a intrat în partidul junimist, și de aceea a fost primit de Excelența sa D. Carp. (Aplause).

În fine, D-lor, a doua di dupe această recomandare, D. prefect l'a și numit în slujbă.

Acum, D-lor deputați, ca să nu vă obosească mai mult, voi dice numai că eu am venit aci în Cameră să stăruiesc pe lângă onor. guvern ca omenii, pe cari 'i va numi în veri o funcțiune, să cauta să nu fie nici chiar bănuți, cum se dicea despre femeia lui Cesar. (Aplause).

Nici nu vrea să scii de ce are să mi se răspundă de pe banca ministerială; spune-se ori-ce va voi. Este destul pentru mine să am bănuială despre un om că este necinstit, și acela cu mine nu mai face trebă. Și pentru că D. Efreș Germani de la venirea D-sale în capul județului nostru n'a făcut alt de cât a depărtat din funcțiunii pe omenii de trebă, cinștiți și capabili, și ca exemplu vă pot cita cazul D-lui Grigoriu care a fost scos din funcțiunea de sub-prefect, un funcționar care are documente de om de trebă chiar din timpul colectivistilor, de și aceștia scie că el era cu noi. Iată ce se dice prin acest act. (Citesce).

Cum vedeți, certificatul judeului de instrucție C. Dimulescu și procurorul Răicoviceanu cum că este capabil, cinstit și energic.

Pe acest Grigoriu 'l a înlocuit cu un Costică Rădulescu. Sciiți de ce? Pentru că a eșit scirea prin gazete și altele că tatăl sub-prefectului actual ar fi amator de a se alege senator la colegiul al II-lea de Vlașca. Și a scos la lumină de sigur, tot excelența sa D. Carp, prin prefectul de acolo, pe un D. Petrache Rădulescu, care, cu toate că a cheltuit 3.000 lei în alegeri, totuși a cădut, și pentru că 'l a îndemnat să 'și pue candidatura și a cădut în alegeri, cel puțin a trebuit să 'i facă pe fiul său sub-prefect.

Ei bine, dacă acesta este voința D-văstre, și dacă acesta a avut țera în vedere în timp de 12 ani de luptă și de muncă, faceți ce poștiți; eu 'mi am făcut datoria de ales al județului meu; v'am pus în cunoștință și pe D-văstre și pe ministru de cele ce se petrec la Vlașca și cred și în totă țera. Dacă guvernul va voi să facă îndreptare, bine; dacă nu, mă voi

duce la locul meu și voi veni aici în Parlament când voi avea poftă.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: D-lor deputați, să mi dați voie să răspund eu în locul colegului meu de la interne; căci D-sa venit de curând la acest minister, nu e în curentul faptelor despre cari a vorbit D. deputat de Vlașca.

De altminteri, vă mărturisesc, D-lor, că dupe modul cum a fost dezvoltată interpelarea, dacă n'ar fi un simț de deferență pentru această onor. Cameră, mai că ași putea dice că nu am să nu știu ce ași avea să răspund.

Nu voi intra, D-lor, în toate aprecierile făcute de onor. D. Dimitriu asupra situațiunii din Vlașca; sunt dator, pentru respectul ce dătoresc Camerei și lămurirea opiniunii publice, să vă spun ore-cari fapte, ca să puteți și D-vostre judeca ce a putut da naștere la nemulțumirea onorabilului D. Dimitriu asupra situațiunii din județul pe care 'l'represintă Domnia-sa.

În județul Vlașca era înainte timp o luptă foarte crâncenă între cele două partide cari stău opuse unul în contra altuia: Partidul conservator, și liberalii reprezentați prin nuanța aceea a partidului liberal ce era atunci la putere. În această luptă, conservatorii au ținut piept bărbătesc, și au învins în unele colegii chiar sub fostul regim. Vlașca a trimis deputați din opozițiune chiar sub regimul trecut. Se pare că între luptătorii de atunci era și onor. interpelator de astăzi; D-sa a fost și candidat, dar a căzut; cu toate acestea nu este mai puțin adevărat că și D-sa a contribuit la trimiterea în Parlamentul trecut a mai multor membri din opozițiune.

Dupe căderea misterului Brătianu, un interval de timp ore-care, a fost prefect D. Poteca, înlocuit mai în urmă prin D. Al. Greceanu, actual senator. Și, D-lor, cum se întâmplă de multe ori, dupe bătălie, dupe isbândă, prietenii cari au luptat împreună încep a se certa între dânsii; acesta e un fapt destul de nenorocit în această țară și trebuie să o spunem, un fapt care se întâmplă destul de des și în stnul nostru, al conservatorilor; uniți într-unu cât suntem față în față cu un adversar puternic, începem a ne certa între noi a doua și dupe isbânda câștigată; se vede că e o tristă tradițiune a acestei țări; căci de discordia din stnul puternicilor țării, a omenilor de la putere, se jeluiesc chiar cronicarii noștri cei bătrâni. Ori cum ar fi, faptul este că s'arvrit ore-cari mici neînțelegeri în grupul liberal-conservator din județul Vlașca, și aceste neînțelegeri au ajuns până la un așa grad de înăsprire, în cât, cu ocaziunea alegerilor comunale din acea localitate, o parte din cei cari în tovarășie luptaseră contra D-lui Brătianu, s'au deslipit de cea-altă parte în acea împregiurare. Onor. D. Dimitriu a avut atunci ca alegător comunal o ceartă cu un prieten al D-sale și din a-

cestă ceartă a urmat un fel de mică turburare și ore-cari violințe. Guvernul trecut a ținut de onora sa, ca alegerile făcute de conservatori sub conservatori, în timpul conservatorilor, să fie alegeri nepătate de violințe; eu am avut tot-d'una un principiu ca să se menționeze buna ordine în ceea-ce privește alegerile, și cred că acesta e una din datoriile principale ale orî cărui guvern. A urmat din cauza acesta, vă mărturisesc, o mică nemulțumire în ceea-ce mă privește pe mine și chiar pe colegii mei de atunci, contra fostului prefect de Vlașca, D. Alexandru Greceanu care, de altminteri, e prieten personal al nostru și care e, nu atât conservator, cât junimist, dacă e vorba să mai facem deosebiri de felul acesta.

Am rugat atunci pe D. Greceanu, pentru ca în față cu alegerile generale să nu mai fie bănuială și să nu se mai potă da loc la asemenea întâmplări, 'l-am rugat prietenesce, dupe cele ce se petrecuseră acolo, să se retragă din prefectura de Vlașca, ceea-ce D. Greceanu a făcut cu mare plăcere. Atunci pe cine puteam să numesc mai bine de cât pe D. Efrem Germani, o persoană cunoscută de toți ca foarte cum se cade, cumnat al D-lui Alexandru Lahovari, care pe atunci nu era ministru, ci numai un simplu membru al partidului liberal-conservator.

Am numit dar pe D. Germani prefect acolo, cu convicțiunea că am făcut o bună numire, care avea să mulțumescă pe toți.

În timpul când s'au petrecut alegerile, a domnit cea mai deplină linisce, spre mulțumirea tuturilor și s'au ales numai conservatori, între cari și onor. D. Dimitriu.

Să vedeți acum, D-lor, ce s'a întâmplat îndată dupe alegeri.

De a doua și chiar dupe ce D. Dimitriu s'a vădut ales, D-sa a început să dea ordine funcționarilor de prin județ, pretinșend ca cutare sub-prefect sau agent polițienesc să vină la D-sa să se inspire despre tot ce are de făcut, și voia ca și chiar prefectul de la D-sa să afle ce trebuie să facă și ce trebuie să nu facă.

Înțelegeți bine, D-lor, că o asemenea stare de lucruri, care pôte că era obișnuită acolo, dupe cum mi s'a spus, noi nu o putem tolera a se mai menține și astăzi. Eu cred că amestecul atribuțiunilor administrative cu funcțiunea de deputat sau senator e ceva cu totul incompatibile; că a amesteca aceste atribuțiuni și a face ca deputatul sau senatorul să administreze, e a răsturna toate răspunsabilitățile în Stat. (Aplause).

În cazul acesta, ce ași mai putea eu cere unui prefect al cărui agenți subalterni n'ar mai asculta de dânsul, ci de altă persoană, foarte onorabilă în adevăr, ca D. Dimitriu, dar iresponsabilă? Înțelegeți că o asemenea stare de lucruri ar fi o adevărată anarhie. Ne-am opus prin urmare la această tendință ce se manifesta

în acea localitate și am rugat pe orî-cine ar avea cea mai mică imputare de făcut administrației, veri-un păs, veri-o plângere sau denunțare de veri-o abateră, să bine-voiască a se adresa la mine; căci eu sunt, și o declar în public, sunt și voi fi în tot-d'una gata să primesc orî-ce plângere, orî-ce arătare în contra veri-unui funcționar administrativ, cât de înalt sau imfim ar fi el, cercetând și îndreptând lucrurile într-unu cât învinuirea ar fi întemeiată. Dar, D-lor, ca să permiteți D-vostre să se facă administrațiunea în afară de agenții chemați a o face, acesta ar fi un lucru inadmisibil.

D. Dimitriu 'mi-a făcut felurite plângeri tot în modul cum le-a dezvoltat astăzi de la tribună. D-sa 'mi cerea să dau pe cutare afară și să 'l înlocuiesc prin altul. Eu 'l-am spus că nu e cu puțință ca un ministru să facă acesta până ce D-sa nu va concretisa bine faptele. D-sa 'mi spunea că cutare om e hoț; și eu 'l răspundeam că această simplă apreciere a D-sale nu 'mi este de ajuns, pentru că e un alt deputat tot de la Giurgiu care pretinde just contrariul. Ce putem să fac eu în fața afirmațiunilor atât de contradicțoare a două reprezentanți ai aceleși localități?

Vă rog prin urmare, D-lor, să credeți că nu e nici un fel de neglijență din partea administrațiunii superioare pentru a îndrepta relele acolo unde ele există, și mărturisesc că pot să existe, dar acele rele trebuie să fie designate anume, pentru a putea fi controlate și verificate de autoritatea competente, dar pe simple indicațiuni vage și neprecisate, pe simple nemulțumiri exprimate din partea unuia sau a altuia, e imposibil de a face o lucrare serioasă.

Din toate câte a arătat onor. D. Dimitriu, un singur fapt ni 'l a dovedit cu acte și în privința căruia D-sa are dreptate, acesta e 'casul relativ la D. sub-prefect Paplica, în privința căruia s'a dat o hotărâre judecătorească în anul 1878, în virtutea căreia sentința a fost condamnat la 6 luni închisore, pentru delict de mită comis cu ocaziunea unor recrutări. Iată însă cum s'a făcut ca el să fie cu toate acestea renumit sub-prefect. Acest D. Paplica, dupe ce 'și-a făcut osânda, 'și-a schimbat numele și a fost prezentat și întărit sub un alt nume de cât numele său cel adevărat.

Afară de acesta, mai este adevărat și faptul pe care 'l-a relatat D. Dimitriu cum că a urmat ore-care opunere din partea mea la numirea celui de al doilea Paplica; fiind-că sunt două, și eu aveam în privința acestei persoane informațiuni de o rea reputațiune. Ei bine, D-lor, n'am cedat de cât insistenții tuturilor deputaților și senatorilor de Vlașca. Apoi, în asemenea situațiune, ce să fac eu păcătoșul de ministru. (Haritate)? Vine un deputat, de exemplu: D. Dimitriu, și mă rogă: numesce pe răspunderea mea pe cu-

tare. Eu care nu pot cunoaște pe toată lumea din țară—să las că nu sunt așa de mult la minister, dar chiar dacă aș fi stat cât a stat D. Brătianu, tot n'aș putea să cunosc pe toată lumea—când vin și mă rogă, pe răspunderea și garanția lor, reprezentanții unui județ, să numesc un funcționar ôre-care în acea localitate, și eu primesc, puțin dupe aceea să vină tocmal acei reprezentanți să 'mi facă imputări pentru acea numire! (Aplause, ilaritate).

Acesta este un lucru cu desăvârșire imposibil de a se mai continua.

Eu am dis D-lui Dimitriu că am comunicat D-lui ministru de interne cazul acelui subprefect și l'am rugat să ia dispozițiunii ca acel domn să fie depărtat.

Acum, în privința tuturilor celor-alți, Iatropol și alții, D-sa n'a făcut de cât a enunța opiniunile D-sale, fără a aduce absolut nici un fapt care să fie de natură a compromite demnitatea lor de funcționari. Înțelegeți, D-lor, că noi nu putem să schimbăm pe funcționari fără a avea nici un motiv; căci atunci am ajunge la desordine și am introduce o completă nesiguranță și descurajare în corpul funcționarilor. (Aplause).

Atâta avem de dis în privința interpelețiunii D-lui Dimitriu.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Acum avem interpelearea D-lui Dimitrie Sturdza, tot la adresa D-lui ministru de interne, dar D. Sturdza nefiind aici, interpelearea se amână pentru altă-dată.

Dupe această vine interpelearea D-lui Deleanu la adresa D-lui ministru al cultelor.

D. Deleanu: Fiind-că D. ministru de culte nu este present, vă rog să puneți interpelearea la ordinea zilei pentru o altă zi.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Prea bine.

Acum avem interpelearea D-lui Resu adresată D-lui ministru al lucrărilor publice, în privința legărei orașului Galați cu partea de sus a Moldovei printr'un tren special; și a doua interpeleare tot a D-lui Resu adresată aceluiași D. ministru, în privința modului cum se percepe taxa cheiagiului la Galați.

Amându-oc aceste interpeleări trebuie să se amâne din cauză că nu este present D. ministru al lucrărilor publice.

D. C. Resu: D-le președinte, vă rog să bine-voiți a pune în vedere D-lui ministru de lucrări publice aceste două interpeleări ce 'i-am adresat, și se interveniți către D-sa să aibă bunătate a 'mi accorda și mie o jumătate de oră ca să pot să 'i arăt plângerile gălățenilor. Cred că merită Galații atâta condescendență din partea D-lui ministru.

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Acum avem la ordinea zilei votul asupra luării în considerațiune a proiectului de lege pentru legitimarea creditului de 30,000 lei, deschis de guvern pe sêma regiei tutunurilor.

Adunarea procede la vot, și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți 97
Majoritate absolută 49
Bile albe 81
Bile negre 16

D. vice-președinte, N. Blaramberg: Adunarea a luat în considerare proiectul de lege.

Art. 1 și 2 se adoptă fără discuțiune.
— Se pune la vot proiectul de lege în total, și rezultatul scrutinului este nul, ne mai fiind Adunarea în numărul cerut de regulament.

— Ședința se ridică la 5 ore, anunțându-se cea următoare pe a doua zi 15 Decembre.

Ședința de la 15 Decembre 1888

Președinția D-lui președinte *Lascar Catargi*.

— Ședința se deschide la ora 1 dupe amiazi.

Prezenți 138 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 35 D-ni deputați și anume:

Bolnavi:

D-nii G. E. Lahovari, A. Peșiacov.

In congediù:

D-nii D. Alexandrescu, I. Cincu, I. Demetriad, V. Dimitropolu, E. Sturdza.

Fără arătare de motive:

D-nii T. Anastasiu, C. Bădulescu, G. Burghilea, T. Calimachi, G. Gr. Cantacuzino, M. Caracostea, Gr. Constantinescu, C. Dăculescu, A. Enacovici, L. Goilav, E. Ionescu, M. Marascu, A. Mavrodineanu, V. Mortzun, I. Nușoreanu, M. Pacu, St. Pleșia, I. Rădulescu, C. Răceanu, C. Resu, G. Robescu, I. Săndulescu, Nanoveanu, N. C. Săveanu, R. Stanian, C. Stroici, D. Sturdza, I. Isvoranu, V. Pogor.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se acordă congediù D-lui Dăculescu.

— Se trimit la comisiunea de petițiuni: petițiunea mai multor locuitori din comuna Berteș, județul Prahova, a D-nei Maria Istrate, a mai multor locuitori din comuna Borlesci, județul Neamțu, a mai multor locuitori din comuna Vênătorii, județul Teleorman, a D-nei Elena Popescu, a mai multor locuitori din comuna Beciu, județul Buzêu și a mai multor locuitori din comuna Uda, județul Argeș.

— Se depun raporturile comisiunii financiare asupra proiectelor de lege relative la deschiderea unui credit de 1.500 lei pe seama ministerului domeniilor, și de 13.130 pe seama ministerului de interne.

— Se depun trei raporturi ale comitetelor delegaților de secțiuni: 1) Asupra proiectului de lege relativ la prelungirea arangiamentului comercial provisoriu cu Franca. 2) Asupra proiectului de lege

relativ la subvențiunea de 200.000 lei, ce se acordă secțiunii române la expozițiunea universală din Paris, și 3) asupra proiectului de lege relativ la reînființarea porturilor-france la Galați și Brăila.

— Se depun cinci raporturi ale comisiunii de indigenat asupra proiectului de lege pentru naturalizarea D-lor I. Schvetz, E. C. Neculea, Hr. Petrescu, Th. Anastasiu și V. Stinghe.

D. I. Nădejde: D-le președinte, vă rog să interveniți pe lângă D. ministru de justiție ca să-mi pună la dispozițiune dosarele arătate în cererea ce o depun la biuroù, având necesitate de ele pentru o interpeleare. Mai am aci o petițiune din partea mai multor locuitori din comuna Copăcenii, prin care se plâng că, pentru motivul că au făcut un protest la alegerile comunale din Noembre, se vèd prigoniiți de primar și amenințați de a fi ridicați de milițieni și duși pe sus la subprefectură. Cer, prin urmare, de la Camera să intervină a se proteja libertatea cetățenului.

Cu această ocaziune, vă rog, D-le președinte, ca interpelearea ce am avut onôre a adresa D-lui ministru în privința comunei Iași și care s'a amânât, să bine-voiți a o pune la ordinea zilei.

D. președinte, L. Catargi: Se va pune la ordinea zilei.

D. N. Ionescu: Voiù să anunț o interpeleare D-lui ministru de interne asupra administrațiunii speciale din județul Iași. Obiectul interpeleării este de a deștepta pe D. ministru asupra măsurilor ce trebuie să ia pentru a da satisfacere comunelor rurale la reînnoirea dregătorielor comunale.

D. președinte, L. Catargi: Bine-voiți a da interpelearea înscris spre a se comunica D-lui ministru de interne.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: D-le președinte, voesc să fac scusele mele D-lui Resu pentru că n'am putut veni ieri aci să răspund la interpeleările D-sale, și acesta din cauză că am fost ocupat la Senat. Acum însă, dacă d-sa voesc, sunt gata a răspunde.

D. președinte, Lascar Catargi: D. Resu nu este presinte ađi, și interpeleările D-sale se vor înscrie la ordinea zilei de Marți.

D. ministru al lucrărilor publice, A. Marghiloman: Datoresc și eu D-lui Resu o amânare; prin urmare convin la ziua fixată de D-vostă.

D. președinte, L. Catargi: Acum la ordinea zilei avem mai întâiù votul în total asupra proiectului de lege pentru legitimarea creditului de 30.000 lei, deschis pe sêma budgetului regiei tutunurilor.

— Adunarea procede la vot și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți 74
Majoritatea regulamentară . 44
Bile albe 64
Bile negre 10

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

— **D. G. Softa,** raportorul comitetului de delegați ai secțiunilor, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Comitetul delegaților de secțiuni, întrunindu-se în ziua de 1 Decembre 1888, spre a delibera proiectul de lege prezentat de D. ministru de interne, relativ la modificarea articolelor 6 și 8 din legea de la 15 Maiu 1882, pentru scutirea județelor de plata expropriilor pentru căile ferate, unanimitatea membrilor prezenți în număr de șese, și anume :

D. I. Nădejte	pentru secțiunea I,
„ Volenti Nicolae „	„ III,
„ P. Brătășanu „	„ IV,
„ C. Cesianu „	„ VI,
„ Popescu C. D. „	„ VII

și susemnatul pentru secțiunea II, a admis acest proiect, numindu-mă raportor.

D-lor deputați, scopul pentru care s'a cerut modificarea acestor articole din legea de la 15 Maiu 1882 este cel următor :

Acésta lege declarând de utilitate publică construcțiunea mai multor linii de cale ferată, a dispus că costul expropriilor terenurilor necesare să fie plătit de județele respective pe totă întinderea liniilor ce cad înăuntrul lor, ca subvențiune Statului, în timp de 10 ani, câte 600 lei pe an de fie-care kilometru de cale ferată aflată în coprinsul județului.

Dacă însă o asemenea cale ferată servesc interesele localităților pe unde trece, nu este mai puțin adevărat că rețeaua, care lăgă centrele mari ale țerei cu capitalele județelor și cu debuseurile principale de export și import, pôte fi mai mult privată, și cu drept cuvânt, din punctul de vedere al intereselor generale ale țerei.

Pe de altă parte, considerând că sarcina bănéscă pusă de lege asupra unora din județele țerei este mai presus de cât puterile materiale de cari ele pot dispune, spre exemplu, județul Romanați trebuie să dea Statului o subvențiune anuală de lei noi 104.187, bani 58, dintr'un venit ordinar de lei 173.322, bani 45; asemenea județele Teleorman, Vâlcea, Muscel, Suceava, etc., în total 12 județe, asupra cărora apasă acésta sarcină bugetară, imposibilă de satisfăcut față cu situațiunea materială a acestor județe, cu tôte că unele din ele au atins deja maximul decimelor ce legea le permite a cere de la contribuabili, și dacă s'ar mai continua cu prelevarea de către Stat a unor atari subvențiuni, s'ar reduce menționatele județe la neputința de a mai putea face față obligațiunilor lor.

Proiectul de lege prezent are de scop ca județele să fie apărate de o asemenea sarcină grea, bine-înțelegându-se că expropriile deja efectuate și plătite, precum și subvențiunile deja încasate de Stat nu vor mai fi întorșe județelor respective.

Subsemnatul dar, de acord cu unani-

mitatea membrilor prezenți a delegaților de secțiuni, vă rógă să bine-voiți a da aprobarea D-vóstre următorului proiect de lege :

PROIECT DE LEGE

Pentru modificarea art. 6 și 8 din legea de la 15 Maiu 1882

Art. 1. Dispozițiunile art. 6 și 8 din legea promulgată la 15 Maiu 1882 sunt și rămân abrogate.

Art. 2. De la data promulgării prezentei legi județele vor fi scutite :

a) De a mai plăti costul expropriilor terenurilor necesare la construcțiunea liniilor de căi ferate ce le traversază și cad în coprinsul lor ;

b) De a mai plăti anual Statului, pe timp de 10 ani, subvențiunea de lei 600 de fie-care kilometru de cale ferată, calculată pe lungimea kilometrică ce trece prin județ.

Art. 3 Expropriile neefectuate încă, precum și plățile de făcut proprietarilor particulari din cauza acestor exproprieri cad în sarcina Statului.

Art. 4. Asemenea județele sunt apărate a mai rëndunde Statului datoriele provenite din plata făcută pe comptul lor pentru exproprieri.

Art. 5 De aceste scutiri nu vor putea beneficia județele cari au plătit totul sau parte din exproprieri, sau cari au achitat Statului, în virtutea legii în cestiune, totul sau parte din subvențiunile datorite până în momentul promulgării legii de față.

Art. 6. Ministerul de interne este apărat de obligația de a înscrie din oficiu aceste datorii în bugetele anuale ale județelor.

Raportor, *George Softa.*

D. președinte, L. Catargi: Discuțiunea generală este deschisă.

D. Nicorescu are cuvântul.

D. N. Nicorescu: D-lor deputați, aș dori să am o explicațiune de la D. raportator, și tot-d'o-dată 'mi permit a atrage atențiunea D-vóstre asupra acestui proiect de lege care e de cea mai mare însemnătate pentru județele țerei. Voesc să știu dacă în înțelesul acestui proiect de lege este că județele pe teritoriul cărora sunt deja făcute drumurile de fer, dar cari nu au plătit încă Statului subvențiunea la care se obligaș prin legea de la 15 Maiu 1882, sunt scutite de sumele ce dătoresc.

Voc: Da, acésta se prevede prin lege.

D. N. Nicorescu: Iată ce ȳice articolul 5 :

„De aceste scutiri nu vor putea beneficia județele cari au plătit totul sau parte din exproprieri sau cari au achitat Statului, în virtutea legii în cestiune, totul sau parte din subvențiunile datorite până în momentul promulgării legii de față.“

Va să ȳică județele cari au plătit parte

din expropriere, nu vor beneficia de aceste scutiri.

Voc: Nu, nu este așa.

D. N. Nicorescu: Atunci bine-voiți a da o redacțiune mai limpede acestui proiect de lege.

D. președinte, L. Catargi: Nu aveți de cât să faceți amendamente la votarea pe articole.

D. N. Nicorescu: Art. 2 ȳice : De la data promulgării prezentei legi, județele vor fi scutite :

a) De a mai plăti costul expropriilor terenurilor necesare la construcțiunea liniilor de căi ferate ce le traversază și cad în coprinsul lor ;

b) De a mai plăti anual Statului pe timp de 10 ani subvențiunea de lei 600 de fie-care kilometru de cale ferată, calculată pe lungimea kilometrică ce trece prin județ.

Așa dar, în temeiul literei b de la art. 2 județele vor fi scutite de subvențiunea de 600 lei, însă art. 5 face o restricțiune.

Acest articol, în adevăr, ȳice că de scutirea plătei taxei de 600 lei nu vor beneficia județele cari au plătit totul sau parte din expropriere. Neapărat că acele județe cari au plătit exproprierile până acum făcute sau cari au achitat pe Stat în virtutea legii de tótă suma sau numai de o parte din subvențiunea datorită până în momentul promulgării legii de față, nu mai au dreptul să reclame restituirea subvențiunii de la Stat, dar acelor județe cari au plătit numai o parte din subvențiune, li se va reclama sau nu restul ce mai dătoresc ?

Voc: Nu, nu.

D. N. Nicorescu: Dupe cum ved acésta e ideia care ne preocupă pe toți ; nu însă acesta e și înțelesul redacțiunii art. 5. De acea dacă am luat cuvântul, a fost numai pentru ca să cer a se modifica redacțiunea art. 5, care nu corespunde acestei idei. (Intreruperi.)

Onor. D. Focșăneanu 'mi spune că D-sa, preocupat de acésta grije, a și pregătit un amendament pentru suprimarea menționatului articol.

Acésta însă nu e destul ; trebuie să se ȳică că de la nici un județ de aȳi înainte nu se va mai reclama nici un ban în comptul subvențiunii datorită Statului pentru construirea drumurilor de fer pe teritoriul lor. Iată ce reclam eu să se ȳică în art. 5.

D. președinte, L. Catargi: La votarea articolului puteți face un amendament.

D. N. Nicorescu: D. președinte are dreptate, când 'mi ȳice că pot propune amendamente la discuțiunea pe articole ; am fost silit să iaș cuvântul în discuțiune generală, pentru că din redacțiunea acestui proiect de lege mi s'a părut că comitetul delegaților nu ar fi de ideea ce am avut onóre a emite ; dacă însă ideea acésta a fost admisă de comitet și dacă ea preocupă pe guvern și e primită și de u-

nanimitatea Camerei, atunci mi rezerv dreptul a face un amendament la art. 5.

— Ne mai cerând nimeni cuvântul, se pune la vot luarea în considerație a proiectului de lege și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votați 80
Majoritate regulamentară 44
Bile albe 80

D. președinte, L. Catargi : Adunarea în unanimitate a luat în considerație proiectul de lege.

— Se dă citire art. 1, și se adoptă fără discuție.

— Se dă citire art. 2.

D. N. Nicorescu : D-lor deputați, amendamentul ce voiam a propune la art. 5 găsesc că și ar avea locul mult mai bine la art. 2. Proiectul de lege are în vedere o serie de construcții de drumuri de fer, adică atât drumurile de fer deja construite cât și drumurile de fer ce sunt a se construi de acum înainte în temeiul legii de la 15 Maiu 1882. Așa cum este redactat art. 2 din acest proiect de lege are un inconvenient, căci dă : „De la data promulgării prezentei legi județele vor fi scutite....”

S-ar putea dar înțelege că de această scutire vor beneficia numai acele județe pe teritoriul cărora are a se construi de aci înainte drumuri de fer, pe când preocuparea noastră este de a beneficia de o asemenea scutire și acele județe pe teritoriul cărora sunt deja construite drumurile de fer. Pentru ca să nu rămână nici un dubiu în privința aceasta, eu propun să se ștergă cuvintele : „De la data prezentei legi județele vor fi scutite,” și să se dică : „Județele rămân scutite.” (Intreruperi).

Se înțelege, D-lor, că toate județele, atât acele pe teritoriul cărora se vor construi drumuri de fer de aci înainte, cât și acele pe teritoriul cărora sunt deja construite în temeiul legii de la 15 Maiu 1882 rămân scutite de a mai plăti sumele ce dăoresc Statului.

Acum dacă la art. 5 vom introduce și ideea complementară că sumele cari au apucat deja a fi plătite Statului nu se vor mai întorci județelor, cred că vom face să dispară ori-ce neînțelegeri la cari s'ar putea da loc prin actuala redacție a art. 2 și 5.

D. ministru de externe, P. P. Carp : D-lor, eu cred că amendamentul D-lui Nicorescu este inutil; căci iată ce se dă la art. 1 pe care l-ați votat :

„Dispozițiunile art. 6 și 8 din legea promulgată la 15 Maiu 1882 sunt și rămân abrogate.”

Intreb dar, în virtutea căreia legi am putea noi să punem de aci înainte sarcina asupra județelor ?

D. N. Nicorescu : N'ați ascultat discuțiunea.

D. ministru de externe, P. P. Carp : Eu mă uit la lege, nu la discuțiune. O dată ce prin art. 1 se stabilește că pe vi-

itor nici un județ nu se mai poate impune, cele-alte articole ce urmăz nu fac de cât să reguleze situațiunea de față a județelor cari au fost deja impuse; nu tind de cât a regula trecutul; căci pentru viitor, județele nu au absolut nici o obligațiune, fie că sunt, fie că nu sunt construite pe teritoriul lor drumuri de fer.

D. N. Nicorescu : D-lor, art. 1 din acest proiect de lege are în vedere județele unde se vor construi de aci înainte drumuri de fer. (Intreruperi.)

Prin faptul că art. 6—8 din legea de la 15 Maiu 1882 s'a abrogat, nu urmăză că și datoriile consacrate asupra județelor rămân anulate.

În art. 6 și 8 din legea de la 15 Maiu 1882, se prevăd sarcinile județelor pentru liniile de fer ce se construiesc în temeiul acelei legi pe teritoriul lor. Va să dăcă din minutul când aceste două articole se abrogă, asemenea sarcine nu mai pot lua naștere asupra județelor pentru viitor; dar oare, creanțele Statului din trecut, consacrate asupra județelor, se desființază prin abrogarea acestor două articole? Nu! Și dovadă despre acesta este că guvernul a fost nevoit să pună în acest proiect de lege încă alte cinci articole cari regulază numai trecutul.

Art. 1, care este deja votat, pune un principiu, abrogă efectele legii de la 15 Maiu 1882, pentru județele pe teritoriul cărora se vor face în viitor căi ferate; dar el nu este destul de clar în ceea-ce privește regulamentul trecutului.

Prin art. 2, în adevăr, se regulază situațiunea județelor; însă de la promulgarea acestei legi înainte; prin urmare județele acelea unde s'au făcut căi ferate înainte de promulgarea acestei legi, s'ar putea susține că nu sunt apărate de plata sumelor ce dăoresc pentru trecut. Spre a înlătura dar ori-ce bănuială din spiritul tutului, eu propun suprimarea cuvintelor : „de la data promulgării prezentei legi,” cari de alt-mintrelea nu au nici o însemnătate, căci se știe că legea produce efecte de la data promulgării ei, fie efecte în viitor, fie efecte retroactive. Prin urmare cuvintele, *de la data promulgării*, sunt o superfaționiune, o declarațiune absolut inutilă; de aceea rog pe onor. Cameră să primescă această redacțiune propusă de mine.

Art. 2 mai dispune că județele rămân scutite de taxele cari ar lua naștere în viitor, și de taxele datorite deja Statului, dar neplătite încă. La acest principiu facem o excepțiune, care este prevădută la art. 5, că sumele plătite deja să nu se mai restituie de către Stat județelor.

Vă rog dar să bine-voiți a primi acest amendament.

D. G. Softa : Amendamentul propus de D. Nicorescu pentru suprimarea cuvintelor : „de la promulgarea prezentei legi,” majoritatea comisiunii l' primesce.

D. G. Apostoleanu : Onor. D-ni, dupe discuțiunile urmate, un punct e câștigat,

că pe viitor îndatorirea județelor de a plăti exproprierei, precum și subvențiunea pentru construcțiunea drumului de fer, nu mai există. Ori-ce drum de fer se va construi în viitor județele nu vor mai participa la plată, rămânând totul în sarcina Statului.

Cât privește articolele relative la regularea datoriilor, mi se pare că s'ar putea să se rezolve lucrul într'un singur articol. În adevăr, ce ne preocupă pe noi? Sunt județele cari au rămas înapoi cu plata subvențiunii și a exproprierei; acele județe am voi noi să nu mai fie apucate a plăti; iar plățile cari deja s'au făcut de către ele să nu se mai restituie. Toate județele pe teritoriul cărora s'au construit drumuri de fer să rămâie apărate pe viitor de ori-ce sumă ar datora pentru exproprierei și subvențiunii. Cu chipul acesta răspundem la toate ideile coprinse în articolele cari urmăz; de oare-ce vorba nu este de cât ca datoriile județelor respective să nu li se mai ceară.

De aceea, D-le președinte, eu propun această redacțiune la art. 2, și cu modul acesta legea va fi restrinsă la două articole și va fi mult mai clară:

„Toate județele pe teritoriul cărora s'au construit drumuri de fer sunt apărate pe viitor de ori-ce sume ar fi fost datorate a plăti pentru expropriere și pentru construcțiune și nu s'au plătit încă.

Sumele plătite până astăzi nu se vor mai restituți.”

Cu modul acesta legea va fi restrinsă la două articole și va fi mult mai clară.

— Ședința se suspendă pe cinci minute, pentru a consulta comitetul asupra amendamentelor propuse.

— La redeschiderea ședinței, D. președinte acordă cuvântul D-lui Softa, raportatorul comitetului de delegați.

D. G. Softa : D-lor deputați, pe când comitetul delegațiilor delibera asupra amendamentului D-lui Apostoleanu, D-sa a declarat că retrage partea întâia a amendamentului său; iar partea a doua a acestui amendament, și rezervă dreptul a o propune ca un aliniat la art. 5. Astfel art. 2, în urma primirii amendamentului D-lui Nicorescu, s'a redactat în modul următor :

„Județele rămân scutite :

a) De a mai plăti costul expropriierilor terenurilor necesare la construcțiunea liniilor de căi ferate ce le traversează și cad în copiansul lor.

b) De a mai plăti anual Statului, pe timp de 10 ani, subvențiunea de lei 600 de fie care kilometru de cale ferată, calculată pe lungimea kilometrică ce trece prin județ.”

D. G. Dem. Teodorescu : D-ni deputați, proiectul de lege, care formeză obiectul desbaterilor noastre de astăzi, n'a trecut fără oare-cari discuțiuni în secțiunile Camerei. Acolo, ca și aci, s'au manifestat nedumeriri, s'au cerut explicații, provocate parte de redacțiunea puțin

clară a legii ce se propune, parte din conceptul ei general și lipsa de date positive.

Prima obiecțiune, ce se naște în spiritul fie-căruia, e că proiectul nu se bazează pe neștrămutatul principiu al generalității; că, prin urmare, e parțial și nedrept. În adevăr, județele zelose recunoscătoare pentru liniile ferate ce li s'au construit, s'au grăbit să plătescă exproprierea terenurilor și să achite suma ce li s'a impus, de câte 600 lei pe kilometru. Acelea însă, cari n'au avut mijloace, cari au întârziat sau cari n'au luat în serios sarcina ce li se impunea, ași se ved scutite de exproprierea și de cifra celor 600 lei pe kilometru.

Ce moralitate decurge din această procedură? Cele d'antău se vor căi că 'și au împlinit datoria, cele din a doua categorie se vor încuraja să procedă tot astfel și pe viitor, când va fi vorba de sarcini importante, decretate prin legi, consiliile județene vor arăta guvernului și Camerelor deplorabila stare financiară în care se află și vor aștepta o lege ca cea de ași, care să le scutască, adică care să defere Statului cheltuielile ce ele ênsele primiseră să împartă cu Statul.

În loc dar ca toate județele să fie apărute de participare la cheltuiala ocazională prin construirea liniilor de fer, ar fi fost mai nemerit să se micșoreze cifrele, să se distribuie pe o perioadă de ani și să se pună consiliile generale în pozițiune de a prevedea în bugetele respective asemenea sarcini. În loc ca județului Romanai, spre exemplu, să i se cêră anual 104.000 lei dintr'un buget de 170.000 lei, ar fi fost mai nemerit să i se cêră numai câte 5 sau 6 mii lei pe an, prelungindu-se plata pe un șir de 10—15 ani.

Cu modul acesta, măsura ar fi fost echitabilă și generală. Județele cari au plătit, ar vedea că plătesc și cele-alte ca êdensele, deci n'ar cădea în desilusiune, n'ar lua un rău învățământ; cele ce n'au achitat sumele ar fi mulțumite cu modesta lor repărțire și le-ar plăti cu înlesnire, ne mai având să obiecteze lipsa de mijloace.

Trec la a doua obiecțiune.

Cât va costa pe Stat sarcinile ce 'și ia? Până la ce cifră se vor sui exproprierea? Din ce venituri se va plăti numai de ênsul costul exproprierea și al construcțiunei? Nici expunerea de motive, nici raportul nu ne lămuresc în această privință. Ori de câte ori județele au cerut câte o linie ferată, fostul regim s'a grăbit s'o acorde, sau spre a face reclamă electorală, castiune de popularitate, sau une ori — trebuie s'o recunosc — gândindu-se la folosul general. Județele și particularii au promis că vor ceda gratis terenurile ce vor participa la costul construcțiunei. În urmă însă, când a venit plata, au vedut că n'au fonduri și au raportat că nu se înlesnesc. Și noi ași venim să iertăm asemenea datorii, luându-le asupra Statului, ca și cum bugetul Statului nu se alimentează tot din impozitele generale. Această

dibăciă — ca să nu fie păcălăli — mi se pare că nu concordă cu principiile moralei publice. Și ce ași dice când mâne, pomană vi se va cere un împrumut de câteva milioane, reprezentând exproprierea și costul construcțiunei liniilor?

Vê supun aceste considerațiuni, nu pentru că sunt ostil liniilor județene, cari se lęgă cu marea arteră a căelor noastre ferate, ci mai mult spre a vê convinge că scump, foarte scump vom plăti setea de popularitate a fostului guvern, sub care — fie șis în trecêt — liniile făceau curbe și zigzaciuri spre a trece pe la moșiile favorișilor, cum spunea D. Burghilea despre șoselele din Dorohoiu.

A treia obiecțiune privește modul exproprierea.

Acele exproprierea, făcându-se de juriu, compus din persoane din localitate (unele, pôte, foarte interesate în afacere) pot hotărî prețuri exagerate, în considerare că va plăti Statul, marea bogat, iar nu județul cel fără fonduri. Mulți dar se tem ca, prin asemenea procederi, să nu avem a înscrie la datoria publică un număr îndoit de milioane de cât vor fi costat în realitate terenurile luate și liniile construite.

Just ar fi ca județele cu venituri să continue a participa la cheltuielile unor drumuri ferate, cari le aduc folose; iar cele-alte, aflate în strimțorare, să plătescă câte puțin într'un lung șir de ani, spre a nu se dice că numai unele au avut consciința datoriilor legale, iar altele nu, că acestea din urmă au fost favorisate, chiar încurajate, pentru ne împlinirea acelor datoriilor. În tot cazul, județele prea împovărate, să fie apărute de cei 600 lei pe kilometru, dar exproprierea să le privească pe êdensele.

Iată ceea-ce m'am creșut dator a vê aduce la cunoștință, D-lor deputați. Aștept lămuriri din partea guvernului; căci, încă o-dată, nici expunerea de motive, nici raportul comitetului delegașilor, nici redacțiunea proiectului nu sunt clare, nu sunt convingătoare.

D. I. Lahovari: De și onor. Cameră este oșbită, o rog să bine-voiască a'mi da un moment atențiune pentru că aci este vorba de o cestiune gravă, este vorba de a angagia din nou finanțele Statului. Vedeți situațiunea cum este; când s'a început a se face linia de drum de fer, județele vedând beneficiile din punctul de vedere local, au venit și au șis: pentru ce să se facă linia de drum de fer prin județul Teleorman și nu și la Dorohoiu, pentru ce să se facă la Romanai și nu și la Vaslui? Și pentru ca să ajungă la scopul de a face pe Stat să facă linia de drum de fer și pe la ele, a venit și a făcut o propunere și a șis: Dacă 'mi face Statul cu mijloacele sale o linie de drum de fer, care, pe lângă interesul general ce 'l reprezintă ori-ce linie de drum de fer, pôte să serve și interesul local, al județului, atunci dau și eu...

D. președinte, L. Catargi: Discușiunea generală este închisă.

Acum suntem la discușiunea pe articole, și în special, asupra articolului 2.

D. I. Lahovari: Așa este, D-le președinte, dar este necesar ca să arăt êrcari motive prin cari să dovedesc că nu trebuie să primim acest amendament care se propune la art. 2.

S'a propus ca exproprierea să fie asupra județelor, și ca județele să dea o subvențiune Statului pe kilometru.

Acum se propune ca să nu se mai plătescă de județ această grea sarcină, ci să se pună în bugetul general al Statului.

Vê rog să vê opriți dupe această pantă și, cel puțin, exproprierea terenurilor să o lăsați în sarcina județelor.

De aceea iașu cuvântul în contra amendamentului propus de D. Iancovescu, și am onore a propune un amendament cu totul contrariu; și de aceea vê rog să 'mi permiteți să vê spun pentru ce m'opun cu energie la amendamentul D-lui Iancovescu.

D-lor, finanțele Statului dacă ar fi într'o stare mai înfiorătoare de cât ale județelor ași tușelege ca să venim în ajutorul județelor; dar Statul, D-lor, suntem noi toți, și știți în ce greutateți financiare ne aflăm, și când va veni bugetul în discușiune veți vedea în ce stare sunt finanțele Statului, și vê veți convinge că nu putem să luăm de la județe această cheltuială și să o dăm în sarcina Statului.

Afară de acesta este și un pericol mare, în ceea-ce privește costul la care s'ar urca exproprierea, și în această privință vê vorbesc din experiența dobândită în timp îndelungat. Pericolul cel mare, D-lor, este cel următor: terenurile expropriate se plătesc dupe decisiunile pronunțate de juriile de experți; în suveranitatea lor, aceste juriuri sunt compuse de către persoane din localitate; așa fiind, dacă juriul de exproprierea care se pronunță asupra valorii terenului de expropriat, știind că prețul fixat de ênșii se va plăti tot din casa județului, avem o garanție mare că aprecierile lor vor fi moderate; din contra, când juriul va șci că aceste prețuri, fixate de el, se vor plăti din bugetul general al Statului, iar nu din casa județului perdem cu desêvêșire o garanție mare de imparțialitate, și vedeți că putem aluneca pe o pantă foarte nenorocită; fiind-că avem exemple că asemenea juriuri au acordat sume colosale evaluând pogonul cu 20, 50 până la 100.000 de lei la unele locuri. Mi se va dice însă, că atunci era vorba de despăgubiri cari se făceau pentru Strusberg, și că juriurile argumentau că, de êre-ce suntem înșelași mult de străini, nu au nici ele scrupule ca să acorde sume mari; însă, D-lor, fie din ori-ce motiv, nu mai puțin faptul s'a petrecut, și când nu este interes local la mijloc se mai pôte petrece, fie și pe o scară mai mică, și ar trebui să feriți pe Stat de acest pericol.

Ei bine, mijlocul cel mai sigur ca evaluările terenurilor să se facă fără exagerație de către jurați, este ca juri din localitate, pronunțându-se, să scie că casa județului va plăti, iar nu Statul Fiind-că, încă o-dată, nu scim unde o să mergem dacă ne vom pomeni cu sume de milioane necesitate pentru exproprierea drumurilor de fer.

Cu sistemul actual iată ce s'a întâmplat: Înainte exproprierea ne costau sume colosale, dar când a rămas să se facă pe comptul județului, mai mulți proprietari au dat terenul gratis, în considerația avantajelor ce dobândașu moșiele pe unde trece linia ferată, și acolo unde nu se da gratis, exproprierea s'au făcut cu prețuri mai mici.

Ast-fel fiind, dacă vom intra în sistemul că Statul să plătească exproprierea, se vor face exproprierea cu prețuri exagerate de mari și acesta va fi în paguba Statului. Tot-d'o-dată trebuie să vă gândiți că dacă mijloacele Statului se vor stinge cu liniile începute, nu se vor mai putea face alte linii. De aceea, D-lor, eu propun următorul amendament:

„Să se suprime scutirea prețului exproprierea terenurilor necesarie drumurilor de fer, care să rămână ca întrecut, în sarcina județelor.”

D. N. Voinov: Am luat cuvântul ca să susțin amendamentul, care nu este decât o redacțiune mai amplă a articolului guvernului.

Am onoare să combat argumentarea D-lui Teodorescu. D-sa ne a spus că nu ar fi drept să se admită această lege în mod general, ci special, adică județele cari nu pot să plătească să fie scutite, iar cele cari pot, să plătească....

O voce: Nică un județ nu poate plăti.

D. N. Voinov: Nu am înțeles acest argument al D-lui Teodorescu. Mai întâi, nu scie dacă toate județele sau unele din ele pot să plătească; dar aci nu e chestiune de a favorisa pe unele județe, e o chestiune de drept, care trebuie să se rezolve în sensul de a se ști dacă această plată trebuie să se facă de Stat, din cauză că se prea impun județele, dacă trebuie să rămână tot în sarcina județelor.

Dar să venim noi acum și să facem un studiu pentru fie-care județ în parte, ca să vedem dacă județul cutare este în stare să plătească această subvențiune, și cutare alt județ nu este în stare, atunci nu înțeleg de ce am face o lege de interes general, ci ar trebui să facem câte o lege în parte pentru fie-care județ, pentru ca pe unele să le obligăm a plăti această subvențiune către Stat, iar pe altele să le scutim.

Acest argument trebuie să cadă de la sineși, pentru ca noi astăzi să ne ocupăm de principiul, care este cuprins în acest proiect de lege, și care principiu este de a se scuti toate județele, fără deosebire de această plată.

Onor. D. Ion Lahovari propune un a-

mendament, care nu are în vedere de cât numai interesul pur fiscal, interesul tesaurului public, și ne cere să respingem acest proiect de lege, și să lăsăm ca județele să plătească și pe viitor costul terenurilor expropriate și întrebuințate pentru construirea căilor ferate.

Eu însă mă raliez la opiniunea conținută în proiectul de lege prezentat de guvern, și sunt pentru amendamentul propus de D. Nicorescu și alții, pentru că eu sunt dintre acei deputați cari trăim în județele unde suntem aleși și cunoștem interesele și nevoile județelor mai bine decât D. Ion Lahovari, care trăiesc în București și se bucură de splendorile Capitalei.

Nu este adevărat că județele au solicitat drumurile de fer de interes local. Dacă veți dovedi că în cutare județ s'a făcut drum de fer de interes local, atunci înțeleg să impuneți acelui județ să și plătească luxul care și l'a dat.

Dar în regulă generală, drumurile de fer nu sunt numai de un interes local, căci știți că chiar acele linii cari în adevăr s'ar putea numi de interes local, totuși ele se lăgă cu linia generală, și prin aceasta aduc destule avantagii liniei generale a Statului, și Statul dar este drept să ia parte la acea cheltuială care augmentază debitul liniei generale.

Însă nu cunoștem linia de interes local. Dacă ași lua județul meu, nu pledez în favoarea lui, căci a avut dobitocia — ertați-mi această expresiune care nu este parlamentară — de a și plăti datoria, prin urmare, nu beneficiază în nimic de această lege.

Așa dar nu este o chestiune pe care o pledez în favoarea județului meu. Noi am avut nenorocirea să nu prevedem o asemenea lege și am plătit, și legea de față dispune că pentru cine a plătit să rămâie plata bine făcută și cine n'a plătit să nu mai plătească.

Așa dar nu pledez pentru casa mea.

Al doilea, D-văstre vă este ușor să vorbiți; cei cari nu cunoșteți sau nu voiți să cunoșteți interesele județelor, cei cari au aspirațiune de regularea bugetului Statului, puțin le pasă de neregularea bugetelor județelor.

Este un principiu, nu de astăzi, că miniștrii cari nu pot să îndrănescă din impregiurări să augmenteze bugetul Statului, se desbracă de această sarcină și sub pretext de descentralizare fac onoare asupra județelor de a arunca asupra lor o sumă de greutate cari împovărăză bugetul județelor fără să umple pe al Statului; așa în cât avem aparența echilibrării bugetului Statului fără să ne preocupe câtuși de puțin că desechilibrăm bugetele județelor.

Apoi întreb: Fie județ, fie comună, fie Stat, care este sorgintea de unde se ia această avere, dacă nu din punga contribuabililor? Pentru mine, contribuabil, puțin mă importă când am să plătesc 30 de lei, dacă 10 i dau comunei, 10 județului și 10

Statului; pentru punga mea nu este nici o ușurare. Prin urmare, nu veniți de pleadă în favoarea contribuabililor; căci vor plăti și într'un cas și într'altul. Dar pledați într'alt sens. Dacă contribuabilului i lăsați posibilitatea ca prin plata lui să realizeze îmbunătățiri în localitate, este o compensare pentru sacrificiile lui. În vreme ce făcând în sens invers, aruncând asupra județelor toate sarcinile, veți face ca noi cei din județe să rămânem fără nici o îmbunătățire, să nu avem șosele, să înotăm în noroiu, să nu avem apă de băut, să nu avem strade pavate etc.

Astăzi guvernul s'a gândit ceva și la județe, Statul a găsit cu cale să facă drumuri de fer, dar nu în interesul județelor, ci în interesul său; și atât este de adevărat acesta că acolo unde s'au ridicat deputați să ceară drumuri de fer, Statul a acordat numai acolo unde era un interes general de racordare cu artera cea mare, fără a ține seamă de acele linii cari ar fi fost numai de interesul cutărui său cutărui județ. Dovadă de acesta e că sunt multe cereri de la județe eari nu s'au realizat, de exemplu, linia de la Focșani la Odobesci, cerută cu atata stăruință de județ, nu s'a făcut nici până astăzi; se vede că pentru minister Odobescii nu este un punct necesariu la racordare, nu este în interesul liniei generale a Statului; iar creditul acordat pentru această lucrare s'a cheltuit în altele și au rămas abandonate studiile și planurile făcute pentru linia Focșani-Odobesci.

În Camera trecută s'au emis voturi pentru linia numite de interes local, linii cari nici una până astăzi nu este recunoscută ca linie de interes local; dar știți că sunt halte și gare reclamate de deputați, cari s'au acordat ca chestiuni de interes local.

Nu județele au făcut declarație că vor plăti ele exproprierea, ci legea impune județelor în mod obligatoriu, între alte cheltuieli, și cheltuieli de expropriere pentru drumurile de fer cari trec prin circumscripțiunea lor. Dacă ar fi să vorbesc numai de județul meu, v'ași întreba întru ce linia Mărășesci-Buzău e o linie de interes al județelor, întru cât odinioară această linie care unia țera de sus a Moldovei cu Valahia și cu Dunărea n'a fost admisă nu știu din ce cauze, știu numai că era o coalițiune între unii și alții conservatori cu ore-cari liberali înaintați cari au făcut înțelegere între dâșii asupra liniilor ast-fel că, în loc să trecă axa prin Dorohoiu la Mărășesci etc., a trecut încongiurând Brăila etc. Mai târziu însă, dupe ce s'a perdut Basarabia, s'a făcut, nu pentru interesele Focșanilor sau Buzăului, ci pentru interesele generale ale țerei, linia de la Mărășesci racordată la Buzău și cu toate acestea exproprierea a fost lăsată și în acest cas în sarcina județelor prin cari trece această linie, de și ea nu e de interes județian. Unele județe au plătit de unde au putut și de unde nu au

putut; sunt însă județe cari n'au plătit, și aci apelez tocmai la acei ale căror județe sunt în defect cu plata, cari n'au plătit pentru că nu pot să plătescă; căci ar trebui să lase de o parte toate nevoiele și toate interesele județului.

Acum vine D. Lahovari și ne spune că nu ne gândim la interesele tezaurului public când votăm o lege ca aceea ce avem acum înaintea noastră, și uită D-sa că această lege nu vine din inițiativa parlamentară, ci din inițiativa guvernului, al cărui eu nu am onoare să fiu partisan, nu este al meu, ci al D-lui Lahovari, și că, prin urmare, această imputare de nepriecere și neprevădere, de perturbațiune și sdruncinare a bugetului tezaurului public, nu nouă ne o adresază, ci guvernului pe care îl susține D-sa.

Nu și da sâma D. Lahovari că e vorba numai de un viitor pe care poate să îl împedice D-sa ori când, acel viitor de a se mai construi drumuri de fer de interes local, dar cât pentru liniile deja construite, acelea rămân, în ființă, expropriările sunt făcute, jurații s'au pronunțat; prin urmare, nu are nevoie D. Lahovari să se mai témă că jurații au să caute să găsească un mijloc de spoliare a Statului în cât să acorde sume exploatare pentru hectarele cari ar fi de necesitate a se expropria; estimatiunile sunt deja făcute și guvernul s'a preocupat tocmai de cele făcute, asupra cărora sunt restante de plată, ce foarte greu ar putea să mai fie urmărite și încasate.

Dar voiți să aduc aminte D-lui deputat Lahovari, — căci trebuie să fac o distincțiune, fiind că e și ministrul Lahovari — că dacă trăim în țera românească, și dacă ne ocupăm de afacerile țerei, bine ar fi să ne dăm ceva mai exact sâma de cele ce se petrec în țera și să nu confundăm situațiunile cari sunt cu totul diferite; căci D-sa, când vorbește astăzi de exproprieri, se da înapoi cu 12 sau 14 ani, când scia cum se făceau expropriările drumurilor de fer sub compania Strusberg, unde în adevăr, în cestiuni de expropriere se cereau sume exorbitante pentru cantitatea de pământ expropriată, fără a ține sâma însă că acele estimatiuni, de și în aparență exorbitante, în fond însă ele erau și logice și chiar echitabile, dupe raționamentul natural și de bun simț al românului. Când D. Strusberg a venit să ne propună să facă drumuri de fer cu 178 sau 188 de mi de lei kilometrul, nu țin bine minte. . .

Voci: 270.000.

D. N. Voynov: Vă înșelați. El la început ceruse 178 sau 188 de mi și apoi mai în urmă a făcut declarațiunea că nu se mai mulțumesc cu această cifră, pentru că expropriările îl vor costa prea scump, și atunci i s'a acordat o sporire a cifrei primitive.

Când dar noi am dat în urmă acest bacșiș acelei societăți sub pretextul scumpeții expropriărilor, a avut dreptate bietul

expert român atunci să dică: Când tu, societate străină, fără capital și numai cu protecțiune influentă, ia! aceste drumuri în țera românească, și, peste prețul pe care îl declarî ca echivalent al construcțiunii lor, mai vii să ceri numai pentru exproprieri o sporire așa de însemnată a prețului kilometric, apoi să mi dai voe atunci ca cel puțin să îți scot din pungă această sumă, care nu trebuie să îți rămâie ție, pentru că așa a fost condițiunea între noi.

Atunci ați vădut D-văstre acele pretențiuni exorbitante pentru cari tinerii, cari veniau cu ideile viitorului ale civilizațiunii occidentale, se speriau că se găsisau în țera românească barbarii cari cereau nu știu câte decî de mi de lei pentru expropriere a unui tărâm care nu valora atâta.

Permiteți-mi să deschid aci o parentesă ca să vă spun că eu n'am beneficiat cu această ocaziune, nici ca deputat, nici ca avocat. Atunci s'au găsit la noi câțîi-va cu durere de inimă de străinii cari veniau să ne procopsescă cu drumuri de fer în ast-fel de condițiuni, și cari țipaui că li se cere nu știu câte decî de mi de lei pe falcie sau hectar, fără să și dea socotăla nici acei străini, nici acei cari luaui apărarea lor, că bieții noștri experți și jurați, cari confirmau acele expertise, aveau pôte dreptate când judecau ast-fel cu bunul lor simț, de și ei nu aveau acel bagajiu științific pe care îl importă ca într'un geamantan acei cari vin cu idei și cunoscințe culese în stăinătate, fără însă ca să scie a le adapta la caracterul populațiunii noastre și la necesitățile țerei; căci românul avea totă dreptatea să dică acelei companii străine: dacă ai luat mai mult de 180.000 lei de kilometru, cum te invoiceși la început, acea diferență trebuie să o dai înapoi pentru exproprieri, fiind-că așa ai declarat Camera că vei face, și pentru aceste exproprieri și s'a acordat.

Dar, dupe ce drumurile de fer au fost luate de Stat, când s'au mai făcut exproprieri pentru diferite linii ferate ce s'au mai construit în urmă, precum și pentru fortificațiunii, vă întreb pe D-văstre să mi spuneți dacă, afară de 2 sau 3 exemple ale puternicilor țilei, cari au putut căpăta pentru câte-va hectare expropriate sume considerabile în temeiul acelu argument introdus tot de la autorii străini, pe cari am avut onoare să îi trec și eu pe sub ochi, unde se dice că expropriere a nu e numai valorea intrinșică, dar și pagubele posterioare cari ar putea să rezulte, și simțimentul omului atașat da casa sau grădina în care se găsește mormântul nu știu cărui străbun, și toate aceste iluziuni și gusturi ale domeniului proprietar trebuiesc să fie plătite, dar cum dicem, afară de veri-o două trei exemple de felul acesta, nu veți găsi casuri unde să se fi plătit de Stat pentru exproprieri de apărare națională și de alte linii ferate de cât cel mult 1.600 lei de hectar; ba încă în mai

multe locuri s'a împărțit moșiora omului — și la moșioră e paguba cea mare, nu la domeniile întinse — s'a împărțit în mai multe bucățele, fie prin trecerea drumului de fer pe densa, fie din cauza exproprierii în interes de apărare națională, și la cea mai mare parte din proprietari, știți care a fost suma cea mai mare care li s'a dat D-le Lahovari? 1.600 lei pentru hectar, afară, încă o dată repet, de două sau trei excepțiuni ale acelor puternici cari au știut, cari știu și cari vor ști să capete indemnisiări grase și sub regimul colectivist și sub cel liberal și sub cel conservator, în sfârșit sub toate regimurile ce vor mai exista în țera acesta. Aceste însă, dupe cum am dis, sunt excepțiuni și de aceea să nu nearuncăm unii asupra altora; căci fie-care ne vom găsi cu câte o bubă în spinare, la unii mai mică, la alții mai mare, dar pe care sgândărind-o ar putea cangrena corpul aceluia care o pörtă. Acesta este adevărul, D-le Lahovari, dacă voiți să vă ocupați de ce este în țera, nu numai de ce este în cărți.

Nu este adevărat, o afirm într'un mod pozitiv, că jurații s'ar fi pronunțat în vederea intereselor județului.

Diceți că consciința juraților este elastică, dar ôre totă lumea e cu consciința elastică și numai noi nu? D-văstră credeți că acel jurați ar fi pronunțat exproprieri exorbitante pe sarcina tezaurului public, fără să vă întrebați dacă acei jurați nu sunt și ei români. A! Când este vorba de străini cari vin să ne exploateze, atunci este altă cestiune.

D-lor, evaluările sunt de astă dată foarte modest făcute și pe alocurea chiar cu dărnicie din partea proprietarilor; la unele locuri proprietarii au iertat, au dăruit ceea-ce ar fi trebuit să ia ca indemnisiare, pe la alte locuri au primit ceea-ce li s'a oferit, fără a face nici o contestare.

Exproprieri vor mai fi de făcut, și dacă se vor face rău, puternica voce a D-lui Lahovari se va ridica atunci și se va pune la dispozițiunea Statului; se va duce să pledeze în contra acelor răi patrioți cari ar căuta să ia mai mult de cât se cuvine de la Stat. Fiți siguri că în ceea-ce se chiamă expropriere de utilitate publică pentru comună, județ sau Stat, românul, o spun această pentru onorea lui, scie să facă sacrificii pe cât mijlocele lui îi permit, și când pe alocurea e câte o rară excepțiune, aceea e mai adesea dupe indemnul acelor știutori de carte advocățescă cari sunt inițiați în controversele autorilor străini din cari știu să tragă interpretări în contra Statului; pentru că vedem advocați mari alături cu aceia cari cer cât s'ar putea mai mult de la Stat și mai vedem că Statul, care are advocați publici, când este vorba de apărarea drepturilor lui mai cumpără și advocați celebri ca să îi opună acelora tot atât de celebri cari pledază în contra Statului.

Dar când este vorba de interesul județului, atunci Domniele lor, cari sunt eștiți

din județe și cari trăesc în București, dar la alegeri vin de cad pe spinarea noastră, a proștilor din provincii, și, dupe ce 'i alegem, devin omeni de Stat, de viitor, atunci tipă pentru bugetul Statului fără să se gândescă că luând în brațe bugetul Statului, strangulează bugetul județelor sau al comunelor.

Așa dar nu fiți mai catolici de cât Papa, D-le Iancule Lahovari. Când aduce guvernul un asemenea proiect, să fiți siguri că și pe guvern l'a durut inima de bugetul Statului, cel puțin tot ca pe D-văstră, care sunteți în perspectivă de a 'l administra. (Ilaritate).

Să fiți siguri că guvernul s'a gândit foarte serios la acesta și nu înțeleg cum D-văstră care sunteți dator să sprijiniți interesele comunei, interesele județului și chiar interesele individului, să veniți în fie-care ședință și să vă instituiți în omul care tronază ca apărător al bugetului, ca și când cei opt miniștri nu sunt în stare să se gândescă la interesul Statului și D-văstră vă faceți patronul lor. Ei bine, protestez în contra unui rol ca acesta și rog pe Adunare să voteze proiectul guvernului. (Aplause).

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: D-lor deputați, vă mărturisesc că n'am crezut nici o dată ca un proiect de lege atât de simplu să pôtă da loc la nisce discuțiuni atât de infocate în sinul acestui Parlament. Eu, aducând de altminterea mulțumirile mele și onora și altora pentru interesul pe cari 'l pun în această cestiune, ași ruga și pe unii și pe alții, căci aci nu este cestiune nici de partid nici de politică, să bine-voiască a discuta acest proiect de lege cu acel sânge rece, care mi se pare că este condițiunea sine qua non a unei bune soluțiuni. Să nu ne punem dar, D-lor, pe tărâmul cestiunii de a sci care pôte fi sau nu datoriu unuia sau altuia din noi ca deputați. Și aci 'mi va permite D. Voinov să fac o mică parentesă.

Nu cred că este exact a dice că noi deputații suntem aicel reprezentanți ai cutărui județ sau a cutărei comune; ci suntem reprezentanții întregii țări. Sunt sigur că nici D. Voinov nu crede alt-fel, dar că în ardorea discuțiunii a făcut un mic lapsus. Cred că nici D-sa nu este de părere că deputații sunt trimiși aici pentru a apăra interesele județelor sau ale comunelor. Eu, cel puțin, nu concep lucrul așa și cred că Camera și Senatul represintă interesele Statului întreg, bine înțelegându-se că trebuie să se țină în seamă și de interesele comunelor și ale județelor; căci în definitiv nu trebuie să existe nici un antagonism între aceste organe ale corpului social.

Acestea spuse, să venim la lege. Care este motivul acestei legi? Motivul este că experiența a dovedit imposibilitatea în care se află consiliile județene de a face față unor sarcine pe cari, nu ele

din liberul lor arbitru și le-au impus, dar cari le-au fost impuse de către Stat.

D-lor, ating aci o cestiune mai generală. De la crearea consiliilor județene, de la crearea consiliilor comunale, de la crearea acestor așa numite Corpuri autonome în sinul Statului nostru, corpuri de autonomie locală, puse de altminteri sub controlul Statului, a fost o perpetuă tendință la tôte guvernele de a impune acestor grupuri sarcine cari, de altminteri, nu au nimic de comun cu interesele pur locale. Chiar prin legea organică a consiliilor județene s'a făcut această eróre de principiu, și această eróre a fost din ce în ce mai mult exagerată.

Înțeleg foarte bine ca unele consilii generale, ca unele județe, ca unele comune, în vederea intereselor, în vederea avantajilor pe cari le-ar putea trage din cutare și cutare instituțiune, din cutare și cutare lucrare de interes general, să vină și ele, în scop de a facilita execuțiunea acelei concepțiuni, să contribue la o asemenea lucrare de interes general; casuri de felul acesta le vedem adese ori în alte țări străine, unde, de exemplu, se face un canal, sau o cale ferată, sau un port cu contribuțiune și de la Stat și de la comune și de la județ; dar tot-d'a-una și în tôte țările s'a respectat autonomia acestor instituțiuni pe unde ele sunt autonome, au fost aceste construcțiuni efectul unor negocieri între Stat și aceste diferite autorități, și efectul unui vot al cetățenilor chemați a contribui cu banii lor speciali județeni sau comunali la cutare și cutare lucrare care nu era de un interes special al acelei localități.

Dar nu tot așa s'a făcut și la noi. Camerele trecute, în dorința lor cea mare de a dota cu un moment mai curând țera cu o rețea completă de drumuri de fer, și tot-d'o dată în dorința de a nu încărca Statul cu prea multe cheltueli, precum și în dorința de a demonstra că se pot face la noi drumuri de fer cu sume minime și cu cheltueli foarte neînsemnate, au recurs la acest mijloc de a pune o parte din cheltueli pe seama județelor, de a suprima o altă parte de cheltueli, de și foarte necesarie și ele, cum sunt vagonetele și altele, pentru ca pe urmă să se pôtă dice: iată că s'au putut face drumuri de fer în țera românească cu 40 sau 50 de miș de lei kilometrul!

Acest sistem ne-a condus unde trebuia să ne conducă, că cheltuecele reale fiind mai mari de cât prevederile, a venit *le quart d'heure de Rabelais*, a venit timpul să se plătescă, și atunci s'a vădut că județele n'au bani și că aceste sarcine sunt prea mari în proporțiune cu puterile lor.

Acum, D-lor, D-văstre trebuie să vă gândiți la înzestrarea drumurilor de fer cu materialul rulant necesar, și în ceea ce privește județele, ori ați vrea ori n'ati vrea D-văstre, trebuie să adoptați această lege; căci este o forță majoră la mijloc, care face că tot Statul are să fie silit să

pôrte sarcina acesta; căci, D-lor, vă rog să nu ne facem iluziune, cea mai mare parte din cheltuecele de expropriere sunt deja plătite. Art. 6 prevede următoarea clausă: că județele sunt datore, în termenul cutare de la comunicarea planurilor, să exproprieze terenurile cu cheltuiala lor, iar dacă ele nu vor face acesta, atunci Statul va plăti exproprierea pe comptul județelor, și regula generală a fost aceasta: județele ne având nici personalul necesar ca ingineri, nici omeni destul de experți în materia administrativă sau judiciară ca să se pôtă ele ocupa cu această trebă, în cele mai multe casuri n'au făcut nimic și Statul, direcțiunea căilor ferate a făcut acele exproprieri, ca una ce conduce acele lucrări.

Suma cu care s'au făcut acele expropriațiuni s'a înscris, conform dispozițiilor legii, în bugetul consiliilor județene; dar nici nu s'au înscris tôte în total; căci ministerul și a dat compt că în multe casuri ar fi imposibil ca acele sume să se plătescă de județ imediat, și s'a făcut un fel de repartițiune, s'a mulțumit ministerul cu părți alicote din sumele datorite, rămânând ca cu chipul acesta să se repartescă într'un număr mai mare de ani tôte datoriile județelor. Cu tôte acestea nu sunt în stare cele mai multe județe să facă față acestei obligațiuni, și lucrul este foarte ușor de înțeles.

Vedeți, D-lor, din expunerea de motive, că, de exemplu, județul Romanați are un buget de 173.000 lei ca venit, și are ca sarcini către Stat 104.000 lei pentru expropriațiuni ale drumului de fer. Când dar un județ are 173.000 lei venit anual, și din aceștia i se ia 104.000 lei numai pentru exproprieri, nu 'i mai rămân decât 69.000 lei. Din aceștia numai comitetul permanent 'i ia 30.000 lei, prin urmare, mai rămân 39.000 lei, din cari urmază a se plăti spitalul, chiria localului tribunalului, medicii și tôte serviciile acelu județ. Vedeți, D-lor, că este o stare de lucruri ridiculă. Realitatea lucrului este acesta, că se înscrie la paragraful veniturilor bugetului general al Statului o sumă care rămâne fictivă, pentru că este imposibilă de încasat; nu se pot lăsa bolnavii și arestații din județ nehrăniți, pentru ca să 'i luăm județului partea lui alicotă din ceea-ce datoresce către Stat ca despăgubire pentru drumurile de fer.

În fața unei asemenea stări de lucruri, ministerul și a dis că este mai natural și mai onest să spunem lucrurile pe față și să nu ne mai ascundem dupe deget.

Acești bani ce datoresc județele se pot considera pentru Stat ca pierduți, pentru că nici un județ n'are de unde-i plăti, orice am face noi.

Prin urmare, dacă noi am persista ca județele să și îndeplinescă obligațiunea lor, nu ar fi alt chip de a le pune în putință ca să și îndeplinescă această îndatorire, de cât de a le autorisa prin o lege specială ca să se impună din nou cu alte

decimii adiționali pentru a putea face față la aceste cheltuieli la cari astăzi ele nu pot răspunde.

O voce: Județele nu se mai pot impune.

D. președintele consiliului, Th. Roșetti: Și mai toate județele au ajuns astăzi la limita fixată prin lege, până la care are facultatea consiliul județean de a vota impozite.

Să presupunem că D-văstre ați voi să luați această cale și să ne dăm seama, care ar fi rezultatul și echitatea acestei măsuri? Pentru a vedea acesta, trebuie să ne dăm seama de rolul pe care îl are o cale ferată în sistemul general economic al unei țări. La noi, o simplă aruncătură de ochi și o simplă reflexiune asupra întregii noastre rețele de căi ferate ne va arăta că toate liniile noastre până acum nu sunt de cât adevărate căi naționale de un interes general, pentru că sunt nise arterii de comunicațiune menite a lega capitalele județelor și porturile cu centrul țării și cu liniile cele mari de transport internațional, și nise asemenea linii au fost și sunt considerate peste tot locul ca artere mari de comunicațiune, a căror existență și bună funcționare interesază totalitatea Statului.

Eu recunosc că poate să fie și căi ferate de interes local, dar acest lucru nu poate exista astăzi la noi, pentru că județele noastre nu au ajuns încă acolo în cât să se poată bucura de o asemenea subdiviziune de căi ferate, cari să fie destinate numai unor interese pur locale, de ce cum nise asemenea subdiviziuni de căi de comunicațiune pot să existe în alte țări.

Fiind dar lucrurile ast-fel, atunci vă întreb: unde este echitatea, unde este dreptatea pentru contribuabilii din județele Românești, Dorohoiu sau altele, cari abia de ieri au început să beneficieze de aceste căi de comunicațiune și cari de ani contribuiesc la aceste cheltuieli ca toate cele-alte județe ale țării, pe când județele Roman, Ilfov, Buzău, etc., cari beneficiază de acum 18 ani de aceste căi, acum să venim noi și prin o lege să impunem din nou una sau două decimii județelor Românești, Dorohoiu, etc., mai mult de cât plătesc județele cele-alte, și pentru un folos de care cele-alte județe s'au bucurat cu mulți ani mai înainte, fără ca să li se fi impus un adaos de impozite?

Acum avem căi ferate în toate județele, și dacă ar fi ca pentru plata acestor căi ferate să votăm noul impozite, ar trebui să le votăm pentru toate, iar nu numai pentru unele județe, și încă tocmai pentru acelea cari, deși au purtat această sarcină egal cu tota țara, a trebuit să aștepte 18 ani spre a avea și ele o linie ferată; și încă să nu uităm că aceste din urmă căi ferate sunt în condițiuni mai inferioare; căci sunt mai slabe, umblă mai puțin repede de cât acelea din județele pe unde s'au făcut liniile cele mari, cari au putut da în acești ani o dezvoltare și moșilor și

averei în genere a locuitorilor acestor județe, cari cu toate acestea nu au fost supuși la o sporire de impozite pentru aceste avantajii de cari ei se bucură. Acesta cred că nu ar fi drept.

Temerea pe care o exprimă D. Lahovari, că dacă s'ar lua această sarcină de asupra județelor și s'ar da asupra Statului, juriul de expropriatiune ar fi mai puțin dispus a face economie în evaluările sale, dîcîndu'și că Statul e bogat și are de unde să plătească, această temere nu mi pare fundată, și acesta din două puncte de vedere: întâiu, pentru că experiența a dovedit că această considerațiune nu oprește pe un juriu dispus a face favoruri, care nu'și dă seama de misiunea lui și nu are conștiința datoriei sale, de a procede la evaluări exagerate. V'ași putea cita un exemplu de o hotărîre dată sub regimul acestei legi, unde județele erau în cauză și unde s'a dat de către un juriu o sentință ca în timpurile cele frumoase și strălucite ale întreprinderii Strusberg, și unde cel care se judeca contradictoriu cu Statul, căci județul respectiv nu se interesa la expropriere, sau nu intervenise, câștigînd acea sentință a juriului contra Statului, astăzi ar trebui ca Statul să ceară de la județ plata acelei sume exorbitante pentru exproprierea unei falci de pământ.

Dar, în definitiv, ori că vom lua din punga contribuabililor prețul acesta sub formă de contribuțiune județeană, sau sub formă de contribuțiune către Stat, lucrul rămâne tot același. Inșă, când veți lua sub formă de contribuțiune județeană, în cazul când nu veți vota legea de față, atunci veți fi siliți să obligați pe unele județe la o sporire de impozite, veți fi siliți să faceți o repartițiune a acestor sarcine numai asupra unor județe și ea va fi mai grea, mai apăsătoare și mai nedreptă de cât dacă s'ar repărți asupra întregii țări.

Acestea sunt, D-lor, considerațiunile pentru cari v'ași ruga să votați proiectul de lege așa cum vi s'a prezentat.

Dar ori cari ar fi sentimentele D-văstre în această privință, vă atrag atențiunea și asupra unei cestiuni de formă. Nu eram la începutul discuțiunii, și mi s'a spus că art. 1 s'a votat. Dar articolul 1 poartă următoarea declarațiune:

„Dispozițiunile art. 6 și 8 din legea promulgată la Maiu 1882, sunt și rămân abrogate.”

Dacă acesta s'a consfințit prin un vot al D-văstre, atunci discuțiunea mai că nu mai are loc; pentru că art. 6 din legea de la Maiu 1882, este tocmai acela care prevede obligațiunea județelor de a plăti. Din momentul ce ați abrogat acea obligațiune este evident că trebuie cine-va să plătească în locul județului. A spune prin art. 2 că județele vor plăti aceste exproprieri, mi se pare că ar fi o contradicțiune cu ceea-ce ați votat deja; atunci este mai bine să respingeți legea și să avisăm la alt-ceva.

Cu toate acestea eu vă rog, dacă voiți să avem o administrațiune județeană posibilă, dacă voiți ca unele județe ajunse în stare aprôpe de faliment să nu cadă cu desăvîrșire în bancrută, în asemenea caz bine-voiți a lua d'asupra lor nise sarcine pe cari ele nu le pot suporta. (Aplause).

Voci: Inchiderea discuțiunii.

D. președinte, L. Catargi: Ne mai fiind nimeni înscris, discuțiunea este închisă de la sine.

D. Softa: Consultând comitetul delegaților asupra amendamentului prezentat de D. Lahovari, majoritatea l-a respins.

— Se pune la vot amendamentul D-lui I. Lahovari și se respinge.

— Se pune la vot amendamentul prezentat de D. N. Nicorescu și se adoptă.

— Se pune la vot art. 2 din proiect cu amendamentul D-lui Nicorescu și se primesce.

Articolele 3 și 4 se adoptă fără discuțiune.

Se citește art. 5.

D. vice-președinte Gr. Cozadini ocupă fotoliul președinției.

D. G. Softa: D-lor deputați, asupra art. 5 s'au prezentat două amendamente, unul din partea D-lui Focșăneanu în cuprinderea următoare:

„Propunem suprimarea art. 5 care este inutil. Acest amendament s'a retras de către D. propuitor.

Al doilea amendament este al D-lui Apostoleanu în cuprindere:

„Sumele plătite până astăzi de județe în puterea legii de la 15 Maiu 1882, nu se vor mai restitui de Stat.”

— Se pune la vot amendamentul D-lui Apostoleanu și se primesce.

— Se pune la vot art. 5 ast-fel modificat și se adoptă.

— Se dă citire art. 6.

D. G. Softa. La acest articol este un amendament al D-lui Focșăneanu prin care cere supresiunea acestui articol. Comisiunea a primit amendamentul.

— Se pune la vot supresiunea art. 6 și se primesce.

— Se pune la vot proiectul de lege în total:

Votanți	88
Maioritatea regulamentară	46
Bile albe	77
Bile negre	11

D. vice-președinte, Gr. Cozadini: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

Acum D. I. Lahovari are cuvîntul în cestiune personală.

D. I. Lahovari: D-lor deputați, 'mi pare rău când mă ved silit, în contra gusturilor și obiceiurilor mele, să cer cuvîntul într'o cestiune personală, onor. membri ai acestei Adunări, din ori-ce partid vor face parte, 'mi vor da această dreptate că eu nu am obicei să fac cestiuni personale pentru că în ori-ce discuțiune, la care iau

și eu parte, mă silesc ca prin discursul meu, prin vorbele mele să nu ating pe nimeni, și vorbesc pe cât se poate impersonal, cât se poate de obiectiv, numai și numai pentru ca să nu se găsească nimeni cât de puțin atins; de aceea am fost surprins astăzi când, în urma vorbelor mele pe care le-am spus cu ocazia unui amendament, privitor la o afacere care nu era politică ci o afacere cu totul de resortul financiar, și în care cestiune, prin puținele cuvinte care le-am spus, am vorbit într'un mod din cele mai impersonale, fără ca să fac veri-o aluziune personală sau să atac, fie un partid, fie veri-unul din membrii acestei Adunări, cu toate acestea am avut nefericire să văd că unul dintre colegii noștri, nu numai că alunecă pe tărîmul de personalitate, dar încă și permite să-mi dea lecțiunii, și permite să vină și să mă învețe pe mine cum trebuie să-mi fac datoria de deputat și cum trebuie să-mi exercitez mandatul meu de reprezentant al țerei.

Ei bine, cu toate că eu nu am atins într-un mod pe onor. D. Voinov, cu toate acestea D-sa și-a luat permisiunea să-mi facă muștrări, și să mă dojenescă. (Aplause).

Dar, ce este adevărat, eu nu trebuie să mă mir de acesta, D. Voinov, care nu face parte din majoritatea acestei Adunări, a rămas uimit când a văzut că un membru al majorității ia cuvântul și și permite să susțină un amendament în contra vederilor guvernului majorității:

D-sa, se vede că este animat încă de tradițiunile și obiceiurile majorităților disciplinate ale guvernului căzut, uită însă, se vede, că partidul din care am onoare a face parte, nu are nici acele tradițiuni nici acele obiceiuri, că nu confundă disciplina partidelor cu servilitatea, și membrii majorității, când au intrat într'un partid, și când susțin un guvern, nu înțeleg prin acesta că s-au băgat la stăpân. (Aplause). Dacă membrii ce au susținut pe D. Brătianu ar fi avut curajul — de câte ori vedeau sau credeau că făcea veri o greșală — să-l lumineze și să-l oprască pe calea pe care intrase, să scie D. N. Voinov, că D. Brătianu ar fi plecat cu demnitate de la putere, iar nu ar fi căzut în acel nămol de păcate și de greșeli care au atras ura și disprețul țerei întregi asupra partidului său.

Eu unul, de câte ori voi crede că amiciei mele politice comit o greșală, nu mă voi îndărăt de la datoria mea, datoria care cred că mi-o impune calitatea mea de reprezentant al țerei, de a spune părerea mea, și de a mă sili să conving pe amiciei mele politice că nu trebuie să facă cutare și cutare act pe care îl cred că ar fi vătămător intereselor ce sunt chemate aci a le apăra.

Iată cum înțeleg eu mandatul de deputat, și modul adevărat de a susține un guvern, și fac apel la D-nii miniștri să declare dacă în cuvintele ce le-am pronunțat au văzut, fie chiar în mod indirect,

veri-o intențiune malițioasă, veri-un reproș de neprevădere sau de risipă.

S'a înșelat D. Voinov când a crezut, prin ceea-ce a spus, că apăr pe guvern în contra mea, și cred că onor. guvernul și mulțumește de acest zel mare ce a arătat în favoarea lui; raporturile ce există între fostul guvern și majoritatea lui diferă de raporturile dintre membrii acestei majorități și guvern. Relațiunile dintre noi și guvernul actual sunt mai nobile, mai liberale pentru că deputatul își păstrează independența și libertatea conștiinței sale. În adevăr, guvernul actual când vede că un deputat, fără nici o idee de mahațiune politică meschină, vine de combate un proiect de lege, nu se supără; căci știe că nu este stăpân pe conștiința deputatului, și recunoște că între omeni animați de aceeași iubire de țară, și în sufleții de aceleași principii politice, se poate ca în cestiuni secundare să fie divergențe de opinii. Acesta dovedește adevărată practică a regimului constituțional, dovedește libertatea discuțiunii între deputat și reprezentanții puterii executive. Și de aceea să nu se mire D. Voinov că are să vadă de mai multe ori acest spectacol, ca membrii din majoritate să ia cuvântul să combată veri-un articol dintr'un proiect al guvernului.

D. Voinov mă critică că mi-am luat rolul de apărător înlocuitor al intereselor fiscalului, și voind să mă ia în derisiune m'a denunțat contribuabililor. Ei bine, să știe D-sa, care timp de 12 ani a făcut parte din majoritatea D-lui Brătianu, că dacă acea majoritate n'ar fi risipit cum a risipit banii țerei n'am fi avut nenorocirea să ne întrebăm: iată o trebuință, iată o suferință nouă care se semnalază; De unde se luăm bani se plătim? Administrația de 12 ani a D-lui Brătianu, cu majoritatea sa în care a strălucit D. Voinov când pe banca de ministru, când pe banca de deputat, acea administrațiune nu ne a lăsat de cât datorii și deficite. Când s'au plătit 16.000.000 în aur pentru linia Cernavoda-Chiustenge, linie care nu aduce nici un ban venit; dacă atunci D. Voinov ar fi ridicat glasul său puternic în contra acestei afaceri strălucite, care astăzi ne costă peste 25.000.000, am fi avut astăzi poate șosele, școli, spitale și alte multe îmbunătățiri; D-sa a tăcut; D-sa nu s'a ridicat când anuitatea datoriei publice de la 40.000.000 s'a urcat la peste 70.000.000; dacă s'ar fi împotrivit la toate aceste risipe, n'am fi nevoiți noi astăzi să ne uităm cu sfială la orice propunere nouă care aduce sarcini pentru țară. Sistemul D-lui Voinov este comod; la orice cheltuială se propune, D-sa știe că este un interes care trebuie satisfăcut; dar când vine timpul de a se pune sarcini ca să se plătescă cheltuiala susținută de D. Voinov, atunci D-sa și ia rolul cel frumos, rolul de părinte al contribuabilului, și ne întrebă: Până unde aveți să mergeți cu sarcinile și cu dările?

D-lor, și astăzi partidul conservator este în situațiunea în care se găsea la 1871. În Domnia Regelui Carol, de două ori partidul conservator a moștenit o situațiune nenorocită, rezultatul unei lungi serii de greșeli și de risipi; de două ori a avut rolul ingrat de a plăti datorile și sarcinile lăsate în urmă de partidul căruia îi aparține D. Voinov; de două ori a fost nevoit a bea acel pahar amar al impopularității care isbesce nu pe aceia care comit greșelile ci pe aceia care plătesc. Partidul conservator se silește să și îndeplinească datoria de a face față angajamentelor pe care s'a pus iscălitura țerei românești, chiar atunci când din nenorocire în timp de 12 ani această iscălitură a fost încredințată în nisele mâinilor netrebnice, risipitoare și hrăpitoare. (Aplause).

Și D-ta care ai făcut parte din regimul trecut și care nu te poți lepăda de dânsul; fiind că dacă o-dată ai intrat în minister și ai primit solidaritatea cu toate faptele acelui partid pe care l'ai reprezentat pe acele bănci, dacă în urma unor neînțelegeri particulare, în urma unui parapon ai trecut în opozițiune, să nu crezi că ești liber de a te lepăda înaintea țerei de răspunderea faptelor la care ai participat. (Aplause). Și de aceea nu primesc lecțiunii de la D. Voinov ca deputat al majorității de azi, care 12 ani am stat în opoziție, care 12 ani am preferat să rămân în viața privată de cât să intru pe porțița cea mică în această Adunare, până când în sfârșit voința alegătorilor m'au adus aici, contra presiunii și a sfertărilor prefectilor D-lui Brătianu. Cei care s'au bucurat de favorurile guvernului trecut, nu i primesc să mi dea lecțiunii despre modul cum înțeleg eu mandatul meu de deputat. (Aplause).

D. vice-președinte Gr. Cozadini: D. Voinov are cuvântul în cestiune personală.

D. N. Voinov: D-le președinte, am cerut cuvântul să mă adresez direct la onor. D. Lahovari și în același timp Camerei, și să rog pe D. Lahovari ca în calmul conștiinței D-sale să spună dacă am făcut veri-o aluziune cât de mică la persoana D-sale...

D. I. Lahovari: Ați vorbit de conștiința elastică.

D. N. Voinov: Și în cazul când voi fi făcut o insinuare ori cât de mică la adresa D-sale, sunt gata ori când să i cer scuze.

Dar nu am înțeles însă un lucru, ca D. Lahovari să vie să se facă censor în Camera asupra mea și să mi desineze cercul în care trebuie să mă țin când combat argumentele D-sale. Eu nu am răspuns de cât la argumentele D-lui Lahovari; am combătut modul D-sale de a vedea în această cestiune; și ore nu ne e permis năo, fiind în divergență de opinii, să combatem o idee fără a ataca persoana? Ei D-le Lahovari, și eu am un

trecut în țera acésta, și fiind-că un alt orator a adus aminte D-lui Tache Ionescu, un trecut de nu știu câte cărți și nu știu câți ani de stagiū politic, eu voiū spune că de 35 de ani fac politică neștrămutată în partidul liberal; de la 1866 am fost mereū în acésta Cameră și să 'mi dați voe să știu măcar atât ca să 'mi cumpēnesc cuvintele spre a nu ataca persōna nimeni, să știu până unde să merg în argumentarea mea ca să nu offensez pe veri-un coleg. Nu m'am gândit să atac persōna D-lui Lahovari, și încă mai puțin să 'i daū lecțiune, știu că D-vōstre sunteți destul de invētat și de capabil, ca să nu aveți nevoie a lua lecțiunii de la mine; dacă ași fi amicul D-vōstră, cum 'mi pare rău că nu sunt, ași căuta să iaū eu lecțiunii de la D-vōstră, care, fie prin pozițiune materială, fie prin talentele D-vōstră, ați putut invēta mai mult, și dacă D-vōstră nu voiți să țineți compt de experiența ōmenilor cărunți, eu nu țin sēmă și de cartea celor mai tineri, și de aceea nu mă puteam gândi să vē daū lecțiune. Ne vorbiți de morală? Dar de când v'ați erigiat D-vōstră, D-le Lahovari, în moralisator în acésta țēră, și în moralisator al meu personal?

Puțină modestiă e acésta și ca vērștă a D-vōstră, și ca respect pentru perii albi ai altora; ca vērștă politică, D-vōstră venit abia de ieri, de alaltă-ieri, nu o aveți; eu am un trecut de 30 de ani în luptă și 20 de ani în parlament; e ușor să aruncați cu noroiū în orī cine a făcut cât de puțin în acésta țēră; fiind-că D-vōstră nu ați făcut nimic, și prin urmare nu aveți nici o greșală. Dar care e defectul de care mă acușați? Că nu am făcut parte din partidul conservator? N'am făcut, nu fac, și nu voiū face parte nici o-dată din acel partid; căci am de onōre a declara că voiū fi trădător al credinței mele când voiū merge în principii alături cu D-ta.

D. N. Filipescu: Dar la *hōtel de France*?

D. N. Voinov: Nu m'am dus acolo ca să aduc tāmăie guvernului, dupe cum nu 'i aduc nici astăzi; acolo să făcea târguială de portofoliū, și eu care fac politică liberală, preferam să am la guvern pe cei mai puțin de cât pe cei mai mult reacționari. Nu am obiceiul să aprind tāmăie nici guvernului actual dupe cum n'am făcut-o nici cu guvernul trecut; căci nu am nevoie de ajutorul nici unui guvern; nu am să cer nici ministeriū, nici funcțiuni pentru protegiați, nici pâne de hrană pentru mine. Cu munca mea onestă am o bucată de pâne nēgră care nu e moștenită de la părinți, care e câștigată cu sudōrea mea.

'MI imputați, D-le Lahovari, că de ce am fost în guvernul D-lui I. Brătianu? Dar câți n'au fost în acel guvern, și chiar astăzi pe banca ministerială sunt ōmeni cari au fost în guvernul D-lui Brătianu. Toți aceștia ōre din acésta causă să fie malonești?

'MI mai diceți că m'am despărțit de acel guvern din parapon. Acésta e aprecierea D-vōstre, care pōte că nu înțelegeți a vē supēra de cât din parapon. Eu însă m'am despărțit când am creșut că acel guvern făcea rău, sau făcea acte cari D-vōstre vē aducea, dupe cum v'a și adus, un bun serviciū, și ale căror consecințe eu le prevedeam mai d'inaute; căci de pe urma acelor fapte pe cari eu le reprobam, ați venit D-vōstre astăzi aci ca să insultați lumea care nu e de față și pe care nu o insultați când era de față. Eu am făcut parte din partidul D-lui I. Brătianu, și mai înainte încă din acela al D-lui Kogălniceanu și Panu din Moldova; căci de acolo am venit, și trebuie să știți că politica nu se face numai în București și numai cu D-vōstre, numai cu cei cari au avut fericirea de a moșteni de la părinți și avere și educațiune. Eu am făcut politică și apelez pentru acésta la D. Kogălniceanu și la D. Ionescu, cari știu că făceam politică liberală încă de la 1853, alături cu dēnșii, în cōda lor; căci eram tēner pe atunci, și dacă am fost constant amic al partidului liberal până astăzi, voiū fi tot ast-fel cât voiū mai trăi. Când dar voiți, D-le Lahovari, să-mi faceți imputări, bine-voiți mai întâiū a vē informa de trecutul meu, spuneți greșelile pe cari le voiū fi comis, și le voiū recunosce; nu avansați însă ceea-ce nu e exact.

Mai spuneți că făceam mai bine de dădeam consilii bune D-lui I. Brătianu. De i le voiū fi dat bune sau rele, nu am a mă recomanda înainte D-vōstre. Dar fiind-că ați vorbit de drumul de fer de la Cerna-Voda la Constanța, de ce n'ați citit cel puțin procesele-verbale ale Senatului în cestiunea de care vorbiți, pentru ca să vedeți ce am făcut eu când căutați a mă implica în acésta cestiune, să vedeți cu câtă inverșunare am luptat, ca un tigrū, pot dice, în contra acestei rescumpărări; căci sciam de pe atunci că acésta are să fie o pată pe partidul meu. N'am avut însă trecere.

Eu sunt tot-d'a-una din acei cari fac observațiuni și amicilor ca și adversarilor, dar dacă nu vor să mă asculte nu eu am să port responsabilitatea faptelor lor pe cari tocmai le-am combătut. Dar ce ați vrea D-vōstre de la mine? Să merg alături cu D-vōstre ca să daū și eu cu piciorul în D. I. Brătianu pentru ca să culeg aplausele D-vōstre? Nu. Eu plâng pe D. I. Brătianu, dar D-vōstre trebuie să 'l sērbătoriți. 'L plâng, căci greșelile lui, la cari am participat, nu mă daū inapoi, iaū și partea de răspundere ce mi se va cuveni mie, 'l plâng, pentru că greșelile lui și ale nōstre v'au adus pe D-vōstre aici, uitând și trecutul politic și vērșta și insultând pe acei cari au făcut ceva în țera acésta. (Aplause).

Dacă e drept ca pozițiunea să dică că are un trecut, 'mi pare bine că pot să declar și eu că am unul în acésta țēră; dacă

e rău, voiū fi înmormētat cu dēnsul; dacă e bun, al meu va fi; căci, știu că nici biografia mea, nici discursul funebru nu mi le va face D. Lahovari, pentru ca să am témă că istoria are să fie nedreptă.

Dacă am ceva, am prin mine însu'mi; căci n'am moștenit nici avere nici titlu în virtutea căruia vin unii de să fălesc cu trecutul strămoșilor, ca și când prezentul nostru nu ar fi la înălțimea trecutului strămoșilor. Pentru ce dar mă injurați?...
O voce: Pentru ca să vē dăm ocașiunea de a vē lăuda.

D. N. Voinov: Dacă ați primit ocașiunea de a mă injura, primiți și ocașiunea de a mă apăra. Eu nu fac de cât a mă apăra; nu aduc imputări conservatorilor, nici onor. D-lui Lascar Catargi, căruia din totă convicțiunea mea 'i-am dīs în tot-d'a-una onorabil. Sunt mulți dintre acei cari au servit partidul D-sale și 'i-au compromis viitorul; cu tōte acestea eu nu 'l fac solidar cu dēnșii și cu sultanmezatul din acea Cameră. Greșelile politice sunt o cestiune de apreciere.

Voiū apela la D-vōstre care m'ați întrerupt, să spuneți dacă am dīs eu o vorbă atingătoare la persōna D-lui Lahovari. 'L stimez ca om onest și capabil; ca amic politic este alt-ceva.

Dacă este onest și capabil și mai recunosc un lucru: Dacă se vede că este un băiat de viitor, crede D-sa că pentru acésta 'i este permis să injure tot ce a fost înainte D-sale? Acésta nu este o notă generōsă pentru D-sa.

Dacă am greșit în 30 de ani de viață politică o singură dată am greșit, când din impregiurări am fost silit să primesc ministerul de la D. I. Brătianu. Tōtă lumea știe că n'am umblat dupe minister, și o știți și D-vōstre, dacă ați voi.

Acei cărora pōte vē surd portofoliile ministeriale, fiți siguri că nu veți avea nici o concurență din partea mea.

De aceea termin, D-le președinte, rugându-vē să constatați că nu am dīs un singur cuvēt ofensător la adresa D-lui Lahovari, la persōna, la caracterul, la onestitatea sa; că am combătut argumentele D-sale, acésta am făcut-o, și cred că este permis fie-căruia din noi să combată în marginile bunei cuviințe ideile pe cari nu le aprobă. Ce vrea D. Lahovari? Să 'i bat din palme până nici nu apucă să deschidă gura? D-lui să fie leaderul meu sau cel puțin, vrea ca cuvēntul D-sale să fie cuvēt de evanghelie pentru orī cine? Cred că v'ar șede a bine cel puțin atăta modestie ca să permite-ți acelor cari nu împărtășesc vederile D-vōstre, să 'și spună și ei pe ale lor și să combată argumentele D-vōstre în limitele bunei cuviințe în care m'am ținut eu. Credeți că ași fi fost atât de nerod în cât să 'mi permit a atinge persōna D-vōstre; căci ar fi trebuit să fi fost cu atât mai mult nerod, cu cât vēd că nu este aci curentul meu, ci este curentul D-vōstre. Este destul să mă chiem astăzi Lahovari ca totul să fie în favōrea

mea și să mă chiem Veinov, ca totul să fie în contra mea; nu sunt atât de stupid în cât vădând curentul D-vostre să cuez să vă atac.

Să cuez însă să vă combat, fiți sigur că în tot-d'a-una o voi face când cestiunile puse de D-vostre nu le voi împărtași; le voi combate cu respectul ce datorez Camerei, cu respectul ce vă datorezi D-vostre, cu o condițiune însă, ca același respect să mi purtați și D-vostre mie ca reprezentant al țerei, dacă nu respectați vîrsta, și acesta e trîmba D-vostre, dacă nu respectați trecutul meu pe care D-vostre nu l'aveți; căci cu câte-va discursuri în public nu va să dîcă a avea un trecut splendid, cel puțin nu înjurați omeni cari au un trecut în această țară. Viitorul, D-le Lahovari, recunosc că este al D-vostre, și fiind al D-vostre, nu dați acest exemplu tinerilor. Duce ce și D-ta veți avea un trecut în această țară atunci veți vedea dacă ai fost drept cu mine, pentru că poți se va găsi și atunci un băiat care să și permită să insulte pe un om care a luptat 40 de ani în țera acesta.

D. vice-președinte, Gr. Cozadini: Acum la ordinea zilei avem mai multe credite.

— *D. D. A. Laurian* dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

În timpul dintre sesiunile Adunării legitime s'a cheltuit de guvern suma de lei 714, b. 75, pentru reparațiunea localului Casei de depuneri și consemnațiuni, prin deschiderea acestui credit suplimentar asupra budgetului Casei de depuneri.

Comisiunea financiară, cercetând dosarul afacerii, aprobă acest credit, și vă rog să bine-voiți a l' legitima D-vostre prin votarea proiectului de lege ce s'a prezentat.

Raportor, *Ion I. Rădulescu.*

PROIECT DE LEGE

Art. I.— Se aprobă creditul suplimentar de lei 714, bani 75, deschis de guvern pe seama budgetului Casei de depuneri și consemnațiuni pe exercițiul curent 1887-88 conform art. 24 și 29 din legea contabilității generale.

Art. II.— Acest credit se va înscrie prin compturi și se va acoperi din fondul prevăzut prin budgetul Casei de depuneri și consemnațiuni pe exercițiul 1887-88 pentru deschidere de asemenea credite.

— Duce adoptarea luării în considerațiune și a articolelor în parte, se pune la vot proiectul de lege în total, și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	66
Maioritate regulamentară	44
Bile albe	61
Bile negre	5

D. vice-președinte Gr. Cozadini: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: D-lor deputați, raportul asupra budgetului Căilor ferate fiind depus de comisiunea bugetară, aș ruga pe onor. Adunare să bine-voiască a admite să se ia de urgență în discuțiune pentru că acest budget trebuie a se pune în lucrare de la 1 Ianuarie stil nou, și până atunci nu mai sunt de cât trei zile. Cred că discuțiunea acestui budget s'ar putea pune la ordinea zile de Sâmbătă.

D. I Fetu: Nu se poate, Sâmbăta e rezervată pentru petiții și indigenate.

Voci: Pentru mâine.

— Se pune la vot propunerea D-lui ministru de a se lua în discuțiune budgetul căilor ferate Sâmbătă și se primesce.

— *D. D. A. Laurian*, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

Ministru de resbel cere a i se acorda un credit suplimentar de 13.630 lei, 76 bani, care să fie acoperit din fondul prevăzut în budget pentru credite suplimentare și extraordinare, necesariu pentru a plăti direcțiunei telegrafelor și postelor costul telegramelor ce urmăz a expedia ministerul de resbel.

În budgetul armatei pe exercițiul curent, la cap. I, art. 3, s'a prevăzut pentru acest serviciu suma de 30.000 lei. Această sumă s'a epuizat, pentru că cu ocazia răscăleii țeranilor s'a cheltuit, în lunile Aprilie și Mai, suma de 13.630 lei, 76 bani, ducă comptul prezentat de direcțiunea telegrafelor, în cât nu mai rămâne un fond suficient pentru acoperirea telegramelor, pentru serviciul ordinar al ministerului până la finele anului.

Comisiunea financiară, examinând cererea ministerului de resbel, a găsit o întemeiată, cheltuiala fiind destinată a face față unui serviciu necesar, și în consecință m'a însărcinat a comunica onor. Camere părerea sa, de a da înalta sa aprobare proiectului de lege alăturat.

Raportor, *Gr. Triandafil.*

PROIECT DE LEGE

Art. I. Se deschide pe seama ministerului de resboi un credit suplimentar de lei 13.630, bani 76, asupra capitolului I, art. 3, al budgetului pe exercițiul 1888—1889.

Art. II. Acest credit se va acoperi din fondul prevăzut prin budgetul general al Statului pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare.

— Duce adoptarea luării în considerațiune și a articolelor în parte, se pune la vot proiectul de lege în total:

Votanți	64
Maioritate regulamentară	44
Bile albe	56
Bile negre	8

D. vice-președinte, Gr. Cozadini: Adunarea a admis proiectul de lege.

— *D. D. A. Laurian*, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

Ministerul de resbel cere a i se deschide un credit suplimentar de 50.000 lei la capitolul XVIII, art. 68 din budgetul său, pentru plata de procese perdute și cheltueli de judecată, și care va avea a se acoperi din fondul prevăzut prin budgetul general pentru credite suplimentare și extraordinare pe exercițiul 1888—1889.

Comisiunea financiară a examinat natura cheltuelilor a căror plată se cere, și a constatat că sunt justificate.

În adevăr, din suma de 50.000 lei:

1) 41.300 — sunt destinați a se plăti D-lui Ștefan Ion din Galați, prețul unui teren al numitului pe care s'au construit casarmele flotilei. Prețul s'a stabilit prin juriu legal constituit; decisiunea juriului este definitivă; căci recursul care s'a făcut a fost respins.

2) 5.659 — sunt pentru a se plăti căpitanilor în reformă Ștefănescu George și Teodor Guillaume, celui d'antău 609, celui d'al doilea 5.050, diferențe între solda de reformă și pensia de campanie, adjudecate la amândoi prin hotărâri definitive și executorii.

3) 630 25 unei dîmne Luxița Mărculescu, mama decedatului căpitan Mărculescu Constantin, pentru acoperirea unui deficit de bani constat în casa desființatului division de pompieri, pentru care asemenea există hotărârea tribunalului Ilfov, rămasă definitivă.

4) 2.410 75 pentru a face față cheltuelilor de procedură până la finele exercițiului curent, creditul bugetar fiind epuizat.

Ast-fel suma de 50.000 lei cerută fiind pentru acoperirea unor cheltueli necesari, comisiunea financiară a admis-o, și m'a însărcinat a supune onor. Camere părerea sa de a se da aprobare proiectului de lege alăturat.

Raportor, *Gr. Triandafil.*

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — Se deschide un credit suplimentar de 50.000 lei la capitolul XVIII, art. 68 din budgetul ministerului de resbel, pentru plata proceselor perdute și cheltueli de procedură.

Acest credit se va acoperi din fondul prevăzut prin budgetul general pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare în exercițiul 1888—1889.

— Ne luând nimeni cuvântul, se pune la vot luarea în considerațiune a proiectului de lege și se adoptă în unanimitate.

— Articolul unic se adoptă fără discuțiune.

Se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	67
Maioritate regulamentară	44
Bile albe	60
Bile negre	7

D. vice-președinte, Gr. Cozadini : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

D. D. Laurian dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

În urma adaosului vaselor primite, ministerul de resbel a fost nevoit a angagia trei mecanici, doi timonieri și un fochist; pe cei d'ântăiu de la 8 Octombrie, pe cel de al doilea cu începere de 7 Noiembrie anul curent.

Plata indemnizării acestui personal însumază cifra de 12.447 lei, 32 bani, de la data angajării lor până la 31 Martie.

În buget nu este prevădută de cât alocația personalului bastimentelor în ființă în momentul votării bugetului; aceea a maistrilor angajați în urmă nu este prevădută.

Ministerul cere a i se deschide un credit suplimentar de 12.500, care să se acopere din fondul prevădută în buget pentru deschideri de credite suplimentare și extra-ordinare, pentru plata indemnizației menționate.

Comisiunea financiară, examinând cererea și găsind cheltuiala de făcut întemeiată pentru un serviciu necesar, a încuviințat-o și m'a însărcinat a supune onor. Camere proiectul de lege, spre a i da înalta sa aprobare.

Raportor, **Gr. Triandafil.**

PROIECT DE LEGE

Art. I. Se deschide pe sêma ministerului de resbel un credit suplimentar de lei 12.500 asupra capitolului X, art. 43 al bugetului pe exercițiul 1888—1889.

Art. II. Acest credit se va acoperi din paragraful prevădută prin bugetul general al Statului pentru deschiderea de credite suplimentare și extra-ordinare.

Dupe adoptarea luării în considerațiune și a articolelor în parte, se pune la vot proiectul de lege în total :

Votanți	62
Maioritate regulamentară	44
Bile albe	57
Bile negre	5

D. vice-președinte, Gr. Cozadini : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

Ședința se ridică la ora 5 și 15 minute, și cea viitoare se anunță pe a doua zi, 16 Decembre.

Ședința de la 16 Decembre 1888

Președinția D-lui președinte **Lascar Catargi**, asistat de D-nii secretari **A. Simu**, **G. Dem. Theodorescu** și **I. Lecca**.

— Ședința se deschide la ora 1 dupe amiazi.

Prezenți 147 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 26 D-ni deputați și anume :

Bolnav :

D. G. Em. Lavovari.

In concediu :

D-nii **D. Alexandrescu**, **I. Cincu**, **I. Demetriad**, **V. Dimitropolu**, **E. Sturdza**.

Fără arătare de motive :

D-nii **T. Anastasiu**, **D. Bădescu**, **C. Bădulescu**, **T. Calimachi**, **G. Gr. Cantacuzino**, **Gr. Chrisenghi**, **Gr. Constantinescu**, **C. Datculescu**, **I. Dimitriu**, **L. Goilav**, **M. Marascu**, **A. Mavrodineanu**, **V. Mortzun**, **I. Negulici**, **St. Pleșia**, **C. Răceanu**, **C. Resu**, **I. Săndulescu-Nanoveanu**, **I. Isvoranu**, **V. Pogor**.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se trimit la comisiunea de petițiuni: petițiunea mai multor locuitori din comuna Prajesci, județul Bacău și a mai multor locuitori din comuna Bratesci, județul Roman.

— Se trimit la comisiunea de indigenat: petițiunea D-lui **C. N. Papadof** și două proiecte de lege relative la naturalizarea D-lor: **St. R. Veron** și **P. R. Veron**.

— Se depun 15 raporturi ale comisiunii de indigenat asupra naturalizării D-lor: **St. Stoicescu**, **I. Fr. Gherman**, **Th. Stan**, **G. Serakitopol**, **I. Racolța**, **Fr. Koch**, **I. Rautchi**, **I. Trifan**, **Fr. Maixner**, **I. Stoicescu**, **Tr. Poppa**, **N. Zenovici**, **Garabet M. Ciomak**, **Fr. Bosel** și **Theofil A. Petre**.

— Se trimite la comisiunea financiară proiectul de lege relativ la deschiderea unui credit suplimentar de lei 65.000 la art. 99, 100, 101 și 103 de sub cap. VII din bugetul ministerului de interne pe exercițiul 1888—89.

— Se trimite la secțiunii proiectul de lege relativ la înființarea de taxe în comuna urbană Turnu-Măgurele.

D. președinte, Lascar Catargi : **D. Sturdza Dimitrie** are cuvântul.

D. D. Sturdza : D-le președinte, interpelarea care am avut onorea a anunța săptămâna trecută fiind amânată, vă rog să bine-voiți a o pune din nou la ordinea zilei.

D. președinte, Lascar Catargi : Se va pune la ordinea zilei și se va comunica D-lui ministru.

D. I. Rădulescu : D-le președinte, am onore să înmănez D-vostre o petițiune semnată de mai toți cetățenii din oraș. Mi Pitești, prin care solicită de la Camerile nece-bine-voiască a le face dreptate în are a legel
ce am, pot de-

în care au fost nedreptățiți; este vorba de linia drumului de fer care legă gara Golești cu Câmpu-Lung și care linie face un cerc în jurul orașului Pitești pe când ea se putea face mult mai drăpță, legând tot-d'odată aceste două centruri comerciale. Tot prin această petițiune sub-scriitorii ei se rog a se da curs votului Camerei trecute prin care s'a decis făcerea drumului de fer Pitești-Curtea-de-Argeș. Aceste lucrări sunt de o importanță considerabilă pentru desvoltarea localității acesteia, și de aceea eu mi permit să solicit de la onor. Adunare urgența, de și sunt sigur că D. ministru de lucrări publice, care a studiat această cestiune, va bine-voi să demergă rezultatul comisiunii de petițiuni asupra acestei petițiuni.

D. N. Ionescu : D-le președinte, la comisiunea de petițiuni sunt trimise o mulțime de petițiuni privitoare la cereri pentru cumpărări de pământ din partea țărănilor din județele Ilfov, Prahova, Ialomița, etc., în cât, dacă s'ar pune cestiunea acesta de urgență, ar fi a paralisa lucrarea celor-alte cereri mult mai urgente.

De aceea, dacă petițiunea acesta trebuie a se trimite la comisiunea de petițiuni, să nu o trimiteti cu această formă inutilă, de urgență.

D. I. Rădulescu : D-lor deputați, dacă formula de urgență este inutilă, apoi atunci mă surprinde că D. Ionescu binevoiesce a combate cererea mea de urgență, dar se vede că formula acesta nu este inutilă, și de aceea rog pe Adunare să binevoiască a vota urgența asupra acelei petițiuni.

D-lor, în adevăr, sunt multe petițiuni la comisiunea de petițiuni pentru cereri de pământ; dar în tot cazul acele petițiuni se vor rezolva prin proiectul de lege, pe care guvernul l-a supus deliberării Camerei; în privința acestei petițiuni însă nu este presintat nici un proiect de lege prin care să se potă rezolva cestiunea, și de aceea mi-am permis să cer urgența și să stăruesc ca D-vostre să bine-voiți a o încuviința.

D. N. Ionescu : Sunt două soiuri de urgențe: urgența votată de D-vostre și altă urgență între urgențele cari sunt la ordinea zilei în comisiunea de petițiuni. Dacă deputatul de Argeș are atâta trecere la Adunare ca să facă să trecă o cestiune de utilitate publică înainte altei cestiuni de interes social, atunci să se determine acesta, pentru ca să scim noi, comisiunea, să ne adunăm îndată spre a da satisfacțiune deputatului de Argeș; fiind-că eu, care sunt însărcinat cu președinția, a fost su-comisiunii sciă că acolo aveți un om, **P. Ionescu**, cunoscutereri recomandate de urgență, care face brutale la alege-

D. A. Vericeanu : Credeau că dacă se prietării ale s'ar în politica militantă, dacă însă s'ar vota pentru politica militantă, atunci guvernul va fi mai blând pentru aplicarea legel; dar s'a întâmplat cu totul alta, și să nu se mire D. ministru de interne că noi luăm cuvântul să i dăm tot concursul ca să facă din municipalitatea de Iași

În cât privește cestiunea liniei de drum de fer, care trebuie să unescă Câmpu-Lungul cu Pitești, este recunoscut că cu cât s'ar rezolva mai curând această cestiune, cu atât mai bine ar fi, căci s'ar înlătura un mare inconvenient ce există.

Astăzi când cine-va voește să meargă cu drumul de fer de la Pitești la Câmpu-Lung sau vice-versa, este silit să facă o bună bucată de drum cu trăsura.

Sperând dar că onor. Adunare va aprecia acest mare inconvenient, o rog să voteze urgența, pentru a 'l face să înceteze cât mai curând.

D. C. Olănescu : D-lor deputați, ni se propune să votăm urgența asupra cererii pentru înființarea unei linii de drum de fer între Pitești și Câmpu-Lung. Înființarea unei linii de cale ferată este o cestiune de interes general, și asemenea cestiuni nu se pot rezolva de cât în urma unui studiu matur.

Bine-voiți a observa, D-lor, că din cauză că asupra unor asemenea cestiuni adese-ori s'a adoptat urgența, am ajuns azi să avem linii de drum de fer cari servesc mai mult interese locale, de cât interese generale. Eu cred că asupra oricărei cestiuni noi putem adopta urgența, nu însă și când e vorba despre înființarea de drumuri de fer, unde trebuie să cumpănim bine toate interesele.

— Se pune la vot urgența și se respinge.

D. C. Pariano : D-le președinte, sunt însărcinat din partea unui număr de peste una sută țărani din județul Vlașca, comuna Daia, să depun pe biroul Adunării această petițiune a lor prin care cer pământ.

D. președinte, L. Catargi : Se va trimite la comisiunea de petițiuni.

Acum D. Nădejde are cuvântul.

D. I. Nădejde : Depun în mâinile D-vostre, D-le președinte, această petițiune din partea locuitorilor din comuna Crețesci-Sintesci, piasa Sabaru, județul Ilfov, prin care ei cer să li se dea pământ și tot de o-dată exprim o serie de dorinți, adică cum ar trebui să fie făcută noua lege pentru vinđarea moșiilor Statului la țărani.

D. președinte, L. Catargi : Această suplică se va trimite la comisiunea de petițiuni.

D. C. C. Dobrescu : Am onore a prezenta următoarea propunere :

„Răposatul George Zottu din Bucurațiune grvind Statului în timp de 13 ani la vot proiect profesor de liceu, precum și 9 tatal scrutinului director al sântei Mitropolii

acum se constată din
Votanți . . . . . nrți de compturi și
Majoritate regulamentara . . . în urma
Bile albe 61
Bile negre 5

D. vice-președinte Gr. Cozadini : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

de la datoria sa până în ziua încetării sale din viață.

Ca părinte de familie el a fost un tată model.

Ca cetățen el a fost tot-d'a-ana gata de a'și servi patria lui cu devotament.

Soția defunctului, dupe asprimea legii în vigore, nu 'și pôte stabili un drept la pensiuine, neavând anii complecți ceruți de lege.

Pentru aceste motive, subsemnații au onore a ruga pe onor. Cameră ca să vină în ajutorul acestei familii nenorocite și mai cu sémă a acestui copil în vărăstă numai de 6 ani, preîntâmpinând ast-fel miseria, acordându'i un ajutor care să serve la întreținerea, existența și instrucțiunea aceluși nenorocit copilaș.

În credință că onor. Cameră, într'un simțiment cu noi, va face, față cu această încercată familie, cel mai înalt act de caritate și umanitate, acordându'i o pensiuine, propunem următorul

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — Se acordă D-nei Maria Zottu, vėduva defunctului George Zottu, și minorului sėu fiu până la majoritate o pensiuine de 200 lei pe lună.

Această pensiuine se va plăti din casa Statului.

C. C. Dobrescu, Chr. I. Sulioti, C. D. Găbunea, I. Nădejde, Christu Negoescu, N. I. Micescu, Urseanu Valerian, C. Ienescu.

D. președinte L. Catargi : Se va tipări și se va trimite la secțiunii.

D. C. C. Dobrescu : D-le președinte, sunt mai multe țile de când am presintat o propunere subscrisă de mai mulți D-ni deputați, pentru ca să se suspende vinđarea moșiilor Statului ce sunt publicate spre vinđare.

Această propunere a fost trimisă de urgență în cercetarea secțiunilor și cu toate acestea unele din secțiunii nu s'au pronunțat încă asupra ei. V'ași ruga dar, D-le președinte, să bine-voiți a interveni pe lângă membrii acelor secțiunii ca s'o ia în cercetare cât mai curând, spre a se putea pune în desbateră Camerei această cestiune.

D. președinte L. Catargi : Fiți siguri că voi interveni.

Acum D. Iancovescu are cuvântul pentru a anunța o interpelare.

D. I. Iancovescu : Interpelez pe D. ministru al instrucțiunei publice asupra numirei neregulate a revisorului școlii de Vălcea, precum și asupra purtării ilegale, arbitrară și necuviinciosă a acestuia față cu corpul învățătorilor sătesci, precum și asupra indiferenței pentru a repara nedreptățile regimului trecut.

D. președinte L. Catargi : Se va comunica guvernului.

Acum la ordinea țilei avem interpelarea D-lui I. Nădejde adresată D-lui ministru de interne.

Adunarea are cuvântul.

D. I. Nădejde : D-lor, deputați, am anunțat o interpelare D-lui ministru de interne în privința a două puncte cari privesc pe locuitorii din mahalalele Iașului, și anume în privința neexecutării legii de la 1880, în privința nerespectării regulamentului imășului țergului. Prin legea de la 1880 s'a dat comunei Iași ca despăgubire pentru strămutarea capitalei 10.000.000 lei, nu în bani, ci în o serie de moși și s'a impus comunei obligațiunea ca moșiile acelea să le vindă în loturi mici la cultivatorii de pământ și industriașii din Iași.

Comuna Iași, de la 1880 și până azi, n'a vindut acelor industriași și cultivatorii de pământ, pământuri; ci s'a mulțumit să 'l speculeze dându-l la arendași cu câte 10 și 20 lei falcea, și arendașii 'l speculau arendându-l cu câte 50, 60 și chiar 100 lei falcea; iar altă parte o dădea singură comuna tot cu asemenea prețuri la muncitorii de pământ. O bucată de vreme locuitorii mici n'au știut că este o lege în virtutea căreia ei au dreptul să primescă pământ în loturi din moșiile cedate comunei dupe legea din 1880.

Pe urmă, în timpul guvernului D-lui Ion Brătianu am început noi a arėta locuitorilor din mahalale, cari se jaleau că plătesc peste măsură de scump și comunei și arendașilor până la 70 și chiar 100 de lei de falce, le-am arėtat că ei au un drept prin legea de la 1880 ca să capete pământul acela de veci în loturi mici, plătite încetul cu încetul și îndată s'a început a se face o serie de cereri și suplici către comuna Iași, prin cari se cerea să se execute legea de la 1880 dându-se pământ.

Consiliul comunal de atunci n'a găsit nimic mai potrivit alt de cât de a întrebuița miđloce polițienesci, să concentreze armata și să spună că vor trage cu tunurile în cetățeni dacă vor mai cere drepturile acordate prin legea de la 1880.

Cu toate acestea, o serie de petițiuni s'au făcut și cari pōrtă peste o mie de iscălituri, și toate acele petițiuni s'au prezentat consiliului comunal, dar consiliul comunal nu a voit nici să țină în sémă toate acele suplice, nici a voit să audă de vinđarea pământului. Am trimis suplici la vechiul ministru de interne, pace! N'a voit să audă. La veri-o trei țile înainte de a fi disolvat, decī când a aflat că decretul de disolvare a fost iscălit, consiliul comunal a numit o comisiune pe care a înărcinat-o să se ocupe cu această cestiune

PRĂ modul în care să se dea locuitorilor mahalagii, muncitorii de pământ din Iași.

Dar și numirea acelei comisiuni nu a fost de cât îndeplinirea unei formalități ăre-care, pentru că peste câte-va țile în urmă consiliul comunal a fost disolvat, și prin urmare totă această afacere a rămas.

Vėdėnd mai toate acestea am început să facem și să presintăm noului consiliu comunal alte cereri; dar și noul consiliu

comunal a rămas mut, nu numai că nu a făcut nimic, dar nu a voit să dea nici un răspuns acelor care îl reclamau.

Când am văzut că și actualul consiliu comunal nu face nimic, atunci noi am îndemnat pe locuitorii să facă alte cereri noi și să le adreseze D-lui ministru de interne, și aceste cereri noi le-am primit eu de la locuitorii și le-am trimis la locul convenit.

În petițiunile prezentate ministerului de interne, locuitorii arăta cum că nici consiliul comunal cel dizolvat nici noul consiliu comunal nu voesc să facă nimic, că în disprețul legii din 1880 și nu știu cât, se refuză de a da pământ la locuitorii în loturi mici după cum poruncește legea.

De la trimiterea acelor petițiuni la ministru și până astăzi nu am aflat nimic din partea D-lui ministru, de aceea am fost nevoit să adresez această interpelațiune în scop ca să putem afla de la D. ministru de interne ce are să facă cu consiliul comunei Iași, care, precum am spus, nu vrea să facă nimic pentru locuitorii, ci urmăzează cu arendarea și cu vânzarea pe făclii a moșiilor ca și până aci, în scop de a-și procura mai mulți bani.

Acum dacă nici D. ministru de interne nu va lua nici o măsură prin care să siléscă pe consiliul comunei Iași să dea pământ, conform legii la locuitorii, atunci noi vom face proces comunei și dacă nici pe calea aceasta nu vom dobândi nici o satisfacțiune, atunci vom aștepta până când partidul muncitorilor de pământ din Iași și din totă țera va fi tare și atunci vom vedea ce trebuie să facem. (Sgomot).

În privința punctului al II-lea este acesta: Încă din timpul lui Moruzi, sunt, mai mult de 100 de ani, din vechi trecut, orașul Iași a avut un imasă mare de jur în prejurul său. O mare parte din el a fost usurpat, dupe ce Vodă recunoscuse printr'un hrisov că hotarele lui de acum înainte vor fi pe colo și pe dincolo, denuind localitățile care vor servi de hotare, localități care există și se pot cunoște, și că acest imasă nu va servi la alt-ceva decât numai pentru pășunatul vitelor locuitorilor și a le acelor oameni care vor veni pentru iarmaroc și alte socoteli. Însă acest drept dat de Moruzi a fost pe urmă din nou încălcat, în cât dupe un proces între târgoveții și comună s'a regulat din nou imășul de către D. Kogălniceanu pe vechile lui hotare, și prin urmare, iarăși s'a restabilit vechiul drept al cetățenilor asupra aceluia imasă.

De atunci încôce, s'a făcut încălcări din partea primăriei Iași; în lăcomia ei, ca să încaseze ceva, a arendat acel imasă pentru arătură, și prin urmare, s'a împuținat imășul. Pe de altă parte, nu s'a respectat regulamentul de către vechiul consiliu comunal. Dar nici noul consiliu n'a fost mai cu tragere de inimă ca să pue în vigôre acel regulament, care prevedea că dacă un cetățean avea mai mult

de 3 vite mari sau 20 oi, aceste vite să le trimită peste hotarul imășului, dacă nu vor încăpea toate vitele cetățenilor.

Nu s'a respectat regulamentul, care prevedea că dacă un orașan are mai mult de trei vite mari și douăzeci de oi, când imășul nu ajunge, să își găsească aiurea. Astăzi însă cei-ce au mai multe vite stau îngrămădiți și pasc imășul târgului, iar cei cu câte două-trei vite nu mai au loc și oile pasc amestecate cu vitele albe.

S'a făcut din partea acestor din urmă stăruințe pe lângă consiliul comunal, dar influența celor bogăți a fost mai mare. De aceea, ași dori să știu ce măsură ia D. ministru ca să siléscă consiliul comunal să respecte regulamentul în vigôre; să nu se mai tolereze de a se face ca până acum, ca oierii să pască tot imășul, și să lase pe cei-alți orașeni cu vite puține fără imasă. Eu socotesc că ar fi venit timpul dacă nu pentru o intervenire mai d'adreptul a Statului, dar pentru a face ca o lege sau un regulament deja în vigôre să se aplice de o potrivă pentru toți. Noi nu cerem de cât să bine-voiască D. ministru să siléscă pe consiliul comunal, rebel, să respecte legea de la 1880, și să se vîndă oamenilor loturile cele mici cum e prevădută, și consiliul comunal să respecte regulamentul pentru imășul târgului și să l'aplice ad-literam, și socotesc că cererea noastră este dreaptă.

D. ministru de interne, Al. B. Știrbeiu : D-lor deputați, în anul 1880 Corpurile legiuitoare au votat o lege prin care se ceda comunei Iași mai multe moși în valôre de 10.000.000, cu îndatorire pentru comună de a vinde acele moși în mici loturi la cultivatorii de pământ și industriași români; dar până astăzi nu s'a făcut nimic în privința aceasta.

Causele care au adus pedice la aplicarea legii — nu știu însă dacă sunt cele adevărate — ar fi fost, se știe, mai întâiu întârzierea ce s'a pus de ministerul domeniilor la predarea moșiilor către comuna Iași, și apoi necesitatea de a se hotărâni și parcela acele moși. Pentru a se activa lucrarea aceasta s'au numit mai multe comisiuni, și în comisiunea întocmită pe la începutul acestui an a luat parte chiar D. Nădejde; dar lucrarea aceasta a rămas în suspensiune, cu toate cheltuelile ce s'au făcut de comună.

D. I. Nădejde : Pentru că consiliul comunal s'a dizolvat.

D. ministru de interne, Al. B. Știrbeiu : Mai era încă o dificultate, D-lor, că multe din moșiile cedate comunei Iași se găseau arendate și nu se puteau scote în vânzare mai înainte de expirarea contractelor de arendare.

Consiliul comunal actual a numit o nouă comisiune, care și acesta și-a întrerupt lucrările prin lipsa unui membru al ei care a primit o altă funcțiune. Mi se comunică însă acum că lucrările necesare pentru punerea în aplicare a legii ar fi gata, și dupe științele ce am, pot de-

clara că legea se va aplica pe la începutul anului viitor; dacă nu pentru toate moșiile cedate comunei Iași, dar cel puțin pentru acelea a căror parcelare este deja făcută.

Vin acum la partea a doua a interpelării D-lui Nădejde, privitoare la imășul comunei Iași.

Este adevărat, D-lor, că în privința aceasta există un regulament; dar acest regulament nu s'a aplicat nici o dată în trecut. Nu cred că pentru aceasta puteți face răspundător pe guvernul actual.

Prin acel regulament se prevedea că în fie-care an, mi se pare la S-tul George, se va face o catagrafie de numărul vitelor ce fie-care locuitor poate fi învoit să pască pe acel imasă; plata ce i se poate pretinde pentru fie-care vită, și se mai prevedea și ore-cară scutiri. Procedându-se acum la aplicarea aceluia regulament, numeroase plângeri s'au ridicat din partea celor interesați, arătând că se face o mare nedreptate, că ei sunt nepăstuiți prin măsurile luate de consiliul comunal.

Guvernul, D-lor, este decis a stăruia ca acel regulament să se aplice *tale quale*, ast-fel precum există, și sper că în curând voi putea afirma că regulamentul se aplică în toate dispozițiunile lui, cu cea mai mare nepărtinire și dreptate.

D. N. Ionescu : Ceea-ce a spus D. ministru de interne e foarte exact în teorie, dar eu l-ași ruga pe D-sa să se pătrundă mai bine de cauzele care au împedat aplicarea legii, și atunci va vedea cum că e ceva mai mult de făcut de cât a stăruia ca ministru numai pentru aplicarea acestei legi.

D. ministru a declarat că pe la începutul anului viitor se va putea pune în aplicare legea pentru vânzarea în loturi a domeniilor comunei Iași, eu însă nu cred că până atunci se va putea termina parcelarea moșiilor. Ași dori dar să știu: înțelege D. ministru prin anul viitor anul calendar, ori anul bugetar? Dacă înțelege anul bugetar, atunci e la mijloc primă-veră și lucrările pe fața pământului vor fi foarte greu de făcut. Dacă înțelege anul calendar, atunci e imposibilitate de a se face parcelarea, pentru cuvântul că inginerul însărcinat de acum 2 ani cu facerea acestei lucrări n'a făcut încă nimic și nici nu promite că se va face ceva. Eu vorbesc pertinamente de aceasta, pentru că m'am interesat poate tot așa de mult ca și reprezentantul muncitorilor, căci toți muncim câți ne aflăm în Iași. Eu am fost la primărie și am vorbit cu cel care a fost sufletul comisiunii, cu D. Nișescu, cunoscut prin ingerințele sale brutale la alegerile din urmă. D-lor credeau că dacă se vor amesteca în politica militantă, dacă vor vota pentru politica militantă, atunci guvernul va fi mai blând pentru aplicarea legii; dar s'a întâmplat cu totul alta, și să nu se mire D. ministru de interne că noi luăm cuvântul să i dăm tot concursul ca să facă din municipalitatea de Iași

o reprezentare energică activă, probă și ne bătușe. (Aplause).

În cât privește aplicarea legii; e adevărat că a întârziat și guvernul pentru predarea domeniilor în posesiunea primăriei, dar nu e adevărat că primăria le are pe toate arendate; foarte puține sunt date în arendă, iar cele mai multe sunt cătate în regie.

Noi reprezentanții Iașului ai muncitorilor de totă specia, și cu mintea, și cu inima, și cu brațul, și cu condeiul; iar nu numai ai muncitorilor cari voesc să agizeze ca turma, noi, reprezentanții celei a doua Capitală a României, luăm act de declarațiunea D-lui ministru, dar 'l prevenim că trebuie și e mai bine să se informeze nu numai de la consiliul comunal, să nu pună credință numai pe scrisese primăriei, pentru a lua măsurile ce a promis. Cuvântul D-sale e de aur; însă trebuie să știe D-sa că are aface cu un corp infectat de politica militantă și poate mult mai bine ar fi dacă ar face apel la alegătorii ca să se aleagă acolo oameni independenți în totă puterea cuvântului, spre a se putea ast-fel asigura efectul legii. Legea, în adevăr, e bună și dispozițiunile sale sunt foarte liberale. Rog să nu se supere aceia cari fac răboiul liberalismului, căci multe din legile noastre vor rezista tuturilor atacurilor îndreptate contra lor, pentru că în natura lucrurilor este să reziste de ore-ce ele sunt liberale prin necesitatea ce se simte.

A se da moșii în loturi mici la agricultori și chiar la meseriași e o măsură bună. Cei de la municipalitatea din Iași însă așteptă să vadă ce va face Statul, care are și el asemenea obligațiuni, și nu e de sperat ca D-lor să ia inițiativa unor ast-fel de măsuri mai înainte de a se lua de către guvern. Cred dar că D. ministru ar avea ceva mai bine de făcut de cât corespondența înscris ce ține cu membrii consiliului comunal din Iași; că D-sa mult mai bine ar fi să numescă un om de încredere ca să facă o anchetă prin care s'ar informa mai exact de starea lucrurilor.

Încă o observațiune și am terminat. Onor. Camera a fost deja sesisată de o petițiune a unor locuitori de la cătunul Armeanul, asupra căreia comisiunea D-văstre s'a pronunțat în sensul ca primăria să dea imediat acelor oameni pământurile în stăpânire și să trecă asupra ei despăgubirea ce s'ar fi cuvenit Statului; căci, în adevăr, era o certă între Stat și municipalitate. Acum, dacă D. ministru va bine-voi să aprecieze ceea-ce e bun în prelegerea mea, 'l-ași ruga să trimită acolo un om de încredere, prin care cred că ar putea fi mai bine informat de cât ce este prin corespondența dintre municipalitate și minister.

D. M. Tzoni: D-lor deputați, am să aduc și eu câte-va lămuriri în această chestiune pe lângă cele date de D. Ionescu.

Consiliul comunal de Iași a voit a se ridica mai întâi planul tuturilor moșielor

— și sunt 5 sau 6 ani de când se lucrăză la acest plan și încă nu s'a terminat —, apoi a se face parcelarea, și tocmai în urma acestei operațiuni laborioase să se începă cu improprietărirea țăranilor sau mahalagiilor. Ei bine, dacă D. ministru voesc în adevăr să se pună în aplicare această lege cât mai neîntârziat, eu cred că ar fi mai nemerit a se procede la parcelarea moșielor în parte, adică să se începă prin parcelarea unei singure moșii, și îndată ce această lucrare va fi terminată să se și pună moșia la dispozițiunea locuitorilor, așa în cât treptat, treptat s'ar putea parcela toate moșiele și s'ar putea satisface cerințele legii.

Iată, dupe opiniunea mea, singurul mijloc de a se putea începe aplicarea legii chiar din anul acesta.

Dacă în-ă se va aștepta terminarea totală a lucrărilor, atunci țăranii nu vor putea fi puși în posesiune de cât peste 4 sau 5 ani; căci operațiunea e cam laborioasă, planul întreg nefiind încă terminat.

Cât despre obiecțiunea D-lui ministru relativă la contractele de arendare a moșielor, eu pot să 'l asigur pe D-sa că sunt foarte puține moșii date în arendă, căci mai toate se caută în regie de primărie. Chiar pentru interesele comunei, este mai avantajos ca moșiele parcelate să se împartă cât mai curând la locuitori, pentru că ei nu numai vor cultiva mai bine acele pământuri, dar încă vor participa la mărirea fondului casei comunale mai mult de cât ce se face astăzi prin căutarea în regie a acelor moșii.

D. N. Ceaur Aslan: D-lor, este evident că nimeni din noi nu voesc a face cea mai mică observațiune D-lui ministru pentru neregularitățile urmate până acum în privirea dărei de pământ la locuitori; ași dori însă să atrag atențiunea D-lui ministru asupra următorului punct: D-sa n'are de cât o acțiune indirectă asupra consiliului comunal; se află în fața unui corp constituit, care se refuză de a îndeplini atribuțiunile sale; și acesta nu provine de cât dintr'un singur fapt că consiliul comunal actual a fost ales sub impresiunea preocupărilor politice, și afirm înaintea Parlamentului că el nu conrespunde cu adevărata voință a alegătorilor. Dacă s'ar procede la disolvarea consiliului comunal și s'ar face apel la alegători, cred că alegătorii ar trimite nisece persoane cari să 'și îndeplinescă datoriile lor. D-văstră, D-le ministru, nu sunteți înarmați de o autoritate suficientă spre a constringe pe actulul consiliu comunal să 'și facă datoria; altă sancțiune nu aveți de cât disolvarea.

Dacă consiliul actual se opune de a 'și face datoria, cauza este că actualulul consiliu comunal nu 'și dă sēmă și nici ține să satisfacă cererea locuitorilor, de ore-ce el nu este reprezentantul fidel al intereselor locale; pe cât timp consiliul comunal viitor va trebui să pună o deosebită diligență în aplicarea legii, pentru că el

va fi eșit din nisece alegeri făcute tocmai pentru a se da satisfacțiune unor interese atât de legitime.

Obiecțiunile D-lui Nădejde sunt foarte juste, și tocmai în această constă nefericirea acestei chestiuni; fiind-că mai ales în revendicări, cari sunt foarte juste, tot-d'una cel de sus nu 'și fac datoria.

D. I. Nădejde: În resumat dar este că dacă nu sunt parcelate toate moșiele atunci avem soluțiunea D-lui N. Ionescu, adică să se dea acum cele parcelate, și dacă pentru cele neparcelate comuna s'ar găsi în greutate, atunci eu, vorbind în numele acelor locuitori, țin că ei ar lua asupra lor cheltueala unui inginer care să le parceleze mai curând.

A doua soluțiune ar fi că li s'ar putea da în arendă pământul și mai înainte de parcelare, însă cu prețul care se dă marilor posesori, adică dacă marelui posesor se dă falcea cu 5, 10 sau 20 de lei, să li se dea și lor în posesiune tot cu atâtea lei falcea, iar nu cu prețuri exorbitante.

Atâta aveam de adăogat.

D. ministru de interne, Al. B. Știrbei: D-lor, unul din cuvintele de disolvare ale fostului consiliu comunal a fost tocmai neaplicarea legilor și a regulamentelor.

Consiliul comunal actual este de puțin timp ales și sper că el va face să se aplice legea în toate dispozițiunile ei.

Acum în cât privește propunerea făcută de D. Tzoni, de această idee am fost și eu, ca adică ori-ce moșie s'ar parcela să se împartă îndată la locuitori; iar în cas când s'ar constata că inginerii însărcinați de comună cu asemenea lucrări nu vor fi făcut nimic, atunci vom vedea măsurile ce trebuiesc luate pentru ca legea să se potă aplica cât mai curând.

D. președinte, L. Catargi: Ne mai fiind nimeni înscris, declar incidentul închis.

D. I. Rădulescu: D-le președinte, vă rog să bine-voiți a interveni pe lângă D. ministru lucrărilor publice pentru a 'mi pune la dispozițiune dosarele relative la studiul drumurilor de fer Golești-Câmpulung și Pitesci-Câmpulung.

D. ministru lucrărilor publice, Al. Marghiloman: D-le președinte, sunt tot-d'una gata a satisface cererile D-lor deputați, dar a se transporta aci toate actele ministerului, acesta este ceva foarte greu. De aceea eu, lăsând la dispozițiunea D-lor deputați întreaga arhivă a ministerului, 'l rog să bine-voiacă a mă scuti de asemenea cereri.

D. președinte, L. Catargi: Acum D. Pacu are cuvântul pentru a 'și desvolta interpelarea ce a adresat D-lui ministru de interne.

D. ministru de interne, Al. B. Știrbei: D-le președinte, grija care are D. Pacu pentru sorța telegrafistilor, a avut-o și ministerul; proiectul de lege este gata și peste câte-va zile 'l voi depune pe biroul Adunării și atunci D-sa va putea

propune în secțiunii modificările ce le va crede necesarii.

D. M. Pacu: Fôrte bine, așdori numai să scii dacă în acel proiect de lege sunt prevădute și mijlocele de îmbunătățire a sôrței femeilor cari servesc în tetegraf.

D. președinte, L. Catargi: Acésta se va vedea cu ocașiunea prezentării proiectului de lege. Acum D. Nădejde are cuvântul pentru a desvolta o altă interpelare a D-sale adresată D-lui ministru de interne.

D. I. Nădejde: Acésta interpelare este relativă la cele întâmplate în comuna Copăceni-de-Sus, plasa Sabaru, județul Ilfov; în acésta comună, la 27 Noembrie 1888, a avut loc o alegere de consiliu comunal. Acésta alegere de consiliu comunal a fost presidată de un Zamfir Gr. Barbu, care era președintele comisiunei interimare, și în vremea acelei alegeri a făcut o mulțime de deliecte electorale. Acest Zamfir Gr. Barbu a adus o mulțime de bilete tipărite de la Bucuresci, lucru care avea drept să l facă, însă a făcut alt-ceva care nu avea drept să l facă, a spus țeranilor: Aceste bilete sunt date de la comitetul permanent, și cu acestea trebuie să votați; nu aveți voie să votați cu alte bilete. Și a pus biletele pe masă, și când vinea un om la alegere i dădea un bilet din acelea și l băga în camera secretă, unde era un văr al celui domn Zamfir Gr. Barbu și un alt om al lui de incredere: (frate-su), și nu dădea voie alegătorului să ștergă nimic, nici să facă alt bilet, ci să l pue pe acela. Și erau unii ômeni, cari nu voiau să voteze cu acele bilete și se întorceau înapoi și dicea: D-le primar, eu voiesc să scriu biletele singur, dă-mi o hârtie; și primarul răspundea: N'am hârtie. Omul dicea: Am eu hârtie, dă-mi cel puțin cernelă. Și i răspundea: N'am cernelă, și nu ai voie să votezi cu alt bilet; căci chem pe colonelul Vartiade, să te bată cum v'a mai bătut astă primă-vără. — Căci acest D. colonel Vartiade a bătut pe sătenii astă primă-vără, dicându le: „Pământ vă trebuie? Cutare vă trebuie?” Și i bătea pe sătenii.

Acelor din ômeni cari nu se supuneau la poruncile primarului și veneau cu bilete scrise de ei, le lua biletele și le rupea și pe ei i scotea afară, căci ședeau lângă ușa 4 ciomăgași înăuntru, afară de alți 4 cari stau afară, și îndată ce se făcea ceva vorbă de către alegători înăuntru, i scotea afară și i dădea pe mâna ciomăgașilor; și acei ciomăgași împedicau de a intra în năuntru ômeni pe cari nu i chema primarul, căci el se uita pe feréstră afară, și cum vedea pe un alegător că era de al lui l chema pe nume; iar pe alții nu i chema, nu făcea apel nominal dupe listă; în cât cu modul acesta D. Zamfir Gr. Barbu a avut unanimitatea, căci celelalte bilete au fost rupte; ast-fel că s'a întâmplat cele ce dicea D. Kogălniceanu, că lista candidaților lui Z. Gr. Barbu, a intrunit unanimitatea. Va să dică la acésta

alegere s'a violentat voința alegătorilor, ne primindu-se să se voteze cu alte bilete de cât cu acele cari le da primarul; și când venea cine-va să voteze, primarul care ținea mâna pe urnă dicea: „Stăi să citeasc biletul”; și lua biletul și dacă era cu numele lui l punea în urnă, dacă nu era cu numele lui, l rupea, și pe alegător l dădea a fară.

Pentru aceste fapte, câți-va alegători au făcut o protestație la comitetul permanent, și temându-se ca nu cum-va să vie aprobarea de primar pe numele lui Zamfir Gr. Barbu, au făcut și un protest la ministerul de interne, cerând ca să nu se aprobe acésta alegere; mai cu sémă cu atâta mai mult cu cât astă-vără a fost altă alegere acolo în care a reușit partidul muncitorilor, și acest Zamfir Gr. Barbu, cădând în alegeri a protestat alegerea, sub cuvânt că într'o depărtare de 200 pași de sala alegerii erau nisce gardiști la percepție, protecstând că prin acei gardiști s'a influențat alegerea.

Astăzi când Zamfir Gr. Barbu este președintele comisiunei interimare și are să devină și primar, nu se dă nici un curs celui protest.

Țeranii au venit la mine eu i-am învêțat să nu se mulțumescă numai cu acel protest dat la ministerul de interne, ci să dea în judecată pe acel primar, ei m'au ascultat l-au dat, dar nu au nici un rezultat. Și am mai învêțat să iscălescă de ce alegători și să se ducă direct la jurați.

Purtarea țeranilor de a nu se mulțumi cu alegerile făcute au infuriat pe Zamfir Gr. Barbu, în cât acesta a arătat sub-prefectului și sub-prefectul a dat ordin, neapêrat cum i s'a cerut, ca să ducă pe doi din cei iscăliți la Domnesci la sub-prefectură să i aducă căzăcesce, ômenii chemați la primărie au cerut să li se a-rate mandat sau ordin de aducere și au declarat că alt-fel nu merg. Mai apoi vedând că nu e de glumă au șis că vor merge, dar să se încălțe. Dupe ce s'au vedut a casă, n'au mai mers. Primarul trimite pe șeful de garnizonă, un vătășel și doi gardiști ca să i ridice pe sus.

Ômenii vedând că vine să i ridice cu forță armată, se înțelege că le-a fost frică să nu li se mai întâmple ca și cu D. Vartiadi, au zăvorit ușa, s'au adunat vecinii și când ômenii primăriei au mers să aducă forțe, ômenii au fugit la Bucuresci la noi și apoi la D. procuror.

Astăzi aflăm că D. sub-prefect șede în sat cu călărași de pândă ca să i prindă, în cât ômenii de frică nu se întorc a casă, și umblă rătăcind pe ulițele Capitalei.

Aceste măsuri se mai ia și pentru că locuitorii au iscălit petiția către Cameră, cerând pământ, iar nici de cum pentru veri-o rescôli.

Va să dică dupe Zamfir Gr. Barbu și dupe D. sub-prefect nu este permis locuitorilor să facă petiții pentru pământ, și să arate și ei modificările ce ar crede necesar în legea

vinderei de moșii în loturi. Ei sunt amenințați și li se dice, de pildă, celor din Copăceni-Mogoșesci: „Noué coli am scris contra vóstră, avem să vă dăm în judecată ca să nu mai umblați cu petiții”.

Rog pe D. ministru să bine-voiască a da ordin ca acești ômeni să fie lăsați a și arăta plângerile lor prin petiții; căci cred că dupe atâta asprime exercitată în contra țeranilor, și dupe pedepsele aspre ce le dați la jurați, se cuvine a se interdice celui Zamfir Gr. Barbu, ca să nu turbure pe locuitorii în exercitarea drepturilor cetățenesci, pentru a putea și Corpurile legiuitoare să vadă ce cer ei și cum ar voi să se facă legea de improprietării.

D. președinte, L. Catargi: D. ministru de interne are cuvântul.

D. ministru de interne, A. Știrbelu: D-lor, pentru ca să se potă răspunde la interpelațiunea D-vóstre, D. Nădejde, trebuie mai întâi ca alegerea primarului să fie perfectă și ca să fie ast-fel, cată să trecă prin totă filiera prescristă de legea comunală; adică să fie aprobată de comitetul permanent, care, conform legii, are dreptul a se pronunța asupra unei alegeri în termin de 30 zile, și apoi dupe 10 zile ministerul de interne o potă confirma.

Alegerea, despre care a vorbit D. interpelator, a avut loc la 26 Noembrie și, prin urmare, comitetul permanent nu s'a putut încă pronunța dacă este sau nu legală. Astăzi chiar, eu am întrebat pe președintele comitetului ce s'a făcut în privința acésta și am primit drept răspuns promisiunea că peste câte-va zile mi se va comunica decisiunea comitetului. Până atunci dar, eu nu pot da un răspuns categoric la întrebarea ce mi se pune de D. interpelator. Puteți fi siguri însă, D-lor, că eu voi ține în mod ferm ca legea să fie aplicată cu sinceritate.

D. I. Nădejde: Dar în privința urmărilor ce se fac ômenilor din cauza protestelor și a suplicelor pentru a li se da pământ? Este bine ca acești ômeni să rătăcescă prin ulițele Bucurescelui; căci de se vor întorče la satul lor au să fie bătuti?

D. ministrude interne, A. Știrbelu: Voiu lua măsurile necesare ca drepturile tutulor să fie respectate.

D. I. Nădejde: Înțeleg să fie dați judecâtei și pedepsiți dacă vor fi culpabili, dar nu să fie ridicați din casele lor căzăcesce și bătuti.

D. președinte, L. Catargi: Acum D. Lahovari are cuvântul pentru a face o propunere.

D. I. Lahovari: D-le președinte, am onóre a depune pe biuroul onor. Adunării un proiect de lege relativ la starea civilă a copiilor minorii ai unui străin, care a dobândit la noi împământenirea, sau ai unui român din alt stat care ar fi dobândit recunoscerea calității de cetățen român.

Acest proiect de lege este conform sim-

țimintelor mai unanimității acestei Camere, și o consecință a marelui principiu al unității familiei.

Iată cum am formulat acest proiect de lege.

PROPUNERE

Subsemnații,

Având în vedere controversele ce s'au ridicat și diferitele interpretări ce s'au dat asupra efectelor naturalizațiunii unui străin în ceea-ce privește pe copiii săi minori;

Având în vedere că principiul fundamental al unității familiei și interesul social cer ca copiii să urmeze condițiunea părinților lor;

Având în vedere că puterea tatălui de familie îndă dreptul a reprezenta pe copiii săi minori în toate actele vieții civile;

Având în vedere că interpretatiunea contrarie produce în stul familiei nedreptăți și inegalități: copiii născuți înaintea naturalizării rămânând străini, iar cei născuți în urmă devenind români: unii având dreptul a moșteni imobilele rurale ale părinților lor, iar cei-alți nu;

Propunem următorul

PROIECT DE LEGE

Asupra efectelor naturalizațiunii în privința copiilor minori

Art. unic. — Impămențirea unui străin, sau recunoșterea calității de cetățean român a unui român dintr'un stat străin se întind de drept și asupra copiilor săi minori, cari devin români de odată cu tatăl sau mama lor.

Ion N. Lahovari, George G. Tocilescu, C. Miculescu, T. Nica, Em. Protopopescu-Pake, Dimitrie Ghica, Receanu C., N. Nichiforescu, E. Mavrocordat, M. Kogălniceanu, Gr. Constantinescu, Eug. N. Ionescu, D. P. Economu, Paul Brătășanu, Gr. G. Păucescu, Ion C. Grădișteanu.

D. președinte, L. Catargi: Se va tipări și trimite în studiul secțiunilor.

Acum la ordinea zilei avem alegerea unui membru din partea Adunării care să ia parte la lucrările consiliului rural, conform art. 2 din legea pentru desființarea casei obligațiunilor rurale și domeniiale.

Adunarea procede la vot și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	104
Bile albe	22
Voturi exprimate	82
Majoritate regulamentară	44

— S'a ales D. C. Olănescu cu 65 voturi.

D. președinte, L. Catargi: D-lor deputați, Camera are reprezentanți în mai multe comisiuni de asemenea natură; cu toate acestea, în archiva noastră nu se găsește nici un raport care să fi fost prezentat Camerei din partea verii-unui membru numit de ea în verii-o asemenea comisiune. Socot dar că sunt interpretul D-vostre când propun ca membrii cari sunt aleși pentru

a lua parte la revisuirea caselor publice să fie îndatorați a raporta Adunării despre situațiunea în care se găsește acele case. (Aplause).

D. R. Stanian: Cer cuvântul pentru a anunța o interpelare.

D. președinte, L. Catargi: D. Stanian are cuvântul.

D. R. Stanian: Interpelez pe D. ministru al domeniilor și pe D. ministru al instrucțiunii publice și îi rog a mi răspunde dacă au înscris în bugetele respective sumele necesare pentru întretinerea școlii comerciale din Ploesci, sau dacă au de gând a înscrie aceste sume, făcând ast-fel a se lăsa în sarcina Statului disa școlă înființată acolo de primăria urbei Ploesci, ca să se aplice cu modul acesta legea instrucțiunii publice.

D. președinte, L. Catargi: Se va comunica guvernului.

Acum la ordinea zilei avem proiectul de lege relativ la deschiderea unui credit de 18.750 lei pe séma D-lui ministru de interne.

D. C. St. Cesianu, raportorul comisiunii financiare, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

D-nu ministru de interne, cu Mesagiul regal No. 3436 din 23 Noembrie anul curent, a înaintat onor. Camerei proiectul de lege prin care se cere deschiderea unui credit extraordinar, în sumă de lei 18,750, ca subvențiune ce se cuvine a se plăti la finele anului curent, șefilor de gări ai căilor ferate române, pentru efectuarea serviciului postal, șefilor de trenuri și personalului de control și instrucțiunea personalului executiv.

Comisiunea financiară intrunindu-se în ziua de 26 Noembrie și luând în examinare proiectul de credit de mai sus;

Având în vedere expunerea de motive ce însoțesce acest proiect de lege, din care rezultă că dispozițiunea luată de guvern de a se mai da șefilor de gări un adaos de salariu de câte 20, 30 și 40 lei pe lună, dupe importanța serviciului, cu condițiunea de a face și serviciul postal;

Având în vedere numărul restrins al biourilor postale din țără și distanțele considerabile ce le despart, ceea-ce pune pe public aproape în imposibilitate de a trimite din localitate și de a primi mesagerii, obiecte de valoare sau transporturi de bani;

Având în vedere că, spre a se remedia în parte la această stare de lucruri, care aduce multe neajunsuri particularilor atât în afacerile lor particulare cât și a transacțiunilor comerciale;

Având în vedere că pe lângă mica și aproape nesuficienta cheltuială ce se face prin această subvențiune, se realizază un serviciu folositor și de mult doirt de toți cei ce nu locuiesc prin centruri de orașe;

Având în vedere că gările sunt într'adevăr punctele desemnate pentru centralizarea operațiilor postale cu comunele rurale;

Pentru aceste motive, dar, comisiunea financiară a admis creditul cerut de lei 18,750, pentru subvenția ce se cuvine a se plăti personalului căilor ferate pe ultimele 5 luni ale anului curent, și a însărcinat pe subsemnatul ca raportor a l expune deliberării D-vostre.

Raportor, K. ST. CESIANU.

PROIECT DE LEGE

Art. 1. Se deschide pe séma ministrului de interne, — serviciul telegrafelor și postelor, — un credit extraordinar în sumă de 18.750 lei, din care se va plăti subvențiunea cuvenită până la finele anului curent șefilor de gări ai căilor ferate române pentru efectuarea serviciului postal, șefilor de trenuri și personalul de control și instrucțiunea personalului executiv, conform convențiunii existente între direcțiunea telegrafelor și postelor și aceea a căilor ferate române.

Art. 2. Acest credit se va acoperi din fondul alocat pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare prin bugetul general de cheltueli pentru exercițiul anului curent.

— Neluând nimeni cuvântul în discuțiune generală, se pune la vot luarea în considerare a proiectului de lege și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	71
Majoritate regulamentară	44
Bile albe	57
Bile negre	14

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a luat în considerațiune proiectul de lege.

Art. 1 și 2 se primesc fără discuțiune.

— Se pune la vot cu bile proiectul de lege în total:

Votanți	74
Majoritate regulamentară	44
Bile albe	62
Bile negre	12

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

D. D. A. Laurian, raportorul comisiunii financiare, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

Pentru motivul că unele din alocățiunile bugetare ale anului 1888—1889 nu sunt suficiente pentru plata serviciilor efectuate, și fiind-că fondul destinat pentru deschidere de credite suplimentare și extra-ordinare în cursul acestui exercițiu este cheltuit, guvernul cere pe de o parte anulara mai multor

credite rămase disponibile din bugetele diferitelor ministere, iar pe de altă parte afectarea sumei anulate la sporirea fondului destinat pentru deschiderea creditelor suplimentare și extra-ordinare.

Comisiunea D-văstre, având în vedere impregiurările în cari au fost votate bugetele, precum și cheltuelile cari au trebuit să fie acoperite din fondul creditelor suplimentare și extra-ordinare, și luând în de aproape cercetare diferitele credite propuse spre anulare, vă supune prin mine, D-lor deputați, alăturatul proiect de lege, care nu diferă de al guvernului de cât în două puncte.

În urma unor noi calcule și de temere ca, dupe anulara făcută,

guvernul să nu se vadă silit a cere un nou credit pentru acoperirea unei cheltueli al cărei credit s'a anulat, comisiunea D-văstre, în înțelegere cu D. ministru de finance, a scos din anulare suma de 90.000 lei propusă la paragrafele indemnitației senatorilor și deputaților, dar a sporit cu 90.000 lei suma propusă spre anulare, la cap. 2, art. 16 din bugetul datoriei publice, unde va resulta și această economie. Astfel suma totală propusă spre anulare va rămânea aceeași, adică de 994.590 lei, cu care se va spori fondul destinat pentru deschiderea de credite suplimentare și extra-ordinare în cursul exercițiului 1888 până la 1889.

Raportor, *D. Aug. Laruian.*

PROIECT DE LEGE

Art. I. Din creditele alocate prin bugetele diferitelor ministere pe exercițiul 1888—1889 se anulează următoarele sume:

Din bugetul ministerului de finance

De la cap. 10 art. 37. Indemnitațiile agenților de control	30.000
" " " 11 " 41. " de transport și diurne în serviciul de constatare	20.000
" " " 15 art. 58. Mobilier în serviciul vămilor	2.000
" " " 17 " 66. Chirii de local. în serviciul întreprinderilor	3.000

55.000

Din bugetul ministerului de interne

De la cap. 4 art. 33. Diurne personalului telegrafo-Postal	3.800
" " " " " 41. Subvenția curselor postale	35.000
" " " 5 " 61. Transform. de vagoane în vagoane penitenciare	10.000
" " " 6 " 73. Burse pentru medicii-veterinari	10.000
" " " " " 74. Cheltueli de trimiterea bursierilor în străinătate	1.400
" " " " " 78. Medicamente	5.000
" " " " " 88. Ustensile de desinfecțiune	800
" " " " " 98. Personal. tipografiei Statului	9.490

75.490

Din bugetul ministerului cultelor

De la cap. 10 art. 48. Personalul școlilor normale primare	2.523
" " " 11 " 50. " licee și gimnasil	5.599
" " " " " 52. " " reale	774
" " " " " 54. " gimnasil clasice	5.862
" " " " " 56. " " reale	13.092
" " " 12 " 58. " seminarielor	5.202
" " " 13 " 60. " școlilor centrale de fete	7.873-20
" " " " " 62. " externatelor secundare	2.484
" " " 14 " 64. " școlilor profesionale de fete	504
" " " 15 " 66. " universităților	8.073
" " " 16 " 68. " școlilor de bele-arte	648
" " " 18 " 74. " asilului Elena-Dómna	3.083-65
" " " 24 " 103. Pensia arhierelui Chesarie, decedat	1.100
" " " 28 " 117. Personalul bisericilor și moscheelor	700
" " " " " 118. Material, idem	1.482-15
" " " 29 " 119. Onorariul preceptorului moștenitorului Tronului pe 11 luni	11.000
	<u>70.000</u>
	200.490

Din budgetul ministerului lucrărilor publice

				200.490
De la cap.	2 art.	4.	Personalul inginerilor	10.800
" " "	5 "	9.	" de control și poliția căilor ferate cedate	6.226-74
" " "	" "	10.	Material, idem	910
" " "	" "	11.	Cheltueli de transport, idem	542-30
" " "	8 "	15.	Person. cantonierilor și picherilor	10.120-96
" " "	" "	16.	Intreținerea șoselelor	101.400
				130.000

Din budgetul ministerului de resbel

De la cap.	17 art.	66.	Concentrări	100.000
------------	---------	-----	-----------------------	---------

Din budgetul ministerului afacerilor străine

De la cap.	9 art.	93.	Agio la sumele-plătite în străinătate	40.000
------------	--------	-----	---	--------

Din budgetul ministerului domeniilor

De la cap.	1 art.	1.	Cheltueli de reprezentare ale ministrului.	7.700	
De la cap.	6 "	25.	Lucrări de apărare contra inundațiilor	3.000	
" " "	" "	34.	Cheltueli de procedură și portărei	8.000	
" " "	" "	36.	Plată de remise	5.000	
" " "	7 "	40.	Reparații la palatul administrativ din Iași.	89.900	
" " "	8 "	42.	Bursele elevilor de la școlile forestiere	4.000	
" " "	9 "	44.	Premii pentru expoziții agricole	69.400	
" " "	10 "	46.	Subvenț. pentru incurajarea vermicilor de mătase	1.600	
" " "	11 "	48.	Personalul școlii de agricultură de la Herestrau	2.058	
" " "	" "	49.	Nutrimenț, idem	2.800	
" " "	" "	51.	" școlii de la Strihareț	842	
" " "	" "	53.	" " " " Roman	900	
" " "	" "	57.	" " " " medicină veterinară	2.000	
" " "	" "	58.	Personalul școlii de arte și meserii din București.	1.540	
" " "	" "	59.	Nutrimenț, idem	4.560	
" " "	" "	61.	Idem școlii tehnice din Iași	800	204.100

Din budgetul monopolului Statului

De la cap.	4 art.	3.	Ameliorarea și exploatarea salinelor	30.000
------------	--------	----	--	--------

Din budgetul datoriei publice

De la cap.	2 art.	16.	Agio la sumele răspuse în străinătate	290.000
			Total lei	994.590

Art. II. Suma anulată prin articolul precedent va servi la sporirea fondului destinat pentru deschidere de credite suplimentare și extra-ordinare în cursul exercițiului 1888—1889.

D. G. Dem. Teodorescu: D-lor deputați, mi-am dat mica ostenelă d'a controla acest proiect de lege, prezentat de comisiunea financiară, cu diferitele alocațiuni budgetare ale ministerilor respective, prevădute în budget pe exercițiul curent 1888—89. Ast-fel am observat că la unele alocațiuni, se reduce intréga cifră prevădută în budget. Așa, de exemplu, se trec ca neintrebuințate sumele înscrise pentru palatul administrativ din Iași, pentru premiile expozițiilor agricole, pentru preceptorul moștenitorului Tronului și câte altele.

În lipsă de explicări circumstanțiale din partea D-lui raportor și pentru lămurirea debaterilor, am luat cuvântul ca să

rog a se comunica, fie de către D. raportor, fie de alt membru al comisiunii financiare, fie de către guvern, dacă toate sau numai unele din sumele reduse acum mai trebuie sau nu trebuie în budgetul anului viitor. Acesta interesază foarte mult pe membrii comisiunii budgetare, spre a ști cum să procedă la prevederea alocațiunilor din budgetul exercițiului viitor. În tot cazul, ar fi de dovedit că ori de câte ori unele alocațiuni budgetare sunt trecute la fondul pentru deschidere de credite extraordinare, raportul să arate anume din ce au provenit economiile, pentru ce nu s'au cheltuit sumele înscrise în budget; căci: sau ele erau necesare, și atunci trebuia să se efectueze, sau erau inutile, și a-

tunci urmază a nu se mai prevedea pe viitor, ca simple sinecure.

Datoria noastră este să reducem tot ce va fi de prisos. Întreb dar: cari din sumele coprinse în proiect sunt neapărate și cari se pot suprima?

D. D. Aug. Laurian: D-lor deputați, creditele ce se anulază din budget sunt nisece sume ce nu s'au cheltuit în exercițiul acesta. Așa, de exemplu, suma prevădută pentru comițiile agricole nu s'a cheltuit, fiind-că nu s'a făcut expozițiuni agricole în anul acesta; dar asemenea expozițiuni se pot face în anul viitor, dupe cum onor. Cameră va voi, așa în cât cestiunea acesta nu este resolvată și pentru viitor.

De asemenea mai este o cifră însem-

nată care de sigur a trebuit să atragă atențiunea D-văstre, adică suma de 101.000 lei de la întreprinerea șoselelor, care trebuie anulată, cu totă starea slabă în care se găesc șoselele noastre, fiind-că această sumă nu s'a cheltuit din cauză că a trebuit să se facă licitațiunii, din cari unele nu s'au aprobat și publicându-se din nou, a trecut campania de lucru a acestui an; pentru viitor însă neapărat că o asemenea cheltuială se va cere. Cam ast-fel sunt toate sumele ce se anulează acum și încă mai sunt și altete a căror anulare se va cere.

Guvernul propune ca toate aceste sume să fie alocate la paragraful pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare.

D. Em. Pache Protopopescu: D-lor, am luat cuvântul ca să atrag atențiunea onor. Adunări că acest proiect de lege nu visează de cât regularea bugetului exercițiului curent, și nu poate fi luat de normă la confecționarea bugetelor viitoare; căci, dacă o sumă oare-care prevădută în bugetul curent pentru o anume cheltuială nu s'a putut întrebuința la destinațiunea ce i s'a dat din diferite cauze, nu este un cuvânt ca în bugetul anului viitor să nu mai fie înscrisă, de oare-ce atunci ea poate să fie reclamată de necesitate. Așa, de exemplu, în bugetul anului curent s'a prevădut o sumă pentru expozițiunile agricole; dar asemenea expozițiunii nu au avut loc în anul acesta și ast-fel suma înscrisă în buget nu s'a putut cheltui. Se poate însă prea bine ca la anul viitor să se poată efectua o asemenea cheltuială și, prin urmare, Camera poate să aloce în bugetul anului viitor o sumă oare-care pentru expozițiunii agricole.

Acum, în cât privește sumele ce se anulează de la diferitele alocațiuni bugetare, prin acest proiect de lege ele se oferă la fondul pentru deschidere de credite suplimentare și extra-ordinare, de oare-ce suma prevădută pentru acest paragraf este constatată că a fost nesuficientă.

— Ne mai cerând nimeni cuvântul, se pune la vot luarea în considerare a proiectului de lege, și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votanți	87
Maioritate regulamentară	44
Bile albe	78
Bile negre	9

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a luat în considerațiune proiectul de lege.

— Art. 1 și 2 se adoptă succesiv fără discuțiune.

— Se pune la vot proiectul de lege în total, și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votanți	68
Maioritate regulamentară	44
Bile albe	65
Bile negre	3

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

— **D. D. A. Laurian,** raportorul comisiunii financiare, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Din împrumutul autorizat prin legea din 18 Aprilie 1880, pentru conversiunea vechielor obligațiuni rurale 10 la sută, emise în 1864, pentru răscumpărarea dijmei și a clăcei, a mai rămas în casele Statului un fond disponibil de lei 114.838, bani 56.

Pentru necesitățile ce se pot ivi, guvernul propune trecerea acestui sold între veniturile bugetare ale exercițiului curent 1888—1889 și cu destinațiune de a spori fondul alocat pentru deschiderea de credite suplimentare și extraordinare.

Comisiunea D-văstre, cercetând compusul acestui împrumut și asigurându-se că există la casa de depuneri suma necesară pentru plata obligațiunilor rurale nepresintate la conversiune, a aprobat proiectul guvernului și m'a delegat a'l supune votului D-văstre.

Raportor, **D. Aug. Laurian.**

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — Soldul în sumă de lei 114.838, bani 56, al împrumutului de lei 31.600.000, efectuat în baza legii din 18 Aprilie 1880, pentru conversiunea obligațiunilor rurale emise în 1864, se va trece între veniturile bugetare ale exercițiului 1888—1889 și va servi la sporirea fondului destinat pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare.

— Dupe adoptarea luării în considerațiune și a articolului unic, se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votanți	69
Maioritate regulamentară	44
Bile albe	64
Bile negre	5

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

— **D. D. A. Laurian** dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Pentru a se potoli răscótele întemplate în primă-văra acestui an, guvernul a fost nevoit să trimită armată în diferite puncte din județul Ilfov și Ialomița; cu această ocaziune s'au făcut cheltueli pentru restabilirea ordinii cari se cifrează la 150.388 lei, bani 50, însă :

Lei 25.301, bani 75, pentru indemnizarea convenită oficerilor conform art. 10 din legea soldelor, și

Lei 125.086, bani 75, direcțiunii căilor ferate române pentru transportul trupelor.

Așa dar se deschide pe séma ministrului de interne un credit extra-ordinar de lei 150.388, bani 50, pentru plata a-

cestor cheltueli, cari se vor acoperi din fondul de credite suplimentare și extraordinare pe exercițiul 1888—1889; însă lei 125.086, bani 75, se vor înscrie în buget la venituri și cheltueli ca de ordine.

Comisiunea financiară, deliberând, a încuviințat acest credit și vă rógă, prin mine, să bine-voiți a 'l legitima prin votarea proiectului de lege ce s'a presintat.

Raportor, **Ioan I. Rădulescu.**

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — Un credit extra-ordinar de una sută cinci-deci mii trei sute opt-deci și opt lei, cinci-deci bani, este deschis D-lui ministru de interne asupra exercițiului 1888—1889; însă două-deci și cinci mii trei sute unu lei, șapte-deci și cinci bani pentru indemnisațiunea convenită oficerilor dupe art. 10 din legea soldelor și una sută două-deci și cinci mii opt-deci și șese lei, șapte-deci și cinci bani, plata transportului armatei cu calea ferată, fiind trimisă în restabilirea ordinii cu ocazia răscólei locuitorilor săteni din unele comune ale județelor Ilfov și Ialomița.

Suma din urmă se va înscrie la venituri și cheltueli ca de ordine.

Acest credit se va acoperi din fondul destinat pentru creditele suplimentare și extra-ordinare ale exercițiului 1888—1889.

D. președinte, L. Catargi: Discuțiunea generală este deschisă.

D. Panu are cuvântul.

D. G. Panu: D-lor deputați, sunt în contra acestui credit și mai cu sémă în contra sumei de 75.000 lei prevăduți pentru plata indemnisaței oficerilor cari au luat parte la potolirea răscólei țeranilor. Cum se justifică întreg creditul? Se pune 100.000 lei ca cheltueli de transport al trupelor.

Asupra acestui articol n'am nimic de zis, fiind-că s'au transportat trupe, și ceea ce ni se cere este mai mult o regulare de comptabilitate între Stat și drumul de fer, așa în cât Statul dă cu o mână și ia cu alta.

Însă este o altă cifră, D-lor, este suma de 25.000 lei pentru indemnizarea de soldă a oficerilor cari au fost cu trupa. În contra acestei indemnisaței mă ridic cu energie; căci eu cred că a da oficerilor această soldă de campanie întocmai ca când ar fi mers în contra turcilor dincolo de Dunăre, acesta ar fi nu numai ceva nemeritat, dar eu țin mai mult, ar fi ceva condamnabil. Înțeleg, ca cine-va să fie pus în trista necesitate de a reprimă răscóla; dar, dupe ceea-ce se face, se dá acestei reprimări un caracter de resbel important în contra țeranilor. Căci, în puterea cărei legi se cere, de vreme ce legea soldelor nu prevede de cât două casuri: campania de răsbéi în contra dușmanului și concentrării de manevre anuale. Ei bine, noi nu voim, sub nici o formă, nici sub formă financiară, să 'l dăm caracterul antéiú, iar al duilea nu 'l are. Căci, D-lor,

la ce s'ar da oficerilor soldă de campanie? Pentru că și-au făcut datoria în țară așa precum a înțeles guvernul? Care a fost inamicul în contra căruia s'au luptat? Dacă este vorba să dăm solda de campanie, atunci să le dăm și decorațiunile pentru bravurile îndeplinite asupra țărănilor, ai să începem să vorbim despre aceste răscole cum vorbim de războiul turco-român, ai să creăm *virtutea militară*, ai să creăm nu trecerea Dunării, dar *trecerea Ialomiței, trecerea Sabarului* și a tuturilor pâraeilor pe unde au trecut armata; iar cuvintele cum sunt: Vidinul, Plevna, Nicopole, etc., ai să le înlocuim cu Ferbinți, cu Afumați, cu Dudesci, etc.

Indemnizare pentru oficerii? Pentru că a eșit din garnisona lor cât-va timp? Ei bine, să nu mai irităm spiritele, să nu mai dăm prima de încurajare la asemenea campanie. Un coleg al nostru, D. Dobrescu de la Argeș, a și dat un cuvânt foarte indulgent: să aruncăm un vâl de uitare asupra acestui lucru. Eu nu țin acésta de cât: s'ar părea că acel vâl începuse puțin a se pune; ved că se cere să răsplătim pe oficerii pentru faptele ilustre comise pe câmpiile Ialomiței și ale Prahovei, și acésta în afară de textul legii. Acest lucru nu putem, noi un număr, să 'l votăm. Dar o să țin că oficerii s'au dus în campanie. Da, s'au dus. Ce urmăz de aci? N'au solda lor? În puterea cărui text de lege se cere indemnizarea pentru acest cas neprevăzut de lege? Nu putem noi ca să calificăm asemenea campanie ca o campanie care merită solda îndoită. Nu! D-lor, cel puțin să ni se arate cari au fost cheltuețele ce le-au făcut D-nii oficerii? Aceste cheltueți nu se justifică absolut cu nimica, căci drumul de fer este plătit pentru oficerii ca și pentru soldații; atunci ce rămâne? Rămâne întreținerea D-lor? Dar când stau în garnisonă nu se întrețin din soldele D-lor? Ce însemneză solda de campanie? Însemneză că s'au pus oficerii față cu dușmanii și au o responsabilitate, nu i se dă solda îndoită spre a li se ridica moralul, ci ca să lupte în condițiunile cele mai bune materiale. Apoi noi nu considerăm lupta cu țărăni ca campanie ilustră; de aceea, D-lor, sfârșesc, mă refuz de a vota îndoită solda pentru armată.

Cât pentru cheltuețile drumului de fer, acele, fiind-că este un fapt îndeplinit, în contra acelor n'am nimic de obiectat.

D. Teleman: D-lor, eu n'am multe de spus la cele obiectate de D. Panu. Țin numai să vă arăt că este o lege prin care se hotărăse că oficerul când este trimis într-o misiune i se dă o indemnizare. Așa, unui oficer superior i se dă 12 lei pe zi, și oficerului inferior 6 lei pe zi, oșebit de o indemnizare ce se dă și o parte din rația soldaților când sunt concentrați. Prin urmare, legea acésta nu e făcută numai pentru cazul ce se discută, ci în genere pentru concentrări și pentru misiuni. Așa când un oficer este trimis în recrutație,

se dă o indemnizare, asemenea și când este concentrat pentru ori-ce cas extraordinar. Legea fiind categorică, în fața casului extraordinar ce a fost astă primă-veară, s'a concentrat armata și în consecință trebuie să se dea indemnizarea ce se cuvine oficerilor. Prin urmare, toate cuvintele puse înainte de D. Panu nu pot avea un loc nemerit aci, de ôre-ce există o lege care hotărăse acest cas.

D. M. Kogălniceanu: D-lor, înainte de tôte mă plâng iarăși de textul scurt al raportului onor. comisiunii financiare; fiind-că, precum am și altă dată, ar trebui să-și dică onor. comisiune, că ea are mandat de la Camera întrégă să studieze cesiunea în aménuntul ei și să ne o presinte bine lămurită. D-na comisiune însă a socotit alt-fel, a socotit să se erige în juriu și să vină să ne dică: Iaș pe conștiința mea ceea-ce vă cer să aprobați. Ei bine, lucrurile nu trebuie să mergă astfel cu o Cameră care ține să-și dea sémă de voturile ei; și D. raportor, care mă aude și mă înțelege, ar trebui, ori-cât și va fi schimbat D-sa opiniunile, acésta e tréba D-sale, nu a noastră, dar în privința studiării acestor cesiuni care i se încredințază de către Cameră, ar trebui să pună mai multă greutate; și când aprobă, să ne spună și nu o cum și pentru ce a aprobat; să ne spună, de exemplu, că ministrul n'a venit cu o sumă totală, ci fie-care ministru, cu ocaziunea acestei mici răscôle, acestei nevinovate răscôle, dupe cum s'a arătat, vine cu diferite cheltueți, astfel că numai pentru corespondența telegrafică s'au votat 13.000 lei, apoi acum adaose de solde, apoi transporturi, apoi indemnități și Dumneșu știe unde are să ajungă; căci vedem o dată 13.000 lei, altă dată 30.000, altă dată 130.000.

Așa dar 'mi permit să rog pe Cameră să bine-voiască a fi consecințe, ea care în majoritate a desaprobat ceea-ce se făcea sub guvernul trecut, când se vota cu iuțela vaporului credite, să nu se pună de la începutul sesiunii în același păcat, și onor. comisiune să bine-voiască a veni cu un studiu detaliat.

Dupe ce am și acestea, acum vin la altele. Prin însă-și cifra care se cere, se dovedesce că cesiunea a fost gravă și mare, că n'a fost o răscólă mică, ci a fost o răscólă pentru domolirea căreia s'a cerut numai pentru armată peste 200 mii franci. A fost lucru serios; s'au vorbit foarte multe, dar până acum nu s'a vorbit de loc de a se cerceta cari sunt cauzele acestei răscôle; sunt străini? Sunt iconarii? Sunt jugănarii? Să-i punem și pe D-lor la despăgubire; de vor fi țărăni, ei plătesc cu pelea, cu libertatea, cu sfărțimarea căminului și cu miseria familiei.

Ați vădut ce s'a întâmplat alaltă-ieri; nu critic justiția populară, dar știu numai atât, că m'am fost și am vădut că mai toți jurații au fost luați dintre arendași și dintre proprietari; nici aci nu țin nimic; sunt cetățeni, au dreptul să fie ju-

rați; dar și societatea cea mare, țera întrégă, are dreptul să vadă lucrul acesta. Ei bine, onor. ministru de interne a făcut un lucru bun și folositor; a adunat învoelile arendașilor și ale proprietarilor cu țărăni și s'a constatat, spre lauda nemului nostru, că cele mai multe învoeli grele și împilătore sunt făcute de străini; și s'a mai constatat că armata și-a făcut datoria, și nu eu, om de ordine și autoritar, voi desaproba că armata și-a făcut datoria; dar tot am dreptul să ved ce mandat, ce ordine au luat oficerii trimiși să domolească răscola și cum și 'l au executat. Acésta este un mister pentru mine, și voi să o știu și eu și alții cari socoteau că răscola este o ocaziune bine-venită ca, precum D. Radu Mihaiu a căpătat epoletele de general, tot asemenea s'ar putea căpăta aceste epolete prin atrocitățile comise pe câmpiile Ialomiței și Argeșului. Am cerut anchetă, pentru că, dacă este unde-va unde Parlamentul trebuie să și dea seama de modul cum trebuie să și îndeplinescă datoria, este cazul de față.

Eu de 25 de ani am cerut Camerei anchetă parlamentară pentru ca să se cerceteze abuzurile cari s'a fac contra țărănilor și am fost refuzat. Ca ministru de interne am voit ca pe calea administrativă să știu acésta, și am numit o anchetă care să vadă ce datorii au țărăni către proprietari, către arendași, către cărciumari și către țărăni îmbrăcați în postav mai luminați dintre dênșii, am făcut o circulară, dar peste câte-va zile am fost silit să mă retrag din minister, și lucrarea mea s'a privit ca o lucrare socialistă, s'a dat contra ordine și a rămas lucrul baltă.

Prin urmare, înainte de a vota acésta cifră, voi cere ca Parlamentul să numescă o anchetă; propunerea este făcută; să nu zacă în secțiuni; majoritatea va numi din stinul ei ómeni cari să cerceteze lucrurile; dar este necesar să se știe care a fost cauza răscôlei țărănilor.

D. Gr. Peucescu: Cer cuvântul...

D. M. Kogălniceanu: Ei bine, mărturisirile de mai alaltă-ieri, făcute înaintea juraților, au constatat că au fost ómeni din opozițiune și de o parte și de alta, pentru că cuvântul de albi și de roșii s'a rostit înaintea juraților.

D. Gr. Peucescu: Cer cuvântul.

D. M. Kogălniceanu: Și pentru că onor. D. Peucescu cere cuvântul, 'l voi ruga să nu credă că eu nu voi cere intervențiunea Statului în acésta cesiune; nu, D-lor, o voi cere, pentru că, dacă D-vostre cereți intervențiunea Statului pentru ori-ce lucru de nimic, pentru o palmă dată unui arendaș sau proprietar, apoi noi să nu cerem ca Statul să intervină tot-d'a-una acolo unde va vedea nise învoeli făcute între săteni și arendași, învoeli imposibile, ruinătore, învoeli cari duc la desperare, la răscólă chiar? Să nu venim noi să cerem intervențiunea Statului atunci când suntem convinși că,

în cea mai mare parte, rescôla ce a avut loc în vara trecută, urgia acea sângeroasă, a fost provocată prin acele invoeli asupritore ?

De aceea, D-lor, eu vă declar că nu voi vota acest proiect de lege, până când mai înainte nu se va face o anchetă parlamentară, care să meargă în fața locului și să constate cine sunt acei cari au provocat acea urgie, și, precum Statul s'a constituit ca parte civilă în procesele acelor funcționari abusivi și neonesti cari au furat câte 30.000 sau câte 50.000 lei, tot așa Statul să se constituie parte civilă și să facă ca toți acei arendași și proprietari, cari prin purtările lor barbare, prin invoeliile lor asupritore și neumane au adus pe țărani la desperare și la revoltă, să fie obligați să restituie Statului cheltuețile făcute cu ocaziunea potolirii revoltei.

Fac apel la D. președinte al consiliului, să vă spună dacă în legislațiunea Moldovei, sub D. Michail Sturdza, nu se prevedea că proprietarului, care asupra pe țărani, i se ridica dreptul de a mai căuta de proprietate și i se arenda moșia; iar dacă arendașul făcea tot așa, dacă și el vexa pe țărani, i se lua și lui dreptul de a mai fi arendaș din neam în neam.

Dacă astăzi nu mai sunt în vigore asemenea dispozițiuni, cel puțin Statul să aibă dreptul de a cere despăgubiri civile; pentru că, ce este vinovată Brăila, Valachia-Mică, Moldova, ca să plătescă suma ce se cere prin proiectul de față ? Și pentru cine ? Nu voi să pronunț nume, căci sunt și liberali din nenorocire cari au invoeli agricole mai atroci de cât ale celor mai de pe urmă reacționari, și cu toate acestea se numesc liberali, cari sub guvernul trecut erau considerați, fiind deputați și senatori. Este unul din ei, astăzi senator, și se va vedea la discuțiunea proiectului de lege pentru tocmelele agricole ce invoeli are cu locuitorii ! Invoeli cari nu se fac nici în India în contra nenorociților de paria, nici în America în contra negrilor, și nise asemenea invoeli s'au impus agriculturilor români !

Nu este drept să plătesc eu această sumă dacă nu sunt cauza acestei cheltuieli; să plătescă cine este cauza. De vor fi țărani, să plătescă ei; de vor fi proprietarii sau arendașii, să plătescă ei.

Da ! Să venim, bună-ora, să încuviințăm suma pe care a cheltuit-o guvernul, dar tot de o dată Statul să se constituie parte civilă, să cerceteze cauzele. Sunt numai țărani vinovați ? Să plătescă. Sunt vinovați proprietarii sau arendașii ! Să plătescă aceștia; căci au de unde plăti. Până atunci însă nu votez acest credit.

D. președinte, L. Catargi : D. ministru justiției are cuvântul.

D. ministru al justiției, G. Vernescu : D-lor, se face vorbă multă pentru un lucru foarte simplu, și sciti pentru ce se face stăta vorbă multă ? Pentru că, din greșeală, în proiectul de lege este citat un

articol care nu se aplică în cazul de față, este citat art. 10 în loc de art. 19. Art. 19 prevede două cazuri : Campaniile de rebel — și pentru campaniile de rebel se dau ore-cari avantajii ofițerilor pentru echipament și hrană; și mai prevede încă ceva art. 19 — prevede concentrările; și când se fac concentrări, aceeași dispozițiune se aplică pentru soldă și echipament ca la campaniile de rebel.

Poate tăgădui cine-va că a fost concentrare ? Nu. Atunci poate refuza solda indemnității prevădută prin art. 19 ? Nu cred că se va găsi cine-va să dică că legea nu trebuie aplicată. Legea trebuie aplicată pentru toate cazurile prevădute de dânsa.

Dar acum se fac felurite teorii : se dice că de ce să se plătescă acest credit de totă țera ? Pentru un motiv foarte simplu : Pentru că atunci când e resvratită o parte din țera, pericolul este pentru întreaga țera; atunci când focul e pus în un colț al țerei, dacă nu se va stinge, el va putea să copleșindă țera întreagă. Iată pentru ce țera întreagă trebuie să suporțe plata acestor cheltuieli.

Se mai dicea un lucru : Dar pe cine apărat-au soldații aci ? Pe proprietari, și une-ori pe proprietari răi, inumanii, ei să plătescă, căci pe ei i-au apărat armata.

Ei bine, D-lor, nu este așa. Toate cheltuielile, pe cari le face Statul, sunt pentru serviciul cari se dau Statului; nu este cu putință ca pentru fie-care serviciu în parte să facem un impozit nou și special care să se plătescă de cutare și cutare. Această teorie nu poate să aibă trecere un singur moment.

Cât pentru aceia cari au partea lor de răspundere în rescôla, n'ar trebui să mai vorbim de acesta acum; căci ei sunt înaintea instanțelor judecătorești; și acei cari se vor dovedi vinovați vor fi pedepsiți; iar cei nevinovați se vor achita, și cei ce vor avea drept la despăgubiri se vor constitui parte civilă. Prin urmare, să nu mai venim aci cu asemenea cestiuni.

Așa dar, D-lor, creditul acesta e cerut în virtutea legii actuale pentru concentrări. Iar dacă ar fi să discutăm utilitatea concentrării, cred că cu toții ați dice că bine s'a făcut de s'a făcut acea concentrare. Din momentul când rescôla era în țera, ea trebuia înăbușită; și dacă nu se concentrau soldații, nu știu cu ce alte măsuri s'ar fi putut potoli. Aci e vorba pur și simplu de indemnizațiunea dată de lege acelor cari au fost concentrați pentru potolirea rescôlei.

Voci : Închiderea discuțiunii.

D. N. Ionescu : Mi pare rău că văd reînviindu-se din partea aceasta a Adunării aceleași deprinderi cari credem că vor dispărea, adică să se închidă discuțiunea îndată ce a vorbit un ministru.

D-le președinte, eu am mai multe cuvinte pentru a combate, nu numai faptul că se cere închiderea discuțiunii, dar și sistema care se inaugurează de majoritate. Vedeți că nu putem dice numai în două

cuvinte pentru ce să nu se închidă discuțiunea; căci, mai înainte, s'ar închide o discuțiune însemnată fără ca cine-va să fi vorbit dupe ministru, și al doilea, că se dau o astfel de impulsione de către chiar funcționarii Parlamentului, de către ceterii Adunării. Această intervențiune oficioasă e gravă, și suntem nevoiți să ne apărăm noi cari ținem la libertatea ne sfârșită a cuvântului; căci așa e teoria liberală, când e discuțiune, să se epuizeze discuțiunea; să nu se lase drojdi, pentru ca asupra drojdiilor să voteze majoritatea; trebuie să ventilăm cestiunea.

D-le președinte, ce a spus D. ministru ? A spus că e greșită citarea unui articol, s'a pus a face o interpretare competentă asupra articolului; e eror de tipar, dice D. Negruzzi, dar această eror n'a slevat-o nimeni din cei cari au vorbit, nici chiar raportorul, și suntem în drept a cere beneficiul discuțiunii asupra acestui punct. Dar mi veți dice : Faci advocăție; nu, imitez pe D. ministru de justiție, care n'a făcut de cât o argumentare forense în totă puterea cuvântului.

Al doilea motiv, D-le președinte, ce însemneză a închide discuțiunea când nu e vorba numai de importanța unui credit, ci când e în joc o cestiune constituțională ? Guvernul, în unele țeri, unde Constituțiunea prevede aceasta, poate să declare el rebel, dar Adunarea e care acordă creditele și, cu ocaziunea discuțiunii creditului, Adunarea poate opri un rebel. De asemenea aici, dice că s'au făcut concentrări, concentrări ordinare. Nu vedeți, D-lor, că rîde lumea de noi ? Că noi numim expedițiunile pentru represiuni sângeroase concentrări ordinare ! Să ne dicem și noi cuvântul, măcar numai pentru a protesta contra acestei interpretări subtile, arguțiioase, dar nici de cum convingătoare pentru nise represintanții ai poporului cari n'au venit aici ca să susțină un guvern pentru că e guvern, ci au venit ca să apere interesele și ordinea publică dupe lege.

D. Gr. Peucescu : Cer cuvântul pentru închiderea discuțiunii.

D. N. Ionescu : Acum voi insista și mai mult asupra necesității de a nu se închide discuțiunea, pentru că văd din partea aceea, de unde suflă tot-d'a-una un vânt de ordine și de legalitate, că se cere cuvântul pentru închiderea discuțiunii.

Prin urmare, trebuie să punem și noi la libertatea pe care o reclamăm a cuvântului toate scuturile câte le avem la îndemână.

Domniile mele, este știut că comisiunea financiară e tot-d'a-una la devoțiunea guvernului; rar se întâmplă ca în ea să se facă partea convenită minorității, ba adesea-ori se întâmplă ca raportul să vie chiar netipărit, au fost și deprinderi de acestea.

Astăzi, în adevăr, nu suntem în cazul acesta, dar mi se pare că, dupe ce a vorbit D. ministru, comisiunea și raportorul, dupe ce s'au produs înainte numai două

voici de minoritate, două voci liberale și una a ministrului liberal-conservator, eu cred că dupe această trebuie să ascultăm și justificarea pur conservatoare pe care încă n'am auzit-o.

Din aceea parte, de unde e pretențiunea că se reprezintă conservatismul învechit, tipicul conservatismului, va trebui să ceră cine-va cuvântul, nu numai pentru închiderea discuțiunii, dar și în fond și să avem plăcerea de a asculta pe onorabilul nostru coleg reprezentantul de la Teleorman, nu știu de la al cătelea colegiu, această e indiferent, să l'ascultăm vorbind, cel puțin numai de mărțurie, ca să nu se dică că din partea aceea nu s'a cerut cuvântul de cât numai pentru închiderea discuțiunii, ci și pentru discutarea în fond.

De aceea, D-le președinte, eu consider că discuțiunea și din punctul de vedere constituțional, și din punctul de vedere tehnic, și din punctul de vedere al libertății parlamentare nu e exaurită.

Vă rog dar, D-le președinte, să întrebunțați autoritatea D-văstre ca să avem parte de cuvânt măcar 20 de minute, ca să spunem și noi ce avem de spus ca răspuns la argumentarea D-lui ministru al justiției. Iată cuvântul pentru care vă rog să apăsați asupra majorității cu dulcele D-văstre sceptru, care nu are nevoie de a atinge pentru a precumpăni ca să avem și noi parte de cuvânt.

D. Gr. Peucescu: Am cerut cuvântul pentru închiderea discuțiunii; căci, în realitate, ceea-ce se cere să discutăm astăzi, e un lucru discutat și hotărât în Cameră. În adevăr, ce ni se propune să discutăm? Onor. D. Kogălniceanu ne propune o anchetă, să se ordoneze adică o cercetare în afacerea țărănească.

Dacă mi aduc bine aminte, în timp de patru, cinci, zile, cu ocaziunea diferitelor interpelări făcute în privința răscolii țărănilor, mai ales de D. Nădejde, Camera a discutat această chestiune, a ascultat mulți oratori, s'a propus și ancheta, însă Camera a respins-o. D. Kogălniceanu nu știu dacă a luat atunci cuvântul; dar ca să vie cine-va aici și să ceră același lucru care s'a discutat și s'a respins, e nu numai un lucru inutil, dar mi se pare că ar fi o lipsă de deferență către această majoritate.

D. N. Ionescu: Cer cuvântul la art. 1.

D. Gr. Peucescu: Ce mi se cerea atunci? Să dovedescă că au fost învoielii grele și că ar trebui să pedepsim pe acei proprietari și arendași întocmai cum să pedepsea înainte, pe vremea lui Vodă Michail Sturdza, și toate acestea în numele liberalismului.

O altă propunere ce mi s'a mai făcut astăzi este aceea a D-lui Panu. D-sa nu cerea să discutăm dacă legea soldelor militare trebuie aplicată în acest cas, dacă fiind adică un text de lege, dupe care în cas de concentrare să mărească solda.

O voce: Nu e text de lege.

D. Gr. Peucescu: E lesne să dici că nu este; ceea-ce e pozitiv însă e că există un text de lege, care dice că în cutare cas să mărească solda ofițerilor și soldaților.

Dic dar că e de prisos să discutăm dacă această lege trebuie sau nu să fie aplicată, sau dacă trebuie să fie aplicată în cutare sau cutare împrejurare; căci o asemenea chestiune nu se poate pune în discuțiune.

Ast-fel fiind, D-lor, cred că numai avem ce discuta, nu putem reveni asupra unei discuțiuni făcute și asupra unei vot dat, pentru că ori-care ar fi talentul aceluia care ar propune să revenim asupra unui vot dat, noi nu o putem face, precum asemenea nu putem dice să nu se aplice legile existente; noi nu putem de cât să le aplicăm, dupe cum este datorită ori-cărei majorități care și dă sémă de ceea-ce face.

Cam acestea, D-lor, avea să dici partidul conservator în această chestiune care nu este nici liberală, nici conservatoare, ci este o chestiune rezolvată. Iată pentru ce nu am mai creșut util să ia cuvântul în fond și pentru ce cred că discuțiunea această nu are rațiune de a se mai prelungi.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

— Se pune la vot luarea în considerațiune a proiectului de lege:

Votanți	89
Maioritate absolută	50
Bile albe	68
Bile negre	21

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a luat în considerațiune proiectul de lege.

— Se citește art. I.

D. G. Pallade: D-lor deputați, ași voi mai bine ca guvernul să vină pe față înaintea Camerei ca să ceră ca printr'o lege să dați un premiu de 25.000 lei ofițerilor ce au stins răscolă, dar să se întemeieze acest fapt pe legea existentă, această mi pare straniu, de ore-ce legea nu dă asemenea premii; puteți să l' dați D-văstre, poate să l' dea guvernul dar legea nu dă un singur ban pentru cazul acesta.

Legea soldelor din 1873, prevede diferite ipoteze; art. 5 pune principiul, prevede indemnitatea pentru război și art. 19 care dice așa:

„Când armata se pune pe picior de război, ofițerii ce intră în campanie au dreptul la o primă de echipare și la rațiile de hrană, următoare, ect.

„În timpul concentrărilor pentru marșuri mari anuale, ofițerii generali, ofițerii superiori și ofițerii inferiori au dreptul la rațiile de hrană mai sus prevăzute“.

Alte articole nu aveți în lege, puteți D-văstre se vă turmentați cât veți voi și nu aveți să găsiți altă dispoziție. Ei bine nu puteți să diceți că vă aflați în cazul unui război și nici în cazul unei concentrări anuale.

Nu aveți deci un articol expres, și ne-

existând un asemenea articol de lege, nu puteți plăti cu 25.000 lei. Dar veți dice D-văstre că este analogie între casurile prevăzute de lege și cazul nostru ași găsit, mi-se pare, și un regulament, dupe care mai mult sau mai puțin voiți să asimilați cazul de față cu misiile, la această vă răspund că analogia sau regulamentul când este contra textului legii nu se poate invoca când e vorba să dați bani. Vă pare că legea e vicioasă? Faceți alta. Dar eu, chiar dacă ași participa la facerea legii, nu ași prevedea asemenea premii pentru casuri ca acelea la cari au participat ofițerii noștri.

Eu cred că, atunci când vin asemenea nenorociri peste țară, și se trimit ofițeri, ei sunt dator să se ducă acolo, fără ca datorită lor să o soldăm cu centime. Eu, D-lor, am spus cu altă ocazie, că marele culpabil în acele nenorociri a fost guvernul; căci neexperiența lui a conduce destinele țării în asemenea ocazii a făcut ca răscolă să ia alte proporții de cât acelea la cari s'ar fi putut opri. L' înțeleg pe guvern când vine să remunereze pe ofițeri, de ore-ce el n'a căutat să stingă răscolă de cât cu sabia. Dar nu injuriați legea dicând că are o asemenea dispozițiune.

Ast-fel fiind, eu am onore de a propune un amendament pentru ștergerea acelei cifre; fiind că nu dați acel ban în virtutea legii, ci numai a bunului plac al guvernului.

Iată amendamentul meu:

„Subsemnații propunem să se suprimă indemnitatea ofițerilor cerută prin creditul de 150.000 lei, ca neprevăzută de lege.“

D. ministru al justiției, G. Vernescu: D-lor deputați, ni se vorbește necontentit de premii și de daruri ce s'ar fi acordând prin această lege. Dacă ar fi așa, eu nu ași fi avut curajul să ia cuvântul; fiind-că nu sunt nici de aceia cari dau premii în chestiuni nenorocite, ca aceea care a bantuit unele localități din țara noastră, nici din acei cari vor să facă daruri cu banii contribuabililor; daruri poate face cine-va cu averea sa, iar nu cu avere străină sau cu a Statului.

Să depărtăm dar aceste flori de retorică cari nu folosesc nimic în asemenea chestiuni. Să vedem dacă suntem dator să dăm sau nu această plată. Și dacă voi dovedi că dator suntem, D. Pallade va retrage, sunt sigur, amendamentul ce a propus, și chiar va vota legea.

Ce se prevede în lege? Că în timp de război ofițerii au o indemnitate pentru echipament și hrană. Apoi indemnitatea se dă pentru că merge în război? Vă înșelați dacă credeți această; ea se dă numai pentru că echipamentul se deteriorează, pentru că hrana are să devină mai scumpă, și poate că omul lasă în urmă pe alții cari l' hrănea și trebuie să facă două cheltuieli.

D-văstră, D-le Pallade, faceți o deosebire între război și răscolă; neapărat că deosebire există, această se știe de totă lu-

mea; dar atunci când voesci să scapi țera de un rebel din intru, de o răscolă, și ieși armata din o parte a țerei pentru a o trimite în altă parte ca să oprască acțiunea inamicului din intru contra instituțiilor țerei, nu este acesta o deplasare, ca și când îl trimiți contra inamicului care vine de afară? Poți dice că trebuie să tratezi mai rău pe oficerii cari sunt în cazul întâi de cât cei din cazul din urmă?

O voce: Atunci faceți o lege nouă care să dică așa.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Nu e nevoie a face o lege nouă, nevoie este de a înțelege și interpreta cu bună credință spiritul și textul unei legi care există și care trebuie a fi aplicată. Legea astăzi existentă, când vorbește de concentrări, nu face nici o distincțiune între concentrările ce s'ar face în contra inamicului din afară sau în contra unei răscole din intru țerei, pentru că concentrare de armată este și într'un cas ca și în cel-alt. Așa dar, fiind-că ați vorbit de analogia, analogia aci este perfectă din toate puncturile de vedere.

D. Pallade a dis că în lege sunt prevădute numai concentrările anuale pentru exerciții. Apoi, dacă în lege se prevede o indemnizare când se face concentrarea armatei pentru exercițiile anuale, când cu ocaziunea unor asemenea concentrări nu este nici un pericol de infruntat, când lucrurile sunt în stare normală, când oficerii și soldații sunt prevestiți mai din vreme și de locul unde au să fie concentrați și de timpul când au să fie chemați, cum s'ar putea pretinde că pentru concentrările extraordinare, neprevădute nu numai de legiuitor, dar neprevădute de nimeni, și când un oficer nu are timp nici să se gândească de a se prepara, și unde pericolul poate să fie mult mai mare, cum s'ar putea pretinde că în ast-fel de casuri nu trebuie să se dea nici o indemnizare, sub cuvânt că nisce asemenea concentrări nu sunt prevădute de lege?

Dar cine a putut, la facerea legii, să prevadă nisce asemenea casuri? Cine a putut să prevadă și concentrările extraordinare provocate de o revoltă care a izbucnit la Urziceni sau la Afumați?

Dar nu ast-fel, D-lor, se interpretă o lege, și ați vădut că în cele din urmă și D. Pallade tot ast-fel a înțeles lucrul; fiind-că a dis că de și este o analogia între concentrările normale și cele extraordinare, dar analogia se poate asupra altor materii, iar nu în cestiuni de bani.

Ei bine, care principiu de drept vă lăgă ca analogiile să le faceți în toate materiile afară de cestiunile de bani? Unde? în care lege este scris acest principiu? D-văstre puteți să nu admiteți argumentarea prin analogia; sunt ore-cari casuri anume cari sunt definite de lege a se resolve prin analogia, dar v'ăși ruga să mi arătați că în acest cas analogia este depărtată de lege. Aci este mai mult de cât analogia, este chiar cazul prevădut de lege; fiind-că ne găsim în cazul art. 50 care

vorbește de năvăliri, fie ele în interiorul țerei, de inamicii din intru, fie năvăliri asupra țerei de inamicii din afară; sau ne găsim în cazul art. 19, care vorbește de concentrări, și unde se dice că, de câte ori oficerul sau soldatul este scos afară din localitatea unde funcționează el, 'i se dă o indemnitate pentru echipament, pentru hrană, etc.

Iată dar, D-lor, pentru ce v'ăși ruga să votați acest credit.

D. președinte, L. Catargi: D. Ionescu are cuvântul.

D. N. Ionescu: D-le președinte, în ori-ce punct de vedere ne-am pune, nu putem vota acest articol așa cum este prezentat, ci trebuie să i se pună ore-cari amendamente.

Așa, de exemplu, trebuie să se pună art. 19, în loc de art. 10.

Iată un amendament verbal.

Așa mai trebuie să se lase afară cuvântul răscolă; căci această lege nu este o lege politică, și prin urmare, nu este bine să aducem aminte într'o dispozițiune curat financiară despre scopul care s'a avut în vedere.

Mai sunt și alte amendamente ce s'ar putea introduce în această lege, și eu, fără să rivalises cu D. ministru al justiției nici în experiență, nici în agerimea spiritului, nici în forța de argumentațiune, mi'voiș permitte în interesul unei bune confecțiuni a acestei legi însemnate, să sugger câte-va idei de cari cred că ar fi bine să țină seamă de D. ministru al justiției.

Ce ne dice D. ministru? Santem în lege, legea cere a se da aceste indemnizări când se fac concentrări pentru ori-ce scop. Legea în adevăr vorbește de concentrările anuale pentru instrucțiune, pentru manevre, dar D. ministru dice: legea este generală și nu o putem subtilisa.

Ei bine, nu este așa. Dacă D-văstre pretindeți că ați făcut concentrări, apoi în budget sunt prevădute anume fonduri pentru concentrări, și când o-dată în budget se pun fonduri cu o anume destinațiune, credeți D-văstre că numai așa lesne prin interpretarea cuvântului de concentrări puteți evita de a justifica cum s'au epuizat fondurile? Concentrare anuală n'a fost, pentru că n'au fost nici manevre, nici instrucțiuni, dar a fost o concentrare în interesul ordinii publice.

Apoi cred că nu este bine, D-lor ministri, să trageți articolile cum vă vine mai bine: dacă sunteți acolo sunteți ca să respectați legea. Pentru ce când aveți fonduri pentru ordinea publică, pentru ce n'ați întrebunțat acele fonduri? Și dacă vă trebuia să plătiți indemnizarea ofițerilor, și soldaților, înainte de toate trebuia să justificați că ați epuizat fondul prevădut prin budget, și numai dupe aceea să veniți să cereți alte fonduri; n'ați făcut așa, prin urmare sunteți în defect, D-le ministru al justiției. Și dacă vă spun aceasta, este că poate să ajungeți la finance, și nu

e bine să faceți cheltueli fără să aveți mai întâi creditul încuviințat.

Aci în adevăr vă dice și eu că nu cu flori de retorică se pot lua bani de la noi. Veniți și spuneți curat că ați cheltuit acești bani și voiți să legitimați cheltuiala. Nu știu cum veți fi stând cu transportul armatei pe calea ferată. Sunt sigur că comptabilitatea nu este regulată. De aceea suntem în drept de a vă dice că nu sunteți în regulă în privința aceasta, cum nu sunteți nici cu textul legii...

D. fost prefect de Dorohoiu dice: ba în regulă! în regulă! Eu știu că D-sa ca tână și ca fost militar, când e vorba de ordine, tot-d'a-una are să ridice mâna la frunte și să dică: să trăiți! Ai făcut și D-ta o interpelare pentru prefectul de acolo și 'ți-ai făcut un nume cu acesta, dar tocmai de aceea nu ai dreptul să mă intrerupi când eu argumentez în lege...

D. C. Stroici: D-ta m'ai intrerupt.

D. N. Ionescu: Eu te-am intrerupt? făcându-te să rupi tăcerea? Prin urmare, D. ministru de justiție să bine-voiască a admite justețea și justiția amendamentelor cari se succed. Tot articolul acesta trebuie reformat, dacă voiți să aibă un aspect de legalitate.

Acum, D-lor, să ne ducem de la florile de retorică și de la argumentările ministeriale la datoria represintanților națiunii și să avem o privire și pentru acei cari ne au trimis aci, pentru comitenții noștri. Ei D-le ministru, multe scii D-ta, ai vădut multe de aproape mai bine de cât mine, dar și eu ce văd mi se pare că văd bine, eu am vădut în județul meu că s'au făcut execuțiuni militare; și acolo a fost un fel de răscolă, o comedie de răscolă, să mă ierte D-nii socialiști (ilaritate); nu sunt mulți, dar eu sunt dator să vă cer scuze la toți, ca să nu vă atingeți personal. La Roman, mai ales, la Vasluiu, s'a trimis artileria pe jos și călărimea cum a putut și s'au dus și au trăit pe socoteala cetățenilor; un oficer se dice, a fost dat în judecată pentru că a prezentat o socotăla spre a i se plăti ceea ce primise gratis de la un proprietar.

Iată o justificare ce se pune înainte: ofițerul se duce la rebel, *à la guerre comme à la guerre*, mânăncă de unde e, 'și face toate plăcerile, pentru că e teribil lucru rebelul. (Ilaritate); dar în fine s'a îndestulat el și călărimea lui pe spatetele cetățenilor.

Ei bine, D-lor, aceste compturi trebuie presintate; nu e destul să veniți numai să ne cereți sute de mii de franci pentru soldații cari s'au dus ici coala să facă câte o promenadă, și pentru ofițeri pe cari s'au întrecut mulți proprietari și arendași să 'i ospăteze cum se cade; prin urmare nu veniți să ne cereți cum se dice: *colac peste pupusă*. (Ilaritate).

D-văstre n'ați făcut nici manevre nici concentrări, ați operat militarăscu pentru restabilirea ordinii.

Ordinea a fost tulburată. Vedeți că nu

mă pun pe un tărâm așa abstract ca să nu recunosc că guvernul într'un moment dat, a simțit nevoia restabilirii ordinii; nu e vorba, guvernul sunt șapte oameni, cari sunt prea fericiți când se înțeleg într'o idee, două, și cari au și ei capul celor-alți oameni, poate de multe ori mai obosit de cât al multora, și poate la un moment dat să exagereze și ei lucrurile, pericolul, și să facă cheltueli mult mai mari de cât e nevoie pentru restabilirea ordinii. Dar în fine ați restabilit-o; nu aveți paragraful ordinii publice? Dar veți dice poate că era epuișat.

Eu aș fi preferit ca D-vostre să fi venit și să ne fi cerut 200.000 lei, pentru restabilirea ordinii publice în județe, și eu vă mărturisesc că aș fi votat această sumă, de cât să veniți cu ast-fel de argumente să cereți indemnizări de dislocare pentru ofițeri, de cât să cereți transportul pe drumul de fer pe care trebuie să 'l plătim tot noi, și de cât în fine să veniți cu o asemenea lege. Dar cu cântecul acesta de acum eu nu dau nici un ban; căci nu să cade să dau. Și, D-lor reprezentanți din Ilfov, ce veți răspunde despre votarea acestui credit când veți fi întrebați de aceia cari v'au trimis aci ca să le apereți interesele? Dar dacă nu puteți să le ușurați întristarea și doliul familiilor lor, cel puțin nu mai puneți asupra lor și a fraților lor din țera întrăgă, cum dicea D. ministru, o dare inutilă.

S'au plătit cheltuelile de transport pe drumul de fer sau nu?

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Revolta a fost prin diferite comune, nu pe linia drumurilor de fer.

D. N. Ionescu: Apoi dacă e așa, D. ministru trebuie să fi făcut o chartă întrăgă pentru rescălă. De aceea eu nu vă dau creditul acesta până nu veți veni cu planul execuției militare; căci în raporturile militare eu am vădut o mulțime de lucruri, dar n'am vădut că militarii și caii lor să fi rămas fără hrană. Din contră, militarii au compătimit pentru nenorociți și numai dupe ordinii exprese și repetite s'a făcut ceea ce s'a făcut.

De aceea vă rog, D-lor, și mai cu seamă vă rog pe D-vostre reprezentanții colegiului al treilea de Ilfov, să vă uniți cu mine a nu vota acest credit până ce guvernul nu va veni cu o lege mai bine motivată. Eu, din parte'mi, renunț la amendament, pentru ca să nu fiu silit să arăt cât sunteți de lipsiți de gramatică în acest proiect. (Ilaritate).

D. I. M. K. Epureanu: Eu sunt convins că dacă ați fi citit cu băgare de seamă dispozițiile legale cari se refer la cesiunea de față, nu vați fi rostii cu atâta ușurință asupra acestui proiect de lege, și n'am fi ascultat divagațiunile patriotice ale unora. (Protestări, sgomot).

Veți lua cuvântul ca să mi răspundeți.

D. G. Panu: Să mi dați voie să vă spun că divagați D-vostre.

D. I. M. K. Epureanu: D-lor, aci nu

e vorba de a da o primă de încurajare, precum s'a susținut de unii, pentru înăbușirea răscălelor ce au avut loc în Martie trecut. Nu suntem noi reprezentanții majorității risipitori cu banul public; fiți bine încredințați, D-lor din minoritate, că nu vom urma în această privință pe colectivității de tristă memorie.

Totă cesiunea se resumă aci: oficerii cari au luat parte la înăbușirea răscălei au sau nu dreptul la o indemnizare? Mie mi se pare că au, și dreptul lor se întemeiază mai întâiu pe legea din 1873, unde în art. 6 se dice: „Soldele în celelalte poziții sunt fixate prin legea poziției oficerilor și regulamentul soldel.”

Apoi art. 8 dice:

„Oficerii însărcinați în misiile sau inspecțiilor în țera au drept la o indemnitate de misiie care se fixează:

Pentru oficerii generali, 20 lei;

„ „ superiori, 12 „

„ „ inferiori, 6 „

„Când misiile vor fi pentru streinătate indemnizările se pot mări dupe importanță până la maximul de indouit. Ei au drept și la indemnitate de transport, calculată dupe tarifele căilor de comunicație.”

Și în fine art. 19 dice:

„Când armata se pune pe picior de rebel, oficerii ce intră în campanie au dreptul la o primă de echipare și la rațiile de hrană.”

Orî cum veți voi să suciți legea, nu veți putea să nu găsiți că în cazul de față armata s'a aflat în una din aceste împrejurări.

Vă mai pun în vedere că art. 6 se referă, pentru fixarea soldelor, la regulamentul soldelor. Prin urmare, regulamentul soldelor fiind prevădut prin un anume articol din lege, face parte integrantă din legea de la 1873.

Rău dar a făcut D. Pallade de a spus că nu ne putem referi la regulamentul. Dacă regulamentul este prevădut de lege, 'l putem invoca, și prin urmare bine s'a făcut de s'a invocat. Și, D-lor, în ceea ce privește regulamentul n'aveți de cât să citiți art. 41 al legii din 11 Aprilie 1881 și art. 68 din regulamentul de administrație militară de la 3 Ianuarie 1884, și veți vedea că în amândouă casurile legiuitorul prevede a numi indemnitatea pentru oficerii cari sunt chemați a opera în intrul țerei. Din combinațiunea tuturilor acestor articole din lege și din spiritul ei reese, pentru mine, că indemnitatea ce se cere este legitimă. Și apoi mai este o altă considerațiune, care trebuie ținută în seamă, că oficerii depărtați de la căminele lor în împrejurările acestea au fost expuși să facă multe cheltueli și D. ministru al justiției v'a arătat foarte bine din ce se compunea aceste cheltueli. Prin urmare, ținând compt de dispozițiunile legale și de împrejurările ce am avut onore să vă spun, eu unul vă declar că voi vota pentru acest credit.

D. M. Kogălniceanu: D-lor, mi pare

rău că discuțiunea se termină prin arguții—iertății expresiunea.

Ei bine, cesiunea cum s'a ridicat de D. Panu și de mine, era de a se da sau nu bani ca oficerii să 'și cumpere cisme sau să 'și drăgă uniforma? Nu, cătuși de puțin; nu a fost de loc vorba de ast-fel de lucruri.

D. ministru justiției, care este un om de pace, de justiție, ne a spus că ne am încelat, din cauza unei greșele de la tipografia *Monitorului*, care a pus un articol în locul altuia și că dacă punea articolul cel adevărat, noi nu am fi avut nimic de dis. Atunci dar cesiunea este de concentrare. De aci, discuțiune, dacă este concentrare sau nu, de aci discuțiune din ce paragraf să se plătescă, și cum ați vădut, D. Epureanu a venit cu regulamentele să vă facă să votați creditul. Apoi, D-lor, nu este acesta cesiunea.

S'a dis mai întâiu că a fost rebel civil și apoi că s'au făcut concentrări.

Ei bine, nu a fost nici una nici alta, ci au fost numai nisce operațiuni, nisce execuțiuni. Concentrare să dice când se chiamă armata, ori ca să facă rebel, ori ca să facă manevre.

Aici n'a fost așa, și s'a trimis câte un batalion, câte un escadron, care s'a dus prin sate și fie-care oficer a făcut execuțiunea.

Dar merg mai de parte, noi nu vă refuzăm pentru oficerii, pentru soldați, fiindcă nu este drept; soldatul merge ori unde 'l trimite precum și oficerul. A fost o execuțiune militară pentru menținerea siguranței publice. Dar pentru acesta ați avut bani și dacă nu v'a ajuns, de ce n'ați venit cu paragraful extraordinar, cum a dis foarte bine onor. D. Nicolae Ionescu? D-vostre denunțați cu toții v'ați ridicat și ați cerut anchetă parlamentară pentru suma de 60.000 lei, care se dice că s'a cheltuit în două zile pentru siguranța publică.

Ei bine, precum D-vostre ați cerut anchetă pentru 60.000 lei, cerem și noi acum să se numescă o anchetă ca să se vadă cine a cheltuit și cum a cheltuit.

Ceea ce D-vostre ați făcut pentru București, cerem și noi să se facă pentru țeranii. Ce fel? Numai de D-vostre, boerii noui, să nu se atingă nimeni, că în dată faceți anchetă; iar când este vorba de țeranii, acolo să trecem cu buretele? Detențiunea lor la închisore preventivă nouă luni și relele tratamente ce au suferit sunt lucruri cari ar trebui să îngrijescă Parlamentul. Dar cum diceau țeranii: nu mai este dreptate, nu mai este putință de a ne plânge pentru ceva. Iată cuvintele țeranilor când au fost osândiți la cinci ani de închisore, pe când proprietarul să desistase de la pretențiunile civile și țeranii erau siguri că vor fi achitați. Și noi cari suntem aici 40 deputați din partea lor nu vedem de cât trei patru glasuri favorabile lor. N'am să dic nimic, dar când acei 40 sau 30 de deputați ai țera-

nilor tac și nu ȳic nimic, atunci ce se face cu acea unanimitate care mē surprindea pe mine așa de mult la verificarea alege-tilor?

Nu înțelegēți D-vōstre, onor. domni din majoritate, cā eū la vērsta mea nu pot sā mē lupt cu cestiuni de acestea mici, de interpretarea legeri pentru despāgubirea oficerilor, și cu cuvēntul de concentrare sǎu ne concentrare, și cā nu pot sā refus guvernului acești 100 sǎu 150.000 de lei? Inșā din acestea eū trag conclusiuni, 'mī pregātesc argumente pentru ceea ce urmāresc, pentru ceea ce prevēd; cāci vēd cu durere cā țēra merge iarāși la o nouē lovire de Stat; eū nu o voiū mai face, cāci sunt bētrān, dar se va gāsi alții cari o vor face, se vor gāsi alții cari vor da satisfācțiune durerilor adevērate.

Acum, iertāțimi două cuvinte și sfārșesc.

Repausatul Panu, al cărui bust D-vōstre l'aveți aci, a fost trimis la 1864 de conservatori la Paris, ca se pledeze înaintea guvernului francez în contra lui Cuza-Vodā; a avut audiența la D. Drouin de Lhuys, ministru de externe al Franciei, și se plāngea de îngrijirile ce avea țēra despre poftele cesariene și autoritare ale lui Cuza-Vodā. Drouin de Lhuys, 'i a făcut întrebarea: Ce ați făcut cu art. 46 din Constituțiune?

Acest articol 46 ȳicea:

„Și se va procede fără întârȳiere la regularea relațiunilor dintre proprietari și țērani, în vedere de a îmbunēțāți sōrta țēranilor.“

Rēposatul Panu a rēspuns:

Intr'adevēr, este greū a rezolva acēstā cestiune, pentru cā proprietarul, cum ȳicea Barbu Catargiu, privesce munca și brațele țēranului ca o altā proprietate a lui. Atunci i s'a rēspuns: Dacă D-vōstre nu rezolvați cestiunea acēstā rēu faceți; cāci dați Domnitorului Cuza dreptul de a lua el în mână sā sfārșescā o cestiune pe care sunteți chemați D-vōstre s'o rezolvați, și sā facā de la sine ceea-ce D-vōstre nu faceți; nu vē este permis sā vorbiți de guvern constituțional și de regim parlamentar, intru cāt D-vōstre lāsāți cestiunea acēstā ne rezolvată, și a ȳis și cuvintul de șērbie.

Rēposatul Panu scria comitetului din Bucuresci: Iatā conversațiunea ce am avut cu ministrul de externe al Franciei. Am vēdūt în hārtiele lui Cuza-Vodā, cari āu dispārut, dar cari sciū cā sunt încă, copia rēspunsului lui Panu, și am vēdūt mai pe urmā și originalul dat de secretarul comitetului, care trāesce, dar al cărui nume nu 'l pot întrebuița.

Ași voi sā vēd pe excelența sa francesā avēnd moși în țēra Romāneascā, sā vēd atunci tot așa ar vorbi.

Am fost ministru de interne de șēse ori și prin urmare am fost pus în pozițiune...

O voce: Acēstā este relativ la credit?

D. președinte, L. Catargi: Vē rog, D-lor deputați sā nu intrerupeți, și rog și pe D. Kogālniceanu sā se menținā în cestiune.

D. M. Kogālniceanu: Cestiunea este acēstā; eū mē voiū folosi de dreptul ce 'mī dā Constituțiunea și regulamentul, ca sā vē silesc moralicesce sā studiați cestiunea acēstā, care nu s'a sfērșit prin reprimarea rescōlei; cestiunea pāmēntului este cestiune vivace; va reveni anul 1864. Apoi socotiți cā în țēra acēstā cu ușurință am făcut noi lovitura de Stat? A fost un mare sacrificiū pe care l'am făcut; până acum nu este de cāt Romānia, unica țērā, unde cestiunea acēstā s'a rezolvat în liniște. În Germania s'a hotāt cestiunea acēstā în fața luptei cu Francia, cānd jumētate din Germania era în mână Franciei, atunci două mari bărbați Stein și Hartenberg āu ȳis Regelui: dați pāmēnt țēranului ca sā apere patria, moșia cea mare.

În Austria s'a rezolvat acēstā cestiune în sunetul clopotelor, în impușcăturile proprietarilor și în focul armatei, și s'a pus întēia temelie la Cremsir. Și de 40 de ani până acum încă ne uitām și rīvrim la sōrta țēranilor din Bucovina cari pentru cauza acēstā āu uitat cā sunt romāni, și nu se uitā decāt la Impēratul.

D. Ministru Lahovari a ȳis cā originea tutulor neajunsurilor este legea ruralā, și a mai ȳis acest lucru și D. Panu—vedeți, se întēlesc în idei miniștri conservatori cu D. Panu—D. Nādejde a ȳis cā legea ruralā a pregātit revoluțiunea. Uniți-vē acum dar, D-le Lahovari, D-le Panu și D-le Nādejde, și faceți o altā lege mai bunā.

Eū ieri 'mī-am permis sā ȳic D-lui Vernescu, care a fost în consiliul de Stat, cā eū, de și eram atunci prim-ministru, inșā, în fața aceluși consiliū de Stat, tare, mare și capabil, în care era și D. Apostoleanu, am conces la multe, și mai tōte dispozițiunile principale nu le-am făcut eū Kogālniceanu, ci le-āu făcut rēposatul Bosianu și G. Vernescu.

Ei bine, D-lor, dacă sunt greșeli, pentru nisce asemenea greșeli nu trebuie sā tratați, așa cum o faceți, pe omul care, dacă ar fi făcut numai el singur lucrarea, nu era sā ēsā ast-fel cum a ēșit.

D. președinte, L. Catargi: Dar nu este acēstā cestiunea în discuțiune. În discuțiune este creditul ce se cere.

D. M. Kogālniceanu: Bine, voiū veni și la credit.

Așa dar, D-lor, eū vē rog sā vē ocupați serios de cestiunea acēstā, sā nu socotiți unul cā ea se pōte rezolva așa de ușor; sā nu vē luați dupe aceli cari vē ȳic pe tōtā ȳiua: eū am crescut la cōrnele plugului, și prin urmare am studiat cestiunea, o cunosc. Mē tem de liberalismul boerilor și cari āu moștenit averea d'a gata. Iar cāt pentru creditul ce ni se cere acum, până ce o anchetā nu va cerceta și constata causele rescōlei, eū nu votez nici un ban; fiind-cā privesc acēstā cestiune și acest vot ca o cestiune politicā și un vot politic, și eū nu pot da nici un vot și mai puțin încă un vot politic în necunoscintā de causā.

Voci: Inchiderea discuțiunei.

D. președinte, L. Catargi: Discuțiunea s'a închis de la sine, ne mai fiind nimeni înscris a vorbi.

— Se pune la vot amendamentul D-lui Pallade și se respinge.

— Se pune la vot articolul unic al duoilea și se adoptā.

— Se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	78
Maioritate regulamentarā	44
Bile albe	58
Bile negre	20

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

D-lor, pe māne la ordinea ȳilei avem budgetul cāilor ferate, indigenate și petițiuni.

— Ședința se ridicā la 5 ore și jumētate, anunțāndu-se cea următoare pe a douăzi 17 Decembre.

RECTIFICARE

În procesul verbal al ședinței de la 9 Decembre 1888, publicat în *Monitorul oficial* No. 19, la pagina 315, colōna I, rēndul 8, în loc de:

D. președinte. Adunarea a respins autorisarea, sā se citēscā:

D. președinte. Adunarea a respins opiniunea minoritāței; prin urmare a dat autorisare de urmārire.

În discursul D-lui deputat T. Nica, publicat în *Monitorul oficial* No. 21, la pagina 352, colōna I, finele paragrafului al cincilea, în loc de: „spre a se impedi ca sā se îngreuiā prin acēstā afacerile“, sā se citēscā: „spre a se impedi ca sā se îngreuiā prin acēstā contrafacerile“.

Colōna II, pagina 351, a se citi:

D. N. Blaramberg: Atunci cugetați mai matur și primiți în chiar interesul D-vōstre propunerea nōstrā în care nu e nimic care sā pōtā sā vē atingā, fie cāt de departe. Sunt destul de franc ca sā vē ȳic tot-d'a-una limpede și în fața ce cuget, fără a alerga la subterfugiuri. Incā odatā vē repet, propunerea nōstrā conține un principiū a cărui aplicațiune strictā ași fi cerut-o cāt pentru mine, eū cel d'ântēiū chiar dacă ași fi ședūt pe bāncile D-vōstre.

Goniți dar din spiritul D-vōstre, ideea cā 'mī am ales cestiunea acēstā ca adversar politic etc.

În locul „D. Guriță din spiritul D-vōstre gāsi“ care n'are nici un înțeles.

Tot la aceiași p. 351, colōna I, rēndul 69.

a se suprima cuvintele „spre a protesta cu energie“ iar la colōna 2 rēndul al 4-lea, a se adāoga dupe vorba imprescriptibile „și de aceea protestez!“

La p. 350, colōna I, rēndul din urmā al discursului D-lui Blaramberg a se citi: „aleși cu grije sǎu mai bine ȳis decretați!“

No. 23.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Ședința de la 17 Decembre 1888

Președinția D-lui președinte, *Lascar Catargi*, asistat de D-nii secretari *A. Hinna*, *N. Boldescu*, *A. Simu* și *I. M. K. Epureanu*.

— Ședința se deschide la ora 1 după amiazi.

— Prezenți 146 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 27 D-ni deputați și anume:

Bolnavi:

D-nii *C. Datculescu*, *G. Em. Lahovari*

In congediū:

D-nii *I. Cincu*, *I. Demetriad*, *M. Marascu*.

Fără arătare de motive:

D-nii *M. Adamescu*, *T. Anastasiu*, *D. Bădescu*, *T. Calimachi*, *G. Gr. Cantacuzino*, *Gr. Chrisenghi*, *Gr. Constantinescu*, *A. Mavrodineanu*, *V. Mortzun*, *C. Pariano*, *St. Pleșia*, *V. Poenaru*, *C. Răceanu*, *C. Resu*, *I. Nenoveanu*, *I. Stănescu*, *V. Vlădoianu*, *N. Voinov*, *I. Grădișteanu*, *I. Lecca*, *I. Isvoranu* și *V. Pogor*.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se acordă congediū D-lor *Marascu*, *Negulici* și *Datculescu*.

— Se trimit la comisiunea de petițiuni: petițiunea D-lor *Stan B. Dutzulescu*, *St. Dacharescu*, a D-nei *Maria Leondari*, a mai multor locuitori din comuna *Curcani*, județul *Ilfov*, a D-nei *Aneta Idiero*, a D-lui *Th. Ionescu*, a mai multor locuitori din comuna *Lacurile-de-Sus*, județul *Argeș*, a mai multor locuitori din comuna *Lupesci*, județul *Covurluiū*, a D-nei *Zamfira Vitlimescu*, a D-lui *Ion Stănescu*, a mai multor locuitori din comuna *Garcina*, județul *Neamțu*, șapte petițiuni a mai multor cetățeni din *Pitești*, petițiunea a 8 seminaristi din județul *Dolj*, petițiunea a mai multor locuitori din comuna *Colibași*, județul *Ilfov* și a mai multor locuitori din comuna *Adunații-Copăceni*, județul *Vlașca*.

— Se trimit la comisiunea de indigenat: petițiunile D-lor *Mauriciu Sterba* și *I. Mihailidi*.

— Se trimite la comisiunea bugetară petițiunea funcționarilor curței de apel din *Galați*.

— Se depune raportul comitetului delegaților de secțiuni, asupra proiectului de lege prin care se autorisă județul *Vaslui* de a plăti procente $6\frac{1}{2}\%$ la împrumutul contractat; raportul comisiunii financiare asupra proiectului de lege relativ la deschiderea unui credit suplimentar de lei 65.000 pe sēma ministerului financelor și a unui credit de 9.016 lei, 50

banii pe sēma bugetului datoriei publice; raportul comisiunii financiare asupra proiectului de lege relativ la deschiderea unui credit suplimentar de lei 385.942 pe sēma ministerului domeniilor și 10 raporturi ale comisiunii de indigenat asupra naturalisării D-lor *N. Popescu*, *M. Craisel*, *C. Papaduf*, *V. Stașek*, *D. Galu*, *G. Coțofani*, *Arpad Haynal*, *St. R. Veron*, *P. R. Veron* și *L. Stain*.

D. Iacob Fetu: D-lor deputați, cunoscēți că regulamentul Camerei, la art. 89, dacă memoria nu mē înșală, dispune că toate petițiunile, precum și cererile de indigenat dupe ce au fost trimise și cercetate de comisiunea respectivă, când se înturnă de acolo, onor. Cameră este ținută să se ocupe de dēnsele și să le resolve în fie-care Sămbătă.

D-lor, prin votul ce onor. Cameră a dat alaltă-ieri, în urma propunerii făcute de D. ministru al lucrărilor publice, care a arētat un cas de urgență, și a cerut să se voteze bugetul căilor ferate, pentru că peste două trei zile urmēză a se pune în aplicare acel buget, și a de astăzi s'a sustras de la destinațiunea ei.

N'am luat cuvēntul, D-lor, ca să critic votul dat de onor. Cameră și cu atât mai puțin să cer a se reveni asupra lui; dar m'am cređut dator a lua cuvēntul pentru a propune onor. Camere că, dacă ziua de azi s'a sustras de la petițiuni și indigenate, să bine-voiască a hotărî o altă zi pentru cercetarea acestor lucrări. Căci, D-le președinte, eu care am onōrea a conduce lucrările în comisiunea de indigenat, cunosc că este o aglomerațiune foarte mare de cereri de indigenate, dintre cari unele aștept rezolvarea lor de mai mulți ani. Ei bine, în scurtul timp de când se ocupă comisiunea de indigenat cu aceste lucrări, s'a depus pe biuroul onor. Camere peste 70 de raporturi, dintre cari numai 17 au fost rezolvate până acum de această onor. Adunare.

Prin urmare, pentru a se putea da satisfacțiune așteptărilor legitime ale celor interesați, și pentru a nu se aduce întârziere nici lucrărilor venite la comisiunea de petițiuni, eu aș ruga pe D. președinte al acelei comisiuni să se unescă cu mine, și împreună să rugăm pe onor. Cameră ca să bine-voiască a hotărî o zi, de exemplu ziua de mâne, *Duminică*, spre a se putea da curs unor asemenea cereri, de ore-ce ziua de azi, consacrată prin regulamentul nostru pentru cercetare de petițiuni și indigenate, a fost distrasă de la destinațiunea ei.

D-lor deputați, eu m'i-ași permite să merg și mai departe cu propunerea mea și să vă rog ca și ziua de *Luni* să se hotărască a se întrebuița tot pentru asemenea lucrări, și această în vedere că Sămbăta viitoare cade în vacanță. Este, D-lor, o cestiune de dreptate ca să dăm satisfacțiune tuturilor acelor cari aștept un rezultat cererilor lor. Acesta fiind propunerea ce m'am cređut dator a o face, rog pe

onor. Cameră să bine-voiască a o admite.

D. Christu S. Negoescu: D-lor deputați, m'am inscris în contra ordinii zilei de astăzi, pentru cuvēntul că luându-se astăzi, Sămbătă în examinare alte proiecte de legi, în loc de a se vota petițiunii și indigenate, prin această se calcă Constituțiunea și regulamentul Camerei, și ceea-ce este mai grav, dupe opiniunea mea, se dă dreptul tuturilor de a perde încrederea ce trebuia să aibă în Constituțiunea serioasă și în promisiunile solemne făcute de majoritatea acestei Camere prin voturile sale anterioare, că Sămbătă are să se voteze indigenate și petițiuni.

D-lor, art. 28 din Constituțiune dă dreptul fie-cărui român de a se adresa la autoritățile publice prin petițiuni subscrise de unul sau mai multe persoane, ne putēnd însă petiționa de cât în numele subscrișilor. Și art. 50 precizēză acest drept rostindu-se ast-fel:

„Ori-cine are dreptul de a adresa petițiunii Adunărilor prin mijlocirea biuroului său a unuia din membrii sēi.

„Fie-care din Adunări are dreptul de a trimite miniștrilor petițiunile ce i sunt adresate. Miniștrii sunt datorii a da explicațiuni asupra coprinderii lor, ori de câte ori Adunarea ar cere-o“.

D-lor, această este un drept pe care fie-care cetățēn român l are, conform pactului nostru fundamental; și pentru ca acest lucru să nu fie numai scris pe hârtie, regulamentul D-vōstre la capit. X, art. 89 precizēză că, în fie-care Sămbătă, petițiunile venite în cursul săptămānei vor fi presintate de comisiune prin un raport general.

Vedeți dar că Constituanta a avut grija a îngrădi cu toate garanțiile dreptul de petițiuni, care este un drept foarte mare și pe care pōte noi nu l sântim cât este el de sânt; dar ce este mai grav, dupe cum disei, este că lumea perde încrederea în aceste prevederi constituționale și ajunge să se gică, dupe cum am auđit spuindu-se aci și din partea minorității și din a majorității și mai ales de către majoritate, că drepturile acordate poporului român prin Constituțiune sunt prea largi și că poporul are încă trebuință de tutela celorla cari fac legile.

D-lor deputați, eu nu vă cer nimic, nu voi să fac ca *Socrate*, care se adresa la fie-care statuă a *Atenei*, cu câte o rugăciune ca să se obicnuiască a fi refusat; pentru că știu foarte bine că aveți să închideți discuțiunea și aveți să rămāneți în ordinea zilei așa cum s'a fixat; dar sunt dator să protestez în contra cruđimei cu care se intervertesce ordinea această de zi și se pune bugetul căilor ferate pentru ca să apese asupra deliberațiunilor nōstre dându-se la urmă petițiunile și indigenatele. Dacă, D-lor, lucrul acesta nu se pare desul de serios, este că pōte mulți din D-vōstre și de sigur nici D. ministru al lucrărilor publice, care vine cu acest buget, nu a avut nevoie de a cere pensii; dar nu

...fel gândesc acele femei sărace cari
...ni întregi acest drept la ușa Ca-
...și cari au naivitatea a crede că
...este scris în Constituțiune și în
...ment trebuie să fie respectat; acei
...în din fundul Moldovei și al Ol-
...șed aci așteptând Sâmbăta ca să
...la Cameră să vadă resolvându-se
...lor de indigenate și de pensiuni.
...r dator să protestez contra cru-
...D-văstre și să vă rog ca cel puțin
...viitor să se facă ca bugetele, cari
...mă în discuțiune, să nu mai vină
...ci să se oprască această di pen-
...genate și petițiunii.
...s cu drept cuvânt pentru trecut
...stele se vota în ajun și cam în
...ceasta este drept, dar nu este mai
...evărat iar că acest sistem vechiu,
...fi să se practice și sub era nouă,
...rte puțin are să se bucure țera
...nouă, pentru că dacă acest lucru a
...în sine fiind practicat de unii,
...mneză că dacă se va practica de
...va fi rău... (Intreruperi).
...ședinte, L. Catargi: Vă rog,
...și-vă în cestiune, căci perdem mai
...nța cu această discuțiune.
...ristu S. Negoescu: N'am vorbit
...minute. (Aplause).
...isele D-văstre mă fac a crede că
...tate.
...ședinte, L. Catargi: Voiu să
...p lămurire ca să vedeți că nu a-
...ptate.
...nea acesta s'a rezolvat alaltă-ieri,
...hotărit înscrierea la ordinea di-
...getului căilor ferate pentru șe-
...astăți. Prin urmare, toate argu-
...ce aduceți astăzi în această pri-
...buia să le arătați alaltă-ieri, când
...D. ministru să punem la ordinea
...getul drumurilor de fer. Dar as-
...ad Camera împreună cu guvernul
...t deja ca bugetul drumurilor de
...e la ordinea zilei a acestei ședințe,
...suntem în drept să schimbăm or-
...leși; regulamentul opresce acesta.
...v așa ruga să primiți o propunere
...vă face...
...ristu S. Negoescu: Forte bine.
...ședinte, L. Catargi: Fiind-că
...de astăzi, care era destinată peti-
...și indigenatelor, trebuie să o con-
...budgetului căilor ferate, care are
...e în lucrare de la 1 Ianuarie stil
...prin urmare, nu se mai poate amâ-
...vă propun ca mâne, de și e și de
...că, să ținem ședința înadins pen-
...țiunii și indigenate. (Aplause).
...ristu S. Negoescu: Atunci nici
...al am nimic de șis.
...pune la vot propunerea D-lui
...te de a se ține ședința mâne Du-
...și se primesce.
...ședinte, L. Catargi: D. C. C.
...ă are cuvântul spre a anunța o
...re.
...C. Dobrescu: D-lor, interpelez
...nistrul de finanțe și l întreb ce

măsuri are gând să ia pentru a se înființa în Ploesci o sucursală a băncii naționale?

D. președinte, L. Catargi: Se va comunica guvernului.

Acum **D. Dr. Ștefănescu** are cuvântul.

D. Dr. Ștefănescu: Rog pe D. ministru de instrucțiune publică să bine-voiască a ne spune dacă este dispus să aprobe decisiunea luată de predecesorul D-sale, relativ la strămutarea școlii normale Carol I în orașul Câmpu-Lung?

Deja consiliul comunal al acelei urbe și consiliul județian, împreună cu obștea comunei, au făcut toate sacrificiile posibile pentru a se cumpăra un tărâm absolut trebuincios pentru acea școală, ministru de atunci a dat chiar o sumă de 2.000 lei ca ajutor pentru ca să se potă cumpăra acel tărâm.

Aastăți locul s'a cumpărat și de aceea am onore să întreb pe D. ministru ce crede să facă.

D. președinte, L. Catargi: Se va comunica guvernului.

Acum **D. Nădejde** are cuvântul.

D. I. Nădejde: D-le președinte, am să comunic două suplice: una din partea a două comercianți din comuna Colibași, cari se plâng că în timpul rescôlei li s'au vărsat vinul și rachiul, și cer a fi despăgubiți; alta este din partea unor locuitori din comuna Adunați, plasa Călniscea, județul Vlașca, prin care cer a li se da pământuri și tot-d'o-dată propun ore-cari modificări la proiectul de lege ce s'a prezentat în această privință de guvern.

D. președinte, L. Catargi: Se va trimite la comisiunea de petițiuni.

D. M. Kogălniceanu: D-le președinte, de mai mult timp am cerut să mi se comunice dosarele privitoare la rescôla de la Islaz, și până acum încă nu mi s'au comunicat. Vă rog să bine-voiți a interveni din nou.

D. președinte, L. Catargi: Vom mai repeți cererea.

D. S. Rășcanu are cuvântul.

D. S. Rășcanu: D-le președinte, cerusem cuvântul pentru că interpelările și comunicările D-lui Nădejde mă exasperaseră că nu vom mai intra o-dată în ordinea zilei.

D. președinte, L. Catargi: Are dreptul acesta dupe regulament; n'avem ce face.

D. S. Rășcanu: Așa este, dar ar putea prea bine să le depună la birou fără a mai ține discursuri asupra fie-cărei petițiuni, ca să ne facă a perde mai totă ședința.

D. președinte, L. Catargi: Acum intrăm în ordinea zilei, unde avem mai întâiu budgetul căilor ferate.

—**D. M. Tzoni,** raportatorul comisiunei budgetare, dă citire următorului raport:

Domnilor deputați,

Comisiunea D-văstre budgetară a luat în cercetare proiectul de budget al căilor ferate

ale Statului pe anul 1889, prezentat Adunării de D. ministru al lucrărilor publice, dupe ce mai întâiu el fusese studiat în toate amănuntele lui de sub-comisiunea budgetară pentru acel ministru, și, dupe o matură chibzuire, a luat rezoluțiunile ce urmază, pe cari, în calitate de raportor, am onore de a le supune aprobării D-văstre.

Proiectul prezentat de D. ministru se prezintă la venituri și cheltueli cu următoarele sume:

1) VENITURI

Veniturile liniilor principale (în afară de Cernavoda-Constanța) . . . 33.248.000 lei
Veniturile liniei Cernavoda-Constanța . . . . . 812.000 „
34.060.000 „

2) CHELTUELI

Cheltuelile liniilor principale . . . . . 22.376.455 lei
Cheltuelile liniei Cernavoda-Constanța . . . . . 834.843 „
23.211.298 „

Prevederile la venituri, ast-fel cum rezultă din expunerea de motive ce întovărășesc proiectul de budget, ni s'au părut bine justificate, stabilite cum sunt pe bazele încasărilor anilor precedenți, și al lungimelor kilometrice de linii respectiv exploatate pe fie-care an. Cum în anul viitor 1889 nu vom avea de cât un adaos de 34 kilometri mijlocii, calculul încasărilor probabil pe acest an, se putea face cu mai multă precisiune de cât pentru anii trecuți, când lungimea kilometrică a liniilor noi date exploatarei, era cu mult mai mare și prin urmare și exactitatea prevederilor la venituri mai anevoioasă.

Se poate deci primi, fără nici o grijă, suma de mai sus, adică 34.060.000 lei, din proiectul de budget al ministerului, ca veniturile probabile ale căilor ferate exploatate de Stat pentru anul viitor 1889. În urma calculelor făcute pe baza încasărilor anilor trecuți și a extensiunii continue ce ea traficul căilor noastre ferate pe fie-care an, comisiunea budgetară este convinsă că încasările anului viitor vor atinge cel puțin această cifră, dacă nu, precum este probabil, o va depăși.

Prevederile cheltuelilor anului viitor 1889 se prezintă cu un spor însemnat asupra celor aprobate de Adunarea deputaților pentru exercițiul anului curent, anume:

Cheltuelile cerute de proiect pentru 1889 însumază: . . . 23.211.298 lei
Cheltuelile aprobate pentru exercițiul curent 1888 însu-
mază: . . . . . 21.089.629 „

Sporul în cheltueli prevăzut pentru exercițiul viitor. . . 2.121.669 „
Acest spor se descompune ast-fel:
Pentru liniile principale . 1.976.455 lei
Pentru linia Cernavoda-Con-
stanța . . . . . 145.214 „
2.121.669 „

Iată cum se justifică fie-care din aceste sporuri, dupe proiectul de budget supus desbaterilor D-văstre.

Liniile principale.—Sporul în cheltueli

pentru liniile principale se descompune precum urmază :

1) Adăogiri de personal	166.980 lei
2) Inaintări prin sporiri de salariu	21.930 „
3) Materiale, lucrări și cheltueli generale de exploatare	1.787.545 „
	<u>1.976.455 „</u>

Adăogirile în personal sunt motivate prin dezvoltarea traficului, prin crearea a 6 halte noi pentru a putea înmulți numărul trenurilor îndreptate în spre Brăila și Galați, prin prevederea plății pe anul întreg al personalului mai multor stațiuni, cari anul curent au funcționat numai 6 sau 3 luni, liniile cărora aparțineau fiind date de curând exploatarei; în fine prin sporirea personalului diverselor servicii, în proporție cu necesitățile actuale ale exploatarei.

Inaintările, prin sporire de salariu, se justifică de asemenea prin faptul că o sumă din funcționarii căilor ferate servesc de ani în condiții satisfăcătoare, fără a putea fi înaintați în alte posturi mai bine retribuite; cum salariile lor actuale sunt mai mici de cât acele ce corespund dupe lege gradului lor, s'a crezut de cuviință, pentru a desvâli zelul și emulațiunea în serviciu, a spori cu câte 25,50 sau 75 lei mensual, lefile acelor mai merituosi dintre ei, fără însă a întrece pentru nici unul maximul prevăzut de lege.

Dacă însumăm ambele cifre de mai sus corespunzătoare sporului în cheltueli pentru anul viitor datorit personalului, adică 166.980 cu 21.930, găsim 188.910 lei, ceea ce, raportat la costul total al personalului căilor ferate în sumă de peste 5.300.000 lei, ne dă un spor de 3,5 la % pentru un spor în trafic cu mult superior, dupe cum e ușor de vădit. Așa, parcursul kilometric în 1887 a însumat 6.762.674 kilometri; dupe toate probabilitățile, în anul curent el se va ridica la 7.924.827 kilometri, adică un spor total de 1.162.153 kilometri, și prin urmare 17,2 % asupra parcursului kilometric al anului trecut. Fiind însă probabil că acest mers ascendent în dezvoltarea traficului are a continua și pentru anul viitor, dupe cum probază cererile neîntrerupte de transporturi, cari astăzi nu pot fi pe deplin satisfăcute din lipsă și de material și de personal, este prin urmare foarte natural ca să se ia pentru exercițiul ce vine toate măsurile cuvenite, spre a se da traficului liniilor noastre totă dezvoltarea putincioasă.

Așa dar, D-lor deputați, este foarte bine justificat sporul în personal prevăzut prin proiectul de buget ce ni se prezintă.

Vin la sporul în materiale, lucrări și cheltueli generale de exploatare. Suma de 1.787.545, semnalată mai sus ca constituind sporul total cerut pentru exercițiul viitor în această privire, se descompune în mod aproximativ precum urmază :

1) Serviciul atelierelor

a) Parcul actual al locomotivelor este de 244 mașini de diferite categorii. Acest parc este cu desăvârșire neîndestutător pentru nevoile actuale ale exploatarei, așa că dupe studiile foarte amănunte ale direcțiunei va fi ne-

cesar a se aprovisiona cât mai curând liniile Statului cu alte 50 mașini de mărfuri.

În exercițiul curent, lipsa acestui material rulant a pus în obligațiune exploatarea a imprima o circulațiune intensivă mașinilor de marfă existente, așa că cele mai multe dintre ele se găsesec astăzi în o stare de deteriorațiune foarte înaintată, ceea ce explică necesitatea în anul viitor a unor cheltueli mai însemnate de cât în trecut pentru reparațiunea lor; și acesta cu atât mai vârtos că prevederea bugetului lucrător în această privire ne fiind îndestulătoare, nu s'a putut da reparațiunei mașinilor totă extinderea ce ar fi trebuit; pentru aceste motive se cere în mai mult la acest articol suma de lei. 368.300

b) Parcul vagonelor de mărfuri, de care dispune astăzi administrațiunea căilor noastre ferate, este atât de neîndestulător ca și acela al mașinilor. Dupe calculele foarte precise ale direcțiunei, pentru a corespunde nevoilor actuale exploatarei, ar mai fi nevoie încă de 900 vagoane închise și 100 vagoane deschise de mărfuri. Acestă lipsă impunând administrațiunei obligațiunea de a supune materialul existent la o circulațiune intensivă, ceea ce reclamă de asemenea o reparațiune intensivă, și pe de altă parte articolul corespundent reparațiunilor de vagoane în exercițiul curent fiind prea neîndestulător, un spor în prevederile acestui articol era neapărat trebuit; dupe calculele amănunte ale direcțiunei el se ridică la lei. 248.500

2) Serviciul întreținerii

a) Singurele noastre porturi de exportatiune fiind Brăila și Galați, liniile ferate ce conduc la aceste porturi trebuiesc pregătite pentru a face posibilă înmulțirea trenurilor de marfă până la limitele extreme cerute de dezvoltarea actuală a comerțiului nostru de exportatiuni în cereale, vite, lemne, etc.; de unde necesitatea construirii a 6 halte intermediare pe liniile Buzău-Cilibia, Cilibia-Făurei, Mărășesci-Tecuci etc.; nu s'a întocmit însă devisul exact a acestor lucrări neapărat trebuitoare, așa că numai cu aproximatiune se evaluează costul lor probabil la 130.000

b) Tot în vederea înmulțirii numărului trenurilor de marfă, conducând în porturile Brăila și Galați, va fi nevoie a se remania și spori căile de garagiu din stațiunile Galați, Brăila (port) și Brăila (oras), ceea ce va reclama o cheltuială aproximativă de 200.000

c) Experiența anului curent a vedit necesitatea construirii, în

Report 946.800

o sumă din stațiunile căilor ferate, a unor șoprone în lemn, destinate adăpostirei în contra intemperiiilor admosferice a cerealelor depositate în stație până la încărcarea lor în vagoane, și transportarea lor mai departe. Anul acesta, numai mulțumită clemenței temperaturii, nu s'a pricinuit pagube enorme producțiunei țerei, prin faptul expozițiunei la aer liber, în cursul mai multor zile, a munților de saci plini cu grâu, ce așteptau prin gări încărcarea și transportul lor. Ne mulțumirea în această privire a fost generală; numeroase reclamațiuni s'au produs, a căror eco a venit precum se scie până la tribuna Parlamentului. Trebuiesc luate măsuri pentru a nu se mai expune pe viitor produsele noastre la ast-fel de eventualități. Iată cauza care a impus direcțiunei generale a prevedea în bugetul anului viitor o alocațiune pentru construirea a 11.160 metri patrați de șoprone, calculată dupe nevoile constatate ale diverselor localități. Admițându-se ca cost probabil a unui metru patrat de asemenea construcțiune ușor 25 lei, alocațiunea necesară de prevăzut în acest scop se ridică la 280.000

3) Serviciul trațiunei

În vederea înmulțirii numărului trenurilor de marfă, pentru a satisface nevoile comerțiului nostru de exportatiune, constatate de mult, dar anul acesta mai cu sémă puse în fățișă evidență prin abondența producțiunei, este necesar a se prevedea în bugetul exercițiului viitor un spor corelativ în cheltuelile serviciului de trațiune privitoare la : combustibil, alimentațiune cu apă, unsorea, luminatul și curățirea locomotivelor, primele de parcurs, etc. Nu se pôte sci cu precisiune de mai nainte care va fi dezvoltarea ce va lua traficul în cursul anului viitor; cheltuelile acestui articol nu se efectuează de cât proporțional cu nevoile ce se ivesc, și pentru aceea cu drept cuvânt direcțiunea, conducându-se în evaluatiunile sale de experiența exercițiului curent, a ridicat prevederile sale la nivelul trebuințelor actuale ale comerțiului nostru de exportatiune, cerând asupra acestui articol un spor aproximativ de 460.000

4) Serviciul mișcării și al exploatarei

Pentru motivele indicate mai

946.800

Report 1.686.800
sus, serviciul trenurilor reclamă
și el o sporire aprosimativă de . 30.000

5) Diverse

În fine numeroase îmbunătățiri de adus în diferite ramuri ale serviciilor unei atât de întinse administrațiuni, precum: înlocuirea a 45 kilometri de rauri în fer cu altele în oțel, lucrare ce se face în mod curent, dar care anul viitor va lua proporții și mai mari; reconstruirea liniei telegrafice între Bufta și Ploesci și altele, pe cari sub-comisiunea bugetară le aș examinat cu deamănuntul una câte una, și le aș găsit toate indispensabile; motivează necesitatea prevederii unui spor pentru realizarea acestor îmbunătățiri aproximativ de

70.745
Totalul chelt. în mai mult . 1.787.545
cerute pentru exercițiul viitor la material, lucrări, etc.

Ast-fel se explică și justifică, D-lor deputați, suma semnalată mai sus ca reprezentând sporul în cheltueli reclamat de administrațiunea căilor ferate pentru prevederile bugetare ale anului viitor 1889.

Orî cât de doritoare de economii este comisiunea D-văstre bugetară, D-lor deputați, ea nu s'a putut totuși împedica de a recunoșce că, dacă voim să dăm exploatarei căilor noastre ferate întinderea ce reclamă imperios atât necesitățile ineluctabile ale comerziului nostru internațional, cât și sporul veniturilor ce țera este în drept a aștepta de la dăensele, în urma imenselor sacrificii ce aș făcut cu construirea lor, era indispensabil a se realiza în fine acele îmbunătățiri ce experiența a consacrat de mult ca neapărat trebuitoare spre a se putea înmulți mijlocele de transport, a se imprima traficului tot avântul de care e susceptibil și a da prin aceea comerziului legitimele satisfacțiuni ce solicită de un timp îndelungat.

Totă lumea recunoșce că lucrurile în starea lor actuală nu mai pot rămănea. Căile spre apus fiind astăzi închise exportărei produselor noastre agricole, trebuie să se asigure acestora toate mijlocele putincioase spre a se strecura, cât se va putea mai repede, prin singurele porturi ce ne legă astăzi cu străinătatea, Brăila și Galați. Încheșarea periodică a Dunărei pe de o parte, variațiunea prețurilor pe de alta, reclamă ca să se creeze mijloce de transport indestulătoare pe căile ferate, pentru ca în cele câte-va luni ale anului ce urmăză stringerea recoltelor și preced înăsprirea timpului, nici o pedică să nu se mai opună ca până astăzi exportului, așa ca produsele muncii naționale să pătă ajunge pe piețele Europei în momentul tocmai când cererea lor este mai mare și când prin urmare și beneficiile rezultând pentru produse pot fi mai remunerătoare.

Nu vom atinge însă, este vederat, un asemenea scop de cât luându-se de urgență următoarele două măsuri: 1) Înzestrarea liniilor cu materialul rulant de care s'a vorbit, material recunoscut de administrațiune ca ne-

părat trebuitor, anume: 900 vagoné închise 100 deschise și 50 de mașini de mărfuri; costul acestui material însă urcându-se la 6.000.000 aproximativ și presintând o cheltuală extraordinară, nu se pôte face din resursele ordinare ale bugetului căilor ferate; pentru aceea nu se prevede nimic asupra acestui punct în proiectul de buget ce examinăm; se va presinta în curând de guvern o lege în această privință; va trebui să o votăm de urgență, D-lor deputați, dacă voim să se ia din timp măsurile cuvenite de execuțiune, așa ca să nu ducem în campania viitoare lipsa ce s'a simțit anul curent și în contra căreia atâtea reclamațiuni s'aș ivit; 2) A doua măsură de îndreptare consistă în îndeplinirea îmbunătățirilor enumerate mai sus, și pentru cari ni se cere sporul în cheltueli de aproape două milioane pentru exercițiul viitor, îmbunătățiri fără cari, chiar având materialul rulant a cărui trebuință este astăzi atât de adânc simțită, înmulțirea trenurilor până la maximul cerut de materia transportabilă nu se va putea face, și prin urmare nici starea actuală de lucruri în această privire nu va primi o serioasă schimbare, nici veniturile liniei nu vor putea ajunge la cuantumul ce suntem în drept a aștepta cu dezvoltarea actuală atât de îmbucurătoare a comerziului nostru de exportațiune.

Iată motivele puternice pe temeiul cărora comisiunea bugetară a aprobat sporul de cheltueli prevăduț în proiectul de buget supus examenului sêu, atât acele privitoare la personal cât și acele cu mult mai însemnate de la material, lucrări, exploatare, etc., cu două singure excepțiuni în cari i aș fost permis, de acord cu directorul general, a micșora alocațiunile prevederilor, anume:

1) La art. 57 s'a scăduț la 9.000 lei alocațiunea prevăduță de 13.000 pe motiv că cheltuelile exercițiului curent nu întrec suma de 8.000 lei, și că prin urmare o economie de 4.000 lei în prevederi era posibilă;

2) La art. 64, privitor la personalul central al serviciului de întreținere, s'a micșorat de asemenea cu 6.000 lei alocațiunea, prevăduțându-se creațiunea numai unui singur subșef de serviciu pentru controlul exterior al lucrărilor, în loc de două ce propunea direcțiunea.

Cu excepția deci a unei sume totale de 10.000 lei, comisiunea bugetară aprobă toate sporurile în cheltueli propuse prin proiect pentru liniile principale.

Aci este locul, D-lor deputați, de a vă raporta câte-va obiecțiuni ce s'aș ivit în sinul comisiunei bugetare asupra proiectului de buget, privitoare la cheltueli, precum și a soluțiunilor ce li s'aș dat.

Mai mulți domni membri aș propus, unii suprimarea consiliului de administrație instituit de lege pe lângă directorul de exploatare, de unde ar resulta o economie de 13.000 lei prevăduți pentru jefonele de prezență ale membrilor în număr de 5 ce compun acest consiliu, alții o micșorare a acestei sume de la 13.000 la 10.000 lei.

Maioritatea comisiunei a respins aceste propuneri, întemeându-se pe motivele următoare:

1) Existența acestui consiliu fiind prevăduță prin art. 6 al legii întocmită pentru exploatarea căilor ferate ale Statului, suprimarea să reducere sumei alocate în buget pentru retribuerea membrilor lui ar reveni la desființarea în parte său în totul prin măsuri bugetare a unei instituțiuni creată prin o lege anumită și care, prin urmare, numai prin o altă lege, la care să ia parte toți factorii constituționali, se pôte suprima;

2) Abstracție făcând de forme, instituția consiliului de administrație este prea utilă unei bune exploatarei a căilor noastre ferate, pentru ca luarea în considerare a unei asemenea măsuri să fie chiar de dorit. Atribuțiunile lui, dupe lege, sunt foarte numeroase; el asistă pe directorul general în numiri, amendări, înaintări și destituiri, ceea ce este o mare garanție pentru personal; i ajută în întocmirea bugetelor, regulamentelor, modificărilor de tarife și altele, în încheierea convențiunilor cu alte administrații de căi ferate, în ținerea licitațiunilor și recunoșcerea casurilor urgente, când este nevoie a se lucra fără licitație, în cesiunile relative la stingerea său împedire de procese, etc. etc., ceea ce constituie, nimeni nu o va putea tăgădui, de asemenea o serioasă garanție pentru mai buna expediare a afacerilor exploatarei, de cât dacă rezolvarea lor ar rămănea toate pe seama unui singur om, al directorului general, ale căruia cunoscințe orî-cât de universale le-am presupune, el are încă nevoie de concursul luminilor unor specialități, îmbrățișând diversele ramuri ale administrațiunei drumurilor de fer.

3) Supremul avantaju însă al existenței unui consiliu de administrație pe lângă direcțiunea generală a căilor ferate rezultă din art. 13 al legii, care ăice: că el este autoritatea delegată de ministru pentru a controla și examina, în numele sêu, toate lucrările direcțiunei generale. Art. 22 regulăză în ce chip are a se face acest control, dispunând ca fie-care din membrii consiliului să fie însărcinați dupe hotărîrea lui «cu inspecțiunea unei ramure ore-care de serviciu interior și exterior pentru constatarea stărei în care se află și îmbunătățirile ce s'ar putea aduce». Pôte-se concepe existența unei vaste administrațiuni, ca aceea a exploatarei a mai bine de 2.200 kilometri de căi ferate, fără un control permanent din partea ministrului respectiv, responsabil înaintea Parlamentului și a țerei despre gestiunea tuturilor afacerilor dependente de departamentul sêu; și în ce chip altul s'ar putea exercita acest control salutar dacă nu prin intermediarul unui consiliu, compus din specialiști competenți, cari să aibă însărcinarea de a veghea din partea sa asupra exploatarei liniilor ferate și a l'incunoscința la cas de ne-regulă, pentru ca el să pătă lua din timp cuvenitele măsuri de îndreptare?

4) În fine administrațiunea unei căi ferate are nevoie de ore-care autonomie. Dese-ori urgența în rezoluții este absolut comandată de impregiurări. Directorul general nu pôte consulta pentru cea mai mică afacere, cu riscul de a lăsa să periclitaze serviciul, pe ministru care în regimul reprezentativ pôte nici chiar să aibă competența nece sară, pentru a

participa în deplină cunoștință de cauză la luarea unei hotărâri oportune. Consultarea în asemenea cazuri al unui consiliu competent și luminat, compus din oameni deprinși cu amenunțele unei administrații de căi ferate și având la îndemână toate mijloacele de informații convenite, este de sigur cu mult preferabilă pentru buna soluțiune a celor mai multe din afacerile curente. Pentru cele-alte, pe cari legea le rezervă expres aprobării ministrului, încă prezența consiliului de administrație este foarte utilă, căci în cas de divergență cu părerea directorului general, rațiunile ce el aduce întru sprijinirea opiniei sale, contradictorii cu acele a direcțiunii, sunt de natură a lumina pe ministru și a-l permite să se decidă în deplină cunoștință de cauză.

Aceste motive justifică cred cu prisosință hotărârea luată de majoritatea comisiunii de budgetare pentru menținerea integrală a sumei de 13.000 lei de la art. 2 al bugetului cheltuelilor, — sumă strict necesară, de vreme ce în primul semestru al exercițiului curent s'au cheltuit pentru jetónele consiliului de administrație 6.500 lei, ceea ce pentru un an întreg face tocmai suma prevădută de 13.000 lei.

A doua obiecțiune ce s'a produs în comisiune asupra bugetului cheltuelilor căilor ferate a fost privitoare la alocațiunile intitulate în proiect sub denumirea generică de «cheltueli de biuro» și cari, dupe opiniunea unora din domnii membri ai comisiunii, erau prea exagerate. Această falsă apreciațiune vine de acolo că prin cheltueli de biuro se cîntărește și închipuiesc că este vorba de obiectele de biuro obișnuite: hârtie, cernelă, tocuri, penițe, etc. La căile ferate pe lângă aceste mici obiecte de biuro, în adevăr puțin costisitoare, intră sub această denumire o sumă altele de o valoare bănescă cu mult mai însemnată, precum: imprimate, autograful, biletele de voiajori, fracturile, publicațiunii pentru schimbarea trenurilor, circulare pentru public, circulare pentru impiegați (cari, nu trebuie uitat, se ridică la mai bine de 2.000), instrucții diverse pentru fie-care serviciu, obiecte de desemn, instrumente topografice, registre de comptabilitate, registrele economatului, al depozitelor, etc. În serviciul căilor ferate ocupațiunea principală a celor mai mulți din impiegați consistă, în curs de 7 până la 8 ore pe zi și dese ori și mai mult, de a umplea continuu foi imprimate, cari, concentrându-se în biourile administrațiunii centrale, servesc de basă controlului și comptabilității exploatărei. Fără o asemenea scriptură complicată și costisitoare pôte, dar indispensabilă și pot dice salutară, căci previne multe neregularități, preservă viața voiajorilor și cruță însemnatore perderi de bani, nici o exploatațiune de drum de fer demnă de acest nume, adică serioasă, regulată și normală, nu este posibilă.

Prevederile anului viitor pentru așa dișele cheltuelile de biuro ale administrațiunii liniilor noastre, privitoare la toate serviciile și totalitate la un loc, ne dau suma respectabilă de sigur de 398.250 lei. Când considerăm însă că anul trecut, dupe bilanțul deja stabilit, s'au

cheltuit 387.618 lei, asupra acestui punct, vedem că sporul nu e de cât de 10.632 lei pentru un personal cu mult mai însemnat. Făcând calculul constatăm că sporul în prevederile cheltuelilor de biuro nu întrece 2,7 la % pentru un spor în personal, care, dupe cum s'a vădut, se va ridica la 3,5 % numai pentru anul viitor, fără a se ține socotela de înmulțirea lui în cursul exercițiului curent.

În fine, comisiunea bugetară s'a oprit asupra alocațiunii de la art. 105, intitulată «fonduri pentru casa pensiilor», care prezintă un spor asupra prevederilor exercițiului curent de 115.000 lei. Acest spor n'a fost pus în evidență în cele ce preced din cauză că el este compensat prin reducerea cu 160.000 lei a alocațiunii de la același capitol, art. 108; «fonduri pentru procese perdate», cari s'au micșorat, procesele în curs de execuțiune fiind de puțină însemnatate. Sporul de la art. 105 este însă real; pentru anul 1889 proiectul de buget alimentează cu 115.000 lei în mai mult de cât în anul curent fondul casei pensiunilor. Acesta merită oare-cari explicațiunii.

Legea căilor ferate promulgată în 1883 prescrie înființarea «pentru impiegații căilor ferate a unei case de pensiuni și ajutore», alimentată principalmente din două resurse: 1) Reținerile maxim de 5 % aplicate salariilor impiegaților, și 2) din o subvențiune anuală de 2 %, prelevată din veniturile exploatărei și calculată „asupra sumei totale a apunamentelor personalului căilor ferate”, dupe cum se exprimă textul legii. — Ea prescrie, în fine, elaborarea din partea consiliului de administrație, cu aprobarea consiliului de miniștri, a unor statute cari să reguleze drepturile la pensiune al acestui personal.

Statutele despre cari e vorba nu s'au elaborat însă până în cursul anului present. Actualul director general, asistat de consiliul de administrație, a satisfăcut în fine prescripțiunii formale a legii, întocmind un regulament de pensiuni excelent, care ar putea servi de model aceluia ce se proiectează și este viu reclamat astăzi de opiniune pentru pensionarea și a celor-alți funcționari ai Statului, întru atât dispozițiunile lui sunt înțelept combinate pentru a lega impieगतul de administrație și în același timp a asigura pozițiunea lui viitoare în contra tuturor eventualităților posibile. Acest regulament aprobat de D. ministru al lucrărilor publice și de consiliul de miniștri a fost promulgat prin decret regesc la finele lui Iunie anul curent, și pune ast-fel capăt situațiunii anormale în care se află până azi impiegații căilor ferate, cărora li se aplică reținerile de 5 la sută din salarii de mai bine de 5 ani, fără a li se regula situațiunea lor viitoare.

În regulamentul întocmit și promulgat nu se prevede însă nimic pentru acel din personalul căilor noastre ferate care, cu toate că ne făcând parte din categoria impiegaților, servesc în mod permanent administrațiunea, precum: lucrători de ateliere, cantonieri, frénari, lucrători de pe linie, servitori, etc., pentru cari legea în prevederea ei prescrie înființarea unei case de ajutor. Direcțiunea ge-

nerală și ministerul sunt pe punctul de a da satisfacțiune și în această privire legii din 1883, elaborând în momentul de față statutele casei de ajutor pentru asigurarea pozițiunii acestui mic personal, atât de interesant nu numai din punctul de vedere umanitar, dar și mai cu sémă din punctul de vedere al unei bune și regulate exploatări a căilor ferate. Dupe informațiunile ce ne-a dat D. director general, în ele se vor prescrie drepturile acestui personal în cas de bolă, infirmități căpătate în serviciu, accidente întemplate pe linie, etc., precum și ajutorarea acelora din membri lui ajunși la bătrânețe, dupe un număr determinat de ani de serviciu, petrecuți neîntrerupt în administrația căilor ferate.

Nimic mai util decî, cum vedeți, D-lor deputați, de cât înființarea acestei case de ajutor, care există în toate administrațiunile căilor ferate străine, și care, cu începerea anului viitor, va funcționa și la noi. Pentru acesta însă trebuie ca fondul acestei case să fie alimentat, dupe principiile legii din 1883, parte din rețineri practicate asupra salariilor, parte din subvențiunea de 2 la % prelevată din veniturile exploatărei, dupe aceeași normă ca pentru impiegați. Până astăzi, casa de ajutor nefiind creată, nu s'au făcut nici rețineri, nici s'a afectat veri-o subvențiune oarecare din veniturile liniilor în folosul ei. Iată motivele pentru cari direcțiunea generală, cugetând că a venit timpul de a aplica și în această privire înțeleptele prescripțiuni ale legii căilor ferate, prevede pentru exercițiul viitor la art. 105 suma de 115.000 lei în mai mult de alocațiunea anului curent, sumă în care intră pentru cea mai mare parte subvențiunea de 2 la % datorită de veniturile liniilor pentru alimentarea casei de ajutor al personalului căilor ferate ce nu figurează în categoria impiegaților.

Comisiunea bugetară, apreciând aceste întemeiate motive, a aprobat în unanimitate sporul despre care este vorba.

Linia Cernavoda-Constanța. Sporul în cheltueli, prevădut pentru această linie, prin proiectul de buget al anului viitor, se ridică la suma de 145.214 lei, care se descompune ast-fel:

Inaintări prin sporiri de salariu	1.709 lei
Adăogiri de personal	20.480 „
Material, lucrări, cheltueli de exploatare, etc.	123.025 „
In total	145.214 „

Inainările prin sporiri neînsemnatore de salariu, precum și adăogirile de personal, se explică prin necesitățile actuale ale exploatărei ca și la liniile principale; este dar inutil de a mai insista îndelung în urma desvălirilor ce preced. În particular la această linie se simte absolută nevoie a se prevedea în mai mult următorul personal: un servitor de biuro, un impieगत clasa IV, un alt impieगत clasa V, doi telegrafisti, trei acari, cinci oameni de serviciu, un sub-șef de atelier și un spor în numărul conductorilor și al frénarilor, toate apăogiri pe deplin justificate prin creșterea

treptată ce ia de cât-va timp traficul pe această linie ca și pe cele-alte.

Sporul prevăzut în cheltueli la material, lucrări, etc. se justifică precum urmază :

1) Construirea unei halte intermediare între stațiunea Medgidie și Cernavoda, comandată de necesitățile locale, cost probabil . 23.000 lei

2) Construirea în gara Cernavoda a unei linii de garagiū de 600 metri de-alungul Dunărei, cost aproximativ . . . . . 6.000 "

3) O altă linie de garagiū de 600 metri în stațiunea Medgidie, cost probabil . . . . . 6.000 "

4) Iniințarea unei bascule în aceeași stațiune . . . . . 4.000 "

5) Construirea în stațiunea Cernavoda (oraș) a unei magazii de mărfuri ce lipsește . . . . . 4.000 "

6) Construirea în atelierul din Constanța a unui local de lem-nărie și vopsitorie, acel existent fiind cu desăvârșire putredit, 400 m. p., a 50 lei metrul, costul probabil va fi . . . . . 20.000 "

7) Construirea pe lângă acest atelier a unei retirade pentru lucrători, acea veche fiind cădută . 2.000 "

8) Construirea unui canal de scurgere a apelor de afară din stațiunea Constanța, către mare; canal care, trecând pe sub toate liniile stațiunii, va costa probabil 8.000 "

9) Inlocuirea lămpii cu cinci fitiluri de la farul cel mare din Constanța cu o alta de 300 lumini cel puțin, cost . . . . . 2.000 "

10) Reconstructiunea farului celui mic din acest port, care în condițiunile actuale nu mai pōte funcționa, cost aproximativ . . 15.000 "

In fine:

11) Diverse alte îmbunătățiri absolut indispensabile exploatărei, precum: construirea unui canton la kilometru 1 k. 700, rampa pentru descărcarea vitelor și trăsurilor în gara Cernavoda, cerută de autoritățile militare, reparațiunea cheului portului Constanța, spor în combustibil, luminat, un-sōre și alte multe mai amēnunte, ce ar fi prea lung de enumerat, vor reclama o alocațiune totală aproximativă de . . . . . 33.025 "

Sporul total prevăzut pentru material, lucrări, cheltueli diverse de exploatare, etc. . . . 123.025 "

Ast-fel se justifică, D-lor deputați, sporul în cheltueli cerut de administrațiunea căilor ferate peste celea ale exercițiului curent pentru linia Cernavoda-Constanța.

Comisiunea budgetară, considerând că nu s'a adus acestei linii de la răscumpărarea ei de către Stat până ađi aproape nici o îmbunătățire radicală reclamată de necesitățile traficului, observând pe de altă parte că, dacă voim ca veniturile ei să pōtă crește pentru a ajunge

măcar chettuelile de exploatare, are nevoie mai întēiu a se face de către Stat sacrificiile bănesci indispensabile pentru a o pune în pozițiune să pōtă satisface pe deplin exigențelor actuale a somericiului,—a aprobat fără nici o reducere sporurile în cheltueli prevădute de administrație pentru această linie.

Conclustiune

Nu 'mī mai rămāne, D-lor deputați, în urma acestor explicațiuni, de cât a conchide, arătându-vē cari sunt în resumat prevederile aprobate de comisiunea budgetară, atât la veniturī cât și la cheltueli, pentru budgetul căilor ferate ale Statului pe anul viitor 1889, și anume:

Venitul liniilor principale 33.248.000 lei
" liniei Cernavoda-Constanța . . . . . 812.000 "

Totalul veniturilor . 34.060.000 "

Cheltuelile liniilor principale . . . 22.366.455 lei

Cheltuelile liniei Cernavoda-Constanța. 834.843 "

Totalul cheltuelilor . 23.201.298 "

Venit neted . 10.858.702 "

Din cari scăđându-se 1 la sută din venitul brut pentru fondul de rezervă . . . . . 340.600 "

Rēmāne ca excedent . 10.518.102 "

Constituirea fondului de rezervă este o inovațiune. Guvernul a presintat Camerilor o lege pentru iniințarea acestui fond ce există la toate administrațiunile mari de căi ferate, în scopul reinouirei materialului rulant și a întreprinderii marilor lucrări de îmbunătățire a liniei, cari cu resursele ordinare ale budgetului nu se pot efectua. La noi un asemenea fond nu s'a constituit încă până astăđi, ceea-ce e regretabil, căci în împregiurările actuale spre exemplu, când se simt atâtea nevoi pentru înmulțirea materialului rulant, am putea fi scutiți de a face un nou apel de 6.000.000 la creditul public pentru cumpărarea materialului trebuitor, ci, adresându-ne fondului de rezervă, am putea face față acestei cheltueli excepționale, dacă nu pentru totă suma, cel puțin pentru o bună parte din ea.

Trebuia să se pună capēt acestei lipse de prevederi, și pentru aceea în ipoteza că veți bine-voi a aproba proiectul de lege presintat de guvern în această privință, direcțiunea în proiectul său de budget propune a se și începe chiar din exercițiul anului viitor, cu constituirea fondului de rezervă, pe baza unei alocațiuni anuale de 1 la % din venitul brut al liniilor, ceea-ce pentru prevederile de venituri admise mai sus, dă ca primă miză al fondului de rezervă suma de 340.600 lei.

Comisiunea budgetară a aprobat această dispozițiune înțeleptă și salutară pentru viitorul căilor noastre ferate, și, reducând venitul neted de la 10.858.702 lei la 10.518.102 lei propune finalmente, în acord cu direcțiunea generală, a se înscrie în budgetul general al Statului pe anul viitor 1889, ca venit ne-

ted al căilor ferate romāne, în cifre rotunde sumă de 10.500.000 lei.

Iată, D-lor deputați, rezultatul lucrărilor comisiunei budgetare, asupra budgetului căilor ferate ale Statului pe anul viitor 1889, ce, în calitate de raportor, am onōre a' l supune desbaterilor și aprobărei D-vōstre. (Aplause).

Raportor, M. TZONI.

D. președinte, L. Catargi: Discuțiunea generală este deschisă.

D. Negoescu are cuvēntul.

D. Chr. S. Negoescu: D-le președinte, cerēnd cuvēntul în discuțiunea generală, vē rog să nu credeți că am să propun amēnarea acestui proiect și vē rog să nu luați în nume de rēu îndrāsnela mea de a lua cel d'ântēiu cuvēntul în această cestiune; și mai naite de tōte trebuie să vē declar că nu mē înscriū în contra raportului făcut de D. delegat al comisiiei budgetare, din contra, găsesc că acest raport din tōte punctele de vedere este o lucrare bine studiată, bine stilisată, cu forța și cu lumina.

Constat cu plăcere dupe aceea, că onor. nostru D. raportor, n'a lāsāt nimic să 'i scape din cele discutate în comisiunea budgetară, și ne-a dat tōte luminele putincioase pentru ca să putem vedea din citirea raportului D-sale, să tragem cât se pōte mai multe folōse pentru a ne da vōtul în consciință; cu tōte acestea, D-lor, să 'mī dați vōe să mē înscriū, nu în contra raportului său chiar în contra drumurilor de fer fără care nu putem, mai ales că dacă n'am vota acest budget astăđi pōte am fi amenințați a rămānea aici de sērbători; (ilaritate), dar mē voiu ridica din tōte puterile 'mele mai ales eū tēnēr plin de ilusiuni care le am cules din discursurile oficiale și oficiōse din Parlament, de la tribună și din gazete, că vechiul sistem va înceta, că o eră nouă se deschide acestei țēri, și că tōte acele procedări păgubitōte țērei vor fi de aci înainte apnagiul trecutului, se vor vedea în istorie ca nisece mōște vechi gonite însă din istoria contimporană. În contra acestui sistem mē ridic, D-lor, și 'mī iaū vōe să protestez cu atât mai mult cu cât noi tinerii, și noul parlamentarī, pōte am fost amăgiți de aceste frumoșe declarațiuni, și dar, cu atât mai îndrept suntem ca să le inferăm pentru că atentēzā asupra consciinței nōstre și ne dă cele mai grele deselusiuni pe cari am putea să le încercām.

Raportul budgetului acestuia s'a presintat numai alaltă-eri, s'a pus la ordinea zilei pentru astăđi, dar n'am auđit nici o discuțiune; vē rog și vē cer dar ertare pentru că am îndrāsnit a vē vorbi adineaură asupra ordinea zilei, pōte fără destule cuvinte intemeiate, dupe cum a đis D. președinte, de cât nu puțină 'mī-a fost mirarea când am auđit și dupe banca ministerială și din alte părți, că dupe câte-va zile budgetul acesta trebuie pus în aplicare și că trebuie numai de cât să 'l votām.

Ei bine, D-lor, acestea sunt cuvintele

carî le audeam în trecut și contra cărora ne am indignat cu toții și le am înferat cum a trebuit; și dar, nu înțeleg pentru ce nu se arată mai multă bună voință, cel puțin acum la începutul gospodăriei noastre, când cel puțin nu avem multe motive de plângere, ca să se aducă bugetele la timp, pentru că acolo este cheia situațiilor de tot felul. Să se aducă bugetele, ăic, în așa timp ca să potă și comisiunea bugetară și deputații să le studieze îndestul.

D-lor, ori-care ar fi opinia mea despre această Cameră, dar cred că este peste puțină omenescă, ca noi deputații să putem controla la venituri și la cheltuieli cu totă atențiunea bugetul cel mai mare, mi se pare, care este mai mare și de cât bugetul ministerului de rebel, căci are 34.000.000 și mai bine; ba încă ceva mai mult, ni se va dice, pôte: am numit o comisiune bugetară cu 21 de membri ca să studieze cu maturitate. Ei bine, D-lor, am informațiuni că această comisiune bugetară nu a dat de cât o singură ședință ca să se pronunțe asupra acestui buget.

Apoi, D-lor, o singură ședință pentru 34.000.000, cred că nu merită aprobarea noastră.

D. președinte, Lascar Catargi: Nu este vorba de o ședință, ci cât-va ține discuțiunea.

D. Chr. S. Negoescu: Eu am spus ce am auzit ca informațiuni de la comisiunea bugetară; eu am vorbit de discuțiunea din comisiunea bugetară; și vă voi demonstra că aci discuțiunea nu va putea ține de ajuns, pentru că D. ministru are să ăică că 'l trebuie bugetul ca să 'l pună de mâne în lucrare, fiind că se aplică de la ăi întâi stil nou.

Eu, D-lor, consider aducerea acesta în pripă, ca un rău augur pentru era-nouă în procedările constituționale, și dacă D-văstre veți primi-o fără protestare, tot ce s'a ăis contra regimului trecut va fi o frasă care se soldază cu nimic, care nu are nici un conținut, și care va face ca și cele-alte bugete să se cêră tot cu această pripă.

Dacă D-văstre, cu toate acestea, veți dice că sunteți luminați, că cunoșteți toate cifrele bugetului, dacă mi s'ar spune, — ceea-ce eu știu că nu există — că comisiunea bugetară sau chiar acea delegațiune de trei, a vizitat bioururile direcției centrale macar o singură ăi ca să vadă dacă ceea-ce este scris negru pe alb, ni s'a trimis nouă numai spre înregistrare; eu cred că ar fi vădut că sunt multe modificări de făcut, fie în adăogire fie în reduceri; această lucrare comisiunea nu a făcut-o; și dar, dacă veți primi de bună această procedare, puteți să o primiți, dar eu, când e vorba de banul public, trebuie să 'l dau în conștiință și acesta nu o pot face nefiind pus în pozițiune de a cunoște toate amănuntele.

Eu, D-lor, am avut precauțiunea să caut a 'mi procura elemente asupra aces-

tuî buget, cerend un tablou prin biourul Camerei de la drumurile de fer, din care să ved diferitele funcțiuni, titlurile ce se cer funcționarilor și lefile ce au, ca să fac un studiu comparativ, între acele posturi și altele pendinte de alte ministere, ca să pot să 'mi dau votul în conștiință; căci D-lor, am vădut lefi cari dacă s'ar da pentru un studiu, pentru un capital de știință ce se cere, m'ăși închina; însă am vădut servitori în buget, cari fie ăis în parintează, nu sunt măcar români, ci unguri, etc., plătiți mai mult de cât funcționaril de pe la ministere cărora li se cer bacalaureat, și eu care am mandatul de a sta în această Cameră ca o datorie, iar nu ca petrecere, sunt dator să votez contra luării în considerație a acestui buget, când nu sunt destul de luminat. Am cerut un tablou, nu mi s'a dat; nu sunt prin urmare luminat, dacă D-văstre sunteți luminați în cestiunea acesta, atunci votați luarea în considerațiune a bugetului; eu însă nu sunt luminat, nu cunosc destul de bine și cu de amănuntul toate cestiunile și pentru ca să pot fi luminat, voi ăștepta până atunci până când din grația funcționarilor acelora cari sunt chemați, să facă tabloul ce 'l am cerut, se va face și mi se va pune la dispoziție pentru ca să 'l pot studia; de aceea 'mi rezerv dreptul să fac o interpelație D-lui ministru al lucrărilor publice în privința acesta și până atunci vă declar că voi vota în contra luării în considerațiune.

D. președinte, Lascar Catargi: D. raportator are cuvântul.

D. M. Tzoni: Domnilor, regret foarte mult că eu, membru al minorității din stnul comisiunei bugetară, sunt nevoit să ridic glasul meu și să combat cele ăise de confratele meu D. Negoescu, membru din minoritatea Parlamentului ca și mine, cu toate acestea trebuie să 'mi fac datoria.

Mai întâi, noi, cei din minoritate, suntem aci pentru ca să facem o opozițiune foarte fermă guvernului în ceea-ce se atinge de cestiunile politice, nu însă și în cestiunile financiare sau mai bine în cestiunile bugetare, pentru că totă lumea știe că dacă noi astăzi vom vota în contra luării în considerațiune a acestui buget, mâne serviciul drumurilor de fer ar trebui să înceteze.

D. Chr. S. Negoescu: Eu nu ăic să nu se voteze bugetul, dar să nu se voteze nestudiat...

D. M. Tzoni: Eu vă întreb, dacă 90 din 100 de Domni deputați, nu ar voi să ia în considerațiune acest buget, atunci mâne ce s'ar întâmpla? S'ar întâmpla ca mâne să vină D. ministru al lucrărilor publice și să ne ăică: pentru că ieri ați refuzat votarea bugetului drumurilor de fer, prin urmare, de astăzi acest important serviciu public a trebuit să înceteze de a mai funcționa.

Ei bine, putem noi ăre minoritatea să luăm o asemenea răspundere? Eu cred că nu.

Să mă erte colegul nostru, D. Negoescu, dar minoritățile au și ele datoriile lor în un Parlament ca și majoritățile, și acele datorii le impun obligațiunea de a nu sugruma cestiunile de ordine bugetară, refuzând chiar de a le lua în considerațiune, cum voesce D-sa să o facă pentru bugetul căilor ferate. Iată pentru ce, cu toate că alături cu D. Negoescu în cestiunile politice, 'mi voi face datoria ce am primit din partea comisiunei bugetare de a sprijini luarea în considerațiune a bugetului căilor ferate atât de indispensabil mersului unuia din cele mai însemnate servicii ale Statului, și care, abstracție făcend de acesta, este studiat în cunoștință și întocmit în conformitate cu trebuințele actuale a comerțului și a țerei.

Cu toate că, ca membru al opozițiunei, am primit această misiune din partea comisiunei bugetare, și prin urmare, 'mi-am însușit datoria morală de a apăra lucrarea sa, în contra ori-cui, amic în credințele politice sau nu, din sinul acestei onor. Adunări. 'Mi voi face fără nici o șovăire datoria mea. (Aplause.)

D. Negoescu pretinde că în comisiunea bugetară nu a fost studiat acest buget îndelung, și din această cauză, pretinde D-sa, mergem tot dupe sistemul vechie, aceea de a se vota cu ușurință mare acest buget, în cât țera nu este asigurată că cheltuielile se fac bine, că se cheltuesc banii țerei cu cumpăneală. Ei bine, trebuie să asigur pe D. Negoescu că comisiunea bugetară 'l-a studiat în deajuns. Cum voia D. Negoescu ca o comisiune de 21 de membri să ia în discuțiune un buget atât de mare? Să fi mers, cum a ăis D-sa, pe la diferitele bioururi? Acesta nu o putea face comisiunea bugetară, și de aceea ea a numit o subcomisiune compusă din persoane competente, cum sunt D-nii Olănescu, de profesiune inginer, I. Marghioloman, de profesiune mare agricultor, care cunoște nevoile transporturilor pe căile noastre ferate, și eu, care sunt de asemenea, prin studiile ce am făcut, dacă nu prin profesiunea ce exercit, inginer. Subcomisiunea a luat în cercetare articol, cu articol, și am examinat cari sunt cheltuielile absolut necesari pentru anul viitor, și numai pe acelea le-am admis în buget. Să nu vă imaginați că am făcut economia de 10.000 lei numai pentru beneficiul cauzei noastre; dacă nu am fi examinat cu scrupulositate acest buget, fiți siguri că nu am fi putut face nici această mică economie. Am examinat articol, cu articol, și am vădut cari sunt nevoile simțite de administrațiunea drumurilor de fer.

Cum voiăți să mergem pe la toate bioururile căilor ferate? Și dacă mergeam, cum puteam cunoște, dacă în cutare loc amployații sunt mulți sau puținți? Cum puteam să ne dăm socotela dacă într'un atelier mare, cât o adunare, lucrătorii sunt mulți sau prea puținți?

Nu am făcut o lucrare care s'a practicat altă dată și aiurea, dar care este inu-

tilă. Noi am pornit de la principiul următor, care era în interesul țerei: Acela de a menține numai personalul util, și de a evita toate cheltuielile în material, lucrări nefolositoare. În această apreciație, ne-am condus dupe experiența anului trecut, și dupe nevoile de îmbunătățiri ce se simțeau pentru anul viitor, spre a se satisface cerințelor actuale al dezvoltării traficului.

Iată prin ce metodă se judecă într-o cestiune bugetară, dacă personalul este ori nu mare? Dacă mijlocele ei se cer pentru diverse îmbunătățiri, sunt sau nu justificabile?

În ceea-ce privesc numărul prea mare de funcționari de la drumurile de fer, fiindcă acesta e cestiunea ce a preocupat în special pe onor. preopinent, îl pot asigura că acest număr este departe de a fi atât de mare pe cât și închipuesce, în raport cu acel al altor administrațiuni de căi ferate, de importanța liniilor noastre. Dacă comisiunea bugetară ar fi crezut că erau posibile ore-cari economii asupra acestui punct, fie sigur D. Negoescu, că nu s'ar fi știut a le face, căci este insuficientă de același dor de economii, cari îl preocup și pe D-sa.

Eu cred încă chiar că direcțiunea generală ar fi propus reduceri asupra personalului, dacă ar fi fost cu putință de suprimat ceva; și dacă s'ar putea admite până la un punct, cu cestiuni de persoane s'o fi putut preocupa când este vorba de un șef sau un altul, nu mi veți spune că ea putea avea aceleași considerațiuni pentru personalul inferior. Când deci acest personal este nu numai menținut, dar sporit, acesta înseamnă că el este absolutamente necesar pentru buna exploatare a căilor ferate. Nu ved interesul direcțiunii de a cere prin proiect de buget un spor în personal, dacă acel ce există astăzi ar fi îndestulător. Prin urmare, neintemeiată este obiecțiunea ce se produce, și comisiunea bugetară, menționând alocațiunile propuse pentru personal, cu excepție unui singur impiegat de la serviciul central al întreținerii, cred că bine a făcut; căci nu avea nici un criteriu întemeiat, care să îl permită de a proceda alt-fel.

D. Negoescu a mai ridicat o obiecțiune asupra căreia, mărturisesc că nici nu am avut noi să ne ocupăm în comisia bugetară. Ne-a spus că sunt funcționari la gară, nemți, unguri cari primesc lefuri frumoase, pe când cei de la ministere cari au bacalaureatul sunt mai rău plătiți. Vă pot afirma fără teamă de a fi desmintit că cei mai mulți din funcționarii căilor ferate au titlurile convenite pentru posturile ce li sunt incredințate; cei străini pote că nu le au, dar le au câștigat printr'un serviciu continuu de un număr îndelungat de ani. Și un om care cunoște bine ramura de serviciu căruia s'a destinat și servește de mai mulți ani, plătesc la drumurile de fer mult mai mult de cât

un simplu bacalaureat. De ce vorbiți dar pe necunoscutele? Vă mărturisesc că atunci când eu voi face opoziție în o cestiune ore-care, o să caut să mă luminez mult mai bine de cât a făcut-o în cestiunea de față preopinentul. (Ilaritate).

Iată personalul căilor ferate: L-am cerut în adins direcțiunii.

În administrațiunea secretariatului sunt 27 români și 6 străini; în ateliere 868 români și 321 străini, în comptabilitate 31 români și 11 străini; în serviciul comercial 71 și 38; economat 160 și 6; întreținere 4.098 români și 124 străini; În mișcare 2.799 și 122; la tracțiune 961 români și 266 străini, etc. etc.

Asupra unui personal total de 9.978 indiviți figurează deci numai 899 străini și aceștia principalmente întrebuințați în ateliere și în serviciul tracțiunii, în cari personalul român bine pregătit lipsese încă până aci.

Așa dar nu sunt atât de mulți străini precum ne spune, de vreme ce numărul lor nu se ridică nici la o decime, din totalul personalului întrebuințat pe liniile noastre.

În ceea-ce privesc apunțamentele, ați luat ore legea, D-le preopinent, să vedeți că nu sunt nici de cum superioare impiegatilor de la ministere? Iată legea; Sunt prevădute în ea apunțamentele tuturor gradelor de funcționari. Și apoi când puneți în considerare că impiegatili de la drumul de fer lucră de la 8 dimineața până la 6 ore seara, și muncesc cu sudorea frunței lor cât nu muncesc nici o-dată cei de la ministere, eu cred încă că prea puțin sunt plătiți în raport cu activitatea ce sunt siliți să desvăle.

Acestea fiind principalele obiecțiuni ce s'au adus în contra lucrării comisiunii bugetare, mi se pare că v'am demonstrat în de ajuns lipsa lor de fundament, și prin urmare, dacă nu mai există altă obiecțiune mai întemeiată, eu cred, D-lor deputați, că puteți trece fără grijă la luarea în considerațiune al proiectului de buget ce am onore de a vă prezenta. (Aplause).

D. C. Olănescu: Dupe răspunsul dat de onor. nostru raportor D-lui deputat de Prahova, am puțin de adăogat. Eram decis să nu ia cuvântul în dezbateră generală; acum mă cred însă dator a îl lua fiindcă observările făcute de D. Negoescu se adresază în mare parte membrilor comisiunii bugetare, și că am onorea a face parte din această comisiune.

Trebuie să declar înainte de toate, că bugetul drumurilor de fer anul acesta s'a prezentat în mod bine studiat, foarte corect și foarte lămurit. Toate alocațiunile bugetare bine clasificate pentru toți acei cari au voit să l studieze. Mai mult, D-lor, în comisiunea bugetară, noi nu ne-am mulțumit a discuta cifrele din buget numai dupe cunoștințele cari fie-care din noi le aveam despre diferitele servicii și diferitele trebuințe ale exploatarei căilor ferate. Am cerut de la directorul ge-

neral al căilor ferate și de la D. ministru al lucrării publice, să ne justifice prin descompunerea fie-cărei cifre, și prin rapoartele prezentate de fie-care șef de serviciu asupra trebuințelor serviciului său, cu ocaziunea întocmirii bugetului. Resultatul exploatarei pe anul corent 1888, a fost asemenea luat în considerațiune.

Ast-fel, D-lor, că chiar dacă am fi mers în bioururile direcțiunii, dupe cum cere D. Negoescu, n'am fi putut vedea ceva mai mult de cât fisioniile funcționarilor. Pot dar declara că bugetul a fost studiat într'un mod foarte consciincios de către comisiunea bugetară.

Sunt în adevăr ore-cari puncte de detaliuri asupra căror mă găsesc chiar eu în divergență cu colegii mei, dar acesta nu infirmă întru nimic seriosul studiu al bugetului general.

Observațiunile făcute de D. Negoescu, pentru amânarea deciziunii generale a acestui buget, dicend că și noul cabinet face precum făcea regimul trecut, ca să aducă în ajun votarea unor asemenea cestiuni importante, cred că au fost precipitate și severe. Bugetul acesta s'a distribuit imprimat de sunt acum 15 zile, așa că fie-care din noi care a voit a l studia serios a putut să ea ori-ce informațiuni.

Căci, D-lor deputați, un buget de importanța acestuia nu se studiază într'un mod matur și serios în cele trei zile cari urmăză distribuirea raportului imprimat.

În privința funcționarilor străini și inferiori de la drumurile de fer, D. Negoescu a mai făcut o observațiune, D-sa a dis că acești străini sunt plătiți mai mult de cât bacalaureații români din serviciurile Statului.

Sunt sigur, D-le Negoescu, că acești bacalaureați n'ar primi nici o-dată a face serviciile ce fac acești străini la drumurile de fer. Că servitorii ei sunt plătiți una sută lei pe lună, da așa este. Dar scitiți D-vostre ce serviciu au acești oameni cari cu acea sută de lei ei trebuie să se locuască, să se hrănescă și să și cumpere uniforme? Căci sunt obligați a fi tot-d'una în uniforme curate. În timpul bioururilor fac pe servitorii, iar apoi trebuie să alerge de la gară la extremitățile orașului cu corespondența diferitelor servicii, care corespondență se cifrează cu decimele de mii de hârtii, ministerele au șșier și dorobanți.

Acești funcționari sunt la drumul de fer încă de la început, și noi n'am crezut că ar fi drept să îl lovim dupe un serviciu de 18 ani. Noi, membrii din comisiunea bugetară, când am studiat bugetul nu ne am ocupat a cunoște nici fisioniile nici numele, nici naționalitatea nici religia funcționarilor, preocuparea noastră a fost de a constata dacă numărul de funcționari cerut este absolut necesariu dacă lefurile sunt în limitele cifrelor fixate de lege. Aci, cred eu, D-lor deputați,

trebuesc să se mărginască investigațiunile comisiunii budgetare.

Din acest punct de vedere vă declar încă o dată că budgetul a fost bine studiat de comisiune și ast-fel noi permit a ruga onor. Camera să voteze luarea în considerare.

— Ne mai luând nimeni cuvântul, se pune la vot luarea în considerațiune a budgetului și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votați	126
Majoritate absolută	64
Bile albe	114
Bile negre	12

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a luat în considerațiune budgetul căilor ferate.

D-lor deputați, vă anunț că D. ministru de finance a depus situațiunea financiară până la 30 Septembrie, și am dat ordine să vi se distribuie.

Acum intrăm în discuțiune pe articole a budgetului căilor ferate.

Articolele de sub capitolul I, II, III și IV se adoptă fără discuțiune.

— Se citește cap. 5.

D. președinte, L. Catargi: D. Olănescu are cuvântul.

D. C. Olănescu: D-lor deputați, ministerul de lucrări publice și cel de domenii, sunt cele două ministere cari sunt chemate, în prima linie, la dezvoltarea avuției acestei țări.

Cu toate acestea ministerul de lucrări publice, în ziua de astăzi, este acela ale cărui servicii sunt reduse la ceea mai simplă expresiune.

În două cuvinte se poate dice că ministerul de lucrări publice este redus la două mari birouri, biroul de înregistrare și biroul de confecționare de decrete.

Acésta este astăzi adevărata situațiune a ministerului de lucrări publice. Pare că miniștrii cari s-au succedat în capul acestui departament au căutat a se lepăda încetul cu încetul de îndatoririle lor cele mai importante cari trebuesc să le dea o prea mare preocupare sau să le impue un prea mare studiu. Ei, nu fără plăcere, priveau cum unii șefi de serviciu, adesea orî persoane mai influente de cât chiar acești titulari de departamente de cari depindeau, la smulgerea din mână unele servicii. Se îngreunau acestea, dar șeful se ușura, șeful atingea dorința sa ca departamentul său să rămăe un minister numai de nume.

Ast-fel, s'a luat întâi cea mai mare parte din căile ferate în construcțiune, apoi s'a ridicat construcțiunea și administrațiunea docurilor și întreprinderilor, și apoi s'a mai sustras și exploatarea minelor. Tote acesten au fost trecut direcțiunei de exploatare a căilor ferate; chiar minele, cum spusei, cari nu au nimic de comun cu exploatarea căilor ferate, și cari ele singure constituie o ramură specială de exploatare a unea din cele mai mari avuții ale țerei.

Ei bine, D-lor deputați, pe totă ziua vedem că trebuințele Statului cresc; și atât guvernul cât și noi suntem datorî să facem față acestor trebuințe. Este însă o limită peste care nu putem trece, și pe care trecând-o, ar fi să recurgem la noi contribuțiuni; și sub acest raport, cred că suntem aproape de limita care țera pôte suporta.

Este dar natural ca cu toți să ne preocupăm a găsi alte resurse, cari, cu contribuțiunile actuale, să contribuie la satisfacerea trebuințelor crescende ale Statului. Acest rezultat se pôte dobândi prin dezvoltarea agriculturii, prin deschiderea și exploatarea bogățiilor naturale ale sub solului nostru. Și ast-fel incumbă ministerului de domenii că prin construcțiuni de canale și prin facerea irigațiunilor să desvolte și să îmbunătățescă agricultura și industria, iar ministerului de lucrări publice că prin legislațiunea minelor, prin deschiderea și exploatarea lor să creeze Statului noi resurse.

Exploatarea minelor de către direcțiunea căilor ferate nu se pôte face dintr'un punct de vedere general al țerei, ea se va face tot-d'a-una dintr'un punct de vedere de interes particular pentru trebuințele drumurilor de fer. De alt mintrelea acésta afirmațiune a mea este pe deplin confirmată prin expunerea de motive care însoțesc proiectul de budget pentru anul 1889 și chiar prin declarațiunile ce mi s-au făcut în sub comisiunea budgetară.

Și știți, D-lor, cum a venit ministerul de s'a desbrăcat succesiv de toate aceste ramuri ale administrațiunei sale cari trebuia să aște și să pue în joc totă activitatea și totă preocuparea sa? Prima procedere a fost mai timidă, pentru a nu sbârli pèrul nimeni; s'a prezentat Camerelor un proiect de lege ca să trecă docurile și întreprinderile la drumurile de fer; în urmă numai printr'o decisiune a consiliului de miniștri s'a luat construirea drumurilor de fer de la minister și s'a trecut direcțiunei de exploatare. În fine anul trecut printr'o procedură și mai simplă, adică numai printr'o cuvântare, în expunerea de motive a budgetului anului trecut 1888, s'a trecut fără băgare de seamă minele tot la drumul de fer.

Iată în adevăr ce dice expunerea de motive care însoțesc budgetul pe 1888:

„Venitul minelor de cărbuni....”

„Acésta ramură nouă a administrațiunei căilor ferate nu a putut lua încă o dezvoltare suficientă din diferite cauze; suntem încredințați însă că în anul viitor prin deschiderea efectuată de noi galerii în mina de la Bahna, prin darea în exploatare a liniei Târgoviști-Lăculeț care va pune mina de la mârșineanca în legătură cu calea ferată, în fine prin deschiderea unei noi exploatări pe proprietatea Statului numită Lapoș, din județul Bacău, lângă Moinesci, vom obține rezultate mai în raport cu așteptările noastre.”

Va să dică, D-lor, toate minele din țară,

unde investigațiunile făcute au arătat că se pot deschide fiind-că sunt urme de cărbuni, toate s-au luat numai prin acésta frasă trecută în budget și s'a dat direcțiunei de exploatare. Să vedem drumurile de fer pe ce se întemeiază ca să devie exploatăre de mine de cărbuni? Argumentul că exploatăre numai pentru trebuințele sale, e ôre suficient? Nu; căci dacă am admite ca bun acest argument, urmază să fim consecuenți cu noi înșine, și să admitem acest argument în totă întregimea lui.

Ar trebui atunci să dăm drumurilor de fer minele de păcură de la Colibași sau din alte localități, unde Statul are mine, fiind-că drumul de fer are locomotive cari se încălzesc cu păcură; ar trebui să dăm drumurilor de fer păduri de ale Statului în țare pentru că drumurile de fer consum o mare cantitate de lemne, și am ajunge ast-fel să transformăm direcțiunea căilor ferate într'o administrație generală de exploatare a industriilor naționale. Din moment ce rețeaua drumurilor de fer a ajuns la peste 2.000 kilometri, care e o rețea importantă, mai cu seamă pentru țera noastră; și dacă examinați budgetul veți vedea că acésta întindere care a avut de scop să înlesnescă comerțul a avut tot de o dată de rezultat să micșoreze în mod simțitor venitul kilometric al liniilor noastre.

Ei bine, administrarea lor a devenit destul de importantă, ea singură să absorbă tot timpul și totă preocuparea direcțiunei căilor ferate căutarea întinderii zonei de alimentațiune a rețelei ferate, studiarea atragerii traficului și combinarea tarifelor în acest scop, preocuparea de a da naștere la toate industriile locale, cari pot nasce sub influența drumului de fer, sunt atâtea chestiuni, cari singure sunt mai mult de cât suficiente pentru o singură direcțiune, pentru a nu i se mai da și alte administrațiuni cari nu pot de cât să rămăe în suferință sau cel puțin în al douăilea rând.

Așa dar, D-lor, cred că o asemenea spore a unui serviciu înființat printr'o anume lege și într'un scop bine determinat nu se pôte admite. Și nu se pôte admite mai întâi, fiind-că ar fi să dăm direcțiunei căilor ferate o însărcinare peste puterile sale; și al douăilea, că ar fi să desbrăcăm cu totul pe ministrul lucrărilor publice de preocupările continue cari trebuie să aibă pentru organizația ministerului său și pentru dezvoltarea instituțiunilor la cari este chemat să presideze. Și chiar dacă D-vostre ați decide alt-fel, încă trebuie să fim corecți și să invităm pe D. ministru actual să vină cu o lege pentru exploatarea minelor prin care să reguleze transferul lor de la minister la căile ferate. Să nu primim ca un asemenea transfer să se facă prin o simplă expunere de motive, care însoțesc un budget.

Pentru aceste motive am rămas în divergență cu colegii mei din comisiunea

budgetară și propun înaintea D-vostre un amendament prin care vă rog să înapoiați ministerului lucrărilor publice exploatarea minelor.

Este adevărat că ministerul lucrărilor publice n'are în budgetul său actual creditul necesar pentru continuarea exploatarea minelor; de aceea am propus în acest amendament să lăsăm minele până la 1 Aprilie 1889 la drumul de fer, iar de la 1 Aprilie, cu ocaziunea votării budgetului Statului, să le trecem la ministerul lucrărilor publice.

Iată amendamentul meu:

La cap. V, art. 1 de la venituri, propune a se înlocui cuvintele de:

„Din vinderea cărbunilor și lemnului 166.000 prin:

„Din vinderea lignitului de la 1 Ianuarie până la 13 Aprilie s. n. 48.715.“

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: D-nii mei, criticile D-lui Olănescu în privința organizării a celor două ministere sunt, dacă voiți, până la oarecare punct întemeiate. Recunosc că ambele ministere au nevoie de o organizație mai rațională. Dacă vorbesc pentru ministerul lucrărilor publice, este că mă cred în cunoștință de cauză de o lună de când prezidez lucrările acestui departament; dacă vorbesc tot ast-fel de ministerul domeniilor, este că am auzit aceeași tânguire din partea D-lui Carp și D-lui Lahovari.

Dar o asemenea organizație nu se poate face îndată pe cale budgetară; cer pentru dânsa beneficiul unui studiu mai amănunțit. De aceea, dacă preocuparea D-lui Olănescu este serioasă, dupe cum o cred, va rămâne alături cu mine, când îl rog să depărteze de o cam dată amendamentul propus, de oarece ia angajamentul ca să vii cu o lege de organizație pentru a căreia bună chibzuință voiți recurge la lumina oamenilor competenți, fie din Cameră, fie din afară.

În ceea ce privește mai particular serviciul minelor de la drumul de fer, iată cum se găsește acest serviciu trecut în budgetul căilor ferate. Să nu vă speriați, D-lor, de titlul de: „Exploatarea minelor“ ce vedeți în budget. Se putea foarte bine ca, printr-o trăsătură de condei, să se pună acest serviciu la economat.

Iată istoricul lui.

Predecesorii noștri, în entuziasmul facil care îl aveau pentru orice fel de organizații industriale, crezuse că vor putea să facă o exploatare minieră la noi în țară. S'au votat fonduri, s'au făcut studii, s'a crezut în fine că s'a pus mâna pe gismente huiliere în basinul dunărean. Încetul cu încetul însă, aceste dispoziții s'au restrâns în raport cu decepțiunile încercate.

Ast-fel, alocațiunile budgetare sau extraordinare au tot dat înapoi și noi am accentuat această mișcare de regres.

Anul trecut s'a prevădut un venit de

290.000 lei, față cu cheltuieli de 284.000. Noi, constatând că cele șese prime luni ale anului au produs numai 29.500,—ținând însă și compt de lipsa de transporturi, cari au influențat asupra acestei cifre, lipsă ce se va șterge cu linia Lăculețe, —am redus prevederile budgetare la 166.000 lei pentru venituri și 142.580 lei pentru cheltuieli.

Serviciul acesta s'a redus ast-fel, D-lor, pentru că mina de la Bahna nu mai figurează, și n'a rămas de cât mina de la Mărginean, unde nu se găsește de cât lignit, bun numai pentru mașinile noastre. De oarece această mină nu aprovizionează de cât drumurile noastre de fer, căci până acum nu s'a făcut nici o cerere din alte părți, pentru ce să facem o nouă direcțiune, un serviciu separat? Debușeu nu avem, nu ne-a venit nici o comandă până acum nici pentru vapore nici pentru alt-fel de mașini. Avem destule servicii independente la minister; ce nevoie este să le mai dăm încă un frate mai mic?

Drumurile de fer, ca singurul consumator, sunt mai strins ținute a supraveghia această exploatare: Cu cât vor avea ele lignitul mai efin, cu atât venitul lor va fi mai mare.

Aceste sunt observațiunile ce aveam onore să fac, și pentru cari aș ruga pe D. Olănescu să își retragă amendamentul, promițându-i că în curând eu voi veni cu un plan de *ensemble* pentru organizarea ministerului lucrărilor publice.

D. președinte, L. Catargi: D. Olănescu retrage amendamentul?

D. C. Olănescu: În urma declarațiilor făcute de D. ministru că chestiunea se va regula cu ocaziunea prezentării proiectului pentru organizarea ministerului lucrărilor publice, care compoartă și exploatarea minelor din țară, retrag amendamentul (Aplause).

D. președinte, L. Catargi: D. N. Ionescu renunță la cuvânt?

D. N. Ionescu: Nu renunț, D-le președinte, pentru că am să rog pe D. ministru al lucrărilor publice să își retragă și D-lui promisiunea pe care a dat-o. (Iluzitate); căci de promisiuni frumoase suntem destul sătui, și acesta este primul motiv care mă face să vorbesc.

D. ministru al lucrărilor publice trebuie să își aducă aminte, ca fost membru din minoritate în Camera din anul trecut, că marile administrații ale Statului, și în special această a drumurilor de fer, în spiritul guvernului trecut era o administrație privilegiată, de confiență, și se căutau toate mijloacele ca să o înzestreză cu un fel de clientelă de funcționari, care să îi asigure tot-d'una un concurs mai mult sau mai puțin științific.

D. ministru dice că va veni cu organizarea ministerului lucrărilor publice. Dar dacă cum-va s'ar întâmpla atunci să vină acei cari dic că Statul nu trebuie să intervină în industrie, cum pretind economiștii conservatori, cari sunt pentru li-

bertatea absolută, ce ar face în acel cas D. ministru cu ideile pe basa căror D-sa promite că va reorganiza ministerul de lucrări publice, făcând pe Stat mare exploatator? Comptând pe această promisiune, D. Olănescu, onorabilele reprezentante competente în materie, a consimțit a-și retrage amendamentul, dar această retragere a amendamentului are să facă foarte grea situațiunea între D-sa și D. ministru.

Alt considerant, ce am a pune în vedere Adunării, este că această administrație specială nu trebuie să îmbrățișeze așa mult. D. Olănescu dice că este greșită sistema aceea ca administrațiunea drumului de fer, sub pretextul că întrebuintează combustibil de lignită, să se pună a exploata mina de lignită pe care o avem, și dacă acest pretext ar însemna ceva, atunci m'ași mira și eu de ce, mai întâiu de orice altă exploatare, nu s'a pus în sarcina drumului de fer ca să exploateze și mina de fer de la Brosceni.

Ei bine, D-lor, ori suntem un Stat organizat pe principiul intervenției Statului în industrie, ori nu . . . Văd că D. ministru fuge, dar eu tocmai pentru D-lui vorbesc.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Nu mă duc; sunt aici.

D. N. Ionescu: De și eu vorbesc un tocmai ca un om competent, dar nici D-vostre nu sunteți cel mare inginer, și cel mare exploatator de mine, ca să nu trageți nimic din cele ce spunem noi.

D-lor, să nu ne mai plătim cu cuvinte; exploatarea lignitei de la Bahna a fost un desastru și o rușine.

D. I. Nucșoreanu: Așa este.

D. N. Ionescu: Eu recunosc autoritatea D-lui Nucșoreanu, D-sa este Mehedințian și a putut să vadă la Mehedinți ce a fost exploatarea aceea. Dar am lângă mine un alt Mehedințian, tot reprezentant din Mehedinți, cu care am făcut călătorie la Bahna, ca turist în vacanță, pentru propria mea curiozitate, pentru dragostea ce trebuie să aibă fie-care de a cunoște teritoriul țerei sale, și ne-am adus aminte cât foc se punea în Cameră ca să se acorde bani pentru exploatarea minei de lignită de la Bahna; dar acei bani s'au dus pe sinecure pentru favoriți; se adusesse din Bulgaria un om special, și rezultatul a fost că puțul de la Bahna a devenit un adevărat desastru, te coprinde teroarea să vezi câți bani a risipit o administrație necompetentă. Administrațiunea drumurilor 'i este de ajuns sarcina de a îngriji de mersul regulat al trenurilor, de buna stare a liniilor, și domnul inginer, care este pus în capul acestei administrații, să bine-voiască a face omagiu principiilor moderne de divisiunea travaliului și a nu îmbrățișa toate ramurile de industrie cari ar putea să concure la mersul drumurilor de fer.

Asupra acestui punct însă nu mă mai întind; căci voiți avea ocaziunea să vorbesc altă dată. Acum voiți dice numai

atât că, de ôre-ce s'a făcut experiență care a costat mult și a adus rușinea administrațiunei căilor ferate, care a dovedit cât de rău făcea majoritatea aceea a Camerei, care punea o încredere orbă în guvern, de aceea sper că anul acesta D. ministru cu un spirit mai bun va veni să suprimă acea cheltuială și să lichideze nenorocita afacere de la Bahna...

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: La Bahna s'a lichidat.

D. N. Ionescu: S'a lichidat? Apoi acolo tot mai este un inginer; la Bahna e incurcatură, nu e lichidare.

Dar, ori cum ar fi, eu rog pe D. ministru să nu dea nici o promisiune, să lase administrațiunei căilor ferate numai mersul regulat al drumurilor de fer și D-sa să caute a da satisfacere numai trebuințelor de comunicațiune. Nu aveți cele ce trebuie pentru îndestularea acelor trebuințe, precum șopron care să abriteze grăul ce se depune de către cultivatori la gare, și voiți să întreprindeți lucrări cari nu sunt de resortul administrațiunei căilor ferate!

Ast-fel fiind, rog pe D. ministru să pună această cestiune la economat, cum se dice, și pe D-văstre, D-lor deputați, vă rog să mă fiertați dacă nu împărtășesc nici amendamentul D-lui Olănescu, nici motivele invocate de D. ministru pentru retragerea acelu amendament.

D. președinte, L. Catargi: D. Nucșoreanu are cuvântul.

D. I. Nucșoreanu: D-le președinte, înainte de a lua cuvântul onor. D. Ionescu, l'cerusem eu, pentru că m'am creșut dator să dau o explicațiune D-lui ministru al lucrărilor publice, asupra unui lucru care pôte l' a scăpat din vedere.

Explicațiunea ce voiesc să dau se pôte găsi și în actele din archiva ministerului.

Domnilor, în anul 1852, sub domnia lui vodă Știrbei, în acele timpuri în cari, dupe teoria multora de astăzi, științele nu erau răspândite în această țară, pe atunci pe când științele nu erau așa de pretențioase, cu toate acestea, chiar pe acele timpuri se vorbea despre minele din țara noastră și Vodă Știrbei a adus un inginer de mine și anume pe D. Caracioni, de naționalitate italiană.

O voce: Era ungar.

D. I. Nucșoreanu: Nu este adevărat, era de naționalitate italiană și a trimis Vodă Știrbei pe inginerul Caracioni la fața locului ca să studieze starea minei de la Bahna. D. Caracioni s'a dus acolo, a studiat lucrul și a trimis raportul său în anul 1852; acel raport există și astăzi, pe cât știu și eu, la ministerul de interne, și în acel raport inginerul Caracioni a declarat că, dupe datele științei mineralogice, acele mine nu puteau fi în stare de a fi exploatate de cât peste 300 de ani; căci numai dupe acest timp lung forțele

subterane ale naturii vor putea aduce lignita din acea mină la acea stare de maturitate când se pôte întrebuința ca combustibil.

Dacă se lua în considerațiune acest raport științific de acum 36 de ani, și despre acest raport am vorbit cu D. Ion Brătianu în calitatea mea de primar al Severinului, atunci neapărat că nobilul mijloc ce s'a găsit de a se fura banii Statului nu mai avea loc. (Aplause). D-văstre știți că astăzi nu se mai fură ca în timpurile vechi; astăzi se fură subț o formă elegantă: se provocă exploatarea de mine, ca să se pôta fura cu atât mai ușor cu cât nici urmă nu ar fi. (Aplause, ilaritate).

Eu, D-lor, din natura mea sunt persistent; am venit încă o dată la D. I. Brătianu, cu titlul meu de primar al Severinului, și l'am spus la ce conchidea acel savant inginer prin raportul său. Nu cred că inginerii noștri pot avea cunoștințele acelu inginer. (Ilaritate).

Voci: A! a! (Intreruperi).

D. I. Nucșoreanu: Când am șis aceste cuvinte cred că m'am exprimat în termenii parlamentari; nu am șis nimic de rău pentru inginerii noștri. (Aplause, intreruperi).

Eu sunt încântat de aplausele și de intreruperile D-văstre.

Voci: A! a! (Intreruperi).

D. I. Nucșoreanu: Lăsați-mă să termin; căci voi veni acolo unde trebuie să viu. Dacă mă intrerupeți, atunci este inutil; căci încetez de a mai vorbi în cestiune ca să răspund la intreruperile D-văstre, fiindcă nu voi să le las fără răspuns. (Ilaritate, applause).

Și mă pare bine că a venit timpul să audă țara întregă că acel cari a fost onest a părăsit partidul liberal în momentele când el se transforma în partid colectivist...

D. președinte, L. Catargi: Vă rog a veni la cestiune.

D. I. Nucșoreanu: Ca să revin la cestiune, vă spun că s'a trimis la Bahna un inginer, al cărui nume mă veți da voi să nu l' spun, ca să nu se supere ministerul, fiindcă am vedut că acel inginer a intrat și el acum în partidul guvernamental.

Voci: Spune numele, să l' scim și noi.

D. I. Nucșoreanu: D-lor, nu vă spun numele; dacă voiți să l' știți, duceți-vă la minister și vedeți. A venit dar un inginer și a făcut într-o clipă de ochi cheltueile de o sută, de două sute de mil de franci, parcă ar fi fost un dejun. (Ilaritate). S'a trimis apoi un altul, fiindcă statul major, care era pe lângă D. Brătianu, nu agrea pe cel d'ânteu. Dar acesta, simțindu-se mai cu bun rezam, a întins cheltueile la două, trei milioane!

D. Brătianu venia la două, trei săptămâni pe acolo. Eu, ca primar, l' eșiam înainte... (Ilaritate). Nu trebuie să rideți; căci era o cuviință ca primarul unui oraș să primască pe primul ministru.

Acestea sunt regule elementare. Și cu

ocasiunea aceea eu, sub forma de limbă-gi, pe care o vedeți că o am, căci eu vorbiam tot așa liber cum e obiceiul meu și cu D. Brătianu, și cu D. Rosetti, cum vorbesc și cu miniștrii actuali, când vor să vorbească cu mine, iar când nu, sănătate bună și pentru Domniele lor și pentru mine, fiindcă eu nu le cer nimic... (Ilaritate). Eu dar diceam primului ministru de atunci: D-le Brătiane, cred că nici acest domn inginer nu are să ajungă la capacitatea savantului inginer italian. Probă că e așa, e că chiar inginerul d'ânteu a dat raport negativ că lignita nu e formată. D. Brătianu însă incongiurat de acel ômenî cari l-au adus în așa stare în cât să bancheteze la tétu incongiurat de trei rânduri de soldați, (applause), mi răspundea: tu te pricepi la primărie, dar la inginerie de unde? (Ilaritate). Eu însă tot stăruiam și l' diceam: D-le Brătiane, nici D-ta nu te pricepi în ast-fel de lucruri... (Intreruperi), l'am spus adevărul, de ce mă intrerupeți? Și l' mai diceam: dar eu sunt om de jos și sunt în stare să aflu adevărul; D-văstre sunteți prea ocupați, prea sus pus și nu aflați adevărul; această drôce de ômenî aș venit peste noi, aș mai mult interes ca partidul național să se pirdă de cât să existe.

Acești ômenî, cari se duc în toate partidele, e natural ca să vă aducă astăzi cele mai mari laude pentru ca compromițându-vă să vă abandone mâne. (Aplause). Vedeți că eu nu mă sfiesc să spu la oricine adevărul verde în față. (Aplause).

Lăsați-mă să vă spun istoria înainte.

A venit al treilea inginer, și când a ajuns la al patrulea s'a convins în fine și D. I. Brătianu că e incurcatură; cheltueile enorme erau făcute, credite peste credite aș fost deschise, compturile se făceau de alt-fel foarte exacte; comptabilitatea era bine ținută, așa că e inutil de a se începe o anchetă, fiindcă D-văstre știți că hoșii cei de mâna întăia sunt cei mai dibaci a presenta compturi în totă regula... (Ilaritate). Dacă rideți și de așa triste lucruri, sunteți foarte glumeți și de aceea perdeți tot-d'a-una partidele serioase. (Risete).

Eu cred, D-lor, că ar fi bine ca ministerul de lucrări publice, care tot-d'a-una a avut ingineri puțin serioși, precum sunt aceia cari aș făcut planurile cheurilor, ca la Zimnicea, și la Severin și în toate părțile, așa în cât noi la Severin am rămas cu cheul nici pe apă nici pe uscat, și fiindcă, dupe cum foarte bine a șis D. N. Ionescu, că tot este schimbător, se pôte întempla să se schimbe, nu numai guvernul dar și Parlamentul acesta, și să vină alte Camere, cari să nu aibă aceeași preocupare serioasă de interesul public, dupe cum am și avut exemple până acum, de aceea ar fi bine, cum diceam, că D. ministru al lucrărilor publice să procedă serios la regularea acestei afaceri, și, dacă n'are ingineri capabili, atunci să facă a-

pel la inginerii străini, însă să 'i supunem la examen.

O voce : Cine să 'i examineze ?

D. I. Nucșoreanu : Să 'i trimitem la Paris. (Rtsete); fiind-că, D-lor, dacă vom mai continua a face experiențe cu inginerii ca D. Frunză, care a fost însărcinat cu lucrarea de la Severin, și a cărui lucrare este o deridere, atunci, nu numai că ministerul perde ori-ce prestigiu și ori-ce credit, dar 'l perdem și noi. (Aplause).

Să nu 'i pară rău D-lui ministru de lucrări publice dacă 'i voi aduce aminte de angajamentele ce neapărat și D-sa trebuie să fi luat înainte de alegeri, fiind-că noi toți luăm angajamente către alegătorii noștri când ne aleg ca să venim aici...

D. președinte, L. Catargi : Dar nu este acesta în discuțiune acum.

D. I. Nucșoreanu : Așa dar, ca să nu mai supăr pe D. președinte, termin rugându-vă, D-lor deputați, să luați în considerațiune cererea onorabilului domn N. Ionescu, care susține amendamentul D-lui Olănescu, de și D. Olănescu a declarat că 'l retrage; dar noi 'l susținem pentru a cere ca în noul buget ce se va pune în lucrare de la 1 Aprilie anul viitor, D. ministru de lucrări publice să combine lucrările ast-fel ca aceste 2 servicii să fie contopite așa cum propunea D. Olănescu, și eu 'mi voi permite să mai adaog și o altă rugăminte către D. ministru, și anume aceea de a bine-voi D-sa să se ocupe cât mai neîntârziat și de cestiunea cheiului de la Severin, care cred că mai merită o solitudine mai serioasă și mai promptă de cât aceea ce i s'a acordat până acum.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman : D-nii mei, am urmat cu plăcere revista retrospectivă a D-lui Nucșoreanu, de și ea este în legătură foarte subțire cu cestiunea de față.

Mina de la Bahna este abandonată și nu figurează în buget.

Acastă mină a fost într'adevăr o mare decepțiune; s'a crezut o-dată că se vor găsi gisamente considerabile de cărbuni. Ea s'a părăsit, nu pentru că lignitul era de calitate rea, dar pentru că lignitul nu era de loc. Cât despre o altă gaură care mai rămâne în exploatațiune, despre care ne-a vorbit D. Ionescu, aceea nu este o mină de lignită sau de cărbuni, ci o carieră de piatră, și ca atare ne mai având nici un fel de legătură cu drumurile de fer directă, a trecut la Stat și Statul a dat-o în antreprisă unui D. Guérin, care are antreprisa unor drumuri de fer pe Olt. Prin urmare, nu mai avem nimic la Severin.

Rămânem dar cu mina de la Mărgineanca; dacă și cu acea mină am fi făcut aceeași experiență ca cu mina de la Bahna, ne grăbiam a o părăsi și pe aceea; s'a păstrat însă acea mină pentru că este bună și face economie în bugetul drumurilor de fer. Într'adevăr, tona de lig-

nită, pe care o exploatăm acolo, ne revine la 8 lei, și este nădejde că, îndată dupe punerea în circulație a liniei Tergoviște-Lăculeț, prețul acesta să se reducă la 6 lei și 50. Or, nu găsim lignită nicăeri mai puțin de 10 — 12 lei tona. Prin urmare, vedeți că cu mina de la Mărgineanca facem o economie simțitoare, și nu putem să o părăsim, de ôre-ce cheltuelile de exploatare sunt acoperite cu prisos.

Iată motivele cari ne fac să menținem o direcțiune a minelor. De aci însă D. Ionescu a conchis că vom pe cale de exploatațiune a unei mine private, în interesul drumului de fer, să ne arogăm mai târziu un fel de tutelă înaltă asupra exploatațiunilor minelor în genere și că acesta ar resulta din proiectul, ce am anunțat, de organizare al ministerului lucrărilor publice. Declar, D-lor, că acesta n'a fost nici o-dată în gândul meu; am șis numai că credeam, întru cât forțele mele 'mi-ar ajuta, și dacă D-vostre 'mi-ați da binevoitorul concurs, că trebuie imprimată o nouă direcțiune serviciilor ministerului lucrărilor publice.

Acolo ar fi fost de vădută dacă exploatarea acestei mine era să se așede la ministerul lucrărilor publice sau la al domeniilor.

În ori-ce cas, o legislațiune asupra minelor este de făcut, și dacă se va face, această nu va fi în căderea exclusivă a ministerului lucrărilor publice. Prin urmare, cred că nu m'am angajat cu imprudență, că nu am propus un lucru supra-forțelor unui ministru al lucrărilor publice, ori cât de fragetă 'i ați crede competența sa.

Cestiunea, deci, generală pusă de D. Nicolae Ionescu neavând legătură concretă cu capitolul din buget ce studiam, fac apel la spiritul D-sale de conciliațiune, care nu va fi mai pre jos de acela al D-lui Olănescu, pentru ca să nu aducem nici o schimbare proiectului de buget asupra acestui punct.

Voc : Închiderea discuțiunei.

— Se pune la vot închiderea discuțiunei și se primesce.

— Se pune la vot cifra prevădută în capitolul V și se primesce.

— Se dă citire capitolului I de la „Administrațiunea centrală“.

D. G. Pallade : D-lor deputați, și în Camera trecută am avut onôre să cer cuvântul la acest capitol, pentru că 'mi părea o economie cu puțință de realizat fără să atingă întru nimic mersul regulat al administrației drumurilor de fer; 'mi-a fost însă greu să merg până acolo unde dori-am, am ajuns numai împreună cu majoritatea de atunci ca să reducem jetónele de la 100 lei la 50 lei, și să desființăm tantiemele.

Atunci însă, D-lor, era mai greu de realizat economii; fiind-că, dupe cum toți știți, în formarea bugetului nu presida spiritul de economii, pe care cu toții pe întrecute 'l așifați astăzi. Imi pare bine că văd pe economul D. Ioan Lahovari aci,

fiind-că D-sa de sigur va fi de părerea mea.

Iată, D-lor, economia ce propun la acest capitol: propun ca cifra de la consiliul de administrație de 13.000 să fie redusă la 6.000. Póte că unii din D-vostre mă vor întreba și de astă dată precum am fost întrebat și altă dată: nu se atinge prin acesta mersul regulat al administrației? Nu D-lor! Cestiunea acesta a agitat și pe membrii competiții al comisiunei bugetare; văd că și acolo cestiunea s'a prezentat; de sigur lucrul póte să fie controversat, dar am mulțumirea că între acei cari susțin ca posibilă suprimarea consiliului său reducerea jetónelor sunt și ómeni speciali, cum este D. Olănescu, care face parte din comisiune.

D-lor, am șis altă dată și șic și acum, că nu cred absolut necesară existența consiliului de administrație, mai ales când drumul de fer e proprietate a Statului ca la noi. Atunci, când drumurile de fer nu erau sub administrația Statului, atunci, când acționarii erau proprietari, era lesne de înțeles existența consiliului de administrație, căci el represinta interesele acționarilor; dar azi, când Statul este proprietar al drumurilor de fer, administrația lor este ca și ori-ce altă administrație și nu văd rațiunea diferenței ca aci să fie consiliu de administrdție pe când la celelalte ramure nu există.

Prin urmare, astăzi drumurile de fer fiind proprietatea Statului, nu mai este rațiune de a mai funcționa acest consiliu de administrație și ca dovadă că este așa, D-lor, nu am de cât întru sprijinirea ideei mele să vă citez de exemplu pe Belgia, unde drumurile de fer sunt proprietatea Statului; acolo nu există un consiliu de administrație și cu tóte acestea noi n'am putea susține că drumurile noastre de fer merg mai iute, merg mai bine și mai regulat de cât merg în Belgia, unde nu există un consiliu de administrație. De ce dar să 'l avem noi? De ce și noi nu 'l-am suprima pentru ca să realizăm o economie?

De aceea, D-lor, eu cred că amendamentul meu póte să fie primit de onor. majoritate a Adunării, fără a vătăma mersul regulat al administrației căilor noastre ferate. Afară de acesta, amendamentul cum e formulat are și alt avantajiu, că nu i se póte opune obiecțiunile acelor cari șic că nu se póte atinge consiliul de administrație cu ocaziunea votării bugetului; existența acestui consiliu de administrație este prevădută de lege și pentru ca să se póta desființa trebuie mai întâi să modificăm legea. Noi însă, D-lor, prin acest amendament nu propunem suprimarea consiliului de administrație, ci propunem ca, din 13.000 ce se cere pentru acest serviciu, să se reducă pe jumătate și consiliul de administrație să existe și de aci înainte până la modificarea legii.

Noi credem că această economie se póte face, de ôre-ce acest consiliu de administrație, care nu este un consiliu de conducerea serviciului, ci este un consiliu

consultativ, ar putea să aibă mai puține ședințe pe an, să aibă pe jumătate din numărul de ședințe de până acum și să lucreze tot atât ca și până acum.

Acum se nasce aci o altă cestiune. Se dice: consiliul de administrațiune astăzi la noi a intrat, așa dicend, în organismul drumurilor de fer, fără el s'ar tăia aripele ministrului.

D. raportor, printr'o frasă, — cum dice D. Ionescu, — *traitresse*, dice:

„Consiliul de administrație mai servește spre a fi consultat de ministru, care, în regimul parlamentar, poate să nu aibă competența cerută.“

Este o frasă *traitresse*.

De sigur, dacă propun micșorarea sumei de la 13.000 la 6 mil, eū presupun că alătura cu consiliul de administrație care rămâne, trebuie să existe un ministru competente; căci cred, D-lor, că nici una din funcțiunile Statului, și mai cu sémă funcțiunile de ministru, nu trebuie să fie ocupate de fragede competenți, — un cuvânt care s'a dis adinööri, — și asupra acestui punct pot să vorbesc astăzi cu multă speranță că voi dobândi aprobarea D-vóstre; căci am precedent tocmai de la membrii influenți ai guvernului de aici.

D. Maiorescu avea obiceiul, în discursurile D-sale bine simțite ce pronunța în contra D-lui I. Brătianu, să vorbescă de modul cum se formaū cabinetele.

Cu drept cuvânt critica D. Maiorescu modul cum D. Ion Brătianu și recruta ministerul și întreba: care a fost rațiunea că cutare domn a trecut de la ministerul X la ministerul Y? Ce competență l'a strămutat de pe fotoliul No. 1 pe fotoliul No. 2? Aceste întrebări impresiona adânc Camera, când scia că nu competența ci cu totul alt-ceva presida la distribuirea portofoliilor.

În adevăr, D-lor, nu cred că poate să fie o condiție mai principală pentru buna guvernare de cât acesta că în fruntea departamentului, și cum este în speță în fruntea departamentului ministerului lucrărilor publice, să fie un om nu cu fragedă competență, dar cu competență suficientă, ca să potă îmbrățișa întreaga economie a ministrului ce conduce.

Înțelegeți dar, D-lor, că eū, când propun scăderea acestei cifre de la consiliul de administrație, eū 'mî închipuesc că va fi un ministru nu cu fragedă competență, ci cu competența completă.

În era nouă, pe care junimiștii o trâmbețază, de sigur că ființa D-lui Marghiloman la ministerul lucrărilor publice e un punct luminos asupra modului cum se aleg ministeriile, și trebuie să recunosc că vorbele nu se prea potrivesc cu faptele.

Cu toți ne scandalisam, când vedeam bună-ora pe D. Radu-Mihaiu la ministerul lucrărilor publice, D-sa care o fi fost poate bun la prefectură, dar toți sciaū că nu e făcut pentru minister.

Astăzi eū nu voi compara pe D. Mar-

ghiloman cu D. Radu-Mihaiu, nu 'l fac această nedreptate; dar și D. Marghiloman ne-a cam surprins în promenadele sale ministeriale.

Noi cu toți 'l cunoșcem pe D-sa ca pe un distins jurisconsult, și când 'l-am vedut la ministerul justiției, vedeam în D-sa omul competente, nu cu frageție; căci acolo fragedă poate să 'l fie vërsta, dar competența 'l era matură; înțelegeți dar că atunci diceam că era nouă a plecat pe calea bună, de ore-ce miniștrii sunt chemați la competența lor. Ați însă, când D. Marghiloman se găsește ministru al lucrărilor publice, de sigur că aceeași întrebare poate fi pusă ca și altă dată și putem să dicem: Ce? Ore și sub era nouă suntem condamnați la aceleași procedări ca și sub era vechiă? De sigur că dacă veți admite ideea că în minister poate să vie cine-va și necompetente, atunci trebuie multe consilii de administrație pe lângă miniștrii, în jurul fie-cărui ministru trebuie să puneți un fel de consiliu de familie ca să 'l tuteleze, să 'l conducă.

Nu cred însă că acesta e modul de a vedea al Camerei în ceea-ce privește recrutarea miniștrilor și mai ales a aceluia ce are asupra direcția căilor ferate.

Prin urmare, D-lor, eū cred că luând lucrurile în stare normală, nu în starea actuală, în starea cum ar trebui să fie, nu cum e; admitend că avem la minister un inginer, pentru că lucrările publice e o chestie de tehnică și din fericire avem și ingineri cari fac politică, atunci și fără multe ședințe ale consiliului de administrație, drumurile de fer vor merge bine. 'Mî pare rău că D. Tzoni e din minoritate; când D-sa va ajunge însă în majoritate, e un ministru de lucrări publice desemnat și destul de competente, nimeni nu ar îndrăzni veri-o-dată să 'l întrebe ce caută acolo; și în partidul liberal-conservator nu cred că s'a declarat secetă, că n'ar fi nimeni competente.

Încă o-dată dar declar că eū am raționat în ipotesa ca la ministerul lucrărilor publice să fie lucrurile cum trebuie să fie, adică să avem acolo un om de specialitate, iar nu o fragedă competență. Și acesta nu cred că se va întempla târziu, căci chiar D. ministru actual o să se obosescă; de sigur că 'l e greu să șadă mult într'o situație așa de echivocă și întunecată, mai ales când trebuie să dirigeze; în întunec, D-lor, dacă ar fi vorba să te ducă altul de mână, ar mai merge; dar când ai pretenția să conduci, atunci este greu de tot.

Mai repet, pentru ultima oră, când la lucrările publice va fi un ministru competente, atunci nu cred că va suferi întru ceva serviciul drumurilor de fer, adoptându-se propunerea mea. Pe lângă aceste considerațiuni lăaturalnice, aduceți-vă aminte, D-lor deputați, că ați luat angajamentul — și bine ați făcut — că veți face economii; ei bine, aci e locul să facem o economie. Căci dacă acest consiliu

s'ar aduna mai puțin ca până acum, n'ar putea să facă aceeași trebă? Cred că da; înteu pentru că ómeni competenți mă asigură că va putea lipsi acest consiliu, și cu toate acestea să nu suferă administrația drumului de fer; și al duilea comtez pe abnegația membrilor consiliului.

Pe aceste considerații mă adresez la spiritul de economie al Camerei și o rog să bine-voiască a vedea că țera va primi cu mulțumire această economie.

Iată amendamentul meu:

„Propunem ca suma de 13.000 lei alo-cată pentru consiliul de administrație, să fie redusă la 6.000.“

D. M. Tzoni: Amendamentul propus de D. Pallade comisiunea n'el poate primi.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: D-nii mei, vè rog să vorbim de búdget, iar nu de ideea care a predominat la întocmirea ministerului.

D. Pallade este inconsolabil că s'aū găsit, în ministerul de la Martie, ómeni cari n'aū cređut că fac sacrificii, cari nici aū vedut veri-o mortificațiune de amor propriu în concesiunile ce făceau pentru a aduce împăciuirea în spirite. Inconsolabilitatea D-lui Pallade este cea mai bună probă că aū făcut bine.

D. Pallade, în mod deghisat, cere aici suprimarea consiliului de administrație. Vè rog să nu puneți cestiunea în mod pieđiș; căci pe această cale teoria D-sale nu se poate susține.

D-sa admite că este o lege, și proclamă că voesce să o respecte, și să manțină consiliul de administrație; voesce însă să 'l tae subsistența. Ciudat chip de a respecta legea. Acest consiliu este compus din 5 persoane, cari trebuie să se adune o dată pe săptămână, adică să țină 52 ședințe pe an. Apoi este imposibil de a avea ómeni competenți, ómeni cu greutate, cari să consimtă a asuma această sarcină pentru retribuțiunea ridiculă care se voiesce a se lăsa. Dacă nu vè place consiliul de administrație, spuneți-o, și aduceți argumente tehnice iar nu de persoane.

Eū, care sunt însă responsabil de serviciu, nu mă pot mulțumi cu simulacrul de discuțiune ce s'a făcut, ci voesc să examinez cu D-vóstră, dacă acest consiliu este o superfetațiune sau un organ absolut necesar.

D-lor, mai înteu D. Pallade este rău informat când spune că, în Belgia, unde drumurile de fer sunt tot atât de numeroase și merg tot așa de bine ca la noi, nu există un consiliu. Se înșelă; acolo sunt mai multe administrații de drum de fer ale Statului cari și aū fie-care câte un consiliu, însă toate unite aū pe lângă ministru un consiliu general de administrație.

Noi, neavend de cât o singură administrație, e firesc ca să găsim acest consiliu chiar la drumul de fer, iar nu pe lângă ministru. Să 'mî permiteți chiar o amintire a D-lui director general al drumului de fer, care, la cel din urmă congres din

Berlin, a avut de coleg pe de Dubois, membru în consiliul de administrație al drumurilor de fer din Belgia.

Tot asemenea în Franța unde există o rețea de drumuri de fer ale Statului, aproape de aceeași întindere chilometrică ca la noi, există un consiliu de administrație înființat de la 1878. Am adus însăși textele de legi care înființază aceste consilii și din care veți vedea că ele au aceleași atribuțiuni ca la noi.

Prin urmare, dacă este vorba să ne inspirăm de precedentele și de exemplele celor-alte State, atunci să le luăm în complexul lor; cu deosebire ași recomanda ca autoritate de imitat practica Belgie și Franței, două State ce suntem deprinși a considera ca fiind în capul mișcării industriale duple continent.

Dar, chiar dacă nu ar fi așa, să examinăm acum liniile noastre față cu necesitățile de serviciu și față cu dificultățile care ar întâmpina Directorul drumurilor de fer, — Directorul drumurilor de fer este în capul unui serviciu de 34 de milioane. Cu toată capacitatea sa, îi trebuie pe lângă densul un corp ponderator, cu care să discute, cu care să se lumineze.

D. C. C. Dobrescu: Puteți să ne spuneți numele membrilor din consiliul de administrație?

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Știu că acesta este un mijloc de discuție scump D-lui C. C. Dobrescu. — Dacă D. Dobrescu dorește să afle nume personale i le voi spune pe dată, fiind-că nu stă la mijloc nici un mister. Observ numai că în materie de discuție de budget, nu concep nici un fel de discuție asupra persoanelor. Dacă cineva are ceva de zis asupra unei numiri, are calea interpelațiunii. Cu acea ocaziune se poate face unui ministru observațiunile voite, rămânând ca ministrul să vadă dacă le primesce. Necesitatea însă a unei funcțiuni nu se măsoră dupe persoana care o ocupă.

Acestea rezervate, etă numele membrilor care compun consiliul de administrație:

D. Degrea, consilier la înalta curte de casațiune, D. Șendrea, profesor la Universitate, D. Grigore Cerchez, inginer, D. Al. Catargiu și D. general Berendeiu.

D. C. C. Dobrescu: Sunt mai competenți de cât D. Duca?

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Acesta este un teren pe care nu intru în discuțiune.

Revin dar la șirul ideilor mele.

Directorul drumurilor de fer este în capul unui serviciu de 34.000.000, el are în serviciul său: afaceri de economat, adică de furnituri, afaceri tehnice, afaceri contentioase, adjudecații și aprovizionări, afaceri de personal, afaceri de exproprieri și în general întrăga politică economică a drumurilor de fer așa în cât este absolut necesar ca să aibă cu cine să se sfătuiască. De aceea legea noastră foarte pre-

vedătoare și care nu este un vestigiu al timpurilor trecute, cum crede D. Pallade, statuiază sub veri-o dece paragrafe asupra acestor atribuțiuni. Unele le-a lăsat exclusiv în competența directorului, altele le-a dat în competența directorului și a consiliului de administrație, iar altele în competența directorului, a consiliului de administrație și a ministrului.

Ei, ce veți face dacă veți suprima consiliul de administrație? Cui dați atribuțiunile acestuia? Directorului? Noi avem un director foarte capabil și foarte prob; dar el singur spune că toate afacerile drumului de fer constituie un complex de responsabilitate pe care nu o poate lua singur.

Voiți să o dați ministerului? Apoi atunci paralizați într'un mod desăvârșit administrațiunea. Administrația căilor ferate, administrație cu totul comercială, nu poate fi bună de cât cu acurateță și celeritate în expediția afacerilor. Dacă acum va trebui ca tot-d'a-una să alerge directorul dupe ministru pentru a-i da deslegări, și să 'l găsească când ocupat cu afacerile departamentului său, când la Camera ori la Senat, dacă nu în consiliu său în voiajiu, înțelegeți prea bine ce administrațiune poate să mai fie aceea. Mai adăogați și schimbările ce pot aduce fluctuațiunile politice; la fie-ce numire de nou ministru veți avea ori un ministru în absoluta discrețiune a directorului, ori un director absolut paralizat prin resgândirile ministrului ce n'a avut încă vreme să se orienteze. Prin urmare, consiliul acela este un organ indispensabil și care are autoritatea pentru densul a omenilor competenți.

Rămâne dar ce? Jetónele de prezentă! Acum câți-va ani eram de față în Camera când s'a cerut reducerea și a jetónelor de prezentă și a tantiemelor. Până la órecare punct avea dreptate D. Pallade să invóce precedentele.

Când s'a micșorat jetónele s'a făcut o economie puțin demnă de o administrație așa de mare. S'a redus însă și tantiemele și acolo era într'adevăr răul, fiind-că tantiemele fiind un procent asupra mișcării generale, înțelegeți că putea ori-cine și ori când să bănuiască pe un membru din consiliul de administrație de smintire a traficului în sensul de a-i da un spor nereal în venituri.

Acéstă bănuială a dispărut ađi.

Vă rog să credeți că este puțin cugetat de a dice că, dacă un membru lucrează pentru 50 de lei ședința, poate să lucreze și pentru 25 de lei; acestea sunt nisce cheltueli utile, indispensabile de făcut, și dacă nu le-am face ne-am pune în imposibilitate de a avea ómeni de la cari să putem cere un serviciu important.

Iată motivele pentru cari cerem să respingem această reduțiune ca o atingere care se aduce unui organ a cărui capacitate este probată și a cărui auto-

ritate în competență este constatată. (Aplause).

Voc: Inchiderea discuțiunii.

— Se pune la vot inchiderea discuțiunii și se primesce.

— Se pune la vot amendamentul D-lui Pallade și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	110
Majoritatea abs:	56
Bile albe	37
Bile negre	73

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a respins amendamentul D-lui Pallade.

D. M. Kogălniceanu: D-le președinte, eu m'am abținut de la acest vot.

D. președinte, L. Catargi: Declarațiunea D-vóstră se va consemna în procesul verbal.

— Se pune la vot capitolul I și se primesce.

Capitolul II până la VII inclusiv se adoptă fără modificare.

— Se citește capitolul VIII.

D. C. Olănescu: D-lor, exploatarea drumurilor de fer coprinde aceste ramuri principale: serviciul central de secretariat și personal, contencios și medical, comptabilitatea generală, serviciul comercial, serviciul de mișcare, serviciul de tracțiune și ateliere, serviciul de întreținere, serviciul de economat, dupe cum le stabilește chiar legea de exploatare din 1883.

Serviciul de mișcare și serviciul comercial sunt strins legate unul de altul, sunt chiar dependente unul de altul, și ambele forméză ceea ce se numește serviciul de exploatare propriu zis.

La începutul exploatărei căilor ferate la noi, aceste două ramuri au fost separate în două serviciuri, dupe cum avusei onóre a vé aréta în legea de exploatare; așa organizase vechia administrație a acționarilor. Când guvernul român a luat liniile în stăpânire, prima sa preocupare a fost de a mântine aceste două serviciuri separate. Preocupare legitimă de altminterlea la acea epocă, ánteiú pe motivul că încă nu 'și deduse bine séma de administrațiunea unei căi ferate și al duoilea fiind-că pentru formarea personalului nostru s'a socotit bine a simplifica pe cât posibil un serviciu, pentru ca șeful respectiv să 'l pótă îmbráțișa și studia cu mai multă înlesnire.

Nu mai ast-fel se putea forma iute un personal bun de exploatare și asigura o funcționare sigură a acestei mari mașină numită drumul de fer. Cu toate acestea, chiar de la început s'a prevédut că vom ajunge și noi, grație personalului nostru inteliginte, acolo unde au ajuns în cele-alte țeri toate administrațiunile de căi ferate, adică a unifica acele serviciuri cari sunt dependente unele de altele. Și în ádevér, iacă ce prevede legea de exploatare din 1883, la art. 8, ultimul alinuat:

„Aceste servicii se pot subdivide sau intruni, dupe trebuință, de către direcțiunea generală cu aprobarea ministerului lucrărilor publice.“

Așa dar, chiar de atunci s'a prevedut că se pot unifica unele servicii. Se înțelege acele cari interesul chiar al unei bune exploatari cer a se unifica. Aceste servicii sunt cel de mișcare cu cel comercial; atât sunt de dependente unul de altul aceste două servicii, că ele nu pot funcționa sub doi șefi independenți fără vătămarea interesului general; toate direcțiunile de exploatare au recunoscut acesta, și toate au ajuns a le conduce printr'un singur șef, chiar direcțiunea generală a căilor ferate Staatsbahn cu care suntem în legătură și care exploatează o rețea de 5.000 kilometre, nu are de cât un singur șef, șeful serviciului de exploatare.

Și în adevăr, D-lor, iată cari sunt atribuțiunile: Serviciul de mișcare este însărcinat să reguleze mersul trenurilor, are tot personalul exterior, șef de gară, de magazie etc, are distribuțiunea vagonelor, are controlul exterior; serviciul comercial incumbă dezvoltarea traficului, studierea tarifelor, studierea convențiunilor comerciale, are controlul și constatarea veniturilor etc. Șeful acestui serviciu comercial, care, pot dice că în exploatare de căi ferate, este inima, prin cine aplică tarifele sale, convențiunile, dispozițiunile sale, prin cine strânge el veniturile? Prin șefii de stații, prin șefii de magazii, prin tot personalul exterior care depinde de serviciul de mișcare. Cum puteți admite D-vostre că acesta care este chemat a se servi de întregul acest personal, care trebuie să cunoască pe fie-care, el să nu pótă nici alege, nici numi, nici înainta, nici recompensa, nici pedepsi? Puteți admite D-vostre că personalul nu va fi cu mai mare grijă a satisface pe șeful său direct, șeful mișcării, care este adevăratul distribuitor de locuri, de recompense, de gratificațiuni, de înaintări, de cât pe șeful comercial, care este considerat numai în capul unui serviciu central fără personal? Atât este de adevărat, D-lor deputați, că o stare divisiune nu a produs de cât rău într'o bună administrațiune, că 'mi voiți permite a vă citi cum se rostesc în această privință persoana cea mai competentă în materie de exploatare de căi ferate, D. Jacquin, directorele companiei drumurilor de fer de Est franceze, membru în comisiunea superioară de drumuri de fer militare și profesor la școala de poduri în Paris. Iacă ce dice: „Exploatațiunea propriu zisă se împarte în două ramuri principale: mișcarea și serviciul comercial. La deschiderea liniilor nu se avea noțiuni precise asupra valorii relative a acestor două ramuri, și s'a crezut că se pôte încredința fie-care la un agent independent unul de altul. Un agent avea tot ce privește mersul trenurilor, serviciul gării; celui-alt se ddea operațiunile comerciale. Curând însă se recunoscă că această separațiune era

mai mult vătămătoare de cât utilă, serviciul tehnic se împăca rău cu combinațiunile serviciului comercial, iar acesta nu'și ddea bine sēma de mijlocele de acțiune ce posedă serviciul tehnic, și ast-fel diferiții agenți în loc de a'și da un concurs mutual, adesea nu se preocupă de cât de a discuta cestiuni de responsabilitate. Ast-fel toate companiile au ajuns să recunoscă că pentru a atinge scopul exploatațiunei, cea d'ântēiu condițiune de succes este unitatea în direcțiune“.

V'am citit o companie austriacă care procede ast-fel, vedeți de aci că toate companiile franceze au admis aceeași unificare.

D-lor, noi în minoritate, la comisiunea bugetară am emis părerea că și la noi ca în alte părți se pot unifica aceste două servicii, trecând serviciul de mișcare sub ordinele șefului de la serviciul comercial fără să se aducă cu acesta ver-o vătămăre, mai cu sēmă astăzi dupe atâți ani de exploatare, și când în capul serviciului comercial avem o persoană capabilă.

Nu cerem desființarea serviciului de mișcare, nu! 'l menținem cu tot personalul său; o singură modificare se face prin acesta: suprimarea unui șef de serviciu.

Acastă suprimare aduce o economie bugetară de 12.000 lei, plus 2.500 lei despăgubire de locuință. Acestea sunt considerantele cari m'au făcut să propun următorul amendament, pe care vă rog să 'l primiți.

„Propunem a se unifica serviciul mișcării cu serviciul comercial, și ca consecință să se suprimă un șef de serviciu, 12.000“.

D. M. Tzoni: D-lor, acest amendament a fost dezbătut în comisiunea bugetară și s'a respins.

D. ministru lucrărilor publice, Al. Marghiloman: D-niș mei, este curios de a vedea că, cu cât lucrările căilor ferate se măresc, cu cât estensiunea liniilor devine mai mare și cu cât mișcarea de afacere este mai importantă, cu atât se caută economii de felul acesta, cari nu au nici măcar rațiunea de a avea un câștig serios de buget.

Ce dice D. Olănescu? Să se unescă serviciul de mișcare cu serviciul comercial. În vorbă ar fi ore-care împreunare între aceste două servicii, pentru că dupe o tradițiune greșită, dacă voiți, pe care am moștenit'o, în buget serviciul de mișcare se intitulă și de exploatare comercială. Numai calificațiunea acesta de comercial este singurul punct comun între ambele servicii, — vă rog să o credeți! Ea nu este suficientă pentru a motiva o refontă organică.

D. Olănescu se autorisă de ceea-ce se petrece în Austria; 'mi-ar fi greu să mă inseri în fals contra afirmațiunilor D-lui Olănescu, pentru că nici n'am documente la îndemână ca să probez, și cu atât mai mult că nici nu se apropie serviciul din Austria cu cel de la noi. Acolo, unde aceste două servicii se găsesc împreunate în-

tr'un singur serviciu, în capul lor se găsesce tot-d'a-una câte un director de exploatațiune, adică încă un șef mai mare peste acești doi șefi de secțiune, ceea-ce la noi nu este. Noi ne mulțumim a avea pe șeful suprem a tuturilor branșelor, ne mulțumim a avea un director și un sub-director, pentru a departagia pe șefii de servicii. Ca să abundăm în sensul D-lui Olănescu ne-ar trebui, în mai mult, un cap special pentru aceste două servicii întrunite.

În adevăr, de și aceste două servicii par a avea o apropiere între ele, dar serviciul comercial este mereu în conflict cu serviciul mișcării și vice-versa; pentru ce? Pentru că fie-care din aceste servicii se ocupă de sfera lui specială de acțiune: unul voescă a mulțumi cât mai intens cerele clienților căilor ferate, cel-alt caută a economisi cât mai mult personalul și materialul.

Între aceste două servicii cu contendențe continue trebuie cineva ca să le deosebească.

Nu este, prin urmare, mijlocul de a se contopi serviciile.

Al doilea, de ce s'au deosebit aceste două servicii? Pentru că era o necesitate indispensabilă; căci serviciul comercial este așa de împovărat în cât dacă luăm o mijlocie de 100 hărții pe și, care ar intra la drumul de fer, 85 vor fi pentru secțiunea comercială și 15 pentru cele-alte servicii, de unde necesitatea pentru serviciul comercial de a și avea personalul său bine specializat și șeful său bine definit.

Afară de acesta, șeful serviciului comercial este neconținut pe drumuri; el este care trebuie să se ducă să ia parte la toate conferințele mari și mici internaționale pentru regularea tarifelor. Ce s'ar face atunci cu două mari servicii puse la un loc, cu atribuțiuni absolut distincte și mereu lipsite de conducere și în același timp de arbitru care să tranșeze conflictele de atribuțiuni. De alt-fel nu concep o confuziune de două servicii fără reducere de personal întreg; or, avem o acumulațiune de afaceri care face imposibilă această reducere de efectiv.

D. Duce când a luat direcțiunea drumului de fer, a făcut un fel de probă ca să și dea bine sēma de necesitatea personalului ce avem, și a mers din secțiune în secțiune, și de la impiecat la impiecat, obligându-i să 'i dea orariul întregilor zile de lucru, ca să vadă cât lucrăză fie-care, ce pôte suprima și ce trebuie a adăogi, și în această încercare a avut eminentemente în vedere aceste două servicii. Ei bine, nu s'a putut împedica de a constata că la serviciul comercial aglomerarea de lucrări este deja destul de mare ca să nu pótă suporta o povară nouă.

În fine, D-niș mei, supresiunea unui șef de secțiune ar fi și o economie nedestulătoare, pentru că lipsind pe personalul mișcării de un control ar aduce o

scurgere cu mult covârșitoare a sumei economisite.

Deci, resumându-mă, constat lipsă de ori-ce punct de contact între cele două servicii, din contră chiar conflicte de atribuțiuni; primejdie de supresiune a oricărui control; confusiuni în lucrări, dacă s'ar admite contopirea cerută.

De aceea vă rog să nu vă opriți la amăgirea unei economii de 12.000 lei, și să respingeți amendamentul propus.

Am și autoritatea și sub-comisia bugetară cari au respins această întorcere la o practică deja făcută și condamnată la noi în țară.

D. C. Olănescu: Să 'mi permită D. ministru a 'i face o mică rectificare la afirmațiunea ce a făcut că tocmai la liniile Statsbahn ce am citit prin întemplantare nu sunt...

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Nu am șis acesta.

D. C. Olănescu: D-văstre ați șis că tocmai la linia ce am citit eu nu sunt contopite aceste două servicii sub un singur șef, ați șis că și aci aceste servicii sunt menținute separate sub un șef fie-care, dar că peste acești doi șefi se află altul și mai mare, un director.

Vă pot afirma, D-le ministru că informațiunea D-văstre este greșită. În capul serviciului este un director, dar el conduce direct serviciul de exploatare propriu șis el nu mai are alți șefi sub dânsul; cu alte cuvinte în administrația acestei companii capul ce noi numim șefi de serviciu se numesc directori de serviciu. Acesta este numai un titlu care se dă șefilor dupe un număr de ani ore-care, conform cu regulamentul intern al acelei companii. Dar încă odată șis directorul este chiar șeful serviciului. Și în special la administrația Staatseisenbahn austriac, directorul Reinhorlt conduce serviciul de exploatare, compus din serviciul comercial și cel de mișcare. Acesta cer și eu, chiar în interesul unei bune exploatare. Dar el are inspectorii sub dânsul pentru conducerea serviciului exterior, adică serviciul de mișcare, dar inspectorii cari 'i aveți și D-văstre, cari vor fi numai sub ordinele șefului de exploatare în loc să fie sub ordinele șefului de mișcare cu totul independent de cel comercial, cari sunt continuu în conflict; căci la ori-ce neînțelegere ei căută a apăsa personalul lor și a arunca totă vina asupra serviciului central comercial. D. ministru șis că cu dispozițiunea actuală personalul este mai bine supravegheat și serviciul mai bine asigurat. Ei bine, tocmai acest argument m'a condus a propune amendamentul meu; căci este natural că, când va fi unitate în serviciul central, va fi o mai mare supraveghere și un mai bun control asupra personalului exterior.

Se spune că economia ce s'ar realiza este mică. Recunosc că așa este, dar acesta este un motiv de a nu se face când dânsa

se pôte face? Când șilnic ni se spune că budgetul se soldază cu deficit, când se respinge cea mai mică cheltuială, cel mai mic ajutor, chiar de una mie lei, nu suntem ore datorii a face economia de 14.500 lei, când dânsa în loc de a desorganiza serviciurile este menită a asigura un mers și mai bun și mai regulat exploatarei căilor ferate. Eu cred, D-lor, că daca suntem convinși că o sută de lei se pôte economisi suntem datorii a face acea economie. De aceea dar, mențin amendamentul ce am avut onore a propune, și rog pe onor. Cameră a 'l vota.

D. președinte, L. Catargi: D. ministru are cuvântul.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: D-nii mei, revin la ceea ce am șis adineori și exprim din nou dorința ca să ne inspirăm mai mult de la propria noastră experiență, punând puțin în carantină modelurile streine.

Să nu căutăm exclusiv ce se petrece aiurea sau în Austria. În Austria chiar, sunt linii a căror administrație, cu mici variante, este administrația noastră. Asemenea, veți constata în diferite centruri ale Europei organizațiune identică cu a noastră.

În totă Europa nu există unul și același tip dupe care se face administrația căilor ferate. Acesta nu se adoptă nici se va putea adopta pentru întreaga rețea a căilor ferate din Europa. De aceea am șis să ne povățuim de experiența făcută de noi. Ce ne povățuiesce experiența? Experiența tocmai ne-a demonstrat că nu trebuie să contopim aceste două servicii într'unul pentru că ar fi în contra exploatarei sănătoșe a liniilor.

Cu serviciurile contopite nu a mers bine. Încercăm de un an; acum să vedem cum merge cu ele deslipite. Nu este lucrul foarte rațional?

D. Olănescu a afirmat că conflictul între cele două servicii provine nu din disparitatea lor, ci din faptul că direcțiunea mișcării nu vrea să execute ordinele direcțiunii comerciale. Răspund că fiecare direcțiune este independentă, și face rechișiunile sale de serviciu, însă nu dă ordine. Cerințele se centralizează la direcțiunea generală care face echilibrul între *cereri și mișcări* și care impune serviciurile cari se gășesc întemeiate. Prin urmare, conflictele nu pot fi acolo, conflictele provin din natură chiar a acelor servicii cari nu au absolut nimic de comun.

Cred că dupe citirea acestui raport așa de amănunțit, atât de bine săbuit, plin de mieș, — pot să mă exprim fără rețineri de ore-ce un membru al minorității a luat sarcina lui, — nimeni nu se va mai înduoi de faptul că administrațiunea drumurilor de fer se preocupă cât se pôte de mult, — fără a fi fiscală ca în trecut, — ca să corespundă cerințelor crescânde ale traficului. Or, când vedeți că o administrațiune își dă totă ostenela pentru a face

bine, lăsați-și grija și inițiativa ameliorățiunilor de organizație.

Dacă în practică s'ar ivi vre-un inconvenient ca acela semnalat de D. Olănescu, negreșit că direcțiunea generală va fi cea d'ânteiu pentru a introduce modificările cuvenite în întocmirea personalului. Ori-ce schimbare s'ar aduce ađi, o consider ca o perturbațiune nejustificată pe nimic, nebasată pe nimic, și necerută de practică.

Fiind-că avem în țară și precedente, și fructul experienței noastre și autoritatea organizațiilor similare din alte țări; vă rog să lăsați serviciile ast-fel cum sunt întocmite ađi, pentru că ast-fel ele corespund și la economiele ce voiți a realiza, și la trebuințele ce se semnalază de comerț. (Apause).

— Se pune la vot amendamentul D-lui Olănescu și se respinge.

— Se pune la vot capitolul VIII și se primesce.

— Capitolele de la IX până la XVIII inclusiv se adoptă fără discuțiune.

— Se citeșce capitolul XIX.

D. președinte, L. Catargi: D. Caton Leca are cuvântul.

D. C. Leca: Am luat cuvântul asupra serviciului de întreținere, pentru că voesc să am o explicațiune de la D. ministru al lucrărilor publice asupra modului cum s'a construit tunelul de la Barboși.

D-lor, asupra acestui tunel s'au vorbit multe lucruri; s'a spus chiar că întreprinșătorul care era obligat să termine tunelul i s'a resiliat contractul și s'a luat de calea ferată să 'l facă în regie.

Ași dori ca D. Ministru să ne arate cum stă această afacere, să ne spună dacă cheltuelile de aprópe trei milioane care s'au făcut în urma resilierii contractului au să cadă tóte în paguba Statului, dacă este să se ea măsurii de a se termina de către direcțiunea drumului de fer tunelul, precum asemenea și care a fost cauza de s'a resiliat contractul cu întreprinșătorul care era dator să termine tunelul.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: D-lor, tunelul de la Barboși a întâmpinat dificultăți materiale mari din pricina solului care este foarte mobil. Însă tunelul este terminat și bine terminat pentru că nu s'a constatat în interiorul lui nici fissure nici tassări.

Tunelul însă este inpracticabil din pricina intrărilor lui; la ambele căpătaie s'au făcut tranșee profunde și aceste debleuri se obstrușdă în continuu prin pământurile cari fug dupe parapeturi. Parapeturile, adică zidurile de pământ din drépta și din stânga, nu sunt destul inclinate ast-fel că se surpă la ori ce spălătură a apelor. De unde necesitatea de a teși, de a inclina aceste laturii.

Lucrările cari trebușec făcute pentru consolidarea acestor tranșee, fiind lucrări extraordinare, nu se pot face cu budgetul ordinar al drumului de fer.

Tunelul a fost o lucrare nouă care s'a

făcut prin emisiune de rentă și nu s'a putut termina în limitele creditelor acordate.

Cestiunea această are o importanță mare pentru Galați; fiind-că să scurteze linia cu 8 kilometri, ceea ce nu este indiferent pentru Galați.

În fapt, am ținut seamă pentru fixarea tarifelor de această scurtare în traject ce se făgăduise Galaților, și ast-fel nu percepem pentru varianta cea-altă de cât tarifa cu care ar fi mers marfa pe linia Barboși; este necontestabil că comerțul Galaților are nevoie să i se dea această înlesnire.

Pentru campania viitoare vom cere mijlocele necesari la destuparea acestui tunel.

Acestea sunt explicațiunile pe cari le pot da acum.

D. C. Leca: Asupra unei cestiuni eu nu sunt lămurit. Eu voesc să știu cauza care a făcut pe minister să resilieze contractul.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: N'a fost resiliat.

D. C. Leca: Va să dică antreprenorul este dator să termine.

Eu știu însă că lucrarea a fost dată unui antreprenor cu contract, că acel contract s'a resiliat și că acum lucrarea s'a dat unui alt antreprenor.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Această cestiune nu este în legătură cu budgetul. N'ași putea să dau D-lui Leca informațiuni mai precise asupra ei. Cestiunea pōtea reveni dacă D. Leca m'î ar adresa o interpelare sau m'î ar pune o întrebare specială; i ași aduce atunci date precise. Alt-fel m'ași teme să nu fiu incomplet sau să nu comit o erōre.

D. M. Tzoni: D-lor deputați, să m'î dați voe să vă spun că la acest capitol s'a făcut o redacțiune prin care se realizōdă o economie de veri-o 6.000 lei.

— Se pune la vot capitolul XIX cu redacțiunea propusă de comisiune și se adoptă.

— Capitolele XX, XXI și XXII se adoptă fără discuțiune.

— Se citește capitolul XXIII.

D. Oroveanu: Am luat cuvântul pentru a cere o deslușire de la D. ministru al lucrărilor publice.

Vă aduceți aminte, D-lor deputați, că în una din ședințele trecute am adus la cunoștința D-lui ministru al lucrărilor publice lipsa totală de vagoni care s'a simțit și care se simte și astăzi, și din care decurg însemnate pagube pentru comerț. D-nii miniștri, atât cel de lucrări publice, precum și D. președinte al consiliului, s'aș grăbit să răspundă că au luat toate măsurile ca să pōtă da satisfacere numerōșelor cereri ce se făceau, dar că nu a fost cu putință să facă mai mult decât ce au făcut; promițând în același timp că cu ocaziunea aducerei budgetului pe anul viitor, guvernul va avea grije să prevadă mijlocele pentru a completa aceste lipse.

Știu din audite că un asemenea proiect de lege pentru cumpărarea unui număr suficient de vagoni și locomotive are să vină înaintea Camerei. Dar m'î aduc aminte că, tot atunci, D. Caton Leca a ținut, cu drept cuvânt, că nu vagonii numai și locomotivele sunt tocmai lipsa cea mai simțitoare, dar în același timp lipsesc și adăposturile necesare pentru mărfurile cari stau în gări. Atunci D. ministru a declarat că nu mai puțin și pentru satisfacerea acestei necesități se vor prevedea mijlocele necesari în noul budget.

Din raportul D-lui raportor reese că s'a prevădut suma de 280.000 lei pentru construcțiunea a 11.160 metri pătrați de șoprone pe la diferite stațiuni; dar până a nu avea sub ochi acest raport, trebuia să ne adresăm la direcțiunea căilor ferate ca să ne spună dacă s'a prevădut ceva în budget pentru nisce asemenea construcțiuni; fiind-că nu este vina noastră dacă budgetele se fac așa în cât tot felul de lucrări sunt înglobate sub aceeași rubrică și în aceeași cifră și noi suntem siliți mai la fie-care articol să cerem a ni se da explicațiuni. Ast-fel, și în privința acestei cestiuni, a trebuit să mă adresez la D. raportor spre a l ruga să m'î explice în care paragraf al budgetului ministerului lucrărilor publice figurază această cheltuială, și D. raportor m'î-a deslușit, și D. ministru a confirmat că în suma de 1.050.000 de la art. 89 se prevăd și cheltuielile pentru faceri de adăposturi pe la stațiunile pe unde se constată că este mare lipsă.

Eu am sub ochi un raport care nu s'a adus înaintea Camerei, și acolo am vădut la ce gări anume se prevede că au să se facă acele adăposte sau șoprone pentru cari s'a prevădut suma din budget, dar nu am vădut acolo trecută gara de la București. Pōte însă mă veți întreba D-vōstre: Tocmai de București ai grijă?

Da, D-lor, și să vă spun pentru ce. Când am vădut că această sumă de un milion cinci-șeci de mii lei este afectată la întreținerea tuturilor gărilor și dependențelor lor, m'î-am ținut că cu ceea-ce va rămânea disponibil din această sumă pentru clădiri din nou, nu pōte fi vorba de construcțiuni însemnate, și de aceea m'am cređut în tot dreptul să mă adresez la D. ministru ca să l rog a m'î da ore-cari deslușiri; căci eu aș fi dorit să se fi indicat anume în budget localitățile unde au să se facă aceste lucrări, pentru că aci este vorba, nu numai de șoprone sau magazii ce se adăogă pe la unele stațiuni, dar, pe cât m'am putut informa, este vorba de a se înființa din nou și câte-va stațiuni mici sau halte în mai multe localități pe unde necesitatea lor s'a simțit; și dar vă puteți D-vōstre lesne închipui că, cu modesta sumă ce se destinază pentru toate aceste lucrări, nu pōte fi nici cea mai mică probabilitate că ar avea să se facă ceva și pentru București, de ore-ce eu știu, și acesta nu o țin de la mine, ci dupe informațiunile ce am luat de la ómeni competenți, că numai

pentru magazia de mărfuri din București ar trebui o cheltuială care are întrece ea singură întreaga sumă de 280.000 lei afectată la toate aceste lucrări din întreaga țēră.

Cu toate acestea și lucrarea această e de cea mai indispensabilă necesitate; fiind-că numai bine nu ne șede să avem la porțile Capitalei, să avem astăzi, să avem la București o magazie în halul în care se găsesce magazia actuală, unde se grămădesc la un loc și lemnele și vitele și vinul și toate producțiunile țerei noastre în general, cari stau grămadă în prejma magaziiilor, asvērlipe pe o rampă, desvelite, expuse la ploie, dupe cum le-am vădut ieri și alaltăieri, și dacă nu tot-d'a-una în ploie, dar în tot cazul sunt așa de rău păstrate, în cât proprietarii acelor mărfuri sunt expuși la tot felul de pagube, lemnul la butoie se umflă, cercurile nu mai pot să reziste și toate mărfurile se deteriorează cu desăvērșire. Acei comercianți au dar dreptul să ne aducă aminte a cūta să îndreptăm această tristă stare de lucruri când votăm budgetul acestui minister, și să reclame D-lui ministru ca pentru toți de o potrivă să ia măsuri când înscrie în budgetul departamentului său o cifră destinată la asemenea îmbunătățiri. Această lipsă nu este numai la București, ci se simte și aiurea, cum este la Mărășesci, Focșani, etc.; unde se ved mii de vase aruncate pe câmp în prejma gărilor, și ómenii ședând sub cerul liber să le păzescă până să-l ajungă rindul, dupe cece și cinci-spre-cece zile de așteptare, ca să pōtă să le încarce în vagoni.

Pentru aceste trebuinți nu ved nici o prevedere de a lise da îndestularea ce ele reclam, și de aceea întreb pe D. ministru dacă cu această sumă de 280.000 lei se vor face lucrările acelea cari se prevăd în raportul direcțiunii ce nu s'a prezentat Camerei, sau se va face acelea la București, Mărășesci, Focșani, unde este cea mai mare lipsă? Dacă D. ministru nu m'î va putea da o deslușire pe deplin satisfăcătoare, eu m'aș mulțumi și cu declarațiunea D-sale că va face lucrări în toate localitățile unde se simte necesitate.

Pot însă să amintesc D-lui ministru, că socotela ce s'a făcut pentru cei 11 mii metri pătrați de asemenea construcțiuni, este făcută pe un timp când nu este mișcare mare de produse; pentru această aș da de exemplu orașul Râmnicul-Sărat, pentru care sunt prevădute 67 de vagoni de marfă pe zi; ei bine, acesta s'a socotit calculându-se termenul de mijloc luat pe zilele de la 1—20 Septembrie, pe când aglomerarea cea mare este de la 1 Septembrie până la finele lui Octombrie; în acest timp al anului se aduc produse multe nu numai de proprietari și arendași, ci și de micii agricultori, cari în anul acesta, de și au avut o bunicică producțiune, au fost însă loviți amar de neajunsul mijlocelor de transport, pentru că au fost siliți să-și vîndă produsele pe nimic, au vîndut se-

cară și porumbul cu câte 4 lei hectolitru; orzul asemenea, și acesta pentru că produsele lor se stricău ședând prin gări în soro și în ploie.

Noi scim câte greutate are micul agricultor, scim cât trebuie să plătească pentru un pogon pe care vrea să-l lucreze, și cu toate acestea, când dupe multă muncă și mari greutate, a strâns și el modesta lui recoltă, este nevoit să o dea pe prețuri de nimic mai bine de cât să o lase fără nici o adăpostire pe la veri-o gară, până să poată găsi mișloce de a o transporta mai departe la un port, unde ar căpăta un preț mai bun.

De aceea, D-lor, cred că guvernul trebuie să se unescă cu noi a recunoște necesitatea ce este ca aceste transporturi să se facă mai iute și mai regulat, pentru că, dacă prin construcțiunea drumurilor de fer am desființat sistemul cel vechiu de cărușie prin care se transportă produsele noastre la porturile țerei, să nu fim siliți astăzi să le ținem sub soro și sub ploie prin curțile țărilor cine știe cât timp până să le putem transporta la veri un port.

Este dar de datoria D-vostre, D-le ministru, să căutați a pune la dispozițiunea producătorilor noștri mișloce mai înlesniciose de transport, pentru ca comerțul să nu sufere; căci nu uitați că pentru acest serviciu, dupe cum se vede din însuși acest buget, țera contribuie cu 32 de milioane, și prin urmare nu este bine ca țera să tragă mai mult pagube de cât folose din aceste sacrificii ce face, și aceste pagube provin, în cea mai mare parte din lipsa de magazii și din lipsa de material rulant, care face ca produsele agricultorilor noștri să nu se poată vinde la timp oportun, și cu prețuri avantajoase, ci tocmai dupe ce s'au stricat prin stațiunile pe unde așteptă a fi încărcate.

Chiar când D. ministru ar confirma din nou declarațiunea că au să se facă acele adăposte, totuși eu țin și vă rog să încuviințați a se dice aci: *Întrețineri de gări și construcțiuni din nou*; căci alt-fel mi-e frică să nu fim privați și de astă dată de acest ajutor atât de neapărat trebuincios comerțului nostru și atât de mult reclamat de țera.

D. președinte, L. Catargi: D. ministru al lucrărilor publice are cuvântul.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: D-lor, onor. D. Oroveanu s'a plâns mai întâiu de toate că n'a putut să citească în buget. Vina nu este a mea. Bugetul este făcut în forma ordinară a bugetelor și cheia pentru a-l deschide este lesnicioasă. Iei alocațiunile din proiect; le compari cu cele din trecut și dacă constăi deosebire între ambele cifre — cum se constată în capitolul de față — ceri justificarea ei. Raportul nici nu a așteptat o punere în întrebare în această privință și dă explicațiunile cele mai circumstanțiate.

Prevederile într'un buget sunt trecute

sub denotațiunii generale: Este imposibil să se prevadă atât pentru gara X, atât pentru halta Z, încă și mai puțin atât pentru șopronele, atât pentru remisă, atât pentru clădirea din aceeași stațiune.

Când voesci să cunoști, spre exemplu, la cât revine reconstrucțiunea unei linii trebuie să cauți aci la material, aci la terasamente, aci la balastagiū, nu dupe punctul anumit unde are să se facă densa ci dupe specia lucrărilor în cari se subdivide opera.

Acum să ajungem la fondul cestiunei, o cestiune care nu pentru întâia dată o tratăm înaintea D-vostre și care în adevăr merită o atențiune deosebită. Este vorba de lipsa de vagon, de material rulant, care se constată de cât-va timp încococe, și care a mers progresând, așa că am ajuns la maximum ei în anul acesta.

Prin lipsă de material rulant s'ar înțelege în limbajul usual neajungere de vagon sau de mașină. Inșă nu este numai atâtă; sunt mai multe condițiuni accesorii de mișcare, precum: Incrucșare de trenuri, celeritate sau anevoință în încărcare și descărcare cari și ele măresc sau micșorează lipsa de material rulant. De exemplu, dacă un vagon pune 7 zile de la punctul de plecare ca să meargă să descarce, și să revină; dacă același vagon l poți aduce prin o mai bună combinație a încrucșărilor, a expediției, să nu faci același parcurs de cât în 4 sau 5 zile, înțelegeți prin ce cantitate de kilometri câștigați se traduce acesta.

Prin urmare, cauzele lipsei de material rulant sunt multiple: lipsă de vagon și de mașină; imposibilitatea de promptitudine în expediție și întorcere; lipsă de frecvență în încrucșarea trenurilor. Din toate aceste cauze unele se pot înlătura prin o bună administrație, altele pe cale de bugete ordinare ale Statului; altele în fine nu se pot îndrepta de cât prin resurse extra-ordinare pentru că ele se traduc prin un spor de capital.

Accea-ce se poate câștiga, printr'o bună administrație, sunt măsurile cari tind la mărirea parcursului metric al unui vagon, ast-fel în cât prin o supraveghere mai de aproape, printr'un orar bine combinat, prin o înlesnire mai mare în portul de descărcare să ajungi a-i reduce timpul voiajului de la 7¹/₂ zile, la 5 zile, cum am redus aș, și la 4 cum credem că vom face pentru anul viitor.

Ce se poate acum câștiga pe cale de buget ordinar? Anteu mărirea liniilor de garaj, mărirea liniilor de debit, în fine încrucșări mai frecvente ale trenurilor, prin facerea de halte intermediare.

Acesta e o operațiune prevădută în bugetul anului acesta, și cu deosebire asupra acestui punct poartă sporul acela de un milion și câte-va sute de mii de lei, cari se dedublă în următoarele condeie:

Mai anteu mărim alocațiunile pentru reparațiunile de mașini și vagon; căci cu

cât sunt mai puține mașini cari așteptă pe linia sanitară, în infirmerie, rëndul lor de reparațiune, cu atât se sporesce și traficul.

Al doilea, prin înființare de mai multe halte intermediare, acolo unde statistica a probat că ar fi necesare să facilite tre-cerea trenurilor. Intre toate stațiile prea depărtate să facem halte, pentru ca astfel să se poată încrucșa 4 trenuri în loc de 2.

În sfârșit prin mărirea debitelor în punctele terminale Galați și Brăila, unde ne propunem să facem trei kilometri linie de descărcare, putem ajunge cu descărcarea de la mișlocia de 340 de vagon la 600 pe și și mai sus.

Tot ast-fel vrem să facem și la Galați.

De asemenea pe linia Mărășeci-Tecuciū unde avem o pantă prea abruptă trebuie să facem o haltă ca să avem o locomotivă de halagiū care să ridice trenul și să se poată de îndată înapoi. Toate acestea vă explică umflarea cifrei de anul acesta.

Acuma, ce nu se poate câștiga de cât prin resurse extra-ordinare este sporirea de material în el însuși; acesta e imposibilul de făcut prin buget ordinar, pentru că acela e un capital nou care trebuie vrsat. Pentru acesta înșă avem un proiect de lege cu toate datele, prin care vă vom dovedi că ne trebuie încă 1.000 vagon, 900 învelite și 100 desvélite, și 50 de mașini categoria 3 și 4, în total un capital de veri-o 5, 6 milioane, cari nu se pot lua de cât prin resurse extraordinare asupra cărora vă vom ruga să avisați.

Cred că atunci, apreciând bunul fundament al cererei, o veți lua în considerațiune; înșă acesta este o cestiune de viitor.

Cât pentru fixarea punctelor în cari ar avea să se facă șoprone și halte, este imposibil ca Camera să se amestece în aceste cestiuni. asemenea lucrări nu se pot lăsa nici focului local nici entuziasmului individual; numai statistica poate da drapta și adevărata măsură de alegeri a localităților. Iată cum a procedat drumul de fer: A luat epoca anului în care traficul a fost mai dezvoltat, de la 1 la 20 Septembrie. S'a însemnat mișlocia pe și a vagonelor cerute și a vagonelor acordate; diferența represintă marfa rămasă în gară a calculat suprafața ei; din această suprafață, scădându-se suprafața magasiel sau șopronei din care, ce rămâne neacoperit, este tocmai suprafața acoperișelor suplimentare de construit. Acastă operație aplicându-se la fie-care stațiune unde cererile de vagon au rămas în suferință, s'a ajuns la un total de 12.000 metri pătrați de granare de construit. Costul lor este prevădut în capitolul acesta al bugetului.

Cu aceste explicațiuni cred că și D. Oroveanu va fi satisfăcut.

D. I. Oroveanu: Eu nu m'am opus de a admite suma ce se prevede pentru facerea de acoperișuri; din contra, eu găsesc că suma nu este suficientă, și de a-

ceea rugăm pe D. ministru să declare dacă această sumă nu va fi absorbită de alte trebuințe, vădând necesitatea cea mare a gurei București care reclamă imediate îmbunătățiri. Asupra acestui punct aș ruga pe D. ministru să bine-voiască a 'mi răspunde.

Eu nu mă opui la cheltuielile necesarii și utile; din contra voi vota împreună cu Camera ori câte cheltuielile de felul acesta le vom găsi bine întemeiate, și nu cer alt de cât să faceți cât mai curând asemenea îmbunătățiri și cât se poate mai complete, ca să nu tot venim cu petice cari nu aduc de cât o forțe mică ușurare la greutățile de care suferim.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: D. Oroveanu are dreptate să insiste căci am omis a 'i răspunde asupra acestui punct.

Nu, D-lor, tot ce este pendinte de gara București, ori se va face din alte fonduri, ori se va face cu resurse extraordinare, dar nu are nimic de vădut cu ce este alocat în paragraful acesta pentru liniile din țară. Nu se va lua de acolo nimic pentru București. Ast-fel refecțiunea gării București ar absorbi toate resursele rezervate în budget.

— Se pune la vot capitolul 23 și se primesce.

— Capit. 24, 25, 26, 27 și 28 se primesc fără discuțiune.

— Se citește cap. 29.

D. președinte, L. Catargi: La acest capitol, la § 104 s'a propus următorul amendament:

„Propun ca suma de 5.000 lei alocată în budget ca indemnizare de chirie de local pentru directorul general al căilor ferate să se reducă la 2.000 lei.“

I. Fétu, G. D. Pallade, C. T. Grigorescu, G. Softa, C. C. Dobrescu, G. G. Tocilescu, Ghișescu.

D. M. Kogălniceanu: Eu găsesc că nu trebuie să fim meschini. Când vedem noi în alte părți oameni de specialitate că se plătesc cu câte 86.000 lei, cum este directorul de la Staatsbahn în Austria, a căuta să reducem două-trei mii de lei de la directorul drumurilor noastre de fer, este în adevăr ceva meschin. Înțeleg să căutăm alte mijloace de a face economii, dar a căuta să reducem aci două-trei mii de lei, acesta nu o înțeleg.

Ați vădut că nu m'am amestecat în această discuțiune; am ședut d'o parte și voi spun pe urmă pentru ce, dar când văd că într'un budget de 32.000.000, care se dă pe mâna chiar a acestui director, se cere o economie de 3.000 lei tocmai de la acest director, o asemenea propunere cred că nu e cătuși de puțin la locul ei.

Să venim pe urmă să 'i drămuim banii chiriei, acesta cred că nu ne șede bine tocmai nouă minorității.

D. M. Tzoni: D-lor, articolul acesta și în comisiunea bugetară a fost pus la ôre-care discuțiune. Dar este un articol

în lege care fixează alocațiunile de chirii, este art. 31, care dice următoarele:

„Pe lângă retribuțiunile arătate în articolul precedent, funcționarii admiși ca definitiv în cadre primesc o indemnitate anuală pentru locuință, în cazul când nu li se poate da locuința în clădirile dependente de căile ferate.

„Aceste indemnizări sunt fixate la cuantumul maximum al apunamentelor pe două luni și jumătate.“

Prin lege la art. 30 se mai fixează și lefile fie-cărui funcționar de ori-ce categorie; ast-fel directorului general i se prevede 24.000 lei anual, sub-directorului 18.000, șefilor de serviciu 12.000 și așa mai departe.

Cu toate acestea lefile nu se dau așa, ci fie-care intră cu o sumă mai mică, și treptat, pas cu pas, li se sporesce câte 25 la sută.

Subscriitorii amendamentului găsesc că nu trebuie să se dea indemnizare dupe suma cea mai mare; însă conform cu legea, directorul având 2.000 lei pe lună, trebuie să 'i dați indemnizare egală cu 2 și jumătate luni, ceea ce face 5.000 lei. Ast-fel nu puteți face de cât modificând legea, iar nu prin budget.

D. G. Pallade: D-lor, mărturisesc că amendamentul acestuia nu 'l am sugerat eu; dar când am vădut că este o economie posibilă de făcut 'l-am sub-scris. D. Iacob Fétu mi-'l a prezentat și 'mi a dis: nu ar fi bine să facem această economie? Eu am primit-o cu plăcere.

Acum ce argumente s'a alus pentru menținerea cifrei de 5.000 lei? Să dice că directorul de la Staatsbahn are 86.000 lei pe an, D-le Kogălnicene, noi suntem mititei.

D. M. Kogălniceanu: Linia este lungă.

D. G. Pallade: Nu se poate compara nici întinderea liniei de acolo, nici chiar competența acelor de la Staatsbahn, cu funcționarii noștri, apoi dacă nu avem oameni de competența acelora, de ce se imităm străinătatea numai în ceea ce privește lefile. De alt-fel mărturisesc că acesta nu se întâmplă numai la drumul de fer. Am observat că atunci când este vorba de lefuri grase și de funcțiuni grase, îndată am imitat străinătatea.

Francia avea 9 miniștri, 9 am făcut și noi. Am auzit că sunt în alte părți miniștri fără portofoliu, am făcut și noi. Imităm numai la cheltuieli; Ei bine, acesta este un scandal!

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Tot ce este conform cu legea nu este scandal.

D. G. Pallade: Sunt multe legi scandalose, D-le ministru, însă mă supun lor, fiind-că trebuie să ne supunem legilor; constat însă că este o tendință: că atunci când este vorba de legi adoptăm ori-ce progres al statelor civilizate, ei bine, acesta încă o-dată este un scandal.

Ce nu ajunge directorului 24.000 de

lei pe an? Ei, cred că această lefă este destul de potrivită pentru țera Românească. Dar luați ori și care altă țară, care se poate compara cu țera noastră și veți vedea că 24.000 lei lefă pe an se dă celor mai înalți demnitari ai Statului.

Ș'apoi de ce aceste subterfugii ca sub numele de indemnizare, să îngroșăți o lefă care în sine este destul de mare? Și nu știu dar dacă lucrul se mărginește aci, nu știu dacă am lua și am răspoi mai cum se cade budgetul, nu am găsi și în altă parte al acestui budget ver-un alt adoaș, sub o altă formă. Și nu se poate dice că nu putem primi această reducere pentru că ne ar împedica art. 61 aliniatul 2, acel articol nu pune nici o limită de minimum el fixează numai maximum.

Negreșit, ideea legiuitorului a fost bună când a mărginit până unde se poate întinde aceste indemnizări, ca nu cum-va sub pretextul de indemnitate de locuit să se inducă lefă funcționarilor.

Vedeți, dacă de exemplu: în cazul nostru art. 61 n'ar fi pus o limită, putea foarte bine să se dea directorului 24.000 lei ca indemnitate de locuință și eu n'aș fi putut să mă opun; căci D. ministru 'mi ar fi dis că așa este în lege și când eu aș fi numit acesta un scandal, D. ministru 'mi ar fi răspuns ca adineaori, ceea-ce este în lege nu este un scandal.

Apoi, când legiuitorul a fixat o cifră maximum pentru aceste indemnizări, vă întreb eu? De ce ôre arcul de pe cadrulul mării lefurilor nu s'a oprit ce-va mai jos, ci s'a urcat fix la maximum.

Am fi înțeles-o acesta dacă ar fi fost vorba despre nise funcționari cari primesc o lefă mică, dar tocmai la directorul general, sub forma de indemnitate de locuință ați căutat să ajungeți până la acel maximum? Acesta pentru mine nu însemneză de cât că voiți pe toate căile să măriți lefurile acelora pe cari 'i agreeți. (Aplause.)

De aceea, D-lor, față cu acest adaos cred că facem o bună aplicație a legii reducându-l în limite cuviincioase.

Nu uitați că peste câte-va zile luați vacanță pentru srbătorile Crăciunului și întâlnindu-vă cu alegătorii, ar fi bine să le arătați o probă că știți să reduceți lefile exagerate, și acesta 'i va face să spere că tot așa veți face și la budgetul general.

Eu cred că D. Kogălniceanu a fost ne drept când a calificat de meschin acest amendament, prin care cerem reducerea acestor sporiri de lefuri sub forma de indemnizațiune.

Nu este vina noastră D-le Kogălnicene dacă nu avem bani. Cine nu ar fi bucuros să plătescă cât de mari lefuri? Dar dacă nu sunt miliarde în budget, de unde să dai mult? Trebuie să ne întindem în marginile puținței noastre.

Vă rog să votați acest amendament plecat dintr'o preocupare numai de economii, iar nici cum de partid, și dovadă că aci nu este costiune nici de opozițiune,

nică de guvern, ci de economie cum să o realizăm, ați avut-o când ați vădut combătut amendamentul nostru de D. Kogălniceanu și chiar de D. Miltiade Tzoni, care este din minoritate, credeți-mă D-lor deputați, că făcând economii, ele vor fi bine primite de țară și nimeni dintre alegătorii noștri, auzind despre această pornire a noastră nu ne va face o crimă.

Vă previu însă contra unui alt soi de argumente al guvernului când combate reducerile.

D. ministru are o bună metodă de a respinge argumentele cari se invocă când se propun economii. În adevăr, când s'a propus de D. Olănescu economia de 12.000 lei, D-sa zicea: Ce mai faceți discuțiune pentru atâta sumă? Dar de ce nu a observat că atunci când raportorul a semnalat Camerei că realiaze o altă economie de veri-o 3.000 lei, ea a fost foarte bine primită.

Cred, D-nii mei, că economiile ce le putem face, fără a desorganiza serviciul, sunt bine venite, și pentru această considerațiune, vă rog, să bine-voiți a vota acest amendament.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: D-nii mei, în dată ce era o cestiune *inocentă și nepersonală* de suscitată, eram sigur să o găsec ridicată de D. Pallade; în dată ce trebuia să dăm peste vorbe puțin măgulitoare pentru cei la cari se adresează, m'ași fi mirat să nu întelnesc pe D. Pallade! Dar, D-le Pallade, sunt economii și economii. Să pun în capul unui serviciu așa de important un om căruia cu totă retribuțiunea, ca cununament al unei întregi cariere tehnice 'i dai o indemnitate, cu locuință cu tot de 29.000 lei, credeți ore că este o remunerațiune suficientă? Dacă vreți să ștergeți din această cifră, sloboși sunteți, însă rămâne-vă răspunderea desorganizației serviciului. În definitiv e mai bine să plătesc directorul meu — eu țera — fie și mai mult, numai să fiu sigur de densul; de cât să fac economii nesocotite. Sciți că directorii veți găsi — prea eftin chiar — că nu vom suferi de lipsă, dar rămâne să se scie ce experiență și ce sciință ne vor aduce aceia. Legea zice că funcționarii drumului de fer îndată ce nu le oferă un local, au drept la o indemnitate de locuință. Și când vorbim mereu de comparații cu străinătatea să nu uităm și partea materială a situațiunii impiegaților superiori din alte țări. În alte țări, nu e subprefect, prefect, ministru, șef de serviciu important, căruia Statul său comuna să nu 'i dea un locaș cuvințios.

Instalațiunea nu o dă Statul său județul pentru placul funcționarului ci pentru prestigiul țerei; căci se cuvine ca un șef de serviciu să ducă portul rangului său. Suntem deci în drept să cerem pentru funcționarii noștri o indemnizare cuvințiosă și când D. Pallade cere economii ca acestea de 2-3 miș lei, crede-va cine-va

că grija budgetului, iar nu sentimentul unei vexațiuni personale le inspiră. Să mă credeți că acesta e, cel puțin, impresiunea pe care am cules-o eu.

D. C. Dobrescu: Nu am venit aci pentru persone.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Legea zice că trebuie să acordăm o indemnitate și, prin urmare, ori-ce amendament asupra acestui lucru ar fi o censură nemeritată și ilegală.

Citiți încă o dată § 2, art. 51:

„Aceste indemnități sunt fixate la cuantumul maximum al apunamentelor pe două luni și jumătate.”

Vă mirați că ați ajuns d'emblee la acest maximum? Dați-vă seama nițel și de ce reprezintă un director al unui serviciu de 34.000.000, de trăpa care o are în societate și în același timp de necesitățile lui casnice. Și cred că și comisia budgetară și subcomisia a făcut o dréptă apreciere alocând această cifră. (Aprobări.)

Voc: Inchiderea discuțiunii.

D. M. Kogălniceanu: D-lor, vă rog să nu închideți discuțiunea, pentru că nu ne va folosi mult dacă vom șterge din budget 3.000 lei. Sunt economii cari sunt mai rele de cât toate prodigalitățile.

Vă rog să mă lăsați să vorbesc, ca să aduc aminte că sunt acum trei ani când apunamentele directorului general au fost înjumătățite, și atunci era în capul administrațiunii un om de valoare, ca și acum, care, când i s'a redus retribuțiunea la 24.000 lei a preferit de a reintra în armată.

Suntem la finele ședinței și putem să o prelungim pentru 10 minute; dacă este vorba să facem o economie iar nu o personalitate care mi se pare că este și la adresa mai cu osebite... Dar veți zice că fac provincialism; faptul însă este așa, că în capul tuturilor administrațiunilor mari din Bucuresci avem numai unul sau două din Moldova... (Sgomot, intreruperi). Vor țipa unii din colegii mei, dar la vârsta mea am avut destul timp ca să mă deprind cu asemenea intreruperi.

Vă rog dar, să ne lăsați să discutăm cestiunea ca să vă arătăm că faceți un lucru nedrept.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

— Se pune la vot amendamentul D-lui Fétu și se respinge.

— Se pune la vot capitolul XXIX și se primesce.

D. președinte, L. Catargi: Acum, D-lor, urmăză partea budgetului relativă la drumul de fer din Dobrogea, și vă rugăm să prelungiți ședința.

— Adunarea incuviințeză prelungirea ședinței.

— Capitolele budgetului liniei ferate Cernavoda-Constanța se adoptă fără discuțiune, de la capitolul I până la capitolul XVII.

— Se citește capitolul XVIII.

D. C. C. Dobrescu: D-lor deputați,

am cerut cuvintul la acest capitol, pentru ca să rog pe D. ministru al lucrărilor publice să ne spună care este motivul pentru care s'a făcut un budget deosebit pentru acest crimpelui de linie, și pentru că acesta este ultimul capitol, să fac declarațiunea că eu astăzi am sprijinit toate voturile pentru economii, și aceste voturi le-am sprijinit pentru cuvintul că, noi din opozițiune, ne-am făcut una din datorile cele mai mari ce ne-am impus de a sprijini economiile. La cel d'antéiū budget care s'a prezentat, noi am fost corecți în hotărârea noastră, și prin această nu am căutat a face nici un fel de cestiune personală sau cestiune ministerială, cum și-a închipuit D. ministru de lucrări publice; ne-am făcut datoria noastră așa cum am înțeles-o noi, precum și majoritatea 'și-a făcut datoria sa așa cum 'și-o înțelege. Noi am rămas constanți în sentimentele și vederile pe cari le avem în opozițiune.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Acum dupe ce s'a votat întregul budget, ce deslușiri ași mai avea să dau?

— Se pune la vot capitolul XVIII și se adoptă.

— Art. 1 și 2 al proiectului de lege budgetară se adoptă fără discuțiune.

— Se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votați	. . . . .	67
Maioritate regulamentară	. . . . .	44
Bile albe	. . . . .	60
Bile negre	. . . . .	7

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a adoptat budgetul căilor ferate.

D. M. Kogălniceanu: Vă rog, D-le președinte, să bine-voiți a face să se noteze că eu m'am abținut de la vot.

D. președinte, L. Catargi: Se va înscrie în procesul-verbal.

— Ședința se ridică la 6 ore 40 minute, anunțându-se cea următoare pe a doua și 18 Decembre.

Ședința de la 18 Decembre 1888

Președinția D-lui vice-președinte *Gr. Cozadini*, asistat de D-nii secretari I. Grădișteanu, G. D. Theodorescu, U. Boldescu și A. Simu.

— Ședința se deschide la ora 1 dupe amiazi.

Prezenți 134 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 39 D-ni deputați și anume:

Bolnavi:

D-nii C. Dateulescu, G. Em. Lahovari.

In congediū:

D-nii I. Cincu, I. Demetriad, M. Marascu.

Fără arătare de motive:

D-nii M. Adamescu, T. Anastasiu, D. Bădescu, C. Bădulescu, G. Berevoescu, P. Brătășanu, T. Busdugan, T. Calimachi,

G. Gr. Cantacuzino, Gr. Chrisenghi, C. Christodorescu, Gr. Constantinescu, I. Dimitriu, G. Drăghici, N. Georgescu, A. Goilav, T. Ionescu, G. Macarescu, I. Macridescu, A. Mavrodineanu, N. Micescu, V. Mortzun, C. Pariano, St. Pleșia, V. Poenaru, C. Raileanu, C. Resu, N. C. Săveanu, R. Stanian, Gr. Triandafil, N. Voinov, I. Lecca, I. Isvoranu, V. Pogor.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se trimit la comisiunea de petițiuni: petițiunea D-nei Petra Borcea, a mai multor locuitori din comunele Glodeanu-Sărat și Amaru, județul Buzău; a D-lui Marin Ștefan; a mai multor locuitori din mahalaua Sf. Ión-Moși din București; a mai multor locuitori din comuna Bâscovu-Flești, județul Argeș; a mai multor locuitori din comuna Vărtopole, județul Teleorman.

— Se trimite la comisiunea de indigenat petițiunea D-lui N. Birtu.

D. vice-președinte, Gr. Cozadini : D. Răceanu are cuvântul spre a face o comunicare.

D. C. Receanu : D-lor deputați, am onoare a depune pe biuroul onor. Camere o petițiune subscrisă de mai mult de 200 de locuitori, fruntași din Târgoviște, prin care rogă pe onor. Cameră și pe minister să vină în ajutorul reconstruirii catedralei de acolo, reconstruire care a fost hotărâtă și începută, dar cu desăvârșire abandonată de mai bine de 20 de ani, în cât ceea-ce rămâne din acest frumos monument istoric amenință să se pierdă cu desăvârșire.

D. vice-președinte, Gr. Cozadini : Se va trimite la comisiunea de petițiuni.

D. Severeanu are cuvântul spre a face o propunere.

D. Dr. Severeanu : D-lor deputați, voiam să iaș cuvântul ieri s'era cu ocaziunea bugetului drumului de fer Cernavoda-Constanța ca să fac o propunere; dar, fiind-că ora era prea înaintată, vă rog să'mi dați voe să fac acea propunere astăzi.

D-lor deputați, totă lumea, nu numai în țera Românescă, ci cred chiar și peste Ocean, a vorbit că cu ocaziunea rescumpărării acestei linii s'au petrecut lucruri mai mult de cât defavorabile țerei Românesce.

D-lor deputați, vedând bugetul acestei căi ferate, vedând venitul și cheltuețile, fie-care din D-vostre a constatat că este o cheltuială mai mare de cât venitură.

Nu mai este vorba acum de a mai re-întra noi în capitalul ce am dat. Dar ori cine se duce să cumpere ceva cantă mai întâiu să evalueze obiectul ce voase a cumpăra; și ar fi fost datoritor a celor, cari au rescumpărat acea linie, să vadă mai întâiu ce produce ea, și apoi în comparațiune cu produsul să dea și prețul.

D-lor deputați, acei din D-vostre cari urmăriți mai de aproape politica țărilor

sciți mai bine de cât mine cât s'von a produs în presă și câtă indignațiune în totă țera propunerea de rescumpărare a acestei linii. . .

D. vice-președinte, Gr. Cozadini : D-vostre ați anunțat o propunere și ved că intrați în desvoltări cari ar putea da loc la o discuțiune; dar sciți că regulamentul dice că propunerile se trimit la secțiuni fără discuțiune.

D. Dr. Severeanu : Eu am formulat propunerea, și credeam că sunt în drept s'o motivez; dar dacă această motivare este contra regulamentului, atunci voi fi mai scurt, pentru ca D. președinte să nu'mi mai pună în vedere regulamentul.

De aceea, D-lor, de și cam târziu acum, dar tot cred că ar fi bine să se mai s'gîndere această afacere, să se mai scarmene puțin, pentru ca să se vadă cam ce fel de comerț s'ar găsi că s'a petrecut cu acea ocaziune, fiind-că tare'mi e tēmă că și în această afacere să nu se găsescă multe fapte scandalose, și, cu toate că lucrul ar fi ireparabil pentru trecut, dar cel puțin să se stigmatizeze acele scandale, pentru ca pe viitor să nu se mai repete asemenea fapte.

De aceea, D-le președinte, eu am făcut următoarea propunere, pe care am subscris-o mai mulți deputați, și în care iată ce dicem :

„Având în vedere că, cu ocaziunea rescumpărării liniei ferate Cernavoda-Constanța, opinia publică a fost mult preocupată și că au circulat și circulă încă multe versiuni defavorabile acelei rescumpărări; având în vedere că astăzi această linie nu numai că nu 'și produce veri-o parte din amortisarea capitalului cu care s'a cumpărat ba, din contra, ea nu scote nici chiar cheltuețile de întreținere; pentru aceste motive, subsemnații rugăm pe onor. Cameră să invite pe guvern a deschide o anchetă judiciară, care să cerceteze modul rescumpărării și să descopere abuzurile și traficurile ce au avut loc cu acea ocaziune.

Dr. Severeanu, Gh. Burghilea, A. Enacovici, Ulisse Boldescu, Oroveanu Iosef, V. Pleșoianu, C. Gabunea, M. Balș, T. I. Focșăneanu, I. Negrea, G. Dem. Teodorescu, L. V. Goilav, D. P. Economu, N. S. Săulescu, I. Fletu, I. Nucșoreanu, G. G. Tocilescu, N. Nanoescu, Dr. Athanasescu, K. Cesianu, M. N. Pacu, I. Stănescu, N. Filipescu, C. Kogălniceanu, Nicu Gheorghescu, D. C. Popescu, C. Țăpârdea, C. M. Danaricu, C. Popoviți, Al. Ionescu.

Voci : Cereți urgența.

D. Dr. Severeanu : În același timp cred că e bine, D-le președinte, să cer urgența asupra acestei propuneri, fiind-că ved că mai mulți D-ni deputați sunt de această părere.

— Se pune la vot urgența și se primesce.

D. C. Dobrescu (Argeș) : D-le președinte, am onore să depun pe biuroul Camerei mai multe petițiuni ce mi se trimit de săteni și prin cari cer pământuri.

Tot d'odată, atrag atențiunea D-lui ministru de externe, dacă primesce, ca să arăt un rēu ce bântue populațiunile rurale și asupra cărui rēu sunt avisat prin o mulțime de scrisori, și chiar prin delegațiunii de săteni cari au venit aci.

Dacă D-sa e dispus să mă asculte chiar acum, ași voi să 'i spun această cestiune în câte-va cuvinte.

D. ministru de externe, P. P. Carp : Sunt tot-d'anna dispus a vă asculta.

D. C. Dobrescu (Argeș) : Eu ași voi ca din declarațiunile ce le fac în numele sătenilor, să anunț chiar o interpelare în cazul când D. ministru ar crede această trebuincios.

Încă de cu primăveră s'a dat o circulară către toți primarii de sate ca să alcătuiască nisce statistice în cari să se înscrie toți sătenii cari au dreptul să cumpere pământ.

Aceste statistice s'au și format, însă unii primarii de sate, dupe obiceiul lor sciut, au făcut și din această lucrare un obiect de speculațiune; căci n'au voit să înscrie în ele decât numai pe acei săteni cari 'i-au plătit, așa că aproape toți acei cari aveau dreptul să fie înscriși, dar cari nu 'i-au mituit, au rămas neînscrisi. Acest lucru a agitat populațiunea rurală așa de mult în cât mulți săteni au venit la București cu gândul să mērgă la minister și să întrebe dacă acele statistice sunt definitive și dacă dupe ele are să se facă împroprietărirea.

D-vostre sciți că sătenii noștri necunoscând că acele statistice erau numai nisce lucrări pregătitoare cari aveau de scop să contribue la o statistică generală pentru ca să scie ministerul cifra sătenilor ce au trebuință de pământ, ei au crezut că acestea sunt tablouri definitive și că numai cei înscriși în ele au drept să li se vindă pământ.

Pe totă țina vin în Capitala țerei săteni cu decimele, având reclamațiunii aci la Cameră, cerând să li se dea un răspuns ceva mai pipăit; ei spun : „nu ne putem întorce până ce nu vom avea un rezultat mai convingător de cât simplul număr de înregistrare al petițiunilor.

Ei au declarat și înscris și verbal că primarii au luat banii de la dēnșii, că au primit mită.

O altă împregiurare. Este o lege care s'a votat la 1887, prin care se spunea că sătenii, de la Ianuarie până la August,

aŭ dreptul să reclame la minister prin petițiunii, acei cari voesc să cumpere pământuri, și s'aŭ găsit omeni în țera Românescă cari aŭ îndemnat pe săteni să facă petițiunii în bloc și să le ducă la minister, dar spre nici un folos; căci aceste petițiunii aŭ devenit un obiect de reclamă electorală; petițiunile s'aŭ formulat într'un anume sens și dreptul de a face petițiunii s'a monopolizat de un soiŭ de omeni; acest drept a fost speculat — am scrisori și declarațiuni categorice. — Petițiunile acestea aŭ căpătat caracterul de a se numi cu putere mistică, ca numai ele să aibă darul de a da la săteni pământuri; petițiunii în cari D-vostre pôte aŭ observat că sătenii vin să determine ei chipul cum să se dea acele pământuri, adică nu numai în principiu ce să se dea, dar și cum să se dea, în ce condițiuni. D-vostre sciți că în primăvera trecută, înaintea mișcării agrare sătenii se stringeau în grupe mari și de la anumite persoane luaŭ acele așa numite țedule.

Sătenul care nu lua țedulă, nu se putea bucura de dreptul la pământ; chiar la noi în județ s'a vorbit mult asupra acestor țedule misterioase. D-vostre sciți că în raport cu gradul de instrucțiune al țeranilor, în raport cu toate înșelăciunile și amăgirile prin cari tot-d'a-una aŭ trecut, având în vedere starea lor miseră și trebuințele lor, toate acestea aŭ contribuit să ridice spiritul sătenilor până la surescitate, făcându-i să alerge încolo și încococe cu decimile, să vie în Capitala țerei, să cheltuiască micile lor economii, să și perdă timpul, să rămână dator pe la gasde și să ajungă chiar în stare de a cerși.

Aceste agitațiuni de natură așa de meschină — căci dincolo de ele nu exista de cât intențiunea de a și face cine-va popularitate și reclamă electorală — trebuie, cred eu, să înceteze o-dată. Căci cine voesce binele sătenui nu îl expune nici la credința în minunea de efect a țedulelor, nici la ruina economiilor sale, nici la desilusiunea de a nu se vedea satisfăcuți în cererile sale, dupe ce aŭ bătut drumurile și aŭ bătut la toate ușile dupe dreptate.

Cine voesce în adevăr ridicarea sătenui, nu trebuie să îl surprindă buna sa credință, nici necunoștința sa de mersul lucrurilor ce privesc interesele sale.

Prin urmare, aŭ dori ca D. ministru pe de o parte să bine-voiască a face o circulară în totă țera, unde să arate că acele tablouri de statistică erau numai nisce tablouri pregătitoare, că ele nu pot servi de loc la dreptul de improprietărire, că acele tablouri rămân de sine anulate, și aci să mi dați voie să fac o parantesă: că statistica noastră, fiind întemeiată pe ast-fel de informațiuni, tot-d'a-una nu coprinde într'ensă de cât cifre fictive; că acele țedule imprăsciate în țera printre țeranii, nu aŭ nici o autenticitate, nici o putere asupra Corpurilor legiuitoare, că ele nu pot face nici o presiune asupra lor de cât influența ce o pôte exercita o petițiune sim-

plă pe care cine-va o dă dupe dreptul ce îl are ca cetățen.

D-lor deputați, D-vostre cu toți aŭ recunoscut marea trebuință ce e de a se grăbi cât mai mult lucrările pentru a se da țeranilor pământ, și eu n'am găsit până aŭi nici un reprezentant al națiunii care să nu arate bună-voința sa de a face ca aceste lucrări să se grăbescă, și cu toate acestea eu, care și cu alții sunt reprezentant al muncitorilor, fără nici o pretenție alta, am căutat — pentru că nu voesc să am aerul unui Mesia, nici al unui mântuitor al țeranilor cu topuzul (aplause) — să nu exploatez nici o dată starea întărită a spiritelor, cum este a țeranilor, pe care o cunosc că este ajunsă la cel din urmă grad de răbdare, care ni se impune fatal și care este mai pre sus de toate vrednică de totă solitudinea noastră; căci, cred eu, nu se găsește un singur român care să nu aibă atâta convingere și simpatie de săten, mai ales în urma fioroselor descoperiri de adâncimea suferințelor și a miseriilor în cari sunt cufundați frații noștri țeranii, în cât să nu vadă că această cestiune bate la ușe și trebuie rezolvată cu o oră mai înainte.

Mi vine greu, când ved colegii de ai noștri din colegiul III citind amenințări la adresa D-vostre, ca și când ar avea în fața D-lor o Adunare ostilă de a asculta ceea-ce țeranii cer.

Eu, dacă aŭi citi toate reclamațiunile țeranilor aci în ședință publică în totă întinderea lor, și asupra fie-căreia să fac revărsări de simțiment, aŭi ocupa totă ședința în fie-care și fără să iasă de aci de cât pierderea timpului pentru *intârzierea reformelor* pe cari continuu le-am cerut și cari singure pot *seca* isvorul legitimerelor plângerii ce curg zilnic din toate unghiurile țerei.

Am presintat pe totă ziua decimii de petițiunii pe cari le-am depus la biuroul Adunării, care le anunță țerei și le resumă în *Monitorul oficial*, fără să fac multă paradă; fiind-că până astă-zi nu pot de cât să comitez pe spiritul de justiție pe care îl aveți D-vostre și cărmuirea pentru mica proprietate.

Eu aștept ca ocaziunea și ziua de mâine să mi dea dreptul de osândă asupra celor ce nu și-ar îndeplini solemnele angajamente ce și-aŭ luat pentru a deslega marea cestiunea a țeranilor; nu e de loc practic și eficace a tăgădui absolut partidelor bună-voința într'o reformă, până ce nu le vei vedea la lucru, căci le-am crea noi înși-ne pretexte în cauză.

Când am vorbit despre cauzele cari aŭ adus nenorocirea țeranilor, n'am criticat instituțiunile țerei și n'am tăgăduit partidelor noastre patriotismul ori capacitatea. Nu! Am constatat numai starea adevărată a lucrurilor, stare de toți recunoscută ca cea mai rea, ca cea mai nesuferită și mai jalnică, și am lăsat partea de apreciere dupe ce voi vedea ce se face cu nouile reforme [puse la] ordinea zilei.

. Căci a ne incrimina reciproc, a ne imputa numai unii altora intențiunile și păcatele și a ne opri de obicei numai aci, e cea mai condamnată manieră de a ne plăti datoria către țera.

Dacă aŭi tăgădui progresul partidelor noastre politice, ar trebui să disper; și cred că D-nii cari fac de multe ori critica, nu o fac de cât cu o speranță exclusivă de a și atrage cât de mult cenușe pe turta D-lor!

Căci marea mea temă este a nu se face din cestiunea țerănescă numai un *cap de Turc*, o gogoriță, o temă bună de pledat și numai atât!

D-lor deputați, asupra petițiunilor cari se adresază Camerei, aŭi dori un lucru, și negreșit voi ruga pe onor. biurou să ia o dispozițiune ca pe viitor, pentru toate petițiunile cari coprinde în adevăr afaceri țerănesce, să se facă nisce *resumate mai întinse*, ca să nu mai dea ocaziune unora din colegii noștri să facă dintr'ensele furtuni în pahar, șarge de cavalerie în vânt, făcând cu acesta de multe ori rău cauzei, numai pentru plăcerea de a dovedi dragostea lor către țera rurală! (Aplause). Ca ast-fel să se pôte reproduce mai lămurit în *Monitor*, și atunci țeranii vor vedea că în adevăr petițiunile aŭ ajuns la cunoștința Corpurilor legiuitoare — singura lor dorință — și, împăcați în cuget că noi scim nevoile ce aŭ, să stea liniștiți pe la casele lor, așteptând cu încredere rezultatele ce de atâta îndelungă vreme așteptă.

Cu mijlocul acesta, D-vostre veți lipsi pe mulți de a vă mai face proces de simțimente și de intențiuni pe viitor. (Aplause). Căci în fața țerei nici o partidă, fie ea mare sau mică, veche sau nouă, nu are dreptul la mai mult credit de cât la acela ce l dă faptele, actele bune și mari.

Atât de o cam dată. (Aplause).

D. ministru de externe, P. P. Carp: D-lor deputați, dupe cum a observat D. Dobrescu, listele cari aŭ fost întocmite până acum, în urma unei circulari date de mine prefectilor, nu sunt de cât liste cu totul provisorii, menite a stabili numărul acelor cari aŭ dreptul de a cumpăra, în anumite condițiuni, pământ în loturi mici de la Stat.

Eu am avut pentru acesta și un alt motiv în afară de acest studiu statistic pe care mi l aŭi fi putut procura și fără concursul prefectilor sau al primarilor; am crezut că este un mijloc în toate privințele mai bun de a împedica fraude de cât de a o pedepsi. Ce s'a întâmplat până acum? Se numia o comisiune, ea făcea o listă unică, și în acea listă de multe ori am vădu figurând nu numai săteni, dar și bucătării și visitii prefectului.

D. N. Ionescu: Cer cuvântul. Pe prefectii cine îl numesce? Guvernul.

D. ministru de externe, P. P. Carp: Aŭi fi fost fericit dacă aŭi fi numit eu toți prefectii până acum; prin urmare, nu la adresa mea este acesta.

Țic dar, D-lor, că fraude s'aŭ făcut și,

afară de acest abus, care p^ote să se facă prin hatir, dacă s'au mai făcut și alte fapte reprehensibile, atunci rog pe D. Dobrescu să le aducă la cunoștința guvernului, pentru a fi pedepsite; căci, când un primar pune în listă pe cine-va pentru hatir este una, și când îl pune pentru un franc este alta.

Rămâne acum un alt lucru care se semnală de către D. Dobrescu și care p^ote scăpa tot-d'a-una de la controlul guvernului. Acest lucru este credulitatea. Nici o-dată nu veți putea impiedica să fie oameni cari să promită mai mult de cât pot da, nici oameni cari să credă în promisiuni mai mari de cât le p^ote înfățișa natura faptelor. (Aplause).

D-lor, șarlatanii cari scot dinții fără durere nu sunt de astăzi; sunt de când lumea. (Aplause).

Sunt oameni cari se dau de profeți, dar sunt și alții cari îi cred. În contra celor cari cred, noi nu putem avea nici o putere. (Aplause).

D. Sava Șomănescu: Am ascultat cuvântarea D-lui Dobrescu, care, de și era sub formă de întrebare adresată guvernului, ea nu era în realitate de cât o critică a modului cum noi scim să ne facem datoria. D-sa a desemnat pe o parte din colegii D-sale că nu fac de cât a atâța nemulțumirile, adică ura între două clase, între clasa țăranilor și a proprietarilor, cari nu au și nu trebuie să aibă de cât aceleași interese și același scop de înfrățire; fiind-că prosperitatea unora e foarte strins și reciproc legată de a celor-alți, dar, D-lor, nu au de cât același interes și scop, care este prosperitatea și a țăranilor și a proprietarilor.

D. Dobrescu a vorbit de agitațiunii și a zis că autorii lor se numesc agitatori. Agitațiunile însă nu datéză numai din timpul acesta; în patru ani, sub guvernul trecut s'au făcut șese legi, cari s'ar putea numi toate șese legi agrare.

Le voi enumera: legea pentru însurătorii și modificarea acestei legi, legea pentru vințarea pământurilor în loturi și modificarea acestei legi; legea pentru darea pământurilor în Dobrogea și modificarea acestei legi, trei modificări de legi.

D-lor deputați, istoria ne arată că legile agrare se fac la epocile când locuitorii unei țări nu mai pot să se hrănescă prin industrie; la noi în patru ani se fac șese legi agrare.... (Sgomot, intreruperi, nu se aude).

Intriga și-a găsit tot-d'a-una locul său; ast-fel D. Dobrescu cu drept cuvânt a vădut în procedările colegilor săi un mijloc de agitare sau de reclamă. Ori care ar fi fost mobilul acestor Domni, scopul nu este laudabil; eu aș voi ca D-nélor să se convingă, că pe aceste bănci, în Adunarea țerei, nu mai găsește conservatori de aceia cu cari să sperie pe agricultorii noștri; în această majoritate sunt oameni cari datoréză pozițiunea lor

muncii, bărbați de aceia cari nu vin înaintea D-vostre și înaintea țerei cu tradițiunile strămoșilor lor, ci vin cu capitalul agonisit de ei prin munca lor și prin onestitatea lor.

Al doilea punct, care a fost atins de D. Dobrescu, este relativ la administrațiunea comunală. În adevăr, D-lor, administrațiunea comunală lasă mult de dorit, și vă voi spune că acest self government al comunei mi se pare mie a nu fi dat r^odele acele folositoare, ce se aștepta a le da; țeranii noștri nu sunt în stare să și apere drepturile lor; li s'au dat drepturi comunale, li s'au dat drepturi electorale, dar știu ei cum să useze de aceste drepturi? Colegiul al treilea, și mă refer la opiniunea oamenilor noștri politici, s'a zis în tot-d'a-una în acest Parlament că acel colegiu este o minciună. Pentru ce? Pentru că țeranii noștri nu sunt destul de cultivați ca să și exerciteze drepturile lor. Prin urmare, trebuie să mergem noi înainte pentru ca să și deprindem și pe ei a și exercita aceste drepturi. Totuși, voi să vin la o măsură pe care o propune guvernul: aceea de a se despărți autoritatea primarului comunal de autoritatea lui administrativă; adică atribuțiunile comunale să rămână curat comunale, și pentru atribuțiunile lui administrative, pe cari el nu le p^ote aplica, dupe cum experiența ne-a dovedit, să le înlocuim prin alt-fel de agenți... (Murmure).

Acestea aveam de zis, și termin, rugând încă o-dată pe D. Dobrescu să credă că în această Cameră sunt bărbați animați de cele mai bune sentimente, că partidul liberal conservator se compune din confrăți de ai țăranilor, cari sunt interesați de a face binele și fericirea țeranului român, iar nu de conservatori cari fac frică țeranului nostru.

Voc: Închiderea discuțiunii.

D. M. Kogălniceanu: Cer cuvântul în chestiune de regulament.

D. vice-președinte, Gr. Cozadini: Aveți cuvântul.

D. M. Kogălniceanu: Nici o-dată nu voi cere închiderea unei discuțiuni, mai ales când discuțiunea nici nu s'a început încă bine, dar voi cita un cuvânt de la un mare diplomat. În tinerețele mele am avut onore să am și eu audiență la Principele Meternich, la 1844, și m'am dus să și vorbesc despre păsurile țerei românesce și ale Moldovei în deosebi, cari pe atunci erau cu totul sub protectoratul curții rusești și sub suzeranitatea Porței; și am spus multe, dar multe, tot așa cum ne-a spus și nouă astăzi D. Dobrescu și D. Șomănescu.

Dupe ce Principele Meternich m'a ascultat cu bună voință, când am terminat și mi-a zis: care este al lungii vorbirii scurtul înțeles? (Ilaritate).

Asemenea întrebare fac și eu onor D. Dobrescu; D-sa a anunțat o interpelare și dupe ce a dat și câte-va explicațiuni a venit dupe aceea D. Șomănescu și a făcut

protestațiunii, a făcut proces țeranului, că nu este în stare să și apere dreptul său, a făcut proces Constituantei și Constituțiunii, cari au dat țăranilor dreptul de vot, de și ei în realitate nu au un colegiu al lor; a mai zis că boierii, cari au moștenit averi aceia sunt răi pentru țeranii; iar acei boierii, cari au câștigat averi prin munca lor, sunt buni, că împart ce au cu țeranii, (ilaritate, aplause); a mai făcut proces și legii comunale, și administrațiunii comunale, și câte și mai câte altele aș mai audii. Ei bine, cu ocaziunea votării bugetelor, fiind-că acum ni s'a închis gura, vă dau rendez-vous, D-le Dobrescu și D-le Șomănescu, să vă răspund despre colegiul minciună și să vă arăt că sunt alte colegii mai minciună de cât colegiul al treilea. (Aplause).

D. Șomănescu, în loc să ceră descentralizarea comunală, D-lui vine și cere epitropia comunei. Tot asemenea și alții, când se arată plini de bună-voință pentru țeranii și cer să li se dea pământ, cer tot-d'o-dată să și punem sub epitropia proprietarului; alții ne spun că țeranul e ignorant, e lenes, e o vită și câte și mai câte altele. De aceea, D-lor, pentru ca să nu ne perdem timpul în toate zilele cu asemenea discuțiuni, eu dau rendez-vous la bugete acelor cari vin cu idei de acestea; iar cât pentru acum, fac apel la D. președinte să ne țină pe fie-care la locul său și chiar pe mine când fac veri-o abatere de la regulament, și să nu mă permită ca din chiar senin să se ridice în Adunare tot felul de chestiuni cari nu sunt la ordinea zilei. Iar dacă voiți să nu fie așa cum zic eu și cum cere regulamentul, atunci vă rog să și mi dați și mie cuvântul, fiind-că a și avea și eu cui să fac proces... .

D. vice-președinte, Gr. Cozadini: Eram să vă întreb la care articol din regulament vă referiți?

D. M. Kogălniceanu: Mă refer la acel articol care ne obligă pe toți să păzim regulamentul.

D. vice-președinte, Gr. Cozadini: Consider că aș vorbit în contra închiderei discuțiunii... .

D. M. Kogălniceanu: Nu! ferescă Dumnezeu! Eu voi să continuu, dacă și mi dați și mie cuvântul.

Voc: Închiderea discuțiunii.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se aprobă.

D. vice-președinte, Gr. Cozadini: Intrăm în ordinea zilei.

D. Pacu are cuvântul spre a da citire mai multor raporturi ale comisiunii de petițiuni.

D. M. Pacu, raportorul comisiunii de petițiuni, dă citire următorului raport:

Domnilor deputați,

Comisiunea de petițiuni, luând în cercetare în ședința de la 16 Decembre a. c., sub președința D-lui N. Ionescu, un număr de petițiuni privitoare, la cereri de

pământ din partea sătenilor său la ușurări de sarcine provenite din invoelile agricole, mi-a făcut onoare a mă însărcina ca raportator și a vă comunica D-văstre rezultatul deliberărilor sale.

Ast-fel vă supun la cunoscință că mai mulți locuitori din comunele Valea-Săcă, Valea-Mare, Faraoni, și Cleja, din județul Bacău, cer să cumpere în loturi pământ de la Stat; mai mulți locuitori de pe moșia Statului Fugenesci, din județul Dolj, cer același lucru și ușurarea condițiilor de vânzare a bunurilor Statului; D. Andrei I. Pârvan, învățător în comuna Târgu-Beresci, județul Covurlui, cere a fi improprietary, ca fiu de clăcaș, născut în comuna Gotesci, județul Cahul (Basarabia); D. Florea Neacșu, din comuna Băscov, județul Argeș, ca vechi soldat și luptător în războiul pentru independență din 1877—78, cere a fi improprietary; D. G. Moldoveanu, din comuna Băscov, județul Argeș, cere a fi improprietary; mai mulți locuitori din comuna Drăgoesci-Bitinele, județul Ilfov, cer a li se da pământ.

Pentru toate aceste petiții conlusiunea comisiunii D-văstre de petiții este identică, adică ca să se recomande cererile comitetului eventual de delegați, care va fi chemat să se pronunțe asupra proiectului de lege pentru vânzarea bunurilor Statului în loturi, proiect aflat deja în studiul secțiunilor Camerei.

D. V. Pleșoianu: Cer cuvântul în regulament.

D. vice-președinte, Gr. Cozadini: D. Pleșoianu are cuvântul.

D. V. Pleșoianu: D-le președinte, lumea afară ne intrăbă ce am lucrat în Cameră, și noi, din cauza sgomotului ce se produce aci, nu aușim nimic și nu scim ce să răspundem.

Prin urmare, vă rog să luați dispozițiuni ca fie-care deputat să 'și fie locul său și să se facă linisce; căci nu scim ce se petrece în Cameră până nu citim desbaterile în *Monitorul oficial*, ba încă ne mirăm cum se mai pot reproduce și în *Monitor* dupe atât sgomot ce se face aci.

D. vice-președinte, Gr. Cozadini: D-lor deputați, biuroul nu are alte mijloce coercitive date prin regulament ca să manșină liniscea, de cât de a invita pe D-nii deputați să bine-voiască a merge pe la locurile D-lor. Dacă D-nii deputați nu bine-voiesc a ține sémă de această invitare, atunci nu rămâne biuroul de cât să suspende ședința.

D. C. Kogălniceanu: Cer cuvântul.
D. vice-președinte Gr. Cozadini: În ce cestiune?

D. C. Kogălniceanu: Asupra ordinel dlel.

D. vice-președinte, Gr. Cozadini: Nu vă pot da cuvântul, ordinea dlel e deja regulată. D. raportor al comisiunii de petiții a și citit raportul său.

Voc: N'am aușit nimic.

D. N. Ionescu: Domnii mei, petiții-

nile de această natură, pentru cereri de pământ, se recomanda până acum la guvern și acolo se înmormântă în arhivele ministerului. Noi am socotit să rupem cu această tradițiune banală și am dis: fiind-că este la ordinea dlel proiectul de lege pentru vânzarea în loturi mici a unor din moșile Statului pe la locuitorii țărani, să trimitem toate aceste petiții la comitetul central de delegați ca să le aibă în vedere, fiind-că legea vânzării bunurilor în loturi mici e în studiul secțiunilor.

Aceste sunt conlusiunile raportului, și am luat libertatea să vă pun în cunoscință de dênsele, fiind-că raportorul, obosit de citirea de mai alaltăeri, n'a prea citit cu voce tare conlusiunile raportului D-sale. (Iaritate).

— Ne mai luând nimeni cuvântul, se pun la vot conlusiunile comisiunii și se adoptă.

D. M. Pacu continuă citirea raportului:

„Un număr de locuitori din comuna Drăgăteni, județul Argeș, cer a li se vinde în loturi moșia Statului, pendinte de monastirea Cotmeana, pe care se află; asemenea mai mulți locuitori din comuna Corbeni, județul Argeș, cer să cumpere în loturi moșia Statului Căpățâneni.“

Pentru amândouă aceste petiții comisiunea este de părere a se recomanda D-lui ministru al domeniilor spre a se satisfice dorința petiționarilor în condițiunile legilor existente.

Ne luând nimeni cuvântul, se pun la vot conlusiunile comisiunii și se adoptă.

D. M. Pacu continuă citirea raportului:

„Un număr de locuitori din comuna Tulesci, plasa Cotmeana-Golesci, județul Argeș, cer a fi improprietary pe moșia D-lui Amzam Predescu, conform legel din 1864.“

„Comisiunea de petiții având în vedere că cererea vizează o proprietate privată, conchide la respingerea ei, rămânând ca petiționarul să se adreseze cu cereri la guvern pentru a cumpăra loturi de pe moșile Statului ce se vor scôte în vânzare.“

Ne luând nimeni cuvântul, se pun la vot conlusiunile comisiunii și se primesc.

D. M. Pacu continuă citirea raportului:

„Mai mulți locuitori de pe proprietatea Statului Vatra-Schitului Iordăcheanu, din județul Prahova, cer să se suspende vânzarea în corp întreg a acestei moșii și să se vândă în loturi sătenilor.“

Comisiunea este de părere a se recomanda această petițiune comitetului eventual al delegaților însărcinați cu studiarea propunerel făcute din inițiativa parlamentară, pentru a nu se mai vinde moșile Statului în corp întreg ci numai în loturi mici“.

Ne luând nimeni cuvântul, se pune la vot conlusiunile comisiunii și se adoptă.

D. M. Pacu continuă citirea raportului:

„Mai mulți locuitori din comuna Oșeci, județul Olt, se plâng contra sarcinelor în

natură ce li se impun prin tocmelele agricole; o asemenea cerere există și de la alți locuitori tot din aceeași comună.“

Comisiunea a opinat ca ambele cereri să fie înaintate comitetului delegaților însărcinați cu studiarea proiectului de lege pentru tocmelele agricole.

Ne luând nimeni cuvântul, se pun la vot conlusiunile comisiunii și se adoptă.

D. M. Caracostea, raportorul comisiunii de indiginate, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

D. George I. Dogărescu, prin petițiunea dată onor. Camere în ziua de 20 Februarie 1886, a cerut a i se recunoscă calitatea de cetățen român.

Comisiunea de indigenat, în ședința sa din 8 Decembre a. c., a luat în considerare cererea D-lui Dogărescu și din actele aflate la dosar a constatat:

Că D. George I. Dogărescu este născut la anul 1840 în comuna Șeraia din districtul Făgărașului, coprinsul Transilvaniei, din părinți români și botezat în religiunea greco-orientală.

Că D. Dogărescu s'a stabilit în România din anul 1862, ocupând funcțiunii în serviciul telegrafo-postal, dupe cum se vede din adresa biuroului postal central cu No. 608 din 2 Octombrie 1867, care a-deveresce că numitul a fost înaintat la gradul de conductor cu lăfă de 250 lei pe lună, cu ordinul direcțiunii generale No. 6.747 din același an;

Că numitul domn în anul 1878 s'a stabilit în comuna Predeal, din plaiul și județul Prahova, unde 'și plătesce toate sarcinele ca ori-ce cetățen român către Stat, județ și comună și de la care nu s'a sustras nici o-dată de când se află în România, probă declarația din petițiunea sa susținută cu certificatul primăriei comunei Predeal cu No. 1.197 din 30 Decembre 1885, din care se mai constată și buna sa purtare în societate.

În fine, D. G. I. Dogărescu a îndeplinit și ultima formalitate, care l ar mai fi putut lega de țera în care s'a născut; căci în 22 Iunie 1888, a cerut și obținut lepădarea de la protecțiunea ungară, dupe cum se vede din actul sub No. 41.005, din anul 1888, al consulatului austro-ungar, tradus și legalizat de ministerul afacerilor străine al României No. 1.330 din 31 Octombrie 1888.

Comisiunea de indigenat în vederea actelor de mai sus a admis cererea de recunoscere a calității de român a D-lui George I. Dogărescu, și vă rogă și pe D-văstre, D-lor deputați, prin subsemnatul raportore, să votați alăturatul proiect de lege:

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — În virtutea art. 9 din Constituțiune se recunoscă D-lui George I. Dogărescu, din comuna Predeal, calitatea de cetățen român.

Raportor, **M. Caracostea.**

— Dupe adoptarea luării în considerare și a articolului unic, se pune la vot proiectul de lege în total, și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	91
Maioritate absolută	46
Bile albe	70
Bile negre	21

D. vice-președinte, Gr. Cozadini: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

D. M. Caracostea, raportorul comisiunii de indigenat, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

Comisiunea D-văstre de indigenate luând în examinare proiectul de lege, prin care în virtutea art. 7, § II, lit. b din Constituțiune se cere a se acorda împămențirea cu dispensă de stagiū D-lui Octaviu Arbizan, de religione romāno-catolică, de profesiune agricultor, domiciliat în comuna Lucianca, plasa Snagov, județul Ilfov.

Examinând actele aflate în dosarul acestei cereri, a constatat:

- 1) Că este născut în Capitala București și botezat în religionea romāno-catolică;
- 2) Că este născut din părinți stabiliți în țeră;
- 3) Că și a făcut studiile primare în școlile publice din București;
- 4) Că a urmat în liceul Matei-Basarab din București, cursul a 5 clase liceale, de unde a obținut certificatul acelui liceu;
- 5) Că a trecut cursul de agricultură al școlii naționale din Grand-Ionan (Franca);
- 6) Că are purtare onestă în societate și comerțul său de agricultură;
- 7) Că exercită profesiunea de agricultor în comuna Lucianca, plasa Snagov, județul Ilfov;
- 8) Că tatăl D-sale, D. Dominico Arbizan, în tot-d-a-una s'a servit cu pașaporte române.

În fața acestor constatări, comisiunea, a admis în majoritatea membrilor prezenți cererea D-lui Octaviu Arbizan, și vine prin subsemnatul, raport, a vă ruga să bine-voiți a aproba următorul proiect de lege:

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — În virtutea art. 7, § II, lit. b din Constituțiune, se acordă D-lui Octaviu Arbizan, din comuna Lucianca, județul Ilfov, împămențirea cu dispensă de stagiū.

Raportor, **M. Caracostea.**

— Dupe adoptarea luării în considerațiune și a art. unic, se pune la vot proiectul în total și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	73
● Maioritate regulamentară	44
Bile albe	63
Bile negre	10

D. vice-președinte, Gr. Cozadini: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

— **D. M. Caracostea,** raportorul comisiunii de petițiuni, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

Comisiunea D-văstre de indigenat, intrunindu-se în numărul cerut de regulament, a luat în examinare cererea de recunoșterea calității de român a D-lui George Ghimbășanu.

În urma cercetării actelor aflate la dosarul cererii, a constatat următoarele:

- 1) Un act prin care se probetă eliberarea sa de sub protecțiunea Austro-Ungară, de care nu s'a bucurat nici o dată;
- 2) Un act de nascere și botez prin care se constată că este român-ortodox;
- 3) Un certificat al comunei urbei Bârlad, județul Tutova, prin care se constată purtarea D-sale în tot timpul de când funcționează ca profesor la liceu;
- 4) Un certificat liberat tot din partea primăriei locale, prin care se probetă că este căsătorit și părinte a 2 copii.

Comisiunea D-văstre de indigenat, în baza actelor menționate, vine prin subsemnatul a vă ruga să bine-voiți a aproba următorul proiect de lege:

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — În virtutea art. 9 din Constituțiune, se recunoște D-lui G. Ghimbășanu, profesor din urbea Bârlad, județul Tutova, calitatea de cetățean român.

Raportor, **M. Caracostea.**

— Dupe adoptarea luării în considerațiune și a art. unic, se pune la vot proiectul de lege în total:

Votanți	78
Maioritatea regulamentară	44
Bile albe	67
Bile negre	11

D. vice-președinte, Gr. Cozadini: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

— **D. D. Stăncescu,** raportorul comisiunii de indigenat, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

Membrul comisiunii de indigenat intrunindu-se și luând în examinare cererea de împămențire cu dispensă de stagiū a D-lui Ralian Samitca, care s'a deus pe biuroul Camerei de către D. ministru al justiției cu Mesagiul Regesc No. 1.195 din 10 Aprilie 1880.

Din actele aflate în dosar, se constată:

- 1) Că reclamantul este născut la anul 1846, în orașul Craiova, din părinți de naționalitate israelită și botezat în religionea mozaică;
- 2) Că părinții săi sunt stabiliți în țeră de un forte îndelungat timp;
- 3) Că reclamantul împreună cu fratele său Saul Samitca, sunt proprietarii celui mai mare și mai bogat magazin de libră-

rie, precum și celui mai însemnat stabiliment de tipografie, în care comerț și industria-succedeză cu demnitate pe bêtrenul lor părinte care pentru prima-ora a introdus pe o cale sistematică această industrie în orașul Craiova; înființând, în timpul din urmă, cu însemnate sacrificii materiale, un stabiliment de litografie, această ramură de industrie, de care până atunci orașul Craiova era cu totul lipsit.

Acestea toate se constată prin un act subscris de un mare număr de cei mai însemnați locuitori și proprietari din Craiova, dintre cari unii actuali deputați și senatori, alții foști deputați și senatori, foști procurori de curte și foști prefecți etc.

Ast-fel, atât pentru că reclamantul este născut din părinți stabiliți în țeră, cât și pentru că a înființat un stabiliment de cea mai mare utilitate, membrii prezenți au admis în majoritate proiectul prezentat de guvern, și prin subsemnatul raportor vă rog să bine-voiți a 'l vota și D-văstre.

Raportor, **D. Stăncescu.**

PROIECT DE LEGE

În virtutea art. 7, § II, lit. a din Constituțiune se acordă D-lui Ralian Samitca, din comuna Craiova, județul Dolj, împămențirea cu dispensă de stagiū.

— Ne cerând nimeși cuvântul, se pune la vot proiectul de lege și rezultatul scrutinului e cel următor:

Votanți	85
Maioritate regulamentară	44
Bile albe	42
Bile negre	43

D. vice-președinte, Gr. Cozadini: Votul este nul, fiind-că n'a întrunit majoritatea regulamentară, și se va face un nou vot în ședința viitoare.

— **D. D. Stăncescu,** raportorul comisiunii de indigenat, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

D. Alberth Oravetz, de profesiune farmacist, născut și domiciliat în Focșani, vine, prin petițiunea sa de la 14 Februarie 1877 către onor. Cameră, și cere recunoșterea sa de cetățean român, conform art. 8 din codul civil, cu arătare că la 18 Februarie 1887 implinesce stagiul de 10 ani.

Comisiunea D-văstre de indigenat, luând în cercetare actele D-lui Alberth Oravetz din cari a constatat următoarele:

Că D-sa posedă actul de botez emis de parochul religionei romano-catolică din Focșani, prin care se constată că este născut în Focșani la 24 Iulie 1855, și botezat în religia catolică;

Un certificat din partea primăriei urbei Focșani prin care se constată iarăși că este născut în Focșani la 24 Iulie 1855 unde și are și proprietățile sale, și că

nici o-dată nu s'a bucurat de ver-o protecțiune străină, precum și

Un certificat din partea consiliului de administrație al batalionului al 3-lea de vânători, prin care arată că sergentul Alberth Oravetz, în tot timpul serviciului său de la 26 Aprilie 1883 și până la 26 Octombrie același an, data trecerii sale în rezervă, s'a bucurat de o bună conduită îndeplinindu-și serviciul cu destul zel și activitate.

În fața acestor acte, și considerând că stagiul de 10 ani s'a împlinit, comisiunea în unanimitatea membrilor prezenți, a admis cererea de împământenire a D-lui Alberth Oravetz, și a numit pe subsemnatul raportor spre a vă prezenta următorul proiect de lege.

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — În virtutea art. 7, § II, lit. b din Constituțiune, se acordă D-lui Alberth Oravetz, din comuna Focșani, județul Putna, împământenirea, care și are împlinit stagiul.

Raportor, *D. Stăncescu.*

D. G. Apostoleanu : D-lor deputați, am cerut cuvântul ca să vă dau ore-cari lămuriri.

D. Alberth Oravetz, farmacist, de religie catolică, este un om foarte onorabil, se bucură de o bună conduită în societate, și are împlinit stagiul de 10 ani cerut de lege.

Vă rog dar, să bine-voiți, a admite opiniunea emisă de comisiunea D-văstre.

Ne mai luând nimeni cuvântul, să pune la vot proiectul de lege și rezultatul scrutinului este :

Votați	76
Maioritate regulamentară	44
Bile albe	63
Bile negre	13

D. vice-președinte, Gr. Cozadini : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

— *D. D. Stăncescu,* raportatorul comisiunii de indigenat, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

D. Constantin Dimitriu Neguț, român, de părinți din Transilvania, prin petițiunea dată ministerului justiției la 10 Ianuarie 1885, a cerut a i se acorda recunoșcerea.

Prin Mesagiul regal de la 19 Februarie același an, cu No. 500, cererea sa a fost trimisă în deliberațiunea Camerei.

Comisiunea D-văstre de indigenat, procedând la cercetarea actelor, a vădut :

Că D. C. D. Neguț este născut în Focșani la anul 1852, Aprilie 10, din părinți creștini, naționalitate română, comerciant, domiciliat în acea urbe, dupe cum dovedesce actul primăriei urbei Focșani, No. 83 din 27 Februarie 1886, legalizat de tribunalul județului Putna la No. 4.812 din 3 Martie 1886 ;

Că nu s'a aflat nici o-dată trecut în registrele supușilor Austro-Maghiari, dupe cum asemenea se constată prin certificatul autorității locale austriace No. 651 din 24 August 1884 ;

Că a servit în garda civică, dovadă certificatul urbei Focșani No. 4.031 din 1884 ;

Că posedă tot-d'o-dată două acte date din partea cetățenilor săi din acea urbe, prin cari constată frumoasă purtare și buna conduită ce are în societate ocupându-se cu cea mai mare onestitate de comercial său, și că a răspuns regulat toate dările contribuitoare către Stat.

Pe aceste baze dar, comisiunea D-văstre de indigenat, în unanimitatea membrilor prezenți, l-a admis de bun, și a numit pe subsemnatul raportor, spre a vă supune la aprobare următorul proiect de lege.

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — În virtutea art. 9 din Constituțiune, se recunoște calitatea de cetățen român D-lui Constantin D. Neguț, din comuna Focșani, județul Putna.

Raportor, *D. Stăncescu.*

D. G. Apostoleanu : D-lor, din citirea raportului ați vădut meritele acestui om. Este destul numai să vă mai spun un detaliu. Pe când se dicea că opozițiunea nu are drept la protecțiunea legilor, atunci acest domn a fost șters din listele electorale dupe ce și exercitase drepturile politice patru ani, așa că a fost nevoit în urmă să cêră recunoșcerea de la Cameră, cu toate că este român.

Ne mai luând nimeni cuvântul se pune la vot proiectul de lege și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votați	73
Maioritate regulamentară	44
Bile albe	71
Bile negre	2

D. vice-președinte, Gr. Cozadini : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

— *D. Cristu S. Negoescu,* raportatorul comisiunii de petițiuni, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Comisiunea de indigenat, intrându-se în ziua de 10 Decembre 1888, în număr de 5 membri, sub președenția D-lui Iacob Fătu, a luat în cercetare cererea de împământenire cu dispensă de stagiū a D-lui Hristea N. Petropulo, în virtutea art. 7, § II, lit. a din Constituțiune.

Examinând actele depuse pe lângă petițiunea sa, adresată ministerului justiției la 11 Noembre 1887, comisiunea a constatat :

1. Că este născut la anul 1848, luna Ianuarie 3, și botezat în religie ortodoxă la biserica S-tu Ilie din Craiova, fiind fiul lui Neculai Petropulo, român

din Macedonia, căsătorit în România cu o româncă ;

2. Că este un mare și bun agricultor din județul Brăila, care se bucură de o bună reputațiune de onestitate; că este foarte generos și plin de pietate pentru populațiunea rurală lipsită de mijloce, dându-le medicamente gratuit, și viindule în ajutor locuitorilor ceea ce l-a și atras o mulțumire oficială din partea guvernului ;

3. Că are în țără rude de aprôpe cari sunt români, între alții pe fratele mamei sale D. Suliotis, fost senator și mare proprietar din Brăila ;

În fața acestor constatări, comisiunea a admis în unanimitate cererea D-lui Nicolai Petropulo, domiciliat în comuna Scorțaru-Nou, județul Brăila, și vă rog să bine-voiți a da aprobarea D-văstre, următorului proiect de lege.

PROIECT DE LEGE

În virtutea art. 7, § II, lit. a din Constituțiune, se acordă D-lui Hristea N. Petropulo, din comuna Scorțaru-Nou, județul Brăila, împământenirea cu dispensă de stagiū.

Raportor, *Crist. S. Negoescu.*

D. vice-președinte, Gr. Cozadini : D. Kogălniceanu are cuvântul.

D. M. Kogălniceanu : D-lor, nu știu de loc cari sunt opiniunile politice ale D-lui Petropulo, dar l cunosc și știu că este născut în țără, că este român și vorbesce românesce ca fie-care din noi.

— Ne mai luând nimeni cuvântul, se pune la vot proiectul de lege și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votați	83
Maioritate regulamentară	44
Bile albe	82
Bile negre	1

D. vice-președinte, Gr. Cozadini : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

— *D. M. Caracostea,* raportatorul comisiunii de indigenat, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

D. Frantz Lehrer, comerciant din Pitești, a solicitat în anul trecut a i se da împământenirea cu dispensă de stagiū.

Comisiunea de indigenat a acestei onor. Camere, în ședința de la 23 Ianuarie 1887, intrându-se și cercetând actele presintate de D. Lehrer, a admis cererea sa de a i se acorda împământenirea și mi-a făcut onôrea a mă numi raportor.

D. Frantz Lehrer este născut și crescut în România, fiind botezat în Bucuresci, în religieuna evanghelică, în 1854.

În Pitești are un însemnat atelier de dogărie, și un deposit de benturi spirtoase, având un capital însemnat cu care exercită acest comerț împreună cu părintele său.

Un certificat liberat de legațiunea re-

gală a Țerilor-de-Jos dovedește că el a renunțat la protecțiunea acestei țări, voind a opta pentru naționalitatea română.

Un număr considerabil de proprietari și comercianți din Pitești dau cele mai bune referențe în privința reputațiunii și onorabilității D-lui Lehrer. Tot în acest sens a produs și două certificate ale autorității comunale din Pitești.

Percepția certifică asemenea că D-sa are trei imobile în Pitești, în culorea de galben și că oșebit de impositul funciar mai plătesce și 1000 lei anual pentru licența angrosistă.

În fine, D. Lehrer, a prezentat un act prin care constată că chiar părintele său a fost împământenit în Iulie anul 1858.

Acestea au fost actele pe baza cărora comisiunea de indigenat, cu majoritatea membrilor prezenți, a admis ca, în virtut art. 7, § 2, lit. b din Constituțiune, să se acorde D-lui Frantz Lehrer, împământenirea cu dispensă de stagiū; și vă rogă, prin subsemnatul, a vota alăturatul proiect de lege.

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — În virtutea art. 7, § II, lit. b din Constituțiune, se acordă D-lui Frantz Lehrer din comuna Pitești, județul Argeș, împământenirea cu dispensă de stagiū.

Raportor, *M. Caracostea.*

— Dupe adoptarea luării în considerare și a articolului unic se pune la vot proiectul de lege în total, și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votați	76
Maioritate regulamentară	44
Bile albe	62
Bile negre	7

D. vice-președinte, Gr. Cozadini: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

— *D. D. Stăncescu*, raportorul comisiunii de indigenat, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

D. Constantin Niculescu, prin petițiunea adresată onor. Camere la 13 Februarie anul trecut se rogă a i se acorda calitatea de cetățen român, conform art 7 din Constituțiune.

În sprijinul cererii sale, petiționarul prezintă următoarele acte:

1. Actul de botez No. 58, prin care se constată că este născut în orașul Brăila la anul 1851, Iunie 28, din părinți elini și botezat în religiunea ortodoxă la biserică Sf. Spiridon din acel oraș;

2. Atestatul No. 46, prin care se constată că clasele primare le a urmat în școala publică din orașul Călărași;

3. Actul ministerului de resbel prin care se constată că s'a înrolat la anul 1875 în regimentul 3 de linie ca voluntar;

4. Actul ministerului de resbel No. 1.410, prin care se constată că prin înaltul decret No. 855 i s'a acordat sergentului-major Constantin Niculescu dreptul de a purta medalia militară de argint, pentru fapte meritorii și de curagiū în timpul diferitelor lupte peste Dunăre;

5. Brevetul No. 95 pentru „Crucea trecerei Dunărei” și brevetul No. 860 pentru medalia „Apărătorilor Independenței” prin care se constată că petiționarul a făcut parte din armata română de operațiune în anul 1877—1878;

6. Certificatele No. 93 și 313, prin cari se constată că în tot timpul s'a bucurat de o exemplară conduită, îndeplininduși serviciul cu zel și activitate.

Comisiunea de indigenat, întrunindu-se și luând în examinare cererea și actele mai sus menționate, în unanimitatea membrilor prezenți a admis a se acorda D-lui Niculescu calitatea de cetățen român fără stagiū, și, prin subsemnatul raportorele ei, vă rogă să bine-voiți a aproba următorul proiect de lege.

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — În virtutea art. 7, § II, lit. a din Constituțiune, se acordă D-lui Constantin Niculescu, din orașul Călărași, județul Ialomița, împământenirea cu dispensă de stagiū.

Raportor, *D. Stăncescu.*

— Dupe adoptarea luării în considerare și a articolului unic, se pune la vot proiectul de lege în total:

Votați	67
Maioritate regulamentară	44
Bile albe	62
Bile negre	5

D. vice-președinte, Gr. Cozadini: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

— *D. D. Stăncescu* dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

D. Ioan Ionescu, din comuna Mera, județul Putna, a cerut ministerului justiției la 16 Martie 1880 a i se acorda indigenatul cu dispensă de stagiū.

Cererea sa este venită în deliberațiunea Camerei prin Mesagiul regal din 11 Februarie 1885.

Comisiunea D-vostre de indigenat, luând în deliberațiune cererea D-lui Ioan Ionescu și actele prezentate de D-sa,

Considerând că D. Ioan Ionescu este născut în orașul Vasarhei din Transilvania la anul 1847, din părinți unguri, și că D-sa este trecut din religiunea protestantă în religiunea ortodoxă, cum probă extractul sub No. 242 din 1867 dat de primăria comunei Focșani;

Că de la 1858 este venit în România și se află în comuna Mera, (județul Putna), bucurându-se de o bună reputație, cum

probăză certificatul legalizat de primăria comunei Mera din 4 Martie 1880 sub No. 233;

Că s'a căsătorit cu o româncă la 1867, cum probăză extractul de căsătorie dat de primăria comunei Mera sub No. 15, legalizat de primăria comunei Mera la 25 Maiu 1879 sub No. 324;

Că D-sa a fost chiar și primaru comunei Mera, ales la 1877 și 1878, cum probăză actele prefecturii de Putna sub No. 12.468 din 1877 și sub No. 13.132 din 1878;

A admis în unanimitate cererea D-lui Ioan Ionescu din comuna Mera, județul Putna, și vă rogă să bine-voiți a vota următorul proiect de lege.

Raportor, *D. Stăncescu.*

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — În virtutea art. 7, § II, lit. a din Constituțiune, se acordă D-lui Ioan Ionescu, din comuna Mera, județul Putna, împământenirea cu dispensă de stagiū.

— Dupe adoptarea luării în considerațiune și a articolului unic, se pune la vot proiectul de lege în total, și scrutinul se declară nul, nefotrunind numărul de votați cerut de regulament.

— Ședința se ridică la ora 4 și jumătate dupe amiazi și cea viitoare se anunță pe a doua și 19 Decembre.

Ședința de la 19 Decembre 1888

Președința D-lui președinte *Lascar Cărtari*, asistat de D-nii secretari *U. Boldescu*, *A. Simu*, *G. Dem. Teodorescu* și *G. Tocilescu.*

— Ședința se deschide la ora 1 dupe amiazi.

— Prezenți 157 D-ni deputați.
— Nu răspund la apelul nominal 17 D-ni deputați și anume:

In congediū:

D-nu I. Demetriad.

Fără arătare de motive:

D-nii *D. Bădescu*, *P. Brătășanu*, *T. Busdugan*, *G. Gr. Cantacuzino*, *Gr. Christenghi*, *C. Christodorescu*, *V. Dimitropolu*, *N. Georgescu*, *C. T. Grigoreccu*, *M. Mateescu*, *E. Mavrocordat*, *V. Mortzun*, *C. Raileanu*, *N. C. Săveanu*, *R. Stanian*, *Gr. Triandafil.*

— Sumarul ședinței precedente se aprobă:

— Se trimit la comisiunea de petițiuni: petițiunea D-lui *G. C. Colibășanu*, a D-lui *M. Ghibănescu*, a D-nei *Alexandrina V. Predescu*, a mai multor locuitori din comuna Ciocesci, județul Teleorman, a mai multor locuitori din comuna Ibănesci, județul Olt, a mai multor cetățeni din Craiova și a învătătorului din comuna Ghergheasa R.-Sărat.

— Se trimite la comisiunea de indigenat petițiunea D-lui Xenofon Vlasto.

— Se depun 13 raporturi ale comisiunei de indigenat asupra naturalisării D-lor: Ed. Peikert, St. Dan, Th. Susiu, N. Anastasiu, Iuliu Pavlosievici, C. Guse, I. Gazi, D. Mardan, Em. Baum, M. A. Florea, D. Almogen, Ed. Baeram și D. The-mistocli.

D. președinte, L. Catargi: Domnilor deputați, sunt mai multe secțiuni cari n'au tratat încă ore cari proiecte de lege ce sunt cerute de urgență și fiindcă nici un domn ministru nu este încă presinte ca să putem lucra în ședință publică, v'ăș ruga ca să trecem în secțiuni pentru a vă ocupa cu acele lucrări, și la 3 ore vom continua ședința publică.

Tot-d'o-dată rog și pe D-nii delegați ai secțiunilor să termine lucrările pentru cari sunt convocați.

Voci: Prea bine.

— Adunarea trece a lucra în secțiuni.

— Ședința se redeschide la 3 ore sub președinția D-lui președinte L. Catargi.

D. ministru de externe, P. P. Carp: Domnule președinte, astăzi este 31 Decembre și mâne 1 Ianuarie stil nou; prin urmare desără încetază arangiamentul comercial ce exista între România și Franca. Am ruga dar pe Adunare ca chiar astăzi să ia în desbatere proiectul de lege relativ la prelungirea încă pe 6 luni a arangiamentului cu Franca, pentru ca să nu se aducă străgânire comerului.

D. președinte, L. Catargi: Domnule ministru, raportul comitetului de delegați nu este încă imprimat, nici împărțit D-lor deputați dupe cum cere regulamentul.

D. ministru de externe, P. P. Carp: Sciți acésta, dar mai sciți că Adunarea a votat urgența asupra acelu proiect de lege și, prin urmare, cred că acésta cestiune s'ar putea trata chiar astăzi, fără ca să se mai imprime raportul comitetului de delegați.

D. C. Bobelca: Cer cuvântul pentru a face o propunere.

D. președinte, L. Catargi: Aveți cuvântul.

D. C. Bobelca: Domnilor, am onóre a presinta o propunere sub-scrisă de 70 domni deputați, prin care se exprimă dorința ca vacanța ce este a se lua de către Camera în vederea sărbătorilor să începă de la 20 ale curente și să se termine la 10 Ianuarie viitor.

Vă rog, D-le președinte, să bine-voiți a consulta Camera asupra acestei propunerii și dacă va fi cine-va care să o combată, atunci mi rezerv dreptul de a lua cuvântul.

D. președinte, L. Catargi: Asupra acestei propunerii Adunarea va avea să se pronunțe la finele ședinței.

Acum însă, vă rog, D-lor, să decideți dacă primiți propunerea făcută de D. ministru de externe, de a se lua îndată în desbatere proiectul de lege pentru

prelungirea arangiamentului comercial cu Franca încă pe 6 luni.

Voci: Da, da.

— Se pune la vot propunerea făcută de D. ministru de externe și se primesce.

— **D. N. Blaramberg,** raportatorul comitetului de delegați ai secțiunilor, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

Sub-scrisul în calitatea mea de raportor al comitetului delegaților, compus din D-nii:

Gr. Cozadini	pentru secțiunea	I
C. Vrabie	"	II
C. Kogălnicenu	"	III
M. Caracostea	"	IV
I. Oroveanu	"	VI
E. Mavrocordat	"	VII

și însăcinat de secțiunile respective a delibera asupra prelungirii arangiamentului comercial cu Franca încă pe șese luni, adică până la 19 Iunie (1 Iulie) 1889, am onóre a aduce la cunoștința D-vostre că secțiunile D-vostre au adoptat acest proiect în unanimitate, în dorința și speranța de a ajunge cât mai curând, prin concesiuni reciproce, la încheierea unui tratat definitiv cu marea și nobila națiune de care ne lăgă atâtea interese morale și materiale. Nu'mi mai rămâne dar de cât a supune acest proiect la aprobarea D-vostre.

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — Guvernul este autorizat să prelungescă arangiamentul comercial cu Franca pe un nou termen de 6 luni, adică până la 19 Iunie (1 Iulie) 1889.

Raportor, **N. Blaramberg.**

— Neluând nimeni cuvântul se pune la vot luarea în considerare a proiectului de lege și se adoptă în unanimitate.

— Articolul unic se adoptă fără discuțiune.

— Se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votați	129
Maioritate absolută	65
Bile albe	128
Bile negre	1

D. președinte, Lascar Catargi: Adunarea a adoptat proiectul de lege. (Aplause).

Acum, D-lor, la ordinea zilei avem mai întâi un vot declarat nul în ședința trecută asupra naturalisării D-lui Samitca.

— Adunarea procede la vot și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votați	115
Maioritate absolută	58
Bile albe	58
Bile negre	57

D. președinte, Lascar Catargi: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

Maî avem acum încă un vot rămas tot de ieri asupra proiectului de lege relativ la împământenirea D-lui Ión Ionescu.

Adunarea procede la vot și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votați	95
Maioritate regulamentară	48
Bile albe	29
Bile negre	66

D. președinte, Lascar Catargi:

Adunarea a respins proiectul de lege.

Acum D. G. Burghilea are cuvântul.

D. G. Burghilea: D-lor deputați, am onóre a presinta o propunere, subscrisă de mai mulți dintre colegii noștri. Propunerea mea tinde la modificarea unor articole de la cap. VII din codul de procedură penală. Ideea acestei modificări este de a se suprima mandatul de depunere, în scop de a se da mai multe garanții individuale.

Iată cuprinderea acestei propunerii:

EXPUNERE DE MOTIVE

Detențiunea preventivă este un rău necesar care rezultă din imperfecțiunea inteligenței umane. Justiția nu pôte în adevăr a discerne instantaneu și într'un mod cert culpabilitatea sa în inocența inculpatului. Trebuie, în adăstarea unei decisiuni definitive, să se înlătore preveniturii mișlôcele de a 'și ascunde urmele crimei și cu deosebire de a scăpa prin fugă de executarea hotărîrii. Dar acésta detențiune preventivă cere sacrificiul libertății individuale, darul cel mai precios garantat de articolul 13 din Constituțiune, și în ori-ce bună legislațiune detențiunea trebuie să fie restrinsă în limitele cele mai strimte.

Din cele patru mandate, recunoscute de articolul 89 din procedura codului penal, este unul, anume *mandatul de depunere*, care n'are rațiune de a mai exista, căci el lovesce sdrobitor în libertatea individuală și se decerne cu multă ușurință, de ore-ce legea nu'l incongiôră de nici o garanție; el n'are nevoie de a fi motivat și se lasă totul la aprecierea și priceperea judecătorului, care, ca om, pôte fi supus greșelei, cu atât mai mult că în practică mandatul de depunere se confundă cu mandatul de arestare.

Pentru aceste motive, o reformă a codicelui nostru de procedură penală la articolele ce privesc mandatele de depunere și de arestare și

punerea acestui codice în armonie cu spiritul Constituțiunii este imperios cerut de timpul de față, de societatea de azi.

Și, pentru ca societatea să fie satisfăcută, iar justiția să fie echitabilă, reforma să se mărginească în a suprima mandatul de depunere și introducerea unei garanții în cestiunea mandatului de arestare, astfel că pe viitor mandatul de arestare se va da de judecătorul de instrucțiune cu drept de apel la tribunal.

În scopul acesta propunem alăturatul proiect de lege modificător capitolului VI din codul de procedură penală.

Christu I. Sulioti, Gh. Burghele, D. Alexandrescu, C. Dobrescu-Argez, Gh. Softa, Gh. Macarescu, R. C. Pătrărlăgeanu, N. Ceaur Aslan, Văsescu, Er. Sturdza, T. Calimachi, Christu S. Negoescu.

PROC. COD. PENAL. — CART. I, CAP. VI
CAPITOLUL VI

Despre mandatul de înfățișare, de aducere și de arestare

88. Mandatul se numește ordinea prin care oficerii de poliție, judecătorul de instrucțiune, ori ministerul public, în puterea facultății ce le este dată expres și în cazuri anume determinate prin lege, pun o persoană în față, sub paza sa sau sub mâna judecății.

89. Sunt trei feluri de mandate: mandat de înfățișare, mandat de aducere și mandat de arestare.

90. Mandatele de înfățișare și de aducere au de scop a pune pe cel chemat înaintea judecății.

Mandatul de aducere se poate executa și prin putere, dupe formele mai jos arătate.

91. Mandatul de arestare are de obiect închisoarea preventivă a unei persoane, dupe formele mai jos prescise.

92. Când inculpatul va fi domiciliat și faptul va fi de natură a atrage dupe sine numai o pedepsă corecțională, judecătorul de instrucțiune va putea, dacă va judeca de cuviință, să nu dea în contra lui decât un mandat de înfățișare, rămânându-i facultatea de a putea, dupe

ce l a întrebat, să schimbe acel mandat în veri-care altul, dupe împrejurările ce s'ar desveli.

93. Dacă inculpatul nu vine la înfățișare, judecătorul de instrucțiune va da în contra lui un mandat de aducere.

Asemenea va da mandat de aducere în contra ori-cărei persoane de ori-ce calitate, în cazul când aceea persoană ar fi inculpată de un delict care trage dupe sine pedepsă criminală.

94. El poate asemenea să dea mandate de aducere în contra martorilor cari refuză de a se înfățișa, dupe citațiunea ce li s'a trimis, conform art. 77, și fără ca acesta să impiedice de a se condamna martorul la amenda legiuită prin același articol.

95. În cas de mandat de înfățișare, judecătorul va face interogarea îndată; în cas de mandat de aducere, el o va face cel mai târziu în douăzeci și patru de ore.

96. Judecătorul de instrucțiune va putea, dupe ce a auzit pe inculpat și pe ministerul public, să dea un mandat de arestare, dupe forma mai jos arătată, în cas când faptul ar trage dupe sine pedepsă criminală sau închisoare corecțională.

În cele douăzeci și patru ore de la notificarea acestui mandat, inculpatul va putea face apel la tribunalul județului în contra acelui mandat de arestare, și tribunalul în trei zile cel mult va statua în mod contradictoriu asupra acelui mandat de arestare.

În cursul instrucțiunii, el va putea, auzind pe ministerul public, și ori-care ar fi natura inculpării, să libereze pe inculpat de sub mandatul de arestare, în datorându-l a se înfățișa la toate actele procedurii, precum și pentru executarea sentinței, îndată ce va fi cerut.

Ordonanța de liberare în cele patruzeci și opt ore de la notificare va putea fi atacată pe calea opozițiunii, în care timp inculpatul va rămânea deținut.

97. Mandatele de înfățișare, de aducere, vor fi subscribe de cel ce le va fi dat și sigilat cu sigiliul său. Prevenitul va fi într'ensele numit

și desemnat cât se va putea mai clar.

98. Aceleași formalități vor fi observate și în mandatul de arestare; însă acest mandat va coprinde încă și denunțarea faptului pentru care este dat, precum și citațiunea, legii care califică acel fapt crimă sau delict.

99. Mandatele de înfățișare, de aducere sau de arestare vor fi notificate prevenitului prin aproad sau printr'un agent al puterii publice, care l va înfățișa prevenitului în original și i va lăsa copie de pe densusul.

Mandatul de arestare va fi înfățișat prevenitului, chiar când acesta s'ar afla la oprélă și i se va lăsa copie de pe densusul.

100. Mandatele de aducere, de înfățișare și de arestare vor fi executorii în totă întinderea Statului român.

Dacă prevenitul se află afară din județul oficerului care va fi dat mandatul de arestare, el va fi condus înaintea sub-prefectului, său, în lipsa acestuia, înaintea adjunctului ori înaintea primarului său a ajutorului său, ori înaintea comisariului de poliție al locului, și acela va viđa mandatul fără a putea opri executarea sa.

101. Prevenitul, care va refusa de a se supune la mandatul de aducere, său care, dupe ce va fi declarat că este gata a se supune, va încerca să scape, va trebui să fie constrins.

Purtătorul mandatului de aducere va chema, de va cere trebuința, puterea publică a locului celui mai de aproape; ea va fi datăre să mērgă dupe cererea coprinsă în mandatul de aducere.

102. Cu toate acestea, dacă, dupe mai mult de două zile de la data mandatului de aducere, prevenitul se va fi găsit afară din județul oficerului care a dat acest mandat, și la o distanță de mai mult de două miriametre de la domiciliul celui oficer, acel prevenit va putea să nu fie constrins de a se supune mandatului; dar atunci procurorul județului, în care se va fi găsit și înaintea căruia va fi condus, va cere de

la judecătorul de instrucțiune un mandat de arestare, în virtutea căruia el va fi reținut la închisoare.

Mandatul de aducere va trebui să fie pe deplin executat, dacă prevenitul a fost găsit având asupra sa lucruri, hârtii sau instrumente, cari vor face să se nască prepus cum că el ar fi autor sau complice al delictului pentru care este căutat, ori-care ar fi termenul său distanța în cari ar fi găsit.

103. În douăzeci și patru de ore dupe executarea mandatului de arestare, ministerul public, care 'l va fi dat, în cazul prevăzut la articolul precedent, va da în scire și va transmite procesele-verbale, ce se vor fi făcut, la oficerul care a dat mandatul de aducere.

104. Oficerul care a dat mandatul de aducere și căruia vor fi transmise actele procesului, precum s'a țin în articolul precedent, va comunica toate acestea, tot într'un termen de douăzeci și patru ore, la judecătorul de instrucțiune pe lângă care funcționează; acest judecător se va conforma cu dispozițiunile art. 87.

105. Judecătorul de instrucțiune, care este intrat în cercetare sau d'a-dreptul său făcută conform art. 87, va transmite, sub sigiliu, la judecătorul de instrucțiune al locului unde s'a găsit prevenitul, actele, notele și informările relative la delict, spre a supune pe acel prevenit la interogator.

Toate actele vor fi, dupe acesta, întorse la judecătorul care se află intrat în cercetare, împreună cu interogatorul.

106. Dacă, în cursul instrucțiunii, judecătorul ce se află intrat în cercetare va da un mandat de arestare, el va putea ordona prin acel mandat ca prevenitul să fie transmutat la arestul locului unde se face instrucțiunea.

107. Dacă nu se coprinde în mandatul de arestare ca să se facă acea transmutare a prevenitului, el va rămânea la arestul județului în care se va fi găsit, până ce se va hotări de judecătorul de instrucțiune, conform art. 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135.

108. Dacă prevenitul, în contra

căruia s'a dat un mandat de aducere, nu poate fi găsit, acel mandat va fi înfățișat la sub-prefectul, primarul, ori la ajutorii lor, sau la comisarul de poliție al comunei unde este reședința prevenitului. Numiții vor viđa actul de notificare.

109. Ori-care depositar al puterii publice și chiar ori-ce persoană vor fi datorii a pune mâna pe prevenitul surprins în flagrant delict, sau în casurile asemenate flagrantului delict, și a'l conduce înaintea ministerului public, fără să fie trebuința de mandat de aducere.

110. Oficerul însărcinat cu executarea mandatului de arestare va lua cu sine putere îndestulă pentru ca să nu scape prevenitul.

Acea putere o va lua din apropierea locului unde va trebui să se execute mandatul de arestare; ea va fi datăre să meargă dupe cererea făcută d'a-dreptul comandantului ori superiorului și coprinsă în mandat.

111. Dacă prevenitul nu poate fi prins, mandatul de arestare va fi notificat la cea dupe urmă locuință ce a avut, și se va face proces-verbal de perchișiune.

Acest proces-verbal se va face în prezența celor două mai de aproape vecini ai prevenitului, pe cari 'i va putea găsi purtătorul mandatului; ei 'l vor subscrie, sau dacă nu știu ori nu vor să subscrie, se va face mențiune de acesta, precum și de interpelarea ce li se va fi făcut pentru a subscrie.

Purtătorul mandatului de arestare va face dupe aceea să se viđeze procesul său verbal de sub-prefect ori de ajutorul său, sau de comisarul de poliție al locului, și 'i va lăsa copie de pe densul.

Mandatul de arestare și procesul-verbal vor fi dupe aceea date la grefa tribunalului.

112. Prevenitul, prins în puterea unui mandat de arestare, va fi condus fără întârziere la arestul arătat în mandat.

113. Oficerul însărcinat cu executarea mandatului de arestare, va da pe prevenit în mâna directorului închisorei, care 'i va da adeverința de primirea prevenitului.

Va duce dupe aceea la grefa tribunalului actele relative la arestare și va lua o adeverință de a lor predare.

El va înfățișa atât înscrisul de primire cât și adeverința, în douăzeci și patru de ore, la judecătorul de instrucțiune, care le va viđa pe amândouă, și această viđa o va da și o va subscrie.

114. Neobservarea formalităților prescrise pentru mandatele de înfățișare, de aducere și de arestare va fi pedepsită prin muștrări în contra procurorului său a judecătorului de instrucțiune, ceea-ce nu împedică pe cel în drept de a exercita în contra lor acțiune recursorie civilă, dacă are motive.

D. președinte, Lascar Catargi: Se va trimite la secțiuni.

Acum D. G. G. Tocilescu are cuvântul pentru a anunța o interpelare.

D. G. G. Tocilescu: Interpelez pe D. ministru al instrucțiunii publice, spre a răspunde dacă are de gând a spori salariile profesorilor de la școlile normale de învățatori prin bugetul anului viitor, spre a fi egale cu acele prevăzute prin legea din 1883.

Interpelez pe D. ministru al instrucțiunii publice, în privința construirii unui local nou pentru Universitatea din Iași, dacă lucrările au să începă chiar în primă-veră anului viitor.

Interpelez pe D. ministru al justiției sau pe guvern, spre a răspunde dacă are de gând să presinte un proiect de lege: I. Pentru reorganizațiunea magistraturii; II. Pentru indemnizarea de către Stat a condamnaților dovediți nevinovați în urma recursului în revisuire; III. Pentru garantarea libertății individuale.

Interpelez pe D. ministru de interne, spre a răspunde ce măsuri a luat în contra primarului comunei Șipotete din județul Iași, Nicu Dimitriu, pentru nelegiuirile și arestațiunile arbitrare comise cu ocaziunea alegerilor comunale.

De asemenea 'l interpelez pentru intervenirea abusivă a forței armate ce a avut loc tot cu aceeași ocaziune.

D. președinte, L. Catargi: Binevoitiți a o depune la biuroș spre a se comunica guvernului.

D-lor deputați, la ordinea ținile avem mai multe interpelări, mi s'a spus însă că D-nii interpelatori voesc să amâne interpelările D-lor. Întreb dar pe D-nii I. Grădișteanu, D. Sturdza, N. Ionescu și Vasile Andreieși, dacă sunt pentru amânare?

D. I Grădișteanu: Eu consimt a se amâna interpelarea mea.

D. D. Sturdza: Eu, D-le președinte,

n'am cerut amânarea, dar mi s'a spus că sunt niște legi urgente pentru astăzi. Interpelarea mea și are importanța ei, și consimt să se amâne dacă se pune pe mâne la ordinea zilei.

D. președinte, L. Catargi: Se va înscrie la ordinea zilei de mâne.

D. N. Ionescu: Eu amân interpelarea fiind-că pôte să facă conexitate interpelarea mea cu aceea anunțată mai detaliat de D. Tocilescu.

D. C. Andreeș: Pentru că D. ministru de lucrări publice nu este prezent, amân și eu interpelarea mea pe mâne.

D. președinte, L. Catargi: Tôte interpelările fiind amânate, trecem la celelalte lucrări ce sunt înscrise la ordinea zilei de astăzi.

— **D. C. Cesianu,** raportorul comisiunii financiare, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

D. ministru de interne, cu Mesagiul regal No. 3.586 din 5 Decembre 1888, a înaintat onor. Camere proiectul de lege pentru deschiderea unui credit suplimentar de lei 13.130, bani 39, pentru plata până la finele anului bugetar a remiselor cuvenite factorilor postali suplimentari, însărcinați cu distribuirea telegramelor și celorlalte corespondențe postale.

Comisiunea financiară, având în vedere expunerea de motive ce însoțesc proiectul D-lui ministru, din care rezultă că numărul factorilor remisieri, însărcinați cu distribuirea corespondențelor telegrafice și postale, devine din ce în ce insuficient în raport cu cerințele publicului; că administrația telegrafelor și postelor a fost silită în tot-d'a-una a spori numărul factorilor în orașele unde lipsa era mai mult simțită; că ast-fel fiind, numărul de 28 factori suplimentari devenind insuficient, direcțiunea postelor și telegrafelor a sporit numărul la 50, și prin urmare și creditul suplimentar din buget de 25.000 lei nu pôte fi suficient până la finele anului bugetar pentru plata factorilor suplimentari.

Pentru aceste motive, comisiunea D-vostre financiară a admis creditul cerut și vă rogă prin subsemnatul, ca raportor, să votați, D-lor deputați, alăturatul proiect de lege.

Raportor, **C. Cesianu.**

PROIECT DE LEGE

Art. I. Se deschide pe sêma ministerului de interne, serviciul telegrafelor și postelor, un credit suplimentar în sumă de lei 13.130, bani 39, a se adăoga la cap. IV, § 2, art. 43 al bugetului de cheltuele pe anul curent, spre a se plăti remisele cuvenite până la finele anului bugetar pentru distribuirea telegramelor.

Art. II. Acest credit se va acoperi din fondul alocat pentru deschiderea de credite suplimentare și extraordinare prin

budgetul general de cheltueli pentru exercițiul anului curent.

— Dupe adoptarea luării în considerațiune și a articolelor în parte, se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	80
Majoritate regulamentară	44
Bile albe	73
Bile negre	7

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

— **D. N. Blaramberg,** raportatorul comitetului de delegați ai secțiunilor, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

Comitetul delegaților secțiunilor D-vostre compus din :

D. Ștefănescu Anast. pentru sect. I;	
„ Balș. M. „ „ II;	
„ Boldescu Ulise „ „ IV;	
„ Șomănescu Sava „ „ VI;	
„ Duca G. „ „ VII; și	

Subsemnatul pentru secțiunea V, în lipsa D-lui Kogălniceanu C. pentru secțiunea III, intrunindu-se în ziua de 15 Decembre 1888 și luând în cercetare propunerea de a se acorda o subvențiune de 200.000 lei comitetului național format din inițiativa privată pentru participarea României la expoziția universală din Paris, unanimitatea membrilor prezenți a aprobat această propunere precum o aprobă secțiunile respective. E de prisos a enunța aci motivele acestei rezoluțiuni parlamentare; ele sunt deja pe larg așternute în expunerea de motive a propunerii. Prin urmare, nu mi rămâne ca raportor de cât de a supune sufragiilor D-vostre următorul proiect de lege destinat a încuraja această inițiativă patriotică și meritorie.

PROIECT DE LEGE

Art. unic.—Se deschide pe sêma D-lui ministru agriculturii, comerțului, industriei și domeniilor un credit extraordinar de 200.000 lei noi, spre a fi puși la dispozițiunea comitetului național ce s'a format în Bucuresci, pentru participarea României la expoziția universală din Paris din anul 1889.

Acest credit se va acoperi din fondul pentru deschiderea de credite suplimentare și extra-ordinare pe exercițiul 1888—89.

D. președinte, L. Catargi: Discuțiunea generală este deschisă, D. Lahovari are cuvântul.

D. I. Lahovari: D-lor deputați, voiți spune numai câte-va cuvinte în sprijinul acestei propuneri, care este pornită din inițiativa D-vostre, și în care se văd iscăliți membri aparținând tuturor culorilor, tuturor partidelor din această Cameră. În adevăr, aci nu este vorba de cestiune de partid, aci este vorba de una din acele cestiuni naționale, asupra cărora avem fericirea de a fi cu toții uniți.

D-lor deputați, cred că am dovedit până acum că nu sunt pentru risipa banului public, și ați vădut că în mai multe ocațiuni mi-am atras ôre-care recriminațiuni, din cauza zelului mare ce am pus întru apărarea intereselor bugetului; ați însă, D-lor, este vorba de o cestiune care nu pôte aduce o sarcină grea bugetului nostru, fiind-că este o cheltuială care o-dată făcută nu se va repeta, este o sumă modestă care o dă România în raport cu sumele alocate de alte state pentru acest scop; ați vădut că ieri Portugalia, țară mică ca noi, a votat o sumă de o jumătate milion pentru a participa la această operă, care este o operă de pace și de civilizațiune. Dîc, D-lor, o operă de pace; căci ce garanție mai mare pôte da poporul frances de simțimentele sale pacifice, de cât dorința ce o are d'a asigura succesul și splendoarea sărbătorei, la care a conviat tôte națiunile lumii în un spirit de fraternitate și de solidaritate.

D-lor, expunerea de motive a propunerii arată pe larg cât este de util ca România să participe la expoziția viitoare; căci noi, veniți în familia statelor Europene independente, trebuie să arătăm progresele ce le-am făcut, nu numai progresul politic, dar și acel material, acela care se face pe terenul intereselor industriale și comerciale.

Dar, D-lor, nu este numai atât; în această cestiune eu văd mai ales un interes moral: acela de a dovedi că poporul român nu este ingrât, și că scie să și aducă aminte de bine-facerile cari le-a primit din partea unei națiuni care i a dat mult și nu i a luat nici o dată nimic.

Să nu uităm, D-lor, că cele d'ânteu pasuri ce le-am făcut de la 1856 pe cale anevoioasă a constituirii Statului român prin unirea principatelor, prin alegerea principelui Cuza, prin întemeierea în urmă a domniei ereditare, le-am făcut cu ajutorul imperiului frances, și că în tôte aceste cestiuni am găsit sprijinul cel mai generos și cel mai desinteresat din partea Franciei. De aceea cred că vom fi cu toții fericiți de a da ați votul nostru ca o manifestare de simpatie și de recunoscintă a poporului român către marea și generoasă națiune francesă. (Aplause).

— Ne mai cerând nimeni cuvântul se pune la vot luarea în considerațiune a proiectului de lege și se adoptă.

— Art. unic se adoptă fără discuțiune.

— Se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votanți	128
Majoritate absolută	65
Bile albe	95
Bile negre	33

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a adoptat proiectul de lege. (Aplause).

D. A. Volenti, în lipsa D-lui raportor, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Comitetul delegaților secțiunilor D-văstre, și anume :

D. Teleman Const. pentru secțiunea I;
 " Balș M. " " II;
 " Volenti N. " " III;
 " Ghica D. " " VI,

Și subsemnatul pentru secțiune VII, în lipsa D-lor I. Miclescu și A. Hinna, delegații secțiunilor IV și V, întrunindu-se în ziua de 10 Decembre 1888, și luând în examinare proiectul de lege prin care se autorisă comuna Iași de a ceda fără plată terenul ce va fi necesar la construirea căiei ferate Iași-Vaslui, și care cade pe imășul orașului, devenit proprietate a comunei prin legea din 20 Aprilie 1871, a admis în unanimitatea delegaților prezenți acel proiect, și mi a făcut onoarea a mă numi raportor.

Consiliul comunei urbane Iași, în ședința de la 16 August a. c., a decis să se cedeze pentru construirea sus țisei liniei terenul ce ar fi necesar din imășul comunei;

Consiliul are un mare interes la construirea acelei linii de drum de fer, care este de mult așteptată de orașeni, și care va fi o cauză de prosperare pentru Iași. Deci, acest proiect merită, D-lor deputați, deplina D-văstre aprobare și comitetul delegaților D-văstre vă rogă prin mine să bine-voiți a 'l vota.

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — Comuna urbană Iași este autorisată să cedeze fără plată terenul ce va fi necesar la construirea căiei ferate Iași-Vaslui, și care ar cădea pe imășul orașului devenit proprietate a comunei prin legea din 20 Aprilie 1871.

Raportor, *Emil Movrocordat.*

-- Dupe adoptarea luării în considerare și a articolului unic, se pune la vot proiectul de lege în total :

Votanți	85
Maioritate	44
Bile albe	81
Bile negre	4

Pentru ministerul finanelor	lei	221.693 66
" " de interne	"	49.471 80
" " de externe	"	78.092 78
Din budgetul regiei tutunurilor	"	106.782 80

Pentru datoria publică	lei	91.960 84
" ministerul domeniilor	"	52.321 —
" " de externe	"	276.730 60
" " finanelor	"	39.920 68
" " de interne	"	258.831 97
" " de justiție	"	17.574 —
" " cultelor	"	47.381 —
" " lucr. publice	"	345 45
" " de resbel	"	337.684 92
" monop. Statului	"	9.626 50

PE EXERCITIUL 1887—1888

lei	221.693 66
"	49.471 80
"	78.092 78
"	106.782 80

456.041 04

PE EXERCITIUL 1888—1889

lei	91.960 84
"	52.321 —
"	276.730 60
"	39.920 68
"	258.831 97
"	17.574 —
"	47.381 —
"	345 45
"	337.684 92
"	9.626 50

1.132.376 96

1.588.418 —

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

D. M. Balș, raportorul comisiunii financiare, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Comitetul delegaților de secțiuni, compus din :

D. Deleanu C. pentru secțiunea III;
 " Simu A. " " IV;
 " Chrisenghi Gr. " " V;
 " Burghilea G. " " VII, și

Subsemnatul pentru secțiunea II, în lipsa D-lor Marghiloman Ion, delegatul secțiunii I, și Pogor Vasile pentru secțiunea VI, întrunindu-se în ziua de 10 Decembre 1888, spre a delibera asupra proiectului de lege prezentat de D. ministru de interne, relativ la emiterea de rentă 5%, amortisabilă până la concurența sumei efective de 2.000.000 lei, împrumutată de Stat pentru a veni în ajutorul locuitorilor lipsiți de hrană, unanimitatea membrilor prezenți, în număr de 5, a admis acest proiect de lege, numindu-mă raportor.

Scopul pentru care s'a cerut autorizațiunea de a emite rentă este că, dupe prevederile art. 9 din legea de la 11 Decembre 1887, aplicabilă și legea de la 15 Martie 1888, suma de 5.000.000, pentru a veni în ajutor prin distribuire de porumb celor lipsiți de hrană, urma să fie luată cu împrumut de la casa de depuneri.

Banii toți s'au cheltuit; dar ministerul n'a putut încasa de la casa de depuneri de cât 3.000.000; iar pentru restul de 2.000.000, casa de depuneri a declarat că, neavând fond, nu o poate avansa ministerului.

Aceste 2.000.000 s'au plătit, prin urmare, de ministerul de finance din sumele disponibile, din vânzarea de rentă 5% ce a fost destinată pentru regularea compturilor acelu departament; această sumă, însă, trebuie restituită acestui minister, autorisându-se guvernul, în acest scop, de a emite rentă până la concurența sumei de 2.000.000 lei, modificându-se în același timp legea din 15 Martie 1888.

Subsemnatul dar, de acord cu unanimitatea membrilor prezenți a delegaților de secțiuni, vă rog să bine-voiți a da aprobarea D-văstre următorului proiect de lege.

PROIECT DE LEGE

pentru modificarea art. 1 din legea din 15 Martie 1888

Art. unic. — Pentru acoperirea sumei de lei 2.000.000, ce Statul a împrumutat locuitorilor sătenii lipsiți de hrană sub formă de porumb, în virtutea legii din 15 Martie 1888, guvernul e te autorisat a emite rentă 5%, amortisabilă până la concurența sumei efective de 2.000.000 lei.

Raportor, *M. Balș.*

— Dupe adoptarea luării în considerare și a articolului unic se pune la vot proiectul în total :

Votanți	72
Maioritate regulamentară	44
Bile albe	65
Bile negre	7

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

— D. I. P. Balanolu, raportorul comisiunii financiare, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

D. ministru al finanelor, prin Mesagiul regal No. 3.443 bis, a presintat un proiect de lege spre legitimarea unor credite în sumă de 1.588.418 lei și, conform legii comptabilității, solicită de la D-văstre legitimarea acestor credite.

Comisiunea financiară, luând în examinare acest proiect de lege, a vădut că el se compune de credite suplimentare în sumă de 770.118 lei, 41 bani, și de credite extraordinare în sumă de 818.299 lei, 59 bani, deschise pe timpul când Corpurile legiuitoare erau închise. Aceste credite se impart în modul următor:

Pentru exercițiul 1887—1888 s'a deschis pentru ministerul de finance credite suplimentare în sumă de lei 221.693, bani 66, cari se justifică prin plata a 11.732 lei, 75 bani, restul diurnelor D-lor deputați și senatori din a 2-a chenzenă pe luna Martie 1888. Prin desvoltarea ce a luat vinđarea sărei la deposite, ministerul a avut trebuință de lei 170.000 pentru plata cheltuelilor de transport și întreținerea magazinelor; asemenea a mai avut trebuință de lei 39.960, bani 91, pentru a plăti diferite cheltueli făcute în serviciul ministerului, pentru imprimate, registre, cartonaje, hârtie, iluminatul localului ministerului, indemnități de transport, și delegațiunii, și pentru materialul necesar pentru serviciul de constatare, percepere și urmărirea dărilor.

Creditul de lei 49.471, bani 80, deschis pe séma ministerului de interne pe exercițiul 1887—1888, compus din credite suplimentare și extraordinare, se justifică prin plata a 45.000 pentru aprovizionare de hârtie, de material, iluminat, cartonat, broșat, spese de cancelarie și plata lucrătorilor mobili la imprimăria Statului; prin plata sumei de 3.871 lei, 80 bani, pentru cheltuelile făcute la unele spitale rurale, încălđitul ospiciului Brâncoveni și diurnele juriului examinator de medici primari, precum și prin plata sumei de 600 lei D-lui avocat Borș pentru susținerea procesului intentat Statului de D. Basarabeanu.

Pentru ministerul de externe s'a deschis pe exercițiul 1887—1888 credite suplimentare și extraordinare în sumă de lei 78.092, bani 78. Aceste credite se justifică prin plata a 14.760 lei, 50 bani, pentru corespondența telegrafo-postală internă și externă, și transporturi în cursul anilor 1886—1887; prin plata a 14.475 lei pentru cheltueli diplomatice; prin plata sumei de 40.867 lei, 38 bani, pentru agiul datorit Băncei naționale ce dănsaare să ia de la ministerul de externe la sumele răspunse pentru minister în cursul anului 1886—1887 și prin plata a 7.989 lei, 90 bani, pentru diferite lucrări de tipar, legat și hârtie ne-

cesară la imprimarea diferitelor acte privitoare la delimitarea fruntarielor României despre Austro-Ungaria și pentru plata misiei D-lui colonel Baicoianu la Viena.

Pentru regia monopolului tutunurilor s'a deschis pe exercițiul 1887—1888 un credit suplimentar de lei 106.782, bani 80. Acest credit se justifică prin plata a 65.611 lei, 41 bani, pentru remisele plătiat debitantilor; prin plata a 33.209 lei, 90 bani, pentru materialul de fabricațiune și prin plata a 7.961 lei, 65 bani, pentru diferite cheltueli de cancelarie, imprimate, publicațiunii, o presă autografă, indemnități, delegațiunii și transporturi.

Pentru exercițiul 1888—1889 s'a deschis pe comptul datoriei publice un credit extraordinar în sumă de lei 91.960, bani 84, care se justifică prin plata a 32 cupóne domeniiale lei 1.280, la care nu se póte opune prescripțiunea din cauză procesului ce a miđlocit; prin plata de 4.911 lei, 50 bani, valoarea unor cupóne și bonuri domeniiale nepresintate la conversiune; prin plata a 10.236 lei pentru plata mai multor bonuri nepresintate la conversiune; prin plata a 33.900 lei, 5 bani, dobândă datorită Băncei naționale pentru avansurile făcute asupra unor mandate ale ministerului lucrărilor publice; prin plata a 8.697 lei pentru bonul de tesaur No. 462, a 5 obligațiunii domeniiale, a unei obligațiunii de Stat 6 la sută c. rurală și a 5 obligațiunii de căi ferate nepresintate la timp spre incasare, și cărora nu s'a putut opune prescripțiunea, precum și prin plata a 32.936 lei, 29 bani, costul hârtiei și tipăritul cólelor de rentă și plata ordonanței No. 6384 din 1874.

Creditul extraordinar de lei 52.321, pe exercițiul 1888—1889, deschis pe séma ministerului domeniilor, se justifică prin plata cheltuelilor făcute în 1887—1888 cu exploatarea în regie a pădurilor din Dobrogea, în sumă de 16.000 lei;

prin plata cheltuelilor făcute pentru combaterea locustelor în Dobrogea, în sumă de 20.000 lei; prin plata a 14.521 lei pentru canalizarea, nivelarea și pavarea curței

localului scólei de arte și meserii, și prin plata a 1.800 lei pentru întreținerea a 5 elevi bursieri la scóla de agricultură de la Heréstrău.

Pentru ministerul de externe s'a deschis pe exercițiul 1888—1889 credite suplimentare și extraordinare în sumă de lei 276.730, bani 60, cari se justifică prin plata a 184.475 lei, 48 bani, plătiți guvernului austriac, valoarea a 78.720 florini ca indemnitate pentru 1.510 hectare pământ de la Zagon; prin plata a 2.310 lei pentru 30.000 cóle hârtie pentru pasapórtte, prin plata a 30.000 lei pentru transporturi și misiile oficerilor însărcinați cu punerea în executare pe teren a convenției încheiată cu Austro-Ungaria pentru delimitarea fruntarielor, pentru care ministerul de resbel se va justifica în urmă pentru tóte sumele; prin plata a 800 lei pentru ridicarea planului riului Suceava; prin plata a 50.000 lei pentru continuarea lucrărilor de delimitare a fruntarielor dintre România și Austro-Ungaria; prin plata a 2.500 lei pentru cheltuelile de transport și reprezentație la congresul de drept comercial la Bruxelles prin D. Degrea; prin plata a 3.495 lei, 15 bani, pentru confecționarea de insemne ale ordinelor Statului și prin plata a 3.150 lei, diurnele inginerilor însărcinați cu rădicarea și rectificarea cursului apei Suceava.

Pentru ministerul finanelor, pe exercițiul 1888—1889, s'a deschis credite suplimentare și extraordinare în sumă de lei 39.920, bani 68, cari se justifică prin plata a sumei de lei 5.873, bani 28, pentru mai multe creanțe nelichidate din exercițiile trecute; prin plata a 882 lei pentru taxa de apă datorită primăriei Capitalei de monetăria Statului pe anii 1886—1887, 1887—1888, 1888—1889; prin plata a 3.800 lei pentru diferite reparații localului ministerului; prin plata a 119 lei, 80 bani, comisionul Băncei naționale; prin plata a 6.445 lei datoriti membrilor comisiunei socotelilor Statului ca diurnă pe 49 țile din anul 1887—1888; prin plata a 20.000 lei pentru restituiri de sume reu incasate, și prin suma de 2.800

lei, cerută pentru plata indemnitației cuvenită membrilor comisiunii de experți pe lângă ministerul de finance.

Creditul extraordinar de lei 258.831, bani 97, deschis pentru exercițiul 1888—1889 pe séma ministerului de interne, se justifică prin trebuința ce a fost d' a se cumpăra pentru 100.000 lei porumb, spre a se da locuitorilor din județul Vasluiu lipsiți de hrană; prin plata a 1.887 lei, 37 bani, pentru transportul expedițiunii Statului pe Dunăre pe trimestrele III și IV din 1887—1888; prin plata a 300 lei pentru stricăciunile constatate la casele D-nei Zoe Brâncoveanu, ocupate de imprimeria Statului; prin plata a lei 9.160 pentru cheltuelile serbării naționale de la 10 Maiu 1888; prin plata a lei 8.600 pentru hrana sătenilor arestați cu ocazia rescólor; lei 600 pentru plata chiriei localului ocupat de casarma sergenților de oraș; lei 16.000 pentru cumpărarea de cărbuni necesari imprimeriei Statului; prin plata a 6.000 lei pentru trâmitemea unui domn doctor in Francia și Italia ca să studieze pelagra; lei 5.000 pentru întreținerea locuitorilor mușcați de animale turbate la institutul bactoreologic din București; prin plata a 84 lei, 60 bani, agiú plătit Băncei naționale pentru sumele trimise medicilor veterinari la Paris in 1885; prin plata a 60.000 lei, costul porumbului împărțit sătenilor lipsiți de hrană in județele Ilfov și Ialomita cu ocazia rescólor urmate; lei 7.000 pentru plata obiectelor necesare pentru atelierul de legatorie la imprimeria Statului; prin plata a 1.200 lei, diurna d-rului Babeș, delegat al guvernului la congresul medical din Paris, intrunit asupra tuberculozei; prin plata de lei 9.000 pentru construirea unei latrine la prefectura poliției Capi-

talei; prin plata a 25.000 lei pentru compturile telegrafo-postale pe trimestrul Ianuarie 1888; prin plata a 3.000 lei, cheltuelile comisiunii centrale însărcinate cu cumpărarea de produse pentru locuitorii lipsiți de hrană; lei 3.000 pentru plata cheltuelilor de întreținere ale d-rului Neagoe, trâmitemea spre a studia pelagra in Francia, Italia și Spania, și lei 3.000 pentru plata onorariului D-lui avocat Buicliu, care a apărat interesele Statului in procesul cu D. Basarabeanu.

Creditul de 17.574 lei pentru exercițiul 1888—1889, deschis pe séma ministerului de justiție, se compune din credite suplimentare și extraordinare și se justifică prin întrebuințarea a 6.420 lei la plata personalului judecătoresc al ocolului II din Caracal, precum și 180 lei cheltueli de cancelarie; la plata a 974 lei funcționarilor cari au regulat vechea arhivă de la curtea de apel din Iași și a 10.000 lei pentru cheltuelile de transport și diurnele magistraților desemnați de sorți a presida biurourile la alegeri.

Creditele de lei 47.381 pentru exercițiul 1888—1889, compus din credite suplimentare și extraordinare, deschise pe séma ministerului cultelor, se justifică prin următoarele trebuințe: lei 4.600 pentru plata chiriilor localurilor scolare lei 800 pentru plata unui calculator de devise; lei 11.800 pentru diferite cheltueli; lei 5.000 pentru terminarea reparațiunii monastirei Tismana; lei 2.781 pentru despăgubirea marelor de la monastirea Adam de banii furati ce erau destinați pentru hrana lor; lei 13.000 pentru dărîmarea turnului Golia, reparația monastirei Căldărușani și biserica Sf. George din București, lei 3.200 pentru reparațiunile necesare localului scólei normale de institutori din București; lei 3.000 in aur pentru

trâmitemea unui reprezentant la congresul al VIII-lea ce s'a ținut la Stockholm; lei 1.500 pentru despăgubirea P. S. Archiereului Botoșăneanu de banii ce a cheltuit, fiind in cura d-rului Pasteur, și lei 1.700 pentru plata mai multor reparații.

Pentru ministerul lucrărilor publice pe exercițiul 1888—1889 s'a deschis un credit extraordinar de lei 345, bani 45, pentru a se plăti Băncei naționale lei 300 in aur ce a trâmitemea D-lui A. Venn la Zürich.

Creditele de lei 337.684, bani 92, pe exercițiul 1888—1889, deschise pe séma ministerului de resbel, se compun din credite suplimentare și extraordinare, și cari se justifică prin plata a 28.584 lei, 92 bani, pentru diferite pensii; lei 200.000 pentru plata soldei și hrana ómenilor concentrați cu ocazia rescólor țeranilor; lei 50.000 pentru a se putea lucra mai mult la harta Moldovei in campania de lucru a anului 1888; lei 44.100 pentru plata soldei și hrana ómenilor ce s'au concentrat pentru manevre; lei 15.000 pentru plata dorobanților și călărașilor concentrați pe rând pentru diferite servicii administrative.

Pe comptul monopolurilor Statului pe exercițiul 1888—1889 s'au deschis credite extraordinare in sumă de lei 9.626, bani 50, ce se justifică prin plata a lei 4.626, bani 50, primele de asigurare contra incendiului pentru chibrituri și materialului de fabricațiune și prin plata a 5.000 lei pentru chibriturile rămase neprimite de la fabrica din București.

Comisiunea financiară, găsind aceste credite justificate pe motivele menționate mai sus, a aprobat legitimarea lor, rugându-vé prin subsemnatul raportor să bine-voiți a vota alăturatul proiect de lege pentru regularea lor.

Raportor, *I. P. Balanolu.*

PROIECT DE LEGE

Art. 1. Se aprobă creditele suplimentare și extraordinare deschise de guvern pe sémaexercițiilor 1887—1888 și 1888—1889, conform art. 25 și 29 din legea comptabilităței generale, diferitelor ministere și serviciului regiei tutunurilor și anume:

	Suplimentare	Extraordinare	TOTAL
1887—1888. Ministerul finanelor	221.693,66	—	221.693,66
„ „ de interne	48.871,80	600 —	49.471,80
„ „ de externe	14.475 —	63.617,78	78.092,78
„ Din budgetul regiei tutunurilor	106.782,80	—	106.782,80
	<u>391.823,26</u>	<u>64.217,78</u>	<u>456.041,04</u>
1888—1889. Datoria publică	—	91.960,84	91.960,84
„ Ministerul domeniilor	—	52.321 —	52.321 —
„ „ de externe	3.495,15	273.235,45	276.730,60
„ „ finanelor	26.600 —	13.320,68	39.920,68
„ „ de interne	—	258.831,97	258.831,97
„ „ de justiție	16.600 —	974 —	17.574 —
„ „ cultelor	22.500 —	24.881 —	47.381 —
„ „ lucrărilor publice	—	345,45	345,45
„ „ de resbel.	309.100 —	28.584,92	337.684,92
„ Monopolurile Statului	—	9.626,50	9.626,50
Total lei.	<u>770.118,41</u>	<u>818.299,59</u>	<u>1.588.418 —</u>

Art. 2. Aceste credite se vor inscri prin compturi, din cari lei 349.258,24 pe séma budgetului Statului pe exercițiul 1887—1888; lei 1.132.376,96 pe séma budgetului Statului pe exercițiul 1888—1889 și lei 106.782,80 pe séma budgetului regiei tutunurilor pe exercițiul 1887—1888, și se vor acoperi din fondurile prevădute prin budgetele acelor ani pentru asemenea credite.

— Ne luând nimeni cuvântul, în discuțiunea generală, se pune la vot luarea în considerare a proiectului de lege și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți 92
 Majoritate regulamentară. . 47
 Bile albe 68
 Bile negre 24

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a admis luarea în considerare a proiectului de lege.

— Art. I și II se primesc fără discuțiune.

— Se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului e cel următor:

Votanți 100
 Majoritate absolută . . . 51
 Bile albe 62
 Bile negre 31

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

Acum avem proiectul de lege relativ la reînființarea porturilor france la Galați și Brăila. (Aplause).

Mă cred dator însă a vă aduce la cunoștință că D. președinte al consiliului a cerut ca această cesțiune să se amână pe mâine.

Voci: Să se citească cel puțin raportul astăzi.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: D-lor, D-văstre știți foarte bine că, după regulamentul Camerei, ordinea zilei se regulază de acord cu ministerul.

Voci: Este deja regulată.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Aseră ni s'a comunicat ordinea zilei de D. președinte, astăzi D. ministru președinte a venit să reguleze ordinea zilei cu

D. președinte al Camerei, și l-a rugat să lase această cesțiune pe mâine, pentru o cauză bine cuvântată, fiind-că ministrul competente, ministrul finanelor, și președintele consiliului au să susțină la Senat cesțiunea împrumutului de 26 milioane; prin urmare, sunt ocupați acolo și nu pot să fie în două locuri, nu pot să fie și aici ca să discute cu D-văstre. Aceasta e rugăciunea pe care a făcut-o D-lui președinte al Camerei...

Voci: Numai raportul să se citească astăzi. (Sgomot).

D. ministru al justiției, G. Vernescu: D-lor, sunt cinci ore și jumătate și nu este cu putință să se vizeze această cesțiune astăzi; trebuie de la început până la fine ministrul competente să fie prezent ca să dea atențiune atât asupra raportului cât și asupra discuțiunii ce se va urma,

Vă rog dar, și pe D-văstre și pe D. președinte al Camerei, să bine-voiți a lăsa această cesțiune pe mâine; căci nu ne poate fi de nici un folos a o începe astăzi; nici Camera, nici guvernul nu poate să profite nimic din această citire acum. Lăsați citirea pe mâine, când va avea loc și discuțiunea.

D. M. Kogălniceanu: Onorată Adunare, cuvintele unui ministru sunt tot d'a-una de o mare greutate într-o Cameră, chiar când în Camera aceea ar fi și o opoziție precum se află astăzi și din cari fac parte și eu; însă țin foarte mult să fiu agreabil onorabilului D. ministru.

O voce: Cum?

D. M. Kogălniceanu: Veți vedea numai decât.

Și mai ales că D. președinte al consi-

liului care a fost ales deputat al Galaților, negreșit trebuie să aibă o inimă cu totul deosebită pentru Galați, sunt sigur că D-sa va veni mâine ca să se unescă pe lângă aceia cari vor să dea reînflorirea aceluia oraș.

Așa dar și eu mă unesc cu propunerea D-lui ministru al justiției ca mâine să începă discuțiunea, și fiind-că discuțiunea aceasta are să fie foarte lungă, trebuie ca totă ședința de mâine să o dăm acestei discuțiuni. De aceea cred că nimic nu vă împedică să facem astăzi citirea, pentru ca ziua de mâine să vă rămână întregă pentru discuțiune, și știți domnilor, că nu o dată numai s'a făcut așa.

Să citim dar acum raportul și să ne oprim aci, lăsând tot timpul de mâine pentru o largă discuțiune, și cu acesta dăm o dovadă de foarte mare deferință D-lui ministru.

D. președinte, L. Catargi: Eu socotesc că D. ministru aprobă să se citească raportul și mâine să fie discuțiunea.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Eu aș ruga să ne coformăm și textului regulamentului și înțelegerei ce a fost între D-văstre cu D. președinte al consiliului, că și citirea și discuțiunea să se începă de o dată, când vom avea o ordine de zi regulată.

Voci: Astăzi! Astăzi!

D. președinte, L. Catargi: D-le ministru, ordinea zilei este regulată tocmai așa cum cere regulamentul și încă de ieri-seră vi s'a comunicat și D-văstre.

Prin urmare suntem cu totul în regulă dacă dăm astăzi citire raportului pentru ca ședința de mâine să o putem conserva întregă discuțiunii.

Voci: Cer cuvântul în chestiune de regulament. (Sgomot).

D. președinte, L. Catargi: D. Hinna are cuvântul în chestiune de regulament.

D. Al. G. Hinna: D-lor deputați, am luat cuvântul în chestiune de regulament, și vă voi dovedi D-văstre că, nu s'a respectat art. 55 din regulamentul Camerei, și prin urmare nu vă abateți de la procedura legală ce trebuie să o urmăm pentru a ne îndeplini datoria; nu credeți că prin precipitare vom putea ajunge la rezultate mai favorabile mai satisfăcătoare de cât acelea cari le vom putea dobândi prin o matură judecată. Nu sunt trei zile de când s'a distribuit la 17 Decembre și azi este 19, prin urmare cel mult mâine se poate pune în discuțiune, conform regulamentului. Urgența s'a votat pentru discuțiunea în secțiunii era nu în ședință publică. (Sgomot).

Prin urmare pe cât timp veți veni pe căi piezișe nedrepte și nelegale cu asemenea chestiuni pe atât timp le veți compromite și nu veți dobândi nimic, veniți însă pe căi legale cu chestiuni drepte și nimeni nu va fi contra D-văstre; din contra toți vor fi alături și le veți dobândi. (Sgomot).

D. N. Blaramberg: D-lor tot în chestiune de regulament am cerut și eu cuvântul. Țin atât ca unul din autorii acestui proiect cât și în calitatea mea de raportor; căci acesta este calitatea în virtutea căreia ocup în acest minut tribuna, se resping insinuațiunile care ne reprezintă ca omenii cari vor să facă violență Camerei sau să surprindă religia ei. Nu noi vă vom cere veri o dată lucruri nedrepte sau contrarie regulamentului, noi care avem tocmai misiune de al aplica și apăra.

Aveți ca garanție prezența la biuroa onor. președinte D. Lascar Catargi, a căruia nepărtinire este de obșce prețuită și este un vice-președinte care datorază și el situațiunea sa numai încrederei D-văstre, care vă prezintă acest raport. Cuvântul dar de surprinderi, de violență nu 'și poate găsi aci nici locul, nici aplicațiunea, și când față cu noi sunteți prodigi de asemenea epitețe ar trebui să nu vă mângâiați la simple afirmări, și să administrați îndată și proba lucrului; căci alt-fel înțelegeți că grațiositățile și strigătele a câtorva din D-văstre, nu ne pot atinge, atunci mai ales când putem stabili imediat contrariu.

Ce este acest proiect de lege? Este el opera guvernului? Este din contra un proiect plecat din inițiativa Camerei, și în asemenea caz sentimentele și convenințele guvernului față cu densus devin lucruri cu totul secundare.

Față cu un asemenea proiect de lege, guvernul n'are de cât un drept acela de a 'i refusa sancțiunea, de a 'i opune veto Corónei. Dar și acesta când? Numai la urmă, numai dupe ce Camera a exercitat și epuizat în deplină libertate, întreg

dreptul ei de inițiativă. Iată adevărata teorie constituțională. Ce mai este acest proiect de lege? Un proiect care a fost transmis de urgență și urgența se votează cu o majoritate de două treimi, la secțiunii, și când un proiect să trimită de urgență, el ese din rândul propunerilor și rezoluțiilor ordinare și procedarea la care e supusă admisiunea sau respingerea lui, trebuie și ea să fie o procedură mai expeditivă și care nu se ambarasază de delcurile și de lungirele reglementului. Ast-fel la ce ar mai servi votul de urgență; dacă nu ar avea nici efectul de a scurta termenele și formalitățile? Dovadă despre acesta este ceea-ce ați făcut mai adineori cu reținerea convențiunei comerciale cu Franța, pe care ați luat-o în considerațiune și ați votat-o fără ca măcar raportul să fie tipărit, necum împărțit în timp util. Tot ast-fel ați făcut și cu mai multe alte credite pe cari le ați luat în discuțiune, intervertind chiar ordinea zilei.

Prin urmare, aceste explicațiuni date revin la ceea-ce a spus onor. D. Kogălniceanu. Despre ce este vorba? Este vorba să contradicem banca ministerilă? Nu cătuși de puțin! (Intreruperi).

Putem prea bine conceda guvernului ca discuțiunea să nu începă de cât mâine. Dar în ce acesta prejudecă și chestiunea de a se citi sau nu raportul astăzi? Citesce raportul care nu este de cât o operațiune mașinală pe care de alminterea fie-care a putut-o deja face acasă, n'au de cât un rezultat a câștiga timp și a lăsa întrégă ședință de mâine rezervată discuțiunei. D-văstre însă pe de o parte vă refuzați la acest expedient a scurta și facilita lucrările; iar pe de alta cereți vacanța începând de chiar mâine, de și știți că acest proiect de lege, bate la ușa Camerei. Aceasta este tot una cu al înlătura politicos. (Intreruperi, sgomot mare).

Tot aceia cari ne conviază cu duhul blândetei să amânăm pe mâine, se vor grăbi tot ei nu mai departe de cât tot mâine să protesteze că se ia în discuțiune un proiect de lege de o așa mare însemnătate, și care are să dea loc la multe și vii discuțiuni, când deputații sunt gata pe ducă. (Aplause). Pentru că propunerea de vacanță va veni atunci să desăvârșescă aceea ce ați început așa de bine astăzi.

O voce: Vă vom răspunde.

D. N. Blaramberg: Negreșit că ne veți răspunde, dar nu veți convinge pe nimeni că lucrurile sunt alt-fel, de cât cum le expun aci. Nu uitați iarăși, că unul din motivele ce s'a invocat, pentru ca să nu luăm astăzi în discuțiune acest proiect, a fost și acela că D. președinte al consiliului și D. ministru de finance, sunt actualmente ocupați la Senat, unde se discută proiectul de lege privitor la împrumutul de 26 milioane. Dar dacă acesta este decisiv în cauză, același motiv poate fi invocat ca existând și mâine, ce probă aveți în adevăr că acea discuțiune

va fi închisă, că acea lege are să fie votată chiar astăzi de Senat?

Așa dar când unul din aceste motive, ar lipsi, apoi aveți pe cel-alt și până mâine veți mai găsi și veri un altul nou. (Sgomot). Ori-cum, D-lor, iată prinsorea ce vă propun și care e mijlocul sigur de a se cunoște cine, în această împregiurare alergă la subterfugi, cine se ascunde dupe degete, acei cari cer luarea imediată a proiectului în desbatere sau acei ce strig la amânare! Noi suntem gata a amâna pe mâine, dacă ne declarați la rândul D-văstre că nu veți cere a se lua vacanța mai înainte de a se vota prezentul proiect de lege. (Sgomot).

Vedeți că nu vă dă mâna a face o asemenea făgăduială? Și atunci nu suntem în tot dreptul să ne îngrijim și să vedem în toate cererile D-văstre de amânare, altceva de cât pretexte, expediente și sfârșituri de neprimire? (Sgomot). Încă o dată, D-lor, chestiunea acesta, este astăzi la ordinea zilei și guvernul o scie. Prin urmare, astăzi urmăză a se deschide și discuțiunea. A trimite acest proiect de lege la calendrele grece, este tot una cu a vă judeca, cu a vă da D-văstre înși-vă un blam! Căci l'ați adoptat în secțiunii; căci ați votat cu majoritate de două treimi urgența lui și astăzi când 5 secțiunii din 7 'i propun la adopțiunea Camerei, a 'l lăsa să doarmă în cartónele său în arhivele ei, este a da dreptul țerei să nu mai ia în serios pe mandatarul s'ei actuali, și nimeni nu e mai gelos de cât mine de reputațiunea lor. Dar acesta sunt sigur, nu o veți face-o!

Voci: Să se dea citire raportului. (Sgomot).

D. președinte, L. Catargi: D. ministru al justiției are cuvântul.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: D-lor, nu înțeleg această discuțiune pasionată. Este un proiect de lege care are să se voteze, care are să se discute înaintea D-văstre, fie astăzi, fie mâine; dar ce însemnază această insistență? S'a d'is că s'a pus la ordinea zilei un proiect de lege în contra regulamentului; fiind-că nu au trecut cele trei zile libere, și s'a răspuns un lucru, că acest proiect de lege fiind votat de urgență în secțiunii, de urgență trebuie să vină în Cameră, și că regulamentul nu se mai respectă când o dată urgența a fost proclamată în secțiunii. Acesta nu este exact.

D. președinte, L. Catargi: Nu este așa.

Voci: Așa este. (Sgomot).

Voci: S'a votat urgența în secțiunii; nu în Cameră. (Sgomot).

Voci: Ordinea zilei. (Sgomot).

D. președinte, L. Catargi: Vă rog să faceți tăcere. D. ministru are cuvântul.

D. ministru al justiției G. Vernescu: Mi se va dice un lucru, că D. ministru competente, care discută un proiect de lege important la Senat, ar putea să nu vină nici mâine la Cameră, dacă nu va fi terminat mâine Senatul discutarea și votarea acelei legi.

D-lor, sunt aproape sigur că cesțiunea care în momentul acesta se discută la Senat, se va fi și terminat până la ora această. Dar dacă s'ar întâmpla alt-fel, dacă adică discuțiunea s'ar prelungi la Senat, ar fi ținută Camera, și ar trebui să discute această cesțiune fără ca ministrul competente să fie prezente? Dar ce? Anibal e înaintea porței? (Aplause.) Ce însemneză această pripă? Ministrul competente, și tot ministrul vă promite să fie la această bancă o zi, două, no, câte veți voi, când se va pune în discuțiune acest proiect de lege. Dar dacă D-vostre voiți să vă luați vacanță, acesta vă privește pe D-vostre: ministrul nu vă îndemnă la vacanță; veți voi să lucrați și în sărbătorii, miniștrii vor fi tot-d'a-una la locul lor. (Sgomot.)

Voci: Ordinea zilei! (Sgomot.)

D. ministru al justiției, G. Vernescu: D-lor, încă o dată repet că cesțiunea aceasta nu trebuie să pasioneze pe nimeni. E în mâna D-vostre să votați mâne vacanță sau nu; miniștrii nu se amestecă ca să influențeze votul D-vostre. Veți lua vacanță? Noi nu avem ce dice. Nu veți lua, și veți discuta cesțiunea mâne, sau peste trei zile? Noi primim să discutăm cu D-vostre. Ceea-ce vă putem dice este că acum, când am ajuns la 6 ore seară, nu avem nimic de câștigat dacă vom aborda această cesțiune cu o alt-fel de precipitare. Ordinea zilei este regulată până mâne, de ore-ce președintele consiliului a rugat pe onor. președinte al Camerei să lase cesțiunea aceasta pentru mâne. Eu nu mă pot în destul mira de această persistentă din partea unora, că negreșit acum la ora când e să se ridice ședința să punem în discuțiune această cesțiune.

În fine, D-le președinte, bine-voiți a pune Camerei întrebarea — și nu facem din aceasta, cesțiune ministerială — dacă primesce să se încerpă astăzi, sau mâne această discuțiune. Ministrul propune ziua de mâne. (Aplause.)

— Se pune la vot propunerea de a se citi astăzi raportul asupra proiectului de lege de a se reînființa porturile france la Galați și Brăila, și nu se încuviințeză.

D. președinte, L. Catargi: Atunci cesțiunea se va pune la ordinea zilei a ședinței de mâne.

— Ședința se ridică la 6 ore și 10 minute, anunțându-se cea următoare pe a doua zi 20 Decembre.

Ședința de la 20 Decembre 1888

Președinția D-lui vice-președinte *Ilariu Isvoranu*, asistat de D-nii secretari *U. Boldescu*, *A. Simu*, *Ion Leca* și *A. Hinna*.

— Ședința se deschide la ora 1 după amiazi.

Prezenți 165 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 8 și unume:

Fără arătare de motive:

D-nii *I. Anastasescu*, *D. Bădescu*, *T. Busdugan*, *G. Gr. Cantacuzino*, *Gr. Christenghi*, *I. Demetriad*, *N. Georgescu*, *R. Stanian*.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se trimite la comisiunea de petițiuni petițiunea mai multor locuitori din comuna *Orlea*, județul *Romanați*; a mai multor locuitori din orașul *Bacău* și comunele *Valea-Secă*, *Valea-Mare*, *Cleja*, *Faraoni*, *Luizi-Călugăra*, *Călugăra-Mare*, *Gioseni*, *Osebiții-Mărgineni*, *Școrțeni* și *Luncani*; a mai multor locuitori din comuna *Dragoiești-Bitinele*, județul *Ilfov*; a preotului *Mateiu Popescu*; a mai multor locuitori din comuna *Mahacești*, județul *Vâlcea*; a funcționarilor grefei tribunalului *Dorohoiu*; a D-lui *Gr. Iosinski*; a mai multor locuitori din comuna *Piscu*, județul *Dolj*; a mai multor locuitori din comuna *Crețești-Sintesci*, județul *Ilfov* și a mai multor locuitori din comunele *Mironesa* și *Berceni-Dobreni*.

— Se trimite la comisiunea de indigenat petițiunile D-lor *Pavel Lascu* și *V. Miteanu*.

D. vice-președinte, Ilariu Isvoranu: D. *Bobeica* are cuvântul.

D. P. Bobeica: Am cerut cuvântul ca să aduc aminte, D-le președinte, că de ieri s'a depus pe biroul Camerei o propunere subscrisă de 70 D-ni deputați, prin care se cere să se ia vacanța, și vă rog ca acea propunere să o puneți la vot de preferință, ca un act de condescendență către Parlament, de ore-ce sunt subscrisi în acea propunere 70 de deputați.

D. vice-președinte Ilariu Isvoranu: D-lor, există la birou două propuneri, una despre care a vorbit D. *Bobeica* și pe care o voi pune astăzi în discuțiune și la vot. Acea propunere este în cuprinderea următoare:

„Propunem ca Adunarea să ia vacanțe de la 20 curent exclusiv până la 10 Ianuarie inclusiv.”

D. L. Catargi: D-lor, aseră, când s'a hotărât să se pună astăzi în desbatere cesțiunea porturilor france, s'a uitat reclamațiunii că prin propunerea de concediu se caută a se prejudeca și a se înlătura proiectul de lege relativ la reînființarea porturilor france.

Așa dar, D-lor deputați, de ore-ce știți bine că D. președinte al consiliului și toți D-nii miniștri au aderat de a se lua astăzi în discuțiune acel proiect de lege, precum și majoritatea Camerei, prin votul său de aseră, a încuviințat a se pune pe astăzi la ordinea zilei cesțiunea porturilor france, de aceea vă rog să rămânem acum la această deciziune, iar cesțiunea vacanței să o hotărâm la urmă, dupe ce ne vom fi pronunțat mai întâiu asupra proiectului de lege pentru porturile france. Această cesțiune am decis să o tratăm înainte de a ne lua vacanță....

Voci: Da, da.

D. L. Catargi: Atunci bine-voiți a înlătura de o cam dată propunerea de vacanță; căci prin această propunere prejudecați cesțiunea porturilor france; fiindcă, a dice că astăzi să se ia în discuțiune cesțiunea porturilor france, și tot de astăzi să se ia vacanță, acesta este curat o glumă. (Sgomot.)

Așa dar vă rog, D-le președinte, să țineți seama că la ordinea zilei este cesțiunea porturilor france; să se lămurască întâiu cesțiunea aceasta, și pe urmă să vină cesțiunea vacanței, la care nu mă opun nici eu, însă dupe ce se va fi lămurit mai întâiu ceea ce avem pentru ședința de astăzi la ordinea zilei.... (Sgomot, intreruperi).

D. N. Voinov: Cer cuvântul.

D. vice-președinte, Ilariu Isvoranu: D-le *Voinov*, permiteți-mi să vă spun că, afară de propunerea despre care a vorbit D. *L. Catargi*, mai există și altă propunere, a cărei cuprindere este cea următoare:

„Sub-semnații propunem ca vacanțele parlamentare să începă Juei, 22 Decembre curent inclusiv, până la 10 Ianuarie 1889 inclusiv.”

D. N. Voinov: Am luat cuvântul în cesțiunea acestor propuneri de vacanță și prin urmare și asupra propunerii făcută de onor. nostru președinte.

D-lor, asupra propunerii de vacanță, cesțiunea de a se sci dacă trebuie să o luăm de astă seară sau de Juei, pentru mine are foarte puțină importanță, dar trebuie să fim drepti către colegii noștri din Cameră.

Parlamentul este deschis de la 1 Noembrie. Nu voi să fac o imputare nimenui, dar nu este mai puțin adevărat că prea puțin sau mai nimic nu am lucrat în aceste două luni de zile, și ne-a apucat dorul de lucru tocmai acum, într'un interval de o zi, două, care ne despart de sărbătorii. Sunt ore cesțiuni de un interes așa de imperios care să ne facă să lucrăm numai de cât aceste zile?

Dacă este adevărat că nu e nimic care se bată la ușa Camerei într'un mod așa de strigător pentru interesele generale, în cât să fim siliți a ne certa pentru o zi, două, nu înțeleg de ce să nu ținem compt de o altă împregiurare. Nu Parlamentului trebuie să i se impute că nu a lucrat până acum, și de aceia suntem în drept să ținem seama și de nevoile noastre particulare, cari în cât-va, până la un punct, contribuie la bogăția țerei, pentru că o sumă de plugari au nevoie să se ducă să își vadă de interesele lor cu o zi, două înainte de sărbătorii. Care om plugar, sau având familie, nu are el nevoie să fie a casă în acest timp? E ușor pentru acei cari stau aici, sau acei cari nu au nici familie, nici nimic, cari stau ca aerul liber, cari nu își legă nimic. M'asți uni să lucrăm și în ziua de Crăciun, dacă mi s'ar arăta că Patria este în pericol, dacă mi s'ar da un motiv

serios; dar, dacă nu este așa, atunci de ce să ne târguim pentru o di sau două? Sunt deputați cari se duc la Dorohoiu și la Severin; dacă vom lua vacanța Jouf, ajung a-casă tocmai în ajunul Crăciunului. Ei bine, voiți ca ei să nu pôta fi în mijlocul familiei în sărbători? Trebuie să fim, nu mai dăc atei, fiind-că acest cuvânt nu mai face impresiune astăzi, trebuie să fim ajunși acolo în cât să nu mai avem nici o legătură cu lumea, nici un interes, ca să nu facem și noi ceea ce face totă lumea la asemenea zile mari, de a fi la casa și în familia sa.

Cred că țera nu ne va face o culpă că vom trata această cestiune a două și chiar dupe vacanță, dacă voiți. Ași înțelege și această prelungire a ședințelor noastre chiar până în ajunul sărbătorilor, și acesta a-nume pentru porturile france, când cel puțin prin votarea acelei legi ați putea să vă realizați dorința de a avea îndată portul franc la Brăila și la Galați. Dar nu ăre să fie așa, chiar de le-ați vota D-văstre în ședi nța de astăzi, și cu respectul și deosebita considerațiune ce avem către președintele nostru, l'ași ruga să nu vină cu greutatea personalității D-sale, pentru care noi toți nu putem avea de cât o condescendență fără reserve, și să nu pună cestiunea ast-fel cum a pus-o D-sa, ca până în 24 de ore să decidem la un fel cu porturile france.

Cestiunea acesta trebuie discutată cu maturitate, și D-văstre voiți să o decideți într'o di sau două? Cum nu a perit țera într'acest spațiu de timp așa de lung de când sunt desființate porturile france, credeți că va peri într'un interval de de ce zile, până dupe vacanța noastră? Noi scim cu toții că astăzi este înghețată Dunărea. (Aplause). Când gerul este așa de mare, cum fu zilele acestea, atunci chiar dacă am avea porturile france, Dunărea va rămânea tot înghețată. Pentru ce dar ne înflăcărăm de această cestiune, pe care trebuie să o discutăm cu tot calmul, iar nu să o luăm cu asalt? Lăsați ca cei ce vor lua cuvântul pentru sau contra în această cestiune să o discute în mod serios. Lăsați-ne să ne gândim și eu unul care nu știu ce trebuie să fac în această cestiune, trebuie să reflectez ca să știu cum să 'mi dau votul meu. Ce este această grabă?

Cu tot respectul ce avem pentru președintele nostru, 'mi voi permite a 'i spune că și D-sa ar trebui să dorască ca votul nostru să fie dat dupe o matură reflexiune și în deplină cunoștință a cestiunei pe care o sulevă D-sa ca președinte al Camerei, împreună cu un vice-președinte iubit al nostru, care este raportor în această cestiune.

De aceea v'ași ruga să puneți în discuțiune propunerea pentru amânarea ședințelor noastre și apoi dupe ce vom reincepe lucrările, vom lua în discuțiune și această cestiune; căci, D-lor, ori câtă căldură ați pune D-văstre astăzi pentru ca

să se rezolve această cestiune, totuși cea căldură nu va fi de ajuns ca să topescă ghiața care a închis aceste porturi, și prin urmare dacă vom aștepta încă de ce sau două-deci de zile, adecă până dupe vacanță, nici vor căsciga nici vor perde ce-va porturile Galați și Brăila.

Vom vedea atunci dacă cestiunea aceasta a porturilor france este o cestiune care interesă țera întrégă, sau este o cestiune care interesă numai două orașe ale țerei; căci, dacă nu se va dovedi îndestul prin discuțiunea ce va avea loc, că e vorba de o cestiune care interesă țera întrégă, eu unul vă declar că nu o voi vota.

De aceea, D-lor, vă rog să lăsați de ocam dată la o parte această, până dupe vacanță, pentru ca atunci, în urma unei discuțiuni serioșe și luminate, să putem vedea și noi cei cari nu suntem nici din Brăila nici din Galați, nici de pe la marginile Brăilei sau Galaților, și cari nici nu ne-am dat bine sēma despre consecințele acestei legi, care ar putea să nu fie alt de cât numai o promisiune dată alegătorilor cu ocaziunea ultimelor alegeri. (Sgomot).

D. C. Resu: Daū cea mai formală desmintire acestei insinuațiuni, fiind-că noi nu datorim alegerea noastră nici unui fel de promisiuni, nici unui fel de trafic cu alegătorii noștri (Sgomot).

D. N. Voinov: Daca e vorba așa, daū și eu cea mai formală desmintire D-lui Resu. (Sgomot).

D. vice-președinte, I. Isvoranu: Bine-voiți, D-lor, a face tăcere, căci în asemenea condițiuni numai putem discuta. (Mare sgomot).

Voci: Cer cuvântul. (Sgomot).

D. vice-președinte I. Isvoranu: Discuțiunea fiind imposibilă cu asemenea sgomot, suspend ședința.

—Ședința se redeschide peste cinci minute sub președința D-lui președinte Lascar Catargi.

D. președinte, L. Catargi: Vă rog, D-lor, să ne înțelegem cu linisce. Cestiunea e cu totul alta de cât aceea pe care a pus-o D. Voinov.

D. N. Voinov: Cer cuvântul în cestiune de regulament. Președintele când a luat parte la discuțiune numai pôte ocupa fotoliul preșidenției.

D. președinte, L. Catargi: Eu nu am luat parte la discuțiune, nu am emis nici o părere asupra cestiunei; am luat cuvântul numai ca să pun pe colegul meu care presida adinorii în corent de ceea-ce s'a petrecut aseră, când s'a decis a se pune cestiunea porturilor france la ordinea zilei a ședinței de astăzi, atâta numai a fost obiectul cuvântărei mele și nimic mai mult.

D-văstră știți că aseră propunerea de vacanță a ridicat reclamațiunii din partea mai multor D-ni deputați, cari dăc eu că prin cea propunere se prejudecă cestiunea porturilor france, și de aceea eu am

dis colegului meu care presida ședința de astăzi, că, înainte de a pune la vot propunerea de vacanță, să bine-voiască a lămuri cestiunea ordinii zilei de astăzi; fiind-că ar fi un non sens ca, dupe ce se va fi votat propunerea, aceia cari cer ca vacanța să începă de astăzi, să mai luăm astăzi în discuțiune cestiunea porturilor france.

Dar în fine, D-lor, ori-cum va fi, aici nu incupe atâta vorbă multă și atâta animosităte; fiind-că nimeni nu pôte să vă impună ceea-ce nu veți voi să primiți. D-văstră sunteți suverani, puteți prin majoritate să luați ori-ce deciziune veți voi, minoritatea trebuie să se supună deciziunei luate de majoritate și ast-fel cestiunea se pôte regula fără multă vorbă. (Aplause).

Șiți, D-lor, că în cazul când se va vota a ne lua de astăzi congediū, atunci cestiunea porturilor france nu mai pôte veni astăzi în discuțiune.

În privința vacanței, avem două propunerī, una prin care se cere să se ia de astă seră vacanța, și alta de mâne seră. Cea mai depărtată fiind această din urmă, o pun pe acesta la vot.

Voci: Votul cu bile. (Sgomot).

D. președinte, L. Catargi: Fiind-că sunt 15 D-ni deputați cari cer această, pun atunci propunerea la vot cu bile.

— Adunarea procede la vot, și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votați 148

Majoritate absolută 75

Bile albe. 52

Bile negre 96

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a adoptat propunerea.

Prin urmare vacanța va începe de astă seră.

— *D. ministru al domeniilor Al. Lahovari*, dă citire Mesagiului Regal prin care se înainteză în deliberarea Adunării proiectul de lege pentru anularea sumei de 12,000 lei de la cheltuelile țergului de rămători, și apoi adaugă:

D-lor deputați, profit de ocaziunea ce am avut de a veni la tribună, pentru a ruga Camera că, dacă se pôte înainte de a se despărți, să bine-voiască a regula un credit ce am avut onore să depun și care este deja cercetat de comisiunea financiară.

Acesta este un credit de ordine și dacă nu se votă, sunt obligat de a suspenda plata mai multor servicii, ceea ce ar fi un mare inconvenient în administrațiune. Raportul comisiunei financiare este gata și ași ruga Camera să bine-voiască a încuviința să se ia acest raport astăzi în discuțiune.

Voci: Da, da.

D. președinte, L. Catargi: Acum D-ministru al afacerilor străine are cuvântul spre a comunica un Mesagiū regal.

D. ministru de externe, P. P. Carp: D-lor deputați, am onore, în locul D-lui ministru de finance, care este ținut la Senat pentru discuțiunea unei legi, a înainta deliberărilor D-văstre un proiect de

lege privitor la reducerea taxei pentru lemnărit. Este art. 373 din tariful general al dreptului de vamă care taxază cu 15 lei la sută acest obiect, și prin acest proiect de lege, dupe cum veți vedea, se reduce într'un mod simțitor.

D. președinte, L. Catargi: Se va trimite la tipar și la secțiuni.

— **D. I. Rădulescu,** raportorul comisiunii financiare, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

Pe lângă Mesagiul regal s'a înaintat deliberării D-văstre un proiect de lege pentru deschiderea unui credit suplimentar de lei 385.942, repartizat la diferite articole ale bugetului de cheltuieli pe exercițiul 1888—1889 pentru ministerul de agricultură, comerț, industrie și domenii.

Comisiunea financiară, în ședința de la 12 Decembre, luând în cercetare acest proiect de lege, l'a aprobat și a delegat pe subsemnatul să vă expună cel următor:

a) S'a cerut un adaos de lei 3.000 la art. 6 al bugetului, căci suma prevădută într'ensul n'a fost îndestulătoare să acopere cheltuielile efectuate pentru diferite imprimări comandate imprimeriei Statului, cartonare de registre în atelierele de la penitenciarul Văcăresci și altele.

b) Se adaogă lei 1.000 la art. 10, pentru plata publicațiunii anunțurilor, mai ales ale târgului de rimători de la Severin, în diferite țiare.

c) În bugetul anului curent s'a înscris cifra de lei 25.000, spese de transport inginerilor și arhitectului când sunt trimiși în lucrări, dar din cauza aglomerării lucrărilor la acest serviciu, inginerii fiind mai tot-d'a-una trimiși spre a le efectua, suma înscrisă în buget deveni nesuficientă. și la acest articol se adaogă suma de lei 3.500.

d) Tot pentru aceleași motive se adaogă și la art. 13—serviciul silviculturii — lei 1.500.

e) S'a cerut un adaos de lei 29.520 la art. 15 al bugetului, pentru plata confiniștilor și pădurarilor de la moșiile Statului, căci, dupe calculul făcut, fondul alocat nu ajunge să acopere asemenea plăți până la finele anului 1888—1889.

f) Se adaogă lei 5.000 la art. 22 al bugetului, căci ministerul, din cauza multelor cereri pentru vindere a bunurilor Statului, și ținând să le dea satisfacțiune, a ordonat să se facă lucrări cari necesitară cheltuieli, pentru acoperirea cărora suma alocată în buget deveni neindestulătoare.

g) Se adaogă lei 8.000 la art. 23, căci fiind fixate cercetări judecătorești, expertise, aduceri la îndeplinire, și alocația acésta fiind epuizată, ar urma ca Statul insistând a le amâna, ar fi pôte, în multe cazuri, păgubitoare proprietăților sale.

h) La articolul 26 se adaogă lei 133.000 peste cifra de lei 100.000,

Pentru anul acesta se caută în regie, conform art. 22 din lege, 57 de moși, din cari: 12 prin deposedarea arendașilor și 45 nearendate, din cauză că sa n'a prezentat amatorii a le lua cu arendă, sa n'a prețurile oferite au fost nesatisfăcătoare.

Din numărul de 57 moși numai 25 se caută în regie de Stat, prin delegații săi; cele-alte 32 sunt arendate pe un an agricol.

Și de și între venitul net anual al acestor moși căutate în regie de Stat și arendile, pe an, în trecut, nu este veri-o diferență în paguba fiscului, totuși sunt dator să vé încunosciițez, D-lor deputați, că ministerul, o bună parte din aceste moși, le-a și arendat pentru periodul viitor, altele sunt deja adjudicate și socotim că se vor confirma, iar altele până în anul viitor nădăjduim că se vor arenda, ast-fel că pentru anul bugetar viitor nu va mai fi nevoie nu numai de credite suplimentare, dar nici de veri-un post bugetar în scopul acesta; de o cam dată însă și pentru a garanta venitul anului viitor, trebuie să admitem cifra sus menționată, căci cu din ea se va plăti arăturile și semănăturile de toamnă și tot cu din ea se va plăti arăturile și semănăturile de primă-veră.

Cum vedeți, suma ce se cere este numai un acompto asupra anului viitor, căci atunci se va acoperi prin culegerea fructelor;

i) Cunoscute sunt D-văstre dife-

ritele acușățiunii ce se aduceau, în primăvera acestui an, unora din funcționarii secțiunii silvice din ministerul domeniilor; mai vé este încă cunoscut, D-lor deputați, lipsa simțită în personalul silvic de silvicultori suficient experimentați.

Ambele aceste inconveniente s'au delăturat în parte: primul, prin destituirea funcționarilor constatați ca abusivi; secundul, angagiându-se cu contract un inspector forestier francez, care, făcând un studiu succinte asupra pădurilor noastre, să și propue reorganizarea serviciului silvic. Pentru plata apunțamentelor acestui domn forestier, precum și pentru acoperirea cheltuielilor de transport făcute și ce se vor mai face pentru visitarea pădurilor, se cere, și comisiunea admise, un adaos de lei 5.000 la art. 27.

k) Pentru restituiri de sume reu încasate de Stat din veniturile acestui minister se adaogă la art. 29 suma de lei 33.905.

l) Pentru diferite delegații și comisiuni științifice în serviciul ministerului. Din alocația de la art. 31, în sumă de lei 5.000, s'au plătit membrii comisiunii delegați ca să studieze înființarea școlii de agricultură de la Armășesci, județul Ialomița, proprietate a defunctului Zosima; s'au delegat persoane competente să studieze organizarea școlilor de comerț și altele; ast-fel că constatându-se insuficiența acestei cifre, se adaogă la acest articol suma de lei 5.200.

m) La art. 33, pentru plata cheltuielilor de telegraf, se adaogă lei 16.000, dar acésta cheltuială este de ordine.

n) Din procesele perdute și tranșățiunile făcute, privitoare pe acest minister, se găsec în suferință creanțe pentru suma de lei 65.585, cari trebuie achitate de îndată; căci, prin întârziere, Statul plătesce procente la sumele la cari se găsecse condamnat. De aceea se adaogă acésta sumă la art. 35.

o) Se adaogă la art. 37 lei 4.422, decimii datorite de Stat pentru proprietățile sale.

p) Se adaogă lei 60.000 la art. 45, subvențiunea pentru produsul

zaharului din fabrica de la Sascut. Intr'adevăr, de la 1 Aprilie până la 5 Iunie, s'a pus în consumațiune cantitatea de 279.055 kil. zahar, pentru cari s'a plătit lei 44.648, bani 79, prima de câte 16 bani la kilogram, conform legii; este sigur că, până la 31 Martie, cantitatea de zahar ce se va mai pune în consumațiune va fi de două ori mai mare de cât cea menționată; se cere dar acest credit spre a servi la achitarea primei pentru zaharul pus în consumațiune până la finele exercițiului curent.

Asupra acestui articol m'î permit, D-lor deputați, o reflecțiune, care o vom utiliza la discuțiunea bugetului anului viitor: fabrica de zahar de la Sascut are această primă asupra fabricatelor sale, dar i s'a mai acordat avantajile legii pentru încurajarea industriei naționale. Să nu fie prea mult?

r) În fine se adaogă la art. 49 lei 3.800, pentru încălzitul scôlei de la Herăstrău și căutarea moșiei scôlei; lei 5.500 la art. 57, pentru complectarea îmbrăcăminteii elevilor scôlei veterinare, încălzitul și iluminatul scôlei; și lei 2.010, la art. 59, pentru îmbrăcăminteaa scolarilor și încălzitul scôlei de arte și meserii.

În vederea celor expuse, vă rog, D-lor deputați, să bine-voiți a vota alăturatul proiect de lege.

Raportor, *Ioan I. Rădulescu.*

PROIECT DE LEGE

Art. I. Se deschide pe séma ministerului agriculturii, industriei, comerțului și domeniilor un credit suplimentar de lei 385.942, repartizat la diferite articole ale bugetului de cheltuelile aceluî minister pe exercițiul 1888-1889, dupe cum anume se specifică în anexatul tabel.

Art. II. Acest credit se va acoperi din fondul prevădut în bugetul general al Statului pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare pe exercițiul 1888—1889.

— Neluând nimeni cuvântul în discuțiune generală, se pune la vot luarea în considerare a proiectului de lege:

Votați	83
Maioritate regulamentară	44
Bile albe	62
Bile negre	21

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a luat în considerațiune proiectul de lege.

— Se dă citire art. 1.

D. G. D. Teodorescu: Ași vrea ca D. raportor să dea câte-va lămuriri în privința fabricii de la Sascut. D. raportor lasă să se înțelégă că ar fi prea multe avantajii cumulate asupra acestei fabrici care se bucură și de binefacerea legii pentru încurajarea industriei naționale și de o subvențiune specială, și D-sa și pune întrebarea dacă n'ar fi prea mult toate acestea? Eü ași fi de părere să se semnaleze comisiunei bugetare ce ar fi de făcut în privința acesta, în fața unor legi votate, și dacă n'ar fi bine să avisăm la modificarea uneia din aceste legi dacă e vorba să ușurăm pe Stat.

D. ministru al domeniilor, A. Lahovari: D-lor, guvernul trecut luase hotărârea ca să creeze o industrie în țeră la noi, și să o creeze prin mijloce bugetare și în mod cât se pôte de silit. Din acest întreg de legi care s'a făcut, e și legea din 28 Maiu 1882, asupra industriei zaharine. Iată cea lege în totă frumusețea ei:

„Art. 1. Legea din 7 Aprilie 1873, privitoare la industria zaharină se aprobă.

„Art. 2. Se garantéză de Stat o primă de încurajare de 10 bani pe kilogram de zahăr alb, fabricat de sfecle sau ori-ce alte plante cultivate în țeră, de către fabricile existente, ori de acele ce se vor înființa într'un timp de 15 ani, cu autorizarea guvernului.

„Art. 3. Se acordă ca primă de încurajare pentru trecut fabricelor de la Chitila și Sascut, fie-căreoa câte 250.000 lei.“

Vă să dîcă, pe de o parte s'aü luat 500.000 de franci din buget și s'aü dat celor două fabrici ca primă de încurajare, și din aceste fabrici, una s'a închis de atunci, alta continuă și astăzi, iar pe de altă parte s'a pus un impozit asupra contribuabililor, fie consumatori, fie neconsumatori de zahar, de 16 bani pe kilogramul de zahar, care se va produce de aceste fabrici. Acesta e pentru un timp de 15 ani. Anul acesta a fost un credit cu totul nesuficient și am venit eü să-l acoper încă cu 60.000 franci; anul viitor va fi și mai mult, va să dîcă vom plăti pe fie-care an veri-o 200.000 franci imposite fabricii de la Sascut. Acesta e legea. Nu știu dacă ministerul pôte să aducă veri-o modificare în legi de asemenea natură; voiü studia cestiunea și voiü vedea ce e de făcut. Ideile mele nu sunt pentru asemenea mod de a crea o industrie; eü 'l cred și silit și nefolositor și contrariu tutulor principielor sănătoșe de economie politică. Dar nu aveți a face cu ideile mele, sau cu ideile D-vostre, ci cu o lege în ființă, pe care eü o cred sinalagmatică și pe care trebuie să o aplicăm. Voiü vedea însă dacă e ceva de făcut în privința acesta; căci mai 'nainte de cât D. Teodorescu, eü m'am scandalizat

de cifra acesta de 250 mil de franci, pe care o väd înscrisă în bugetul ministerului domeniilor.

D. Em. Pache-Protopopescu: D-lor, această lege s'a făcut tocmai pentru ca să taie scurt dificultățile ce se presentaü din cauză că prin vechia lege de accise se acordă scutirea de taxe de intrare pentru fabricatele din țeră și pentru că de aceea scutire trebuia să se bucure și fabricile din străinătate în virtutea convențiunei cu Austria.

Pentru aceste motive a trebuit să se suprima scutirea de taxe de accise și să se înlocuiască aceste avantagii cu o primă de încurajare, pe care a prevădut-o legiuitorul în legea citită de D. ministru al domeniilor. Acestă lege dar, fiind-că a fost făcută tocmai pentru ca să compenseze scutirea de accise care nu mai există, neapărat că trebuie să se mențină și pentru viitor, de ôre-ce fabrica de la Sascut s'a înființat în vederea acestor avantagii, așa că acum nu putem să suprimăm numai prin o trăsătură de condeiü aceste avantagii, pe cari fabricanții le-aü avut în vederē la înființarea fabricii. De aceea vă rog să bine-voiți a vota acest proiect de lege, care e în conformitate cu legile fundamentale pe cari s'aü întemeiat cu deosebire fabricile de zahăr.

D. I. Rădulescu: Nu discutăm acum asupra admisibilității creditului; căci e o lege în ființă pe care trebuie să o respectăm, și pe care dacă am vrea să n'o respectăm, am expune Statul la un proces din partea administrațiunei fabricii. Sunt dator însă, în urma cuvintelor D-lui Protopopescu, să dau următoarea explicație: Nu e vorba acum dacă ne leagă sau până la ce punct ne leagă legea acestei prime, care s'a acordat în vederea cutărei sau cutărei dispense. Nu vorbesc despre această lege, dar în sesiunea anului 1887-88 s'a făcut o lege pentru încurajarea industriei naționale, care dă fabricelor ce se vor întemeia în țeră, sau acelora cari erau întemeiate, o mulțime de avantagii, pentru ca ast-fel, încă de la început încurajate, ele să pôtă prospera. Fabrica de la Sascut, care se bucură de această colosală primă de 16 bani de fie-care kilogram de zahăr fabricat de dēnsa, mai are dupe legea încurajării industriei naționale și avantajul ca în 15 ani să nu plătescă nici o taxă către Stat, comună sau județ.

Tot această fabrică mai are avantajul de a transporta cu prețul de regie, tôte fabricatele sale pe drumul de fer. Afară de acesta, mai pôte aduce pentru fabricatele sale tôte materiile prime cu același scădēmēt de preț pe căile ferate.

În vederea acestor avantagii colosale, eü m'î-am permis să fac cea reflexiune în raport, dacă nu s'ar putea adică să se modifice legea încurajării industriei naționale privitoare la prima de intrare. Nu numai atât, dacă nu s'ar putea modifica această lege, ea totuși nu ne pôte obliga

ca, respectând avantajile colosale date acestei fabrici, să 'i mai dăm indirect și avantajile cele-alte, cari comptază pentru o sumă bunicică în beneficiile ce realizează fabrica de la Sascut. Acestea sunt considerațiunile pentru cari am pus acea idee în raportul ce am făcut asupra acestei cestiuni.

D. M. Kogălniceanu : D-lor, avem a face cu propunerea guvernului și în privința acésta vom vota cum ne va lumina Dumnezeu mai bine. Socotesc însă că, cu ocaziunea acestui proiect de lege, nu se cuvine să venim și să ne arătăm vederile noastre asupra desființării cutărei sau cutărei legi.

Dacă eu m'ași apuca să relevez toate cele dișe de D. raportor, vom merge cu discuțiunea prea de parte. Mă mărginesc numai la o întrebare ? Ce ? Milioanele cari le câștigă acésta fabrică fac pe D. raportor să nu doarmă ?

D. I. Rădulescu : Așa este ; pentru că am în vedere suferințele contribuabililor.

D. M. Kogălniceanu : N'am vădut până acum, D-le raportor, că aceste milioane să incurageze pe mulți să facă asemenea fabrici, precum n'am vădut o fabrică câștigând atâtea milioane, să găsească imitatori. Fabrica de la Sascut d'abia merge și, prin urmare, nu trebuie să ne îngrijim că are să îmbogățescă prea afară din cale pe fondatori. Prin urmare, în loc de a ne ocupa că țera oferă avantajii mari pentru asemenea fabrici, să căutăm a le pune în pozițiune să prospere, ca să se găsească și alți oameni cari să ia inițiativa pentru a funda asemenea fabrici.

D-lor, în țera la noi industria n'a îmbogățit pe nimeni, ci din contră, pe mulți a sărăcit și când 'mi aduc aminte că eu am pierdut 60.000 galbeni cu fabrica de postav din Tergul-Némțului, eu socotesc că n'a venit momentul să dicem că avem pletoră de fabrici și să căutăm a împușina numărul lor. Noi din contră, avem trebuință de a creea industria în țera la noi, ca cu acésta să venim în ajutorul acelei populațiuni rurale care în timp de iarnă șede patru, cinci luni fără să pótă câștiga ceva. Fabrica de la Sascut face îmbogățirea a cinci, șese sate împregiur, și duceți-vă D-vóstre la Chitila și vedeți astăzi dacă populațiunea nu se află foarte strimtorată de când s'a închis acea fabrică.

Așa dar, D-lor, dacă am luat cuvântul a fost numai ca să nu las acésta cestiune să trecă sub impresiunea cuvintelor D-lui raportor.

D. Em. Protopopescu-Pache : D-lor, am luat pentru a doua óră cuvântul, fiind că, ca membru în comisiunea financiară, trebuie să 'mi dau compt dacă trebuie încuviințat creditul cerut de D. ministru, și iată ce am constatat : Că, dupe regulele ordinare de drept, o lege generală nu pótă deroga de la o lege specială și legea pentru încurajarea industriei zacharine n'a spus nimic în pri-

vința acésta. Decî legea specială rămâne deja în vigore, și dar aub raportul juridic acest credit trebuie votat ; iar sub raportul economic, avem în vedere fabrica de la Chitila care a rămas în nelucrare din cauză că, cu toate avantajile ce 'i au fost acordate, sacrificiile făcute de țera au fost nimic față cu colosalele cheltueli cari se făceau. Afară de acésta, fabrica de la Sascut a fost fondată de o companie franceză care s'a ruinat și care a fost nevoită să o vindă pe o valóre cu totul minimă ; iar acel care a cumpărat'o, a cumpărat'o de nevoie, fiind-că avea capitalul său închis acolo, dar și acesta caută ca acésta fabrică să o pună pe acțiuni. Dacă cu toate avantajile acordate acestei industriei, ea abia pótă merge, cum putem susține să desființăm aceste avantagii ? Noi, D-lor, trebuie să ne preocupăm de a pune populațiunile rurale în pozițiune de a se ocupa și de alte culturi de cât aceea a pământului, și cum voiți D-vóstre să faceți ca țeranii, cari au avantajii de la producțiunea grâului să se deprindă cu producțiunea sfeclelor de unde nu pot avea acelși avantajii, și cum ar putea fabricanții să plătescă sfeclele mai bine țeranilor dacă și ei n'ar avea un avantajii óre-care ? Vedeți dar că dacă încuragăm industria zacharină, în realitate însă încuragăm industria agricolă, dezvoltarea culturii sfeclelor. Sunt dar de opiniune să acordăm creditul cerut de D. ministru al domeniilor.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari : Rog pe Cameră să bine-voiască a vota creditul ; suntem în fața unor legi, și nu putem să discutăm acele legi, mai cu seamă când aceste legi au a face cu contracte.

Cât pentru teoriile cari s'au dezvoltat și dintr'o parte și din alta, 'mi rezerv totă libertatea opiniunilor mele pe cari, ca ministru, ași fi dator să vi le spun curat și limpede cu ocaziunea altor legi, iar nu cu ocaziunea unui credit. Voiu examina și eu atunci cestiunea de a sci dacă este bine să mergem pe asemenea cale ; căci chiar dupe cele ce ne-au spus mulți din D-nii deputați cari s'au ridicat în favórea acestui credit, pe care sunt dator să 'i susțin și eu, vedeți că producătorii, de parte de a câștiga din aceste avantagii ce li se acordă, ei perd. Ei bine, dacă producătorii perd, dacă consumatorii perd și dacă contribuabilii plătesc, eu las la aprecierea Camerei să vadă ce sunt nisce asemenea legi.

— Se pune la vot art. 1 și se primesce. Art. 2 se adoptă fără discuțiune.

— Se pune la vot proiectul de lege în total :

Votanți	96
Maioritate absolută	49
Bile albe	75.
Bile negre	21

D. președinte, L. Catargi : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

D. președinte, L. Catargi : D. ministru de externe are cuvântul.

D. ministru de externe, P. P. Carp : D-lor deputați, vă rog să bine-voiți a lua acum în discuțiune proiectul de lege relativ la restituirea unor taxe percepute nelegal, pe cari Statul este condamnat să le restituie.

— Adunarea încuviințază propunerea D-lui ministru.

— **D. I. P. Balanolu,** raportorul comisiunei de indigenat, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

D. ministru al finanelor, cu Mesagiul regal No. 3.616, a cerut deschiderea unui credit suplimentar de lei 65.000 pe séma ministrului de finance și a unui credit extraordinar de lei 9.016, bani 50, pe séma datoriei publice.

Dupe expunerea de motive se constată că, în budgetul ministrului de finance, la cap. 8, art. 27, pe anul 1888 — 89, este înscrisă suma de 90.000 lei, care, prin decretul regal No. 2.369 din 1888, a fost sporită cu încă 20.000 lei pentru restituiri din taxe de timbru și înregistrare, din amenzi de imposit și din orî-ce alte sume ce Statul a fost condamnat a restitui sau au fost reu încasate ; ambele aceste sume n'au fost de ajuns în raport cu restituirile ce s'au făcut, căci ași ministerul datoréză peste 40.000 lei, pe cari nu mai are mijlóce a 'i achita.

Restul până la complectarea sumei de 60.000 lei ce se cere va servi spre a se acoperi plățile ce vor fi de făcut până la expirarea acestui an.

De asemenea la cap. 7, art. 24, a fost înscrisă în budgetul ministrului suma de 40.000 lei pentru hârtie de imprimare, registre, cartonagi, plicuri, pachete, material pentru expedițiuni în serviciul general al finanelor și publicațiuni, din care sumă ministerul nu mai are disponibil de cât câte-va sutimi de lei și probabil până la finele anului să nu fie suficiente pentru a satisface cerințele aprópe dîlnice și de aceea se cere și la acest capitol un credit suplimentar de 5.000 lei.

Pentru datoria publică este trebuință de un credit extraordinar de 9.016 lei, 50 bani, cu care să se achite mai multe obligațiuni și cu-

pône domeniiale, obligațiunii ale imprumutului din 1866 și alte din renta amortibilă și căliferate, cari au eșit la sorti în 1882 și 1883, și cari din diferite cauze nu au fost prezentate la timp spre achitare; și fiind-că în budgetul datoriei publice pe anul curent nu sunt prevădute fonduri pentru achitarea lor, D. ministru cere acest credit.

Comisiunea financiară, în ședința de la 10 Decembrie, luând în cercetare aceste credite și găsindu-le întemeiate, le-a admis, rugându-vă prin subsemnatul raportor să binevoiți a vota alăturatul proiect de lege.

Raportor, *I. P. Balanolu.*

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — Se deschide pe séma ministerului de finance un credit suplimentar de lei 65.000, din care lei 60.000 la cap. VIII, art. 27 din budgetul exercițiului 1888 — 1889, pentru „restituirii din taxe de timbru și înregistrare, amenzi din impozite și ori-ce alte sume rău încasate“, iar lei 5.000 la cap. VII, art. 24, pentru „hârtie de imprimare, registre, cartonagiuri, plicuri, pachete, material pentru expedițiunii în serviciul general al financelor și publicațiunii“; și pe séma datoriei publice un credit extra ordinar de lei 9.016, bani 50, pentru plata unor obligațiunii rămase în suferință.

Aceste sume se vor acoperi din fondul alocat în budgetul general al Statului pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare.

— Dupe adoptarea luării în considerațiune și a articolului unic, se pune la vot proiectul de lege în total:

Votanți	76
Majoritate regulamentară	44
Bile albe	59
Bile negre	17

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

D. A. Mavrodineanu: D-lor deputați, depun pe biuroul Adunării o propunere pentru a se acorda o pensiuine viageră văduvei repostatului Fronescu.

Iată cum sună propunerea mea:

Domnilor deputați,

La 22 Aprilie a încetat grabnic din viață Ioan Fronescu, prefectul

județului Ilfov. Mărtea sa precipitată a lăsat în completă desolațiune și lipsită de ori-ce mijloce o familie intrégă; Fronescu, dupe un serviciu neîntrerupt de 19 ani, o lună și două zile, atât în justiție cât și în administrațiune, ajunsese a ocupa una din cele mai importante funcțiuni în această din urmă ramură. Activitatea, zelul și devotamentul său, le a pus la serviciul țerei în momentele cele mai grele; funcționar integru, el a murit fără a lăsa vre-o avere în urma sa. Anii de pensiuine nefind completați, ajutorul ce i s'ar cuveni dupe legea pensiunilor nu ar răspunde exigențelor pentru traiul familiei repostatului Fronescu; credem că este o dréptă răsplată propunându-vă a vota alăturatul proiect de lege:

„Se acorda văduvei decedatului Ioan Fronescu, fost prefect al județului Ilfov, o pensiuine viageră de trei sute lei mensual.“

I. G. Săndulescu Nănoveanu, A. D. Mavrodineanu, M. Climescu, Andriescu, Ion Tănase Dimitriu, Robescu, Ch. I. Sulioti, D. Bădescu-Roșiori, I. G. Poenaru-Bordea, C. Vericeanu.

D. președinte, L. Catargi: Propunerea această se va trimite la secțiunii.

Acum D. Negoescu are cuvântul.

D. Christ. S. Negoescu: Voiesc, D-le președinte, să reînouiesc o cerere făcută de mine de mai mult timp. Când pentru prima oră am adresat rugăciunea mea D-văstre ca să binevoiți a interveni pe lângă D. ministru de lucrări publice spre a face să mi se pună la dispozițiune un tablou al funcționarilor de la drumurile de fer, coprinător de titlurile, naționalitatea și origina ce au, D. ministru nu era presinte în Adunare. Cu acea ocaziune eu mai adăogam că aș dori, dacă este posibil, ca acel tablou să 'l am înainte de a se pune în discuțiune budgetul căilor ferate. Astăzi acest budget fiind votat, s'ar putea crede că am renunțat la cererea mea; de aceea, profit de prezența D-lui ministru și repet rugăciunea deja făcută, declarând că aș sunt și mai mult doritor a avea acel tablou, în urma informațiunilor ce mi s'au dat că bine am făcut de 'l-am cerut. Mă cred dator a aduce la cunoștința D-lui ministru, pentru ca, cu ocaziunea redactării acelui tablou, să nu se mai facă ce se țice că s'a făcut altă dată; căci am primit încunoșcințări că asemenea tablouri când s'au cerut, tot-d'a-una s'au dat false.

Mai rog pe D. ministru să bine-voiască a observa că o sumă de străini au adoptat nume de Români, de exemplu Radovici, Negrescu, etc. Ar fi bine dar ca acest tablou să se facă dupe matricula ce se află la secretariat; căci dacă se va întocmi de către șefii de biuroș numai dupe numele proprii ale funcționarilor, 'mi e témă că forte puține vor fi elementele ce doresc să le am în adevăratul lor sens.

D. ministru al lucrărilor publice, A. Marghiloman: Sub reserva absolută și a suspiciunei aruncată prin anticipațiune de D. Negoescu asupra sincerității lucrării, și sub reserva absolută a usagiului ce voesce să facă cu acest tablou; eu sunt gata să 'l dau cu condițiunea însă de a specifica bine despre care personal al căilor ferate doresce să aibă informațiunii; căci întreg personalul e de 10.000 omeni.

Ar fi absolut imposibil de a se dresa un tablou în care să se trecă numele, naționalitatea, titlurile și serviciile a 10.000 impiegați între cari unii sunt simpli lucrători, alții agenți și alții funcționari.

Bine-voiți, prin urmare, a face cererea ast-fel în cât să i se pótă da curs, și eu sunt gata absolut a vă satisface.

D. Chr. S. Negoescu: D-lor, în intențiunea mea nu a fost să pun în suspiciune lucrarea ce se va face, dar fiind-că D. ministru de lucrări publice este de puțin timp venit la acest minister, am crezut că D-sa pótă nu scie ce s'a petrecut pe acolo în trecut; și fiind-că am primit și ore-cari denunțări în privința modului cum se făceau altă dată tablourile în încestiune, mi s'a părut că este nemerit a se atrage atențiunea D-sale asupra acestui cas.

Trecând dar peste reserva făcută de D. ministru și nemotivată prin cererea mea, am onóre a aduce la cunoștința D-sale că nu mă interesază întru nimic acea mulțime de mici funcționari din cari cea mai mare parte, pot țice, sunt români; dar mă interesez a sci cine sunt funcționarii cei înalți, cărora li se cer titluri pentru a ocupa funcțiuni și cari au o putere în administrațiunea Statului, cum sunt șefii de serviciu, inspectorii și alții cari pot să influențeze asupra mersului trenurilor și cari și în timp de pace, cât și în timp de resboi pot să ne aducă și bine și rău.

D. ministru al lucrărilor publice, A. Marghiloman: Doriți atunci lista funcționarilor numai?

În această privință rog pe D. Negoescu să țină séma că avem trei serii de agenți, dacă întrebunțez terminologia din străinătate: avem funcționari, agenți și lucrători. Dacă vreți, prin urmare, un tablou de impiegați superiori, cari au o casă de pensiuine organizată, acest lucru e mai lesne; cât pentru restul impiegaților, ar fi, dupe cum v'am spus, o lucrare pe d'asupra puterei biurourilor noastre. Speci-

ficați dar în scris, și la minut vă voi satisface cererea.

D. președinte, L. Catargi : Acum intrăm în ordinea zilei, avem mai întâi interpelarea D-lui Resu.

D. C. Resu : D-lor deputați, pentru a nu lua timp mult Adunării așî voi să dezvolt de o dată ambele interpelări ce am adresat D-lui ministru, dacă și D-sa consimte la acesta.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman : Consimt.

D. C. Resu : D-lor deputați, prin legea de la 27 Noembrie 1871 și prin legea de la 26 Martie 1873, s'a înființat o taxă de cheiagiū și ancoragiū, care avea să se percăpă în toate porturile noastre de pe litoralul Dunărei.

Îată ce ăice legea de la 27 Noembrie 1871 :

„Art. 1. Nici o taxă, nici o pedică nu se pôte fixa care aduce pentru portul navigațiunei pe Dunăre și a afluenților ei pe tot lungul litoralului român.

„Asemenea nu se pôte preleva nici un drept asupra mărfurilor ce se găsec pe bordul bastimentelor.

„Art. 2. Taxele ce se percep sau se percepaū sub titlul de ancoragiū sunt suprimate.

„Art. 3. În toate porturile române, unde sunt cheiuri construite sau în cale de construcțiune, se va preleva un drept de cheiagiū, care va fi o taxă fixă, calculată pe suma toneletelor dupe capacitatea ce vor conține vasele plutitoare, precum: corăbiil, șleperi, caice s. c. l., și acesta fără distincțiune de pavilion.

„Se va preleva o asemenea taxă fixă pentru beneficiarea macaralelor, balanțelor și altor construcțiuni de port destinate înlesnirilor de încărcare și descărcare.“

Și art. 1 din legea de la 26 Martie 1873 sună ast-fel :

„Se va preleva de diferitele comune ale litoralului român, sub denumire de drept de cheiagiū, de macara și de balanță, o retribuțiune care nu va putea excede maximum, etc.“

Dupe cum vedeți din coprinsul acestor legi s'ar crede că această taxă de cheiagiū există în toate porturile noastre de pe litoralul Dunărei. Ei bine, nu este așa. Intre toate porturile de pe malul Dunărei, unul singur se bucură de privilegiul de a plăti această taxă, și acesta este portul Galați. Numai acolo și are aplicațiune legea de la 1871 și legea de la 1873; iar toate celelalte porturi de pe litoralul Dunărei sunt cu desăvârșire scutite de această taxă.

Socotesc că este destul să anunț acesta, pentru ca D-văstră să puteți înțelege cari sunt consecințele ce decurg din această lovire excepțională. Negreșit, D-lor, că dacă la Galați bastimentele sunt supuse unor taxe cari nu se percep în alte porturi, căpitanii lor nu pot fi atât de fără minte în cât să vină la Galați, în loc de a se duce aiurea unde vasele lor sunt scutite de asemenea taxe. Consecințele perceperei a-

cestei taxe se resfrâng și asupra prețului produselor, căci din această cauză el diminuează. (Intreruperi).

D. Fētu mă întreabă: cât este această taxă? D-lor, taxa nu este mare: pentru dreptul de cheiagiū 20 bani; pentru dreptul de macară 10 bani; pentru dreptul de balanță 10 bani pe greutatea unei tone. Dar dacă ar fi numai atât, pôte n'ar fi prea mult; însă ce se întâmplă? Căpitanii de vase, cari vin în port, fiind străini, nu cunosc multiplele formalități ce se cer pentru percepere și sunt nevoiți de a lua câte un interpret cu plată spre a le face aceste formalități, așa în cât cheltuelile lor, împreună cu taxele, se ridică aproape la 50 %.

Acest inconvenient este foarte însemnat pentru un port. Noi am întrebat: care e motivul pentru care se face excepționala onore Galațului de a plăti el singur dintre toate porturile din țără această taxă, și răspunsul a fost tot-d'a-una că la Galați este un cheiū, pe când celelalte porturi n'au cheiuri. D-lor, numai cine n'a fost la Galați nu știe ce fel de cheiū este acolo; avem un crâmpciū de cheiū care și acela este aproape scufundat în Dunăre; dar și la alte porturi sunt tot asemenea crâmpoie de cheuri, și, de și legea spune foarte lămurit că această taxă trebuia să se percăpă în toate porturile cari au cheiuri, totuși ea se percepe în mod excepțional numai la Galați.

Nu este însă, D-lor, numai această nedreptate ce se face Galațului, dar mai este și aceea că el nu are un tren accelerat, care să l lege cu partea de sus a Moldovei, pe când toate capitalele de județe și toate porturile noastre sunt legate cu restul țerei printr'un serviciū de tren accelerat; ast-fel în cât ori-cine vine la Galați din partea de sus a Moldovei, este nevoit să vină cu trenul accelerat numai până la Mărășesci și acolo să aștepte 2 ore, ca să pornescă apoi cu un tren mixt; ast-fel că trenul accelerat cu care el a venit până la Mărășesci ajunge în București; pe când cel mixt cu care el a pornit spre Galați d'abia este ajuns la jumătatea drumului; cu alte cuvinte l trebuie 24 de ore ca să pôtă ajunge acolo.

Ei bine, ce fel de relațiuni comerciale pot să aibă Gălățeniil cu partea de sus a țerei, când sunt lipsiți de mijlocele de comunicațiune.

Dar, D-lor, noi, gălățeniil, în toate privințele suntem tratați în modul acesta. Permiteți-mi să fac o mică digresiune.

D-văstre vă închipuiți pôte că, precum se face pentru toate orașele din țără, tot asemenea și pentru Galați Statul plătesce instrucțiunea publică. Ei bine, vă înșelați! La noi nu este așa. Noi, dacă voim să învețe carte copiii noștri acolo, trebuie să plătim; pentru că Statul nu plătesce. Noi în toate privințele, o repet, suntem tratați într'un mod excepțional; așa am fost sub guvernul trecut și așa suntem și acum, și cu durere vedem că nu se

face nici un început de îndreptare din partea guvernului actual.

Îată, D-lor, pentru ce mi-am permis să adresez aceste interpelări D-lui ministru de lucrări publice, și să l rog să binevoescă a mi spune dacă guvernul are de gând să desființeze mai întâi taxa această de cheiagiū pusă într'un mod excepțional numai asupra unui singur oraș din totă țera? Dacă are de gând să ia dispozițiuni ca Galați să fie legat printr'un tren accelerat cu partea de sus a țerei? Și dacă, în sfârșit, guvernul este dispus a ne trata pe un picior de egalitate cu toate celelalte orașe ale țerei, sau va continua a ne trata ca pe un oraș conchis asupra căruia se pôte pune tot felul de greutate și i se pôte face tot felul de șicane? Aștept răspunsul D-lui ministru și mi rezerv dreptul de a lua cuvântul dacă explicațiunile D-sale nu vor fi satisfăcătoare.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman : D-lor deputați, mi veți permite să răspund numai la cele 2 interpelațiuni cari mi-au fost adresate, fără a mă rătăci prin considerațiunile generale cu cari a încheiat D. Resu.

Protestez însă contra pretinsului sistem general de vexațiuni ce atribuie D. Resu guvernului față cu Galați și cari nu există de cât în mintea D-sale.

Noi, departe de acesta, credem că de câte ori pe cale administrativă s'a putut face ver-o ușurare acestui interesant port, dânsa s'a făcut și nu mai departe de cât cu ocaziunea discuțiunei bugetului drumului de fer am dat o probă vedită.

V'am expus atunci că, de ore-ce linia Bărboși prin tunel ar scurta calea cu 8 kilometre, pentru ca comercial să nu sufere de închiderea tunelului, căile ferate taxeză marfa ca și cum ar trece pe linia cea nouă.

Este deci o ertare de 8 kilometre în favorea Galaților; înțelegeți că administrația a făcut acesta spontan și fără a aștepta nici o punere în întârziere.

Revin la chestiunile puse de D. Resu.

Prima chestiune: Pentru ce guvernul stăruie în perceperea taxei de cheiagiū, care dupe D. Resu nu se percepe de cât la Galați? Onor. primar de Galați este rău informat. Această taxă pusă prin legea de la 1871 și reînvoită prin legea de la Martie 1873, se percepe încontinuu de la toate porturile cari au cheiuri și anume: la Bechet și Calafat din Dolj, Corabia din Romanați, Oltenița din Ilfov, Călărași din Ialomița, Galați din Covurlui și Tulcea.

Se percepea până acum în urmă și de la Măgurele, Zimnicea și Giurgiu, dar a încetat de ore-ce aceste orașe nu au cheiuri în stare de serviciū și corăbiile nu pot usa de dânsese. (Intreruperi).

Voc: Brăila plătesce?

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman : Brăila nu are încă cheiurile ei...

D-lor, legea este care impune o taxă de

cheiagiū în favoarea tuturilor porturilor cari au cheiū, și fondul acesta merge de sporcesc fondul porturilor de o jumătate la sută. Produsul taxei nu se întrebuintează pentru interese generale ci rămâne special afectat pentru îmbunătățirea porturilor în cari s'a perceput și se percepe.

V'am arătat seria porturilor în cari ași se percep taxe de cheiagiū; acum să vă spun ventarea fie-cărui din aceste cheiuri ca să aveți convingerea deplină, D-le Resu, că nu se face excepțiune vexatorie pentru Galați.

Bechetul a dat în exercițiul 1887—88, —câci pe anul 1888—89, compturile nefiind încă încheiate nu vă pot da cifra exactă,— 3.211 lei. (Citesce).

Calafatul 4.057 lei, Oltenița 2.915 lei, Tulcea 4.414 lei, Corabia 5.782 lei, Călărași 8.319 lei și Galați 55.537 lei. Imi veți spune pentru ce Galați figurază cu o sumă mai mare? Pentru bunul cuvânt că el din toate porturile acestea are traficul cel mai mare și întinderea de cheiū cea mai considerabilă. Așa, pe când Calafatul ajunge la maximum de 322 metri, Galați ajunge la 860 metri întindere de cheiū; înțelegeți lesne că mișcarea portului fiind mai mare, și dezvoltarea cheiului fiind aproape întreită, produsul taxei nu poate fi de cât într'un mod simțitor mai considerabil!

S'a făcut un tablou comparativ pentru ca să vedem în ce raport figurază taxa de cheiagiū față cu fondul general al porturilor în fie-care localitate. Ei bine, pentru Galați, taxa este în proporțiune de 16 la sută; când fondul portului (jumătate la sută), dă 341 mi, taxa de cheiagiū nu dă de cât 55.000. Prin urmare, nu mă poate lua nimeni la socotă pentru ce ca ministrul lucrărilor publice autoris perceperea acestei taxe. Este o lege la mijloc și nu pot de cât să o aplic. Ași înțelege să fiu interpelat dacă ași scuti Galați sau ori-ce alt port de plata taxei; să credeți că nu mă voi expune nici odată să fiu în supărătoarea situațiune a unei așa grele răspunderi.

Acum vin la partea a doua a observațiilor D-lui Resu că, în aplicațiune, această taxă dă loc la vexațiunii și neregularității. Despre acesta iaū nota cea mai bună și vă făgăduesc că de a doua și mă voi informa de procedura ce se urmăzează, și dacă voi constata cea mai mică abatere și percepere de taxe suplimentare din partea impiegaților, voi aduce imediat îndreptare acestui rău. Voi fi pururea recunoscător când cineva mi va semnala neregularități de serviciū. Nu pot avea alte informațiuni mai bune din localități de cât acele cari vin din partea deputaților. Cred că asupra acestei taxe de cheiagiū nu mai am nimic de adăugat. O fi, poate, această taxă jignitoare comericiului; dacă o anchetă comercială ar demonstra că aceasta, nu m'ași refusa să studiez cu D-văstre cestiunea și să aducem o remaniere a acestui impozit indirect.

Până nu se va schimba însă legea, mi este imposibil de a aduce ver-o modificare în aplicațiune, afară de îmbunătățirile în modul de percepțiune dacă cumva dă loc la malversațiunii.

Trec acum la a doua interpelare a D-lui Resu.

D-sa se tânguesce că „Galați nu este „legat, ca toate cele-alte capitale de județe, „prin un tren accelerat cu partea de sus „a Moldovei“.

Asupra acestui punct sunt silit să rectific prima informațiune a D-lui Resu. Nu toate capitalele de județe sunt legate prin un tren direct; nu sunt în ast-fel de legătură de cât capitalele județelor cari se găsesc pe parcursul liniei internaționale Severin, București, Buzău, Roman.

Prin urmare, nu este nici un tratament excepțional pentru Galați.

Galați nu se găsește pe linia centrală; nu are deci ca multe alte capitale de județe legătură directă accelerată cu nordul Moldovei; dar Galați este racordat cu linia principală prin trenuri locale.

Să vedem acum cari sunt pentru călători aceste legături ale liniei principale cu Galați—pentru comerici cestiunea nu se pune.—Un tren mixt pleacă din Galați la 9 ore seara și sosesc la Mărășești la 1,55 noaptea unde apucă la 2 și jumătate ore expresul din București pentru Roman-Iași.

Acesta este, D-lor, pentru legătura cu trenul accelerat, căci trenurile directe pentru Moldova de sus sunt altele. Galați are un tren direct în legătură cu Iași și un alt tren în legătură cu Vasluiū.

Trenul direct de la Galați pentru Iași pleacă la 9 ore 45 minute dimineața și ajunge la 6 ore și 55 minute seara; iar trenul pentru Vasluiū pleacă la 11 ore 55 minute dimineața și ajunge la 7 ore seara.

Prin urmare, Galați are două trenuri directe ziua, în afară de trenul mixt de noapte, care duce prin Mărășești la acceleratul de noapte.

Apoi, afară din acesta, în trenul acesta mixt călătorii nu au nici o supărare, pentru că vagonul care se duce de la Galați prin Mărășești nu se schimbă; pasagerii pot dormi, n'au nici o supărare de schimbare și, cestiune de timp la o parte, sunt ca și cum ar fi luat loc de la plecare într'un tren direct.

Să vedem acum dacă ar fi mijlocul, neapărat ținându-se seamă de legitimele dorințe ale gălățenilor, să se organizeze chiar din Galați un tren de noapte accelerat. Nu este mijloc, și să vă spun pentru ce: statistica a demonstrat că acesta ar fi cât se poate de dăunător pentru tesaurul nostru. Auteiū, că nu s'ar putea căștiga, dupe toate dificultățile de încrușișare, de transbordare în două puncte, de urcare a rampelor, de cât o oră și cinci minute. Va să dică, de unde timpul ce trebuie a percurge astăzi este de 4 ore și 55 minute, s'ar reduce la 3 ore și 50 de minute de s'ar înființa un tren accelerat de noapte.

Acastă reducere este maximum ce se poate dobândi în parcursul direct dintre Galați și Mărășești.

Să vedem această oră și cinci minute la ce sacrificii ar expune pe Stat?

Spre acest finit s'a făcut un tablou de ceea ce s'a perceput de la călătorii directe din Galați pentru Nordul Moldovei, și rezultatul veți vedea că este surprinzător. Ast-fel, în Septembrie, de la Galați pentru Nordul Moldovei n'au fost de cât 5½ călători la clasa I, 17 la clasa II și 35½ la clasa III.

Observ că acea jumătate de la clasa I și a III reprezintă un pasager militar, căci pentru ei taxa pe drumul de fer se reduce la prețul pe jumătate.

În Octombrie am avut 4 călători la cl. I, 11½ la clasa II, 3½ la clasa III.

În Noiembrie respectiv 3, 8½ și 14.

Și neapărat că cifra merge tot descrescând în timpul iernei la epoca de amortelă a voiajiurilor, pentru a se deștepta iară în apropiere de primă-veră.

Totalul cifrei percepute este de 1.644 lei.

Să induoim, să împătrim, această cifră și totuși suntem departe de ceea ce costă înființarea unui tren accelerat.

În aceste condițiuni, un tren costă suma de 56.000 lei, și în această privință mă refer la confirmațiunea D-lor Tzoni și Olănescu cu unu, două cari am vorbit despre această cestiune.

Va să dică, dacă am înființa un asemenea tren, ar trebui pe de o parte să cheltuim suma de 56.000 lei, și să incasăm suma de 8—10.000 lei.

Ei bine, când preocupățiunea Camerei și a guvernului este de a aduce cele mai simțitoare economii în ori-ce ramură a administrațiunii noastre, înțelegeți lesne că ar fi regretabil de a face sacrificii așa importante pentru a satisface un număr de călători atât de restrins.

Acestea sunt explicațiunile ce m'am creșut dator să dau D-lui Resu.

Terminând reînouesc propunerea făcută adinore de a lua act de ori-ce neregularități în perceperea taxei de cheagiū. Iar pentru înființarea unui tren accelerat de la Galați la Tecuciū-Mărășești ar fi o cheltuială cu totul zadarnică.

D. M. Kogălniceanu: Explicațiunile date de D. ministru isvorăsc din informațiunile eronate ce D-sa are de la biurourile D-sale. Eu însă care percurg adesea linia aceasta, Galați-Mărășești, pot să l'asigur pe D. ministru mai ales în privința călătorilor că, dacă s'ar înființa un tren expres, numărul lor ar crește în mod considerabil.

În privința timpului, informațiunea D-lui ministru este iarăși eronată. Trenul de Galați cum era organizat până acum cât-va timp, mergea mult mai încet de cât spune D. Ministru, și voiajiorii preferă să ia un alt tren. Când veți înființa D-văstre un tren expres, veți vedea că numărul voiajiurilor va spori. Cum voiți D-văstre ca Botoșani, Romanul, și Bér-

ladul carî aŭ cu Iașiî comunicațiunii seculare, să 'și reducă tocmai astăzi numărul voiajiorilor la 5 1/2? Apoi linia Galați are trenul cel mai rău! In adevăr, acei carî vin de la Bêrlad la Tecuciŭ, in anul trecut gëdeau ceasuri întregi la Tecuciŭ așteptând să vie trenul de la Galați. (Interuperi).

D. ministru spune că trenul pleca din Galați la 9 și ajungea la 4 la Bêrlad. Eróre mare: pleca la 9 nóptea și ajungea la 11 ziua.

Voci: Așa este.

D. M. Kogălniceanu: De la 9 până la 4 sunt 7 ore; cum voiți D-vóstră D-le ministru, ca să ajungă in 7 cësuri trenul de la Galați la Bêrlad, când numai in Tecuciŭ pasagerii sunt nevoiți să stea 4 cësuri. Vi s'a dat dar informații neesacte. Noi am fi mulțumiți să ajungă la 10 ore la Bêrlad; dar, cum am dis, se opresce 4 cësuri la Tecuciŭ, și pasagerii aŭ tot timpul să mERGă să se preumbe prin oraș, să 'și vadă priotiniî, să 'și ia ceaiul, și când vin din nou la gară, trenul încă nu este asosit.

Anul trecut am rugat pe D. Paciurea, care 'mi-a făgăduit că va pune un vagon; dar atât, D-lor, nu e de ajuns; trenul care plécă din Mărășesci trebuie să aibă două rânduri de vagoné cum se face la Buzéu pentru Galați și pentru Focșani; același tren din Bucuresci plécă cu o despărțitură anume pentru Focșani, compus din vagoné de clasa I, II și III, și cu alta asemenea pentru Galați, și când ajunge la Buzéu se desparte trenul in două; o parte merge spre Brăila și Galați, și alta spre Mărășesci. Iată ce trebuie să se facă și pentru Iași. Trenul de la Mărășesci trebuie să plece in două, unul care să mERGă spre Galați și altul in sus spre Bêrlad; și cu acesta nu s'ar face o mare cheltuială.

S'a mai dis de D. ministru cum că nu se calculéză acele opt kilometre in favórea Galaților; trebuie însă, D-lor, să se facă și mai mult. In adevăr, din eróre, la începutul construirii liniei de fer de către Strusberg s'a hotărit ca Galațul, care trebuia să fie pus pe linia generală, să aibă o linie deosebită; s'a făcut un oraș provincial, ci cap de linie și atunci a fost silit Strusberg să dea o declarațiune că nu va face nici o deosebire de kilometri in privința productelor carî vin sau se duc la Galați ori Brăila, ci se va socoti amândoué orașele ca avënd aceeași distanță. Chiar la vapóre, astăzi armatorul care trimite un vapor pe Dunărea de jos ia de la neguțatori pentru marfa încercată același preț, fie pentru Galați fie pentru Brăila. Să nu uităm, D-lor, că aceste două orașe mai curënd sau mai târziu sunt destinate să devie un singur oraș; acesta a fost planul dat din vremea lui Cuza.

Făcându-se tóte încăperile autorităților, și mai ales docurile, la gura Siretului și de acolo un drum de fer la Brăila și altul la Galați, atunci, D-lor, am scăpa de multe cestiuni arđetóre, ar dispărea și

rivalitatea pe care mai ales brăilenii o fac in tot momentul orașului Galați. Dupe opiniunea mea, Brăila și Galați sunt unul și același oraș; când va cădea unul, are să cadă și cel-alti; moralmente și financiarmente sunt un oraș; sper că așa aŭ să fie și in fapt, căci docurile carî se fac ađi in Galați și Brăila sunt nise jucării.... De o cam dată mă opresc aci, și când va veni in discuțiune cestiunea porturilor france, 'mi rezerv dreptul a vorbi mai mult. Până atunci însă eŭ cred, D-le ministru, că e bine să faceți ca marfa destinată, fie pentru Galați, fie pentru Brăila, să plătescă aceeași taxă de trasport, numai ast-fel puteți să veniți de o cam dată in ajutorul Galaților.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: D-niî mei, făcusem o eróre, care însă nu infirmă intru nimic expunerea întregă a răspunsului meu. Citisem rău o cifră.

E adevărat că trenul care plécă la 9 ore și 45 minute, din Galați sosese la Iași numai la 10 ore 55 minute, dar asupra acestui punct insist, este tren direct și face parcursul in timpul normal obicinuit.

D. M. Kogălniceanu: Vrea să dica câte ore?

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Trei-spre-șece ore.

Prin urmare, legătură directă de și există între Galați și Nordul Moldovei prin Vasluiŭ și Iași. Rămâne acum cestiunea trenului de nópte.

In această privință sunt două puncte pe carî vă rog să nu le eliminați din debateri.

Anteŭ e datele asupra numărului călătorilor. Nu vorbesc, D-lor, de acei carî aŭ cărțile lor de parcurs; aceia pot fi mulți, fórte mulți, dacă ne uităm prin vagoné; — vorbesc numai de aceia a căror misă vine in compensațiune cu sacrificiile carî costă pe Stat creațiunea unui expres local. Aceia sunt, cum v'am arătat, puținii la număr.

Cestiunea reală, in ori-ce cas, e următoarea: dacă am face un tren accelerat, ce s'ar câștiga ca timp prin acesta? Căci nu pot să ceră mai mult galațioții, de cât să le facem un tren accelerat între Galați și Mărășesci.

Dacă li s'ar face un tren special, un tren de lux, el n'ar câștiga cu acesta de cât o oră și 5 minute, pentru că trenul trebuie să stea in 2 puncte, Tecuciŭ și Barboși, de două ori câte 25 minute pentru transbordarea mărfurilor și bagajelor, căci acolo sunt cele 2 linii de bifurcație și ori-ce s'ar face trebuie să fie o stațiune prelungită.

Prin urmare, vedeți că e imposibil a parcurge trenul această distanță mai repede de cât in 3 ore și ceva.

Ei bine, ađi această distanță se parcurge in 4 ore, așa că cetățenii n'ar avea să câștige de cât o oră și 5 minute.

Acest câștig dar de o oră și câte-va

minute ar fi numai pentru voiajiorii de lux carî acceptă să plătescă acei 20 % sporul acordat trenurilor accelerate.

Pentru acesta, D-lor, eŭ cred că nu e bine să impunem budgetul țerei cu suma de 56.000 lei.

Vé rog, D-niî mei, să nu vedem tóte lucrurile prin prismul patriotismului local; să nu tratăm totul sub inspirația suferințelor reale, 'mi place să cred, ale unui oraș, fie chiar Galați.

Administrația face putinciosul pentru a spori înflorirea acestui port; nu este vina noastră dacă progresul nu vine repede cum 'l dorim, cum 'l doresce D. Resu.

In această privință, serviciul drumurilor de fer e ireproșabil și această afirmațiune ași voi să o véd îmbrăciată și de D-vóstră, D-le Kogălniceanu, și de D. Resu.

D. C. Resu: D-lor, in urma erorei făcute de D. ministru al lucrărilor publice, eróre relevată și recunoscută chiar de D-sa, D. ministru mai face încă o eróre capitală.

D-sa ne vorbesce de călătorii carî plécă din Galați pentru Nordul Moldovei, nu vă spune însă nimic de călătorii carî vin din susul Moldovei la Galați și tocmai pe aceea 'i-am avut eŭ in vedere când am vorbit, pentru că ei sunt agricultorii carî ne inecat aŭ afaceri cu Galați. Născ dar întrebarea: Cu ce tren pot veni aceștia?

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Cu trenul de nópte.

D. C. Resu: Cu trenul de nópte? Dar atunci sunt nevoiți să stea trei ore la Mărășesci in mijlocul nopței și intr'o miserabilă gară; apoi să se urce intr'un tren mixt, care, dupe cum v'am spus, ajunge la Galați cu câte-va ore mai târziu de cât trenul accelerat la Bucuresci.

D. ministru a făcut statistica călătorilor carî plécă din Galați; voesc și eŭ să fac o rectificare la această statistică. D. ministru a scăpat din vedere că călătorii de carî e vorba nu mai plecaŭ cu trenul direct la Mărășesci, ci cu trenul accelerat pe la Buzéu.

Prin urmare, bine-voiți a ne da D-vóstră statistica călătorilor carî plécă de la Galați pe la Buzéu, iar nu pe la Mărășesci. Apoi acum nu mai sunt legate nici Buzéul nici Mărășesci, așa că de la Galați trebuie să facă cine-va 13 1/2 ore ca să ajungă la Iași. Cât pentru călătorii carî vin de la Botoșani, de la Dorohoiŭ și de aiurea, nici nu mai fac vorbă, pentru că aceia de abia a treia și pot să ajungă la Galați.

Observațiunea făcută de D. ministru chiar dacă ar fi justă, dacă n'ar fi timpul de a se pune in legătură portul Galați cu Moldova de sus, totuși ar trebui să se facă un sacrificiu de 30—40.000 lei pentru înlesnirea comerțiului in general.

Precum vedeți, D-lor deputați, nu este patriotismul local care m'a hotărit să vorbesc, ci uă cestiune de mare dreptate mai mult generală de cât locală; căci nu este vorba numai de interesele locuitorilor

din Galați, ci de ale tuturor locuitorilor din partea de sus a Moldovei.

D. ministru spune că a luat dispozițiuni a se face reduțiuni la drumul de fer

D. ministru al lucrărilor publice, **Al. Marghiloman**: Există de mult o asemenea dispozițiune.

D. C. Resu: Nu există însă ce trebuie să existe; căci dupe ce ne-ați izolat și prin o curbă ne-ați depărtat cu mai multe kilometre, apoi sunteți rău veniți D-văstre când ne spuneți că se face un sacrificiu din partea Statului scădându-se în ceva tariful drumului de fer. Dacă ar face cine-va o comparațiune între kilometrele cari sunt până la noi și între acelea cari sunt până la alte porturi, ar vedea că nu dreptate ci nedreptate ni-se se face.

Iată, D-lor, ce am avut de spus și insist pe lângă D. ministru să credă că această este o chestiune de mare interes și îl rog să bine-voiască a lua dispozițiuni pentru îndreptarea acestui rău.

Acum, în ceea-ce privesc taxele, D. ministru ne-a spus că taxa de cheiagiū se percepe și la Oltenița și la Corabia și ne-a adus o socotelă că acolo se percepe de la 1.000 până la 2.000 lei.

Nu este vorba, D-le ministru, de ceea-ce se percepe la Oltenița și la Corabia, pentru că ceea-ce se percepe acolo nu aduce nici un folos Statului și s'ar putea chiar desființa nise asemenea taxe; dar aci este vorba de Galați, care trebuie comparat nu cu portul Corabia sau Oltenița, ci cu portul Brăila unde este un cheiū în construcțiune; și vă întreb: de ce n'ați impus și portul Brăila la aceste taxe? Pentru ce ați exceptat acest port? N'ați cunoscut ore termenii legii? (Interruperi). Nu șic că vina este a guvernului actual, căci D-văstre sunteți de prea puțin timp veniți la putere, nu vă am în vedere numai pe D-văstre, ci vorbesc în genere pentru toate guvernele. Bine-voiți a compara D-văstre taxa ce se prelevă la Galați cu taxa de la Brăila și atunci veți vedea că la Brăila nu se plătesc nimic.

D-văstre diceți că la Brăila este numai un crâmpeiu de cheiū, căci restul cheiului se află în construcțiune. Prea bine! Dar avem noi avantagiile ce le are Brăila în privința încărcării și descărcării productelor? Noe ne faceți tot soiul de greutateți la încărcare și descărcare, și trebuie să plătim 16 lei de vagon, pe când la Brăila nu se plătesc de cât 1 și 50 sau 2 lei. Pe de o parte dar trebuie să plătim mult pentru încărcare și descărcare și pe de alta ne mai puneți și taxe de cheiagiū. apoi atunci vă întreb: ce fel de patriotică și drăpță este împărțirea această ce se face de D-văstre? (Aplause).

Iată dar cuvintele pentru cari am ridicat glasul meu spre a vă ruga să luați dispozițiuni pentru desființarea taxelor de la Galați; și eu unul, vă spun drept, nu aveam nici o îndoielă că guvernul va lua asemenea măsură, pentru că șicile

trecute am avut ocaziune să vorbesc cu D. președinte al consiliului, care m'a asigurat că va lua grabnice dispozițiuni pentru desființarea unei asemenea taxe, care aduce daune de sute de mii de lei comercianților de la Galați; așa că nu mă așteptam acum de cât să aud din gura D-lui ministru al lucrărilor publice confirmarea acestei făgăduințe primită de la D. prim-ministru. Cu toate acestea se vede că nu este tocmai înțelegere în această privință; căci ved că a ajuns lucru la proverbul acela că un înțelept făgăduiesce și altul, adică eu, trage numai nădejde. (Ilaritate).

Rog dar pe D. ministru lucrărilor publice și insist foarte mult că D-sa să bine-voiască a lua dispozițiuni, și nu este nevoie de dispozițiuni legislative în această privință; căci precum nu se aplică această taxă la porturile unde cheiurile sunt numai în construcțiune sau nu e cheiū de loc, tot așa poate să nu se aplice nici la Galați, unde este un cheiū atât de mic, să bine-voiască, șic, a lua dispozițiuni pentru desființarea acestei taxe pe calea administrativă.

Asemenea mai rog pe D. ministru lucrărilor publice să ia dispozițiuni foarte urgente și pentru punerea în legătură a portului Galați cu Moldova de sus, printr'un serviciū de tren accelerat, menit să aducă înlesnire nu numai comerului din Galați dar și agricultorilor din Moldova.

D. ministru al lucrărilor publice, **Al. Marghiloman**: Cer iertare Camerei că sunt pentru a treia oră silit să intervin în discuțiune, dar, când vorbim orare și tarife, este imposibil să mă acomodez de aproximația puțin rigurosă ce întrebuințază D. Resu.

Mai întâi în privința trenului care vine din Moldova de sus, nu este exact că se face la Mărășesci o pauză de 4 ore. Trenul accelerat sosesc la 2 ore 3 m., un tren venit ia călătorii pentru Galați la 3 ore 5 m.; prin urmare, întârzierea totală este de o oră. Am orarul aci și D. Resu poate verifica.

În privința trenului accelerat ce D. Resu ar dori să vadă legând Galați cu linia principală, cine n'ar dori să aibă pentru fie-care localitate avantajele unui asemenea tren? Dar, asupra acestui punct am revenit de două ori și din nou repet că în starea actuală a liniilor noastre, cu depărtarea stațiilor și cu rampele ce avem, este imposibil că acest parcurs să potă fi efectuat în mai scurt timp de cât 3 ore 50 m. Pentru așa puțin câștig de timp, nu cu transport de marfă, ci numai de voiagiori, este imposibil a se expune suma simțitoare ce v'am indicat.

Nu înțeleg de loc insistența asupra acestui punct, în definitiv asupra orașului cu regret nu pot subscrie la cererea D-lui Resu pentru motive tehnice și de economie.

În privința cheiaului sunt absolut în aceeași situațiune; pe cât timp există o

lege nu pot face de cât să autorizez perceperea taxei legale; căci alt-fel m'aș expune la o adevărată violațiune a legilor. Dacă D. președinte a făcut veri-o promisiune nu sunt eu acela care aș infirma-o; nu mai puțin ea nu poate fi de cât afacere de viitor. Dacă vexațiunii se fac de funcționarii voiți fi fericit să mi să dea o lege pentru ca să fac ca răul se înceteze.

D. președinte, **L. Catargi**: Incidentul este închis, ne mai cerând nimeni cuvântul; acum la ordinea șilei avem interpellarea D-lui D. Sturdza.

D. D. Sturdza: Răspund D-lui ministru al justiției că am convenit cu D. ministru de interne care m'a spus că are altă afacere astăzi. Ca să o amân până dupe serbători, când rog din nou pe biuroū să intervină pentru a mi se pune la dispoziție actul cerut cu ocaziunea adresării interpelării ce am făcut, dar dacă D. ministru al justiției consimte eu sunt gata a desvolta și acum această interpellare.

D. ministru al justiției, **G. Vernescu**: Fiind că ați luat înțelegere cu D. ministru de interne, rămâne să desvoltați interpellarea dupe vacanță.

D. președinte, **L. Catargi**: Acum la ordinea șilei avem un credit cerut de D. ministru de agricultură.

D. C. Cesianu, raportorul comisiei financiare, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

Cu Mesagiul regal No. 3.637 din 9 Decembrie anul curent, D. ministru al agriculturii, industriei, comerului și domeniilor a înaintat onor. Camere proiectul de lege pentru deschiderea unui credit extraordinar de lei 1.500, cu care să se plătescă cheltueile de întreținere de la 15 Iannarie și până la 1 Aprilie anul 1889, la 5 bursieri din anul de aplicațiune silvică de la școla centrală de agricultură și silvicultură de la Herestrău.

Comisiunea financiară, având în vedere că, prin regulamentul de reorganizare al școlei de agricultură și silvicultură de la Herestrău, s'a întocmit ca, pe lângă cei 3 ani de studiu, să se mai adauge un al IV-lea an de aplicație pentru elevii ce se destină a îmbrăși serviciul silvic;

Având în vedere că anul de aplicație silvică s'a început anul acesta la 15 Octombrie cu 5 elevi dintre bursierii cu diplomă de la acea școlă, cărora trebuie să li se plătescă ca cheltueli de întreținere câte 120 lei pe lună de fie-care;

Având în vedere că pentru o asemenea cheltuială s'a mai deschis la 24 Septembrie un credit de lei 1.800, dar care nu a fost suficient de cât numai până la 15 Ianuarie viitor.

Pentru aceste considerațiuni, comisiunea financiară a admis creditul cerut și vă rogă și pe D-văstre, D-lor deputați, să votați alăturatul proiect de lege.

Raportor, **C. Cesianu**.

PROIECT DE LEGE

Pentru deschiderea unui credit extraordinar de 1.500 lei

Articol unic. — Se deschide pe s $\acute{e}$ ma ministerului agricultur $\acute{e}$ i, industriei, comer $\acute{c}$ iului $\acute{s}$ i domeniilor, un credit extraordinar de 1.500 lei, pentru plata a cinci bursier $\acute{i}$ din anul de aplica $\acute{c}$ ie silvic $\acute{a}$ al sc $\acute{o}$ lei centrale de agricultur $\acute{a}$ $\acute{s}$ i silvicultur $\acute{a}$ de la Her $\acute{e}$ str $\acute{a}$ u pe intervalul de la

15 Ianuarie p $\acute{a}$ n $\acute{a}$ la 1 Aprilie 1889.

Acest credit se va acoperi din fondul alocat in budgetul general al Statului pe exerci $\acute{t}$ iul curent, pentru deschidere de credite suplimentare $\acute{s}$ i extraordinare.

Dupe adoptarea lu $\acute{a}$ rei in considerare $\acute{s}$ i a articolului unic, se pune la vot proiectul de lege in total $\acute{s}$ i rezultatul scrutinului este cel urm $\acute{e}$ tor :

Vota $\acute{n}$ i 100
 Maioritate regulamentar $\acute{a}$. 51
 Bile albe 91
 Bile negre 9

D. președinte, L. Catargi: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

— Ședința se ridică la orele 4 p. m., anunțându-se cea viitoare pe Mercuri 11 Ianuarie 1889.

ADUNA

Ședința

Președintele
Catargi.
— Ședința
amiază.
— Prezenți
— Nu reușit
D-ni deputați

D. T. Anan
niceanu, D. I.
Lecca, I. Ișv

Fără

D. L. Bogdan
tauzino, I. I.
A. Goilar, L.
ghiloman, M.
șea, D. Popescu
— Sumarul
probă.

— Se acordă
raru, V. Urse
niceanu, Ion (

și Tache Anas
— Se trimite
uni: petițiune:

comuna Copoi
multor locuitor
dețul Olt, a m

muna Cislau, j
Popescu, a ma
muna Giurgio

S. H. Ocsenbe
scu, a mai m
Corabia, județ

Cocotă, a mai
muna Moinesc
multor locuitor

județul Vâlcea
comuna Hârlă
mai multor loc

Bojani și Fer
— Se trimit
nate: petițiun:

lative la natur
var, Hr. T. To
Țovar, L. T. T
mund Dabrov

ROMANIA

DESBATERILE ADUNĂREI DEPUTAȚILOR

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Sedința de la 11 Ianuarie 1889

Președinția D-lui președinte, *Lascar Catargi*.

— Sedința se deschide la ora 1 după amiazi.

— Prezenți 150 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 23 D-ni deputați și anume:

In congediu:

D. T. Anastasiu, C. Andrieș, C. Kogălniceanu, D. Protopopescu, V. Urseanu, I. Lecca, I. Isvoranu, I. Negulici.

Fără arătare de motive:

D. L. Bogdan, T. Calimach, G. Gr. Cantacuzino, I. Demetriad, V. Dimitropolu, A. Goilav, L. Goilav, M. Marascu, I. Marghiloman, M. Mateescu, V. Peiu, St. Pleșea, D. Popescu, A. Hinna, Gr. Cozadini.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se acordă congediu D-lor I. Isvoranu, V. Urseanu, C. Andrieș, C. Kogălniceanu, Ion G. Lecca, D. Protopopescu și Tache Anastasiu.

— Se trimit la comisiunea de petițiuni: petițiunea mai multor locuitori din comuna Copolău, județul Botoșani, a mai multor locuitori din comuna Comani, județul Olt, a mai multor locuitori din comuna Cislau, județul Buzău, a D-lui Ion Popescu, a mai multor locuitori din comuna Giurgionă, județul Tecuci, a D-lui S. H. Ocsenberg, a D-nei Virginia Popescu, a mai multor locuitori din comuna Corabia, județul Romanați, a D-lui Ion Cocotă, a mai multor comercianți din comuna Moinesci, județul Bacău, a mai multor locuitori din comuna Sirmeasa, județul Vâlcea, a mai multor locuitori din comuna Hârlău, județul Botoșani, și a mai multor locuitori din comunele Lipia-Bojdani și Ferbinți, județul Ilfov.

— Se trimit la comisiunea de indigeste: petițiunile și proiectele de lege, relative la naturalizarea D-lor: St. T. Țovar, Hr. T. Țovar, G. T. Țovar, Naum G. Țovar, L. T. Țovar, D. T. Țovar, Sigismund Dabrowski, D. G. Ducopolu, Al. Bu-

chental, Aurel Babeș, R. Tufli, Iuliu Pop, Xen. Eustratiade, C. Cernescu și I. I. Caț.

— Se recomandă comitetului delegaților de secțiunii petițiunea mai multor proprietari, comercianți și industriași din Galați, relativă la reînființarea porturilor franceze.

— Se depun următoarele rapoarte:

1) Asupra proiectului de lege relativ la deschiderea unui credit suplimentar de lei 15.000, la cap. 6, art. 1 din budgetul regiunii chibriturilor și cărților de joc.

2) Asupra proiectului de lege, relativ la adăogirea unui alineat la art. 6 din legea pentru înființarea ministerului domeniilor.

3) Asupra proiectului de lege, prin care se scutesce de taxele de import a cailor remontați din străinătate.

4) Asupra proiectului de lege, relativ la înscrierea în budgetul Statului, a sumei de 28.373 lei, ca subvențiune Atheneului român.

— Se trimit la comisiunea de verificare dosarul alegerii colegiului I de Vâlcea.

— Se trimit la secțiunii următoarele proiecte de lege:

1) Proiectul de lege prin care comuna București este autorizată să cedeze un loc societății Gutenberg.

2) Proiectul de lege prin care comuna Râmnicu-Sărat este autorizată să cedeze un loc județului.

3) Proiectul de lege relativ la deschiderea unui credit de 4.304.403 lei, pentru achitarea tuturilor creanțelor rămase neplătite din exercițiile închise.

4) Proiectul de lege relativ la înscrierea în budgetul datoriei publice a sumei necesare pentru plata împrumutului contractat la casa de depuneri, pentru restaurarea teatrului național din București.

5) Proiectul de lege relativ la modificarea legii din 9 Aprilie 1888.

6) Proiectul de lege relativ la acoperirea deficitelor casei pensiunilor.

— Se trimit la comisiunea financiară următoarele proiecte de lege:

1) Proiectul de lege relativ la deschiderea unui credit extraordinar de lei 6.129 pe séma ministerului de interne.

2) Proiectul de lege relativ la deschi-

derea unui credit suplimentar de lei 10.000, la art. 15 și 94 din budgetul ministerului cultelor și instrucțiunii publice.

3) Proiectul de lege relativ la deschiderea unui credit suplimentar de lei 28.800, la art. 10 și 12 din budgetul ministerului justiției.

4) Proiectul de lege relativ la deschiderea unui credit extraordinar de lei 6.000, pe séma ministerului justiției.

5) Proiectul de lege relativ la deschiderea unui credit extraordinar de lei 4.910, pe séma ministerului justiției.

6) Proiectul de lege relativ la deschiderea unui credit suplimentar de lei 7.000, la cap. 23, art. 87 din budgetul ministerului cultelor.

7) Proiectul de lege relativ la deschiderea unui credit suplimentar de lei 250.000, la cap. 11, art. 38 din budgetul ministerului financelor.

— Se comunică adresa președinției înaltei curți de casațiune, pe lângă care se înainteză sentința relativă la judecarea și condamnarea fostului ministru de resboi Al. Anghelescu.

D. președinte, L. Catargi: D. Alexandrescu are cuvântul.

D. D. Alexandrescu: D-le președinte și D-lor deputați, am onoare a anunța o interpelare onor. D-lui ministru al lucrărilor publice în modul următor: Aș dori să știu care este cauza pentru care, cu începere de la 1 Ianuarie stil nou, s'a strămutat direcțiunea căii ferate Lemberg-Cernăuți-Iași, de la Iași, unde avea până acum reședința, la București? Aș fi înțeles ca această direcțiune să se desființeze, să se contopască cu direcțiunea generală a drumurilor de fer ale Statului, așa în cât să nu fie de cât o singură direcțiune; dar a manține două direcțiuni generale și a strămuta la București direcțiunea care până acum a lucrat la Iași, acesta nu o înțeleg. Cu acesta, D-lor, se aduce mari daune orașului Iași și constat cu părere de rău că aveți un sistem prea centralisator, centralisând totul la București și lăsând provinciile să móră de inanițiune... (Intreruperi).

Orașul Iași este lovit în fie-care și și suntem în drept a cere de la D-văstre să faceți dreptate pentru acest oraș.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti : Răspunde îndată.

D. președinte, L. Catargi : D. ministru voind a răspunde îndată, D. Alexandrescu are cuvântul spre a 'și desvolta interpelarea.

D. D. Alexandrescu : Dupe ce 'mi va răspunde D. ministru voiū vedea dacă voiū avea ceva de adăogat.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti : D-lor deputați, în lipsa colegului meu de la lucrările publice, vin a vă declara că intențiunea guvernului este de a desființa direcțiunea căiel ferate Lemberg-Cernăuți-Iași, care, dupe luarea pe seama Statului a exploatarei acestei linii, nu mai are rațiune de a fi, și prin supresiunea acēsta se vor face mai multe economii în favōrea Statului. Dacă s'a strămutat provisoriu direcțiunea acelei căi ferate de la Iași la București, este tocmai pentru a putea înlesni acēstă lucrare, iar nu pentru desorganizarea acestui serviciū. Prin urmare, nu este de loc aci cazul de a se atribui guvernului veri-o intențiune rēū-voitōre pentru orașul Iași, precum asemenea nici tendința de a concentra tōte la București. Cred că acēstă explicațiune va fi îndestulātōre pentru a satisface pe onor. interpelatore.

D. D. Alexandrescu : Înțeleg, dupe cum am avut onōre a o spune, ca intențiunea acēsta de a contopi ambele direcțiuni într'una s'a fie un motiv de strămutare la București a direcțiunii din Iași, dar până veți face acēsta, întreb care este interesul de a muta acea direcțiune de pe acum la București? Nu dic că aveți intențiune să loviți Iași, și nici nu mē aștept ca tocmai D. prim-ministru, ca ales al Iașilor, să voiască a da o lovitură acestui oraș; dar, fără să vă atribui acēstă intențiune, dic că loviți, fără să voiți, în sentimentul general al Ieșenilor, când luați de acolo o direcțiune al cărei personal se compune din aprōpe două sute de funcționari de tōte gradele, și o transferați aci la București, fără un motiv de ōre-care gravitate.

De aceea m'am cređut dator să ridic vocea mea, ca reprezentant al Iașilor, spre a cere ca acea direcțiune să rămână la Iași până în ziua când ea va fi desființată.

D. președinte, L. Catargi : Dacă D. Alexandrescu voiesce să facă o propunere în privința acēsta, nu are de cât să o depună la biuroū, spre a se trimite la secțiuni.

Acum D. Popovici are cuvântul.

D. C. Popovici : D-le președinte, am luat cuvântul ca să anunț o interpelare D-lui ministru de interne.

Interpelez pe D. ministru de interne și 'l rog a 'mi răspunde :

1) Dacă scie D-sa că prin sate se fac liste de numele locuitorilor sătenți spre a li se da pământuri, în cari liste făcute de notari, primari și chiar subprefecți colectiviști, cari tot încă sunt manținuți în

slujbe, se trec dupe gust numele unor sătenți lăsându-se alții cu aceleași drepturi de a cumpăra pământ?

2) În virtutea saū în prevederea cărei legi se fac aceste liste, menite numai a agita spiritele și a înșela pe unii?

3) Dacă D-sa scie, dupe cum cred că scie, de ōre-ce i s'a mai semnalat și de alți D-ni deputați în acēstă sesiune, 'l rog a 'mi răspunde ce mēsură a luat pentru a linisci spiritele, a anula acele liste și a pedepsi pe acei ce întocmesc ast-fel de liste nelegale?

4) Și anume cas, în comuna Bovoia, plasa Șomuzu-Moldova, județul Suceava, locuitorii, prin o suplică adresată Camerei și publicată în diarul *Lupta*, se plâng contra unor ast-fel de liste.

D. președinte, L. Catargi : Se va comunica guvernului :

D. I. Lahovari are cuvântul.

D. I. Lahovari : D-le președinte, am onōre a adresa o întrebare, nu o interpelare, onorabilului D. ministru de finance relativă la următōrea cestiune :

În tariful general de vamă care se aplică astăzi la noi s'a pus nisce taxe exorbitante asupra mai multor articole, între cari și asupra medicamentelor importate din străinătate, asupra substanțelor medicale saū obiectelor de farmacie; așa că unele din aceste medicamente, și încă din cele mai des întrebuintate și din cele mai trebuincioase la căutarea multor bōle, sunt lovite de o taxă colosală, care se urcă până la patru sute la sută.

Acēsta este o mēsură fōrte rēū chibzuită, fiind-că ea lovesce în igiena publică și stabilește un impozit greū asupra sănătăței ōmenilor.

D-lor, ori-ce tarif vamal se întemeiază pe una din aceste două idei, pe cari nu am să le discut acum, ci numai să le enumăr, adică, saū ideia de a favorisa interesele fiscului, saū ideia aceea care se numesce politica economică protecționistă, adică acea politică care are de scop a introduce industrii noi în țēră, saū a încurajia și desvolta pe cele deja existente, agravând taxele vamale asupra unor obiecte aduse din străinătate.

D. președinte, L. Catargi : Nu știu dacă D. ministru voiesce a răspunde chiar astăzi la interpelare, pentru ca să puteți intra în aceste desvoltări.

D. I. Lahovari : D-le președinte, înainte de a cere cuvântul, am vorbit cu D. ministru și D-sa 'mi-a spus că primesce interpelarea și că va răspunde îndată.

D. ministru de finance, M. Germani : Voiū răspunde îndată.

D. I. Lahovari : Așa dar, D-lor, acēstă taxă, ori din care punct de vedere am privi-o, este nu numai prea mare, nu numai exorbitantă, este nu numai un impozit care apasă asupra sănătăței, dar, ce este mai grav, este un impozit progresiv, progresiv însă în sens invers, a reherda, cum ar dice francesul, căci lovesce pe sărac mai greū de cât pe bogat.

Dic, D-lor, că este un impozit progresiv, fiind-că impositile indirecte au cel puțin avantajul unei repartițiuni proporționate, până la un punct ōre-care, cu miđlōcele contribuabililor, fiind-că cei avuți, cari consumă mai mult, plătesc aceste taxe fiscale în proporțiuni mult mai mari de cât cei săraci, cari neapărat consumă mult mai puțin.

Acēsta este, *grosso modo*, teoria și justificarea impositelor indirecte. Nu însă tot ast-fel este și cu acēstă taxă enormă ce se pune asupra medicamentelor, și care rēstōrnă cu desăvērșire teoria impositelor indirecte; fiind-că ea apasă mai cu osebite asupra celor săraci, căci nu se plătesce în proporție cu averea omului și cu starea mai mult sa mai puțin înfloritōre a sănătăței sale; ast-fel în cât se pōte întâmpla ca un om sărac și bolnav să plătescă mult, iar un om avut și sănătos să nu plătescă nimic, ca pentru un mic funcționar, împovēret cu familie grea, cu copii mulți să fie o sarcină din cele mai grele, pe când pentru un om avut și fără familie să fie nesimțită.

Vedeți dar, D-lor, că nu se pōte admite cu nici un chip ca fiscul să caute a 'și face un venit din taxarea produselor necesare pentru căutarea sănătăței omului; căci acēsta este impozitul cel mai nedrept, de ōre-ce isbesce pe cel sărac mult mai greū și mult mai des de cât cel bogat, ceea-ce este în contra ori-cărui principiu de echitate.

Asemenea acest impozit nu se pōte admite nici din punctul de vedere al protecționismului; căci în ce consistă acest principiu? Consistă în a se impune consumatorilor ōre-cari impositile în favōrea desvoltărei unei industrii naționale. Dar nici din acest punct de vedere nu este drept acest impozit, căci nu este admisibil că pentru ca să câștige câți-va producători, fie ei chiar indigeni, să se pună taxe exorbitante pe viața, pe sănătatea, pe sărăcia omului.

Singurul lucru ce se pōte admite în asemenea materie este : ca consiliul medical superior să intervină spre a constata dacă acele obiecte medicamentuoase sunt ori nu vătēmātōre sănătăței; dacă ele conțin alte substanțe de cât cele anunțate, dacă nu cum-va sunt nisce medicamente de șarlatan, cari se trimit aci spre a exploata credulitatea publică și constatăndu-se că sunt vătēmātōre saū ineficace, acelea să fie, nu lovite de taxe grele, dar cu desăvērșire prohibite de a intra în țēră; iar acelea cari sunt în adevēr folositōre, pe cari publicul pătimaș le cere cu insistență și medicii le recomandă pe tōtă ziua, acelea să nu fie lovite de nisce taxe exorbitante; căci acēsta nu este nimic mai mult nimic mai puțin de cât a pune taxă pe sănătate, pe sărăcie, ceea-ce este nedrept și inuman.

De aceea m'am cređut dator să atrag atențiunea D-lui ministru asupra acestei cestiuni, și să 'l rog să bine-voiască, dacă

și D-sa tiune, să puu să redi imposit seriei.

D. n

D-lor

D-vōsi

studiū

că tax

străine

logram

sume en

chiar va

nol se p

miđlōcele

inconven

rea aceste

prin un p

rom lipsi

pentru în

D. Dr.

D. preș

nistru a di

în Cameră

tu, dacă în

D. Dr. s

nistru dice

că pot să 'l

dice și eu.

D. Lahov

sanitară se

pentru a se

Lahovari. D

tate o mulți

ența unor fa

ne aduceau :

nisce amest

într'ensele d

apa era vin

cu prețuri e

ținea nici vi

parat cu tot

tară a prevē

tele de prove

la serviciul

dupe o anali

să le refuze i

dar a făcut l

dicamentele

înșela pe bie

Eu am ați

deja a sesisa

ca pentru un

bile să nu se

prohibite num

saū să li se a

să ne putem

D. N. Voi

recunoscuta

mult din cere

la rândul me

onor alte pu

ministru de

terpelarea I

asupra cărei

D. interpe

ca ministru

inte un proi

și D-sa consideră tot ast-fel această cestiune, să presinte un proiect de lege care să pună capăt acestei stări de lucruri și să reducă cât se va putea mai mult acest impozit ce se impune asupra bălei și mișeriei.

D. ministru de finance, M. Germani: D-lor deputați, cestiunea pusă înaintea D-vostre de onor. D. Lahovari e deja în studiu. Recunosc și eu și guvernul întreg că taxele cari au lovit medicamentele străine în mod uniform de 10 lei pe kilogram pentru unele din ele s'ar sui la sume enorme, adică la tutreit și împătrit chiar valoarea acelor medicamente. Guvernul se preocupă de cestiune și căutând mijlocele de a aduce îndreptare acestor inconveniente, vom vedea dacă rezolvarea acestei cestiuni va trebui să se facă prin un proiect de lege, în care cas nu vom lipsi de a vă prezenta acel proiect pentru îndreptarea lucrului.

D. Dr. Severeanu: Cer cuvântul.

D. președinte, L. Catargi: D. ministru a spus că va aduce cestiunea aceasta în Cameră; cu toate acestea aveți cuvântul, dacă insistați.

D. Dr. Severeanu: Fiind-că D. ministru dice că se ocupă de cestiune, cred că pot să 'l ajut în ceva cu ceea-ce voiți dice și eu.

D. Lahovari e nițel în eror. În legea sanitară se prevede un articol tocmai pentru a se pune capăt la ceea-ce dice D. Lahovari. Ne venia, D-lor, din străinătate o mulțime de preparate de proveniența unor fabrice cu puține garanții cari ne aduceau aci niște dișe medicamente, niște amestecături fără să existe nimic într'ensele din ceea-ce era pe eticheta lor. Așa era vinul de chinchina care se vindea cu prețuri exorbitante, dar care nu conținea nici vin nici chinchină: era un preparat cu totul fals. De aceea legea sanitară a prevădut foarte bine că medicamentele de proveniență străină să se presinte la serviciul sanitar, și serviciul sanitar, dupe o analiză chimică, să le permită sau să le refuze intrarea în țară. Foarte bine dar a făcut legea sanitară de a oprit medicamentele false, cari nu făceau de cât a înșela pe bieții pățimași.

Eu am aflat că D. ministru de interne deja a sesizat consiliul sanitar superior ca pentru unele medicamente indispensabile să nu se refuze intrarea; rămânând prohibite numai amestecăturile, falsitățile, sau să li se aplice taxe așa de mari în cât să ne putem scăpa de ele.

D. N. Voinov: D. Dr. Severeanu cu recunoscuta D-sale specialitate, a redus mult din ceea-ce aveam să dic eu; însă, la rândul meu, voi a atrage și eu asupra unor alte puncturi atențiunea onor. D. ministru de finance, care a răspuns la interpelarea D-lui Lahovari, interpelare asupra căreia dinainte au fost înțeleși.

D. interpelatore vine și pune cestiunea ca ministerul să aducă cu o oră mai înainte un proiect de lege pentru suprima-

rea taxelor asupra medicamentelor străine. Argumentul principal al onor. interpelator este că D-sa înțelege că prin tariful autonom să se facă una din două: sau protecționism sau interes fiscal. N'am să mă preocup de interesul fiscal, cu toate că și noi deputații avem interes să examinăm și ceea-ce privesc interesele fiscale, însă, în special, ministrul de finance are această sarcină.

Eu am să mă preocup însă de cestiunea tarifului autonom, și în special din punctul de vedere al protecțiunii industriei naționale.

D-lor, ved cu părere de rău că de un timp încoco s'a deschis o campanie indirectă în contra tarifului autonom.

Înțeleg să ni se cêră să desființăm tariful autonom, basându-ne pe principiul liberului schimb, pe principiul libertății absolute a comerțului, și acesta să se discute în mod larg în Cameră, pentru ca cei competenți să convingă pe cei mai puțin sau de fel competenți; dar nu înțeleg ca în mod indirect să atacăm acest tarif, care, dupe părerea mea, a adus serviciu, de și a adus și ore-cari greutate. Astăzi vine și ni se cere să desființăm tariful în ceea-ce privesc importatiunea medicamentelor străine; am avut grijă în această privință să facem desvotări patetice în favoarea acelor cari au trebuință de aceste medicamente, săracii sau bogații, și s'a găsit că cei săraci sunt apăsați. Să dea Dumnezeu să fie lucru adevărat ca românii din creierii munților să nu 'l dora nici capul fără să mergă să consulte doctorii, și fără să dea cu nasul de farmacie.

Când ni se spune că săracii suferă că nu pot să viziteze des farmaciile, și încă mai ales farmaciile străine, las această la aprecierea D-vostre. Admit însă că interesul e pentru cei săraci, dar săracii sau bogații, sănătatea pentru noi e aceeași, și a bogatului ca și a săracului.

Diceam, D-lor, că D. doctor Severeanu 'mă-a ridicat o sarcină, spunând care a fost preocuparea acelor cari au votat aceste taxe exorbitante; era invasiunea medicamentelor falsificate și asupra cărora era o mare greutate de control; înțelegți însă că aci ni se pôte răspunde: că astăzi nu oprim medicamentele falsificate, ci pe cele adevărate și seriose.

Al doilea, fiind-că D. ministru ne-a promis că va veni cu un proiect de lege, eu aș întreba: cari medicamente merită această favoare de scutire? Acele cari posed un secret, și e imposibil de a se fabrica în țară, ori acele cari pot să fie fabricate la noi, cum e vinul de chinină? Vorbesc de cel adevărat. Ei bine, dacă acest medicament pôte să se fabrice în țară, pentru ce nu ași primi protecțiunea industriei mele naționale? Aci nu e vorba de medicamentele acele cari au un secret chimic, și nu cred că populațiunea noastră preferă să bea vin de chinchină străin și fals mai bine de cât vin și chinină adevă-

rate fabricate aci. Prin urmare din punctul de vedere al protecțiunii e multe de dis, și dacă cea mai mare parte din Cameră sunt protecționisți, cestiunea importantă e de a vedea dacă prin asemenea măsuri nu se fac mereu breșe într'un punct sau altul al tarifului nostru vamal.

D. Lahovari a făcut această interpelare împins mai ales de o breșă ce s'a făcut deja în tariful autonom, și felicitând pe D. ministru pentru măsura pe care a luat-o în privința materiei lemnosă, 'l-a rugat să vină cu un proiect de lege care să mai facă o breșă tarifului autonom și în privința medicamentelor străine, și mâne pot veni eu să cer o altă scutire, și altul alta; dar nu cred că cu ast-fel de mod se pôte ataca un sistem ore-care; ori veniți cu un proiect de lege cu care să răsturnați cu desăvârșire sistemul actual, ori, dacă credeți că e greu lucrul a înlocui de odată un sistem întreg cu altul mai bine cumpănit, nu veniți pe tota ziua a bate în bresă pe cel înființat.

Eu, departe de a felicita pe D. ministru în privința scutirii lemnăriei străine, va veni timpul să fac o interpelare când voi arăta că prin acea măsură ați căutat să apăsați industria indigenă ca să protegiați pe cea străină.

De aceea eu aș ruga pe D. ministru să nu se grăbescă a primi propunerea, aci a lui X, aci a lui Y, pentru fie-care materie din tariful autonom. Bun sau rău, tariful autonom el există; dacă 'l credeți rău, atunci veniți cu un proiect de lege și cereți modificarea sau desființarea lui; alt-fel nu ved de cât o conspirațiune indirectă contra tarifului autonom, care cel puțin pörtă în sine ore-care interes material, din punctul de vedere fiscal și un interes național, din punctul de vedere industrial și pe care noi nu trebuie să 'l lovim în mod peziș.

Prin urmare, rog pe D. ministru să nu vină cu un asemenea proiect în urma interpelării D lui Lahovari. Dacă crede D-sa că este rău acest tarif, să aducă un proiect de lege general și să spună ce voiesce. Voiesce să desființeze tariful autonom și să lase liber comerțul, voiesce protecțiunea industriei și interesul fiscalului, să spună categoric ce voiesce.

Nu mă induiesc că D. ministru de finance va face această în mod general, și nu va veni să ne ocupe în mod indirect și momentan cu proiectul de lege care să bată în bresă legea astăzi în vigoare.

D. ministru de finance, M. Germani: D-lor deputați, nu este cătuși de puțin în cauză tariful autonom și am fost foarte surprins când m'am vădut acusat de D. Voinov că fac o campanie în contra tarifului general. D-lor, tariful general este compus de peste 500 articole, și numai pentru unul singur până astăzi am propus modificare, acela asupra lemnului; atât și nimic mai mult. Dacă credeți D-vostre că acesta se chiamă o campanie în contra unui tarif general, atunci negreșit veți

găsi că sunt vinovat, eu însă nu o cred.

Dacă am venit cu modificarea acestui articol, este că am studiat cestiunea și cred că este în interesul țerei, în interesul chiar al industriei din țără, de a se încuviința această măsură; dar Camera o va discuta la timp, mă va judeca pe mine și propunerea mea și va decide cum va crede de cuviință. Lucrul este foarte simplu: pot eu să lucrez alt-fel de cât în convingerile mele? D-văstre sunteți suverani apreciatori și veți decide.

În ceea-ce privește cestiunea medicamentelor, ridicată de D. Lahovari, ea se divide în două: cea d'ânteiu este aceea tratată de D. doctor Severeanu, aceea adică a medicamentelor false. Nimeni nu l-a trecut prin gând de a permite să se introducă în țără medicamente false, și în privința acésta consiliul sanitar superior și ministerul de interne vor lua măsurile necesare ca să oprască cu desăvârșire intrarea în țără a unor asemenea medicamente. Este însă vorba de medicamentele bune, cari nu sunt falsificate, cari, dupe cum foarte bine a șis D. Voinov, sunt compuse prin un secret, care nu este cunoscut, de acele este vorba că sunt impuse cu o taxă foarte mare; în privința acésta, guvernul a cređut că trebuie să studieze cestiunea; căci a primit o mulțime de plângeri și de aceea am șis că cestiunea este în studiu, și dacă se va găsi de cuviință a se face veri-o modificare în legislațiunea actuală, ne vom grăbi să venim cu un proiect de lege înaintea Corpurilor legiuitoare.

Nu am șis că vom veni cu un proiect de lege, ca să cerem într'un mod absolut suprimarea taxei vamale la medicamentele străine, am șis numai că cestiunea este în studiu și dacă vom găsi că trebuie, vom veni să cerem îndreptarea.

A mai șis D. Voinov că sunt medicamente făcute cu un secret ore-care, și care nu se pot preface. Am să răspund la acésta că până și apa de Buda s'a prefăcut; prin urmare, ori-ce medicament se pôte preface.

Așa dar cred că cestiunea nu comportă o discuțiune mai lungă, pentru că noi v'am declarat și încă o dată repetim că dacă ne vom convinge că trebuie să aducem o îndreptare, vom veni cu o lege.

D. președinte, L. Catargi: Ne mai fiind nimeni înscris, cestiunea este închisă.

Acum D. Kogălniceanu are cuvântul.

D. M. Kogălniceanu: D-nii mei, unul din proiectele cele mai importante care formeză programul guvernului actual, în temeiul căruia, — mă servesc de expresiunea oficiósă, — s'au făcut alegerile, este acela al inamovibilităței magistraturii.

Au trecut două luni din sesiunea ordinară și până acum acel proiect care se elaborase de D. Marghiloman și s'a retras de D. ministru de justiție actual, nu s'a mai readus Camerei, nici așa cum era

ânteiu, nici așa cum s'a modificat de D. ministru actual.

D-sa a cerut un termen de două săptămâni ca să l studieze; acel termen a trecut de mult, prin urmare mi permit a l întreba când l va aduce?

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Răspunsul e-te simplu: Toți dorim să facem o reformă în partea judecătorească, și acésta neapărat va începe cu legea inamovibilităței care în curând va fi depusă pe biuroul Camerei.

D. M. Kogălniceanu: Prea bine, dar dacă până peste șce zile nu veți prezenta proiectul, iar v'ei întreba.

D. președinte, Lascar Catargi: D. Popovici are cuvântul.

D. C. Popovici: D-lor deputați, încurs de 12 ani de zile, țera, ca și noi toți cari suntem aci, am strigat neconcentrat contra sistemului colectivist; am strigat contra Camerilor colectiviste, am spus țerei neconcentrat cum că Camerele colectiviste nu lucrează nimic, nu se ocupă cu nimic alt de cât numai a vota credite peste credite și bugetele în bloc, dar nu a votat nici o lege bună și folositoare pentru țără.

În cele din urmă, țera, vedându-se amăgită în mai multe rânduri de colectivisti, a voit să facă o încercare, să nu mai alégă pe colectivisti, să alégă alți ómeni, pentru ca să vadă dacă și aceștia vor urma tot așa sau vor face ceva bun pentru țără.

Ei bine, D-lor, aprópe o sesiune a trecut de când ne-am adunat aci; dar să vedem de la întrunirea noastră până astăzi ce am făcut?

Am votat 17 credite cari compun o sumă de 42.560.055 lei și câte-va centime, excepțiune făcând de creditele acelea cari nu sunt încă votate, dar cari sunt la ordinea zilei.

Înainte de alegeri nimeni din noi, și nici chiar D-nii miniștri, pe atunci nu au vorbit de credite, ci au vorbit de acele proiecte de legi pe cari le-am vedut cu toții pușe în fruntea *Monitorului oficial*.

Între acele proiecte de legi a figurat și acela pentru vindarea de pământuri la săteni, și eu am întrebat, îndată după întrunirea noastră, pe D. ministru când are să ne prezinte acel proiect de lege? D. ministru mi-a promis că are să l prezinte în curând, ceea-ce a și făcut. Ei bine, acel proiect de lege s'a prezentat Adunării și Adunarea l-a trimis în studiul secțiunilor unde stă îngropat până astăzi.

De aceea, D-lor, am luat cuvântul pentru ca să fac următórea propunere: adică, dacă nu astăzi, dar cel puțin mâine, să ne întrunim în secțiuni, conform și dorinței D-lor miniștri, ca să ne ocupăm cu acel proiect de lege care așteaptă de atâta timp o soluțiune; și fac acésta propunere, căci nu știu de cine depinde punerea la ordinea zilei a proiectelor de lege în secțiuni pentru ca să mă adresez acolo. Înainte de luarea vacanței, la ordinea zilei în secțiunea I era o mulțime de lucrări, și D. Carp adresându-se către pre-

ședintele acelei secțiunii ca să afle ce lucrări sunt la ordinea zile, D. președinte, care este onor. D. Kogălniceanu, i-a arătat lista lucrărilor cari erau la ordinea zilei și între cari nu se vedea figurând nicăieri proiectul de lege pentru vindarea de pământuri la țărani. Atunci D. Carp a șis că toate acele cestiuni sunt nise fleacuri, și la acésta D. președinte al secțiunii i-a răspuns: Nu este treaba mea să fac ordinea zilei a secțiunilor, du-te și te înțelege cu președintele Camerei.

De aceea rog pe D. președinte al Camerei să facă de a se discuta cât de curând acésta cestiune, căci v'ei pot spune că nu se mai înșală țera cu vorbe (aplause), și dacă aceste proiecte de legi nu se vor vota, socialistii vor avea dreptate, și noi de primă-veră nu vom avea recoltă, ci revoluțiune. (Înteruperi).

Ei bine, D-lor, cine va vota acele proiecte de legi și va satisface aceste necesități de prima ordine, de prima nevoie, acela va rămânea nemuritor și va sta la putere, nu 12 ani, ci 22 de ani.

D. președinte, Lascar Catargi: D-lor, dați-mi voe să dau ore-cari lămuriri, căci s'a acusat biuroul.

D. C. Popovici: Să se pună la ordinea zilei și să trecem în secțiuni.

D. președinte, Lascar Catargi: Dacă D. Popovici voia să aibă lămuriri în acésta privință, n'avea de cât să vină la biurou spre a le dobândi; dar D-sa, ca reprezentant al colegiului al treilea, trebuia să se arate că face și D-lui ceva. (Aplause).

Îndată ce proiectul pentru vindarea de moșii în loturi s'a prezentat, el s'a tipărit și s'a pus la ordinea zilei în secțiuni. Causa însă pentru care nu s'a tratat încă de secțiuni este cea următóre: în proiectul de lege se menționază de legea veche, lege care nu se găsea nici la minister, nici la imprimerie, ci a trebuit să iaș dispozițiuni de a se imprima legea cea veche, pentru ca să putem cu toții studia acest proiect, căci altminteri era imposibil de a discuta în deplină cunoștință de cauză legea cea nouă. Am citit și eu proiectul, dar nu l-am putut înțelege bine fără a avea sub ochi legea cea veche. Prin urmare, a trebuit să dau a se tipări legea cea veche, și îndată ce a venit de la tipar, s'a trimis la secțiuni și s'a distribuit și la D-nii deputați, ca să o aibă în vedere când vor examina legea cea nouă.

Acum dar putând să ne orientăm în discuțiunea proiectului de lege adus de guvern, la cea d'ânteiu întrunire a secțiunilor vom lua în cercetare proiectul de lege pentru vindarea în loturi la țărani a moșielor Statului și dupe ce se va depune raportul, l vom lua în desbatere și în ședință publică.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: Onor. D. Popovici mă interpelază în privința unui proiect de lege ce privește la ministerul meu. Acest proiect este depus de șese săptămâni pe biuroul Camerei;

prin urmare cu acest singur cuvânt am apărât pe minister; cât pentru Cameră, pe care o trage la răspundere D. Popovici d'împreună cu ministerul, a apărât'o D. președinte și mie nu 'mi mai rămâne nimic de adăugat.

D. președinte, L. Catargi: Iată, D-lor, ce ăce articolul din regulamentul relativ la nouile alegeri:

„Pentru cercetarea titlurilor uneia sau mai multor alegeri parțiale, Adunarea alege prin sorți o comisiune de 7 membri, care procede în același mod ca secțiunile verificătoare.“

Prin urmare, conform acestui articol, vom procede la tragerea la sorți a comisiunii de verificare.

— Dupe tragerea sorților comisiunea se compune din D-nii deputați R. Pătârlegeanu, C. Bobeica, Gr. Constantinescu, V. Vlădoianu, C. Deleanu, C. Saveanu și N. Blaramberg.

D. I. Oroveanu: D-le președinte, rog

să bine-voiți a interveni pe lângă D-nii miniștri respectivi de a mi se pune la dispozițiune următoarele:

Actele relative la sechestrarea rachiului locuitorilor Mateiș și Anton Manoiache din comuna Dănulesc, județul Râmnicu-Sărat, în ajunul alegerilor de la 9 Ianuarie anul curent;

Actele relative la dizolvarea consiliului comunal Grebanu, în ajunul alegerilor de la 9 Ianuarie corent.

Dosarul de dare în judecată pentru spargere a D-lui M. Pantum, actual comisar și N. Panaitescu, actual sub-comisar.

Dosarul de dare în judecată înaintea curții cu jurați pentru înșurte în alegerile de la Ianuarie 1888, a D-lui V. Petrescu, actual polițiu și alții.

Raportul D-lui Ciocârlan, fost inspector, și a D-lui procuror Burada, relativ la alegerile pentru consiliul județian din Râmnicu-Sărat în 1885, raport ce s'a refuzat de a se da la lumină.

Dosarul judelei de instrucțiune de pe lângă tribunalul de Râmnicu-Sărat, relativ la faptele de abus, de sustrageri de bani publici și fals în acte publice comise de fostul primar Al. I. Popescu și denunțate de fosta comisiune interimară și actualul consiliu comunal.

Tôte acestea pentru a putea adresa o interpelare D-lui ministru de interne.

D. președinte, L. Catargi: Se va comunica guvernului.

— Ședința se suspendă pentru cinci minute.

— La redeschiderea ședinței, D. vice-președinte V. Pogor ocupă fotoliul preșidenției.

D. vice-președinte, V. Pogor: La ordinea zilei avem proiectul de lege pentru porturile france.

— *D. N. Blaramberg*, raportorul comitetului de delegați ai secțiunilor, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

Comitetul delegaților secțiunilor D-vostre compus din:

D. Poenaru Virgiliu	pentru secțiunea	I;
„ Olănescu C.	„	II;
„ Sulioti I. Christodulo	„	III;
„ Protopopescu D.	„	IV;
„ Catargi Lascar	„	VI;
„ Duca George	„	VII, și

subsemnatul pentru secțiunea V, intrunindu-se în ziua de 30 Noembre, sub președința D-lui Catargi Lascar, a luat în examinare propunerea pentru reînființarea porturilor-france în orașele Galați și Brăila, și, dupe discuțiunile urmate în comitetul delegaților, a însărcinat pe subsemnatul ca raportor, pentru a vă supune rezultatul deliberărilor.

Domnilor deputați,

Cestiunea porturilor-france nu este o cestiune nouă pentru Parlamentul român; ea a făcut deja obiectul unor debateri în anii 1874, 1883 și 1885.

Experiența acestui regim este asemenea de mult făcută la noi, și acesta în decurs de o jumătate de veac.

Cum aș prosperat în acel lung interval cele două mari porturi ale țerei; ce s'a întâmplat în urma desființării acelui regim, v'o spune starea de decădere actuală a Galaților și, până la un orecare punct, v'o spune și starea puțin înflorită a Brăilei, v'o spune sporirea exorbitantă a agiului în timpii din urmă; nu d'oră că am pretinde că dacă acesta e una din cauzele lui, ea e și cauza lui unică; în fine puțința dată uneia din Puterile vecine de a exploata față cu noi situațiunea sa privilegiată și lipsa, sau mai bine ăis supresiunea, ori-cărei concurențe, spre a ne impune, pe de o parte, exclusiv produsele și fabricatele sale infe-

riore și de a închide, pe de altă parte, nepedepsit ori-ce deuseu exportului nostru de vite.

Iată fapte cari saru în ochi, cari cad sub simțuri, cari pot fi scutite de ori-ce demonstrațiune și cari se impun de la început rațiunii și conștiinței fie-căruia, îndată ce nu e prevenit în cestiune.

Nu voesc să încarc acest raport cu un istoric al cestiunei, istoric de altminterea deja făcut și încă de mână de maestru, de D. Mihail Kogălniceanu, în savantul său raport. Preferim a trâmite la acea lucrare luminosă pe toți acei ce ar voi să cunoască această cestiune în toate amănunțimele sale, chiar cele mai meticuloase. Să amintim numai că supresiunea porturilor-france se propune pentru prima oară ca un corolar și o concesiune de făcut Austro-Ungariei, în schimbul avantajelor ce d'nsa ne acordase de a trata și încheia direct cu noi o convențiune de comerț la o epocă unde acest drept suveran ni se contesta; că legea vamală din 1874, care prevedea desființarea porturilor-france, subordona acea desființare la construcțiunea definitivă de docuri, de întreprinderi, de magazii generale cu toate accesoriile lor perfecționate, cum ele există în porturile însemnate ale Europei și Americii și din minutul numai a desăvârșirii acelor lucrări.

Prin proiectul din 1879, presintat de guvernul D-lui I. Brătianu, se prelungește privilegiul pe 10 ani, când de o-dată vedem că acel privilegiu, care trebuia să dureze până la 1890, este desființat de același guvern la Aprilie 1883, ca și când el de astă dată se supunea unei lozince. Ce este în ori-ce caz sigur, este că de atunci imperiul vecin a început să ne facă lege, în ceea-ce privesce întreg comerțul nostru și să pună tot felul de pedice exportului nostru de vite, pină într'atât în cât să 'l facă ilusoriu și să 'l suprimă de fapt.

În așteptarea debaterilor generale, când toate

opiniunile aș să 'și dea liberă carieră și unde fie-care din colegii noștri aș negreșit să aducă contingentul lor de lumine, în calitatea mea de raportor mă voi atașa la punctele esențiale și voi căuta să pun aci numai jalónele acelei discuțiuni.

Porturile france, dupe cum toți știu, sunt acele porturi maritime sau fluviale, puse în afară de linia vamei, alt fel de porturi scutite de regimul fiscal al unei țări și în cari mărfurile străine pot fi introduse fără a plăti nici drepturi de intrare, nici drepturi de eșire.

Avantajele acestor întreprinderi, acestor bălciuri permanente, mai ales pentru țările agricole, pentru țările lipsite de industrie, sunt indiscutabile.

Aceste lucruri sunt, ca să zic așa, trecute în stare de axiome.

Dacă cine-va s'ar înduoi, nu ar avea de cât să deschidă cea d'ântăi carte, care tratéză despre materie, și în adevăr iată ce citim în două din ele, pe cari le răsfoim pe întemplate:

„Nu se póte tágădú, observă Pierre Larousse, utilitatea porturilor france pentru țările cari, lipsite de industrie, aș nevoie de a recurge la produsele străine; aceste porturi, adevărate bălciuri perpetue, le permit de a se aprovisiona avantajos, fără a fi apăsate de dări...”

„Fiind dat pentru un popor, observă la rândul său D. Maurice Block, necesitatea vămilor considerate ca instrument de venit pentru Stat, sau ca instrument de protecțiune pentru industria națională, este clar că existența porturilor-france, într'o țară a cărei comerț și industrie sunt considerabile și unde domnesce principiul egalității în acele legi, nu s'ar putea justifica, și că regimul de întreprindere ajunge pentru toate nevoile ca și la toate interesele. Dar nu este tot ast-fel în țările unde industria nu este înaintată și cari aș nevoie de mărfurile străine; căci atunci locuitorii acestora se pot aprovisiona avantajos în aceste bălciuri perpetue, cari rezultă din creațiunea porturilor-france.”

Așa dar avantajii reale și netăgăduite în asemenea cas, și singurul lucru care póte contrabalansa sau compensa aceste avantaje, chiar în părerea unora, este un sistem de întreprindere real, care nu este de cât o modificare a sistemului porturilor france, o altă formă a lor.

Înțelegem dar discuțiunea și controversa acolo unde cine-va ar avea între aceste două sisteme opțiunea, adică acolo unde Statul, în schimbul franco-portului, ar avea de oferit traficului internațional magazii de întreprindere, docuri, basinuri și toate cele-alte accesorii, și acestea nu în stare de proiect sau de eboșă, ci de lucrări sistematice deja terminate și capabile să rivalizeze cu lucrările analoge din alte porturi europene de primul ordin.

La noi nimic din toate acestea nu există, de și s'a făcut câte-va începuturi de lucrări, dar și acelea ridicole, și cari séménă mai mult cu jocuri de copii,

de cât cu lucrări de artă. Destul se amintim basinul artificial început la Brăila și unde trei, patru basteimente ceva mai mari abia pot a'și găsi locul și încă chiar și acelea mai că nu vor putea mai adesea evolua de cât de anderatele; și acesta acolo unde există acel basin natural și majestuos care se chiamă Dunărea, și acesta într'un loc depărtat și izolat al orașului, în mijlocul unor noroie unde cine-va riscă de a se nămoli chiar pe jos.

Obiecțiunile ce se fac porturilor france se pot rezuma ast-fel:

1) Se strigă mai întâi în contra privilegiului acordat numai unora din orașele țării, cu exclusiunea celor-alte de a consuma produse și mărfuri străine, fără a plăti diversele dări fiscale, pe când aceleași produse și aceleași mărfuri sunt impuse la intrarea lor pe restul teritoriului;

2) Se invocă scăderea ce va rezulta de aci în veniturile noastre vamale, scădere care se exageréză dupe plac și cu intențiune și fără a se ține sémă de compensațiunile correlative;

3) Se pretinde că porturile france înlesnesc contrabanda, ca și când o mai mare vigență a impiegaților vamei n'ar putea opri în giurul perimetrului unui oraș, unei zone óre-care mărginite și încongiurată de lucrări de apărare, aceea ce densii aș pretențiunea de a împedica de-alungul întregului nostru masiv de munți și întregului mal al Dunărei, adică de la o margine la alta a țării;

4) Se invocă neajunsurile ce regimul porturilor france are pentru însuși locuitorii ce beneficiază de acest regim, de óre-ce fabricatele lor fiind asimilate cu produsele originale din alte țări nu pot să intre în restul Regatului de cât achitând drepturi dupe tariful de importațiune:

Se invocă șicanele și vexațiunile la cari erau și putéu să fie expuși locuitorii din județ și mai în particular sátenii pentru micile lor cumpărături de câți-va lei;

5) În fine, se invocă balanța comerțului nostru din anii din urmă în speranță de a'i smulge probe că comerțul nostru a câștigat cu închiderea porturilor france.

Mulți n'aș vędú în propunerea noastră de reînființare a porturilor-france de cât o afacere de clopotniță. Dacă am putea admite un singur moment că ei ar avea dreptate, nu subscriși ar fi ridicat glasul lor în această cestiune.

La spatele cestiunei locale este o cestiune mare națională, la spatele cestiunei economice este și o cestiune mare politică, reluarea raporturilor noastre urmate cu Occidentul și recâștigarea simpatieilor seculare.

Privilegiul porturilor-france nu este creat în favórea numai a consumatorilor unui oraș, căci atunci am fi cei d'ântăi a recunósce că el n'ar fi legitim; dar el îmbrățișéză totalitatea intereselor unei țări, atrágend în cercul său de acti-

vitare toate produsele solului național în schimbul produselor străinătății și este și un puternic stimulant al traficului.

Alt-fel și, faptul scutirii în ceea ce privește importul, care este un avantaj numai local, este larg, este cu prisos compensat, de faptul resurselor și de bușeului deschis producției întregii țări, și privilegiul în cazul acesta n'are nimic de nedrept, de orice el nu este de cât condițiunea prosperării a două mari centruri ale țării și prețul fatal al avantajului general ce se urmăresce.

În ceea ce privește inegalitatea propriu și ce rezultă de aci în profitul numai a două orașe, răspundem că ea ține la o împrejurare care se impune.

Nu atârna de nimeni de a împedica ca aceste două mari porturi să nu fie situate din punctul de vedere al traficului mai favorabil de cât cele-alte, dar mai ales de cât orașele din interiorul țării. Privilegiul acesta le este acordat de natură și nu este în putința nimănui de a împedica ca ele să fie și să rămână, dacă mă pot exprima așa, cei doi plămâni ai țării, cărora cine-va nu le poate suprima aerul liber, aerul respirabil, fără a condamna întregul corp fizic și asfixiei.

Porturile-france în lipsă de docuri și întreprosite reale este condițiunea de viață a acestor două mari deșeurii ale negoțului nostru fluvial și maritim.

Și apoi dacă sentimentul meschin al rivalității și al invidiei ar putea să și găsească loc în inime românești, am putea să amintim că medalia are dos și că dacă această situațiune excepțională crează acestor orașe privilegii, le crează și neajunsuri mai mult sau mai puțin exclusive. Din cauza contactului lor direct și zilnic cu toate părțile lumii, ele sunt mai expuse, ele sunt expuse a primi cele d'antăiu atingeri ale contagiunii în cas de epidemie. Mult timp chiar, și lucrul s'ar putea reinoui, ele au fost expuse în primă linie chiar la bombardări și devastări.

Ce să șicem în privința pretenției scaderii, dar mai ales a unei scaderii largi, fără simțitoare compensațiunii a venitului vamal al Statului, prin reînființarea porturilor-france?

Toți știu ce este arta de a grupa cifrele și că, în modul chiar de a le grupa, este secretul de a le face să șică nu aceea ce e, ci aceea ce ar avea cine-va interes să fie în ele, într'un cuvânt aceea ce voesce. Este însă ceva care nu înșală ca simplele presupțiuni și calcule de probabilități, este realitatea lucrurilor, este simțimentul general; Și această realitate a lucrurilor este experiența în timp de 50 de ani, și acest simțiment general este în sforțările reiterate făcute de națiune de a recuceri ce a pierdut sau ce i s'a luat, ca să șică așa, prin surprindere. Și ca să arătăm ce credință merită valorile oficiale ale vamilor privitoare la balanța comercială, reproducem aci ce s'a și și constatat privitor la acea balanță

în State alt-fel organizate, alt-fel servite și utilizate de cât al nostru.

„Se cunoșce indetul, observă un economist Ch. Coquelin, vorbind de balanța comercială în Franța, numeroșele contestațiuni a căror subiect au fost valorile oficiale ale vamei; mai adesea cine-va se silește a le stabili în mod de a obține aceea ce se consideră ca o balanță favorabilă, adică un excedent de exportatiune, și ast-fel la noi, valorile fixate în 1820, nedând pentru anii viitori rezultatul dorit, administrațiunea vamei se creșu obligată de a dovedi că dânsa se înșelase stabilindu-le; ea le supuse la 1826 la o revisuire, și preținse că a recunoscut că fusese exagerate cu 28 la $\frac{0}{100}$ cu importatiunea și atenuate (ușurate, scădute) cu 12 la $\frac{0}{100}$ în ceea ce privește exportatiunile, ceea ce trebuia să aducă în balanțele, furnisate de la 1820 la 1825, o diferență de aproape 40 la $\frac{0}{100}$ în favoarea exportatiunii. În 1848 valorile oficiale din 1826, cari până aci slujise la calculile vamei, fură revisuite de o comisiune specială, a căreia lucrări au oferit un rezultat contrariu de acela obținut prin revisuirea din 1826, adică că această comisiune a creșut a recunoșce în valorile oficiale din 1826, comparativ cu valorile reale din 1847, o exageratiune de 19 la $\frac{0}{100}$ în ceea ce privește exportatiunile și numai de 2 la $\frac{0}{100}$ în ceea ce privește importatiunile, de unde urmăză că rezultatele furnisate de vamă pentru ultimii ani ai perioșei coprinse între 1826 și 1847 au trebuit să fie falsificate într'o porțiune de 17 la $\frac{0}{100}$. Aceste variațiuni de la 17 la 40 la $\frac{0}{100}$, în bazele de estimațiune a articolelor exportate sau importate, dovedesc indetul că ar fi a voi a se abusa continuând a acorda cel mai mic credit preținșelor balanțe ce ne sunt furnisate fie-care an“.

Dacă am voi cu toate acestea să ilustrăm acest raport și cu cifre și cu date statistice, am pune sub ochii Camerei următoșele date împrumutate memoriului Camerei de comerț din Galați:

„Din 1.534.813.581 lei, valoșea mărfurilor ce noi am importat din străinătate în curs de 5 ani, adică în anii 1883, 1884, 1885, 1886 și 1887, numai de la Germania și Austro-Ungaria, am importat în acest interval de 843.669.044 lei, prin urmăre cu lei 52.524.507 mai mult de jumătate de cât am importat de la cele-alte 18 State cu cari mai stăm în relațiuni comerciale, iar în special cu aceste două State stăm la import și export ast-fel:

	Import	Export
De la Germania pe acești cinoi ani.	292.203.266	9.650.722
„ „ Austro-Ungaria	551.465.777	281.610.232

„Pe când de la Franța, Anglia, Belgia, Italia, Oceania, Olanda, Rusia, Portugalia, Serbia, Grecia, Spania, Danemarca, Bulgaria, Egipt, Elveția, Suedia și Norvegia, Turcia și Statele Americii, nu am importat de cât de 691.144.537 lei, și le am exportat de 881.907.047 lei.

„Care este logica, care este resonul economic, care este în fine rațiunea politică de Stat, ca să favorisăm mărfurile Germaniei și ale Austro-Ungariei mai mult de cât ale celor-alte State? Dacă suntem drepți, trebuie să nu facem nici o distincțiune; și, în toate casurile, dacă este să facem o concesiune, să o facem cel puțin în profitul acelor țări care ne ia în schimb mărfuri mai multe din țera noastră, și acestea ar fi Franca, Anglita, Italia și Olanda.“

Memoriul camerei de comerț combate cu următoarele argumente puternice pe acei cari se opun la reînființarea porturilor-france:

„Se combate portul liber de acei ce au interes a se manține starea de lucruri actuală; prin urmare, pentru acestia, cari nu privesc cestiunea de cât din punctul de vedere al intereselor lor individuale, găsim fără folos ori-ce silințe de a-i convinge. Dacă aceștia ar forma o majoritate a orașului său a țerei, ne-am supune dorinței și intereselor generale; pentru că sunt însă o minimă fracțiune, nu putem sacrifica totul pentru puțin.“

„La unele din mișlocele de combaterea porturilor libere, și acelea adică pe cari le-am vădut publicate chiar de unele din jurnalele cu greutate din București, mișloce cari consistă în aceea că, prin Galați și Brăila, de la abolirea porturilor libere, s'au introdus mărfuri aprópe induoit de cât se introduceau sub regimul portului-franc; prin urmare comerțul nostru național ar fi progresat prin desființarea porturilor-libere, iar nu a regresat. Răspundem că cifrele indicate, ori-cât de elocinte ar fi putut fi în alte casuri, în cazul de față însă le lipsește această elocință, pentru resonul că, dacă în anul 1883 s'au introdus mărfuri de o valóre induoită de cât în anul 1882, acesta vine de acolo că comercianții, sciind că portul-franc, la 1 Aprilie 1883 se va desființa, și că mărfurile găsite în magazinele lor nu vor fi supuse la vămuire, au comandat mărfuri întreit de cât le trebuiau ca să câștige vama; probă la acesta este că o mare parte din acele mărfuri au sosit de la deschiderea navigațiunii pe Dunăre și până la 1 Aprilie 1883; iar acelea ce nu au putut sosi la timp și au venit dupe 1 Aprilie, au plătit vama, și aceste din urmă mărfuri au augmentat taxele vamale.“

„Dupe 1883, au survenit alte evenimente cari au indemnat pe comercianți a aduce mărfuri mai multe de cât de ordinar, și acestea sunt tratativele în cari intrase țera spre a încheia convențiunii comerciale cu unele State, și în urma cărora se scia că taxele vamale se vor urca, și în fine veni denunțarea convențiunii comerciale cu Austro-Ungaria care a avut loc la 1 Iunie 1885.“

„Dacă dar la 1883 augmentarea cifrelor la import vine din motivul ce am indicat mai sus, la 1884 vine din motivul că sciindu-se cum că nouele convențiunii comerciale, încheiate cu Germania, Rusia și Anglita mai în urmă, vor augmenta taxele vamale,

comercianții angrosiști, cari sunt datorii a ține compt de toate aceste evenimente, s'au aprovisionat negreșit din timp de mărfuri, și au reușit; căci numai la zahăr, din 20 lei ce era la 100 kilog. prin aceste convențiunii, s'au ridicat la 25 lei; și 5 lei profit la 100 kilog. este un profit mare în comerț și mai cu sémă la asemenea articole scumpe și din cari se consumă cifre considerabile.“

„La 1885 denunțarea convențiunii cu Austria era un motiv și mai puternic ca comerțul se 'și facă aprovisionări de mărfuri din timp.“

„Cât privesce anii 1886 și 1887, augmentarea nu mai vine din motivul aprovisionărilor, ci din cauza expirării convențiunii cu Austro-Ungaria; căci mărfurile acestui Stat, cari veneau înainte la noi în țera, de 130 a 150 milioane pe an, în anul 1887 nu au venit de cât de 52 milioane; prin urmare, țera care avea nevoie în consumațiunea sa de această cantitate de mărfuri, a fost nevoită a și le procura de la alte State cari le-au introdus în țera pe calea apei, și pentru cari au plătit vamă la porturi în Galați și Brăila.“

„Și, în fine, putem atribui o mare parte din augmentarea cifrei mărfurilor la import, prin Galați și Brăila, și consecinței naturale a dezvoltării comerțului și al schimbului de mărfuri, căci și noi în 1887 am exportat prin Brăila și Galați de 110 milioane cereale, ceea ce este asemenea aprópe induoit de cât cele 66 milioane ce am exportat la 1882.“

„Dacă portul-franc era să fie și să continue a exista până ađi, logic este că comerțul, care 'și urmază legea sa naturală pentru dezvoltare, era să fie induoit și întreit, mărit prin facilitările de cari urma a se bucura.“

Ca să arătăm avantajele regimului porturilor-france, compensațiunile ce existența lor procură, în schimbul sacrificiilor, dacă sacrificiul ar fi, ce țera 'și-ar impune pentru reînființarea lor; de înțurirea ce acest regim are la noi asupra sporirii ajutorului, reproducem aci câte-va reflecțiuni împrumutate din remarcabilul articol publicat de unul din colegii noștri, D. Christodul I. Sulioti, unul din delegații D-vóstre asupra aceluiași subiect; căci el spune tot ce am avea de adăogat:

„Eú admit că taxa vamală, câtă se percepe pentru mărfurile consumate de cei aprópe 125.000 locuitori ai Brăilei și Galaților, se pierde pentru fisc. Dar dacă admit acesta, urmază să admit și următoarele:

„Porto-francul înlesnește activitatea comercială a locuitorilor respectivii; populația crește prin atracțiunea afacerilor, cum și era lucrul la Brăila și Galați înainte de ridicarea franco-portului. Acolo, unde lumea se grămădesce și unde domnesce o activitate mare comercială, venitul Statului se ridică prin sporul contribuabililor direcți și prin urcarea venitului fonciar. Dacă s'ar fi făcut o dréptă

socotéla între ceea ce perdea Statul în impozit vamal și între ceea ce lua mai înainte din contribuția fonciară și din cea personală a populației stabile și a celei Țise flotante, sunt sigur că pierderea era minimă pentru Stat; iar nisce orașe, atât de înfloritoare altă dată în comerț și numeroase în populație, n'ar fi ajuns, din cauza unei argumentări eronate, la decăderea în care se află azi. Așa dar fiscul, dacă perdea puțin dintr-o parte, apoi câștiga din altă parte. Deci imputarea cea mai serioasă ce s'a adus porto-francului, n'a fost dupe mine destul de serioasă.

„În locul activității comerciale de altă dată, care făcea din Brăila și Galați nisce orașe europene și care ne ridica în ochii lumii, azi numai avem de cât lăncezélă, o activitate moribundă.

„Aurul țerei s'a imputinat, pentru că plătim în aur tot ce importăm exclusiv din unele țeri, cari nu cumpără nimic sau aproape nimic de la noi; pentru că comerciantul din Brăila și Galați, fără să aibă avantajul desfacerei repede a mărfurilor, este nevoit să plătescă înainte mii de lei vamă, și la termenul scadenței, să cumpere aur cu ori-ce preț de la bancherii jidani, spre a face onoare poliței; pentru că mulțimea de vase mici ce veneau altă dată pe Dunăre și ne aduceau produsele țerilor lor, pe cari le vindeau aici pe bani de ai noștri și plecau încărcate cu produse de ale noastre, pentru cari ne lăsaș aur; pentru că Țic mulțimea aceea de vase, al cărei numeros personal consuma tot pe aur sunător cu săptămânile și câte o dată cu lunile în porturile noastre libere, azi nu mai vin la noi, căci nu mai pot să ne aducă nimic.

„Numai în anii excepționali de fertilitate a solului nostru și de secetă prin alte părți, ne vin vapoarele mari de transport cu un personal mic și ne mai aduc ceva aur pentru produsele ce le încarcă. Când nu e acest avantaj, mărfurile importate se scumpesc nu numai din cauza vămii, ci și din cauza urcării navlului; căci alt-fel plătesci de exemplu unui birjar ca să te transporte într'un loc, de unde se va întorče în gol, și alt-fel când el scie că de la acel loc se va întorče cu alte persoane, de la cari va primi altă sumă. Deci transportul mărfurilor importate făcându-se în aur și noă aducându-ni-se numai ocașional aur, acesta urmăzează să se rărescă și prin urmare să fie scump. Aici e între altele cauza urcării agiului, care a ținut de mai mulți ani și până mai lunile trecute.

„Orașele de pe Dunăre ale vecinilor noștri nu mai cumpără mărfuri străine din porturile noastre. Ei au trebuit să și formeze singuri piețe de depozite la densii, sau să caute în alte părți înlesnirile de cari aveau nevoie.

„În scurt, noi n'am câștigat nimic prin suprimarea portului-franc, de cât gonirea sau imputinarea comerțului mare și mic din cele două

orașe ce au fost destinate din capul locului să ne importe aurul străinătăței.

„Redarea vechilor privilegiilor ce au avut aceste orașe va mări traficul țerei cu străinătătea; va mări în aceste orașe venitul Statului prin creșterea populației și prin ridicarea proprietăților; va atrage spre noi capitalurile și o parte din comerțul maritim pe care l-am pierdut; va micșora relativ agiul aurului care urcă simțitor plata anuităților din datoria Statului.“

În ceea-ce privesce obiecțiunea întemeiată pe înlesnirea contrabandei, nu voiș mai adăoga de cât un cuvânt, la ceea-ce am spus încă de la început, a se scie că, a se retransa la spatelul ei, spre a se refusa la o măsură așa de utilă, și salutară pentru țera întreaga, e tot una cu a da serviciului nostru vamal un certificat de incapacitate și sărăcie morală. Cât pentru prejudiciul ce se pretinde că s'ar aduce cu această reintorcere la regimul porturilor franceze industriei naționale, să ne fie de ajuns a aminti că acelea din industriile locale cari merită interes și solitudine, s'au născut și au prosperat, cum e aceea a fabricării lumânărilor, tocmai sub regimul porturilor franceze, și că pentru toate cele-alte în genere este destul de a se prevedea o înlesnire pentru constatarea oficială a proveninței și originii lor, pentru ca concurența străină să nu pótă avea o înriurire asupra lor, în bine sau în rău, de cât în măsura consumărei locale.

Acestea sunt în resumat considerațiunile cari dupe noi militéză în favoarea restabilirii porturilor-france. Nu ne rămâne dar de cât a aștepta ca majoritatea acestei Camere, care a dat deja atâtea probe de independență și de patriotism, să încunune opera pe care a început-o, sancționând concluziunile acestui raport și redând ast-fel comerțului nostru avântul său de mai înainte, rechiemând la viață două centruri principale ale țerei, două mari porturi ale României și afirmând, cutez a Țice, o dată mai mult, neatarnarea țerei în relațiunile ei economice și internaționale.

Acesta este opiniunea majorității delegaților secțiunilor.

Minoritatea însă, compusă din D-nii Protopopescu Dimitrie și Duca George, a respins propunerea de reînființare a porturilor franceze, rezervânduși a presinta opiniunea ei separată.

Raportor, N. Blaramberg.

PROIECT DE LEGE

Art. 1. Porturile și orașele Brăila, Galați și teritoriul lor, sunt declarate de porturi-france și se vor bucura în timp de Țice ani, începând de la 1 Februarie 1889 viitor, de întreaga libertate de a primi corăbiile și mărfurile tuturilor națiunilor și a exporta tot felul de producțiuni și mărfuri în franșiză în condițiunile în cari au mai exercitat acest

drept la epoca când aceste orașe erau recunoscute ca porturi-france.

Art. 2. In acest interval, guvernul va executa și desăvârși construcțiunea cheiurilor, docurilor și intrepositelor in condițiunile raționale și sistematice, in cari aceste clădiri și stabilimente există in primele porturi ale Europei.

Art. 3. Un regulament de administrațiune publică va determina modul aplicațiunii regimului porturilor-france și va stabili natura și cantitatea obiec-

telor de strictă necesitate, pentru consumațiunea domestică ce vor putea fi scutite de dreptul de vamă la eșire din sus și sele porturi. Tot acest regulament va determina și regulile vamale in genere de păstrat, pentru a se evita și vexațiunile de la bariere. Aceste reguli vor fi basate pe un sistem de factură și timbre, ast-fel in cât ori-ce diferend fiscal să nu aducă întârzieri și să privască pe negustorul stabilit in oraș.

Raportor, Nicolae Blaramberg.

— *D. G. Duca* dă citire opiniunii minorității comitetului de delegați ai secțiunilor, in copriinderea următoare :

OPINIUNEA MINORITĂȚII

Sub-semnații, Gh. Duca, delegatul secției VII, și D. Protopopescu, delegat al secțiunii IV, rămânând in minoritate in stnul comitetului delegaților aleși spre a se pronunța asupra propunerii din inițiativă parlamentară, de a se înființa franco-porturile Galați și Brăila, întemeiând opiniunea noastră pe următoarele considerațiuni :

1. Porturile-france nu mai corespund cu trebuințele comerțului modern. Din această cauză orașele libere au fost suprimate sau sunt pe cale de a fi suprimate in toate Statele Europei, inlocuindu-se prin docuri și intreposite.

2. Abolirea acestei instituțiuni in țera noastră n'a pricinuit nici o jignire intereselor comerțului in general al Statului.

3. Reînființarea lor ar pune obstacole propășirii industriilor naționale. Perderile ce ar rezulta pentru budgetul Statului din scutirea de taxe vamale a produselor consumate in orașele Brăila și Galați, sau strecurate prin contrabande in țera, s'ar cifra la mai multe milioane de lei, cari ar trebui acoperite prin noui impozite. Comerțul de detaliu ar fi aspru lovit in interesele sale și greutatea nenumărate s'ar aduce locuitorilor din aceste două județe intru cât privesc cumpărăturile ce ar voi să facă in orașele de port.

4. In fine, restabilirea privilegiului porturilor Galați și Brăila ar fi o măsură cu totul inutilă, din punctul de vedere al comerțului acestor două orașe. Condițiunea economiei noastre generale a fost adânc modificată prin crearea liniilor ferate. Afară de acesta, retrocesiunea Basarabiei, creațiunea Statului bulgar, unirea comercială mai întinsă între Serbia și Austro-Ungaria au micșorat in mod considerabil clientela comerțului cu ridicata a porturilor române.

Credem, prin urmare, că reînființarea acestei instituțiuni n'ar fi de nici un folos pentru comerțul nostru maritim și ar vătăma, din contra, interesele industriale ale țerei și finanțele Statului.

Pentru aceste considerațiuni, subsemnații rugăm pe onorabila Adunare să respingă proiectul de lege propus pentru

restabilirea porto francurilor Galați și Brăila.

G. Duca, D. Protopopescu.

D. vice-președinte, V. Pogor : Discuțiunea generală este deschisă.

D. Virgiliu Poenaru are cuvântul.

D. V. Poenaru : Eu am cerut cuvântul pentru susținerea proiectului. Raportul comitetului de delegați fiind pentru proiect, cred că ar fi mai nemerit să se dea mai întâi cuvântul unui domn deputat care voește a combate această lucrare.

D. vice-președinte, V. Pogor : Atunci **D. Duca** are cuvântul.

D. G. Duca : Eu am citit opiniunea minorității care este contra acestui proiect, și aștept să fie combătută, ca să răspund.

D. vice-președinte, V. Pogor : D-lor, dacă nimeni nu voiește a lua cuvântul, atunci nu 'mi rămâne de cât să pun la vot luarea in considerațiune a proiectului de lege.

D. N. Nicorescu : Cer cuvântul in cestiune de regulament.

D. vice-președinte, V. Pogor : Aveți cuvântul.

D. N. Nicorescu : D-lor, nu e cu putință ca intr'o cestiune de asemenea importanță să pășim la vot fără discuțiune, mai cu seamă când scim că in materia această spiritele și convicțiunile sunt împărțite. Nu înțeleg asemenea iarăși pentru ce **D. președinte** chiamă la cuvânt numai pe aceia cari sunt contra înființării porturilor-france, și nu și pe cei cari sunt dispuși a susține proiectul de lege. Apelul D-sale nu e regulamentar.

Regulamentul dice: dupe citirea raportului, discuțiunea generală incepe dându-se cuvântul celui întâi înscris, și dupe ce vorbesce cel d'ânteiu, apoi se regulază ordinea discuțiunii a oratorilor cari urmază să susțină tesa contrarie, prin urmare nu prevede cazul ca imediat dupe citirea raportului să se dea cuvântul unui orator care ar vorbi contra conclusiunilor raportului.

Vă rog dar, D-le președinte, ca conform regulamentului să acordați cuvântul D-lui **V. Poenaru**, care este eel d'ânteiu înscris, și fiți siguri că apoi se vor găsi mai mulți oratori cari vor vorbi contra părerilor susținute de **D. Poenaru**.

D. N. C. Aslan : D-lor, dacă biuroul adoptă procedarea de a nu se da cuvântul

deputaților cari sunt înscrisi pentru susținerea proiectului de lege pus in discuțiune, din cauză că n'ar fi nimeni care să voiască a vorbi contra, atunci ași ruga, ca cestiune constituțională, să fie invitat guvernul a 'și spune părerea lui in această cestiune. (Intreruperi).

Mă mir de aceste exclamațiuni. Nu înțeleg ca un guvern constituțional, față cu un proiect de lege, să nu 'și acuze intențiunile sale.

Voci : Și le-a manifestat.

D. N. C. Aslan : Se poate ca acest guvern să 'și fi acusat opiniunea sa in ascuns, prin culise, dar acesta nu însemnează nimic; el trebuie să se pronunțe categoric aci in Cameră, înainte țerei ca să scim care este atitudinea sa, și dacă mai este necesar să discutăm această cestiune in contradictoriu in Parlament.

Vă rog dar, D-le președinte, să binevoiți a face această întrebare băncii ministeriale.

D. vice-președinte, V. Pogor : Nu fac întrebare băncii ministeriale, fiind-că propunerea este din inițiativa parlamentară... (Sgomot).

D-lor, dupe citirea raportului, am întrebat dacă cere cine-va cuvântul contra, fiind-că erau deja înscrisi mai mulți, dar ordinea înscrierii nu o sciam, fiind-că era făcută mai înainte de a presida eu.

Cel d'ânteiu înscris am găsit pe **D. Virgiliu Poenaru**, și doresc să știu dacă D-sa 'și manține cuvântul.

D. Virgiliu Poenaru : Țiu să utilizez acest drept și dacă nu vorbesce nimeni contra n'am înțeles să renunț la cuvânt...

D. vice-președinte, V. Pogor : Atunci D-văstră aveți cuvântul.

D. Virgiliu Poenaru : D-lor, propunerea reînființării porturilor france, a fost primită cu o vie satisfacțiune in momentul când a fost făcută in acest Parlament. Și dovada cea mai puternică este graba ce s'a pus pentru a se vota urgența ei.

Este evident că mulți dintre deputați nu avuseseră timp să studieze in fond această cestiune, dar toți simțiau că este o cestiune de onoare, ca să dic așa, că este o nedreptate făcută, care trebuie îndreptată și pentru aceea a primit cu satisfacțiune această propunere, care venea din inițiativa parlamentară.

D-lor, ain vădut nu cu puțină mirare

în foarte scurt timp un contra curent, la început blând, aproape timid, dar căpătând din moment în moment și atingând chiar un punct de vigilență foarte pronunțat, înaintea vacanțelor, curent care s'a făcut în contra acestui proiect de lege; și la întrebarea ce 'mi punem cărei cauze se poate datori acest eveniment, n'am găsit alt răspuns de cât că ministerul începuse a 'și arăta părerea în contra acestui proiect de lege și de aceea, din afecțiune probalment, mulți din membrii acestei Camere s'au grăbit să dică: înființarea porturilor france la Galați și Brăila nu are nici o utilitate; dar cestiunea, nu mă îndoiesc, pentru mulți a fost tot așa de studiată ca la început când s'a făcut propunerea și fără să 'și dea cine-va osteneala de a vedea dacă în adevăr este așa sau nu, dacă este bine să se înființeze porturile france sau nu, 'și-a 'dis: din momentul ce bărbați luminați ca aceia cari compun ministerul sunt contra acestei instituțiuni, este de prisos să discutăm, mai ales când prin jurnale se face o întrégă polemică acestui proiect de lege, mai ales când vedem funcționari arătându-ne cifre cari sunt pentru ideea guvernului.

D-lor deputați, mi se pare că cestiunea trebesce să fie aprofundată mai bine, 'mi pare că în această cestiune nu trebuie să votăm pe simpatii; căci simpatiile nu au ce cănta când este vorba de a da o soluțiune în o cestiune economică, și pentru această am luat cuvântul nu ca reprezentante al Galaților, dar ca un om care este convins că această lege este de o mare importanță și va aduce imense folose țerei și Galațului. Am luat cuvântul ca să răspund, pe cât va fi posibil, la toate obiecțiunile mari și mici cari se fac acestui proiect de lege.

S'a 'dis că înființarea porto-francurilor nu ar mai corespunde unei necesități, că prin crearea drumurilor de fer mersul comercial s'a schimbat, că prin înființarea unui Stat liber în Bulgaria, condițiunile economice și comerciale ale Galațului s'au schimbat, că în fine, retrocedarea Basarabiei este una din cauzele cari vor face ca înființarea porto-francurilor să nu fie de nici o utilitate.

D-lor, dacă veți lua D-văstre și veți judeca fără pasiune și fără idei preconcepute toate aceste obiecțiuni, vă veți convinge că ele nu pot să stea în fața unei discuțiuni serioase; căci, ce vrea să dică când se va spune acest lucru: s'au înființat drumurile de fer, s'au creat trei debușuri la Ițcani, la Predeal și la Vărciorova, pe unde mărfurile noastre și mai repede și mai comod se pot transporta pe piețele Europei; ce valoare are acest argument când 'l veți judeca D-văstre cu maturitatea ce trebuie să dați acestei discuțiuni? Căror mărfuri s'au înlesnit transportul prin înființarea drumurilor de fer? Și să vedem întâia dată, dacă în adevăr celeritate s'a dat mărfurilor prin această înființare a drumurilor de fer? Mai

întâiu, D-lor deputați, nu se poate susține că comerțul ce Englitera făcea cu noi a câștigat ceva cu drumurile de fer; căci mărfurile Engliterii nu vor veni cu drumurile de fer, ea va trebui să facă transportul lor tot ca mai înainte, adică pe apă.

Tot cu același mijloc de locomoțiune ca și până acum, se vor transporta mărfurile, fie acelea cari ni le trimete Anglia la noi, fie acelea cari le trimitem noi în Anglia.

Același răspuns s'ar putea da și pentru mărfurile cari ne vin din Belgia și mai mult încă, pentru mărfurile cari ne vin din Italia și din Spania, unde drumul este mult mai aproape pe Mare de cât pe uscat, și trebuie să țineți socotela și de această că prețul transportului la drumul de fer costă tot tot-d'a-una mai scump de cât pe apă în cât toate mărfurile cari vin din Italia, din Spania și chiar din Franca, au mai mare avantagiū d'a veni pe apă de cât pe uscat, ș'apoi să facem un calcul asupra timpului: Cât timp întrebuințază o marfă ca să vie din Franca în România? Căci, dacă drumul de fer a înlesnit comunicațiunea în privința transportului de persoane, nu este tot așa și în privința transportului de mărfuri; mărfurile ca să vie cu drumul de fer din Franca până în țera românească, le trebre o medie minimă de trei săptămâni, ori, în același spațiu de timp, și mai puțin încă, un vapor încărcat la Marsilia poate să sosescă la Galați; prin urmare, înființarea drumurilor de fer din acest punct de vedere ca ușurare, nu poate să fie adusă în discuțiune; nici comerțul care îl facem cu Franca, nici acela care îl facem cu Spania și Italia și mai puțin încă cu Englitera, nu a câștigat nimic.

S'au deschis prin drumurile de fer trei căi largi, trei debușuri, sau trei locuri de intrare a mărfurilor pentru Germania și pentru Austro-Ungaria, și vom discuta mai târziu dacă avem un avantagiū din această sau nu; de o cam-dată mă mărginesc să constat numai că, această obiecțiune sulevată contra proiectului de lege pe care îl susținem, basată pe faptul că prin deschiderea a trei linii de drumuri de fer nu mai simțim necesitatea de a transporta mărfurile noastre cu vaporul, este nefundată și nu poate fi luată în considerațiune; se pare mai serioasă la prima vedere obiecțiunea această: Că Bulgaria ați este un Stat independent, că 'și are comerțul său, că poate directamente importa tot ceea-ce 'i trebuie, și că nu va veni la Galați sau Brăila chiar dacă ar fi porturi france, să 'și ia mărfurile de cari are trebuință.

Ei bine, D-lor deputați, și această obiecțiune este lipsită de fundament; este un argument care poate captiva la cea d'ântâiu privire, dar nu este un argument care să potă sta la o mai de aproape judecată. Este constant, și toți câți se ocupă cu comerțul pot recunoște justetea

acestei observațiuni, este constant că comerțul are căile lui de rutină, este constant că comerțul obicinuit să cumpere din cutare centru acolo va merge, pe cât timp casuri grave nu vor veni să 'l impedece. Ei bine, D-lor, și astăzi, în situațiunea actuală dificilă, comerțianții din Bulgaria vin să ia mărfurile de cari au necesitate din antrepozitele noastre din Galați și Brăila în loc să 'și-le aducă din străinătate, și rațiunea este simplă, Bulgaria este un stat cu desăvârșire nou, și comerțul de acolo nu are în fruntea sa omeni cari să fie în relațiuni cu comerțianții mari din străinătate și să aibă credite deschise la casele mari de comerț din străinătate, și comerțul ce 'l fac, 'l fac prin intermediul unor samsari cari le arată nisce eșantioane demărfuri, cari le vând cu un preț, ce nu corespunde cu marfa ce le dau în schimb; mi s'a întemplat să ved un comerciant din Ruscuk, care a făcut prin intermediul unui samsar o cumpărătoare de pâlării în străinătate pe cari le plătișe iscăbind trate, și când i s'a adus marfa, a vădut că a fost de o calitate inferioară marfei cumpărate, și nu o putea nici refusa pentru că o plătișe, nici să o restituie, pentru că samsarul voiajior, voiajia... și a fost nevoit să vină la Galați și să cumpere de la comerțianții de acolo o cantitate ore-care de pâlării mai bune pe cari să le amestice cu cele deja cumpărate, pentru ca pe lângă cele bune se potă vinde și pe cele rele.

Daca, D-lor, țineți seama de situațiunea Bulgariii, și când dic Bulgaria, înțeleg Bulgaria de dincóce de Balcani, nu Bulgaria de dincolo de Balcani, cu care Galații și Brăila nu a făcut nici o-dată comerțiu, dacă țineți socotela de situațiunea Bulgariii veți vedea că tot mai ușor le vine să cumpere mărfuri de la Galați de cât se aducă directamente; căci care este portul în care s'ar putea face comerțiu? Este Varna. Ei bine, cine s'a dus la Constantinopol, scie că Varna este un port cu desăvârșire dificil de abordat, nu numai pentru mărfuri, dar chiar pentru pasageri.

Aședământul, situațiunea și construcțiunea portului Varna este așa în cât vapoarele cari sosesc acolo, nu pot să abordeze în port și atât pasagerii cât și mărfurile, pentru ca să fie debarcate, se pun în luntre și se duc în port.

Apoi, dacă debarcarea pasagerilor este dificilă, cu atât mai dificilă este transbordarea mărfurilor cu luntrea și această nu numai că este dificil dar mai are și desavantagiul că această transbordare cere cheltueli însemnate și toate cheltuelile acestea mari cad pe spinarea consumatorului.

Ș'apoi chiar daca nu ar fi nici această o pedică, chiar daca am suposa ca mărfurile au să se importe în Bulgaria prin Varna la Ruscuk, apoi vă întreb eu, cum

are să se transporte acele mărfuri de la Rusciuk în tot restul Bulgariei ?

Negreșit, că transportarea se va face cu căruțe, și pe nisce drumuri cu totul rudimentare; căci în Bulgaria, încă, nu s'au înființat șoselele de la o localitate la alta, apoi închipuți-vă ce are să fie pe timp de iarnă când aceste transporturi se fac cu multe dificultăți și pericole.

De aceea, D-lor, eu cred că ori și care comerciant din Bulgaria care, având în vedere toate aceste dificultăți și aceste exorbitante cheltuieli, va preferi să vină la Brăila sau la Galați, pentru că va găsi o cale mai ușoară și mai puțin costisitoare de cât să se ducă la Varna sau în altă parte, spre a și procura marfa de care are trebuință.

D-lor, mai am să vă spun și alt-ceva. Un comerciant din Galați mi-a făcut următoarea observațiune :

Transportarea a 100 kgr. de marfă de la Varna la Rusciuk cu drumul de fer costă 12 lei, pe când de la Varna pe la Sulina-Galați-Brăila la Rusciuk cu vaporul pe Dunăre, nu costă mai mult de 2 lei 50—100 kgr..

Prin urmare, dacă am admite ipoteza, că la Rusciuk are să se facă un centru mare comercial, și apoi de la Rusciuk să se trimită mărfurile în toate orașele din interiorul Bulgariei, evident că, transportul acelor mărfuri va costa mai scump și va fi mai dificil, și ori-ce comerciant care și înțelege interesul ar preferi să vină, la Galați mai bine, să și procure stocul necesar de mărfuri; căci mai lesne este să vină într'o țară de unde a cumpărat neconținut în curs de 20 de ani, unde vede lucrul ce cumpără, unde pot să discute și să târguescă prețul mărfii care este de față, marfă pe care luând-o de la Galați o pot detașea cu înlesnire pe la toate orașele de a lungul Dunărei, fără alte cheltuieli de transbordare.

Desființarea porturilor france în aceste orașe, suprimând cu acest mod întrepositele mărfurilor franceze și engleze în Galați și Brăila, a avut de efect să depărteze de la noi comerțul Bulgariei, iar nu înființarea statului Bulgariei justifică menținerea acestei măsurii.

Cestiunea trebuie rezolvată ast-fel cum este, iar nu cum se presintă.

Cât pentru obiecțiunea care se face, că din retrocedarea Basarabiei, mărfurile cari se aduceau mai înainte nu vor avea unde să se mai ducă, această obiecțiune este cu desăvârșire lipsită de temei. Ea se face de aceia cari nu și au dat ostentă să întrebe cu cine făcea mai înainte comerțul Galațul. Când existau porturile-france, Galațul făcea comerț cu alte trei districte retrocedate, sau cu Basarabia cea mare? Cel d'ânteu om pe care 'l veți întreba acesta, vă va spune că nu făcea comerț cu aceste trei districte din Basarabia. Mărfurile ce se aduceau fie materii brute, fie fabricate, nu se scurgeau în Basarabia noastră, ci în Basarabia cea

mare, în vechea Basarabie. Și apoi ce mărfuri se aduc la noi din străinătate, în regulă generală? Sau materii prime, sau materii fabricate...

O voce: Și coloniale.

D. Virgiliu Poenaru: În materie de coloniale, 'mi rezervam dreptul să spun că acest comerț se face prea mare, și că merge scădând din zi în zi, și este temere că acest comerț ore-când așa de important, va înceta cu desăvârșire.

Dar vorbeam de materiile prime din antrepozitele Brăila și Galați, unde erau să se ducă, în Basarabia noastră? Căci, acolo aveam numai două orașele, Cahulul și Ismailul; căci Bolgradul nici nu merită numele de oraș? Credeți D-văstre, că Basarabia noastră consuma mărfurile de sute de milioane cari se importau la Galați și Brăila?

Sciți ce se importa în Basarabia mai mult? Bumbacurile cari și astăzi se importă; și dacă se vor reînființa porto-francurile, s'ar importa și astăzi în mare și foarte mare cantitate. Dar să nu credeți că bumbacurile aceste se importă cu destinațiune pentru Basarabia retrocedată, nu; se importă, D-lor, pentru Rusia, fiind că, acolo erau supuse la o taxă foarte mică de vamă, și comercianților ruși le venea mai bine să cumpere de la Galați. Astăzi însă Rusia nu mai cumpără de loc aceste mărfuri, pentru că în Galați nu mai sunt antrepozite de această marfă, de și astăzi acest articol ar avea o mai mare scurgere; căci taxa vamală pe densul, s'a scăzut în mod simțitor de cum era mai înainte.

Am văzut raportul camerei de comerț din Brăila conținând o concluziune foarte curioasă; căci, dupe acești domni, cari compun camera de comerț din Brăila, pledază contra proiectului de lege propus din inițiativă parlamentară, sfârșesc prin a dice: dacă porto-francul se va accorda Galațului, 'l cerem atunci și noi. Mărturisesc că această concluziune e puțin serioasă și se pretază mult la ridicul. Căci din două lucruri unul: ori e folositor ori nu e folositor; dacă e folositor pentru Galați, e folositor și pentru Brăila, dacă nu este folositor atunci pentru ce Brăila sfârșesc prin a 'l reclama și densa? Nu e nici locul nici momentul de a intra acum în considerațiuni asupra modului cum s'a făcut memoriul camerei de comerț din Brăila; 'l am menționat numai ca să nu se dică că este o emanațiune a unei autorități comerciale și că 'l am trecut cu vederea!

Să revenim la cestiune. Situațiunea pe care o avea înainte Galați și Brăila în raport cu comerțul țărilor occidentale, nu s'a schimbat în nimic prin evenimentele istorice întâmplătoare de câți-va ani; și dacă astăzi am avea porto-francurile, cu mai mult succes așa dice că mărfurile străine s'ar ingrămădi și ar umple magazinele acestor orașe, și atunci comerțul de exportatiune s'ar mări mult mai mult, în

progresiune mult mai crescândă de cât atunci când aceste orașe erau porturi-france.

Dar, D-lor, s'a dis: ce ne tot vorbiți de desavantajele pe cari le are orașul Galați și Brăila prin suprimarea porturilor-france; ce ne tot spuneți D-văstre că importul și exportul a suferit; căci iată date statistice, date vamali cari, vă dovedesc în prim loc că se exportă prin Galați și Brăila mult mai mult adă de cât când existau porturi-france; că s'a importat o cantitate mai mare de mărfuri; că a intrat în aceste porturi, de la desființarea porturilor france, un număr mai mare de vase, sau dacă nu mai mare, de un tonaj superior, și s'a dis: nu e un semn vedit că comerțul prosperază; căci din moment ce importul și exportul cresc, e dovadă că relațiunile comerciale prosperază și că totul e mai bine?

Acest argument, dacă ar fi adevărat, ar avea darul de a păcătui prin aceea de a fi contra faptelor, căci ele ar spune: D-văstre sunteți logați, D-vătre faceți mai multe transacțiuni, câștigați mai mult și în realitate, în Galați, e mizerie completă, și pe fie-care zi casele mari comerciale părăsesc orașul; căci nu mai au ce face. Nu e dar locul să ne întrebăm: până la ce punct aceste cifre trebuie credute, și până la ce punct pot să dau situațiunea adevărată a stărei de lucruri? Voi recunoște cu D-văstre sau ca să dic mai bine, nu țin să discut veracitatea rezultând din aceste cifre; voi admite că a intrat un număr de vase cu un tonaj superior de cât când era porturi-france, mă întreb însă ce concluziuni trageți?

Concluziunea care s'ar trage că comerțul înflorește nu e adevărată; căci ar trebui să se dovedescă că mărfuri au intrat în Galați, nu raliuri, material de resbel, tunuri, și aceste lucruri evident că măresc tonajul vaselor fără a constitui o prosperitate comercială; și de acest fapt trebuie să ținem socoteli! Mai e încă unul: e o materie peste măsură de grea, cărbunii, a cărei importatiune în țară era foarte mică și care crește din zi în zi; și acesta nu se datorește desființării porturilor france, ci unei necesități create prin obiceiurile noastre, în primul loc, prin mărirea rățelei drumurilor de fer s'a creat necesitatea d'a se importa mult mai mulți cărbuni.

Vă rog, să vă întrebați singuri, câte erau casele cari acum 15 ani ardeau cărbuni, și dacă adă este o casă a unui om cu o poziție socială ore-care, să nu aibă cel puțin o sobă în care să ardă cărbunii. Când am simțit necesiitatea de a aduce acest combustibil în cantitate așa mare să nu o aruncăm în spinarea porturilor france, să dicem, pricina este că s'a desființat porturile france.

Numai, ținând seamă de acest eveniment, se explică ridicarea tonajului acum, a vaselor din porturile Brăila și Galați, de

cât acela care era înaintea desființării porturilor franceze.

'Mi dați voie să vă rog, să mai țineți socoteli de o considerație deosebită, când este vorba de creșterea exportățiunii, considerațiune deosebită de aceea semnalată de D. Blaramberg în raportul său și care este relativă la progresul ce a făcut producțiunea noastră generală, această considerațiune este următoarea: că de câți-va ani de când Austria ne a închis aproape cu desăvârșire granițele sale, de când grânele nu se pot transporta pe piețele ei și ale Germaniei, de când vitele nu se primesc acolo, de când rimătorii nu se primesc. Înțelegeți D-văstre că forțamente toate aceste produse, cari în parte se scurgeau acolo, au fost silit, în acești ultimi ani, să caute debușeuri în alte părți și d'abia a găsit să facă un mic trafic cu Italia.

Acestor fapte, închiderei fruntariilor noastre despre munte, se datorește considerațiunea că s'a mărit exportul, iar nu faptul că din suprimarea porturilor franceze s'a înlesnit comerțul.

D-lor, s'a mai spus: Dar Statul va avea o pagubă importantă! Argument care atinge punga și care prin urmare trebuie luat în deaprobe considerațiune, cu toate că acest argument pierde din valoarea lui înaintea Camerei, care, cum a spus adincoori D. Popovici, în trei săptămâni votază credite de 42.000.000. Suntem destul de liberali în materie de cheltuieli, pentru ca acest argument să nu aibă valoare înaintea noastră.

Se dice și s'a spus că astăzi se percepe de la vamă o sumă de bani mult mai mare de cât atunci când era porto-franc.

D-lor, argumentul acesta la cea d'ântăi privire ar avea oarecare seriozitate; dar vădut de aproape, lipsesce de lealitate. Să nu vă dica că astăzi Statul încasază 1.000.000 și când era porto-franc încasa 500.000 lei, ci trebuie să se dica: Cât încasa Statul când era porto-franc și cât ar încasa astăzi, dacă aceleași taxe vamale ar fi, fiindcă, atunci era o taxă uniformă de 6% asupra valorii lucrurilor și astăzi sunt articole, cum a spus prea bine D. Ion Lahovari, care poartă o vamă de 400%; apoi cum voiți D-văstre să nu sporască veniturile vamale pe cari Statul le percepe, când odată s'a făcut un tarif autonom pentru Austro-Ungaria și când mărfurile pentru cele-alte state sunt supuse la nisele taxe înduote și întreite de cum era înainte; este evident că de și importul de mărfuri este mai mic, totuși venitul vamal trebuie să fie mult mai mare; numai atunci ași recunoște că comerțul a propășit în Galați și Brăila, când mi s'ar dovedi că mărfurile cari se importă acolo astăzi, dacă ar fi supuse tot la taxa de 6% ad-valorem, ar produce mai mult ca atunci când erau porturi-france; dar acesta nu s'a dovedit și nu se poate dovedi.

Se dice însă, că Statul pierde un milion,

doce trei; iată o cifră asupra căreia nu sunt încă fixați; căci știți că la început s'a spus un milion, apoi a crescut la două, trei și în cele din urmă la patru milioane, acesta era ultimul termen la care s'a oprit, dacă nu mă înșel, D. ministru de finanțe la cea din urmă întrunire care a avut loc la hotelul de France; o fi crescut poate și mai mult de atunci, dar nu mă importă. Dar, vă rog, această cifră feerică, care crește mereu, în ce consistă ea?

Astăzi, dupe datele cari le-am luat din anul trecut, toate taxele de import și export cari le-a perceput Statul la vămile din Galați și Brăila au fost 4.000.000 și ceva, supozez că tot așa are să fie și anul acesta. Ei bine, D-lor, dacă s'ar reinființa porturile france în ce ar consista vama încasată la Galați și Brăila? În primul loc de la export ea nu va suferi nici o reducere, pentru cuvântul că toate cerealele asupra cărora Statul percepe taxa de export, are să se exporteze tot de acolo, și prin urmare, partea ce percepe Statul de aci, are să fie tot așa și pe viitor, ori trageți D-văstre din cea ce încasază vama o sumă oarecare, pe care să o puneți pentru taxele de import; puneți această cifră ori-cât veți voi și veți vedea că din 4.000.000 va trebui să reducăți cifra cu mult din această taxă de import; căci trebuie să judecați că nu de la toate mărfurile cari se importă în Galați și Brăila se va scădea vama ce se percepe astăzi, ci numai de la acelea cari s'vor consuma în acele orașe; tot ce va intra în restul țerei va plăti taxa vamală ca și mai înainte; prin urmare, numai ce va consuma Galații și Brăila va fi o pagubă pentru Stat iar nu tot, nu 4.000.000 cum s'a spus. Apoi v'ați dat D-văstre socoteli cam la cât s'ar urca consumățiunea acestor două orașe ca să ridicăți paguba la așa sumă mare? Dacă admiteți că paguba pe care o face ele are să fie 4.000.000, atunci ar trebui să admiteți în termen de mijloc că consumățiunea este 400.000.000 lei în mărfuri străine numai în Galați și Brăila ca să ajungeți la o pagubă de 4.000.000; ei bine, D-lor, această cifră este eronată, nu spune adevărul; cu toate acestea voiți dice: supozes că într'adevăr Statul va pierde o sumă de 1.000.000 sau 1.500.000 și chiar 2.000.000.

Ce voiți mai bun? Sunt de bună compoziție.

Ei bine, D-lor, când este vorba de a reda viața unui oraș ca Galații, primul port al țerei, scump este ca Statul să dea... admit 2 milioane, în primul an, admitând că paguba acesta nu va fi compensată, dar de sigur se va compensa cu prisosință; rău este ca Statul să facă acest sacrificiu pentru a reda viața acelui oraș? Apoi, D-lor, s'a aruncat decimii de milioane pentru fortificări, și omeni speciali, omeni de știință vă spun că acele fortificări nu sunt de nici o utilitate practică, și cu toate acestea se continuă. Cine

voesce să se convingă despre lipsa de utilitate a fortificațiunilor, nu are de cât să ia discuțiunile parlamentului din Komo, și va vedea că proiectul de fortificări de acolo, a căzut tot pentru acest cuvânt.

Ei bine, când mai cheltuim atâți bani cu asemenea lucrări, cari unii le cred utile și alții nu, nu trebuie oare să facem acest sacrificiu pentru a reda viața acelui oraș? Este adevărat că fortificările sunt lucrări foarte frumoase, și am auzit dicându-se ca să se fortifice și Galații, dar eu, de și nu sunt special în materie, ași putea dice că e bine să le facem, dar să vedem ce avem de apărut; căci, D-lor, dacă Galații va mai merge ca astăzi, în curând vom avea din el un imens sat, iar nici de cum un oraș, care să merite a fi apărut.

Pe când era în discuțiune împrumutul de 26 milioane, am avut ocaziune să intru din întâmplare în secțiunea a 4-a, și acolo am auzit pe D. Germani, care la obiecțiunile făcute de D. Aslan că acest împrumut înmulțesce sarcinile budgetare cu 1 și jumătate milioane, D. Germani a spus: ce să facem? Trebuie să plătim băncii, trebuie să facem acest sacrificiu. Ei, D-le ministru, când e vorba de operații financiare diceți că trebuie să facem sacrificii, și când e vorba de primul port al țerei, diceți că nu trebuie.

Ast-fel fiind, nici această preocupățiune nu poate să vă atragă pe D-văstre; căci în sine nu este exactă; și dacă, în adevăr, Statul ar pierde ceva de la vamă, ar câștiga cu prisosință din alte părți, și să vă spun de unde:

În primul rând ar câștiga din darea patentelor. Am aci, din întâmplare, nisele date statistice de felul cum au mers patentele de la 1881 până azi, care ne arată că pe când patentele în 1881 da 174.657 de lei, în 1887-88 nu au dat de cât 116.053, adică cu 58.000 lei mai puțin, o scădere de 34 la sută, și acest fapt dovedesce decadenta orașului, pentru că cine dice mai puțin patente, dice mai puțin patentari, și cine dice mai puțin patentari, dice mai puțin comerțanți.

D. ministru a susținut acel împrumut de 26 milioane, cu care am avut o pagubă reală și care a compensat-o nu știu cum, și a spus să facem sacrificii; și astăzi, când noi susținem porturile france, ne amenință dicându-ne că vom fi siliți să punem imposite noi.

Creându-se porturile france, se vor îmbunătăți toate relațiunile noastre comerciale cu comerțul străin, și prin îmbunătățirea relațiunilor noastre comerciale se va înmulți și numărul comerțanților, și prin înmulțirea numărului comerțanților se vor îmbunătăți și veniturile Statului.

Prin urmare, în privința argumentățiunii că prin reinființarea porto-francurilor fiscalul ar pierde milioane, nu am de cât să mai adaug cele următoare pe lângă cele spuse deja. Nu am de cât să vă spun că ori cine din D-văstre

a mers prin Galați și mi pare bine că onor. D. președinte al consiliului care a fost deputatul Galaților, este aci presinte pentru ca să vă spună și D-sa că în ulița Domnescă, în strada cea mai principală a comerțului, sunt o sumă de prăvălii cari astăzi stau închise, și stau închise de mai mult timp.

Apoi ce însemnă când vedem că într'un oraș stau o sumă de prăvălii închise, neînchiriate. Negreșit nu poate să însemneze alt ce-va de cât o pagubă însemnată atât pentru proprietarii acelor prăvălii cât și paguba pentru veniturile țerei, pentru veniturile Statului, pentru că Statul perde fonciera; căci impozitul funciar cum și dupe ce se evaluează? Negreșit după veniturile unei proprietăți prin urmare pe măsura pe care scade venitul unei proprietăți, pe aceeași măsură scade și venitul impozitului funciar pentru stat.

Era în Galați prăvălii cari se închiriau cu câte 300 de galbeni pe an, și astăzi nu se pot închiria nici cu 50 de galbeni pe an; căci n'are cine să le ia cu chirie. Ei bine, mă întreb: ar fi o pagubă pentru Stat? Dacă un nou avent s'ar da comerțului, dacă operațiunile comerciale s'ar înmulți încât Galații să și redobândească valoarea de mai înainte, oare Statul nu s'ar despăgubi din cota ce ar lua de la funcieră, care va crește de trei și de patru ori mai mult de cât ceea ce este astăzi? Astăzi, vedeți case de locuință cu două etaje părăsite neavând cine să le locuiească spre a le apăsă cel puțin în contra întemperiilor.

Iată, D-lor, ce aveam de obiectat în contra acestor pretense pagube ce se dice că ar avea Statul; cum am avut onoarea a vă demonstra, aceste pagube vor fi cu prisosință compensate din ceea ce ar încasa de la vămi, de la patente, de la foncieră, de la licențe, deosebit că țera întregă va câștiga din înmulțirea relațiilor noastre comerciale.

Lasă că această cestiune pare a fi de o mică importanță; căci nimeni nu a discutat decât s'ar înmulți ori nu transacțiunile comerciale, dacă porturile franco s'ar înființa, și mi rezerv să vin imediat și să discut acest punct.

D-lor, dacă argumentul bănesc nu are trecere, să nu înduioșdă cine-va de acela care se raportază la vexațiunile ce se dice că s'ar face la barieră, când ar eși cine-va din oraș, mi pare că este remediul de a se aduce acestor vexațiuni ce s'ar putea face de agenții fiscali la eșirea omenilor din oraș. Și astăzi funcționarii vamali tot crează vexațiuni cu toate că nu sunt porturi france, și acesta nu trebuie să modifice soluțiunea ce trebuie să dăm acestei chestiuni importante. Dar, D-lor, să nu vă preocupați nici de această cestiune a vexațiunilor; căci s'ar putea determina printr'un regulament, ca nimeni să nu suferă; și dacă astăzi eu particular pot cumpăra un obiect din Paris, care mi vine acasă fără să mă ocup de loc ce drept

de vamă să plătesc, ce declarațiuni să fac, dacă magazinul Primtemps, din Paris sau altul se însărcinează cu toate acestea, și face ca eu să primesc direct obiectul din Paris fără să mă preocup de ce-va, cum credeți că comerciantul gălățen să nu potă să facă și densusul ceia ce face comerciantul străin? Pentru ce dar creați dificultăți în această cestiune, dificultăți cari nu sunt și cari nu pot să fie? S'a dis, d-lor, plecând dintr'o altă ordine de idei: n'aveți porturi france, dar ați aveți antrepozitele.

Ei bine d-lor, instituțiunea antrepozitelor așa cum e la noi, nu poate să aducă servicii, de cât marilor, dar marilor comercianți; și trebuie să ținem socoteală că marii comercianți sunt trei, patru, și mică, adică, de aceia de cari trebuie să ne interesăm mai mult, sunt sute. Sciți cum se fac antrepozitele la Galați și Brăila? Se aduce marfă de un comerciant oarecare; el declară la vamă: am marfă în cutare cantitate pe care o depun în antrepozit, funcționarul vamal stă și pândescă ca să vadă dacă nu poate fi o greșală de cifră. Greșescă să spună că i s'a adus 10,000 și în realitate să fie 11,000, fără ca în declarație să fie mai puțin ca valoare, fără ca marfa să fie ascunsă? funcționarul vamal o confiscă. Dar trec peste aceste detalii, viu la fapte. Se dice: aveți antrepozite, magazii Dv., D-lor comercianți, le puteți pune acolo mărfurile și să le scoteți când voiți, și atunci plătiți vama.

Apoi bieții comercianți trebuie să facă nu știu câte declarații, să umble din biuro în biuro, din magazie în magazie, la toate numerile din aritmetică, până să găsească un funcționar ca să potă scote marfa, ast-fel că perde o și de multe ori două.

D-lor, două sau trei comercianți mari în fața acestei dificultăți au recurs la următorul expedient: s'au adresat la ministrul de finance și au cerut să numescă un funcționar al Statului, dar plătit din pungile lor, și să stea la dispoziția lor.

Dar vă întreb, câți sunt comercianții a căror afaceri sunt atât de mari, în cât să potă plăti funcționar care să stea la dispoziția lor?

Sunt mulți comercianți al căror întreg câștig nu acopere suma cu care trebuie să se plătească un funcționar. Și fiind-că, un D-nu Konțelman, fabricant de lumânări, a dat o petițiune pe care am citit-o în comitetul delegaților, vă voi spune în ce stă această industrie a lumânărilor: se aduce din străinătate o materie numită parafină, care se întrebuintează la fabricarea lumânărilor de stearină și ceară, și fiind-că, mulți comercianți nu pot plăti această marfă o declară în antrepozit, și dacă are nevoie să scotă ceva marfă trebuie să se ducă să piardă zile întregi până să o scotă ca să și potă fabrica lumânări, încât unul din acești comercianți a venit la mine cu o plângere și m'a rugat să o presint D-lui ministru și pe

care nu am prezentat-o până acum, prin care se rogă a se pune capăt acestor greutăți ce întâmpină. Așa dar, aceste antrepozite în loc să ajute pe micul comerciant sau industriași l face să suferă. Dar antrepozitele mai au încă o particularitate a lor care consistă într'un vițiu al vamei: să se declare mărfurile din antrepozite pe greutate și sunt multe mărfuri cari sunt supuse uscăciunii, cum stafidele, fructele, zahărul chiar; ei bine, pentru această scădere a mărfii se plătesce taxa vamală. Apoi ast-fel de serviciu aduc aceste antrepozite? Să nu se dică, aveți legea vamală care vă prezintă multe înlesniri și, prin urmare, ce mai cereți portofrance; acest limbajiu poate să l țină unul sau două comercianți al căror câștig permite să aibă funcționari în permanență; însă marea majoritate a comercianților nu pot face această și de aceea porturile france sunt indispensabile.

În sfârșit, D-lor, pentru obiecțiunile multiple cari se fac și obiecțiunea care ocupă cel întâi loc în răspunsul minorității comitetului delegaților este aceasta: *Știința condamnă înființarea porto-francurilor*. Cuvinte mari, cum s'ar dice; nu mai sunt la modă astăzi porto-francurile, toate țările din lume le au desființat sau sunt pe cale de a le desființa, făcând prin această alusiune la intențiunea ce ar avea Austro-Ungaria să desființeze porto-francurile de la Triest și de la Fiume, ce căutați D-văstre cu această lege veche care nu mai are rațiune de a fi.

D-lor, chiar acei cari dic aceste cuvinte recunosc că porto-francurile au fost o instituțiune care a făcut să propășescă și să progreseze orașele cari le au avut, porto-francurilor li se datorează prosperitatea, că prin ele relațiunile comerciale internaționale s'au înmulțit, și totu-și dică astăzi nu mai sunt la modă. Onor. D. Blaramberg, prin raportul D-sale v'a spus cum știința este constantă în asemene materie și această știință, dacă în regulă generală nu aprobă porto-francurile pentru orașele mari, pentru centrurile mari comerciale, cari nu mai au nevoie de această încurajare, această știință însă le impune ca o necesitate acolo unde este vorba de o țară care are nevoie de a importa mărfuri din alte țări. Dar pentru ce să discutăm noi și să dicem știința dupe știința altor națiuni? Ce să ne punem noi și să ne facem haine dupe hainele altor națiuni? Pentru ce să ne comparăm cu Franția care are Marsilia și cu Englitera care are atatea porturi mari? Pentru ce să ne comparăm cu Belgia care are Anvers? Pentru ce să ne comparăm cu Italia care are Genua? Noi nu suntem în Franția, Galații nu este Marsilia. Apoi poate să fie comparațiune între noi și aceste țări? Nu vedeți D-văstre că de când s'au desființat porto-francurile aceste orașe s'au desființat din ce în ce și se desființază pe ce și merge? Prin urmare, să nu ne mai comparăm cu alte națiuni și să dicem că așa trebuie să facem și noi;

pentru că condițiunile noastre nu sunt aceleași și trebuie să le judecăm dupe necesitățile noastre; și chiar acolo, D-lor, încă această axiomă științifică nu este indiscutabilă cum vă pare, și când ne diceți nu vedeți că Prusia a desființat Hamburg, aveți aerul a dice, dacă acea țară face așa de ce să nu facem și noi cari suntem un Stat ce ne învățăm de la politica acelei țări? Apoi, D-lor, și acolo n'a fost o cestiune economică, totă lumea scie că acesta era o cestiune eminentemente politică în interesul unității Germaniei, și mi aduc aminte că prințul de Bismark când a făcut acesta, lasă că a dat o compensațiune de 46.000.000 mărci pentru construire de docuri, dar a clădit un alt oraș cu aceste construcțiuni și această măsură era impusă pentru unirea întregii Germanii.

Era mijlocul de a sili Hamburgul, orașul liber, să intre în uniunea vamală, și prin urmare, să intre în administrația generală a Germaniei, a imperiului german; era ideea mare a unității Germaniei.

Apoi, la noi aceste considerante nu sunt. Am să vă spun o rațiune tot atât de științifică, care militază în favoarea porturilor france ca și a D-vostre, dacă este vorba să discutăm științific.

Pe când noi aveam un port franc, pe care l'am desființat, Rusia, care se îngrijea de progresul comerțului său, a desființat și ea porto-franco de la Odesa, pe care nu avea nici o necesitate de a l ține, și în același timp înființază un porto-franc la Batum, unde avea nevoie de comerț ca să prospereze, și nimeni nu s'a găsit care să spună că guvernul rusesc nu a știut ce face; acel guvern liberal, care a desființat porto-francul de la Odesa, a început să devină retrograd când l'a înființat la Batum? Prin urmare, acest argument care s'a adus, dîcînd că știința condamnă porto-francurile, să mă erte, că nu este exact.

D-lor, dacă aceste argumente nu au nici o rațiune, dacă aceste considerante nu pot sta înaintea unei rațiuni, îmi veți da voce, înainte de a termina, să dic câte-va cuvinte asupra avantajelor reale ce trebuie să avem și pe cari le-am avea noi dacă am reinființa aceste porto-france, admitînd acest proiect de lege. S'a dis: are să fiă un avantaju înființarea porto-francului pentru Galați și pentru Brăila, dar țera nu va câștiga nimic din acesta, și dacă este vorba să facem sacrificii pe cari țera să le plătescă, ar trebui ca să i se dea ceva în schimb, dar în schimbul lor nu i se dă nimic; prin urmare, nu înțeleg de ce s'ar face aceste sacrificii; acest argument l'am audît din gura unui Domn ministru.

Domnilor, în primul loc este constat adî că toate țările, când dic avem interese de apêrat, înțeleg interese comerciale, că toate țările se preocupă de a și întinde relațiunile comerciale, de a și da o extensiune cât de mare debușeurilor lor comerciali; vedeți adî în Africa un stat

puternic, pe Germania, făcînd aprôpe un rebel pentru ca să și afirme supremația pentru deschidere de debușuri; ați veduț resbele susținute de Franca și de Anglia la marginele lumii pentru ca să și întindă cât mai mult relațiunile comerciale și să și deschidă debușuri pentru produsele mărfurilor lor.

Dacă s'ar înființa porto-franco la Galați și Brăila, mărfurile franceze și engleze, cari au fost mai înainte aci în cantități colosale, ar veni iarăși în antrepozitele de acolo și ar găsi o piață de scurgere prin Galați și Brăila; și Franca și Anglita, ale căror mărfuri s'ar vinde pe piețele noastre, s'ar interesa de această țară și în momente de grea cumpănă s'ar sili să ne dea sprijinul lor, nu atât de iubire către noi, ci pentru ca să și apere interesele lor comerciale.

De când, D-lor, nu mai sunt interese franceze la gurile Dunărei, de atunci Franca nu mai dice nimic în interesul României, de atunci nici o voce francesă nu s'a mai ridicat în favoarea noastră, de cât, pôte, de simpatie, nu ca să și apere interesele lor.

Este bine, D-lor, să facem ca toate națiunile să se intereseze de noi și de țera noastră, și cred că ideea acesta o avem cu toții, și de aceea credem că nu este bine ca să aducem toate avantajele numai unor națiuni, ci să aducem avantagie egale tuturor națiunilor fără deosebire, și de aceea dacă ar fi veri-un mijloc posibil să facem un bălcu mare la noi în țară pentru tot comerțul străin, atunci am face nu numai un serviciu destul de însemnat comercianților străini, dar am face un serviciu foarte însemnat atât comerțului nostru cât și țerei întregi; căci atunci ar câștiga totă lumea, și acest câștig ar fi în avantajul țerei și al Statului; căci când particularii câștigă, când cetățenii unei țări se îmbogățesc, atunci și Statul și țera întregă se îmbogățesc.

D-lor, instituțiunea porto-francurilor este un avantaju și din un alt punct de vedere, pentru că ori-ce comerciant care are o marfă ôre-care vine și depune aceea marfă în depoă la portul Galați sau Brăila și pentru ca aceste mărfuri să pôtă fi depuse în depozitele unui port, trebuie să fie aduse cu diferite vase și mai cu sémă cu vasele cu pânze și aceste vase au un însemnat personal, acest personal numeros, care stănd în port, vine în oraș și cumpără tot ceea ce le trebuie și și varșă aurul pe piéta acelu oraș și apoi, la plecare, el nu plăcă nici o-dată deșert, ci încarcă cereale sau alte producțiuni ale țerei.

Atunci aveam avantajul de a avea aur în profusiune, de a vinde cerealele noastre mai scump la Marsilia de cât astăzi din cauza scăderii navlului. Cerealele noastre erau căutate cu prețuri bune, și cum toți suntem cultivatori, țera întregă beneficia. Iată avantajele porturilor franceze. Vă supără reinființarea lor? Cred că nu; din contră, este un câștig pentru noi.

S'a dis că prin desființarea porturilor france s'ar da un avênt creațiunei de industriei, și că prin reinființarea porturilor france s'ar desființa aceste industriei. Îmi veți da voce să dic și în această privință câte-va cuvinte.

Este absolut inexact a se dice că de când s'a desființat porturile france s'a înființat la noi veri o nouă industrie sau veri o industrie existândă ar fi progresat fără porturile france. În urma desființării acestor porturi am veduț următorul fenomen: O mulțime de case comerciale au dispărut. Este drept să ne întrebăm cui se datoresce acesta?

Rațiunea vă va spune următorul lucru: Comerciantul mic astăzi nu mai pôte trăi din cauza taxelor vamale multiple; el este silit să deburseze mai înteu valoarea mărfurilor și apoi o taxă vamală, care este cu mult mai mare de cât chiar valoarea mărfurilor cari le aduce. De aceea, comerciantul mic nu mai aduce marfă și s'a retras, s'a lăsat de comerț. Acesta e un lucru regretabil. Astăzi concurența nu mai este posibilă, și cine perde tot-d'a-una din lipsa concurenței? Perde consumatorul, perdem noi. Și ce vor păgubi industriele noastre, adică câți-va industriali; căci pletora de industriei și industriali știți că nu prea avem? Eu v'am dat un exemplu pipăit că comercianții cei mici au păgubit, și am putea dice că comerțul mic mai că nu mai există. Să admitem că un industrial, duoi, ar păgubi prin reinvierea, ca să dic așa, a o mulțime de mici comercianți, ce a eșit de acolo? Să admitem că ar păgubi duoi, trei industriali prin înființarea porto-francurilor, fiind-că mărfuri similare ar intra în țară și le-ar face concurență. Ei și? Apoi să nu împingem șovinismul până a ne impune lucruri proște și scumpe numai pentru că marfa pörtă eticheta națională a unui industriei național. Nu e nici serios, nici demn pentru Parlament să facem din acesta un argument spre a respinge o lege salutară, care ar înmulți relațiunile noastre comerciale. Eu, ori cât de bun român ași fi și sunt, nu voi primi nici o-dată să port un lucru românesc prost și să l plătesc foarte scump, de cât un lucru bun și eștin care mi ar veni din străinătate. (Aplause).

Mi amintesc că D. ministru de externe, într'o întrunire de la hotel de France, și spunea părerea D-sale și aducea și acest argument: dar apoi contrabandele s'ar înmulți într'un mod îngrozitor dacă s'ar înființa porto francurile..... Iar D. Germani făcînd semn vedit de adesiune. Dar astăzi cine vă garantază, D-lor miniștri, contrabanda pe cele câte-va decimi de mil de kilometre de pe fruntarii? Contrabanda se va face tot-d'a-una. Este o cestiune de vigilență a funcționarilor vamali. Argumentul acesta este dar fără însemnătate într'o cestiune așa de importantă ca aceea a reinființării porturilor-france și, prin urmare, să nu vă preocupați

D-văstră de această contrabandă. Cum? E mai ușor ați de a păzi întreg litoralul Dunărei de 1500 kilometri și toți munții și albia Prutului de cât s'ar putea păzi circumferința orașelor Brăila și Galați, în cazul când s'ar face porturi franceze? D-lor, să judecăm această chestiune și să reducem argumentul la ceea ce e.

Iată, D-lor deputați, obiecțiunile ridicate contra porturilor franceze, obiecțiunile pe cari am avut onoarea să le discut și să aduc la aprecierea D-văstre observațiunile mele. Motivele pe cari residă opozițiunea din partea guvernului sunt în altă serie de idei, și trebuiesc căutate în domeniul politic și trebuie să ne dăcem, cel puțin în ceea-ce mă privește personalmente: De vreme ce prin această situațiune nu profită de cât comerțul german, evidentmente că interesul german se ocupă la înființarea porturilor franceze. (Aplause). Și atunci, D-lor, când numai această unică rațiune există, ori-care ar fi simpatiele cari le-ași avea pentru această țară, nu mă voi opri de a dice: Fiind-că Germania ne dă bunul exemplu de ași protege industria și comerțul său chiar impunând grele sacrificii unei națiuni amice, să urmăm același exemplu și să dăcem: Până aici; vom apăra și noi comerțul și industria noastră și vom înființa porturile franceze. (Aplause).

D-lor, probabil că discuțiunea nu se va mărgini la ceea-ce am avut onoarea să spun eu, ci ea va lua proporții mai mari; dar fiind-că eu nu voi mai lua parte, și să fac această declarație că fără partidă luată mai d'inainte și fără să înțeleg nici a fi ostil guvernului nici a eși din cadrul principiilor cu cari m'am ales și în virtutea cărora am venit aici, fiind chestiunea pur și simplu economică și românească voi vota pentru înființarea porturilor-france; pun soluțiunea ei în sensul acesta și vă rog și pe D-văstre să o vedeți tot ast-fel: Ori-cine e român și se îngrijese de interesele românești e o datorie să voteze pentru; cine se interesează de interesele străine, cine voește să le protejeze, va vota contra. (Aplause).

D. vice-președinte, V. Pogor: D. Duca are cuvântul.

D. G. Duca: schimb cu D. Păucescu, rezervându-mi dreptul de a vorbi la rândul D-sale.

D. Gr. Păucescu: D-lor, onor. meu amic, D. Poenaru, a început bine cuvântarea sa dar a terminat-o rău. A început bine discursul său arătându-ne cum ar trebui să discutăm și să votăm propunerea ce e în discuțiune. Ne a dăis că trebuie să o discutăm în mod obiectiv, și să o votăm fie-care dupe convingerea noastră, fără să ne uităm la cei cari au propus-o, nici la cei cari o combat, fără să ne preocupăm de influențele personale ce sunt în joc. Diceam că a început bine; căci, fără induoială, aceste povești erau bine venite într-o chestiune de atâta însemnătate care implică atâtea interese și finan-

ciare și economice și politice; se răspândește în adevăr, D-lor, șgomotul că în această propunere ar fi o luptă politică între ore-cari influenți mari și puternice în această Cameră iar nu o chestiune curat economică. Și este adevărat că vedem de o parte, că cel mai influent și mai respectat dintre noi toți, onor. nostru președinte se găsește printre propunitorii acestei propuneri; iar de alta, guvernul înclină contra și acesta a adus puțină confuziune în cele ce au precedat discuțiunea de ați. Pentru că se pare că se găsește în această Cameră ore-cari elemente cari ar voi să se folosescă de această deosebire de vederi și să aducă desbinarea în stnul majorității.

Din nenorocire însă, D-lor, am dobândit convingerea că nici unii nici alții nu vor să impue ideile lor, că nu vor să interpue înțurirea lor personală în aceste grave debateri, și că putem să o discutăm și să o votăm fără a ne preocupa de cât de chestiunea însăși.

Acăsta ne indemnă adineori să facem și D. Poenaru, începând cuvântarea sa, și repet, acest indemn este bun și 'l primesc.

Însă onor. meu amic, D. Poenaru, dacă a început bine a terminat rău și dupe părerea mea nu s'a ținut tocmai de poavața dată. D-sa dăcea să votăm fără să ne uităm la chestiune și a terminat dăcând că nu pôte fi bun român de cât acela care ar primi opiniunea D-sale.

Eu 'l-ași ruga să bine-voiască a fi mai tolerant, mai ales într-o chestiune așa de gravă să permită și acelora cari nu sunt de opiniunea D-lui săși iubescă țera (aplaude).

În colo vedeți că chestiunea, D-lor, propunerea este foarte atrăgătoare și se prezintă într'un mod foarte favorabil. Ni se spune că portul cel mai mare al țerei este în decadență, pere, și ni se cere să facem ceva pentru a'i reda vitalitatea perdută, să faceți ore-cari sacrificii pentru densusul. Așa în cât chestiunea se prezintă ca un fel de ajutor în favoarea celui mai mare și mai frumos port al țerei; ni se cere să reînființăm portul franc. De aceea se pun încă de la început două întrebări: Întăia, dacă desființarea porturilor-france este cauza principală a scăderii portului Galați, și al doilea dacă reînființarea pôte să 'l aducă prosperitate.

Și ați auzit afirmându-se că singura cauză pentru care Galați dau îndărăt este lipsa portului franc și că, prin urmare, îndată ce acest oraș va deveni din nou porto-franc și va relua avântul perdut și va reînțepe să înflorască.

Așa în cât chestiunea se reduce la această: Este adevărat că cauza unică, sau cel puțin cauza principală a decadentei portului Galați este desființarea portului franc?

Apoi, D-lor, lucrul acesta nu este cu desăvârșire demonstrat; din contră se pôte vedea la prima ochire că această afirmațiune nu este tocmai exactă.

Galați în adevăr sunt în scădere; dar Turnu-Măgurele, dar Severinul, dar Giurgiu n'a scăzut?

Întrebați pe fie-care din aceste localități și veți vedea că fie-care din porturile noastre a scăzut, că afacerile s'au împuținat că prăvăliile rămân neînchiriate când mai înainte nu se găseau destule pentru a se închiria și vedeți că nu mai putem afirma în mod sigur că desființarea porturilor franceze este cauza unică sau cel puțin cauza principală pentru care Galați nu prosperază.

Este aci un fapt general tutulor porturilor dupe Dunăre și deci acest fapt general trebuie să aibă o cauză generală. Și cauza, D-lor, este cunoscută de toți, este înființarea căilor ferate. Înainte și importul și exportul se făcea pe Dunăre și acum se face prin toate gările drumului de fer. Fie care gară a devenit punct de export.

Pentru ce a scăzut Turnu-Măgurele, de exemplu? Pentru că înainte toate produsele nu numai din Teleorman, dar încă din județele Olt și Argeș se duceau la Măgurele, se desfăceau acolo, se încărcău acolo; case mari de comerț aveau represintanți cari se aprovizionău în Turnu-Măgurele, cari aveau depozite și încărcău mărfuri. Astăzi în fie-care gară se cumpără produse, se fac aprovizionări și astăzi produsele se duc drept la Brăila cu drumul de fer, și ast-fel perde Turnu-Măgurele, ast-fel perde Severinul, ast-fel perde Giurgiu și era natural ca Galați, cel mai însemnat din toate orașele dupe malul Dunărei, să fie cel mai isbit prin acest fapt general.

D-lor, am ascultat cu cea mai mare luare aminte discursul onor. preopinent, și ceea-ce am văzut în el este un răspuns la obiecțiunile făcute. D. Poenaru a dăis începând: „Voim să răspundem la obiecțiunile cari se fac contra reînființării porturilor franceze”. Și chiar raportul făcut de eminentul nostru vice-președinte, D. Blaramberg, în mare parte nu face nici el de cât a răspunde la obiecțiunile făcute. Dar această nu e destul. Ceea-ce se cere în adevăr, și totă lumea o scie, este să se dea un drept, un privilegiu special pentru Galați, să se facă o excepțiune la dreptul comun al celor-alte orașe, să se facă pentru Galați ceea-ce nu există pentru cele-alte porturi.

Dar, dacă este așa, atunci numai este destul să se răspundă la obiecțiunile ce se fac, trebuie să se aducă un cuvânt temeinic ca să eșim din dreptul comun și să facem ca orașul Galați să fie pus în o pozițiune excepțională.

Nu este destul ca să se răspundă la obiecțiunile ce s'ar putea aduce, ci trebuie să se aducă cuvinte decisive cari să ne pună pe noi în pozițiune de a crea din nou acest privilegiu. Ei bine, D-lor, cuvântul decisiv nu-'l găsim. Eu am ascultat tot ce s'a vorbit, am citit mai tot ce s'a scris în această privință și vă mărturisesc că nu

am vădut nimic. Am vădut în raportul D-lui Blaienberg că se fac ci ațiuți din autori cunoscuți. Dar ce însemnă această? Fără îndoială, nu s'ar putea dice că știința este în favoarea porturilor france. Acesta a mărturisit o chiar D. Virgiliu Poenaru. Dacă nu se poate afirma că știința economică este contra porturilor france, dar cel puțin se poate afirma că este controversată chestiunea, că în ceea ce privește porturile france opiniunile economiștilor sunt împărțite și, prin urmare, cu multă înlesnire se pot aduce citațiunile pentru și contra porturilor france; așa în cât citațiunile ce s'au făcut în raport nu dau cuvântul decisiv pe care îl cerem pentru a crea un privilegiu, pentru a eși din regula dreptului comun al întregii țări și de a da ceva special pentru orașele Galați și Brăila.

Dacă știința este indecisă, faptele însă, D-lor, ce se petrec în alte țări sunt fără îndoială contra acestei idei. S'au adus multe exemple și unele dintr'ensele s'au tăgăduit. Totuși, este sigur un lucru: că în genere țările cari merg spre civilizațiune și cari aspiră să introducă sisteme economice mai înaintate, mai conforme cu știința, nu le vedem înființând din nou porturi france; dintr'acele le vedem desființând rënd pe rënd porturile france cari există și înlocuind această instituțiune prin antrepozite, cari în adevăr sunt mai conforme și cu cerințele științei și cu necesitățile practice ale sistemului vamal.

Așa dar, dacă examinăm știința, fără îndoială, nu este în favoarea porturilor france, și dacă examinăm faptele ele sunt în contra acestei instituțiuni. Nu găsim dar nici în știință, nici în practica țărilor civilizate motivul decisiv pe care îl cătăm, motivul hotărâtor care să ne îndemne în favoarea înființării acestui privilegiu. Atunci vă întreb: Pe ce vă întemeiați ca să cereți înființarea porturilor france? Socotiți că dacă se vor înființa porturi france va reîncheie prosperitatea Galaților?

Dar încă o dată ce vă face să credeți acesta? Nu desființarea porturilor france, ci înființarea căilor ferate a împuținat activitatea în Galați. Și deci, reînființarea porturilor france nu vor putea să i redea activitatea perdută.

Și afară de această circumstanțele s'au schimbat. Dacă în trecut porto-franc a putut aduce prosperitatea, cauza este că nu existau căi ferate mai înainte, și apoi cauza este că atunci nu existau alte porturi france; de ôre-ce acum căile ferate crează alte locuri de intrare și de eșire a mărfurilor, și afară de aceasta există la Reni un porto-franc care poate să facă concurență Galaților, nefiind dar aceeași situațiune economică nu este demonstrat ceea-ce trebuie să se demonstreze, că prin această reînființare a portului-franc veți readuce înflorirea Galaților. Așa dar, acei cari propun reînființarea porturilor,

dar pot răspunde numai la obiecțiunile ce se fac în contra reînființării, nu dau nici un cuvânt care să ne hotărască a primi propunerea lor. Dar dacă nu se aduce nici un cuvânt hotărâtor în favoarea porturilor-france, din contra apoi sunt cuvinte hotărâtoare cari să ne facă să nu primim propunerea ce se face.

Mai înainte, D-lor, sistemele economice și vamale pot să aibă și au în realitate relele și bunurile lor, foloșele și pagubele lor; ceea-ce însă nu poate să ne dea de cât pagubă este asociațiunea de la un sistem la altul, lipsa de sistem.

Este necontestat că înființarea porturilor france pot să aducă daraveri mai însemnate într'o localitate dată, și asemenea este exact că desființându-se porturile france și făcându-se dokuri, vom putea avea aceleași foloșe, fără să avem neajunsurile porturilor france, dar dacă ați faceți porturi france și mâine le desființați, este necontestat că această nestatornicie are să aducă numai rele.

Tot așa este și cu sistemele protecțiunii și acel al liberului schimb. Este cunoscut că aceste două sisteme au foloșe și neajunsuri, dar iarăși este necontestat că perpetuul schimb de la unul la altul, oscilațiunile dese și schimbările repezi nu pot să aducă de cât pierderi. Lucrul este lesne de demonstrat. Este știut că ori-ce aședământ mare, fie comercial, fie industrial, se basază pe starea economică, pe starea vamală a țării în care se înființază.

Și este învederat că ori-ce ar fi starea economică și starea vamală a unei țări, se pot funda aședăminte conforme cu această stare. Ce se întâmplă însă când această stare se schimbă? Este că aședămintele de cari vorbim nu mai pot să i realizeze prevederile lor; calculele lor sunt răsturnate, și ele condamnate să piară.

La noi în țară de cât-va timp s'a inaugurat sistemul protector. S'a hotărât că se vor protege câte-va industrii în contra concurenței din afară. Și pe baza acestei idei am făcut convențiunile comerciale cu mai toate Statele cu cari suntem în contact.

Ei bine, basate pe acest sistem economic și vamal, se institue un întreg sistem de interese, de aședăminte industriale, care este ruinat cu deservire prin schimbarea sistemului adoptat. Ast-fel când ajunge într'o țară ca această stare economică să fie schimbată dintr'un moment în altul, de la protecțiune la liber schimb și de la liber schimb la protecțiune, este evident că ceea ce țesă numai inspiră nici o încredere și toți ômenii cari au capitaluri de angajat, aședăminte de înființat, pot să dică: nimic în această țară nu este sigur, și prin urmare, nu este nici o afacere de făcut.

D. N. C. Aslan: Sunteți în mare eróre.

D. Peucescu: Cine din noi poate dice că nu este în eróre? Poate un sistem ôre-care să aibă avantajie și desavantajie, dar

ceea-ce este sigur e că lipsa de un sistem, oscilațiunea de la unul la alt sistem, nu face de cât rău.

Ei bine, ce facem noi astă-ți? Desfăcând ceea-ce am făcut acum câți-va ani și cu hotărârea luată să revenim peste puțin la starea de astă-ți. Oscilăm între un sistem și altul și creăm această stare de nesiguranță, de neîncredere, care gonesc capitalul și descurajază întreprinderile. Am avut porturile-france și vă mărturisesc că dacă ași fi fost aci când s'a cerut desființarea lor, eu unul ași fi cerut să nu se desființeze; ași fi fost cel întâiu care ași fi cerut menținerea lor, pentru că pe această stare de lucruri se întemeia o mulțime de interese cari au fost sacrificate, o mulțime de combinații cari au fost înșelate.

Dar porturile-france s'au desființat și comerțul a fost nevoit să caute alte căi, să i ia alte deprinderi, să i facă alte combinații, și venim acum să schimbăm din nou starea legală de lucruri ca să ruinăm interesele create din nou, să dejucăm combinațiile făcute pe baza stărei de lucruri existente.

Mai mult de cât atâtea, am sacrificat atâtea milioane pentru docuri și întreprinderi. Și în momentul în care se gâtesc, noi le dăm cu piciorul în gârlă, le facem nefolositoare. (Înteruperi).

D. vice-președinte, V. Pogor: Nimeni nu a întrerupt pe D. Poenaru când a vorbit, și vă rog să respectați libertatea parolei și pentru D. Peucescu.

D. Peucescu: Am avut sistemul porturilor-france și am făcut rău că l'am lăsat mai înainte de a ne fi asigurat că a devenit nefolositor. Dar acum am părăsit acel sistem, ei bine, am face tot atât de rău dacă l'am părăsi și pe acesta. Să ne ținem de una; căci altminteri nu mai inspirăm încredere.

Ei bine, dic, o țară serioasă se ține de ceea ce a apucat. Și din momentul în care am găsit de cuvânt de a desființa porturile-france și a înființa docuri și antrepozite, din acel moment este o datorie pentru noi să nu creăm schimbări continue în atitudinea noastră internațională. Așa dar, să grăbim facerea docurilor și a întreprinderilor în cele mai bune condițiuni, fără a ne mai întorče la ceea ce am avut și am desființat.

Mai este și un alt cuvânt care se opune la reînființarea porturilor-france, și care se lęgă de această chestiune: Sunt convențiunile comerciale cu statele vecine. Acestă chestiune trebuie să o pun limpede și lămurit înaintea D-văstre ca să vedeți că ea nu este numai o chestiune de convenință internațională, ci și o chestiune de dreptate.

D. N. C. Aslan: Și națională.

D. vice-președinte, V. Pogor: Vă rog să nu întrerupeți; veți avea cuvântul la rëndul D-văstre.

D. Gr. Peucescu: Onor. nostru raportor, făcând aluziune la această chestiune,

șica că cu reînființarea porturilor-france vom afirma neatărnarea noastră economică. Este foarte adevărat că trebuie să căutăm să ne redobândim neatărnarea noastră economică; dar trebuie să căutăm să o redobândim așa cum se poate face. Neatărnarea economică nu o putem afirma dupe cum voim, ci dupe cum trebuie. Este sigur că nici un stat nu este absolut independent economic. Tote Statele sunt legate prin convențiunile internaționale și așa suntem și noi. Cine face convențiunile ori particulare, ori internaționale, este dator să se ție de dăsele, nu poate să le schimbe dupe plac.

D-lor, am inaugurat un sistem de convențiunile comerciale deosebite cu fie-care din țările străine. In aceste convențiunile nu mai figură clausa națiunei celei mai favorisate. Prin aceste convențiunile tratăm in mod deosebit pe unele state: unora le acordăm avantajie pe cari le refuzăm altora. Mă întreb, ce are să se întemple imediat dupe înființarea porto-francurilor? se va întempla că mărfurile tuturor acestor state cu cari avem și nu avem convențiunile comerciale să ajungă in aceste porturi pe picior de egalitate. Și la eșirea din porturi este absolut imposibil să deosebim care marfă a venit din cutare stat și care din cutare stat. Declari porto-franco tote mărfurile venite din străinătate? N'ai să le întreb de unde vin și fie-care marfă are dreptul să se așede ori unde. Când es aceste mărfuri din porto-francuri, nimeni nu poate să le mai întreb de unde provin. Ei bine, ce se întemplă cu chipul acesta? Prin această instituțiune a porto-francurilor am desființat cu o singură trăsătură tote convențiunile cu puterile străine.

Ei, apoi atunci unde mai este sistemul nostru convențional? Am muncit, am negociat in parte cu fie care putere, am dobândit ore-cari concesiuni in schimbul altor concesiuni pe cari le am făcut noi,

și tote acestea pentru ca intr'o oră să stergem cu buretele tot ce am făcut!

Și observați că nu avem convențiunile cu tote puterile, că avem cel mai mare interes: să facem convențiunile și cu Austria. Ce interes va mai avea Austria ca să trateze cu noi, când fără nici un tratat îi oferim prin porturile-france tratamentul națiunei celei mai favorisate?

Dar și țările cele-alte și au asigurat ore cari avantajie față cu noi. Și portul-franc desființeză și acele avantajie.

Întreb dacă poate o țară să se porțe in relațiunile ei cu altă țară, așa cum nu este permis să se porțe un particular către altul? Dacă eu aș avea o convențiune cu cine-va, prin care 'i aș asigura ore-cari avantajie, nu 'mi aș permite să nu țiiu sémă de dăsele; căci aș da dreptul celei alte părți să mă tragă in judecată, unde de sigur aș pierde. Apoi, ceea ce nu putem face cu un om in relațiunile noastre sociale, fără induoială că nu ne este iertat să facem când e vorba de relațiuni internaționale.

D. M. Kogălniceanu: Am aduce ocupațiune străină (Ilaritate).

D. Gr. Păucescu: Fără induoială, n'ai dreptul să umbli și să găsești mișloce întorse ca să desființezi un act incheiat cu totă solemnitatea cerută.

Din momentul in care ați acordat avantajie speciale unui stat, nu e cu putință să nu respectați aceste angajamente. (Intreruperi).

D. intrerupător nu s'a gândit de cât la momentul când mărfurile intră in porturile-france, trebuie să se gândească însă și la momentul când es, și in momentul acela nu mai poți să deosebesci care marfă trebuie să plătescă 50 la sută, care 25 la sută; atunci trebuie să le primesci tote cu același tarif.

Lucrul acesta e atât de adevărat că intr'o broșură care s'a împărțit ađi între

deputați se cearcă a se răspunde la această obiecțiune și se propune ca mărfurile, la intrare, să consemneze diferența între tariful cel mai efin și tariful cel mai scump convențional. Ei bine, dacă am admite acest mod de a rezolva cestiunea, acesta n'ar insemna de cât desființarea porturilor-france.

Acestea, D-lor, sunt cuvintele cari pe mine mă hotărăsc să votez contra. Incă o-dată: tote sistemele economice pot să fie bune sau rele, lipsa de sistem însă e fără induoială rea și inființarea porturilor-france ar fi o lipsă de sistem; dupe ce le-am desființat acum 4—5 ani, să le reînființăm ađi, pentru ca dupe 2—3 ani, să le desființăm din nou, și acesta dupe ce am incheiat convențiunile cu tote statele!

Nu este bine ca o țară să fie atât de schimbătoare, nu e bine să se potă șica: Nu este nimic de făcut in această țară!

Și de altă parte, acele convențiunile au acordat ore-cari avantajie, ore cari concesii in schimbul altor, au croit un sistem întreg de așteptări legitime, și nu e bine ca prin măsurile de felul acesta să facem ca aceste convențiunile să nu se mai potă aplica și că acei cari au tratat cu noi reciproc să nu se mai potă întemeia pe cuvântul nostru.

Voiu vota contra acestei propunerii, mai întâiu pentru că ea implică o schimbare prea repede in sistemul nostru vamal, și pe urmă, pentru că desființeză tote convențiunile comerciale și ne pune in imposibilitate de a mai face altele.

D. vice-președinte, V. Pogor: Ora fiind inaintată, consult Adunarea dacă mai prelungesc ședința.

Voc: Pe mâne.

— Ședința se ridică la 5 ore și jumătate, anunțându-se cea următoare pe a doua și 12 Ianuarie.

No. 25.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Ședința de la 12 Ianuarie 1889

Președinția D-lui vice-președinte, V. Pogor, asistat de D-nii secretari U. Boldescu, A. Simu, A. Hinna și G. Tocilescu.

— Ședința se deschide la ora 1 după amiazi.

— Prezenți 156 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 18 D-ni deputați și anume:

In congediu:

D. T. Anastasiu, G. Gr. Cantacuzino, C. Kogălniceanu, V. Urseanu, I. Lecca, I. Negulici, I. Isvoranu.

Fără arătare de motive:

D. Gr. Andreescu, L. Bogdan, T. Calimach, C. Christodorescu, V. Dimitropolu, L. Goilav, M. Marascu, V. Peiu, St. Pleșea, Gr. Cozadini.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se acordă congediu D-lui G. Gr. Cantacuzino.

— Se trimit la comisiunea de petițiunii: petițiunea D-nei Angelina Druzianu, a mai multor locuitori din comuna Popesci, județul Vâlcea, a mai multor locuitori din comuna Corabia, județul Romanați, a mai multor locuitori din comuna Borca, județul Suceava, a D-lui N. I. Baci, a D-lui N. Burcu, a D-nei Maria Pagano, a D-nei Chiriachița Ionescu, a mai multor locuitori din cătunul Dimaciu, comuna Suraia, județul Putna, a D-lui I. Pascal, a mai multor locuitori din comuna Cârna, județul Dolj, a mai multor proprietari de case de pe soseaua Basarab din Capitală, a D-nei Ecat. V. Fălcoianu și a mai multor locuitori din comuna Reacău, județul Bacău.

— Se trimit la comisiunea de indigenat: petițiunile D-lor N. D. Florian, Năstase Panait, G. Georgescu, I. Griesberg, I. Candilie, I. Brociner, C. Ojehovski și A. Constandin.

— Se depun două raporturi ale comisiunii financiare asupra a două proiecte de lege, pentru deschiderea a două credite suplimentare, unul de 13.000 și altul de 25.000 lei la cap. 1 și 16, art. 2, 64 și 65 din budgetul ministerului de resbel.

— Se trimit la comisiunea financiară: proiectul de lege relativ la deschiderea unui credit extraordinar de lei 128.090 pe seama ministerului de resbel; proiectul de lege relativ la deschiderea unui credit extraordinar de lei 6.814 pe seama ministerului de resbel, și proiectul de lege relativ la deschiderea unui credit extraordinar de lei 15.000 pe seama ministerului de resbel.

D. vice-președinte, V. Pogor: Consult onor. Adunare dacă bine-voesce a

valida una din noile alegeri, mai înainte de a intra în ordinea zilei, care este continuarea discuțiunii asupra proiectului de lege din inițiativă parlamentară, relativ la reînființarea porturilor-france.

D. Ion Marghiloman are cuvântul.

D. I. Marghiloman: Eu am luat cuvântul, D-le președinte, pentru o comunicare. Un număr de câte-va sute locuitori, improprietății după legea înșurăteților, au format o comună de veri-o 350 de familii. La început această comună a fost alipită de comuna Neghina; distanța însă dintre această comună și cătunul Muntenii-Buzău, din nou format, este de veri-o 10 kilometre, și în câmpul Bărăganului, 10 kilometre depărtare, înțelegeți D-văstre câte greutateți crează locuitorilor din comuna aceea nouă. Acești oameni de curând improprietății, și-au făcut și biserică și acum roagă pe Adunare să autorizeze ca comuna lor să formeze o singură comună, să se deslipescă de comuna Neghina. Eu solicit de la onor. Adunare ca această petițiune să se trimită de urgență la comisiunea comunală, spre a ne prezenta raportul cât mai de grabă.

— Adunarea încuviințează urgența.

D. Chr. Negoescu: Am onore a depune pe biuroul onor. Adunării o petițiune din partea mai multor profesori relativă la gradațiune.

D. vice-președinte, V. Pogor: La comisiunea bugetară.

D. G. Burghilea: Rog pe onor. biurou a mijloci pe lângă D. ministru de externe să mi se comunice lucrările comisiunii internaționale, instituită pentru stabilirea definitivă a liniei de frontieră despre Austro-Ungaria, și anume, lucrarea încheiată la delimitarea liniei despre moșia Mitoc din comuna Adâncata, județul Dorohoiu, și acel din județul Mehedinți.

De asemenea să mi se comunice lucrările comisiunii tehnice care a aplicat în urmă pe teren lucrarea comisiunii internaționale.

Am trebuință de aceste, căci voesc a face o interpelare.

D. ministru de externe, P. P. Carp: Rog pe D. Burghilea să bine-voiască a amâna cerererea D-sale, pentru că toate actele sunt în mânele comisiunii mixte care collaționează procesele verbale, și lucrarea acesta nu poate să se termine în mai puțin de 10 zile.

D. G. Burghilea: Eu fac acum cererea și rămâne ca D. ministru să ia cunoștință de densa și să-mi tulesnescă examinarea acestor acte atunci când ele vor fi disponibile.

D. C. Popovici: Interpelez pe D. ministru de instrucțiune publică și îl rog să-mi răspundă dacă D-sa nu crede necesar, în vederea unei adevărate instrucțiuni rurale a copiilor sâtenului român, a introduce pe la școlile rurale pe lângă învățătura biurocrațică și pe aceea a lucrului manual a micelor meserii și agricultura practică, potrivite și necesare popu-

lațiunii rurale atașând câte un meseriaș ca învățător ajutor sătesc.

D. vice-președinte, V. Pogor: Se va comunica guvernului.

D. Sturdza are cuvântul pentru a anunța o interpelare.

D. E. Sturdza: Interpelez pe D. ministru al instrucțiunii publice și pe D. prim ministru ca să-mi răspundă dacă are știință de modul cum se face propaganda socialistă în țară și în special în județul Bacău; dacă au știință că cei mai activi agenți socialiști sunt învățătorii săteni și chiar unii profesori de gimnaziu; dacă au știință că acești propagatori ai ideilor socialiste (cum se numesc D-lor) îndemnă locuitorii rurali la răscolă, spunându-le să nu credă și să nu aștepte îndeplinirea făgăduințelor ce li s'au dat că li se vor vinde proprietățile Statului în loturi mici; că ei nu au nevoie de bunurile Statului și că nu au de cât a lua moșiele proprietarilor cari le au la îndemână.

În cas când guvernul are cunoștință de aceste agitațiuni, cari se fac prin sate, sub cuvânt de a se propaga ideile și teoriile socialiste, rog pe D-nii miniștri să bine-voiască a-mi răspunde ce măsuri au luat sau au intențiunea de a lua pentru a preîntîmpina nenorocirile pe cari această stare de lucruri poate să aducă în țară.

D. vice-președinte, V. Pogor: Bine-voii a o depune înscris la biurou spre a se comunica guvernului.

Acum la ordinea zilei avem mai întâi verificarea unei alegeri.

— D. C. Bobeica, raportorul comisiunii de verificare, dă citire următorului raport:

Domnilor deputați,

Comisiunea de verificare, intrunindu-se astăzi 12 ale curentei spre a procedea la verificarea titlurilor nouilor aleși, a luat în cercetare alegerea colegiului I din Râmnicul-Vâlcea, făcută în persoana D-lui Emanoil N. Lahovari. Nefiind nici o contestare și găsindu-se alegerea efectuată în totă regula, unanimitatea membrilor prezenți, în lipsa D-lor Vlădoianu, Blaramberg și Pătărlăgeanu, a validat această alegere, numind pe subsemnatul raportor, rugându-vă a-i da sancțiunea D-văstre.

Raportor, C. Bobeica.

— Ne cerând nimeni cuvântul și nefiind nici o contestațiune, D. vice-președinte proclamă pe D. E. N. Lahovari deputat al colegiului I de Râmnicul-Vâlcea.

D. vice-președinte, V. Pogor: La ordinea zilei este acum continuarea proiectului de lege pentru porturile-france.

D. Epureanu are cuvântul.

D. Ion M. K. Epureanu: D-lor deputați, încă de la 1885, de când am început să cuget cu mai multă seriozitate asupra importantei cestiuni ce de ieri e în discuțiunea D-văstre, am fost pururea convins că această cestiune a porturilor-france e de un interes vital, de un interes capital nu numai pentru marele noastre

porturi dunărene, dar în primul loc pentru țera întregă. Cu toate acestea trebuie să vă mărturisesc cu sinceritate că în timpul din urmă m'am aflat în ore-care nedomerire, nedomerire provenită atât din discuțiunile ce avusesem cu mai multe persoane competente în această materie cât și din citirea mai multor articole, broșuri, memorii, scrieri diverse ce s'au publicat mai cu seamă din ziua în care s'ă deus acest însemnat proiect pe biuroul Camerei. Mulți din D-văstre v'ăți aflat și vă aflați poate încă și ați în cazul meu și lucrul e firesc, căci de sigur rare-ori s'a adus înaintea verii-unui parlament o chestie mai controversată de cât chestiunea de față; rare-ori veți vedea într'un parlament spectacolul care s'a ivit în Parlamentul trecut, când aceiași deputați au votat ați în unanimitate reînființarea porturilor-france pentru ca a doua și să distrugă cu o majoritate însemnată opera lor din ajun. Nu aveți pentru acesta de cât să citiți desbaterile Camerilor trecute, nu aveți între altele de cât să studiați atitudinea D-lui D. Sturdza în această chestiune în 1879 și mai pe urmă în 1883, când cu același foc, nu însă și cu aceeași tărie de argumente a combătut opera ce susținuse în 1879.

Față cu această nedomerire am luat o hotărîre pe care de sigur o veți aproba și D-văstre.

M'am hotărît să mă duc la Galați pentru a studia această chestiune la fața locului. Am fost la Galați luna trecută; n'am putut însă să stau mai mult de cât o singură zi, (ilaritate, intreruperi).... fiind-că ocupațiunile mele nu'mi au permis să stau mai mult, totuși mi-a fost de ajuns spre a mă convinge de un lucru, că chestiunea reînființării porturilor-france, mai cu seamă în ceea-ce privește Galați, e o chestie de viață sau de moarte. Înainte de toate sunt dator de a aduce mulțumirile mele tutulor Gălățenilor, cari au binevoit a'mi da concursul lor în această împrejurare, și în prima linie D-lor Vlahopol și P. Alexandrescu, care este și vicepreședinte al camerei de comerț din Galați.

D-lor deputați, este de ajuns, ori ce s'ar dice, de a sta o zi în Galați spre a te convinge de starea de decădere în care a ajuns acest oraș.

Case mari, odineore în flóre, ați au dispărut sau sunt în ajun de a lichida; populațiunea, ieri încă în creștere, decresce din zi în zi; chiriele scad; ipotecele se înmulțesc și tot-o-dată și expropriabile.

N'aveți, spre a vă convinge de acesta, de cât să cercetați dosarele creditului financiar urban din Iași și București.

Bursa și afacerile lăncețesc; într'un cuvânt decadența acestui oraș se vede pe totă linia.

Nasce acum întrebarea: Cari sunt cauzele cari au produs acest trist fenomen? Oare desființarea porturilor-france a adus această stare nenorocită de lucruri, sau

cauzele ei trebuiesc căutate aiurea sau nu sunt pe lângă desființarea porturilor-france și alte cauze, cari împreună cu acesta au contribuit la decăderea Galaților? Eu împărtășesc această de pe urmă părere.

Mă voiu sili să discut această chestiune într'un mod cu desăvârșire obiectiv, desbrăcându-mă de ori-ce spirit de partid și voiu căuta de a avea această linie de purtare ori de câte ori se va prezenta o chestiune de un interes economic mare sau o chestiune mare națională! Asemenea chestiuni, dupe mine, nu trebuiesc examinate nici o dată sub prisma îngustă a partidelor.

D-lor deputați, este de netăgăduit că una din cauzele cari au adus decăderea Galaților, este retrocedarea Basarabiei; dar precum a observat foarte bine ieri D. Poenaru această cauză n'ar trebui exagerată, căci chiar înaintea desființării porturilor-france, Galații lucrau mult mai mult cu Basarabia rusescă, cu Kișineu, Ciocrac, Comrat și alte orașe, cari exporta din Galați torturi de bumbac, manufactură ușoară, tulpăne, barșuri, tistimele și alte mărfuri pentru milioane. Schimbatură-s'a politica vamală rusescă de la desființarea porturilor france încôce pentru a îndritui pe cine-va să susție că din cauza acestei schimbări astăzi o mare parte din Basarabia rusescă nu se mai aprovizionează de la Galați? Nici de cum. Dacă nu mai vine Basarabia să cumpere de la Galați acesta provine, în mare parte, din cauza că în urma desființării porturilor france multe case au dispărut, și că nu se mai acordă comercianților cari veneau din Rusia creditele de odinioară. Și ca să vă dați bine seama de numărul caselor mari ce au dispărut din Galați, să'mi permiteți a vă citi o listă care o am aci de toți comercianții cari au plecat din acest oraș în urma desființării porturilor france.

Iată o:

1. H. Theologu, frères	} Comercianți de manufactură, și de cereale numai Sechiari. Dever anual, lei noui 25.000.000
2. G. Eustațiu	
3. P. Theologu & C-nie	
4. Argenti Sechiari	
5. Th. Delveniotti	} Comercianți de cereale. Dever anul, lei noui 60.000.000.
6. U. I. Negroponte	
7. N. Chrissoveloni	
8. D. Petricioni	
9. Th. Mendl	
10. C. Foca	
11. I. Carneghie	} Misiți de vapóre, lei noui 2.000.000.
12. Reischer	
13. S. Vlasopulo	} Comercianți de vapóre și șlepurî cari novloseau pentru Sulina, lei noui 4.000.000.
14. E. Petalas	
15. And. Arseni.	
16. Rottenberg, frères.	Bancheri, lei noui 2.000.000.

Toate aceste case la un loc făceau afaceri de 93.000.000 pe an.

În ore-care legătură cu această cauză este și chestiunea relativă la comerțul pescelui sărat. Odinioară se importa pește sărat din Rusia la Galați pentru milioane și se aprovizionea mai cu seamă Bulgaria și Monte-Negru și chiar o parte din Basarabia; astăzi, în urma desființării por-

turilor-france, dar mai cu seamă în urma taxelor urcate ce s'au pus asupra pescelui sărat, acest comerț *angros* nu se mai face cu statele sus numite. Dacă astăzi Bulgaria nu se mai aprovizionează ca altă dată cu pește sărat de la Galați și cu alte mărfuri, ore provine acesta, precum s'a susținut de adversarii porturilor-france, din faptul că Bulgaria s'a declarat stat independent și că, prin urmare, devenind un stat de sine stătător s'ă stabilit acolo și case de comerț (și câte altele? Nu, D-lor. În ori-ce cas chiar, dacă dint'o cauză sau alta, am fi pierdut întru cât va comerțul care l făceam odinioare cu Bulgaria, nu trebuie să ne silim din toate forțele noastre de a redobândi situațiunea economică și comercială strălucită ce o aveam odinioară cu acele state?

O a doua cauză, care a contribuit neapărat la decăderea Galaților, este situațiunea generală a țergului cerealelor și deprecierea grânelor noastre și acesta mai cu seamă, față cu estinatatea transporturilor acelor grâne. Importanța estinatăței transporturilor asupra mișcării comerciale internaționale, nu se poate tăgădăui. D. Poenaru a căutat ieri să vă arate cum tarifele noastre de drum de fer sunt urcate față cu tarifele de drum de fer a țărilor străine și în deosebi a Germaniei. Mi permit a vă arăta din parte-mi cât de greu apasă asupra comerțului nostru în general și în special asupra orașelor noastre dunărene, tarifele directe cu străinătatea, și aci mă refer la însemnatul, la admirabilul raport al D-lui Mihail Kogălniceanu, care a împrumutat unele cifre din raportul său scrierei D-lui Urbain Chousserie, veți vedea acolo că pe când de la Adjud-Stettin, se plătea pentru un kilometru transport 44 centime se plătesce de la Adjud la Galați, pentru parcursul kilometric, 75 centime; și neapărat că acest beneficiu net se stabilesc în favoarea liniilor Austriei și a Germaniei; veți vedea un fapt analog în ceea ce privește parcursul Bêrlad-Stettin și Bêrlad-Galați,

Pe când kilometrul se poate calcula pe baza de 45 centime de la Bêrlad la Stettin, kilometrul de la Bêrlad la Galați se ridică la 74 centime; cu alte cuvinte ajungem și aci a constitui o favoare în beneficiul liniei Austro-Germane cu 65 la sută.

Este de netăgăduit că atât legea vamală din 1874 cât și convențiunea comercială cu Austria din 1875, au adus și ele o lovitură mare Galațului. În ceea ce privește legea vamală a fost de ajuns anunțarea ce se face prin acea lege de eventuala desființare a porto-francului, pentru ca capitalurile să devină sficioase și să dispară din Galați.

Convențiunea comercială cu Austro-Ungharia a avut cum știți cu toții, de efect de a schimba direcțiunea importului și exportului nostru, dar mai cu seamă a importului, de a o schimba de pe apă pe uscat, de la Galați și Brăila la Ițcani, Verciorova, Președ. Citiți tabloul vămilor la rubrica:

Valori și la rubrica: *Taxe percepute* pentru a vă convinge de acest lucru.

De alt-fel nu aveți de cât să examinați mișcarea generală a comerțului nostru de la 1875 încôce, pentru a vă convinge cât de mult s'au dezvoltat exportul și importul, dar mai cu seamă importul din partea Germaniei și Austriei! S'au mărit prin forța lucrurilor, tot-o-dată, ce e drept, și exportul și importul nostru din partea Franței și a Angliei, totuși nu s'au dezvoltat câtuși de puțin în aceleași proporțiuni! Ceea ce este straniu, mai cu seamă, este deosebirea între exportul și importul Germaniei la noi. Așa bună-ora în 1886 am exportat d'abia pentru 2.618.003 lei mărfuri în imperiul german pe când el a importat la noi pentru 73.339.859 lei. De altă parte veți vedea că în anii 1876—1883 atât pentru Franța cât și pentru Anglia exportul și importul s'au echilibrat întru cât-va; mijlocia comerțului nostru cu Franța se soldează în acești șapte ani în mijlocie în modul următor: 20.886.108 lei la export și 26.642.451 lei la import. Comerțul nostru cu Anglia se urcă în același period de timp și în mijlocie la 59.112.336 la export, și 59.672.274 la import. Vedeți, D-lor deputați, că balanța comercială este aci de o parte și de alta aproape egală.

Ce semnifică acésta? Acésta semnifică că schimbul produselor noastre naționale cu acel al produselor franceze și engleze se echilibrează; de altă parte la ce rezultat ajungem cercetând comerțul nostru cu Germania bună-ora? Ajungem la concluziunea că, pe când dăm Germaniei mărfuri sau produse de o valoare de 2.600.000 lei, ea ne dă în schimb mărfuri pôte până la o sumă analogă, dar restul de la 2.600.000 lei până la 73.000.000 l soldăm numai în aur. Prin urmare, vedeți aci chiar una din cauzele determinante a creșterii *agiu-lui*. Deci, abstracțiune făcând de ori-ce alte considerațiuni, vă întreb: E bine ca printr'o politică economică nedibace să ne închidem sau să micșorăm debușeurile noastre față cu țeri cari primesc aproape atât cât ne dau?

E mai bine, vă întreb, să dezvoltăm peste măsură relațiunile noastre cu o țară ca Germania care ne dă de două-deci de ori mai mult de cât ne ia?

Eu unul nu o cred.

D-lor deputați! Mai este și o altă cauză care ne dovedește cât de greu este lovit comerțul Galaților și al Brăilei.

Este *taxa de 1/2 la sută* ce s'a stabilit prin legea de la 18 Noembrie 1863 și care se percepe asupra produselor streine ce ne vin pe calea maritimă. Câtă vreme comerțul nostru internațional se făcea numai pe acésta cale, acésta taxă se putea justifica. Perceperea ei însă nu se mai pôte justifica de când comerțul nostru internațional a început să se desvolte pe căile continentale, din ziua în care comerțul nostru a început să se facă și prin punctele Ițcani, Verciorova, Predeal.

Ea constituie astă-zi în mod indirect un fel de monopol în favoarea țerilor cari importază mărfurile lor la noi prin aceste puncte. Și să nu credeți că ea e în realitate o taxă de jumătate la sută asupra valorii mărfii importate.

Precum știți, D-lor deputați, înainte de 1874, acésta taxă se percepea după valoarea obiectelor importate ori de unde ele s'ar fi cumpărat.

De la 1874 încôce s'a admis, cu drept cuvânt, o mai rațională sistemă pentru perceperea taxelor vamale, sistemă stabilită pe *greutate* și pe *măsură*. Prin urmare, *a priori* necunoscându-se valoarea obiectelor importate, trebuia să se ia o normă care să fie echivalentă întru cât-va cu sistemul cel vechiu. Și ce s'a luat de normă? Drept taxa de jumătate la sută s'a luat ca echivalent o taxă de 5 la sută asupra dreptului de vamă. Echivaléază însă, vă întreb, acésta taxă de 5 la sută asupra dreptului vamal cu jumătatea la sută asupra valorii mărfii importate, și notați, constatată după facturi? Câtuși de puțin! Să luăm bună-ora un obiect de consumațiune, ca *zahărul*. Valoarea zahărului la Galați este de 47 lei sută de kilograme. Ore taxa ce se percepe este ea de 23 1/2 bani? Nu! Taxa, dupe sistema indicată, se ridică la 1 leu și 25 bani; cu alte cuvinte ea e în cazul acesta de 3 la sută, érá nu de 1/2 la sută.

Încă o altă taxă nedreptă care apasă asupra comerțului gălățen este, cum v'a dovedit D. Ressu cu ocaziunea interpelărei sale, *taxa de cheiaj*.

E de netăgăduit că Brăila se găsește față cu Galați într'o stare de superioritate vedită și de aceea să nu ne mirăm că nu vedem printre susținătorii proiectului de porturi-france, — voiú excepta bună-ora pe d. N. Blaramberg — nisce apărători așa de infocați pentru Brăila ca pentru Galați.

Acésta se explică prin diferite împrejurări. Una din ele e că linia ferată Roman-Mărășesci - Tecuci, și linia ferată Iași-Vaslui-Berlad-Tecuci, ia de la Tecuci prin Barboși direcțiunea Brăilei în loc să ia direcțiunea Galaților, făcând o curbă de 18 Km. la Galați. Prin acest fapt Galați sunt lăsați cu totul la o parte și tot o-dată cu acest oraș sunt lăsați în afară de zona căilor ferate o mare parte din județele Covurlui și Tutova.

Ași avea, D-lor Deputați, încă multe de zis pentru a vă arăta tôte relele ce apasă asupra comerțului gălățen. Sunt dator însă să răspund acum la óre-cari obiecțiuni ce s'au ridicat contra reînființării porturilor-france.

Principala obiecțiune ce ni se face e că de la 1883 încôce atât exportul cât și importul ce se face prin porturile Galați și Brăila, departe de a decădea în urma desființării porturilor-france, ne presintă o scară ascensională.

D-lor Deputați! Nu putem primi cifrele ce ni se presintă de cât sub beneficiu

de inventar. Mai întâiu, dacă examinăm cifrele din 1883 la importul ce s'a făcut prin Galați, vedem d'o-dată că e o diferență colosală între anul 1882 și 1883; pe când se importase în 1882 numai marfă pentru 31 milioane, d'o-dată în 1883 s'a importat marfă pentru 69 milioane. Ore acest fapt anormal pôte el să stea în legătură cu desființarea porturilor france? Stă în óre-cari legături și istă cum:

Faptul că se anunțase că libertatea porturilor va fi desființată a împins pe comercianții *grosiști* din Galați de a se a-provisiona din timp cu mărfuri multe ca să nu plătescă taxele de vamă; același fenomen s'a produs și în 1885 în ajunul denunțării convențiunei comerciale cu Austria; de aceea vedeți și aici acest fenomen, că d'o-dată importul se urcă de la 38 milioane la 54 milioane. Apoi, D-lor deputați, urcarea cifrelor înscrise în acest tablou se explică și prin urcarea taxelor, prin tariful autonom, prin reșebelul vamal ce l'avem cu Austria. E neapărat că populațiunea consumătoare a țerei, ne putând să și tragă tôte mărfurile cari le aducea odinióră din Austria, și le a procurat din altă parte; ne putând să și le procure ca mai înainte prin căile de uscat și le a procurat prin căile de apă. Nasce însă întrebarea: Ce mărfuri vin astăzi în Galați?

Precum s'a arătat într'un articol publicat în *Indépendance Roumaine* și în altul publicat în *diarul Poșta* din Galați, adî se importă prin acest oraș mult material care nu constituie tocmai material de comerț, cum e varul hidraulic, cimentul, cărbunii și multe alte obiecte întrebuițate atât pentru construcțiunea docurilor cât și pentru fortificațiuni. Așa bună-ora numai în anul 1886 din vre 141 milioane Kilogr. de marfă importată prin Galați, s'a importat numai cărbuni în cantitate de vre-o 58 milioane Kilogr.

Dar ceea ce e mai grav, D-lor deputați, e că tablourile ce se presintă sunt cu desevêrsire false și mi voiú permite să vă dovedesc acésta.

Precum vă dicém, de la 1874 încôce, pentru mărfurile importate nu se mai percepe taxa de 7 % asupra valorii ci se percepe o taxă asupra greutății și măsurii.

Vă întreb, prin urmare, *a priori*, cum se pot stabili în tablourile noastre, cari reprezintă comerțul general al țerei, valorile mărfurilor importate?

Aceste valori s'au stabilit într'un mod cu totul artificial. S'a numit o comisiune în 1882 care pentru 4—5 ani înainte a stabilit prețul diverselor obiecte importate. Vedeți de aci cât de ciudată e acésta evaluare când cu toții șcim că valoarea mărfurilor se schimbă de adî până mâine.

Să luăm însă óre-cari cifre din tabloul general al vămilor, și să vedem, dacă corespund realității. Dacă deschidem tabloul general al comerțului nostru cu

străinătatea pe 1884 la articolul: *cărbuni de pământ*, fila 777, No. 463, veți vedea că suta de kilograme cărbuni de pământ e evaluată la 4, 50, ceea-ce reprezintă 45 lei de tonă. Or, vă întreb 45 lei e costul unei tone de cărbuni? La Galați ea se cumpără cu veri-o 25 lei noui.

Veți vedea acum aceeași evaluare greșită la *zahăr*. Deschidând tabloul general al comerțului nostru cu străinătatea din 1884 la fila 542 vedem că suta kilograme zahăr rafinat e evaluată la 90 lei și deschidând mercurialele orașului Galați constatăm că se vinde numai 47 lei noui. Vedeți, prin urmare, că cifrele din tablou sunt cu desăvârșire umflate și neexacte, deci nu putem pune pe ele nici un temelie serios.

Ca alt argument însă vi se pune înainte tabloul *taxelor percepute* la vama Galați în cursul anilor 1879—1888. Am aici lucrarea D-lui Olănescu care cantă să ne dovedescă nu numai că exportul și importul s'a mărit la Galați, dar că s'a mărit și cifra taxelor percepute. Pentru Galați în special D-sa ne indică că de la 1879—1888 aceste drepturi s'au urcat până la 3 milioane și jumătate aproximativ. Dar ore această urcare a taxelor percepute nu se explică și ea în mod firesc prin tariful autonom și în parte prin dezvoltarea firească a mișcării comerțului internațional în ori-ce Stat?

Ni se mai pune înainte venitul fonciar al fiscalului de pe proprietățile urbane din Galați și ni se arată că în 1882 media era de 329.848 lei noui și de la 1883—1889 de 352.597 lei noui. Ceea-ce te isbeșce în această examinare de cifre este realitatea lucrurilor; căci dacă examinați stradele Galațului veți vedea că din și în și se tuchid prăvăliile și chiriile caselor scăd. Prin urmare, din capul locului ne aflăm într'o adevărată mistificațiune, care este aparentă.

Urcarea cifrelor venitului fonciar urban din Galați provine mai mult sau mai puțin din spiritul de fiscalitate care a domnit la facerea recensământului din 1884. Aceste cifre nu pot fi primite de cât sub beneficii de inventariu. Ca să se potă impune ca argument hotărâtor ar trebui să se arate la cât se va ridica venitul proprietăților urbane în anul viitor. Ceea-ce este mult mai hotărâtor precum a arătat-o și D. Poenaru, și ceea-ce dovedesc starea nenerocită a Galaților, e *scăderea produsului patentei*.

Dacă, în adevăr, comerțul Gălățean s'ar fi dezvoltat de la 1883 în cōce ar fi trebuit ca sumele incasate sub formă de patentă să se urce; din contra constatăm aci o decădere colosală. Pe când în 1881—1882 sumele percepute ca taxe de patentă erau de 174.657 lei noui; la 1888—1889 s'au redus la 116.053, sau cu veri-o 60.000 lei noui mai puțin.

Întreb pe adversarii reînființării porturilor france, numiți D-vostre această prosperitate?

O cestiune, D-lor deputați, care este iarăși de cea mai mare importanță, dar care s'a atins în discuțiunea de ieri numai în trecăt, este cestiunea *navlului*. Este un fapt dovedit, că navlul a crescut la Galați într'un mod însemnat; a crescut astăzi până 6—7 *șilingi* s'au 7 lei noui, 50 bani—8. 75 bani *quarterul* (2. 95 hectolitre).

Înainte desființării porturilor france navlul se ridica cel mult până la 4—5 *șilingi* sau 5—6 lei noui, 25 bani; *quarterul*.

Chila din Moldova e de 4, 72 hectolitre.

Prin urmare, navlul ce s'a perceput asupra chilei moldovenesci s'a ridicat adî până la 13 lei pe când în alți ani, în timpul porturilor france s'a urcat la maximum 4—5 *șilingi* s'au cu alte cuvinte chila moldovenescă nu plătea pe atunci de cât cel mult 10 lei.

Împărțiți diferența navlului, asupra unui export însemnat, cum e bună ore exportul acestui an, și veți vedea că, din cauza urcării navlului, plătim străinătății milioane, care în toate casurile covârșesc cu prisosință pierderile fiscalului provenite din faptul că consumatorii locali nu plătesc taxe de vamă pentru coloniile ce consumă și alte obiecte ce cumpără. Și știți pentru ce navlul s'a urcat așa de sus? Este că înainte veneau bastimentele încărcate cu o mulțime de mărfuri și le schimbaș pe produsele țerei noastre, pe cari le încărcău și le transportău; urcarea navlului provine din faptul că mai înainte navlosirea bastimentelor se face de la punctul de plecare din străinătate, prin urmare proprietarii de bastimente cari și aduceau mărfurile și găseu scotela lor de la punctul de plecare și le venea să transporte, în schimb, în dărăt mărfurile noastre pe un preț scădut, pe când astăzi neimportându-se ca altă-dată mărfuri din străinătate, prețul navlului se stabilește în mare parte d'a dreptul de la Galați. Importanța cestiunei e lesne de înțeles și efinetatea navlului se explică prin faptul, că într'un cas el se împarte între importatorii din străinătate și exportatorii din țără, pe când în cele-alt cas, navlul să plătesce numai de către acești din urmă.

Ni se va dice, însă, de ce să mai reînființăm porturile france de ore-ce mâne poi-mâne ne vom bucura de frumoșa instituțiune a docurilor.

Nu voiți tăgădăi utilitatea docurilor, însă, vă întreb: Se vor sfârși aceste docuri până în toamna anului curent dupe cum ni se promite? Aci apeleș la D. Tzoni care a fost ales arbitru într'un diferend dintre antreprenorii docurilor și guvern, care mi-a afirmat că vor trece ani până se vor termina. Aū trecut 14 ani și nu s'a făcut nimic, și acum într'un an a-veți să faceți totul? Dar, D-lor, admit i-potesa cea mai fericită, spre a complăce adversarilor noștri, admit că până în toamna anului curent, docurile vor fi construi-

te, dar aceste docuri fi vor ele suficiente, vor corespunde ele menirei? Cătu-și de puțin. Este destul a studia starea lucrurilor la fața locului pentru a constata și dovedi acesta. Înainte de toate nu vor putea manevra împreună, în același timp, în basinel care se găsește înaintea docurilor de cât 3 bastimente cel mult pe și.

Dar ce este și mai grav, e că în docurile ce să construesc nu vor încăpea de cât veri-o 80.000 chile pâne, pe când, este știut că importațiunea cerealelor în Galați, ce se face de producători, să urcă între 200 și 300 mii de chile în anii cei mai răi, și, dacă pe lângă acesta veți lua în considerațiune că basinel ce s'a făcut nu are o adâncime mai mare de 5 metri și că din această cauză nu vor putea intra în acest basinel de cât numai nisce vase mici, vă veți da lesne seama de întârzierea ce va resulta d'aci pentru descărcarea și încărcarea produselor destinate importului sau exportului, ceea-ce va constitui buneora pentru exportatorii români o pagubă însemnată mărind peste măsură costul producțiunei naționale.

Pelângă toate acestea vă rog să nu perdeți din vedere și taxele pe care le percepe comisiunea dunărenă la gura Sulinei.

Acastă comisiune percepe de la fie-care bastiment, ore-cari taxe aședate prin un anumetarif, cari taxe sunt supuse unor reduțiuni din ce în ce mai mari dupe numărul călătorilor ce urmază a se efectua de către diferitele rase.

Nu vedeți de aci, că societățile care exportă vor fi interesate de a introduce în acest basinel vase de o capacitate cel mult mijlocie spre a profita cu o oră mai înainte de scădământul taxelor, și de aci va resulta o mare întârziere în descărcarea și încărcarea produselor noastre, s'au străine. Și această întârziere în dauna cui se va face?

În dauna producătorilor și consumatorilor români.

Ași putea desvolta mai pe larg această parte a cestiunei porturilor france; dar mă opresc aci.

Voi atinge, numai în două cuvinte, partea ei politică.

E de netăgăduit că importul ce'l face România pe calea de uscat și mai cu seamă din Germania, a lăst de la 1875 încōce un mare avânt; asemenea se dezvoltase înainte resbelului nostru vamal cu imperiul vecin și importul mărfurilor austriace.

Nasce acum întrebarea: Nu este bine ca să contrabalansăm acest curent, care să desvoltă din și în și?

E de dorit, neapărat, ca să trăim în cea mai bună armonie, în cea mai mare prietenie cu toate puterile, dar trebuie totuși să ne ferim de a cădea din ce în ce mai mult la discuția uneia sau a două puteri numai.

Șițiți cu toții că se fac încercări în Germania și Austria de a se crea o uniune vamală.

Cunosc
ei și a A
modul cu
les în da
Londra. (

tuștiune
dători pe
viitorul
tr'o polit
apă, dar

De cât
a veni B
că se va
via, dacă
generos g
ține tutt
când nu v
într'un m
Să nu uită
de semnific
tite în 185
Italia nu v
Dunărei, at
cupa de soi
Jos! Vă tr
mai făcut'o
acum căți-
tare impre
dată Belgia

— Concl
ființarea p
antău din

Și, în tr
pune și din
vei — și, să
separatism
bun român
dupe ce imp
nilor noștri
lașilor și a
lăstăm, acum

În fine com
mare cestiun
de vedere po
chiar al Stat

Pentru to
vă rog, D-lo
triotic ce vi

D. G. Duc
țării privile
la și Galați
pitală, orato
înscrisi spre
Stat, ca par
tate în cât
cătă șială și
lamentari i
vențului în ac

Gălățeni
astă mult
proiectul d
parlamenta
rea franco-
cercetarea s
înverșunare.
Secțiunea
anunțat cont
mi-a făcut
tul său.

Ast-fel a

Cunosceti cu toții atitudinea Germaniei și a Austriei în cestiunea Dunărei, și modul cum aceste două puteri s'au înțeles în dauna noastră la conferința de la Londra. Oare, este bine ca într'o atare situațiune politică, să nu fim și noi prevădători pentru viitor? Sunt convins că viitorul nostru va fi asigurat numai printr'o politică largă, atât pe uscat cât și pe apă, dar înainte de toate pe apă!

De câte ori nu am exprimat dorința de a veni Belgia Orientului. Or, nu cred că se va putea realiza veri o-dată acest vis, dacă nu vom deschide în mod larg și generos granițele noastre, fără distincțiune tuturilor produselor străine; până când nu vom transforma porturile noastre într'un mare întreprins internațional! Să nu uităm nici o dată cuvintele pline de semnificațiune ale marelui *Cavour* rostite în 1859: „Când Franța, Anglia și Italia nu vor mai avea interese la gurile Dunărei, atunci vor înceta de a se mai ocupa de sorta țărilor de la Dunărea-de-Jos!” Vă întreb atunci—întrebare ce am mai făcut'o într'o scriere a mea publicată acum câțiva ani, — ce a devenit în atare împrejurări visul nostru de a fi o-dată Belgia Orientului?

— Concluziunea mea este deci că reînființarea porturilor-france se impune mai întâiu din punctul de vedere economic.

Și, în trecut vă voiți dice, că ea se impune și din punctul de vedere al Moldovei — și, să nu credeți că fac cestiune de separatism, sunt prea bun patriot, prea bun român pentru ca să fac această, dar dupe ce împrejurările și... greșalele omienilor noștri politici au pricinuit căderea Iașilor și a Focșanilor, e bine, e drept să lăsăm, acum să cadă și Galați?!

În fine concluziunea mea este că această mare cestiune se impune și din punctul de vedere politic, în interesul viitorului chiar al Statului român!

Pentru toate aceste puternice rațiuni, vă rog, D-lor deputați, să dați votul patriotic ce vi se cere! (Aplause).

D. G. Duca: D-lor, cestiunea reînființării privilegiului porto-francurilor Brăila și Galați are o importanță atât de capitală, oratorii, cari au vorbit și cei ce sunt înscrisi spre a vorbi, presintă, ca omenii de Stat, ca parlamentari, o așa de mare greutate în cât lesne vă puteți închipui cu câtă sfială și cu câtă emoțiune, unii parlamentarii noii, oratorii noștri, iașu cuvântul în acest moment.

Gălățenii cunosc deja de mai înainte această mult controversată cestiune, și când proiectul de lege, isvorit din inițiativă parlamentară, și având de scop reînființarea franco-porturilor noastre, a venit în cercetarea secțiunilor, l-am combătut cu înverșunare.

Secțiunea VII, din care fac parte, s'a pronunțat contra acestui proiect de lege, și mi-a făcut onoare de a mă numi delegatul său.

Ast-fel am fost condus de a studia

din nou și în toate amănuntele sale această cestiune, urmărind cu un viu interes tot ce s'a publicat, privitor la densa prinziere, memorii, broșure.

Am crezut, prin urmare, că onoreea ce mi făcuse secțiunea mea de a mă numi delegatul său, și studiul amănunțit al cestiunii mi dădea dreptul, dacă nu mi impunea chiar datorita de a aduce și eu Parlamentului în aceste debateri slabul contingent al slabelor mele lumini.

Pe de altă parte, buna-voința cu care această Cameră a ascultat pe toți oratorii, ori care a fost opiniunea și calculul lor, a fost pentru mine un puternic indemn, dându-ne speranța că veți bine-voi, D-nii mei, a da și mie, celui mai neînsemnat dintre D-vostre, îngăduitorea D-vostre ascultare. Numai susținut de această speranță încep studiul proiectului ce se află în debaterile D-vostre, și care preocupă și pasionază atât de viu Parlamentul, cât și țera întregă.

Voiu studia cestiunea din punctul de vedere strict economic, comercial, științific, așa putea dice, și voiu împărți studiul meu în trei părți.

În partea întâia voiu considera cestiunea din punctul de vedere mărginit, restrins, egoist al intereselor locale ale celor două orașe Galați și Brăila.

Mă voiu întreba întâiu, privilegiul de franco-port acordat Galaților și Brăilei, fosta singura cauză, singurul factor al înfloririi lor?

Iar desființarea acestui privilegiu, fosta singura cauză, singurul factor al decăderii lor? Și în fine, dacă prin reînființarea acestui privilegiu se va putea aduce îmbunătățiri actualei stări de lucruri.

Al doilea, voiu considera cestiunea din punctul de vedere al intereselor generale ale țerei, al acelor beneficii pe cari susținătorii proiectului cred că reînființarea acestui privilegiu va aduce țerei, și sper că vă voiu dovedi că nu numai că nu va fi folositore pentru țera, dar din contra că va fi daunătoare din mai multe puncte de vedere.

Al treilea, voiu considera cestiunea din punctul de vedere al oportunității.

Abordez partea I: Acordarea privilegiului de porto-franc orașelor Galați și Brăila, fosta singura cauză, singurul factor care a adus înflorirea acestor orașe? Toți susținătorii re acordării acestui privilegiu văd că consideră pur și simplu că numai acest privilegiu a adus înflorirea acestor orașe și că numai desființarea lui a fost cauza decăderii lor. Mai înainte însă de a intra în această cestiune, să mi permiteți să fac un mic istoric al porturilor-france, și să ne întrebăm ce e un porto-franc. Onor. raportor al proiectului de lege ne dă următoarea definițiune, pe care să mi permiteți a o citi:

„Porturile-france, dupe cum toți știu, ne dice D-sa, sunt acele porturi maritime sau fluviiale, puse în afară de linia vămei, alt-fel dis porturile scutite de regimul fis-

cal al unei țeri, și în cari mărfurile străine pot fi introduse fără a plăti nici drepturi de intrare, nici de esire.”

Definițiunea e justă, dreaptă, dacă s'ar aplica porturilor-france ast-fel cum sunt astăzi, însă e necompletă dacă s'ar aplica porturilor-france cum a fost odinioară. În adevăr, și nu voiu începe de prea de departe, dar vă voiu spune că toate puterile europene de pe la secolul al X-lea, începând cu orașele italiene și asiatiche, apoi Portugalia, Olanda și în secolul al XVII-lea Engllitera și Franța, toate aceste puteri n'au avut în politica lor comercială sau maritimă de cât un singur scop, de a pune pedici, de a face vexațiuni comerțului și marinei puterilor rivale. Și spre a vă da'o idee despre această, nu voiu analiza actul de navigațiune proclamat în anul 1861 de Cromwel, actul colonial, codul maritim, ordonanța de comerț, proclamată la finele secolului al XVII-lea de Franța; vă voiu spune în două cuvinte că scopul lor era cu desăvârșire protector și că dispozițiunile lor reser vău exclusiv marinei naționale toate transporturile mărfurilor între metropolă și colonii precum și transporturile tuturilor mărfurilor venind din Asia, Africa și America.

Așa dar, nici-o marfă nu se putea admite într'un port dacă nu era pe o corabie națională sau dacă nu era transportată pe o corabie aparținând națiunii exportătoare.

În atenuarea condițiunii, înțelegeți foarte bine, câte pedici și vexațiuni întem-pina comerțul și în același timp înțelegeți și necesitatea înființării porturilor-france, cari aveau de scop nu numai scutirea de vamă, dar mai cu deosebire și ore-cari facilități, ore-cari îndulcirii la ceea-ce acest sistem putea avea de prea draconian.

Tot ast-fel, D-lor, s'a urmat și la noi. Când la 1834—36 s'a înființat porturile-france, noi eram tot în aceeași stare; căci nici-o corabie, plecând din porturile noastre, nu putea să intre în alte țeri; căci porturile noastre fiind considerate ca turcesci, erau puse sub aceeași condițiune ca și porturile țărilor cari nu aveau pe atunci o marină a lor proprie.

Primul act, care a dat o dezvoltare comerțului țerei noastre, a fost tratatul de la Adrianopol prin care am dobândit dreptul de a exporta liber produsele solului nostru.

Mai înainte nu puteam exporta nimic; căci, dupe cum dice D. Kogălniceanu, numai turcii aveau dreptul să cumpere cu prețul ce le convenea. În asemenea condițiuni ori-ce comerț devenea imposibil.

Permiteți mi acum să vă citesc un mic pasagiu dintr'un raport al principelui Barbu Știrbeiu către Kisselef în care arată starea noastră din acel timp, exprimându-se în modul următor: „În ceea-ce privește comerțul, Valachia nu putea vinde nici-un product teritorial altora de

cât turcilor din Constantinopol, și cu prețul pe care aceștia l'hotăraș. Exportul vitelor, de tot felul era de asemenea oprit sub cuvânt că trebuie aprovizionată Capitală. De aceea țeranul nu semăna de cât ce l' trebuia pentru hrana sa proprie, tot prisosul ar fi fost silit să l' lase și să se strice sau să l' vîndă turcilor, singurii stăpîni ai pieței cari, neavînd a se teme de nici o concurență, dedeau prețuri foarte mici, și de obicei inferioare costului muncii.

Nu se ținea vite mai multe de cât trebuia pentru lucrarea pămîntului și pentru hrana populației din câte-va orașe; căci sârmanul țeran mîncă numai mîlaiu și se afla fericit, dacă și putea ferbe o ciorbă la sîrbători, ca Pascele și Crăciunul.

Cînd în fine liniștea se restabili și cînd multămită libertății comerțului recunoscută prin tratatul de la Andrianopol, comerțul nostru internațional începuse a lua un avînt oarecare, să vedem în ce condițiuni a putut a se stabili.

Intru cît privește exportul Galașului, și Brăila erau singurele puncte pe unde el se putea efectua; pe uscat lipsa de sosele făcea ori-ce transport imposibil, și chiar cînd transporturile ar fi fost lesnicioase și am fi avut unde exporta; căci țările limitrofe, Rusia și Ungaria, fiind ele însăși agricole, n'aveau trebuință de produsele noastre.

Ast-fel cerealiile și diferitele produse ale solului cari puteau face obiectul unei exportățiuni, se aduceau d'adreeptul cu carele la Galaș și Brăila, din punctele mai apropiate, iar cele din localitățile mai depărtate veneau în Moldova la Prut și Siret și în Muntenia la Dunăre și din diferite puncte ale acestor riuri unde fusese transportate, se coborau la Galaș și Brăila și de acolo se exporta. Pînă la facearea soselelor și mai cu deosebire pînă la înființarea căilor noastre ferate, cari ne au legat cu soselile și căile ferate ale imperiilor vecine, Galașul și Brăila au fost singurele debușuri ale exportului nostru, și acesta în mod silit și impus, fiind-că nici nu exista altele puncte prin cari s'ar fi putut face o exportățiune serioasă.

Același fapt se observa și pentru export; manufacturile țerilor occidentale a căror exportățiune se făcea pe o scară întinsă, precum și obiectele pe cari le aduceau din Constantinopol nu puteau pătrunde în țera noastră, de cât pe calea fluvială și maritimă prin punctele Galaș și Brăila; căci însăși Austrii l'era mai lesnicios de a și cobori manufacturile pe Dunăre pînă la Galaș și Brăila de unde în urmă se respîndeau în întreaga țară. Importul pe uscat era cu totul neînsemnat, atât din cauza lipsei de mijloce de comunicațiune, cât și din cauza lipsei de obiecte manufacturale pe cari țările vecine, Rusia și Ungaria, nu puteau încă să le producă.

Prin urmare, pentru import putem repeta ceea ce am șis și pentru export, a-

dică că orașele Galaș și Brăila, erau singurele puncte prin cari se putea face importul și acesta în mod impus din cauza lipsei de căi de comunicațiune atât cu țările occidentale cât și cu țările centrale. Acestă stare de lucruri a durat pînă la construirea căilor noastre ferate.

Orașele Galaș și Brăila fiind ast-fel singurele puncte prin cari se putea efectua exportul și importul întregii țări, este lesne de explicat repede dezvoltare ce acest adevărat monopol creat prin natură și starea lucrurilor a adus acestor orașe.

Ceea ce dete însă un avînt și mai mare Galașului și Brăilei, este că nu numai constituiau singurele puncte de unde se efectua întregul comerț internațional al Principatelor române, dar că devenise, prin forța lucrurilor, și mai ales Galașul, antrepozitele generale de la cari se aprovizionau cu coloniale și manufacture, nu numai țera noastră, dar și unele țări vecine ca Bulgaria, Serbia, etc.

Tote aceste provincii din peninsula Balcanică, cari făceau parte din imperiul otoman, erau foarte puțin cunoscute necum încă exploatate de comercianții din străinătate, cari n'aveau de cât o încredere foarte mărginită în detaliul și în pravăliașii din aceste țări și se șiau de a intra în relațiuni comerciale cu densii.

Din parte-le comercianții atât ai noștri cât și acei din provinciile vecine cunoscău puțin centrurile de producțiune sau de exportățiune a diferitelor obiecte de coloniale și manufacturile de cari aveau trebuință; le era greu de a întreprinde mari și costisitoare călătorii spre a căpeta aceste cunoscințe atât de necesarii comerțului; nu dispuneau nici de capitaluri indestulătoare, nici de credite în străinătate, ast-fel în cât le convenea mult mai bine de a se aproviziona treptat cu trebuința de la comercianții angroșiști din Galaș și Brăila.

Trebuie încă observat că pozițiunea acestor comercianți mai era îngreunată prin faptul că consumățiunea fiind minimă, ei erau siliți de a aproviziona cu mărfuri în cantități foarte mărginite dar de specie foarte varie, în cât aprovizionarea de la sorgintea de producțiune sau exportățiune devenea încă și mai anevoioasă convenindu-le mai bine din tote punctele de vedere, de a se adresa angroșiștilor din Galaș.

Tote aceste considerațiuni, și pe de altă parte înghețul Dunărei care intrerupea timp de mai multe luni ori și ce comunicațiune cu întreaga Europă și silea ast-fel pe comercianții de a face însemnate aprovizionări, au făcut din orașele Brăila, și mai cu sémă din Galaș, antrepozitele generale a tutulor mărfurilor de importățiune în țară; așa în cât nu numai orașele conjurătoare, precum, Tecuci, Bêrlad, Focșani, Râmnicu-Sărat se aproviziona de la angroșiștii din Galaș, dar chiar comercianții din orașele cele mai depărtate.

Bulgaria și Serbia, provinciile turcesci,

nu aveau nici un fel de comunicațiune cu țările occidentale, și ast-fel erau silit de a se aproviziona la Galaș și Brăila, cu tote mărfurile cari veneau din Occident, și chiar cu manufacturile cari le furnisa Austria. În resumat pînă la înființarea primelor sosele și pînă la crearea rețelei noastre de căi ferate, atât pentru Serbia și Bulgaria, cât și mai cu deosebire pentru principatele române, orașele Brăila și Galaș devenise singurele puncte prin cari silit trebuia să se efectueze ori și ce importățiune și exportățiune și tot de odată antrepozitele generale de unde se aproviziona direct cele mai multe din orașele secundare ale acestor țări.

Starea acesta de lucruri care făcuse din porturile Galaș și Brăila singurele puncte de importățiune și exportățiune a întregului nostru comerț internațional și antrepozitele generale de aprovizionare a României, a Dobrogei, a Bulgariei și a Serbiei, a fost cauza repedei înfloriri a acestor două orașe.

Însă acestă stare de lucruri se modifică adînc din punctul de vedere politic, economic și comercial, și ast-fel încetăz și repede propășire a acestor două porturi.

Prima, și de sigur una din cele mai însemnate modificări ce se aducea aceste stări de lucruri, este înființarea rețelei noastre de căi ferate, care priuț'un punct Ungheni ne legă cu Rusia, și prin trei puncte, Ițcani, Verciorova și Predeal ne pune în comunicațiune repede și lesnicioasă cu țările centrale cu Austro-Ungaria și Germania.

Iată, prin urmare, antea și cea mai principală știrbire ce aduce monopolului de care se bucurau Galașul și Brăila pînă acum, căci întregul nostru comerț internațional cu Austro-Ungaria și Germania se va face pe uscat.

Ast-fel înlesnirile aduse comerțului nostru cu aceste țări, șfortările uriașe încercate de comerțul și industria austro-ungară și mai ales germaniei dupe 1871, încununată de cel mai viu succes, convențiunea comercială cu Austro-Ungaria au dat un repede avînt comerțului nostru internațional cu țările centrale, cari mai întreg se efectuează pe uscat, pre cînd pînă acuma el se efectua pe apă prin Galaș și Brăila. Chiar o mare parte din importățiunea francesă, totă aceea care se compune din obiecte a căror valoare este foarte mare în raport cu greutatea a luat acestă cale mai lesnicioasă și mai repede; ast-fel tote stoffele de mătase și de lână, confecțiunile giuvairicalele, obiecte, șise *articles de Paris*, parfumeriile, unele substanțe alimentare, precum brîndeturile, în fine tote obiectele cari compun cea mai mare parte din importățiunile franceses au preferit acestă cale de intrare în țera noastră.

Intr'un alt ordin de fapte, înființarea rețelei noastre de căi ferate, aducînd o mai mare înlesnire de comunicațiune între persoane și permițînd atât comercian-

ților străini și agenților lor de a visita în continuu țera noastră, cât și comercianților noștri de a merge adesea în țările de expedițiune și producțiune, a mărit relațiunile comerciale și creditele consimțite angrosiștilor și detaiștilor noștri, toate acestea în paguba monopolului de antrepusit de care se bucura Galațul și Brăila, dar în folosul tuturilor comercianților din țară. Dacă intradevăr, comercianții noștri lipsiți odinioare de capital, de credit, de relațiuni cu străinătatea și de cunoștințele necesare spre a lega aceste relațiuni, puteau avea interes de a se aproviziona la angrosiștii din Galați plătindu-le comisiune destul de urcate, acesta putea să constituie un avantajiu pentru Galați și Brăila, dar nici de cum pentru țera întrăgă care a scăpat de un tribut ce fără nici un folos îl plătea antrepusitarilor din aceste două orașe.

În afară de creațiunea drumurilor de fer și de consecințele ce în mod direct și indirect această creațiune a avut asupra comerțului nostru internațional, mai sunt și alte împregiurări cari au contribuit la decăderea comercială a orașelor Brăila și Galați și pe cari le găsim resumate într'un memoriu ce camera de comerț din Galați a prezentat D-lui președinte al camerei spre a se comunica Parlamentului. Iată cum se exprimă camera de comerț din Galați :

„Cu luarea Basarabiei ni s'a luat și întreg comerțul de detal al orașului; cu independența Bulgariei, ni s'a luat comerțul în angro.

Bulgaria, care mai înainte era administrată și condusă de legile turcesci nu înșufla nici o confiență fabricanților și angrosiștilor țărilor Europene; lor le era temă de a se pune în contact comercial cu o țară unde nu exista nici o siguranță în justiție și în administrație.

Astăzi Bulgaria are justiția ei, are administrația ei, are în fine perspectiva de a fonda și lega un comerț special cu statele Europei. Serbia asemenea a găsit în Anstro-Ungaria piețele de unde se aprovizionază.

Midlócele de comunicație au înlesnit Transilvaniei, Bucovinei și Galiției, cari până la un timp se aprovizionau cu o mare parte de coloniale de la noi, calea porturilor Austro-Ungariei de unde își procură aceste mărfuri.

Prin urmare, în fața acestor schimbări radicale a situațiunei noastre comerciale, vis-à-vis de consumațiunea interioară și aceea a statelor vecine dunărene, ori cum am mai readuce noi regimul portului liber, nu vom mai putea fi stăpâni pe comerțul ce l'am avut mai înainte.“

O voce : Și la ce conchide ?

D. N. Voinov : Conchide la reînființarea portului-franc. (Înteruperi).

D. G. Duca : Este foarte greu de a împăca această opiniune a Camerei de Comerț cu concluziunea ce o face în urmă pentru reînființarea porturilor-france,

pentru că recunoșce că și dupe reînființarea porturilor-france tot nu se va putea readuce starea de mai înainte și nu vom putea fi stăpâni pe comerțul nostru. (Înteruperi).

Prin urmare, D-lor, este evident că faptele politice sunt acelea cari au schimbat starea anterioară și cari au adus decăderea orașului Galați și Brăila, și când dăcă această să 'mi permiteți un moment a examina dacă această decădere este egală pentru ambele orașe.

D-lor, orașul Brăila și Galați și mai cu sémă Galațul s'a dezvoltat foarte iute și s'a întâmplat în dezvoltarea acestui oraș ceea ce se întâmplă adese ori cu unii copii.

Când un copil crește prea iute, și înainte de a fi atins întrăgă-și dezvoltare, este lovit de o bolă, el simte o foarte mare greutate de a se putea însănătoși, de a se putea îndrepta, și de a 'și putea continua dezvoltarea sa.

Acosta este atât de adevărat, încât toți oratorii cari au vorbit în această cestiune nu l-au putut tăgădui. Insuși D. raportor, când vorbește de orașul Galați ne dăcă că Galațul este în decădere, iar când vorbește de Brăila ne dăcă că este într'o stare puțin înflorită. D. Virgiliu Poenaru nici nu a vorbit de Brăila; — D. Epureanu care a studiat într'o cestiune la Galați nu a studiat și Brăila; și ast-fel toți par a recunoșce că dacă Galațul este puțin în decădere, apoi Brăila este într'o stare înfloritoare.

O mică broșură intitulată „Memoriul Gălățenilor pentru reînființarea porturilor-france,“ și care ni s'a distribuit acum la întórcerea noastră, se exprimă în modul următor :

„Brăila, prin pozițiunea sa geografică, având ca apanagiu cert traficul cerealelor tuturilor provinciilor de pe ambele țărmuri ale Dunărei superioare de la Siret și până la Porțile de fer, a cărora singur deuseu este, având astăzi la dispozițiune și mare parte a produselor țerei de dincóce de Milcov, prin necalificabilul traseu actual al căilor ferate din Moldova, posedă aproape tot comerțul de expedițiune al României și al Bulgariei și ocupațiunea sa pentru import naturalmente rămâne în rolul secundar“.

Apoi pe lângă acest memoriu despre care v'am vorbit, mai am și un alt memoriu subscris de mai bine de una sută de comercianți și industriali din cei mai însemnați din orașul Brăila, care memoriu a fost prezentat acestei onor. Adunări și care combate reînființarea porto-francului în orașul Brăila.

Precum vedeți, D-lor, dacă este lesne de a se vorbi în favórea reînființării porturilor-france și mai cu sémă de a ne aduce de exemplu decăderea orașului Galați, apoi nu este tot așa de lesne de a ne aduce înainte și ceea ce se petrece în orașul Brăila.

Dacă, prin urmare, este adevărat că o-

rașul Galați a ajuns în decadență de la desființarea porto-francului, atunci trebuie să se vorbească numai de orașul Galați, iar nu și de orașul Brăila, și dacă țera va găsi că trebuie să facă ceva, apoi nu are de cât să facă acosta pentru Galați. (Sgomot). Dacă este vorba că trebuie să facem sacrificii enorme numai pentru Galați, atunci nu aveți de cât să faceți.

De cât vă voi întreba atunci, dacă D-vóstre veți decide ca țera să facă toate sacrificiile posibile pentru ridicarea orașului Galați, atunci ce vor dăcă Iașienii, cari, precum știți, ar avea și D-lor să dăcă ceva în privința decăderii orașului Iași. (Sgomot).

Vedeți dar gălățenii au adoptat devisa aceea care dăcă : cine cere, nu pierd. Și în adevăr, D-lor, căci mai acum cât-va timp au cerut să se clădescă la Galați o catedrală episcopală, și apoi nu mult mai târziu au cerut și au obținut strămutarea curței de apel de la Focșani la Galați și acum vedem că se cere înființarea de docuri.

D-lor, și în Londra sunt docuri cari au costat patru sute de milioane, pentru că în Londra se face un comerț care se urcă la 70.000.000 de tone pe an, comerțul din Londra este mare, pe când comerțul Galaților, în raport cu cel din Londra, este netsemnat. Faceți, D-vóstre mai întâi ca și comerțul de la Galați să ajungă ca cel din Londra și atunci fiți siguri că țera va face toate sacrificiile posibile pentru orașul Galați. (Aplause).

Acuma, D-lor, permiteți-mi a vă da, în sprijinul celor ce am avut onóre a vă arăta, și câte-va date statistice. Onor. D. raportor lovesce în aceste date, nu are în ele nici o încredere, și pentru acosta ne citéză un pasagiú din Coquelin. Ce se dăcă acolo ? Se incriminéză în ele însuși datele statistice ? Nu ; dar preocupat de fatala teoriá a balanței comerciale, care atáta vreme a preocupat spiritele, și a întreținut aceea neastempărátă ocupațiune a aurului. Iată cum se prezinta teoria balanței comerțului : Indată ce importul unei țări este mai mare de cât exportul, acea țară se află în decădere, în ruină; căci prisosul de import trebuie plătit în aur. Fără a intra în dezvoltarea argumentelor cari au dovedit cât de eronată era teoria balanței comerțului, mă voiú márgini a vă dăcă că nici n'a fost ruinată și că din contra tocmai la țările cele mai bogate s'a constatat că prisosul importațiunilor asupra exportațiunilor era mai considerabil.

Dar ce să facă administrațiunile ? Ca să astâmpere acea ocupațiune a aurului, avea trebuință ca să stabiléză o balanță dréptă a comerțului, și ast-fel să sporéză cifrele de la export, și din contra să micșoreze cifrele de la import. Prin urmare, cifrele statistice erau exacte și s'au modificat, ast-fel în cât rezultatele consemnate în balanța comerțului erau neexacte.

Asemenea imputare nu se póte face cifrelor statisticei noastre cari sunt foarte exacte.

S'au făcut în această privință și ôrcari alte observațiuni, ast-fel, onor. D. Virgiliu Poenaru v'a spus: nu comparați tonagiul, căci în tonagiul intră și șine de fer, și cărbuni.

Fôrte bine, dar acele șine, acei cărbuni cari intră, ôre nu au și ei trebuință ca să fie descărcați, ca să fie transportați la drumul de fer? Prin urmare produc și ele o mișcare comercială. S'a mai đis: nu comparați cifrele de mai demult cu cele de ađi, fiind-că e deosebire de tarife; ei bine, eu voiú calcula două període: períoda pe care o voiú numi de porturi-france, și o períodă pe care o voiú numi de neporturi-france. Períoda de porturi-france coprinde cei 3 ani 1880, 1881 1882; cea de neporturi-france 1883, 1884, 1885. Ei bine, vedem că ambele porturi în períoda porturilor-france au exportat mult mai mult de cât în períoda de nefrancoporturi. Ast-fel, în prima períodă mișcarea a fost de 330.000.000 și în a doua de 557.000.000; diferența în folosul períodei de neporturi-france de 227.000.000. La acestea camera de comerț din Galați ne răspunde în memoriul său că această sporire provine din sporirea generală a comerțului țerei. Ei bine, am făcut și eu calcul; în prima períodă comerțul general al porturilor Galați și Brăila e de 22,45% din comerțul total al țerei; pe când în períoda aduoa reprezintă 33%; prin urmare, această diferență e și o sporire netă a acestor două porturi; în anul 1886 mișcarea comercială a acestor 2 porturi a ajuns a fi 49% din mișcarea generală a țerei, adică jumătate din întreaga mișcare comercială a țerei. Acest spor în activitatea orașelor Brăila și Galați s'a făcut, D-lor, în dauna altor orașe ale țerei; permiteți-mi a vé dovedi în mod lámurit acest fapt, și pentru acesta nu avem de cât să cercetăm care a fost exportul pe la Brăila și Galați și care a fost exportul pe la cele trei puncte Predeal, Verciorova și Ițcani și exportul pe la cele două porturi Galați, înainte și dupe încetarea convențiunei noastre comerciale cu Austro-Ungaria la 1885.

Ast-fel, înainte denunțării convențiunei comerciale cu Austro-Ungaria în cei doi ani 1884—1885, exportul prin cele două puncte Galați și Brăila a fost de 117.700.000 și prin cele trei puncte Predeal, Verciorova și Ițcani de 104.000.000; dupe denunțarea convențiunei comerciale în cei doi ani 1886—1887, exportul prin Galați și Brăila se urcă la 220.700.000, prezentând ast-fel un spor de 103.000.000 asupra primei període 1884—1885 și din contra exportul prin cele trei puncte Predeal, Verciorova și Ițcani cade la 37.800.000 lei, în períoda 1886—1887 prezentând ast-fel o diminuțiune de peste 66.000.000, asupra primei període 1884—1885. Faptul se explică lesne: produsele noastre ne mai fiind admise în Austro-Ungaria, caută să gă-

sescă un export spre țările occidentale, Belgia și Italia.

Prin urmare, ceea ce a câștigat orașele noastre dunărene Galați și Brăila a pierdut cele-alte trei puncte, Predeal, Verciorova și Ițcani împreună cu întregile județe în cari sunt situate și nu aveți de cât să vedeți starea în care se află Severinul pentru ca să vé convingeți de adevărul celor ce am onóre să vé spun.

Cred, D-lor, că am putut ast-fel să vé dovedesc în destul prima parte a propunerii mele adică că nu înființarea privilegiului de porto-franc a adus dezvoltarea Brăilei și Galaților; că nu desființarea acestuia a putut să le aducă decăderea și că tot ast-fel nu reînființarea porto-francurilor va putea să le aducă înflorirea.

Trec acum la a doua parte și voiú studia cestiunea din punctul de vedere al avantajelor ce se đice că acest privilegiu ar aduce țerei.

Cestiunea, așa cum se presintă de susținătorii ei, nu ar avea un caracter local ci se pretinde că ar fi o cestiune națională care va aduce folose mari țerei.

Anteiu și anteiu D. Blaramberg ne đise că înființarea privilegiului de porto-franc e un stimul pentru trafic și în afară din acesta un debușeu larg pentru piețele noastre.

Cei-alți susținătorii au o altă țesă. Așa onor. D. Kogălniceanu đice că din cauza desființării porturilor-france s'a imputinat exportatiunea țerilor occidentale la noi și, prin urmare, și exportul nostru în aceste țeri, aducând ca consecință imputinarea aurului și creșterea agiului. Vorbind de industria franceză și englesă iată ce đice onor. D. Kogălniceanu: „Acesta și făcure de preferință din porturile noastre france centrul activității sale, a industriei, pe care România o plătia nu în monedă sunătoare de aur, precum plătea industria austro-ungară, ci prin grânele și materiale prime ale pământului nostru.“

D. Blaramberg adaogă asemenea că din cauză că ađi suntem siliți să plătim în aur ceea-ce importăm de la unele țeri, cari nu ne cumpără nimic, de aceea s'a produs imputinarea aurului și creșterea agiului. Ne găsim aci în fața unor adevărate eresii economice.

Se mecnósce cu desăvârșire cum se face schimbul. D-lor, schimbul se face produse în contra produse, și de mult J. Baptiste Say vorbind de această teorie n spus că produsele se schimbă între produse, și că aurul nu e de cât o marfă universală și intermediară care are de scop să înlesnescă transacțiunile. Prin urmare, nu putem să avem nici un avantaju exportând sau importând de la cutare sau cutare națiune pe această basă; căci mărfurile se plătesc tot cu mărfuri. Să mi permiteți pentru acesta un singur exemplu: Să admitem că țera noastră ar avea o mișcare economică de 200.000.000 din

cari 100.000.000 la import și 100.000.000 la export.

Ce se va întâmpla?...

Ce se întâmplă?

Importăm de exemplu din Austria de 100.000.000 și exportăm în Englitera de 100.000.000, care este rezultatul? Resultatul este că ce am luat dintr'o parte dăm în cea altă parte.

Plătim produsele cumpărate din Austro-Ungaria cu produsele noastre vândute Engliterii și aurul primit din Englitera drept plată pentru cerealele noastre ne va servi ca să plătim mărfurile cumpărate din Austro-Ungaria, jucând astfel rolul unei mărfi intermediare, unui simplu agent de schimb.

Dacă acum am s'ar permite de a face puțină știință economică, vé voiú đice că Bastiat a propus înlocuirea formulei date de J. B. Say: Produsele se schimbă în contra produselor, prin o altă formulă ca exactă din punctul de vedere științific, đicând: „Munca se schimbă în contra muncii; serviciile se schimbă în contra serviciilor.“ Această formulă într'adevăr fôrte roditoare în dezvoltări științifice și în conclusioni practice, tinde mai cu deosebire a degagia caracterul spiritualist al economiei politice; căci produsul este un fapt material și serviciul este un fapt imaterial. Inșă nici această formulă nu mé satisface pe deplin și așa prefer a đice într'un mod mai just și mai scurt: Utilitatea se schimbă în contra utilității.

Intr'adevăr, munca dispăre și ceea-ce rămâne este utilitatea, rezultat al muncii, care pôte face obiectul unui schimb.

Prin urmare, ceea ce se schimbă este utilitatea contra utilității, raportul utilitator este valórea a cărui expresiune în monedă se numesce preț.

Revenind acum la subiectul care ne ocupă etc., pare-mi-se un prim punct cu totul dobândit adică că din punctul de vedere al intereselor generale ale țerei și al introducerii aurului, importă puțin ca exportatiunile noastre să se facă în țările cari importă la noi și că, prin urmare, este indiferent ca relațiunile noastre comerciale cu țările occidentale și mai cu deosebire exportatiunile acestor țeri la noi să se fi micșorat în favórea relațiunilor noastre cu țările centrale și al exportatiunilor lor cari s'ar fi mărit.

Inșă însuși acest fapt este neexact. Intr'adevăr, relațiunile noastre comerciale și exportul țerilor occidentale în loc d'a descreșce s'au mărit de la desființarea privilegiului de franco-porto al orașelor Galați și Brăila.

Spre a dovedi acesta n'am de cât a mé referi la date statistice și d'a vedea care a fost exportul și importul cu țările occidentale, înainte și după desființarea privilegiului de franco-porto, comparând între ele două període de 3 ani fie-care, anume períoda 1880—1883, unde exista privilegiul de franco-porto și períoda 1884—1887, în care se desființesă acest

privilegiu de porto-franco. Ast-fel cu Anglita în primul period de 4 ani 1880—1883 importatiunile Anglitaiei noi au fost 232 milioane și exportatiunea noastră în Anglita de circa 325 milioane, iar în al doilea period 1884—1887 importatiunile Anglitaiei au fost de 268 milioane, prezentând un spor de 36 milioane, iar exportatiunile noastre în Anglita s'au urcat la 417.700.000 lei, prezentând un spor de peste 92 $\frac{1}{2}$ milioane.

În resumat mișcarea noastră comercială totală cu Anglita în periodul de 4 ani 1884—1887, dupe desființarea franco-portului, a covârșit mișcarea comercială din întâiul period, înainte de desființare, cu aproape 129 milioane.

Tot ast-fel cu Italia în al doilea period, dupe desființarea franco-porturilor, mișcarea noastră comercială a covârșit cu aproape 40 milioane mișcarea comercială din întâiul period. Belgia ne prezintă acelaș rezultat îmbucurător; într'adevăr, în al doilea period de nefranco-porto vedem mișcarea noastră comercială cu această țără mărindu-se cu peste 66 milioane spor care este datorit atât mărireii importului mărfurilor belgiane cât și mai cu deosebire exportatiunilor cari iaă un avânt considerabil; într'adevăr, pe când în cei 4 ani 1880—1883 n'am exportat în Belgia de cât aproape 3 milioane, în cel d'al doilea period 1884—1887 am exportat pentru 43 milioane, adică 40 milioane mai mult în 4 ani. Aceleași rezultate și cu cele-alte țări: Olanda, Turcia, Rusia etc.

Este imposibil, prin urmare, D-lor, d'a mai putea susține în fața acestor cifre d'o elocință atât de zdrobitoare, că comerțul nostru internațional în genere și în specie cu țările occidentale s'a micșorat.

Dar s'a ȝis pe d'altă parte că comerțul nostru internațional cu țările centrale și mai cu deosebire cu Austro-Ungaria s'a mărit după desființarea franco-porturilor Galați și Brăila; dar și această aserțiune este cu desăvârșire eronată. Într'adevăr, în periodul de la 1880—1883, înainte desființării privilegiului de franco-porto, importatiunile Austro-Ungariaei noi s'au urcat la cifra de 550 milioane aproximativ și importatiunile noastre în Austro-Ungaria au atins cifra de 301 milioane, sau o mișcare comercială totală de 851 milioane; în al doilea period 1884—1887, dupe desființarea privilegiului de franco-porto, importatiunile Austro-Ungariaei noi au scățut la 397 $\frac{1}{2}$ milioane și importatiunile noastre la 210 milioane, sau o mișcare comercială totală de 607 $\frac{1}{2}$ milioane, adică în mai puțin cu 243 $\frac{1}{2}$ milioane.

Prin urmare, cum ați mai putea susține că importatiunea și mișcarea comercială cu țările centrale s'au mărit?

O voce: Din cauza convențiunii comerciale cu Austro-Ungaria.

D. G. Duca: Fôrte bine, aci suntem d'acord. Dacă, prin urmare, recunôsțeți că convențiunile între state ajută ca să se

mărescă sau să se micșoreze relațiunile comerciale între state, atunci de ce mai susțineți reînființarea privilegiului de franco-porto? (Aplause).

Să 'mi dați acum voiesă vă arăt, D-lor, ce ȝice în această privință D. Kogălniceanu, a cărui autoritate la parțialitate nu se pôte contesta.

„Iată care era, ne ȝice D-sa, cifra exportatiunei austro-ungare în România, în anii cari au precedat încheierea acestei convențiunii:

„Austro-Ungaria a exportat în România, D-sa ne dă cifra exportatiunilor austro-ungare în anii 1873—75, precum și cifrele exportatiunei României în Austro-Ungaria în acești ani și iată cum se exprimă în urmă :

„Cum vedeți, exportatiunea noastră în Austro-Ungaria a covârșit cu aproape 120 milioane exportatiunea Austro-Ungariaei în România și acesta numai în intervalul a trei ani ce au precedat convențiunea austro-ungară.

„De îndată însă ce acest act s'a aplicat, lucrurile s'au schimbat în favoarea importului austro-ungar în România și în defavoarea exportului român în statul vecin.“

D. Kogălniceanu ne citează pe urmă cifrele importatiunilor austro-ungare la noi și a exportatiunilor noastre în Austro-Ungaria de la 1876—1883, și iată cum conchide:

„Cum vedeți, în cursul de cei întâi opt ani ai aplicării Convențiunei, valoarea importului industriei austro-ungare în România covârșesce valoarea exportului cerealelor și productelor prime ale României în Austro-Ungaria cu suma colosală de aproape 600 milioane lei.“

Prin urmare, precum o recunôsțeți și o dovedesce fôrte bine D. Kogălniceanu, adevăratul motiv al sporireii importatiunilor austro-ungare la noi a fost încheierea Convențiunei comerciale cu imperiul vecin.

Ceea ce dovedesce și mai bine acest adevăr, este că îndată dupe expirarea acestei Convențiunii, exportatiunea austro-ungară la noi a descrescut. Într'adevăr, pe când de la 1880 până la 1884 cifra exportatiunilor austro-ungare a variat între 126 și 154 de milioane, d'o-dată vedem această cifră coborindu-se succesiv în 1885 la 126 milioane, în 1886 la 93 și în 1887 la 53 de milioane și în anul trecut 1888 sunt informat că a cățut și mai jos. Tot ast-fel constatăm o descrescere în importatiunile noastre cari dupe ce în periodul 1880—1885 oscilează între 71 și 84 milioane, cad la 34 milioane în 1886 și la 21 milioane în 1887. Este evident că ceea ce influențază mișcarea comercială între diferite state este convențiunea comercială; ast-fel și la noi Convențiune comercială încheiată cu Austro-Ungaria a fost cauza avântului ce importul mărfurilor austro-ungare a căpătât în țără noastră.

Prin urmare, decăderea de care a putut să sufere Galațul nu pôte proveni nici de cum din desființarea privilegiului de

franco-port ci din alte cause pe cari am avut onóre a vi le arăta pe scurt și mai cu deosebire din cauza de încheieri de convențiunii comerciale (sgomot).

Galaților s'a întemplat ceea-ce se întemplă adesea-orî celor bolnavi și a căror bolă nu se pôte cunoște de doctori; aceștia atunci au tot-d'a-una câte veri-o bolă la îndemână precum nervii, pe care o numesc când n'au putut face un diagnostic just. Ast-fel orî și ce rēu s'a întemplat Galațului său țerei și de care nimenea nu 'și-a dat sēmă sau nu 'l-a analizat, s'a pus d'a dreptul în sarcina desființării franco-portului, ceea-ce era mult mai comod de cât de a căuta adevărata causă a rēului care lovea Galațul său țera.

Am să răspund acum la două argumente invocate în favoarea reînființării porturilor-france.

Onor. D. raportor ȝice că înființarea porturilor france este un stimulent al traficului.

Dacă așa ar fi, apoi ar trebui că pe timpul cât au fost franco-porturile, mișcarea comercială a întregii țări să fi fost mult mai considerabilă de cât în timpul când n'am avut franco-porturile. Datele statistice ne dovedesc cu totul contrariu.

În cei 3 ani 1880—1883 mișcarea comercială a întregii țări a fost de 1.469 milioane cât a fost franco-porto și în perioda de la 1885—1887 cât n'a fost franco-porto mișcarea comercială a fost de 1.628 milioane, adică cu 178 milioane mai mult și, prin urmare, mișcarea comercială în acest al doilea period, dupe desființarea privilegiului de franco-porto, fiind mult mai însemnată, nu se mai pôte susține că reînființarea porturilor-france ar fi un stimulent pentru mișcarea comercială.

Să venim la al doilea punct și să ne întrebăm dacă reînființarea franco-porturilor ar putea servi în ceva pentru lărgirea debușeurilor noastre.

Stranie afirmațiune!

Ne ȝiceți: părăsiți politica de *uscat* și adoptați politica de *apă*, precum v'o cere D. Kogălniceanu. Această însă revine a ne cere de a ne mărgini la debușeurile țărilor occidentale și de a ne lipsi de debușeurile ce ne oferă Austro-Ungaria și Germania. Dacă ast-fel înțelegeti lărgirea debușeurilor noastre, cată să vă arăt tótă surprinderea mea și să declar că nu lipsindu-ne de două debușeuri însemnate această ar putea a se chema lărgirea debușeurilor noastre. Austro-Ungaria mai cu deosebire, admitându-se că ni s'ar permite exportatiunea vitelor noastre, ar constitui pentru noi un debușeu prețios, ași putea ȝice unic și fără sēmă.

O voce: Vorbiți de cum stăm aȝi cu Austro-Ungaria, nu dupe cum am putea sta pe viitor. (Aplause).

D. G. Duca: Din alt punct de vedere, dacă D-vostre ne-ați lăsa pur și simplu numai cu debușeurile Galați și Brăila, nici o-dată ele nu vor putea fi nise complete debușeuri pentru noi, vor prezenta

tot-d'a-una un inconvenient capital : acela că într'un timp al anului aceste debușuri nu pot servi, fiind închise din cauza înghețului și, prin urmare, s'aduce o stagnațiune în comerțul nostru.

În asemenea caz ce se poate întâmpla ? Se va întâmpla de sigur ca produsele noastre să se îngrămădescă în magazinele din Brăila și Galați, și atunci de sigur că această va conveni proprietarilor din Galați și Brăila. . . (Înteruperi).

D. Gr. Constantinescu : Tăceți, D-le Nucșorene.

D. I. Nucșoreanu : Tac! D-ta, D-le Constantinescu. (Sgomot). Vă înșelați, D-le ; nu e vorba de interesul câtor-va proprietari ; aci e în joc un interes general. Eu n'am pe nimeni să susțin ; n'am șapte funcționari în slujbă ca D-ta (Aplause, ilaritate).

D. vice-președinte, V. Pogor : Nu înterupeți, D-lor ; bine-voiți a lăsa pe orator să ajungă la partea a treia. (Ilaritate).

Voci : Suspendați ședința.

D. vice-președinte, V. Pogor : Dacă oratorul se simte obosit, suspend ședința pentru cinci minute, cu încuviințarea onor. Adunării.

— Ședința se suspendă pentru 5 minute.

La redeschiderea ședinței **D. vice-președinte V. Pogor** dă cuvântul D-lui Duca.

D. G. Duca : D-lor, începând partea întâia a cuvântărei mele, am făcut un apel călduros bine-voitōrei D-vōstre atențiunii. Începând acum partea a doua. . .

Voci : Partea a treia. (Ilaritate, sgomot).

D. G. Duca : Mă cred dator a vă mulțumi de îngăduirea D-vōstre, și voi termina cât mai curând ceea ce mi mai rămâne de spus resumându-mă cât mai mult.

Voi examina acuma cari sunt neajunsurile, nedreptățile și pagubele cari vor rezulta într'un mod inevitabil pentru țera din reînființarea privilegiului de franco-porto Galați și Brăila.

Anteiu și anteiu, golul bugetar. Toți au recunoscut că prin faptul că mărfurile intrate și consumate în orașele Brăila și Galați fără plata de drepturi vamale, va rezulta un deficit în buget, și fiind-că nimeni nu a arătat care va fi acel deficit, eu am să vi-l arăt cu cifre. Onor. D. V. Poenaru face o erōre prea mare când compară veniturile vamale mai d'inainte cu cele de acum ; nu acolo e cestiunea.

Venitul vamal reprezintă la noi suma de 21.200.000 lei ; să ne întrebăm care e partea care se plătesce de populațiunea urbană și care e partea care se plătesce de cea rurală, și ast-fel să putem găsi partea care incumbă populațiunei Galaților și Brăilei.

D-lor, dacă considerăm cum trăește țeranul la noi, dacă considerăm că el nu consumă nimic din acele produse cari se aduc din străinătate, nici pentru hrana, nici pentru îmbrăcăminte, nici mobilierul lui, și dacă vom considera că chiar a-

cele instrumente de cari are trebuință sunt în genere scutite de taxe vamale, vom vedea că nu putem evalua la mai mult de 3.200.000 lei, partea plătită de populațiunea noastră rurală drept taxe vamale din intrēga sumă de 21.200.000, care compune venitul nostru vamal. Prin urmare, dar, populațiunea urbană care este de 1.000.000 va plăti restul de 18.000.000, taxa vamală, ceea-ce reprezintă câte 18 lei de fie-care locuitor urban.

Galațul și Brăila, avēnd dupe arētările D-lui Sulioti, reprezentantul Brăilei, 125.000 locuitori, paguba ce va rezulta pentru Stat din neplata taxei vamale va fi dar reprezentată prin 129.000 înmulțit cu 18, ceea-ce dă 2.250.000 lei.

Iată, D-lor, stabilit și probat prin cifre, cari va fi golul în bugetul Statului. Acēstă pierdere de 2.250.000 lei se va mări încă prin mai multe alte pierderi anexe am putea dice.

Una din acestea și cea mai însemnată pierdere nerelevantă până acum mai de nimeni e pierderea ce va rezulta pentru obiectele a căror fabricare și vēndare e monopolisată de Stat.

În adevēr, D-lor, tutunul, chibriturile, cărțile de joc, praful de pușcă sunt un monopol al Statului înscris în buget pentru suma de 30.000.000.

Prin urmare, nici vorbă nu e că dacă se va înființa porto-francul tōte aceste obiecte monopolisate de Stat vor trebui să fie oprite de a intra în orașul Galați și-Brăila. Vom avea dar, un porto-franc care nu va fi un porto-franc, tōte obiectele trebuind să trecă prin o strictă examinare a agenților vamali.

Vedeți atunci pe ce largă basă se va putea face contrabandă tuturilor acestor obiecte cari aducēnd folose fōrte mari contrabandiștilor vor forma adevērate premii pentru acei cari se vor indeletnici cu asemenea meserie. Iată ce ne dice în acēstă privință memoriul prezentat de comercianții și industriași din Brăila : „Monopolurile Statului, ne dice acest memoriu, vor fi mai puțin productive ; căci suprimearea supravegherei autorității vamale, la debarcarea și imagasinarea mărfurilor în Brăila și Galați — consecință neînălăturabilă a sistemului franco-porturilor — va da facilitate fraudatorilor a introduce nu numai în aceste două urbi, ci și în interiorul țerei cantități mari de obiecte monopolisate cari, chiar pentru acēstă rațiune, procură mari beneficii. Guvernul are cunoștință că autoritatea vamală a găsit pulbere în burdușele cu untdelemn, tutun și țigări în baloturile de bumbac netors.“

Prin urmare, vedeți că Statul va fi supus la nise pierderi mari, atât prin contrabanda obiectelor monopolisate de Stat, cât și prin contrabanda ce se va face cu mărfurile acelor țeri cu cari avem încheiate convențiunii comerciale. Permiteți-mi acum să insist și asupra unui punct moral.

Lățirea contrabandei într'o țera nu poate avea de cât rezultate funeste demoralizătoare. Omenii cari se obicinuesc a trăi în revritire cu societatea nu pot de cât să mērgă mai înainte pe acēstă pantă și ast-fel contrabandistul de ieri se trezesce a duoa-și ucigaș și jefuitor. Iată însă recitativul său compensațiunea ce nise presintă la pagubele enorme și de tot felul ce se vor aduce ast-fel Statului : Prin faptul că se vor înființa porto-francurile se va câștiga din urcarea foncierei. Caută să mărturisim că nu e de ajuns a spune acēsta, ci trebuie să ne încredințăm dacă în adevēr din acēstă urcare se va acoperi golul produs în buget.

D-lor, intrēga noastră foncieră rurală și urbană, sau dacă voiți mai bine fonciera pentru clădiri și pentru pământ se urcă la 10.700.000, și partea aferentă la fonciera urbană nu reprezintă de cât două decimi din suma totală, adică 2.200.000 maximum.

Dacă pentru țera intrēgă este de 2.200.000, cum se va putea din sporirea acestei fonciere numai pentru orașele Galați și Brăila, să se acopere deficitul ce va rezulta din micșorarea impozitului vamal care va fi de 3.000.000 sau 4.000.000 ?

D-lor, să trecem acum la un alt punct și să ne întrebăm, cari sunt neajunsurile cari vor rezulta din acēstă stare de lucruri pentru locuitorii din districtele Covurlui și Brăila ?

Iată ce se dice în acēstă privință de **D. director-general al vămilor** într'o mică brogură publicată spre a combate reînființarea franco-porturilor Brăila și Galați :

„Imi aduc aminte că ministerul de finance primea neîncetat plāngerii din Galați și din Brăila în contra măsurilor vexatoriilor la cari erau supuși locuitorii de peste raionul orașelor la diferite bariere, mēsuri de altmintrelea inevitabile precum o voi dovedi. Aceste plāngerii formeză numeroase dōsare în direcțiunea vămilor.“

Dar mai avem în acēstă privință o mărturisire și mai prețioasă, aceea a camerei de comerț, care iată cum descrie neajunsurile rezultând din franco-porto pentru locuitorii districtelor Covurlui și Brăila : „Locuitorii săteni, cari veneau cu grānele lor în port, nu mai puteau cumpēra nimic pentru trebuințele caselor lor ; căci pentru a le scōte pe barieră erau obligați a îndeplini o sumă de formalități vamale, a plăti timbre și taxe, și în fine a perde câte o și două cu vama. Comerțul în detal fu omorât și de aci ruina și falimentele fac să dispară o mulțime de comercianți buni din Galați. Unstrigăt unanim eși din tōte unghiurile orașului, și mai tōte clasele societăței se aliază a recunoșca că acea stare de lucruri nu mai putea fi îndurată, ea nu mai putea continua.“

Camera de comerț, ca și când ar fi cređut că acēstă variațiune era neîndesulătoare, descrie starea de lucruri în Ga-

lați dupe desființarea franco-portului și iată cum se exprimă: „De la epoca de când au dispărut dificultățile vamale la esirea din port, nu putem dice că acest comerț a progresat, dar el a devenit mai practic, mai comod, cu alte cuvinte sătenul nu mai este șicanat; când în schimbul grânelor sale ce le vinde la obor, cumpără ceva pentru gospodăria lui și exportă pe barieră, pe densusul nu 'l genază dacă plătesce 5 bani mai mult pentru un lucru ce 'l cumpără, 'l gena însă greu și simția o adevărată vexațiune când mai înainte, sub regimul portului franco, era obligat a plăti vama, a face declarațiunile vamale, a plăti timbre și în fine asta pe la biurourile vamale cu dările pentru a 'și putea pune în regulă o mică cumpărătoare de câți-va lei.”

Înțelegeți foarte bine, D-lor, că nu mai am nimic de adăogat când o asemenea stare de lucruri este descrisă de camera de comerț din Galați.

Aceste vexațiuni erau așa de veditate în cât însuși D-nii raportori, atât D. Kogălniceanu la 1885 cât și D. Blaramberg acum, se ocupă în raporturile D-lor de mijlocele cari ar trebui luate pentru a se pune stavilă unei asemenea stări de lucruri.

D. Blaramberg ne propune de a se face un fel de librete cari să se întrebuinteze de comercianți.

Iată ce răspunde la acesta pe de o parte D. director al vămilor, și de altă parte memoriul comercianților din Galați și Brăila, D. director al vămilor ne spune: „La aceste ni s'ar putea răspunde că administrația vamală în buna sa chibzuință ar trebui să scutască de ori-ce drepturi mărfurile a căror valoare nu trece peste o sumă determinată. Dar admitând chiar ca formulare necesarii culegerea datelor statistice să se libereze fără a se mai percepe costul lor, totuși ele trebuiesc făcute la bariere pentru a se putea ști ce mărfuri s'au importat și dacă ele posed în adevăr acel minimum de valoare stabilit pentru scutire; deci străgă-niri, perderi de timp.”

Dar ce se mai dice? Să se facă acesta de însuși comercianții; ei singuri să vie să facă aceste declarațiuni, ca să fie sătenii scutiți de șicane.

Iată ce răspund comercianții din Brăila: „Dacă ei ar impune îndeplinirea acestor formalități, ne dice memoriul lor, noi comercianții din Brăila și Galați nu am avea nevoie de mai mulți contabili și o drăce de alergători, ce vor necesita cheltueli cari vor întrece micile beneficii ce realizăm de la atari vânzători. Vom fi dar constrinși a prefera ca în trecut, să ne lipsim de aceste beneficii; și așa piețele Brăilei și Galaților vor sta închise pentru cumpărătorii externi, ceea-ce va aduce silit înființarea de depozite afară din aceste două urbi în detrimentul prăvăliașilor din franco-porturi.”

În fața acestor argumente nu mai am nimic de adăogat.

Vin acum la neajunsurile ce s'ar aduce comerțului și industriei noastre naționale. D-lor, s'a făcut o lege și s'a adoptat un întreg sistem economic spre a crea, spre a încuraja și spre a întreține industriile noastre naționale. Nu se poate, D-lor, peste un interval de 2 sau 3 ani, să schimbăm o stare de lucruri, nu se poate la fie-care schimbare de program, la fie-care schimbare de guvern, să schimbăm de o dată întregul sistem economic; căci atunci vă întreb, ce încredere ar mai avea în stabilitatea legilor noastre comercianții, industriașii ce au angajat capitaluri mari în puterea legilor făcute spre a protegia industriile naționale?

Din toate unghiurile țerei au venit plângeri la această Cameră ca să nu se mai admită privilegiul de porto-franco, pe de altă parte ar fi o nimicire a tarifului nostru autonom, pentru că toate mărfurile aduse din țările acelea cari n'au convențiuni cu noi și mai cu seamă din Austria vor intra în Galați și Brăila și acolo se vor da în consumațiune fără a plăti ceva. Cu alte cuvinte vom deschide părțile țerei noastre comerțului acelei țări cu care suntem în rebel vamal; căci luând de exemplu mătăsurile cari se vor înmagazina în magazinele din Brăila și Galați, cum se vor cunoște cari sunt mătásuri germane, austriace sau franceze? Vedeți încă o dată că prin aprobarea acestei legi care reînființează privilegiul porturilor france am deschide un larg de-bușeu comerțului străin fără a mai putea să exercităm asupra unei mari cantități de mărfuri dreptul nostru vamal.

Ast-fel vom aduce o lovitură mortală industriei noastre încă în pruncie și acesta din două puncte de vedere: Anteu mărfurile străine, similare ale produselor industriei noastre, vor putea intra libere de ori și ce taxă în porturile Galați și Brăila, nimicind industria din aceste două orașe și în urmă, răspândindu-se pe căi frauduloase în restul țerei, ar continua opera lor de sugrumare asupra industriei din restul țerei. Din alt punct de vedere mărfurile străine, intrând în orașele Galați și Brăila libere de ori și ce control, vor eși fără a se putea constata proveniența lor, ne plătind taxele din tariful autonom și astfel, prin urmare, nimicindu-se toate rezultatele rebelului vamal întreprins cu Austro-Ungaria, cerealele și vitele noastre ar continua a fi prohibite sau lovite cu taxe enorme la intrarea lor în Austro-Ungaria, pre când din contra mărfurile austro-ungare ar intra în țără plătind taxele tarifului convențional.

Și, D-lor, când ne întrebăm pentru ce toate aceste? Care este scopul urmărit? Care este beneficiul? Cari sunt foloșele? Nicî unul din oratorii cari au vorbit nu ne răspunde la cestiune. Prin urmare, pentru că Galațul suferă o mică scădere în comerțul său, trebuie noi,

când populațiunea noastră rurală este în starea cea mai miseră, când nu putem face nimic pentru îmbunătățirea sôrței ei materiale, când nu putem face nimic pentru îmbunătățirea sôrței sale intelectuale, pentru că nu putem face nimic pentru învătătorul sătesc, când nu putem face nimic pentru îmbunătățirea stărei ei morale, pentru că nu putem face nimic pentru preotul sătesc, trebuie noi să mai împovăram bugetele noastre cu 4—5 milioane, pentru ca orașul Galați și Brăila să potă avea toate produsele din străinătate cu 50 la sută mai eștin?

Iată adevăratul motiv, iată singurul folos ce se va trage din reînființarea franco-porturilor, atât de dăunătoare de altminterea din toate cele-alte puncte de vedere.

D-nii Poensru și Blaramberg au atins cestiunea D-vostre din punctul de vedere al politicei noastre exterioare, voiți lăsa dezvoltarea întregii acestei părți altora mai competenți, mărginindu-mă numai la câte-va cuvinte.

Onor. D. Blaramberg ne dice în raportul său că ast-fel vom câștiga simpatiile țărilor occidentale. Vă mărturisesc, D-lor, că transporturile care trebuiesc plătite au pentru mine puțină valoare și că ași pune puțin preț și puțin temeiu pe simpatiile acelor țări cari ar trebui să aștepte încheierea bilanțului anual al exportățiunilor lor spre a determina suma de iubire și de susținere cu care ne creditază și a căror simpatii ar vama cu balanța comerțului lor cu noi.

Credeți ore, D-nii mei, că Eglitera care are un export de mai bine de 6 miliarde s'ar interesa de noi numai și numai pentru cele 100 milioane de mărfuri ce exporteză la noi și că ar fi tras vr'o dată sabia în apărarea noastră pentru acest modest export, dacă n'ar fi fost interese mai mari în joc în valea Dunărei?

Care este și acel mare interes ce ni'l purta Franca, 'l-am vedut exprimându-se în mai multe rânduri.

Când a venit cestiunea recunoșterii independenței noastre, câștigată prin vitejia și sângele soldaților, cine a rămas la urmă? Franța și Eglitera care nu ne au recunoscut independența de cât la 1880, pe când ea fusese recunoscută de toate cele-alte Puteri de la 1878.

Când a venit cestiunea israelită, cine a sulevat-o la Berlin și cine a cerut a ni se impune soluțiunea ei?

Voc: Germania.

D. G. Duca: D. Wadington și al duoi-lea plenipotențiarilor Italiei. (Intreruperi).

Când a venit cestiunea Dunărei care privia nu numai pe România, ci privia direct pe toate țările occidentale și mai cu deosebire pe Eglitera și pe Franca, cine s'a făcut sfetnicul, aprigul susțitor al intereselor austro-ungare în această cestiune?

Diplomatul frances Barère, sub impul-

siunea baronului de Ring, ministrul Franței la București. (Sgomot).

Iată dar care este valoarea acelor simpatii care se schimbă, se modifică și variază conform cu balanța comercială.

Am terminat aici a doua parte și intru cât ca cestiune de oportunitate, nu mă voi atinge de densa fiind-că se va trata de alți oratori înscriși spre a lua cuvântul în urma mea.

Terminând discursul său, D. Virgiliu Poenaru ne angajă d'a vota acest proiect de lege, dîcînd că toți adevărații români trebuie să fie pentru el. Mă ridic din toate puterile mele contra acestui mod d'a discuta și d'a face apel la voturile vîstre. Pote ori și cine să voteze contra său pentru acest proiect de lege, și să rămăe bun român. Pot asigura pe D. Poenaru că mulți vor vota contra acestui proiect de lege și l pot încredința că toți au inimă plină de o caldă iubire pentru țeră, de un dor ferbinte pentru tot ce pôte avea veri o înrîurire asupra propășirei și mărirei scumpei nîstre Români. (Aplause).

D. M. Kogălniceanu: Cer cuvântul în cestiune de regulament.

D. vice-președinte, V. Pogor: Aveți cuvântul.

D. M. Kogălniceanu: D-nii mei, onor. președinte intru sprijinirea teoriei sale a ridicat cestiunea la o înălțime așa de mare în cât ne a deschis calea să vorbim și noi la rîndul nostru despre ceea ce a făcut Franța, Anglîtera, Germania și Austro-Ungaria la congresul de la Berlin. Socot însă că ar fi bine să lăsăm toate acestea la o parte și să ne ocupăm numai de cestiunea porturilor-france.

Eu unul sunt departe de a aproba discuțiunea începută, dar dacă D-vîstre credeți că cu această ocaziune pôte fi intru cât-va o asemenea discuțiune, atunci vî rog să ne permiteți și noă a dîce cuvântul nostru, de ore-ce și noi avem cunoștința lucrurilor despre cari s'a vorbit, ca unii ce am fost cel puțin spectatori la congresul de la Berlin și de la Paris. (Intreruperi).

Rog acum pe D-nii miniștri să binevoiască a spune cuvântul D-lor în cestiunea ce se discută, și cu atât mai mult reclamă acesta, că am auzit cum că între D-lor ar fi două păreri deosebite.

O voce: Să se exprime amînduoe.

D. M. Kogălniceanu: Omenii serioși, de valoare mare, când ajung la putere nu negă opiniunile lor din timpul când nu erau la putere...

D. vice-președinte, V. Pogor: D-le Kogălniceanu, aveți cuvântul în cestiune de regulament.

D. M. Kogălniceanu: Sunt în regulament, pentru că reclamă să vorbescă și ministerul.

D. ministru de externe, P. P. Carp: Va vorbi ministerul, dar aveți puțină răbdare.

D. M. Kogălniceanu: Mi pare foarte

bine; căci țin să cunosc opiniunea sa asupra acestei cestiuni.

Onor. D. Carp, fără să fie ministru, s'a întîmplat sub guvernul D-lui I. C. Brătianu să jöce un rol pe care astăzi l-a jucat un coleg al nostru, reprezentantul colegiului III de Ilfov.

D. ministru de externe, P. P. Carp: Nu am jucat nici un rol, ci am apêrat atunci o idee pe care o am și astăzi. (Aplause).

D. M. Kogălniceanu: Din nenorocire aveți colegi cari nu fac așa. (Aplause). Este vorba: la șiret, un șiret și jumătate. (Ilaritate).

D. I. Brătianu a avut marea fericire să găsească un atlet ca D. Carp pe care să l pue să vorbescă în contra porturilor-france. Dupe D. Carp, a vorbit D. prim-ministru; D-sa a expus toate teoriile ce l-a plăcut, și eu am tribuit să l ascult cu cea mai mare atențiune, de ore-ce asupra mea luasem o sarcină din cele mai grele, aceea de a răspunde la toate obiecțiunile sale, mă pusesem la serviciul unei cauze așa de importante. Ce s'a întîmplat atunci? Dupe ce a vorbit D. prim-ministru, s'a cerut închiderea discuțiunii și noi nu am putut răspunde un singur cuvânt.

Ei bine, sunt în pozițiune a afirma că aceeași manoperă are să se întrebunțeze astăzi. Onor. D. Duca ne-a luat oședință întregă, a vorbit despre tot și toate, a făcut istorie *ad usum delphni*; era în dreptul D-sale să vorbescă cât de mult și Camera bine a făcut de l-a lăsat să vorbescă.

D-vîstre însă trebuie să fiți tot atât de drepti și către aceia cari în privința acestei cestiuni au convingeri formate nu de două sau trei ani ci de 30 și 40 de ani, și să nu le înăbușiți glasul prin închiderea discuțiunii.

Rog pe D. ministru Carp să binevoiască a se uni cu mine și a primi să ne spună D-nii miniștri care este opiniunea D-lor în această mare cestiune. Cu atât mai mult, că acest proiect de lege este venit în discuțiunea noastră din inițiativa parlamentară, și noi suntem datorii a cere să ni se spună opiniunea D-lor miniștri. (Intreruperi). Miniștrii pot să vorbescă ori când; să vorbescă dar acum și apoi să vorbim și noi.

Cestiunea acesta este o cestiune națională...

O voce: Și de crîșă ministerială.

D. M. Kogălniceanu: Nu mă ocup de crîșă ministerială. Și când este vorba de o cestiune națională credeți că mă veți putea opri de a vorbi? Nu; voi vorbi și voi vorbi de trei ori și cu mai multă energie de cum am vorbit veri o-dată. Voiesc să plătesc gălățenilor și conducătorilor gălățenilor, cari m'au trîntit cu 100 de voturi la alegerile din urmă, polița trasă asupra mi.

Binevoiască dar D. prim-ministru să vorbescă; binevoiască D-nii miniștri a ne pune în pozițiune să cunoșcem și noi

opiniunea cabinetului în această cestiune.

Să vorbescă D. Carp, dar să vorbescă și D-nii Lahovari și Vernescu pe cari gălățenii l-au primit ca în triumf în cestiunea porturilor france. D-lor suindu-se în balcon, cum se sue și se arată împărății la popor, au harangat atunci poporul; binevoiască acum a vorbi aici și a ne spune opiniunile D-lor.

Am lucrat și eu pentru această țeră și nu voiesc să mor mortăciune; înainte de a muri voiesc să mi spun ultimul cuvânt în o cestiune pe care eu o consider eminentamente națională.

D. vice-președinte, V. Pogor: Cestiunea de regulament fiind epuizată, D. Pallade are cuvântul în fond.

D. N. Ionescu: D-le președinte, cestiunea de regulament nu e epuizată definitiv; noi nu suntem aici ca să perdem timpul; pentru demnitatea Adunării nu trebuie să rămăe jos propunerea ce s'a făcut ca să vorbescă guvernul într'o cestiune care interesează finanțele țerei. Adunarea trebuie să se pronunțe în privința acesta. Noi avem dreptul dupe Constituțiune să cerem prezența ministerului, și nu am avea ore dreptul a l cere să se explice în momentul oportun, pentru a nu pierde timpul, și pentru a nu lua asupra noastră responsabilitatea cum că, avînd la ordinea zilei cestiuni mult mai mari de cât acesta, am preferat a ne ocupa timpul cu această cestiune care comportă o crîșă ministerială?

D-lor, cestiunea de regulament e o cestiune de convenință parlamentară; mai mult, e o cestiune de tactică onestă din partea cabinetului; trebuie să scim, înainte de a face un pas, ce gîndesce cabinetul în această cestiune și, D-le președinte, mă așteptam de la D-vîstră ca să dați o interpretare mai ortodoxă regulamentului. Când dîce regulamentul că ministrul are dreptul să vorbescă ori când, acesta nu însemnă că are dreptul să tacă. Are dreptul de a vorbi, nu are de a tăcea. Rugăm dar ministerul să vorbescă ca să nu perdem timpul.

D. ministru de externe, P. P. Carp: Cer cuvântul.

D. vice-președinte, V. Pogor: Vedeti că D. ministru satisface pe D-nii Kogălniceanu și Ionescu.

D. ministru de externe, P. P. Carp: Am cerut cuvântul numai în cestiune de regulament; prin urmare, D-le președinte, prea v'ati grăbit de a da satisfacere D-lor Kogălniceanu și Ionescu.

D-lor, am luat cuvântul ca să răspund numai la acușiunile D-lui Ionescu de tactică neonestă; nu sunt așa de bătrân ca D. Ionescu, dar lipsa de experiență am căutat să o înlocuiesc prin studiul celor ce se întîmplă în alte țeri...

D. N. Ionescu: Cer cuvântul în cestiune personală.

D. ministru de externe, P. P. Carp: În alte țeri, cari au o experiență și mai bătrînă de cât bătrîna experiență a

D-lui Ionescu, nu am vădut însă până acum, și dacă sunt în eroré vă rog să 'mi arătați acésta, cum că s'ar fi cerut unui guvern, în puterea drepturilor constituționale, să vorbească la cutare ceas, adică la 4 $\frac{1}{2}$ și nu la 5 $\frac{1}{2}$; să vorbească dupe cutare orator, iar nu dupe cutare orator.

Ce vă interesează, D-lor, pe D-văstre? Să știți care este părerea guvernului. Ei bine, veți avea-o. Vă mai interesează și alt lucru, care dupe mine e mai puțin interesant: acela de a ști dacă nu cum-va cu acésta cestiune se va produce o desbinare între membrii guvernului. Guvernul va vorbi, și vă anunț de pe acum, dacă vă interesează acésta, cum că desbinare nu are să fie; noi suntem cu totul de acord în acésta cestiune (aplause); prin urmare, când va veni vremea vom lua cuvântul și vom spune părerea noastră.

D. N. Ionescu: Am cuvântul D-le președinte?

D. vice-președinte, V. Pogor: D-v. veți avea cuvântul dupe votarea asupra obiectului în discuțiune; căci ați cerut cuvântul în cestiune personală.

D. N. Ionescu: Obiectul în discuțiune, D-le președinte, era o cestiune de regulament, iar nu proiectul de lege; prin urmare, îndată ce acésta cestiune s'a încheiat, e drept a mi se da cuvântul. Vă rog să nu subtilizați și să nu cădem din junimism în bizantinism.

D. vice-președinte, V. Pogor: A-veți cuvântul.

D. N. Ionescu: Nu e vorbă să ne exhibăm titlurile noastre la respectul Adunării; căci acésta nu se face cu ocaziunea discuțiunii unei cestiuni de regulament. Răspund dar D-lui ministru de externe numai atât, că în nici un parlament nu se întâmplă ca guvernul să lase a se angaja și a continua desbaterile fără ca el să spună cuvântul lui, fie în cestiunile financiare, fie în cestiunile politice.

Noi ne aflăm în fața unui proiect de lege venit din inițiativa parlamentară, asupra căruia guvernul n'a dis încă nici un cuvânt. Acésta e o neregularitate, o tactică deloială, (sgomot, protestări).

Dacă am pronunțat veri-un cuvânt care pôte să atingă pe cine-va, n'aveți de cât să'l relevați. Am dis o tactică deloială pentru Parlament, precum am dis altă dată o tactică deloială pentru corónă.

În adevăr, e o tactică deloială de a se lăsa Parlamentul să discute fără ca guvernul să se pronunțe. Experiența m'a învățat că toți câți se duc pe banca ministerială practică aceeași politică parlamentară. D-văstre ne lăsați să ne obosim, pentru ca la urmă cu votul să decideți totul.

Iată pentru ce cer de la actualii consilieri ai Majestății Sale să vorbească în timpul oportun.

Nu le cer să vorbească la 4 $\frac{1}{2}$ ore, și e ne demn pentru D. ministru de externe să dea acésta interpretare cuvintelor mele; nu cer să vorbească cu césul său la cés, dar

trebuie să vorbească pentru ca să scim că nu avem a face luptă parlamentară între noi, ci avem a face cu un guvern, care mai înainte de a veni o cestiune în desbaterile D-văstre trebuie să'și spună opiniunea. Iată de ce țin că nu cer acésta pentru demnitătea mea personală; căci nu o socotesc întru nimic atinsă prin ironia ministerială, dar numai în interesul de a se curma o-dată cu acele proceduri din trecut, când guvernul nu'și spunea opiniunea și venea cu o cerere de credit de 15 milioane și atunci sărea un deputat din majoritate care propunea să i se dea 30 milioane.

Ați se agită politica noastră întregă, nu numai politica comercială, și noi vom continua a vorbi fără să scim ce gândesc guvernul? Guvernul dar e dator să aibă tótă deferența pentru acésta a sa Adunare care nu trebuie să se asemene cu fosta Adunare. (Aplause).

D. vice-președinte, V. Pogor: Dupe regulament, miniștrii pot să cêră cuvântul și să vorbească când cred oportun. Acum D. Pallade are cuvântul. (Sgomot).

D. G. D. Pallade: Cedez D-lui Catargi și vă rog să mă înscrieți la rândul D-sale.

D. Lascar Catargi: D-lor deputați, eu cred că D-nii miniștri vor vorbi.

D. ministru de externe P. P. Carp: Cer cuvântul.

D. Lascar Catargi: D-lor deputați, nu numai din punctul de vedere al convenințelor parlamentare pe care l-a ridicat D. Ionescu era necesar ca D-nii miniștri să vorbească, dar mai cu sémă și pentru cuvântul că oratorii guvernamentali cari au combătut reînființarea porturilor-france au pus cestiunea cu totul pe alt tărâm de cât este proiectul de lege. Acest proiect de lege nu este venit de cât numai în urma nedreptății care s'a făcut orașelor Galați și Brăila cu aplicațiunea legii vamale de la 1884. Oratorii guvernului au perdut însă cu totul din vedere și punctul de plecare și scopul cel adevărat al proiectului ce avem în discuțiune, și au pus cestiunea ast-fel ca cum ar fi vorba de înființarea din nou în țera noastră a unor porturi-franco definitive și perpetue; au pus cestiunea pe tărâmul politic și D. Păucescu a pus-o chiar pe tărâmul convențiunilor internaționale, așa în cât vă mărturisesc că am fost cu totul surprins de a vedea că se desnaturază ast-fel adevărata semnificațiune și importanță a acéstu proiect de lege.

Guvernul ar fi făcut bine să spună oratorilor săi, în sala de alături, a nu se mai aventura pe asemenea tărâmurî, ci a se ține în limitele proiectului de lege și de aceea a avut dreptate D. Kogălniceanu și D. Ionescu să țină că era de trebuință ca guvernul să ia cuvântul, pentru ca să așeze cestiunea pe adevăratul ei teren.

Eu cred dar că dupe mine vor vorbi D-nii miniștri, și acésta o cred cu atât mai mult, cu cât aci nu este numai ces-

tiunea pe care au atins-o oratorii guvernului ci este și cestiunea persoanei mele; fiind că un domn ministru junimist a spus unui prieten la Iași, că acésta cestiune este înmormintarea mea cu parada de clasa întâia (ilaritate).

De și D. Ministru acela este un om foarte învățat și scie de tóte, dar se vede că nu scie dicțetrea românească, care este: să nu sapi grópa altuia că picî tu în ea (aplause).

Dar, D-lor, să lăsăm ca cioclii să'și facă meseria lor, iar noi să venim la cestiune (ilaritate, aplause).

Să permiteți, D-lor, să vă spun în puține cuvinte cum stă astăzi acésta cestiune și prin ce fasă a trecut ea sub guvernul trecut.

D. I. Brătianu găsesce că e prea scurt termenul de 6 ani ce se acordase orașelor Galați și Brăila ca porturi france, până la terminarea dokurilor și magaziiilor de întreprins, și cere Camerilor să încuviințeze prelungirea acéstu privilegiu pe 10 ani, în loc de șese. Camerele votéză acest termen de 10 ani, legea se promulgă și intră în vigoare.

Dar D-văstre știți cum se tratau tóte cestiunile pe timpul acela. Se ducea D. I. Brătianu la Florica și ce visa acolo venea apoi în Parlament și pune imediat în lucrare. Ast-fel, într'o bună diminiță, dupe întórcerea D-lui Brătianu de la Florica, acelaș guvernul, și aceeași majoritate parlamentară care acordase termenul de 10 ani, vine și desființéză prin o trăsătură de condei întregă stare de lucruri creată prin acea lege, și precum o dinioră Turcii din timpul ianiciarilor se aruncau asupra țerei, tot ast-fel autoritățile administrative, comunale și polițienesci s'au năpustit cu furie peste neguțetori, proprietari, muncitori, în fine peste tótă activitatea acestor nenorocite orașe, așa în cât case mari de comerț înființate încă de pe la 1834, case din Anglia, din Francia, din Italia și din alte părți, au fost nevoite să înceteze comerțul în modul cel mai brusc, și mai toți acei comercianți mari s'au risipit care în cotro a put să apuce. Resultatul imediat și inevitabil al acéstei nesăbuite măsuri a guvernului trecut a fost de a aduce desolațiunea și ruinarea acestor două porturi și mai cu osebire a Galaților. În zadar tóte rugămintele, tóte protestările, tóte țipetele de durere; guvernul acela și camerele alese de densusul nu voia să audă nimic.

Noi atunci, vădând aceste suferințe, vădând sălbătăcia cu care se executa noua măsură a guvernului, fără nici o milă, fără nici o cruțare, noi, opozițiunea unită, ne-am adunat, ne-am consultat între noi și am dis că acésta stare de lucruri, care venea să agraveze încă și mai mult situațiunea tristă în care se afla țera sub tóte privințele, acésta stare de lucruri ne mai pomenită, nu se mai pôte suferi, căci în țera acésta, unde au fost tot soiul de guverne, scandal ca acesta nu s'a mai vădut,

ca un guvern să nu voiască a mai ține seamă nici chiar de legile făcute de el însuși, căci de el însuși era făcută legea aceea pentru 10 ani; și atunci ne-am coalizat cu toții cei cari combăteam acel regim pornit prin orașe și districte și am dis alegătorilor să nu mai voteze la viitorile alegeri pentru acel guvern, căci țera nu 'l mai poate suferi și trebuie să 'l resturnăm.

Alegerile cele noi au venit; D-vostre știți cum ne-am luptat și în fine acel guvern a fost resturnat. (Aplause).

Ei bine, D-lor, astăzi, cu ocaziunea celei d'antău cestiuni cu care venim să punem în aplicare făgăduințele noastre, (aplause prelungite), la cea d'antău cestiune cu care venim să cerem, în numele făgăduințelor ce am dat, curmarea strîmbătăților unui trecut dureros, ca să restatornicim dreptatea, vedem că D-nii miniștri nu vor să dică nimic... ba au dis adineaori că sunt uniți cu toții; dar pe ce tărâm s'au unit? Acesta ușor o putem înțelege, când știm că agenții ministeriali ne-au făcut o luptă de mörte asupra cestiunii porturilor-france și chiar unul din D-nii miniștri a dis că pe mine mă și ingropă concedându-mi onörea de a 'mi face o paradă de clasa antăia.

Ei bine, D-lor, ați văzut cum ieri și astăzi s'a combătut cestiunea acesta desaturându-se cu totul, ați auzit cele spuse în curs de trei ore de D. Duca, oratorul guvernului, ați auzit cele ce a spus D. Păucescu ieri, cu care în comitetul liberal conservator am subscris împreună programe, manifeste, circulări și tot felul de lucrări.

O voce: Dar la Orfeu nu vorbea așa.

D. L. Catargi: Cu toate acestea, D-lor, ori cât de străine și depărtate au fost de adevărata cestiune obiecțiunile cari s'au adus în contra acestui proiect de lege, vă rog să 'mi permiteți a răspunde și eu câte-va cuvinte la unile din acele obiecțiuni.

D. Păucescu ne dicea ieri: cum voiți D-vostre să reinființăm porturile-france când noi am încheiat și subscris convențiuni comerciale cu unele puteri străine? Și ce onestitate politică ar fi aceea din partea noastră când am veni prin asemenea legi să atingem acele convențiuni?

Dar öre, D-le Păucescu, de acesta este vorba? Nu, cătuși de puțin. Inșă fiindcă D-vostre aduceți aci cestiunea convențiilor, și fiindcă este vorba că se tratăză iarăși ca să se facă convențiuni, și atunci să 'mi permiteți să vă spun ideea mea în această privință, să 'mi permiteți să vă spun că eu nuași voi ca convențiunile acele să fie făcute ca sub D. I Brătianu, voi că D-nii miniștri să arate în fața țerei cum tratăză acele convențiuni, le tratăză tot pe bazele acelea pe cari le pune guvernul, pe care 'l-am resturnat?

D-lor, când guvernul conservator a tratat convențiunea de comerț cu Austro-Ungaria, știți că țera era pusă sub

suveranitatea Porței și Pörta tratase până atunci pentru noi cu puterile străine. Noi, guvernul conservator, am avut fericirea să reușim a trata direct cu puterile străine, egal cu egal, cu toate că eram sub suveranitatea Porței, și ast-fel am încheiat de a dreptul și fără cel mai mic amestic al curței suverane o convențiune cu Austro-Ungaria și alta cu Rusia.

Cari erau bazele acelor convențiuni? Bazele erau nu numai o perfectă egalitate și reciprocitate, dar încă noi am stipulat anume ca vitele și grănele noastre să trecă în aceste țeri fără nici o plată vamală, și ne-am rezervat dreptul să lovim cu o taxă un öre-care număr de produse ale diferitelor industrii din acele țeri, cari ar fi putut face concurență produselor de acelaș fel din țera noastră, și acesta în scop de a protege industria noastră similară națională.

Ei bine, tot ast-fel a lucrat și guvernul D-lui Ioan Brătianu, când a încheiat convențiuni comerciale cu cele-alte state? Nu, D-lor, căci acel guvern a separat cu totul aceste două cestiuni una de cea-altă, și a venit apoi de a făcut un tarif vamal autonom, dar a făcut acel tarif numai pentru ca să înșele țera; (aplause), fiindcă în realitate țera nu trage nici un folos din acel tarif, și iată cum: de și în Mesagiul de deschiderea Corpurilor legiuitorie, D-nii miniștri ne spun că relațiunile noastre cu statele cele-alte sunt cele mai bune, ași dori să ne spună Domniele lor ce relațiuni bune sunt acele dintre noi și Austro-Ungaria, unde comerțianții noștri cari se duc în Austro-Ungaria, fie cu vite, fie cu alt-fel de produse, la vamă se ved tratăți ca un fel de ciomați? Apoi dacă D-vostre vă place și găsiți bună această stare de lucruri, eu unul vă förte mulțumesc de ast-fel de relațiuni bune! (Aplause).

Dar în ceea ce privește tariful nostru autonom, iată ce se petrece: un comerciant care voește să introducă în țera o marfă öre-care, se duce în Austro-Ungaria și o cumpără, și apoi o trimete în Germania, Svițera, sau în Italia unde, dupe ce naturalisăză acolo acea marfă, apoi o aduce la noi, țera plătind vama stipulată în convențiunea cu acea țera, iar nu dupe tariful autonom, și în modul acesta, astăzi intră în țera induoit și întreit mai multă marfă din Austro-Ungaria de cât intra mai înainte, folosindu-se acum vămile străine de o parte de vama care trebuia să o luăm noi. Unde dar vă este garanția ce pretindeți a avea în tariful autonom?

Eu vă mulțumesc pentru un asemenea sistem protecționist și nu vă invinovětesc pe D-vostre pentru acesta, fiindcă nu D-vostre ați adus acest sistem; dar tot vă invinovětesc de ceva, vă invinovětesc că, în timp de öce luni, de când sunteți la putere, nu ați venit, mai cu seamă când era vorba despre tratativele ce se urmăză cu Austro-Ungaria, să arătați țerei

töte înșelăciunile ce a făcut guvernul D-lui Ioan Brătianu, cu tariful vamal și cu încheierea convențiilor noastre comerciale. (Aplause). Vedeți că nu vă invinovětesc de fapte cari nu sunt ale D-vostre; dar vă invinovětesc că, deună-qi, când un Domn deputat v'a interpelat în privința Convențiunei ce ar fi a se încheia cu Austro-Ungaria, și v'a întrebat pe ce baze au să se trateze negocierile, D-vostre ați răspuns că are să se trateze pe cele din urmă condițiuni ale D-lui I. Brătianu, și că așteptați răspunsul. Ei bine, dacă bazele sunt cele din urmă condițiuni puse de D. Brătianu, vă förte mulțumesc, și cu prețul acesta nici nu mai intru în tratative cu Austro-Ungaria.

O voce: Așa și facem.

D. L. Catargi: Și eu tocmai de aceea vă pun cestiunea acesta, D-lor miniștri, ca să vă pronunțați aci că nu primiți a trata pe asemenea baze, căci țera nu poate merge cu ochii legați. (Aplause).

Noi am luat angajamente în fața țerei; noi am strigat în contra politicei guvernului trecut, și când astăzi la guvern este majoritatea partidului liberal-conservator; când în Cameră și în Senat majoritatea este a partidului liberal-conservator; când pe banca ministerială, unul din D-vostre nu vreți să diceți că sunteți nici chiar liberali, ci puri conservatori, trebuie să urmați tradițiunile acestui partid și să faceți pe țera să vadă care este politica de care vă conduceți în această privință. Oare voiți să urmați tot politica D-lui Ion Brătianu? Atunci eu nu am ce căuta aici într'o Cameră care ar primi să aibă tristul rol ce aveau Camerele regimului trecut; mai bine mă duc a casă de cât să mai asist la ast-fel de lucruri. (Aplause).

Vedeți, D-lor miniștri, că astăzi este în discuțiune o cestiune în care trebuie să vă pronunțați, asupra căreia trebuie să știm părerea D-vostre; nu cerem mare lucru; de ce atăta esitațiune? Noi cerem restatornicirea legii pentru porturile-france pe timp de öce ani, vă cerem să executați legea din 1874 făcând docuri, magazine închise și deschise și töte cele-alte lucrări cerute de un port de depozite de mărfuri, și atunci când aceste lucrări vor fi gata, putem consimți și noi să serestabilăscă starea de lucruri de astăzi. Cu chipul acesta și gălătenii și brăilenii vor fi mulțumiți și vă pot încredința că și țera intrăgă va primi cu bucurie această lege.

Depozitele în porturile france făcându-se în portul lor la vale, comerțul nu va fi împedat; casele acele mari comerciale cari au părăsit aceste porturi se vor reintörce acolo și prosperitatea se reintvia de la primele zile ale aplicării acestei legi, de la o margine a țerei la cea-altă.

Nu veniți a ne arăta lucrurile alt-fel de cum sunt în realitate, spunându-ne că sunt astăzi destule magazine acolo; dar nu știți ce fel de magazine aveți? D. V. Poenaru v'a spus töte detaliile ieri, ați

luat sémă la cele-ce D-sa v'a spus? V'a spus că negustorii au impiegați vamali plătiți de dênșii. Ei bine, ce vamă are să fie aceea care e făcută de un om plătit de negustori? Acei impiegați au cheile de la mulțime de magazii cari se găsesc în toate ulicioarele, și ne mai vorbiți de contrabande ce ar fi în porturile-france, când contrabande se fac astăzi cu cheile chiar ale impiegaților vamali? Ei, D-lor, trebuie să fim ceva mai serioși în asemenea cestiune.

Așa dar, D-lor miniștri, fiind-că n'ați vorbit încă în această discuțiune, dar ați avut bunăvoință a lua angagiamentul să vorbiți, vă rog să lămuriiți cestiunea-acesta mai bine de cum au făcut-o oratorii D-vostre; căci eu unul, chiar singur de așa rămănea, știu să se lămurască bine cestiunea cu toate că cred că voiți avea destul amiezii politici cari mă vor urma. (Aplause) Noi nu cerem porturi-france pentru tot-d'a-una, dupe cum le-a plăcut să spună oratorii cari ne au combătut, ci vă cerem să se aplice legea votată sub guvernul D-lui I. Brătianu, adică numai pe 10 ani și în intervalul acesta să faceți cheiuri, magazii de întreprinse și tot ce trebuie unui port de întreprinse. D-vosre diceți că le-ați făcut în mare parte, diceți că ați făcut port pentru că ați închis un basin unde abia intră 3 vapóre, care nici acele nu pot întorce în port, ci trebuie să mergă mai în sus și apoi să se dea tot îndărăt până să scape de acolo! Ne condamnați pe noi cultivatorii din județul Covurlui și din toate cele-alte județe ale Moldovei cari nu au alt deșeu de strecurarea produselor lor de cât singurul port al Galaților, să încarce produsele lor numai pe 3 vapóre? Dar nu vedeți că acesta e tot-una ca și cum nu ar exista de loc acolo un port pentru noi, fiind-că ne ar trebui 3 veri întregi ca să putem încărca și expedia produsele unei singure veri? Și acesta vedeți că o dic numai pentru grâne, fără să mai vorbesc și de cele alte mărfuri de tot felul ce se grămădesc împrejurul aceluia nenorocit basin.

De aceea, D-lor miniștri, nu veniți a ne arunca pulbere în ochi spunându-ne că Galații au astăzi tot ce le trebuie, că au și un port în regulă și magazii de ajuns; fiind-că noi șcim bine, și ar trebui să știți și D-vostre în ce stare este astăzi Galații.

Noi vă cerem să spuneți lucrurile așa cum sunt în realitate, ori-cât de tristă ar fi acea realitate și vă mai cerem încă să ne spuneți dacă aveți să urmați înainte tot cu sistemul D-lui Ion Brătianu. (Aplause). Acesta vă rugăm să ne o declarați clar și lămurit, fiind-că vedem că vă dați înapoi de la angagiamentele ce ați luat împreună cu noi.... (Aplause). D-vostre știți că noi am mers cu toții la Galați, am vorbit acolo alegătorilor și întregului public care venise a ne asculta; eu nu am luat cuvântul, dar alții au ținut discursuri și am luat cu toții angagiamente în fața și auzul lumii și vă rog să spuneți

dacă vă mai țineți de dênsele; fiind-că băgați de sémă un lucru important, D-lor miniștri, luați bine aminte că nu este numai cestiunea-acesta a porturilor-france de a cărei îndeplinire aveți a da sémă țerei, și mai sunt și altele; luați manifestele noastre, programele noastre, de cari suntem cu toții solidari, și vedeți că mai sunt și alte cestiuni de cea mai mare importanță, a căror soluțiune țera o așteptă de la noi și ne cere să o dăm fără șiovăiri și fără amânări sub tot felul de pretexte. Eu nu știu să umblu pe două cărări, eu merg pe singura cale pe care o cred cea dreaptă, și dacă D-vostre voiți a merge șiovăind aci pe o cărare, aci pe alta, eu unul nu pot da concursul meu la nisce asemenea apucături cari în definitiv nu ne ar duce la alt rezultat de cât la restabilirea regimului trecut, de care cu atâtea greutateți abia am putut scăpa țera. (Aplause).

De la D-vostre însă suntem în drept a cere o altă direcțiune politică, de la D-vostre suntem în drept a cere să vă țineți de programele și manifestele ce ați subscris sau la cari ați dat adesiunea D-vostre, să vă țineți de făgăduelile ce ați dat țerei, să îndreptați toate străbătățile și pe cât mai mult cu putință va fi relele de care atâtea timp a avut a suferi țera, să alungați pe toți colectivisti, (aplause prelungite), căci din cauza lor nu se poate face nimic în țară, și atunci eu merg cu D-vostre alături, dându-vă tot concursul ce va fi în putința mea; iar de unde nu, atunci nu pot face altfel de cât a vă dice să rămâneți sănătoși. (Aplause prelungite).

D. ministru de externe, P. P. Carp: D-lor deputați, nu cred că în urma cuvântărei D-lui Catargi cestiunea care ne preocupă, aceea a porturilor-france, a făcut un singur pas înainte. Și fiind-că ne ocupăm aici cu această cestiune, mă va scusa D. Catargi dacă nu putem aici să ridicăm mânușa ce are aerul să ne-o arunce și dilema în care ne pune când dice: ori faceți ce vrea eu, ori de unde nu rămâneți sănătoși, va găsi sigur o altă ocaziune pentru a fi discutată.

O voce: Țineți-vă de făgăduelile ce ați făcut.

D. ministru de externe, P. P. Carp: Am citit, D-lor, cu luare aminte programele diferitelor partide, am citit cu luare aminte și programul opozițiunei-unite și vă mărturisesc că nu mi aduc aminte, și dacă sunt în eróre, vă rog să mă rectificați; cum că cestiunea porturilor-france să fi figurat veri-odată în programul veri-unui partid.

Prin urmare, dacă n'a figurat această cestiune nici o-dată și în nici un program în virtutea cărei promisiuni solemne poate să se ridice aici cine-va și să acuse pe veri-unul din noi că nu se ține de cuvânt. Un lucru trebuie să vă mai spun cu francheță, nici nu aveți dreptul să cereți chiar realizarea tuturor programelor ce se fac în luptă. (A! A! senzație). Și nu aveți dreptul fiind-că D-vostre cei d'an-

tău, și chiar D. Catargi are să fie dintre aceia cari nu au să cêră realizarea tuturor programelor ce le-a iscălit. (Aplause). Și va fi un învățământ pentru țera-acesta...

D. Lascar Catargi: Cer cuvântul.

D. ministru de externe, P. P. Carp: Că în opozițiune nu ne e permis să uităm că va veni o vreme când vom fi la guvern și va trebui să vă dăm sémă atunci, că reu am făcut să promitem țerei ceea ce nu putem să realizăm, (intreruperi), și că reu am făcut, D-lor, să fim nu tot-așa de prudenți în opozițiune cum suntem obligați să fim prudenți în guvern.

Atât aveam de șis la adresa D-lui Catargi. Acum vin la cestiune, dar înainte de toate știu să relev două pasagiuri din raportul D-lui Blaramberg. Dacă ași fi simplu deputat poate mi-ași da eștiin plăcerea să despici mai pe larg acest raport, și să vă arăt cum nu este de natură a vă convinge că porturile-france sunt un lucru bun; ca ministru sunt obligat la mai multă moderație și nu cred că mă voi depărta de această obligațiune.

Sunt două lucruri, sau mai bine unul pe care sunt silit să l relevez, și anume următorea acușațiune: să amintim numai, dice D. Blaramberg, că desființarea porturilor-france s'a făcut pentru prima-óră ca o concesiune Austriei pentru a încheia și trata direct cu noi o convențiune de comerț.

Sensul acestui pasagiu este că noi am sacrificat Galațul și Brăila unor interese străine, și că nu m'am înșelat asupra acestui sens, această o dovedește un al doilea pasagiu a raportului în care se declară că reînființarea porturilor-france semnifică neatârănarea economică a țerei.

D-lor, este mult timp de când n'am făcut politică cu onor. meu amic D. Blaramberg, aproape 20 ani, și poate acest interval a slăbit încrederea ce ar putea să aibă în cuvintele mele; însă l rog să se adreseze la D. Catargi și să l întrebe, dacă atunci când ministerul D-lui Catargi a desființat porto-francurile la Brăila și la Galați prin legea de la 1874 (aplause), dacă D-sa a deservit țera, și dacă recunoscând că a deservit atunci țera vine și se unesce astăzi cu D-ta pentru reînființarea porturilor france, (aplause, intreruperi), eu sunt obligat să iau apărarea D-lui Catargi.

D. L. Catargi: Nu mă apărați D-vostre, lăsați să mă apăr eu singur.

D. ministru de externe, P. P. Carp: Eu sunt obligat să iau apărarea D-lui Catargi chiar în contra D-sale și iată pentru ce: pentru că am fost unul dintre aceia cari am susținut desființarea porto-francului, și apărând bunele intențiuni ale D-lui Catargi, apăr bunele intențiuni nu numai ale mele dar ale întregului partid conservator. O-dată acestea șise mi propun de a studia împreună cu D-vostre următorul lucru: întâiu, dacă reînființarea porto-francurilor este un bine pentru Galați și Brăila, și al doilea, dacă chiar admitând că este bine pentru Galați și

Brăila, dacă este bun pentru țară. Sunt convins că chiar în ipoteza cea din urmă, când veți ajunge la convingerea că este un rău pentru țară, Galații și Brăila vor ști să facă ca în tot d'a-una sacrificiile necesare pentru binele comun, dar încă când voiți isbuti să vă probez că chiar Galațului și Brăilei le faceți un rău ce nimeni nu 'l va putea repara reinființând porto-francurile. Ca să ajung la această concluziune, D-lor, nu voiți veni cu cifre multe, căci este o eroră de a trage concluziune numai din cifre. Cifrele nu pot avea valoare, de cât atunci când ele nu servesc de cât a ilustra realitatea lucrurilor; și când cifrele sunt în concordanță cu realitatea lucrurilor numai atunci putem noi da valoarea cifrelor, că atunci nu ne servesc de argument, ci numai de control al adevărului.

D-lor, pentru ce a existat porturile-france aiurea și pentru ce a existat la noi? Porturile-france nu au rațiunea lor de a fi de cât în două condițiuni. Nu au rațiunea lor de a fi de cât atunci când taxele vamale sunt atât de exorbitante în cât fiseul caută o supapă de siguranță pentru comerțul său, și menținând pentru întreaga țară taxele seile urcate, lasă comerțului un loc liber unde să se poată desvolta. Porturile-france sunt asemenea necesare acolo unde țările sunt atât de îndepărtate și atât de puțin în contact cu țările producătoare de la cari își trag cele ce au nevoie, în cât trebuie să aibă chiar la dânsese angrosiștii mari de la cari detaiștii să se poată aproviziona. Acei ce nu au nici mijlocele bănesci nici creditul de a se aproviziona direct de la producătorii străini.

Acăsta era pozițiunea noastră înainte. La noi s'a înființat porturile-france nu pentru că erau taxele așa de mari în cât trebuia un soi de asil pentru comerț, dar fiind-că și noi și țările vecine puțin cunoscute încă de Europa nu eram direct în contact cu fabricantul European. Eram înglobați în Orient, n'aveam căi de comunicații, ast-fel în cât relațiunile comercianților noștri cu cei străini, nu le permitea să tragă direct mărfuri de la fabricantii străini, și de aceea porturile noastre france, au dat o bucată de vreme råde frumoșe și bune, și atât este de adevărat ceea ce dic eu, că acolo chiar unde nu era porturi-france se stabilise un fel de antreposite, de la cari se aprovizionau comercianții cei mici. Intrebați-ne pe noi cei de la Iași cari scim de ce a cădut comerțul din Iași. Unii dic că din cauza strămutării Capitalei. În parte da, dar nu este acăsta singura cauză. Causa principală e că și Iașul până la facerea liniilor ferate era un antreposit, care vindea la toți comercianții din provincii, căci acăștia nu aduceau nimic direct din străinătate.

Ei bine, ceea ce s'a întâmplat la Iași unde nu era porto-franc, a trebuit să se întâmple și la Galați când s'a schimbat

situațiunea. Atunci când România, din țară vasală și necunoscută, s'a transformat și devenit un Stat cunoscut de Europa, a trebuit ea și relațiunile noastre comerciale să devină mai intime și mai directe cu acele țări cari ne trimit produsele lor.

Afară de acăstă posibilitate unor relațiuni directe, prin nouile căi de comunicație, trebuia asemenea să faciliteze contactul direct a fie-cărui negustor din țară cu fabricantii din străinătate. Care era rezultatul acăstui lucru? Era că angrosistul de la Iași a trebuit să se retragă, căci nu mai avea clientela. Resultatul este că angrosiștii de la Galați au trebuit să părăsescă acele porturi, căci nu mai aveau unde să scurgă mărfurile lor.

O dovadă despre acăsta este chiar exemplul dat de D. Virgiliu Poenaru care, combătând ieri obiecțiunile cari s'au făcut, dicea: apoi de geaba diceți că Galațul a pierdut prin luarea Basarabiei, pentru că nu partea aceea mică din Basarabia care o aveam noi, ci întreaga Basarabia era tributară Galaților, și avea dreptate D. Poenaru.

Este adevărat că nu numai Basarabia mică dar și Basarabia mare, jumătatea din Moldova trecută, era clientelă Galațului. Dar unde se înșală D. Poenaru este în afirmarea că destinațiunea porturilor-france ne a făcut să pierdem clientela Basarabiei. Am pierdut ore clientela pentru că Odesa prin nouile linii de drum de fer este mai aproape de Basarabia de cât mai înainte, și ori veți avea porto-francu la Galați, ori nu, tot clientela Basarabiei este pierdută pentru noi, Bulgaria asemenea; Bulgaria era un târg în care depositarii din Galați puteau să și scurgă mărfurile lor. Ați Bulgaria este aproape în aceeași condițiune în care suntem și noi; ați ea este cunoscută nu numai ca noțiune geografică de cea-l-altă parte a Europei, ci au început a se stabili raporturi comerciale între Bulgaria și casele mari de comerț din străinătate, cari le dau credit, și din acăstă cauză Bulgaria nu mai este un client pentru angrosiștii și depositarii de la Galați; așa dar, dacă reionul acela care alimenta pe angrosiștii de la Galați nu mai există, întreb: Pentru ce voiți D-văstre să antrepsitați marfa la Galați? Credeți D-văstre că angrosiștii mari au să aducă mărfuri din străinătate ca să le țină un an de zile în Galați și pe urmă să le re-exporteze înapoi? Îi credeți D-văstre atât de nepricepuți în meseria lor în cât să nu și dea socotelă că, dacă aduc mărfuri le trebuie pentru scurgerea lor teren, și să nu caute să studieze care este terenul de scurgere al mărfurilor? Când vor face acăst studiu și vor vedea că nu au terenul care 'l aveau mai înainte, căci restul țării nu 'l au, pentru că fie-care neguțător detaișt stă în raport direct cu străinătatea, Basarabia nu o au, căci Odesa o alimentează mai eștin, de ore-ce

este mai aproape, și manipularea mai eștină în portul Odesa de cât la Galați. Bulgaria nu o are, atunci pentru cine voiți să reinființați porto-francul la Galați, și pentru cine o să aducă angrosiștii mărfurile lor din străinătate? Pentru nimeni! Atunci vă întreb, dacă este așa, și așa este, care este folosul care 'l aduceți D-văstre Galațului? S'ar putea susține ca folos că populațiunea din Brăila și Galați se bucură de scutiri de taxe, și întreb dacă acăstă scutire de taxă nu va fi cu prisos covârșită de alte împovărări ale comerțului din Galați și Brăila de cari am să vă vorbesc acum îndată.

D-lor, noi avem și convențiunile comerciale, noi avem și resbel vamal; cu unele state raporturile noastre comerciale sunt regulate pe bazele unor convențiunilor comerciale, cu alte state din contra ne aflăm într'o luptă economică; și când onor. D. Lascar Catargi ataca greșalele făcute de guvernul D-lui Ion Brătianu, din punctul de vedere al tarifului autonom, D-sa are foarte mare dreptate, sub punctul de vedere economic; ca armă însă în lupta economică ce ni se impune de alții, tariful autonom a fost o necesitate prin care am fost siliți să trecem. O-dată însă ce acăst tarif este o armă, e de datorie noastră ca să nu o facem noi înși-ne inutilă și pentru acăsta trebuie să exercitam un control aspru față cu mărfurile ce intră la noi și să le cerem certificate de proveniență.

Deci, inchipuiți-vă un moment, D-lor, că dacă am admite reinființarea franco-portului la Galați și la Brăila, atunci vom fi nevoiți să cerem nisce asemenea certificate de proveniență de la toți aceia cari vor veni să depue mărfurile lor în porturile de la Galați și Brăila, și suntem obligați să o facem, căci acăsta o facem și față cu străinul.

Ast-fel cu Hamburg se ridicase pretențiunea ca de îndată ce o marfă vine de acolo ea trebuie privită ca venind din Germania. Am intervenit pe lângă guvernul german și am obținut ca certificatele de proveniență trebuie luate de fie-care marfă înainte intrării ei în porto-franco care în realitate e fără naționalitate. Dar dacă cerem asemenea certificate cum va scurge angrosistul marfa lui? Cu amănuntul nu o poate vinde; căci certificatul de proveniență nu se poate împărți în atâtea părți câte comenzi va avea de la clienții săi, ca să vândă întregul său stok la un singur detaișt nu se poate admite; atunci ce? ruptura ori-cărui comerț de import între Galați și restul țării.

Un adevărat zid de China între Galați, Brăila și restul țării. Acăsta voiți? Nu voiți. Prea bine. Dar atunci mărfurile ce se vor depona în Galați vor intra fără certificat de proveniență. Cum stăm noi atunci cu politica pe care ne-a recomandat-o D. Lascar Catargi adineori? Cum stăm noi cu apărarea intereselor noastre economice? Cum stăm noi atunci față cu acele cu cari nu ne am putut înțelege

pentru că ne cerea mai mult de cât nu putem da și ne oferia mai puțin de cât suntem în drept să cerem. Suntem absolut desarmați, și este o stranie contradicere în gura D-lui Lascar Catargi cerând ca să rupem cu politica urmată de D. Brătianu, politică ale cărei principii în tendințele lor generale sunt sigur că le veți aproba și D-văstre și tot-d'o-dată să cereți desarmarea noastră față cu aceia cari vor să ne impună condițiunii pe cari chiar acei cari trecuți de vânduți străinilor nu le pot admite.

Vedeți dar că D-văstre, înființând porturile-france, nu veniți nici în ajutorul comerțului din Galați și Brăila și dacă era cine-va care nu trebuia să ceară reînființarea porturilor-france sunt tocmai deputații de la Galați și Brăila, cei d'antetiu (Aplause).

Galații, D-lor, nu pot profita de cât de crescerea treptată a avuției generale a țerei; și ori-ce alt mijloc veți întrebuința D-văstre ca să forțați lucrurile, să produceți în Galați și în Brăila o dezvoltare care nu stă în raport cu natura lucrurilor, D-văstre veți face un rău pentru restul țerei.

Ca ilustrațiune la ceea-ce vă dic ați vădut că o-dată cu pierderea piețelor de importațiune, angrosiștii scădeau în Galați și în Brăila, de și exista portofrancurile. Și ei ar fi dispărut cu totul dacă s'ar fi menținut portofrancurile, căci ați fi menținut zidul care se ridică încet încet între Galați și Brăila și restul țerei. Și dovadă că este așa, este că îndată dupe desființarea portofrancurilor Galații și Brăila au început a profita de contactul cu restul țerei și de sporul avuției naționale; și pe când înainte mergeau atât tablourile de import, în dărât, dupe desființare merg înainte. Este adevărat că unii din angrosiștii cari și făceau comerțul în Galați, au cădut din cauzele arătate. Vedeți, spunea D. Epureanu, cum angrosiștii au părăsit Galații. Dar nu ne-a spus unde s'au dus. S'au dus de la Galați la Brăila, pentru că din importatori au devenit exportatori și acest lucru nu l' veți schimba, ori veți înființa ori nu veți înființa portofrancurile.

Am căutat, D-lor, să vă probez că D-văstre departe de a face un bine Galaților și Brăilei, din contra le faceți un mare rău. Veți reînființa portofrancurile, dară de grab, de grab, spăimântați de rezultatele desastroase ce are să aducă, ori acești deputați, ori alții vor veni să ceară de la Cameră să ia de asupra lor bine-facerea ce le-ați dat, și să l' lăsați să facă și ei parte ca mai înainte din țera intrăgă (Aplause).

Acum voiți D-văstre ca noi guvernul să ne angagiăm așa într'o eróre? Și când ne dicea D. Catargi adineori că guvernul nu s'a pronunțat încă, sunt în drept ca guvern să întreb: dar subscriitorii propunerii aceștia, până a nu o prezintă în Cameră, înțelesu-s'au ei cu guvernul?

Și dacă D-văstre procedați cu această uitare absolută a guvernului în cestiuni pe cari le numiți grave, naționale, vitale.

O voce: Da, da; mai mult de cât o credeți.

D. ministru de externe, P. P. Carp:

De ce vă mirați dacă noi, cari n'am fost consultați, vă lăsăm să discutați între D-văstre și așteptăm să vedem ce are să iasă. Să vedem dacă cei-ce au făcut propunerea, au făcut-o dintr'un capriciu, sau ca să se pună bine cu o sēma de alegători, ori au făcut-o ei, pentru că e în adevăr un interes vital al țerei și ne așteptam, și eram în dreptul nostru să ne așteptăm ca să ni se probeze acesta, (Aplause). Ori eu nu sunt la înălțimea argumentațiunii care s'a adus de susținătorii porturilor-france ori vă mărturisesc că nu am vădut în totă argumentarea lor nimic, dar absolut nimic care să ne probeze că reînființarea porturilor-france e un ce folositor pentru Galați și Brăila.

Dar ni se impune și o altă întrebare care reînființând porturile-france, desarmând țera față cu producțiunea străină, nu neidem începuturile serioase de industrie din țeră? Fac apel la D-nii deputați de Prahova dacă nu e așa.

D. N. Micescu: Așa e.

D. R. Stanian: Așa e.

D. ministru de externe, P. P. Carp: Ceea ce se întâmplă cu Ploescii, are să se întâmple pentru Focșani, pentru Iași, pentru toate începuturile noastre de industrie națională.

Așa fiind lucrurile, chiar dacă porturile france ar fi folosite pentru Galați și Brăila, ceea ce nu e, ele sunt contra interesului țerei. Apoi acum interesul Statului, interesul fiscal, reînființând porturile france, ori trebuie D-văstre să desarmați țera intrăgă față cu producțiunea străină, ori dacă nu o desarmați trebuie să faceți din Galați și Brăila nu antrepозite de mărfuri cum era înainte, mărfuri cari gāseau canalul lor de scurgere în nisce țeri cari nu aveau contact cu producțiunea străină, dar aveți să creați o vastă organizare de contrabande cari aplicând chiar certificatele de origină au să nimicescă și să desarmeze pe o cale indirectă țera față cu pretențiunile străinilor.

Aceste două lucruri, închiderea porturilor Galații și Brăila de către țeră și înființarea acestor două porturi-france nu ca mari antrepозitari de mărfuri, dar ca mari spelunți de contra bandă, au să producă în venitul Statului o știrbire de 3—4.000.000.

D. N. Ceaur Aslan: De unde luați acesta?

D. ministru de externe, P. P. Carp: O luăm din cifrele ministerului.

Producându-se dar un gol, el trebuie să se înlocuiască cu ceva și nu se poate înlocui de cât cu creări de noi resurse. Și când vom veni de l' vom cere țerei aceste resurse și l' vom dice: iubită țeră l' cer

aceste resurse, dar în schimb l' dau distrugerea industriei de la Ploesci, distrugerea industriei de la Focșani, distrugerea industriei chiar din Galați și chiar din Brăila care are să se atrofieze, căci nu mai sunt în contact cu consumatorul care e țera Romānescă.

Și când vom dice acest lucru atunci ori eu mă înșel foarte, ori atunci țera are să ne denunțe pacea cu ceva mai mult cuvânt de cât acela cu care aveau unii aerul de a o denunța ađi.

Nu cred să se gāsescă un guvern totē că e proverbul că la D-deu și la romāni totē sunt posibile care să potā auri acest hap în formā așa de dibace în cât să l' potā înghiți țera.

D-lor, desființarea porturilor-france făcută sub ministerul D-lui Catargi era o necesitate ce se impunea din desvālirea intrăgă a acestei țeri. M'ași mira foarte dar dacă tocmai partidul conservator care la 1874 a înțeles necesitatea suprimării acestor porturi-france, dupe 14 ani, cari au modificat în mod radical intrăgă noastră producțiune și totē raporturile noastre cu străinătatea, să ajungā la conclusiunea că rău a făcut atunci și să distrugā ast-fel el singur ceea ce a făcut la 1874. (Aplause). Ministerul D-tale de atunci, D-le Lascar Catargi, are un mare merit și sunt sigur că cu înțetul acel merit va fi recunoscut nu numai de aderenți față cu refus de conservatori, față cu D-văstră, dar va fi recunoscut chiar de țera intrăgă și va urma un merit istoric, ați cerut meritul de a crea întregul nostru sistem financiar, și încă așa de bine și așa de frumos în cât chiar dușmanii cei mai înverșunați în timp de 10 ani n'au putut să l' clătinescā o singură piatră, să aducā o singură jignire acoperișului acestui edificiu. (Aplause)?

Ceea ce n'au putut face nici dușmanul nici timpul, căci zidirea a resistat și omenilor și vremei, într'o erā de necugetare, voiți să o faceți D-văstre ađi și să dărmați intrăgă zidire? (Aplause).

Eu nu pot primi acesta nici ca junimist, nici ca conservator, și nimeni nu se va mira în această Adunare că nu o pot primi.

Ceea ce v'am votat, D-le Catargi, v'am votat pentru că am cređut că este bun, și ađi votez în contra D-tale, pentru că Lascar Catargi din 1874 avea dreptate, iar nu Lascar Catargi din 1889. (Aplause prelungite).

Voci: Închiderea discuțiunii.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Cer cuvântul.

Voci: Sunt 6 ore. Cerem prelungirea ședinței.

D. C. Lecca. Cer cuvântul în cestiune de regulament.

D. vice-președinte, V. Pogor. D. Lecca are cuvântul.

D. C. Lecca. Ședințele Camerei se țin până la 5 ore, afarā dacă Adunarea hotārasce alt-fel.

Iată ce dice articolul din regulament:
„Ședințele se curmă la 5 ore, afară când
 $\frac{2}{3}$ din membrii prezenți ai Adunării vor
cere prelungirea ședinței.”

Acum, dacă D-văstre voiți prelungi-
rea ședinței, bine-voiți a o pune la vot
cu bile și dacă va fi două treimi pentru
prelungirea ședinței, numai atunci vom
putea continua cu debaterile noastre.
(Sgomot).

D. vice-președinte, V. Pogor. In-
toctmai ast-fel voesc să procedez.

Pun dar la vot propunerea făcută pen-
tru prelungirea ședinței.

Adunarea procede la vot și rezultatul
scrutinului este cel următor :

Votați	143
Maioritate de $\frac{2}{3}$	96
Bile albe.	83
Bile negre	60

D. vice-președinte, V. Pogor: Adu-
narea nu a încuviințat prelungirea șe-
dinței.

—Ședința se ridică la ora 6 și 15 mi-
nute, anunțându-se cea viitoare pe a doua
și 13 Ianuarie.

No. 26.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Ședința de la 13 Ianuarie 1889

Președinția D-lui vice-preșinte V. Pogor, asistat de D-nii secretari G. Tocilescu, G. Dem. Teodorescu, U. Boldescu și I. M. K. Epureanu.

—Ședința se deschide la ora 1 dupe amiazi.

—Prezenți 160 D-ni deputați.

—Nu răspund la apelul nominal 14 și anume:

In congediu:

D-nii T. Anastasiu, G. Gr. Cantacuzino, C. Kogălniceanu, I. Negulici, V. Urseanu, I. Lecca, I. Isvoranu.

Fără arătare de motive:

D-nii V. Dimitropolu, L. Goilav, I. Iancovescu, I. Lahovari, M. Marascu, E. Sturdza, Gr. Cozadini.

—Samarul ședinței precedente se aprobă.

—Se trimit la comisiunea de petiții: petițiunea mai multor locuitori din comuna Coșereni, județul Ialomița; a mai multor locuitori din comuna Inotesci, județul Prahova, a D-lui Ion Cocorescu, a D-nei Maria P. Ghiță, a D-lor Maria și Al. Sion, a mai multor locuitori din comunele Vêrteju-Nefiu, Cornetu, Crețesci-Sintesci, Bragadiru-Bulgar, județul Ilfov; a mai multor locuitori din comunele Novaci, Pângălesci și cătunul Bila, județul Vlașca; a mai multor locuitori din comunele Frasinu și Valea-Caselor, județul Dâmbovița; a mai multor locuitori din comunele Gostavețu și Leu, județul Romanați; a D-lor Costache Păun și Gh. Stoica; a mai multor locuitori din comunele Radașeni și Dragușeni, județul Suceava; a D-lui Ilie Teodoru, a archimandritului I. Niculescu, a D-lui Marin Florea Popescu; a mai multor locuitori din comuna Cucuțeni, județul Olt, trei petiții ale mai multor comercianți din Tecuci, a președintelui comitetului pentru înființarea unei școli de copii la Roman; a mai multor locuitori din comuna Secueni, județul Roman; a mai multor locuitori de la Curtea-de-Argeș; a mai multor locuitori din comuna Cartojani, județul Vlașca; a D-nei Euphrosina Loghin, a mai multor locuitori din comuna Flămânda, județul Olt; a mai multor locuitori din comuna Stănesci, județul Muscel, a D-lui Marin Dinu Tolea; a D-lui Marin N. Spătarul; a mai multor locuitori din comuna Grecesci, județul Dolj, și a mai multor proprietari și comercianți din județul Mehedinți.

—Se trimit la comisiunea bugetară: petițiunile D-lor Gr. Mihăescu și Ion Stanculescu.

—Se depune raportul comisiunii financiare asupra proiectului de lege relativ

la deschiderea unui credit de 65.000 lei necesar tipografiei Statului și raportul comisiunii de indigenat asupra proiectului de lege relativ la recunoșterea de român a D-lui Emil Secaș.

—Se trimit la comisiunea de indigenat: petițiunile D-lor V. Popescu, Ion Langa, G. Bologu și Alfons D. Brociner.

—Se trimit la comisiunea financiară: proiectul de lege relativ la deschiderea unui credit suplimentar de lei 40.000, la capitolul III, art. 12 din bugetul ministerului de externe și proiectul de lege pentru deschiderea unui credit suplimentar de lei 180.000, la cap. 8, art. 29 din bugetul ministerului de finanțe.

D. vice-preșinte, V. Pogor: D. Popovici are cuvântul pentru o interpellare.

D. C. Popovici: Interpelez pe D. ministru de finanțe și 'l rog să 'mi răspundă cu ce drept și în virtutea căreia legi obligă D-sa pe preoții și învățătorii sătesci a plăti fonciere pentru pământul Statului, destinat școlii și bisericii care și ele aparțin de asemenea Statului. Și ce e mai mult, pe unele locuri nu se cere această taxă de loc, iar pe alte locuri se cere pe două ani din urmă.

Rog pe D. ministru de finanțe să răspundă în puterea căreia legi perceptorul din comuna Liteni, județul Suceava, a sechestrat averea preotului Vasile Tit pentru taxa foncierei, pe când acel preot nu are nici o palmă de pământ în regatul României?

D. vice-preșinte, V. Pogor: Se va comunica guvernului. Acum D. L. Nicolescu are cuvântul.

D. L. Nicolescu: D-le preșinte, am onoare a interpela pe D. ministru de finanțe să bine-voiască a ne spune dacă știe și are cunoștința de abuzurile și nedreptățile ce se aduc locuitorilor rurali din județul Râmnicu-Sărat de către perceptori din ordinul casierului general al județului, cari le sechestră și urmăresc averile lor, silindu-'i ast-fel să plătescă nisce rămașițe de clacă, pe cari le-au plătit, și cari chiar se poate constata că le-au plătit.

D. vice-preșinte, V. Pogor: Se va comunica guvernului.

D. Kogălniceanu are cuvântul.

D. M. Kogălniceanu: D-lor, interpelez pe D. preșinte al consiliului să bine-voiască a 'mi spune dacă D-sa a făcut veri-un jurnal, veri-o încheiere guvernamentală prin care atribuțiunile miniștrilor s'au modificat.

În adevăr, am văzut un lucru curios și straniu. Până acum toate legile tocmelilor agricole, cari, pe lângă alte interese ale proprietarilor și muncitorilor, reprezintă și o cestiune de ordine publică, dupe ce se sancționează, erau puse în executare de către ministrul de interne. Între proiectele de legi ale guvernului cari, dupe exprimarea mai mult sau mai puțin drăpă a unui diar oficios, au fost programul dupe care s'au făcut mai mult sau mai puțin

alegeri libere, figură și proiectul de lege pentru tocmelile agricole, și acel proiect este înfățișat de D. ministru domeniilor.

În adevăr, toți ne-am mirat de acesta, pentru că o lege de tocmeli agricole nu poate privi pe ministrul domeniilor. La formarea noului minister proiectul acela s'a modificat, și în loc să poarte semnătura ministrului domeniilor, ni s'a prezentat cu semnătura D-lui Alexandru Știrbeiu, ministru de interne. 'Mi-a părut bine să ved că ministrul a recunoscut greșala ce făcuse și a revenit la calea cea bună, lăsând pe ministrul de interne să se ocupe de această cestiune. Peste câte-va zile însă noul ministru al domeniilor face o circulară prin care nu numai 'și însușește această cestiune, dar merge mai departe, 'și expune opiniunile D-sale în privința unei asemenea legi, vorbește de dreptul comun, spune că tocmelile agricole trebuie să apere drepturile amândoror părților, etc., etc., și apoi cere ca prefectii să convoce fie-care în județul său o comisiune compusă numai din proprietarii mari, cari exploatăză moșiile lor și din arendași ca să 'și exprime părerile în această cestiune, dupe ce mai întâiu D. ministru a spus că tocmelile agricole cad sub dreptul comun.

Ei bine, fac o întrebare: Ce lumină vom avea noi de la acele comisiuni unilaterale, unde proprietarii și mai ales numai arendașii au să spună cuvântul lor? Oare țeranii n'au și ei dreptul a fi consultați și puși alături cu proprietarii și arendașii, când este vorba de o cestiune care direct 'i privește? N'au dreptul și ei să spună: Iată ce cerem noi, ca să nu mai fim împinși la extremități ca cele din luna Marte?

Cum! Țeranii nu sunt chemați, sunt considerați ca materie brută, ca lucru, cum erau țiganii înainte de desrobire, și cei 31 de deputați cari represintă aci pe țeranii tac, nu dic un singur cuvânt? Eu cred că acesta nu este de cât o scăpare din vedere din partea D-lor și de aceea 'i provoc să întrebe pe D. preșinte al consiliului: Ce faceți D-văstre cu acei pe cari noi 'i represintă aci? Au ei nu au dreptul a spune cuvântul lor? (Înteruperi).

De aceea fac și eu întrebare și știu să ni se spună în atribuțiunile cărui ministru intră această cestiune? Privește ea pe D. ministru de interne, care a prezentat proiectul de lege, sau pe D. ministru al domeniilor? Dupe ce mi se va da acest răspuns, voi avea onoare să adresez o interpellare specială acelui domn ministru, în atribuțiunile cărui va declara D. preșinte al consiliului că intră această cestiune.

D. preșinte al consiliului, Th. Rosetti: Onorabile D-le Kogălniceanu, cestiunea acesta a fost considerată de D-văstre și de colegul nostru, D. Lahovari, ca fiind de atribuțiunile ministerului de interne; și dacă mai întâiu colegul nostru, D. Carp, s'a ocupat de proiectul de lege ce s'a publicat, acesta a fost o simplă

cestiune de împărțire a lucrărilor și nimic alt-ceva. Actul oficial însă emană de la ministerul de interne. Cu toate acestea eu socot că nimic nu împedică pe ori-care din colegii noștri ar voi să și procure informațiuni relative la studiile unei cestiuni importante, de ore-ce culegerea informațiilor nu are nimic a face cu tranșarea cestiunii în definitiv.

Proiectul de lege pentru tocmelile agricole se află adus în debaterile Camerei, și dupe ce se va vota de Cameră, el va merge la Senat, care asemenea va dice cuvântul său asupra acestei legi. Prin urmare, nu părerea unora sau altora, cari vor fi fost consultați, vor decide cestiunea, ci părerea Reprezentațiunii naționale.

Cestiunea dar va fi presintată și susținută de către ministerul de interne în al cărui resort cade.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari : Mi se pare că cam eu sunt interpelat de D. Kogălniceanu.

D. M. Kogălniceanu : Nu.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari : Ați interpelat direct pe D. prim-ministru, dar ați bătut șeaua ca să pricé-pă iapa. (Ilaritate). Interpelarea D-văstre însă se adresa la mine.

D. M. Kogălniceanu : N'am adresat-o D-văstre.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari : În tot cazul, eu am dreptul să dau explicațiunii Camerei.

D-lor, când am venit la ministerul domeniilor am găsit proiectul de lege pentru tocmelile agricole preparat de ministrul agriculturii, D. Carp, și toate lucrările relative la această cestiune făcute la ministerul agriculturii. Atunci eu cel d'ânteu am fost a observa că o asemenea cestiune nu poate privi cât de puțin pe ministerul agriculturii. Usul, bun sau rău, este că ministrul de interne a presintat tot-d'a-una asemenea proiecte de lege. Ast-fel, cel d'ânteu proiect de lege asupra tocmelilor agricole a fost presintat de ministrul de interne, Ion Florescu; al doilea proiect de lege a fost presintat de ministrul de interne Lascar Cataragi, și al treilea a fost presintat de ministrul de interne Costache Rosetti. Vedeti dar că în privința acestei proceduri a fost unanimitate între toate partidele și eu, foarte respectuos la precedente, conformându-mă lor, am trimis la ministerul de interne toate lucrările și am rugat pe D. ministru de interne ca D-sa să presinte Camerei proiectul de lege; ceea ce s'a și făcut. Cred că în privința acesta am fericirea a fi de aceeași opiniune cu D. Kogălniceanu și cu toți miniștrii de interne cari au fost în diferite cabinete.

Acum pentru cestiunea cea-altă, pentru numirea unei anchete ce am vrut să se facă în țară, iată ce am de dis :

D-lor, proiectul de lege pentru tocmelile agricole fiind presintat Parlamentului, Camera și Senatul au să delibereze asupra lui și să l voteze. Ancheta care

am făcut-o este o anchetă pur consultativă. Ca ministru al agriculturii, am voit să am opiniunea oamenilor ce se ocupă de agricultură și să știu, în competența mea, ce lipsește fostei legi de tocmeli agricole și ce se poate adăoga; acesta însă nu ca să împui opiniunile mele, ci ca să supun Camerei niște opiniuni ale oamenilor practici, fiind-că am creșut că este bine ca în ori-ce deliberațiune să se facă lumină cât mai mare. D-văstre dar, care sunteți partizan ai discuțiilor întinse și ai luminii, nu trebuie să mi imputați mie pentru că am căutat să aduc cât mai multă lumină, să iaș obiceiul a întreba, atunci când se tratăză de o cestiune orecare, și pe acei cari o cunosc mai bine de cât noi toți.

Eu n'am dis prefectilor să se adreseze în mod exclusiv la proprietari, ci le-am pus în vedere să se adreseze la aceia cari exploatăză singurii moșia. N'am exclus nici o clasă socială din această cestiune, nici chiar opiniunile policice, ci am rugat pe prefecti să convóce pe ori cine, însă într'un număr mic; căci în asemenea ocașiune numărul mare de persoane nu poate produce de cât rezultate mici.

Acum, când voiți avea aceste opiniuni, eu le voi depune în mânele comisiunii ce va fi însărcinată cu cercetarea proiectului de lege, din care cred că va face parte și D. Kogălniceanu și comisiunea va fi liberă ori să resfoiască acele opiniuni, ori să le arunce la o parte ca netrebnice. În ori-ce cas însă eu n'am făcut de cât să caut a lumina Camera într'o cestiune care interesăză țera întiegă în gradul cel mai înalt, și, ași putea dice, în gradul cel mai acut. (Aplause).

D. M. Kogălniceanu : Nu este cestiunea aci de luminii ce a voit D. ministru domeniilor să le adune, ci este vorba de ruagiul unei bune organizațiuni administrative și chiar guvernamentale.

Dacă teoria pe care o pune D. Lahovari și care pe mine mă satisface și mă opresce de la multe obiecțiuni ce aveam să fac, s'ar adopta în genere, apoi atunci de ce D. ministru de resbel nu ar veni și D-lui să facă comisiuni în totă țară spre a se rosti în privința organizațiunii judecătorești sau în privința învățământului public?

Apoi, ori D-văstre ați voit să faceți lumină, ori n'ați voit. Dacă ați voit să faceți, dacă guvernul a socotit că este trebuință de o anchetă locală, de a se consulta opiniunile arendașilor și proprietarilor, apoi atunci de ce n'ați dat această sarcină D-lui ministru de interne? D-văstră nu aveți calitatea să înfațișați proiectul tocmelilor agricole și prin urmare nici nu aveți calitatea de a aduna luminele relative la această cestiune. D-văstră însuși ați recunoscut că poate să se găsească un ministru care să nu privească cestiunea țărănescă cu un ochi personal. Ei bine, socotiți D-văstră că poate fi nemerit tocmai pentru că cestiunea acesta este mare,

pentru că totă țera se ocupă de densa și cu drept cuvânt să faceți asemenea confusiuni de atribuțiuni? (Intreruperi).

Chipul de a apăra proprietatea mai bine, este a avea legi drepte. Și noi suntem proprietari și vom asigurarea și prosperitatea proprietății; dar în același timp vom și binele țeranului, tocmai pentru a nu fi nevoit guvernul să mai intervie cu bataliune și escadrone și să tragă cu pușca în țeran.

Credeți ore că măsura luată de D-văstre a trecut neobservată de țărani? Eu am primit scrisori pe cari confidențial vi le pot arăta, în cari ei dic : ce însemneză acesta? Suntem acum în vremea lui Ioniță Sturdza sau a lui Chalimac, ca să nu fim și noi întrebați? Dacă se simte nevoe, întrebați-ne și pe noi; căci și noi suntem cetățeni ca cei-alți cetățeni.

D-lor, mi s'a părut foarte curios să ved o circulară care provóca adunări de unde are să rezulte multe nemulțumiri. Știu că patru, cinci comisiuni de acestea s'au rostit contra legii tocmelilor agricole și pentru dreptul comun. Cunosc deputați și chiar miniștri cari împărtășesc această opiniune. Se poate ca ea să fie dreptă, dar nu toți suntem de această părere. Noi unii credem că Statul trebuie să intervie nu numai spre a menține ordinea, dar și pentru a opri acele măsuri reacționare cari pot să aducă desordine.

D-lor, vă voi cita, ca exemplu, un om mare, care, ca mare proprietar, era negreșit apărător al proprietății și tot-d'o-dată și om de ordine; fericitul întru pomenire Barbu Știrbei, tată al ministrului de interne actual. Cum a lucrăcel om când a fost vorba de îmbunătățirea sorții țeranilor? Făcut-a comisiuni? Nu! El a dis : Eu sunt cel mai mare proprietar ca șef al Statului, pentru că Statul are cele mai multe moși din țară; voiesc să îmbunătățesc sorta țeraranilor; dar ca să ajung la acest rezultat, trebuie mai întâi să încep prin a îmbunătăți sorta țeranilor de pe moșiile Statului și în ziua când sorta acestora va fi îmbunătățită, negreșit ca sorta țeranilor din totă țera are să fie îmbunătățită, pentru că voiți face concurența celor-alți proprietari și celor răi arendași, și atunci el a hotărît maximul cât trebuie să plătescă țeranul proprietarului și arendașului pentru ierbărit, pentru pământul de hrană și altele; a pus condițiuni foarte eține, foarte blajine; și când voia proprietarul să impue țeranului o învoială mai grea, atunci el l răspundea: Dacă nu mi dai pământ în condițiunile cari le pot primi, mă duc să mă învoiesc alături pe moșiile Statului. Și Știrbei, marele conservator, a făcut cu chipul acesta mult pentru țeranii, fără ca să jignescă drepturile proprietarului. Dacă D. ministru al domeniilor prin contractele de arendare a celor 2.000 moși ale Statului ar trata și rezolva această cestiune în favorul mulțimei, D-sa prin acesta ar opera reforma și ar scăpa

țera de o nouă cestiune țărănească foarte grea, mult mai grea de cât cea de la 1864. D-văstră însă, D-le ministru, numiți comisiuni de anchetă; eu nu vă fac imputare pentru acesta și am multă considerațiune pentru D-văstră, dar mi-a părut rău de ceea-ce ați făcut; căci ați greșit, pentru că ați aruncat în țără o îngrijire mai mare. Dacă se convoca comisiuni pentru susținerea dreptului patronilor de o parte, vom provoca și noi asemenea întruniri, și între 31 de deputați se vor găsi cel puțin veri-o 15 cari să 'și aducă aminte de țărani, nu numai când este vorba să le cêră voturile, ci și când e timpul a face ceva pentru dênșii, și noi ne vom adresa la amicii noștri, vom lucra în fie-care județ, vom face comisiuni, și atunci D-văstre nu veți putea face nimic; căci cum se vor aduna boerii ne vom aduna și noi. Dar ôre, vă întreb bine este acesta? Nu. Eă liberal, care am fost tot-d'a-una pentru țărani și care o mărturisesc, cred că am rezolvat cestiunea mai mult pôte în favoarea proprietarilor de cât în a țărănilor, mă cred îndreptățit a vă spune că prin asemenea măsuri veți întârta spiritele. Orî trebuie să consultați pe țărani, și în acesta nu stăruesc; căci atunci veți vedea ceea ce a fost la 1848, aci trebuie să retrageți circulara ce ați dat și să aduceți cestiunea înaintea Adunării, și atunci deputații se vor sfătui cu țărani și cu proprietarii și vor veni cu lumină în această cestiune. Dacă D-văstre voii să ne dați lumină, dați-ni-le pe calea legitimă.

D. ministru al domeniilor, care este proprietar mare, în loc de a veni să îmbunătățească sôrta țărănilor pe moșiile Statului unde are competență, D-sa sare aiurea unde nu are competență. D-lor, ni se arată că țărani de pe moșiile Statului sunt mai avuți și mai fericiți, de cât cei de pe moșiile particulare; pe când noi vedem din contra că mai ales la moșiile Statului a isbucnit nemulțumirea. Pentru ce acesta? (Intr'eruperi, sgomot). Se dice că nemulțumirea și mișcarea a fost mai mare acolo unde sunt arendașii străini. Dacă este așa atunci veniți cu un proiect de lege prin care să putem îndrepta legea existentă; căci dacă este vorba despre arendașii străini, apoi sunt prin comune și mulți cârciumarii străini și în cea mai mare parte cârciumarii sunt aceia cari fac să suferă pe sătenii. Atât mai mult avem dreptul a vă cere să faceți ceva în privința acesta, cu cât scim bine că sunteți în pozițiune prin inteligența și înțelepciunea D-văstresă aduceți o îmbunătățire reală actualei stări de lucruri. Termin dar, dicându-vă: Nu întârziati; veniți cu un proiect de lege prin care să înlăturăm răul.

D. vice-președinte, V. Pogor: Ne mai cerând nimeni cuvântul, incidentul este închis.

Acum D. Nucșoreanu are cuvântul spre a anunța o interpelare.

D. I. Nucșoreanu: Am onôrea interpela pe D. ministru de externe și 'l rog să bine-voiască a 'mi răspunde:

I. Cari sunt adevêratele motive pentru cari este proibită în Germania, stat cu care avem încheiată o convențiune comercială, intrarea rimătorilor de provenință din țera Românească; căci putem asigura pe D. ministru că nu e cestiune de epizootie.

II. Dacă prin convențiunea încheiată cu disul stat ne este asigurată exportarea rimătorilor de provenință din țera noastră.

Acum mai am un cuvânt de dis. Cu ocasiunea discuțiunei asupra proiectului de lege pentru reînființarea porturilor-france, cred că este timpul cel mai nemeșrit pentru a spune că dorința mea este, și această dorință o susțin din convicțiune, ca D-nii miniștri să nu piardă din vedere că nimic nu ar fi mai bine pentru interesele economice ale țerei noastre, de cât dacă am căuta să îndreptăm tot comerțul nostru spre apă. De aceea aș dori să știu dacă D. ministru de externe, care are în cancelaria D-sale toate elementele necesarii că să cunoscă cestiunea ce 'l-am adresat, este dispus să răspundă chiar astă-đi la interpelarea mea, care, pênă la un punct ôre-care, putem dice că este în relațiune cu cestiunea porturilor-france pe care o discutăm.

D. vice-președinte, V. Pogor: Bine-voii a o depune înscris la biuroș spre a se comunica guvernului.

D. I. Nucșoreanu: Atunci constat că D. ministru regulază. (Ilaritate, aplause.)

D. vice-președinte, V. Pogor: Acum, D-lor, la ordinea đilei avem continuarea discuțiunei asupra proiectului de lege privitor la reînființarea porturilor-france.

D. Aslan are cuvântul.

D. ministru de justiție, G. Vernescu: D-le președinte, eu am cedat rëndul meu D-lui Catargi.

D. vice-președinte, V. Pogor: Atunci are cuvântul D. Catargi.

D. Lascar Catargi: D-lor, mulțumesc D-lui ministru că 'mi-a cedat rëndul de a vorbi; căci eram la urmă înscris, spre a-'i răspunde la ceea ce a đis D-sa cum că eu 'l-am atacat.

În tot discursul meu din ședința de ieri nu știu să fi atacat în ceva pe D. ministru de justiție.

Dacă D. ministru are bunătate, să-'mi arate în ce 'l-am atacat, ca să-'i pot răspunde...

D. ministru de justiție, G. Vernescu: Voiă vorbi și veți vedea.

D. Lascar Catargi: Atunci D-le președinte vă rog să 'mi dați cuvântul ca să răspund D-lui Carp; căci D-lui ministru de justiție nu am ce să 'i răspund, pe câtă vreme nu știu în ce 'l-am atacat, și D-sa nu voesce a mi-o spune; ca să știu ce să răspund.

D. vice-președinte V. Pogor: Acum are cuvântul D. ministru de justiție.

D. ministru de justiție, G. Vernescu: D-lor deputați, s'a făcut ieri o gravă imputare, în cursul discuțiunei ministerului actual, că ar întrebuița tactice deale în privința discuțiunilor ce se urmêză în Cameră, tactica de a nu 'și spune și el opiniunea, și de a lăsa pe Cameră să discute fără busolă.

Eă am spus de la început acelora cari aă bine-voit să mă întreb, că tactica trecută, de a vorbi miniștrii la urmă, fără să le mai pôtă răspunde nimeni, e o tactică înmormentată cu regimul trecut. (Aplause.)

Ministerul acesta nu înțelege ca opiniunile lui să rămâie necombătute. Din desbateri se face lumină și din lumină ese adevêrul. (Aplause.)

Dar nu mai insist asupra acestei cestiuni, și trec la cestiunea cea-altă, care ne privește mai d'a dreptul pe noi unii din miniștri.

Ni s'a imputat, D-lor, și neapărat imputarea acesta nu putea să aibă loc de cât la adresa acelora cari erau ieri coreligionarii și cari 'mi place a crede că sunt și astă-đi coreligionarii politici ai onorabilului Domn Lascar Catargi. Ni s'a imputat că nu îndeștălăm promisiunile date țerei, în timpul când eram în opozițiune, și acesta mai cu sêmă în privința porturilor-france.

Pe cât 'mi aduc aminte, atunci când D. Lascar Catargi a bine-voit să ne primească în orașul și în județul unde D-sa este bine cunoscut și are autoritatea D-sale bine meritată, noi nu am dat nici o promisiune formală; am criticat, am stigmatizat, cum dicea ieri și D. Lascar Catargi, faptele D-lui Ion Brătianu, în genere, pentru toate relele aduse peste țără, și în special pentru relele aduse orașului Galați și județului Covurlui. Iată tot ce am făcut. Eă nici am luat cuvântul; căci eram bolnav atunci, dar nu mă daă într'o parte de ceea-ce aă đis colegii mei.

Ce s'a đis în privința porturilor-france la Galați și pretutindenii? Că rău D. Brătianu, când făcuse o lege pentru desființarea porturilor-france, le a desființat înainte de a face întreprinderile și docurile, după cum prin chiar legea de desființare se promisese; rău D. Ion Brătianu pe neașteptate și într'un mod brutal a făcut acea desființare.

Tot acea părere o am și astă-đi. Cine vă spune că am schimbat părerea mea?

Dar de la acesta, până a dice că noi am afirmat că portul-franc este în stare a da prosperitate și fericire Galaților, distanța e mare; acestan'am afirmat o nici o dată... (murmure). Dacă binevoii să mă ascultați vă voiă satisface în total.

Așa dar, noi am afirmat împreună cu D-văstre, cu D. Lascar Catargi, că rău s'a purtat D. Ion Brătianu către Galați. Și apoi ce? D. Catargi e de altă părere

astăzi? Ce? D-lui susține că astăzi porturile-france au să facă fericirea țerei?

Dar unde vedeți acesta? Ce vă spune D. Catargi? D-sa dice: Eu nu cer reînființarea porturilor-france pentru prosperitatea Galaților, o cer în mod provizoriu, pînă ce se va îndeplini făgăduiala dată de ministerul trecut, adică pînă se vor înființa magazinele de întreprizite și docurile; o cer ca o consolățiune pentru Galați (Aplause). Cu alte cuvinte, D. Catargi, astăzi, ca și altă dată, consecuent în tot-d'anna cu opiniunile sale recunoscă că porturile-france nu sunt un bine, ci numai o consolare provizoriu pentru timpul de interimat pe care l'hotărâseră camerele legiuitoare trecute.

Iată-mă dar în deplin acord cu D. Catargi. Credeți D-văstre că eu n'am deplăns împreună cu D-sa măsura aceea bruscă, când D. I. Brătianu, pe neașteptate, a desființat porturile-france, sfărâmand speranțele atator omenii, viitorul multor comercianți din Galați prin această măsură nedibace și brutală? Am condamnat măsura și o condamnam încă, și prin urmare nu deduc astăzi aceea-ce am disieri.

Dar acum vin la partea a doua și mă întreb: remediul care se încercă a se aduce, propunerea care se face astăzi este oare de natură a produce vre un bine?

Poate cineva să mă găsescă astăzi în reînființarea porturilor france, și încă în mod provizoriu, reînflorirea acestor două orașe, și chiar dupe cum ved că se pretinde, înflorirea și prosperitatea țerei întregi?

Înțelegeam acest argument pentru timpurile acelea când lucrurile erau în situațiunea lor normală, când Galații și Brăila erau deja de mult porturi-france, când totul era stabilit și regulat pe baza acelei stări de lucruri, când casele acelea mari de comerț cari existau acolo aveau de bușeurii sigure pentru strecurarea mărfurilor, când totul putea să prospereze; înțelegeam ca atunci să se fi dat un termen pentru prelungirea acelei situațiuni; căci aceasta nu ar fi fost de cât continuarea înainte pe câți-va ani încă a unei situațiuni normale de mult timp stabilită acolo, și o asemenea măsură, departe de a fi fost un rău atunci era, din contră, o măsură bună, înțeleptă, care făcea dreptate și celor cari aveau o situațiune câștigătoare, și dădea o satisfacere legitimă intereselor acelor orașe, fără a vătămă întru nimic interesele generale ale țerei. Dar acum, când totul s'a sfărâmat, când casele cele mari de comerț cari vindeau cu ridicata au dispărut, când de bușeurile de altă dată nu mai există, credeți D-văstre că se va mai găsi cineva care să 'și facă cea mai mică iluziune cu această idee de port-franc, mai cu seamă când spuneți că aceste porturi france nu vor dura de cât câți-va ani, cinci, șese sau șapte, pînă când se vor termina lucrările pentru porturi? Cum vă puteți închipui

D-văstre că comercianții serioși vor mai veni să se stabilească acolo în ast-fel de condițiuni precarii și efemere? Cum puteți D-văstre să chemați comerțul cel mare cu ridicata în acele porturi, când nu dați acelui comerț nici chiar timpul ca să se stabilească bine?

O voce: Dece ani.

D. ministru de justiție, G. Vernescu: D-văstre diceți dece ani, dar noi nu putem dice nici dece, nici cinci; noi trebuie să dicem: timpul necesar pînă când se vor face lucrările votate de Cameră, și cari credem că cu prisos îndestulează orașul Galați.

Fiind-că dar, acele lucrări se pot face mult mai curînd de cât în dece ani, dacă e bună-voință din partea noastră a tuturilor, eu cred că nu puteți inspira încredere nimănui când diceți: declarăm aceste orașe porturi france; veniți negustori, veniți industriași, aduceți mărfurile văstre, profitați cât mai îngrabă de această situațiune; căci ea nu va dura mult, ea va înceta dupe un an, două sau trei, dupe cum vom grăbi mai mult sau mai puțin executarea lucrărilor ce se fac în acele porturi. Fiți siguri, D-lor, că nimeni nu vă va asculta și nu va veni să alimenteze porturile-france așa cum doriți D-văstre.

Iată pentru ce, onorabile D. Catargi, nu am înșelat promisiunile pe cari le-am dat țerei; căci ceea-ce eu am spus țerei era că rău a făcut D. Brătianu să desființeze porturile-france în condițiunile în cari a făcut-o, și promiteam să îndestulăm ceea-ce Camerele au voit să facă pentru acele porturi și ceea-ce și astăzi susțin că e bine a se realiza și la care cred că nici colegii mei nu se opun.

Iată, D-lor, ceea-ce aveam de dis asupra acestui punct relativ la contradicerea în care onorabilul D. Lascar Catargi a găsit că mă aflu cu promisiunile ce ași fi dat când eram în opozițiune. Dar mai sunt și oare-cari alte mici nemulțămiri ale D-lui Catargi în privința ministerului și mai cu seamă în privința noastră celor trei miniștri cari am intrat în noul minister împreună cu colegii aceea cari se găsesc în ministerul de la Martie trecut.

Ce ne dice D. Catargi? Că urmăm tradițiunile D-lui I. Brătianu, că colectivității sunt în toate funcțiunile publice, că peste tot astăzi țera e guvernată de ei și că sistemul nu se resimte a fi schimbat. Iată o acuzațiune formală ce se aduce acestui minister.

Voiți, D-lor, o profesiune de credință care cred că și D. L. Catargi o va primi cu mulțumire?

Ea e simplă: Toți acei colectivități fără principii, fără probitate, fără cunoștințe...

D. Nucșoreanu: Dacă e colectivist se înțelege de la sine că nu are principii.

D. ministru de justiție, G. Vernescu: Mie mi pare bine că se afirmă necontentit de către unii din noi aci în fața țerei, ceea-ce se afirmă și când făceam opozițiune, dar acum, când nu mai

suntem în ardorea luptelor de altă-dată, trebuie să recunoștem acest adevăr că, fie între colectivități, fie în alte partide se pot găsi și omenii onești și cu principii. În ori-ce partid pot fi și omenii fără principii, și între colectivități mai cu seamă erau mulți cari, cum dicea onorabilul întrepreruptor, nu aveau alt principiu de cât acela de a 'și îndeplini toate poftele. Erău alții însă cari, mi place a crede, au rămas ceea-ce trebuiau să fie, adeverați liberali și liberali cărora poște încă cineva să le întindă mâna. (Înteruperi).

Bine-voiți a mă lăsa să termin și când D-văstre vă veți face mai catolic de cât Papa atunci ministerul se va conforma voinței reprezentațiunii naționale, mai luminată de cât voința ministerului. Când ministerul va găsi în administrațiunile publice, dacă nu vă place cuvîntul de colectivități, voiți dice omenii neonești și incapabili, cari au jucat un rol trist în situațiunea trecută, adică cari, în loc de aplicarea legii, au luat parul și au dertinat, au luat sabia și au ucis, atunci ministerul 'și va face datoria în contra lor.

D. Nucșoreanu: Aduceți-vă aminte de prefectul Persiceanu care la Severin a băgat în temniță 300 femei.

D. ministru de justiție, G. Vernescu: Rîndul fie-cărui va veni...

D. Nucșoreanu: Atunci cer cuvîntul.

D. ministru de justiție, G. Vernescu: Eu vorbesc în general pentru toți și nu mă ocup de nici o persoană în parte. De câte ori în drumul acțiunii noastre politice și administrative se va găsi cineva care să nu merite locul pe care l'la dat situațiunea trecută, acel om va părăsi locul său.

Mai mult de cât atât: dacă a comis fapte de acelea de cari vorbesce D. deputat, delict de drept comun, acel omen 'și vor lua pedepsa meritată, (aplause); fiind că toți trebuie să fim răspunzători de faptele noastre.

Așa dar, D-lor, acest minister n'a venit pentru ca să apere pe colectivități, dar iarăși în mod general nu va începe cu mătura, cum se iduce, ca să scotă tot ce e funcționar public în țera. Aduceți-vă aminte că în regulim trecut de 12 ani s'a prefăcut tot ce era în această țera ca funcționar, și vă voi dovedi într'o di că în magistratură s'au numit 480 funcționari înalți.

Prin urmare, înțelegeți foarte bine că, dacă ași lua ca normă ceea ce diceți D-văstre, adică tot ce a fost sub colectivități să fie măturat, ar trebui să facem tabula rasa de toate serviciile publice, să nu mai rămână nimic în picioare. Eu vă afirm că, dacă au fost omenii interesați, și mulți încă între colectivități, dacă au fost omenii răi, au fost însă și funcționari modești cari n'au căutat de cât să 'și îndeplinească datoria și pe aceștia ministerul nu e hotărît să 'i sacrifice. (Aplause).

Nu sunt dar nici în această privință în contradicțiune cu ceea ce am dis la Iojie

sa în altă parte și ceea-ce Țic astă-Ți ; fiind-că eu nu am obiceiul să promit nici în intruniri publice, nici aci în Cameră, lucruri asupra cărora să nu fi cugetat mai d'înainte spre a vedea dacă sunt realizabile... (Itruperi). Și ceea-ce vă pot promite acum la toți este de a nu lăsa nepedepsite fapte cari în adevăr...

D. N. Ceaur Aslan : Tot promisiuni...

D. ministru de justiție, G. Vernescu : Pe cari am avut tot-d'a-una șansa să le îndeplinesc când le am dat...

D. N. Ceaur Aslan : Voiă avea onorea să demonstrez cum se țin promisiunile.

D. ministru de justiție, G. Vernescu : Ași ruga pe D. Aslan să fie mai liniștit ; fiind-că nu atac în particular pe nimeni, când vorbesc de măsuri oneste cari trebuie să se ia în contra faptelor neonestе și în general în contra oricărei călcări de lege, și nu văd cum pöte să se revolte cineva la această declarațiune ce fac, afară numai dacă nu este un partid luat de unii de a mă intrerupe neconținut.

O voce : Dar dacă nu faceți așa ?

D. ministru de justiție, G. Vernescu : Vă provoc pe toți, nu numai în ce mă privește pe mine, dar și pe toți colegii mei să arătați care abus, care hoție, care faptă rea a fost acoperită și cruțată de noi ? Puteți fi încredințați că ori când ne veți denunța asemenea fapte, cari în adevăr vor fi existat, atunci satisfacere se va da, nu deputatului, ci conștiinței publice, moralității publice.... Nu importă de undear veni denunțarea, fie de la D. Dobrescu, care mă intrerupe, fie de la oricine, numai cu condițiune să nu fie simple vorbe, să fie cel puțin öre-care probabilitate întemeiată că faptul s'a petrecut așa cum 'l raporteză onor. deputat...

D. I. T. Dimitriu : Vi s'a denunțat, D-le ministru.

D. N. Ceaur Aslan : Dar cestiunea apanagiilor ?

D. ministru de justiție, G. Vernescu : M'am hotărît, D-lor deputați, ca la intreruperi inteligente să nu răspund. (Ilaritate).

Acum, D-lor, voiă termina, declarând că voiă asculta tot-d'a-una cu cea mai serioasă atențiune ceea-ce Țice onorabilul D. Lascar Catargi, pentru că m'am deprins a 'l respecta și a nu 'l bănui nici o-dată că ar putea să Țică ceva care ar fi în contra conștiinței sale sau care ar putea să fie în dauna țerei.

Vă declar însă și D-vöstre și D-lui Catargi că până astă-Ți nu am nici o căință despre ceea-ce am Țis în public și despre ceea ce am făgăduit, fiind-că sunt hotărît, pe cât puterile mă vor ierta, să aduc la îndeplinire tot ceea-ce am promis ca bun și folositor pentru această țera. (Aplause). N'am promis lucruri de cari să mă căiesc ; fiind-că nici o-dată n'am rostit cuvinte cari să nu fie precedate de cugetare. Țic, dar, că nu mă căiesc de ceea-ce am făgăduit în public.

D. N. C. Aslan : Acesta nu se potrivește cu *România Liberă*. (Ilaritate).

D. ministru de justiție, G. Vernescu : Încă o-dată Țic că la intreruperile inteligente nu răspund....

D. G. Panu : Non bis in idem. (Ilaritate).

D. ministru de justiție, G. Vernescu : Atunci ar trebui ca acela care a făcut prima intrerupțiune la care am răspuns ast-fel, să nu mai facă alta de aceeași natură, ca să nu mai capete același răspuns.

Așa dar, D-lor, voiă termina spunând, că astă-Ți n'am să fac imputare nici acelor cari s'au compromis în luptele trecute, nici acelor cari au ținut pept în acele lupte ; ba din contră, pöte că balanța s'ar apleca către acei cari s'au sacrificat, și cari prin luptele lor au adus situațiunea de astă-Ți.

Iată ce avém de Țis pentru satisfacțiunea D-vöstre. (Aplause).

D. ministru al domeniilor, A. Lahovari : D-lor, cestiunea porturilor-france, ca cestiune economică și financiară, a fost tratată într'un mod așa de adâncit și așa de competent din ambele părți ale Adunării, în cât eu n'am nimic de Țis în această privință ; rămâne ca Adunarea să hotărască între opiniunea acelor cari cer reînființarea porturilor-france și între opiniunea acelor cari le resping, opiniunea la care s'a raliat și ministerul, dupe o matură și conștiințiosă delibereare.

D-lor, cer în numele tuturilor cari au nenorocirea de a face politică în oricare țera, dar mai cu sémă în țera românească, cer dreptul de a supune la fie-care moment opiniunile lor la controlul experienței și al faptelor, și când au greșit într'o părere pe care au susținut'o, cer dreptul mai bine de a reveni asupra ei, de cât de a face ca țera să plătescă încapățănarea și trufia lor. (Aplause).

Acesta nu o Țic pentru ca să mă scus pe mine ; căci în programul partidului liberal-conservator n'a fost vorba de porturile-france, pe cari noi nu le-am considerat nici o-dată ca o cestiune politică, și mai puțin încă ca o cestiune de partid.

Porturile-france nu constituiesc o cestiune de principiu, ele sunt o cestiune economică și financiară de o importanță cu totul relativă, și ca cestiune financiară și economică, porturile-france au fost condamnate de toate partidele din această țera fără nici un fel de deosebire. Singura cestiune care a rămas de discutat, este o cestiune încă și mai mică de cât mica importanță economică și financiară a porturilor-france, este cestiunea de timp și de oportunitate ; și vă voiă demonstra cu textul ce am aici că nici cei cari susțin astă-Ți proiectul de lege, nici cei cari 'l combat nu au considerat nici o-dată porturile france ca o cestiune de principiu, sau ca o cestiune politică, și că divergență de păreri între noi nu a fost nici chiar din punctul de vedere financiar sau economic, fiind-că toți am fost de acord pen-

tru desființarea porturilor-france, dar diferiam în păreri numai în ceea ce privește simpla cestiune de oportunitate.

Ei bine, D-lor, care a fost mirarea, și așa putea Țice care a fost mâhnirea mea, când am vădut că asupra acestei cestiuni care, o mai repet, nu constituie o cestiune de principiu, nu pöte fi o cestiune de partid, și în privința căreia toate partidele, chiar cele mai opuse, au fost până acum de acord, astăȚi, în această Adunare pröspătă trimisă de națiune pe aceste bănci, se ridică o opozițiune atât de pasionată și se încercă a se arunca desbinarea în stnul partidului care formeză majoritatea reprezentățiunii națiunile.... (Aplause prelungite). Spectacolul acesta, scenele triste la cari asistăm de 2 Țile 'mi aduc aminte un cuvânt ce 'l-am auzit mai adineaori de la un spiritual coleg al nostru din Cameră, aci pare a nu mai fi vorba de porto-franc, ci de portofoliu. (Aplause)...

Cuvântul nu este al meu, 'l dau celui care 'l-a spus ; fiind-că mie nu 'mi place nici chiar ast-fel să ia lucrul altuia. (Aplause).

Țiceam, D-lor, că toate partidele au condamnat porturile-france. Eu în ministerul din care am avut onorea a face parte sub președenția venerabilului D. Lascar Catargi, care a fost șeful nostru și sper că și astăȚi este tot șeful nostru....

D. Lascar Catargi : Nu mai sunt. (Aplause).

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari : Sper că o divergență în o cestiune care persist a Țice că este de o mică importanță, nu pöte aduce discordia în stnul partidului conservator, care astăȚi mai mult de cât ori când trebuie să fie strins unit ; fiind-că, în impregiurările actuale, partidul conservator e singurul partid care pöte guvernarea țera și vindeca relele unui lung și dureros trecut. În fața acestui interes un Lascar Catargi s'a închinat în tot-d'a-una. (Aplause).

D-lor, partidul conservator este cel care pentru prima öra a propus desființarea porturilor-france, acordând însă un termen până la înființarea întreprinderilor, și acel termen era bine să se respecte ; căci, dacă se respecta de D. I. Brătianu legea votată sub guvernul conservator, nu era să se aducă ruinele ce a adus brutală desființarea a porturilor-france prin o singură trăsătură de condei și prin o aplicare și mai brutală a acelei nechibzuite măsuri. Dar din nenorocire toate acestea sunt fapte desevărgite și asupra cărora nu se mai pöte reveni. Este lesne de a se face röl, dar o-dată röl făcut, este uneori förte greu, și mai adesea imposibil de a 'l mai îndrepta.

Porturile-france erau deja desființate în principiu prin legea votată sub guvernul D-lui Catargi. Se acordase însă un termen de 10 ani până la înființarea întreprinderilor, când de o dată, într'o bună dimineață a anului 1883, într'un mod brusc, fără să aștepte împlinirea celor 10 ani în

carl avea să se termine lucrările menite a compensa desființarea porturilor-france, prin unul din acele capriții viziriale obicnute șefului majorității de atunci, se depune în Cameră un proiect pentru desființarea lor. Secțiunile Camerei l'primesc în unanimitate. Iată și numele membrilor din comitetul delegaților: Urechia, Kogălniceanu, Pătărlăgeanu, Mărgăritescu, Robescu și Cămpineanu.

Ei bine, nici unul din membrii comisiunii, nici chiar D. Kogălniceanu, atunci deputat, mi se pare, al Galaților, n'a fost pentru menținerea porturilor-france, ci pentru desființarea imediată, cu o singură restricțiune, pe care voiă avea onôrea să v' o citesc... (Sgomot).

D. M. Kogălniceanu: Bine-voiți a citi ceea ce am spus eu, iar nu ceea ce se dice în raport.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: Aveți puțină răbdare; căci tot atât de prețios e și ceea ce diceți D-vôstre; dar mai întâiu s'a citit raportul și pe urmă ați vorbit D-vôstră, și de aceea citesc și eu mai întâiu raportul.

Iată ce ne spune raportul despre opiniunea D-lui Kogălniceanu asupra desființării porturilor-france:

„Punctul asupra căruia minoritatea, compusă din D-nii M. Kogălniceanu, I. F. Robescu și D. Mărgăritescu a avut o opiniune deosebită, este cel privitor la situațiunea creată mărfurilor astăzi importate, și cari la promulgarea legii se vor găsi în magazinele comercianților cu ridicata.

„Aceste mărfuri, dupe opiniunea minorității, trebuiau a fi scutite.“

D. M. Kogălniceanu: D-le ministru, ești dator să dovedești această prin cuvintele mele, iar nu prin cuvintele scrise în raport. (Sgomot).

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: Și cari sunt mărfurile acelea? Mărfurile depuse spre a fi vândute cu ridicata... (Sgomot).

D. M. Kogălniceanu: Bine-voiți a căuta ceea ce am dis eu, și atunci veți ști mai bine care a fost părerea mea. (Sgomot).

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: Tocmai această voiă să fac; am să citesc cuvintele textuale rostite de D. Kogălniceanu în ședință publică, pentru ca să nu se dică că raportorul a înțeles rău ceea ce a susținut D. Kogălniceanu în stnul comitetului și a făcut o dare de semnă greșită în raportul său, cu toate că D. Kogălniceanu, care era atunci un membru important al majorității, care a făcut parte din comitetul delegaților n'a propus nici în comitet, nici în Cameră, nici respingerea proiectului de lege, nici chiar un amendament precis pentru a se amâna această lege până la înființarea întreprinderilor. Dealmintrelea proiectul de lege n'avea alt scop de cât a suprima această amânare; căci porturile-france erau deja desființate. D. Kogălniceanu s'a măr-

ginit a exprima un regret platonice că această amânare nu se menține. Iată citesc propriile sale cuvinte de la p. 1.143, col. I a *Monitorului oficial* din primul trimestru al anului 1883.

„D-lor, de și am primit principiul desființării porturilor-france....“

D. M. Kogălniceanu: Iată cuvintele mele sunt coprinse aci în broșura această pe care v'o dau s'o citiți.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: Mai departe D. Kogălniceanu dice:

„Cu toate acestea eu cred că ar fi mai bine să ne ținem de întâia lege, că desființarea porturilor-france să se facă atunci când vor fi constituite întreprinderile....“

„Această însă nu o propuneți ca un amendament care să fie introdus în lege, ci numai ca un desiderat pios; fiind-că diceați că primiți desființarea porturilor-france, dar că pôte mai bine ar fi fost să se aștepte până la facerea întreprinderilor. Va să dică, nu faceați o cestiune de principiu. (Intreruperi). Nici chiar o cestiune de amendament.

D. M. Kogălniceanu: Nu.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: Dacă nu e așa, dacă nu primiți desființarea imediată a porturilor-france, de ce nu ați propus în comitet un amendament în sensul acesta la proiectul guvernului? De ce, dacă ați omis a o face în comitet, nu ați făcut-o în urmă în ședință publică, unde vi se presenta din nou ocaziunea de a îndrepta răul, propunând un amendament care să fi amânat pe un termen ore-care punerea în lucrare a celei legi? Răspunsul la aceste întrebări e foarte simplu și l'găsim în propriile D-vôstre cuvinte: Este că v'ați pronunțat pentru desființarea imediată a porturilor-france, și singura rezervă ce ați făcut, singura restricțiune ce ați propus, atât în comisiune, cât și în Cameră, a fost scutirea ce cereați pentru mărfurile din întreprinderi, atâta numai și nimic mai mult. Dar nici acest amendament al D-vôstre nu a fost primit de majoritatea D-lui Brătianu, și cu toate acestea nu v'ați supărat atunci cum v' supărați acum asupra noastră.

D. M. Kogălniceanu: Nu cunosceti bine cum s'a petrecut lucrurile.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: Nu știu de ce D. Kogălniceanu se animă așa de mult; căci această e o cestiune care nu pôte atinge onôrea nimănui de a fi pentru sau contra porturilor-france. Eu nu am dis nimic de la mine, ci am citit propriile cuvinte ale D-lui Kogălniceanu... (Sgomot).

Dar în fine, ca să nu mai supăr pe nimeni, termin cu această cestiune a variațiunii opiniunilor omienilor noștri politici mici și mari. Să trec la altă cestiune, care pe mine mă întristeză foarte mult: la imputările pe cari onorabilul D. Lascăr Catargi le-a făcut ministerului în genere și cari cad și asupra noastră celor 3

ministri, cari suntem veniți de două luni pe această bancă de durere... (Ilaritate), cel puțin pentru noi; căci sunt unii cari au gustat plăceri și satisfacțiuni aicea în trecut și vor să le mai guste o-dată. (Aplause). Ceea ce v' am afirm, am dovedit-o în viața mea politică. N'am întins nici o-dată mâni nerăbdătoare ca să mă agăț de minister, cu toate că mi s'a oferit de multe ori un loc aci și din partea tuturilor partidelor; am avut tăria de a răbda. Ei bine, de două luni de când am venit aci, ver-o patru săptămâni au trecut cu interpelări și discuția adresei și trei cu vacanțiile. Noi am fost foarte corecți; membri ai unui partid, al cărui D. Catargi a fost șeful venerat, noi n'am intrat în acest minister de cât dupe ce am consultat pe cei doi lideri ai noștri, pe președintele Camerei și pe președintele Senatului. Dar o-dată veniți pe această bancă, nu puteam să nu fim corecți și pe lângă aceia cu cari lucrăm. (Aplause). Situațiunile echivoce nu ne convin. (Aplause). Trebuia să ne spuneți de la început să nu intrăm în guvern, dar o-dată intrați, trebuie să ne purtăm cu colegii noștri ca omieni onști. (Aplause).

Am fost ministru de justiție trei ani în ministerul D-lui Catargi; și când ministerul D-lui Catargi se clătina de la putere, și când amici ai noștri, — pôte din a celei cari l' aplaudă astăzi, — erau în capul opozițiunii, căci ministrul Catargi a căzut sub loviturile partisanilor săi, — atunci au venit mulți să 'mi dică: dă-ți demisiunea, este timpul, și au fost unii cari au ascultat, cari l-au părăsit; eu însă am rămas alături cu D-sa, și alături am mers până la curtea de casație. (Aplause). Am intențiunea, D-lor, să fiu tot așa de corect și cu D. Rosetti (aplaude), afară de cazul când o divergență de principii sau o direcțiune alta de dat politicei noastre, ne va impune în mod serios și în mod demn de a provoca o crasă ministerială; atunci, cum ne am unit onest, onest ne vom despărți. (Aplause). Cum am urmat cu D. Manolache Costache, care era foarte supărat că nu părăsesc pe D. Lascăr Catargi, când D. Epureanu se puse în capul opozițiunii, tot purtarea aceea o voiă avea și astăzi, purtările echivoce nu intră nici în deprinderile nici în caracterul meu. (Aplause). Sunt omul țerei mele, nu sunt omul unui om, ori cât de mare ar fi acel om. (Aplause).

Acum din imputările adresate de D. Catargi, putem să recunoșcem că unele din ele par a fi fundate. Evident că nu s'a făcut până acum tot ce ar fi trebuit să se facă; dar trebuie să considerați lipsa de timp, trăgănările pentru formarea ministerului și silințele grele de a contopi două nuanțe ale unuia și aceluiași partid dar cari, deși uniți în idei și în vederi, au fost despărțiți în lupta susținută în contra fostului guvern, printr'o cestiune de formă și de proceduri.

În sfârșit, grație silințelor desinteresate

a cător-va patrioți, acel partid pe care persistă a-l numi liberal conservator, s'a contopit cu partidul de la guvern abia de două luni.

Din această cununie a eșit ministerul actual. În două luni nu se poate nici reforma o administrațiune de 12 ani, nici înlocui 20 până la 30 mii de funcționari colectivști, sau așa numiți mai cu seamă de acei cari le doresc locurile.

Am făcut 12 ani opozițiune D-lui Brătianu și am fost cel d'ânteu care am început opozițiunea împreună cu D. L. Catargi și cel din urmă cari am sfârșit-o; au fost momente în care scie și D. Catargi cât eram de izolați și totă opozițiunea noastră putea să fie impregiurul unei mese rotunde.

Atunci nu eram mulți conservatori, și dacă am fi avut omeni pentru 7 sau 8 sau chiar pentru 16 ministere, n'am fi avut însă pentru 20 de mii de funcțiuni.

Nu știu însă cum se face că, de când a căzut guvernul D-lui Brătianu, nu mai poți să trăiești de liberali-conservatori. (Aplause). Avem 20.000 de funcțiuni, mi se pare, dar de am avea 40, 60, 100.000 tot ar fi liberali conservatori cari să le ocupe, dupe cum și D. Brătianu a găsit liberali-naționali pentru cele 7.000 de funcțiuni cari le-a găsit și pentru cele 10.000 și mai bine pe cari le-a creat; ar fi găsit liberali-naționali pentru 100.000 funcțiuni, dacă ar fi mai stat la putere ca să le mai creeze și pe acelea.

Să facem însă o distincțiune în această cestiune. Mai întâiu așa vrea să lăsăm la o parte cuvântul de colectivist, care prea sună urt și nu este demn de desbaterile noastre, înlocuindu-l cu acela de partid liberal-național; fiind-că însă acest nume și l' dispută două partide, două frați inimiți, să numim partid Ion Brătienist pe acela pe care D-vostre l' numiți colectivist; ar fi un mod mai cuviincios de a vorbi.

D-lor, sunt și eu de părerea D-lui Catargi; o epurațiune trebuie să se facă între funcționari și sunt încă de părerea D-sale că nu s'a făcut atât cât trebuia. Dară această epurațiune trebuie să aibă și ea norma ei. Anteu trebuie să alungați cei necinstiți, al doilea cei incapabili, și al treilea cei cari ar face politică militantă și neală în contra guvernului care l' menține. Fiind-că însă n'am ajuns în vremurile fericite pe cari le dorim toți, ca funcționarii să nu fie nici ai colectivității, nici ai partidului liberal-național, nici ai celui liberal-conservator, ci să fie ai funcțiunii lor și ai țerei lor, îndeplinindu-și cu activitate și probitate datorile lor (aplause); căci acesta e idealul. Dară acel ideal din nefericire nu este încă aproape de noi. Până atunci să procedăm dară la această epurațiune, dară cu chibzuință, cu maturitate, fără grăbire, fără pasiune, fără nedreptate. Un ministru e obligat la mai multă moderațiune, nu se pot desorganiza serviciile, destituind pe funcționari

în masă, mai cu seamă când între densii pot fi mulți omeni competenți, corecți în îndeplinirea datoriei lor și cari n'au avut de cât o singură nenorocire: aceea că au fost numiți de un fost ministru al D-lui I. Brătianu. Ei bine, pentru acest singur motiv trebuie ore să l' dăm afară? Putea tinerețea intrăgă să aștepte 12 ani sau mai mult până la căderea colectivștilor? Ni se dice însă că au drept și alții, între cari și acei cari au luptat, cari au suferit și au așteptat până astăzi. Da, și eu dice că au dreptul; s'a făcut ceva pentru densii, trebuie să se facă mai mult, dar cu o condițiune: cer și la aceștia nu numai să se dice liberali-conservatori de a doua și sau chiar din ajun, ci pe lângă numele de liberal-conservator să fie și onest și capabil; cu aceste trei condițiuni este evident că este de preferat unui colectivist, și merg mai departe: dacă este egalitate în onestitate și capacitate voiți prefera un liberal-conservator. Acesta nu numai noi o facem, dar a făcut-o și D. L. Catargi când a fost ministru, și chiar acum ca președinte al Camerei aplică asemenea regulă, ceea-ce arată că cestiunea acesta are în sine, fără scirea D-lui Catargi, alt-ceva de cât ceea-ce se discută și de ceea-ce provocă aplausele sgomotoșe pe cari le ridică discursul D-lui L. Catargi. Dar, lucru curios! am văzut pe acei pe cari l' numiți colectivști aplaudând cu furie curățirea generală din funcțiunii a colectivștilor. (Aplause). Ce trebuie să înțelegem de aci? Și cred că dacă ar fi să se dea un vot, de blam guvernului pentru că n'a dat afară pe colectivști, deputații colectivști ar fi cei d'ânteu a da acel vot de blam. (Aplause, ilaritate).

D-lor, eu personal sunt cu totul desinteresat în cestiunea porturilor-france, sunt interesat ca om al partidului în care mă aflu, sunt interesat ca român; căci, în idea mea, greșită poate, cred că acum țera are să câștige cu venirea în Cameră și la guvern a partidului conservator; cred că această țera nu poate fi lipsită de un partid conservator, și cred că chiar partidele adverse ar comite o crimă în contra țerei când ar desființa, dacă le-ar fi cu putință, partidul conservator. Precum lumea fizică trăește prin acele două forțe cari contracumpănesc și cari sunt neapărate pentru a menține echilibrul etern, puterea impulsivă și puterea rezistenței, tot așa sunt necesarii unei țeri, unei societăți, cele două partide, unul care împinge tot înainte și cel-alt care resistă câte o dată; trebuie un partid-conservator și nu trebuie să doriți desființarea lui.

Ei bine, D-lor, în aceste condițiuni, în aceste idei am lucrat totă viața mea, și când în timpul luptei noastre contra guvernului D-lui Brătianu, mai mulți amici ai noștri, pentru cari am mare stimă și afecțiune, cum este D. Carp, D. Maiorescu și alții au crezut că trebuie să se despărță de noi, eu am crezut că des-

părțirea D-lor nu a fost în privința principiilor și a ideilor, ci în privința procedurii. Unii din D-lor, cum a și D. Vernescu, credeau că opozițiunea se va face în condițiuni mai liniștite, așa că noi diceam de D-lor că au împins răbdarea prea departe, și D-lor avuți poate dreptul să credă că noi am împins lupta mai departe de cât trebuia. Dar pentru această diferență de procedură care ne-a despărțit de D-lor, pe D. Catargi, pe D. Vernescu, pe mine și pe alții cari au rămas cu noi, eu unul nu am crezut că trebuie partidul conservator să se lipsescă în veci de cunoștințele practice ale acestor grupuri; ar fi un grup de nepricepere de a tăia din trunchiul conservator aceste lăstare puternice pline de viață și de viitor. Tot-d'o dată ar fi o nenorocire egală dacă partidul conservator ar fi lipsit de prestigiul pe care l' împrumută de la viața de onore și decorectitudine politică a D-lui Lascar Catargi (aplause). Cât pentru mine, cât pentru modesta mea persoană, vă declar, D-lor, că eu nu am venit pe această bancă de cât numai dupe consultațiunea întregului partid și că eu nu mă consider aci de cât ca o trăsură de unire între nuanțele acestui partid, al căru șef este și rămâne D. Lascar Catargi.

Acesta este semnificațiunea venirii mele pe această bancă. Și când voiți fi încredințat, sau despre nerăbdarea unora sau despre neînțelegerea altora, atunci voiți considera misiunea mea ca terminată și mă voiți retrage cu cea mai mare plăcere, ducând cu mine regretul că partidul conservator se sfârșie cu propriile sale mâni, pentru a doua oară și poate pentru ultima oară. (Aplause).

Onor. D. L. Catargi și va da seama, sunt sigur, că este un pericol desbinarea ce se face pentru niște divergenți trecători și de minimă importanță, când noi ne-am unit cu toți și cu pana și cu cuvântul și cu mintea și cu sufletul, pentru interesul acestei țeri, care astăzi de la partidul conservator și așteaptă scăparea sa. (Aplause prelungite).

D. Lascar Catargi: D-lor, eu cred că ministerul ar fi putut să mă scutescă de frazele oratorice, fiind că eu nu sunt orator, ca să răspund tot cu ast-fel de fraze. Dar mai întâiu voiți declara D-lui Vernescu că n'a fost de loc cestiunea despre lealitatea sau nelealitatea guvernului, și eu nu am șiș D-lor miniștri că sunt neleali; căci vă aduceți aminte cum au venit lucrurile de a trebuit să iaș eu cuvântul în acea discuțiune.

D. Carp, pe când D. Kogălniceanu și D. Ionescu l' provocați ca să vorbescă, a spus că nu vorbesce, dar a făcut o declarațiune cum că miniștrii sunt toți de acord ca să combată înființarea porturilor-france.

Atunci eu am cerut cuvântul pentru ca să fac pe minister să vorbescă; căci voiam să știu părerea guvernului în această cestiune importantă. Eu am vorbit pe te-

meiul declarațiunii D-lui Carp, din care se vedea că miniștrii sunt uniți ca să combată proiectul de lege pe care 'l susținem noi.

Astăzi D. Vernescu a luat cuvântul ca să rectifice unele din afirmațiunile mele de ieri, dar să 'mî permită D-sa a'î spune că a uitat cele ce s'au petrecut înaintea alegătorilor, fiind-că, eu știu bine că la Galați s'au luat angajamente și cu toate că eu nu am luat acolo cuvântul, însă angajamentele luate de colegii noștri, le consider ca luate și de mine și mă cred și eu nu mai puțin obligat de a le îndeplini (aplaude). De aceea sunt nevoit să aduc aminte D-lui Vernescu că, nu numai în întrunirile ce am ținut, dar și la manifestarea ce ni s'a făcut la hotelul Concordia, noi am eșit în balcon spre a mulțumi de buna primire ce ni se făcuse, și D. D. Brătianu, vorbind în numele nostru, al opozițiunii unite, a promis în fața a miilor de omeni, reînființarea porturilor-france.

D. Vernescu dice că era atunci bolnav și nu a vorbit nimic, dar nici eu nu am luat cuvântul atunci, însă pentru acesta nu cred că suntem mai puțin solidari, nici D-sa nici eu, în această făgăduință ce s'a dat în numele nostru și pe care nici D-sa nici eu nu am repudiat-o în urmă.

Acum, D-lor, viu la cestiunea atacurilor ce dic D-nii miniștri că au adus guvernului, când D-vostre știți că eu nu am făcut de cât a constata un fapt vădut de totă lumea și pe care nici D-nii miniștri nu 'l-au contestat, faptul că avem în Cameră o mare majoritate liberal-conservatoare, că Senatul este mai în întregul său liberal-conservator, că ministerul este mai mult chiar de cât liberal-conservator; căci unul din D-nii miniștri ne-a spus că D-lor nu primesc calificațiune de liberal pe lângă acela de conservator, fiind-că, sunt puri conservatori (ilaritate) și cu toate acestea noi suntem guvernați în totă țera de către colectivități.

Făgăduieli multe ne-au dat încă de la Martie D-nii miniștri cei pur conservatori și cu toate acestea ia vedeți, D-le Vernescu, și D-le Lahovari, și D-le General Manu, că până astăzi nu au făcut nimic (aplaude); au lăsat de la o margine a țerei la cea-altă mai întreg personalul colectivist în toate serviciile publice; au schimbat pe ici pe colea câte un colectivist, dar câte o-dată 'l-a înlocuit cu un alt colectivist, și D-vostre ați vădut chiar în alegerile din urmă cum am fost combătuți de agenții forței publice cari mai pretutindeni este pe mâna colectivităților și toți știți cum astăzi chiar colectivitățile persecută pe liberalii conservatori. D-nii miniștri dic: vom da afară pe toți cei neoștri, pe toți cei răi nărăviți. Prea bine; dar pentru ca să aflați ce este în ministerele D-vostre, faceți bine de cam schimbați pe cei cari sunt interesați a vă ascunde adevărul, și veți vedea atunci ce veți găsi dupe urma lor; și mai ales în această pri-

vință fac apel la D. Lahovari, ca ministru al domeniilor, unde s'a petrecut mari scandale cu vîndarea moșiilor atât în corpurile întregi cât și în loturi mici la țeran; dar, pe cât timp va menține personalul acela care e compromis în aceste scandale, nu va afla nimic nici D-lui nici țera...

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: Am director pe D. Iacovache, persoană foarte onorabilă.

D. L. Catargi: Dar sunt unii din colegii D-vostre cari înlocuiesc pe colectivități tot cu colectivități și aceștia ne fac zile amare în țera... (Aplause).

Așa dar, să credă D. Lahovari că nu dorința de portofoliu ne-a făcut pe noi să ridicăm cestiunea acesta...

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: Nu am dis acesta pentru D-vostre. Protestez! Nu poate să vă atingă cătuși de puțin pe D-vostre acele cuvinte.

D. L. Catargi: D-le Lahovari, eu nici o-dată în viața mea nu mă ascund dupe deget, eu spun lucrurile așa cum sunt.

Iată care este frica noastră:

Acum ați combătut proiectul nostru pentru porturile-france, a cărui sîrtă se va vedea chiar astăzi; dupe terminarea acestei cestiuni, aveți să aduceți câte-va legi și dupe ce se vor vota acele legi și bugetele, ne trimiteți acasă până la toamnă, și D-vostre rămâneți a guverna țera cu colectivitățile actuali și cu cei ce veți mai recruta; dar vai de pelea noastră până la toamnă, și vai de administrațiunea acestei țeri dată pe ast-fel de mâini. (Aplause).

Și, ca să vă încredințați D-le Lahovari, cât este de întemeiată temerea noastră vă dau ca probă *Monitorul* guvernamental, *România liberă*, care nu dice ceea ce spuneți D-vostre (aplaude); acel *Monitor* spune că ministerul junimist a intrat la putere cu misiune ca să facă împăcare, iar nu ca să măture, și se miră de ce D. Vernescu se apucă de măturat; căci noi, dice *Monitorul* junimist: nu suntem pentru măturat. Și în privința acesta așa este; căci când unul din miniștri cari se dic puri conservatori dă câte un colectivist a fară, pune la loc iarăși un colectivist...

O voce: Ba încă 'l înainteză.

D. L. Catargi: D-lor, D. Carp a sêră, dupe ce am vorbit eu, a luat cuvântul și a ținut cestiunea tot pe tărâmul pe care a tratat-o D. Duca, tot ca cestiune de porturi-france în general și definitive și ne-a citat atâtea cifre și atâtea fapte cari, și unele și altele, să 'mî permită a-î spune că, nu sunt exacte. Așa, de exemplu, de și în secțiunii D. ministru de finance ne-a declarat că pentru fisc va fi o pagubă maximum de un milion și jumătate, D. președinte al consiliului, la întrunirea de la hotel de France, a susținut că pierderea va fi de trei milioane, și D. Carp tot în ziua aceea a dis că va fi de 4 milioane, dupe cum ved că susține și acum că va fi

tot de 4 milioane. Ei bine, D-lor, eu declar cu date mai positive de cât acele ale D-lor miniștri, cari variață de la o zi la alta, declar cu acte formale că aceste cifre sunt exagerate.

Știți, D-lor, care este adevărata cifră a acestei scăderi, în veniturile vamali de cari se îngrijesc atât de mult D-nii miniștri? Eu vă o dau dupe date certe și incontestabile, fiind-că, știți că pentru consumațiune la Galați este și comuna care ia o a opta parte pe sêma ei, și ast-fel, calculând dupe partea care revine comunei, de 40.000 lei, înmulțind această cifră cu 8, vom avea pentru Galați o pierdere de 320.000 lei, iar la Brăila și mai puțin; cu toate acestea eu pun și pentru Brăila tot 300.000, ceea-ce face în total, pentru amîndouă aceste porturi, 600.000 de lei, dupe cele mai precise și incontestabile calcule, iar nu dupe cifre de capriciul său de fantazie. Dar eu vă fac cestiunea de a admite că pierderea ar fi de șapte, de opt sute de mii de franci, și chiar de un milion, dacă voiți să aveți o cifră și mai rotundă.

Ei bine, când, în loc de aceste 600.000 de lei, sau chiar fie de 1.000.000, cum dîsei, D-nii miniștri ne spun că tesaurul public va perde 4.000.000, când adică domniile lor exagerază cifrele cu mai mult de cât împătrit, este acesta o combatere serioasă și temeinică a propunerii noastre? Și D-vostre, domnilor deputați, cari ați basat argumentarea D-vostre în contra porturilor-france pe nise date și nise cifre atât de eronate, și cari v'ăți îngrijat de amenințarea D-lui ministru de externe cum că alegătorii au să vă ceară compt de acest deficit de 4.000.000 ce veți produce în buget, credeți ôre că ducându-vă înaintea alegătorilor D-vostre și spuindu-le că, în schimbul, nu a 4.000.000; căci v'am dovedit cât de exagerată este această cifră, ci în schimbul unei sume cel mult de 1.000.000 cu care s'ar scădea veniturile vamale, ați redat viața la două orașe principale ale țerei, și încă, ceea-ce este și mai mult ați deschis țerei întregi marea comerțului al Occidentului, unde este adevărata scurgere a produselor noastre, credeți că alegătorii vă vor desaproba pentru acest mic sacrificiu, care se compensază cu prisos prin atâtea incalculabile folose economice ce vor decurge pentru țera din punerea în lucrare a acestei măsuri?

Nu vă este témă că tocmai respingând acest proiect de lege să vă expuneți la blamul nu numai al alegătorilor din colegiile D-vostre, dar al țerei întregi? (Aplause).

Și D-vostre, domnilor miniștri, când ne opuneți atâtea rezistență și vă găsesce atât de mult dorul de economie cu ocaziunea unei cifre atât de modeste, nu vă este témă că ar putea să vi se aplice dicătóra cea românescă că sunteți pentru unii muma și pentru alții ciurma?

Știți, D-lor, ce au făcut D-nii miniștri

chiar acum în sesiunea acésta pentru Banca națională, care nu este de cât o instituțiune colectivistă creată de dēnșii și numai pentru dēnșii; căci toți cei de acolo sunt colectivisti. Ei au năvălit a subscrie tóte acțiunile la emisiune și, dupe ce și au asigurat fie-care dintr'ēnșii câte un număr bunicele de acțiuni, au declarat subscripțiunea acoperită și prin urmare închisă. Ei bine, pentru acésta Bancă, creată în ast-fel de condițiuni și funcționând și astăzi supt administrațiunea colectivistă, D. ministru de finance obligă țera să contracte un împrumut de 26.000.000 lei, pentru care plătesce 1.600.000 lei dobēndă pe an, pe când țera trebuia să plătescă Băncei naționale numai câte 260.000 lei pe an, și acésta sub cuvēt că este un bine general ca să scadă agiul; dar în același timp lasă Băncei și privilegiul de 12 ani mai mult; iar pentru Galați și Brăila nu vor să dea D-nii miniștri, nu 26.000.000, ci nici un biet milion pe an pentru un timp de dece ani până se vor face docurile și antrepositile.

Ei bine, D-lor, cum voiți să dic alt-fel de cât că D-vóstre urmați tot calea cea veche și faceți tocmai ceea-ce făcea D. I. Brătianu, care a dat un privilegiu colectivistilor de a lua ei singuri tóte acțiunile Băncei pe prețul de 500 franci, și, fiind-că, nu avea cu ce să plătescă nici acești 500 franci de bucată, pe cari 'i subscrieseră la emisiune, le-a deschis credit la Casa de depunerii, făcēnd să li se dea câte 1000 lei pentru câte o acțiune de 500 lei. Astfel, dupe ce ei și au plătit acțiunile cu banii casei de depunerii și le au mai rămas 500 de franci de bucată, nu s'au mulțumit nici pe atâta, ci au făcut a se sui acțiunile la 2.000 de franci bucată și atunci s'au desfăcut de dēnșele, aruncându-le în spinarea publicului, care a umplut ast-fel pungile colectivistilor cu câte-va milioane.

Acum vēd că și D-vóstre cam tot pe aceeași cale ați apucat-o, când ați îndatorat țera să plătescă o dobēndă anuală de 1.600.000 franci, în loc de 260.000 ce trebuia să dea Băncei în timp de 27 de ani, și acésta o numiți D-vóstre solitudine pentru finanțele țerei și banii contribuabililor?

Apoi, dacă faceți pentru Bancă, pentru copilul colectivității ast-fel de sacrificii, de ce să nu faceți și pentru Brăila și Galați ceva mult mai puțin? cum tocmai aici vē gășesc scrupulele financiare cele mai rigurose, când în altele sunteți așa de puțin scrupuloși și dați cu mână plină? Să nu se supere D. ministru de finance dacă eu spun cugetarea mea pe față și fără multe perifrasede, fiind-că, eu sunt franc, și 'l rog să'mi dea voie a'i spune că era mai bine să nu fi fost un bancher la ministerul de finance (aplause); căci atunci nu am fi avut proiecte de legi ca acesta pentru Bancă, unde D-sa a fost atâta timp censor.

Acel din domniile vóstre cari ați fost colegi cu mine în ministeru, știți că regretatul Boerescu, când era cu noi în acel ministeru, a voit să deschidă o bancă, și eu i-am pus dilema acésta: ori bancher, ori ministru (Aplause).

Cum vedeți, D-lor, că D. ministru de finance protege fórt mult banca; dar cel puțin când a venit cu acea propunere a unui împrumut de 26.000.000 trebuia să fi venit în același timp și cu reforma băncei. Căci, D-lor, nu vē faceți ideile altele de cât realitatea lucrurilor; banca acésta este dată pe mâna unor ómeni cari nu au făcut de cât să 'și creeze resurse pe séma lor din o instituțiune care se pretindea că este creată în folosul comericiului național. Se susține că acésta bancă este menită să aducă scăderea dobēndilor, dând bani cu 5 sau 6 la sută, însă în realitate prin deprecierea biletelor ei, s'a urcat agiul la 20 la sută, așa încât adevērata dobēndă vedeți D-vóstre la ce proporțiuni însemnate se urcă în urma creării cu atâta nechibșuință a acéstei instituțiuni de credit; sau, dacă ver-o chibșuire a fost la înființarea băncei, acea chibșuire nu a avut alt ceva în vedere de cât înăvutirea favoritorilor regimului în marea daună a publicului și chiar a tesaurului public, care era nevoit să cumpere cu un agiu așa de exorbitant aurul cu care plătia anuitățile și diferitele furnituri din străinătate.

Când, înainte de înființarea băncei naționale, acésta calamitate a agiului nu era cunoscută la noi, când dobēnda ce se obicinuia pe atunci era în general de 12 până la 15 la sută, vē las, D-lor, să judecați dacă acésta instituțiune a fost în adevēr, cum se pretindea, o binefacere pentru comericiu, pentru industrie, pentru agricultură, sau mai mult un desastru economic general pentru tótă țera, când peste dobēnda de 6 la sută ce lua banca ne a mai adus un agiu de 20 la sută.

De aceea, D-lor miniștri, când vē spunem aceste adevēruri, nu veniți a ne răspunde că aci nu e decât cestiune de portofoliu, fiind-că, cel puțin eu, slavă Domnului, am fost de tóte în țera acésta, și acum, la virsta în care mă aflu, nu aș dori mai bine de cât să pot trăi în liniște și repaos; dar, dacă am fost nevoit până acum să renunț la liniștea și repaosul pe care 'l doream, este pentru că mă credeam dator să iau și eu parte, în puțința mișlocelor mele, la luptele energice cari au avut de rezultat resturnarea unui regim care ducea țera la peire; și dacă vē vedeți că și acum sunt atât de îngrijat, cauza este că, dupe cele ce citim în *Monitorul* oficios al guvernului și mai cu séma dupe cele ce vedem că se fac în tótă țera, tare 'mi este teamă că D-vóstre deschideți calea largă colectivistilor ca să revină la cărma țerei, și atunci D. Lahovari va fi cel d'ântēiū, împreună cu toți ómenii de bine cari au acésta frică, va fi cel d'ântēiū care se va căi amar de ceea

ce se face acum și va regreta din adâncul inimii că nu s'a unit cu noi ca să luăm tóte precauțiunile spre a nu mai vedea în capul țerei acel regim ruinător și demoralizator care i s'a impus prin teróre în timp de 12 ani. (Aplause). De aceea să nu cređă D. Lahovari că este vorba de funcționarii onești cari trebuie a fi manținuți în funcțiunile lor și de cei neonești cari trebuie a fi depărtați, ci e vorba de un sistem întreg care e astăzi reprezentat și susținut de mai întregul personal al serviciilor nóstre publice cari sunt date pe mâna lor, și în acest sens am đis, ceea ce și D. Lahovari đicea altă dată, că trebuie o bună mēturare, și când ne vom pune pe acésta cale de a mătura și scutura, trebuie înainte de tóte să începem ascutura de la minister, căci acolo este cheia.

Vedeți dar, D-lor, că cestiunea pe care o desbatem astăzi nu trebuia să se pună din punctul de vedere din care a tratat-o D. Carp ca cestiune generală de principiu a porturilor-france; în cazul în care ne aflăm noi nu este o cestiune de principiu, ci este cestiunea ca să reparăm nedreptățile, cari s'au făcut Galaților și Brăilei, este cestiune de a da un avânt comericiului general al țerei, fiind-că, s'au alungat din aceste porturi tóte casele mari din Occident cu care aveam cele mai avantajoșe relațiuni, și au rămas numai casele din Austria și din Germania, unde, dupe cum vi s'a dovedit, noi nu strecurăm din produsele nóstre nici a trei-decea parte în schimbul mărfurilor ce aceste țeri introduc la noi.

D-vóstre vedeți că tariful autonom nu s'a pus nici cum în lucrare, căci, cum a spus D. Duca ieri, s'au importat la noi mărfuri nu știu de câte milioane fără ca ele să fie impuse la o taxă vamală conformă tarifului autonom.

Așa dar, vē rog, să vē uniți cu noi de a lăsa porturile-france pe dece ani.

Faceți cheiuri, faceți docuri, faceți magazii închise și deschise, faceți basinul și tóte cele-alte lucrări necesarii unor asemenea porturi, conform legii din 1874 și când aceste lucrări vor fi terminate, atunci putem să ne întorcem la starea de astăzi, dar până atunci să avem porturile-france.

D. Carp a venit ieri séră să arate că eu aș fi în contradicere cu ceea-ce eu am făcut la 1874.

Aci D. Carp, să mă erte a-'i spune că laudele pe cari le-a făcut administrațiunei și sistemului financiar al guvernului conservator, se cuvin memoriei răposatului Petre Mavrogheni, (aplause), a căruia vėduvă și copil mor de fóme, de și colectivisti 'l-au acusat că a furat.

Iar cât pentru imputarea de contradicere ce mi se face mie, că eu care am propus desființarea porturilor-france, astăzi cer reînființarea lor, să 'mi permită D. Carp să lămuresc acésta cestiune mai bine de cât se vede că o cunoșce D-sa.

Iată, D-lor, cum stă cestiunea. Când D.

Mavrogheni a făcut legea vamală în urma dreptului ce ne redobândisem de a trata de a dreptul cu puterile străine, fără intervenția curții suzerane, în planul general al acelei legi a trebuit să se coprină și porturile-france, și eu nu cred că este un român care să sacrifice interesele generale ale țerei pentru o cestiune locală.

S'a propus, este adevărat, în timpul ministerului conservator desființarea porturilor-france, însă sub rezerva de a se face mai întâi docuri, magazii deschise și închise, etc. Acestea însă nu s'au făcut nici dupe 14 ani, și va mai trece încă timp mult până se vor face.

De aceea, D-lor, vă repet că ați face un act de dreptate și de patriotism unindu-vă cu noi, și cât pentru cestiunea financiară, nu trebuie să vă îngrijiiți, ați dat pentru bancă câte 1.600.000 lei pe an pentru 27 de ani, și noi nu vă cerem de cât 1.000.000 pe an, și încă numai pentru 10 ani.

Galații au avut nenorocirea odată să nu aleagă pe D. I. Brătianu de deputat. El bine, nu vă puteți închipui ce prigoniri a suferit din această cauză. Mai întâi, când s'au făcut drumurile de fer, în loc să meargă linia de a dreptul la Galați, a mers pe alături cu o lungime mai mult de 19 kilometri în paguba călătorilor și a transportului cerealelor.

Când guvernul conservator a venit la putere, a reparat întru cât-va acea greșală, când a făcut linia Predeal-Ploesci, unind Brăila cu Galați prin o linie mai scurtă, care plecând de la Tecuci să meargă direct la Galați. Știți ce a făcut în urmă D. I. Brătianu? În loc de a lăsa să se facă această linie, s'a apucat de a făcut un tunel, a cheltuit 3.000.000 în vânt; căci tunelul D-sale nu servește la nimica.

Acestea sunt prigoniri pentru Galați. Pe de o parte ienicerii au tăbărit a desființa porturile-france, iar pe de altă parte nu i-a dat nici linie directă de drum de fer, nici docuri, absolut nimic.

El bine, în fața acestor nedreptăți, acestor prigoniri nu credeți D-văstre că este drept să dați această satisfacțiune Galaților?

De aceea rog pe toți D-nii deputați, liberali și conservatori, ministeriali și opozanți, să ne unim cu toții asupra unei cestiuni care nu poate fi o cestiune de principiu, o cestiune politică, și mai puțin încă o cestiune ministerială sau de portofoliu, dupe cum s'a spus, ci numai o cestiune de dreptate și de un mare interes economic pentru țară, ca ast-fel să votăm chiar cu unanimitate, reînființarea pentru zece ani a porturilor-france. (Aplause prelungite).

— Ședința se suspendă pentru zece minute.

— La redeschiderea ședinței, D. vice-președinte, V. Pogor, ocupă fotoliul preșidenției.

— D. C. Bobeica, raportorul comisiei de verificare, dă citire următorului raport:

Domnilor deputați,

Comisiunea de verificare a titlurilor D-lor deputați din nou aleși, intrunindu-se și cercetând dosarele alegerii colegiului I de Râmnicu-Sărat, făcută în persoana D-lui Constantin Grădișteanu, a validat această alegere, nefiind nici o contestare, și vă rog prin sub-semnatul raportor să o validați și D-văstre.

Raportor, C. Bobeica.

D. vice-președinte, V. Pogor: Ne cerând nimeni cuvântul, proclam pe D. C. Grădișteanu deputat al colegiului I de Râmnicu-Sărat și D-sa va face parte din secțiunea VII.

Acum continuăm cu discuțiunea proiectului de lege pentru porturile-france. D. Kogălniceanu are cuvântul.

D. M. Kogălniceanu: Onor. D-ni deputați, pe când vorbea onor. D. Alexandru Lahovari, ministru domeniilor, eu am cerut cuvântul în cestiune de regulament, spre a vă demonstra că discuțiunea așa cum se urmăzește este în contra regulamentului. Acum cedându-mi D. Ceaur Aslan cuvântul, ca să vorbesc în fondul cestiunei ce este la ordinea zilei, socotesc de cuviință a nu mai cere să fie o discuțiune specială în privința regulamentului, de ore-ce cu această ocaziune pot vorbi întâi în regulament și apoi în cestiunea porturilor-france.

Onor. Domni: Imi permit a vă face o observare. Ce discutăm noi astăzi? Cestiunea porturilor-france, sau cestiunea ministerială?

Voc: Cestiunea porturilor-france.

D. M. Kogălniceanu: Apoi atunci pentru ce cei trei Domni miniștri cari au vorbit până acum, au tratat în lung și în larg, nu cestiunea porturilor-france, ci cestiunea ministerială?

D-lor, dupe opiniunea mea, dreptul ce ved că se ia de către D-nii miniștri, de a suspenda discuțiunea unei cestiuni conștinută într'un proiect de lege și a aduce în discuțiune o cestiune ministerială, nu este un drept recunoscut prin regulamentul nostru. Regulamentul nu permite nimenui să trateze cestiuni cu totul străine obiectului pus în discuțiune, și cu regret constat că așa se urmăzește acum.

Ieri și astăzi s'a vorbit despre drepturile partidelor din țară; despre partidul care trebuie să vină la putere în urma căderii de la putere a unui alt partid; despre schimbarea atitudinii partidului liberal-conservator, s'au adresat reproșuri unora din membrii partidului liberal-conservator; fiind că au părăsit pe șeful lor și s'au dus la minister, pe când alții au rămas credincioși șefului partidului lor. El bine, dacă discuțiunea se pune pe acest tărâm, voi vorbi și eu, dar fără a merge prea departe. Poate că dupe mine vor veni alții, cari vor spune mai mult; eu însă mă voi mărgini a dice numai câte-va cuvinte în cestiunea aceasta.

Onorabilul D. Lahovari a spus că numai partidul conservator poate face fericirea țerei; nu trebuia însă să dică ast-fel. Eu, ca liberal, nu voi dice una ca acesta pentru partidul liberal, de și fac parte din acest partid.

Onorabilul D. Lahovari a mai spus că recunoște și susține că partidul conservator este trebuincios în organizarea unui stat parlamentar.

Și eu afirm acesta, și merg mai departe, declar că dupe căderea partidului liberal puterea revenea de drept partidului conservator.

Așa fiind, întreb pe D. Lahovari, care a ridicat atât de sus cestiunea; ce caută D-sa pe aceea bancă, dacă avem un regim parlamentar?

Sper că D-sa mi va face onoarea de a mi răspunde când voi pune această cestiune.

Am spus, D-lor, că pe cale largă, precum banca ministerială și fie-care din noi poate să trateze cestiunea ministerială și cea de partid, și să-și facă unii altora reproșuri și elogiuri, asemenea și eu revendic pentru mine dreptul să vorbesc.

Voi începe mai întâi cu cele mici și apoi voi veni la cele mari.

Onor. D. Lahovari care are talent, care are memoria, care pretinde că este foarte moderat, și ați vădit moderațiunea D-lui adineori când m'am dus să i ia o carte, care este a Camerei întregi, și de care D-sa se servise și nu mai avea nevoie, cum într'un mod puțin colegial și potrivit cu un ministru, a refuzat să mi-o dea, mi-a smulso din mână pentru că nu i-am cerut voie să o ia; și apoi, sfătuit de colegii D-sale, a consimțit în fine să mi-o dea.

Iată moderațiunea unui om care astăzi pretinde că face binele țerei.

Eu n'am atacat nici o dată pe D. Lahovari; căci eu am obiceiul să nu ved într'un minister parlamentar de cât numai pe șeful cabinetului, și chiar această interpelare am făcut-o șefului cabinetului. Tot așa am făcut și în vremea colectivității. Nu o dată am declarat că eu nu voesc să am aface cu cei alți miniștri. Opozițiunea luptă o face președintelui consiliului; căci el răspunde de purtarea colegilor săi către Camera și țară. Dar acum mărturisesc, că am să mă apuc de D. ministru Lahovari; căci D-sa a fost nedrept, aș putea dice neleal, când a vroit să mă pună în contra-dicere în privința porturilor-france.

Poate să am toate greșelile, însă aparțin acestei generații din care mai trăesc încă câțiva, generațiune căreia a fost dat să și îndeplinească marele program național. N'am pretențiunea a mă pune între frunții acelei generații; dar cred că pot și eu să fiu autorizat să vorbesc; căci de 50 de ani fac politică; și mai ales în privința porturilor-france, ca unul ce am asistat la înființarea lui, ca unul ce tot-d'a-una l-am apertat, sunt dator să mă plâng, nu de neexactitatea D-lui

Lahovari; căci s'a putut să fie neexact, dar de ceva mai mult. Când e' l' opresc și 'l' dic: citește, și D-lui să prefacă că nu mă aude și merge înainte; ei bine, această este neleal, și e' l' vă voi dovedi acum, îndată nelealitatea D-sale; și primesc să mă numiți calomniator sau cum veți voi dacă nu voi dovedi lucrul. A! Pentru aceea n'a vroit D-sa să 'm' dea cartea, ca să n'am timp să găsec pasagiile ce 'm' trebuiau. (Aplause, ilaritate).

D-lor, într'o și se infățisează la Camera un proiect de lege ca din senin; nu studiat cum este proiectul ce se află în discuțiunea noastră, ci improvisat, un proiect făcut sub inspirațiunea D-lui Ion Cămpineanu. Dumnezeu să 'l' erte această greșală față cu multe calități bune ce el a avut! Iată micul proiect ce țice:

Art. 1. Privilegiile de port-franc acordate prin legea de la 15 Februarie 1880, orașelor Galați, Brăila și Constanța, sunt abrogate.

Tote mărfurile și produsele străine ce se vor importa în aceste orașe, dupe deschiderea navigațiunii, se vor supune la plata taxelor, conform tarifului vamal. Ele au facultatea de a fi depuse în întreprinse.

Art. 2. Ministerul finanelor va lua măsurile convenite pentru a constata mărfurile aflate la promulgarea acestei legi în depositele comercianților cu ridicata.

Art. 3. Tote produsele și mărfurile prevădute în articolul precedent se vor considera ca întreprinse, fie pentru a se achita drepturile vamale numai la scotearea lor din magazie.

Art. 4. Un regulament de administrațiune publică va determina toate cestiunile privitoare la punerea în aplicare a acestei legi.

D. Cămpineanu, de mult, foarte de mult era deputat al Brăilei și socotea că aduce un mare serviciu acestui oraș combatând și ucigând desvoltarea orașului Galați. Negreșit că cu modul acesta Galați trebuia să părădă din valoare lui și D-sa a voit să 'l' dea ultima lovitură pentru că ast-fel să 'și păstreze un voinic colegiu, cum era acel de la Brăila.

D. Cămpineanu, în adevăr, a și fost sufletul acestui nou proiect, stăruiind să fie și raportor, dupe cum a și fost.

Să vă citec însă câte-va cuvinte din acel raport ca să vedeți ce atitudine am avut e' în această împrejurare: „Comitetul delegaților—compus din D-nii V. A. Urechia, M. Kogălniceanu, I. F. Robescu, G. Sefendache, R. Pătărlăgeanu, D. Mărgăritescu și I. Cămpineanu, în ședința din 7 curent, sub președenția D-lui Kogălniceanu—a luat în dezbateri proiectul de lege, presintat de guvern, pentru suprimarea porturilor-france Galați, Brăila și Constanța.

„În urma votării legii prin care se autorisă înființarea unui serviciu de întreprinse în aceste orașe, s'a recunoscut că existența porturilor-france nu mai are

utilitate. De aceea majoritatea comitetului...” Prin urmare, a fost și minoritate.

Fac acum o întrebare: Care a fost minoritatea? Apoi în fața majorității care nu putea să fie compusă de cât din D-nii Urechia, Sefendache, Pătărlăgeanu și Cămpineanu, personificarea minorității eram e' l'. Și iată ce țiceam: „D-lor, nu cred că porturile-france au făcut rău țerei, din contră cred că au dat viață mare și aceea importantă Dunărei, care face că astăzi sunt mulți cari stau țintiți cu ochi geloși ca să pună mâna pe densa...”

Și mai la vale: „Încă din timpul conservatorilor s'au făcut încercări necontente pentru desființarea porturilor-france și e' l' tot-d'a-una am combătut acele încercări, etc.”

Acăta găsesc D. ministru că este a vorbi contra porturilor-france?

Iată încă ce mai adăogam: „În fața acestui text, care aduce din nou pe tapet cestiunea porturilor-france, m'am creșut în drept să spun opiniunea mea pentru sa' contra.”

Era vorba de textul proiectului adus de guvernul D-lui Brătianu, și iată opiniunea care țiceam mai sus că mă cred dator să o spun:

„Am avut onore să spun că încă din timpul ministerului conservator, când era la ministerul de finance onor. D. Mavrogheni, cu care, în afară de cestiunile politice, aveam legături de amicie personală; am combătut această cestiune, fiindcă tot-d'a-una am fost contra desființării porturilor-france.”

Vedeți dar, D-lor, că e' l' am apărat în to-d'a-una porturile france și la 1874 și la 1880, 1881 și 1884. Apoi atunci, onorabile D-le ministru al domeniilor, cum veniți D-vostă și de trei ori afirmați un ce care nu este exact? Dacă D-vostă pe adversarii D-vostre politici nu 'l' ocrotiți, atunci și ei nu v' vor ocroti; și D-vostă, ca ministru, pretați mai mult șoldurile la atacurile deputaților. Un deputat nu este cărna țerei; el nu face nici un rău. D-vostă însă, care sunteți ministru, prin o ușurință, prin o scăpare de vedere, prin poște de putere, puteți face un rău pe care Camera actuală sa' altele viitoare vi 'l' pôte imputa.

Acum, D-lor, vi' la cestiune.

Unul din articolele cele mai importante ale programului național, al generațiunii trecute a fost punerea în practică și bucurarea țerei de libertatea comerțului sub drapelul național, drept care i s'a dat prin tratatul de Andriano-pole. Michail Sturdza, și dupe el, Al. Ghița, a socotit că este bine că din Galați și Brăila să se facă două porturi, mai cu sémă că pe atunci nu aveam de cât o comunicațiune pe uscat foarte mărginită.

Michail Sturdza, prin memorabilul său hrisov, pentru înființarea porturilor, a țis: Trebuie ca porturile-france să dea străinilor garanție de desvoltare și de stabilitate, pentru ca comercianții cei mari să aibă

încredere a veni să se statornicescă într'un oraș ca Galați, care până la 1835 fusese un simplu oraș turcesc, și într'un alt oraș, Brăila, care până atunci fusese o cetate ruinată. Comptând pe acel hrisov, au venit acolo capitaluri mari, cari în curând au schimbat fața acelor orașe și le-au făcut orașe cari merita' să porțe numele de Marsilia-Dunărei, ori de Genova, ori de Alexandria. Așa s'a urmat în toate țerile cu formarea orașelor. Cum se făcea orașele înainte, și la noi și în alte țeri? Se punea un drapel în mijloc; se determina lungimea și lărgimea orașului și apoi i se da numele.

Așa s'a făcut și cu Galați; dintr'un sat pustiu, s'a făcut un oraș mare; și este de admirat cum într'un timp atât de scurt, aceste orașe ale noastre, Galați și Brăila, au adus țerei atâtea folose de civilizațiune.

D-lor, ideea de desființare a porturilor-france de la noi a putut să nască în oușetul unui om, vedând că și pe aiurea se desființază porturile-france; nicăieri însă, nici în presă, nici în întruniri, nici în Camera, cuvântul de desființare a portului Galați n'a răsunit. De unde a venit dar acest cuvânt? Mai întâi a venit din partea Austriei.

Înșuși repausatul Mavrogheni—și 'm' pare rău că 'l' citez ca martor—înșuși el, la întâiele convorbiri ce a avut în privința acăta i s'a răspuns: Iată, D-lor, și noi avem porturi-france, Triestul și Fiume; Germania are Hamburgul și suntem pe cale a le desființa, nu însă mai înainte de a avea o altă stare de lucruri mai bună, mai înainte de a fi înființate docurile. De ce nu faceți și D-vostre ca noi? Și atunci Mavrogheni a țis: Pe tărémul acăta primim și noi desființarea porturilor-france.

Legea din 1874 pe care e' l' am combătut-o, și care se impută astăzi D-lui Catargi, țicea: Dupe ce se vor înființa antrepozitele. Construcțiunea antrepozitelor s'a încredințat comunelor Galați și Brăila, dar ele nu erau în putință să le facă, și prin urmare, pe de o parte docurile și antrepozitele nu se făceau, iar pe de altă parte termenul desființării porto-francurilor se apropia. Atunci a cășut ministerul conservator și a venit ministerul liberal, Ion Brătianu. Aveam alături cu mine și pe onor. D. Vernescu și mi se pare că cel d'ântăi lucru ce am făcut noi a fost, în vedere că nu puteam face de o cam-dată docurile și antrepozitele, să aședăm orașele Brăila și Galați în drepturile lor de mai înainte, și ast-fel s'au reinființat pentru o durată de opt ani porturile-france.

Dupe două ani de la eșirea D-lui Vernescu și a mea din minister, e' l' am eșit mai înainte și D-sa mai pe urmă, într'o șoră s'a făcut în Camera o propunere, aceea pe care D. Lahovari spunea că e' l' am adoptat-o, prin care se țicea că în primăvera viitoare, de o-dată cu începerea navigațiunii, porturile-france să se desființeze, de și până atunci nici măcar planul pentru clădirea docurilor și antrepozitelor nu

era încă făcut. Propunerea însă a fost primită de majoritatea Adunării, și porturile-france s'au desființat.

Ei bine, D-lor, guvernul de atunci, și mai bine și ministerul de externe și ministerul de finanțe s'au servit de asigurarea ce li se dedese că vor fi desființate porturile-france și la Triest și la Fiume, și că vor fi gata docurile și antrepositale. Dar, D-lor, docurile și antrepositale nu sunt lucruri care se pot improviza, afară d'ora de cele de la Galați și Brăila, și de la 1874 până la 1889 sunt 15 ani și încă Triestul și Fiume continuă de a fi porturi-france și în anul acesta ministrul de comerț a declarat în parlamentul din Viena cum că credea se desființa în mod definitiv aceste două porturi-france în anul 1892.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: În anul 1891.

D. M. Kogălniceanu: Fie și în 1890, vă fac această concesie (ilaritate); până atunci însă se speră că antrepositale se vor face; dar ele nu sunt făcute încă și porturile-france se mențin și se vor menține. Și unde puneți D-văstre acele antrepositale, acele docuri, acele basinuri, care pot înghiți 10 Galați și 15 Brăile?

Ei, D-lor, dacă eu mă înșel, sunt însă alți oameni competenți, cum este onor. D. Tzoni care a fost arbitru în această chestiune și pe care nici ochii nici știința D-sale nu l'înșală, care mi-a spus cum că vor mai trece trei, patru ani până când vor fi gata nenorocitele antrepositale proiectate pentru Galați și chiar dupe ce vor fi gata, ele nu vor corespunde la nici o necesitate. Basinurile nu au să fie de nici un folos, fiind-că nu numai că sunt foarte mici, dar apa din ele va îngheța cu o lună înainte de a îngheța Dunărea și se va desgheta cu o lună în urma desghetării Dunării; o ast-fel de lucrare făcută în asemenea condițiuni se înțelege că este de prisos.

Ce trebuia acele basinuri în care nu pot intra de cât 2 sau 3 vase când avem Dunărea care este, pot și ce, cel mai minunat basin din Europa?

Așa dar, când nu avem nimic realizat, nu sunt în drept Galații și Brăila, nu sunt în drept toți românii care văd în porturile-france, Galați și Brăila, un folos mare pentru întreaga dezvoltare a României să aducă această chestiune pe tapet? (Sgomot).

Onor. D. Păucescu, căruia îi păstrez multă stimă și considerațiune și pe care cu mare atențiune îl ascult, mai ales când este cheamat a se rosti în materie de drept, mai întâiu a protestat contra cuvintelor D-lui Virgiliu Poenaru, care a și căcei care cunosc bine chestiunea nu pot de cât să fie români și prin urmare, au să voteze pentru porturile-france; acei însă care vor vota alt-fel, fac, dupe părerea D-sale, o faptă neromânească.

D-lor, nu cred că intențiunea D-lui Poenaru Virgiliu a putut fi de a insulta

pe verii-unul din noi, bănuindu-l că ar putea să uite când și să de votul că mai întâiu de toate este român. D. Poenaru știe că ori-cari ar fi părerile noastre politice, noi nu suntem de cât români; dar nu este destul de a fi român; poate să fie cine-va foarte bun român, să cugete foarte bine neromânește, și cu toate acestea să facă acte neromânești. Nu voesc să reinouesc ore-cari pasiuni, dar multe acte neromânești au făcut românii cel mai buni, că-roră nu li se poate tăgădui acest sentiment. Toți suntem români, dar de multe ori, fără știință sau prin ușurință, putem face fapte neromânești.

De aceea mi permiteți să spun onor. D-lui Păucescu cum că D-sa, de și foarte bun român, și declar în mod pozitiv că nu pun în contestațiune de loc romanismul său, foarte neromânește însă a vorbit alaltă-ierii, când a și: Eu sunt jurist; eu știu că, dacă vom înființa porturile-france, avem să atragem asupra noastră ura tuturor acelor puteri care au convențiuni comerciale cu noi.

Nu s'a găsit încă nici un reprezentant de al acelor puteri care să fi și că noi călcăm o convențiune, când voim în țera noastră să avem porturi-france; și tocmai D-sa vine și dă argumente acelor puteri care mai târziu ar vedea interesele lor jignite prin deschiderea porturilor-france? Eu, D-lor, cred că chiar puterile acelea, care pe tărâmul economic ne combat și ne fac rău, se vor respecta pe sine și nu vor susține o teorie din cele mai neînțelepte, mai nedrepte și nepotrivite cu talentul și cunoștințele D-lui Păucescu.

S'a mai și de către D. Păucescu că toate porturile de pe Dunăre merg spre decadență și ne a adus ca exemplu Turnul-Severin.

Eu m'am adresat la Severineni și i-am întrebat în ce ar păgubi Mehedinții și în particular Turnul-Severin dacă Galații ar fi porto-franc, și pentru ce a decăzut portul Severin? Și mi s'a răspuns că de când s'a încheiat convențiunea comercială cu Austro-Ungaria și de când acea convențiune s'a călcat, închidându-se granițele pentru importul vitelor, porcilor și cerealelor noastre, de atunci portul Severin a decăzut, căci nu mai are comerț, nu mai este navigațiune. Prin urmare a cui este vina? A acelor care n'au avut curajul să apere convențiunea, sau să nu o mențină și aplica până la durată ei.

Onor. D. Păucescu, când ne a vorbit despre Mehedinții, care totuși are portul său, are Dunărea, are granița, de ce nu a bine-voit a și arunca privirile și asupra suferințelor Botoșanilor și a altor orașe din Moldova de sus, unde totă bogăția lor era în creșterea vitelor și care astă-zi din cauza închiderii fruntariilor sunt în deplină decădere? Pentru ce D-sa nu ne-a vorbit și despre ceea ce se petrece acolo? A vorbi numai de Turnu-Măgurele

și de Turnu-Severin, este a face patriotism de clopotniță și nimic alt.

Domnii mei, mi aduc aminte că acum trei ani, când, ca raportator al comitetului de delegați, tratam aici chestiunea porturilor-france, onorabilul D. Carp a și: Nu trebuie să vă uitați la date statistice, la cifre, pentru că aci nu este aritmetica ce se discută. De aceea și eu astă-zi nu voi trata chestiunea de cifre, chestiunea de importațiune și de exportațiune, care deja a fost tratată de alții foarte bine, și sper că și onor. D. raportor o va trata, căci eu cred că nu i se va închide gura D-lui raportor și i se va da în urmă D-sale cuvântul; pentru că știu că în timpul cel bun, când regulamentul era respectat, ultimul cuvânt îl avea tot d'a-una raportatorul.

O voce: Mai tare.

D. M. Kogălniceanu: D. intreruptor, care mi cere să vorbesc mai tare, ar trebui să știe că eu sunt de 70 de ani, că am să vorbesc mult și nu trebuie să mă obosesc, dacă în se pot spune tot ce am de spus; de aceea D-sa ar face mai bine, în loc de a mă intrerupe, să vină mai aproape de mine și să mă asculte.

Dar, de! cunosc sistemul acesta care era foarte usitat în Camerele trecute și care acum văd că s'a introdus și în Camera această, de a face pe orator să slăbească prin neconținute intreruperi.

Eu însă cât voi putea, mă voi sili să vorbesc până ce voi sfârși cuvântarea mea, și o voi sfârși cu voce mai tare; căci notele cele tari le păstrez pentru sfârșit.

D-lor, ce cerem noi astă-zi? Și iată că dupe 14 ani mă întâlnesc cu D. Catargi. Noi cerem ceea ce și ce legea din 1874: Cerem să se înființeze antrepositale și docurile; să se pue un termen de un an sau două până se vor deprinde cu ele comercianții, până se vor deprinde amployații și când va prinde rădăcină noul sistem, atunci să desființăm pe cel actual.

S'a și de în această vreme se va ruina tezaurul public din cauza contrabandelor. Dar credeți D-văstre că astă-zi nu se fac contrabande? Dar credeți că tot ce intră astă-zi în Galați plătesce vamă? Astă-zi contrabanda se face încă cu mai mare înlesnire. Este mai ușor de a se face o pază vamală pe o întindere de pământ, mai ales de alungul Galaților, de cât de a se apăra de contrabandele de pe Dunăre, mai cu seamă când nu avem de cât verii-o trei corăbii în flotila noastră care face poliția pe Dunăre și din care cauză pot intra în Galați carchezone întregi în tot spațiul de la Sulina și până la Turnu-Severin. De aceste lucruri nu vă ocupați D-văstre? D-văstre vă ocupați că fiscalul va perde două trei milioane prin reînființarea porturilor-france; dar un vedeți cheltuielile risipitoare, nu vedeți că de multe ori se face, pot și ce, un jaf cu tezaurul public, de și în urma unor legi votate de Camera?

Apoi D-vostre nu credeți că o bună administrațiune mai stăruitoare, mai statornică, moralizarea funcționarilor—și nu fac imputări nici actualului D. ministru de finance, nici D-lui ministru de interne; căci domniile lor d'abia au venit pe acea bancă,—nu credeți, dic, că toate acestea vor contribui să înpuțineze contrabandele? D-vostre vorbiți de buget; ei bine, când vor veni bugetele vă voi arăta câte milioane se pot economisi fără să ne înspăimântați cu nouă imosite.

Când s'a ținut că se tratăză cestiunea portului-franc ca cestiune economică, financiară și de drept, s'au uitat că această cestiune este și o cestiune națională, care privește întreg statul român.

Eu fac parte din generațiunea care se duce; și tocmai pentru că sunt dintre cei din urmă, vă rog să mă lăsați să ating și eu cestiunea națională, de și urechile unora foarte sensibile se vor resimți de un cuvânt sau două pe care 'l voi spune și care 'l ar gădila.

Sciți, Domniilor mei, cu câtă greutate s'a făcut unirea în Moldova; căci acolo erau greutățile.

Era un partid puternic care era protegiat și de o putere mare, și care stăruia la Constantinople ca Vogoride să se facă Caimacam; și era Austria și Turcia în contra unirei....

Vocul: Nu auzim, D-le președinte.

D. vice-președinte, V. Pogor: Faceți liniște; căci eu nu pot impune D. Cogălniceanu să vorbească mai tare.

D. M. Kogălniceanu. Acesta dovedește din partea acelora cari nu vor să asculte că cunosc totă istoria contimpurană și, prin urmare, găsesc de prisos să mai asculte pe un bătrân care le vorbește lucruri trecute, și cari nu aduc nimic.

Partidele din țară întrebuintău toate mijlocele. Și era un partid puternic în Moldova care voia a împedica pe Moldovenii de a face unirea; și erau în țera de jos boeri mari, era Logofătul Alecu Balș, care agita cestiunea și spunea Gălățenilor—regret că nu este aci Hagi Nicola să confirme dișele mele—: Măi? Nu vă uniți, că vă omorâ Brăila! Și noi cei-alți ce făceam? Noi dicem: Nu este așa; unirea are să aducă fericirea economică, înflorirea orașului Galați. Brăila și Galați vor prospera deopotrivă. Și în adevăr, Cuza și cu întâii săi miniștri s'au ocupat de cestiunea Capitalăi, unde are să fie Capitala României; căci mai ales buba cea mare era Capitala. Se pot găsi toate discuțiunile acestea în buletinul comisiunii centrale, și 'mi pare bine că ved aci pe onor. D. Costică Grădășteanu, venit între noi de curând, care era atunci prefect, mi se pare, la Focșani, și care negreșit audea despre luptele cari erau spre a se hotărî unde să fie Capitala. Cuza voia să facă o Capitală nouă, și se scie că una din cestiunile de cearta cea mai mare era rivalitatea dintre Brăila și Galați, și Cuza voia să facă

Capitala între Brăila și Galați, la gura Siretului, de amândouă părțile; acolo ar fi trebuit să se facă și dokurile; căci cu modul ăsta nu ar mai fi fost nevoie ca Brăila și Galați să fie porturi-france. Cuza dar susținea, ca cestiune economică, să fie Capitala țerei între Galați și Brăila, dar era și o cestiune politică: Nu trebuia să ucidem o-dată două orașe, două capitale.

Atunci noi Moldovenii am sacrificat cestiunile economice, interesele materiale și chiar marile idei politice ca să transportăm Capitala României în București; căci frații români, cari au fost în comisiune, și mai sunt câțiva dintre aceia cari trăesc încă, cum e D. Florescu, nu au cutezat nici unul din Valahia să facă propunerea; eu am făcut-o; eu am sacrificat casa mea, moșia mea, trecutul meu și am sprijinit ca să fie Bucureștii Capitala țerei, pentru că era o idee politică.

Ei bine, D-lor, și la Galați e o idee politică mare; sunt sacrificii cari se pot face și sacrificii cari nu se pot face. Luați sâma că toate experimentele, toate cercările, toate sărăciile, bieții Moldovenii au fost siliți să le rabde. Am pierdut Basarabia; nu s'a ținut sâma de avantajile mari cari le aducea Basarabia în special Moldovei. Dobrogea ați nu are trei funcționari moldoveni; ea care a fost dată în schimbul Basarabiei.

Ați în Moldova comerțul vitelor, care aducea în țera de sus veri-o 25.000.000, e stins pentru tot-d'a-una; căci, dupe multe încercări infructuoase, proprietarii au părăsit crescerea vitelor și au început a se ocupa cu cultura grâului, și așicând chiar s'ar da României dreptul de export al vitelor sale în Austria, dreptul acesta nu 'l ar folosi întru nimic; pentru că proprietarii nu mai sunt în putință de a cresce vite de acelea cari odinioară erau în Moldova, căi de aceea cari slujeau la remontarea cavaleriei chiar prusiene; ați noi trebuie să ne ducem să cumpărăm cai pentru armată în Rusia și Ungaria. S'a făcut o experiență, două, trei, dar lașul e pierdut cu desăvârșire; căci nicăeri, chiar între Moldovenii, nu se mai găsește aceea voință energică care să dea lașului înflorirea ce a avut. Dar poate se va dice: Și D-ta ai fost ministru, cum de nu ai făcut ceva? Eu, D-lor, am fost un ministru meteor; nici o-dată nu am putut sta la putere mai mult de cât un an. Am fost stăpân, e adevărat, în 1864; atunci însă erau alte cestiuni mai importante. Cu toate acestea am convocat o comisiune compusă din mitropolit, din președintele tribunalelor, din profesori, negustori și alții, în tot 70 de persoane, cari să arate dorințele lașului; acesta s'a făcut în Noembrie și, în Ianuarie, eu eram sburat de la putere. Câte promisiuni nu s'au făcut; toate însă nu s'au realizat! Ca să se mai facă ceva pentru Iași trebuiesc forțe mari, și eu nu le prevăd insuflețite de o mare ardore din partea băncii ministeriale.

Cum? Să se mai facă acum și alte sacrificii? Toate orașele noastre să se ducă peirei unul dupe altul? S'a socotit a se mângăia Galați, dându-i-se curtea de apel din Focșani. Dar ce s'a întâmplat? Galați n'au câștigat atât, dar Focșanii e în ruină.

Cum credeți D-vostre că acestea se pot răbda? Și aci am curagiul să spun, că la noi toate instituțiunile sunt tinere, gingașe și unirele ce s'au făcut nu sunt încă bine întărite, și nu prin sărăcia orașelor ele s'ar putea întări mai mult. Timpurii normale nu sunt încă la noi și Dumnezeu scie ce ne va aduce ziua de mâine.

Când vedem modul cum se schimbă partidele la noi, când dupe un guvern liberal vine un altul cu totul conservator, și dupe acesta un altul iar conservator său junimist în mare parte, se poate întâmpla să se dică că unirea n'a adus de cât sărăcia și să se încerce și altmintrelea. Ferescă Dumnezeu ca acesta să se realizeze! Eu cred însă, în patriotismul generațiunilor tinere că vor scie să păstreze opera generațiunii bătrâne.

Cestiunea Galaților e una din cele mai importante și privitoare chiar la unire.

Dacă v'asți citi propunerea pentru unire și pentru aducerea principelui străin în țera, propunere făcută de divanul ad-hoc de la 1857, ați putea vedea câte promisiuni se făcuse atunci și eu doresc ca ele să se realizeze; fiind-că, dacă se vor realiza atunci Regele intrând în Moldova și în țera Românescă va pași cu piciorul pe rose; iar dacă nu, fără să fie vinovat personal, poate să pășescă pe câmpuri pline de holeră și pălămidă. Oare este o situațiune bună pentru cei bătrâni, sau pentru clasa tânăra care ați a luat în mână dirigiarea acestei țeri? Nu! Sciți că am să fiu tratat de antidinastic; dar din fericire se scie că eu numai prin rațiune, am fost, sunt și voi fi dinastic. Dacă în două-șeci și două de ani de când avem dinastia străină, eu n'am jucat nici un rol, acesta însă nu m'a oprit să fiu corect către familia domnitore. Eu vorbesc ca Regele, ori-unde se va întorce în țera, să găsească bogăție, pentru că ast-fel Numele Lui să fie popular. Reformele mari, faptele mari 'l fac popular pe Rege. Dacă Regele este popular în armată, este fiind-că, a acoperit armata de glorie. Nu în cuvintele din *Monitor* se găsește dovezi de iubirea țerei, ci în faptele frumoase, în reforme cari aduc bogăția sentimentelor, cari ridic inteligența, cari ridic națiunea întrégă; acolo numai se găsește popularitatea și iubirea. Cred că fac act de bun cetățen, de bună ordine dicând: Nu vă uitați, D-lor, la 2 000.000 sau 3.000.000 cari vi se arăt ca o spaimă; uitați-vă însă la fericirea, la lumina și dragostea care va veni; căci Galați este un producător al României de peste Milcov.

D-lor, s'a căutat a se face concurență între Galați și Brăila; eu însă am convingerea că nu pot trăi aceste orașe unul

fără altul; Și așa este de adevărat acesta, că numai noi am ținut prețuri diferite între Brăila și Galați; pe cât timp vapórele cari vin la noi nu fac nici o diferență între Brăila și Galați. Eu am convicțiunea că cel d'ântéiu minister care va studia cestiunea acesta bine, va vedea că și Galațul și Brăila trebuie să fie porturi-france.

S'a ȝis că Brăilenii nu vor acesta; dar dovadă că nu este așa avem declarațiunea ce a ȝ făcut că dacă se va da Galațului portul-franc, apoi atunci să li se dea și lor. (Sgomot, intreruperi).

D-lor, când s'a făcut statutul de la 1864 s'a ȝăsit un om bun care, ca protestațiune și-a dat . . . care și-a dat demisiunea din câte-va posturi; căci avea mai multe, unele cu léfă și altele fără léfă; iar el și-a dat demisiunea numai din posturile fără léfă; și atunci réposatul Cesar Boliac a ȝis: em slujbe, em chilipir! (Iaritate). Tot așa și cu orașul Brăila.

Partisanii Brăilei véd în lovirea Galaților, și lovirea Brăilei.

De aceea, D-lor, se nu ne mai speriam între noi nici cu intervențiunea străinilor, nici cu miliónele, nici cu stabilitatea și nestabilitatea și se facem ceea ce convingerea ne spune că este bine a se face.

D-lor, meritul nu stă în a desființa, în a tăia, în a sfășia, în a sărăci; meritul stă în a da réul de o parte și a face binele; și când cine-va nu este bine convins, atunci să se pună să studieze.

Imi permit a zice că afară de Onor. D. Carp, care are convicțiuni fórte fixe și care la 1883 a cam contribuit puțin la desființarea portului-franc, iar pe urmă a sprijinit desființarea lui mai mult de cât însuși ministru Brătianu, nimeni nu este convins că face bine, desființând porturile-france.

S'a mai citat, D-lor, și ceea ce s'a făcut la Hamburg; și mă mir că se vine aci cu niște afirmațiuni, cari nu se pot face de cât unui public sélbătec, iar nu Parlamentului din România în care sunt atăția ómeni capabili și cari voiajază. A se afirma că portul-franc de la Hamburg a fost desființat, este a face cea mai mare eróre, cea mai mare crimă față cu adevérul. Eu am fost anul trecut la Hamburg pe la Octombrie și am stat acolo 18 ȝile în cari am studiat cestiunea, și ce bine ar fi când ar da Dumnezeu ca Galați și Brăila se fie desființate ca Hamburgul.

Hamburgul, D-lor, n'a fost desființat; din contra el s'a mărit mai mult și s'a îmbogățit încă de patru ori de cum era; căci s'a ȝ desființat portul-franc din orașul Hamburg punându-se în locu-i ceea ce se numesce Zolverein și s'a înființat un port-franc alături care se numesce frei-Hafer și care este pe 150 de hectare de întindere și este atât de mare și s'a ȝ făcut acolo

atâtea docuri că numai un imperiú bogat ca Germania sau ca Francia póte face o asemenea lucrare. Acolo s'a făcut nu numai un nou oraș, și încă un oraș pentru industrie; fiind-că industriașii din portul-franco frei-Hafer represinta o populațiune de aprópe 150.000, s'a ȝ făcut restaurante unde cu o marcă se mánăncă mai tot așa de bine ca și la restaurantele din capitalele cele mari.

Acum, D-lor, să 'mi dați voe a vé citi cuvintele prințului de Bismark ȝise cu aceea ocasiune și care a promis că va da sute de milióne, pe care le-a și dat.

Iată ce a ȝis prințul de Bismark :

„Dreptul de porto-franc nu póte conteni de cât cu consimțimentul Hamburgului. În cât timp eu voiú putea vorbi în această cestiune voiú și priveghea ca acest porto-franc să nu fie mărginit în limite mai mici, de cât acele cari sunt trebuitoare, pentru că acest porto-franc să răspundă destinațiunei sale într'un mod deplin și leal, un adevărat porto-franc care să corespundă tutului evoluțiunilor ce trebuie să se opereze într'un porto-franc și întregului folos ce se póte accepta de la un porto-franc.“

Iată cuvintele ȝise de prințul de Bismark, și pe care le-a și realizat. Acum o lună de ȝile mulți ómeni mari din Germania s'a ȝ dus acolo ca să vadă transformarea noului oraș în porto-franc; și eu nu doresc mai bine de cât ca portul-franc din Galați să fie desființat așa cum s'a desființat cel din Hamburg. Dar nu sper a vedea veru-o dată condițiunile Hamburgului asimilate cu ale Galațului. Doresc ca și în viitor Galați să fie acel oraș care să recomande România în fața națiunilor străine. Noi ȝăsim bani să dăm pentru expozițiune și acesta din simpatie și bine facem. În tóte ȝilele votăm credite; ei bine, să fim mai economi acolo, și să dăm obolul nostru Galațului, care el cel d'ântéiu ne a făcut cunoscuți în cele patru părți ale lumii; că nu parlamentarismul său ministri constituționali, nici lucrările lor ne a ȝ făcut cunoscuți lumii. Ertăți mă; căci vé vorbesce un om care póte nu va mai vorbi, de óre-ce eu sunt la sfârșitul vieții, vé spun tot ce știú de 50 de ani. Cu ochii viitorului nu mă tem de desființarea porturilor-france. Va face-o ministerul; dar nu va face nimic vecinic, nimic solid; pentru că Galațul și Brăila sunt marii ochi ai României, sunt plămâni României, dacă pot ȝice așa, și prin urmare Galațul și Brăila fiind ochii și plămâni României, dacă vor cădea aceste două orașe va cădea și România întréȝă, și nu cred că va fi un român cu inima așa de mică în cât să slăbescă Constituțiunea țerei. (Aplause).

Voc: Inchiderea discuțiunei.

D. vice-președinte, V. Pogor: D. Blaramberg are cuvântul în cestiune de regulament.

D. N. Blaramberg: Am cerut cuvântul în fond și numai, când prin imposibil,

s'ar încerca a mi se închide gura, aș fi nevoit să discut și să stabilesc dreptul meu netăȝăduit de a ridica glasul în aceste debateri, cu regulamentul în mână.

Ași voi dar să știu dacă D. vice-președinte înțelege a'mi da cuvântul, — cum este și drept să o facă, — pentru a apăra lucrarea care a făcut obiectul discuțiunei, D-vóstre, în timp de trei ȝedinte consecutive, în care atât raportul, cât și raportorul a fost ȝinta tutului atacurilor: sau numai ca să se consemne în procesul-verbal protestațiunea mea contra cererei de închiderea discuțiunei, care tinde a înăbuși glasul raportorului D-vóstre, cu ocasiunea unui proiect venit din inițiativa parlamentară, adoptat de 5 secțiuni din 7 și care prin acesta chiar că a fost trimis de urgență în studiul majoritilor, este presupus că a intrunit o majoritate de două treimi.

Voc: Vorbiți, vorbiți.

D. N. Blaramberg: Atunci, D-lor, vé mulțumesc pentru acest act de dreptate, căci o mai repet e aci, între altele, în cestiune și dreptul de legitimită apărare.

O voce: Inchiderea discuțiunei. (Sgomot).

D. N. Blaramberg: Vélurile în sfârșit a ȝ cădut!... și la spatele cifrelor fantastice și tutului arguțiilor, la spatele cuvintelor pompóse, la spatele făȝăduelilor falațióse, la spatele etichetelor mărețe de independență și de regat, nu a mai rămas de cât un lucru: România aservită și umilită... (Aplause, sgomot mare).

Și în asemenea momente aud glasuri, din norocire isolate, dar cari vor să încerce să înăbușescă glasul consciințelor libere, cari se ridic și protest contra acestor încalcări făcute drepturilor de autonomie seculare ale țerei, încalcări mărturisite astăȝi de chiar acel cari combat proiectul și cari aculați sau inghesuiți, pe tărémul economic și național, sunt siliți să mărturisescă adevératele mobile și să dea pe față starea noastră de sugestione și să facă a suna tare lanțurile cari ne pironesc și asupresc...

Voc: Inchiderea discuțiunei. (Sgomot).

D. vice-președinte, V. Pogor: Trebuie să pun mai ántéiu la vot închiderea discuțiunei; fiind-că D-vóstre nu aveți cuvântul de cât în cestiune de regulament.

D. N. Blaramberg: 'Mi-ați dat în cele din urmă și D-vóstre și Camera cuvântul fără nici o rezervă și nu mă voiú da jos de aci înainte de a spune tot ce am pe inimă. (Sgomot mare). Nu mă dau jos de la această tribună înainte de a'mi în-deplini datoria până în capét. Mai curénd mă voiú da jos de acolo (arétând fotoliul președintiei) unde mă ȝădesc prin voința D-vóstre, nu de aci unde sunt prin voința altora, prin voința națiunei pe care o represint la același titlu, ca fie-care din D-vóstre. Căci dacă nu aveți dreptul să închideți gura, nici unuia din noi, necum raportorului, ce singuri v'ați dat. (Sgomot

fôrte mare, mai mulți deputați cer închiderea discuțiunii).

D. vice-președinte, V. Pogor : D-le Blaramberg, trebuie să consult Camera. (Sgomot mare).

D. N. Blaramberg : Este fără precedent în analele parlamentare, a ori cărei țări civilizate, ca raportorul unui proiect de lege venit din inițiativa Camerei, să nu aibă cuvântul pentru a explica, pentru a apăra opera sa, pentru a răspunde la criticile și la obiecțiunile ce i s'au făcut, spre a releva în fine atacurile personale a căror obiect a fost. (Sgomot mare).

Voci : Vorbesce, vorbesce).

D. N. Blaramberg : E fără precedent, o repet că în parlamentul unei țări civilizate, raportorul, el care, pe lângă dreptul său personal de a vorbi, pe care îl ține, ca fie-care din noi, de la singura sa calitate de mandatar al națiunii, să nu aibă pe acela de a cere să fie ascultat la rândul său, acolo unde tocmai lucrarea lui face obiectul discuțiunii, el care aduce nu numai păreri sale individuale, dar și pe acelea ale majorității Camerei, dacă nu de astăzi, cel puțin din ajun.

Voci : Vorbesce în fond.

D. N. Blaramberg : Prin urmare, D-lor, continuu. Cel întâiu care a combătut acest proiect de lege a fost onor. D. Păulescu. Și vă aduceți aminte că ce s'a degajat mai bine din discursul D-sale, argumentul ce a făcut mai multă impresiune, a fost acela care consistă a dice că restabilind porturile-france, am lipsi la angajamente luate, că am comite un adevărat act de mal-onestitate politică în relațiunile noastre internaționale pentru că, a adăogat D-sa, nu trebuie să uităm că avem tratate de comerț, cari asigură un tratament privilegiat la mai multe sau mai bine din unele din puterile străine.

Alusiunea e așa de transparentă în cât fie-care din noi a înțeles îndată despre ce și despre cine este vorba și că acea putere privilegiată în România, nu era, nu putea fi alta, de cât Germania, care de mult a monopolizat totul la noi.

Bănuiam de mult existența unor asemenea angajamente și de aceea ele, pe mine unul, nu mă surprind, și nu e voi protestă contra acestei triste, dar prețioase mărturisiri. Ce neg însă, și acesta în modul cel mai formal și absolut, este că asemenea angajamente ar rezulta din textul veriu din tratatele sau convențiunile consimțite de țără sau măcar aduse la cunoștința acestia. Așa fiind lucrurile, țără n'are a se preocupa de ele și a se teme, că ar putea fi trasă veri-o-dată la bara veri-unui tribunal, fie măcar la acela al opiniunii, pentru violarea unor angajamente, cari nu le-a luat, cari în ori-ce cas nu sunt ale sale, și cari ca atari sunt, față cu dânsa, ca și neexistente, și pot să fie repudiate în ori-ce moment.

Trecând dar la textele pozitive, la conținutul cunoscut al acelor tratate și convențiuni, iată ce constatăm, și ce dărmă-

a priori și cu desăvârșire argumentul basat pe neputința de a concilia exigențele acelor angajamente internaționale cu existența porturilor-france. Și în adevăr, ce probă mai bună, mai elocuentă despre falsitatea acelu argument, de cât următorul fapt, care vorbesce de sine.

O simplă apropiere de date dovedesce că tratatul nostru comercial cu Germania este încheiat tocmai la o epocă în care porto-francurile exista și funcționa, ast-fel în cât este insolid, este glumeț chiar de a se susține că acele convențiuni sau tratate ar face prin sine însuși obstacol la reînființarea acelu regim. Ce n'a împiedicat coexistența lucrului, nu pôte, este învederat, impiedica restabilirea regulată și normală a lui. Afără numai dacă nu ați voit, o repet, să faceți alusiune la o stare de fapt, la restricțiunii mintale, la sub înțelesuri, la ceva concesiuni și avantaje acordate pe sub mână, într'un cuvânt, afără dacă nu mărturisiti că aveți două feluri de angajamente internaționale, unele ostensibile, publice și la usul țerei ce se amăgesce și altul ocult, la usul numai a inițiatilor. Alt-fel dis că, în afără de textul oficial al acelor tratate, mai aveți câte-va clause secrete și adiționale, ascunse cu grijă prin ceva cartone, nu ale ministerului de externe, ci în veri-un loc mai discret și mai sigur de cât *foreign-officiul* țerei. Dar noi, cari nu represintăm aci de cât țără, nu putem ține compt de acele concesiuni ocultoate și oculte.

Iată răspunsul la partea acesta a argumentațiunii. Dar este măcar adevărat că regimul porturilor-france împiedică funcționarea tarifului autonom și a diferenței de tratament, prevădute în diferitele convențiuni? Cătuși de puțin! Căci dupe cum am stabilit-o și în raport porturile-france nu aduc, în ceea ce privisce regimul vamal al unei țări, altă modificare de cât aceea de a scôte din zona sau cercul vamal, un oraș, sau două. Restul teritoriului rămâne supus regimului fiscal general și spre a evita, cu, sau fără porto-francuri, introducerea în fraudă a mărfurilor, nu e decât un mijloc, certificatele de *origină*, cerute la introducere în interiorul țerei, în părțile lipsite de scutire.

Un alt argument invocat de cel ce a combătut proiectul, este acela că, dacă restabilirea portului-france ar face afacerea și ar fi în dorința gălățenilor, nu ar fi și în interesul și în dorința brăilenilor... (Intreruperi).

Voci : Manțineți liniștea.

D. vice-președinte, V. Pogor : D-lor, D. Blaramberg este înscris să vorbescă în regulament, și pentru că D-sa vorbesce în contra regulamentului, e nu pot manține ordinea. (Sgomot).

D. N. Blaramberg : Dacă nu voiți sau nu puteți să manțineți ordinea, vă prevestesc că sunt din acei ce știu a vorbi și în mijlocul desordinei, căci sunt hărșit cu terorismul. Dacă tumultul și agre-

siunile de la Orfeu și Bosel, dacă amenințările și vociferările de la Ateneu, dacă șargele de la Orfeu și chiar focurile de la porța Adunării, nu m'au speriat, nu starea anarhică de astăzi a ședinței mă va facesă reculez; ba nici chiar cugetarea că toate aceste acte de civism aș profitat mereu altora (aplaude); a profitat tocmai acelor cari ședeau numai la pândă și, în ori-ce cas, pe saltea de puf și catifea (aplaude); dar sunt însă din acei cari, când e vorba de îndeplinirea unei datorii, nu calculez nici pericolele, nici decepțiunile eventuale. Ce ați voi în acest moment este să abdicu, și încă, la ce? Nu la ambițiune și la onoruri, pe cari le am nesocotit tot d'a-una și lăsat adesea, chiar voluntar, altora, dar la dreptul meu de mandatar al țerei; la cugetarea și la conștiința mea. Să tac într'un moment unde e vorba de a justifica atitudinea și purtarea mea, de a deștepta și pe cei mai simpli și mai orbi asupra realității lucrurilor, într'un moment unde ași voi nu numai să vorbesc, dar să strig destul de tare ca să pot fi audiat nu numai în această incintă dar în țără întregă!...

Încă o dată, un alt argument al celor cari a combătut reînființarea porturilor-francure este că, în această cestiune, s'ar face silă sentimentelor Brăilenilor; că Brăila ar respinge singură darul ce'i oferim. Atâta ar fi de adevărat că măsura propusă de noi departe de a presinta avantaje, n'ar crea deca. rele și neajunsuri! Ei bine, cel mai bun răspuns de dat acelor cari afirm asemenea lucruri, este de a le aminti înseși iscăliturile cari sunt pe această propunere. Și știți ce atestă acele iscălituri? Atestă că *Unanimitatea deputaților Brăilei a luat această inițiativă* (aplaude prelungite). Dacă scomptați retragerea iscăliturii din partea veri-unui dintr'ensii spuneți-o, spuneți-o tare ca ei să vă audă și să vă răspundă, înainte de a se pune în urnă bila mută; căci e unu în numele lor mă cred dator să protest, tot așa de energic, ca și în al meu. (Aplause). Iată cel iscălit (citesce....) *Christodul Sulioti* amicul și colegul meu din Comitetul delegațiilor, *D. Mihail Marghiloman, Anastase Simu, Vericeanu N., Filipescu și N. Blaramberg.* (Aplause prelungite, sgomot mare).

Nu vă spun acestea cu intențiunea de a pune în dubiu onorabilitatea nimenui nici cu aceea de a ofensa pe cine-va; o spun ca să restabilesc faptele și adevărurile ce se degagieză din ele.

Cer să se mai constate un lucru și, în privința acesta, invoc tocmai mărturia colegilor mei Brăileni, dacă este adevărat sau nu că în ajunul alegerei mele, într'o întrunire din sala Paradis nu s'a tratat și cestiunea acesta a reînființării porto-france, și dacă n'am fost viu aclamat, tocmai când am făgăduit de a lucra, în măsura puterilor mele, la restabilirea

lor. Contestă cineva acesta? Nimeni... (Sgomot).

D. vice-președinte, V. Pogor : Constat că D. Blaramberg se obstină a vorbi în contra regulamentului. Eu suspend ședința. (Sgomot foarte mare).

—**D. vice-președinte** se scoboră de la biuro. **D. Lascar Catargi** ocupă fotoliul președinției. (Aplause prelungite).

D. președinte, L. Catargi : D-lor deputați, acei cari sunt de părere ca D. raportor să vorbească să ridice mâna... Majoritate. Prin urmare, D. N. Blaramberg are cuvântul pentru a continua. (Sgomot).

Voce : Faceți contra probă; nu e majoritate. (Mare sgomot).

Voci : Puneți la vot cu bile. (Mare sgomot).

D. C. Bobelca : E o contradicție între majoritate și minoritate; de aceea vă rugăm, D-le președinte, și fac apel și la D. Blaramberg, să puneți la vot cu bile.

D. N. Blaramberg : Dacă ar fi vorba de a renunța la un drept sau avantaj personal, aș înțelege asemenea apeluri și n'aș rămânea surd, nu numai la glasul D-sale, dar și la acela chiar a unui necunoscut. E vorba însă de a afirma imunitățile parlamentare, de apărarea drepturilor țerei și, fiind ast-fel, numai mort mă veți da jos de aci. (Aplause, sgomot). Și mi voi face datoria până la extincțiune de forțe și de voce!

Adineaori un onor. coleg m'a întrerupt dicându-mi că de ce nu m'am dus acum mai de curând la Brăila. Iată răspunsul meu: fiind-că deja din naintea alegerilor consultasem pe comitenții mei, asupra acestei cestiuni și avusesem într-aga și entusiasta lor aprobare, lucru care și explica graba cu care și cei-alți reprezentanți ai Brăilei s'au asociat la cererea mea și și au pus iscălitura pe propunere; și, al doilea, pentru că deja aci la București am primit o adresă din partea președintelui camerei de comerț a județului Brăila, prin care eram felicitat, dimpreună cu colegii mei, în termenii cei mai călduroși și măgulitori, pentru această frumoasă inițiativă. Acea adresă a fost și tipărită, în mai multe diare și în special în diarul „Epoca”. (Sgomot, întreruperi).

D-lor, nimic iarăși nu este mai de natură să dovedescă... (Sgomot mare, se bate în pupitre).

—**D. V. Pogor** ocupă fotoliul președinției.

D. vice-președinte, V. Pogor : D-lor deputați, bine-voiți a vă liniști și a vă lua locurile. D. prim-ministru voesc să vorbească. (Protestări, sgomot).

D. ministru al justiției, G. Vernescu : N'a cerut nimeni cuvântul de pe banca ministerială.

D. vice-președinte, V. Pogor : Liniștiți-vă, vă rog, ca să facem contra probă, dacă D. Blaramberg trebuie să vorbească. (Sgomot):

D. N. Blaramberg: Nu sunteți în drept să faceți și nu aveți trebuință de nici o contra probă acum că sunt la jumătatea discursului meu și când știți bine că mie mi s'a acordat, cu consimțământul Camerei, cuvântul; că acest cuvânt în cele din urmă nu mi se poate refusa, fără un adevărat atentat la imunitățile parlamentare și când știți că sunt hotărât a nu confunda puterea plămânilor cu numărul, și când sunt hotărât a nu părăsi tribuna până nu voi fi răspuns la toți și la toate. (Sgomot).

D-lor, adineaori un onor. coleg mă întreba de ce nu m'am dus în mijlocul Brăilenilor, atunci pe când alții din colegii mei au făcut aceasta, în minutul când se ținea sa se anunțase o întrunire, cu scopul de a discuta cestiunea porturilor-france.

V'am spus că dacă nu m'am dus este că eu avusesem grija de a consulta mai d'innainte pe comitenții mei, asupra acestui punct anume. Ceva mai mult, că în ziua chiar când am depus pe biuroul Camerei proiectul acesta de lege, venit din inițiativa parlamentară, primeam de la Brăila o adresă de mulțumire în capul căria se găsea iscălit D. Ștefan Beloiu, președintele camerei de comerț de la Brăila, prin care mă felicită pentru inițiativa meritorie, dicea el, ce luasem. (Aplause) Această adresă a președintelui camerei de comerț din Brăila a fost inserată în diare, a fost dată publicității și o puteți regăsi și astăzi în colónele diarului „Epoca”.

Când dar aveam la activul meu aprobațiunea sa subscrierea a celor cinci stimați colegi ai mei, cari exprimau, mai bine de cât ori-cine, sentimentele întregii localități, plus aprobarea camerei de comerț a Brăilei, ea însăși, prin organul președintelui său, D. Beloiu, ce atențiune și ascultare voiți D-vóstre să dau eu unui curent artificial creat în urmă de câte-va persoane din localitate, prin mijloce pe cari n'am trebuință să vi le mai spun, dar pe cari D-vóstre le ghiciți cu toții? (Aplause, sgomot).

Nu fac imputări nimenui și fie-care e stăpân pe aprecierile sale și scie cazul ce trebuie să facă de cutare sa cutare somațiune și hotărîrea la care trebuie să se oprească în cutare sa cutare impregiurare dată.

O mulțime de ómeni pe care'i stimez și iubesc chiar, s'au lăsat a fi induși în eróre de acel curent; unii chiar din amicii mei au luat lucrul în serios și până în momentul când voi vedea...

D. M. Marghiloman : Cestiune de explicare.

D. N. Blaramberg : Vă rog să nu vedeți în cuvintele mele de cât ceea-ee într'ensele. Ce am șis, privitor la stima și afecțiunea ce am pentru D-vóstre este și ce cuget. De altminterea nu șis de cât lucruri reflectate, cuvinte a căror răspundere o asum de mai nainte și pentru care sunt

gata să răspund, în cele din urmă, ori-cui, ori unde și ori când! Prin urmare fiți sigur că în tot ce am șis nu e nimic atîngător, și că, când vă șis aceasta, nu o fac fiind-că aș fi capabil să fiu intimidat. Am șis, D-lor, că deputații de la Brăila sunt subscriși în acest proiect de lege, numai spre a constata cât sunt de reuinspirați acei cari șis că eu nu aș exprima, în această impregiurare, sentimentele Brăilenilor, că aș fi óre cum în desacord cu voînța lor, spre a dovedi că în ceea-ce privesce această inițiativă parlamentară, reprezentanții Brăilei sunt toți solidari și spre a arăta cât de suspect este pretinsul curent ce s'a creat în urmă de alții.

Mai vedem în acest proiect de lege și subscrierea onor. D. Marghiloman tatăl, acesta iarăși e răspunsul cel mai elocuent ce putem face aceluia din D-nii miniștri care dicea, că aci n'ar fi vorba de portofrancuri, ci de portofoliuri. Dacă ar fi adevărat că aveam și scopul și cugetări ascunse de a aduce o crisă ministerială, la aceea maliție, care făcea din acest proiect o simplă mașină de rebel, numai părintele unuia din membrii cabinetului nu ar fi putut să se asocieze.

Nu protestă acea iscălitură singură în contra unor insinuări tot atit de perfide cât și de ridicole? (Aplause).

D. I. Marghiloman : Să vă răspund când a venit propunerea acesta de a circulat prin cameră, vedând în capul ei pe D. președinte al Camerei Lascar Catargi și alți bărbați din toate nuanțele eu am creșut că este o înțelegere unanimă ca să se dea Brăilei și Galaților porturile-france. (Claritate).

Declar că așa am creșut; dar având în urmă avisul mai multor comercianți Brăileni și ducându-mă la Buzău, între mai mulți amici comercianți, discutând toți au fost de opiniune că acest proiect de lege aduce o pagubă țerei, fără ver-un folos real pentru acele orașe.

Prin urmare, nu pentru că am dat o iscălitură, pentru o cestiune pe care o creșusem alt-fel de cât ea se presintă în adevăr, nu se poate face acum ver- o imputare pe cât se dovedesce astăzi că pentru țera este o pagubă 3 sau 4.000.000 pe an.

D. N. Blaramberg : Incă o-dată, eu n'am invocat iscălitura venerabilului D. Marghiloman, ca să susțin că D-sa este legat prin ea și că trebuie negreșit să voteze această lege, nici ca să 'i cer séma pentru ce are astăzi cutare sa cutare opiniune. Aceasta nu e nici în intențiunea, nici în dreptul meu. Am voit numai cu presința iscăliturii D-sale, alături cu noi, pe aceeași moțiune, să confund pe acei ce voesc a vedea în proiectul nostru de lege o mașină de rebel și o propunere având de la început un caracter de ostilitate contra băncei ministeriale...

D. I. Marghiloman : Nu este vorba de o cestiune ministerială aci, ci unde repet că s'ar sacrifica din budget aproape

4.000.000, și ar trebui să umplem acest gol cu noui impositi.

D. N. Blaramberg: Eu vă spun drept că nu înțeleg supărarea D-văstre, care n'are nici un motiv legitim. Cât pentru socotela de milioane ce faceți, aceea o contest.

D. I. Marghiloman: Nu mă pune pe mine, D-le Blaramberg, în pozițiunea de contradicțiune. D-ta știi bine cât te stimmez și cinstesc, și te rog să crezi că ceea ce votez este numai din convicțiune și că prin urmare numai din convicțiune resping porturile-france.

D. N. Blaramberg: Prin urmare, D-lor, iată explicațiunea ce eram dator să o dau, în ceea ce privește tendințele și caracterul inițiativei luate, în sensul restabilirii porturilor-france.

Acum trec mai departe.

S'a țin tot de D. Păuceșcu, care combattea acest proiect, că el, dacă nu ar avea de cât păcatul a fi o derogățiune la dreptul comun, la principiul de egalitate între diferitele orașe, că încă ar trebui să fie respins de la început. La acesta credeam a fi scutit de a mai răspunde, pentru că a fost una din obiecțiunile prevădute și combătute, în chiar raportul meu, dar fiind-că onor. Păuceșcu a revenit asupra lucrului și a crezut că acest argument este peremptoriu, bine înțeles fără a exclude pe acela al cinstei în materie de angajamente în genere și cu Germania în special, sunt și eu silit să insist și să dau mai multă dezvoltare obiecțiunilor noastre primitive. Ce este 'l întreb acea ființă, care se chiamă Stat, țară, națiune, este ea ceva cu totul abstract sau complexul unui întreg? Și nu există ore, între acel întreg și părți, raportul intim ce există între corp și organe?

Puteți ore concepe un interes general, fără ca să nu intre în compt și interesele particulare? Înțelegeți ca interesele locale, interesele divisionare să fie sacrificiate, fără ca interesele generale să nu se resimtă și ele? Se poate ore ca moleculele să sufere și corpul să fie indemn și sănătos?

Prin urmare, chiar dacă, — ceea ce nu este — chiar dacă porto-franco, nu ar avea de scop de cât satisfacerea unor interese exclusiv locale, de cât avantaje pentru Galați și Brăila, și nu ar profita de cât unei porțiuni a teritoriului, chiar dacă n'ași fi dovedit, precum cred că am făcut-o cu prisos, că Galați și Brăila nu pot trăi și prospera de cât sau cu regimul porto-francului, sau cu acea formă perfecțională a aceluiași regim, numită antreposit, întreb, nu am fi și atunci bine veniți, — deși e ridicol de a da cestiunei această proporțiune meschină, — nu am fi, țin, și atunci bine-veniți, nu am fi întemeiați și atunci să vă cerem acest lucru și să vă dăcem: faceți ca Galați și Brăila, care contribuie într-o proporțiune însemnată la sarcinile publice și la mărirea și prosperitatea țerei, faceți ca ele să nu piară, faceți ca ele cari sunt părți inte-

grante ale României, una și nedespărțită, să și reia splendoarea și activitatea lor de mai înainte?

Dar, D-lor, cum am spus, acesta este numai o parte a cestiunei, partea ei cea mai infimă, dar am să vă demonstrez că cine are să profite de reînființarea porto-francurilor este mai ales țera.

Onor. D. Kogălniceanu v'a spus, cu drept cuvânt, că cestiunea acesta este o cestiune eminentamente națională, că cine are să profite mai mult din reînființarea porto-francurilor sunt agricultorii români din toate unghiurile țerei, alt-fel țin, întreaga suflare românească. Acesta este strictul adevăr, precum sper a vă o dovedi îndată. Și cu această ocaziune voi răspunde și aceuia care țin că ar fi descoperit, în raportul meu, până și heresi economică de ore-ce ne-am permis să susținem că reînființarea porturilor-france este în legătură cu cestiunea agiului.

Am susținut acest adevăr în raport și 'l susținem și la tribună și, acel care a vorbit de heresi, este tocmai într-o completă confuziune de lucruri și de idei. Da, nețagăduit, reînființarea porto-francurilor, va avea între alte efecte bine-făcătoare și pe acela de a scădea, — nu țin că 'l va face să dispară cu totul, — dar va scădea într-o ore-care proporțiune agiul și iată cum explic și demonstrez acest fenomen economic.

D-lor, ce este aurul și moneda?

Apoi onor. D. Duca, oratorul minorității comitetului de delegați, voind să facă paradă de știință, ne-a întreținut ore întregi cu definițiuni și cu expunerea elementelor economiei politice, crezând negreșit că avem aci nevoie de un dascăl. D-sa credea a ne învăța ceva nou, spunându-ne că moneda e o marfă, un instrument de schimb, o măsură, un echivalent; că producțiunea se schimbă pe producțiune că capitalul e produsul muncii și cele-alte.

Așa este, D-lor, dar când este vorba de aur și de monedă, în raport cu țera noastră, D-sa trebuie să știe că țerile acelea cari, ca România, nu exploatează mine de aur, cari nu și pot procura acest metal nici în formă de pepite și sunt silit pe de o parte să 'l importe, iar pe de alta pe fie-care an să fac plăți de decimi de milioane, în monedă sunătoare, iar nu fiduciară, sunt silit să și procure acel aur aiurea.

Negreșit că a țera aurul și argintul drept bogăție, este tot una, cum s'a țin prea bine, ca și când cineva ar lua căruțul care duce un tezaur, drept tezaurul el însuși sau dupe cum țin Stuard Mill casa ce locuim, drept drumul ce conduce la densa.

La noi, mai că s'ar putea susține că funcțiunea monedei este încredințată grăului. Prin urmare, tot ce înlesnește la noi exportul grăului, în mari cantități, înmulțese și aurul, care dupe cum se știe este din toate metalele acela care e mai la adăpost de schimbări de valoare și ca atare intermediarul adoptat în genere.

Și nu se poate tăgădui această virtute porto-francurilor, de a fi un mare stimulent, pentru traficul fluvial și maritim.

Fie-care țară are specia sa de muncă și noi, ca o țară eminentemente și exclusiv agricolă, trebuie să subordonăm totul în bunătațirei și încurajerei debușurilor acestui fel de negoț, care singur ne aduce în schimb aurul necesar. Acestea sunt adevăruri ce se impun.

Și îndată ce recunoștem că acestea sunt adevăruri ce nu se pot tăgădui, întreb: cum suntem noi mai siguri să exportăm grăul, în mai mari cantități, cu debușurile fluviale sau cu acelea ce se pretinde că ni le oferă calea de uscat? Cu, sau fără, porturile-france?

A pune ast-fel cestiunea este cred a o și rezolvi, pentru că, chiar datele D-văstre statistice, dovedesc că pe cale de uscat exportul nostru acus un deficit și lasă încă la o parte cestiunea cea-altă, indiscutabilă și aceea, că nici o dată și necăierii calea de uscat nu s'a putut pune în paralel cu cea de apă, cu acea cale țină mergătoare.

Bine-voiți să mi arătați D-văstre, economiștii, cari în țesă generală sunt de o altă opiniune, că eu nu 'l cunosc, și dacă aceste două căi nu se pot compara, cum debușuri de două naturi așa de deosibite s'ar putea asimila și înlocui?

Debușul de uscat nu va putea, ori ce s'ar țin și face, înlocui cu avantajii pe cel de apă.

Prin urmare, vedeți că Brăila și Galați sunt puse, prin forța și natura lucrurilor, în condițiuni excepționale, tocmai din punctul de vedere al interesului și traficului general.

Așa fiind, este evident că noi cari susținem porto-francul, susținem un ce care interesază nu numai o localitate ore-care, ci țera întregă.

S'a mai adus un argument care s'a părut așa de puternic în cât și 'l-a însușit și D. ministru de externe. S'a țin: D-văstre cereți reînființarea porto-francului ca să siliți mâna Austro-Ungariei, pentru a fi mai trestabilă pe viitor, în ceea ce privește exportul nostru de vite, pe când D-văstre, cu reînființarea porturilor-france, 'l dați tocmai mijlocul de a nu mai avea nevoie de noi, spre a pune, mărfurile introduse de densa în România, la adăpost de tariful autonom. Acesta este o erore manifestă, și ca să v'o dovedesc, este destul să vă întreb care este epoca când Austria a făcut cu noi o convențiune și încă cu un sacrificiu moral pentru densa, de ore-ce a fost silită să recunoască deplina noastră suveranitate? *Epoca porto-francului.* Este adevărat însă că s'a scormit după atunci, între alte avantajii, ideea supresiunii porto-france; și acesta este lucrul la care am făcut aluziune în raportul meu, raport care, înainte de a se supune D-văstre, a fost citit și încuviințat de majoritatea comitetului delegaților; prin urmare, dacă ași fi înaintat ceva neexact,

cum s'a pretins de D. ministru de externe, evident că cel întâi care ar fi protestat ar fi fost onorabilul D. Lascar Cărgari. În raport nu era nimic atingător pentru guvernul care a încheiat convențiunea cu Austro-Ungaria, mai cu seamă că orî carî ar fi fost neajunsurile, orî carî ar fi fost criticele întemeiate, la carî a dat loc acea convențiune, obținusem ceva în schimb, obținusem și în fapt dreptul de a încheia tratate de a dreptul și de la putere la putere, cu un mare imperiū vecin, drept ce până aci ni se contesta de Turcia. Am amintit dar că, obținerea acestui avantaju, a dat ocaziune Austro-Ungariei de a ne impune la rëndul său oare cum desființarea porto-francului. Dar și atunci guvernul D-lui Lascar Cărgari n'a venit să conteste, ca guvernul actual, avantajile porto-francului, sau să restorne principiile adevărate în această materie.

Aproposito de acele avantajii, audeam pe unul din contradictorii dîcînd că citațiunile din Larousse și Maurice Block nu le a plăcut și nu 'i-a edificat.

Mă întreb însă cum se face, dacă trebuie să admitem, precum o pretindeți, că cestiunea din punctul de vedere economic ar fi controversată, că n'ați găsit până acum nici o citațiune de opus citațiunilor noastre ?

Ce se controversază, în adevăr, nu sunt avantajile porturilor-france, pentru o țară lipsită de industrie și a cărei singură bogăție este agricultura, ci regimul de porto-franco, în paralel cu regimul docurilor și întreprinderilor.

Și în privința acesta tocmai, raportul D-vostre și opiniunea tuturilor acelora carî apără porturile-france e în perfectă concordantă cu progresele științei moderne. Vă dîcem : am fi gata, chiar astăzi, să renunțăm la reînființarea porturilor-france, dacă ați fi în situațiune să ne dați acel succedaneu, acel echivalent, până la un punct ore-care: al întreprinderilor real. Întreprinderea real înlocuesce cu avantaju, în părerea celor mai mulți, portul-franc și iată pentru ce: Pentru că desființază acelui privilegiu, care supără atâta pe unii, ca populațiunea locală să beneficieze în mod exclusiv de scutiri, față cu drepturile fiscale; căci atunci și ea este supusă la toate taxele vamale, îndată ce marfa ese din magazin și întreprinse, ca să fie pusă în comerț și consumată.

Pe urmă un sistem perfect de dokuri și basinuri, implică un fel de ostrôve, un fel de porțiuni isolate ale portului, carî fac ca contrabanda să fie mult mai grea decât cum e în sistemul porto-francurilor, când orașul nu e înconjurat de lucrări de apărare.

Prin urmare, o dată cestiunea redusă la adevăratele ei proporțiuni, iată dilemă: Porto-franc sau întreprindere ! Iată partea cestiunii ce se poate serioș controversa și dacă, în această controversă, ar trebui să iată pozițiune, vă declar eu cel d'întâiu că

m'ași ralia la soluțiunea din urmă și, de și unul din autorii proiectului de lege, dacă ați fi astăzi în situațiunea d'a ne da antrepositele, basinurile și dokurile, în condițiunile europene și americane, m'ași fi raliat la soluțiunea D-vostre; dar cum dîcea onorabilul meu amic, D. Tzoni, tocmai acela care tace, de și cel mai competent în chestiunea această : *nous avons mis la charrue devant les boeufs*; am spus cu toții că desființăm porturile-france, când vom avea dokurile și antrepositele; și pe urmă de o dată și mai înainte de a avea pe acestea, pe când abia le găsim schițate și ebosate și întreprinse în modul cel mai vicios și ridicol, se recurge la supresiunea pură și simplă a portului-franc.

Cred că față cu neexistența, pentru moment, a întreprinderii și dokurilor, regimul porto-francului se impune și esitațiunea nu e permisă nimenui dar mai ales nouă, carî o mai repetăm încă o dată, aparținem unei țări eminentemente și exclusiv agricole și care numai cu exportul grânelor bate moneta.

Acăsta și explică pentru ce avem acel mare interes de a fi în permanentă în legături și comerciale și sufletești cu Occidentul, mult mai mult de cât cu Statele centrale, cu carî traficăm pe uscat. Și nu e aci numai o cestiune de sentimentalism, cum afect a o crede unii. Când onor. D. Duca ieri încrimina Franța cu atâta vehemență și nedreptate și avea aerul să respingă cu dispreț simpatiile franceze, adăoga că acele simpatii ar fi nise simpatii interesate. Interesate simpatiile franceze ! Ce impietate și ce ingrătitudine !... Interesate simpatiile franceze, după resbelul Crimeei, în care Franța 'și a vîrsat sângele, ca să ne restituie aceea Basarabia cu care în urmă alții, cese pretind români, au traficât și au speculat... (Aplause prelungite).

Dar chiar dacă ar fi adevărat că acele simpatii n'au fost cu totul desinteresate, ași putea și atunci să mă mărginesc a întreba ce simpatii în lumea această sunt desinteresate cu totul ?

Dacă Franța n'ar fi avut de exemplu alt mobil la actele ei generose de cât rudenia sîngelui, ore această rudenie ea însăși ar exclude și ideia de interes ? Nu negreșit, și cu toate acestea nimeni nu se gîndesce a recusa acest fel de simpatii și încă mai puțin a le desprețui.

Toate simpatiile în lumea această sunt rezemate pe interes. Mai mult, s'a observat că acelea carî erau întemeiate pe solidaritatea intereselor, erau cele mai solide și mai durabile.

S'a vădut chiar acest fenomen că națiunii făcute spre a se detesta, îndată ce se stabilesc între ele legături urmrate și intime de comerț sau de schimb, se uită de patru ori înainte de a rupe între ele și a 'și face război.

Cu toate urile seculare dintre Franța și Anglia, chiar cei mai aprigi șoviniști

nu mai cîntă ađi „Jamais en France... l'Anglais ne regnera“ la a care cîntec i s'ar putea responde cu vre un alt refren englez, amintind pe Malborough, pe Principele Negru sau alți heră și mari căpitani ai Angliei.

Vedeți dar că legăturile urmrate și strinse de comerț împiedică rivalitățile și ciocnetele dintre națiuni, împacă urele cele mai învechite, cu o singură condiție bine înțeles : Cu condițiunea ca în acele schimburi dîlnice, în acele tocmești, nici una din părți să nu 'și facă partea leului și să nu ofere celei-alte, cum se dîcea odată à propos de schimbul Basarabiei pe Dobrogiă, o urâtă scocică, pe o nestimată.

Prin urmare, plecând de aci recunosc că toate simpatiile repausă pe interese, dar când acel interes e onest, și reciproc, el e respectabil.

Din punctul acesta de vedere nu știu ce simpatii am putea avea, comercialmente vorbind, cu acea țară, cu care, dupe datele statistice, facem un comerț care se traduce în acest fel, că introduce mult, dacă nu și tot și nu ia nimic sau mai nimic, de la noi, în schimb ?

O repet încă o dată, bogăția noastră și agricultura, și exportul grânelor nu este serios asigurat de cât față cu Engllitera și cu Franța.

Prin urmare, tot ce favorisază comerțul nostru în această direcțiune, tot ce e un stimulent, pentru comerțul nostru maritim și fluvial, trebuie vădut cu ochi buni, trebuie încurajat în tot felul, și să atragă mereu solicițiunea ómenilor noștri de stat. (Înteruperi).

Cred că chiar cei carî la început au privit această cestiune, cu ore-care răceală și indiferență, ađi pot să 'și dea, chiar ei, mai bine sémă de ce ascunde această cestiune. Terorismul ce s'a practicat, numai spre a năbuși glasul partizanilor proiectului vă dovedesce îndestul că aci sunt interese mari în joc. (Aplause).

Simple interese economice, simple avantajii locale, nu ar fi mișcat atât pe guvern și n'ar fi deslanțat atâtea furtuni, patimi și recriminări.

Banca ministerială, mai ales, nu s'ar fi retransat, chiar și când, la spatele unui hotărât și nemilostiv *non possumus*. Ei dar timpul să ne întrebăm ce ascunde această rezistență disperată.

Unii, ca să ilustreze teoria D-lor, cu exemple, ne dîc : Voiți o dovadă pipăită că porturile-france nu mai cadréză cu știința modernă ? Priviți ce se petrece și în alte țări, unde asemenea porturi sunt desființate dîlnic.

Mai întâi avem exemplul Triestului și Fiume, acela al Batumului și chiar acela al Hamburgului, unde numai într'un interes de asimilare, în interesul mare al unității naționale, se caută a se desființa acest privilegiu, ca o urmă a vechel neatárnări politice și unde vedem că desființarea privilegiului este într'atât

subordonată la crearea de docuri și antrepozite uriașe, în cât nu sunt de cât câte va săptămâni, de când guvernul german alt-fel așa de umbrăjos, din punctul de vedere politic și așa de grăbit a desființa ori-ce rămășițe de particularism, prelungește, de la sine, încă pentru un an privilegiul de porto-franco al orașului liber, numai pentru că lucrările cari are să înlocuiască avantajele portului-franc nu sunt încă pe deplin sfârșite.

Iacă în adevăr ce citim în diarul economiștilor, pe care onor. și simpaticul meu coleg D. Epureanu mi-l împrumută în acest moment.

„... Imperiul german va contribui cu 40.000.000 la cheltuelile *Hamburgului* și *Bremei*, sau mai bine aceste cheltueli sunt deja făcute (cel puțin în mare parte), și de curând intrarea *Hamburgului* și *Bremei* în comunitatea vamală germană a fost celebrată printr'o serbare presidată de împărat. Aceste *orașe păstrează fie-care un port-franc* (teritoriū marginal), li se acordă ore-cari înlesniri vamale și populațiunile par dispuse a vedea lucrurile în partea lor bună; temerile în acest moment sunt reduse la minimum, *dar nici de cum stinse.*“ (A se vedea *Journal des Economistes*, redactat de D. Molinari, fascicula din Ianuarie 1889, p. 90).

Prin urmare, vedeți că pretutindeni este unanim admis că, porturile-france nu se pot suprima fără neajunsuri, de cât când ele se înlocuiesc prin cea nouă formă sau modalitate a porturilor-france, numită docurile și antrepozitele. Cum am obiceiul de a nu cere de la nimeni să mă credă pe cuvânt, am crezut de nevoie să vă dau citire extractului pe care onor. meu coleg D. Epureanu a bine-voit a mi-l remite.

S'a făcut cu porturile-france, în multe țări ceea ce s'a făcut în Germania cu jocurile la noroc. Ideia desființării lor și scrupulele afectate nu s'au născut de cât dupe ce, mulțumită acestui expedient, mai multe sate au devenit orașe și centruri mari, dupe ce palaturile au înlocuit colibele! Oare Brâila și Galații au atins deja apogeurile dezvoltării lor normale, ca să ne ridicăm în contra privilegiului care a contribuit așa de mult în trecut la transformarea lor?

Onor. D. Duca nu ne-a făcut grație nici chiar de un istoric al porturilor-france, în genere, și al comerțului din lumea întregă, dar cum a dispus prea bine D. Kogălniceanu, acel istoric era *ad usum, nu delphini*, ci al convertiților, încă mai dinainte, pentru că, fără a mai releva acel anachronism, care făcea din Cromwel un contemporan al anului mântuirii 1.100, din Robert Peel și alți oameni de stat, străini, arbitri comerțului României, lucru la care Camera prin ilaritatea ei generală ne-a scutit de a mai răspunde.

Dar, D-văstre, ați dispus ceva care aceea m'a atins și ar trebui să vă atingă pe toți, a mers până a tăgădui existența unui co-

merciū și unei marine naționale în România în trecut.

Am aci proclamațiunea la care făcea negreșit alusiune adineori D. Kogălniceanu, aceea a lui Alexandru Vodă Ghica îndată dupe întorcerea sa de la Constantinopol, în urma tractatului din Andrianopol, proclamațiune care dovedește că deja la 1832, marina noastră de comerț și traficul nostru, cu țările străine, se bucura de toate drepturile națiunilor celor mai favorizate:

Iată cea proclamațiune:

Domnii mei,

„In mijlocul solemnității de astăzi, două sentimente adânci și împart inima mea: d'o parte bucuria de a mă găsi inconjurat de *toți vecii mei tovarăși și amici*, și de a primi din partea lor mărturia dragostei de care am avut de atâtea ori dovadă și care mi a devenit astăzi și mai scumpă; de altă parte, recunoștința de care sunt pătruns către cei două puternici monarhi, cari în glorioasă lor soliditate, au restabilit patria noastră în vechile ei drepturi și privilegii, și i au pregătit o nouă eră, chezuindu-i noui imunități și instituțiuni cari o pun de aci înainte la adăpostul calamităților de cari a fost atâtea timp încercată.

„La toate aceste avantagiuri neprețuite pe cari le datorim transacțiunilor celor două Auguste Curți, înălțimea sa Sultanel, Mahmud Kan, a cărui glorie și putere să fie în vece neperitoare, a bine-voit la rugăciunea mea a adăoga noui prerogative cari pe lângă că ne permite de a ne părăsi nădejdea de a obține într'o di o marină neguțătorescă; pun negoțul nostru în stare de a dobândi totă întinderea, de care se poate folosi și vor deveni pentru noi un nou isvor de bogăție: precum este folosința *pentru culorile noastre naționale, de toate drepturile alipite la steagurile celor-alte națiuni*; tot astfel este încă și cu asemănarea Românilor, în ceea ce privește drepturile de vamă și negoțul lor maritim, cu supușii *puterilor celor mai favorizate* și a mai multor altor avantaje nu mai puțin însemnate, de cari veți lua cunoștință prin citirea ce vi se va da a nobilelor și înaltelor firmane, cari le statornicesc și pe cari timpul vi le va face mai bine cunoscute.“ (*La Hongrie et la Valachie*, par M. Eduard Thouvenel. Paris 1840 p. 341—343.)

— Prin urmare, să nu micșorăm și defăimăm trecutul numai, pentru trebuința exaltării prezentului.

D. Kogălniceanu: Corabia Marița.

D. N. Blaramberg: Istorie pentru istorie. Iată istoria adevărată și istoria în legătură reală și intimă cu înființarea porturilor-france.

Acum, D-lor, să mi permiteți, dupe ce am atins punctele acelea cari nu erau destul de precisate și dezvoltate în raportul meu, să răspund la obiecțiunile ce se fac regimului porturilor-france, ce voim

a reînființa, și cu acea ocaziune să mi permiteți să relev și ceea ce a fost de personal în răspunsul făcut de unii din colegii mei cari au combătut acest proiect, dar mai cu seamă de unii consilierii ai Tronului.

Incep cu onor. D. Carp, care mi a amintit amicia ce ne lega acum 20 de ani. Eu am bună memorie și mi aduc aminte că această amicizie s'a mai redescoperit o dată, și pot să iaș ca martor *Monitorul Oficial*. Era, mi pare, pe la 1869 sau 1870, adică în ajunul resbelului Franco-German. N'ași fi insistat asupra acestui amănunt, dacă el nu ar aminti un fapt care stabilește de ce uniți atunci, suntem despărțiți astăzi. Era în ajunul resbelului Franco-German, D. Carp făcea parte din cabinetul D-lui Manolache Costachi și avea și atunci de coleg pe D. Lahovari, și dacă nu mă înșel și pe D. general Manu. D. Carp atunci se reîntâlne un minut cu mine nu numai într'această gândire și în aceleași sentimente, dar spre a recunoște că ne datora noă cător-va și anume: scumpului și eminentului meu amic D. N. Ionescu care este din fericire și astăzi între noi și cu D. Bălăceanu care nu mai este nu numai pe aceste bănci, dar nici în postul său de la Constantinopole, care cu toții împreună au împedicat pe atunci să i se dea un vot de blam, mă grăbesc a o dice, nemeritat. În adevăr, acel vot de blam se propusese, tocmai într'un moment când, spre răspuns la cuvintele mele că locul nostru trebuie să fie acolo unde va falfăi drapelul frances, D-sa, adică D. Carp, declara solemn că o primesce. S'au găsit însă persoane cari au crezut că o asemenea declarațiune emanând de la D. Carp, în care ele nu aveaū încredere, nu i reasigura indestul, suspectându-l de simpatia D-sale germană și vrând ca conducerea acestei politici să fie încredințată altui om. Atunci onor. D. Ionescu, D. Bălăceanu, eu și alții am subscris o mițiune de ordine de di și de simpatie pentru Francia și am menținut acel guvern pe băncile sale. Și în ziua aceea D. Carp declara singur că are o induoită bucurie: aceea de a triumfa de adversarii săi și aceea de a se regăsi din nou alături cu amicul său de altă-dată.

Iată pentru ce ne am întâlnit atunci și lucru curios același lucru ne desparte astăzi.

Acastă simplă apropiere, la o distanță de 18 ani, vă pune în pozițiune, pe toți, să judecați, cine a rămas consecințe, cine a rămas fidel simpatiilor occidentale și cine s'a schimbat? Acela care e pe banca ministerială sau acela care se găsește în mijlocul D-văstre și susține porturile-france? (Aplause).

D. vice-președinte, V. Pogor: D-lor, sunt 6 ore, sunt dator să consult adunarea dacă prelungește ședința.

— Adunarea consultată încuviințază prelungirea ședinței.

D. vice-președinte, V. Pogor : Vă rog, D-le Blaramberg a continua.

D. N. Blaramberg : D-lor, dar cu D. Carp, uniți sau despărțiți e ceva care a rămas, stima reciprocă. O țic acesta ca se arată că 'mi pare foarte rău că D-sa a vădut în raportul meu ceva care ar avea de scop să aducă o atingere, fie onorabilității, fie patriotismului său. Dar dacă stim omul, dacă respect convicțiunile sale, chiar când ele nu sunt ale mele, sunt în drept la rëndul meu să cer să fiu plătit cu aceeași monedă. D. Carp de astă-dată mi se pare că 'n'a fost tocmai drept cu mine. D-sa a spus oprindu-se la o frasă din raportul meu. „Sunt ținut, prin pozițiunea mea de ministru la moderațiune, și de aceea nu voi discuta mai departe acest raport“. Față cu o asemenea declarațiune sunt dator să spun că 'l scutesc, în ceea-ce mă privește, că 'l scutesc complet de reticențele și de ori-ce 'l ar putea dispune la veri-un menagiament sau atenuațiune și că 'l autoriz a eși față cu mine din rezervă sau rețineră ce 'l impun funcțiunile sale.

Acăsta o spun și pentru că sunt curios să aud cu un minut mai înainte din gura D-sale ce găsește, ce a găsit, așa de enorm în lucrarea mea pe care voiesce a 'l lăsa să se sub înțelégă? Și în fine dacă insinuațiunea D-sale se referă la formă sau la fond?

Dar în fine cu D. Carp socotela mea, cum ați vădut, este curând terminată, am apucat două căi deosebite, este natural că la capăt să nu ne mai întâlnim, de cât foarte rar și foarte greu. D-sa nu 'mi cere socotela de ce am făcut în politică, ar fi pôte chiar rău venit să 'mi-o ceară; și ar fi tot așa de nedrept ca eu să discut atitudinea și purtarea D-sale de și calitatea D-sale de ministru ne impune, până la un punct ore-care, acăstă obligațiune, noă cară, ca deputați, suntem chemați a controla pe acel cară, ca D-sa, sunt depozitarii puterei. Ori cum, D-sa care crede că are așa de mult de țis, și că nu este în largul D-sale numai din cauza situațiunei sale înalte, D-sa, care discută programul și declarațiunile altora, n'ar trebui să uite că nu mai departe de cât ieri sau alalta-ieri, adecă de la venirea ministerului Rosetti, în noa lui transformațiune, a băgat deja în bosunar un program și a aderat la altul; căci s'au prefăcut toate proiectele D-sale de legi pe cară în timpul alegerilor le presinta ca ultimul cuvânt și al științei și al D-sale, ca un fel de decalog.

Prin urmare, dupe cum vedeți de la coupe aux lèvres, e câte o-dată departe și n'ar trebui ca tocmai D-sa să fie așa de sever și încă cu colegii D-sale de astăđi din minister, cară înlătură și densii partea genantă din programul lor. Și când țic acăsta, nu o țic fiind că fac o întorcere asupra mea însumi; căci eu unul n'am retractat și nu retractez, n'am renunțat și nu renunț încă, la nimic,

dupe cum am declarat o alegătorilor mei, încă cu ocaziunea alegerilor trecute. Onor. D. Lahovari a vorbit de coaliție, a vorbit de programul opozițiunei unite, cređend că încolțese pe o parte din foști săi colegi din opozițiune. Ați vădut însă cât s'a înșelat, pentru că în-suși o persoană dupe banca ministerială, D. Vernescu—și pentru acăsta 'l felicit— a țis : nu mă căesc de nimic din ceea ce am făcut în opoziție ; și eu iaș acăstă declarațiune ca un nou angangiamment de onóre nu numai că va rămânea fidel acelu-lui program, ce ne a fost comun, dar că 'l va aduce și la îndeplinire, astăđi când dispune de putere. Nu este însă, mai puțin adevêrat că acăstă declarațiune curagiósă se lovesce în cap cu cele țise de D. Carp; căci dacă programul nostru este un program condamnat pe banca ministerială, cum se sufer unul alături de altul, cum se impacă D-sa cu o persoană care nu regretă nimic din programul său făgăduințele și angagiamentele lui din trecut, și care promite, ca să țic așa, realizarea lor. Evident că nu 'l fixăm pentru acăsta nici un termen fatal. H lăsăm grijea să alegă D-sa singur momentul psihologic pentru îndeplinirea acelu-lui program, care a rămas și astăđi al nostru, de și, dupe D. Carp, el este acum un program revoluționar și utopist. Ori cum, dacă D. Carp condamnă programul opozițiunei și D. Vernescu declară că n'are nici o căință suntem siliți să admitem că alt cine-va atunci se căesece și s'a schimbat, dar ce este în orice cas sigur : este că cine-va aci se găsește mistificat.

O voce : Logic.

D. N. Blaramberg : Logica? Las altora grijea să spuă ce impune logica, eu în acest moment nu aprecies, mă mărginesc să constat. Dacă D. Vernescu, el în-suși, a făcut o asemenea declarațiune, dupe banca ministerială, ce să mai insist asupra declarațiunei alt-fel semnificative alt-fel categorice, ce ați auzit din gura acelu-lui, ce este încarnațiunea, ca să țic așa, a onestității și a caracterului Onor. D. Lascar Catargi. Ați vădut că D-sa nu esită să sacrifice ori-ce considerațiune, ori-ce situațiune personală, convingerilor sale. Nu, D. Catargi, dar va lăsa să i se protestese iscălitura, pusă de D-sa, pe acele angajamente solemne luate în fața țerei. Voi țic tot așa de și ađi există o ore-care rēcělă între noi și D. Dimitrie Brătianu și alții; voi țic că la urma urmelor, dacă agismentele puterei vor rămânea ce sunt, dacă guvernul actual va continua a accentua și de aci înainte intențiunea de a nu fi de cât o urmare a cabinetului Brătianu, mâna are din nou să strângă involuntar și instinctiv mâna și că bunii aș să se recunoscă și să se numere din nou. (Aplause). Pentru că realitatea brutală a faptelor va fi mai puternică de cât toate voițele, pentru că o să ni se urască a face meretă munca lui Sisif, a ne isbi vecinic de același zid, de aceeași ne-

putință de a face binele; și va veni un moment unde vom recunósce cu totul că obstacolul nu este acolo unde 'l căutăm!

Acum D-lor, 'mi veți permite să vă spun cum am declarat o deja alegătorilor mei și în rëndul trecut și în rëndul acesta, că nu numai nu mă căesc întocmai ca D. G. Vernescu de nimic din ceea ce am făgăduit, dar încă, că nu sunt venit în Parlament de cât spre a cere, spre a lucra la realizarea a tot ce era în program, până la o iotă; și când mă veți găsi în defect, primesc, cât pentru mine, să 'mi aruncați piatra, și apoi ce este așa de îndrăsneț și de utopist în acel program, de și abia ajunsți la părțile lui cele mai anodine, cele mai inofensive, ca să țic așa, cel puțin din punctul de vedere românesc D-vóstră v'ați speriat și ați dat îndărăt și de și deja dupe acum ne am isbit de o rezistență neînvinșă?

De o camdată ce v'am cerut și vă cerem este conținut în declarațiunile quasi unanime, a acelor ce țed pe acele bănci; cuvintele mătura și rêsina nu sunt eșite din gura noastră, ele sunt ale D-lui Alexandru Lahovari.

Dar D. Lahovari 'și ia ore cum astăđi vorba îndărăt și tratéză pe cei-ce rămân credincioși programului din opozițiune de încăpăținați și trufași.

Apoi încăpăținare pentru încăpăținare, trufie, pentru trufie, prefer de miș de ori pe cei-ce sunt încăpăținați și trufași în opozițiune, acelor ce nu sunt trufași de cât la putere și față numai cu cei mai mici și mai slabi. De obiceiuit acel ce pörtă capul sus în opozițiune, pörtă fruntea sus și față cu Coróna, chiar când sunt la putere. (Aplause).

Am cerut mătură și rêsină, dar am mai cerut încă un lucru, este: Bună credință și consecuență în politică.

De aceea nu mă afectă adesea faptele, cât mă afectă maximele, predicile și teoriile ce se etalez de multe ori cinic, la acăstă tribună.

De mult Jean Jacque Rousseau a țis că ura maximele cele rele, ca și faptele cele rele; și cu drept cuvânt, căci unele conduc fatal la altele.

Noi de la un timp încoa nu numai că asistăm la tot felul de capitulațiuni de conștiință, dar încă și la apologia lor țilnică. Fie-care se evertuésă a ne dovedi nu numai că sunt acomodamente cu cerul, dar încă că este a face probă de deșteptăciune în cât a nu se ambarasa de scrupule. S'a găsit ca să țic așa nu numai arguții, dar și formule, cu aparințe științifice, spre a justifica toate palinodiile. Ei, nimic mai revoltant și mai demoralizător de cât acest spectacol, care distruge până și germenul unei renovațiuni morale; căci amenință a căștiga și generațiunile tinere și toate păturile sociale.

Se abjur credințele pe fie-care minut, se face cu desinvoltură și satisfacțiune teoria lucrului. Ni se recomandă rețeta și nu oș simplilor cară nu înțelegem că lucrul

se impune prin legea progresului. (Aplause).

Se compătimesce cu noi, ca cu nisce ființe cari nu știu să fie în legătură cu mișcarea, cari nu știu că omul trebuie să aibă atâtea atitudini și atâtea programe, câte situațiunile deosebite sunt în viață.

Dar ca să revin la onor. D. Lahovari, nu este oare D-lui acela care a spus o dată de la tribună aceste cuvinte, colegilor săi junimisti din cabinet, că represintă opozițiunea miluită? Aceste cuvinte sunt consemnate în *Monitorul oficial* și astăzi revendică pe aceleași persoane ca conservatori statornici, ca pe nisce frați nu numai dintr'o tulpină, dar cu cari, dacă ar fi să 'l credem, D-sa a trăit mereu într'un gënd. D-sa care pe atunci era din opozițiunea activă și intransigentă!

A mai cerut și voit un lucru și voiți continua al reclama, cel puțin cât pentru mine, până când 'mi va mai rămănea un glas și un condei: pedepsirea acelor cari au săvârșit în această țară nelegiuiri și crime! (Aplause). Vedeți că nu ție delict; cuvântul delict este prea slab pentru asemenea fapte, cari nu pot îndestul să fie înferate.

Și când ved pe acele bănci bărbați cari se pregătesc dupe acum să distingă, și cari ție complezent: sunt colectivisti și colectivisti! cari susțin că între căpeteniile și sbirii regimului trecut sunt omeni cari merită stimă, cari pot fi chiar auxiliari utili și ai regimului actual; sunt în drept să mă alarmez și să protestez, dar mai ales să susțin că nimic nu e încă schimbat în țară, de și alți omeni s'au așezat pe băncile ministeriale. S'a lovit omeni cu săbiile și paturii de pușcă, a curs sânge nevinovat pe strade: aduceți-vă aminte nu mai de nenorocitul nostru ușier care a murit aci lovit de glonțul unui soldat și de acei cari armase în acea și mâna ucigașilor, aduceți-vă aminte de șarjele în contra studenților, de lovirile dirijate în contra unei populațiuni desarmate, pe piața teatrului și în curtea Palatului, și răspundeți dacă toate acestea sunt lucruri asupra cărora se pôte trece cu buretele.

Ca să n'am trebuință să le calific singur, ca să nu se atribue, cele ce ție aci, resentimentului și resburarei, mă voi servi cu câte-va reminiscențe, cu câte-va mărturii împrumutate acelor chiar cari șed pe acele bănci: și când voi dovedi că D-lor singuri au caracterizat ast-fel faptele și anume D. Carp care a spus în ziua când s'a discutat cestiunea șarjelor fără somațiunile legii și a spargerilor ferestrelor la Palat, și aceste cuvinte sunt consemnate în *Monitor*, că sângele nu spală noroiul, că îndrăsnela nu ajunge spre a acoperi crimele; că ce s'a petrecut în curtea Palatului și pe piața teatrului, fără motive și fără somațiuni prealabil, a fost un *assassinat*. Aceste toate sunt expresiunile proprii ale D-lui Carp, care cu aceeași ocașiune ne spunea asemenea că *repudiéază*

oposițiunea care și *dénse 'l repudiéază la rândul ei*.

Cât pentru onor. D. Vernescu D-sa 'și a terminat un discurs memorabil cu aceste cuvinte: 'Ți-ai început cariera glorios pe dealul Filaretului, ai să 'ți-o termini miserabil, într'o cameră umedă și întunecósă, pe un alt deal vecin, ca cel din urmă dintre rói făcători, acoperit de disprețul lumii întregi (aplaude), ca un asasin de cea mai rea specie. Și astăzi toate acestea au devenit greșeli politice și pe cadile! Și astăzi ni se spune că putem să vorbim de respundere, dar numai când e vorba de delict ordinare, ca furtisaguri, hofășii și altele. Ca și când singurul bun de prețuit și apărat ar fi banul, ca și când n'am avea o lege asupra responsabilităței ministeriale, care tocmai se ocupă de delicturile și crimele politice. Delicturile private, delicturile de drept comun înnobilate și ridicate în grad și crimele politice, adică cele comise în țării întregi, în contra vieței și libertăței, tratate ca lucruri indiferente, dacă nu și ca glume!

Vedeți odată mai mult, câtă dreptate aveam să mă ridic în contra sofisticării până și a principiilor eterne ale moralei! Vă preocupă cinstea! dar nu numai acei cari bagu mâna în posunar, lipsesc cinstei, ci și acei cari bag mâna lor criminală în sângele românesc! cari ating cu mâna lor sacrilege libertățile jurate: aceia mai ales! . .

Dar aceia cari au nenorocit și desmembrat o țară! Asasinii de cea mai rea specie cum îi numea D. Vernescu, aceia să fie uitați în așteptarea unei apotheosi sau reînțoceri triumfale apropiate; căci sunt dupe acum candidații D-vostre oficiali! (Aplause).

Ei bine D-lor, cu drept cuvânt țieca D. Catargi, sunt lucruri cu cari, ori-cine ar fi pe acele bănci, nu ne putem împăca. Vă jur că n'asi fi cerut mai bine de cât să nu fac personalități de acestea, dar D-lor, trăim în nisce timpuri unde lipsa de convicțiuni, unde lipsa de caracter trebuie să înspăimânte pe ori-cine.

Pustiul de inimă s'a lătit și mai mult, și dacă inteligențele, talentele abund, omeni cari știu a rezista tentațiunilor, a practica civismul, devin din ce în ce mai rari. Și când, rënd dupe rënd, omeni politici, aparținând la grupuri și opiniuni diferite, o-dată la putere, reediteze sistemul ce au detronat, încep fără voia ta a crede într'un fel de metempsicosă, într'un fel de mână a fatalității, ce se însărcineză să 'i conducă și piardă pe toți. Acea mână ce ne apasă e un numesc a fatalității. Botezați-o D-vostre alt-fel, dacă credeți că e a altei forțe și că acea forță e conștiință. (Aplause).

D-lor, noi aceștia cari am luat inițiativa porto-francului, am fi voit să discutăm această cestiune degagiată de ori-ce 'l e strein; nu e vina noastră dacă ne-ați tirat pe un teren cu totul ardator.

O voce: Cine v'a silit?

D. N. Blaramberg: Fac apel la memoria D-vostre tuturilor, spuneți ce s'a petrecut dupe citirea raportului? Dupe citirea raportului, de și discuțiunea generală se deschisese, nimeni nu s'a ridicat să ia cuvântul în contra legii. În ori-ce altă ocașiune și în ori-ce alt Parlament acestea nu puteau să aibă de cât o semnificare: adopțiunea unanimă a proiectului. În zadar s'a făcut apel la adversarii propunerii; a fost peste putință să 'i decidem a eși din mutismul lor calculat, atât pe dēnșii cât și pe membri cabinetului, și când constatăm că toate acestea nu ascundeau de cât intențiunea de a sugruma și proiectul și discuțiunea; de cât dovada că totul era deja preparat să ticluit, nu putem îndestul să ne întocrem capul. A trebuit să se execute, ca să ție așa, partisanii proiectului, să defileze, unul câte unul, d'înaintea D-vostre, spre a evita o execuțiune mută și o surprindere.

Onor. D. Grigore Păucescu care cel întâi a combătut în fine proiectul ne-a spus de la cel d'ântei cuvânt că amicii porto-francurilor trebuiau să 'i facă doliul despre proiectul lor de lege; că el n'avea nici un sorț de a fi admis; căci guvernul îi va opune *veto* său. Mulți deputați indignați de această mărturisire întrerupeau, strigau. Cât pentru mine nu sciam cum să 'i conjur să tacă; căci fiind date relațiunile oratorului cu cabinetul, nici un cuvânt nu era de pierdut și dēnsul spunea cum țieca francesul numai mărgăritare.

Il parlait d'or ar fi țieca francesul. Vorbia cu o francheță, spunea lucruri așa de prețioase în cât ar fi fost păcat să se perdă înăcar o virgulă. D-sa da cabinetului, prin anticipațiune, replica, fără timp în adevăr, dar o da. Ne-a spus de la început ce este la spatele acestei cestiuni; ceia ce cabinetul va fi silit să ascundă prin frase mai mult sau mai puțin întortochiate și dibace. Mâna fatalității . . . ne-a țieca într'alte cuvinte D-sa . . . suntem legați. Ce și cum? Nu mai întrebați; *non possumus* . . . Atunci am creșut un minut că nu vom mai fi divisați între partizanii și adversarii ai porturilor-france, ci între apărători ai autonomiei noastre naționale și între omeni cari țin să placă aiurea, sau să mențină chiar și când o situațiune ore care; între omeni ce au liberul lor arbitru și acei ce nu 'l mai au; căci această adevărata cestiune care s'a născut din francheța D-lui D. Păucescu, lucru pentru care îi adresez mulțumiri și 'i fac complimentele mele.

Cât pentru mine unul dacă vreți să scrutați și cugetările mele intime, e adevărat că atunci, dar numai atunci, s'a născut și în spiritul meu bănuiala că aci ar fi ceea ce francesul numesc *anguille sous roche*, că rezistența guvernului ascunde ceva eminent politic.

Cu cât mi se țieca mai mult ca să mai lăsăm acest proiect să dormă și să nu stricăm luna de miere a ministerului, cu atât

ajungeam mai mult a mă convinge că e vorba de negarea unui drept al țerei. Dar în sfârșit, dupe cuvintele D-lui Păucescu am strigat și eu *Eureca*, ca doctorul care voind să nu se înșele asupra diagnosticiei sale pipăe și regiunile din pregiurul organului ce se presupune a fi sediul răului 'mi am fixat și mai mult, 'mi am concentrat cu totul atențiunea asupra cestiuneii porto-francului. Am început a pipăi și eu cōsta și inima întregului organism și m'am incredințat și întărit tot mai mult în bănuiala mea d'ântăiū că România nu 'și mai aparține.

D-sa nu ne-a spus însă totul, dar restricțiunile sale mintale ni le spune ađi *România Liberă*, și 'mi pare rău că onor. D. Catargi a cređut că tōtă lumea este deja edificată asupra acestui lucru și nu v'a citit însuși conținutul, articolului *României Libere* care merită să fie analizat și degustat cu amănuntul.

Iată ce ăice *România Liberă* de astăđi: „Cam ast-fel, înainte de a se fi votat legea inamovibilităței, s'a întemplat remanieri în personalul magistraturei, cari sēmēnă cu miđlocul propus de Victor Hugo, pentru întemeierea păcei univērsale. Dar să sperăm că pe viitor cel puțin și sub domnia unei noui legi, va înceta obiceiul de a numi săū demite magistrați numai pe motivul strimt că ar fi avēnd alte convicțiunii politice; căci tōte considerațiunile de partid și personale ar trebui cu desēvirsire înlăturate când e vorba de numiri în magistratură, unde numai interesul unei dreptăți impersonale caută să decidă. În discordanță cu misiunea ce a fost incredințată cabinetului, care a fost o misiune de împăcare, vedem rēsărind din nou pe orizon pericolul unor procese de rēsbunare politică, ca cel privitor la desordinile comise la unele redacțiuni și în sfērșit ca procesul pe care unele elemente voiesc să 'l facă fostului cabinet Brătianu. E evident că asemenea lucruri sunt cu totul contrarii rolului de împăcare cu care Corōna însărcinase cabinetul și că tōte acestea nu pot de cât să alimenteze și mai mult urele și rēsbnările politice; căci în privința acestui rol D. ministru de externe s'a exprimat în Martie în numele noului cabinet. „Garanție de „impunitate pentru guvernul trecut? Noi „în această privință — și aastă declarațiune „o fac în numele întregului guvern — cre- „dem și nu ne vom depărta nici o-dată „de această credință, că în politică *greșalele* „se îndreptăză, dar nu se rēsbnă. Dacă „D-vōstre credeți că în țera acesta la fie- „care rēsturnare de guvern să se ajungă „la *rēzbunare și pedēpsă*, dacă credeți că „pentru fie-care greșelă politică să fie, în „afară de rēsponderea morală, în afară „de pierderea puterii, și o rēspondere „care atrage dupe sine pedēpsa, dacă „D-vōstre voiti să aruncați țera într'o „confusiune și convulsiune nepomenite, „declar că nu noi ne vom preta la un ase- „menea joc“. (Era nouă p. 291).

.... „Dar să sperăm“:

„Nu știu dacă membrii săū organele o- pozițiunii au spus mai mult de cât *România Liberă*, adică monitorul oficios al guvernului, privitor la cele ce se petrec în culise. Eu cred că dacă n'au făcut'o a fost că ereaū mai preocupate de ceea ce a făcut mētura și nu au mai cercetat de aprōpe și calitatea reșinei.

...Cestiune de împăcare, dar cu cine? Cu țera? Cu noi? Dar atunci puneți mână dacă nu pe inima D-vōstre, pe inima și pulsul țerei, și eu vēd cu întristare că numai acesta n'o faceți și nu voiti s'o faceți și pentru causă.

Este adevērat că D. Carp a ăis ceva cam așa, privitor la impunitate, dar a ăis-o în miđlocul protestărilor și fac apel la acei din membrii din opozițiunea unită cari formaū falanga heroică, cari au adus în Camera trecută căderea guvernului Brătianu, dacă n'a fost în miđlocul protestărilor energice și unanime, a tuturilor, afară de unul din onor. noștri colegi cari într'un moment de cavalerism și aducēnduși mai mult aminte de datoriele sale profesionale ca avocat, de cât de acelea ce avea ca mandatar al națiunii, a ăis că dacă Brătianu va fi trimis înaintea curței de casație, D-sa 'i va lua a-părarea.

Acēsta era o mișcare care se pōte explica printr'un elan de tinerețe și prin prejudecățile profesionale, dar nu prin sentimentele de român și de liberal; dar noi cu toți am protestat ca un singur om în contra ideei de a se amnistia trecutul, necum de a se reabilita și reînvia.

D-lor, 'mi adusei aminte că în porturile-france am omis de a spune un cuvēt și asupra obiecțiunilor basate pe cifre.

Onor. D. Catargi v'a spus deja ceea-ce ne autorisa să ne înscrim în fals contra acelor cifre, dar mi se pare că acest argument, avēnd o mare însemnătate la ochii unora și fiind-că, acele cifre fictive și fantastice dovedesc mai bine de cât ori-ce partidul luat din partea acelora cari combat acest proiect de lege, din punctul de vedere economic și cari susțin că el desorganizează finanțele Statului, că creează un gol în casele publice, mi se pare, ăic, că acest argument, avēnd o mare însemnătate, e bine să 'i dăm mai multă desvoltare.

Deja cu ocasiunea raportului am dovedit ce credință se pōte pune pe datele statistice vamale, chiar în țeri ca Franca unde într'un interval numai de câți-va ani s'au constatat erori de cifre de la 17 până la 40 la sută.

Dar ce se ăicem de teoria aceea nostimă, care consistă a recusa tocmai pe pacienți și a pretinde că Galați și Brăila nu trebuie să credă ce simt și vēd, ci ceea ce li se spune de cei interesați la mântinerea stărei actuale de lucruri. Acolo unde faptele vorbesc, presumpțiunile și teoriile trebuie să tacă.

Acest sistem de a presinta lucrurile aduce aminte, dacă memoria nu mă înșală

aceea scenă din Sganarel unde unul bate pe altul, și cel bătut fiind un adept al înducelei metodice, în filosofie, când se vaită de a fi lovit este întâmpinat cu cuvintele: nu ăicea că ești, ci că ți se pare că ești bătut, adică nu crede ce simți, crede ce ți spun eu. Ei, mi se pare că acesta este sistemul ce se aplică Galațiului și Brăilei când este vorba de cestiunea porturilor-france; căci stărei lor de decădere reală li se opune o stare înflorită inchipuită, rezultând din cifre fantastice și arbitrare.

Dar cel puțin asupra acestui punct am autoritatea D-lui ministru de externe, care ne-a concedat singur, că cifrele nu au valōre de cât când sunt în concordanță cu faptele. Acēsta este și părerea noastră.

Dar abordând însuși cifrele, vē rēspond cu D. Catargi că ele sunt desmințite și de următorul fapt:

Drepturile percepute de comună pentru export sunt o normă care nu pōte înșela. Proporțiunea dintre unele cu altele trebuie fatal să cadreze și concordeze; căci în adevēr e vorba d'o deciziunii percepută pe un capital de... Cine are dar cifra deciuielei, are necesarmente și pe aceea a capitalului.

Ei bine, cifrele sumelor incasate de comună jură cu cifrele pretinse realizate de vamă și reduce, cele patru milioane anuale, la ceva inferior unui milion pentru ambele orașe Brăila și Galați.

Acēsta ne scutesce de ori-ce comentariū.

Onor. D. Păucescu s'a ridicat în contra porturilor-france și din punctul de vedere al stabilităței, ridicându-se în contra oscilațiunii de la un sistem la altul, adăogând că preferă rēul statornic deselor schimbări. Aci s'a arētat că e un adevērat conservator, dar conservator cum se ăicea odată în Franca *borne*. O asemenea teorie echivalēză cu negațiunea statornică și vecinică a progresului.

Ar mai fi ceva de relevat, dar pōte că nu este în rolul meu să o fac. Las această grijă membrilor din partidul liberal conservator cărora li s'au aruncat în față această insultă gratuită, că nu este de ajuns să ăică cine-va că e liberal-conservator, chiar din ajun, ci trebuie să mai dovedescă că e moral și capabil.

Acēsta la adresa tovarășilor de luptă din ajun, cari pe atunci se găseaū toți demni și sublimi.

Mă voiū mărgini a observa numai în trecăt că asemenea mărturisiri, chiar când ar fi adevērate, sunt imprudente; căci dacă nu sunt spre lauda partizanilor, nu fac nici elogial șefilor. Ni s'a vorbit asemenea de același ministru, de banca ministerială, ca de un loc de supliciū și de durere.

Vēdēnd însă graba ce pun unii de a se așeza pe dēnsa, încep a crede că există în lumea acēsta, între alte apetituri, și acela al durerii! . . . .

În fine, D-lor, fiind-că, aceste debateri au fost lungi, pasionate, și fiind-că chiar

cuvântul nu l-am putut obține de cât în extremis...

D. vice-președinte, V. Pogor : Cu călcarea regulamentului.

D. N. Blaraberg : Onor. președinte ȳice : cu călcarea regulamentului.

Dacă aș putea găsi pe cine-va în aceste ziduri, necum în această luptă neutru în cestiune, aș primi mai d'înainte arbitragiul sêu, între mine și D. vice-președinte.

Din nenorocire suntem astăzi împărțiți în două tabere vrășmașe și interesate în cauză și fiind-că, nu este nimeni care să ne pôtă judeca și departaja, în mod imparțial, atunci părere pentru părere : Eū ȳic nu numai că am fost în limitele regulamentului dar că nu de mine ci în contra mea, a fost călcat regulamentul, în modul cel mai nepomenit; că s'a încercat chiar a mi se face violență; că s'a creat ast-fel o stare anarhică în Cameră și că însăși membri puterii executive au încălcat asupra suveranității naționale, făcând pe președinte a'și uita rolul și a 'și părăsi fotoliul.

Prin urmare dar, termin cu un singur cuvânt. Cred că, ori care ar fi opiniunea cui-va, din punctul de vedere economic, în privința avantajelor și neajunsurilor porturilor-france, ceva însa care a rămas statornic, ce-va care a rămas în mintea și inima tutulor, cutez a ȳice, în aceea chiar a adversarilor acestui proiect, și care îi va urmări ca un vis urit și o remușcare, chiar dupe ce șivor depune în urnă bila neagră : Este că cestiunea acêsta nu era numai o

cestiune economică, ci era și o cestiune mare națională, o cestiune mare politică, este că porto-franco sau portul scutit și liber a ajuns să fie la noi : România-scuită, *România-francă* de călcăiul german. Am ȳis. (Aplause).

Voci : Închiderea discuțiunei.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti : D-lor, n'am de cât două cuvinte de ȳis : față cu afirmațiunile cari s'au făcut cum că ar fi o legătură care ne-ar obliga pe noi în cestiunea porturilor-france cu verî-o putere ôre-care, țin să constat că acêsta alegațiune este cu desêvârșire neexactă ; cestiunea acêsta e o cestiune de interes economic intern, și numai din acest punct de vedere v'am rugat să nu votați acest proiect de lege care, dupe părerea noastră, nu e în avantajul intereselor economice ale țerei.

Acêsta este declarațiunea ce am ținut să fac onor. Adunări.

— Se cere închiderea discuțiunei și punindu-se la vot se primesce.

D. vice-președinte, V. Pogor : Acum D-lor, pun la vot luarea în considerațiune a proiectului de lege.

D. C. Lecca : Cer cuvântul pentru punerea votului.

D. vice-președinte, V. Pogor : Aveți cuvântul.

D. C. Lecca : D-lor deputați, am luat cuvântul asupra punerii votului și vê rog să admiteți ca votul să fie cu apel nominal pe față, ca țera să ne cunoscă pe acei cari subscriem cu o ȳi înainte și pe

urmă ne ducem și ne supunem voinței guvernului... (Aplause) ; și se mai scie că sub Camerile trecute au fost iarăși 82 de deputați cari au subscris liniî de căi ferate largi și la vot au rămas 28; și țin să se mai cunoscă că, precum înainte erau unii supuși unui om și astăzi este tot așa ; s'a schimbat firma, dar sistemul este tot același. (Aplause).

Voci : Și noi, D-le președinte, cerem votul cu bile.

D. vice-președinte, V. Pogor : De ôre-ce sunt 15 deputați cari cer votul cu bile, se va pune la vot cu bile luarea în considerație a proiectului de lege.

Adunarea procede la vot, și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votați	159
Maioritate absolută	80
Bile albe	56
Bile negre	103

D. vice-președinte, V. Pogor : Adunarea nu a luat în considerațiune proiectul de lege.

D. Lascar Catargi : D-le președinte, vê rog ca în ședința de mâne se supuneți la aprobarea Camerei demisiunea mea de președinte.

— Ședința se ridică la 7 ore și 10 minute, anunțându-se cea următoare pe a doua-ȳi 14 Ianuarie 1889.

No. 27.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Ședința de la 14 Ianuarie 1889

Președenția D-lui vice-președinte, V. Pogor, asistat de D-nii secretari U. Boldescu, A. Hinna, A. Simu și G. Dem. Teodorescu.

— Ședința se deschide la ora 1 după amiazi.

— Prezenți 156 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 19 D-ni deputați și anume:

In congediu:

D-nii T. Anastasiu, G. Gr. Cantacuzino, M. Marascu, C. Kogălniceanu, I. Negulici, V. Urseanu, I. Lecca.

Fără arătare de motive:

D-nii C. A. Andrieș, D. Bădescu, N. Gavrilescu, L. Goilav, T. Ionescu, I. Lahovari, D. Popescu, V. Poenaru, C. Ressu, E. Sturzda, Gr. Cozadini.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se acordă congediu D-lui G. Marescu.

— Se trimite la comisiunea de petițiuni: petițiunea D-nei Sița C. Paraschivescu, a mai multor locuitori din comuna Lacurile-de-Jos, județul Argeș, a preotului Gh. Scarlatescu, a mai multor locuitori din comuna Coșoveni, județul Dolj, a mai multor locuitori din comuna Taslău, județul Neamțu, a D-lui Ion Darvarianu, a mai multor locuitori din comuna Inotesci, județul Prahova, a D-lui V. Popescu, D-lui N. Dumitrescu, a mai multor locuitori din satul Ocica, județul Neamțu, a mai multor funcționari din județele Covurlui și Tecuci, a mai multor locuitori din satul Lamașeni, județul Suceava, a mai multor locuitori din satul Hulub-Noș, județul Botoșani, a mai multor locuitori din orașul Slatina, a mai multor locuitori din comuna Vlădesci, județul Muscel, a mai multor locuitori din comuna Stănesci-Chirculesci, județul Vlașca, și a mai multor locuitori din comunele Lipia-Bojdani și Căciulați, județul Ilfov.

— Se trimite la comisiunea bugetară petițiunile călugărilor monastirei Vorona din județul Botoșani și a D-lui profesor M. Farchy.

— Se trimite la comisiunea de indigenat petițiunile D-lor P. Vidrighin, N. Befa și H. și L. Costiner precum și 6 proiecte de lege relative la naturalizarea D-lor Fr. Xavier Haque, Xen. Roman, Max I. Șapira, G. Costescu, Chr. M. Misir și G. Lepri.

— Se depune 12 raporturi ale comisiunii de indigenat relative la naturalizarea D-lor: D. I. Anastasiu, G. P. Zervo, Sterian Iosef, Mihăilescu Lambru, Moise Russu, Sotir Hr. Tarpo, Faur Iosef, M.

Goldstern, D. Popa George, C. Paikides, R. Tonciu și Hurmuze George.

D. vice-președinte, V. Pogor: D-lor deputați, cu mare regret îndeplinesc însărcinarea ce am de la D. președinte Lascăr Catargi, să anunț demisiunea D-sale din președinția Adunării.

— Consult Adunarea dacă primesce sau nu demisiunea?

Voci: Nu, nu.

D. L. Catargi: Rog atât pe amicii mei cât și pe membrii din majoritate să 'mi primescă demisiunea. Sunt foarte hotărât să persist în demisiunea, ce am dat; căci, după scenele urmate în ziua în care Camera a luat vacanță și după cele întemplate ieri, chiar în interesul lucrărilor Camerei este ca eu să nu mai rămân la președenție.

Vă rog dar cu insistență să 'mi primiți demisiunea. Nu țin nici un cuvânt mai mult.

O voce: Să respectăm dorința D-lui președinte. (Sgomot).

D. vice-președinte, V. Pogor pune la vot demisiunea D-lui președinte Lascăr Catargi prin sculare și ședere.

Voci: Minoritate:

Voci: Majoritate. (Sgomot).

D. N. Ionescu: D-le președinte, voiți să respectăm regulamentul său ba?

D. vice-președinte, V. Pogor: Neapărat că trebuie să 'l respectăm.

D. N. Ionescu: Apoi, dacă voiți să 'l respectăm, trebuie mai întâiu ca fie-care din noi să stea la locul său; iar nu să ne grămădim în mijlocul sălei; căci ast-fel nu puteți constata votul.

D. vice-președinte, V. Pogor: D-lor deputați, vă rog să treceți fie-care la locurile D-văstre.

D. N. Ionescu: Acum, când e să puneți votul, trebuie să avem mai întâiu opinia guvernului.

Președintele Camerei, D. L. Catargi a făcut o propunere, s'a despărțit de majoritate, nu mai reprezintă majoritatea. Acum cum voiți să impunem acolo la președenție pe candidatul minorității? Această va fi grav.

Prin urmare este de trebuință ca asupra acestui vot D. președinte al consiliului să se pronunțe și să ne invite a procede imediat la alegerea președintelui; căci Adunarea, având numai vice-președinți, nu poate fi netumultuoasă.

D. G. Panu: D-le președinte să nu uitați că atunci când s'a ales D. Lascăr Catargi președintele acestei Camere, s'a ales în contra voinței D-lor miniștri, prin urmare astăzi guvernul negreșit că trebuie să adere la demisiunea D-sale... (sgomot).

O voce: Nu este adevărat.

D. N. Ionescu: D-le președinte, vă rog, bine-voiți a invita pe D-nii deputați să 'și ia locurile D-lor pentru ca să putem auzi; noi nu auzim nimic din ceea ce se spune, din cauză că mai mulți de-

putați stați în picioare și vorbesc în giurul nostru. (Sgomot).

D. vice-președinte, V. Pogor: Vă rog, D-lor deputați, să bine-voiți a vă lua locurile, pentru ca să putem lucra.

Acum D. Păucescu are cuvântul.

D. Gr. Păucescu: Când s'a dis ieri și se dice și astăzi că, în urma votului de ieri, respectabilul nostru președinte D. Lascăr Catargi nu mai poate să presideze această Adunare, eu cred că noi trebuie să dăm votului nostru înțelesul cel adevărat, înțelesul acela pe care l'am avut noi toți aceia cari am votat în contra acelei propunerii.

D-lor, înțelesul votului nostru nu poate cătuși de puțin să atingă pe onor. nostru președinte D. Lascăr Catargi, în care avem totă încrederea și 'i purtăm totă stima, ci înțelesul votului nostru nu se poate lua alt-fel de cât ca o apreciere diferită de aceea a D-sale, pe care noi am avut-o în privința unei cesțiuni economice și financiare, și numai ast-fel am votat contra acelui proiect de lege. (Aplause.)

Dacă va fi fost cine-va din cei cari au votat contra, cari să fi dat votului său un alt sens, acesta nu ne privește pe noi, pentru că eu și alții mulți din colegii noștri cari am votat contra, am înțeles că votăm asupra unei cesțiuni economice, iar nici cum am înțeles că votăm contra acelei propunerii pentru că nu mai avem încredere în președintele nostru.

Ei bine, în intențiunea mea, care am luat cuvântul ca să combat această propunere, nu a fost ca să dăm un vot de încredere veneratului și stimabilului nostru președinte, ci a fost ca să dăm un vot după convicțiunea noastră, într-o cesțiune economică și financiară, și intențiunile cari ni s'a atribuit nu au trecut un singur moment prin mintea nici unuia din noi; ci au fost numai în imaginațiunea aceluia cari vor să aducă intrigă și desbinări în majoritate. (Aplause.)

Iată pentru ce rog Camera a se uni cu noi ca să rugăm pe președintele nostru să 'și reia locul, de ore-ce D-sa astăzi ca și ieri se bucură de într-o încredere a Camerei.

D. vice-președinte, V. Pogor: D. Catargi are cuvântul.

D. Lascăr Catargi: D-lor, am luat cuvântul ca să dau o explicațiune. 'Mi pare rău că, după declarațiunea ce am avut onore a face, D. Păucescu vine și dă alt înțeles demisiunii mele. Nu am voit să intru în detalii, tocmai pentru ca să nu perd timpul Camerei, dând loc la o discuțiune care nu ar fi de nici un folos. Am spus că, după cele întemplate în ziua când s'a luat vacanță, și după cele petrecute ieri, m'am gândit foarte mult și am hotărât să nu mai stați la președinție. Nu pot să mai îndeplinesc această îndatorire, și iată pentru ce: Eu sunt învățat cu președinția de aproape 30 de ani. Din Moldova am venit aci când s'a întronizat amândouă Camerele, ca vice președinte; fiind-că mi-

tropolității pe atunci erau vice-președinți de drept și am avut onoarea aci de a conduce lucrările unei camere compuse de persoane cu totul necunoscute mie, pe cari nici nu le vedusem vre-o dată până atunci.

Am avut adese-ori ocaziunea a infrunta scene foarte turbulente, dar în tot-d'una turburările veniau de la minoritate, iar nu de la majoritate. (Aplause).

Eu sciu a mă lupta, dar a mă lupta cu dușmanii, iar nu cu ai mei. (Aplause)

D-lor, s'au petrecut lucruri cari vă spun drept, m'au amărit până la suflet; s'au vădut rude, s'au vădut amici ai unor miniștri cari veneau și provocau turburări, și toate acestea nu în interesul Camerei.

Vă rog dar D-lor, și vă suplic să nu se mai peardă timpul Camerei; vă rog să 'mi primiți demisiunea; căci, ori-ce veți face, și ori cum veți pune cestiunea, demisiunea mea este irevocabilă. Fac această rugăciune și către amicii mei și către majoritate; eu astăzi nu mai represint majoritatea....

D. C. Bobeica. Car cuvântul.

D. Lascar Catargi. Nu fac aluziune la votul de ieri pentru porturi france. Camera e suverană, poate să hotărască ori cum, mă supun majorității. Fac însă aluziune la semnele cari s'au manifestat în ziua când s'au luat vacanță. Dacă majoritatea mă voia ca președinte, ar fi putut ieri să 'mi dea ajutor cel puțin ca să restabilesc liniștea, iar nu să mi se împotrivască cum a făcut. Așa dar, primiți mi, vă rog, demisiunea.

D. G. Panu. D-lor deputați, trebuie să părăsim sistemul ca, dupe ce am făcut ceva, să venim, dupe fapt, să dăm explicațiuni pentru galerie, sau, cum se dice: explicațiuni de conveniență. Cred că este timpul de a nu ne mai înșela unii pe alții.

D-lor, nu de ieri, nici de la prezentarea propunerii pentru reînșințarea porturilor france, dar pot dice că de la începutul sesiunii acesteia se petrec lucruri pe cari cei din țară poate că nu le prea sciu, dar noi cari suntem aci scim cese petrece printre culise, și prin urmare nu ne mai putem înșela unii pe alții.

MI pare rău că colegul nostru D. Păucescu și-a dat atâta ostentă ca să aurască pilula administrată ieri D-lui Catargi. (Ilaritate, applause).

Ați vădut că eu, în această cestiune, n'am luat nici o parte, nici pentru, nici contra; și dacă este vorba ca D. Păucescu se spună că numai cestiunea portului-franc a fost în joc, s'a înșelat D-sa dacă a crezut că această afirmațiune a D-sale a convins pe cine-va.

În adevăr, care au fost debaterile urmate ieri și alaltă-eri?....

D. Gr. Peucescu. De ce să nu mă credeți când afirm ceva cel puțin pe sâma mea?

D. G. Panu. Nu vă constat acesta pentru D-văstre; dar eu mă uit să văd cum s'au petrecut lucrurile în general, iar nu

la opiniunea individuală a unuia din noi.

Mai întâiu s'a început în mod foarte liniștit citirea raportului pentru porturile france

D. Virgiliu Poenaru și D. Duca au tratat în linișce cestiunea acosta. Iar mai târziu însă, s'a schimbat ou desăvirșire caracterul debaterilor, n'a mai fost cestiunea porturilor france în joc, ci au fost incriminări adresate de unii contra altora că nu se țin de promisiunile date când luptau în opozițiune.

Apoi când vine D. Lascar Catargi și aruncă guvernului cuvinte ca acestea: „nu vă țineți de făgăduelile ce ați dat țerei,” și când vine D. Vernescu și D. Lahovari cari, lăsând de o parte cestiunea porturilor france, caută să se apere personal de imputările D-lui Lascar Catargi, și apărându-se pe domniile lor, apără și pe cei-alți miniștri, — înțelegeți bine, D-lor, că atunci cestiunea porturilor france s'a înecat în Dunăre. Mai mult încă: când vine D. raportor Blaraberg și ne ține un discurs în care, de și tratază cestiunea porturilor france, însă abundeză în sensul acuzărilor destul de grave aduse de D. Lascar Catargi, vă întreb când a venit pe urmă votul, de ce spirit era animată Camera?

Vă întreb în conștiință câți din majoritate erau convinși perfect că sunt rele porturile france și câți din minoritate că ele sunt bune? Nu dic toți, dar cel puțin trebuie să facem un rabat de 20 sau 30 la sută. D. Păucescu spunea că D-sa a votat din convingere; eu nu contest acesta, dar 'l întreb pe D-sa, dacă scia bine că guvernul poate cădea în cestiunea porturilor france, mai ales cum se denaturase cestiunea, întreb dacă D. Păucescu ar fi votat așa cum a votat în privința porturilor france, când ar fi știut că în urma aceluși vot guvernul cade?

Eu cred că nu.

D. Gr. Peucescu. Nici nu s'a pus cestiunea ministerială.

D. G. Panu. Când trei miniștri iaă cuvintul și când la urmă D. președinte al consiliului spune: vă rog să votați respingerea porturilor france, ce? nu s'a pus cestiunea ministerială? Dar o pusese, dacă voiți să fii franc, D. Lascar Catargi. — Acesta e aprecierea mea personală, nu vorbesc în numele nimănu — și fatal era ministerul atras în cestiunea ministerială.

De aceea să nu credeți D-văstre că dacă au durat trei zile debaterile acestea, porturile france interesa în sine așa de mult în cât să dea loc la niște asemenea debateri; dedesubtul porturilor france era alt-ceva și, cu toate declarațiunile făcute de o parte și de alta că nu era vorba de cât de o simplă cestiune economică, fiecare când s'a dus să voteze și a dat sâma de adevărata semnificațiune a votului. Eu, ca perfect indiferent dacă cade guvernul acesta și vine altul, m'am gândit numai la cestiunea economică, și am votat în conștiință și pe față; nu toți însă din ma-

ioritate și minoritate erau în pozițiunea mea.

Așa dar, D. Lascar Catargi cu drept cuvânt vine să 'și dea demisiunea în urma aceluși vot. Ce? Voiți D-văstre să aveți un președinte care vecinic să fie în minoritate? Nu vedeți că lupta s'a început? — nu dic personală, dar pe divergență de idei. — Eu mă bazez pe cuvintele D-lui Catargi când dicea: pe câtă vreme veți urma calea ce ați apucat, și nu vă veți ținea de făgăduințe, vă las bună ziua și rămâneți sănătoși. Demisiunea D-sale vă dice: rămâneți sănătoși despre mine ca președinte, și la revedere când vă veți ținea de făgăduințe.

La acesta D-văstre astăzi veniți să respundeți cu politețe, cu conveniențe de salon: să respingem de formalitate demisiunea, ca să facem act de deferență către președintele nostru. Ei D-lor, eri trebuia să vă fi dat sâma de consecințele votului D-văstre; căci sciați foarte bine că D. Catargi are să 'și dea demisiunea în urma aceluși vot. Dupe ce dar ați votat ast-fel, ce voiți acum să faceți? Ca să mă serv de expresiunea D-lui Catargi, după ce 'l ați îngropat, voiți acum să 'l faceți o pomană somptuoasă: Să lăsăm însă pomenile. D. N. Ionescu cerea ca guvernul să 'și dea părerea în această cestiune; eu nu'mă opuneam la acesta; căci ași fi vrut să văd iarăși guvernul în încercătură, cum era mai deună-zi, când toți somam pe D. Carp ca să vorbească, și D-sa, până ce n'a fost somat de trei ori, dupe totă regula, n'a vorbit, și încă numai fiind-că a treia somațiune i s'a făcut de către D. L. Catargi. Astăzi, chiar dacă fără cele trei somațiuni această discuțiune asupra retragerii D-lui Lascar Catargi de la președenția Adunării, și 'și ar da opiniunea sa în această cestiune, acesta va fi iarăși numai pentru galerie; fiind-că noi ovințem de mai înainte părerea guvernului; scim că a sêră s'au făcut insistențe enorme din partea unor membri din opozițiunea unită că D. Catargi să renunțe la demisiune; scim că comediile ce s'au petrecut ou generalul Lecca și cu repositul C. A. Rosetti, se caută a se repeti și cu D. Catargi de astă dată. Noi scim toate acestea, cunoșcem aceste tactice, nu mai surtem așa de naivi ca să ne luăm de pe ast-fel de frase și să putem fi înșelați.

De aceea eu sunt de părere să primim demisiunea D-lui L. Catargi pur și simplu, fără manifestațiuni de deferență și regrete de comandă; căci nici regretele nici deferența nu vor schimba brutalitatea faptului. D. Catargi va rămâne un membru stimat, nu dic din majoritate, nici din minoritate, dar din Cameră, și un altul trebuie să 'l succedă la președenție în urma celor petrecute mai cu sâma ieri, și alaltă-eri.

D. președinte al consiliului, E. Rosetti: D-lor, onor. D. Panu dicea adeseori să nu facem comedii. Nu e în simțământul meu, nu e în acela al onor.

D. Catargi, nu e cred în simțimentul nimănui din această Adunare că s'ar putea petrece scena de comedie în o cestiune atât de serioasă ca aceea a demisiunii președintelui Adunării. Interesele și cestiunile care sunt în joc astăzi sunt prea grave pentru ca în fața țerei să venim să facem comedii, scene de pură curtesie...

D. G. Panu: Acestea nu sunt de cât frase.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: Acestea nu sunt numai nisco frase; fiind că nu ești aș putea lipsi la respectul ce ne impune onor. D. Lascar Catargi, persoană venerată de toți și de mine în particular, pentru a mă adresa către D-sa numai cu frase de o banală politeță, care să dea acestei discuțiuni aspectul unei scene de comedie. (Aplause).

Dar acestea țise, spre răspuns la intreruperea ce mi s'a făcut, să cercetăm dacă, dupe cele ce s'au petrecut ieri, este sau nu fondată deciziunea onor. D. Lascar Catargi de a 'și da și a 'și menține demisiunea sa, lucru care de altminteri s'ar putea țice că l' privesce pe D-sa și conștiința D-sale; dar, fiind-că D. N. Ionescu s'a adresat către banca ministerială în această privință, să 'mi fie permis și mie să spun părerea și vederile guvernului.

Onor. D. Panu țicea că ceea-ce s'a votat ieri nu a fost cestiunea porturilor france ci a fost cestiunea ministerială pusă de D. Catargi.

D. G. Panu: Părerea mea personală.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: Părerea D-vostre personală negreșit; dar, fiind-că ați emis această părere ca deputat, ești nu pot lăsa să trecă această eresie, dupe mine, constituțională, în sinul acestei Adunări; pentru că este bine, D-lor, în materie de constituționalism și de regim parlamentar, să fim atenți asupra precedentelor ce s'ar putea crea în urma unei discuțiuni orecare.

D. Lascar Catargi veneratul de toți și stimatul de toți președinte al acestei Adunări este în această calitate și ca reprezentant al acestei Camere, tot-d'o-dată și părintele sufletesc al guvernului. Știți, D-lor, că, dupe alegerile din urmă, D. Catargi și D. general Florescu, fiind consultați în mod constituțional asupra cestiunii ministeriale, au recomandat Majestății Sale Regelui ministerul de astăzi.

D. N. C. Aslan: Nu D. Catargi.

O voce: Lasă pe D. Catargi să răspundă dacă e așa sau nu.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: Prin urmăre, D-lor, dacă D. Lascar Catargi nu ar fi fost mulțumit de guvernul actual ar fi avut de la început un mijloc foarte simplu de a înlătura aceste nemulțumiri, și mijlocul acela ar fi fost de a nu recomanda M. S. Regelui cabinetul care este astăzi pe banca ministerială. Dacă onorab. D. Catargi, care ne-a făcut onoarea de a ne recomanda Majestății Sale ca persoanele cele mai merite în situațiunea actuală parlamentară

să conducă afacerile țerei, dacă dupe aceea, asupra unei cestiuni de detaliu, asupra unei cestiuni de o ordine curat economică, D-sa s'a aflat în divergență de opiniuni cu noi, în divergență de opiniuni și cu mulți din majoritatea acestei Camere, această nu însemneză în sine că onorabilul D. Catargi, din o asemenea cauză să fi intrat în divergență de opiniuni, de vederi politice cu ministerul și cu majoritatea acestei Adunări. D. Catargi, cu mulți dintre colegii noștri din Adunare, a fost promotorul, subscriitorul și susținătorul unei propuneri care avea de obiect un interes cu totul local al orașelor Galați și Brăila și încă aș putea țice mai special al Galaților. Această propunere de a se crea porturi france în orașele Brăila și Galați este o cestiune de natură cu totul special economică și nu are nimic a face cu cestiunea politice generale a guvernului.

Cred că onor. D. Catargi, care este unul din cei mai vechi parlamentari dintre noi, care a fost de atâtea ori și în capul Adunărilor și în capul guvernului, n'a putut avea și nici n'a avut intențiunea să provoce un conflict între guvern și D-sa asupra cestiunii porturilor france; o cestiune de felul acesta nu implică și nu poate implica o cestiune de conflict constituțional. Dacă, cu ocaziunea debaterilor ce au avut loc asupra cestiunii economice și financiare a porturilor france, onor. D. Lascar Catargi a manifestat orecari nemulțumiri, a exprimat orecari păreri care intrau în o altă ordine de idei de cât aceea a porturilor france, noi nu le am relevat, pentru că nu erau la ordinea țilei, și pentru că de la banca ministerială nu s'a făcut cea mai mică aluziune, nu s'a țis un singur cuvânt care să fi putut să provoce și să justifice până la un punct orecare o discuțiune asupra unor cestiuni care erau cu totul streine de aceea care era la ordinea țilei a acelor ședințe

Este adevărat, D-lor, că mai ales D. Blaramberg a intrat în o mulțime de detalii care eșeau cu totul din cadrul discuțiunii; este adevărat că în genere la noi oratorii au greșit și mi-aș putea permite să țice regretabila deprindere ca, cu ocaziunea unei cestiuni foarte simple și circumscrișă în nisco limite bine determinate, să ia lucrurile de pe la 1848 încôce, unii de pe la 1821 și alții încă și mai de departe, și să facă, cu ocaziunea unei cestiuni speciale, adeseori de o importanță secundară, un întreg proces, sau o întregă diatribă politică într'un sens sau în altul, fără ca toate acestea să aibă cătuși de puțin a face cu cestiunea care se tratăză, dupe cum ați constatat cu toții că s'a făcut în privința cestiunii porturilor france.

Noi însă, guvernul, care avem mai mult de cât orecare din D-vostre datorita de a cruța timpul Camerei, pentru ca să putem da o soluțiune cât mai neîntărdiată unor cestiuni importante de un interes mult mai mare pentru țără de cât

disertațiunile retrospective ce se pot face asupra evenimentelor politice, sociale, economice, care de pe la jumătatea sa începutul acestui secol ar fi contribuit la regenerarea și dezvoltarea noastră, noi, țic, nu putem urmări lungul șir al acestor variate digresiuni și de aceea nu am răspuns la acele cestiuni, cu totul streine materiei, care au fost aduse aci cu ocaziunea porturilor france.

Tot asemenea nu am răspuns la unele cestiuni ridicade de onor. D. Lascar Catargi, fiind-că țicel acelea nu erau la ordinea țilei, și pentru că nu am voit să aducem discuțiunea pe țărămul unor supărări personale cari.....

D. Lascar Catargi: Nu am nici o supărare.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: Din unele cuvinte pe cari onor. D. Lascar Catargi le-a țis la adresa băncii ministeriale, s'a putut vedea că ar fi orecari nemulțumiri momentane din partea D-sale, la cari însă noi nu am putut răspunde, fiind-că nu am crețut că e bine a duce pe acest țărăm debaterile asupra cestiunii care era la ordinea țilei.

Dar, ori-cum ar fi, D-lor, ești ca președinte al ministerului, nu pot de cât să mă asociez pe lângă acei cari au rugat pe D. Catargi ca să nu persiste în demisiunea D-sale, și o fac aceasta în vederea intereselor comune ale principiilor de ordine și de conservățiune care ne-au unit tot-d'a-una și cari cred că ne vor uni și de astăzi înainte.

Rog dar pe onor. D. Lascar Catargi ca să nu se arate adversar și ostil celui antetiu guvern de ordine, care a venit dupe 12 ani de administrare a unui regim în contra căruia D-sa a luptat în tot timpul acesta, și să nu se despartă de amicii politici cu cari de atâtea ani a luptat, ca D. Vernescu, D. general Manu și D. Lebovari; să nu facă această toemai în momentele când țera are mai mult de cât orecare nevoie de liniște, de concursul tuturor omenilor hotărâți de a menține legalitatea și ordinea; fie-care se poate afla în viața sa în momente grave, când din conștiința sa intimă trage ceea ce însuflețesc acțiunile sale; la această conștiință intimă a omului politic, a D-lui L. Catargi, fac acest apel și l' rog, încă o dată, în numele tuturor omenilor de ordine, a nu se despartă de amicii săi politici, a nu se despartă de toți omenii cari nu vor alt ceva în țera această de cât menținerea legalității și ordinii publice.

Rog dar pe toți membrii din majoritate a se uni cu acest apel și a se adresa cu toții către D. L. Catargi cu rugăciunea ca să nu insiste în supărarea sa, care nu poate să aibă nici un motiv grav: căci nu era și nu putea fi vorba, în cestiunea ce s'a discutat, despre încredere nici față cu majoritatea acestei Adunări nici față cu guvernul, și având în vedere interese mai înalte cari sunt în joc, să nu persiste asupra unei demisiuni care ar putea fi conai-

derată și interpretată ca o disensiune în mijlocul acelora cari dupe tot trecutul lor ar trebui să fie chemați ca să concluzioneze cu toții împreună astăzi mai mult de cât ori când. (Aplause).

D. ministru de resbel, general G. Manu: Ați văzut, D-lor, că am fost continuu prezente la discuțiunea specială a cestiunii porturilor france, asupra căreia nu am luat cuvântul, pentru că nu s'a dat alt caracter acestei cestiuni de cât caracterul pur economic, și nu găsesc eu că poate fi complicată cestiunea porturilor france cu cestiunile politice; de aceea nu am luat cuvântul. Nu am luat apoi cuvântul, pentru că erau destul oameni talentați și mai competenți de cât mine în asemenea cestiuni cari să și exprime ideile lor.

Dar afară de acesta, eu nici nu aveam trebuință să mai exprim părerea mea, pentru că părerile mele erau deja cunoscute încă de la 1874, când D. Lascar Catargi, care era atunci președinte al consiliului, ne cerea să suprimăm porturile france și eu m'am unit cu această părere; am exprimat dar încă de atunci opiniunea mea asupra porturilor france.

De aceea nu am luat cuvântul în această discuțiune, și nu am luat cuvântul nici atunci când D. Lascar Catargi a căutat să complice această cestiune economică cu o cestiune politică, pentru că vă aduceți aminte că din partea noastră nu se discese nimic în această cestiune, și nici deputații din majoritate, fie junimiști, fie conservatori, nu spusese un singur cuvânt relativ la politică. Au putut fi ore-cari aluziuni la politica exterioară, dar în privința relațiilor politice dintre guvern și majoritate nu s'a discis nici un cuvânt.

Primul care a pus cestiunea pe acest tărâm a fost D. Lascar Catargi, și D-sa a fost împins la acesta de D. Kogălniceanu, care avea interes a se pune discuțiunea pe acest tărâm. (Aplause, sgomot).

D. M. Kogălniceanu: Cer cuvântul... (Sgomot).

D. ministru de resbel, general G. Manu: D. Lascar Catargi a alunecat pe tărâmul acela, și ne-a făcut noie celor trei miniștri, cari suntem reprezentanții partidului conservator în guvern, ne-a făcut o serie de imputări, cari, în ceea ce atinge politica generală, — fiind-că nu acesta era în discuțiune, — le am lăsat la o parte, pentru a discuta cestiunea politicei generale la timpul oportun. De aceea, atât D. Vernescu cât și D. Lahovari, când au vorbit, nu au răspuns de cât la o cestiune care devenise ore-cum personală pentru D-lor, fiind-că nu sciam să fi fost veri-un manifest al partidului conservator în care să se fi promis reînființarea porturilor france la Galați și Brăila, ca să li se fi putut face imputarea că nu se țin de cuvântul ce au dat. Era dar pentru D-lor în adevăr o cestiune personală, și numai în privința acesta au răspuns, fără a in-

tra pe tărâmul politic, în privința imputărilor ce ni se făceau.

Eu, D-lor, eram, prin urmare, convins că și votul ce urma să se dea și care s'a dat ieri, nu putea să aibă, dupe cum nici n'a avut, un caracter politic; căci, dupe cum în cazul când majoritatea s'ar fi pronunțat pentru porturile-france nu s'ar fi adus cu acesta o trisă ministerială, tot asemenea, dacă nu s'a primit proiectul de lege pentru reînființarea lor, votul acesta nu poate avea o importanță atât de gravă în cât să facă pe onor. D. Lascar a se crede obligat să se retragă de la președenția Adunării....

D. Lascar Catargi: Dar cine spune acesta, D-le general?

D. ministru de resbel, general G. Manu: Așa dar, D-lor, votul de ieri nu are cătuși de puțin un caracter politic, și sunt convins că mulți din acei cari au votat contra porturilor-france sunt adversarii ai guvernului, și când s'ar pune cestiunea ministerială ar vota în contra noastră....

Voc: Da, da. (Sgomot)

D. ministru de resbel, general G. Manu: Tocmai de aceea nu se poate da acelei cestiuni un caracter politic. (Aplause).

D. V. G. Mortzun: Avem să ne lămurim.

D. ministru de resbel, general G. Manu: Eu înțeleg că D. Mortzun și D. Nălețle, dacă se pune cestiunea pe tărâm politic al încrederii în guvern, nu ar fi votat în contra reînființării porturilor-france.

D. G. Mortzun: Nu se scie.

D. ministru de resbel, general G. Manu: Cel puțin 'mi este permis să o presupun, fiind-că D-lor nu sunt partizanii noștri politici. Ori-care ar fi însă atitudinea D-lor deputați socialiști față cu guvernul, faptul incontestabil este că au fost mulți deputați cari sunt susținători ai guvernului și cu toate acestea au votat pentru propunerea de reînființare a porturilor-france, precum sunt alți deputați cari sunt tot-d'a-una alături cu onor. D. Lascar Catargi și cu toate acestea, din convicțiune că acea propunere nu era în avantajul țerei, au votat contra, de și sunt foarte siguri că, dacă D. L. Catargi ar veni la guvern, acei deputați 'i ar da tot sprijinul lor.

Toate aceste lucruri luându-se în seamă este dovedit în mod evident că votul de ieri nu a avut, dupe cum nici nu putea să aibă, un caracter politic.

Așa fiind, D-lor, eu sper că onor. D. Catargi va bine-voi a asculta apelul ce i s'a făcut și din partea D-lui președinte al consiliului și din partea noastră celor-alți miniștri, precum și din partea majorității ca să nu mai stăruască în demisiunea D-sale, și să rămână președintele nostru ca și până acum. (Aplause).

Însă, D-lor, ceea-ce m'a îndemnat pe mine tot atât cât și demisiunea D-lui Las-

car Catargi să ia cuvântul în această cestiune, și ceea-ce a lăsat asupra mea o impresiune tot atât de penibilă ca și retragerea D-sale de la președenția Adunării, sunt unele din cuvintele pe cari le-a discis atât în ședința de ieri, cât și în cea de alaltăieri, mai cu osebite și mai direct la adresa noastră celor trei miniștri reprezentanți ai partidului conservator. Și vă aduceți aminte, D-lor, că luând această atitudine atât de puțin bine-voitoare către noi, onor. D. Lascar Catargi a discis că D-sa nu este izolat, ci e incongiurat și susținut de mai mulți amici politici atât de aci din Adunare cât și de afară din Adunare. Acesta arată în mod evident că cestiunea nu este vidată și tocmai sub această impresiune și din punctul acesta de vedere am luat cuvântul pentru ca să declar că eu, când am primit să intru în guvern, acesta am făcut-o numai cu autorizarea și cu indemnul majorității acestei Camere, și dacă aflarea mea astăzi pe banca ministerială ar putea deveni cauza unei desbinări, care să mă silască a mă despărți de partidul din care am făcut și din care fac încă parte, atunci mai bine voi răsi guvernul; căci eu nu pot primi să fiu despărțit de partidul cu care am luptat 12 ani. (Aplause).

Eu nu pot primi să fiu privit ca un desertor al partidului cu care am lucrat în tot timpul carierei mele politice, (aplaude); nu pot primi asemenea să fiu sprijinit, fiind la guvern, de o coalițiune. (Aplause).

Eu am venit la guvern trimis aci de partidul liberal-conservator și voi rămănea la guvern pe cât timp voi avea sprijinul acestui partid, de care eu nu voi a mă despărți. Acesta o discis, atât pentru mine, cât și pentru cei-alți doi colegi ai mei. Sunt convins că și cei-alți doi colegi ai mei, D. Vernescu și D. Lahovari, au aceleași vederi. Dar pentru ca să fiu convins că în adevăr mi s'a retras încrederea majorității, trebuie să mi se dovedască acesta bine, iar nu în mod incidental și cu ocaziunea unei cestiuni de o importanță cu totul secundară.

Am regretat foarte mult că D. Lascar Catargi, dacă credea că sunt motive serioase ca să se creeze un conflict în sinul majorității, în sinul partidului liberal-conservator, a găsit cu cale să aducă odată acest conflict aci, în Cameră, în ședință publică și într'un mod atât de neașteptat. Acestă cestiune trebuia să o trateze D-sa în comitet privat înainte de a o a luce în fața publicului; căci poate am fi avut atunci ocaziunea să 'i demonstrăm că este greșită calea pe care D-sa voesce să atragă majoritatea acestei Camere, și acolo, în întrunire particulară, se putea întrebuința chiar și acel cuvânt rău ales de spălare a rufelor murdare, cu toate că eu cred că ast-fel de rufe nu există în partidul liberal-conservator, și nu eu m'ași fi servit de un asemenea cuvânt la adresa acestui partid.

Regret dar că onor. D. Lascar Catargi a

adus cestiunea aci în Cameră; căci nu era nici în interesul nostru, nici în interesul țerei ca noi să fi pus discuțiunea porturilor-france pe tărîmul atacurilor aduse guvernului de către onor. D. Catargi.

Maî regret iarăși că s'a adus o cestiune ca această înaintea Adunării, nu dóră pentru că nu am fi avut ceréspunde pentru a ne apăra de acele atacuri, dar pentru-că, neputînd intra în discuțiunea unei asemenea cestiuni într'un mod incidental, nu așî vrea să rămănem sub impresiunea atacurilor ce ni s'a adus, fiind-că eu nu pot primi a fi tratat ca un desertor al partidului meû, nu pot primi sprijinul acelor cu cari nu am luptat 12 ani ca să rēsturnăm guvernul D-lui Brătianu. (Aplause).

De aceea fac și eu un apel călduros la D. Lascar Catargi, rugându-l să bine-voiască a lăsa la o parte cestiunea demisiunii D-sale de la președenția Adunării; căci până acum nu s'a dat nici direct nici indirect cel mai mic vot de blam președintelui, nu s'a făcut cea mai ușoră alușiune care să pórte verî-o atingere la încrederea deplină ce D-sa inspiră Adunării pe care o presidéză. (Aplause).

Dacă însă onor. D. Lascar Catargi crede că este bine a se înlătura primul guvern de ordine ce a venit la putere, în urma luptelor nōstre contra regimului trecut, dacă D-sa voesce să provōce o crisă ministerială, atunci ar fi bine să gărēscă o altă ocașiune asupra căreia să se pótă mai bine întemeia o asemenea crisă de cât asupra unei cestiuni ca aceea a porturilor-france. Dar și atunci 'l rog ca, înainte de a provoca crisa aicea în Cameră, să convoce partidul, al cărui leader este D-sa, ca să avem o explicațiune prealabilă, și apoi să facă D-sa ce va crede că este în interesul țerei. Până atunci însă, mă asociez și eu la toți acei cari rōgă pe onor. D. Lascar Catargi să considere votul de ieri ca neatingînd întru nimic demnitatea D-sale, fiind-că D-sa se bucură și se va bucura de încrederea deplină a acestei Camere; și crisa ministerială să o reserve D-sa pentru un alt moment mai oportun.

D. N. Ionescu: D-le președinte, sunt dator să mă explic pentru că D. prim-ministru mi-a făcut onōre de a mă numi între cei cari 'l-au îndemnat să intervină în această dezbaterē. Am fost provocat să spun ce am înțeles eu prin votul de ieri.

D-lor, eu nu sunt cap de partid nici real, nici imaginar; nu voesc să 'mî încerc conștiința cu nici un sfat, și nici nu voesc să 'mî dau aerul de a respresinta alt-ceva de cât ceea-ce reprezint; căci eu am spus alegătorilor mei, fără a mă lega cu promisiuni către dēnșii, că voi rămăne consecinte cu mine însu'mi. Ceea-ce m'a atras să votez ieri cu D. Lascar Catargi este tocmai considerațiunea aceea că D. Lascar Catargi este un om care voesce să 'și țină cuvîntul și eu tot-d'a-una sunt pentru ómenii consecinți. Acei cari au votat pentru alte sco

purî se vor explica înainte alegătorilor. Eu însă știu un lucru: Mă închin tot-d'una înainte marelui principiu de a rămăne consecinte cu angagiamentele luate înainte alegătorilor.

Onorabila majoritate nu este consecinte; nici deputații socialiști, nici deputații liberali-conservatori nu sunt consecinți cu votul comitenților lor; căci guvernul Majestății Sale a avut pretențiunea că alegerile s'a făcut dupe o programă a sa pe care a duca și dupe alegeri a pus-o în busunar. (Aplause).

În fața acestor inconsecințe, ce fac eu acum?

Mă duc cu acei cari se țin cu religiositate de promisiunile lor. Și când vine generalul Manu și ne afirmă că D-sa nu vrea să fie desertor; eu, dacă așî fi în cazul D-lui Catargi, așî spune generalului Manu, că D-sa este în adevăr desertor, și cu toți colegii D-sale. D-lor nu se puteau contopi în guvernul Majestății Sale de la Martie trecut, fiind că guvernul acela avea o programă și trebuia să 'și dea demisiunea, spre a se compune din nou și în întregul său cabinetul; pentru acesta ne a trimis pe noi ieșeni, ca să protestăm în contra programei guvernului Majestății Sale, care nu era o operă politică.

Cuvintele D-lui general Manu vor întrista țera, când D-sa vē spunea: Avem un părinte sufletesc în președintele Camerei, dar în inima D-lui Lascar Catargi turnăm cât vom putea mai mult venin într'o cestiune neînsemnată.

Când situațiunea se desbate pe acest tărîm, nu ne mai este permis noă să luăm parte pentru guvern; guvernul are totă răspunderea situațiunei așa cum e; guvernul acesta nu 'l-am format noi, nu 'l-a format țera; nu e expresiunea țerei guvernul acesta; e expresiunea majorității, și acesta a dīs-o D. Carp: Nu voim să fim noi miniștrii cari să avem majoritate, ci voim să fim miniștrii majorității. Prin urmare, nu ne mai vorbiți de alegători, de corpul electoral, de programe; și sunteți liberi dupe acesta să nu ne vorbiți nici de promisiunile D-vōstre, pentru că nu mai aveți nici o expresiune, sunteți numai expresiunea majorității.

Ei bine, majoritatea ieri n'a fost cu părintele D-vōstre sufletesc. Eu cred dar că majoritatea nu se va asocia cu îndemnul ministrului să punem acolo la președința Adunării un om fără autoritate, fără majoritate în adunare.

Nu 'l-am despărțit noi de majoritate, nu ne am asociat cu D-sa din veri-un interes; noi am voit să încuragiăm pe acei din rarul reprezentanți ai adunării, cari 'și aduc aminte ce au făgăduit alegătorilor.

D. Catargi e unul din aceia cari 'și-a adus aminte. (Aplause).

Când eu mă duc înainte alegătorilor și dīs că am să fac cutare lucru, și în Adunare să viū să fac alt-ceva, acesta e o degradare, o felonie națională; când eu

m'aș duce și așî promite că susțin improprietărea individuală, pentru ca venind aci să cer proprietatea comună, așî face o felonie, așî trăda interesele comitenților mei. (Aplause).

D. V. G. Mortzun: Dar când cine-va vorbesce într'un fel la Iași și alt-fel la Roman? (Sgomot).

D. N. Ionescu: Fiind că D. reprezentant al Romanului, agitator din timpul colectivistilor (aplause), ales cu ajutorul colectivistilor (aplause), care trăesce din seul colectivistilor (aplause). Îndrăsnesc să mă sfideze, eu rēspund... (Aplause prelungite, sgomot mare, nu se aude.)

Ați votat cu guvernul în contra porturilor-france, pentru ca să vē valideze alegerea de la colegiul al treilea de Roman. (Aplause, sgomot).

Masca jos! (Aplause prelungite).

D. V. G. Mortzun: guvernul vrea să facă legi contra nōstră, și noi să susținem guvernul?

D. N. Ionescu: Nu știu eu să judec intențiunile.

D. I. Dumitriu: Împărțiți moșiile ómenilor și aici votați pentru cestiuni economice! (Sgomot)

D. N. Ionescu: D. reprezentant al colegiului al doilea de Roman 'mî-a dīs că am ținut un limbagiū la Iași și un alt limbagiū la Roman.

D. V. G. Mortzun: Pot s'o spună alegătorii.

D. N. Ionescu: Să nu 'mî aducă alegătorii de martori, când D-sa trebuie să scie ce afirmă aici; și cu D-sa trebuie să mă răfuiesc eu.

D. V. G. Mortzun: Ne vom răfui.

D. N. Ionescu: Eu la Iași n'am dīs alt ceva—și fac apel la amicii și inimiții mei—de cât că nu voiū voturile socialistilor pentru mine. (Aplause).

D. V. G. Mortzun: Dacă nu te votați socialistii nici nu ieșai. (Sgomot).

D. vice-președinte, V. Pogor: Vē rog să încetați cu aceste intreruperi, căci ast-fel nu mai este discuțiunea posibilă.

D. N. Ionescu: D-le președinte nu cer să mă protegiați nici D-vōstră, căci minoritatea de ieri și majoritatea de astăzi nu m'aū protegiat în contra acelor cari s'aū introdus cu masca socialismului aici în Cameră, dar cari aū fost întēia dată protegiați administrațiunei D-lui I. Brătianu. (Aplause).

La Iași, D-lor, aū luat pozițiune contra opozițiunei unite, făcînd chiar manifestō pentru acesta... (Aplause). E o politică și acesta nu mai încape vorbă și o vom discuta-o.

D. V. G. Mortzun: Cer cuvîntul în cestiune personală.

D. N. Ionescu: D-lor, eu lupt cu D. Mortzun de doi ani, nu pentru ca să apăr personalitatea mea ca reprezentant al veri-unui partid, sau pentru ca să pozed aci în leader, ci pentru că am vrut să rup masca unor exploataori ai bunei credințe a poporului, (aplause), cari s'aū pus

sub aripelile administrațiunii, și au întrebunțat corupțiunea. (Aplause).

Eu nu 'i privesc de cât ca pe nisee reprezentanți de carnaval; (aplaude); fiindcă domniele lor banchetau pe strădele Romanului, când peste Siret muriau țărani de fome; (aplaude); și fiindcă eu nu le-am cerut voturile am cădut, însă eu toate onorurile unei lupte unde nu aveam la spate sprijinul administrațiunii. Și tocmai mie, care am luptat contra colectiviștilor, a căror expresiune erau domniele lor, să vină astăzi tot ei să-mi facă cestiune personală! Dar până când atâta cutesanță? Până când minciuna să se opună adevărului și sincerității? De 20 ani sunt ales acolo, și nimeni nu-mi-a dat vorbele ce le-am auzit astăzi; o viață întregă însă nu se mânjesce cu colorile din jurnalul *Muncitorul*. (Aplause).

Eu nu 'mi-am început viața politică ca nepot al prefectului, nu m'am dus în găsă la unchiul meu ca să votez într'un fel, și pește noapte să fug la cel-alt unchiu, care era prefect, și să votez în alt-fel. (Aplause).

Cred că Adunarea, dupe ce va asculta pe leaderul partidului socialist, mă va lăsa și pe mine să 'i răspund. Cred și eu că poate e ceva în socialism; nu recunosc însă expresiunea socialismului bine-voitor, sincer și convins în coconagul de la Avrămesci, care are ca moștenire o moșie părintescă și o exploatăză; și acestor coconagi le e lesne să vorbească în Roman ca să se dea muncitorilor moșiele altora, dar pe a D-sale nu. În adevăr, D-sa 'și exploatăză moșia așa cum exploatăză și D. Nădejde via sa de la Socola. (Aplause).

La Roman, când eu 'mi-am pus candidatura în colegiul al treilea, D. Mortzun publică o proclamațiune: „Fraților săteni, Nicolae Ionescu s'a dat cu boierii, vedeți cine sunt delegații lui!” În adevăr s'au găsit câți-va conservatori, cari fuseseră delegați. Va să zică până când nu 'l combatăam pe D-lui nu eram cu boierii; D-lui era cu boierii căuți și eu cu boierii onești cari se ridicaseră. (Aplause).

Nu voiam, D-lor, să ies din cestiune, dar risul inconștient al leaderului socialist și apostrofa îndrăsnită pe care mi-a adresat-o m'a silit să 'i răspund. (Aplause)

Întru acum în cestiune. D-lor, când președintele Adunării 'și dă demisiunea, și o dă într'un mod irevocabil și serios, ori-ce veți invoca contra faptului acesta nu este valabil de cât când 'i veți mulțumi pentru serviciile făcute și când de acum înainte 'l veți respecta în libertatea sa ca un om deslegat de legăturile de partid. Ast-fel fiind, Adunarea este dator să aleagă imediat un președinte; căci ați vedut inconvenientul când un președinte nu are autoritate: În această încintă omeni cari ne stimăm ne aruncăm cuvinte grose.

În țările constituționale, Camerele nu trebuie să stea o singură zi fără președinte, și în Anglita, chiar înainte de veri-

ficarea alegerilor, se face alegerea președintelui. Primul ministru cere acesta și majoritatea alege pe acela care are să garanteze desbaterile. Dar se dă cuvântul minorității, ca să spună dacă are ceva de spus în contra, pentru că președintele trebuie să fie expresiunea unanimă a Adunării, și mai cu seamă să inspire credința că este simpatie pentru minoritate și că o proteje. Rupeți cu sistema D-lui Brătianu, care făcea din președinte un manechin al regelui; căci nu este acesta sistema constituțională; Regele trebuie să se inspire de conștiința Sa și de la președinte nu are a afla alt de cât numai despre situațiunea tehnică a partidelor într'un moment dat.

Rupeți dar cu această tradițiune ca președintele să fie organul Adunării; organul Adunării este primul ministru. D-lor, s'a adus aminte de generalul Lecca, dar el ara un om de partid, care nu vedea de cât partidul. Nu este bine ca un președinte să fie numai de cât un om de partid, trebuie se fie un om care să inspire încredere tuturilor partidelor, să se bucure de stima tuturilor partidelor.

Iată, D-lor, teoria adevărat constituțională, și atunci nici eu, nici D. Panu, nici altul nu vom mai veni să dăm explicarea votului cutare și cutare.

Ați avut un președinte pe care 'l proclamați leaderul partidului; ei bine, lăsați-l să fie liber, și prin această D-vostre dați probă că ați intrat într'o eră nouă în cât privește raporturile Suveranului în Adunare.

În Anglita, când președintele camerei comunelor se alege, el nu dă Suveranului de cât acest lucru: Majestate, m'a ales pe mine, fidel reprezentant al parlamentului, ca să vă aduc adresele când vor fi de adus.

Dar nici de cum președintele în Anglita nu este ales ca reprezentant al unui partid. Și așa trebuie să fie, D-lor, pentru că luptele partidelor nu trebuie să străbată la Suveran prin organe de partid, ci numai prin glasul tribunei, prin presa liberă și prin întruniri.

Iată, D-lor, teoria adevărată și care, dacă vom începe astăzi să o punem în practică, am face un bine, căci am scăpa de a mai comite acea erore pe care ne o imputa D. Panu, de a face o alegere pentru galerie.

Eu n'am nimic să mai zic asupra acestui punct; căci sunt convins că, atât cei din majoritate cât și cei din minoritate, am face un act conform cu demnitatea Adunării, acceptând cu recunoștință demisiunea D-lui L. Catangi și procedând imediat la alegerea altui președinte

D. L. Catangi: D-lor deputați, dacă ați fi aderat de la început la apelul ce 'l-am făcut, și la unii și la alții, și ați fi primit demisiunea mea, vedeți cât timp s'ar fi cruțat Camerei pentru ședința de astăzi, și de aceea și acum, vă rog din nou să 'mi primiți demisiunea, căci

sunt foarte hotărât, ori-ce împrejurări ar fi, să nu mai stau la președinția Camerei. V'am spus motivele. D. general Manu nu era aci și de aceea a revenit asupra cestiunii. Vă rog, încă odată, să primiți demisiunea.

Acum, D-lor, să-mi dați voie, să vă spun că este o vreme de când pentru tot ce se face sunt acusat că eu sunt vinovat, fără ca eu să știu ceva. (Ilaritate).

D-lor, un jurnal, care sprijină pe guvern, dăce că eu am făcut înțelegerea între junimiști și liberalii conservatori, că eu am format ministerul, că eu am creat starea de astăzi de lucruri, și acum D. ministru, președinte al consiliului, confirmă această, și prin această mă pune în pozițiune să arăt o convorbire ce am avut cu Majestatea Sa, pe care ar trebui să nu o spun, dar fiind că D. președinte al consiliului dă asupra mea totă răspunderea, sunt silit să spun ceea ce nu aș fi voit să spun.

Mulți din D-vostre știți că eu nu am fost pentru ruperea coalițiunii ce era în opozițiunea unită, și cu toate acestea un jurnal, care sprijină guvernul, dăce că eu am tratat cu D. Th. Rosetti ca să se rupă coalițiunea și să mă unesc cu D-sa.

Iată, D-lor, cum s'a petrecut lucrul: Am venit aici când s'a dizolvat Camera trecută, ne-am adunat în comitet ca să ne sfătuim, și mulți din membrii comitetului nu erau aici. Unul din membrii prezenți al comitetului 'mi-a făcut propunerea de ruperea coalițiunii și unirea cu junimiștii. Eu am răspuns că nu sunt pentru această idee.

Unii din membrii comitetului m'au însărcinat să am o convorbire cu D. președinte al consiliului, pe care am și avut-o și în urmă am comunicat-o comitetului, și dupe desbaterile ce s'au urmat s'a făcut ruperea coalițiunii, la care eu m'am opus cu desăvârșire. Dar cu toate acestea unele jurnale dăce că eu am făcut ruperea coalițiunii.

A doua fasă a cestiunii este aceasta: La 1 Noembre, când s'au deschis Camerele actuale, am convorbit cu amicii mei, cu comitetul nostru, și mi s'a spus că sunt propunerii să între duoi din partidul nostru în minister. Eu am fost contra, dăcând: Ce aveți să faceți acolo? Dacă veți intra în minister veți fi în minoritate și nu aveți să puteți face nimic din toate câte am făgăduit noi în programul nostru. Dar în urmă, întrunindu-se comitetul, majoritatea a hotărât să între în minister persoanele cari sunt acum pe acea bancă. Noi în comitetul nostru avem un statut, unde se dăce că minoritatea să se supună majorității. S'au început din nou tratative, și toți deputații și toți senatorii partidului au cerut ca numai de cât să între în minister trei persoane din partidul liberal-conservator și ast-fel s'a reconstituit noul minister.

Iată cum sunt lucrurile. Eu în comitet tot-d'a-una am combatut această; dar fiind că noi aveam, cum am spus, statute cari diceau că minoritatea trebuie să se supună

majorității, și fiind că acei a fost mai mult de cât majoritate, a fost aprépe unanimitatea deputaților și a senatorilor, aș impus acest lucru și minorității. Vedeți, prin urmare, dacă mie personal mi se poate atribui venirea la guvern a trei din membrii partidului liberal conservator.

Acum mi se dice: Ați fost consultat de Majestatea Sa și ați făcut recomandățiuni. Lucrul nu este așa; iată cum este: chemându-mă Majestatea Sa la 9 ore pentru ca la 10 să fim la Palat, am mers cu D. general Florescu la Palat, unde am spus Majestații Sale că ministrul trebuie să și dea demisiunea, pentru ca un ministru nou să se recompună. Iar cât pentru persoanele pe cari le recomand, am dis: Majestatea Văstră cunoșteți țera și oamenii, cunoșteți împrejurările, cunoșteți nevoile țerei și știți că avem trebuință de oameni activi. Este știut că avem anarhia în comunele rurale, că nu avem justiție, că nu avem administrațiune. Ne trebuie dar oameni, cari să lucreze, ca să reorganizeze starea de lucruri actuală prin proiectele de legi ce vor prezenta Camerelor. Iată ce am dis eu Majestații Sale. Mi pare reu că mă silesc D. Președinte al Consiliului să spun lucruri cari n'ar trebui să le spun; dar ce să fac dacă mi se atribuie cuvinte pe cari nu le-am dis?

Cât pentru mine, D-lor, de când s'a ales ministrul acesta, și de când am fost ales la președenție, tot ce am putut am făcut, le-am dat tot concursul, și cu toate că sunt unii cari dic că nu s'a lucrat destul, dar aș voi să se ia datele statistice să se vedă dacă o Cameră a lucrat și a putut lucra mai mult de cât noi în proporțiune cu timpul ce am avut.

Noi am votat veri-o 24 de legi diferite, am făcut verificarea titlurilor, care știți cât de laborioasă a fost, am votat răspunsul la mesajul Tronului, am votat bugetul căilor ferate, am făcut, prin urmare, tot ce s'a putut face în atâta timp. Afară de acesta am studiat în secțiunii o mulțime de legi, și raporturile au venit de la comitetul delegaților. Tot ce am putut dar am făcut.

Acum mi se mai aduce încă o acușatiune: cum că eu aș fi cauza desbinării partidului.

Eu nu știu cum poate D. ministru să mi arunce această acușatiune. Am făcut eu propagandă, ca veri-un conservator să fie contra D-văstre? Nu! Atunci de ce mi diceți aceasta? Pentru că nu mai pot să fiu președinte al Camerei? În urma celor întâmplate în ședința de ieri nu mai pot șede acolo sub nici un cuvânt, și pentru acesta nu trebuie să mă acușati; rufe mârșave nu avem ca să le spălăm; nu știu D. general Manu ce a înțeles cu acesta; dar știu că eu nu am nici o rufă mârșavă despălat. (Applause).

Veniți D-văstre cu proiecte de legi pentru reorganizarea diferitelor servicii, veniți cu legi folositoare țerei și eu vă promit că

în mine veți găsi tot sprijinul ca și până aici.

Nenorocirea însă este că nu prea veniți cu nisce asemenea proiecte de legi. Ați venit cu două proiecte de legi cari nu au fost complete. De și onor. D. Lahovari dicea ieri că acele proiecte ne au fost prezintate încă de acum șese săptămâni, D-sa însă a uitat că vacanța Crăciunului a durat trei săptămâni și că, pe de altă parte, unul din aceste proiecte de legi nu a fost complet, căci a lipsit legea cea veche la care se referea, și aceea lege a trebuit să se imprime din nou, pentru că alt-fel nu am putut să cer D-lor deputați să se ocupe cu proiectul cel nou, până ce mai întâiu nu le voi pune în vedere legea existentă, pentru ca să o pótă avea în vedere în secțiunii. Dar acea tipărire nu a fost gata de cât în ajunul vacanței.

De aceea, vă rog, D-lor deputați, să mi primiți demisiunea, pentru că eu nu mai pot sta ca președintele acestei Camere în urma celor petrecute ieri și în ajunul vacanței.

D. M. Kogălniceanu: Dar despre indemnul ce s'a dis că v'am dat eu ce diceți?

D. Lascar Catargi: La acesta răspund că cunosc mai de mult acest sistem de a mi se dice că cutare sau cutare m'a pus la cale.

Dacă aș fi urmat eu dupe punerea la cale a unora și a altora și aș fi mers pe căi diferite, nu aș fi ajuns acolo unde sunt pe drumul drept pe care l-am urmat de la început până acum.

Vă repet dar, D-lor, pentru ultima oră rugăciunea să mi primiți demisiunea și fiți bine încredințați că eu vă voi da tot concursul meu la votarea proiectelor de legi de cari țera are nevoie, tot așa precum vi l-am dat până acum.

Voci: Inchiderea discuțiunii

D. M. Kogălniceanu: Cer cuvântul în contra închiderii.

D-lor, s'a luat obiceiul de o bucată de vreme că, de câte ori urmază o discuțiune între majoritate și un membru al său, pe lângă obiectul acelei discuțiunii, se trată și alte chestiuni străine, cum buni-ora cu ocașiunea discuțiunii asupra chestiunii reînființării porturilor-france, s'a tratat chestiunea portofoliului ministerial, cum a spus cu spirit D. ministru al domeniilor; s'au se vor besce pe urmă numai de oamenii de ordine, dicându-se că oamenii de ordine sunt numai în majoritate. Fie și așa! Dar noi ce suntem? Suntem și noi deputați ca și D-văstre; ca și D-văstre represintăm și noi colegii, opiniuni, partide, și prin urmare, vă rog, în interesul D-văstre din majoritate, conțeniți cu închiderea discuțiunii la tot momentul, căci cu procedura ce s'a adoptat, în curând vechea colectivitate va fi înlocuită printr-o nouă colectivitate. Avem exemplul de ceea-ce s'a petrecut ieri.

Vă rog să nu închideți discuțiunea și să mă lăsați și pe mine să vorbesc în numele liberalilor independenți...

Voci: Vorbiți, vorbiți.

D. M. Kogălniceanu: Mulțumesc că astăzi onor. Cameră, în înalta sa drep-tate, mă lasă să vorbesc.

D-nii mei, întâiu o mică răfuială cu D. general Manu.

D. general Manu, în ochii mei, ca în ochii multora, avea reputațiunea unui om, și cred că o va avea de aci înainte, afară de ceea-ce a făcut astăzi, unui om de principii, statornic în convincțiunile sale; unui om de stincă. Eu tot-d'a-una am stimat și am iubit pe oamenii de caracter, fiind-că la vârsta mea nu trebuie să fiu ca alții cari cred 'că dacă ar muri ei, se duce fericirea țerei. Dar ca unul ce de 50 de ani sunt în viața politică, mă întristează când sunt nevoit să mă întreb unde sunt caracterile? Ce s'au făcut?

D-lor, unul din oamenii pe cari l-am stimat mai mult, pe care l stimez și acum e generalul Manu. Am fost coleg cu D-sa și în minister, și nu e ministru care să mi fi lăsat mai multe suveșiri plăcute de cât generalul Manu. Chiar acum, când s'a făcut ministru, a avut din partea mea felicitări și nici un singur cuvânt de blam n'am dat proiectelor D-sale.

Ei bine, ca din senin, D. general Manu mă ia astăzi la răfuială, dicând că eu aș fi indemnăt pe D. Catargi să demisioneze. Frumósă recomandățiune din partea D-lui general Manu către povățitorul partidului D-sale, când l crede capabil de a merge, nu dupe capul lui, ci dupe capul altuia!

Apoi, din toți oamenii politici singur eu sunt care n'aș putea exercita nici un fel de influență asupra D-lui Lascar Catargi. Trei-deci de ani, de la 1857, am fost continuu în luptă cu D-sa. În chestiunea porturilor-france n'am știut nimic, nici sunt iscălit, nici m'a rugat cineva să iscălesc. D. Blaramberg s'a adresat la toți afară de mine. Dar m'am bucurat când am auzit că D. Lascar Catargi sub a cărui președenție s'a înfișat prima lege care dedea o lovire porturilor-france, cu reserva de a se face îmbunătățirile coprinse în acea lege, docuri, magazine, etc.; m'am bucurat când l-am vădit pe D-sa că vine și iscălesc reînființarea porturilor-france; și de și aveam ore-care rancună în contra deputaților gălățeni, cari m'au rugat să fiu raportor în această chestiune, și cărora le-am spus că rolul meu nu pótă să fie altul de cât să mi răsbun în contra gălățenilor, cari nu m'au ales; cu toate acestea răsbunarea nu intră în caracterul meu, și am făgăduit deputaților gălățeni că voi sprijini propunerea. Am refusat propunerea D-lui Virgiliu Poinaru de a fi raportor, dar în cât se atinge de interesele Galaților, voi fi tot-d'a-una cel d'ânteu a le apăra cu aceeași energie ca în tinerețe. Prin acesta nu fac de cât a apăra o instituțiune pe care am apărât-o și am susținut-o în curs de 40 ani.

Dar onor. general Manu vine și mi atribuie un fapt, faptul nedemn, că am voit să încel... pe cine? Pe D. Lascar Catargi,

că am avut înțelegere cu D. Lascar Catargi. El bine, vă declar că n'am avut nici o înțelegere, că nici nu mi s'a spus când s'a făcut și s'a scris acea propunere de porturi-france.... (sgomot. nu se aude). Și acelor cari se miră cum Kogălniceanu care a făcut o lovitură de Stat, se arată atât de gelos de prestigiul și de păstrarea regimului parlamentar, le răspund că, dacă greșală a fost aceea, dacă eu am comis acea greșală, să se scie însă că nu e lucru lesne să cadă cine-va în asemenea greșală, nu pe totă ziua se pot face lovituri de Stat. Acesta o țic la adresa acolora cari au început a da consiliu de a se suspenda parlamentarismul la noi pe cât va timp, pentru că numai așa se poate scăpa țera.

D-lor, când de la banca ministerială se țice că nu este cestiune de portu-franc, ci de portofoliu, să 'mi dați voe să vă spun și eu ceva:

In ultima sesiune a Parlamentului colectivist, ca să întrebunțez și eu cuvântul D-vostre, D. Carp, care tot-d'a-una a pădit o regulă de mare moderațiune în acel Parlament, care mai de multe ori a fost în tratative cu guvernul D-lui I. Brătianu ca să facă parte din minister, care une-ori a venit la împărțelă și a cerut să i se dea atâtea portofolii și atâtea prefecturi, care a fost ales de prefectul colectivist din Vaslui; D. Carp a țis: eu nu mai represint nici un grup, toți amicii mei m'au părăsit, unii au trecut la guvern, alții în opozițiunea-unită, în cât eu de abia mă mai represint pe mine. Dar ce se întâmplă? D. I. Brătianu 'și dă demisiunea, cad liberalii. Trebuia neapărat atunci să vie conservatorii și am spus-o acesta eu, liberal; greșelile guvernului Brătianu ne a sdrobit și pentru partidul liberal nu mai e timpul acum, trebuie să ne retragem în pustii, să ne reformăm și pe urmă să căutăm pământul făgăduinței al puterei.

Ei bine, a căduț partidul liberal, trebuie să vie partidul conservator, 'l vom combate, dar trebuie să vie; trebuie să vie capul partidului conservator cel recunoscut de toți conservatorii ca leaderul lor, ca reprezentantul lor. D. Catargi iar a fost lăsat la o parte, și a venit cine? Un om care nu represinta nimic în țeră legalmente, în mod parlamentar; acela a chemet pe D. Maiorescu, care nici că 'și mai pusese candidatura; căci nu avea unde să o pună, a chemat și pe președintele curții de casațiune care renunțase la politică, și acestora li s'a dat puterea în mână. Ei bine, vă întreb: acesta cereti D-vostre, opozițiunea, din care am făcut și eu parte.

In vremea alegerilor, onor. D. Rosetti spunea în adunări particulare: Eu, D-lor, sunt conservator, am pus prefectii conservatori și voesc să merg alături cu D-vostre. Când a venit însă partidul conservator în Parlament și a pus în Senat la președenție candidatura generalului

Florescu, iar în Cameră pe acea a D-lui L. Catargi; cine a combătut pe general Florescu? Guvernul. La Cameră de asemenea, tot guvernul a combătut candidatura D-lui Catargi.

D. C. Bobeica: Am votat toți pentru D. Catargi.

D. M. Kogălniceanu: Te rog să nu ne intrerupi; căci D-ta ești cestor și trebuie mai mult de cât, ori-care să respecti regulamentul.

Vă rog, D-le președinte, să opriți pe porumbelul junimist de a mă intrerupe.

D. C. Bobeica: Cer cuvântul în cestiune personală.

D. M. Kogălniceanu: Vă voi asculta cu respect, și eu nu vă voi intrerupe.

Atât de mult a fost onor. D. Catargi combătut de guvern, în cât s'a căutat în toate părțile candidaturii, între cari s'a propus și a mea... Și un ore-care domn care mă intrerupe a fost și D-sa dintre aceia cari au venit să 'mi-o propună.

D. C. Bobeica: Am cerut cuvântul.

D. M. Kogălniceanu: Te rog încă o-dată să bine-voiesci a nu mă intrerupe; chiar când ași face o acușiune ne dréptă, te rog să fi răbdător cum sunt și eu de multe ori. S'a mai făcut și altora această propunere și toți au refusat, dupe cum am refusat și eu, care am fost combătut în alegeri d'înpreună cu fiii mei, așa cum n'am fost nici o-dată, chiar sub D. Catargi, cu care de atâtea timp eram în luptă.

In adevăr, D-sa 'mi spunea te combat în cutare loc, nu însă pretutindenii. De rândul acesta am fost combătut la Galați de onor. D. prim-ministru, care nu are a face nimic cu Galații. La Huși a fost combătut fiul meu, care a făcut parte cu D-vostre din opozițiunea unită, și care ca secretar a condus și biuroul provisoriu al acestei Adunări; căci știți că președintele era un om bêtren și dupe chiar mărturisirea D-sale fiul meu l-a ajutat mult.

Cu toate acestea, D. Maiorescu care nu cunoscea pe nimeni și care nu fusese nici o-dată la Huși, a fost ales și a doua oră, dupe ce D-sa s'a retras de la Huși, ca să vină D. Gr. Buichiu care iarăși nu cunoscea pe nimeni acolo și care căduse la colegiul III din Iași în contra D-lui Nădejde, aci însă condus de fratele primului ministru s'a ales; iar fiul lui Kogălniceanu, în județul lui, unde fie-care 'l cunósce, a fost combătut de totă puterea guvernului, va să țică am fást combătut de guvern și ați veduț că până acum n'am țis nimic.

Când însă am veduț că merge tot așa, când am veduț că D. Lascar Catargi a căduț, 'i-am țis: să știți că avem să vedem o nouă colectivitate. Atâtea am țis D-lui Catargi, și când a venit cestiunea porturilor-france era de la sine să votez alături cu D-lui. Ei bine, în ce am fost nedemn de micul meu trecut pentru ca să vie D. general Manu să arunce o pată asupra mea, să mă facă intrigant?

Eu, care în viața mea n'am fost bi-

santin, și când ași sci că în vinele mele este o singură picătură de sânge strein mi-l-ași scote pe tot, eu șarlatan; la vârsta mea! Șarlatan politic!... (Intreruperi).

D-lor, acum că am sfârșit cu cestiunea personală, trec la cestiune. D. ministru a țis că D. Catargi a sfătuit pe Regele să 'i cheme pe D-lor la guvern, că D. Catargi le-a dat decretul de ministri constituționali, de ministri cari represintă majoritatea țerei.

Apoi, D-lor, D. Catargi nu scia că D-sale i s'a făgăduit o îngropare de clasa întâia, nu scia că cu mult înainte de a se alege chiar Camerele erau spirite nerăbdătoare cari țiceau, trebuie partidul conservator să fie botezat din nou, trebuie să fie regenerat, și cu Catargi în cap nu se poate regeșera? Așa se țicea chiar în vagone și chiar pe la birturi.

Când D-vostre țiceți că trebuie să vă spălați rufe murdare în secret, cine are mai mult merit? D-vostre cari cereți secretul? sau D. Catargi care a țis: între Dv. și între mine, între acei cari au părăsit partidul conservator și între acei cari au rămas credincioșii lui este o certy, și certy aceea trebuie să se sfârșască înainte țerei, în fața Parlamentului, ca ast-fel să invețe și cei tineri moralitatea care trebuie să fie înțibia datorie a omului politic, care trebuie să fie sufletul partidului?

Vă place ca noii să stăm aci, cu ochii închiși așteptând tripotagele ce se fac aiurea? Dacă este vorba de jocuri de cuvinte cu portofolii și porturi-france, aceste alușuni numai noie nu ni se pot adresa, pentru că știți bine că liberalii nu pot să facă parte din ministeriul D-vostre.

Prin urmare cui s'au adresat acele cuvinte? Fostului caimacan al țerei, aclelei persoane mari care, cu autoritatea ce'i dă trecutul său, a luptat pentru porturile-france. Iată dar că noii adversarii politici ai D-lui Catargi l'am ridicat mai sus de cât D-vostre. N'ați făcut D-vostre așa când ați aprobat alegerea colegiului al treilea de Ilfov și ați combătut pe Catargi care a fost unul din cei mai mari campioni ai luptei contra partidului căduț de la putere? Unde mai este consecința? Pentru ce dar vă mai puneți acum pe tărâmul lealității și sincerității și țiceți că cestiunea porturilor-france este numai o cestiune locală? Apoi dacă a fost o cestiune locală, pentru ce s'a adus în discuțiune cestiunea ministerială? Și cum vine D. general Manu și țice Camerei că Kogălniceanu a întărâtat pe Catargi? Ei bine, D-lor, dacă este așa vă declar că mă siliți a eși din reserva în care am fost până acum și de aci înainte le voi spune toate sus și tare și piperate. D. Catargi 'și va face datorie, dar D-vostre nu vă îmbrăcați cu haina lealității; căci sunt în Cameră deputați ca și D-vostre cari au eșit nu pe temeiul mai mult sau mai puțin al unui program, ci pe teme-

ial programului prefectului. Și sunt alții cari au fost combătuți, unii mai mult, alții mai puțin; eu mai mult, și tot au fost aleși. De aceea ori când veți veni și veți îmbrăca cu haina nevinovăției, cu mantaua neprihănirii și cu bisantinismul, voiți veni și eu la rândul meu și voiți dice: Masca jos!

D. ministru al justiției, G. Vernescu: D-lor deputați, eu nu aș fi luat cuvântul dacă cestiunea așa cum s'a pus se trata și de unii din D-nii deputați cari au luat cuvântul, adică, dacă în urma votului de ieri autoritatea președintelui Camerei era întru ceva atinsă, dacă acel vot putea pune la îndoială încrederea ce majoritatea și guvernul are în persoana onorabilului Domn Lascar Catargi.

Am voit adineori să vorbescă alții înaintea mea, și vă spun drept că atunci când dicem să vorbescă altul, înțelegem să vorbescă D. Catargi, și mi-a părut bine că a vorbit D-sa, ca să dea o desmințire strălucită acelor cari dicău că noi am desertat din partid și am venit în minister ca desertori fără consimțământul partidului și al D-sale. D. Catargi a spus că unanimitatea partidului conservator din Cameră și din Senat ne-a obligat să intrăm în minister, și intrând în minister, am ținut să facem tot ceea-ce vor omenii de bună credință, ca, după dărâmare să edificăm. Ei bine, ne am împlinit datoria; ne am îndeplinit angajamentul și ni'l vom îndeplini în tot timpul cât majoritatea Camerei care nu e despărțită de majoritatea țerei, cum se dicea adineaori, ne va da sprijinul ei. Țera s'a pronunțat și a dat o majoritate în Cameră; majoritatea Camerei este expresiunea țerei, afară numai când ni se va dovedi contrariul.

Obligați dar de majoritatea Camerei și cu consimțământul D-lui Catargi, care a spus că, precum este în statutul nostru, ca în toate asociațiunile, cele din minoritate se supun majorității, noi ne-am supus unii de a fi președinți ai corpurilor legiuitoare, alții de a intra în minister, pentru ca și unii și alții să facem pentru binele țerei tot ceea-ce puterile noastre ne va permite.

Cum vedeți, D-lor, nu este nici o mistificare, nici o fantasmagorie, și atât mai rău pentru acei cari inventază la lumina zilei lucruri, cari nu se pot vedea, cari nu se pot dovedi. Ce ne diceți? Am mințit promisiunelor noastre? Vă grăbiți prea mult.

O voce: Demisiunea D-lui Catargi.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Demisiunea D-lui Catargi? De ce mă întrerupeți cu această observațiune?

Este în facultatea D-lui Catargi s'o dea, în facultatea D-sale s'o retragă, și nu după povețele D-vostre, sau după cerearea mea, deciziunea D-sale se va schimba. Eu cred că D. Catargi nu este influențat de nimic. D. Catargi nu a făcut ceea-ce credeți D-vostre. D-sa nu a pă-

răsit partidul, dar D. Catargi nu mai voește să preside Adunarea. Acesta este în libera sa voință să nu mai presideze Camera, dar acest lucru nu vă dă satisfacțiunea după care alergați, aceea ca partidul conservator să se desbina.

Din momentul când vi s'a dovedit că guvernul acesta a venit regulat la putere, cu voința majorității Corpurilor legiuitoare, din momentul ce vedeți că majoritatea nu s'a despărțit de noi în cestiunea porturilor france, care era o cestiune curat economică, ce mai perdeți timpul Camerei cu nisece discuțiuni atât de zadarnice? Ce are a face să discutăm acum ideile socialistilor, cu ocaziunea demisiunii președintelui Camerei? Acele idei se vor pune în lucrare dacă țera le va primi; și vor rămânea numai ca idei, dacă ea nu le va primi.

De aceea să nu mai stăm pe loc discutând ca ideologii, în loc să discutăm asupra lucrurilor practice cari sunt puse înainte de guvern și cari sunt privitoare la interese de cea mai mare importanță pentru țera.

Iată ce aveam să dic în această cestiune.

Voci: Inchiderea discuțiunii.

D. vice-președinte, V. Pogor: D-lor, vă previu că în cursul discuțiunii s'a prezentat la birou demisiunea D-lui vice-președinte N. Blaramberg.

Voci: Inchiderea discuțiunii.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se aprobă.

D. vice-președinte, V. Pogor: Suspend ședința pe 5 minute.

D. C. C. Bobeica: D-le președinte, dacă suspendați ședința atunci renunț la cestiunea personală.

D. vice-președinte, V. Pogor: O suspend.

D. C. C. Bobeica: Atunci renunț.

— Ședința se suspendă pe 5 minute.

La redeschiderea ședinței, D. vice-președinte V. Pogor, ocupă fotoliul președintelui.

D. Caton Lecca: D-le președinte, vă rog ca votul să fie cu bile, fiind cestiune personală.

D. vice-președinte, V. Pogor: Întru cât este o cestiune personală și s'a invocat regulamentul eu nu pot se fac de cât a' l urma. De aceea pun la vot cu bile demisiunea D-lui Lascar Catargi.

Adunarea procede la vot și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votați	141
Maioritate absolută	71
Bile albe	50
Bile negre	91

D. vice-președinte, V. Pogor: Adunarea nu a primit demisiunea D-lui Lascar Catargi.

D. L. Catargi: D-le președinte, mai întâiu mulțumesc celor cari au votat negru, și pe urmă și celor-alți cari mi-au primit demisiunea; dar regret că s'a perdut în zadar timpul Camerei; de patru ori am luat cuvântul și am declarat că nu

mai pot rămânea președinte, și acum cer din nou să'mi o admiteți demisiunea cu un simplu vot prin sculare și ședere; căci vă declar din nou că sunt decis a persista în demisiunea mea.

D. vice-președinte, V. Pogor: După insistența D-lui L. Catargi, pun din nou la vot demisiunea D-sale prin sculare și ședere.

— Adunarea primesce demisiunea D-lui Lascar Catargi.

Voci: Să procedem acum la alegerea noului președinte.

Voci: Pe Lună.

D. vice-președinte, V. Pogor: Consult adunarea dacă voește a amâna pe Lună alegerea președintelui. (Sgomot).

Voci: Nu, ați.

D. N. Ionescu: D-le președinte, imităm occidentul civilizat. În Camera comunelor, înainte de a se verifica deputații, la cea d'ântăiu întrunire, presupunând că marea majoritate e bine aleasă, se procede imediat la alegerea președintelui; pentru că un singur moment nu pôte să rămână camera lipsită de expresiunea sa legală față cu puterea executivă și față cu țera. De aceea, dacă voim să observăm unele tradițiuni parlamentare din Adunările electivă ale celor mai constituționale țeri; vă rog să puneți imediat la vot această alegere, fiindcă dacă suntem în număr pentru a primi demisiunea unui președinte, cum nu am fi în număr pentru a alege pe un altul? Vă rog dar să procedăm imediat la o nouă alegere.

D. Gr. Triandafil: Negreșit, D-lor, că trebuie să procedăm cât mai în grabă la alegerea unui președinte; căci Camera nu pôte să rămână lipsită de reprezentantul ei. Când însă se întâmplă o vacanță de felul acesta, trebuie să ni se lase timpul necesar pentru a ne gândi și a ne înțelege între noi cu cine l'am putea înlocui. Eu propun să se amâne alegerea pentru 24 ore. Și de ce am proceda imediat la alegere? Nu cum-va ar putea fi veri-un pericol pentru Cameră dacă s'ar încuviința o amânare de câte-va ore? D-lor, să pôte ca în Anglita să se procedă ast-fel cum ni s'a spus de D. Ionescu; avem însă și noi precedente, și până acum tot-d'a-una s'a urmat în chipul acesta, de a se lăsa deputaților câte-va ore de gândire asupra persoanei ce trebuiesc să aleasă. Nici un inconvenient nu pôte să fie dacă s'ar amâna alegerea pe Lună, fiindcă avem pe vice-președinți cari pot conduce lucrările noastre până la alegere.

Voci: Suspendați ședința pentru deuce minute ca să ne consultăm.

D. Gr. Triandafil: Se propune o suspendiune a ședinței de 10 minute; acesta însă nu e de ajuns, pentru ca să ne putem înțelege cu toții asupra persoanei ce trebuie să alegem. Alegerea președintelui Adunării este un act foarte însemnat, și de aceea trebuie să ni se lase timpul necesar spre a ne putea da votul în deplină cunoștință de cauză.

D. Ceaur Aslan : Să se suspende ședința pentru o jumătate de oră.

D. Gr. Triandafil : Nu este de ajuns o jumătate de oră, și de aceea vă rog să primiți a se amâna această alegere pe luni.

Voez : Puneți la vot propunerea D-lui Triandafil.

— Se pune la vot propunerea de a se amâna alegerea președintelui pe Luni și se încuviințează de Adunare.

D. vice-președinte : Acum, D-lor, mai înainte de a trece la alte lucrări înscrise la ordinea zilei, sunt dator, dupe regulament, a da cuvântul D-lor deputați înscriși pentru cestiuni personale.

D. C. Bobeica : Eu renunț.

D. vice-președinte, V. Pogor : D. Mortzun însă nu renunță, prin urmare D-sa are cuvântul.

D. V. G. Mortzun : Înainte de toate sunt dator de a constata îndeplinirea unui fapt caracteristic și de o mare însemnătate pentru noi. Constat că desbinarea care s-a iscat între D-văstre, în zilele trecute, între D-văstre majoritate și minoritate, desbinare care a mers până la învinuirea de trădare, până la vorbe grele, s'a sfârșit, și că D-văstre v'ați înfrățit și potolit ca prin farmec de îndată ce a fost vorba de a se ataca socialiștii și socialismul. În aplause unanime D. Ionescu ne-a adus cele mai nedemne învinuiri. În această ocaziune ați făcut curat cum să ține într-o abulă străveche.

În vremea resboielor dintre Romani și Daci un Decebal, un rege al Dacilor îndemnat, îmboldit de poporul său să intre cu oște și să calce pe Romani, între-sbucnise atunci un resboi civil.

O voce : Nu Decebal, Orole.

D. V. G. Mortzun : Am șis un Decebal, adică un rege.

Acel decebal ca să pilduiască poporul și să-i arate că încălcând ei țările stăpânite de Romani, acestia vor lăsa resboiul civil și sărind cu toții asupra lor 'i vor zdrobi, luă două câini răi și hărăindu'i, 'i întărită la certy apele când 'i vedea încheștați dădu drumul unui lup; câinii vădându'l lăsară lupta lor și se aruncară asupra lupului. Pilda era dată.

Ast-fel ați făcut și D-văstre.

O voce : Care este lupul?

D. V. G. Mortzun : Noi.— D-văstre cași până mai adineori vă uitați horțis și înernușt uniți la alții, cari vă aruncați vorbe grele; cum a fost vorba de atacat pe socialiști ați lăsat certy dintre D-văstre și cu toții de a valma ați aplaudat din răspuneri. Această întâmplare socotesc că ne va folosi pentru a pildui și noi pe cei ce vor pune temeiū mare pe certurile D-văstre.

Această cestiune personală a fost pricinuită de discuția asupra porturilor franceze și a felului cum am votat noi socialiștii și D. Panu.

D. general Manu arată că de și protivnici guvernului noi nu am votat pro-

iectul voind să dovedescă că acest proiect a avut în potriua sa chiar parte din opoziție.

D. N. Ionescu în urmă ne învinuiesc ore cum de trădare față cu opoziția și dicând cum că aci nu era vorba de porturile franceze, ci era cestiune politică, era cestiune ministerială; ceea-ce se va putea vedea din discursul D-sale.

La acestea, D-le Ionescu, dați-mi voe să vă spun că de și ai o experiență de 20 de ani, cu care te mndrești și că noi suntem tineri, că în această cestiune noi ne am purtat mai bine și mai logic de cât D-ta față cu țera și interesele ei. Socotim că atunci când să discută o cestiune economică nu trebuie să facem din ea o cestiune politică; noi eram convinși că reînțemeierea porturilor franceze nu vor ridica Galațul și Brăila din căderea lor și că nu va aduce nici un folos țerei; noi am fost convinși că astă decădere rezultă din alte pricină economice, de cât din desființarea porturilor franceze, și de aceea am votat contra; am votat contra pentru că pe noi patimele nu ne orbesc și pentru că nu vrem să se facă din o chestie economică o chestie politică.

Să pte că mulți dintre D-văstre atât din majoritate cât și din minoritate se vor simți jigniți de declarația ce am să vă fac.

De când sunt în Cameră asist la nisce urmări foarte rele: când e o chestie în desbateri, veți umblând din deputat în deputat pe ardenti apărători ai guvernului și pe membrii cei mai influenți din opoziție cerând fie-cărui să voteze cu ei. Față cu acestea noi ca să nu intrăm vecinic în nisce sterile discuții am respuns acuma ca și în totă auna celor ce ne ceréu să votăm pentru că votăm pentru, că votăm contra celor ce stăruiau să votăm contra; iar când a fost vorba de dat votul nostru noi nu am avut în vedere de cât binele său reul ce ar urma din primirea proiectului, nu am avut în vedere de cât binele și interesul țerei și am votat ast-fel dupe cum ne a șis cuvântul nostru și dupe cum ne am luminat din discuțiile D-văstre.

Dacă fac astăzi această declarație o fac pentru că știindu-se această, credem că de acum înainte vom fi lăsați în pace și nu vom mai fi hărățuți să votăm contra ori pentru.

Din votul nostru D. Nicolae Ionescu trage răntăcioșă și pățimașă conclusie, că noi am căutat prin această să plăcem guvernului care la rindul său, să aibă buna-voință de a valida alegerea tovarășului nostru Lascar Veniamin.

Nu, D-le Ionescu, noi nu am avut naivitatea de a crede că prin votul nostru am putea înduioșa guvernul. Nu, noi nu am avut această naivitate de și nu avem lunga D-tale experiență de 20 de ani. Ar trebui să fim copii, să nădăjduim în validarea lui Veniamin întemeindu-ne pe acest lucru tocmai atunci când vedem pe D. Theodor Rosetti, primul ministru, ce-

rând la întrutirea majorității, de ai da sprijine ei, de a sprijini măsurile ce are de gând să ia împotriva noastră.

Nu, D-le Ionescu, noi nu avem nici o nădejde în banca ministerială pentru validarea lui Veniamin. Nu, noi nu am votat contra porturilor-franceze, pentru ca să se valideze alegerea lui Veniamin; noi scim că astă alegere va fi stricată, noi scim că astă măsură este reu cerută și dorită de mulți din D-văstre.

Noi scim că stricarea alegerii a fost propoveduită de D-nii Sandu Rașcan, Iorgu Brăghici și Eugeniu Ionescu, cari umblând din deputat în deputat au stăruit pentru invalidarea ei. Noi scim că numai atunci această nu s'ar face când Veniamin s'ar da plecat înainte băncei ministeriale (întreruperi).

Dați-mi voe, când e vorba de validarea alegerilor la colegiul al III-lea, aduceți-vă aminte de scandalósele validări a unor alegeri făcute cu bătăi și falsificări, validări cari nu se pot explica de cât prin supunerea aleșilor față cu guvernul. Ca o dovadă între dece aveți alegerea D-lui Sandu Rașcan.

D. Nicolae Ionescu a afirmat, că noi socialiștii prin atitudinea noastră față cu guvernul trecut am cătat să atragem o părintescă oblăduire asupra noastră și că eu unul m'am introdus în această Cameră sub bine-făcătóreal aripă.

Ca dovadă D-sa aduce în potriua noastră manifestul, ce am scos acum 2 ani când cu venirea Regelui la Iași.

Iată în puține cuvinte conținutul și condițiunile în cari am făcut acel manifest, manifest pe care și azi l'am iscăli fără să ștergem o virgulă din el.

Opozițiunea unită din Iași îndemna poporul a să șuere pe Rege (întreruperi, șgomot).

D. Alexandrescu. Manifestul nu provoca pe public la șuerat, ci să șicea printr'insul să se facă numai gol în jurul Regelui, dovadă este D. Aslan, autorul manifestului pe care noi l'am subsemnat cu toții.

D. V. G. Mortzun : Da în manifest se șicea să se facă gol în jurul Regelui, dar pe de altă parte ómenii cutreerau mahalalele îndemnând norodul să 'i iasă înainte și să 'l șuere, și întru această dovadă cea mai puternică sunt șuerăturile de la hotel Traian, pe cari nu le puteți tăgădui (întreruperi, șgomot).

Prin acel manifest șiceam țerănime și tutulor muncitorilor să nu se potrivescă acelor îndemnuri, să stea liniștiți, să nu se amestece în certurile boerilor, să 'l lase să se sfădescă ei între ei; căci de li s'ar potrivii poliția și oștirea tot asupra norodului și va descărca furia, șicem că ei vor fi cei bătuti și șistălciti. Dice D. Ionescu că prin acel manifest măgulém guvernul cădut, 'l rog să 'l citescă din nou și să vadă dacă în el nu se critică foarte aspru urmările aceui guvern, dacă nu se șpunea ade-

vărel forte pe față dupe cum 'lspunem și astăzi.

În Ianuarie trecut, acum un an, am mers la Roman și mi-am pus candidatura ca socialist, am venit cu programul nostru din care am împărțit 2.000 exemplare în oraș și pe care l'am dezvoltat la cele 3 întruniri publice, să mă desmintă aleșii Romanului, aci față, dacă spusele mele sunt neadeverate. Nu am asistat la nici o întrunire intimă a opoziției, făgăduisem numai D-lui Eugeniu Ionescu că 'l voi du da votul meu la colegiul I.

Lucru care l'am și făcut; căci votul meu a fost Ioan Agariei și Eugeniu Ionescu. Nu am avut nici o legătură, m'am prezentat ca socialist, în Cameră am fost socialist și astăzi-timpă la Octombrie reales ca socialist cu același program. Forte adevărat este însă că mi s'a făcut propunerii de a mă prezenta ca liberal, ceea-ce am respins rămând credincios programului meu. De ași fi primit să trec ca liberal acesta ar fi fost o rușine pentru mine care eram socialist, ar fi fost pe fruntea mea o pată neștersă, ar fi fost o greșală care, ca sabia lui Damocles, ar fi atârnat vecinic asupra capului meu.

Vedeți sprijinul ce am avut din dosarul alegerii trecute, candidații guvernamentali, Iancu Vasiliu, întrunea 210 voturi, D. Stefan Zarifopol 198, eu nu am avut de cât 154, numai 9 voturi mai mult peste majoritatea cerută care era 145.

Că unu din moșii mei era prefect, această nu însemnăză nimic; căci între mine și ei, din punctul de vedere al opiniilor politice, este o prăpastie.

D. Nicolae Ionescu e jignit și suferă de căderea sa la acele alegeri și ne dându'și seamă de adevărata pricină, aruncă vină asupra altora; Românul astăzi numai este ceea-ce era acum câțiva ani. De atunci încôce ideea nouă s'a desbătut înaintea Româșcanilor, omeni noi au intrat în luptă și acestea sunt adevăratele pricini ale căderii D-sale. Dacă vei mai căta bine și vei resfoi trecutul vei găsi că în tot-d'una ai fost ales la Roman ca candidat guvernamental, cu toate că apoi când veneai în Cameră făceai opoziție.

D. N. Ionescu: Nu este exact!

D. V. G. Mortzun: Știi că, sub liberali, moșii mei au fost prefecti când unul când altul și că prin urmare sunt în stare de a vă da oșei cari lămuriri. Când îl întreba cum se face că susțin pe Nicolae Ionescu care face opoziție în Cameră, iel răspundea că așa li s'a spus de sus, că nu e primejdios și că e bine să între o *privișghetore* în cameră.

E bine statornicit și de toți știut în Roman că sub D. Ion Brătianu ați fost vecinic ales de administrație.

Ați să cer situațiile împedii și a D-tale este forte încurcată. Acesta e pricina căderii D-tale la Roman.

Vroiți o dovadă? Imediat v'o dau, atunci când s'a pornit disidența liberală, D-văstre n'ați luat o parte tare activă,

nimeni nu v'a vădut pe la întrunirile opoziției-unite, până dupe căderea D-văstre la alegerea din Ianuarie trecut, dupe care însă v'am vădut pe dată aprig luptător la întrunirile de la Orfeu alătura cu cei-alți membri ai opoziției-unite.

Dar vin acum la ultimele alegeri, la alegerile din Octombrie. De la Aprilie de la închiderea Camerilor trecute, atitudinea D-tale șovalnică și nelămurită, a ne mulțumit cu totul spiritele în Roman. În Roman, D-ta lucrai mână în mână cu administrația și partizanii guvernului, în vreme ce la Prahova te alegea ca liberal-independent prin sprijinul liberalilor din localitate, iar la Iași la consiliul comunal te prezinta pe lista radicală. Tristă situație și purtare a unui om politic.

Dar ca sdrobotore dovadă, că D-ta erai în Roman tovarășul conservatorilor este că de și era o circulară a D-lui Marghiloman, care oprea primblările prin sate, D-ta ai colindat tot ținutul Romanului din sat, în sat, din bălcu, în bălcu, de nimeni întreat, de nimeni supărat, în vreme ce la Doroboiu D. Gherghel; care făcea același lucru, dar care nu era guvernamental, era împedicat.

D. N. Ionescu: Nu este exact. (Interruperi).

D. C. C. Bobeica: Nu ești din Roman; căci acolo ești bine. (Haritate).

D. V. Gh. Mortzun: Nu este exact D-le Ionescu? Aduceți-vă aminte, v'rog, de strălucita primire ce ați avut la bălcu din Sabaoni și de puțina trecere ce ați avut înaintea omenilor.

Știi că să scornise vorbe, că prin mulțime eram și eu îmbrăcat unguresce, dar acesta nu este de cât o poveste ridiculă și neintemeiată ca și cea răspândită azi pe seama lui Nădejde, de care se dice că umblă acuma prin ținutul Bacăului îmbrăcat țărănesc, de și noi 'l vedem la Cameră în toate zilele. Dar acesta încă tot e puțin, să vedem cum și pune candidatura D. N. Ionescu la colegiul III, să vedem de cine e susținut și dacă acesta sunt protivnici sau susținitori guvernului? Printre acei D-ni delegați, boeri aleși de primarii, subprefecții administrației, cari propun candidatura D-lui N. Ionescu, vedem ca dovadă sdrobotore pe D. Lupu Bogdan deputat al colegiului I de Roman alesul guvernului, vedem pe D. G. C. Gheorghiu, care s'a prezentat la alegerea consiliului comunal pe lista guvernului, apoi pe D. Temistocles Ion, cumnatul prefectului, fratele D-lui Dimitrie Ion senatorul și leaderul conservatorilor în localitate.

D. R. Roseti: D-văsrte spuneți, că pôte să fie cine-va rade și să nu aibă aceleași idei politice.

D. V. Gh. Mortzun: Când am șis această, am dovedit, dovediți și D-văstre că între D. Temistocles Ion și prefectul de Roman e deosebire de idei; și atunci întreprinderea D-văstre va fi întemeiată, dar până atunci nu.

Ca o nedemnă bătălie s'a șis că noi

suntem socialiști-guvernamentali, dacă am fost contra răsturnării lui Ion Brătianu, dacă n'am lucrat alătura cu opoziția-unită a fost că noi avem forma convingere, că nu era să vie la putere liberali-desidenți, dacă am fi creștat, că ar fi fost cu puțință venirea la putere a D-lui Brătianu sau a D-lui M. Kogălniceanu dupe cum se dicea atunci eram cu opoziția-unită; dar noi eram siguri de venirea conservatorilor și eu părere de rău vedem că nu ne-am înșelat.

Noi sub Ion Brătianu am avut sergenți și jandarmi puși la porța locuințelor noastre, cari împedcau țărani să vie la noi.

Sub liberali legea se calca și dicem: azi legea se calcă dar călcarea ei va fi legea de mâni și ne patem închipui ce va fi atunci când se va calca și acea lege. Dovadă despre acesta aveți întrunirea de la hotel de France și legea împotriva socialiștilor care să pregătesce.

Intru cât privește dacă guvernul actual are sau nu are simpatia noastră; răspund că nu; dar în starea în care ne aflăm tot suntem mulțumiți; căci cel puțin vedem pe banca ministerială pe D. Carp și pe D. Maiorescu cari par a voi să ție seamă de cerințele de azi, și ne temem de o schimbare în urma căreia s'ar alcătui un minister conservator îndărătnic în materie de reformă și care ar căta să guverneze țera în chipul cum au guvernat-o acum 12 ani.

Acesta e sincera noastră credință și v'o spun în cuget curat, v'o spun înaintea validării lui Veniamin.

Și acum când am nemulțumit, de sigur, prin vorbele mele și banca ministerială și pe o parte din opoziție, cred că nu mi se va mai imputa că am căutat prin strategeme și necinstite manopere să căpătăm validarea alegerii lui Veniamin.

Nu, sunt sigur că Veniamin va fi invalidat; cu toate acestea noi suntem liniștiți pentru că avem temeinica credință că el va fi ales din nou; doar numai dacă se vor face nise călcări de lege așa de mari în cât să ne siliți să dăm în judecată pe primarii și suprefecții cari la urma urmei nu sunt de cât nise supuși cari să pléca ordinelor ce le vin de sus și cu mâna căroră guvernele ieau carbunele. D-văstre însă nu trebuie să uitați că în legile electorale sunt articole cari pedepsesc forte asuspru pe sub-prefecții, primarii și pe toți agenții administrativi, cari calcă legea. Dacă până azi am fost blânzi și îndurători cu acești omeni, victimele celor tari, da azi înainte nu are să mai fie astfel; căci dacă se vor face călcări de lege, vom trimite înaintea justiției pe toți cei cari nesocotesc drepturile poporului câștigate cu atâta greutate și zbućim.

D. I. Nădejde: Eu am numai o singură vie de 3 pogone și jumătate în tovarășie cu fratele meu la Șotânga, nu la Socola. Atât aveam de șis.

D. N. Ionescu: D-lor, la tot ce a șis onor. reprezentat al colegiului al doilea

de Roman am să răspund cu ocaziunea verificării alegerii colegiului III de Roman, fiind-că D-sa a vorbit mai mult de alegere....

D. V. Mortzun : Am uitat să răspund asupra unui punct.

D. N. Ionescu : D. reprezentant al colegiului II de Roman țice că a uitat un punct ; punctul pe care l'a uitat să referă la părintele său la care eu am făcut aluziune; dacă însă eu am menajiat pe ténérul Mortzun, acesta am făcut-o pentru că senatorul Mortzun s'a purtat, înainte morții sale, cu demnitate și independență, și în respectul aceluși bétren nu am voit să relev ez inconsecințele ténérului; dar fiind-că acum D-sa posedă în leader al socialismului și amenință autoritățile constituite; fiind-că D-sa vine aci cu ómenii săi, se țice sprijinit de mulțime, și de sus caută să vorbească cu noi, apoi atunci, spre a nu lua timpul Camerei, 'mi rezerv dreptul a 'i răspunde cu ocaziunea verificării alegerii de la Roman.

D. vice-președinte, V. Pogor : Acum, D-lor, voiă să dau citire demisiunii ce am primit din partea D-lui Blaramberg.

Domnule președinte,

„In urma incidentului regretabil de ieri, mă cred dator a prezenta onor. Camere demisiunea mea ca vice-președinte al ei, reținându'i și cu această ocaziune expresiunea recunoștinței mele pentru onórea însemnată ce 'mi a făcut, incredințându-mi această înaltă sarcină.“

Voc : la vot prin sculare și ședere.

— Se pune la vot demisiunea D-lui Blaramberg și se respinge.

O voce : Votul trebuia a se face cu bile. (Șgomot).

D. N. Ionescu : Cer cuvântul în cestiune de regulament.

D. vice-președinte, V. Pogor : Aveți cuvântul.

D. N. Ionescu : D-le președinte, puțeti pune pentru a doua óră la vot demisiunea D-lui Blaramberg; căci politeța s'a făcut. Să nu credeți că D. Blaramberg are nevoie să 'l róge cine-va când e vorba să 'și facă datoria.

D. vice-președinte, V. Pogor : Consult Adunarea dacă incuviințeză propunerea D-lui Ionescu.

Voc : Da, da.

D. C. Popovici : Anulați atunci din procesul-verbal votul care s'a făcut prin sculare și ședere.

Voc : La vot.

— Adunarea procede la vot. și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votanți	105
Maioritate absolută	53
Bile albe	59
Bile negre	46

D. vice-președinte, V. Pogor : Adunarea a primit demisiunea D-lui Blaramberg; prin urmare, tot Luni vom procede și la alegerea unui vice-președinte.

Acum, D. Popovici are cuvântul pentru a anunța o interpelare.

D. C. Popovici : D-le președinte, interpelez pe înaltul guvern și în special pe D. ministru al cultelor și 'l rog să 'mi răspundă :

1) Până când se va pune în continuu în gura Majestății Sale Regelui cuvintele: „ameliorarea sórtel clerului de mir,“ frasă pronunțată la tóte discursurile Tronului de la vestitul 1848 și până astăzi, și tot-d'a-una rămasă baltă.

2) Până când înaltul guvern ne va trimite cu această ardentă și capitală cestiune la sântul Sinod, care singur a opinat că din monopolari nu se póte întreține Biserica, ci Statul trebuie să plătescă pe funcționarii bisericesci, dacă el consideră Biserica ca o instituțiune a Statului român; cu atât mai mult cu cât Statul stăpânesce averile bisericesci.

Tot în această cestiune, rog pe D. ministru de culte a 'mi răspunde cari sunt motivele pentru cari nu recunoșce legal funcționarea facultății de teologie, facultate care funcționează în secret ca cum ar fi la Zanzibar.

D. vice-președinte, V. Pogor : Se va comunica guvernului.

D. Gr. Andreescu : D-le președinte, interpelez pe D-nii ministri de interne și al domeniilor Statului, asupra următoarei cestiuni :

Au său nu D-lor cunoscință de faptul, pe cât de curios, pe atât de barbar, că locuitorii comunei Nucșóra, județul Muscel, de mai bine de o lună de țile, trăiesc fără foc, îndurând asprimea șerului, din cauză că proprietarul pădurei aparținând moșiei pe cari locuiesc acești ómeni, rămași neîmproprietăriți, ci simpli cămășii, la aplicarea legii rurale din 1864, grație unor manopere dolóse, la 6 Decembre 1888, le-au interșis, în mod brusc și prin surprindere, de a mai lua lemne de foc, la cari până aci fuseseră învoiți, și acesta numai în scopul de a le aplica în bloc o pedepsă nemeritată, și din cauză că agenții silvici ai pădurilor Statului au refusat până acum cererea lor de a le vinde lemne mórte pentru foc din pădurile Statului, singure de unde ei ar putea să și le procure, cauză pentru care acești locuitori, în număr de 250—300 familii, sunt expuși pericolului; și dacă D-nii miniștrii au luat cunoscință de acest fapt, 'l rog respectuos să 'mi răspundă cari sunt măsurile ce au luat sau cred a lua ca să precurme și să preîntâmpine pe viitor acest fapt ?

Interpelez pe D-nii miniștrii de interne și de justiție asupra următoarei cestiuni :

Au luat sau nu D-lor cunoscință de nenumăratele abuzuri și delictel comise de medicul primar al județului Muscel, D. dr. V. Popescu, în intervalul de 10—11 ani de când funcționează în această calitate, și în special cunosc D-lor faptele acestui funcționar, denunțate prin gazeta *Vocea Muscelului* și constatate de agenții admi-

nistrațiunii județului Muscel, 'și anume:

a) Faptul că a luat mită de la locuitorii comunei Domnescii din Muscel, suma de 240 lei pentru a stărui să nu li se strămute cimitirul de la biserică în afară de comună, la distanța prevăduță de lege;

b) De la D. I. Pепенescu, invetător din Jugur, a luat 40 lei ca să mișlocescă scutirea saú cel puțin amânarea lui din armată;

c) Pentru acelaș scop a' luat cinci lire de la fiul-lui Albu Baldovin, din comuna Petroșani;

d) În luna Iulie 1888 a liberat un certificat medical fals, dovedit ca atare de D. procuror de Muscel, aflat în dosarul tribunal. Muscel, relativ la procesul corecțional dintre D. Damian și un servitor al D-lui Eug. Stătescu, etc. ?

Rog pe D-nii miniștrii a 'mi răspunde cari sunt măsurile de corigere ce le va fi luat ?

D. vice-președinte, V. Pogor : Se va comunica guvernului.

D. N. Filipescu : Am onóre a interpela pe înaltul guvern și rog pe D. ministru al lucrărilor publice a 'mi răspunde: Ce măsură a luat pentru ca Statul să recapete sumele delapidate de șeful gării Răcăciuni, căci cred că, dacă un asemenea fapt nu s'ar urmări, ar fi să imităm procedurile ce se obișnuiesc numai la Zanzibar? (Ilaritate).

D. vice-președinte, V. Pogor : Se va comunica guvernului.

Acum la ordinea țilei avem mai înainte raportul comisiunii de verificare asupra alegerii col. I de Teleorman.

— **D. C. Cesianu,** raportorul comisiunii de verificare, dá citire următorului raport :

Domnilor deputați,

Comisiunea de verificare a deputaților aleși din nou, luând în examinare dosarul alegerii făcute în țiaua de 9 Ianuarie 1889, pentru dnoe locuri de deputați la colegiul I de Teleorman, în locurile vacante, prin optarea D-lui G. Manu și G. D. Vernescu, a găsit tóte formalitățile bine îndeplinite, și nefind la dosar nici-o contestațiune, a validat în unanimitate alegerea D-lor C. G. Vernescu și D. C. Burcă, ca aleși ai acestui colegiú, și vè rógă prin subsemnatul raportor să binevoiți a le valida și D-vótre.

Raportor, *C. St. Cesianu.*

D. vice-președinte, V. Pogor : Nefind nici-o contestațiune, proclam deputați ai colegiului I de Teleorman pe D. C. G. Vernescu și D. C. Burcă.

Acum D. Sturdza are cuvântul pentru a desvolta interpelarea D-sale adresată D-lui ministru de interne.

D. Dimitrie A. Sturdza : Incă de la 2 Decembre anul expirat am anunțat o interpelare D-lui ministru de interne asupra casului dacă scie că în județul Tutova și deși faptul se petrece în mai multe

comune, așî voiă vorbi în special de una adică dacă scie D. ministru că s'a admis în județul Tutova usul de a se pune strejari ômenî din comună nôptea acum iarna, pe la ariile diferiților proprietari și arendași. Astăđî sunt nevoit a desvolta alt-fel interpelarea decât cum era să o desvolt acum 6 săptămâni în urmă, acum 6 săptămâni, când am anunțat această interpelare, aveam iluziuni și eram mai liniscit față cu asigurările și promisiunile ce mi s'a dat de onor. bancă ministerială, adică : că se va face totul pentru binele sătenilor.

Am cređut că va fi de ajuns să anunț numai această interpelare D-lui ministru respectiv, să 'l rog să bine voiască a constata dacă cele arătate de mine sunt exacte, de și dupe mine credu că un deputat, precum presupun eu, trebuie să fie cređut și că nu trebuie să fie bănuir că ceea-ce spune un deputat, aici în Cameră, nu ar fi adevărat.

Cu tôte acestea, eu când am arătat cum se petrec lucrurile, nu am avut pretențiunea să fi cređut pe cuvânt și de aceea am spus D-lui ministru și numărul ordinului și ordinul dat de către D. suprefect și am cerut ca D. ministru, dupe ce va cerceta și constata faptul, să 'mi înainteze și mie acel ordin. Din nenorocire însă până astăđî acel ordin nu mi s'a arătat, nici nu mi s'a pus la dispozițiune, dar am și eu acel ordin aci și prin el vė pot proba că tôte cele arătate de mine sunt exacte.

Cu tôte acestea, regret că D. ministru nu s'a conformat cererei unui deputat și nu numai că nu a făcut nici o cerere tare serioasă, dar nu 'mi-a presintat nici actul cerut.

Înțeleg când, mai de-unăđî, un domn deputat a cerut să i se pună la dispozițiune nisce acte, D. Carp, ministru de externe, s'a sculat și a đis acelui domn deputat : Cred că D. deputat nu se va supăra dacă actele pe cari le cere nu i se vor putea pune la dispoziție de cât peste veri-o de-ce đile, din cauză că actele sunt trebuincioase la o delimitare ôre-care.

Eu însă am așteptat șese săptămâni fără a mi se presinta actul cerut. Dar este încă ceva mai mult : înainte de a se lua vacanța, interpelarea mea era pusă la ordinea đilei și atunci D. ministru a intervenit și m'a rugat, prinr'un coleg al nostru, ca să mă duc la minister și acolo să mă înțeleg cu D-sa înainte de a desvolta interpelarea, de ôre-ce în acea đî era ocupat cu alte afaceri.

Ei bine, am convenit și am vorbit cu D. ministru, m'am înțeles cu D-sa asupra đilei când să mă duc la minister, am hotărit đîua și apoi, la đîua hotărită m'am dus la minister la đîua și ora indicată, dar nu am găsit pe D. ministru, am pierdut tótă đîua așteptând ca să vėd pe D. ministru și să 'l fac ca să cerceteze și să facă ceva pentru ca să scape pe cei nenorociți de tôte suferințele lor la cari sunt expuși. Ei bine și astăđî, cu tôte că

nu am avut onôre să fi ascultat încă nici aci în Cameră, nici la minister și nici că mi s'a pus la dispoziție acel ordin cerut, trebuie să constat că s'a luat această cestiune prea ușor, și când am adresat această interpelare, s'a đis, 'mi pare, de către D. deputat Bobeica, că acesta este un cas isolat. Acelăși lucru mi s'a spus și de către un înalt funcționar de la minister, că acesta va fi pôte un cas isolat.

D. M. Kogălniceanu : În tótă țera.

D. D. A. Sturdza : Eu merg până acolo și đic că chiar dacă acesta ar fi un cas isolat trebuie ôre să trecem cu vederea peste el ? În alte țeri, avem destule probe, când unui supus străin i se întemplă veri-o nedreptate și reclamă, se dă despăgubiri chiar pentru o a nume persoană și chiar pentru un cas isolat !

Asemenea đic eu și aci : Chiar dacă ar fi un cas isolat în speciă, vedeți, mă pun pe acest tărēm, totuși trebuia, credeu, să mi se dea ascultare, și când mi se dă cuvântul, să mi se dea serios, iar nu să mă duc la minister și acolo să aștept fără a găsi pe acel ministru pe care trebuia să 'l găsec și care până astăđî nu a dat măcar un contra-ordin. Eu cel puțin nu știu dacă s'a dat veri-un contra-ordin. Nu trebuia să fiți indiferenți, D-le ministru, pentru că acest ordin s'a dat de un prefect. Ce fel ? Pentru că ordinul este dat de un prefect, nu trebuie a se asculta un deputat ? Ca deputați trebuie să ne facem datoria semnalând rēul ori de unde el ar proveni, fie ori-cine ar fi acel prefect ; fie el ruda nôstră chiar, fie el fratele nostru ; dacă comite o ilegalitate trebuie să fie pus în lege. Și nutrebuie a se uita numai de cât pentru că đice prefectul ; iar ceea-ce đice un deputat să nu se asculte, pentru că deputatul ar fi pôte de rea credință, și eu nu admit că un deputat pôte să fie de rea credință, când vine și vė probăză cu acte ; și fiind-că suntem reprezentanții națiunei trebuie să scie D-nii prefecti că este o Cameră unde se pot spune ilegalitățile și abuzurile ce se comit. (Aplause).

D-lor, v'am declarat și vė declar că regret că astăđî m'am pus și a trebuit să mă pun *quasi-ostil* în contra guvernului, căci pe acea bancă ministerială sunt ômenii cei mai luminați, și dacă vor voi vor putea face bine. Ei bine, să voiască o-dată. Eu am đis o-dată că sub guvernul D-lui Brătianu a fost era csumatorilor. Nu șđi voi ca astăđî să se đică că este era făgăduințelor nelndeplinite ; din potrivă așî voi să se adevereze că trăim într'o eră unde ce se spune se și face !

Aceste đise, dați-mi voie să vė explic cestiunea, și vė declar încă o-dată, că nu am luat cuvântul nici pentru a face paradă de vorbă, nici pentru a mă recomanda alegătorilor. Aci însă trebuie limpedit o cestiune încă : De multe ori în această Cameră, atât de pe fotoliul preșidenției, cât și de pe banca ministerială,

s'a făcut ôre-cari observațiuni unor deputați că vorbesc de cutare și cutare cestiune care nu interesăză țera, și vorbesc numai spre a se recomanda alegătorilor.

Ei bine, nu e vorba de acel reprezentanți ai colegiului al 3-lea cari vorbesc de țeranî și fac propagandă ca să 'l agite ; vorbesc de cei cari ajută în realitate pe țeranî la nevoie. Acestora nu li se pôte atribui că susțin pe țeranî și vorbesc de dēnșil ca să 'l facă ochi buni înaintea lor. Nu, D-lor; noi, cei cari reprezentăm pe țeranî, când venim aci în Cameră, cum a đis fôrte bine D-nii Cătărgi și Vernescu, noi ceea-ce am făgăduit trebuie să facem ; și sunt de părere că nu putem a nu ne ține de făgăduiala ce am dat, că vom stărui să se îmbunătățescă starea țeranilor. Dacă eu m'am ales în trei rânduri de către țeranî, este că m'am arătat tot-d-a-una sincer către dēnșil. Și dovadă întru acesta este că și la întēia și la a doua a mea alegere făcută sub guvernul căduț, alegătorii mei au spus agenților guvernului : Nu ne lăsăm de omul nostru de încredere ; și au aruncat pe candidații brătienști. Acesta o știu toți colegii mei din Bērlad, și totașa s'a purtat alegătorii mei și de astă dată, de și trebuie să recunosc că de astă dată, guvernul nu 'mi-a opus veri-un candidat al sēu. Prin urmare, și eu sunt dator să mă țin de angagiamentul de onôre ce am luat către alegătorii mei să 'l apăr aci în Cameră, de ori-ce nedreptăți li s'ar face.

D-lor, și la 10 Decembre, dupe ce interelasem pe guvern, 'mi veni încă o petițiune de la sătenii din comuna Perieni. Dar mai întēiu să vė spun o particularitate. Primarul acelei comune era aprôpe să fie strins de gât de sătenî, đicându-i : „Du-te D-ta de fă streajă, să înghēți D-ta și să te mânânce lupii pe D-ta dacă vrei ; nu ne trimite pe noi.”

Și cum spusei, a venit la mine cu acea a doua petițiune din 10 Decembre, care vi o presint aci, iscălită de dēnșil, eu le-am spus că am adresat deja interpelare și că sper să pot parveni a le face dreptate, cu tôte acestea ei trebuie să mă considere pe mine ca un om care nu mă țin de cuvânt, de și au fost împregiurări, cari m'aș făcut să amân interpelarea mea până ađî.

D-lor, e un ordin dat fôrte aspru, nu mă ocup nici de persoane, nici cine e arendașul, ca să nu se cré lă că e o cestiune de pasiune, de ură, de vecin ; nu mă uit cine 'mi e vecin, cine e acel arendaș, precum nici nu vreaș să mă ocup cine e prefect și cine sub-prefect ; ci mă ocup numai de faptul în sine, care trebuie să 'l discutăm ; căci persoanele pasionéază numai, și noi nu trebuie să discutăm de cât faptele fără pasiune ; faptul e un ordin dat de un domn sub-prefect, care, trebuie să vės pun în parintesă că dacă nu comis o erôre ce se pôte îndrepta, n'ar fi de loc bine să fie schimbat ; căci e altmintrelea un bun sub-prefect, precum asemenea sunt și toți cei-

alți buni sub-prefecți aleși și numiți încă de fostul prefect, amicul meu mult stimat D. Diamandi; sunt toți, cum am spus, cei mai buni sub-prefecți cari 'i am avut până acum, și ar fi o greșală ca să fie scos încăcăr veri-unul; și vă declar această ca să nu se creadă că eu, prin interpelarea mea, ași voi să recomand pe alt cine-va; o fac însă această interpelare pentru acei oameni sătenii sermanii, cari sunt năpăstuiți, căci nu avem nici un articol de lege, ori cât veți căuta; chiar D. ministru Marghiloman, un jurisconsult, care n'are nevoie de recomandarea mea, când am anunțat această interpelare, mi-a spus: Ai dreptate dacă lucrurile se petrec așa; e un abuz! Pote că ar voi cine-va să vie, cum se dice în limbajul advocătesc, să tragă de pâr un articol; articolul 85, mi se pare, din legea poliției rurale, care vorbește de păzitori; această însă nu va să dică că un păzitor trebuie să se ducă până la trei sau patru kilometre în depărtare de vatra satului, unde să șadă totă noaptea acum în timpul ernoii. D-vostre știți că o sentinela militarăscă când se pune la un post nu stă de cât 2 ceasuri și mi se pare chiar numai un cés; și atunci are blană, mânuși și tot ce 'i trebuie ca să nu înghețe; apoi uman este? Drept este? Ca să trimitem păzitorii țeranii să stea câte o noapte întrégă departe 3 sau 4 kilometre de sat, când unii n'au nici suman, nici ciobote chiar? Acesta ași putea dice, iortați-mi cuvântul, e o barbarie; să ținem noi pe oameni câte 12 césuri în frig, să 'i expunem la măncarea lupilor la brutalitatea gerului. Să 'și piardă copilașii lor din cauză că 'i-a lovit pote un jughiu, pentru care D. arandăș nu se gândesce să 'i caute, nici să 'i dea mănca, ci se mărginesce să bată din picior primarului să 'i aducă streage; și fiind-că s'a găsit un primar care n'a putut să dea fără ordin scris, 'i s'a dat ordin de sub-prefect; această D-lor, nu va să dică că e un cas isolat; e un ordin special dat într'o comună pentru că s'a creșut necesar a se da acel ordin, de și cum am spus s'a comis o eróre, căci este contra legii.

Dar natural e că în toate comunele din aceea plasă unde se cerea strejări, trebuia să se dea, dacă s'au dat ordin la o comună, cum e în specie, unde s'a cerut, așa că nu se pote considera ca cas isolat, dar eu afirm că a fost us să se dea și în cele alte plăși ale județului nostru străjerii comunali, și pot să dovedesc această, dacă D. ministru ar trimite o anchetă.

Îată ce dice ordinul:

Domnule primar!

D. Mihalache H. Ivanciu, care încă nu a finit trierul la nici una din ariile sale, a cerut să i se dea pe timpul nopții câte un strejer la fie-care arie care, în unire cu păzitorul său, să stea totă noaptea la arie.

De aceea dar vă invit a face ca nesmintă în toate seriile să se dea câte un strejer

la fie-care din acele trei arii de pe teritoriul comunei pe tot timpul nopții și până la finirea treirului, cunoscând că ori-ce obiecțiune din parte-vă nu va fi luată în seamă și lipsa de straje vă va atrage la răspundere ca neexecutând ordinea.

Veți ști că această măsură este conform legii poliției rurale și regulamentelor comunale.

Primiți asigurarea osebitei mele considerații

Semnat: Subprefect, I. Lupu.

No. 5587 din 25 Noembrie 1888.

D. M. Kogălniceanu: Cine a iscălit acel ordin?

D. D. A. Sturdza: Subprefectul plășei, din ordinul D-lui prefect, după cum mi a comunicat chiar D-sa această. Când am spus că nu vreau ca numai pentru acest lucru să se înlocuiască acel funcționar, eu am făcut această pentru ca să se constate înainte că n'a fost pasiune din parte-mi, al doilea am știut că e și un ordin superior și al treilea fiind-că pote să se fi comis veri-o eróre ce se pote îndrepta și nu eu voi fi acela care să stăruesc a se elimina un funcționar de trebă pentru o greșală ce de sigur o vor recunoșce îndată ce le va veni un ordin chiar telegrafic ca să se revöce asemenea măsurii vexatori.

Mai e însă încă un punct, D-lor, öre de ce am venit eu pe această cale și n'am venit cu o petițiune către D. ministru?

Am spus-o încă de la început; fiind-că D-nii miniștri sunt prea ocupați și mai bine e ca să vin în această Cameră cu cerțiunea această, fiind-că avem aci atât onor. colegi, cari ne pot îndrepta și lumina, dacă am comis veri-o eróre. De altă parte e bine ca să șcie fie-care în țără drepturile și îndatoririle ce le are; să șcie sătenii din județul Tutova și din țără că dacă li se dă un asemenea ordin, el e în contra legii! Și fiind ast-fel voi dice și eu cum dicea într'o di D. ministru Lahovari unu D. deputat: Nu iritați spiritele.

Tot așa voi dice și eu nu iritați spiritele onor. guvern. ca să nu se facă desordine.

Eu nici o dată nu voi împărți foii volante, cum s'a făcut în districtul Huși și, prin cari se spunea de acel împărțitor: Credeți-mă numai pe mine; căci eu am să vă dau pământuri. Nu voi face eu această; căci e a orbi poporul! (Intreruperi). Eu unul le voi spune iubiților sătenii: Nu faceți nelegiuri, nu faceți scandaluri, ci apelați la reprezentanții țerei; căci în ei veți găsi oameni în unanimitate buni și de trebă, cari se vor uni și la ori ce nevoie vă vor sprijini. (Aplause).

Le voi mai dice sătenilor: Nu vă duceți dupe acei cari numai făgăduesc, pentru ca să 'și facă un nume și cari cred că ei, cari voesc să vă orbescă, însemneză ceva, când în realitate nu sunt nimic și nu caută de cât să vă nenorociască.

De aceea dar, onorabile D. ministru de interne, eu unul vă rog să ne dați sa-

tisfacțiune, nu numai prin simple promisiuni, căci din nenorocire multe sunt promise, dar nimic nu s'a făcut până acum, și să dați ordine să se facă îndreptare în această privință. Aveți alături de D-vostre pe unul din cei mai mari jurisconșulți pe șeful magistraturei pe D. ministru al justiției, care sunt sigur vă va spune că eu am dreptate și că nu există o lege în acest sens. D-lor, să vă gândiți că dacă s'ar interpreta legea în acest sens interpretat de D. prefect și sub prefect, și dacă într'o comună într'un sat s'ar afla 40 fruntași și aceștia ar cere toți câte un strejer pentru aria lor; înțelegeți D-vostre foarte bine că acea comună ar rămâne păzită de femei, iar bărbații lor vor fi gardii permanenți neretribuiți pe la ariile particularilor! Dreptate este această? Legal ar fi öre acest lucru? Drept este öre să cerem noi ca omul să 'și lase averea multă puțină cât are, și să se ducă să păziască la acela care are și care pote plăti dacă vrea și 10 gardieni? Nu este drept această, D-lor, ca acela care are înălöce să 'și plătescă asemenea gardienii să alerge la comună să ceară păzitorii comunali pentru averea lui! De aceea, D-lor, dic, să nu irităm spiritele, să nu nedreptățim pe sătenii să nu comitem abuzuri în contra lor, și această este un abuz din cele mai mari, căci nu dice ca o amenințare, însă mă tem, dacă nu se va face îndreptare în asemenea casuri, să nu se întâmple veri-o nenorocire. Oamenii, D-lor, sunt iritați și de și acolo la comuna de care v'am vorbit este un primar, care 'și caută de datoria lui și care nu a putut să facă nimic fără ordin înscris, care însă în urma ordinului s'a supus și dacă acel ordin nu se revöcă nu se pote ști ce nenorocire se pote întâmpla și păcatul nu va fi al primarului nici al oamenilor nici al meu, dar va fi păcatul D-vostre, D-le ministru, care nu ați dat ordin de revocare unei asemenea dispozițiunii. Nu trebuie, D-lor, să apărăm pe un funcționar al nostru când comite o eróre, din contra să 'i spunem: Rău ai făcut, să nu mai faci! Așa dar, dați ordin acelui D. funcționar să revöce ordinul dat și să nu se dică că este o lege în această privință și dacă ar fi o asemenea lege, care să fie, precum ni s'a spus, copiată dupe legile franciei, care în specie la noi nu se pote aplica sunt încredințat că onorabila Adunare se va uni cu mine să facă o altă lege în favörea săténului român să nu fie supus la vexațiunii. Ori cum ar fi, D-lor miniștri, D-vostre nu aveți dreptate să lăsați a se comite abuzuri în contra țeranilor, căci atunci cu drept cuvânt se vor ridica unii de pe aceste bănci să dică: Îată ce faceți D-vostre pentru țeranii, cum 'i trimiteți la ordinele particularilor, etc., contra legii.

De aceea, D-lor, nu trebuie să căutați a interpreta legea alt-fel. Art. 85 din legea poliției rurale dice că dacă locuitorii nu se vor duce și nu vor da alarma când vor vedea foc la arie, atunci vor fi pedepsiți etc.

Din această redacțiune s'ar putea trage concluziunea că dacă ei sunt datori să dea alarma, apoi trebuie să fie la arie. Ei bine, o asemenea interpretare ar fi vexatorie, pentru că sunt moșii cari au și câte 10.000 de fălei și ar fi greu peste măsură și nedrept ca să trimiți strejeri comunali să stea noaptea la distanțe așa de departe de vatra satului. Cer dar de la D-văstre revocarea unei asemenea dispozițiuni care nu este menită de cât să facă rău. Dacă nu veți face îndreptare, cred că vă va părea rău că nu ați făcut. (Aplause).

D. ministru de interne, Al. Știrbei: D-lor deputați, am onoare a vă aduce la cunoștință că nici înainte de a face D. Sturdza această interpelare, nici dupe ce ea mi-a fost adresată, la minister nu s'a primit de nicăieri, chiar până astăzi veridic plângere în sensul interpelării făcute. Eu, îndată ce mi sa comunicat interpelarea, am cerut de la D. prefect informațiuni și dosarul afacerii, și am rugat pe D. Sturdza să vină la minister ca să lămurim cazul, hotărînd împreună ziua și ora de întâlnire. Este adevărat că în acea zi, din cauza unor împrejurări, eu nu am putut veni la minister; dar am avut grije a însărcina pe D. secretar general ca să pună la dispozițiunea D-lui Sturdza dosarul afacerii și să i dea toate lămuririle necesare, și așa s'a și făcut.

Acum în cât privește ordinul despre care a vorbit D. Sturdza este adevărat că există un asemenea ordin....

D. M. Kogălniceanu: Cine l-a dat?

D. ministru de interne, Al. Știrbei: Sub-prefectul.

D. M. Kogălniceanu: Dupe ordinul prefectului său nu? Acest lucru este important a se ști, pentru că D. interpelator vede că a lădat și pe prefect și pe sub-prefect. (Intreruperi sgomotoase).

D. ministru de interne, Al. Știrbei: D-lor, există la noi o lege numită legea poliției rurale; această lege este tradusă, copiată dupe legislatura altor țări străine, fără a se fi ținut seamă la facerea ei de obiceiurile din țera noastră. Ori-cine are practica lucrurilor, ușor se poate convinge că punerea în aplicare a unor dispozițiuni din legea poliției rurale poate da loc la ore-cari nemulțumiri.

Voc: Așa este.

D. ministru de interne, Al. Știrbei: D-lor, în Muntenia paza ariilor nu se face de către săteni, pe când în Moldova este obiceiul a se da de comună strejari pentru paza ariilor. (Intreruperi).

Legea poliției rurale prevede că locuitorii săteni sunt responsabili de casurile de foc ce se întâmplă în comuna lor și datori a da tot concursul pentru prinderea făcătorilor de rele. Prefectul dar a dat ordine primarilor și acesta ca o măsură protectoare pentru locuitorii săteni, să reguleze a se pune câte un strejar la arie, unde s'a făcut un bordei pentru adă-

postirea strejarului, cărnia i se dă mâncare și lemne pentru foc.

Recunosc, D-lor, că legea nu este destul de clară în privința cesiunii despre care tratăză interpelarea D-lui Sturdza; însă până acum ea a fost interpretată ast-fel cum s'a aplicat în cazul de față, și de aceea eu chiar în urma interpelării D-lui Sturdza, nu am luat nici o măsură pentru revocarea unor asemenea ordine.

Acum, dacă D-văstre voiți a da o altă interpretare legii, n'aveți de cât a vă pronunța și eu mă voi conforma cu decisiunea luată de D-văstre.

Voc: Inchiderea discuțiunii.

D. N. Voinov: D-lor, vă rog să nu închideți discuțiunea, căci prin această interpelațiune nu se face o luptă de guvern, ci se caută numai a se limpedi o situațiune, pe care însuși D. ministru de interne găsește că este incurcată.

D. ministru de interne, ne-a vorbit despre obiceiurile din Moldova și din Muntenia; ne-a spus că într-o parte a țerei se aplică legea, iar în alta nu s'a aplicat nici-o dată. D-sa însă, ca ministru de interne, trebuie să știe dacă există o lege privitoare la cesiunea ce se discută, și că în cazul afirmativ, ea privește pe întreaga țară și nu se poate aplica numai la anume localități.

Trebuie dar a se lăsa să urmeze discuțiunea, ca să demonstrăm D-lui ministru că D-sa este indus în eroré prin explicațiunile ce i s'a dat de către funcționarii departamentului său, cari pretind că știu totul, fiind-că sunt vechi acolo, și cu toate acestea nu știu că măsura luată acum nu s'a aplicat nici-o dată în nici o parte a țerei, fiind-că nu ast-fel se poate interpreta legea poliției rurale, ca să ajungem a ne înțelege cu D. ministru și a l convinge că trebuie imediat să revocé ordinele ce s'a dat de administrațiunea locală și cari, în adevăr, au produs și produc mari nemulțumiri, vă rog să nu închideți discuțiunea.

—Se pune la vot închiderea discuțiunii și nu se încuviințează.

D. vice-președinte V. Pogor: Acum, D. Kogălniceanu are cuvântul.

D. M. Kogălniceanu: D-lor deputați, mi pare rău că D. ministru, care este și mare proprietar, se pune în dosul unei legi care nu se aplică de loc.

Ce dăce legea poliției rurale, care a fost foarte mult combătută? Că sătenii sunt datori, când izbucnesce un foc sau se întâmplă veri-o tâlhărie în sat să sară cu toții în ajutor, spre a stinge focul, sau a pune mâna pe făcătorii de rele; și când s'ar constata că a fost rea voință din partea lor, că s'a refuzat a da ajutorul necesar, atunci numai comuna devine răspundătoare de pagubele ce s'ar cauza prin îndărătnicia lor.

Dar când locul sinistrului se află la o depărtare de patru-cinci sau și mai multe kilometri, atunci ar fi o cruzime a se

obliga pe locuitorii să meargă la stingerea focului....

O voce: Ast-fel este scris în lege. (sgomot).

D. M. Kogălniceanu: Este scris în lege că la 20 de kilometri depărtare de comună să sară în ajutor țeranii pentru stingerea focului? (Intreruperi, sgomot).

Nu poate nimeni, să ia un cetățen, fie țeran, fie boier, fie proprietar, și să l facă pazitor, slugă la o trebuință cu totul particulară. Țeranii chiar la aria lor comună trimit un om al lor ca să păzescă. De asemenea și arendașul și proprietarul, dacă este om cu minte, pune un om al lui, plătit de el, ca să păzescă. Iată cum se face și cum trebuie să se facă.

D-lor, mi pare rău că D. Sturdza, dupe ce a apărut cesiunea cu atâta talent, la urmă vine, și în loc să ceră stîrpirea unui rău, D-sa laudă pe prefect și pe sub-prefect. (Sgomot, nu se aude).

Așa dar, eu rog pe D. ministru să bine-voiască a citi legea bine și a face să înceteze asemenea abuzuri. (Intreruperi, sgomot). Dacă nu voiți să mă ascultați, atunci nu mai vorbesc....

Voc: Vorbiți! Vorbiți!

D. M. Kogălniceanu: D. ministru așis că ordinea trebuie păzită; și când i se denunță un fapt atât de grav, D-sa se pune în dosul unei legi care aci nu este la locul ei. Dar așa se administrează o țară? Ast-fel se face ordinea? Întrebați pe D. Catargi, care este om de ordine, și D-sa vă va spune că ordinea nu se face de cât prin dreptate și imparțialitate.

Ei, D-lor, noi cu toții știm că dacă sunt prefecti și sub prefecti cari nu și fac datoria, cari nu administrează cum se cade, ci fac trebile particularilor, și cu toate acestea sunt tolerați, cauza este că ei au fost bravi cu ocaziunea alegerilor. (Intreruperi, sgomot).

Negreșit, guvernul scrie la circulări, cum am văzut mai deunăzi o circulare a D-lui Lahovari, dar din toate acele circulări țera nu trage nici un folos.

De aceea rog pe D. ministru să bine-voiască a da imediat ordine spre a se pune capăt abuzului ce se face ca sătenii să păzescă ariile, curțile, păturile și grajdurile particularilor.

Nu scăpați din vedere, D-lor, că la noi în țară sunt multe sate, cu un număr restrîns de locuitori, situate pe moșii mari, unde se face de mai mulți inși o cultură întinsă; ei bine, dacă tutulor acestora li s'ar da omenii pentru paza recoltelor lor, și nu știu cum li s'ar refusa, pe cât timp se dă altora, apoi atunci sătenii nu ar mai putea să se odihnescă la casa lui de cât o zi sau două pe săptămână.

D. Sturdza așis că deputatul trebuie să fie ascultat. Da, așa este; deputatul să aibă dreptul de a arăta toate ilegalitățile ce se comit—și sunt foarte multe—să ceră îndreptar réeaului, fără însă a se amesteca în numiri de funcționari. Este o ti-

ranie ca deputatul să se amestece în numirile funcționarilor.

Mi s'a întâmplat, pe când eram ministru, să vie la mine deputați și senatori cu cereri pentru scoterea din funcțiune a cutăruia și cutăruia prefect ori subprefect, și când 'i întrebam pe cine să numesc în locul celor ce vor fi scoși, atunci care mai de care se întrecea a 'mi dice: pe al meu, pe al meu! Vă întreb, în ce pozițiune mă aflam eu atunci?

Protestez dar în contra modului acestuia, ca deputatul să aibă dreptul a interveni în administrațiune, și având acest drept să dea ordine de a se lua locuitorii dintr'o comună, fără nici un fel de plată, spre a fi trimiși să păzescă pe cutare și cutare proprietar ori arendaș. Și prefectul, care dă ascultare unor asemenea ordine, înțelegeți D-vostre bine că nu merită laude.

D-nii mei, multe și felurite sunt abuzurile de prin sate, și este mare curagiū din partea fie-căruia dintre noi de a veni să le arate. (Intreruperi).

Dacă este să se oprască desordinea, rog pe D. ministru, care este inteligent, care are totă buna-voință, care este mai presus de orî-ce bănuială că permite abuzurile, să bine-voiască a se ocupa serios de această cestiune; să nu favorizeze pe prefectul care nu răspunde la nici una din datoriile lui, și să nu'l menție în post de cât numai pentru că el în alegeri jocă un rol preponderant.

De o bucată de vreme stă vacantă prefectura de Roman, și stă vacantă până se va găsi un prefect a poign care să pue o stavilă creșterii socialiştilor.

Apoi, D-lor, dacă D-vostre voiți să împedicați lățirea socialismului, dați țerei administrațiune bună; căci urechia țeranului numai atunci se aplcă la făgăduințe viitoare, când n'are bună administrațiune.

D. Sturdza a fost bun, n'a spus numele arendașului...

O voce: A spus că e D. Mihalache Ivanciu.

D. M. Kogălniceanu: Apoi eu cunosc pe D. Ivanciu; D-sa este un arendaș bogat, care ar putea foarte bine, dacă are trebuință de paznici, să angajeze omeni cu plată; dar se vede că este un om a poign.

D-lor, cu promisiuni și cu împărțiri de decorațiuni pe la unul și pe la altul—de decorațiuni cari am vedut că s'au și dat unora în Iași—nu se îndestulază nevoile țeranilor și nici se depărtază ei de sfaturile socialiştilor.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: D-lor, noi nu avem nici un interes să favorisăm pe unii în contra altora...

D. M. Kogălniceanu: De când acesta? (Sgomot).

D. ministru al justiției, G. Vernescu: D. Kogălniceanu mă întreabă: De când acesta? Ei, dacă am lua viața fie-căruia dintre noi, nu știu în favoarea cui s'ar apleca balanța... (Intreruperi, sgomot).

D-lor, să discutăm cu răcă. Ce este în cestiune? O nefericită de lege care se numește legea poliției rurale și al căreia părinte pôte să fie D. Kogălniceanu sau D. Ion Ghica...

D. M. Kogălniceanu: Eu am combătut-o.

D. G. Vernescu, ministru de justiție: Această lege este tradusă din legislațiunea franceză.

O voce: Și se interpretă rău.

D. G. Vernescu, ministru al justiției: Articolul 60 din din această lege dice că paza de noapte și de zi se face de însuși locuitorii comunei; art. 66 spune că autoritățile comunale hotărăsc prin regulamente modul ținerii acestor paze de noapte și de zi și numărul celor ce trebuie a face pază. Și apoi, mai departe, art. 85 prescrie că trebuie să fie o pază pentru bucatele încă neadunate de pe câmp, pentru șirele de paie și altele, fie ele a proprietarului mare sau mic, și că, la un moment dat, păzitorii sunt datorii a da alarma și sătenii a sări cu toții spre a da ajutor. Prin urmare, necontestat este că paza se datorește și trebuie să se facă.

Legea acesta a fost făcută cu bune intențiuni, dar este o lege rea și iață pentru ce: În satele franțuzesci, pentru cari a fost făcută legea franceză, aria, bucatele se gădesc mai în vatra satului său în curtea fie-căruia țeran, sub acoperământul lui, în șopronul lui. La noi însă nu e așa; șirele noastre de grâne și de paie se gădesc cam pretutindenii în depărtare de sat la un kilometru, și chiar la două și trei kilometri, cum e în cazul D-lui Sturdza aproape la două kilometri. Va să dică aci e totă discuțiunea.

Legiuitorul înțeles'a el ca paza să fie îndatoritoare pentru săteni atât în sat, cât și afară din sat, unde sunt șirele cu grâne? — Cestiune absolut de interpretare; nu puteți D-vostre să aruncați nimenui imputări; această lege dă loc la interpretări; ea spune în mod pozitiv că șirele de grâu și de paie trebuiesc păzite de locuitorii.

Legiuitorii cari au făcut legea acesta scieau când au făcut-o că șirele de grâu și de paie nu erau nici pe atunci grămadite în sat, ci afară din sat; și am fi dar bine veniți să spunem acestei camere că interpretarea ce s'a dat legii de prefect și sub-prefect e cea adevărată; fiind-că ea răspunde trebuințelor și obiceiurilor țerei. Inșă pentru că simțim că aici pôte să fie o nedreptate și ca să nu dăm omului să facă mai mult de cât ce pôte, eu rog pe colegul meu de la interne, care

are aceleși sentimente, ca această lege să fie mărginită în interpretarea ei, ast-fel ca paza să se facă de săteni numai în cuprinsul satului; și pentru acesta să nu să credă nimeni jignit și iață de ce:

Când șirele de grâu sau de paie sunt foarte departe de sat, păzitorul, care va vedea că s'a dat foc, ori cât de tare ar striga el de acolo nu va putea fi audiat la o distanță de două chilometre, și până să vie în sat să dea de scire, șirele vor fi cu desăvârșire distruse de flacări; prin urmare, el nu va putea să fie de nici un ajutor. Proprietarul înțelept, când și va pune paiele sau șirele de grâu la ore-care depărtare de sat, negreșit va lua toate măsurile pentru paza lor. (Intreruperi).

Dupe legea poliției rurale sătenii sunt datorii să păzescă averea lor cât și pe a noastră, și tot ast-fel și noi suntem obligați să păzim averile mititele ale fie-căruia săten.

Precum țeranul este dator să facă pază pentru mine, așa și eu dator sunt să fac pază pentru el. (Aplause).

O voce: Dar așa se aplică legea?

D. G. Vernescu, ministru de justiție: Chiar așa, prin faptul că noi plătim de zece ori mai mult de cât ar trebui.

D-lor, ceea-ce putem făgădui și ceea-ce primesce și D. ministru respectiv, este că în casuri isolate să se pună în vederea prefectului că sătenii n'au să mai păzescă paiele sau chiar șirele de grâne ce s'ar afla departe de sat la o distanță de două sau trei chilometre; pentru că acolo datoria proprietarului este să și le păzescă. Când însă paiele, grăul sau ori și ce alt lucru se găsește în raza satului, atunci aceste trebuie să fie păzite de către noi toți.

În urma acestor explicațiuni, cred că D. interpelator nu va mai avea nevoie să mai cêră cuvântul, de ore-ce suntem cu toții de aceeași părere.

Acum, în cât privește cazul isolat despre care D-sa a vorbit, se va da ordin ca sub-prefectul să revoce ordinul dat, rămând ca paza să se facă de către săteni numai în lăuntru satului, căci acolo ea este indispensabilă.

Voci: Închiderea discuțiunii.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

— Ședința se ridică la 6 ore și cea viitoare se anunță Luni 16 Ianuarie.

Rectificare. — În interpelarea D-lui I. Nucșorénu din ședința de la 13 Ianuarie, publicată în No. 26 al monitorului, la pagina 477, col. II, să se facă următoarea rectificare: în loc de: „atunci constat că D. ministru regulază”, să se citească:

„Atunci constat că D. ministru reculează”.

No. 28.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Ședința de la 16 Ianuarie 1889

Președinția D-lui vice-președinte V. Pogor, asistat de D-nii secretari U. Boldescu, G. Tocilescu, și A. Hinna.

—Ședința se deschide la ora 1 și 15 minute dupe amiazi.

—Prezenți 150 D-ni deputați.

—Nu răspund la apelul nominal 27 și anume:

In congedii:

D-nii T. Anastasiu, G. Gr. Cantacuzino, C. Cesianu, C. Kogălniceanu, M. Marascu, I. Negulici, I. Lecca, I. Isvoranu.

Fără arătare de motive:

D-nii D. Alexandrescu, I. Athanasescu, P. Brătășanu, C. Christodorescu, N. Gavrilesco, L. Goilav, I. Oroveanu, M. Pacu, St. Pleșea, V. Poenaru, C. Ressu, G. Robescu, N. C. Săveanu, D. A. Sturdza, V. Urseanu, D. C. Burcă, C. Teleman, N. Blaramberg, L. Catargi.

—Sumarul ședinței precedente se aprobă.

—Se trimit la comisiunea de petițiuni: petițiunea D-lui Cl. Haritonescu, a preotului Florea Gănescu, a D-nei Ana Robur, a m. m. locuitori din comuna Drăcșani, jud. Teleorman și a m. m. locuitori din comuna Vela, jud. Dolj.

—Se trimit la comis. de indigenat petițiunile Domnilor: N. D. Brânzescu, Gesualdo Pane și M. Cohn.

—Se trimit la comis. de verificare petițiunea D-lui Calognonu prin care protestă alegerea coleg. I de Fălciu.

—Se depune raportul comisiunii de indigenat asupra cererii D-lui Leon Mihailovici, raportul comitetului delegaților de secțiunii asupra proj. de lege relativ la modificarea unor dispozițiuni din legea impositului asupra băuturilor spirtoase și raportul asupra propunerii relative la suspendarea vîndărei unor bunuri ale Statului.

—Se trimit la comisiunea financiară proiectul de lege relativ la deschiderea unui credit suplimentar de lei 50,000 la cap. I, art. 10 din bugetul ministerului de interne.

—Se trimit la secțiunii proiectul de lege prin care se aprobă actul adițional la convențiunea pentru schimbul coletelor postale.

D. Tache Ionescu: D-le președinte, vă rog să bine voiți a interveni pe lângă D. ministru al justiției ca să 'mi comunice rapoartele D-sale către Majestatea Sa Regele, relative la ultimele mișcări în magistratură făcute de la venirea D-sale la minister și raportul relativ la ultima amnestie.

Am nevoie de aceste acte ca să-I adresez D-sale o interpelare în această privință.

D. Vice-președinte, V. Pogor: Bine voiți a da inseris cererea la birou spre a se comunica guvernului.

D. Crist Negoescu: D-le președinte, am onóra a depune pe biroul Camerei o petițiune a mai multor comercianți din orașul Ploesci și din județul Prahova în privința legii asupra spirtoșelor, și vă rog să faceți a fi trimisă la comitetul delegaților, de óre ce în secțiunii s'a terminat cu această chestiune, ca el să aibă în vedere această petițiune înainte de a fi luat în considerațiune proiectul de lege.

D. Vice-președinte, V. Pogor: Se va trimite la comitetul delegaților.

Acum D. Aslan are cuvîntul.

D. N. C. Aslan: D-le președinte, am onóra a interpela pe D. ministru de interne asupra administrațiunii comunale și județene din districtul Iași, precum și asupra îmbunătățirilor atât de des promise și nerealizate încă pentru oraș și județ.

D. vice-președinte, V. Pogor: Se va comunica guvernului.

D. C. C. Dobrescu: D-le președinte, vă rog să bine voiți a mișloci pe lângă D. ministru de interne, ca să'mi pue la dispoziție cât mai curînd următoarele dosare de cari am nevoie spre a face o interpelațiune:

1) Dosarul înființării unui liceu real la Brăila;

2) Dosarul concursului ținut la 1 Decembrie anul trecut, pentru catedra de limba greacă de la liceul din Ploesci și numirile făcute în urma acestui concurs;

3) Un tablou de numirile făcute în învîțământul primar de actualul D. ministru însoțit de data concursului fie-cărui nou numit, precum și avisul consiliului permanent în această privință;

4) Corespondența dintre ministerul instrucțiunii și unele scóle secundare din țără pentru suprimarea examenului de la 2—12 Ianuarie, precum și copie dupe circulara ministerului trimisă la tóte scólele publice.

D. vice-președinte, V. Pogor: Se va comunica guvernului.

D. I. M. C. Epureanu: Am onóra să presint D-vóstre, în numele unui număr însemnat de comercianți fruntași din orașul Bêrlad, o petițiune prin care ei cer ca impositul băuturilor spirtoase să fie înlocuit prin o dare mai echitabilă și mai dréptă.

N'am nevoie să dezvolt această cerere, și tot ce vă rog este să stăruiți ca, cu o oră mai înainte, acest proiect de lege să vină în desbaterile nóstre.

D. vice-președinte, V. Pogor: Se va trimite la comitetul delegaților.

Acum, D-lor deputați, la ordinea zilei fiind alegerea președintelui Camerei, suspend ședința pentru o jumătate oră ca să vă consultați asupra acestei alegeri.

—Ședința se suspendă.

—La redeschiderea ședinței, Adunarea

procede la alegerea președintelui și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți 138

Bile albe 37

Voturi exprimate 101

Maioritate absolută 52

Au intrunit D. Lascar Catargi 99

D. N. Filipescu 1

D. I. Stănescu 1

D. vice-președinte, V. Pogor: Prin urmare, proclam pe D. Lascar Catargi președinte al Adunării deputaților. (Aplause prelungite).

D. Ernest Sturdza: D-lor deputați, în urma proclamării votului, prin care D. Lascar Catargi a fost reales președinte cu aprópe unanimitatea voturilor, propun ca onor. Camera să adreseze o telegramă D-lui Lascar Catargi, care se află la Galați, rugându'l să bine-voiască a primi să vină la Cameră. (Intreruperi, sgomot). Cred că acesta ar fi un semn mai mare de deferință către președintele Camerei, dacă noi am iscăli cu toții telegrama ce s'ar trimite D-lui Lascar Catargi. (Aplause).

D. vice-președinte, V. Pogor: Biroul prin o telegramă va comunica D-lui Lascar Catargi votul Camerei.

Acum procedem la alegerea unui Domn vice-președinte.

—Adunarea procede la vot și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți 134

Bile albe 12

Voturi exprimate 122

Maioritate absolută 62

Au intrunit:

D. Em. P. Protopopescu . . . 67 voturi

„ N. Blaramberg . . . . . 52 „

„ N. Voinescu . . . . . 1 „

„ I. Stănescu . . . . . 1 „

„ Popovici . . . . . 1 „

D. vice-președinte, V. Pogor: Proclam pe D. Pake Protopopescu vice-președinte al Adunării.

D. Em. P. Protopopescu: D-lor deputați, sunt foarte simțitor de distinsa onóra ce ați bine-voit a'mi face și știu foarte mult să vă arăt profunda mea recunoștință. Promit că, pe cât puterile mele mă vor ierta, voi cânta, atunci când voi fi chemat să presidez lucrările D-vóstre, a face absolut sincer aplicarea regulamentului acestei Camere, și tot-d'a-una voi avea atitudinea imparțială ce se impune unui președinte al Camerei. (Aplause).

D. C. Bobeica, raportorul comisiunii de verificare, dă citire următorului raport:

Domnilor deputați,

„Comisiunea de verificarea titlurilor D-lor deputați din nou aleși, intrunindu-se și cercetând dosarul alegerii col. I de Muscel, făcută în persóna D-lui Ioan Brătianu, a validat această alegere, nefiind nici o contestare, și vă rógă, prin subsemnatul raportor, să o validați și D-vóstre“.

Raportor, C. Bobeica,

D. vice-președinte, V. Pogor: Ne fiind nici o contestațiune și ne cerând nimeni cuvântul, proclam pe D. I. C. Brătianu deputatul col. I de Mnschel.

D. C. C. Deleanu, raportorul comisiunii de verificare, dă citire următorului raport:

Domnilor deputați,

„Comisiunea de verificarea titlurilor D-lor deputați din nou aleși, intrunindu-se și cercetând dosarul alegerii col. I de Vaslui, făcută în persoana D-lui Dimitrie C. Vidrașcu, a validat alegerea aceluia, nefiind nici o contestație, și vă rogă, prin subsemnatul raportor, să o validați și D-văstre.

Raportor, **C. C. Deleanu.**

D. vice-președinte, V. Pogor: Ne fiind nici o contestațiune și neluând nimeni cuvântul, proclam pe D. C. Vidrașcu deputat al colegiului I de Vaslui.

— **D. Gr. Constantinescu,** raportorul comisiunii de verificare, dă citire următorului raport:

Domnilor deputați,

Comisiunea de verificarea alegerilor din nou intrunindu-se în număr de 5 membri și anume:

D-nii V. Vlădoianu, C. Deleanu, C. Bobeica, C. Cesiianu și subsemnatul, în absența D-lor N. Blaramberg și R. Pătărlăgeanu, a luat în examinare dosarul alegerii colegiului III de Roman, devenit vacant prin invalidarea alegerii făcute mai înainte în persoana D-lui V. G. Morțun.

În lucrările aflate în acest dosar, comisiunea a găsit:

I. Că în timpul operațiunilor electorale s'au exercitat presiuni și chiar violențe asupra unora din alegători de către partizanii candidatului Lascar Veniamin, precum rezultă din numeroasele proteste aflate la dosar;

II. Că în lucrările dresate de biurol electoral s'au făcut erori de natură a pune la îndoială rezultatul final al alegerii. Ast-fel, numărul voturilor obținute de cei trei candidați nu corespunde nici cu numărul picurilor găsite în urnă, nici cu numărul votanților, și biurolul mărturisese singur că acesta trebuie să fie rezultatul unei greșeli făcute la însemnarea voturilor de secretari. Mai mult, biurolul afirmă că un plic s'a pierdut, fără a preciza când și în ce împrejurări s'a întâmplat acea pierdere, dacă pierdere a putut fi.

Față cu aceste împrejurări, comisiunea în unanimitate a opinat pentru invalidarea acestei alegerii în persoana D-lui Lascar Veniamin.

Subsemnatul raportor supun aceluia cu onoare la aprobarea D-v.

D. vice-președinte, V. Pogor: Discuțiunea este deschisă.

D. Pătărlăgeanu are cuvântul.

D. R. Pătărlăgeanu: D-lor deputați, am onoare a face parte din comisiunea de

verificare; cu toate acestea comisiunea s'a intrunit și a examinat actele acestei alegeri fără ca să mi se facă și mie cunoscut despre acesta, ca să pot lua și eu parte la lucrarea comisiunii. La întrebarea ce am făcut în privința aceluia, mi s'a răspuns că am fost căutat spre a mi se spune că comisiunea e convocată, dar nu m'au găsit, de și eu tot-d'a-una am venit aici foarte de dimineață. Mă cred dar dator a lua cuvântul ca să spun și eu opiniunea mea, în privința acestei alegeri.

D-lor, majoritatea comisiunii, în număr de 5 membri, a invalidat alegerea făcută la colegiul III de Roman, sub cuvânt de presiuni din partea candidatului care a fost ales. Consultând și eu dosarul acestei alegeri nu am găsit nici un singur cuvânt, nici o singură cauză care să pună pe cineva în pozițiune de a invalida alegerea. În adevăr, la dosar sunt două proteste din partea unui număr de alegători, prin cari arăt că au fost împedicați de la vot; dar, D-lor, reclamațiunile cari nu s'au nici măcar aerul verității nu pot pune în pozițiune pe un judecător să le admită fără a constata mai întâi dacă în adevăr lucrurile s'au petrecut așa cum se arată, și comisiunea de verificare nu știu să fi făcut vre-o constatare în privința aceluia.

D-lor, eu cred că s'ar credea un precedent periculos, dacă Adunarea, pentru credințele politice ce profesază alesul unui colegiu, și ar propune să-l excludă din sinul ei. Nu Adunarea face pe deputat; ea verifică numai titlurile alesului. Nu poate Adunarea să impună voința sa alegătorilor; acest drept nu i se acordă de lege. Alegătorii sunt suverani în ceea ce privesc alegerea reprezentantului lor.

D-lor, ori cât de periculoasă credință ar profesă acela pe care un colegiu electoral îl trimite în sinul nostru, nu ne este permis nouă să invalidăm alegerea lui numai pentru un asemenea motiv; căci ar fi să facem o mare nedreptate. (Sgomot, intreruperi). Dacă dreptatea trebuie să domnească pretutindeni, cu atât mai mult ea trebuie să domnească în Parlament. Dreptatea este o garanție nu numai pentru omul cinstit, dar chiar și pentru un făcător de rele, pentru un hoț; căci chiar acela trebuie să fie protegiat de justiție.... (Intreruperi, sgomot).

Da, D-lor, când un om cunoscut ca hoț într'o împrejurare oarecare se constată de justiție că nu este vinovat într'o altă împrejurare, că acuzațiunile ce i se aduc sunt neîntemeiate, oare nu va fi protegiat de justiție, nu i se va da dreptate, dacă el nu este vinovat în cauză? Negreșit, da. Iată dar pentru ce țin că dreptatea este garanția cea mai mare nu numai pentru un om cinstit, dar chiar și pentru un hoț.

D-lor, dreptul de a se bucura de protecțiunea legii nu este dat numai unei clase, ci tutulor claselor sociale, și fără deosebire de partid. Când un colegiu electoral trimite aci un deputat, ale cărui vederi și opiniuni politice, dupe părerea

noastră, pot fi periculoase, nu ne este permis nouă pentru acest singur cuvânt să invalidăm alegerea deputatului, pe cât timp ea este făcută cu îndeplinirea tuturor formalităților cerute de lege; căci, dacă noi la verificarea unei alegeri nu ne-am preocupa de cât numai de opiniunile și credințele politice ale alesului, atunci vă întreb ce garanție mai poate rămâne pentru minoritate? Nu vă temeți că s'ar crea un precedent foarte periculos? (Intreruperi, sgomot.)

Bine-voiți, D-lor, a examina cu atențiune toate actele din dosarul acestei alegeri, și vă veți convinge că nu există nici un motiv serios pentru care s'ar putea cere respingerea alesului; prin urmare, mi este permis să bănesc că numai opiniunile și vederile politice ale candidatului ales sunt singurele motive cari au făcut pe comisiunea de verificare să se pronunțe pentru invalidarea alegerii colegiului III de Roman.

Iată pentru ce m'am creșut dator a supune aprecierii D-văstre aceste considerațiuni, rugându-vă să bine-voiți a valida această alegere, de oare-ce ea nu este lovită de nici un viciu.

D. vice-președinte, V. Pogor: D. raportor are cuvântul.

D. Gr. Constantinescu: D-lor, asigur pe onor. preopinent că comisiunea, la examinarea dosarului acestei alegeri, nu a avut de loc în vedere opiniunile politice și sociale, pe cari le profesază D. Lascar Veniamin. Noi credem că în țera românească ideile socialiste profesate de D-nii Morțun și Nădejde nu vor prinde nici odată rădăcină (aplaude); pentru că ele nu sunt de cât nisce plante parasite cari cresc în nisip și pe cari cel mai ușor vânt le poate spulbera. (Aplause). Cred și sunt convins că realizarea unor asemenea idei nu va fi vedută nici de copiii copiilor noștri. (Aplause).

Comisiunea ar fi dorit să valideze această alegere, pentru cuvântul că este mai bine ca D-nii socialiști să fie aci de cât să cuture țera, reclamând în contra autorităților constituite; însă în dosar erau atâtea împrejurări cari ne-au împedicat a face acesta. Ast-fel din dosar se vede că, în dimineața zilei de alegere, înainte de începerea alegerii, a trebuit să fie mare scandal pentru că s'a intervie procurorul (aplaude), și proba acestei interveniri este că însuși D. Morțun a făcut reclamațiuni biurolului electoral.

Dar se țin că procurorul venea ca să silască pe alegători; apoi priu procurorii se fac alegerile? În al treilea colegiu, când se fac presiuni, și cine le face, lucrăză sub-prefecții, primarii, perceptorii, nu procurorii. (Ilaritate. Aplause).

Văd că ați luat numai pe jumătate frasa mea.

D-lor, repet, când ar fi să se facă presiune, nu procurorii sunt cari o fac; ei intervin numai pentru a reprima scanda-

lurile, bătăile și a readuce liniștea între alegători.

Din dosar rezultă că în localul alegerii și la ușa alegerii se formase o bandă de veri-o 50 de oameni cari împedicați pe unii din alegători de a veni la vot, și este în dosar o reclamațiune care spune președintelui: Nu putem intra la vot; căci D-nii Mortzun și Nădejde cu o bandă de 60 de oameni au asediat localul și intrarea, cerând constatarea faptului. Și președintele biuroului, în loc de a eși să vadă ușa asediată și să constate această, răspunde alegătorilor reclamantii că nu poate eși din cei patru păreți ai salei de alegere.

A doua petițiune: Un alegător se plânge biuroului că l-au bătut. Așa dar, din dosar rezultă că alegerea acesta nu s'a petrecut în liniște; că a fost o alegere unde o bandă organizată împedica pe alegătorii candidatului opus de a pătrunde în sala de votare; că două șiruri de bătăuși se formase la intrarea localului de alegere, prin cari nu era îngăduit să trecă de cât alegătorii favorabili D-lui Veniamin.

Dar, D-lor, dacă ar fi numai atât, comisiunea D-văstre poate că ar fi trecut peste aceste fapte; le ar fi considerat ca rezultatul unei lupte electorale; partizanii D-lui Veniamin fiind mai numeroși să dicem că aveau dreptul să respingă pe cei-alții. (Protestări.)

Dar probă irecusabilă că alegerea n'a fost regulată, că ea s'a făcut în mijlocul unei lupte violente, este că la despuerea scrutinului s'au constatat vițiile întregii operațiuni.

Ascultați ce ne spune însuși biurul în procesul verbal final: »Se explică tot-de-o-dată că diferența de trei voturi între numărul de 301 votanți și între numărul voturilor obținute de fie-care candidat, adunate cu cinci anulate și cu unul care s'a pierdut, diferența care este de trei voturi mai mult cari au eșit la rezultatul despuerii scrutinului, provine din însemnarea greșită pe listele de despuerea scrutinului.«

Biurul așa dar mărturisesc pierderea unui vot și greșeli comise la însemnarea voturilor.

Care este însemnătatea acestui fapt? Când biurul însuși afirmă că secretarii au scris greșit, de unde scim cu cât au greșit ei? De unde scim că n'au scris la D. Veniamin voturile candidatului opus?

Al doilea, biurul ne spune că un plic s'a pierdut. Cum s'a pierdut? L-a sustras cine-va? Și în ce timp a perit din mâna biuroului?

D-lor, când un plic dispare în timpul alegerii, controlul unei alegerii se poate face de cei interesați.

Se spune că cinci buletine s'au anulat și unul s'a pierdut, fără să se spună cum s'a pierdut. Ei bine, după părerea mea, această alegere nu se poate considera de cât ca o alegere vițiată.

Nimeni nu acuză pe președinte, dar de

unde scim noi că D. Mortzun și amicii sei, cari erau stăpâni pe sala alegerii, n'au făcut să dispară acest plic cu care au putut viția întreaga alegere; totă lumea scie meșteșugul ce poate juca un plic într-o alegere.

Deci, D-lor, de și am fi voit să evităm această discuțiune și să validăm alegerea D-lui Veniamin—căci nu însemnăză nimic în Parlament un socialist mai mult sau mai puțin—dar motivele și mai ales cel din urmă a condus pe comisiune ca în unanimitate de 5 membri preșinți să invalideze această alegere, și vă rogă și pe D-văstre prin mine a o invalida.

D. V. Mortzun: D-lor, înainte de a intra în discuțiunea raportului, și a cere la rândul meu protesturile și contestațiile cari se află la dosar, și pe cari s'a întemeiat acest raport, dați-mi voie a vă aduce la cunoștință următorul fapt întemplat cu ocaziunea cercetării acestei alegerii: Intre membrii, cari dupe raport au luat parte la cercetare, ved trecut și pe D. Bobeica; dupe cât scim însă D-sa n'a fost prezente la cercetarea actelor din dosar și la desbaterea comisiunii de verificare.

D-sa, când a fost poftit să meargă în comisiune, a spus: Faceți cum știți, eu iscălesc. Intreb pe D. Bobeica, dacă e aci, să spună dacă faptul s'a petrecut ast-fel; căci la mărturisirea D-sale contrarie i voi opune mărturisirea unui alt deputat, care mi-a afirmat faptul, față fiind D. Kogălniceanu și D. D. Brătianu.

Voci: Nu e aici.

D. V. Mortzun: Atunci D. raportor să mă desmintă dacă nu e adevărat.

D-lor, înainte de a veni verificarea titlurilor colegului meu Lascar Veniamin înaintea comisiunii, s'a făcut o întrégă propagandă printre D-văstre în privrița acestei validări; s'a adus în sarcina lui un buletin pierdut și suveica de care e învinuit, ci s'a adus óre-cari articole din țiar cari se căuta de unii să sperie pe deputații slabi de ineri, arătându-le că Veniamin e un om negru la inimă, care propovveduesce asasinarea proprietarilor, distrugerea caselor lor, arderea bucatelor lor. S'a luat un articol din *Drepturile omului* de D. deputat Sandu Rășcan și din deputat în deputat s'a citit; de sigur că deputații grăbiți—căci curiosi să vadă ce era—și l smulgeau rënd pe rënd și lesne au putut fi înđuși în eróre asupra înțeleșului aceluși articol.

D. S. Rășcan: Citiți-l D-văstră.

D. I. Rădulescu: Să nu l citiți cu meșteșug.

D. V. Mortzun: D. Rășcan e acel care l-a citit cu meșteșug.

Acest articol iată ce spune, în scurt, pentru a nu vă obosi:

El spune că, dacă ne uităm la trecutul istoriei vedem următorul fapt: Că toți ne mirăm cum pe vremea grachilor, atunci când patricienii romanii stăpâneau cea mai mare parte din pământul Italiei, toți

istoricii și noi nedumeriți de orbirea lor ne întrebăm cum de n'au făcut patricienii, bogații acelor vremi, jertfa unei părți din avutul lor pentru ca să înestuleze nevoile și cerințele poporului nemulțămît, și că au cătat să se împotrivescă prin fel de fel de persecuții celor două tribuni, cari ridicase glasul în favoarea nevoiașilor.

Trecând apoi la istoria mai apropiată ajunge la istoria Poloniei arătând și acolo cum...

D. S. Rășcan: Mai bine ar fi să citiți acel articol.

D. V. G. Mortzun: Arătând și acolo cum lăcomia exploataților poloni a adus acele desastrose efecte în cât singur poporul a mers de s'a dat supus Rusiei, făcând ast-fel cauză comună cu vrăjmașul care a ingenuchiat regatul Polon.

În urmă vine și spune că față cu proprietarii din țără de la noi, cari în mare parte nu vor să recunoscă cestiunea socială, cestiunea agrară, se întemplă următorul lucru pe la sate și acesta, D-lor, nu o spune Veniamin, dupe cum o ăice D. Rășcan, ci aceste vorbe le spun țărăni:

„Oamenii se string grămești, grămești și hotărâsc că, dacă nici iarna asta nu vor căpăta pământ, să se răscole în niasă la primăvară“.

Acestea le spun ómenii iar nu Veniamin.

D. Sandu Rășcan: Dovediți această. (Intreruperi). Cer cuvântul.

D. V. G. Mortzun: Când veți pofti. Dar în acest cas eu vă dovedesc că prin acest articol nu dovedeți de loc ce ați susținut cu atâta patimă

Dar urmez:

„În alte locuri unde au aflat ce au pățit cei din Muntenia la ideea că fie care sat să și omóre proprietarii și a renșășii din satul lor. Dar ideea cea mai răspândită e că la primă-vară să se scóle cu toții să cheme pe Impératul Rusiei în ajutor, să se închine lui, și să céră pământ“.

Ast-fel ăic mulți țărani și Veniamin nu face de cât să citeze; afară de acesta nu uitați că în cestiunea răscólei și eu și Nădejde v'am spus același lucru, adică că țărăni în multe părți vorbesc ast-fel.

D. I. Nădejde: În Vaslui mai cu sémă.

D. V. G. Mortzun: Iată acum ce spune Veniamin:

„Din această agitaije latentă, se vede că primejdia e mare și că existența națiunii noastre e în pericol“.

Și mai jos ceea-ce arată lămurit gândul care l-a făcut pe Veniamin să scrie acest articol vedem:

„E de datoría noastră a socialiștilor și a grupurilor mai înaintate de a preveni nenorociri; e de datoría noastră de a merge în popor și a-l lumina asupra chipului cum și va putea îmbunătăți starea. E nevoie de o propagandă energică

„mai ales în iarna acésta ca să putem „scapa din criza prin care trecem“.

Cu acestea cred că am dovedit în de-a-juns că învinuirea ce se aduce lui Veniamin e cu totul neîntemeiată și că el nu face alta de cât aduce la cunoștința D-vóstre primejdia ce ne pasce și spusele țeranilor. (Intreruperi).

Dacă nu credeți că țeranii spun asemenea vorbe pot să vă dovedesc când veți voi; acestea se spun nu într'un sat două ci în două-zeci.

D-vóstre, cari aveți păcatul de a nu crede nimic din ce vi se spune de noi și cari sunteți puțin în contact intim cu țeranii, stați străini de ceea-ce gîndesce el; pe când noi, cari suntem vecinic printre dînșii, le auzim vorbele și față cu noi și deschid ascunsul inimei și, prin urmare, vedem primejdia în care se află țera.

D. V. Pleșolanu. Trece în Muntenia mică și să vedem dacă poți să 'mi aduci un țeran care să spună acest lucru.

D. V. G. Mortzun. Vorbesc de Moldova.

D. vice-președinte, V. Pogor: Noi nu discutăm aci teoriile socialiste ci discutăm dacă s'au păzit formele prescrise de lege la acésta alegere.

D. V. G. Mortzun: D-le președinte, față cu acésta observațiune a D-vóstre să mă îngăduiți a vă face și eu alta în schimb; clopoțelul D-vóstre a sunat prea târziu, el trebuia să sune la intreruperile cari mi se fac, silindu-mă să mă țin mai mult de cât voiam asupra acestor fapte.

D-lor, două acușațiuni conține raportul: Acușațiunea că în acésta alegere s'a făcut bătăi și presiuni din partea noastră, îndepărtând de la vot pe unii din alegători, iar a doua că s'a pierdut un plic și că nu se potrivește numărul votanților cu numărul voturii! or exprimate.

'Mi pare foarte rău că onor. comisiune a procedat foarte ușor și nu s'a uitat cu de amănuntul la acele proteste și la redactarea lor, ceea-ce ar fi luminat'o foarte mult.

D. I. Negruzți: D-le Mortzun, se dice că D. Veniamin nu ar avea vârsta împlinită de 25 ani.

D. V. G. Mortzun: S'a constatat de comisiune că are vârsta cerută de lege.

D. Gr. Constantinescu: Nu s'a constatat nimic; a prezentat numai un certificat de bacalaureat din care noi nu putem constata că are vârsta împlinită.

D. V. G. Mortzun: În acea diplomă e trecut și anul născerii.

Mai înainte sunt dator să protestez în contra modului greșit în care a procedat comisiunea de verificare. Comisiunea când are la dosar nise acte, cari nu pòte să le dovedescă deplin, asemenea proteste în cari se vorbește de ingerinți, bătăi, intimidări, și când nu are de cât proteste, când biuroul mai în tot-d'a-una desminte cele spuse de protestele ce i se înmânază, comisiunea ar trebui cel mult să cêră anchetă parlamentară, cercetare la fața lo-

cului ca să se vadă dacă iscăliturile sunt adevărate și dacă afirmațiunile sunt întemeiate.

Comisiunea nici n'a cerut anchetă parlamentară, nu s'a gîndit la una ca asta; dar urmărind o pătimase pornire a cerut d'adrecht invalidarea, întemeindu-se numai și numai pe acele denunțări.

Apoi, D-lor, afară de aceste formalități de cercetare, cari trebuiau strict îndeplinite, dar cari nu s'au îndeplinit, D-vóstre puteți să vă convingeți numai din frasele bombastice ale contestațiilor că stricarea acestei alegeri se cere de nise omeni cari nu erau indignați de călcarea legilor și a libertății votului, ci erau duși de o pătimase ură în potrive noastră. Frasa următoare putea să vă deschidă ochii dacă ați fi citit cu luare aminte acest dosar:

„Ceea-ce caut a constata înaintea D-v. „este că acésta nu se pòte numi alegere, „că se pòte numi cu drept cuvânt o tortură inchișitorială a vécului de tristă memorie“.

Stilul e omul, și omul e avocatul Ghiță Botez.

Apoi, când vine un om cu asemenea frase, inchișiuți-vă ce se pòte petrece în mintea lui, când el nu este în stare să și dea sêma nici de valôrea cuvintelor.

Dar să cercetăm împreună. În protestul D-lui Ghiță Botez, în care se spune cum că au fost certificate false, de ce nu pomeniți de acésta în raport? Nu pomeniți pentru că ați vădut că aci se ascunde un mare neadevăr.

Iată faptul: biuroul a respins de la vot trei delegați cari, de și venise cu certificate în regulă de la primăriile respective, dar cari nu erau trecuți în lista alegerii, dupe cum dice legea electorală, nici în listele parțiale ce se trimite de la fie-care comună. Dupe ce D. Ghiță Botez citează acésta, arătând numele delegaților îndepărtați de la vot, numărul certificatelor lor și comuna lor, D-sa spune numai următorul lucru în cestiunea mult mai gravă a falsificării:

„Dar nu s'a observat că alții cu certificate fără număr, fără dată, au fost înscrși și au votat, tóte acestea pregătite ad-hoc de copiii ce 'i cresc secta socialistă în județul nostru“.

Apoi, D-lor, dacă D. Botez, făcând contestațiune în potrive respingerii de la vot a trei delegați, a cărora înscriere nu era legală, pòte din o scâpare de vedere, și citează numele lor, comuna și numărul certificatelor, de ce nu vine acuma, când e vorba de un ce mult mai grav, de falsificare de certificate, să ne arate ca dovadă de cele ce spune numele și comuna acelor delegați? De ce? Pentru că nu e adevărat, pentru că acésta e o infamă și nedemnă născocire.

Nu vedeți de pe acestea că astea sunt numai nise învinuirii aduse numai și numai pentru a se obține stricarea alegerii?

Tot ast-fel în o a doua contestațiune

se arată că acésta alegere s'a făcut numai cu unguri, și că românii au fost îndepărtați de la vot. Pentru ce ôre onorata comisiune nu a cercetat lista celor cari au votat? De ar fi făcut acésta s'ar fi convins de neadevărul ei. Dacă nu au votat mai mulți români dar de trei v'ați fi convins foarte bine, D. Eugen Ionescu ca delegat al comunei Negri, D. locot.-colonel Neculau ca delegat al comunei Brătesci și eu ca delegat al comunei Bahna.

De ce ôre, D-le raportor, nu ați cătat să limpediți acest punct înainte de a pune temei, înainte de a da creșmânt unor lucruri ne exacte, unor calomniose învinuirii. Pentru că opinia D-vóstre era făcută d'înainte.

Dar acestea nu sunt încă nimic, să citim acuma acel frumos proiect al D-lui Vasile Jora, sub care D-sa a adunat 39 de iscălituri într'o cafenea vecină cu garafe de vin pe masă. În acest protest se spune că s'au îndepărtat de către mine de la vot acești D-ni alegători.

Iată protestul:

„Nu putem intra în sala de alegere fără a risca de a fi bătuiți, zdrobiți și chiar pòte omorîți; protestăm dar în contra „ast-fel de fapte barbare și unei asemenea alegeri infame rugându-vă, D-le președinte, să alăturați acésta protestare la dosarul alegerii de a fi înaintat onor. Camere care să pótă judeca de mișeliile „comise de Mortzun, Nădejde și Veniamin; „tot-o-dată ne abținem de la vot parte.“

Luati aminte vă rog că se dice că din pricina bătăilor și a primejdiei în care erau, acești domni se abțin de la vot parte. Dar cuvântul parte e pus aci mult în urmă, când D-lor au vădut cum că acésta era prea bôcănă, ceea-ce se pòte vedea și din protest; căci litera p de la cuvântul parte e făcută d'asupra punctului care se străvede sub ea. Puteți cerceta.

Dar dacă vă voi dovedi și aci ce fel de afirmări sunt acestea, că pe acest protest ca și pe cele-alte două nu se pòte pune nici un temei, veți veni alătura cu mine, D-le raportor, și veți cere validarea acestei alegeri?

Mai înainte, acest protest este iscălit de 39 de inși. Printre ei sunt mai bine de 10 învățatori cari nu puteau dice nu, când erau îndemnați să iscălescă de D. Jora, temându-se să nu fie luați la ochi și prigoniiți. Dar din aceste 39 de iscălituri trebuie să scădem pe a delegaților Stefan Netedu și G. Ion Mateiu, cari au fost respinși de biuro, nefiind înscrși în regulă. Apoi alte 4 iscălituri cari nu se pot ceti și, prin armare, nici controla pe lista de votare. 2 și cu 4 fac 6, scăduți din 39 rămân 33 de inși a căror iscălituri le putem cerceta.

Luând dosarul, veți găsi că din acești 33 numai 4 nu au votat, iar cei-alți 29 'i găsim că au votat cu toții, iată numele lor și numărul la care sunt înscrși în lista de votare la No.:

222 Ion a Ilincăi, 223 Ilie Tamba, 174

G. Gavrilescu, 65 B. Ursu, 199 Irimia Ghiu, 160 V. Constantinescu, 121 G. Stefan, 63 Ion Angheliescu, 218 G. Adam, 134 F. Gheorghiu, 210 I. Bălăiță, 281 Vasiliu, 276 Ion Ilie Rotaru, 280 Vasile Dumitrașcu, 25 G. C. Brătescu, 53 V. C. Duca, 51 Alexandru Ianache, 65 Babalan, 162 G. Enăchescu, 139 C. Carp, 88 Vintilă Manciu, 87 Petrea Erdeș, 6 N. Vasilovici, 209 Al. Ionescu, 27 Ion C. Damian, 22 Nicolae Grumăzescu, 20 G. Huciu, 5 M. P. Botez, 163 Gheorghiu.

Acum să trecem la cei patru cari s'au abținut de la vot și găsim pe D. Vasile Jora; care a mers la D. procuror și a reclamat zicând că este desordine la alegere și că omenii lui Mortzun 'l împedică de a pătrunde în sala de votare. D. procuror 'i-a răspuns că a fost la primărie, că acum e liniște și poate să voteze. D. Jora a spus că nu se duce; căci 'i este viața în pericol. Procurorul 'i a oferit să meargă împreună, dar D-sa a refuzat. S'a abținut de la vot pentru a putea protesta, pentru a putea da acestor născociri o umbră de adevăr și de temei.

Apoi avem pe D. Vichentie Gavrilescu învățator în comuna Carol și agentul provocătorii al guvernului, care căta cu ori-ce preț să se facă bătăi și certe ca să aibă pricină de stricarea alegerii.

Ei, D-le raportor, ce credeți D-vastră acum, de aceste contestațiuni, de aceste proteste, pe cari vă întemeiați pentru a cere invalidarea alegerii lui Venianim. Tăcerea D-vastră răspunde mai bine ca ori-ce răspuns.

Pentru a se face desăvârșită lumină, asupra acestor omeni și în special asupra D-lui Vasile Jora, dați-mi voe să vă amintesc de contestațiunea acestui domn, la trecuta alegere a colegiului al III de Roman. Citiți desbaterile Adunării de la 7 Noembrie 1888:

„Dar iată câte-va deslușiri asupra acestei contestări a D-lui Vasile Jora, care vă poate arăta măsura tuturilor celor-alte puncte de acuzare aduse în sarcina și în potri-va mea de acest domn.

D. Jora s'a prezentat la mai mulți alegători cu acest protest, cerându-le să 'l iscălescă; între aceștia s'a prezentat și la un domn învățator, D. G. Adam, căruia nici nu 'i-a lăsat timpul să vadă ceea-ce 'i se cerea să iscălescă, 'i spunea numai: iscălește, iscălește! și omul netrăsând să dică ba unui boier mare, a iscălit, apoi vine și 'mi spune: Uite ce am pățit, m'a făcut să iscălesc o contestare, și nici nu știu ce era într'nsa.

La acestea 'i am răspuns, rău ai făcut pentru că se poate să fie ceva netemeiat, și atunci D-ta vei da sēma alutorea cu D. Jora.

Când 'i veni rēndul la vot, D. Adam cere contestația D-lui Jora, și iscălește jos următorul rēnd:

„*N'am avut cunoștință de ceea-ce am 'iscălit'.*”

Vedeți dosarul!

Iată, D-lor, contestațiunea D-lui Jora, vedeți în ce chip D-sa a strins iscălituri pe aceste contestațiuni, vedeți dacă se poate pune temei pe asemenea contestații.

Dar D-lor, acest fapt vorbește de sine și nu mă voi întinde mai mult asupra lui.

Același lucru 'l spun și astăzi. Aceste fapte arată chipul cinstit, în care suntem combătuți de protivnicii noștri din Roman.

Aceiași omeni, cari au făcut în rindul trecut, aceste neintemeiate și frauduloase contestațiuni sunt aceiași cari astăzi vin cu o sfruntată nerușinare să 'și bată joc pentru a duoa-ora de colegiul al III de Roman și de Cameră.

Când din 33 de inși vedem că 29 au votat, ce puteți crede de această contestație? Ce temei se cuvine să puneți, D-le raportor pe ia, și mă întreb de veți mai susține orș, că și acum credeți că s'au comis de către noi faptele cari ni se pun în sarcină.

Nu cred că va fi unul dintre toți D-văstre, D-lor deputați, cari să 'și încarce cugetul și să ne aducă o bănuială așa de grea față cu nisce dovedii așa de șubrede.

În ceea-ce privesc procurorul și armata, este bine să discutăm mai pe larg această cestiune. Și așa ruga pe D. raportor ca să 'mi arate în tot dosarul alegerii actul prin care președintele biroului chiamă procurorul la fața locului, și dispune aducerea poliției; căci iată ce spune legea electorală în această privință:

Art. 90. „Nici o putere armată sau polițienească nu va putea fi pusă în localul alegerii sau în giurul localului.

„*În timpul operației electorale este interzisă circularea sau staționarea forțelor armate pe strade.*”

„La cas de neortinduală în sala alegerii sau impregiurul ei, președintele poate cere ajutorul puterii armate. Autoritățile civile și militare, cele mai apropiate, sunt datore a urma imediat cererilor sale în această privință.”

Apoi lămurind, la art. 91 se dice:

„Dacă o turburare este de natură a constitui un delict sau o crimă, faptul se constată de către biuroș printr'un proces-verbul amănunțit, care se înaintesă netrărdiat parchetului.”

Lucru foarte lămurit, de aceea vă întreb, aveți la dosar actul în puterea căruia procurorul era îndreptățit să pășască la fața locului, în puterea căruia a dispus aducerea poliției și chiar îndepărtarea unui delegat, a lui Costache Mocanu, din preajma localului de alegere?

În această privință trebuie să arăt adevărul, pentru ca lumina să se facă.

Procurorul de Roman e un tiner cu familie grea, și știu că 'și-a luat inima în dinți venind la primărie, venind nu, ci adus de D. deputat Iorgu Drăghici, ca prin prezența sa, să impue alegătorilor, (întreruperi).

Da D-lor, acesta este adevărul adevărat, D-sa e față, nu are de cât să mă des-

mință; D. Drăghici a vrut să ia cărbunele cu mâna D-lui procuror. D-sa a abuzat de influența sa și de situația D-lui procuror.

Acestea spre știință și pentru statornicirea adevărului.

Acum ca și la invalidarea alegerii mele cer să se facă lumină, cer trimeterea unei anchete parlamentare la fața locului, care să cerceteze aceste contestații și învinuirile ce ni se aduc; dar cer o anchetă serioasă, care să ne dea puternice garanții de nepărtinire.

O ast-fel de anchetă sunt puternic convins că, va arăta că ingerințele și presiunile nu au venit de la noi, ci cu totul din potri-va de la cei cari astăzi se plâng și rădică glasul împotriva noastră. Înaintea acestei anchete am putea arăta cum supleanții subprefecturilor au stat totă noptea din ajunul alegerii, prin hanurile unde erau adunați delegații, îndemnându-i să voteze pentru Nicolae Urechia, candidatul guvernului, am putea arăta cum D. L. A. Virnav, subprefectul plășei Fundul, adunase delegații acelei plăși în comuna Brătești și le cerea să voteze pentru guvern.

Dar D-lor, dați-mi voe să vă atrag luarea aminte asupra următorului fapt. Ce ingerinți aveam noi de făcut în ziua de alegeri la Roman, când peste 200 delegați se alesese în comunele lor în potri-va listelor ticluite și susținute de primari și sub-prefecți? Acești delegați se scia d'înainte că sunt ai partidului muncitorilor și că nu vor vota pentru candidatul guvernamental. Veniamin pentru noi, nu s'a ales în ziua de 5 Ianuarie la Roman, ci s'a ales la 19 Decembre la alegerea delegaților prin comunele rurale.

Noi punem tot temeiul în alegerile colegiului al III-lea pe delegați, pe țărani; căci la Roman mai toți preoții și învățătorii sătesci votează cu guvernul, cu liberalii când sunt liberalii la putere, cu conservatorii când conservatorii sunt la guvern.

D. C. Dobrescu: Mă iertați, nu peste tot locul.

D. V. G. Mortzun: Am spus în Roman D-le Dobrescu.

În ceea-ce privesc stricarea acestei alegeri, acesta e considerat în Roman de către administrațiunea locală ca un lucru îndeplinit. Vin din Roman și pot să vă spun, că se fac de pe acum pregătiri pentru viitoarea alegere a colegiului al III-lea.

Primarii sunt adunați de sub-prefecți, aspru certați și dojeniți pentru că s'au arătat așa de slabi și nedibaci în trecuta alegere.

Ceva mai mult, administrația a și găsit pe viitorul candidat un domn ajutor de primar, care 'și-a și dat demisiunea. (Ilaritate).

Da, D-lor, iepurile este încă în pădure și D-lor au și pus oia la foc. În privința prefectului de care a vorbit D. Kogălniceanu, a unui prefect țepăn află că s'a găsit însfârșit. (Intreruperi). Află că s'a

găsit omul puternic, în stare de a înăduși glasul și voința alegătorilor.

Trec acum la al doilea punct din raportul comisiunii de verificare, care privește perderea unui plic. D. Constantinescu în raportul său lasă a se înțelege cum că acest plic s'ar fi pierdut sau chiar susțras în timpul votării. Acesta nu este ast-fel și se va putea cerceta, se va putea dovedi cum că ăst plic s'a pierdut în vremea despuierii scrutinului.

Acest plic a fost scăpat din mână de D. Liciu, președintele biuroului sub masă, cădând între plicurile voturilor cari se număraseră până atunci. Intrebați de D. Liciu, am fost de aceeași părere atât eu cât și D. Botez de a se anula acel vot arătându-se ca pierdut în vremea despuierii scrutinului.

În privința nepotrivirii dintre plicurile găsite în urnă la deschiderea ei și numărul total al voturilor obținute de toți candidații, adică 304 voturi în loc de 301, biuroul explică foarte bine și lămurit că s'a produs o greșală de către secretarii în însemnarea voturilor din pricină că nu erau destul de obicinușiți cu asemenea lucrări.

În alte alegeri la cari am asistat, președintele la deschiderea urnei numărând plicurile, făcea grămădi de câte 10 sau 20 plicuri, ceea-ce înlesnea controlarea însemnării voturilor în vremea despuierii. De astă-dată însă, acesta nu s'a făcut ast-fel, s'a numărat numai plicurile la un loc și se întreba din când în când secretarii și dacă unul din ei însemnase cu un vot mai puțin, adăoga acel vot. Iată lămurirea ce trebuia să v'o dau.

Suveică nu a existat și nici putea să existe; căci plicul de care e vorba s'a pierdut în vremea despuierii.

Și în privința numărului total al voturilor, e o greșală de însemnare a voturilor în vremea despuierii scrutinului; căci la deschiderea urnei numărul plicurilor găsite în urnă, dupe cum se certifică și în procesul-verbal al biuroului, era 301, de-o-potrivă eu numărul alegătorilor cari votase.

Uitam să vă atrag luarea aminte asupra unui punct însemnat: Lascăr Veniamin intrunind 236 voturi, față cu numărul ridicul de 35 obținute de candidatul guvernului, a obținut fiind semnă și de voturile anulate, majoritatea absolută din numărul total al alegătorilor, care alcătuiesc acest colegiu.

Numărul total al alegătorilor înscriși este de 466 și Veniamin a avut 236, lucru înaintea căruia trebuie să vă plecați fruntea, (întreruperi), și să părăsiți gândul de a isbuti la Roman, de a impune țeranilor din Roman deputați pe placul D-vostre. (întreruperi).

D. Drăghici 'mi face o întrebare prin un domn deputat vecin, D-sa aci în Cameră ca și la Roman veșnic să dă în dosul altuia. D-sa spune că s'a îndepărtat alegători de la vot, am arătat că acesta este

numai o născocire și că din cei 33 inși, cari au iscălit protestul D-lui Vasile Jora, 29 să găsească în dosar, în lista ordinului de votare, cum că au votat, dacă D-sa nu mă crede pe cuvânt, nu are de cât să ea dosarul și să'l cerceteze la rândul său.

Intru cât privește validarea acestei alegeri D-vostre știți că nu am nici o iluziune, dar numai dacă față cu dovezile zdrobitoare ce v'am adus că aceste contestații sunt nisce nedemne uneltiri, pe temeiul cărora nu se poate invalida un deputat chiar și atunci când să face o propagandă inverșunată împotriva lui, cum s'a făcut în cazul de față de către D. Sandu Rășcanu împotriva lui Lascăr Veniamin.

Intru cât privește noua alegere care să pregătesce la colegiul al treilea de Roman eu vă pot vesti de pe acum rezultatul: din două lucruri unul; de va fi o alegere cât de cât liberă, atunci noi avem să isbutim din nou, iar dacă se vor face ingerințe mari și se vor călca legile, în acest caz cred că alegătorii și vor urmări dreptul lor călcat în picioare și nesocotit. Curtea cu jurați e la ușa sălei de votare.

Efectul moral produs de această invalidare, asupra, țărănimii rămâne să'l judecați D-vostre, și să vă întrebați puțin ce se poate petrece în mintea și inima unor oameni cari în două rânduri și ved voința lor nesocotită și călcată de învinuirile și uneltirile pătimase, a D-lor V. Jora și Iorgu Drăghici; ei cari știu că astă alegere a fost regulat și legal făcută că nu au fost nici hătăile nici întimidările de care suntem învinuiți.

Cu această ocaziune ați putea reciti sfatul ce vi s'a dat deunăzi de D. A. Sturdza, pe care nu cred că 'l socotiți de socialist de și vorbele ce au spus arată în chip puternic nemulțumirea ce țeranul simte, atunci când să vede obijduit. Și în cazul de față cred țeranii din Roman ar avea dreptul să se simtă obijduiți vedând încrederea ce dați unor contestații atât de șubrede și neintemeiate.

De altă parte vă întreb ce folos mare o să trageți din invalidarea lui Veniamin? Ce, prin această invalidare credeți că veți dădărnicii răspândirea ideilor noastre, veți dădărnicii și împiedeca schimbarea stărei de ați și venirea vremurilor noi? Nu! Acesta nu stă în puterea D-vostre. Nu, aveți să faceți numai ca slujnica din po-veste care a tăiat capul cocoșului ca să nu mai vestescă răsăritul zorilor, credând că prin acesta va împiedeca de a se face dină. 'I-a tăiat capul cocoșului, cocoșul a murit însă zorile tot au răsărit.

Așa are să fie și cu cazul lui Veniamin; 'l veți invalida, veți strica astă alegere, dar ori ce veți face, tot acolo veți ajunge.

D. C. Popovici: Unde?

D. V. G. Mortzun: La vremile noi, când toate colegiile III din întreaga țară vor alege socialiști. (Ilaritate, întreruperi). Rîdeți, rîdeți, dar noi vom rîde la urmă. Sfîrșind D-lor deputați, nu vă rog să

validați alegerea lui Veniamin, dar cer trimiterea unei serioase anchete parlamentare, care să ne dea garanție de nepărtinire, și care să constate la fața locului faptele întemplate.

D. E. Sturdza: D-lor deputați, iată ce spune art. 11 din regulament:

„Pentru cercetarea titlurilor uneia sau mai multor alegeri parțiale, Adunarea alege prin sorți o comisiune de 7 membri, care procedează în același mod ca secțiunile verificatoare.“

Așa dar, noi trebuie să procedăm acum în același mod cum se procedează la verificarea alegerilor generale, și atunci putem să ne referim la dispozițiunile art. 7 din regulament care țice:

„Dacă în secțiuni alegerea s'a contestat cel puțin de o treime din membrii prezenți la verificare, sau dacă cinci deputați o contestă în Adunare, se pune îndată în discuțiune luarea în considerare a celei contestări. Dacă Adunarea o ia în considerare, se institue un comitet ales, compus din cinci membri, care să procedă judiciarmente la constatarea evidenței. El are drept a face anchetă la fața locului, a cita martori și dupe ce ascultă și apărarea alesului dă sentința sa, pe care o supune la hotărîrea definitivă a Adunării.“

Așa dar eu cred că, conform cu regulamentul, noi, luând în considerațiune contestarea făcută de majoritatea comisiunii, să procedăm la alegerea comitetului care va avea facultatea, nu datorita, a merge la fața locului și în tot cazul va aduna actele ce s'ar mai presenta, luându-le în cercetare d'împună cu contestațiile ce s'a făcut.

Această comisiune pronunțându-se, va veni cu un raport înaintea Camerii, care ast-fel și va putea da hotărîrea sa în deplină cunoștință de cauză.

D. vice-președinte, V. Pogor: D-le Sturdza, procedarea urmată de Adunare în privința tuturor alegerilor este a se pune mai întâiu în discuțiune concluziunile raportului, și dacă în cursul discuțiunii se face o contestare sau se produce o moțiune ore-care, atunci Adunarea este chemată a se pronunța mai întâiu asupra celei moțiuni sau contestații; prin urmare în cazul de față, dacă D. Mortzun va prezenta o propunere de anchetă subscrisă de cinci D-ni deputați, Adunarea va trebui să se pronunțe mai întâiu asupra propunerii sale.

D. E. Sturdza: Art. 7 din regulament nu prevede trimiterea unei anchete, ci alegerea unei comisiuni compusă din 5 membri cu căderi judecătorești și cari să facultatea de a merge la fața locului.

D. Sandu Rășcan: D-le președinte, de și am ținut ca eu să nu iaș parte la această alegere, fiind-că am fost bănuț de D. Mortzun că eu am provocat invalidarea printre D-nii deputați, eu nu am provocat invalidarea, dar am fost foarte mult indignat de acel articol făcut de D. Mortzun și iscălit de D. Veniamin; pe care articol

'l-a făcut, întâiu de a intimida pe proprietarii, și arendașii cari făcū parte în col. III, și al doilea de a inspira țeranilor idei de răscolă. Eū D-lor, de și sunt pus pe lista socialistă, după cum 'mi-a spus D. Kogălniceanu, să fiū cel d'ântēiu spinzurat, mi se pare că înainte de a fi eū spinzurat de D-lor, eū îi voiū spinzura pe D-lor. . . (întreruperi) pe calea, natural, cari vor urma și socialistii.

D-lor, alegerea de față dupe tōte contestațiunile prezentate nu pōte fi de cât invalidată și în ce privește constatarea la fața localui pe care o cere D-lor, este de prisos fiind-că avem constatarea procurorului care vi se va arēta de D. raportor.

Eū dar D-lor, sunt în contra acestei alegeri și voiū vota pentru invalidare.

D. N. Voinov. D-lor deputați, am luat cuvēntul ca să apăr alegerea de la Roman fără ca să mē uit la ideile ce profesēdă alesul. Declar mai d'înainte că eū nu sunt socialist; declar că, dupe părerea mea, socialistii se nutresc cu iluziuni când 'și fac îngâmfarea de a crede că în țara romănescă, unde pământ este destul și brațe puține, s'ar putea ca ideile D-lor să ajungă a fi cređul romănilor, încât într'o bună dimiună Camera să fie plină de socialisti, cum 'i auđiam spunēnd adinōri că aresă se întēmpie în curēnd.

Așa dar, vedeți că dela început eū rup cu socialistii din punctul de vedere politic. Va veni un timp, fōrte curēnd, când se va vedea că în țara romănescă s'a făcut și se va face mult pentru stratele de jos ale societățiinōstre și mai cu sēmă pentru țeranii, fărăca să fi avut sau să avem nevoie de îndemnul socialistilor; va veni un timp când se va dovedi că dacă se ține în loc drepale cerințe ale claselor muncitōre, este oemai din cauza impulsiei periculoase e socialistii caută a da lucrurilor, penta că nimeni nu vrea să se credă că ceea s'ar acorda, se acordă de frica socialistilor. (Aplause).

D-lor, ori țeranii sunt fericiți, și atunci nu avm de ce să ne temem de socialistii, ori sunt nedreptățiți și împilați, și atunci ori cin pōte ușor găsi țerām ca să ațāțe pe acenenorociți.

D-lor, noi avem sub mână noastră mai multe gi de îmbunătățiri; să căutām cât mai curēnd să le resolvām, și dacă sunt rane, să căutām să le vindecām.

Astā însă, avem în discuțiune alegerea colciului al treilea de la Roman și vēd că se cată a se invalida acēstā alegere pe motive irat de opiniunī politice. Pe mine mē spen acest lucru.

A fosun timp, când și noi eram tineri și venea cu idei înaintate în Cameră; când era taxați de libertoni, de bonjuristi, demintisti etc.; dar n'a trecut nimeni pe cap ca să ne excludă din Cameră peru ideile nōstre, nici chiar atunci căi obiceiul era să se ia în batjocură idei înaintate.

Ce voi să faceți astăzi? Colegiul al treilea de la Roman, dupe părerea mea, ră-

tăcit din calea cea bună de către socialistii, a dat voturile sale pentru un socialist. Întrebarea este: alegerea este regalată? Eū deplâng că s'a ales un socialist, și đic mai mult: să ne deschidem ochii ca la alegerile viitōre să nu mai pōtă găsi nimeni apă turbure ca să pescuiască.

Cestiunea de față, însă, nu este aci, cestiunea este dacă alegerea e regulată, e bună sau nu, mai ales când este vorba de colegiul al treilea.

S'a đis că alegerea n'a fost liniștită; dar sciiți, D-lor, când sunt alegerile liniștite perfect?

Numai atunci când se fac de guvern, atunci lucrul merge găitan; dar, cu mână pe conștiință eū cred că alegētorii colegiului al treilea nici nu s'au gândit la ce vrea să đică socialism când au făcut acēstā alegere; asemenea să ne punem toți mână pe conștiință și să vedem dacă și alții cari sunt aleși în colegiul al treilea sunt aleși pe programele și principiile lor.

La Roman, țeranii au manifestat un spirit de independență alegēnd un socialist; greșită idee, rēu au făcut și rămāne la noi să le dām ocaziune a vedea că nu trebuie să mai facă așa altă-dată; dar ei au ales regulat; s'au adunat țeranii la Roman și prin 236 de voturi aleg pe D. Veniamin, pe care nici n'am onōrea să'l cunosc, și noi în fața acestei alegeri, pentru respectul ce arătām tot-d'a-una libertăței alegerilor, nu ținem sēmă de aceste 236 de voturi, față ca 27 de voturi date D-lui Botez și 35 date D-lui Urechia. Cunosc pe D. Botez, nu cunosc pe D. Urechia, cum nu cunosc nici pe D. Veniamin; n'am nimic personal de đis contra D-lui Botez este om fōrte onor. dar sunt sigur că nu 'l-au cunoscut țeranii, fiind-că D-sa n'a lucrat nimic pe acolo și de aceea au dat voturile lor socialistului Veniamin, pe care 'l cunosc țeranii și 'mi pare rēu că'l cunosc și'l au ales, dar a cui este vina? N'avem ce face.

Dacă socialistii umblă prin sate și instigă lumea ca la primăveră să se facă o rădicare în masă în contra acelor cari au ceva, atunci întreb ce se face în contra acēstui lucru nesănētos? căci, aci nu este propagarea unei opiniunī, ci este alt-ceva când se đice: Nu mai este nimic de făcut, luați sapa și toporul și distrugeți tot. În fața unor asemenea idei de ce nu se trimet în judecată acei cari se vir în mijlocul țeranilor incuți, și profitānd de nemulțumirile lor, 'i îndemnă să sară să omōre pe cei cari au ceva? Acēstā trebuie să o facă guvernul; trebuie să fie atent în privința acēstā; Camera asemenea trebuie să se grăbescă a satisface nevoile țeranilor, noi trebuie să facem ceva în contra acestor propagande; dar să venim să declarām nulă o alegere perfect făcută, acēstā nu trebuie să o facem; căci încă odată declar că este o alegere perfectă, pornită din voința țeranilor, de bună sēmă prin stăruințele și propagandele socialistilor, recunosc acēstā, dar nu e mai pu-

țin adevērat că candidatul lor a avut 236 de voturi.

Am anulat alegerea D-lui Mortzun tot de la colegiul al treilea; eū însu'mi am cerut anularea acelei alegeri, pentru motivul că un delegat a votat de două și de trei ori, și alte asemenea neregularități; căci am voit ca să se scie că trebuie să se respecte legea, și astăzi și colegiul al treilea de Roman ne trimite un alt socialist, a cărui alegere noi căutām să o invalidām de și de astā dată este făcută în deplină regulă. Acēstā nu însemnēdă alt-ceva, ori-cum am voi să întōrcem lucrurile, de cât că voim să scōtem din Cameră un socialist bine ales. Apoi unde mergem atunci? Dām afară un socialist, pentru ce? Pentru opiniunile lui personale. Ce precedent creām? Avem nevoie că s'a pus garanția votului de două treimi; căci dacă ar fi să creem asemenea precedente, majoritățile vor găsi tot-d'a-una miqlōce de a da afară pe cei din minoritate pentru ideile lor politice, pe acei ai căror ochi nu le plac. Acesta nu este un act de dreptate și trebuie să recunōscēți că dānd afară pe D. Ven'amin, dovedim că expulsām din Parlament ideile ce represintă D-sa. Este un rēu precedent ce se creează. Astăzi o facem socialistilor, mâine o vor face conservatorii liberarilor, și poimāne liberalii conservatorilor, cu alte cuvinte ne o vom face unii altora, dupe cum vom fi în majoritate sau minoritate. Unde mai rămāne atunci garanția, că în acēstā țerā liberală se pot strecura ideile pe cale legală.

Eū nu mē tem de socialistii cari vin aici, ci de acei de afară și mai cu sēmă de cei dați afară de aicea, dacă nu ne vom gândi să limpeđim apele pe cari ei caută să le turbure și din cari vor să pescuiască.

Așa dar, rog Camera să se gāndescă de dece ori înainte de a da un asemenea vot.

Noi, Camera de astăzi liberali și conservatori, dacă toți suntem constituționali, și nu voim schimbarea pactului nostru fundamental, avem dreptul să ne đicem toți conservatori și prin urmare că voim să conservām tot ce acei d'înaintea noastră au câștigat pentru acēstā țerā prin lupte mari, prin lupte eroice și ei la rēndul lor au suferit insulte, imputări grave batjocură; ideile lor au fost luate în ridicol; deci trebuie să recunōscem că au luptat cu energiā, și dupe urma lor am găștigat ceva în acēstā țerā. Ei bine, în privința Constituțiunei trebuie să fim contra votārei, să conservām drepturile Constituționale; căci cu drept cuvēnt s'a đis că nu facem noi deputați, sciiu acel principiu care să pune adese-ori înainte, că Adunarea pōte să facă totul, afară din bărbat femee, și vice-versa; deci acest principiu falș să pōte tot-d'a-una invōca ca să se arate omnipotența acelu care voește să devinā un despot, fie el unicul despot sau fie impreună cu mulțimea, sunt însă regule dupe cari nu putem să scōtem un deputat din acēstā Cameră.

Să ia ca motiv pentru cererea invali-

dărei presiunea, se dice că s'a făcut presiunea decătre alegătorii, ast-fel în cât nu au putut pătrunde în incinta alegerii toți alegătorii. S'a spus că lista intrăgă a alegătorilor este de 456. Să admitem că toți 456 au venit la vot și că nu au fost nici unul bolnav, nici nu murise nici unul, că toți au venit, — ceea-ce nu se poate, — totuși alesul având 236 de voturi, prin urmare vedeți că tot are majoritatea. Presiuni? și cari sunt presiunile? Noi din nenorocire scim ceva să dică presiuni și dacă trebuie să împedicăm presiunile ori din ori-ce parte ar veni, să nu calificăm de presiune voința fermă a unui colegiu; căci colegiul al treilea de Roman are o voință invederată, și când a voit să 'și manifeste voința sa, au fost alții cari au căutat să împedice manifestarea acelei voințe; dar alegătorii D-lui Veniamin fiind mai numeroși acei cari li se opunea nu au reușit. Apoi, pentru că ei au știut a 'și manifesta voința lor trebuie să invalidăm alegerea?

Cel d'ânteiu lucru, D-lor, care bate la ohiu este venirea procurorului, pe care nu l'a chemat președintele biuroului, dupe cum se vede din dosar, și procurorul nu are ce căuta nici în sala de alegeri nici chiar împregiul localului; procurorul, dupe lege, nu trebuie să vină până ce președintele biuroului de alegeri nu l' va chema; căci numai atunci când este chemat de da către președintele biuroului, prezența lui la alegeri este justificată.... (Intreruperi). Vă rog să nu mă tot intrerupeți, pentru că dacă mă veți intrerupe neconținut, atunci mă veți sili să vorbesc despre tot ceea-ce se petrece la alegeri în mai multe localități, și nu aș voi să mai ațâț lucrurile spunând prin câte lupte avem să trecem noi până să ne punem cadindaturile. Vă încredințez, D-lor, că nu am avut onore să cunosc personal pe nici unul din socialistii din județul Romanului, până când nu l'am vădit aci, dar nu cestiunea per-ônelor mă preocupă pe mine ci principiul cel mare al respectării voinței alegătorilor, și de acea rog pe Adunare să se gândesc bine ca nu cum-va prin anularea acestei alegeri, sub cuvânt că alesul este socialist, să lăsăm a se crede că o țără intrăgă, reprezentată prin toți aici sesperia de doi sau trei socialisti cari ar fi în Parlament. (Aplause). Nu D-lor să nu facem această, să l' lăsăm să vină în Cameră, dacă sunt bine aleși; căci, dacă D-lor au putut să ia mințile alegătorilor colegiului III de Roman, să nu ne fie teamă că vor fi în stare să ne indoctrineze și pe noi cu ideile D-lor. (Aplause).

În loc de a avea aerul că ne temem de prezența unui socialist mai mult intră noi, mai bine este să ne punem a dovedi țerei că, fără avea trebuință de îmboldirile socialistilor, fără a ne teme de propagandele și ațâțările lor, Camera scie a se gândi la suferințele acelora cari au nevoie de a li se îmbunătăți sorta, și că am făcut cât

trebuia să se facă; căci precum totul în natură se face cu încetul și treptat, iar nu prin salturi, asemenea și aceste îmbunătățiri se fac pas cu pas.

Dacă sorta țeranilor ar fi depins numai de D-nii Nădejde și Mortzun, apoi în ce stare ar fi fost ei până astăzi, așteptând nascerea acestor doi Christosi? (Aplause).

Sorta țeranilor a trecut prin mai multe faze până astăzi, gândindu-se toți cari au avut puterea la îmbunătățirea situațiunei lor și materiale, și morale, și intelectuale, dupe spiritul timpului, când mai încet, când mai repede, însă s'a făcut un progres în ameliorarea sorței lor.

Ei bine, D-lor socialisti, când faceți propagandă și țineți spiciuri în sate ca și în Cameră, ca să demonstrați că tot-de-una în țera românească nu a fost de cât un strat superpus care neconținut a voit a exploata pe nenorociții din stratele de jos, este ca să inventați un lucru neadevărat, este că tocmal pe stratul superpus, în loc să căutați a l' face să mergă înainte în favoarea acelora pe cari l' apărați, tocmal pe stratul superpus căutați să l' îndispuneți.

Așa dar, să nu ne temem de D-lor. Vor sta aci. vor discuta cu noi, ne vor spune în frase patetice că în cutare comună perceptorul despôie, că în cutare loc proprietarul comite mari nedreptăți, dar noi le vom cere ca toate acestea să fie probate, iar nu numai cuvinte în vânt cum le spuneți țeranilor, de a căror bună credință căutați a profita în tot felul și pe cari puteți ați exploata, când această v'ar sta în mână, mai rău de cât aceia pe cari l' desemnați ca inamici seculari ai țeranului. (Aplause).

Va veni timpul când vom discuta alături cu D-nii socialisti și atunci vom vedea până unde reformele ce ne propun sunt admisibile, și dacă ceea-ce propun le aprobă ori nu cu inimă deplină și cu sinceritate; căci aș dice D-lui Mortzun, care propagă proprietatea în comun, ca fie-care cetățen în țera românească sa aibă dreptul a lua pământ de unde va găsi, pentru ce D. Mortzun cel d'ânteiu nu 'și a împărțit moșia de la părinți cu țeranii? Pentru ce o exploatează singur și face împrumuturi bănesci asupra ei și le cheltuește cu alegerile? (Aplause). D-vostre nu aveți intențiunea să se facă în realitate îmbunătățiri pentru țeranii, ci puteți că aveți intențiunea de a face propagandă în țera ca să tulburați apa. (Aplause), și apoi să pescuiți.

Ei, D-lor, dică că nu trebuie să ne temem de D-lor; trebuie să le luăm înainte, și să tratăm proiectul de împrumut și de muncă agricole. Să nu vă temeți, D-lor proprietari, când mă auziți vorbind ast-fel. Era un timp când nu puteam să vă vorbesc așa; căci eram copil sărac; astăzi sunt și eu boer cu pământ, cu moșie pe care am dobândit-o cu sudoarea frunței. Dar trebuie să ne gândim la sorta țeranilor; căci cu dănsii avem să trăim, și ei au

să îmbunătățescă sorta noastră și noi pe a lor, fără să ne despoim unii pe alții. Să nu înlăturăm dar proiectul de lege care trebuie să vie la ordinea zilei; căci atunci ori-ce veți face, veți da afară pe Veniamin pe ferăstră și el se va întorče pe porța cea mare.

Rog dar pe Cameră să nu creeze un precedent rău. Sunt 236 alegători cari au votat din 450, din toți aceștia nici unul n'a protestat în contra alegerii, și dacă s'au căsit veri-o 20 cari, pe de o parte au votat, iar pe de alta au avut nerușinarea să spună că nu au votat, această nu dovedește de cât că alegerea s'a făcut în regulă. Lăsați D-lor, să vină și al treilea socialist. Camera română 'și va face și acum, ca tot-d'a-una, datoria de a îmbunătăți la timp sorta țeranilor pe cât astăzi o putem face. Nu creați precedente de a exclude un deputat pentru ideile sale. Ast-fel veți face ca alegătorii colegiului al treilea de Roman să găsescă și ei un om a poigne ca să alegă din nou iar pe un socialist. De acea să validăm această alegere; căci nu noi facem pe deputat, l'au făcut acei 236 alegători cari l' au ales. Și să nu ni se vorbească de alegeri perfecte; căci dacă e vorba de alegerea colegiului al treilea, aș putea să întreb pe fie-care din reprezentanții acestui colegiu să spună cu mâna pe conștiință, dacă poți aleși acestui colegiu sunt rezultatul unei alegeri perfecte. Sunt dar de păreri să validați alegerea D-lui Veniamin.

D. N. Ionescu: D-le președinte nu am să susțin motivele invocate de omisiune; voiți răspunde numai onor. preopinient, reprezentant de Focșani, că un socialistul se expulsă din Parlament, ci Parlamentul dă o lecțiune cum să se practice libertatea alegerilor. (Aplause)

Când s'a dovedit că a venit un membru din Parlament și a organizat cete ori au intimidat pe alegători și din aceea s'a împușinat numărul alegătorilor; când alegătorii direcți, preoții, elementul luminat în acest colegiu nu au lua parte la vot, mă mir că prostituim cuvintele să dicem că alegerea e perfectă; alegerea e infectă (aplaude, sgomot, D. Mortzun, intrerupe). Onor. reprezentant al colegiului al doilea de Roman iar trepe cu intreruperi personale, si iar are să mă silăscă să l' pun la locul său, nu e cestiunea între mine și D-ta; ai vrea să faci această, să dici că liberalismul cel vechiu care se lupta pentru țeranii 'și a făcut timpul și trebuie să vie socialismul nou, care cu corupțiunea și cu organizarea de cete, să reprezinte ideile cele noi. Ti am spus pentru ce te am menajat până acum. Bine voiți, D-le președinte, — nu a mă protege cu regulamentul, — dar a cere ca D-lor să practice caritatea crescând cel puțin aici în Parlament căci afară din Parlament și numele lui Christos chiar l' batjocoresc. (Aplause).

D. V. Mortzun: Cer cuvântul în cestiune personală.

D. N. Ionescu : „Mi pare bine că ați făcut o cestiune personală din acuzarea gravă că și numele lui Christos 'l luați vorbind de densus, nu cum vorbesc preoții și învățătorii, ci cum vorbesc socialistii de acum. Nu cer eu să vedem aici și acum cestiunea socialismului, cer numai atât, să scie țera, și colegiul al treilea în particular, cu Adunarea, ori cari să fie păcatele ei originare, un lucru vrea: ca de aci înainte libertatea alegerilor să devină un adevăr.

Acésta vrea Adunarea, și de aceea se pune astăzi pe tărâmul principiilor, și de aceea vrea să dea o lecțiune cum trebuie să se fi făcut toate cele-alte alegeri cari s'au validat până aici.

Eū am o imputare de făcut D-lui ministru al domeniilor; căci D-sa printr'o interpretare falsă a articolului care opresce pe primar de a veni aici, ne-a dăruit în permanență o negațiune a legii și intru cât va fi reprezentantul de Teleorman aici, nu voi avea destul curaj să apelez la guvern ca să respecte legea cu strictetă; căci legea opresce pe primari de a fi aleși.

Iată pentru ce, păstrând absolut independența mea ca om care doare reforme și care doare ca țera să fie reprezentată prin libere alegeri, vă rog, D-le președinte, să ascultați ce propune D. reprezentant al colegiului al doilea de Roman: s'a cerut o anchetă, să ne unim cu toții să facem anchetă serioasă la Roman, pentru ca să vadă dacă au fost cete organizate, dacă au fost intimidări și toate acele lucruri cari pătează alegerea.

Eū țin că acele elemente de presiune sunt vechile elemente ale colectivității, și de aceea eū persecut acésta alegere; fiind-că ved spectrul acelor alegeri unanime, al alegerilor prin corupțiune și intimidare de pe timpul prefecturilor *à poigne*, după cum dicea unul din colegii noștri. Eū, D-lor, am fugit de la locul meu, când am văzut că persoana la care se făcea aluziune vine a șede alături cu mine, căci am voit să ridic chiar umbra verii unui pretext că am căutat să fac cestiune personală.

Eū știu cari sunt elementele pe cari se reazămă onor. reprezentant al colegiului II de Roman, am ublat prin sate pe urma D-sale, 'i cunosc toate procedimentele și pentru acésta cer ca Parlamentul să se lumineze prin sine; prin o anchetă specială, nu prin aserțiunile mele sau prin procedeele verbale ale alegerii. Căci, s'au conștientat spiritele unor oameni, și s'a preparat ostilitate între populațiile catolice de unguri și între români s'au petrecut în fine lucruri grave, și acestea numai pentru plăcerea de a avea un reprezentant socialist aici. Eū nu pot să mă unesc cu colegul nostru de la Focșani, care susține alegerea; căci noi nu suntem trimiși aici ca să facem experiențe, ci să facem afacerile țerei, să fundăm libertatea electorală, pentru ca să putem ast-fel să

indeplinim reformele cerute de populația rurală.

Când se va duce ancheta la Roman atunci se va vedea ce s'a pus în mișcare de la Maiu până acum, pentru ca onor. nostru coleg de la colegiul al doilea de Roman să se potă da satisfacțiunea ca, ales o-dată în acest colegiu, să se arunce a doua-zi în colegiul al treilea și să triumfe. Cer acésta, fiind că eū am fost față acolo și acum un an, m'am luptat cu disperare în contra acelor cari iaū masca socialismului, dar cari atunci reprezintă colectivitatea rafinată. (Aplause).

Pentru acésta vă rog să mi permiteți a spune cum am venit față în față cu D-sa, nu l'am căutat, ci combătând liga colectivitășii l'am întâlnit. Eū mi-am pus candidatura an la colegiul al doilea, unde era candidat și nepotul prefectului, care se prezenta cu un manifest socialist.

După cum am spus și er, eū am rămas în balotagiū, din care cauză am fost foarte amărit, dar nu am exprimat nimēnui amărăciunea mea; căci sciam că am căzut față cu nise oameni cari erau susținuți de corupțiune, de presiune administrativă cu poruncă de sus. În acésta împrejurare am făcut un lucru ce potă că nici unul din D-vostre nu l'ar fi făcut. Creșdend în libertatea electorală ce Majestatea Sa promisese, m'am aruncat aduoa-și la colegiul al treilea; căci mi-am țin că sunt un om cunoscut acolo de 20 de ani, frațele meu de asemenea cunoscut, în fine intréga noastră viață e pe față. La acest colegiu mi-am pus candidatura în contra unui colectivist, în contra D-lui Drăghici Nicu, căruia 'i-am țin: mă pun în acest colegiu, nu lupt cu administrațiunea, nu voi să mă prevalez de nimic, nu cer protecțiunea nici unui partid, nici unui om, ci viū ca un candidat liber și independent la Roman, fără să promit nimic în special pentru Roman, fiind că 20 de ani am spus că eū voesc a lucra pentru ca totă țera să fie înflorită și fericită; căci fiind ea fericită, nici Romanul nu va putea să rămână în urmă. Acésta a fost în tot-d'una profesiunea mea căreia am rămas credincios până astăzi. Am luptat, am avut o sută de voturi, și am căzut; dar înainte de a vă spune cum am căzut, să vă spun o istorie foarte instructivă. Am avut ocaziunea să vorbesc cu țeranii la colegiul al treilea, am avut ocaziunea să vedă ce voiesc țeranii, fiind că ei sunt sinceri. Țeranii voiesc să nu lucreze pe la șosele, să nu 'i bată primarii, să li să facă justiție. Acestea cer ei, nici o vorbă de socialism. Ast-fel am acceptat să mi să pună candidatura la Octombrie și am luptat mulțumit, pentru că eū voiam să viū în Cameră ca trimisul unui colegiu independent și să fac opozițiune guvernului Majestatei Sale pentru modul cum a pus să se facă apel la țera.

Acesta era idealul meu, și când m'am dus la Roman, iată ce proclamațiune dă D. Mortzun către țeranii :

„Frați țeranii,

... Nicolae Ionescu, prietenul cicoilor, fratele lor de luptă, să fie alesul nostru! Acésta nu se potă și ar fi o rușine pentru voi. Deschideți ochii și fiți deștepti!“

Apoi veni alegătorul delegat și făcu cunoscut alegătorilor candidatura mea depunând buletinele model.

D. V. Mortzun : Citiți iscăliturile celor cari v'au pus candidatura.

D. N. Ionescu : Cine vrea să vadă iscăliturile? (Intreruperi).

D. V. Mortzun : Iscăliturile acelea sunt ale colegilor D-tale politici.

D. N. Ionescu : Sunt din colegiul I ca și D-ta. Și apoi ce însemneză acésta?

D. V. Mortzun : Însemneză că ai fost guvernamental și tot ai căzut.

D. N. Ionescu : Doresc să cad în tot-d'una cum am căzut. (Aplause).

D. V. Mortzun : Și eū doarec.

D. N. Ionescu : Dar fără să port stigmatul pe frunte că am triumfat cu sprijinul administrațiunei. (Intreruperi).

Ei bine, fiind că D. Mortzun vrea să citească numele, să mi dați voie să le citesc: „D. G. Gheorghiu, locot-colonel, N. Nicolaū, Lupu Bogdan, Temistocli Ioan și V. Jora.“

Ce erau aceste persoane, și pentru ce aveau simpatii de mine? Pentru că la alegerile de acum un an, noi am fost uniți să punem candidaturi liberale independente în față cu D. Agarici și Vizanti și am avut cu noi și pe unchiul C. Mortzun, căruia D. Mortzun nepotul 'i a făgăduit că va vota cu noi, dar în urmă a fugit la cel alt moșiu și a votat contra.

Cine mi-a spus acestea? Costache Mortzun, unchiul părăsit, deplângend rădăcirea nopotului său. Eū eram în luptă cu D-lui de două părți: întâia dată, fiind-că ne părăsise la colegiul întâiu; și al doilea, fiind-că să dedese la colegiul al doilea în contra mea. Atunci am țin că dacă cine-va face primii pași în cariera politică cu asemenea inconșcințe, apoi să fie chiar fiul lui Christos, eū nu 'l mai cred.

D. vice-președinte, V. Pogor : Vă rog să veniți la cestiune.

D. N. Ionescu : Așa dar, D-le Președinte, cer și eū anchetă parlamentară, pentru a se constata cine a intimidat pe oameni, și pentru ca să vadă cei cutegători că nu sunt invulnerabili.

Este bine și necesariū să se constate că elementul luminat, preoții și învățătorii, au fost intimidați, așa în cât principiul libertății alegerilor a fost alterat.

Să facem dar anchetă, și nu țin ca să expulsăm dintre noi pe nimeni pentru opiniunile se politice, dar țin să nu încurajăm pe cel cari îndrănesc să frământa ast-fel sufletul alegătorilor; căci ei trebuie să scie că pe când unii banchetau, alții erau nevoiți să mănânce humă cu sare.

Este dar bine să se facă ancheta, pen-

tru ca Adunarea să se pronunțe în cunoștință de cauză. (Aplauze).

Voci : Inchiderea discuțiunii.

D. G. Panu : D-lor, v-ași ruga să nu închideți discuțiunea, pentru că cei doi din urmă oratori, și mai cu samă D. Voinov, a pus cestiunea într'un mod foarte grav, adică a arătat că socialismul este un pericol, și sunt sigur că poște în sufletul D-vostre se face o operațiune care are de rezultat că țineți în seamă țipătul de alarmă al D-lui Voinov, și rămâneți impassibili în privința legalității alegerii.

De altă parte, D-lor, pot să vă fac o declarațiune: Eu cred că nu mă cunoșceți până acum în Cameră d'a fi pasionat și de a spune lucruri radical inexacte în privința color ce am vădut și audut eu însuși.

Eu, D-lor, am avut ocaziunea să fiu la Roman în ziua când s'a făcut alegerea și am fost față la mai tot ce s'a petrecut cu ocaziunea acestei alegeri.

Eu mă înscriseram să vorbesc, însă, fiind-că dupe regulament, trebuie să vorbescă unul pentru și altul contra, de aceea nu m'ă venit rândul până acum. De aceea vă rog, ori-cât de puțină încredere ați avea în sinceritatea unuia din colegii D-vostre, lăsați-l să vă spuie ce a vădut acolo; vă voi arăta exact cum s'a petrecut lucrurile și veți vedea dacă protestele din dosar sunt fondate și aș o umbră de serioșitate.

De aceea vă rog să continuați discuțiunea încă cât-va timp, pentru ca să vă spuie și eu în conștiință ce am vădut acolo la alegere.

D. C. Popovici : D-lor deputați, eu cred că trebuie să închidem discuțiunea; căci s'a vorbit așa de mult în cestiunea țeranilor, în cât mi-am adus aminte că acei cari iubesc așa de mult cu vorbele pe țeranii, sunt în tocmă ca acele mame ale unor animale cari și iubesc copii așa de mult încât i strâng în brațe până i ucidu. Avem un proiect de lege pentru îmbunătățirea sôrței țeranilor, de acela trebuie să ne ocupăm; căci numai prin discursuri nu se face nici o îmbunătățire. Din cauza multor discursuri ținute, nu s'a putut vota înainte de serbători acel proiect de lege, și dacă vom urma tot așa cu discuțiuni du asemenea natură, are să rămână încă mult timp no votat acel proiect de lege.

De aceea, fiind-că tocmă astăzi este acel proiect de lege în secțiuni, cer să se închidă discuțiunea și să trecem în secțiuni spre a l studia; căci ved că cei cari vorbesc mai mult despre țeranii făcu așa ca cum ar fi plătiți ca să facă să trecă și ședința de astăzi numai în discursuri, pentru ca să nu mai avem timpul să intrăm nici astăzi în examinarea acelui proiect de lege. De aceea cer să se închidă discuțiunea și să facem ceva real pentru îmbunătățirea sôrței țeranului, el nu cere de la noi discursuri, ci fapte, lucruri cari să se potă pune în practică, și de aceea

insist să se închidă discuțiunea, ca să ne ocupăm în secțiuni de proiectul de lege care este menit a da satisfacere țeranilor.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primește.

— Se pune la vot propunerea pentru alegerea unei anchete parlamentare în privința alegerii colegiului al treilea de Roman, și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votanți	116
Major. absolută	59
Bile albe	84
Bile negre	32

D. vice-președinte, V. Pogor : Prin urmare, ancheta s'a admis. De câți membrii voțiți să fie compusă ?

Voci : De cinci.

D. vice-președinte, V. Pogor : Prea bine. Se va pune la ordina zilei a ședinței de mâine alegerea acestei comisiuni.

Ședința se ridică la 5 ore și 40 minute, anunțându-se cea următoare pe a doua și 17 Ianuarie.

Ședința de la 17 Ianuarie 1889

Președinția D-lui vice-președinte *V. Pogor*.

— Ședința se deschide la ora 1 și jumătate dupe amiază.

— Prezenți 140 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 39 și anume :

Bolnav :

D. L. Catargi.

In concediu :

D. T. Anastasiu, G. Cantacuzino, M. Marascu, C. Kogălniceanu, I. Negulici, I. Lecca.

Fără arătare de motive :

D. M. Adamescu, C. Andreieși, I. Athanasescu, P. Brătășanu, I. Ciurea, Gr. Constantinescu, I. Demetriad, V. Dimitropulo, G. Drăghici, I. Fētu, N. Gavrilescu, A. Goilav, L. Goilav, T. Ionescu, I. Marciurescu, M. Mateescu, L. Nicolescu, V. Poenaru, C. Ressu, G. Robescu, I. Săndulescu, N. Săveanu, R. Stanian, D. Sturdza, V. Urseanu, I. Brătianu, D. Vidrașcu, N. Nicorescu, C. Teleman, U. Boldescu, G. Burghilea, C. Christodorescu.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se acordă concediu D-lor Const. M. Danaricu și Dim. Ghica Comănesceanu.

— Se trimit la comisiunea de petițiuni : petițiunea mai multor locuitori din comuna Dascălu-Creața, județul Ilfov, a mai multor locuitori din comunele Zănesci și Taslău din județul Neamțu; a mai multor locuitori din plasa Taslău, județul Bacău; a mai multor locuitori din orașul și județul Bacău; a mai multor locuitori din comuna Vișoara, județul Olt;

a D-nei Elena Theodoritu; a D-lui Ion Crainic; a mai multor locuitori din comuna Cleja, județul Bacău; a mai multor locuitori din comuna Merșani județul Teleorman; a mai multor locuitori din comuna Sadova, județul Dolj; a D-nei Catinca Vidianu și a D-nei Maria Becu.

— Se trimit la comisiunea de indigenate petițiunile D-lor : Berman Luster, Alexe P. Pantzu și a D-lui Dr. Henri Iurim.

— Se depune raportul comitetului delegaților de secțiuni asupra proiectului de lege relativ la autorizarea ministrului de rebel de a contracta, înainte de 1 Aprilie, materialul necesar armatei și 12 raporturi ale comisiunii de indigenate relative la naturalizarea D-lor : Ig. L. Herter, M. Focșăneanu, C. Kaufman, Th. C. Zanli, I. Popescu, Al. G. Făureanu, D. Zottu, M. E. Cohen, L. Mărculescu, I. Munteanu, G. Ceatolopolu și I. Pobrski.

— Se trimit la secțiuni următoarele proiecte de lege :

1. Proiect de lege relativ la autorizarea comunei Bucuresci de a întrebuița în plata lucrărilor prevădute în legea din 11 Iunie 1884, suma de lei 3.300.000 ce rămâne disponibilă din fondul rezervat din împrumutul de 13.000.000 lei, pentru stingerea împrumutului cu loturi din 1869.

2. Proiectul de lege reletiv la autorizarea comunei Constanța de a ceda terenul ce va fi necesar la construirea liniei ferate care va lega gara cu țergul de vite.

3. Proiectul de lege prin care se fixază la suma de 10.823.000 împrumutul de 15.150.000 acordat comunei Bucuresci prin legea din 19 Iunie 1881.

D. I. Marghiloman : D-le președinte, am cerut cuvântul să presint o petițiune subscrisă de aproape 300 locuitori din comuna Scurtesci prin care cer împrumutarea prin cumpărătore de pământ și se rogă să fie împrumutăriți pe o moșie a Statului care este mai în apropiere de comuna lor și care se numesce Găvăneasa, din județul Buzău.

D. vice-președinte, V. Pogor : Se va trimite la comisiunea de petițiuni.

Acum D. Nădejde are cuvântul spre a anunța o interpelare.

D. I. Nădejde : D-le președinte, am mai multe interpelări de făcut :

I. Interpelez pe D. ministru de interne în privința trăgării lucrărilor necesare pentru alcătuirea unei comune noi din cătunul Focurile, comuna Belcesci, și din cătunul Fântânele, comuna Șipotelele, plasa Bahluu, județul Iași.

II. Interpelez pe D. ministru de interne în privința violării dreptului de intrării publice, comis de administrațiunea orașului Brăila, în ziua de 10 Ianuarie 1889 și cer pedepsă exemplară în potriiva acestei violări.

III. Interpelez pe D. ministru de justiție, în privința inerției parchetului de

Bacău în urmărirea bandei de veri-o 20 de inși, cari înarmați cu puști și revolve, au năvălit în seara zilei de 21 Decembrie în casele D-nei Eudoxia Lecca, din comuna Bogdănesci, plasa Bistrița-de-Sus, au legat pe cei 19 servitori, au căutat în toate odăile pe D-na Lecca, apoi ne luând nici bani, nici argintărie și numai simulând o hoție prin spargerea mobilelor, s'au dus, vestind că au să mai vie.

Pentru ce nu s'a arestat acel din hoți pe care mai multe slugi l-au cunoscut și despre cari sunt tari presupțiuni că este autorul atacului?

IV. Interpelez pe D. ministru de interne, și pe alți Domni miniștri pe cari i privește, în cestiunea nepedepsirei consiliului comunal de la Stinca, plasa Braniștea, județul Iași, și a consiliului comunal de la Mironeasa, plasa Stavnic, județul Iași.

Pentru ce se tolerază primarii și consiliile comunale cari nu numai că au făcut atâtea nelegiuri în cât să li se cumină dizolvarea, dar au și meritat și a fi trimise înaintea juraților în frunte cu primarii respectivi, Tătăranu și Gaman?

De ce se dizolvă alte consilii comunale pentru vinovății mult mai mici, iar acestea, cari au făcut pe locuitorii să și piardă încrederea în legile țerei sunt lăsate la putere și li se dă ast-fel privilegiu de a face din și în și mai mari nelegiuri.

V. Interpelez pe D. ministru al justiției în privința călcării libertății D-lui George Const. Colibășeanu din comuna Cornățel, plasa Vedeș, județul Olt.

De ce n'a luat justiția nici o măsură pentru pedepsirea subprefectului Dionisie Cârjenescu de la plasa Vedeș, fiind că fără nici un motiv și fără nici o lege a arestat pe numitul cetățean, domiciliat și chiar și alegător în dișa comună, l-a pus la torturi o noapte întrégă și apoi l-a trimis în lanțuri la prefectura de Olt, de nede, prin ordinul D-lui Mihalache Vulturescu, directorul prefecturii, a fost încărcat cu lanțuri grele și trimis pe jos, sub escortă, ca un criminal din cei mai primejdioși, pe drumuri lungi până în Gorj, la comuna Pojogeni, locul natal al acestui nenorocit?

Ce are de gând să facă D. ministru de acuma înainte în această cestiune?

D. vice-președinte, V. Pogor: Se vor comunica guvernului.

D. N. Micescu: D-le președinte, locuitorii comunei Ciurmesci și Mioveni din districtul Muscel, au cerut în diferite timpuri să se pună în vinzare proprietatea Statului Colibași, care este cea mai apropiată de comuna lor. De astă-dată, în speranță că Adunarea se va ocupa cu proiectul de lege pentru vinderea moșiilor Statului în loturi mici și vedând dificultățile ce întâmpina din partea arendașilor cu învoelile pentru islaz, m'au rugat să presint petițiunea lor Adunării prin care să rógă să se pună în vinzare în lo-

turi mici această proprietate care este în apropiere de comuna lor.

D. vice-președinte, V. Pogor: Se va trimite la comisiunea respectivă.

D. N. Blaramberg: D-le președinte și D-lor deputați, am luat cuvântul să presint o propunere în coprinderea următoare:

PROPUNERE

Convinși că cea d'antăiū condițiune pentru o bună administrație a justiției sunt garanțiile de nepărtinire și ca magistratul să nu se găsească nici o-dată în condițiuni cari și pună acea imparțialitate la o prea mare încercare; că e chiar de demnitatea lui ca acea imparțialitate nu numai să existe în fapt, dar să nu fie măcar bănuită;

Convinși că numirea sa înaintea unui magistrat stabilesc între el și ministru legături reverențiale și de recunoștință, cari nu i mai lasă față cu densusul întréga sa independentă și că toate aceste neajunsuri sunt și mai serioase în sistemul unei magistraturii amovibile;

Pentru aceste motive, propunem a se adăoga la aliniatul al II-lea al art. 276 din proc. civ. următoarele dispozițiuni:

„Orice judecător va fi recusabil ori de câte ori ministrul, care l-a numit, înaintat în funcțiuni sa și decorat, figurază în cauză, fie ca justițiabil, fie ca advocat.“

Nicolae Blaramberg, Chr. I. Suțoi, G. Tocilescu, C. D. Gabunea, Al. G. Hinna, Christu S. Negoescu, Stefan I. Pleșia, C. C. Dobrescu, C. Dobrescu-Argeș, Gh. Softa, Dr. Ștefănescu.

D. vice-președinte, V. Pogor: Se va trimite la secțiuni.

D. I. Rădulescu: D-le președinte, v'asți ruga să bine-voiți, în temeiul regulamentului adunării, a interveni pe lângă D. ministru de justiție să mi comunice raportul procurorului general de pe lângă curtea de apel din București relativ la ancheta făcută D-lui procuror de Argeș, pentru ca, dupe comunicarea acestui act, să pot adresa o interpelare D-lui ministru al justiției.

D. vice-președinte, V. Pogor: Se va comunica guvernului.

D. I. Oroveanu: D-le președinte, V'ă rog să bine-voiți a interveni pe lângă D-nii miniștri, pentru a mi comunica un tablou în care să se arăte pentru ce sumă s'a importat din Elveția, Belgia și Germania cișmărie, postavuri, stoffe, și țesături de bumbac, hârtie și cartonage în ultimul an al tarifului convențional cu Austro-Ungaria și cât s'a importat în anul 1887-1888 și 1888—1889. Tot d'o-dată v'ă rog, D-le președinte, să bine-voiți a aduce aminte D-lor miniștri respectivi a trimite actele ce de mai multe zile le-am cerut și cari mi sunt necesare spre a putea adresa o interpelare D-lui ministru de interne, care nu mai suferă întârziere; pentru că

ved că acele acte nici până astăzi nu mi s'au pus la dispozițiune.

D. vice-președinte, V. Pogor: Se va comunica guvernului cererea D-vostre.

Acum, D-lor, intrăm în ordinea zilei. În primul loc avem alegerea unei comisiuni de anchetă parlamentară, compusă din 5 membri, în privința alegerii colegiului al treilea de la Roman.

— Adunarea procede la vot și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	106
Bilete albe	6
Voturi exprimate	100
Maioritate absolută	51

— S'au ales:

D. Gr. Cozadini cu	97	voturi
Er. Sturza cu	86	„
C. Dobrescu (Arges)	81	„
M. Caracostea	76	„
C. Stroici	73	„

D. vice-președinte, V. Pogor: Acum D. Mortzun are cuvântul în cestiune de regulament.

D. V. G. Mortzun: D-lor, în cestiune de regulament v'reu să atrag atențiunea onor. Camerii asupra unei călcări a regulamentului față cu votul de ieri.

Regulamentul este foarte lămurit în ceea-ce privește votarea când se presintă mai multe propunerii, și ăice că tot d'auna se pune antăiū la vot propunerea cea mai depărtată.

Se prezentaseră ieri trei propunerii: Una a mea, propunerea de anchetă; a doua, propunerea comisiunii de verificare pentru imvalidare pur și simplu; și a treia, propunerea D-lui N. Voinov pentru validare.

Prin urmare, propunerea cea mai depărtată era propunerea D-lui Voinov, adică validarea, punându-se la vot anchetă parlamentară, constat călcarea regulamentului.

Voci: Prea târziu.

D. V. G. Mortzun: Am vrut numai să constat faptul căci ancheta ieri am cerut-o.

D. vice-președinte, V. Pogor: Acum aveți cuvântul în cestia personală.

D. V. G. Mortzun: D-lor deputați, și cu cestiunea porturilor-france și cu cestiunea validării tovarășului nostru Veniamin ni s'au adus câte-va învinuiri personale, cari, dacă ar fi fost privitoare numai la persoana mea, pôte că nu m'ar fi jignit întru nimic, dar aceste învinuiri atacând principiile și atitudinea noastră nu le putem trece cu vederea.

Voiu răspunde foarte pe scurt la pătimășele învinuiri ale D-lui N. Ionescu, în privința căruia domniile vostre au putut vedea limpede și lămurit chiar din cuvântarea D-sale pricina care l-a făcut să ne atace așa de cumplit, cu atâtea patimă și înverșunare, este că D-sa la Roman, în alegeri a cădut în două rânduri când ne gasisem protivnici, la alegerile din Ianuarie 1888 și la cele din Octombrie trecut.

Acestea sunt pornite din o pătimășă și ne stăpănită ură și vremea singură pôte

să dovedescă mai tare de cât ori-ce dacă învinuirea sa a fost drepte sau nu, dar sunt unele lucruri prea grele cari trebuiesc limpede acuma, cari nu sufer în-tădieră.

D. N. Ionescu v'a spus că ieri așî fi stărnit o dușmănie între Unguri și Români în ținutul Romanului, ațâțându-'i prin luptă politică pe unii în potriva altora. Acésta nu este exact. Acel cari așî cătat să pricinuiască astă dușmănie, așî fost tocmai acel cari așî interes să vedă pe țărănimea din Roman desbinată cum era până acum iar nu înfrățită cum este astăzi.

Acia sunt preoții unguri și sub-prefecții guvernului. Sub-prefecții spuneașu românilor: „Ce v'eu luați dupe Mortzun; căci el vrea să v'eu strice legea, să v'eu un-gurască.“ În vreme ce, pe de altă parte, preoții unguri diceașu locuitorilor unguri: „Nu v'eu luați dupe Mortzun, că v'eu per-deți legea, că vrea să v'eu facă creștinii „români.“ Acestea sunt fapte cari se pot cerceta și dovedi la fața locului din mărturisirile atât ale ungarilor, cât și ale românilor, cari, pricepând uneltirile lor, în loc să le dea ascultare, așî răs cu des-gust.

Cu D. Nicolae Ionescu încheiă ori-ce discuție personală; dar 'l rog să mă erte, dacă eșî, tînăr, nou întrat în viața politică, tmi iașî îndrăsnéla de a 'i spune D-sale, bêtrân, cu o experiență politică de 20 de ani, următorul lucru: Că atunci când voeșce cine-va să vorbescă de moralitatea politică a altuia, ar trebui să caute întéișu la densusul; ar trebui ca mai întéișu el să dea pildă de corectitudine; ar trebui să 'și aducă aminte de alegerea din Octombrie trecut, când la Iași lupta în opoziție alături cu M. Kogălniceanu și la Roman lucra și vota pentru candidații guvernului, în potriva D-lui Kogălniceanu, candidat al opoziției la Roman ca și la Iași. Asemenea fapte dau măsura réutăcióșelor și pătimașelor învinuirii ale D-lui N. Ionescu. D-sa vede paiul din ochiul meu și habar nu are de bârna din ochiul D-sale.

Cu acestea încheiă cu D-ta, D-le Ionescu, și acuma trec la cestiile atinșe de D. Voinov, ale cărui învinuirii, mărturisesc, că nu ne-așî jicnit de loc; și sciți pentru ce? Tocmai pentru că în ele patima era mută, pentru că isvorașu din credință greșită și rétăcită, dupe părerea mea, dar din credință, pentru că D-sa o sincer, pentru că la D-sa vorbea convingerea, pe când la D-ta patima.

Ce ne spune D. Voinov? Citez din memorie: „D-vóstre aveți credémntul și „propovéduiți că noi liberalii nu mai a-„vem ce face, D-vóstre aveți credința că „aveți să întemeiați o societate nouă.“

Lucru fórte adevérat. Da, D-le Voinov, noi avem acésta credință, credință că alcătuirea partidelor vechi din țéra noastră nu mai are rațiunea de a fi, că ele vor trebui să dispară, că se vor amesteca și preface alcătuind reacțiunea față de noi,

partidele noi cari venim așî să luăm locul liberalilor în lupta pentru progres.

Singur D. Voinov a mărturisit cum că acum 25 de ani în urmă D-sa și toți liberalii erau printre ómenii de atunci, cum suntem noi printre ómenii de așî, și a spus că atunci era tot așa de învinuit, de criticat, huliț și batjocorit cum suntem noi așî; de unde dar mirarea D-sale, când dice că nu crede că socialistii așî să vină să întemeze puterea în Statul român, când avem cea mai bună dovadă de ceea-ce póte să aducă credințele unor ómeni când lucréză cu sinceritate, cu convingere și stăruință în însăși persóna sa. D-vóstre cari acum 25, 30 de ani așî fost ca noi, așî v'așî v'euț în mare majoritate pe aceste bănci, prin urmare părerea v'eu este cu totul greșită și neîntemeiată, singuri D-vóstre sunteți pilda contrarie celor ce așî spus.

Sciú că mirarea și jalea v'eu cuprinde la aușul vorbelor noastre, dar de, schimbarea e un ce fatal în propășirea ómenirei, pe D-vóstre nu v'eu pricepeașu și v'eu huleașu puternicii de acum 30 de ani, așî D-vóstre nu ne pricepeți pe noi și ne huliți, ne huliți D-vóstre puternicii de așî.

Acum D-lor, o lámurire în privința proprietății mele și a exploatării. Da, sunt proprietar și D. Voinov 'mi dice că dacă sunt sincer socialist de ce nu 'mi împart moșia între țéranii. Nimic mai greșit; acest lucru care, la prima vedere ar párea, pentru unii, un adevér sdrobotor, o stîncă uriașă sub care ar trebui să rămân sfărămat, nu mă atinge nici cât bórea v'euțului; și iașî pentru ce:

Mai întéișu cei ce cunosc principiile noastre, sciú că în socialism nu e vorba de nici o împărțelă, dar chiar de ar fi așa să cercetăm propunerea D-lui Voinov și să vedem de este practică și bună. Să împart moșia mea între țéranii de pe densa?

Voci: Ca început.

D. V. G. Mortzun: Bine, are să se îmbunătățescă sórta țéranilor din comuna mea, dar întru cât are să se îndrepteze sórta nenorocită a țéranilor din întreaga țéra? (Intreruperi). S'o împart la țéranii din întreaga țéra? Dar nu ar ajunge nici câte un palmac de fie-care omú. (Intreruperi).

D-lor, sunteți cei mulți, suntem cei puțin, ar trebui se fiți mai îngăduitori față cu noi și să ne lăsați să răspundem la învinuirile ce ne se aduc.

Voci: Dați pildă.

D. V. G. Mortzun: Când așî sci că pilda mea ar fi urmată, lesne ar fi, așî face-o, dar de, 'mi este témă să nu mă păcăliți!...

Aducénd asemenea învinuirii, dicénd cum că eșî de și sunt socialist, rămăind proprietar, exploatator, ar trebui să dovedeți cum că din câștigul ce 'am de pe moșia mea, trăiesc tot așa cum trăiesc și cei-lalți proprietari, ar trebui să 'mi dovedeți însă D-vóstre că duc o viață luc-

sósă, fac petreceri și cheltueli, dau baturi, într'un cuvént că fac ceea ce faceți D-vóstre. Ah, atncea da, făcénd ca și D-vóstre așî fi îndreptățiți să v'eu sculați cu acésta învinuire, !la care v'eu răspund un singur lucru, pe care v'eu desfid să 'l aratați că nu este exact: Din averea rămasă de la părintele meu, nu iașî pentru mine de cât numai ceea ce 'mi trebuie pentru întreținerea mea, prisosința merge în gađete, în broșuri, în propagandă.

Voci: A! A!

D. V. G. Mortzun: A, da sciú că mai bine v'eu plăcea să mă vedeți împărțindu-'mi moșia fără nici un folos real de cât cheltuindu-'mi averea pentru înlesnirea răspândirii ideilor noastre peste întreaga țéra.

D vice-președinte, V Pogor: Fiecare e liber să 'și întrebuițeze venitul dupe cum vrea.

D. V. G. Mortzun: Eșî cred că urmând ast-fel, fac ceea ce trebuie să fac, ceea ce am mai bine de făcut, pentru ca să putem ajunge la îndeplinirea ideilor noastre, pentru binele țérei întregi. Când D-vóstre 'mi veți dovedi că spusele mele nu sunt adevérate, atunci, dar numai atunci, veți avea dreptul să 'mi aduceți asemenea învinuire.

Intru cât priveșce cele ce s'așî dis, cum că eșî așî exploata pe țéranii mai réu de cât pe aiurea, eșî poftesc pe ori și care dintre D-vóstre să vie la mine la moșie pentru ca să se încredințeze dacă acest lucru e adevérat sau nu. (Intreruperi).

Mé întrebă un Domn deputat în privința viilor lui Nădejde. V'a spus'o el singur cum că nu are de cât una singură de 3 pogóne jumătate și aceea încă în tovărășie cu fratele seú.

Eșî v'eu rog un lucru, D-lor deputați, amintiți-v'eu că sunteți în Sfatul țérei și că aicea trebuie să fim serioși, că trebuie să discutați principiile și ideile iar nu să dați credémnt tuturor avonurilor neîntemeiate, tuturor mahalagizmelor gogonate și minciunóșe. V'eu rog pentru cea din urmă dată să v'eu uitați numai la ideile și la principiile cele susținem prin scris și prin graiú la lumina zilei iar nu la cele ce se spun, la dos, în întuneric de către protivnicii noștri.

Mai cu seamă D-vóstre liberalii gândiți-v'eu la trecutul D-vóstre și pricepeți că noi așî luptăm pentru propășire, avénd programul nostru, dupe cum așî luptat și D-vóstre acum 30 de ani în urmă; și credeți că și noi suntem sinceri, precum erați și D-vóstre că și în noi este rîvna de a făptui binele și a lucra pentru propășirea țérei și a ómenirei.

Față cu D. N. Ionescu mé simț slab, căci viitorul nu mé va résbuna, însă față cu D. Voinov acésta résbunare o am încă de pe acum; fiul D-lui N. Ionescu e conservator, e reacționar, dar al D-lui Voinov e socialist; el va spála învinuirea adusă de părintele seú.

Dar mai e încă și o altă acușăție, aceea

cum că noi am voi prin programul nostru și am susține aci proprietatea colectivă pe când țeranii cer proprietatea individuală. Asupra acestora, D-lor, dați-mi voe să vă spun un singur lucru: atât eu cât și D. Nădejde, cât și D. Veniamin ne-am prezentat în alegeri cu programul nostru de care v'a asigurat însuși D. N. Ionescu că l-am împărțit în mare număr la toate întrunirile ce le-am ținut în vremea alegerilor și la cele cari le țineam și acuma în fie-care Duminică atât la Iași cât și la Roman, tot-d'a-una s'a vorbit de proprietatea colectivă; și vă mai pot afirma cum că foarte mulți țerani au și priceput marele folos ce le-ar aduce proprietatea colectivă.

(D. I. Negrutzi intrerupe).

D-le Negrutzi, sunteți un vechiu parlamentar, obicinuit cu discursurile mari; vă rog dar fiți îngăduitor și nu mă intrerupeți pe mine care nu am nici talentul D-vostre, nici obiciduința discursurilor mari, cum o aveți D-vostre. (Ilaritate).

Intru cât privesc, dupe cum am spus, proprietatea colectivă, nu aveți de cât să urmăriți dișele noastre, și ca mai temeinică dovadă să citiți *Muncitorul*, dișarul nostru, în care, mai în fie-care număr, veți găsi discutată această cestiune. *Muncitorul* merge la țeranii din mână în mână în totă partea în care suntem aleși, și prin urmare, ei se află în cunoștință deplină de programul și vederile noastre; propaganda noastră, prin scris, prin grai, în întruniri și aci în Cameră, e una și aceeași.

Și D-vostre nici nu știți ce avem să spunem când va veni legea de împământinare în desbaterile Camerei, când vom discuta cestiunea socială în tot șartul ei; deci socot că ar fi bine să așteptați până atunci și să vedeți ce vom susține.

D. I. Iancovescu: Citiți *Monitorul oficial* și vedeți ce a spus D. Nădejde?

D. V. G. Mortzun: Ce a spus Nădejde? Nădejde a spus că noi suntem pentru proprietatea colectivă. Inșă pentru că scim că ați nu aveți să o votați, nu avem s'o putem căpeta, suntem mulțumiți de-o-cam-dată cu ori cât de puțin ați face pentru îmbunătățirea sorței țeranului și a muncitorilor. În cea ce privesc îndreptarea stărei jalnice și nenorocite în care se află țeranul nostru, suntem mulțumiți acum de o-dată, la început și cu mai puțin, căci scim povestea cea care ține că din gura lupului dacă nu poți scăpa oia, scote măcar pielea.

Noi cele ce am spus și susținut înainte, le spunem și le susținem și astăzi.

Noi cea ce spunem în gazetele și în întrunirile nostre vi le spunem și D-vostre aci înaintea țerei întregi; vă spunem:

Da! Voim proprietatea colectivă, și această are să se facă, cu voea sa fără voea D-vostre; are să vie o zi când muncitorul de la țerg și țeranul de la sate va fi stăpân pe tot rodul muncii sale, când nu va mai fi exploatat, cum este astăzi. Va veni

o zi când pământul, tot pământul va fi al celor ce l muncesc.

Am spus aceasta o-dată pentru tot-d'a-una.

D. N. Ionescu: D-lor, regulamentul 'mi dă dreptul de a răspunde și mă voi ține strict de modul cum 'și-a lichidat cestiunea personală onor. reprezentant al colegiului al doilea de Roman. Dar D-sa nu vorbește numai pentru D-sa; D-sa ține tot-d'a-una: noi, și arată și pe tovaroșii săi și chiar 'i desemneză anume ca cum noi nu 'i am ști cine sunt. Dar, cum să nu 'i scim? Căci au comitete, au diare, au *Drepturile omului* care apare în București, au o întrégă întocmire, cea ce noi ținem organizare, dar 'mi place mai bine cuvântul acesta, fiind-că organizare presupune ceva, un organism natural, care funcționează regulat, cea ce nu este în această întocmire artificială.

Partidul D-vostre, organele D-vostre, propagandele D-vostre, modul cum sunteți aleși, noi le cunoștem și D-vostre ne spuneți că va veni timpul să ne arătați ce sunt toate acestea, cu ocaziunea legilor propuse de guvern pentru îmbunătățirea stărei sătenilor. D-vostre țineți: noi dorim să prefacem societatea cu totul, întocmirile cele vechi nu mai sunt bune de nimic, voim să regenerăm totul. Sunteți, prin urmare, adoratorii servilii și neinteligenții ai D-lui Carp, căci și D-sa a spus că vrea să regenereze un partid; D-vostre însă voiți să regenerați totul, societatea întrégă. Vă fac complimentele mele și nu vă revalizez în acesta; cine poate să se supere pentru acesta este D. Carp. (Ilaritate). Dacă cu D. Carp v'ați împăcat, fiind-că ați votat împreună pentru porturile-inchise. (Aplause, intreruperi).

D-le președinte, eu voi să stabilesc situațiunea mea, eu nu fac cestiune personală cu D. ministru de externe, nu 'mi permit această impertinență, dar fiind că onor. reprezentant al colegiului II de Roman a venit aci și a pus în joc totul, ține că a vorbit pentru cea din urmă oră, voi să lichidez și eu iar pentru cea din urmă oră cu D-sa.

Mai înainte D-sa a căutat a se pune sub patronajul D-lui Kogălniceanu, a ales pe ilustrul om de Stat care a făcut proprietărea la 1864 cu risicul capului său, nu așa comod cum 'i este astăzi D-sale ca să vorbească de răsturnarea totulului în societate și cu amenințări și cu alte uneltiri. Dar în fine, faceți bine că aduceți omagiul respectuos omului de Stat care a spus că cestiunea socială este închisă, și D-vostre o deschideți, de și ar trebui să respectați mai mult în realitate și să nu deșteptați în inima sa un sentiment de animositățe către mine.

Reprezentantul colegiului al doilea de Roman ține că: D. Ionescu este judecat; căci, în cele din urmă alegeri, pe când la Iași lucra pentru D. Kogălniceanu, în contra guvernului..... (sgomot), eu așa am auzit, așa am înțeles, poate e încorect; întrebați pe D. Nădejde.... (Ilaritate).

O voce: De Roman e vorba.

D. N. Ionescu: La Roman am votat contra D-lui Kogălniceanu; pentru ce am votat contra D-sale? am cutesat să votez contra D-lui Kogălniceanu, fiind că nu voiam să votez pentru candidații pronați de D. Mortzun, și am votat cu aceia cu cari am început lupta pe tărâmul legal contra patronilor și patronațiilor D-sale.

Eu, D-lor, nu fac numai afirmațiuni goale, nu 'i judec numai eu așa, am o scrisoare de la un moș al D-sale; D-sa are trei moși în viață.

D. Mortzun: Am cinci.

D. N. Ionescu: La cunoștința mea sunt trei. D. Mortzun să aibă bunățate să credă că eu nu vorbesc aci pentru sătenii numai, vorbesc și pentru cetățeni, căci eu nu sunt numai pentru drepturile omului; eu sunt și pentru drepturile omului și pentru ale cetățenului și mai înainte pentru ale cetățenului. Aceasta este o deosebire mare între D-vostre și noi toți, nu între mine numai și D-vostre.

D-vostre sunteți din partidul internațional ideal; iar noi facem parte din partidul național Român. (Aplause).

Țineam că D-sa are, dupe cunoștința mea, trei moși, trei unchi, doi cari au fost prefecti la Roman; cu unul din aceștia a lucrat mai înainte, dar s'a despărțit de dânsul ca să meargă la alegeri cu cel-alt, oăci era prefect.... (Ilaritate).

D. Mortzun: Dați-mi voe, D-le Ionescu.

D. N. Ionescu: Cu plăcere.

D. Mortzun: Ați lucrat împreună la Ianuarie trecut; dar vă întreb dacă ați lucrat și la Octombrie?

D. N. Ionescu: La Ianuarie combatam contra prefectului, și la Octombrie noi luptam cu amicii noștri contra amândouor unchilor D-tale, cari acum luptă contra guvernului care a înlocuit pe acela al D-lui I. Brătianu.... (Intreruperi).

Dați-mi voe, fiți cu paciență, n'am să ascund nimic.

Moșul D-tale, căduț din prefectură, s'a unit cu toții contra mea și contra amiciilor noștri, când noi am format legământul în colegiul I ca pe colectivisti și pe toți cari au idolatrisat pe D. I. Brătianu să 'i combatem.... (Intreruperi).

Noi, la Ianuarie, am rămas în minoritate, pe când la Octombrie, fiind uniți, am triumfat în colegiul I la favoarea libertății alegerilor.

Dar aceste lucruri le vom lămuri mai bine altă dată, nu acum cu ocaziunea cestiunii personale.

De o cam dată voi să citesc numai un pasagiul din scrisoarea unchiului D-tale de la Fălticeni, care este camaradul meu de școală, și care n'a fost amestecat în luptele din localitatea noastră. Intr'o scrisoare de curând primită, inșă înainte de desbaterile din zilele din urmă, iată ce 'mi spune:

Iubiți și stimați confrate Neculai,

„Citind discuțiunile din ședința Camerei de la 25 Noembrie, relative la interpelarea lui Nădejde, am rămas încântat de modul cum ai tratat cauza rescólelor țărănesci, probând până la evidență adevărata sorgințe, pe care nici unul din oratorii tuturilor grupurilor n'a atins'o; dar eu cred că sunt mulți cari nici acum nu 'și dau sémă din ce combinațiuni ai tras acele juste conclusiuni, cât și lecțiunile de democrație ce le-ai dat cuconașilor, ca țera să se lumineze de unde am început și unde mergem. N'am nici un interes altul de a 'ți face elogiuri, de cât acela ce 'mi mișcă sufletul, înălțându'l la ideea mare a romanismului, flatându-mă că dintre patru colegi ai mei rămași în viață, tu ai atins apogeul și meriți cununa ostenilor ce din frageda tinerețe 'ți-ai dat pentru a studia țera din raporturile politice și economice, făcând abnegațiune de materialism.

„Ca unul ce sunt colegul tău și din Constituanta de la 1866, ași fi dorit să ne mai întâlnim pe tărémul ideilor de reforme ca să conclucăm; dar drept să 'ți spun că de și am avut la îndemână deputăția, dar ferindu-mă a nu veni în contact cu nepotul Vasilică, am evitat.“ (Haritate).

D. V. G. Mortzun: Și mie 'mi-a trimis telegramă de felicitare.

D. N. Ionescu: Vedeți cu ce cuviință onor. reprezentant de Roman răspunde la scrisórea acésta? Dice că a primit telegramă de felicitare din partea moșului D-sale.

Cred însă că nu te va mai felicita când va afla ceea-ce ai spus aci că ai primit telegramă de felicitare. (Aplause).

V'am citit acésta scrisóre, D-lor, pentru ca să vedeți cum apreciază un moș afectuos pe un nepot așa de recunoscător. (Aplause).

Ei, D-lor, când cine-va are prea mulți moși, nu stă mult pe gânduri ca să se ducă la acela care'i este mai profitabil, dar eu care nu am de cât un moș, său mai bine o mătușe, țera, nu pot să fac tot așa.

Da, D-le Mortzun, mă recunosc bătut de D-ta la alegerile din Iannarie trecut, însă prin intervenirea aparatului administrativ, pe care țera astăzi nu vrea să'l mai vadă funcționând; și dacă țera ne-a trimis aci în Parlament pentru ca să vedem cum să practicăm mai bine libertatea alegerilor, să vedem cum să căutăm mai bine de interesele poporului, ale acelu popor pe care D-ta vrei să'l nutrești cu ideii rătăcite. (Aplause).

Iată ceea-ce am avut să 'ți spun și să te rog să nu mai faci apel la mine, pentru că eu nu am fost invins de D-ta la Iannarie, ci am fost invins de Drăghici, candidatul oficial.

D. V. G. Mortzun: La Octombrie?

D. N. Ionescu: Nu; la Iannarie, când dupe ce am cădut în balotagiū la colegiul al duoilea, m'am aruncat a duoa și, fără a-geții, fără ademeniri în masa alegători-

lor colegiului al treilea, unde aveam în față pe candidatul oficial D. N. Drăghici. Acolo am fost invins. Și când pe urmă târziu m'aū întrebat unii cum s'a putut să cad luptând atăta? Le-am răspuns că am luat o lecțiune; ca să nu mă mai arunc singur și nepreparat în luptele electorale, pe când administrațiunea are mașinăria sa preparată și candidații s'ei sprijiniți în toate îndrăsnelile lor de violență și de corupțiune.

Apoi cu ocaziunea balotagiului la colegiul al duoilea, ultima luptă ce am susținut, v'e aduceți de sigur aminte de o certă declarațiune tipărită a D-lui Zari-fopol, colegul D-tale în candidatură, prin care dicea că cel mai mare om din lume este D. I. Brătianu și se făgăduia a'l susține cu votul în politica sa, politică pe care D-ta mai înainte firesce te legaseși în secret a o urma . . . (Aplause).

D. V. G. Mortzun: Cum o scii dacă a fost în secret?

D. N. Ionescu: 'Ți aduci aminte când funcționarii aū fost chemați și li s'a dis că cu nici un preț nu va suferi guvernul să fiu eu ales și ei să facă ce sciu ca să cad. Ancheta pe care o cer va fi pusă în pozițiune de a afla totul și a cerceta și cauzele acestor turburări; ea va vedea cine în localitate propagă ideii subversive, cine caută a resvrăti lumea, cine descreditează pe preoți și pe învățători, cine'i compromite căutând să'i amestece în propaganda ideilor anarchice prin cari se periclitează libertatea. (Aplause).

D. vice-președinte, V. Pogor: Incidentul este închis.

Acum, D-lor, trecem a lucra în secțiunii.

Ședința se ridică și cea viitoare se anunță pe a duoa și 18 Iannarie.

Ședința de la 18 Iannarie 1889

Președenția D-lui vice-președinte *V. Pogor.*

— Ședința se deschide la ora 1 dupe amiază.

— Prezenți 143 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 37 și anume:

In congediū:

D-nii T. Anastasin, G. Gr. Cantacuzino, C. Danaric, C. Kogălniceanu, M. Marascu, I. Negulici, I. Lecca.

Fără arătare de motive:

D-nii M. Adamescu, Gr. Andreescu, C. Andrieș, P. Brătășianu, G. Burghilea, C. Christodorescu, I. Cincu, Gr. Constantinescu, C. Dăculescu, I. Demetriad, G. Drăghici, I. Fētu, N. Gavrilescu, D. Ghica-Comăneșteanu, G. Livezeanu, I. Marghi-loman, M. Mateescu, A. Mavrodineanu, G. Panu, V. Poenaru, C. Ressu, G. Robescu, N. C. Săveanu, D. Sturdza, Gr. Triandafil, V. Urseanu, I. C. Brătianu, N. Nicorescu, C. Teleman, I. M. K. Iepureanu.

— Sumarul ședinței precedente se a-probă.

— Se acordă congediū D-lui G. Emandi.

— Se trimit la comisiunea de petițiunii: petițiunea D-nei Irina Eliad și a D-lui Toma Georgescu.

— Se trimit la comisiunea de indigenate petițiunile D-lor Petre Moise și L. M. Posner.

— Se recomandă comitetului delegațiilor de secțiunii petițiunea mai multor locuitori din plasa Taslău, județul Bacău.

— Se trimite la secțiunii propunerea de a se acorda o pensiune D-șórei Olimpia Eliad.

D. M. Kogălniceanu: D-lor deputați, s'a dis că alegerile din urmă s'aū făcut pe temeul unui program mai mult său mai puțin liberal, și ast-fel fiind, nimeni mai mult de cât liberalii nu pot să se intereseze de legile cari sunt menite a îmbunătăți sórta țeranilor. Eu, fără a mă uita cine este pe banca ministerială, declar că voiū susține și voiū face toate sfortările ca acele proiecte să fie nisce legi adevărat protectóre pentru țeranii. Cu bucurie am vėdut că ne-am intrunit în secțiunii ca să ne ocupăm de acele legi și cel puțin în secțiunea mea, am vėdut că a început să se studieze cu multă seriozitate.

Aruncându-mi însă ochii asupra ordinei zilei a ședinței de astăzi, am vėdut o mulțime de interpelări; dacă acele interpelări ar fi făcute numai din partea opozițiunii, înțeleg ca noi opozițiunea să ținem la ele, dar am vėdut o mulțime de interpelări cari provin din partea guvernamentalilor, lucru care cam rar se face în alte parlamente.

Ei bine, eu opozițiune vin și dic că sunt momente când interese mari, generale, trebue să primeze asupra abuzurilor comise în cutare saū cutare localitate, și ast-fel 'mi permit să fac o propunere ca să lasăm interpelările până se va vota în secțiunii legea pentru vėndarea bunurilor Statului. (Aplause).

Fac acésta propunere adresându-mă, mai cu deosebire, la amicii mei liberali; la conservatori n'am dreptul să le dic nimic, dar cred că și conservatorii aū sentimentul acesta și vor da concursul lor pentru a trece aceste duoe legi în secțiunii. (Aplause).

Propun dar amănarea interpelărilor până se va termina în secțiunii discuțiunea asupra acestei legi.

— Se pune la vot propunerea D-lui Kogălniceanu și se primesce.

— *D. R. Pătărlăgeanu* dă citire următorului raport:

Domnilor deputați,

Comisiunea verificătoare, procedând la cercetarea alegerii colegiului I de Ialomitā și vėdând că din dosarul respectiv rezultă că din 161 voturi exprimate D. Nicolae G. Bibescu a intrunit 115; și avėnd în vedere că nici există veri-o contestațiune în privința acestei alegeri, co-

misiunea în unanimitate a validat această alegere și prin sub-semnatul, ca raportor, vă rog să bine-voiți a o valida și D-văstre, proclamând deputat pe D. N. G. Bibescu.

Raportor, *Radu C. Pătărlăgeanu*.

D. vice-președinte, V. Pogor: Ne fiind nici o contestațiune și ne luând nimeni cuvântul contra, proclam deputat al colegiului I de Ialomița pe D. N. G. Bibescu.

D. Lascar Catargi: D-lor, am cerut cuvântul ca să mulțumesc tutulor D-lor deputați cari m'au reales ca președinte al Camerei; mulțumesc asemenea și acelor cari m'au adresat depeșa la Galați de buna-voința ce au avut; însă, pe temeiul motivelor pe cari le-am dat de trei-patru ori Sâmbătă, nu pot să primesc președenția. Vă rog să mă iertați și vă mulțumesc din totă inima de onoarea ce m'au făcut.

D. vice-președinte, V. Pogor: Camera cu regret primește declarațiunea D-văstre.

Acum D. C. C. Dobrescu are cuvântul.

D. C. C. Dobrescu: D-le președinte, vă rog bine-voiți a mijloci la D. ministru al domeniilor, fiind-că în secțiunile ne ocupăm cu legea înstrăinării bunurilor Statului, să ne dea un tablou de toate bunurile Statului pe județe și pe plăși.

D. vice-președinte, V. Pogor: Acum D. I. F. Robescu are cuvântul.

D. I. F. Robescu: D-le președinte, este un profesor bătrân, D. N. Echimescu din Focșani, care a suferit o ne dreptate din partea comitetului pensiunilor, și vă adresază o petițiune ca să i se întregască pensiunea sa de 300 lei; căci comitetul pensiunilor i-a acordat numai 100 lei, în această privință noi deputații din Focșani și alții cari îl cunosc am redactat un proiect de lege ca să i se întregască pensiunea.

Tot o-dată rog pe onorabila Cameră să admită urgența; căci este un om bătrân de 75 de ani.

D. vice-președinte, V. Pogor: Bine-voiți a depune proiectul de lege la biuroș, spre a se trimite la secțiunile.

— Se pune la vot urgența și se respinge.

D. Ernest Sturdza: D-lor deputați, am cerut cuvântul ca să presint onor. Camere o petițiune adresată de mai mulți locuitori din Bacău prin care protestă contra legii presintate de D. ministru de finance pentru a se reduce taxa asupra lemnelor care se introduc din străinătate în România. (Aplause).

Acastă depeșă, D-lor, nu v'o mai citesc, fiind foarte lungă, dar prin ea se arată inconvenientele pentru industria noastră națională a lemnelor și a exploatarea herestraielor din România. (Aplause).

Cred că depunând la biuroș cererea împreună cu depeșa care este în același sens, ele se vor trimite la secțiunile ca să le aibă

în vedere o-dată cu studierea proiectului de lege ce se află în secțiunile.

D. vice-președinte, V. Pogor: Bine-voiți a o depune pentru a se trimite la comitetul delegaților.

D. C. Popovici: D-le președinte, voi iam să vorbesc tot în sensul onor. D. M. Kogălniceanu. Eă, care am două interpellări, voi să le amân și să trecem în secțiunile.

D. N. Blaramberg: Anunț o întreită interpellare cabinetului:

I). Cer D-lui ministru al justiției să m'explice ce motive a avut guvernul ca să lase de la formarea ministerului și până astă-zi vacant postul de președinte de secțiune la înalta curte de casațiune?

II). Cer asemenea de la D. ministru de resbel în particular, și de la colegii săi din cabinet în genere, să declare dacă este adevărat sau nu că s'a exercitat și se exercită o presiune asupra generalilor din armata noastră ca să nu 'și pună și să nu accepte nici o candidatură la Senat, atunci când Constituțiunea consacră pentru deșii formal acest drept.

III). Interpelez întregul cabinet asupra concesiunilor făcute companiei danubiane de a avea un serviciu telegrafic pe sema sa pe teritoriul nostru, între alte cuvinte l'interpelez asupra convențiunei încheiate cu acea companie printr'o simplă decisiune a consiliului de ministri și fără măcar de a face rezervele necesare spre a putea reveni la nevoe asupra acelor concesiuni și cereți drepturile noastre de autonomie.

D. V. Pleșoianu: D-le președinte, în *Monitorul* de astă-zi văd că se publică că perceptorul circumscripției 38 Grădiștea din județul Vâlcea a pierdut un număr de 33 recepise; pe acest perceptor însuși eă l'am denunțat guvernului trecut pentru falsuri nenumărate, și am arătat că chiar mie mi s'a luat banii de două ori; dovedesc acăsta cu recepisele lui formale; am prins recepise de ale lui manuscrise fără să fie trecute în rol; am reclamat la sub-prefectul de atunci și la casierul general; reclamațiunea mea s'a trimis de sub-prefect la prefect, de prefect la casierul general, și de acesta la controlor; dar de acolo a dispărut. Acum, dupe multe stăruițe, a dat Dumneșu să fie destituit, și unde mă adăstam că la destituirea lui să se facă o cercetare în privința denunțărilor făcute de ceî năpăstuiți, văd că nu s'a făcut nimic, ba încă se publică că acel perceptor a pierdut mai multe recepise; și pentru ce se face acăsta? Ca să se arate mai târziu că el a pierdut condicele, rolurile și tot, și să nu se mai pōtă dovedi abuzurile ce le a comis.

În sarcina acestui perceptor este vândarea a o sumă de rachiū fără licență; eliberarea de chitanțe manuscrise alt-fel de cum erau scrise pe cotor; căci pe cotor el scria 5 lei și pe chitanță punea 50 lei.... (Intreruperi).

D. vice-președinte, V. Pogor: Desvoltați interpellarea?

D. V. Pleșoianu: Eă nu fac o interpellare, ci numai o comunicare, și rog pe guvern să bine-voiască a trimite o comisiune de la ministru ca să urmărească toate faptele acestui perceptor.

D. vice-președinte, V. Pogor: Intrucât D. ministru de finance nu este aci, vă rog să bine-voiți a depune interpellarea D-văstre înscris la biuroș.

D. ministru al domeniilor, A. Lahovari: Acăsta cestiune privesce pe D. ministru al justiției; D-sa va da ordin procurorului ca, în urma informațiunilor date de D. Pleșoianu, să cerceteze cazul și să urmărească pe funcționarii abuzivi; acesta este singurul răspuns ce putem da acum.

D. V. Pleșoianu: Sunt decimi ne date la comună de câte cinci, șese ani, și din cauza acăsta lefele vătășeilor și ale altora stau neplătite; de aceea rog pe guvern să stăruiască pentru dovedirea acestor abuzuri.

D. ministru al domeniilor, A. Lahovari: Se vor lua toate dispozițiunile atât de D. ministru de finance cât și de D. ministru al justiției.

D. C. Olănescu: Interpelez pe D. ministru de lucrări publice, să bine-voiască a-m'î răspunde dacă cunoșce cum se percep taxele în aur la căile ferate, și dacă modul cum se fixază și se percepe agiul este cu incuviințarea ministerului.

D. vice-președinte, V. Pogor: Bine-voiți a depune la biuroș interpellarea D-văstre, spre a o comunica guvernului.

Acum D. Peșacov are cuvântul.

D. A. Peșacov: D-lor, în ședința de la 14 Februarie 1887, Camera a luat o rezoluțiune în urma unui raport al comisiunei de petițiuni; m'î veți permite să vă citesc raportul comisiunei de petițiuni împreună cu conclusiunile luate de dănsa ca să vedeți despre ce este vorba:

„Locuitorii din comuna Bistretu, plasa Balta, jud. Dolj, prin petițiunea dată Adunării se plâng că la împroprietărierea lor, conform legii rurale din anul 1864, în loc a li se da pe moșia Statului pogónele cuvenite de muncă, li s'a dat aceste pogóne în nisipuri în balta despre Dunăre, așa că nu le produc nici o cultură; din contra acel pământ este tot-d'a-una inundat de apă; prin urmare, cer a li se incuviința ca să li se dea pământul de muncă, precum au cerut prin petițiunile la ministerul domeniilor, registrate la No. 1.981 din 1883 și 22.372 din 1884;

„Comisiunea de petițiuni, informându-se că mai mulți locuitori de pe moșiile Statului, cari cad pe marginea Dunărei, în timpul împroprietării, conform legii rurale din 1864, au fost trimiși pe pământuri nisipoșe în valea despre Dunăre, care în timp de ape mari acopere acele pământuri, stricând semănăturile și făcându-le neproducătoare;

„Având în vedere că locuitorii clăcași,

înainte de legea din 1864, avea pământuri de hrană din cari dau dijma și celelalte prevăzute prin legea veche;

Având în vedere că legea din 1864 a avut de scop a împroprietări pe clăcași pe locurile de hrană, cu obligația acestora a plăti în bani rescumpărarea obligațiilor lor dupe vechea lege;

Considerând că dupe art. 7 din legea din 1864, locuitorii nu au putut consimți la preschimbarea pământurilor, de cât tot pentru pământuri de aceeași calitate, adică de hrană, conform aceștia aliniatului din urmă de sub art. 10 din citata lege și aliniatului din urmă de sub art. 132 din constituțiune;

Pentru aceste motive, comisiunea vă rogă a admite următoarea

Rezoluțiune

„A se invita D. ministru al agriculturii, industriei, comerțului și domeniilor ca de urgență să dea locuitorilor împroprietăriți pe moșiile Statului pământurile cuvenite de hrană, în locul celor ce se inundă și cari nu pot produce o recoltă regulată.“

D. ministru al domeniilor, Al Lahovari: Acastă rezoluțiune a fost ea votată de Cameră ?

D. Aug. Peșacov: A fost votată în unanimitate, fără discuțiune, și s'a comunicat guvernului. Guvernul a trimis pe un inginer care, de o cam dată, n'a putut face nici un studiu, din cauză că n'a putut să calce cu piciorul pe acel pământ, fiind inundat; dar în cele din urmă, raportul acelui inginer către minister este că acel pământ, de și în condițiuni rele pentru cultură, dar poate servi ca islaz pentru pășciune.

Lăsând rezoluțiunea Camerei de o parte, lăsând raportul inginerului care dice că poate acel pământ să rămână tot în posesiunea locuitorilor, pentru că ar putea să le reserve de pășciune; lăsând toate aceste la o parte, dic următorul lucru: Fiind-că am avut ocaziunea să constat cu plăcere sentimentul aproape unanim ce preocupă pe această onor. Adunare de a veni în ajutorul țeranilor, cred că ocaziunea de față este cea mai propice de a aduce aminte D-lui ministru al domeniilor că este timpul, dupe doi ani trecuți, să dea dreptate acestor săteni.

Rog dar pe D. ministru să bine-voiască a se ocupa de această afacere, ca rezoluțiunea Camerei să se pună în lucrare în primăvăra acestui an.

D. ministru al domeniilor, Al Lahovari: Ignoram într'un mod absolut această rezoluțiune a Camerei de la 1887, și eram în drept s'o ignorez, fiind-că nici eram ministru și nici făcém parte din Cameră. Acum e vorba de aplicarea acelei rezoluțiuni.

Declar cu cea mai mare părere de rău D-lui Peșacov că ast-fel cum s'a votat, nu se poate aplica rezoluțiunea Camerei. Acestea sunt rezoluțiuni platonice, votate de Cameră, fără să se țină compt de dreptu-

rile și mai ales de datoriile unui ministru.

Acestea sunt proprietăți ale Statului; pe dăsele s'au făcut împroprietăriile la 1864; și, dupe legea din 1864, țeranii cari primiseră pământ prost avea un termen ca să reclame, și erau comisiunii, erau formalități cari trebuiau să se îndeplinească; și asupra decisiunii acelor comisiunii nu se poate reveni. Cred și eu că împroprietărirea acelor locuitori s'a făcut rău, dar ea s'a făcut dupe legea de la 1864 și este absolut imposibil de a se reveni.

Acum, dacă Camera găsește că nedreptate s'a făcut țeranilor, despre cari vorbesce D. Peșacov, Camera poate foarte bine prin un proiect de lege să oblige pe ministerul domeniilor ca să împartă moșia chiar fără bani sau cu bani la țeran. Dar acesta nu se poate face nici o-dată numai prin o rezoluțiune; și eu nu m'ași însărcina să aplic o asemenea rezoluțiune; căci poate să vină o altă Cameră să mă apuce să plătesc eu moșia, ba să mă dea și în judecată. Camera poate să dispue de această moșie și de ori-ce altă moșie a Statului, dar acesta prin formele legale. Voiți să se dea alt pământ cu plată sau gratis, cum veți voi, votați un proiect de lege și l'voi aplica imediat cu plăcere. Dar așa rezoluțiuni în vânt nu pot aplica. Pentru că pământurile date la 1864 sunt rele, poate ministerul peste 24 de ani să dea altele? Cum ar putea să facă una ca asta? Camera, care a votat această rezoluțiune, a dispărut. D-vostre, Cameră n'ouă, n'ași aprobat-o încă; ne aprobând-o D-vostre și aplicând-o eu, ași putea fi tras la răspundere și presupunând chiar că, în urma insistenței și desvoltărilor D-lui Peșacov, Camera actuală ar aproba-o, dar nu pot veni alte Camere să mă chiemela răspundere?

Rog dar pe D. Peșacov, care se interesează de sorta acestor țeran, să bine-voiască a depune un proiect de lege pe biuroul Camerei, și vă mărturisesc că nu eu voi fi acela care voi face opozițiune, puteți vota ca să dăm pământuri cu plată ori fără plată, plătabil în rate sau gratis, sunteți stăpâni, eu voi aplica legea ce veți vota; însă declar că eu nu primesc răspunderea unor rezoluțiuni vagi cari ar trage dupe sine răspundere penală și civilă.

D. A. Peșacov: D-lor, mai întâiu sunt dator să spun că comunicarea ce am făcut D-lui ministru nu l'am dat forma unei interpelări, și motivul se explică de sine. Nu putem să cer D-sale să se explice de ce n'a executat o rezoluțiune votată de Cameră; căci șciam ca și D-sa că nu are răspunderea, fiind-că rezoluțiunea a fost votată pe când D-sa nu se afla pe acea bancă. De aceea nici nu l'am întrebat de ce n'a aplicat-o ci m'am mărginit numai a l'întreba dacă are de gând să o aplice ca ast-fel chiar în primă-văra acesta locuitorii să potă fi puși în posesiune.

Acestea șise, să m'î permită D. ministru a l'î spune că, dacă comunicarea mea,

întrebarea mea, rugăciunea mea, ori cum ați voi să o luați, n'ar fi avut alt rezultat, alt merit, a avut pe acela ca să știu de ce sentiment se inspiră astăzi D. ministru; și m'î pare rău să constat că acest sentiment e temerea ce are de a fi tras la răspundere dacă ar pune în aplicare această rezoluțiune, pe care o califică de rezoluțiune platonice, de care nu e ținut să ia seamă.

D. ministru al domeniilor, Al Lahovari: Nu pot.

D. A. Peșacov: Dar m'î este permis mie, membru al Camerei care a votat această rezoluțiune, și al Camerei actuale, să l'î spun D-sale că sunt proiecte, sunt rezoluțiuni pe cari le ia Camera, și fie ca proiecte, fie ca rezoluțiuni, nu e iertat ministrului ca să le califice de platonice. Când ar fi vorba de atâtea formalități, de o filieră atât de complicată, cum cere D. ministru pentru nisce lucruri atât de simple, atunci foarte cu greu am putea îndrepta neajunsurile din trecut, relele de cari suferă țera.

Este un rău care s'a strecurat, dupe cum l'recunoște chiar D. ministru, ca în loc să se dea acestor țeran pământul la care avea drept după lege, li s'a dat pământ nisipos, impropriu pentru muncă.

Dar, D-lor, eu nu împărtășesc părerea D-lui ministru, că ar fi fost tras la răspundere ministrul care executa această rezoluțiune. Legea împroprietării din 1864 prevede instanțele cari sunt îndreptățite să judece nemulțumirile de felul acesta, și nu numai că nu sunt termene fatale, dar aci nu este vorba de o călcare a legii din 1864, pentru cuvântul că ei cer un schimb al unei porțiuni de pământ care li s'a dat peste baltă, și care ei cer să rămână pe sâma proprietății, iar lor să li se dea în altă parte.

Acest lucru a avut în vedere Camera când a votat această rezoluțiune; nu s'a făcut nici o violare de lege, nici un precedent de donațiune, pentru ca să se scole și alții cari ar fi în categoria lor.

Aci este vorba de facerea unui schimb. Se poate dar face un act care să se transcrie la tribunal; și prin urmare, nici Statul, nici legea nu suferă nimic.

Acestea, D-lor, aveam de șis, și ori cum ar fi, eu credeam că ofer D-lui ministru ocaziunea de a arăta că guvernul începe a ține socotela de diferitele cereri ale țeranilor și mă așteptam ca D-sa să fi primit cu mulțumire a profita de această ocaziune.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: D-lor, cestiunea pe care a ridicat-o D. Peșacov se resumă, precum a șis D-sa cu drept cuvânt, în o cestiune de schimb între o moșie care este legalmente trecută în virtutea legii rurale în proprietatea acelor țeran cu o altă parte de moșie care este astăzi proprietate a Statului.

Prin urmare, este vorba de acea formă

de alienare a unei averi publice care se cheamă schimb.

D-văstră însă știți că o alienare a unui drept al Statului nu se poate face de cât în virtutea unei legi, și că o rezoluțiune a Camerei nu este o lege.

Prin urmare, ce este de făcut în specie? Presupunând și admitând că în adevăr acei țărani, fie că de la început au fost victimele unei rele aplicațiuni a legii rurale, fie că în urmă, lucru care nu s'a putut prevedea în legea de la 1864, ar fi intervenit o deteriorare a acelor pământuri, prin efectul natural al unor fenomene ca inundațiunile, sau ori ce altă cauză, așa în cât locurile date lor în virtutea legii rurale și plătite de dânsii să fi devenit mai în urmă improprii pentru cultură; ori în care din aceste două ipoteze, ce este de făcut? A se studia cestiunea și a se vedea dacă argumentele de dreptate și de echitate pe cari le invocă onor. interpelator există sau nu, și dacă se va găsi că este cu cale a se face o schimbare, atunci să se aducă înaintea Corpurilor legiuitoare un proiect de lege pe cale regulată.

Atât și nimic mai mult. Dar noi, guvernul, protestăm în contra teoriei D-lui Peșiacov și credem că ar fi lucru neconstituțional dacă s'ar stabili precedente că printr'un vot incidental s'ar putea da ministerului dreptul de a dispune de averea Statului, fie în cazul acesta, fie în casuri analoge mai mult sau mai puțin importante.

Rog dar pe onor. Cameră să închidă discuțiunea, rămânând ca onor. interpelator să sesizeze pe Cameră cu un proiect de lege din inițiativă parlamentară.

Voci: Inchiderea discuțiunii.

D. P. Cernătescu: D-lor, argumentele aduse de D. ministru pe mine nu m'au convins, și fiind-că cunosc și eu cestiunea acésta foarte bine, cestiune care străgănesce pe ómenii aceștia de dece ani, v'ași ruga să nu închideți discuțiunea, pentru ca să țin și eu câte-va cuvinte, cari cred că vă vor edifica mai bine.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

D. vice-președinte, V. Pogor: Acum D. G. Pallade are cuvântul.

D. G. Pallade: D-le președinte, acum când cred că s'au convins și cei mai necredincioși că D. Lascar Catargi cugetă și la urmă la ceea-ce a cugetat și întâi, și voese și la urmă ceea-ce a voit și întâi, acum când suntem în vacanța președințială, cred că importă Camerei ca, cât mai curând, să facă alegerea președintelui.

Eu profit de absența D-lui Gr. Triandafil, care cere tot-d'a-una 24 ore de gândire când este vorba de alegere de președinte și fac apel la Cameră ca imediat să procedeze la alegerea președintelui. Înțelegeți D-văstre că Adunarea nu poate să rămână un moment lipsită de represin-

tantul său legal. Eu, în ceea-ce privesc timpul de gândire, sunt convins că Adunarea, chiar atunci când făcea actul de curtesie de a realege pe D. Lascar Catargi, avea în mintea sa desemnată persoana pe care ar fi trebuit să o alégă în locul D-lui L. Catargi când D-sa ar persista în demisiune.

D. ministru de resbel, general G. Manu: D-lor deputați, și guvernul neapărat doarece ca cât mai curând Camera să fie reconstituită prin președintele său, însă este evident că trebuie atât guvernului cât și onor. majorității, ca și celor-alți domni deputați cât-va timp ca să chibzuiască asupra alegerii președintelui, lucru la care acum nu suntem de loc preparați; căci noi cu toții sperăm că nu se va mai produce demisiunea D-lui L. Catargi, cel puțin astăzi; de ore-ce însă s'a produs, trebuie să bine-voiți a lăsa cel puțin 24 de ore de chibzuință și, prin urmare, să amânați măcar până mâne alegerea președintelui.

Acésta o țic, D-lor, ca un apel la buna-vointă a D-văstre; căci de altminteri m'ași putea basa chiar pe regulament ca să cer o amânare pentru 24 de ore, de ore-ce acésta ordine de țic este o ordine de țic nouă, introdusă astăzi prin demisiunea D-lui președinte, și ca ordine de țic nouă trebuie să fie stabilită cu invoirea guvernului.

Prin urmare, când vă rog să amânați alegerea președintelui pe mâne, o pot face și pe baza regulamentului, dar eu fac abstracțiune de regulament și mă mîrginesc a vă face un simplu apel.

D. vice-președinte, V. Pogor: Înainte de toate trebuie să pun la vot demisiunea D-lui Catargi; căci Camera nu s'a pronunțat încă asupra demisiunii.

D. N. Ionescu: Cred că este de prisos și inutil ca să mai punem la vot demisiunea D-lui Catargi. Dacă s'au măgulit cu speranța partizanii D-sale din guvern de a l'indupleca să se desțică, revenind asupra demisiunii, acésta, D-le președinte, nu vă autorisă pe D-văstră să mai puneți la vot demisiunea spre a se primi sau respinge....

D. vice-președinte, V. Pogor: Eu nu pot nici a primi nici a refusa demisiunea. Camera va decide.

D. N. Ionescu: Aveți bunătate a mă asculta. D-nii miniștri privesc președintele, și cel trecut și cel viitor, ca un instrument guvernamental; noi câți-va, și în particular eu, suntem convinși că trebuie să rupem cu acésta desastroasă tradițiune, ca președintele Camerei să fie considerat ca uneltă a ministerului. Așa dar să rupem cu tradițiunea acésta, că acel care se suie la președinție prin voturile noastre este arbitralul suprem al situațiunilor ministeriale. Dacă este vorba de a se da un consiliu Majestății Sale, sau de a face o consultare într'o adunare particulară, îndată ministerul țice: D-le pre-

ședinte, iați majoritatea și vino dupe noi.

Vedeți, D-lor, unde ne-a adus acest sistem practicat de atâția ani? La nici un fel de utilitate practică; n'am curmat prin acésta nici certele de partid și n'am asigurat nici mersul regulat al afacerilor țerei. De aceea cred, D-le președinte, că îndată ce a țis D. ministru de resbel, pentru care de alt-fel 'mi pare bine că s'a făcut organul regulamentului...

Pentru că miniștrii de resbel sunt tot-d'a-una destinați a manține pacea și a fi preparați de resbel (ilaritate); dar cu toate acestea, îndată ce D-sa a țis ca să amânăm alegerea, noi să l'ascultăm; însă ași ruga pe D-nii miniștri să se explice: Voiesc un președinte ca acei cari erau până acum, om de partid, al partidului dominant, uneltă ministerială, sau voiesc alt-ceva? Au învățat D-nii miniștri ceva din cele ce s'au petrecut țilele acestea sau nu?

Iată întrebările ce le pun.

Către D-văstre fac apel, D-le președinte, să vedeți că este inutil să amânăm; căci tot jocul care s'a făcut a fost numai o încercare a ministerului, care a voit să aibă un partisan mai mult. Nu a reușit, sănătate bună.

Cred că este timpul ca ministerul să se pronunțe ce fel de președinte vrea, pentru că noi avem un interes mare în acésta; noi voim un președinte care să nu mai fie uneltă guvernului; voim un președinte al Camerei, care să aibă direcțiunea debaterilor, care să se ocupe de interesul cel mare al legiferării, iar nu de intrigile de cabinet. Iată ce socotesc eu că trebuie să fie, și cred că acésta va fi obiectul deliberării în sinul Adunării mâne când se va pronunța pentru alegerea unui nou președinte, pentru că trebuie să scim dacă președintele viitor trebuie să fie ceea-ce au fost cei trecuți.

De aceea, D-le președinte, renunțați....

O voce: La aplicarea regulamentului. (Intreruperi).

D. N. Ionescu: Onor. reprezentant de Iași țice: La aplicarea regulamentului. Nu sunt eu acela care am să rog pe D. președinte să facă acest lucru, nici D. președinte nu este un președinte de acei servili, care să facă orbesce ce am țice noi. Dar este o revelațiune în intreruperile colegului nostru: 'Și a pus în gând guvernul să mai câștige 24 de ore.

Cred că suntem în drept să cerem de la guvern ca să ne spună ce fel de președinte trebuie să alegem, pentru că noi credem că trebuie să avem un președinte, care să nu fie preocupat de intrigile ministeriale; fiind-că interesul țerei este ca proiectele ce sunt la ordinea țilei să se discute fără spirit de partid.

Știu că cei cari vor vorbi dupe mine 'mi vor țice că acésta este o inovațiune în regulament; dar se înșală acei cari cred că regulamentul nostru are a face în ceva cu acésta cerere ce fac eu guvernului. Regulamentul nu mai trebuie să acopere

greșele ce facem. Noi am făcut greșelă mare că nu am ales îndată președintele dupe ce și a dat demisiunea D. Lascar Catargi, și voim acum, la umbra regulamentului, să ascundem această greșelă.

De aceea eu vă rog să nu mai puneți la vot demisiunea D-lui Catargi; căci D-sa nu a demisionat, ci a declarat că nu primesce, și astfel locul fiind vacant trebuie să punem la vot numai cesțiunea de a se sci când alegem și ce fel de președinte alegem. Vă întreb dacă acesta este în dreptul meu? Eu, D-lor, țin că, dupe cele ce s'au întâmplat, avem dreptate să cerem explicări ministerului ce fel de președinte voesce să aibă, pentru că a făcut încercare de la 12 Noembrie și a vădut că nu mai merge cu președinte uneltă de partid și acesta este în detrimentul legiferării.

De aceea, D-le președinte, nu aveți nevoie să mai puneți la vot; regulamentul nu vă obligă la acesta și D-nii miniștri trebuie să se exprime în privința alegerii de mâne, ce semnificare pune pe președintele ce va alege majoritatea. Este evident că acum majoritatea este chemată să și alogă președintele său; prin urmare, ași dori ca guvernul să nu se dea înlăturii de la această declarațiune, pentru că el este provocatorul principal al crizei președințiale.

D. vice-președinte, V. Pogor: Eu consider biurul ca organ al Camerei, dar nu pot admite ca biurul nici o-dată să se substituie Camerei.

Noi ca biuroși, în urma alegerii D-lui Catargi ca președinte al acestei Adunări, i am comunicat acel vot și astăzi vine onor. D. Catargi și declară că nu poate să primescă; prin urmare, în urma acestei declarațiunii, biurul era dator, nu să declare că primesce sau nu această demisiune, ci era dator să comunice Adunării și conform regulamentului să pună la vot această demisiune.

În cât privește părerea guvernului, eu cred că Adunarea alege ea însăși pe președintele ei, iar nu guvernul.

Inovațiunea aceea propusă de onor. D. Ionescu, ca guvernul să declare pe cine vrea să alegem la președinția Camerei, biurul nu o poate primi și nu o poate introduce în regulament. Prin urmare, biurul este dator să pună la vot demisiunea D-lui Catargi, și pentru că această demisiune este o cesțiune personală, regulamentul cere ca în asemenea caz votul să se facă cu bile, afară numai dacă onor. Adunare nu va hotărî alt-fel.

Acum D. Voinov are cuvântul în cesțiune de regulament.

D. N. Voinov: Am luat cuvântul pentru că în parte sunt de părerea D-lui președinte și în parte sunt de părerea D-lui Nicolae Ionescu.

Onor. nostru președinte voesce să pună la vot demisiunea D-lui Catargi; dar D. Catargi nu și-a dat demisiunea. (Sgomot)

Mă ertați, D-lor, eu știu că locul de președinte al Adunării este vacant, și a-

căsta o știu nu de astăzi. D. Catargi și a dat demisiunea de președinte sunt astăzi 4 zile, și atunci când D-sa și a dat demisiunea s'a pus la vot și Camera nu a primit demisiunea; dar pentru că D. Catargi a persistat, s'a pus la vot din nou și s'a primit. Dupe aceea, Adunarea creșdend că D. Catargi va primi, dacă s'ar alege din nou, și neavend un altul care să însușescă autoritatea și experiența D-lui Catargi, i realege și D-sa astăzi, dupe ce și exprimă mulțumirile și recunoștința atât acelor deputați cari i-au reales cât și celorlora cari au votat contra, vine și declară îndată că tot pentru motivele ce a arătat deja, nu poate să primescă președinția Adunării.

Prin urmare, nu este o demisiune propriu zisă, ci o declarațiune că nu primesce să fie candidat la președinția Camerei. Așa dar locul a rămas vacant prin singura declarațiune de astăzi a D-lui Catargi că nu voesce să fie președinte, ceea-ce se poate compara cu cazul în care, fiă că cine-va, avend sorți de a se alege deputat, vine și declară înaintea alegătorilor că nu voesce să primescă mandatul de deputat ce i s'ar încredința, fiă că cineva numindu-se funcționar, de și această comparațiune nu este exactă, vine și ține: Măși numit în funcțiunea cutare, dar nu o primesc. Nu este dar aci o demisiune dată, ci o declarațiune că nu primesce a fi președintele acestei Camere. Locul, prin urmare, este vacant, și noi avem dreptul să procedăm la alegerea altei persoane ca președinte. Dar când? Acesta este o cesțiune de timp. D. Ionescu ține astăzi; puțin importă astăzi sau mâne, acesta este o cesțiune pe care Camera are să o decidă.

Eu, drept să vă spun, în cesțiunea de alegere, fiind că nu este vorba în specie de formula *a murit regele, să trăiască regele*, când cunoșcem cine a murit și cine trebuie să vină, și fiind că în sistema electorală cunoșcem pe acela care a fost ales și se retrage, dar nu și pe acela care are să i succedă, de aceea urmază să fie o deliberațiune între noi, și este bine să avem un timp ca să ne consultăm, spre a vedea pe cine să alegem. Acesta este diferența între sistema monarhică și cea electivă. La monarhie, a murit regele, să trăiască regele. Ori-cum ar fi el, și pe cel mort și pe cel ce are să înlocuiască pe cel mort, i cunoșcem.

Acu nu este așa. Dacă pe cel ce se retrage i-am cunoscut, dacă în locul său avem să alegem altul, trebuie să scim pe cine să alegem, și mai înainte de a i alege, trebuie să scim ce direcțiune i dăm, ce direcțiune primesce acela care are a fi în capul acestei Camere.

A duoa cesțiune ce s'a pus este că ministerul trebuie să ne spună ce fel de președinte doresce să aibă Camera. În această privință ași ruga pe D. Ionescu, care este atât de învătă în ale constituționalismului să se gândescă asupra cesțiunei în principiu, iar nu privind la circumstanțele cari

ne cad sub ochi. Eu știu un lucru: Verificarea titlurilor și alegerea biurului este de dreptul absolut al Camerei. Precum tot-d'a-una venim și declarăm în incinta Camerei că nu trebuie guvernul să se amestece în alegerea deputaților, cum am putea și acum să ținem un lucru cu totul contrariu: Guvern, amestecă-te în alegerea președintelui, spune-ne ce președinte doresci să ai?

Ei bine, D-lor, nu cred că e bine, nu țin în mod oficial, dar nici chiar oficios, să întrebăm pe miniștri ce doresc și cum doresc să fie persoana pe care trebuie să o alegem președinte. Acesta ar încinge o luptă parlamentară care nu este demnă de noi....

Mă intrerupe dulcele meu amic D. Caton Lecca, că nu putem face alt-fel. Eu știu că în regimul constituțional guvernul trebuie să aibă un președinte cu care să trăiască în armonie; trebuie să fie o comunitate de vederi între guvern și majoritate, între președintele Adunării și guvern, de ore-ce președintele este expresiunea majorității. Când însă este vorba de alegerea președintelui, n'are nevoie majoritatea ca guvernul să i desemneze persoana; președintele trebuie să fie exclusivă expresiunea majorității. Președintele fiind expresiunea Camerei, este în același timp protectorul și al guvernului. Președintele este acel factor care are misiunea de a imprima direcțiunea și de a preveni scisiunile dintre guvern și majoritate. Dacă guvernul nu mai are majoritate, nu i rămâne de cât să plece.

A i știu ce s'a făcut, și până la un punct ore-care admit și eu un laps de timp pentru a discuta deputații, a se înțelege între densusi, a da timp și guvernului să se consulte cu deputații, consultațiunii prin cari se va demonstra unde e majoritatea.

Iată cum cred că trebuie să punem cesțiunea.

Dar aceste lucruri nu le putem rezolva în ședința publică.

Alegerea președintelui e o afacere unde guvernul n'are nici un drept să intervină. Este, ca să țin așa, frisura Camerei; și înțelegeți ușor că atunci când cine-va se gătesce, nu e permis nimenui să se introducă în cabinetul de toaletă. (Aplauze. I-laritate).

Acesta, D-lor, e părerea noastră; și de aceea vă rugăm să bine-voiți a considera, că în urma reallegerii și a refuzului D-lui Catargi de a fi președintele Camerei, nu ne rămâne alt de făcut de cât a fixa ziua când avem să alegem un alt președinte, fie astăzi, fie mâne, fără să cerem cătuși de puțin guvernului a se amesteca în această cesțiune și a ne spune care este persoana pe care el ar dori să o alegem. (Aplauze.)

D. vice-președinte, V. Pogor: Consult Camera dacă trebuie să pun la vot demisiunea D-lui Catargi.

Vot: Nu, nu.

D. vice-președinte, V. Pogor: Atunci

demisiunea D-lui Catargi e primită de birou. In privința alegerii altui președinte, ordinea zilei a ședinței de astăzi fiind deja fixată, nu se poate interverti fără adesiunea guvernului și tot ce putem face e să trecem această alegere in ordinea zilei de mâine.

Voci: Da, da.

— Adunarea trece a lucra in secțiunii.

— Ședința se ridică la 2 ore și 20 minute, anunțându-se cea următoare pe a doua zi 19 Ianuarie.

Ședința de la 19 Ianuarie 1889

Președinția D-lui vice-președinte V. Pogor.

— Ședința se deschide la ora 1 dupe amiazi.

— Prezenți 141 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 40 și anume:

In congedii:

D-nii M. Adamescu, T. Anastasiu, G. Gr. Cantacuzino, C. Danaric, M. Marascu, I. Negulici, C. Kogălniceanu.

Fără arătare de motive:

D-nii G. Andrescu, C. Andrieș, P. Brătășanu, G. Burghilea, I. Cincu, C. Dăculescu, I. Demetriad, I. Dimitriu, G. Drăghici, I. Fătu, N. Gavrilescu, D. Ghica Comăneșteanu, A. Goilav, T. Ionescu, C. Lecca, G. Livezeanu, G. Panu, Gr. Păucescu, V. Poenaru, C. Rescu, G. Robescu, N. C. Săveanu, D. Sturdza, S. Șomănescu, V. Vlădoianu, C. Vrabie, I. C. Brătianu, Gr. Buicliu, N. Nicorescu, C. Teleman, I. M. K. Epureanu, M. Mateescu, A. Mavrodineanu.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se acordă congedii D-lui M. Adamescu.

— Se trimit la comisiunea de petiții: Petițiunea D-nei Elena D. Radovici, a D-nei Irina Kiriacescu, a D-lui Hr. Radu, a mai multor locuitori din comuna Moșna, județul Fălciu, a mai multor locuitori din comuna Cucuteni, județul Iași, a mai multor locuitori din comunele Dudesci-Cioplea și Dobreni, județul Ilfov, a mai multor locuitori din comuna Cioranca, județul Buzău, a mai multor locuitori din comuna Ocnitza, județul Dâmbovița, a mai multor locuitori din comuna Costesci, județul Mehedinți, a mai multor locuitori din comuna Udesci, județul Suceava, a mai multor locuitori din comuna Roznov, județul Neamțu, a mai multor locuitori din comuna Șerbănesci, județul Velcea, a mai multor cetățeni din plasa Zăbrăuți, județul Putna, a mai multor locuitori din comunele Alimănesci, Alimănesci-Ciofrângenii, Vâlcelele și Tutana, județul Argeș și a mai multor locuitori din comuna Galicea, județul Dolj.

— Se trimit la comisiunea de îndignat petițiunile D-lor Apostol Gheorghiu, Leon Vohl și M. Kypa.

— Se trimit la comisiunea comunală petițiunea primarului comunei Bechet.

— Se trimit la comitetul delegaților de secțiuni petițiunea mai multor instituitori din Câmpina și a mai multor funcționari din Roman relativă la proiectul de lege asupra pensiunilor.

— Se trimit la comisiunea bugetară petițiunea D-lui Z. Gregorescu, profesor la gimnaziul din Buzău și aceea a mai multor locuitori din comuna Ceretu, județul Dolj, relativă la școala din acea comună.

— Se depune trei raporturi ale comisiunii financiare:

1) Asupra proiectului de lege relativ la deschiderea unui credit suplimentar de lei 7.000 la art. 87, cap. 23 din bugetul ministerului cultelor.

2) Asupra proiectului de lege relativ la deschiderea unui credit suplimentar de lei 10.000 la art. 15 și 94 din bugetul ministerului cultelor.

3) Asupra proiectului de lege relativ la deschiderea unui credit extra-ordinar de lei 6.129 pe sēma ministerului de interne.

— Se trimit de urgență la secțiunii proiectul de lege prin care ministerul financelor este autorizat să renunțe la beneficiul adjudecațiunii din ordonanța tribunalului de Fălciu cu No. 267 din 1887.

— Se trimit la comisiunea financiară proiectul de lege relativ la deschiderea unui credit extra-ordinar de lei 4.498, bani 28, pe sēma ministerului lucrărilor publice.

— Se trimit la secțiunii proiectul de lege prin care comuna rurală Băscani, din județul Suceava, este autorizată a percepe mai multe taxe.

D. U. Boldescu: D-lor deputați, in fie-care și vința birou o mulțime de petiții pentru cereri de pământ; până acum aceste petiții se trimită la o comisiune; eu însă sunt de părere că ar fi mai bine să se trimită la comitetul delegaților pentru că legea asupra vinderei bunurilor Statului e in studiu.

D. C. C. Deleanu: raportorul comisiunii de verificare, dă citire următorului raport:

„Domnilor deputați,

„Comisiunea de verificare a titlurilor D-lor deputați noi aleși, intrunindu-se in ziua de 16 curent, a luat in cercetare dosarul alegerii col. I de Fălciu, efectuată in ziua de 9 Ianuarie.

S'a luat in dezbateri și contestațiunea subscrisă E. Calognomu, adresată D-lui președinte al Camerei și recomandată comisiunii, din care, pe lângă alte motive de ingerințe și presiuni administrative ce se arată că s'ar fi exercitat asupra unora dintre alegători; comisiunea a găsit că motivul cel mai întemeiat, atins in contestațiune, ar fi că un D. Hristache Iliescu, ca membru supleant in comitetul permanent și ca atare considerat că primesce salariu de la județ, nu putea lua

parte in biroul alegerii fără a se viola dispozițiunile art. 83 din legea electorală și că acest argument este constatat prin chiar procesul-verbal stat in dosar la fila No. 15.

Avându-se in vedere pe de o parte combaterea ce s'a făcut și acestul argument in sinul comisiunii, susținându-se că supleantii comitetului permanent nu primesc de cât diurnă și acesta numai atunci când sunt chemați a suplini pe membrii titulari;

Considerând că cu ocaziunea verificării titlurilor alegerilor generale, casurii de natura celui descris mai sus s'au ivit și la alte alegeri și colegii, dar peste care Camera trecând a validat alegerea stabilind ast-fel de precedente;

Având in vedere că din stricta observare ce s'au făcut actelor de alegere, alte iregularități nu sunt;

Pentru aceste motive, comisiunea in unanimitate a validat alegerea in persoana D-lui Gr. M. Buicliu, ales cu 61 voturi, și prin sub-scrisul raportor vè rōgă și pe D-vōstre să bine-voiți a vota conclusiunile raportului.

Raportor. C. C. Deleanu.

D. G. Pallade. Citiți și protestul.

D. C. C. Deleanu: Iată D-lor, ce dice protestul:

Domnule președinte,

Subsemnații alegători in colegiul I din județul Fălciu, contestăm alegerea făcută in ziua de 9 Ianuarie curent, in persoana D-lui Gr. M. Buicliu pentru următoarele motive:

1) Secretul votului ast-fel cum 'l are art. 76 și in general intrēga economie a legii electorale, nu a fost respectat. Ast-fel, camera secretă găsindu-se in comunicare directă cu cabinetul primarului sau instalat in acest cabinet mai multe persoane și chiar D-ni deputați, cari au stat in tot timpul alegerii acolo, in cât cu prezența D-lor influențau asupra alegătorilor; in tot cazul puteau lua cunoștință despre modul votării.

Mai puțin încă a fost respectat secretul votului prin intruriri directe precum in cazul cu Irimia Răpan și Gheorghe Gălușcă, cari inainte de a vota au fost duși la agenții polițienesci, la D. prefect Cerchez și numai când a eșit de acolo a venit la votare, insoțiți de persoane anume însărcinate cu privigherea lor, de exemplu: alegătorul Gălușcă a fost condus la vot de D. deputat Vasile Peiu, iar alegătorul Caravani a fost condus de șeful depositului de tutunuri, D. Popescu, după ce a fost la D. prefect; și mai flagrantă călcarea de lege și nerespectare a literii și spiritului art. 76, s'a făcut de către agenții administrativi cari postați in giurul săleii de alegeri, controlau fără rușine până și prin buzunare pe unii funcționari alegători cari nu voiau să dea pe față buletinul adversarilor guvernului. Secretul votului de și prescris sub pedepsă de nu-

litate prin art. 98, nu a fost respectat de birou, care a primit ca bun un buletin conținut într'un plic nelipit. Acesta procedare a biroului este contrară atât art. 98 cât și art. 95 care cere în mod imperativ ca platurile când vor fi înmănate președintelui să fie închise.

2) Compunerea viciată a biroului; căci în contra dispozițiilor art. 83 și 88 D. Hristache Iliescu membru supleant în comitetul permanent, care ca atare primesce diurnă și este considerat ca funcționar la județ a luat parte ca scrutator, deci cu vot deliberativ și ast-fel a stat în sala de votare în tot timpul operațiilor.

3) S'a violat dispozițiile art. 88 și 97 prin aceea că D. polițaiu N. Burghilea și subprefectul I. Pivniceru, sub pretext că sunt alegători ai acestui colegiu au stat aproape în permanență în sală, ceea ce este contrar citatelor articole, și mai ales când art. 97 dice: că nici un alegător nu poate sta în sală mai mult timp de cât e necesar pentru votare. Tot în acest cas să găsească și D. An. Triandafil primarul comunei Huși, care a fost nelipsit din sala de vot.

4) Contrar dispozițiilor art. 104 care dice: că ori-ce bilet care ar purta pe sine semne de o prealabilă înțelegere va fi nul, biroul compus cu funcționari trecând pe lângă protestările alegătorilor și a unuia din scrutatori a admis ca bun un buletin al D-lui Grigorie M. Buicliu de și era boțit și mototolit.

Culmea ilegalității și a presiunii exercitate asupra alegătorilor să oglindescă și în următorul cas:

D. Gheorghe Iordăchescu alegător în acest colegiu, dupe ce sorțul l designa ca scrutator și prin urmare, era membru al biroului, cu cea mai nepomenită sfruntare și în contra demnității și considerațiunii datorită membrilor biroului a fost amenințat de comisarul Alexe Ghițescu cu vorbele: („vei vedea ce vei păți"), vorbe cari dau diapasonul presiunii în aceste alegeri.

Numerose cazuri isolate se vor putea găsi la cea întâiu cerere.

Pentru aceste motive vă rugăm, D-le președinte, ca supunând prezenta aprecierii onoratei Camere, să faceți a se invalida alegerea D-lui Grigorie M. Buicliu și a invita pe onor. guvern să dispună din nou alegerea unui alt deputat în acest colegiu.

Primiți, vă rog, D-le președinte, asigurarea osebitei noastre considerațiuni.

E. Calogonou.

D. vice-președinte, V. Pogor: D. raportor are cuvântul spre a da ore-care lămuriri.

D. C. Deleanu: D-lor deputați, cred de datoria mea să dau ore-cari explicări, ca unul care am făcut parte din comisiunea de verificare. La dosar nu se află nici un protest, afară de acesta pe care l-am citit și care s'a primit în urmă, tocmai a-

cum la 16 Ianuarie, când comisiunea, luându-l în cercetare, a vădut că motivele ce se invocă nu sunt de natură a pune cătuși de puțin la îndoială legalitatea și validitatea acestei alegeri.

Din procesul-verbal al D-lui președinte, se atestă în adevăr că D. Iliescu este membru suplinitor în comitetul permanent, dar în această calitate D-sa nu poate fi considerat ca funcționar salariat, căci nu suplinesce pe membrii permanenți ai comitetului de cât pe timpul când ar fi vacanță și ni se demana de către persoane din localitate, ca să comitet e în funcțiune și complet.

D. vice-președinte, V. Pogor: D. G. Palladi are cuvântul.

D. G. D. Pallade: D-lor deputați, ia cuvântul asupra acestei alegeri încurajat de chiar această Cameră. În adevăr, nu este mult de când am vădut un zel laudabil din partea Camerei, ca imediat să se denunțe, de către alegători în contra unei alegeri, fapte de acest fel cari ar putea arăta cum că este viciată în sorigintea sa, să numescă o anchetă care s'o lumineze asupra proveninței, ca să dic așa, deputatului.

D-lor, în alegerea de față, protestul care s'a citit vă denunțe câte-va fapte cari, dacă s'ar dovedi că sunt adevărate putem dice că deputatul nu este ales din libera voință a alegătorilor. Din acest protest se vede că nu numai în exteriorul salei erau oameni cari nu trebuia să fie acolo, dar chiar în interiorul salei erau persoane cari nu aveau dreptul să stea acolo; în afară erau agenți cari făceau perchisițiune în regulă alegătorilor și este destul ca să vi se denunțe acest lucru, pentru ca să înțelegeți că se influența votul și în intru.

Legiuitorul, prin un articol expres, spune anume cine are voie să fie în sala de alegeri și cine nu, și prin protestul acesta se afirmă că în sala de alegere, în tot timpul cât s'a făcut operațiunea electorală, steteau persoane cari nu aveau dreptul de a sta acolo. De ce intraseră acele persoane acolo? De sigur, nu pentru a asigura libertatea alegerii.

Dar, D-lor, cazul cu supleantul este și mai grav. Comisiunea de verificare dice că supleantul nu este o persoană de care legea s'a temut să nu fie în birou, fiind-că el nu este un funcționar salariat. Onorata comisiune se înșală, supleantul comitetului permanent este persoană d'inainte desemnată de a înlocui pe membrul comitetului permanent când lipsesce, și să nu vă ocupați de cestiunea dacă el primesce diurnă sau leafă, nu este acesta ceea ce interesează, nu este leafa sau diurna, ci autoritatea de care se bucură această persoană. Prin urmare nu putea să fie ca scrutator un supleant al comitetului permanent.

De aceea, D-lor, vedeți că în toate părțile organizării acestei alegeri, dacă trebuie să considerăm ca ceva viu, mi-

șunau agenți influenți, corumpători a voinței alegătorilor. Așa dar, eu cer de la Cameră ca și asupra acestei alegeri să aibă aceleași scrupule ce a avut în privința altor colegii, ca îndată ce se denunță un fapt de natură a jeni libertatea alegerii, să numescă o comisiune de anchetă care să aducă lumină. Nu puteți, D-lor, să refuzați numirea acestei anchete, pentru că văți contradice și ați juri în bănuială imparțialitatea D-vostre; căci s'ar dice că alaltăieri s'a numit ancheta pentru că era vorba de cutare persoană, și astăzi nu voiți să numiți ancheta, pentru că persoană această are cutare nume.

De aceea, pentru că lucrurile sunt identice în amândouă aceste cazuri, pentru că și astăzi ni se denunțe fapte cari pun în același grad, și mai mult poate, la îndoială validitatea acestei alegeri, eu vă rog să bine-voiți a procede imediat la numirea unei anchete, care să se ducă să cerceteze faptele la fața locului, și apoi să vină cu un raport înaintea Camerei, pentru că, dacă aceste afirmațiuni se vor găsi inexacte, atunci neapărat să validăm alegerea; iar dacă se va constata că sunt adevărate cele ce se spun, atunci fără îndoială că nici D-vostre nu veți primi în Parlament un deputat ales prin violarea secretului votului și prin ingerințele funcționarilor, cari încep de departe intra în sala alegerii, stați totă ziua acolo și la sfârșit subscriu ei însuși decretul de bună alegere a acestui deputat.

Pentru aceste motive vă rog să admițeți numirea unei anchete.

D. Al. Hinna: D-lor, s'a cerut de către D. Palladi o anchetă parlamentară asupra alegerii colegiului I făcută la Fălciu în persoană D-lui Buicliu, pentru cuvântul, dice D-sa, că aceleași motive cari au determinat pe onor. Cameră să ordone o anchetă parlamentară în privința colegiului III de la Roman, există și astăzi în privința alegerii de la Fălciu.

D-lor, cazul nu este identic, se înșală D. Palladi; căci la Roman au fost ingerințe cari s'au exercitat asupra alegătorilor, și ingerințele acestea erau dovedite prin însuși procesele-verbale dresate de birou și de președintele biroului; astăzi însă nu se arată nimic care să vă dovedescă asemenea ingerințe. Singurul motiv care se pare mai serios, este prezenta în sinul biroului de alegere a unuia domn Iliescu supleant al comitetului permanent; să vedem însă dacă prezența acestui domn supleant în birou poate să vicieze intru ceva această alegere.

În primul rând, supleantul nu este un funcționar salariat; el nu vine de cât într'un mod cu totul eventual, în sânul comitetului permanent, și ia parte numai atunci când un membru titular al comitetului permanent este pus în impo-

sibilitate de a participa la lucrările comitetului permanent.

Prin urmare nu putem pentru motivul că un supleant ar putea să ia parte într-o zi în viitor în comitetul permanent să dicem că este funcționar salariat și nu poate să ia parte în biroul electoral, și că dacă ar lua parte, acesta este un motiv pentru invalidarea alegerii. Nu se adevărește că acest supleant astăzi funcționează în comitetul permanent; căci atunci acesta ar fi un motiv serios și s'ar putea susține invalidarea alegerii acesteia, sau cel puțin numirea unei anchete parlamentare, care de almintrelea nu o înțeleg; căci dacă acest supleant nu putea să facă parte din biroul electoral numai încape ancheta, ci invalidarea alegerii. În ce privesc cele-alte fapte, ce în mod vag le arată D. Palladi, dacă acele fapte ar fi accentuate și susținute cu veri-o probă așa înțelege să punem la carantină alegerea colegiului I de Fălciu și să dicem alesului: Așteptă rezultatul să vedem dacă D-ta ai venit pe pământ în sinul Adunării sau ai venit pe ferestă; atunci așa înțelege și așa în celălalt care să votez ancheta parlamentară; pe cât timp însă ved numai nise alegerii, nise acușării din partea unui Domn care nu sunt susținute cu nimic, cererea de numirea unei anchete nu este fundată; căci cazul de față nu este într-un nimic identic cu alegerea colegiului III de Roman, și ancheta parlamentară nu are alt scop de cât se vadă dacă acele fapte accentuate, constatate de birou pot să fie de natură să viciere rezultatul alegerii. Prin urmare având în vedere că în cazul de față nu există nici un fapt care să viciere alegerea, vedând că prezența D-lui Iliescu supleantul comitetului permanent nu poate să aibă nici o influență asupra rezultatului alegerii; căci ce influență ar putea avea supleantul comitetului permanent asupra alegătorilor colegiului I, vedând că nici nu ne putem pune în cazul art. 83, de ore-ce D. Iliescu nu poate fi chemat, de cât într-un mod întâmplător să ia parte în comitetul permanent, și până când nu răspunde acestei chemări, până când nu ia parte în comitetul permanent în urma unei vacanțe prin mormăntea sa împiedicarea titularului de a mai participa până atunci el nu este funcționar, și prezența, sa în birou nu poate vicia alegerea. Pentru aceste motive cred că onor. Camera v'a găsi inutil numirea unei anchete Parlamentare, și considerând alegerea bine făcută, respinge cererea de ancheta Parlamentară și o va valida în persoana alesului D-lui Gr. Bucliu.

D. G. Teodorescu : Cer cuvântul în chestiune de regulament.

D. vice-președinte, V. Pogor : D. Teodorescu are cuvântul.

D. G. D. Teodorescu : D-le președinte, avem noi o propunere scrisă de invalidare.

Voc : Este vorba de anchetă, nu de invalidare.

D. N. Ionescu : D-lor deputați, s'a cerut anchetă și nu este prevădut de regulament ca să se facă o anchetă pentru a constata prezența în sala alegerii a unui om străin, care poate să nu fie funcționar dar poate să fie om de încredere al guvernului, al unui ministru ore-care și tot să viciere alegerea. Legea, când a voit să nu fie nici o persoană străină, nici un funcționar în sală a voit să garanteze libertatea completă a acelor cari votează. D-lor, eu n'ași voi să introduc obiceiul de a ne ocupa de persoana cadintatului, dar aci nu o pot trece cu vederea, fără să nu dic nimic, pentru că candidatul care a isbutit să fie cadintat oficial la colegiul I de Huși este acela care a cădut ca candidat oficial la colegiul III de Iași, și am cunoștință de persoană de meritele sale, de afecțiunea cu care amicii din guvern l'au susținut și este probabil că dacă nu ar fi fost recomandat de guvern, D. Bucliu n'ar fi reușit la colegiul I. Nu cunosc ce relațiuni ar fi putut avea candidatul cădut la colegiul III de Iași în colegiul I electoral de Huși.

Iată cuvintele pentru cari eu, fără multă discuțiune, cer să fim foarte scrupuloși în examinarea alegerii în colegiul III de Huși a candidatului oficial cădut la Iași, pentru că guvernul poate să întrebuițeze mijloce pentru reușirea unei candidaturi oficiale, și de ceea-ce suferim noi mai rău, sunt candidaturile oficiale, cari conrup alegerile, și trebuie descurajate candidaturile oficiale... (Aplause).

Nu mă aplaudați; căci nu vorbesc pentru a fi aplaudat de D-vostre, ci pentru a fi priceput de către consiliarii Tronului, cari trebuie să înțelgă ce va să dică libertatea alegerilor. Consiliarii Tronului știu că nu este libertate în alegeri, când cine-va se prezintă sub aripa administrațiunii. Consiliarii Tronului trebuie să înțelgă, cu ocaziunea această, că sunt dator să dea o dovadă de sinceritatea promisiunilor și a profesiunilor lor de credință. Eu nu am două cumpene și două măsuri; dar trebuie să fac o distincțiune între colegiul I și colegiul III. Colegiul I este mai supus de a fi victima fraudelor și a influenței de cât ori-care alt colegiu. S'a dis că colegiul III este o minciună, dar colegiul I este mai mult de cât o minciună, este chiar o înșelăciune, atunci când se caută a se ascunde acolo candidaturile oficiale.

D-lor, eu fac parte din alegătorii colegiului I al județului meu și știu că nu am ascultat poveștirile și șoptele administrațiunii, ci am mers de am votat așa cum au fost toți mulțumiți de modul cum am votat eu. Tot așa trebuie să voteze nu numai colegiul I, dar toate colegiile din țară, fără a se lua dupe șopte sau dupe amenințări ale administrațiunii, pentru că atunci nici un colegiu nu va fi ceea-ce onorabil și mult stimatul repositat Manolache Costache dicea despre

colegiul IV de pe atunci că este o minciună.

D-lor, dacă colegiul I, care astăzi este unit cu colegiul II de altă dată, va da probe de docilitate către autoritățile administrative, atunci represintanții acestui colegiu nu vor mai fi sinceri represintanți ai țerei, ci vor fi represintanți ai omului aceluia care voesce să guverneze țera fără un adevărat control al represintanților ei.

Ei bine, dacă voiți un control adevărat, trebuie să voiți ca libera voință a alegătorilor să fie respectată; căci altfel nu avem alegeri libere; și de aceea v'cerem acum ancheta; căci numai prin o anchetă la fața locului se poate dovedi cele ce ni se spun în acest protest; numai o anchetă parlamentară poate dovedi manoperile ce va fi întrebuițat administrațiunea; căci nicăeri mai mult de cât în colegiul I nu se pot face atâtea manoperi, atâtea ingerințe din partea administrațiunii, pentru că în mai toate aceste colegii nu sunt de cât veri o 50 sau 60 de alegători; prin urmare, este foarte lesne ca pe unii să caute a i intimida și altora să le promită ore-cari avantagii.

De aceea, mai cu seamă când scim că colegiul I este acela care are un privilegiu imens, privilegiul de a alege două deputați, privilegiu care ar trebui să facă ca colegiul acesta să fie mai presus de ori-ce imputare, de aceea, dic, pentru ca să facem să cadă ori-ce imputare că guvernul s'ar fi amestecat în alegerea acestui colegiu, este bine să trimitem o anchetă care să cerceteze și să constate modul cum s'a făcut această alegere. Mai ales când ni se spune că a fost o persoană străină care s'a amestecat în alegere, este bine să se constate și acesta, pentru ca, chiar când se va constata că a fost o persoană străină de localitate, dar care să fi fost un amic al veri-unui D. ministru sau al guvernului, totuși și atunci această alegere este viciată.

Este destul să fie un singur agent de felul acesta în mijlocul unor alegători în număr atât de restrâns; căci n'are de cât să fâgăduescă tot felul de recompense în drépta și în stânga, și prin prezența sa acolo să sfideze stricta legalitate. Pentru noi dar alegerea este viciată; căci s'a ales un candidat recunoscut de candidat oficial, care n'a avut sprijinul nici unui partid acolo; prin urmare acel candidat a triumfat prin mijloce oculte, și nimic mai nemerit nu ar fi de cât a se suspenda validarea alegerii până când ancheta va arăta că nu s'a comis nici umbră de ilegalitate.

D. vice-președinte, V. Pogor : În privința anchetei bine-voiți, D-le Palladi, a face o propunere în scris.

D. Teodorescu are cuvântul.

D. Teodorescu G. Dem. Domni deputați, cred că v'a mirat pe mulți, cum m'a surprins pe mine propunerea pentru o anchetă parlamentară, în condițiuni cu-

riose, anormale. Comisiunea de verificare în unanimitate, validază alegerea colegiului întâiu din Huși; nu se găsește nici un membru din acea comisiune, ca s'o conteste; și în urmă, după întâmpinarea unui singur alegător—candidat puțin norocos, care și-a pus candidatura la mai toate colegiile, fără a isbui—după această întâmpinare tardivă se găsesc deputați cari ne propun să înlăturăm voința alegătorilor, să suspendăm alegerea și să tragem o cercetare la fața locului. Regulată și regulamentară ar fi o asemenea procedură?

Am luat dar cuvântul, ca fiind cu totul imparțial, de ôre-ce nu cunosc nici persoana aleasă, nici intrigile din localitate, nici pe cei l'alți candidați. Am mai luat cuvântul, fiind că doresc ca în această onorabilă Adunare să predomină tot-d'a-una spiritul dreptății și al conștiinței, de care o sciū animată.

Imi aduc aminte, Domnilor, că în secțiunii, cu ocaziunea verificării titlurilor pentru unele colegii există proteste din partea a câte 200—300 alegători, pe cari însă, atât secțiunile, cât și Camera le-au înlăturat continuu, îndată ce nu se adresaseră la timp și biroului electoral îndată ce sosiseră după verificarea titlurilor de către secțiunii. Ast-fel, toate operațiunile efectuate cu îndeplinirea prescrierilor legii au fost validate și aleși proclamați ca deputați. Atunci nici D-nu Palladi, nici D. Nicolae Ionescu n'au zis nimic, fiind că aleșii erau deputați din actuala opozițiune. (Aplause, Ilaritate).

Imi pare dar bine ca ieau cuvântul după Domniele-lor, spre a'i ruga să fie juști, să măsoare cu aceeași câmpănă pe toți, să nu ne îndemne a ne contradice.

Dintre puținele și puțin semnatele învinuirii, aduse alegerii în chestiune, cea mai de căpetenie este—după Domnielelor—că în birou, factor electoral, s'a introdus un funcționar plătit, un agent al administrațiunii; că acest Domn a exercitat presiuni și ingerințe asupra alegătorilor; că numai prin aceste presiuni și ingerințe s'ar fi ales D. Gr. Buicliu; că prin urmare Camera trebuie să pună pe deputat la carantină, până i se va aduce raportul unei comisiuni de anchetă.

Mai întâiu, nu cred ca nisce alegători din colegiul întâiu să fie atât de flexibile, în cât să cedeze farmecului exercitat de un membru supliment al comitetului permanent din județul Fălciu. Apoi persoana aleasă, ca avocat, nu pot crede că ar fi cu totul ne cunoscută în localitate, de și mulți din actuala opozițiune s'au ales—sub fostul guvern—in județe pe care nici nu le văduseră, în colegii unde nu'i cunosc personal nici un alegător. Aceste rele deprinderi nu le justific, pentru că le-am condamnat tot-d'a-una. (Aplause). Vă voi cita însă un fapt caracteristic, alegerea unor membri din opozițiune, colegii ai D-lor Palladi și Nicolae Ionescu, în care participase din birou un impiegat sala-

riat de Stat, fără ca atunci D-lor să fi propus anchete ca astăzi. (Aplause).

D. N. Ionescu; Unde și când? Dacă a fost neregulă, de ce ați făcut?

D. Teodorescu G. Dem: Fiți buni de nu vă supărați vă voi spune îndată unde și voi arăta motivele pentru cari n'am luat cuvântul. Faptul s'a întâmplat la Ploiești, cu ocaziunea alegerilor din colegiul al treilea, unde s'au ales D-nii Radu Pătărlăgeanu și C. C. Dobrescu. Ei bine, pe lângă ingerințele exercitate, pe lângă bătăile și turburările făcute, protestele constatău că din birou făcuse parte un învățator rural, plătit de Stat și comună, adică o persoană căreia legea i interzice formal să participe dintr'un birou electoral. Notați că învățatorul—care la Ploiești a fost scrutator ori secretar atât la prima votare, cât și la balotagiū—era nu un mandatar ales, nu un membru onorific și fără plată, ca acel D. Ilescu din Huși, ci un funcționar plătit, permanent, numit fără concurs, fără altă formalitate de cât simpla voință a revisorului scolar, care l'numise, prin urmare, agent direct al guvernului, dependente cu totul de administrațiune. Aveți, D-lor Palladi și N. Ionescu, aveți cea mai frumoasă ocaziune ca atunci să ridicați vocea, să protestați, să cereți puritatea alegerilor, să propuneți o anchetă parlamentară, mai cu sémă că (dupe D-vostre) învățatorul, ca funcționar plătit de Stat, putea influența pe consăteni și pe cei-alți învățatori, colegii cu densusul. Când dar acel funcționar participase în birou la întâia și la a doua votare, când condusese întreaga operațiune electorală, ași înțelege ca alții să combată alegerea colegiului I de Huși, iar nu cei ce au făcut atunci, când a fost vorba despre colegiul III de Ploiești, unde se aleaseră deputați din opozițiune.

Dar, D. Nicolae Ionescu, întreabă: De ce noi din secțiune, sau cel puțin eu nu am luat cuvântul spre a combate alegerea D-lor R. Pătărlăgeanu și C. C. Dobrescu? Motivele au fost: I, Fiind-că protestul sosisse târziu, dupe verificarea titlurilor de către secțiune, cum e și protestul de astăzi; II, Fiind-că n'am admis că un învățator rural, de și plătit de Stat, putea ca secretar, ori scrutator, să exercite atâta influență, în cât să schimbe voința alegătorilor. Iată interpelarea dreaptă, liberală și legală ce am dat; iată norma adoptată de întreaga Cameră. Cum voiți dar, ca ați să ne schimbăm, ca ați să urmăm altă procedură, numai fiind-că nu ar mai fi în joc deputați din opozițiune, ci alesul de la Huși, ale cărui opinii politice eu unul nici că le cunosc.

Precum dar am validat alegerea colegiului III din Ploiești, cu totă protestarea a 300 alegători, cu totă participarea unui funcționar salariat de Stat și comună; precum atunci nu s'a ridicat în contră-nici cei din majoritate, nici cei din minoritate; cred că e logic și învederat că tot ast-fel urmăm să validăm și această ale-

gere, mai cu sémă când protestatorul e un singur alegător, fost candidat; când alesul din Huși, a dobândit marea majoritate a colegiului I, compus din bărbați culti și cu avere; când în fine persoana care a participat din birou nu e un funcționar plătit, ci un simplu membru supliment în comitetul permanent, adică fără nici o diurnă, necum cu lefă.

În această situațiune atât de clară, chiar discuțiunea mi se pare oțioasă. Ceva mai mult: Pe cât timp comisiunea a validat alegerea în unanimitate, pe cât timp nu se produce nici o contestare, pe cât timp nu ați prezentat încă nici chiar o propunere subscrisă de 5 deputați, pentru facerea anchetei, continuarea desbaterilor echivală cu o pierdere de timp din partea Camerei, cu o certă provenită din animosități personale.

D. M. Tzoni e un ales al administrațiunii, un guvernamental.

D. Teodorescu G. Dem: V'am declarat că nu l'cunosc. Dar am luat cuvântul la acesta m'a decis simțimentul imparțialității, iar nu dorința de a apăra un deputat guvernamental. D-vostre știți că eu n'am nevoie nici să apăr, nici să fiu guvernamental. N'am suit scările miniștrilor, ba încă pe unii nici nu-i cunosc personal. Și apoi aci nu trebuie să ne conducem de asemenea idei. Să judecăm lucrul dupe cum e și dupe cum rezultă din acte. (Aplause). Între acest cas și alegerea colegiului III de Roman, e foarte mare deosebire. Dacă pentru densus s'a admis numirea unei anchete parlamentare, care să cerceteze ingerințe și acte de corupțiune, aci marca acuzațiune ce se aduce alegerii e de o micime imperceptibilă: Participarea în birou a unui consilier județean, desemnat a suplini în cas de vacanță pe veri-un membru din comitetul permanent.

Vă mărturisesc că am comite un act fără precedent și de o vedită parțialitate, dacă am primi propunerea de anchetă, adică dacă în mod indirect am eluda voința alegătorilor, operațiunea electorală și votul unanim al comisiunii verificătoare.

Voci: Inchiderea discuțiunii.

D. N. Voinov: D-lor, am luat cuvântul în contra închiderii discuțiunii. Nu mai departe de cât ieri am numit o anchetă, care să constate ingerințele făcute, cu ocaziunea alegerii coleg. III de Roman, în persoana D-lui Veniamin. Nu înțeleg pentru ce astăzi s'ar refusa ancheta când avem o contestațiune din partea unui alegător care ne semnaleză, între alte ingerințe, și prezența în sala alegerii și în biroul de alegere a unui funcționar administrativ.

Eu n'am să discut motivele acestei contestațiunii, căci nu pot vorbi în fond, ci trebuie să mă mențin asupra închiderii discuțiunii. Totuși voi dice că atunci când vedem în colegiul I de Huși ivindu-se un candidat de care habar n'au Hușenii, dați mi voie să nu mă induc că a fost influențată alegerea.

De aceea mă mărginesc a vă dice că nu

este bine să se lase a plana bănuelii asupra acestei Camere, că ea are două măsuri, și două cumpene, adică atunci când ne vine un amic politic să 'l proclamăm îndată, iar când vine altul care nu are aceleași opinii ca noi să 'l punem la carantină. Voiți D-văstre ca această Cameră să aibă prestigiul de care trebuie să se bucure în fața țerei? Atunci bine-voiți a trimite și astăzi o anchetă, cum ați trimis la colegiul al treilea de Roman. Motivele ce s'au invocat pentru trimiterea unei anchete la Roman, eu am convingerea că sunt mult mai pe jos de cât motivele ce se invocă de astă dată.

Să nu se spună, D-lor, că n'a protestat de cât un singur alegător; căci, de și este numai unul singur, totuși el aduce o sumă de motive cari militează, dacă nu toate, cel puțin unul din ele în favoarea anchetei.

Dacă veți ține seamă că acest ales e o persoană de care nici habar nu avea alegătorii că trăiesce în țera românească și când veți mai afla că candidații cari 'i au fost opuși erau oameni din localitate și cunoscuți ca oameni politici, nu veți mai putea dice că această alegere nu inspiră nici o bănuială și că merită aprobarea Parlamentului.

În țeleg ca oamenii cunoscuți, cari au jucat un rol politic, să se aleagă ori și unde, nu înțeleg însă ca cineva care nu e cunoscut nici de vecinii săi, să 'și pună candidatura în ori-ce județ 'i ar plăcea și pe dată să fie ales. Ancheta va constata dacă prefectul sau guvernul a patronat această candidatură, deși eu unul de pe acum am convingerea că acest candidat n'ar fi avut nici două voturi în acea localitate dacă nu ar fi avut o puternică ingerință în sprijinul său. Eu am trăit în Huși și dacă eu nu cunosc pe această persoană ca un om politic, cum voiți D-văstre, să fi putut D. Buicliu reuși fără influență administrativă sau ordin ministerial, ce s'ar fi dat în favoarea D-sale?

Noi toți aci suntem ca nisce jurați și D-văstră, D-le Teodorescu, trebuie să fiți tot ast-fel și să nu vă ocupați de nisce meschine îndepliniri de formalități sub cari se pot ascunde închitățile cele mai mari. Eu vă rog să lăsați discuțiunea deschisă, pentru ca să vă putem demonstra că nici o dată un om ca D. Buicliu, un renumit avocat, dacă voiți, însă nimic mai mult de cât atât, care n'a putut să se aleagă în Iași, unde avea cunoscuții săi, ar fi putut să triumfe să se aleagă pe drept la Huși în acest colț al țerei în care, dupe cum am spus, nu era de loc cunoscut cu bună dreptate la Huși, ca și cum calitățile sale de om politic ar fi avut atâta autoritate în cât să facă să cadă dinaintea sa D. M. Gr. Sturdza, om politic, precum și pe Kogălniceanu ténérul, care, dacă nu are încă merite politice, cel puțin se chiamă Kogălniceanu și e cunoscut în localitate.

De aceea dic că nu e nevoie să ne strin-

gem numai rândurile, nu e vorba de grupări și simpatii, căci din punctul de vedere al simpatiilor personale eu ar trebui să nu iaș cuvântul, dar nu pot să fac asta când e vorba de o cestiune care comportă o discuțiune cât de largă și dacă voiți ca alegerea să se cheme liberă ne permițând să se molesteze conștiința alegătorilor silindu'i să voteze pentru acela despre care nici habar nu au dacă trăiesce în lume, atunci votați ancheta ce s'a cerut. (Aplause).

D. vice-președinte, V. Pogor: D. Rădulescu are cuvântul pentru închiderea discuțiunii.

D. I. Rădulescu: Să 'mi permiteți, D-lor, să nu urmez, în felul de a discuta, când e vorba de închiderea sau continuarea unei discuțiunii, pe D. Voinov, care, fără îndoială, are multă experiență parlamentară și cunoște destul de bine regulamentul nostru, ca să nu am eu nevoie a 'l aduce aminte. Eu mă voiu mărgini numai la ceea ce e în discuțiune, adică, dacă e bine sau nu e bine să închidem discuțiunea. D. Voinov dice că e bine să nu o închidem. Eu vă rog să închideți această discuțiune....

D. N. Voinov: Și să validați alegerea?

D. I. Rădulescu: Și să validăm alegerea, D-le Voinov.

D-lor, cu ocaziunea discuțiunii acestei alegeri s'a dis că mai multe neregularități s'au ivit și că cea principală, cea mai importantă, este participarea unui supleant din comitetul permanent în biurul electoral, fapt grav care trebuie să atragă dupe sine invalidarea alesului.

Când este vorba, D-lor, să ridicăm vocea așa de sus pentru respectul legalității, caută mai întâiu să ne dăm seamă de ceea ce dice legea. Dacă D-văstre cari ați constatat alegerea ați fi citit art. 83 din legea electorală, ați fi vădut că participarea supleantului în biurul electoral nu constituie o abatere de la lege și nu atrage dupe sine nici un fel de bănuială. Art 83 din legea electorală dice:

„Toți cei retribuți de Stat, județ și comună nu pot fi nici secretari nici scrutatori“.

Prin urmare, supleantul unui membru în comitetul permanent nefiind retribuit până când nu devine membru prin absența unui membru titular, în temeiul legalității, și pentru că discuțiunea se face alături cu legea, vă rog să o închideți.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce..

— Se pune la vot propunerea de anchetă, și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	118
Majoritate absolută.	60
Bile albe	44
Bile negre	74

D. vice-președinte, V. Pogor: Adunarea a respins propunerea de anchetă.

Acum vom pune la vot concluziunea comisiunii pentru validarea alegerii.

— Adunarea procede la vot și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	108
Majoritate de două treimi.	72
Bile albe	71
Bile negre	37

D. vice-președinte, V. Pogor: Prin urmare proclam pe D. Gr. Buicliu deputat al colegiului I de Fălciu.

D. ministru de externe, P. P. Carp: D-lor deputați, la ordinea zilei e un credit care 'mi e absolut trebuitor pentru cheltueli neapărate ministerului de externe, cum sunt depeșele telegrafice, etc.; vă rog să bine-voiți, de și raportul nu e tipărit, să 'l luați de urgență în discuțiune.

— Se pune la vot cererea D-lui ministru de externe și se primesce.

— **D. D. A. Laurian,** raportorul comisiunii financiare, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

Ministrul afacerilor străine cere onor. Camere un credit suplimentar de 40.000 lei pentru cheltueli diplomatice.

Prin bugetul curent s'a alocat pentru acest scop suma de 140.000 lei. Această sumă n'a fost de ajuns. Sunt însă plăți de făcut și se mai pot ivi trebuințe până la sfârșitul anului bugetar.

Dacă vom compara cheltueile de est-timp cu cele din anul trecut, vom constata o mare deosebire în direcția economiilor sub administrația actuală.

Ast-fel, D-lor deputați, în anul trecut ministerul afacerilor străine a avut:

Un credit bugetar de lei	141.540
Un credit suplimentar lei	150.000
Un alt credit suplimentar	14.475
in total	306.015

Acum ministerul afacerilor străine pe lângă creditul bugetar le lei . . . . .

Maî cere un credit suplimentar de lei . . . . .

40.000	
In total	180.000

Având în vedere această impregiurare, precum și trebuințele simțite de acest departament, comisiunea financiară a primit alăturatul proiect de lege și m'a autorizat a 'l supune deciziunii D-văstre.

Raportor, *D. Aug. Laurian.*

PROIECT DE LEGE

Art. I. Se deschide ministerului afacerilor străine un credit suplimentar de lei 40.000 la cap. III, art. 12 al bugetului aceluî minister pe anul 1888—1889 pentru cheltueli diplomatice.

Art. II. Acest credit se va regula prin compturi asupra exercițiului 1888—1889, și se va acoperi din fodul destinat pentru deschideri de credite suplimentare și extraordinare pe sêma acestui exercițiu.

—Dupe adoptarea luării în considerare

și a articolelor în parte, se pune la vot proiectul de lege în total:

Votanți	90
Maioritate regulamentară.	46
Bile albe	75
Bile negre	15

D. vice-președinte: Adunarea a adoptat proiectul de lege. .

D-lor, înainte de a intra în ordinea zilei și față cu nenorocirea care a lovit casa de Austria, cred că este de cuviință ca președintele D-vostre să facă o depeșă de condoleanță președinților Camerilor din Viena și din Pesta.

D. M. Kogălniceanu: D-lor, nici un om politic, nici un om care se interesează de evenimentele zilei, nu poate de cât să ia o parte forte mare la durerea care astăzi lovește pe mărinosul, generosul și înțeleptul împărat și rege Franz Iosef I.

Prin urmare, propunerea făcută de onorabilul vice-președinte Pogor cred că va găsi în mijlocul nostru o aprobare unanimă....

Voc: Da, da.

D. M. Kogălniceanu: Însă nu putem noi, chiar dupe exemplele celor-alte țări, să trimitem condoleanțele noastre către Corpurile legiuitoare din Austro-Ungaria. Noi nu putem face alt de cât să arătăm părerea noastră de rău, mare și întrégă, și guvernul luând act de expresiunea durerii noastre, guvernul, și în deosebi D. ministru al afacerilor străine, să comunice guvernului central, să comunice Excelenței sale ministrului treburilor din afară din Viena, simpatia și durerea ce astăzi Camera României resimte pentru marea și dureroasă pagubă cercată de glorioasă casă de Habsburg și de toate popoarele imperiului Austriei. Dar noi nu avem nimio nici cu Camera din Viena nici cu Camera din Pesta. (Aplause).

— Se pune la vot propunerea D-lui Kogălniceanu și se admite.

D. I. Nădejde: Am cerut cuvântul, D-le președinte, ca să anunț o interpelare în privința fulburărilor și scandalurilor făcute de poliția din Bacău.

D. vice-președinte, V. Pogor: Acum suspendăm ședința pentru cinci minute și îndată dupe redeschidere veți avea cuvântul.

D. I. Nădejde: De ce nu acum fiindcă am să termin îndată?

— Ședința se suspendă pentru cinci minute.

— La redeschiderea ședinței, D. vice-președinte, V. Pogor, ocupă fotoliul președinției.

D. I. Nădejde: Am onoare a adresa următoarea interpelare D-lui ministru de interne și D-lui ministru de justiție.

Interpelez pe D. ministru de interne și de justiție în privința calcărilor de lege ce și-a permis poliția, parchetul și prefectul de Bacău, arestând și bătând pe țărani ce veneau la Teodor A. D., pentru a se sfătui în privința mijloacelor legale de a căpeta pământ și a scăpa de abuzurile

și apăsările dâlnice făptuite de slujbași și proprietari.

Au ori ba D-nii miniștrii gând să dea ordine să se restabilască în Bacău starea legală și să înceteze abuzurile cari opresc pe cetățenii români a se bucura de drepturile ce le dau legile?

D. C. Dobrescu: Am cerut D-lui ministru de culte și instrucțiune publică mai multe dosare cari mi sunt necesare pentru o interpelare, și nu s'au trimis toate.

Vă rog, D-le președinte, a interveni pentru a mi-se pune la dispozițiune toate acele acte, precum și un tablou de toate denumirile făcute în învățământul primar, data concursului și data numirii de actualul D. ministru, și avisul consiliului permanent în această privire.

D. M. Pacu: Depun o petițiune din partea a 200 de funcționari telegrafopostali. În privința acesta adresasem o interpelare onor. ministru de interne, dar D-să mi-a spus că vine cu un proiect de lege pentru îmbunătățirea sorței acestor funcționari.

D. R. Stanian: Am anunțat încă dinaintea sârbătorilor o interpelare relativă la școala comercială din Ploiești, și dupe regulament aveam dreptul să o dezvolt peste trei zile. Ei bine, a trecut atât timp și nu o mai ved la ordinea zilei.

D. vice-președinte, V. Pogor: Se va pune la ordinea zilei dupe rând. Acum, D-lor, procedăm la alegerea președinției Adunării.

— Adunarea procede la vot, și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	130
Bile albe	42
Voturi exprimate	88
Maioritate regulamentară	46

Au întrunit:

D. Constantin Grădișteanu 82 voturi.

D. Nucșoreanu 4.

D. Voinov 1.

D. Nădejde 1.

D. vice-președinte, V. Pogor: Prin urmare proclam pe Domnu Constantin Grădișteanu președinte al Camerei.

D. C. Grădișteanu: D-lor deputați, vin a vă mulțumi din inimă pentru marea onoare ce mi ați făcut alegându-mă președinte al Camerei.

Din partea mea vă făgăduiesc că voi fi imparțial în conducerea desbaterilor, voi fi drept pentru ori-care membru al Adunării, aparțină ori căruia partid.

Ca membru al partidului liberal-conservator voi căuta a face să fie cât mai strâns unit acest partid, spre a conduce la bun rezultat marea cestiune a crizei economice prin care trecem.

Sper că nu numai partidul liberal-conservator, ci toate cele-alte fracțiuni aparținând altor partide ne vor da concursul lor, căci este de interesul comun să eșim o-dată din impasul în care ne aflăm.

Nu mai fiind cetățenii uniți se va putea întemeia pentru tot-d'a-una naționalitatea română. (Aplause).

Vă mulțumesc, D-lor deputați, încă odată. (Aplause).

D. vice-președinte, V. Pogor: Acum trecem a lucra în secțiuni.

— Ședința se ridică la 4 ore, anunțându-se cea următoare pe a doua și 20 Ianuarie.

Ședința de la 20 Ianuarie 1889

Președinția D-lui președinte *Constantin Grădișteanu*, asistat de D-nii secretari U. Boldescu și D. G. Dem. Teodorescu.

— Ședința se deschide la ora 1 dupe amiazi.

— Prezenți 138 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 43 și anume:

In congediu:

D. M. Adamescu, T. Anastasiu, G. Gr. Cantacuzino, C. Danaric, G. Emandi, D. Ghica-Comăneșteanu, C. Kogălniceanu, M. Marascu, I. Negulici.

Fără arătare de motive:

D-nii C. Andrieș, I. Balanolu, P. Brătășanu, I. Cincu, M. Climescu, C. Datculescu, G. Drăghici, A. Enacovici, I. Fétu, N. Gavrilescu, A. Goilav, P. Ionescu, I. Lahovari, C. Lecca, G. Liveșeanu, A. Mavrodineanu, Gr. Păuceșcu, St. Pleșa, V. Poenaru, C. Raileanu, C. Ressu, G. Robescu, D. Sturdza, Chr. Sulioti, I. Șomănescu, C. Vrabie, I. C. Brătianu, Gr. Buicliu, D. Burcă, N. Nicorescu, C. Teleman, I. Epureanu, N. Blaramberg, I. Demetriad.

— Se da citire sumarului ședinței precedente.

D. V. Mortzun: D-le președinte, aș dori să mi se spună dacă adresa de condoleanță trimisă Împăratului Austriei s'a trecut în procesul-verbal ca votată cu unanimitate sau numai cu majoritate.

D. secretar, Ulise Boldescu: În procesul-verbal nu se prevede nici unanimitate nici majoritate: se ține numai că propunerea D-lui Kogălniceanu s'a primit.

D. V. Mortzun: Atunci nu mai am nimic de zis.

— Se pune la vot sumarul, și se aprobă.

— Se trimite la comisiunea de petițiuni: petițiunea D-lui locot.-colonel D. Papazoglu, a D-nei Maria Voly, 11 petițiuni din partea membrilor corpului didactic din Văleni, Huși, Bacău, Vaslui, Hârlău, Botoșani, Craiova, Odobesci, Brăila, Târgu-Jiu, Curtea-de-Argheș, trei petițiuni ale mai multor locuitori din comunele Măgurelele-Dumitrana, Popesci-Conduratu, Meri-Petchi, Grecii Grădiștea, Ștubeliu-Orăscii, județul Ilfov; două petițiuni ale mai multor locuitori din comuna Epuresci, județul Vlașca; 10 petițiuni ale mai multor locuitori din comunele Săucescii, Valea-Mare, Letea, Călugăra-Mare, Luitzi-Călugăra, Valea Sécă, Mărginenii-Munteni, Cleja, Faraoni, Bacău Fântănelele, Ruși, Tescani, Osebiții-Mărginenii, din județul Bacău; a mai multor locui-

tori din cătunul Almazu, județul Dolj; a multor locuitori din târgușorul Măicănesci, județul Râmnicu-Sărat și a mai multor comercianți din Turnu-Severin.

— Se trimite la comisiunea comunală: petițiunea mai multor locuitori din satul Sârbi, județul Dorohoiu.

— Se trimite la comisiunea de indigenat: petițiunile D-lor Mateiș Cociu, Ion Roșca, Litman Pascal, G. Tatomir și N. Polișoreanu.

— Se trimite la comisiunea bugetară: petițiunea episcopilor bisericeii din satul Băra, județul Roman.

D. președinte, C. Grădișteanu: Acum D-lor, conform deciziunii Adunării trecem a lucra în secțiuni.

— Ședința se ridică, și cea viitoare se anunță pe a doua zi 21 Ianuarie.

Ședința de la 21 Ianuarie 1889

Președinția D-lui președinte *C. Grădișteanu*.

— Ședința se deschide la ora 1 după amiazi.

— Prezenți 143 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 38 și anume:

Bolnavi:

D. N. Nanoescu.

In concediu:

D-nii M. Adamescu, T. Anastasiu, G. Cantacuzino, C. Danaric, G. Emandi, D. Ghica-Comăneșteanu, C. Kogălniceanu, M. Marascu, I. Negulici.

Fără arătare de motive:

D-nii C. Andrieș, I. Cincu, M. Climescu, C. Datculescu, A. Enacovici, N. Gavrilescu, A. Goilav, T. Ionescu, I. Lahovari, G. Livezeanu, A. Mavrodineanu, I. Miculescu, G. Palladi, Gr. Păucescu, St. Pleșea, C. Răileanu, C. Receanu, I. Noveanu-Săndulescu, D. Sturdza, S. Șomanescu, C. Vericeanu, I. C. Brătianu, Gr. Bucliu, D. Burcă, N. Nicorescu, C. Telesman, I. M. K. Iepureanu, I. Grădișteanu.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se acordă concediu D-lui N. Nanoescu.

— Se trimite la comisiunea de petițiuni: petițiunea D-lui D. Chiriac, a D-nei Dina Grigore, a mai multor locuitori din comuna Mărunței, județul Olt, a mai multor locuitori din comuna Pluta și Gura Motrului, județul Mehedinți, a mai multor locuitori din comuna Valea-Arinilor, județul Bacău, a mai multor locuitori din comuna Plusca, județul Dolj, șapte petițiuni din partea mai multor membri ai corpului didactic și patru petițiuni a mai multor locuitori din comunele Chirnogii, Cucușii-Plătărești și Bolintinu-Mare, județul Ilfov.

— Se trimite la comisiunea de indigenat petițiunea D-lui Adolf Satmari.

— Se depune 21 de rapoarte ale comisiunii de indigenat relative la naturalizațiunea D-lor V. Silvian, H. Costiner, L. Costiner, A. Popovici, A. A. Popovici, P. Donian, E. Birmănescu, D. I. Popp, C. Conya, D. C. Robert, I. Gologan, C. A. Pascatopolu, I. Igel, I. Corneanu, Jules Marie, A. Bossel, Fr. Șippt, C. G. Arhondi, G. Coman, Fr. M. Ziegler, I. Lazăr, A. Crucianu, S. Iosef.

D. M. Kogălniceanu: Cer cuvântul.

D. președinte, C. Grădișteanu: Ne fiind nici un D. ministru prezinte, nu putem procedea la nici o lucrare. Pe dată ce va veni vre-unul din D-nii miniștri, atunci veți avea cuvântul.

D. N. Blaramberg: D-le președinte, sunt trei interpelări anunțate de mine încă de acum trei zile, și cu toate acestea nu le ved puse la ordinea zilei.

D. președinte, C. Grădișteanu: Sunt mai multe interpelări anunțate, cu mult mai înainte de cât ale D-văstre. De aceea, să mi dați voce să mă înțeleg cu D-nii deputați și cu guvernul pentru ca să le trecem la ordinea zilei.

D. N. Blaramberg: D-văstră, D-le președinte, sunteți acolo pentru ca să apărați drepturile deputaților, și de aceea cred că veți stărua ca, cu o oră mai înainte, să se înscrie la ordinea zilei interpelările mele; căci aci e vorba de un drept personal, care nu este subordonat voinței altora, nici supus unei autorizațiuni prealabile. El dar nu poate fi confiscat nici direct, nici indirect.

D. președinte, C. Grădișteanu: D. N. Ionescu are cuvântul.

D. N. Ionescu: D-lor, scim toți că ordinea zilei nu se poate schimba fără o prealabilă înțelegere cu guvernul. Dar tocmai pentru aceea, rog pe D. președinte să ia în considerațiune că cele mai multe din secțiuni au terminat lucrările cele mari, precum proiectul de lege pentru improprietărea sătenilor cari cer pământ, în cât a mai rămas un număr mic de secțiuni cari încă nu au cercetat acest proiect și nu au numit delegați; și pentru că numărul deputaților cari compun acele secțiuni este mult mai mic de cât acela al secțiunilor cari au terminat lucrările, prin urmare acele secțiuni se pot întruni și lucra, pe când noi cei-alți am putea foarte bine să lucrăm aci în Cameră.

Dar mi se dice că nu este nici un ministru prezinte. Atât mai rău, pentru că miniștrii ar trebui să vină la începutul ședințelor noastre pentru ca să putem lucra; noi avem tot dreptul de a cere prezența D-lor miniștri... (Sgomot).

De aceea rog pe D. președinte să binevoiască a invita acele secțiuni cari nu și-au terminat lucrările să se întrunească în secțiuni și să lucreze, iar noi cari facem parte din acele secțiuni cari au terminat lucrările și cari au numit pe delegați să

ne ocupăm aci cu cestiunile cari trebuie a fi la ordinea zilei a ședinței de astăzi.

Astăzi este ziua fixată pentru cercetarea petițiunilor, pensiunilor și indigenatelor. Sunt petițiuni din partea țeranilor asupra cărora trebuie să luăm o rezoluțiune.

Iată pentru ce vă dic, D-le președinte, că ați face foarte bine ca să luați în considerațiune reclamațiunea noastră, pentru ca să ținem măcar o parte de ședință publică asta-zi.

Acosta este respectuosa invitare ce o fac imparțialului nostru președinte.

D. președinte, C. Grădișteanu: D-lor deputați, dați mi voiă să vă spun că ordinea de zi de astăzi este legea regulată, și ea nu se poate schimba de cât cu consimțământul guvernului.

Cât pentru indigenate și petițiuni nu avem nici un raport depus la birou.

D. I. Fetu: Sunt peste 100 de indigenate.

D. președinte, C. Grădișteanu: Aveți dreptate pentru indigenate; Dar petițiuni n'avem. Ori cum însă eu trebuie să întreb pe D-nii miniștri dacă consimt la schimbarea ordinea zilei.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Lahovari: Cer mai întâiu scuzele mele că n'am putut fi aci de la începutul ședinței. Consiliul de miniștri a stat până adineori întrunit, în cât abia am putut sosi acum și de aceea nu sunt în curentul propunerilor ce s'au făcut.

O Voce: S'a cerut schimbarea ordinea zilei. (Sgomot).

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Lahovari: Eu aș propune că să trecem mai întâiu în secțiuni și apoi să revenim în ședință publică pe la 3 ore.

D. I. Isvoranu: D-lor, s'a cerut să ne ocupăm în ședință publică de lucrările ce sunt astăzi la ordinea zilei, subcuvântul că secțiunile au terminat marea lucrare care ne interesează pe toți în cea ce privește pe țeranii pentru vândarea bunurilor Statului în loturi.

Mai sunt însă, D-lor, deosebit de această cestiune și alte lucrări cari ne interesează tot atât, cum de exemplu legea tocmelelor agrigole, care trebuie să aibă sollicitudinea D-văstre; și dacă în această privință aș face apel la cine-va, de sigur că nu m'aș adresa la majoritate, ci tocmai la acei membri din minoritate, cari au ridicat mai des această cestiune, pentru ca să i dăm cât mai curând o soluțiune fiind-că și acesta nu e mai puțin urgentă, în cea-ce privește regularea sôrței țera, nului, de cât legea vândării moșiilor Statului în loturi. Prin această nouă lege a tocmelelor agricole vom ridica din spinarea țeranilor multe din greutățile și asupririle pe cari mai ales membrii din minoritate vin a ni le arăta aci pe tota ziua, și tocmai de acea fac apel la domniele lor și i rog să trecem în secțiuni că se terminăm și această cestiune; pentru că nici o alta nu poate avea o impor-

tanță mai mare. Cu un minut mai înainte dar se căutam a o rezolva, ca pentru orice eventualitate să avem cu ce ne prezenta înaintea acelor cari ne au trimis aci.

D. N. Ionescu: Mirarea mea este mare când ved pe un membru al majorității în divergență cu guvernul. D-nu ministru al lucrărilor publice ne-a lăsat dulcea speranță că vom putea avea o parte de ședință publică astăzi, și onor. D-nu vicepreședinte vine și ne spune că am face bine să trecem în secțiunii pentru a discuta și alte legi cari mai sunt acolo.

Dupe ce noi discutăm cu guvernul și obținem o concesiune ca să ținem astăzi o parte de ședință publică, a vedea că vine și în urma unui membru al majorității să combată opiniunile guvernului, acesta este foarte anormal. D. ministru a dis să trecem în secțiunii până la trei ore, ca să termine lucrările și secțiunile cari au rămas în apoi asupra legii vindelei bunurilor Statului; și apoi să venim în ședință publică, și eu nu pot da altă interpretare asupra acestei opiniuni a D-lui ministru de cât ca D-sa a recunoscut că astăzi fiind ziua petițiilor, trebuie să dăm o atențiune măcar cât de mică și petițiilor.

Ce dice onor. reprezentant de Mehe, dinți, simpaticul nostru vicepreședinte-căruia negresit, D-le președinte, D-văstră aveți să-i încredințați, vedând infirmitatea D-văstră, de multe ori sceptorul președințial? D-sa dice: sunt și alte legi afară de legea care s'a terminat în cele mai multe secțiuni. Nimeni nu contestă aceasta, dar să nu scăpăm din vedere că numai o.đi pe săptămână este destinată de regulament pentru petițiuni, și cele mai multe petițiuni vin din partea țeranilor, cari nu să ocupă de tocmele agricole atât de mult ca de vânzarea pământurilor. Ei bine, secțiunile în mare parte terminând această lucrare, ar avea destul timp celelalte secțiuni cari nu s'au pronunțat încă, ca de acum până la trei ore să se pronunțe. Vedeți, eu din partea mea fac concesiune opiniunii D-lui ministru, care dice să trecem în secțiunii până la trei ore și apoi să ne întorcem în ședință publică.

De aceea, D-le președinte vă rog să consultați Adunarea asupra opiniunea D-lui ministru. Și fac apel la D-nu vicepreședinte fiul meu sufletesc, să mă asculte și pe mine măcar în această cestiune, și să cadă de acord și D-sa, ca membru al majorității, cu D-nu ministru al lucrărilor publice.

D. I. Isvoranu: Fiți încredințați, D-lor, că n'am să mă opun cătuși de puțin D-lui Ionescu, mai cu seamă când face apel sufletesc de care sunt obicinuit în tot-d'auna să țin seamă; dar să-mi dați voie a explica un cuvânt dis de D-sa, pentru ca să nu să credă că este veri o divergență între mine și guvern. Eu n'am combătut ideia de a ne reintorci în ședință publică la 3 sau la 4 ore; însă D-lor

vă rog să nu uitați o vorbă care va rămâne în Parlament și care a fost pronunțată de banca ministerială, când unul din D-nii ministrii a dis: noi suntem al majorității, nu majoritatea a noastră. D-nu Ionescu era în curentul istoriei antice; această este istoria modernă, și trebuie să fie socoteli de ea. (Aplause, ilaritate).

D. ministru al lucrărilor publice, A. Marghiloman, comunică Adunării mesagiul și proiectul de lege pentru anularea unui credit de 200,000 lei din alocațiunea datoriei publice de la cap. II, art. 16 și afectarea ei la paragraful pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare.

D-lor, anularea acestui credit se impune de urgență, pentru că prin el se poate alimenta creditul de 200.000 lei pentru expozițiunea de la Paris. Vă rog dar să admiteți urgența.

— Se pune la vot urgența și se primește.

D. M. Kogălniceanu: D-lor, este o provincie care este singurul lucru ce am căpătat dupe resbelul ruso-turc; această provincie este Dobrogea, dar și guvernul și Parlamentul pare că au uitat că acea provincie face parte din țera noastră. De mai multe ori, de la formarea acestui ministru la Martie, am avut onoare să întreb pe D-nii ministri și în particular și în ședință publică, ce au de gând să facă cu acea provincie, care cade cu totul sub greutatea abuzurilor, care nu este administrată de cât din punctul de vedere fiscal. Atât D. prim-ministru, cât și D. ministru al lucrărilor publice, care mai cu seamă va fi bine-făcătorul acestei provincii în cestiunea comunicațiilor, ne-a dat promisiuni bune. Mai am vorbit și cu D. ministru al domeniilor, care acolo este marele senior, căci este cel d'ânteiu proprietar și care, cu sistemul administrației de acolo, a ajuns să fie singurul proprietar.

Dupe dece luni de așteptare, permiteți-mi și mie ca unul din cei mari proprietari de acolo, să fac ministerului următoarea interpelare:

Ce are ministerul de gând să facă cu acea provincie?

Cunósce ministerul abuzurile cari sunt în administrațiunea acelei provincii? Și declar că nu fac o cestiune de opozițiune, ci numai chiem luarea aminte a guvernului asupra stărei Dobrogei.

Cunósce ministerul jaful organizat de notari și de perceptori? Cunósce că proprietatea fonciară este cu totul deprețiată? Căci atunci când noi am luat Dobrogea, care era abia eșită după resbel și, prin urmare, era ruinată cu totul acea provincie și dreptul de proprietate încă neregulat în mod cert, și cu toate astea se plătea până la dece lire otomane ectarul și astăzi se cumpără cu un napoleon și mai jos proprietate absolută!

Eu cred că atențiunea D-lui ministru de interne în ultimii timp a fost chemată chiar prin raporturile oficiale ale prefec-

ților și administratorilor și de aceea l rog și pe unul și pe altul, să bine-voiască a hotărî o și când avem să discutăm această cestiune care interesează țera.

O fac acesta cu atât mai mult, că astăzi am aflat că au venit și două deputațiuni din Dobrogea cu plângeri și cu cereri; prin urmare, D. ministru ascultându-i și pe dânsii, va fi în stare să ne răspundă, având în vedere pe lângă aceste plângeri și raporturile prefecților și administratorilor, și atunci va putea să mă lămurească și pe mine când i voi arăta cum se petrec lucrurile acolo.

De patru ani s'au făcut ore-cari cereri din partea populațiunei otomane care nu a dorit și nu dorește nimic mai bine de cât să fie cu totul devotată României și să rămâie aci, și creșd că nimeni nu se ocupă de aceste cereri ale lor au început să emigreze.

Rog pe D. prim-ministru a mă asculta; căci eu foarte rare ori i fac interpelațiuni și de astă-dată am declarat de la început că nu voesc să fac greutăți guvernului, dar voesc să fiu ascultat când vii să împrespățez în memoria și a guvernului și a Camerei cestiunea Dobrogei, și voi să știu părerea D-lor.

D-lor, sunt dece ani de când noi am luat Dobrogea și legea ei organică dice că dupe dece ani are să se facă o lege pentru asimilarea acelei provincii cu patria-mumă; sunt dece ani de când s'au votat milioane pentru a se stabili o comunicațiune cu patria-mumă, și până astăzi nu s'a cumpărat nici o șaică pentru transportul unui om, și cu atât mai puțin a unei vite, în cât omenii cari trec Dunărea în Dobrogea trebuie să și facă testamentele, și proprietarii cari trec vitele trebuie să se expună la mari pierderi din cauza lipsei de batele.

Vă rog dar să bine-voiti a hotărî o și când să discutăm această cestiune. Vă acord o săptămână, două, sau trei pentru ca să studiați bine toate cestiunile pe cari eu numai le-am atins, și să putem pe urmă să discutăm în cunoștință de cauză.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: Sunt gata a lua înțelegere cu onor. D. Kogălniceanu pentru ziua în care D-sa voesc să desvolte interpelarea această....

D. M. Kogălniceanu: Sunt la dispozițiunea D-văstre ori când.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: Pe care l rog să bine-voiască a o adresa în scris biuroului. Atât pot spune chiar astăzi onorab. interpelator că sôrta Dobrogei face obiectul atențiunei guvernului de mult timp, și nu este vina noastră dacă n'am putut până în prezent, din cauza altor afaceri ale Statului și din cauza ocupațiilor ce ne dă Parlamentul, a aduce o atențiune mai deosebită acelor două județe de peste Dunăre, cari însă în principiu recunóschem că merită totă solicițiunea, atât a guvernului cât și a Corpurilor legiuitoare. Prin urmare,

nimeni nu va fi mai fericit decât mine când mi s'ar da ocaziune de a studia de aproape situațiunea acelei provincii și de a vedea cari sunt măsurile ce ar trebui luate spre îndreptarea neajunsurilor de cari ea suferă. Rog dar pe onor. D. Kogălniceanu să facă interpelarea D-sale în scris și mă voi înțelege cu D-sa asupra zilei când are să fie desvoltată.

D. președinte, C. Grădișteanu: D. Sturdza are cuvântul în chestiune de regulament.

D. Ernest Sturdza: D-lor deputați, sunt acum 10 zile de când am adresat o interpelare onor. guvern în privința propagandei socialiste care se face mai cu seamă în județul Bacău, și a uneltirilor culpabile ce agenții socialiști întrebunțază pentru rescularea populațiunii rurale. Acastă interpelare au s'a pus la ordinea zilei, de și dupe art. 76 din regulament, ori-care deputat are dreptul de a adresa interpelări guvernului, și guvernul este dator să răspundă până în 3 zile.

Mi aduc aminte, sunt acum câte-va zile, când la începutul acestei săptămâni, D. Kogălniceanu a făcut apel la Cameră să trecă în secțiunii și să lase la o parte interpelările, cari adesea-ori se fac dupe îndemnul guvernului, de către unii din deputații majorității; mi aduc aminte de aceste cuvinte și fac apel la D. Kogălniceanu să nu mă confunde cu deputații guvernamentali cari fac interpelări dupe îndemnul guvernului; numai guvernamental nu sunt, și dacă am făcut o interpelare, am făcut-o în mod serios și aștept de la răspunsul care se va da de pe banca ministerială să vedă dacă în urma interpelării mele guvernul voiesce să ia măsuri pentru reprimarea abuzurilor cari se comit fie de administrațiune, fie de agenții socialiști cari trec peste programele unei propagande permise de lege.

De aceea cred că este drept să fac apel pentru acăsta la D. președinte și la biuro, ca interpelarea mea să fie pusă la ordinea zilei, și rog pe D-nii miniștri și în special pe D. ministru al instrucțiunii publice și pe D. Președinte al consiliului, să bine-voiască a păzi regulamentul, la care trebuie să ne supunem cu toții, și a fixa ziua în care mi vor face onărea a mă lăsa să mă dezvolt interpelarea și a răspunde după regulament.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: Voiesc să răspund onor. interpelator că nu din cauza ministerului s'a ajurnat punerea la ordinea zilei și desbateră interpelării D-sale; voi tot-o-dată să relev un cuvânt pe care l-a zis D-sa și să spun că nu știu ce va fi fost altă dată, dar de astă dată pot să vă asigur că nu există conivență între interpelator și ministru și, prin urmare, nu are cuvânt a protesta onorabilul meu văr, D. Sturdza, că D-sa nu este dintre acei deputați guvernamentali cari sunt puși de ministru a face interpelări.

D. M. Kogălniceanu: Nu am zis acăsta.

D. președinte al consiliului Th. Rosetti: D-sa crede că i ași fi zis acăsta, și declară că nu voiesce să fie confundat cu acei interpelatori cari ar fi puși la cale de guvern să facă interpelări. Pot să asigur pe onor. meu văr, pe D. Sturdza, a căru mică guvernamentalitate, — permițându-mi acăsta expresiune — de altminteri mă bucură, că D-sa nu poate să fie confundat cu nisce asemenea deputați, pentru cuvântul foarte simplu că acăsta categorie de reprezentanți astăzi nu există; nici o-dată ministerul acesta nu a provocat interpelări, și nu avem interes de a le provoca; noi nu avem de cât un interes, și acest interes este al țerei, al nostru al tuturor, acela ca importante proiecte de legi cari sunt la ordinea zilei să fie discutate cu un moment mai degrabă.

Dacă ne am asociat deunăzi, cel puțin prin tăcere la cuvintele D-lui Kogălniceanu, care a făcut apel la Cameră să nu pierdă timpul cu interpelări inutile, sau de un minim interes, acăsta am făcut-o pentru că suntem convinși că este interesul tuturor ca să nu ne ocupăm numai cu chestiuni de detaliu, ci mai cu seamă cu chestiunile importante a căror soluțiune țera o așteaptă cu nerăbdare.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: Cu atât mai rău pentru aceia cari perd din vedere toate aceste, interese ale țerei, făcându-ne să perdem, și noi guvernul și D-văstre și țera, timpul în zadar.

De alt-fel, suntem tot-d'a-una gata să răspundem la ori-ce fel de interpelațiuni ni s'ar adresa.

Rog dar pe aceia cari nu sunt amicii noștri, și sunt din aceia și aci și în Senat, să bine-voiască a se înțelege între D-nelor, pentru că este imposibil ca unul și același ministru să fie în același timp și aci în Cameră și la Senat, pentru ca să potă răspunde la interpelările ce i sunt anunțate; prin urmare, vă rugăm, și sperăm că veți avea cel puțin atăta condescendență, să vă înțelegeți între D-văstre asupra împărțirii rolurilor, așa în cât, când un prieten ne atacă în Senat, un alt prieten să nu ne atace tot atunci și aci în Adunare, pentru că noi nu avem darul *ubiquității*.

D. M. Kogălniceanu: D-le ministru, noi opozițiunea din Cameră nu ne ocupăm de cât numai de lucrările cele mari, adică de proiectele de legi cari sunt de mare importanță. Scim că în secțiunii avem peste 20 de proiecte de legi, dar noi opozițiunea ținem, între toate acele proiecte, mai cu seamă la două, la proiectul de lege al tocnelilor agricole, și la acela pentru vânzarea pământului la săteni.

Am vădut făcându-se o mulțime de interpelări și nici o-dată nu mi-a trecut prin gând să zic că sunt deputați puși de guvern ca să facă asemenea interpelări. Am zis numai, că în numărul cel mare

de interpelări ce s'a anunțat, cele mai multe sunt pentru interes local și făcute de deputații din majoritate. Atât am zis; nu am zis de loc că deputații din majoritate nu au făcut interpelări, în independența lor, așa cum i povățuiesc cugetul.

Dar fiind-că sunt legi înfățișate de guvern pe cari le aprobăm și noi, am socotit că trebuie să lăsăm interpelările pe două, trei zile până vom examina veri-o lege de aceea în secțiunii, și pe timpul când se va studia de comitetul de delegați, noi să putem reintra în ședința publică.

Iată ce se întâmplă acum: că mai toate secțiunile și-au numit delegați, și cele cari n'au numit cred că i vor numi astăzi. Eu, ca președinte al secțiunii I, de și am ajuns la No. 50 al proiectelor de legi, ved că astăzi, mâine sau cel mult poimâine, vom termina lucrarea, și de aceea am anunțat o interpelare pentru viitor, dupe ce se vor vota acele legi.

Așa dar, nu a fost cătuși de puțin în intențiunea mea să contest sau să infirm dreptul de interpelare, dar am susținut ca măcar una din acele legi să vină în discuțiunea Camerei, și pe când comitetul delegaților și va face lucrarea, atunci să începem acele interpelări. Iată ce am susținut, și dovadă că ceea-ce am susținut este bine, este că majoritatea a aderat la acăsta propunere a mea.

De aceea, rog pe D. Sturdza să bine-voiască a nu atribui minorității intențiunii pe cari nu le-a avut.

Voci: Să trecem în secțiunii.

D. președinte, C. Grădișteanu: D-lor, trebuie să trecem în secțiunii, și suspend ședința publică până la orele 4.

Cât pentru interpelări, voi regala cu D-nii miniștri ziua când să se pună la ordinea zilei.

— Ședința se suspendă la orele 2 și jumătate dupe amiază, și Adunarea trece spre-a lucra în secțiunii.

— La 4 ore ședința se redeschide sub președința D-lui președinte C. Grădișteanu.

D. președinte, C. Grădișteanu: D-lor, cu ce voiți să începem? Cu indigenate ori cu petițiuni? Petițiuni nu avem de cât una.

— Adunarea decide a se ocupa cu indigenate.

— *D. D. Stăncescu*, raportorul comisiunii de indigenate, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

Cu Mesagiul regal No. 2.909 s'a prezentat de către D. ministru al justiției proiectul de lege pentru a se acorda D-lui Ulrich Merthe împământenirea cu dispensă de stagiū, sprijinită pe următoarele acte:

1. Un act de botez prin care se constată că numitul s'a născut la anul 1855 în

Flator (în Prusia) și s'a botezat la 19 August, acel an, în religia protestantă ;

2. Un act de emigrare de sub protecțiunea prusiană din anul 1876 liberat de președintele guvernământului prusian ;

3. Un certificat din partea direcțiunii generale a căilor ferate romane, prin care se atestă că petiționarul este funcționar la căile noastre ferate de la 1874, și în fine,

4. Un certificat de buna conduită liberat de primarul comunei București.

Comisiunea de indigenat, întrunindu-se în majoritatea sa, în ziua de 9 Februarie 1888, a admis în unanimitatea membrilor preșinți cererea D-lui Ulrich Merthe, și prin subsemnatul raportor vă rogă să bine-voiți a vota următorul proiect de lege.

PROIECT DE LEGE

Art. unic.—În virtutea art. 7, § II, lit. a din Constituțiune, se acordă D-lui Ulrich Merthe, din comuna București, județul Ilfov, împământenirea cu dispensă de stagiū.

Raportor, *D. Stăncescu.*

D. N. Voinov : D-le președinte, n'am onorea să cunosc pe acest domn, prin urmare nu combat împământenirea în persoana sa, fie acesta fie altul în condițiunile lui ; văd însă că se cere să dăm împământenirea cu dispensă de stagiū acestui domn care n'are alt titlu pentru această dispensă de cât că e funcționar la căile ferate. Mie mi-se pare că nu e nici-un articol în Constituțiune, care să spună că un om care e funcționar al Statului să aibă dreptul pentru acesta să cêră dispensă de stagiū ; alt-fel de servicii aduse țerei sunt cerute de Constituțiune pentru dispensă. De aceea văși ruga să fim mai riguroși în privința dispensei.

— Ne mai cerând nimeni cuvântul se pune la vot luarea în considerare a proiectului de lege și rezultatul scrutinului e cel următor :

Votați	93
Maioritatea regulamentară	47
Bile albe	33
Bile negre	60

D. președinte, C. Grădișteanu : Adunarea a respins proiectul de lege.

—*D. D. Stăncescu,* raportorul comisiunii de indigenate, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

D-nu Ion Drăgan Șeitan prin petițiunea sa din 9 Decembrie 1888, a cerut de a i se recunoște calitatea sa de cetățen român conform actelor ce posedă.

Comisiunea D-văstre de indigenate întrunindu-se în ziua de 10 Decembrie 1888 în număr de patru și luând în cercetare actele D-lui Ion Drăgan Șeitan a constatat :

1. Că D-sa este născut în comuna Satu-Lung comitatul Brașovului la 6 Iulie 1852 și botezat tot în același an, la 12 Iulie în biserica greco-orientală Adormirea-Maicei-Domnului, din Satu-Lung ținutul Austro-Ungar sub numele de Ion Drăgan Șeitan dupe cum se constată din actul de botez No. 43 din 1886 ;

2. Că D-sa nu se mai bucură de protecția Austro-Ungară dupe cum se constată din actul de emigrare No. 25.136 al ministrului de interne Ungaro-Regesc din 6 Maiu 1885 din Buda-Pesta ;

3. Că D-sa posedă un act a 15 proprietari și comercianți din urbea Brăila din 14 Iunie 1886 legalizat de primăria comunei Brăila la No. 3.466 din care se constată că D. Ion Drăgan Șeitan se bucură de cea mai bună conduită și că n'a fost nici o-dată dat în judecată criminală nici corecțională.

Comisiunea D-văstre în unanimitatea membrilor preșinți a admis cererea D-lui Ion Drăgan Șeitan ca unul ce întrunește condițiunile prescrise de art. 9 din Constituțiune și vine prin subsemnatul numit raportor a vă ruga să bine-voiți a'i recunoște calitatea de cetățen român votând următorul proiect de lege.

PROIECT DE LEGE

Art. unic.—În virtutea art. 9 din Constituțiune se recunoște calitatea de cetățen român D-lui Ion Drăgan Șeitan, domiciliat în comuna urbană Brăila, județul Brăila.

Raportor, *D. Stăncescu.*

—Dupe adoptarea luării în considerare și a articolului unic, se pune la vot proiectul de lege în total și votul se declară nul neîntrunind majoritatea cerută de regulament.

—*D. D. Stăncescu,* raportorul comisiunii de indigenat, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

D. ministru al justiției, prin Mesagiul regal No. 387 din 9 Februarie 1884, a depus pe biroul Camerei proiectul de lege pentru a se acorda D-lui Scarlat Bömches, din Severin, județul Mehedinți, împământenirea cu dispensă de stagiū, în virtutea art. 7, § II, lit. a din Constituțiune.

Din actele aflate în dosar se constată :

1. Că reclamantul Bömches este născut în Buda-Pesta la anul 1854, Septembrie 20, și botezat în religia evanghelică ;

2. Că părintele D-sale a fost stabilit în urbea Severin ca farmacist încă de la anul 1840, având acolo și proprietăți imobiliare ; iar în anul 1864 a obținut în țără mica naturalizațiune ;

3. Că reclamantul s'a născut în Austro-Ungaria, unde părinții săi mersese la băi, fiind de 14 ani stabiliți în România ;

4. Că la 8 Iunie 1882 i s'a dat autori-

sația de liberă practică în țără ca licențiat în farmacie ;

5. Că nu a fost nici o-dată supus străin ;

6. Că la anul 1880 a tras sortul și a servit în regimentul 17 dorobanți, iar as-tăzi este înscris între sub-farmaciiști în rezervă ;

7. Că în tot-d'a-una a avut o bună conduită ;

8. Că fratele său mai mare, Vilhelm Bömches, este deja naturalizat de către actuala Cameră.

În fața acestor acte și a impregiurării că reclamantul este util țerei ca licențiat în farmacie, membrii comisiunii de indigenat au admis în unanimitate cererea de față, și prin sub-semnatul vă rogă să bine-voiți a vota următorul proiect pe lege prezentat de guvern.

PROIECT DE LEGE

În virtutea art. 7, § II, lit. a din Constituțiune, se acordă D-lui Scarlat Bömches, din comuna Severin, județul Mehedinți, împământenirea cu dispensă de stagiū.

Raportor, *D. Stăncescu.*

Dupe adoptarea luării în considerațiune și a articolului unic, se pune la vot proiectul de lege în total :

Votați	71
Maioritate regulamentară	46
Bile albe	57
Bile negre	14

D. președinte : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

—*D. D. Stăncescu,* raportorul comisiunii de indigenat, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Cu Mesagiul regal No. 641 din 27 Februarie 1887, înaintându-se Adunării dosarul ministrului justiției împreună cu votul Senatului din Februarie 1887, prin care, în virtutea art. 7, § II, lit. a din Constituțiune, se acordă D-lui Romulus de Zerman, din comuna Brăila, județul Brăila, împământenirea cu dispensă de stagiū.

Membrii comisiunii de indigenat, întrunindu-se în număr de patru, și luând în cercetare actele coprinse în dosar, a constatat :

Că D-sa este născut în comuna Brăila la 13 Decembrie 1851, din părinți stabiliți în țără și la 22 Februarie 1852 s'a botezat în religia romano-catolică ;

Că a renunțat la protecția Italiană la 31 Ianuarie 1885, precum atestă un act liberat din partea vice-consulatului Italian din Brăila de la 16 Ianuarie 1885 ;

Că camera de comerț din Brăila, prin certificatul liberat cu No. 249 din 31 Decembrie 1886, atestă că suplicantele este primul comerciant care a exportat vite din țără pentru străinătate, și anume pen-

tru Italia, cu începere de la 1885, când în acel regat importul de vite a fost permis;

Că prefectura Brăila, prin certificatul No. 7.363 din 30 Decembrie 1886, atestă că suplicantele a fost primul comerciant care a exportat vite cornute din țără, și pentru că la început era dificultăți, din cauză că intrarea vitelor în Italia era interzisă, D. Zerman a cerut sprijinul ministerului de externe și de agricultură, care a făcut să se lase liberă importarea vitelor din România în Italia, care era oprită încă de la 14 Februarie 1878, și apoi aceste folose fiind recunoscute de guvernul Italian, a dat permisiune de importare și D. Zerman a făcut primul export;

Că și-a plătit și plătesce regulat toate dările contribuitorilor către Stat, județ și comună;

Că are o bună conduită atât în societate cât și în afacerile sale comerciale.

În fața acestor constatări dar, comisiunea, în unanimitatea membrilor prezenți, a admis cererea de împământenire a D-lui Romulus de Zerman, conform art. 7, § II, lit. a din Constituțiune, și vine prin subsemnatul, numit raportor, a vă ruga să bine-voiți a vota următorul proiect de lege votat și de Senat.

Raportor, *D. Stăncescu.*

PROIECT DE LEGE

Articol unic.— În virtutea art. 7, § II, lit. a din Constituțiune, se acordă D-lui Romulus de Zerman, din comuna Brăila, județul Brăila, împământenirea cu dispensă de stagiū.

Acastă lege s'a votat de Senat în ședința de la 20 Februarie 1887, și s'a adoptat cu majoritate de 55 voturi, contra a 6.

Președinte, *Dimitrie Ghika.*

Secretar, *A. Mănescu.*

D. D. Alexandrescu : D-le președinte și D-lor deputați, raportul spune că persoana în chestiune s'a botezat în religia catolică; însă ceea-ce nu ne spune este la ce vîrstă s'a botezat și înainte de botez cărei religii aparține? Acăsta am dori să ni se spună.

D. D. Stăncescu : S'a născut la anul 1851 și s'a botezat la 1852 în județul Brăila.

D. D. R. Rosetti : D-le președinte, eu aș ruga pe D-nii membri ai comisiunei de indigenat, să bine-voiască ca, atunci când aduc înaintea Camerei un proiect de lege pentru împământenire, să ne spună dacă persoana care cere împământenirea a făcut sau n'a făcut serviciul militar; dacă l-a făcut în țără la noi sau dacă l-a făcut în altă țără.

Acastă întrebare o fac, pentru că am băgat de seamă că mai toate cererile de împământenire vin atunci când persoana care cere a se împământenii a trecut, ca să zic așa, gherdapurile, și nu'i mai e frică că are să fie luat în serviciul militar.

Eū am avut ocaziune, când eram în administrațiune, să cunosc persoane cari fiind chemate înaintea consiliului de re-viziune, au venit cu pașapoarte străine și au susținut că nu sunt români. Acăsta până la vîrsta de 30 ani; iar de la 31 ani înainte se dedeau de români.

Așa dar, aș dori ca noi să fim bine informați și să șcim unde au plătit acești reclamanți impozitul lor de sînge. A veni pur și simplu și a spune că a făcut comerț de vite cornute, acăsta nu este destul pentru a i se conferi cetățenia română.

Pentru aceste motive, vă rog, a respinge indigenatul acesta.

D. M. Caracostea : Am onore a răspunde D-lui Dimitrie Rosetti că comisiunea nu este cătuși de puțin culpabilă dacă în raport nu se prevede cazul serviciului militar. Cu toate acestea, dacă s'ar fi pus mai multă atențiune la citirea raportului, D. Rosetti ar fi vădut că nu este loc de a se căuta să se vadă dacă a făcut serviciul militar. Este vorba de un catolic care până la 1885 a fost supus străin. Când era să facă serviciul militar? Când a cerut împământenirea atunci s'a lepădat și de protecțiunea străină. Comisiunea ori de câte ori, între actele ce i se prezintă, găsește și certificatul că petiționarul a îndeplinit obligațiunea serviciului militar, face mențiune de acăsta în raportul său; dar aci nu a găsit asemenea certificatul și nici nu era cas de a se cere acăsta condițiune.

Când comisiunea a acordat acăsta împământenire cu dispensă de stagiū, a avut în vedere că D. Zerman îndată dupe ce granițele noastre au fost închise de Austria, prin rebelul vama, a stăruit și a reușit ca Italia să ne deschidă granițele ei, pentru comerțul de vite, lucru care cred că se pōte aprecia ca o mare bine-facere pentru comerțul nostru. El este de origină Italian și se află în condițiunile cerute de Constituțiune pentru a i se acorda împământenirea fără stagiū.

D. D. R. Rosetti : Morala este că a cerut împământenirea când a scăpat de oștire.

— Ne mai luând nimeni cuvîntul se pune la vot, luarea în considerare a proiectului de lege și se primesce.

— Articolul unic se adoptă fără discuțiune.

— Se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votanți	70
Maioritate regulament.	46
Bile albe	55
Bile negre	15

D. președinte, C. Grădișteanu : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

— *D. D. Stăncescu* dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Pe lângă meșagiul M. S. Regelui cu No. 949 din 30 Martie 1887, s'a înaintat Camerei proiectul de lege votat de Senat în ședința de la 20 Martie 1887, prin care se acordă D-lui Carol Reinicke, din comuna Bucuresci, împământenirea cu dispensă de stagiū, fiind însoțit de două dosare : unul înființat la ministerul justiției și unul la Senat, și comisiunea D-vōstre de indigenate, în ședința de la 1 Decembrie 1888, când a fost convocată și întrunită în majoritate, luând în cercetare actele prezentate de D. Carol Reinicke, în sprijinirea cererii sale, a constatat următoarele :

Că D. Carol Reinicke este născut în orașul Iași la 17 (29) Octombrie 1859, și s'a botezat în religia părinților săi, care este cea protestantă, la 3 (15) Noiembrie același an ;

Că și tatăl său Andreiū Reinicke este născut tot în Iași la 10 Martie 1815, botezat și el tot în religia protestantă la 14 a aceleiași luni și an ;

Că a urmat cursurile la școlile din țără și a studiat farmacia la școala de farmacie din Bucuresci, pentru care i s'a dat de universitatea din Bucuresci matricula cu No. 382 din 17 Octombrie 1877, apoi obținînd dreptul de asistent în farmacie, a exercitat acăsta profesiune la farmacia națională din țără ; iar la 31 Iulie 1885 a obținut dreptul de liberă practică în țără, cu titlu de licențiat în farmacie, dupe cum se vede din *Monitorul oficial* No. 98 din 3 August 1885 ;

Că, doritor a se supune în totul legilor țerei, în anul 1880 a emigrat de la protecțiunea germană ce o avea părintele său, precum se vede din certificatul vice-consulatului german din Iași cu No. 728, și încă la 1881 s'a prezentat și tras la sorți pentru armată.

În fața acestor acte, comisiunea de indigenate convinsă de sentimentele românesce ale numitului petiționar, găsind că el întrunesc condițiunile prescrise de Constituțiune, a admis cererea de împământenire a D-lui Carol Reinicke cu dispensă de stagiū, și m'a însărcinat a vă face raport.

Deci, am onorul, D-lor deputați, a vă ruga, pe baza celor expuse mai sus, să bine-voiți a acorda și D-vōstre împământenirea legală a numitului, votând proiectul de lege transcris mai jos.

C. Leppadato.

L E G E

Art. unic. În virtutea art. 7, § II, lit. b din Constituțiune, se acordă D-lui Carol Reinicke, din comuna Bucuresci județul Ilfov, împământenirea cu dispensă de stagiū.

Acastă lege s'a votat de Senat, în ședința de la 20 Martie 1887, și s'a adop-

tat cu majoritate de patru-zeci și unu voturi, contra a unu.

Președinte, **Dimitrie Ghika.**

Secretar, *Ap. Mănescu.*

D. președinte, C. Grădișteanu : D. raportor are cuvântul.

D. D. Stăncescu : Iată D-lor ce găsim în *Monitorul Țării* sub No. 49 :

„Prin deciziunea ministerială No. 250 din 22 Octombrie 1888, soldatul rezervist Reinicke Carol, pe baza titlului academic ce posedă, se trece ca subfarmacist în rezervă la corpul II de armată, pe ziua de 25 Octombrie 1888.“

— Ne mai luând nimeni cuvântul, se pune la vot proiectul de lege în total și scrutinul se declară fără rezultat, neluând numărul de votanți cerut de regulament.

— Ședința se ridică la orele 5 și $\frac{1}{4}$ și cea viitoare se anunță pe luni 23 Ianuarie.

Ședința de la 23 Ianuarie 1889.

Președinția D-lui *C. Grădișteanu*, asistat de D-nii secretari *A. Simu, I. Grădișteanu și Al. Hinna.*

— Ședința se deschide la ora 1 după amiazi.

— Prezenți 125 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 57 și anume :

Bolnavi :

D-nii *N. Nanoveanu, Chr. I. Sulioti.*

In congedii :

D-nii *T. Anastasiu, C. Andrieș, G. Cantacuzino, C. Danaric, G. Emandi, C. Kogălniceanu, M. Marascu, I. Negulic, L. Catargi.*

Fără arătare de motive :

D-nii *D. Alexandrescu, G. Berevoescu, L. Bogdan, C. Christodorescu, Gr. Constantinescu, C. Dăculescu, I. Demetriad, G. Drăghici, D. Economu, A. Enacovici, N. Gavrilescu, G. Gătză, N. Georgescu, A. Goilav, L. Goilav, I. Iancovescu, N. Ionescu, I. Macridescu, V. Mortzun, D. Nicolaide, C. Olănescu, G. Panu, Gr. Păucescu, A. Peșacov, St. Pleșea, C. Raileanu, I. Robescu, G. Răsnovanu, M. Săulescu, N. C. Săveanu, I. Șomănescu, Gr. Triandafil, I. Văsescu, N. Voinov, I. C. Brătianu, D. Burcă, N. Nicorescu, U. Boldescu, I. M. C. Epureanu, I. Lecca, G. Tocilescu, Gr. Cozadini, I. Isvoranu, V. Pogor.*

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se acordă congedii D-lui *C. Andrieș.*

— Se trimit la comisiunea de petițiuni: petițiunea mai multor locuitori din comuna *Basarabi*, județul *Dolj*; a mai multor locuitori din comunele *Créța-Leșile, Știubeii-Orăscii, Bucureștii și Căciu-*

lații, județul *Ilfov*; a D-lui *'Nicoiaevivi*; a D-lui *I. G. Popa*; a mai multor locuitori din comuna *Albescii*, județul *Argeș*; a mai multor cetățeni din *Oltenița*; a mai multor locuitori din comuna *Bistrețu*, județul *Dolj*; a mai multor locuitori din *Câmpu-Lung*; a mai multor comercianți din culărea de verde din *Capitală*; cinci petițiuni din partea mai multor membri ai corpului didactic relative la modificarea legii pensiunilor.

— Se trimit la comisiunea de indigenat: petițiunile D-lor *St. Dobreanu și V. Leatris.*

— Se depun următoarele raporturi :

I. Raportul comitetului delegaților de secțiuni asupra proiectului de lege, relativ la renouirea inscripțiunilor ipotecare asupra imobilelor urbane și rurale din *Brăila.*

II. Două raporturi ale comisiunii de indigenat, relative la naturalizarea D-lor *St. Dobreanu și I. Coltofeanu.*

III. Cinci raporturi ale comisiunii financiare, asupra proiectelor de lege :

1) Pentru deschiderea unui credit de lei 6.000 pe séma ministerului de justiție; 2) Pentru deschiderea unui credit de 28.800 pe séma ministerului de justiție, pentru transportul procurorilor și cheltueli în materie penală; 3) Pentru deschiderea unui credit de 4.910 lei pe séma ministerului de justiție pentru achitarea unor creanțe; 4) Pentru deschiderea unui credit de 250.000 pe séma ministerului de finanțe, pentru plata remiselor convenite perceptorilor fiscali; 5) Pentru deschiderea unui credit de lei 6.814 pe séma ministerului de resbel pentru plata unor reparațiuni.

— Se comunică Adunării petițiunea studenților de la facultatea de medicină din *București*, prin care cer a se prevedea în budget sumele necesarii pentru institutul chirurgical.

D. C. C. Dobrescu : D-lor deputați, v'as ruga să bine-voiți a face o mică excepțiune în favoarea acestei petițiuni a studenților de la facultatea de medicină din *București*, permițând să se citească în întregul ei, și în urmă D-vostre veți decide ceea ce veți crede de cuviință; Acea petițiune este relativă la plecarea D-lui doctor *Asaky*, unul dintre cei mai distinși profesori ai facultății noastre.

D. președinte, C. Grădișteanu : Regulamentul ține că toate petițiunile se comunică în extract Camerei și se trimit la comisiunea de petițiuni; dacă însă Adunarea voește să se citească aceste petițiuni în extenso, atunci se va citi.

Adunarea încuviințează a se citi petițiunea în extenso.

— *D. Secretar Sima* dă citire următoarei petițiuni :

Domnule Președinte,

Sunt doi ani de când au fost aduși la facultatea de medicină din *București*, profesorii *Asaky și Babeș*. Progresele

realizate pe tărâmul învățământului medical la noi, în acest timp, relativ scurt, sunt imense. Aceste progrese se datoresc nu numai meritelor personale, recunoscute acestor profesori în lumea științifică, dar și mijloacelor ce li s'au acordat încă de la venirea lor.

Mijlocele absolut indispensabile pentru a produce un efect salutar asupra instrucțiunii noastre și a menține ast-fel pe numiții profesori la înălțimea lor, au dat naștere nu numai la nemulțumiri, dar și unui curent defavorabil învățământului nostru prin paralisarea activității nouilor institute și a profesorilor cari le dirigează. Restrângerea mijloacelor necesare pentru întreținerea institutului de chirurgie, între altele, ne probază acesta.

Profesorul *Asaky*, lovit în prima linie și redus să nu și mai potă implini chemarea, e în ajun de a pleca din țară.

Studenții în medicină, convingși de valoarea nediscutabilă a eminentului lor profesor, adânc pătrunși de interesele vitale ale învățământului lor, vin cu respect ca să supună înaltului Corp ce presideți rugămintele lor, cari se resumă în următoarele două puncte :

a) Să se acorde sumele necesarii pentru institutul de chirurgie; și

b) Să se recunoască printr-o lege specială stabilitatea instituțiunilor științifice, ca pe viitor instrucțiunea medicală să nu sufere sgudivirile triste pe cari le a încercat.

Rugămintele noastre sunt juste și legitime, realizarea lor ar împedea pôte pierderea profesorelui *Asaky*.

Încredători în sprijinul înaltului Corp al reprezentanților țerei, noile generațiuni medicale așteptă cu deplină speranță împlinirea desideratelor lor în interesul instrucțiunii lor și spre binele comun.

Primiți, vă rugăm, *Domnule Președinte*, asigurarea respectului și osebitei noastre considerațiuni.

Voc: De urgență.

— Se pune la vot urgența și se primesc ca petițiunea să se trimită de urgență la comisiunea de petițiuni.

D. președinte C. Grădișteanu : Acum avem de făcut din nou două voturi rămase din ședința de Sâmbătă. Mai întâi avem votul în total asupra proiectului de lege relativ la cererea D-lui *Ioan Drăgan Șeitan*, de a i se recunoască calitatea de cetățen român.

— Adunarea procede la vot și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votanți	85
Maioritatea regulamentară	46
Bile albe	71
Bile negre	14

D. președinte, C. Grădișteanu : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

Acum avem votul în total asupra proiectului de lege în privința împământării D-lui *Carol Reinecke*.

— Adunarea procede la vot și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votanți 73
 Majoritatea regulamentară 47
 Bile albe 62
 Bile negre 11

D. președinte, C. Grădișteanu : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

Acum, D-lor deputați, am onoare a vă comunica că avem la ordinea zilei 27 de interpelări; însă este un vot dat asupra propunerii D-lui Kogălniceanu ca Adunarea să lucreze în secțiuni până ce se vor examina acolo câteva proiecte de legi urgente. Dacă acum reveniți asupra aceluși vot și voiți să ne ocupăm cu interpelări, cel puțin să consacram mai întâiu o parte din această ședință pentru secțiuni, și pe urmă să ne întorcem în ședință publică, fiind că a cam început lumea să murmure că nu prea lucrăm....

Voci : În secțiuni.

D. G. Apostoleanu : D-le președinte, cerusem cuvântul tocmai spre a aduce aminte onor. Adunării votul despre care ați vorbit și D-vastră. Înțeleg cât de important este dreptul de interpelare și nu voi fi eu care să contribuie ver-o dată la restringerea acestui drept. Dar nu numai că este un vot dat, la care cu toții am consimțit, ca să lucrăm în secțiuni până ce vom termina ore-cari legi urgente, și mai cu seamă legea pentru vinderea moșiilor Statului în loturi, sau mai este încă și faptul că toate secțiunile au examinat acel proiect de lege, afară de secțiunea întâia, și dacă va fi și astăzi ședință de secțiuni va putea termina și acea secțiune, căci alt-fel delegații celor alte secțiuni nu vor putea să se întrunescă spre a face raportul lor către Cameră.

Deciziunea această ce am luat-o noi nu a fost o încălcare a drepturilor Camerei, o mărginire a dreptului de interpelare. Dreptul de interpelare este mijlocul de îndreptare, dupe interpelator, a unor lucruri neregulate din unele localități; legea de vinderea bunurilor este o lege de îndreptarea unui rău general, și dacă este o lege de un interes general, ea trebuie să primeze toate chestiunile de un interes mai mult sau mai puțin restrins al unor localități.

De aceea rog pe D-nii interpelatori să bine-voiască a amâna interpelările pe mâine, ca să terminăm în secțiuni acea lege, care este de un interes general.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti : D-lor, mă asociez și eu în totul la rugămintea, la cererea onorab. D. Apostolenu și cred chiar că dacă una sau mai multe din acele interpelări cari sunt la ordine ar fi de vr'o importanță excepțională, așa în cât autorii lor să nu voiască a consimți la o amânare, totuși ar fi un mod de conciliare între interesul general ce prezintă legea vânderei moșiilor Statului în loturi la țărani, cu interesul ce unii din D-nii interpelatori găesc că este de a se desvolta chiar astăzi interpelările ce ne au adresat, și acel mod de conciliare a acestor două interese ar fi ca onorabila Cameră să treacă a lucra în secțiuni până la ora patru sau cinci, și dupe aceea să ne in-

torcem în ședință publică, și eu unul vă declar că suntem la dispozițiunea D-vostre gata a sta aici, dacă voiți, până la meșul nopței, pentru ca să resolvim toate interpelările. (Aplause).

Voci : Inchiderea incidentului. (Sgomot).

D. M. Kogălniceanu : D-lor, când eu am făcut acea propunere, am avut în vedere proiectul de lege privitor la vânderea moșiilor Statului în loturi la țărani. Camera a bine-voit a încuviința ca să ne ocupăm mai întâiu de ori-ce altă lucrare cu cercetarea în secțiuni a acelui proiect de lege și vă mărturisesc că secțiunea I presădată de mine nu este cea mai leneșă, dar are dreptul să dică că a studiat, foarte cu deamănuntul acest proiect, și cred că astăzi și va termina lucrarea. De aceea, vă rog să permiteți a celei secțiuni să lucreze, pentru a putea să și dea și ea delegatul, care, împreună cu cei-alți colegi din cele-alte secțiuni să ia din nou legea în examinare ca să avem cât mai curând raportul; rămânând ca, până ce se va discuta acest proiect în comitetul delegaților, noi să resolvim în ședință publică interpelările pe cari le avem la ordinea zilei, și apoi să pășim la examinarea și a legii tocmelelor agricole.

Acum dar pentru astăzi, vă rugăm să ne puneți în pozițiune a putea da și noi comitetului pe delegatul nostru în această lucrare, care se așteaptă atât de comitet, cât și de Cameră și de țera întregă.

D. G. Pallade : D-lor deputați, este un articol în regulament care, mi se pare, că nu se poate pune la vot. Acela este articolul 76, care dică: „Ori-ce membru al Adunării are dreptul de a adresa guvernului interpelări.

Interpelările se anunță în ședință publică din vii graii și precisându-se obiectul lor, ministrul este dator a da răspunsul său îndată sau cel mult dupe trei zile.”

Acest drept nu este supus la voința sau la votul Camerei; acesta este un drept personal al interpelatorului; nu se pot pune la vot dispozițiunile din regulament cari au de scop de a asigura deputatului dreptul de a interpela; căci înțelegeți D-vostre la ce pericol ar putea da naștere interpretarea acestui articol prin un vot al majorității Adunării.

O Adunare în care guvernul ar avea o majoritate, și de sigur că o are, de ore ce se găsește pe acea bancă, tot d'a-una ar putea să dică că sunt lucrări importante în secțiuni și interpelările le-ar amâna la calendele grece. Dar nu ar mai avea atunci deputatul garanția ce i dă art. 76 din regulament, fiind-că dreptul de interpelare este un drept pe care legiuitorul s'a gândit să i asigure mai cu seamă minorității; minoritatea se scie că nici o dată nu poate să fie compusă din persoane plăcute ministrului, și de aceea interpretarea adevărată a regulamentului este numai aceea care garantează dreptul minorității.

Așa fiind lucrurile, pe mine mă surprinde cum se face apel la Cameră de a

aproba o schimbare a ordinea zilei; căci Camera nu e în drept a da un asemenea vot în ceea-ce privesce interpelările. Această schimbare a ordinea zilei s'ar putea face numai atunci când interpelatorii vor declara toți că consimt la o amânare pe altă zi a interpelărilor; dar întru cât un singur interpelator va dice că nu consimte, nu puteți D-vostre să i impuneți amânarea prin un vot al majorității, ori cât de imosantă ar fi acea majoritate.

De aceea, eu vă rog, D-le președinte, să bine-voiți a consulta pe toți interpelatorii, dacă voesc să amâne pe altă ședință interpelările ce sunt în drept a desvolta astăzi; căci numai cu condițiunea consimțimentului lor unanim am putea schimba ordinea zilei a ședinței de astăzi.

Ni s'a propus însă, nu voi dice un expedient, dar o metodă, un mijloc indirect de a putea ajunge la supresiunea, cel puțin în parte, a articolului 76 din regulament; și această metodă a găsit-o D. președinte al consiliului. D-sa, cu un ton cu totul conciliant, ne dice că este chip cum să împăcăm pe toți, trecând acum în secțiuni și lucrând acolo până la orele 5, iar D-sa ne promite că dupe 5 ore guvernul va sta neclintit aici ca să răspundă la interpelările ce se vor desvolta.

Eu cred că D. președinte al consiliului va face ceea-ce promite, cred că D-sa va sta aci și de la 5 ore înainte, dar ore Camera ne promite și ea că va fi aci până la 5 și dupe 5 ore înainte? Și chiar dacă ne-ar da acum această promisiune, credeți că o va putea ține? Și atunci D. președinte al consiliului ne va dice: Ce să fac? Nu e vina mea dacă Adunarea nu mai este în număr.

De ce dar să întrebuițăm nise asemenea expediente și să nu spunem în mod franc ceea-ce voim? De ce să nu spunem ori una ori alta? De ce să nu spunem că nu voim să lăsăm să se desvolte interpelările cari sunt la ordinea zilei așa dupe cum prevede regulamentul, trei zile dupe anunțarea lor?

Domnilor, dacă voiți să respectați dreptul deputatului interpelator așa cum i-l garantează regulamentul, atunci trebuie să l lasați să și desvolte interpelarea îndată dupe deschiderea ședinței, iar nu să i impuneți a o desvolta dupe ce Camera e obosită, distrasă de alte lucrări cari i au absorbit totă atențiunea în timp de patru sau cinci ore, cât a stat în secțiuni.

De aceea, D-le președinte, dacă voiți să amânați desvoltarea interpelărilor, atunci întrebați pe interpelatori dacă consimt la amânarea; căci numai prin consimțimentul lor, iar nici cum prin votul majorității se poate admite amânarea.

Articolul 76 din regulament face pe interpelator suveran al ordinea zilei în ceea-ce privesc desvoltarea interpelărilor sale, și nici majoritatea nici guvernul nu l poate impedi de a și exercita dreptul său, așa cum i-l consacra regulamentul nostru în termenii cei mai expresi.

Dar ni se va dice că interpelările pot da loc la discuțiuni cari vor ține Camera

cine scie cât timp pe loc, dacă s'ar interpreta ast-fel regulamentul. El bine, când se interpretează regulamentul, el trebuie să se interprete de bună credință; prin urmare, când se va recunoște că nu este absolut ceva urgent în secțiunii, atunci neapărat că și guvernul și majoritatea nu au de ce să se opună ca interpelatorul să și desvolte interpelarea; iar când s'ar recunoște că sunt chestiuni urgente în secțiunii, atunci, nu prin un vot al Camerei, ci din propria lor bună-voință interpelatorii de la sine vor consimți a amâna dezvoltarea întepelării lor.

Eū nu dau sfat nimēnui, dar voiū să stabilesc că dreptul de interpelare este un drept câștigat interpelatorului, drept pe care nu 'i-l puteți lua, până când nu veți șterge art. 76 din regulament.

D. Președinte, C. Grădișteanu : D. Blaramberg are cuvântul.

D. N. Blaramberg : D-lor, cuvintele onor. preopinent m'au scutit în mare parte de ceea-ce 'mi propuneam să dic. Ca și D-sa sunt convins, și cred că și D-vostre toți împărtășiți aceeași convicțiune că dreptul de interpelare este un drept eminate personal; mai mult de cât atât, un drept pe care fie care din noi nu 'l ține numai de la regulament,—câci regulamentul încă s'ar putea modifica într'un sens sau într'altul pe cale ordinară —ci de la Constituțiune.

Exercițiul acestui drept nu este dar lăsat la discrețiunea majorității. El nu pōte să facă obiectul unei contestațiuni, sau controverse pe cât timp Constituțiunea actuală va fi în vigoare.

Prin urmare, nu ca să contradic pe cineva am luat cuvântul, ci numai ca să fie bine înțeles, că fără consimțimentul interpelatorului însuși, nu se pōte amâna nici una din interpelările anunțate de cât cel mult pentru cele trei zile regulamentare, de cât pentru cele trei zile fatale. Acestea sunt puncte în afară de ori-ce înduoială.

Recunosc însă și eū, care sunt unul din interpelatori, că avem la ordinea zilei câte-va chestiuni de o mare însemnătate și de o urgență netăgăduită cum este, de exemplu, legea vîndărei domeniilor în loturi mici și discuțiunea tocmelilor agricole.

Nu mă opun dar ca interpelările mele, de și ele tōte țintesc interese d'un ordin general și superior iar nu numai local sau de clopotniță, nu mă opun dic, nu fac nici o dificultate ca și ele, de o camdată, adică în ceea-ce privesc ziua de astăzi, să se amâne cu o singură condițiune însă—cum a spus-o prea bine și onor. D. Pallade — ca ordinea zilei să nu fie o afacere de surprindere pentru nici unul din noi, și ca de astăzi chiar să se hotărască limita extremă și ziua anume unde acele interpelări au să fie dezvoltate, iar până atunci să se grăbescă terminarea în secțiunii a legii vîndărei pământurilor Statului în loturi, precum și desbaterile privitoare la legea tocmelilor agricole, de și mă înscriu dupe acum contra acestei din urmă.

Încă o-dată, D-lor, n'am nici o obiecțiune, dacă amânarea nu este subordonată de cât terminării desbaterilor din secțiunii asupra acestor două legi. Insist însă ca dezvoltarea interpelărilor să fie fixată pentru o zi anume, și ca aceste interpelări să vină negreșit la ordinea zilei, la începutul ședinței, iar nu dupe întemplate, și ore cum alternând cu ședințele de secțiunii.

Aștept răspunsul băncei ministeriale ca să știu dacă trebuie să consimt și eū la această amânare; căci de altminterea, în ceea-ce mă privește, nu accept nici... autorizațiune prealabilă, nu admit nici confiscățiune.

D. ministru al cultelor și instrucțiunii publice, T. Maiorescu : D-lor deputați, cred și eū, că părerea exprimată de onorabilii preopinenti este cea corect constituțională; recunosc că interpelarea este un drept personal al deputatului, Constituțiunea 'i-l recunoște. Regulamentul Camerei s'ar putea modifica asupra formalității de exercitare a acestui drept, s'ar putea dice, de exemplu, în regulament ca interpelările să se desvolte în o anume zi pe săptămână; nici o-dată însă regulamentul n'ar putea să înfrângă un principiu clar înscris în Constituțiune.

Al doilea, regulamentul de față, până când nu e modificat, este și el o lege care trebuie păzită așa cum este astăzi, și cred și eū cu onor. D. Pallade, că în conformitate cu acest regulament, cel mai târziu dupe trei zile de la anunțarea interpelării, ministerul este obligat a răspunde, dacă insistă deputatul interpelator a avea un răspuns. Asupra acestui punct suntem dar cu toți de aceeași părere, și vedeți că nu este de la banca ministerială nici o încercare de a slăbi, de a atinge, de a pune în înduoială dreptul de interpelare al deputatului.

Dar, D-lor, nu e mai puțin adevărat că sunt și necesități ale unor situațiuni importante, cari se impun chiar interpelărilor; și fiind-că din partea unui eminent membru al opozițiunii, al minorității, din partea D-lui Kogălniceanu, a venit propunerea ca să trecă Adunarea în secțiunii până când va termina cu legea vîndărei moșiilor Statului; și fiind-că nici unul din interpelatori nu a ridicat un cuvânt în contra acestei propuneri a D-lui Kogălniceanu....

D. N. Blaramberg : Eū nu eram aci.

D. I. Nucșoreanu : Nici eū.

D. ministru al cultelor și instrucțiunii publice, T. Maiorescu : Eraū alții, și n'au ridicat nimeni nici un cuvânt; prin urmare, propunerea D-lui Kogălniceanu s'a primit de toți, și astfel a rămas ca o deciziune a Camerei luată în unanimitate în vederea importantelor legi ce se discută în secțiunii.

Acum onor. D. Blaramberg, care nu era prezente atunci, a declarat și D-sa, față cu aceste legi, că pentru astăzi consimte și D-sa la amânare.

D. N. Blaramberg : Pentru interpelarea mea; căci nu sunt stăpân de cât pe dreptul meu.

D. ministru al cultelor și instrucțiunii publice, T. Maiorescu : Față cu cei-alți Domni interpelatori amânarea o avem, de ore-ce atunci, când onor. D. Kogălniceanu a propus să se amâne dezvoltarea interpelărilor, nimeni nu s'a ridicat contra; căci, dacă s'ar fi ridicat în contra un singur interpelator, nu putea majoritatea, ori cât de numerosă ar fi fost, să 'l ridice acest drept după regulamentul de astăzi al Camerei.

Cred dar că suntem înțeleși în chestiunea de principiu și chiar și în cea de procedură. Putem intra astăzi în secțiunii, bine înțeles că, îndată ce se vor termina lucrările din secțiunii, mâne chiar, de se va putea, interpelările vor fi dezvoltate și guvernul va fi la dispozițiunea D-lor interpelatori.

D. președinte, C. Grădișteanu : Sunt mai mulți Domni deputați înscriși; cred însă că e inutil a mai discuta această chestiune, și că ar fi mai bine să întreb pe fie-care din interpelatori în parte dacă consimte la amânare.

D. C. Deleanu : Eū consimt a seamăna pe mâne.

D. N. Blaramberg : Eū asemenea consimt.

D. E. Sturdza : Și eū consimt la amânare pe mâne.

D. N. C. Aslan : Consimt și eū, rezervându-mi dreptul de a 'mi desvolta interpelarea în ordinea înscrierii.

D. I. Nucșoreanu : Consimt la amânarea dezvoltării interpelării mele, cu condițiune ca ea să fie pusă la ordinea zilei imediat după terminarea în secțiunii a celor două proiecte de legi pentru vîndarea moșiilor Statului în loturi la țărani și pentru tocmelile agricole.

D. Președinte, C. Grădișteanu : Atunci, D-lor, cu consimțimentul unanim al Adunării, interpelările se amână pe mâne, iar astăzi trecem a lucra în secțiunii. Dar mai înainte vă rog să ascultați raportul comisiunii de verificare asupra colegiului I de Covurluiū.

—**D. C. C. Deleanu,** raportorul comisiunii de verificare, dă citire următorului raport :

Domnilor deputați,

Comisiunea de verificare a titlurilor deputaților noui aleși, luând în cercetare alegerea efectuată la colegiul I de Covurluiū, în persoana D-lui Victor Macri, în ziua de 16 Ianuarie, și nefind nici o contestațiune, a validat alegerea ca bine și legal făcută, rugându-vă și pe D-vostre să votați concluziunile acestui raport.
Raportor, **C. C. Deleanu.**

D. președinte, C. Grădișteanu : Nefind nici o contestațiune, proclam pe D. V. Macri deputat al colegiului I de Covurluiū.

— Adunarea trece a lucra în secțiunii.

— Ședința se ridică la 3 ore și cea viitoare se anunță pe a doua zi, 24 Ianuarie.

No. 29.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Ședința de la 24 Ianuarie 1889.

Președinția D-lui președinte C. Grădișteanu, asistat de D-nii secretari.

— Ședința se deschide la ora 1 după amiazi.

— Prezenți 126 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 56, și anume:

Bolnavi:

D-nii I. Iancovescu, M. Kogălniceanu, N. Nanoescu, Chr. I. Sulioti.

In congediu:

D-nii T. Anastasiu, G. Gr. Cantacuzino, C. Danaric, C. Datculescu, G. Emandi, M. Marascu, I. Negulici, St. Pleșa, L. Cațargi.

Fără arătare de motive:

D-nii D. Alexandrescu, I. Athanasescu, C. Băiulescu, M. Balș, G. Berevoescu, L. Bogdan, C. Christodorescu, Gr. Constantinescu, I. Demetriad, I. Dimitriu, V. Dimitropolu, G. Drăghici, A. Enacovic, G. Gätză, N. Georgescu, A. Goilav, N. Ionescu, T. Ionescu, I. Lahovari, I. Macridescu, I. Miculescu, V. Mortzun, C. Olănescu, C. Parino, A. Peșacov, D. Popescu, I. Rădulescu, I. Robescu, G. Răsnovanu, N. C. Săveanu, Gr. Triandafil, I. Văsescu, V. Vlădoianu, I. C. Brătianu, Gr. Buicliu, V. Macri, U. Boldescu, I. Lecca, G. Tocilescu, Gr. Cozadini, I. Isvoranu, V. Pogor.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

Se acordă congediu D-lor: St. Pleșa, I. Iancovescu, M. Kogălniceanu, C. C. Datculescu și N. Nanoescu.

— Se trimite la comisiunea de petițiuni petițiunea mai multor locuitori din comunele Uda-de-jos și Mozăceni, județul Argeș, a D-lui I. Molanescu, a mai multor locuitori din comuna Beresci, județul Bacău, a D-lui Const. Bălan, a mai multor locuitori din comuna Rădoesci, județul Teleorman, a mai multor locuitori din comuna Băleni, județul Covurlui, 14 petițiuni ale mai multor locuitori din mai multe comune din județul Dâmbovița, a mai multor cetățeni din Dobrogea, a D-lui N. Lupașcu, a D-lui G. I. Crumpei, 4 petițiuni ale mai multor locuitori din mai multe comune din județul Putna, a mai multor locuitori din comuna Mihăilescu, județul Buzău, a mai multor locuitori din comuna Buldesci, județul Dolj, a mai multor locuitori din orașul Bărlad, a D-lui S. Simniceanu, a D-lui N. Neculescu și a D-lui G. Georgescu.

— Se trimite la comisiunea de indigenat petițiunile D-lor: R. G. Giuglea, Alexe Popovici și I. Birnberg.

— Se depune 4 raporturi ale comisi-

unei de indigenat, relative la naturalizarea D-lor: Iuliu Pop, Ion Faltîș, T. Nicolaș și Emil Ortinski.

— Se trimite la secțiunii proiectul de lege prin care se scutesc de procente cumpărătorii moșiilor Craiovița și Fărcășanca, proiectul de lege relativ la autorizarea comunei Galați să încheie o tranzacțiune cu frații Ștefan și Anghel Dimitriu pentru stingerea unor procese, și proiectul de lege votat de Senat relativ la modificarea cursului unora din monetele străine.

— Se comunică Adunării petițiunea mai multor locuitori din comuna Bistretu, județul Dolj.

D. P. Cernătescu: D-le președinte, cererea acestor țărani este foarte drăpă și de natură urgentă. De aceea aș ruga pe onor. Cameră să încuviințeze ca această petițiune să fie trimisă de urgență la comisiunea de petițiuni, pentru ca să se aducă raportul asupra ei cât mai neîntârziat.

— Se pune la vot urgența și se primește.

— Se comunică petițiunea locuitorilor din Dobrogea prin care cer asimilarea acelei provincii cu patria mamă.

D. președinte, C. Grădișteanu: D-lor deputați, o delegațiune din partea consiliului județian al județului Constanța s'a prezentat la mine cu două petițiuni din Dobrogea; v'ăș ruga să primiți urgența asupra lor, căci ele privesc la niște chestiuni foarte importante.

— Se pune la vot urgența și se primește.

D. C. Popovici: D-lor deputați, am onoare să prezintă un memoriu din partea tuturor profesorilor de la gimnaziul din Fălticeni și a institutorilor de la școala urbană din Fălticeni, relativ la modificarea legii pensiunilor.

Depunând acest memoriu pe biroul Adunării, mi permit a ține câteva cuvinte, spre a atrage asupra lui atențiunea D-vostre și mai cu seamă a D-lui ministru al cultelor și instrucțiunii publice.

Dispozițiunile legii pensiunilor privitoare la termenele după care se pot acorda drepturi la pensiuine, în adevăr, sunt nedrepte; căci cerându-se un serviciu de 30 ani și etatea de 60 ani, cu greu se poate atinge aceste termene, și pe lângă acesta nicidecum asemenea condițiuni nu pot fi de cât desavantajoase pentru învățământul public; căci într'un period atât de lung tot sistemul instrucțiunii se schimbă, științele ia o mai largă dezvoltare și profesorul până la etatea de 60 ani nu se mai poate ține în curentul științei, astfel că noile generațiuni sunt condamnate a învăța cartea ce se învăța acum 30 de ani. Iată pentru ce ar trebui ca anii de serviciu ai profesorilor să fie reduși la 25, și aceasta, repet, nu în interesul lor personal, ci în interesul instrucțiunii publice.

Depun dar pe biroul Adunării acest memoriu, cu rugăciune de a se avea în vedere când va veni în discuțiune modificarea legii pensiunilor.

D. D. Ghica Comăneșteanu: D-lor deputați, mai multe sutimi de locuitori din județul Bacău, prin petițiunea ce am onoare a vă prezenta, protesteză contra proiectului de lege prin care se reduce taxa pentru introducerea lemnului brut în țară de la 25 lei la un leu. Rog pe onor. Cameră să bine-voiască a încuviința trimiterea acestei petițiuni la comitetul delegaților însărcinați cu examinarea aceluia proiect de lege.

D. președinte, C. Grădișteanu: Se va trimite la comitetul delegaților.

D. G. Panu: D-le președinte, am onoare a depune pe biroul Adunării o petițiune din partea mai multor profesori de la Fălticeni, Roman, Tecuci, Brăila, Giurgiu și Alexandria, relativ la egalizarea salariilor și gradațiunii lor cu a celor-alți profesori de la gimnaziile Statului.

De asemenea mai depun și două petițiuni din partea mai multor locuitori din județul Bacău prin cari cer pământ.

D. președinte, C. Grădișteanu: Se vor trimite la comisiunea de petițiuni.

D. C. Dobrescu: D-lor deputați, am primit o mulțime de reclamațiuni însoțite cu acte de la mai mulți învățători sătesci cari au servit câte 20—30 ani și prin cari cer regularea lor la pensiuine. Reclamanții aceștia sunt oameni bătrâni, bolnavi, neputincioși, săraci și cu familie numerosă. De aceea vă rog să bine-voiți a primi ca cererile lor să fie trimise de urgență la comisiunea de petițiuni.

— Se pune la vot urgența și se primește.

D. președinte, C. Grădișteanu: D. Dobrescu are cuvântul:

D. C. C. Dobrescu: D-le președinte, profit de prezența D-lui ministru al instrucțiunii publice spre a l ruga să bine-voiască a grăbi trimiterea unui tablou, pe care l am cerut sunt acum două săptămâni, de toate numirile făcute în învățământul primar de la venirea D-sale la minister, tablou care mi este necesar pentru o interpelare ce voesc a face.

D. președinte, C. Grădișteanu: D. ministru al instrucțiunii publice are cuvântul.

D. ministru al instrucțiunii publice, T. Maiorescu: D-lor, onor. D. Dobrescu a cerut de la acest minister, prin organul președintelui Camerei, niște dosare, în număr de trei, cari i s'au pus la dispozițiune, și a mai cerut un al patrulea lucru, care este un tablou de toate numirile făcute de mine în învățământul primar, și de toate avizurile date de consiliul permanent asupra acestor numiri. Apoi, onorabilă Cameră, eu, care de pe această bancă am recunoscut ieri cel mai întins drept al ori-cărui deputat în materie de interpelări, permiteți-mi a vă

spune că a satisface cererea D-lui Dobrescu, adică a-i procura tabloul și copiii de cari a vorbit, este a însărcina administrațiunea acestui minister cu o lucrare statistică pentru care nu are nici timp nici funcționari, căci s'a suprimat de mult referential statistic.

Asemenea lucrări nu le pot ordona dupe simpla cerere a unui deputat. Este cu totul alta când însăși Camera va decide să facă această, sau când ar cere o comisiune a Camerei, cum a cerut comisiunea bugetară așa ceva, în care cas tabloul s'a făcut.

În fața cererii D-lui Dobrescu, am onoare a declara că funcționarii de astăzi nu au destul timp să facă tabloul tuturilor numirilor mele în învățământul primar și să copieze toate rezoluțiunile consiliului permanent, căci acesta e o lucrare întinsă, afară numai dacă Camera decide această, și atunci voi cere un mic credit pentru înființarea acestui fel de oficiu statistic care să facă ceea-ce cere D. Dobrescu.

D. C. C. Dobrescu: D-lor, regret foarte mult că D. ministru al instrucțiunii publice a exagerat, negreșit cu interes, cererea mea. Eu nu am cerut un tablou de toate numirile făcute înainte și dupe 1866, ci un tablou de toate numirile făcute în învățământul primar cu începere de la venirea D-sale la acest minister.

Acest tablou 'mi este necesar ca să dovedesc Camerei modul cum D-sa a aplicat legea instrucțiunii publice cu ocaziunea acelor numiri. Am mai cerut, D-lor, să mi se pună la dispozițiune, nu toate avizurile date de consiliul permanent, cum ține D. ministru, ci numai un singur avis, și acela foarte scurt, de câte-va rânduri numai, prin care consiliul permanent autorisă pe D. ministru a face numiri în învățământul primar, luând dintre concurenții cari au dat concurs înainte de epotele fixate de lege.

Aș fi putut, D-lor, să 'mi procur acest avis prin mine însumi, dar am ținut să mi se dea pe cale oficială, de temere ca nu cum-va la desvoltarea interpelării mele, când 'i voi du la lectură, să mi se țină de către D. ministru că sunt indus în eroare și că eu totul alt-fel este redactat avizul consiliului permanent.

Iată, D-lor, actele ce am cerut de la D. ministru, usând de dreptul ce 'mi acordă regulamentul nostru, și cred că D-văstre nu veți găsi că cererea mea a fost exagerată sau poate fi taxată de neseriositate.

Bine-voiască dar D. ministru a nu lua așa pe subțire cererile ce i se adresază din partea deputaților și, în loc de a exagera lucrurile, facă D-sa a ni se pune la dispozițiune actele de cari avem necesitate.

D. ministru al cultelor și instrucțiunii publice, T. Maiorescu: Voi face a se pune la dispozițiunea D-lui deputat dosarul cu avizul cerut de D-sa.

D. președinte: Acum la ordinea zilei de astăzi avem 27 interpelări. (Claritate).

Mai întâiu este interpelarea D-lui A-

lexandrescu relativ la construirea unui teatru la Iași.

Voci: D. Alexandrescu nu este preșinte.

D. președinte: Atunci D. Deleanu are cuvântul pentru interpelarea D-sale. (Sgomot).

O voce: Renunță.

D. președinte: Dupe aceea vine interpelarea D-lui N. Ionescu.

Voci: D-sa lipsesce.

D. președinte: D. Stanian e aici?

D. R. Stanian: Da, D-le președinte.

D. președinte: Aveți cuvântul.

D. C. Deleanu: Dar cu interpelarea mea cum rămâne, D-le președinte?

D. președinte: 'Mi s'a spus că ați renunțat.

D. C. Deleanu: Alții au răspuns pentru mine.

D. președinte: Atunci D-văstre aveți cuvântul.

D. C. Deleanu: D-lor deputați, am cutezat să anunț o interpelare D-lui ministru al cultelor și să 'l rog a da satisfacție nenumeratelor cereri făcute de îngrijitorul bisericii Ionașcu din orașul Slatina privitoare la mai multe reparațiuni de cari are nevoie acea Sf. biserică. Nu eram decis să fac această interpelare din două puncte de privire; 1) că dorind să mă conform recomandățiunilor făcute de D. prim ministru ca mai înainte de a veni pe calea de interpelări să ne adresăm D-lor ministri respectiv în satisfacerea trebuințelor județelor și orașelor cari ne-au trimis în Parlament și numai în cazul când cererile ar rămânea infructuoase se venim pe calea interpelării și al 2) că n'aș fi dorit ca prin interpelarea mea să răpesc timpul Camerei.

Am fost silit însă să fac interpelare căci mergând la ministerul de culte și căutând ce rezultat au avut cererile îngrijitorului bisericii, am constatat că toate fuseseră puse la dosar cu steriotipa rezoluție „fondul fiind epuizat;” mai mult, între hârtiile pregătitoare la alcătuirea bugetului viitor nu se avusese în vedere nici una din nenumerate cereri ale îngrijitorului și numai ast-fel m'am decis să anunț această interpelare. Iată în ce consistă interpelarea mea,

În orașul Slatina, încă de la 1790 un pios donator, numit Ionașcu, închină totă averea sa bisericii ce clădise. Pe lângă moșii dăruiesce și nisce chilii, construite expro și cu destinațiunea de a fi spital; mai lasă și nisce locuri virane, vii, livezi de fân și altele, ale căror venit 'l destina atât la întreținerea bisericii cât și la înființarea unui spital pentru căutarea bolnavilor. Mai în urmă, pe la anul 1808, soția acestuia numită Neaga, imitând pe soțul său, donează și ea averea ei tot bisericii și spitalului. În acele timpuri însă moșiile nu aveau destul venit pentru a subveni la toate cheltuețele ce hotărîse donatoarele să se facă, și atunci, episcopii înstituiți în puterea unui hrisov a lui Ion-

Alexandru Suțu V. V. schimbă destinațiunea și voința donatorilor și în mod vremelnic, ține ei, până ce alte inimii pioase vor veni să adauge la averea dată de Ionașcu, să se facă școlă grecească în locul spitalului a cărui întreținere costa mult mai mult.

Așa s'a și urmat până ce eforia școlilor, autoritate care avea menirea a priveghia școlile și a administra avutul lor, a luat totă averea lăsată de Ionașcu și soția sa.

La 1846, când pentru prima oară s'a ridicat în Adunarea țerei cestiunea averii Ionașcu, când se susținea că eforia întrebuințează acea avere și pentru alte cheltueli și școli, s'a găsit că din venitul moșiilor făcute danie de Ionașcu se capitalizase o sumă destul de însemnată care se urca la cifra de 88.858 lei și 59 parale.

D-lor deputați, am crezut necesar să fac în prescurtare acest istoric spre a vă demonstra că eu drept și legal cerem ca guvernul și D. ministru de culte în special să ne acorde ce cerem.

Vedeți dar, că dacă în câți-va ani, de la 1819—1846 averea Ionașcu a capitalizat suma de 88.000 de lei, la cât s'ar fi putut urca până astăzi pentru ca noé celor de la Olt să ne fie permis astăzi a cere guvernului grația de a ne acorda cel puțin o întreținere cum se cade bisericii ce se găsește în orașul nostru, precum și școlii; nu numai că nu ni se face nici una din acestea, dar ni se afirmă din partea îngrijitorului bisericii că nici clopote nu are acea biserică, așa cum prevăd și pretind dogmele și tradițiunile creștinesci, căci din trei clopote câte a avut biserică, astăzi nu are nici unul prin care să se anunțe zilele de sărbători și cele de dureri.

Acastă cestiune a venit în a doua perioadă și s'a desbătut în Camera deputaților și am la îndemână raportul secțiunii a IV din anul 1860, subscris de repausatul meu părinte, ca raportor delegat de secțiune, prin care se arată în prescurtare totă această afacere; cum biserică Ionașcu are o avere colosală, cum dupe socotelile predate de eforia școlilor, Camera din 1846 interzidese cu desăvârșire amestecul venitului Ionașcu în alte cheltueli, căci ținea Camera la 46, eforia școlilor nu este în drept a amesteca nisce sumi al căror socotelii privesc pe *séma trebuinței în parte de vreme ce asupra acestor bani eforia avea numai un drept de păstrătoare*. Ce s'a întemplat? Tot acest venit și capital s'a contopit în cheltuelile ordinare ale bugetului Statului, în plată de lefuri și diurne, iar despre școlă, biserică și spital nici s'a gândit cine-va.

Rog dar pe D. ministru al instrucțiunii publice ca de o cam dată să treacă sub un articol special în buget o alocațiune cu destinațiune a repara și a servi la toate trebuințele bisericii și școlii Ionașcu, și a pune la dispozițiunea orașului Slatina din această avere mijloce de întreținere, de reparații și înființare de obiecte necesare la podoba și chiar siguranța edificiului bi-

sericei; căci din cauza refuzului ce se face unor asemenea cheltuieli, biserica are în prezent aspectul unei clădiri abandonată intemperior. Aștept ca D. ministru să răspundă, spre a mă pronunța dacă sunt sau nu satisfăcut.

D. ministru cultelor și instrucțiunii publice, T. Maloiescu : D-lor deputați, biserica Ionașcu din Slatina e astăzi, ca ori-ce biserică, întreținută de Stat; nu ved pentru ce s'ar pune un paragraf deosebit în budget pentru biserica Ionașcu din Slatina. În cursul verei trecute nu s'a arătat nici o cerere din partea acestei biserici pentru reparațiuni. Nu este vorba, dacă s'ar fi arătat cu cerere, nu s'ar fi îndestulat pöte întreaga cerere, fiindcă suma trecută în budget pentru reparațiunea tuturor bisericilor și monastirilor era numai 65.000, și era departe de a ajunge; dar ori unde s'a cerut din această mică sumă, am dispus să se dea o parte proporțională la toți. Dar, precum am șis, pentru biserica Ionașcu nu s'a cerut, și prin urmare nu s'a dat. Acum fiind făcută cererea prin D. interpellator, va fi prevădută și biserica Ionașcu pentru vara viitoare cu o sumă proporțională pentru reparațiune.

Cât pentru cestiunea cea-altă, că sunt moșii donate de Ionașcu bisericii, această este o cestiune pe care nu putem să o deslegăm acum, și dar rămâne întrégă și de o parte și de alta. Binesău rău, această avere se află astăzi secularisată, și o-dată secularisată, venitul ei a intrat în venitul general al Statului și nu se mai pöte susține astăzi că anume pentru cutare trebuință a bisericii Ionașcu, să se întrebuințeze propriul ei venit. Aud că locuitorii din Slatina vor să facă un proces Statului; atunci vom vedea ce hotărășce justiția. Astăzi trebuie să mă mărginesc a răspunde D-lui interpellator că în cursul verei acestui an, din suma totală înscrisă în budget pentru reparații bisericesci, se va face öre-cară reparațiuni și bisericii Ionașcu din Slatina.

D. Deleanu. Mă declar satisfăcut de răspunsul D-lui ministru; însă precum în tot-d'a-una s'a promis că se va da și nici o-dată nu s'a dat, rog pe D. ministru actual, —și cred că D-sa nu va face ca predecesorii D-sale, cari cu töte stăruințele noastre da sume la alte biserici dupe stăruințe mai influente, iar noă ne răspundea că fondul s'a epuizat, punënd cererea la dosar, —să bine-voiască a se ține de promisiunea dată și să reserve și pentru această biserică sume suficiente pentru reparațiunile și întreținerea cu cele necesarii, atât la biserică cât și la școala Ionașcu, care este într'o stare destul de miseră.

D. președinte, C. Grădișteanu: D. Stanian are cuvântul pentru dezvoltarea interpelării D-sale.

D. R. Stanian: D-lor deputați, dupe o lungă așteptare a sosit în fine momentul să dezvolt și eu interpelațiunea anunțată de mine încă d'inaintea vacanțelor.

Interpelațiunea mea are de obiect ca Statul să ia în sarcina sa școala de comerț din Ploesci. Pe ce se întemeiază această cerere? Lucrul este förte ușor de explicat. În art. 214 din legea instrucțiunii publice, se prevede obligațiunea pentru Stat de a înființa o școală de comerț în orașul Ploesci.

Evident că legiuitorul din anul 1864 a prevădut această obligațiune pentru Stat în vederea că orașul acesta era un oraș eminentemente comercial, și încă de atunci se simțea imperios necesitatea de a se înființa acolo o școală comercială.

În urma promulgării acelei legi, fiecare cetățean din Ploesci era în drept să se aștepte că, cât de curënd, va vedea funcționând acea școală; cu töte acestea a trecut un an, două, trei și nici o măsură nu s'a luat în privința acésta. Atunci primarul din localitate s'a adresat către ministerul de instrucțiune publică și către ministerul de comerț, cerënd să se ia dispozițiuni pentru înscrierea în budget a cheltuelilor necesare pentru înființarea școlei. D. ministru a răspuns primăriei că nu pöte în anul acela să înființeze școala și a promis că acésta se va face în anul viitor. Cereri din töte părțile veneau la comună pentru înființarea unei școle de comerț și primarul de atunci, setos de învățământul comercial, s'a cam grăbit a înființa o asemenea școală cu spesele comunei, sperând că în anul viitor Statul va aplica art. 214 din legea instrucțiunii și va îndeplini făgăduința ce dăduse, luând în sarcina sa acea școală.

Acésta se petrecea în anul 1868, adică dupe patru ani de la promulgarea legii de atunci; dar există în Ploesci o școală de comerț înființată de primărie cu spesele ei, și în fie-care an, regulat, primăria prin numeroșe adrese a rugat pe ministerul respectiv să facă a se aplica legea și a scăpa pe comună de această sarcină, și în tot-d'a-una i s'a făgăduit că la anul viitor cererea ei va fi satisfăcută. Ast-fel s'a urmat până în anul 1880, când în fine, dupe mai multe stăruințe, s'a luat o decisiune ca Statul să vie cu o subvențiune de 5.000 lei în ajutorul comunei Ploesci, care pe fie-care an înscrie în budgetul ei, pentru întreținerea școlei de comerț, o sumă de aproape 30.000 lei.

În anii din urmă, când am venit în Cameră, am făcut și eu o interpelare în privința acésta, și atunci Camera a binevoit a da un vot prin care se decidea ca, până la luarea școlei pe séma Statului, subvențiunea acordată comunei Ploesci să fie de 15.000 lei. Cu töte acestea, în anii următori, în loc să se îndeplinească făgăduiala dată de a se lua școala în sarcina Statului, subvențiunea s'a redus din ce în ce mai mult, în cât astăzi ne găsim iarăși în starea de la 1880, adică că primăria nu primesce de la guvern de cât numai neînsemnata sumă de 5.000 lei.

Ei bine, D-lor, nu mai este cu puțință a se suferi această stare de lucruri, și iată

pentru ce : Primăria ar fi voiösa să mergă înainte cu cheltuelile ce face pentru întreținerea școlei de comerț, căci nimeni din Ploesci nu pöte voi ca o asemenea școală să fie desființată; însă primăria se gășese în absolută imposibilitate materială de a mai întreține șisa școală.

Este un ce cunoscut de toți D-vöstre că veniturile comunei Ploesci a deminuat din ce în ce mai mult, și acésta mai cu sémă din cauza filoxerei care a hântuit podgoriile din Prahova, ast-fel în cât din lipsa de mijlöce se pöte întempla ca primăria de Ploesci să nu mai înscrie o asemenea cheltuială în budgetul său și prin urmare să se desființeze școala de comerț de acolo, ceea ce cred că nu pöte fi interesul învățământului public, pentru care toți arătăm în fie-care și dorința de a se desvolta cât mai mult.

Am citit în *Monitorul oficial* că o asemenea interpelațiune s'a făcut și în Senat de către D. Aurelian, unul din reprezentanții județului Prahova, la care a luat parte și un al doilea senator din Prahova, D. Petre Grădișteanu, și am vëdut cu bucurie răspunsul dat de D. ministru al comerțului și agriculturii, care a declarat categoric că dreptate are primăria de Ploesci; că în realitate cererea ei este fondată; că școala de comerț din Ploesci trebuie luată în sarcina Statului.

Am aci consemnat într'o adresă a D-lui președinte al camerei de comerț din Ploesci, răspunsul textual al D-lui ministru de comerț :

„Nu numai nu voiü fi contra, a șis D. ministru în Senat, dar voiü susține o asemenea propunere în Cameră, dacă D-nii deputați ai Prahovei vor veni cu un proiect de budget, chiar în cazul când comisiunea bugetară nu ar prevedea la cheltueli suma necesară în proiectul de budget al Statului.“

D-lor, credem că noi, reprezentanții Prahovei, ne facem datoria când venim conform dorinței exprimate de D. ministru de comerț, să punem cestiunea împede înaintea guvernului, cerëndu-ı să îndeplinească făgăduințele date și să aplice o-dată legea; căci de la 1864 și până astăzi a trecut un sfert de véc și încă nu s'a mai aplicat această lege pentru Ploesci. Ce să fie el vinovat ?

D-lor, dacă s'ar face un studiu, care nu ar fi nici cum greü de făcut, s'ar vedea că Prahova este unul din județele din țără care dă Statului cele mai mari venituri, și pentru întreținerea serviciilor publice din acel județ se cheltuesce mult mai puțin ca în alte județe, și mai ales pentru învățământul public.

Sunt orașe de un alt rang, cari nu s'ar putea egala cu Ploesci și cari cu töte acestea au șansa de a fi mai bine vëdute de guvern; dar pentru acésta nu fac nimeni nici-o încredințare, dic numai că și pentru învățământul din Prahova datorii untem să punem aceeași solicitudine ca și pentru cele-alte orașe din țără. Dacă

nici dupe un sfert de véc nu s'ar aplica și pentru Ploiesci dispozițiunile legii de instrucțiune publică, dacă scôla de comerciú de acolo nu se va trece în sarcina Statului, atunci două inconveniente mari se vor produce: Antéiú, ori-cine ar administra comuna Ploiesci nu va putea să facă atât cât se cere pentru o scôla de comerciú. Alte elemente are guvernul ca să facă ca o asemenea scôla să fie la nivelul celor-alte scoli pendinte de Stat; al doilea, că în starea de strimtorare în care se află comuna Ploiesci, astă-đi când o parte din veniturile ei s'au împuținat în mod așa de simțitor din cauza filoxerei, ar fi o povară prea grea pentru dēnsa acéstă cheltuială anuală de 30.000 lei, cu care s'ar putea face multe îmbunătățiri orașului Ploiesci, care, ce e drept, nu progresa în-de-ajuns tocmai din cauza unor asemenea cheltuieli; pentru că dintr'un budget care nu are la venituri mai mult de șese sute mii lei, se cheltuesc pentru serviciile publice și alte sarcine obligatorii peste cinci sute de mii lei, ast-fel că pentru necesitățile dīlnice ale orașului nu rămâne de cât o foarte neînsemnată sumă.

Ași ruga dar pe D. ministru al instrucțiunii publice să bine-voiască a face tot posibilul, pentru ca cel puțin în anul acesta, 1889—1890, să se înscrie cheltuiala acéstă în budgetul Statului, fie în acel al ministerului instrucțiunii, fie în al ministerului de comerciú, și ast-fel să se scape orașul de acéstă sarcină mare, care pe nedrept, de atâtea ani, se lasă asupra sa.

Dacă se va calcula ce s'a cheltuit de la 1869 până la 1889 de comuna Ploiesci pentru acéstă scôla, tot ar fi un minimum de 400.000 lei. Ei bine, cu acești 400.000 lei câte îmbunătățiri nu s'ar fi făcut orașului, cari îmbunătățiri ar fi satisfăcut interesele întregii populațiuni? D-lor, orașului Ploiesci 'i lipsesc multe: pavagiuri, localuri de autorități, localuri de scoli primare și chiar un local pentru scôla comercială, și aceste îmbunătățiri nu se pot face din cauză că comuna este împovărată cu cheltuieli ce dupe lege nu cad în sarcina ei.

Ar fi bine dar să intrăm în lege și să despovăram comuna de acéstă sarcină, mai cu sémă astă-đi când veniturile comunei, din cauza filoxerei care bântuie județul Prahova, a scădut într'un mod foarte simțitor.

D. ministru al cultelor și instrucțiunii publice, T. Maiorescu: Interpelarea acéstă mai corect trebuia să fie adresată numai D-lui ministru al domeniilor, fiind că, dupe legea de astă-đi, scôlele de comerciú nu se țin de resortul ministerului instrucțiunii publice, ci de resortul ministerului domeniilor, agriculturii etc.

Dar fiind-că 'mi este adresată și mie, voiú răspunde eu în absența colegului meu de la domenii. De altminteri prin un articol special de lege se ădice că scôlele dependente de ministerul domeniilor se

vor administra conform cu legea instrucțiunii publice.

D-lor, în legea instrucțiunii publice este ădis: se vor înființa scôle comerciale în mai multe orașe, între cari și Ploiesci.

Nu cred că onor. D. interpelator pôte de aici să deducă ca un fel de neobservare a legii, fiind-că adică nu s'a luat deja până acum asupra Statului scôla comercială din Ploiesci, pe care o întreține comuna. Ar fi o neobservare a legii numai atunci când ași arăta, ceea ce nu este, că în afară din orașele arătate în acel articol de lege, ar fi creat Statul și întreținut ver-o altă scôla comercială înainte de a fi înființat pe cele prevădute în acel articol al legii instrucțiunii, între cari și cea din Ploiesci. Dar acéstă nu s'a întemplat. Ceea ce s'a întemplat e că Statul până acum nu a înființat tôte scôlele comerciale prevădute în lege, ci numai patru din șapte.

Apoi legea instrucțiunii nici nu prevede un termen, și, onor. interpelator, dacă este să vorbim de înapoiere în aplicarea legii instrucțiunii, apoi gândiți-vă la marea nepunere în aplicare: învățământul obligatoriu de la 1864 și până astă-đi la 1889 nu e încă pus în aplicare, din lipsa de scôle în sate; și D-vóstră vă mirați că nu s'a aplicat încă articolul din lege cu privire la înființarea tuturilor scôlelor de comerciú. Nu trebuie să vă mirați de acéstă.

Cu tôte acestea D. ministru al domeniilor a arătat tótă buna-voință ca să se facă ceva pentru scôla comercială din Ploiesci; și cred, cu drept cuvânt, căci mi s'a arătat de colegul D-vóstre, D. Ienescu, cu cifre că districtul Prahova e unul din districtele care contribuie în modul cel mai însemnător la veniturile Statului, și în proporție e districtul care primesce cea mai mică parte în compensațiune.

Evident că acéstă disproporție nedreptă trebuie să dispară; dar vă rog nu puneți cestiunea pe neaplicarea saú neobservarea legii de către guvernul actual. D-vóstră mai ales, D-le Stanian, care sunteți deputat din Ploiesci, acum ca și mai înainte, bine-voiți a nu ne face imputarea că de ce în 1889 nu facem noi ceea ce nu s'a făcut în 12 ani de ădile de amicii D-vóstre. (Aplause, ilaritate).

Dar cine era primarul Ploescilor și tot odată deputat în fosta Cameră? (Aplause). Am avut și eu onórea să vă fiú coleg pe atunci, și recunosc că D-vóstră erați unul din colegii cei mai plăcuți și cei mai simpatici; dar tocmai pentru că erați așa, erați unul din deputații cei mai bine văduți și influenți ai acelei majorități (Aplause). Iacă dar primarul din Ploiesci în special bine văduț, și influent în partidul D-sale, căruia fostul ministru al său D. Stolojan 'i-a suprimat subvențiunea stabilită ce se da scôlei comerciale din Ploiesci, și D-sa atunci nu găsesce momentul oportun (aplause) să protesteze în Ca-

meră, și ne cere acum noă, ca de o dată, și numai de cât să reînființăm noi la Ploiesci ceea ce nu noi am suprimat (Aplause); ci din contră se suprimase în timpul unei majorități apropiate de convingerile D sale politice. Va să ădică pe acest tărēm să nu punem cestiunea; să o lăsăm mai bine pe terenul pus de D. Enescu, pe acela al unui județ care contribuie așa de mult la veniturile Statului și care ar avea dreptul să aibă și el mai mult din beneficiile Statului; asemenea pe terenul pus de D. ministru al domeniilor că e în adevér o scôla bună și că D-sa va face ce va fi posibil pentru ea.

Dar fiind-că D. Stanian a făcut alușiune la acea discuțiune în Senat 'l rog săși amintescă un cuvânt constituțional-cesce foarte just pronunțat acolo de un D. Senator: o procedare curiosă ca să vie camera să cêră guvernului cheltuieli; acéstă e rēsturnarea adevératului sistem constituțional.

Guvernul cere cheltuieli și camera le încuviințeză saú le restringe saú le refuză.

Dar este lucru nepomenit în bun sistem constituțional ca să vie camera și să cêră guvernului cheltuieli, nu într'un cas excepțional, nu în 2, ci în 10, în 20.

Mai tôte interpelările D-vóstre se traduc prin cereri de cheltuieli. Esența sistemului constituțional este însă din contră că deputații, cari au control asupra administrațiunii cheltuielilor publice, să fie mai înainte de tôte economi cu punga contribuabililor; istoria merge așa, că guvernele au voit să cheltuiască prea mult, și camerele, pentru a cruța punga contribuabililor, 'i-au oprit și 'i-au moderat pe acéstă cale.

D-vóstre din contră vreți să împingeți la cheltuieli, acesta nu este adevératul sistem parlamentar.

Nu e lucru mai plăcut pentru un ministru de cât să 'i dați miđlóce să cheltuiască. Care ministru de culte ori de domenii nu ar fi fericit să facă scoli de comerciú, să facă și teatre la Iași, atenee la Bucuresci, ș. c. l. ș. c. l?

Dar, D-lor, scușați-mé, noi trebuie să venim cu un budget echilibrat; nu putem merge cu cheltuieli nechibzuite; eu cred că asemenea cereri nu pot fi bine discutate de cât în comisiunea budgetară, și atunci când se propune o anume întrebuintare într'o parte, să scim ce economii putem face în altă parte.

Iată, D-lor, ce aveam de răspuns la interpelarea D-lui Stanian.

D. R. Stanian: D-lor, dacă D. ministru de instrucțiune publică 'mi dádea un răspuns categoric, da saú ba, pôte că n'ași mai fi luat cuvântul, fiind-că atunci ași fi știut că la o respectuósă cerere de a se lua scôla comercială din Ploiesci pe séma Statului, s'a răspuns că nu se ăține séma de ce ădice legea instrucțiunii publice nici de ce cere un oraș, saú că nu sunt miđlóce pentru satisfacerea unei asemenea cereri, și ast-fel ași fi fost pus și

e în pozițiune să pot da un răspuns con-
cetățenilor mei, dacă trebuie să mai țină
său nu această școlă; dar D. ministru a pără-
sînt calea această drăpă, a dat cestiunea
la o parte, cum s'ar dice advocătesce, și m'a
pus pe mine personal în cestiune ca să
atragă aplausele majorității. Să'mi dați
voie dar a vă spune că nu ast-fel se răs-
punde în mod serios la o interpelare ra-
țională și întemeiată pe o dispozițiune
specială a legii; și mai cu sēmă mie,
căruiam faceți reproșuri că de ce,
pe cînd eram primar și deputat din
majoritate, n'am făcut această, să'mi dați
voie a vă spune categoric că eu ca
primar am stat demn la locul meu,
și ca deputat din majoritate tot așa am
făcut; nici odată n'am vorbit cu miniștrii
la ureche.

Cînd am voit să cer ceva în numele
județului său al țerei, am venit în mod
regulat, așa cum am venit și astăzi; a-
ceasta este procedea mea, care dacă s'ar
găsi necorectă din punctul de vedere că
m'am adresat la doi miniștri de o dată,
ea însă este foarte corectă în ceea ce pri-
vesce atitudinea mea ca deputat. Nu sunt,
D-lor, dintre aceia cari țin ca un lucru
să se facă cu ori-ce preț, chiar cînd nu
sunt mijloce, și de aceea n'am insistat
mai mult atunci; și insist astăzi cînd
cred că sunt mijloce; iar nu pentru că ați
sunt în opozițiune.

E în această cestiune nu fac o ces-
tiune politică, pentru că am și eu atîta
bun simț ca să știu, cînd este vorba de o
cestiune cu caracter politic și cînd este
vorba de a solicita ceva de la guvern. În
mod politico eu v'am sesisat de o ces-
tiune, și v'am rugat să dați un răspuns
clar și D-văstre'mi răspundeți că guvernul
trecut nu a ținut socotă de cererea mea.
Dar, D-lor, D-văstre care ați venit la putere
cu făgădueli; D-văstre care ați venit să a-
plicați legile pentru fericirea poporului,
cînd vi se spune că o calamitate a cădut
pe județul Prahova, cînd vi se arată că
veniturile acestui județ se diminuează în
mod simțitor pe fie-care an, ast-fel în cât
ați el nu se găsește în pozițiune de a
mai putea să întrețină școlă comercială,
nu găsiți că este bine ca solicițiunea D-
văstresă să se îndrepteze către un județ care
suferă și să faceți tot posibilul a fi scutit
de o sarcină grea și pe nedrept pusă a-
supră-î, pentru ca în urmă să aveți
dreptul a dice cu mândrie Ploescenilor:
De și voi sunteți contra noastră, noi ți-
nem compt de nevoile văstre.

S'a mai dis, D-lor, că legea instrucți-
unii publice a rămas neaplicată și pentru
alte părți ale țerei, nu numai pentru
Ploesci, dînd a se înțelege prin această că
cererea noastră nu ar fi tocmai întemeiată.
Dar acest răspuns este el serios? Dacă
legea nu s'a aplicat încă pentru toate o-
rașele din țară, nu trebuie să se mai a-
plice? Oare datoria Statului nu are ter-
men? Apoi dacă ne vom lua chiar dupe
regulele ordinare de interpretațiune, ve-

dem că chiar obligațiunilor din codul
civil, cari sunt fără termen, și tot li se
pune un termen. Cu cestiunea această a
trecut un sfert de veac, adică 25 ani, și
încă nu s'a putut pune în sarcina Sta-
tului această școlă, care nu pôte să se în-
lătore, fiind-că dacă nici orașul Ploesci
nu pôte avea o școlă comercială, apoi nu
știu în care oraș ar mai fi necesară o a-
semenea școlă.

D. ministru'mi dice că n'am venit cu
cererea mea la timp oportun; dar mai o-
portun de cât acum cînd ar putea să fie?
Noi suntem în ajunul regulării bugete-
lor și D-văstră ca ministru al instrucți-
unii publice, precum și colegul D-văstre
de la comerț, nu aveți de cât să cereți
de la comisiunea bugetară ca să înscrie
în buget alocațiunea cuvenită pentru a-
ceastă școlă și noi vom fi gata la votarea
bugetelor să vă acordăm resursele ne-
cesare.

Iată pentru ce nu pot să fiu mulțumit
cu răspunsul D-lui ministru al instrucți-
unii publice, care de alt-minterea m'a
avisat cu mult talent, ceea ce va să dică
că mă agreează. Și eu agreez pe D. mi-
nistru tot așa precum D-sa mă agreează
pe mine. (Ilaritate). Am făcut amînduoi
parte dintr'o majoritate, acum suntem
despărțiți, dar pôte că iar vom mai fi im-
preună. (Aplause, ilaritate).

D. C. C. Dobrescu: Eu personal nu
mă pot găsi față cu D. ministru al in-
strucțiunii publice tot în aceeași situa-
țiune ca D. Stănian, cu toate că în discu-
țiunea de astăzi mi se pare că nu era
bine să se pună cestiunea în sensul a-
cesta.

D-lor, art. 214 din legea instrucțiunii
publice prevede următoarea dispozițiune:

„Se vor institui școle de comerț în
orașele București, Iași, Galați, Brăila,
Ploesci, Craiova și Turnu Severin.”

Acum, ce credem noi ca Deputați, în
virtutea noilor necesități economice și
din punctul de vedere al organizațiunii
societății moderne? Noi credem că trebuie
să se pună în aplicațiune acest articol, care
privesce mai mult pe D. ministru al dome-
niilor, fiind-că el este de cea mai de că-
petenie necesitate. Avem școle de comerț
la București, la Iași, la Craiova și la Ga-
lați, prin urmare, rămâne a se înființa la
Brăila, Ploesci și Turnu-Severin. Ei bine,
orașul Ploesci este cel d'întîiu dintre
cele-alte orașe care a înființat și a în-
treținut o școlă de comerț cu propriele
sale spese în curs de mai mulți ani. Im-
prejorări independente de voința pri-
marului de acolo au survenit așa în
cât astăzi comuna Ploesci nu pôte să
mai întreție școlă această; prin urmare,
Statul are datoria să ia asupra-î între-
ținerea unei școle atât de folositoare.

Vă este cunoscut, D-lor, că de către
Adunările trecute s'a acordat guvernului
un credit de 21.000.000 pentru edificii
scolare. Ei bine, din această sumă pentru
orașul Ploesci nu s'a făcut nimic, chiar

liceul de acolo este făcut cu contribu-
țiuni ale orașenilor, cari l-au dăruit pri-
mării și acesta apoi l-a pus la disposi-
țiunea Statului. Acum de sigur că D.
ministru trebuie să fi primit un raport
din partea primarului prin care i-se spu-
ne că primăria de Ploesci, ne mai avînd
mijloce îndestulătoare pentru întreținerea
școlii de comerț și pentru plata chiriei
localului în care se află această școlă, și
tot-de-o dată nevoind să o desființeze,
este hotărîtă, de la S-tu Gheorge viitor
său de la sfârșitul anului acestuia, să reia
de la Stat localul ce i l-a cedat pentru
Liceu.

Ei bine, voiți D-văstre ca cestiunea să
ajungă aici? Voiți D-văstre ca primăria
Ploesci care a cheltuit atîtea bani și o-
rașenii ploesceni, cari prin contribuțiunile
benevole, personale de sute de galbeni, au
făcut acel edificiu foarte frumos pentru
liceu, astăzi să se pună în inimiciție față
cu guvernul și să dică: Nu mai dăm lo-
calul nostru pentru liceu? Cred că nu, și
că interesul cel mare al învățămîntului
public trebuie să primeze interesul poli-
tic. D. ministru de culte pôte, față cu D.
Stănian, să aibă dreptate din punctul de
vedere politic, dar nu este cestiunea aici,
nu este vorba acum de un interes politic,
ci de un interes mult mai mare, acela al
învățămîntului public, al înființării șco-
lelor reale, unde cel întîiu loc l'ocupă
școlile de comerț.

D-lor, orașul Ploesci are trebuință de
o școlă de comerț; și dovadă despre a-
ceasta este că cei mai mulți din absolvenții
acelei școle astăzi au îmbrățișat cariera
de comptabili, funcționează pe la dife-
ritele case comerciale din Ploesci. Mulți
chiar din acei absolvenți au mers în străi-
nătate pentru a-și completa studiile lor;
ast-fel vă pot cita pe unul, D. Stoenescu,
care urmăzează cu succes școlă de la Anvers
și promite să devie unul din tinerii noș-
tri cei mai învățați, căci el se ocupă
foarte serios cu studiul științelor economice
și comerciale.

D. ministru a dis că sistemul con-
stituțional este intervertit, pentru că, în
loc ca deputații să cêră miniștrilor a face
economii, ei se grăbesc a cere sporirea
cheltuelilor, iar miniștrii cer deputaților
să fie pentru economii.

D-lor, D-nii miniștri pot să susție te-
oriile D-lor pentru echilibrarea bugetu-
lui; să cêră a nu se știrbi diferitele sume
pe cari le au la dispozițiune pentru dife-
rite cheltueli; noi însă ca deputați sun-
tem datorii să ne facem aci ecoul trebuin-
țelor, nu locale, ci generale ale țerei, căci
ele sunt generale din momentul ce sunt
prevădute în legea instrucțiunii publice.

Ași ruga dar pe D. ministru de in-
strucțiune să aducă la cunoștința colegu-
lui D-sale de la ministerul domeniilor a-
ceste trebuințe ale orașului Ploesci ca
D-sa să bine voiască a stărui și în consi-
liul de miniștri și în comisiunea bugete-
tară spre a se lua școlă de comerț din

Ploesci sub administrațiunea ministerului de comerț, căci altminterlea se va întempla ceea-ce spuneam adineaori că s'a dis prin raportul înaintat D-lui ministru de instrucțiune de către primarul de Ploesci.

Termin, D-lor, rugând pe D-nii miniștri să bine-voiască a sprijini cererea noastră care este de un interes general, și să credă că chieltuiala ce s'ar face de Stat cu întreținerea acestei școlă nu pôte fi de cât adevărat producătoare pentru întreaga țară.

Voc: Inchiderea discuțiunii.

D. Chr. S. Negoescu: D-lor deputați, dați-mi voie a declara că eu n'am privit cestiunea acéstă de cât ca o cestiune de un interes foarte general, și dacă nu m'am grăbit a lua cuvântul îndată ce s'a cerut de colegii mei, a fost că am creșut că D-vostre veți considera acéstă cestiune ca și noi, represintanții Prahovei, și veți bine voi a lua cuvântul în susținerea ei. Cu mâhnire vęd însă că mai nainte ca veri-unul din D-vostre să fi luat cuvântul se cere închiderea discuțiunii. Mă cred dar dator a mă ridica în contra unei asemenea cereri, de óre-ce cestiunea nu s'a epuizat, pentru că ea nu s'a pus atât de sus, cât trebuia să fiă pusă înaintea unei Reprezentațiuni naționale.

D-lor, județul Prahova și orașul Ploesci nu vin să cerșescă nimic de la Reprezentațiunea națională. Cestiunea acéstă nu este o cestiune de clopotniță, cum pare a se califica, ci o cestiune de interes general; prin urmare, merită să fie tratată mai pe larg. Eu nu voi să abuzez de paciența D-vostre, nici să usez de practica ce și permit vechii parlamentari cari, când li se dă cuvântul contra închiderii discuțiunii, vorbesc în fond, și de aceea vęd rog să nu închideți discuțiunea și să mi dați și mie cuvântul în fond, căci nu am să adaog de cât câte-va cuvinte la cele ce s'a spus de onor. mei colegi.

D. R. Pătărlăgeanu: D-lor deputați, iată de ce cer închiderea discuțiunii: D. ministru, în răspunsul său, a recunoscut că cererea făcută de D. interpelator este întemeiată și justă și că județul Prahova merită a i se face dreptatea ce cere, pentru că el contribuie la sarcinile Statului mai mult de cât ceea ce i se dă în schimb; și ași putea să adaog la aceste cuvinte ale D-lui ministru și următoarea împregiurare: Comuna Ploesci, care din veniturile sale a întreținut până acum acéstă școlă, este pusă în imposibilitate de a o mai întreține pe viitor din cauză că veniturile sale, cari până aci se ridicau la 600.000 lei, astăzi au să fie reduse cu 350.000 lei, acéstă este ceva pozitiv pentru că venitul din accise, care represinta suma de 350.000 lei, din cauza filoxerei este în pericol a se stinge cu desăvârșire. (Intreruperi).

Cer închiderea discuțiunii, pentru că D. ministru a promis că va trece în buget cifra necesară pentru întreținerea școlăi de comerț din Ploesci, căci ar fi

mare păcat ca o școlă care produce bine, care a dat bune rezultate, să fie închisă.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

D. C. Micescu: Cer cuvântul în cestiune de regulament.

D. președinte, C. Grădișteanu: D. Micescu are cuvântul în cestiune de regulament.

D. C. Micescu: D-lor deputați, vęd că fără ca onor. biuroș să observe bine numărul membrilor cari votază închiderea discuțiunii, se închide discuțiunea unei cestiuni de o mare importanță. Am dis de o importanță mare și vęd rog să mi dați voe să o desvolt în câte-va cuvinte. (Intreruperi, șgomot).

Voc: Acéstă nu este în cestiune de regulament.

D. C. Micescu: Prin urmare rog pe onor. biuroș să bine-voiască a fi atent la numărul membrilor cari votază pentru închiderea discuțiunii... (Șgomot).

D. președinte, C. Grădișteanu: D. Dobrescu are cuvântul.

D. C. C. Dobrescu: D-lor deputați, am anunțat D-lui ministru de finance o interpelare, căci nu puteam, dupe regulament, să i fac o întrebare în privința următorului fapt:

Art. 3 din legea înființării băncei naționale dice următorul lucru:

„Ea va institui câte o sucursală în fiecare capitală de județ, și în toate localitățile din țară unde trebuința va cere. Acum imediat va înființa câte o sucursală în Iași, Galați, Brăila și Craiova.“

D-lor, la înființarea băncei naționale era vorba să se stabilească o sucursală și la Ploesci. Dupe cât mi aduc aminte, se comandase chiar casa de ban; ea s'a adus la gară, dar nu știu cum s'a făcut că acea casă s'a întors de la gară, și dacă se va cerceta acest fapt se va vedea că e adevărat.

Acesta e obiectul interpelării mele, și mi permit a ruga pe D. ministru de finance să ia în considerațiune situațiunea comercială, interesul destul de însemnat al pieței Ploescilor, și a lua dispozițiuni spre a se înființa și acolo o sucursală a băncei naționale.

D. N. Volnov: Cer și eu cuvântul spre a se înființa o sucursală și la Focșani, căci e mai depărtat de cât Ploesci de Bucuresci.

D. C. C. Dobrescu: Diceam, D-lor, că cererea mea e ca D. ministru să bine-voiască a înființa și la Ploesci o sucursală a băncei naționale, și aștept răspunsul D-lui ministru ca să vęd cari sunt motivele cari împedică înființarea acestei sucursale.

D. Președinte: D. ministru de finance are cuvântul.

D. ministru de finance, M. German: D-lor deputați, onor. Domn Dobrescu v'a citit art. 3 din legea constitutivă a băncei naționale care dice:

„Ea va institui câte o sucursală în

fie-care capitală de județ, și în toate localitățile din țară, unde trebuința va cere.

„Acum imediat va înființa sucursale la Iași, Galați, Brăila și Craiova.“

La înființarea băncei naționale, s'a și dat satisfacțiune acestei prescripțiuni a legii, înființându-se cele patru sucursale anume indicate în lege. În ceea ce privește alte sucursale de înființat, s'a prevăzut prin statute, cari fac parte integrantă din lege, cum au ele să se înființeze, și anume la art. 79 se dice: că consiliul general al băncei deliberază asupra propunerilor ce se aduc pentru stabilirea de sucursale unde trebuința se va simți.

Vē incredințez, D-lor, că până în momentul de față, nici eu ca ministru de finance, și comisarul guvernului de pe lângă bancă nu am fost sesisați de nici un fel de cerere de stabilirea unei sucursale la Ploesci, și nici consiliul de administrațiune al băncei n'a fost sesisat de o asemenea cerere. Nu contest că pôte mișcarea comercială a Ploescilor, care a luat în timpul de pe urmă o mare desvoltare, nu ar comporta stabilirea unei asemenea sucursale. Cu toate acestea ar fi trebuit ca acea necesitate să se fi manifestat într'un mod óre-care, prin o cerere a comerțului ploescian, care s'ar fi adresat la administrațiunea băncei, și dacă n'ar fi fost satisfăcut, atunci s'ar fi adresat la ministerul de finance, care e reprezentat acolo prin un comisar, și ar fi studiat cestiunea ca să vadă dacă era fondată cererea, ca în urmă să intervină pe lângă bancă spre a stabili acea sucursală.

Nu există nici un fel de asemenea cerere. Dar admitând chiar că cererea s'ar produce, trebuie să recunoșceți că stabilirea unei sucursale este un ce foarte important, și cestiunea trebuie supusă unui studiu asupra situațiunii comerciale a orașului pentru care se cere sucursala, spre a se convinge administrațiunea băncei că este loc să se stabilească acolo o sucursală. Pe de altă parte, înființarea unei sucursale atrage dupe sine cheltueli însemnate; sucursalele actuale de la Iași, Brăila și Craiova costă între 60.000, 70.000 și 100.000 lei pe an. O sucursală la Ploesci nu cred că ar necesita asemenea sumă de chieltuiei, dar tot ar reclama veri o 30000 sau 40000 lei, și ar trebui stabilită ca operațiunile la cari ea ar da loc, ar compensa cheltuielile.

Toate acestea sunt cestiuni cari trebuie a fi prealabil studiate, în cazul când s'ar face cerere de stabilirea unei sucursale a băncei naționale în veri-o localitate óre-care. Dar de la comerțul Ploescilor repet că nu s'a făcut cerere.

D. R. Pătărlăgeanu: Este cererea și aș fost și lașile aduse.

D. ministru de finance, M. German: N'am voit, D-lor, să răspund la cestiunea lașilor, căci mi s'a părut că este un ce fără importanță, și n'aș face de cât a

răpi timpul prețios al onor. Camere. Înțelegeți D-văstre bine că, a se aduce două lădi de fer, fără să se fi stabilit necesitatea unei sucursale, fără să se fi făcut cererea la ministerul de finance sau la bancă din partea comercianților ploesceni, lădile acelea nu însemnăză nimic, și iată de ce nici banca, nici ministerul nu s'a ocupat de această cesiune. Când însă cererea se va formula, administrațiunea băncii și guvernul, prin comisarul său, va studia cesiunea, și dacă va fi loc a se înființa o sucursală la Ploesci, se va da satisfacțiune Ploiescenilor.

D. N. Voinov: Fiind că se discută cesiunea asésta, și fiind că, dupe cum se vede, nu avem nimic alt de făcut, voiți dice și eu câte-va cuvinte.

D-lor, înțeleg să se facă sucursale în toate orașele, dar vă mărturisesc, că nu mi se pare mie, cu tot sentimentul de simpatie ce trebuie să avem pentru cetatea Ploesci, nu mi se pare că e tocmai Ploiescii cari merită lucrul acesta, căci Ploiescii, eu unul nu'l consider de cât ca un foburg al Bucurescilor, căci de acolo comerciantul pôte cu înlesnire să vie la banca de aci. Sunt însă alte orașe mai depărtate, cărora le este cu neputință de a beneficia de cea mai mică înlesnire de la banca din Bucuresci, din cauza depărțării.

În privința acésta de la Ploesci nu e nici o cerere, dar atrag atențiunea D-lui ministru că de la Focșani Camera de Comerț a rugat și banca și guvernul, să 'i dea o sucursală; și am fi foarte nedreptățiți dacă am vedea că sucursală se acordă Ploiescilor, și se refuză Focșanilor.

Chiar în privința școlii reclamate de D.Stanian, voiți aduce aminte că, pe când guvernul a acordat școlii din Ploesci o subvențiune de 15.000 lei, la Focșani s'a refuzat subvențiunea de 12.000 lei. Așa dar, sa nu ne ocupăm de favori. Este vorba de sucursale? Noi toți ne rugăm ca guvernul, unde cereri sunt făcute, să studieze cesiunea și dacă va găsi că este necesitate și că lucrul este posibil, să bine-voiască a se gândi mai înainte la orașele depărtate, și mai târziu la cele din regiunea Bucurescilor, cum e Ploescii.

D. C. C. Dobrescu: D-lor, răspunsul D-lui ministru e mulțamitor de o cămbată pentru mine. D-sa ne a spus că voese să aibă cerere formală, și acest lucru 'l promis că 'l vom face cât de curând. Ceea ce însă m'a mirat, e amestecul D-lui Voinov în acésta cesiune. D-sa a spus că nu se pôte să se înființeze sucursală la Ploesci, înainte de a se înființa la Focșani, pe motivul că Ploiescii sunt mai aproape de Bucuresci.

Mi pare rău că D-sa nu cunoște modul cum se fac afacerile la banca națională. Nici un neguțator din Ploesci nu pôte veni în Bucuresci la bancă, din cauza multor formalități cari trebuiesc îndeplinite.

Să nu credeți, D-lor, că noi venim aci

cu acésta cesiune pentru clopotniță; când s'ar înființa la Ploesci o sucursală, cu care s'ar cheltui foarte puțin, să fiți siguri că se va ajuta comerțul, și se va scăpa neguțatorul din mâna cămătarilor. Din acest punct de privire, cred că se pôte cere pentru ori ce oraș sucursale, numai mișloce să fie, pentru că se îndeplinește art. 3 din legea băncii. Cererea noastră e dréptă; nu ne am gândit, venind cu dânsa, ca să ne facem trecere; noi n'am avut în vedere de cât marile relațiuni comerciale ale Ploiescilor, și am creșut că cererea noastră va fi bine primită de ministru.

D. C. Bobelca: Am să rog pe D. ministru ca atunci când va avea să schibzuiască asupra sucursalelor, să nu uite Botoșanii; în cesiunea acésta însă nu trebuia interpelare, ci o înțelegere în particular cu D. ministru, căci alt-fel, dezvoltată în ședință publică, are aerul de o reclama.

— D. vice-președinte, Em. Potropo-pescu Pache, ocupă fotoliul presidenției.

Voci: Închiderea discuțiunii.

D. Vice-președinte: Discuțiunea este de la sine închisă, ne mai fiind nimeni înscris.

Acum D. doctor Stăfănescu are cuvântul spre ași desvolta interpelarea D-sale.

D. Dr. Sahe Stăfănescu: D-lor deputați iați cuvântul pentru a desvolta o interpelare ce am adresat D-lui ministru al instrucțiunii publice, cu câte-va zile înainte ca onor. Camera să ia vacanța de serbători.

Acésta interpelare privește o cesiune la care vă rog să bine voiți a vă asocia, fiind cu totul în afară de ori ce considerațiuni și lupte politice: este vorba de școlă.

Cunosc sentimentul bine voitor ce aveți pentru propășirea instrucțiunii și pentru aședarea învățământului pe o basă temeinică și rațională; de aceea voiți adăoga foarte puține cuvinte pe lângă toate cele șise aci relativ la școlă, și voiți vorbi pe de o parte în general, iar pe de alta în particular în ceea ce privește districtul Muscel și mai cu sémă orașul Câmpu-lung.

Prin legea votată de adunarea deputaților la 8 Aprilie 1886 și promulgată la 26 Aprilie același an s'a acordat guvernului un credit de 19.107.892 lei pentru construcțiunii de localuri, pentru școli superioare și inferioare, precum și institutele de cultură; asupra acestui credit o sumă de 600.000 lei a fost afectată construcțiunii localului școlii normale Carol I.

Mi veți da voie a citi chiar textul legii:

Lege pentru construirea școlilor secundare și superioare și a institutelor de cultură.

Art. 3. Se acordă guvernului autorizarea de a emite rentă 5 la sută până la concurența sumei efective de 19.107.892 lei pentru facerea clădirilor de mai sus.

Alineatul b. de sub art. 2 prevede: școli primare, normale și orfelinatul.

14. Școlă normală Carol I	600.000
15. " " Vasile Lupu	600.000
16. " " din Bârlad	500.000
17. Orfelinatul din Bucuresci	200.000
	<u>1.900.000</u>

La 1 Iunie. D. ministru al cultelor și instrucțiunii publice de atunci, prin adresa cu No. 6356, se adresază către primăria orașului Câmpu-Lung arătând decisiunea sa ce a luat pentru strămutarea școlii normale Carol I din Bucuresci în Câmpu-Lung.

Mi veți da voie, D-lor deputați, de a vă citi acea adresă:

Domnule Primar,

Ministerul a decis ca să strămute școlă normală primară de învățatori Carol I din Bucuresci în Câmpu-Lung, clădind acolo localul acestei școli, pentru care Camera legiuitoare a și votat suma de lei 600.000.

În vederea acestora, considerând avantajele ce vor rezulta și pentru orașul Câmpu-Lung, din instalarea într'nsul a unei școle populată de peste 200 școlari cu mai bine de 12 profesori și că suma alocată pentru clădire este destul de restrinsă, ministerul speră că comuna va bine-voi a pune pe ministru în puțință de a instala acésta însemnată școlă în Câmpu-Lung, dând pentru acest sfârșit un teren de o întindere ca de șeci hectare la dealul Flămânda despre oraș, de ore ce școlă va coprinde pe lângă dânsa și o mică fermă pentru aplicațiunea cursurilor de agromonie. Pe baza acestor ordine ministeriale atât consiliul comunal cât și județian precum și obștea moșnenilor Câmpu-lungeni, pătrunși de recunoștință, a căutat din mărginitile lor bugete să dea o sumă de 6000 de lei pe lângă cele 2000 dați de ministerul instrucțiunii publice, și cu acésta sumă s'a putut termina cumpărarea a 10 hectare de pământ.

Așa dar, D-lor, dupe cum vedeți totul s'a făcut, pe de o parte dupe cererea ministerului, iar pe de alta dupe dorința Câmpu-lungenilor; însă de atunci și până acum totul a rămas baltă.

Este un lucru regretabil ca să nu șic că este un păcat. Este vorba, D-lor, de școlă și mai cu sémă de o școlă normală pentru care vă rog să bine-voiți a 'i da o însemnătate din cele mai importante. D-lor, o școlă normală are în viața culturală o menire de cea mai înaltă importanță.

Elevii ei, viitorii învățatori, vin mai toți de la țără pentru a se întorče iarăși la țără.

Acéștia mai toți sunt copii de țărani, deștepți, cu dorința de a învăța și cari sunt meniți a da, pe lângă munca materială a satearului, și acea muncă intelectuală care face marea însemnătate a acestei școli.

Ei bine, acea învățătură pe care ei o capătă în școala Carol I este o învățătură solidă și a cărei lipsă o simțim cu toții, și o proclamăm fie de la această tribună parlamentară sau afară din Cameră, fie prin calea presei.

D-lor, ce le trebuie acestor viitori dascăli, cari, cum am spus, vor trăi la țară?

După părerea mea, le trebuie trei lucruri:

Întâiu, să cunoască o carte solidă și sănătoasă, ca s'o potă tâlmăci bine elevilor sătenii.

Al doilea, le trebuie liniștea, acea liniște care îi ține departe de șgomotul stradelor și de ademenirile orașelor mari pentru ca să potă așeza în un mod temeinic acea carte în mintea elevilor lor.

Al treilea, D-lor, le trebuie câmpie iar nu cetate; căci aceștia ne vin de la țară cu fețele rumene, cu pulmonii foarte bine dezvoltăți și respirând acel aer pur și aducând în același timp cu ei amintirea de soare, de lumină și așa putea dice și de acea libertate de mișcare și de cuget ce le au vădit și avut acolo, și unde vor mai trăi și de aci înainte. Ei bine, D-lor deputați, pentru ce să fie ei închiși, parchetați, ca să dic așa, în orașul București, într'un local care nu este câtuși de puțin propriu pentru acest scop, fără soare, fără lumină, fără liniște, fără, repet, acea libertate de mișcare care te înveselește fără să vrei, te întărește fără să simți și te face bun fără să scii. După mine, D-lor deputați, ar fi timpul ca să ne gândim că un învățător eșit din școala normală, pe lângă cursul de teorie, ar trebui să scie și să cunoască într'un mod chiar intim, să aibă principii foarte solide chiar de agricultură.

Disei dar că, dacă cunoștințele acestea de agricultură nu le-ar poseda, nu le-ar preda elevilor într'un mod practic; însă tot ar fi bine să le predea în teorie bine înțelesă, bine tâlmăcită elevilor sătenii.

D-lor, pentru mine unul, o pun ca o axiomă, că nu potă să existe o școală normală fără să nu aibă un teren de aplicațiune; este o dorință pe care așa vroi să o ved realizată chiar în ceea-ce privește școlile rurale; fie-care școală rurală așa dori să aibă pe lângă cursurile teoretice și o mică fermă, ca pe lângă cursurile zilnice, în același timp să fie o oră sau două pentru a se face un curs practic de agricultură.

În orașe mari, ca București, se face multă teorie, elevii dispunând de mai mult timp, fie pentru a se prepara ca să intre în diferite administrații, fie a urma cursurile universitare. La țară însă cestiunea se schimbă; de la vite la școală și de la școală la plug; ei bine, despre acel plug așa dori să se vorbească mai mult la școală.

D-lor, nasce întrebarea aceasta: Oare școala normală Carol I din București are ea tot ce îi trebuie? Nu-i lipsește nimic? Are lumină? Are soare? Are liniște? Are teren de aplicațiune? Nimic din toate acestea.

În orașul Câmpu-Lung, D-lor deputați, orașul acela pe care D. ministru al cultelor și instrucțiunii publice din trecut îl propunea ca să fie orașul unde să se găsească această școală normală, cred că nu va lăsa câtuși de puțin nimic de dorit pentru instalarea, prosperarea și în același timp înflorirea unei asemenea școli normale.

Prin urmare, susțiu că o asemenea școală instalată în Câmpu-Lung va putea fi conrespunzătoare, vorbind din punctul de vedere atât igienic cât și moral, și în același timp va avea un teren de aplicațiune atât de util unei asemenea instituțiuni.

În ceea-ce privește orașenii din Câmpu-Lung, eu cred că atât primăria cât și județul și-au îndeplinit bucuros totă datoria civică, făcând toate sacrificiile, tot posibilul, mai presus de posibil pentru a veni cu mica lor ofrandă să angajeze pe D. ministru al cultelor și instrucțiunii publice, pentru a se pronunța în favoarea unei asemenea școli în această localitate.

D-lor, să nu uităm că Câmpu-Lung este un oraș român, cel mai vechiu al României, vechia reședință a Munteniei, și cred, 'mi place a crede că și el ar merita oare-cari considerațiuni; astăzi drumul de fier îl legă cu Capitala, precum și cu cele alte centruri, fără de să'i lua situațiunea cea încântătoare în mijlocul pozițiunilor pitoresci, udat de apele rului Tergului și situat la pôlele Carpaților. Prin urmare, o repet, că într'un oraș în care condițiunile de viațuire, sunt atât de eșine, în care natura, ca să dic așa, ne dă toate, ei bine, într'un asemenea oraș o școală normală nu potă alt-fel de cât să prospere, corespunzând foarte bine dicetorei igienice de minte sănătoasă în corp sănătos, în ceea-ce va privi pe elevii acestei școli. Repet că terenul este cumpărat, materialul asemenea cumpărat gata. Și să'mi dați voe, D-lor deputați, relativ la ceea-ce dic că materialul este cumpărat, să vă spun că s'a dat în antreprisă, acum două ani de zile, facerea a 2 milioane de cărămidă, care s'a și făcut și este de calitate foarte bună.

Ei bine, atât cărămida cât și cel-alt material—de și la adăpostul intemperiiilor timpului — stați gata fără să se clădescă cu toate că sumele necesare pentru construcțiune sunt votate deja.

Relativ la material, să'mi dați voe a vă citi rezoluțiunea ministrului de instrucțiune din trecut, pentru fabricarea cărămidel. Iată cum vorbește D-sa:

„Având în vedere neapărata nevoie de a se clădi localul școlii normale Carol I în Câmpu-Lung cât mai în grabă;

„Având în vedere că dacă cărămida s'ar pregăti în anul acesta, clădirea ar putea fi terminată până în toamna anului 1888 și școala ar putea începe a funcționa în localul cel nou în anul 1889;

„Având în vedere că se presintă o ocaziune foarte favorabilă de a pregăti cără-

mida prin D. inginer Chiriak, însărcinat cu lucrările căii ferate a Statului;

„Având în vedere că prețul de 27 lei mia este avantajos;

„Se decide:

„D. inginer Chiriak este însărcinat a face cărămida necesară până la două milioane, etc.“

D-sa dar a însărcinat pe D. inginer Chiriak, care era în serviciu la drumul de fier, s'a deschis credit, și s'a pus la dispozițiune sumele de bani necesarii.

Repet, încă o dată: Terenul este cumpărat, materialul adunat și nu am nevoie de a spune că districtul și Muscelenii cu toții vor face tot posibilul pentru înflorirea și dezvoltarea unei asemenea școli, care o dorim din suflet mai toți Câmpu-Lungenii, și a căreia menire va fi atât de înaltă constituind în același timp și un act atât de patriotic.

Termin, rugând pe D. ministru al instrucțiunii publice a face să se termine opera începută de predecesorul D-sale, și să ne aducă vestea îmbucurătoare că chiar în primă-văra acestui an să'l așteptăm ca să asiste la punerea pietrei fundamentale. (Aplause).

D. vice-președinte: D. ministru al instrucțiunii publice are cuvântul.

D. ministru al cultelor și instrucțiunii publice, T. Maiorescu: D-lor deputați, în această fericită zi, în care am fericirea de a răspunde la atâtea interpelări, am deosebita fericire de a putea răspunde foarte scurt la interpelarea de față.

Da, lucrarea e hotărâtă de predecesorul meu, angajamentul e luat în sensul arătat și voi face tot posibilul ca să începă construcțiunea acestui edificiu chiar în campania acestui an.

D. Dr. Ștefănescu: Vă mulțumesc, D-nule ministru, și suntem foarte satisfăcuți.

D. vice-președinte: Acum la ordinea zilei urmază interpelarea D-lui Tocilescu. Voc! Nu e aici.

D. vice-președinte: Pe urmă vine interpelarea D-lui Popovici adresată D-lui ministru de interne.

D. Popovici are cuvântul.

D. C. Popovici: D-lor, regret că D. ministru de interne, ocupat aiurea ca în tot-d'a-una, nu e presinte spre a 'mi putea desvolta interpelarea ce 'i-am adresat.

Nu știu dacă un alt D. ministru ar putea să 'mi răspundă.

D. vice-președinte: Aveți o altă interpelare adresată D-lui ministru al instrucțiunii publice. Puteți să o desvoltați pe aceea.

D. C. Popovici: Voiu să știu mai întâiu, ce se face cu interpelarea adresată D-lui ministru de interne.

D. vice-președinte: Se amână acea interpelare pe mâine, când va fi D. ministru aci.

D. C. Popovici: Vă rog a se face cunoscut D-lui ministru ca să bine-voiască a 'mi răspunde.

D. vice-președinte: Fiți siguri că se va comunica D-lui ministru cererea D-vostre, și mâne această interpelare va fi pusă la ordinea zilei.

Acum aveți cuvântul în privința celei de a doua interpelări.

D. C. Popovici: D-lor deputați, am adresat o interpelare D-lui ministru al cultelor și instrucțiunii publice, și această am făcut-o pentru cuvântul că, în urma convorbirei ce am avut în particular cu D-sa, n'am căpătat nici un rezultat satisfăcător. Era cestiunea dacă la unele școle primare rurale, conform cererilor chiar a multor persoane, nu ar fi bine și în interesul adevăratei instrucțiuni a sătenilor, ca, pe lângă acele școle să se introducă și micile meserii sau agricultura practică, ca ast-fel micul sătén, ajuns în vârstă a îngriji singur de subsistența lui, să nu mai fie nevoit ca astăzi a cere pe totă ziua pământ; căci nu scim mai târziu ce are să iasă din aceste cereri continue; sau să cêră funcțiuni ca astăzi, și guvernul să fie nevoit să creeze pe tot-ânul o mulțime de posturi, pentru ca să mulțumescă o parte din numeroșii postulanți cari 'l năpădesc, și pe cari, dacă 'l ar refusa, s'ar pune în risc, de a avea o numerosă clasă de proletari.

Ar trebui dar ca copiii sătenilor, eșind din acele școli profesionale, să potă câștiga existența zilnică prin o meserie sau prin o agricultură practică, fără să fie nevoiți a alerga la funcțiuni publice, sau a cere ca numai de cât să li se dea pământ de la Stat.

Era vorba, D-lor, de un cas isolat, era cestiunea de plata unui modest salariu de 40 lei pe lună ce s'ar fi dat unui ajutor de învățator la o școlă rurală spre a preda cunoștințele necesare pentru creșterea gândacilor de mătase, și mi s'a spus de la ministerul de culte și instrucțiune publică că nu se potă înfința acest curs din cauza lipsei de fonduri.

Atunci m'am hotărât să adresez o interpelare D-lui ministru al instrucțiunii publice, rugându-l să declare dacă în principiu voește să se introducă la școlile rurale, pe lângă instrucțiunea obligatorie de astăzi, și aceea a unor meserii ôre-cari.

Totți, D-lor, în această sesiune mai cu sémă, am arêtat o mare solitudine pentru sôrta țêranilor; discursuri mari s'au ținut, și s'a găsit de cuviință că singurul mijloc, singurul medicament de îndreptare a stărei de astăzi a țêranilor este să li se dea pământ. Eu găsesc că acest remediu este, dacă nu insuficient, dar cu totul precariu, și nu se va putea aplica de cât pentru fôrte puțin timp, ast-fel că în curênd rêul are să se ivescă din nou, dacă sâténului nu i se va da, pe lângă pământ, și o instrucțiune adevărată, reală. Lipsit de cunoștința unei meserii, țêranul va ajunge în scurt timp ca pământul ce 'l dăm să nu 'l mai aibă. Și când D. ministru 'mi dîce că nu sunt fonduri, 'l voi întreba de unde va lua fonduri peste câți-

va ani, când sute de mii de copii ai sătenilor vor veni să 'i cêră funcțiuni? Căci vê întreb: Ce vor deveni fiii sătenilor cari învață patru clase la sat? Avea-vor ei în inima lor dorința de a se duce la côrnel plugului? De sigur că nu. Ei vor năzni toți a se face scriitori; și acei cari dintr-ênșii vor ajunge în gimnasia, vor reclama funcții mai importante.

De aceea eu dîc că, dacă D. ministru este îngrijat de situațiunea bugetară D-sa ar trebui să se îngrijescă cu atât mai mult de un viitor fond bugetar ca să 'l aibă gata la dispozițiune atunci când mii de postulanți 'l vor întei să le dea funcțiuni; și această nu potă să convie de cât unui guvern care 'și ar pune tot sprijinul sêu în masele de proletari. Un asemenea guvern 'și va permite să mêrgă pe ori ce cale 'l va plăcea, întemeându-se în tot-d'a-una pe o armată de nemulțumiți pe cari 'l ar ține la discrețiunea sa.

Ei bine, D-lor, o asemenea perspectivă tristă a populațiunilor nôtre rurale, mie nu 'mi suride de loc și de aceea sunt de părere ca la școlile rurale, pe lângă instrucțiunea ce astăzi se dă copiilor de țêrani, pe lângă instrucțiunea de a citi, scrie și socoti, să se introducă și micile meserii, să se introducă și o parte a agriculturii practice, pentru ca fiul țêranului eșit din școlă cu patru clase primare, sciind a scrie și citi să scie tot-d'o-dată și o meserie, să scie tot-d'o-dată a lucra pământul, a lua plugul de côrne, să scie a deveni folositor sieși și alor sêi, să cunoscă o meserie, ceva producător și ceea-ce a învățat în școlă să se rapôrte mai cu osebite la meseria cu care el intră în societate, iar nici de cum să fie o tentațiune ca să ajungă funcționar.

Iată dar, D-lor, care este, dupe părerea mea, mijlocul cel mai bun ca să scăpăm de un proletariat care ne amenință a lua din și în și proporțiuni mai mari; este să învățăm pe țêran cum să 'și cultive pământul, cum să 'l iubescă, cum să rămână la densul, iar nu să inundeze orașele, pentru a deveni funcționar.

Acăsta, D-lor, nu este numai o părere a mea individuală, este o dorință chiar și a țêranilor; sunt numeroșe cereii de felul acesta cari s'au adresat din mai multe părți ale țerei, și cred ca guvernul și Camera să le ia în considerare și să introducem, cel puțin în mod treptat, această salutară reformă în învățămîntul din școlile rurale.

Dacă ne am uita la sistemele pedagogice cari se aplică în alte țeri... Vêd pe D. ministru că suride, dar la surtul D-sale voi răspunde spunându-i, ceea-ce neapêrat D-sa trebuie să scie mai bine de cât mine, că în natura omului este să se aplice cu mult mai mare mulțumire la lucrările mecanice, al căror rezultat vêdut și pipăit 'l are imediat sub ochii sêi, de cât la teoriile abstracte și confuze ale filosofiei; pe copil 'l vedem ocupându-se

mult mai voios a face căruciore sau alte jucării, de cât a scriitori pe hârtie. Este potă un fel de instinct în natura omului, care 'l face a avea, încă din copilărie, o mai mare tragere de inimă pentru lucrările de artă, cari au să 'l dea un mijloc de traiu sigur și independent, de cât pentru controversese și contradicțiunile diferitelor sisteme de filosofie.

Am ținut, D-lor, să dezvolt chiar astăzi această interpelare, fiind-că suntem astăzi în discuțiunea cestiunei de îmbunătățire a stărei țêranilor, și aș dori ca această îmbunătățire să fie în adevêr ceva real și durabil, iar nu un expedient numai de moment, care să înlătore de ocamdată dificultățile de astăzi, și în scurt timp să ne aflăm iarăși în fața aceluiași dificultăți, și încă în proporțiuni mult mai mari. Eu nu sunt orator, nici nu țin să fac discursuri de ostentațiune; spun numai ceea-ce simt și așa cum simt; sunt fiu de sătén și sciù ce este de lipsă sâténului și ce vrea el; am voit să pun cestiunea înaintea D-vostre, cel mai competent de cât mine, cel cari vê îngrijiți, precum totă țera se îngrijese, de sôrta țêranilor, ca să luați în discuțiune ceea-ce cer eu pentru densii și ceea-ce le ar putea fi cel puțin tot d'atât folos cât și darea de pământuri; căci pământul pe care 'l dăm astăzi nu 'l vor mai avea peste 25 de ani, și țêranul de mâne va deveni proletarul din alte țeri, pe care D. Nădejde voește să 'l vadă și la noi.

D. I. Nădejde: D-vostre 'l faceți proletar.

D. C. Popovici: De aceea apelez la D. ministru, rugându-l să dea o serioasă atențiune acestei cestiuni; nu 'l am adresat această interpelare în spirit de opozițiune, ci numai în interesul țêranului; 'l rog cu insistență pe D-sa, care sciù că s'a interesat în tot-d'a-una, și că se interesează astăzi și mai mult fiind la minister, de instrucțiunea rurală, să binevoiască a ține sémă de utilitatea reformei ce eu propun în învățămîntul primar rural și a rezolvi această cestiune așa cum ar trebui să fie rezolvată.

Acăsta am avut de dîs și rog pe D. ministru să 'mi respundă dacă nu crede că ar fi bine să facă ceva în acest sens.

D. ministru al cultelor și instrucțiunii publice, T. Maiorescu: D-lor, programa învățămîntului școlilor sătesci, dupe legea instrucțiunii publice, pe care, nu m'îndoesc, D. interpelator o cunoșce, trebuie să fie votată de consiliul general al instrucțiunii. Eu n'am drept să introduc programe dupe arbitru meu. În consiliul general de instrucțiune sunt reprezentați și învățatori primari și la prima sesiune va avea consiliul și diu alte puncte de vedere să se ocupe de programa învățămîntului în sate. Cu această ocaziune se vor discuta și aceste întrebări atinse de D. interpelator.

D. ministru al lucrărilor publice, A. Marghiloman, presintă Adunării

proiectul de lege relativ la convențiunea încheiată cu compania căii ferate Lemberg-Cernăuți-Iași, și apoi adaugă: D-lor deputați, de la sancțiunea acestei convențiuni atârnă nu numai licențierea funcționarilor cari au devenit inutili, dar și unificarea economiilor și comptabilității; ceea-ce va lăsa o însemnată economie în favoarea Statului. Rog dar pe Cameră să binevoiască a vota urgența în secțiunii a acestui proiect de lege.

— Se pune la vot urgența și se primesce.

D. președinte, C. Grădișteanu: Acum, D. Sturdza are cuvântul pentru interpelarea D-sale.

D. Ernest. Sturdza: D-lor deputați, sunt mai bine de șese zile de când am adresat o interpelare D-lui prim-ministru și D-lui ministru al cultelor și instrucțiunii publice, relativ la modul cum se face propaganda socialistă în țară, și în special în județul Bacău.

Acastă interpelare a atras contra mea nemulțumirile multor persoane, cari au crezut că eu aș fi avut intențiunea de a mă ridica în principiu contra orî cărei propagări de idei în general, și că aș fi avea intențiunea de a cere de la guvern să vină cu o lege restrictivă a drepturilor ce ne sunt asigurate prin Constituțiune.

De la început declar că această a fost departe de ideea mea. Nu voi răspunde aci atacurilor ce mi s'au adus prin presă, nici nu voi releva modul cum cugetarea mea s'a interpretat a priori și fără a mi se da timp să fac dezvoltarea interpelării mele, ci voi intra d'adrechtul în chestiune.

Iată, D-lor, de ce este vorba, și pentru ce am găsit de cuviință să fac această interpelare:

În județul Bacău, al cărui reprezentant am onore a fi, de un timp încôce se fac, nu propagande de teorii socialiste, dar se fac adevărate agitațiuni menite, nu a învăța pe țeranii de la sate cari ar fi drepturile lor încălcate de clasele stăpânitoare, cum dic socialistii, dar menite a aduce turburarea în ordinea socială și a face pe țeranii să se rescole în contra unei alte clase, în contra proprietarilor, și cu ocaziunea acelor turburări să se folosească acei cari turbură apă și cari învrăjbesc clasele unele în contra altora, și ca să provoace pôte și chiar resbelul civil în această țară.

D-lor, dacă socialistii, fie cei cari au reușit să intre în Cameră ca deputați, fie cei cari sunt afară din Cameră, s'ar mărșingi a face propagande de teorii socialiste, dacă s'ar duce prin sate și ar propune țeranilor, fie împărțela moșiilor într'un mod teoretic, fie ori-care alte idei socialiste, nu am avea nimic de dis; căci ar sci ce să răspundă țeranii D-lui Nădejde și D-lui Motzun, când ar veni să le facă asemenea propunerii. Trebuie să nu uităm că prin sate sunt mulți locuitori cari au câte trei, patru, cinci fălci de pământ, dupe legea de la 1864, fără să mai vor-

besc de vechii rădeși sau moșneni. Ei bine, să se încerce D-nii socialistii a propune acestor mici proprietari ca să împartă pământul lor cu acei cari nu au de loc, și atunci vor vedea cum vor fi primiți de către țeranii. D-nii socialistii sau agenții D-lor se duc prin sate și îndemnă pe țeranii să nu țină compt de ordinea socială și să nu dea creșământ făgăduielei guvernului că va veni în Cameră cu legea vînderei bunurilor Statului. Mai mult de cât atât, ei le dic: Voi nu aveți nevoie să vi se vindă moșiile Statului; căci aveți la îndemână moșiile proprietarilor cari trebuie să fie ale vostre, și în cas când proprietarii s'ar opune, atunci aveți voi mijloce...

D. Nădejde: Ar trebui să dovedim acestea; nu numai acuzări neintemeiate.

D. Ernest. Sturdza: Pentru aceea am făcut interpelarea ca să provoc o cercetare scrupuloasă, fiind că până acum ați reușit a vă ține dincôce de limitele codicelui penal, dar se pôte dovedi că agenții D-vostre au trecut limitele și ale Constituțiunii și ale codicelui penal.

D. Nădejde: Contestez.

D. Ernest. Sturdza: Să vă dovedesc: D-lor, în județul Bacău sunt profesori, și în special a fost un profesor de gimnasiu, care acum mi se pare că D. ministru al instrucțiunii publice a ordonat să fie suspendat, D. Teodoru, care făcea mai mult de cât propagandă socialistă. Acest Domn aduna în fie-care Duminică un număr însemnat de țeranii, sub pretext de a le face petițiunii către ministru sau către administrațiunea din Bacău.

Vă întreb, D-lor, ce rol avea D. Teodoru, profesor de limba franceză, notați bine, la gimnasiul din Bacău, de a confecționa nisce asemenea petițiunii? Dumnevoastră, D-lor, știți că s'au dat ordine de către miniștrii respectivi ca fie-care prefect, fie-care sub-prefect și fie-care primar să primescă asemenea petițiunii; bine înțeles că ori-care locuitor nemulțumit cu modul cum este înscris, nu are de cât să se adreseze la ministerul respectiv pentru a cere îndreptarea acelei greșele comisă de administrațiunea locală. Dar D. Theodoru le citește *Muncitorul* și *Drepturile omului*. D. Theodoru și alții agenții le citesc fel de fel de scrieri socialiste menite, nu de a propaga teorii sociale în clasa muncitoare, dar de a'i face să creadă că nu mai au să aștepte nimic de la guvern, nu mai au nevoie să aștepte votarea legii vîndării moșiilor Statului, ci ei de pe acum pot să se îngrijască singuri și să ia moșiile proprietarilor, și când proprietarii s'ar opune, să întrebuintzeze orî și ce mijloce în contra lor.

D-lor, am aci un număr al *Drepturilor omului*, jurnal acreditat al partidului socialist, în care nimic mai mult nimic mai puțin se dice, de cât că țeranii ar trebui la prima-verbă să ucidă pe proprietarii și să devasteze proprietățile.

D. Nădejde: Citesce. Nu se dice așa.

D. Ernest Sturdza: Neapărat că am să citesc, și veți vedea că așa se dice; pôte va fi uă greșelă de tipar, dar atunci greșela de tipar este prea grosolană (ilaritate).

Iată, D-lor, ce se dice în acel jurnal:

„Astă-dî tensiunea dintre apăsători și apesați a devenit așa de mare, a ajuns la limită, în cât dacă nu se va căuta o supapă de scăpare cu lanțuri mai tari de cât lanțurile de oțel, va face explozie și va pune în primejdie chiar existența Statului.

Acăsta, D-lor, este ca introducțiune, și vedeți că nu este tocmai blajină; căci din nainte spune că trebuie o supapă de siguranță foarte tare; căci altminteri existența Statului nu mai este sigură.

Și închipuiți-vă, D-lor, că acăsta se petrece în județele unde propaganda socialistă este mai slabă, dupe cum veți vedea numai de cât că dic ei singuri aci, și judecați ce trebuie să fie acolo unde propaganda socialistă nu este slabă! căci iată ce dic D-lor:

„În o mulțime de județe din Moldova, în care propaganda socialistă e slabă sau nulă, oamenii se string grămădi grămădi și hotărâsc că, dacă nici iarna asta nu vor căpeta pământ, să se rescoale în mase la prima-verbă. În alte locuri unde au aflat ce au pățit cei din Muntenia, au venit la idea că fie-care sat să 'și omoare proprietarii și arendașii din satul lor. Dar idea cea mai răspândită e că la prima-verbă să se scoale cu toții să chieime pe imperatul Rusiei în ajutor, să se incline lui și să ceară pământ.

D. I. Nădejde: Noi dicem aceasta?

D. E. Sturdza: D-lor, mă așteptam la această direcțiune, mă așteptam la această intrerupere din partea D-lui Nădejde să dică: Dar nu vedeți că în țiarul acesta nu se dice că noi incităm pe locuitorii să facă acestea, ci le dăm ca un svon?

Vă las însă pe D-vostre să judecați dacă, când se citește țeranilor acest articol de jurnal, nu se citește numai frasa care provocă la rescolă și la omorirea proprietarilor, iar nu și interpretările pe cari le face D. Nădejde aci, spunând că aceste sunt svonuri cari le inserăm în jurnal, iar nu în realitate apelul pe care noi socialistii l' facem către țeranii.

Să vedem, D-lor, mai departe ce se dice în acest jurnal..

„Dar cum din experiență vedem clasa stăpânitoare că nu vrea să vadă și nu e în stare de a preîntîmpina asemenea nenorociri, e de datoria noastră a socialistilor și a grupurilor mai înaintate de a preveni asemenea nenorociri. E de datoria tuturilor Grachilor moderni de a merge în popor și a l' lumina asupra chipului cum 'și va putea îmbunătăți starea.

Vedeți, Domnilor, că Domni Grachi moderni, D. Nădejde și alții de la Iași se

transportă la Tergoviște și în toate localitățile unde simt trebuința să lumineze poporul asupra îmbunătățirii stărei lui, și nu se mulțumesc să aștepte a vedea ce va face guvernul și Camera pentru îmbunătățirea sorții țeranului, nu! Domniele lor găsesc că contra patricianilor moderni trebuie să umble prin sate, să facă agitațiuni, ca să exercite presiuni, astfel ca supapa de siguranță să fie destul de tare să nu facă exploziune și să arunce însuși Statul român în aer. Mie însă, D-lor, mi se pare că Grachi modernii nu vor să facă nimic alt de cât a nimici, dacă ar putea, pe acei pe cari îi desemnă Domniele lor a fi patricianii moderni. Se spune de către D. Nădejde și de confrății D-sale socialiști că nu s'a dovedit nimic contra domniei lor, că sunt vorbe numai, că nu fac agitațiuni nepermise de lege.

Mi se pare că D. ministru al instrucțiunii publice, cu ocaziunea unei interpelațiuni de felul acesta, ce i s'a adresat în Senat, a răspuns că este dificil a se determina limita unde începe și unde încetază permisiunea de propagarea unor programe, ori-cari ar fi ele, în adevăr, D-lor, limita ar fi greu de determinat, dacă nu ar fi anume prevădută, atât în Constituțiune cât și în codicile penal, unde începe și unde încetază această limită.

D-lor, să mi permiteți să dau citire art. 23 din Constituțiune care are următoarea coprire :

Învățământul este liber ; libertatea învățământului este garantată întru cât exercițiul ei nu ar atinge bunele moravuri sau ordinea publică.

Este liber să se propage prin învățământ ori-ce idee, dar cu condițiune *sine qua non* ca exercițiul acestui drept să nu atingă bunele moravuri sau ordinea publică. Când, D-lor, se va dovedi, și acesta este lesne de dovedit prin o anchetă ce s'ar face, fie de către administrațiune, fie de către Parlament, dupe cum veți găsi de cuviință—căci ministerul are la dispozițiunea sa o sumă de mijloce pentru a face anchete—când se va dovedi, dic, și eu mă fac forte să dovedesc înaintea acelei anchete, că în multe localități membrii învățământului au trecut peste marginile permise de art. 23 din Constituțiune, că au propagat idei cari ating și bunele moravuri și ordinea publică, când voi dovedi înaintea unor asemenea anchete că membrii învățământului, în afară de Theodoru, care este profesor de gimnasiu, dar mulți învățători sătesci, nu fac de cât a propaga în clasele lor și chiar în mijlocul satelor, unde trebuie să își exercite profesiunea lor de învățători, idei prin cari atâță pe locuitori la rescollă, acte de violență și îi îndemnă a se rescolla în contra ordinii de lucruri stabilită, atunci veți recunoște cu toții că limita arătată de D. ministru este depășită, și în acest caz e de trebuință să se ia măsuri coercitive.

Acelor cari ne ar dice: Cereți restrângerea în sine a drepturilor pe cari le ga-

rantază Constituțiunea prin art. 19 și 24? Le voi răspunde: Nu; departe de mine ideea de a cere restringerea verii unui drept prevădută de Constituțiune; cer însă să se urmărească persoanele cari calcă și Constituțiunea și codicile penal; căci, dacă în art. 24 din Constituțiune, se dice că e garantată tutulor libertatea de a comunica ideile lor prin grai, prin scris și prin presă, fie-care fiind răspundător de abuzul acestei libertăți în casurile determinate prin codicile penal, care nici odată nu va putea restringe dreptul în sine, dacă acest principiu nu pôte fi călcat de nimeni, este evident că această garanție de inviolabilitate se aplică numai la principiul în sine, la dreptul de a comunica ideile prin grai, prin scris, prin presă, iar nu și la persoana care, dupe însăși Constituțiune, e răspundătoare de scrierile sale, îndată ce depășește limitele determinate prin chiar Constituțiune, și anume atacând bunele moravuri sau punând în pericol ordinea publică, și când eu voi dovedi că sunt asemenea persoane, în special în județul Bacău, căci nu am avut fericirea să cutreer toate cele-alte județe, cum au făcut D-nii socialiști, cari au crezut că e bine să se ducă prin toate județele, să își propage ideile D-lor, ne crezând că acele idei ar putea fi bine primite fără prezența D-lor în diferite localități pe unde le propagați, când voi dovedi, dic, în specia pentru județul Bacău, că sunt învățători sătesci și preoți cari nu fac alt de cât a să dedea șilaic la aceste manoperi, al căror scop final e de a semăna discordia între diferitele clase sociale, când voi dovedi acestea, sunt în drept să cer de la reprezentanții guvernului ca să pedepsescă cu asprime pe acele persoane cari se fac unelte de agitațiuni condamnate de Constituțiune și posibile de penalități prevădute în dispozițiunile categorice ale codicelui penal.

D-lor, mi se va cere pôte să spun nume, să arăt anume fapte. Ei bine, voi arăta. Pe lângă profesorul Theodoru din Bacău, e un preot care în același timp e învățător sătesc în acel județ, anume preotul Constantin Ștefanu, de la comuna Roșu județul Bacău. Acest preot, pe care sunt sigur că îl cunoște D. Nădejde, în loc ca în toate Duminicile să facă sfânta leturghie, precum prescrie canoanele bisericilor, atâță pe săteni cu fel de fel de discursuri în sensul acela ce am avut onore a vă spune.

Acest preot, care datorește pozițiunea în care se află unui proprietar din localitate, care l-a susținut în timpul studiilor ce a făcut, acest preot atâță pe locuitorii din sat în contra însuși a aceluși proprietar, bine-făcător al său, și această ingratitude nu mă miră; căci ea e de esența acelora cari propagă socialismul în modul acesta.

Mai e apoi un diacon, anume Manea, din Bacău, care face asemenea propagande socialiste nepermise.

Mai e în fine un bulgar, anume Nicolo Nicobrat, tot din județul Bacău, cunoscut asemenea cu D. Nădejde...

D. I. Nădejde: Vă înșelați; sunt dușmanul politic neîmpăcat al D-lui Nicobrat.

D. Ernest Sturdza: Acest bulgar Nicobrat, al cărui părinte a petrecut câțiva ani în România și astăzi s'a întors în Bulgaria, nu face alt de cât a aduna sătenii a casă la el în toate Duminicile, și chiar de două ori pe săptămână, sub pretextul de a le face petițiuni pentru cereri de pământ. Închipuiți-vă, D-lor, acest bulgar să se intereseze de săteni și să aibă mai multă milă pentru ei de cât noi proprietarii, cari am trăit și trăim și astăzi cu densii!

Ei bine, eu contest interesarea sinceră a acestor oameni la sorta țeranului. Acești oameni nu fac de cât a provoca agitațiuni în societate; ei nu se mărginesc a face propaganda teoriilor socialiste, dar vor să vadă în această țară rescollă sângeroasă ca ei să se dea de tribuni ai poporului; ei nu își aduc aminte de sorta lui Danton, Robespierre și Marat, tocmai când erau ajunși la apogeul carierei lor; ei nu cunosc istoria, ei vor cu ori-ce preț să devină celebri. Se intitulază socialiști, și nu propagă de cât rescollă.

Ei bine, la pericolul ce ne așteaptă în urma unei propagande care se face în afară de limitele constituționale, mă ridic din toate puterile mele, căci o asemenea propagandă trece peste marginile teoriilor socialiste.

Interpelarea mea fiind adresată D-lui prim-ministru și D-lui ministru al instrucțiunii publice, îi rog, în numele societății pe care o reprezentăm cu toții în această Cameră, nu a restringe drepturile înscrise în Constituțiune, nu a restringe libertățile publice, este departe de mine această idee, de și anunțând această interpelare am fost acuzat prin presă că sunt un reacționar; nu, D-lor, nu este exact acesta, nu cer călcarea sau restringerea libertăților noastre publice, nu cer acesta; dar cer să se ia măsurile cele mai energice și mai aspre, ca să nu se mai calce tocmai drepturile garantate de Constituțiune cetățenilor și, prin urmare, să nu se mai permită nimenui, sub pretextul a nu se viola Constituțiunea, de a face apel la rescollă, de a face ca la primă-veră, în loc să vedem deschizându-se timpul unei munci liniștite, a acelei munci remunerătoare a ostenelelor tocmai a acelei clase în privința căreia se fac atâtea declamațiuni, și care numai de la o stare normală și regulată de lucruri pôte aștepta realizarea desideratelor sale, în loc de acesta să vedem curgând șir de sânge în România, în urma propagandei făcute până și de nisce străini bulgari. (Aplause).

D. I. Nădejde: Eu, D-lor, trebuie să netezesc cestia și să arăt că D. Sturdza amestecă două lucruri cu totul deosebite: antei și antei de la început declar că

nu am absolut nici o legătură și nu iaș nici o responsabilitate pentru Nicobrat, și nici pentru învățătorii, popii sau diaconii din județul Bacău; nu avem nici un partisan la Bacău dintre popi și profesori.

D. S. Rășcanu: Dar pe Teodoru?

D. I. Nădejde: Pentru Teodoru iaș responsabilitatea și mă declar solidar cu densus, însă nu cu ceilalți.

Declar că sunt foarte bucuros ca D. ministru să ia măsuri în potriva acelor cari trec peste limitele Constituțiunei în propaganda lor. Noi nu numai că nu eșim din Constituție, dar încă lăsăm de la noi o zonă foarte lată de care nu ne folosim; ca să nu se facă cum-va greșală (risuri ironice), de aceea nici nu ne folosim de toate drepturile legale pe cari le am avea pentru a face propagandă. Alte partide din cari D. Sturdza face parte, s'a folosit până la extremele limite ale legalității, ba chiar au și eșit din legalitate în lupta lor cu regimul lui Brătianu.

Nu socialiștii au propagat răscolă la 14 și 15 Martie, nu noi am pus să se arunce dupe Rege, când a venit la Iași, mâțe mórte și să 'l șuere. Noi, de și lucrul vè pare paradox, n'am fost până acum de cât un element *per excellentiam* de ordine în țera acésta; susțin acest lucru, și să ne dovedim că am provocat unde-va răscolă, dar nu să tot afirmăm mereu lucruri nedovedite. În județul Iași, unde lucrăm de atâta vreme, nu s'a întâmplat nici o răscolă, în timpul când totă țera era în foc. În Iași motivele de ațitare și excitație erau mai puternice de cât în Ilfov, și eram mai aproape de Rusia și cu toate astea nu s'a întâmplat răscolă, tocmai pentru că am fost noi acolo; afirm acest lucru, faceți anchetă și cercetați, și dacă veți dovedi că am îndemnat pe unde-va pe țeranii la răscolă, dați-ne în judecată; declar categoric că noi pentru moment ne mulțumim cu punerea în aplicare a Constituției și a legilor actuale. D-vóstre vorbiți numai prin afirmări, dar propaganda, vorbele noastre sunt tipărite în broșuri, în jurnale, în cât puteți să ne controlați: jalbele făcute de noi sunt la ministerul domeniilor, la ministerul de interne și justiție, la biuroul Camerei, la parchete și deci puteți vedea ce cer țeranii cu cari lucrăm noi; sunt mi de ómeni cari ne-aș așdit; vorbele noastre sunt controlabile; ale D-vóstre rămân nisce pure aserțiuni fără nici o dovadă, nisce închipuiri. Póte că D-vóstre credeți cu sinceritate ceea ce spuneți, și nu pun la îndoielă acea sinceritate, însă vè spun că sunteți absolut greșit și înșelat în păreriile D-vóstre. Noi suntem mulțumiți dacă de-o-cam-dată în România să va realisa ceea-ce prevede Constituțiunea și legile țerei; pentru că din nefericire între starea reală a țeranilor români și între starea legală, constituțională, e o prăpastie; țeranul trăește ca în Rusia și în Constituție e libertate

ca în Anglia și America. Noi ne-am mulțumi așa dar cu atâta ca țeranul să se bucure de toate drepturile constituționale, dar să nu vorbiți că Constituțiunea o depășim noi, când arătăm țeranilor drepturile lor cetățenesci. Așa când le ducem: Uite perceptorul nu are voce să 'l ia cutare lucru... te apără art. 9 din legea de urmărire. Primarul nu are voce să te bată, arendașul nu are voce să te bată, proprietarul nu are voce să te bată. Aceste lucruri le spunem noi țeranilor, și pentru acestea sunt pline ministerile de petițiuni.

Noi nu le-am vorbit despre moșiile boerilor să se ia...

D. Callmach: În gazeta *Muncitorul* No. 1.

D. I. Nădejde: Acolo este vorba de alte ceea; ómenii cer pământă, însă pe moșiile Statului, dupe proiectul guvernului. Și în manifestele electorale și în petițiunile trimise la Cameră se póte vedea că noi îndemnăm pe țeranii să coră pământ dupe moșiile Statului, și am cređut de datoră noastră să le facem acésta lege cunoscută; căci D-vóstre póte sciti că în județul Ilfov una din cauzele răscolăi este că legea de la 27 Februarie 1887, care s'a votat pentru revisuirea improprietarilor vechi și pentru ca să ceră cei-ce nu avéu pământ a li se da pe moșiile Statului dupe art. 5 și 6 din legea rurală a rămas necunoscută de ei. De asemenea în Ilfov a rămas necunoscută legea votată de Cameră pentru dat porumb la locuitorii lipsiți.

În Moldova s'a dat de trei ori în iarna care a fost înaintea răscolăi, iar în Ilfov nu s'a dat nici o singură dată.

Și legea din 1887 s'a trimis cu trei ordine aspre ca să se facă cunoscut tutulor sătenilor! Dacă țeranii sciaș de aceste legi póte nu se întâmpla acele turburări.

D. Rășcan: D-vóstre 'i-ați îndemnat la răscolă.

D. I. Nădejde: D-le Rășcan, în Moldova și chiar în județul Vaslui în partea de sus, noi le-am făcut cunoscut aceste legi.

Dar dați-mi voce să mă minunez de un lucru.

Mă mir că ne vedem învinuiți, că am fi eșit din legalitate, de un om care dupe votarea apanagelor a mers îmbrăcat țerănesc prin sate făcând propagandă contra domeniului Corónei și a pus pe țeranii să protesteze și să ceră acele moșii înapoi!

Voci: Cine e cel cu apanagele? Spune-l.

D. I. Nădejde: Cine e? E D. Sandu Rășcan! Mă mir să ne vie înfruntări, de la asemenea ómeni! Noi am fost așa de legalii în cât pururea am avut nenorocirea de a fi învinuiți, de a fi guvernamentali! De ună-și ne diceaș că ne-aș cumpărat Brătianu, acumă din pricina porto-francurilor ne învinuesc că suntem cu acest guvern.

În zadar și pe nedreptul ne învinuiți cum că am fi provocând la răscolă, ori că am fi cerând să se ia moșiile boerilor, și câte altele.

Toate acestea sunt acuzări ne întemeiate și fac declarațiune aci că, dacă se va dovedi că noi am făcut propagandă ne permise de legi, primim să ni se aplice legea cu cea mai mare rigóre.

D. C. Popovici: D-lor, eu nu sunt socialist și sunt cu totul în contra socialismului, fiind-că socialismul este cel mai mare pericol pentru România.

Am luat cuvântul să constat un lucru, că socialismul este un efect și că trebuie căutate cauzele acestui efect.

Dacă nu ar fi atâtea plângeri și nemulțumiri întemeiate, dacă nu ar fi atâtea călcări de lege, dacă nu am fi avut o administrațiune rea, părtinitóre pentru unii și asupritóre pentru cei mai mulți, o lipsă de justiție, o serie de abuzuri, și atâtea alte suferințe de cari se agață cei interesați a pescui în apă tulbure, fiți siguri că propagandele de cari se vorbesc nu ar găsi cel mai mic eco și ar dispărea de la sinele.

Dar ceea-ce m'a făcut mai cu sémă să iaș cuvântul este că D. Sturdza a spus că preoții și învățătorii sătesci sunt socialiști. Ei bine, ca reprezentant al colegiului III, eu vè declar, D-lor, că nu este nici-un preot și nici un învățător socialist.

O voce: 'I-a arătat anume.

D. C. Popovici: Eu vè asigur că nu sunt socialiști, dar dupe cum preoții și învățătorii sunt tratați, ar avea dreptul, nu să fie socialiști, dar să ia toporul și să se ducă la codru... (sgomot, protestări).

D. ministru al instrucțiunei publice cunoște un cas care i s'a făcut cunoscut de către un publicist, D. Costaforu.

A venit un învățător de pe la Giurgiu care 'și-a făcut studiile și a dis: Am eșit din scólă cu o singură carte la subțióră și m'am dus învățător în cutare sat cu léfă de 40 lei pe lună. Ei bine, de șapte luni n'am primit nici o para; primarul mă trimite la sub-prefect, sub-prefectul la prefect, prefectul la minister, așa în cât umblu din loc în loc fără să 'mi dea nimeni salariul cuvenit. 'L-am întrebat: Dar ce mănânci? Atunci el a răsuns: Am făcut o regulă în scólă ca toți copiii să 'și aducă mănăncare de acasă ca să mănănce la scólă și cu chipul acesta mănănc și eu cu ei. (Ilaritate).

Un alt cas: în județul Botoșani este un învățător sătesc însurat și are 40 lei pe lună. Perceptorul comunal de acolo vinde și tutun. Profesorul fuméză și nevasta lui fuméză și iaș tutun pe datorie de la perceptor; când vine sfârșitul lunii, vede că s'a fumat totă léfă. (Risete). 'L-am întrebat: Ce mănânci?

'Mi trimite nevasta prin sat și cere de la unul un ciur de mălai, de la altul o strachină de fasole, așa în cât duc o vieță din cele mai ticăloșe.

O voce : Din ce comună este ?

D. C. Popovici : De la o cătună lângă Flămânți. (Iaritate).

Acum să venim la cestiunea preoților.

D-lor, preoții noștri sunt într-o stare din cele mai triste, din cauza guvernelor cari s'au succedat de la 1848 încôce.

In toate mesagiile de deschidere a Camerei se repetă necontentit promisiunea pentru îmbunătățirea sôrței clerului. Sunt preoți sătesci cu câte 25 lei pe an și cari și-au primit léfa de 25 de ani, așa în cât sunt lăsați numai la grația sătenilor. Dar săténul, dupe ce isprăvesce munca câmpului l'apucă perceptorul, dupe aceea l'ia la șosele, așa că, atunci când vede și pe popa că vine să l' cêră un franc pentru botez, l'ia la gônă.

Ei bine, în asemenea stare de lucruri pôte să se facă și socialiști. Ingrijiiți-vê dar, D-lor, a desrădęcina cauza și efectele nu vor mai fi. De cât a căuta să luați măsuri în contra socialiștilor, mai bine ați face de l' ați lăsa să se pêrdă prin ei înșiși ; căci persecuțiunea, presiunea face să crească răul. Vê dați un fapt : Era un domn, vechiù jurnalist colectivist, D. Arbore, care era să se angajeze acum la o fôce guvernamentală, și când a auzit că voiți să faceți o lege în contra socialiștilor, a dis : Nu, rămân aci, căci am să mi fac renume, fiind-că este constatat, D-lor, că ori-ce presiune face a se nasce mai mare răul. Lăsați dar în pace pe socialiști, căci ei au să móră prin ei înșiși ; căutați cauza care a dat nascere socialismului, acolo aduceți remediul și dacă în duoi ani de zile dupe aceea vor mai fi socialiști în România, să mi diceți ce veți voi.

D. vice-președinte : D. N. Filipescu are cuvântul.

D. N. Filipescu : D-le președinte, rezerv observările mele a le arêta cu ocaziunea desvoltării unei interpelări ce am anunțat în privința șefului de gară de la Răcăciuni.

D. C. Popovici : Și eu voi răspunde atunci în cestiune personală unui infam și lași calomniator.

D. Ernest Sturdza : D-lor deputați, în urma obiecțiunilor ce mi s'au adus de D. Nădejde...

D. C. G. Dobrescu : Nu răspunde D. ministru, conform regulamentului ?

D. vice-președinte : Dacă D. ministru voesce să vorbescă pôte prea bine să ia cuvântul ori când.

D. Ernest Sturdza : D-lor deputați, în urma obiecțiunilor ce mi s'au adus de D. Nădejde, mi place să constat că D. Nădejde renégă pe amicii săi din Bacău.

D. Nădejde : Nu pe Teodoru.

D. Ernest Sturdza : Vê apropriați pe Teodoru ? Fôrte bine. Atunci nu înțeleg pentru ce D. Nădejde și-a dat ostենă să răspundă. Eu am afirmat lucruri concrete, am vorbit despre fapte și am arătat nume...

D. Nădejde : Pe Teodoru.

D. Ernest Sturdza : Am arătat pe

preotul Stefano, pe diaconul Manea și pe Nicolae Nicobrat bulgarul, cari fac agitațiunii ne permise de codicele penal. Putea dar D. Nădejde să se dispense de a răspunde, de ôre-ce dice că nu are nimic de comun cu acei Domni.

D. Nădejde : Ați vorbit și de Teodoru ?

D. Ernest Sturdza : Am vorbit și de Teodoru, fiind-că sunt în măsură să probez și pentru D. Teodoru al D-vôstre, și îndată ce se va face o anchetă seriôsă în fața locului, se va constata că și D-lui a făcut agitațiunii ne permise de codicele penal.

D. Teodoru în ultra, dacă este un des-acord între D. Nădejde și D. N. Nicobrat și cei-alți, D. Teodoru însă l' aprobă, și fiind-că dupe proverbul *Les amis de nos amis sont nos amis*, fiind-că D. Nicobrat este amic cu D. Teodoru, trebuie să fie și cu D. Nădejde...

D. Nădejde : Nici cu Teodoru nu este amic.

D. E. Sturdza : D-lor, este indeferent dacă D. Nicobrat se bucură de amicia D-lui Nădejde, acesta nu ne interesază pe noi ; ceea ce ne interesază este ca guvernul să ia măsuri în limitele Constituțiunii, negreșit, fără a împedeca exercițiul drepturilor înscrise în pactul nostru fundamental, dar să ia măsuri aspre și grabnice contra acelora cari vin să tulbure ordinea publică și să facă agitațiunii în țera noastră.

În ceea ce privesce numele pe cari l'am citat, rog pe D. ministru respectiv să bine-voiască a lua măsuri a descoperi adevêrul, și lucrul este lesne, căci a descoperi ca mergând în fața locului nu are de cât să se ia locuitorii din comunele învecinate din giurul Bacăului, să întrebe pe fie-care și se va vedea îndată cari sunt povețele pe cari le-a primit de la D. Nicolae Nicobrat, de la preotul Stefano, de la diaconul Manea și chiar de la D. Teodoru.

În privința obiecțiunilor ce s'au făcut de D. Popovici, că răul nu residă în propagarea ideilor sociale, ci în abuzurile ce se comit de diferiții impiegați ai administrațiunii și ai comunei, apoi, D-le Popovici, nu mi-ați răspuns cu acesta la cele dișe de mine ; căci eu nu am combătut socialismul, nu am venit să discut ideile socialiste în acest Parlament ; am venit să vorbesc de abuzul ce fac unele persoane cari, cu ocaziunea propagării ideilor socialiste, provôcă rescôle și chiar vêrsări de sânge.

Nu acum suntem chiâmați a vorbi de abuzurile administrațiunii ; căci dacă abuzurile sunt, n'au de cât să vină D-lor pe calea regulată să cêră îndreptare. D-nii ministri sunt aici, vor primi reclamațiunile fie-căruia în resortul lor, și nu cred că D-nii ministri vor refusa de a face îndreptare, dând chiar în judecată pe acei funcționari culpabili. Ați denaturat cestiunea, D-le Popovici, și de aceea vê rog

să reveniți și să vê asociați cu mine, cum se asociază și D. Nădejde, căci a declarat că este gata a primi ori-ce pedêpsă când se va dovedi că a făcut propaganda care a trecut limitele permise de Constituțiune și de legile penale.

Așa dar, înainte de a auzi răspunsul guvernului, propun de a se numi o comisiune din sinul Parlamentului, în care comisiune să se alégă și D. Nădejde, și să mêrgă împreună cu noi prin sate, prin diferitele localități, unde scim că agitațiunii nepermise de lege s'au făcut, pentru ca să se spună de deputați cari sunt intențiunile Parlamentului și ale guvernului în privința îmbunătățirii sôrței țêranilor ; să asiste și D. Nădejde sau D. Mortzun, ca în sfaturile ce li s'ar da, D-lor să l' asigure pe săténii că promisiunile ce li se fac nu vor rămânea literă mórta.

Dacă D-nii Nădejde și Mortzun se vor asocia la acesta, ca să se liniștescă țêranii, ca să dovedescă că nu au intențiunea de a provoca rescôle, atunci în adevêr vom obține ceea ce credem că este just ca să putem păși la reformele ce trebuie să facem în liniște, iar nu sub amenințarea ce ni se face dilnic de amicii D-vôstre jurnalele D-vôstre *Muncitorul* din Iași și *Drepturile omului* din Bucuresci, și despre cari când vê vorbim aici în Parlament, D-vôstră diceți că nu știți nimic și nu voiți a lua răspunderea.

De aceea fac această propunere, la care vê rog să vê asociați.

D. vice-președinte : D. prim-ministru are cuvântul.

D. președinte al consiliului de ministri, Th. Rosetti : D-lor, încep prin a declara că în ceea ce privesce cele trei persoane semnalate de onor. interpelator, și despre care D-sa dice că ei, umblând prin sate, ar fi făcut propagande culpabile, propagande de acelea cari trec peste limita legilor existente sau a codicelui penal, guvernul și va face datoria și vom cerceta grabnic și cu deamănuntul cauzele și împregiurările în cari aceste fapte s'au produs, și dacă se vor găsi adevêrate denunțările ce ni se fac, vê asigurăm că ceea ce va sta în puterea noastră se va face pentru ca acești ômeni să fie loviți cu tótă greutatea și asprimea legii, dupe cum merită (aplaude) ; căci e o crimă mare, un fel de omor de frate, de a ațâța pe o clasă socială în contra celei-alte. (Aplause).

Dacă legea penală dă o putere agenților guvernului ca să se sesizeze de aceste împregiurări, nu se pôte ca în această privință să nu ne ocupăm cu tótă serioșitatea de a ne face pe deplin datoria ; și cred că onor. meu coleg de la justiție nu va reprobă nici unul din cuvintele ce le-am pronunțat aci.

Cât pentru domnu Theodoru, pe cât știu, D. ministru al instrucțiunii publice a luat măsuri în ceea ce l' privesce pe D-sa și pe cât D-sa putea lua, rămânând ca o anchetă judecătorească și

administrativă ce se va face în urma interpelării D-lui Sturdza să dovedească dacă D. Teodoru cade și sub unele dispozițiuni ale codicelui penal, și atunci de bună seamă i se vor aplica și acele dispozițiuni.

Venind acum la explicațiunile ce s'au dat și din partea opusă, trebuie să constatăm cu toții că mijlocele întrebuintate de D. Nădejde și confrății D-sale nu sunt pôte tocmai așa de nevinovate precum le place D-lor se le arate.

D-lor, nu e indiferent lucru când se fac propagande cari nu sunt numai pur teoretice, ci cari au și un scop practic și trebuie a se vedea ce se pune înainte, cari sunt ideile cari se propagă și la ce anume public ele se adresază.

Ei bine, D-lor, am citit mai mulți dintre noi pôte ideile D-lui Nădejde, așa cum D-sa le răspândește prin jurnalul său *Muncitorul*, prin *Drepturile Omului* și prin alte publicațiuni cari apar de câți-va ani încôce, și am observat cu toții care este esența acestor idei.

Nu voi să discut lucrul în sine, nici din punctul de vedere științific, nici din punctul de vedere politic, nici dintr'un punct de vedere. Constat numai că esența acestor teorii e cea următoare: Proprietatea individuală a pământului e contrariă dreptății, e contrariă interesului clasei muncitoare. Idealul organizării sociale al D-lui Nădejde și consorți este proprietatea colectivă asupra întregii suprafețe a solului țerei românești, ideal însă a cărui punere în aplicațiune D-lor nu 'și au dat osteneța a o urmări în toate detaliile prin o cugetare serioasă și un șir logic de idei; căci atunci, fără induoială, de la primii pași D-lor singuri s'ar fi oprit dinaintea rezultatului curios la care ar fi ajuns.

Dar, D-lor, este o cestiune cu totul secundară și așa putea dice chiar indiferentă pentru noi, de a examina dacă acest ideal este sau nu este realizabil, dacă această programă este sau nu este aplicabilă, sau dacă din punctul de vedere științific, această teorie se pôte susține; acesta puțin importă, dar ceea ce importă este propaganda ce se face prin sate a acestei programe, care se explică ómenilor naivi și creduli în sensul care convine mai bine acelor cari au interes a ține spiritele în ferbere, și, pe lângă această programă, mai vin și cu scrierile ale anarchistilor din străinătate, pe cari le traduc pe românește și le interpretéză așa cum le place, fiind că țeranii nu știu franțuzesce...

D. Nădejde: Dar cum să le traducem? pe unguresce?

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: Ori cum le veți traduce, pe românește sau pe unguresce, propagandele D-vóstre și programele D-vóstre nu fac alt-ceva decât a aduce confuziunea și rătăcirea în spirite, și rezultatul cel mai sigur la care ați ajunge, când vi s'ar lăsa câmpul liber la aceste propagande, ar fi

tulburarea ordinii publice de la un capăt la cel-alt al țerei (aplaude), ceea ce vă prevestim că nu vă vom lăsa să faceți. (Aplause).

Dacă însă D-vóstre sunteți în adevăr animați de dorința sinceră de a crea o pozițiune mai bună și asigura o petrece-re liniștită clasei muncitoare, de ce atunci nu stați un moment a vă da seamă că mijlocele D-vóstre de acțiune sunt cu totul în contradicțiune cu pretinsul interes ce diceți că purtați țeranilor?...

D. I. Nădejde: Nu pretins interes, ci interes real purtăm noi țeranilor.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: Mânțin acest cuvint de un pretins interes și voi să dovedi că așa este.

Dic dar că pretinsul interes ce diceți că purtați țeranilor ar trebui să vă facă a cugeta serios și cu bună credință la consecințele ce vor avea pentru țeranii ideile cu cari căutați a impresiona naiva lor imaginațiune; căci atunci foarte ușor v'ați convinge că, departe de a îndrepta ceva în starea lor actuală, nu faceți de cât a'i aduce la exasperare desemnându-le cu cele mai negre colori pozițiunea lor de astăzi, și ațișând într'ensii nisece poște cari D-v. inși-vé știți tot așa de bine ca și noi că nu se pôte și nu trebuie a fi satisfăcute. (Aplause.)

Acum să vă spun pentru ce am întrebuintat și pentru ce mânțin cuvântul de pretins interes ce vă arătați a purta țeranilor. În adevăr, dacă ați avea pentru deșii un interes real și sincer, atunci nu ați căuta a viri în mintea lor idei cari, mai întâi de toate, nu au ce căuta în o țără ca a noastră și pe cari credeți că nu le puteți pune mai bine la nivelul inteligenței lor decât prin ațișări la fapte de cea mai brutală și sêlbatecă violență, ațișări meșteșugite ast-fel cum autorii lor morali să se pótă eschiva de la ori-ce responsabilitate legală, lăsând să cadă numai asupra acelor nenorociți cari 'i-au ascultat totă asprimea legilor cari pedepesc asemenea fapte. Dacă în adevăr ați avea, dupe cum pretindeți, un interes real pentru țeranii, atunci, în loc de a-i îndemna să 'și facă singuri dreptate, ați căuta să vă informați de pászurile lor, de nevoile lor, de asupririle sau abuzurile de cari ei s'ar plânge, și prin influența D-vóstre, prin pozițiunea ce aveți, prin presă și de la tribuna Adunării, ați arêta acele nevoi și acele asupriri, ați cere îndreptarea réului și ați arêta și mijlocele de îndreptare.

Dar D-vóstre nu vă place să urmați ast-fel, nu vă place să vă țineți pe adevărata cale pe care ați putea ajunge la o reală îmbunătățire a stărei populațiunii noastre rurale; D-vóstre ați căutat a vă pune în contact cu țeranii pe un tărâm cu totul altul și ați împins cu atâta activitate propaganda și machinațiunile D-vóstre, în cât ați început a vă întinde clientela până prin împregiurimile Bucureștilor. (Aplause).

Dacă ați fi purtat un adevărat interes sâtenului, atunci ați fi fost cel întâi a stării cu totă energia în Adunare ca să se voteze cât mai neîntârziat proiectul de lege pentru vindarea moșiilor Statului la sâteni, și prin acesta ați fi meritat mult mai cu drept cuvânt decât astăzi titlul de adevărați tribuni ai poporului, căci prin energica D-vóstre insistență ați fi făcut să se dea țerei, cu o oră mai curând, o lege atât de folositoare sub toate privințele și mai cu seamă în privința acelei interesante clase muncitoare pe care pretindeți că ați luat'o sub protecțiunea D-vóstre. (Aplause).

Acesta era rolul D-vóstre cel adevărat, cel mai bun și mai patriotic, iar nu acela de propagatori ai rescólei. Dar acum trebuie să mai aflați un lucru, trebuie să știți că astăzi propagandele D-vóstre devin cu totul inutile, fiind-că Adunarea a examinat deja în secțiuni și în puține zile are să voteze și în ședința publică proiectul de lege pentru vindarea de pământuri la țeranii, ast-fel că incriminările ce aduceți claselor pe cari le ați numit superpuse se vor spulbera în vânt și tărâmul pe care vă țineți până acum, al revendicării pământului prin violență, vă va scăpa de sub picioare. (Aplause).

De ce nu ați venit, onorabile D. Nădejde, acum un an, sau acum șecce luni, să ridicați vocea D-vóstre în contra unei legi réu întocmite, care făcea inaccesibile pentru țeranii cumpărătorea de pământuri pe moșiile Statului? De ce atunci, în numele D-vóstre și al amicilor D-vóstre cari faceți cu toții revendicațiunea drepturilor omului și atâtea alte felurite revendicațiuni, nu ați cerut îndreptarea acelei legi inaplicabile, pentru ca să fi dat țeranilor posibilitatea de a deveni în adevăr proprietari pe un petec de pământ? Acesta era rolul D-vóstre legitim, rol laudabil care v'ar fi atras recunoscința generală, pe când astăzi nu aveți de cât necazul că ați rămas în urmă și invidia că v'au apucat alții înainte. (Aplause).

Acestea sunt cele ce aveam de spus în privința acțiunii D-lui Nădejde și a amicilor D-sale, rugându-l pe D-sa să fie bine încredințat că ordinea și legalitatea va fi păstrată pentru toți, atât pentru D-sa, cât și pentru ori care altul.

Înainte de a termina însă, mai am de făcut o declarațiune asupra căreia ași dori ca D. Nădejde și amicii D-sale să mediteze foarte serios.

Acastă declarațiune este că trebuie să scie ori și cine în țara acesta că, în cas de vre-o tulburare a ordinii publice, guvernul are ferma decisiune de a urmări, nu numai faptul brutal al rescólei, dar și adevăratele responsabilități și a le supune la întreaga rigóre a legii. (Aplause prelungite).

D. P. Cernătescu: D-lor, sunt surprins de cele ce a șis D. interpelator asupra invetătorilor rurali.

Acești ómeni sunt iubitori de liniște,

și dacă se pun în contact cu oamenii mai luminați, aceea 'i povățuiesc să spue sătenilor a fi pacienți. Ar fi o mare nedreptate să se aducă învățătorilor rurali nisece acuzări ce nu le merită.

D-lor, sunt suferințe pentru învățătorii rurali, dar ei sunt oameni cunoscuți și așteptă îndreptare cu încredere. D. ministrul instruiției, prin aplicarea legii de la 1883, le va da o mare satisfacțiune. Mulți din acești învățători sunt reu plătiți de comune, și unii dintre ei abia cu multă greutate 'și primesc micul lor salariu. Sperăm că acești oameni vor fi și ei puși pe o treaptă egală cu cei plătiți de Stat, spre a 'și putea face datoria în conștiință și cu zel.

Am fost iarăși surprins când D. interpelator a comparat pe socialistii moderni cu numele de Grachi. Frații Grachi romani au fost reformatori mari, serioși, pentru că ei ca să regenereze, să facă pe plebeii romani, cari 'și perduseră micile lor proprietăți din cauze diverse, și acum, perdând și calitățile lor cele bune, ajunseseră a 'și vinde voturile, brațele, ca bătașii noștri, în serviciul ambițioșilor, voiaș să-i facă, dic, prin muncă cetățeni serioși, folositori Statului. De aceea Grachi au voit să-i improprietăreze, dându-le însă pământ în loturi mici din agrul public, domeniul Statului, usurpat pe nesimțite și cu încetul de patrici, cari formaș mai mai clasa dominantă.

Atât voiam să dic spre a precisa figura și rolul Grachilor. (Ilaritate, aplause).

D. C. Dobrescu (Argeș): Domnilor, în interelațiunile și debaterile urmate d-ilele acestea despre țeranii noștri, mai de multe ori s'a afirmat de o parte și de alta lucruri ce au trecut peste adevărata lor măsură.

Datoria mea este d'a restabili adevărul.

Și înainte d'a intra în această analiză, constatând cu fericire întrecerea tutulor în a vorbi cu simpație de interesele țeranilor, pe totă ziua și ocaziunea, îndrăsnesc a exprima o temere: ca, nu tot imputându-ne unii altora că perdem timpul în discuțiunile zadarnice, tocmai aceste imputațiunile ce ni le facem, une-ori ore întregi, să ne piardă vremea.

Nu atât de jelani și de declarațiunile de compătimire au nevoie sătenii, nu! Ei ne întrébă de practice rezultate, nu de discursurile făcute pe totă ziua pentru ei.

Dar să revenim la cestiune.

Se stărnește mai de mult timp, din partea colegilor mei socialisti, că sătenii ar avea interes să incline către socialism.

Că locuitorii satelor au și început a avea convingerea, că, astă-dî chiar, numai în socialism pot găsi deslegarea cestiunilor ce 'i preocupă.

Că de aceea dănsii fac agitațiunile la sate, adună prin petițiunile semnături și fac pe alocurea întruniri, cari cum ved îngrijese pe mulți, însuflă temeri și provocă interpelări.

La care, cum de ex. astă-dî, D. prim-ministru răspunde supărat, că dacă ele vor trece marginele legalității, silit va fi a lua cele mai severe măsuri contra celor ce, sub pretest de propagandă de idei, fac agitațiunile vinovate, și asmut populațiunea rurală asupra altor clase.

Alții susțin iarăși că socialistii nu ar avea mare trecere la țeranii.

Ei bine, adevărul e cu desăvârșire altul.

Țeranii cum se găsesc astă-dî, și mai cu osebire cei ce votază prin delegațiune, —câci de învățători, de preoți, de alegătorii direcți, socialistii se lepădă cu totul și nu vor să audă, —acei țeranii sunt într'o fasă culturală primitivă, ei nu pot face nici un schimb de idei, ei nu au discernământul ideilor complexe și abstracte din programele și doctrina partitelor noastre politice, ei nu au putința de a sci să facă deosebirea între partite înaintate și partite moderate, între liberalismul modern și liberalismul clasic, între socialism și conservatismul științific!

Puțin le pasă țeranilor de toate aceste distincțiunile, mai mult ori mai puțin subtile.

Mai cu sémă când ei sci cum aceste partite 'și-au putut ține făgăduințele lor față de dănsii.

Ei sci să 'și dea cu lealitate dăjdiile lor bănesci și dajdia de sânge, când i se cere, unei societăți de care până acum au ei atâta témă și respect. Aci se mărginesce tot rolul lor. Ii vorbiți de principii? Ei nu sci această!

Țeranii se mișcă numai când e vorba de interesele lor materiale. Ei sci că întâi trebuie să aibă cu ce trăi și apoi să facă filosofie politică.

În zadar, D-lor ce vă numiți socialisti, susțineți că țeranii v'ar crede pe D-văstre mai mult ca pe alții, că le veți putea da drepturi și asigura exercițiul lor!

Trecutul, cu toate ispitele sale, 'i amintesc aurițele făgăduințe ale altor politici mai puternici prin cuvânt, prin îndrăsnelă și prin mișloce mai cunoscuți lui, de cât D-văstre, săteanului, și totuși scie cu cât s'a ales în cele din urmă!

Miseriile prin cari a trecut 'l-au împins a nu mai crede nimic, 'l-au făcut a vedea pe sorta sa fatalismul neîndurat, o urgie a lui Dumnezeu.

Întă cum stă țeranul cu încrederea sa intimă, ce o ține ascunsă în sufletul său, despre oameni politici, și, de ce nu, și de D-văstre.

E o credință la care sătenii ține, și care nu se va distinge de cât prin o solidă educațiune culturală.

Dar D-văstre susțineți totuși că propaganda ce faceți astăzi în diare, discursurile în Parlament sunt socialiste, că țeranii v'au ales pe pograma socialistă? Că D-văstre sunteți socialisti. Ei bine, de și nu mă așteptam ca chiar astăzi să fiu nevoit a face lumină întrégă asupra

pretențiunilor D-văstre, dar fie și acum, și mai pe scurt. Să vă fac întâi un resumat istoric.

Sci că în 1878 citeam diarul Basarabia ce eșia la Iași, într'ensul și în alte scrieri, D-văstre, ca socialisti, ca oamenii lumii viitoare, vă declaraserăți contra religiunii, contra monarhiei, contra proprietății individuale, contra tutulor instituțiunilor de astăzi.

Ba erați și ateți, și paremi-se și terorisci. Răsboiul neîmpăcat contra societății actuale.

Erați cu desăvârșire contra parlamentarismului, și interdicați fără discuțiune ori-cărui socialist sincer și cinstit intrarea în Parlament.

Câci diceați: Nimic bun nu se pôte aștepta pentru popor de la burghezia de astă-dî, și atmosfera parlamentelor sale e mortală pentru socialisti.

Acăsta fuse prima fasă care dură până în 1881—1882. Puțin mai în urmă ved că D-văstre, socialistii noștri, vedând mișcarea țeranilor pentru întruniri și cererea lor de a avea săteni în Cameră, începurați a propaga prin diarele D-văstre ideea că țeranii să 'și alegă în Parlament numai țeranii.

Pe de altă parte, răsboiul contra religiunii, a monarhiei, a proprietății 'l mai muiarăți! (Aplause).

Ba unul, și cel mai aprig socialist, ateu și liber-conservator, se căsătorește cu femeia sa și civil și religios! (Aplause).

De aci înainte capitulările D-văstre începura a se desira din ce în ce mai tare. În cele din urmă ajunserăți oameni ca toți oamenii, cerând aplicațiunea legilor, făcurați apeluri la justiția burgheză, vă încumetrirăți cu partitele politice, atât de amar osândite de voi!

Ba vă făcurați contra opoziției și apărătorii Regalității, secundanții poliției, într'o bună diminiță. (Aplause).

Dar nu voesc acum a vă arăta toate metamorfosele prin cari ați trecut. Păstrez această unei ocaziuni mai solemne.

Cum? Ce sunteți D-văstre când, în *Revista socială* și în alte broșuri, cereți pentru țeranii proprietatea colectivă, în care vedeți totă mântuirea sătenului, și osândiți, blestemați proprietatea individuală, mica proprietate care diceți că pörtă într'ensa miseria și robia țeranului, iar aci în Cameră conveniți, stăruiti pentru mica proprietate? Când sunteți socialisti, ađi saș în vécurile viitoare, în Cameră saș în afară? (Aplause).

Trébă de socialisti este aceea de a face jălbi și révașe, îndemnând pe săteni să ceară mică proprietate? Dar acest serviciu 'l fac și micii advocați, și logofeții, și toți câți caută a câștiga inima țeranilor! (Aplause).

Dar jălbi au dat țeranii de când 'și aduc ei aminte că au o țără și un drept; vorba este, partea practică, socialistă a acestel proceduri care este?

Ca socialisti ați cerut suprimarea mo-

narchiei, și cu toate acestea, în Cameră cântați în toate zilele a dovedi — negreșit cu scop — în ori-ce ocaziune, că D-văstre ați apărut monarhia când partidele actuale au vorbit contra Regelui.

Socialiștii sunteți ? (Aplause)

Socialiștii, când e vorba d'a suprima monarhia, ei nu crută pe monarch, dacă ocaziunea li se prezintă, și deci nu puteți obiecta că mila de popor v'a îndemnat a'l opri să se manifesteze contra Regelui! Socialiștii sunt dușmanii de moarte ai religiei pe care o privesc ca temeliea tuturilor rătăcirilor trecutului, și totuși, unul dintre D-văstre mi-a declarat categoric că nimic nu împedică pe socialist să fie om religios, evlavios, creștând în toate doctrinele bisericești! Și altfel, în fața lumii treceți de socialiști! (Aplause). Iată socialiștii cari știu a împăca capra cu varza, trecutul cu viitorul, socialismul cu organizațiunea actuală!

Sunt ei cari în ziare și în reviste scriu că poporul să nu se aștepte la nimic de la cărmuirea actuală, dar cu toate acestea, în Cameră însă cer justiție și administrațiune de la D-nii miniștri. Ei bine, când sunteți sinceri D-văstre, și unde anume? Ore caracterul socialismului se proslăvesce în două hipostasuri ? (Ilaritate, Aplause).

Acți în Cameră, votați anume cu guvernul, iar în propaganda D-văstre 'i faceți cele mai negre incriminațiuni ?

Acésta este scóla D-văstre ce voiți a inaugura ?

Înainte a'ți declarat că nu voiți alt guvern de cât liberal, și de aceea motivați susținerea guvernului trecut, dar astăzi ved că nu faceți defecțiune nici celui prezent !

Acésta de sigur e morala socialismului D-văstre, acésta duplicitate face pe țeranii a vedea în D-văstră politiciani leali, cari nu înșelă, nu amăgesc ! (Ilaritate, Aplause).

Vă înscriți în chipul cel mai violent și mai exclusiv contra legiuirilor actuale — și recunoșteți că într'ensele sunt toate nedreptățile și părtinirea, — acésta în ziare, — și apoi aci, pe loc, vă mulțumiți cu aplicarea lor, ca să ajungeți la realizarea socialismului !

Dar atunci ce nevoie mai are poporul de socialism, dacă poate ajunge acolo chiar prin legiuirile acestea pe cari iusăși partidele actuale cer *revisuirea lor*, *ameliorarea lor* în parte și în total !

Și totuși sunteți socialiști ! (Aplause).

În *Revista Socială*, nu'mi aduc aminte pagina, spuneți că legea rurală e întocmirea cea mai burgheză din câte s'a făcut; că nu'i nenorocire, nu'i rană în corpul nostru social care să nu fi adus'o acésta nenorocită și înșelătoare momire. Iar raportorul său, domnul Cogălniceanu, diceți că a fost cel mai îndemănat în meșteșugul înșelătoriei ca să intruchipeze un plan care să întorcă totă improprietărea numai în folosul proprietarilor.

Osândită, blestemată legea rurală de socialiștii ce scriu *Revista socială*, sunt tot ei cari în Cameră o recunosc de bună, și votéză în secțiuni o altă lege ce are de temei tot mica proprietate !

Ei bine, când spuneți D-văstre drept ? Și când sunteți socialiști ?

Și s'ermanul popor trebuie să vă creață pe cuvânt ! (Aplause)

Socialismul cere înfrățirea némurilor, o singură familie din totă omenirea, el este pentru solidaritatea muncitorilor din totă lumea, pentru el nu sunt frontiere, nu este egoism național, acésta o spun și socialiștii noștri în scrierile lor; iar când D. Nădejde e deputat, și votéză indigenate, spune că e contra străinilor, votéză contra lor !

D. Nădejde : De unde știți acésta ?

D. C. Dobrescu (Argeș) : De ce tăgăduesci ? Ei bine, mă silesc să 'ți articulez fapte. Venise într'o zi la ordinea zilei indigenarea unui ovreiu ; D. Nădejde, de și nu tare, dar pledă de aci contra străinilor ; contra acestuia și a altor două străini el avu aerul de a fi contra. (Ilaritate).

Ce făcu însă cu votul său, nimeni nu știe.

De sigur, acésta e francheta socialistului nostru ! (Aplause).

De câte ori dar 'i ved indeletnicindu-se când cu interpelări, când cu rèveșe particulare, când cu ațineri pe la răspântii să vorbescă țeranilor ce i întâlnesc, de atâtea ori admir cu pietate marile jertfe ce densii fac pentru popor ! (Risete, aplause).

Dar, în fine, nu e nevoie să enumer, cu acésta împrejurare, toate contradicțiile doctrinei socialismului față de actele și declarațiunile socialiștilor noștri în Parlament, și de cele ce ei spun muncitorilor rurali !

Când am vădut dar aceste jesuitice transacțiuni, aceste voiagiuri uriașe de la socialismul curat la o sistemă și o procedare fără nume, am fugit cu desug de tovărășia D-lor. Căci cum n'ași fi fost eu cel mai bun soldat, și apărător, cel mai tare tovarăș de luptă al socialiștilor noștri, dacă *adeverul, știința, sinceritatea, lealitatea* și generositatea ar fi fost calitățile propagandei lor ?

D. I. Nădejde : Nu ne trebuiesc !

D. C. Dobrescu : Firesce că nu, dupe ce v'am lăsat ! Apucași a 'm'i-o dice, ca să nu vă o dic. Dar nu am nevoie, și nici nu m'ași coborî la rolul de socialist cu două sisteme, talar cu două fețe, lingușind și poporul, injurând și guvernul prin ziare, iar mai la urmă îmbulzindu-l cu votul. (Aplause, ilaritate).

Port mult respect judecăței sănătoșe, bunului simț al breslei ce infățîșez aci ca să 'm'i permit a mă arăta sub atâtea chipuri și atitudini de o-dată. (Aplause).

Acum, permiteți-mi, D-lor deputați, puțină spicuală prin ziarele socialiste romănesci.

Nu ne perdem de sigur timpul a ne opri asupra manierei cum diariștii lor

fac educațiunea socialistă cititorilor ; ce nevoie este să enumerăm, insultele, calomniile, falsificarea înțelesului cuvintelor din vorbirile deputaților neîntovărășiți cu densii !

Dar este interesant că ei trec în gazetă *desbaterile parlamentare* sub titlul de *comedie parlamentară* și totuși oar. noștri socialiști stau aci cu noi în comedie. Când vorbesc D-lor în Cameră, ședînța o numesc Parlament, când nu, 'i dic comedie ! Și cum nu ar scrie ast-fel, când primul redactor al gazetei cotidiene, *Drepturile omului*, este C. Mille, Archidiaconul socialismului ; căci *Popa* al lor e, dupe drept cuvânt, doctrinarul și teologul-tălmăcitor-inflexibil al lui *Karl Marx*, D. I. Nădejde. (Aplause, ilaritate).

Tot acești ómeni ai viitorului au un chip particular de a practica libertățile publice ; de vrei să intri unde fac întrunire, ca adversar, mai ești întrebat de tária în spete ; de este a vorbi cine-va de ai lor e întrebat : știe pe nevedute articole cu tablouri înfiorătoare din foile străine ? Ei au un fel de biserică unde numai cei pe deplin dogmatizați au dreptul de a asculta !

Iată ce fel de ideal ne păstrează socialiștii noștri ! Cât despre unitatea vederilor lor socialiste acésta nu se discută. Fie-care scrie ce crede, ba scrie la ori-ce diar altul de cât socialist ; ei nu sunt două la un gând, și totuși cum n'ar avea dreptul să aducă unirea și solidaritatea în omenire ?

Să 'i ascultăm acum față și de țeranii în parte. Ei declară în *Revista socială*, în broșuri, în alte foi, că țeranii n'au fost pregătiți a primi formele înaintate sociale ale Europei pe cari i le-a impus burghedia la 1848. Ei spun în deosebite rânduri ce muncă uriașe trebuie depusă, și câtă vreme are să treacă până când socialismul să străbată în popor ei recunosc că socialismul nu e pentru țeranul nostru acum.

Ba, ei tratau de sus pe sătean ; nu credeau în conștiința acestuia ; nu încercau măcar a vorbi țeranilor, cu atât mai puțin a 'și pune candidaturile, și acésta până de curând !

Ba, D. Nădejde abia astă tómnă fuse în stare să trecă *Rubiconul* necredinței în valórea cetățenescă a sătenui nostru, și atunci pe spatele liberalilor de acolo.

Și cu toate acestea, fuse de ajuns intrarea sa în Parlament ca sătenii ce cunosc pe Nădejde să fie numai de cât prin convingere socialiști. Iată însemnătatea și serioșitatea propagandei lor. (Aplause).

Dar când ved eu că D-lor 'i numesc pe țeranii români tēmpiți, căci așa 'i numesc în revista socială, unde dic încă că soldații sunt putredii și că nu mai sunt proprii de a fi soldați. Când veți dar la acești ómeni asemenea contradicțiuni, atunci ce valóre trebuie să le mai dea cine-va, și ce însemnătate mai póte să aibe propaganda lor ? (Aplause).

M'au vădut pe mine îmbrăcat cu haine

țărănesci, haina familiei mele cu care am fost îmbrăcat din copilărie și până acum, și acești oameni cari se pretind a fi oameni serioși o ia în ris și scriu în jurnalele lor, zicând că această haină este haina de carnaval. Va să zică haina celor 4.000.000 de țărani este haina de carnaval?

Apoi puteți D-văstre să vă închipuiți, D-lor, de ce valoare morală și serioasă poate să fie mintea unor oameni cari ia în deridare costumul secular al unei clase. Va să zică nu mai respectați nimic; nu respectați măcar susceptibilitatea poporului român pentru care vă dați ca exclusiv apărători ai lui.

D-lor, mai spun în revista socială că România este o țară așa de mică într-o Europă mare și burgheză, în cât socialismul aici ar fi un pericol. Nu'mi aduc aminte pagina, dar mâine dacă voiți o aduc aici, și apoi tot D-lor declară, cu ostentațiune, că pentru binele acestei țări sunt socialiștii. (Aplause).

Eu am zis că mă fac forte să dovedesc una câte una teoriile D-lor contradicțoare, teoriile abstracte pe cari creierul țeranului nu le poate pricepe.

Ași întreba eu pe dișii socialiști; cu ce drept acuză pe cele-alte partide politice că nu vor binele țeranului? Apoi dacă ar fi să facem comparațiune între D-lor ca partid și între cele alte partide politice fără deosebire, eu așa găsi dincăce partea de laudă, fiind-că partidele politice ale noastre sunt cari au făcut ceva pentru țărani, iar nu Domnii socialiști, ale căror scrieri nu sunt de cât niște copii servile luate de la străini; nimic original; dincăce se găsesc adevărați tribuni, oratori mari, scriitori mari, ziariști, bărbați de stat, economiști și istorici cari au cunoscut la fața locului prin ei însuși starea țeranilor. Ast-fel așa putea cita pe Heliade, Boliac, Roseti, Goleșci, pe D. Aurelian, pe D. I. Ionescu, N. Ionescu, pe Brătienii, Marțian, Asake, pe D. Kogălniceanu mai ales, și alții foarte mulți oameni cari au simțit, cari au luptat și cari au dat țeranului cea ce are astăzi, și eu ca țeran am adănc respect către acești oameni politici, cari în timpuri de grele primejdii au ridicat cauza țeranului și cari au dat țerei aceste libertăți în care se îmbuibăză astăzi oamenii ce se zic socialiști. (Aplause).

Nu pot permite acestor oameni atât exclusivism când ei n'au nimic la activul faptelor lor politice, nu le permit să vină și să zică că toate partidele politice în această țară sunt lipsite cu totul de inimă și că numai ei sunt; propușii lui D-șeu pentru ca să aducă fericirea acestei țări. (Aplause).

Ast-fel stați D-lor până acum ca experiență față de acei bărbați fie din orice partidă cari lucră și se expuseră pentru țărani.

Dar, d-lor deputați, au o prioritate, zic dâșii, asupra generațiunii trecute, căci posedă nu prin sentiment cauza poporului, ci prin știință.

Că ei nu sunt utopiști, ci au socialismul științific. Dacă studiile de temelie ale socialismului: biologia, sociologia, fiziologia, antropologia, istoria, etc. sunt în adevăr științe astăzi; dacă economia socială, politică de asemenea, dacă s'a determinat influințele de loc și de climă etc. dacă s'a sintetizat toate fenomenele vieții omenești, și s'a găsit formulele de deslegare a oricăror probleme sociale, etc. înțelegem a sta de vorbă despre socialismul științific! A ajuns la acest ultim grad de dezvoltare societatea umană, D-lor socialiști?

Dar ce mai întreb eu, când înși-vă declarați de atâtea ori în Revista socială, că socialismul e o doctrină neexperimentată încă până acum în nici o țară din lume. Și nimeni nu poate asigura că nu vor fi cu totul altele de cât acele ce prevedem astăzi formele de organizațiune ale unei societăți socialiste!

Iată pe ce incertitudine întemeiază ei știința lor. Și apoi, cel puțin scriitorii pe ale căror opere necitați și pe cari i copiați, au meritul că au scris din știința lor, din observațiunea lor, pe când D-văstră n'aveți bagajul științific ce l'poseați de cât de peste frontieră, deci de contrabandă. (Aplause.) Și ast-fel de socialism, cu care vă împăuniți ca cióra cu pene străine, e în adevăr socialism mascat, ori de carnaval. (Haritate).

D. I. Nădejde: Dar și D-ta te declară că ești cu vederile noastre.

D. C. Dobrescu: Dar crezi D-ta că eu pot să tăgăduesc acesta? Si ore-ce fac acum de cât să fac istoricul relațiunilor noastre și apoi să închei ceea ce cred astăzi. Am crezut o dată că D-văstră sunteți ce-va serios pentru popor, dar acum fac amendă onorabilă înaintea Camerei. (Aplause). Astăzi când ved că se resumă în nimic sinceritatea, legenda D-văstre, nu vă mai cred nici eu în nimic.

D-ta ai pretins că poți să fii pentru țărani mai mult de cât alții și v'asți întreba, câte sate ai vizitat, trăind în localitate, în mijlocul țeranilor și studiând cu dâșii nevoile lor ani întregi, ca să poți avea dreptul acesta?

Eu știu un lucru: socialiștii din Rusia și din alte State, mai înainte de toate, acești sinceri luptători trec în sate, fac studii la fața locului și petrec ani întregi împreună cu țărani, cu cari îndură toate suferințele, și dupe ce au simțit că au putut să tragă d'acolo tot ce poate să compue acest capital imens, nu numai de material științific dar chiar *practic*, tocmai atunci vin și scriu diare din propriul lor studiu iar nu copiază numai cum faceți D-văstră. Unde ai făcut D-ta asemenea studii? De unde și de când te ai identificat cu interesele poporului? Dacă caut în alte părți, găsesc oameni care au studiat pe țeran și interesele sale fără să'i ceară mai întâi încrederea lui și apoi să'i dea ceva, tocmai ceea ce D-v. ați făcut în sens invers. (Aplause). D-ta chiar

nu cunosc pe țărani, și dova da este că ai căutat, prin o serie de jălbi redijate cum înțelegeți D-v., să vă câștigați simpatia țeranilor, și, pe de alta parte, să speriați pe proprietari cu o agitațiune țărănescă, ca apoi să diceți: Noi socialiștii suntem o forță, să aveți grijă și de noi. (Aplause, intreruperi).

D. președinte, C. Grădișteanu: Vă rog, D-le Nădejde, a nu mai intrerupe.

D. C. Dobrescu: D-lor deputați, suntem locuitorii unei țări tot-de una expusă la iminente și neprevăzute pericole de afară. Scim bine cum sunt judecate în Europa agitațiunile socialiste. Ce? Vroim a crea dușmanilor noștri noi înși-ne pretexte?

Dacă colegii mei socialiști și iubesc în adevăr țera, cum susțin, de ce nu dă propagandei lor un caracter serios, pașnic, frățelnic și instructiv?

De ce nu spun curat că socialiștii nu sunt, dar oameni cari cred că, chiar legile actuale de s'ar aplica, mult bine s'ar face populațiunii rurale. Căci ce socialism este acesta, care cere execuțiunea unor legi făcute de alte partide, pe cari le denumesc reacționare?! Moda etichetelor politice va eși! (Aplause.)

Ce pace socială aduceți când dâșii spuneti suferinței populațiunii rurale ca să și mute gândul de la partidele actuale că vor face ce-va pentru dâșii! Acesta e sfat sănătos și cu bune urmări? D-ta, D-le Nădejde, ești un desnădăjduit al celor ce sunt aproape desnădăjduiți!

Dibăcia unor oameni noi, cari caută încrederea poporului, este d'a-i dovedi superioritatea și sinceritatea lor fără d'a ponegri și calomnia pe adversari!

Rolul nostru al celor ce credem că vom putea face mai bine poporului ca alții, este d'a i lumina acestuia conștiința ca să vâla singur ceea ce i se cuvine.

Nu instigațiunile, nu insinuațiunile malițioase, nu violența condeiului și a limbajului vor putea liniști oțerirea spiritelor și domoli necasurile învechite, ci discuțiunea senină a faptelor, studiul cauzelor toate în chip experimental, acesta e misiunea cel puțin a celor ce vin în numele științei și adevărului să vorbescă acolo jos unde nu este lumină. (Aplause)

D-lor deputați, tactica celor ce voesc a câștiga încrederea sâtenilor e simplă.

Trebuie să te ostenești a te duce în sat, ori cel puțin a pândi piețele, respântiile, stratele la oraș, în vreme de târg sau ori când.

A te amesteca în vorbă cu țărani mai simpli, dar mai amărâți; a-i vâicări de păsurile lor; a le vorbi de ceea ce guvernele au făgăduit a le da, și nu le au dat, a nu te sfi să intri cu ei în cârciumă, a afla de nevoile satului, ale localității, și mai vorbesci ceva de politica înaltă, și apoi repede treci la abuzurile slujbașilor comunali, administrativi și ale agenților fiscali. Aci e tot secretul d'ai dobândi inima. Te oferi să-i faci petițiune la stă-

pânire, și făgăduesc ajutorul cu vorba bună pusă la vreme.

Iată ceea ce fac prietenii noștri pe totă ziua pe unde pot, când întâlnesc săteni, sau prin sate. Ei făgăduesc țăranilor domina prin comună și mijlocirea să li să dea pământ. Acesta e tot programul, tot socialismul!

Vedeți că acesta e un socialism sui generis! Dar această procedură a avut și alții, în deosebite timpuri și locuri.

Deosebirea între aceia și socialiștii, noștri de acum, e că cei din 'nainte o făceau numai în epoca alegerilor și în rest-timpuri, pe când aceștia o fac neconținut.

Așa dar, ceea ce susțin D-nii socialiști că D-lor au mai multă trecere la țăranii de cât cei-alți omeni, este absurd; căci câți ca D-lor nu s'au dus la țăranii, 'i-au amăgit și ast-fel au fost aleși deputați; dar dupe un timp ore-care vedând țăranii că nu sunt adevărații lor amici, 'i-au în-lăturat; țăranul vă dă creditul, dar nu pe motivul că ați fi de la început creduți pe cuvânt de mântuitorii lui; ci pentru că el, în nesfârșita-i răbdare, 'și dăce: *aide să încercăm și cu aceștia; să le dăm încredere; și vom vedea ce vor face.*!

Nenăscuți în mijlocul țăranilor, necrescând alături cu ei și printre ei; nevedând și nesimțind dîlnic nevoile acestuia mai felurite și mai numeroase de cât se pot închipui; neavând nici o legătură materială sau morală cu ei; neavând grija și interesul că al a le răspunde de misiunea ce v'a dat'o, cum v'ar crede sătenii pe D-văstră mai devotați cauzei de cât pe ori-care albastru!

Cu ce 'i asigurați că mâne, având puterea în mână, nu le întorceți spatele, cum s'a întâmplat cu alții! Nu tăgăduim nici unui om compătimirea pentru semenul său; ceea ce va fi mai mult peste această, este o excepție; și D-văstră nu ați format'o până acum.

Eu v'am dovedit, D-le Nădejde, că nu poate să existe între D-văstră și țăran nici comunitate de interese, nici de sentimente, nici de intențiuni, nici de cultură, de nimic în fine; este o deosebire, între socialiștii de felul D-văstre și țăranii, foarte mare; în cât mai multă comunitate se găsece între mulți dintre D-nii deputați din Cameră de cât între D-văstră și țăranii. (Aplause).

D-văstră 'mi veți da voie să păstrez a face o analiză și o demonstrațiune mai largă, completă și chiar definitivă dupe venirea noastră de la Roman, unde avem se facem o anchetă detaliată asupra influenței socialismului, ce se dăce că este acolo, asupra țăranilor, și vă voi arăta cari sunt cauzele de țăranii de acolo vă au dat încrederea D-văstră. Ași vorbi mai multe, dar n'ași voi să'mi micșorez rolul ce a'și avea acolo.

D-lor, eu ași ruga pe D. ministru să nu se îngrijască de împrejurarea că se aud sgomote cum socialismul progresază, nu! căci în ziua în care D-văstre veți

bine-voi cu toții, fie-care în cercul D-văstră, a face contra-propagandă arătând cum pentru aplicațiunea legilor actuale sunteți cu toții, ca unii ce sunteți înșiși autorii lor, înaintea celor ce vă concură pare-căastă-și a doua-și până la ce punct D-lor sunt sinceri și a 'i pune în contradicțiune, arătând ceea-ce au spus la 1878 și ceea-ce spun adî, în cât adî se confundă cu partidele actuale și de multe ori sunt chiar mai jos de cât D-văstră, în cât eu 'i găsece foarte retrograși. (Aplause, intreruperi);

D-lor, toți când nu sunt la putere, dau totul, iar când se ved acolo ajunși, prea mulți dintr'ensii 'și iaă séma, iar alții n'ar mai da nimic. (Intreruperi).

Socialismul cel puțin până acum este un lucru care se vede și cu și că este aproape nereali-abil, și mie 'mi pare bine că D-nii socialiști fac progres de lasă una câte una, din ale D-lor; iată cum 'și fac educațiunea; și cred că va veni o și în care vor cădea și temerile influenței socialismului asupra țăranului.

Ceea-ce mai știu eu de D-lor, ca activitate, nu e să vorbesc că ar fi de rea credință... în metoda ce au adoptat, dar că 'și face fie-care cum a învățat și cum scie *neguțătoria lui* (aplaude, ilaritate), *neguțătorie politică*.

Singurul lucru care v'ar putea îngriji ar fi dacă țăranii noștri s'ar găsi stăpâniți de pasiuni politice; aceste curente ar fi anevoie de alinat. Dar țăranul n'are până acum pasiunea politică. Ne rămâne a 'i studia trebuințele urgente de interes local; a le da reformele ce sunt puse în studii și pe viitor, a nu se uita că trebuie cultivate fără încetare relațiunile cu săténul nostru până când singur fi-va în stare să 'și exercite liber drepturile sale.

Timpul însă va dovedi dacă propaganda făcută la sate a prins rădăcină, dacă poate prinde, sau până acum încă are rădăcină numai aeriană. (Aplause).

D. vice-președinte: Ne mai fiind nimeni înscris, incidentul este închis.

— Ședința se suspendă pe 5 minute.

— La redeschiderea ședinței, D. vice-președinte, E. P. Protopopescu, ocupă fotoliul președintelui.

D. vice-președinte: La ordinea zilei vine acum interpelarea D-lui Nucșoreanu, dar, fiind-că D. ministru de externe nu este acum aici, întreb pe D. Nucșoreanu dacă consimte a amâna interpelarea D-sale pe altă și?

D. I. Nucșoreanu: Consimt a o amâna pe mâne.

D. vice-președinte: Atunci D. Popovici are cuvântul.

D. C. Popovici: D-lor, interpelarea mea e mai mult o explicațiune pe care o cer D-lui ministru de finanțe. Cestiunea stă aci: Fără nici o lege, preoții și învățătorii sătesci sunt arbitrarmente sechestrați, și obligați să plătescă o taxă fonciară pentru o proprietate pe care nu o au. Legea financiară dăce că ori-ce pro-

prietate, și proprietatea la noi se înțelege individuală, personală, va plăti taxa foncierei.

Eu am un proces-verbal al perceptorului din comuna Liteni, prin care pune sechestrul pe avutul preotului pentru suma de 53 lei datorată pe anii din urmă. Acest preot n'are nici casă, nici proprietate teritorială, și întreb dar pe D. ministru de finanțe conform cărei legi caută să încaseze perceptorul această taxă, pentru că eu susțin că nu există nici una? Aștept răspunsul D-lui ministru, rezervându-mi a spune în urmă părerea mea.

D. ministru al financelor M. Germani: D-lor, întrebarea care mi se pune de onor. D. Popovici sună ast-fel:

„Interpelez pe D. ministru de finanțe și 'l rog să'mi răspundă cu ce drept și în virtutea cărei legi obligă D-sa pe preoții și învățătorii sătesci a plăti fonciară pentru pământul Statului destinat școlii și bisericeii, cari și ele aparțin de asemenea Statului, și ce e mai mult că pe unele locuri nu se cere această taxă de loc, iar pe alte locuri se cere pe două ani din urmă.

„Rog pe D. ministru de finanțe să răspundă în puterea cărei legi perceptorul din comuna Liteni, județul Suceava, a sechestrat averea preotului Vasile Tit pentru taxa foncierei, pe când acel preot nu are nici o palmă de pământ în regatul României.“

Prin urmare, cestiunea se divide în două, precum vedeți; pentru ce se impune pământul dat bisericeii și școlii la taxa foncierei.

D. C. Popovici: Pentru ce impuneți pe preoți!

D. ministru al financelor M. Germani: Dacă se recunoșce că trebuie impus pământul dat bisericeii și școlii, atunci cestiunea e lesne de rezolvat. Recunoșceți această împreună cu mine ori nu?

D. C. Popovici: Moșiile Statului cari le arendați plătesc fonciară?

D. ministru al financelor, M. Germani: Moșiile Statului se deosibesc de pământurile bisericeii. D-lor, întâiu să ne punem de acord asupra principiilor. Înainte de toate nu este ministerul de finanțe care a impus acele pământuri la darea fonciară. Prin legea din 1885 se spune că toate imobilele urbane și rurale sunt supuse la impozitul fonciar, și art. 12, care prevede scutirile, nu exceptază pământurile cedate bisericeii și școlii.

Dupe acea lege, comisiunea comunală a impus pământurile la darea fonciară. În cazul de față s'a întâmplat, ca să dăce așa, o anomalie: unele din comisiunile comunale au impus pământurile la darea fonciară, altele nu. Cei interesați au făcut apel la comisiunile de apel, și comisiunile de apel unele au confirmat decisiunile comisiunii comunale de a impune pământurile acestea la darea fonciară, altele au casat acele hotărâri.

Decisiunile acestor comisiuni — comi-

siunea comunală, în urmă comisiunea de apel în ultima instanță—sunt definitive, ministrul de finance n'are nici o putere în fața acelor deciziuni.

În această stare am găsit eu această cestiune. Casierii generali spun că unele comisiuni comunale impun la taxe, altele nu. Un casier spune că unele comisiuni de apel au respins taxa fonciară asupra acelor pământuri, altele le au primit. Eu atunci am crezut că fac bine cerând avisul consiliului de avocați, ca să spună dacă—in conformitate cu legea din 1885, ultima lege care regulează impozitul fonciară—ar trebui să se impună la darea fonciară și pământurile cedate bisericilor și școlilor.

Consiliul de avocați a opinat că prin lege aceste pământuri sunt impuse la darea fonciară ca ori care alte proprietăți.

Iată ce am făcut eu, luând avisul consiliului de miniștri, am dat ordin casierilor generali să cêră de la comisiunile comunale impunerea pământurilor la darea fonciară și în cas contrariu să facă apel.

Cu toate acestea, în două județe, comisiunile de apel refuză.

Ast fel stă cestiunea și eu cred că în conformitate cu legea nu pot să fac altfel de cât să cer de la comisiunile comunale să impună pământurile acestea la darea fonciară.

Acum vin la a doua cestiune, de ce se cere darea de la preoți și de la învățători. O cer de la acela care posedă pământul, care-l cultivă și trage folose și acela este preotul din sat.

Trec acum la cestiunea preotului Vasile. Aci cestiunea este mult mai simplă.

Comisiunea comunală a impus pe preotul Vasile, el a fost înscris în rol și percepătorul nu pôte de cât să-l aplice legea de urmărire.

Rolul meu este cu desăvârșire pasiv în materia acesta îndată ce o persoană este impusă de instanțele legale și înscris în roluri. Atât aveam de dîs.

D. C. D. Popovici: D. ministru spune că preoții trebuie să plătescă taxa fonciară. Numai cu ceea-ce spune D-sa eu nu sunt satisfăcut și cred că Parlamentul nu-și va pleca capul la o asemenea declarațiune.

Eu știu că în țera românească trebuie să fie o lege în virtutea căreia se pôte aplica un impozit, și D. ministru trebuie să ne citeze un text de lege prin care să se dîcă că pământurile bisericilor să fie supuse la fonciară, fiind că eu știu că legea de la 1864 dîce clar că aceste pământuri vor fi scutite. Și apoi, chiar când ar fi ca pământurile acestea să plătescă fonciară, ea ar trebui plătită de proprietarul pământului, iar nu de preot și de învățător, fiind că aceste pământuri sunt date ca un salariu acestor funcționari și nu este nici o lege în România unde să se dîcă că usufructuarul trebuie să plătescă fonciară, iar nu proprietarul.

Așa dar încă o-dată constat că acesta se face printr'o flagrantă călcare de lege.

D. ministru de finance, M. Germani: Trebuie să protestez în contra cuvîntului de călcare de lege, mai cu sêmă când se aplică la comisiunile comunale și la comisiunile de apel. Aceste comisiuni sunt instituite în virtutea legii de constatare și percepere. Ele lucrează conform cu legea și nu pot fi atacate ca călcătoare de lege.

În ce priveste consiliul de miniștri, asemenea n'a comis nici o ilegalitate..

Noi am găsit o stare de lucruri anormală: în unele județe aceste pământuri erau impuse, iar în altele nu erau impuse, și consiliul de miniștri n'a luat de cât măsura de uniformitate.

Acum, dacă voiți să vă vorbesc și despre lege, n'am de cât să vă spun că aceste pământuri au fost scutite de taxa fonciarei pe atîta timp pe cât aveau a plăti ratele anuale de rescumpărare, cum au fost scutite și pământurile locuitorilor clăcași; însă în urmă, prin legea de la 1881, s'a regulat într'un mod provisoriu plata impozitului fonciară pentru locuitorii și în urmă a venit legea de la 1885, care a regulat într'un mod general taxa impozitului fonciară; și dupe acea lege sunt supuse la plata fonciarei și pământurile date primăriilor și școlilor.

Iată un punct asupra căruia suntem de acord și în privința căruia procedura mea este în perfectă legalitate.

Vine cestiunea de ce este apucat preotul și dascălul a plăti impozitul, iar nu co-

muna, care e adevărata proprietară a acelor pământuri?

D-lor, nu știu cari sunt raporturile comunilor cu preoții și cu dascălii, nu știu cari sunt contractele prin cari comunele au cedat cultivarea acelor pământuri; tot ce știu este următorul lucru: Că legea de percepere mie 'mi dă voie a mă adresa, ca să încasez impozitul fonciară, la acel care deține pământul, care 'l cultivă și care se folosese de rodul lui; pe proprietarii particulari chiar nu mă duc să 'i cant unde reșed; eu încasez contribuțiunea fonciară de pe proprietate însăși, și aplic legea de urmărire arendașului, care nu este proprietar, și nu mă ocup dacă prin contractul de arendare s'a prevădut sau nu că arendașul are să plătescă contribuțiunea fonciară; eu aplic legea de urmărire pe fructele proprietății. Acesta am făcut'o, și cred că am făcut'o în perfectă legalitate; am găsit pe preot posesor al aceluși pământ, cultivînd acel pământ, beneficiînd de produsul aceluși pământ, de la el a trebuit să iaș impozitul fonciară.

Trêba lui este să-și caute cu comuna dacă are convențiune cu dînsa ca el să tragă folosele fără să plătescă impozitul fonciară, și acest impozit să-l plătescă comuna; trêba lui este să se reguleze cu comuna și să ceară ca comuna să 'i întorcă plata fonciară. Eu nu pot procede alt-fel, căci atunci aș călca legea.

Voc: Închiderea discuțiunei.

D. C. Resu: Vê rog să lăsați discuțiunea liberă, căci este o cestiune de mare importanță și nu este de loc justificată perceperea acestei dării de la preoți. Binevoii a 'mi da și mie voe să dîc câte-va cuvinte, ca să vă pot demonstra că D. ministru de finance se cam laudă când dîce că se găsește în perfectă legalitate. Eu cred că se găsește în perfectă ilegalitate. Nu este vorba numai de un preot, ci de o mulțime cari plătesc această dare pentru locuri cari sunt impuse ilegal. Cestiunea este de mare importanță și de aceea vê rog să nu închideți discuțiunea.

— Se pune la vot închiderea discuțiunei și se primesce.

— Ședința se ridică la 6 ore, anunțându-se cea viitoare pe a doua zi 25 Ianuarie.

No. 30.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Ședința de la 25 Ianuarie 1889

Președinția D-lui președinte C. Grădișteanu, asistat de D-nii secretari A. Simu, I. Leca, I. Grădișteanu și A. Hinna.

— Ședința se deschide la ora 1 și jum. dupe amiazi.

— Prezenți 140 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 42, și anume:

Bolnavi :

D-nii C. Dobrescu, I. Iancovescu, M. Kogălniceanu, N. Nănoescu, Ch. Sulioti.

In congedii :

D-nii T. Anastasiu, G. Gr. Cantacuzino, C. Danaric, C. Dăculescu, G. Emandi, M. Marascu, I. Negulici, St. Pleșea, L. Catargi, C. Kogălniceanu.

Fără arătare de motive :

D-nii D. Alexandrescu, I. Athanasescu, M. Balș, G. Berevoescu, C. Christodorescu, Gr. Constantinescu, A. Enacovic, I. Macridescu, I. Miculescu, V. Morțun, A. Peșiacov, I. Rădulescu, I. Rosescu, G. Rosnovanu, N. C. Săveanu, I. Ștefănescu, C. Stroiță, I. Văsescu, C. Vericeanu, V. Vlădoianu, I. C. Brătianu, Gr. Buicliu, V. Macri, U. Boldescu, G. Toculescu, I. Isvoranu, V. Pogor.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se trimite la comisiunea de petițiuni petițiunea D-nei Ana Constantinii, a D-lui T. Popovici, a primarului comunei Strehaia din județul Mehedinți, a mai

multor cetățeni din capitală, două petițiuni din partea membrilor corpului didactic din Constanța și Buzău, a mai multor locuitori din comuna Mircesci, județul Olt, și a mai multor locuitori din Târgul-Frumos.

— Se trimite la comisiunea de indigenate petițiunea D-lui M. Faier.

— Se trimite la comisiunea comunală petițiunea mai multor locuitori din cătunul Munteni, județul Ialomița.

— Se trimite la comisiunea bugetară petițiunea D-lui Ion Anghelovici.

— Se trimite la comitetul delegaților de secțiuni petițiunea D-lui V. Țenov.

— Se depun două raporturi ale comisiunii financiare asupra proiectului de lege relativ la deschiderea unui credit suplimentar de lei 180.000 la cap. 8, art. 29 din bugetul ministerului de finanțe, pentru plata primelor de export și asupra proiectului de lege relativ la anularea sumei de 200.000 lei din bugetul datoriei publice și afectarea ei la fondul pentru deschidere de credite.

D. președinte, C. Grădișteanu : D. Nicolae Blaramberg are cuvântul pentru o comunicare.

D. N. Blaramberg : D-lor deputați, am în acest moment o datorie penibilă și ingrată de îndeplinit, dar o datorie pe care conștiința mi-o impune. Vin să depun pe biroul Camerei, în numele a 22 din colegii noștri, un act de punere în acuzațiune a ministerului Ion Brătianu.

D. R. Stanian intrerupe...

D.N. Blaramberg : D-văstre vă mirați?

D. R. Stanian : Mă mir de curagiul ce aveți să vă ridicați în contra unui om care a făcut atâtea fapte mari și patriotice în această țară. Sunteți, cum se vede, un pătimăș în contra acestui mare om politic.

D. președinte, C. Grădișteanu : Vă rog să nu mai intrerupeți.

D. N. Blaramberg : Eu nu mă tem de intreruperi, și sunt gata să răspund ori-cui, mai ales când știu că conștiința țerei întregi e cu mine și când răspund unei conștiințe interesate.

Dar mai înainte de toate țin să respect regulamentul, și fiind-că regulamentul în acest cas nu admite nici un fel de discuțiune, dau *rendes-vous* peste cinci zile D-tale și stăpânului D-tale pentru ori și ce fel de explicări.

Acum, Domnilor, bine-voiți a asculta citirea propunerii.

O voce : De câți este subscrisă ?

D. N. Blaramberg : De 22 deputați. Dar fiind-că mi s'a făcut această întrebare, mă cred dator, D-le președinte, să explic pentru ce ne-am mărginit la numărul acesta modest de 22, pentru ca să nu se bucure prea degrabă amicii regimului trecut. Nu este doră că am fi avut greutate să înmulțim acest număr, dar legea responsabilității ministeriale definește celor ce au făcut propunerea de dare în judecată să figureze și în comisiuni de instrucțiune. Trebuie să rămână cine-va neutru, care să facă instrucțiunea, și de aceea suntem numai 22 subscrisi.

Iată, D-lor, propunerea noastră și probele cari o însoțesc :

PROPUNERE

Convinși, că responsabilitatea ministerială este singura ocrotire a Constituțiunii și a legilor contra abuzurilor și exceselor de putere, singura garanție pentru respectul drepturilor cetățenești; că ea constituie corectivul necesar al inviolabilității regale și că, ca atare, e timpul ca ea să existe la noi, nu numai în drept, nu numai cu numele, dar să fie tradusă, cât mai curând și mai des, în fapt;

Convinși, că nimic nu contribuie a demoraliza o societate, ca exemplele rele venite de sus; ca ideea că violațiunea legilor este lipsită de ori și ce sancțiune, că impunitatea e asigurată cui-va în rațiune, ca să dic așa, directă cu mărimea nelegiuirei și a situațiunii înalte ce el ocupă în Stat;

Convinși, că, numai această impunitate, este ceea ce a permis același omen să și reinuoiască, cu îndrăsnelă, în mai multe rânduri isprăvile lor liberticide în paguba drepturilor și securității cetățenilor, în detrimentul Statului și a lucrului public, și a făcut ca arbitrarul și abuzurile de tot felul să ajungă în stare endemică și să se perpetue în nesfârșit; că e un adevărat scandal de a vedea mereu pe cei slabi și cei mici, plătind singuri pentru cei mari și puternici;

Convinși, că nicăieri, ca la noi, răul de astăzi nu face a se uita și chiar exalta mai lesne și mai iute răul din ajun; că puține popore sunt mai aplecate de cât al nostru de a se hrăni cu iluziuni și legende;

Convinși, de altă parte, că nici unul din guvernele, cari s'au succedat în România de la 1866 și până astăzi n'a grămădit atâtea ruine, atâtea abuzuri și atâtea

atentaturi îndrăsnețe în contra libertăților publice; mai multe umilințe și scandaluri mai multe crime, nu numai politice dar și de drept comun, ca guvernul D-lui I. Brătianu;

Convinși, că e de totă necesitatea ca aceste fapte să fiă instruite și reprimate, până ce ele sunt încă vii în memoria celor mai mulți și când putem invoca mărturia conștiinței, nu numai a cător-va, ci a tuturilor; când elementele de convincțiune sunt la îndemâna fie-căruia; când într'un cuvânt rănile lăsate de acel regim vitreg sunt și astăzi deschise; când ele sângeră încă; într'un cuvânt când faptele ele înșile vorbesc;

Convinși, în fine, că a trece cu buretele pe faptele trecutului, este a provoca scepticismul în țară și a dovedi poporului că e destinat a fi în veci amăgitul și victima; a l' autorisa a dice că, făgăduiele date în luptele din trecut, erau toate numai nisce mincinoase reclame, nisce adevărate momeli;

Având pe lângă acesta în vedere că pedepsă, pe lângă caracterul expiatoriu, are și unul preventiv și că la epoca noastră, represiunea, când e vorba de delict și crime ministeriale, a pierdut caracterul ei sanguinar de altă-dată și se mărginește mai adesea numai în a pune pe un om, ce a făcut nenorocirea unei țări întregi, în imposibilitate de a reincepe, timporar sau pentru tot-d'a-una, experiențele și isprăvile sale, pe spinarea același victime;

Convinși, pe lângă acesta, că la noi nu este rar de a vedea puterea cădând în mâna unor omeni ce

n'au, ce n'au avut nici o-dată încrederea țerei, mai mult! în mâna aceloră chiar ce sunt certați cu opiniunea și cari n'au altă uneltă de domnie, n'au altă resursă, spre a se mănține în capul trebilor, de cât fraudă și violența;

Subscriși, în virtutea aliniatului 2 al art. 14 și 6 din legea responsabilității ministeriale, propunem darea în judecată a cabinetului D-lui Ion C. Brătianu, în cele două ultime formațiuni ale sale.

Aliniatul 2 al art. 14 are următoarea cuprindere :

„Propunerea de dare în judecată trebuie să se facă în scris și subînsemnată în Cameră de 20 deputați și în Senat de 10 senatori; ea va trebui să precizeze infracțiunile pe cari se întemeiază.“

Art. 6 se exprimă ast-fel :

„Membri unui cabinet sunt solidari răspunzători înaintea dispozițiilor penale ale acestei legi, atât pentru faptele săvârșite în comun, cât și pentru acelea cărora le-au dat o susținere intenționată.“

În fine, art. 1, 2, 3 și 4 ale aceleiași legi sunt concepuți ast-fel :

Art. 1. „Tote dispozițiile legilor penale ordinare, relative la infracțiunile comise, atât de funcționarii publici, în exercițiul funcțiilor lor, cât și de particulari, se aplică și miniștrilor.“

Art. 2. „Afară de casurile cari intră în prevederile art. 1, se va pedepsi cu detențiunea prevădută de codicele penal și cu interdicțiunea de la trei ani până la maximum totă viața, de a ocupa funcțiuni publice, ministerul :

a) Care va fi semnat sau contra-semnat decrete sau va fi luat dispozițiuni cari violază un text expres al Constituțiunei.

b) Care, prin violență sau fraudă, ar impiedica sau ar încerca să impiedice liberul și sincerul exercițiu al dreptului electoral al cetățenilor, chiar și în cazul când în asemenea fapte ar fi obținut aprobarea ulterioară a Corpurilor legiuitoare.“

Art. 3. „Se va pedepsi cu interdicțiunea de la trei ani până la maximum totă viața de a mai ocupa funcțiuni publice, ministerul :

a) Care va fi semnat sau contra-semnat decrete sau va fi luat dispozițiuni cari violază un text expres al unei legi existente;

b) Care, cu rea credință și în prejudiciul intereselor țerei, amăgesce reprezentațiunea națională asupra situațiunei afacerilor Statului.“

Art. 4. „Ministrul care, cu rea credință, va fi cauzat o daună Statului, sau îl va fi expus la daune către particulari, va fi răspunzător civil către Stat, și se va judeca conform dreptului comun, fiind, în acest cas, autorizarea Corpurilor legiuitoare necesară.“

Acusăm acest minister :

1. Că prin violență și fraudă a încercat să impiedice și a impiedicat în fapt exercițiul dreptului electoral al cetățenilor;

2. Că prin meșteșugiri polițienesci, prin amenințări și brutalități materiale, făcând chiar întrebuintare de forță publică, a încercat să impiedice, a terorizat și turburat intrrnnirile publice garantate cetățenilor prin articolii 5 și 26 din Constituțiune, dovadă Bossel și Orfeu, dovadă șarjele dirijate în contra studenților și dragonadele la cari a fost expusă în

șilele de 14 și 15 populațiunea desarmată a Capitalei;

3. Că în șilele de 14 și 15 Martie a încercat nu numai să măcelărească poporul, dar încă să suprime pe adevărații reprezentanți ai națiunei la porța și în chiar curtea localului ședinței Adunărei;

4. Că în ziua de 15 Martie sanctuarul reprezentațiunei națiionale a fost usurpat și violat, din ordinul guvernului, de puterea judecătorească, care a prefăcut localul ședințelor în cabinet de instrucțiune, substituind procurorii și judecătorii de instrucțiune, poliției interne și externe a Adunărei, visitând pupitrele, ba până și buzunarele mandatarilor națiunei, că în tot timpul acesta de anarhie suveranitatea națională a fost, ca să șic așa, de tronată și suspensă;

Că tot cu aceea ocaziune s'a ridicat și arestat arbitrar și fără autorisațiune prealabilă a Camerei doi reprezentanți ai națiunei sub pretext de crimă vădită, ceea-ce nu era, dovadă ordonanța de neurmărire intervenită în urmă și care emană de la judecătorul de instrucțiune al regimului cădută, a regimului chiar ce urzise și ordonase, acele arestări;

5. Că a exercitat printr'un sistem de bande de răi făcători, cu plată din fondurile publice, acte de violență și de brutalitate, contra diariștilor din opozițiune, mergând până a 'i maltrata și a le devasta localurile.

6. Că a întins curse și a urdit, cu rea credință, în contra cetățenilor curagioși, acușațiuni calomnioase, născocind complicități și comploturi imaginare;

7. Că luând rușfetură sau percepând o dare, fără ca ea să fiă consimțită de Cameră, au căutat, abusând de temerea reverențiară ce inspiraă tutulor, dar mai ales impiegaților Statului, prin funcțiunile înalte ce ocupă să 'și sporască averea sub denumirea de recompensă civică, silind ast-fel pe funcționarii, întreprinșătorii și furnisorii Statului să se înscrie cu sume însemnate și pe întrecute, cari s'au adunat, incasat și distribuit, fără nici un fel de control.

Că cu ocaziunea răscumpărării drumurilor de fer Strusberg, ca și cu ocaziunea fondărei Băncei națiionale și răscumpărării drumurilor de fer Kustendje-Cernavoda, s'au făcut, cu complicitatea guvernului de unii din omenii partidului inițiați în negociaři, afaceri personale însemnate, cari s'au cifrat ca milióne și cari se etalez astăzi cu cinism la ziua mare.

8. Că, cu rea credință și în prejudiciul intereselor țerei, s'a amăgit reprezentațiunea națională, asupra situațiunei afacerilor Statului în cestiunea Basarabiei, Dunărei, Anghelescu și Maican, cu votarea legii asupra expulsărilor, etc.

9. Că a comis malversațiuni de milióne prin virimente de fonduri și violări neinterupte a principiilor legii comptabilităței.

10. Că a făcut să se voteze și să se sancționeze; că a promulgat legi și măsuri inconstituționale.

Tote acestea fără prejudiciu de tot ce va descoperi și adăuga în urmă comisiunea de informațiuni.

N. Blaramberg, E. Mavrocordat, G. Burghela, T. Calimaki, I. Cincu, Lazăr Niculescu, Dr. Ștefănescu, Gabunea, Vasile Vlădicianu, Dr. Athanasescu, Er. Sturdza, Dr. Severeanu, M. N. Pacu, Paul P. Brătășanu, Gh. Apostoleanu, G. Panu, I. Fătu, C. Dobrescu, T. Silion, V. G. Poenaru, C. Cesianu. G. Em. Lakovari.

Demisiunea deputaților și senatorilor aleși în opozițiune din Camerele de revizuire, ca protestare contra fraudelor și violențelor întrebunțate cu acea ocaziune

Când am solicitat de la voi mandatul de deputat de care ne-ați onorat, sciam bine sub ce guvern îndrăsneț țera era chiămată să 'și manifeste voința. Mărturisim, cu toate acestea, că eram departe de a bănuși, fiind dată revizuirea pactului fundamental a cărei pază este direct incredințată Corónei, până unde va merge îndrăsnéla și absența de scrupule a depositarilor puterei.

Credeam că era vorba de o luptă pe tărémul ideilor și în condițiuni mai mult sau mai puțin egale; eram departe de a ne inchipui că era vorba numai de *înregistrarea pur și simplă a unei voințe arbitrare, hotărâte și impuse d'inainte, și care nu este aceea a țerei*. . . . vană speranță, aceea ce increderea publică 'i a refuzat, guvernul nu a esitat a o smulge prin fraudă, corupțiune și violență.

Sciți că în ajunul alegerilor el s'a servit de funcțiunile publice, de instituțiunile de credit, de decorațiunile Statului, ca de miqlóce de corupțiune sau de intimidare; că, toți depositarii puterilor publice au fost transformați în agenți electorali, cari făceau pe față făgădueli și amenințări, loveau pe cetățeni în interesele lor și nu scuteau nici un miqlóc de a înăbuși voința națională.

O sciți, nu pe candidații altui partid 'i au găsit candidații opozițiunii înainte lor, ci pe prefectii investiți de puterile lor cele mai ilimitate; nu contra adversarilor politici au avut să lupte, ci contra tuturilor forțelor Statului, contra tuturilor depositarilor puterilor publice. Autoritățile chiar, pe cari legea le a instituit, în scopul de a asigura liberă expresiune a voinței populare, s'au transformat în unelte de presiune electorală. Armata, ea însăși a fost amestecată în lupta electorală; sunt persoane cari au primit ordinul formal de a vota, alții pe acela de a se abține. Toate acestea nu erau de ajuns și guvernul, dupe cum ați vedut, nu s'a temut de a recurge pe față la ilegalități în timpul operațiunilor electorale; pretutindenea agenții puterilor publice au rămas în sala alegerilor, tot timpul cât a durat votul biuroului definitiv. Când vedeau că nici rugăciuni, nici amenințări nu ajuta, ei smulgeau cu forța buletinele de vot din mâna alegătorilor, spre a le scrie ei înșii. Afară de rare excepțiuni, votul n'a fost secret, contrariu prescripțiunilor cele mai positive ale legii.

În prezența acestor fapte, noi, sub iscăliții deputați și senatori ai opozițiunii, cari n'am reușit de cât grație eroismului vostru, a ne strecura în sinul reprezentațiunii naționale, ca spectrul țerei absente, am fi neputincioși a pune o barieră arbitrariului și tendințelor absolutiste a guvernanților. Prin prezența

nóstră am legitima în óre-care măsură acest simulacru de Parlament și am da țerei ea însăși iluziunea primejdiosă a unor debateri în aparență serioase și libere. . . .

In prezența dar a acestui atentat îndrăsneț în contra suveranității naționale, în prezența acestui atentat mai culpabil încă ce se mediteză contra pactului fundamental, care constituie în același timp nu numai inventariul drepturilor și libertăților noastre cetățenesci, dar și actul stărei civile al dinastiei, noi, singurii reprezentanți ai unei voințe, alte de cât aceea a puterei executive, nevoind prin participarea noastră, ba chiar prin prezența noastră, a da o aparență de legalitate la această lovitură de Stat abia îmbrobodită și un corp la inchipuirii, la umbre, ne facem o sfântă datorie de a protesta formal în fața țerei contra fraudelor ce se face drepturilor națiunii.

Depunem dar, intact, mandatul cu care ne-ați onorat, atunci când restul țerei a fost pus în imposibilitate de a 'și exprima voința.

(Iscăliți) *Lascar Catargi, General Tell, George Vernescu, Mihail Kogălniceanu, Lascar Rosetti, Gr. Păucescu, General George Manu, Alexandru Lahovari, Dimitrie Cesiannu, Alexandru Gheorghiu, Nicolae Blaramberg, senatori și deputați, aleși în camerele de revizuire.*

12 Maiu 1883.

Se scie că această demisiune fusese precedată de o primă retragere, în corpore, din Camera care exprimase dorința de revizuire. Acea demisiune erea datată din Martie acelaș an, și motivată pe acte de terorism și brutalitate și purta iscălitura D-lui *Lascar Catargi, general Florescu, Menelas Germani, Iorgu Radu, Alexandru Barbu Știrbei, Giurgea* ca senatori; *Nic. Blaramberg, Calimachi, B. Bobeica, Ilariu Isvoranu, Kogălniceanu, Alexandru Lahovari, Livezeanu, George Mărzescu, Teleman, George Vernescu, Gr. Triandafil, Burileanu, Ciupercescu, George Filipescu, Const. George Ghica, Eugenie Ghica, Trifu Boiu, major Suditu*, ca deputați.

Demisiunea D-lui D. Brătianu

Refusul meu dar d'a intra în Cameră, demisiunea mea de reprezentant al D-vóstre, nu v'a putut surprinde. Intrând în Cameră, pe de o parte, veți conveni toți, nu mi ar fi fost permis să cred că aș fi putut face pe aleșii guvernului să recunoscă că reu au fost aleși, și să tragă pentru acesta pe guvern la răspundere; iar pe altă parte aș fi contribuit a da Adunării, numită de guvern în marea sa majoritate, *aparința unei reprezentațiuni naționale și a procura tot-o-dată guvernului un pretext d'a scuza neputința sa d'a mai face binele, dicénd că opozițiunea mea este o opozițiune sistematică, care tinde a 'l ține în loc, a 'i paralisa orí-ce acțiune; și în adevér, cum fără de legile și miseriile de tot felul ale administrațiunii cari se țin lanț se repetă și se înmulțesc pe fie*

ce și, au devenit un ce sistematic, neapărat, și combaterea lor avea să pară a fi sistematică.

Nu, nu prin Camerele actuale vom atinge scopul ce urmărim împreună. Afară din aceste Camere trebuie să lucrăm, trebuie să ne căutăm punctul de rezăm ca să ajungem la schimbarea sistemului actual de guvernământ. Fiți siguri, protestațiunilor ca alegerea voastră de la 20 și 21 ale lunii și ca demisiunea alesului vostru, vor contribui mai mult de cât dacă Argeșul ar mai fi avut un deputat în Cameră, a pregăti terémul pentru ca viitoarele alegeri să nu mai fie o minciună și pentru ca să recucerim drepturile noastre călcate în picioare de o mână de speculanți politici, fără frică de Dumneșeu și fără, rușine de omeni, cari au ajuns a crede că și pot permite totul pentru a se menține la putere ca să se îmbogățescă din averile noastre și din sărăcia poporului.

(iscălit) D. Brătianu.

D. I. Marghiloman, combătut cu înverșunare de guvern în Buzău și numit în urmă de acesta, care se speria singur de isprăvile și de mărirea victoriei sale, senator de Argeș, consideră ca o datorie de onoare pentru deusul să și dea demisiunea în acești termeni:

Domnilor alegători,

Vă mulțumesc de onoarea ce mi ați făcut, numindu-mă reprezentantul D-voastră în viitorul Senat. Mă ved însă silit a declina misiunea ce ați bine-voit a mi încredința.

Ales în districtul Buzăului, acolo unde sunt născut și crescut, părerea mea și votul meu, în marile debateri ce se pregătesc, ar fi avut greutatea lor, dar ca reprezentant al unui județ pe care nu l cunosc și care probabil mă cunoște tot așa de puțin, ași fi expus saă a nu împărtăși sentimentele mandanților mei, saă a interpreta rău opiniunea lor; datoria mea, dar, este de a declina mandatul cu care m ași onorat și pe care nu l solicitasem.

(Iscălit) Ioan Marghiloman.

Declarațiunea D-lui C. A. Rosetti în ședința Camerel de la 2 Aprilie 1884 „Monitorul“ de la 6 Aprilie

„Din această Cameră, și din cea-altă și din cele de mai înainte, foarte mulți dintre noi ne-am dus la D. ministru și i-am dis: dă mi un bilet să me alegă; și cei mai independinți saă cei mai dibaci diceau: D-le ministru, te rog, scie-i prefectului să nu mă susțină, nici să mă combată. Eu acuz, combat pe actualii miniștri, pe cari i stimez și iubesc, când ved că se fac asemenea lucruri, dar cel puțin recunoșceți că acești miniștri și primul nostru ministru la 1881, dacă nu mă înșel, și-a dat demisia dicend că nu mai pôte administra cu acele cerșetorii ale acelor cari sunt aleși prin cerșetorii...“

„Aș dis numai că se duc în mijlocul națiunei, dar eu nu am vădut pe nici unul să se ducă. Mi pare rău că nu s a dus, și mi pare și mai rău că nici unul din partitul meu nu se duce de cât numai când sunt alegeri, avend pe prefect la braț.“

Discursul din ședința de la 28 Martie 1888

D. Tache Ionescu: Pe câtă vreme un Parlament pe care noi minoritatea l considerăm ca eșil din fraude și corupțiune va mai avea onoarea inchipuită de a reprezenta țera, pe atâta vreme nimeni nu va dice că a cădut guvernul. Guvernul trecut nu era nici imaginea nici fructul Parlamentului; Parlamentul e fructul guvernului trecut și, dacă a cădut guvernul trecut, trebuie să cadă și Parlamentul care e fructul lui.

Ședința de la 26 Martie 1884

Primul ministru, D. I. Brătianu: „Ași vădut, D-lor, că eu cu toate neorânduile ce s au făcut, asasinate, pro-

cese scandalose, am tăcut, și am luat totă răspunderea, numai cu speranța că se va face revisuirea, fiind-că era o cestiune de viitor pentru țera.“

Ședința de la 16 Martie 1888

D. Carp: D-lor deputați, dacă îndrăsnela ar fi suficientă ca să acopere o crimă, guvernul ar fi alb ca omătul; dacă numărul ar fi suficient pentru a se asigura impunitatea, încă multă vreme aveți a vă folosi de sacrificiile țilnice pe cari le face D. Lascar. Sunt însă pete cari o-dată cădute pe fruntea unui om, atárnă atât de greu în cât ori care ar fi îndrăsnela lui, cu incetul cu incetul trebuie să plece capul.

Ori-ce va face, de răspunderea finală tot nu este scăpare, și am convingerea că răspunderea aceea va fi mai apropiată de cât se pôte crede. . . (Venind la scenele din curtea palatului, D. Carp continuă în acești termeni):

Dar cine v a spus că Coróna a fost un singur moment în pericol și încă în pericol din faptul minorității. Apoi, noi toți aceia cari am fost față când poporul sosise înaintea uși palatului, condus de unii din opoșițiune, am audit cum poporul acela striga „Trăiască Regele și jos Brătianu“, și, pe când lumea striga trăiască Regele, guvernul ordonă o șarjă de cavalerie contra acelei lumi. . . (Vorbind de cele petrecute la eșirea de la intrinirea Orfeu, tot D. Carp adaogă:)

Ei bine, lumea a urmat consiliul minorității și a voit să se ducă acasă. Atunci de o-dată a fost atacată și din frunte și de la spate, atacată, D-lor, fără somațiuni legale, au fost răniri făcute cu sabia și s a întâmplat faptul care l denunț că un procuror, anume D. Paraschivescu, a dis unui oficer: „De ce dai în lumea desarmată“ și oficerul i-a răspuns: „n am să iaă ordin de la D-ta.“

Ei bine, lumea acesta pe care o tratați de revoluționară rănii a ea pe cine-va? Arătatu-s a verii-o armă? Nu, atunci lumea aceea care eșind pacinic de la o întrunire permisă de Constituțiune s a vădut atacată, la cine a trebuit să se ducă să se plângă? A trebuit să se plângă la acela care în ultimă instanță trebuie să facă dreptate în țera acesta. . . .

De o-dată pe la șapte ore și jumătate (recunosc că lumea aceea din 5 în 5 minute striga, trăiască Regele, trăiască România, jos Brătianu), de o-dată se audi tropotul de cai și un escadron de gendarmi întrépatul cel mare cu sabia scosă atacă mulțimea. Lumea se desparte în două, una se abate spre corpul de gardă, cea-altă spre scara palatului și împinsătura mulțimei sparge gemurile de la ușa palatului. . . . Escadronul de cavalerie atunci se întorce și voesce să facă o a doua șarjă, cse însă un general și doi coloneli și le spune: stați, ce faceți, de ce nu întrebuițați formele legale? Atunci vine procurorul, dă ordin să sune de două ori din trâmbițe și face somațiunile legale; escadronul de cavaerie înainteză la pas și în 5 minute fără nici o desordine totă mulțimea s a depărtat.

Dupe acesta, D. Carp dă citire următoarelor texte de lege:

Art. 55 și 56 din Constituție dice: „Fie-care din ambele Adunări are dreptul exclusiv de a exercita propria sa poliție, prin presidentul ei, care singur, dupe incuviințarea Adunării, pôte da ordin gardei de serviciu.“

§ 56. Nici o putere armată nu se pôte pune la ușile saă în giurul uneia saă alteia din Adunări fără invoirea ei.

D. Carp citeză următoarele dispoșițiuni din lege:

„O batere de tobă anunță sosirea agentului; acesta soméză să se risipescă; somațiunea e precedată de o bătae de tobă.“

„Dacă această somațiune rămâne fără efect, o a doua somațiune, precedată de o bătae de tobă, este făcută de agent.“

„Dacă mulțimea este fără arme, agentul, dupe întéia bătae de tobă, invită pe cetățeni a se risipi; dacă nu se retrag, li se mai face două somațiuni pe rând; în cas de neimprăștiare, mulțimea este răspândită prin forță.“

Dupe această D. Carp urmăză ast-fel:

«Constat dar un fapt, cum că s'a atacat mulțimea fără somațiunile legale, nici mai mult nici mai puțin.

In urma acestui atac făcut in contra legii, făcut in contra garanției care o dă legea poporului, in contra întrebunțării puterii brutale a unei arme care a fost incredințată armatei, nu ca să dea in popor, ci in inamic, și când o tristă necesitate 'ți impune întrebunțarea armelor, in propria ta țără, legea prescrie cum are să se facă acesta.

Ei bine, mă cred in drept a țice, că legea s'a călcat și că nu s'au îndeplinit formalitățile cari trebuiau să precedă atacul și fără cari formalități, trupa mare voia să dea.

D. Vernescu: Atunci e asasinat.

D. Carp: Ai dreptate, D-le Vernescu, este un asasinat.

Tot D. Carp și cu aceeași ocaziune a mai spus cele ce urmăză:

D. P. Carp: Nu a fost însă destul să acușați alegerile minorității de corupțiune, vă trebuia mai mult, vă trebuia și aureola cum că Tronul este amenințat și că voi sunteți fidelii apărători cari 'l ați scăpat; atunci v'a trebuit răscolă și atunci v'a trebuit înăbușirea sângeroasă a acestei răscole. *Acăsta v'e explică de ce la Orfeu ați dat cu sabia in populația pacinică; acăsta v'e explică șarja de cavalerie de la piața Teatrului, chemarea armatei de linie la ușa Camerei.* Pe cine voiți să înșelați, pe nimenea, și rău faceți că vă legănați in strania și periculoasă iluziune că *murdăria se spată cu sânge.* De aceea, D-lor, nu vorbiți de libertăți amenințate, că noi le amenințăm, D-văstre le amenințați; nu ne vorbiți de pericolul Coronei. V'e asigurat că nu a fost nici unul . . . . Vorbiți-ne mai de grabă de modul cum guvernați; *vorbiți-ne mai de grabă de furniturile armatei; vorbiți-ne de modul cum se distribuie justiția; vorbiți-ne mai de grabă de modul cum se administrează banca și finanțele țerei;* vorbiți-ne de administrația prin județe; vorbiți-ne de toate acestea; căci acolo sunt interesele țerei in joc și ele, dupe convingerea mea, vor fi periclitare pe câtă vreme vor sta in mâinile D-văstre.

Eu nu v'am întrebat, ce scopuri urmăriți, când guvernați astfel cum guvernați; nu v'am întrebat ce scopuri urmăriți când *sugrumați libertățile publice;* nu v'am întrebat in al cui serviciu sunteți, când voiți să faceți ca nemulțumirea să crească in țera acăsta, in cât să ajungă acolo unde Dumnezeu să ferescă să ajungă.»

Ne rămâne să dovedim că in toate acestea n'am avut a face cu excesul de zel al unor subalterni, ci cu guvernul el însuși. Iată ce ne țice in acăsta privință D. Stătescu, a cărui mărturie in încărcare nu pôte fi bănuită de nimeni.

Discursul D-lui Stătescu din ședința de la 16 Martie 1888

D. Eug. Stătescu: D-lor, D. Carp ne-a făcut însă o acușățiune gravă la care nu putem să nu răspundem. Căutând să califice și să caracterizeze triste și nenorocite întâmplări din urmă, provocate de opozițiune, D. Carp ne-a țis: ați șarjat mulțimea și ați v'ersat sânge ca să vă spălați petele.

Voc din minoritate: Murdăriile.

D. Eug. Stătescu: Fie și așa, puțin importă... nu este exact, D-lor, că noi am v'ersat sânge, *ne-ați silit la acăsta.* Dar am v'ersat noi sânge D-lor? Nu este exact; dacă s'a rănit un om sau două pe stradă și am avut să deplângem aci mărtea ușierului Camerei, vina și răspunderea este a D-văstre, cari *ne-ați silit să opunem forța publică la atacurile furioase ale bandelor ce asmuțiserăți asupra noastră, asupra Capitalei și chiar asupra Parlamentului.*

Noi n'am atacat pe nimeni, noi ne-am apărat, am apărat instituțiile și libertățile noastre amenințate, am apărat interesele societății puse in pericol. Pe stradă, la Orfeu și la banchet, am apărat liniștea orașului, libertatea și siguranța persónelor, contra

atacurilor înverșunate și cu mâna armată a bandelor ce voiați să asv'erliți asupra noastră.

La Cameră am apărat onóra, demnitatea și libertatea acestui Parlament contra atentatului culpabil ce îndreptaserăți asupra lui.

La Palat n'am făcut de cât să evacuăm curtea de mulțimea ce aduserăți acolo și ale cărei scopuri și intențiuni nimeni nu le putea cunoște.

Iată ce am făcut noi, iată ce a făcut guvernul.

Ședința de la 14 Martie 1888

D. Fleva Nicolae: In acest moment se lovesce cu puscile pe strade cetățenii de către gendarmii trâmși de D-văstre in contra lor și mai puteți vorbi ast-fel. (Mare șgomot).

D. Nicorescu: Dar sciiți D-văstre ce se petrece pe strade, se uide lumea!

D. Ministru al cultelor și instrucțiunei publice și ad interim la interne, Const. Nacu: Dacă in acest moment este o tentativă de a se repeți ceea-ce s'a făcut ieri pe strade, dacă in acest moment sunteți impediți să faceți ceea-ce ați cercat să faceți ieri, noi ne vom face datoría.

Voc din minoritate: Bravo.

D. George Vernescu: *Asasinule, noi ne ducem de aci.* (Șgomot).

D. C. Nacu: Va să țică opozițiunea, in ziua când guvernul este interelat asupra întrunirilor publice, in loc să asculte și să desbată in Parlament, părăsesce localul de aci și se duce să revolte lumea pe strade.

D. N. Fleva: Ați auđit discursurile noastre?

D. C. Nacu: Nu le-am auđit, dar le-am citit.

D. G. Vernescu: Ne ducem acolo unde se impușcă lumea. (Șgomot, D. Vernescu ese din Cameră).

D. C. Nacu: Nu este pentru prima óră când D. Vernescu părăsesce calea legală plecând din Cameră.

D. Nacu adăogând că guvernul se va pune de acord cu majoritatea și cu unii din disidenți, *D. N. Fleva* 'l intrerupe țicând: „Noi de acord cu omorótorii poporului, nici o-dată . . .”

Ședința de la 19 Martie 1888

D. George Vernescu: . . . S'a făcut o întrunire la Bossel... Am eșit in cea mai perfectă liniște de la întrunirea Bossel, incredințat că exercitasem un drept constituțional, mai cu sémă că ne găseam sub un guvern, care altă-dată uzase și chiar abuzase de dreptul întrunirii.... Am eșit din întrunire fără șgomot, fără manifestațiune, și vă mărturisesc in conștiință că de abia am trecut cu D. Lascar Catargiu pragul întrunirii și am auđit strigătele: „Să trăiască capii opozițiunei!"; atât a trebuit pentru ca gendarmii poliției să năvălesc asupra cetățenilor, lovind cu patul pusei in drepta și in stânga fără nici o cruțare. Nemulțumit cu acăsta, guvernul a respândit pe cetățenii ce staționați pe piața Teatrului prin șarjele repetate făcute de gendarmii călări in timp de aprópe 4 ore. Ce regim constituțional, ce libertăți publice, când la eșirea pacinică dintr'o întrunire, gendarmii lovesc pe cetățenii cu paturile puscilor și 'i calcă in picioarele cailor lor.

Am făcut altă întrunire la Orfeu; la acea întrunire s'au luat rezoluțiuni in contra regimului Brătianu, spre a se supune la cunoscința M. S. Regelui. Eșind de la acea întrunire, prin miđlocul uliței am fost primit de cetele adunate de agenții poliției, la început cu urlete și amenințări și urmărit de d'ensii până la clubul conservator și chiar pe scările aceluia club mai mulți din noi au fost răniți și loviți de bâtele lor. (Intreruperi, șgomot). Așa este, D-lor, între 3 și 4 ore cetățenii eșind de la întrunire, de-o-dată s'a năpustit asupra lor totă haita polițienescă, toți hățaușii... (Șgomot).

A venit apoi scena din urmă a spargerei capetelor și a frângerii óselor.

Calificați, D-lor, singurî purtarea acestui guvern, care dă ordin agenților săi polițienesci să se arunce asupra unor oameni ne-armați și pacinici spre a-i maltrata și ucide.

Am făcut o altă intrunire la sala Joji și, acum ca și altă-dată, am vădut la eșire, adunată pe stradă, totă haita bătaușilor cu haita polițienescă în capul lor; se luase hotărîrea de poliție ca bătaușii să atace la eșire pe D. C. Boerescu, care a scăpat numai fiind-că nu a fost bine cunoscut de cei însărcinați ca să-l execute; a plătit de astă-dată pentru D-sa un colectivist, adică unul din aceia care protegia și incurgia aceste bande infame. Amicul D-v. a simulat o interpelare la Cameră, asupra căreia n'a insistat...

Voci: Cine a fost acela.

D. G. Vernescu: Acela era un deputat din majoritate, a fost palmuit, dar 'i-a fost rușine să o spună categoric.

Voci: Cine era acel deputat?

D. G. Vernescu: Era D. Ionescu de la Brăila. Las la o parte trista figură ce avem înaintea noastră, a fostului ministru de justiție, pe care unii ca nisce cobe rele 'l au desemnat ca succesor al bătrânului ministru, care a introdus imoralitatea și jaful în această țară. (Aplause din partea opozițiunii, protestări din partea majorității). Nu vă place să auziți aceste cuvinte, ei bine, am dis adevărul.... Indată dupe acesta am venit aci între D-vostre și adresându-mă către toți, minister, majoritate și minoritate, v'am dis: în uliță seucid oameni, veniți cu toții de constatați faptul și puneți capăt măcelului.

Care a fost durerea mea, D-lor, care întristarea sufletului meu, când am vădut că la vocea mea nici miniștri, nici deputații din majoritate nu s'au mișcat; numai cei din opozițiune au venit la fața locului ca să vadă ce se petrece și ca reprezentanții ai țerei să proteste contra modului sălbatec cu care se tratăză populațiunea Bucureștiului de către guvernul pretins liberal.

Pe când constatam faptele ce se petreceau în stradele pe lângă Orfeu, unii din noi au fost loviți.

D. Blaramberg a fost maltratat, răsturnat la pământ și numai grație unui ofițer ce a intervenit între D-sa și gendarmii, ne mai putem mândri că 'l vedem printre noi, pe densus, vechiul și neobositul luptător pentru dobândirea și respectarea libertăților noastre publice....

Ați instalat dar vânătorii la porța Mitropoliei și ați dat ordine să se impedeze închipuita revoltă prin focuri de arme, având precauțiunea să recomandați printr'un cestor, dacă nu mă înșel, ca intrarea deputaților să nu fie împedicată.

Indată însă ce deputații au voit să pătrundă în curtea Mitropoliei prin rândurile soldaților ce se deschiseră, pentru a lăsa liberă trecerea, sub pretext că cu densusi intraseră în curte și căți-va cetățeni, ați ordonat soldaților de aș tras focuri, fără deosebire, și în deputați și în simpli cetățeni, și în contra celor ce voia să intre, și în contra celor ce intraseră.

Atentatul contra opozițiunii este comis, dar întâmplarea a făcut ca glonțele vostre să nu atingă de cât pe un nefericit.

D-le Brătien, ai declarat singur că ai tolerat prigonia, jaful și asasinatetele; printr'o progresiune fatală ai sfârșit prin a prigoni, prin a asasina singur; 'ți ai început cariera D-tale politică pe dealul Filaretului cu fală și cu sgomot, 'ți o vei sfârși în mod rușinos pe un alt deal vecin cu cel d'ânteiu, într'o cameră obscură și tăcută . . . . . acoperit de ura, disprețul și reprobarea publică . . . . .

(Adresându-se către banca ministerială).

Asasini de cea mai scârbosă specie, dacă dreptatea omenescă v'a cruțat până acum, în curând dreptatea lui Dumnezeu vă va da lovitura de grație, pentru mântuirea nefericitei noastre țări. (Aplause prelungite din partea opozițiunii).

Sedința din 16 Martie 1888

D. G. Panu: Atunci ved de o-dată un alt detașament de veri-o 15—20 vânătorii cari alergău din fundul curței spre poartă, căci ei au început cei d'ânteiu să dea focuri. (Sgomot).

D. N. Popp: D-le Carabatescu, n'ai vădut D-ta acesta împreună cu mine de la ferestra unde eram amândoi? De ce protestezi acum?

D. I. Carabatescu: (Deputat Brătienist, prefect de Gorj puțin dupe acesta). Nu tăgăduesc că vânătorii au tras focuri, dar nu ei au fost cari au dat cei d'ânteiu. (Sgomot).

Sedința de la . . . . .

D. George Panu: Rădic și eu în incident următoarea întrebare: Ce se face cu ministerul care calcă toate libertățile fundamentale prevăzute de Constituțiune? Ce se face cu un președinte al Camerei, care, în loc să protejeze pe deputați, aduce baionete și preface curtea Camerei într'un câmp de bătălie, făcând ast-fel să churgă sângele până în antreul Camerei și introducând înăuntru totă poliția, procurorii și judecătorii de instrucție care perchisițiunează pe deputați, punându-i ast-fel la discrețiunea procurorilor D-lui Giani succesorul lui Costache Rosetti! Acest scandal parlamentar, anti-legal, s'a sfârșit prin arestarea a doi deputați luați chiar din-localul Camerei.

Sedința de la 17 Martie 1888

Moțiune

Camera desaproabă guvernul care în disprețul Constituțiunii a arestat pe deputații Fleva și Filipescu și cere punerea lor în libertate.

L. Catargi, G. Vernescu, A. B. Știrbei, G. Panu, A. Nicolaide, I. Fătu, D. Butculescu, A. Marghiloman, N. Nicorescu, M. Marghiloman, E. Mavrocordat, I. Marghiloman, C. M. Ciocazan, N. Rășcan, M. Tzoni, N. Popp, D. Brătianu, I. Negruși, C. Ionescu, N. G. Stătescu, P. P. Carp, I. Kogălniceanu, Ionescu Tache, A. Djuvara, C. Lecca, Nucșoreanu, N. C. Săruleanu, I. Lahovari, Dimitropolu, Burileanu, C. Corjescu, C. T. Grigorescu, P. Grădișteanu, G. D. Pallade, I. Dimitriad, C. Ressu, N. C. Popescu, N. Blaramberg, G. C. Robescu, A. Peșiacov, M. Pacu, C. Kogălniceanu.

Sedința de la 16 Martie 1888

D. Ioan Marghiloman: D-ta, D-le Villacros, nu vorbi, căci nu ești reprezentant sincer al națiunii, ai pe spinare pe Simulescu care te-a ales cu forța administrațiunii. Iar D-ta, D-le Măldărescu, care ești doctorul casei mele, mă surprinzi spunând că eu și copiii mei făcând parte din opozițiune suntem asasinii. Numai niște asasinii de profesiune ar fi în stare să credă că eu am adus la Cameră în tribuna damelor pe mama copiilor mei ca să vadă scene sângeroase ca cele de ieri, pe cari le-ați plămădit spre a suprima pe valoroșii luptători ai opozițiunii-unite. Să vă fie rușine să diceți că noi voiam să luăm Camera cu asalt.

Ordonanța judecătorului de instrucțiune asupra evenimentelor din 14 Martie

Noi, C. D. Costovici, judecător de instrucțiune pe lângă tribunalul Ilfov, cabinetul No. 1,

Având în vedere rechisitorul definitiv al D-lui prim-procuror pe lângă același tribunal cu data de astăzi;

Având în vedere toate actele de instrucțiune dresate contra D-lor:

1) Constantin I. Rădulescu, român, născut în Pitești, domiciliat în București, strada Morfeu No. 29, avocat, în vârstă de 30 ani:

2. Algiu, născut și domiciliat în Bucuresci, strada St. Spiridon No. 4 de profesiune liberă, în vârstă de 38 ani, și

I. Leonte Constantinescu, român, născut în comuna Talpa-Bascovani (Vlașca), domiciliat în strada Clopotaru, în vârstă de 48 ani; câteși trei lăsași liberi pe timpul instrucțiunii și puși în judecată sub inculparea că la 14 Martie a. c. au comis faptul prevăzut și pedepsit de art. 90 din codul penal.

Cercetând întregul actelor de procedură, expunem ce urmează:

Câte-va zile înainte de 15 Martie, o întrunire publică avusese loc în sala Orfeu, dupe inițiativa capilor opozițiunii. În această întrunire se hotărîse ca D. deputat G. D. Vernescu să cêră o audiență M. S. Regelui și să convoce dupe acêsta o nouă întrunire spre a da sêmă de rezultatul ce va fi obținut. Luni, 14 Martie, între 4 și 5 ore, toți deputații se găsiau la Cameră, unde D. deputat Tache Ionescu desvoltă interpelarea sa privitoare la ordonanța dată de D. prefect al poliției, privitoare la întrunirile publice.

D-nii deputați N. Blaramberg, N. Fleva și G. D. Vernescu sunt prevestiți că publicul s'a întrunit în sala Orfeu, că e nerăbdător de a cunoșce rezultatul audienței D-lui Vernescu, și că ar fi decis a împedica banchetul ce trebuia să aibă loc în acea sêră în Teatrul național.

D. N. Blaramberg se duce ântéiu singur la sala Orfeu, în urmă vin D-nii Vernescu și Fleva în cupeul acestui din urmă.

În sala Orfeu, D. Vernescu ia cuvântul și declară că M. S. Regele, având mai multe alte ocupațiuni însemnate, nu a hotărît încă ziua audienței cerute. El exortă publicul a avea răbdare, a aștepta rezultatul audienței, a se retrage în liniște și a nu comite nici un act de natură a împedica ținerea banchetului.

D. N. Fleva, care luă cuvântul dupe D. Vernescu, vorbi tot în acest sens. Dupe aceste discursuri, D-nii Vernescu și Fleva părăsesc sala, se sue în cupeu și voesc a se duce la Cameră. Dar publicul îi aclamă, încongioră trăsura, deshamă caii și se pregătesc a trage el singur cupeul în direcțiunea Teatrului național. D. C. Rădulescu și două alte persoane luase loc pe capră.

La împreunarea stradelor S-tu Ionică și Știrbei-Vodă, publicul, care trăgea cupeul, se găsește în prezența gendarmilor pedestri care l respinge cu paturile de pușcă și l propresce de a înainta spre teatru.

D-nii Vernescu și Fleva, vedând că cupeul nu mai este încongiurat, se cobor și pe ulițe lăturalnice se duseră la Cameră unde deteră sêmă de ce se întemplantase, de ce văduse.

În timpul acesta, publicul, care asistase la întrunire, neputând să iasă pe strada Știrbei-Vodă, de ore-ce gendarmii pedestri, comandați de căpitanul Stănculescu, ocupase stradele S-tu Ionică și Știrbei-Vodă în direcțiunea Teatrului, și de ore-ce gendarmii călări comandați de majorul Fănuță ocupase strada Știrbei-Vodă despre partea tribunalului. Publicul, în aceste condițiuni, reluă drumul înapoi și reintră în sala Orfeu de unde începu a arunca în stradă deosebite obiecte ce se găseau înăuntru și la îndemână, aprópe 12 soldați ce, se găseau afară fură astfel atinși.

În timpul acesta, D. N. Blaramberg, deputat, protestând în contra faptului că stradele erau militarește încongiurate și că se împedica publicul de a se retrage, fu arestat de D. major Fănuță care l liberă câte-va momente mai târziu, asupra intervenției mai multor amici ai D-lui Blaramberg.

Învalmășala luând mari proporțiuni, D. D. Moruzi, prefectul de poliție al Capitalei, ce se găsea în strada Știrbei-Vodă, dete ordinul ca un rând de gendarmi pedestri să fie puși în fața sălei Orfei. Sosiți în acest punct, gendarmi fură primiți cu proiectile aruncate din interiorul sălei. Atunci D. prefect de poliție a dat ordin la mai mulți din acești gendarmi de a pătrunde în sală și a o goli.

Executând acest ordin, soldații, fiind loviți, au făcut întrebuințare, spre a se apăra, de paturile lor de puști, astfel în cât mai multe persoane ce se găseau înăuntru au avut să

sufere din partea s soldaților și lumea înspăimântată a început să fugă pe uși și pe ferestre.

Între acei ce au fost loviți se găsește D. Pavel Andronescu.

Atunci publicul a început a striga: „la palat,” vrând a se plânge de ceea-ce se întemplantase. În sfârșit, el reuși a se aduna în curtea palatului unde strigă: „Trăiască Regele și Regina, jos Brătianu,” strigăt ce nu avea nimic de ostil contra Palatului.

D-nii deputați ai opozițiunii, întorcându-se de la Cameră, intrară în odaia de așteptare a Palatului, de o parte spre a se înscri pe registru cu ocaziunea aniversării proclamațiunii Regelui, și de altă parte spre a comunica Regelui ceea-ce se întemplantase.

D-nii deputați Vernescu și Lascar Catargiu ceruseră o audiență Regelui și, pe când se aștepta răspunsul, publicul ce se găsea în curtea palatului nu înceta de a striga: „Trăiască Regele și Regina!” fără ca pentru acêsta să se părăsese la veri-un act de violență.

În acest momen: sosi maiorul Fănuță, în capul gendarmilor călări, trimis din ordin superior, afirmă densul, spre a face să se deșerte curtea palatului.

În loc de a veni lângă scară spre a risipi lumea și a o respinge spre stradă, el începu să opereze în mijlocul curței, astfel în cât publicul se împărți în două grupuri despărțite de ostire. Partea publicului ce se găsea între gendarmii călări și scara palatului, fiind împinsă de gendarmi, a îmbrâncit la rândul său persoanele ce se găseau pe scară, și în aceste îmbrânceli un giam al uneia din ușile de intrare sbură în bucăți. În același moment o detunătură de revolver s'a aușit dar nu s'a putut precisa dacă a plecat din rândurile gendarmilor sau din rândurile publicului ce staționa pe scară. D-nii oficeri superiori ce se găseau la palat au eșit afară și au dat maiorului Fănuță ordinul de a se retrage; maiorul Fănuță se retrase.

Dar aglomerațiunea publicului necesită intervenirea parchetului, care făcu cele trei somațiuni legale cu sunetul trimbițelor. Atunci publicul începu a se retrage și curtea palatului fu golită fără alt incident.

Cu ocaziunea evenimentelor descrise mai sus, s'au dat în judecată D-nii C. Rădulescu, M. Algiu și I. Constantinescu, acușați de a fi comis faptele prevăzute și pedepsite de art. 90 din codul penal. În cursul anchetei, D. N. Blaramberg s'a plâns de a fi fost ilegal arestat de majorul Fănuță; D. comisar I. Aslan s'a plâns de a fi fost lovit de D. Algiu și D. I. C. Constantinescu și D. Pavel Andronescu s'au plâns de a fi fost loviți de sub-loco-tenentul Chirițescu și de gendarmi, în virtutea ordinilor prefectului poliției Capitalei.

Să cercetăm fie-ce fapt în parte:

În ceea-ce privesce faptele imputate D-lor C. Rădulescu, M. Algiu și I. D. Constantinescu fapte prevăzute și pedepsite de articolul 90 din codul penal,

Considerând că din actele ce au fost dresate în cursul instrucțiunii nu rezultă că acești inculpați au fost arestați pe loc, în urma celor trei somațiuni făcute de autoritățile competente, și că, dupe aceste somațiuni, s'ar fi produs acte sau fapte cari ar fi necesitat intervențiunea forței armate;

Că în cele din urmă întrunirea persoanelor ce se adunase la sala Orfeu n'avea caracterul unui act de natură a turbura ordinea publică;

Că, în aceste condițiuni, faptele imputate inculpaților nelăuntru-nind condițiunile articolului 90 din codul penal, acești inculpați nu pot fi urmăriți.

În ceea-ce privesce arestațiunea D-lui N. Blaramberg de către maiorul Fănuță:

Considerând, dupe cum rezultă din actul de instrucțiune, că D. Nicolae Blaramberg a fost arestat din propria inițiativă a maiorului Fănuță, care în acel moment era în serviciul activ;

Că astfel fiind, faptul a fost săvârșit de un militar și nu cade sub jurisdicțiunea instanțelor civile.

În ceea ce privește lovirile primite de comisarul I. Aslan din partea D-lor Algiu și I. D. Constantinescu,

Considerând că șusul reclamant, care pretinde a fi fost lovit de ambii inculpați, cari neg faptul, nu aduce nici o probă în sprijinul plângerei sale, ci fiind dată imbulzela o parte din public și din soldați au primit loviri fără a se putea desemna acei ce le au dat.

În ceea ce privește faptul că D. Pavel Andronescu a fost lovit, având în vedere că D. Andronescu susține că a fost bătut în interiorul săleii de soldați, din ordinul D-lui prefect al poliției, și la eșirea din sală de sub-locotenentul Chirișescu;

Având în vedere că D. Moruzi, precum și sub-locotenentul Chirișescu, negă faptul;

Considerând că dacă soldații au dat lovituri au făcut-o cu ocaziunea golirii săleii, în timpul căreia au fost și ei loviți, din cauza modului brutal cu care înțelesese și executase ordinul de a goli sala;

Că depozițiunile martorilor N. Blaramberg, I. Lahovari și Meschiu și alții nu rezultă că D. Moruzi să fi dat ordin soldaților de a lovi pe D. Pavel Andronescu.

Pentru aceste motive, de acord cu rechizitorul D-lui prim-procuror, și

În virtutea art. 129 din pr. penală, declarăm că nu e loc de urmărirea inculpaților C. Rădulescu, M. Algiu și I. D. Constantinescu că ar fi lovit cu intențiune pe D. I. Aslan.

Declarăm că nu este loc a se urmări D. D. Moruzi pentru faptul că ar fi ordonat soldaților de a lovi pe Pavel Andronescu.

Declinăm competența noastră de a ne pronunța în ceea ce privește faptele imputate militarilor ca ne cădând sub jurisdicțiunea civilă.

În consecință,

Ordonăm ca dosarul cauzei să fie trimis D-lui prim-procuror, spre a se depune în arhivele tribunalului.

Mai ordonăm ca grefierul cabinetului să comunice copii de pe prezenta ordonanță D-lor Pavel Andronescu și I. Aslan pentru ca să useze, daca vor, de dreptul de opozițiune conform art. 137 din pr. penală.

Făcut în cabinetul nostru pe lângă tribunalul local astăzi, 30 Iunie 1888.

Judecător de instrucție, **C. D. Costovici.**

Grefier, *Negoescu.*

Ordonanța judecătorului de instrucțiune asupra evenimentelor din 15 Martie

Ordonanța No. 72.

Noi judele instructor al tribunalului Ilfov, cabinetul 2, Vădând toate actele de procedură penală dresate contra lui:

1) *Nicolae Fleva*, avocat, român, în etate de 46 ani, strada Scaunele, No. 45;

2) *Nicolae Filipescu*, diarist, în etate de 26 ani, strada Scaunele, No. 54;

3) *Constantin Costaforu*, avocat, în etate de 31 ani, strada Dealul Mitropoliei;

4) *Tache Ionescu*, avocat, în etate de 29 ani, strada Știrbei-Vodă, No. 14;

5) *Radu Crețulescu*, diarist, în etate de 22 ani, hotel de France, No. 69;

6) *Alexandru Catargiu*, proprietar, în etate de 43 ani, calea Victoriei, No. 164;

7) *Mihail Papamihalopol*, diarist, în etate de 20 ani, Pasagiul Român;

8) *Caton Lecca*, agricultor, în etate de 28 ani, comuna Parincea (Bacău).

Toți aceștia dați judecăței prin rechizitoriul introductiv

No... din 15 Martie a. c. pentru faptul prevădut de art. 81 c. penal, fapt care, din cercetările făcute, se constată că consistă în următoarele circumstanțe:

În urma celor petrecute la 14 Martie a. c. dupe eșirea publicului din intrunirea de la Orfeu, și cu care ocaziune se întâmplase câte-va scene desagreabile, membrii opozițiunii-unite de atunci se intrunesc a doua zi la 15 Martie la orele 12 din zi, în sala clubului „Unirea”, pentru a se comunica de D. Vernescu rezultatul audienței ce obținuse de la Majestatea Sa Regele.

Dupe această ședință, la ora 1 p. m. membrii acestei adunări hotărâsc a face o procesiune pe jos până la Camera deputaților, ca semn de protestare despre cele petrecute în ajun.

Pornind veri-o 50 de persoane de la clubul „Unirea”, între cari un mare număr de deputați, având în frunte pe D. N. Fleva, care părea a fi inițiatorul și conductorul acestei mișcări, ajung la Dealul Mitropoliei, într'un număr mult mai mare, de ôre-ce sunt martori cari aprefuesc ca la 1—2.000 persoanele ce urmau aceluși curent.

Orî-cât de pacifice ar fi putut fi sentimentele celor ce participa la această manifestațiune și orî-cât de multă prudență ar fi voit să arate frunțașii lor, totuși *față cu rânirile ce se întâmplase în ajun*, versiuni diferite începuse a circula asupra acestei afaceri, versiuni de natură a neliniști publicul și a face ca autoritățile să veadă în această procesiune o adevărată mișcare insurecțională, care ar fi origina unui rebel civil; precauțiunile deci se ia pe aceste baze.

Vestea că acea mulțime urca Dealul Mitropoliei, a fost o adevărată alarmă în minta Adunării deputaților; fie-care făcea diferite conjecturi asupra scopului mișcării și cu toții se temeau de acte de violență.

D. președinte al Adunării, voind a împedica intrarea în masă în localul Adunării, găsesce oportun a ordona să se posteze o secție de vânători, ce formau garda Adunării, la gangul Mitropoliei, spre a se evita oîl-ce scandal în curte sa în incintă. Cere asemenea D-lui procuror Sfețescu, care se afla de față, ca să ia măsuri să supravegheze aceste mișcări și să potă interveni la cas de necesitate. Opt vânători, având între dênșii un sergent, ajutați de trei gardiști de oraș cu un oficer din corpul acestora, formeză cordonul dublu care închide intrarea de la gangul în cestiune. Atitudinea lor în fața gangului era suficient de a convinge pe spectatori că aveau ordin de a opri orî-ce intrare, și cu toate acestea procesiunea înainteză până în vârful baionetelor. D. procuror intervine spre a deschide drumul D-lor deputați, cari reclamau în acest scop, dar cu această ocaziune un număr de veri-o 20 persoane, în ardôrea de a trece la Camera, unde, dupe cum afirmă cei mai mulți martori, se aștepta a fi o ședință furtunosă, străbat pe lângă D-nii deputați, îmbrâncind și lărgind rëndurile soldaților. Acest fapt luând caracterul unei agresiuni, din cauză că mulțimea începuse a striga și a amenința atât pe soldați, cât și pe însuși D. procuror (veđi procesul-verbal), începe a se da alarma. Din acest moment lupta se începe: *Soldații descarc focuri în aer pentru a intimida; lovesc și se apără de loviturile ce li se dirigeză, usând de paturile puscilor.* Persoanele cari străbătuse în curte se întorc spre a participa în ajutorul celor de afară, cari părea că țin cu orî-ce preț a pătrunde în năuntru, dar nu ia parte la această luptă de cât o parte dintr'înșii. În fine, dupe câte-va minute, *fie că venise în ajutorul acestei garde încă câți-va soldați din odaia corpului, fie că sosirea plutonului de gendarmi pedestri*, care fusese postat în vedere de asemenea accidente, fie alarma omorului unui individ din ușa intrării D-lor deputați, fie chiar concursul tutulor acestor împrejurări, face ca mulțimea agitată să cedeze și ordinea se

restabilește pentru moment. Ancheta se începe imediat sub impresiunile cele mai favorabile pentru aceia pe cari clamorea 'i designa ca capi ai mișcării. Procesiunea condusă de D. Nicolae Fleva se înfățișează ca o ațîtare de revoltă, iar în cestiune s'ă reclamă contra D-lui N. Filipescu, care fusese vădut că are chiar revolverul său.

Casul fiind un delict flagrant și D. președinte al Adunării dănd autorizațiunea de a se procede la actele de informațiune în stinul Adunării, *parchetul întreg pășese în Cameră și, făcând perchisițiuni corporale*, reușese a sesiza câte un revolver și un bocș, *fără ca veri-unul din D-nii deputați să se găsească în drept a protesta contra acestei măsurii, invocând necompetința poliției judiciare.*

În acest timp o nouă turburare se anunță că se petrece în stradele din pôlele Mitropoliei între publicul adunat în număr foarte mare și gendarmii călăreți. De o parte se susținea că mulțimea insultă și lovesce cu petre pe soldați, iar de alta se afirma că *gendarmieria procedeză cu imprudență la răspândirea publicului inofensiv.* Parchetul descinde imediat și, din cercetarea făcută la fața locului, *se constată raniși atât din public, cât și din soldați*; nu se găsește nici o persoană de urmărit pentru aceste scene *de cât pe inculpatul Constantin Costaforu, aretat ca indemnător mulțimei a ataca gendarmieria, făcând din trăsura semn cu batista, dupe care mulțimea a început să arunce cu petre în soldați.* Se afirmă chiar că D. Costaforu dăduse prima lovitură unui oficer. Raportele celor-alți agenți ai forței publice în această privință nu pot modifica cercetările parchetului, care nu găsește altă căpetenie de ațîtare a mulțimei aci de cât pe D. Costaforu, contra căruia se deschide imediat acțiunea publică.

Având în vedere asupra acestor fapte că cursul instrucțiunii a dovedit:

Că omorul nșierului N. Popovici este rezultatul unui glonț de armă militară, iar nu a revolverului cu care se servise inculpatul N. Filipescu;

Că cele petrecute între gendarmii călăreți și mulțimea pe dealul Mitropoliei n'a fost de cât rezultatul unor imprudențe ce se pot imputa *de ambele părți*, căci pe de o parte lumea prea curioasă de a se informa despre cele ce se petrecuse la Cameră, se grămădea orbesce până în peptul soldaților, iar *aceștia zeloși de a și împlini datoria, să facă circulația posibilă, nemulțumeau și chiar indignau masele cu aceste dispozițiuni;*

Că inculpatul Al. Catargiu nici nu fusese cu această ocaziune la cele petrecute și că această afacere nu i se pôte pune cătuși de puțin în sarcină;

Că inculpații *Rudolf Crețulescu și Mihail Papamihalopol*, deși au fost prezenți în curtea Mitropoliei și deși la cel d'ânteu s'a găsit și revolver asupra sa, totuși *din nimic nu s'a putut stabili că au avut vre-un amestec direct la faptele expuse mai sus și că prin urmare li s'ar putea imputa veri-un delict;*

Că asemenea inculpații *Caton Leca și Tache Ionescu* nu au participat de fapt la comiterea nici unui delict, de cât numai că erau între cei din fruntea procesiunii;

Având în vedere că și în ce privesce crima de ațîtare la război civil, crimă pentru care au fost dați judecăteli, inculpații, notați mai sus, nu s'a putut constata dacă în intrunirea ținută în ziua de 15 Martie, sau mai înainte, vre-unul din inculpații de față luase hotărîrea atât de gravă de a ridica poporul, înarmându-l pentru a comite jafuri și omoruri;

Având în vedere că, din impregiurarea că asupra cătorva din cei ce luase parte la această procesiune, s'a găsit revolvere, nu se pôte trage consecință în urmărirea, în lipsă de alte indicii cari să coroboreze acest fapt, și cu atât mai

mult *că toate aceste arme nu trec peste calibrul, cari se obicinuesc a se purta de mare parte de cetățeni;*

Având în vedere asemenea că, din contra, faptul că de la clubul Unirea și până la gangul Mitropoliei procesiunea a făcut drumul în liniște, fără a se constata cel mai mic scandal, se pôte trage consecința că scopul nu era de a se înarma lumea pentru a da naștere unui război civil, ci din contra că această manifestațiune nu era dirijată de cât contra autorităților, în sarcina căroră puneau accidentele din ajun; că tocmai pentru considerațiunile expuse aci mai sus, onorabila cameră de punere sub acuzare, prin decisiunea No. 56 din 22 Martie 1888, sesizată fiind de cererea de liberare pe cautiune a celor d'ânteu trei inculpați, *a tăgăduit faptului în sine caractererele unei crime, și a ordonat liberarea lor din arestul preventiv;*

Considerând însă că prin aceeași decisiune se găsește că e constatat delictul de „ultragiū adus forței publice prin amenințări, loviri și descărcare de arme, fără a resulta rănire (art. 183, 184 și 185 cod. penal)” și astfel liberază pe sus numiții pe cautiune a 200 lei fe-care;

Că ceea-ce a servit onorabilei camere de acuzare, ca dovadă în sarcina inculpaților menționați, în privința acestui fapt, a fost procesul-verbal al D-lui procuror Sfetescu (veđi fila 6) în care se atestă că la început nu soldații cari închidea gangul și-ar fi părăsit postul pentru a năvăli asupra mulțimei, ci din potrivă aceștia din urmă au asaltat această gardă, făcându-și loc cu forța pentru a străbate prin rëndurile ei;

Având în vedere că, în cursul instrucțiunii, numeroși martori au venit să confirme această atestare a D-lui procuror, lucru ce de alt-fel, dupe art. 185 pr. penală, nici nu putea fi pus la îndoială;

Că atât din procesul-verbal al D-lui procuror, din depunerile martorilor audiați, cum și din propria declarație a inculpatului N. Filipescu (veđi fila 100), se constată:

Că acest inculpat, vrënd să trecă printre soldați în momentul când mulțimea năvălise spre a le rupe rëndurile, a fost respins de unul dintr'angii;

Că unul din gardiștii de orag, ce era postat ca ajutor al gardei de vânători, a avut cu numitul inculpat aceeași situațiune, de ore-ce gardistul l-a împins înapoi, *l a lovit ca să facă a se putea păstra consigna gardei*, dar că densusul (inculpatul) l-a prins, apucându-l de șnurul revolverului ce purta atârnat de gât;

Că în fine, inculpatul, în loc de a se supune cererei acestor soldați și a păstra ordinea în care D. procuror dispusesse a l introduce în curtea Mitropoliei, scôte revolverul din buzunar și amenințând pe soldatul care voia să l dea afară din curte unde intrase prin forță, a descărcat un foc în aer, amenințându-l ca să l lase (veđi fila 126, 127, 128, 133, 134, 151, 164, 165, 166, 167, 168, 170, 176, 177);

Având în vedere rechisitorul definitiv al D-lui prim-procuror înscris aci mai sus, cu data din 15 Iunie curent, prin care se cere să recunoscem că în contra acelu inculpat nu există loc de urmărire, de ore-ce fapta comisă de densusul ar fi jstificată de o legitimă defensă;

Considerând însă, că chiar dacă am admite tesa susținută prin rechisitoriul de mai sus, adică dacă nu am da totă credința D-lui procuror Sfetescu, care în procesul său verbal atestă *de visu*, că inculpatul de mai sus a lovit pe soldații din gardă, împreună cu Jean Lecca și alții, cum și că dupe aceia s'a chemat ajutor de soldați, totuși din propria declarație făcută în ziua faptului de D. Filipescu, se dovedește că densusul nu a fost întâmpinat de soldații ce-au venit din fundul curței și că nu a fost atacat de aceștia de cât dupe ce intrase în curte, ci din potrivă singur spune: „Trecând pe sub gang, am fost oprit de soldați cari m'au împedica

să intru; m'a lovit un sergent de oraș... etc.* Deci, D-sa a avut prima întâlnire cu garda din gang; deci D-sa a fost între cei ce au voit să intre cu forța contra soldaților; deci soldații au fost în exercitarea legitimă a datoriei lor, uzând de armele ce purtau, așa cum împrejurările momentului le-a putut comanda?! (Vezi fila 100);

Având în vedere că ceea-ce confirmă și mai mult această argumentațiune este: că gardistul, la care face aluziune inculpatul, în declarațiunea sus citată, afirmă cu claritate acest accident în următorii termeni;

„...Noi am vrut să oprim intrarea mulțimei, dar D. Filipescu (care intrase cu D. Fleva și alții) s'a întors înapoi și venind drept la mine m'a apucat de șnurul revolverului; a început să mă smucască și să mă injure... etc.“ (Vezi fila 127);

Că prin urmare dar de legitimă apărare nu poate fi vorba în cazul de față de cât pentru soldații cari au fost atacați pe nedrept în exercițiul datoriei lor, iar nu pentru agresori, cari drept apărare contra ori-cărei violențe din partea agenților forței publice nu puteau avea de cât supunerea, de ôre-ce aceștia se află în executarea unui ordin dat cu competență și legal: *impedirea intrării sgomotoase*;

Considerând, în fine, că de și pentru inculpatul N. Filipescu sunt probe suficiente spre a învedera că dânsul a comis *delictul de ultragiū*, nu este tot ast-fel cu inculpații *Fleva și Costa-foru*, contra cărora *neputându-se stabili aștăre la războiū civil, cum fusese puși în stare de inculpați prin reghisitorul introductiv și nearătându-se de nici un martor, cum nici de D-nii procurori în procesele lor verbale, dresate în cursul faptelor din ziua de 15 Martie, c'ar fi responsabili de veri un delict, urmēzā a'i scōte din cauzā*;

În ceea-ce privesce bătaia reclamată de D. H. Fundățeanu,

Având în vedere că îndată dupe încingerea luptei dintre publicul care voia să intre, și cei ce intrase cu forța de o parte, cu soldații vânători, cari voiau să scōtā afarā pe cel intrați și să impede de a intra pe cei-alți, a sosit plutonul de gendarmi pedestri sub comanda D-lui sub-locotenent Chirișescu, care a început a ajuta la evacuarea gangului și curței Mitropoliei de persoanele bănuite că au venit spre a turbura ordinea.

Că, cu această ocaziune, fie dupe arătarea altei persoane, fie din oficiū, D. sub-locotenent opresce pe numitul reclamant, bănuindu-l că are revolverul asupra sa;

Având în vedere că asupra acestei circumstanțe, martorii Th. Nicolescu (fila 143), Dimitrie Protici (fila 160), C. Miclescu (fila 171), G. Em. Lahovari (fila 177 bis) afirmă, în acord, că în adevăr D. sub-locotenent Chirișescu cu gendarmii și cu nisce agenți de poliție au bătut pe reclamantul sus numit în dreptul tribunelor Adunării, fapt atestat și de D. N. Budișteanu, supleant pe lângă curtea de apel din Capitală;

Având în vedere că, dacă martorii sus notați nu sunt în măsură de a arāta asemenea de lāmurit și pe cei-alți de cari vorbesc în declarațiunile lor, că loveau tot atunci pe reclamant, totuși deposițiunile ce fac, confirmă arătarea pacientului și face ca acesta să fie crezut când afirmă, față chiar cu Tănase Ștefănescu și Niță Iliescu, că aceștia sunt cei ce împreună cu D. sub-locotenent au lovit pe sus numitul (vezi fila 196 și 194);

Că ast-fel fiind, delictele de lovire ce se poate imputa fiecărui din acești trei inculpați sunt conexe între dânsese dupe dispozițiile art. 222 pr. penală, ca fiind comise în același timp, dacă nu și printr'un asentiment comun; și ca atare instanțele competente a judeca și pe D. sub-locotenent Chirișescu sunt tot tribunalele ordinare, iar nu tribunalele militare;

Vedând și dispozițiile art. 129 și 131 pr. penală;

În neunire cu D. prim-procuror, declarăm că există cas de urmărare contra lui N. Filipescu, cu aplicația art. 183, 184 și 185 cod. penal.

Contra lui I. Chirișescu, Niță Iliescu și Tănase Ștefănescu pentru faptul prevădit și penat de art. 238 c. penal.

Iar contra lui N. Fleva, Const. Costa-Foru, Caton Leca, Tache Ionescu, Al. Catargiu, Mih. E. Papamihalopol și Radu Crețulescu nu sunt indicii suficiente de culpabilitate.

Dispunem înaintarea dosarului atacerei la judecata tribuualului corecțional local.

Data astă-đi 19 Iunie 1888.

Jude, Ștefănescu

EVENIMENTELE DE LA 15 MARTIE

RECHISITORUL DE FINITIV

Astăđi, 15 Iunie 1888,

Noi, prim-procuror pe lângă tribunalul Ilfov;

Având în vedere că D-nii deputați Nicolae Fleva, Nicolae Filipescu, Caton Leca, Tache Ionescu și D-nii Alexandru Catargi, Constantin Costa-Foru, Rudolf Crețulescu, Papamihalopol sunt preveniți pentru faptul de aștăre la rebel civil, prevădit și penat de art. 18 c. p.;

Având în vedere că din informațiunile instrucției rezultă faptele următoare:

În ziua de 15 Martie a. c., deputații din opoziție plăcă în corpore pe jos și cu capul descoperit de la clubul *Unirea*, ca semn de doliū și de protestațiune în contra violențelor comise cu o đi înainte la 14 Martie, cu ocaziunea intrunirii de la sala Orfeu, cari violențe, dupe convingerea lor, constituia o violare a dreptului ce art. 26 din Constituție recunoșce cetățenilor de a se aduna pacnic și fără arme. În capul lor erau D-nii Fleva, Ciocazan, Palladi, Caton Leca, Tache Ionescu, iar în urma lor se luase mai multă lume și mulțimea creștea pe măsură ce înaintău, așa în cât ajung la pōrta Mitropoliei în număr ca de veri-o trei până la patru sute persoane.

La pōrta gangului, care dă acces în curtea Mitropoliei, găsesc două rēnduri de vânători oprind intrarea, și D. procuror Ștefănescu însărcinat de D. președinte al Camerei de a nu lăsa să intre de cât pe D-nii deputați (V. declarația D-lui președinte al Camerei din 19 Martie și procesul-verbal încheiat de D. Ștefănescu la 15 Martie).

D. procuror, căutând a 'și îndeplini misiunea, cățl-va din D-nii deputați pătrund în curte; dar lumea impacientă grāmădindu-se pentru a intra mai curēnd, învālmăgēla începe; în acel moment restul gardei care fusese postat la pōrta din dos a curței vine în ajutorul celor de la intrarea din față și încep a lovi cu paturile puscilor pe acei cari intrase. Aceștia vedēndu-se amenințați de armele soldaților, caută a se apăra, cari apucând puscile vânătorilor, cari lovindu-l cu pumni și bastōne; unul din ei, D. deputat Nicu Filipescu, vedēndu-se strins de aprōpe de un vânător, trage în aer un foc de revolver și mergēnd d'andaratele se retrage spre ușa Camerei îndreptānd revolverul spre soldatul care 'l urmārea, și đicēndu-i: „nu da că daū și eu“; la acest foc răspund mai multe focuri trase de vânători în diferite direcțiuni și mai ales în direcțiunea Camerei; dar dupe cum se vede din deposițiunile unanime ale martorilor, linia de tragere a fost pretutindeni cam în sus, căci un singur om, Nicolae Popovici, șeful ușierilor Camerei, cade mort lovit de un glon care pătrunde prin ochiul drept (vezi declarațiunile D-lui deputat Exarhu, Emil Mavrocordat, I. Ștefănescu, Caton Leca, Tache Ionescu, Caton Leca, Jean Leca și a D-lor

Alexandrescu, Davila, G. Em. Lahovari). Dupe căderea ușierului se mai trag câte-va focuri, dar liniștea se restabilește, căci sosise și gendarmii pedestri conduși de D. sublocotenent Chirițescu, și instrucțiunea începe îndată informațiunile sale. Ministerul public deschide acțiune publică în contra preveniților numiți mai sus pentru crima de ațitare la rebel civil (art. 81 c. p.), și mandate de arestare se emit în aceeași zi contra D-lor Nicolae Fleva, N. Filipescu și Constantin Costa-Foru.

La 22 Martie însă, Camera de acuzație, luând în observare informațiunile adunate de instrucție până în acea zi, și recunoscând că pentru a exista crima de ațitare la rebel civil, trebuie ca ațitătorii să fi înarmați pe locuitorii unii contra altora „ceea-ce dăce curtea, nu este câtuși de puțin probat“, admite punerea preveniților în libertate provisorie.

Având în vedere că în adevăr, dacă analizăm faptele dupe cum s'au desfășurat, trebuie să recunoștem că dacă preveniții ar fi hotărât de mai înainte a ținarma și ridica poporul, nu s'ar înțelege pentru ce în drumul lor de la clubul *Unirea* și până la Camera nu ar fi atras în urma lor de cât două până la trei sute persoane, pe când cu o zi înainte, cu ocaziunea întrunirii de la Orfeu, miș de omeni răspunsese la apelul opoziției;

Având în vedere că dacă acea mână de omeni ar fi fost o elită hotărâtă a 'și devota și viața pentru opoziție, fie chiar deslănțuind rebelul civil, ar fi trebuit cel puțin să 'i vedem pe toți cu arme; în realitate însă numai câți-va din D-nii deputați și din reprezentanții ai presei aveau asupra lor revolvere de busunare, pe cari, dupe declarațiunea lor, aveau obiceiul a le purta . . . și încă din acei cari purtau revolvere numai unul sau două au făcut us de ele, trăgând în aer, fără a răni veri-unul din soldați;

Având în vedere că afluența de două până la trei sute persoane cari s'au luat dupe deputații din opoziție, se poate explica fie prin curiozitatea trecătorilor, vădând procesiunea deputaților din opoziție dirigiându-se spre Camera, fie prin prevederea unei ședințe agitate în urma evenimentelor de la 14 Martie, fie prin curentul puternic care răpea opiniunea publică și stringea norodul impregiurului reprezentanților minorității;

Având în vedere că din declarațiunile mai multor martori rezultă că la Clubul *Unirea* se adunase deputații opoziției în ziua de 15 Martie pentru a lua cunoștința de rezultatul audienței acordată de M. S. Regele D-lui deputat G. Vernescu; că nimic nu dovedește că în acea întrunire s'ar fi luat vre-o hotărâre de a provoca turburări pe stradă;

Având în vedere că aceste impregiurări nimicesc prevențiunea de ațitare la rebel civil;

Având în vedere că instrucția, cercetând autorul omorului ușierului Nicolae Popovici, se lovesce de o contradicție între depozițiunile martorilor; în adevăr, prima impresiune a publicului a dat naștere la două opinii diferite: de o parte partizanii opoziției și chiar însuși D. Fleva susțin că glonte care a omorât pe ușier, era îndreptat în contra D-sale; adversarii, că glonte era dirijat contra D-lui Iepurescu;

Având în vedere că acei cari susțin prima versiune pretind că ar fi vădut pe sergentul-major de gardiști, Silaghi, smucind pușca din mâna unui vânător și trăgând mai multe focuri spre ușa Camerei, unde ajunse D-nii Fleva și Filipescu;

Având în vedere că acei cari vęd în D. Iepurescu victima desemnată pretind că glonte care a lovit pe ușier ar fi un glonte de revolver, și că D. Filipescu care a 'facu' us de revolverul său poate să fie autorul omorului;

Având în vedere de o parte că sunt martori numeroși cari, în potriva celor cari au vădut pe Silaghi luând pușca

în mână și trăgând, susțin din contra că în momentul când s'au tras focuri de către vânătorii, Silaghi nu era la gangul din față;

Având în vedere că Silaghi afirmă că în acel timp se dusesse să ordone cornistului Alexe Gavrilă să sune alarma și că la întorcerea sa spre gang ușierul căduse;

Având în vedere că această alegațiune este confirmată de cornistul Alexe Gavrilă, care afirmă că Silaghi era lângă densusul pe când se audeau focurile;

Având în vedere de altă parte că se constată că focul dat de D. N. Filipescu nu a fost dat spre ușa Camerei, ci a fost tras în sus spre oraș;

Având în vedere că dupe părerea armurierilor experți și expertisele medico-legale putem afirma cu siguranță că glonte care a lovit pe ușier este un glonte de pușcă;

Având în vedere că nu ne oprim un moment la arătările D-lui locot. Mărculescu, care susține că nu s'au tras focuri de către vânătorii, nici la constatarea D-lui judecător de instrucție Florian, care împreună cu D. cestor al Camerei și D. locot. Bădulescu, oficer de poliție judiciară-militară, a făcut inspecția armelor și munițiilor ale soldaților din gardă și a găsit puștile curate și munițiile fără lipsă; căci D. locotenent Mărculescu se afla în interiorul Camerei când focurile s'au tras, iar procesul-verbal al D-lui judecător de instrucție nu indică ora inspecțiunei, și prin urmare se poate ca între momentul când focurile s'au tras și momentul când s'a făcut inspecția armelor, soldații să fi avut timp să 'și curețe armele și să înlocuiască cartuzele arse.

Având în vedere deci că această constatare nu probază nimic în contra afirmațiunilor tuturilor martorilor cari au vădut trupa trăgând focuri în toate direcțiunile și în contra mărturisirei soldaților din gardă cari afirmă că au tras mai multe focuri. (V. depoziții soldaților Dumitru Niță, Marghidan G., Forța Stefan, Față Ion, Popescu Constantin, Vătăman Ion și sergentului Grigore Stefan);

Având în vedere că mai multe persoane au vădut pe soldații din gardă curățindu-și armele și că ast-fel se explică cum comisiunea delegată de D. președinte al Camerei pentru a constata dacă vânătorii au tras focuri, a găsit armele curate și muniția fără lipsă;

Având în vedere că, dacă renunțăm a căuta mâna criminală care ar fi ucis pe Popovici, trăgând în altă persoană, rămâne însă constatat că glonțul a fost un glonte de pușcă;

Având în vedere că adevărul trebuie să fie între ambele opinii rivale analizate și combătute mai sus, ajungem la concluziunea că Popovici n'a putut să fie lovit de cât de un glonte pierdut;

În adevăr, impresiunea mai tuturilor martorilor esto că armele soldaților au fost descărcate cam în sus, alt-fel nu s'ar explica cum dintr'atâtea focuri trase, la o distanță apropiată asupra mulțimei, să nu fi cădut de cât un singur om; că întâmplarea prin care a fost lovit ușierul se poate explica prin faptul că el fiind cu câte-va trepte mai sus de cât curtea de unde trăgeau soldații, a putut să fie ajuns de un glonte, de și linia de tragere a soldaților a fost ceva mai sus de cât statura omului;

Având în vedere că, dacă în contra preveniților nu găsim întrunite elementele crimei de ațitare la răboi civil, trebuie să examinăm dacă nu se poate releva delictul de ultragiū adus agenților forței publice;

Având în vedere că părerea camerei de acuzație înclină în sensul acesta, căci în deciziunea prin care hotărâse punerea în libertate pe cauțiune a preveniților, dice „singurele fapte cari până în acest moment ar fi ore-cum constatate contra preveniților de mai sus, sunt acele de ultragiū adus forței publice prin amenințări, loviri și descărcare de arme fără a resulta răni“. (Art. 183, 184, 185 c. p.);

Având în vedere că faptul material al lovirilor în soldați cu pumnii și bastoanele, se constată atât din procesul-verbal al D-lui procuror Sfetescu cât și prin mărturisirea unora din preveniți;

Având în vedere însă, că procesul-verbal al D-lui procuror nu constată dacă soldații au dat întâiu în persoanele care pătrunseseră în curtea mitropoliei cu voia procurorului, sau dacă aceste persoane au atacat trupa pentru a facilita intrarea celor rămași afară;

Având în vedere că, din depozițiunile mai tuturor martorilor care s'au găsit în curte în momentul când a început invălmășela la gang, reese că vânătorii care au alergat atunci din fundul curții au început a lovi cu paturile pus-cilor și a lua în baionete pe acei care erau deja în interiorul curții și chiar au început a da focuri; că D. procuror Sfetescu care era în invălmășela de la gang, n'a putut să și dea bine seama de cele ce se petrecău îndărătul D-sale, adică în intrul curții, cu atât mai mult, că chiar D-sa în acel moment a fost imbrăncit și lovit de agenții forței publice, că dacă se dovedește că în momentul când a început invălmășela unui din D-nii deputați care intrase în curte s'au întors căți-va pași pentru a vedea ce sgomot se începuse acolo, dar nimic nu ne arată că ei ar fi atacat trupa la gang luând'o ast-fel între două focuri. (Vezi declarațiunea D-lui Al. Em. Lahovari);

Având în vedere că dacă este incontestabil că trupa postată la gang pentru a opri irupțiunea mulțimei putea pentru a face să se respecte consemnul său să useze de armele sale chiar fără somație în contra acelor care ar fi cercat să trecă cu forța;

Având în vedere însă că trupa nu s'a mulțumit a închide gangul ci a început a lovi pe acei care trecuse în curte cu voia procurorului;

Având în vedere că persoanele expuse acestei injuste agresiuni și amenințate cu baionetele sau putut crede în pericol de mărți și prin urmare în cas de legitimitate apărare; în adevăr toate intrările curții cât și ușile Camerei erau închise așa în cât nu aveau unde a se refugia, și singurul mijloc de scăpare era rezistența prin forță;

Având în vedere că doctrina și jurisprudența recunosc dreptul d'a rezista unui atac injust din partea autorităților și că în asemenea cas delictul de rebeliune sau ultragiul nu poate exista (V. Faustin-Helie-Theorie du code penal, tome III u. 940.941.942), cu atât mai vârtos când viața persoanelor printr'un atac injust este pusă în pericol;

Având în vedere că în aceeași zi de 15 Martie, la orele patru, o mulțime compactă se adunase de vale la Mitropolie pe strada Bibescu-Vodă și bulevardul Municipal și că asupra mulțimei s'au executat mai multe șarje de cavalerie la care mulțimea din strada Municipală spre hală a răspuns cu petre;

Având în vedere că în acele șarje mai multe persoane au căzut grav rănite și una din ele a încetat din viață;

Având în vedere că instrucția a cercetat dacă a fost veri-o legătură între mișcarea din vale și cea din deal, și dacă acea mulțime era condusă de agitatori care ar fi lucrat dupe o prealabilă înțelegere cu acei inculpați pentru mișcarea din deal;

Având în vedere că mulțimea de devale s'a adunat cu veri-o trei ore în urma dramei care se desfășurase în curtea Mitropoliei pe la ora 1, și prin urmare este natural să o atribuim svonului care s'a răspândit în oraș că la Camera o ciocnire a avut loc între mulțime și trupă și că un om s'a omorât;

Având în vedere că acea mulțime nu avea asupra ei alte arme de cât pietrele pe care le-a găsit la îndemână în momentul când s'au executat șarjele asupra ei, și dovadă sste

că nici un foc nu s'a tras din acea mulțime asupra trupel, ci numai căți-va din soldați au fost ajunși de pietre pe când se întorceau din șarje;

Având în vedere că dacă acea mulțime ar fi fost condusă în ajutorul mulțimci din deal, nu s'ar înțelege că ea să fi venit fără arme;

Având în vedere că din constatările D-lui procuror Sfetescu, care s'a transportat devale la orele 4, nu rezultă că s'ar fi observat veri-un șef conductor al mulțimei;

Având în vedere că din depozițiunile martorilor rezultă că aceia ce a determinat pe D. major Fănuță, comandantul geandarmilor călări, să imprăscie mulțimea cu forța a fost faptul că la trecerea D-lui G. Vernescu, care, pe la orele 4 venea spre Camera, uralele au icbucnit și atunci D. maior a detașat despărțiri de câte 5 oameni în diferite direcții și au început șarjele la care mulțimea din partea halei a ripostat cu pietre (v. interogatoriul D-lui C. Costaforu, depunerea D-lui căpitan Dănescu și raportul D-lui maior Fănuță către D. prefect de poliție cu data de 15 Martie).

Având în vedere că aceste împrejurări pot da naștere cesiunei dacă comandantul forței armate n'a lucrat cu precipiune și nu a asumat răspunderea singelui care a stropit stradele capitalei.

Având în vedere că comandantul jandarmilor prin sus menționatul D-sale raport alegă că mulțimea era condusă de agitatori căutând ast-fel a justifica măsurile violente luate de D-sa pentru a imprăstia mulțimea și pretinde totuși că nu s'au executat șarje.

Având în vedere că aceste alegațiuni sunt desmințite:

1) Prin faptul că instrucția n'a descoperit nici o dovadă contra agitatorilor semnați de D. comandant al jandarmilor.

2) Prin faptul că din răniții care au fost transportați la spitalul Brâncovenesc, unul era sdrobot și aproape expirând și că numai o șarjă poate explica sdrobirea unui om de picerele cailor.

3) Prin declarațiunea unui alt rănit Nae Rădulescu care afirmă că jandarmi cu sabia scosă s'au repezit asupra mulțimei și că ast-fel a primit și o lovitură de sabie (Vezi procesul-verbal al D-lui jude instructor Dobriceanu cu data de 15 Martie.)

Având în vedere că D. procuror general Populenu anunțat fiind de persoane care veneau de devale, că s'a executat șarje de cavalerie, că mai multe persoane erau rănite și una aproape să moră, a delegat pe D. procuror Cociaș și pe D. procuror Sfetescu a se transporta la fața locului.

Având în vedere că D. comandant al geandarmilor nu s'ar putea sprijini pe autorisația D-lui procuror Sfetescu care îndată ce a sosit în strada Bibescu-Vodă a și făcut somațiunile legale dupe care iarăși s'a ordonat a se imprăstia lumea prin forță, căci până a nu sosi D. procuror Sfetescu, deja se executa șarje și răniții se transportase la spital. (V. procesul verbal al D-lui procuror Sfetescu, cu data de 15 Martie) și prin urmare inițiativa și răspunderea cade întrégă asupra comandantului.

Pentru aceste motive rugăm de D. jude de instrucțiune să bine-voiască a ordona că în contra preveniților Nicolae Fleva, Nicolae Filipescu, Caton Lecca, Tache Ionescu, Alex. Catargi, Constantin Costa-Foru, Rudolf Crețulescu, M. Papamihalopulo, nu există cas de urmărire.

În ce privește plângerea îndreptată de D. Haralambie Fundățeanu, contra D-lor sub-locot. Chirițescu, Niță Iliescu, Tănase Bărbierul, pentru faptul de loviri.

Având în vedere că în contra celor două din urmă prevenițiunea nu se stabilește în deajuns;

Că în contra D-lui sub-locotenent Chirițescu, prevenițiunea se stabilește prin arătările martorilor Costică Mi-

clescu și G. Em. Lahovari, care arată că D. sub-locotenent ar fi lovit cu mâna sa proprie pe D. Fundățeanu, atunci când învălmășeala deja se isprăvise.

Având în vedere însă că pentru acest fapt D. sub-locotenent Chirițescu, este justițabil de autoritățile militare.

Rugăm pe D. jude instructor, să bine-voiască a ordona că nu există cas de urmărire.

Făcut la parchetul nostru astăzi 15 Iunie, 1888.

(s.s.) p. prim-procuror, G. Voinescu Boldur.

Ședința de la 13 Ianuarie 1877

D. T. Maloirescu . . . .: Se comisese la 4 Septembrie, aten-
contra D-lui ministru-președinte . . . . .

A doua zi, într'un mod foarte natural și care face onoare în deosebi comercianților de frunte din capitala București, aceștia împreună cu mai mulți alți cetățeni, s'au dus — se și cuvenea să facă așa — ca să și exprime sentimentele de bucurie pentru scăparea D-lui prim-ministru. S'au dus la ministerul de interne, la consiliul de miniștri; au ținut acolo o cuvântare care exprima aceste sentimente, și D. prim-ministru a răspuns de pe balconul ministerului de interne. N'ar fi drept, într'o discuțiune mai rece parlamentară, să insistăm prea mult asupra căldurii expresiunilor ce în prima emoțiune le-a întrebuințat D. prim-ministru față cu mulțimea care era acolo adunată. Când s'ar fi mărginit lucrul la atâta, ar fi rămas bine. Însă din acea mulțime toți comercianții onorabili, tot ce era mai cunoscut, dupe manifestațiunea făcută la minister, s'au dus pe la casele lor, iericții de scăparea primului-ministru, pôte și de cuvintele ce au auzit din gura D-sale. Dic, că comercianții cei onorabili s'au dus pe la casele lor, fiind-că s'a născut o mică polemică în presă asupra acestor fapte. Pe nedrept o parte a presei nu vrea să recunoască în primul moment ceea-ce a fost în adevăr, că adică omenii cei mai onorabili au fost în mare parte în curtea ministerului de interne ca să felicite pe primul ministru; și atunci au răspuns aceștia în presă, au scris acest răspuns, au revendicat onoarea de a fi fost, și bine au făcut, la primul ministru; însă tot ei s'au grăbit a adăoga în același răspuns că de acolo s'au dus pe la casele lor.

Acum, D-lor, dupe ce aceștia s'au dus pe la casele lor, nu știu cine va fi rămas din curtea ministerului de interne cari nu s'au dus pe la casele lor, ci s'au dus pe la casele altora. (Aplause din partea opozițiunii). Faptul este că o cetă de omeni. . . Nu așa, D-lor, mă exprim într'un mod moderat, dacă 'i numesc o cetă de făcători de rle? Find-că devastările în nici un cas nu pot fi o facere de bine. Așa dar: O cetă de făcători de rele au pornit de acolo, însă organizați în bandă, adică în ordinea închisă, — era ordine în desordine — a pornit de la ministerul de interne din strada nu știu de ce numită a Academiei (ilaritate), și a trecut prin strada Vămel, și a eșit în strada Victoriei (ilaritate), și a ajuns drept la piața Episcopiei, și aci, sub această amintire bisericăscă (ilaritate) a năvălit asupra redacțiunii ziarului *Epoca*, a spart ferestrele, a spart ușile, a spart dulapurile, a rupt hârtiile, a aruncat dosarele de corespondență, chitanțe și alte acte pe jos și pe stradă, a apucat la bătaie pe cine a găsit present la redacție, pe un administrator, pe un scriitor, a luat la gônă câți-va redactori, unul s'a ascuns în pivniță, altul în pod, sus, jos, fiecare unde putea, și a comis aceste brutalități într'un timp să șicem de 15, 20 minute, pôte o jumătate de oră.

De acolo tot așa organizată, această cetă, tot prin strada cea mai frecventată a Bucureștilor, prin calea Victoriei, a intrat în strada Clementei, și a mers pe la 10 și jumătate ore dimineața, și s'a dus la alt ziar la *L'Indépen-*

dance Roumaine care însă se vede că, având ore-cari prevederi asupra libertății presei sub era nouă, se baricadase, și putea să se baricadeze dupe construcțiunea caselor, fiind-că avea spre stradă un grajd de fier țepău și din întâmplare în curte erau preparative de iarnă, lemne pentru încălzit, și tipografi de acolo au pus mâna pe lemne și s'au pus în stare de legitimă apărare; mai era și câte o pușcă pe la D-nii redactori din casă, se vede că sunt vinetori — sper că nu va vedea veri-un judecător de instrucție și în această o dovadă de complicitate la atentaturi (Ilaritate).

A fost destul de legitimă și energică apărarea pentru ca enragioasa cetă să se retragă de acolo fără a mai încerca brutalități; s'a retras dar tot în ordine, tot organizată și a luat-o, o fi fost pe la 10³/₄ ore, iarăși pe strada mare, a trecut pe dinaintea Palatului Majestății Sale Regelui, a trecut pe piața Teatrului și a ajuns la Bulevard, a apucat la dreapta la băile Eforiei și acolo sus, unde nu știu cum administrațiunea Eforiei a avut în zilele erei noii curagiul să închirieze unul jurnal din opozițiune, *România*, câte-va camere pentru redacțiune; s'a urcat banda pe scări și a început la redacțiunea *României* aceeași scenă, a dărmat ușile și ferestrele de la clădirea Eforiei, a pătuns în redacțiune, a devastat archiva, a bătut până la sânge pe unul din redactori și apoi s'a retras și de acolo.

Acum ce au făcut acești interesați cetățeni, mai departe nu vă pot spune bine; este probabil că a sărbătorit împreună aceste fapte victorioase, dar sigur este că dupe câte-va ore aceeași cetă de omeni, de astă-dată mai înflăcărați, mai entusiasmați, termenul oficial este mai indignați. (Ilaritate).

(O indignare care devenea mai tare dupe cinci ore de resufflare.)

Va să șică pe la 1 și jumătate sau 2 ore dupe amiazi cetă indignată a revenit la Episcopie, iarăși pe strada mare și a amenințat din nou pe redactorii prezenți ai *Epocii* și 'mi pare rău că au și bătut pe unul din scriitori.

Iată faptul, D-lor....

Locuința mea nu este departe de piața Episcopiei; a venit un cunoscut la mine deja pe la 10 ore sau 10 și jumătate și pe urmă altul, și 'mi-au spus ce se petrece; era atâta aglomerare de omeni, cari veniseră asupra redacțiunii *Epocii*, în cât de abea a putut să trecă cu trăsura cel întâiu, care a venit la mine.

Apoi am deschis ferestrele ca să constat dacă se audea ceva; însă eu nu am auzul bun; totuși mi se părea că se audea ceva, era atâta larmă acolo, spargeri de ferestre, etc., în cât era cu puțință să se audă ceva și în acel cap al stradei Mercur. În tot cazul eu am vedut ceva; am vedut pe sergentul stradei mele, a stradei Mercur, plimbându-se liniștit pe strada sa. Atunci am eșit și eu pe stradă, m'am dus la redacțiunea „*Epocii*“, am vedut devastările comise, erau deja comise, în acel moment se vede că mergeau spre redacțiunea jurnalului *L'Indépendance roumaine*, și am vedut acum doi sergenți, cari păzeau acolo odăile devastate, dar cari fuseseră nevăduți în timpul devastărilor și bătăilor. Cât-va timp după acesta m'am întâlnit cu D. Dimitrie Giani, care 'mi-a spus următoarele: plecasem să depun cartea mea vecchiului meu președinte al consiliului, D-lui Ion Brătianu, ca să 'l felicite că a scăpat de odiosul atentat; dar când am vedut înaintea redacțiunii *Epocii* ce s'a putut petrece sub președința D-lui Ion Brătianu am rupt cartea de vizită în două; (aplause din partea opozițiunii), am arătat-o ruptă copiilor mei, ca să șicie și ei, că această carte de vizită voia să fie un semn de vechiă simpatie și venerare pentru D. I. C. Brătianu, dar că în urma celor ce am vedut, și perduse acest înțeles și de aceea am rupt-o.

V'o spun acesta, D-lor, pentru a vă arăta impresiunea

ce a produs devastarea redacțiilor de jurnale chiar asupra multora din aceia, cari de altminteri voiau să se asocieze la manifestările de simpatie pentru D. ministru președinte. Aș paralizat aceste simțimente.

Eu personal însă, mi-am făcut datoria mea de membru al opoziției constituționale și de ordine și am căutat a exprima D-lui ministru președinte felicitările mele pentru scăparea D-sale.

Acum o întrebare: pentru discuția acestei interpelări. Că se comit asemenea devastări, că se pot comite; dacă ar fi numai o simplă brutalitate a unor oameni privați, fie îndreptată contra ori cui, nu ar merita prea mult să vă ocupe timpul D-văstre. Inșă, D-lor deputați, este o chestiune aci de totă importanța, care merită să ocupe timpul D-văstre, al nostru al tuturor: *organele însărcinate cu menținerea ordinii publice ce atitudine au avut în acest timp, față cu acest fapt?*

Credetți D-văstre că se poate întâmpla în capitala București, în ziua mare, în stradele cele mai frecventate, ca 50—60 sau 100 de oameni, să treacă din strada Academiei, prin calea Victoriei, să vină la Episcopie, la redacțiunea jurnalului *Epoca*, să spargă porțile, ferestrele, dulapurile, să bată pe oameni, și apoi de acolo să pornescă, să meargă în cetă sau bandă organizată cu ciomegele în mână, tot pe calea Victoriei, să treacă în fața Teatrului, să intre în Boulevardul cel mare și la redacțiunea jurnalului *România*, să facă aceleași stricăciuni, și apoi dupe 2—3 ore să se întorcă din nou tot la redacțiunea jurnalului *Epoca*, fără ca în tot cursul acestui drum și acestui timp, un singur organ al autorității însărcinate cu paza siguranței publice în capitală, să aibă cunoscința de toate acestea?

Se poate întâmpla să nu se găsească pe acele strade, un singur sergent măcar, care să se încerce să împedice acea cetă? Se poate întâmpla ca în această capitală să vină o bandă de oameni și să comită brutalități ca cele comise, fără ca un singur reprezentant al ordinii publice să înștiințeze măcar poliția, să înștiințeze parchetul, să aresteze sau să potă denunța pe veri-unul din făcătorii de rele?

Eu cred că mă exprim conform minții firești, dacă ăic că acesta nu se poate.

Dacă așa s'au întâmplat lucrurile, dacă nu s'au făcut sergenții de oraș nici o încercare de a împedica acesta, dacă nu s'a arestat, dacă nici măcar nu s'a denunțat nimeni, atunci sau că poliția a știut de mai înainte ce are să se întâmple și nu a voit să împedice, sau că aflând despre acesta la moment a voit să lase să se facă fără să intervină....

Sau că — mai știți? poate a fost de convență cu tot ce s'a întâmplat.

Pote să fie veri-unul din D-văstre care să stea la înduială asupra cuvintului de convență; dar că poliția a tolerat fășiș, acest lucru este evident. Eu personal sunt sigur că este convență: sunt sigur dupe ceea-ce am vădut de la sergentul postat în strada mea; căci sta liniștit când era această alarmă pe piața Episcopiei, fără să alerge în partea aceea precum ar fi făcut'o în ori-ce altă împrejurare.

Acest coleg al nostru, venind din întâmplare pe la ora aceea de la Cismigiū, în sus, spre piața Teatrului, a audiat larmă. S'a întâlnit cu doi sergenți spre piața Teatrului, și 'i s'au întrebat cum stau așa acolo când este ceva larmă în Podul Mogoșoiei? *Sergenții 'i au răspuns: avem ordin să nu ne mișcăm.* (Ilaritate).

Pietrele se aruncau, ferestrele sburau, geamurile se spărgeau. Ceva mai departe; dar sergenții stau liniștiți, pentru ca aveau ordin să nu se misce. Mi-am adus aminte de această istorie; căci tot așa a fost dat cuvântul de ordine să lase să se întâmple cele întâmplate la 5 Septembrie.

Dar o dovadă mai mult, D-lor. Aci în Cameră, în ziua

în care am anunțat interpelarea și am anunțat'o în prima și posibilă îndată ce s'a terminat discuțiunea adresei și la Senat — un coleg al nostru, D. Râmnicianu, cu care n'am onore să fiu în relații personale — D. Râmnicianu știți cât este de viu și de generos în expresiunile D-sale, D. Râmnicianu 'mi a spus în auzul tuturor celor ce erau față: *Ce gândesci, D-le Maioreșcu, D-ta nu vei desvolta interpelarea acesta înaintea judecării procesului Oroveanu.* (Aplause pe banca opoziției).

De ce? Replicam eu; ce are a face? Permiteți mi a face o parentesă: era mai dibaciū din partea D-văstre, dacă mă lăsați s'o desvolt mai 'nainte, fiind-ca astași, dupe achitare, v'vine mai greū. (Aplause din partea opoziției).

Dar ce are a face istoria acesta, răspundeam eu D-lui Râmnicianu. Eu vorbesc de devastările presei opoziționiste, nu de atentate. În s'era aceea a atentatului, la 4 Septembrie, adaugă D. Râmnicianu, *era să v'facem* — D. Râmnicianu este un excelent hirurg, deprins cu operațiunii săngeroșe, nu v' veți mira de expresiunea întrebuintată — *era să v'facem pe to'i bifsteac.* (Ilaritate).

D. Dr. Râmnicianu: *Ca sa nu v' mai dam ocasiunea sa ne incongiurați de batauși ca la 1864.* Am asistat la procesul D-tale de la 1864, la Iași, știți afacerea de la pensionatul central. (Aplause).

D. T. Nicorescu: Biftec e termen de măcelar, iar nu de hirurg. (Sgomot).

D. T. L. Maioreșcu: Era dar să ne facă în acea s'era... dar nu mai repet expresiile D-lui Râmnicianu, și fiind-că această poftă nu s'a îndeplinit în s'era de 4, apetitul s'a ascuțit pentru ziua de 5, dar s'a și rafinat, a găsit o țintă vroită, și ținta ce 'și-au găsit'o dupe reflectinile nopței, a fost redacțiile cător-va diare din opoziție.

și mai este ceva ce mă întăresce în această afirmare, că erau preconcepte aceste brutalități din partea unor autorități, este sistematică imprăsciere prin presa plătită din străinătate, care în unison s'a grăbit a represinta cele întâmplate ca o izbucnire voluntară a indignațiunii cetățenesci contra presei opoziționiste.

Asemenea lucruri la împărăția asupra populațiunii noastre presa plătită din streinătate. Frumoză minune! Se putea înțelege, ca și într'o țară mai civilizată să se găsească 50—60 oameni, cărora să li se încălzescă indignarea în mod artificial, ca să bată pe jurnaliști; dar ca o liberă manifestare a unei capitale inteligente..., acesta credeți că este bine să se acrediteze în streinătate despre noi? Pote fi așa ceva spre binele țerei și a reputației noastre între streini?

În fine, D-lor, dacă admiteți ca cine-va în bună consciință să deducă din aceste premise și din aceste fapte conclusiunea neapărată, că poliția a fost de convență, că scia ce se petrece, că pote a provocat, dar că în ori-ce cas a tolerat ce s'a petrecut, atunci vine chestiunea în adevăr importantă pentru noi, pentru ori-ce om politic cu bun simț, pentru omeni de principii liberale mai ales.

Cum se pote justifica acesta?

Trec acum la a doua explicare posibilă a atitudinii guvernului față cu acele devastări, și aci cred că ne vom înțelege mai curând cu toții. Este un fel de deprindere de la un timp încôce, mai ales de când v'ați despărțit de repausatul Rosetti, (căci dacă trăia Rosetti, permiteți unui adversar politic al lui a o spune, sunt convins că asemenea fapte nu s'ar fi întâmplat); diceam, este un fel de deprindere, sub cuvânt că este mai moderată direcțiunea guvernului astăzi, deprinderea de a ascunde eca mai violentă agresiune administrativă, pe care se sfiesce a o face pe față, sub masca unei manifestațiuni populare. Indrăsnesc a o dice acesta, fiind-că am vădut'o mai de multe ori, și de la prima aparițiune a acestui straniu și periculos fenomen,

le-am urmărit cu atențiunea cea mai mare. Când din partea opozițiunii unite s'a făcut o întrunire în sala Orfeu și apoi la Bossel, îmi pare în 1884 sau 1883, aceste întruniri au fost sgomotóse.

La sfârșitul lor s'au întâmplat câte-va scene de bătăi; eu n'am fost la acea întrunire, nici am a face cu opozițiunea unită, de cât am citit, am aflat și eu ca D-vóstre toți, am urmărit procedarea administrațiunii. Nu este un secret pentru nimeni, și dacă o spun acésta aici în Cameră, o spun, fiind-că așa fi mulțumit, dacă D. ministru de interne ar desminti sau ar desaproba formal. Eu 'l voi crede, dacă va spune D-sa că nu este așa. În Bucuresci se dice în toate părțile că la acea întrunire erau *bătăuși îmbrăcați civili puși de poliție a nume pentru a bate pe cei întruniți...*

Și mai departe tot D. T. Maiorescu continuând dice: Dar cum stați astăzi lucrurile, cuvântul de *pacinici cetățeni*, de *națiune indignată*, a ajuns a fi un cuvânt caracteristic care isbesce în acest regim și care va rămâne istoric ca o pată și dupe căderea lui.

Bătăușii introduși sub acésta formă și în aceste impregiurări, produc epidemii. (Aplause din partea opisiunii). Este destul ca să se comită așa cum s'au comis aci în Capitală ce s'a comis, pentru ca să se resfrângă resunetul acestor lucruri în capul multor altora în afară, și cred că o parte a acelor întâmplate la *Botoșani*, sunt un răspuns la cele provocate în Bucuresci, (aplaude din partea opozițiunii), și pe acésta cale mergem și putem merge tot mai departe, și chiar foarte departe. De aceea, D-lor, nu este bine nici o-dată, ca organele cari sunt însărcinate cu menținerea ordinii publice să dea bănuială, *ne-cum să deștepte ele asemenea scene.*

Camera voesce, ca principiile să nu fie scrise numai pe hârtie, să nu fie destul numai o circulară ministerială, care se șfiesce pentru a mai putea trece un ministru de liberal, de a oprima libertatea presei în formă, *ducă în fapt se bate și pôte se ucide jurnalistul prin pacinicii cetățeni și se devastă redacțiunile acelor foi cari nu convin guvernului său unei maiorități la putere.*

D. I. C. Brătianu: Ați vorbit cu ironie de pacinicii cetățeni. În adevăr populațiunea Bucurescilor este pacinică, dar ea scie să aibă și inimă, căci dacă nu ar fi avut inimă D-ta era să fi astăzi un învătător de sat sau popă . . .

O voce: În Transilvania.

D. V. Maniu: Accentul 'mi spune că numai o gură bulgărescă trebuie să fie, care a profanat numele Transilvaniei martire.

D. președinte al consiliului, I. C. Brătianu: Pacinicii când trebuie, *insă energici și cu sentimentul devotamentului, până a sacrifica totul, când e vorba de apărarea intereselor țerei.* (Aplause). . .

D-lor, noi nu aprobăm desordinea, chiar când ar fi provocată de sentimentele cele mai nobile, dar onor. D. Maiorescu scie că și Viena este pacinică și este tradițională ca pacinică și Berlinul este pacinic, nu dic de Paris, dar și Londra, asemenea este pacinică, dar apoi acolo nu se întâmplă de aceste regretabile întâmplări *provocate de emoțiuni populare?* (Intreruperi, sgomot).

D. ministru Stătescu: D-lor, tot scopul, totă ideia interpelării a fost de a insinua, de a lăsa să se înțelgă dacă populațiunea Capitalei în ziua de 5 Septembrie, a duoa și dupe atentat, a făcut demonstrațiunile ostile ce sciți la redacțiunile unor ziare, *acésta nu a putut fi de cât de convinență, sau cel puțin prin toleranța autorităților polițienesci, și nici de cum prin un sentiment spontan de generosă indignare din partea cetățenilor Capitalei, în fața actului de adevărată sêlbătăcie în politică ce se comisese contra vieții primului ministru.*

Cât pentru cartea de vizită a D-lui Giani să 'mi fie permis a aminti că D-sa o rupsesse da mai înainte. (Aplause în majoritate). O rupsesse de atunci de când sub instigațiunile presinte ale opozițiunii, D-sa publicase acea scrisóre în ziare, *prin care lăsa să se credă, că atentatul de mai înainte, atentatul lui Petraru, fusese o farsă, ceva alcătuit de poliție.*

Nu pot să afirm cu siguranță de cine D. Giani a fost solicitat la acésta, sau dacă a făcut-o *proprio-motu.* Dar pot să afirm că actul acesta era cel mai mare sacrificiu și act de abnegațiune, *ce fostul atunci ministru de justiție, putea să 'l facă opozițiunii.* Și voturile de deunăci ce reacțiunea 'l-a dat la Tergoviște, nu 'l vor putea nici o-dată consola și recompensa de sacrificiul de sine ce a făcut. (Aplause prelungite.) . . . . .

D. N. Fleva: Pentru *pecatetele mele, ved astăzi ceea-ce vedeam atunci.*

D. ministru al justiției, Eug. Stătescu: Este simțimentul de solidaritate strănsă care s'a stabilit între D. Fleva și liberalul domn Maiorescu și cei-alți din opozițiune cari 'l fac să afirme că și astăzi tot așa se petrec lucrurile. (Aplause).

D. I. Rădulescu: Erea la poliție colegul D-vóstre de la lucrările publice.

D. ministru al justiției, Eug. Stătescu: Pôte că reservele făcute de D. Maiorescu le datorim tocmai acestei impregiurări: D-sa n'a voit să pună prea mult în joc, responsabilitatea morală a acestor două camaradi de luptă contra guvernului, și a căutat să le menagieze susceptibilitatea.

Ce pericol, în adevăr putea să fie dacă primeam în guvern acele două ilustrațiuni ale grupului, și le dedeam și un număr ore-care de scaune în represintațiune națională?

D. A. Djuvara: *D-vóstre dați scaune în acésta Adunare?* (Intreruperi).

D. B. Iepurescu: *Și D-tale și 'l-a dat; nu numai D-lor,*

D. I. Rădulescu: *Atunci și D-tale, dacă este așa...*

D. B. Iepurescu: Mie, nu!

D. ministru al justiției, Eug. Stătescu: Onor. D-le Djuvara, noi le-am dat scaunele; însă nu noi ca guvern, ci noi partidul liberal-național care eram atunci în lupta electorală!

Și pe cât timp țera, în marea ei majoritate ne va menține încrederea ce ne-a dat și va continua să ne sprijine ca și până acum; ei bine, noi partidul liberal-național vom putea sprijini înaintea alegătorilor candidaturile ce se vor presinta ca amice și a le asigura triumful! (Aplause).

Ei bine, ce s'a întâmplat? Grație opunerii acelor liberali influenți dintre noi, apropierea a cădut, a rămas jos; și D-nii Carp și Maiorescu au reinceput să combată guvernul.

În lupta crâncenă ce ne-au declarat în presă și în Cameră de cât-va timp, întreb unde sunt acei liberali infocați cari se temeau să nu se periclitizeze libertățile publice, dacă ne vom uni cu D-nii Carp și Maiorescu?

Mă uit impregiurul meu și ved că unii au amuțit, alții vor să le închine cetatea și să le predea cheile; iar alții s'au aședat chiar în pântecile calului ca să reintre cu el în inamic! Și eu reacționar de la 1884 am rămas singur apărând zidurile Troiei! (Aplause prelungite...)

Eă, D-lor, nu aveam nevoie să fiu solicitat de D. Maiorescu pentru ca să fac declararea ce 'mi cere. Eă am declarat, și declar și aci în Cameră că regret și desaproba actele de violență și excesele cari s'au comis la redacțiunile jurnalelor; și te regret cu atât mai mult cu cât ele erau inutile! Regret dar că nu s'a aflat atunci, în mijlocul acelei mulțimi, cu drept cuvânt iritate și indignate, nu s'a aflat un om cu destul sânge rece și cu destulă autoritate ca să

oprăscă mulțimea de a face acele demonstrațiuni ostile, căci pe lângă caracterul mai mult sau mai puțin delictuos ce puteau să aibă acele fapte, era în același timp și o neiertată greșelă politică!

Intr'o țară bine constituită, bine organizată și guvernată prin legi, nimeni nu trebuie să 'și potă face dreptate singur.

Nu putem admite noi principiul acesta detestabil care se propagă de atâta timp de jurnalele opoziției contra noastră, și care se practică de opozițiune cu atâta cinism că în luptele politice, fie-care, de și parte interesată în luptă, are dreptul să se facă și judecător și executorul adversarilor săi și să 'și facă dreptate singuri.

Voiți dice ceva mai mult: Dacă ași putea crede un singur minut că agenții de poliție au fost amestecați în acele demonstrații, eu cel d'ânteu ași cere să se pedepsescă și n'ași primi să stați un singur minut pe această bancă, dacă 'mi ași închipui că populația Bucureștilor are nevoie în asemenea împrejurări să fie dusă de poliție ca să 'și exprime sentimentele sale chiar când le exprimă într'un mod ilicit (aplause) și reprobabil.

Și acum că v'am satisfăcut cererea, dați-mi voe să vă întreb, la rândul meu: 6re presa D-văstre, și diarele al căror apărător v'ați făcut ađl, nu sunt și ele în ceva de vină, și n'au ele nimic a'și imputa în ceea ce s'a petrecut și în ceea ce li s'a întâmplat?

Cu mâna pe conștiință, puteți afirma că în asasinatul de la Vâlcea, că în atentatul din strada Vămei, în desordinele și rebeliunea de la Botoșani, jurnalele D-văstre n'au nici o parte de răspundere, sunt albe ca zăpada și că nu li se poțe imputa nimic? (Aplause prelungite).

Cum să le dăm în judecată când am vedut că dupe ce ele au propagat resturnarea guvernului prin ori-ce mijloc, și au isbutit a provoca la rescolă și la crimă, tot aceea presă, cu sprijinul D-văstre, s'a constituit în apărătorii criminalilor, le-a făcut apoteosa, și ați luat cu toții parte la banchetul unde se afla și fratele asasinului?... (Aplause și bravo prelungite).

Eū? Ce vă mirați că atunci când nu se mai respectă nimic, nici inviolabilitatea Tronului, nici sanctuarul familiei, nici viața celor ce au nenorocirea să fie la guvern, ce vă mai mirați că s'a putut găsi un număr de omeni exaltați de propriile D-văstre doctrine și exasperați de îndrăsnela cu care ele se pun în practică, să aplice acele teorii și să caute a'și face dreptate singuri? (Aplause prelungite).

D. N. Fleva: Asemenea teorii sunt patronate de jurnalul poliției, Trompeta Bucureștilor! (Sgomot).

D. ministru al justiției, Eug. Stătescu: D-le Fleva, știu că ești pasionat de libertățile englezesci. Și mie 'mi plac! Dar băgați de seamă, că nemulțumindu-vă cu libertățile românesci, să nu ajungem să avem libertăți țigănesci!... (Ilaritate, aplause sgomotoase și prelungite).

Să abolim, dacă vreți, excesele și violențele, ori de unde vor veni ele.

Să le abolim pentru tot-d'a-una; însă abolindu-le, voiți striga cu spiritualul romancier Alphons-Karr:

„Que Messieurs les assassins commencent!” (Aplause prelungite și repețite).

D. P. P. Carp: D-lor deputați, vă rog să nu închideți discuțiunea, căci a luat nisce proporțiuni care reclamă o lămurire ce ar sta în interesul tuturilor. Dacă o simplă interpelare prin care se semnală nisce brutalități culpabile nemurimate și nepedepsite de D-văstre nimeni, D-văstre ați ajuns a pune în discuțiune drepturile presei și ale opozițiunii. Noi, membrii din opozițiune am constatat o conivență tacită a autorității cu nisce brutalități culpabile. Am semnalat acest fapt onor. Adunări și am rugat'o să se asocieze

cu noi ca să stigmatizeze o-dată pentru tot-d'a-una aceste fapte.

Nu e bine să scim până unde merge dreptul guvernului, și până unde acel al presei? Căci a dice așa în aer: licență, când ne atacă presa, a vorbi în contra închisorei preventive și a o transforma în bătăe preventivă, acesta poțe fi foarte comod, dar nu e nici legal nici liberal. (Protestări, sgomot).

Nu stă în deprinderea mea de a brava pe nimeni, și mai puțin pe majoritate de cât pe ori-cine, dar este ceva pe care nu mă veți impedi ca să 'l fac și acest ceva este îndeplinirea datoriei mele de deputat, datorie care 'mi impune sarcina de a vă spune adevărurile pe cari le meritați, și unul din aceste adevăruri este că starea de care vă plângeți este rezultatul acțiunii D-văstre (aplause din partea opozițiunii, sgomot); acestea sunt motivele, și motive serioase cari ar trebui să vă îndemne de a nu închide discuțiunea, dar D-văstre majoritate vă legănați în strania iluziune cum că un vot este un argument, cum că o moțiune de încredere acoperă responsabilitatea, nu legală, dar responsabilitatea morală a unui guvern și credeți că aveți nu numai numeral dar și dreptatea cu D-văstre; va veni însă o vreme unde vă veți convinge că sunt guverne, cari pot cădea chiar în mijlocul unor majorități sdvobitoare. (Sgomot. nu se aude).

D. președinte al consiliului, I. C. Brătianu: Prin cuțit? (Sgomot).

D. P. P. Carp: Căci nici o-dată numărul singur nu va putea înlocui autoritatea morală.

Au votat contra 35 și anume:

D-nii A. C. Brăiloiu, D. Butculescu, I. Carabatescu, P. P. Carp, N. Catargi, T. Cămărășescu, C. Ciocazan, G. Demetrian, G. Demetrescu, A. Djuvara, C. Fleva, N. Fleva, I. Ianov, Tache Ionescu, D. Laurian, C. Lecca, T. L. Maiorescu, I. Marghiloman, A. Marghiloman, G. Mihăilescu, I. Negruzzi, T. Nica, N. Nicorescu, I. Oroveanu, G. D. Pallade, A. Peșiacov, N. Popp, I. Rădulescu, C. Stroici, D. Tzanu, A. Varlam, V. Vidrașcu, N. Voinov, C. Arion, V. Bossy.

D. T. L. Maiorescu: E o cestiune personală, când D. ministru de justiție afirmă, că D-sa voia, pe mine și pe D. Carp, să ne introducă în minister. Nu știu ce a voit D. ministru de justiție să facă. Cuvintele D-sale despre calul de Troia nu mă privesc; n'am discutat cu D-sa cestiuni de la acestea și pentru prima oră aud aceste cuvinte, despre cari D-sa își închipuesce că le sciam mai de mult. Am tratat, este adevărat, cu o persoană mai autorisată de cât D-sa, am vorbit o oră și jumătate cu primul-ministru, D. Ion Brătianu, și de la început nu 'i-am ascuns greutatea ce o vedeam într'o combinare ministerială cu noi. Și la finalul convorbirei, când m'a întrebat din nou, 'i-am repetat părerea mea, că este prea greu să se facă.

D. Al. Marghiloman: A recunoscut'o însuși D. Brătianu în Cameră.

D. T. L. Maiorescu: Calul lui Ulise de care a vorbit D. ministru al justiției este o iluziune optică a D-sale, și tot aerul ce se dă, pare că nu ar fi trebuință de cât de voința D-văstre pentru ca să intrăm noi în minister, se întemeiază pe erore de apreciere.

Adică ce, D-lor, personal vorbind: dacă ar veni D. Carp, D. Marghiloman, dacă ași veni chiar și eu, adică ce? Nu ne-ar primi colectivitatea, când 'i-am spune că ne dăm în brațele ei trup și suflet? (Ilaritate, aplause). Va să dică dacă nu suntem cu D-văstre, va fi având acesta și alte cauze de cât cauzele D-văstre.

Scrisoarea D-lui Geani ASUPRA ATENTATULUI LUI PIETRARU

Vineri, 2 Iulie 1886.

Domnului director al ziarului Românul
Iubite amice,

Scuză-mă dacă de astă-dată cer ospitalitatea ziarului D-tale pentru a lămuri o cestiune, care, de și curat personală, totuși pot dice că conține în sine germele unei situațiuni de Stat cam încurcată, din cauza persoanei înalte care este pusă în joc.

De sigur, scumpul meu, că ai ghicit dinainte despre cine este vorba. Iar despre cum să lăgă cestiunea mică și neînsemnatei mele persoane cu aceea a marelui Cancelar al Regatului României, acesta să explică prin rândurile următoare, ce 'mi permit a'ți adresa.

În ședința de la 4 (16) Iunie, D. prim-ministru, răspunzând la interpelațiunea D-lui N. Ionescu, relativă la terorizarea organizată contra presei și a cetățenului independent, a crezut de cuviință, poate pentru a justifica aceste măsură barbăre, să spună că și D-sa a fost victima unui atentat teribil în sera de 2 Decembrie 1880, pe când eșia de la Cameră. Până aci eu personal nimic nu am de spus asupra celor proferate de către alții, însă în locul meu pot să 'și pună întrebarea următoare: dacă identitate de situațiune există între faptele aduse astăzi dinaintea Parlamentului de către marele tribun N. Ionescu și cele cari s'au petrecut la 1880 asupra persoanei primului ministru, atunci cum se întâmplă ca prefectul poliției de la 1880 să stea astăzi alături pe banca ministerială și sub președenția victimei atentatului de atunci? Sau dacă alta era situațiunea de atunci și alta cea de astăzi, în fața faptului înspăimântător, unul ca și altul, de ce a aruncat acele cuvinte cari nu se potriveau de loc? Poate că, acelea că: *nu vroesce să scie nici de Tron, nici de națiune, nici de Europa!*"

Acestea spuse în trecut să vin la ceea-ce mă privește pe mine personal și direct.

Dacă D. prim-ministru se oprea aci cu cuvântările sale, de sigur că eu, care de felul meu sunt un om liniștit și foarte răbdător, nu aș fi ridicat nici glasul, nici condeiul spre a mă restriga contra ceea-ce n'ar fi nimic alt de cât, dupe chiar dișele D-sale iarăși în Parlament: *o curata spălătură de rușe necurate în familie.*

D-sa 'și-a permis însă să atace parchetul din 1880 pentru apatie și lipsă de îndeplinirea datoriei sale în fața atentatului comis asupra persoanei D-sale. Și prin urmare dator: mă simt a lua apărarea credincioșilor slujbași, al căror cap mă aflam eu atunci în calitate de ministru al justiției.

Spre acest fînit 'mi voi permite a rememora și restabili cu totă exactitatea nise fapte pe cari ar fi bine să le cunoască și să le cumpênescă aceia cari ar dori să facă un studiu politico-psicologic asupra persoanei omului de Stat care ne guvernă astăzi.

Da, așa este; nu se afla un picior de agent polițienesc în curtea Camerei unde s'a comis infamul atentat. De ce?... În socotelile străine nu mă amestec.

Tot atât de adevărat este că nu se afla acolo nici un procuror.

Și la acesta pot răspunde foarte ușor: fiind-că n'avea ce căuta, de ore-ce cunoscut este de totă lumea că justiția represintă într'un stat forța represivă, iar administrațiunea cea preventivă, tocmai de aceea i se dă acestei din urmă *fonduri numite de siguranță publică și de cari poate dispune fără control.*

Se mai afirmă astăzi de către ilustra victimă din 1880 că parchetul nu 'și-a făcut datoria, neluându-l interoga-

toriul și deslușirile pe cari D-sa, mai bine de cât ori-cine, le putea da în cauză.

Care parchet? Ași voi să știu. Al meu propriu sa acela pe care l'am moștenit de la predecesorul meu și *tot actual coleg pentru a doua-ora al D-lui prim-ministru?*

Totă lumea scie și mai bine de cât toți chiar aceia cari au făcut parte din personalul judiciar destinat d'a forma, ca să dic așa, corpul administrativ al justiției, că eu nu am schimbat nimic din ceea-ce 'mi transmisese predecesorul meu.

Voiu cita nume, pentru ca lumina să fie și mai mare în fața acestui *ciudat mister politic.*

D. Gr. Petroniu se afla directorul meu, D. I. Dendrino procuror-general, D. Simeon Populeanu procuror de secțiune la curte, D. I. Cătuneanu prim-procuror la Ilfov. Să se întrebe toate aceste însemnate persoane, precum asemenea și toți cei-alți procurori și judecători de instrucțiune pe lângă tribunalul de Ilfov, dacă investitura lor a venit de la mine sa de la cei cari mă precedaseră la departamentul justiției. Și lucrul era foarte firesc: eu nu venisem la minister ca o reacțiune în contra trecutului, ci ca membru al unui și al aceluiși partid, unul și nedespărțit; nici cu gândul d'a 'mi forma un personal judiciar al meu *în vederea intereselor mele private ulterioare*, și mai puțin de cât toate, nu am intrat în minister cu D. I. C. Brătianu cu *presciința atentatului care i se pregătea.*

De ce dar din partea D-sale această nedreptă acuză adusă aceluia cari, afară de D. Cătuneanu, retras în viața privată, se află astăzi alipiți colectivității, *poate de atunci proiectată și menită a se substitui partidului liberal despărțit și rupt de guvern pe tărîmul tuturilor principiilor pe cari dînsul s'a sprijinit de o jumătate de secol?*

De ce din partea primului ministru din 1886, care era și acela din 1880, *afirmațiunea inexactă* că parchetul de atunci nu 'l-a luat interogatoriul D-sale.... victimei?

Dosarul cauzei este la dispozițiunea ori-cărui cetățean ce ar voi să controleze și să vadă *dacă victima din 1880 nu desminte pe cancelarul din 1886!*

Interogatoriul a fost luat de procurorul-general, asistat de D. judecător de instrucțiune, în prezența mea și, dacă nu mă înșel, și a amicului casei, D. Eugenie Stătescu, actualul ministru al justiției. El este consemnat în dosarul cauzei, care nu cred să fi putut fi supus *regimului rectificărilor sau mai știu și eu care, precum Monitorul oficial....*

Ce conține însă acest interogatoriul, mă vei întreba stimatele amice? Acesta se caută a o înțelege cel mai iscusit dintre toți; căci eu unul mărturisesc că pe cât admit și justific reticențele și reservațiunile mintale în politică și diplomație, cu atât le reprob în materie judiciară, unde se cere de la toți, mari și mici, ca să lucreze pentru a aduce *lumina și adevărul.* Acesta este o datorie de ordine și de drept.

Parchetului dar nu a voit D-sa să comunice cunoscințele D-sale intime; mie de asemenea, care mă aflam colegul D-sale.

N'am nimic de spus asupra lipsei de încredere arătată tinerilor magistrați, cari, dupe cum mai sus am arătat, rămân a'și elichida socotelile în familia colectivităților din care fac parte.

N'am asemenea nimic de spus în privința persoanei mele, care n'a fost gratificată cu încunoscințarea despre *misterul înflorător păstrat în mintea ilustrii victime de la 1880.* Nu am cerșetorit în viața mea încrederea mea nimenui. Mi s'a dat adesea, și, grație cerului, nu s'a găsit până acum o singură persoană care să cuteze a spune că am abuzat de dînsa.

Mă întreb însă, și aci atrag deosebita atențiune a ziarului

D-văstre, D-le director, de ce atunci onor. prim-ministru nu a bine-voit a acceda la cererea ce i s'a făcut de către comisiunea de avocați adunată la D. Eugenie Stătescu, strada Dorobanților, de a se constitui parte civilă, ca, cu acea ocaziune, prin instrucțiunea orală și publică, să potă aduce lumina? De ce, din contra, a refuzat formal prin chiar organul D-văstre? De ce, pe de altă parte, și acesta este mai important pentru totă țera, nu cere astăzi, cu autoritatea D-sale cunoscută, de la colegul D-sale de la justiție, să pună sub judecată pe adevărații culpabili ai atentatului de la 2 Decembre 1880 și pe cari actualul ministru a declarat că 'i cunósce, cu ocaziunea întrunirii electorale din sala primăriei Tergoviște în seara de 4 Decembre 1884? 1)

De ce, în loc de a urma această cale netedă și onestă, D. prim-ministru a preferit să 'și facă din toate asasinatelor politice, executate sau nu, un fel de capital de rezervă politic, în scop de a'l întrebuița sau în campaniile electorale dificile, sau pentru a justifica atrocitățile denunțate Parlamentului că, se comit asupra diariștilor și cetățenilor independenți sub scutul și patronagiul guvernului D-sale de astăzi?

Mă opresc aci de o cam dată, și cred că am parvenit în destul a scóte din întuneric o legendă politică de care se servă cu glorie, în diferite ocaziuni, guvernanții noștri.

Ca să spun și mai mult din ceea-ce cunosc și asupra căruia mult timp am cugetat, nu aștept de cât o provocățiune din partea propunitorilor acestei ordine de zi.

Nemuritorul părinte al D-tale 'mi spunea o dată că sunt persoane cari conspiră contra lor înși-le, și 'mi da de exemplu pe Napoleon al III-lea.

Înțelepții anticii 'mi impun să adresez venerabilului prim-ministru, cu această ocaziune, cuvintele cunoscute :

Si tacuises philosophus mansisses.

Sau în limbajul modern frances :

Vous avez perdu une belle occasion de vous taire.

Primesce, etc,

D. Giani.

Și ca să se vadă că nu forțăm interpretarea iată ce dicea de această scrisóre diarul guvernamental (oficios) *Telegraful*:
„*Telegraful*“ soméză pe D. D. Giani să publice tot ce scie în privința atentatului lui Pietraru.

Iată în ce termeni :

„Presa opozițiunii a cređut nemerit a retipări și a comenta o scrisóre a D-lui Giani, publicată în *Románul* de la 21 Iunie anul curent, în care fostul ministru de justiție face alusiunii bizare privitoare la atentatul din 1880.

„Ne obicinuisem a considera pe D. D. Giani de om leal, dar suntem datorii a 'i declara că ne-am schimbat în mult opiniunea. Înțelegem bine ca un membru al unei partite politice să se despartă de partitul din care făcea parte, pentru că acest partit nu 'i mai convine din ori-ce punct de vedere; înțelegem bine ca un ast-fel de membru să combată chiar partita din care făcea parte, dar nu putem înțelege ca acest membru să calomnieze pe foștii săi colegi, să arunce în ei cu o desinvoltură demnă de un *gommeux* nisce acuzări așa de grave și așa de vagi, precum o făcu D. D. Giani.

„Terminând scrisórea sa, D. D. Giani declară că nu așteptă de cât o provocare pentru a destăinui multe lucruri privitoare la atentatul de la 2 Decembre 1880.

„Il provocăm, il somăm în fața națiunii de a 'și implini amenințarea. D-sa a fost ministru de justiție, il somăm a fi just.

„De altmintrelea, mânușa pe care 'i o aruncăm va rămănea neridicată.

1) Voința Națională din 23 Noembre și următórea conținând discursul D-lui Stătescu de la Tergoviște.

„De altmintrelea, D-sa a grăit neadevăr, s'a înjosit până la rolul de calomniator. Onórea D-sale este în joc, să facă leea-ce se cuvine.“

DESTAINUIREA D-LUI FLEVA

D. Fleva adresa *Románului*, următórea scrisóre. Această scrisóre ilustrează într'un mod caracteristic cele petrecute cu ocaziunea instrucțiunii afacerii Stoica Alexandrescu.

Domnule directore,

Am vėđut publicate de unele diare din Capitală óre-cari informațiunii relative la infamiile și turpitudinile poliției din Bucuresci.

Prin acele publicațiuni se dice că poliția a urzit comploturi și atentate imaginare în cari a căutat să mă implice și pe mine, și că eu ași fi posedând chiar probe scrise despre acesta.

E adevărat că și eu sciam ceva relativ la aceste turpitudini; nu am publicat însă până astăzi nimic, dorind a le denunța de la tribuna Parlamentului. Acum însă că sgomotul s'a făcut prin presă, sunt dator să restabilesc lucrurile, în ce mă privesce, așa cum le cunosc și le am putut constata singur.

Intr'o zi, dupe atentatul de la 4 Septembrie, mergend pe jos pe calea Victoriei, am fost acostat de un individ necunoscut și pe care 'i vedeam atunci pentru întâia órá. Dicend că are să'mi comunice ceva foarte important, și oferindu' i a mă însoți pe jos până la domiciliul meu, el 'mi a declarat :

Că a fost agent în poliția secretă a Capitalei; că în véra trecută, cu ocaziunea agitațiunii din Bucuresci, provocată de convențiunea consulară, a fost adus la poliție și acolo a făcut o declarațiune mincinosă, prin care arată că el și cu alți tovarăși ai lui se duseră la Camera ca să omóre pe primul-ministru, și fuseseră împinși la acesta de D-nii A. Cărgiu, Balș și Filipescu, Despre acesta s'a încheiat un proces-verbal în regulă, redactat de D. prim-procuror Manolescu și subscris de densusul.

Că în urma acelei declarațiuni i s'a dat, dupe stăruința poliției drept recompensă, o funcțiune la primărie, unde a funcționat până Sămbătă la 6 Septembrie.

Că a duoa zi dupe atentatul de la 4 Septembrie un sergent de oraș s'a presintat la domiciliul lui, dicend că este chemat la poliție, unde s'a și dus.

Acolo promițendu-i-se o funcțiune mai bună, prefectul 'i-a propus să schimbe procesul-verbal de la 22 Iunie și să facă tot cu aceeași dată o altă declarațiune, în care să se adauge și numele meu pe lângă cele citate mai sus, dicend că sunt și eu amestecat în atentatul de la 4 Septembrie, dar pentru a se avea o basă mai sigură, trebuie să figureze și numele meu în declarațiunea de la 22 Iunie.

Individul, invitat să facă acesta, a refuzat, și atunci în acea zi chiar a fost scos din funcțiunea ce i se dedese la primărie.

Înțelegeți că atât infamia în sine cât și persoana care 'mi-o denunță trebuia să mă pue la îndoială, și pentru un moment am bănuít sinceritatea unei asemenea destăinuiri; și fiind-că ea mi se făcea de o persoană necunoscută, 'i-am cerut să mi-o dea în scris, ceea ce a și făcut dându'mi o de-

declarațiune scrisă și subscrisă în care se coprinde tot ceea ce v'am arătat mai sus.

Armat cu această declarațiune, am făcut investigațiunile mele, și am constatat că în adevăr un asemenea proces-verbal s'a încheiat la 22 Iunie precum mi s'a spus că el a fost redactat și făcut la poliție de primul-procuror al tribunalului, în a cărui cartone se găsește; că individul ce a făcut acea declarațiune mincinosă a fost în adevăr pus în dată dupe aceia în o funcțiune la primărie, și acesta dupe insistențele șefului poliției secrete. E adevărat că nu am putut constata dacă individul în chestiune a fost în realitate chemat la 6 Septembrie și dacă i s'a cerut în privința mea ceea ce el a arătat, pentru că acesta 'mi-a fost imposibil; dar am constatat că în adevăr în acea zi, 6 Septembrie, a fost dat afară din funcțiunea ce i se dedese la primărie.

Iacă, domnul meu, tot ce cunosc și ce am putut afla, precum v'am spus din întâmplare, de la acel om necunoscut pe care nu l'am vădit de atunci.

Încă un detaliu. Câte-va zile în urma acestei revelațiuni, pe care m'am crezut dator să o aduc la cunoștința D-lui ministru de justiție, întorcându-mă la 19 Septembrie de la Iași, unde avusesem un proces, și deschidând corespondența mea, am găsit într'un plic trei foite mici de hârtie scrise cu condeiul de plumb și în cari acel individ necunoscut 'mi arăta că prefectul l'a chemat în ziua de 11 Septembrie la poliție și 'i-a cerut să desmintă declarația ce 'mi dedese, că el s'a refuzat, și pentru aceasta a fost arestat, bătut, ținut în carceră nemâncat o zi întreagă, și regulat a fi trimis cu proces-verbal ca vagabond la Câmpu-Lung, și făcea apel la mine ca să l scap.

M'am dus să denunț casul parchetului la 19, când luasem cunoștință despre acesta, și mi s'a spus că acest om nu mai este arestat la poliție. Ce s'o fi mai făcut de atunci nu știu. Nu l'am mai vădit, nici am mai auzit vorbind de dânsul: dacă mai trăește, probabil că i s'o fi dat vre-o slujbă unde-va departe, prin fundul Dobrogei ca să tacă și se ascundă ignominia acelor ce sunt mai miserabili de cât dânsul, de ôre-ce au conceput asemenea uneltiri infame și criminale.

Iacă, D-le director, în ce mă privesc, știința mea asupra celor publicate prin ziare.

Vă trimit o copie de pe declarația însăși și de pe scrisoarea ce posed, rămânând să faceți cu dânsese ce veți crede de cuviință.

Primiți, D-le director, asigurarea osebitei mele considerațiuni.

N. Fleva.

DECLARAȚIUNE

D. prefect al poliției Capitalei 'și aduce aminte când am fost arestat la 22 Iunie a. c. pentru motive că am fi fost mai mulți uniți să omorim pe primul ministru la Cameră, cu ocaziunea votării art. pentru supunerea țerei consulatelor germane; atunci când a arestat o mulțime de nevinovați și perchizat sub pretext că poartă revolvere. Își aduce aminte și nu poate nega procesul ce l'a smuls cu amenințări de la mine, în care D. prim-procuror Manolescu a scris tot ce găsea mai inculpat, cum că eu, Rădulescu, Popovici, Ionescu și alții, foști funcționari, am fi fost povățuiți de D. Al. Catargiu, Balș și Filipescu să mergem la Cameră în acea zi, și strecurându-ne printre mulțime să intrăm la tribuna publică și să omorim pe primul ministru, proces care, de și nevoit, l'am subscris, totuși am fost muștrat de conștiință până în prezent.

Apoi, drept recompensă, prin stărnința D-lui Ciocaneli, am reușit ca funcționar în comună la serviciul tehnic.

Acum, cu ocaziunea atentatului D-lui Brătianu, am fost iar chemat de D. prefect Sămbătă 6 curent, când m'a îndemnat ca între cei-alți să inculp și pe D. Fleva ca instigator al asasinatului ce urma să se facă, ca să poată avea acte probatorii, ca ast-fel să 'i pótă condamna, și închide libertatea șgomotelor diarului *Epoca*. Când am vădit încă o pretențiune atât de mișelăscă din partea D-lui Moruzi, am refuzat réua sa intențiune, și chiar în acea séra am și fost suspendat fără să cunosc motivele; cu această scire importantă pentru public ca să cunoscă frumoșele fapte ale guvernului, cer și D-lui primar al Capitalei să 'și expue motivele suspendării mele, și în urmă voiú cere constatarea lor.

Procesul de la 22 Iunie e subscris atât de mine cât și de D. prim-procuror Manolescu. D-sa era present Sămbăta trecută când am fost chemat la poliție de D. prefect, și în urma unui semn a eșit afară, rămânând eu singur cu D. Moruzi în cabinet.

G. Popescu.

Strada Popa-Tatu No. 60.

SCRISOAREA

Onor. D. N. Fleva, Strada Scaunele 17

Domnule Fleva,

Pentru declarațiunea ce v'am dat, m'a chemat prefectul Joi, 11 curent, séra, și 'mi-a spus să desmint; n'am voit, fiind adevăr. Atunci m'a bătut agenții sêi, m'au ținut o zi în carceră nemâncat; m'am prăpădit cu totul și m'a încredințat că mă vor trimite zilele acestea în Câmpu-Lung, ca vagabond, drept răsbunare; 'mi-a și făcut proces.

Sunt înscris în școala veterinară, rudele tóte aci în Capitală; nu mă lăsați; interveniți pe lângă ministru să mă elibereze, să pot depune examen; căci contrariu mă voiú sinucide sau ca răsbunare voiú deveni criminal când voiú veni în centrul Capitalei; aștept și pe tatăl meu zilele astea să vie și să se mute aci. Léfa din comună n'am luat'o. Drept e taxarea mea de vagabond ce vor a'mi da?

Tótă speranța e la D-ta, căci unei rude nu a voit să mă elibereze, vă rog prea mult nu mă lăsați. Trăiesc în cea mai cumplită disperare și chinuri; aprópe nebun. Rog faceți posibilul, că puteți, și publicați în ziare și Dumneșeu să vă ajute.

G. Popescu, fost funcționar.

Listă de subscriere pentru milionul ca recompensă națională

Diarul „Epoca” de la 18/30 Decembrie 1887 publică, dupe aplicările D-lui Pană Pencovici, mecanismul întrebunțat pentru a se stringe banii destinați a forma fondul milionului D-lui I. Brătianu, precum și lista cu semnăturile manuale ale D-lor M. Athanasiu, Grigore Capșa, Ștefan Ioanide, Petre Enciulescu și I. V. Socec, listă pe care sus-șisul diar declară că o ține în biourile sale la dispoziția acelor ce ar voi s'o vadă, și pe care o dăm aci pe răspunderea sa.

Găsim în urmă lista cu D-nii:

Colonel Alcaz, senator, subscris cu	15.000 lei
Grigore Monteor, senator, subscris cu	10.000 „
N. Pilat, senator, subscris cu	15.000 „
M. C. Athanasiu, senator, subscris cu	4.500 „
George Bădescu, „ „ „	2.000 „
Negroponte „ „ „	10.000 „
Pișca, senator, „ „ „	2.000 „
Sekiari și Derussi „ „ „	3.000 „
Rosenthal „ „ „	1.500 „

in mod pozitiv Dunărea. Dar cred că D-sa la cele înteu cuvinte ce de la Viena i s'au rostit in privința Dunărei n'a întâmpinat prin cuvântul categoric de nu; nu se pôte! D-sa s'a mărginit a răspunde prin cuvinte evasive de natură a incurajia pe cabinetul din Viena in formularea propunerii sale.

S'a socotit, ceea-ce nu este și nu are stofta de a fi; s'a socotit diplomat mare, capabil de a pune in cofă, cum dicem noi, pe diplomații austriaci. D-sa a creșut că precum 'i reușese in cele din lăuntru, așa 'i va reuși și din cele din afară, șirellicul, creșend că și in vécul al 19-lea condițiunea principală a diplomației este șirellicul. (Aplause).

Ei bine! Se înșelă cumplit; nu este așa. In diplomația veche mergea șirellicul; atunci când nu erau căl ferate, când nu exista telegraful, atunci un ministru trimis într'o țără depărtată, in neputința de a primi cu lunile instrucțiunii de la guvernul său, lăsat propriilor sale inspirațiunii, putea și trebuia să fie șiret; dar astăzi cu drumurile de fer, cu telegraful de astăzi, când un șef de guvern șie pe fiecare și la moment opiniunile tuturilor; când fie-care putere este informată asupra cestiunei pendinte; când reprezentanților săi in străinătate pôte să le comunice vederile sale și vederile guvernelor străine, cea înteu condițiune a diplomatului modern este să fie franc, leal, onest; să nu înșelă nu pe amicii săi, dar nici chiar pe dușmanii săi.

D. Brătianu este departe de a intruni aceste calități in conducerea afacerilor noastre exterioare.

Eū nu cred că D-sa a făgăduit Dunărea, dar, o mai repet, cred că a răspuns Austriei prin cuvinte evasive, carl au făcut'o să credă că cestiunea Dunărei va trece ca o scrisore la postă. (Aplause).

In 1880 eram ministru la Paris; de o-dată primesc de la ministrul de externe, D. Boerescu, o comunicare, care 'mi arată cererile Austriei in privința Dunărei: înființarea comisiunei mixte, participarea Austriei și presidenția ei perpetuă cu vot preponderant. Mă grăbesc a răspunde D-lui Boerescu, chemându-l luarea aminte, că cestiunea Dunărei este gravă; că ea întrece in importanță cestiunea Basarabiei; in adevăr, dupe mine, România pôte trăi fără Basarabia, ea nu pôte trăi fără Dunărea. Și eū am amicitie pentru Austria, și eū prețuesc necesitatea pentru România de a fi in cele mai bune relațiuni; însă nu pôte să mērgă până acolo in cât să 'i sacrificăm și condițiunile proprii noastre existente. Am adăogat dar a ruga pe ministrul de externe să se explice franc cu cabinetul din Viena, să 'i arate că națiunea română nici într'un chip nu putea a'i ceda Dunărea; că dar, a stării in propunerile sale, era a compromite legăturile de bună vecinătate între ambele națiuni! Socotiți că a răspuns ceva D. Boerescu? Nimic! Ministrul de externe a tăcut ca un pește, și dacă a tăcut, acesta a fost negreșit cu scirea D-lui prim-ministru, căci D. Brătianu n'a permis nici o-dată vre-unui ministru să scrie măcar o rezoluțiune fără voia D-sale.

Cum au spus'o D-nii Blaramberg și Lahovari in Cameră, —in Senat a spus'o însuși D. Boerescu—s'a dat *inscris la mână Contelui Heymerle, că România primesce a se trata cestiunea Dunărei pe trei baze: înființarea comisiunei mixte, participarea Austriei in comisiune și președința Austriei; tôte acestea cu ridicola condițiune ca să se pôtă apela la comisiunea europeană in cas de neînțelegere, ca și când Puterile pentru tôte cestiunile de detaliu ale Dunărei, mici pentru dēsele, dar mari pentru noi, ar primi să tragă spada in contra Austriei! D. Boerescu a spus'o acesta in Senat, și ca ministru de externe a comunicat aceste concesiuni in mod oficial la toți reprezentanții României in străinătate. Ast-fel reprezentanții Austriei diceau cabinetelor străine: „nu vē uitați la ceea-ce se vorbește in București, la ceea-*

„ce se scrie prin gazetele române, vorbește șovinismul țărănilor de la Dunăre; dar eū am consimțimēntul guvernului român la propunerile Austriei!

Acēsta se susține de miniștrii Austriei pretutindenī; o afirm acēsta!

Și de aceia, ori unde eū mă duceam, ori la ce ușă băteam, mi se respondea: acēsta este opiniunea D-tale personală; concedăm chiar că așa ar trebui să fie; dar noi tratăm cu guvernul D-tale și D-ta nu poți de cât să ne comunici opiniunile guvernului D-tale, și guvernul D-tale a consimțit la cererile Austriei. Noi nu putem intra in luptă cu Austria pentru drepturile României, represintate și susținute de D-ta, dar părăsite de guvernul D-tale. (Aplause agomotose și îndelung repetate).

Consecința, D-lor, a fost că eū, desgustat, m'am retras de la legațiunea din Paris; dar succesorul meu a avut o parte și mai rea. El a plătit cu viața sa implinirea datoriei sale de român... Purtarea lui Calimach Catargi a dat loc la o interpelare in Senat și in Cameră, făcută acēsta dupe îndemnul guvernului.

Apoi s'a cerut și s'a dobândit destituirea lui Calimach Catargi, ministru plenipotențiar al Regelui României, într'un chip cum nici o-dată, nici Vernescu, nici Lascar Catargi, nici eū nu 'l am fi întrebuițat nici măcar într'un raport, cerend destituirea unui simplu sub-prefect; sunt omeni tineri cari resistă la așa lovituri miserabile! Dar sunt alții cu inima simțitoare, precum era Calimach Catargi, cari plătesc cu mórtea asemenea loviri apăsătoare. (Sensațiune).

Ședința Senatului de la 22 Maiu 1881

D. D. Brătianu, președinte al consiliului: D-lor senatori, D. Boerescu, predecesorul meu la afacerile externe, a declarat că nu s'a luat nici un angagiament in privința comisiunei mixte și a președinței Austriei.

In adevăr, nu s'a găsit in minister nici o urmă de asemenea angagiament. *Insă circularile către agenții noștri din străinătate și convorbirile cari au putut avea loc, au lăsat celor alte puteri impresiunea că, dacă Austria ar admite condițiunile noastre coprinse in circularile de cari vorbii, am primi și noi comisiunea mixtă sau specială, ca o delegațiune a comisiunei europene, sub președința simplă, onorifică, a Austriei, primită deja de tôte cele-alte puteri.*

D. V. Boerescu, ministru al afacerilor străine: *Noi am fi dispuși să primim o comisiune mixtă, sub președința Austriei, însă numai sub duoē condițiunii: ca acēstă comisiune mixtă să fie subordonată celei din Galați, și ca ea să existe numai cât va exista cea din Galați, și al duoilea ca pentru tôte cestiunile de principiu sau de administrațiune să facă apel la comisiunea din Galați sau la un comitet eșit din șinul ei. Alt-fel ori-ce înțelegere ar fi imposibilă, etc.*

Ședința din 4 Decembre 1881

D. I. C. Brătianu, președintele consiliului: In cestiunea Dunărei, ceea-ce am spus acum nouē luni in Senat fără ca nimeni să se ridice atunci in contra noastră, o repet și acum: voiam ca regulamentul să fie executat de noi, *inspecțiunea, privegherea o acordăm Europei, să pue ori pe cine va voi ea.*

Acēsta am șis'o in Senat și D-vōstre n'ați șis nimic; nu facem astăzi de cât să repeșim ceea-ce am șis acum nouē luni in Senat: aplicarea regulamentelor de noi, iar supravegherea o acordăm Europei ca să o incredinjeze cui va voi.

D-lor, cestiunea Dunărei este întregă fără să fie intru nimic compromisă.

Opiniunea noastră până astăzi a fost ca reglementele cari sunt făcute de comisiunea europeană să fie executate de noi. Supravegherea o primim, ori-cine va voi s'o facă.

Voc : Cum orî-cine ? Chiar o putere singură ?

D. președinte al consiliului : Ca delegat. Modul cum să se facă această supraveghere, nu pot să 'l determin eu, căci această nu atârnă numai de mine, trebuie aci și consimțământul celui interesat. Dacă D-vostre vă pricepeți a face mai bine de cât noi, atunci, D-le Carp, veți fi marele cancelar al României și veți conduce destinele ei.

Afacerea furniturilor de la ministerul de resbel

(Discursul D-lui N. Fleva din ședința de la 20 Noembrie 1887)

D. N. Fleva : D-le președinte, înainte de a începe dezvoltarea interpelețiunii mele, mă cred dator a mă adresa pentru ultima oră către onor. biuroș. Rog pe D. președinte să bine-voiască a ne spune dacă a insistat pentru respectarea prerogativelor parlamentare și dacă a obținut de la D. președinte al consiliului și ministru ad interim la resbel dosarele ce am cerut relative la interpelearea pe care voesc a o dezvolta astăzi.

D-lor deputați, fie-care din D-vostre, aș putea dice unanimitatea Camerei, și-a dat sémă deja despre importanța interpeleței mele ; fie-care, sunt convins, că, în conștiința lui, mai mult său mai puțin și-a pus întrebările pe cari voiă avea onóre să le formulez și eu astăzi.

Acum un an nise nori groși, ne dicea președintele consiliului, se arătau pe orizontul politic : pacea Europei era amenințată. Nu numai țările cele mici, dar pot dice chiar cele mari erau neliniștite și se temeau de izbucnirea veri-unei catastrofe care să turbure starea și liniștea națiunilor.

În fața acestei situațiuni, și față cu răspunderea ce avea, mai cu sémă șeful cabinetului, a pregăti apărarea țerei, a trebuit să fie negreșit una și cea mai principală din preocupățiunile D-sale. — Duoș lucruri trebuiau mai ales, D-lor, pentru a se putea pregăti această apărare, pe cât omeneste era cu puțință. Un om care să se înțeleagă și mișloce cari să i se pună la dispoziție.

Omul nu era dat D-vostre să 'l căutați. Acest om 'l găsise D. președinte al consiliului pe încrederea D-sale, cum a spus o singur printr'un ordin de di pe ôste, el a fost pus în capul ministerului de resbel.

De prisos să 'l spuți numele : fie-care din D-vostre 'l are deja înaintea sa. Acest om era generalul Al. Angheliescu. Mai trebuiau mișloce. Și pentru acesta guvernul a venit înaintea Camerei și a cerut un credit extraordinar de 5 milioane. Adunarea, în urma raportului merituos al D-lui Mihail Kogălniceanu prin care o conjura să ofere îndată mișlocele cerute, a acordat acest credit în unanimitate.

Nu a trecut mult dupe acesta, și unii din membrii Adunării, în patriotismul lor, — căci atunci când este vorba de apărarea țerei nu cred că este între românii majoritate și minoritate (Aplause) și fie-care este gata să 'și dea punga și sângele său pentru apărarea patriei — unii din D-vostre, dic, venerabilul D. N. R. Locusteanu, au devansat cererea guvernului, și în fața unei crize momentane ce se ivise, credând că suma cerută de guvern nu era suficientă, a propus să se acorde un nou credit de 30 de milioane.

Cu ocaziunea acestei propunerii, iată ce dicea președintele consiliului ; am cules propriile sale cuvinte din *Monitorul oficial* : „Interesul nostru nu e altul de cât să ne păstrăm țerișora noastră. De aceea primim cu recunoștință cele 30 de milioane și constat cu fericire că suntem cu toții de acord în toate cestiunile acelea în cari nu trebuie să se deosibescă un singur Român.“

Iar generalul însărcinat cu organizarea apărării, cu răspunderea gravă ce cădea asupra sa și în privința acestei organizări și în privința întrebărilor sumelor enorme ce i se dedeau pentru

această supremă necesitate, și când unii din minoritate criticați măsurile luate său făceau alusiune la obiceiurile rele, la apucături greșite, la devieri posibile de la sfântul scop pentru care aceste sume erau votate, lucru de altmîntrelea prea natural, căci opoșițiunile în țările parlamentare nu sunt în neînțelegere atât asupra lucrurilor, cât mai cu sémă asupra ómenilor, asupra persoanelor ce sunt chemate să le aplice (aplaude din partea opoșițiunii). Generalul protesta cu energie. Iată și propriile sale cuvinte rostite în ședința de la 16 Aprilie, cuvinte pe cari le am cules asemenea din *Monitorul oficial* : Eu am sarcina grea a pregăti, a organiza apărarea țerei. (Aplause din partea opoșițiunii.)

Acosta s'a petrecut la 16 Aprilie. A trecut mult timp de atunci. Majoritatea, încredătoare, nu a mai diș un cuvânt ; minoritatea n'a mai putut dice nimic. Închidându-se Camerele, ea nu mai putea vorbi, căci culoarele ministeriale nu se deschid pentru dânsa, ea nu mai avea alt mișloc de control de cât presa. Ce s'a întemplat însă de atunci ? Ei bine, să aruncăm o privire retrospectivă pentru ca să ne dăm sémă de evenimentele pe cari de alt-fel le am judeca cu prea multă ușurință.

Nu este nici o schimbare în situațiune ?

Suntem tot așa cum eram la 16 Aprilie ? Guvernul par'că ar dice da, căci nu s'a creșut dator să dea publicului nici o lămurire. Noi, însă, D-lor, vedem o mare deosebire, pacea pôte că nu e atât de sfârșită ca anul trecut, dar lumea este tot în neliniște ; într'un fir de păr stă situațiunea generală a națiunilor ; criza prin urmare putem dice că e la locul ei ; guvernul, cabinetul, președintele consiliului sunt la locul lor ; majoritatea, care a dat bani e la locul ei...

O voce : Numai D-ta nu ești la locul D-tale ! (Iaritate).

D. N. Fleva : Duoș lucruri lipsesc, D-lor, nu mai sunt la locul lor : generalul și banii. (Aplause din partea minorității). Unde este generalul ? Unde este omul providențial, însărcinat cu apărarea țerei și care a avut în mâna sa o pungă mare de 35 de milioane ? Unde e generalul se întrebă lumea îngrijată ? L'a făcut nevădit președintele consiliului. Unde sunt milioanele ?

Ei bine, nu am vădit nimic, atunci ne-am diș : datoria noastră ne chiamă să facem ceea-ce pôte era de datoria majorității să facă. Dacă majoritatea se face că nu vede, nu dice, nu voesc să dică nimic, dacă președintele consiliului tace, nu se crede dator să spună nimic, dacă din nenorocire milioanele nu aveai gură să vorbescă, ca să spuie nici unde se află nici cum au fost tratate, am diș : este de datoria minorității să ridice această cestiune, să cêră a se face o complectă lumină. Pentru că, ca să dic D-lor, față cu cele ce vedem, cu cele ce se spun de rumorea publică, am ajuns să credem că nu mai suntem în Belgia, ci din nenorocire în Vlășia Orientului. (Aplause din partea opoșiței).

Când am ajuns să vedem procurorii generali sfeterisind pe martori, primarii și polițaii refuzând formal de a se prezenta înaintea justiției, pentru ca preveniții să ședă câte 18 luni în prevenție, ce veți mai mirați că presa a ajuns la exasperare ? De ce mai criticați opinia publică, care din nenorocire este dincolo de realitate ? Când ați refuzat dosarele, când D. președinte al consiliului a ordonat să le închidă în casa de fer de unde s'au luat banii, înțelegeți, D-lor, că ceea-ce se spune în public, faptele ce se denunță sunt numai o parte din ceea-ce s'a putut petrece, partea pe care miasmele mefitice ale cadavrului o exaleză chiar dacă e închis în mișlocul ferului. (Aplause).

Ce spune, am diș, rumorea publică ? Rumorea publică spune, vădând cele ce se petrec cu apărarea țerei de care se făcea atâta paradă, că era mai mult un pretext și mișloc de a avea milioane pe mână pentru cheltuială ; rumorea publică spune că toate acele batalioane, toate acele escadrone arătate de general înaintea Camerei, s'au prefăcut în realitate în batalioane de gheșefari, în escadrone de întreprindători și de samsari cari, cu generalul în cap, au dat asalt la tesaurul Statului. (Aplause). Rumorea publică spune că generalul a făcut ca mulți cari simt nevoie să protesteze și să spună de la început că vor fi ómeni de trebă.

Și credeți D-văstre că noi am fi vorbit aci dacă rumoarea publică ar fi fost numai așa în vag? Am fi scris câte prin jurnale, am fi cerut lămuriri, dar n'am fi făcut o interpelare; dar n'au fost numai lucruri vagi și nedeterminate. S'a citat casuri, s'au arătat cifre, s'au precizat nume, și amici de ai guvernului, căci sunt toți amici ca să combată opozițiunea și toți dușmani între deșii când este vorba să împartă și să participe la beneficiile puterii. (Aplause pe băncile opozițiunii). Amici de ai guvernului, vedându-se unii din ei, se vede, cu buzele umflate în fața miliónelor cheltuite, au colportat toate aceste sgomote, spunând chiar că sunt mai jos de realitate.

Dar la acesta mai vine o împregiurare: Generalul a fost dat la o parte, generalul a fost atacat de toate jurnalele, chiar de jurnalele guvernamentale

Pentru că e un proverb care ține: cine tace consimte, și în fața acestui eveniment, 10 zile, nici *Monitorul*, nici *diarul* oficios al guvernului nu a ținut nici o vorbă în privința acestor abuzuri, despre care se vorbea atâta în public.

D. ministru al justiției, Eug. Stătescu: Și în timpul acesta ați făcut demersuri pe lângă generalul ca să treacă în opozițiune și dacă primea, era să-l proclamați un Bayard!

D. N. Fleva: Vedeți în ce hal am ajuns. (Aplause din partea minorității). Cu drept cuvânt putem ține că nu mai e nimic de sperat pentru moralitatea publică, pe câtă vreme guvernul acesta va sta acolo. (Aplause din partea minorității). Fiindcă e o atmosferă pestiferă și toți au ajuns responsabili și complici în mijlocul vârtejului în care se găsesc. (Aplause din partea minorității). Nu s'a tratat de opozițiune cu generalul ministru. Cu generalul alte tratative au fost, dupe cum spune rumoarea publică. Rumoarea publică spune că certa cu generalul nu a fost pe probitate, ci pe procent și pe împărțelă; generalul deși învățat bine în ale resbelului, nu se înțelegea tocmai bine și în ale comerțului; și acei cari au fost până erii negustori de vinuri și s'au făcut astăzi mijlocitori și antreprenori ai Statului, i-au fost la început mentori și tovarăși. Dar odată meșteșugul învățat, se ține că generalul n'a mai voit să aibă tovarăș, și de aci certa: și certa a mers până acolo în cât pentru a se da un exemplu, tovarășul tras pe sfâră era hotărât să se răsbune asupra generalului. (Aplause din partea minorității). De cât, șiret pe șiret, se ține că generalul meșter și în retragere, și luase toate măsurile; și pe când unii căuta să-l compromită, el luase deja din dosar ceea-ce compromitea pe tovarășul său. (Aplause din partea minorității). Ast-fel că generalul dat de gât, era gata să dea de gât pe alții. Iată ce ține lumea. Și nu s'a negociat cu opozițiunea, s'a mercantat cu moralitatea și s'a tânguit asupra acestor lucruri în familie, între frați, mai multe zile; și ast-fel dupe 10 zile, generalul acuzat de ai săi de malversatiune a primit comandamentul corpului al 3-lea de armată de la Galați.

Iată, D-le ministru, dacă voiți să știți, ce spune lumea. (Aplause).

Față cu această situațiune gravă sub toate punctele de vedere am făcut interpelațiunea noastră și, cu respectul ce datorim acestei tribune, cu respectul ce datorim adevărului, am cerut înainte de a o desvolta, ca să ni se dea dosarele și actele relative la furniturile de cari se vorbea în public. Aceste acte și aceste dosare ni s'au refuzat; pe ce motive? Vom vedea mai la urmă. Constat numai că acesta este răspunsul pe care D. președinte al consiliului s'a creșut dator să-l dea opiniunii publice alarmate și minorității către care era dator să se prezinte cu hârtiile. Ni s'au refuzat aceste dosare

De altmintrelea aceste fapte sunt notorii....

De altmintrelea aceste fapte sunt notorii, câte nu în toate amănunțele lor, dar sunt notorii în ce privește existența lor, fiindcă secretul invocat e numai invocat pentru refuzul dosarelor. Ce secret câte fi când în aceste fapte sunt deja inițiatii străinii înainte de a fi inițiat Parlamentul român? Ce secret câte fi când

deja întreprindătorii și samsarii cunosc toate aceste fapte în detaliile lor? Să le spunem și noi?

Auțiți-le D-lor: unele din ele plăcă de la surse autorizate, și fac aci înainte de a le enumera o declarațiune; dacă majoritatea, precum încă sper, ar avea conștiința de datoria ei, de răspunderea ei, fiindcă ori-ce s'ar ține, D-lor, tot-d'a-una pe D-văstre o să se arunce răspunderea; dacă majoritatea, ține, având simțul acestei răspunderi ar numi o anchetă, în care să fim și noi opozițiunea, atunci la acea anchetă s'ar dovedi lucruri grave cari ar constata, odată mai mult, că guvernul D-lui Brătianu nu mai șede pe situațiunea morală pe care șede când a venit la putere; că acest guvern, care a început cu resbelul, sfârșește astăzi cu murdăriile de la ministerul de resbel. (Rumor).

D. vice-președinte: Vă rog D-le Fleva....

D. N. Fleva: Da, da, sunt murdării la ministerul de resbel. (Înteruperi din majoritate).

D. I. I. Rădulescu: D-văstre cereți probe pline și refuzați dosarele.

D. N. Fleva: Care este istoricul faptelor? D. președinte al consiliului le știe în mare parte, dar să le spunem.

Acastă furnitură s'a dat fără licitație și s'a dat cu un preț enorm cu 13 lei, 75 bani, perechea de carimbă, în cât s'a plătit pentru o pereche de cisme gata lei 16, bani 50, în loc de 11, bani 50, cum se plătea mai înainte. Vedeți că numai la acest singur articol se constată o diferență în plus lei 400.000, în paguba Statului.

Și gheșeful asupra acestui articol s'a colportat prin public chiar de unul dintre dignitarii D-văstre.

Voc: Cine v'a spus acesta?

D. N. Fleva: Cine m'a spus? Nu vă voi spune acesta acum, pentru că nu voesc să aduc acum în discuțiune nume de persoane, dar dacă D-văstre veți numi o comisiune de anchetă, atunci mă angajez a da acolo numele acelor persoane și vă pot afirma că am aci nu numai numele acelei persoane, dar numele mai multora, și vă promit că dacă veți numi o comisiune de anchetă, acolo le voi spune pe toate. (Sgomot).

Și ast-fel depărtându-se concurenții serioși, s'a contractat furnitura cămășilor pentru soldați, fără licitație, fără model și s'a contractat pentru cifra de 1.000.000 și jumătate, cu un preț așa de exorbitant în cât nu a ajuns nici chiar cifra fixată pentru acesta în budget și, pentru ca să se potă plăti totă suma, s'a luat bani din fondul de întreținere a soldaților, s'a luat din pânea și din hrana soldaților. (Aplause). Iată ceea-ce s'a făcut cu furnitura pentru cămășile soldaților. Apoi praful de pușcă?

Se făcuse în țară o fabrică pentru fabricarea pulberii de pușcă. Guvernul a intrat în proces cu concesionarii și rumoarea publică spune că resilierea contractului a fost premeditată. Ori-cum ar fi, se presintă faptul acesta straniu, că de unde pentru secretul apărării aci putea să fie vorba, căci era vorba de aprovizionarea armatei noastre cu acest material; de unde, ține, secretul și necesitatea apărării noastre reclama ca să se furnizeze în țară de acest praful de pușcă, el s'a luat din străinătate fără licitație, și rumoarea publică, gurile rele spun că s'a luat kilogramul 1 1/2 lei mai scump de cât prețul curent al acestui obiect pe piața de unde s'a cumpărat. (Aplause din partea opozițiunii).

Hamurile? S'au făcut hamurile armatei. Ce sgomot s'a făcut în țară, și cu drept cuvânt în Senat, atunci când s'a adus un toc de carton de la cismă, țineându-se că cismele se fac sub guvernul din 1876 cu tocurile de carton. Ei bine, D-lor, acum s'a perfecționat sistemul; acum nu se mai fac cisme, ci avem hamuri de carton. (Aplause din partea opozițiunii). Și acestea nu sunt vorbe, ci fapte. Unde este procesul-verbal al comisiunii însărcinată cu primirea hamurilor? S'au căutat în deposit hamuri noi ne puse în serviciu și șgăriindu-se cu unghia, s'a desfăcut meșina pe care era așezată perina, se volatilisă și acest corp de rezistență care se numește pele. (Aplause din partea opozițiunii).

S'a comandat încrucișătoare, înțeleg că se încrucișău întreprin-

dețorii; în ce condițiuni s'a comandat această încrucișătoare? Nici un caet de sarcine, nici un plan; gurile rele spun mai mult, spun că chiar dupe planul primit încrucișătoarele se fac în condițiuni mult mai estin dupe cum era proiectul.

Aci sunt chiar mișloce probatorii, mijloce cari le voiți arăta, o afirmăm; ne angajăm a le aduce înaintea unei comisii de anchetă; sunt omeni cari au plătit în aur mișlocirea lor pentru ca cutare întreprindător să ia încrucișătorea în contra altuia care a fost respins (Aplause). Și hacșiul a fost în aur, fiind-că ați specula nu se face numai asupra procentelor; ne-am perfecționat și în această ca în multe altele: specula se face și asupra agiului; omenii mișlocitori nu vor să și dea ostenelă să schimbe hârtia și să părădă 14—15 la sută; ei cer toate beneficiile de la întreprindător în aur curat de prima calitate . . . .

D. Gr. Cozadini: Nu vor lire. (Ilaritate).

D. N. Fleva: Așa e, nu vor lire, cum țice onor. D. Cozadini.

Căci țera românească, bogată în toate, e bogată și în agiu. Avem două feluri de agiu: asupra aurului față cu hârtia, și agiu asupra aurului în raport cu aurul. De aceea toate plocónele se cer în napoleon. (Aplause).

Plumbul pentru glónțe? s'a cumpărat cu preț înduoit de cel curent; și fiind-că este moda acum ca întreprindătorul să nu se mai presinte de cât prin o persoană de încredere și cunoscută bine prin accesul sălilor ministeriale, ele s'au grămădit pe regim ca bureții pe trunchiul copacului, și sunt plantele parasite cari se hrănesc și rod administrațiunile noastre publice. (Aplause). Contractul plumbului pentru glónțe, ca multe altele, nu s'a făcut dar direct cu întreprindătorul, ci s'a făcut prin intermediul unei a treia persoane și prețul a fost aproape înduoit ca până acum.

Nu mai vorbesc de furniturile pentru manutanța armatei, de grăul cumpărat de pe la prefecti cu prețuri mult mai mari de cât se vinde pe piață, plus sarcina pentru Stat de a 'l transporta pe socotela sa; acestea au ajuns să se considere ca lucruri mitite la ministerul de resbel și *de minimis non curat practor* despre lucrurile mici, nu se îngrijesc pretorul. Vin însă la un punct care a făcut obiectul unor discuțiuni în presă, viu la cestiunea cimentului pentru fortificațiuni. Sărmane fortificații, de câte ori trec pe d'înaintea lor, plâng și mă căesc că am avut încredere orbă, când am auzit de la tribună pe președintele consiliului dicând că sunt necesare pentru a se asigura apărarea țerei. . . . Și eu plâng de a nu mă fi oprit în loc, nu pentru că erau să se facă afaceri, căci acesta nu o bănuiam atunci, ci pentru că ele pot să fi emormentul financelor țerei. Dar dacă vă vom spune că acele fortificațiuni au ajuns un mișloc pentru a se face afaceri, și ce afaceri? În gros; căci s'a perfecționat sistemul; când strigam sub conservatori, era vorba de abuzuri în mic, de industria mică, acum am intrat în altă fasă, în industria mare; așa e la fortificațiuni. Înțeleg, D-lor, să se reclame secret, să se dică că se trădează interesele de apărare ale țerei, dacă s'ar cere în public planuri de fortificațiuni; dar când noi aducem chiar străini să asiste la experiența cupolelor, nu înțeleg refuzul ce ni se face ați și actele relative la ciment să se ție ascunse; e ceva ridicol! (Aplause).

Dar ce cereți? Nu cum-va voiți să avem înscris de la D. Carada cum că a fost amestecat în afacerea cimentului! (Aplause din partea minorității). Intreb pe D. președinte al consiliului: așa a citit D-sa în cartea nămurilor?

D. N. Fleva: Înaintea comisiei numim tot. (Sgomot).

D. ministru de finance, C. Nacu: E o minciună infamă. Să 'i spuie cine sunt.

D. N. Fleva: Nu sunt dator să spun nimic până nu se vor pune dosarele pe față. (Aplause din partea minorității).

D. ministru de finance, C. Nacu: D-le președinte, țin să se trecă în procesul-verbal că e o minciună infamă.

D. ministru al instrucțiunii publice, Dim. Sturdza:

Minciună infamă, minciună infamă și nedemnă! (Sgomot și protestări din partea opoziției).

D. I. Rădulescu: Să nu protestați, D-le Fleva, la cuvintele D-lui Sturdza. (Sgomot).

D. N. Fleva: Șederea D-vostre pe aceste bănci e o minciună pentru Constituțiunea țerei. (Sgomot).

D. Alexandru Djuvara: Ceți cu mâna în sac la ordine. (Sgomot).

D. Caton Leca: Este o onore pentru deputatul care este chemat la ordine, când atacă un guvern ca acesta. (Protestări, sgomot).

D. N. Fleva: Ei, apoi nu cred că sunt din aceia care să avanez ceva fără să am probe, și înaintea comisiei de anchetă voiți presinta persoana de la care știu toate acestea. . . .

Apoi ce, voiți să știu eu ce faceți D-vostre în consiliu?

Acum, D-lor, înțelegeți pentru ce mi s'au refuzat dosarele; s'au refuzat dosarele pe motivul, sau mai bine pe pretextul, căci nu erau motive legale nici constituționale, s'au refuzat numai pentru a ne împedica controlul nostru. A țis erii în adevăr președintele consiliului, că ministerul de resbel trebuie să fie în afară de ori-ce cercetare; da, această mărturisire, mi se pare o enormitate. N'am auzit nici într'un Parlament dicându-se că furturile de la ministerul de resbel nu cad sub controlul Parlamentului, și rămân sub controlul șórecilor, a samsarilor și întreprindătorilor cari se folosesc de dênsele. (Aplause din minoritate).

Și când aceste fapte se vor cerceta printr'o anchetă, atunci luăm angajamentul ca să aducem înaintea ei toate probele, tot ceea-ce s'a putut căpeta până acum, vom arăta și cari sunt informațiunile noastre, vom arăta și persoanele anume de unde le avem; persoane oficiale, cari au denunțat, au spus în public, pe ici pe colea, și au colportat aceste acușațiuni.

Cimentul dat fără licitație a fost dupe condiții? Nu. Știu că ați căutat, dar nu ați putut isbuti să schimbați raportul oficerilor cari au arătat că cimentul nu e în condițiunile contractului, cu toate ameuințările și cu toate insistențele ce ați pus. Unde e acest raport? De ce nu 'l aduceți? Fiind-că din el se constată că cimentul are 30 la sută granulațiuni în loc de 15; cu alte cuvinte, că e mai granulos, mai rău de cât trebuia să fie dupe contract, dupe cum și regimul e corupt, mai bubos în realitate. (Aplause din partea opoziției).

Auțiți, D-lor, se compromit interesele de apărare ale țerei când se va constata că gheșeftarii au adus ciment numai de 15 granulațiuni.

Ne refusați dosarul, și ați pus în casa de fer procesele-verbale pentru ciment, căci ele constată imoralitatea regimului.

Cine tăgăduiesce că o casă se poate face și cu cărămidă nu numai cu basalt. Dar dacă ați luat cărămidă și ați plătit basalt? Aci e cestiunea.

Pentru acesta, dacă nu putem să vă dăm probe palpabile, avem mișlocul prin care să vă dovedim că așa s'a petrecut lucrurile; așa le arată rumórea publică și aci nu este destul să se răspundă cum am vedut răspundând deunăți țiarul D-vostre oficios *Voința Națională*, că toate acestea sunt acușațiuni nedrepte. Și proba cea mai evidentă este că D. Carada nu a pus nici o-dată piciorul D-sale în ministerul de resbel. Dar cine a pretins acesta? Cine a țis că acest domn a pus piciorul unde-va? Ceea-ce rumórea publică pretinde este că acest domn bagă mâna în toate administrațiunile noastre publice. (Aplause din partea minorității).

Apoi, D-lor, cel mai puternic argument pentru un om care are fruntea curată și, aci fac apel la bunul simț al D-vostre, este să nu fugă cine-va de lumină și când este acusat să se descopere îndată. Ce vreți D-le? Dicit că 'ți-am luat ceva și am băgat în posunarul meu? Poftim posunarul pe dos (aplaude din partea opoziției) ca să vedeți că nu 'ți-am luat nimic. Dar când cine-va alórgă dupe mine și eu fug, îndesând mereu mâna în posunar, ce trebuie să credă lumea? (Aplause din partea opoziției). Și mai cu

sămă când rumoarea publică dă un corp așa de determinat acușărilor carî le am reprodus înaintea D-vostre.

Dar mai avem și alte probe pe carî le vom da înaintea comisiunei de anchetă.

Veniți D-vostre și refușați această anchetă, dacă vă dă mâna și veți pune o nouă pecetie pe toate câte se dic de opiniunea publică, veți consacra din nou abuzuri și malversațiuni se fac în administrațiunea D-vostre.

Numiți, D-lor, o comisiune de anchetă și înaintea ei vom soma pe cei doi miniștri, carî au desvăluit aceste lucruri în consiliul de miniștri, să vie să le desvăluie și înaintea comisiunei de anchetă. (Aplause din partea minorității, protestări de pe banca ministerială, sgomot mare).

D. I. C. Brătianu, președintele consiliului: Dacă am dis că nu vă deschid ușa ministerului de resbel, —D-vostre, bine înțeles, nu majorității,—este fiind că nu pot să o fac pentru D-vostre... D-lor, cea mai mare pedepsă pentru un om ca mine și la vârsta mea, este să mă aflu față în față cu unele persoane, carî, dacă n'ar fi aici, negreșit că nu le dam bună dimineața. (Aplause).

Vă aduceți aminte, D-lor, că acum câți-va ani s'a făcut o interpelare în Senat de un coleg al D-lui Fleva de astăzi, tot asupra ministerului de resbel, și dupe ce s'au făcut anchete peste anchete, și anchete mari, lungi, serioase, la ce rezultat au ajuns? Datu-s'a în judecată pe repausatul Slăniceanu? Nu; dar știți ce-ați făcut? Ați tăvălit un general de al noștri înaintea Europei, un general care a murit de înfrustrarea pe care 'l-ați făcut-o. Acesta a fost rezultatul pe care 'l-ați avut. (Aplause). Acolo voiți să ajungeți și cu generalul Angelescu? D. general Angelescu este una din autoritățile noastre militare. (Aplause).

Acesta este necontestat. Pote să nu fie tot atât de bun administrator, căci obicnuit catanele cele mai bune nu sunt și administratorii cei mai buni, dar ca general, ca oșten, niminea nu poate tăgădui că este din cei mai buni pe carî 'l avem în țera noastră.

Ei bine, voiți și pe acesta să-l înmormențați?

Ați spus Camereii că perechia de cisme s'a dat cu o treime mai mult de cât altă-dată, că s'a contractat cu prețul de 17 lei.

Acesta nu este exact; s'a contractat cu prețul de 13 lei și jumătate, și dar este o diferență foarte mare între 17 și 13 și jumătate lei.

Ai dis, D-le Fleva, că până pentru cămăși s'a cumpărat fără licitațiune, și pentru o sumă de un milion; dar de ce nu te-ai dus la ministerul de resbel, cum te-ai dus și în alte părți, spe ați lua aceste informațiuni? Dacă te-ai fi dus la minister puteai să afli mai bine adevărul, mai ales că în țera noastră discrețiunea nu prea este defectul nostru, și te-ai fi asigurat atunci că pânza s'a cumpărat mai estin de cât mai înainte, pentru că s'a cumpărat direct de la fabrică, fără nici un mijlocitor, și ai fi mai vădut încă că a fost și de o calitate mai bună.

Daș s'a făcut economie asupra hranei soldaților, și știți cum? Noi ne adresăm la proprietari. Am cercat și cu licitațiuni, am cumpărat și de pe la obor, dar am vădut că este mai bine ca prin *Monitor* să ne adresăm la proprietari ca să ne aducă probe de grâu, și credeți că primim prețurile carî ni se cer? Nu; facem o mijlocie și atunci cumpărăm; găsiți D-vostre că este rău să încurajăm pe proprietari și să 'l scutim de a fi exploatați de mijlocitori? Scopul nostru este tocmai să încurajăm și agricultura și industriile noastre naționale, și tot-de-odată să ținem și pe soldați mult mai bine de cât altă dată. (Aplause).

Tot așa și cu confecțiunile. Noi avem ateliere de binefacere, unde mai multe femei sărace lucrăză și 'și găsec hrana. Rău facem că încurajăm asemenea industrie? (A-

plause). Și ce abus s'ar putea face aci? Ar fi să ne înțelegem cu directricea acestor ateliere, și dacă atunci s'ar rednce lucrul să ne atribuim că nmlăm dupe sfântuală ca să profităm o centimă, două de la o cămașe.

Eū, D-lor, cum v'am spus, nu mai sunt catană, am fost și eū o dată praporcic, dar acum sunt gospodar și gospodar pe picior mic, fiind-că n'am stare mare, și eū unde mă duc, întrebați pe toți să vă spue că nu cânt de cât economie, și tocmai acesta a și fost motivul principal care m'a făcut să vin la ministerul de resbel, pentru ca să fac să se rupă cu tradițiunea veche, tradițiune, nu făcută de partidul liberal, ci de aceia carî sunt amicii D-vostre de astăzi. (Aplause). Am înlăturat pe toți mijlocitorii, și m'am adresat în străinătate la fabrice d'a dreptul.

Eū cunosc origina încrucișătorilor, și știu de unde pornesce resentimentul D-lui Fleva contra lor, și de aceea eū cel d'antăi am fost care am cumpărat tunuri de la Armstrong, fiind-că, mai mult sau mai puțin, eram monopolisați de Krupp, am vrut să scăpăm de monopol; ne-am adresat antăi în Franca, dar Gambetta ne-a închis ușile, am mers apoi în Anglia unde am găsit tunuri mai estine. Imediat însă ce am încheiat afaceri cu D. Armstrong, D-sa a trimis un reprezentant aici, care avea tot obiceiul celor-alți mijlocitori de a fi tot-d'a-una în biurourile ministerelor și în camaraderie cu micii funcționari. Am scris atunci D-lui Armstrong să nu credă că pe cât timp va avea un reprezentant aci 'l vom face veri-o comandă, fiind-că noi voim ca tratările să se facă direct. Pote că s'au supărat mijlocitorii, fiind-că le-am luat pânea din gură, dar nu pentru ca s'o bag în posunaru meu, dupe cum au deam pe un domnișor mai adineori că bag mânil în tesaurul public, pentru ca să m'implu posunarele, se vede că judecă pe cei-alți dupe D-sa. (Aplause). Nu daca ași fi băgat mânil în visterie, dar dacă numai ași fi trecut pe un postav verde cu nițică apă tare napoleonii afacerilor pe carî le-am tratat, ași fi astăzi milionar, fiind-că a trecut prin mânil mele multe sutimi de milioane.

Nu vă doresc însă, D-lor, să aveți pentru copii D-vostre cât voiți lăsa eū copiilor mei din banii Statului. (Aplause prelungite).

Incrucișătorul nu este comandat de D. Angelescu; D-sa n'a făcut de cât să dea ordinul a se face și a se plăti; comanda este făcută prin generalul Maican Dumitrescu, căci densul este șeful flotilei, și șeful flotilei împreună cu mai mulți oficeri de marină au arătat planurile și calitățile, și nu s'a comandat de cât acolo unde s'a găsit a fi în condițiuni mai bune. La confecționare asistă o comisiune, iar când va fi gata se va numi altă comisiune care să facă recepțiunea.

D-lor spun că au renseignements de la cineva, dar s'a ferit să spună că le au de la reprezentantul fabricei a căru mijlocire noi nu am voit să o primim. Eū posed scrisori de la mulți mijlocitori de aceștia către fabricantii mari din străinătate, cărora le dic: voiți să aveți concesiunea cutare? dați-mi mie atâta și o veți avea. Este un amic al meu, cunoscut aci, căruia i s'a făcut propunere să 'l dea 30.000 franci pe an, numai să țină în curent de ce comande vor face toate ministerele. Găsiți D-vostre că rău fac eū când caut să scap și ministerul de acești mijlocitori? (Aplause).

Și vreți D-vostre ca ministrul nostru să fi fost fără îngrijire că are să isbucnescă veri-un resbel? Eū în adevăr m'am opus când a fost să se facă o așa mare cantitate de cisme; dar mi-s'a dis: se pote ca soldatul să fie fără manta, căci pune și un cojoj la nevoie, se pote să fie fără căciulă în cutare formă, căci pote pune una din cele mai simple de oie, dar fără cisme se pote să fie soldatul? Atunci, m'am adus aminte că, în timpul resbelului franco-german, de

ceea-ce a suferit mai mult armata franceză a fost de cisme, fiind-că au fost lipite cu clei și de îndată ce au dat de umidi ate s'au deslipit și au rămas soldații cu picioarele goale în noroi; și 'mi-am dis: dacă în Franța nu s'a putut găsi la nevoie un așa însemnat număr de cisme, dar aci în România, când va veni un rebel, cum are să se găsească un număr, nu de 90.000, ci de 200.000, fiind-că nu 90.000 vom fi siliți să scotem în apărarea țerei, ci cel puțin 150.000 sau 200.000 de oameni. (Aplause).

Ei bine, pentru ca să facă în grabă 90.000 de cisme, s'a adresat în străinătate și nu s'a găsit nici o casă care să le facă într'un timp așa de scurt, nu s'a găsit de cât acesta.

Cum dar numai așa pe spusele unuia și altuia, și pe spusele cui? Pe spusele acelor cari au căzut la licitațiune veniți D-vostre să loviți în onoarea capilor armatei noastre? Eu 'mi aduc aminte din timpul resboiului că atunci într'adevăr s'au făcut greșeli, s'au făcut incorectitudini, dar când a fost să 'i chem la răspundere, am fost nevoit să trec cu vederea. Și care ar fi mai mare greșelă: aceea de a lăsa pe un vinovat să treacă, sau să compromit onoarea armatei române?

Și D-vostre numai pe nisce denunțări interesate, numai pe nisce calomnii veniți să aruncați nisce acușățiuni atât de grave?

„Camera ascultând desvoltările interpelatorului și răspunsul cabinetului, cere o anchetă parlamentară, care, prin ascultare de martori și cercetarea scriptelor, să fie pusă în pozițiune a face un raport amănunțit Camerei.

N. Fleva, N. Nicorescu, C. C. Arion, A. Djuvara, G. D. Palade, V. Pogor, Gr. Cozadini, I. Oroveanu.

RAPORTUL COLONELULUI CARP ÎN PROCESUL COLONELULUI MAICAN

Iată mai întâi un extract care dovedește că de mulți ani se cunoștea afacerea cu obusurile.

„La începutul anului 1878 se observă că obusurile predate de D. Broadwel se spărgeau când eșeau abia din tun.

„După rebel se vorbea foarte mult de obusurile proste, de comanda făcute de Broadwel, de relațiunile cari existau între acesta și colonelul Maican, de moștile ce acesta cumpăra.

„Cu toate acestea, nici o urmărire nu se începu în contra lui Maican, CARE FU NUMIT COLONEL ÎN 1882, APOI COMANDANT AL UNEI BRIGADE DE ARTILERIE ȘI PAREA CHEMAT LA CEA MAI STRELUÇITA ÎNAINȚARE.“

Iată acum și la ce dată se descoperi afacerea.

Raportul colonelului Carp dice:

„Colonelul Popescu se înțelese cu colonelul Voinescu și ei traseră mai multe copii de pe acele scrisori ale lui Broadwel, pe care acest din urmă le remisese D-lui Brătian, în timpul vacanțelor Crăciunului.

De notat este că în timpul vacanțelor Crăciunului eram în ajunul alegerilor.

Primul ministru neluând nici o măsură, dice raportul, în timpul vacanțelor, căpitanul Dimancea se făcu nerăbdător și povesti afacerea camarășilor săi.

Atunci se întruniră cei 12 coloneli la D. colonel Horbatzki.

„Dar, dice raportul colonelului Carp, ÎN DIMINEAȚA ACELEAȘI ZILE, când avu loc întrunirea, ministrul de rebel numise o comisiune de anchetă compusă din trei generali pentru a examina afacerea.“

INALTA CURTE DE CASAȚIUNE ȘI JUSTIȚIE

CONSTITUITĂ, SECȚIUNI-UNITE, ÎN ÎNALTĂ CURTE DE JUSTIȚIE

No. 10

Președinta D-lui C. E. SCHINA, prim-președinte

Membrii prezenți:

D-nii Gr. Lahovari, St. Silion, Al. Petrescu, P. Orbescu, N. Mandrea, Sc. Ferechide, Al. Degre, Al. Giani, C. Ștefănescu, G. Giurgea, R. N. Opreanu, D. Tacu, D. Hânțescu.

În urma adresei D-lui președinte al Senatului cu No. 493/88, prin care se comunică votul dat de Senat în ședința de la 16 Martie anul 1888, relativ la trimiterea în judecata acestei curți a generalului în demisiune Alexandru Angelescu, fost ministru de rebel, pentru delictul de mituire în cestiunea comanda încrucișătorului „Elisabeta“ și pentru că a luat dispozițiuni contrarii textelor exprese din legea comptabilității generale a Statului, relativ la formalitățile de concurență și publicitate ce se cer pentru toate tocmele ce se fac în numele Statului, precum și la depunerea unei garanții în cestiuni de asemenea tocmele, precum sunt furniturile cismelor, plumbului și cositorului, primindu-se actul de acușățiune întocmit de comitetul ales de Senat, curtea a dispus punerea în stare a procesului de a fi judecat, și astăzi, 1 Decembrie curent 1888, când s'a defipt termenul de înfățișare, în puterea art. 101 din Constituțiune și conform legii asupra responsabilității ministeriale,

Curtea,

Dupe retragerea D-lui N. Predescu, unul din consilierii săi, prin tragere la sorți

în camera de consiliu, constituindu-se în numărul soț de 14 membri, conform art. 35 din legea responsabilității ministeriale, în Inaltă curte de justiție, în prezența comitetului senatorial de acușățiune, compus din D-nii D. V. Polizu-Micșunescu, președinte, C. Nanu, C. D. Budișteanu, G. G. Meitani, I. V. Arapu, Gr. Ștefănescu și El. Vergati, membri, în calitate de minister public, față fiind și D. Al. Angelescu, general în demisiune, acusat, asistat fiind de D-nii avocați G. Daniileanu și Mateiu Corbescu, a intrat în cercetarea și judecarea acușățiunii adusă contra numitului în calitate sa de fost ministru.

Deschidând audiența, D. prim-președinte aduce la cunoștința părților în cauză, că curtea, în virtutea art. 36 din citata lege, luând ca normă principiile fundamentale și generale de procedură în materie represivă, a regulat că instrucțiunea orală ce se va urma în afacere va avea a se desvêlui în ordinea următoare :

- 1) Apelul nominal al martorilor și retragerea lor în camera ce le este destinată ;
- 2) Ascultarea raportului făcut în cauză de membrul raportor al curții ;
- 3) Expunerea afacerii de către comitet cu prezentarea din parte-i a listei martorilor ;
- 4) Ascultarea martorilor dupe ordinea stabilită de comitet ;
- 5) Interogatoriul acusatului ;
- 6) Desvoltarea acușățiunii de către partea urmăritore ;
- 7) Concluziunile părții civile, dacă se va constitui ;
- 8) Apărarea acusatului.

Iar excepțiunile independente de fond, acelea ce se ating de fond, precum și incidente, se vor propune, debate și judeca conform regulilor generale ale materiei în afacerile corecționale.

Dupe acesta, D-nii avocați ai Statului B. Misir și B. Brătianu, având procuri speciale, au prezentat în audiență adresa D-lui ministru de resbel cu No. 21.250 din 1888, prin care Statul declară că se constituie parte civilă în proces pentru suma de lei 167.116, asupra căreia cereri D. prim-președinte, dând cuvântul apărării, acusatul, prin avocatul său D. Danieleanu, a declarat că de și intervențiunea părții civile în instanță este cam târzie și că 'i ar da dreptul să cêră amânarea, însă fiind sigur de nevinovăția clientului său, primesce desbaterea.

Curtea, dupe ce a ascultat părțile, admite pe ministerul de resbel ca parte civilă în instanță și procede la judecarea afacerii.

S'a procedat apoi la apelul nominal al martorilor citați, la care dece din ei și anume : M. G. Trandafirescu, B. Weithase, Christache Grigoriu, M. Th. Mandrea, Tănase Dimitrescu, Nicolae Mardari, colonel Carp, Daniil servitorul lui Broadwell, Rafael Balli și frații Ciricleanu nerespundând, D. președinte al comitetului de acușățiune a cerut a se da în contra lor mandate de aducere, cu osebire de Daniil servitorul lui Broadwell, la care nu insistă.

D. prim-președinte a dispus retragerea martorilor în camera ce le este destinată. În urmă s'a ascultat D. consilier Al. Giani în citirea raportului făcut în cauză.

Dupe acesta, D. prim-președinte dând cuvântul D-lui președinte al comitetului, pentru ca să expună afacerea și să presinte lista martorilor, D-sa a însărcinat pe D. Nanu, colegul său, care a citit actul de acușățiune, rezervându-și dreptul ca, dupe instrucțiunea orală, să expună acușățiunea în totă latitudinea sa.

S'a procedat apoi la ascultarea martorilor cari au depus jurământ în conformitate cu art. 153 din procedura penală, și anume : Nicolae Dimitrescu Maican, maior Gherghe, Luis Broadwel, Richard Broadwel (acești duoi prin interpret Sc. I. Ghica,

numit de curte, care asemenea a depus jurământ, conform art. 357 din aceeași procedură), Nicolae Chrisovoleni, Ignatz Bassa, Anton Limburg și locotenent Franc Mawer, iar notele depunțiilor lor sunt alăturate la dosarul cauzei.

Curtea,

În vedere că sunt 7 ore, a rămas în continuare, amânând desbaterile pentru Vineri, 2 Decembrie, pentru când a înștiințat pe părți și pe martorii prezenți despre această; iar în privința aceluia care n'au răspuns la apelul nominal, și anume: M. G. Trandafirescu, B. Weithase, Christache Grigoriu, Tănase Dimitrescu, Nicolae Mardari și colonelul Carp, s'a dispus a se da contra lor mandate de aducere pentru Sâmbătă, 3 Decembrie curent.

Astăzi, 2 Decembrie 1888,

Curtea, în continuarea ședinței din ziua precedentă, fiind asistată de comitetul de acuzațiune și în prezența acusatului Al. Angelescu, asistat de D-nii avocați Daniileanu și Corbescu și a părții civile, reprezentată prin D-nii avocați B. Misir și B. Brătianu, a procedat la ascultarea martorilor, sub prestare de jurământ, conform art. 153 din procedura penală, și anume: Rafael Balli, Iulius Neubauer, locotenentul N. Pretorian, general Cruțescu, T. Mehedințeanu, Frantz Șmidt, M. T. Mandrea, Bernard Weithase, Anton Cîricleanu, G. Dracu, Ilie Constantinescu, Grigore Alexandrescu, Christache Grigoriu, Mihalache Christescu, Fritz Ședlinsky, Ilie Alexandrescu, Tănase Dimitrescu, căpitan Gr. Dimitrescu, G. Tamara, intendentul Hagiescu, administratorul Celăreanu, căpitan Nanu, intendent Cămărășescu, administrator Neuman și Vladimirescu și, dupe ce s'a terminat luarea depunțiilor tuturor martorilor prezenți, despre care s'a alăturat note la dosar, atât acuzațiunea cât și apărarea, au renunțat la ascultarea martorilor Daniil servitorul lui Broadwel, G. P. Feifer, intendentul Oprescu, locotenentul Ștefănescu, căpitan Obedenaru, colonelul Carp, Orășianu și N. Rubini și acusatul și partea civilă nu și i-au însușit.

Curtea a luat act de această renunțare, și orele fiind cinci, a amânat continuarea ședinței pentru Sâmbătă, 3 Decembrie, când au a depune M. G. Trandafirescu și N. Mardari, în privința cărora s'a dat mandat de aducere pentru acea zi.

Astăzi, 3 Decembrie 1888,

Curtea, în continuarea desbaterilor din ziua precedentă, fiind asistată de comitetul de acuzațiune și în prezența acusatului Al. Angelescu, asistat de D-nii avocați Daniileanu și Corbescu și a părții civile reprezentată prin avocații Statului B. Misir și B. Brătianu, D. prim-președinte a pus în vedere părților adresele ce a primit de la D-nii prefecți, al Capitalei și al județului Buzău, prin care se face cunoscut că martorii M. G. Trandafirescu și N. Mardari, negăsindu-se la domiciliu, le a fost imposibil să execute mandatele de aducere date contra lor pentru astăzi, la care D. președinte al comitetului a răspuns că, în ce privește pe martorul M. G. Trandafirescu, ar putea renunța, iar pentru Mardari ține a se aduce, fiind-că îl consideră ca un martor principal.

D. Daniileanu, în numele acusatului, a declarat că primesce depunțiile martorilor Trandafirescu și Mardari, făcute în scris la instrucțiune, ca cum ar fi fost făcute oral și a cerut a se urma cu desbaterile înainte, la care partea civilă n'a făcut nici o obiecțiune.

Curtea,

A înștiințat a se citi depunțiile în scris ale acestor doi martori, care se află în dosarul instrucțiunii.

Dupe citirea acestor depunțiuni, terminându-se ascultarea martorilor, D. prim-

președinte a procedat la interogatorul acusatului, punându-i următoarele întrebări :

„Vă numiți Alexandru Angelescu, fost general de brigadă în armata activă,¹ fost ministru de resbel în cabinetul D-lui I. C. Brătianu.

1) Portofoliul resbelului l ați părăsit mult înaintea retragerii ministerului din care făceați parte ; de asemenea ați demisionat din armată mai înainte de a fi ajuns la vârsta în care omul devine incapabil de a mai fi soldat. Vă rog să 'mi spuneți, cum și pentru ce ați părăsit consecutiv aceste două înalte pozițiuni ?“

La această întrebare D. Angelescu a răspuns : Am părăsit ministerul din cauza neînțelegerilor ce am avut cu D. I. C. Brătianu, președintele consiliului de miniștri. Mă convinsesem că o încredere reciprocă nu mai exista între mine și D-sa. O altă cauză pentru care m'am retras din minister era următoarea : Pe când mă găseam în concediu în străinătate, nu știu ce uneltiri s'au petrecut în minister în lipsa mea, astfel că am fost înștiințat că contractul de cisme a fost interpretat rău, de și era dat cu paza formelor prevădute de lege și dupe prealabilă autorizare a consiliului de miniștri. Întorcându-mă, eram decis să mă retrag și în acest scop m'am și dus la Govora unde se găsea primul-ministru Brătianu să 'i comunic hotărîrea mea. D. Brătianu 'mi a ținut că am luat în rău sgomotul ce s'a făcut relativ la contractul de cisme, comunicându-mi tot-de-odată că a dat ordin să se micșoreze comanda. La acesta m'am opus, însă D-sa insistând, am primit să reduc comanda.

În urmă, în luna lui Octombre accentuându-se nemulțumirile în contră-mi, sgomotul ce se făcuse prin presă, interpelările din Corpurile legiuitoare, m'au făcut să subscriu demisia în ziua de 24 Octombre, pe care dând'o D-lui Brătianu, D-sa 'mi-a ținut s'o ia înapoi. Eu am persistat în rezoluțiunea ce o luasem și la 5 Noembre m'am retras din minister ; iar asupra motivului care m'a determinat să mă retrag din postul de general de brigadă, este, pe de o parte, că mă desgustasem de svonul ce se făcuse prin interpelări și prin presă, pe de alta fiind bolnav și abătut moralicesce, m'a pus în poziție să 'mi dau demisiunea și din armată.

A II-a întrebare: „Ați audiat depunerile categorice ale martorilor Broadwel tatăl și fiul. D-vostre, tăgăduind veracitatea afirmațiunilor lor, vă rog să 'mi spuneți, care credeți sa fie mobilul care a determinat și determină pe acești ómenii să vă aducă asemenea apăsătoare imputare ?“

D. Angelescu a răspuns : Cred că a fost o urzélă făcută de un complot militar în armată, urzélă îndreptată în contra întregului minister, luându-mă pe mine ca punct de miră ; că Broadwel a fost întăritat în contra mea, am audiat multe din svon, că póte i s'au făcut și promisiuni, ca să depună în contră-mi. Pe lângă acesta, acele depunerii sunt neadevăruri și, ca să vă dovedesc, vă relatez următoarea împregiurare : Între altele se țin de comitetul de acuzare că acel, Broadwel 'mi a scris mie scrisori ; dacă ar fi adevărat acesta, cum se face că acele scrisori nu sunt în copierul său ? Alegațiunea ce o face Broadwel, că le-a ars, ca să nu mă compromită, nu este adevărată.

A III-a întrebare: „Cum justificați violările legii comptabilităței ce vi se impută de acușațiune în privința comenșilor plumbului și cismelor“ ?

La acesta D. Angelescu a răspuns : În privința comenșii plumbului, cositorului și cismelor, le justific prin neapărata trebuință și urgența ce se simțea, ceea ce m'a făcut să mă abat de la lege. Pentru cisme, mai ales, dacă publicam licitațiune, 'mi trebuia două luni, o altă lună pentru facerea licitațiunei și 6 sau 7 luni pentru confecțiune, astfel că totă comanda nu s'ar fi putut face mai curând de dece luni. Eu care eram răspunșător de apărarea țerei, dacă aș fi lăsat în acele momente trupa să n'aibă încălțăminte, același comitet, care mă acuză astăzi că am călcat legea, m'ar fi

acusat de incapacitate. Din trecut nu mai existau cisme și tocmai aveam și concentrați 40.000 soldați; mai eram dator pe la corpurile de armată vre-o 40.000 perechi cisme, și ceea ce producea atelierul de la Bucovăț nu era suficient. Pe lângă acesta prețul de la atelierul de tăbăcărie de la Bucovăț era mai ridicat de cât cum contractasem eu, căci în budget se prevăduse un preț convențional. Cred dar că contractul de cisme cu condițiunile în cari l am dat era o bună afacere pentru Stat.

Terminându-se interogatorul, s'a ascultat D. Polizu-Micșunescu, președintele comitetului de acuzare, și V. Arapu, membru comitetului, în dezvoltarea acușățiunei și concludsiunilor definitive, cerënd ca dacă apărarea va invoca veri-un fapt nou, comitetul să aibă dreptul de a replica.

D-nii B. Misir și B. Brătianu, avocații Statului, în stabilirea pretențiunilor civile, pentru daunele cauzate Statului, prin faptele ce se impută acusatului Angelescu și, orele fiind șapte, s'a amănat continuarea desbaterilor pentru Luni, 5 Decembre.

Astăzi, 5 Decembre 1888, curtea, asistată de comitetul de acușățiune și în prezența acusatului și a părței civile, asistați de avocații lor, a dat cuvântul acusatului și ast-fel ascultând pe ambii săi avocați Mateiū Corbescu și George Daniileanu în motivele de apărare invocate, comitetul de acușățiune ne mai cerënd cuvântul, D. prim-președinte a declarat desbaterile închise, anunțând pe părți că curtea rămâne în deliberare până Mercuri, 7 Decembre curent, când are a pronunța hotărîrea.

Astăzi, 7 Decembre 1888,

Curtea, dupe ce a ascultat:

Pe D. Al. Giani, membrul curței, în citirea raportului său făcut în cauză;

Pe comitetul de acușățiune care a expus afacerea și a presintat lista martorilor ceruți a se asculta;

Pe martori în depunerile lor făcute sub prestare de jurământ, în conformitatea art. 153 din procedura penală;

Pe acusat în răspunsurile sale, la interogatorul ce i s'a făcut de D. prim-președinte;

Pe comitetul de acușățiune în dezvoltarea și sprijinirea acușățiunei;

Pe D-nii B. Misir și B. Brătianu, reprezentanții ministerului de resbel, parte civilă, în concludsiunile lor;

Pe D-nii M. Corbescu și G. Daniileanu, în apărarea acusatului;

Deliberând,

Asupra capului de acușățiune că Al. Angelescu a primit mită de la comisionarul Broadwell spre a da casei Armstrong comanda încrucșătorului „Elisabeta“,

Considerând că Al. Angelescu, chemat a se pronunța, în calitate de ministru de resbel, între trei case din străinătate cari se ofereau pentru a construi un încrucșător de mare pentru marina Statului, s'a pronunțat în mod hotărîtor, în ziua de 21 Martie 1887, în favórea casei „Thames“;

Stabilirea acestui punct de fapt resultând pe deplin:

1) Din depunerile circumstanțiate și concordante a martorilor: N. Dimitrescu-Maică și N. Mardari, din cari, cel d'ânteu afirmă că, ca director al departamentului de resbel la acea epocă, a primit, în ziua de 21 Martie, de la ministrul Angelescu ordin verbal de darea comenței vasului în cestiune casei „Thames“; iar cel de al duoilea arată că în séra acelei zile i s'a și transmis, în calitate de director al flotilei, ordinul menționat cu invitare de a pregăti contractul în numele casei „Thames“, adăogând Mardari că a mai fost și față în ziua de 26 Martie, la o discuție între Maican și Angelescu, când a aușit pe Angelescu șicënd că în adevăr, la

21 Martie, dedese ordin verbal d'a se face contractul pe numele casei „Thames“, dar că acel ordin nu era o rezoluție scrisă, care ar fi urmat să se execute.

2) Din trei scrisori ale lui Mackrov, reprezentantul casei „Thames“, aflate în dosarul departamentului de resbel No. 3 din 1886, la filele 267—273, adresate ministerului și înregistrate în zilele de 26, 27 și 28 Martie, din cari, în cea d'ânteiu, Mackrov declară că a luat cunoștință de decisiunea luată în favoarea casei ce reprezintă și mulțămescă ministrului pentru acésta ; iar în cele-alte două se miră de revocarea decisiunii și protestă contra acestui fapt ca de *un lucru fără precedent în toate negocierile sale anteriore*.

3) Din depunerile martorului Louis Broadwell, care afirmă că în ziua de 21 Martie, pe când reprezentanții caselor rivale tratau despre comanda încrucișătorului în cabinetul directorului departamentului, el, care reprezintă pe una din aceste case, casa „Armstrong“, nici n'a fost primit să intre atunci în acel cabinet; că în acea zi, el, Broadwell, a privit oferta casei ce reprezintă ca înălăturată, iar pe aceea a casei „Thames“ ca definitiv admisă.

4) Din chiar răspunsul ambiguu al acusatului care, tăgăduind că în ziua de 21 Martie ar fi dat ordin pentru facerea contractului pe numele casei „Thames“, recunoșce totuși că ar fi și, în acea zi, *că crede că comanda încrucișătorului o va da casei „Thames“*.

Considerând că în urma celor petrecute în ziua de 21 Martie și stabilite precum mai sus se arată, Al. Angelescu, dupe 5 zile, și anume la 26 Martie, pe un referat al direcțiunii flotilei din acea zi, pune următoarea rezoluție: *Incrucișătorul se va da casei Armstrong, iar șlupulele torpiliere casei Forges et Chantiers de la Méditerranée ;*

Considerând că motivele invocate de acusat pentru a justifica preferința pe care, în cele din urmă, prin rezoluția sus arătată, a dat-o casei „Armstrong“ sunt: că acea casă era cu 50.000 lei mai estină de cât casa „Thames“, iar pe de alta că președintele consiliului l'ar fi sfătuit și el să prefere pe cea mai estină ;

Considerând că aceste motive, pe lângă că nu pot explica, în persóna unui ministru, faptul revocării unei decisiuni formal exprimată de densus, nu sunt măcar de natură a determina preferința în sine, abstracție făcută de ori-ce angajament anterior luat, căci, în construirea unui vas de resbel, de o valóre de aprópe un milion și jumătate, ceea ce un ministru caută și trebuie să caute, în interesul Statului, în numele căruia tratéză, e, nu o diferință în preț relativ netsemnată ca aceea de 50.000 lei, ci presintarea din partea constructorului a unor condițiuni cari să garanteze o bună lucrare ; că, pe lângă acésta, estinătatea casei „Armstrong“ în raport cu casa „Thames“ era un fapt deja cunoscut lui Angelescu în ziua de 21 Martie, care nu l'a împeditat cu toate acestea, dupe însăși a lui mărturisire, să și dică în acea zi de 21 Martie : *că crede că va da comanda încrucișătorului casei celei mai scumpe, adică casei Thames, în favoarea căreia se pronunțase toate comisiunile speciale chemate să și dea avisul asupra programelor și condițiunilor caselor concurente ;*

Că în cât se atinge de părerea președintelui consiliului, dupe însăși arătările acusatului, D. I. C. Brătianu nu i a exprimat veri-o opiniune motivată în cunoștință de cauză și nici că ar fi insistat cum-va în a susține una sau alta din cele două case ;

Că din toate acestea rezultă pentru curte convingerea că, motivele alegate de Al. Angelescu, pentru a justifica darea comandei încrucișătorului către casa Armstrong, în ziua de 26 Martie, nu sunt acelea cari *in adevăr* l'au determinat să facă acésta ;

Considerând că comisionarul casei „Armstrong“, martorul Louis Broadwell, a

arătat într'un mod circumstanțiat și uniform, la toate cercetările la cari a fost chemat, că el a determinat pe ministrul Angelescu să dea comanda încrucișătorului casei pe care o reprezintă, prin promisiunea ce a făcut acestuia, pe care a primit-o, în ziua de 22 Martie, de a-i numera suma de 25.000 lei la subscrierea contractului;

Considerând că această arătare e confirmată și întărită în punctele ei principale prin acelea a martorilor Mardari, Richard Broadwell, prin scriptele lui Louis Broadwell și prin acelea ale casei Chrisoveloni.

Ast-fel : 1) Louis Broadwell arată că în ziua de 21 Martie și a privit ca respinsă oferta ce făcuse în numele casei „Armstrong“ și că imediat s'a hotărît să se adreseze și că s'a și adresat lui Angelescu pentru a obține de la el comanda prin mijlocire de bani; martorul Mardari confirmă această arătare, spunând că în dimineața zilei în care Broadwell s'a dus la Angelescu și înainte de a se duce acasă la acesta, Broadwell, pe care l'a vădut, era foarte nemulțumit, dar că întâlnindu'l câte-va zile dupe aceea, înainte chiar d'a se decide lucrul, i'a spus că a reușit să ia comanda prin ajutorul persónelor influente cu cari era în relație.

2) Arătările lui Louis Broadwell despre modul cum s'a introdus la Angelescu acasă, cum i'a dat bani, cum dupe aceea Angelescu i'a înapoiat acești bani, sunt exact confirmate prin depunerile lui Richard Broadwell fiul.

3) Scrisoarea lui Louis Broadwell către casa „Armstrong“, găsită în copierul său și scrisă a doua zi dupe încheierea contractului definitiv, și în care spune că a trebuit să dea bani pentru a obține comanda; ridicarea sumei de 30.000 lei de la casa Chrisoveloni în chiar sêră zilei în care s'a scris contractul, depunerea a unei sume de 12.000 lei, de către Broadwell, la Chrisoveloni, dupe 13 zile din ziua când Broadwell afirmă că Angelescu i'a înapoiat banii; toate acestea confirmă și întăresc arătările precise și neschimbate ale lui Louis Broadwell.

Considerând că creșemântul ce, în temeiul considerațiunilor ce preced, cată să se dea arătărilor lui Louis Broadwell, nu pôte fi slăbit prin împregiurarea, fără nici o însemnătate, că Angelescu și Broadwell nu s'ar fi cunoscut de mai înainte, nici prin aceea că aceste persóne n'ar cunoșce bine ambele una și aceeași limbă, dificultate lesne de înlăturat între duoë persóne de cultura lui Angelescu și a lui Broadwell;

Că de asemenea nu pôte face să nască veri-o înduoială despre veracitatea arătărilor lui Broadwell împregiurarea, că între deposițiile succesive ale acestui martor și a arătărilor lui, față cu acelea ale celor-alți martori, ar exista ore-cari contradicțiuni în privința unor date; aceste contradicțiuni fiind de natură, din contra, a înlătura ideea că Broadwell ar fi instrumentul unei urzeli concertate de mai multe persóne contra lui Angelescu, în care cas numai s'ar fi putut lua cele mai minuțioșe precauțiuni, pentru a evita chiar cele mai neînsemnate contradicțiuni;

Considerând că din toate acestea se dovedesce pe deplin că Al. Angelescu, în exercițiul funcțiunei sale de ministru de resbel, a primit de la Louis Broadwell, comisionar al casei „Armstrong“, suma de 25.000 lei, spre a da acestei case comanda construirei încrucișătorului „Elisabeta“, fapt prevădut și pedepsit de art. 144 din codul penal.

Asupra capetelor de acusațiune că Al. Angelescu, prin violarea art. 45 și 49 din legea comptabilităței generale a Statului, a dat comenșile plumbului, cositorului și cismelor în anul 1887,

In drept,

Având în vedere legea asupra responsabilităței ministeriale din 2 Maiu 1879 ; Considerând că art. 3, aliniatul a din această lege, declarând penalmente răspun-

dețor pe ministrul care violază un text expres al unei legi existente, fără ca pentru acesta să cêră anume, ca condițiune constitutivă a delictului, dol sau rea credință din parte-î, a voit, cu drept cuvânt, să pedepsescă faptul funcționarului pus pe cea mai înaltă treptă a ierarhiei guvernamentale și administrative a Statului, care, nesocotind o lege clară, neprimitoare de vre-o induoială raționabilă, din incapacitate, incurie, neglijență sau dispreț manifest al legalității, turbură el, cel însărcinat mai presus de toți cu executarea legilor, ordinea juridică stabilită, isbind ast-fel în ceea ce e chemat tocmai să întărească în inima tutulor cetățenilor : sentimentul legalității, fără de care Statul e lipsit de una din bazele sale morale cele mai solide.

Considerând că responsabilitatea juridică, creată de lege pentru ministru prin acest text, nu trece peste marginile unei stricte justiții dacă, precum acesta reese clar din chiar tăcerea legii în astă privință, ea a înțeles să reserve ministrului pus în acușatiune dreptul d'a propune și proba, spre apărarea sa în fața judecâței, cauzele de justificare admise de dreptul penal ordinar în materie de crime și delicta, cât și de dreptul constituțional al tutulor Statelor, și cari sunt : pe de o parte, *necesitatea, adică o neputință neprovenită din ver-î greșelă a sa și pe care ministrul nu o putea înlătura cu mijlocele de cari dispunea; iar pe de alta, și independent de or-ice necesitate în sensul teoriei dreptului comun, rațiunea de Stat adică un interes public important și superior dispozițiunei legii violate.*

In fapt,

Considerând că Al. Angelescu este acusat că, în calitate de ministru, a violat art. 45 și 49 din legea comptabilităței generale a Statului, dând comenșile plumbului și cositorului la 4 Iulie 1887 și aceea a unui material pentru 96.000 perechi cisme la 12 Maiu, același an, fără publicitate, nici licitație și fără a cere garanție, condițiuni impuse imperios, în mod clar și precis, prin citatele texte de lege or-icărui ministru, în tocmelile ce e chemat să facă în numele Statului;

Considerând că acusatul, fără a pune în induoială înțelesul textelor de lege a căror violare i se impută, susține că nu aceste texte erau aplicabile în cestiunea comenșilor menționate, ci art. 46 din aceeași lege, care dispensă de formalitățile publicității, licitației și garanției tocmelile făcute de ministru în numele Statului : 1) când împregiurările cer ca operațiunile guvernului să fie secrete (alin. II, art. 46); 2) când e vorba de lucrări cari nu suferă întârșiere, din cauza unei urgențe evidente, provocată de împregiurări neprevăđute (alin. 9, art. 46);

Considerând că, în ce privesce primul mijloc de apărare, relativ la furnitura plumbului și cositorului, acusatul n'a probat că împregiurările ar fi cerut, când s'a dat acea comandă, ca operațiunile guvernului să se fie secrete în privința lor ; că, din contra, din faptul că se aflau deja depuse și alte oferte în privința acestei furnituri în ministerul de resbel încă din 3 Februarie același an, se dovedesce că departamentul de resbel n'a găsit că această operațiune cerea să fie ținută secretă ; că, în or-ice cas și chiar admitând necesitatea secretului, art. 46, alin. II, sub scutul căruia se pune acusatul, cere în asemenea cas, un raport al ministrului și o autorisațiune specială prin decret regal, forme ce nu se vđ de loc îndeplinite ;

Considerând, în cât privesce al doilea mijloc de apărare, relativ la comanda cismelor, că acest mijloc e de asemenea neîntemeiat, pe câtă vreme urgența nu numai că nu e probată, ci din contra, ver-ice idee de urgență se vede exclusă prin faptul chiar al ministrului, care pe de o parte a acordat, pentru predarea materialului cis-

melor, un termen așa de lung (8 luni), în cât înăuntrul lui s'ar fi putut îndeplini formalitatea publicațiilor care s'a omis, iar pe de alta a exclus, prin lipsă de publicitate, ori-ce alt întreprindător, și a mărit încă dificultatea aprovizionării prin condițiunea pusă ca materialul cerut să fie numai din țără;

Că din toate acestea, din lucrările state în dosarele departamentului de resbel, relative la furniturile plumbului, cositorului și cismelor din anul 1887, din însăși recunoșcerea acusatului care, în ce privește furnitura plumbului dată D-lui Mehedinteșanu, însuși a mărturisit că din scăpare din vedere, pe care nu 'și o poate explica, n'a reclamat de la acesta garanția cerută de lege, rezultă, ca deplin stabilit, faptul că Al. Angelescu, în calitate de ministru de resbel, fără să fi fost într'un cas de necesitate, fără să fi avut în față măcar umbra vre-unui folos însemnat pentru Stat, fără să se fi aflat în nici unul din casurile excepționale enumerate în art. 46 din legea contabilității generale a Statului, din neglijență, din incurie, a nesocotit textele exprese ale art. 45 și 49 din citata lege, dând țișele comande fără îndeplinirea formelor prescrise de aceste texte de lege, fapt prevădut și pedepsit de art. 3, alin. a al legii asupra responsabilității ministeriale;

Având în vedere că milită circumstanțe ușurătoare, cari trebuie să i se țină în seamă pentru fixarea unei drepte și echitabile pedepse, în favoarea lui Al. Angelescu, a oficerului superior, care, în astă calitate, a luat parte în resbelul independenței.

Asupra pretențiilor părții civile :

Având în vedere că curtea, neavând alte elemente pentru a aprecia paguba suferită de Stat de cât, pe de o parte, în ceea ce privește comanda plumbului, diferența între prețul ofertei acceptate și a acelor cari nu s'au ținut în seamă, iar în ce se atinge de comanda cismelor, avisul experților asupra câștigului realizat de concesionar, în suveranitatea sa de apreciere, fixează paguba suferită de Stat la suma de 30.000 lei.

În privința cererii sumei de 25.000 lei, ca pagubă isvorând din comanda încrușișătorului, partea civilă, nedovedind relațiunea ce există între mita luată și paguba suferită, ea se respinge ca nejustificată.

În privința capului de acușiune că Al. Angelescu, cu violarea art. 49 din legea contabilității, a dat comanda încrușișătorului casei „Armstrong“, curtea, constatând paritatea de voturi asupra acestui punct, declară pe acuzat, conform art. 35 din legea asupra responsabilității ministeriale, apărat.

Pentru aceste motive,

În numele Constituțiunei și al legii,

Făcând aplicațiunea art. 144 cod. penal, 3 alin. a din legea responsabilității ministeriale, art. 40 și 60 ultim. aliniat cod. penal, combinat cu art. 8 din legea responsabilității ministeriale, citite în audiență de D. prim-președinte,

Condamnă pe Al. Angelescu, fost ministru de resbel, la închisore corecțională pe termen de trei luni, la cinci mii lei amendă și la incapacitatea d'a mai ocupa funcțiuni publice, fără perderea dreptului la pensiune

Mai condamnă pe Al. Angelescu la trei-șeci mii lei despăgubiri civile în favoarea ministerului de resbel.

Data și citită în audiență publică astă-zi, 7 Decembre anul 1888.

Pentru conformitate :

Prim-grefier, *B. M. Brezianu.*

D. președinte, C. Grădișteanu: D-lor deputați, conform legii responsabilității ministeriale, această propunere se va pune la ordinea zilei peste cinci zile, și sper că, înainte de împlinirea acestor cinci zile, atât propunerea cât și toate anexele ei vor fi tipărite și distribuite.

Prin urmare, propunerea va fi la ordinea zilei a ședinței de luni.

Voci: Luni este sărbătoră.

D. președinte, C. Grădișteanu: Atunci rămâne pentru marți.

— Adunarea încuviințează a se înscrie propunerea D-lui N. Blaramberg la ordinea zilei a ședinței de marți.

D. președinte, C. Grădișteanu: Acum D. Ressu are cuvântul pentru o comunicare.

D. C. Ressu: D-lor deputați, cu ocazia dezvoltării interpelării făcută de D. deputat al colegiului III de Folticeni, relativă la impozitul fonciar, la care sunt obligați preoții și învățătorii sătesci pentru pământul dat lor dupe legea rurală, în urma explicațiilor date de către D. ministru de finanțe, cerusem și eu cuvântul ca să 'i arăt D-sale cât de abusivă este măsura ce s'a luat, urmărind pe preoți și învățătorii pentru plata acestui impozit fonciar; dar pe când mă așteptam să mi se dea cuvântul onor. majoritate a închis discuțiunea.

D. președinte, C. Grădișteanu: Interpelațiunea despre care vorbiți D-vostre s'a terminat de ieri, și nu mai putem reveni astăzi asupra-î, afară numai dacă D-vostre voiți să anunțați o altă interpelare tot în acel sens.

D. C. Ressu: Voi să anunț o altă interpelare.

Am șis, D-lor, că onor. majoritate a închis discuțiunea, în cât nu am putut să obțin cuvântul spre a arăta și eu argumentele mele, prin cari v'ași fi putut demonstra ilegalitatea măsurilor luate de D. ministru de finanțe în privința acelor pământuri. Am avut însă în urmă ocaziune să vorbesc cu D. președinte al consiliului în privința ilegalității măsurilor luate de D. ministru de finanțe și mi s'a promis că se va da o circulară prin care se va pune capăt acelor urmăriri ilegale. Dar, D-lor, fiind-că trăim într'un timp în care se fac mari cheltuieli de făgădueli cari nu se îndeplinesc; am onore să interpelez pe D. președinte al consiliului, și 'l rog să ne declare dacă este hotărât să dea o circulară prin care să se pună odată pentru tot-d'auna o stavilă tuturilor ordinilor ilegale ale D-lui ministru de finanțe, ordine pe cari D-sa le declară legale...

O voce: Sunt cu totul ilegale.

D. C. Ressu: D. ministru de finanțe s'a lăudat că starea acesta de lucruri se poate numi o perfectă legalitate.

D. președinte, C. Grădișteanu: Bine-voiți a nu desvolta acum interpelarea D-vostre, ci numai a o anunța.

D. C. Ressu: Trebuie însă să dau lămuririle cuvenite.

D. președinte, C. Grădișteanu: Lămuririle le veți da în ziua când veți desvolta interpelarea, afară numai dacă D-nii miniștri primesc să răspundă îndată.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: D. prim-ministru nu este aci spre a putea răspunde.

D. președinte, C. Grădișteanu: Atunci se va comunica Guvernului.

Acum D. Negoescu are cuvântul.

D. Chr. S. Negoescu: D-le președinte, între multele cauze cari au contribuit la rescôla țeraurilor de astă primăveră, nu se poate lăgădui că e atât lipsa de pământ cât și lipsa de instrucțiune.

În ceea-ce privește darea de pământ, noi toți, guvern, majoritate și minoritate am recunoscut că se cuvine a se da pământ locuitorilor săteni. Cât pentru partea a doua, lipsa de instrucțiune, cred că dacă mișlocele nu ne permit a face să înceteze de odată și pretutindenă această durerôsă stare de lucruri, trebuie cel puțin să facem ceva pentru acei ce ne cer să le dăm lumina intelectuală de care au necesitate.

Am aci o petițiune din partea locuitorilor comunei Pleașa din județul Prahova, prin care cer să se recunoscă ca școlă de Stat școlă pe care ei au înființat-o cu mari sacrifice și de mai mulți ani. Această petițiune, subscrisă de un însemnat număr de locuitori, am onorea a o depune pe biuroul Camerei spre a se recomanda ministerului.

D. președinte, C. Grădișteanu: Se va trimite la comisiunea bugetară.

D. D. Sturdza: Vă comunic, D-le președinte, că mă asociez și eu la interpelarea D-lui Ressu.

D. președinte: Acum, D-lor, la ordinea zilei avem mai întâiu interpelarea D-lui Popovici adresată D-lui ministru de interne.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: D. ministru de interne nu este prezente; rugăm dar pe D. interpelator să amâne interpelarea D-sale până la venirea D-lui ministru.

D. președinte: Îngăduiți, D-le Popovici, să fie amânată interpelarea D-vostre?

D. C. Popovici: N'am ce face, trebuie să îngăduesc, rog însă să mi se dea cuvântul îndată ce va veni D. ministru, și să nu se mai întâmple ca în ședința trecută, când D. ministru a fost prezent, dar a stat puțin aci și eu am rămas cu interpelarea nedesvoltată. Rugăm pe D-nii miniștri se aibă mai multă deferență către reprezentanții națiunii.

D. președinte: Acum D. Nucșoreanu are cuvântul spre ași desvolta interpelarea D-sale adresată D-lui ministru de externe.

— **D. vice-președinte, Em. P. Protopopescu** ocupă fotoliul președenției.

D. I. Nucșoreanu: Am avut onore, când se discuta cestiunea porturilor franceze, să anunț D-lui ministru de externe in-

terpelarea mea de astăzi în privința porcii exportului de porci pentru statul german. Dacă în acea și onor. ministru de externe consimția să'mi desvolt interpelarea, ea era atunci cu totul de altă importanță, căci era în raport cu cestiunea porturilor franceze. Astăzi însă interpelarea mea se reduce pur și simplu la obiectul proibițiunii exportului râmătorilor pentru statul austro-german.

D-lor deputați, noi avem o convențiune încheiată cu statul german, și convențiunile, scitiți D-vostre, se încheie pe baza unei reciprocități. Ei bine, dacă veți studia această convențiune, vă asigur că nu veți găsi aproape nici un avantajiu pentru țera noastră; probă este că importul Germaniei pentru țera românească se cifrează de la 50—75.000.000 pe an; iar în schimb, noi nu am putut exporta pentru acolo din cauza atât a distanței cât și a taxelor vamale exorbitante impuse de statul german, de cât pentru suma de patru milioane, sumă care merge descrescând din an în an, așa că în anul 1888 n'am exportat de cât pentru două milioane.

D-lor, peste Olt, la noi, creșterea râmătorilor a ajuns în așa grad în cât face una din bogățiile noastre. Pe timpul când aveam convențiunea cu Statul austro-ungar, exportul râmătorilor din România-Mică, se ridica la suma de 200.000. Lăsând această cestiune neatinsă, căci n'are nici un raport cu interpelarea de față, mă voiu mărgini a întreba pe D. ministru de externe, dacă din convențiunea încheiată cu puternicul împărat german, rezultă pentru noi dreptul de a exporta râmători; căci în art. 5 din convenția din 1881 se țice că înaltele părți contractante se angajiază a nu împedeca comerțul reciproc între cele două țeri.

D-lor, exportul direct al râmătorilor, se face mai cu seamă pentru Steinbruch în Ungaria; dar ce se întâmple?

Din momentul ce râmătorii cari se vind în acest țerg nu sunt primiți a forma concurență, acesta contribuie la diminuarea prețului cu 5 lei de fie-căre râmător. În Steinbruch sosesc râmătorii din Serbia, Bulgaria, Herzegovina, Bosnia, Muntenegru; și acestea formeză prețul cotidian, și odată prețul format, toți cumpărătorii se conduc de acest preț, iar râmătorii sosiți din România au desavantajul de a nu putea intra în țerg unde se formează prețul de concurență. (Înteruperi). D-vostre nu sunteți obicinuiți toți cu acest limbgiu comercial, bine înțeles pentru că între noi cea mai mare parte sunt avocați și ingineri.

Presupunând acum că noi am putea ajunge la rezultatul de-a impune o convențiune statului austro-ungar ceea ce pentru noi cei din România-Mică ar fi foarte de dorit, am putea atunci să avem o pagubă de la 500.000 până la un milion pe fie-care an și dacă acesta am pune-o în raport cu exportul ce'l facem noi în Germania, luând de exemplu anul 1888,

am avea o pagubă de aproape un milion calculat pe diferența de 5 lei pentru un rimător.

Până ce nu voiți primi răspuns de la D. ministru, nu voiți pune punctul pe z. Cunoșc foarte bine cauzele pentru cari e prohibit exportul nostru pentru Germania, dar voiesc să văd dacă D. ministru de externe e în pozițiunea adevăratului motiv pentru care statul german oprește exportul, căci cred că D-sa trebuie să poasădă raportul consulului nostru comercial de la Pesta și Berlin.

D-lor, Austro-Ungaria nu voesce să naționalizeze rimătorii de la noi în certificatele ce se dau din târgurile de la Steinbruch și o dată ce se constată că provenința porcilor este din țera românească ei nu se primesc în Germania. Așa dar, din momentul ce vitele noastre pentru export trebuie să treacă prin această grea dificultate, înțelegeți D-văstre foarte bine câtă pagubă se aduce comercianților noștri din România mică, — vorbesc de comercianții mari, nu de cei mici. Ași dori dar să știu dacă D. ministru de externe cunoșce cauzele pentru cari este prohibită exportarea rimătorilor în Austro-Ungaria; dacă D. ministru va țice că este o prohibire generală și că nu se poate face alt-fel, eu 'mi voiți permite a'i răspunde că nu este ast-fel, fiind-că rimătorii din România trec în Germania în număr mic; de îndată ce se amestecă cu cei unguresci, și acesta este partea care trebuie deslegată, acesta este punctul important.

Germania, D-lor, nu are nici un câștig; Germania are necesitate de a avea rimători din țera românească, căci în Germania nu există rasa rimătorilor care există în Austro-Ungaria și în România, ci o altă rasă de rimători, cari nu poate să facă concurență rasei de rimători din Austro-Ungaria și din România. (Intreruperi).

Nu am nimic de gândit; vă las însă să vă astâmpărați și apoi voiți continua.

D. vice-președinte: Vă rog nu intrerupeți,

D. I. Nucșoreanu: D-le președinte, am avut onórea să fac parte din Parlamentul trecut, dar nu sunt vesel că fac parte din Parlamentul actual. (Ilaritate).

D. I. Fetu: Cred că acesta este la adresa celor cari vă intrerupe.

D. I. Nucșoreanu: Sigur la adresa acelor D-ni deputați cari nu țin sémă nici de interesul ce prezintă interpelarea mea, nici de serioșitatea ce trebuie să păstreze fie-care deputat. Jocul de spirit trebuie făcut în măsură ca să dea probă numai de inteligentă.

D. vice-președinte: Bine-voiți a lăsa degresiunile la o parte și a trata cestiunea în sine.

D. I. Nucșoreanu: Ce să fac, D-le președinte, și în Camera Franciei s'a întâmplat așa. (Mare ilaritate).

D-lor, taxele de import pentru statul german sunt atât de grele în cât comer-

cianții români nu ar putea să facă concurență pentru rimătorii din cele-alte state, mai cu sémă de când Austria a anexat Bosnia și Hertșegovina. (Intreruperi).

Rog, să credeți că poate cine-va să aibă multă sciință, dar sciința comerțului nu; pentru că în acea țera se varsă sume colosale ca să introducă diferite industrii, și acolo se consideră ca o industrie creșterea rimătorilor; la noi însă nu s'a dat încă această denumire.

D-lor deputați, într'un timp mai apropiat sau mai îndelungat, o convențiune onorabilă cu statul Austro-Ungar ni se impune; acesta este un lucru foarte serios. Trebuie ca guvernul nostru să facă demarșele necesarii, lăsând la o parte cestiunea de către cine trebuie să se începă negocierea acestei convențiunii. Când cineva țice comerțu, înțelege că e cestiune de câștig. Nu ne importă dar pe noi cei din România mică care din cele două state va face întâile demarșe pentru negociări.

Eu, D-lor, cred că o convențiune încheiată cu statul Austro-Ungar în aceleași condițiuni cum este convențiunea ce avem astăzi cu statul german, înțeleg condițiunile reale, iar nu cele scrise; o asemenea convențiune nu ar putea să fie avântioasă pentru noi, pentru rimători, cât și pentru vitele cornute... (Mare ilaritate, aplause). Vite, D-lor deputați. (Ilaritate, șgomot).

Nu știu, D-lor deputați, dacă guvernul nostru la încheierea convențiunii cu Germania a făcut ceva pentru vitele cornute; căci convențiunea s'a încheiat la 1881 și importul era oprit mai înainte. Ași regreta această lipsă de cunoștință a guvernului.

Apoi dacă lucrurile sunt ast-fel, și dacă art. 5 țice precis că înaltele părți contractante se angajiază a nu împedica comerțul reciproc între cele două țeri, așa ruga respectuos pe D. ministru de externe să 'mi răspundă, cari sunt adevăratele cauze pentru cari s'a prohibit intrarea rimătorilor în Germania; și dupe ce voiți auți răspunsul D-lui ministru, dacă voiți vedea că adevărata cauză nu se arată, 'mi rezerv să o spun eu în replică, și atunci voiți dovedi că nu e de cât o eróre; acestea am avut de țis.

D. ministru de externe, P. P. Carp: Onor. D. Nucșoreanu interpelază pe guvern, cari sunt adevăratele cauze cari au îndemnat pe guvernul german de a încheide granițele statului german, intrării în acea țera a rimătorilor noștri. Mai întâiu forma interpelațiunii D-sale nu este tocmai aceea a unei interpelări, ci a unui examen; căci D-sa afirma că cunoșce cauzele acestea, dar voesce să vadă dacă le cunoșce și guvernul? (Ilaritate).

Pote că era mai nemerit dacă D. Nucșoreanu ar fi indicat tot ceea ce cunoșce D-sa în privința acesta, și atunci noi am fi putut desbata împreună cauzele indicate

de D. interpelator și cele pe cari le va arăta guvernul.

Dar de óre-ce dreptul de interpelare este un drept constituțional pe care 'l are ori-ce reprezentant și pentru că dreptul acesta este garantat nu numai în privirea fondului, dar și în privirea formei, sunt obligat să primesc interpelarea și sub forma unui examen.

Voiți exclude întâiu din interpelarea D-sale tot ce e privitor la tratările, fie presente, fie viitoare cu imperiul austro-ungar. Asupra acestui punct am fost interpelat de D. Pleșoianu, reprezentantul Râmnicului-Vâlcea, și n'am nimic de adăogat la ceea-ce am spus atunci.

Viú acum la poprirea rimătorilor în Germania.

Cestiunea e mai complicată de cât s'ar părea la prima vedere. E mai complicată, căci ea nu atárnă de hotărrea unui singur guvern. Putem țice că această cestiune nu e o cestiunea Austro-Ungariei, ori a Germaniei, ori a Franciei, ci e o cestiune europeană, și că puterile cari au dat impulsione întregii acestei cestiuni nu sunt tocmai acelea pe cari le acuzăm precum: Germania, Austro-Ungaria, Franția, ci e Anglia. Anglia, în urma unei epizootii, care a distrus aproape pe jumătate vitele sale, sunt acum ver-o 12 ani, a închis granițele ei vitelor străine. Resultatul a fost că țerile apropiate ca să nu fie expuse la o concurență prea mare, căci erau lipsite absolut de debușeu Angliei, și-au închis și ele granițele către vecini. Așa Franția și-a închis granițele către Germania, Germania către Austria și Austria și-a închis către noi.

Cum vedeți, a fost impulsione dată de Anglia, a silit pe toate aceste puteri de a căuta să apere producțiunea lor în contra unei concurențe care ar fi fost ruinătoare intereselor și că fie-care Stat în limitele convențiunilor ce încheie nu numai că s'au crețut în drept, dar și îndaturate de a protege înainte de toate pe producții lor, acesta reese din exemplul ce 'l dați chiar D-văstre când reclamați cu drept cuvânt de la guvern să apere interesele române.

Acum întrebă D. Nucșoreanu dacă convențiunea cu Germania o îndreptătesce de a 'și încheide granițele despre noi. La acesta răspund ctegoric: Da. Tot ceea-ce privește la cestiunile de epizootie fie pentru rimători fie pentru vitele cornute, toate aceste cestiuni au fost excluse de la tractări, și a fost o convențiune, dacă voiți pură industrială. Cu toate acestea, Germania nu încheide cu desăvșșire granițele ei rimătorilor străini. Ea face să atrne închiderea sau deschiderea de la nevoile sale, de la concurența mai mare ori mai mică care e în țera; și nu guvernul central de la Berlin împedică sau permite intrarea, ci guvernele de la graniță, guvernele limitrofe, partea de Răsărit, Silesia, partea spre apus, Saxonia, etc. De aceea se și întâmplă că a fost vreme când s'a

permis intrarea în toate zilele săptămenei, fie pe la Odenberg, fie pe la Bodenbach; altă dată numai o zi pe săptămână și momente unde s'a împedat cu desăvârșire. Dar acesta nu se hotărăse de guvernul central, ci, cum dic, de autoritățile locale, conform cu cunoștințele ce au despre raportul între cerere și oferte. De aceea se poate întâmpla cu porcii noștri ajunși la granița Germană să intre câte o dată, și câte o dată să nu intre; ceea-ce recunosc și eu că este un ce vătămător pentru comerțul nostru; o recunosc dar nu avem nici un mijloc de a schimba această situațiune.

Acestea am avut de răspuns D-lui Nucșoreanu, și eu cred că ori-care ar fi starea noastră, și ori-cât de tristă este situațiunea cu privire la comerțul de râmători, cred că până la 1891, epoca când se mântue toate convențiile cu toate statele, când vom trata cestiunea sub toate fazele, cred că situațiunea actuală are să țină până atunci; din nenorocire epoca nu e așa departată; sper că cu un an înainte vom începe negocierile și că ele vor da un rezultat mai bun de cât în trecut. Am răbdat atâtea și vom mai răbda un an și jumătate; și să sperăm că situațiunea de la 1891 înainte va fi mai folositoare de cât aceea în care ne aflăm astăzi. (Aplause).

D. S. Șomănescu: D-lor, cestiunea această este mai importantă de cât pare a fi la prima vedere. Avem o convențiune cu statul german prin care s'a stipulat că producțiunea solului nostru și industria română e recunoscută și bine primită în Germania. Mai mult încă; avem clauza națiunii celei mai favorisate, stipulată în acea convențiune. Un articol special pentru vite nu există în convențiune; însă primo, prin mențiunea ce se face, despre producțiunea solului nostru, și secundo, prin clauza națiunii celei mai favorisate ce ni se acordă, exportul vitelor noastre e asigurat. Va să dică importul vitelor noastre în Germania nu poate să fie poprit; ast-fel s'a practicat de la 1878 și până la 1886. Porcii noștri nu erau opriți de a intra în Germania până acum două ani, când importul s'a oprit cu totul.

Mi permit, D-lor, a declara că această prohibițiune în mod permanent e nedreptă; în virtutea convențiunii, dupe cum am șis, statul german n'a putut să oprescă importul vitelor noastre; ast-fel s'a practicat până acum două ani, și ast-fel va trebui să se practice și de aci înainte.

Interesul nostru, D-lor deputați, este ca importul vitelor noastre și mai cu seamă al râmătorilor, să fie liber în Germania; pentru că noi ne având o convențiune încheiată cu statul austriac, taxa ce ni se impune este de 24 fiorini la perechea de râmători, ast-fel că acest comerț cu Austro-Ungaria, astăzi nu l mai putem face; dar dreptul de transit ne este recunoscut de Austro-Ungaria și ea nu ne face nici o dificultate în privința râmătorilor. Dacă porcii noș-

tri ședeau 8 zile la Steinbruch și apoi se exporta în Germania, taxa se înapoia neguțătorului român.

Intreb, D-lor, drept este ca importul râmătorilor noștri în Germania să fie oprit, când noi avem cu acel stat încheiată o convențiune, care în curs de mai mulți ani s'a aplicat cu totul în alt sens de cum se voiesce a se face acum? De epizootie nu poate fi vorba, căci avem control la noi și avem control și în Austro-Ungaria cu care nu suntem tocmai în relațiuni amicale. Așa dar guvernul german nu poate invoca epizootia, și prin urmare, pe baza clauzei națiunii celei mai favorisate, D. ministru de externe are drept să cêră de la guvernul german că precum primesc vitele austriace o dată pe săptămână, tot asemenea să primescă și pe ale noastre, suntem în drept a cere respectul convențiunii ce avem, fiind-că dacă vom cânta interesele și unora și altora, guvernul german are partea cea mai mare. În 1887 exportul nostru în Germania a fost de 2.000.000 pe când exportul din Germania la noi a fost de 77.000.000. Așa dar, D-le ministru de externe, cum am avut onôrea să vă spun și în particular, vă rog și acum înaintea Represințațiunii națiunii să bine-voiți a interveni pe lângă D. ambasador al Germaniei și a l ruga să facă dreptate în această cestiune.

D. I. Nucșoreanu: D-lor deputați, cum am avut onôre să vă previn, D. ministru de externe nu cunoște cel puțin una din cauzele pentru care este prohibită intrarea râmătorilor de la noi în Germania.

În 1886 ministrul de comerț al Germaniei, Excelența Sa D. Lucius, a vizitat târgul de râmători din Strasburg, unde se aflau atunci și râmători din țera românescă; dar din nenorocire acolo era o singură rasă din România și care prin îngrășământ dă numai carne, iar nu și grăsime. În Germania există această rasă, și prin urmare este în interesul ei a nu permite importarea acestui fel de râmători. La noi însă în România mică există și o altă rasă numită mongolă, care produce untură, și care nu are de îngrășământ de cât orz și porumb, pe când cea din Germania nu are de cât cartofi. Credeam că la ministerul de externe se va găsi raportul consulului nostru de la Pesta.

E. S. D. Lucius a întreat atunci pe comercianții cari l încongiurau—fiind-că dupe obiceiul de acolo, comercianții, când vine un ministru l fac onorurile convenite—a întreat, dic, din cețără sunt râmătorii și i s'a răspuns că sunt din România. Atunci, dupe o mișcare făcută de ministru, comercianții au simțit că are să se petrecă ceva, și în adevăr, peste 2 săptămâni a sosit ordinul prin care se prohibă intrarea porcilor din România în Germania.

Prin urmare, D-le ministru de externe, prohibirea pentru România n'are raporturi cu dispozițiunile luate pentru alte state și mai cu seamă pentru Anglia, căci

dacă măsura ar intra în acea categorie ar fi avut loc înainte de 1886 pentru că garanțiile contra epizootiei cari le invocați erau anterioare acestei date.

Ori-ce s'ar dice, faptul pozitiv este că comercianții mari din Steinbruch au avut interes a diminiua exportul râmătorilor din România; căci, dupe cum v'am spus, este o diferență de 5 lei la râmători pe simplul pretext că râmătorii sunt din țera românescă.

Este adevărat că în art. 5 din convențiunea încheiată cu Germania statul german și rezervă dreptul de control și de măsură pentru casuri de epizootie; casul acesta însă nu există, și probă că este așa, este ca Austro-Ungaria primesc râmătorii noștri.

Șiți, D-lor, că la Turnu-Severin este un târg de râmători. De când s'a înființat acel târg neapărat există o concurență care jenază târgul din Steinbruch, și dacă noi am avea liber exportul în Germania, negreșit că am face o concurență foarte mare și leală târgului din Steinbruch. Se poate dar ca tocmai acesta a două aserțiune să fie cauza principală a combaterii ce ni se face în acest comerț. Cât despre a treea aserțiune a D-lui ministru de externe, este departe de a fi ea cauza.

D-lor, de mult se nănesc comercianții austro-ungari să doborce existența târgului nostru, și cred că D. ministru de externe trebuie să aibă această cunoștință. Prin urmare, l-ași ruga să scrie, atât consulului nostru comercial din Pesta, cât și celui din Berlin, ca D-lor să examineze cestiunea din punctul de vedere care l pun eu. Dacă în adevăr Germania ar permite intrarea râmătorilor noștri, cari sunt numai de rasă ungară, atunci vor fi destul de satisfăcuți. Și pentru ce n'ar admite această, când se permite intrarea acestor râmători amestecați cu râmătorii unguresci! Este o nedreptate vădită când aceeași râmători vinduți de români nu sunt primiți, iar vinduți de unguri sunt primiți.

D-lor, să punem lucrurile pe față. S'au făcut cheltueli enorme cu târgul de la Severin. E bine dar să scim dacă mai este interes să l avem sau nu? Eu văd că se mișcă ceva în aer care tenteză la desființarea târgului, și voi avea onôre cu ocaziunea discutării legii pentru revirimentele de bani ce se cer pentru acel târg, să probez această aserțiune.

În tot cazul, rog pe D. ministru să ia informațiunile convenite de la consulii noștri și va vedea că prohibițiunea este făcută numai dintr'o eróre, și ast-fel să bine-voiască a scôte Statul român din această incurcatură.

D. ministru de externe, P. P. Carp: D-lor deputați, cred că am fost destul de clar. Convențiunea care avem cu Germania nu ne îndrituesce a reclama în această privință. Acesta este un fapt pozitiv.

În realitate granița nu este închisă, însă închiderea ei, am spus-o, stărnă de autoritățile locale și sunt epoci în cari

ea se deschide și sunt epoci în care se închide; ast-fel în v'era trecut'ă până pe la Octomb're a intrat o cât'ățime de r'ımători mult mai mare, nu numai din Austria dar chiar și de la noi. Ac'esta este situația. La ac'astă situațiune, franc, ca tot-d'a-una, trebuie să v'e spun că e'u ast'ăđi în situațiunea actual'ă nu pot să schimb nimic. Reclamațiunii s'au făcut nu numai de mine, dar și de predecesorul me'u pe t'ote tonurile și pe t'ote căile, fie confidențial fie oficial, etc., și tot-d'a-una ni s'a dat acest r'espuns. Noi aci la Berlin nu ne amestecăm; ac'esta este l'ăsat'ă autorit'ăților n'ós-

tre locale cari pot singure deschide și închide. Întru-c'ât privesce acest drept ele 'l' au absolut; când am încheiat convențiunea, cestiunea vitelor a fost rezervat'ă; prin urmare, nu este absolut nimic de ăis și nimic de ad'ăogat.

D. vice-președinte: Ne mai fiind ni-men'î înscris, incidentul este închis.

Acum D. Grigore P'eucescu are cuv'entul.

D. Gr. Peucescu: D-lor deputați, am luat cuv'entul să propun un proiect de lege pentru tocmelile agricole, și pentru

că ar fi de dorit ca acest proiect să se discute înainte de o-dat'ă cu cel propus de minister în ac'astă privință...

Voci: Acela s'a discutat de secțiunii și s'a și numit delegați.

D. Gr. Peucescu: Este adev'erat că s'a numit delegați, dar nu în t'ote și pentru că nu s'au numit delegați la t'ote secțiunile, aș'î ruga pe Camer'ă să bine-v'iască a încuviința urgența pentru examinarea acestui proiect de lege.

Iat'ă, D-lor, proiectul de lege împreună cu expunerea de motive :

Domnilor deputați,

De câte ori din trebuințe reciproce ale cetățenilor se nasc într'o societate relațiunii juridice numer'ose, cari se pot aș'ea în aceeași categorie, legiuitorul este dator să reglementeze acele relațiuni, să creeze un contract-tip ale cărui caractere esențiale să isvorască din natura juridică a trebuințelor, ce este chemat a satisface, și care să arate în mod l'ămurit ceea-ce au voit a face părțile. Așa în c'ât contractul să se p'otă înțelege și executa cu dreptate chiar atunci când părțile nu au prev'edut într'ensul tot ce trebuia să prev'adă, sau când din nesciință au exprimat r'eu voința lor.

Ast-fel vedem în t'ote legislațiunile, reglementate de legiuitor, contractele cele mai obicinuite: vinderea, cump'erea, arendarea și inchirierea, societatea etc.

Când însă relațiunile juridice, de cari este vorba, interesează într'un grad ăre-care societatea într'egă; când ating, prin însemn'ătatea lor, buna armonie între cetățeni sau prosperitatea general'ă, atunci legiuitorul este dator să îngr'ăd'ască acele contracte cu garanții speciale.

Ast-fel avem în t'ote legislațiunile reguli speciale pentru contractul de căsătorie, pentru contractul de ipotec'ă, etc.

În societatea n'ost'ă rom'ănescă, nici un contract nu presintă mai multă însemn'ătate de c'ât contractul care stabilește relațiunile dintre proprietar sau arendaș cu cultivatorul, sau muncitorul.

Acest contract regul'ază raporturile ăilnice între cei doi factori principali ai producțiunei n'ost're, și dec'î interesează de-a-dreptul prosperitatea general'ă a ț'erei și buna înțelegere dintre cea mai mare clasă a producătorilor n'ost'ri, adică într'ega ordine social'ă.

De aci dator'ia pentru noi de a trage cu o m'ână sigur'ă regulele esențiale cari trebuie să c'armuiască aceste relațiuni. Fără induoi'ală nu e vorba nici aci, ca nic'ăer'î aiurea, de a atinge dreptul în sine; dreptul fie-c'ăruia de a ș'î prețui lucrul său munca este inviolabil și trebuie să r'ămână ast-fel; dar acest principiu stabilit, forma contractului este de domeniul legiuitorului, și în ac'astă privință are dator'ii pe cari nu trebuie să le uite nici o-dat'ă și de cari mai v'ertos trebuie să ș'î aduc'ă aminte în împregiur'ări grele ca acelea prin cari trecem.

Și mai ănt'eu legiuitorul este dator să stabilească buna credință în relațiunile ce reglement'ază; căci dacă de o parte este constatat că libertatea munc'ei, libertatea convențiunilor este cel mai mare agent de prosperitate al societ'ăților omenesc'î, de alt'ă parte, este tot at'ât de constatat că legiuitorul este dator să ia t'ote m'ăsurile pentru ca să în-

l'ătore, pe c'ât este omenesc posibil, din convențiunii surprinderea, fraudă și sila sub t'ote formele sub cari se pot presinta. Și ac'esta tocmai pentru a asigura libertatea convențiunilor, tocmai pentru a pune pe fie-care în pozițiune de a contracta liber, adică în deplin'ă cunoscință de ceea-ce face și av'end puțința de a face sau nu.

Dar, pe lâng'ă dator'ia de a asigura libertatea deplin'ă fie-c'ărei părți în contractele ce face, legiuitorul mai are încă una, tot at'ât de învederat'ă, aceea de a dep'arta din deprinder'î acele convențiunii cari implic'ă sau favoris'ază uzura, asuprirea uneia din părți în fav'orea celei-alte, și cari pentru ac'esta înăspresc raporturile dintre părțile contractante și sunt isv'ore nesf'ârșite de ș'icane, de greutăți și de turbur'ări, și de a recomanda, de a îngr'ădi cu garanții speciale acele convențiunii cari asigur'ă egalitatea părților contractante și prin ac'esta aduce indulcirea raporturilor între cetățeni, armonia și liniștea în societate.

Și, în t'ote casurile, legiuitorul nu trebuie să se m'ărgin'ască la interesele părților contractante, el trebuie să ș'î întinđă privirea asupra intereselor generale ale societ'ăței, asupra producțiunei generale, asupra prosperit'ăței generale, și să acorde fav'orea sa numai acelor convențiunii cari pe lâng'ă interesele părților contractante servesc interesele generale ale societ'ăței.

Legea de tocmeli agricole ast'ăđi în vig'ore este departe de a îndeplini t'ote aceste cerințe

Legiuitorul din 1872 ca și cel din 1882 s'a preocupat de două idei: 1) Că proprietarii și muncitorii nu g'ăseau în dreptul comun nici un mijloc de a ș'î constata contractele ce făceau; 2) Că aceste contracte cer prin natura lor o executare repede.

Și atunci legiuitorul a căutat să r'espund'ă c'ât mai bine la aceste trebuințe, instituind un sistem de autentificare, special pentru tocmelile agricole, și un mod de executare asemenea special.

Cu ac'esta legiuitorul a făcut de bună s'émă un mare bine, dar binele pe care 'l' a făcut a fost amestecat cu ăre-care r'eu.

Și în adev'er el a executat de urgență și fără judecat'ă nu cutare sau cutare contract ar'ătat de d'ensul și cunoscut lui, ci t'ote contractele, ori cum ar fi voit părțile să le fac'ă.

Dar cu ac'esta favoriza cu ochii închiși și binele și r'eu, și lua de exemplu sub protecțiunea lui și executa cutare convențiune, pe care dacă ar fi cunoscut'o ar fi interđis'o.

De aci multe abuzuri și multe pl'angeri.

Experiența ce am făcut trebuie să ne învețe a nu mai protege de c'ât acele tocmeli cari merit'ă solicițudinea n'ost'ă.

Trebue să căutăm, între diferitele învoeli cari se obișnuiesc în țară, cari sunt acelea cari prin natura lor exclud abuzurile și cari pot desvolta atât sentimentul solidarității comune, cât și producțiunea generală a țării, și pe acelea să le regulamentăm, să le recomandăm cetățenilor și să le executăm fără judecată.

Tocmelile cele mai obișnuite în România de dincóce de Milcov consistă în aceea că proprietarul dă cultivatorilor o bucată de pământ spre cultură, din care cultivatorul dă o dijmă ore-care; dar pe lângă această dijmă cultivatorul se obligă să muncască deosebit și mai întâiu pentru proprietar o altă întindere de pământ.

Ce se întâmplă cu acest sistem ?

Cultivatorul este îndatorat să are pentru proprietar mai întâiu, rămânând ca în urmă să are și pentru dânsul, când va avea timp și dacă va mai avea timp.

Cultivatorul seceră pentru proprietar două, trei până la cinci și șese pogone, pe când grâul lui stă nesecerat și se scutură pe câmp.

Cultivatorul cară la arie grâul proprietarului, 'l treeră, 'l transportă, iar grâul lui stă pe câmp expus la ploile cele repeđi ale verei.

În asemenea condițiuni, executarea administrativă devine din ce în ce mai grea, tocmelile se execută din ce în ce mai în silă, și nu e departe timpul în care ele nu se vor mai putea executa de loc.

Și ce e mai rău, se întâmplă adesea acest rezultat, asupra căruia trebue să cugetăm cu toții, ca proprietarul să aibă o recoltă frumoasă și bogată, pe când țăranul, dupe o muncă grea și îndelungată, să 'și perdă recolta din cauza intemperțiilor.

De aceste neajunsuri cultivatorul 'și răsbună cum poate : ară rău, seceră prost, nu prășește de loc, muncesce cum se dice de clacă. Și acesta nu atât din răutate, cât să isprăvescă repede și să 'l rămână timp și pentru munca lui.

Și toate acestea vin în paguba producțiunii generale, în paguba proprietății generale.

Cu un cuvânt, acest sistem dacă are pentru proprietar folosul de a 'și face munca înainte; dar are acest neajuns că cultivatorul este interesat să muncască cât mai prost, și în tot casul devine din ți în ți mai anevoe de executat.

Ast-fel de tocmeli pun în fie-care ți față în față interesele proprietarului și pe ale cultivatorului; stabilesc o luptă dilnică între unul și altul, care să apuce de la cel-alt, care să înșele pe cel-alt. Și această luptă grămădesce cu timpul dușmănia în sufletul omului care se găsește mai slab în această luptă.

În România de dincolo de Milcov se obișnuiesc învoelile pe bani. Acolo proprietarul împarte bani de cu iarna cultivatorilor, și aceștia se obligă să muncască véra.

Acest sistem cere un mare capital rulant, ceea-ce pentru o țară, în care dobânđile sunt grele, este o cauză de ruină : ajung două ani răi, ca să se cletine chiar un proprietar muncitor și inteligent.

Acésta explică starea precară a proprietății din Moldova alături de prosperitatea uzurarilor.

Sistemul acesta este și mai rău pentru țăranii. Țăranul, mai întâiu, vindându 'și munca iarna când stă neocupat, o vinde cu prețuri mult mai reduse de cât acelea ce le ar putea lua véra în timpul muncel.

Afară de acésta este ispitit véra să nu se ție de învoială, și să se ducă să muncască la altul, care 'l plătesce peșin și 'l plătesce mai bine, așa în cât executarea administrativă devine imposibilă.

Dar, ceea-ce e mai rău este că acest sistem împinge din ce în ce pe cultivator în proletariat. Se învață să nu muncască pentru el, să nu caute a se ridica prin energie

și prin economie și să mănânce saú mai bine, să bea iarna munca verei, tot-d'a-una înainte !

Amânduó aceste sisteme presintă acest mare neajuns pentru societate, că numai o parte din producțiunea țării este frumoasă și căutată pe piețele de desfacere, aceea a proprietarilor; iar cea mai mare parte, producțiunea țăranilor este próstă, de óre-ce nu e muncită la timp și nu e muncită bine și nu este din séménță bună.

Dar, între tocmelile agricole ce se obișnuiesc este una care nu presintă nici-unul din neajunsurile de cari vorbim și care presintă, în cel mai mare grad, cele două folóse ce căutăm într'o bună lege de tocmeli agricole, ridicarea stării cultivatorului și îmbunătățirea producțiunii generale a țării.

Voiú să vorbesc de arendarea pe parte din produse, învoiala prin care proprietarul dă cultivatorului o întindere óre-care de pământ, pe care cultivatorul o muncesce, și amânduó împart produsul în proporțiunile stabilite prin contract. Acest sistem este practicat de mulți proprietari, și toți se felicită de rezultatele ce le dá, atât din punctul de vedere economic, cât și din punctul de vedere social.

Acest sistem stabilește o tovărășie pentru binele améndurora: proprietarul punénd la miđloc ceea-ce are, pământul, cunoscínțele și creditul sêu; țăranul, ceea-ce póte da, muncă cinstită și stăruitoare. În acest sistem, contractul, odată făcut, interesele proprietarului și acelea ale cultivatorului nu mai sunt față în față, în luptă, ci se înjugă și se armonizează : proprietarul nu mai are interes să apese pe cultivator, măsurându 'l mai mult, și cultivatorul nu mai are interes să înșele pe proprietar, muncind prost.

Proprietarul este interesat ca cultivatorul să aibă instrumentele de muncă cele mai perfecționate și vite frumoșe, și la trebuință să i le procure el; țăranul este interesat ca proprietarul să aibă și avere și credit, și amânduó sunt interesați să 'și pună toate puterile ca producțiunea să fie cât mai frumoșă, cât mai îmbelșugată, căci acésta este a améndurora.

În acest sistem, executarea administrativă nu mai este un miđloc de asuprire, ci un indemn, o povață, de óre-ce ea interesază mai mult încă pe cultivator de cât pe proprietar. Și proprietarul și administrațiunea devin, ceea-ce nu ar fi trebuit nici odată să înceteze de a fi, pârghia cea mare pentru ridicarea stării economice a sátenilor.

Arendarea pe parte din produse séménță cu meteiajul obișnuit și astăzi în mai multe țări ale Europei, și în special în Italia și Francia.

Ei bine, meteiajul a avut tot-d'a-una partisanii convinși. Ast-fel Sismondi declară „că este una din instituțiunile cari au contribuit mai mult a răspândi fericirea în clasele de jos, a aduce pământul la cel mai înalt grad de cultură și a grămădi pe dânsul mai multă bogăție.”

Este adevérat că meteiajul a fost, la începutul secolului nostru, obiectul multor critice, mai ales din partea teoreticianilor individualismului, cari căutaú înainte de toate modul de a face ca pământul să producă cât mai mult și cari vedeau, în inchirierea pe bani, un fel de ideal.

Crisa agricolă însă, care bántue Europa de cât-va timp și miseria crescéndă a muncitorilor de pământ, a deschis ochii la toți, și astăzi și ómenii practici, și economiștii pledeză în favórea meteiajului.

D. Baudrillard, resumând conclusiunile unei mari anchete făcute de societatea agricultorilor din Francia, dice : „Ceea-ce reese din acésta anchetă este o întórcere hotărâită a opiniunii (în favórea meteiajului).

Și D. Lecouteaux, un economist distins și om de practică în același timp, declară meteiajul :

„Unul din cele mai bune tipuri de organizațiune rurală,

unul din mijlocele cele mai serioase de a îmbunătăți pământul, îmbunătățind starea acelor cari îl exploatează.”

Arendarea pe parte din produse sîmănă cu meteiajul în această, că stabilește o tovărășie între posesorul pământului și muncitor; dar se deosebesc de dînsul în această, că țeranul nostru, avînd casa lui, nu este în absolută dependență a proprietarului și nu împarte cu dînsul toate micile lui câștiguri, găini, ouă etc., cari sunt mai mult produse ale economiei casnice de cât ale muncii pământului.

Sistemul acesta presintă prin urmare toate foloșele meteiajului, fără a avea nici unul din neajunsurile lui.

În țera noastră, singurile publicațiuni cari se ocupă de agricultură recomandă asemenea arendare pe parte din produse.

Ast-fel revista agricolă, organul societății agricultorilor din Craiova, ȳice în No... din 15 Septembrie 1888 :

„Iată unde ar trebui să se concentreze sforțările tuturilor: Proprietarul să contribuie cu pământul, sîmînța, mașinile și islazul și să fie dascălul țeranilor; și țeranul să contribuie cu munca sa și cu vitele la o asociațiune onestă și conștiincioasă”.

Și D. Aurelian, în *convorbirile economice*, adaugă :

„Remediul nu se pôte găsi de cât într'o asociațiune la bine și la rîu, la mult și la pușin, între posesorii pământului și cultivatori”.

Acestea sunt cuvintele cari ne au condus a vî propune ca, declarînd în principiu că toate invoelile sunt libere, să îndrumăm societatea către un sistem de tovărășie, în care proprietarul să aducă pământul, inteligența și creditul sîu, iar țeranul munca lui pentru binele comun al amîndurora.

Acăsta este ideia pe care a căutat să o traducă proiectul de lege ce vi se presintă.

Acest proiect de lege se compune din două capitole:

Cap. I se ocupă de tocmelile agricole în general. Aci am depus principiul cel mare al libertății convențiunilor, principiu care domină totă legislațiunea noastră, care prin urmare stă în picioare, chiar dacă legea n'ar fi ȳis nimic, dar pe care am creȳut că este bine să 'l amintesc ca să înlătur ori-ce nedomirire.

În acest capitol ar putea lua loc ori-ce alte dispozițiuni s'ar găsi cu cale a se introduce în privința tocmelilor agricole în general.

Cap. II se ocupă de arendarea pe parte din produse, pe care am numit'o tovărășie pe produse, ca să arăt lămurit ceea-ce este lucrul.

Acesta este contractul de drept comun, acesta este contractul stabilit de lege și care pentru acăsta nu are nevoie să fie stipulat anume, ci se aplică de câte-ori părțile nu 'l au depărtat prin convențiunile lor.

Părțile, de câte-ori n'au făcut alt contract, sunt presumate că au adoptat contractul ce se găsește gata făcut în lege.

Se înțelege însă că acest contract se aplică numai la pământul muncit de cultivatori. Proprietarul, chiar îmbrățișînd acest sistem, rămîne în drept să cultive, cu proprietățile lui mijloce, ori cât pământ ar vrea din proprietatea lui. Și este chiar de dorit ca, în proprietățile cele mari, proprietarul, care are mijloce, să și păstreze ori-care întindere de pământ, pe care să o muncescă sistematic cu instrumentele și vitele lui proprii. O asemenea cultură ar constitui un fel de cultură model, în toate proprietățile cele mari, care ar servi de scōlă micilor cultivatori.

Regulele privitoare la tovărășia pe produse sunt împărțite în șese secțiuni :

Secțiunea I dă definițiunea tovărășiei pe produse. În țerile unde există meteiajul, se discută cestiunea de a sci

daca arendarea pe parte din produse este o arendare sau o societate. Am voit să tai acăstă controversă atât prin numele ce am dat contractului, cât și prin definițiunea lui.

În sistemul nostru, arendarea pe parte din produse este o societate.

Proprietarul aduce pământul, cultivatorul pune munca și amînduoi împart produsele.

În ce proporțiuni ? Noi nu putem stabili acăsta prin lege : pământul și munca sunt valori variabile cu localitatea. Părțile dar vor stabili, prin bună înțelegere, proporția în care au să împartă produsele : în localitățile în cari pământul este puțin căutat, proprietarul va lua din patru sau chiar din cinci una; aiurea, din trei una și chiar una și una.

Nu puteam însă să nu prevîd cazul în care părțile n'ar stipula anume proporția în care au să împartă, și, pentru acele casuri, am hotărît din trei una. Acăsta este în adevîr proporția adoptată de ordinar în locurile unde se obișnuiesc acest sistem de invoeli.

Se înțelege că societatea acăsta este incompatibilă cu ori-ce altă obligațiune se mai pune cultivatorilor prin cele alte feluri de invoeli.

În acăstă invoială nu intră de cât locurile de muncă. Am lăsat de o parte islazurile. Islazurile, în adevîr, tind să dispară din ce în ce mai mult din obiceiurile noastre, pentru cuvîntul că pământul se strîmtează, și nimenui nu 'i mai dă mîna să lase locuri nearate. Încolo este cunoscut că islazurile sunt cel mai bun mijloc ca să avem vite bine hrănite.

Pășunile, de acum înainte, trebuie să fie artificiale și de aceea credem că singura soluțiune a cestiunei islazurilor este de a obliga pe foștii clăcași să semene pe fie-care an nutreț în partea din pământurile ce li s'au dat prin legea rurală. Este învederat că vorbim aci de câmpii, unde tot pământul pôte fi muncit. Este învederat că islazurile vor rămânea în localitățile muntoșe sau chiar păduroșe, unde cea mai mare parte a pământului de cultură este impropriu la cultură.

Secțiunea II arată cari sunt obligațiunile proprietarului. El dă pământul și nu are drept să 'l schimbe în totă durata contractului. El dă și sîmînța, pe care în urmă și o prelevă din produsele culese. El procură încă instrumentele agricole cele scumpe, cum este locomotiva și battoza pentru treerat. Mai pre sus de toate, el are direcțiunea muncii câmpului și regulăză atât felul sîmînăturilor, cât și epoca muncii și modul de a munci.

Secțiunea III se ocupă de obligațiunile cultivatorului. El este dator să muncescă în mod onest și conștiincios. Pentru acăsta este dator să aibă și vite și unelte bune și, lipsindu'i, să primescă de la proprietar cu condiție de a i le plăti. El este obligat să urmeze direcțiunea și instrucțiunile ce i se dau în interesul comun.

Secțiunea IV regulăză împărțirea produselor. Pânea albă și rapița se împart dupe arie: proprietarul prelevă sîmînța și restul se împarte în proporție hotărîte.

Porumbul (păpușoiul) se împarte de pe câmp, formându-se atâtea grămeți, din câte una ia proprietarul. Am hotărît ca porumbul să fie despărțit, dupe gradul lui de cōcere, în trei categorii ; căci acesta este cel mai bun mijloc de a feri satele de flagelul pelagrei. Porumbul vîde de tot se dă la vite, porumbul mijlociu se pune în casă pe lângă sobă și se mănăncă înainte până nu apucă să se strice și numai porumbul copt bine se aședă în pătul.

Cu ocazia împărțelii am creȳut că este bine să se desfacă și datoriele ce pot avea cultivatorii către proprietari pentru vite sau instrumente de muncă sau chiar pentru lipsa de la lucru. Și am afectat la plata acestor datorii

productele cele mai prețioase, grâul și rapița, oprind și din această chiar jumătate cel puțin pe sâma cultivatorului.

Am crezut că este cel mai mare interes să asigurăm cu desăvârșire sumele ce proprietarul împrumută țăranului, ca să 'l tragă inima să 'i vie în ajutor de câte ori cultivatorul nu are vite, ori plug, ori alt instrument de muncă, și chiar în cas când țăranul ar lipsi de la datoria lui; căci tot e mai bine pentru dânsul să pîrdă parte din recoltă, de cât să fie isgonit din moșie.

Secțiunea V prevede executarea. Este în interesul bine înțeles al cultivatorului ca executarea să fie severă și eficientă.

Acastă executare, avînd de scop de a face pe cultivator să lucreze bine pentru dânsul, nu are nimic uricios și devine un indemn al autorității pentru binele fie-căruia.

Nu toți țeranii în adevăr își cunosc interesul, și este de temut că parte din ei să nu se dea la lene sau chiar la beție. Asemenea omeni de ordinar sunt isgoniți; nimeni nu le mai dă pământ și cad în miserie. Este mai bine, mai uman, mai folositor societății ca nici asemenea omeni, năraviți rău, să nu fie aruncați în miserie, ci mai vîrtos indemnati și chiar obligați să se regenereze prin muncă.

Secțiunea VI stabilește durata tovarășiei și arată modul de lichidare în cazul în care încetază în cursul anului agricol.

Este de dorit ca tovarășia acesta să fie cât mai lungă. Este un rău, intrat în moravurile noastre, ca totul să fie provizoriu. Desele schimbări prin cari am trecut, norocul repezi la cari ajung mulți, fie prin muncă, fie prin politică, ne a deprins pe toți să ne considerăm ca într'un fel de provizoriu și ore-cum în adăstarea perpetuă a unei schimbări fericite, mai conformă cu aspirațiunile noastre fără margini.

Tovarășia pe produse este în principiu perpetuă, ca ori-ce societate care nu are un obiect mărginit.

Părțile pot însă să o denunțe conform legii civile. În

tot cazul însă ea nici nu se poate contracta pe mai puțin de 5 ani, și durează cel puțin 5 ani, în cazul în care părțile n'au prevădut nimic prin contractul lor.

Este bine înțeles că acest proiect nu coprinde și nu poate să coprindă de cât principiile esențiale ale contractului de tovarășie pe produse. Rămâne ca părțile să adauge acele îmbunătățiri cari să 'l facă aplicabil în toate localitățile și cât mai folositor în fie-care localitate. Astfel este de dorit ca părțile să prevadă rotațiunile atât de prețuite în țările înaintate în cultură, și cari fac ca pământul să se odihnescă producînd mereu, sau chiar să dea două recolte pe an din când în când. Ar fi asemenea de dorit ca să se pună cultivatorilor obligațiunea de a planta un număr ore-care de copaci la capetele locurilor, lucru atât de trebuincios nu numai pentru frumusețea și îmbunătățirea pământului, dar mai ales pentru sănătatea muncitorilor expuși zile întregi, și, pe alocurea, săptămâni întregi la arșița soarelui. Dar toate aceste lucruri și altele multe nu puteau găsi loc într'un proiect de lege.

Acestea sunt, D-lor deputați, principiile către cari am crezut că e bine să îndreptăm societatea românească. Convingiunea noastră adâncă este că ele vor face să înceteze abuzurile și plîngerile; vor aduce, pentru țeranii, o stare de prosperitate de natură a înlătura ori-ce instigații și ori-ce ademeniri, și vor îmbunătăți proprietatea care acum se exploatează pe alocurea fără nici o prevedere și ore-cum fără milă.

Mai pre sus de toate acest sistem va mări și va îmbunătăți producțiunea generală a țerei și va contribui, mai mult de cât ori-ce alt, la prosperitatea societății noastre.

Gr. G. Păucescu, Dr. Severeanu, D. C. Burcă, Gh. Apostoleanu, A. Vericeanu, D. Bădescu-Roșiori, I. G. Săndulescu-Nenoveanu, A. D. Mavrodineanu, Laz. Nicolescu Voitineanu, G. Dem. Teodorescu, C. G. Vernescu, D. C. Popescu, Ioan M. K. Epureanu.

LEGE PENTRU TOCMELILE AGRICOLE

CAPITOLUL I

Despre tocmelile agricole în genere

Art. 1. Tocmelile între proprietar și cultivator sunt libere.

Art. 2. Ele se vor constata prin contracte legalizate de autoritatea comunală și trecute într'un registru parafat de comitetul permanent, care se va păstra în cancelaria fie-cărei primării.

Art. 3. În lipsă de asemenea contracte, relațiunile dintre proprietari și cultivatori se regulează dupe cap. II ce urmează.

Art. 4. Anul agricol începe la 1 Martie și se termină la sfîrșitul lui Februarie.

CAPITOLUL II

Despre tovarășia pe produse

SECȚIA I

Dispozițiuni generale

Art. 5. Tovarășia pe produse este un contract prin care proprietarul se obligă să aducă o întindere de pământ

ore-care, cultivatorul se obligă să o muncască și amînduoi să împartă productele în proporțiunea hotărîtă liber între dînsii.

În lipsă de stîpulațiunii, proprietarul ia din trei una și cultivatorul două.

Art. 6. Este tovarășie pe produse și în cazul în care proprietarul dă cultivatorului o liveadă, pe care acesta să o cosască și să împartă fînul în proporțiunile determinate prin contract.

Art. 7. Ori-ce altă îndatorire și ar lua cultivatorul pentru pământul de muncă ori livezi de cât aceea de a da din produse partea hotărîtă prin contract, este reputată nescrisă și nu se ține în sîmă.

Art. 8. Totuși părțile pot să se învoiască, dar numai în bani:

a) Pentru pregătirea pământului, ce face obiectul contractului, ca să potă fi arat;

b) Pentru asigurarea produselor contra daunelor din grindină sau incendii;

c) Pentru pășunatul vitelor.

Art. 9. Invoiala părților în această privință se constată prin proces-verbal scris de notarul comunei și subscris de părți.

Dacă între cultivatorii ce figurează în contract nici u-

nul nu scie carte, procesul-verbal se va subscri și de două martori cu știință de carte.

Art. 10. Contractul de tovărășie pe produse se poate proba cum s'a scris în articolul precedent. El poate fi și tăcut, în care cas se probază prin toate mijlocele.

Regulele acestui capitol se aplică de câte-ori cultivatorul ară și sémână pe o proprietate fără împotrivirea aceia ce o exploatează. Împotrivirea se constată prin proces-verbal încheiat de primar în fața a două martori știind carte și cari să subsemneze.

SECȚIA II

Despre obligațiunile proprietarului

Art. 11. Proprietarul măsoră, la începutul contractului, întinderea de pământ învoită.

Acastă întindere poate fi la un loc sau în două, ori mai multe locuri, dupe felul sémânăturilor.

Art. 12. Proprietarul este dator a menține pe cultivator în pământul ce i l'a dat o-dată, în tot timpul duratei contractului. Când în rotațiune intră un an de pășune, vitele vor pășuna deavalma cât va ține pășunea, rămânând ca în urmă fie-care cultivator să reintre în locurile ce i s'a dat spre cultură.

Art. 13. Dupe ridicarea recoltelor și până la o nouă sémânătură, cultivatorul are drept a pășuna vitele pe pământul ce i s'a dat spre cultură sau cosit fără altă plată.

Art. 14. Proprietarul are direcțiunea lucrărilor agricole.

El hotărășce felul sémânăturilor: sémânătură de primăveră și de sémânătură de toamnă, și lăsând cel puțin un pogan de nutreț de fie-care cultivator. El determină epoca când trebuie să începă fie-care muncă agricolă și arată cum trebuie să se facă.

Art. 15. Proprietarul este dator să dea totă sémână necesară pentru sémânatul pământului.

Art. 16. Proprietarul este dator să procure mașine pentru treeratul produselor ce se bat în arie, produse pe pământul pus în tovărășie. Pentru această, el este dator să fixeze locul de arie, îndată dupe începerea secerișului și să aducă batoza până la sfârșitul secerișului.

Art. 17. Proprietarul este dator să dijmuescă porumbul fie-cărui locuitor îndată ce se va găti de cules.

Art. 18. El este dator să ia la treerat toate precauțiunile dictate de experiență, pentru a apăra pe cultivatori de accidente și a le preserva sănătatea.

Art. 19. La nici o muncă agricolă nu se vor întrebuința:

- a) Copii mai mici de 14 ani;
- b) Femeile cari lăpteză.

SECȚIA III

Obligațiunile cultivatorului

Art. 20. Cultivatorul este dator a munci, cu vitele și instrumentele lui, pământul ce i s'a dat de proprietar spre cultură. Drept aceea trebuie să aibă vite bine îngrijite și unelte perfecționate.

Art. 21. În cas de a nu avea vitele și unelte trebuincioșe, este obligat a le primi de la proprietar, căruia le va plăti o-dată sau în mai multe rate cu dobândă de 5 %.

Atât suma datorită cât și termenul de plată se va constata prin proces-verbal încheiat în modurile arătate în art. 8.

Art. 22. Părțile se pot invoi ca proprietarul să dea ori vitele, ori instrumentele trebuincioșe pentru muncă, sau și vitele și instrumentele.

Art. 23. Cultivatorul este obligat a urma direcțiunea ce i se va da de proprietar în interesul comun.

El este dator să iasă la muncă îndată ce va fi vestit și să muncască în modul arătat prin contract, și în lipsă de contract dupe instrucțiunile proprietarului.

Art. 24. El este dator să care grăul sau secara, ovézul, orzul și rapița la locul destinat de proprietar pentru aria comună și să l treere împreună cu cei-alți cu mașina proprietarului și munca lor.

Art. 25. Partea proprietarului din produsele treerate, este dator cultivatorul să o care la magasia proprietarului.

Art. 26. Porumbul cules este dator cultivatorul să l despartă în trei părți :

Porumb copt bine, porumb verde și porumb de mijloc.

El este dator să care partea din porumb cuvenită proprietarului la pătulele proprietății.

SECȚIA IV

Despre împărțirea produselor și despre plata sumelor datorite proprietarului

Art. 27. Dupe terminarea treerisului, produsele fie-cărui cultivator se depun într'o singură grămadă.

Proprietarul ia mai întâit din acea grămadă sémână ce a dat cultivatorului, și restul se împarte dupe cum s'au învoit.

Art. 28. Dacă cultivatorul are să plătescă proprietarului veri-o sumă de bani pentru invoile de cari s'a vorbit în art. 8, sau pentru vite, pentru instrumente de muncă, conform art. 20, sau pentru refus de a munci, sau muncă próstă, conform art. 32, proprietarul prelevă din grăul sau rapița cultivatorului o parte, cu care să se plătescă datoria.

În nici un cas nu se poate prelua, pentru plata acestor datorii, mai mult de jumătate din grăul sau rapița rămasă cultivatorului, dupe preluarea sémânței.

Partea luată în plată se constată prin proces-verbal încheiat conform art. 8.

Art. 29. Prețul produselor preluate se fixază imediat prin bună înțelegere.

Neputându-se face înțelegere în această privință, prețul se va fixa dupe mijlocia prețurilor din piața cea mai apropiată, pentru grău de la 15 până la sfârșitul lui Septembrie și pentru rapiță de la 15 până la sfârșitul lui Iunie din același an.

Art. 30. La sfârșitul anului agricol, părțile se socotesc și răfuiala sau restul datoriei se constată prin proces-verbal încheiat dupe cum s'a dis în art. 8.

Acastă răfuială este definitivă. Ori-ce pretenții cari ar fi mai existat rămân stinse dacă nu s'au arătat la socotela de la sfârșitul anului.

SECȚIA V

Despre executare

Art. 31. Autoritățile administrative și, în special, primarii comunelor rurale sunt dator să vegheze la executarea legel de față, dupe cererea părților interesate.

Primarii sunt dator să execute pe cultivatori a munci pământul pus în tovărășie, chiar în casul în care acesta ar avea și alte îndatoriri de muncă sau pământul lor propriu, ori-ce altă muncă neputându-se executa de cât dupe ce se va fi terminat munca pământului pus în tovărășie. Părțile pot deroga la aceste dispozițiuni.

Art. 32. În cas de refus din partea cultivatorului de a veni la muncă, primarul va încheia îndată proces-

verbal constatând refuzul și va autoriza pe proprietar să facă munca în socotela cultivatorului. Prin același proces-verbal va condamna pe cultivatorul nesupus să plătească proprietarului prețul muncii ce era dator să s'evêrșescă și n'a s'evêrșit'o.

Acest proces-verbal scris de notar se va subscrie de primar și de un martor cu știință de carte.

Asemenea se va urma și în cazul în care cultivatorul va munci prost.

Art. 33. Când proprietarul nu ar desemna locul de arie îndată după începerea secerișului, sau când nu va aduce mașina de treerat până la terminarea secerișului, sau când va refuza de a dijmui porumbul fiecărui cultivator îndată ce a isprăvit culesul, primarul este dator, după ce va soma pe proprietar, să fixeze locul de arie, să tocmească mașina în socotela proprietarului și să procedă la dijmuirea după ce se va încheia proces-verbal constatând că proprietarul a fost somat și a refuzat.

SECȚIA VI

Despre sfârșitul tovarășiei pe produse

Art. 34. Contractele de tovarășie pe produse nu se pot încheia pe mai puțin de 5 ani.

În lipsă de stipulațiunii contrarii, el durează și după trecerea termenului de mai sus până ce este denunțat de una din părți cel puțin trei luni înainte de începutul unui period de cinci ani.

— Se pune la vot urgența și se primește.

D. vice-președinte : La ordinea zilei este interpelarea D-lui Andreescu adresată D-lor miniștri de interne și de justiție în privința abuzurilor comise de medicul-primar al județului Muscel.

D. C. Popovici : Fiindcă D. ministru de interne este acum prezente v'asți ruga, D-le președinte, să bine-voiți a'mi da voie să dezvolt eu mai întâiu interpellarea mea.

D. vice-președinte : Aveți cuvântul.

D. C. Popovici : D-lor, este un lucru constatat de toți că în satele noastre se produce agitațiunii continue și frământări de tot felul din partea acelor care caută a specula buna credință și naivitatea țărănilor.

Între aceste agitațiuni, cari s'au făcut deja cunoscute D-lui ministru de interne de mai mulți deputați, este și formarea unor liste prin sate chiar de către funcționarii administrativi; pe aceste liste se scrie un număr de săteni cărora se dă că are să li se dea pământ, pe când un alt număr de săteni, tot din același sat și tot cu aceleași drepturi de a avea pământ, sunt excluși, nu sunt trecuți pe listă. Acest lucru s'a adus la cunoștința Camerei, prin mai multe suplice subscrișe de mai mulți locuitori, cari reclamă contra acestor liste, pe cum sunt locuitorii din comuna Corôia și altele. Acest lucru s'a adus la cunoștința D-lui ministru de interne prin interpelări din partea mai multor domni deputați, și D. Carp a dăis că nu știe cine sunt vinovații de aceste agitațiuni.

Acésta a fost înainte de sêrbători. După sêrbători s'au adus iar petițiunii în sensul acesta. Eu am ținut să mă conving de adevêr, am fost în acest scop în mai multe sate și am vădut că este un vinovat principal, acesta e un funcționar care, dacă D. ministru de interne 'mi va permite, 'l voi spune, cu condițiune ca să 'l pedepșescă; acesta este D. Carp.

Nu voi să discut acum cestiunea vinđerei moșiilor Statului în loturi la săteni, dar un lucru este constatat. D. ministru al domeniilor de atunci a publicat în *Monitorul oficial* un proiect de lege pentru vinđarea bunurilor Statului în loturi la țărani; în acest proiect se dăce că acelui țaran care n'are pământ, dar care va moșteni pe tatăl sêu, care are pământ, nu i se va da pământ, el are să aștepte să móră tatăl sêu; că acelor cari au mai mult de 40 prăjini, pe cum și preoților și învățătorilor, de asemenea nu li se va da pământ. Funcționarii inferiori de la sate, primarii, notarii și chiar și sub-prefecții au dăis : În *Monitorul oficial* nu se publică de cât legi, și prin urmare, tot ceea-ce se publică în *Monitorul oficial* este o lege și ast-fel fără alt ordin, s'au apucat și au început a întocmi liste relative la vinđeri de pământuri la țărani pe baza acelui proiect de lege publicat în *Monitorul oficial*. Chiar sub-prefecții, cum am dăis, spuneau sătenilor că tot ceea-ce este scris de ministru și publicat în *Monitorul oficial* este lege; căci în *Monitor* se publică numai legi, iar nu programe și propagande electorale și ast-fel au întocmit acele liste, le au trimis la prefectură, dar prefectul nu le-a dat nici un curs. A-

Art. 35. El se sfêrșește prin mórtea cultivatorului sau a proprietarului.

Murind cultivatorul în mijlocul unui an agricol, vêduva lui va îndeplini lucrările ce sunt de făcut până la finele anului.

Iar de nu, proprietarul îngrijese de terminarea acelor lucrări, rămânând să 'și ia cheltuiala făcută prin preluările de cari s'a vorbit în art. 28.

Art. 36. Când un cultivator se va arăta îndărătnic și nu va voi să 'și îndeplinescă datoria de a munci pământul pus în tovarășie în modul cerut de proprietar, atunci primarul, după ce va constata réua lui purtare, va putea declara contractul de tovarășie resciliat, și în acest cas cultivatorul va fi imediat mârșginit din moșie.

Prin același proces-verbal primarul va hotărâ și suma ce proprietarul va trebui să răspundă cultivatorului pentru munca făcută.

Art. 37. Nici proprietarul nici cultivatorul nu pot strica tovarășia pe produse afară din termenii art. 34.

Dacă proprietarul va isgoni pe cultivator din moșie fără îndeplinirea formelor prevêdute de art. 36, el va fi condamnat către cultivator la despăgubiri a căror sumă nu va putea fi mai mică de una mie lei.

G. Gr. Pêucescu, Gh. Apostoleanu, Laz. Nicolescu Voitineanu, Dr. Severeanu, I. G. Sândulescu-Nenoveanu, D. C. Popescu, D. Bădescu-Roșiori, A. D. Mavrodineanu, D. C. Burcă, A. Vericeanu, G. Dem. Teodorescu, C. G. Vernescu, Ioan M. K. Epureanu.

tunci s'au dus socialiștii la țărani și le-au dăis: Nu vedeți că junimiștii fac mai rău de cât colectiviștii? Aceștia spun că acei țărani ai căror părinți au pământ nu au să capete pământ, ci au să aștepte să le móră părinții; popilor și învățătorilor asemenea nu se dă pământ. Țărani atunci s'au dus la primărie și au dăis: Noi protestăm contra acestor liste, ele sunt nedrepte; și de aci au început mai multe agitațiuni, între altele și la comuna Corôia, districtul Sucéva; aci agitațiunea era să ia un caracter grav, și ce este mai mult, D-lor, s'a găsit un primar în districtul Sucéva, care este primar pe moșia unui mare proprietar și arendaș ale cărui opiniuni sunt colectiviste, și s'a înțeles cu proprietarul să facă aceste liste, conform proiectului de lege publicat în *Monitorul oficial*. Iar pe de altă parte s'a dus să spună prin sat: Nu vedeți voi ce lege vê dau boierii? Pe când la intimii sêi dăcea: Să se învețe minte boierii să mai publice asemenea proiecte de lege prin *Monitorul oficial*. Va să dăică acel primar scia adevêrul, dar făcea aceste propagande numai pentru ca să agiteze pe țărani pentru ca să 'i șicâneze, iar nu pentru că credea că ceea-ce s'a publicat era o lege.

De aceea am voit să denunț aceste fapte, cu atât mai mult cu cât am auzit de pe banca ministerială că se susțin funcționarii de sub administrațiunea colectiviștilor. Ei bine, colectiviștii sunt ca jidani, ori-ce le-ai face, ori cât 'i-ai menagia și chiar înainte, tot colectiviști rămân, și ies d'asupra tot ca jidani.

Acest primar și acest sub-prefect sunt lăsați în funcțiunea lor, de și lucrăză pe

față în contra guvernului, făcând agitațiunii sub scutul proiectului de lege al guvernului. Mai mult; se ia locuitorilor câte un leu și două ca să le facă petițiunii; agită în toate părțile pe locuitori și pe acești oameni îi lăsați în posturile lor!

Dar concluziunile ce le putem trage de aci sunt altele.

Avem în discuțiune proiectul de lege pentru vinderea bunurilor Statului în loturi mici la săteni, proiect care s'a publicat prin *Monitorul oficial* și care a slevat multe ne mulțumiri cari se arată prin atâtea suplice din partea locuitorilor cari sunt puși pe listă. Și fiind-că în discuțiunea noastră acest proiect am vădit că actualul D. ministru al domeniilor l-a mai modificat într-o ceva spre bine punând între cei cari au dreptul să cumpere și pe aceia ai căror părinți au deja pământ; dar au rămas pe din afară preoții și învățătorii sătești, cari prin suplicele pe cari le adresează Camerei arată că sunt nemulțumiți și se roagă a li se recunoască și lor dreptul de a cumpăra pământ în loturi.

De aceea, dicit, fiind-că această lege e în discuțiunea noastră, ar fi bine să luăm în considerațiune această cerere, ceea ce s'a făcut în secțiunea I, însă nu știu ce s'a făcut în cele-alte secțiuni. Cred dar că ar trebui să se admită la cumpărare de pământuri și învățătorii și preoții sătești, și aceia cari au mai puțin de un hectar să cumpere până la completarea unui lot de 5 hectare.

Acestea am onore să le semnalez D-lui ministru de interne în ceea ce privește pe funcționarii administrativi.

În ce privește scopul formării acelor liste, acest scop îl va vedea onor. Camera când se va discuta în ședință publică acel proiect de lege.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Nu înțeleg ce importanță are această interpelare, în adevăr, D-lor, s'a publicat prin *Monitorul oficial* un proiect de lege pe care guvernul avea să îl prezinte Corpurilor legiuitoare, dar nu vedeam inconvenient putea să aibă această publicitate, când se dădea ocaziune, și presei, și oamenilor competenți din toată țera, să studieze o chestiune atât de importantă, să și dea fie-care părerea sa, ca ast-fel chestiunea să fie bine luminată când va veni în dezbaterile Corpurilor legiuitoare.

Prin urmare, nimeni nu poate incrimina pe guvern când cantă a lumina țera asupra proiectelor de lege pe cari le prezintă Camerei. Atât și nimic mai mult. Din acesta ce se dăce că a rezultat? Se dăce că s'au găsit notari și primari cari au căutat să înlesnească ore-care date statistice făcând liste de locuitorii săteni cari ar fi avut să beneficieze de dispozițiunile aceluia proiect de lege.

Aici iarăși nu vedeam care este inconvenientul acestor liste, și ce agitațiunii ar putea provoca ele. Absolut nici una, mai cu seamă că acele liste nu sunt definitive,

și când ele se vor întocmi așa dupe cum legea va fi votată, ori cine ar vedea că pe nedrept a fost omis de a fi trecut în listă, va cere să fie înscris și dacă dupe lege va avea dreptate, dreptate i se va face.

Nu vedeam dar ce perturbațiune s'ar aduce în țera prin formarea de către autoritățile locale a unor asemenea liste, cari, încă o dată repet, nu sunt de loc definitive.

Dar se dăce că în cutare sat ar fi un primar colectivist care, cu ocaziunea dressării acestor liste, cantă a discredita guvernul spunând țeranilor că astăzi țera are un guvern vitreg și nedrept. La această grije ce are pentru noi onor. interpellator îi răspund mai întâiu mulțumindu-i de interesul ce ne poartă și al doilea asigurându-i că guvernul, când are cunoștință că și face datoria și că aplică legile cu aceeași dreptate pentru toți, nu se teme câtăși de puțin de vorbele ce se dăce în contra sa în cutare sat de către veri-un colectivist sau de către veri-un socialist.

Nu înțeleg însă cum ast-fel de lucruri se pot aduce înaintea Camerei și nu vedeam de ce am mai pierde timpul cu ast-fel de interpellări.

Voc: Închiderea discuțiunii.

D. I. Nădejde: D-lor, am cerut cuvântul în chestiunea aceasta pentru ca să spun un lucru.

Listele acelea despre cari ne-a vorbit D. interpellator, nu sunt nisce liste cari se fac pe sub mână, sau pe ascuns, de către unii din primarii rurali; acele liste se fac în toate satele din țera și se fac în urma unui ordin circular dat de D. ministru, încă de la 8 Iunie; căci încă de pe atunci ministerul a dat un ordin circular prin care a cerut facerea acelor liste. Acestea însă nu sunt nisce liste definitive, pentru că, dupe ce se vor forma, se vor supune la examinarea unei comisii; și prin urmare, nu am înțeles cum onor. D. Popovici a putut să considere ca ilegal făcute listele acelea despre care ne-a vorbit D-sa.

Acestea, D-lor, am avut de dăce, pentru că și D. Popovici și D. ministru de justiție, au scăpat din vedere că s'a dat un ordin formal ca să se facă nisce asemenea liste, cari, prin urmare, s'au făcut în mod legal și în conformitatea unui ordin care s'a publicat prin *Monitorul oficial* la 8 Iunie anul trecut.

D. ministru de externe, P. P. Carp: D-lor, interpelarea aceasta ar fi trebuit să mi se adreseze mie, care am dat acel ordin pentru formarea acestor liste; căci, pe când eram ocupat cu studiul legii, am avut trebuință să mi dau seamă de numărul sătenilor de diferite categorii cari ar fi în drept să ceară pământ; și pentru aceasta a trebuit să am ore-care date statistice dupe informațiunii culese la fața locului. De aceea am dat la toți perfecții un ordin circular prin care le-am cerut formarea unor liste dupe diferitele ca-

tegorii ce prevedeam în proiectul de lege. Neapărat însă că aceste liste nu puteau fi considerate ca definitive, fiind-că pe atunci proiectul de lege nu era încă făcut, și nici votat de Adunare.

Prin urmare, ordinul acela nu a fost de cât numai o cale prin care am creșut să dobândesc informațiunile de cari aveam nevoie ca să mi pot facilita lucrarea, de aceea mă mir cum o circulară ce eu am dat în Iunie, face pe D. Popovici să spună că eu sunt adevăratul vinovat al rescălei de la Martie! Acesta este o logică pe care las Camera să o aprecieze. (Ilaritate).

D. C. Miculescu: Rog pe biuroș să intervină pe lângă D. ministru al lucrărilor publice pentru a mi pune la dispozițiune dosarul pentru destituirea unui funcționar de la gara Răcăciuni, dosar care s'a mai cerut.

D. Gr. Andreescu: D-lor, vă rog, să mi acordați buna-voitorea D-văstre atențiune ca să vă arăt nisce fapte grave comise de unul din funcționarii cei mai sus puși din județul Muscel. E vorba de medicul primar al județului, D. V. Popescu.

La patru zile dupe deschiderea Camerei acest onorabil funcționar găsesce de cuviință să ne adreseze noă deputați și senatori din județul Muscel, într'una din gazetele din localitate numită „Drapelul Muscelului,” o scrisore deschisă.

Iată ce dăce D-sa în această scrisore:

D-lor I. Negulici, N. Gussi, Dr. Anasache Ștefănescu și Grigore Andreescu.

Scrisore deschisă

Informat de la amicii D-văstre și ai mei, că ați fi luat hotărîrea de a cere în corpore mutarea mea din județ pentru că aș fi de opiniuni contrarii vederilor D-văstre în afaceri politice, cred de o bună cuviință din parte-mi a vă adresa aceste rânduri ca nu în urmă să luați tăcerea mea drept scusă.

Dacă deciziunea D-văstre va fi condusă de interes politic, sunteți liberi a o executa, dar dacă veți pune persoana mea în joc, am onore a vă avertisa că mi veți da socotela personală de tot ce ați face pentru știrbirea ei.

Au bon entendeur, salut!

Dr. V. Popescu.

Medic primar al județului Muscel.

Firesce că noi nu trebuie să ne ocupăm aicea în Camera de persoana D-lui Dr. Popescu; dar ori-cine înțelege că suntem dator să ne dăm seamă de mobilul ce a făcut pe acest domn doctor să ne adreseze scrisorea această.

Cântând mi-am adus aminte de un lucru: Cu câte-va luni mai înainte, se dedese publicității fapte de o mare gravitate, delictelor ordinare cari cad sub presiunea codului penal, și cari toate cădeu în spina acestuia doctor, pe care cu toate aces-

tea, județul nu-l plătesce mai puțin de 7.200 lei pe an.

Să ne aducem aminte că în o altă gazetă tot din localitate se înșirase și se dedese publicității o serie de fapte tot în spinarea acestui domn.

Iată ce dicea „Vocea Muscelului:”

„Punem sub ochii cititorilor trei exemple din cari se vor încredința că nu spunem de cât purul adevăr.

„Niță Banu din Slobozia (Bădeni Ungreni) rănit apróre mortal de un individ condamnat, zăcea în casa cuscrului său, Nicolae Rădoiu, în Dragoslavele unde se întemplantase bătaia. Din întemplantare vine în comună doctorul V. Popescu pentru a scrie în condică că a vizitat-o. Avisat și solicitat de primarul I. Predoiu spre a merge la bolnav ca să dea primele ajutoare, refuză pretinzând 100 franci. Cu toate rugăciunile ce i s'a făcut de sus și de jos primar, de perceptorul Aldulescu și alții a fost cu neputință a înmuia inima lui perversă până ce pacientul nu i-a pus în mână 70 franci, împrumutați de la George V. din Piatra.”

Va să dică un doctor primar plătit de județ cu 7200 de lei, mergând să viziteze comunele rurale, un primar i semnalază un cas apróre mortal, i solicită să i dea primele ajutoare, și el i și impietresce atât inima, în cât nu merge până ce nu i pune în mână 70 de lei, bani pe cari pacientul n'a putut să i aibă de cât vândându-și sau amanetându-și boii.

Să trecem acuma la un fapt de o gravitate și mai mare:

„Se luase măsură de consiliul superior al serviciului sanitar ca cimitirile să se mute din centrele comunelor la depărtarea prescrisă de lege. Administrațiunea locală dăduse ordine în consecință.”

D-vóstre trebuie să știți un lucru, că există o lege în privința cimitirelor încă de la 1864; ei bine, până astăzi acea lege nu s'a executat și a devenit un mijloc de speculă și veți vedea în ce mod speculează acești funcționari abuzivi.

„Sătenii însă din mai toate comunele, din sentimente religioase, iubirea ce o au către rudele lor morțe și din lipsa mijloacelor cu cari ar putea instala alte cimitire se cam opuseră. Doctorul nostru în loc să explice locuitorilor relele ce nasc din ținerea cimitirelor în progadiile bisericii sau în loc să constate considerațiunile ce fac pe sătenii să se opune, i speculă în chip nerușinat.

„Așa de la locuitorii comunei Domnesci a luat printr'un delegat al sătenilor 240 lei pentru a face densusul ca cimitirul să le rămână nestrămutat.”

Mă opresc puțin asupra acestui fapt; căci vedeți că nu constituie nici mai mult nici mai puțin de cât delictul de mituire, care se pedepsește cu închisoare corecțională până la 5 ani, și dacă faptul s'ar adevăra, atunci acest delincent merită să fie în pușcărie, iar nu în capul serviciului sanitar din Muscel. Autoritățile au trebuit

imediat, denunțându-se faptul, să ia cunoștință de el; eu neapărat, care mă interesam, întrebam pe la parchet, dacă s'a constatat acest fapt. Eu vă declar, D-lor, un lucru: Dacă faptele acestea cari vi le înaintez nu sunt exacte, primesc să mi dați autorizarea de a merge înaintea justiției să fiu taxat de calomniator; înțelegeți că eu i-am constatat înainte în mod particular și apoi am luat îndrăsnelă de a veni cu densusul aci. Am și D-lui sub-prefect: Faptul acesta e grav, i-ați constatat? Sub-prefectul a răspuns: Da, i-am constatat și i-am găsit exact perfect așa cum s'a denunțat. L-am întrebat cum i-ați constatat? Firesce că locuitorii la început se temeau de a spune tot; căci le era tēmă că o să le mute cimitirul; cu toate astea sub-prefectul prin dibăcia lui a putut să pue mâna pe adevăr.

Iată ce face: Să aflase că ómenii din Domnesci, când a mers doctorul să le pretindă bani, nu-i aveau, și căți-va se adresă la epitropul bisericii ca să avanseze din cutia bisericii și apoi fruntașii satului vor contribui să-i ramburseze. În scopul acesta se face o listă de subscripțiune scrisă pe un buletin de nascere.

Iată acea listă o reproduc întocmai:

„Oamenii cari au pus din greț la cimitir. 1886, Aprilie 29”:

Pătru Tucă lei 60, Nicolae I. Mitu lei 20, Nicolae B. Petrică lei 10, Elișeiu V. Cojocaru lei 9, Maria Niță Moldov. lei 10, Mateiu Rizescu lei 20, Ion N. Hianu lei 20, Gg. Nețu lei 20, Moise Bucureci lei 20, Ion Gușoiu lei 10, Iacov I. Tiți lei 10, Ion Muraru lei 10, Iacov Iortovan lei 10, Nicolae Iordan lei 12.

Această listă este subscrisă de preotul bisericii și de un epitrop.

Să se întrebe la anchetă ce s'a făcut cu banii subscriși în listă. S'a construit veridun cimitir? S'a strămutat cimitirul din centrul comunei, sau există și azi în centrul comunei?

Mai departe, am enunțat și specificat în interpelarea mea patru fapte, cari bine înțeles, sunt numai cele cari am putut eu prin mine însuși să le verific și să constat că sunt exacte; cât pentru opiniunea publică, ea cunoște multe, nici eu nu am mijloc a le constata pe toate.

De la învățătorul Ion Pepenescu a luat 40 lei mită, spunându-i că el are trecere la consiliul de recrutare pentru a face să fie scutit de armată, lucru ce nu a putut face, dar banii nu i a restituit. De la un alt învățător a luat asemenea 5 lire pentru a l scuti de armată, însă nici cu acesta nu a putut reuși oprind banii pe seama sa; fapt pe care mi se pare că administrațiunea locală i-a constatat ca adevărat.

Dar, D-lor, este un fapt care i pot precisa și califica ca un delict prevădut și pedepsit de codul penal.

Iată despre ce este vorba; dar mai înainte de toate să mi permiteți să citesc art. 137 din codul penal, care califica și pedepsește acest fapt.

Iată ce dice acest articol:

„Medicii, chirurgii, sau alte persoane, exercitând arta de a tămădui, cari dau cu știință asupra sănătății unei persoane certificate contra adevărului, spre a servi la autorității sau la societății de asigurare, se vor pedepsi cu închisoare de la o lună până la un an.

„Iar dacă vor fi primit și daruri sau făgădueli de daruri, se vor pedepsi cu închisoare de la 3 luni până la un an și jumătate.”

În vėra trecută acest domn comite acest delict și iată în ce împrejurări: În Câmpu-Lung este stațiunea balneară și era acolo o mulțime de lume venită din alte părți.

Un conflict s'a iscat între două persoane, între D. Damian, persoană cunoscută de aici din București și într un servitor al D-lui Eugeniu Stătescu fost ministru al justiției. D. Damian mersese la nisce băi și ocupase o cabină. Servitorul D-lui Eug. Stătescu trimis de stăpânul său i abordă în cabină și i somă ca să iasă că vine un boer mai mare ca să facă baie. D. Damian i răspunde că nu poate să iasă până o termina baia; servitorul cam îndrăzneț, i-a spus câte-va cuvinte necuviincioase, și atunci omul indignat i-a dat o palmă. S'a făcut tapagiū, s'a reclamat în toate părțile și acest pacient, ca să dea faptului o mai mare însemnătate, se adresă și la acest doctor cu cerere ca să i dea un certificat, pentru ca faptul de lovire să cadă sub previsionsile art. 239. Acest D. medic funcționar liberă următorul certificat care se află în dosarul tribunalului de Muscel No. 1.174 din 1888.

Certificat

Subsemnatul, dr. în medicină și chirurgie de la facultatea din Paris și medic-primar al județului Muscel, declar prin acest certificat că D. Iosef Petrescu pórta o *echimosă* a ochiului stâng și *inflamația* ambelor regiuni *parotidiene*; asemenea o contuzie în regiunea laterală dreaptă a thoracelui (sub axilară), survenind în urma și din cauza unor contuzii cu un instrument contondent fiind bătut erl la 19 curent, pentru care are necesitate de 10—12 zile până la vindecare; pentru care s'a liberat prezentul certificat și în care timp cel puțin 8 zile va fi împedat de la munca zilnică.

Medic-primar, Dr. V. Popescu.

Câmpu-Lung. 1888, Iulie 20.
(L. S.) No. 154.

Ia vedeți ce gravitate dedea faptului.

A doua zi, când polițaiul ancheta faptul, se prezintă înaintea lui și pretinsul pacient cu certificatul doctorului. Polițaiul, surprins, i dice, dupe ce citește certificatul: Cum se poate? Eu te vėd sdravăn și fără nici un semn. Polițaiul constată dar a doua zi că acest reclamant nu avea cel mai mic semn. D. Damian informan-

du-se despre acel certificat fals, reclamă parchetului ca să constate, și parchetul institue o comisiune medicală de 3 medici și încheie un proces-verbal de constatare.

Proces-verbal

Astăzi, 23 Iulie 1888.

Noi, procurorile tribunalului Muscel, primind petițiunea cu data de 22 Iulie curent, a D-lui I. Damian, prin care acesta contestând exactitatea celor arătate într'un certificat medical liberat de D. doctor-primar, V. Popescu, alăturat de reclamanțele Iosef Petrescu la cererea sa înregistrată sub No. 2.504 din 21 Iulie curent, cere a se convoca o comisiune de medici spre a se pronunța asupra acelui certificat și a se constata adevărul.

Am invitat pe D-nii dr. în medicină N. Jugureanu, N. Baican și L. Friedman cari, dupe ce au depus jurământul prevădută de lege și au observat pe pacient, ne-a declarat următoarele :

„In urma unei examinări minuțioase făcută asupra individului Iosef Petrescu, care ne-a declarat că în ziua de 19 Iulie curent a fost lovit de D. I. Damian pe obraz cu pumnul înarmat de un corp greu, declarăm că nu am găsit nici o urmă de veri-o violență exterioară pe totă suprafața corpului său.

Dr. Jugăreanu, Dr. N. Baican, Dr. L. Friedman.

1888, Iulie 23.

Pentru cele ce preced, am dresat acest proces-verbal.

Procuror, *R. Gr. Zmeureanu.*

Va să țină, D-lor, acest delict s'a comis și s'a constatat de viso de însuși procurorul de Muscel și cu toate acestea D. procuror n'a deschis acțiunea contra acestui domn doctor Vasile Popescu ca și cum acest domn ar fi pus sub scutul impunității, iată dar pentru ce m'am indignat și pentru ce am făcut această interpelare.

D. ministru de justiție, G. Vernescu: In ce an s'a întâmplat acesta?

D. Gr. Andreescu: In anul 1888, vara trecută.

Este vorba, D-lor, de o sumă de delict pe cari eu le specific și le arăt în mod concret și mă declar forte a le proba până la evidență. Aceste fapte intrunite la un loc, constituie ceea-ce se chiamă cumul de delict și merită dupe codul penal a se inflige o pedepsă acestui doctor de cinci ani de zile, și cu toate acestea el sfidează pe totă lumea! Totă lumea este indignată și mie 'mi e rușine chiar să mă mai duc în județ. Înțeleg, D-lor, sub guvernul trecut se putea tolera asemenea lucruri; era o dogmă atunci în puterea căreia noi cei din opozițiune nu aveam drept la protecțiunea legilor, dar astăzi nu se mai poate tolera asemenea lucruri.

Nu este numai atât, D-lor, ceea-ce m'a incurajat pe mine mai mult a denunța aceste fapte, este declarațiunea pe care a

făcut-o D. Vernescu, ministru de justiție, în ședința de la 14 unde a spus așa :

Vă provoc pe toți, nu numai în ce mă privește pe mine, dar și pe toți colegii mei să arătați care abus, care hoție, care faptă rea a fost acoperită și cruțată de noi? Puteți fi încredințați că ori când ne veți denunța asemenea fapte, cari în adevăr vor fi existat, atunci satisfacerea se va da, nu deputatului, ci conștiinței publice, moralității publice.... Nu importă de unde ar veni denunțarea, fie de la D. Dobrescu, care mă întrerupe, fie de la oricine, numai cu condițiune să nu fie simple vorbe, să fie cel puțin oarecare probabilitate întemeiată că faptul s'a petrecut așa cum 'l raportază onor. deputat....

Mi se pare, D-le ministru, că nu v'am dat numai probabilități ci probe irecusabile despre existența acestor delict cari, cum am dis, constituiesc ceea-ce am dis delict ordinare.

Dar omul acesta, ca om privat în viața sa privată, ce purtare a avut el?

Dați 'mi voce să vă arăt și afirm înainte de toate cât se poartă de incorect.

Făcut'a el veri o-dată serviciul care 'l privea și se referă la funcțiunea sa? D'omne feresce. Politică însă destulă!

Tot-d'a-una agent electoral și bătaș; iată proba: Hotărîrea de la 1883; încă la alegerile de la 1883 se constată ca agent electoral, și a fost destul să fie agent electoral aprig, pentru ca să i se plătescă ca l'efă suma enormă de 7.200 lei.

Se bate apoi cu un altul și rupe acela o pălărie cilindru și judecătorul 'l condamnă să plătescă 14 lei; hotărîrea cu No. 581 din 1883.

Am dis, D-lor, ca acest om nu are conduită corectă nici în societate, pe când ar trebui să fie cel d'ântăi care să dea pildă de moralitate și corectitudine, fie în viață socială, publică sau privată. Pentru a vi 'l arăta cum este, vă aduc acte, nu ad-hoc dresate ci din timpul regimului trecut când era protegiat.

Făcuse un scandal, se bătuse cu nisce ofițeri, s'a numit o anchetă mixtă compusă din militari și civili, și iată ce spun martorii:

Partea finală a depozițiunii D-lui V. Beghena inspector silvic și persoană forte de ispravă făcută înaintea D-lor locotenent colonel Hefner și substitutul Ilescu la 20 Aprilie 1882, aflată în dosarul parchetului de Muscel No. 10 din 1882, sună ast-fel:

„Mai adaog că D. doctor Popescu, pe când venise la banca unde ședeau numiți domni de mai sus (D-nii oficeri cu cari avusesse conflict), am observat că D-sa a fost într'o stare *nenormală* din care cauză am refuzat a merge la D-sa". Va să țină omul acesta este certat și cu apa.

Omul acesta, D-lor, este declarat și nedemn; chiar și pentru acesta am iarăși probe.

Dupe un conflict, provacă la duel pe

D. căpitan Ștefănescu; conform regulilor, se numesc martori; martorii încheie un proces-verbal și iată ce țin :

„Din actele prezentate de arbitrii căpitanului Ștefănescu, din cari în mare parte sunt extrase din registrele autorităților judiciare și autentificate, rezultând că D. doctor Popescu nu a cerut o satisfacțiune pe calea cavalerescă D-lor maior Dona Veropolu și locotenent Solomonescu, în conflictul de la 19 Aprilie 1882, când a fost insultat destul de grav și având în vedere codul satisfacțiunilor de onoare care opresce lupta între persoanele cari nu egalez; având în vedere că D. doctor Popescu prin faptul citat mai sus ne satisfăcându-se cavaleresc, cade în această categorie, am hotărît în unanimitate că între D-nii căpitan Ștefănescu și doctorul Popescu să nu aibă loc o satisfacțiune de onoare de cât numai atunci când D. doctor Popescu ar putea ataca acele acte ca false.“

Făcut la C.-Lung, în 18 August 1886.

Căpitan *Alexandrescu*, locotenent *Budachevici*, căpitan *Zlatian*, *Emil Pr. Constantinescu*.

Acest om a blesat în mod grav moralitatea publică, prin urmare, nu mai merită să mai stea sus pus în capul serviciului sanitar din județul Muscel.

De aceea rog pe D-nii miniștri de interne și de justiție ca să dea satisfacțiune moralității publice luând măsuri pentru corecțiunea omului acela care a blesat atât de grav moralitatea publică prin faptele sale. (Aplause.)

D. vice-președinte: D. ministru de interne are cuvântul.

D. ministru de interne, Al. Stirbei: D-lor, înainte de a auți dezvoltarea interpelării D-lui Andreescu, și în urma lămuririlor culesse asupra conduitei D-lui doctor Popescu, hotărîsem o anchetă.

Acastă anchetă se va face în acord cu D. ministru al justiției, însă sciti că există un regulament care dă forte puțină putere ministrului de a se amesteca în operațiunile doctorilor.

D. vice-președinte: D. ministru al justiției are cuvântul.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: D-lor, sunt câte-va fapte ce se impută D-lui doctor Popescu.

O voce: Nenorocitul.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Nenorocit, dacă faptele ce i se impută sunt exacte, dupe cum D. deputat le a spus înaintea D-vostre.

D. I. Fetu: Și nenorocit și județul unde se află.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Unul din aceste fapte privește viața lui privată. Ministrul are dreptul de censură asupra moralității funcționarilor publici, dar e un simplu drept de censură. Dar s'au arătat și fapte cari cad sub previsiunile legilor penale. Pentru aceste fapte credem că, mai înainte de a se pune această chestiune în Cameră, denun-

țarea trebuia să se facă d'a dreptul la funcționarii competenți, și dacă aceștia nu 'și făceau datoria, atunci plângerea să se fi adresat la cei mai înalți șefi, ca aceștia să facă pe funcționarii competenți să 'și îndeplinească datoria lor.

Dintre faptele enumerate însă aci, trebuie să vă mărturisesc, D-lor, că este unul care a mers înaintea justiției și pentru care D. deputat 'mi spune că procurorul nu 'și-a făcut datoria, fiind-că n'a pus-o înaintea instanței judecătorești competente, ca acel fapt să 'și ia pedepșa ce merită. În privința acestui punct, promit că voi lămuri cestiunea, voi examina dosarul, și dacă lucrul se va fi petrecut astfel cum arată D. deputat interpellator, ordin va fi dat ca justiția să 'și facă datoria; fiind-că regulamentul medical, ori-cât de rău ar fi făcut, nu scapă pe acel doctor de aplicarea legii penale pentru fapte pe care legea le pedepsește.

Cât pentru cele-alte două fapte, mituire și un fel de escrocherie, aceea cu cimitirul, neapărat că și acestea cad sub aplicarea codicelui penal.

D. G. Panu: Dar duelul? (Ilaritate).

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Dacă n'a voit să se bată în duel, această cestiune o voi pune numai în examinarea D-vostre, și între patru, șese sau două-spre-zece ochi o veți hotărî, (ilaritate). Eu nu am nimic de făcut acolo.

Dar în privința mituirei, care 'mi pare că ar fi cam verificată, nu îndrăznesc, de și nu citez să dic că faptul ar fi cu totul adevărit; căci ori-ce raport s'ar face de către administrațiune sau alți agenți ai poliției judecătorești, faptul nu se poate dice că e exact până când nu trece prin filiera regulată înaintea justiției. Ori cum însă acest fapt cade în atribuțiunile procurorului și judecătorului de instrucțiune, cari 'și vor face datoria. Prin urmare, voi da ordin ca în privința acestor două fapte să se facă instrucțiune, și de vor fi adevărate, justiția se va pronunța. Iată tot ce pot spune asupra acestei interpelări; și ași ruga pe D-nii deputați, când sunt fapte de asemenea natură petrecute prin județe, înainte de a face o interpelare pentru dănele, aceste fapte să fie denunțate autorității competente, ca ministrul să 'și potă cunoșce mai bine funcționarii și să ia măsurile cuvenite, când plângerea va veni înaintea Camerei, că ei nu 'și-au făcut datoria.

D. Gr. Andreescu: Mă declar satisfăcut de răspunsul D-lui ministru de justiție adăugând însă că eu 'mi-am făcut datoria: Am denunțat faptele acestea, le-am dat chiar publicității, și D. procuror are cunoștință de ele; prin urmare, imputarea că în mod neregulat am venit în Cameră și am expus aceste fapte este o imputare pe care nu o merit. Ori cum, eu mă declar satisfăcut cu răspunsul D-lui ministru.

D. vice-președinte: Acum la ordinea

șilei este a doua interpelare a D-lui Andreescu, relativă la lipsa lemnului de foc de care suferă locuitorii din plaiul Nucșóra.

D. Gr. Andreescu: Puține cuvinte am de spus asupra acestei cestiuni.

D-lor, în comuna Nucșóra, așezată pe albia râului Dómna, ómenii au rămas singuri netproprietariți la 1864, așa că ei n'au astăzi de cât câte-va prăjini pentru casă. Până acuma, cu totă sărăcia lor, au trăit în bune raporturi cu proprietarii, dar ori cum ei 'și sufereau sărăcia, căci aveau lemne din pădurea proprietarului. În anul acesta, la 6 Decembre, proprietarul într'un mod brusc, interzice țeranilor de a mai lua lemne.

D-lor, situațiunea este așa în comuna Nucșóra, că păduri particulare nu mai există de cât la o depărtare de 20 kilometri, dar există păduri de ale Statului. Când m'am dus în vacanță acasă, am venit la mine 5, 6 săteni și mi s'au plâns că 'și au ars gardurile și pomii; că mor de frig cu copiii lor în mijlocul iernei, și că proprietarul le interzice în mod absolut a mai lua lemne din pădure.

Acum am aflat că gardul silvic din partea locului ar fi dispus să vândă prin licitațiune niște lemne din pădurile Statului; dar locuitorii nu pot să cumpere, căci n'au parale.

Eu, în fața acestora, m'am vădut nevoit să rog pe D. ministru al domeniilor să facă a se da acestor nenorociți ómeni lemnele necesare, să nu mai fie expuși a îndura asprimea gerurilor sub pólele munților; să nu mai fie expuși a îngheța cu copiii cu tot, când pădurele cad pe dănsii, păduri din cari nu li se permite acestor nenorociți să ia măcar un lemn.

Mi s'a sugerat, D-lor, o altă idee: 'Mi am făcut următorul argument: Casul ce s'a întâmplat la Nucșóra să fie el un caz particular, ori să se potă generaliza? Póte să existe și alte comune cari să rabde o iarnă întregă de frig. Eu nu cunosc situațiunea tuturor județelor, pot însă afirma lucrul acesta, că cele mai multe din pădurile particularilor sunt decimate, că nu mai există astăzi în ființă de cât pădurile Statului; pot să mai afirm că sunt comune ai căror locuitori sunt nevoiți să percurgă distanțe de la 10—20 kilometri, până la o pădure particulară de unde să 'și potă procura lemne, ast-fel că mai tot timpul muncii și 'l perd umblând de pe lemne.

Ori cum ar fi însă, tot e bine că nu mor de frig.

D-lor, față însă cu împrejurarea că de când s'au stabilit căi ferate toți proprietarii de păduri au dat năvală să 'și consume pădurile lor fără nici o regulă, așa că pot afirma că peste 10, 20 de ani n'au să mai existe păduri particulare, mă întreb: Ce au să facă sătenii, de unde au să 'și procure lemne?

Am constatat un fapt: Că legiuitorul modern se preocupă foarte puțin de ces-

tiunea această, pe când legiuitorul de la 1851 chiar regula raporturile între săteni și proprietari, prevădând o dispozițiune prin care da drept țeranilor să ia lemne din pădure. Legea rurală din 1864 prin art. 9. desființează acest drept.

Art. 9 dice: „Dreptul la pădure ce au sătenii de pe moșiile din Moldova dupe art. 44 al legii muntelui, (adică județele Putna, Bacău, Némțu și Suceva) și cei de pe moșiile din țera românească, în virtutea art. 140 § 4 din legea de la 23 Aprilie 1851, li se păstrează neatins și în viitor.

„Dupe 15 ani proprietarii vor fi în drept a cere liberarea pădurilor de sub această servitute, prin bună învoială sau prin hotărîre judecătorească.

„Acest drept 'l vor putea exercita și comunele, așezămintele publice și Statul“.

Iată ce a făcut legiuitorul la 1864: El 'și a făcut următorul raționament: Eu am deservit munca săténului, am obligat pe săteni să rescumpere claca și să devie absolut proprietari, dar e drept în același timp ca și proprietarul să 'și potă deservi proprietatea sub condițiune de a plăti sătenilor dreptul de servitute. În fapt e adevărat că nu s'a observat această; eu nu cunosc un singur cas, în care ver-un proprietar să fi despăgubit pe săteni de dreptul acesta de servitute; sătenii nu fac de cât prin bună învoială cumpără lemne de la particulari. La Stat a intervenit codul silvic în 1879 și stabilește o interdicțiune absolută d'a se lua lemne, fie verși fie uscate, din pădurile Statului, sub sancțiunea ca acea luare de lemne să fie considerată ca delict silvic.

De aceea rog pe D. ministru să studieze această cestiune.

Eu sunt de părere că ar fi bine pentru asigurarea pozițiunii materiale a sătenilor să li se acorde dreptul nu de a lua lemne degéba, dar dreptul de a le cumpăra cu un preț fixat de minister, însă nu cu bani gata, ci să le plătescă în anul financiar următor și sub formă de dare anuală.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: D-lor, ca să răspund la o cestiune, nu trebuie să amestecăm alte trei, patru streine de densa, cari nu sunt astăzi la ordinea șilei. Când veți face interpelare asupra legii din 1864, ministerul, studiind cestiunea această, va răspunde în cunoștință de cauză și va spune care este părerea asupra cutărui său cutărui punct din acea lege.

Astăzi D-vostre mă întrebați de ce nu se dau lemne sătenilor de pe moșia Nucșóra, proprietate a D-lor Alexandru și Nae Iorgulescu, și al doilea de ce nu li se dau lemne dupe moșia Statului Cucueti.

La prima parte nu pot răspunde nimic, pentru că, dacă D-nii proprietari ai moșiei Nucșóra nu s'au învoit cu țeranii pentru a lua lemne în schimb de alte servicii, sau pentru alte motive, nu recunosc ministrului competența să siléscă pe

un proprietar să facă cutare sau cutare invoială ca locuitorii de pe moșia sa sau de pe ver-o altă moșie. Mi pare foarte rău de această împrejurare mai mult sau mai puțin displăcută locuitorilor dupe moșia Nucșóra, dar eu nu pot face nimic; fiind-că nu sunt eu proprietarul acelei moșii, nici ca ministru nu pot sili pe D-nii A. și N. Iorgulescu să facă alt-fel de cât au drept dupe legi. Până acum n'am sosit în punctul acela ca Statul să aibă dreptul a ordona proprietarilor de moșii să dea sătenilor lemne sau alt-ceva dupe moșiile lor.

Când veți face o asemenea lege, ministrul cari vor fi atunci o vor executa. Așa dar în privința acésta nu am a da alt răspuns.

Dar partea în privința căreia D. deputat a avut dreptul să mă interpeleze este partea privitoare la pădurea Statului, Cucueșii, care este, mi se pare, în apropiere de moșia Nucșóra.

Iată ce am să răspund la acésta: Dupe legile și regulamentele actuale, pe cari eu sunt dator să le aplic, până când D-vostre le veți îndrepta, da-va veți crede că nu mai sunt bune, căci aci sunteți absoluți stăpâni a decide cum veți voi, de ore-ce în privința averei Statului nu aveți să vă loviți de un drept particular dupe legile și regulamentele astăzi în vigoare, iată cum stă cestiunea relativă la pădurile Statului:

Mai întâiu nu este cu totul exact că țăranilor nu li se face nici o înlesnire; li se fac multe înlesniri de către Stat. În adevăr, mai înainte ei aveau dreptul, în urma unei plăți anuale, să adune lemne uscate din pădurile Statului.

Póte că acésta dispozițiune era mai lesnicioasă, mai liberală pentru țăranii; însă, de când s'a făcut codicele silvic și regulamentele asupra exploatării mai științifice a pădurilor, s'a luat în considerațiune faptul acesta că țăranii, lăsați liberi să intre în păduri sub cuvânt de a lua lemne uscate, devasta pădurile, chiar le dedeau foc, pentru că aveau interes să se facă cât s'ar putea mai multe lemne uscate. În vederea acestui inconvenient și a solicitudinii ce trebuie să avem pentru pădurile noastre, cari nu presintă numai interesul material și imediat ca proprietate exploatabilă, dar presintă un alt interes mai mare și mai general, în privința cestiunii regimului apelor și a cliimei; în vederea acestor interese, s'a făcut legi și regulamente mai severe; căci proprietarii particulari au distrus mai aproape toate pădurile lor; iar cât pentru pădurile moșnenilor și ale sătenilor, distrugerea este generală.

Cine-va nu are de cât să se ducă în partea muntelui și să vadă că, în locul pădurilor ce erau până mai acum câți-va ani, astăzi nu mai sunt de cât rișe și prăpăstii, cari nu pot fi bune la nici o cultură.

Interesul dar a fost general pentru a

se lua măsuri de conservare pentru pădurile Statului, fiind-că D-vostre știți că clima atârână în mare parte și de starea pădurilor. Voiți D-vostre să dăm jaf și pădurilor Statului? Nu aveți de cât să ordonați.

Acum, D-lor, în privința acelor locuitori de la Cucueșii, ca și în privința altor locuitori din alte părți, silvicultorii, conform regulamentului, adun lemnele din păduri, le fac grămeși și apoi le vind cu licitațiune la țăranii pe prețuri de nimic, și dacă veți găsi că și aceste prețuri ar mai trebui reduse, noi le putem vinde și mai eștin.

Iată ce relațiune am primit de la guardul silvic de acolo:

„1) În ziua de 10 Noembre 1888 s'a vindut licitativ în comuna Corbiu, vecină cu comuna Nucșóra, 55 arbori căduți din pădurea Statului Rusu, cari arbori s'au adjudecat asupra lui Ion Dimitrescu din comuna Poenarei, carele a vindut acele lemne locuitorilor din cătunul Slatina (comuna Nucșóra), fără a face speculă sau a câștiga ceva, de ore-ce densusul a fost înțeles cu acei locuitori a lua la licitație pentru ei.

2) În urma adresei primarului comunei Nucșóra cu No. 707 din 22 Decembre 1888 prin care cere a se pune în vindare arborii căduți din pădurea Statului Cucutele, aparținând de moșia Corbiu, s'a marcat și estimat un număr de 30 arbori din șa pădure, și dupe aprobarea actului de estimație s'a fixat ziua de licitație pentru 15 Ianuarie a. c. în care și s'a dus D. guard silvic la primăria comunei Corbiu, unde a găsit prezenți pe primar, pe perceptor și o mulțime de locuitori. Dupe ce a dat citire condițiunilor de vindare, s'au găsit numai doi locuitori din comuna Nucșóra ca amatori. Aceștia oferind numai 15 lei și punându-li-se în vedere că vindarea nu se póte aproba pe acest preț, de ore-ce estimațiunea arborilor este de 40 lei, nu au mai voit a concura la deschiderea licitației. Pentru care s'a încheiat procesul-verbal convenit fixându-se ziua de 25 Ianuarie pentru vindarea din nou.

„Dupe opiniunea D-lui guard silvic Begeanu, pentru ca locuitorii comunei Nucșóra să fie pe viitor puși la adăpostul lipsei de lemne pentru foc, li s'ar putea acorda de către onor. minister al domeniilor favórea de a lua lemne cădute din pădurile Statului Corbiu și Cucutele în schimbul unei mici plăți anuale. În șașele păduri se găsește o cantitate enormă de lemne cădute, cari nu se pot vinde prin licitație și scóterea lor ar aduce mare folos creșterii arborilor“.

D-lor, aceste mici licitațiuni nu vin la ministeriu, nu se aprobă de ministeriu; aceste mici licitațiuni se fac pe loc și guardul d'acolo aprobă licitațiunea.

D-lor, este ceva serios în o parte a interpelării D-lui Andreescu, la care voiți să răspund. Este că póte acești guardii,

interesându-se să facă zel, și având dreptul până la ore-care punct să ia apărarea Statului, ar stărni ca să se vândă aceste lemne, prea scump. Voiți da ordine să se vândă ceva mai eștin. Voiți face ceva mai mult, fiind-că, mi s'au adresat interpelări în sensul acesta și de D-nii deputați din județul Neamț, voiți vedea dacă nu pot să schimb regulamentul actual și să dau voie, iar dupe vechiul regulament, ca în virtutea unei plăți fixe anuale, să póta țăranii ei singuri să adune lemne uscate din păduri.

Acésta cestiune însă trebuie studiată, ca să ved până la ce punct pot să fac acésta înlesnire țăranilor; căci, dacă este un interes de umanitate pentru țăranii, ca să aibă lemne de foc cu înlesnire, nu este mai puțin interes ca puținele păduri ale Statului, cari au mai rămas, să nu fie stărpite; căci acésta va fi, nu numai în detrimentul țăranilor, dar ar suferi țăra întregă.

Până atunci aplic regulamentul care există; voiți da în studiu comisiunii tehnice regulamentul, cum șașeu, ca să l studieze și să vedem cum l-am putea modifica în sensul pe de o parte de a facilita cât se va putea țăranilor din părțile muntoșe adunarea lemnului uscat din păduri și pe de altă parte de a asigura și pădurele în contra devastațiunii.

Când acel regulament va fi pregătit, l voiți promulga și cu acésta cred că se va face multă înlesnire țăranilor.

D. Gr. Andreescu: Mă declar satisfăcut.

— Se cere închiderea discuțiunii și puindu-se la vot se primesce.

— Se suspendă ședința pentru 5 minute.

— La redeschiderea ședinței, D. vice-președinte Em. Protopopescu Pache ocupă fotoliul președinției.

D. vice-președinte, Em. Protopopescu-Pache: D. I. Nădejde are cuvântul.

D. I. Nădejde: Rog pe D. ministru al justiției să bine-voiască a mi da ore-cari lămuriri în privința măsurilor ce a găsit de cuviință să ia pentru arestarea ilegală a D-lui Gh. Constantin Colibășeanu, din comuna Cornățelu, județul Oltu, și pentru punerea lui în lanțuri, precum și pentru trimiterea lui cu călărași pe jos până la Gorj, când acest om e stabilit în Cornățelu, e alegător direct în colegiul al III-lea și era un fel de mic arendaș de 40—50 pogóne pe cari le exploata. Acest Domn aflându-se la sub-prefectură, D. sub-prefect Dionisie Cărpănescu a găsit de cuviință, fiind-că avea pe densusul necaz, căci l denunțase pentru nisce fapte reprobabile, a găsit de cuviință dic acel subprefect să l lege în lanțuri, să l tortureze o nópte întregă și apoi să l trimită escortat cu dorobanți pe jos la prefectură, de unde printr'un raport al D-lui Vulturescu a fost trimis la

Craiova și d'acolo la T.-Jiu legat cu lanțuri ca pe cel mai mare talhar.

Eū, mă mărginesc numai asupra violării libertății cetățenesci și întreb pe D. ministru să mi spună pe ce motive legale s'a găsit de cuvîntă a se pune acest om la nisce măsuri așa de draconice, și de ce D-sa, dupe ce a luat cunoștințe de aceste fapte, n'a luat nici o măsură pentru restabilirea acestui om în drepturile sale?

Nevoind să perd mai mult timpul Camerei, mă opresc aci, și cred că D. ministru cunoște faptele.

D. ministru de justiție, G. Vernescu: Am mulțumirea și plăcerea să fiu recunoscător D-lui Nădejde că mi spune în scurt ceea-ce s'a petrecut. De altminteri am primit o petițiune de la acest domn — o petițiune foarte lungă de 12 côle; — și înțelegeți bine că mi-am dat multă ostenelă să citesc cele 12 côle scrise de acest domn, care se plînge că a suferit atâtea lucruri neplăcute. Indată dupe ce am citit această petițiune, înțelegându-mi datoria fără să aștept interpelarea, am însărcinat pe procurorul-general de la curtea din Craiova, ca în persoană să examineze toate grieurile acestui domn; și dacă, în țera românească se mai petrec lucruri ca cele de cari a vorbit D. Nădejde. D-sa înțelege bine că ori-ce ministru pe această bancă va lua măsuri să fie pedepsiți acei cari înfrîng ast-fel legile. Așteptați, D-le Nădejde, cum aștept și eu, cercetarea procurorului-general și când acea cercetare va fi efectuată, voi da ordinele convenite.

Trebue însă să mai știți, D-lor, că ministerul justiției are de mult cunoștință de acest domn, el a mai dat petițiunii în mai multe rânduri ministerului justiției, și vre-o două, trei ministri cari m'au precedat s'au ocupat de plîngerile sale; dar eu nu am găsit altă lucrare de cât că, de ore-ce tot ce se arată este neexact, închipuit, plîngerile s'au pus la dosar.

Tocmai pentru această, fiind-că acest domn se plînge în contra tuturilor anchetelor, și pentru fapte nouă cari nu le arată, am însărcinat pe D. procuror-general de Craiova să facă anchetă.

D. M. Caracostea: D. Nădejde a auzit că, cu ocaziunea alegerii colegiului III de Olt, s'a arborat un stindard roșu.

A fost un stindard roșu, deci eū, Nădejde, trebue să găsească un element în aceia cari l-au ridicat... (Intruruperi). Și a crezut că găsește pe Colibășeanu, care fie sigur, nu l face multă onoare.

Iată, D-lor, în ce stă lucrul:

Acest Gheorghe Colibășeanu e un jălbar ambulant care face jălbi mai lungi de cât D. Nădejde. Meseria de jălbar convine mult la unii. D. Nădejde a început cu jălbi la Cameră; cu jălbi a început și Colibășeanu la Olt. Dar Colibășeanu face această meserie pentru sfântuală, și face jălbi lungi pe câte 12 côle....

D. I. Nădejde: Póte că e nebun.

D. M. Caracostea: Sunt mulți nebuni cari se plimbă pe ulițele Capitalei, sunt mulți nebuni cari se încercă să și facă o carieră politică chiar. Acest om n'are nici o situațiune, are o posatnică în comuna Cornățel, și singura meserie e să facă suplici la stăpânire. Acest om e perturbator de meserie, și în același timp a fost pâlmit în sala tribunalului de tocmai acela care a arborat stégul roșu în alegerile din Olt; în calitate de vagabond cred că i s'a aplicat legea, și ast-fel trebue să fi fost expulsat din județul Olt, nu peste graniță, ci trimis la Gorj, locul său natal.

D. R. Pătărlăgeanu: În lanțuri?

D. M. Caracostea: L-ați văzut D-v.?

D. R. Pătărlăgeanu: Nu, te întreb pe D-ta care ești localnic să lămuresci Camera.

D. M. Caracostea: Eū nu cred să fi fost dus în lanțuri și nu probați cu nimic acesta, ceea-ce știu este că acum se găsește iar în Cornățel.

D. I. Nădejde: E în tribuna Camerei.

D. M. Caracostea: Póte că este adus de D-vóstră pentru trebuința cauzei. A venit cu ocaziunea sərbătorilor la mine și cu această ocaziune a cerut să intervin să i se permită să revină în județul Olt; însă această interpelare a trebuit să se facă pentru ostentațiune pur și simplu, nici o nedreptate nu i s'a făcut, și Colibășeanu n'are alt-ceva de suferit de cât ceea-ce trebuia să sufere în urma conduitei sale.

D. I. Nădejde: E din partidul D-v., anti-colectivist, anti-socialist, anti ce veți voi, e conservator.

D. M. Caracostea: În Ianuarie, anul trecut, l-am întâlnit pe bulevard, pe la orele 6, mi s'a făcut frică de densus și am căutat a mă debarasa dându-i adresa. Densus reclama atunci contra colectiviștilor pe cari D. Nădejde l susținea, și n'a trecut un an și acum reclamă contra acestui guvern. De aci puteți trage concluziunea ce fel de om este, și dacă merită ca Camera să stea în loc pentru asemenea lucru; să lăsăm ca administrația să și facă datoria, iar nu să punem bețe în rôte; să adăstăm ca justiția să dea fie-cărui dreptul său.

Voc: Inchiderea discuțiunii.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

D. I. Nădejde: D-lor, acum este cestiunea cu comuna Mironesca și Stânca, din județul Iași; voi fi foarte scurt, pentru a nu lua timpul Camerei, mai ales că D. ministru de interne cred că este în curent cu lucrurile acestea.

La comuna Stânca este primar Tătărănu. Dupe denunțări făcute de mai multe ori s'a arătat o serie de fapte, de delict, de crime chiar, comise de acest Tătărănu și de consiliul comunal, în cât nu numai ar trebui să fie dizolvat consiliul comunal, dar chiar și trimis înaintea curții cu jurați. Cu toate acestea Tătărănu stă primar și amenință pe locuitorii: „Că până

acum l-a jupuit fără cuțit, dar de acum înainte l va jupui cu cuțitul”.

Din suplicele trimise la minister, D. ministru s'a putut convinge că s'au delapidat banii comunei, s'a înșelăt creditul agricol, liberând certificate false la omeii cari nu avea nici o vită, sau nu avea numărul de vite cerut, ca să pótă lua banii de la credit.

Mi se pare că acest fapt ar fi indestulător ca să atragă atențiunea D-lui ministru și ca să disolve consiliul comunal și să cêră pedepsirea acelora cari l-au dat mână de ajutor.

Apoi omeii sunt apăsați în chip zdrobitor cu cestiunea străjilor, și aci nu este cazul cum a fost la D. Sturdza, aci omeii, sub numire de strêje, sunt luați și duși să rănescă prin ograda primarului, să l aducă lemne de la pădure și să facă tot ce li se poruncesce de primar, și dacă verunul se împotrivesce la acesta, atunci l ia și l trimite cu plicul la sub-prefectură sau la judecătorie pe timpuri grele, în cât omul este nevoit ca de acolo se plătescă veri-o căruță sau cal să se întorcă. Un băețan, Vasile C. Schișelnicu, a fost trimis în timpul iernei în altă plasă la Țigănași, cu plicul, obligându-l să vină în sêra aceea cu răspunsul și era să pêră de frig.

Pe un ore-care Costache Condrea l-a trimis la Sculen, unde are primarul casă, se ducă un car de lemne, și apoi l-a ținut să l rănescă în curte, și în sfêrșit multe altele de această natură, asupra cărora merită să fie atrasă atențiunea D-lui ministru. Dar mai mult: Este dovadă cum că el a luat 800 lei de la posesorul Strul Brill, și acești 800 lei sunt trecuți în condicile arendașului, și la socotela ce a făcut acest arendaș cu tovarășul său, nu a voit să țină compt de acești bani, fiind dați fără consimțimentul său, ast-fel că între acești tovarășii este dihonie pentru 800 lei, și bine înțeles că el n'a luat banii atenția de geaba. Din cauza acestor mite se întemplă că omeii cari muncesc la arendași câte 40 sau 50 de prăjini, tot-d'a-una sunt înșelați cu 4, 5 și 10 prăjini din muncă prin măsurătorea nedreptă care li se face de arendași, și primarul nu vrea să le facă dreptate. Acest fapt se póte constata foarte ușor, dacă s'ar măsura totă suprafața unui lan și s'ar compara cu numărul de fâlci ce ar trebui să aibă lanul dupe suma plătită muncitorilor. Atunci se va vedea cu cât au fost nedreptățiți. Tot cu acest Tătărănu mai este și cestiunea unui pod al unei femei, pod făcut pe când trăia bărbatul său. Podul acesta acum se stricase, și femeea, fiind vèdană, nu a avut mijloce ca să l repare. Primarul s'a dus și a luat totă lemnăria podului și a adus-o a casă la el; apoi s'a dus la pământul altui locuitor și a tăiat 17 copaci cu cari a făcut podul, și pe urmă a pus-o în socotelă și va fi luat pentru densus o sumă de bani din casa comunală.

Tot asemenea șmecherie a mai făcut și

cu un alt pod în unire cu arendașul Strul Brill; l-a dat în antreprisă arendașului și apoi a silit pe oameni să dea la facerea podului zile de prestație, și oamenii au și chitanțe pentru aceste zile.

Nu mai vorbesc despre alte fapte rele pentru cari s'a mai reclamat; rog numai pe D. ministru să ordonească o anchetă, însă nu pe sub-prefect, ci pe alt cine-va pentru ca să cerceteze faptele.

Acuma în privința lui Găman, primarul de la Mironéasa, este și mai mult. Acolo este o pădure a Statului. El cu oamenii lui s'au dus noaptea pe furia și au tăiat patru stejari mari, din cari doi sunt și astăzi la poarta primarului și doi la poarta proprietarului, care l-a cumpărat de la primar cu 100 lei.

O voce: Cine este proprietarul?

D. I. Nădejde: Proprietarul este D. Rojniță, dar el nu este vinovat, nu vorbesc de densus. Primarul dădu-se poruncă să nu umble nimeni prin sat în seara când avea să aducă stejarii în sat. Dar unii oameni, auzind vuet și larmă de câni, au eșit și au vădut pe oamenii primarului ducând stejarii cu carele. Cestiunea este că oamenii din sat, vădend pe primar cu acei stilpi furați din pădurea Statului, l-au denunțat la guardul silvic și la D. ministru al domeniilor; însă acest guard, fiind prieten cu Găman, a venit la el, unde a mâncat și a bătut vin și găini fripte, și pe oameni l-a ținut o zi întrăgă în ogradă, fără să l întrebe nimic, apoi au plecat fără să facă nimic. Cestiunea a fost dusă de țărani și înaintea tribunalei, dar președintele le-a dis: „Ce vă pasă voe de pădurea Statului?” Țăranii au răspuns: „Ne pasă, fiind-că mâine o să dăcă că am furat noi stejarii. Cu acest chip, procesul s'a făcut mușama, și Găman a scăpat, așa că acum umblă cu pistolele la brâu și dăcă că nu l pasă de nimeni.

Despre pomelnicul de fapte al acestui Găman nu mai vorbesc, pentru că D. ministru le cunoște; dar aș dori să știu pentru ce nu se grăbesce cu o anchetă serioasă, ca să se dovedească toate faptele comise de Găman și să se dea satisfacere locuitorilor prin depărtarea lui de acolo, prin disolvarea consiliului comunal și darea lui în judecată, fiind-că acest Găman are aceleași păcate ca și Tătăranu; mai mult, a bătut oameni și a făcut până și hoții veditate; apoi dupe toate aceste fapte s' l lăsați în fruntea comunei Mironéasa, este cam rău exemplu pentru săteni, și de aceea aș dori să aud de la D. ministru de interne că are să ia cele mai grabnice măsuri pentru depărtarea lui Găman și a lui Tătăranu de acolo și pentru disolvarea consiliilor comunale.

D. ministru de interne, Al. Știrbei: Aș fi foarte recunoscător D-lui Nădejde, dacă m' l ar da fapte precise pentru a face o anchetă la comuna acésta. S'a mai făcut o anchetă la fața locului, și în urma acestei anchete s'a hotărât că

nu este nici un cas de urmărire. De aceea dăcăam că voiți fi foarte recunoscător D-lui Nădejde, dacă m' va da fapte precise, ca să pot numi o altă anchetă.

D. Nădejde: Inșă nu prin sub-prefect.

D. ministru de interne, Al. Știrbei: La comuna cea-altă s'a făcut o anchetă, și s'a și dat faptul parchetului. Casul stă astăzi înaintea parchetului, și prin urmare, la acea comună s'a dat satisfacțiunea pe care o cere D. Nădejde. La comuna acésta, despre care vorbește D-lui acum, voiți face altă anchetă, îndată ce D-sa va bine-voi a m' l da fapte precise ca să pot numi ancheta.

D. vice-președinte: Acum trecem la a treia interpelare a D-lui Nădejde.

O voce: Dar câte sunt?

D. I. Nădejde: D. Blaramberg și alți deputați au dovedit cât de mare este dreptul de interpelare al deputatului; prin urmare, vă rog să mă lăsați să m' l exercez acest drept, cu atât mai mult, cu cât vorbesc foarte scurt.

D-lor, o bandă de 20 de indiviți a intrat în casa D-nei Lecca, din județul Bacău, căutând-o și n'a găsit-o; s'au prefăcut apoi că sunt hoți și că voia să caute prin saltare, pe cari le-au spart, dar fără a lua ceva. Au legat pe servitorii cu mânele la spate ca să nu pótă face nimic; s'a denunțat că patru servitorii au cunoscut după glas pe conducătorul bandei, și sunt și alte indicii prin cari se constată conducătorul acelei bande, și cu toate acestea parchetul nici până astăzi n'a luat nici o măsură ca să urmărească pe acel domn care ar fi șeful bandei.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Răspunsul la acésta interpelare este foarte simplu. În noaptea de 12 sevă 13, dacă nu mă înșel, ale lunii trecute, s'a întâmplat faptul de care vorbește D. Nădejde; a doua zi am fost încunoscunțat de acest fapt, și imediat am dat ordin procurorului să facă anchetă, să cerceteze faptele și să m' l raporteze; raportul ce am primit arată cum s'a petrecut faptul, spunend că este bănuială că aci nu era vorba de tâlhărie, ci de o răsunare în familie, și mi se indică chiar o persoană care era bănuită că a putut comite faptul acesta.

În cestiuni de asemenea natură, D-le Nădejde, când nu sunt de cât simple bănuieli și când cestiunea privesce familia, trebuie ca cine-va, chiar când este procuror, să procedă cu cea mai mare băgare de seamă; intriga în familie nu trebuie să se introducă de funcționarii publici, și tocmai așa a procedat procurorul; a luat toate măsurile cuviincioase pentru a se asigura ca acésta persoană să nu pótă părăsi localitatea, fără însă să o indispuină, și fără să vadă că s'au luat măsuri contra sa. După aceea, făcend-se cercetări din nou asupra acelei persoane care era bănuită, s'a dovedit, după cum arată domnul procuror în raportul său, că acea per-

sonă se afla bolnavă de mult timp și de mult timp nu părăsise casa, fiind-că era peste putință să o părăsească, că prin urmare bănuiala a fost neîntemeiată.

În urma acestui raport, ordine noui s'au dat, și procurorul este obligat cu toți agenții poliției judiciare să ia toate măsurile putincioase ca să descopere pe cei vinovați. Justiția este în acésta urmărire, și cred că în curend vom putea ajunge la un rezultat; iată tot ce pot dăca în acésta afacere.

Acum aș ruga pe D. Nădejde să devolve și cea-altă interpelare pe care o mai are tot la adresa mea, fiind-că am trebuință a mă duce la minister...

D. I. Nădejde: Acea interpelare nu este pusă pentru astăzi la ordinea zilei.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Ba este la ordinea zilei.

D. I. Nădejde: Ce interpelare? aceea relativă la Brăila?

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Nu, este vorba de Bacău.

D. I. Nădejde: D-lor deputați, în privința Bacăului am avut de întrebare pe D. ministru al justiției, în baza cărei legi procurorul și poliția locală de acolo și permit a bate pe țărani și a-i opri de a merge la casa D-lui Teodoru, și a arestat pe Petre Crăciun?

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Asupra acestui punct m' l pare rău de ceea ce am să răspund D-lui Nădejde, și regret că D-sa a făcut acésta interpelare.

În adevăr, D-lor, în privința bătăilor despre cari vorbește D. Nădejde n'am absolut nici o denunțare la ministerul justiției, și D. Nădejde nu m' l face onorea a m' l spune anume cine este bănuț a fi făcut acest fapt.

D. I. Nădejde: Procurorul a arestat pe Petre Crăciun.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Voiți vorbi numai de cât despre acest arestat; și ar fi fost de dorit ca D. Nădejde să nu se intereseze așa de mult, nici ca cetățean, nici ca deputat, de acest domn. Acesta este un om care a înșelat buna credință a locuitorilor de la Bacău, care a luat bani de la țărani, spunend că cu acești bani are să cumpere orecari persoane influente de la București pentru ca să pótă căpăta pământ pentru densus, le a luat 600 franci de sunt acum doi ani, și până astăzi nu a dat nici o satisfacțiune țăranilor pentru banii luați, dar, ca să scape de răspundere pentru acésta escrocherie, a mai dis țăranilor un lucru, că el s'a dus la persoane influente, a mișlocit, dar că situațiunea s'a înrăutățit, așa în cât, afară de mișlocirea unui om influent care l ajută, mai are trebuință și de alte mișlocuri pentru a putea ajunge la scop, și acest mișloc este sabia și focul, ciomagul, răscola. Iată în ceea ce privesce pe acest domn Crăciun. Judecătorul de instrucțiune și procurorul, găsind că acest domn a furat pe locuitori într'un

mod-nedemn, l'aŭ arestat și l'a dat judecâți. (Aplause).

D-vostre desaprobați dacă voiți, dar eu încuviințez faptul procurorului, care a pus mâna pe acest escroc și instigator și l'a dat judecâței. (Aplause).

Voiu termina, D-le Nădejde, nu dându-vă un consiliu, căci nu am dreptul acesta, dar spunându-vă atâta numai, că, atunci când cine-va are distinsa onoare de a fi reprezentant al țerei și a se afla în situațiunea politică în care vă aflați D-vostre, ar trebui să scie așa alege mai bine amicii. Acest om, care încelă pe cetățeni, era acela care mergea mai des la D. Teodoru; acest om făcea intruniri la D. Teodoru, și am două raporturi formale, unul al procurorului de acolo și altul al procurorului general din Iași, fiind că nu m'am mulțumit în această cestiune numai cu raportul procurorului local, și am voit să am și raportul procurorului general din Iași, care să m'ergă și să examineze afacerea; am dar două raporturi conforme în acest sens. Așa dar la D. Teodoru făcea intruniri acest amic al Dv., acest om a căruia moralitate o vedeți cât prețuese. Acolo se făcū intruniri și acolo aveți și D-vostre onorea să mergeți câte o-dată. (Aplause).

Mi pare rău, D-le Nădejde, că luați atâta interes la sorta acestui om, care, cu totă protecțiunea ce-i dați, nu poate să scape de sub lovitura codicelui penal, căci nimeni nu-i este permis să înșele buna credință a cuiva ca să-l exploateze. (Aplause).

Voc: Inchiderea discuțiunei.

D. vice-președinte: D. N. Ionescu are cuvântul contra închiderii discuțiunei.

D. N. Ionescu: D-lor, ceea-ce a ținut D. ministru e foarte grav. D-sa a acusat pe unul din colegii noștri, reprezentantul colegiului al III-lea de Iași, că se duce în conciliabule unde sunt făcători de rele, din cari și face agenți de agitațiune în privința cererilor de pământ. Agitațiunea în privința pământului e generală, și dacă asupra unuia din noi se aruncă această acuzare, mi pare că D. ministru însuși ar trebui să modereze pe amicii săi din această bancă ca să nu c'ere închiderea discuțiunei, spre a se face lumină deplină. Cred că D. ministru are atât influență pe lângă amicii D-sale ca să-i facă să lase discuțiunea deschisă.

Voc: Inchiderea discuțiunei.

— Se pune la vot închiderea discuțiunei și se primesce.

D. vice-președinte: Discuțiunea fiind închisă, trecem la o altă interpelare a D-lui I. Nădejde.

D. I. Nădejde: D-lor, mai întâiu, ca cestiune personală, voiu să țin că domnu ministru mi-a răspuns, punând în sarcina mea faptele D-lui Crăciun.

Declar că nu pot lua răspunderea faptelor comise de acest domn acum două ani în urmă. L'am vădut odată la Bacău ve-

nind cu o suplică și altă cunoscință n'am cu D-lui; nu e nici agentul meu, nici nimic, și dacă a făcut ceva contra legii, pedepsiți-l. Inșă am cerut de la D. ministru să mi răspundă și în privința altor cestiuni, și cu părere de rău am vădut că D-sa nu mi-a răspuns, de aceea am fost în contra închiderii discuțiunei, care mi pare rău că s'a închis, căci acum nu mai mi se poate da nici un răspuns la această parte a interpelării mele, în privința D-lui Teodoru și a oprirei țeraniilor de a veni la d'ensul, precum și în privința bătăilor și arestărilor suferite de cei ce stăruiau să vină la Teodoru.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: D-lor, eu nu văd cum D. Nădejde a putut găsi în cuvintele mele un motiv de a vorbi în cestiune personală. Poate că ceea ce am spus eu nu s'a înțeles bine, și dacă e așa, atunci mă voiu explica din nou chiar dacă e închisă discuțiunea.

D. N. Ionescu: Atunci se redeschide discuțiunea.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Discuțiunea s'a închis și nu se mai poate reveni asupra ei. Aci inșă e o cestiune personală, și profit de această ocaziune ca să dau deslușirile carute de D. Nădejde.

N'am făcut nici o personalitate prin ceea ce am țin, și mi pare rău că D. Nădejde mi-a făcut această imputare, pentru că eu am țin că un reprezentant al țerei ar trebui să se ferescă de a se găsi în societate rea. Atât și nimic mai mult.

Am arătat cu probe din două raporturi ce fel de societate este aceea în care din întâmplare s'a găsit D. Nădejde, și D-sa mi-a dat în această privință o satisfacțiune, făcând cestiune personală; fiind-că, fără a contesta acele probe, a țin numai că au trecut două ani de când s'au comis acele fapte rele, și de aceea ele ar trebui să fie uitate cu desăvârșire, și ast-fel acel om care le-a comis poate intra curat în societate și ori cine se poate pune în relațiune cu acel om, care astăzi e spălat de ceea ce a comis acum două ani. Dar să nu uite D-sa că dacă acel domn a scăpat două ani de urmărirea justiției, se găsesc în această țară tribunale cari se cred în drept și chiar datore să apere societatea de nisce oameni cari au în sarcina lor fapte ca acelea ce se impută acestei persoane.

Acum, în ceea ce privește întrebarea D-lui Nădejde, că de ce sătenii sunt opriți de a se duce în casa D-lui Teodoru, mie mi se pare că am răspuns îndestul când am spus D-lui Nădejde că nu am primit absolut nici o denunțare din partea nim'ni la ministru, nu am vădut nici o plângere că cutare om a fost oprit de a intra în cutare casă.

Prin urmăre, eu, ca ministru, când nu am nici o denunțare, nu pot să fac nimic, nu pot să chem pe nimeni la răspundere.

D. vice-președinte: D. Nădejde are cuvântul, spre a desvolta o altă interpelare.

D. I. Nădejde: Interpelarea mea e re-

lativă la cestiunea din Brăila care, dacă veți bine-voi să mi dați voe s'o desvolt, o voiu trata foarte în scurt.

D-lor, eu și alți amici am voit să ținem o intrunire publică în Brăila; s'a arvnit o sală pentru acest scop; poliția din Brăila inșă a luat măsură prin cari a făcut pe antreprenorul acelu local ca să tnapeze arvuna și să facă prin acesta să nu putem ține acea intrunire publică, de ore-ce toți cei ce mai aveaū sale fuseseră puși la cale de poliție să nu ne inchirieze sa-lele lor.

Voiu să sciū, cum se explică acest fapt, și ce măsură are de gând să ia D-sa în privința celor ce au încălcat libertatea intrunirilor.

D. ministru de interne, Al. B. Știrbeiu: D. prefect de Brăila mi-a comunicat că un domn de acolo, anume Brăescu, a fost însărcinat din partea D-lui Nădejde și alți socialiști ca să inchirieze un local, în scop de a convoca acolo o intrunire publică, și că acel domn nu a găsit nici un local. Cu toate acestea D-lor în urmă ar fi publicat că are să se țină o intrunire în ziua de Marți, în sala D-lui Mănescu, pe care o are în întreprindere un D. Loeser și alții cari ar fi inchiriat acel local D-lui Sidoli, și că D. Sidoli, care tocmai venise acolo, nu a voit să recunoscă dreptul antreprenorilor ca să inchirieze acel local la alții, de ore-ce acel local este inchiriat lui. Prin urmăre, antreprenorul acestui local, recunoscând dreptul D-lui Sidoli, nu a voit să mai dea sala pentru ținerea acelei intruniri anunțată pentru Marți.

Iată, D-lor, cum s'au petrecut lucrurile, și nu înțeleg cum se poate imputa poliției că s'ar fi amestecat în această afacere. Poliția nu s'a amestecat de loc, și nici nu avea dreptul să se amestece.

D. I. Nădejde: Rog pe D. ministru de interne să bine-voiască a mi spune pentru ce până acum nu s'au terminat lucrările privitoare la constituirea unei comune, compusă din cătunul Focurile, din comuna Bălcesci, și din Fântănele, din comuna Șipotele, județul Iași, de ore-ce toate lucrările pregătitoare sunt făcute de acum două ani. Sciū că s'a pregătit totul, până și raportul la Cameră, pentru că în privința constituirei unei comune din nou, trebuie o lege; de aceea așa dori ca D. ministru de interne să ne spună pentru ce nu s'a făcut acel proiect de lege și pentru ce nu s'a deus în Cameră?

D. ministru de interne, Al. B. Știrbeiu: Nu s'a putut pune în lucrare această afacere și nu se poate aduce un proiect de lege mai înainte de a se face un recensământ nou pentru o altă perioadă de 5 ani, căci ast-fel cere legea.

D. vice-președinte: D. Blaramberg are cuvântul.

D. N. Blaramberg: Rog pe D. ministru a consimți să desvolt interpelarea mâine, fiind-că mi se pare că nu mai suntem nici în număr.

D. vice-președinte: V'asți ruga a-

tunci ca și D-văstră să consimțiți a se vota mâine mai întâiu creditele cari sunt la ordinea zilei.

D. N. Blaramberg: Consimt.

D. vice-președinte: Putem să începem chiar de acum aceste credite, căci nu sunt încă 6 ore.

D. I. Balanolu dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

Pe lângă Mesagiul regal No. 133 s'a înaintat în deliberarea Adunării proiectul de lege relativ la deschiderea unui credit suplimentar de lei 50.000, la cap. I, § 2, art. 10 din budgetul ministerului de interne, pentru ordinea publică.

Comisiunea financiară, luând în cercetare acest credit, l-a admis pentru motiv că recunoște că suma, care a fost alocată în budget, a fost insuficientă, fiind date împregiurările în cari s'a găsit țera în cursul acestui an.

Și dacă ar fi să facem o comparație între sumele cheltuite, cu ore-care regulă, sub guvernul trecut, și suma alocată în budgetul acestui an, mărită cu acest credit suplimentar, tot este cu mult inferioară.

De aceea vă rog, D-lor deputați, să bine-voiți a vota alăturatul proiect de lege.

Raportor, Ioan I. Rădulescu

PROIECT DE LEGE

Art. unic.—Se deschide pe séma D-lui ministru secretar de Stat la departamentul de interne un credit suplimentar de *cinci-deci de mii lei*, la cap. I, § 2, art. 10 al budgetului aceluși departament pe exercițiul 1888—89, pentru cheltueli extraordinare în serviciul ordinei publice.

Acest credit se va trece prin compturi și se va acoperi din fondul destinat pentru creditele suplimentare și extraordinare ale acestui exercițiu.

D. C. C. Dobrescu: Văd că se cere un credit de 50.000 lei pentru ordinea publică. În expunerea de motive, pentru justificarea acestui credit, se țice numai lucrul următor: nu vă speriați că vi se cere numai atât, fiind-că înainte vi se cerea mai mult. Acesta nu pôte să fie un motiv serios, și de aceea ași ruga pe D. ministru de interne să spună Camerei și țerei motivul serios care reclamă acest credit; căci alt-fel, cu aceste cheltueli de ordine, avem să ajungem la desordinea situațiunei noastre financiare.

D. ministru de interne, Al. B. Știrbelu: Paragraful care era prevădut pentru ordinea publică s'a întrecut cu cheltuelile ce s'a făcut în primă-véra trecută. Pe lângă acesta, trebuie să vă adaog că budgetul poliției capitalei București este alcătuit așa în cât nu prevede personalul anume, și, prin urmare, nu prevede anume cutare sumă, pentru ca guvernul să nu mai fie silit să ia din fondul de ordine publică ca să plătescă alți funcționari.

D. C. C. Dobrescu: D-lor deputați, D. ministru ne spune că creditul acesta se cere ca să acopere cheltuelile ocazionale cu rescóla de primă-véra trecută. D-văstră vă aduceți aminte că înaintea Crăciunului, într'o discuțiune fôrte întinsă, aci în Cameră, am desbătut cestiunea creditului pentru rescóla. Nu are să se mai isprăvescă o dată aceste credite? Are să ajungă rescóla acesta ca luarea Constantinopolei, când se dedea pe tótă ziua câte o medalie acelor cari spuneau că au fost față sau țin minte când s'a luat Constantinopolu.

D. ministru spune că budgetul s'a făcut reu și nu a prevădut tot numărul real de funcționari; eu însă zăresc urechile acelor funcționari despre cari e vorba în acest credit, și pe cari ni 'i spune D. ministru, e vorba de poliția secretă. Noi, D-lor, voim să înceteze situațiunea nenorocită în care a fost țera în trecut de a se plăti cu banii publici oameni cari pot să facă ori-ce afară de ordine publică, numai și numai pentru ca prefectul poliției să aibă spioni, fiind nedemne cari să nu facă alt de cât a întreține intriga și a aduce o mulțime de nenorociri în sinul societăței.

Eu, cât mă privesc personal, protestez contra acestui mod de a se cere reprezentățiunei naționale bani.

Ar fi trebuit ca D. ministru, imediat ce a vădut că găsește în poliția capitalei ómeni de cari nu avea trebuință pentru manținerea ordinei publice, să 'i fi înăturat.

Nu continuați, D-lor ministri, greșelile trecute, pe cari D-văstre le ați criticat continuu.

D. N. Ionescu: D-le președinte, constat că Adunarea e fôrte puțin reprezentată la votarea acestui credit; bine voiți a vă arunca ochii în amândouă părțile Adunării.....

D. vice președinte: Se va vedea la vot.

D. N. Ionescu: Observățiunile noastre le rezervăm când va veni budgetul; dar eu credeam, dupe ore-cari simptome, că poliția capitalei va fi împărțită, cât privesc ordinea publică, în poliție propriu țisă și în poliție municipală, și mă bucuram că s'a despărțit atribuțiunile poliției; primarul are umerii destul de largi ca să pörte greutățile și responsabilitatea poliției municipale.

Acum suntem prea puțin prezenți ca să protestăm și prea puțin ca să votăm; creditul acesta merită să fie discutat, nu pentru importanța sumei, ci pentru deprinderea de a vota neconțenit asemenea credite, fără a asigura ver-o-dată ordinea publică în mod eficace; căci tot-d'a-una am fost surprinși și de rescóle, și de desordinele capitalei. Vă aduceți aminte de 5 Septembrie ce era; 15 seú 20 de ómeni în trei birji trecând pe piața Regală și nici cetățenii, nici poliția nu era să-i oprască. Ei, așa poliție vă mulțumim.

Fiind-că sémână fôrte mult ceea-ce

vrea să se facă acum cu ce a fost înainte, noi protestăm. Cred că a trecut timpul ca poliția capitalei să se ocupe cu aceste miserii ale poliției municipale, și, în ce mă privește, 'mi rezerv dreptul a trata la budget aceste cestiuni.

— Ne mai luând nimeni cuvântul, se pune la vot luarea în considerațiune a proiectului de lege, și scrutinul se declară nul, neîntrunind numărul de votanți cerut de regulament.

— Ședința se ridică la 5 ore și 40 minute, anunțându-se cea următoare pe a doua zi, 26 Ianuarie.

Ședința de la 26 Ianuarie 1889

Președenția D-lui președinte C. Grădișteanu, asistat de d-nii secretari: I. Grădișteanu, A. Simu și U. Boldescu.

— Ședința se deschide la ora 1 dupe amiazi.

— Prezenți 141 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 41 și anume:

Bolnavi:

D-nii I. N. Iancovescu, M. Kogălniceanu, N. Nanoescu.

In concediu:

D-nii T. Anastasiu, G. Gr. Cantacuzino, C. Danaric, C. Datculescu, G. Emandi, C. Kogălniceanu, M. Marascu, I. Negulici, St. Pleșea.

Fără arătare de motive:

D-nii D. Alexandrescu, C. Andrieș, I. Balanolu, M. Balș, P. Brătășanu, G. Burghilea, C. Christodorescu, Gr. Constantinescu, I. Lahovari, I. Miculescu, V. Mortzun, D. Popescu, S. Rășcanu, C. Rescu, I. Robescu, G. Rosnovanu, N. C. Săveanu, I. Ștefăneanu, C. M. Stroici, S. Șomănescu, I. Văseșcu, I. C. Brătianu, Gr. Buicliu, D. Burcă, M. Marghiloman, C. Teleman, G. Tocilescu, I. Isvoranu, V. Pogor.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se trimit la comisiunea de petițiuni: petițiunea mai multor locuitori din comuna Marotinu-de-Jos, județul Romanați; a mai multor locuitori din comuna Taslău, județul Neamț; a mai multor locuitori din țergușorul Drăgușeni, jud. Covurlui; a mai multor locuitori din comuna Balaria, jud. Vlașca; a mai multor locuitori din comunele Dridu, Lămotesci și Frumușeni, jud. Ilfov, a mai multor locuitori din mahalalele mărginașe ale Capitalei, și a mai multor locuitori din comunele Dobroteasa, Câmpu-Mare și Giamăna, județul Oltu.

— Se trimit la comisiunea de indigenat petițiunile Domnilor Aug. Donath, D. Popescu și a fraților Iosef și B. Georgescu.

— Se depun 5 raporturi ale comisiunei de indigenat relative la naturalizarea

Domnilor: B. Moscovici, R. N. Reiniche, I. Lacinski, Vl. Lacinski și Fr. Haqué.

—Se trimite la comisiunea bugetară petițiunea mai multor locuitori din comuna Slobozia, județul Râmnicu-Sărat.

D. președinte: D-lor, la ordinea zilei avem mai întâiu votarea din nou asupra luării în considerațiune, a proiectului de lege relativ la un credit suplimentar de 50.000 lei pe séma ministerului de interne pentru ordinea publică.

—Adunarea procedea la vot și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	81
Maioritate regulamentară	47
Bile albe	58
Bile negre	23

D. președinte: Adunarea a luat în considerațiune proiectul de lege.

—Se dă citire articolului unic al proiectului de lege.

—Neluând nimeni cuvântul, se pune la vot articolul unic și se primesce.

—Se pune la vot proiectul de lege în total:

Votanți	69
Maioritate regulamentară .	47
Bile albe	51
Bile negre	18

D. președinte: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

—*D. C. Cesianu*, raportorul comisiunii financiare, dă citire următorului proiect de lege:

Domnilor deputați,

D. ministru de interne, cu mesagiul regal din 13 Decembrie 1888, a înaitat onor. Camere proiectul de lege prin care cere să se decidă pe séma ministerului de interne un credit suplimentar de lei 50.000, la art. 52 din bugetul exercițiului 1888—89, pentru cheltuelile de întreținerea arestaților de prin penitenciarele centrale; care credit se va acoperi din fondul prevăzut în bugetul general al Statului pe exercițiul 1888—89 pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare.

Comisiunea financiară, intrunindu-se în ziua de 14 Decembrie, și luând în considerațiune proiectul de credit de mai sus;

Având în vedere expunerea de motive ce însoțesce acest proiect de lege, din care rezultă dispozițiunea luată de guvern de a se prevedea la întreținerea materială generală a arestaților de prin penitenciarele centrale din țară pe anul curent; s'a prevăzut prin proiectul de buget prezentat onor. Adunării în anul trecut cifra de 600.000 lei, iar comisiunea bugetară a găsit de cuviință a reduce cifra acestei alocațiuni la 500.000.

Având în vedere că, de și la formarea proiectului de buget, ministerul a avut în vedere mijlocia cheltuelilor pe cei 5 ani din urmă, care se sue la 587.496, totuși dar, în fața reducțiunii admise la votarea bugetului, administrația respec-

tivă a căutat să mai restringă pe cât posibil acele cheltueli de întreținere; totuși în fața experienței din trecut, cât și a celei de 8 luni, făcută în anul curent, dovedesce că 'i este imposibil a acoperi paragraful de întreținere a arestaților până la finele anului bugetar curent cu suma de lei 500.000.

Pentru aceste motive, comisiunea financiară a admis creditul suplimentar de lei 500.000, și vă rogă, D-lor deputați, să bine-voiți să votați alăturatul proiect de lege.

Raportor, *C. Cesianu*.

PROIECT DE LEGE

Pentru deschiderea unui credit suplimentar de lei 50.000

Articol unic. — Se deschide pe séma ministerului de interne un credit suplimentar de lei 50.000, la art. 52 din bugetul exercițiului 1888—89, pentru cheltuelile de întreținerea arestaților de prin penitenciarele centrale.

Acest credit se va acoperi din fondul prevăzut în bugetul general al Statului, pe exercițiul 1888—89, pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare.

—Ne luând nimeni cuvântul în discuțiunea generală, se pune la vot luarea în considerațiune a proiectului de lege și se aprobă.

—Se citește articolul unic și pînă-unde se la vot se primesce.

—Se pune la vot proiectul de lege în total, și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	79
Maioritate regulamentară .	47
Bile albe	64
Bile negre	15

D. Președinte: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

D. I. Oroveanu: D-le președinte, cu părere de rău constat că de 15 zile am cerut să mi se comunice mai multe acte care 'mi sunt de trebuință pentru a anunța o interpelare guvernului, și până astăzi nu mi s'a comunicat.

Este un vechi obicei de a se pune o mare întârziere în trimiterea la Cameră a actelor ce se cer de la guvern, și ar fi bine dacă acel vechi obicei ar înceta. Vă rog dar, D-le președinte, să interveniți din nou pe lângă onor. guvern ca să bine-voiască a-'mi pune la dispozițiune acele acte. Trebuie însă să mărturisesc că **D. ministru al justiției** 'mi-a făcut cunoscut că dosarul ce am cerut de la ministerul D-sale este în mâna judecătorului de instrucțiune, dar de la ceilalți D-ni miniștri nu am primit încă nici un răspuns. Dupe 15 zile am dreptul, D-le președinte, să protestez contra întârzierii ce se pune de a mi se comunica acele acte, pentru că acesta 'mi aduce aminte nisce timpuri de tristă memorie.

D. președinte: Biuroul va comunica din nou cererea D-vostre guvernului.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: D-lor, dupe cum a anunțat **D. deputat** cererea D-sale era pentru un dosar care conține o instrucțiune făcută la Râmnicu-Sărat asupra fostului primar pentru mai multe fapte cari i se impută, și acea instrucțiune nu este încă terminată. Am dat ordine ca instrucțiunea să fie terminată chiar dacă nu s'ar trimite de la **D. ministru de finance** un socotitor, fiind-că a fost la mijloc nisce cestiuni de socoteli; am spus judecătorului de instrucțiune că poate să primescă experți în această afacere, dacă funcționarii ministerului de finance sunt ocupați și nu pot să meargă la prima cerere. Așa dar, când instrucțiunea va fi terminată, **D. deputat** va fi satisfăcut; până atunci nu pot da dosarul, căci este necesariu instrucțiunii.

D. C. Lecca: D-le președinte, voiesc să fac o întrebare D-lui ministru de interne, dacă D-sa nu crede că este bine a veni cu un credit pentru a se construi spitale rurale pentru populațiunea noastră de țară, care suferă foarte mult de lipsa acestor spitale și care a ajuns a muri pe drumuri, căci nu au unde să găsească un ajutor. De cât să cheltuim bani cu multe alte lucruri, a căror trebuință e foarte puțin justificată, ar fi mai bine să începem a construi spitale măcar la două plăși unul, pentru ca, dupe un timp óre-care, să ajungem a avea spitale îndestulătoare pentru populațiunea rurală.

D. ministru de interne, A. Știrbelț: **D. Leca** se putea informa despre acest lucru dacă observa bugetul, căci ministerul a prevăzut în buget o sumă óre-care pentru spitale rurale.

—*D. D. Aug. Laurian*, raportatorul comisiunii financiare, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

Pentru hârtia trebuincioasă tipografiei Statului s'a prevăzut și în bugetul anului acestuia suma de 120.000 lei.

Acastă sumă s'a dovedit în anii trecuți că nu este de ajuns pentru tipărirea *Monitorului oficial* și a celor-alte publicațiuni ale ministerului de interene. Insuficiența datéză de când Statul a început să se aprovizioneze de la fabrica națională, unde hârtia e mai scumpă de cât cea din comerciu. Ast-fel creditul acordat a fost întrecut:

În anul 1884 — 85 cu suma de lei 19.998, bani 93.

În anul 1885 — 86 cu suma de lei 39.964, bani 54.

În anul 1886 — 87 cu suma de lei 58.972, bani 60.

În anul 1887 — 88 cu suma de lei 54.479, bani 46.

Acest neajuns se produce și în anul curent. Hârtia trebuincioasă lipsind, mi-

nisterul cere un credit de 55.000 lei pentru cumpărarea acestei hârtii.

În același timp la tipografia Statului mai este nevoie de material, de iluminat, de lucrători mobili și altele, pentru satisfacerea cărora ministerul socotesce ca îndestulătoare suma de 10.000 lei.

Comisiunea financiară, recunoscând necesitatea acestui spor de cheltuieli, a încuviințat alăturatul proiect pentru deschiderea unui credit suplimentar de lei 65.000 pe seama ministerului de interne.

Raportor, *D. Aug. Laurian*.

PROIECT DE LEGE

Art. 1. Se deschide pe seama ministerului de interne un credit suplimentar de lei 65.000, împărțit la art. 99, 100, 101 și 103 de sub cap. VII al bugetului pe anul 1888—89, în modul următor :

La art. 99, lei 1.000 pentru spese de cancelarie, etc.

La art. 100, lei 55.000 pentru cumpărare de hârtie.

La art. 101, lei 4.000 pentru material, etc. la ateliere.

La art. 103, lei 5.000 pentru plata lucrătorilor mobili.

Total lei 65.000.

Art. 2. Acest credit se va acoperi din fondul acordat pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare pe anul 1888—89.

— Dupe adoptarea luării în considerație și a articolelor în parte, se pune la vot proiectul de lege în total :

Votații	69
Maioritate regulamentară	47
Bile albe	61
Bile negre	8

D. președinte : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

— *D. C. Cesianu*, raportorul comisiunii financiare, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

D. ministru al finanelor, cu Mesagiul regal No. 3.716 din 16 Decembrie 1888, a înaintat onor. Camere un proiect de lege prin care cere deschiderea unui credit suplimentar de lei 15.000.

Comisiunea financiară, întruindu-se în ziua de 18 Decembrie, și observând expunerea de motive care însoțesc acest proiect de lege, și care arată că din creditul de 20.000 lei, alocat în bugetul de cheltuieli al serviciului chibriturilor și cărților de joc pe anul curent nu s'a putut acoperi de cât plata transporturilor efectuate până la finele lunii Octombrie

Că această insuficiență de credit acordat prin buget se datorează pe de o parte creșterii vânzării chibriturilor ; iar pe de alta că ne existând un stoc de chibrituri ordinare la depositul central din Iași, expedițiunile la toate județele au trebuință

să se facă din București, mărindu-se astfel distanțele de parcurs ;

Având în vedere, prin urmare, că transportul din cele 7 luni expirate pentru o cantitate mai însemnată de chibrituri și pentru distanțe mai mari au absorbit întregul fond bugetar, comisiunea crede că, spre întâmpinarea acestei necesități, s'ar putea acorda un credit suplimentar de 15.000 lei pentru plata transporturilor până la finele anului bugetar, și a însărcinat pe subsemnatul ca raportor a'l supune deliberărilor D-văstre.

Raportor, *C. St. Cesianu*.

PROIECT DE LEGE

Art. I. Se deschide pe seama bugetului de cheltuieli al regiei chibriturilor și cărților de joc, pe exercițiul 1888—89, un credit suplimentar de lei 15.000 la cap. VI, art. I.

Art. II. Acest credit se va acoperi din fondul prevăzut în bugetul general al Statului pe exercițiul 1888—89 pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare.

— Dupe adoptarea luării în considerație și a articolelor în parte, se pune la vot proiectul de lege în total :

Votații	73
Maioritate regulamentară	47
Bile albe	64
Bile negre	9

D. președinte : Adunarea a primit proiectul de lege.

— *D. Gr. Triandafil*, raportorul comisiunii financiare, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Ministerul de resbel cere a i se acorda un credit suplimentar de 13.000 lei și anume: 10.000 lei pentru a se achita drepturile la soldă a ofițerilor aflați în poziție de disponibilitate și reformă până la finele exercițiului curent și 3.000 lei pentru ajutoare văduvelor și orfanilor până la regularea drepturilor la pensiuine.

Comisia financiară a constatat că alocația prevăzută prin bugetul armatei la capitolele respective este în adevăr epuizată, în cât ministerul nu mai poate face față reclamațiunilor basate pe asemenea drepturi și în consecință a primit proiectul, însărcinându-mă a'l prezenta Camerei spre aprobare.

Creditul se va acoperi din fondul prevăzut prin bugetul general pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare.

Raportor, *Triandafil*.

PROIECT DE LEGE

Art. 1. Se deschide pe seama ministerului de resbel un credit suplimentar de lei 13.000, din care :

Lei 10.000 la capitolul XVI, art. 64,

soldă ofițerilor aflați în disponibilitate și reformă și

Lei 3.000 la capitolul XVI, art. 65, ajutoare văduvelor și orfanilor până la regularea drepturilor la pensiuine.

Art. 2. Acest credit se va acoperi din paragraful prevăzut prin bugetul general al Statului pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare.

D. președinte : Discuțiunea generală este deschisă. *D. Triandafil* are cuvântul, spre a da oarecărui lamuriri.

D. Gr. Triandafil : D-lor, când ministerul de resbel a făcut această propunere avea nevoie de 10.000 lei pentru solda ofițerilor aflați în disponibilitate și reformă, și de 3.000 lei pentru ajutorul văduvelor și orfanilor până la regularea dreptului la pensiuine. Comisiunea financiară a aprobat aceste cereri ale ministerului, dar de la cerere și până în momentul actual s'au mai făcut și alte cereri la ministerul de resbel din partea văduvelor și orfanilor încă pentru suma de 1.000 lei; așa că onor. Cameră ar trebui să voteze un credit, nu de 13.000, ci de 14.000 pentru ca să se poată acoperi toate cererile făcute până în momentul de față.

În privința acestui adaos de 1.000 lei care a intervenit în urma constatărilor făcute până în acest moment, cred că onor. Cameră nu va face nici o dificultate, pentru că toate aceste cheltuieli se vor acoperi din paragraful prevăzut în buget pentru deschidere de credite suplimentare.

— Ne mai cerând nimine cuvântul, se pune la vot luarea în considerare a proiectului de lege și se primesce.

— Art. 1 se adoptă cu modificarea propusă de *D. Triandafil*, sporindu-se cifra la 14.000 lei.

— Art. 2 se adoptă întocmai.

— Se pune la vot proiectul de lege în total :

Votații	66
Maioritate absolută	47
Bile albe	61
Bile negre	5

D. președinte : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

— *D. vice-președinte*, *Em. P. Protopopescu* ocupă fotoliul preșidenției.

— *D. Gr. Triandafil*, raportorul comisiunii financiare, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Ministerul de resbel cere a i se deschide un credit suplimentar de 25.000 lei pentru a se acoperi cheltuiala necesară pentru împrumate reclamate de serviciul armatei. Alocația prevăzută prin buget nu a fost suficientă. La fixarea ei nu s'a ținut seama de sporirea serviciilor armatei.

Cheltuiala fiind necesară, comisia financiară a primit proiectul și m'a însărcinat

cinat a'l presinta onor. Camere spre aprobare. Creditul va fi acoperit din fondul prevădut pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare.

Raportor, *Gr. Iriandafil.*

PROIECT DE LEGE

Art. I. Se deschide pe sēma ministerului de resbel un credit suplimentar de 25.000 lei asupra capitolului 1, art. 2 al bugetului pe exercițiul 1888—1889.

Art. II. Acest credit se va acoperi din paragraful prevădut prin bugetul general al Statului pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare.

— Dupe adoptarea luării în considerațiune, și a articolelor în parte, se pune la vot proiectul de lege în total :

Votați	71
Maioritate regulamentară	47
Bile albe	58
Bile negre	3

D. vice-președinte : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

— *D. D. A. Laurian*, raportorul comisiunii financiare, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Sesiunea de toamnă a Sântului Sinod a trebuit să fie prelungită, din cauza regulării parochielor, până la 10 Decembrie 1888.

Acéstăprelungire, precum și insuficiența fondului prevădut în buget, a făcut necesară cererea unui credit de 7.000 lei, pentru plata diurnelor membrilor Sântului Sinod și pentru plata stenografilor și personalului cancelariei.

Comisiunea financiară, încuviințând acest credit, vă rogă, D-lor deputați, să bine-voiți a primi alăturatul proiect de lege.

Raportor, *D. Aug. Laurian.*

PROIECT DE LEGE

Art. 1. Se deschide pe sēma ministerului de culte și instrucțiune publică un credit suplimentar de lei 7.000, la art. 87 cap. 23 din bugetul aceluși minister pe exercițiul 1888—89, pentru acoperirea plății diurnelor membrilor Sântului Sinod și personalul său pe sesiunea de toamnă a anului curent 1888.

Art. 2. Acest credit se va acoperi din fondul prevădut în bugetul general al Statului pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare pe exercițiul 1888—1889.

Dupe adoptarea luării în considerațiune și a articolelor în parte se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votați	84
Maioritatea regulamentară	47
Bile albe	66
Bile negre	18

D. vice-președinte : Adunarea a primit proiectul de lege.

— *D. I. I. Rădulescu*, raportorul comisiunii financiare, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Pe lângă Mesagiul M. S. Regelui No. 3.715, s'a înaintat în deliberarea Adunării proiectului de lege relativ la deschiderea unui credit suplimentar de lei 15.000 la cap. XI, art. 5 din bugetul regiei monopolului tutunurilor.

Comisiunea financiară, luând în cercetare acest proiect de lege, și

Având în vedere că creditul de lei 30.000, acordat prin buget, s'a epuizat, pentru că direcțiunea actuală, dorind să scie cum se face distribuția fabricatelor regiei în toate județele țerei, a fost nevoită să recurgă la serviciile revisorilor însărcinați cu paza frontierilor, plătindu-li-se indemnizație de transport ;

Considerând că această măsură fiind bună, dupe rezultatele date, și pentru că direcțiunea regiei să pōtă să continue cu a ei aplicațiune, are nevoie de acest credit suplimentar, și, până la organizația definitivă a serviciilor regiei, comisiunea financiară admite acest credit și vă rogă să bine-voiți a 'l încuviința și D-vōstre, votând alăturatul proiect de lege.

Raportor, *Ion I. Rădulescu.*

PROIECT DE LEGE

Art. I. Se deschide pe sēma bugetului de cheltueli al regiei tutunurilor, pe exercițiul 1888—89, un credit suplimentar de 15.000 lei la cap. XI, art. 5.

Art. II. Acest credit se va acoperi din fondul de 70.000 lei, alocat în bugetul acelei administrațiuni pe exercițiul curent, la cap. XII, art. 1, anume pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare.

— Dupe adoptarea luării în considerațiune și a articolelor în parte, se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votați	75
Maioritate regulamentară	47
Bile albe	59
Bile negre	16

D. vice-președinte : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

— *D. C. St. Cesianu*, raportorul comisiunii financiare, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Domnul ministru de resbel, cu Mesagiul regal No. 68 din 9 Ianuarie a. c., a înaintat onor. Camere un proiect de lege prin care cere deschiderea unui credit extraordinar de lei 15.000, necesar la plata dreptului de import al mașinelor și apar-

ratelor aduse din străinătate pentru instalațiunile noului spital central.

În urma expunerii de motive ce însoțesc acest proiect de lege, care arată că, pentru plata dreptului vamal, de care în trecut erau scutite aceste mașini și aparate, nu s'a prevădut în buget nici o sumă anume destinată ; și că, cu ocaziunea sosirii unor transporturi ulterioare din aceste mașini, prezentându-se plata de import, se cere deschiderea unui credit extraordinar de lei 15.000, din care să se pōtă achita drepturile de vamă.

Comisiunea a admis creditul cerut și 'l supune deliberărilor D-vōstre.

Raportor, *C. St. Cesianu.*

PROIECT DE LEGE

Art. I. Se deschide pe sēma ministerului de resbel un credit extraordinar de lei 15.000. necesar la plata dreptului de import al mașinelor și aparatelor aduse din străinătate pentru instalațiunile noului spital militar central.

Art. II. Acest credit se va acoperi din fondul prevădut prin bugetul general al Statului pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare.

Dupe adoptarea luării în considerațiune, și a articolelor în parte, se pune la vot proiectul de lege în total :

Votați	78
Maioritate regulamentară	47
Bile albe	72
Bile negre	6

D. vice-președinte : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

D. C. Răceanu, raportorul comisiunii financiare, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Comisiunea D-vōstre financiară, în ședința de la 14 Ianuarie curent, luând în cercetare proiectul de lege înaintat desbaterilor Camerei de către D. ministru al agriculturii, industriei, comerțului și domeniilor pe lângă Mesagiul regal No. 3.727 din 20 Decembrie 1888, și prin care proiect de lege se anulează din bugetul țergului de rîmători din Severin, pe exercițiul 1888—1889, cheltueli rămase neîntrebuințate ca economii până la concurența de lei 12.020; iar pe de altă parte se deschide pentru menționatul țerg un credit suplimentar de o egală sumă pentru cheltueli indispensabile și cari să se acopere chiar cu suma redusă;

Având în vedere că urgența cheltuelilor este demonstrată și întrebuițarea sumelor disponibile este bine aleasă, comisiunea a admis proiectul de lege menționat, aci anexat, și vă rogă, D-lor deputați, ca să bine-voiți a 'l admite votându'l.

Raportor, *Receanu.*

PROIECT DE LEGE

Art. 1. Se anulează din bugetul țergului de rîmători de la Severin, pe exercițiul

1888—1889 partea cheltuelilor, suma de 12.020 lei și anume:

De la cap. I, § 2, art. 5, léfa ajutorului expert	1.500
De la cap. I, § 7, art. 16, léfa morarului	1.720
De la cap. I, § 8, art. 18, diurna consiliului de administrație . . .	800
De la cap. II, § 1, art. 22, unt-de-lemn pentru mașină	500
De la cap. II, § 2, art. 26, camionagiū de transport și curățenie . .	4.000
De la cap. II, § 3 art. 28, aprovizionare de nisip	3.500
Total .	12.020

Art. 2. Se deschide pe séma D-lui ministru al agriculturii, industriei, comerțului și domeniilor, la bugetul special al tégului de rimători, un credit suplimentar de 12.020 lei și anume:

La cap. II, § 1, art. 21, cărbuni pentru mașină	4.000
La cap. II, § 3, art. 27, reparații și adăogiri la clădirile tégului . .	5.000
La cap. II, § 3, art. 33, personal angajat dupe trebuință . .	3.020
Total .	12.020

Art. 3. Aceste credite se vor acoperi chiar cu suma de 12.020 lei, redusă din bugetul cheltuelilor acestui tég, dupe cum se prevede la art. 1 al prezentei legi.

Dupe adoptarea luării în considerațiune și a articolelor în parte, se pune la vot proiectul de lege în total:

Votați	71
Majoritate regulamentară	47
Bile albe pentru	63
Bile negre contra	8

D. vice-președinte: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

D. I. Rădulescu dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

În Septembrie trecut, Capitala țerei a avut onóra de a fi vizitată de A. S. Regală Principele de Walles.

Cu acel prilej s'a făcut distincțiunea óspete o primire potrivită cu sentimentele țerei și demnă de pozițiunea înaltului óspete.

Pentru acoperirea cheltuelilor efectuate atunci de comuna Bucuresci la acea serbare națională, care trebuie suportată de Stat, ministrul de interne cere un credit extraordinar de lei 6.129. bani 25, spre a restitui comunei suma înaintată.

Comisiunea D-vóstre, D-lor deputați, având în vedere aceste împrejurări, vè rógă prin mine de a încuviința alăturatul proiect de lege:

Raportor, D. Aug. Laurian.

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — Se deschide pe séma ministrului de interne un credit extraordinar de lei 6.129, bani 25, asupra exercițiului 1888—89, spre a se restitui comunei Bucuresci pentru cheltuelile avan-

sate de dënșă cu ocaziunea serbării date în ziua de 22 Septembrie a. c. în oraș și grădina Cișmigiū, în onóra A. S. Regale Principele de Walles.

Acest credit se va trece prin compturi și se va acoperi din fondul destinat pentru creditele suplimentare și extraordinare ale exercițiului 1888—89.

Ne luând nimeni cuvintul în discuțiunea generală, se pune la vot luarea în considerare a proiectului de lege și se primește.

—Se citește art. I.

D. Gr. Cozadini: D-lor, 'mi pare fórte straniū că primăria de Bucuresci, după primirea prințului de Walles, cheltuind 6000 lei, vine ađi să 'i cêră de la Stat și să amestice chiar numele Prințului, ilustrul moștenitor al tronului Angliei în cestiuni de asemenea natură.

Dacă primăria, onorată negresit de visita prințului moștenitor al Engliterei, a găsit de cuviință să cheltuiască 6000 de lei, să 'i fie de bine, bine a și făcut, bine a cheltuit; dar când vine să 'i cêră de la Stat, eū vè declar că nu admit acesta și că voiū vota contra.

D. I. Rădulescu: Să 'mi permiteți, D-lor, ca să vè dau o mică explicare asupra acestui credit: Cu ocaziunea visitei făcută în Capitala Regatului de către Alteța Sa Regală Principele de Walles, comuna Bucurescii a făcut cheltuieli pentru ca în serbătore să fie Capitala Regatului în ziua sosirei Alteței Sale.

Comuna Bucurescii, în bugetul sêu, n'are de cât suma de 5000 de lei alocați pentru serbători naționale; comuna Bucurescii în această cheltuială n'a venit de cât în ajutorul Statului; căci asupra Statului întreg se resfrânge onóra făcută. Nu ar fi dar drept ca primăria Capitalei să suporte singură această cheltuială la care trebuie să participe țera întregă.

D. N. Voinov: D-lor, discuțiunea această se face asupra unei cestiuni de principiu.

Este adevêrat că nu este bine să se amestice aci numele persoanei însemnate care ne-a făcut onóra de a visita Capitala țerei. Țera și comuna aū putut face cheltuielile necesare cu primirea acestei înalte persoane și fórte bine a făcut. Dar dacă comuna a găsit de cuviință să facă această cheltuială, drept este să vină la țera să đică, că pentru onorile ce a trebuit să facă comuna orașului Bucuresci, în numele Bucurescenilor, cu primirea persoanei înalte ce a vizitat Capitala, a cheltuit cutare sumă, plătiți voi contribuabili țerii acești bani?

D. I. Rădulescu: În bugetul comunei nu era un paragraf special.

D. N. Voinov: Eū nu mē ocup dacă comuna are sau nu paragraf special; dar întreb pe D. primar de Pitesci, când vin asemenea persoane în comuna Pitesci și comuna face cheltuieli cu primirea lor, precum tóte comunele sunt datóre să facă,

v'ați adresa la Stat să plătescă acele cheltuieli sau le-ați plăti din bugetul ce ați avea? Eū unul nu am vèđut de la Pitesci nici o cerere de natura acesta.

Nu este, D-lor, cestiunea pentru 6000 lei, dar 'mi este teamă că mai târđiū să nu ne pomenim cu sume mult mai mari cari să se arunce pe spinarea contribuabililor. Nu înțeleg pentru care cuvânt Statul se subvină la cheltuielile de interes comunal, cari trebuie plătite numai de contribuabili comunei Bucuresci; pentru cuvântul că se chiamă Capitala țerei?

Apoi, în numele țerei nu este primăria Capitalei obligată să facă asemenea cheltuieli, nu póte primăria Capitalei să arunce pe spinarea țerii asemenea cheltuieli, ci bugetul comunei este care plătesce.

D. G. Panu: Póte că primăria este în stare de faliment.

D. N. Voinov: Acest argument, pentru onóra Capitalei, nu 'mi permit eū să-l ridic; starea finanțelor comunei nu o pot eū judeca cu această ocaziune. Eū đic numai atât: Creați un precedent nenorocit care póte să angajeze și pe viitor voturi de asemenea natură.

Destul se plătesce de țera pentru Capitală! Sunt grădini cari sunt trecute în bugetul Statului, sunt șosele cari traversază Bucurescii cari tóte sunt în sarcina Statului.

D. I. Rădulescu: Căile de comunicațiune cari traversază orașul sunt tot d'a-una în sarcina Statului.

D. N. Voinov: Nu sunt numai căi naționale, D-le primar de la Pitesci.

D. I. Rădulescu: Aci sunt raportor, D-le deputat de Putna.

D. N. Voinov: Sunt mai multe feluri de căi, și 'mi aduc aminte că s'aū mai ridicat asemenea cestiuni aci. Este și teatrul național căruia i se dă din bugetul Statului, sub cuvânt că este în Bucuresci. Apoi este destul că noi țera dăm atâtea cheltuieli pentru Bucuresci;—nu știū dacă Bucurescii dau destul pentru onóra că este Capitala țerei, dar știū că țera dă mult pentru Bucuresci, și nu putem încărca mai mult tesaurul public cu enormele cheltuieli de cari are trebuință Capitala Bucuresci. Eū vè mărturisesc că dacă ași fi avut onóra să fiū primar al Bucurescilor nu ași fi mai venit să cer această sumă de 6000 lei de la Cameră. Nu este cestiunea de 6000 lei, dar este vorba de precedentul care se crează... (Sgomot). Eū nu cunosc nici un ajutor dat comunei Focșani din tesaurul public pentru nevoile orașului său județului, și nici altui județ n'am vèđut să i se facă asemenea ajutóre, cum vine să se cêră acum pentru Bucuresci. Și apoi luați în considerațiune că pozițiunea materială a județelor din țera este fórte departe de pozițiunea Capitalei Bucuresci. Cum pot dar județele să 'și scurgă banii lor pentru Capitala Bucuresci? Sunt destule nevoiele lor proprii, nu le mai puneți în spate și pe ale Capitalei Bucuresci; este datoria comunei

București să facă față cheltuielilor ce a avut cu această primire.

Prin urmare, guvernul să fie invitat a retrage acest proiect de lege și a lăsa pe primărie cu plata onorilor pe cari le-a făcut unui august oșpete care a onorat Capitala cu visita sa.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: D-lor, să restabilim faptele. Nu este exact ceea-ce se susține aici de un cart de oră cum că primăria a făcut onorile acestei primiri și că acum cere despăgubire pentru cheltuielile făcute. Președintele consiliului, guvernul a însărcinat în numele său pe primărie să facă onorile, nu cu cheltuiala primăriei, ci cu cheltuiala Statului. Aceste onori s'au făcut unei înalte persoane care a vizitat Capitala noastră. Prin urmare, nu se poate pune cestiunea așa cum se pune acum; căci Statul a făcut cheltuielile, comuna le-a făcut pe comptul Statului și Statul vine astăzi să ceară de la D-vostre autorizarea ca să plătească comunei aceste cheltuieli. Dacă nu incuviințați ceea-ce a făcut Statul, atunci e altă cestiune, spuneți lucrurile pe față, dar nu diceți că primăria a făcut cheltuielile și că ea trebuie să le plătească.

Iată totă cestiunea. Credem că nici nu se mai poate discuta o cestiune de asemenea natură, și v'ași ruga să nu discutăm lung ast-fel de cestiuni; dacă risipa care o fac guvernele nu stă decât în atât, fiți siguri că finanțele țerei n'ar fi compromise. Guvernul a crezut de cuviință să facă aceste onori, le-a făcut, și vă cere creditul acesta.

Voci: Inchiderea discuțiunii.

D. Gr. Cozadini: D-lor, am cerut cuvântul contra închiderii discuțiunii pentru ca să răspund D-lui ministru că, dacă guvernul a ordonat primarului să facă cheltuielile necesare cu ocaziunea venirii ilustrului oșpe, moștenitorul tronului Angliei, trebuia să'i dea și banii ministrul de finance. Dar matre de ceremonii a fost primarul Bucureștilor, și dacă a ordonat să facă aceste cheltuieli pe seama Statului în acel moment a trebuit să'i dea 6000 lei ministrul, în urmă trebuia să vină să ceară Camerei însemnatul bil de indemnitate pentru cheltuielile ce le-a făcut cu ocaziunea recepțiunii ilustrului oșpe care ne-a onorat cu visita sa; și dacă este așa și acum nu are D-l ministru de cât să ceară retragerea raportului și să vină cu altă cerere motivată cum am dis.

D. vice-președinte: Acesta nu este contra închiderii discuțiunii.

D. Gr. Cozadini: Este foarte regretabil că voiți să mă opriți de a vorbi contra închiderii discuțiunii și a expunerii faptelor.

Eu nu pot să admit ca principiu acest lucru; căci dacă vom vota proiectul acesta așa cum se prezintă, mâne poimâne au să vină toate primăriile din țară și să preteze că n'au paragrafe extra-ordinare de primiri de oșpeți și să ne ceară nouă,

Statului bani, după cum se pretinde prin raportul acesta că primăria de București, nu avea bani și este și dator. Și Statul este dator aproape un miliard și cum ved că merg cerințele pentru îndestularea necesităților publice, are să treacă peste un miliard în curând.

Încă o dată vă spun că, dacă guvernul a dat ordin primarului să facă pe maestru de ceremonii să vină cu alt proiect și să dică: Vă cer să ne dați cei 6000 fr. pe cari i-a cheltuit Statul. Vă rog să nu primiți asemenea credit, și să nu veniți în ajutorul comunei, pentru că se face cărare prin barbă; are să se creeze un precedent; veniți mai bine cu un proiect prin care să cereți 6000 lei, un bil de indemnitate și cu toții și eu împreună vom vota.

Ați fi putut cere chiar ieri, când ați venit cu un credit de 50.000 lei pentru siguranța publică, ați fi putut pune 56 mil lei, și noi votam; dar să nu aduceți aici cu această ocaziune o discuțiune relativă la persoane ilustre care a venit să ne facă onore; iată ce am avut de dis; cer dar continuarea discuțiunii.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și rezultatul fiind înduoios se face contra-probă și se primesce.

D. vice-președinte: Se pune la vot art. 1.

O voce. Mai întâiu trebuie pusă la vot luarea în considerațiune.

D. vice-președinte: Luarea în considerațiune s'a votat; discuțiunea urmată a fost asupra art. 1.

— Se pune la vot art. 1 și se primesce.

— Se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votați	89
Majoritate regulamentară	47
Bile albe pentru	57
Bile negre contra	32

D. vice-președinte: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

D. I. Rădulescu dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

D. ministru al justiției, cu Mesagiul regal No. 34 din 9 Ianuarie a. c., a înaintat deliberării D-vostre un proiect de lege prin care cere un credit suplimentar de lei 28.800, din care 27.000 la art. 10 din budgetul exercițiului 1888-1889, pentru transportul procurorilor și cheltuieli în materii penale, și 1.800 la art. 12 din același budget, pentru registrele necesare autorităților judecătorești.

Comisiunea financiară, examinând aceste credite, a constatat că suma de 80.000 lei alocată în budgetul acestui minister, la art. 10, pe exercițiul curent, pentru transportul procurorilor și cheltuieli în materii criminale, este aproape cheltuită; numărările cercetări ce s'au făcut la începutul exercițiului, mai cu seama cu ocazia țărânilor, au provocat cheltuieli mai multe de cât de ordinar, ast-fel că la 1 Decembre

a. ex. nu mai era disponibil de cât lei 8.588, sumă care nu este suficientă pentru a acoperi cheltuielile până la finele anului; căci, dupe calculele făcute, cheltuielile lunare la acest articol se urcă la aproape 9.000, prin urmare, creditul cerut în sumă de 27.000 lei este îndestul justificat.

Asemenea la art. 12 din același budget s'a alocat suma de 12.000 lei pentru registrele necesare tuturilor autorităților judecătorești din țară; având în vedere că numărul registrelor se înmulțesc cu desvoltarea crescândă a serviciului, și cu deosebire în anul acesta s'at instituit registre repertorii la toate tribunalele, că tot din acest fond se face față și cheltuielilor pentru hârtie, imprimate și cartonate ale tuturilor registrelor și a cheltuielilor de împachetare și expedire; pentru motivele citate și creditul cerut la art. 12 de 1.800 lei este pe deplin justificat.

Comisiunea financiară, în ședința de la 14 Ianuarie, l-a admis și vă rogă și pe D-vostre a vota alăturatul proiect de lege.

Raportor, I. P. Balanolu

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — Se deschide ministerului justiției un credit suplimentar de lei 28.800, din care 27.000 la art. 10 din budgetul exercițiului 1888-1889, pentru transportul procurorilor și cheltuieli în materie penală, și 1.800 la art. 12 din același budget, pentru registrele necesare autorităților judecătorești.

Acest credit se va acoperi din fondul alocat pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare în cursul acestui exercițiu.

Votați	67
Majoritate regulam.	47
Bile albe	63
Bile negre	4

D. vice-președinte: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

D. G. Triandafil, raportorul comisiunii financiare, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

Printre trupele din garnisóna București ivindu-se o boală contagioasă de ochi, ministerul de resbel a dispus separarea celor atinși de această boală în localul de la mănăstirea Delului și în acela din calea Rahovei din București, care a fost ocupat de seminarul Statului.

Pentru a se pune aceste localuri în stare de a fi locuite, a trebuit a se cheltui suma de 4.314 lei.

În același timp, s'au luat dispozițiuni pentru desinfectarea și repararea casarmei din Alexandria, în care, în anul trecut, au fost instalați soldații atinși de această boală.

Pentru acesta, dupe devisul elaborat, este nevoie de o sumă de 2.500 lei.

În total, pentru amândouă aceste cheltuieli în sumă de 6.814 lei, ministerul de război, neavând în bugetul armatei suma necesară pentru efectuarea acestor cheltuieli, cere a se deschide un credit extraordinar de asemenea sumă, care să se acopere din fondul pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare.

Comisiunea financiară, apreciând ca justă și întemeiată cheltuiala, a primit-o, și prin urmare m'a însărcinat a propune onor. Camere aprobarea cererii, votând alăturatul proiect de lege.

Raportor, *Triandafil*.

PROIECT DE LEGE

Art. I. Se deschide pe séma ministerului de război un credit extraordinar de lei 6.814, necesar la plata lucrărilor de reparațiuni și ameliorațiuni la localele destinate a primi pe militarii atinși de boala de ochi.

Art. II. Acest credit se va acoperi din fondul prevăzut prin bugetul general al Statului pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare.

—Dupe adoptarea luării în considerațiune și a articolelor în parte, se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	64
Majoritate regl.	47
Bile albe	60
Bile negre	4

D. vice-președinte: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

—D. I. Rădulescu dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

D. ministru de finanțe, prin Mesagiul regal cu No. 89 din anul curent, a înaintat în deliberarea D-văstre proiectul de lege pentru deschiderea unui credit suplimentar, de lei 250.000, la cap. 11, art. 38 al bugetului ministerului de finanțe, pentru plata remiselor perceptorilor fiscali.

Comisiunea financiară, luând în cercetare, în ședința de la 14 Ianuarie, această cerere, a constatat că suma de 2.500.000 lei, înscrisă în bugetul ministerului de finanțe, la cap. 11, art. 38, pentru plata remiselor acordate perceptorilor fiscali din încasările contribuțiilor directe, ar fi fost îndestulătoare spre a întâmpina plățile până la finele anului, dacă nu se plătește aproape 400.000 lei pentru remisele convenite pe trimestrul Ianuarie 1888.

Având în vedere că astăzi din acest fond nu este disponibil de cât un rest de aproape 100.000 lei, cu care nu se poate face față nici remiselor convenite perceptorilor pe o lună;

Având vedere că, pentru acoperirea acestui credit, fondul bugetar pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare se sporesce prin anularea unei sume echivalente de la cap. 2, art. 16 al bugetului datoriei publice.

Pentru aceste motive, comisiunea financiară a admis creditul cerut de lei 250.000, pentru plata remiselor convenite perceptorilor fiscali din încasările contribuțiilor directe până la finele anului bugetar 1888—1889, și vă rogă, D-lor deputați, să bine-voiți a vota alăturatul proiect de lege.

Raportor, *I. P. Balanolu*.

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — Se deschide pe séma ministerului de finanțe un credit suplimentar de lei 250.000, la cap. 11, art. 38 din bugetul exercițiului 1888—1889, pentru plata remiselor convenite perceptorilor fiscali la încasările din contribuțiuni directe.

Acest credit se va acoperi din fondul bugetar pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare, care se sporesce prin anularea unei sume echivalente de la cap. 2, art. 16 al bugetului datoriei publice.

—Dupe adoptarea luării în considerare și a articolului unic, se pune la vot proiectul de lege în total.

Votanți	73
Majoritate regulamentară	47
Bile albe	58
Bile negre	15

D. vice-președinte: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

—D. I. Rădulescu dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

D. ministru al justiției, prin Mesagiul regal No. 33 din 9 Ianuarie a. c., cere deschiderea unui credit extraordinar de lei 6.000, asupra exercițiului 1888—89, spre a veni în ajutorul casei județului Brăila pentru chiria noului local al tribunalului din acel județ și pentru cheltuielile de prima necesitate la instalarea lui.

Motivele care justifică admiterea acestui credit sunt: că, dupe arderea localului în care era instalat tribunalul Brăila, trebuia cât mai curând reinstalat pentru a-l pune în stare să lucreze, de și cheltuielile pentru chirii de tribunal și instalare, dupe legea județiană, sunt în sarcina județului, însă, precum arată D. ministru în expunerea de motive, județul nu mai dispune de resurse pentru acesta până la bugetul viitor. Față dar cu lipsa de mijloace din partea județului, ministerul, ca să calmeze îngrijirile impetrinaților, a venit în ajutorul județului cu suma cuprinsă în proiectul de credit de mai sus.

Comisiunea financiară dar, în ședința de la 14 Ianuarie, a admis creditul cerut, și vă rogă, D-lor deputați, să votați alăturatul proiect de lege.

Raportor, *I. P. Balanolu*.

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — Se deschide ministerului justiției un credit extraordinar de lei

6.000, asupra exercițiului curent 1888—1889, spre a veni în ajutorul casei județului Brăila pentru chiria noului local al tribunalului din acel județ și pentru cheltuielile de prima necesitate la reinstalarea tribunalului.

Acest credit se va acoperi din fondul destinat pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare în cursul aceluia exercițiu.

—Dupe adoptarea luării în considerațiune și a articolului unic, se pune la vot proiectul de lege în total.

Votanți	68
Majoritate regulam.	47
Bile albe	66
Bile negre	2

D. vice-președinte: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

—D. I. Rădulescu dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

D. ministru de justiție, cu Mesagiul regal No. 35 din a. c., a cerut deschiderea unui credit extraordinar de lei 4.910, spre a se achita D-na Elena Hirșman de suma ce are să primescă în baza deciziunii curței de apel din București, secția I, No. 89 din 1887, rămasă definitivă și executorie.

Dupe expunerea de motive care însoțesc acest proiect de lege rezultă că portărelele Dimitrie Constantinescu a sustras o recepșă în valoare de 7.613 lei, depusă de direcția căilor ferate române la corpul portărelelor tribunalului Ilfov. Părțile, atacând pe portărele, nu au prins din garanția lui de cât lei 2.001; pentru rest au intentat proces ministerului de justiție, care a fost condamnat la plata restului sumei cu procente, condamnând în același timp și pe portărele să plătească aceeași sumă ministerului de justiție.

Comisiunea financiară, luând în cercetare acest credit, crede că, față cu o hotărâre definitivă și executorie, nu poate de cât să admită creditul cerut de 4.910 lei, pentru a se plăti D-nei Elena Hirșman suma ce are să primescă în baza deciziunii curței de apel din București, secția I, No. 89 din 1887, și vă rogă, prin subsemnatul raportor, să bine-voiți a vota alăturatul proiect de lege.

Raportor, *I. P. Balanolu*.

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — Se deschide pe séma ministerului de justiție un credit extraordinar de lei 4.910, asupra exercițiului curent 1888—1889, spre a se achita D-na Elena Hirșman cu suma ce are a primi în baza deciziunii curței de apel din București, secția I, No. 89 din 1887, rămasă definitivă și executorie.

Acest credit se va acoperi din fondul alocat pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare în cursul aceluia exercițiu.

—Dupe adoptarea luării în considerație și a articolului unic, se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votanți	43
Majoritate absolută	47
Bile albe	58
Bile negre	5

D. vice-președinte : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

D. președinte, C. Grădișteanu ocupă fotoliul președenției.

—**D. Em. P. Protopopescu**, raportorul comitetului de delegați ai secțiunilor, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Comitetul delegaților secțiunilor D-vostre, compus din D-nii C. G. Vernescu pentru secția I, Sulioti Christodulo pentru secția III, Simu Anastase pentru secția IV, Teodorescu G. Dem. pentru secția V, Roseti D. pentru secția VI, C. C. Arion pentru secția VII și subsemnatul pentru secția II, intrându-se în ziua de 19 Ianuarie a. c., a luat în cercetare proiectul de lege prin care se acordă un termen de șese luni celor ce au luat inscripțiunii ipotecare asupra imobilelor din Brăila, pentru a reinouii acele inscripțiuni, fie pentru ipotece, fie pentru conservarea privilegiilor.

Acest proiect de lege este cerut din împregiurarea că tribunalul din Brăila fiind instalat în otelul Victoria, apartamentele ocupate de grefă au ars la 30 Noembrie și mare parte din registre și arhivă fiind consumate de flacări, este nevoie ca inscripțiunile pentru ipotece și privilegiul să fie reinouite în interesul publicității ce legea civilă impune unor asemenea sarcine reale asupra imobilelor din circumscripția tribunalului Brăila.

Proiectul de lege a fost admis de toate secțiunile și ambele două articole ce conține n'au primit de cât mici modificări, adică : la art. II s'a propus ca în loc de „înăuntrul termenului“ să se dică „în termenul“, și la aliniatul final în loc de „antamate“ să se dică „vătămata“.

Secțiunea II, din care am onore aface parte, a propus un nou art. III în copriinderea :

„Toți câți au obținut transcripțiunii au facultatea să ceară de la tribunal a se transcrie din nou „actele lor, fără plată de taxă“.

Acest nou articol, dupe cum este redactat, tindea a pune în poziție și pe cumpărătorii de imobile a reinouii transcrierea actelor lor de cumpărători, măcar că ei posedă proprietățile lor de ani îndelungași, însă nu s'a prevădut nici o sancțiune pentru cazul când retranscrierea nu s'ar fi operat.

De aceea majoritatea comitetului delegaților a fost de părere că această dispoziție a noului art. III, propus de secțiunea II, să fie înlăturată, tocmai fiind-că nu are sancțiune și putend da nascere la diverse interpretări, cari ar crea dificultăți în practică.

Comitetul delegaților a găsit mai nemeșrit a lăsa proiectul așa cum este propus de D. ministru de justiție, vădând numai inscripțiile ipotecare și de privilegiul și lăsând cestiunea transcripțiunilor neatinsă.

În adevăr, faptul posesiunii, în ceea-ce privește strămutările de proprietate, pôte lesne deștepta pe ori-care voiesce a dobândi un imobil cu un titlu ôre-care, spre a căuta să nu se înșele asupra adevăratului proprietar și mai tot-d'a-una, în fapt, înstrăinările o-dată făcute, titlurile de proprietate se dau în mâna noului titular, așa că pericolul nu pôte fi tot atât de mare, cum pôte fi când e vorba de inscripții asupra imobilelor cari rămân în posesia celui ce concede o sarcină ôre-care.

Neapărat că dacă un proprietar ôre-care ar dori să opereze din nou transcrierea titlului său, știind că registrul respectiv în care fusese transcris titlul său a ars, pôte cere o nouă transcriere, și acesta nu se pôte refusa în baza titlului ce deține. Tribunalul nu ar putea nici cum refusa o asemenea cerere, fiind vorba de reconstituirea registrelor sale arse, însă lipsa registrului în care a fost deja transcris actul unui proprietar ôre-care nu pôte expune nici cum pe cel ce posedă un imobil cu just titlu și justă cauză a 'și vedea titlul său contestat sau chiar nimic, numai prin faptul dispariției sau arderei registrului în care actul a fost transcris.

Comitetul delegaților dar, ascultând și pe D. ministru de justiție, a primit în total acest proiect de lege cu singurile mici modificări arătate mai sus.

Am onore a vă ruga să bine-voiți a 'l vota.

PROIECT DE LEGE

Art. I. În termen de șese luni de la promulgarea acestei legi, toți acei cari au luat inscripțiuni ipotecare, fie pe imobile rurale, fie pe imobile urbane, situate în districtul și orașul Brăila, sunt prevestiți a reinouii inscripțiunile primitive. Reinouirea se va face fără plată de timbre sau alte taxe.

În același timp de șese luni sunt prevestiți toți aceia cari au luat inscripțiuni pentru asigurarea unor privilegiilor determinate de legi să reinouiască inscripțiunile lor.

Art. II. Dacă în termenul de șese luni, prevădut în articolul precedent, persoanele îndrituite nu vor cere reinouirea inscripțiunilor, aceia cari vor fi obținut, dupe expirarea termenului, inscripțiunii ipotecare sau privilegiul pe imobilele din districtul Brăila, vor trece înaintea primilor ipotecari sau privilegiași.

Acestă lege nu are aplicare pentru actele de natura celor prevădute înr'nsa, cari nu ar fi fost distruse sau cel puțin grav vătămata de incendiul de la 30 Noembrie, ce a consumat tribunalul și judecătoria ocolului I din orașul Brăila.

Raportor, *Em. Protopopescu-Pache*.

D. președinte : Discuțiunea generală este deschisă.

D. T. Ionescu are cuvântul.

D. Tache Ionescu : Domnilor, am auzit din raport că comitetul delegaților, în privința transcripțiunilor, nu a hotărât nimic.

Ar fi bine să se adauge în lege ca o parte numai să poată prezenta și cere transcripțiune, fără ca să fie trebuință de concursul părții celei-alte.

Se scie, D-lor, că cele mai multe din tribunalele noastre refuză transcripțiunea actelor dacă nu sunt prezente ambele părți; prin urmare, dacă nu veți prevedea în lege acest lucru, ca una din părți să pôtă cere transcripțiunea, atunci se vor ivi dificultăți.

Cred că și comitetul de delegați va primi această adăogire pe care o propun.

D. ministru al justiției, G. D. Vernescu : Eu nu fac nici o dificultate.

D. I. Rădulescu : Chiar textul legii este în acest sens ; divergența este numai în ceea privește aplicațiunea.

D. Em. Protopopescu-Pache : D-le Ionescu, ceea ce ați spus o propuneți ca amendament sau ca explicațiune ?

D. Tache Ionescu : Ași putea s'o formulez ca propunere dacă primiți.

D. ministru al justiției, G. D. Vernescu : Cred, D-lor, că este inutil a se face o propunere, din momentul când dăm această explicațiune legii.

D. I. Poenaru-Bordea : Da; foarte bine. Votăm legea cu această explicațiune.

— Se pune la vot luarea în considerațiune a proiectului de lege și se primesce.

— Art. 1 și 2 se adoptă fără discuțiune.

— Se pune la vot proiectul de lege în total.

Votanți	66
Majoritate regulamentară	47
Bile albe	64
Bile negre	2

D. președinte. Adunarea a adoptat proiectul de lege.

—Ședința se ridică la 5 și jum. ore, anunțându-se cea următoare pe a doua-zi, 27 Ianuarie.

Rectificare.—În discursul D-lui Las-car Catargi, din ședința de la 14 Ianuarie, publicată în *Monitorul* No. 27, la pagina 500, col. I, rândul I, în loc de: „Mitropolii pe atunci erau vice-președinți de drept,“ să se citescă: „*Mitropolii pe atunci erau președinți de drept.*“

În comunicarea făcută Adunării de către D. C. Micescu, în ședința de la 17 Ianuarie, publicată în *Monitorul* No. 28, la pag. 525, col. I, rând 12 de jos, în loc de: „Locuitorii comunei Ciumesci și Mioveni, să se citescă: „*Locuitorii comunei Ciumesci și Colibași.*“

No. 31.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Ședința de la 27 Ianuarie 1889

Președinția D-lui președinte C. Grădișteanu.

— Ședința se deschide la ora 1 și jum. dupe amiazi.

— Prezenți 143 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 39, și anume:

Bolnavi:

D-nii I. Iancovescu, M. Kogălniceanu, N. Nănoescu, R. Pătărlăgeanu.

In concediu:

D-nii T. Anastasiu, M. Balș, G. Gr. Cantacuzino, C. Danaric, C. Dateulescu, C. Kogălniceanu, M. Marascu, I. Negulici, St. Pleșea.

Fără arătare de motive:

D. C. Andrieș, I. Balanolu, G. Burghelea, V. Dimitropulu, T. Ionescu, I. Lahovari, M. Mateescu, I. Miclescu. V. Morțun, E. P. Protopescu, I. Poenaru, V. Poenaru, S. Râșcanu, C. Ressu, I. Ștefănescu, C. Stroici, I. Șomănescu, I. Văsescu, I. C. Brătianu, Gr. Buicliu, D. Burcă, V. Macri, M. Marghiloman, C. Teleman, I. Isvoranu, V. Pogor.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se trimite la comis. de petițiuni: petițiunea D-nei Maria Verdescu, două petițiuni din partea mai multor locuitori din comuna Poiana-Lacului, județul Argeș, a mai multor locuitori din comuna Salcia, județul Teleorman, a mai multor locuitori din comuna Alimănesci-Cioflăngeni, județul Argeș, a mai multor locuitori din comuna Ghimpați, județul Vlașca, a mai multor locuitori din comunele Militari și Afumați, județul Ilfov, și a mai multor locuitori din Capitală.

— Se trimite la comis. de indigenat petițiunile D-lor G. Ionescu și Fr. Wendel.

Se trimite la comisiunea bugetară petițiunea proșilor bisericeii St. George-Noi din Capitală.

— Se depune 7 raporturi ale comis. de indigenat asupra naturalizării Domnilor: Ion Olténu, M. Cohn, Th. Temelie, Ghica Georgescu, I. Simici, A. Margari-topolu și I. Radovici.

— Se trimite la secțiunii propunerea pentru a se acorda o pensiune D-nei Constanța Popovici.

— Se trimite la comisiunea financiară proiectul de lege relativ la deschiderea unui credit de lei 56.781 pe séma ministrului de finance și a unui credit de 23.302 pe séma bugetului datoriei publice.

D. Dimitrie Sturdza: D-lor deputați, am primit azi o scire foarte desplăcută din județul Tutova; mi se comunică și mă grăbesc a aduce la cunoștința D-lui ministru de interne, care ne fiind aici,

rog pe onorabili D-ni miniștri prezenți să-l comunice imediat că s'a ivit boala de vite în județul Tutova și nu e de cât un singur veterinar acolo, care ori cât de activ și bun ar fi, și este, totuși nu crede să potă îndeplini acest serviciu singur; rog pe onor. guvern să binevoiască a trimite imediat la fața locului și alți 6-7 menți competenți; să nu cereți întâiu informațiuni, sute și miile formalități; căci cazul e adevărat; să nu lăsați boala să se întindă și miseria să devină mai mare de cât în anii trecuți; căci răul va fi mai teribil pentru cei mici de cât pentru cei mari, cari pot lupta. Vă rog încă odată să ordonați imediat să se ducă la fața locului omenii competenți ca să ia măsurile necesarii pentru stăpînirea răului.

D. președinte, C. Grădișteanu: E o interpelare care o faceți?

D. Dimitrie Sturdza: Nu, e o comunicare, o rugăminte.

D. N. Nicorescu: D. Sturdza a adus la cunoștința ministerului faptul că în județul Tutova s'a ivit boala de vite, și a atras atențiunea sa asupra acestui cas invitându-l să ia măsurile urgente cerute de legea poliției veterinare. Recunosc că un sentiment de îngrijire a îndemnat pe D. Sturdza să facă această comunicare; dar mă tem ca nu cum va prin acesta să se dea o alarmă prematură și neintemeiată în țară.

D. Sturdza a spus că s'a ivit boala de vite în județul Tutova și D-văstre știți că în limbajul comun prin boala de vite se înțelege tifosul-bovin. Ei bine, eu, din informațiunile ce am, știu că nu e vorba de o asemenea boala gravă, ci de o simplă boala a vitelor de gură și de picior. Prin urmare să reducem cazul la adevăratele lui proporțiuni; să nu dăm alarma în țară, să nu speriem pe nimeni; căci o asemenea scire aruncată cu ore-cari ușurințe în public, ar putea să aducă însemnate daune pentru comerțul nostru.

Cred dar că, dupe indemnul făcut de D. Sturdza, D. ministru de interne se va grăbi a lua în privința acesta toate măsurile indicate de lege.

D. Dimitrie Sturdza: D-lor, mă unesc cu D. Nicorescu și țin că nu știu ce boala este. Am voit însă să aduc această comunicare la cunoștința D-lui ministru, pentru ca D-sa să facă cercetări urgente. De altmintearea să dea Dumnezeu să nu fie nimic.

D. I. Nucșoreanu: D-lor, este regretabil a se face o declarațiune de asemenea natură din partea unui coleg al nostru, fără ca ea să fie basată pe un fapt cert; căci într'un asemenea cas ea nu poate servi de cât inamicilor noștri. Este grav lucru când se avansează aci cu atâta ușurință, fapte despre a căroră realitate nu suntem bine convingși, fiind-că prin aceasta se dă dreptate străinilor să creadă că noi nu suntem o națiune serioasă.

Când vorbim despre un fapt care poate să aibă echo peste frontieră, atunci tre-

buie să ne dăm bine séma de ceea-ce facem.

Prin urmare rog pe onor. Cameră să primescă a nu să trece în procesul verbal interpelațiunea D-lui D. Sturdza și tot de odată rog și pe fie care D. deputat ca, atunci când voiesce a vorbi despre asemenea lucruri, să se servescă de probe bine stabilite; căci numai așa putem să asigurăm în mod serios raporturile noastre comerciale cu străinătatea. Cer dar ștergere din procesul verbal a acestei cestiuni.

D. ministru de externe, P. P. Carp: D-lor deputați, eu cred că este inutilă propunerea D-lui Nucșoreanu, care în mod practic nu poate duce la nici un rezultat. Ori care ar fi dorința noastră de a protege interesele noastre comerciale, ea trebuie însă să se oprască înaintea unui lucru cert, înaintea neadevărului. Guvernul român, nu numai astăzi, dar în tot-d'a-una, de câte-ori s'a ivit un cas de epizootie, a ținut de onorea sa ca să comunice el cel d'ânteu tutulor guvernelor străine că în cutare sau cutare localitate din țară s'a ivit o asemenea boala, și, ori-care ar fi dorința D-văstre, eu vă declar că îndată ce se va constata că există un cas de epizootie, acesta se va comunica guvernelor străine.

Nu am fost, D-lor, aci când a vorbit D. Sturdza, și nu știu decât D-sa a vorbit ca de un lucru pozitiv, sau numai ca de un huiet...

D. Dimitrie Sturdza: Am spus că mi s'a comunicat că este o boala, dar nu mi s'a spus dacă este gravă. Eu însă am ținut să spun guvernului că ori cât de ușor ar fi acea boala, un singur veterinar nu este de ajuns, și de aceea am rugat ca să se mai trimită și alții, ca să fie de ajutor la nevoie.

D. ministru de externe, P. P. Carp: Legea veterinară s'a aplicat tot-d'a-una cu cea mai mare strășnicie, în cât sunt unii cari s'a plâns că, sub motivul de epizootie, au fost persecutați. Fie dar sigur D. Sturdza că, dacă de către comisiunea sanitară se va constata existența vre unei boale, legea se va aplica și acum tot cu aceeași exactitate cu care s'a aplicat și la cele-alte cazuri.

In cât privește propunerea făcută de D. Nucșoreanu, eu cred că ea nu are absolut nici o utilitate practică; pentru că, ori veți ascunde D-văstre aci în Parlament, ori nu veți ascunde cazul, noi, guvernul, nu'l vom ascunde dăca va exista; căci nu avem interes să ascundem nimic, pentru că noi când cerem închiderea sau deschiderea graniței o cerem tocmai pe temeiul acesta, că în tot-d'a-una noi aplicăm legea poliției veterinare în totă severitatea ei. (Aplause).

Voci: Includerea discuțiunii.

D. I. Nucșoreanu: Dacă ași fi știut că D. ministru de externe va pune cestiunea în acest mod, bine înțeles că nu ași fi făcut propunerea de a nu se trece în procesul-verbal al ședinței cuvintele D-lui Sturdza; dar eu am vorbit înainte de a

se pronunța D. ministru de externe și deci nu am putut ști ce va răspunde d-sa. Declar acum că împărtășesc ideea D-lui ministru și recunosc că atribuțiunea guvernului este a constata când există epizootie. Prin urmare denunțarea făcută de D. Sturza înaintea Parlamentului, fără ca D-sa să prezinte și acte certe că există epizootie, este venită înainte de timp.

Încă odată dar, declar că mă unesc cu opiniunea D-lui ministru de externe. (Aplause, ilaritate).

D. președinte, C. Grădișteanu: D. Tocilescu are cuvântul.

D. G. Tocilescu: Am cerut cuvântul pentru două lucruri: întâi, să rog pe onor. biuroș a face să se pună din nou la ordinea zilei o interpelațiune ce am avut onoare să adresez acum o lună de zile și mai bine D-lui Ministru de interne, în privința unei pretinse răscole, iscodită de un primar din comuna Șipotele, care a dat motive guvernului să trimită forță armată acolo.

Acastă interpelare a fost pusă la ordinea zilei Luni: și în acea zi s'a întâmplat că atât eu, cât și D. N. Ionescu care conexaseră interpelarea mea cu o interpelare a D-sale, să lipsim, ast-fel că nici una din aceste două interpelațiuni conexe nu s'au putut desvolta.

Rog dar să se înscrie din nou interpelarea mea la ordinea zilei, și dacă este posibil chiar pentru mâine.

D. președinte, C. Grădișteanu: Se va înscrie la ordinea zilei conform regulamentului, adică peste trei zile.

D. G. Tocilescu: Al doilea motiv pentru care am luat cuvântul este acesta:

Un număr însemnat de cetățeni din județul Vaslui, mi-au făcut onoarea a mă însărcina să depun pe biroul Camerei o petițiune prin care ei cer înființarea unui gimnasiu în orașul Vaslui. Subscriitorii acestei petițiuni, în urma insistențelor făcute pe lângă D. ministru al instrucțiunii publice, vădând că nu pot căpeta o satisfacțiune; căci după cât sunt informat, D. ministru le a declarat că nu poate prevedea în budget cifra necesară pentru înființarea gimnasiului, acum recurg și la buna voință a acestei Camere și sper că justa lor cerere va fi luată în considerațiune.

D. președinte, C. Grădișteanu: Se va trimite la comisiunea bugetară.

Acum d. Nădejde are cuvântul

D. I. Nădejde: D-lor deputați, am luat cuvântul să comunic Onor. Camere o petițiune din partea locuitorilor comunei Lipia-Bojdani...

O voce: Iar încep cu petițiune? (sgomot).

D. I. Nădejde: Dați-mi voie D-lor, să vă citesc plângerea acestor țărani... (sgomot).

Cred că precum D-văstre ați ascultat pe cel ce v'a vorbit despre rătăcitorii, veți asculta și pe cel ce voiesc a vă vorbi despre suferințele țărănilor, de și ei nu sunt

de părerea D-lui președinte al partidului voiagior, (întreruperi, sgomot).

Dacă ar fi vorba despre o cerere de pământ nu ași insista să dau citire acestei petițiuni, dar aci se tratăză despre o altă cestiune... (întreruperi, sgomot).

D. președinte, C. Grădișteanu: Vă rog bine-voiți a nu întrerupe.

D. I. Nucșoreanu: Cer cuvântul în cestiune de regulament.

D. I. Nădejde: Iată ce se țice prin această petițiune:

„Jos iscăliții locuitorii din comuna Lipia-Bojdani... (Sgomot, întreruperi.)

D. președinte, C. Grădișteanu: Bine-voiți a depune această petițiune la biuroș și se va comunica Camerei în resumat, conform regulamentului.

Acum D. Nucșoreanu are cuvântul în cestiune de regulament.

D. I. Nucșoreanu: D-lor deputați, văd pe fie-care și că se pierde timpul Camerei cu citiri de petițiuni. Citirea unei petițiuni are un sens bine accentuat, și de aceea legiuitorul n'a voit să acorde citirea petițiunilor în adunare; și dacă câte odată se permite a se da citire unei petițiuni în întregul ei, este că atunci Adunarea se vede sesisată de o cestiune importantă... (întreruperi, sgomot.)

Domnilor, când am luat cuvântul în cestiune de regulament, vă rog să credeți că nu am făcut această fără să fi citit mai întâi regulamentul.

Petițiunile cari nu au o mare gravitate se depun la biuroș, arătându-se pe scurt copriinderea lor... (sgomot.) A se da citire unei petițiuni de trei côle, care nu tratăză despre o cestiune de însemnătate extraordinară, este a face pe Cameră să pearcă un timp precios... (întreruperi, sgomot).

Regulamentul nostru spune categoric că petițiunile se comunic în resumat.

Din momentul dar, ce onor. D. Nădejde voiesc să facă, cu ocaziunea presintării unei petițiuni, un curs teoretic despre drepturile țărănilor și ale proprietarilor, D-sa calcă regulamentul. Prin urmare rog atât pe D. Nădejde, cât și pe orî și care din Domni deputați cari au să presinte petițiuni, să bine-voiască a le depune la biuroș, anunțând obiectul lor prin două trei cuvinte și să nu ne facă să pierdem timpul; căci alt-fel vom fi în drept a crede că D-lor au intențiunea de a face obstructionism. (Aplause).

D. președinte, C. Grădișteanu: Iată D-lor, ce țice art. 89 din regulament.

„Ori-cine are dreptul a adresa petițiuni Adunării.

„Copriindul lor se expune în resumat de unul din secretarii la începutul fie cîrei ședințe. După această ele se trimit fără discuțiune la comisiunea petițiunilor.“

D. N. Voinov: Cer cuvântul în cestiune de regulament.

D. I. Nădejde: Am vădut citindu-se aci în Cameră, o mulțime de petițiuni și apoi s'a cerut urgența; prin urmare și

eu care voiesc să cer urgența asupra acestei petițiuni, cred că sunt în drept a țice câte-va cuvinte, ca să motivez pentru ce fac o asemenea cerere.

D. președinte, C. Grădișteanu: D. Voinov are cuvântul în cestiune de regulament.

D. N. Voinov: Domnilor, am onoare a face parte din Parlament de la 1866 și știu foarte bine tot ce s'a petrecut aci de atunci și până aci. În curgerea acestui timp s'au făcut multe modificări la regulamentul nostru, dar nu știu să se fi propus vre-odată restrângerea dreptului de petițiune sau regularizarea modului cum trebuie deputatul să vorbescă când presintă Adunării o petițiune. Tot-d'acum până acum, deputatul a avut dreptul a presinta petițiuni și a arăta motivele pentru care el crede că Adunarea trebuie să se pronunțe de urgență asupra plângerei ce se aduce la cunoștiința sa. Și, în adevăr, dacă deputatul nu ar avea dreptul să arate pentru ce cere urgența, dacă nu s'ar cunoșce ce copriind petițiunea, cum ar putea Adunarea să dea un vot în cunoștiința de cauză?

Domnilor, eu nu mă preocup de cestiunea de față; nu cunosc copriinderea petițiunei ce D. Nădejde voiesc a presinta; dar mă revolt când văd că onorabila Cameră, și mai ales D. Nucșoreanu, vechi liberal, găsește nemerit tot-mai asupra dreptului de petițiune să ridice un asemenea incident, să ne vorbescă de pierdere de timp, când însuși D-sa prin incidentul ce ridică ne face să pierdem timpul, discutând asupra regulamentului; căci dacă s'ar fi lăsat D. Nădejde să arate conținutul petițiunei și să expună motivele pentru cari cere urgența, ne-greșit că cestiunea această ar fi fost până acum vidată.

Mărturisesc, D-lor, că procedura ce se voiesc a se impune pentru presintarea petițiunilor, este cu totul în desacord cu spiritul liberal ce a predominat la votarea dreptului de petițiune, drept consacrat prin pactul nostru fundamental, și ea nu ar denota de cât un dureros regres. (întreruperi). Prin urmare, dacă D-văstre recunoscetți că există dreptul de petițiune, apoi atunci bine-voiți a lăsa pe prezentatorul unei petițiuni să expună motivele ce milită în favoarea urgenței; căci alt-fel cum ar putea Adunarea să aprecieze gravitatea casului și să acorde urgența propusă.

Fie-mi permis a declara că eu nu mă înțeleg atitudinea D-văstre. Văd că astăzi vă preocupați de a nu perde timpul fără folos; dar, vă întreb: ce am făcut noi de trei luni de zile de când ne aflăm aci? Cari sunt proiectele de lege ce le-am votat? Afară de câte-va proiecte de credite, nu am lucrat nimic serios; și dacă nu ar fi fost petițiunile și interpelările cu cari ne-am ocupat, nu știu dacă timpul nostru nu l-am fi întrebuințat într'o complectă somnolență politică și parlamentară, de

dre ce până acum nu s'a prezentat proiectele importante despre cari ni s'a spus, și nici chiar bugetele nu s'a depus pe biroul Adunării.

Când lucrurile sunt ast-fel, voiți D-văstre ca și dreptul de petițiune să l' stinginiți sub falaciosul motiv de pierdere de timp? De trei luni perdem timpul aci, și tocmai acum când se presintă o petițiune, care pôte să fie foarte serioasă, ne apucă dorul de a economisa timpul. Dar arătați-mi ce proiecte importante și urgente aveți D-văstre la ordinea zilei, în cât nu puteți acorda câte-va minute numai, pentru rezolvarea unei petițiuni?

Ei, D-lor, conservatori și liberali, trebuie cu toții să recunoscem că de trei luni trăim într'o atmosferă pe care n'o pot califica... (Intreruperi, sgomot).

În puterea regulamentului și eu că deputatul are dreptul să prezinte petițiuni; că prin citirea petițiunilor nu se calcă regulamentul, pentru că nu există în regulament vre un articol care să dică că deputatul nu are dreptul să motiveze presintarea unei petițiuni și să propună urgența.

Voiți însă acum D-văstre să mărginiți acest drept? Atunci fie constatat că un drept constituțional și liberal se caută a se înăduși sub falaciosul pretext că prin prezentarea unei petițiuni se pierde timpul Camerei. (Sgomot, intreruperi).

D. președinte, C. Grădișteanu: D. Nădejde are cuvântul.

D. I. Nădejde: D-lor, mai mulți țărani din comuna Lipia-Bojdan se rog a li se acorda dreptul pentru pășunarea vitelor lor, în pădurea Statului Gruiu, drept care s'a acordat și la alți țărani; și fiind că peste câte-va zile timpul pășunatului insepe, eu rog pe onorabila Cameră să încuviințeze urgența asupra acestei petițiuni; căci alt-fel țărani ar fi expuși a se adresa la arendașul moșiei, care pentru un petic de pământ le cere sume fabuloase.

— Se pune la vot urgența, și se respinge.

D. președinte, C. Grădișteanu: Petițiunea se va trimite la comisiunea de petițiuni.

D. C. C. Dobrescu: Am onoare a depune pe biroul Camerei o petițiune din partea șefilor de ateliere tipografice din București, prin care se plâng în contra concurenței neleale ce le face Imprimeria Statului, față cu primăria; ei cer o anchetă care să constate tendința ce are Imprimeria Statului de a le lua din mână o lucrare care, dupe lege, se cuvine numai lor.

D. președinte, C. Grădișteanu: Petițiunea se va trimite la comisiunea de petițiuni.

— **D. vice-președinte, Gr. Cozadini,** ocupă fotoliul președinției.

— **D. G. Dem. Teodorescu,** raportorul comitetului de delegați ai secțiunilor dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

Proiectul de lege, propus din inițiativă parlamentară, de a se acorda un ajutor din partea Statului pentru terminarea frumosului edificiu al *ateneului*, s'a discutat și admis în unanimitate de secțiunile onor. Adunării, cari au ales ca delegați:

Secț. I	pe d. Sănd.-Nenoveanu G. I.
" II	" Prot. Pache Emanoil.
" III	" Triandafil Grigore
" IV	" Miclescu G. Ioan.
" V	" Teodorescu G. Demetru
" VI	" Negulici Ioan
" VII	" Vericeanu Alexandru

Comitetul delegaților, constituit sub președinția D-lui Al. Vericeanu, în ziua de 19 Decembre 1888, studiind cesiunea și făcându-mi onorea d'a mă numi raportator, m'a însărcinat a vă aduce la cunoștință rezultatul cercetărilor sale.

Ateneul român — fundat de peste 23 ani, și printr'o anume lege, recunoscut ca o persoană morală—s'a impus de la început atențiunii și solitudinii publice, mai întâi prin foloșele aduse culturii naționale, apoi, prin inițiativa d'a întemeia și alte instituțiuni, precum „Societatea pentru învățatura poporului român,” „Societatea filarmonică,” „Societatea de bele-arte” etc.

Ca prim fond, pentru un local propriu *Ateneului*, a fost cifradă 40.000 lei, rezultată din vânzarea imobilului lăsat prin testamentul răposatului președinte comitei Scarlat Rosetti. Capitalizată de la 1873, împreună cu chiria altui imobil, această sumă a ajuns la 150.800 lei, prin îngrijirea desinteresată a vice-președintelui d. Const. Esarcu. Acești lei 150.800 — s'au sporit cu prețul locului din strada Mercur, lăsat prin același testament, de lei . . . 60.001 65

cu donațiunea defunctului Hagi-Vasile, de lei. . . . . 8.336 —

cu donațiunea defunctului Iordache San-Marin, de lei. 2.009 50

cu donațiunea D-lui Ion Linche, de lei . . . . . 500 —

și cupoșele efectelor, de lei 211 50

Pe lângă acest fond de lei 221.858 65

s'au mai depus la „Banca națională”, ca venit rezultat din loteria din 1887, lei. 352.139 30

ast-fel că, până la începutul anului 1888, a servit la construirea mărețului palat (care constituie o podobă nu numai pentru București, dar și pentru întreaga țară) modesta și-fra de lei 573.997 95

Această sumă fiind cu totul neîndestulătoare, 48 D-ni deputați, printr'un proiect din inițiativă parlamentară, au propus — acum 2 ani — ca Statul să vină în ajutor *Ateneului*, o dată pentru tot-d'a-una, cu lei 350.000, spre a-i servi la terminarea edificiului. Proiectul însă n'a putut deveni lege, căci, de și îmbrățișat cu o spa-

rentă favoară, la votarea în total 'i-au lipsit numai câte-va sufragii pentru a dobândi majoritatea regulamentară.

Atunci *Ateneul*, ne mai având alte mijloce, s'a vădut nevoit a recurge la societatea creditului funciar urban din București, ca să contracte un prim împrumut de 200.000 lei. De și această sumă e de mult cheltuită, totuși lucrările n'au fost un moment intrerupte, conform dorinței generale ca palatul să fie cât mai curând terminat și deschis atât publicului, cât și asociațiunilor literare, științifice și artistice, cari 'și-ar avé reședința în acest palat. Actualminte, spre a se plăti numeroșele lucrări contractate și săvârșite, e neapărată trebuință de încă 250.000 lei, împrumut pe care creditul nu se pôte decide a l' acorda fără ca Statul să garanteze regulata achitare a ratelor pentru suma totală de 450.000 lei. După informațiunile luate, atât de la creditul urban, cât și de la comisiunea însărcinată cu lucrările de construcțiune, rezultă că pentru menționatele împrumuturi (pe scrisuri 5 la sută și în termen de 40 ani) urmază a se plăti:

La 200.000 lei (impr. efect.) lei 12.610 42

La 250.000 lei (impr. de ef.) lei 15.763 04

La 450.000 lei rate anuale în

sumă de lei 28.373 46

În considerare dar că *Ateneul român*, prin lucrările și foloșele ce-a adus (și e menit să aducă pe viitor) merită a fi ajutat, ca instituțiune de interes public;

În considerare că Statul e ținut a nu se desinteresa, ca penă acum, de o asemenea instituțiune — provenită din inițiativă privată — care a dat probe incontestabile despre eficacitatea cu care l' pôte secunda întru realizarea binelui general, în toate direcțiunile ce tind la civilisare:

În considerare că motive cu totul similare au decis înscrierea de subvențiuni, prin buget, diferitelor așezăminte culturale, precum, 144.500 lei pe an „școlilor și bisericilor române din străinătate:” 67.000 lei „Academiei române;” 50.000 lei „teatrului din București;” 20.000 lei „teatrului din Iași;” 29.000 lei „școlilor private” (sumă totală de 310.500 lei);

În considerare că, de și ajutorul propus se va înscrie în buget penă la stingerea împrumutului, totuși pe de o parte spiritul inventiv și perseveranța membrilor *Ateneului*, pe de alta generozitatea persoanelor avute, recunoștința întregului public și veniturile eventuale ce ar produce edificiul, sunt o garanție despre găsirea mijlocelor capabile d'a stinge împrumutul într'un interval mai scurt, ca ast-fel să înceteze subvențiunea ce se propune;

În considerare că, palatul va aparține în definitiv, nu numai capitalei, ci și Statului, din partea căruia ajutorul de lei 28.373 e o cifră neînsemnată, comparativ cu avantajele ce i se acordă în lipsă de localuri speciale:

Pentru aceste cuvinte, D-ni deputați, unanimitatea delegațiilor vă rog să fiți și D-văstre unanimi la adoptarea următorului

PROIECT DE LEGE:

Art. 1.—Se va înscrie anual, în bugetul Statului, suma de lei 28.373, bani 46, care se va vîrsa direct la casa creditului financiar urban din București, până la stingerea împrumutului de 200.000 lei, contractat de *Ateneul român*, și a celui de 250.000 lei, ce se va mai contracta la aceeași societate.

Art. 2.—*Ateneul român* va pune edificiu'î din București la dispozițiunea ministerului instrucțiunii pentru congrese internaționale, pentru întruniri artistice, științifice și literare, pentru solemnități scolastice.

Reportator, G. Dem. Teodorescu.

D. vice-președinte: Discuțiunea generală este deschisă.

D. V. Pleșoianu: D-lor deputați, eu am fost de la început în contra acestui proiect de lege și iată pentru ce: S'a luat de cât-va timp un obicei că se votează tot-d'a-una credite, pensii, recompense naționale și câte alte cheltuieli, și bugetele să aduc tocmai la sfârșitul sesiunii, ast-fel ca atunci ne găsim tot-d'a-una în deficit, și acel deficit nu se poate acoperi de cât prin impozitele asupra contribuabilor. Ași ruga dar, pe guvern și pe Cameră ca să nu mai primescă a se vota asemenea sporiri de cheltuieli, până a nu se aduce bugetul de veniturile Statului și duce ce se vor regula veniturile și se vor vota, atunci guvernul să bine-voiască să echilibreze bugetul cheltuielilor dupe bugetul veniturilor. Dacă atunci vor mai prisosi bani la venituri am putea să ne ocupăm de asemenea îmbunătățiri și infrumusețări. Dar dacă este vorba de îmbunătățiri și infrumusețări, dacă e vorba de răspândirea luminii, ar trebui să cheltuim mai înainte ca să luminăm poporul, să facem școli prin comunele unde nu sunt, și de altă parte să căutăm a ameliora sorta pătimășilor făcând spitale; căci răspândirea luminii de care ni se vorbește este în centrul capitalei, unde este destulă lumină și unde nu vine poporul de la țară ca să se lumineze de la *Ateneu*.

De aceea, D-lor, v'asî ruga să respingeti ori-ce asemenea cereri de cheltuieli, până ce se va vota bugetul veniturilor; căci țera nu mai poate suporta adăose de impozite nici măcar de 5 bani; și acesta o sciută; căci trăesc între țeranî, am vădut pe mulți din ei cari mănăncă nesărat; căci nu sîu nici cu ce să cumpere sare, ne cum să mai plătescă bani pentru *Ateneu* și alte cheltuieli de asemenea natură.

Pentru aceste cuvinte eu mă pronunț în contra acestui proiect de lege.

D. vice-președinte: D. raportor are cuvîntul.

D. Teodorescu G. Dem., raportor:

D-ni deputați, veniam cu atîta entuziasm înaintea D-văstre, avîm atîta încredere că reprezentățiunea națională va fi unanimă într'o chestiune așa de însemnată, în cât vă mărturisesc că nu mă aseptam la asemenea obiecțiuni, când e vorba despre mărîta instituțiune, care a fost creată de toți cetățenii, din inițiativă particulară și pentru care nu s'a cerut un singur ban din bugetul Statului.

Intemeierea *Ateneului* și erigerea frumosului palat, care ornază capitala, sunt datorite donațiunilor lăsate de bărbați generoși, activității intelectuale și sacrificiului membrilor lui, în fine contribuțiilor benevole din partea publicului recunoscător. Pentru ce? Fiind-că, toți—donatori, membri și public—au vădut într'ensul o instituțiune folositoare, i-au apreciat bine-facerile, s'au luminat din rațele ce-a răspândit în decurs de 23 ani. Cum să mă asept der ca așî, tocmai în numele luminii să se rădice obiecțiuni în contra unui focar de lumină? Cum să mă asept a vedea pe un membru al Camerei, pe care sunt deprins a l'stima, viind să învoce pretextul falacios de economie și să cêră respingerea subvențiunei propusă, fără de care instituțiunea *Ateneului* n'ar putea să termine ceea-ce a întreprins?

Onor. D. Pleșoianu, între altele, a opinat că, de și forțe bun, de și folositor, *Ateneul* nu prețuiesce cât o școlă primară ori secundară, că lumina și cunoscînțele ce le răspîndesc nu se impar țerii întregi ci numai asupra Bucureștilor.

Să las că, chiar d'ar fi așa, nu e puțin lucru să se impartă cunoscînțe folositoare marelui populațiunii a capitalei; însă pot asigura pe onor. preopinent în calitatea mea de profesor secundar și ca unul care m'am ocupat nu puțin cu asemenea chestiuni—î pot asigura că e forțe mare deosebire între menirea unei școle pentru copii și a unei școle pentru omenii formați; că eficacitatea învățămîntelor ce se preda de către *Ateneu*, fiă prin interesantele î prelegeri, fie de pe catedra școlilor de adulți, aduc societăței avantagie cu mult mai prețioase, de cât o școlă de copii, oricare ar fi ea. În școlile Statului, primare ori secundare, se preda cunoscînțe tehnice și studii elementare, se formedă inteligența și inima tinerimei; de pe tribuna *Ateneului* se impart noțiuni generale, cari se pot asimila tuturor inteligențelor, culte sâu inculte, formate sâu nu prin studii anteriore. În școlile regulat constituite se admite numai tinerimea, pe când *Ateneul* se adresedă tinerilor ca și bătrînilor. Vedeți dar că lumina se resfrînge asupra tutulor stratelor sociale, asupra țerei întregi, de ore-ce conferințele se publice, expozițiunile și prelegerile sunt la dispozițiunea tuturor cetățenilor.

Nu e însă vorba numai despre instrucțiunea ce se poate lua de public la *Ateneu*. În raport am avut onore să vă enumăr asociațiunile formate prin inițiativa *Atene-*

ului, precum societatea filarmonică, de bele-arte, pentru școle de adulți, pentru învățatura poporului român etc. Asemenea instituțiunii privesc civilizațiunea, rădicarea nivelului cultural, și este de datoria Statului a nu le pune pedici, a nu se desinteresa de dânsule, ci a le ajuta în toate modurile. În alte părți, face Statul ceea-ce la noi face *Ateneul*, precum expozițiuni artistice, organizări de natură a încurajia musica, etc.

Și când Statul întâlnește activitatea unei instituțiunii atît de bine-făcătoare, pe care publicul a îmbrățișat-o cu căldură; când toți aci sunt unanimi aî recunosc utilitatea, fundată e ore obiecțiunea ce se aduce, că trebuie să realizăm economii, că e prea mare subvențiunea de 28.000 lei? Dacă s'ar admite un asemenea motiv (ceace nu cred) atunci s'ar recunoscă că nu merită sprijin din partea Statului nici Academia, nici teatrele naționale, nici școlile din inițiativa privată. Și totuși instituțiunile de felul acesta au subvențiuni cu mult mai mari de cât se cere pentru *Ateneu*. Așî înțelege—daca voim economii până și la cele mai interesante aședăminte—așî înțelege să cereți a se reduce de unde e prea mult, spre a se acorda cât de puțin și celor ce n'au de loc; nu înțeleg însă obiecțiunea că sistemul reducerii se poate aplica în cazul de față.

Mai înainte, statul n'a dat un singur ban pentru *Ateneu*; totul s'a făcut prin inițiativa particulară; apoi membrii lui nu și impart diurne și n'au fonduri de cari să se atingă, ci contribuiesc de la dînșii cu punga, pentru local și spesele necesarii, cu talentul și inteligența lor pentru conducerea, pentru prestigiul instituțiunii; sunt alții, ca D. Const. Esarcu, care și-au părăsit ori-ce ocupațiune, și-au pus în joc averea și sănătatea, spre a se consacra exclusiv acestei lucrări mărețe, în convingerea că săvîrșiau o faptă din cele mai strălucite pentru națiune. Și noi venim să micșorăm aceste mari idealuri! Venim cu pretexte, ca și cum pretextele pot înăbuși veri-o-dată consciința unui întreg popor! (Aplause).

Voiți economii și reduceri? Prea bine. Vă rog să fiți de acord cu mine, să mă secundați, să încuviințați toate reducerile de sinecure, toate economiile chibzuite ce vi se vor propune de comisiunea bugetară. Ca membru al acelei comisii, m'am indeletnicit a studia câte-va bugete, m'am cules datele și am dobândit convingerea că sunt multe și destule capitole sâu paragrafe, la cari se pot opera economii din diurne și lefuri exagerate, fără să se desorganizeze serviciile respective. Să mi le aprobați cu ocaziunea debaterii bugetului; să facem tutulor parte dréptă și legală, iar nu pe unele persoane și unele instituțiuni să le imbulzim cu cifre nemeritate, pe când altele nu sîu nici elementele, nici primele mijloce de subsistență! (Aplause).

În special pentru „*Ateneu*”, sper că

alocațiunea prevădută prin această lege nu va fi înscrisă mult timp în sarcina Statului. E probabil că ea va figura în buget 3, 4, 5 ani, până ce societatea va avisa la mișloce nemerite pentru stingerea împrumutului. Dacă va avea ore-cari venituri, ele vor fi negreșit afectate acestui scop. Dacă se vor ivi — cum e aproape sigur — donatori generoși, ca cei numiți în raport și ca repausata D-na Oteteleşnu; dacă publicul va continua să dea și pe viitor, ca în trecut, sprijinul și obokul său „Ateneului”, atunci fiți siguri că nu bărbații distinși și desintereșați, cari ’l compun, vor stărui a fi o sarcină pentru punga contribuabililor. Vor veni din propria-le inițiativă să renunțe la subvențiune, fără să înceteze însă a pune edificiul la dispozițiunea Statului pentru necesități vedite, cum e solemnitatea distribuțiunii premiilor, examenele conservatorului de muzică și declamațiune, etc. Și notați, D-ni deputați, că suma de 28.000 lei e foarte neînsemnată, chiar de am lua-o ca plată de chirie pentru întrebuințarea palatului la congrese, întruniri și festivități școlare.

Așa dar, din ori-ce punct am privi cesțiunea, „Ateneul” merită ajutorul ce se propune; căci — cutez a o spune — e de onărea țerei să nu pună cea mai mică pedică unei așa mărețe întreprinderi, tocmai în momentul când e să ’și realizeze ținta de mult dorită. Ați dori ore să vedeți lăsat în părăsire palatul ce ați admirat cu toții? Credeți că ar fi o glorie să ’l vedem închis sau dărmat? Spuneți-o categoric; formulați clar acușățiunile ce ’i găsiți, dar nu veniți cu argumente atât de ușore, ca să distrugeți rezultatul a 23 ani de muncă perseverantă și visul aurit al celor ce ’l-au donat primele fonduri! (Aplause). Că edificiul nu se va putea definitiv termina fără subvențiunea propusă, v’am demonstrat-o prin raportul citit, fiind-că societatea creditului funciar urban voește să aibă o basă solidă, pentru realizarea noului împrumut de 250 mii lei.

Neacordând subvențiunea cerută, care se va numera direct creditului, prin acesta am imita pe foștii deputați, devotați binelui general din gură, dar cari la urmă votați în contra propunerii ce subscrieseră. Această Cameră nu va cădea în asemenea discredit, ci va întinde înalta ’i protecțiune operii culturale, numită „Ateneul român”.

Cât despre șoptele unora, că palatul construit e prea mare, prea frumos pentru „Ateneu”; că în alte orașe nu posedăm edificiul nici pentru trebuințele neapărate, la aceste critice răspunsul e ușor de dat. Localul corespunde scopului societății, scop tot așa de mare și frumos, ca și edificiul. Vrea cutare oraș să ’l imiteze? Atunci nu are de cât să urmeze aceeași cale: Să se institue asociațiuni, să se impună solicitudinii publice, să facă loterii, să adune ofrande și să edifice pa-

late chiar mai frumoșe de cât acesta. Atunci, nu noi vom combate propunerea ce s’ar ivi, de a se întinde întreprinderi! (Aplause).

În definitiv, dacă credeți că e bine, că e în interesul și spre onărea Statului a se desinteresa, ca până acum, de silințele eroice ale „Ateneului”, atunci invocați ori-ce pretexte și respingeți propunerea ce v’am făcut. Dacă, din contra, aveți încredere în frumosul viitor ce poate avea această instituțiune; dacă sunteți convinși de foloșele ei; dacă socotiți că nu prin 28.000 lei se va împovăra bugetul țerei, care plătesce sinecure de milioane; atunci votați proiectul de lege, așa cum e formulat. Din parte ’mi vă pot asigura că pentru membrii „Ateneului” cea mai fericită zi va fi aceea, când vor putea plăti împrumutul prin alte mișloce și vor veni să vă mulțămescă, dar să vă roge a ’i înceta subvențiunea. Până atunci însă, nu e bine să paralisăm lucrarea, tocmai în momentul definitivei ei terminării: Ne-ar mostra și conștiința, și opiniunea publică, și alegătorii noștri, dacă am comite o asemenea greșală! (Aplause).

D. G. Duca: Domnilor deputați, în îndeplinirea strictă și conștiincioasă a mandatului nostru de reprezentanți ai țerei și ai intereselor publice, ne vedem adese-ori puși în pozițiune foarte durerosă, în cât, cu totă părerea de rău, suntem siliți să fim în contra unor cesțiuni cari par a avea o mare popularitate.

Ei bine, într-o astfel de pozițiune mă găsesc eu acum, și dacă am luat cuvântul în această cesțiune ’l-am luat, nu pentru că în principiu aș fi în contra acestui proiect de lege sau în contra instituțiunii Ateneului, sau în mod incidental să fiu în contra creatorului acestei instituțiuni.

De aceea, pentru că să pot fi mai liber a spune opiniunea mea, încă de la început trebuie să exclud din această discuțiune, atât Ateneul, această frumoasă și măreță instituțiune, cât și mai cu seamă pe D. Exarcu, fondatorul acestui edificiu, bărbat de mare merit, merit pe care ’i-l recunosc nu numai eu, dar totă țera.

Când ved însă, D-lor, că situațiunea noastră financiară este atât de incurcată, când ved bugetul atât de împovărat și neechilibrat, când ved că contribuabilii nu sunt în stare a mai suferi noi impozite, atunci, în contra bunel-voințe ce aș avea de a acorda cea mai frumoasă dotațiune acestei instituțiuni, mă ved nevoit a vota, cu inima strinsă de durere, în contra acestui proiect de lege.

Ce ni se cere, D-lor, să votăm astăzi? Mai întâiu, dacă Adunarea va lua în considerațiune acest proiect de lege, voi căuta cel puțin a propune un amendament, căci este foarte curios lucru de a vedea că s’a contractat deja un împrumut de 200.000 lei pentru care nu ni s’a cerut nici un fel de garanție, și astăzi fiind-că s’a contractat un altul de 250.000

lei, se cere să garantăm, nu numai anuitatea acestui de al doilea împrumut, dar să garantăm și anuitatea primului împrumut, care s’a contractat mai înainte, și pentru care noi, adică Statul, nu am dat nici un fel de garanție.

Prin urmare, dacă s’ar lua în considerațiune proiectul, atunci voi veni cu un amendament a modifica această parte a legii.

În ceea ce privește art. 2, se dice în mod foarte vag că edificiul Ateneului român va fi pus la dispozițiunea ministerului instrucțiunii publice; prin urmare, guvernul ar rămânea cu desevtrșire la bunavoința Ateneului, care ’și-ar pune acest edificiu la dispozițiunea ministerului când și cum ar găsi președintele său de cuviință.

Cu alte cuvinte, în definitiv nu se dă nimic în schimb ministerului.

S’a dis de D. raportor că suma de 30.000 lei ce se cere a se înscrie în buget pentru plata anuităților este numai provisoriu, căci se va plăti în urmă de Atheneu, ceea-ce eu nu ved în proiect. Proiectul, din contra, este foarte categoric: El dice că Statul angajiază garanția sa pentru plata anuităților de 30.000 lei pe fie-care an până la stingerea definitivă a împrumutului în termen de 40 de ani. Aci întreb, fără iarăși, o repet, a voi să micșorez în nimica utilitatea acestui stabiliment, putem noi, în situațiunea în care ne găsim astăzi, cu un deficit considerabil în bugetul ce are să vi se presinte, putem noi să înscriem în bugetul Statului pe fie-care an, în timp de 40 de ani câte 30.000 de lei, cu care sumă scim cât bine s’ar face țerei, în privința unor necesități din cele mai imperioșe? Cu acești 30.000 lei s’ar putea înființa două spitale rurale; cu acești 30.000 lei s’ar putea îmbunătăți în mod considerabil pozițiunea învățătorilor noștri sătesci; s’ar îmbunătăți în modul cel mai pipăit pozițiunea preoților sătesci.

Pe de altă parte să ne întrebăm, acest Ateneu român nu produce nimica? Produce, D-lor. Ați vădut că de la început s’au dat reprezentațiunii, și nu mai departe de cât alaltă-ieri, la una din aceste reprezentațiuni, loja era cotată 40 lei. De ce noi să venim să plătim și pe urmă tot produsul acestui Ateneu să profite altora?

Din toate aceste puncturi de vedere, vă rog, D-lor, să respingeți acest proiect de lege, și să lăsăm gloria de a termina Ateneul autorului său.

Ateneul nu mai este astăzi minor, Ateneul este major, și poate crece veniturii, și prin urmare, încetul, cu încetul poate să termine ce mai este de făcut; iar noi să nu angajăm pentru împrumuturile sale garanția Statului. Măsura de a începe o lucrare măreță și pe urmă a arunca terminarea acelei lucrări pe spinarea Statului, e o măsură care nu trebuie să aibă în-curagiarea și aprobarea noastră.

În fața dar a acestor considerațiuni, pe cari le ați înțeles foarte bine, cred, D-lor, că veți respinge acest proiect de lege.

D. C. C. Dobrescu : (Prahova) Tot așa de greu, D-lor, 'mi vine și mie să vorbesc în chestiunea această, dupe cum părea că 'l vine greu și colegului nostru D. Duca la început.

Se cere prin acest proiect de lege 28.000 lei pe an ca să se stingă un împrumut ce se face pentru completarea sumei care mai e de trebuință spre a se termina Ateneul român din Bucuresci. Suma pe care a adunat-o D. Exarcu, împreună cu membrii Ateneului, este de 573.000 lei.

Prin urmare, Statul nu i se cere să vină de cât cu mai puțin de jumătate în ajutor.

D. Duca cum și D. Pleșoianu, în combaterea acestei legi, n'au adus nici un motiv, ci s'au mărginit a stărni aci o discuțiune de altă natură, și anume: Cheltuielile ce s'ar cere mâne, poimâne pentru îndeplinirea cerințelor din diferite părți ale țerei.

D-lor, sunt cel întâiu care, când vor veni bugetele, am să cer economii unde trebuie să se facă, dar această nu mă împedică a susține să se facă cheltuieli folositoare.

Apoi, D-lor, fiind-că și D. Duca și D. Pleșoianu sunt membri ai majorității, să 'mi permită domniile lor să le aduc aminte un lucru; D-vostre vizați că ați votat mai dîlele trecute un proiect de lege prin care ați aruncat în spinarea Statului sute de mii de lei cu cari să se plătescă exproprierea ce a trebuit să se facă pentru construirea unor noi linii ferate, exproprieri cari cădeau în sarcina județelor și de cari D-vostre le ați scutit, sub cuvânt că ele nu sunt în stare a plăti acele sume. Această obligațiune se impune județelor chiar prin lege, și D-vostre, când ați vădut că în adevăr se asvârlea pe ferăstră o sumă pe care Statul nu era obligat să o plătescă, ci județele, nu v'ați ridicat cătuși de puțin contra acelei generosități ce se făcea cu banii Statului. Dar acolo era vorba de un interes curat electoral care a fost de două ori exploatat: mai întâiu de către acei cari în Camera trecută au promis alegătorilor înființarea acelor căi ferate și le au și votat, și al doilea, de către candidații din ultimele alegeri, cari au promis alegătorilor că vor ca Statul să ia în sarcina lui plata indemnitațiilor de expropriare, și s'au ținut și aceștia de cuvânt toți pe socotola Statului, ca și cei d'întăiu.

Vedeți dar, D-lor, că îndată ce este vorba să măgulim sentimentele alegătorilor noștri și să ne facem popularitate în județe, ne este foarte ușor să formăm aci o majoritate care să arunce asupra Statului nisce cheltuieli de cari el era scutit prin o anume lege.

D. Duca dicea că va fi nevoie să cerem bani pentru școle, pentru biserici, pentru

multe îmbunătățiri de cele mai indispensabile. Sunt gata a fi atunci alături cu D-lui, și 'l promit, atât D-lui cât și D-lui Pleșoianu, ca în special la bugetul instrucțiunii publice, pe care 'l cunosc din chiar ocupațiunile mele, vom reuși, dacă ne vom desbrăca de considerațiuni personale și alte interese strimte, să facem economii foarte însemnate, pentru a putea face față marilor necesități cărora va trebui să dăm satisfacere. Academiei române i se dă 50.000 lei pe an, și cu toate acestea nimeni nu s'a ridicat și nici că se pôte ridica, contra unei asemenea previsionsi în bugetul Statului, pentru că dacă voim să avem un Stat cultural, dacă voim ca încetul cu încetul să ne punem în curentul mișcării științifice și literare din Europa întregă, trebuie să întreținem asemenea instituțiuni.

Academia română are de scop, și în anii din urmă s'a vădut acea lucrare, de a face un fel de primenire în judecata multora, despre chestiunile filologice, științifice, prin dicționarul limbii române, care se lucrăză de densa. Ei bine, D-nii Duca și Pleșoianu nu s'au gândit la marele scop ce 'și propune Ateneul; nu s'au gândit la ceea ce a făcut până acum Ateneul și la ceea ce este merit să facă de aci înainte. Conferințele publice sunt unul din mijlocele cele mai puternice ale secolului nostru pentru respândirea ideilor și cunoștințelor.

Alți bărbați la noi, cu o voce mai puternică și mai autorizată de cât a mea, au susținut înființarea acestei instituțiuni, și 'mi aduc aminte că repanșatul Eliade Rădulescu, în fruntea Ateneului, sunt ani de atunci, luase inițiativa a propune ca, pe lângă conferințe, să se facă curs de adulți pentru luminarea poporului.

Cum dar puteți D-vostre contesta utilitatea unei instituțiuni de felul acesta, care are de scop a aduce lumina și a populariza știința în toate clasele societății române, a chema la această lumină vie elementele acelea la cari școlile nu se pot adresa, a le chema la mișcarea culturală, la viața științifică? Credeți D-vostre că instituțiunea Ateneului în Bucuresci e inutilă? Eū cred că nu, și sunt sigur că în această adunare se va găsi, nu o majoritate, dar cred că aproape unanimitate pentru a vota un asemenea proiect de lege.

D-lor, cunoșteți foarte bine cum s'a construit Ateneul, și vă rog să-mi dați voie să vă spun un singur fapt care de sigur vă va impresiona pe toți.

D. Exarcu nu mai avea bani ca să continue lucrările, cheltuiuse tot, și meșterii străini s'au oferit să 'l-ajute a merge înainte, până va găsi mijloce să le plătescă; și dacă Ateneul este astăzi aproape terminat, acesta se datoresce devotamentului acestor străini.

Când dar chiar străinii nu s'au îndurat a lăsa această mărță lucrare neterminată, și cu sacrificiul muncii lor neplătite au priimit să o ducă la capăt, ar fi straniu

lucru când această Cameră, care pretinde a deschide o eră nouă pentru îndreptarea moravurilor și întinderea culturii, nu ar fi la înălțimea sentimentelor nici chiar ale unor bieți lucrători străini, refuzând un proiect de lege ca acela pe care 'l discutăm acum.

Credeți D-vostre că, pentru a se ridica întru cât-va civilizațiunea unui popor, edificiile publice n'au nici un rol? Credeți D-vostre că a avea în Bucuresci un edificiu ca Ateneul nu este a deștepta și stimula cultul frumosului?

D. Duca a dis că dacă D. Exarcu a avut onorea și meritul de a începe acest mărț edificiu, să 'l lăsăm pe deplin acest merit, lăsându 'l și gloria de a termina ceea ce a început. Eū cred că nu se vorbesce așa despre o operă ca, această. Cred că un bărbat ca D. Exarcu trebuie să găsescă în reprezentațiunea țerei îmbrăcișarea noastră tutulor.

Câți sunt în țera această omenii aceia de devotament și abnegațiune cari 'și au uitat toate interesele lor personale, ca să 'și consacre tot timpul și toate ostenele pentru a lăsa ceva pe urma lor? Destul a făcut până acum inițiativa privată, care abia începe a se manifesta și la noi și pe care ar trebui să o încuragiăm, pentru ca nisce asemenea laudabile inițiative să aibă imitatori și în alte ramure ale activităței noastre naționale.

De aceea, D-lor, eū sunt încredințat că votul ce vom da astăzi în favorea acestui proiect de lege ne va ridica în opiniunea publică și va fi bine primit de totă țera, mai ales că nici chiar cei cari au combătut proiectul de lege nu au putut pune la îndoială marile folose ale acestei instituțiuni.

Eū mă bucur de a vedea acest proiect de lege susținut de colegul nostru D. Teodorescu, care e membru în comisiunea bugetară și va sci să caute a reduce unele cheltuieli de lux și inutile, spre a acoperi cu prisos această cifră pe care o vom vota acum și care este merită a dota țera, cu o instituțiune eminentă științifică și de o utilitate atât de învederată pentru întreaga societate română.

D. Al. G. Hinna : D-lor deputați, recunosc că e foarte dificil a lua cuvântul contra unei instituțiuni ca Ateneul, a cărei importanță e de netăgăduit, dar pe cât recunosc importanța sa pe atât trebuie să recunosc că e un lux (intreruperi), lux, susțin acest cuvânt onor. intreruperi, căci e lux Ateneul atunci când în alte părți ale țerei n'avem nici școle primare.

D-lor, nu sunt contra unei alocațiuni bugetare, pentru susținerea Ateneului dacă mi se arată că avem mijloce ca să contribuim la această; când însă mi se va dovedi că avem deficit, și că din această cauză nu se pôte face școli acolo unde se simte absolută necesitate, mă voi crede dator a mă înscrie contra acestei alocațiuni în buget.

D-lor, eu cel d'ânteu recunosc și cred că nimeni nu tăgădușce meritele celor cari au luat inițiativa unei opere atât de meritorie, însă, cum am spus, cestiunea este de a ști dacă Statul este în pozițiune de a-i veni în ajutor cu o alocațiune bugetară, nu de 28.000 lei, ci de 450.000 lei, căci atâta va fi datoria pe care o contractă Ateneul.

Am spus, D-lor, că este un lux fiind că sunt din aceia cari mi place a cumpăni mișlocele de cari dispunem pentru ca să acoperim necesitățile ce ni se impun, și în urmă prisosul să-l întrebunțăm pentru lux.

D-lor, scim cu toții că sunt șase capitale de județe în țera noastră, cari n-au nici măcar școli secundare, iar elevii după ce au terminat patru clase primare, dacă nu pot să se ducă în alte județe, pentru studiul cursurilor secundare, sunt condamnați a rămănea numai cu acele patru clase primare și în urmă a deveni nisce postulanți fără a avea măcar însușirile cuvenite. Ei bine, în așa stare a instrucțiunii noastre în țera, nu ni s'ar putea reproșa, și poate cu drept cuvânt, că este o prea mare centralizare a instrucțiunii în Capitală și că neglijăm restul țerei din punctul de vedere cultural? D-lor, am avut onoare de a întreba pe D. ministru al instrucțiunii publice într'una din ședințele anterioare dacă nu crede D-sa necesar a face în județul Vaslui un gimnasiu. D. ministru mi-a răspuns că va avea în vedere. În urmă, după ce am căutat să iau informațiuni, D-sa mi-a spus că nu crede să pôtă; căci nu sunt mișloce pentru a se da satisfacțiune legii instrucțiunii publice, deși, D-lor, la Vaslui nu este trebuință de cât de 10 sau cel mult 15.000 lei, de ore-ce județul și comuna se oferea de a da localuri. Și trebuie să știți, D-lor deputați, că chiar în privința cursurilor primare, în anul trecut, la Septembrie, am avut durerosă ocaziune de a vedea 60 de eleve respinse, neprimite în școlă, pentru că localul nu este suficiente și în Vaslui nu este de cât o singură școlă care nu pôte să fie îndestulătoare. Când avem dar asemenea exemple durerose, și când ni se opune tot-d'a-una insuficiența bugetară pentru necesitățile absolute ce reclamăm, cred că este nedrept a se cere ca Statul să vină cu o subvențiune pentru Ateneu. Dar s'a susținut că Statul pôte veni în ajutorul Ateneului dupe cum a venit și în ajutorul județelor, plătind datoriile acestora pentru drumurile de fer. Cestiunea însă, D-lor, nu este aceeași, drumurile de fer sunt construite în interesul întregii țeri, iar nu numai al județelor, și venitul lor se încasază de Stat, așa că e drept ca Statul să suporte și cheltuielile.

Dacă bugetul Statului ar fi într'o stare mai îmbucurătoare, nu eu aș fi acela care să nu fiu alături cu D-vostre, alături cu D. raportore pentru a susține acest proiect de lege, când însă mi se arată că

există o insuficiență bugetară, când mi se spune că este imposibil a se aloca în buget sume mult mai mici necesari însă pentru facerea școlilor secundare în cezururi, în reședințe de județ, acolo unde părinții, cari n'au avere, trebuie să și vadă copiii condamnați a nu putea să le dea primele și cele mai esențiale noțiuni de instrucțiune și educațiune, atunci șic că, mai bine de cât să votăm suma ce se cere pentru Ateneu—dacă o avem—să o votăm pentru crearea de școli acolo unde nu există de loc, și cred că acesta va fi și sentimentul onor. Camere.

D. G. D. Pallade: D-lor deputați, în să vă declar că în această cestiune nu iau cuvântul ca membru din opozițiune, pentru că mi pare că trebuie să fie cestiuni în cari divergențele de păreri politice nu ar trebui să învenineze discuțiunile și cestiunea ce discutăm, cred că are în sine puterea ca să ne unescă pe noi toți. Asemenea mai fac o mărturisire că pozițiunea mea este cam penibilă, de ore-ce eu, ca membru al Ateneului, sunt silit să vorbesc nevedând din partea altora prea multă îmbulțelă la luarea cuvântului, cu toate acestea iau cuvântul, căci am convingerea că acest proiect de lege este de natură a face onoare Parlamentului român dacă l va vota. (Aplause).

Un templu al științei se ridică măreț în Capitala României. Inițiativa privată, având în fruntea ei o persoană devotată și eminentă, pe onor. D. Exarcu, care va rămănea pentru generațiunile viitoare un exemplu al perseverenței pentru bine a făcut ca totă suflarea românească, bărbați, femei și copii să asvêrle obolul lor în cutia nobilelor cerșetore, cari strigau: dați un leu pentru Ateneu, și ast-fel s'a ajuns de a se ridica acel măreț templu al științei și al culturii în Capitala României. Ei bine, D-lor, ori-cine intră în Capitală, ori-cine s'a dus să vadă Ateneul s'a simțit transportat la vederea acelei majestăți care te răpesc și te încântă.

Eu cred că nimic nu pôte fi mai elocincint, spre a dovedi interesul ce România pörtă culturii, de cât ridicarea acestui măreț palat care va fi marele atelier al regenerării și propășirii noastre naționale. Iată de ce voiți șice că Ateneul, nu numai că împodobesce Capitala, dar încă o și onorează. Dați-mi voe acum să vă explic ce a necesitat acest apel la intervenția generosă a Statului. D. Exarcu a luptat împreună cu comitetul cât a putut mai mult ca economia cea mai mare să domnescă; era însă o dorință la care nu putea ceda, pentru că toate l'indemnau, această era dorința de a face ca construcțiunea Ateneului să fie cât mai frumoasă, și mi-se pare că a reușit. Astă-și Ateneul, acest copil al tutulor, acest copil al României moderne se ridică falnic, dar ca să se ajungă aci s'a făcut cheltueli cari au întrecut mișlocele și astă-și vedem că avem un deficit. Ne am împrumutat cu 200.000 lei, dar s'a cheltuit și acelea, a-

cum ne mai trebuie 200.000 pentru terminarea desvêrșită. Ei bine, cine este ființa aceea colectivă, care este persoană morală care în asemenea circumstanțe, atunci când o instituțiune așa de frumoasă are nevoie, simte o trebuință; cine este șic aceea persoană morală, care trebuie să i vie în ajutor, dacă nu Statul? Statul în fața cererii ce i se face nu pôte de cât să și șică: Iată inițiativa privată a ridicat acest măreț monument fără cea mai mică subvențiune, acum când are trebuință de un mic ajutor nu pot a i refusa obolul meu care servește la încoronarea unei opere meritorie.

Nici o-dată Statul nu va face o faptă mai frumoasă de cât când va ajuta inițiativa privată în condițiunile în cari ajută Ateneul.

Aș dori să fim chiamați cât de des să votăm subvențiunii pentru instituțiunii cari s'au urcat pe umerii viguroși ai inițiativei private, și au căpătat consacrațiunea reușitei; din nenorocire s'a dat subvențiunii acolo unde se scia mai dinainte că ele se aruncă în abis și nici urmă nu se mai vedea din obolul Statului. Am fost deci surprins când am vedut, cu ocaziunea discuțiunii acestei legi, pe unii din membrii Parlamentului drămuind și târguind centimă cu centimă subvenția ce se cere. Ce e dreptul D-lor să recunoscut meritul D-lui Exarcu, dar ne-au îndemnat să l lăsăm să umble cu talerul; ei bine, D-lor, permiteți-mi a spune că aș micșorat această cestiune mare.

De aceea, D-lor, eu fac apel la unanimitatea Camerei și o rog să vadă în această cestiune că una din rarile ocaziunii în care putem să arătăm că preocupățiunile mari ale țerei sunt și preocupățiunile reprezentanților ei. D-lor, nu numai de hrana stomahului are trebuință o țera, ci hrana facultăților sufletesci trebuie să preocupe în primul rând pe Stat. Și Ateneul e merit a satisface această sântă taină.

Ateneul, D-lor, este isvorul bine-făcător, eșit din stinca sacră, din care curg undele line ale culturii artistice, divulgarea științei. El este gasta artelor pribege, mergeți și vedeți acolo începutul picturii române, cât de frumos e instalată; acolo și pictorul și sculptorul și conferențiarul toți și dau mâna spre a coopera la desceptarea gustului publicului pentru frumos, și bine. Mai am încă un argument pe care l-aș putea numi de ordine democratică; dacă voim ca cultul civismului și consciința drepturilor cetățenului să fie o realitate fiți siguri că nimeni de cât Ateneul nu pôte să servescă mai bine acest mare scop, și dacă până acum abea a început această operă, ea se va îndeplini din ce în ce mai mult și mai bine. Afară de acesta, D-lor, noi trecem printr'o crisă; la noi cultura este puțină vreme de când s'a vulgarizat, abia 25 ani; și prin urmare alături cu generațiunea nouă împodobită cu știință este o generațiune întrégă înapoiată, sunt o mulțime

de omeni cari au nevoie de lumină, și fiind-că trăim în secolul luminei, trebuie să le dăm lumină.

Ei bine, D-lor, Ateneul este acel dascăl care, pentru generațiunile cari n'au avut parte să se adape la cultura științei, au făcut posibil acest lucru. Sciți, D-lor, cum D. N. Ionescu, una din ilustrațiile Ateneului, prin conferențele sale: *Invetăminte din istoria patriei*, a făcut să vibreze sentimentele patriotice într'o mulțime de omeni pentru cari istoria țerei fusese o carte închisă, asemenea în *Invetământul fizicii*, D. Bacaloglu a sciut să vulgarizeze o mare parte din secretele științei.

Când dar în acest palat al Ateneului se oficiază marea taină a ridicării intelectuale și morale a României, acesta mă face să numesc Ateneul una din instituțiunile cele mai mari ale României, nu veniți dar să stingeți acest entuziasm sacru care l-a creat, nu veniți să criticați cu prosaica D-vostre aritmetică o instituție care este născută din poezia binelui și frumosului. D-lor, când vorbesc cu D. Exarcu despre Ateneu, vă mărturisesc că l'admir și am o mare plăcere să văd că sunt omeni cari, lăsând de o parte preocupățiunii mici și intrigile meschine, se mai devotază unor idei mai înalte pe cari le urmăresc cu pasiune. Acum când vorbiam împreună cu D. Exarcu în privința inaugurării Ateneului, tot D-lui ne dedea frumoasă idee ca să inaugurăm Ateneul în un mod mareț așa cum s'a inaugurat în vremile vechi vechia și frumoasă biserică de Argeș: să se chame în Capitala României reprezentanți ai popoarelor din peninsula balcanică, pentru că Ateneul este o facă care am crezut că va lumina mai departe de cât ne închipuim.

Așa dar, D-lor, părerea mea este că nu puteți de cât să secundați completarea unei opere care e chemată la așa de frumoase destinate.

Iată de ce vii cu convicțiunea că fac o faptă bună și mi implinesc o datorie către țeră, dacă rog această onor. Cameră, ca atunci când una din cele mai frumoase instituțiuni cere ajutor pentru ca să pôtă deschide porțile sale publicului, nu noi să fim aceia cari să condamnăm pustiului acest monument destinat vieții și progresului.

De aceea vă rog, D-lor, să nu stați la gânduri nici un minut ci să pășim imediat la votarea acestui proiect de lege cu intima convingere că faceți o faptă care pe țeră o folosese și pe D-vostre vă onorează. (Aplause.)

Voci: Inchiderea discuțiunii.

D. C. C. Arion: Cer cuvântul în contra închiderii discuțiunii.

D. vice-președinte: Aveți cuvântul.

D. C. C. Arion: Rog pe onor. Cameră să lase discuțiunea deschisă, pentru că cestiunea care se desbate este foarte importantă.

D-lor, când am văzut adineași pe u-

nul din corifeii majorității combatând acest proiect de lege, am simțit multă amărăciune în sufletul meu, amărăciune, pe care sunt sigur că veți fi simțit-o mulți dintre D-vostre, și de aceea vă rog să nu închideți discuțiunea, îngropând cestiunea Ateneului sub influința acelor cuvinte.

D. Pallade v'a adresat un apel călduros și importă să scim și noi, să scie și țera, care este opiniunea guvernului actual în privința acestui proiect de lege, venit din inițiativa parlamentară; căci vă aduceți aminte, D-lor, că unul din cei mai eminenți atenești, actualul D. ministru al instrucțiunii publice, este acela care a propus cedarea terenului pe care se află astăzi ridicat Ateneul, și precum sciți, nu s'a găsit nimeni în acea Cameră colectivistă care să ridice vocea contra acestei propunerii, în cât ea s'a votat în unanimitate, minus un singur vot care a fost contra, și acel deputat care a votat contra nu a avut curajul nici să se arate.

Ei bine, astăzi în era nouă am avut durerea să vedem omeni din generațiunea nouă ridicându-se să combată instituțiunea ateneului. E adevărat că D. Hinna a dis ca instituțiunea Ateneului e o instituțiune care are multe merite, dar D-sa a insistat să nu i se dea nici un ajutor. Această mi aduce aminte de Platone, care dicea că iubese pe poeți; dar, dupe ce le încingea fruntea cu cunune de rose, i trecea peste fruntariile republicei.

Așa faceți și D-vostre, voiți să încununați cu rose instituțiunea Ateneului, dar pe de altă parte o lăsați să péră; căci ce are să devie Ateneul dacă i se va refușa acest ajutor? Are să se închidă, și să se deterioreze pe fie-care și tot ceea-ce s'a făcut până acum.

Prin urmare, una din instituțiunile principale de cultură ce avem, și care a dovedit această, va trebui să și închiadă porțile sale. În acest cas, acest mareț edificiu ne având nici un fel de mijloc de întreținere, acest edificiu care face onor Capitaliei și care se pôte pune între edificiele cele mai frumoase, nu numai de la noi, dar chiar și din străinătate, aveți peste puțin timp să l vedeți căzut în ruină, și acesta pentru că D-vostre i refușați o sumă de nimic ce vi se cere...

O voce: Se va vinde la licitațiune.

D. C. C. Arion: Il veți vinde la licitațiune? Apoi dacă această este intențiunea D-vostre, spuneți-o clar și franc să o scie țera.

Dar, D-lor, nu cred să ajungem acolo, nu cred să fie unul din D-vostre care să nu și dea votul cu plăcere pentru acest proiect de lege. Și apoi legea de față este mai mult un schimb între Ateneu și guvern: Guvernul are o mulțime de solemnități de făcut și n'are un local convenabil; și dacă vă aduceți aminte chiar împărțirea premiilor, guvernul este nevoit să o facă în una din salele Senatului.

Tôte solemnitățiile oficiale vor putea

găsi loc în spațioasă și frumoasă sală a Ateneului.

Dar văd că am depășit limitele de a vorbi în contra închiderii discuțiunii, și de aceea mă opresc aci, rugându-vă să votați această lege, și să nu închideți discuțiunea, pentru ca să pôtă și D. ministru al instrucțiunii publice să se pronunțe în această cestiune ca ministru, căci opiniunea D-sale e foarte prețioasă în momentul de față.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se priimesce.

— Se pune la vot luarea în considerațiune a proiectului de lege:

Votanți	115
Majoritate absolută	58
Bile albe	85
Bile negre	30

D. vice-președinte: Adunarea a luat în considerare proiectul de lege. (Aplause.)

— Se dă citire articolului 1.

D. A. Mavrodineanu: D-le președinte, am luat cuvântul numai pentru ca să explic ceea-ce am dis prin intrerupțiunea D-lui Arion, când am pronunțat cuvântul de licitațiune. Eu am voit să dic că, dacă Ateneul nu va putea plăti anuitățile, atunci se va vinde la licitațiune și va cădea în mâinile străinilor, ceea-ce ar fi o rușine pentru țera noastră. Am ținut dar să explic cuvintele mele și să vă spun că am votat pentru acest proiect. (Aplause.)

D. G. Duca: D-le președinte, la art. 1 sunt silit să propun un amendament.

Sciți, D-lor, că Ateneul a făcut deja un împrumut de 200.000 lei. Pentru acest împrumut trebuie să se plătescă o anuitate de 12.610 lei, și această anuitate n'a fost garantată către creditul fonciar de cât numai cu edificiul care era în construcțiune. Acum Ateneul voiesce să contracteze un alt împrumut de 250.000 lei și creditul fonciar urban ar putea dice, cu drept cuvânt, că nu pôte efectua și acest împrumut numai pe garanția edificiului, așa în cât ceea-ce ar trebui să ni se cêră nouă, ar fi numai ca să garantăm acest de al duoilea împrumut; căci cel d'ânteu este garantat. Ca noi să garantăm amendoae împrumuturile, ar fi ceva prea exorbitant, mai cu sêmă când Ateneul produce venituri, căci el se va închiria pentru concerte și reprezentațiunii cu prețuri destul de scumpe, așa în cât va putea plăti anuitatea fără a avea nevoie de o subvențiune sau garanție a Statului, sau cel puțin anuitatea înteuului său împrumut.

De aceea eu propun un amendament în sensul acesta.

D. vice-președinte: Amendamentul D-lui Duca, nefiind susținut de cinci deputați, se înlătură.

— Ne mai cêrând nimeni cuvântul, se pune la vot art. 1. și se adoptă.

— Art. 2 se priimesce fără discuțiune.

— Se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți 94
 majoritatea regulamentară . 48
 Bile albe 81
 Bile negre 13

D. vice-presedinte! Adunarea a adoptat proiectul de lege.

— **D. M. Tzoni**, raportorul comitetului de delegați ai secțiunilor, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

Comitetul delegaților de secțiuni compus din:

D. Teleman Const.	pentru sect.	I;
" Olănescu Const.	" "	II;
" Dr. Macridescu	" "	III;
" Robescu F. Ion	" "	IV;
" Stroici Const.	" "	V;
" N. Lazăr Voitineanu	" "	VI;
Și subsemnatul	" "	VII,

intrunindu-se, în ziua de 20 Decembrie 1888, a luat în cercetare proiectul de lege, prezentat de D. ministru de resbel, având de obiect: „a se autoriza ministerul de resbel să angajeze mai înainte de 1 Aprilie a fie-cărui an materialul curent necesar spre a satisface trebuințelor armatei în exercițiul viitor, în limitele creditelor cari au fost acordate pentru asemenea material prin ultimul budget votat,“ și, dupe o matură chibzuire, a ajuns la rezultatul ce, în calitate de raportor, sunt însărcinat a aduce la cunoștința D-văstre.

Expunerea de motive, care întovărășește proiectul D-lui ministru, arată și explică pe deplin scopul acestei legi. Budgetele votându-se de obicei de către Camera numai în spre ziua punerii lor în aplicațiune, este vederat că, ținându-se socotă de formalitățile ce impune legea comptabilității, nu mai rămâne, de la schimbarea anului financiar încôce, administrațiunii militare timpul necesar pentru a face comenșile materialului trebuitor armatei în cursul exercițiului, a le aduce într-o îndeplinire și a preda diverselor serviciilor convenite aprovisionării chiar de la începutul perioadei de timp, când ele trebuie să intre în consumațiune. Acésta e cauza pentru care, de la fixarea noului exercițiu financiar, ministerul de resbel vine în fie-care an înaintea Camerilor cu un proiect de lege, analog celui de față, spre a 'i cere învoirea de a comanda cu anticipațiune materialul necesar în limitele creditelor acordate prin budgetul în curs de execuțiune. Actualul D. ministru de resbel, voinde a evita pe viitor Corpurilor legiuitoare votul anual al unei asemenea legi, propune, prin proiectul său, a se acorda o-dată pentru tot-d'a-una acésta facultate ministerului ce dirige.

Patru din secțiunile Camerei, anume: I, III, IV și V au aprobat în totul acest proiect, ast-fel cum este întocmit de D. ministru de resbel.

Secțiunea II, aprobând principiul, a introdus în textul legii ôre-cari schimbări

de formă și a propus comitetului delegaților redacțiunea următoare:

„Ministerul de resbel este autorizat să contracteze (în loc de: să angajeze), mai înainte de 1 Aprilie a fie-cărui an, pentru procurarea materialului de ôri-ce natură (în loc de: materialul curent), necesar spre a satisface trebuințelor armatei, etc.“ (restul ca în proiect).

În fine, secțiunile VI și VII au adus proiectului de lege o modificațiune mai radicală, acordând ministerului de resbel autorizațiunea cerută numai pentru exercițiul viitor 1889—90, cum s'a făcut și în anii trecuți, nu o-dată pentru tot-d'a-una cum propunea D. ministru de resbel.

Comitetul delegaților, intrând în deliberare asupra acestor modificațiuni, a admis pe cea d'ântăi din schimbările de text ale secțiunei II; este, în adevăr, mai corect a se țice: „Ministerul de resbel este autorizat să contracteze...“ de cât: „Să angajeze.“ A doua modifiicare însă, propusă de secțiune, anume: „procurarea materialului de ôri-ce natură,“ în loc de: „materialul curent,“ s'a părut comitetului delegaților nu numai mai puțin întemeiată; dar periculoasă, putând da loc la interpretațiuni greșite, precum a se presupune că ministerul era îndrituit a comanda prin anticipațiune și materiale de acele ce figurază în budget, dar numai în virtutea a anumite legi; iată pentru ce ea a fost respinsă.

Cât despre modificațiunea cu mult mai însemnată—de vreme ce ea atinge unul din principiile esențiale ale proiectului de lege—propusă de secțiunile VI și VII, ea a fost admisă, în acord cu D. ministru de resbel, de unanimitatea membrilor comitetului delegaților pe basa motivelor următoare:

Ăntăi, a acorda ministerului de resbel autorizațiunea, o-dată pentru tot-d'a-una, de a angagia prin anticipațiune, și fără o învoire specială a Adunărilor, cheltuirea unei sume ôre-care din budgetul respectiv, revine a știrbi una din cele mai prețioase și fundamentale prerogative ale Parlamentului, anume: Votul anual al tutulor cheltuelilor Statului, ôri de ce natură ar fi ele;

Al doilea, prin o ast-fel de măsură, Camera 'și ridică ea însăși dreptul de a micșora, când va crede de cuviință că o pôte face fără a pune în pericol interesele apărării naționale, acele din sumele prevădute în budget pentru aprovisionarea materialului armatei, cari s'ar dovedi în un asemenea cas ca covârșitoare nevoilor ei prezente;

Al treilea, în mod implicit, chiar dreptul Corpurilor legiuitoare, de a vota anualmente contingentul armatei, ar primi o serioasă atingere, de vreme ce materialul necesar, putând fi de mai înainte aprovisionat de minister, în vederea contingentului anului curgător, scorborea cifrei lui pentru exercițiul ce urmăzează nu ar

mai presinta același interes din punctul de vedere al economiei;

În fine, o ast-fel de lege ar pune la adăpost de ôri-ce răspundere materială pe ministrul de resbel care ar angagia Statul, prin aprovisionării militare, în cheltuelii mai mari de cât acele cari ar fi recunoscute mai în urmă, prin votul Adunării, ca strict necesare trebuințelor armatei.

Iată, D-lor deputați, diversele considerațiuni pentru cari comitetul delegaților, în unire cu D. ministru de resbel, a întocmit alăturatul proiect de lege pe care, în numele său, am onóre a 'i supune desbaterilor și aprobării D-văstre.

Raportor, *Miltiade Tzoni*.

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — Ministerul de resbel este autorizat să contracteze mai înainte de 1 Aprilie al acestui an materialul curent necesar spre a satisface trebuințele armatei, pentru exercițiul viitor 1889—1890, în limitele creditelor ce au fost acordate pentru acest material prin budgetul anului curent.

Raportor, *Miltiade Tzoni*.

— Ne cerând nimeni cuvântul în discuțiunea generală, se pune la vot luarea în considerațiune a proiectului de lege și se primesce.

—Se citește art. 1.

D. N. Ionescu: Ași dori ca D. ministru de resbel să ne dea o explicațiune — suplimentară negreșit pe lângă cele date de D. raportor — și să ne spună dacă și D-sa, prezentându-ne acest proiect de lege, a avut aceleași motive cari au îndemnat pe guvernul trecut în timp de 12 ani a cere acésta autorizațiune? Camerele trecute regulat vota acésta autorizațiune ca ministerul de resbel să useze cu anticipațiune de aceste credite, și așa dori să știu dacă tot acele motive le are și D. ministru actual de resbel.

D. ministru de resbel, general G. Manu: Sunt cam surprins de acésta întrebare a onor. D. N. Ionescu; căci pare că s'ar înțelege din ea că voiesce să mă pună în ôre-care solidaritate cu faptele miniștrilor precedenți. Dacă acésta este intențiunea D-sale, nu 'mî vine greu a declara că n'am nici o solidaritate cu faptele altora; am solidaritate cu actele colegilor mei și deplină răspundere a faptelor mele.

Dar dacă nu cu o asemenea intențiune D-sa mi-a pus acésta întrebare, ci numai fiind-că în adevăr doresce să scie cari sunt motivele ce m'au determinat să aduc acest proiect de lege, acestea i le pot spune, cu atât mai mult că le am indicat deja în expunerea de motive care însoțese proiectul de lege, și acele motive sunt confirmate și prin raportul D-lui raportor.

Se vede însă că D. Ionescu voiesce să i le spun și verbal.

Iată, D-lor, motivele cari m'au făcut

să aduc acest proiect de lege și să vă rog să 'l votați; cu toate că, în trecut, trebuie să observ că acest proiect de lege 'l-am adus de acum veri-o 5, 6 săptămâni, și atunci am cerut urgența, pe care ați și aprobat-o; însă abia astăzi ved că a ajuns să vie la ordinea zilei.

Vina acestei întârzieri nu voiesc să o atribui nimănui, și nu am dis aceste cuvinte pentru ca să fac veri-o imputare cuiva, ci am voit numai să constat că, dacă erau pentru mine motive puternice de a aduce atunci acest proiect de lege, astăzi acele motive au cam dispărut, pentru că ceea-ce ceream să fac atunci, astăzi este cam de prisos a o mai cere, și cuvântul e foarte ușor de înțeles; pentru că suntem aprôpe de începutul anului bugetar, de Aprilie, de ôre-ce până atunci nu mai lipsesc de cât 2 luni, și cum acest proiect de lege trebuie să 'l duc și la Senat ca să se voteze, voi ajunge ca să pot să 'l aplic abia în Februarie, așa că nu va mai fi la mijloc de cât singură luna lui Martie, care să mă despartă de începutul anului financiar în care voi avea să pun în aplicare noul buget.

Dar, D-lor, eu am să vă fac o mărturisire: Sunt un om care ia răspunderea faptelor mele, și care în același timp, caut să fac o administrațiune cât s'ar putea mai folositoare intereselor țării. De aceea, fără să aștept votarea de către ambele Corpuri legiuitoare a acestei legi, care vedeți cât de mult s'a întârziat, de și s'a recunoscut urgența ei, eu 'mi-am permis să fac deja publicațiunile pentru furniturile anului viitor. Ast-fel fiind, vedeți bine că ceea-ce ceream să fac cu autorizațiunea D-vôstre, am făcut-o pe răspunderea mea personală.

Acastă lege însă tot 'mi este necesară, pentru că sunt unele furnituri pe cari le pot contracta fără să am nevoie de publicațiunii, cum este, spre exemplu, cumpărătorea de grâne pentru facerea pâneli soldaților. D-vôstre știți foarte bine că acum este momentul cel mai priincios de a cumpăra grâu, pentru că acum exportul fiind închis, prețurile sunt mai reduse. Cât vom mai întârzi, prețurile se vor urca și va trebui neapărat să cheltuim mai mult. Prin urmare, votându-se această lege, mă voi putea aprovisiona mai curând, și ast-fel, de și scopul principal al legii a cam dispărut, legea tot mai are cuvânt de a fi.

Prin expunerea mea de motive v'am spus pentru ce am nevoie de această lege; bugetul nu se aplică de cât de la 1 Aprilie până la 1 Aprilie al anului următor. Dacă am fi în starea aceea fericită ca bugetul pentru exercițiul 1890—91 să se voteze de pe acum, adică cu un an înainte, evident că nu ar fi nevoie de această lege; dar știți cu toții de ce nu se poate aplica întocmai dispozițiunea acăsta a Constituțiunii de a se vota bugetul cu un an înainte, știți că acest sistem s'a cercat chiar de partidul conservator, și

s'a vădut că, voind a avea bugetul cu un an înainte, e greu a se prevedea toate necesitățile și e nevoie de a se aduce în urmă bugete rectificative, de aceea am ajuns să votăm bugetul numai cu 2, 3 luni înainte de 1 Aprilie.

Așa fiind, dacă acum ați aștepta să votați bugetul pentru 1889—1890, el nu are să potă fi votat definitiv de cât prin Martie, și publicațiunile de furnituri ne putându-se face de cât dupe votarea și promulgarea bugetului, iar pe de altă parte termenile de publicațiune, dupe legea de comptabilitate, fiind lungi, abia pe la Iulie ași putea contracta.

V'am citat adinôri un exemplu cu grânele în care v'am arătat că am fi siliți a le plăti mai scump. Un alt exemplu este acel relativ la construcțiunii.

Dacă nu pot contracta construcțiunile înainte, ci dupe votarea bugetului, observarea termenilor prescise de lege ne împing prea târziu în veră, așa în cât ar trebui să pierdem campania celui an fără a putea începe construcțiunea unor edificii cari ar fi de o indispensabilă necesitate să le avem cu un an mai curând, sau ne am expune la inconvenientul, ca materialul trebuincios să se cumpere mai scump, și mai cu sémă la inconvenientul acela că am avea nisce clădiri sfărșite târziu, în cât trupele, ce vor fi chemate să le ocupe, vor intra în nisce localuri umede, neuscate.

Acestea sunt, D-lor, motivele cari m'au făcut să vii cu acest proiect de lege. Nu știu dacă D. I. Brătianu sau fostul general Angelescu, care în trecut au adus asemenea proiecte de lege, aveau tot aceste motive, sau altele; eu însă vă declar că motivele mele sunt acelea pe cari vi le am arătat atât în expunerea de motive a proiectului de lege, cât și acum verbal.

O diferență însă care există între proiectele de felul acesta ce se aduceau în trecut și acela pe care 'l-am adus eu, este că, prin proiectul meu de lege am voit să scutesc Adunarea de a se vedea sesisată în fie-care an cu cesțiunea acestei autorizațiunii anticipate; fiind-că am crezut că ar fi mai bine să se hotărască această cesțiune o dată pentru tot-d'a-una, în cât să nu fie obligat ministrul de resbel a veni înaintea Corpurilor legiuitoare cu aceeași cesțiune în fie-care an.

Dar vă declar, D-lor, că am avut multe dificultăți în contra acestei excepțiunii ce propuneam în privința aplicațiunii anticipate a bugetului ministerului de resbel, și mai cu sémă aceste dificultăți le-am întâmpinat în sinul comitetului de delegați, unde D. raportor a mers până a 'mi dice că această măsură nu ar fi nici mai mult nici mai puțin de cât o transgresiune constituțională, o impietare asupra drepturilor celor mai indiscutabile ale Corpurilor legiuitoare.

Țiți, D-lor, să vă declar și să vă rog a lua act de această declarațiune, că eu nu

numai pe banca de ministru, sau pe aceea de deputat, dar și ca simplu particular, m'am deprins a considera ca o datorie sacră pentru mine să respectez atât Constituțiunea, cât și ori-ce altă lege a țerei. (Aplause). Prin urmare, nu a putut fi cătuși de puțin în mintea mea intențiunea de a aduce cea mai mică atingere la veri-unul din drepturile Corpurilor legiuitoare, fiind-că am ferma convicțiune că numai respectându-și reciproc puterea legiuitoare și cea executivă drepturile ce le sunt consacrate fie-căreia dintr'ênsele prin Constituțiune, numai ast-fel poate funcționa regulat și în folosul țerei mecanismul constituțional al Statului român. (Aplause).

Acestea dișe spre a înlătura cu totul ori-ce umbră de bănuială în privința unei presupuse tendințe ce ar fi avut acest proiect de lege de a atenta la prerogativele Corpurilor legiuitoare, să 'mi permiteți, D-lor, să vă fac cunoscut că, dupe lungile discuțiuni ce au avut loc în comitetul delegaților, eu m'am unit cu părerea comitetului, și în special cu părerea D-lui raportor asupra redacțiunii ce s'a dat acestui proiect de lege, așa cum vi se presintă acum.

Dacă mi-ați cere să vă relatez mai pe larg discuțiunile ce au avut loc în comitetul delegaților, eu sunt gata a vă da aceste lămuriri mai în detaliu; dar, fiind-că nu mi s'a cerut acăsta, și fiind-că timpul e scurt și ne cam grăbesce, eu nu voesc să întind mai mult discuțiunea asupra acestui punct.

Îndată ce v'am dat încredințarea că nu a putut fi cătuși de puțin în intențiunea mea de a aduce prin acăstă lege veri-o știrbire drepturilor puterei legiuitoare, și, cu toate că și acum, dupe ce am consimțit la redacțiunea comitetului delegaților, eu tot persist în convicțiunea ce am avut de la început, că nu s'ar fi știrbit întru nimic veri-unul din drepturile constituționale ale Camerei sau ale Senatului, dacă s'ar fi dat acestei legi, ca tutulor legilor în genere, caracterul permanenței, în loc de a se renoi periodic din an în an, și acăsta cu atât mai mult că, dacă în acăstă permanență s'ar vedea veri-un inconviert, fie din punctul de vedere constituțional, fie din ori-care alt punct de vedere, Corpurile legiuitoare ar putea în ori-ce moment vota abrogarea acestei legi și reintôrcerea la vechiul sistem al periodicității; cu toate acestea, diș, de vreme ce D-vôstre ați ținut să rămânem tot în sistemul de astăzi, adică să nu se facă o lege pentru tot-d'a-una, și de vreme ce eu m'am unit cu acăstă idee și sunt de acord cu comitetul delegaților, vă rog să bine-voiți a vota legea așa cum ea a eșit din deliberațiunile comitetului D-vôstre.

În ceea-ce privesc modificarea cealtă, care are de obiect înlocuirea cuvântului de angagiare prin acela de contractare și care are aerul mai mult al unei

îndreptării de limbistică, eu primesc îndreptarea ce s'a făcut. Ași putea însă adăoga că această îndreptare nu este numai de cuvinte; căci alt-ceva este *angagiare* și alt-ceva *contractare*. A se angagia în o afacere este a se pune pe drum de a ajunge la contractare, iar a contracta este a și efectua angagiamentul. D-văstre mergeți mai departe de cât ce cerusem eu; eu am solicitat numai dreptul de angagiare; D-văstre însă mi-ați acordat și dreptul de a contracta. Vă sunt recunoscător, și primesc și această modificare, rugându-vă și pe D-văstre să primiți legea așa cum a eșit din lucrarea comitetului delegaților.

D. vice-președinte: D. Ionescu este satisfăcut cu explicațiunile date de D. ministru de resbel?

D. N. Ionescu: Eu, D-le președinte, în urma cuvintelor D-lui ministru, am să țin numai două vorbe.

Nu voi să fac în nimic solidar pe D. ministru actual de resbel cu fostul ministru de resbel, ci numai să constat că D-sa, în ceea-ce privesc angagiamentele sau contractările urmază aceeași sistemă de până acum. Iată ce am voit să aflu de la D-sa, și sunt foarte satisfăcut de expresiunea motivelor D-sale; căci aceleași motive avea și guvernul trecut.

D. ministru de resbel, general G. Manu: În cestiuni obiective ne putem întâlni.

D. N. Ionescu: Așa fiind, nu am de cât să 'l felicit atât pentru acesta, cât și pentru că mi-a dat un răspuns consciințios, acela că, cu consciință și cu complăcere a obtemperat dorințelor comitetului; ceea-ce este o purtare cu totul constituțională din partea D-sale și sunt fericit s'o constat.

D. M. Tzoni: Permiteți-mi, D-lor, a vă da o explicațiune. N'am avut cătuși de puțin intențiunea, în argumentele ce aducem în privința schimbărilor esențiale introduse în lege, să pretindem că D. ministru ar fi voit să transgreseze asupra drepturilor constituționale ale Camerei. În adevăr, iată cum s'au petrecut lucrurile: Din momentul ce D. ministru a aflat că două secțiuni s'au pronunțat contra propunerii D-sale de a se incuviința guvernului pentru tot-d'a-una dreptul de a contracta și a face angagiamente cu anticipațiune asupra creditelor ce 'Ivor fi acordate în budget, D-sa a revenit asupra acestei idei, și a cerut că această facultate să se limiteze nu mai la un an. Ast-fel comitetul delegaților a trebuit, introducând această modificare în proiect, să justifice lucrul. N'a înțeles însă comitetul a atribui D-lui ministru cătuși de puțin, că D-sa ar fi avut intențiunea să împietze prin proiectul D-sale asupra drepturilor constituționale ale Parlamentului.

Cât pentru schimbarea termenului *angajament* în *contractare*, cred că bine s'a făcut; căci considerând timpul scurt care

rămâne D-lui ministru, D-sa forțamente este nevoit să contracteze.

Acésta este explicațiunea ce m'am crezut obligat să dau asupra modificărilor utile ce am introdus în proiectul de lege.

— Se pune la vot proiectul de lege în total, și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votanți	82
Maioritate regulam.	47
Bile albe.	79
Bile negre.	3

D. Vice-președinte: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

D. G. Dem. Teodorescu dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Comitetul delegaților de secțiuni compus din :

D. Teleman C. pentru secția I;
 „ Lecca I. „ „ III;
 „ N. Lazăr Voitinéu „ „ VI, și
 Subsemnatul „ „ V, în
 lipsa D-lor Vrabie colonel pentru secția II, Ghițescu C. pentru secția a IV și Pariano Const. pentru secția VII, intrunindu-se în ziua de 20 Decembre 1888, a luat în cercetare proiectul de lege, prezentat de D. ministru de resbel, prin care sunt scutiți de taxele de import caii remontați din streinătate pentru trebuințele armatei. Unanimitatea membrilor prezenți a admis acest proiect de lege și a numit pe subsemnatul raportor.

Iată, D-lor deputați, motivele pentru cari ni se prezintă acest proiect de lege :

Pentru trebuințele armatei se cer dese cumpărători de remontă spre a se completa golarile ce zilnic se produc în efectivele cailor.

La noi în țară ne fiind herghelii cari să dea numărul de cai necesar armatei, administrația resbelului este nevoită să remonteze din streinătate.

În budget se fixază pe arme anume alocații, din cari, oșebit de prețul calului pe loc, trebuie să se mai plătescă și cheltuelile de transport, hrană, agio, etc.; oșebit cheltuelile întrec prețul fixat pentru remontă și ast-fel dă loc la deficite.

Alocații fiind dar de ajuns abia pentru cumpărarea calului pe loc și pentru cheltuelile până la aducerea lui în țară, nu rămâne de unde să se mai plătescă și drepturile de importațiune.

Spre a se putea face remonta anuală în limitele alocațiilor ce se acordă fiecărei arme pentru un cal, s'a făcut următorul proiect de lege :

PROIECT DE LEGE

Sunt scutiți de taxele de import caii remontați din streinătate pentru trebuințele armatei.

Raportor, *C. M. Stroici.*

— După adoptarea luării în considerațiune și a articolului unic, se pune la

vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votanți	63
Maioritatea regul.	47
Bile albe.	62
Bile negre.	1

D. vice-președinte: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

Acum vine la ordinea zilei un proiect de lege al ministerului domeniilor, dar fiind-că D. ministru de domenii nu este presinte vom lua în desbatere proiectul de lege al D-lui ministru de finance relativ la beăturile spiritose.

D. N. Nicorescu: cer cuvântul pentru a face o propunere de amânare a acestui proiect de lege, și a ruga pe D. ministru să convie și D-sa la acesta.

D. vice-președinte: D. ministru primesc propunerea D-lui Nicorescu ?

D. N. Nicorescu: Vă rog să mi dați cuvântul ca să explic cestiunea prealabilă.

D. vice-președinte: Aveți cuvântul.

D. N. Nicorescu: D-lor deputați, cestiunea este din cele mai serioase; se atinge unul din impozitele principale și dupe cum veți vedea, un deficit însemnat are să rezulte din reducerea acestui impozit. Mai mult de cât atât : este o neînțelegere gravă între comitetul delegaților și D. ministru de finance; comitetul delegaților a propus reducerea taxei asupra gradului de spirit de la 8 la 4 bani, pe când D. ministru menține propunerea sa de la început de 5 bani de grad.

Sunt și alte considerante cari nu este nimerit să le invoc acum, pentru a vă arăta cât de importante au să fie desbaterile asupra acestei legi. Ora este foarte înaintată; și s'a vădut din votul ultim că sunt numai 63 deputați prezenți.

Dacă ași sci că desbaterile începute astă-zi prin citirea raportului numai, s'ar continua mâne, nu m'asfi opune la citirea raportului. Dar trebuie a ține seamă de un lucru, că ședința de mâne este ocupată cu cestiuni cari au precădere înaintea acestui proiect de lege; sciți că pentru mâne sunt trei interpelări ale D-lui Blaramberg la ordinea zilei; afară de acesta, dupe regulament, ziua de mâne este a petițiunilor și a indigenatelor; și afară de toate acestea, în ședința cea-altă care urmăză celei de mâne, în ședința de Marți, căci Luni este sârbătoare, suntem ocupați cu propunerea de dare în judecată a ministerului I. Brătianu, introdusă de D. N. Blaramberg. Prin urmare, vedeți că nu este bine, nu se cade să trunchiam o discuțiune asupra unui impozit de această importanță.

Ași mai face un apel la D-văstre D-lor deputați, și v'asfi ruga să mi spuneți dacă în momentul acesta nu vă simțiți surprinși cu această lege, care reclamă întinse și dezvoltate discuțiuni ! Nu vă simțiți surprinși prin aducerea ei în discuțiune la finele ședinței ? N'ar fi bine să fixăm pentru Mercuri punerea în discuțiune a acestei legi ?

Cu t^otă discuțiunea urmată în comitetul delegaților, e^u cred, D-lor, că spiritele încă nu sunt pregătite pentru a da o soluțiune așa de grăbită acestei chestiuni.

De aceea v^e rog să bine-voiți a admite ziua de Mercuri pentru discuțiunea acestei legi, și fiți încredințați că timpul ce ne vom lua de acum până Mercuri, pentru a ne pregăti, nu va fi un timp pierdut, ci din contră va înlesni discuțiunile noastre și relațiunile dintre majoritatea comitetului delegaților cu D. ministru.

Pentru aceste motive, e^u v^e rog să nu puneți o grabă așa de pripită asupra acestei legi; nu este pericol în întârziere, decât va rămănea discuțiunea pe Mercuri, când ași dori să fie pusă în fruntea celorlalte chestiuni de la ordinea zilei.

D. vice-președinte: Sunt dator să dau o explicațiune, că acușațiunea de surprindere merge în v^ent; căci nu biuroul p^ote fi responsabil de faptul că r^endul acestui proiect de lege a venit acum pe la finele ședinței. Acest proiect de lege era la ordinea zilei, și t^ote chestiunile cari au fost la ordinea zilei le-am luat dupe număr, în cea mai mare stricteță, astfel că imputarea D-lui Nicorescu nu sci^u cui se p^ote adresa.

D. N. Nicorescu: E^u nu am făcut nici o imputare; n'am voit să fac imputări nimenui, ci am atras atențiunea onor. Adunării că nu ar fi bine să începem la o oră așa de înaintă discuțiunea unei chestiuni atât de serioase, mai cu seamă că mâne și marți vom fi nevoiți să o întreprinem, pentru cuvintele ce am avut on^ore a v^e arăta.

D. ministru de finanțe, M. Germani: D-lor deputați, mie și mai puțin de cât onorabilului biuroș se p^ote adresa această imputare.

D. N. Nicorescu: Nu este o imputare, D-le ministru.

D. ministru de finanțe, M. Germani: Sunt două trei zile de când acest proiect de lege figură la ordinea zilei; prin urmare, cred^em că sunt dator să stău aci la dispozițiunea Adunării, pentru discutarea lui. V^e mărturisesc că și e^u v^ed cu regret cât de mic este acum numărul D-lor deputați prezenți, tocmai când ar fi să intrăm în discuțiunea unui proiect de lege a cărui importanță e^u nu mai puțin o simț și o recunosc de cât onor. D. Nicorescu, și decât n'am cerut e^u singur amânarea pe mâne, este că voiam prin citirea raportului să fie pusă chestiunea în discuțiune, așa în cât nici un alt proiect de lege să nu-l mai ia locul. (Aplause).

Nu înțeleg prin acesta să împiedic dreptul Domnilor deputați, de a-și desvolta interpelările ce au anunțat. Recunosc acest drept și sci^u că D. Blaramberg are precădere mâne ca să-și desvolte interpelarea anunțată de D-sa; sci^u că D-sa are precădere înaintea oricărui proiect de lege; însă aceea ce voiam e^u

și la aceea ce țin este ca să se citească acum raportul, și apoi să se pună în desbatere acest proiect de lege cu precădere într'o ședință viitoare, fie pentru Marți fie pentru Mercuri, numai cu condițiune ca să fie cel întâi^u la ordinea zilei a acelei ședințe.

Acest proiect de lege atinge un interes general și este în strinsă legătură cu budgetul; de aceea țin ca să fie discutat și votat cu cât puțină va fi mai cur^end.

D. I. Marghiloman: Numai să se citească raportul, fără să-l luăm în discuțiune.

D. vice-președinte: Consult Camera asupra propunerii D-lui Marghiloman.

D. N. Voinov: Pentru ordinea zilei D-le președinte, iată ce am on^ore să dic:

Sunt de acord și e^u să se citească acum raportul fără să-l discutăm, însă D. președinte s'a gândit la un lucru și ne-a făcut o observațiune, aceea că dacă raportul se va citi, el rămăne cu precădere la ordinea zilei când se va începe discuțiunea asupra lui. Dacă proiectul se va pune la ordinea zilei de Marți, el vine la ordinea zilei imediat o dată ce raportul s'a citit; însă D. președinte v'a spus că Marți sunt alte chestiuni cari ar lua locul acestui proiect de lege. Prin urmare, îndată ce se va citi raportul, legea se consideră că rămăne a se discuta cu precădere asupra tuturilor celorlalte legi ce vor fi atunci la ordinea zilei, și numai prin excepțiune trec înaintea acestei legi interpelările. Așa dar, în ziua aceea, nu am putea lua în desbatere acest proiect de lege în primul r^end dacă ar fi interpelări.

Voc: Avem acum un alt proiect de lege.

D. vice-președinte: Nu este prezenț D. ministru al domeniilor, ca să luăm acum acel proiect de lege.

D. N. Voinov: După regulament, o dată proiectul pus în desbatere adunării, cea desbatere continuă, fără a se putea întrerupe.

D. ministru de finanțe, M. Germani: Ca să v^e scutesc de greutate, ași consimți la amânare, dacă adunarea ia hotărârea ca cel puțin acest proiect de lege să fie pus cel întâi^u la ordinea zilei a acelei ședințe în care se va decide a se lua în discuțiune; și, ca să nu fie o amânare prea depărtată, mă înesc cu propunerea D-lui Nicorescu.

D. vice-președinte: Atunci primiți să se citească acum raportul?

D. ministru de finanțe, M. Germani: Primesc, D-le Președinte; însă pe lângă acesta ași ruga pe onor. Cameră să voteze un proiect de lege pentru un credit.

Voc: Să se citească raportul.

D. vice-președinte: Domnilor, nu mai suntem în număr și sunt nevoit să ridic ședința.

— Ședința se ridică la 5 ore, anunțându-se cea următoare pe a doua zi 28 Ianuarie.

Ședința de la 28 Ianuarie 1889

Președenția D-lui președinte C. Grădișteanu, asistat de d-nii secretari.

— Ședința se deschide la ora 1 dupe amiază.

— Prezenți 152 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 30 și anume:

Bolnavi:

D. M. Kogălniceanu, N. Nanoescu.

In congedii:

D. M. Balș, G. Gr. Cantacuzino, C. Datculescu, C. Kogălniceanu, M. Marascu, I. Negulici, St. Pleșea.

Fără arătare de motive:

D. Gr. Andreescu, C. Andrieș, G. Bervoescu, G. Burghilea, I. Demetriad, V. Dimitropolu, V. Poenaru, S. Râșcanu, C. Receanu, C. Ressu, C. Koici, S. Șomănescu, I. Vassescu, I. C. Brătianu, Gr. Bucliu, D. Burcă, V. Macri, C. Teleman, A. Simu, I. Isvoranu, V. Pogor.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se trimite la comisia de petițiuni: petițiunea D-nei Elena Onicescu, a D-lui G. Urlățeanu, a D-lui Răducan Notara, a mai multor locuitori din comuna Godinesci, județul Gorj, a mai multor locuitori din comunele Buhalnița și Taslău, județul Neamț, a mai multor locuitori din comunele Tatarești, Popești-Plangă și Silistra-Gumescl, județul Teleorman, a mai multor locuitori din comunele Greci-Grădiștea, Crețești-Sintesci, Dascălu-Creața și Progresu, județul Ilfov, a mai multor locuitori din comunele Ciolanu și Daița, județul Vlașca, a învățătorului școlii din comuna Păucesci, județul Putna, a D-lui G. C. Popa, a mai multor institutori și institut^ore din T^ergu-Vestea și a mai multor locuitori din comuna Cilibia, județul Buzău.

— Se trimite la comisia de indigenat petițiunile D-lor: N. Turculeț, Iosef Meer, N. Naum și Zisu Nicolae.

— Se depun 7 raporturi ale comisiei de indigenat relative la naturalizarea D-lor: Er. Marcovici, C. I. Botez, I. Mihalcea, K. Kisilevski, N. Brănzescu, Alexe Panțu, A. Olcavski și Ant. Gherescu.

— Se trimite la comisia bugetară proiectul de budget general al Statului pe exercițiul 1889—90.

— Se trimite la secțiuni: proiectul de lege relativ la deschiderea unui credit extra-ordinar de lei 1.011.905 pe seama casei de depuneri din cari 1.000.000 se va v^ersa ca venit la tesaurul public iar 11.905 lei se va distribui funcționarilor acelei case ca gratificațiune; proiectul de lege relativ la modificarea unor dispozițiuni din legea de la 27 Martie 1885 asupra impositului funciar; proiectul de lege relativ la încasarea la Stat în cursul exercițiului 1889—90 a sumelor debitate la 31 Martie 1889 provenite din v^endarea

moșilor Statului afectate la plata bilete-
lor ipotecare și la stingerea datoriei publi-
ce și proiectul de lege prin care guvernul
este autorizat a percepe în anul 1889—90
3 $\frac{1}{2}$ decimi adiționale.

D. Președinte : D. Peșiacov are cu-
vântul.

D. August Peșiacov : D-lor deputați,
în urma interpelării ce am avut onoare să
fac acum de ce zile D-lui ministru al do-
menilor asupra unei rezoluțiuni luate de
Adunare încă de la 1887,—mai mulți D-ni
deputați voind să intre în vederile D-lui
ministru, care, răspunzând la interpelarea
mea, a zis că acea rezoluțiune a Adunării
nu-l obligă fără un a-nume proiect de
lege,—au bine-voit să se asocieze cu mine
și din inițiativă parlamentară vă propu-
nem următorul proiect de lege :

PROIECT DE LEGE

Articol unic. — Se autorisă ministerul
domeniilor, agriculturii, comerțului și
industrii ca să facă un schimb cu locui-
torii din comuna Bistrețu, plasa Balta,
județul Dolj, improprietății dupe legea
rurală din 1864, dându-le în locul tere-
nului de peste baltă, supus inundațiunii
și impropriu culturii, un alt teren, în a-
ceeași întindere, din moșia rămasă Statu-
lui, bun de cultivat, așa cum li s'a încu-
viințat de Camera prin rezoluția votată
în ședința de la 14 Februarie 1887.

*Aug. Peșiacov, Lascăr Catargi, U-
lysse Boldescu, N. Nichiforescu, C. Olă-
nescu, C. Dobrescu, M. N. Pacu, P. I.
Cernătescu, C. C. Dobrescu, Stănescu, Dr.
Athanasescu, C. C. Deleanu, Er. Sturdza,
M. Balș, Ștefan Pleșea, M. N. Săulescu,
N. S. Săulescu, I. F. Robescu, G. D. Pal-
ladi, Cristu Negoescu, C. Ienescu, C. Ko-
gălniceanu, D. Brătianu, N. Ionescu.*

D-lor, însuși D. ministru al domeni-
ilor, răspunzând la interpelarea mea, a lă-
sat să se înțelegă că D-nia sa nu va com-
bate un asemenea proiect de lege și va
stărui să trecă și la Senat.

Sub aceste auspicii vă rog să primiți
acest proiect de lege și să încuviințați și
urgența în secțiunii.

— Se pune la vot cererea de urgență
și se adoptă.

**D. ministru al lucrărilor publice,
A. Marghiloman :** D-lor deputați, am
luat înțelegere cu onor. nostru coleg D.
Blaramberg ca dezvoltarea interpelării
D-sale să se amâne pe ultimele zile ale
septemănei viitoare. Timpul dar presu-
mat a se consacra pentru dezvoltarea a-
celel interpelări, ași ruga pe onor. Ca-
meră să bine-voiască a încuviința să fie
întrebuințat pentru rezolvarea cesțiunii
convențiunii Lemberg-Cernăuți-Iași. Mo-
tivele pe cari le am desfășurat când am
cerut urgența asupra acestui proiect de
lege, rămân în picioare și sunt de natură
a cere deslegarea cesțiunii cu o oră mai
curând. Ași fi fericit dacă rugăciunea
mea n'ar da loc la discuțiune, ca să nu

perdem timp, și dacă ași bine-voi să în-
cuviniințați trecerea în secțiunii exclusiv
pentru a vă ocupa cu această cesțiune.

D. Chr. S. Negoescu : Ași dori nu-
mai să ne lămurască D. ministru cum ră-
mâne atunci cu dreptul de petițiune și
indigenate ? Mie mi s'a făcut onoare de a
fi numit într-o comisiune, și cesțiunile re-
solvate de acea comisiune ved că nu vin
de loc la ordinea zilei.

**D. ministru al lucrărilor publice,
A. Marghiloman :** Numai pentru o
jumătate de oră să trecem în secțiunii.

— Camera consultată admite trecerea
în secțiunii.

— Ședința se suspendă pentru o ju-
mătate oră.

— La redeschiderea ședinței D. preșe-
dinte, C. Grădișteanu, ocupă fotoliul preșe-
dinței.

D. N. Voinov, dă citire următoru-
lui raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Comisiunea D-văstre de petițiuni, în-
trunindu-se în majoritate, în ședința de
la 26 Ianuarie 1889, și examinând pe-
tițiunea D-nei Maria Pagano, înregist-
rată la No. 871 din 1889, prin care cere
o pensiuine, a găsit că D-na Pagano
mai dăduse o petițiune, înregistrată la
No. 1.077 din 1885, pe lângă care ală-
turase un număr de acte, din cari re-
sultă că :

a) Decedatul Frideric Pagano, soțul
D-nei Pagano, a servit Statului 24 de
ani, 2 luni și 19 zile ca profesor de lim-
bele franceză și italiană la liceul din Bêrlad
(certificatul curței de compturi No.
619 din 31 Ianuarie 1885);

b) În acest timp de aproape 25 ani, de-
cedatul Frideric Pagano a servit ca pro-
fesor gratuit mai multe intervale atât la
școala normală din Bêrlad cât și la cursul
superior al liceului, pentru care a primit
mulțumiri din partea ministerului in-
strucțiunii, publicate și în *Monitorul O-
ficial* No. 210 din 1886;

c) Incetând din viață, acest bărbat a
lăsat pe soția sa bătrână și în miseria cea
mai completă, dupe cum se vede din cer-
tificatele primăriei de Bêrlad.

Dupe aceste acte, comisiunea de pe-
tițiuni a Camerei trecute găsisse dreptă ce-
rerea D-nei Pagano și presintase Adună-
rei de atunci un proiect de lege prin care
i se acorda o pensiuine de 150 lei lunar,
care proiect însă a rămas nevotat.

Actuala comisiune de petițiuni, vă-
dând că cu toate că decedatul avea aproape
25 ani serviți Statului și, prin urmare,
dreptul la o pensiuine, dar că casa pensi-
unilor nu poate să 'i a acorde din pri-
cină că nu era român, și naturalizarea
din diferite împregiurări nu 'i a fost
dată de cât câți-va ani înainte de mórtea
sa, de când se și numără anii de pen-
siune.

Vădând dar că dupe legea actuală a
pensinilor, cu tot timpul tudestulător

servit și cu totă calitatea sa de cetățen
român, văduva acestuia nu pôte primi
pensiuine, noi comisiunea, am opinat a se
acorda D-nei Pagano un ajutor viager
de 150 lei pe lună, în care scop subsem-
natul, ca raportor, vă rogă, D-lor depu-
tați, să bine-voiți a vota următorul pro-
iect de lege, mai ales că ori-cum văduva
ar avea dreptul la restituirea reținerilor
făcute.

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — Se acordă D-nei Maria
Pagano o pensiuine viageră de 150 lei pe
lună.

Raportor, *N. Voinov.*

D. președinte : Discuțiunea este des-
chisă.

D. N. Voinov : D-lor, D. Pagano,
profesor la liceul din Bêrlad, ar trebui,
după lege, să aibă o pensiuine pentru servi-
ciul de 25 ani în cursul cărora i s'a făcut
rețineri ca ori-cărui funcționar român;
D-sa însă era italian și nu a dobândit
naturalizarea de cât câți-va ani înainte
de mórte. Legea pensiunilor prescrie că
numai cetățenii români au dreptul la pen-
siune, și de aceea, Comitetul casei pensi-
unilor, conform legii și în interesul pen-
sionarilor, a refuzat să înscrie între pen-
sionarii pe văduva D-lui Pagano.

D-lor, deputații de Bêrlad au cunoscut
pe acest profesor cum 'l-am cunoscut și eu
și vă pot spune că el era un profesor mo-
del și la mórtea sa nu a lăsat nici o avere
pentru susținerea bătrânei sale soții.
Dacă am calcula reținerile ce s'au făcut
de Stat profesorului Pagano pe tot tim-
pul cât a funcționat, am vedea că ele re-
presintă un capital care ar putea produce
mai mult de 150 lei pe lună. Ei bine,
D-lor, cred că este drept a se acorda
D-nei Pagano o pensiuine cu care acum,
la timp de bătrânețe, să pótă trăi. De a-
ceea noi, comisiunea, am cređut că facem
bine presintând Camerei spre aprobare
acest proiect de lege.

D. președinte : După regulament,
proiectul de lege se va trimite la sec-
țiunii.

D. N. Voinov : Eu cred că nu mai
este nevoie să mergă la secțiunii.

D. președinte : Regulamentul cere a-
cesta ; prin urmare, eu 'l trimit în exa-
minarea secțiunilor.

D. U. Boldescu, raportorele comisiu-
nei de petițiuni, dă citire următorului
raport :

„Domnilor deputați,

„Comisiunea de petițiuni, întrunindu-
se sub președenția D-lui Nicolae Ionescu,
a luat în cercetare diferite petițiuni, nu-
mind pe subsemnatul raportore pentru a
supune la cunoștința onor. Camere decisi-
unile luate asupra următoarelor peti-
țiuni :

1). D. N. Chetoeanu, profesor al șco-
lei din comuna Greceni, județul Dolj, se
plânge că nu i s'a dat cele șese pogoane

din moșia Statului Prebegi, care i s'a acordat de ministerul domeniilor. Comisiunea având în vedere că există ordinul No. 21,005 din 1880, al D-lui ministru domeniilor pentru a se da acest pământ școlii din Greceni, care nu s'a executat, recomandă această petițiune D-lui ministru domeniilor pentru a lua dispozițiunea spre executarea imediată a acelei dispozițiunii.

2). Asupra petițiunii mai multor comercianți de băuturi spirituoase din Capitală, prin care se plâng contra decisiunii loate de prefectura Poliției de a închide stabilimentele lor de la ora 2 de noapte, Comisiunea având în vedere că această plângere este de resortul regulamentelor polițienesci, o respinge.

3). Dămnă Evdochia Ioanid cere a i se acorda o pensiupe pentru că fiul său, Gheorghe Ioanid, decedat, a servit 23 ani, 10 luni și 29 zile în justiție, dupe cum justifică cu certificatul ministerului justiției. Comisiunea având în vedere că prin legea actuală de pensiupe mama nu are dreptul a cere pensiupe pentru fiul său funcționar o respinge.

4). Dămnă Ecaterina Minculescu arată că soțul său, decedatul M. Minculescu, a servit la ministerul de justiție timp de 13 ani, 9 luni și 17 zile, și a rămas cu trei copii fără mijloce de existență. Comisiunea considerând că dupe actuala lege a pensiunilor petiționara nu are dreptul, respinge cererea, rămâind ca dupe noua lege a pensiunilor să vie cu cererea sa.

5). Asemenea și asupra petițiunii dămnă Sofia Sisman care arată că decedatul său soț a servit ca sub-prefect 11 ani, 17 zile, Comisiunea a luat aceeași decisiune ca și asupra decisiunii D-nei Minculescu.

6). Dămnă Frosa Bosoreanu cere a i se acorda o pensiupe pentru că soțul său, D. Iancu Bosoreanu, a servit peste 20 ani. Comisiunea având în vedere că petiționara afirmă că soțul său a servit 20 ani, ast-fel că intră în posesiunile actualăi legi a pensiunilor, decide ca această cerere să fie adresată comitetului pensiunilor.

7. D-na Ana Rolea cere ajutor pentru serviciile aduse Statului timp de 18 ani, 8 luni și 19 zile de soțul său, decedatul N. Rolea. Comisiunea vădând că dupe timpul servit petiționara nu are dreptul, dupe legea pensiunilor actuală, nu a admis cererea, rămâind a se stărui pe lângă onor. guvern a veni cu un proiect de lege a pensiunilor.

8. Asupra petițiunii D-lui Ion Albeiu prin care arată că a servit 28 ani ca profesor, 14 ani subvenționat de comună și 14 ani plătit de Stat, și din cauză de bătă s'a retras, fără să aibă mijloce de existență și să obție o pensiupe, comisiunea considerând că în această categorie sunt numeroși profesori cari au ani de serviciu, însă nu pot obține dreptul lor, pentru că nu este regulat printr'o lege ser-

viciile aduse la școlile comunale, recomandă această petițiune D-lui ministru de culte pentru a veni cu un proiect de lege pentru a regula pozițiunea suplicantului.

Acesta fiind rezultatul lucrărilor comisiunei de petițiuni, am onore a 'l supune la aprobarea D-văstre, D-lor deputați.

Raportor, *Ulyse Boldescu.*

— Ne luând nimeni cuvântul, se pun la vot conclusiunile comisiunei asupra fie-căreia petițiunii în parte, și se adoptă.

— *D. U. Boldescu*, raportorul comisiunei de petițiuni, dă citire următorului raport:

Domnilor deputați,

Comisiunea de petițiuni luând în desbatere petițiunea mai multor locuitori din comuna Copălaș, județul Botoșani, prin care arată că din pământul ce li s'a dat dupe legea rurală din 1864 au lipsă de 60 făci, luându-li-se în mod ilegal și cer a se trimitte un inginer pentru măsurătoare.

Având în vedere că această cerere este de competența D-lui ministru al domeniilor, comisiunea o comunică D-sale pentru a satisfacă cererea petiționarilor fiind justă și vă rogă prin subsemnatul raportor a aproba această dispozițiune.

Raportor, *Ulyse Boldescu.*

— Neluând nimeni cuvântul, se pun la vot conclusiunile comisiunei și se adoptă.

— *D. U. Boldescu* dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

Comisiunea de petițiuni, întrunindu-se sub președinția D-lui Nicolae Ionescu, a luat în desbatere petițiunea D-nei Eufrosina Mavrichi, care cere o pensiupe pentru serviciile făcute de decedatul său soț, Iancu Mavrichi, făcându'mi onore a mă numi raportor, spre a supune la cunoștința D-văstre rezultatul deliberărilor urmate.

D. Iancu Mavrichi a intrat în serviciile Statului la 1853, și a fost în diferite funcțiuni administrative timp de 19 ani, 8 luni și 26 zile, dupe cum se constată prin certificatul curții de compturi anexat.

D-na Eufrosina Mavrichi, rămânând văduvă, cu dreptul de soție, a cerut de la comitetul casei pensiunilor a i se regula dreptul la pensie pentru timpul servit, însă acest comitet 'i-a respins cererea pe motiv că lipsesc trei luni și patru zile pentru a avea drept la pensie, conform legii pensiunilor.

Având în vedere că este inechitabil ca pentru o lipsă așa de mică a timpului cerut de legea pensiunilor să se priveze văduva Mavrichi de dreptul soțului său, căruia i s'a reținut din salariul său pentru o pensiupe;

Considerând că chiar acest timp 'l-a făcut decedatul ca funcționar la poliția

orașului Ismail, dupe cum rezultă din actele înaintate, însă n'a putut dovedi în mod regulat și legal, din cauză că dosarele administrației poliției Ismail au ars la incendiul ce a avut loc în acel oraș, așa că rezultă cu evidență că decedatul Mavrichi a servit peste 20 ani ceruți de legea pensiunilor.

Pentru aceste motive, comisiunea a găsit că este just a se acorda văduvei D-na Eufrosina Mavrichi o pensiupe de 60 lei pe lună, și m'a însărcinat să vă presint în acest scop următorul proiect de lege, rugându-vă să bine-voiți, D-lor deputați, a 'l aproba.

Raportor, *Ulyse Boldescu.*

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — Se acorda D-nei Eufrosina Mavrichi, soția decedatului Iancu Mavrichi, o pensiupe de 60 lei pe lună, care se va plăti din casa Statului.

Raportor, *Ulyse Boldescu*

D. președinte: Conform regulamentului, acest proiect de lege se va trimitte în cercetarea secțiunilor.

— *D. U. Boldescu*, raportorul comisiunei de petițiuni, dă citire următorului raport:

„Domnilor deputați,

„Studentii facultății de medicină au prezentat onor. Camere o petițiune prin care cer a se lua următoarele dispozițiuni: Să se acorde sumele necesarii pentru institutul de chirurgie; să se recunoască printr'o lege specială stabilitatea institutelor științifice.

Acastă petițiune trimisă la comisiune, a fost luată în desbatere, făcându-mi-se distinsa onore a mă delega să vă presint un raport asupra ei și să supun la aprobarea D-văstre decisiunea comisiunei de petițiuni.

D-lor deputați, petițiunea acăsta denotă bunele dispozițiuni de cari sunt animați studentii pentru dobândirea științei medicale, în raport cu progresul, și dorințele ce au de a aduce mai târziu foloșe reale, corespunzătoare sacrificiilor ce se fac pentru învățământ.

Comisiunea a găsit unele cererile studenților, pentru-că una din preocupările cari trebuie să fie puse în prima linie, este aceea a învățământului, singurul factor principal pentru a putea duce o țără la adevărata civilizațiune. Este un interes vital, ca învățământul în toate ramurile să urmeze calea progresului, să ajungă a fi ca și în cele-alte state. Acest scop se poate realiza; căci din fericele avem profesori distinși, cari prin luminele și talentul lor pot face ca știința să fie la înălțimea ei.

În medicină, prin venirea în țără a D-lor doctori Assaky și Babeș s'a făcut un progres mult mai mare, s'au creat institutele de chirurgie și bacterologie. Cine nu cunoșce foloșele aduse științei

medicale și populației de acești distinși doctori, cari împinși numai de sentimente patriotice au părăsit străinătățile, unde aveau poziții asigurate și însemnate, și au venit în țară în scopul de a face să profite compatrioții lor; stărînd ca și generațiunea viitoare medicală să se perfecționeze prin studii speciale, la institutele de chirurgie și bacteriologie

Din nefericire cu totă recunoșcerea utilității și a foloșelor aduse pe tărîmul științific și practic, aceste institute sunt combătute, amenințate a fi desființate; iar creatorii lor expuși a avea regretul să părăsască țera, mergînd în străinătate unde totul se face a 'i avea și a 'i ține acolo. Acastă situațiune a făcut pe studenții să intervină.

Comisiunea a constatat cu regret că institutele de chirurgie și bacteriologie nu sunt în condițiuni satisfăcătoare și sigure pentru scopul ce trebuie să aibă. Ast-fel, institutul de chirurgie, înființat de la venirea doctorului Assaky, anul acesta, în mod inexplicabil, la formarea bugetului s'a șters din bugetul ministerului de culte de către comisiunea bugetară suma de 12.120 lei și prin această s'a îndepărtat D. Assaky de la direcțiunea aceluși institut și s'a desființat în paguba științei medicale.

Ast-fel, aceste institute de utilitate netăgăduită pentru propagarea învățămîntului medical și pentru ajutorul bolnavilor sunt lipsite de mijlocele de întreținere în raport cu necesitățile, și nu sunt garantate în existența lor. Pentru aceste motive comisiunea de petițiuni a decis ca comisiunea bugetară să treacă în bugetul ministerului de culte institutul de chirurgie cu suma suficientă pentru reînființarea lui; iar D. ministru de culte să bine-voiască a veni de urgență cu un proiect de lege pentru reînființarea și organizarea institutelor științifice medicale chiar de la 1 Aprilie 1889.

Acăsta fiind, D-lor deputați, decisiunea comisiunii D-vóstre, vè rog să binevoiați a o aproba, fiind de interesul învățămîntului medical și al binelui public.

Raportor, *Ulisse Boldescu*.

D. președinte: Discuțiunea este deschisă.

D. Dr. Severeanu. Eū, D-lor, nu am luat cuvîntul nici ca să combat nici ca să susțin petițiunea prezentată Adunării, sau concluziunile luate de comisiunea de petițiuni. Mè unesc cu opiniunea comisiunii, ca această cestiune, intru cât se atinge de cestiunea bănescă să fie pusă în vederea comisiunii bugetare, și de aceea sunt și eū de părere să se trimită acest raport la comisiunea bugetară.

În ceea-ce se atinge de opiniunea comisiunii de petițiuni, ca guvernul să presinte de urgență un proiect de lege, prin care să se reguleze aceste institute, eū cred că nu se pòte cere un asemenea proiect de lege, fiind-că în ceea-ce privește învățămîntul în genere este o lege a ins-

truțiunii publice, care nu se pòte modifica în mod trunchiat prin câte un proiect de lege special.

D. președinte: D. Panu are cuvîntul.

D. G. Panu: D-lor, voi să ȃic numai câte-va cuvinte, căci cestiunea este lămurită de la sine. Iată de ce este vorba:

D. doctor Assaky, profesor de chirurgie, avea sub direcțiunea sa institutul chirurgical. Guvernul prevăduse în proiectul de buget o sumă pentru acest institut, dar pe urmă s'a șters acea sumă.

D-lor, D. doctor Assaky, împreună cu marea majoritate a studenților de la facultatea de medicină, în interesul institutului chirurgical, și al studiilor acestei ramure a științei medicale, cer să se înființeze un institut chirurgical așa cum există în multe părți din Europa.

D. doctor Severeanu: Nu există nicăiri.

D. G. Panu: Există în Germania, în Franța, Trélat și are institutul sèu.

D. doctor Severeanu: Nu are.

D. G. Panu: Trebuie să vè spun mai întèiu că 'mî pare curios că D. doctor Severeanu, care e amicul meū, și căre e profesor la facultatea de medicină, ridică obiecțiuni contra înființării unei asemenea instituțiuni.

D. doctor Severeanu: Nu ridic obiecțiuni, dar spun că nu există nicăiri. Pòte să se înființeze.

D. G. Panu: 'Mî pare bine că am aprobarea D-lui doctor Severeanu, și cred a avea și pe a D-lui doctor Ștefănescu.

Eū nu sunt special, dar më refer la D. doctor Severeanu, să spună dacă chirurgia nu e o știință cu totul experimentală și prin urmare, nu se pòte contesta că creațiunea unei asemenea instituțiuni are să dea o impulsione mult mai mare științei chirurgicale.

Vine acum întrebarea: Avem fonduri? Ei, dacă am dat ieri o jumătate de milion Ateneului, mi se pare că putem da câte-va mii de lei, pentru o instituțiune științifică de importanța acesteea. Să nu uităm că la fie-care moment, când e vorba de facultatea noastră, ne lăudăm că suntem un centru de lumină al Orientului, și că bulgari, sèrbii vin la noi să se instruiască. Apoi, dacă facultatea de medicină e un centru cultural, cred că a-i da mai multă splendoré științifică, a pune pe studenți în pozițiune de a învăța cât mai bine chirurgia, mi se pare că această e datoria țerei; și eū n'aș fi de părerea D-lui Severeanu, să las această cestiune la aprețierea comisiunii bugetare; căci chiar presupunînd că comisiunea bugetară ar fi dispusă să înscrie cifra, însă, fiind-că a venit astăđi cestiunea în Cameră, noi am face bine să votăm concluziunile D-lui raportor, și să le trimitem la comisia bugetară în urma unui vot al Camerei.

În același timp să rugăm și pe D. ministru al instrucțiunii publice să vie cu un proiect de lege. Dar aveți să më în-

trebați de ce un proiect de lege, când se pòte pune cifra pe cale bugetară?

Acăsta nu e corect, și D-vóstre sciați că după sistemul corect nu se pòte crea nici o instituțiune pe cale bugetară; trebuie mai întai o lege, și apoi să se înscrie cifra în buget.

D. Brătianu, cu Camera colectivistă, creea și suprime funcțiuni pe calea bugetară; noi, însă, credem că nu trebuie să facem tot ast-fel.

Nu voesc să mai obosesc Camera, fiind că sunt și alți oratori înscriși, și termin, D-lor, rugându-vè, să votați concluziunile raportului, cari sînt pentru trimiterea cestiunii la comisiunea bugetară, cu invitațiune de a înscrie cifra în buget, și tot de-o-dată să rugăm pe D. ministru a ne aduce în această privință un proiect de lege.

D. Tache Ionescu: D-le președinte, acum eū am cuvîntul și declar că am să vorbesc tot în favóra concluziunilor comisiunii de petițiuni. Dar dacă nu este nimeni care să combată aceste concluziuni, renunț la cuvînt și n'avem de cât să votăm concluziunile raportului.

—Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

—Se pune la vot concluziunile raportului și se adoptă.

—*D. Vice-președinte Gr. Cozadini* ocupă fotoliul președinției.

D. D. Stăncescu, raportorul comisiunii de indigenat, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

Cu Mesagiul regal No. 353 din 11 Februarie 1885, D. ministru al justiției a depus pe biroul Camerei proiectul de lege pentru a se acorda D-lui Carol Ojehoski, din comuna Roman, județul Roman împămîntenirea, avînd îndeplinit stagiul cerut de Constituțiune.

Din actele aflate la dosar se constată:

Că D. Carol Ojehoski este născut în orașul Lemberg și este de religiune catolică;

Venit la 1864 în România, a intrat ca voluntar în armată și a avansat până la gradul de elev de administrație clasa I în intendența divisiiei a II-a;

Tòte certificatele de la șefii sèi și actul de eliberare din armată, constată că a avut cea mai bună purtare;

Actualmente se află în serviciul căilor ferate linia Iași;

La 1874, Decembre 12, a făcut cererea sa pentru a i se acorda împămîntenirea, de când s'a și supus legilor țerei, plătind tòte dările către Stat și comună, cum probă certificatul No. 2691 din 1874 aflat la dosar;

La dosar încă se vede și atestația a unui număr de cetățeni din Roman și a primăriei, despre buna conduită și onorabilitatea D-lui Carol Ojehoski.

Din tòte aceste acte, comisiunea, găsind că D. Carol Ojehoski merită de a i

se acorda împământenirea, în unanimitatea membrilor prezenți, a admis cererea sa, și, numindu-mă raportor, cu onoare vă supun următorul proiect de lege :

PROIECT DE LEGE

Articol unic.—În virtutea art. 7, § 1, lit. b din Constituțiune, se acordă D-lui Carol Ojehoski, din comuna Roman, județul Roman, împământenirea, având înmănat stagiul cerut de Constituțiune.

Raportor, *D. Stăncescu.*

— Dupe adoptarea luării în considerațiune și a articolului unic, se pune la vot proiectul de lege în total :

Votați	70
Majoritate regulamentară .	47
Bile albe	68
Bile negre	2

D. vice-președinte : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

— *D. Hr. Negoescu*, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Prin Mesagiul regal sub No. 2.937 din 17 Decembrie 1887, se prezintă onor. Adunării legea votată de Senat, prin care se recunoște, în virtutea art. 9 din Constituțiune, calitatea de cetățen român D-lui Emiliu Secaș.

Comisiunea D-văstre de indigenat luând în examinare actele aflate pe lângă cererea petiționarului, a constatat următoarele:

1. Că este născut în comuna Ernotfaia, ținutul Austro-Ungariei, și botezat în religione greco-catolică.

2. Că și a făcut studiile în școala superioară de medicină veterinară, de unde la 1887 a obținut titlul de medic veterinar, trecând tesa.

3. Că la anul 1884, pe când era bursier al Statului român, în școala superioară, de medicină veterinară, a fost trimis împreună cu colegii săi în combaterea pestei-bovine ce a existat în județul Dorohei.

4. Că se bucură de bună conduită în societate.

5. Că a făcut declarația că renunță la orice protecțiune străină.

În fața acestor constatări, comisiunea D-văstre de indigenat, în număr de cinci prezenți, a admis în unanimitate recunoșterea de cetățen român a D-lui Emiliu Secaș, făcându-mi onoare a mă numi raportor, rugându-vă să bine-voiți a vota proiectul de lege votat de Senat, și care este în copriinderea următoare :

PROIECT DE LEGE

Articol unic.—În virtutea art. 9 din Constituțiune se recunoște calitatea de cetățen român D-lui Emiliu Secaș, român din Transilvania, domiciliat în comuna Tergu-Jiu, din județul Gorj.

Raportor, *Hr. I. Negoescu.*

— Dupe adoptarea luării în conside-

rare și a articolului unic, se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votați	68
Majoritate regulamentară .	47
Bile albe	63
Bile negre	5

D. vice-președinte : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

— *D. D. Stăncescu*, raportorul comisiunii de indigenat, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

D. Dimitrie Berlinski, născut în comuna Siretiu, Bucovina, la anul 1850, Octombrie 5, din părinți români, de religie ortodoxă, de profesie comerciant, domiciliat în urbea Bacău de la anul 1864, cere prin petiția sa din 25 Octombrie 1882 recunoșterea calității sale de român.

Comisiunea examinând actele prezentate :

1) Actul parochului din comuna Siretiu în copie, adeverit de primăria urbei Bacău No. 2.371, din 1882;

2) Certificatul No. 3.125 din 1881, tot al primăriei urbei Bacău, prin care constată că D. Berlinski, comerciant în acea urbe, se bucură de o bună purtare, simpatizând cu Românii;

3) Certificatul prefecturii Bacău, cu No. 9.639 din 1882, prin care constată că D. Berlinski este înscris în matriculele orașului și anume de la anul 1870, la No. 588, plătind toate dările precum și patente de clasa a 5 ca comerciant.

Pe aceste motive comisiunea, în ședința din 9 Decembrie 1888, a admis cererea și vă rogă prin subsemnatul raportor să bine-voiți a vota următorul proiect de lege :

PROIECT DE LEGE

În virtutea art. 9 din Constituțiune, se recunoște D-lui Dimitrie Berlinski, din orașul Bacău, calitatea de cetățen român.

Raportor, *D. Stăncescu.*

— Dupe adoptarea luării în considerațiune și a articolului unic, se pune la vot proiectul de lege în total :

Votați	68
Majoritate regulamentară .	47
Bile albe	67
Bile negre	1

D. vice-președinte : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

— *D. D. Stăncescu* dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

D. Ión D. Teulescu, domiciliat în orașul Buzău, a cerut a i se recunoște calitatea de cetățen român.

Din actele aflate în dosar se constată :

Că D-sa este născut în comuna Hârșeni

din Transilvania, din părinți de naționalitate română și botezat în religia greco-orientală ;

Că sunt 14 ani de când se află stabilit în orașul Buzău ca profesor, unde și este proprietar de imobile, plătind toate dările regulat și unde s'a căsătorit cu o pământencă ;

Că în societate se bucură de o frumoasă reputațiune atât ca cetățen, cât și ca profesor, și că nu figurază înscris ca supus Austro-Ungar.

Pe aceste motive, comisiunea D-văstre de indigenat, prin procesul-verbal al ședinței de la 9 Decembrie, a admis cererea sa și m'a delegat raportor spre a vă ruga să votați alăturatul proiect de lege :

PROIECT DE LEGE

Art. unic.—În virtutea art. 9 din Constituțiune, se recunoște calitatea de cetățen român D-lui Ión D. Teulescu, român din Transilvania, domiciliat în orașul Buzău.

Raportor, *D. Stăncescu.*

— Dupe adoptarea luării în considerațiune și a articolului unic, se pune la vot proiectul de lege în total :

Votați	70
Majoritate regulamentară .	47
Bile albe	66
Bile negre	4

D. vice-președinte, : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

— *D. D. Stăncescu* dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Comisiunea de indigenat, întrunindu-se în ziua de 8 Decembrie 1888, a luat în cercetare proiectul de lege, adus în deliberarea Adunării cu Mesagiul regal No. 857 din 24 Martie 1887, prin care, în virtutea art. 7, § II, lit. a din Constituțiune, se acordă D-lui Vasile Costilescu, din comuna București, județul Ilfov, împământenirea cu dispensă de stagiū ;

Examinând actele aflate în dosarul acestui proiect de lege, a constatat :

Că este născut în urbea Bacău, județul Bacău, la anul 1857, Mai 9 ;

Că nu s'a bucurat nici o dată de verii o protecțiune străină ;

Că a urmat clasele primare și gimnasiale în urbea Bacău, dupe cum se atestă de direcțiunea acelu gimnasiū, că în urmă s'a înscris la școala superioară de farmacie din București, obținând diploma de licențiat în farmacie, că a făcut stagiul de asistent în mai multe farmacii, pentru care a produs acte de mulțumire și bună conduită, că prin ordinul ministerului instrucțiunii, No. 1.775 din 13 Februarie 1885, a fost numit ca preparator pentru chimie la școala superioară de farmacie, că în fine actualmente prin decretul regal No. 1.821 din 6 Iunie 1886, se a-

fiă ca elev la laboratorul de chimie din București, dirijat de D. dr. Bernard.

Certificatul primăriei București, prin care se constată buna purtare și onestitate, precum și al direcțiunii laboratorului de chimie, și mai multe chitanțe de contribuțiuni plătite către Stat.

In fața acestor constatări, comisiunea a admis în unanimitatea membrilor preșinți cererea D-lui Vasile Costilescu că unul ce intrunesc condițiunile § II, lit. a de sub art. 7 din Constituțiune și vine, prin subsemnatul numit raportator, a vă ruga să bine-voiți a i acorda împământenirea cu dispensă de stagiū, votând alăturatul proiect de lege.

PROIECT DE LEGE

In virtutea art. 7, § II, lit. a din Constituțiune, se acordă D-lui Vasile Costilescu, din comuna București, județul Ilfov, împământenirea cu dispensă de stagiū.

Raportor, *D. Stăncescu*.

—Dupe adoptarea luării în considerațiune și a articolului unic, se pune la vot proiectul de lege în total :

Votați	73
Maioritate regulamentară	47
Bile albe	70
Bile negre	3

D. președinte : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

—*D. D. Stăncescu* dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Cu mesagiul regal No. 1.631 din 12 Mai 1886, înaintându-se adunării dosarul ministerului justiției cu proiectul de lege prin care, în virtutea art. 7, § II, lit. a din Constituțiune, se acordă D-lui Francisc Bergamenter, din comuna București, județul Ilfov, împământenirea cu dispensă de stagiū.

Comisiunea D-văstre de indigenat, întrunindu-se în ziua de 18 Decembre 1886, în număr de patru, și dând citire actelor cuprinse în dosar a constatat :

Că D-sa este născut în Viena la 17 Mai 1830 și botezat tot atunci în religiuena protestantă; dovadă actul ce posedă, dat la 16 Decembre 1881, No. 1.070 dat de comunitatea evanghelică din Viena;

Că este stabilit în România de la 1864, și a funcționat la școala comunală a bisericii luterane ca profesor de limba și literatura germană de la 1865 și până la 1876, având o conduită nereproșabilă ;— de la 1876 a fondat un institut al său propriu de băeți cu autorizațiunea ministerului cultelor din 12 Aprilie 1876, sub No. 2.913, pe care l susține și până azi ;

A redigiat o carte de citire în limba germană, sub titlu: „Amicul Junimei Române”, care s'a adoptat și de minister pentru toate liceele și alte școli publice și pentru care chiar Majestatea Sa Regele i-a arătat înalta sa satisfacere prin adresa de la 12 Septembrie 1883 ;

A mai redigiat și o altă cărtică sub titlu: „Inima copilărească” în limba ro-

mână, francesă și germană, care a aprobat'o toți ;

Certificatul primăriei pentru buna conduită în societate ;

Actul consulatului Austro-Ungar din București din 23 Decembre 1881, prin care declară că D. Francisc Bergamenter; nu se mai bucură de protecțiunea Austro-Ungară încă de la 1864, de când s'a stabilit în România.

Comisiunea D-văstre, în unanimitatea membrilor preșinți, în număr de patru, a admis cererea de împământenire cu dispensă de stagiū a D-lui Francisc Bergamenter, conform art. 7, § II, lit. a din Constituțiune, și a numit pe sub-semnatul raportor spre a vă supune la cunoștință următorul proiect de lege.

PROIECT DE LEGE

Art. unic.—In virtutea art. 7, § II, lit. a din Constituțiune, se acordă D-lui Francisc Bergamenter, din comuna București, județul Ilfov, împământenirea cu dispensă de stagiū.

Raportor, *D. Stăncescu*.

—Dupe adoptarea luării în considerare și votarea articolului unic, se pune la vot proiectul de lege în total ; scrutinul însă se declară nul neîntrunind numărul votanților cerut de regulament și rămâne a se repeta în ședința viitoare.

—Ședința se ridică la 5 ore dupe amiazi, anunțându-se cea următoare pe Marți 31 Ianuarie.

No. 32.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Ședința de la 31 Ianuarie 1889.

Președinția D-lui președinte C. Grădișteanu, asistat de D-nii secretari D. G. Teodorescu, I. Lecca, A. Simu și Gr. Tocilescu.

— Ședința se deschide la ora 1 și jumătate dupe amiazi.

— Prezenți 157 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 25, și anume:

Bolnav :

D. N. Nanoescu.

In concediu :

D-nii M. Balș, G. Gr. Cantacuzino, C. Datculescu, M. Marascu, Gr. Buicliu, L. Catargi, I. Negulici.

Fără arătare de motive :

D-nii C. Andrieș, C. Bădulescu, L. Bogdan, Gr. Constantinescu, I. Lahovari, St. Pleșea, V. Poenaru, I. Rășcanu, N. C. Săveanu, D. Sturdza, I. Șomănescu, I. C. Brătianu, V. Macri, C. Teleman, U. Boldescu, I. Grădișteanu, V. Pogor.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se acordă concediu D-lor : N. Nanoescu și Gr. M. Buicliu.

— Se trimite la comisiunea de petițiuni: petițiunea mai multor locuitori din comuna Cornii, județul Tecuci, a mai multor locuitori din cătunul Săcălenii, județul Roman, a mai multor locuitori din suburbia Foișoru, București, a mai multor locuitori din comuna Ștubeu-Orescii, Cucușii și Botenii, județul Ilfov, și a mai multor comercianți de băuturi spirituoase din Dobrenii-Câmpurelu.

— Se trimite la comisiunea de indigenat petițiunile D-lor : Alexe Grideanu și Ion A. Ferechide.

— Se depune raportul comitetului delegaților de secțiunii asupra proiectului de lege relativ la autorizarea guvernului de a continua exploatarea pădurilor pe un termen de 7 ani începând de la 1890.

— Se recomandă comitetului delegaților de secțiunii, petițiunea membrilor corpului didactic urban din județul Argeș și petițiunea mai multor locuitori din comuna Malinii, județul Suceava.

— Se trimite la comisiunea bugetară proiectul de buget al serviciului filoxeric pe exercițiul 1888—90.

— Se trimite la comisiunea financiară proiectul de lege relativ la legitimarea creditului extraordinar de lei 48.339, bani 50, deschis de guvern pentru serviciul filoxeric în cursul exercițiului 1888—89.

— Se trimite la secțiunii proiectul de lege relativ la legitimarea măsurilor luate de consiliul de miniștri pentru combate-

rea filoxerei și proiectul de lege relativ la prelungirea până la 1 Aprilie 1889 a exploatarei în regie a pădurilor din Dobrogea.

— Se comunică Adunării petițiunea mai multor locuitori din orașul Alexandria prin care cer ca acel oraș să fie legat cu linia Costescii-Măgurele.

D. D. Bădescu Roșiori : Am cerut cuvântul pentru ca să propun a se cerceta această petițiune de urgență.

D-lor deputați, orașul Alexandria este cel mai mare oraș din județul Teleorman, și este izolat de ori-ce cale de comunicațiune. Dacă se găsește astăzi în această stare, este că acest oraș, în timp de 12 ani, a fost unul din orașele cari au arătat pe față o opozițiune contra guvernului trecut, care nu s'a dat înlăturii de la toate prigonirile pe cari acel regim le îndrepta în contra acestui oraș. Era prefect de Teleorman vestitul Chirițescu, care jurase răsbunare pentru această cutesanță de independență a orașului Alexandria și și-a propus a-l isola cu desăvârșire, dupe cum în adevăr a și reușit. Se făcuseră nisce studii pentru drumul de fer, cari trebuiau să trecă prin Alexandria; căci așa venea pozițiunea topografică, dar acel prefect a întrebunțat toate mișlocele pentru ca să schimbe direcțiunea liniei ast-fel cum orașul Alexandriei să rămână izolat, dupe cum a și rămas.

D-lor deputați, că Alexandria este cel mai mare oraș din județul Teleorman și că dă cel mai mare număr de alegători, se dovedește prin aceea că chiar D. Cogașniceanu a spus, cu ocaziunea verificării titlurilor, că Alexandria dă, dacă nu mă înșel, tonul în alegeri; și gândesc că, dacă se recunoște că un oraș dă cel mai mare număr de alegători, acesta ne autorisă a presupune că are și mai mulți contribuabili și că prin urmare dă și mai multă contribuțiune către Stat. Dar trebuie să se ție sémă de acest oraș, nu numai când este vorba de luptele electorale, spre a-i cere să dea exemplu de alegeri libere și independente, ci să ție sémă și de interesele lui cele mai legitime, cari au fost sacrificate răsbunării unui regim vitrig și asupritor.

De aceea, rog pe onor. D. Kogașniceanu, să unescă cu noi împreună puternica D-sale voce, pentru admiterea cererei acestor orașeni, de a se lega acest oraș prin un drum de fer cu linia Costescii-Măgurele.

Tot-d'o-dată, D-le președinte, vă rog, să recomandați această cerere de urgență comisiunii de petițiuni; căci sper că onor. Adunare va încuviința urgența unei cereri atât de justă.

— Se pune la vot urgența și se încuviințează.

D. Președinte : D-lor deputați, a ramas un vot nuli din ședința precedentă asupra proiectului de lege relativ la cererea de împământenire a D-lui Francisc Bergamenter.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: Cer cuvântul.

D. Președinte: D. președinte al consiliului are cuvântul.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: D-lor deputați, cred că vé este cunoscut tristul eveniment care a venit să lovescă în sentimentele sale de familie pe unul din membrii cei mai iubiți și mai stimați ai acestei onor. Adunări, pe fostul nostru președinte D. Lascar Catargi, prin încetarea din viață a fratelui D-sale D. Nicu Catargi.

Cunósceți asemenea cel mai mulți din D-vóstre, că familia regretatului Nicu Catargi, este în impregiurări grele și anevoioase; cunósceți serviciile pe cari D. Nicu Catargi le-a adus țerei în timp de mai mulți ani de țile, reamintindu-vé că D. N. Catargi a fost unul dintre cei mai aprigi și mai laborioși cooperatori la marele fapt al unirei, și sunt încredințat că veți găsi și D-vóstre că este demn și convenabil ca să autorisați pe guvern a lua asupra sa chieftuelile înmormentării regretatului N. Catargi.

Solicit dar un vot de aprobare în sensul acesta din partea D-vóstre.

— Se pune la vot propunerea D-lui președinte al consiliului și se adoptă în unanimitate.

D. președinte: D. Morțun are cuvântul.

D. V. Morțun: D-le președinte și D-lor deputați, interpelez pe D. ministru de interne și pe D. ministru de justiție asupra următoarelor călcări a Constituțiunei: Opririi întrunirilor publice în județul Roman. Arestării cetățenilor cari venéu la întrunire. Ingerințelor ce se fac de D. prefect Teleman în vederea viitoarelor alegeri comunale din comuna Sabaonii și asupra actelor de violență întrebunțate de D-sa ca argumente convingătoare.

D. președinte : Se va comunica guvernului.

D. Softa are cuvântul.

D. G. Softa: D-le președinte, am primit o petițiune din partea unui număr de 130 locuitori din comuna Mălini, județul Suceva, petițiune legalisată de autoritatea locală competente, prin care ei protestă în contra proiectului de lege privitor la scăderea taxei pentru importul lemnelor în țără de la 15 lei pe metru cub la 1 leu.

Am onóre a depune pe biroul onor. Cameri petițiunea prin care acești locuitori și formuléază cererea lor, și mi rezerv dreptul de a vorbi în cestiunea acesta cu ocaziunea discuțiunei asupra acelui proiect de lege.

D. președinte: Se va trimete la comisiunea de petițiuni.

Acum pășim la votarea indigenatului D-lui Francisc Bergamenter.

Adunarea procede la vot, și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	86
Maioritatea regulamentară.	47
Bile albe	66
Bile negre	20

D. președinte: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

Acum la ordinea zilei avem propunerea de dare în judecată a ministerului D-lui I. Brătianu.

D. N. Blaramberg, are cuvântul spre a da cetire propunerii.

D. N. Blaramberg: dă din nou citire propunerii împreună cu toate anexele, așa cum s'au comunicat Adunării în ședința de la 25 Ianuarie, și cari s'au publicat în *Monitorul oficial* No. 30.

D. președinte: Discuțiunea este deschisă.

D. Panu are cuvântul.

D. G. Panu: D-lor deputați, este foarte grav lucru de a da un minister în judecată; prin urmare, noi subscriitorii ne am dat foarte bine seama de însemnătatea actului care îl depunem înaintea D-văstre; însă, vă mărturisesc, pe mine, în special, ceea ce m'a preocupat mai mult de cât ori-cari alte considerațiuni și cred că pe noi toți trebuie să ne preocupe acest lucru, este următorul: Sunt fapte serioase, grave, cari cad în sarcina ministerului trecut? Dacă da, acest minister merită să fie dat în judecată. Fac apel la D-văstre, din cari poște 10—12 să fie din partidul fostului guvern, dar toți ceilalți am făcut, sub diferite numiri, parte din opozițiune, și vă întreb dacă este vreunul care să se pună pe terenul că ministerul Brătianu nu este vinovat și prin urmare nu merită să fie dat în judecată, atunci cer cuvântul D-lui președinte să mă înscrie după acel D. deputat. Însă, pe câtă vreme cred că nimeni dintre noi, adică din acei cari am făcut parte din opozițiune, nu se va găsi ca să se pună pe tărîmul acesta de a pleda nevinovăția D-lui I. Brătianu, de aceea să mi dați voie să abordez alte puncte mai de actualitate. Căci D-lor, fac apel la toți, la D. Dumitru Brătianu, la D. Vernescu, la D. Cogălniceanu chiar, să spună dacă I. Brătianu este nevinovat. Cred că nu are să răspundă în mod afirmativ. În împrejurările prin cari trecem în politică vedem multe schimbări, multe renegări, multe modificări, de opinii, însă nu cred că să se găsească unul d'între noi care să și fi schimbat părerea care o avea de regimul D-lui Ion Brătianu, după scurtul timp de 10 luni. (Aplause).

În adevăr, când eram în opozițiune în contra regimului Brătianu, un singur lucru ne preocupa: darea în judecată în ultimul moment a regimului său.

Vă aduceți aminte prin ce împrejurări colosale de grele am trecut acum două, trei ani, când nu aveam absolut nici o speranță de a scăpa de acel regim și când nu se scia când o să cadă.

Vă aduceți aminte că plângerile noastre

către Majestatea Sa Regele rămăneau fără răspuns, vă aduceți aminte că plângerile noastre la justiție rămăneau fără ecou și ori în cotro ne întorceam dedeam peste colectivitate, așa în cât nu mai aveam nici o nădejde că o să vină momentul în care țera să fie răsbunată de faptele rele ale acelu regim.

Eu cred că a sosit acel timp. Mi-aduc aminte de vorbele acelea cari au rămas ilustre: „hoții la pușcărie!” striga D. Dimitrie Brătianu.

„Am început cariera pe dealul Filare-tului și o să îți-o sfârșesc în dealul Vă-cărescilor”, striga D. Vernescu (aplaude). „Cu lanțu legat de gât ai să intri în puș-cărie” îi zicea D. Kogălniceanu. (Apl.)

În sfârșit noi toți făgăduiam acesta.

Ei bine, ce erau acele vorbe? Erau simple frase dictate de ură și pasiune? Era nemulțumirea momentană, sau erau strigătul sufletului nostru? Căutam pre-textul cu frase de paradă pentru a răsturna guvernul, sau exprimam un sentiment adânc al țerei? Pentru onoarea noastră, eu zic că ceea ce diceam atunci nu erau vorbe de paradă ci era un simțiment serios. De vreme ce dar presupun că suntem cu toții de acord, adică și o parte din majoritate și întreaga minoritate, minus câțiva, de vreme ce suntem de acord că faptele guvernului Brătianu sunt pasibile de penalitățile prescrise de legi, nu mă întind de loc asupra lor; căci ele vă sunt cunoscute.

Dacă este așa d-lor și de vreme ce simțim cu toții că nu a fost nici o dată în țera acesta regim mai călcător de legi, mai cinic, mai desprețuitor de toate sentimentele cele mai intime ale țerei, și care în cei 5—6 ani din urmă n'a mai avut nici o barieră, nici un răgaz la toate pasiunile cele rele; ore nu ar fi un drept, n'ar fi o datorie a noastră ca față cu angajamentul care l-am luat când ne aflam în opoziție contra acelu guvern, să îndeplinim acest angajament al dărei în judecată acum când ne găsim în posibilitate de a o face?

De cât D-lor, aci vine o serie de obiecțiuni, și tocmai asupra acestor obiecțiuni am să mă întind.

D-lor, toți se pare că suntem de acord ca să dăm în judecată pe ministerul Brătianu, toți scim că este drept să facem acesta, toți aprobă culpabilitatea lui, de cât să fac obiecțiuni și se dice: Nu este destul ca un minister să fie culpabil, trebuie să fie și împrejurările, trebuie să fie și oportunitatea, trebuie să fie și locul de a-l da în judecată. Admit aceasta. Mă pun pe tărîmul acesta. Dic că trebuie să luăm în considerațiune și motivele serioase cari ne pot îndemna la a ne reține de la acesta; dar să vedem ce motive sunt acestea? Eu, D-lor, am un singur motiv, care dacă ar exista m'ar face să votez contra și nici n'as fi iscălit propunerea de dare în judecată.

Acest motiv este următorul: Dacă în

țera s'ar fi produs sau s'ar produce o agitare colosală în favoarea fostului guvern, care să ia o proporțiune de îngrijire care să turbure nu numai partidele și spiritele, dar chiar ordinea publică și se clatine starea actuală politică de lucruri fără să știm ce ar putea eși din acea agitare.

O! atunci, pentru un motiv așa de grav ar fi mai bine să nu dăm 10 omeni în judecată de cât să tulburăm într'un mod anormal țera.

Și să vă dau un exemplu: inchipuiți-vă că în Franția guvernul ar da în judecată pe generalul Boulanger, ce ar fi D-lor? Ar fi că Franția ar fi agitată, ar fi tulburată, în cât vinovăția lui Boulanger ar fi cu desăvârșire mică, față cu colosala anarhie și cu desordinea care s'ar produce; și atunci ar fi mai bine să nu facă acest fapt și să lase de o parte pe culpabil.

Dar când, D-lor, noi nu avem aface cu generalul Boulanger ci cu D. I. Brătianu și cu un alt-fel de general ca D. Angelescu și alții, când avem aface cu D. I. Brătianu și ne aflăm într'o stare cu spiritele care le vedeți și D-văstre, apoi se mai poate vorbi de agitare a spiritelor?

Propunerea acesta este făcută de trei săptămâni, care este agitare ce s'a vădut în țera? Unde o vedeți D-văstre? Cine au protestat, afară de două gazete și afară de foștii miniștrii cari se tem de ceea ce voim să facem noi astăzi. Clubul liberal național? Unde vedeți măcar un început de mișcare, nu de desordine. D-văstre știți cum a cădut acest guvern? Apoi când într'o țera candidații colectivisti afară de câțiva, au cădut cu toții, ce agitare poște să se producă în favoarea D-lui I. Brătianu?

Pe câtă vreme agitațiune nu ved nici la orison măcar, pe câtă vreme ved din contră că se ivesce un curent în favoarea dărei în judecată, dispăre singurul motiv care ar impiedica darea în judecată, și atunci rămân înainte cele-l'alte motive cari n'au absolut nici o valoare.

Șiți cari sunt obiecțiunile? Se dice: să nu dăm în judecată pe guvernul Ion Brătianu fiind-că îi facem victime, fiind-că îi reabilităm, și îi aducem la guvern din nou. Aceste obiecțiuni nu sunt ale unui simplu muritor, aceste obiecțiuni le-am auzit din gura unui ministru, care este unul din cele mai încăpățanate persoane în această cestiune (Ilaritate).

D-lor, a pretinde cine-va că prin darea în judecată ai să faci din Stătescu, Sturdza și Nacu victime, fără a mai vorbi de Ion Brătianu, este o glumă. Victime? Dar de când victime? Călăi da! dar victime nici o-dată; victime au făcut ei, victimă era să fie unul dintre noi, D. Oroveanu. (Aplause).

De când darea în judecată a unui culpabil îl transformă în victimă? De când un hoț trămis înaintea justiției devine victimă, ast-fel în cât să atragă mila tuturor asupra lui? (Aplause). Pentru-că

a fost miniștri și au comis infracțiuni ei pot deveni victime? Dați-mi voe să vă spun că un asemenea argument este un pretext, nu este un argument serios. Dar însă argumentul ce ni se aruncă dîcîndu-ne că prin darea în judecată îl reabilităm pe colectivisti? Auziți! Dacă dăm în judecată pe Ion Brătianu îl reabilităm! Ion Brătianu și reabilitare, acesta dupe 10 luni de la căderea sa!

D-lor, ce însemnă reabilitarea? Însemnă când acuzi pe cine-va pe nedrept; dar credeți că dacă D-văstre ați respinge propunerea de dare în judecată, sau dacă curtea de casațiune ar achita pe D. I. Brătianu, credeți că l-ați reabilita?

Acosta s'ar putea întâmpla în cazul când Ion Brătianu ar fi fost ministrul unei țări străine și l-ar fi trimis înaintea curții de casație, înaintea justiției române să îl judece pentru nisece fapte pe cari numai judecătoria le știu; dar când Ion Brătianu a guvernat 12 ani și când toată lumea știe ce a făcut, când cetățenii simt pe spatele lor vinovăția lui I. Brătianu. Când osimt în punga lor și în viața lor, când păcatele lui a pătruns în țera întrăgă, credeți că hotărârea curții de casațiune ar putea să dea un verdict de nevinovăție și de reabilitare? Nicî o dată! Vorbînd de reabilitare, să vedem cine reabilită să caută să reabiliteze guvernul D-lui I. Brătianu, noi cari punem în evidență greșelele celui guvern și voim ale perpetua, sau aceia cari într'un mod indirect caută să îl apere? Cine reabilită pe D. I. Brătianu, noi cari vrem să rămână vecinic faptele sale în memoria tuturor, și să fie cunoscute prin o condamnare, sau aceia cari vor să tragă cu buretele peste ele? Nu vă gândiți când aruncați cuvinte ca reabilitarea; și aceia cari se opun la darea în judecată, aceia fac operă de reabilitare. Căci D-lor, cum se poate reabilita un partid cădut de la guvern? În două feluri: înteu amendându-se el singur, dând la o parte pe oamenii compromiși, schimbânduși ideile, și adoptând o nouă linie onestă în politică; apoi imi poate mi arăta cine-va d'între D-văstre că de 10 luni de zile, de când a cădut de la putere guvernul Ion Brătianu, partidul său a adoptat acest metod? S'a schimbat el omeni? A căutat să ia o linie politică mai onestă? Nu! Aceiași la guvern, aceiași în opoziție.

Lingușitorii intriganți se gândesc numai la un lucru, la acela ca să revină iarăși la putere, ca să inaugureze din nou anarhia. (Aplause).

Mai este încă un alt mijloc de reabilitare: Când din neputința celor alte partide, sau când partidul în opoziție sau partidul de la guvern, vedîndu-se în neputință, simte nevoie de a se întări, caută să se facă că uită greșelile și crimele partidului cădut, caută să nu mai amintescă cele ce s'au petrecut sub fostul guvern, caută, ca să dîc așa, un fel de circumstanțe atenuante pentru trecut.

Ei bine, noi facem acesta, noi aceia cari am scris și cari cerem darea în judecată, sau aceia cari vin și aduc tot felul de preteste pentru ca culpabilii să nu fie pedepsiți?

Dar ia să ne mai înțelegem, D-lor. D-văstre credeți că dându-se în judecată regimul D-lui Brătianu, noi prin acesta voim să dovedim că este culpabil? Nu, D-lor, noi nu voim să arătăm numai că guvernul D-lui Brătianu este culpabil, cu această demonstrație s'a însărcinat țera, dar voim ca culpabilii să fie pedepsiți.

Ceea-ce facem noi astăzi este o simplă formalitate în ceea-ce privește culpabilitatea D-lui I. Brătianu, noi căutăm să îndeplinim formalitățile legale de dare în judecată, iar nu să ne încercăm a vedea dacă este vinovat sau nu. De vinovat este, de pedepsit trebuie, iată ce ne preocupă.

Înțeleg. când s'ar da un om în judecată, și când acel om nu este vinovat, să veniți și să vorbiți că prin darea lui în judecată îl reabilitați, dar când se dă în judecată nisece omeni pe baza faptelor și actelor săvîrșite de ei, contra cărora noi atâtea ani am făcut opoziție, o! atunci nicî că mai pôte fi vorba de reabilitarea lor, în cât prin acesta să îl facem ca să vie din nou la guvern; nu înțeleg absolut prin ce mijloc, trimițînd pe cine-va la ocnă, sau chiar încercînd de a l trimite, se pôte dîce că cu acesta îl aduc mai de grabă la guvern.

În această privință avem un exemplu, avem pe D. Catargi. Și guvernul D-lui L. Catargi a fost dat în judecată; dupe D-văstre ar fi trebuit să vie îndată la guvern. Ei bine, n'a venit la putere, a stat 12 ani în opoziție, și nicî până acum n'a venit la putere. (Aplause). Veți dîce, pôte, că D. L. Catargi nu se afla în aceeași situație. Dar în ce situație se afla? Se afla într'o situație mai rea?

D. ministru al instrucțiunii publice, T. Maiorescu: Cer cuvîntul.

D. G. Panu: Cred că nu. Pôte pentru acesta D. Maiorescu a cerut cuvîntul. Convicțiunea mea este că guvernul D-lui L. Catargi se afla într'o situație mai bună de cât regimul cădut. Nu știu dacă susțitorii propunerii aprobă convicțiunea mea.

Iată un exemplu, cestia D-lui L. Catargi cu darea în judecată, că darea în judecată a unui guvern nu îl grăbesce revenirea lui la putere. Dar ia să analizăm mai departe.

Să ne închipuim că guvernul trecut dându-se în judecată curtea de casațiune îl achită. Ce ar urma de aci? Credeți că lumea va dîce: Că de vreme ce curtea de casațiune a achitat pe fostii miniștri, apoi ei sunt omeni onesti, că tot ceea-ce s'a spus în contra lor sunt pure calomnii, că fiind la guvern au fost nisece ângeri, că au fost corecți și necalcători de legi? Nu știți ce va dîce lumea? Va dîce: Corb la corb nu își scôte ochii! (Aplause) Că cei mari pot comite toate ilegalitățile, fără să

fie pedepsiți, și că numai cei mici se pedepsesc.

Iată morala ce va scôte opiniunea publică.

Cu alte cuvinte, opinia publică nu va reabilita pe colectivisti, ci va pune în categoria lor pe cei ce nu au voit să se pedepsescă.

D-lor, vin la o altă serie de obiecțiuni, tot așa de interesante de studiat și de analizat.

Ni se mai spune următoarele:

Dar ce facem față cu străinătatea?

Ce însemnă a da neconținut toate ministerele în judecată?

Nu ajungem absolut la nicî un rezultat practic. Acestă obiecțiune s'ar părea că are mai multă consistență, și nu știu dacă ea nu s'a formulat tot de ministrul încăpățînat de care vă vorb am.

D-lor, de cât-va timp s'a luat un obicei cu desăvîrșire regretabil de a nu putea să judecăm nicî o chestiune, fie interioară, fie de un domen cu desăvîrșire individual, fără să ne preocupăm de ce dîce Europa, străinătatea. Mi aduc aminte, cu câte-va zile în urmă, D. Sturdza de la Bîrlad făcuse o inofensivă interpelare D lui ministru de interne asupra ivirei bôlei de vite, epizootiei în Tutova; imediat amicul meu D. Nucșoreanu, se scólă și dîce: „Să ștergem din procesul-verbal interpelarea D-lui Sturdza, să nu auză Europa!“ (Iaritate). Apoi dacă un cas de epizootie și dorim să nu îl știe Europa, dar când este vorba de darea în judecată a unui minister?... Dar ce are aci Europa de amestec? Să admitem că Europa nu ar ști nicî o dată ce se petrece în chestiunea acesta, ar urma că noi ne arătăm că suntem nisece Catoni, Cincinnati față cu Europa; iar că în realitate să fim nisece corupți? Ce politica de șarlatani ar fi acesta ca să ne arătăm ceea ce nu suntem? Ce însemnă alt de cât a ascunde bôlele noastre? Este a face ca unii omeni cărora le e rușine să își mărturisescă bôla la doctor și se lasă de putredesc până la ôse. Iată în ce cas ne-am afla dacă am continua de a ascunde evidența. Acestă metodă este demnă de o națiune în decadență. Națiunile vigurose, cari au vitalitate și credință în vitalitatea lor, fac operațiune cangrenei la lumina zilei.

D-lor, eu nu consider națiunea mea ca o națiune de decadență ca să avem nevoie să ascundem altora operațiunile politico-chirurgicale; pôte suntem la începutul operațiunii, și acesta să nu ne înspăimînte. Avem încă destulă vîgore, suntem o țera nouă în constituționalism, Europa știe perfect de bine cui se datorează unanimitățile Camerilor lui Ioan Brătianu. Credeți că se pot ascunde asemenea lucruri? Dar ce fac ambasadorii, ce fac Agenții Europei acreditați la noi în țera de cât a studia lucrurile așa cum ele se petrec în realitate?

Credeți ôre că nu sunt deja informate

guvernele străine de tot ce se face la noi? Credeți că ar fi o surprindere pentru cabinetele străine darea în judecată a lui Ioan Brătianu? Eu merg mai departe, eu sunt aproape sigur că returnarea lui Ioan Brătianu s'a hotărât mai dinainte la Berlin, și s'a hotărât în cel din urmă voiajiu al Majestății Sale. Să nu credeți că dacă ne vom ascunde capul ca struțul nu ne va vedea nimeni. Să lăsăm dar la o parte de ce aș să dică străinii. Străinătatea are să dică un lucru: Iată o țară care îndată ce s'a aruncat în parlamentarism, întâmpină dificultățile inerente unui asemenea regim, dar are curajul să 'și taie cangrena. Și ast-fel ni s'ar deschide un drum bun pentru viitor.

Dar vor veni câte-va gazete Ungurești și vor dice că suntem o națiune coruptă.

Acestea sunt considerațiunile? De sigur că nu. Așa dar nici această nu trebuie să ne preocupe.

Să ne preocupăm de un singur lucru: Avem un rol de îndeplinit ca justiție, să 'l îndeplinim, iar toate cele-alte argumente, cari sunt pretexte, să le lăsăm de o parte.

Viu la o altă obiecțiune. Se dice: Cum să dăm toate guvernele în judecată rënd pe rënd?

Aici o mică rectificare: De când avem regim parlamentar un singur guvern a fost dat în judecată, guvernul Lascar Catargi.

D. I. Lahovari: Aș mai fost și altele.

D. G. Panu: Eu vorbesc numai de când avem regimul represintativ bine stabilit, de la 1866; dar chiar să fie așa cum diceți D-văstre; pe ce argument dacă un minister merită să fie dat în judecată să nu-'l dăm? De unde acest *non bis*? Dar aveți să'mi spuneți: Pentru că nu avem să ajungem la nici un rezultat practic.

Iată completarea argumentului. Dar aci am sesiōse obiecțiuni de făcut; mai întâiu e întrebarea, pentru ce nu s'a putut ajunge la nici un rezultat practic cu darea în judecată a ministerului L. Catargi?

Trecut-a ministerul Catargi prin totă filiera judecătorească? Mers-a înaintea curței de casațiune? Casația judecatu'l-a?

Dat-a hotărâre și achitatu'l-a, considerându'l ca bun de și opiniunea publică 'l-a considerat culpabil? Sciți bine că nu. Șiți de ce? Pentru că nu s'a voit, pentru că nici că s'a încercat a se duce procesul până la capăt; D-văstre sciți că, dupe ce s'a făcut actele, Camera, într'un moment de entusiasm patriotic și având în vedere impregiurările grele prin cari trecea țera, s'a desistat de la acea dare în judecată. Apoi cum puteți să aduceți desistarea ca argument că nu se pōte ajunge la nici un rezultat practic dările în judecată ale ministerurilor?

Diceți că nu s'a ajuns la nici un rezultat practic; nu s'a ajuns pentru că nu s'a voit, nu s'a cercat chiar și, D-lor, sciți

fōrte bine acum cine a intervenit atunci ca să oprască șirul justiției; eu înțeleg fōrte bine și bănuiesc cine a intervenit să facă afacerea mușama. Același care și astăzi se încercă să facă același lucru și cu privire la ministerul I. Brătianu... Mai e însă o considerațiune: Eu cred că și D. Brătianu a voit să se facă afacerea L. Catargi mușama, pentru că luând în mână puterea a vedut golul intelectual din jurul său și a simțit nevoe să se adreseze la alte partide ca să îndeplinescă golul, și nu putea să facă asta, cât timp partidul conservator era sub o acușare gravă, căci imediat dupe ce s'a desistat de la urmărirea, la partidul conservator s'a adresat și a luat cu amândouă mânele din ômenii aceluși partid de 'și-a împlinit golul de care vorbesc.

Fiind așa, putem dice următorul lucru: Că nu a dat nici un rezultat practic darea în judecată a nici unui minister?

De vreme ce nu putem dice acesta, atunci cum rămâne argumentul: de ce să dăm veșnic toate ministerele în judecată?

Eu sciți că miniștrii și ômenii politici, mai cu sēmă cei cari pot să ajungă la minister, le-ar conveni, ar fi plăcut lucru ca să se stabilească acest precedent, ca ministerele să nu se pōtă da în judecată, că e nepractic, e utopic a se da în judecată un minister. Atunci am vedea miniștrii ai erei noi cum ar despretui, cum ar lovi în lege, atacând totul și totul pentru că ar fi stabilit un precedent așa de prețios.

Ei bine, D-lor, eu cred că dacă e vorba să stabilim ceva, e tocmai precedentul contrariu, anume că ministerele trebuiesc să se dea în judecată și că miniștrii culpabili trebuiesc să se pedepsască.

De aceea argumentul că nu s'a ajuns la nici un rezultat practic, în loc să servescă cauzei pe care o combat, este favorabilă susținerii mele.

D-lor, trec la alte obiecțiuni, sunt obiecțiuni cari în adevăr sunt eșite numai de ocazie și pe cari numai expunându-le, D-văstre aveți să vă minunați.

Sciți, D-lor, că s'a găsit unii cari să susțină că a da în judecată pe I. Brătianu însemneză a da în judecată însuși liberalismul? (Ilaritate).

Da, D-lor, s'a susținut acesta. Eu însă mă adrez la colegii mei din opoziție, la liberali și le dic: Ôre pōte verî-unul să gândească sau să fi gândit a personifica liberalismul în persōna D-lui I. Brătianu, Nacu, Stătescu, Dim. Sturza și cei-alți?

Dar ce am făcut noi până acum de cât a spune că între liberali-naționali, adică între colectivisti și între cei-alți liberali nu e nici un contact și că adeverații liberali sunt numai aceștia din urmă? Acesta se explică pentru ce am inventat cuvântul de colectivist, ca să 'i deosebim pe partidani D-lui I. Brătianu de cei-alți liberali.

D. Dim. Brătianu tot-d'a-una s'a numit național-liberal, fiind-că n'a voit să recunoscă lui I. Brătianu și celor-alți acest titlu, căci scia în opiniunea D-sale

că nu se pōte confunda, de și pōrtă același titlu, cu acei pe cari 'i repudiasc cu desăvârșire.

I. Brătianu a fost șeful liberalismului acum șapte sau opt ani, aș însă a încetat de a mai fi.

Voiți D-văstre acum din contră ca liberalismul să trăiască din nou în persōna D-lui I. Brătianu? D-văstre cari, împreună cu noi toți, aș combătut regimul trecut și pe care 'l-am combătut nu ca regim liberal și nici conservatorii în ultimii ani nu 'l-au combătut ca atare, ci ca pe un guvern fără nume, ca guvern colectivist. De unde dar acum de o dată această tandreță pentru I. Brătianu ca șef al liberalismului și ca personificarea a două cauze cari până acum aș fost fōrte separate? I. Brătianu pōte să mērgă liniștit înaintea curței de casație, fiind-că de sigur nimeni nu va gândi că împreună cu densul se va duce și liberalismul. Liberalismul D-lui I. Brătianu a murit și nu are să mai reinvieze, căci aduceți-vē aminte de calea pe care o apucase. Ar avea aerul însă ca unii liberali să voiască să se concentreze. D-lor, eu înțeleg că dupe o înfrângere, un partid să voiască să 'și refacă rëndurile, de cât este întrebarea, sub I. Brătianu? Întrebându-vē acest lucru pe D-văstre liberali, eu cred că vă fac să vă indignați numai de întrebarea mea. Înțeleg ca un general bătut să caute a 'și reface trupele retrăgându-le de pe câmpul de bătăe, însă numai dupe ce acestea s'a bătut cu bravură. Dar un general care a cădut așa de jos, acela nu trebuie să mai aibă nici trupe, nici nu mai pōte fi vorba de refacerea lor. (Aplause).

E un argument însă mai puternic de cât toate în ochii celor mai mulți; se dice că nu e un act politic darea în judecată a lui I. Brătianu.

D-lor, de când politica e la ordinea zilei, eresurile omenesci s'a înmulțit cu o categorie mai mult. Înainte erau eresuri sociale, religiose și altele, acum sunt și eresuri politice și nu sciți dacă acestea nu tind a coplesi pe toate cele-alte. Aș pare că ar fi o dogmă că un lucru este politic și altul nu. Se arată un cas, numai de cât se dice că e politic; se arată un altul și îndată așim că nu e politic. Pare că ar fi o normă sciintifică sau cel puțin aproape sciintifică dupe care să se distingă când un act e politic și un altul nu. Cu toate acestea, D-lor, nu e nici o normă, absolut nici una în realitate; ci numai empirismul cel mai grosolan.

A fi politic însemneză de multe ori a te renega, a 'ți schimba părerea, a te în-genuchia unuia de la care sci că poți lua puterea a linguși pe cel tari și a lovi pe cei slabi. (Aplause).

A fi nepolitic însemneză a fi consecuent cu tine, a 'ți ține părerea și în opozițiune și în guvern; a fi nepolitic însemneză că dupe ce cincî ani de țile ai fulgerat în contra unui regim, pe urmă să

susții cu fruntea senină darea lui în judecată.

Ei bine, eu unul am onoarea a figura între oameni nepolitici, și nu o țin aceasta ca o laudă că eu sunt consecvent, nu; și eu am contradicțiunii și poate voiți avea; însă nu știu cum se face că eu sunt de părerea oamenilor nepolitici și astfel mă află alături de D. Blaramberg și alți colegi.

Vin, D-lor, la obiecțiunile cari privesc pe ministrul actual.

Se dice: Să-i dăm pe colectivisti în judecată, dar să dăm în judecată și pe ministrul actual; sau să așteptăm căderea acestui guvern și atunci să-i dăm în judecată și pe D-lor și pe colectivisti de o dată, pentru că și membrii guvernului actual sunt vinovați.

D-lor, de sigur nu pe mine mă vor găsi care să refuz asemenea propunere (ilaritate), o iscălesc cu cea mai mare plăcere; căci deja sunt câte-va cazuri în care ministrul actual ar putea foarte bine să fie pasibil de curtea de casațiune. Călcări de lege s'au făcut, însă nu multe, ce e dreptul, că numai zece luni sunt de când sunt D-lor la putere. Dar fiindcă darea în judecată a actualului minister este imposibilă, pe câtă vreme el are majoritatea Parlamentului, de aceea să ne mulțumim cu cei pe cari îi putem da, cât despre ideea ca să dăm mai târziu și pe colectivisti și pe junimisti împreună în judecată, eu țin: Dar cine mă asigură că dupe junimisti vor lua puterea acei ce ne sfătuiesc să amânăm această dare în judecată? Dar dacă vin tot colectivisti? Atunci în loc de a-i da în judecată, ei ne vor da pe noi. Lucrul vedeți că nu e serios.

De aceea, D-lor, vedeți că obiecțiunile sunt variate, însă nu au fundament. Sunt însă două obiecțiuni mai serioase, și cu acestea voiți sfârși seria obiecțiunilor.

Iată-le: *Să nu facem acte de răsunare politică; propunerea ce prezentăm nu este destul de precisă, adică nu formulează destul faptele și călcarile de lege.* Așa este, recunosc și eu însu-mi aceasta. Eu cred, D-lor, că în totă această afacere să lăsăm de o parte ura și răsunarea, căci atunci când ne vom purta cu ură și răsunare, atunci s'ar putea ca guvernul Brătianu în loc de a-și lua pedepșa cuvenită, să se reabiliteze puțin, foarte puțin în fața opiniei publice care s'ar ridica și ar dice: Și guvernul Brătianu a fost rău, dar și aceștia sunt vindicativi și nedrepti, fiindcă abuzază de pozițiunea lor de învingători.

De aceea, D-lor, este bine ca să înălțăm ori ce idee de răsunare politică. Așa fiind, ce trebuie să facem ca să scăpăm de această obiecțiune serioasă? Eu cred că ar trebui să numim o anchetă de informațiuni, precum prevede chiar legea, și acea anchetă să examineze și să cerceteze toate faptele, cu dreptul care l'are de a adăoga alte puncte noi sau de a suprima pe u-

nele, adică cu puterea de a face o adevărată ordonanță de judecată, de instrucție.

Ei, D-lor, în ceea ce mă privește pe mine, aș renunța la toate punctele de acuzare, cari sunt pur politice și cari nu sunt basate pe violarea unui text pozitiv de lege. Poate că sunt fapte cari merită să fie înfierate ca crime politice, comise poate chiar prin rea credință, dar cari nu sunt comise cu călcarea unui text precis de lege. Așa, de exemplu, vă mărturisesc că cestiunea Dunării și a Basarabiei eu le-aș lăsa la o parte și m'aș mărgini la aceasta: Aș lua pe fie-care ministru și i-aș deschide fie-cărui partidă și aș vedea ce călcări de legi a comis fie-care.

Așa, este știut că D. Dimitrie Sturdza nu numai că a călcat, dar și-a bătut joc de legea instrucțiunii publice. D. Maiorescu trebuie să scie aceasta. Așa, de exemplu, a numit comisiunii cari nu numai că nu sunt permise de lege, dar sunt formal oprite, a creat puteri noi, a distrus altele, precum consiliul general de instrucțiune, și altele. Pe calea malversațiunii vă aduceți aminte de interpelarea D-lui Poenaru-Bordea, când a dovedit cu acte că D. Sturdza a întrebuințat rău suma de 21.000.000 votați pentru clădiri și că numai pentru o singură persoană a frustrat Statul cu suma de 600.000 lei.

Deci s'a călcat legea comptabilității, a făcut acte daunătoare. Apoi vă întreb: Când ne aflăm în față cu niște acte dovedite că s'a călcat textul legii, nu trebuie să i dăm în judecată și poate cineva să ne acuze de răsunare politică?

D. Christ Negoescu: La pasivul D-lui Sturdza, vă rog să mă înscrisți și pe mine.

D. G. Panu: Cine are să mă credă că noi facem răsunare politică când la fie care acuzare vom arăta și textul de lege? Însă, D-lor, să-i dăm în judecată în calitate de miniștri și în puterea legii de responsabilitate ministerială, iar nu dupe dreptul comun ca simple particulari cum șoptesc la ureche guvernul, căci D. Sturdza n'a călcat legea comptabilității ca particular, ci ca ministru, cum, deturnări de fonduri, virimente, etc.

Mi se pare că așa pusă cestiunea nime-nu va putea spune că este persecuțiune; și atunci ce rămâne din toate obiecțiunile cari am avut onoarea a le spune? Atunci nu rămâne absolut nimica de cât agitarea care nu există. Darea în judecată pe texte pozitive de legi, pe cari le primesc și pe cari le promisem de mai înainte.

Acum, D-lor, din cele ce am avut onoarea se vă spun, ce rezultă?

Rezultă că mai toate obiecțiunile cari le-am relevat sunt adevărate pretexte și că în fond sunt alte considerente pentru cari ni se dice să nu se dea ministrul D-lui I. Brătianu în judecată; sunt cu desăvârșire alte considerente, așa, de exemplu, dacă mă întorc la banca ministerială, mă întreb: Ministrul de la Martie din anul trecut, adică partea junimistă a mi-

nisterului, este sau nu pentru darea în judecată? Nu! Pentru ce? D-lor, dacă găsesc cuvinte cui-va care să nu fie pentru darea în judecată a ministrului I. Brătianu, le găsesc numai junimistilor.

Ei sunt singurii cari o pot spune aceasta fără ca prea să se contradică. Știți pentru ce? Pentru că grupul junimist n'a făcut opozițiune alături cu totă opozițiunea care se făcea D-lui I. Brătianu, a făcut o opozițiune cum se dice de apă de rose, a gravitat împrejurul colectivității, a aprobat politica exterioră a guvernului trecut, cea financiară, etc., a fost chiar în tratative de intrare în minister în timpul din urmă.

Este vădit lucru că în asemenea condiții grupul junimist nu prea înțelege de ce D. I. Brătianu să fie dat în judecată.

Apoi, D-lor, D-văstre știți cum grupul junimist n'a figurat nici la Bosel nici la Orfeu, nici nicăieri, vă puteți foarte bine explica cum n'au simțit gravitatea regimului D-lui I. Brătianu. Firesce, cum să simțiți aceasta când n'ai simțit în peptul tău, pe spatele tale loviturile regimului?

Mai mult, D-lor, este și un alt motiv care mi se pare că influențează în cestiunea aceasta, este situațiunea nesigură parlamentară a junimistilor; majoritatea care cam flotază și care cam tinde a se disloca, conservatorii retrăgându-se de guvern, și atunci negreșit că rămâne a se face o nouă combinațiune, iar junimistii poate deja se gândesc ca locul conservatorilor să fie dat colectivistiilor dupe cum și aceștia le dedea lor locuri, și înțelegeți foarte bine ca să nu dea în judecată pe un partid, de care poate să aibă nevoie de el mâne poimâne.

Mai sunt încă motive pentru cari înțelegeți foarte bine pentru ce guvernul junimist se opune la darea în judecată, pentru că, D-lor, Șeful Statului se opune; și când țin acestea nu înseamnă că fac o pură opinie, ci evenimente și faptele o dovedesc. Existența ministrului junimist de la Martie are următoarea semnificare: *Nedarea în judecată a ministrului I. Brătianu, aceasta este rațiunea de a fi a guvernului junimist.*

D. președinte: V-aș ruga să nu puneți persoana Regelui în discuțiune.

D. G. Panu: Cred, D-le președinte, că noi deputații putem discuta actele ministrului și chiar Regelui și apoi este chiar precedent în privința aceasta, căci sub D. Lascar Catargi am ținut asemenea limbă și nu m'a oprit, și D. Lascar Catargi, care a fost prim-ministru al Majestății Sale, este mai în pozițiune de a ști când persoana Majestății Sale Regelui poate fi atinsă.

O voce: Dar compromiți cauza. (Ilaritate).

D. G. Panu: D. intrerupător face pe omul politic dicând că compromit cauza.

D-lor, guvernul D-lui Theodor Rosetti, venind în Martie, a făcut declarațiunea

de la început că nu voescă răsunare politică, cu acesta a voit să dică nu voesc darea în judecată a lui I. Brătianu, de vreme ce nici noi cești-alți, cum ați vădit, nu voim răsunare politică. Și când dică că singura rațiune a guvernului junimist este *nedarea în judecată*, o dică pentru că Capul Statului s'a adresat la junimiști, sub pretextul falacios ca să nu se agite spiritele, cu alte cuvinte să se cruțe I. Brătianu.

Mai este, D-lor, un motiv pentru care guvernul junimist se opune la darea în judecată, este că el nu a luat nici un angajament către țară, n'a lucrat prin țară, ci prin Palat, și neținând ca să și capete adesiunea țerei nu are nevoie să fie consecinte cu promisiunile și faptele lui. Așa se explică cuvintele D-lui Carp că neconsecințele pot să trecă când ești la guvern.

Guvernul junimist nu ar ținea acest limbaj, când ar fi lucrat cu țara și ar fi avut scrupulele D-lui Ionescu și ale D-lui Dimitrie Brătianu, sau a oricărui care trăese din opinia publică politicesce. Indată ce guvernul junimist s'a vădit la putere, scopul a fost ajuns, deci le este indiferent ca D. I. Brătianu să fie dat în judecată sau nu. Ce dică? Nu le este indiferent, le este foarte important ca să nu se dea în judecată, căci nu ar voi să se creeze un precedent de a se da miniștrii în judecată; căci, D-lor, ce ar mai fi de miniștri, dacă ar trebui să se țină în legalitate strictă, dacă va respecta justiția, Parlamentul, ce ar mai însemna un ministru în țera românească, dacă ar lucra cinstit în alegeri, etc.?

Auțiți! Ce scandal ar fi să nu aibă ministrul putere să calce pe alegător, să nu pôtă să spargă capul oamenilor, să nu pôtă să calce legile fără a nu fi pedepsiți? Apoi acestea sunt calitățile unui ministru român, D-lor, și D-vostre voiți prin darea în judecată a lui I. Brătianu să le răpiți aceste calități prețioase? Și D-vostre voiți să i opritți să le pôtă întrebuița? (Aplause). Înțelegeți deci foarte bine pentru ce D-nii miniștri se opun la acesta.

În sfârșit, D-lor, vin acum la cei trei miniștri conservatori, adică la cei cari au devenit miniștri la remanierea ministerului, operată mai acum câte-va săptămâni și cari sunt din partidul conservator și i voi întreba pe D. Alexandru Lahovari, pe D. Vernescu și D. Manu dacă D-niele lor sunt sau nu sunt pentru darea în judecată a fostului ministru colectivist? *Tăcere...*

Ași dori să ne spună D. Vernescu dacă mai ține la acele frase ale D-sale din timpurile opoziției sau pôte că D-sa face acum pe omul politic cum l-am descris mai sus?

Natural că mi vine să cred că D-sa precum și D. Al. Lahovari și cu această ocaziune fac pe oamenii politici precum au făcut pe oamenii politici cu ocaziunea

cestiunei porto-francurilor, precum au făcut pe oamenii politici când s'au despărțit de D. Lascar Catargi și de cei-alți; prin urmare, foarte bine pot D-lor să facă pe oamenii politici și în cazul acesta; căci dacă cine-va face pe omul politic o-dată, de două și de trei ori, apoi pôte foarte bine să facă și a patra oară; căci cine se contradice o-dată pôte să se contradică în urmă de mai multe ori; căci acesta nu probază nimic alt de cât o simplă și ușoră inconsecință. (Aplause).

De aceea sfârșind voi dice următorul lucru: în țera acesta răsturnarea unui ministru nu este așa de greu, dar greu este să dea peste un ministru bun, cum se cade; în țera acesta fiind-că partidele sunt slabe, reduse la un număr mic, neînsemnat, prin acesta partidele sunt nevoite a recurge unele la ajutorul celorlalte, cele nepătate la ajutorul celor pătate; ele sunt nevoite a uita trecutul și a se ocupa numai de prezent.

Și de aceea, din cauza combinațiilor politice, un partid cădnt imediat este reabilitat de partidul ce l succede, nu în folosul aceluia, ci în folosul său propriu, cum se caută a se trece acum peste peccatele colectivităților, uitând că printr'acesta nu facem interesul nostru, ci al celor răsturnați. Așa fiind, urmază de aci că reabilitarea se face repede și guvernele trec prin mânele aceluiași cerc de oameni, și pot numera oamenii în mânele cărora se învârtesc ministerele, cari oameni, de exemplu, sunt 20-30 din toate partidele. Ei bine, acești oameni sunt pe rând degradați și pe urmă reabilitați, aduși la guvern prin jocul nenorocit al partidelor, fără a se lua nici o măsură de represiune în contra faptelor lor ilegale.

Ast-fel opiniunea publică s'a deprins a trece foarte ușor asupra trecutului lor, și i aduce la guvern. Ei bine, cred că singurul mijloc de a elimina din acei oameni în jurul cărora se învârtesc guvernele și de a i scote din circulația ministerială pe cei culpabili, de a i pune la carantină, cum dicea D. Dumitru Brătianu, este de a i infera cu o sentință judecătorească. Condamnați printr'o sentință, deja condamnați și de opiniunea publică, cred că foarte greu le-ar veni celorlalte partide de a aduce din nou la ministru pe nisece astfel de oameni. Pe câtă vreme însă nu se procede darea în judecată, și se va lăsa numai la absoluțiunea și ertarea partidelor, pe atâta vreme ne vom învârti în același cerc vicios, acela de a vedea oameni criminali devenind curați după o trecere de timp de zece ani pentru ca ajunși din nou la putere să devie din nou criminali. (Aplause).

Iată de ce sunt pentru darea în judecată a ministerului lui I. Brătianu. (Aplause prelungite).

D. președinte, C. Grădișteanu: D. Maiorescu are cuvântul.

D. T. Callmach: D-le președinte, vă rog să bine-voiți a întreba pe D. Maio-

rescu dacă D-sa vorbește în numele D-sale sau în numele guvernului.

D. ministru al instrucțiunii publice și cultelor, T. Maiorescu: D-lor deputați, mi permit a vorbi de la această tribună neutră și nu de la banca ministerială; fiind-că ceea ce voi avea onóra a vă dice, va fi dis de mine mai înainte ca deputat...

D. C. Lecca: Ca deputat nu puteți vorbi de cât la rândul înscrierii. (Aplause).

D. ministru al instrucțiunii publice și cultelor, T. Maiorescu: În momentul în care a bine-voit a mă intrerupe onor. D. Lecca, continuam tocmai cu cuvintele: apoi ca ministru, cu părerea sa personală, fiind-că nici n'am cerut autorizarea colegilor pentru a vorbi în numele consiliului de miniștri, și mai presus de toate în chestia de astă-zi vorbesc ca un membru al majorității din Cameră. În această calitate mai ales, D-lor deputați, am cerut cuvântul în contra propunerii pentru darea în judecată a ministerului Brătianu.

M'a surprins deja în discuția de aci acest fapt, și mi permit a i semnala de îndată majorității liberal-conservatoare din această Cameră, că cel d'întâiu care a fost chemat ca să ne sfătuiască pe noi de a primi darea în judecată este radicalul D. Panu. (Sgomot). Radicalul D. Panu, consecinte ca radical, da a înțelege că, dacă darea în judecată a cabinetului Catargi de la 1876 nu a avut rezultate, precum ar fi fost bine să aibă, e că nu s'a urmărit până în definitiv, s'a părăsit; că precedentul ce trebuie să i creați mai curând, ar fi ca să dați în judecată toate ministerele. Această e lecțiunea ce ar vrea să urmeze o majoritate de Cameră liberal-conservatoare în țera acesta? Că acesta i convine D-lui Panu, o înțeleg; că sdruncinarea ori-cărei formări de guvern în monarhia constituțională, așa cum e constituită, convine radicalilor, o înțeleg; dar să examinăm dacă ne pôte conveni noé.

D-lor deputați, D. Panu a dis că darea în judecată e un lucru la care unii din D-lor s'ar fi angajat și care e mângâierea unora din D-lor. Veți recunoște onor. D-le Panu, că precum unii din D-vostre sunteți consecinți, când cereți darea în judecată, pot fi alții consecinți când din contră o combat. Mi permit pentru acesta a vă aminti un fapt: Cel ce are onóra a vă vorbi acum, în ședința Camerei de la 2 Decembrie 1886, cu cât-va timp înainte de desvoltarea interpelării citite aci de D. Blaramberg, asupra brutalităților comise la redacțiunile ziarelor, în ședința Camerei dică de la 2 Decembrie 1886, când se discuta adresa la tron, am spus în mijlocul Camerei colectiviste—și o numesc ast-fel—fiind-că cuvântul de colectivitate e introdus de un autorizat reprezentant al său, D. Stătescu, și eu întrebuițez cuvântul în același înțeles parlamentar, în care l-a dis și D-sa—în această Cameră colectivistă a D-lui Ioan Brătianu, mi-am permis a spune următoarele cuvinte,

pe cari vi le citesc din *Monitor*: „Eu pre-
ved vremea—poțe să mă înșel, precum se
pot înșela toate prevederile omenesci, dar
poțe să nu mă înșel—eu prevăd vremea,
unde voiă avea să fac apărarea D-lui
Brătianu atunci, când va fi D-sa în opo-
zițiune și când vor fi alții cari 'l vor a-
taca cu pasiune și, împreună cu releva-
rea erorilor ce le-a comis, vor voi să 'l
persecute împreună cu al sêl și să 'l
ștergă ori-ce merit ce a avut“.

Acusarea de astă-đi o prevedeam și era
ușor de prevădută; fiind-că în cel din urmă
4 ani regimul era cădută și cădută din ce
în ce mai mult, și din cauza secetel de i-
del, de care cu drept cuvânt vorbea D.
Panu, și din cauza încercării de a năbuși
cu violență de procedări nemulțumirea
crescândă și din cauza mai presus de toate
a grozavel corupțiunii administrative ce
se lățișe în totă țera și care trebuia să
producă o reacțiune violentă.

Dar dacă era de prevădută și a fost prevă-
dută acușarea de astă-đi a D-lui Brătianu,
trebuia prevădută și necesitatea combaterii
ei. A venit acum momentul important în
care o majoritate conservătoare și liberală să
dea o dovadă de prudență și să nu se lase
să fie dusă, să alunece pe acest povârniș.

D-lor deputați, și aici mă adresez la co-
legii mei din majoritate, noi mai avem
un precedent de darea în judecată a unui
întreg cabinet sub Constituția de la 1866,
precedent pe care înțelegea D. Panu că 'l
vom putea invoca și pe care a căutat să 'l
înălătore, dicend că n'a dat rezultate; fi-
ind-că n'a fost urmărit. Dar în preceden-
tul acesta este alt-ceva de relevat de cât
rezultatul de trimitere sau netrimiteri
înaintea Curței de casație, alt-ceva mai
important și care trebuie să ne pună pe
gânduri și în situațiunea de față. Și de
aceea permiteți unuia, care se afla între
cel acusați în 1876, să vă aducă aminte
de acest element, care merită să fie, mai
ales astă-đi, luat în considerare.

În ședința de la 8 Iulie, 'mi pare, în
ori-ce cas în luna Iulie 1876, s'a făcut
propunerea de darea în judecată a cabine-
tului Lascar Catargi, după cum se face
acum pentru cabinetul I. Brătianu.

Atunci erau 10 foști miniștri dați în
judecată și din întâmplare sunt tot 10
ađi, a căror dare în judecată se cere.

...Atunci printr'un fel de ironie pe care
colectivitatea pare că n'a simțit'o, numê-
rul de 10 s'a făcut 11, dicend că D. Theo-
dor Rosetti a cerut însuși, ca o onore pen-
tru D-sa, să fie și D-sa dat în judecată și
colectivitatea s'a grăbit să 'l dea și pe
D-sa în judecată. Când s'a făcut votul
pentru darea în judecată, în acea ședință
a Camerei din 19 Iulie 1876 erau pre-
senți 105 membri, s'au găsit șese cari
s'au abținut, cred că a fost banca mini-
sterială; căci declarase că nu se amestecă.
A fost numai unul, care a votat contra, și
s'au fost 98 pentru, adică unanimitatea mi-
nus unul, care a votat darea în judecată

a întregului cabinet Catargi. A votat'o
în urma a ce?

A votat'o în urma unei cercetări, unei
anchete pe la ministere, cum se propune
și astă-đi de D. Blaramberg și de cel-alți
subscriitorii.

Nu mă miră acea anchetă de la 1876,
și nu mă miră nici darea în judecată de
la 1876. Dar iată ce mă miră și ce trebuie
relevat ca cel mai caracteristic element
pentru discuția de astă-đi: aprôpe unani-
mitatea Camerei de la 1876 a votat lucrul
următor în fruntea actului de acu-
sare: să se dea în judecată Lascar Cata-
rgi—și aici citez textual—, fiind-că a în-
„trebuințat banii publici în propriul sêu
„folos“.—Aici e punctul cel mai impor-
tant, dupe părerea mea.

Va să dică a dat în judecată acea Ca-
meră pe un om; pentru că ar fi întrebu-
ințat banii publici în propriul sêu folos,
un om pe care unanimitatea țerii și chiar
colectiviștii înșii 'l sciū de omul cel mai
cinstit în această privință, (aplause).

'L-a dat în judecată Camera cu unani-
mitate, după ce alesese ca să facă cerce-
tarea onestității lui Lascar Catargi... pe
cine? Alesese între alții pe D. Stolojan
și pe D. Simeon Michălescu (risete), pre-
cum trimisese să cerceteze lucrările di-
plomatice de la Externe pe D. Fundescu
de la *Telegraf* (ilaritate), iar la ministe-
rul de resbel trimisese pe D. Radu Mi-
haiu, (risete generale).

Alături cu aceștia și împreună cu ei a
fost ales și D. Blaramberg ca să cerceteze
finanțele.

D. N. Blaramberg: Este cu desăvêr-
șire neexact; vă declar în mod formal că
n'am luat parte în acea comisiune și pot
să vă citesc *Monitorul* ca să vedeți că am
protestat.

**D. ministru al instrucțiunii pu-
bliche și cultelor, T. Maiorescu:** Vê
mulțumesc de relevarea D-văstre; fiind-
că vreau să fie relevată ori-ce neexacti-
tate. Dar permiteți-mi să vă dic că nu a-
veați nimic de rectificat; fiind-că eu am
đis numai că D. Blaramberg a fost ales.

D. N. Blaramberg: Da, însă n'am
participat.

**D. ministru al instrucțiunii pu-
bliche și cultelor, T. Maiorescu:** Rog
să mi se aducă *Monitorul oficial* din Iulie
1876, unde se constată că D-văstră ați
fost ales la acele cercetări, coleg cu D-nii
Stolojan și Simeon Mihălescu, coleg cu
D-nii Fundescu și Radu Mihaiu. Resulta-
tul acelor comisii, o repet, a fost apro-
bat cu unanimitate, minus un vot și 6
abțineri, adică să se dea în judecată un
Lascar Catargi; pentru că 'și-a însușit
din averea publică banii pentru interesul
sêu privat.

Față cu anume acest punct al acușării,
trebuie să dic:

A fost o infamie ceea-ce s'a comis a-
tunci, (aplause).

D. N. Blaramberg: D-le președinte,
vă rog să mă înscriși pentru cestiune

personală, și dacă cuvântul de infamie se
adresază la mine, atunci D. Maiorescu
să 'l retragă la moment. (Sgomot).

**D. ministru al justiției, G. Vernes-
cu:** (cătore D. Maiorescu). Aveți mai mult
respect, când vorbiți de o Cameră întrégă.

D. N. Blaramberg: Cuvântul acesta
trebuie retras la moment. (Sgomot).

Fac apel la D. președinte, care este a-
colo ca să ne apere onorea, când nu pu-
tem să ne apărăm singuri; pentru ca D-sa
să intervie ca D. ministru să retragă a-
cest cuvânt (Sgomot).

**D. ministru al cultelor și instruc-
țiunii publice, T. Maiorescu:** Nu s'a
adresat D-văstre.

D. ministru al justiției, G. Vernescu:
Atunci s'a adresat mie. (Aplause prelun-
gite).

**D. ministru al cultelor și instruc-
țiunii publice, T. Maiorescu:** Nu se
adresază întru nimic D-lui Vernescu, co-
legul meu; nu se adresază în genere la ni-
menea personal, el are următorul înțeles:
acest act, această judecată asupra unui om,
ca D. Lascar Catargi, care este recunos-
cut de toți ca om cinstit, și chiar de toți
acel, cari atunci 'l-au dat în judecată, a-
cest act, această hotărîre am calificat-o
ast-fel. Și cum puteam să calific acele fapt?
Dar în privința persoanelor, cari au luat
parte la acel vot, nu am întrebuințat nici
o calificare, și am đis din contră că toate
aceste persoane recunosc astă-đi că nu i
se poțe acestui om imputa un asemenea
lucru.

D. T. Calimachi: Lăsați pe D. Ca-
targi.

**D. ministru al cultelor și instruc-
țiunii publice, T. Maiorescu:** Onora-
bile D-le Calimachi, D-văstră veți argu-
menta în felul D-văstre, permiteți-mi a
argumenta în felul meu.

Mi se aduce acum *Monitorul Oficial*
din Iulie 1876, 'l-am aci și citesc pe cel
cari au fost aleși pentru ancheta de atunci.
Între acei aleși este pentru ministerul
de finance D. Eugen Stătescu cu 71 vo-
turi, D. N. Blaramberg cu 70 voturi, D.
I. Codrescu cu 69 voturi și așa mai de-
parte...

D. N. Blaramberg: Vê rog, consta-
tați, nu eram bolnav?

**D. ministru al cultelor și instruc-
țiunii publice, T. Maiorescu:** Aci,
D-lor, este numai sumarul ședinței, nu
vêd pe cei absenți. Am avut a constata
numai, că D-văstră ați fost ales.

D. N. Blaramberg: Eu mă voiă ex-
plica în ceea-ce privește purtarea mea po-
litică, dar în privința cuvântului, tot tre-
buie să 'l retractezi, în ori-ce cas.

**D. ministru al cultelor și instruc-
țiunii publice, T. Maiorescu:** 'L re-
tractez în ori-ce cas, față cu ori-ce per-
sonă; căci nu este aci cestiune personală,
este cestiune numai de faptul în sine.

Acésta s'a putut întâmpla la 1876, și
s'a putut găsi atunci pentru asemenea
enormitate o unanimitate de Cameră. Și

acum vă pun următoarea întrebare : Cum a fost cu puțință una ca această ? Ca să se primescă o asemenea acuzare din partea apröpe a unanimității unei Camere ?

Și s'a mers atunci mai departe, s'a uitat părțile faimoasele patru volume scrise de D. Misail, și însuși acel act de dare în judecată, în fruntea căruia sta cea enormitate contra D-lui Lascar Catargi precum sta și în contra altor foști colegi ai D-sale.

S'a afișat la fie-care comună și 'l-am vădut eu încă în 1877 afișat la o comună. A fost atunci ales un comitet de dare în judecată sub președenția D-lui Dimitrie Brătianu. Am aci mandatul de înfățișare și cel de aducere ce mi s'a trimis mie ca și celor-alți miniștri acușați. Pör-tă semnătura D-lui Stolojan, Costinescu, Misail, Giani și Fleva.

Ce dovedesce această ? Această dovedesce că pasiunile politice pot să orbescă așa în cât să schimbe albul în negru și negrul în alb. (Aplause); și pot să orbescă, cum au orbit atunci pe mulți, în cât să facă din omul cel mai recunoscut onest un om care a fost pus sub o asemenea acușațiune, (aplause). Nu este așa, D-le Panu ? Cum în alt-fel să se înțelégă acest fenomen, cum să se explice votul una-

nimității Camerei, care pune pe D. Catargi în această acuzare ?

Nu cred că veți putea găsi altă explicație de cât întâmplătörea perspectivă falșă a unui moment pasionat, cum este tot-d'a-una acela al luptelor politice prea încordate. D-lor, cea acușațiune ministerială de la 1876, de almintrelea față cu care tocmai cei acușați au fost förte indiferenți, a cădüt de la sine. Au venit alegerile de la 23 Ianuarie 1878, în persöna D-lui general Florescu și în persöna mea la Iași, și a doua și dupe alegerea noastră s'a retras simplu totă acușațiunea ministerială de aceeași Cameră, care o votase.

Eraü și alte timpuri atunci; venise rebelul dintre România și Turcia, și cu ocaziunea acestei crize externe, guvernul I. Brătianu a simțit în modul cel mai frapant ce greșelă a făcut de a fi împărțit țera în două, de a vedea că țera este expusă la un asemenea pericol, pe când fusese sfășiată în două părți, din care una era ținută prin șefii săi sub amenințarea acelei acușațiuni și cea-altă era singură reprezentată în guvern și în Cameră.

Atunci ajunsese timpul în care le era mai frică acuzatorilor de acuzare, de cât acușăților, căroră nu le a fost frică nici odată. Deci, acuzatorii au căutat și au găsit cel mai mic pretext ca s'o retragă.

D-lor deputați, dacă a fost rău, dacă a fost periculos de a împărți țera în două, așa precum s'a făcut atunci sub ministrul Brătianu prin cea acuzare a cabinetului L. Catargi, öre sunteți D-vöstre siguri astăzi că o dare în judecată a cabinetului I. Brătianu nu o să fie tot așa de rea, nu o să sfășie iarăși țera în două părți și nu o să se întâlnescă în aceeași stare periculoasă cu evenimente complicate din afară ? Cine este la noi, în mișlocul orientului european ? Cine din români este cu o inteligență și cu o siguranță așa de perfectă, în cât să fie în stare a dice în bună consciință : Țera această este într'o așa linisce internă și externă și va rămâne în o așa linisce, în cât pöte să 'și facă satisfacția unui partid de a ține reprezentanții celui-alt partid sub judecată ?

Nici un om cu prudență politică nu va putea afirma această.

Dar trec acum la un alt argument, D-lor deputați, însă ved că e târziu...

Voci : Sunt 6 ore.

D. președinte : Voiți să prelungiți ședința ?

Voci : Pe mâne.

— Ședința se ridică la 6 ore dupe amezii, anunțându-se cea viitoare pe a două și, 1 Februarie.

No. 33.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Ședința de la 1 Februarie 1889

Președinția D-lui președinte *Constantin Grădișteanu*, asistat de D-nii secretari U. Boldescu, G. Dem. Teodorescu, G. Tocilescu și A. Hinna.

— Ședința se deschide la ora 1 și jumătate dupe amiazi.

— Prezenți 163 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 17 și anume:

Bolnavi:

D. N. Nanocescu.

In congedii:

D-nii C. Datculescu, M. Marascu, I. Negulici, G. Gr. Cantacuzino.

Fără arătare de motive:

D-nii C. Andrieș, I. Balanolu, I. C. Brătianu, N. Gavrilescu, I. N. Lahovari, G. Măcărescu, V. G. Mortzun, St. Pleșea, V. Poenaru, D. Sturdza, I. Șomănescu, V. Pogor.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

D. președinte: Intreb pe guvern dacă D. Teleman, alesul colegiului I de Fălciu, și D. Sandu Râșcan, alesul colegiului III de Vaslui, au primit funcții publice salariate de Stat.

D. ministru de externe, P. P. Carp: Tocmai voiam să cer cuvântul ca să declar din partea guvernului, că D. Teleman a fost numit prefect la Roman, și D. Sandu Râșcan prefect de poliție la Iași. Prin urmare, vă rog să declarați aceste colegii vacante.

D. președinte: Prin urmare declar vacante colegiile I de Fălciu, și al III-lea de Vaslui.

D. secretar, U. Boldescu: Trecând acum la comunicări, am onoare să vă fac cunoscut, cu regret, demisiunea D-lui Bobeica, colegul nostru, din însărcinarea de cester al Adunării.

Voc: Nu se primesce.

Voc: Să se citescă demisiunea, ca să vedem motivele.

— *D. U. Boldescu* dă citire demisiunii D-lui Bobeică, care este în cuprinderea următoare:

Domnule președinte,

Vă rog să bine-voiți a comunica onorabilei Adunări că m'am retras din postul de cester al acestei onorabile Adunări.

Primiți vă rog, Domnule președinte, încredințarea considerațiunii mele.

C. Bobeica.

— Se pune la vot demisiunea D-lui Bobeica și nu se primesce.

— Se trimite la comisiunea de petiții petițiunea: D-nei Ilinca Albescu, a D-lui Al. Sion, a D-nei Anastasia

Ursu, a D-lui M. Plătăreanu, a D-lui Ghiță Dumitru, a D-lui G. Văideanu, a D-lui Cojocariu Vasile, a mai multor locuitori din comuna Vișora, județul Teleorman, a preoților din comuna Taslău, județul Neamțu, a mai multor locuitori din comuna Golești, județul R.-Sarat, a mai multor locuitori din comuna Broscăuți, județul Dorohoi, a mai multor locuitori din comuna Redea, județul Roman, a mai multor locuitori din comuna Grangu, județul Tutova, a mai multor locuitori din comuna Alimănescii-Ciofrăngenii, județul Argeș, și 19 petiții ale mai multor locuitori din mai multe comune din județele Ilfov, Vlașca și Bacău.

— Se trimite la comisiunea de indigenat petițiunile: D-lor Fr. G. Claișu și M. Tzaygler.

— Se trimite la comisiunea comunală, petițiunea locuitorilor din cătunul Iliesci, județul Gorj, și a locuitorilor din cătunul Sudiți, județul Ialomița.

— Se trimite la comitetul delegaților de secțiune petițiunea D-lui Il. Nicolescu-Dorobanțu, președintele întrunirilor proprietarilor și arendașilor din jud. Ilfov, relativă la legea tocmelilor agricole.

— Se comunică Adunării petițiunea mai multor locuitori din comunele Balta-Verde și Giurguța, jud. Dolj, prin care cer porumb.

D. P. Cernătescu: Plângerea acestor locuitori este foarte justă, și merită să fie luată în considerațiune și de guvern și de Adunare.

Sunt, D-lor, două plăși: plasa Câmpului și plasa Bălței, unde, din cauza secetei, au fost doi ani de recolte foarte rele, așa în cât nenorociții locuitori ai acestei plăși au ajuns să nu mai aibă cu ce se hrăni și au fost nevoiți să vie aici în Bucuresci, ca să cêră a li se da porumb.

De aceea, eu rog Camera să bine-voiască a vota urgența acestei petiții, sêu mai bine, ași dori ca guvernul să le vină în ajutor, să le dea porumb pentru hrana lor și a familiilor lor, de aceea eu v'ăși ruga să bine-voiți să admiteți ca comisiunea de petiții să cerceteze de urgență această petițiune. Tot-d'o-dată să ia informațiunile despre trista stare a acestor plăși și să vină în ajutor, cât mai grabnic, acestor omeni.

D. președinte: D-văstre propuneți urgența?

D. P. Cernătescu: Dacă guvernul dupe ce va lua informațiuni și se va convinge că în adevăr acești omeni sunt în nevoie, le va veni în ajutor, atunci nu este nevoie ca această petițiune să se cerceteze de urgență, dacă însă guvernul, dupe informațiunile ce va lua, nu va putea să vină în ajutorul acestor omeni, atunci propun urgența, pentru ca Adunarea să se pôtă rosti cât mai grabnic asupra acestei plângeri.

— Se pune la vot urgența și se primește.

D. Uilse Boldescu: Domnilor, avem între comunicări veri o 20 de petiții

pe cari le-a depus D. Nădejde și cari tôte sunt relative la cereri de pământ.

Eu ași propune ca tôte aceste petiții să se recomande comitetului de delegați însărcinat cu executarea legii pentru vânzare de pământ în loturi.

D. președinte: Nu se pot trimite aceste petiții la acel comitet; ele trebuie îndreptate comisiunii de petiții.

Acum D. Ressu, are cuvântul.

D. C. Ressu: Sunt însărcinat din partea unui însemnat număr de locuitori, adică de peste una sută, din comuna Piscu, județul Covurlui, ca să depun două petiții ale lor, pe biuroul onor. Adunării, prin cari se rógă ca guvernul să le vândă pământ în loturi mici din acea comună.

D. președinte: D-lor, cred că aceste petiții vin acum fără nici un folos înaintea Camerei; căci petiționarii nu au de cât să aștepte să se voteze această lege, și atunci vor reclama direct la minister, unde va fi un serviciu complet pentru satisfacerea unor asemenea cereri.

Voc: Prea bine.

D. președinte: D. Dobrescu are cuvântul.

D. C. Dobrescu: D-lor deputați, vă aduceți aminte cu toții că în săptămâna trecută am cerut D-lui ministru al instrucțiunii publice să 'mi dea un tablou în care să se arate numirile făcute de D-sa în învățământul primar, data concursului și data numirii. Ei bine, mi s'a trimis numai un avis, și tabloul acela nu mi s'a trimis. Sunt trei săptămâni de când cer dosarul acestei chestiuni, și ved că 'mi vine numai câte un act. Vê las pe D-văstre să judecați acesta.

De aceea, încă uă dată, apelez la D. ministru ca să bine-voiască a 'mi da acel tablou.

D. ministru al cultelor și instrucțiunii publice, T. Maiorescu: Am luat act despre acesta.

D. președinte: Acum, la ordinea zilei avem continuarea discuțiunii asupra propunerii de dare în judecată a ministerului D-lui Ioan Brătianu.

D. ministru al cultelor și instrucțiunii publice, T. Maiorescu, are cuvântul.

D. ministru al cultelor și instrucțiunii publice, T. Maiorescu: D-lor deputați, aveam onoare să vă spun erî—și terminasem cu acest punct de plecare—că precedentul constituțional, singurul pe care 'l avem de la aplicarea constituțiunii din 1886, în privința dărei în judecată a unui întreg minister, nu e de natură a ne încuragia pe această cale, orî câtă deosebire ar fi de persoane și de împrejurări. Și este o datorie cunoscută în materie constituțională, mai importantă, de a se întemeia cine-va mai înainte pe examinarea precedentelor. Nu e de natură a ne încuragia, fiind-că trebuie să producă în conștiința fie-cărui om imparțial îndoiala asupra părții în care s'au amestecat

pasiunile politice, și'n privința părții în care a putut domni dreptatea curată.

Acum pentru a 'mi înlesni puținele cuvinte, ce am să le spun în contra propunerii formulate de onor. D. Blaramberg, dați-mi voe a face o distincțiune fundamentală.

Dacă ar fi vorba de cererea unei ceretări, care să constate în contra unor miniștri anume, că ar fi comis vre un delict sau o crimă; dacă a avut nefericirea această țară de a vedea în capul guvernului ei omenii cari ar fi pasibili de asemenea fapte, evident că este o datorie de legalitate mai presus de toate, ca asemenea fapte să nu rămână acoperite, ci să fie urmărite și pedesite. Aceasta este legalitatea supremă și e unul din drepturile fundamentale ale Camerei—este chiar, sancționarea controlului ce trebuie să'l aibă Camera asupra puterii executive.—Dacă propunerea această, susținută de onor. D. Blaramberg, ar fi în acest înțeles...

O voce: Le spune legea.

D. ministru al cultelor și instrucțiunii publice, T. Maiorescu: Cred că s'ar găsi mulți pentru a face așa ceva; eu aș fi pentru o asemenea propunere...

O voce: Modificați legea, nu se prevede în lege asemenea propunere.

D. ministru al cultelor și instrucțiunii publice, T. Maiorescu: Însă, propunerea D-lui Blaramberg—îmi cer voe a o caracteriza prin numele celui care e în fruntea ei și care 'i-a dat lectură în Cameră—propunere de dare în judecată a celor două din urmă cabinete Brătianu nu se măginesce aci. Ea are introdus un element în ea, care 'i dă caracter politic în prima ordine, și de aceea sunt în contra ei.

Iată care e această parte.

Se vorbește între punctele de acuzare acolo formulate, se vorbește, ce e drept, sub o formă mai acoperită, ore-cum ca o frază incidentală, de cestiia Basarabiei și de cestiia Dunărei. Onor. D. Panu, unul din subscriitorii propunerii, în vorbirea D-sale de ieri, a trecut cu ușurință peste aceste puncte, și relevând lucrul a zis, că pentru acestea n'ar fi de părere ca să se dea în judecată; cu toate acestea a scris propunerea. Apoi, D-lor, înțeleg și așa s'a făcut adesea-ori și nici nu se poate alt-fel, înțeleg, că acolo unde o propunere cuprinde părți esențiale cu cari te unesci, să nu faci greutate de redacțiune și să treci peste părțile secundare. Dar se poate dice că atunci când o Cameră a țerei românești, cere darea în judecată a unui ministru, întrebarea despre pierderea Basarabiei și întrebarea despre Dunăre, sunt cestiuni secundare? Poate să fie o faptă istorică de cea mai mare și mai dureroasă însemnată, precum este pierderea Basarabiei, poate să fie cestiunea Dunărei, o cestiune vitală pentru țară, cestiuni de o a doua ordine pe cari să le strecuri într'o propunere și pe cari să le treci apoi cu vederea parcă n'ar fi fost? (aplause), se

poate? Dar nu vedeți că din momentul ce s'au pus aceste cestiuni, dăsele covârșesc într'un tot întréga propunere și fac într'ênsa o propunere eminent politică? Așa fiind, nu puteți șterge din această propunere caracterul ei politic.

Este chiar o contradicere în acea propunere și este cu atât mai caracteristic, că fiind contradicere, s'au strecurat totuși cele 2 cuvinte: Basarabia și Dunărea. Se propune darea în judecată a cabinetului Brătianu, în cele 2 ultime formațiuni ale sale; toată lumea însă știe că cestiunea Basarabiei era terminată, înainte de a veni penultima și ultima formațiune a ministerului Brătianu. Pentru ce dar se strecură în propunere? Totă lumea știe că ultima și penultima formațiune a cabinetului Brătianu n'a avut să se ocupe de cestiunea Dunărei; era anterioară.

De ce s'a strecurat în propunere?

Cum vin omenii în Parlamentul țerei serioși, cari știu ce vor și implică într'o anume cestiune, în așa contradicere, două din cestiunile cele mai mari de natură politică, pentru țera întrégă? și noi să trecem peste ele? apoi în cestiunea Basarabiei era onor. D. Kogălniceanu, coleg cu D. Brătianu; în cestiunea Dunărei era răposatul Vasile Boerescu, care a avut o acțiune remarcabilă,—nu judec, dacă în bine sau în rău—aceștia nu sunt implicați în darea în judecată. Apoi atunci despre ce poate fi vorba în aceste două întrebări, dacă nu sunt în chestie persoane de acuzat? așa cum se presintă propunerea și cu aceste două întrebări, în contradicere cu ea însăși, ea câștigă un și mai straniu caracter politic și ca o așa propunere politică, 'mi permît a mă ridica din toate puterile mele contra ei.

Și vorbesc în contra ei, onor. Cameră; fiind-că întrebările de această natură se judecă istoricesc, iar nu pe cale de proces înaintea Curței de Casație; fiind-că e cu neputință ca să deferi înaintea unei asemenea instanțe de autoritate judiciară înaltă, dar esențial nepolitică, asemenea întrebări de grea cumpănă pentru conștiința fie-căruia ministru, întrebări, în privința cărora nimeni nu știe cum le-ar fi rezolvat, într'un sens sau altul, dacă nu e pus în împrejurările de atunci, și nimeni nu mai poate repune astăzi cestiunea în toate împrejurările ei de atunci.

Asemenea lucruri s'au judecat istoricesc și de au contribuit fie-care pentru partea sa la totă dezvoltarea politică mai departe a noastră tutulor, așa că nu în această privință e ochemat un partid, care vine după altul învins în alegeri, ca să facă o propunere de dare în judecată.

Acăsta cu atât mai puțin, D-lor deputați, cu cât nu trebuie să uităm un lucru în totă această materie.

D. I. Brătianu a fost reprezentantul guvernului țerei timp de 12 ani. Dupe cestiia Basarabiei, tot ministerul Brătianu cu majoritatea sa a avut favoarea sorței de a proclama și de a face să se recunoscă

independența și regatul României. (Exclamațiuni, protestări)... și 'mi aduc aminte în acel moment...

D. I. Dimitriu: Cer cuvântul.

D. ministru al cultelor și instrucțiunii publice, T. Maiorescu: În acel moment al proclamării regatului, 'mi aduc aminte de unul din cele mai frumoase cuvinte, dupe aprecierea mea, ce s'a pronunțat în Cameră, de cuvântul onor. meu coleg D. Alex. Lahovari, deputat atunci în opozițiune conservatoare pe acele bănci alătura cu mine care, când s'a prezentat propunerea de regat în Cameră, a spus majorității colectiviste:

Noi conservatorii, dacă n'am avut favoarea să prezentăm noi o asemenea propunere, 'i aducem însă ceea-ce putem da și care 'și are și această marea sa importanță, 'i aducem unanimitatea Camerei și o aprobăm din totă convingerea noastră. (Aplause.)

A fost dar un act al aceluși guvern de partid, asupra căruia unanimitatea țerei, reprezentată în Cameră, s'a întlnit.

Orî ce am dice dar noi, guvernul acela a avut momente, în cari, precum era în capul guvernului țerei, tot așa reprezentată în realitate și o întrégă situațiune primită de întréga țară legală.

Dacă așa dar am da un caracter politic propunerii de acuzare în contra ministerului I. Brătianu, dacă am face un asemenea act de la partid la partid, s'ar resfrânge acea parte a acuzării și asupra țerei, care a susținut pe D. Brătianu cu majoritatea ei în acel timp, cu încrederea sa, cu stima ei. (Aplause, intreruperi.)

Onor. D. Panu trece așa de ușor—cum diceam—asupra acestei cestiuni...

D. G. Panu: M'am pronunțat categoric contra.

D. ministru al cultelor și instrucțiunii publice, T. Maiorescu: Contra, dar scusați-mă, cred că termenul ușor nu trece peste conveniențele parlamentare, eu găsesc ușor, dacă se procedează astfel.

Când într'o asemenea propunere se pune o cestiune așa de importantă atunci, dupe părerea mea, dacă nu o primesci, nu trebuie să subscrii propunerea. Onor. D-le Panu, fără induoială cestiuni de acestea, ca Basarabia și Dunărea, precum sunt cestiuni naționale, precum pierderea Basarabiei este o durere națională, sunt prin natura lor și cestiuni internaționale, și atunci trebuie să ne uităm împrejur, să ne întrebăm, ce rezultat pot produce și în privința relațiilor noastre cu guvernele d'imprejur.

Și aici, fără induoială, trebuie să fim omeii politici; căci suntem un Stat independent, și în mica pozițiune, dar în poziția bine hotărîtă, pe care o avem în Orient, trebuie să cugetăm cu maturitate, să ne gândim de două ori în asemenea materie.

A dice că nu trebuie să fim politic în asemenea sens și că trebuie să urmez primul sentiment de sinceritate și de con-

vicțiune, pe care nu mă induoesc că l'are D. Panu, acesta este deprindere de jurnalist. Nu este vorba, jurnalistul este un om important în politică, dar sunt și alții mai importanți în politică; este mai important în politică membrul unei majorități din Cameră; și în guvern sunt membri cari sunt importanți și cari au răspunderea unei situațiuni politice, pe când jurnalistul este efemer, prin natura sa, și trebuie să scrie din zi în zi și ceea ce scrie într'un moment nu este așa de important, fiind că trece momentul. Dar majoritatea Camerei și guvernul, care se ocupă mai ales de chestiuni permanente și nu efemere, fără induoială trebuie să deschidă ochii în patru când vine o discuțiune ca cea de față. Onorată Cameră, era cu atât mai stranie această încercare a D-lui Panu de a înduce propunerea de acuzare, ast-fel formulată, cu cât această întregă procedură este o stranie intervenție a rolurilor obișnuite într'un Parlament. Căci, D-lor deputați, vine o propunere ca acesta, o propunere de așa importanță, în cât ori cum majoritatea Camerei, care ar vota-o, ia răspunderea unui act foarte însemnat prin urmările sale posibile. Și sunt între noi, cei din majoritate, unii cari în înțelesul unei propuneri de urmărire nepolitică sunt de acord, și totuși propunerea de acuzare, în loc să vie din partea majorității, mărginită în limitele cerute de majoritate, ne vine din partea minorității în întinderea ce poate conveni minorității.

Și ceea-ce găesc straniu este delul cel mare din partea unora din majoritate pentru darea în judecată a ministerului Brătianu față cu noi; apoi și noi am suferit, noi eram mai întâiu cei dați în judecată (întreruperi.)

Noi n'am contribuit atunci nici la sosirea la guvern, nici la susținerea în guvern a ministerului Brătianu.

Eū sciam pe onor. D. Panu un infocat guvernamental al ministerului Brătianu mult timp.

D. G. Panu: D-ta ai fost ministru la Berlin sub Ioan Brătianu și ai fost însărcinat cu vîndarea moșiilor din Bucovina. Cer cuvîntul în chestiune personală.

D. președinte: Vê rog nu întrerupeți.

D. ministru al cultelor și instrucțiunii publice, T. Maiorescu: Acesta nu e chestie personală.

Sunt în drept a discuta atitudinile politice ale unui deputat și nu le voi discuta de cât pentru a trage o concluziune politică.

L' sciam pe onor. D. Panu șef de cabinet în ministerul de interne al ministerului Ioan Brătianu. (Aplause).

O voce: Sub C. A. Rosetti.

D. ministru al cultelor și instrucțiunii publice, T. Maiorescu: Șef de cabinet în ministerul de interne al ministerului Ioan Brătianu.

D-le Panu, D-văstră care erî dicitî că

este rău empirismul în politică, se vede cât de colo la D-văstră tinctura științifică a sistemului pozitiviste. Vê rog să primiți o comparație curată științifică și nu empirică. Știți că luna este un satelit al pământului, dar pământul se învîrtesce în jurul soarelui și cu el împreună se învîrtesc și luna împrejurul soarelui. Se poate ca să te fi învîrțit D-ta în jurul lui Rosetti, dar Rosetti se învîrtea atunci în jurul lui I. Brătianu. Și când v'ati încercat D-văstre rosettiști să nu v'ei mai învîrțiți în jurul soarelui I. Brătianu, v'au sfărîmat Brătianu și v'ati împrăștiat toți în toate părțile ca niște meteori, și numai un fragment de meteor, onor. D. Tache Giannu, s'a mai alipit de soare în ultimele momente, tocmai când apunea. (Aplause).

D-văstră faceți așa parcă a venit D. Brătianu numai în ultimele momente nesustînut, nepreparat de alte elemente, în partea aceea care voește acum să l' dea în judecată. Dar este evident, că o parte a răspunderii cade asupra acelor cari l'au susținut de la început. Și concluziunea aceasta mă face, pe mine mai ales, să fiu cu precauțiune și să mă uit de unde vine propunerea de dare în judecată, și să mă uit, dacă vine mai ales din partea majorității sau vine din partea minorității; și cu acesta, D-lor deputați, ajung la ultimul argument.

Dacă din propunere se șterge elementul de partid politic, elementul de înaltă discuțiune politică, cum este Basarabia și chestiunea Dunării, dacă se face o simplă propunere a majorității în acest sens restrîns, se simplifică discuțiunea.

Dar dacă este vorba ca să vină propunerea așa cum a venit, și purtată în parte de asemenea elemente, apoi eū trebuie ca membru al majorității să mă întreb, dacă nu se mai ascunde și alt-ceva în dărătul ei, și v'ei mărturisesc, că v'ed un grad de emoțiune în această discuțiune care mi pare că nu provine numai de la chestiunea Brătianu.

Onor. D. Panu a căutat să facă o deosebire între membrii, pe cari i-a numit junimiști, și alții din cabinetul actual, și a dîs că D-sa înțelege că junimiștii nu împărtășesc ideea dării în judecată.

Și adică de ce? O spunea D. Panu: fiind-că a fost un moment, în care era încercarea unei înțelegeri între D. Ion Brătianu și noi. Dacă acesta este încă în cugetul cui-va, ca un lucru care ar influența convingerea noastră în desbaterea de astăzi, atunci v'ei rog ca acest lucru să l' depărtați. În chiar actele, cari a binevoit a le reproduce D. Blaraberg în propunerea sa, se vede o scurtă declarațiune, — și este o dovadă de imparțialitate D-sale — făcută de mine, nu aci, unde nu este față D. Ion Brătianu, dar în fața guvernului D-sale și a D-sale; am spus dar acelei Camere a D-sale cum a fost această tratare și nu am fost desmîțit.

S'a adresat D. I. Brătianu la D. Carp și prin D. Carp la mine, sunt patru ani și

atît de atunci; am avut o convorbire la D. Carp la otel cu D. I. Brătianu; da! Am repetat în acea Cameră, care a fost primul meu cuvînt din întrevăderea cu D. Ion Brătianu. L'am dîs: este greu să se facă înțelegerea cu noi; și ultimul cuvînt al întrevăderii a fost: nu cred că se poate face acesta, este prea greu. Evident dar, că era aici o chestiune de principii; și permiteți-mi a adăoga, că în aceeași ședință a Camerei am dîs: ce, adică dacă am fi voit noi să intrăm în ministerul Brătianu, nu ne primiați?

Dacă n'am voit atunci, evident că a fost o chestiune de principii care ne separa, și dacă n'am primit atunci, când era D. I. Brătianu în atot puternicia sa, nu puteți insinua astăzi, că în discuțiunea de față ne rămîne vre-un gând ascuns în privința D-lui Brătianu, ceea-ce numesc francezii *une arriere-pensée*.

Este cu atât mai nepotrivită această insinuare, cu cât la noi în țară, nici o dată disentiunile cele mai mari, când a fost vorba de a se face o lucrare comună în scop politic nu au împedat împreunărilor. În chestiuni, cari nu sunt personale, politica hotărăsește; și s'au v'edut multe feluri de împăcheri. (Sgomot).

Fie-care a lucrat dupe convingerea lui momentană; și ați v'edut lucrând pe D. L. Catargi alături cu D. D. Brătianu, pe președintele consiliului acuzat la 1876 alături cu președintele comitetului de acuzare de la 1876.

Prin urmare, nu sunteți în drept a dîce, că prin acesta s'ar putea modifica sau influența convingerea noastră în discuțiunea de astăzi. Nici votarea pentru darea în judecată, nici votarea contra dării în judecată nu vor împedica întru nimic, dupe precedentele din viața politică a țerei noastre, relațiile viitoare posibile între omenii politici.

O asemenea insinuare nu este dar motivată.

Ultimul argument, pentru care sunt contra propunerii D-lui Blaraberg, este acesta: A numi o comisiune, care să facă cercetări, care să descopere delictes sau crime comune, acesta este o lucrare care trebuie să se facă și care se poate face în totă regula, în totă liniștea și în totă măsura, precum se cuvine să domnescă în materie de justiție.

Dar a face o acuzare politică, acesta însemnă a face o agitare de pasiuni, și trebuie să fie așa; căci dacă o asemenea propunere are rațiune de a fi, ea trebuie să fie purtată de mișcarea simțimintelor țerei. O acuzare, care ar fi primită numai de o întimplătoare majoritate în Cameră, fără ca să fie purtată de interesul țerei, ar fi o nefericire pentru Cameră, nu ar putea să stea în picioare, ar muri de la sine, precum a murit și acuzățiunea de la 1876, unde atunci noi, cei acuzăți, ceream să fim judecați, și acuzătorii împedicaū judecata.

O voce: Cer cuvîntul.

D. ministru al cultelor și instruc-

țiunei publice, T. Maiorescu: Intrebare: Este o mișcare generală a țerei pentru propunerea de astăzi?

Dar, D-lor, noi cei de aici, majoritatea și guvernul, cei de la guvern suntem de puține luni, și cei din majoritate, pot dice, de puține zile numai aci.

Nu am avut încă timpul, și am fost împedicați prin multe cestiuni laterale de a face ceva bine. Dacă este o cerere principală a țerei, este cererea, pe cât înțeleg eu, de a se aduce acele îmbunătățiri reale pe cari în diferite moduri le reclamă situația actuală. Aveți la ordinea zilei cestiuni de cea mai mare importanță: cestiunea vândărei pământurilor, discuțiunea tocmelelor agricole, importanta cestiune a magistraturei. Nu mai departe de cât poimâne este o subscriere publică de mare importanță pentru creditul Statului, este primul împrumut care se încercă cu cifra redusă de 4 la sută, care face onoare creditului român, și care împrumut să fie acoperit în nauntru țerei. Apoi, în asemenea momente, și cu așa situațiune, este cu puțință să se distragă opiniunea publică și să se facă două curente cari se contradic? Nu se pot produce într'o mișcare întregă a țerei două curente cu totul deosebite. Ori vrea Camera să concentreze curentul spre ceva pozitiv, adică să concentreze curentul spre lucrări folositoare, ori vrea să 'l deștepte și să 'l concentreze spre ceva negativ, spre o lucrare de răsunare politică. Améduo curențele nu pot merge împreună, și cred că este mai important ca să concentrăm toate silințele noastre la lucrări de activitate în sens pozitiv, de cât la recriinări politice asupra trecutului (aplause). Ori ce are un caracter de asemenea recriminări nu trebuie să fie primit în această majoritate.

Pentru aceste argumente, întâi fiind că, dupe precedentele avute, nu este destulă garanție de nepărtinire, când este vorba să se judece politicesce un partid de către cel-alt; al doilea fiind-că, în materie de a judeca politica unui partid, nu trebuie să se uite că ministerul Brătianu a făcut parte din trecutul, din istoria țerei, și trebuie să se caute acest sentiment al continuității istoriei țerei în care trăim; și al treilea, fiind-că nu e bine să amestecam un curent al mișcării generale în țără cu două lucruri cari se contradic; nu e bine să impletecim mișcarea generală spre îndreptare cu o agitare de persecuțiune politică. Sunt contra propunerii D-lui Blaramberg.

Găsesc că este, chiar din punctul de vedere al acelor cari o propun, o adevărată greșală politică, de a confunda politica cu o judecată de proces și de a ridica, căci este o ridicare, pe acei cari sunt politicesce căduți în alegeri, sub aparența — și aparența nu se va sterge — a unei persecuții de partid. Sunt căduți în alegeri. S'a întâmplat căderea ministerului Brătianu așa cum nu s'a mai întâm-

plat o cădere de minister în această țără. Ce deosebire cu căderea de la guvern a ministerului Catargi! Era o alegere atunci făcută, eșise pentru Senat o majoritate de câte-va voturi. S'a retras constituționalmente cabinetul. În cazul din urmă însă, în cazul ministerului Brătianu, în mijlocul majorităților sêle, în mijlocul a lor sêl — și aici s'a adevărit cuvântul D-lui Carp ce 'l dîsese înainte, că D-nul Brătianu va cădea sub greutatea acelor cari puneau apetiturile lor mai pre sus de interesele țerei, (aplause) — în mijlocul Camerei sale a cădut ministerul Brătianu. Această cădere a fost urmată de verdictul electoral al țerei, dat dupe toate acele garanții pe cari le luase Camera D-sale pentru libertatea alegerilor, cu votul secret și cu lărgirea colegiilor electorale.

Din această cădere politică, din acest verdict al țerei, al majorității țerei legale, vrom să scótem noi prin o propunere în contra întregului cabinet Brătianu pe reprezentanții partidului cădut, și să apelăm de la hotărîrea dată deja de țără, la hotărîrea ce ar putea-o da câțiva membri de la Curtea de Casație?...

Acésta nu cred că ar fi calea pe care putem să procedăm politicesce.

Din toate aceste motive sunt contra propunerii D-lui N. Blaramberg. (Aplause).

D. președinte: D. N. Blaramberg are cuvântul. (Aplause).

D. N. Blaramberg: D-lor deputați, dacă morala, dacă logica n'au pierdut drepturile lor în România; dacă Dumnezeu, spre a ne pedepsi de rușinea că am îndurat două-spre-dece ani un guvern de fără de legi, ca acela al lui Ioan Brătianu, nu ne-a luat nu numai mințile, dar și memoria; dacă în inimile noastre mai trăesce, nu dic simțimentul dreptății, dar măcar acela al onorei, am convingerea, convingerea intimă că, în acest moment, noi, cei 22 cari am subscris propunerea, desfundăm uși deschise. Căci, nu puteți, cei mai mulți fără a vă desdice, fără a vă desminți singuri, fără a vă judeca și chiar desonora, respinge această propunere, proclamând inocent și imaculat pe I. Brătianu. (Aplause). Dar înainte de toate să precisăm bine lucrurile, ca să nu mai fie loc pentru nici un echivoc, pentru nici o arguție, pentru nici o sofisticare a adevăratelor principii în materie; pentru ca toate florile de retorică să fie neputincioase a denatura faptele, sau a da schimbul. Se face procesul propunerii! S'a dîs negreșit, proces pentru proces, ca să facem diversiune, vom lăsa la o parte pe D. I. Brătianu, ca să ne ocupăm de redacțiunea moțiunii, sau, mai bine dîs, de personalitatea acelor cari au subscris'o. Cădeți rău, vă asigur, D-le ministru. Dar înainte de toate mă întreb: Ce caută un ministru în această discuțiune? Ce caută, constituționalmente vorbind, un consilier al-Tronului în această luptă? Nu cum-va ce se caută, ce se voesce, este de a se arunca cu pompă,

dar cu imprudență, purpura Regală, peste adrețele ministeriale ale lui I. Brătianu!... (Aplause prelungite).

Constituțiunea e formală. Ea prevede două prerogative, cu totul neatărnate una de alta. Regele are dreptul a da în judecată pe consilierii sêl, din propria lui mișcare și fără a avea nevoie de avisul său licenția cui-va, și de sigur că, când s'ar hotări vre-o dată să exercite această prerogativă înaltă, n'ar suferi, un singur minut, cel mai mic amestec din partea Camerilor. La același titlu și cu același drept Camerile, când usez de prerogativa lor paralelă și neatărnată, n'au să ia, nu dic ordine, sau autorizațiunea de la D-vostre, dar nici măcar povețe. Acésta este așa de adevărat că în acest cas Regele n'are, față cu ministrii osândiți, nici chiar dreptul de grație, atât e de sigur că e vorba în toate acestea d'un drept personal și independent. Cum credeți dar că noi reprezentanții națiunii, noi membrii ai acestei Adunări, o să suferim această încălcare asupra prerogativelor Parlamentului, și că n'o să vă întrebăm de la început: ce căutați în acest act de justiție și de reparațiune, a cărui judecatori naturali, suntem numai noi, cel puțin pe cât timp sunteți încă investiți cu un caracter oficial; pe cât timp vă intitulați încă consilieri ai Tronului? Și de și nu avem de cât prea multă propensiune în țera noastră, să ne erigiăm ficcare în dascăli, am să vă vedesc cu a plus b, că nu e dascăl cine vrea. Voi avea onoare să dovedesc aci și acésta fără replică posibilă; căci la nevoie voi apela la lumea civilisată întregă, dacă veți contesta acest adevăr elementar, că justiția nu e resbunare; că sancțiunea; că represiunea delictelor și crimelor este în chiar conștiința noastră. Ore întregi ați debitat numai paradoxo... Constituționale și chiar morale de și luaseți aerul grav și dogmatic al preotului sau apostolului sciinței. Și v'ați desprețuit până într'atât auditorul, în cât ați c. eșut că puteți să ne predați, până și elementele dreptului, dar ce 'l adevărat a unui drept cu totul nou, cu totul original. Cât pentru mine vă mărturisesc că dacă n'aș fi vădut atâtea bărbii albe, pe aceste bănci, chiar eu 'mi aș fi făcut iluziune și m'aș fi crezut transportat, cu mult, mult îndărăt, spre timpii acei fericiți, când ascultam cursurile profesorului de pe catedră, dar tocmai acésta reminiscință împrăspătându-mi memoria, m'a desceptat și, din comparația sa apropierea, făcută, m'am convins că dascălul adevărat a dispărut și că el e înlocuit astăzi, cu un om de talent, dar care se jocă cu cuvintele și cu lucrurile și care nu vrea să scie nici chiar de abecedarul sciinței. Căci, în sciința dreptului, și mai vortos a dreptului penal, cea d'ântei cestiune ce se abordă, și avem aci destul omenii de legi, cari mă pot desminți, dacă innaintez o inexactitate, cea d'ântei cestiune, dic, pe care o învață scolarul este cestiunea dreptului de a pedepsi *la théorie du droit*

de punir. Și am văzut aci în carne și în oase, un ministru, un profesor, un academician, care vine cu desinvoltură să conteste acest drept societății, în esența lui chiar, condamnându-ne pe noi cești-lanți să stabilim, ca să zic așa pe noi. Aveam o sciam o eră nouă să vede însă că avem și o știință nouă. Dar în știința nouă și ca să zic așa revelată, eu nu mai regăsesc nimic din ce am învățat, nimic din ceea ce am citit, și cred că și D-văstre mai toți sunteți în cazul meu. În adevăr s'a făcut mai întâiu nu numai teoria impunității, teoria lipsei de sancțiune care, când e vorba de delict și crime ministeriale, echivală cu supresiunea tutulor garanțiilor Constituționale, dar ceva și mai ciudat este că ore întregi s'a discutat toate aceste chestiuni, s'a discutat în mod obiectiv și abstract și fără nici o considerațiune pentru legile existente, ast-fel în cât cine-va care nu ar fi cunoscut legile ce ne cărmuesc, ar fi putut crede că la ordinea zilei e, nu darea în judecată a D-lui Brătianu, ci o lege asupra responsabilității ministeriale. Că față cu inițiativa unui asemenea proiect de lege, D. Maiorescu ne expune sentimentele sale particulare, ca partisan al unei legi de responsabilitate ministerială *sui generis*, destinată, nu a reprimă, ci a inocenta și a amnistia prin anticipațiune, tot. D-sa partisan al unei ere de impunitate, eră a viitorului, în felul muzicel lui Wagner (ilaritate) vine și ne recomandă descoperirea sa genială, a se aci: o lege de responsabilitate ministerială care să consacre că miniștrii au tot-d'a-una dreptate și popórele nici o-dată. Responsabilitatea ministerială, înțeleasă ast-fel sau chiar redusă la reprimă, nu mai are înțeles și echivalează pentru mine cu însuși supresiunea pur și simplu nu numai a responsabilității adevărate, dar încă și a regimului Constituțional. Cum nu vedea D-sa că toate aceste efortări erau efortări pierdute; că totă această argumentațiune teoretică era să se surpe înaintea unei singuri întrebări. Ce faceți cu legea existentă a responsabilității ministeriale, ce faceți cu Constituțiunea? Să admitem că ați avea în teorie dreptate pentru un moment, de și contrariu singur e adevărat, dar răspund că nu vă fac măcar onóra să vă discut teoriile și sistemele. Căci, în adevăr, D-lor, dacă, față cu legea în vigore și a desideratului D-lui Maiorescu, am avea ceva încă de discutat, ar fi numai principiul, dacă legile oblig și dacă ele poruncind ascultarea tutulor, nu se impun și miniștrilor.

Dar mai ales dacă e în rolul unui consilier al Tronului să se rescóle în contra unei legi, s'o critice și să ne învețe și pe noi a o arunca în coșniță, înainte ca ea să fie solemn abrogată. Cine dăce lege de de responsabilitate ministerială, dăce lege eminentamente politică și care, prin această chiar prevede și reprimă delictul ale funcțiunii. Vorba de delict de drept comun,

ar putea la nevoie și să lipsescă dintr'o asemenea lege; căci, nimeni nu e la adăpostul dreptului comun. În acele țări unde *la prise à partie*, e supusă la o autorizare prealabilă, acolo evident că e bine să se prevadă o procedură specială, care să dea mijlocul cetățenilor lezați de a urmări pe un ministru, care are atâtea mijloce directe și indirecte de a se sustrage răspunderii.

Atâta tot. Dar adevăratul cuvânt de a fi a unei legi de responsabilitate ministerială, este necesitatea de a se prevedea o natură specială de delict, delictul de funcțiune, a căror enumerare și definițiune este așa de anevoioasă, în cât a făcut și face disperarea tutulor acelora ce au încercat se codifice materia. De acolo formulele generice și întrebuintate mai adesea.

Acésta e așa de adevărat, încât în Anglia toate delictul de drept comun nu se urmăresc de Parlament, ci de partea lezată; cetățeanul lezat să duce la tribunal și cere personal reparațiune, în tocmai ca față cu cel din urmă particular.

Onor. D. Ionescu care se ocupă mai mult de ceea-ce se petrece în Anglia, să mă desmință, dacă înainte ceva inexact; la nevoie însă, am aci și autorități cu cari pot stabili această.

Nu poți mai ales rezista de a vă cita măcar pe una din ele, pe Benjamin Constant.

„Așa, observă undeva Benjamin Constant, un rebel nedrept, un rebel rău dirigiât, un tractat de pace, a cărui sacrificiū n'ar fi fost poruncit imperios de impregiurări, rele operațiuni de finanțe, introduțiunea a unor forme defectuóse sau primejdióse în administrațiunea justiției, în fine ori-ce întrebuintare a puterii, care, de și autorizată de lege, ar fi funestă națiunii sau vexatorie pentru cetățeni, fără a fi cerută de interesul public: acestea sunt obiectele asupra cărora răspunderea și întinde imperiul său.

„Se vede prin această definițiune în scurt cât va fi de ilusorie, tot-d'auna ori-ce încercare de a redige asupra responsabilității o lege precisă și amănunțită, cum trebuie să fie legile criminale.

„Sunt miș de chipuri de a întreprinde nedrept sau de prisos un rebel, de a dirige cu prea multă precipitare sau întârziere, sau neglijență, rebelul întreprins; de a aduce prea multă neincovoere, sau prea multă slăbiciune în negocierii, de a sgudui creditul, sau prin operațiuni riscate, sau prin economii rău înțelese, sau prin infidelități ascunse sub deosebite numi. Dacă fie-care din aceste moduri de a vătăma Statului, ar trebui să fie indicate și specificate de o lege, codul responsabilității ministeriale ar deveni un tractat de istorie și de politică, și totuși dispozițiunile sale n'ar atinge de cât trecutul. Miniștrii vor găsi lesne noui mijloce de a le eluda în ceea ce privește viitorul.

„De aceea Englezii, așa de scrupulos atășați de altminterea, în obiectele ce îmbrățișează legea comună, la aplicațiunea li-

terală a legii, nu desemn delictul ce chiam asupra miniștrilor răspunderea de cât prin cuvintele forte vagi *de high crimes and misdemeanors*, cuvinte cari nu precisază nici gradul, nici natura crimei: și dacă păstrăm, în sórta noastră constituțională, expresiunile consacrate de *consciune* și *trădare*, va trebui negreșit, să li se dea înțelesul cel mai larg și latitudinea cea mai mare. Va trebui stabilit că un ministru trădează Statul *ori de câte ori el exercită, în detrimentul Statului, autoritatea sa legală*.

„Se va crede póte că pun pe miniștrii într'o situațiune prea defavorabilă și prea periculoasă. Pe când eu cer pentru simpli cetățeni ocrotirea precisiunii celei mai exacte și garanția literei legii, părăsesc miniștrii la un fel de arbitrar exercitat asupra lor, și de acsatori și de judecători lor. Dar acest arbitrar este în esența chiar a lucrului. Se va vedea că aceste neajunsuri vor fi îndulcite prin solemnitatea formelor, caracterul august al judecătorilor și moderațiunea pedepselor. Aci principiul trebuie pus: și cred că e mai bine a mărturisi în teorie, ceea-ce nu póte fi evitat în practică.

„Un ministru póte face atâta rău, fără a se depărta de litera nici unei legi pozitive, în cât dacă nu pregătiți mijloce constituționale de a reprimă acest rău și de a pedepsi sau depărta pe vinovat (căci voi arăta că e mult mai mult vorba de a lua puterea miniștrilor prevaricatori, de cât de a pedepsi), necesitatea va face să se găsească aceste mijloce în afară de constituțiune ea însuși. Omenii reduși a șicana asupra cuvintelor sau a viola formele, vor deveni haini, perfidi și violenți. Ne găsind o cale trasă, ei și vor deschide una care va fi mai scurtă, dar și mai desordonată și mai primejdióasă. Există, în realitate, o torță pe care nici o dibăcie nu o incongióră mult timp. Dacă, nedirigiând contra miniștrilor de cât legi precise, cari nu isbesc nici odată întregul actelor și tendințelor administrațiunii lor, și smulgeți de fapt la toate legile, ei nu vor mai fi judecați dupe dispozițiunile minuțioase și inaplicabile; se va proceda în contra lor dupe îngrijirile ce vor fi causat, răul ce vor fi făcut, și gradul de resimțiment ce va fi urmarea lor (1).

Ceea ce mă convinge că nu sunt un amic al arbitrarului, puid în axiomă că *legea asupra responsabilității nu póte să*

(1) Găsesc, adaugă în note Benjamin Constant în discursul unuia din deputații noștri, cel mai luminași pinte ceea ce am avut (ericiera să număr printre colegii mei (le Tribunal) opiniune ce expun aci, exprimată mai în același termen.

„În această misiune constituțională, dăce el (aceea de a acusa miniștrii și de a pronunța asupra acsatiunii) este forte însemnat de a nu vedea în cele două camere, tribunale și judecători. Ele sunt puterea supremă, cari nu pot îndeplini demn atribuțiunile lor, de cât vor fi libere de toate piedicele legislative, și nu vor recunóce ca regulă a purtării și hotărării lor, de cât inteligența și conștiința lor.“ Opiniunea D-lui Sédillez din 8 Decembre 1814.

fie amănunțită ca legile comune, și că e o lege politică, a cărei natură și aplicațiune au neapărat ceva discreționar, este că am pentru mine, dupe cum am spus, exemplul englesilor, și că nu numai de una sută trei-șeci și patru ani, libertatea există la ei fără turburare și fără furtună, dar încă din toți miniștrii lor, expuși la o răspundere nemărginită, și în perpetuu denunțiați de opozițiune, un prea mic număr a fost supus judecăței, nici unul n'a suferit o pedepsă.

„Suvenirile noastre nu trebuie să ne înșele. Am fost furioși și turbulenți, ca sclavii care sdrobesc fiarele lor. Dar astăzi am devenit un popor liber; și dacă continuăm a o fi, dacă organizăm cu îndrăgnelă și francheță instituțiunile libere, vom fi peste puțin calmi și înțelepți ca un popor liber.“

(Benjamin Constant. Cours de Politique constitutionnel. T. I. p. 406—407).

Prin urmare când cine-va dăce responsabilitate ministerială, vorbește tocmai de delict și de crime politice; căci pentru toate cele l'alte n'are nevoie d'o lege specială, codul penal ajunge.

Ca să vedeți că e așa, n'am de cât să vă citec însuși legea în ființă, care pentru delictele de drept comun ne trimete la legile represive ordinare.

Iată în adevăr ce dăce art. I :

„Tote dispozițiunile legilor penale ordinare relative la infracțiunile comise, atât de funcționarii publici, în exercițiul funcțiunilor lor, cât și de particulari se aplică și miniștrilor.“

Deci, legea ne trimete la codul penal și nimic mai mult, și redusă la această dispozițiune, această lege n'ar fi avut cuvântul ei de a fi. Dar această lege a avut descop să umple o adevărată lacună, lacună care o lăasă codul penal, care nu se ocupă de delictele de o natură specială, de delictele și crimele ministeriale proprii și, de acelea adică, pe cari un om nu le poate săvârși, de cât mulțumită puterei publice de care dispune și funcțiunei de care e investit. În scurt de delictele și crimele politice, în tot înțelesul cuvântului.

Acest lucru devine evident ca și-a, în dată ce trecem la dispozițiunile speciale următoare. (citesce):

„Care prin violență sau fraudă, ar împedica sau ar încerca să împedice liberul și sincerul exercițiu al dreptului electoral al cetățenilor, chiar și în cazul când în asemenea fapte ar fi obținut aprobarea ulterioară a Corpurilor legiuitoare.“

Ce găsim dar consacrat în acest aliniat b) al art. 2 din legea responsabilităței ministeriale? Găsim consacrată represivea scamotărei sau freletărei represiunii naționale, fapt politic prin excelență și fapt pe care un particular cu mijlocele restrânse de care dispune nu l' poate comite, cel puțin pe o scară așa de întinsă. Trebuie negreșit ca acel care l' perpetrează să fie îmbrăcat cu calitatea de ministru și nu e numai atât! Dar vedeți

câtă precauțiune se ea de legiuitor, nu numai pentru ca acest fapt să fie pedepsit, dar încă ca el în nici un cas, să nu scape represivei, chiar când vinovatul ar invoca în apărare o aprobare nu numai tacită, dar chiar formală, a camerilor de poruncială.

Maș avem un alt articol care prevede tocmai ceea-ce a scandalizat și revoltat așa de mult pe D. ministru al instrucțiunei publice, este articolul 3 care la aliniatul b) dăce. (citesce):

„Care cu rea credință și în prejudițiu intereselor țerei amăgesce reprezentațiunea națională, asupra situațiunei aface- rilor Statului.“

Aliniatul a) al aceluiași articol se exprimă ast-fel:

„Care va fi semnat și contrasemnat decrete sau va fi luat dispozițiuni cari violează un text expres al unei legi existente.“

Apoi ôre toate aceste sunt delict de drept comun?

Pôte un particular să falsifice alegerea, să înșele reprezentațiunea națională, sau să decretese legi inconstituționale?

Evident că nu; calitatea sa de om public, de ministru, îi dă singură mijlocele necesari la perpetrarea acestor delict politice. Și acesta pune și mai bine în evidență tot ce este de legitim în grieful aceluia cari între capetele lor de acușiune au introdus și pe acela care se referă la Basarabia și Dunărea, ba încă la un sistem întreg de reticențe și violenți, cari au caracterizat guvernul D-lui Brătianu și au compromis mai toate negocierile, mai toate cestiuniile noastre exterioare.

Reprezentățiunea națională a fost mereu indusă în eróre. Se afirma una și se făcea alta; și ca să formulăm acest cap de acușiune, nu am avut nici de cum nevoie să redeschidem procesul închis al retrocedării Basarabiei și care nu mai e de cât de domeniul istoriei, precum ar voi D. Maiorescu a o insinua.

Nu mai discutăm astăzi, dacă Basarabia ni s'a luat pe drept s'au pe nedrept, ci numai dacă guvernul D-lui I. Brătianu, la acea ocaziune, nu a ascuns țerei adevărul și dacă prin reticențele sale nu a împins țera la rezistență, rezistență care am plătit'oscump, și acesta atunci când totul era deja pierdut și când rezistența n'a făcut de cât să înrăutățească situațiunea noastră și să ne facă a pierde până și ródtele acelei politici de aventuri. D. ministru într'un scop pe care cu toți l' ați înțeles și negreșit ca se intereseze la sórta D-lui Brătianu nu numai banca ministerială, dar și veri-unul său mai mulți din marii potențați ai Europei, a voit să dea aceluși cap de acuzare caracterul unei revindicări.

Nu am venit noi nici să cerem înapoi Basarabia, nici să disputăm veri-unei puteri, Dunărea, pe care sperăm că o posedăm încă și astăzi, mulțumită faptului că D. Brătianu a dispărut dupe acele bănci.

Capul nostru de acușiune țintesc, nu un fapt material, ca acela al retrocesiunei, ci un fapt moral, acela relevat în sarcina D-lui I. Brătianu, de unul chiar din colegii dupe acei timp ai s'eil de onor. D. Kogălniceanu, a se sci, că D-sa nu a spus nici o dată adevărul adevărat țerei; ci a preferit să o înșele și să o adormă mereu, nu numai în cele din năuntru, dar și în cele di afară.

Onor. D. Kogălniceanu, fost coleg al D-lui Brătianu în Cabinet—lucru care tocmai face ca mărturia D-sale să nu fie, nici într'un cas suspectă sau recasabilă, numai D-sa nu avea nici un interes să ponegrască gratuit pe fostul s'eiu președinte de Consiliu, D. Kogălnicenu, — o repet, care fusese pus în curentul amănuntelor acestor negocieri, ce afirmă? Discută D-sa, legitimitatea retrocedării Basarabiei? Nu! Vine și atestă că pe când D. Brătianu dăce Camerilor și țerei rezistență; căci cât voi sta pe aceste bănci, n'are să ni se ea Basarabia, D-sa o dădea sau o dăduse deja, pe sub mână. Așa că, prin aceste declarațiuni ale sale, nu făcea de cât a ne da schimbul și a ne împinge la o rezistență, zadarnică, la acte imprudente cari ne-au fost mai fatală în jurul tapetului verde, chiar de cât pierderea Basarabiei. (Aplause).

Vedeți dar că ați confundat *autour* cu *alentour*. (Ilaritate).

Tot așa voiți dăce și în privința Dunărei unde avem nu numai declarațiunea D-lui Kogălniceanu și piesele date publicității de răposatul Calimach Catargi, dar și declarațiunea D-lui Dim. Brătianu, care a succedat ca prim-ministru imediat D-lui Ioan Brătianu, declarațiune în care D-lui de și frate cu D. Ioan Brătianu, totuși în lealitatea sa nu s'a putut popri de a arăta faptele ast-fel precum s'au petrecut în realitate. Și de sigur nu D-sa era să caute greșeli și pete, acolo unde n'ar fi fost, numai pentru plăcerea de a îngreui situațiunea fratelui s'eiu! Să adăogăm ca mai avem și declarațiunile D-lui Boerescu, ca ministru pe atunci de externe și care se corabores unele pe altele. La acesta a venit în fine să se adăoge și propria mărturisire a D-lui I. Brătianu. Conștiința sa încărcată de remușcări a trebuit în cele din urmă să facă exploziune și se vorbească, și densu, D. I. Brătianu, a trebuit să sfirșescă prin a mărturisi singur că în cestiunea Dunărei tot ce ni s'a cerut de Austro-Ungaria concorda perfect cu ce să se concedeze deja din Bucuresci, contrariu cu toate afirmările solemne, anterioré în presă în Parlament și în comisiunea Dunărenă.

Înțelegeți de ce gravitate este lucrul acesta și cum nu putem să l' trecem cu tăcerea, în requisitoriul nostru.

Tot asemenea și cu acușiunea ce opozițiunea adusese lui Anghelescu și lui Maican. Și cu ocaziunea căreia guvernul nu numai cu știință, dar intenționat, a ascuns dosarele, a căutat să înăbușască

lucrul ș. c. l. Sper cel puțin că acest cap de acusațiune, redus la aceste proporțiuni modeste, nu se va mai putea pretinde că are un caracter internațional: Afară numai dacă Broadwel nu va fi considerat ca o a opta mare putere. Ei bine, în aceste cestiuni D-vostre știți că acei cari au cerut dosarele de la D. Ioan Brătianu nu le au obținut, și pe când D. Brătianu refusa de a le da Parlamentului, afirma în același timp, în Cameră, că acei cari atacă pe Anghelarescu sunt nisece calomniatori. Prin urmare când pe de o parte se ascundă actele, iar pe de altă parte se căuta să se acopere culpabilii, ce făcea óre D. Brătianu? Inșela el sau nu reprezentațiunea națională? Aci nu póte fi de cât un răspuns: Da! O inșela. Și delictul este anume prevădut în legea responsabilității. Venind mai special la cestiunea Maican, acolo vedem ceva mai grav încă: Un colonel din cei mai onorabili împreună cu alți 12 vă spune că încă de la 1878 D. Brătianu cunoscea tot, cunoscea acel atentat făcut de Maican, în contra vieții soldaților noștri și cu toate acestea l'inainta în grad și nega sistematic înaintea Camerei toate faptele ce se imputau acestor doi corifei ai regimului.

Și acestea pentru D-vostre sunt lucruri secundare și cari nu merită măcar onórea unei anchete!

Dar v'am devissajat și am înțeles scopul D-vostre. Față cu D-vostre totul devine, cum o dicea prea bine onor. D. Panu, totul devine un defect, ba chiar un semn de insuficiență și de inferioritate morală: francheți, consecuență, toate acestea sunt slăbiciuni și păcate. Ei bine, ați dat în requisitoriul D-vostre să găsiți ce póte fi mai personal, dacă pot să dic așa în ceea propunere, de și într'o cestiune așa de mare și generală, personalitatea trebuia să dispară cu totul. Ați cređut că, puind în relief și în evidență unele din actele politice, ce ar putea să fie țintite sau să cadă sub lovirile represiei, veți reuși a séména divisiunea între subscriitorii propunerii. Așa de exemplu ați sesizat în sbor cuvintele D-lui Panu, în privința unor cestiuni politice, pe cari ar voi să le reserve.

Dacă însă, D-sa, a șis că ar putea consimți la eliminarea acelu cap de acusațiune, să nu se uite că, tot D-sa, adăoga că o face numai fiind că nu cunoșce tot așa de bine cestiunea ca și noi.

Și în adevăr, dacă nu ar fi de cât deosebirea de vėrstă, încă D. Panu ar fi scușabil, ca atât alți din colegii noștri și contimporanii ai săi, să nu scie tot în această cestiune, precum o scim noi, ceea ce am fost condamnați să vedem desfășurându-se înaintea ochilor noștri evenimentele, să vedem defilând lucrurile și ómenii.

În vėrtegiul nostru politic, unde cei mici de ieri sunt marii de astăzi și cei mari de ieri sunt micii de astăzi și unde e destul ca cine-va să ajungă ca să și ia

aerul de oracol și să așeze pretențiunea de a personifica tot, e bine să rememorăm faptele și să chemăm pe fie-care la realitatea lucrurilor. De exemplu, când ved atăta zel dinastic din partea unora, când ved atăta dogmatism din partea altora, când se vorbește de Constituțiunea cu un ton de autoritate nesocotită, fără voia mea, 'mi aduc aminte de un lucru: că nimeni din cei ce se dic junimiști, afară de D. Pogor și Theodor Rosetti, care au figurat în Constituțiuntă, n'a participat la nici unul din actele memorabile ale acei epoci. Din mulțimea de ómeni cari 'ți vorbesc de Constituțiunea de la 1866, cu un ton dogmatic, ca ómeni cari ar fi interpretarea ei vie și cu o dragoste ce afectă pe aceia a paternității, nici unul dar nici unul nu însemna pe atunci ceva.

Și cu toate acestea ei au atăta aplomb în cât au ajuns a 'mi face și mie iluziuni și de multe ori 'mi trec mâna pe frunte și mă pipăi, eu care la 1866 am fost alătura cu onorab. D. Catargi, între cei șapte sau opt membri dirigenți ai mișcării, spre a mă asigura că nu visez. În toate acele lupte în desăvėșirea acelei opere n'am vėdut nici pe onor. D. Maiorescu, nici pe alții mulți cari se rėșfață astăzi alături sau împregiurul D-sale. Constituțiunea și starea actuală de lucruri este opera altora. Constituanta n'a avut fericirea să vadă pe băncile ei alt junimist de cât pe D. Pogor, dar pe atunci D-sa nu era încă junimist. În ori ce cas nici D. Maiorescu, nici D. Lahovari, nici D. Carp, n'au fost printre noi. Permiteți dar unui umil reprezentante al Constituantei de la 1866, să scie și el ceva mai lung, de cât D. Maiorescu, în ceea ce privesc idealul care ni l-am propus încă depe atunci, și să vedem dacă reservele ce faceți, restricțiunile ce voiți să aduceți prerogativelor Parlamentului se impacă cu litera legii și cu intențiunile acelora, ce au creat-o, de și printr'o interverțiune de roluri, D-vostre poșati în campionii exclusivi ai legalității și ai tradițiunii.

S'a șis apropo de propunerea acésta că ea ar implica un cap de acusațiune care n'ar fi ortodox legalmente și constituționalmente vorbind; s'a adăogat chiar că el n'ar avea adesiunea tutulor subscriitorilor, sperând că cu chipul acesta, divisiunii se vor produce între noi și că, în or ce cas, vom perde pe unul din subscriitorii și anume pe D. D. Panu.

Căci v'ați măgulit cu speranța că între cei 22 ar fi și persoane cari póte n'au reflectat indestul și cari ar putea să esite față cu insinuarea și obiecțiunile D-vostre; Ei bine, am onóre a vă spune că v'ați amăgit și că vă perdeți timpul. Și aceasta pentru motivul acesta foarte simplu, că pentru cine scie ce este o operă colectivă, o operă la care colaborează mai mulți, scie că o asemenea operă nu póte să satisfacă la același grad și până la o iotă pe fie-care din acei ce au conlucrat la ea și au sub-scriș-o. Nu e vorba de divergențe

de amănunte, de ceva în plus sau în minus, destul că asupra ideeii mume, asupra punctului esențial: *necesitatea urmării*, suntem pe deplin înțeleși.

Ca să punem în mișcare acțiunea publică ne trebuie acordul a 20 de reprezentanți. Acest acord există, acest acord e perfect. Odată însă această acțiune pusă în mișcare și dupe Constituțiune și dupe legea responsabilității ministeriale, formularea definitivă a capetelor de acusațiune este lăsată Parlamentului, alt-fel șis comisiunii de informațiune ce i va plăcea să alégă.

A trebuit bine rău să formulăm o propunere, dar propunerea acésta dacă nu mulțumesc, nu dic pe noi, pentru că vedeți prea bine că reservele făcute de unul din noi nu sunt un obstacol la înțelegere, ci Camera, n'aveți de cât să formați comisiunea D-vostre, ast-fel în cât să se amendeze opera noastră, și la nevoie, s'o prefacă chiar în întregul său.

Încă o-dată, redacțiunea propunerii noastre—care până în momentul unde comisiunea de informațiune și-ar însuși textul ei, nu este de cât un simplu proiect—nu trebuie să vă oprėscă, dacă nu aveți alt mobil, altă cugetare ascunsă și dacă criticile D-vostre, în ceea ce privesc amănuntele nu sunt numai pretextul spre a ascunde hostilitatea în ceea ce privesc lucrul în sine.

D-vostre știți ca și noi că prin comisiunea D-vostre puteți să înlăturați unele și chiar toate capetele de acusațiune formulate de noi. Chiar noi nu dicem că propunerea noastră este ultimul nostru cuvėnt, cuvėntul de evanghelie. Și am face póte chiar concesiuni cu condițiune bine înțeles ca, opozițiunea ce faceți propunerii, să nu fie o opozițiune de princip, și să nu ascundă scopul ce s'a trădat cu ocaziunea desvoltărilor, ce ați făcut la tribună, acela de a nu lăsa în picioare de cât delictele de drept comun, cum ar fi borfășuile și furtisagurile de cėsórnice.

Nu pentru cėsórnicul furat D-lui Văcărescu, Parlamentul și țera s'au pus în mișcare; nu! ci spre a rėsbuna un sistem întreg de minciuni și de jaf, spre a rėsbuna trădarea și sângele vėrsat... (Aplause). Și în acésta privință, nu suntem la discrețiunea D-vostre; legea spune că o propunere trebuie să fie subscrisă de 20 de deputați, pentru ca să se pună în mișcare acțiunea publică. Acésta este fasa întâiu, și în privința acestei faze n'avem a consulta pe nimeni; căci noi suntem stăpâni pe tot. Dupe acésta vine dreptul acela care e numai al Camerei, în întregul său, dar care și acela e bine precizat. (Citesce).

„Art. 15. Președintele Camerei sau al Senatului, pune propunerea la ordinea șilei, peste 5 șile de la prezentarea ei, în cas de flagrant delict, o pune imediat în desbatere. Afară de acest cas *discuțiunea se mărginește asupra cestiunii, dacă Corpul legiuitor trece la ordinea șilei sau*

dacă trimite propunerea în studiul unei comisii de informațiune."

„Pentru trimiterea la comisiunea de informațiuni se cere un vot cu majoritate absolută.”

„Art. 17. Comisiunea de informațiuni este compusă de 7 membri, cari nu trebuie să fie dintre aceia ce au subscris propunerea de dare în judecată; ea se alege prin vot secret și procede imediat la constatarea faptelor articulate de propunere, la ori-ce alte informațiuni prealabile pôte să adaoge noi fapte la cele denunțate, ascultă pe ministru, dacă el cere să fie ascultat și de ce zile de la alegerea sa trebuie să și prezente raportul.

„Corpul legiuitor pôte să prelungească acest termen, dupe cererea comisiei. Subscriitorii propunerii de dare în judecată au dreptul să asiste la lucrările comisiei de informațiuni.”

Art. 18 adaogă :

„Raportul se comunică ministrului o dată cu depunerea lui pe biuroul Corpului legiuitor. Cinci zile dupe acesta darea în judecată se pune în desbatere și dacă Corpul legiuitor o admite cu două treimi, alege imediat un comitet de instrucțiune.

Așa dar D-vostre nu puteți de cât să să treceți pur și simplu la ordinea zilei, să să trimiteți această propunere—și nu alta—la comisiunea de informațiuni. Cât pentru mine nu pot îndestul să regret că D. I. Brătianu nu este în acest moment present. În tot cazul vă iaș de marturi că nu eș am dosit, ci am așteptat mult timp, chiar cu propunerea, ca să se verifice mai întâi alegerea D-sale și să se proclame de deputat, spre a se putea spera personal în ziua când va fi atacat. Dacă n'a venit—și pricep pentru ce!—Este că s'a temut de sigur să nuse întâlnească pe pragul acestei adunări-față în față cu umbra nenorocitului ușier, (aplause) care a plătit pentru alții și care s'a ucis dupe urma ordinilor crude, date de acel regim de călăi!...

O nenorocire dupe cum ați văduț pentru acei cari ar voi să vadă dupe acum îngropată această propunere, este că nu se cere 2/3, cum se esconta pôte lucrul și că majoritatea absolută ajunge.

Ați văduț asemenea din citirea textelor și dic acestea pentru acei ce combat unele din capetele noastre de acușațiune, că acele capete de acușațiune nu lăgă întru nimic comisiunea de informațiuni, că acea comisiune este pe deplin stăpână să și le însușescă, să le amendeze sau să le respingă pe toate, și ceea ce constituie adevărata punere sub acușațiune este raportul ei. De aceea și el e votat cu majoritate de două treimi.

Raportul se comunică ministrului o dată cu depunerea lui pe biurou. Cinci zile dupe acesta, darea în judecată se pune în desbatere și dacă Corpul legiuitor o admite cu două treimi, alege imediat un co-

mitet de instrucțiune, adică comitetul care ține loc de judecător de instrucțiune.

Dar până acum suntem numai în prima fasă, aceia cari abutisăză la a informațiuni și informațiunea nu prejudecă nimic și nu implică de cât un lucru său o trebuință: aceea a luminei, care trebuie să convină tutulor, mai ales dacă dupe cum se pretinde avem a face cu inocenți și reputațiuni imaculate...

Prin urmare, iată punctul acesta pe deplin elucidat. Sunt trei faze ale procedurii, prima fasă este propunerea și discuțiunea ei; a doua fasă este ancheta comitetului de informațiune; a treia fasă darea în judecată și numirea comitetului de instrucțiune, dupe cari vine și numirea comitetului de acușațiune, din minitul numirii căruia numai Camera e desesisată.

Am putea dar în acest moment să fim de acord cu toții dacă n'am urmări de cât interesele justiției. Am numi comisiunea de informațiuni, rămânând apoi ca raportul acelei comisii să ne arate ce capete de acușațiune sunt întemeiate și cari nu.

În ședința de ieri D. ministru de instrucțiune a creduț că mă prinde în defect și, dupe sistemul pe care l-a adoptat ieri și astăzi și care a fost relevat și de onor. D-nu Panu, care de alt-fel contrastăză cu procedurile, cu plasticitatea D-sale obicnuită, a încercat de personalități. D-sa a creduț că dărimând pe propunitori, dărimă și propunerea și ne a luat, rënd pe rënd, pe fie-care din noi à partie. Și nu știu chiar dacă nu a început cu mine, și a creduț că face minune, că face o descoperire teribilă, constatând că eș, care lupt astăzi alături cu D. Catargi, am combătut ministerul său din 1875. D-sa a mers mai departe și a creduț că pôte pune în gura mea și acușațiuni infamante, la adresa unui om pe care eș cel d'ântăiș l recunosc ca tipul probității; că l-aș fi acusat chiar eș, de a și fi însușit banii publici pentru în parte și folos.

Și ca să administreze și proba lucrului a invoca sumarul unei ședințe, unde se vedea că fusesem numit în comisiunea de anchetă, destinată a verifica gestiunea financiară a guvernului conservator.

Ași putea, drept tot răspuns, să fac apel la însuși D. Lascar Catargi și să l rog să răspundă dacă eș am făcut parte din verio comisiune însărcinat a face instrucțiune cauzei cabinetului din 1875. Dar nu am trebuință de acesta; căci Monitorul oficial este de față. Ați citit un sumar de ședință, sumarul nu face nici o dată mențiune de cei absenți sau prezenți. El e-nunță în scurt faptele petrecute și rezoluțiunile luate. Este adevărat că mi s'a făcut onorea de către acea Camera de a mă alege în comisiunea de anchetă; dar nu aveți de cât să întorceți pagina ca să vedeți că nu mai departe decât a două zi, adică îndată ce am avut cunoștință de rezultatul votului, am declinat această onoare.

Dar e un lucru pe care, departe de a l tăgădai, l invoc ca un titlu la încrederea D-vostre astăzi, ca o dovadă mai mult că n'am două cumpene și două măsură.

Ați afirmat că m'am asociat și eș la actul de acușațiune. Da, însă în ce moment, în ce termen și în ce margini. Iată ce erați datori să amintiți. Procesul-verbal al ședinței în extenso, nu sumarul ședinței din 5 Februarie 1877, este aci, spre a v'o spune. În ședința aceea se discuta destituirea magistratilor din Iași, cari achitaseră pe colonelul Roznovanu, care resistase la ancheta ce i se făcuse, dupe o procedură care nu era fixate nicăieri și în care D-sa vădușe un act de bun plac. D. ministru de justiție Stătescu, fidel tendințelor statornice ale celui regim, de compresie și arbitrar, nu găsi nimic mai bun, cu ocaziunea celui verdict de achitare, de cât să destitue pe magistratii, cari avuseseră curajul de a resista voinței și presiunilor său ordinilor sale. Eș am fost acela cari am ridicat glasul în contra acestei loviri date independenței magistraturei, în timp de două zile, și am discutat și criticat acel act de absolutism ministerial.

Și iată termenii cu cari începeam discursul meu :

„D-lor, cum astăzi, mai mult de cât tot-d'a-una, am nevoie de răbdare și indulgență; căci am să froasez pôte convințiunile unora din D-vostre, permiteți mi ore-cari declarațiuni prealabile, cari sunt de natură a vă predispuce, dacă nu la altceva, cel puțin la toleranțe față cu mine.

„Impreginări neatrinate de voința mea au voi să nu fiu în sinul Adunării atunci când s'a decretat punerea sub acușațiune a unora din foștii miniștri, act care revine pe tapet, cu ocaziunea acestei discuțiuni.

„Trebuie să vă declar, D-lor, că în afară de ore-cari reserve, în ceea-ce privește persoanele, atât față cu unii din acușați, cât și față cu unii din acușatori, în afară de ore-cari reserve privitoare la deosebitele faze ale cabinetului Catargi și la unele din capetele de acușațiuni ce i s'au adus, eș am aprobat acel act, (aplause) și de și absent atunci primesc să împărtășesc răspunderea morală a celui act dinpreună cu D-vostre, primesc solidaritatea lui. (Aplause).

„Și știți pentru ce mai ales am aprobat acea măsură? Pentru că această severitate este de bun augur, fiind că pregătesce și alte expiațiuni, tot așa de necesare și de legitime, (ilaritate) și fără de cari și echitatea și morala ar suferi... Aud risuri: Dea Dumnezeș, — și fac această urare numai în interesul lor — ca cei ce rid astăzi să ridă tot-d'a-una!”

(A vedea Monitorul din 14 (26) Noembrie 1876. Ședința din 5 Noembrie).

Sper că veți recunoșce că m'am ținut de cuvânt. (Aplause). Profetia mea s'a împlinit. Și când spuneam acestea, D. Brătianu era acolo, pe acea bancă, unde

găde astă-zi D. Th. Rosetti, era prim-ministru. Și ce mă autoriza a 'i dice acésta? Era trista experiență a trecutului? Oare D. Brătianu, când a venit la minister, dupe Mazar-Pașa, și acésta pe chezașia D-lui Manolachi Costachi, Ion Ghika, Vernescu și N. Ionescu, era oare o vestală? Avea încă virginitatea sa în politică?

Apoi, D-lor, am o singură nenorocire în acest moment; — căci alt-fel ați fi cu toții de părerea mea, — că sunt prea mulți tineri pe aceste bănci; acésta e un bine în multe privințe, dar e și o nenorocire pentru reminiscențele ce aduc și pentru că nu pot să fac simplu apel la conștiința fie-cărui din D-văstre, pentru un trecut mai depărtat, întocmai cum o fac pentru trecutul de ieri.

Mai e încă o nenorocire, este că istoria noastră contimporană nu se scrie de cât de pene complesente și oficiale, și cu ilustrațiunii, și portrete de omeni mari dar cari n'au făcut de cât fapte mici.

Ion Brătianu era pentru mine nu numai ministru de la 1876, ci și ministru de la 1867 și 1868 și ași fi putut chiar să mă suiū mai departe, să mă aduc aminte că dupe ce a fost coleg al D-lui Lascar Catargi, în primul minister, dupe întronarea regelui Carol, dedese lumii, încă de atunci, măsura duplicității sale, față cu chiar colegii săi din cabinet.

A minat situația colegilor săi în mod surd și suteran, a lucrat așa de frumos, spre a se insinua în bunele grații ale Capului Statului, în cât D. Catargi ajunsese un mosafir și într'o zi, dovedind, odată mai mult, că e un caracter, a preferit să și dea demisiunea, în loc de a deveni unealta sau jucăria altora. În locul D-sale n'a venit, ce e drept, de îndată, D. Brătianu, a venit mai întâiu cabinetul Ion Ghica, însă numai ca o piatră de așteptare a exaltării apropiate a omului pretins providențial și a viitorului vizir. Dar las aceste amănunte de culise, despre care D. Catargi, la timp și dacă ar crede-o de cuviință, ar putea să vă spună mai mult. Ori cum ar fi, de pe la 1867 și 1868, D. Brătianu își făcuse probele liberticide, mulțumită unei coalițiuni cu elemente dispartate, cari i-au permis a se strecura la putere de și neavând pentru densusul majoritatea.

Este adevărat că la început n'a cutesat chiar D-sa să se presinte numai cu propria sa cocardă și a luat pe reposatul C. Crețulescu însă numai de formă și ca o podobă, spre a și da o spoială de seriozitate. Dar n'a introdus pe acel respectabil și prob bătrân, de cât spre a l' conduce politicos curând dupe aceea. 'L luase cum se ia în unele țări, la zile mari, la nunți, botezuri și serate câte un senator sau general spre a impune mai mult galeriei.

C. A. Crețulescu însă, care era un om onest în totă puterea cuvântului, îndată ce s'a închis Camera, îndată ce s'a convins că servă numai de paravan și miro-

sind puțin și ceea ce se pregătesce, a fugit fără să se mai uite înapoi.

Muncit și eu d'un fel de presimțiment, am spus încă de atunci de la acésta tribună: că ministerul Brătianu era toxinul de la o margine la alta a țerei.

Și evenimentele nu m'au desmințit, Cine nu și aduce aminte de faimósa circulară cu influență morală, în care se dicea că a afirma că un guvern se poate desinteresa în alegeri, era o probă de ipocrisie sau de tâmpire.

Tot atunci se revoca prefectul Romalo, și într'o scrisóre, care a făcut sgomot și care s'a publicat atunci, D. Brătianu, spre a explica acea măsură, față cu un om care nu primise acea funcțiune de cât dupe stăruinți repetate din partea sa, dicea în acea scrisóre că densusul e prietinel lui Manolache Costache, și că nu voia ca acest din urmă să fie ales cu simpatiile administrațiunii. Și D. Manolache Costache, presidentul Constituantei, acela care, în acésta calitate, primise jurământul Regelui, era calificat de antidinastic și de separatist și ca atare lovit de ostracism . . . dinpreună cu tot ce de aproape sau de departe era în legătură cu D-sa.

Tóte acestea însă erau numai prelu-diul, numai ceea ce am putea chiama *l'invitation à la valse*. Au venit în urmă faptele, cari, prin elocința lor brutală, s'au însărcinat să illustreze vestita circulară. Să vă mai spun acele fapte? Să vi le enumăr aci cu de amănuntul pe toate? Mi-ar trebui volume, mi-ar trebui luni întregi! Ași putea la nevoie să fac apel la D. Carp, să mă ajute și să spună ce scie, ce a denunțat singur opiniunii.

Să mă fie de ajuns a aminti că D. Manolache Costache, general Florescu, Boliac, tovarășul de lupte și de exil al D-lui Brătianu, acel om pe care l'asistesc singur ca martor, altă dată pe teren, în contra mea, Boliac, Manolache Costache și generalul Florescu, au fost opriți la ușa Camerei ca nisce *intruși*, ca nisce usurpatori de și aveau mandatele lor de deputat în busunar, sub pretext că mandatele lor nu erau visate de primarii respectivi și că, ca atari, nu se puteau ține în semnă. Pe când refuzul visei din partea acelor primarii era taptul guvernului central, care găsise acest mișloc expeditiv, comod și ingenios de a elimina, încă de la ușa, pe aleși de o altă opiniune și cari 'i displăceau.

Ei n'au fost măcar admiși spre a asista la validarea titlurilor lor și a se putea apăra.

Manolache Costache amintindu-le cuvintele unui convențional frances dicea că I. Brătianu și omenii de scóla lui erau ca Saturn care și mânca singur copiii. Tot cu ocaziunea acelor alegeri rămase legendare, se declara starea de asediū la Bolgrad și Aristid Pascal sub acuzațiune de delict de presă fu dus cu convoiū în mișlocul iernei, pe viscol și zăpadă, de la Bolgrad la Ismail, și abia a scăpat cu viață.

S'a petrecut atunci o dramă intimă și 'mi-aduc aminte că într'o ședință a Camerei, ca cea de astăzi, pe când D. I. Brătianu făcea paradă de liberalismul său și lauda alegerile făcute sub densusul, ca ceva neprihănit, de odată o voce pornită din acea tribună (arată tribuna dómnelor) o voce mișcată și inecată de lacrimi se ridică și apostrofând pe ministrul impostor, îi imprimă ca cu un fer roșu pe frunte aceste cuvinte: „*Minți!* Căci scii că 'mi ai omorit și copilul“. Căci trebuie să scii că acea dómna fiind însărcinată la scirea că soțul ei fusese arestat și condus prin stepurile Basarabiei, în toiul iernei, de durere și spaimă lepădase.

Acestea sunt faptele D-lui I. Brătianu în materie electorală, pe timpul primei sale domnii și n'am dis încă nimic de bandele sale de desnădăduiți, de barba lui beizade Costache smulsă, de bătrânul Grădișteanu smuls din sala de alegeri și aruncat afară pe zăpadă, de demisiunea lui Vasilică Sturdza, ca prim-președinte al curței, de casație spre a protesta contra înlocuirii arbitrare a 4 consilierii, de Mărășesci și altele.

În cea ce privesce presa ași vădut ce s'a întemplat de astă dată cu D-nii Panu și Balș.

Ei bine, tot aceeași sórtă a avut la 1867—1868 D. Lerescu, care a stat chiar în arest preventiv mai multe luni, și încă nu enumăr aci o mulțime de alte procese de presă.

Dar credeți că acésta este tot! Am aci o adresă iscălită de un fost vice-președinte al camerei trecute, nepot al D-lui Brătianu, D. Dimancea, prin care D-sa, încă dupe atunci, invita populațiunea Bucureștilor să ne asomeze pe noi diariștii din opozițiune. Ce găsim dar în fastele regimului Brătianu din a doua domnie, cari să nu reamintescă, ca două picături de apă, domnia d'ântăiu? Negreșit că edițiunea a doua, de și necorectată, este cu mult adăogată; căci numai diferența de timp, de la 2 la 12 ani, a trebuit să aducă deosebiri, nu atât ca calitate, cât ca cantitate. Vedeți dar câtă dreptate aveam să dic că singurul lucru care face că suntem mereu condamnați a asista la defileul aceluorăș omeni și aceluorăș lucruri, este impunitatea asigurată mereu și tutulor este lipsa de ori și ce sancțiuni, față cu ori și ce nelegiuiri, cu ori și ce criminal.

Mai trebuie óre să vă aduc aminte afacerea Strusberg și Ambron? Să ne fie de ajuns a observa că concesiunea Strusberg a fost, în disprețul și în violațiunea flagrantă a Constituțiunii, pusă chiar în lucrare mai înainte de a fi măcar votată de Senat.

În scurt—căci nu vreau să insist mult asupra acestui requisitoriu retrospectiv — D. Brătianu în ochii mei e dar nu numai un apostat al liberalismului și un mare vinovat, el este și un recidivist, care, ce este mai mult, sunt convins, va muri în impenitență finală. Acésta e convinge-

rea mea intimă și de acea când e vorba de el și de ai săi sunt nemilostiv! (Aplause). Dar iată piesa D-lui Dimancea la care 'i făceam alusiune:

Cetățeni!

„Ieri Mercuri, la 8 ore séra, mai mulți dintre D-vóstre s'au întrunit în localul scólei, spre a avisa la miđlócele legale, prin cari să se pună capăt mișelilor și faptelor infame ce întrebuintează opozițiunea, nu numai pentru a răsturna ministerul actual, dar pentru a compromite țéra prin apelul ce face la invasiunea străină.

„Acel cetățeni! au ales un comitet compus dintre subsemnații spre a redigea o adresă către minister în sensul arătat mai sus.

„Această adresă comitetul o va supune aprobării tuturilor cetățenilor, Luni la 14 curent.

Invităm dar pe toți cetățenii, pe tot Românul ce și iubesc țéra și voesc a o salva de trădătorii ei, a se întruni în acea și tot în localul scólei la 10 ore de dimineță, spre a semna, de se va aproba, actual comitetului.“

(Semnat) Dimancea.

Iacă acum ce citim în hotărîrea clubului de la Pitești:

1). „În numele nostru va cere (comitetul) și va stărui pe lângă ministerul justiției și pe lângă procurorii a se „acționa toți diariștii opozițiunii reacționare,“ pentru minciunile și calomniile condamnabile ce aduc în contra intereselor politice ale României.

2). A se adresa la frații noștri din Capitală și a cere și intervenirea lor pentru a face să dispară reacțiunea trădătoare de patrie.

3). A face tot ce va crede necesariu în numele nostru, și a lupta necontenit până va face să dispară reacțiunea opozantă.”

Las cu totul la o parte un ordin întreg de considerațiunii pe cari D. Panu le a prezentat așa de bine, în cât tot ce ași putea adăuga n'ar face de cât să slăbescă argumentarea D-sale așa de logică și de strînsă!.. Și viú la cestiunea terre à terre și întreb cari pot să fie pentru un om onest cuvintele cari 'l-ar face să cêră respingerea acestei propunerii.

Se vorbește mult de pasiune; mai întéiu cum să excluđi pasiunea din actele omenestii și apoi este pasiune și pasiune. Și onor. D. ministru al instrucțiunii publice care se ocupă mult de filosofie trebuie să scie că în numărul pasiunilor sunt și pasiuni nobile, cum există și unele jósnice și fără de cari nu s'ar fi realizat nici unul din progresele cu cari se fălesce astă-đi omenirea. Mai pre sus de tóte este pasiunea virtuței, pasiunea binelui și oróre viciului. Tot D. ministru, când vorbește de pasiune, ar trebui să nu uite că pasiunea nu este de temut de cât acolo unde actul are carac-

terul unui act de răsbunare și de partid. Și când D. Maiorescu 'și ia sarcina de a analiza iscăliturile acestei propunerii, ar trebui să pricépă că numai eclecticismul acestora exclude a priori comentariile ce 'i face și ideia că ar putea fi dictată de patimi și de dorința de răsbunare.

Acésta este ceea ce diferențiază acest act de tóte precedentele la cari făcea alusiune. Revin la confusiunea intenționată ce se face între justiție și răsbunare. Dreptul de a pedepsi, ori-care ar fi origina ce cine-va 'i-ar atribui, căci acesta este singurul punct controversat și controversabil, are regulile și negreșit și limitele sale, cari astăđi au ajuns în stare de axiomă și pe cari cine-va le póte ceti și în Locke și în Montesquieu și în Beccaria și în Kant ba până și în ori-ce tratat modern de drept, se cere ca legea singură să hotărască și să prevadă pedépsa și ca acea lege să fie generală și ca pedépsa să nu fie nici o-dată atroce și ca aplicațiunea ei să fie încredințată justiției. Prin ele unde vedeți violat veri-unul din aceste principii cu ocaziunea propunerii nóstre? Dar mai ales unde vedeți aceste principii violate, față cu ideia responsabilității penale ministerială?

Póte numai cuvêntul vendicta publică; care de și consacrat, nu este, dupe părerea mea, cel propriu, v'a dat schimbul și v'e face să confundați gratuit două ideii așa de opuse, ideea axpiatiunii și reparațiunii, într'un cuvênt ideia represiunii și a justiției sociale, cu ideea răsbunării private sau de partid.

Mi se pare că și filosofia și dreptul pozitiv al tuturilor popórelor, sunt de acord, ca să ne dică că: călcările de legi nu trebuie să rămână nepedepsite.

Că dreptul de a pedepsi este întemeiat pe necesitate și pe utilitate, pe rațiune și pe dreptatea abstractă și că, ca atare, 'și găsește sancțiunea lui în conștiința fie-căruia. Și libertatea fiind fundamentul tuturilor lucrurilor, acel ce atentă la acea libertate, acel ce voescă să ne o răpescă, ne ia ca să đic așa totul. Și în definitiv dacă dreptul de pedepsire ar fi mărșinit numai la dreptul de legitimă apărare, că încă rămâne învederat pentru ori cine că societatea, ca și individul, au dreptul să pună pe un om în imposibilitate de a o mai vătâma. De altminteri suntem cu totul partisanii a sistemului american care, drept ori-ce pedépsă, pentru delicta ministeriale, se mărginesc a decreta incapacitatea de a mai ocupa o funcțiune publică.

În ce, v'e întreb, delictele și crimele comise d'un ministru sunt mai demne de indulgență de cât acelea ce sunt opera unui particular. În ceea ce privește agentul, împrejurarea că autorul ei este un ministru, este din contră o circumstanță agravantă, pentru că ministrii operéză, ca să đic așa, cu ghiotora și dacă un particular are, de exemplu, rare-ori ocaziunea să asasin eze mai multe persoane odată, minis-

trul póte, când vrea, să facă adevărate hecatombe omenesci; un particular are rare ori ocaziune să și însușiască pe nedrept milioane și sute de milioane, pe când un ministru are pe tótă đina asemenea tentațiunii și mijlóce. Ceva mai mult, delictul unui ministru este tot-d'a-una mai laș; pentru că atunci când el 'l comite, scómpteză a tot puternicia lui și scie că are ca complice silit întregul atirail guvernamental. El are la dispozițiunea sa mijlóce cari, ca să đic așa, descuragează mai din nainte orice rezistență. Dreptul chiar de legitimă apărare față cu el se póte rare ori exercita în mod eficace. Și în acest ordin de idei v'e întreb: în acești 12 ani, câte bocete, câte strigăte de indignare și chiar turbare? Câte sforțări disperate până când am reușit să terasăm pe usurpatori! Când s'au făcut acele acte heroice de rezistență, în đilele memorabile de 14 și 15 Martie, atunci când am căutat, printr'o opinteală comună, să răsturnăm regimul lui I. Brătianu, cu risicul ca inocenții să plătescă pentru cei vinovați, nu era negreșit pentru satisfacțiunea slabă, ce am obținut o cu venirea junimismului la putere; și experiența făcută, sub acest regim de acomodamente, ne învață mai bine de cât ori-ce, că nu e bine, dupe ce cu prețul chiar al vieței am reușit a isgoni din casă pe usurpatori, să 'l lăsăm ușa căscată ca să póta reintra din noú, când va voi. Încă o-dată đic, nu înțeleg discuțiunea și combaterea acestei propunerii, de cât pe două tărémuri: pe tărémul faptelor și pe tărémul dreptului.

Ași înțelege să diceți: faptele cari le enunțați în greutate nu sunt dovedite, nu sunt exacte, dar numai acésta n'o puteți face. Ori-cine ar putea încă să conteste faptele, afară de D-vóstră. Căci pentru fie-care din afirmațiunile nóstre avem depozițiunea solemnă cel mai puțin a unuia din D-vóstre, dacă nu și a tuturilor, și n'ați putea astăđi să absolviți necum să innocentăți pe I. Brătianu, de cât cu prețul propriei D-vóstre deșeanse morale. A đice că este inocent este a recunoasce că l-ați calomniat până ieri, și acésta nu o puteți face, dacă v'e respectați. Dar ori cum ar fi, puneți cestiunea pe tărémul probelor și sunt la dispozițiunea D-vóstre. De și Camera în acéstă fasă a procedurii, care nu e decât o îndrumare, spre numirea unei comisii de informațiune, care are tocmai de misiune să intre în amănunte și să adune probele, de și đic Camera s'ar putea mulțumi, de-o-cam-dată, și cu simple presumpțiuni. Și în loc să admirați scrupulele nóstre, cari de la început am făcut un lux și am venit cu mâna plină de dovedii, v'e plângeți că mireasa ar fi prea de tot frumoasă...

Dar fiți siguri că, pe lângă probele cari le-am exhibit, mai sunt o mulțime cari zac în harvile și cartónele diferitelor departamente ministeriale, diferitelor servicii publice și cari nu aștept, spre a vorbi, de cât ochiul scrutator al comisiei

de informațiunii, ce veți numi, dar mă aștept să-mi diceți că nu înduocile asupra faptelor vă opresc. Dar dacă nu contestați faptele, atunci ce contestați? Vorbesc aici cu o mulțime de oameni de legi, cu o mulțime de oameni speciali și competenți și mă întreb, dacă faptele sunt patente, nu cum-va, ce vă opresce, este caracterizarea acestora? Să luăm unul câte unul, fie-care cap de acuzațiune și să vedem dacă caracterizarea ce le-am dat noi este juridică sau nu, dacă intră în cadrul strict al legii pozitive. Am spus că D. I. Brătianu a influențat alegerile, că a falsificat reprezentățiunea națională. Acest delict este un delict arbitrar și fantesist ca să puteți vorbi de pasiune? Acest delict 'l prevede în primul rând legea responsabilității ministeriale—și cu drept cuvânt căci este gena restului, este negațiunea regimului constituțional,—și prin urmare, ori declarați că vă rescuți în contra legii chiar, ori trebuie să vă plecați ca și noi capul înaintea ei. Noi n'am creat acest delict, legea 'l definește și 'l prevede. Și a avut mare dreptate să fie aspră față cu acest atentat la suveranitatea națională; căci el conține în germene omnipotența ministerială și, prin urmare, toate cele-alte delictive și crime ale puterii, de care ne plângem, cum e prevaricarea, opresiunea și chiar trădarea.

În ori-ce cas noi n'am adăugat nimic de la noi, formulând acest cap de acuzațiune, am reprodus pur și simplu însuși definițiunea și termenii unui articol din legea responsabilității. Prin urmare, puteți dice ceva în contra acestui cap de acuzațiune, fără ca conștiința D-vostre să proteste cea d'antăiu? Ceva mai mult, puteți spune ceva fără ca propria mărturisire a vinovatului să vie să vă desmintă? Vorbesc de acea mărturisire pe care remușcarea a smuls-o într-o zi și, ca prin minune, însuși conștiinței artisanului acelor isprăvi criminale? Căci, nu este D. I. Brătianu care, cu chiar gura sa, a declarat că a tolerat procese scandalose și chiar asasinat, numai ca să se facă revisuirea, așa cum vroia D-sa? Prin urmare, n'ar fi astăzi de ajuns să vă recusați personal, cu toții, dar ar trebui să nu'l mai credeți nici pe dânsul, ca să diceți că nu este vinovat de faptul ce 'l imputăm în propunerea noastră.

Apoi, D-lor, dacă am fi înaintea nu dic a Curții cu jurați,—fiind că vă place să vorbiți de dreptul comun,—dar chiar înaintea judecătorului permanent, care ar avea să se conforme unei proceduri inquisitoriale, care nu 'și ar putea forma convingerea de cât basându-se pe probe, materiale și convenționale, cari ar putea să fie acele probe? Martorii? Dar ca martori vă am pe toți, și așa putea face apel la mulți și ca pacienți. Dar nu vă plac martorii pe cari vi-'l aduc? De ce? Nu cum-va numai pentru că notorietatea acestora e prea mare, numai pentru că ei apar-

țin la toate grupările politice, la toate nuanțele opiniei?

Și dacă faptul că D. I. Brătianu a operat în masă și că mai nimeni n'a scăpat persecuțiilor sale ne ar face pe toți recusabili, fostul prim-ministru n'ar trebui în acest moment să aibă de cât un regret, că n'a generalizat lucrul și mai mult, ca să nu mai lase justiției nici un element de convicțiune, și nimului dreptul de a mai ridica în această țară glasul spre a infiera faptele sale. Dar în fine, nu vă plac martorii noștri, cari sunteți D-vostre, nu 'i credeți sau nu vă credeți, nici pe D-vostre, creștând negreșit că ați fost victima poate a vre unei iluzii, ce faceți chiar atunci cu propria mărturisire a făptuitorului?

Venim la al doilea punct al acuzațiunii noastre: ororile de la 14 și 15 Martie. Aci, pe lângă martorii D-vostre, avem astăzi și ordonanțele judecătorului de instrucție. N'am caracterizat poate bine faptele? Acest fel de critică este aci și mai hasardat; căci intrăm în domeniul chiar al dreptului comun, în domeniul codului penal, care pedepsește pe toți aceia cari atentă la drepturile publice, la viața și la libertatea individuală a cetățenilor. Așa cu violarea de domiciliu și cu piedicile aduse, cu lovirele date dreptului de intrare.

Toate aceste delictive anume intră în prevederile chiar a dreptului penal ordinar. Dar D-vostre găsiți poate că și acesta este un fapt politic? și că în politică totul e permis? Dacă eu, simplu particular, m'aș duce la domiciliul cui-va și aș atenta la persoana sau la liniștea lui, aș fi pasibil, chiar dupe părerea D-vostre, de toate severitățile legii, și când un ministru, abuzând de autoritatea și puterea ce 'l a fost încredințată, se năpustesc asupra unui întreg popor, acela ar fi scutit de ori-ce răspundere, sub pretext că e vorba de politică și că delictivele politice sunt numai de resortul opiniei, și trebuie să beneficieze de o impunitate absolută. Frumôsă teorie! Și care trebuie să convingă mult tiranilor trecuți, prezenți și viitori.

N'am nevoie să vă amintesc că ordonanța judecătorului de instrucție atestă că oștirea a intrat și în sala lui Orfeu, ca să expulzeze pe cetățenii, ce se adunase pacinic și fără arme, și că aci în dealul Mitropoliei, dupe ce, chiar noi reprezentanții națiunii, am fost atacați cu arma albă și primiți cu împușcături, am fost cu toții prizonieri, o zi într-o zi și sala ședințelor a fost profanată și usurpată de puterea executivă și judecătorească.

Și nu mai vorbesc de ceea ce s'a petrecut pe strade, în localurile de întrunire, de șerghele din strada Șarbei Vodă, din piața Teatrului și din curtea Palatului. Am spus că chiar aci în stnul Adunării, noi reprezentanții inviolabili ai națiunii am fost ultragiați, maltratați și amenințați și că, dacă am păstrat capul pe umerii noștri, o datorim numai unei

minuni, dar mai ales patriotismului și milei soldaților cari au tras cei mai mulți în sus.

Dar ce să mai insist asupra unor fapte așa de cunoscute de D-vostre toți, și unde ne a fost dat și rușinea de a vedea pupitrele și busunarele noastre visitate de agenții auxiliari ai poliției judecătorești, de și este de principiu că poliția, internă și externă a Adunării, este încredințată exclusiv președintelui și, de și chiar acesta nu poate chema sau dispune de forța armată, de cât cu autorizațiunea Adunării. Noi însă, fără a fi măcar consultați, am fost înconjurați de trupe, fără ca măcar ședința să fi fost deschisă, și n'am putut o zi într-o zi nici eși nici comunica cu cine-va.

Acăsta în toate limbile și în toate țările se chiamă o adevărată lovitură de Stat. Vânătoare puși în șirăguri, la porța Adunării, și care la un semnal dat au descărcat focuri, aveau negreșit misiunea să suprime, cum o dicea așa de nemerit D. I. Marghiloman, pe reprezentanții curajoși ai națiunii și dacă am scăpat cu viață o datorăm cu toții, o repet, sau unei minuni, sau carității soldaților, cari au fost mai patrioți și mai umani de cât guvernanții și cari n'au executat punctual ordinul acelor știri; o datorim vitejilor cari n'au voit să se transforme în călăi, și respectului ce civismul românesc le a impus însuși lor. Principele Bibescu, expus și dânsul un moment și martor, ca și noi, în ziua aceea a declarat că soldații au trebuit să tragă în vânt sau cu cartușe oarbe, pentru ca noi să nu fi cădat cu toții la pământ. Și în ce mod am putea să dovedim mai bine toate aceste fapte, de cât apelând la propria D-vostre conștiință, la propriile D-vostre mărturii, și în fine la mărturisirile vinovaților și la actele judecătorești, cari eman de la propriul lor personal și cari ați autoritatea lucrului judecat. Vorbesc de cele două ordonanțe, de rechizitorul definitiv al primului procuror și în fine de hotărârea înaltei curți de casațiune în afacerea Anghelescu. Pentru caracterizarea delictelor, iar mi se pare că nu trebuie multă sfortare de inteligență, este destul să răsfoim, nu 'mi dic legea de răspunderea ministerială, ci numai codul penal.

În afacerea de la 15 Martie ne găsim în fața unui atentat bine caracterizat, la reprezentățiunea națională. Ce să dicem acum de sistemul de bande cu care s'a atentat la libertatea presei? De nu că acest terorism, că această cale piedică de a reduce la tăcere pe diariștii din opozițiune este cu mult mai criminală, cu mult mai violentă și primejdioasă de cât chiar censura de reacționară și blestemată memorie.

În privința acestui fapt, nu numai că invoc mărturia D-vostre a tuturilor, dar sunt plătit personal ca să o știu mai bine de cât ori cine; căci giamurile cari s'au spart, giamurile oglinđi, de la redacțiunea

Epocet erau ale mele; căci redacția *Epocet* este în etagiul de jos al casei mele, ast-fel în cât eu sunt adevăratul păgubaș. Dovadă iarăși că aceste fapte, la ochii D-văstre și chiar la ochii guvernului, nu sunt din acelea ce se pot inocenta, este că însuși el s'a creșut dator să începă în această privință o instrucțiune care a trebuit să facă descoperiri prețioase. Astăzi sunt deja omeni la Văcăresci, ca convingși de executarea materială a acelor fapte și, pentru ca să fie deja închiși, încă în prevențiune, este negreșit dovada cea mai bună că faptul comis de dâșgul nu lasă dubiū și constituie un delict sau o crimă bine caracterisată. Dar o să ni se dică: apoi dacă autorii lor sunt închiși, ce mai cereți?

Credeți D-văstre, că ce importă societăței când se comit asemenea orori, este numai pedepsirea uneltelor de mâna a treia? A simplilor executori materialii, a unor planuri și unor ordine venite de sus? Nu, D-lor, acesta nu ne importă așa de mult nouă, cari vrem cu ori-ce preț să împedim întorcerea acestor infamii. Ce ne importă este pedepsirea autorilor intelectuali, cari pot mâna recruta alte unelte tot așa de docile și să reînnoiască isprăvile lor. Ce interesează și morala și securitatea tuturilor, este ca, față cu asemenea nelégiuri, nimeni să nu mai pótă spera că va beneficia de impunitate, numai pentru că s'a servit, nu de mâna lui, ci de o mână venală! Și de o mie de ori mai bine un despotism franc, de cât o tiranie perfidă și lasă, care la umbra anonismului și unor forme vane, vine și terorisează o țără întregă!... (Aplause).

Dar să mergem mai departe.

Apoi, Domnilor, până într'atâta ore am pierdut memoria în cât am uitat cu toții ceea-ce a suferit până și un om declarat de nevinovat de justiție, și care astăzi șade aci alături de noi? Și pe care astăzi ar fi trebuit să'l căutăm în fundul oanei, dacă meștesugurile poliariere și judecătorești ale D-lui I. Brătianu ar fi isbutit?

Vorbesc de cazul d-lui Oroveanu. Ați uitat ore că, chiar dupe ce D-nul Oroveanu a fost achitat de către justiția populară, a continuat să fie atacat, în mod nedemn de pe chiar banca ministerială, de capul chiar al justiției, de d-nul Stătescu, care nu numai că pregătise acest asasinat judiciar, dar care nu voia să renunțe la dâșgul, nici chiar față cu un verdict negativ al juraților. Omul dularpurilor, capul justiției, prepus tocmai la executarea decisiunilor acesteia, nevrând să recunoscă pe acelea ce 'l displăceau.

Atâta dispăruse de mult, sub acel regim, ori-ce pudore, ori-ce noțiune de lucruri, dar mai ales noțiunea dreptului și nedreptului. Dar ore acesta este numai un cas isolat? Dar victimele de la Vâlcea? Dar acelea de la Botoșani? Dar acela de la Galați? Cine nu scie că numai prin minune și iarăși grație virtuței juraților din Brăila cari au resistat tuturilor presiunilor, o mul-

țime de omeni de inimă, cari stau astăzi pe aceste bănci, omeni cari au dovedit, în mai multe rânduri, că personifică o cetate mare, n'au fost puși alături cu omoritorii și sunt liberi și stimați ca în trecut, ba chiar reprezentanți ai națiunii.

Dacă jurații aceia s'ar fi făcut complicitii acelu guvern, fără nume, acel omeni astăzi ar fi și ei în pușcărie sau ocnă; căci erau târșiți la bara justiției ca omoritorii ordinari. Dar bietul răposat Nicu Catargi, țărâni căruia ieri 'l făceați onore de a 'l acorda funeraliuri, cu spesele Statului, n'a fost până și el, cu ocaziunea tocmai a judecării procesului de care v'am vorbit, lovit în cap de unul din miserabilii bătăuși ai regimului? Dar cazul lui Pacu, întreita victimă a acelu guvern de sbiri? Dar mórtea de om la Buzeu, în timpul alegerilor, dar același fapt la Brăila? Dar incidentul D-lui Fleva,.... Catargi, Manolescu? Unde D-nii Fleva, Catargi, Balș și N. Filipescu trebuia să fie denunțați de un om plătit de poliție că au voit se organizeze o tentativă mai mult de asasinat contra D-lui Brătianu, contra pretinsului om providențial; căci regimul acela nu mai trăea de cât cu asemenea expediente, căutând să elimineze pe adversarii genanți, cu născociri și comploturi imaginare; sperând că cu asemenea mijloce să se facă interesant și să 'și recâștige simpatiile pierdute. Ca un nou Anteu el credea că la fie care pretinsă amenințare a vieței sale, atinge pământul și câștiga ceva puteri noi. (Ilaritate). Vorbim de lucrurile acestea astăzi și la distanță, cu risete; dar când cineva se transportă cu cugetarea la timpul unde ele se petrecu, când cugetă la epoca aceea de închișițiune și de terore, se pôte împiedica de a nu simți ore care fiori cari 'l trec prin corp?

Nu v'e mai vorbesc de scrisoarea D-lui Gianu, care ilustrează așa de bine acest sistem de plămăuire de crime. Și declarația D-lui Gianu are cu atât mai mult preț că D. Gianu era ministru de justiție și colegul D-lui Brătianu, când cu atentatul Petraru. Și când el însuși dice: Ai fi făcut bine să tac și să nu te mai plângi că nu te a strins mai de aproape parchetul; căci s'ar fi descoperit jocul și comedia inscenenată mai ales că, dacă atentatul acela n'ar fi fost o farsă, n'al fi respălit pe Radu Mihaiu, făcându-l până și colegul D-tale în minister.

Acestea le spune D. Gianu, dupe apreciațiunea nu numai a mea, ci a D-lui Stătescu care declara, într'un discurs al său, că tot așa a înțeles insinuările fostului ministru al justiției.

Venim la recompensa națională.

Vedeți aceasta e pótosingurul punct mai slab, nu moralmente cf'juridic, vorbind de aceea și eu m'am găsit ambarasat a 'l caracterisa și de aceea am întrebuițat două definițiuni și m'am servit de două locuțiuni, ne știind care este cea adevărată. Faptul fiind nou, și ore cum original, ca ori ce

lucru nou ambarasază la prima aparițiune chiar pe un om de legi. Abus de putere, rusfet, imposit perceput pe nedrept, ori cum ați califica și caracteriza faptul, ca delict; ce este, în ori ce cas, sigur e că ele un fapt complex și delictuos și într'ensul sunt elementele a mai multe delictive.

Când vin, de exemplu, ca furnisor al Statului și mă rog să mi se primescă ore cari furnituri de calitate inferioară și ofișterul său împiegatul însărcinat cu primirea 'mi face dificultăți și, drept răspuns la tóte rugăciunile și protestațiunile mele, mă trimite la D. cutare și acest Domn plin de bună voință profită întrécăt de această ocazie spre a 'mi pretinde o mică listă. E vorba d'o grațiositate, de un lucru mic de tot, de subscrierea la milionul D-lui Brătianu, prim-ministru și ministru de rebel, judecați dacă furnisorul în cestiune, va esita un moment și nu va deveni generos fără voea lui; și generositatea lui este foarte efină; căci dă puțin, spre a lua mult; (aplause), și pentru ca țera în defenitiv va avea să facă cheltuețele acelu generosități afectate și aparente.

Dar găsiți că caracterisarea nu este bună; dați-i D-văstre alta.

Cât pentru funcționari, din cauza temereii reverențiare ce le inspiră superiorul lor, n'au nimic de refusat și sunt ca să dic așa tarifați din nainte. Ei bine, acesta este percepțiunea unui imposit ilegal; căci a fost, ca să dic așa, decretat de puterea executivă, singură.

De capul al 8-lea de acușațiune nu v'e mai spun nimic; căci v'am întretinut deja de dâșgul când v'am vorbit de cestiunea Basarabiei.

Rămân virimentele de fonduri și violarea principiilor legei comptabilităței, și numai aci cei ce sunteți pe banca ministerială ați fi rău veniți să ne întrebați, unde v'e sunt probele?

În adevăr, în ceea-ce privesce gestiunea financiară, piesele sunt și nu pot fi de cât în mâna D-văstre.

Și apoi în ceea-ce privesce finanțele, persoanele cari au tratat mai mult aceste cestiuni în opoșițiune au fost D. A. Lahovari și D. Pache Protopopescu. D-lor în intruniri publice au făcut tabloul ingrozitor al delapidărilor regimului catilinar al lui Ion Brătianu. D-lor le ar incomba dar astăzi sarcina să v'e edifice în această privință.

Noi ne am mărginit de o cam-dată la interpelarea D-lui Fleva și la procesele Angelescu și Maican, unde s'au produs probe pipăite și cari au făcut chiar convicțiunea judecătoreșilor. Dar dacă ne veți îndatora să venim cu acele probe imediat, cari în defenitiv nu le avem la dispoșițiune, pe cari nu ni le putem procura de cât cu autorisațiunea D-văstre, v'e răspundem la rândul nostru, că comisiunea D-văstre de informațiuni, care singură va putea să mērgă pe la diferitele ministere și să bage

ochiul în scripte, comisiunea D-văstre căreia nu i se va putea ascunde nimic, va putea singură să vă satisfacă în această privință și să pună punctele pe i.

În ori-ce cas nu uitați că: *qui vent la fin, vent les moyens*; dacă voiți să știți tot și să vă convingeți *de visu* nu aveți de cât un mijloc, acela de a vota cât mai întârziat, comisiunea de informații, și ea are să constate nu numai ceea-ce noi suntem în neputință de a verifica și stabili cu probe materiale, dar și lucruri pe care noi astăzi cu toții nici măcar le putem presimți. Ceea-ce scim însă cu siguranță, dupe acum, este dupe propriile mărturisiri ale D-lui Brătianu, apropiate de ceea-ce s'a constatat cu ocaziunea afacerii Angelescu, că tot ce s'a imputat acestuia și lui Maican, s'a săvârșit în complicitate cu D. Brătianu; că legea comptabilității n'a fost respectată măcar o zi, la ministerul de rebel; că s'a declarat în nenumărate rânduri, solemn de chiar D. I. Brătianu, că legea comptabilității e făcută pentru ministrii miopi, pentru omenii ordinari și spirite strimbe și mediocre, pentru naivii ce au scrupule ridicule.

La ori și ce călcare de lege ce semnă-lăm ni se răspunde cu dedemn această nu e teoria ortodoxă; teoria adevărată e cuprinsă în discursurile și în disertațiunile noastre, în practicile și în sistemul nostru și ni se debită cu emfază o mulțime de banalități, de non sensuri și de paradoxe, o mulțime de precepte cari de-cari mai arbitrării și cari au devenit un fel de clișeuri, destinate a ascunde sub aparințele unor formule științifice tot bagagiul de contradicțiuni și tot golul de idei.

Dar ca să revenim la fapte, totă lumea știe în ce condițiuni s'a concedat fabrica de iarbă de pușcă, pe care a trebuit în urmă s'o rescumpărăm, cu ori-ce preț. Încă din legislatura trecută, pe când se vota rescumpărarea ei, am făcut rezervele mele în ceea-ce privește răspunderile. Căci de altminterea nu puteam face alt-fel de cât s'o rescumpărăm cu recunoștință și chiar cu grabă; căci e ce-va ne mai pomenit ca chiar enginurile de rebel să fie într'o țără monopolul unei companii streine.

Acăsta era învederat, tot una cu a face într'un moment dat dintr'o putere streină o-re-care, arbitru păcii și rebelului în România.

Greșala ca să nu dic crima era așa de enormă, în cât nu puteam, o repet, de cât să primim cu două mâni condițiunile de rescumpărare ce ne făcea compania.

Dar cum rămâne cu făptuitorii acelu lucr, vorbesc de cei vii?

Cum rămâne cu acei cari au dat acea concesiune de *grè à grè*.

Afacerea Slăniceanu s'a putut în cele din urmă înăbuși și îngropa. Generalul a murit și nu e voi încerca să ating memoria lui. Dar însăși înăbușirea acelei afaceri, și mai ales declarațiunile din Senat, mărturisirile făcute cu acea ocaziune de D-nul I. Brătianu, stabilesc că Slăni-

ceanu n'a lucrat de capul se și că ce făcuse el întâmplător, D-nul I. Brătianu o făcea obicnuit.

Cestiunea dar a nesocotirei regulate a legii comptabilității la ministerul de rebel a rămas întregă, cum rămân întregi toate risipile făcute cu fortificațiile, cum rămâne cestiunea celor 35 de milioane dispărute și despre întrebuințarea cărora nu s'a dat încă nici o sémă. Vom dice tot așa despre sumele afectate la clădiri și lucrări publice, dar mai ales de sumele prevădute cu ocaziunea rescumpărării căilor ferate Strusberg și destinate stingerei de procese și îmbunătățirii căii.

Toate aceste milioane s'au volatilizat, dupe cum toți o știți și n'ar fi o-re timpul să pătrundem și noi în dedalul acestor mistere?

Și moralitatea și interesele materiale ale țerei nedemn jefuite și exploatare cer imperios.

Ei bine, toate acestea nu putem să le stabilim victorios și să le discutăm, în cunoștință de cauză, de cât când vom fi intrat în cercetarea amănunțită a gestiunii fiecărui departament ministerial, în parte, și vom fi introdus ochiul nostru scrutator în scripte.

Ce mai dice propunerea noastră, că a făcut să se voteze și sancționeze, că a decretat și promulgat legi și măsuri constituționale.

Aci așa avea multe de dic, fie-care însă din noi și păstrează în această privință convicțiunile și aprecierile sale. Și când comisiunea de informații ar vedea alt-fel lucrurile și când cestiunea legilor constituționale va veni în discuție, adică când raportul comisiunii de informații va fi depus pe birou, fiți siguri că nu e voi eșita a pune punctele pe i și a spune cu glas tare și deslușit tot ce conține acest paragraf; pentru că atunci opiniunea noastră, a cător-va, nu va periclita întregul acestui act. Cum v'am spus, într'o operă colectivă, ca această, trebuie să ținem sémă de divergenți, de susceptibilități chiar și să ne facem concesiuni reciproce; de aceea de-o-cam-dată nu voi intra în amănunțimi privitoare la acest cap de acuzațiune.

Ca acel care, coborîndu-se în adâncul conștiinței sale, ar putea lua asupra lui să afirme că D. I. Brătianu nu a decretat, nici promulgat legi constituționale, să voteze în contra acestei incriminări.

Atât pentru astăzi, când, încă o-dată, nu vi se cere să votați definitiv însuși capetele de acuzațiune, ci numai opiniunea că e loc la numirea unei comisiuni de informațiune. Acum, D-lor, că am terminat cu analiza propunerii, când am dovedit că faptele sunt constante, că caracterisarea lor e tot ce pôte fi mai juridic, dacă nu e a îndrăzni prea mult, v'ași ruga să suspendați pentru câte-va minute ședința mai înainte de a aborda un alt ordin de considerațiuni.

—Ședința se suspendă.

(La redeschidere).

D. N. Blaramberg: D-nii mei, se dice că ar fi circulând o altă moțiune care declară că e nu numai antireglementară dar chiar ilegală. D. ministru al instrucțiunii publice, încă de adineaori, a făcut o aluziune discretă la densa și mi pare rău—de o-re-ce D-sa negreșit e inspiratorul ei și, în ori-ce cas, în confidența lucrului,—mi pare rău, dic, că D-sa nu a bine-voit să ne dea și textul ei, pentru ca să o discutăm în timp util. Dupe cât am auzit, acea moțiune ar tinde ca votul D-văstre, față cu o punere în acuzațiune, în loc să fie un pas înainte să fie din contra un pas îndărăt. Cu votarea acei propuneri, pe cât 'i-am putut afla coprinsul, în loc de a intra în fașa a doua a instruirii cauzei: numirea comisiunii de informații, care este o îndrumare spre fașa a treia: numirea comitetului de instrucțiune, noi am da înapoi; căci suntem solicitați să numim o simplă anchetă parlamentară, ca toate anchetele, care nu ar prejudeca absolut nimic, nici chiar moralmente și că acea comisiune să fie compusă de 16 membri, când legea responsabilității ministeriale, acolo unde vorbesce de o comisiune de informații, nu admite de cât numărul anume prevădută de șapte. Ce însemnă această, față cu toate probele ce v'am spus? Față mai ales cu propunerea noastră? Însemnă că D-văstre aveți să afirmați că toate acestea nu constituie nici măcar indicii, nici măcar presupțiuni la ochii D-văstre pentru ca să fie loc să procedați la numirea unei comisiuni de informații, care de altminterea e tot-d'a-una și pe deplin stăpână să și însușescă lucrarea noastră sau să 'i substitue alta. Și ca toate acestea Camera, când cercetă o propunere de dare în judecată, nu este de cât un fel de mare juriu de acuzațiune, cum am dovedit-o deja cu pasagiul din Benjamin Constant, în cât riguros ea nici nu e ținută să subordone hotărîrea ei la producerea unor probe materiale. Dar, oricum ar fi, legea e formală,—și nu vă mirați dacă anticip; căci de multe ori se obicnuesce la noi a se închide discuțiunea înainte ca noi, cei din minoritate, să avem ocaziunea de a spune și cuvântul nostru,—legea e formală, dic, și în această desbateră nu e loc și pentru propunerea D-văstre.

Partisanii și adversarii ai dărei în judecată, nu avem astăzi de cât două alternative: sau ordinea de di pur și simplă sau primirea propunerii noastre și numirea unei comisiuni de informații. Acăsta e procedura nu numai cea ortodoxă, dar cea fatală. Nu puteți pe propunerea noastră altoi alte soluțiuni arbitrară și incidentale. Comisiunea de informații pôte singură spori, scădea și amenda ceva la opera noastră.

Acestea dise, asupra unui lucru care e de-o-cam-dată o simplă bănuială și ceva cu totul eventual;—căci acea propunere pôte să se producă și pôte nu,—e de prisos

să insist mai mult asupra lucrului și de aceea reintru în cestiune.

D. ministru a mai făcut o imputare propunerii noastre: D-sa a crezut că noi subscriitorii suntem într-o flagrantă contradicțiune, când pe d'oparte cerem darea în judecată a ministerului Brătianu, numai în cele două ultime formațiuni ale sale, iar pe d'altă parte relevăm și incriminăm fapte anterioare acelor formațiuni. Acastă pretinsă contradicțiune e, după cum avem s'o dovedim îndată, numai aparentă; fiind-că atunci când e vorba de responsabilitate ministerială, e adevărat că principiul solidarității și găsesce aplicațiunea, dar acesta nu este negreșit și condițiunea responsabilității. Mai există și responsabilitatea exclusivă și individuală. Sunt dar aci două specii de răspunderi, cu totul deosebite: Prin urmare, dacă în ceea-ce privește faptele săvârșite, D. I. Brătianu răspunde în virtutea solidarității de unele, răspunde personal și singur de altele ca de un fapt al său. Cu ocaziunea celor două formațiuni, am invocat spre a cere urmărirea sa, nu numai responsabilitatea sa personală, dar și pe aceea rezultând din principiul solidarității cu colegii săi, consacrat formal și anume prin legea ministerială.

Pentru faptele anterioare și mai vechi am putea asemenea să invocăm și una și alta; nimic însă nu ne împedică, dacă avem convicțiunea că autorul intelectual sau material al lucrului e el, de a nu invoca de cât răspunderea personală a aceluși ministru inamovibil în timp de 12 ani, care a fost, ori-ce s'ar dice, sufletul aceluși regim odios și vitrig; căci cei-alți miniștri, cu foarte puține excepțiuni, ca un Vernescu, Ionescu, Lecca, Kogălniceanu, Manolache Costache, cari l-au și părăsit îndată, n'au fost, dupe propria expresiune a D-lui ministru al instrucțiunii publice, de cât umbre, sau șefi de secțiune, dacă nu și de biuroș, cari și puneau iscălitura mașinal în josul actelor D-lui Brătianu, ori de câte ori li se porunceau—și în privința acastă la nevoie așî cere atestarea D-lui Kogălniceanu care a spus de mai multe ori în public că nici unul din colegii D-lui I. Brătianu nu s'a învrednicit să pună măcar veri-o rezoluțiune, fără voia D-sale.—D. ministru al instrucțiunii publice a mai manifestat o mirare, este cum inițiativa acestui act a putut veni de la liberali și de la membri ai minorității.

Mai întâiu nu este exact că nu sunt subscriși în propunere de cât liberali; lista subscriitorilor este foarte eclectică. Mă mir, când sunt nume ca acele ale D-lui Calimachi, Apostoleanu, Sturdza, Vlădoianu, etc., că se ia acastă propunere ca o propunere personală a lui Blaramberg; negreșit pentru că se speră a avea mai lesne biruința numai cu un adversar ca mine, de cât cu atâtși alți omeni de valoare cari au scris alături cu mine și atunci când, chiar cel mai ténér dintre dâșii, D.

Dobrescu, și-a făcut și dâșul reputațiune printre noi și ca curagiū și ca talent.

Dar v'ntrebați, de ce aceea propunere are aprobarea liberalilor și chiar a liberalilor înaintați ca D. Panu și mine? Pentru că Ion Brătianu pentru reacționari,—nu țic conservatori fiind-că știu să disting,—pentru partizanii guvernului personal este un coreligionar, un aliat de erî și p'ote și de mâne și o bună fortună pentru acei ce voesc să facă din liberalism o spaimă și un obiect de orôre pentru popor. El nu e, el nu a fost o nenorocire, o calamitate, de cât pentru liberalismul adevărat, (aplaude); căci a desonorat acest nume. (Aplause).

Brătianu în partidul liberal, în timpul din urmă, a fost ceea-ce sunt excroascențele, față cu organismele, cum absolutiștii, partizanii guvernului personal și chiar jurnimismul sunt excroascențe a partidului liberal-conservator. Excroascențe, pentru excroascență; noi liberalii adevărați nu putem ierta lui I. Brătianu apostasiile sale, nu l' putem ierta că a compromis drapelul liberalismului. Inșă v' prevestim că orice sfortări ați face ca să confundați pe adevărații liberali, cu liberalii de contrabandă, nu veți reuși.

Și acesta nu numai pentru că principiile liberalismului sunt necesare, nu numai pentru că meritul și virtutea acestora este neatârnată de greșelile și chiar trădările acelora ce se dau de servitori și campioni ai lor, dar și pentru că adevărații liberali și ai întors de mult față lor de la acei ce usurpase acel nume sfânt și și au făcut și și fac datoria lor față cu dâșii până în capet, gonindu-l, ca pe niște farisei din biserică. Colectivismul va rămâne colectivism, și liberalismul și va urma drumul... Și cea mai bună dovadă că liberalismul n'a murit, că nu merită nici una din imputările cari, cu drept cuvânt, s'au aruncat în față colectivității, este că, din rândurile lui chiar, se scólă astăzi răsbunători; că noi cei d'ântéiu v' cerem să înfierați în numele moralei și cum o merită pe renegat, și tocmai ca un omagiū mai mult, ca o întărire adusă liberalismului adevărat, (aplaude). Nu este procesul liberalismului care se face aci; ci a acelora ce au desertat cauza lui sfântă. Liberalismul trăește și astăzi în toate inimile, liberalismul, pot dice ceva mai mult, astăzi numai este un partid, el este țera întregă, (aplaude). Și acesta este așa de adevărat în cât principiile esențiale ale liberalismului s'au impus și se impun șilnic tuturilor, până și D-vôstre chiar, dacă voți să mai stați pe acele bănci. (Aplause).

Destinele liberalismului nu atârna de destinele nici a unuia, nici a unor omeni. Cadrele falangei liberale se pot reforma și trebuie să se reforme astăzi la noi; șefii vechi pot să dispară toți, principiile rămân; căci sunt eterne; căci sunt imnabile; căci chiar când sunt nesocotite, ele trăesc în tabernacolul incoruptibil și inviolabil al conștiinței omenesci.

Ni s'a mai țis : apoi faceți procesul lui Ion Brătianu, uitând că el este autorul regatului, atacați pe Ion Brătianu care ne-a dat independența! Prin aceste observațiuni p'ote să ambarați pe altul, dar pe mine de sigur nu.

Mai întâiu eū, ca român, și ca om care am citit și eū ceva, v'așî rugasă m'arătați cu ce dovediți că titlul de Rege este mai măreț, mai glorios de cât acela antic de Domn synonym cu acela de Împărat? (Aplause).

Am stabilit de mult contrariul, cu istoria în mână.

Al doilea bine-voiți de m'î dovediți că toate acestea sunt opera personală a D-lui Ioan Brătianu. Mai întâiu ce rol mai asemnați în toate acestea regelui și națiunii dar mai ales vitejilor noștri dupe câmpii de bătăe ai Bulgariei? Și dacă e vorba de un simplu vot, de substituirea unei denumiri alteia, D-vôstre D-le Maiorescu, sunteți promotorul regalității dacă e vorba ca fuduliile să țină locul lucrurilor; dupe cum m'î aduc aminte dumnévôstră v'ați sculat într'o și dupe aceste bănci, și ați făcut D-vôstră care erați în secretul țelilor, o lungă cuvântare cu care să demonstrați că României l' lipsea multe dar mai ales ceva.

O voce : Cu interpelare.

D. N. Blaramberg : E adevărat că n'ați avut și curagiul și acesta v'a și făcut pe D-vôstră și pe membrii partidului D-vôstre să piardă beneficiile sau meritul lucrului; n'ați avut curagiul să pronunțați și cuvântul, să numiți lucrurile pe numele lor. Și acesta nu se petrecea îndată dupe resbelul glorios din Bulgaria, resbel din care am eșit micșorați și umiliți, de și dacă titlul de Regat era mai măndru de cât acela de Domn, ar fi trebuit să ni'l însușim de la sine, de o-dată cu proclamarea independenței. Noi însă n'am eșit din acel resbel, cum trebuie să iasă un biruitor, noi am eșit dintr'ensul micșorați și mai aserviți chiar de cât înainte și a trebuit s'o plătim cu revisuirea art. 7 din Constituțiune. (Aplause).

Iată opera diplomației noastre, opera D-lui Brătianu; căci D-lui ținea nu spada, ci condeiul. Independența! Dar unde este sângele lui Ioan Brătianu sau ai aprôpelor s'el vărsat pe câmpii glorioși ai Bulgariei? Așî putea din contră să v' arăt, chiar aci pe aceste bănci, multe familii cari port încă astăzi doliul vre unui eroi a acelor lupte. (Aplause).

Să nu confundăm dar, cum țicem de la început, sdrențiile ministeriale ale lui Ioan Brătianu cu fașile gloriose ale drapelului românesc, ciuruite de glonțe.... (Aplause).

Și dacă amestecați numele de Brătianu cu faptele și trofeele aceluși resbel nu ni-tați că partea sa, dar aceea exclusivă, e lip-a mantalelor și piciorole gôle ale soldaților, incuria serviciului de inten-dență; eroii noștri degerați și morți de frig și fôme cu miile sau decimați de bombele lui Broadwel și Maican, care în

loc de a răspândi morțea în rândurile inamicului, isbucenău pe capul soldaților români și au făcut câte mai multe hecatombe umane, de cât glonțele turce. (Aplause prelungite).

Este însă un sistem de a raționa pe care îl cunosc, spre a face cu ori-ce preț o parte și lui Ioan Brătianu în laurii culeși de oștenii noștri.

Se dice că D-sa e acela care a dat ocaziune Românilor să și dovedescă vitejia. Eu unul sunt mândru de vitejia arătată de Români pe câmpiile Bulgariei, mai cu seamă că am avut și doi frați în foc, dar vă asigur că, când aș ști că Românil au fost nevoiți să se bată numai pentru ca să nu fie bănuți de lașitate, nu numai că aș condamna odată mai mult acest resbel, dar aș căuta ca cu mâna să pun pe acel insolent care a exprimat înduoceli despre curajul românilor la locul lui; știu că acesta este teoria brătienescă, că românii trebuiau să se bată ori când, ori cum și ori și pentru ce, casă arate că știu a muri. Eu nu înțeleg astfel lucrurile și istoria nepărtinitore va ști să facă partea gloriei, care e a soldatului și partea ineptiei care este aceea a preșinșilor noștri omeni de Stat. Și dovedă că nu trebuia mari opintelă ca să ajungem unde am ajuns; că se desfunda uși deschise, mai cu seamă dupe înfrângerea turcilor, este că vedeți astăzi până și pe bulgari că s-au emancipat și se emancipă, pe di ce merge, chiar ei ce sunt încă în contact imediat cu imperiul otoman că au obținut o semi-suveranitate, unirea cu Rumelia; ați vădut în fine pe Serbi cari de și învingi, de și având în capul lor un principe pământén și au ridicat și ei țera la demnitatea de Regat, fără nici o sguindire și nici un sacrificiu.

Va să dăcă nu împodobiți pe D. Brătianu cu meritele și laurii altora și nu exagerați rezultatele obținute; căci ne ați sili, cu părere de rău, să vă amintim dosul medical.

Nu mai încercați să aruncați pulbere în ochi, ori cât de aurită ar fi acea pulbere, ea nu va orbi pe românii. Am avut destule încercări dupe urma regatului servit și încarnat de D. Brătianu; am fost prea crud și prea des pățiți dupe urma lui, ca să nu ne mai fanatizeze simple etichete.

Nu fanfarele D-vostre interesate ne vor face să uităm turpitudinile și crimele acelu regim, pe noi mai cu seamă cari a trebuit să ne expunem și capul pentru ca să scăpăm o-dată țera de a fi nu numai tiranizat, dar și desonorat, dupe urma acelu guvern de aventurierii politici.

Bănuți că între alte mobile, între alte scopuri ascunse, am avea și pe acele de a derangea ceva planuri, ceva combinații ulterioare, ale D-vostre cum ar fi o apropiere cu facțiunea cădută de la putere. Și pentru ce am face acesta? Ca să conjurăm pericole imaginare, și un lucru care nu ar avea loc nici să sperie, nici să surprindă pe nimeni?

Cum ați căntat să o demonstrați singuri, coalițiunile se pot face, chiar între elementele cele mai disparate și fără nici o privire la antecedentele omenilor și la rolurile de acuzator și acuzat și negreșit că sunteți liberi să vă alegeți alianțele și să vă uniți cu cine vreți și chiar cu D. Brătianu, de cât e bine să o scim cu un minut mai înainte.

Dar dacă este așa și dacă în adevăr această este ceea-ce vă stă la inimă, de nu ar fi de cât ca să nu vă alegeți D-vostre ora, ci să o alegem noi, e bine ca să precipităm acest desnodământ, care de altminterlea era de prevădut, ca să vedem ca să vadă țera, cu un moment mai înainte, acest spectacol edificator, care astăzi se petrece numai în culise, unde junimiști și colectivisti aveți să vă aruncați unii în brațele altora. (Aplause). E timpul să încetați d'a mai servi de paravan regimului cădut. De cât un Brătianu de contrafacere, mai bine Brătianu autentic sau adevărat; mai bine dracu ce și arată cornele, de cât dracul îmbrăcat în haine călugăresci, ca să scim și noi ce ne mai rămâne de făcut... (risete). Nu uitați însă că la spatele D-v. ca și la spatele nostru, mai este cine-va, care nu admite acest fel de compromisuri și de finețe, care ne vede, ne aude, ne controlază dilnic și care voesce o schimbare radicală a lucrurilor și care a dovedit că știe să voiască—v'a dovedit acest lucru la 14 și 15—și ori câte iluziuni vă veți face D-v., ori cât de sus vă aflați astăzi, ori cât de mare ar fi puterea materială de care dispuneți, nu veți putea realiza, cu sau fără Brătianu, ceea ce n'a putut realiza nici chiar acesta, cu totă omnipotența de care se bucura, pe când nu mai cunoscea nici un frâu și nici un scrupul.

Maioritatea ce ați încropit cu chiu, cu vai nu trebuie să vă facă iluziuni.

D. I. Brătianu, dupe 12 ani de o domnie ministerială, cu o majoritate astfel de mare și disciplinată—căci noi chiar acum la urmă, eram numai patru-șeci—tot a cădut și a cădut în noroi și sânge...

O voce: Dar nici nu are majoritate.

D. N. Blaramberg: Se va vedea acum.

Și cât pentru mine știu să fac o declarație solemnă:

Am fost, în nenumărate rânduri, acuzat, de pe acele bănci, că facem opozițiune sistematică; că căutam guvernului certă cu lumina. Declar că apreciațiunea acesta a fost greșită, cel puțin, în ceea ce mă privește, și sunt om destul de leal ca să fiu creșut când înainte un asemenea lucru; declar însă acum în mod solemn, că de astăzi, și de la atitudinea D-stre, în cestiunea acesta, are să se hotărască pentru mine unul cestiunea, dacă mai poate fi și albă între D-stre și mine; de la atitudinea D-stre, D-lor ministri, în cestiunea acesta atâră pentru mine cestiunea de a se ști dacă bătălia care am dat-o la 14 și 15 a fost o bătălie câștigată sau pierdută, și fiind-că sunt dintre aceia, cum dicea D. Panu, cari nu desert câmpul de bătăe,

dintre aceia cari chiar când sunt bătuți, se întorc în foc, voi ști să mă refac puterile și să regăsesc soții de altă dată. Pace sau luptă!

Iată ce vă propun, și vă las D-vostre opțiunea. Căci din două lucruri unul: ori că sunteți alt-ceva de cât D. Brătianu, ori nu sunteți de cât I. Brătianu tiptil sau *incognito* și atunci noi,—cari ne-am legat în fața țerei de a nu desarma până nu vom dobori vizirul și viziratul,—nu putem, fără a ne desonora, fără a minți la toate făgăduelile noastre, să tolerăm acest joc.

Am dovedi atunci că am înșălat poporul, și poporul va avea dreptate să ne cêră nouă, în rândul d'antêiș socotelă de sacrificiile ce i-am impus în acea luptă, a cărei rezultate D-vostre căutați a le zădărnici, numai ca să glumim sau ca să ne facem noi trebile.

Înțeleg—și dic acesta pentru partea junimistă a cabinetului,—pretinsa D-lor clemență și mărînimia; căci pentru D-vostre e vorba de a erta lovirile primite de alții și ultragiuri și suferințe pe cari nu le ați cunoscut, nici împărțit; căci afară de D. Marghiloman, pe care l-am vădut, ce este drept, expunându-se în ziua de 14 și 15, în țesă generală, ați fost tot d'a-una departe de încercări și de primejdii...

Sunetii care v'a fost partea în durerile poporului, în acei 12 ani de tiranie, de jaf și umilință! Domnia lor era opozițiunea ce trebuia, nu cum trebuia.

D. G. Panu: Ca în Spania.

D. N. Blaramberg: Opozițiune de fudulie și de podobă, câte că au făcut serviciul țerei, dar mai ales literaturii politice, și în condițiunile acestea umile. Nu discut punctul acesta, constat însă un lucru: Că ceea ce câte să fie pentru D-lor o cestiune de gust și de opțiune, pentru noi este o cestiune de probitate politică și de datorie de onore, ceva care se impune în modul cel mai hotărțitor.

Mai ști, D-lor, să atrag atențiunea unor din acei cari ar esita, față cu acesta propunere, numai pentru, că abordând în sensul D-lui Maiorescu, ar crede că noi, îmbrățișând un prea mare întreg de acte, criticile și atacurile noastre ar putea fi isbite mai sus de cât capul D-lui Brătianu. Ei bine, la acesta sunt două răspunsuri de făcut: Unul în fapt și altul în teorie. Totă lumea este de acord că ceea ce justifică, în rațiune pură inviolabilitatea regală, este corectivul acela ce se chiamă responsabilitatea ministerială. Cine dar vrea să acopere și să acopere definitiv și cu siguranță inviolabilitatea regală, acela trebuie să fie foarte larg în ceea ce privește responsabilitatea consilierilor Tronului; căci atunci când se acoperă sistematic un ministru, un om, acel om ia numele de favorit. Și când cu ori-ce preț se caută a se asigura acestuia impunitatea, mai ales când i se impută nelegiuirile cele mai negre, faptele cele mai rușinoase, tot cu mâna cu care se

apără ministrul, sau favoritul, cu aceeași mână se designează alt cap august. Prin urmare, numai act de dinasticism, de fidelitate la Corónă nu faceți în acest moment. *Non possumus* al D-vóstre consilierii actuali ai coróniei, față cu o propunere de dare în judecată a unui cabinet condamnat deja, cum am spus, de țera întrégă este un desfid aruncat opiniunii și Constituțiunii.

Am prevădută această rezistență și am răspuns prin anticipație, în chiar expunerea noastră de motive.

Dar ni se dice Brătianu e deja judecat și condamnat de opinie, nu vedeți că cei ce l' făceau corbegiu mai că nu mai sunt reprezentaiți pe aceste bănci, care vă este dar temerea?

Am prevădută acest argument și am răspuns la densus în aceeași expunere de motive. Vai, nu numai la noi, dar la toate popórele tinere în cariera constituțională, nu o-dată s'a vădută acest fenomen anormal, ca miniștrii, neagreați de țera, să țină cu toate acestea mai mult timp frânele puterii, numai mulțumită bunului plac al Coróniei, singurul factor serios, acolo unde civismul e absent sau dormiteză.

Prin urmare, eu nu sunt nici de cum reasigurat, prin simplul fapt al absenței majorității D-lui Brătianu, dupe aceste bănci. Și nimic nu mă garantează că mâne, D. Brătianu, reintinerit printr'o altoire cu D-vóstre, mai ales că cunoșce pe de rost receta de a recruta și aduce majorității de poruncelă, să nu reapară pe banca ce ocupați și să reîncăpă experiențele nenorocite și dureroase, experiențele din trecut, tot pe spinarea noastră și a întregii țeri, care numai prin opintelii heroice, prin opintelii de mai mulți ani, abia a reușit în fine a scăpa de densus.

Până ce nu se va afirma în țera această, că nici o faptă nu rămâne fără răsplată și că, pe lângă preferințele și judecata Capului Statului, mai e și judecata națiunii; că pe lângă voința Coróniei mai este și voința țerei, care trebuie să aibă mereu, și în toate, ultimul cuvânt, eu nu sunt mulțumit nici reasigurat. (Aplause). Și pot iarăși să vă dovedesc, că tot ce am afirmat aicea, nu este de cât elementar în drept, mai cu semnă în dreptul constituțional, v'ași putea citi pe Hélló, Benjamin Constant și alții, dar nu vă obosesc cu citațiuni, căci acestea sunt lucruri știute de toți...

D. Carp mă mulțumesc, dar D. Carp n'are dreptate de cât pe jumătate.

Are dreptate, pentru că în general, când lucruri așa de elementare se afirmă, ele nu găsesc incredul și contradictori, dar la noi unde ómenii de Stat vin la tribună și făcând teoria responsabilității ministeriale, confund faptele cu delictele politice, confundă iubirea poporului și a lucrului public cu pasiunea, justiția cu răsunarea, coincidența cu consecința și toate acestea cu tonul cel mai dogmatic cum să nu disperăm de toți

și de toate! Și cum să nu invocăm în ajutorul nostru, în sprijinul teoriilor adevărate autoritățile străine cele mai grave?

Abia art. 12 al *Chartei* a dis: „Persóna Regelui e inviolabilă și sacră“ că se grăbesce, observă *Hello*, la adăuga; „Miniștrii sunt răspundători,“ ca și când cea d'ântăi din aceste propozițiuni ar chiea îndată pe cea de a doua, ca și când una fără cea-altă nu ar înfățișa de cât o jumătate a cugetării constituționale, și că ea nu s'ar completa de cât prin unirea lor (sudare). Este că în adevăr inviolabilitatea regală nu se explică, nu se realizează, nu se iartă de cât mulțumită responsabilității ministeriale. Răspunderea lucrurilor lumii aceștia este o necesitate morală de care cine-va nu scapă; charta póte să o întórcă dupe capul principelui, dar nu și a o suprima; și dacă n'ar fixa-o pe veri-un altul, ea s'ar întórcă la acel pe care ea voescă a l' apăra. Răspunderea miniștrilor este dar corelativul inevitabil al inviolabilității principelui.

„Această lege este așa de rigurosă încât îndată ce răspunderea scade, inviolabilitatea suferă; dacă una este contrariată în cursul său, ea se întórcă spre cea-altă: responsabilitatea ca o substanță din care nimic nu se póte perde, se regăsește tot d'a-una unde-va. Pentru ca Principele să nu fie răspundător de nimic, trebuie ca miniștrii să fie răspundători de tot; dacă răspunderea nu e completă de o parte inviolabilitatea nu va fi de cea-altă“.

— *Hello. Du Regim Constitutinel T. II, p. 223—224.* —

Acum, D-lor, aceste explicațiuni date, trec înainte și, cum am spus, cauza această este prea mare în cât să caut să o câștig numai prin nisele argumente de avocat.

D. ministru de instrucțiune publică, Maiorescu, între alte roluri pe cari și le-a luat cu această ocaziune, a luat și pe acela de filantrop, de omul măriniemii și al clemenței. (Aplause).

Mărturisesc, D-lor, că un minut m'am întrebat dacă eu m'am schimbat și m'am schimbat așa de grozav sau D. Maiorescu este un alt Maiorescu de cât acela pe care l-am cunoscut altă dată cu toți și care subscria petițiunea de la Iași acea petițiune prin care, între altele, se cerea restabilirea pedepsei cu mórte. Partisanul guilotinei sau eșafodului predicând mila și uitarea nu numai a injuriilor, a greșelilor, dar și a crimelor! Ce transformare sau ce ironie!...

Cât pentru noi ce urmărim nu este atât, o mai repet, pedepsirea lui I. Brătianu, cât siguranța că România n'are să mai cadă în ghiarele sale.

Libertatea chiar de care am voi să l' privăm ar fi numai aceea de a mai putea face rău poporului pe care l-a înșelat deja în două rânduri.

La nevoe nu vă cer nici pedepsă, vă cer numai să pregătiți prin investigațiuni serioase verdictul istoriei. Faceți lumină și

lumină asupra gestiunii sale, asupra actelor sale tenebrose. Mă credeți? Mă mulțumesc și cu atâta! M'ați priceput acum? Dar bine înțeles o instrucțiune conștiincioasă făcută nu de ómeni compleșenți și desemnați mai dinainte de D-vóstre. Căci ne așteptăm și la acesta ca ceea ce ne veți da cu o mână, să ne o luați cu cea-altă, adică ca numind acea comisiune de informațiuni s'o compuneți exclusiv de amicii D-vóstre.

O voce: Porumbel. (Ilaritate).

D. N. Blaramberg: Numele de porumbel a devenit ceva prea de tot concret ca să nu semene cu o personalitate.

V'am citit adineaori un pasagiù, dintr'un discurs unde diceam: Pentru ce și până unde mă asociaz cu darea în judecată a cabinetului D-lui Catargi. Trebuie în acest ordin de idei să vă mai explic, când distingeam între membrii aceluși cabinet, la cine și la ce făceam aluziune. Apoi onor. D. Maiorescu care se face astăzi avocatul de oficiù al partidului liberal-conservator, uită un lucru, că tocmai D-sa este unul din aceia ale căror păcate le-a plătit D. Catargi. (Aplause). D. Maiorescu uită că D-sa este acela dintre miniștrii conservatori cari a primit un vot de blam, până și de la majoritatea conservatore. (Aplause). Prin urmare, era foarte rău venit ca să se dea de campion și de apărător al conservatismului pe care l-a deservit și l-a compromis altă dată așa de mult. Eu—care nu am făcut nici o-dată paradă de amicitia mea pentru D. Catargi, care n'am făcut parte din cortegiul D-sale oficial, — n'am lipsit însă în toate ocaziunile cele mai solenne, căci trecutul D-sale nu se resumă în 2—3 ani de minister cu D-nu Maiorescu, Lahovari și alții; cariera D-sale e mai plină și mai bogată de acte meritorii cari l' asigură un loc în Panteonul istoriei și care face că e stimat și respectat de toți.

Chiar eu nu tocmai bătrân de tot, îl cunosc intim de la 11 Februarie 1866, și tot d'a-una am constatat în D-lui o desinteresare, o lealitate, o statornicie rară și care contrastază fericit cu spectacolul puțin edificator ce ne dau alții, și când m'am despărțit de D-lui, am făcut o cu durere și numai când am vădută că se incongiórá de ómeni cu alte sentimente de cât ale sale, dar mai ales cu alt temperament și cu apucături absolutiste și violente. Acel ómeni se dice ómenii erei noi, și condamn pe D. Catargi a personifica era veche și a gira în realitate propriile lor erori și excese și cari dupe ce l-au compromis în Cabinet, dupe cădere l-au abandonat, și astăzi au pretențiunea să facă dintr'ensul bucul emisar, iar dintr'ensul personificațiunea moderațiunii și dibăciei, personificațiunea progresului și viitorului. (Aplause).

Liberalismul democratic represintat de partidul junimist și bietul Lascar Catargi incarnațiunea reacțiunii ruginite și care, O! oroare! s'a înțeles cu radicalii Panu—Bla-

ramberg. Asemenea legende pot trece la alții, pe mine mă face a da din umeri. Mi-aduc aminte că tot unul din acei ce șed astăzi pe acele bănci, un D. ministru din acei cari au fost și el coleg altă dată al D-lui Lascar Catargi, când eu am venit să protestez contra petițiunii de la Iași și am cerut să se intercaleze în răspunsul Camerei la Mesagiul Tronului, o frază care să facă aluziune la necesitatea respectării Constituțiunii, mi-a răspuns aceste cuvinte caracteristice: „D. Blaramberg a spus că Constituțiunea actuală este inventarul drepturilor cetățenesci și actul stărei civile al dinastiei; se înșelă; Dinastia e mai pre sus și în afară de Constituțiune, căci origina ei e în plibescit.” Și acestea se diceau în bătae de joc, la adresa mea și a repausatului Costache Crețulescu, care iscălise alături cu mine, parafrazând un amendament ce subscrisesem împreună.

O voce: Cine a spus? Numesc-l.

D. N. Blaramberg: D. Lahovari.

Vedeți cari erau teoriile tinerilor. Onor. D. Catargi a luat cuvântul și mi-aduc aminte că a spus: „Unii găsesc că Constituțiunea e prea liberală; alții găsesc că nu e îndestul. Față cu aceste două curente a trebuit să mă pun la mijloc, și caut să scap ce se mai poate scăpa.” Acesta e limbajul judicios și franc care l țin D-sa încă de atunci. Acestea erau teoriile erei noui încă în față, încă în zori.

Dacă D-văstre găsiți că aceștia sunt pași înainte, atunci mărturisesc că eu unul am pierdut și noțiunea liberalismului și pe aceea a progresului și că nu mai pricep nimic.

‘Mi pare rău, D-lor, ‘mi pare rău amar că vorbesc înainte de a fi audiat pe câți-va din apărătorii de oficiu ai regimului Brătianu; căci le rezervam fie-căruiă câte o mică surprisă. Dar ca să nu l intrig prea mult, iată ce sunt în stare să dovedesc, este că nimeni, dar nimeni pe aceste bănci, afară de acei cari s-au țin să se țin încă colectivisti sau Brătienisti, cari nu se pot lepăda, vrând ne vrând, de ori-ce solidaritate cu regimul trecut, afară poate de câți-va oameni noui în politică, că nimeni, țin aci n-are calitatea să se însărcineze cu spălarea otrepelor Brătieniste, care spălate în public de doi miniștri de justiție Brătienesci, D. Stătescu și Chițu, au scandalizat până și privirile patronului comun care a luat-o la fugă fără a se mai uita înapoi, spre a nu asista la o operațiune așa de grațioasă.

D. R. Stanian: Cer cuvântul. (Ilari-tate).

D. N. Blaramberg: D-lor, de și simț că am abusat mult de răbdarea D-văstre, dar să credeți că aș mai putea continua —atât e de bogată materia— încă zile întregi. Dar am scrupule nu numai față cu D-văstre, dar mai vărtos față cu cei ce sunt înscriși și nerăbdători să vorbescă și cari ‘și așteptă de mult rëndul. Voiu termina dar, și voiu termina cum am început; voiu termina, amintind că ori

ce veți țin, și ori ce veți face, cine-va trebuie să iasă condamnat de aci, nu va fi I. Brătianu acela, veți fi D-văstre, care l ați acusat necontent și care veți fi presupuși că ați recunoscut acum că l-ați calomniat. (Aplause).

Dupe 10 luni de o stare de lucruri așa de echivocă, lumea a început să nu mai discearnă binele din rău și să confunde ziua de astăzi cu ziua de ieri.

D. Brătianu a reușit în fine cu ajutorul administrațiunii, să se și alegă, și acum voiți să ni l reprezentați și cu o aureolă pe cap.

D. G. Panu: Sfânt bizantin.

D. N. Blaramberg: Aceia cari ar voi să l pregătescă și onorurile unui Panteon ôre-care; ar trebui să fie bine pătrunși de un lucru că Capitolul pentru I. Brătianu, e stinca Tarpeiană pentru D-văstre toți... (Aplause). Mai mult de cât atâta: e România redată pradă regimului jafurilor, minciunei și măcelului!. E România desonorată, căci dupe mine amnistia faptelor lui, putința pentru densusul de a mai resesiza puterea e adevărata desonore pentru țără, nu de a fi fost cât-va timp victima usurpațiunii!.

Ce ar fi fără scusă, este ca o națiune întrégă dupe ce l-a terasat să n-aibă curajul a desăvârși opera ei și să pună stigmatul infamiei pe fruntea călăului. (Aplause prelungite).

Și acum să sciți tot, alegeți țin dacă puteți!... Alegeți... dacă cutezați!... (Aplause prelungite și repetate).

D. ministru de externe, P. P. Carp: D-lor deputați, alegeți dacă voiți, alegeți dacă puteți, ne strigă D. Blaramberg cu un aer amenințător; eu vreau și pot să aleg, și alegerea e foarte ușoră; față cu deslănțuirea pasiunilor, eu susțin că trebuie să ne păstrăm sângele rece; față cu acușațiunii politice aduse de adversarii unui adversar cădut, eu țin că nu trebuie să uităm nici o dată dreptatea, și când țin D. Blaramberg adinôri cum că din această discuțiune are să iasă cădut ori Brătianu, ori noi, să nu uităm că poate să cadă și alt ceva, adică acel bun simț nepărtinitor pe care cred că l-am moștenit de la părinții noștri (aplaude), și care cu adâncă convingere o spun, cred că nu se va desminti nici în această ocaziune.

Dar mai înainte de toate, D-lor, țin a vă spune un lucru, de și D. Blaramberg țin că sunt apărătorul din oficiu al D-lui I. Brătianu; în această ocaziune însă nu vorbesc pentru că sunt ministru, dar cu toate că sunt ministru, și precum un supus fidel are dreptul să spue Soveranului său câte o dată adevărul cari displac, tot asemenea și un cetățen conșcinos trebuie să spue țerei, și chiar maiori-tăței de la care atâră, adevărul cari poate că l displac. De aceea în această privință nu voiu urma sfatul D-lui Blaramberg și nu voiu întreba dacă am ceva dupe mine care să mă sprijine, ci mă voiu întreba numai dacă am în mine ceva care

mi dictéză purtarea și acel ceva e conșcinta mea de la care singură fac să atâră hotăririle mele. (Aplause).

Ni se cere, D-lor, darea sub judecată a D-lui I. Brătianu înainte de toate ca un act de îndreptare pentru ca să nu se mai potă repeta relele de cari am suferit.

Dar ôre rețeta ce o dați D-văstre lecu-esce ea rëndul?

Ca act de îndreptare s-a cerut darea în judecată a ministerului Catargi și acei cari o făceau ca un act de îndreptare—D. Blaramberg trebuie să scie bine cine erau—diceau că se deschide prin acesta o eră de virtuți. Unde e însă regimul virtuții? (Aplause). Ce s-a îndreptat în urma dărei în judecată a D-lui Catargi? Ôre s-a știit D. Brătianu ca să facă ceea-ce a făcut? Ôre s-a știit majoritatea D-lui I. Brătianu ca să facă ceea-ce a făcut? Credeți D-văstre că prin darea în judecată a D-lui I. Brătianu aveți să împedicați pe un alt Brătianu, dacă ar voi să facă rëndul, să nu l facă, sau pe o majoritate dacă ar voi să facă rëndul, să nu l facă? Prin urmare, D-lor, experiența trecutului mă face să mă induoesc puțin de această panaceă universală ce o dați, mă face să mă induoesc puțin că o dată ministerul Brătianu dat în judecată nu are să mai fie nici un ministru rënd în țără și nici o majoritate care să pună interesele sale personale mai pre sus de cât adevăratele interese ale țerei. Înainte de toate, D-lor, trebuie să ne întrebăm un lucru: cine judecă și cine e vinovatul? Între D-văstre, acei cari cereți darea sa în judecată nu ved unul care să nu fi avut a suferi de densusul; nu ved unul care să nu fi fost adversarul lui, nu ved unul care fără voia lui să nu aibă în adâncul inimei resentimentul luptei. Apoi aceștia sunt judecătorii? Aceia trebuie să judece cari... (Înteruperi, murmure).

Am spus de mai înainte că am să țin adevărul chiar cu riscul de a displace; prin urmare sciam că au să mă întâmpine murmure și nu mă miră, și nu mă opresc. Nu e unul țin, care să nu fie adversar, nu e unul care în bună dreptate să nu potă fi recusat, dupe toate principiile de drept. Cine e vinovatul?

Ôre numai D. Brătianu este vinovat; ôre pedepsind pe D. Brătianu, ați pedepsit singurul și adevărul culpabil? Nu D-lor, vinovat nu este numai D. Brătianu; și ar fi o adâncă nedreptate dacă pedepsind pe densusul ați acoperi și alte responsabilități; căci vinovate sunt înainte de toate majoritățile D-lui Brătianu. (Sgomot). Și sciți care era trista pozițiune a D-lui Brătianu, a D-lui Catargi și care poate are să fie mult timp a guvernelor în țără la noi? Să v-o spun eu: În țără la noi, cel puțin până azi, putem țin că ideile cele mari, principiile generale erau comune tuturor partidelor, în cât nu era nimic care să provôce între dênșii o luptă de idei, de convingeri; și de aceea am văzut pe mulți trecând, când într'un lagăr când într'altul. Ca să ‘ți faci o majoritate în asemenea condi-

țiuni, atunci când n'ai puterea convingerel, când n'ai puterea principiului său ideei, n'o poți face de cât pe alte căi. Când ție acésta, ție un adevăr pe care, de sigur, istoria 'l va contrasemna. La noi până astăzi am avut mai mult clientelă de cât partide, (murmure).

Ei, cum se ține clientela D-lor? Clientela nu se ține de cât satisfăcând'o (murmure).

Și acel ministru nenorocit care având, cu drept său fără drept, ideea că este în stare să facă ceva în țera acésta, și din țera acésta, acel nenorocit pentru ea să aibă majoritatea care 'l trebuie este de multe ori silit să facă concesiuni pe cari conștiința lui le desaproabă.

Se vorbea de tratarea mea cu D. Brătianu; da, a fost tratări între mine și D. Brătianu, dar între D. Brătianu și mine nu s'a tratat numai cestiunile de principii de cari v'au vorbit D. Maiorescu, s'a tratat și cestia majorităților și când D. Brătianu 'mi-a ție: D-le Carp vino cu noi, majoritatea te vrea. Eū 'i-am ție: dacă mă vrea, nu vreaū eū de majoritatea D-le. (Aplause). Dacă voesci să mergem împreună, mai înainte de tôte trebuie să aruncî tot putregaiul care este acolo. Nu a făcut'o, și eram un prooroc, fără mare merit, când am ție că corupțiunea are să 'l sugrume până va cădea. (Aplause).

Ei bine, D-lor, în loc să 'l condamnăm, mai de grabă să 'l plângem, (risete generale); să 'l plângem pentru că nu este singurul care a avut sôrtă acésta. 'Mi aduc aminte de afacerea Crawley. (Aplause). 'Mi aduc aminte de acésta afacere; *Monitorul* este de față și fac apel la D. Ion Lahovari, care era alături cu mine, ca să spună și D-sa cu câtă energie am luptat noi în contra acelei afaceri, pe care am recunoscut'o chiar atunci și de aceea o pot spune și astăzi, era o rușine pentru țera noastră. (Aplause).

O voce: Cu porumbelii de atunci. (Iaritate).

D. ministru de externe, P. P. Carp: Ei, ce era afacerea Crawley, de cât o slăbiciune, de cât o concesiune făcută majorității de atunci?

D. L. Catargi: Cer cuvântul.

D. ministru de externe P. P. Carp: Ei bine, când ar veni cine-va astăzi să ție că să dăm în judecată pe D. Lascar Catargi, pentru afacerea Crawley, eū am să ție: nu 'l dați în judecată; căci vinovată este majoritatea de atunci care nu a avut destulă conștiință ca să pună apetiurile sale mai prejos de cât datorita ei către țera.

D-lor, țiecând acestea, este evident că ele nu justifică întru nimic o crimă care cade sub dreptul comun; căci acolo nu mai este cestiunea, nici de idei politice, nici de necesități de guvernământ, nici de acele momente, în cari un om politic 'și expune chiar reputațiunea numai pentru că a comis greșala de a crede că țelurile ideale se pot atinge făcând con-

siuni apetiurilor meschine. Pentru aeele delicate de drept comun unde nu este nici o justificare nici politică nici socială, acolo, îndată ce se vor arăta fapte, fiți siguri că eū voiū fi cel d'ânteu care voiū vota împreună cu D-vôstre darea în judecată a vinovatului.

Dar tréba se schimbă când este cestiunea de o afacere politică; tréba se schimbă când se apreciază că s'a perdit Basarabia din cutare s'au cutare cauză; tréba se schimbă când se afirmă că cestiunea Dunărei s'a perdit! Și vedeți până unde merge, D-lor, nu numai nedreptatea, dar 'mi permit a ție imprudența în acușațiunea D-lui Blaramberg. Dar cine a spus D-lui Blaramberg că cestiunea Dunărei este perdită? Cum D-lor? Avem faptele înainte noastră, vine un tratat European și decretéză ceva în contra noastră, și acel tratat european rămâne literă môtă; căci se scie că comisiunea care se cerea n'a fost înființată nici odată, se scie că ceea ce ceream noi, adică administrarea suverană a Dunărei de la Galați la Severin este astăzi încă în mânele noastre, când se scie tôte acestea și se dă în judecată D. Brătianu, țiecându-se că a compromis Dunărea, apoi ce vrea să ție acésta? Dacă pentru asemenea lucruri D-vôstre voiți să dați în judecată, dacă D-vôstre aveți imprudența de a pune înainte Camerei asemenea vini, cum voiți să nu v'e recusăm și să v'e declarăm că nu avem încrederea că numai amorul virtuții, că nu avem încrederea că numai dorința de a pedepsi pe culpabili este motivul D-vôstre. (Aplause).

D. N. Blaramberg: Cer cuvântul în cestiune personală.

D. ministru de externe, P. P. Carp: Bine a făcut D. Blaramberg că a renunțat a ne ceti cărți; căci le-am citit și noi, am vădut și noi în revoluțiunea francesă cum se mâncaū francesii unii pe alții tot în numele virtuții, cum în numele virtuții se trimeteau tôte la eșafod, și ast-fel francesii din virtute în virtute au cădut sub cea mai cumplită tiranie. Ei bine, D-lor, și noi cari nu suntem o nație puternică ca Franca, dacă ne vom pune pe tărâmul acesta din virtute în virtute, mă tem să nu cădem nu sub dominațiunea unui tiran, dar sub dominațiunea streinului. (Aplause).

Și când vin și spun aceste țeri, lăsați, D-lor, persecuțiunile politice... (Intreruperi).

Ași ruga pe D. Lecca să nu uite momentul acesta cum că în parte apăr memoria părintelui său. (Aplause).

D. I. Leca: Nu e nevoie să aperi D-ta memoria tatălui meu. Eū voiū vota darea în judecată, tocmai ca să apăr memoria tatălui meu, de și până acum nu eram hotărît să votez. (Aplause, sgomot).

D. ministru de externe, P. P. Carp: Chestie de gust, D-le Leca, și în materie de gust scii că nu se discută.

D. C. Leca: Apărâte pe D-ta de țerani cari 'l ai impușcat. (Sgomot).

D. ministru de externe, P. P. Carp: țieeam, D-lor, că am face rău dacă ne-am arunca pe tărâmul persecuțiunilor; țieeam că am face rău dacă am pune înainte recriminările nôstre; țieeam că am face rău dacă noi mai ales, elemente conservatôre din acésta Cameră, am da exemplu că o-dată ce un guvern a cădut, și a cădut o recunosc eū cel anteu, pentru greșelile și prin greșelile lui, 'l am da imediat sub judecată.

D. Panu ne deschidea eri perspectiva nu a unei dării sub judecată ci a mai multor, ast-fel în cât din eliminare în eliminare ar fi ajuns să fie numai D-sa posibil în acésta țera. (Nu se aude).

Eū 'mi inchipuesc, D-lor, o ambițiune mai nobilă, 'mi inchipuesc că trebuie să căutăm a fi mai bunii de cât alții și să ajungem prin superioritatea noastră, iar nu prin eliminarea altora; a ne pune însă ađi în starea nivelului moral și intelectual în care ne aflăm și a ție că acel ministru, care nu corespunde cu idealul nostru, acela trebuie să fie pedepsit, uităm că dacă ministrii nôstri sunt imperfecti, nu se pôte admite cum că ei sunt cu totul în afară de țera acésta, să nu uităm că greșelile și calitățile lor sunt greșelile și calitățile aceste țeri.

Sciu că sunt mulți cari nu 'și dau bine sêma de ceea-ce este idealul unui ministru, dar țera întrégă are multe de învățat și mult de uitat, acésta o recunosc, și v'e rog să nu o uitați nici D-vôstre.

D-lor, sciu că sunt ômenii cari acoperind sêrăcia de idei sub masca înșelătôre a unor principii ideale, sciu că sunt ômenii cari acoperind uscăciunea lor de inimă sub un pretins amor al virtuții, vor să 'și rês-bune de tôte și de tôte, pentru că n'au făcut încă nimic, eū o sciu acésta (Aplause).

Dar pe ômenii aceștia, D-lor, să 'l plângem și să nu 'l urmăm, să 'l plângem pentru că ei trebuie să aibă momente sincere de amărăciune, v'edând izolarea în care îi pune neputința lor (nu se aude).

Dar să nu 'l urmăm pentru că nu trebuie să ne uităm numai la relele cari le-au făcut alții, ci trebuie să ne uităm și la binele pe care trebuie să 'l facem noi, și per-miteți-mi să v'e amintesc cuvintele mântuitorului nostru: lăsați morții să îngrôpe pe morți, luați crucea și veniți dupe mine. (Aplause).

Fiți siguri că dacă noi vom perde în lupte de animosități sterile, cele mai bune din puterile și talentele nôstre nu ne va mai rămâne nici o forță când țera ne va cere să punem mâna la o adevărată lucrare și să dăm satisfacțiune cerințelor ei. Convingerea mea este cum că țera cu tôte greșelile D-lui I. Brătianu, ascéptă altceva de la D-vôstre de cât darea lui în judecată...

Convingerea este, rău faceți D-vôstre dacă v'e puneți pe acest tărîm; convingerea mea este așa de puternică în cât sunt la

largul meu față cu D. Blaramberg care suspecta adineaștea deciziunile mele ulterioare. Decisiunile mele ulterioare să le pot spune de pe acum în totă francheta, dacă în urma propunerii ce faceți D. Brătianu va fi dat sub judecată nu cu două treimi cum o cere legea dar chiar cu o simplă majoritate, declar că locul meu nu are să mai fie pe aceste bănci. (Sgomot.)

D. M. Kogălniceanu: Cer cuvântul. (Sgomot.)

D. ministru de externe, P. P. Carp: V'am spus, D-lor, cari sunt motivele cari mă fac pe mine să fiu contra propunerii D-lui Blaramberg; v'am spus tot ceea ce mă credeam dator să vă spun și D-văstre veți judeca, este de datoria D-văstre să hotărâți.

În cât privește amenințarea D-lui Blaramberg că de la ziua de astăzi atârână dacă mai poate să fie o țară albă între D. Blaramberg și mine, îi voi răspunde că de va exista sau nu o țară albă între D-sa și mine această nu mă preocupă, am alte lucruri ceva mai importante în minte. (Aplause.)

D. președinte, C. Grădișteanu: D. Kogălniceanu are cuvântul în chestiune de regulament.

D. M. Kogălniceanu: Voi vorbi dupe D. Catargi.

D. C. Grădișteanu: Înaintea D-lui Catargi este înscris D. Iancovescu.

D. D. Iancovescu: Am cedat D-lui Catargi.

D. președinte, C. Grădișteanu: Atunci D. Catargi are cuvântul.

D. Lascar Catargi: D-lor deputați, D-nii miniștri Maiorescu și Carp au găsit de cuviință ca să combată propunerea D-lui Blaramberg și a celor-alți D-ni deputați, să aducă în discuțiune persoana mea și a ministerului ce am avut onoare să 'l prezidez.

Voi începe întâi cu D. Carp. D-sa a spus că ministerul conservator, ca și ministerul D-lui I. Brătianu, a avut o clientelă. Eu protestez în contra acestui cuvânt, și cu atât mai mult că această protestare este, nu numai în interesul adevărului, dar chiar și în interesul D-lui Carp; fiind-că D-sa a făcut parte din ministerul presădat de mine, și dacă majoritatea care sprijinia ministerul conservator nu era de cât o clientelă de afaceri, D. Carp nu trebuia să primescă a intra în acel minister, dupe cum știe că de mai multe ori a refuzat de a intra în combinațiunile ministeriale ale D-lui I. Brătianu, cari nu aveau altă basă și alt scop de cât interese de clientelă. (Aplause.)

N'am trebuință să insist mai mult asupra acestui lucru, și mă mărginesc a știe că D-sa a spus o neexactitate care rezultă din chiar argumentele D-sale.

N'am avut clienți și nu voi avea până voi muri. (Aplause.)

Dar D. Carp readuce pe tapet chestiunea Crawley. Aci fac apel la *Monitor*, și rog pe D. Carp să 'l citească, ca să 'și dea

mai bine șema de modul cum s'au petrecut lucrurile în această impregiurare. Ministerul atunci s'a abținut de la vot, și opozițiunea întrăgă a votat pentru acel proiect în scop de a da o lovitură majorității. Dacă ministerul n'a retras proiectul acela, este din cauză că avea convențiune încheiată cu guvernul Austro-Ungar pe un termen fatal în care trebuia să se pună în lucrare acea liniă și nu mai era timp când să ne dăm în lături spre a începe noui tratări cu un alt concesionar. Cu toate acestea ministerul, la Senat, a stăruit de s'au făcut multe modificări în proiectul Camerei; modificări cari au pus în pozițiune pe Crawley de a nu putea urma concesionea; dar în urmă ministerul D-lui Brătianu a modificat acea convențiune făcându'i ore-cari concesioni.

Așa dar majoritatea conservatoare nu e compromisă în chestiunea Crawley, ci opozițiunea a fost cauza tuturilor neregulelor.

Acum trec la cele ce a spus d. D. Maiorescu.

D-sa vine și face o comparațiune între darea în judecată a ministerului conservator și între propunerea făcută astăzi de D. Blaramberg și cei-alți colegi ai noștri.

Apoi, onorabile D-le Maiorescu, care erați ministru în ministerul conservator, are vre-o asemănare una cu alta?

Eu recunosc ori-cărei Camere dreptul plin și întreg de a da în judecată pe un minister. (Aplause). Noi ne am recariat însă și am protestat numai în contra procedurii acelei Camere; căci ea se substituise curții de casațiune. Legea actuală a responsabilității ministeriale nu exista atunci, și numai singură curtea de casațiune avea căderea de a face instrucțiunea. Numai asupra acestui cas noi am reclamat. Și am mai reclamat că eram ținuți în suspensiune, fără a fi judecați, am cerut să fim trimiși la curtea de casațiune.

Noi dar făceam tocmai contrariul de ceea ce să face astăzi, noi eram cei d'ântăi cari stăruiam a fi judecați, iar nu crutați, nu iertați; căci primiam întrăgă răspundere a actelor noastre. Prin urmare unde vedeți D-văstre cea mai mică asemănare între cazul de atunci și cel de astăzi, ca să veniți cu această comparațiune?

Eu credeam ca astăzi D. Brătianu, care este deputat, va fi aci și alături cu D. Blaramberg ca să ceară însuși numirea comisiei de informațiuni. Noi așa am făcut. Nefiind atunci deputați, noi am dat două suplice Majestății Sale cerând să nu mai fim ținuți în suspensiune ci Majestatea Sa să ne trimită înaintea curții de casațiune, de ore-ce Camera ne ținea în suspensiune. Și când Camera 'și a retras propunerea, noi am protestat în contra acestei retrageri a acuzării și am rugat din nou pe Majestatea Sa să ne trimită înaintea curții de casațiune ca să fim judecați; dar ni s'a refuzat această cerere.

D. Brătianu însă ved că nu vine să ceară ceea ce ceream noi. (Aplause.)

D. Maiorescu se întrăbă ce este această propunere? Este ea a majorității sau a minorității?

Este, D-lor miniștrii, a unanimității Camerei, și iată de ce:

Sub guvernul D-lui I. Brătianu noi am făcut o coalițiune ca să resturnăm acel guvern. Atunci, am pornit din țerg în țerg și am dat făgăduință țerei că vom cere socotelă de călcarea legilor și de rena întrebuințare a banilor Statului. (Aplause.)

Ei bine, D-văstre cari ați venit la guvern de 11 luni, de ce până acum nu 'ne ați înfățișat bilanțul cu care ați primit D-văstre moștenirea D-lui Brătianu?

Dacă ne ați fi arătat pe ce s'au chieluit în timp de 12 ani sutele de milioane ale budgetului și ale colosalei datorii în care suntem afundați, am fi știut să ne dăm seamă, și nouă, și celor cari ne au trimis aici, despre adevărata situațiune în care să află astăzi țera.

Dar când D-văstre nu ați făcut această, când moțiunea ce se discută acum nu vine din nimic alt de cât din cauză că nu s'au dat informațiuni represintanților națiunii, pentru ca și ei și țera să vadă dacă sutele acelea de milioane cari s'au votat în diferite legi, s'au întrebuințat bine, mai ales când au fost atâtea procese cari au dovedit cele mai scandaloase abuzuri și sustrageri de bani publici, cum voiți D-văstre ca noi, cari am luat angajamente la alegeri ca să facem lumină asupra adevăratei stări în care se află țera, cum voiți să nu ținem acele angajamente? Trebuie să cunoască țera ce s'a făcut sutele ei de milioane, și mai cu seamă când ministrul de finanțe ne cere acum noi imposite, trebuie să șcim a spune țerei pentru ce i se impun aceste sacrificii. (Aplause prelungite).

De aceea știe, D-lor, că această propunere trebuie să o votăm cu toții, pentru ca comisiunea de informațiuni ce se va numi, să meargă la toate ministerele, să facă cercetări serioase și să ne pună pe noi în pozițiune și pe țera întrăgă de a ști cari sunt adevăratele cauze cari au adus starea de astăzi a financelor noastre, și au pus pe ministerul actual în trista necesitate de a cere noi imposite de la țera. (Aplause). Nu cred că un singur deputat se va refusa de a vota o propunere care tinde la un asemenea scop. (Aplause.)

Am auzit că ar fi o altă moțiune care, sub formă de amendament, are a se propune ca să tulociască moțiunea ce se discută acum, și care în fond ar spune exact tot acelaș lucru, exceptând numai chestiunea Basarabiei și aceea a Dunării.

Mai întâi, D-lor, până a nu vorbi asupra acestui pretins amendament, să 'mi permiteți să vă spun că asupra Dunării s'a aruncat un vâl foarte deș, sub care se ține ascunsă această chestiune; reprezentanții țerei nu știu încă nimic despre cele ce

s'au petrecut în privința cestiunii Dunărei și cum stau astăzi lucrurile. Aușim spunându-ni-se de D. ministru Carp că administrațiunea e a noastră, dar pe d'altă parte vedem oficiile de telegraf străine, (aplaude), vedem felurite lucruri cari ne dau multe și seriose bănuiele și îngrijiri. (Aplause).

Dar și în privința acésta tot vina guvernului de la Martie este că n'a venit să pună pe biroul Camerei documentele, ca să vadă represintanții țerei cum stă cestiunea.

Acum, D-lor, vin la a doua moțiune, la moțiunea aceea căreia se dă numele de amendament.

Maî întâișu aș putea face în acésta privință o observațiune prealabilă, arătând că acea moțiune, deși a-ți numi-o amendament, nu este venită conform legii de responsabilitate ministerială, și numai acest singur cuvânt ar fi de ajuns spre a ne face să o înlăturăm. Dar este un alt argument și mai decisiv în contra acestei a doua moțiune, este că, dacă D-vostre o prezentați sub pretext de a scóte din propunerea D-lui Blaramberg unul sau două puncte cari nu ar trebui să figureze într'ênsa, pentru acésta nu aveți nevoie

de o nouă propunere; căci legea responsabilității ministeriale este foarte precisă în acésta privință, și ori-ce puncte de acușare ar figura în propunerea prezentată de D. Blaramberg, comisiunea de informațiuni are să aleagă adevăratele puncte cari ea va crede că trebuie a fi supuse Camerei spre a se pronunța asupra dărei în judecată. Prin urmare, dacă se va găsi, că unele puncte sunt de prisos sau nu sunt bine întemeiate, comisiunea de informațiuni nu are de cât să le dea înlătură, să le suprimă, pfe cum asemenea ea are dreptul de a adăoga de la sine alte puncte noi, cari nu vor fi figurați în propunere.

Ast-fel fiind, darea în judecată nu va urma nici în baza moțiunii D-lui Blaramberg, nici în baza moțiunii de a doua, ci numai dupe lucrarea comisiunii de informațiuni, care are deplină libertate a stabili punctele de acușatiune în mod cu totul independent de cele ce i vor fi indicate în moțiunea ce i se va fi trimis în cercetare.

De aceea, D-lor, lucrul fiind atât de simplu și atât de clar, față mai cu sémă cu textul precis al legii dupe care avem să urmăm, eu cred că am putea vota cu toții propunerea D-lui Blaramberg, care

va merge la comisiunea de informațiuni, și ast-fel să punem capăt acestei discuțiuni, care astăzi nu póte fi de nici un folos, și în care, eu nu aș fi luat cuvântul, dacă nu eram provocat de D-nii miniștri Carp și Maiorescu. (Aplause prelungite).

D. președinte : D. Kogălniceanu are cuvântul în cestiune de regulament; fiindcă observ însă că sunt 6 ore, consult Adunarea dacă voiește a prelungi ședința.

D. C. Leca : D-le președinte, votul pentru prelungirea ședinței trebuie să se dea cu două treimi.

Vot : Cu bile.

Se pune la vot cu bile prelungirea ședinței și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votanți	147
Maioritate de două treimi	98
Bile albe	62
Bile negre	85

D. președinte : Adunarea n'a încuviințat prelungirea ședinței.

— Ședința se ridică la 6 ore séra, anunțând u-se cea următoare pe a doua zi 2 Februarie.

No. 34.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Ședința de la 2 Februarie 1889.

Președinția D-lui președinte C. Grădișteanu, asistat de D-nii secretari G. D. Teodorescu și U. Boldescu.

— Ședința se deschide la ora 1 și 15 minute dupe amiazi.

— Prezenți 163 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 17, și anume:

Bolnav :

D. N. Nanoescu.

In concediu :

D-nii G. Gr. Cantacuzino, C. Datculescu, M. Marascu, I. Negrea, I. Negulici.

Fără arătare de motive :

D-nii C. Andrieș, I. C. Brătianu, N. Gavrilescu, I. Lahovari, G. Macarescu, V. Mortzun, D. Popescu, V. Poenaru, D. Sturdza, I. Șomănescu, V. Pogor.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se acordă concediu D-lui Ion Negrea.

— Se trimite la comisiunea de petițiuni petițiunea D-lui: S. Popescu, a D-lui Mihail Bejan, a D-lui I. Rădulescu, a mai multor locuitori din comuna Taslău, județul Neamțu, a mai multor locuitori din comuna Măicanesci, județul Râmnicu-Sărat, și a mai multor locuitori din județul Roman.

— Se trimite la comisiunea de indigenat petițiunile D-lor: Vasile Tomșa, Ion F. Engel, Gh. Dumitrescu și Ion G. Bodeanu.

— Se depun trei raporturi ale comisiunii de indigenat relative la naturalizarea D-lor: Dim. Velișko, M. Moscovici, și V. Miteanu.

— Se depune raportul comisiunii comunale asupra mai multor petițiuni relative la modificări de circumscripțiuni comunale.

— Se trimite la secțiunii propunea pentru a se acorda o pensie D-lui George I. Vernescu.

D. președinte: Acum la ordinea zilei avem continuarea discuțiunii asupra propunerii de dare în judecată a fostului minister Ion C. Brătianu în ultimele sale două formațiuni.

D. Chrisenghi are cuvântul.

D. Gr. Chrisenghi. Când am luat aci cuvântul pentru prima oară, cu ocazia discuției răspunsului la Mesagiū, făcând bilanțul regimului trecut, am fost pōte cel d'antăiu care am arătat fără sfială, greșelile, păcatele în care el căduse în anii sei din urmă; recomandându-mă atuncea indulgenței și bine-voitōrei D-vōstre atențiunii am avut onōrea să fiū ascultat în liniște.

Cer astăzi, cu atât mai mult atențiune

nea liniștită a Domniilor-vōstre, cu cât chestiunea ce se debate este de natură a aprinde pōte, patimile tuturor. Dați-mi, vē rog, dar voe să vē arăt, pentru ce m'am înscris contra acestei propuneri, arētându-vē ast-fel modesta mea părere în această privință.

Când onorabilul reprezentant al colegiului I-iū de Brăila a dat citire propunerii care vine astăzi în desbaterea D-lor-vōstre, ascultând cu o deosebită luare aminte tōte capetele de acușațiune cuprinse într'ansa; ascultând și aplausele frenetice cu cari o parte a acestei onorabile Adunări a primit această propunere, am avut măhnirea să constat, încă odată, că adesea-ori patimele ce se aprind în luptele politice, dispar cu timpul pentru cei ce au învins; de multe ori însă, spiritul de răsbunare strivește, înăbușește acest sentiment generos și salutar nu numai tuturor partidelor politice în genere, dar și pentru țera întrégă, care așteptă de la trāmișii sei, alt-ceva de cât acte de răsbunare, cari pun în pericol nu numai liniștea de care are nevoie, dar chiar prestigiul și demnitatea Statului nostru.

Cerându-ni-se votarea acestei propuneri ni se cere ca mandatarii ai națiunii să pronunțăm un prim requisitoriū. Când această discuțiune se va termina avem să pășim cu toții la urnă.

Pentru a ne putea dar pronunța cu cugetul curat, cată să ne desbrăcăm de ori-ce patimă, de ori-ce resentiment meschin; căci mare va fi însemnătatea, mare va fi răsunetul acestui prim vot al nostru.

Trebue să ne dăm bine sēma de ce ni se cere să facem? Este vorba ca să judecăm delictul său crima comisă de una sau mai multe persoane în mod individual, ori-cât de sus ar fi ele puse, pentru ca să se cēră aplicarea legii cu tōtă asprimea ei? Nu D-lor!

Este vorba de alt-ceva: Un partid politic este chemat a judeca, este chemat a acusa pe cel-lalt, și acușațiunile ce se aduc sunt grave; căci este vorba de trădarea intereselor țerei. Lūpta pentru putere a încetat contra guvernului trecut, rămāne acuma să fim consecuenți cu noi înșine, ne spune onorabilul propunător, trebuesce să dăm un exemplu pentru viitor și o satisfacțiune țerei.

Gānditu-vați însă, D-lor, la gravitatea acestei propuneri? Gānditu-vați că ni se cere să declarăm aci sus și tare că sunt sarcini de culpabilitate, de rea credință, jaf și trădare nu contra unui ministru care a trecut prin minister în mod accidental, ci în contra unui întreg cabinet în ultimele sale formațiuni, sub cari oricâte greșeli, ori-câte păcate s'au putut comite, el însă bine sau rău s'a bucurat în decurs de 12 ani de încrederea celor două factori importanți ai țerei, în care spațiū de timp s'a săvērșit și actele cele mai însemnate cele mai mărețe de înscris în istoria nōstră. (Protestări, șgomot).

Vestea, D-lor, va merge ca fulgerul la

auđul și cunoștința tuturor dincolo de fruntarii, că guvernul care s'a bucurat de tōtă încrederea în străinătate, cu care s'a încheiat tratate, împrumuturi, convențiuni, că guvernul sub care țera a câștigat independența, punēdu-se pe fruntea Suveranului nostru corōna de oțel, cădēnd de la putere, țera, prin trimesii sei, 'l acusă de trădare și de cele mai mari infamii. (Vociferări).

Să cēră în adevēr țera de la noi lucrul acesta? Satisfacem interesele celor cari ne-au trimes aci votând propunerea ce ni se prezintă? Eū nu cred, D-lor, că aceia cari pun dorul de țera mai pre sus de tot să ne îndemne la această sfāșiere fratricidă din care țera nu va avea să culégă pe viitor de cât discreditul, neliniștea și furtuna.

Citesc însă o frasă în această propunere:

„Convinsi pe lângă acesta că la noi nu e rar de a vedea puterea cădēnd în mână unor ómeni, ce n'au, ce n'au avut nici-o dată încrederea țerei, mai mult în mână acelora chiar ce sunt certați cu opiniunea și cari n'au altă unealtă de domnie, n'au altă resursă spre a se menține în capul trebilor de cât fraudă și violența.“

Acēsta 'mi dovedește, domniū mei, că acest proces pare a nu se deschide tocmai și numai contra guvernului d-lui I. Brătianu și mă întreb dacā aceia cari au încercat și încercă să arunce sāmānța de discordie în sânul majorității dispusă spre o muncă temeinică de organizare, să nu se servescă de acēstă propunere ca de o nouă armă pentru a lovi în uni, cruțānd pe alții și semēnānd cu felul acesta iarāși germenul de discordie. (Aplause). Căci, care este temerea onorabilului propunător?

Voiți un exemplu pentru viitor?

Dați-mi voe să protestez contra unei asemenea tendințe și să declar că ori cât de puriști, ori-cât de pesimiști ar fi semnatarii propunerii, eū nu cred că vre-o dată, în acēstă țēră, s'au putut găsi sau se vor găsi romāni cari ridicăți la demnitatea de consilieri ai Tronului să trădeze cu bună știință interesele țerei lui. Nu cred că în vre-o țēră partidele politice să se pōtă deosebi în acēsta, că unii 'și iubesc țera și cei-l'alți nu, că unii fură, că unii jefuesc, că unii trădēză și cei-l'alți nu. Protestez în numele prestigiului și demnității acestei țeri.

Se pōte ca greșeli mari să se comită, se pōte chiar ca unii de și ajunși la funcțiuni înalte să deturneze în profitul lor bani din avutul Statului, exemple am avut, din nenorocire, și calea penalității, în acest cas nu prezintă nici un caracter politic.

Am făcut șese ani opoziție contra guvernului d-lui I. Brătianu. (Înteruperi, șgomot).

Am dis șese ani; căci sunt șese ani de când am debutat în viața publică. Sunt însă printre aceia cari mă înterup, ómeni

carî până în ultimele momente p^ote, direct sau indirect s'au bucurat de favorurile guvernului d-lui Ion Brătianu. (Aplause, sgomot). În vârtejul luptei pasionate, cu ard^orea și focul tinereții am mers departe cu acușățiunile n^ostre. Nu voi^u face astă^ul amendă onorabilă. Dar, dați-mi voe să v^e spun că ori-cât de violente, ori cât de grave erau acușățiunile n^ostre nu am încetat un moment ca în firul conștiinței mele t^ote greșele și chiar abuzurile comise să le atribuim dorinței menținerii unei prea îndelungate puteri, unui anturagi^u stricat și lacom. Nici o-dată însă nu am avut credința că cu bunăștiință cel ce bine sau rău a condus în decurs de 12 ani destinele acestei ț^eri, a trădat interesele ei.

Se acuză guvernul trecut că a violat libertatea alegerilor, acesta este primul cap de acușățiune. Trecutul cel puțin de la 76 înc^oce, ne dovedește că această acușățiune este o armă cu două tăișuri. La 1876 partidul liberal a acuzat cu acte că partidul conservator a violat libertatea alegerilor, astă^ul se acuză partidul liberal că a violat'o, și mai târziu nu știu ce se va dice de alegerile de a^ul și așa mai înainte.

Trecutul ne dovedește că remediul de adus acestei nenorocite stări sociale nu este acela ce ni se propune astă^ul. Este un alt remedi^u mai salutar: Generațiunile noi dând exemplu de sacrificii și abnegațiune, cată ca cu toții să întreprindem o luptă eroică pentru îndreptarea morăvurilor, ridicarea nivelului moral al națiunii, neatarnarea corpului electoral.

Am v^egut cu intristare, că mulți tineri din generațiunea n^ostră cari debutează în viața politică, omeni cari din această cauză nu au putut aduce încă nici un servici^u ț^erei, s'au ridicat cu violență pentru a susține această propunere.

Ei D-lor, noi acești tineri cel puțin ar trebui să fim mai rezervați în această acușățiune gravă ce se aduce contra unui bătrân luptător politic, care ori câte păcate a putut comite pe când însă noi ne făc^em studiile în streinătate, pe când ne trecem p^ote timpul gaiement, cum dice francesul, și fără grije, el avea pe spinare răspunderea unei întregi situațiuni și a adus p^ote servici^u pe cari ori cât am vrea să le tăgăduim, istoria nepărtinit^ore le va înregistra de sigur ca săv^ergite sub guvernul s^eu.

Noi tinerii să respectăm bătrânețea în aceste momente solemne de acușățiunii grave și să mulțumim celor bătrâni cel puțin pentru serviciile aduse și de cari cu toții ne folosim. (Aplause).

Dacă sunt rele de îndreptat, în loc ca noi să acuzăm, să punem munca, cinstea, energia și t^otă activitatea n^ostră în serviciul ț^erei, care de sigur ne va fi recunoscat^ore. Să lăsăm pe cei bătrâni să acuze ei singuri. Între d^enșii pot pune în cump^enă greșelile și serviciile aduse de

unii și alții și p^ote că aducându-și aminte de trecut ei se vor absolvi.

Generațiunile noi însă nu trebuie să învenineze această luptă odioasă. Și lecțiunile din trecut să ne serve pentru viitor.

Judecați-m^e D-lor, cum veți bine-voi, eu însă am conștiința liniștită că 'mi îndeplinesc o datorie vorbindu-v^e ast-fel, și arătându-v^e în această privință fundul cugetării și sentimentului meu, nimica nu am a'mi reproșa.

Nu suntem precum ne-a spus D. Blaramberg ap^erător din ofici^u. Nu ap^er nici guvernul trecut, nici pe cel actual. Ne ap^erăm pe noi, ap^erăm majoritatea acestei Camere de cursele ce 'i întindeți.

D. Blaramberg: Aperi pe D. Giani.

D. Chrisenghi: D-le Blaramberg, D. Giani nu are nevoie de ap^erarea mea. Și nu eu am calitate să'l ap^er; căci la 15 Martie eram și eu cu mulțimea în dealul Mitropoliei. D-v^ostre însă, D-le Blaramberg, care ați declarat ei că D. Ioan Brătianu înainte chiar de 1876 avea păcate pe capul s^eu, tot D-v^ostre, dacă nu m^e înșel, la 1876 ați salutat venirea la putere a regimului Ioan Brătianu cu cuv^entul *Regimul virtuții*. (Sgomot, aplause).

D. Blaramberg: Cer cuv^entul în c^estie personală.

D. Chrisenghi: Se pretinde D-lor, că această propunere este expresiunea ț^erei, care asc^eptă de la noi acest act de înaltă dreptate.

Onorabilul propunător s'a inspirat p^ote de cele petrecute în Franța la 1830 când s'a dat în judecată ministerul Polignac. Căci, multe precedente nu avem. Ap^oi D-lor, diferența este mare și acesta ar trebui să ne serve chiar de exemplu în ceea ce avem să facem. Când c^esul revendicării libertăților a sunat, națiunea franceză s'a sculat în picioare ca un singur om. Revoluțiunea de la 1830, detronarea dinastiei lui Carol X, a fost lupta dintre burghesime și aristocrație, între putere și libertate.

Acastă revoluțiune, care a întemeiat o eră nouă în Franța stă scrisă ca o fală în istoria Franței.

Odilon Barot, unul din oratorii cari a jucat un rol însemnat în acele timpuri a dⁱs de la tribuna parlamentului frances:

Mi-am devotat viața pentru a conlucra la această revoluțiune pe care o consider ca singura transacțiune posibilă între putere și libertate; sunt gata să o mai devot^ez încă pentru a împedica ca revoluțiunea să nu fie desonorată.

Revoluțiunea s'a potolit atunci când steagul negru fălăind d'asupra Pantheonului anunța osanda cabinetului Polignac de camera pairilor.

Iată D-lor, cine a dat în judecată, iată cine a osăndit cabinetul Polignac, nici deputatul *Eugène Salverte* care a citit propunerea în Cameră, precum D. Blaramberg ne o citi no^e, nici cele 136 de glasuri de la Chambre des pairs: Într^ega suflare a populațiunii franceze care nu cerea răsbunare, care nu

lupta pentru un partid politic ci pentru ridicarea burghesimei, pentru revendicarea drepturilor pe cari le-a obținut.

În Franța atunci a fost o idee mare și generoasă care a pus în mișcare poporul. Aceeași idee mare și generoasă mișcă astă^ul pe onorabilii propunători?

Nu se găsea în Franța un singur om care să fie contra dării în judecată a cabinetului Polignac. Ț^era într^egă 'l osăndise!

Întrebi-se onorabilii propunători cu mâna pe conștiință, dacă sentimentul unanim al ț^erei p^ote fi pentru această propunere.

Acastă propunere nu p^ote avea alt înțeles, D. Panu ne-a spus'o; de cât dorința suprimării unui om, a unui partid politic, și acesta, ț^era nu p^ote să o dorască.

Ați formulat de ce capete de acușățiune. Incepeți cu libertatea alegerilor și terminați cu acest al 10-lea. „Că a făcut să se voteze și să se sancționeze, că a promulgat legi și m^esuri inconstituționale.” Dar ce precedente voiți să creați? Cine are să judece aci constituționalitatea sau neconstituționalitatea? când aceste acușățiuni nu ar fi t^ote întemeiate, când comisiunea sau instanța supremă chemată să judece va achita, gânditu-v'ați la consecințe? Gânditu-v'ați că acuzatorii de astă^ul pot deveni mai odioși pentru ț^era de cât cei acușăți.

S'au comis greșeli, s'au comis păcate, s'au comis abuzuri chiar.

Ț^era așteptă o îndreptare, mișlocul este la dispozițiunea n^ostră tutulor.

În loc de a aduce în sânul acestui Parlament cestiuni cari pot ridica furtuni, pot provoca patimi și desbinări, cari o-presc pe loc ori-ce activitate, ori-ce lucrare de organizare; inaugurați D-v^ostre o eră nouă dând cei d'ant^eu exemplu, puneți caracterele D-v^ostre independente și energia ce voiți să arătați, în serviciul ț^erei, care ne a trimis aci. Să ne lăsăm de deprinderile trecutului, de a face politică călăuziți vecinic de ură, afecțiuni și interese personale. Corpul electoral al cărui proces 'l faceți astă^ul, al cărui proces s'a făcut la 1876, când nu vom cere nimica pentru noi ci numai pentru ț^era, el va urma exemplul nostru și vom face ast-fel ca pe viitor să nu mai avem de discutat propuneri de felul acesta, dureroase pentru noi toți și ating^etore de prestigiul și demnitatea ț^erei n^ostre. (Aplause).

Voiți să întrețineți lupta contra partidului căd^ut, puneți'o atunci pe tărâmul larg și roditor al principiilor, ocaziunea vi se presintă! Să numai dăm însă acest spectacol intristător, că în ț^era n^ostră partidele politice se disting unele de altele prin faptul că unele sunt de bună și altele de rea credință.

Cu sistemul acesta nu vom termina nici o-dată, vom fi vecinic acuzatori sau acușăți, iar cei din afară ne vor judeca.

Iată, pentru ce D-lor, eu care de șese ani am votat contra guvernului trecut

care prin presă, prin întruniri publice și aci în Cameră m'am pronunțat contra sistemului trecut, cu aceeași franchețe și fără sfială mă pronunț astăzi și voi voi vota, contra acestei propunerii; căci sunt contra acestui sistem. (Aplause).

D. Al. Enacovici: D-lor deputați, sunt trei luni de când am intrat în acest Parlament, și nu am luat cuvântul până acum, pentru că n'am vădut nici o cestiune mai importantă de cât acesta ce ne preocupă astăzi.

Ași fi lăsat ca și de astă-dată voci mai autorizate să desbată această cestiune, dacă nu așa fi vădut că e un pericol mare, un pericol iminent acela care ne îngrijasce pe noi fosta opozițiune-unită.

Nu e atât în discuțiune, darea în judecată a ministerului Brătianu, cât ved că se desfășură cu această ocaziune înaintea Camerei procesul fostei opozițiuni unite. (Aplause).

Noi voim să scim luptat'am pentru o idee, avut'am un scop în luptă? Ori, din contră, aș fost numai o jucărie toate luptele noastre, am avut numai scopul de a parveni să punem mâna pe putere?

Nu de șese ani; căci sunt mai în vârstă de cât D. Chrisenghi, dar de 12 ani am adunat un capital și am pus și eu o piatră la acest edificiu, și astăzi ved cum că se caută să se distrugă și să se dea o desmințire fostei opozițiuni-unite, partidului liberal conservator. Ceea-ce ved că se pune astăzi în discuțiune, nu e judecata D-lui Brătianu, e judecata opozițiunii-unite. (Aplause).

Pentru că am convingerea că e așa, de aceea am și luat cuvântul și nu mă voi opri aci. Dacă două din miniștri aș vorbit în această cestiune, eu am să provoc și să cer să vorbească și cel-lalt. (Aplause). Voim să auzim și vocea D-lor Lahovari și Vernescu...

D. Săndulescu-Nănoveanu: Cer cuvântul.

D. Al. Enacovici: Ori mai însemnăm ceva acel car am luptat împreună, ori nu mai însemnăm nimic; ori suntem abandonati în valurile pe cari avem să le înfruntăm, ori sunt cărmaci adevărați cari trebuiesc să ne asiste în momentul pericolului. (Aplause); căci, cui vor să ne lase? Suntem două partide, partidul conservator și partidul liberal; din acestea, partidul conservator se retrage cu demnitate, cu șeful său în cap, iar partidul liberal e abandonat de șeful său; am putea dice că a desertat? De aceea D. Vernescu este somat să vorbească, și D-sa. (Aplause). Căci, ce însemnăză acea mișcare ce s'a făcut de la o margine a țerei la alta? Ce însemnăză acele manifestări imposante cari aș pus în mișcare țera întrăgă? Ce însemnăză acele întruniri ce aș avut loc la Severin, Botoșani, Galați, Brăila și în alte părți? Este ore vorba să se arate acum că toate acestea aș fost numai o agitațiune factice, o gonă pentru portofoliu? Noi n'am venit aici ca să vinăm portofoliile. (Aplause). Și din acest punct de vedere respect pe D. Carp; căci e consecințe cu sine, arătându-ne cum consideră D-sa portofoliul ministerial, când ne spune că va părăsi acea bancă și va veni în rândurile simplilor muritori, dacă se va da în judecată cabinetul Brătianu.

Acum, avem și noi datoria să ridicăm mânia ce ni se aruncă și să dicem D-lui Vernescu: Ori spune care este atitudinea D-tale în această cestiune care o discutăm, ori abandonăză acea bancă și vino între noi. (Aplause).

D-lor, mai am de relevat încă o cestiune, în privința căreia nu mă dau în lături cu toate slabele mele mijloce parlamentare, de a primi o luptă față, cu cel mai puternic ministru, cu D. Carp. D-văstre ași vădut cu câtă franchețe s'a adresat D. Carp la această majoritate, și în același timp a crezut că ne spune adevăruri cari aș să ne doră. II răspund că, departe de a ne fi lovit acele adevăruri sentențioase, ele sunt arme cari se întorc în contra D-sale.

D. Carp ar trebui să scie mai bine de cât ori cine, că noi nu suntem o majoritate de clientelă, (aplaude), și cel care mai întâiu de toți s'a înscris în contra unei asemenea calificări a acestei majorități este însuși D. Carp; căci vă aduceți aminte, D-lor, aplausele în cari noi am primit formarea acestui cabinet; și când minoritatea s'a ridicat a l'acusa că nu a fost în stare ași aduce o majoritate în Cameră, D. Carp a șis cu fală: N'am adus noi majoritatea, ea ne a adus pe noi, nu majoritatea este a noastră, noi suntem ai majorității. Ei bine, urmași astăzi curentul majorității...

D. C. Bobeica: Unde este curentul? (Sgomot).

D. I. Miculescu: Vom vedea dacă cei cari cer astăzi darea în judecată a D. Brătianu nu comiteaș în localitate mai mari infamii, de cât se comiteaș sub regimul trecut; astăzi trăim cu nisce omeni mai răi de cât cei de atunci... (Sgomot).

D. A. Enacovici: D-lor, nu voi răspunde la intreruperi de natura acesta pentru că a răspunde la asemenea intreruperi, ar fi a coborî discuțiunea prea jos. (Aplause). Este mai important a ne ocupa de darea în judecată a unui guvern care a terorizat această țară în timp de 12 ani, de cât a ne ocupa în asemenea momente de ceea-ce se petrece în cutare localitate, ori cât de rea ar fi situațiunea acolo.

D-lor, onor. D. Carp a șis că toate relele ce guvernul trecut a adus asupra țerei aș provenit numai de la majoritățile sale din Parlament, că ministerul trecut nu avea adevărate majorități, ci numai nisce clientele de afaceri. Eu nu contraș pe D. Carp în acesta, și nu cred că acest adevăr se adresa și la noi; acesta nu cred că a fost în intențiunea D-sale. Dacă majoritățile din trecut erau clientele interesate, cred că actuala majoritate va dovedi astăzi că nu este o clientelă.

D. C. Bobeica: Minoritatea poate vrea să se facă clientelă. (Sgomot).

D. președinte: Vă rog să nu mai intrerupeți.

D. C. Bobeica: Eu mă însărcinez să nu mai intrerup, dar este D. Dobrescu care intrerupe la fie-care moment...

O voce: D. Dobrescu nu este cestor. (Ilaritate).

D. A. Enacovici: Ași ruga pe D. Bobeica să nu mă intrerupă; căci eu nici odată nu l'am intrerupt pe D-sa, și dacă D. Dobrescu l'a intrerupt, săși caute satisfacerea cu D-lui, iar nu cu mine.

D. G. Panu: D. Dobrescu nu este de la Botoșani.

D. C. Bobeica: D-văstre, D-le Panu, ar trebui să nu intrerupeți de loc fiind-că aveți jurnalul *Lupta*.

D. Al. Enacovici: Cu toate intreruperile, eu voi continua; căci am a spune lucruri cari cred că interesăză partidul liberal-conservator, precum și țera întrăgă.

Să nu se dică, ceea-ce dicea adinorii D. Chrisenghi, cum că în Franția un minister ore-care ar fi fost dat în judecată, nu de Cameră, dar de opiniunea întrăgă a țerei; căci eu întreb pe D. Chrisenghi să ne spună dacă D-sa, făcând politică de șese ani, nu s'a încredințat că țera întrăgă cere darea în judecată a guvernului D-lui Brătianu.

D. Radu Stanian: Vă înșelași. Țera privesce numai la cërta boierescă din această Cameră.

D. Al. Enacovici: D-lor, am constatat că în întregul acest Parlament nu este un singur membru care să se ridice în contra dării în judecată...

D. Radu Stanian: Sunt mulți, dar sunt modești.

D. președinte: Vă rog să nu mai intrerupeți, fiind-că sunteți înscris și veți avea cuvântul la rândul D-văstre.

D. Radu Stanian: Sunt înscris, dar nu știu dacă voi putea vorbi; fiind-că ași vădut câtă larmă s'a ridicat numai când am cerut cuvântul.

D. Al. Enacovici: Am auzit dicându-se de unii că trebuia să se scotă cestiunile politice din actul de acusațiune. Dar D-văstre cei cari insistași atât de mult asupra acestui punct, nu cunoșteți legea de responsabilitate ministerială? Comisiunea de informațiuni care se va numi, are ilimitate atribuțiuni; ea poate să ancheteze faptele puse în acusațiune, pre cât poate să adaoge alte fapte ne visate prin această propunere.

Atunci dară, ce are să oprăscă pe acea comisiune ca ea să se informeze despre toate actele guvernului trecut, și să alegă numai acele acusațiuni cari vor fi bine întemeiate?

D-lor, eu unul vă declar că nu mă preocup atât de cestiunea Basarabiei și a Dunării, cât mă plâng de relele și de persecuțiunile făcute în interiorul țerei, și din acest punct de vedere cred că întrăgă

bancă ministerială este de acord cu mine, și unanimitatea acestei Camere asemenea.

Ei bine, dacă este așa, atunci pentru ce diceți că propunerea care ne duce la acest rezultat să fie respinsă? Pentru ce combateți această propunere care are acel scop?

D-lor, să nu ni se dică că noi suntem o Adunare compusă dintr'un partid advers partidului căzut, și că așa fiind, ori cât am fi suferit în timpul trecut nu avem dreptul de a acusa astăzi; căci eu cred că mai mare drept avem noi de a acusa, de cât banca ministerială de a apăra. Dacă vorbim de propriile noastre suferințe, este pentru ca să arătăm probe convingătoare prin noi înșine despre faptele acelu guvern. Dar cari vă sunt probleme D-văstre celor cari combateți această propunere? Și pentru ce ar trebui ca această țară să aibă indulgență către asemenea făcători de rele mari, mai mult de cât are indulgență către făcătorii de rele ordinari, cari merg înaintea justiției, a și primi pedepsa faptelor lor? Cum, Domnilor?

Un om care comite un mic prejudiciu altuia, o daună cu totul individuală, un furt în averea unui alt om, se vede tradus fără milă înaintea justiției, și un om care 12 ani pradă țera întrăgă, o demoralisă, o administrează cu scandale și asasinate, dupe propria sa mărturisire, acel om să fie la adăpostul ori-cărei impunități! (Aplause). Unde este morala acestei teorii?

Ceea-ce noi am suferit, sunt unii de pe banca ministerială cari o cunosc. De la alegerea D-lui M. Kogălniceanu și a D-lui Al. Lahovari în Botoșani sunt acum câțiva ani, de atunci datésă un șir de persecuțiuni până astăzi; și acum nu au de cât să și aducă aminte acei onorabili D-ni de depeșile pe cari le-au primit în acel timp, și să ridice vocea D-lor, nu pentru răzbunare, dar pentru dreptate.

Noi nu cerem răzbunări; căci este cu neputință ca o țară întrăgă să cante a și răzbuna contra unui om; dar este cu putință ca să paralizese pe acel om de a mai face rău țerei acesteia.

D-lor, am vădit în cursul discuțiunilor cari s-au urmat până acum, că s-au tratat chestiuni generale, s-au tratat chestiuni de oportunitate, și s-au abandonat în planul al doilea însăși enumerarea faptelor cari sunt mai elocințe de cât toți cari vorbeau.

Ei bine, D-lor, noi cari suntem din partea aceea a țerei de sus, dată în apănagiune unei familii al cărei șef a scris cea mai importantă sumă în actul de dotațiune al D-lui Brătianu, și am fost tratați ca iloți, în aglomerarea averei ce servea ca despăgubire crescută și adăogită a sumei dată ca dotă, noi avem dreptul să relevăm fapte de natură a servi ca probe convingătoare pentru formarea actului de acusațiune. D. Catargi, D. Vernescu, D. Lahovari, Camera a-

căsta, țera întrăgă scie că cu ocaziunea alegerilor județene de la Dorohoiu, acum doi ani, o teróre fără margini a fost aruncată asupra țerei de sus; orașul a fost blocat, șeful armatei era pus în fruntea partidului colectivist care oprea, respingea, asasina chiar lumea, și am aci martori, chiar membrii din acest Parlament, și fac apel la D. Stroici, la D. Văsescu să vă spună ceea-ce s'a petrecut acolo; căci sunt fapte pe cari D-lor le-au vădit de aproape.

D. G. Stroici: Pentru acestea sunt dați în judecată deja.

D. Al. Enacovici: A! Tocmai această voiesc astăzi să spun acestui Parlament, că sunt delict de drept comun, pentru cari nise nenorociți de funcționari subalterni sunt trași la bara justiției ca să și dea sēma de purtarea lor și să fie pedepsiți cu totă asprimea legii. Dar acei cari le-au comandat, acei cari sunt autorii intelectuali cei mai vinovați, aceia nu sunt traduși în judecată, și astăzi tocmai pe aceia voim să și facem responsabili, nu numai pentru că ei sunt adevărații vinovați, dar și pentru cuvântul că, dacă trebuie să sufere o pedepsă cei mici d'acolo, cu atât mai mult trebuie s'o sufere cei mari de aici de la centru; fiind-că exemplul dat acolo se reține într'un cerc restrâns, pe când pedepsa celor de aici de la centru, va reține exemplul asupra întregii țeri. (Aplause).

D-lor, uitați D-văstre așa de ușor toate abuzurile, toate scandalele, toate persecuțiunile pe cari le ați vădit cu chiar ochii D-văstre? Uitați că un procuror de tribunal, de conivență cu un prefect, au pus pe vameșu să aresteze omenii pentru nimic, pentru nise vine plătute de ei? Uitați că drumurile erau închise, că cetățenii cari mergeau de la Botoșani la Dorohoiu erău prinși, puși în trăsuri și trimiși înapoi? Uitați cele ce s-au întâmplat la Botoșani la întrunirea la care a luat parte D. Catargi, D. Vernescu și D. Lahovari, când bătașii erau puși pe ulițe? Dar care a fost scopul întrunirii de la Botoșani? A fost 6re ca să avem două trei portofolii în ministeriu? Nu; a fost ca se dăramăm un guvern, nu prin persoanele lui, ci prin sistemul său; și dacă noi voim să se pedepsescă pe D. I. Brătianu, nu este pentru a lovi persoana lui, ci sistemul inaugurat de el. (Aplause).

Ei bine, e ușor de a face apel la clemență, e ușor dupe ce am suferit 12 ani, să treceți cu buretele asupra atător rele, că ele să se reîncepă în curând; dar nu această voim noi, nu această voiesc țera; ceea-ce voim și noi și țera, este ca să se dea un exemplu pentru ca nici o dată un alt guvern să nu mai cutese a face ceea-ce a făcut guvernul lui Brătianu. Trăgând cu buretele peste faptele lui, nimic nu va fi pe urmă mai ușor altui guvern căruia de la început i se asigură impunitatea, de cât să facă și el ceea-ce au făcut predecesorii săi, mai

ales când are deja tipicul, canavaoa pusă de D. Brătianu. Ce? Nu credeți D-văstre că se vor mai putea face presiuni în alegeri, pentru a se mai aduce majorități ca acelea ale D-lui Brătianu? Nu credeți că se vor putea smulge voturile cu aceleași mișloce detestabile, pentru ca să se capete aceeași majoritate? Vă amăgiți dacă vă faceți ast-fel de iluziuni, și de aceea noi voim să punem o barieră, să punem un capăt ambițiunilor personale, josnice, de a se crede că un singur om este țera întrăgă, și că p6te să o trateze pe cum a tratat-o Brătianu.

Nu cerem răzbunare, nu cerem să se împlinescă cuvintele D-lui Vernescu, că acel care a început cariera sa pe dēlul Filaretului să o termine într'o celulă întunecată de pe cel-alt deal, la Văcăresci; dar cerem să se țină compt de manifestațiunea imosantă ce Capitala a făcut, când închișii de la Văcăresci: Fleva, Filipescu și Costaforu au făcut intrarea lor triumfală în oraș. Ar fi bine să ne spună D. Chrisenghi ce însemna acea manifestațiune și dacă în viața D-sale a mai vădit alta ca aceea, și această nu atât pentru că s'a schimbat regimul, ci mai cu sēma pentru ca să se afirme o eră nouă, îngropându-se regimul trecut. Dar nu se îngropă un regim rēu de cât numai atunci când se va sci că făcătorii de rele vor fi răspunzători de actele lor. (Aplause).

D-lor, nu voi să vă obosesc mai mult, dar voi dice atăta numai că resping cu indignațiune insinuațiunea ce se face cu această ocaziune, spunându-se că propunerea de dare în judecată a acelu guvern încărcat de atătea păcate nu este în sine un act de dreptate, o satisfacere ce se dă moralei publice și respectului legilor, ci este lovitura de grație ce partidul conservator caută să dea partidului liberal, lovind pe capul acestui partid, pe D. Ion Brătianu.

Eu dic că nu se p6te susține un singur moment o asemenea bănuială, a cărei tendință nu p6te fi alta de cât a înjosi, a degrada partidul conservator, care cu atăta energie și devotament a luptat un lung șir de ani în modul cel mai leal, cel mai onest și mai sincer în unire cu adevărații liberali, contra unui regim care călca în picioare toate libertățile noastre și care tocmai de aceea numai liberal nu putea fi, și ca probă că așa este, voi face apel la banca ministerială, voi ruga pe D. Vernescu, pe D. Lahovari și pe D. general Manu să ia cuvântul, pentru a protesta cu vocea D-lor mult mai autorizată de cât a mea în contra acestei insinuațiuni calomnioase și a nu lăsa ca partidul din care au făcut și fac parte și astăzi, partidul în care au luptat atătea ani să fie desemnat țerei ca un partid de răzbunare care nu caută de cât satisfacerea pasiunilor sale, și tocmai de aceea pentru ca membrii cari reprezintă partidul conservator în guvern să p6tă lua cât mai curând cuvântul spre a răspunde la această

acusare, eu mă grăbesc a termina, cedând D-lor rëndul de a vorbi (Aplause).

D. președinte : D. Tache Ionescu are cuvântul.

D. Tache Ionescu : Nu am luat cuvântul, D-lor, să răspund D-lui Enacovic. D-sa, în numele unui partid a cerut socotelă șefului său. Eu care nu sunt membru al acelui partid nu am nici un drept să mă amestec în aceste socoteli. D. Enacovic însă a șis : noi dacă cerem darea în judecată a fostului guvern, nu o facem împinși de dorul răsunării, ci o facem pentru că noi am luptat ca să schimbăm un sistem iar nu ca să înlocuim un om. Așa este; D. Enacovic are dreptate. Ca să schimbăm sistemul luptat-am noi. Ei bine, dacă este așa, să respingem propunerea, să începem schimbarea de la temelie.

Căci temelia propunerii D-vostre este tot temelia guvernului trecut : persecuția politică, zdrobirea adversarilor. (Aplause).

Când martorul se prezintă d'inaintea justiției suverane, el jură că are să vorbească fără ură, fără părtinire pentru nici una din părți. Și eu, când m'am hotărât să îndeplinesc această datorie de onoare—căci o consider ca o datorie de onoare să mă adresez națiunii suverane,—m'am luat angajamentul, față cu mine, să vorbesc fără ură, să pui străjă gurei mele, pentru ca un cuvânt să nu mi scape care ar putea să aprindă și mai mult urile și patimile cari clocoțesc în această adunare. (Aplause).

M'am luat și angajamentul să vorbesc fără părtinire, și credeți-mă, D-lor, că mi este lesne să o fac. Nu am o lungă viață politică, din contră e foarte scurtă. Cu multă nedreptate D. ministru al domeniilor a șis că ea se reduce în trei-patru cărți de drept și 2—3 ani de luptă. Ori cât de scurtă ar fi însă acea viață, ori cât de mic acel capital politic, pe care l'am agonisit în acest moment, știu că cheltuesc poate tot acel capital. O știu, dar este datoria mea să nu mă codesc.

Dar, D-lor, am să fiu fără de părtinire. Și cu toate acestea nu am uitat nimic, absolut nimica din ceea-ce am șis, din ceea-ce am făcut când mă aflam în opozițiune; nu am uitat nici că regimul lui Ioan Brătianu se datorește primele desiluziuni ale multora dintre noi, nu am uitat nici corupțiunea care se întinsese, nici rușinea ca un ministru să trecă dupe banca ministerială la pușcărie ca un hoț ordinar; nu am uitat nici sălbătăciile de la Botoșani, cari le-am înfierat de atunci încă aci, în această Cameră, pe atunci pe când nici nu cunoșeam pe D. Enacovic; nu am uitat nici că la Craiova s'a tentat să ne zdrobescă în propria-ne întrunire; n'am uitat nici pe 14 și 15 Martie, n'am uitat nici că am fost dat în judecată pentru crimă, n'am uitat chiar că fără regimul trecut nici ați nu ați fi cunoscut șuratul acelor glonțe pe cari eu unul le-am

aușit; căci am fost între cei d'ânteiu veniți aci. (Aplause).

Dacă nu am uitat însă nimic din toate acestea, tot așa nu am uitat că în totă cariera mea de opozițiune nici un moment nu m'am propus răsunarea, nici un moment nu m'am hotărât să dau în judecată pe D. Ioan Brătianu dacă vom reuși să l'răsturnăm. Și dupe cum D-vostre, D-le Blaramberg, v'ați îndeplinit o datorie venind la această tribună spre a da satisfacere unui angajament de onoare ce ați luat față cu alegătorii D-vostre, tot așa și eu îndeplinesc un angajament de onoare luat nu către opiniunea publică, ci către cineva care, pentru fie-care din noi, e mai presus de opinia publică : către propria mea conștiință.

Și ca să pun ori-ce străjă la ori-ce ispită, căci ispita e mare să lovesci pe vrăjmașul pe care l'ai doborât, încă din momentul căderii D-lui Ioan Brătianu, din prima ședință, am luat angajamentul, scris și tipărit în monitor, ca să îndeplinesc datoria pe care o îndeplinesc astăzi; și când o fac, nu fac de cât să plătesc polița ce însu-mi am tras asupra mea.

Venise noul cabinet, și fie-care ne întrebam ce are să se întempe în această țară. Luam atunci cuvântul ca și acum în numele nimănui, absolut a nimănui... dar nu numai când represinți pe cineva ai dreptul să vorbești, dar și când represinți ceva. De exemplu, D. Blaramberg ați aș vrea să știu pe cine represintă? Din ce partid face parte D-sa? D-lui nu este în nici un partid cunoscut, dar represintă ceva—represintă un curent din țară. Așa și eu nu represintăm pe nimenea, dar represintăm ceva; căci nu veți tăgădui că există în țera acesta și marea masă a muncitorilor cari vor progresul liniștit, iar nu discordia, și că și de acestia trebuie să țineți seamă în cumpăna D-vostre. Dicem atunci aceste cuvinte :

„Și tocmai fiind că a cădut, voi fi mai generos ați de cât eram ieri; căci dacă e vre un lucru care e semnul slăbiciunii morale, este violența față cu acei cari nu se pot apăra, e severitatea cu cei căduți. „Mai mult, D-lor, după ce un guvern a cădut nu ne mai este permis să nu ne gândim și la bunurile lui, și chiar și la circumstanțele atenuante ale relelor lui.

„Dacă s'ar da în judecată D. Ioan Brătianu pentru fapte politice, declar în totă sinceritatea că m'ași oferi eu cel d'ânteiu ca să mă duc să l'apăr.

Aici ved în *Monitor* însemnat *ilaritate*. Majoritatea D-lui Brătianu rdea !

Și adăogam :

„Nu credeți, D-lor, că dic acesta pentru a căpăta buna-voință a D-vostre, nu curtenesc buna-voință a nimănui; fie-care și face datoria sa când spune ceea-ce crede asupra situațiunii. Atât și nimic mai mult.

„Nu cred că ar fi un semn mai mare de cădere națională, de cât atunci când ați vedea pentru fapte politice trimițându-se

în judecată un om care a avut fericirea să fie la cârma Statului în momente de grea cumpănă, și sub care de și nu s'a realizat întreg programul cu care venise, totuși s'a putut realiza ceva din visul națiunii.

Consecințe dară cu mine însu-mi, dați-mi voe să analizez și eu situațiunea, și să vă arăt pentru ce nu trebuie, pentru ce nu puteți să dați în judecată cabinetul lui Brătianu.

Și mai înainte de toate să lămurim puțin situațiunea, să punem chestiunea cum a pus-o D. Blaramberg, cum se poate pune.

Nu e vorba aci, D-lor, de informațiunii, de mică cercetări cari să dovedescă dacă nu cumva s'a comis ceva potlogării, dacă cutare ministru a săvârșit o hoție. Nu, nu e vorba de acesta; n'ar fi nevoie atunci de înălțarea la care s'a suit dezbaterile.

E vorba de alt-ceva—D. Blaramberg a înțeles-o—e vorba de judecata politică a unui guvern întreg, a unui guvern care a deținut puterea 12 ani. Mai mult ! e vorba de judecata politică a carierei unui om, și nu numai a carierei sale în guvernul de 12 ani, dar totă viața sa politică de la 1867 încôce.

Intr'adevăr, D. Blaramberg v'a spus-o. Brătianu, dupe D-sa, era tot așa de vinovat în 1868 ca ați: aceleași abuzuri, aceleași tiranii, aceleași minciuni, aceleași mișelie. Nimeni nu vedea atunci, v'a adaos D. Blaramberg, eu singur cașandrá modernă am vedut-o, v'am spus-o și n'ați voit să mă credeți.

Iată dar chestiunea: vi se cere să dați o sentință politică, să desființați o carieră politică.

Acest drept l'aveți în lege, acest drept vi-l tăgăduiesc realitatea faptelor. Nu, nu puteți D-vostre să desființați o carieră politică; nu, nu puteți D-vostre să hotărâți acesta. Sunteți, suntem acei cari au luptat contra lui I. Brătianu, unii mai de mult, alții mai de curând—voi a analiza pe urmă situațiunea fie-cărui;—sunteți adversarii politici cari ați reușit, nu puteți să fiți și judecători politici cari să vă pronunțați verdictul. În politică nu sunt de cât două tribunale: opinia publică de ați cu drept de apel la opinia publică de mâne, care se chiamă istoria; în afară de aceste tribunale nu e nici unul; carierile politice nu intră în consideranțele unei hotărâri de curte. (Aplause).

Mă uit în totă Europa, la toate popoarele; știți unde ved procese politice? În Peru, în Bolivia, în Mexic; acolo ved procese politice, acolo ved învingătorii de ați, gătuiind pe învingii de ieri, pentru ca la rëndul lor să fie gătuiți de învingătorii de mâne. (Aplause). Ei bine, acesta să vă fie idealul, acolo găsit-ați respectul libertăților, acolo vedut-ați guvernele cele mai virtuose?

Arătați-mi, D-lor, un stat în Europa unde să se practice această dare în judecată a ministerelor. Unde? În revoluția

francesă? Dar ce? Fost'a cestia la noi în țară între Brătianu și noi, de război de clase sociale? E vorba de o națiune întrăgă care se ridică în contra unei opresiuni de secol, și care dupe ce a reușit a pune la pământ totul, se îmbată de bucurie, și perde cumpătul și se dă la excese?

Arătați-mi, arătați-mi o țară civilizată în care să se facă ceea-ce propuneți D-vostre!

Dar o să diceți că nu sunt aiurea ministere ca la noi. Ei, D-lor, nu vă degradați țera așa de mult! Acum câtă-va vreme, în această Cameră, spuneam D-lui Sturdza care se plângea că profesorii noștri sunt mai pre jos de cât cei din Germania: da, D-le ministru, sunt mai pre jos dar și miniștrii noștri sunt mai pre jos de cât cei din Germania, și deputații noștri și advocații noștri mai pre jos de cât cei din Germania; nici o țară nu poate suferi de această boală teribilă de a avea unul din organismele sociale prea mult superior celor-alte; totul se ține în proporțiune. (Aplause).

Să dorim, să năzuim să ajungem mai presus de cât ceea-ce suntem, dar să nu uităm ceea-ce am fost și să nu calomniăm ceea-ce suntem.

Eū, D-lor, sunt ca și D-vostre scandalizat că s'a întâmplat să se sue pe acea bancă hoți ordinari; de câte ori veți arăta pe unul, — cum am arătat noi pe generalul Angelescu, când eram acolo — pe care l'veți bănuși măcar că a furat în cutare ocaziune, sunt cel d'ântăi care să cer lumină dar lumină mare, — și să fac totul pentru ca să ștergem cel puțin pata care a rămas pe acea bancă ministerială prin trecerea lui. Și cu toate astea nu vă deserați, nu credeți că țera noastră e pierdută, fiind-că s'a întâmplat acest lucru. Acum două sute de ani, — numai 200 de ani! — în țera clasică a liberalismului și a parlamentarismului, acolo unde nu domnea de cât o bogată și veche aristocrație, sub William III, s'a dat în judecată primul ministru Leeds, președintele Camerei Trevor și Seymour, pentru că furase în mod ignobil, furase ca generalul Angelescu, și cu toate astea nimic n'a împedat pe Englitera să facă progrese cari ne uimesc. Asemenea dări în judecată, da, sunt rodnice, și nu eū le voiți înlătura.

Dar procesele politice, aprecierile politice, arătați-mi-le unde se fac? Nicăieri. Și știți pentru ce?

D. G. Panu: Straford.

D. T. Ionescu: E vechiū, D-le Panu; voiū ajunge și la argumentația D-tale, la rând. (D. Panu intrerupe).

Și eū regret, de cât o să ne întelnim în altă discuțiune.

Nu s'aū făcut procese politice; căci caracterul faptelor politice diferă dupe aprecierile partidelor; dupe cum spunea Victor Hugo în parlamentul francez: procesele politice sunt cele mai nesigure; ostndiții politici? Criminali pentru

unii, eroi pentru alții. Și când președintele l' intrerupea cu un argument de advocat de judecătorie de pace, și l' dicea că criminalul când e ostndit, e criminal pentru totă lumea și eroū numai pentru complicității celei eterne l' respundea:

Aduți aminte, D-le președinte, că mareșalul Ney a fost ca criminal ostndit în 1815, pentru mine el este un eroū, și cu toate astea nu sunt complicele lui.

Dacă vreți acum, să trecem la noi, să vedeți neputința proceselor politice, scim cu toții procesul politic de la 1876, acuzarea ministerului D-lui Catargi. Nu erau fapte mici acelea pentru cari era dat în judecată D-sa, pentru acesta nu aveți de cât să citiți actul de acuzare și vedeți culese. Eū nu voiū să le citeșc aci; căci m'am hotărit să nu aduc de astă dată nici o vorbă de patimă care ar putea să ne învrăjbescă; dar nu pot să vă ascund că era întrăga serie a acuzărilor pe care le-a adus și D. Blaramberg cabinetului Brătianu. Eraū în primul rând ingerințele electorale. Și să nu credeți că tocmai în acesta nu ar fi temelia lucrului; din contră, dacă voiți să faceți operă de dreptate politică, aici ar trebui să loviți; căci dacă n'ar fi ingerința, n'ar mai fi pōte nici clientelă, nici traficurile de cari ni se vorbesce. Era pe lângă acesta, violare de texte exprese din Constituție, violarea art. 29, era până și complicitate pentru omucidere; căci, D-lor, dacă a cădūt un usier aici, la ușe, în timpul guvernului D-lui Brătianu, aduceți-vă aminte că altă dată aū cădūt mulți omeni la Giurgiu, și la Alexandria. (Aplause).

Era dar, dupe cum vedeți, chiar complicitate de omor! Era mai mult! Și violența D-vostre de ađi m' aduce aminte că am citit cu orōre acest lucru că, pe când D. Mărdescu venise în numele moderățiunei dicend: Acusați pe Catargi de ori și ce vreți, nu l' acusați însă de delapidare de bani publici; căci nu vă va crede nimeni, s'a găsit atunci un D. Lătescu care să l' intrerupă dicendū: Cum? Vreți să fiți politicoș cu tâlharii? Acesta e scris în *Monitor*.

Eū vă întreb acum: Profitat'a cui-va această punere în judecată? Dar o să m' diceți pōte că ar fi putut profita dacă s'ar fi continuat.

Ei bine, nu. Și eū vedaū un singur răspuns: Elocința faptelor. Nu aū trecut de cât 7—8 ani dupe această grea acuzare, și ați vėdūt pe acuzatori unul dupe altul, pe D. Kogălniceanu, pe D. Vernescu — și eū nu l' invinovătesc pentru acesta; căci aū făcut-o în bună credință absolută, — l' ați vėdūt alergând la sprijinul D-lui Catargi vinovatul, luându'l de la Golășei pentru ca să l' cėră concursul sėū la resturnarea unui alt guvern care călcase libertățile publice. (Aplause).

Istoria are câte o dată respunsuri de acestea crude. Departe de mine de a dice că acuzarea nu era drēptă; ceea-ce voiū

să dic însă e că ea nu trebuia să se facă, dupe cum de altminterlea însuși acuzatorii aū fost siliți s'o recunoscă, de ore-ce și-aū retras acuzarea lor!

Mai mult, D-lor. Șitiți cui a profitat acuzarea de la 1876?

Tiraniei, a tot putinței D-lui Brătianu; căci depărtând pentru cât-va timp din arena politică pe protivnicii sėi resturnăți, i-a înlesnit să guverneze țera fără control, așa că vrēnd ne vrēnd n'a putat de cât să ajungă la pēcatele la cari a ajuns. Intreb pe cei de la 1876 de ce nu acuză și ađi? Fiind-că greșală politică aū făcut atunci, și nu vor să o repete și ađi. Căci la ce bun pēcatele predecatorilor noștri, dacă nu tragem nici o lecție dintr' inșele.

Și apoi pentru ce acusați pe D-nu Brătianu? Pentru faptele din propunerea D-lui Blaramberg? Ia să le luăm puțin o dată pentru tot-d'a-una. Voesci, D-le Blaramberg, ca cestiunea Basarabiei să mērgă înaintea justiției? Voesci lumină? Ei bine. Ce are să mai afle țera în această cestiune? Ea scie un lucru: că omare împărăție și-a dat a ei iscălitură că ne va respecta teritoriul, și nu l' a ținut iscălitura. Ce voiți să se deschidă încă o dată această rană adâncă care sângerează în fie-care dintre noi?

Voiți acuzare pentru că s'aū votat legi neconstituționale? Cum? dupe ce ați vėdūt pe D. Blaramberg singur că a đis că în această privință și rezervă pentru mai târđiū cuvēntul?

Și pentru ce astă rezervă? Să fie pentru că sunt chiar din acei 22 cari nu vor să se explice asupra acestui punct!

Ce dovadă mai puternică că propunerea D-vostre n'are nici temeiū nici viitor.

Vorbiți de legi neconstituționale; dar de ce nu aveți curagiul să le spuneți cari sunt?

Este revizuirea Constituțiunei în baza căreia stăm aci? Este domeniul corōnei? De ce tăceți, de ce nu voiți să vă spuneți gândul întreg?

Acusați pentru cele-alte fapte politice? Apoi vă întreb de când este Brătianu greșit? D. Blaramberg spunea, că de la început de 12 ani. Ei, atunci vă votez propunerea, dar vă cer să dați în judecată pe toți complicitii D-lui Brătianu, să dați în judecată pe toți liberalii din această Cameră, să dați în judecată și pe toți conservatorii din această Cameră. Complici și liberalii, complici și conservatorii; complici liberalii pentru că s'aū deșteptat prea târđiū, complici conservatorii pentru că aū anunțat prea de timpuriū! Ah! sciu că mulți dintre noi pretindem că rēul a început numai dupe plecarea noastră. Ei, D-lor, această explicare are cusurul, cum bine a spus D. Lahovari, că creză mai multe egire, și istoria nu cunoșce de cât una!

Complici toți, D-lor! Rēul și are gena lui, dați-mi voie s'o fac în câte-va cuvinte. Acum 40 de ani, D-lor, se ridi-

case o generațiune tînă, caldă la inimă și mare la aspirațiuni; putea să și aibă păcatele ei, însă păcatele nu se mai puteau vedea, atîta era de uimitoare lumina ce revărsa aspirațiilor ei!

Din acea mare generațiune unii au murit în flăcările războiului, alții au dispărut în obscuritate, cei mai fericiți au rămas, și aceia acoperiți de gloria luptelor și a exilului s'au pomenit în fruntea unei cete de fanatici. Nu-i așa că au avut fanatici și nici nu mă mir, din contră ar fi să disper de patriotismul acestei țări dacă acea generațiune nu ar fi născut fanatici în drumul ei. Și când acea cetă a ajuns la putere n'a găsit în față-i de cât un partid învechit, care din ce în ce devenea mai slab. Așa că pe când partizanii se supuneau orbesce, protivnicii nu îndrăzneau să critice; și ast-fel, D-lor, înțelegeți bine, că păcatele și greșele cari s'au comis au fost o consecință firească, o urmare fatală a unor evenimente pe cari nimeni, nici chiar sentința D-vostre, a curții de casațiune, n'ar fi putut să le oprimească.

Complici noi toți, D-lor, aceia chiar cari n'am fost cu dînsul de cât un an, ca mine, pe când mulți din cei cari vor vota propunerea au fost cu Brătianu ani îndelungați. Aveți dar o parte de răspundere față cu istoria, răspunderea că n'ați știut mai d'înainte să împedicați greșelile. Iată complicitatea liberalilor, și vedeți că sunt larg, nu voiți să analizați rădăcinile și să vedeți din ce cauze s'au produs aceste greșeli. Iată complicitatea liberalilor, și vedeți că sunt larg, nu voiți să analizați rădăcinile și să vedeți din ce cauze s'au produs aceste greșeli. Iată complicitatea liberalilor, și vedeți că sunt larg, nu voiți să analizați rădăcinile și să vedeți din ce cauze s'au produs aceste greșeli.

Complici și conservatorii. Căci ce au făcut ei? Afară de câți-va cari, cum spunea D. Lahovari, d'abia puteau ocupa o masă s'au plecat către sora care se ridică; s'au plecat atrași, unii dic de favoruri, eu dic de alt-ceva pe care-l voiți explica; dar au plecat, și puțini au rămas cari să aducă lupta cea mare. D. Blaramberg este unul din cei cari au adus-o, și de aceea 'i dau dreptul ca să vorbească cum vorbește. D-sa nu are nici o răspundere, dar nici o parte din cele bune și mari n'are—dar nu toți cei cari au să voteze cu D-sa pot să țină același limbaj.

Ei bine, cu partizanii fanatici și cu protivnicii cari și se închină ori cari tac, vă întreb dacă firea omenescă nu duce, nu trebuie să te ducă la acea beție a puterii, la acea rătăcire a măririlor, care te face să te crezi impecabil, și să adrobesci pe ori-cine se încercă să-ți stea în cale?

Acăsta este, D-lor, istoria D-lui Brătianu. Trebuia oare pentru acăsta să-nu-l dăm jos? Nu; dar o-dată cu returnarea lui, misiunea noastră s'a terminat, și rămâne acum ca istoria, judecând faptele lui bune ca și cele rele, să-i dea partea

care 'i se cuvine într-una din paginile analelor țării noastre.

Se întemplă, D-lor, cu judecata omenilor ceea-ce se întemplă cu judecata unei privescări. Când te uiți de aproape și apar distinct toate detaliile și urciunile și meschinăriile și nimicurile, când te depărtezi însă nu mai vezi decât conturul și liniile cele mari. Ei bine, distanța în timp are același efect cu depărtarea în spațiu. Din operele trecutului nu mai rămân de cât numai nisele liniilor generale, și omul este judecat dupe acele linii numai, așa că ori intră în rândul cetățenilor celor mari ori dispăre pentru vecinicie în masa cea fără de nume. Ei bine, o asemenea definitivă judecată asupra lui Brătianu nu puteți să dați D-vostre, ea aparține unei alte generațiuni mai depărtate. (Aplause).

Am dis, D-lor, adinaori — și n'aș vrea ca cuvintele mele să fie rău interpretate—am dis că și partidul conservator este de vină pentru greșelile regimului trecut; pentru că el a desertat mulți ani de la luptă în contra D-lui Brătianu. Să fi intrat oare în acăsta vină partidul conservator numai pentru că a fost atras de favoruri? Nu, D-lor, să nu judecăm omenirea cu ceea-ce este mai rău în noi, cu ura; s'o judecăm cu ceea-ce este mai bun în noi, cu dragostea. Conservatorii au fost și ei orbiți de gloria care se revărsase asupra nămului românesc. Eu nu voiți dice că D. Brătianu a făcut independența și Regatul—și declar d-lui Blaramberg că pentru mine unul, Regatul nu este o bagatelă, iar rebelul, rebelul care dupe d. Blaramberg este opera exclusivă a acusatului de ați, este o operă măreță. Cei cari nu-și dau seama de toate efectele ce a produs asupra-ne reînvierea gloriei strămoșesci, n'au de cât să se întrebe dacă rolul nostru în Europa este ați acelaș ca înainte de rebel!

Ei bine, s'orta a voit ca aceste acte mari să se facă pe când D. Brătianu se afla la putere, asupra lui dar s'a revărsat gloria națională; și conservatorii ademeniți au desarmat și ei pentru câți-va ani, și nici n'au putut să nu desarmeze, căci le-ar fi fost cu neputință să se lupte atunci în contra opiniei publice unanime a țării.

Și acum, D-lor, vă întreb, ce scop urmăriți când cereți darea în judecată? Voiți să se facă lumină? Dar lumina, declarați singuri, este făcută, culpabilitatea este vădită, faptele s'au comis. Și atunci vă întreb ce voiți? Mi se dice: Pedepșa. Pedepșa? Dar D-vostre nu voiți pedepșa, căci nici unul dintre D-vostre n'a cutesat să nu aibă lărgimea de inimă să dică că nu ține atăta la pedepșa, cât ține la alt ceva.

Și dacă nu voiți pedepșa, încă o dată, ce voiți?

Voiți să puneți nisele adversarii politici în neputință de a duce lupta în contra D-vostre, voiți să nimiciți una din gru-

pările cari vă sunt dușmane? Acăsta vă este dorința, și acăsta este nedrept.

Da, D-lor, eu știu ce vă îngrijesce, căci dacă nu așa vă este scopul, de ce n'ați venit cu acăsta propunere, D-vostre cari diceți că ați luat angajament față cu țera, ca să o faceți mai dinainte? Pentru ce n'ați venit la Noembrie? Pentru ce ați născocit-o tocmai dupe ce n'a reușit porto-francurile, tocmai dupe ce s'au spart atătea combinațiuni și atătea invoieți? (Aplause sgomotose).

Să vă spun eu de ce, D-lor: Pentru că ați vădut acum în urmă în 5 județe făcându-se un reveriment de opinie publică pentru I. Brătianu, pentru că ați vădut la Târgoviște alegându-se de senator un fost ministru de la 14 și 15 Martie, ce e drept cu concursul D-lui P. Grădișteanu; pentru că ați vădut la Bărlad alegându-se un colectivist cu invoirea disidenților; pentru că ați vădut la Călărași alegându-se prințul N. Bibescu; pentru că ați vădut la Câmpu-Lung alegându-se însuși D. I. Brătianu; pentru că ați vădut la Caracal alegându-se în consiliul județian partizanii de ai lui I. Brătianu. Acăsta este ceea ce v'a durut, și v'a îndemnat să faceți propunerea de ați.

Ei bine, tactica D-vostre păcătuiesce de la basă! Ce, credeți D-vostre, D-lor, că țera a uitat trecutul, și de aceea a început să se gîndescă iarăși la I. Brătianu? Nu, D-lor, țera n'a uitat păcatele acelu regim, țera a făcut acest reveriment nu pentru că a uitat ceva, ci pentru că v'a vădut slăbiciunea D-vostre. (Aplause)

Anchetele, dările în judecată ale țării de ieri, ori-ce ați face D-vostre, nu vor acoperi nici o-dată lipsurile, ca să nu dică mai mult, ale țării de ați.

Și acum mă mai întreb, care dintre D-vostre mai puteți da în judecată pe Ion Brătianu? Mă adresez întîi la D-vostre liberali din opozițiune, și vă întreb: Puteți D-vostre astăzi să dați în judecată? Ei, D-lor, ia să ne aducem aminte câte-va fapte proșpete: La Iași, în trecutele alegeri, ați făcut coalițiune cu partizanii D-lui I. Brătianu, la Ploesci în alegerile generale a fost nu numai coalițiune, dar și un sărutat celebru... (Aplause).

D. C. T. Grigorescu: Nu este așa, fiind că n'a fost la alegerile generale.

D. Tache Ionescu: La Bărlad, D-lor, la alegerile de senator s'a făcut invoieală electorală; la Târgoviște s'a făcut invoieală electorală; dar aici chiar, la București? Apoi la București, și mă refer la D. Blaramberg, cum se explică faimosul incident de la nu mai puțin faimosă întrunire publică liberală de la Ateneu, protestul energic al D-lui Blaramberg, care, imediat telegrafiat în totă țera, nu puțin a contribuit la s'orta alegerilor, dacă nu se admite că eram mulți dintre liberalii disidenți, cari voieau o alianță de îndată cu partidul cădut?

D. N. Blaramberg: Era protestarea

Capitalei în contra regimului cădută a D-lui I. Brătianu.

D. Tache Ionescu: Ei, D-lor, prea vă grăbiți cu explicațiile. Ia să ne amintim puțin faptele și să le examinăm: Se anunță la Ateneu o întrunire disă a liberalilor desidenți, întrunirea s'a făcut, vorbește D. Dumitru Brătianu, vorbește D. Petru Grădișteanu, și când vine rândul D-lui Blaramberg, D-sa protestează cu violență contra celor disă de cei-alți ai săi colegi, ba încă susținut de o parte din auditori este luat în triumf și dus până a casă la D-sa, de unde iarăși vorbește din balcon contra acelor care voiseră unirea. Cine erau aceia?

D. N. Blaramberg: S'a vădută, și erați și D-vostă.

D. Tache Ionescu: D. Blaramberg, dice că eram și eu. Eu, D-le Blaramberg, nu m'am ales cu colectivității în unire, m'am ales întocmai ca și D-ta la Brăila, pe aceeași listă cu guvernamentalii și conservatorii. (Aplause).

D. N. Blaramberg: Au fost cel puțin guvernamentalii ascunși dacă s'au putut alege alături cu mine.

D. Tache Ionescu: Vedeți că eu nu sgândăresc pe nimeni, dar dacă mă atacați dați-mi voie să mă apăr.

Prin urmare, să resum lucrul și să dic.

D. N. Blaramberg: Am să răspund; numai dacă mi se va da cuvântul dupe D-ta.

D. Tache Ionescu: 'L veți avea, și eu dupe D-vostă; sunt în tot-d'a-una gata să vă răspund. (Ilaritate).

Liberalii, D-lor, cari a duoa și dupe cădere nu găsiu că este o monstruositate să facă alianță electorală cu căduții, nu pot ați, dupe 10 luni de zile, să 'i dea în judecată pentru mai marea glorie a acușăților de la 1876!

Trec acum la conservatori. Și vă întreb: Acesta a promis partidul conservator țerei când 'i-a cerut încrederea? Acesta a fost programul lor în alegeri? Nu, D-lor, ați promis să începeți o eră nouă, să îndreptați relele guvernului trecut, (aplaude), ați promis, D-lor, să rezolvați cestiunea agrară, ați promis reforme, ați promis să dați țerei alt spectacol de cât acela pe care 'l da ultima maioritate a D-lui Brătianu, în vremea în care deputații se supărau pentru că nu li se dedea domnia în județ, și pe când sesiunile treceau fără să se facă nimic. (Aplause).

Dacă n'ați fi venit înaintea alegătorilor cu speranța viitorului, fiți siguri că nu v'ar fi dat încrederea lor!

Nu cu trecutul D-vostre ați obținut voturile D-lor; ci cu făgăduelile D-vostre. (Aplause).

Țera la 1876 a dat jos partidul conservator sperând mai bine de la partidul liberal, și când partidul liberal dupe o prea lungă domnie a ajuns în același făgaș, în care fusese și partidul conservator, țera 'și-a pus din nou încrederea în partidul conservator, sperând că în urma-

unei lecțiuni meritată, el va face mai bine de cât liberalii din césul din urmă.

Acesta este verdictul alegătorilor. Ceea ce a cređut țera acesta a fost că s'a curmat cu luptele pătimase. Fiți siguri că dacă ar fi știut alegătorii că încrederea pe care v'au dat-o o veți cheltui trei luni de zile în combinațiuni de culise și în intrigi ministeriale, fiți siguri că nu v'ar fi dat-o. (Aplause). Cine n'a înțeles verdictul țerei, va avea o amară deșteptare; atât mai rău pentru acei cari cred că pământul are să graviteze în giurul persoanei lor, pământul care nu se va învărți nici o dată în jurul unui om!

D-lor, nu sunt conservator; dacă ași fi însă conservator, ați ar fi și eu cea mai fericită pentru mine; căci ați ași avea ca conservator să ia în contra liberalilor o răsbunare Dumnezească. Ași dice: Nu, să nu-i dăm în judecată; liberalii, la 1876, usând de dreptul biruinței, au propus darea în judecată a partidului conservator, și noi ați, când ne-ar fi așa de lesne să le facem același lucru, noi punem patriotismul nostru mai pre sus de resentimentele noastre. (Aplause). Și eu ca liberal regret că acest titlu de glorie va fi dat protivnicilor mei să o aibă, iar nu partidului meu; iată tot regretul meu!

D. Panu ș'a ris puțin și de aceia cari se ocupă de ceea ce va dice Europa despre noi; nu este lucru de care un om spiritual să nu 'și pótă rde, și D. Panu are mult spirit.

D-lor, eu sunt unul din aceia cari se ocupă de ceea ce va dice opiniunea publică europeană despre noi; știu că viața noastră se reazemă pe sabie, și de aceia voi că sabia să ne fie cât mai ascuțită, dar mai știu că de multe ori, în vremuri grele, am făcut apel — și cu succes — la opiniunea publică europeană.

Ei bine, D-lor, n'ași voi să se creadă în Europa că la cărma Statului a fost duoi-spre-dece ani numai murdărie, numai mișelie. N'ași voi să se credă că această țera s'a închinat la pământ, în curgerea acestui lung timp, numai înaintea mișeliei!

N'aș voi să se credă în Europa că pe malurile Dunărei, se produce aceeași problemă care s'a produs altă dată pe malurile Vistulei; nu ași vrea să se credă că în țera acesta se află o națiune bravă, inteligentă, generoasă, dar atât de desbinată, atât de sfâșiată, în cât facțiunile ard de setea răsbunării, căci dacă se va crede una ca acesta, D-lor, atunci, o, atunci nu avem de cât să ne așteptăm la un *finis poloniae* numărul duoi!

D. președinte: D-lor deputați, am primit un amendament la propunerea în discuțiune, și dacă permiteți a i se da citire.

Voc: Da, da.

D. I. Rădulescu: Iată, D-lor, coprin-

derea amendamentului:

„Subsemnații, vădend propunerea de

dare în judecată semnată de 22 D-ni deputați;

Considerând că, în afară de ori-ce ocupațiune politică, Camera voiesce îndreptarea și represiunea violărilor de lege și delictelor de drept comun, cari au însoțit exercițiul puterii publice sub guvernul trecut.

Propunem, în aceste limite și pe aceste base, darea în judecată pentru faptele semnalate în acea propunere, cari ar intra în coprinsul acestui amendament, a ministerului Ion C. Brătianu sau a miniștrilor anume responsabili din cabinetul Ion C. Brătianu.

I. Marghiloman, M. Caracostea, M. Mateescu, C. Danaric, D. C. Vidrașcu, G. Drăghici, Nicu Georgescu, I. C. Negruzai, Ion F. Robescu, A. Goilav, V. Dimitropolu, C. Miculescu, C. M. Stroici, A. Cămărășescu, I. Dimitriad, G. Beresvoescu, S. Goilav, I. I. Rădulescu, Gr. Andreescu, N. Filipescu.

D. președinte: D. Panu are cuvântul.

D. G. Panu: D-lor deputați, când am luat cuvântul alaltă-ieri în această cestiune, vă aduceți aminte că am dis următoarele: Nu voesc să intru în desbaterea mai pe larg a faptelor ce cad în sarcina guvernului I. Brătianu, fiind-că cred că nimeni, absolut nimeni din Cameră, afară de D-nii cari aparțin acelui partid, nu va veni să ia apărarea D-lui Brătianu, să 'l declare nevinovat.

Ei bine, vă mărturisesc că m'am înșelat, căci de duoi zile se face apărarea guvernului Brătianu în Cameră și se face apărarea de aceia cari 'l-au combătut.

Mai mult, D-lor, noi din acușatori am devenit acușăți, adică rolurile s'au intervertit, mai cu semă astăzi vedem că noi suntem acușăți și mai că s'ar putea face o propunere ca să fim noi dați în judecată. (Ilaritate).

D-lor, eu n'am talentul oratoric și mai cu semă talentul oratoric eminent al D-lui Tache Ionescu, pe care tot-d'a-una i 'l-am recunoscut. De aceea să 'mi dați voe ca să vorbesc mai *terre à terre* și într'un mod mai pozitiv.

D-lor deputați, am dis că suntem acușăți noi acușatorii și în adevăr că trebuie să ne apărăm și să ne apărăm înaintea unei Camere care nu este colectivistă, să ne apărăm înaintea tovarășilor noștri de luptă în contra D-lui I. Brătianu.

Căci, D-lor, ce însemneză alta când ni se spune: *urmăriți răsbunarea, micșorați faptele ilustre ale regimului I. Brătianu, voiți să injosiți țera înaintea Europei, voiți să o aduceți în halul Poloniei, voiți să degradați totul, usând de arma răsbunării.* Și acestea ni se spun pe un ton foarte ridicat, de și D. Tache Ionescu promisese că o să fie moderat. Ei bine, eu o să vorbesc mai cu sânge rece.

D-lor, între altele, ni s'a făcut o acușare foarte gravă, aceea că voim să suprimăm un partid, partidul liberal.

D-lor, nu voim să suprimăm nimic, voim să se condamne 10 oameni, cari sunt vinovați. Pentru această oare se suprimă un partid? Cum! Fiind-că se va duce I. Brătianu la Văcăresci cu Stătescu cu Sturdza și ceilalți, pentru acesta se va suprima partidul liberal?

Apoi dacă numai D-vastră, D-le Tache Ionescu, ați rămănea singur, încă partidul liberal nu moré; de vreme ce v'ați declarat liberal, dar nu uitați că pe acele bănci se află și alți reprezentanți eminenți ai partidului liberal; (aplause); prin urmare, partidul liberal nu dispăre.

D. N. Blaramberg: În interesul liberalismului.

D. G. Panu: Cum, D-lor, nu avem dreptul să formulăm o acuzațiune ca să nu ni se arunce învinuirea de resbunare politică? Dar D. Tache Ionescu ne dicea: Nu aveți dreptul să 'l dați în judecată.

Dacă D. Tache Ionescu vorbea așa la 1876, pôte că avea oare-care dreptate; astăzi numai are absolut nici o dreptate, astăzi este o lege a responsabilității ministeriale, și când este vorba de o asemenea lege, eu las de o parte și pe Peru și pe Chili și pe Polonia, (ilaritate); eu nu mă uit la considerațiunile generale străine și nu voesc să mă las pe judecata istoriei, care este foarte bănuelnică, eu nu mă țin de judecata legii și mă țin într'un mod foarte calicos, când este vorba mai cu seamă de oameni cari s'au creșut siguri de impunitate.

D-lor, am șis că este o lege a responsabilității ministeriale, ei bine, printr'o împrejurare stranie acei cari sunt trimiși — sperăm noi să fie trimiși în judecată — sunt trimiși în puterea legii lor proprii, făcută de dēșii. Iată o circumstanță pe care D. Tache Ionescu nu trebuie să o uite și ia să explic în câte-va cuvinte ce însemnă această: Guvernul D-lui I. Brătianu, venit la 1876 și amărât de regimul D-lui Lascar Catargi și avēnd în memorie toate actele cele cari le săvârșise acel regim și pe care D. I. Brătianu se decisese a le pedepsi, s'a lovit însă de lipsa legii de responsabilitate ministerială, și atunci acel guvern tēnēr, plin de generositate, căci ori-cine când intră la guvern intră cu intențiunii să facă bine, dacă nu el, dar cel puțin tovarășii lui, a șis: Aide să facem o lege de responsabilitate; căci dacă vom cădea de la putere vor veni iarăși conservatorii, a făcut dar o lege de responsabilitate pentru un alt partid, gândind că ei sunt mai pre sus de ea, că ei nu o să comită de dece ori mai multe rele de cât regimul D-lui Catargi. Ei bine, această lege a responsabilității există, voiți să o suprimați? Aideți să o suprimăm. Dar ce voiți să punem în locul ei? În care judecată să trimitem pe miniștrii culpabili? În ceștiune de politică să lăsăm la judecata istoriei? Dar, D-le Tache Ionescu, D-vastră scitiți ce va sădică judecata istoriei? Nu există o judecată mai strămbă, mai infamă câte o-dată de cât

judecata istoriei. Acesta o scitiți prea bine, că de cinci miș de ani de când se face istoria, toți linguiștorii tronurilor au falsificat istoria și din călăi ce erau au făcut eroi și vice-versa. (Aplause).

Judecata istoriei?

Dar 'mi vine, D-lor, să rid când aud omenii serioși, — și nu fac alusiune la D. Tache Ionescu dar la alții — (ilaritate) vorbind în numele istoriei. Dar de când, D-lor, istoria este cartea cărților? De când istoria este criteriul științific? De când istoria este ceva așa în cât totă lumea să se închine ei? Deschideți câte-va cărți de istorie asupra aceluiași subiect, D-le Tache Ionescu, și aveți să vedeți că catolicii fac istoria în felul lor, protestanții fac istoria în felul lor, ortodoxii fac istoria în felul lor și politicianii fac istoria în felul lor. La acesta voiți să ne duceți și cu judecarea regimului I. Brătianu? Nu o primesc. D-văstre diceți: Judecata istoriei, dar s'a făcut istoria asupra lui 1848; o primesc, D-le Tache Ionescu? S'a făcut o legendă asupra istoriei de la 1848, s'au intervertit rolurile, omenii cinstiți și de caracter au fost *bafuați*, au fost tăvăliți în noroi, iar șireții au fost ridicați pe antēiul plan. (Aplause).

Ei bine, D-lor, noi comptăm să distrugem legendele istoriei trecute și D-văstre ne îndemnați ca să ne referim la o istorie eventuală viitoare? Poi istoria trecută ne învață că nu trebuie să ne raportăm la istoria viitoare și D-văstre tocmai această voiți să o facem; voiți, D-lor, ca să fie judecat D. I. Brătianu și regimul său dupe istoria ce o va scrie veri-un colectivist? (Aplause).

De aceea, D-lor, nu primesc; pôte să dică D. Tache Ionescu, dar eu n'am calitatea să primesc judecata istoriei, eu am altă calitate, eu sunt deputat, nu sunt apărător de simțiment al omenilor căduți.

Eu nu sunt crud, dar sunt drept, dacă m'ar lua la curtea cu jurați sau la curtea de casațiune de apărător, pôte și eu aș face recurs la sentimentele de generositate, dar aici unde nu sunt avocatul nimeni, vorbesc în numele legii de responsabilitate, și dacă ai călcat, D-le I. Brătianu, legea dute la Văcăresci, până ce vei ajunge acolo pôte te voi apăra la casație. (Ilaritate, aplause).

Ironie pentru ironie. D. Tache Ionescu a găsit că 'mi-am bătut joc de mania de a viri peste tot locul politica exterioră; așa este; dar D-văstre nu cam exagerați cum-va lucrurile când comparați România cu Anglia și când respingeti comparația cu Peru și Chili? Nu știu dacă în Peru și Chili a existat un guvern mai rău de cât al lui Brătianu; și să nu ne speriam de această comparațiune când sunt lucruri asemanătoare, cari se produc în România ca și în Chili, eu cred că este o fanfaronadă de a ne cocoța tot la Anglia și a trece cu vederea pe Chili. Căci, să fim drepti, în privința caracterului, a

ușurinței de judecată, a pasiunelor, a ambițiunii și mai cu seamă a competițiilor, (aplause, ilaritate), semănăm oare cu Anglia? Poi guvernele în Anglia cad ele sub povara rușinei sub care a căduț D. Brătianu? Nu, D-lor, guvernele în România cad ca la Peru și Chili. Atunci de ce ne vorbiți cu dispreț de aceste țări? Ca oratorie este minunat, dar ca adevăr? Ca adevăr, suntem în adevăr noi iar nu D-văstre.

Mai mult, D-lor.

Când am avea înaintea noastră spre judecare un regim care să se fi ținut politicesc în marginile legalității până la ultimul retrăgament, înțeleg acest lucru, atunci ați putea să diceți că între noi și regimul I. Brătianu a fost o luptă pur politică, deci o dată căduț nu mai avem dreptul ca să 'l dăm în judecată.

Dar când lupta n'a fost pur pe tărēmul politic, ci a fost pe toate tărēmurile, chiar pe tărēmul corecțional, mai credeți că precedentele de la Anglia pot avea veri-o valoare, mai credeți că ele sunt un argument pentru a nu da în judecată pe românul Ión Brătianu de la 1848? Dovadă că D. Tache Ionescu simțea slăbiciunea acestui argument ne cita un ministru engles de acum 200 de ani, noi 'l-am intrerupt și 'l-am șis, începeți cu Lord Straford. D-sa ne răspunde, acela este *mai vechiu*. Poi de ce să ne scoborâm cu 200 ani în urmă și să nu o luăm mai de demult. Unde e resonul ca numai exemplele de la 200 de ani în cōce să fie concludente? Și de ce n'ar fi mai degrabă exemplele mai vechi mai concludente? De ce ceea ce făcea englesii cu 290 de ani în urmă dând în judecată pe ministru pentru crime *politice* nu e bun, ci numai cu 200 ani în urmă? Acesta însemnă, D-le Ionescu, că D-văstră alegeți dupe cum vă convine, faceți istorie...

Ni se mai dice, D-lor: Nu voiți să pedepsiți pe Brătianu, ci voiți să 'l suprimați. În ceea ce mă privește asigur pe D. Tache Ionescu că este contrariul. Eu voesc ca culpabilii să 'și ia pedepșa; atât numai. Și acum voi răspunde la obiecțiunea foarte ingenioasă ce ați făcut.

Ați șis: Dovadă că nu voiți de cât eliminarea momentană a venirii la putere a lui Brătianu, este că prin localități v'ați aliat cu colectivisti. Așa este; și tocmai acest lucru vă dovedesce că nu voim să distrugem partidul liberal, nu voim să suprimăm câte-va decii de miș de oameni din circulația politică, ci voim ca 10 oameni cari au adus toate relele în țera această în curs de 7 ani să 'și ia pedepșa. Iată de ce ne aliam la Iași, la Craiova cu acei colectivisti mici și nici o dată cu Ión Brătianu, Sturdza, Stătescu, Nacu și ceilalți a căror dare în judecată o cerem. Când m'am aliat am făcut rezervele mele, am șis că cu omenii onești din localități mă aliez ori-când, dar cu cei de la centru în viață nu, pentru că nu combatem un partid, ci un regim și regimul colectivist

nu este reprezentat prin aderenții D-lui I. Brătianu, ci prin el și prin statul lui major!

Dacă regimul s'ar fi putut incarna numai în D. Ión Brătianu fără să aibă sateliți tot așa de mari cum este Sturdza și Stătescu, atunci am fi cerut numai pe Ión Brătianu.

Dar D-văstre ne faceți o injurie, diceți că insultăm țera în străinătate propunând darea în judecată a D-lui I. Brătianu.

Dacă este vorba de a insulta țera apoi să-mi dați voie să vă spunem că și D-văstre o insultați, când spuneți că, dacă noi vom da în judecată pe Ión Brătianu, s'a sfîrșit cu partidul liberal, s'a terminat chiar cu țera întreagă și că vom ajunge în halul Poloniei.

Eū protestez în contra unor asemenea vorbe și protestez cu atât mai energic, cu cât nu am de cât să vă întreb: Óre, dacă ar fi așa, atunci pentru ce venerabilul D. Dimitrie Brătianu făcea de șapte ani opozițiune fratelui D-sale? Óre, 'i-ar fi făcut opozițiune dacă ar fi cređut că, suprimându-se D. Ión Brătianu, are să se suprimă, să se nimicescă partidul liberal întreg? Nu, D-lor, prin înlăturarea D-lui Ión Brătianu nu se va înlătura, nu se va nimici de loc partidul liberal, pentru că nu merită D. Ión Brătianu să fie numit ca șef al partidului liberal, pentru că D-sa numai liberal nu este.

Sunt alți bărbați cari 'i-au luat de mult locul nu numai în partidul liberal, dar în opinia noastră a poporului, și din bărbații aceștia aveți două chiar aci în Adunare și înaintea D-văstre și cari amândoi fac mult mai mult în partidul liberal de cât D. Ión Brătianu. (Aplause).

D-lor, este un argument, o obiecțiune pe care am audiat-o și de la D. Carp și de la D. Maiorescu, Chrisenghi și chiar de la D. Tache Ionescu ca și de la mulți alți oratori, cari au luat cuvântul în contra propunerii, și această obiecțiune stă în această: Cum să dați în judecată pe Ión Brătianu? Dacă veți face-o acesta o veți face ca un act de răsbunare; căci nu D-văstre omenii pasionați puteți fi și judecători.

Dar bine, D-le Ionescu, facem noi o operă de judecatori sau numai aceea simplă de acuatori? D-văstre uitați că nu noi judecăm, ci curtea de casație, D-văstre uitați că ori-cine poate și are dreptul de a acuză mai cu seamă cel ce a suferit. Este curios lucru că în numele imparțialității să ne luați dreptul de a cere dreptate.

D-le Ionescu, scitiți că Camera are un drept mai mare, acela de a judeca chiar ea în propria ei cauză, de exemplu, în cestiile de validare și de invalidare a deputaților și D-văstre vă speriați de dreptul mai modest de a cere darea în judecată a ministerielor cari atîrnă de ea? La cine veți să dați această mare sarcină de a da în judecată pe un ministru? La cine? Arătați-mi'l. La curtea de casație? Atunci să schimbăm legea.

Dar pe câtă vreme nu pot fi judecatori apreciatori dacă este cas a se da sau nu în judecată de cât noi, dupe această lege, pe țatăta timp trebuie să ne îndeplinim această datorie. Și să nu credeți că ne-o îndeplinim cu pasiune. Ce vă lovesce în propunerea noastră? Ia să analizăm motivele ca să ne explicăm o-dată pentru tot-d'a-una; căci sunt deja trei zile de când vorbim fără să punem punctul pe i. Un lucru care vă lovesce și pe care ministrii 'l-au relevat în întrunirile parlamentare este că propunerea vine de la noi, *de la minoritate*.

Ei bine, D-lor, lasă că mai înteu acésta nu este exact, și ca dovadă luați și veți vedea că majoritatea subsemnatarilor aparțin majorității Adunării.

Dar vă ofuscă iscălitura mea? Ei bine, iată că o retrag dacă voiți. Eū cred că și D. Blaramberg ar retrage-o. Pe cine veți să eliminați din cei iscăliți pentru ca propunerea să devină ortodoxă? Dacă veți, eliminați-ne pe toți pentru ca să vă vedem că, nu ținem la nici o cestiune de amor propriu, că nu voim ca noi să facem act de răsbunare nici în contra guvernului, nici în contra nimenui, ci voim un act de justiție. D-lor, când D. Blaramberg a presintat propunerea a avut mai înteu grijă ca ea să fie iscălită de toate fracțiunile din această cameră, tocmai ca să nu aibă temeii obiecțiunea D-văstre. Și cu toate acestea D-văstre tot ați făcut-o.

Mai mult, D-lor. Declar că în cestiunea această nu noi minoritatea vom fi victorioși, ci D-văstre majoritatea cari ați vota propunerea.

Mai mult. Se plîngea D. Maiorescu că pentru darea în judecată a lui Lalscar Catargi a fost unanimitate. Hai să fim și acum unanimitate. (Ilaritate). Noi nu ne împotrivim; noi declarăm că nu facem cestiune politică și cestiune de răsbunare cu propunerea noastră.

Noi venim și cerem pur și simplu ca să se facă dreptate. Ce veți mai mult?

Mai mult. Sunt câte-va puncte de acuzare cari nu vă place; ei bine, dați-mi voie să vă spun că în această privință a fost deloială lupta ce ați dus în contra propunerii. Incepînd cu D. Maiorescu, foți s'au legat de două cestiuni, numai de două, de cestiunea Basarabiei și cestiunea Dunării, pe acestea oratori guvernului le-au combătut, pe acestea ni le-au aruncat continuu în față, de și eū cel d'anteu am luat cuvântul și am dis că nu ținem la toate punctele din propunere în mod absolut și mai cu seamă asupra celor două puncte. D. Maiorescu răspundîndu-mi, dacă discursul nu i-a fost preparat de acasă, nu înțeleg cum m'a combătut cu cestiunea Basarabiei și a Dunării, cu toate că în discursul meu eū făceam reserve exprese în această privință și la protestările mele reiterate, D. ministru de instrucțiune a schimbat tesa și a început a-mi imputa cum de am iscălit o pro-

punere dacă nu împărtășesc modul de vedere al ei asupra a două puncte.

Eū credeam, D-lor, că noi suntem aci ca să facem politică serioasă, iar nu bisantinism. Gînd sunt opt puncte de acuzare cari se pot menține, ar fi fost ceva copilăresc ca să nu primesc propunerea pentru un singur punct sau două puncte, și mi se pare că explicațiunile mele din Cameră erau de ajuns, spre a nu 'și mai pierde D. Maiorescu timpul să deschidă uși deschise, mai ales că dupe lege comisia de informații poate suprima, schimba și adăoga ori-ce din propunere.

Eū cred că dacă ași face apel la toți subscriitorii, D-lor ar consimți să renunțăm la două puncte...

Voc: Și la punctul al X-lea.

D. G. Panu: Decî discuțiunea de două zile asupra cestiunii Basarabiei, măcar că și D. Blaramberg a dis că această este o cestiune mai mult specială D-sale, și cu toate protestările noastre, arată din două lucruri unul: Sau D-văstre simțiți slăbiciunea de a combate cele-alte puncte din propunere, și nu ați găsit alte motive de cât să vă legați de Basarabia și Dunărea, sau ea ascunde un fel de *fin de non recevoir*, pentru a respinge întreaga propunere.

Ei bine, D-lor, permiteți-mi să vă spun că nu a fost leală, nici nu este această procedare.

Mai mult, dacă neînțelegeri asupra acestor două puncte sunt, hai să ne înțelegem asupra lor, iar dacă poate aveți amorul propriu ca meritul dărei în judecată să vă aparțină, ei bine, vă declarăm că noi nu voim să ne împăunim cu pene străine, vă dăm D-văstre totă onoarea și tot meritul, și toate penele de păun, noi ne mulțumim să rămănem însuflețiți numai de acele sentimente serioase, cari ne-au animat când am scris propunerea. Dacă vă concedem această, ce vă mai rămăne, dacă ceea-ce faceți și înaintați sunt simple pretexte? Nu vă mai rămăne de cât un lucru: Să vă dați cu totul jos masca și să luați apărarea directă a regimului lui Ioan Brătianu.

M'am înșelat când am dis alaltă-eri că nu se va ridica nici un orator care să apere indirect regimul lui Ioan Brătianu.

Veniți dar acum, și făcînd un pas înainte, ultimul pas, luați apărarea fățișă a lui Ioan Brătianu, să vedem și noi această stranie apărare a unui regim pe care 'l-ați combătut cu toții până mai ieri. (Aplause).

D. M. Kogălniceanu: D-lor deputați, reclam înainte de toate indulgența D-văstre, fiind că sunt bolnav; abia alaltăieri am părăsit patul, ca să vin să 'mi îndeplinesc o înaltă datorie, poate în ajunul morții mele. În săptămăna această, din aceea vechie generațiune cu care am fost contimporan, am perđut două sdraveni luptători, pe Nicu Catargi, și pe Panait Balș, și aceste morți 'mi arată și mie ce 'mi rezervă un apropiat viitor.

Înainte de a închide ochii însă, sunt dator de a spune ultimul meu cuvânt, cu atât mai mult că relele pe care le preved, n'am să le ved eu, și de aceea mă cred și mai mult dator să vi le spun. La vârsta mea, suindu-mă la această tribună, trebuie înainte de toate să 'mi îndeplinesc o datorie, adică să declar că n'am nici o pasiune, dar nici-una, în față cu atâtea pasiuni care văd că de trei zile se desfășură în această Cameră; pasiuni drepte, pasiuni legitime, în privința fie-cărui care le exprimă, dar nedrepte pentru țară prin consecințele care ar putea să aibă votul D-vostre. Nu înțeleg a învinui pe nimeni, a condamna pe nimeni, dar voesc înainte de toate să fiu corect către mine, și mai ales către fie-care din D-vostre.

De ce se atinge aci, D-lor? Se atinge de a se da în judecată un minister care a guvernat țera 12 ani; și se face procesul celor 12 ani, dupe cum s'a dis, nu de unul sau de doi, ci de mai mulți.

Înainte de acești 12 ani s'a mai făcut un alt proces, s'a făcut procesul ministrului Catargi, care a ținut 6 ani. Astfel că, de la 1866 până acum, de la regimul nou avem 22 de ani, și din acești 22 de ani, 18 ani a fost guvernată această țară numai de miniștri trași la bara justiției.

Darea în judecată a ministrului Catargi cu unanimitatea Camerei de atunci îndreptat'a ea în ceva lucrurile? Servit'a ea de un exemplu? Da, un singur și instructiv exemplu, cum că pasiune a fost atunci, dupe cum pasiune este astăzi. Vine timpul care dovedește aceasta; nu eu. D. Catargi dat în judecată a fost ales președinte al actualei Camere; D. Catargi în mare parte e astăzi arbitru situațiunei, și patru din miniștri dați atunci în judecată sunt astăzi acolo pe banca ministerială, cari vin să aperse pe cei cari sunt dați acum în judecată; e D. Rosetti, care a cerut singur să fie dat în judecată împreună cu acel minister, e D. Alexandru Lahovari, e D. Carp, și D. Maiorescu. Ce dovedește acesta? Dovedește oare cum că lipsa de pasiune a fost aceea care a presidat la darea în judecată a D-lui Catargi?

Tot asemenea viu și eu astăzi și întreb: oare lipsa de pasiune are să presideze și la această dare în judecată? Onor. D. Enacovicî cum a vorbit? Cum a înăsprit limbajul său *vierge*, cum dice francesul, debutul său, desfășurându-vă atrocitățile de la Botoșani?

Cum să cred eu în nepărtinirea D-sale când pasiunea-i întemeiată pe suvenirii din localitate îi insuflă, nu numai vorbirea, dar până și accentul? Da, a fost o infamie acolo, au fost atrocități, au fost închiși omeni pe nedrept, a trebuit să vie omeni străini ca să-i scape; dar oare și D. Enacovicî desbracatu-s'a acum de totă pasiunea din acele lupte și venit'a D-sa în haina nepărtinire a justiției împărți-

ale să judece motivele punerii în acuzare a celui minister? Căci, și acușarea este o jumătate de judecată.

Eū, D-lor, am dreptul să vorbesc acum cu nepărtinire; căci nici la darea în judecată a Ministrului Catargi n'am fost pasionat, ba încă pot dice că l'am apărat și am să vă spun mai la urmă în ce mod.

De astă dată însă, permiteți 'mi să apăr un minister din care am făcut parte și cu toate că sunt citat ca martur în contra celui minister, eu tot 'mi aduc aminte că am fost împreună cu densusul câțva timp și că moralicește sunt răspunzător și eu de greșelile ce s'au făcut în cestiunea Basarabiei și Dunării.

'Mi pare bine că onor. D. ministru de justiție e present; căci am fost coleg cu D-sa în întâiul minister, dupe darea în judecată a ministrului Catargi.

În acel timp eu eram bolnav, adică pe jumătate bolnav, dar eram cu totul cu sânge rece în privința acelei dări în judecată. În cameră n'am luat parte la nimic, însă s'a hotărît după ce s'a dat în judecată, ca să se țină un consiliu de miniștri la mine acasă, pentru a se discuta cine are să urmărească, cine are să facă instrucțiunea acestei dări în judecată. Asupra acestui punct ministrul era împărțit în două. Reposatul Manolache C. Epureanu, Mihail Ferichide, pe atunci ministru de justiție, mi se pare, și eu eram de opinie cum că rolul Camerei era sfârșit și că instrucțiunea trebuia să se facă de curtea de casație; cei-alți colegi erau de o altă opinie, și cel mai energic în această privință era reposatul Rosetti.

El cerea ca acei cari acuseră tot ei să facă și instrucțiunea.

Pe ideea acesta consiliul s'a împărțit în două, și cât p'aci era să se întempele o mică luptă eroică între miniștri. Din această cauză Manolache C. Epureanu, fără să mai întrebe pe nimeni, Michail Ferichide și eu ne-am dat dimisiunea, în urma căreia s'a format un nou minister.

Eū dacă n'am luat parte și nici nu sunt răspunzător într-un nimic de origiile ce a făcut comisiunea de instrucțiune, de călcarea secretelor și a domiciliului, de luarea prefecturilor și chiar a D-lui Catargi cu gendarmii, prin urmare sunt cu totul nepărtinitor în această discuțiune.

Cum voiți dar ca eu, astăzi, să urmez altfel în privința unui om pe care l'am primit de bună voe să fie șeful partidului liberal; căci cum știți foarte bine, până la unire erau două partide liberale; unul în Moldova și altul în țera românească, și între liberalii din Moldova nu eu eram cel din urmă. Am recunoscut însă pe Brătianu ca șef al partidului liberal, pentru că partidul liberal din țera românească era mai bine organizat și era foarte puternic în capitală, și este știut că cine are capitală, are și un mare capitol moral. Să vă spun acum grieurile mele? Să mă pun și eu alături cu cei cari înșiră greșelile guvernului tre-

cut? Nu puteți pretinde acesta de la mine. Da, Brătianu a comis greșeli mari; și cea dântăiū este că a socotit că are o misiune providențială, că poate singur să conducă țera acesta la destinația ei; s'a despărțit de companiia tinereții lui, cu cari a luptat 40 de ani, și s'a incongiurat, din nenorocire, cum s'au incongiurat mai toți miniștri, să mă ierte D. Catargi a o spune și de D-sa, de și nu în grad așa de mare, dar a fost și D-sa rău incongiurat. Asemenea și Crețulescu și eu:—Aceia aduc peirea miniștrilor și fac nenorocirea țerei.—D. Brătianu a avut slăbiciunea aceasta, și a luat aliați cari l'au împins pe căi rele, și eu l'am făcut proces două zile întregi pentru reaua aplicare de la Mazar-Pașa; l'am făcut proces în privința cestiunei Dunării, și în multe alte privințe. Așa dar, eu am dreptul să dic cum că nu m'am dat la o parte și am spus adevărul, dar în fine, așa a socotit, așa a făcut, era președinte al consiliului și a mers înainte pe calea ce apucase. Greșela cea mare a fost că a crezut prea mult în steaoa lui și nu a ținut sēma de nimic. Ei! și pentru că a avut acest defect, pentru că a avut omeni răi pe lângă densusul, trebuie să punem toate relele numai în spinarea lui?

D. Panu dicea că de trei zile se urmădea discuțiunea asupra acestei cestiuni, însă discuțiunea dăbia astăzi a început; căci două zile nu a fost de cât citirea propunerii D-lui Blaramberg și tutor dovedilor și a mai vorbit D. Maiorescu și alții. Astăzi însă a vorbit D. Tache Ionescu și D. Chrisenghi. D. Chrisenghi să mă ierte, are mult talent, de și tēnēr, dar nu are înaintea Camerei destulă putere morală, și nu a conchis la nimic. D. Ionescu însă a spus multe lucruri drepte, bune; D-sa este mare orator, are mare elocință, mai ales când apăra un așa subiect, și în urmă D. Panu a luat iar cuvântul; dar să mă ierte D. Panu a l' spune că astăzi l-am găsit mai slab de cât ori când.

D-lor, s'a dis că cestiunea dărei în judecată a unui minister este o cestiune care trebuie să fie tratată *terre à terre*. Dar asemenea cestiuni să tratēdă oare *terre à terre*? Sē drămuluesc cu litra, cu ocaoa saū cu dramul? Apoi chiar legea spune alt-fel. Mai înainte de toate este cestiunea politică și această cestiune este de a se sci decă este bine sēu rău, decă este folositor sēu nu ca să votăm darea în judecată. Aceasta este o cestiune politică.

Iată D-lor ce dice legea:

„Președintele Camerei sēu al Senatului pune propunerea la ordinea zilei, peste cinci zile de la presintarea ei. În cas de flagrant delict, o pune imediat în desbatere. Afară de acest cas, discuțiunea se mărginesce asupra cestiunei, dacă Corpul legiuitor trece la ordinea zilei saū trimite propunerea în studiul unei comisiuni de informațiuni prealabile.“

Va să dică mai înainte de toate este in-

trebarea dacă primim sau nu primim propunerea.

Acum întreb: bine este să dăm în judecată? Ni se propune să dăm în judecată pe Brătianu cu cele două din urmă formațiuni ministeriale, adică cel puțin 13 inși.

Va să dică să dăm în judecată 13 inși și cu alți 10 cari s'au mai dat, fac 23.

Apoi D. Panu a spus cum că orizontul ministerial se formează din veri-o 23 de persoane cari fac stabul din cari se compun cabinetele. Mai pe urmă 'mi a făcut onoarea să 'mi spună că nu a spus așa, dar eu m'am dus la stenografi și am vădit că tocmai așa dicea, adică să dăm aceste vechituri afară și să venim cu elemente noul...

D. G. Panu: Nu este exact; să căutăm notele stenografice.

D. M. Kogălniceanu: 'Mi pare bine de ceea-ce diceți, vă sunt recunoscător.

D. G. Panu: Am spus din cei 30, să se dea în judecată pe cei cari vor fi culpabili.

D. M. Kogălniceanu: Să vedem ce este și acesta.

D-lor, de veri-o 20 de ani nu a rămas la noi nici un om politic care să nu fie dat în judecată. A fost dat în judecată repausatul Manolache Costache Epureanu, a fost dat Crețulescu, Costaforu, Borerescu, Panait Donici și alții. În Moldova M. C. Epureanu nu a scăpat de cât apărut de mine, și apărut pentru crima că spusese cum că convențiunea de la Paris este legea legilor și că are trebuință de desvoltări pentru a supune pe toți locuitorii la plata de dări și la contribuțiunea de sânge. Și atunci a fost în pericol, așa că numai cu două voturi a scăpat.

Dupe aceea a mai venit darea în judecată a D-lui Lascar Catargi cu toți membrii partidului conservator.

Acum a venit rândul lui Ion Brătianu. Onor. D. G. Panu dice: Noi nu desființăm partidul liberal; căci mai sunt încă două acolo, și suntem acolo, când nu suntem la putere, dar vai de capul nostru, și caută cu ochii puterea. Dar vai-de capul nostru când vom veni la putere; (ilari-tate) căci drumul este tras.

Acum nu voi dice multe, dar voi dice numai atâta: Aide să luăm nu istoria citată de D. Tache Ionescu, nici aceea citată de D. Panu, dar istoria contemporană imparțială și să facem o statistică de câți miniștri s'au dat în judecată de la con-

vențiunea din Paris, de la 1858, de la alegerea lui Cuza-Vodă, și vom vedea că numărul lor se sue de la 30 până la 40.

Aidem acum să căutăm în totă Europa, nu în Chili, nici în Peru, și să vedeți dacă numărul care în totă Europa s'a dat în judecată, nu că nu egalază, dar ajunge măcar la o decime din numărul miniștrilor cari au fost dați în judecată la noi.

Apoi, onorabili D-ni, atâți miniștri dați în judecată ce va să dică acesta? Va să dică că în această țară omenii cei mai însemnați sunt nisce hoți, nisce miserabili, și țara acesta a făcut atâtea acte mari cu nisce omeni cari trebuie să și sfârșescă cariera lor, cum dicea D. Vernescu, la Văcăresci.

Ascultați, D-lor, ce dice programa ministerială, apelul ministerului la alegători:

„Generației care ne-a precedat și din care avem încă în mijlocul nostru câți-va reprezentanți de frunte, 'i a fost dat să și îndeplinescă marea ei program național. Puternica aspirare a românilor spre cultura occidentală a fost satisfăcută în formele ei generale. Pe felurite căi și dupe diferite idei de partid, a căror diferență era adesea-ori mai mult aparentă de cât reală, premergătorii noștri au fundat monarhia constituțională a României sub Dinastia victoriosului Rege Carol I.

„Opera trecutului este terminată.“

Va să dică au fost în acele generațiuni omeni cari au făcut fapte mari, n'au fost evenimentele, n'au fost cutremurile de pământ, n'au fost furtunile cari au făcut acele mari fapte, au fost omeni devotați țerei. Negreșit că națiunea intrăgă a lucrat, dar au fost înainte mergători, au fost inițiatori, au fost creatori. Ei bine, D-lor, toți aceia fără deosebire, afară de acei cari au apucat să móră mai curând, toți aceia au fost dați în judecată; și eu am convingerea că, dacă Barbu Catargi ar fi trăit, ar fi fost și el dat în judecată; dacă Panu ar fi trăit, ar fi fost dat și el în judecată, dacă Vasile Sturdza ar fi trăit, și el ar fi fost dat în judecată, și póte că dacă mai trăia astă-đi acest om pe care toți 'l-am venerat, toți 'l-am iubit, ar fi oprit pe fiul său, ténérul deputat intrat în Cameră să facă astăđi această dare în judecată.

Ei bine, D-lor, ce credeți D-vóstre că dacă omenii aceștia cari au început de jos și au înaintat prin luptele politice și prin serviciile aduse țerei, dacă toți aceștia sunt răi și n'au pentru ei ca recom-

pență de cât mergerea la Văcăresci, cine credeți că are să mai scape de aci înainte de a merge la Văcăresci? Dar acei cari n'au făcut nimic în viața lor, acei amanți pasionați ai adevărului și ai virtuții, acei severi și neîndurați censori a tot ce se face în țera acesta, ia să vină a cei onorabili D-ni la putere, ia să vină la luptă și să vadă câte furtune vor avea să înfrunte, câte interese opuse vor avea să împace și pe câte nu vor putea satisface; să vadă nu numai partea oficială, dar și partea cea-altă a culiselor ministeriale, să audă pe acei cari vin pe totă ziua și dic miniștrilor că nu țin semnă de cutare și de cutare mari interese pe cari le exasperoá și pe de altă parte vin și le dic la ureche că totul are să mérgă bine dacă va pune pe vèrul său, sau pe fratele său, etc., în cutare funcțiune sau 'i va da pe mână cutare județ.

Am fost ministru, D-lor, și sciú tóte, am vădit tot, am trecut prin multe, am fost dat afară din Constituantă, am trecut prin foc și prin apă, am fost aproape să fiú dat în judecată.

Ei bine, dați-'mi voie să vă spun că totă această experiență a trebuit să înriurescă asupra mea. Eu, în tocmai ca și Manolache Costache, în guvernul D-lui I. Brătianu, eram nisce copii orfaní, și ne páziam să nu dăm loc a ni se căuta pretexte spre a ni se face veri-un neajuns.

Patru luni am fost ministru de interne și față cu acea Cameră, care ne ținea fórt de scurt, n'am dat loc la nici o interpellare. La finele sesiunii se ridică de o dată o fortună, și regret că nu este aci, ci este în Senat, unul d'entre ridicătorii acelei fortuní, D. N. Fleva, împreună cu D. Costinescu, care este acum la Paris. D-lor dicéu că interesele partidului cer ca ministrul de interne să fie tot o dată și președintele consiliului. Acesta este cea mai falsă teorie; căci ministrul de interne nu este chemat să facă de cât administrațiune, pe când președintele consiliului trebuie să facă guvernământ.

În ziua aceea eu eram la Senat, unde citisem decretul pentru închiderea sesiunii, pe când aci la Cameră se urma disensiunea asupra cestiunii, despre care vă spuseiú.

D. I. Brătianu m'a apérat.....

O voce: Ca funia pe spéndurat.

(Va urma).

No. 35.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Ședința de la 2 Februarie 1889

(Urmare)

D. M. Kogălniceanu : Cam așa.

D. Fleva, puțin dupe aceea, și a recunoscut greșala cu lealitatea care l caracterisă și de o sută de ori a făcut scuse. D. I. Brătianu, în acea ședință, în loc să dică : Dar ce a făcut Kogălniceanu ca să i căutați această certă din senin? Așis : Așa este, ministrul de interne ocazionează în tot-d'a-una supărări. Așa m'ai apărat? Am șis D-lui Brătianu ; poftim demisiunea mea.

Vedeți dar, că n'am nimic pentru D. I. Brătianu ca să-l apăr ; dar l apăr ca om bătrân cu care am fost deprins 40 de ani să lucrez, de la 1848 până la 1888, și dar eu personal nu pot să votez darea lui în judecată.

Dar, afară de acesta, permiteți-mi a vă spune, fără ca să vă supărați pe mine, că eu, ca om bătrân, care văd lucrurile cu ochii bătrâneței calme și despasionate, nu văd puțința ca votul D-vostre de dare în judecată a D-lui Brătianu, votul unei Camere venite dupe nisce lupte atât de recente, să fie privit de țără ca verdictul unei justiții imparțiale, ci va fi privit, iertați-mi acest cuvânt, ca un *vae victis* ! ca și cel de la 1876; fiind-că Brătianu este învinsul de astăzi.

Apoi, socotiți D-vostre că pentru un om politic, pentru un ministru, pedepsa cea mai grea este închisoarea ? Pentru un om politic, căderea de la putere, atacurile la cari nu pôte răspunde, căderea partidului său, căderea influenței sale, venirea unei Camere unde nu are patru apărători din partidul său, revenirea unei Camere unde nu a putut fi ales în un singur colegiu, căderea sa în alegerile generale, căderea sa chiar în balotagiū în contra unei persoane care, de și onorabilă, dar nu a fost nicl o-dată persoană politică, căderea sa în fața D-lui Zerlenti, toate aceste nu sunt pedepse mai mari de cât trimiterea la Văcăresci ?

Eu nu am fost la Văcăresci, dar în timpul lui Mihail Sturdza am fost închis șese luni, la monastirea Reșca și pus la secret; pentru că am cutezat să apăr orașul Botoșani contra proprietarului moșiei din prejur, contra grecului Anania de la moșia Păpăuții, și vă mărturisesc că această epocă a fost una din epocile cele mai plăcute din viața mea ; mă deprinsesem cu închisoarea, unde nu vedeam pe nimeni de cât pe un călugăr nebul, frațele lui Duca, și când a venit timpul să-mi dea drumul mi-a părut rău (ilaritate); mi aduceam aminte că citisem cândva o poezie a lui Alexandri, care dicea cam așa ceva : cu suferința s'a împăcat sufletul meu și m'am deprins a trăi în dureri.

Așa și eu ajunsesem a trăi mulțumit în acea singurătate și liniște, în care mi aduc aminte că am scris și o carte, care este pôte cea mai bună din câte am scris în viața mea cartea intitulată : „Notițe istorice asupra lui Stefan cel Mare și lui Carol al XII. Și apoi am învățat să fac și caimac... (ilaritate) și vă rog să nu rideți, fiind-că am învățat să fac caimac așa de bun, în cât dacă m'ași apuca astăzi de această negustorie, ași fi de sigur cel d'ânteu caimaciu din București. (Aplause, ilaritate).

Pentru mine dar, la vârsta în care mă aflu, ar fi o rușine să votez darea în judecată a unuia din puținii mei contemporani ce au mai rămas în viață și cu cari am luptat împreună atâtea ani pentru această țără, ar fi o rușine pentru mine de a da un ast-fel de exemplu generațiunii celei tinere.

De aceea fac apel, mai cu sémă la D-vostre cei tineri din această Adunare, cari sunteți trimiși aici, nu ca să faceți acte de răsbunare și persecuțiune, ci ca să învățați cum să vă luptați și D-vostre pentru interesele acestei țări ; fac apel la D-vostre să nu tratați ast-fel pe acel cari au făcut să aibă țera noastră un Parlament și v'au deschis la toți ușile largi ca să puteți intra aci. Gândiți-vă că apelul acesta ce vă adresez eu acum vine de la un luptător bătrân, care a trecut prin grele suferințe, în nisce timpuri când luptele pentru interesele țerei costau mari sacrificii, când noi ne expuneam și averea și viața, când nu puteam mânca, nu puteam dormi o singură zi în liniște; fiind-că nu eram siguri că a doua zi vom mai mânca și vom mai dormi în casele noastre (aplause).

Este o jumătate de secol de când am început, în ast-fel de condițiuni grele, cariera mea politică, eu cel mai vechiu dintre vechii luptători cari au mai rămas astăzi în viață, și în curs de 40 de ani m'am deprins să fiu alături, în toate actele cele mari cu Rosefi, cu Brătianu, cu Lascar Catargi, care a venit mai pe urmă, cu Nicolae Crețulescu și alții, cari mai sunt în viață, și chiar cu Mitică Sturdza, de și mai ténér de cât noi, dar care în timpul Divanului ad-hoc din Moldova a fost brațul nostru cel drept; căci era cel mai activ, era adevăratul fiu al lui Alecu Sturdza, și bine, cum voiți D-vostre ca eu astăzi să votez darea lor în judecată ? Cum voiți D-vostre ca eu să dau în judecată pe cei câți-va mai rămași pe fața pământului din luptătorii de frunte pentru această țără, pe care cu toate greșelele, cu toate slăbiciunile omenesci ce vor fi avut, ei au adus-o aci unde ea e astăzi !

Aidem, dacă e să luăm calea acesta, aidem să dăm astăzi în judecată pe D. Ion Brătianu, mâne pe D. Dimitrie Brătianu...; dar pôte că D-sa va avea talentul să se sustragă de la această penalitate; eu însă de sigur că cu această sistemă tre-

bue să mă aștept a fi trimis de curând la închisoare.

Și acesta, când o faceți ? Când țera, mai mult de cât ori-când, are trebuință de liniște și de împăcarea spiritelor. Căci, D-lor conservatori, eu sunt foarte îngrijat când văd arendași și proprietari mari din Ilfov, ca D. Nicolescu Dorobanțul, propuind drept îmbunătățiri pentru sorta țeranilor amendamente prezentate în timpul D-lui Catargi și cari chiar pe atunci au fost respinse. Ce trebuie să dic eu când văd că se propun asemenea condițiuni de ameliorare ? Când văd că țeranii se întărită de socialiști ? Când văd că socialiștilor li se dă ocaziune a dice că reacțiunea aduce reacțiune ? Și tocmai în aceste momente, când suntem chemați să împăcăm țera, să i dăm legi mari de reforme, tocmai în aceste momente să dăm în judecată pe acel om care, fiind 12 ani în capul guvernului, a putut face și greșeli, dar cel puțin n'a avut a ineca resbelul civil în sânge ?

Cât pentru mine, eu pot dice că mă voi duce cu conștiința împăcată înaintea lui D-deu că nu am pus să se tragă o singură pușcă când am dat țerei și am pus în lucrare legi de cea mai mare importanță, de cea mai mare gravitate, legi cari în alte țeri, precum în Austria, au produs sguduirii puternice, s'au ars sate, castele, s'au măcelărit sute de proprietari. Eu am executat acea mare reformă a improprietării țeranilor fără o picătură de sânge, fără să se atingă un fir de păr la veri-un proprietar.

S'au șis cuvinte grave în această discuțiune a dărei în judecată, s'au vorbit de asasinate, cari s'au aruncat pe socotela lui Ion Brătianu. Apoi așa s'ar putea dice și ministrului actual că a asasinat și a ucis lumea.

Eu nu cunosc alt cas de cât al celui nenorocit ușier, care a cădut lovit de un glonț rătăcit. Se dice că au fost lupte în strade, că au fost morți; dar unde s'au constatat acei morți ? Unde s'au constatat răniții ? Și pentru acestea voiți să stigmatizați omenii, cari au jucat un rol mare în această țără ? Dar să dicem că n'a făcut nimic Brătianu, că n'a făcut nimeni, că împrejurările au făcut totul; dar cel puțin un lucru trebuie să recunoșteți : că Brătianu a avut fericirea să preside la îndeplinirea unor mari acte.

D-vostre aveți să mergeți la 10 Maiu la această biserică; aveți să asistați la ceremoni aniversării Regatului; dar cu prezența D-vostre la acea solemnitate aveți să recunoșteți că s'au făcut acte mari, și că aceste acte s'au făcut sub guvernul lui Ion Brătianu, pe acel guvern pe care acum voiți să l trimiteti la pușcărie, de și la știința mea nu este că el a comis crime de drept comun. A lăsat, în adevăr, a avut slăbiciunea de a lăsa să se facă și fapte de acestea, dar lucrul acesta stă în mâna noastră : Cine dintre noi se va opune ca pe ministrul care a băgat mâna în bu-

zunar străin să-l trimitem în judecată? Dar sunt oameni cari, ca D-nii Gane și Gheorghian, n-au făcut parte de cât foarte puțin timp din ministerul Brătianu.

D. Gr. Cozadini: Nu e vorba de denșii; comisiunea va alege.

D. M. Kogălniceanu: Comisiunea? Ei bine, onorabilele domnule Cozadini, n-ași voi să fiu D-ta în pelea D-lui Brătianu față de acea comisiune.

D. Gr. Cozadini: Ferescă Dumneșu! Eu doresc să rămân în pelea mea.

D. M. Kogălniceanu: În ziua când se va trimite la comisiune, Brătianu e deja pe jumătate judecat. Știți, D-lor, că în Franța a fost măcel teribil între catolici și protestanți, a fost acel înfiorător Saint Barthélémy. Acolo erau călugării cari întărataseră pe pacincii cetățeni, și aceștia muriau în drépta și în stânga, dicând că Dumneșu va alege pe cei nevinovați, și va judeca pe cei vinovați. Voiți să ne apucăm și noi să facem tot așa cu dările miniștrilor în judecată, și să dicem că curtea de casațiunea va alege?

Nu, D-lor, eu la vârsta mea nu pot da ast-fel de voturi; nu pot să iaș pe puținii bătrâni ce ne au mai rămas din vechii luptători și să-i trimit în pușcărie.

Dar ce are să dică Europa? Ce țără este acesta? Ce antropo-fagi sunt oamenii aceștia de vreme ce dau într-una miniștrii în judecată?

Apoi, onorabili domni, o țără nu se recomandă lumii numai prin frumusețea munților ei; se recomandă mai ales prin oamenii săi. Ei bine, vă conjur, D-lor, cu glasul bătrâneței să nu votați această dare în judecată; faceți un rău exemplu; nu se îmbunătățesc șorta țerei, nu se formeză moravurile țerei, educațiunea politică prin dări în judecată.

Vă aduceți aminte la 1857 câți eram, în amândouă țările, noi cei cari am venit cu teoriile constituționale, nu eram nici 40, dar am dobândit tot ce am dorit; ne-a dat Europa mai întâiu o Constituțiune, care era un progres pentru timpul acela, și puțin dupe aceea ne-am dat noi înșine o altă Constituțiune mult mai democratică, care se respândește din ce în ce mai mult în moravurile noastre, și începe a deveni un adevăr. Aidem întâiu să ne prefacem pe noi și moravurile alegătorilor, căci D. Brătianu s'a înșelat foarte mult când a stricat colegiele, socotind că dacă sporesce numărul face bine; dar nu a fost așa; în multe locuri am avut a regreta că multe din stratele cele noi au dovedit că sunt mai rele, și că au numai consciința drepturilor lor fără să aibă pe aceea a datoriilor lor. Când noi vom putea preface prin școlă învțăământul, moravurile alegătorilor, fiți siguri că nu se vor mai găsi miniștri, cari să fie dați în judecată, căci dacă n'ar fi de cât ceea ce a făcut D. Blaramberg și Camera până acum tot va fi de ajuns ca să le vire frica în inimă. Eu cred că această discuțiune de trei zile pentru Brătianu și colegii lui e mai mult

de cât o sentință. Acastă dare în judecată e legitimă din partea celor cari au suferit de la regimul trecut închisore și lovirii în interesele lor, acestora le dau dreptul să fie fără milă, dar și eu am dreptul să dic că această Cameră nu pôte vota darea în judecată, căci *vae victis!* va fi filosofia care se va trage din votul D-vostre.

D. N. Blaramberg: Ași voi să știu dacă la biuroș se mai găsește depus amendamentul de adineaori.

D. U. Boldescu: E depus și înscris.
D. Președinte: D-lor, eu cred că se cere închiderea discuțiunei generale, rămânând negreșit ca amendamentul să se discute, și el la rândul său; căci deja mai mulți deputați au și cerut cuvântul asupra lui.

D. N. Blaramberg: Eu nu înțeleg o discuțiune care se închide pentru a se re-deschide; totuși eu țin să fiu înscris la rând; căci ceea-ce am de spus nu e ceva numai incidental, ci voiș să vorbesc în fond, și de aceea mă interesez dacă se închide discuțiunea, să arăt că ar fi o ne-dreptate ca în urma argumentelor noi ce s'a adus în cauză să nu iaș cuvântul pentru a răspunde.

Dacă însă nu se închide discuțiunea fie pentru un cuvânt, fie pentru altul. De ore-ce s'a prezentat un amendament care ne surprinde și care n'a fost discutat, eu nu cer de cât un lucru, să fiu înscris ca să vorbesc și asupra lui. Afară de acesta nici nu vęd vre-o mare nerăbdare din partea Camerei pentru ca să fie loc a se închide discuțiunea.

O voce: N'a cerut nimeni închiderea discuțiunei.

D. N. Filipescu: Au cerut-o șee deputați.

D. G. Apostoleanu: D-le președinte, propuitorii, pentru a face să înceteze orice discuțiune asupra acestei cestiuni, căreia 'i s'a dat o întindere ce n'a fost în spiritul lor, declară și cred că represintă simțimântul unanim al Camerei care cere darea în judecată a regimului D-lui Brătianu, dênșii declară că retrag din propunere punctele următoare: (Citeste).

Eu cred că această declaraie intră în spiritul onor. Adunării și în simțimântul general al țerei în ceea-ce privește regimul nefast al D-lui I. Brătianu. D-lor, nimeni n'a voit să condamne un partid; și în ceea-ce mă privește pe mine vęd rog să vă aduceți aminte, de intrunirea de la hotel de France când luând cuvântul am recunoscut legitimitatea existenței a două partide însă franc deosebite, a două partide cari să grupéză pe aderenții lor, iar nu se jocă în două lagăre deosibite. Nu e vorba dar, de omorarea unui partid, ci e vorba de a se moralisa o dată țera, de a sci corpul electoral să facă deosibire între acei cari vin să 'i cêră încrederea, iar nu reclamând sufragiile în numele liberalismului, apoi să facă legi cari sunt mai mult de cât reacționare, cum depildă legea expulsării și tot atâtea măsuri ilegale

chiar. De aceea ca să putem răspunde simțimântului general al Adunării, pentru ca să se vędă că nu e vorba de cât de a se aduce o îndreptare în moravurile noastre, noi retragem din propunerea primitivă acele puncte cari s'au părut că coprind altă intențiune de cât aceea care a fost în spiritul propuitorilor.

Acăsta, D-lor, e și posibil și e și conform legii votată de însuși Camera D-lui Brătianu; apoi e mijlocul cel mai bun pentru ca D. Brătianu să nu fie înjosit precum voesc apărătorii săi; apărarea ce 'i fac ar însemna că 'i acopere fuga de judecată și această fugă de judecată ar însemna că sunt mai grav vinovați de cât dicea cei 22, de subscriitorii al propunerii de dare în judecată.

Legea în pușerea căreia s'a făcut propunerea ce am sub-scriș și ea este o lege făcută de însuși D. Brătianu, să facă dar D. I. Brătianu experimental celei legi pentru a convinge pe D. Brătianu de respectul legilor și a servi de normă în viitor. (Intreruperi). Când facem declarațiunea ce v'am citit-o, pretindem să se retragă amendamentul sub-scriș de șese; fiind-că conform legii nu încap amendament asupra unei propunerii de dare în judecată și respectul legii este garanția tutulor drepturilor. O călcare a legii de răspundere ministerială va face în urmă să nu fie respectat nici un drept. Așa dar pe temeiul legii responsabilității ministeriale rog pe sub-scriitorii amendamentului să-l retragă și închidând discuțiunea să pășim la votarea propunerii primitive cu retragerea punctelor enunciate, și apoi să trecem și la cele-alte lucrări cari sunt declarate de cea mai mare importanță. (Intreruperi.)

Voci: Cer cuvântul:

D. I. Iancovescu: D-lor, trebuie să elucidăm o cestiune, dacă discutăm amendamentul și retragerea lui înainte de a se închide discuțiunea. Am luat cuvântul în cestiune de regulament, ca să arăt că este inconstituțional și în contra legii de responsabilitate ministerială amendamentul D-lui Rădulescu. (Sgomot). Dacă amendamentul se retrage atunci...

D. Președinte: Amendamentul nu se retrage, prin urmare vorbiți în cestiune de regulament.

Voci: Nu se pôte, s'a cerut închiderea discuțiunei. (Sgomot).

D. C. Bobetca: D-lor, dupe trei zile de debateri, unde mai tótă Camera a luat parte, cred că materia este vidată; căci și sentimentele bune și inima a rea s'a arătat, și de aceea vęd rog.... (Sgomot, intreruperi.)

D-le președinte, vedeți că D-lor nu voesc considerante, de ore-ce nu mă lasă să vorbesc, prin urmare vęd rog să închideți discuțiunea fără ca să pot spune pentru ce cer această.

D. președinte: Am voit să închid discuțiunea generală, dar fiind că asupra amendamentelor sunt mai mulți cari au

cerut cuvântul în cestiune de regulament, eu nu pot să închid discuțiunea în întregul ei; căci atunci ar fi să se procedă prin surprindere. (Aplause).

Prin urmare dau cuvântul celor înscriși în cestiune de regulament.

D. Iancovescu are cuvântul.

D. I. Iancovescu: D-lor deputați, onor. D. Rădulescu a propus un amendament la propunerea celor 22 D-ni deputați, de a se da în judecată cabinetul Brătianu în cele două ultime formațiuni ale sale.

Acest amendament mie mi se pare că este și neconstituțional, și în contra legii de răspundere ministerială, și neînțeleș, și necomplet, și un pleonasm cu legea de față.

Q voce: Multe mai are! (Ilaritate).

D. I. Iancovescu: Și mă așteptam D-lor: întâi ca să nu ved printre subscriitorii numele unui profesor de la facultatea de drept D. Negruzți, și pe urmă mă mai așteptam ca guvernul, presdat de D. Th. Rosetti, fost președinte la înalta curte de casațiune, să ia cuvântul să vă spună că ceea ce faceți este o operă nulă, că ceea ce propuneți azi este o lucrare care se va anula de înalta curte de casațiune. (Ilaritate).

Iată, D-lor, ce dice prima parte a amendamentului: „Subsemnații vădând propunerea de dare în judecată semnată de 22 D-ni deputați.”

Pe urmă urmădește nisce dispozițiuni pe cari le cred mai nemerite onorabili subscriitorii. Legea, însă, care a regulat responsabilitatea ministerială dice alt-fel.

Acea lege dice că atunci când vine propunerea a 20 deputați de dare în judecată, Camera nu poate face de cât două lucruri: ori să trecă la ordinea zilei, ori să numescă o comisiune de șapte.

Prin urmare de la început se violază legea de răspundere ministerială, și se privează acușaii de garanția unei proceduri care este în lege.

Dar mai departe, propuitorii amendamentului dic: „Considerând că în afară de ori-ce preocupățiune politică, Camera voește îndreptarea și represiunea violărilor de lege și delictelor de drept comun, cari s'au însoțit exercițiul puterii publice sub guvernul trecut.”

Apoi, D-lor, aici este o profundă contradicțiune; dacă este în afară de ori-ce preocupare politică, atunci ce înseamnă urmărirea violărilor de legi? Nu sunt acestea preocupări politice. Ce înseamnă când D. Sturdza violază regulamentele și legile școlare? Nu sunt acestea preocupări politice prevădute de legea răspunderii ministeriale?

Ei, D-lor, în legea pentru răspunderea ministerială, este o procedură care garantează și respectarea Constituțiunii, și drepturile țerei, și ale Parlamentului, și în același timp și drepturile acusatului chiar; și care nu permite cui-va să vie în această procedură care este de drept strict, care garantează toate drepturile, să introducă

un amendament care este străin acestei legi? Ați înțeleg D-vostre ca în procedură, care este stabilită prin lege a se urma înaintea judecătorului de instrucțiune, sub un pretext sau altul să se introducă un amendament care să eludeze una din garanțiile, una din fazele procedurii penale? Este admisibil acesta?

Și prin propunerea acesta ce se propune? Ca să se dea în judecată ministerul Brătianu.

Apoi legea responsabilității ministeriale spune categoric, pentru a se propune să se dea în judecată un minister trebuie 20 de subsemnături și subscriitorii acestui amendament sunt numai șapte sau opt și anume: D-nii Nicu Georgescu, Iacov Negruți, Stroiță, Berevoescu, Cămarășescu, Dimitriade, Rădulescu și Andreescu; atâția sunt toți, alții nu mai sunt.

D. președinte: Acesta este un amendament.

D. I. Iancovescu: Dacă n'am avea o lege pentru responsabilitatea ministerială, de sigur că fantasia D-vostre, conveniența D-vostre, găsirea cu cale a D-vostre, ar avea primul cuvânt, când însă avem o lege de responsabilitate votată de ambele corpuri legiuitoare, promulgată și sancționată, și care arată cum se pot urmări ministrii, vedeți D-vostre că chiar dacă veți fi în unanimitate, nu înseamnă nimic alt de cât că începeți activitatea D-vostre prin a vă pune d'asupra legii, prin a călca legea.

D-lor, sau găsit de cuviință pentru ca să se garanteze atât dreptul constituțional al țerei, cât și dreptul foștilor ministri cari ar putea să cadă victimă unei pasiuni politice; s'a găsit de cuviință ca să se facă o procedură specială și de drept strict pentru modalitatea dărei în judecată.

Acastă procedură dice așa: când se voește a se da în judecată un minister se se face o propunere iscălită de 20 membri; imediat dupe cinci zile Camera o discută și ori o aprobă, și atunci procedă la numirea unei comisiuni care are dreptul să facă tocmai ceea-ce cer propuitorii amendamentului, ori o respinge pur și simplu. Ce faceți D-vostre cu amendamentul-propunere al D-vostre? Lipsiți de o garanție întâi pe acușai, pentru că se poate foarte bine ca Adunarea să nu aprobe propunerea așa cum s'a făcut, și să poată ca să o aprobe așa cum o propuneți D-vostre. Este dar o lipsă de garanție pentru acușai, și acei cari ar fi dați în judecată în urma propunerii D-vostre, și ar avea dreptul să strige că sunt persecuțiunii, să dică că au fost puși afară din lege, și să cêră de la curtea de casațiune anularea propunerii ca neregulată făcută.

Dar mai este și alt-ceva: diceți, că pe noul base să se dea în judecată ministerul Brătianu. Atunci, D-lor, un lucru vă rămâne: iscăliți acest amendament de 20,

depuneți-l astăzi, votați contra propunerii D-lui Blaramberg, și să rămână ca să se discute propunerea nouă de dare în judecată peste cinci zile; dar ca să altoiți propunerea D-vostre peste aceea a D-lui Blaramberg, este absolut cu neputință, fiind în contra regulamentului, în contra constituțiunii și a responsabilității ministeriale, și riscați în mod evident să faceți o operă mōrtă, o procedură care va fi casată de înalta curte de casație, și eu cred că din oficiu, biuroul Camerei cu consimțințentul ministerului și al D-vostre a tuturilor, va declara că acest amendament nu poate să fie permis; rămânând ca să votăm propunerea D-lui Blaramberg, și respingându-se, subscriitorii amendamentului să facă o nouă propunere iscălită de 20 deputați pentru dare în judecată.

D. președinte: D. N. Ionescu are cuvântul în cestiune prealabilă.

D. N. Ionescu: Eū, D-lor, cutez a propune cestiunea prealabilă, dacă putem noi să luăm în discuțiune atât acest amendament cât și propunerea modificată prezentată de onor. reprezentant de Focșani.

D-lor, legea responsabilității ministeriale a reglementat procedura în privința acestei discuțiuni. Ce dice legea responsabilității ministeriale? Dice că în fața propunerii subscrise de 20 de deputați nu se poate opune nimic alt de cât ordinea zilei. Ce înseamnă acesta? În primul loc exclude ori ce fel de amendament, și ori ce altă propunere, pentru că, de ôre-ce legea prevede, că nu se poate pune alt-ceva la vot de cât numai propunerea de dare în judecată, sau ordinea zilei.

O voce: Dar propuitorii nu pot să o retragă? Și dacă o putem retrage, nu putem și să o modificăm?

D. N. Ionescu: Dacă propuitorii o retrag pur și simplu, țera va fi recunoscută; căci de mâne vom începe legile de reforme pe cari ea le așteptă de atâta timp. (Aplause).

Dacă se admite propunerea, începe de aci înainte o lungă procedură: numirea unei comisiuni care are să facă cercetări și apoi iarăși să vină cestiunea înaintea Camerei și să începă o altă discuțiune care se poate prelungi cine scie cât timp.

Apoi nu vă gândiți ce mare greselă facem când uităm că am pierdut trei luni de sesiune, fără să fi făcut nimic pentru țera? (Aplause).

Când legiuitorul a cerut să trecă cinci zile de la prezentarea propunerii de dare în judecată până la punerea ei în discuțiune, a voit să fie liberal, fiind-că legea responsabilității ministeriale este făcută de partidul liberal și este o lege eminamente liberală. Se dă repaos de cinci zile, pentru ca toți să ia cunoștință de moțiune, și dupe cinci zile începe discuțiunea în ședință publică.

Dacă moțiunea de dare în judecată nu se va vota, nu începe atunci nimic alt de

cât ordinea de zi. Aci suntem acum. Ei bine, când cel mai puternic temei este acesta, că însuși autorii propunerii s'au sguđuit în convicțiunea lor... (Sgomot).

Voc: Cer cuvântul.

D. N. Ionescu: Când D-lor fac o propunere nouă, care nu este o propunere ordinară, acea propunere trebuie să vie în discuțiune dupe cinci zile (intreruperi).

Voc: Este amendament.

D. N. Ionescu: 'Mi pare rău să vorbesc și în contra acelora cari țin că este un amendament acea propunere (intreruperi).

Voc: S'a închis discuțiunea asupra amendamentului.

D. N. Ionescu: Mi se pare că nu s'a închis discuțiunea asupra amendamentului.

D. președinte: Nu s'a închis nici asupra fondului, nici asupra amendamentelor.

D. N. Ionescu: Fôrte bine; sper că 'mi veți da și mie cuvântul să vorbesc în fond. Dacă autorii țin la propunerea primitivă, avem dreptul să epuizăm totă lista celor înscrșiși; dacă nu țin și o modifică, atunci dupe cinci zile o vom discuta.

D-lor, aci este un lucru serios. Pentru întâia dată aplicăm noi legea responsabilității ministeriale; pentru întâia dată usăm de prerogativele noastre cele mai mari, suverane, puși pe același picior de egalitate cu capul Statului; căci numai adunările și Capul Statului au dreptul de a da în judecată pe un minister.

'Mi pare rău că onor. preopinente a asimilat discuțiunea noastră de față cu procedura preparatorie ordinară care se urmăzează când se trimite o asemenea afacere înaintea curții de casațiune.

Acăsta nu se pôte face până ce nu vom deferi afacerea curții de casațiune, dar până în acel moment noi nu suntem justițiabili de nici o instanță judecătorească, de nici o curte.

Prin urmare, vă rog să aveți în vedere că autorii primei propunerii produc o nouă propunere; că amendamente nu se pot primi în discuțiune, și că acăstă nouă propunere nu putem să o luăm în considerațiune de cât peste cinci zile.

O voce: S'a retras propunerea.

D. N. Ionescu: Dacă se retrage este dovadă că nu aveți nici minoritate respectabilă.

Așa dar, ca cestiune de regulament, dacă se manține propunerea primitivă, la rândul meu, vii și fac următoarea moțiune: Considerând că propunerea primitivă s'a discutat singură, și nerestricțiv s'a discutat, Adunarea trece la ordinea zilei. (Aplause).

D. N. Blaramberg: 'Mi pare rău de a mă găsi astăzi în divergență desăvârșită de vederi cu scumpul și respectabilul meu amic D. N. Ionescu.

D-sa a venit și a introdus în acăstă discuțiune, deja așa de animată și de gravă, și un dilatoriu. Iați dar cuvântul ca să

combat acest dilatoriu, și mai ales să explic un incident al ședinței de astăzi. S'au făcut atâtea confuziuni, s'au răsturnat până într'atât ideile și rolurile, în cât mărturisesc că chiar eu am ajuns să căut un fir al Arianei, ca să nu mă rătăcesc de tot.

D. Ionescu a țin că noi ne-am retras propunerea (Ilaritate); mai mult! Că convingerile noastre sunt în acest moment sguđuite. Mi se pare că onor. D. N. Ionescu nu a fost atent la aceea-ce au spus D-nii Panu și Apostoleanu...

D. N. Ionescu: Cer cuvântul să 'mi explic vorbele.

Voc: Nu este nevoie; las că v'am înțeles bine.

D. N. Blaramberg: Noi cari nu avem pretențiunea să impunem nimănuși părerile noastre, dintr'o bucată, cari, dupe cum am avut onore să vă spun de la acăstă tribună, discutând fondul lucrului, am făcut în definitiv noi cei 22, o operă colectivă; și cine ține operă colectivă, ține concesiuni și transacțiuni; căci nu toate capetele sunt fasonate pe același calap.

Ei bine, tocmai ca să dispară ori-ce confuziune, tocmai ca să se vadă clar rolul fie-cărui în acăstă ocaziune, tocmai ca să dispară ori-ce îndoială și ori-ce echivoc, spre a lua mai ales ori-ce pretext onest acelora cari combat propunerea, spre a demasca pe acei ce în realitate nu sunt de cât amicii ascunși ai regimului trecut, s'a propus de unii din subscriitorii să se scotă două puncte sau mai bine țin capete de acuzație, cari fuseseră calul de bătaie al acelora cari o combăteau mai cu înverșunare. În adevăr, ni s'a țin că moțiunea noastră nu este catolică, s'a țin că acăstă moțiune atinge crime și delicta politice, și că acestea au dreptul să beneficieze de impunitate.

Să las că acăstă teorie nu pôte sta în picioare două momente. Și 'mi pare bine că spunând acăsta, răspund D-lui, N. Ionescu.

Să luăm de exemplu Anglia, acea țară clasică a libertății, dar mai ales a regimului constituțional, și să vedem cum se petrec lucrurile acolo. Cum am dovedit-o deja, în Anglia, delicta de drept comun nici că preocupă Camera comunelor, nici că sunt de resortul Parlamentului. A nega dar responsabilitatea ministerială în materie de delicta politice, este tot una cu a afirma că responsabilitatea ministerială nu există în Imperiul Britanic, pe când totă lumea scie din contra că nicăieri acea răspundere nu este mai înrădăcinată.

Dar nu vreați să mai insist asupra unor adevăruri așa de elementare.

Ce țin să pun în relief de astă dată este numai cultul legalității în acea țară.

D. N. Ionescu scie că între trăsăturile cele mai sublime ale elocutenței engleze, se citează următoarea mișcare oratorică a marelui Chatam.

Dupe ce fericitul tată, a lui Pitt, într'una din harangele sale a secat toate ar-

gumentele: din gradațiune, în gradațiune sfârșese cu aceste cuvinte: acăsta nu este tot: Mylords, lucrul e contra legii! Și atât a fost de ajuns ca totă sala să fie electrisată, și să isbucnească în aplause; căci e în sângele și în moravurile acelu popor de a se înclina cu respect înaintea voinței suveranității naționale. Când vom ajunge și noi la acăstă maturitate, la acest ideal cetățenesc, nu vom mai avea să înregistrăm și să deplângem fapte ca ale ministerului Brătianu și nici nu ne vom mai găsi în durerosă necesitate să trimitem depositarii ai puterii publice și înalți demnitarii ai Statului pe banca acusaților. Anglia și-a făcut deja aprențisagiul, Anglia a făcut deja la început mai multe exemple severe și acum pôte să lase aparatul acela îngrozitor să se odihnească și să 'l arate numai de departe acelora ce ar mai fi ispitiți se înfrângă legile sau să atenteze la libertățile publice. Și chiar în Franța, fiind-că vă place să invocați de preferință exemple mai moderne, de ce ne vorbiți numai de Polignac? Uitați cazul lui Cuvier, ministru de resbel și al lui Teste ministru mi se pare de justiție sau de finanțe, sub Ludovic Filip. N'au fost și ei dați în judecată? Ași putea să 'l mulțesc exemplele, împrumutându-le și la alte țări, dar n'am nevoie de toate acestea, de ore-ce, dupe cum o ținca nemuritorul Chatam, am pentru mine legea. Cât pentru ideea de a substitui regulamentul Camerei legii, ea e așa de puțin serioasă, în cât n'ar fi avut nevoie să iați cuvântul ca s'o combat. 'Mi-ar fi fost de ajuns să fac un apel la D. președinte și să 'l atrag atențiunea, că ceea-ce se voește a se face în acest moment; că acăstă substituțiune, este nici mai mult, nici mai puțin, de cât o lovitură de Stat parlamentară, și D-sa care este acolo negreșit pentru a pădi regulamentul, dar mai ales a respecta și apăra Constituțiunea și legile, nu va suferi cel d'ântăiu și, acăsta de la început, să li se aducă veri-o atingere.

Intr'o privință, dar numai într'o privință, D. N. Ionescu avea dreptate atunci când afirma că dilema e unic: ordinea de zi, sau propunerea primitivă. Dar, partea fiind coprinsă în tot nu se pôte serioș sustine că reducerea propunerii, că modificarea ei în sensul scăderii, iar nu adăosului, ar jigni nu ținca legea, nu ținca regulamentul, dar măcar interesele sau drepturile persónelor țincite în propunere. Acăsta este ceea-ce deosibesce retragerea unuia sau două capete de acuzațiune, de ideea unei noi propunerii, aceea netipărită, ne supuse, unui studiu sau unei reflexiuni, în interval de 5 zile.

Dar încă o-dată, propunerea de a abandona două capete de acuzațiune, a fost chiar ea numai o tentativă de transacțiune, o policitațiune. Vi s'a oferit acăstă concesiune în schimbul unanimității sau a unei mari majorități; nu ați acceptat-o, nu v'ați raliat la acăstă soluțiune temperată noi dar o retragem, noi rămănem înfășu-

rați în propunerea noastră (aplause) și dacă vom cădea cu ea aici, suntem siguri că ne vom ridica și mai mult în țară. (Aplause prelungite). În zadar ați făcut tirade patriotice și patetism, spre a confunda partea glorioasă, cu partea rușinosă a istoriei noastre contemporane. Nimeni, din cei ce știu a analiza și a diseca lucrurile, nu va confunda dreptul, cu usurpațiunea și meritul adevărat, cu reclama (aplause); ș'apoi cum ȳicea Prevost-Paradol, sunt epoci ilustre cum Erostrat era un mare om, prin maiestratea ruinelor! (Aplause).

Alternativa este această ori ordinea ȳilei, ori moțiunea.

Dar ca să venim la regulament, legea responsabilității ministeriale—și țin să ating și acest punct; căci nu pot prevedea ce veți hotărâ—fiind posterioară regulamentului Camerei, nu puteți prin urmare, să opuneți regulamentul, legei, mai întâi pentru că nici-o dată și nicăiri, regulamentul nu a primit legea. Cine ȳice regulamentul, ȳice ceva inferior legii, ceva care purcede de la dânsa și care ca atare trebuie să fie tot-d'a-una conform ei. Dar chiar de 'l ați asimila unei legi, este de princip că, legea posterioară, derogă legii anterioare.

Regulamentul putea să prevadă și amendamente încălitate de 7 persoane, dar nu în această materie, dar toate dispozițiunile lui chiar privitoare la darea în judecată a miniștrilor, ȳintea o stare de lucruri, unde totul era lăsat la discrețiunea Camerei și a curții de casațiune. Nu era dar pe atunci nimic fix și precis. Constituanta de la 1866, și vorbesc în cunoștință de lucru, mai cu sémă că și D. N. Ionescu a fost și D-sa între autorii principali ai acestei Constituții, s'a pus de la început pe adevăratul teren în această materie și a ȳis: Nimic mai defectuos de cât sistemul enumerativ, sistemul definițiunilor, în ceea-ce privesce delictele complexe ale responsabilității ministeriale. S'a ȳis că aceste delictes, eminentes politice,—dupe cum recunosc cele mai bune spirite, toți autorii cari au adâncit cestiunea și lucrul e consacrat și în Anglia—cum el a existat mai mult timp și în Belgia și a ȳis că aceste delictes nu pot intra în cadruli determinate mai ȳin nainte, că sunt indefensabile ca precisiune, și de aceea vedem că mai adesea se întrebuințază în privința lor nise expresiuni comprehensive și generice, ca acelea de înaltă trădare, și de concusiune, etc., care dupe mulți publiciști îmbrățiședă tot. Ast-fel fiind în multe locuri nici s'a făcut o lege a responsabilității ministeriale, ci s'a lăsat totul la discrețiunea camerei și a curții de casație.

Acăsta se făcuse la început și la noi, dupe exemplul Belgiei, spre a nu lăsa un interregnu și siguranța impunității, un singur minut, chiar în acceptarea unei legi speciale asupra responsabilității ministeriale.

Dar fie în sistemul constituțional, fie în sistemul legii responsabilității minis-

teriale, care e, în definitiv, în toate acestea, rolul camerei, rolul nostru, ca mandatarii ai națiunei.

Este el óre, acela de tribunal și de judecător?

Nu, cătuși de puțin, ci numai de denunțator sau acusator.

Acăsta ca respuns la acei cari vorbesc de pasiuni deslântuite și mai cu sémă la acei care însușindu-și mișcarea de elocență a lui Dessez apărătorul lui Ludovic al XVI când apostrofa convențiunea națională cu acest cuvânt, caut judecători și nu ved de cât acusatori; ar voi să apropie ce nu se pôte apropia și două situațiuni ce n'au nici un punct de contact sau de asemănare.

Nici o dată nu s'a adevărit mai bine ȳicătórea: *comparaison n'est pas raison*, ca de astă dată E un adevărat abis între acela ce 'și atribue și rolul de acusator și rolul de judecător și acela ce se mărginesce a sesisa pur și simplu justiția organizată.

Și când cine-va cugetă la încercările, la formalitățile complicate la cari e supusă după constituțiune și dupe legile în vigoare, punerea în acușatiune a unui ministru, la cele două treimi necesare pentru un asemenea vot, ajunge a se teme mult mai mult de inanitatea unei asemenea sfortări, mai adesea, de cât să vadă un pericol și putința unei persecuțiuni și nedreptăți lesniciose pentru un ministru, ce se voește a se urmări.

Ce să mai ȳicem de confusiunea intențională ce se face între justiția organizată și justiția revoluțională?

Daca puteți încă să vă temeți de escese când justiția e arbitrară, și lăsată la discrețiunea partitelor, când ea e revoluționară, sunteți rău veniți, când loviți de aceleași suspiciuni justiția organizată care la noi, mai ales, e mult mai la discrețiunea puterii de cât a poporului, unde formalitățile, unde totul e prevădut cu stricteță, până la punct și virgulă și unde nimic nu e lăsat în voia capriciului său patimei.

În noi victimele veți găsi pôte, nu ȳic pasiuni, dar resimțimante; dar ce pasiuni ce prevențiunii au să găsească ministrii dați în judecată, în areopagul casațiunei?

Scrutând chiar conștiința noastră a acusatorilor, nu găsește într'ânsa altă pasiune de cât aceea, care ridică și inobilază, dorința de a pune capăt abuzurilor forței și de a reforma moravurile politice ale guvernantiilor noștri. Ei bine, D-vóstre uitați că noi, dupe Constituție și dupe legea responsabilității ministeriale, nu avem de cât un rol modest acela de acusatori; căci alții au să 'și dea verdictul asupra faptelor, alții au să pronunțe pedepsa, dacă pedepse vor fi. Dar cu sistemul de a tágădui până și calitatea de denunciator pacientului, victimei, știți unde ajungeți? Ajungeți acolo ca acela care a jefuit și oprimat pe toți să stea mai bine de cât acel ce n'a jefuit și furat de cât pe'unii.

Ca impunitatea, cum am spus-o în expu-

nerea de motive, să fie în rațiune directă cu mărimea nelegiuierei și numărul cel mare al victimelor.

Dar am vėdut pe unii mișcați de o altă idee—și nu putem în destul să revenim, asupra lucrului—ideia că ce se face aci este procesul liberalismului. Adineaori D. Kogălniceanu 'și-a însușit și D-lui acest argument, spre marea mea mirare; dar înainte de D-sa am fost acusat de acest act de les-patriotism, de les-liberalism, de D. Tache Ionescu. Regretăm încă de la început că nu'mi-a fost dat să ia cuvântul dupe D-sa; acum însă să'mi permiteți, măcar în trecăt, să'i arăt că pentru ca să fiu în pace cu mine însu-mi în această privință n'am măcar trebuință să fac apel la propriile mele amintiri și convingeri, că este destul să împrumut expresiunile și convingerile D-sale, nu de ocaziune, ci de temei, când 'și făcea datoria, nu de avocat, ci de mandatar al națiunei, alături cu noi.

Iată ce ȳice D-sa:

„D. Tache Ionescu: Dar ce sunteți? Cine sunteți?”

„Sunteți liberali, ȳiceți? D-vóstre liberali? Caracteristica liberalului este să se pue frėu propriilor sale porniri, să respecte dreptul adversarilor săi. Care este dreptul pe care 'l-ați respectat?”

„Libertatea presei?”

„Dacă n'ați suprimit presa pe calea legală, e că n'ați putut, dar când ați putut să o suprimați pe ascuns, ați făcut-o. Dacă presa e liberă nu se datoresce toleranței D-vóstre, ci curagiului acelora cari în fața bandelor D-vóstre de indignați nu au capitulat. Ați făcut, D-lor, tot ce ați putut ca să năbușiți presa, dar n'ați reușit, pentru că ați avut aface cu cineva mai tare de cât D-vóstre.

„Libertatea intrunirilor?”

„Dar știți D-vóstre că aci în București nu se pôte închiria o sală publică pentru a se ține o intrunire? La mine a venit, acum două ani de ȳile, un om care luase arvună de la opoșițiune ca să'i dea sala Orfeu, și 'mi-a spus că a fost chemat la poliție de comisar, și i s'a spus de către chiar prefectul poliției că am să te fac să nu dai sala.

„D. Al. Djuvara: Cine era prefect acum doi ani?”

„D. Tache Ionescu: D. ministru de interne Radu Mihaiu.

„Libertatea alegerilor? În alegeri când n'ați reușit cu buletinele vinete, ați recurs la bâte; și când bâtele au fost neputincioase, ați început procesele scandalóse; și când ați vėdut că n'ați reușit nici cu procesele scandalóse, ați recurs la ministrul instrucțiunei publice să calce legea și să vină să permutate pe cetățeni de la un loc la altul. Sunteți o adevărată treime: Incepe ministrul de interne să 'ți dea cu băta în cap, și dacă capul a fost tare și s'a făcut la loc, atunci vine ministrul justiției și te dá în judecată și

dacă nici ast-fel nu reușese a te speria, atunci vine ministrul instrucțiunii publice și te trimite la Huși. (Aplause din partea opozițiunii).^{*} Și mai departe tot D. Tache Ionescu adaugă:

„Credeți D-văstre că democrația română se fălesce cu castelele celor cari n'aveau nimic acum 12 ani? Credeți D-văstre că pentru poporul care umblă cu piciorle góle, *certele politicianilor democrați* sunt o consolațiune? Nu, D-lor, nu în *imbuibarea cător-va* se pot resuma aspirațiunile democrației române....

„D-văstre reprezentanții democrației? *Încă o-dată, vă mărturisesc: Vă bateți joc de noi.*“

Și în ședința de la 30 Noembre 1887, găsim într'un alt discurs următorul pasagiu:

„D. Tache Ionescu: Și ași voi acum să ne mai întrebăm pe noi desidenții pentru ce am părăsit partidul liberal!

„Mărturișiți cel puțin, D-lor, că ați dat educațiunea generațiunilor viitoare în mâna unui om care pune dreptul divin în scólă!

„Ei bine, acesta noi nu o primim, noi voim ca generațiunea viitoare, copiii noștri să fie ómenii liberi, iar nu robii cari să se închine la tóte stăpánirile. (Aplause din minoritate).

„*Nici o-dată în România nu s'au rostit cuvinte mai reacționare* de către un ministru, nici o-dată nu s'au așigat de un partid asemenea doctrine: a trebuit să *domnescă 12 ani un partid poreclit liberal*, a trebuit să trecem prin *spionul prusian* și cele-alte nichiperciade ca să ajungem aci....“

D. președinte: D-le Blaramberg, acesta nu este în cestiune de regulament.

D. Tache Ionescu: Lasați, D-le președinte, să citescă tot ce am șis; căci nu retrag nimic din ce am șis.

D. N. Blaramberg: Vă rog încă o-dată, D-le președinte, fiți mai tolerenți și mai drepti. Ne cunoșcem de mult, am lucrat alte dați împreună, și acesta încă dupe la 1865, am fost conșcolari și mă mir când nu vedeți măcar Camera dând semne de impaciență, când n'am înfrânt nici o cuvântă, nici o prescripțiune a regulamentului, să mă împedecați a termina puținul ce mai am de șis. Ș'apoi, D-le președinte, nu căsigați ast-fel nimic, căci cel puțin dreptul meu de a lua cuvântul în cestiune personală nu'l puteți nici suprima, nici tăgădui.

D. președinte: Nu voi să vă împedic, dar observ regulamentul.

D. N. Blaramberg: Mă pare rău că pe D. Ionescu această amintirea trecutului neînșoită de nici un comentariu îl face să tresară pe banca sa.

D. Tache Ionescu: Din contra, am rugat pe D. președinte să vă lase să citiți tot.

D. N. Blaramberg: Mă opresc aci D-lor, cu citirea ca să complac onor. nostru Președinte.

Și tóte acestea sunt lucruri concretizate, tóte aceste fapte corespund cu un nume propriu. Chiar unul din onor. noștri colegi, D. Pacu, este una din victimele la cari se făcea alusiune.

D-lor, ași putea să multiplic proba contradicțiunilor, dar prefer să vă spun că nu este nici o acușațiune articulată de noi pe care D. Tache Ionescu să nu 'și-o fi însușit altă-dată în termenii elocuenți și energici. Prin urmare, să nu se confunde D. Brătianu, renegatul liberalismului, cu liberalismul adevărat, cu liberalismul etern.

Și este timpul, cred, să elucidăm și un alt punct.

Ce credeți óre D-văstre despre partide? Credeți că ele constituie ceva arbitrar și de fantezie? Credeți că titlul de liberal sau conservator este un fel de costum de carnaval pe care ori-cine 'l îmbracă și 'l desbracă când vrea? Nu, D-lor; cine-va este conservator sau absolutist, liberal, ori radical, dupe cum spusese sau faptele lui sunt conforme cu dogmele ce constituie cutare sau cutare credință politică bine definită. Liberalismul nu este patrimoniul privat al nimeni, este patrimoniul ómniei întregi.

Mai mult de cât atât, când veți voi să cunoașceți pe martirii cari au plătit cu sangele lor triumful ideilor liberale, trebuie mai adesea ca cine-va să 'i caute în istoria altor popóre. Intre ómenii aceia pe cari nu 'i-au speriat, nici crucea, nici ordaliile mediului-ev, nici de Siberia, nici eșafodul, nici plumburile veneției, nici ghilotina.

D. președinte: D-le Blaramberg, vă rog, vă suplic, să nu nitați că v'am dat cuvântul în regulament și D-văstră vorbiți în fond, dar în fond sunt alți cincioratori înscriși înaintea D-văstre; prin urmare, cum sunt drept tot-d'a-una pentru D-văstră în aplicarea regulamentului, vă rog să'mi permiteți a fi drept și pentru alții; când v'ași face o mică nedreptate D-văstră ați protesta din tóte puterile; așa sunt în drept să facă și cei-alți. Nu pot să vă las a vorbi înainte asupra cestiunii în fond, căci D-văstră aveți cuvântul în cestiune de regulament și în cestiune prealabilă, și în loc de acesta, D-văstră vorbiți în fond și cu acesta luați dreptul altora înscriși înaintea D-văstre.

D. N. Blaramberg: Mă rog, găsiți-mi un metru dupe care să vorbesc.

Mai întâi ați citit un amendament... (Sgomot).

Voiți să puneți la vot acest nou amendament?

D. președinte: Nici de cum. Acesta este o nouă propunere și prin urmare, cum s'a prezentat ea acum, se schimbă cu totul fasa discuțiunii.

Acum discuțiunea urmază asupra cestiunii de a se sci dacă se primesce ori nu această propunere nouă, și D-nu Rădulescu este cel întâi înscriș ca să vorbescă asupra ei.

D. I. I. Rădulescu: Cer cuvântul în cestiune de regulament.

D. președinte: Aveți cuvântul, dar vă rog să vă mărginiți în regulament.

D. I. Rădulescu: D-lor deputați, am avut onórea ca, în numele mai multor din colegii noștri, să depun un amendament la propunerea dărei în judecată formulată de cei 22 colegi ai noștri; imediat s'a dat cuvântul d-lui Iancovescu, care a început prin a enumera o sumă de defecte și constituționale și legale și literare ale propunerii noastre, dar s'a mărginit a discuta cestiunea numai din punctul de vedere legal, adică dacă, cu ocașiunea discuțiunii unei propunerii de dare în judecată, este loc sau nu este loc să se presinte amendamente, să se amendeze propunerea. Las la o parte și defectele politice ale amendamentului nostru, și cu atât mai mult defectele literare, în care de sigur recunosc D-lui Iancovescu o deplină competență, și mă mărginesc a examina dacă amendamentul pe care 'l-am propus noi este acceptabil cu ocașiunea propunerii ce s'a făcut de darea în judecată a ministerului trecut. Ni se spune că nu este, pentru că legea de răspundere ministerială prevede numai această alternativă: sau se respinge propunerea prin trecerea la ordinea șilei, sau se admite propunerea așa cum s'a presintat; mai încolo nu se póte face nimic, și tóată procedura ordinară ce se observă în discuțiunea ori-cărei cestiuni, care vine înaintea Adunării, este înlăturată când e vorba de o propunere de dare în judecată.

Eróre gravă! Și pentru ca să vă dovedesc că este eróre gravă când se susține că amendarea nu póte să aibă loc, făcând apel la textul legii de responsabilitate, să'mi dați voe ca eu să fiu mai practic de cât alții și să și citesc textul legii pe care se fundează unii fără să 'i fi citit, și cer respingerea ori-cărui amendament, ca contrariu legii. Eu am să citesc legea, pentru ca să mă fundez pe densa când voi ruga pe onor. Camera să admită amendarea propunerii ca un ce fórte legal. Care este prevederea specială în cestiunea de dare în judecată a ministerului? Legea specială asupra responsabilității ministeriale dice:

„Propunerea de dare în judecată trebuie să se facă în scris și sub-semnată în Camera de 20 deputați și în Senat de 10 senatori; ea va trebui să precizeze înfracțiunile pe cari se întemeiază.“

Pe urmă art. 15:

„Președintele Camerei sau al Senatului pune propunerea la ordinea șilei, peste 5 șile de la presintarea ei. În cas de flagrant delict, o pune imediat în debateră.

„Afară de acest cas, discuțiunea se mărginesce asupra cestiunii dacă Corpul legiuitor trece la ordinea șilei sau trimite propunerea în studiul unei comisii de informațiuni prealabile.“

D-lor, ce va să dică cuvântul discu-

țiune? (sgomot), ce va să dică acest cuvânt! nu vedeți că D-văstre interpretați legea în mod judaic? Nu se poate ca pe mine să mă obligi dupe ce ai prezentat propunerea de dare în judecată, și ai adus-o în discuțiune unde s'au făcut desvoltări multe și pe larg, nu se poate să mă obligi și să mă legi în mod tiranic ca să admit propunerea fără nici o modificare, săi să trec la ordinea zilei. Nu vedeți D-văstre că în acest caz noțiunea discuțiunii dispăre cu desăvârșire (întreruperi, sgomot mare).

Dacă ar trebui înțelesă legea așa cum diceți D-văstre, ce ar mai fi avut legiuitorul să ceară să se enunțieze faptele pentru cari se cere darea în judecată? (sgomot).

Un exemplu avem chiar astăzi: se enunță o serie de acte; vine propunerea ast-fel formulată înaintea noastră; o parte din acele acte le admitem și le trimitem înaintea comisiunii de informațiuni chemată să adune probele pentru ca în urmă, dupe ce le va fi adunat, noi să ne pronunțăm dacă este loc să trimitem pe miniștrii responsabili înaintea Curței de casațiune; iar o altă parte din actele indicate în propunerea de dare în judecată nu le admitem. Nu vedeți în ce situațiune ne găsim? Admitem cu toții o parte din puncturile enunțate în propunerea de dare în judecată, convenim cu toții că este bine să se dea satisfacțiune moralei publice în privința acelor puncturi.. (sgomot).

O voce: Perdem timpul de geaba. Nu se pot admite amendamente.

D. I. Rădulescu: Diceam, D-lor deputați, și vă declar că am să mă adresez acum numai către aceia dintre D-văstre cari bine-voiesc să mă asculte, pentru că mi aduc aminte de o vorbă înțeleptă, că de gēba ai vorbi cui nu vrea să se convingă alt-fel de cum 'i convine, di-ceam, D-lor, că situațiunea în care ne aflăm astăzi este de a ne găsi în fața unei enumerățiuni de fapte din cari pe unele le admitem ca incorecte, ca contrarie legii, iar pe altele nu le admitem ca a-tari... (sgomot).

Dacă D-văstre credeți că și aceste din urmă ințără în aceeași categoriă ca cele d'ântēiū, de a constitui adică și ele călcări de lege prevădute de legea responsabilității ministeriale, atunci nu aveți de cât a le denunța și pe acestea comisiunii de informațiuni, care este în tot dreptul să adauge și alte fapte pe lângă cele ce i se vor fi transmis prin propunerea de dare în judecată...

Voci: Nu pōte.

D. I. Rădulescu: De unde o luați că nu pōte?...

Voci: Citesca legea.

D. I. Rădulescu: Pentru a convinge pe onorabili întreruptori că sunt în erōre, le citesc textul legii, care iată ce dice:

„Art. 17. Comisiunea de informațiuni prealabile este compusă de 7 membri, cari

nu trebuie să fie dintre aceia ce au subscris propunerea de dare în judecată; ea se alege prin vot secret și procede imediat la constatarea faptelor articulate de propunere, la ori-ce alte informațiuni prealabile, poate să adauge noii fapte la cele denunciate...

Voci: Vedeți?

D. I. Rădulescu: Dar eū ce vespuiū? (Aplause). Deci, aplausele D-văstre ironice sunt inexplicabile. Dacă eū ași fi fost în defect în teoria ce o susțineam, înțelegem să aplaudați ast-fel, de ore-ce m'ați fi prins la strimt; dar când dupe textul legii D-văstre sunteți în defect, căci susțineți că comisiunea de informațiuni pōte numai să retragă din faptele indicate în cererea de dare în judecată, iar nu și să adauge altele, atunci pentru ce aplaudați? Pentru că sunt în largul meū?

Ast-fel fiind, D-lor deputați, prezentarea unui amendament, cu ocaziunea unei cereri de dare în judecată, fiind cu desăvârșire legală, ne violând nici un text, nici al Constituțiunii, nici al legii speciale pentru responsabilitate ministerială, discuțiunea amendamentului devine admisibilă, și de aceea vă rog să bine-voiți a admite discuțiunea amendamentului propus la propunerea de dare în judecată. (Aplause, sgomot.)

D. G. Apostoleanu: N'am obiceiul de a vorbi mult, cestiunea este, mi se pare, elucidată; voiū vorbi pentru închiderea discuțiunii, combătēnd teoria onor. reprezentant de Pitești. Intru cât în legea responsabilității ministeriale este anume prevădut o procedură care are să se aplice în urma regulamentului Camerei, ușor înțelegēți că regulamentul nu a putut prevedea nimic pentru o lege viitoare, mai mult chiar ca regulamentul Adunării să fie posterior, el nu avea calitate a deroga de la lege, și onor. D. președinte al Camerei e dator pentru respectul către legea de responsabilitate ministerială să respingă însuși amendamentul. (Aplause). Nimic nu 'l autoriză să primescă un amendament care nici se pōte face dupe lege.

Vē rog dar să închideți discuțiunea și rămân încredințat că D. președinte însuși va face us de puterea ce 'i dă regulamentul spre a nu pune la vot amendamentul celor 6 deputați.

Și pentru ce se ridică D. Ionescu că propunătorii nu pot retrage nimic din propunere?

Cum? Intru cât noi nu facem alt de cât a scōte ceva din propunere ca voință și acesta spre a răspunde la sentimentul unanim al Adunării ca propunerea să convie tutulor... Noi nu voim revoluțiunii ca în Franca în 1830 de cari ne vorbea onor. tēnēr D. Chrisenghi că adecă miniștrii nu pot fi judecați de cât de popor. (Aplause). Noi voim ca să se respecte legea, și evoluțiunii pacinice în Stat și în societate.

Intru cât propunerea noastră n'a fost

atacată de cât în două puncte, ce cuvinte mai aveți să vorbiți în contra, când acele puncte s'au retras?

Să nu ni se dică, precum a pretins D. Tache Ionescu, că darea în judecată a unui regim de 12 ani ar fi să se disprețuescă țēra în năuntru și în afară! Din contra, dând în judecată un regim pe care în toate întrunirile 'l-ați combătut, și străinătatea va dice: Iată o națiune vie care aplică ferul roș pe rană. (Aplause). Mai mult, aceia cari aduc injurii și insulte D-lui I. Brătianu sunt tocmai aceia cari voesc să 'i închidă calea ce singură 'l pōte îndrepta înaintea istoriei. Aceia, împedcând darea în judecată, lasă să planeze asupra-i toate acușațiunile cari s'au făcut de barbații cei mai eminenti ai țērei.

Prin urmare, tocmai în interesul D-lui Brătianu este ca D-văstre să votați propunerea noastră, iar un amendament care mărginind acușațiunea la dreptul comun pune pe D. I. Brătianu și miniștrii sēi în rēndul delinvenților comuni.

Votându-se propunerea noastră în sensul declarațiunii făcute, se va numi o comisiune de 10 D-ni deputați, care comisiune va aduna dovețile (sgomot) și în urmă se va constitui alt comitet de instrucțiune și apoi altul de acuzare; față deci cu sentimentul representațiunii întregi țēri, că acel regim a fost funest, vă rog să puneți la vot propunerea așa cum e modificată (aplause, sgomot), și cu apelul nominal. (Aplause).

Voci: Închiderea discuțiunii.

—Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

D. președinte: D-lor, pentru punerea votului s'ar putea dice că amendamentul subscris de vr'o 20 D-ni deputați, dupe regulament, ar trebui să aibă preferința (sgomot); părerea mea însă este că trebuie pusă la vot pur și simplu propunerea D-lui Blaramberg, (aplause, sgomot).

Voci: Cer cuvēntul.

—Ședința se suspendă pentru cinci minute.

—La redeschiderea ședinței, D. președinte C. Grădișteanu ocupă fotoliul președinției.

D. președinte: D-lor deputați, este o neînțelegere: unii din D-nii deputați dic că, conform cu legea, trebuie să se pună la vot propunerea de trecere la ordinea zilei sau admiterea; alții, și mi se pare cei mai numeroși, cer să se voteze amendamentul. Eū nu pot să vă impun opiniunea mea, ori-care ar fi. Prin urmare, vē întreb ce voiți să punem la vot? (protestări, sgomot).

Voci: Acesta nu se pōte; voim să scim opiniunea D-tale.

D. președinte: Mai întēiū vē consult-dacă voiți să prelungiți ședința; fiind-că sunt șese ore trecute.

Voci: Da, da.

D. președinte: D. Nicorescu are cuvēntul asupra punerii votului.

D. N. Nicorescu: D-lor deputați, astăzi Camera este chemată să îndeplinească unul din cele mai mari acte ale vieții constituționale a unui stat. Este bine, în asemenea împrejurări, să păstrăm tot calmul, totă liniștea noastră morală, ca să nu se creadă că am dat votul nostru numai sub imboldirea pasiunilor celor urciioase.

D-lor, am cerut cuvântul pentru punerea votului, și voiți vorbi numai de această.

Mai întâiu, D-lor, onorabilul nostru președinte a convocat biurul pentru a se inspira din opiniunile membrilor lui, despre chipul cel mai nimerit de a pune votul în chestiunea de față. În asemenea cazuri însă, membrii biuroului nu pot și nu au dreptul să impună o soluțiune cu drept de autoritate; ei pot numai să exprime opiniuni; ceea-ce s'a și făcut. Acel care, dupe regulament și dupe înțelesul Constituțiunii, are dreptul să deslege cu autoritate asemenea chestiuni, adică să aplice regulamentul în adevăratul lui înțeles este însuși președintele Camerei; și când președintele v'ă spune cu onestitate convingerea sa, noi toți și minoritate și majoritate suntem datorți să o respectăm.

În cazul de față, și pentru chestiunea ce avem în discuțiune, regulamentul este cuprins în însăși legea de responsabilitate ministerială. Apoi D-vostre știți că Constituțiunea pune la adăpostul prerogativei și puterii prezidențiale respectul regulamentului. Nu majoritatea aplică regulamentul, nu ea decide în cutare sau cutare chestiune, despre interpretarea cea adevărată a regulamentului; căci atunci minoritatea n'ar fi de cât neîncetat expusă la capriciul, la arbitrarul, la tirania majorității. (Aplause). Nu avem dar, aici, de cât o singură autoritate cu drept de interpretare legală, autoritatea conștiinței președintelui nostru, și tocmai D-vostre, majoritatea, cari ați ales pe acest onorabil președinte, sunteți cei d'ântăiu ținuți să vă plecați voinței sale, și voința sa, el v'ă declarat-o. D. președinte v'ă spus că, dupe convingerea sa onestă, nu poate pune la vot nici un amendament. (Aprobațiunii, protestări, sgomot.)

Așa dar, dacă această este convingerea D-lui președinte, pe care el v'ă mărturisit-o aci în ședință, pe care apoi a susținut-o în mijlocul biuroului, trebuie să o respectăm; mai mult, trebuie toți în unanimitate să invităm pe președinte să aplice în conștiință legea și regulamentul. (Aplause).

Rămâne a se sci acum, D-lor, dacă nu cum-va există contradicțiune flagrantă între convingerea președintelui și înțelesul adevărat al legii responsabilității ministeriale, care, cum am dis, coprinde în ea însăși, la capit. II, sub intitulătura: *Procedura*, însuși regulamentul său. Această regulamentare specială este o completă derogare de la regulamentul Camerei; ea, constituie o procedură deosebită,

și înlătură în mod absolut toate formalitățile obicnuite în discuțiunile de totă ziua.

Amendament diceți D-vostre? Dar cețiți partea relativă la acesta, din regulamentul Camerei, și veți vedea că amendamentele nu se pot pune la vot până nu vor merge mai întâiu la comitetul delegaților. (Aplause). Aveți aci un comitet al delegaților? Nu! Ceea-ce aveți este dispozițiunea din Art. 15 al legii responsabilității ministeriale. (Aplause).

Dar, D-lor... și aci începe erorea în care a cădut învățatul meu profesor D. N. Ionescu, pentru că s'a citit rău art. 15 și s'a înțeles și mai rău; s'a creșut că se pot pune la vot două întrebări, ori ordinea zilei ori luarea în considerațiune a propunerii. Eróre!

D. N. Ionescu: N'am dis așa.

D. N. Nicorescu: D-lor, votul nu se poate da de cât asupra unui singur lucru, *propunerca*. Căci de și în art. 15 al legii de responsabilitate se vorbește de luarea în considerațiune sau de trecerea la ordinea zilei, asta nu înseamnă că amândouă aceste chestiuni se pot pune la vot. Nu! Art. 15 prescrie că discuțiunea, în materie de dare în judecată, se mărginesc în chestiunea de a se sci dacă propunerea se ea în considerațiune sau se respinge prin trecerea la ordinea zilei. Aci nu poate fi vorba de nici un amendament, de nici o propunere străină, de nici o chestiune mai mult sau mai puțin prealabilă, cum dicea D. Nicolae Ionescu.

D-lor, cei ce nu sunt edificați în această privință să bine-voiască a asculta însuși textul articolului 15.

Voci: Citiți, citiți.

D. N. Nicorescu: Iată, D-lor, ce dice art. 15:

„Președintele Camerei sau al Senatului „pune propunerea la ordinea zilei peste „cinci zile de la prezentarea ei... Discuțiunea se mărginesc asupra chestiunii, „dacă Corpul Legiuitor trece la ordinea „zilei, sau trimete propunerea în studiul „unei comisii de informațiuni pre-„alabile.”

Ei, D-lor, înțelesul acestui articol este foarte clar; nu numai că nu este vorba de două întrebări, ce D. președinte ar putea supune votului D-vostre, dar este mai mult de cât atât: Acest articol coprinde o îngrădire a prerogativei D-vostre, de alt-fel nemărginită în ori-ce altă discuțiune. Dupe acest articol discuțiunea este închisă în nisce limite certe, determinate anume, și peste care ea nu poate trece. Luați sau nu în considerațiune propunerea? Iată dreptul D-vostre, dar nu puteți nici să aduceți amendamente, nici să formulați contra propunerii, pentru că ori-ce amendament, constituind o contra propunere, este o *nouă propunere*, care n'ar putea să intre în discuțiunea Camerei de cât dupe cinci zile. Așa dar, discuțiunea nu se poate întinde de cât asupra

casului de a se sci dacă se ia în considerațiune propunerea sau dacă se respinge.

Dacă vedeți asemenea îngrădire în textul legii, de ce mai veniți cu amendamente sau contra propunerii, cari nu se pot nici măcar discuta, necum să se pună la vot?

Ași fi putut, D-lor, să mă opresc aici, dar onor. D. Miclescu m'ă face o interpelare care este foarte valabilă: Dacă se lasă la o parte amendamentul propus de cei șapte deputați, ce se face cu propunerea prezentată de D. Apostoleanu, prin care se părăsesc trei capete de acușăție din cele de ce coprinse în propunerea originală a D-lui Blaramberg?

Întrebarea este serioasă. Ea a fost pusă și de D. președinte în senul biuroului.

Dar aicea, D-lor, este alt-ceva. D. Apostoleanu v'ă face în scris o simplă declarațiune pe care deja o făcuse D. Blaramberg. D-sa, în numele celor 22 scriitori ai propunerii, părăsesc trei capete de acușăție. Aceasta se poate face dupe înțelesul cel adevărat al legii responsabilității ministeriale, (sgomot intreruperi), pentru că, în ultimul resort, acel care alege, care fixază capetele de acușățiune, nu sunt acei 20 de propuitori, ci comisiunea de informațiuni.

Legea responsabilității dă dreptul comisiei de informațiuni să găsească și să adauge noi capete de acușățiune, precum să și părăsesc unele din acele arătate de propuitori; prin urmare, care este utilitatea, care este înțelesul declarațiunii prezentată de D. Apostoleanu? D-sa v'ă dice, în numele, cu consentimentul, cu iscălitura celor 22 propuitori: Ne amendam noi înși-ne în sensul dorințelor D-vostre, pentru că ne-ați cerut acesta și pentru că nu se prejudecă drepturile comisiei de informațiuni.

Acum, D-lor, reviu la întrebarea cea mare: Care propunere se pune la vot? Aceasta v'ă interesază și pentru acesta eu am luat cuvântul. Ca să mă înțelegeți mai bine, voi dice ast-fel: Din cele trei feluri de propuneri, nu se poate pune la vot de cât aceea originală a D-lui Blaramberg; bine înțeles că în conștiința propuitorilor ei ea este deja amendată, și această amendare este făcută în scopul de a v'ă mulțumi pe cei mai mulți.

Așa dar, D-lor, mă refer la conștiința D-lui președinte, care singurul are autoritate în această materie; și, conform declarațiunii sale, l'invit să pună la vot, fără a mai cere avisul majorității, propunerea cea originală prezentată de onor. D. Blaramberg, căci aceea și numai aceea trebuie pusă la vot, conform legii, rămânând toate cele-alte propuneri înlăturate și neavând altă valoare de cât aceea a unor desiderate. (Aplause).

Prin urmare, v'ă rog, nu întindeți această discuțiune mai departe, pentru că spectacolul ce dăm, tumultul acesta în care discutăm nu este edificator pentru nimenea.

D-lor deputați, dupe cum vă spuneam la început, suntem chemați astăzi să îndeplinim unul din cele mai solemne acte ale vieții constituționale, să facem us de cea mai înaltă a noastră prerogativă. Să păstrăm dar tot calmul și totă demnitatea cerută de asemenea situațiune, și înălăturând din sufletul nostru ori-ce pornire pasionată, să vie fie-care dupe cugetul său, cu vot secret, să și depună votul său asupra cestiunii de a se sci dacă propunerea originală a D-lui Blaramberg se trimite la comisiunea de informațiuni. (Aplause).

Voci : Așa, așa; la vot dupe opiniunea D-lui președinte.

D. președinte : D-lor, pun la vot cu bile propunerea originală a D-lui N. Blaramberg. (Aplause).

Voci : Cu apel nominal.

Voci : Suntem 15 cari cerem cu bile. — Se pune la vot cu bile propunerea D-lui N. Blaramberg, și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votanți	160
Abțineri	1
Maioritate absolută	81
Bile albe	80
Bile negre	81

Voci : Votul este nul.

D. președinte : D-lor, eu spun Adunării dacă votul este nul, sau dacă e valabil. (Sgomot).

Voci : Să se facă a doua votare... (mare sgomot).

D. președinte : D-lor, eu consider votul valabil, și prin urmare, Camera a trecut la ordinea zilei (sgomot, protestări).

— Ședința se ridică la 7 ore 35 minute, anunțându-se cea următoare pe a doua zi 3 Februarie.

Ședința de la 3 Februarie 1889

Președenția D-lui președinte C. Grădișteanu, asistat de D-nii secretari I. Lecca și U. Boldescu.

— Ședința se deschide la ora 1 și 1/2 dupe amiadli.

— Prezenți 158 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 22, și anume :

Bolnavi :

D-nu N. Nanoescu.

In congedii :

D-nii G. Gr. Cantacuzino, C. Datculescu, M. Marascu, I. Negrea, I. Negulici.

Fără arătare de motive :

D-nii C. Andrieș, G. Apostoleanu, I. Balanolu, I. C. Brătianu, M. Caracostea, I. Dimitriad, I. Dimitriu, V. Dimitropulu, N. Gavrilescu, I. Lahovari, G. Macarescu, V. Mortzun, Gr. Pănescu, D. A. Sturdza, C. Vrabie, V. Pogor.

— Se dă cetire sumarului ședinței precedente.

D. președinte: D. Blaramberg are cuvântul.

D. N. Blaramberg: D-le președinte, înainte de a cere rectificarea pe care voesc s'o propun la procesul verbal al ședinței de ieri, vă rog să bine-voiți a'mi declara chiar D-vostre: 1°) Dacă ieri ați proclamat votul cum o cerea regulamentul, adică dacă ați făcut cunoscut poantagiul aceluși vot pe urne și culori și al 2-lea, dacă procesul verbal constatând acel rezultat este subscris de D-nii secretari.

D. președinte: D-lor deputați, în ceea ce privește votul de ieri, pot să vă spun că am luat singur apelul nominal și, d'impreună cu D-nii secretari, am constatat că au luat parte la vot 160 D-ni deputați și o abținerere; prin urmare, majoritatea absolută era de 81. Numărând bilele, am constatat că în urna albă au fost 80 albe și 81 negre, va să dăcă a fost o bilă mai mult, dar făcând și recensământul bilelor din cea altă urnă, am găsit că acolo în loc să fie 160 erau numai 159, ceea ce m'a făcut să cred că s'a pus de un D-nu deputat două bile într'o urnă.

De altă parte citind regulamentul și admitând cazul cel mai defavorabil opiniunii care a fost pentru respingere, adică anulând o bilă neagră, atunci tot ar fi cel puțin paritate, care asemenea însemnă respingere și ast-fel am și proclamat votul.

D. N. Nicorescu: Cer cuvântul în cestiune de regulament.

D. președinte: Iată ceea-ce am făcut și nimic mai mult. (Aplause).

D-lor deputați, vă rog să nu dați semne de aprobare; căci eu n'am făcut nimic alt de cât să'mi îndeplinesc datoria în conștiință.

Numărarea voturilor am făcut-o în două rânduri și au fost față la acesta mai mulți D-ni deputați. Dacă D-vostre însă voiți să mă trageți la bara Adunării și să protestați, atunci eu ași ruga pe un D-nu vice-președinte, să bine-voiască a'mi lua locul; căci eu mă retrag de aci.

D. I. Nucșoreanu: Nu se poate, vă rugăm să rămâneți acolo.

D. președinte: Dacă sunt tras la bara Adunării și credeți că cu rea credință am procedat, eu mă retrag de aci. (Aplause, protestări).

Cu cât nu sunt la ordinele ministerului, cu atât nu voi să fiu nici sprijinitorul verunui partid, ori-care ar fi el. Eu aci represint întréga Cameră și voi să fiu drept și imparțial pentru toți, ori-care ar fi sentimentul meu intim. (Aplause).

Rog dar pe unul din D-nii vice-președinți să mă înlocuiască.

— D. vice-președinte Gr. Cozadini ocupă fotoliul președenției.

D. N. Blaramberg : D-lor, onor. nostru președinte a interpretat rău observațiunea, sau mai bine dăis rugăciunea mea de adineaorea.

Nu este nici de cum vorba de a suspecta buna credință a nimenui, necum a

onor. D. C. Grădișteanu. Luând din contra faptele precum le afirmă D-sa, avem de discutat și hotărit un alt lucru, care nu atinge cătuși de puțin onorabilitatea nimenui, dar care este de resortul minții fie-căruia. A se sci dacă un vot petrecut în condițiuni anormale, dacă un vot unde cine-va, spre a ajunge la proclamarea rezultatului, este silit să facă conjeturi și aproprieri și să alerge la calculi de probabilitate, nu trebuie să fie anulat și reinceput.

Negreșit că în asemenea cas președintele are dreptul să aprecieze. Inșă acest drept l'are și Camera, Camera mai ales. Luând drept punct de plecare declarațiunile D-lui președinte, iată ce constatăm în fapt :

Au fost 160 votanți și dupe regulament trebuia chiar, neastârnat de echilibrul perfect ce urmăzează să existe între cele două urne, să găsim, cel puțin ca total, tot același număr de bile albe ca și negre; căci fie-care votant primesce două bile, din cari însă una neagră și alta albă. Aci însă este, ori-ce a'ți dăce, o bilă albă de prisos; însă acea bilă albă, care nu corespunde cu numărul votanților, se găsește depusă în urna neagră și acolo ea însemnă o bilă mai mult în sensul respingerii.

Ori-cum ar fi, desfid pe ori și care să dăcă că scrutinul de ieri este la adăpost de ori-ce imputare. Și atunci mă întreb pentru ce se refuză o a doua încercare; atunci mai ales când majoritatea e de un vot, necum când în cele din urmă se pretinde că propunerea s'a considerat ca respinsă cu privire nu la acel vot de majoritate, ci la paritate. Tot cu regulamentul în mână și cu precedentele altor parlamente, susțin că președintele nu are dreptul, ori cât de gravă ar fi de altminteri autoritatea sa, nu are dreptul să ia asupra sa de a împăca urnele, când rezultatele lor nu se lovesc; căci dacă suprimați acest fel de control, desfid să'mi spuneți la ce mai servă urna a doua? Președintele nu are dreptul să proclame un vot numai prin aproximațiune, și pe ghicite. Și cu toate acestea, acesta este ce s'a întâmplat dupe cum D. președinte v'o spune singur cu lealitatea sa cunoscută. Dacă mă luam, dăcea D-sa, dupe o urnă, eșia numărul mai mare; dacă mă refeream la cea-altă, ajungeam la un alt rezultat. Mi-am închipuit atunci că un D. deputat a pus ambele bile într'aceeași urnă. Ei, cine are aci duhul sfânt, cine mai ales are aci calitatea să afirme că scie ce s'a petrecut în fundul urnei și la umbra secretului scrutinului?

Faptul disproporțiunii bilelor pe culori, faptul desechilibrării urnelor, fiind patent, întreb cine dă în acest moment proba scrupuloșității, cine a încrederei în sine, cei ce cer reinceperea votului, acei cari, dupe vorba D-lui Nucșoreanu, care a avut atâta succes altă dată, acei

dic carl cerem să se facă contra probă, pentru că a existat un mal donne... sau...

O voce: Acésta se întemplă la cărți. (Intreruperi).

D. N. Blaramberg: Acela care mă intrerupe nemerese rău; căci eu nu am, și nu am avut nici o dată acest viciu. Mă ocup de alt-fel de cărți; și mă exprimam la figurat, și expresiunea mea nu are nimic bleasant, nimic care să nu fie perfect parlamentar.

Bine-voiți de a 'mi spune care ar fi inconvenientul, dacă mai ales sunteți siguri că dispuneți de majoritate, că aveți numărul de voturi ce se găsește trecut în sumar, dacă ați procede la o a doua încercare. Ori acea majoritate este din acelea ce se evaporă, de astăzi până mâne?

Nu cum-va se atinge susceptibilitatea cui-va? Și de ce s'ar atinge acea susceptibilitate când tot ce se cere este de a înălțura un dubiū, de a împedica ca, într'o cestiune ca acésta, majoritatea, care a atârnat d'un vot, și acela obținut în mod neobiceiuit să nu fie bănuită.

Susceptibilitățile, cestiunile de amor propriū, nu 'și pot avea locul aci, pentru că asemenea lucruri s'au întemplat și în alte state mai experimentate și mai vechi, în ceea ce privește regimul parlamentar, și ele mai tot-d'auna s'au tranșat în sensul echității și înălțurării ori cărei bănueli.

Permiteți-mi să vă demonstrez acésta, les-assemblées...

O voce: Nu scim nimeni frauțuzesce.

D. N. Blaramberg: Vedeți, D-le președinte, cine este aci gelos de timpul Adunării:

Eū care voesc să scurtez, sau acei din membrii majorității cari insist, chiar și când, pentru o traducțiune, numai ca să facă glume și de și într'o Adunare română mai că nu e o singură persoană care să nu scie limba națiunii surori.

Dar de ôre-ce se insistă, sunt dator să mă execut.

„Adunările au fost, ne dice Poudra, adesea sesisate de reclamațiuni, stabilind aci într'un mod cert cu probe materiale, aci într'un mod înduoios, cu probe morale, că un scrutin proclamat în ajun, ori în spre ziua, nu era valabil.

„Ele au ordonat tot-d'auna, cu multă esitare, anulațiunea votului dobândit și de mai multe ori ele au refuzat anulațiunea cerută.

Dar tot D. Poudra, căruia 'i împrumutăm aceste rânduri, citează următoarele exemple, unde Camerele s'au pronunțat în sensul nostru: „La 28 Aprilie 1849, D. Dahirel, expuse că într'un vot dat în ajun și unde majoritatea nu era de cât de un glas, buletinele a diferiți reprezentanți notoriū absenți, fusese socotite. El ceru nu anulațiunea scrutinului, ci rectificarea lui. D. președinte Marrast răspuse că ar fi mai simplu, de ôre-ce scrutinul este contestat, de a reîncepte; D. Dahirel insistând ca propunerea sa să fie pusă la vot, președintele răspuse: „Ați citat

„un fapt care trebuie să schimbe rezultatul scrutinului; biuroul va verifica din nou elementele scrutinului și rezultatul va fi proclamat, când el 'și va fi făcut lucrarea... Nu am să consult Adunarea, căci nu Adunarea, ci biuroul trebuie să pronunțe rezultatul scrutinului.“

În cursul ședinței, președintele făcu cunoscut că, cu privire la observațiunile făcute și spre a evita ca un vot al Adunării să fie contestat, biuroul este de părere de a reîncepte încercarea. Scrutinul fu în adevăr reînceptut la tribună, el dete un rezultat contrariū primului vot.

În ședința de la 2 Ianuarie 1850, un scrutin public, asupra urgenței proiectului de lege privitor la institutorii primari, dete 312 glasuri pentru și 312 contra; urgența era respinsă; dar asupra observațiunilor D-lui Chapot, membru al biuroului, președintele declară că buletinele vor fi verificate, și că dacă există o eróre, ea va fi rectificată. Nu rămase timp de a se face poantagiul în timpul ședinței. A doua zi președintele anunță că verificarea, făcută de trei secretari, dedea rezultatul următor: Pentru adoptarea urgenței: 308; contra: 307. Dupe un incident destul de lung și confus, președintele proclamă rezultatul scrutinului. Cu totă acésta proclamație, adunarea adoptă, printr'un scrutin public la tribună, un ordin de zi motivat, ast-fel conceput:

„Adunarea, având în vedere dificultățile ridicade de scrutiniul de ieri asupra urgenței institutorilor comunali, decide că scrutinul e anulat și că se va vota din nou asupra aceluiași obiect.“

Noul vot se făcu la tribună și urgența fu declarată de 328 glasuri, contra 293.

Cu altă ocaziune D. Jules Grevy, spre a dovedi că o Adunare are dreptul de a anula un scrutin a cărui exactitudine e contestată, se exprimă ast-fel:

„Este o cestiune de apreciație, dicea D. Grévy, este o cestiune de bună credință. Nu puteți să fiți legați printr'o eróre. Așa puteți menține sau anula un vot, dupe cum îl priviți ca sincer sau inexact. Precedentele și regulamentul D-vostre v'o permit. Dacă aveți convințiunea că votul nu e, nu 'dicsincer, dar adevărat, dar exact; că nu exprimă voința Adunării, că nu presintă majoritatea ast-fel precum ea exista în sală, în minutul unde scrutinul s'a închis, este invederat că nimeni aci nu trebuie să voiască menținerea unui asemenea rezultat.“

(Droit parlementaire No. 1.412).

Și nici un președinte ca Marast sau ca Grévy nu s'au cređut desonorați sau ofensați, prin contestațiunile ridicade, nici deputații cari credeaū că avusesse majoritate nu au alergat la subterfugii și la sfârșituri de neprimire, ca să păstreze chiar și când un rezultat obținut prin eróre, sau în condițiuni suspecte, ci cu toții au primit ca un nou scrutin să hotărască.

Vedeți că nu se face nici o distincțiune

chiar între votul din ajun și votul din ziua aceea chiar.

Iată, D-lor, cum se petrec lucrurile în alte parlamente gelóse de demnitatea lor. Și ați putea D-vostre, aci, unde este vorba de darea în judecată a unui cabinet; într'o cestiune unde s'a pus și cestiunea de cabinet, cestiunea de încredere, să vă mulțumiți de un singur vot și acela contestat! Și acela prihănit! E tréba D-vostre. Dar vă declar atunci cât pentru mine că vă mulțumiți cu puțin și că pentru ori ce om nepărtinitor succesul moral este în partea noastră.

Am ăis. (Aplause).

D. C. C. Dobrescu: D-lor deputați, am fost unul dintre acei cari au ținut o socotéla destul de lămurită între mișcarea bilelor la ambele urne. Avem o urnă neagră și o urnă albă. Bilele din urna albă au fost socotite de D. secretar Boldescu; iar cele din urna neagră au fost socotite de D. secretar Teodorescu; D-lor sunt aci și pot controla ceea-ce spun eu. În urna albă D. Boldescu a găsit 81 bile negre și 80 bile albe. În urna neagră D. Teodorescu a găsit 78 bile negre și 81 albe.

Dupe socotéla D-lui secretar Boldescu propunerea a cădūt; dupe socotéla D-lui secretar Teodorescu propunerea noastră este primită. (Sgomot contestațiunii).

Adunând acum bilele din urna D-lui Boldescu, avem un total de 161 bile, iar în cea a D-lui Teodorescu numai 159. Dupe apelul nominal, numărul D-lor deputați cari au luat parte la vot a fost de 160; prin urmare, dacă în urna albă s'a găsit o bilă mai mult de cât numărul votanților, s- poate susține că votul este bun și regulat făcut? (Intreruperi sgomot).

D. vice-președinte: Bine-voiți a nu intrerupe.

D. C. C. Dobrescu: D-lor deputați, când D. președinte, întemeiat pe apelul nominal, ne afirma că au fost 160 votanți, și când în urnă s'au găsit 161 voturi, adică un vot mai mult, în tot dreptul suntem a dice că votul nu este bun și să cerem anularea lui. Cred că onor. Adunare, având în vedere considerantele D-lui Blaramberg și lipsa de uniformitate ce există între ambele urne, al căror rezultat nu corespunde cu numărul votanților, 'și va face datoria anulând acest vot.

D. vice-președinte: D. Nicorescu are cuvântul.

D. N. Nicorescu: Cred, D-le președinte, că ar fi bine să dați cuvântul acum unui orator care voesc a susține validitatea votului.

D. vice-președinte: Atunci D. Isvoranu are cuvântul.

D. Iarăt Isvoranu: D-lor deputați, ast-fel de cestiuni și în ast-fel de momente nici cu tumult, nici cu pasiune, nici prin cuvinte aruncate unul altuia se deslégă; o cestiune ca acésta nu o putem deslégă de cât cu calmul și sângele rece ce trebuie să aibă reprezentanții țerei în asemenea

casuri. Dacă ași fi din numărul acelor care ar fi votat contra acestei propuneri, n'ași fi luat acum cuvântul; dar sunt din numărul acelor care au votat pentru propunere, (aplaude); și am votat pentru această propunere, fiind-că ea nu avea nici un sens altul, de cât unul și același scop de la început determinat: darea în judecată a D-lui I. Brătianu. Declarațiunea leală și sinceră a D-lui Panu, pentru care 'i mulțumesc, diminuase ori-ce interes al discuțiunii, și această propunere, în urma declarațiunii sale, nu mai era a minorității, nu mai era a majorității, era o propunere spontană, care se făcuse pentru satisfacțiunea opiniunii publice. Această propunere, în urma declarațiunii D-lui Panu și a acelor, care o emisese, nu mai atingea nici guvernul, nici cestiunea Dunării, nici a Basarabiei, etc. Dar eu câtă convingere, conștiință și independență am votat pentru dânsa, cu aceeași independență, sinceritate și conștiință sunt dator a'mi da opiniunea în privința votului ce s'a dat.

Credeți D-vostre că dacă am luat cuvântul, acesta am făcut-o pentru a susține în asemenea ocaziuni solemne o opinie sau alta? Credeți că acesta este cazul când un om poate să dică că face parte din majoritate sau minoritate? Nu! căci dacă în o Cameră există o majoritate și o minoritate, acesta nu va să dică că ele trebuie să fie neîncetate în luptă în tocmă ca două tabere adverse; nu, D-lor; fiind-că sunt multe cazuri în care majoritatea și minoritatea pot să fie într'un perfect acord, și cazul de care ne ocupăm acum mi se pare că este tocmai unul din acele cazuri unde majoritatea și minoritatea trebuie să fie de acord; căci cestiunea e foarte simplă, și în fața evidenței nu mai încapă contestațiune; în adevăr, D-lor, ce s'a întâmplat? S'a pus la vot o propunere, și nu o simplă propunere ca acele ordinare care emană de la voința a șapte deputați, ci o propunere al cărei autor credeau a da o justă și legitimă satisfacere voinței întregii țări, cerând darea în judecată a unui minister care și asumase o grea răspundere prin faptele comise în timpul administrațiunii sale... (Sgomot, întreruperi).

D-lor, vă rog să nu mă întrerupeți, fiind-că eu nu am să discut acum acea propunere, nici să judec cu această ocaziune faptele acelui guvern. Eu vorbesc numai asupra unei cestiuni de regulament, ca să vă arăt, în totă independența și sinceritatea conștiinței mele, care este opiniunea mea în privința acestei cestiuni de regulament. Și când mulți din D-vostre cunoșteți că votul meu a fost ieri pentru propunerea de dare în judecată, cred că atunci nu va mai rămânea în spiritul nimeni cea mai mică îndoială asupra lealității și imparțialității conștiinței la care voi ajunge, când vă voi declara că eu nu pot face altfel de cât a recunoște

validitatea votului de ieri prin care s'a respins acea propunere. (Aplause).

Să examinăm, D-lor, faptul ce s'a petrecut ieri: S'a găsit în urna albă 161 de bile, iar în urna neagră numai 159 bile. Lucrul s'ar părea la prima vedere cam neregulat, căci una din urne, cea albă, conținea un număr mai mare de bile de cât numărul real al votanților; dar făcându-se în urmă socotăla, s'a vădut că numărul total al bilelor din ambele urne corespunde exact cu numărul votanților, care a fost de 160, căci 161 bile din o urnă, adunate cu 159 bile din cealaltă urnă, fac 160 de bile în total, exact cât au fost și votanții... (Sgomot).

Ast-fel fiind, dupe cum și-a explicat mulți, și dupe cum nu și-a putut nimeni da în alt-fel compt de această nepotrivire dintre cele două urne, nu rămâne alt a presupune de cât că un domn deputat, în acel tumult, și cu acesta nu ofensez pe nimeni, în acel entuziasm, s'a putut să scape amândouă bilele într'o singură urnă. Dar ceea ce privește numărul total al bilelor, el corespunde exact cu numărul votanților; căci 159 și 161 fac 320 de bile pentru amândouă urnele, cum și trebuia să fie, când la vot au luat parte 160 de votanți.

Dar să vedem în această privință ce dice regulamentul.

„Votul prin bile se face numai atunci când 15 deputați 'l cer.“

„Scrutinalul prin bile se face în modul următor: un secretar face apel nominal și dă fie-cărui deputat câte două bile, din care una albă și alta neagră. Deputatul depune în urna așezată pe tribună bila care exprimă dorința sa și aruncă într'o urnă pusă pe o masă deosebită bila de care n'a făcut întrebunțare. Bila albă exprimă aprobațiunea, iar cea neagră desaprobațiunea.“

Prin urmare urna cea neagră este numai pentru control; în ea se aruncă, pur și simplu, bilele neîntrebunțate. Va să dică rezultatul legal al votului 'l dă în urna albă, și urna albă spune că propunerea nu s'a admis.

Onor. nostru președinte numai ca i-poteză a spus că chiar de am trece la urna neagră bila cea neagră care s'a constatat mai mult în urna albă, totuși am avea 80 bile albe și 80 bile negre, prin urmare am avea paritate și propunerea este cădută prin paritate. Acăsta, D-lor, este conform chiar cu Constituțiunea, legea legilor, care iată ce dice în art. 45:

„Ori-ce rezoluțiune este luată cu majoritate absolută a sufragiilor, afară de ceea-ce se va statornici prin regulamentele Corpurilor legiuitoare în privința alegerilor și presentațiunilor.“

„În cas de împărțală a voturilor, propozițiunea în deliberațiune este respinsă.“

Casul care se presintă astăzi este un cas care s'a mai produs și altă dată ca un deputat să pună amândouă bilele din greșelă în aceeași urnă, și votul a rămas va-

labil. Dacă D-vostre veți admite că se poate strica un vot pe simpla basă că s'a găsit o bilă mai mult într'o urnă, toate voturile atunci ar putea să fie stricate; căci n'ar avea cine-va de cât să pună amândouă bilele în aceeași urnă, și cu modul acesta votul n'ar mai fi posibil. Dar apoi, în definitiv, care ar fi rezultatul stricării votului? Ar fi a atinge, să nu dic susceptibilitatea, dar imparțialitatea onorabilului nostru președinte; ar fi o lipsă la deferența ce datorim cu toții onorabilului nostru președinte.

Prin urmare nu poate să încapă aci nici umbră de bănuială că președintele ar fi avut veri-un interes să facă veri-o învăl-mășală în proclamarea votului. (Aplause).

Așa dar cred că ar fi mai bine să trecem la ordinea zilei; afară numai dacă Camera va cere să revină în mod formal asupra acestui vot; dar a reveni asupra unui vot, este a imita procedura ce se întrebunța în Camerele trecute.

și noi credeam că a trecut timpul acela și că actuala Cameră nu poate să dea asemenea exemple ca astăzi să dea un vot și mâne, dupe poruncă sau dupe afecțiuni personale, să revină și să dea un alt vot.

Acest incident nu trebuie să ne țină în loc atâta timp, fiind-că cestiunea este regulată prin însuși regulamentul nostru, și afară de acesta, propunerea aceea se poate reface și ast-fel pierderea ce am crede că rezultă din votul de ieri, ar putea să fie din contra un câștig pentru noi toți, când cu toții ne am pune de acord.

D. vice-președinte: La ordinea înscrierii e D. Nicorescu, însă fiind că D. Panu a cerut cuvântul pentru o explicație, îl dau D-sale.

D. N. Nicorescu: S'a terminat cestiunea aceasta?

D. vice-președinte: Dupe regulament, deputatul care cere cuvântul pentru explicațiunii are prioritate.

D. N. Nicorescu: Vă înșelați.

D. vice-președinte: Se poate, dar mă înșel de bună credință, regulamentul e precis.

D. N. Nicorescu: D-lor, avem în discuțiune sumarul gedinței de ieri, care nu poate să rămăie ast-fel cum e întocmit; căci e greșit, și trebuie să-l îndreptăm. Vă rog dar, D-le președinte, să-mi dați cuvântul.

D. vice-președinte: Dați-mi voe să vă citez regulamentul:

„Este tot-d-a-una liber a cere cuvântul pentru apel la regulament, pentru cestiune de explicație a cuvintelor sale și pentru cestiune personală.“

Va să dică cererile pentru explicațiunii au prioritate.

D. N. Nicorescu: Regulamentul dice: Numai pentru explicația cuvintelor sale. **Voc:** Închiderea discuțiunii.

D. vice-președinte: Vedeți, D-lor, că se cere închiderea discuțiunii; mă găsesc dar nevoit să pun la vot închiderea discuțiunii.

D. I. Nucșoreanu: Cer cuvântul contra închiderii.

D. vice-președinte: Aveți cuvântul.

D. I. Nucșoreanu: Cedez rândul D-lui Nicorescu :

D. N. Nicorescu: Faceți foarte rău că grăbiți închiderea discuțiunii, pentru că ne aflăm în fața unei erori materiale, care nu s'a indicat în de ajuns, și ori-ce veți face D-văstre, nu ne veți opri de a semna această eroră și a cere îndreptarea ei. Veți închide acum discuțiunea, noi o vom redeschide imediat, pentru ces-tiune de regulament, pentru că nu puteți aproba un proces-verbal, care conține erori materiale înverdate și a căror îndreptare o reclamăm.

Așa dar, bine voiți a avea paciența și a mă lăsa să urmez.

D-lor, dacă ați fi avut cuvântul asupra ces-tiunii principale, v'ați fi mărturisit, D-văstre tuturilor și în special președintelui nostru, onor. D. C. Grădișteanu, că nimenea mai mult de cât mine nu e mai recunoscător pentru lealitatea, pentru buna credință și imparțialitatea cu care D. Grădișteanu a condus desbaterile acestei Camere.

Vă aduceți aminte că ieri chiar — și cu această observațiune a mea s'a închis desbaterile de ieri — aduceam, eu, cel mai mare omagiu înaltelor prerogative ale președintelui, și susținem că în ces-tiune de aplicare a regulamentului, de regulare a desbaterilor, voința și conștiința președintelui sunt mai pre sus chiar de cât voința majorității Camerei.

D. N. Voinov: Aici însă o întorc. (Ilaritate).

D. N. Nicorescu: Întreruperea D-lui Voinov e foarte rău venită; căci astăzi nu e vorba de interpretarea regulamentului sau de aplicarea lui, e vorba de un fapt material pe care său 'l ați vădit rău, sau 'l ați transcris rău în acest proces-verbal. În adevăr, D-lor, iată cum se sfârșește...

Voc: Acesta nu e în contra închiderii discuțiunii.

D. vice-președinte: Vă rog să bine-voiți a mă lăsa pe mine să conduc desbaterile. Eu găsesc că oratorul este în ces-tiune și voiesce să arate motivele pentru cari cere continuarea discuțiunii. Trebuie dar să fie lăsat ca să justifice pentru ce este contra închiderii, și apoi Camera are să se pronunțe.

D. N. Nicorescu: Am cerut cuvântul contra închiderii discuțiunii; dați-mi voe dar să vă conving că faceți rău că precipitați închiderea ei.

Am început, D-lor, să vă arăt eroră materială strecurată în procesul-verbal.

D. N. Voinov: Atunci cer și eu cuvântul ca să arăt eroră ce s'a făcut.

D. N. Nicorescu: D-lor, eu cel d'ant-tetiu aș ceda cuvântul D-lui Voinov, dacă 'l aș vedea pregătit asupra materiei. (Ilaritate). D-sa însă vrea să restabilască faptele fără să scie cum s'a petrecut. (Aplause).

D. N. Voinov: D-ta ai venit pregătit....

D. N. Nicorescu: D-lor, este și va fi tot-d'a-una această deosebire între mine și D. Voinov: Eu, pe cât am putut până acum și pe cât voi putea în viitor, nu 'm voi permite nici o-dată să ia cuvântul de cât când voi fi pregătit în materie. (Ilaritate).

Dar să lăsăm pe D. Voinov de o parte, căci mi se pare că nu D. Voinov e la ordinea zilei ați, (ilaritate).

D-lor, iată cum se sfârșește acest proces-verbal:

Votanți	160
Bile albe, pentru	80
Bile negre, contra	81

Apoi, nu vedeți că nu se poate să fie așa; nu vedeți că este eroră?

Dacă, în adevăr, au votat numai 160 deputați, dacă 80 din ei au votat alb, câți au putut vota negru? Înverdat că bile negre n'au putut să fie de cât tot 80. Pentru ce dar sumarul dăce 81 bile negre?..

Onorabile, Domnule președinte, au fost 160 votanți, dupe constatarea oficială, la apelul nominal, și este și o abținere. Cel abținut n'a aruncat bila în urmă.

Apoi dacă au fost 160 votanți, de unde ies 80 bile albe și 81 negre?

D. Căton Leca: De aceea se cere închiderea discuțiunii!

D. N. Nicorescu: Constat dar, înainte de toate, că aci este o eroră materială, pe care D-văstră, D-le președinte, într'un chip sau altul, trebuie să o îndreptați; și până atunci nu puteți închide discuțiunea. D-lor deputați, ați ascultat explicările leale și de bună credință ale președintelui Camerei. Ce dăce d-sa?

D. C. Grădișteanu: Vă spune că în adevăr o eroră a fost comisă; căci de unde trebuia ca în amândouă urnele să fie bile albe și negre la un loc câte 160 în fiecare urmă câți votanți au fost, s'a găsit într'o urnă, adică atâtea bile în fie-care urnă o bilă mai mult, 161; iar în cea-altă una mai puțin, 159.

Acesta, D-lor, este o eroră materială; cum se poate explica această eroră? În mai multe feluri.

D. președinte o explică într'un fel. D. Ilariu Isvoranu a admis și D-sa aceeași explicațiune. Să vedem însă dacă această explicațiune este admisibilă, adică dacă lucrurile s'au putut petrece așa cum dăce D. președinte.

D-sa presupune că un deputat din eroră a aruncat în aceeași urnă amândouă bilele. Faptul acesta n'ar avea în sine nici o gravitate. În adevăr, sunt nenumărate precedente de felul acesta. S'au vădit adese-ori deputați cari, din distracțiune, au scăpat în aceeași urnă amândouă bilele; de asemenea s'au vădit deputați cari, vrând să voteze alb, au scăpat din eroră bila neagră în urna albă; și atunci, din propria sa voință, aruncă în

aceeași urnă și bila cea-altă, ca să și neutralizeze votul. În asemenea cas deputatul, constatând greșala, o face cunoscut biuroului imediat. (Întreruperi).

D-lor, dacă în votul de aseră s'ar fi întâmplat cazul presupus de D. președinte, adică dacă un deputat, din eroră, ar fi pus ambele bile în urna albă, lucrul n'ar avea nici o însemnătate, dupe cum am mai spus; eroră s'ar îndrepta cu cea mai mare ușurință. În adevăr, n'am avea de cât să scădem votul cel neutralizat din totalul număr al votanților, și să ținem socotela numai de voturile cele bune. Adică din 160 votanți, ar rămânea voturi bune 159.

Dar, veți vedea îndată că la votul de ieri nu s'a putut întâmpla cazul acesta; veți vedea că trebuie să fie alt-ceva, o altă cauză mult mai serioasă care aruncă o umbră de bănuelă gravă.

Să examinăm cazul de ieri mai de aproape. D-lor, în timpul votului fie-care deputat primesce două bile, una albă și alta neagră; și când votul a fost regulat, suma bilelor albe din amândouă urnele trebuie să corespundă exact cu numărul votanților, adică dacă au luat parte la vot 160 deputați, bilele albe găsite în urna albă numărate la un loc cu bilele albe din cea-altă urnă, trebuie să dea numărul exact de 160; nu pot să fie toate bilele albe împreună, nici mai multe nici mai puțin de 160.

Ei bine, în votul de ieri, nu este așa; căci s'au găsit 80 de bile albe în urna albă, iar în cea altă urnă s'au găsit 81 de bile albe; adică în totul 161 bile albe. De unde a eșit una mai mult? Eu aș ruga și pe D. președinte și pe D. vice-președinte Isvoranu să potrivască cazul acesta cu exemplul dat de D-lor. Dar mai este o împrejurare care agravează cazul: Nici suma bilelor negre din ambele urne nu corespunde cu numărul votanților; căci, găsindu-se în urna albă 81 bile negre, s'au găsit în urna neagră 78 de bile negre; ceea-ce face în totul 159 în loc de 160.

Vedeți dar, D-lor, că eroră care alterează votul de ieri este de o specie nouă, neprevădută de D. președinte. Ea se caracterizează în deajuns prin faptul că numărul bilelor albe din ambele urne covârșește numărul votanților. Acum dacă 'm'ar fi permis să comit și o indiscrețiune v'aș spune că unul din domniile deputați, cari au votat, mărturisesc singur că, din distracțiune, el n'a aruncat bila cea neagră în urna neagră, și că a ramas cu ea în mână. Iată cum s'ar explica absența unei bile negre; dar în nici un chip n'ați putut explica până acum prezența bilei celei albe, care nu se scie de unde provine.

Nu aprofundez mai mult, de și aș putea să vă întreb prin ce farmec s'a introdus acea bilă în urnă. Mă mărginesc numai a constata neregularitatea și acesta cred că este destul pentru a

vă convinge că votul de ieri este viciat în modul cel mai grav, că el nu poate fi considerat de cât ca un vot nul; și prin urmare, trebuie să-l repetăm astăzi din nou. Dar, D-lor, veți repeta sau nu votul, o datorie se impune D-lui președinte și întregului birou, aceea de a îndrepta erorea cuprinsă în sumarul ședinței. În nici un caz nu se poate susține, cum face sumarul, că propunerea D-lui Blaramberg a fost respinsă cu majoritate de un vot; căci dacă 160 votanți au fost, dacă 80 bile albe au fost, cel mai mult s'ar putea susține că propunerea a căzut cu *paritate*. În-ê nu această este soluțiunea cea adevărată; pentru că votul de ieri este nul, pentru că acel vot, dacă nu este viciat prin fraudă, este, cel puțin, rezultatul unei erori grave; pentru că s'a găsit în urnă o bilă albă mai mult de cât atâtea câte a distribuit biroul, că s'a găsit o bilă neagră mai puțin de cât atâtea câte a distribuit biroul.

Iată, D-lor, cuvintele pentru cari m'am creșut autorizat a vă ruga să nu închideți discuțiunea; pentru că toate argumentele D-lui Ilariu Isvoranu și toate argumentele D-lui președinte al Camerei repausău pe o specie care nu este a noastră; repausău pe un caz întâmplător care nu este acela al votului de ieri.

Cred, D-lor, că veți recunoște că am avut dreptate să vă rog să nu închideți discuțiunea și că am și mai multă dreptate să vă rog să nu votați acest sumariu al ședinței de ieri, până ce erorea din el nu se va îndrepta; căci, încă odată, nu se poate susține această afirmațiune că, fiind 160 de votanți, s'au putut găsi 80 bile albe, și 81 bile negre. Acesta este inadmisibil.

D. vice-președinte: D. Rosetti are cuvântul pentru închiderea discuțiunii.

D. D. R. Rosetti: D-le președinte, pentru că D. Nicorescu a acuzat pe D. Voinov că nu este pregătit în materie, eu cedez cuvântul D-lui Voinov ca să dovedescă D-lui Nicorescu că este destul de pregătit pentru a-i răspunde. (Ilaritate).

D. N. Voinov: Onorabilul D. Nicorescu a șis că eu nu m'am pregătit spre a lua parte la desbaterea acestui incident. Este foarte adevărat că eu am venit aci nepregătit și nici nu m'am gândit că trebuie să mă pregătesc pentru o asemenea discuțiune, de ôre-ce nu sciam cum are să se pună cestiunea. Dacă însă, D-nul Nicorescu, încă de ieri s'a gândit și s'a pregătit pentru această incurcătură, atunci i fac complimentele mele. (Ilaritate, aplause).

D-lor, încă odată declar că eu am venit aci nepregătit pentru incidentul ce s'a ridicat; cu toate acestea, ascultând cu atențiune discuțiunea urmată și explicațiunile date, mă simt în pozițiune a mi arăta părerea mea în deplină cunoștință de cauză, rămăind ca D-vostre să apreciați dacă este mai multă sinceritate în

partea acelor cari au venit pregătiți ad-hoc de a casă, sau în a acelor cari nici s'au gândit nici s'au pregătit pentru un asemenea caz.

D-lor, nu intră în obiceiul meu să uit, dupe ce m'am pregătit, ceea-ce am șis când eram nepregătit. (Ilaritate).

Așa, de exemplu, D-nul Nicorescu, suindu-se ieri la tribună, a ridicat în dogmă o teorie a D-sale, despre care eu chiar atunci am declarat la mai mulți amici ai mei și ai D-sale, că ea nu poate fi admisă în mod absolut. D-nul Nicorescu a șis ieri că, ivindu-se o neînțelegere asupra punerii la vot a propunerii de dare în judecată și a amendamentului presintat în cursul discuțiunii urmate, D-nul președinte a consultat biroul dacă trebuie să se pună la vot propunerea originală sau amendamentul; că la această consultațiune a luat parte și D-sa, pentru că D-nul Nicorescu este cestore, prin urmare, membru al biroului și că atunci de către toți membrii biroului s'a recunoscut președintelui dreptul a aplica și interpreta regulamentul așa cum ar crede el că este bine, pentru că onestitatea și onorabilitatea președintelui nu se poate pune la îndoială, pe cât timp Adunarea i-a încredințat conducerea lucrărilor sale, l-a ridicat la înalta demnitate unde se află; și a mai adăogat D-nul Nicorescu că o dată ce președintele se pronunță asupra unei cestiuni, soluțiunea dată de președinte este o soluțiune justă și onestă înaintea căreia toți trebuie să se plece. Așa a șis ieri D-nul Nicorescu pe când era nepregătit; dar astăzi, după ce s'a pregătit, nu mai șice ast-fel... (Ilaritate, aplause).

Mai întâiu, răspund D-lui Nicorescu că D sa, ca membru al biroului, dator este mai mult ca oricine să cunoască și să respecte prescripțiunile regulamentului; că, prin urmare, D-sa trebuie să șie că regulamentul nu permite a se reveni asupra unui vot care a fost proclamat de președintele Adunării... (intreruperi), afară numai dacă Adunarea s'ar crede în drept să facă un revot... (intreruperi, sgomot).

D-lor, D. președinte a declarat ieri, dupe ce a despuiat scrutinul, că Adunarea a trecut la ordina șilei asupra propunerii de dare în judecată. (Protestări, sgomot).

Așa a șis președintele Adunării; acestia sunt termenii cu cari s'a exprimat; D-sa este presinte și nu are de cât să declare dacă eu sunt sau nu indus în erore.

Voci: Votul a fost proclamat.

D. N. Voinov: Votul dar fiind proclamat, noi nu ne aflăm aci în cazul citat de D. Blaramberg, în incurcătura în care a fost pusă Camera franceză din timpul revoluțiunii de la 1848; căci acolo nu se proclamase votul, ci rămăsese cestiunea deschisă. Noi nu putem reveni asupra unui vot proclamat de cât sub pedeapsă,

pentru președintele care l-a proclamat, nu de a se cobori de pe fotoliul presidențial și a fi înlocuit de un vice-președinte cât timp va dura această demisiune, ci sub pedeapsă de a nu mai fi președinte. Apoi dacă D-vostre voiți acesta, noi nu vom să ajungem la un asemenea rezultat.

O voce: Asta este pentru închiderea discuțiunii.

D. N. Voinov: D. Nicorescu, vorbind contra închiderei discuțiunii a tratat cestiunea de fond; prin urmare, dacă D-sale i s'a permis a pune cestiunea pe un asemenea calapod, nu cred că ar fi drept ca mie să nu mi se permită a mă servi de calapodul D-sale.

Voci: Continuați.

D. N. Voinov: D. Nicorescu a șis: Suntem în fața unui fapt material, unei erori ce se poate ușor îndrepta. (Intreruperi, sgomot).

În drept, mai toate cestiunile sunt supuse controversei, chiar și cele de matematică. Mie, când făceam pe avocatul, și cred că acesta s'a întâmplat, și la mulți dintre D-vostre, mi s'a întâmplat, cu ocaziunea unei hotărnicii, să se ivescă o controversă asupra liniilor trase, și atunci am recurs la D. Tzone ca să arate D-lui cari din acele două linii era cea dreptă. (Intreruperi).

D-lor, nu puteți reveni asupra votului proclamat ieri, pentru că ați crea un rău precedent. Eu nu am în vedere, când șic acesta, cazul de față; căci pentru aci sunt foarte desinteresat a se vota și revota propunerea; dar mă uit mai departe și mă gândesc că se pot ivi casuri nenumărate în cari, adoptându-se o asemenea procedură, s'ar crea o stare de lucruri foarte nemulțumitoare tocmai pentru acei ce se pregătesc de cu sêră pentru discuțiunile ce au să ridice a doua zi. (Ilaritate).

D. N. Nicorescu: Cer cuvântul în cestiune personală.

D. N. Voinov: Acum, pentru ce cereți D-vostre anularea votului? Este el neregulat și neregularitatea sa este de natură a atrage însuși anularea votului? Căci D-vostre trebuie să știți, că în toate casurile și de jurisprudență și parlamentare, sunt unele nereguli și erori cari nu anulează actul, iar altele cari l'anulează chiar de la început.

D. vice-președinte Isvoranu, cu autoritatea D-sale, cel mai puțin cât a unui cestore (ilaritate), ne-a explicat că, conform regulamentului, urna albă este aceea în care deputatul depune bila care exprimă dorința sa; iar urna neagră se pune pe tribună numai spre a se arunca în ea bila de care deputatul nu a făcut întrebuințare; că bilele albe exprima aprobarea și cele negre desaprobară. Să vedem acum cum s'au petrecut lucrurile. Când s'a pus la vot propunerea au luat parte la votare 160 D-ni deputați. Majoritatea absolută din 160 este 81. La despuierea scrutinului în urna albă, urnă

în care deputatul depune bila care exprimă dorința sa, s'a găsit 81 bile negre, adică 81 voturi pentru respingerea propunerii; iar în urna cea neagră s'a găsit 81 bile albe; prin urmare, cei ce au fost contra propunerii, au votat regulat, de ore-ce în ambele urne s'a găsit același număr de bile depuse de dânsii și votul lor este perfect.

Se observă însă că în urna albă s'a găsit 80 bile albe, pe cât timp trebuia să fie acolo numai 79, de ore-ce 81 erau negre, și că în urna neagră s'a găsit 78 bile negre, în loc de 79. Lucrul este foarte ușor de explicat, și iată cum: Ori s'a făcut o eroré la recensământul voturilor, ori dacă recensământul a fost exact făcut, atunci eroréa provine de la darea bilelor. De exemplu, din eroré s'a dat unui deputat două bile albe în loc de a i se da una albă și una neagră și tot din eroré acel deputat a lăsat să cadă amândouă bilele în urna albă. (Intreruperi). Ce putem deduce de aci? Rea credință? Nu.

Voci: Ori cum ar fi, votul e nul. (Sgomot).

D. N. Voinov: Mă iertați, dacă un Domn secretar, voind să dea unui Domn deputat două bile diferite, i-a dat din grabă două bile de aceeași coloré și deputatul din eroré le-a aruncat pe amândouă în aceeași urnă... (sgomot, intreruperi).

Acésta este o bănuială onestă. Dacă D-vóstre indicați alt-fel de bănuială eu nu mă amestec în asemenea discuțiuni. (Sgomot).

Rămâne dar bine constatat că 81 bile negre au fost în urna albă și tot 81 bile albe în cea-altă urnă; că, prin urmare, cei ce au votat contra propunerii nu au comis nici o neregularitate, că votul lor este perfect și că greșala provine din partea acelor care au fost pentru propunere. (Intreruperi, sgomot).

D. președinte mai înainte de a proclama votul, ca să nu lase cel mai mic loc de bănuială, a declarat că chiar dacă s'ar anula una din bilele negre, totuși propunerea este cădută prin paritate de voturi.

Acum, dacă efectul moral este în partea propunitorilor moțiunii, efectul material este în defavórea lor. (Sgomot).

D. Kogălniceanu intrerupe.

D. N. Voinov: Eu nu mai sunt ténér în cât să'mi permit a ridica tonul atât de sus cum faceți D-vóstre, dîcînd că este o mișelie eroréa ce s'a făcut, și nu recunosc niménuî dreptul a judeca cu atâta asprime pe un coleg al nostru... (Intreruperi, sgomot). Țin numai să constat că din 160 votați 81 voturi au fost contra propunerii de dare în judecată. (Sgomot).

Voci: Inchiderea discuțiunii. (Sgomot).

D. N. Voinov: A mai continua discuțiunea pe acest tărém este a perde timpul Camerei fără nici un folos; prin urmare, D. președinte, în virtutea regu-

lamentului, este chemat să declare închisă acésta discuțiune, de ore-ce votul, o-dată proclamat de președinte, nu se mai póte schimba de cât în două casuri: ori prin revot, ori prin un vot în contra președintelui. (Sgomot).

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

— Se pune la vot sumarul ședinței precedente și se aprobă.

D. vice-președinte: D. Nicorescu are cuvântul în cestiune personală.

D. N. Nicorescu: D-lor, voiți ține sémă de impaciența D-vóstre și nu voiți abusa; dar nu suprimați, vă rog, dreptul de a vorbi în cestiune personală, de a mă apăra contra unei grave nedreptăți. Ați văzut că jumătate din discursul D-lui Voinov a avut de scop a stabili că eu m'am pus în contradicție cu mine însumi; că eri ași fi susținut dreptul nemărginit al președintelui la interpretarea și aplicarea regulamentului, și că astăzi eu ași voi să contestez și să știrbesc acel drept. Ei bine, D. Voinov comite o eroré gravă. Eu am susținut ieri și susțin și astăzi lucrul acesta: Credința mea intimă este că președintele e singur care are autoritatea legală de a aplica regulamentul, și acésta independent de voința majorității. Adăogam apoi, ca explicare, că nici nu e bine să fie alt-fel, fiindcă majoritățile devin de la sine tiranice, și prin urmare, nu li se póte lasa lor aplicarea regulamentului în privința conducerii desbaterilor; căci la tot momentul ele ar comite arbitrarități și ar călca în picioare dreptul minorităților. Dar, D-le Voinov, alt-ceva este dreptul de a aplica regulamentul și alt-ceva datoria președintelui de a îndrepta o eroré materială, când ea există. Presupuneți, vă rog, că eri, președintele din eroré ar fi proclamat că Camera cu paritate de voturi a primit propunerea. Ei, nu trebuia să se revină astăzi asupra acestei declarațiuni greșite, asupra acestei erori materiale?

Vedeți dar că nu e contradicțiune. Eu nu contest astăzi dreptul nemărginit al președintelui de a aplica regulamentul cu bună credință. Dar bine-voiți a nu confunda acest drept, cu datoria ce se impune ori-cărui președinte de a îndrepta el însuși erorile materiale pe care, din nesciință, a putut să le comită.

Unde vedeți dar contradicțiune, onorabile D-le Voinov?

D-lor deputați, observațiunile acestea sunt foarte serioase, prerogativele înalte cu care este investit președintele Camerei sunt foarte prețioase pentru toți, dar mai cu samă pentru minorități. Ele constituiesc o adevărată garanție constituțională. Noi, aceștia care facem opozițiune consecventă și de timp îndelungat, în sinul acestui Parlament, în nenumărate rânduri, câte o-dată cu D. Voinov, adese ori fără D-sa, am avut a ne plânge de

reua voință a majorităților, și a suferi de nedrepta aplicare a regulamentului.

D. N. Voinov: Cer cuvântul.

D. N. Nicorescu: Eu am luat cuvântul în cestiune personală, numai ca să mă apăr de agresiunea D-lui Voinov; și nu înțeleg de ce D-sa cere acum cuvântul.

Termin, D-lor, cu următoarea observațiune: D. Voinov a afirmat un lucru grav: D-sa a dîs că noi, astăzi, prin observațiunii nedrepte și nelutemeiate, voim să provocăm retragerea președintelui.

Asigur pe D. Voinov că eu nu vreau, cu nici un chip, demisiunea președintelui Camerei; și acésta pentru două motive pe care ușor le înțelege ori-cine:

Mai întâiu, eu sunt foarte recunoscător președintelui pentru lealitatea și imparțialitatea cu care conduce desbaterile noastre. Al doilea, mă tem că postul de președinte rămînd vacant, și observînd zelul nemărginit cu care D. Voinov sprijină pe actualul guvern (ilaritate) mă tem, dîc, să nu'l vîd pe D-sa acolo, în locul președintelui. (Aplause, mare ilaritate).

Aceste două puternice motive, cred că sunt suficiente și pentru D-vóstră și pentru D. Voinov, ca să se statornicescă buna mea credință. Am fost, D-lor, de bună credință și ieri, când chemam pe președintele nostru la exercițiul plenitudinii prerogativelor sale, și azi când 'l rog respectuos să îndrepteze o eroré materială. (Aplause).

Am terminat, D-lor; și cred că D. Voinov, ca și D-vóstre toți, a rămas mulțumit de explicațiunile mele, și că nu mai are cuvânt să 'mi dea vre un răspuns. (Ilaritate).

D. N. Voinov: Am cerut cuvântul în cestiune personală.

D. vice-președinte: În cestiune personală, D. Panu a cerut cuvântul înaintea D-vóstre.

D. G. Panu: Cedez D-lui Voinov.

D. vice-președinte: Atunci aveți cuvântul, D-le Voinov; vă rog însă, cu tóte că D. Nicorescu v'a făcut o atingere personală...

D. N. Nicorescu: Protestez. (Sgomot).

D. vice-președinte: Vă rog să mărginiți cât veți putea mai mult răspunsul D-vóstre ca să nu ne perdem timpul cu asemenea cestiuni.

D. N. Voinov: Profit de sfaturile bine-voitóre ale D-vóstre, D-le președinte, și le voi urma; cu tóte că de mai înainte tot ast-fel eram hotărît să fac, adică să nu iau în serios tot ce a spus D. Nicorescu. Cunosc bine pe D. Nicorescu; fiindcă este vechiul amic al meu și știu că, atunci când furia discursurilor 'l apucă, nu mai ține sémă de nimic în lumea acésta. Iată pentru ce eu nu răspund la cestiunea personală provocată de D-sa.

D. N. Nicorescu: *Honni soit qui mal y pense.*

D. G. Panu: D-lor deputați, D. Isvoranu 'mi-a făcut onoarea să pomenescă numele meu și să se servescă de argumentarea mea, pentru ca să ajungă la rezultatul că votul de ieri n'a fost un vot dat în contra guvernului, ci că chiar noi propuitorii n'am avut altă intențiune de cât a cere darea în judecată a cabinetului Brătianu.

Așa e în ceea-ce mă privește pe mine; căci eu n'am voit să trag cu această propunere în două iepuri de o dată, am voit numai să dau în judecată guvernul D-lui I. Brătianu.

Fiind-că însă D. Isvoranu s'a referit la mine, sunt dator să dau ore-cari explicațiuni. Când am venit cu propunerea în cele deșce puncturi de acuzare, D. Isvoranu și mai mulți au stăruit pe lângă noi și ne-au ținut: Ștergeți cele trei puncturi de la urmă; căci atunci poate că o vom vota cu toții.

Dupe cum vedeți, acele trei puncturi s'ar fi părut că ne deosebesc pe noi de cei alți. Atunci, dupe cum a ținut și D. Blaramberg, am propus celor-alți colegi ai noștri să ștergem acele trei puncturi din propunere și am și luat față cu D. Isvoranu angajamentul să spunem această înședință publică, ceea-ce am și făcut.

S'a întâmplat însă că o parte din colegii noștri n'au voit să renunțe la propunerea ce au adus mai în urmă sub formă de amendament, și atunci ne-am vădit și noi siliți să ne retragem propunerea de modificare; căci, dupe cum știți, s'a pus la vot propunerea noastră în întregul ei.

În ceea-ce privește votarea, iată ce s'a făcut: Noi am votat pentru propunere, în contra căreia se opuseseră guvernul, iar cei-alți au votat contra. Am ținut să explic această, ca să nu se creadă că am votat o transacțiune. Nu, D-lor, n'am votat o transacțiune, am votat propunerea noastră în contra căreia s'a opus guvernul de la început până la sfârșit.

D. Ulise Boidescu: Vă anunț că D. Bobeica și-a dat din nou demisiunea în termenii următorii:

Domnule președinte,

Mulțumind încă o dată onorabilei Adunări despre simpatia ce 'mi-a arătat, respingându-mi demisiunea din postul de cestor, cu toate acestea fără nici un motiv altul de cât că nu mai pot duce această sarcină, vă rog mult să pașiți chiar astăzi la alegerea altei persoane pentru asemenea însărcinare.

Primiți, vă rog, D-le președinte, încredințarea considerațiunei mele.

C. Bobeica.

D. I. Nucșoreanu: D-lor deputați, calitățile onorabilului Domn Bobeica ne dau dreptul să 'i respingem demisiunea; cu atât mai mult că această hotărîre a D-sale a putut să fie rezultatul unei impresiuni de moment.

D-lor, ori-ce am ținut noi, cestorii au misiune foarte importantă: înainte condițiune ce se cere unui cestor este să aibă maniere alese; nu este destul să aibă un titlu academic ca să creadă că intrunesc, pe lângă instrucțiune, și educațiunea. D. Bobeica, dupe opiniunea mea, intrunesc aceste două condițiuni. De aceea rog pe onorabila Cameră să bine voiască a respinge demisiunea. (Aplause).

— Se pune la vot demisiunea D-lui C. Bobeica și nu se primesc.

— Se trimite la comisiunea de petițiuni: petițiunea mai multor locuitori din comuna Slătioara, județul Romanai, a funcționarilor prefecturei județului Vaslui, a mai multor comercianți din Bacău, a mai multor locuitori din comuna Maldaeni, județul Teleorman, a D-lui I. Nițulescu și a mai multor locuitori din comuna Plopana, județul Tutova.

— Se trimit la comisiunea de indigenat petițiunile D-lor Alfred Donat și Pițu Vasile.

— Se comunică Adunării petițiunea mai multor locuitori din comuna Ghindeni și cătunul Comani, județul Dolj, prin care cer să li se dea pământ.

D. P. Cernătescu: D-le președinte, vă rog ca această petițiune să se adreseze D-lui ministru al domeniilor spre a face D-sa formalitățile necesare pentru a li se da pământ; fiind că acești oameni a și plătit deciuirea cuvenită.

D. vice-președinte: Acum, D-lor, intrăm în ordinea zilei.

La ordinea zilei avem interpelațiunea D-lui Blaramberg.

D. V. Pleșoianu: D-le președinte, în ședința de Vinerea trecută, știți că la ordinea zilei era proiectul de lege pentru desființarea taxei asupra țuiceii. D-nul Ministru de finanțe, la presintarea proiectului de lege, a cerut urgența și ea a fost primită de Adunare. Acum văd că la ordinea zilei sunt alte chestiuni, și de aceea vă rog, să binevoiți a face ca acest proiect de lege să fie pus la ordinea zilei; fiind-că el este așteptat cu nerăbdare de întreaga țară.

D. vice-președinte: Dacă ați fi trebuit la birou pentru ce proiectul acesta nu figurază la ordinea zilei de astăzi, ați fi aflat că D-nul Ministru de finanțe a cerut ieri biroului, ca ori-ce proiecte relative la Ministerul de finanțe să fie puse la ordinea zilei pentru Luni; fiind-că D-sa până atunci este ocupat cu alte afaceri.

D. V. Pleșoianu: Eu mă mulțumesc ca cel puțin Luni să se pună în discuțiune dar mă tem că nici atunci nu-i va veni rândul.

D. I. Ștefăneanu: Proiectul acesta este în legătură cu budgetul și ar trebui votat mai înainte de budget...

D. vice-președinte: Acum nu aveți cuvântul D-vostă, ci D-nul Iancovescu.

D. I. Iancovescu: D-le Președinte, am cerut cuvântul spre a vă ruga să fa-

ceți ca propunerea din inițiativa parlamentară, pentru numirea unei comisiuni de anchetă parlamentară care să se ocupe cu cercetarea faptelor petrecute în ziua de 14 și 15 Martie și asupra căreia Adunarea a adoptat urgența, încă din luna Noembrie, să fie pusă la ordinea zilei cel puțin în secțiuni.

D. vice-președinte: Propunerea de anchetă se află în studiul secțiunilor.

Acum D-nul Ștefăneanu are cuvântul.

D. I. Ștefăneanu: D-le președinte, noi șcim cu toții că înainte de alegeți guvernul a promis diferite proiecte de legi, între cari și acela relativ la taxa țuiceii despre care a vorbit D-nul Pleșoianu. Suntem veniți aici de trei luni și nici o reformă din cele promise nu s'a votat. În fie-care zi ne ocupăm cu chestiuni de mică importanță în loc de a ne ocupa de chestiunile cari privesc marile interese ale țerei.

Proiectul de lege despre care a vorbit D-nul Pleșoianu a fost votat de Camera trecută, și ni s'a promis atunci de D-nul prim-ministru că va face să fie votat și de Senat mai înainte de a se vota budgetul; cu toate acestea budgetul s'a votat și acest proiect de lege a rămas în cartonele Senatului; de aceea mă tem să nu se întâmple tot ast-fel și în anul acesta. Peste câte-va zile are să se aducă budgetul în discuțiunea noastră; el are să fie votat, și apoi are să ni se țină, că nu se mai poate vota proiectul de lege în chestiune, pentru că s'ar face în budget un gol care nu ar avea cu ce să fie umplut.

Asemenea ni s'a promis că îmbunătățirea sôrței clerului mirean are să devie o realitate, și iarăși nu s'a făcut nimic până acum. S'a dat asemenea promisiuni de guvern prin programul său presintat alegătorilor, că se va lua măsură să se trimită ingineri ca să se măsore pământurile locuitorilor spre a se pune capăt unei stări de lucruri neregulate, și nici această nu s'a făcut.

Proiectul de lege pentru vândarea bunurilor statului la săteni, de și a trecut prin secțiuni, vedem iarăși că nu mai vine la ordinea zilei.

Ași ruga dar pe D-nii ministri ca proiectele de legi cari sunt în legătură cu budgetul, să bine-voiască a face să fie votate înainte de a se vota budgetul, ca nu pe urmă să ni se țină că ele nu se mai pot vota, de ore-ce guvernul nu ar avea de unde să umple golul ce ar lăsa în budget. Țera este în drept să ne ceară socotela de ceea-ce facem, și noi datorii suntem să 'i dăm socotela de faptele noastre.

D. ministru al domeniilor, A. Marghiloman: D-lor deputați, toate proiectele de legi cari sunt în legătură cu budgetul se află deja depuse pe biroul Camerei; și în special acela care preocupă pe D-nii Pleșoianu și Ștefăneanu a și fost pus la ordinea zilei. D. ministru de finanțe însă fiind silit să lipsescă de la Cameră, astăzi și mâine, pentru cuvântul că

D-sa este ocupat cu subscripțiunea pentru împrumutul de 26.000.000, a rugat încă de ieri pe D. președinte al Adunării ca să înscrie la ordinea zilei de luni acel proiect de lege, ziua de lucru cea mai apropiată dupe terminarea subscripțiunii împrumutului. Prin urmare, impaciența care o arată D-nii Pleșoianu și Ștefăneanu, este foarte legitimă o recunosc și eu; dar 'i rog să ia în considerațiune această împrejurare și să aștepte până Luni când sper că D-lor vor fi satisfăcuți.

D. I. Ștefăneanu : Rog pe D. ministru să creadă că suntem foarte calmi în această chestiune și dovadă este că am așteptat trei luni până să vedem acest proiect de lege inserindu-se la ordinea zilei. Constat însă că ori de câte ori este la ordinea zilei un proiect de lege relativ la îmbunătățirea sôrței contribuabililor, tot-d'una se găsește câte un obstacol de amânare; se vede că e un blestem ca asemenea proiecte de lege tot-d'una să fie amânate. Acum se ȳice că proiectul de lege privitor la taxa asupra țuicei se va discuta Luni; să dea D-ȳeu să fie și Luni...

D. vice-președinte : Constat că iar ați vorbit fără să cereți cuvântul.

D. I. Ștefăneanu : Am dreptul tot-d'una, dupe ce vorbește D. ministru, să declar dacă sunt sau nu satisfăcut.

D. vice-președinte : Regulamentul nu vȳ dă acest drept, și 'mi pare rȳu că mȳ siliți a vȳ face asemenea observațiuni. Vȳ rog dar ca altă-dată să nu mai vorbiți mai înainte de a vi se accorda cuvântul.

Acum D. Blaramberg are cuvântul pentru dezvoltarea interpelării D-sale adresată D-lui ministru de justiție.

D. N. Blaramberg : Am să fac o propunere băncei ministeriale și cred că 'va conveni.

Iată în ce consistă acea propunere. Am anunțat trei interpelări, și, fiind-că ele ating acelȳși ordine de idei, leași putea desvolta pe tȳte de odată, ca și pe fie-care în parte. Dacă banca ministerială nu vede nici un inconvenient la această procedură, le voi îmbrățișa pe tȳte de la început. Duȳ mai ales sunt în așa strânsă legătură, aceea privitoare la D. ministru al justiției și cea-altă privitoare la D. ministru de resbel, în cât ar fi, o adevărată pierdere de timp, de a le prezenta pe fie-care în parte.

D. ministru al justiției, G. Vernescu : Dezvoltați-le în parte.

D. ministru de resbel, G. Manu : Tot asemenea vȳ rog și eu.

D. N. Blaramberg : Prea bine, D-lor, dacă este un princip care este piatra angulară a regimului constituțional, dacă un princip nu se pȳte controversa, într'un asemenea regim, este mai ales acela al separațiunii puterilor; și dacă este o confușiune-un amestec de puteri mai pernicios, și care să aibă consecinți mai funeste este amestecul puterii judecătorești cu puterea leguitoare sau politică a unei

ȳeri; căci atunci nu mai există securitate pentru nimeni și pentru nimic.

Acest adevȳr primordial s'a înțeles nu numai de acei cari au elaborat constituțiunea, cari ne cărmuesce, dar s'a recunoscut și de aceia cari au confecționat mai în urmă legea organică a curții de casațiune.

De aceia chiar pe atunci pe când un judecător de la un tribunal sau curte putea să fiă ales, și să figureze ca reprezentant al națiunii pe aceste băncei, cu condițiunea, bine înțeles, de a nu fi ales în locul unde 'și exercită jurisdicțiunea sa, în ceea-ce privește curtea de casațiune interdicțiunea a fost de la început absolută, și nu s'a făcut nici o distincțiune. Și nimic mai rațional de cât acesta.

Membrii curții de casațiune nu pot în nici un cas să cumuleze mandatul de deputat cu înalta magistratură ce ocup, și fiind-că într'un sistem constituțional, ministru, dar mai ales primul ministru, sunt presupuși expresiunea majorității parlamentare, calitatea lor de consilier inamovibil este exclusivă a dreptului pentru dȳșii de a fi și consilieri al Corȳnei.

Este astăzi o incompatibilitate absolută la noi, între funcțiunile politice și administrațiunea justiției.

Și incompatibilitatea pentru membrii casațiunii se explică și mai bine; căci dacă înțurirea judecătorilor unui tribunal și unei curți de apel se întinde numai la unii din cetățeni, ca și jurisdicțiunea lui restrânsă, nimeni prin contrariu nu scapă la presiunea, alt-fel ȳis la jurisdicțiunea curții de casațiune, care îmbrățișează țȳra întregă. Mai este și un alt ordin de considerațiuni, pentru această exclusiune, este că trebuia să fie și cine-va, curtea de casațiune, în afară de agitațiunile și luptele politice, ca să judece pe miniștri; noi n'am adoptat sistemul englez unde Camera de sus, Camera pairilor, judecă pe miniștri, dați în judecată, de Camera de jos sau aceia a comunelor.

Căci, noi nici c'am voit să aȳdim de sistemul unei camere de sus, și alteia de jos...

Noi avem sistemul democratic bicameral, avem duȳ Camere, numai pentru motivul pentru care erau duȳ consuli la Roma, spre a evita omnipotența și tirania unei singure. De altminterea ambele Camere sunt puse pe un picior de perfectă egalitate. Afară de chestiunea bugetului, Senatul ca și Camera au aceleași prerogative și atribuțiuni.

Ceva mai mult, Senatul, care nu judecă pe miniștri are însă ca și Camera dreptul să 'i dea în judecată.

Așa fiind lucrurile curtea de casațiune fiind chemată nu numai de a încarna și personifica într'ȳnsa justiția, în ultima și cea mai înaltă și supremă expresiune a ei, ea este ca să ȳic așa capul acestei al treilea Puteri și trebuie, ca atare, se rămână în afară cu totul de luptele, ba chiar de desbaterile nȳstre politice, de ȳre-ce

este și marele juriu chemat de a judeca pe miniștri, când ei sunt urmăriți de Capul Statului său de Cameră.

Vedeți dar, de la început, ce inconveniente grave rezultă de aici când un membru al curții de casațiune vine și desertează numai provisoriu și cu spirit de întȳrcere la jeșul lui; când își lasă toga la vistier și vine aci să facă pe omul politic, rămâind ca atunci când i s'a urit cu această meserie, să reia drumul casației cum cine-va reia drumul acasă.

Negreșit că e liber unui membru al curții ca și ori-care alt cetățean de a reintra ori când în arena luptelor, dar atunci trebuie să 'și ia irevocabil ȳina bună de la magistratură. Ceia-ce nu se pȳte admite cu nici un preț, este aceste intermitențe regulate, acest *chassr croisr* între magistratură și politică. Și preocuparea nȳstră a tuturilor trebuie să fie nu numai ca să facem legi, dar încă să impunem și respectul lor tuturilor.

Noi nu trebuie să admitem, nu trebuie să suferim ca să se facă indirect, aceia ce legea nu tolerază direct și ca prin tangente să se pȳtă ajunge la eludarea tuturilor principiilor constituționale, tuturilor prescripțiunilor legislațiunii în vȳgȳre. Într'un cuvânt e timpul să punem un capȳt vicleniilor cu legea și cu morala. Regret că în această interpelare voiȳ fi silit, vrând nevrând să pronunț și nume proprii. Ași fi voit să evit acesta, dacă lucrul s'ar fi putut; căci rare-ori am avut ocaziunea să fac o interpelare mai impersonală. Pot să asigur chiar că persoana pentru mine dispare cu totul înaintea principiului.

Incep cu faptul; pe urmă voiȳ veni cu explicațiunile și voi aduce și argumente în sprijinul tesei mele. Vedem aci un fapt straniu, dar care trebuie să recunosc nu este fără precedent, un fapt pentru care nu pȳt face proces tocmai D-lui ministru al justiției actual, de cât în acest sens ea a fost o greșală din partea D-sale de a primi succesiunea, fără beneficiu de inventariu, — vedem ȳic faptul acesta anormal că un membru înalt de la curtea de casațiune, unul din președinții de secțiune, ale acelei curți, accept de odată sarcina de prim-ministru se așeză pe acea bancă și lasă ȳece sau unspre-ȳece luni postul sȳu în magistratură veduv de titularul sȳu.

Plecarea D-sale de la casație nu are în sine nimic care ar trebui să surprindă. Iată un membru căruia i s'a urit pe jeșul sȳu curial, căruia i s'a urit cu viața liniștită și sedentară de judecător. Limbele rele ar putea pȳte găsi ciudat că asemenea gusturi să vină cuiva tocmai la o vȳrstă unde de obicei pasiunile încep să se domolȳscă, unde trebuința odihnei se face a se simți mai mult, ca tocmai atunci cine-va să simță o ardȳre juvenilă care 'l face a căuta emoțiunile și furtunele. Dar nu noi vom șicana pe D. prim-ministru în această privință. Acesta este o afacere de gust, o afacere care 'l privește exclusiv, și

cum ori și ce cetățen român are dreptul să facă politică și să aspire la onoarea de a conduce destinele țării, noi nu putem de cât să luăm act de aceste noi aspirațiuni. Dar, cu o singură condițiune, ca eșirea de la curtea de casație să fie serioasă, să nu fie ceea ce în limbajul scenic și la teatru se numește *une fausse sortie*. Și nu fac aci simple ipotese, ipotese în aer, avem deja precedente, unele create tot de D. Rosetti.

Acest spectacol unde magistratul făcea loc ministrului și ministrul făcea loc magistratului, nu s'a produs de cât prea adesea.

Am văzut prea adesea acest fel de acomodament, ca atâtea altele. Așa, de exemplu, pretindem că arhondologia s'a ars, că a dispărut încă de la 1848, dar 'mi pare—vădând avantajele exclusive acordate unora, vădând favorurile neîncetate ale altora, numai pentru că știu să cedeze mereu și în toate, numai pentru că port cutare sau cutare nume, susțin că boeria n'a fost nici-o dată mai bine, mai cu grijă cultivată ca acum—că nici-o dată privilegiul nu s'a așezat mai cu îndrăsnelă.

Fac apel la D-văstre să spuneți de câte ori nu ați văzut oameni în situațiunile cele mai înalte și bine înțelese, când dăcă acesta, numai la D. prim-ministru, a cărui merite nu eș le voi contesta, nu fac alusisiune. De câte ori dăcă n'ați văzut oameni în situațiunile cele mai înalte spre stupefacțiunea noastră a tuturilor și din care, dacă principiile democratice, principiile de egalitate înaintea legii, ar fi devenit un adevăr și la noi, n'ar fi meritat să fie nici șefi de biuroș, nici șefi de secțiune și acesta, fără ca măcar să fi străbătut regulat treptele ierarhice și să 'și fi făcut aprentisagiul în veruna din administrațiunile publice. Dar, în fine, ori cum ar fi, și în afară de cestiunea privilegiului numelui, avem o categorie de persoane privilegiate ca favore și cari sunt tot-d'a-una căutați îngrijți sub toate regimurile, cari cumulază fără a cumula, cari jăcă, cum am dăce, tot d'auna la sigur. Așa, de exemplu, ca să revenim la cazul nostru, cine-va e membru la casație, o părăsece provisoriu, dar cu condițiunea expresă ca locul să 'i-se știe cald. Și se face ast-fel din chiar curtea de casație, un fel de asil *pour le courage malheureux* în politică și acesta tocmai permite unora de a accepta puterea în condițiunile cele mai umilitore și ingrate, fără ca acesta din punctul de vedere material să fie un act de prea mare abnegațiune. Nu pentru că sunt dureri pe acea bancă, dar pentru că eșci nevoit ca să te sui acolo, să sacrifici mai adesea convingerile și scrupulele, și să primești fără rezervă moștenirile și tradițiunile cele mai rele. Ei bine, iată ceea-ce nu se pôte suferi, fără prejudiciu pentru lucrul public. Dar reintru în cestiune.

Ce este în fine acest post de președinte la curtea de casație, care pôte sta

fără neajuns 10, 11 luni, un an, două și trei vacant? Este el o superfetațiune, și ce se caută este numai o economie? Dar atunci dacă postul de președinte la casație este numai un lux, atunci să realizăm economia, dar într'un mod permanent franc și sigur, suprimând postul. Dacă iarăși postul acesta se lasă vacant numai pentru că nu găsim o altă persoană cu înaltele aptitudinii ca om de legi ale D-lui Rosetti, dacă într'un cuvânt D-sa n'are, ca magistrat, séménul său, atunci s'a făcut și se face foarte rău se comite o adevărată impietate că nu se lasă acel magistrat acolo unde e așa de necesar.

Dar ori-cari ar fi considerațiunile de cari s'a ascultat, inconvenientul lucrului, inconvenientul acestei promiscuități este mare. Un magistrat care părăsece postul de la curtea de casație spre a se arunca cu totul în politică, dar cu siguranța că o să 'l reia, contractază, în epoca acesta intermediară, patimi și inimiciți, de care nu se mai pôte în urmă emancipa cu totul.

Cum rămâne iarăși cu noi toți acei ce suntem siliți a 'l contraria și ataca șilnic, când vom redeveni prin forța lucrului justițiabili săși? Pentru noi mai ales advocații cari suntem justițiabili săși, nu numai accidentali, ci șilnici?

Cum rămâne cu chiar judecata miniștrilor în genere, când fie-care din judecători n'ar mai putea, făcând o întorcere asupra sa însuși, asupra propriei sale activități și responderi politice, să 'și arate severitatea, fără a tremura și pentru sine.

Nu se pôte, o repet, ca din luptele aceste pasionate, cum sunt toate luptele politice, să nu rămână ceva în inima omului, ceva care să semene cu rancune și cu preferințe. Și când omul acela politic, atacat aci de cei mai mulți dintre noi, și care dacă n'ar fi avut de cât froasmente de amor propriu tot ar fi avut ceva de răsunat 'și va fi reluat, locul său pe jețul de magistrat, și când noi toți vom redeveni justițiabili săși, vă întreb, ce garanții mai avem de o justiție nepărtinitore? Ei, 'mi veți dăce: Sunt oameni mai pre sus de miseriile acestea; mai presus de comun! Se pôte! Dar, D-lor, când judecăm lucrurile omenesci, dupe cum a spus poetul Schiler, trebuie să le judecăm cu ochi omenesci, iar nu cu ochi dumnezeesci.

Nu am eș să mă preocup de excepțiuni, de caractere de o trampă antică, am să mă preocup de omenire, cum oșcim cu toate calitățile și virtuțile, dar și cu defectele și infirmitățile ei. Prin urmare, nu gășiți, dinpreună cu mine, că nu e bine ca curtea noastră de casație să fie refugiul miniștrilor învinși sau decepționați, ceea-ce ar face ca magistrații să nu mai aibă de cât o grijă resbunarea injuriilor ce au priimit ca oameni politici.

Mai ales că la noi legea nu prevede felul acesta de recusațiune.

Am văzut cu ce greutate, cu ce dispreț

chiar, câte o dată, tocmai acea înaltă instanță a țării primesce casurile de legitimită suspiciune, chiar când ele se aplică la instanțele inferioare.

Nu se ved la noi, ca în Franția, ca în Anglia scrupulul împins până la delicateță și la exces unde, de pildă, judecătorul se recusă singur, cu cea mai mare grabă, îndată ce pôte măcar fi bănuț de parțialitate.

La noi nu e rar ca actele pretinse de justiție să nu fie de cât acte de resbunare și de a vedea pe judecător judecând cu voluptate și cu sursul pe buze, pe însuși omul cu care este într'o inimiciție notorie *Chaiseul, Croiseul*, între curtea de casație și banca ministerială nu va face de cât să agraveze această stare de lucruri și va compromite cu totul buna administrare a justiției la noi. Dar ore nu e de cât acest neajuns? Ore numai justiția se resimte de acestea? Mai e aci un neajuns politic de cea mai mare gravitate. În afară de cazul unde s'ar voi a se consacra pe față teoria aceea, care e astăzi la modă, că cineva nu are nevoie de un partid, nu are nevoie de aderenți politici, spre a governa această țără că partidele n'au cuvântul de a fi și trebuie suprimate cu totul, cum ați putea explica în mod normal și constituțional încredințarea frênelor guvernului, în mâna unui om care a trăit retras de politică, care cunoșce bine jurisprudența și greșea unei curți, dar foarte puțin mișcarea politică dintr'o țără, nevoile și aspirațiunile ei.

Nu este acesta un fel de îndrumare spre guvernul personal, spre acest guvern care are pretențiunea să inventeze și să creeze oameni, dar mai ales să 'impună opiniunei? Care e de altminterea presumțiunea care putea să facă să se credă că un om retras în sferile acelea senine ale magistraturei, un om de meditațiune și de studiu, de muncă mai ales monotona și mașinală, care trăeșce în hărții este conductorul ce trebuie în asalturile partidelor; că este omul ce are prin excelență pulsul și concursul țării? Prin urmare dar, aci e și un desfid dat regimului constituțional. Vêrful urechei, *le bout d'oreille*, a guvernului personal se vede cât de colo. Cum să ne mai mirăm, dupe acesta că ne-a fost dat să așdăm de pe acele bănci cuvinte imprudente ca acelea cari au căutat să lovășcă în chiar demnitatea D-văstre, substituind teoria clientelei, teoriei partidelor?

Vedeți câtă decădere, câte desilusiuni numai în câte-va luni!...

Dupe două-șeci de ani de regim, constituțional să așditi în anul mântuirii 1889, făcându-se pe față apologia guvernului personal și pronunțându-se cuvinte cari—fac apel la D. Kogălnicenu—ar fi indignat și făcut să se sbărlescă și puținul pâr, nu al D-tale D-le Kogălnicenu (ilaritate); căci nu la D-ta fac în acest moment alusiune, dar chiar a adversarului D-tale politic, Barbu Catargi.

Vedeți dar că cestiunea e mult mai în-

semnată de cât se pare la prima vedere ; și eram dator să insist asupra acestui caracter al ei, spre a răspunde acelor nerăbdători, cari cred că facem interpelări, pentru plăcerea de a le interpela și că interpelările sunt toate timp perdut pentru Cameră. Această interpelare e, o repet, de ordinul cel mai înalt, căci voim ca, pas cu pas și pe și ce trece, să constatăm că în realitate avem două regimuri : Unul de drept și altul de fapt, unul care e scris și altul cutumiar care desminte în modul cel mai flagrant tot ce ne făgăduiesc Constituțiunea și legile existente. E timpul să privim realitatea în față, și să nu ne mai plătim cu simulacre și cu cuvinte.

Acum la un lucru mă aștept — fiind-că ved pe banca ministerială pe onor. D. Vernescu — mă aștept ca D-sa, ca om de lege, ca șef de partid, să pună bună ordine la toate acestea, să vie, de exemplu, și să dică că nu știu ce au făcut predecesorii, dar eu nu voi tolera acelaș lucru și să numesc chiar șilele acestea un președinte la curtea de casație.

Tendința însă și faptul pentru trecut rămâne, și e bine ca istoria să-l înregistreze.

Nu mai avem regim constituțional de cât pe hârtie și lucrul se agravează pe totă ziua, căci ați vădut că cu ocaziunea discuțiunei de ieri, s'a mers până a se susține, între altele, ca să nu mai vorbim de delicta politice chiar când ele se numesc ingerințe în alegeri. Nu v'a îngrijat ore pe D-văstre această doctrină ?

Este ore această ceva retrospectiv, o amnestie generoasă a trecutului ? Sau ceva ca o întorcere asupra sa însuși, ca ceva care pregătește viitorul ridicând un colț al vîlului acestuia și asigurându-i prin anticipațiune toate licențele și impunitatea ?

Și fiind-că am cuvântul și fiind-că am fost atacat ieri de pe acele bănci, e bine să lămurim lucrul și să vedem dacă atâta indulgență, atâta mărinimie, față cu alții, nu ascunde acel adagiu cunoscut că *charité bien ordonnée commence par soi-même*.

În materie electorală unii din D-lor și-au făcut deja probele și mi-aduc aminte că tocmai unul din D-nii miniștri, care tocmai găsise mai alaltăieri cu cale să mi facă morala, e acela care a venit să ne facă altă dată la tribună teoria intervențiunei Statului în alegeri, răspunzând D-lui Vernescu și mie, ca membri ai opozițiunei, pe acel timp. Admit că D-sa s'a amendat, dar naturalul ar putea să revină și când cine-va posedă în dascăl, ar trebui să n'aibă contradiceri așa de grele la pasivul său. Și mi-a mai spus tot acel D. ministru . . . . .

. . . . .
că ași avea inima uscată și că ași fi gol de idei și că ast-fel fiind, sunt condamnat să invidiez mereu pe acel cari cuget și cari au făcut câte ceva.

La acesta iată ce răspund eu : În ceea ce privesc inima eu sciam, cel puțin de

la toți aceia cari mi-au făcut onorea de a fi în raportul cu mine, că dacă am păcătuit veri-o dată în viața mea, n'am păcătuit de cât prin prea mult sentiment.

D. Carp este cel d'ânteu care mi face imputarea contrarie.

De aceea chiar D. ministru și alții m'au putut încă trata de ideolog, de visător, de poet, de poet mai ales, de și n'am nici un titlu la acest frumos nume, fiind-că n'am nici chiar pe acela de a fi tradus pe Otello lui Schekspeare fără ca să știu un cuvânt de englezesce și să primesc un bene-merenti, pentru un asemenea *tour de force*.

D-văstre mă tratați până acum de preferință de poet. Se vede că și aducea aminte de filosoful antic, de nemuritorul Platon, care în republica sa ideală, încununa pe poeți cu flori, dar spre a-l da afară.

Această comparație singură ajunge spre a dovedi cine din noi doi voese să se ridice prin eliminarea sistematică a altuia sau a altora.

Orî cum, ceea-ce mai știu în privința inimei, este că ea se reveleză mai ales în faptul compătimirei la suferințele altuia sau altora și această compătimire este în rațiune, negreșit, și cu încercările prin cari a trecut singur cineva. Deosebirea mare în avantajul său desavantajul meu, față cu D-văstre, este că din noi doi, cel mai încercat, am fost și rămân tot eu și am arătat nu odată, ci mereu că nu sunt din acei cari mă pun în partea mânerului ; că cei învingi, și cei slabi au putut tot-d'a-una compta pe mine.

Este însă adevărat că compătimirele mele le am rezervat în ori ce ocaziune pacienților și victimei, și nici odată călăilor, mai ales când acel călăi ereau călăii poporului !..

În ceea-ce privesc sărăcia de idei, mai anteu caut acel capital la detractorii mei și nu l găsesc, afară pte dacă încercări de traducțiuni, critici asupra tot felul de nimicuri, compilări și plagiaturi nu sunt sinonime cu creațiuni originale și cu trăsuri de geniu. Ne a fost dat să vedem traducțiuni de coduri și de legi, și până și ideile, cari sunt patrimoniul și moneda curentă în România, decretate și revendicate ca lucruri noi și revelate.

Nu voi mai reveni cu această ocaziune asupra legilor ce constituie programul junimist, căci am dovedit deja că ele sunt toate, ori împrumutate altora, ori respiră cât de colo a reacțiune, și încă reacțiune berlineză, ca legea breslelor cunoscută acolo sub denumirea de *zunf-reaction*. Evident că n'am avut privilegiul și avantajul să fiu mare cancelar și să pacific Europa.

N'am avut nici măcar pe acela de a trece pe acele bănci, precum n'am nici acela de a posedă veri-o panglică care în idea năvilor clasază pe omeni și stabilește meritele lor. Dar am la rëndul meu mândria mea de a ști, de exemplu, că, în lipsa de strin-

sori de mâni oficiale, am fost și sunt în comerțiul intelectual cu mare parte de tot ce are Europa mai ilustru în lumea literelor și a științei și cine nu o crede pte să se asigure prin sine însuși, când va voi. Mă mulțumesc dar cu certificatul acelor omeni pe cari nemurirea i așteptă, făcând, eftin târg, de certificatul ce ași putea obține de la acei cari mă atacă din punctul de vedere al aptitudinelor și cunoscințelor și cari n'au tocmai ei la activul lor, de cât galone și favori. Cât pentru cariera mea, care, pentru D-lor, este neantul, le voi răspunde că numai la noi și chiar aci, numai de când s'a falsificat ideele și D. Kogălniceanu și toți din generațiunea trecută cari știuse să se illustreze, fără a fi fost la guvern sau aprópe de guvern, vor fi sunt sigur de părerea mea când voi dice că nu e eróre mai mare, de cât de a crede că cine-va nu se mărește de cât pe acele bănci.

Astăzi au eșit prejudecățile acestea și cari explică atâtea și atâtea lucruri că, a trece pe la putere ori când și ori cum este un merit și crează titluri la ilustrațiune și la nemurire.

Acesta pte face treburi omului, nu face însă treburi țerei. Și banca ministerială e departe de a fi un panteon nu numai la noi, dar și aiurea. Este, o repet, adevărat că n'am fost încă consilier al Tronului, ca atâtea alții. Dar ceea-ce trebuia să știe, ce D-lor știu mai bine de cât ori-cine, este că dacă după o carieră politică de 25 ani, D-sa mi-a luat pe di'nainte, este că n'am urmărit și unii și alții același scop. Căci de altmintrelea mai trebuie să amintesc că sub Manolache Costache, am fost pus unul din cei d'anteu pe listă și gters numai în urmă, cum o pte mărturisi acesta D. C. Grădișteanu, a cărui scrisore o posed încă. Și D. Manolache Costache, unul din omeni cei mai însemnați ai țerei, pe acei timp, avea totă competența să judece de omeni.

D. Ioan Brătianu a cărui punere în judecată o ceream ieri, n'afăcut și el asemenea în cercări ? D. Plăino și alții, cari o știu, ar putea la nevoie s'o ateste. În fine principele Dimitrie Ghika mi a oferit mie u-nuia din cei d'anteu să fac parte din formațiunea cu care fusese însărcinat. Însă fiind-că avusese francheta să mărturisescă că nu dispune de cât de patru portofoliuri și că nu are disoluțiunea Parlamentului colectiv în busunar, eu unul nici n'am stat la vorbă. N'aveați nici D-văstre disoluțiunea, dar ați crezut că vă era iertat să vă jucați de opozițiune și i-ați dat să înțelegă că disoluțiunea este lucru hotărît și că are să se producă deja în Mai și în realitate, ați făcut'o tot tótna cum o promitea și principele Ghika. Va să dică, de o parte esitări, neputință, dar franchetă, pe de altă-parte aplomb și reticență. Dar în fine satisfăcțiunea mea cea mai mare este de a putea afirma că, pe când, până la un punct ore-care, ași putea să fiu ori când ceea-ce e D-sa, destul să consimt

a mă acomoda și eu cu lucrurile și cu omenii și să las o parte din scrupulele și convinșiunile mele la ușă, că 'l desfid să mă fie și D-lor, ceea-ce sunt eu—desfid, pentru desfid — adică un om care, fără să fi trecut veri-o-dată la putere, fără să fi avut ocaziunea să oblige pe cine-va, ba încă care, prin francheța sa să fi froasat multă lume și care cu toate acestea să aibă un colegiu electoral care să 'l alegă regulat, chiar în momentele cele mai critice, un om care să numere simpatii numeroase în toate taberile și printre omenii cei mai de valoare ai acestei țări. (Aplause). De la 1866 sunt mereu pe breșă, de 25 ani nu m'am schimbat și nici m'am plimbat din colegiu în colegiu și în timpuri pe când cădea, atâtea pretinse ilustrațiuni, atâtea foști miniștri și chiar prim-miniștri pe cari nu voesc să 'l mai numesc, heroica Brăilă 'mî reînouia încrederea ei. Atât în ceea-ce privește cestiunea personală.

Revenind acum la cestiunea interpelațiunii mele, voi spune numai că față cu asemenea practici din două lucruri unul: Sau suntem un popor de ingeri sau trebuie să recunoștem că în România, regimul constituțional și justiția nu mai există de cât cu numele.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: D-lor, răspunsul meu va fi foarte scurt și foarte simplu: Voi să peră îngrijirea din mintea D-lui Blaramberg că intrând eu în minister, am intrat cu convențiune, cu contract ca locurile de la curtea de casațiune să fie păstrate pentru cutare sau cutare persoane. D. Rosetti, când 'și-a dat demisiunea de la curtea de casațiune a făcut un act de om serios, care scie ce face, și locul de la curtea de casațiune nu se păstrează pentru D. Rosetti.

Iată dar pentru întâiul punct, și acest întâiul punct deslăgă multe cestiuni.

Cât pentru observațiunea ce a făcut D. Blaramberg, că nu trebuie să se amestece puterea judecătorească cu puterea executivă, să nu aibă grijă D-sa că acest lucru se va întâmpla.

Dar D. Blaramberg intră pentru ce nu numesc pe președintele de secțiune la curtea de casațiune?

Mai întâi, pentru că a numi la curtea de casațiune un președinte trebuie cugutare în alegerea persoanei, și să 'mî dea voie D. Blaramberg să cuget înainte de a numi pe cine-va în o așa de înaltă funcțiune. Nu voi să dic că în țară nu s'ar găsi oameni cari să merite acest post, dar sunt oameni cari 'mî ar place, și pe cari 'l așu ruga să primescă această funcțiune, dar cari găsc în alte cariere mai multe avantagii de cât în funcțiunea de președinte la curtea de casațiune, și cari nu vor să primescă această înaltă funcțiune. Sunt însă mulți alți cari ar dori-o, cari o solicită chiar, dar nu mă lasă inima să le-o dau, fiind-că mai înainte de toate trebuie să am în vedere, ca să dau curței de casațiune un președinte demn de a da justiția în genere pentru

totă lumea și, în particular, și pentru casurile de cari vorbia D. Blaramberg, pentru casurile politice.

Trebuie dar un președinte capabil, și imparțial, și pentru ca să 'l găsc trebuie să 'mî iaș ore-care timp și să cuget.

Mai am de dis încă un cuvânt, D-lor, și termin.

Sciți că este vorba de organizarea judecătorească, și organizarea judecătorească, cu toate că curtea de casațiune are o lege specială și o organizare a ei specială, poate noua lege să aibă multă relațiune și mult a face chiar cu completul onor. curții de casațiune. D. Blaramberg pricepe acesta și n'am nevoie să 'l explic lucrul mai mult. Tot ce pot să spun D-lui Blaramberg, este, o mai repet încă o dată, cu francheță, că nici la început când am intrat în minister n'am avut condițiuni, nici acum n'am împiedecări ca să umplu acel loc.

Acum am a mai răspunde la o altă îngrijire a D-lui Blaramberg, îngrijirea de a nu se ține prea îndelung acest loc vacant.

Cuget la acesta, și sper că în curând voi da satisfacere acestei îngrijiri, însă potrivit cu legea de organizare judecătorească pe care o voi aduce înaintea Camerei.

D. N. Blaramberg: D-lor, evident că față cu declarațiunile D-lui ministru, care nu ne cere de cât timp ca să avizeze și ca să facă îndreptare, care nu vine să mă contradică nici să afirme că această stare de lucruri s'ar putea menține sau perpetua, și mai ales cu declarațiunea că întârzierea are alte motive de cât păstrarea locului cald pentru președintele actual al consiliului și în contra căruia de altminterea întru cât ca magistrat nu aș avea nimic de dis, ba declar că 'l-aș vedea, chiar eu cu plăcere reintors la postul D-sale... (Aplause).

Declar că de-o-cam-dată sunt satisfăcut. Mențin însă criticile retrospective, cari nu se adresază D-sale, ci altora, și 'mî rezerv dreptul de a pronunța judecata mea definitivă, în această cestiune, dupe ce voi vedea hotărîrea la care se va opri însuși D-sa.

D. ministru a mai dis că a propus postul la mai multe persoane, cari însă, având mai multe avantaje de un alt-fel, mai multe satisfacțiuni de amor propriu, cari având alte ocupațiuni mai lucrative au refuzat până acum această înaltă situațiune.

Atrag însă atențiunea D-lui ministru că dacă ar fi vorba de numirea unui simplu consilier, obiecțiunea acesta s'ar putea încă înțelege, când însă este vorba de un președinte, mi se pare că acest argument nu e la locul său. Căci președintele trebuie recrutat în stinul chiar al curței; prin urmare, nu ar avea trebuință pentru aceasta, să bată la nici o ușă. 'Mî aduc aminte de un precedent, care de și a fost consacrat de alții, nu știu de ce nu s'ar

lua ca normă; căci a făcut o foarte bună impresiune asupra opiniunii.

Este ca curtea să 'și designeze chiar ea persoana ce trebuie ridicată la demnitatea de președinte, cum se face și în stinul corpurilor electivă și legiuitoare. Acesta este singura rezervă ce o fac; de altminterlea suspend judecata mea și aștept ca D. ministru să se țină de cuvânt.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Eu am spus onor. D. Blaramberg că mă ocup de organizarea judecătorească, care de astă dată va fi generală și poate să aibă efecte chiar la curtea de casațiune. Pot să mai adaog D-lui Blaramberg că lipsa de un președinte la curtea de casațiune nu este mult simțită; lucrările se fac regulat; prin urmare, bine-voiască D-sa a aștepta, și când voi face un fapt neregulat, contra legii, atunci să 'mî facă interpelare; nu mă interpelați asupra intențiunilor mele, fiind-că în această privință nu am alt-ceva a vă spune de cât că mă voi conforma cu desăvârșire dispozițiunilor legii, când voi face această numire, nu voi face nimic care să cadă sub drăpța D-vostre critică.

D. N. Ionescu: D-lor, 'mî permit să intervin în această discuțiune, numai ca să rog pe D. ministru de justiție să explice mai clar asupra pușinelor cuvinte ce a dis în privința numirei ce are a face în postul care e acum vacant la curtea de casațiune, și voi adăoga numai atâta, că nu este bine să se subordoneze această numire unei ameliorări problematice a actualei organizări judecătorești.

Ore, nu scie D. ministru de justiție de câte ori s'a mai promis legea de organizare a magistraturei?

Dacă acesta este intențiunea D-lui ministru de a subordona numirile în magistratură la votarea proiectului de reorganizare a justiției, atunci D-sa are să țină multe locuri vacante.

Și mai cu sémă dacă D. ministru de justiție dorește să dea pe fostul minister în judecată, atunci cum poate D-sa să lase curtea de casațiune fără judecători? D-vostre ne spuneți că veți numi pe magistratul curței de casațiune dupe ce se va vota legea de reorganizare a justiției? Dar sunteți D-vostre siguri că se va vota aceea lege, și știți când se va vota? Eu cred că trebuie să vă gândiți mai bine și fără ca să vă recomand pe cine să numiți, D-vostre trebuie să știți de unde să recrutați pe membri pentru înalta curte de casațiune.

Aceste observațiuni 'mî-am permis să le fac D-lui ministru de justiție, și rog pe onor. D. Blaramberg să mă erte dacă am intervenit în această interpelare spre a completa cele ce a spus D-sa.

În Englitera nu vine nimeni să spună ministrului de justiție, de unde să ia pe magistratul, pentru că acolo se iaș magistratul dintre advocații cei mai buni și cei mai probi cari au ilustrat baroul.

La noi se prevede prin legea curței de

casățiune cine are dreptul de a fi numit membru la acea curte. Nu înțeleg ca D. ministru să subordoneze unei reforme problematice o obligațiune strictă ce are de a numi membri la acea curte.

Rog dar, pe D. ministru să ne explice dacă are în vedere să reorganizeze magistratura și apoi să umple locul vacant de la curtea de casațiune? Iată rugăciunea ce 'mă permit să fac D-lui ministru al justiției, vechiul meu amic politic și privat, și acesta numai pentru a liniști țera.

D. vice-președinte: D. ministru al justiției are cuvântul.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: D-lor deputați, curtea de casațiune nu se va completa în vederea dărei în judecată a fostului ministru; curtea de casațiune se va completa astfel în cât să asigure dreptate justițiabililor. Cine are ideea să completeze curțile, și mai cu seamă curtea de casațiune, în scop de a da satisfacțiune pasiunilor sale personale, acela nu merită să fie nici deputat nici ministru. (Aplause). Așa dar când am vorbit de reorganizare, nu am avut în minte nici o data organizarea judecătorească pentru curtea de casațiune, ca să 'l dăm o culoare politică. 'Mă pare rău, că amicul meu D. N. Ionescu, care mă cunoșce de mult timp, 'mă presupune idol de natura acesta.

D. N. Ionescu: Vă întreb ca să vă explicați.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Nu subordonez numirea magistratilor de la curtea de casațiune legii de reorganizare judecătorească. Am spus numai că este o relațiune între legea reorganizării judecătorești și a curții de casațiune. Atâta am spus. Din acesta ați tras consecința aceea atât de bine-voitoare pentru mine, în cât 'mă ați presupus intențiunii cari nu au putut intra un singur moment în cugetul meu.

Nu am nici o idee precugetată, vă vorbesc cu totă buna credință și vă asigur că, din momentul ce voiți simți, — fie gata sau nu legea de organizare judecătorească, — că este necesitate să se umple golul, 'l voiți umplea conform cu legea, că nu voiți viola legea.

Iată ce pot să vă dic. (Aplause).

D. vice-președinte: Ne mai fiind nimeni înscris, incidentul este închis.

D. Blaramberg are cuvântul spre a 'și desvolta a doua interpelare; dar 'l-ași ruga ca în desvoltarea interpelării să nu mai introducă cestiuni străine; căci mi s'a făcut imputări că sunt parțial, pentru că tolerez asemenea abateri de la regulament; 'l rog să nu mai dea ocaziune chiar amicilor mei din minoritate a 'mă adresa asemenea imputări, cari m'ar pune în pozițiune să mă retrag de la birou. **D. Blaramberg** era înscris în cestiunea personală pentru astă-zi, și D-sa putea să vorbească fără să introducă cestiunea personală în interpelarea D-sale.

D. vice-președinte: D. Blaramberg are cuvântul.

D. N. Blaramberg: D-lor, dupe cum spuneam încă de adineaori această a doua interpelare este rudă de aproape cu cea d'antăiu. Este vorba și aci de a constata, cum v'am spus, că avem două regimuri, unul de drept și altul de fapt, și ași putea să adaug că cel de fapt a ajuns să fie singurul respectat și imuabil. Art. 31 al Constituțiunii dice:

„Generalii pot fi aleși în Senat.

„Nu vor putea fi aleși în circumscripțiunea unde au comandamentul lor.

„Asemenea pot fi aleși în Senat și colonelii în disponibilitate.“

Aceste sunt dispozițiunile constituționale; aceste dispozițiuni s'au respectat mai mult timp. S'au respectat atunci când mulți din generali nu se alegeau, ci erau introduși acolo de guvern a căror aderenți erau care căuta a 'și asigura chiar și când o majoritate în unele cestiuni anume, cari necesita și părerea unor specialiști.

Dar se vede că curentul s'a schimbat și ceea-ce era util altă dată, acum a devenit primejdios. De aceea constatăm astă-zi următorul lucru că de unde înainte se punea multă grăbă spre a aduce generali în Senat, actualmente în disprețul art. 31 nu se mai suferă nici un general și nici un colonel în disponibilitate în Parlament.

Ași înțelege încă ca acest ostracism să se preconeseze într'o cameră de revizuire, când ar fi vorba de o nouă modificare a Constituțiunii, atunci toate opiniunile 'și pot da *rendez-vous* și toate opiniunile sunt în drept să caute să prevaleze; căci ele toate sunt bine venite, dar pe cât timp suntem sub regimul legilor în vigoare, nu e loc de cât pentru o opiniune ortodoxă, aceea care permite generalilor de a fi aleși și când sunt aleși de a 'și lua locul în Senat. Când dar prin căi subterane și piedici se caută de a se smulge acest drept generalilor se aduce o atingere pactului fundamental.

Prin urmare, n'am nici chiar să discut cu nimeni avantajile și neajunsurile unui sistem și prin opozițiune la avantajile și neajunsurile celui alt, avem să cercetăm numai dacă legea este obligatorie pentru toți, dacă ea este opera a trei factori constituționali sau numai a unuia, într'un cuvânt dacă „*asa vréu așa fac*“ al executivului, este legea legilor și dacă Constituțiunea poate fi modificată unilateral.

Ași vrea să 'mă spună D. ministru pentru ce din cei ce se aleg, (și s'a ales) nici unul n'a rămas, nici unul nu face parte astă-zi din Senat, de ce s'au retras de îndată ce au fost proclamați; de și unii își pusese chiar ei candidatura.

Nu pot în această privință să vă dau alte probe de cât să fac apel la conștiința chiar a D-lor miniștri, la conștiința D-vostre a tuturilor, să 'mă răspundeți dacă

nu știți că se exercita o presiune și o presiune foarte energică, asupra șefilor armatei noastre, ca ei de aci înainte nici să 'și mai pue nici să accepte veri-o candidatură la Senat.

Încă o dată, să nu 'mă cereți în privința acesta probe materiale; căci vă declar de la început că nu vi le pot da, motivul 'l înțelegeți... Ar trebui să compromit cariera unor viteji și acesta nu o voiți face, cu risicul chiar de a vedea această interpelare neisbutind.

Voiți face mai ales apel la loialitatea D-lui ministru de rebel să afirme pe onora D-sale că eu sunt înșelat, și că faptul nu există! Și eu atunci nu mai insist, și eu atunci mă declar satisfăcut. Să spue D-sa dacă *da* sau *nu* în sistemul de guvernământ al ministerului actual, în programul său intim, nu intră și acest articol de credință, ținerea generalilor departe de desbaterile și actele legislative. Știu că mulți din onorabili noștri colegi au ore-cari prevențiuni, în cestiunea aceasta sau din cauza unor prejudecăți înrădăcinate, sau pentru că judec arborele dupe rod.

A 'și putea să mă mărginesc a repeta că în acest moment nu facem operă de putere constituantă.

Dar D-lor, fiindcă nu voiți să las în spiritul D-vostre, nici măcar o umbră de prevențiune, 'mă permit, de și încă de adineaori am văzut pe D-l Kogălniceanu că nu împărtășește părerea mea, să vă arăt cât de utilă și cât deneceșeră este prezența militarilor în Senat, chiar din punctul de vedere teoretic sau rațional. O greșală a noastră este că de câte ori discutăm o măsură sau o dispozițiune legislativă, lăsăm să fim influențați de cestiuni personale, de considerațiuni accidentale.

Judecăm ore cum mai toate lucrurile dintr'un punct de vedere subiectiv, în loc de al judeca obiectiv și abstract. Aceasta o putem constata pe toate zilele. Am văzut adesea și prin diare, și în desbaterile Parlamentului, atribuind instituțiunilor ceea-ce era numai faptul sau greșala omenilor. Chiar eu n'am putut să 'mă stăpânesc de multe ori un sentiment de mâhnire și de revoltă, vădend de exemplu cum înalți prelați, cum reprezentanții universităților, se încovoiau și dedeau ei cei dântăiu exemplul guvernamentalismului celui mai greșos.

Dar n'am acusat pentru acesta nici o dată legile și instituțiunile.

De exemplu, ce situațiune mai înaltă mai independentă de cât aceia pe care Constituțiunea o face prelaților noștri? Cum toți o știu ei nu numai că nu dătoresc situațiunea lor guvernului, nu numai că sunt electivi, dar sunt încă aleși aleșilor, pentru că Parlamentul întrunit în congres, adică Senatul și Camera proced la numirea și înălțarea lor.

Vedeți că nu se poate o origine mai curată, mai generoasă, mai nobilă. Adăogați la acesta și inamovibilitatea de care se bucur,

deslipirea de lucrurile pământesci, care le este impusă prin urările lor călugăresci și vă întrebați dacă mai puteți acuză instituțiunile când acești înalți prelați, cel puțin în genere și în trecut, nu ne-a dat tot-d'a-una un spectacol edificător. Cine nu vede că pentru a găsi lipsa de independență și în aceste condițiuni privilegiate, trebuie ca societatea ea însăși să fie bolnavă.

Cu atât mai mult că, de exemplu, istoria noastră mai depărtată este plină și de figuri mari, eșite tocmai din rândurile clerului, de eroi și martiri, cari 'și-au pus și capul pentru apărarea drepturilor și instituțiilor țării.

D. M. Kogălniceanu : S'a perdut sămânța.

D. N. Blaramberg : Eu cred că corpul întreg este cam bolnav, și decăderea care o constatăm într-o categorie de omeni, se regăsește și în cele-alte, că nu mai e de cât o deosebire în mai mult sau mai puțin. Legile, D-lor, nu se fac în vederea persoanelor, nici pentru o zi. Prin urmare dacă ați ceea-ce face pe mulți să esite și să nu vadă cu ochi buhi prezența cutărei sau cutărei categorii de cetățeni sunt cadrele sau personalul actual acesta este un simplu accident și nu trebuie să vă influențeze. Nu uitați mai ales, că scopul legiuitorului constituant a fost de a face din Senat un fel de reprezentare prin excelență a luminilor, a specialităților. Acesta și explică prezența de drept a episcopilor cari reprezintă interesele și luminile bisericesti; prezența reprezentanților universității, a celui colegiu restrâns dar luminat, și care personifică mai cu deosebire știința.

Tot așa și pentru aceleași considerațiuni Constituțiunea noastră a voit ca puterea legiuitoare să nu fie privată de luminile unor alt-fel de specialități mai greu de recrutat, în afară de armată, cari sunt militarilor.

Dar tocmai pentru că a făcut partea disciplinei și neajunsurilor ei, n'a admis pentru oficerii în activitate decât pe generali, cari la noi, cu drept cuvânt, pot să fie asimilați, cu mareșalii din alte armate mari. Un general la noi este omul care, ca să dic așa, ajuns la coronamentul carierei sale.

Ei bine, nu trebuie ca în contra său alătura cu Constituțiunea să eliminăm aceste lumini, așa de necesarii și care nu se pot suplini lesne de profani în meseria armelor, și să nu ne preocupăm prea mult de ceea ce a fost, temându-ne că are să se repete mereu. Dovada cea mai bună de contrariu este mefiența cu care se primește astăzi ideea prezenței generalilor în Senat. Când alegerea generalilor ca și a celor alți mandatarii ai națiunii sunt expresiunea adevărată a acesteia, e rar ca atitudinea alesului să nu să resimtă de acest lucru. Mai constat ceva. Pe cât timp, generalii erau cunoscuți ca aderând la o stare oarecare de lucruri, impusă țării, pe

cât timp se credea că ei sunt parizani ai fortificațiilor, erau bine-veniți în Senat, ba alegerea lor era, ca să dic așa cultivată în florărie. Astăzi însă treba s'a schimbat și puterea executivă începe a fugi de generali, dar mai ales de acei ce nu 'și ascund părerile. Să fie această schimbare de front în cestiunea generalilor Senatori, un simplu expedient spre a se înălțura nu numai adversarii, dar contradictorii cel mai autorizați în cestiunea fortificațiilor?

D-lor, această materie este foarte delicată, o știu; și de aceea nu mai lungesc vorba; căci ași compromite, o mai repet, interese gingașe și cari nu sunt ale mele, ași compromite cariera altora. Ori cum la o epocă, unde ca să dic așa, armata și țera nu mai fac două ci una; căci cu sistema glotelor, cu sistema poporului armat, fiecare din noi este în același timp și cetățean și soldat, sistemul D-vostre ar fi mai apăsător de cât se pare, el ar lovi nu numai în unii, ci în toți!

El ar echivala cu supresiunea a însăși cetățenului. Negreșit că sub drapel, la foc, soldatul nu trebuie să asculte de cât de losincă și disciplină, dar a'l supune mereu și până la finele carierei exclusiv la exigențele servitutei militare, este a transforma societatea noastră într-o casarmă sau într'un vast cimitir.

Nu dor că mă ridic în contra principiului serviciului militar obligatoriu, și al armării generale; căci pe cât timp cele alte popore vor face acesta, același lucru ni se impune și nouă. Și pe cât timp va domni această eră de fier și de foc, trebuie să luăm și noi partea noastră de sacrificii, de suferințe și de încercări. Dar nu acesta este adevăratul ideal, idealul definitiv al omenirii, și ultimul cuvânt al civilizațiunii moderne. Nu sacrificați dar totul acestei necesități ale momentului.

Nu suprimați mereu și în toate cetățenul; căci fără el nu veți mai avea nici soldatul!

D. vice-președinte : D. ministru de resbel are cuvântul.

D. ministru de resbel, general G. Manu : D-lor, pe cât am înțeles pe onor. D. Blaramberg, D-lui nu 'mi a făcut o interpelare propriu zisă; căci nu 'mi a arătat că ași fi călcat legea, și că situațiunea de fapt n'ar fi în raport cu situațiunea de drept. D-sa mi-a făcut mai mult o scrutare de conștiință întrebându-mă dacă, cu ocașiunea interpelării D-sale n'ași face bine să mă las a fi atras pe tărâmul ce 'l ar conveni D-săle, să spun dacă articolul care dă drept generalilor de a fi aleși senatori este un articol care ar trebui să fie suprimat. Căci, dacă acesta nu 'l a fost scopul, eu n'aș ști la ce alt punct din interpelare ași avea să răspund. Nu 'mi a arătat D-sa prin nimic că starea de fapt, adică prezența generalilor în Senat, n'ar corespunde cu un drept al lor înscris în Constituțiune. Nu 'mi s'a dovedit de D-sa că eu ași fi împiedicat pe

vre un general de a 'și pune candidatura și de a fi ales la Senat. Ba încă eu ași putea cita cazul că doi generali, în starea actuală de lucruri, au fost aleși senatori. D. Blaramberg de asemenea n'a demonstrat întru nimic că cei doi generali aleși senatori au fost îndemnați să demisioneze.

'Mi se pare că așa fiind lucrul, nu pot răspunde alt de cât că sunt foarte respectuos pentru legile țării, și nu voi permite să se calce nici una.

După lege generalii au dreptul să fie aleși senatori cu condițiunea de a 'și pune candidatura și de vor voi colegiele electorale să 'l aleagă; și o dată aleși, nu eu voi fi care să le impun a 'și da demisiunea.

Dacă D. Blaramberg voiesce însă să cunoscă vederile mele asupra articolului din Constituțiune care dă dreptul generalilor de a fi aleși și a afla dacă eu sunt pentru acel articol sau nu, când ar fi să se revede Constituțiunea, acesta este cel mai puțin o pierdere de timp. Dar nu mă sfiesc a declara că nu împărtășesc ideea ca generalii să se afle în Senat (a-plause); și când ar fi să discutăm cestiunea aceasta, v'ași arăta și motivele pentru cari cred eu că nu e bine ca generalii să fie membri în Senat.

'Mi pare foarte rău că onor. D-nul Blaramberg, cu această ocașiune, a lăsat să se înțelégă că, dacă unii generali nu mai sunt astăzi în Senat, este din cauză că nu împărtășesc vederile noastre, ale guvernului actual. 'Mi pare rău că D-sa a atins cestiunea aceasta, pentru că, mai întâiu ași regreta foarte mult când ași ști că sunt așa de înstreinat de opiniunile politice ale generalilor noștri, în cât să nu găsec și eu între ei un partisan.

Dar din punctul de vedere al teoriei care reiese din cuvintele d-lui Blaramberg, teoria că este bine ca militari noștri în activitate să facă politică militantă, eu cred că nu e bine să îndemnăm pe cetățenii militari, când sunt sub drapel, să facă politică militantă; și 'mi-a părut foarte bine că generalii noștri de la sine au înțeles acesta.

Nu mă întind mai departe ca să demonstrez ce inconveniente rezultă din participarea unui general la luptele noastre politice; ceea ce pot să spun este că nimeni n'a împedat pe veri un general de a 'și pune candidatura în ori-ce colegiu ar fi voit, nimeni nu 'l-a oprit de a fi ales dacă alegătorii voiau a 'l da votul lor, precum asemenea nimeni din puterea executivă, nici eu, nici comandantele superior al armatei nu am zis veri unui general: să nu te mai alegi senator. Acesta o afirm în mod categoric. Și, ca să se convingă mai bine de acesta D-nul Blaramberg, nu are de cât să pună candidatura unui general în veri-un colegiu unde crede D-sa că ar putea fi ales, și să fie sigur că nimeni dintre noi nu va pări pe acel general să 'și pună candidatura, și dacă va fi ales, nu 'l va îndemna

să se retragă. Va avea atunci, D-sa, proba cea mai palpabilă de adevărul ce am spus că starea de fapt corespunde perfect cu starea de drept.

Cu toate acestea, dacă unii din generali m'ar consulta în particular în privința acésta, și pot să declar d-lui Blaramberg că am fost consultat înainte de a fi ministru, eu 'i-ași sfătuî să nu o facă; căci convingerea mea intimă e că nu e bine să intre în lupte politice.

D. N. Blaramberg : Mă așteptam ca onor. D. ministru de război să-mi răspundă ca un militar; mi-a răspuns, spre marea mea mirare ca un diplomat; mi se pare că am pus puncturile pe i, și cu toată diplomația onor. D-lui ministru de război care dovedește că e tot atât de bun diplomat ca și administrator și militar. Cu toate acestea din chiar retiescențele sale reiese un lucru, preferința sa și a guvernului ca generalii să nu mai figureze în Senat. Ca să pun puncturile pe i, declar că au fost generali, cari nu și-au pus candidatură și au fost generali cari au trebuit să și-o retragă, iar alții să resiliese mandatul lor, chiar după ce au fost aleși, din cauza presiunilor morale ce s-au exercitat asupra lor. Acesta e faptul. 'L negați? Prea bine, eu nu pot să vă desmint, e afacere de conștiință; se poate ca D-văstre să susțineți că acestea sunt simple consilii, dar din nenorocire consiliile în armată sunt porunci, rugăciunile domnului dădea cu cu drept cuvânt codul lui Vasile Lupul este ca și când ar îngrozi (amenința) pe neștine (pe cine-va).

Când ești șeful lui ierarhic, ministru, Rege, față cu o simplă manifestare de dorință militarul nu mai are opțiunea; căci mai adesea într'un asemenea caz el e pus în alternativa de a și pierde comandamentul, dreptul înaintare și liniștea, sau de a abandona sediul său în Senat.

D. ministru de război, gen. G. Manu: N'a fost nimeni pus în această alternativă.

D. N. Blaramberg : Vă spun că chiar declarațiunea și comentariile făcute de D-văstre astăzi, echivală cu o somațiune indirectă făcută tuturor generalilor spre a se abține. *A bon entendeur, salut!* Acum în ce privește faptul, că n'am de cât să propun unui general de a fi ales și dacă va isbuti D-văstre n'aveți să-l împiedicați, să siejeze, vă răspund că nu sunt un făcător de senatori, eu nu sunt marele elector, în sensul Constituțiunii lui Seyes; — Nu mă pot însă împiedica terminând, de a mă mira că imitând Germania în toate, acum căutați s'o întreceți până și în strășnicile ei.

Când acceptați cu atâta admirațiune și grabă tot ce vine de la dânsa de ce n'o imitați cel puțin și în ceva bun ce vine de la ea. Am vădut pe mareșalul Moltke ținând discursuri de senzație în Reichstagul german. Vedeți că ați ajuns să fiți mai prusieni de cât prusienii, și, mai catolici de cât Papa. Acésta e ultimul meu cuvânt în acésta cestiune.

D. M. Kogălniceanu : D-nii mei în teorie onor. domn Blaramberg are toată dreptatea, Constituțiunea, în adevăr, dă generalilor dreptul de a fi aleși în Senat, dupe cum și clerul înalt face parte de drept în acest corp legiuitor.

Știu că acésta idee a pornit dintr'o convenință generoasă și conservătoare. În adevăr, pretutindeni Senatul este un element ponderator, un element conservator menit să împiedice ciocnirile violente și năprasnice ce adesea ori sunt între Cameră și guvern.

De aceea vedem că în Italia și Austria membrii Senatului se numesc de Corónă și numărul lor se înmulțește dupe voința și interesele ei. În multe țări sunt *fournées*, cupătoare de senatori, numiți de multe ori în ajunul votării unei legi, fie pentru a o susține, fie pentru a-l împiedica votarea când acea lege vine prin inițiativa Camerei și nu convine guvernului. Iată ideea generoasă și conservătoare care a presidat la facerea articolului din Constituțiune prin care se dă drept generalilor a fi aleși senatori.

Cât pentru prelați, era un obicei vechi, respectabil în virtutea căruia marii prelați erau considerați ca capi ai națiunii. Acésta a avut loc mai ales în vremea fanarioților, când Domnul nu era șeful națiunii ci un strein care se trimitea de către Pörtă ca agent al ei. De aceea toate firmatele care să dedeau Domnilor să adresaș Mitropolitului cu cuvintele: Tu care ești capul națiunii și al credincioșilor lui Mesia. etc.

Țineam, D-lor, că onor. domn Blaramberg are dreptate când, și aduce aminte de rolul ce l-au jucat vechii noștri prelați; căci mulți din aceștia au plătit cu viața independența lor; ei se puneau până și pe ulițe în capul poporului și mergeau la Domnul strein, la fanariot, să reclame paza legilor. Moldova păstrează cu recunoscință memoria Mitropolitului Iacob, care în fruntea poporului a mers să asedieze palatul, sau mai bine zis fortăreța în care să ascunsese Domnul. Acésta s'a întâmplat pe la 1815—1816. De aceea Mitropoliții se dicea că aveau și ei armata lor; și în adevăr aveau o armată; căci afară de dascălii și țircovnicii de pe la biserică, mai aveau pe săraci și pe ciochii cu familiile lor, cari constituiau o adevărată putere, având chiar mahalaua lor, care există și până azi.

În Moldova era odinioară un agă rău, care revoltase orașul Iași și pe care l sprijinea Domnul. Pe atunci palatul Domnului era o adevărată cetate, avea ziduri mari cu metereze; cu toate acestea în fața năvălirii poporului cu civilii și cu calicilor, având în cap pe Mitropolitul, Domnul a trebuit să dea afară din slujbă pe acel agă. Au trecut însă acele timpuri când Mitropoliții, ca Veniamin și Meletie erau cetățeni apărători ai legii față cu puterea executivă. Acum se întimplă că

Mitropoliții noștri cedez mai mult influenței morale, sau mai bine imorale a unora din membrii puterii executive.

Nu voiți să ating memoria unui prelat, care pe cât timp a fost Mitropolit al Moldovei se cita ca un exemplu; dar dupe ce a venit, aci în București grumajii lui au fost acoperiți de decorațiuni și greutatea lor l'a făcut să și plece nu numai grumajii, dar și independența.

Mulți dar se întrebă dacă la o revisuire a constituțiunii mai trebuie să se menție acest vechi obicei, acésta tradițiune istorică, care poate să se păstreze în cărți, în memoriile poporului dar care astăzi, în luptele noastre pasionate, nu mai are rațiunea de a fi; și dacă nu este mai bine ca mitropoliții și episcopii, cari și petrec timpul mai mult la ședințele Senatului, să se ocupe pe la eparchiile lor de ridicarea moralului servitorilor bisericii, când astăzi vedem din nenorocire, cât este de înjosorit clerul nostru și cum religiunea noastră începe a se impușina în credințele poporului, față cu episcopii catolici, față cu șefii celor alte religii eterodoxe.

Sunt departe de a arunca o injurie asupra generațiunilor; obiceiul la noi este a se lăuda tot-d'a-una tot ce trăește, și a se ataca tot ce este mort, să nu credeți însă că eu voiesc să fac acésta, dacă aduc laude mitropolitului actual pe cari l vedem că se deosibesce, de alți capi ai bisericii; că foarte rar merge la Senat și că preferă mai bine să fie călugăr, arhipăstor, să se ocupe de oițele sale, cuvântându-le.

Acum de la mitropoliți și episcopi voiți trece la generali.

Ideea cum că militarii nu trebuie să facă politică, nu și are origina sa nici de la guvernul actual.

Generalul Florescu, sub conservatori, a oprit pe militari de a lua parte la alegeri, și, dupe opiniunea mea, găsesc că bine a făcut.

Astăzi militarii au toată libertatea de a merge la alegeri și dreptul să voteze cum vor voi. Mie mi s'a întâmplat să ved, și la acésta mulți colegi de ai noștri au fost martori oculari, cum un general de diviziune aducea oficerii din toate părțile și le ordona fățiși să voteze pentru cutare și cutare.

D. L. Catargi : Și pe alții 'i expedia.

D. M. Kogălniceanu : Sunt fericit că și D. Lascar Catargi confirmă ceea ce dic eu.

Am vădut funcționând generali în Senat și 'i-am urmărit de aproape — și pun aci, D-lor, uă francheță cari poate ar avea aerul de cinism — 'i-am vădut dic, și 'i-a vădut și toți colegii mei din minister, cum ei și îndeplineau datoria. Ei bine, eu unul, ca ministru, vă declar că m'ar plăcea să am în Senat episcopi și generali. Am vădut de multe ori partea independentă din Senat copleșită de majoritatea formată de către episcopi și generali. Nu contest de loc generalilor meritul și chiar independența lor, ba încă cunosc

generalii cari sunt oameni foarte independenți, precum am avut în Senat pe generalul Manu, care s'a silit să impună pozițiunea sa de general cu pozițiunea sa de om liber și independent; și de multe ori p'ote D-sa a fost într'o pozițiune grea, dar n'a cedat. — De ordinar însă, cu rare excepțiuni, generalii, fiind deprinși cu disciplina, nu s'au văduț dând dovezi de o mare independență.

Am văduț pe un general care desaproba, în convorbiri intime, cutare sau cutare măsură a guvernului, dar cari în Senat n'a avut curajul, sau mai bine zicând, a avut prudența să sprijine pe guvern, și n'am văduț un singur general dominând o situațiune sau dând direcțiune unei măsurii. Am văduț pe altul care, fiind cu guvernul, făcea și propagandă în sensul în care 'i se ordonase.

Mai este însă și o altă considerațiune care mă face pe mine să nu prea doresc ca generalii să fie în Senat.

Dupe organizarea armatei noastre șefii de corpuri și șefii de diviziuni au atribuțiuni mari, și mai ales șefii de corpuri, și atribuțiunile lor sunt hotărâte, nu este ca mai înainte. Sunt generali șefi de corpuri, cari dacă sunt oameni capabili și la înălțimea pozițiunii lor, pot face din corpul lor un corp model, pot pregăti pe soldații lor și pentru timp de pace și pentru timp de rebel; și prin urmare, ei pot să plătescă sacrificiile pe cari țera le face pentru ei.

La corpurile legiuitoare țin cu lunile, cinci, șese luni, și une-ori și mai mult. Ei bine, generalul ales senator este pus în alternativa sau d'a fi în Senat, precum se cerea înainte să 'i fie puterea executivă, și ast-fel să 'și părăsască cu desăvârșire corpul său de armată, care la un moment dat ar putea să nu corespundă menirii sale, sau să-și vadă numai de atribuțiunile lui ca șef de corp, și atunci are să fie un bun general, dar un rău senator. Ei bine, eu prefer mai bine ca generalii să nu fie la Senat și să stea la comanda lor, ca să contribuiască la formarea și la oțelirea puterii noastre armate.

Așa dar simpatie și preferență mare pentru prezența generalilor noștri în Senat vă mărturisesc că eu nu am; recunosc însă că pe tărâmul legalității onor. D. Blaramberg are dreptate. Există o lege; prin urmare ea trebuie să se execute. Nu înțeleg să se facă presiuni asupra generalilor, pentru ca ei să nu beneficieze de drepturile ce li se acordă prin Constituțiune și de încrederea cetățenilor.

D-lor, să nu ne facem iluzii. Până acum în țera noastră puține lumini sunt înaintea cărora alergă alegătorii. Oamenii cei mai capabili, cei cari 'și-au făcut mai mare nume prin luptele lor, prin trecutul lor, tot trebuie să alerge ei înaintea alegătorilor; să meargă ei să le ceară voturile; se facă profesiuni de credință, să ție discursuri. Și fac apel la D. Blaramberg să spună dacă D-sa când merge

la Brăila, în acel oraș care ține la D-sa, unde are un colegiu care tot-d'auna 'l-a ales, dacă D-sa însuși nu alergă, nu face intruniri, profesiuni de credință, programe, pe cari le tipăresce și le împarte la alegători? Apoi ce ar însemna un general care ar face ast-fel, care ar vorbi în toate părțile politică, care ar făgădui, care ar intra în lupta militantă de toate zilele? Oare atunci acel general, nu ar imita în ceva pe generalul Boulanger mai mult de cât pe generalul Moltke? Apoi atât ne mai trebuie?

Prin urmare, D-lor, eu cred că D. Blaramberg are dreptate, dar tot de o dată declar că D-sa m'a făcut să cred că împărtășesc punctul meu de vedere. Trebuie dar să începem a forma opiniunea publică la viitoare revizuire a Constituțiunii să fim numai practici; să introducem în Corpurile legiuitoare elementele independente cari lipsesc mai mult, și atunci va fi bine. Generalii vor fi generali în capul divisiilor și brigadelor și nimic nu 'i va opri, că pe calea ierarhică prin publicitate, în comisiuni și adunări se împărtășie lumina lor în privința îmbunătățirilor de făcut; asemenea episcopii vor sta la eparchiile lor, spre a se ocupa de moralizarea și de ridicarea clerului. Astăzi și unii și alții în stinul Senatului, spun acesta cu părere de rău, nu prea strălucesc ca elementul laic.

Voci: Închiderea discuțiunii.

D. N. Voinov: Nu este acum cestiunea de a se ști dacă generalii, este bine sau nu să intre în Corpurile legiuitoare, ci dacă astăzi, când avem o lege care le permite să fie aleși senatori, este bine că puterea executivă să 'i împedice de a intra în Corpul legiuitor și pentru a selămuri acest punct, cred că nu va trebui să se închidă discuțiunea. Dacă D-vostre credeți că legea este rea, închideți discuțiunea... (*intreruperi, sgomot*).

Eu însă cred că e bine să lăsați discuțiunea deschisă, spre a se vedea dacă acei cari sunt însărcinați cu aplicarea legii, nu fac indirect ast-fel ca ea să nu 'și aibă aplicațiunea.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

D. vice-președinte: Acum D. Ilariu Isvoranu are cuvântul.

D. I. Isvoranu: dă citire următoarei propunerii:

PROPUNERE

Sub-semnații, reprezentanții națiunii, având în vedere dispozițiunile legii asupra responsabilității ministeriale, propunem darea în judecată a ministerelor Ioan Brătianu sau a miniștrilor, anume responsabili, din cabinetele Ioan Brătianu, pentru următoarele motive:

1). Că prin virement de fonduri și violări ale principiilor legii comptabilității au comis malversațiuni;

2). Că prin meșteșugiri polițienesci,

prin amenințări și brutalități materiale, făcând chiar întrebunțare de forță publică, au încercat să împedice, au terorizat și turburat intrunirile publice garantate cetățenilor prin art. 5 și 26 din Constituțiune;

3). Că în ziua de 15 Martie sanctuarul reprezentațiunii naționale a fost usurpat și violat dia ordinul guvernului de puterea judecătorească, care a prefăcut localul ședințelor în cabinet de instrucțiune, substituind procurorii și judecătorii de instrucțiune poliției interne și externe a Adunării, vizitând pupitrele, ba și busunarele mandatarilor națiunii;

Că tot cu acea ocaziune s'au ridicat și arestat arbitrar și fără autorizațiune prealabilă a Camerei două reprezentanți ai națiunii sub pretext de crimă vădită.

4). Că au exercitat printr'un sistem de bande de răi-făcători, plătiți din fondurile publice, acte de violență și de brutalitate contra diariștilor din opozițiune, mergând până a 'i maltrata și a le devasta localurile;

5). Că au întins curse și au urdit cu rea credință, în contra cetățenilor curajoși, acușațiuni calomnioase, născocind complicități și cempturi imaginare;

6). Că luând rușfetură și percepend o dare fără ca ea să fie consimțită de Camera, au căutat să 'și sporască averea sub denumirea de recompensă civilă, silind ast-fel pe funcționarii, întreprindătorii și furnisorii Statului să se înscrie cu sume însemnate;

Că cu ocazia rescumpărării drumurilor de fer Strusberg, ca și cu ocaziunea Băncii naționale și rescumpărării drumurilor de fer Kiustenge-Cernavoda, s'au făcut, cu complicitatea guvernului, de unii din oamenii partidului, inițiați în negocieri, afaceri personale însemnate.

C. M. Stroici, I. Stănescu, N. S. Săulescu, Nicu Georgesca, A. Goilav, D. C. Vidrașcu, Alex. Cămărășescu, Gh. Bervoiescu, Focșăneanu, I. T., Const. M. Dănăricu, Luca V. Guelav, D. Bădescu-Roșiori, M. Mateescu, D. P. Economn, I. Rădulescu, I. Drăghici, C. Borănescu, D. C. Burcă, Gr. Andreescu, Fariano Const. Ilariu Isvoranu, N. Filipescu.

D. vice-președinte: Acastă propunere se va tipări și distribui D-lor deputați și peste cinci zile se va pune în discuțiunea Adunării.

Voci: Pe Joi.

— Adunarea consultată, incuviințază a se lua propunerea în discuțiune Joi.

D. vice-președinte: La ordinea zilei mai este a treia interpelare a D-lui Blaramberg; D-sa însă declară că este obosit și cere a se amâna pentru mâine. Sunt dator însă să atrag atențiunea onor. Camere că mâine este Sâmbătă, și hotărâtă pentru petițiuni și indigenate, și că Adunarea nu s'a mai ocupat cam de mult cu asemenea cestiuni.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: D-lor, interpelarea acésta a fost de mai multe ori amânată, pentru că eu, fiind reținut la Senat, nu am putut veni la Cameră în ziua hotărâtă pentru dezvoltarea ei. Eu m'am înțeles cu D. Blaramberg și consimt ca D-sa să 'și desvolte interpelarea mâne, fiind-că acuma este prea obosit.

Voci: Luni; mâne avem petițiuni și indigenate! (Sgomot).

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: D-lor, să fie bine înțeles că eu consimt ca D. Blaramberg să 'și desvolte mâne interpelarea D-sale, iar nu Luni; fiind-că Luni avem alte cestiuni. Și apoi, D-lor, trebuie să ne mai gândim la un lucru. Țera nu ne-a trimis aicea numai pentru interpelări, dar și pentru alte lucruri mult mai însemnate de cari ea simte nevoe. Deja trei luni au trecut și nici u-

na din cestiunile cari interesază mai de aproape țera nu s'au votat.

Vă rog dar, să puneți interpelarea D-lui Blaramberg pentru mâne; D-sa a făgăduit că va fi scurt; eu voi fi și mai scurt.

D. vice-președinte: Se va înscrie la ordinea zilei de mâne.

Ședința se ridică la ora 5 ³/₄ și cea viitoare se anunță pe a doua-zi 4 Februarie.

No. 36.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Ședința de la 4 Februarie 1889.

Președinția D-lui vice-președinte *II. Isvoranu*, asistat de D-nii secretari *G. D. Teodorescu* și *U. Boldescu*.

— Ședința se deschide la ora 1 și jumătate dupe amiazi.

— Prezenți 151 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 29, și anume:

Bolnavi :

D-nii : *I. Balanolu, N. Nanoescu, C. Grădișteanu,*

In congediū :

D-nii : *G. Gr. Cantacuzino, I. Negrea, I. Negulici, C. Dănculescu.*

Fără arătare de motive :

D-nii : *T. Anastasiu, C. Arion, N. C. Aslan, I. C. Brătianu, D. Burcă, I. Demetriad, I. Dimitriu, V. Dimitropolu, G. Drăghici, G. Emandi, N. Gavrilescu, T. Ionescu, G. Macarescu, G. Palladi, G. Panu, C. Raileanu, I. Ștefănescu, D. A. Sturdza, Chr. Sulioti, C. Vrabie, I. Leca, V. Pogor.*

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se trimite la comisiunea de petițiuni: petițiunea mai multor locuitori din comuna Cerașu, cătunul Slonu, județul Prahova; a mai multor locuitori din comuna Boroia, județul Suceava; a mai multor preoți din județul Muscel; a mai multor institutori din Botoșani; a mai multor locuitori din comunele Stănesci, Corbșorii, Nucșora și Dobresci, județul Muscel; a mai multor locuitori din comuna Hagiesci, județul Ilfov; a mai multor locuitori din mai multe comune din județul Suceava; a mai multor alegători din județul Muscel și 33 petițiuni, ale mai multor locuitori din partea de munte a județului Prahova.

— Se trimite la comisiunea de indigenat petițiunile D-lor : *St. Bodin* și *I. Iacobescu*.

— Se trimite la secțiunii propunerea pentru a se acorda o pensină D-nei . . .

— Se depune raportul comisiunii financiare asupra proiectului de lege relativ la deschiderea unui credit extraordinar de lei 4.498 pe seama ministerului lucrărilor publice și raportul comitetului delegaților de secțiunii asupra proiectului de lege, relativ la constituirea unui fond de rezervă pentru căile ferate.

Se trimite la comisiunea bugetară petițiunea mai multor locuitori din comuna Ștefănesci, județul Muscel.

D. vice-președinte : *D. M. Tzone* are cuvântul pentru a anunța o interpelare.

D. M. Tzone : Am onóra a interpela pe D. ministru al instrucțiunii publice :

1. Asupra reformei radicale a legiuirilor noastre, relative la învățământul public și privat, adusă de guvernul trecut dupe îndelungate studii, în biurourile ministeriale, în corpul didactic, în secțiunile Camerei, în consiliul general de instrucțiune și în public, într'un stadiu atât de înaintat, în cât nu mai avea nevoie de cât de sancțiunea Parlamentului pentru ca această reformă bine-făcătoare să pótá trece în domeniul realității. Nu crede D. ministru că a venit timpul a se reincepe opera intreruptă prin schimbările politice ale anului trecut, și că D-sa folosindu-se de studiile deja făcute, ar putea să presinte, în fórte scurt timp, un proiect general de reformă al legiuirilor noastre scolare, proiect viu reclamat de opiniunea publică a întregii țări de un timp fórte îndelungat ?

2. Dupe informațiunile ce am dobândit de la însuși D. Haret, fostul director general al ministerului instrucțiunii publice, guvernul trecut, înaintea căderii sale, era pe punctul de a presinta Camerilor un proiect de lege relativ la construirea localurilor de școlă trebuitoare în comunele rurale, localuri fără carí, ori-ce am face și ori câți bani s'ar cheltui, respândirea instrucțiunii printre masele adenci ale populațiunii noastre sătesci, va rămâne mai mult sau mai puțin, tot-d'a-una ilusorie. Nu crede actualul D. ministru al instrucțiunii publice că a venit cu prisosință timpul de a ne pune cu toții, guvern și Parlament, cu cea mai mare energie pe lucru, pentru a ajunge cât mai curând la rezolvirea integrală a acestui problem, de la care depinde nu numai prosperitatea economică a populațiunilor sătesci, dar însuși viitorul nostru național, atât de strins legat cu ridicarea nivelului intelectual și moral al democrației noastre rurale ?

Latá cestiunile asupra cărora solicit un răspuns din partea D-lui ministru al instrucțiunii publice, pentru ca opiniunea publică, pentru ca țera să cunoască carí sunt părerile sale în această privire, și dacă bine-facerile pretinsei *erei nouă* are a se întinde și în domeniul învățământului nostru public și privat.

D. vice-președinte : Se va comunica guvernului.

D. P. Cernătescu : Am onórea a aduce la cunoștința Adunării două petițiuni din partea locuitorilor din comunele Vela și Giurgiuța, de peste Olt, prin carí se plâng Adunării naționale că ei suferă fórte mult de fómets. Și de astá datá, după cum am avut onórea a face acum patru zile cu ocaziunea unei atari petițiuni, întreb pe unor. guvern dacă este decis a lua măsuri grabnice spre a face să înceteze această miserabilă stare de lucruri ? Ași dori dar, să am un răspuns în această privință din partea guvernului.

D. vice-președinte : Petițiunile, con-

form regulamentului, se trámít în cercetarea comisiunii de petițiuni fără discuțiune. D-vóstrá însă, dacă voiți, puteți face o interpelare în privința acésta.

Acum D-nul Bădescu are cuvântul.

D. Bădescu-Roșiori : D-le președinte, pentru a putea face o interpelare D-lui ministru de finace, vė rog să bine-voiți a interveni spre a mi se pune la dispozițiune următoarele acte :

1) Un tablou de numele și pronumele tutor domnilor și dómnelor pensionare și de titlurile sau serviciile făcute, în virtutea cărora primesc pensuni.

2) Intreg statul de salarii și cheltueli materiale ale comitetului pensionilor pe fie-care an, începând de la înființarea lui.

D. vice-președinte : Bine-voiți a presinta cererea în scris și se va comunica guvernului.

D. N. Ionescu : D-le președinte, ađi, ca și în tóte zilele, s'a trimis la comisiunea de petițiuni un enorm vraf de petițiuni, relative la cererile de pámént. D-v. știți că Adunarea, cu ocaziunea presintării unor asemenea petițiuni, a luat hotărârea să se trimitá petițiunile de acésta naturá la comitetul delegaților de-a dreptul, fără a mai trece prin comisiunea de petițiuni. Eú ași dori să se ia avisul Camerei, pentru ca tóte petițiunile de natura acésta ce se aflá la comisiunea de petițiuni să fie trimise d'a dreptul la comitetul delegaților. Comitetul delegaților este constituit și se ocupá cu cercetarea legii. Ar fi bine deci, să aibá în vedere tóte petițiunile acestea, pentru a se putea pronunța în cunoștință de cauzá.

D. L. Catargi : Comitetul delegaților a terminat lucrarea și a și numit un raportor. Ce ar mai face dar acum comitetul cu petițiunile acestea ? Eú socotesc că ar fi mai bine ca ele să se trimitá la guvern, unde sunt adresate și alte cereri de pámént.

D. N. Ionescu : Onor. reprezentant de Covurluiú, crede de prisos ca raportatorul comitetului să se mai ocupe cu aceste petițiuni ; și 'mi pare rėu că nu pot împártáși opiniunea D-sale.

Eú cred însă mai rațional contrariul, și am vėđut că așa se și practicá.

Aceste petițiuni trebuie să se trimitá la raportator, pentru ca el să le citescá și în acest cas, lucrarea sa va fi cu mai mare profit pentru desbaterile noastre, de cât dacă s'ar trimite la comisiunea de petițiuni care nu póte presinta raportul seú de cât odatá pe săptămána și de multe ori chiar și ziua aceea se perde în alte discuțiuni.

'Mi pare rėu, ca un om cu experiența D-lui Catargi nu se unesce cu o propunere așa de practicá ca aceea ce fac eú; căci trámítarea petițiunilor la minister, cum cere D-sa, nu 'mi-ași putea-o explica de cât în casul când ar fi vorba ca ministrul competent, care are la mâna sa mai multe elemente și date precise de cât am putea obține noi, ne-ar aduce un ta-

bel detaliat de toate cererile trimise de noi, cât și de cele primite d'a dreptul la minister, ca cel puțin să avem sub ochi o lucrare asupra căreia să ne putem întemeia. Dar, fiind-că ved că nici unul din D-nii miniștri nu ne dă această promisiune, și pe de altă parte, fiind-că guvernul ar putea lua ca un blam trimiterea acestor petițiuni, de aceea rog pe D-nul reprezentant de Covurlui a nu insista așa de mult asupra unei propuneri care ar putea fi alt-fel interpretată.

D. președinte al consiliului, Theodor Rosetti: D-lor deputați, între numeroasele petițiuni cari se adresază, atât guvernului cât și corpurilor legiuitoare, mai ales de la un timp încôce, există foarte mici deosebiri; căci ele sunt mai toate din una și aceeași officină și poartă unul și același caracter. Intr'o parte a lor se manifestă oare cari dorințe generale, în ceea ce privește legislațiunea de făcut de către corpurile legiuitoare, cum și de către guvern.

Acésta este singura parte care pôte interesa corpurile legiuitoare, dar în ceea-ce privește această parte, vă pot asigura că de ați avea o petițiune, o sută sau o mie, lucrul este identic, pentru-că toate sunt formate dupe același calapod.

În ceea-ce privește însă petițiunile cari nu sunt de un interes practic și imediat, așa ruga pe toți aceia cari îndemnă și pun la cale pe țărani să facă nisce asemenea petițiuni, să bine voiască a se abține de la o lucrare care nu pôte avea nici un rezultat practic pentru petiționari, care nu pôte avea alt rezultat de cât acela de a descepta aspirațiunii vage și fără nici un temei.

Mă esplic: Legea vânderei bunurilor Statului prevede anume procedura pentru darea pământului, și această procedură consistă mai întâiu în lucrarea prealabilă ca guvernul să aducă la cunoștința publicului, adică a celor interesați, — în data ce legea va fi votată, — numărul moșilor de care el dispune, și să începă cu parcelarea succesivă și cât mai repede ar fi cu putință, rămânând în urmă, pe cât impregiurările l vor ierta, să pună în vânzare moșiile fracționate în loturi.

Înțelegeți, D-lor, că fiind vorba de a crea o stare de lucruri regulată, nepunându-ne noi expune să facem o lucrare desordonată și confusă, cum s'a făcut la 1878, lucrare care a dat loc la o mulțime de reclamațiuni fondate și la o mulțime de abuzuri cari au produs o stare de nemulțumire aprôpe generală între țărani și a deschis o cale largă celor interesați de a exploata aceste nemulțumiri, înțelegeți, dîc, că este inutil și prematur de a provoca în toate satele din România la cereri de dări de pământ într'un mod vag și prin mișloce subite, pentru că satisfacțiunea acestor cereri nu se pôte legalmente da de cât asupra unor moși a-nume determinate și în timpul cel mai strict ne-

cesariu pentru efectuarea unor indispensabile lucrări preliminare.

Trebuie prin urmare ca în fie-care județ să se determine acele moși care vor fi destinate să se parceleze, precum și întinderea loturilor cu toate circumstanțele economice care le incongioră, și să fie aduse la cunoștința populațiunilor rurale din acel județ, pentru ca, dupe impregiurările fie-cărei localități, să se facă cereri a nume determinate pentru cumpărări de loturi a numite pe cutare și cutare moșie.

Orî ce alt-fel de cereri cari vor fi făcute într'un mod vag și neprecis, vor fi pierdute în vînt și nu vor putea avea nici un rezultat practic, nu vor putea obține nici o satisfacere.

Prin urmare, rog pe acei cari îndemnă pe țărani să facă asemenea cereri, rog pe acei cari într'un mod interesat ori într'un mod desinteresat, fie din cauză de filantropie, fie din ori ce altă cauză, se fac instigatorii sau intermediarii unor asemenea cereri, să bine voiască a se abține de la acest zel lucrativ ori filantropic, dacă interesul claselor rurale le este scump și drag cum-va.

Dacă suntem geloși a pune o generoasă activitate în serviciul cauzei țeranilor, aici în Parlament este locul ca să vorbim în favoarea lor, să fim cât se pôte de călduroși și elocinți, și mai cu sémă să căutăm a trece cât mai repede de la frase la fapte, votând cu o oră mai curînd acele legi a căror punere în lucrare cu toți o recunoșcem că are să aducă cele mai îmbucărătoare rezultate pentru populațiunile noastre agricole; iar nu să le deșteptăm nisce dorințe vage și neprecise, cari nu pot fi într'un mod practic satisfăcute, sau să le inspirăm idei pe cari nu le înțeleg cătuși de puțin, sau mai adeseori le înțelegî în sensul cel mai vătămător lor înșile și întregii societăți.

De aceea, D-lor, vă rog ca, în ceea-ce privește petițiunile cari vin la Cameră să nu le recomandați guvernului căci guvernul n'are ce face cu dănele în forma în care ele vin și să constatați o dată într'un mod public într'o comună înțelegere între guvern și corpurile legiuitoare, că acest mod de procedare este atricacios, vătămător chiar în interesul acelora pentru cari se dîce că se face. Ași ruga pe toți amicii, pe toți inhibitorii de țărani să aștepte votarea legii, și îndată dupe aceea se vor face agenți grațuiți, dacă voiesc, sau plătiți dacă socotesc că este mai bine, al intereselor concrete cari vor fi atunci de rezolvat; iar nu să stimulam nisce dorințe fără obiect realizabil și să incuragiăm nisce cereri vagi și generale cari nu pot să facă de cât a întreține agitațiunea în spirite, și a agrava o stare de lucruri care numai în interesul populațiunii rurale nu pôte să fie. (Aplause).

D. L. Catargi: Pot să încredințez pe D. reprezentant de Iași, că eu n'am făcut o propunere nici ca să împiedic cursul regulat al petițiunilor, nici ca să dau un

blam guvernului. Eu voesc o lucrare practică și de aceea dîc, că, dacă D-vôstre împovărați pe comitetul delegaților cu aceste sutimi de cereri ce vin necontenit, atunci l vor mai trebui cel puțin încă vr'o două săptămâni până să le examineze pe toate, și interesul nostru tutulor și al țerei întregi, este ca această lege să se voteze cu o oră mai înainte.

Dacă am propus să trimitem la minister aceste petițiuni, este, fiind-că acolo sunt mii de asemenea cereri, și pe lângă acestea s'ar putea trimite și cele ce vin la Cameră, pentru ca ministerul să facă un tabel pe care să l putem avea în vedere la votarea legii, fiind-că ministerul este în pozițiune să facă mai curînd acel tablou.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti: Mă unesc în totul cu cele dîse de D. Catargi, însă cu această distincțiune ca suplicele trimise de D-vôstre să nu fie considerate ca o recomandațiune către guvern, ci numai pentru ca ministerul domeniilor să aibă o idee despre mulțimea acelor cereri.

Cînd legea relativă la aceste cereri se va vota, se va arăta atunci într'un mod precis procedura care este de urmat pentru a ajunge la un rezultat practic, și atunci vor vedea și țărani întru cât le-a servit sau nu le-a servit ca să se îngrăscă atîta hîrtie.

D. vice-președinte: D-lor, în ceea ce privește petițiunile, regulamentul nostru este precis.

Iată ce dîce:

Orî-cine are dreptul să adreseze petițiuni Adunării.

Coprinsul lor se expune în resumat de unul din secretari la începutul fie-căreia ședințe. Dupe acésta, ele se trimit fără discuțiune la comisiunea petițiunilor, numită de Adunare la începutul fie-cărei sesiuni, și care este datore a prezenta în fie-care Sămbătă, asupra tutulor petițiunilor venite în cursul săptămănei, un raport general.

Prin urmare, regulamentul indică în mod clar ceea-ce trebuie să se facă cu petițiunile și așa se va urma.

Voc: Închiderea discuțiunii.

D. I. Nădejde: D-lor, eu așa crede că nu este bine să se închidă discuțiunea acésta, mai cu sémă cînd astădî este ziua hotărîtă prin regulamentul pentru regularea petițiunilor. (Înteruperi, agomot).

D. vice-președinte: D-lor, bine-voiți a respecta cuvîntul D-lui Nădejde.

Maioritatea este ținută să dea o binevoitoare atențiune cînd vorbesce un membru din minoritate. (Aplause).

D. I. Nădejde: D-lor, regulamentul prevede că coprinsul fie-căreia petițiuni se expune Adunării în resumat de către unul din D-nii secretari, și apoi se trimite la comisiunea petițiunilor, care trebuie să prezinte în fie-care Sămbătă un raport asupra tutulor petițiunilor venite în cursul săptămănei. D-vôstre însă sunteți martori că de la începutul sesiunii și până

astăzi resumatele făcute asupra petițiilor au fost tot-d'a-una foarte vagi, de și coprinsul petițiilor nu era ast-fel, și nici o-dată Sâmbăta n'am avut fericirea să vedem un raport prezentat de comisiune asupra tuturilor petițiilor venite în cursul săptămânei; ast-fel în cât petițiile ce se adresează Camerei cad, ca să dic așa, în baltă. (Intreruperi). Dacă biurul Camerei ar fi luat măsurii serioase ca petițiile prezentate în cursul săptămânei să fie puse în discuțiunea noastră Sâmbăta, n'ași fi avut nevoie acum să cer ca discuțiunea să nu se închidă. (Intreruperi).

D-lor, la noi s'a făcut aluziune când s'a dis că îndemnăm pe țărani să facă petiții la Adunare; prin urmare ași voi să mă lăsați să dau pe larg explicații în privința acésta, să vă arăt ce interes avem noi a se aduce la cunoștința Adunării păsurile țărănilor, ca să vă convingeți că ceea-ce facem noi este în interesul general al țerei, iar nici cum în interesul nostru personal. Când va veni în discuțiune legea relativă la darea de pământuri țărănilor, sper că ni se va recunoște și nou dreptul să luăm parte la acea discuțiune și să dăm gratuit concursul nostru țărănilor, pentru ca dreptele lor cereri să fie pe deplin satisfăcute.

Acum, în cât privește cesțiunea de față, fiind-că ea de abia a început a se discuta, eu sunt contra închiderii discuțiunii și nu vîd pentru ce onorabila Adunare nu ar acorda câte-va minute pentru regularea unei cesțiuni atât de importante.

În cas de a nu se închide discuțiunea voi lua și eu cuvîntul în fond, ca să dic câte-va cuvinte.

D. vice-președinte : D. Apostoleanu are cuvîntul pentru închiderea discuțiunii.

D. G. Apostoleanu : D-lor deputați, ori-cât de importantă este cesțiunea acésta, privită fiind din punctul de vedere al dreptului de petițiune acordat de Constituțiune, noi nu putem acum de cât să închidem discuțiunea. (Sgomot).

Vă este cunoscut, D-lor, că proiectul de lege pentru darea de pământ la țărani a trecut prin studiul secțiunilor și al comitetului și că lucrarea comitetului este în ajun de a fi pusă în dezbaterile Adunării, prin urmare dacă am da acum curs discuțiunii în acésta materie, ar fi să pierdem timpul fără nici un rezultat. (Intreruperi).

D-lor, trebuie să recunoștem că în loc de a se face un bun us de dreptul de petițiune, în cazul de față se face un mare abus. Sunt bine informat că țărănilor li se ia banii de către ore-carii persoane spre a le face petiții către Adunare. D. Ion Marghiloman vă poate spune că și D-sa are cunoștință despre mai multe cazuri de felul acesta. Noi dar cu toții trebuie să ne ridicăm contra unor asemenea despoieri ce se fac țărănilor, și de aceea sunt pentru închiderea discuțiunii.

Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

D. președinte : D. Stanian are cuvîntul.

D. R. Stanian : D-le președinte, în virtutea dreptului ce 'mi dá regulamentul și în baza tocmai a aceluși articol din regulament pe care l'ați citit D-văstră mai adineori, am onóre a vă prezenta 33 de petiții, subscrise de un număr considerabil de proprietari de livezi de prune, din partea a mai tuturilor județelor muntene, prin cari cer să se voteze cât mai neamănat proiectul de lege relativ la taxa rachiului de prune.

Depun dar toate aceste petiții pe biurul onor. Camere, cu rugăciune să fie trimise la comitetul de delegați însărcinat cu facerea raportului relativ la acel proiect de lege care este deja trecut prin toate secțiunile.

D. Ion Marghiloman : S'a luat hotărîre deja de onor. Adunare ca acel proiect de lege să se înscrie la ordinea zilei de Luni.

D. vice-președinte : Acum D. Softa are cuvîntul.

D. Softa : D-le președinte, am onóre a depune pe biurul onor. Adunării o petițiune acoperită de 300 de iscălituri din partea locuitorilor din comunele Borca, Sabasa și Farcaș din județul Suceava prin care protestă, cu drept cuvînt, contra scăderii taxei vamale de la 15 lei la 1 leu pentru metru cub de lemne de brad ce se importă la noi.

Fiind-că, mai multe secțiuni s'au pronunțat asupra acestui proiect de lege, rog pe onor. biuroși să bine-voiască a dispune de a se pune aceste petiții în vederea secțiunilor cari nu s'au pronunțat încă asupra proiectului de lege, cum și a comitetului de delegați, rezervându-mi dreptul de a da toate detaliile cu ocaziunea discuțiunii generale asupra proiectului de lege relativ la acésta cesțiune.

D. Vice-președinte : Se va trimite la comitetul delegaților.

Acum D. Săveanu are cuvîntul spre a anunța o interpelare D-lui ministru de interne.

D. N. Săveanu : Am onóre a anunța D-lui ministru de interne următoarea interpelare :

Care este cauza că de șapte luni a-prope, de când comuna urbană Focșani a înaintat ministerului de interne un proiect de crearea de noi taxe pentru a satisface necesitățile țerei comunei, și D. ministru, conform obligațiunii ce are și promisiunilor date verbal, nici până astăzi nu a bine-voit a prezenta onorabilei Camere un proiect de lege relativ ?

D. vice-președinte : Se va comunica guvernului.

D. N. Voinov : D-le președinte, am cerut cuvîntul să adresez o rugăciune D-lui ministru de finance.

Rog pe D. ministru de finance să se prezente D. ministru de interne, — căci nu știu bine

de resortul cărui ministru este acésta cesțiune — să bine-voiască a 'mi trimite prin biurul Camerei un tablou de podurile trecătoare peste ape, și de venitul ce se încasază de la aceste poduri; căci am intențiunea de a face interpelarea următoare :

Dacă nu e bine să se lipsescă Statul de un venit meschin în fața vexațiilor cari se fac populațiunii.

D. vice-președinte : Bine-voiți a depune cererea D-văstre la biuroși spre a se comunica guvernului.

D. C. Kogălniceanu : Am onóre a ruga pe D. ministru de externe să depune pe biurul Adunării dosarul comptabilității Legațiunii din Viena pe anul expirat; pentru că sunt decis a face o interpelare.

D. vice-președinte : Formulați cererea D-văstre în scris și se va comunica guvernului.

D. I. Oroveanu : Rog pe D. ministru de finance să bine-voiască a 'mi da un răspuns la acésta întrebare : Reținerea de 5% asupra salariului funcționarilor constitue ea sau nu constitue o dare directă către Stat ?

D. ministru de finance, M. Germani : Negreșit că ea constitue o dare către Stat; de ore ce e trecută între veniturile ordinare ale Statului. Acésta dare s'a înființat la 1876 printr-o lege și de atunci și până acuma a continuat a figura în budgetul Statului, votat de corpurile legiuitoare, și a fost continuu percepută în virtutea acelei legi.

D. I. Oroveanu : Am voit să am acésta deslușire; fiind-că suntem asupra revisuirii listelor electorale, și unele consilii comunale nu voiesc să țină seamă că acésta dare e o dare directă cu care se poate înscrie cine-va în listele electorale. Întru cât D. ministru de finance nu tăgăduiesce că reținerea de 5% constitue o dare către Stat, sunt mulțumit.

D. I. Nucșoreanu : Eu găsesc că interpelarea D-lui Oroveanu e inutilă. Jurisprudența Curții de casațiune a stabilit că acésta dare dá drept la a fi înscris în listele electorale. Dacă s'ar găsi consilii comunale cari nu ar voi să recunoască acésta, cel în drept n'au de cât să se adreseze justiției și vor fi satisfăcuți.

Cred dar că interpelarea D-lui Oroveanu ese din cadrul discuțiilor parlamentare.

D. V. Mortzun : Am cerut cuvîntul asupra ordinei zilei. Marțea trecută am avut onórea să adresez o interpelare D-lui ministru de interne și de justiție în privința celor ce se petrec la Roman, a călărilor de Constituțiune ce se făptuesc acolo de prefectul Teleman.

Socotind cele trei zile libere, ar fi trebuit ca interpelarea mea să fie pusă la ordinea zilei de azi.

Cu părere de rău constat acésta omisiune, și rog pe biuroși să reguleze ca Luni, cel mai târziu, să fie pusă interpelarea mea la ordinea zilei.

D. vice-președinte : Interpelarea D-văstre este deja înscrisă la ordinea zilei pentru Luni.

D. C. Leca : La ordinea zilei de astăzi văd înscrisă o interpelare a D-lui Blaramberg. Fac apel atât la D. președinte al consiliului, cât și la D. Blaramberg să bine-voiască a consimte ca această interpelare să se amâne pe altă zi.

Vocii: Pe Luni.

D. C. Leca : Dupe regulament ziua de astăzi este destinată pentru petițiunii și indigenate. Sunt o mulțime de oameni cari așteptă de mai mulți ani la ușile Camerei să li se facă dreptate, și în tot d'a-una din cauza interpelărilor sau altor lucrări cere-riile lor rămân ne rezolvate.

D. președinte al consiliului, Th. Rosetti : D-lor, la ordinea zilei pentru Luni avem cestiuni foarte importante; asemenea la comitetul delegațiilor sunt alte proiecte tot atât de importante, cari aștept și ele momentul a fi puse în desbaterea D-văstre. Ocupându-ne noi în toate zilele numai cu interpelări, vă întreb dacă ceea-ce facem poate fi în raport cu sacrificiile bănesci ale țerei. (Aplause).

Prin urmare, fiind că dupe hotărârea D-văstre de ieri s'a înscris la ordinea zilei de astăzi interpelarea D-lui Blaramberg, și fiind-că, dupe regulament, Sâmbăta este o zi hotărâtă pentru petițiunii și indigenate, cred că trebuie mai întâiu a se da cuvântul D-lui Blaramberg să și desvolte interpelarea, la care voiți răspunde foarte scurt, și apoi veți trece în cercetarea petițiilor și indigenatelor.

D. V. Urseanu : Astăzi, D-lor, dupe regulament, este ziua destinată pentru petițiunii și indigenate. Apoi ori respectăm, ori nu mai respectăm regulamentul. Și nu este vorba numai de regulament, ci și de o cestiune de dreptate. De când s'a deschis sesiunea actuală mai în toate Sâmbetele am avut la ordinea zilei interpelări, așa în cât petiționarii așteptau la ușa Adunării fără să capete nici un rezultat. Nu uitați, D-lor, că în zilele de Sâmbăta vin la ordinea zilei nu numai cererile de indigenate, dar și acelea de recunoștere a calității de român, cereri cari n'ar trebui să sufere nici o întârziere; mai sunt apoi și petițiunile a sute de veduve cari aștept de ani întregi a li se face dreptate de Adunare.

De aceea rog pe D. Blaramberg și pe D. președinte al consiliului să consimtă a se lăsa ziua de astăzi pentru lucrările prevăzute de regulament. (Sgomot, intreruperi).

D. vice-președinte : Dupe Constituțiune membrii Parlamentului au dreptul să adreseze interpelări guvernului în orice zi; prin urmare, D. Blaramberg are cuvântul pentru a și desvolta interpelarea D-sale.

D. N. Blaramberg : D-nii mei, sunt cam intimidat astăzi, vădând că încă de la început și mai înainte chiar de a se sci bine însemnătatea și obiectul interpelării

mele, pe de o parte se face procesul interpelărilor în genere, dicând că ele nu au alt scop și alt rezultat de cât pierderea de timp, iar pe de altă parte că așa ampieta cu interpelarea mea asupra lucrărilor la care e consacrată Sâmbăta, imputare pe care o merit mai puțin de cât ori cine. Dacă interpelarea mea s'a pus la ordinea zilei astăzi, Sâmbăta, și consacrată exclusiv petițiilor și indigenatelor, vina nu este a mea, care sunt cel d'ânteu a recunoșce că acesta este o nedreptate. Însă, D-lor, Camera de acord cu guvernul a fixat această ordină de zi și eu n'am făcut de cât a mă supune voinței ei. Tot ce pot să vă asigur, de la început, este că interpelațiunea mea nu are de scop satisfactiunea unei simple curiosități; și încă mai puțin dorința de a ocupa onor. Adunare cu nimicuri sau cu reclame electorale. E vorba de interesele țerei.

D-lor, interpelarea mea ridică două cestiuni: una de formă și alta de fond.

Ne găsim, dupe cum ați vădut din textul scris al interpelării mele, față cu o convențiune încheiată de direcțiunea noastră postală cu compania de navigațiune austriacă pe Dunăre și prin care convențiune se concede acestei companii dreptul de a avea un serviciu telegrafic propriu în legătură cu liniile noastre și se crează, ca să dic așa, un Stat în Stat. Am și ridicat două cestiuni: una de formă și alta de fond. Susțin în primul rând că o convențiune ca acesta nu putea să fie scutită de formalitățile cari sunt prevăzute în Constituțiune, pentru orice lege; că puterea executivă n'are drept de la sine să încheie asemenea convențiuni. Constituțiunea e formală; ea la articolul 93 ne spune că nici o convențiune nu poate să aibă tărie sau autoritate îndatoritoare, de cât dupe ce a fost supusă puterii legislative și aprobată de ea. Dar mi se va răspunde că compania vapoarelor austriace nu este o putere străină, că este o societate privată. Atât mai rău; căci atunci încheierea unei convențiuni în numele Regelui României se explică și mai puțin. Și apoi, ori ce s'ar și dice, la spatele acei companii este și o putere străină. Iată în adevăr cum s'au petrecut lucrurile. În timpul guvernului trecut, D. inspector general al acestei companii vine și solicită, cu un aer umil și modest, să i se permită a lega serviciul nostru telegrafic cu sediul principal al acestei companii, cu inspectoratul general din Galați; față cu această cerere găsim rezoluțiunea următoare pusă de D. Robescu, care în orice caz, — și mi pare rău să am a o constata, — este cel puțin mai prevădătoare, de cât convențiunea ce s'a încheiat.

Iată acea rezoluțiune :

Se aprobă legarea inspectoratului agenției vapoarelor cu oficiul telegrafic Galați pentru serviciul acestei agenții dând ea tot materialul de linie și aparatele necesarii; taxarea se va face ca pentru depeșile pornite din oficiul Statului. Direc-

țiunea și rezervă dreptul de control al biurolui de la numita inspectorie și când va crede trebuința a instala chiar un am-ploiat considerându-l din acel moment ca officiu de stat; materialul va rămânea al direcțiunii, în cazul când va instala un am-ploiat al său va putea desființa numitul biurou direcțiunea când va crede cuviincios fără ca compania să aibă un atare drept din momentul înființării liniei, să se comunice condițiunile și dupe acceptarea lor să se permită înființarea liniei.

Semnat, C. F. Robescu.

Așa dar din această rezoluțiune reese, până la evidentă, că cu totă solicitațiunea, cu totă insistența inspectoratului acelei companii danubiene, Directorul de pe atunci al serviciului telegrafic poștal n'a acceptat, chiar în proporțiunile acesteia modesta înființare a acelui serviciu telegrafic străin, de cât ca un act de toleranță, și numai pentru trebuința inspectoratului și n'a primit să facă această concesione, de cât sub condițiune expresă ca să potă, când va voi, să numescă densus pe am-ploiat și ca acesta să fie român, și să atârne direct de guvernul nostru.

Mai mult de cât atât, în cursul corespondenței, vedem că s'a cerut, ca chiar am-ploiatul provisoriu al acelei companii să depună jurământul pe care l' depun și impiegații români, adică acela de credință la Domnitor și de supunere la lege.

Pe lângă aceasta ați vădut rezerva aceea formală, că în cas când s'ar găsi că acel serviciu presintă cel mai mic neajuns pentru Statul român să potă fi desființat la moment, fără alte forme de proces. Dreptul Statului român rămâne dar întreg, și la cea mai mică ocaziune de plângere totul reintra în starea de mai înainte.

Dupe acesta vedem tot pe inspectoratul acesta, care nu răspunsese nimic la reservele făcute de D. Robescu — se vede că condițiunile i se păruse excesive — că dupe cât-va timp, scomptând sau uitarea sau schimbarea titularului, că vine cu o nouă cerere ca să se înființeze acest serviciu pe totă lungimea Dunărei, la Turnu-Severin, Calafat, Giurgiu, Oltenița, etc. și atunci D. Robescu sau D. Pastia nu știu care din două, dar tot sub guvernul trecut, răspunde D-lui inspector că nu potă să i concedă această autorizare, de cât tot în condițiunile și cu rezervele exprese prevăzute pentru biuroul din Galați. D. inspector, vădând iarăși că guvernul român nu cedeză, lasă să vede să cadă lucrurile în baltă.

De o-dată însă la venirea guvernului actual, formațiunea întâiu, junimistă pură, vedem de astă dată, nu pe D. Etienne, nu pe inspectorul companiei danubiene alergând dupe noi și punând insistența — printr'o transformațiune ciudată, și potă spre a se da de astă dată schimbul opiniunii în țără, — vedem că serviciul telegrafo-poștal al nostru ia el inițiativa, gă-

sind că este nu numai necesitate dar urgență, că este absolut necesitate nu pentru companie, ci pentru noi, înființarea acestui serviciu, care până aci se solicita ca o favoare de către această companie străină. De astă dată rolurile se răstornă și guvernul nostru el alérgă dupe companie—care lasă să i se facă o dulce violență—ca ea să se indure să ne facă această mare favoare, de a consimți la ce era, ca să dic așa, de mult în urările ei intime și toate acestea pentru o așa disă economie de 7000 lei. Dacă ver-o-dată cuvintele acelea biblice că cine-va 'și-a vëndut dreptul de prim născut pentru un blid de linte, 'și a găsit aplicațiunea, este de sigur aci. Alt-ceva și mai comic se aplică economiei ast-fel înțelese, este cazul lui Gribouille care ca să scape de udătura ploiei, se aruncă și ascunde în gărlă. Economie? Până a discuta cifra și importanța economiei trebuie mai întâi să vă întreb, cum putea fi vorba de economie acolo, unde e vorba d'o economie realizată cu ocaziunea unei lucrări ce nu sunten obligați s'o facem și care profită altora. Înțeleg economie când sunt obligat chiar și când să fac ceva și când constrins la acesta un altul 'mi oferă să suporte cheltuiala în locul meu; dar când acest lucru 'ți profită și 'ți incumbă ție, să vii să mă laud că am câștigat ceva, fiind-că am obținut ca cheltuiala să nu mă privească, acesta este ori o naivitate, ori o glumă.

Dar ca să nu credeți că exagerez cătuși de puțin, iată însuși textul raportului D-lui director general al poștelor și telegrafelor :

Domnule ministru,

Ambarcaderile porturilor noastre pe Dunăre, de și sunt centruri de numeroase mișcări de persoane și de obiecte, nu posedă actualmente stațiuni telegrafice, și acest inconvenient este mai cu seamă simțitor în localitățile unde locul de imbarcare este situat la o distanță mare de orașul propriu dis, ca la Bechet, Turnu-Măgurele, Oltenița etc. Călătorii mai cu samă cari se servă de vapórele societății dunărene suferă foarte mult de această stare de lucruri, când apele mici vara, s'au ceta pe toamnă, derangiază mersul regulat al vapórelor; fiind-că în neputință d'a cunoște orele lor de plecare din stațiunile din sus sau din vale, sunt expuși a staționa timp îndelungat pe malul fluviului. Acestă stare defavorabilă de lucruri n'a scăpat atențiunii foștilor directori a telegrafelor noastre, și se elaborase un proiect de aranjament cu societatea de navigațiune de vapóre spre a stabili o legătură telegrafică între diferitele imbarcadere din lungul fluviului. Considerații, asupra cărora n'avem a reveni astă-đi, au împedat conchiderea acestui acord și lucrurile au rămas în suferință. Stabilirea de stațiuni telegrafice deservite de amployații noștri la fiecare imbarcadere ar necesita o cheltu-

ială anuală în plată de personal foarte costisitoare care probabil n'ar fi remunerată prin veniturile stațiunilor, de aceea am cređut de cuviință să intru în tratație cu societatea vapórelor dunărene care, având și ea interese strins legate în această afacere, putea să ne faciliteze soluțiunea cestiunei prin concursul său. Dupe un schimb verbal de vederi cu D. inspector general al societății, 'l-am rugat să 'mi formuleze înscris propunerile D-sale cari, dupe mine, pot să serve de basă unui aranjament acceptabil. Societatea propune ca condiții principale: 1. Că instalațiunea liniilor de comunicație între imbarcadere și stațiunile orașelor să fie făcute cu cheltuiala Statului; 2. Că personalul și materialul la stațiunea imbarcaderelor să cadă în sarcina societății; 3. Că pentru depeșile trimise de public din aceste stațiuni de imbarcadere să se percăpă o supra taxă de 50 bani, jumătate pentru Stat și jumătate pentru agenție; 4. Că depeșele de serviciu ale societății să plătescă ca și actualmente taxele telegrafice ordinare fără nici o supra-taxă.

„Dupe alăturatul devis, făcut de serviciul nostru, legătura imbarcaderelor porturilor cu orașele ar presenta o lungime de linii de 21.270 metri cari ar costa pentru instalațiune 6.069 lei, iar aparatele auxiliare necesarii în stațiunile noastre pentru comunicațiunii în număr de 14, ar costa 1.115 lei 80 bani, adică cheltuiala totală ar fi de 7.184 lei, bani 95.

„În schimbul acestei cheltueli de 7.184 lei, am avea 14 stațiuni noi de telegraf de cari ar profita publicul și cari chiar dacă n'ar transmite fie-care de cât două depeși pe săptămână de o valóre medie de un leu, ar produce pe an un venit de 104 lei, adică cele 14 stațiuni un venit de peste 1.400 lei, care în puțin timp ar acoperi toate cheltuelele făcute. Interesele publicului s'ar satisface ast-fel fără sacrificii din partea Statului, și póte chiar cu un beneficiu bănesc. În ceea-ce privește propunerea societății dunărene de a percăpe o supra-taxă de 50 bani de fie-care depeșă, predată la biuroul de imbarcaderă, supra-taxă care se va împărți pe din două între Stat și societate, cestiunea ar fi de resortul corpurilor legiuitoare, dacă consiliul de miniștri n'ar împărtași părerea subsemnatului că nouele stațiuni de imbarcadere de vapóre se pot asimila cu stațiunile gărilor căilor ferate, cari percep și ele, în virtutea unei legi, o supra-taxă egală de 50 bani. Acestă asimilațiune nu violéză nici un principiu și se impune atât prin identitatea situațiunilor cât și prin invederatele avantaje cari ar resulta dintr'enska pentru public.

„De aceea, D-nule ministru, dacă și D-vóstră aprobați vederile expuse în prezentul referat, vă rog să bine-voiți a supune aprobării consiliului de miniștri

alăturata decisiune care să ne autorise să incheem un aranjament cu societatea danubiană pe bazele mai sus arătate cari se vor supune în urmă spre confirmare aprobării consiliului de miniștri.“

„Primiți vă rog, D-le ministru, asigurarea înaltei mele considerațiuni.

„Director general. *M. C. Șuțu.*
Șeful Divisiei, *C. Dumitrescu.*

No. 11516

1 (13) Iulie 1888

În ceea-ce privește cestiunea pretinsă economcă țin să mai adaog o observațiune; și 'mi pare rău că nu este aici D. ministru de resbel; căci așa fi făcut un apel la D-sa, dacă într'un rând n'a combătut cu cea mai mare energie o convențiune cu Austria—convențiune relativă la joncțiunii și la construirea liniei de fer Predeal-București, prin care Austria se angajea între altele să ne construescă această linie cu banii săi proprii, în schimbul acelei joncțiunii numai și numai fiind că ni se oferea acel dar, care în părerea D-sale și cu drept cuvânt ascundea un fel de a-servire indirectă și viitoare.

Dar, D-lor, ca să reviu la faptele, în urma acestui referat, în loc ca cestiunea această, ori cum ar considera'o cineva, să vină înaintea Camerei, trece numai prin consiliul de miniștri, care prin un simplu jurnal, care 'l-am aci, cu data din 6 Septembrie 1888, aprobă lucrul.

J U R N A L

În ședința sa de la 6 Septembrie 1888 consiliul de miniștri având în vedere referatul D-lui ministru de interne No. 16049 din 2 Septembrie curent ;

Decide :

Proiectul de convențiune ce este a se încheia cu prima societate I. R. Privilegiată de navigație cu vapórele pe Dunăre pentru înființarea de biurouri telegrafice la imbarcaderile de la porturile române, de pe marginea Dunării se aprobă.

Se autorisă D. Mihail C. Șuțu, directorul general al telegrafelor și poștelor, a semna în numele guvernului această convențiune care va fi supusă de D. ministru de interne la sancțiunea Majestății Sale Regelui.

Th. Rosetti, Barozi, T. Maiorescu, Al. B. Știrbei, M. Germani.

Și în adevăr s'a și supus la sancțiunea Majestății Sale Regelui, și în urmă s'a și încheiat convențiunea, pe care voiți avea îndată onórea să v'o citesc, ca să vedeți că nimic din ceea-ce se rezervase și salvardase, până la un punct oare-care, de resoluțiunea D-lui Robescu, nu mai figuréză în acest pact; mai mult încă de cât atât: ea e fără termen, și guvernul nu 'și rezervă dreptul de a o resilia nici într'un cas.

Tulcea o cabină de postă, în tot-d'a-una, când aceste cabine nu vor fi ocupate de conductorii poștei bulgare, cari circulă între Vidin și Siliștra."

Ne ia cu o mână ce ne dă cu alta; căci societatea va fi tot-d'a-una chit, spunând că cabina este ocupată de serviciul telegrafic bulgar; și prin urmare, n'avem în realitate să beneficiăm nici-o dată de acest drept; căci e facultativ, nu pentru noi, ci pentru companie.

D-lor, în această interpelare faptele vorbesc de sine, ori-ce comentarii sunt de prisos. Voiu adăoga numai că asemenea concesiuni făcute unei companii străine sunt tot-d'a-una periculoase; căci nu o dată statele cele mari au făcut chiar cas de rebel din protecțiunea supușilor și capitaliștilor lor, necum când concesiunea pare cumpărată și represintă sacrificiile supușului.

Nu uitați iarăși că compania de și privată, represintă, până la un punct ore-care, flotila, nu numai de comerț, dar la nevoie și pe cea de rebel, pe Dunăre. Prin urmare, cestiunea această este pentru mine de cea mai mare importanță; căci pe de o parte prejudică drepturile suverane ale țerei; iar pe de altă parte pune în cestiune prerogativele Parlamentului. Și din punctul acesta de vedere era bine cred să ridic și acest mic colț al vëlului, care ascunde apucăturile oculte ale guvernanților. Acesta și ca răspuns la aceia cari se miră că mai vorbim de Dunăre și de drepturi pierdute, când în aparență totul e intact. Dar la acesta este un răspuns mai topic de dat, este că toți cunosc acel sistem din o operetă a lui Offenbach, Principesa de Trebizonte, unde sunt două mișloce de a scoțe petele dupe guler; este unul de a freca bine pata și când pata nu ese să rupi și gulerul. Se poate ca să fi scăpat de aplicațiunea regulamentelor privitoare la Dunăre, dar cine scie cu ce preț, cu ce alt legământ ați rescumpărat, nu știu lucrul, dar chiar dreptul de a temporisa. Cine scie de n'ați dat totul ca să scăpați partea.

Acesta numai viitorul ne va spune-o.

D. președintele consiliului, Th. Rosetti: D-lor deputați, onor. D. interpelator, în marea sa îngrijire despre drepturile de autonomie și de suveranitate ale acestei țeri, pășește ceea-ce pășesc de multe ori unii părinți cari și iubesc prea mult copiii, și de dragoste mare i iau în brațe și i string până i omorâ. Cam așa s'a întâmplat și onor. D. Blaramberg. D-sa, zelos de apărarea drepturilor de autonomie și demnitate ale țerei—și pare că acest simțiment ar fi voit să i proclame ca un privilegiu pentru o parte numai a acestei țeri sau pentru unele persoane, ca cum nu are un simțiment care ne este comun, și trebuie să ne fie comun noă tutu-lor—D-sa, dîc, vede în nisce fapte cari, dupe cum voiu avea onore să vë arăt că sunt absolut inofensive și absolut de un ordin secundar, vede atâtea atentate

la drepturile de autonomie ale țerei, atâtea umiliațiuni naționale, vede înfrângeri de Constituțiune și cine mai scie ce.

D-lor, am o vechiă cunoscință cu onor. D. Blaramberg, și cunosc încă din cariera mea de judecător aplicațiunea specială ce o are D-sa de a pune toate cestiunile, chiar și de multe ori în procesele dintre particulari, pe tărîmul constituțional, pe tărîmul violării Constituțiunii; și eu nu pot atribui nici acest cas special de cât tot acelei afecțiuni căldurose ce onor. D. interpelator poartă Constituțiunii acestei țeri, precum asemenea nu pot atribui de cât tot acestui simțiment și motivul acestei închipuirii, care i face pe D-lui să vadă în convențiunea încheiată între D. Șuțu, directorul telegrafelor și postelor noastre și între D. Etiene, directorul unei societăți de navigațiune particulară, un atentat la Constituțiunea acestei țeri și la drepturile sale de autonomie.

De ce este vorba, D-lor? Există la noi pe Dunăre o societate de vapore austriacă, precum există și alte mai multe societăți: englesă, francesă, rusă, italiană și sperăm că într-o zi va exista și o societate de vapore românească. Dunărea fiind declarată un rîu internațional, totă lumea poate să circule pe acest rîu.

Între toate aceste societăți, cea mai vechiă, aceea care are numărul cel mai mare de vapore și care face mai multe daraveri, este societatea vaporelor austriace. De îndelungat timp această societate face pentru guvernul nostru, în urma unei convențiuni încheiate, nu de la stat la stat, ci de la administrațiune la administrațiune, un serviciu postal.

Este un lucru imemorial de când se face serviciul de postă vera între porturile noastre prin intermediul acestor vapore; există în privința aceasta o convențiune vechiă, pe care n'am făcut-o eu, nici D. Șuțu, și prin care se regulează condițiunile acestui serviciu.

Ce se întâmplă acum, în ceea-ce privește serviciul telegrafic? Ați vădut, D-lor, din însăși expunerea făcută de onor. D. Blaramberg, care v'a citit raportul direcțiunii generale a postelor și telegrafelor, că sunt stațiuni în cari serviciul telegrafic, biourile telegrafopostale ale Statului sunt într-o depărtare foarte mare de port; sunt unele din porturile noastre cari se află la distanță de trei, patru kilometri și câte-o dată și mai departe de orașul la care aparțin. Turnu-Măgurele este în cazul acesta, și mai sunt și altele. Ce se întâmplă în aceste stațiuni? În lipsa unui serviciu telegrafic pe malul Dunărei alături cu stațiunea vaporelor, când vineau vaporele în întârziere, ceea-ce se întâmplă des, din cauza neregularității anotimpurilor, sau a apelor fluviului, pasagerii nu sciau ora exactă la care trebuia să se afle la imbarcader și erau expuși să aștepte intemperiele cele mai neplăcute câte patru, cinci ore nemâncați și expuși plôiei și furtunelor,

până să ajungă acolo batelul în care aveau să se imbarce; căci nu puteau să fie exact prevestiți când venia batelul. Pentru a înlătura acest inconvenient și pentru a înlătura și inconvenientul unui serviciu special nu numai în porturi, dar și în toate cele-alte localități cu cari ar fi avut a se pune în legătură, ceea-ce ar fi ocazionat chieltuiei prea mari; pentru a a se face dar o înlesnire specială în serviciul vaporelor, cu zece ani de zile mai înainte, pe când era director general al postelor și telegrafelor, D. Robescu, compania vaporelor de la Galați a cerut autorizațiune ca să lege stațiunea sa cu un fir telegrafic de stațiunea noastră, și să înființeze în stațiunea sa un oficiu telegrafic, care să servescă de-o-cam-dată—asa era prima cerere—pentru propriile sale trebuințe, și, pentru că fiind legată cu sîrma Statului, era legată cu întreaga rețea telegrafică din totă lumea; putea, prin urmare, stațiunea navală a companiei din Galați să corespundă cu toate cele-alte stațiuni. Dar prin simplul acest fapt al legăturii sale cu o stațiune a noastră, cum ar putea ea să afle secretele politice ale Statului român, dupe cum se teme D. Blaramberg? Și de când cestiunile politice și internaționale se tratéză prin intermediul căpitanilor de vapore? Acest crâmpeiu de sîrmă telegrafică este destinat numai pentru serviciul navigațiunii, vrea să scie directorele portului dacă cutare vapor a plecat din tutare loc la cutare oră, și dacă va fi la cutare oră în Galați sau nu, ori în alt port.

Direcțiunea telegrafelor de atunci n'a găsit nici un inconvenient de a acorda această cerere, precum ați vădut din rezoluțiunea D-lui Robescu, care s'a citit; s'a făcut acea legătură și este o erore din partea D-lui Blaramberg, când dîce că compania a găsit condițiunile prea grele și nu le a primit; din contră, compania a primit acele condițiuni, a făcut acea legătură, și acel oficiu a funcționat ani îndelungați între stațiunile locale ale Statului și imbarcaderul vaporelor. ●

Tot așa, dupe cerere, s'au mai deschis și alte anume legături între un oficiu privat al companiei dunărene stabilit fie în agenție fie pe pontonul ei, la Turnul Severin și nu știu mai unde. Ce rău vedeți D-vostre în acesta? Ce inconvenient poate nasce de aci pentru Statul român? Ce inconvenient pentru independența și demnitatea acestei țeri, dacă o societate particulară, sau fie chiar și un simplu particular, dacă eu sau D. Kogălniceanu, sau ori-care din D-vostre ar avea, pentru trebuințele sale speciale, un oficiu, un aparat telegrafic a casă la dînsul, se înțelege, cu autorizațiunea și învoirea directorului postelor noastre? Căci dacă ar fi fără acea autorizare, ar fi o atingere a monopolului rezervat Statului nostru, în virtutea legii telegrafo-postale; dar întru cât este cu autorizarea și învoirea noastră, acel monopol nu se vatămă întru nimic,

Vă întreb dar, ce rău ar putea aduce această, în cât privește interesele Statului, drepturile sale sau demnitatea sa? Evident nici unul.

În mai multe țări din Europa, și ca exemplu mai special vă voi spune că în Germania, mai în toate orașele cele mari, hotelurile cele mai însemnate au oficiile lor telegrafice, atât pentru usul și trebuințele hotelului, cât și pentru înlesnirea pasagerilor, și toate acele oficii sunt în legătură cu oficiul central al Statului. Toți impiegatii acelor oficii telegrafice particulare sunt numiți și plătiți de către proprietarii hotelului sau altui stabiliment care are un asemenea serviciu. Instalarea și întreținerea lor este în sarcina exclusiv a proprietarilor, astfel că Statul nu numai că nu face nici cel mai mic sacrificiu, dar încă profită, poate puțin, dar tot are un profit.

De aceea, D-lor, 'mi este foarte greu a'mi explica cum s'a putut face un caz așa de grav din un lucru așa de mic, că Statul, sau mai bine direcțiunea telegrafo-postală, încheie o convențiune a cărei menire nu este alta de cât a aduce ore-cari înlesniri călătorilor, fără cel mai mic sacrificiu din partea noastră, nici bănesc, nici de veri-un alt fel.

Apoi, D-lor, nu trebuie să ne gândim și la progresele ce se fac zilnic în lumea civilizată în toate ramurile de comunicațiune și de relațiuni de tot felul pentru înlesnirea circulațiunii, sau voiți ca noi nu numai să nu profităm de acele progrese, dar încă să ne întorcem poate la starea cea primitivă de lucruri, când relațiunile și comunicațiunile între o țară și alta, sau chiar în interiorul aceleiași țări, erau din cele mai anevoioase?

Eu nu cred că ar putea cine-va dori o astfel de stare de lucruri.

Dar onor. D. Blaramberg, între altele, a spus că D. Robescu, fostul director telegrafo-postal, a lucrat mult mai bine și mult mai corect în gestiunea această, de cât a făcut mai în urmă D. Șuțu, actualul director al serviciului telegrafo-postal.

Ei bine, fiind că onor. D. Blaramberg a semnalat o mare diferență ce ar exista între lucrarea D-lui Robescu și aceea a D-lui Șuțu în materia această, atunci D-sa 'mi va permite să fac și eu o mică analiză ambelor acestor lucrări, pentru ca să vă dovedesc în ce stă cea diferență.

Onor. D. Robescu a voit, prin rezoluțiunea pusă de D-sa, să stabilizească o stare de lucruri care a existat și înainte și nimic mai mult, pe când D. Șuțu a lucrat pentru ca să reguleze stabilirea faptului în mod mai întins, prin o convențiune făcută între direcțiunea telegrafo-postală și între aceea a companiei de vapore, pentru că aceea companie avea până aci legături telegrafice numai la cele două puncte extreme adică la Turnu-Severin și la Galați, și de ore-ce era în interesul nu numai al companiei, dar și al

calătorilor a se înființa cât mai multe și mai dese legături ale biourilor societății de navigațiune cu biourile telegrafo-postale locale, atunci D. Șuțu, care este un ager și inteligent director al postelor și telegrafelor, a luat lucrurile mai de aproape în cercetare și D-sa este cel d'ânteiu dintre directorii acestui serviciu la noi, care s'a preocupat în mod serios, nu numai de interesul administrațiunii sale, din punctul de vedere administrativ și fiscal, ci și din punctul de vedere liberal pe care trebuie să'l aibă în vedere o administrațiune publică cum este această a postelor și telegrafelor, a face pe cât se poate mai multă înlesnire publicului și cu mai puțină sarcină pentru fisc.

Așa D. Șuțu 'și-a' dis: Unde ar fi inconvenientul ca o stare de lucruri, ca o convențiune, care a existat și există de mult timp deja între o companie de călferate și între administrațiunea telegrafelor și postelor, între compania de drum de fer Lemberg-Cernăuți-Iași și administrațiunea telegrafelor și postelor, unde ar fi inconvenientul de a se întinde această convențiune și între administrațiunea telegrafelor și postelor și compania vaporelor de pe Dunăre, când compania vaporelor face acest serviciu în biourile sale pentru interesul publicului și al Statului, percepend numai o supra-taxă de 50 de bani? Nu există nici un inconvenient, 'și-a' dis D. Șuțu, ci, din contră, întinderea acestei convențiunii prezintă avantajul de a transforma pe funcționarii vaporelor, fără cheltuială, în agenți telegrafo-postali ai mei, cari să nu mă coste nici un ban și cari ar aduce serviciul publicului și poate și un mic folos telegrafului nostru. Această este o înbunătățire reală, este echivalent ca cum am avea 14 biouri telegrafo-postale din nou înființate cari să nu coste pe Stat nici un ban.

Evident în fapt această este o bună administrațiune, ceea-ce nu se poate tagădui, și când D. Blaramberg vine și rîde de economia de 7.000 lei, să 'mi permită să nu fiu de părerea D-sale, ci de o părere contrariă, aceea că în afacerile Statului este bine să facem economie, când putem, și chiar de 7.000 lei; căci acești 7.000 lei, când trebuie să 'i luăm din punga contribuabililor, dacă 'i putem economisi, e de datoria noastră să 'i economisim.

Să vedem acum ce inconveniente ar rezulta de aci pentru Stat. Din citirea ce a dat D. Blaramberg textului convențiunii, vedeți că aceste biouri sunt legate și direct legate numai cu biourile Statului, și nu pot avea între dînsese nici un alt biuro intermediar, nu pot avea absolut nici o altă comunicare străină: Nimic nu se poate petrece în biuroul de pe ponton, care să nu treacă prin urechea funcționarilor noștri, care să nu se controleze și să nu se potă opri de către biourile noastre. De ore-ce nu există nici o altă legătură directă de cât, cum am dis, legă-

tura cu biourile noastre centrale de la Galați, etc.; este evident că chiar dacă un căpitan de vapor ar vrea să comunice de la un punct ore-care la alt punct mai depărtat pe Dunăre în sus, dacă ar vrea să 'i comunice că este negură pe Dunăre și nu poate înainta, chiar și această inocentă comunicare nu poate să treacă de cât tot prin auzul și controlul impiegatilor români. Ce avem noi dar să ne temem din această?

Dar ore, crede onor. D. Blaramberg că un stat, fie Austria sau ori-care alt stat, care ar avea interese politice, militare, etc., crede ore, D. Blaramberg, care vede staffi și primejdii în toate colțurile și peste tot locul, crede acele state, dacă ar avea asemenea interese în detrimentul nostru, s'ar opri de a face câți-va pași, sau fie chiar și un kilometru, sau două, ca să vină de la ponton la biuroul central? Cine 'l-ar putea împiedeca să vină și să 'și facă depeșele aci? Nimenea. Ceea-ce s'ar suprima nu este dreptul de a trece prin biuroul Statului, ci scutirea de a merge *per pedes apostolorum* până la biuroul central.

Spaimile acestea 'și-lea creat în fecunda sa imaginațiune onorabilul interpellator, și tocmai pe astfel de temeri 'și întemeia D-sa interpellarea susținând că s'a violat dreptul Statului, că s'a încheiat convențiuni internaționale fără intervențiunea Corpurilor legiuitoare, că s'a desprețuit dreptul de suveranitate națională, etc.,

D-lor, de când faceți D-vostre—și mă miră această și mai mult din partea D-lui Blaramberg, care este un distins jurisconsult—de când faceți, dic, D-vostre distincțiunea această de a considera că o societate străină domiciliată într'un alt stat, care, cu funcționarii ei cu tot, este supusă legilor acestei țări; de când 'i faceți onorea a o trata ca putere străină și internațională? Nu vedeți că făcând așa, și dând asemenea interpretări faceți cu dreptul de suveranitate și autonomie ca părintele care din prea multă dragoste 'și strînge copilul până ce 'l înăbușese?

Nu e bine să acordăm unor astfel de societăți dreptul de exterritorialitate, dreptul de suveranitate față cu Statul românesc. Dacă însă D-vostre voiți să faceți din cea d'ânteiu societate de vapore reprezentantul unui stat străin, și ori-ce darăveră am avea cu dînsa să o puneți imediat pe tărîmul dreptului internațional, atunci unde ajungem cu suveranitatea noastră? Ajungem de ris, Onorabile D-le Blaramberg, nu ai putut nici o dată să te gîndesci la consecințele teoriei pe care ai pus-o. Ceea-ce e adevărat, e că această societate particulară, ca ori-care alta, supusă fiind legilor și regulamentelor fluviale, cari regulamenteză această materie în Statul nostru, are dreptul și poate, ca ori-care altă administrațiune de eai ferate, de diligențe, sau de ori-ce întreprinderi comerciale sau indus-

triale, să încheie convențiunile de serviciu, nu internaționale, fie ele de ordine privată, fie de ordine publică, cari nu se aduc înaintea D-văstre; căci ar fi fost să faceți cu acesta o prea mare onoare societății Danubiene, pe care n'o merită; ar fi fost să 'i dați prea mare importanță, când ați fi spus că nu se poate încheia convențiunile cu densa de cât pe cale de lege.

Dacă s'a rezervat cestiunea supra-taxei de 50 de bani, acesta s'a făcut în privința principiului că nici o taxă nu se poate percepe de cât în virtutea unei legi; prin urmare se putea încheia convențiunea de suprataxă, dar nu s'a putut pune și nu s'a pus în aplicare, cu toate spusele D-lui Blaramberg, de cât după votul D-văstre. Cum credeți D-văstre că o asemenea convențiune, care e menită a aduce o înlesnire fără a costa nimic pe Stat, e vinderea intereselor statului? Nu, stă în mâinile noastre a o resilia ori când. Dacă D-văstre împărtășiți vederile D-lui Blaramberg, o vom face, ne vom lipsi de acest serviciu, lumea va putea ride de noi, ne va spune că suntem prea retrograți în asemenea materie, dar nu se va întempla nici un inconvenient din resilierea convențiunii. Dacă credeți D-văstre că D-nul Blaramberg, că chiar un fir telegrafic, care trece prin văzduh, e o atingere a dreptului nostru de teritorialitate, de suveranitate, de demnitate, nu aveți de cât să exprimați această dorință, și îndată această convențiune, care n'are dată, și care nu e de cât o anexă la o altă convențiune pururea revocabilă din partea noastră, se va revoca, și vom rămânea cum stam mai înainte.

La atât se mărginesc totă importanța lucrului, n'am să mai adaog nimic, de cât să fac următoarea rugăciune: Înțeleg ca membrii din opozițiune să voiască a ne face viață amară; acesta e rolul și meșteșugul Dumnealor; înțeleg atacul care ar voi să se facă contra pozițiunii noastre ministeriale, e legitim din partea acolora cari vor să ne răstorne, să caute a veni să ne ia locul; acesta face parte din mecanismul constituțional, și n'am nimic de dis în privința acestei legitime dorințe. Dar, în luptele acestea să aducem, pentru numele lui Dumnezeu, de o parte și de alta oarecare serioșitate mai mare, să atacăm unde e ce-va de atacat și să nu vedem gogorițe și vândări de națiune sau trădări a drepturilor țerei peste tot locul, când în realitate nu e vorba de cât de lucruri de ordine administrativă cu totul ordinară.

Să rezervăm prin umare, și unii și alții, timpul acestei Adunări la discuțiuni mai importante, cari, pe un tărâm serios politic, mult mai ușor pot duce la scopul care se urmărește prin aceste invențiuni de pericole naționale cu totul fantastice. (Aplause).

D. N. Blaramberg: D-nul prim-ministru în loc să se ocupe de interpelarea

ce 'i-am făcut s'a ocupat mai mult de persoana mea. Obiceiul pentru obiceiul; D-sa 'mi atribue mie unul, care mulțumită cerului este din acelea ce n'au nevoie să fie repudiate, dar constat la rândul meu un alt obicei inerinte actualei bănci ministeriale, cu puține onor. excepțiuni. Acest obiceiul e acela de a presupune că nu e serioșitate și știință, că nu e bună credință de cât acolo. Ei bine, acest lucru nu 'l putem primi nu numai fiind-că imputarea e nedreptă, dar fiind-că nu e nici măcar curteană.

Onor. D. prim-ministru dice că mă cunoșce de mult și că eu chiar în procese amestec cestiunile constituționale. Se poate. Dar aceasta în ori-ce cas nu ar dovedi de cât un lucru, că știu a înalța și mări lucrurile. Și defect, pentru defect, prefer pe acesta aceluia de a scădea și trata pe ton glumeț toate afacerile publice și de a vorbi chiar de cele mai dureroase, cele mai extreme necesități, cu surisul pe buze. 'Mi pare rău iarăși că un om ce a fost un înalt magistrat și care posedă în doct să nu știe că legea legilor e Constituția. Și că ori de câte ori o lege secundară s'ar găsi în conflict cu Constituția, legea secundară trebuie să se plece înaintea Constituțiunii și că acest adevăr e tot-d'aua bine venit; și că nu numai un apărător sau un avocat are datoria și dreptul să 'l proclame, dar cel din urmă din cetățeni. Și atât mai rău pentru magistratul care nu recunoșce acest principiu; căci D. prim-ministru a făcut negreșit aluziune la veri-un proces politic, procese cari aveau privilegiul, se vede, să 'l agazeze.

Este iarăși în firea lucrului, ca acei ce sunt porniți spre absolutism să aibă un fel de constitutionofobie, să aibă spiritul lór hantet mereu de umbra resbunătoare a Constituțiunii. Un lucru, ce 'l disprețese mai cu seamă acești omeni este cultul altora pentru instituțiuni și legi. În adevăr e incomodă, foarte incomodă Constituția pentru omenii din această scotă și mai mult de cât atât, Constituțiunea pentru asemenea omeni e și ceva nêtrêbnic, ceva care nu are înțeles. În ceea-ce mă privesce însă, voi rămânea și de aci înainte fidel cultului ce am închinat de la început instituțiilor și libertăților de cari ne bucurăm. Dar D. prim-ministru care ne ia în deridere și care a crezut că poate eși prin o tangentă din situațiunea ambarasată ce a creat interpelarea, uită faptul că interpelarea mea a ridicat o cestiune, în virtutea căreia, dacă D-sa nu ar avea majoritate, ar trebui să mergă înaintea curței de casațiune.

D-sa ne dice: dar ce am făcut alt-ceva de cât să dau unei companii, dupe cum așî da unui hotel, dreptul să 'și deschidă biuroul telegrafic. Pentru că un hotel nu e nici o-dată un teritoriu internațional. Și al doilea, nu ai acest drept D-le ministru; căci e o lege care dice că Statul 'și rezervă dreptul și monopolul telegrafo-pos-

tal, care dispozițiune se regăsește și în legea de la 1879.

Ce faceți D-văstre cu acest text de lege? Acestea sunt câte acele nimicuri cu care vă plângeți că ne ocupăm și vă întreținem noi? Dar aceste lucruri sunt mari pentru noi și pentru țeră. Și aceste două puncte de vedere așa de deosebite, nu face de cât să caracteriseze două doctrine diametralmente opuse, ca cele două poluri; rămâne însă a se sci cine trebuie să aibă în toate aceste ultimul cuvânt, D-văstre sau legea.

Acei cari înlătură sistematic toate garanțiile constituționale, sau acei cari le apară? În ori-ce cas, păstrați-vă cel puțin ironiile, scutiți-ne de consiliile, eram să dic de batjocurile D-văstre. Mulțumiți-vă să batjocoriți legile, lăsați cel puțin omenii în pace. Bucurați-vă că aveți o majoritate care să vă acopere de răspundere, cel puțin de o camdată. Dacă acum în asemenea cestiuni ni se răspunde ast-fel, dacă interpelări de o ast-fel de însemnătate se găsesc nelegitime; mă întreb ce mai câtam pe aceste bănci?

Ca să facem halaiu și stâlperii miniștrilor, ca să facem mereu compromisuri cu densii?

În fine, fiind-că în această cestiune, ori cât de mult spirit ar face primul-ministru, faptul rămâne întreg, a se sci călcarea Constituțiunii prin facerea unei convențiuni fără autorizațiunea Camerei și violarea legii telegrafo-postale, care consacra monopolul Statului, e un protest din toate puterile mele. Repet iarăși că dacă compania vapoarelor e considerată ca o simplă persoană juridică și privată, nu era loc cel mult de cât la un contract, și nu era de demnitatea țerei ca Regele României să fie pus pe aceiași linie cu inspectorul unei companii de vapoare și să se trateze cu acesta, în numele Capului Statului, ca de la putere la putere. Era atunci de o mie de ori mai bine să fi tratat de la Stat la Stat, cu guvernul austro-ungar. Sfârșind declar că ori-ce ar face Camera care acum e pusă în curentul lucrurilor, eu unul nu sunt satisfăcut cu răspunsul D-lui ministru și dacă nu propun și un vot de blam este că nu eu dispun de o majoritate în această Cameră.

D. vice-președinte: Ne mai fiind nimeni înscris, trecem la ordinea zilei.

D. U. Boldescu, raportorul comisiunii de petițiuni, dă citire următorului raport:

Domnilor deputați,

Comisiunea de petițiuni având în vedere nenumărate cereri ce s'au primit din partea sătenilor pentru a li se da pământuri;

Având în vedere că asupra cestiunii pământurilor s'a făcut o lege, care are să fie supusă în curând în discuția Camerei;

Considerând că toate cererile sunt aproape identice și în scopul a li se da sătenilor pământuri din moșiile Statului;

că asupra lor comisiunea nu p $\acute{o}$ te lua o altă decisiune de cât a se trimite la guvern;

Decide ca t $\acute{o$ te petițiunile aflate la comisiunea de petițiuni, relative la cereri de pământuri, să fie trimise D-lui ministru al domeniilor pentru a se avea în vedere la votarea și executarea legii v $\acute{e}$ ndărilor bunurilor Statului.

Pentru care în calitate de raportor al comisiunei, rog să aprobați această concluziune a comisiunei de petițiuni.

Raportor, *Ulise Boldescu*.

D. I. Nădejde: Intre petițiunile depuse la Cameră sunt unele, și numărul lor este foarte mare, prin cari pe lângă cererea de pământ ce fac petiționarii, se mai rog să se primescă de D-nii deputați ore-cari modificări la legea pentru v $\acute{e}$ ndarea domeniilor Statului în mici loturi. Înțeleg ca petițiunile cari privesc numai la cereri de pământ să se trimită la minister, dar nu și acelea prin cari se propune ore-cari modificări la proiectul prezentat de guvern pentru darea de pământ la țărani; căci guvernul ce are să facă cu ele?

D. N. Ionescu: Noi, D-lor, avem obicei, în comisiunea de petițiuni, să cetim cu atențiune atât petițiunile ce ni se trimit ca direct venite la biuroș din partea petiționarilor, cât și pe acele cari ni se înainteză ca prezentate de către D-nii deputați. Nu avem însă obicei să cetim și intențiunile sau dorințele D-lor deputați cari au prezentat acele petițiuni; dar ne ocupăm numai de cererile și dorințele petiționarilor, exprimate și cuprinse în petițiunile lor. (Întreruperi).

Să nu credeți, D-lor, că dacă comisiunea de petițiuni a luat rezoluțiunea d'a se recomanda aceste petițiuni D-lui ministru al domeniilor, ele au să rămână înmormântate în biourile aceluși minister.

Nu, D-lor, noi le trimitem la minister, pentru ca acolo să se formeze un tabel amănunțit de t $\acute{o$ te categoriile acestor cereri, și care în urmă să ni se comunice nouă ca să 'l avem în vedere la votarea proiectului de lege relativ la v $\acute{e}$ ndări de pământ; și pentru că acest proiect de lege are să vie în discuțiunea noastră chiar în cursul săptămânei viitoare, ar fi bine să se pună și un termen ore-care până când să se facă acel tabel.

Iată ce înțelege comisiunea prin trimiterea la minister a acestor petițiuni cari au fost adresate Adunării. (Întreruperi).

Nimic nu opresce pe D-nii deputați, cari s'ar crede în drept și datorți să susțină veri-una din petițiunile ce li s'au recomandat de către petiționari, ca la discuțiunea proiectului de lege să ia cuvântul și să susțină cererile petiționarilor.

D. I. Nădejde: Aci nu este o cestiune de pers $\acute{o}$ ne. (Sgomot).

D. N. Ionescu: Și nici nu p $\acute{o$ te să fie; pentru că nu cu stăruința per-

sonală a unui deputat, ori-cât de influent ar fi el, are să se facă lucrul acesta, ci cu bună învoire a tuturilor partidelor, a tuturilor omenilor cari se interesează de această cestiune, care nu este o cestiune nici de partid, nici de patronarea omenilor de către cutare și cutare partid, ci o cestiune care are să dea satisfacere reală la nisce cereri legitime.

De aceea rugăm pe guvern să primescă rezoluțiunea această și să facă un tabel de t $\acute{o$ te cererile sătenilor, pe care să 'l putem avea în vedere la discutarea proiectului de lege ce ni se va prezenta în cursul de comitetul delegaților.

Voci: Foarte bine.

D. N. Ionescu: Cu această ocaziune rog pe D. reprezentant al colegiului al III-lea de Iași să nu ne impute că noi nu am lucrat; căci nu este a nu lucra, când noi ne am ocupat cu examinarea unui număr atât de însemnat de petițiuni, din cari unele sunt scrise caligrafice, făcute dupe acelaș tipic, și în loc de a fi subscrise, sunt mai mult m $\acute{u}$ njite, fiind semnate prin punere de deget...

D. I. Nădejde: Dacă omenii nu știu a scrie, trebuie să semneze prin punere de deget.

D. N. Ionescu: Domnilor, noi nu ne-am uitat la forma, ci la substanța petițiunilor; și am crezut că este bine să avem un tabel complet de diferite categorii de petițiuni, și un asemenea tabel nu putem cere de cât de la guvern, de ore-ce el are t $\acute{o$ te elementele necesare pentru formarea lui.

D. I. Nădejde: E $\acute{u}$ n'am nimic de obiectat în potriva celor dișe de D. Catargi, de D. ministru și de D. Ionescu, dar atrag atențiunea D-v $\acute{o$ stre asupra unui punct care a scăpat din vedere comisiunii și anume că petițiunile acestea nu sunt t $\acute{o$ te numai pur și simplu pentru cereri de pământ, ci prin unele se fac rugăciuni din partea subscriitorilor că la votarea legii pentru v $\acute{e}$ ndarea bunurilor să se introducă ore-cari modificări în proiectul prezentat de guvern.

Aceste petițiuni doresc ca să fie comunicate Adunării, pentru ca Adunarea să scie asupra căror puncte țărani sunt nemulțumiți de ceea-ce voiesce să facă guvernul; fiind-că raportul comisiunii este prea laconic. Modificările cerute de țărani s'au și admis de secțiunea I.

D. U. Boldescu: S'a diș că raportul ce v'am citit este laconic. Nu e nici de cum laconic; el este concis și coprindeitor. E $\acute{u}$ nu am crezut de trebuință să ia $\acute{u}$ timpul Camerei cu un raport de mai multe c $\acute{o$ le; să intru în diferite amănunțimi, de ore-ce cestiunea această s'a tratat pe larg de mai multe ori în Cameră și astăzi pentru a patra oră vine înaintea D-v $\acute{o$ stre.

Comisiunea nu putea da nici o soluțiune cererilor în cestiune; de aceea a crezut că tot ce se p $\acute{o$ te face de o cam dată în privința această, este a se recomanda guvernului spre a le avea în vedere la vo-

tarea proiectului de lege împreună cu cele alte petițiuni ce s'au adresat direct la minister.

Acum, când va veni în discuțiunea Camerei proiectul de lege, D. Nădejde nu are de cât să ia cuvântul și să propună amendamente în sensul dorințelor exprimate de petiționari.

Voci: Închiderea discuțiunii.

—Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

—Se pun la vot concluziunile comisiunii și se adoptă.

D. U. Boldescu, raportorul comisiunii de petițiuni, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

Comisiunea de petițiuni a luat în examinare cererea arhimandritului Hariton Mateescu, care, pentru serviciile sale aduse bisericei și armatei ca confesor în timp de 39 ani, cere a i se acorda o pensiu $\acute{n}$ e viageră; căci este lipsit de mișlocele existenței și de cele pentru căutarea b $\acute{o$ lei ce a luat în timpul participării sale la campania din 1877—78.

Comisiunea, av $\acute{e}$ nd în vedere că în timpul resbelului din Bulgaria petiționarul a urmat regimentul al 2-lea de linie, pe lângă care era ca confesor chiar în tranșeurile de la Grivița, unde în tot timpul cu un devotament și curagiu rar, a dat ajut $\acute{o$ rele sale răniților și morților, fără să se oprască de suferințele ce 'i-au venit în timpul șederei sale în ređute;

Av $\acute{e}$ nd în vedere că prin certificate medicale și din acele date de șeful corpului din care făcea parte se constată că, contra prescripțiunilor medicilor și suferințelor sale, arhimandritul Mateescu n'a voit a părăsi regimentul, ci din contra a făcut marșul până la Rahova alături cu soldații pe jos, prin zăpadă și grelele căi de comunicație, de la care devotament și resemnare i s'a agravat b $\acute{o$ la și chiar 'i-a degerat un deget de la picior;

Considerând că din actele exhibate se mai constată că petiționarul de și bolnav și ordonat de medic a intra în ț $\acute{e}$ ră și în cura spitalului din Poiana, d $\acute{e}$ nsul, ascultând numai sentimentele sale cetățenesci, a stat la postul său și cu t $\acute{o$ te suferințele n'a încetat de a da t $\acute{o$ te serviciile și ajut $\acute{o$ rele soldaților săi în timpul asediului și luării Vidinului, continuând a fi lângă soldați până la intrarea în ț $\acute{e}$ ră;

Av $\acute{e}$ nd în vedere că, pe lângă acestea, arhimandritul cu t $\acute{o$ te că nu se afla într'o pozițiune înfloritoare ca avere și ca salariu, însă îndată ce i s'a făcut cunoscut că cu intrarea în ț $\acute{e}$ ră s'a suprimat salariul confesorilor, d $\acute{e}$ nsul s'a oferit a face serviciul ca și în trecut, până la sosirea regimentului în Bucuresci, fără nici o plată.

În aceste condițiuni se prezintă cererea arhimandritului Mateescu, pe care comisiunea în unanimitate a primit-o ca

bine meritată și necesară ca exemplu încuragiator pentru cei-ce servesc țera ca petiționarul, și, în consecință, pe lângă onorurile ce i s'au acordat decorându-se, a i se asigura existența și căutarea sănătății sale, a decis a se acorda o pensie viageră de 150 lei pe lună, făcându-mi onoarea a mă numi raportor și a vă prezenta în acest scop următorul proiect de lege spre a bine-voi a'l vota.

Raportor, *Ulyse Boldescu.*

PROIECT DE LEGE

Art. unic.—Se acordă P. C. archimandrit Hariton Mateescu o pensie viageră de 150 lei pe lună, ce se va plăti din casa Statului.

Raportor, *Ulyse Boldescu.*

D. vice-președinte : Conform regulamentului, acest proiect de lege se trimite la secțiunii.

—*D. raportor al comisiunii de indigenate, S. Șomănescu,* dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Comisiunea D-văstre de indigenat în ședința sa de la 10 Decembrie 1888, luând în cercetare cererea de recunoștere a calității de român, adresată onor. Adunării de D. George Maior, vădând actele și titlurile prezentate de petiționar, a admis această cerere în unanimitate, făcându-mi onoarea a mă numi raportor.

Din actele prezentate se constată :

1. Că D. George Maior este născut la 18 Iunie 18... din părinți români în comuna Șenaia, districtul Făgăraș din Transilvania ;

2. Un extract din matricula născuților și botezaților din acea localitate prin care se constată acesta ;

3. Un act prin care se atestă că dupe ce a terminat studiile de liceu, D. George Maior a venit în anul 18... în București, unde până în anul 1883 a urmat cursurile școlii normale superioare ;

4. Apoi în urma unui concurs a deținut bursă de la Stat pentru a urma cursurile de filosofie și agronomie la universitatea din Berlin și Halle a/S., de unde s'a întors cu titlul de doctor ;

5. Un certificat de emigrare prin care se constată că a renunțat la protecțiunea austro-ungară.

În virtutea acestor acte și titluri, comisiunea D-văstre de indigenat vă rogă prin subsemnatul raportor să bine-voiți a vota aci mai jos menționatul proiect de lege.

PROIECT DE LEGE

Art. unic.—În virtutea art. 9 din Constituțiune, se recunoște calitatea de cetățen român D-lui George Maior, român din Transilvania și domiciliat în comuna București.

Raportor, *I. Șomănescu.*

Dupe adoptarea luării în considerare și a articolului unic, se pune la vot proiectul de lege în total :

Votanți	60
Maioritate regulamentară	46
Bile albe	50
Bile negre	10

D. vice-președinte : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

—*D. Caracostea,* raportorul comisiunii de indigenat, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Cu Mesagiul regal No. 2989 din anul 1884 s'a depus pe biroul Adunării de către D. ministru al justiției, proiectul de lege pentru a se acorda D-lui Iosef Schinabek împământenirea cu dispensă de stagiū, sprijinită pe următoarele acte :

1) Un extract de naștere, liberat de primarul comunei Epureni, județul Fălciū, luat dupe mitricile de născuți ale bi-

sericei catolice din acea comună, prin care se constată că numitul este născut la 1862, Maiū 13, în Huși, și botezat în religia catolică ;

2) Certificatul consiliului de revisie al recrutării din 1883, din județul Covurluiū, No. 104, prin care se constată că a tras sorți pentru armată ;

3) Un certificat al universității din București, prin care se constată că numitul face studiul de farmacie ;

4) Certificatul comunei Galați, prin care se constată că nu s'a bucurat nici odată de veri-o protecțiune străină și că are o bună conduită în societate, plătind și toate dările către Stat, județ și comună ;

5) Un certificat al comunei Huși, județul Fălciū, și alte acte prin cari se atestă de asemenea că atât petiționarul cât și părintele său, stabilit în acel oraș încă de la anul 1850, nu s'au bucurat nici odată de veri-o protecțiune străină.

În fața acestor acte comisiunea D-văstre de indigenat, întrunindu-se în ziua de 10 Decembrie 1888, în număr de 4, în unanimitate a admis cererea D-lui Iosef Schinabek, și prin subsemnatul raportor vă rogă și pe D-văstre să bine-voiți a adopta următorul proiect de lege.

PROIECT DE LEGE

Art. unic.—În virtutea art. 7, § II, lit. b din Constituțiune, se acordă D-lui Iosef Schinabek, din comuna București, județul Ilfov, împământenirea cu dispensă de stagiū.

Raportor, *Caracostea.*

Dupe adoptarea luării în considerațiune și a articolului unic, se pune la vot proiectul de lege în total, și scrutinul se declară nul, neîntrunind numărul de votanți cerut de regulament.

— Ședința se ridică la ora 4 și jumătate, anunțându-se cea viitoare pe Lună, 6 Februarie.

No. 37.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Ședința de la 6 Februarie 1889

Președinția D-lui vice-președinte *Gr. Cozadini*, asistat de d-nii secretari U. Boldescu și G. Dem. Theodorescu.

— Ședința se deschide la ora 1½ dupe amiazi.

— Prezenți 122 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 58 și anume:

Bolnavi :

D. D. P. Economu, N. Nanoescu, I. Ne-grutzi, G. Panu, C. Grădișteanu.

In congediū :

D. D. Bădescu, G. Gr. Cantacuzino, C. Datculescu, M. Marascu, I. Negrea, I. Negulici.

Fără arătare de motiv :

D. M. Adamescu, D. Alexandrescu, T. Anastasiu, Gr. Andreescu, C. Andrieș, N. C. Aslan, I. C. Brătianu, D. Burcă, A. Cămărășescu, M. Caracostea, L. Catargi, C. Christodorescu, I. Cincu, M. Climescu, C. Danaric, G. Drăghici, N. Gavrilescu, N. Georgescu, C. Ghițescu, L. Goilav, E. Ionescu, T. Ionescu, G. Levezeanu, M. Mateescu, I. Miclescu, I. Nădejde, L. Nicolescu, A. Peșiacov, St. Pleșea, D. C. Popescu, I. Rădulescu, C. Raileanu, C. Res-su, G. Robescu, I. Robescu, G. Rosnova-nu, I. Ștefăneanu, S. Șomănescu, M. Tzo-ni, I. Văsescu, C. Vericeanu, V. Vlădo-ianu, N. Volenti, C. Vrabie, C. Bobeica, I. M. K. Iepureanu, G. Tocilescu.

— Sumariul ședinței precedente se a-probă.

— Se acordă concediū D-lui Bădescu-Roșiori.

— Se trimite la comisiunea de petițiuni: petițiunea D-nei Elena Bilciurescu, a D-lui I. Bujoreanu, a mai multor locui-tori din comuna Gohoru, județul Tecuci, a mai multor locuitori din cătunele Mata-raua și Chiroiu, județul Ilfov, a mai mul-tor locuitori din comuna Rusanesci, ju-dețul Romanași, a mai multor locuitori din comuna Dedulesci, județul Brăila, a mai multor locuitori din comuna Panga-lesci, județul Vlașca, a mai multor re-serviști din județul Mehedinți și a mai multor locuitori din comuna Puchenii, ju-dețul Muscel.

— Se trimite la comisiunea budgetară: petițiunea mai multor proprietari din plaiurile Ialomița-Dâmbovița, județul Dâmbovița și acele a mai multor institu-tori din Buzău și Piatra.

— Se depun două raporturi ale comi-siunei de indigenat asupra naturalisării D-lor Evanghelie Lazar și Masalski Luis.

D. vice-președinte : La ordinea zilei avem mai întâi un vot rămas de Săm-

bătă asupra proiectului de lege relativ la naturalizarea D-lui Iosef Schinabeck.

— Adunarea procede la vot și resulta-tul scrutinului este cel următor :

Votați	67
Majoritate regulamentară	46
Bile albe	61
Bile negre	6

D. vice-președinte: Adunarea a adop-tat proiectul de lege.

D-lor deputați, sciți că ora pentru des-chiderea ședinței s'a fixat în loc de 12 la 1; cu toate acestea, nici la această oră nu se închide apelul nominal, din cauza rec-tificărilor ce se cere a se face deputaților ce vin mai târziu, și ast-fel avem o mare bâtaie de cap cu încheierea definitivă a apelului nominal.

Vă fac dar cunoscut că de astăzi înainte apelul nominal se va închide definitiv la ora 1 și jumătate, și toți acei D-ni depu-tați, cari vor veni pe urmă, nu vor mai fi trecuți în apel. Vedeți că sunt destul de indulgent; căci prelungesc închiderea apelului nominal încă cu o jumătate oră.

D. N. Nicorescu : Rog pe D. preșe-dinte să acorde indulgența D-sale până la ora 2; căci de și s'a hotărât ca deschi-derea ședinței să fie la ora 1, debaterile însă de la ordinea zilei nu încep înainte de ora 2; chiar astăzi, e aproape ora 2 și vedeți că n'am început încă debaterile.

Unindu-mă dar cu părerea D-lui președinte, că trebuie să se fixeze o oră când să se închidă definitiv apelul nominal, rog atât pe D. președinte, cât și pe onorabila Cameră ca această lucrare să se facă la ora 2.

— Se pune la vot propunerea D-lui Ni-corescu și se primesce.

D. M. Pacu : D-le președinte, am avut onoare să anunț o interpelare D-lui mi-nistru de interne în privința îmbunătă-țirilor ce are să se facă pentru funcționa-rii telegrafo-postali și în special pentru femeile telegrafiste. Când a fost ziua pen-tru desvoltarea acestei interpelări, D. mi-nistru 'mi a spus că are un proiect de lege gata în acest scop, și ast-fel am con-simțit la amânarea interpelării mele.

Ved însă că proiectul de lege nu s'a presintat încă Adunării, și fiind-că scopul interpelării mele era de a constata o sta-re de nemulțumire care există în corpul telegrafo-postal, reînvoiesc ați interpela-rea mea și vă rog, D-le președinte, să fie la ordinea zilei cât mai curând.

D. vice-președinte : Se va comunica din nou guvernului.

D. C. C. Dobrescu : Am onoare a pre-sinta mai multe petițiuni din partea mai multor sute de locuitori rurali din ju-dețul Prahova și alte județe, în cestiunea proiectului de lege privitor la băuturile spirtose, care e înscris la ordinea zilei de astăzi, și prin cari petițiuni se cere a se aduce ore-cari modificări la acest proiect de lege.

Tot-d'o-dată am onoare să interpelez pe

D. ministru al instrucțiunii asupra modu-lui cum înțelege D-sa să aplice legea in-structiunii publice, precum și legile și regulamentele privitoare la administrațiu-nea generală a învățământului public.

D. vice-președinte : Bine-voiți a for-mula în scris interpelarea D-vostre spre a se comunica guvernului.

D. R. Stanian : D-le președinte, tot relativ la legea spirtoselor, care e astăzi la ordinea zilei, am primit trei-zeci pe-tițiuni din partea a diferite comune din districtul Gorjiu, și din alte districte de munte ale țerei, acoperite de un număr considerabil de semnături și prin cari pe-tiționarii emit diferite opinii asupra dispozițiilor coprinse în acest proiect de lege care direct 'i interesază.

Mă întreb dar : când e la ordinea zilei proiectul de lege în cestiune, la ce ar pu-tea servi toate aceste petițiuni, dacă nici comitetul delegaților, nici D. ministru respectiv nu le-au avut mai înainte în ve-dere ?

Nu credeți D-vostă, D-le președinte, că în conformitate cu regulamentul, s'ar putea găsi un mijloc pentru a se putea lua cunoscința de coprinsul acestor pe-tițiuni, cari sunt identice, mai înainte de a intra noi în debaterile proiectului de lege ? Dacă D-vostre ați încuviința și dacă Adunarea ar tolera, s'ar putea să se dea citire la una din aceste petițiuni îndată dupe citirea raportului Comitetului. Cred că observațiunile ce fac subscriitorii a-celor petițiuni asupra proiectului de lege este bine să fie cunoscute și ele ar putea să dea loc la diferite amendamente prin cari s'ar îmbunătăți într-o cât-va proiec-tul de lege.

Am onoare dar a depune toate aceste pe-tițiuni pe biuroū.

D. vice-președinte : Cu învoirea Ca-merei, îndată dupe citirea raportului a-supra proiectului de lege se va da citire și petițiunilor.

Voci : Da, da.

D. vice-președinte : D. ministru de de finance are cuvântul.

D. ministru de finance, M. Germani : D-lor deputați, la ordinea zilei de astăzi este proiectul de lege pentru modificarea taxei asupra băuturilor spirtose, și mai sunt încă două proiecte de lege, din cari unul este relativ la deschiderea unui credit pentru plata primei de export a spirtoselor, și această cerere e drăptă, con-statată pozitiv și în conformitate cu legea, așa în cât nu se pôte refusa ; al doilea proiect de lege este relativ la anularea unei sume de 200.000 lei pentru acope-rirea unor credite deschise diferitelor mi-nistere și cari au fost votate chiar de A-dunare.

Eū v'ași ruga dar, ca în privința ace-sor două proiecte de lege să bine-voiți a interverti ordinea zilei, punându-le pe acestea în primul rând la ordinea zilei; căci ele nu comportă o prea mare discu-țiune și apoi intrăm în discuțiunea pro-

iectului de lege modificator legii spiritoselor.

Dacă onor. Cameră crede că cererea mea nu e prea indiscretă, ași ruga-o să bine-voiască a o încuviința.

Voci: Da, da.

— Se pune la vot propunerea D-lui ministru și se primesce.

D. vice-președinte: D. Apostoleanu are cuvântul.

D. G. Apostoleanu: Onorabilul D. Stanian pare că ar voi ca proiectul de lege ce este a se pune acum în dezbateră noastră să se dea la o parte, până când Comitetul delegaților va lua cunoștință de toate petițiunile relative la acest proiect de lege și cari s'au prezentat în ultimul moment Adunării.

Eu cred că o asemenea procedură nu poate fi conformă cu regulamentul și nici nu este prudent să se adopte; fiind-că s'ar creaa un precedent foarte rău.

Intru cât proiectul de lege a trecut prin secțiunile și comitetul delegaților și este venit ași la ordinea zilei, evident că D. deputat, care a primit și ne-a prezentat petițiunile relative la impozitul în chestiune, nu are decât să ceară cuvântul când se va lua în discuție proiectul de lege și atunci va desvolta părerile D-sale și va expune și opiniunile reclamantilor. Căci, D-lor, dacă ar fi să urmăim regula pe care D-sa o propune, atunci se poate întâmpla ca ori-ce proiect de lege să fie ori-când suspendat, destul numai pentru acesta ca în ziua când el ar fi să se ia în discuție să se prezinte Adunării o petițiune prin care s'ar propune ore-cari modificări la unele din dispozițiunile proiectului.

Rog dar pe onor. Adunare, de ore-ce o asemenea procedură nu poate fi conformă cu regulamentul, să nu admită propunerea ce i se face și să trecem la lucrările de la ordinea zilei.

D. C. Dobrescu: D-lor deputați, mi pare rău că D. Apostoleanu a uitat că Adunarea, cu o altă ocaziune, a admis a se da citire petițiunilor relative la chestiunea ce era pusă în dezbateră sa.

Vă aduceți aminte că petițiunea studenților în medicină a fost citită în întregul ei, dându-se ast-fel atențiune unei întâmpinări a opiniunii publice. Cred dar că și acestor petițiuni, cari sunt acoperite de peste 80.000 iscălituri, li se va face onóra de a fi ascultate de D-vóstre. (Intreruperi).

De aceea vă rog, D-le președinte, ca să bine-voiți a încuviința ca D. raportore, dupe ce va citi raportul D-sale, să dea citire și la una dintre aceste petițiuni.

D. vice-președinte: Tocmai așa a și hotărât Adunarea; se vede însă că D-vóstră n'ați fost destul de atent.

D. N. Ionescu: Eu eram să țin tot ce ați dis și D-vóstră.

D-lor, o-dată ce o petițiune s'a prezentat la biuroú și ea este relativă la o chestiune ce se află pusă la ordinea zilei, a-

tunci, fiind că Adunarea nu poate aștepta concluziunile comisiunii asupra ei, petițiunea rămâne la biuroú până când se începe discuțiunea proiectului de lege la care ea privește. Trebuie o-dată să ne înțelegem bine asupra dreptului de petiționare, care drept este nețermurit și nu se poate împiedica sub nici un pretext. Este bine ca tot-d'a-una, când biuroul comunică Camerei asemenea petițiuni, să dea un sumariu mai întins, ca să servescă ore-cum și de normă la ordinea zilei.

Iată ce aveam a dice, pentru că mai de multe ori petiționarii nu fac alta de cât emit o opiniune care este deja cunoscută și Camerei și mai cu sémă comitetului delegaților; acesta este mai mult o caracterizare de manifestațiune a opiniunilor. Pretutindeni ast-fel se face și nu ved pentru ce nu s'ar face și la noi un sumar în care să se arate ce coprinde fie-care petițiune.

D. vice-președinte: Biuroul ia act de observațiunea D-vóstre.

D. Crisenghi are cuvântul.

D. Gr. Crisenghi: — Am onóra a aduce la cunoștința D-lui ministru al domeniilor următorul fapt: Comisiunea de delimitare din județul Ialomița, la 8 Aprilie 1887, a încasat de la 96 locuitori o sumă de 87.000 lei pentru cumpărare de pământ. Bani. sunt încasați de Stat, precum se poate constata din dosarul respectiv al ministerului. Până astăzi însă acelor locuitori nu li s'a dat pământuri și nici banii nu li s'au înapoiat.

Rog pe D. ministru al domeniilor să cerceteze cazul și sper că va da satisfacțiune acelor ómeni. Dacă însă în așteptarea mea legitimă nu voi vedea dându-se satisfacțiunea cuvenită, atunci voi fi nevoit a adresa o interpelare.

D. I. Atanasescu: D-lor deputați, ca consecință a votului dat de D-vóstre în una din ședințele trecute asupra petițiunii studenților de medicină relativă la institutul de chirurgie al D-rului Assaky, am onóra a propune următorul proiect de lege:

PROIECT DE LEGE

Art. I. Se înființează institutul de chirurgie anexat catedrei de clinică chirurgicală a profesorului Assaky, în scopul de a desvolta și de a completa instrucțiunea chirurgicală, precum și a permite facerea cercetărilor originale de chirurgie.

Art. II. Personalul subaltern al acestui institut se numește de minister, dupe recomandăția directorului său.

Art. III. Intregul personal precum și materialul didactic necesar se compune dupe cum se prevede în statul anexat.

Dr. Macridescu, Dr. Ștefănescu, Dr. Athanasescu, I. Cincu, Nicolae Blaramberg, Gh. Soția, Chr. I. Sulioti, C. Popovici, G. D. Gabunea, Iosef Oroveanu, N. Voinov, Nae S. Săulescu, N. Nichiforescu, M. N. Pacu, V. G. Poenaru, V.

G. Mortzun, C. C. Deleanu, N. I. Mișescu, I. Iancovescu, G. Burghilea, G. D. Pallade, K. St. Ceseanu, N. Kiril Săveanu, C. A. Borănescu, N. Ioan, M. N. Săulescu, C. Dobrescu-Argș, Cristu I. Negoescu, A. D. Mavrodineanu.

S T A T U L

Institutului de clinică chirurgicală

	Personalul	Lunar	Annual
		lei	lei
1 Director al institutului		500	6 000
2 Asistenți		200	4.800
3 Preparatori		150	5.400
2 Servitori		70	1.680

Materialul

Inchirierea localului, iluminat și încălzit	—	6.000
Instrumente, aparate, animale pentru experiențe, întreținerea lor, precum și alte cheltuieli mărunte	—	8.000
Publicațiunile laboratorului	—	6.000
Total		73.880

Rog pe onor. Cameră să adopte urgența, de ore-ce prin acest proiect de lege dă o satisfacțiune facultății noastre de medicină și în același timp se consolidează stabilitatea acestui institut, punându-l pe același nivel cu institutele din țările cele mai civilizate.

— Se pune la vot urgența și se adoptă.

D. vice-președinte: Acum are cuvântul D. Mortzun pentru a desvolta interpelarea D-sale adresată D-lui ministru de interne și D-lui ministru de justiție.

D. V. G. Mortzun: D-lor deputați, mai înainte de toate mulțumesc Camerei, care pare mult mai blajină astăzi când trebuie să desvolt interpelarea mea, de cât în ziua când am anunțat-o. Și vă declar că nu voi intra în amănunte, ci am să mă țin numai de povestirea faptelor și am să întreb apoi atât pe D-nii miniștri cât și pe onor. Cameră dacă asemenea fapte pot fi îngăduite în vremea noastră și sub regimul constituțional.

Din păcate, cum diceți D-vóstre și din noroc, cum dicem noi, ideile socialiste prind rădăcină și se lătesc în acea parte a țerei. (Mișcări).

De ași măsura cu aceeași măsură pentru mine cu care cereți să se măsoare pentru D-vóstre ași fi mult mai atenți.

Față cu această lățire a unor idei cari dacă sunt protivnice altor idei nu însemnă de loc prin acesta că sunt numai de cât primejdioase, guvernul a găsit cu cale să se misce, să ia măsuri excepționale și acesta nu pe calea unei legi, nu fățiș, nu pe calea legală, ci pe calea obicinuită și până acum pe calea călcărilor de legi. Și intru acesta trebuie să observăm un lucru, că greșelile trecutului nu învață de loc minte pe ómenii zilei de ași. Săptămăna trecută s'a dat, aci în Cameră, o mare desvoltare unei chestiuni

förte însemnată, chestia dărei în judecată a unui minister învinovățit de călcarea legilor și a drepturilor ce ne sunt garantate prin Constituție. Și în aceeași vreme, pe când aci se desbătea această chestie, aceleași legi, aceleași drepturi se călcau de noul guvern, fără cea mai mică rușine, cu cea mai mare sfruntare, într'altă parte a țerei, la Roman.

Și pöte că tocmai acesta explică atitudinea guvernului, care a fost protivnic propunerii de dare în judecată, căci nu-i prea venea la socotă să se creeze precedente, nu se putea îngădui darea în judecată a unui minister, pentru călcarea de legi, știind că și el guvern actual calcă pe de altă parte aceleași legi; se gândea că aceeași sortă 'l așteptă mâne când va cădea de la putere.

D-lor, interpelarea mea cuprinde trei părți: Anteu, călcarea libertății intrunirilor; al doilea, arestarea ilegală a cetățenilor cari mergeau la intrunire și al treilea, actele de violențe și ingerințele în materie electorală săvârșite în comuna Sabaoni de către noul prefect.

La Roman se luase obiceiul de a se ținea intruniri publice în ziua Duminică și la aceste intruniri luau parte atât țerani, alegătorii colegiului al III-lea, cât și tîrgoveții din Roman, alegătorii colegiului al II-lea. În aceste intruniri se spunea pe scurt cele ce se petreceau aci în Cameră și se lua întru cât-va avisul, părerea alegătorilor asupra chestiunilor cari trebuiau să vie la ordinea zilei. Acesta e o procedură care mi se pare förte bună și care nu atinge întru nimic legile, care nu pășesc marginele legilor în ființă. Intrunirile erau förte pacifice, nici cel mai mic scandal, nici cea mai mică neorîndueală nu se întimplase; ele aveau loc ziua și orașul întreg pöte mărturisii de acesta.

Duminica trecută, opt zile în urmă, sergenții și truspatru comisarii orașului Roman erau așezați de la orele 11 la ușa sălei de intrunire, Dacia, și îndepărtați prin batjocuri, ocări și chiar prin loviri pe cetățeni de a veni la intrunire. Mi s'a dat de scire de cele ce se petreceau și pe dată m'am dus să deschid sala, să intre în lăuntru cetățenii și atunci s'a întimplat următorul lucru: că poliția din Roman ne obicinuită cu asemenea fățișe și sfruntate călcări a legilor și a drepturilor cetățenesci și comisarii cari sciau la ce răspundere se expun când calcă libertatea intrunirilor, cum m'au vădüt s'au făcut sfoși, sergenții s'au dat deoparte și vr'o 200 de cetățeni au putut străbate, dar curînd un ordin sosit de susili poliția să fie mai îndrăsnă și ceilalți cetățeni cari veneau rînduri, rînduri să fie îndepărtați și împiedicați de-a lua parte la intrunire.

D. Nucșoreanu: De unde venea acel ordin?

D. V. G. Mortzun: D-le Nucșoreanu, dacă veți fi așa de răbdător pe cât sunteți

de spiritual veți afla curînd numele său.

D. vice-președinte: Vă rog, nu intrerupeți și să nu faceți dialoguri!

D. V. G. Mortzun: Sus la Dacia, s'a ținut intrunirea și se adresa o petiție către președintele Camerei în care se arată, ceea ce s'a întimplat. Afară de această, înainte de intrunire poliția, void prin această să îngrozescă mulțimea, arestase patru cetățeni, aceștia adresază astăzi această plîngere către D. ministru al justiției.

Această procedură nouă în Roman, era consecința măsurilor energice ce se luau. Vă întreb un singur lucru pe D-vöstre, D-lor deputați, pe D-vöstre aleși țerei și pe D-nii miniștri cari o guvernăți, vă întreb dacă libertățile, cari ne sunt date prin Constituție, trebuie să fie respectate față cu toți cetățenii liberi ai României, față cu toți, fără deosebire de idei și principii? Dacă răspunsul D-vöstre este afirmativ, cum trebuie să și fie, să întrebe atunci pentru ce s'a oprit aceste intruniri, intruniri cari se petreceau în cea mai mare linisce și bună ordine? Pentru ce?

Dar un fapt și mai frumos, în același timp se făcea o înduioată călcare a Constituției: Pe când se oprea de a se ține intrunirea publică de către noi, de a se ține sub acoperîment în loc închis, în același timp, jos în piață, se îngăduise ținerea unei intruniri publice, sub cerul liber, în loc deschis, de către D. Vasile Jora, intrunire la care cetățenii cari veneau să intre în sala Dacia erau indemnăți de către comisar să se ducă și să asculte cele spuse de D. Jora. Acest lucru se pöte adevări prin o anchetă care nădejduesc că veți trimite-o.

Față cu această călcare de lege noi nu am răspuns cu violență, ci am stat liniștiți și pacnici, știind bine ceea-ce ni se pregătesce, cele ce se dorea de D. prefect Teleman. Ni se căta cîrtă. D. Teleman voia să se întimplă bătăi ca să pötă dice că intrunirile turburau liniștea și ordinea publică. D. Teleman voia ca cetățenii, cari veneau la această intrunire să răspundă la grobieniile și ghionturile agenților D-sale, tot cu ghionturi și grobieni, dar acesta nu s'a întimplat, scandalul ce s'a căutat să se facă nu s'a întimplat, și dacă D. Teleman și agenții săi ne-au săpat noă o gröpă în care voiau să ne arunce aceea gröpă, a rămas deschisă, a rămas golă și nădejduesc că vor intra D-lor în ea. Noi scim că, pentru asemenea călcări de legi, cetățenii nu-au de cât o singură cale de rîsbunare, aceea de a urma înainte pe calea legii, căci călcările de legi, ce s'au săvârșit, drepturile garantate prin Constituție, când sunt călcate în picöre, sunt pedepsite de legile cari le garantază, decî vom fi rîsbunați la curtea de apel, în lege ați lovit prin lege veți suferi, art. 147 și 149 din cod. penal sunt förte lămurite în această privință

Ceea-ce m'a făcut însă pe mine să vin

cu această cestiune înaintea adunării, este că vrea să întreb pe onor. bancă ministerială dacă ea îngăduie sau nu să se facă asemenea lucruri, pentru ca și noi cetățenii, la rîndul nostru, să putem sci în ce stare de lucruri ne aflăm; vrem să scim dacă schimbându-se guvernul, sistemul și procedeul a rămas același.

Dar să urmăim: A doua-zi Luni, m'am dus la D. primar al urbei Roman și prin o petiție am cerut să mi se acorde sala primăriei pentru a putea ținea o intrunire publică în seara acelei zile. D. primar mi-a primit petiția, mi-a dat sala punând rezoluție pe petiținea mea. D. Teleman, prefectul, aflînd acestea trimise D-lui primar un răspuns förte... explicit și categoric, și la orele șapte, când cetățenii, cari veneau la intrunire se așteptau, să găsească sala primăriei deschisă și luminată, o găsiră păzită de sergenții și de comisarii poliției cari îndepărtau lumea.

Vădînd acestea ne-am îndreptat cu toții spre sala Dacia, sală închiriată de mine, prin urmare, la mine acasă; dar și acolo găsim înaintea ușei, comisarii și un pluton de sergenți. Atunci față cu această nouă călcare a legii și a libertății intrunirilor n'am găsit, n'am socotit alt-ceva mai bun de făcut de cât să mă duc și să vestesc procurorul de cele ce se petreceau, pentru ca el să vie să constate faptul și să facă ca legea și dreptul nostru să fie respectat.

M'am dus să'l caut, dar procurorul nicăieri, intrase în pămînt; și mă întorceam la Dacia, când mi se vestește că D-sa se afla la poliție; intru la poliție și în adevăr 'l găsesc aci, 'l spun din gură ceea-ce aveam de reclamat și D-lui mi răspunde: „Va să dica 'mi spuți verbal“... pricepînd ce însemnă acest cuvînt verbal, 'l dișei: „Bine-voiți, D-le procuror, să îngăduiți un minut și voi face cererea mea prin petiție și în fața D-lui Dumitriu, polițaiul demn, care și dase demisia, fiindcă nu voia să facă călcări de legi și să iea carbunele cu mâna sa; în fața D-lui Dumitriu., pe când făceam petiția și mă aflam cu ochii țintiți pe hîrtie, D. procuror Drăghici și ia pălăria și o șterge în chipul cel mai nedemn și mai rușinos.

Cetățenii, indignați de asemenea purtare, se intrunesc la mine acasă și hotărîsc trimiterea unei depeși, care să înscințeze pe D. ministru al justiției de cele ce se petreceau, depeșe iscălită de peste 40 de alegători, dintre cari cea mai mare parte erau din colegiul II și I.

A doua zi, Marțea trecută, pe când mă aflam în Cameră, în ziua în care am anunțat această interpelare, D. Vernescu vine și mi arată o depeșă a procurorului Drăghici, ca răspuns la întrebarea ce'l făcuse D. ministru al justiției. În acea depeșă D. Drăghici are îndrăsnă să spue că sala primăriei nu fusese dată, și prin urmare, intrunirea nu era oprită și că nu avea pentru ce să se amestece. Dar afară de această îndrăsnă, acest răspuns este

ne exact și intru aceea că nu reclamasem înaintea D-sale că eram opriți de a ne intruni la primărie, ci reclamasem că eram opriți de a ne intruni la Dația, la ușa căreia poliția, comisarii și toți sergenții orașului stăteau și îndepărtau cetățenii.

Vin acum la partea interpelării mele, privitoare la inspecția administrativă pe care o face D. Teleman în județul Roman.

D. Teleman ajunge jos în Roman, abia și desface bagagele și, ca prefect harnic și sărguincios în împlinirea misiunii sale, începe chiar Sâmbătă a *inspecta* comunele rurale. D-sa începe de la comuna Sabaoani, unde se casase în două rânduri alegerea consiliului comunal, fiind-că isbutise lista noastră în potriiva listei administrative, care căduse cu rușine.

Aci D. Teleman chiamă satul, pe posesorii moșiei, pe preotul comunei și începe în urma unor batjocuri pe cari mă veți ierta de a nu vi le spune, începe a alcătui, D-sa prefect, lista consilierilor comunali, cari trebuiau să fie aleși, cari erau toți propuși de către D-nii posesorii sătenilor însă nu le plăcea această nerușinată călcare a drepturilor lor, și ei răspundeau că acești oameni aleși pe sprincenă nu sunt buni, și că nu'i vrea satul; D. prefect insistă și... dar să vă citesc mai bine această parte a plângerei pe care satul a adresat-o D-lui ministru de interne :

D. Teleman, prefectul, întrebând pe posesorii cari oameni 'i socot buni de ales consilieri, 'i scrise pe o listă și duse : „Aceștia au să fie consilieri.“ Atunci consă-ténul nostru, Dumitru Imbrea, răspuse :

„D-le Prefect, lăsați că la alegere, vor fi aleși acei cari vor dovedi din voturi.“

Prefectul se infurie și 'i trase o palmă, zicând :

„Ti-oiu da eu ție, pezevenghiule ! Aveți să alegeți pe cine voiți spune eu, are să fie pe a mea și a guvernului, nu numai pe a voastră, pezevenghiilor.“

Și întorcându-se către președintele comisiei interimare 'i porunci :

„Să ai mână de fer, și la cei cari se vor pune de pricină, să le dai câte 25 de trăgători și apoi trimite-i la mine ; că nu te-a costa mai mult de cât amenda de 5 fr. și no-'i da din pungă de la tine, că voiți da eu din a mea ! Care spun boierii și popa aceia 's buni, iar nu aceia cari spuneți voi pezevenghiilor ! Socialiștilor !“

D. I. Lecca: Fôrte frumos e redactată această petiție. De cine e făcută ?

D. V. G. Mortzun: D-le Leca, petițiunea e scrisă de mâna mea, dar D-ta dacă creși că acestea sunt plâzmuiri, nu ai de cât să vii la fața locului și aceste cuvinte ți-le vor spune toți cei cari au fost față.

Dar să urmărit citirea mai departe :

Atunci, Ianuș Dumitru Virgă, cerând voe de la prefect să vorbescă, și dându-i-se voe, duse :

„Eu știu că la alegere am să iaș o țidulă de pe masă, am să ies cu ea afară,

am să scriu pe cine vrău și apoi am să pun biletul în cutie.“

Prefectul 'i respuse :

„Nu 'i așa pezevenghiule trebuie să pui pe acei cari spun boierii.“

Virgă zise :

„N'ai să fi D-ta aici, D-le prefect, când va fi alegerea.“

Prefectul se întorce la D-nu suprefect Tulbure și dice :

„Tulbure ! dacă n'oiu fi aici să trimiți 8 călărași și de 'i vedea că socialiștii nu vor să facă așa, să 'i închid și să ai mână de fer.“

În privința faptului relatat prin petițiunea sătenilor, dacă D-văstre aveți veri-o induoială asupra veracității sale sunteți slobozi de a trimete o anchetă care să constate lucrul la fața locului, și aflați că s'a și făcut proces de către săténul Dumitru Imbrea, de către cel palmuit de inimiosul prefect. Da, D. Teleman va merge înaintea curței de apel din Iași să 'i dea sémă de călcarea legii și de abus de putere.

În sfârșit, faptul în sine și călcarea legii se va cerceta înaintea justiției, dar vă întreb aci dacă D-văstre guvern înțelegeți să se răspundă în acest chip brutal la propaganda legală și pacinică a unor idei cari, dacă nu vă vin la socotélă, nu însemnă de loc că pot fi oprite într'o țără în care ne bucurăm de libertatea presei, de libertatea întrunirilor, de libertatea cuvântului. Și apoi gândituvăți la urmările unor asemenea pilde date subalternilor săi de către prefectul Teleman ? Urmarea este că subprefectul Tulbure acum merge din comună în comună și spune ceea-ce a spus și prefectul Teleman la Sabaoani, garantând primarilor nepedepsirea bașbusuciilor ce le va săvârși. Și acum inchipuiți-vă, D-lor, de ce se vor petrece prin sate în tot județul Roman, și acum gândiți-vă urmările logice și nenorocirile cari se pot întâmpla. Deunădă chiar în această sesiune D-văstre singuri spuneti aci înaintea Camerei, înaintea țerei, că una din pricinele de căpetenie a răscolitelor din primă-văra anului trecut a fost reaua administrație, jafurile, bătăile și nerușinatele călcări de legi ale primarilor din comunele rurale. Și acum judecați, dacă atunci se făcú asemenea fără de legi când mai avéu un pic de temere, judecați ce sunt în stare să facă acești primari acum când sunt asigurați de însuși prefectul județului, că vor rămânea nesupărați și ne pedepsiți, judecați de ce fel de administrație se va face în acel județ în care prefectul care e chiamat să înfrâneze călcările de legi, învoiesce călcarea legii și asigură impunitatea vinovaților.

Gândiți-vă lung și matur, gândiți-vă fără patimă, gândiți-vă la ziua de ieri când strigați în potriiva călcării legilor și respectați-le astăzi când sunteți chemați să le aduceți la îndeplinire.

Tot o-dată vă atrag luarea aminte și

asupra faptului că se fac cele mai sfruntate ingerinți și se calcă libertatea votului și voința alegătorilor. Și să nu vă mirați că asemenea ingerinți s'au făcut pe față de către D. prefect Teleman, și să nu vă mirați de această glăsuire ținută într'o comună rurală, ea să nu vă pară de loc extravagantă și peste putință în gura unui prefect numai și numai pentru că D-văstre nu le-ați audiat rostindu-se; căci față cu noi, cari purtăm surtuc, ingerințele prefectilor în materie electorală se fac în alt chip, ei se pórta mai cuvințios de cât față cu cei cari pórta surman, față cu cari nu se sfiesc de a ingera pe față și fără leacă de rușine.

Dacă acestea sunt procedări admise de onor. guvern, dacă asemenea călcări de lege se fac cu știința onor. guvern, și dacă onor. guvern are de gând a tolera și încuviința asemenea fapte, acesta e singurul lucru pe care vreaș să'l știu astăzi și numai asupra acestui punct am întrebă pe D-nii miniștri de justiție și de interne; căci întru cât privește călcarea de lege în sine și făptuirile comise într'această ne rezervăm noi cetățenii dreptul să ne căutăm dreptatea înaintea justiției.

Da, întru cât ne privește pe noi să știți că cu cât se vor călca legile mai mult, legi făcute de D-văstre, cu atât noi vom fi mai înviersunați, cu atât vom lupta mai cu tărie și mai fără milă, dar fără a eși din lege; căci suntem nestrămutat hotărâți a mărgini propaganda noastră în limitele legii D-văstre; cu cât se va bate mai crâncen, cu cât se va ingera mai fără rușine cu atât vom urmări și noi mai crâncen și mai fără milă dându-i pe mâna justiției pe toți cei cari vor avea îndrăsneala să calce legea.

Noi afară din lege nu vom eși, nu vom eși chiar de ne-ați trimite ca prefect alături cu D. Teleman ea pe D. Sandu Rășcanu.

D. ministru al justiției, G. Vernescu : D-lor, plângerea cea mai însemnată a D-lui Mortzun e că în Roman s'au împedecat întrunirile într'un mod brutal și cu forța publică, că cu ocaziunea întrunirilor s'au făcut arestări și că, afară de aceste ingerințe nelegale, se mai fac și altele prin județ.

Onor. D. Mortzun ne-a spus astăzi un lucru pe care eu 'l-am audiat acum pentru întâia dată, cum că arestări s'au făcut în Roman; spunând că are și o petițiune relativ la acesta. Bine ar fi făcut D. Mortzun său acei cari au fost arestați să mă fi încunosciițat de acest fapt îndată ce s'a întâmplat, pentru ca să știu și eu ce să răspund acum.

Am avut, în adevăr, o plângere subscrisă de veri-o 30 sau 40 de persoane, dar, fie dis în trecăt, observând originalul a celei plângeri, s'a vedut că se cam asemanău toate semnăturile coprinse într'ênsa...

D. V. G. Mortzun : Prin telegraf ați vădut lucrul acesta?

D. ministru al justiției, G. Vernescu : Eu am obiceiul să văd și hârtiele originale. Când se fac interpelări de un om așa de important ca D-văstră, care are pretențiunea să schimbe o situațiune socială și politică, ministrul trebuie să și dea osteneala să vadă petițiunile și să scie de la cine vin. (Aplause).

Așa dar, D-lor, am avut o telegramă; în ea însă nu se vorbea nici de cum de a-restări, ci numai că cetățenii n'au fost lăsați liberi să meargă la întrunire, că ar fi luat sala primăriei, dar că în urmă primarul le-ar fi refuzat-o și că dupe aceea voină să ia o altă sală, au găsit acolo sergenții și comisarii poștați, așa în cât cetățenii n'au putut să țină întrunirea la care erau convocați.

Imediat, D-lor, ce am primit acea telegramă, eu am și comunicat-o procurorului, căci și el era acuzat că nu și-ar fi făcut datoria, ba încă mai mult, se dicea cum că el nu s'ar fi găsit nicăieri, că ar fi dispărut.

Acastă telegramă o am la minister. D-văstră mai spuneți că ați fi găsit pe procuror la poliție, aducând și varianta că el ar fi dispărut d'inaintea D-văstre.

Când am vădut acest lucru grav, că s'au împedat cu forța publică întrunirile, că procurorul a dispărut, și încă cu rea credință, pentru că să nu constate acest fapt, imediat am scris procurorului ca să mi comunice cum s'au petrecut lucrurile, și pentru ce nu și-a făcut datoria.

Procurorul mi-a răspuns într'un mod destul de satisfăcător pentru mine, destul de neplăcut pentru cei cari reclamau, că toate cele ce se reclama sunt inexacte.

D. V. G. Mortzun : Citiți depeșa.

D. ministru al justiției, G. Vernescu : Ați citit-o singur a doua zi.

Noptea mi-a venit telegrama că s'a întâmplat această împedecare de întrunire și a doua zi am și dat răspunsul procurorului de l-ați citit d'impreună cu telegrama ce mi venise.

De altminteri sciam că telegrama trebuia să vă fie cunoscută.

Ei bine, ce spuneți D-văstră astăzi? Că arestări s'au făcut. Dar nimeni, vă repet, nu spune că arestări s'au făcut. Era numai o plângere că s'a împedat întrunirea. Indată am scris procurorului și mi-a răspuns că nu este adevărat. Se plângeau că era o zi de târg...

D. V. G. Mortzun : Numai Marția este zi de târg.

D. ministru al justiției, G. Vernescu : Dumineca, Lunea și Marția nu se adună? Mi se pare că toate sunt zile de târg.

D. V. G. Mortzun : Și Mercuria și Joia și Vinerea și Sâmbăta.

D. ministru al justiției, G. Vernescu : Dacă poștiți veți face D-văstră în toate zilele ce ați făcut în zilele acelea.

Domniile lor au ales ziua de târg ca să facă întrunirea, când vin mulțime de mahalagi și săteni, cărora li s'au făcut tratamente, și pe urmă au plecat la întrunire. Înțelegeți D-văstre când veneau cu toții de la târg, după mâncare, ce desordine făceau pe strade. Administrațiunea n'a făcut de cât să împedice desordinea.

D-le Mortzun, este bine să fie luminați și săteni, cum este bine să fie și cetățenii din orașe asupra drepturilor lor; dar nu este bine ca unii oameni să tulbure mințile cele naive și credule ale populațiilor rurale, sub pretext de a le iniția la ore-cari idei cari, de altminteri, știu bine că nu sunt potrivite cu inteligența lor; căci D-văstră, când vorbiți de ideile acelea înalte, de socialism, de reorganizarea baselor societății moderne, etc., știți bine că aceste idei și aceste doctrine nu sunt la nivelul intelectual al locuitorilor țărani și nu cred că D-văstră le faceți această propagandă ca să faceți dintr'euși apostoli convinși ai reformelor dorite de D-văstră, ci poște să fie aci și alte scopuri, și acele scopuri veți fi tot-d'a-una împedcați, fiți siguri de acesta, ca să le puneți în lucrare pe strade ziua 'namedia mare sub ochii autorităților însărcinate cu mântinerea ordinii publice. (Aplause). Suntem cu toții pentru respectarea libertății cuvântului, a dreptului de propagandă; dar când propaganda va aduce o agitațiune care să turbure ordinea publică, fiți siguri că toți acei turburători vor fi puși la regulă conform legii. Faceți întruniri câte veți voi, desvoltați cât vă va plăcea în acele întruniri ideile D-văstre mai mult sau mai puțin sănătoșe; nimeni nu vă împedcă. Când însă aceste întruniri vor lua un caracter de agitațiune vinovată și turbulentă, autoritățile legale se vor găsi tot-d'a-una acolo ca să împedice acele scene. (Aplause).

Cât despre faptele ce mi s'au denunțat astăzi, și despre cari n'am avut cunoștință, de arestări, de cutreerarea județului în scop de a se împedica libertatea întrunirilor, tot ce vă pot spune acum este că voui da ordin să se cerceteze și vă vom comunica în o ședință viitoare descoperirile ce se vor face. Până atunci însă ași ruga pe D. Mortzun să bine-voiască a face ca Adunarea să nu și piardă timpul cu discursurile D-sale asupra unor fapte despre cari eu nu am nici o cunoștință. (Aplause).

Voc : Inchiderea discuțiunii.

D. V. G. Mortzun : D-lor deputați, cred că nu este dreaptă procederea celor cari cer închiderea discuției și că nu e bine să se închidă discuțiunea acestei sesiuni când D. ministru răspunde în asemenea chip. Eu m'am mărginit în arătarea călcării legilor și a Constituției, în arătarea faptelor, a faptelor dovedite prin petițiunile și plângerile cetățenilor și D. ministru în loc să răspundă la întrebările mele, n'a făcut de cât să denatureze acele fapte. (Protestări, sgomot).

D. ministru n'a venit cu dovești ci numai cu vorbe late și sforăitoare cari nu pot avea nici un temei. D-sa n'a răspuns asupra faptului călcării legilor și libertăților noastre, și a adus numai ca cea mai puternică desviniuire, că atunci când se fac întruniri, la cari se propagă idei nesănătoșe, poliția are dreptul să intervie.

Voc : Acesta nu este contra închiderei discuțiunii.

D. V. G. Mortzun : Vă las răspunderea acestor interpretări a articolelor din Constituție cari garantează libertățile noastre, și în privința întrunirii țărănești; căci la acea întrunire am protestat către președintele camerei, către așezii țerei întregi, depeșa care ați primit-o Luni seara, ea se rapoartă la o întrunire a alegătorilor din colegiul II. Cetiți depeșa și vă somez să o aduceți mâne diminșă, ca să dovediți că n'ați denaturat faptele, răspunndându-mi nu trebuie să mă faceți mincinos pe mine. (Sgomot, protestări).

D. vice-președinte : Nu aveți nevoie să vorbiți așa de violent; fiind-că cu violență nu se poște câștiga nici o cauză, fie ori-cât de dreptă. (Aplause).

D. V. G. Mortzun : Mulțumesc de observație, D-le președinte, și nu am de cât o singură părere de rău, aceea de a fi votat și eu pentru D-ta când te-ai ales vice-președinte, ați putea fi puțin mai nepărtinitor. (Intreruperi, sgomot).

Nu înțeleg cum mi puteți cere să mi stăpănesc indignarea față cu un atare răspuns al băncii ministeriale. D. ministru spune că de ce n'am venit mai înainte sau eri cu aceste petițiuni. (Intreruperi). Eu le-am adus aci astăzi tocmai ca să le vadă Camera întrégă pentru ca să nu se mai potă spune ca mai rëndul trecut că inviniurile ce le aducem administrației bașibuzucești sunt numai nise plâsmuirii, că inviniurile sunt lip-site de temei.

D. C. Olănescu : Sub-scrise prin punere de deget.

D. V. G. Mortzun : Sunt și iscălituri proprii, puteți vedea. Și apoi, D-le Olănescu, nu totă lumea a avut averea părintelui D-văstre ca să potă invêța carte ca D-ta.

D. vice-președinte : Vă rog să vă mărginiți a vorbi numai în contra închiderei discuțiunii.

D. V. G. Mortzun : Find-că voiți ca lumina să nu se facă, sfârșesc luând act de atitudinea Camerei. (Sgomot).

D-le președinte, față cu asemenea libertate a discuțiunii, n'am de cât un singur regret, acela că am votat pentru alegerea D-văstre ca vice-președinte.

D. vice-președinte : Dar președintele trebuie să fie just, nu poște să părtinască nici pe cei din opozițiune, când es afară din sesiune, cum nu părtineste nici pe cei din majoritate. Când D-văstră aveți cuvântul contra închiderei discuțiunii și vorbiți în fond, eu nu pot face alt-ceva de cât a vă chema la sesiune.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

D. Em. Protopopescu Pache: D-lor, 19 D-ni deputați fac următoarea propunere:

Mișcarea comercială în capitala București și are propulsiunea mai cu seamă în târgul Oborului, situat în capul căii Moșilor. Acolo se face, de două ori pe săptămână, comerțul grânelor, al furagelor, al vitelor de tot felul. Acest târg stă în legătură cu partea țerei cea mai prosperă sub raportul producțiilor agricole de tot felul.

O mare greșelă s'a făcut când nu s'a ținut seamă de cererile repetate ale comercianților și agricultorilor, cari reclamau așezarea unei gare de drum de fer chiar în marginea aceluiași târg atât de însemnat. Este de datoria noastră a ruga Camera legiuitoră a se uni cu noi, ca printr'un vot, să se invite guvernul a prelungi o linie de drum de fer de la punctul cel mai apropiat până în marginea Oborului, pentru deplina satisfacere a exigențelor comerțului și pentru înlesnirea scurgerii produselor agricole din țară. Cerem încă ca această linie să fie prelungită până în Oltenița spre a lega și acel port.

Em. Protopopescu-Pache, Receanu, Al. G. Ionescu, M. Kogălniceanu, I. Stănescu, G. Dem. Teodorescu, C. C. Arion, I. P. Balanolu, A. Vericeanu, I. G. Poenaru-Bordea, G. D. Pallade, C. Popovici, T. I. Focșăneniu, Dr. Severeanu, R. C. Pătărlăgeanu, A. Enacovici, Triandafil T. Nica, C. G. Vernescu.

V-ași ruga, D-lor, să bine-voiți a încuviința urgența pentru această propunere, căci comerțul reclama într'un mod imperios ca cu o oră mai înainte să se înființeze o gară la Obor, mai cu seamă pentru ca acum în apropierea primă-verii să se începă lucrarea.

— Se pune la vot urgența și se primesce.

D. vice-președinte: D-lor, intrăm în ordinea zilei, unde avem mai întâi creditele pe cari le-a cerut adineaori D. ministru și pe cari D-văstre ați încuviințat a le lua cu precădere în discuțiune.

— **D. D. A. Laurian** dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

D. ministru de finance, cu Mesagiul regal No. . . din 13 Ianuarie a. c., a înaintat onor. Camere proiectul de lege prin care cere deschiderea unui credit suplimentar de lei 180.000 (la capit. 8, art. 29 din budgetul ministerului de finance pe anul 1888—89).

Expunerea de motive ce însoțește acest proiect de lege arată că creditul de 1.200.000 lei, înscris în budgetul ministerului de finance pe 1888—89 pentru plata primelor de export, se găsește deja sfârșit, ast-fel că astăzi din lipsa de fon-

duri nu se poate achita prime constatate în sumă de peste 170.000.

[Causa acestei neajungeri vine din aceea că fondul de lei 800.000, prevăzut în anul precedent pentru plata primelor de și sporit cu 300.000 lei credit suplimentar, totuși nu a fost suficient pentru a face față drepturilor ce se constatase în profitul exportatorilor de băuturi spirituoase.

Având tot-d'o-dată în vedere că nu se poate întârzia mult timp plata primelor cuvenite exportatorilor, comisiunea a admis creditul suplimentar de 180.000 lei și l' supune deliberărilor D-văstre.

Raportor, *C. Cesianu.*

PROIECT DE LEGE

Art. unic.—Se deschide pe seama ministerului de finance un credit suplimentar de lei 180.000, la capit. 8, art. 29 din budgetul exercițiului 1888—89, pentru plata primelor de export.

Acest credit se va acoperi din fondul bugetar pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare, care se sporesc prin anularea unei sume echivalente de la capit. 2, art. 16 al budgetului datoriei publice pe 1888—89.

D. vice-președinte: Discuțiunea generală este deschisă.

D. ministru de finance, M. Germani: D-lor deputați, am cerut cuvântul ca să vă dau oare-cari explicații, fiind-că sunt nevoie să vă rog a încuviința să se aumenteze cifra de 180.000 lei la 200.000.

Când s'au înființat primele de export, s'a prevăzut în budgetul anului 1884 sau 1885, mi se pare, o sumă care a fost cu totul insuficientă, și anii următori s'a votat tot-d'a-una o cifră în buget cu următoarea indicațiune:

„Pentru plata primelor din trecut și exercițiul curent.“ Ast-fel în budgetul anului curent 1888—1889 s'a votat 1.200.000 cu aceeași indicațiune pentru plata primelor pe trecut și pe exercițiul curent. Din acești 1.200.000 lei, am fost nevoie—fiind-că venirea noastră la minister a coincis cu încheierea exercițiului trecut și începerea noului exercițiu—am fost nevoie, Țic, îndată ce s'a votat bugetul, să plătesc prime pe trecut până la cifra de 800.000 lei, așa că pentru exercițiul 1888—1889 nu a rămas de cât 400.000 lei, sumă care a fost sleită în cursul anului.

În momentul când am presintat cererea de credit, erau constatate drepturi de primă de export în sumă de 161.712 lei, 20 bani; de atunci până acum s'au constatat încă 28.237 lei, 90 bani; și peste aceste drepturi mai sunt date autorisări de export fabricanților de spirit Prediger și Zappa, cari neaparat au să necesite și acestea o sumă oare-care. De aceea mi permit a ruga onor. Camera să bine-viască a admite ca în proiectul de lege să

se dică că se deschide un credit de 200.000 lei pentru prime de export, și se anulează această sumă de 200.000 lei din paragraful indicat în proiectul de lege.

D. vice-președinte: Comisiunea este invitată să se pronunțe asupra amendamentului propus de D. ministru.

D. D. A. Laurian: Comisiunea primesc amendamentul.

— Ne mai luând nimeni cuvântul se pune la vot luarea în considerație a proiectului de lege și se primesce.

— Articolele în parte se adoptă fără discuțiune.

— Se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votați	75
Majoritate regulamentară .	46
Bile albe	67
Bile negre	8

D. vice-președinte: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

— **D. D. A. Laurian** dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

D. ministru de finance, cu Mesagiul regal No. . . . din 20 Ianuarie 1889, a înaintat onor. Camere proiectul de lege prin care, pe de-o-parte, se anulează suma de lei 200.000 din alocația prevăzută în budgetul datoriei publice la capit. 2, art. 16, iar pe de alta se afectează aceea sumă la sporirea fondului destinat pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare.

Comisiunea financiară, intrunindu-se în ziua de 21 Ianuarie și luând în considerație proiectul de credit de mai sus, având în vedere expunerea de motive ce însoțește acest proiect de lege, în care se arată că fondul pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare a fost prevăzut prin bugetul a. c. la suma de lei . . . . . 1.163.559 b. 30

El s'a sporit cu anularile aprobate prin legea din 23 Decembrie 1888 cu suma de lei . . . . . 994.590 „ —

Și cu soldul rămas disponibil din imprumutul de 31.600.000 lei, efectuat prin conversiunea obligațiilor rurale, conform legii votate de ambele Corpuri legiuitoră cu lei . . . . . 114.838 „ 56

Cari fac suma totală de lei . . . . . 2.272.987 „ 86

Având în vedere că asupra acestui total s'au deschis diferitele ministere credite (deja promulgate) suma de lei . . . . . 1.892.235 „ 11

Și că ar rămâne disponibil numai suma de lei. 380.752 „ 75

Considerând tot-d'o-dată însă că asupra acestei sume Adunarea a mai aprobat

a se deschide un credit extraordinar de lei 200.000, pentru a se veni în ajutorul comitetului instituit pentru expozițiunea din Paris.

Suma disponibilă, prin urmare, se reduce la lei 180.752 b. 75, și nu este suficientă pentru a acoperi toate trebuințele de credite de cari mai au nevoie diferite ministere pentru serviciul exercițiului curent.

În considerație dar a celor de mai sus s'a întocmit alăturatul proiect de lege, prin care pe de-o parte se anulează din alocațiunea de agio, prevădută în budgetul datoriei publice la capit. 2, art. 16, suma de 200.000 lei, iar pe de altă parte această sumă se destină la sporirea fondului pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare.

Comisiunea financiară admite creditul cerut și a însărcinat pe subsemnatul ca raportor, a-l supune și deliberărilor D-văstre.

Raportor, *C. St. Cesianu.*

PROIECT DE LEGE

Art. I. Se anulează suma de lei 200.000

din alocația prevădută prin budgetul datoriei publice la capit. 2, art. 16.

Art. II. Suma anulată prin articolul precedent va servi la sporirea fondului pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare.

D. ministru de finance, M. Germani: D-lor deputați, prin prezentul proiect de lege vi se cere să bine-voiți a vota anularea unei sume de 200.000 lei de la Capitolul II, art. 16 din budget, și să afectați această sumă la sporirea fondului pentru deschidere de credite extraordinare și suplimentare. Diferiți miniștri v'au cerut credite suplimentare pe cari ați bine-voit a le vota; ați mai bine-voit a vota o sumă de 200.000 lei pentru ajutorul comitetului instituit pentru expozițiunea din Paris, care sumă ați votat să se plătescă din paragraful creditelor suplimentare și extraordinare. Din cauza această, lipsind sumele necesare, întrecându-se suma destinată pentru credite extraordinare și suplimentare, era de datoria mea să caut a găsi suma de anulat, cu care să vin să completez suma necesară pentru deschiderea de credite extraordi-

nare și suplimentare. Acesta vi se cere prin prezentul proiect de lege.

— Ne mai cerând nimeni cuvântul, se pune la vot luarea în considerare a proiectului de lege și se primesce în unanimitate.

— Articolul unic se adoptă fără discuțiune.

— Se pune la vot proiectul de lege în total, și rezultatul scrutinului e cel următor:

Votați	62
Majoritate regulamentară	46
Bile albe	58
Bile negre	4
Abțineri	2

D. vice-președinte: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

Acum la ordinea zilei este proiectul de lege relativ la modificarea impozitului asupra băuturilor spirituoase.

— *D. Gr. Constantinescu*, raportorul comitetului de delegați ai secțiunilor, dă cetire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

Proiectul de lege depus de D. ministru de finance pentru modificarea unor dispozițiuni din legea asupra băuturilor spirituoase s'a admis cu diferite amendamente de toate secțiunile Camerei, cari au desemnat ca delegați pe:

D. G. Apostoleanu pentru secțiunea I,	
„ C. Resu „ „ III,	
„ I. Robescu „ „ IV,	
„ C. D. Gabunea „ „ V,	
„ I. Oroveanu „ „ VI,	
„ N. Nicorescu „ „ VII,	

și pe subsemnatul pentru secțiunea II.

Comitetul delegaților, discutând în mai multe ședințe acest proiect de lege, l'a admis în majoritate cu ore-cari modificări, făcându-mi onorea a mă numi raportor.

Domnilor deputați,

Proiectul de lege depus de guvern are două obiecte: întâi, propune scăderea taxei asupra spirturilor din produse de la 8 bani de grad la 5 bani, suprimând și prima de export; al doilea, propune transformarea taxei de 4 bani de grad asupra rachiurilor din fructe într-o taxă pe hectar la livețile de prun și vie.

I. În ce privește taxa asupra spirturilor din produse, nu am nevoie a insista mult asupra motivelor pentru cari guvernul propune acest scădemânt. Este destul a constata cu scriptele ministerului de finance că productivitatea acestei materii imposabile a mers descrescând cu cât taxele s'au urcat: când taxa era de 2 $\frac{1}{4}$ bani de grad, se producea în țară 25.000.000 litri spirt sau 200.000.000 grade; iar în anii din urmă, cu taxa de 8 bani la grad, nu s'au mai produs de cât 7.000.000 până la 8.000.000 litri sau 60.000.000 până la 70.000.000 grade, adică aproximativ abia a treia parte din producțiunea anterioară. Era dar de datoria guvernului și a Corpurilor legiuitoare a degreva fără întârziere această industrie națională, amenințată a peri sub povara unui impozit prea greu, urcat prin legea din 29 Martie 1886 numai sub presiunea nevoilor fiscale.

S'a născut însă o vie discuțiune în sinul comitetului

asupra cestiunei de a sci dacă și taxa de 5 bani de grad propusă de guvern nu ar fi prea grea, mai ales dupe suprimarea primei de export; și majoritatea comitetului, prin 4 voturi contra 2, a admis taxa de 4 bani la grad, iar minoritatea a fost pentru taxa de 5 bani. Asemenea s'a născut discuțiune și asupra suprimării primei de export, și comitetul a admis suprimarea ei, afară de D. N. Nicorescu, delegatul secțiunii VII, care a fost pentru menținerea ei. În urma reducerii taxei de la 8 bani la 4 bani de grad, degrevațiunea este destul de simțitoare, ca această industrie să și pōtă găsi deuseurile necesare, fără a mai avea nevoie de prima de export de 2 $\frac{1}{4}$ bani la grad. Altfel, dacă pe lângă degrevaerea admisă s'ar menține și prima de export, impozitul s'ar reduce aproape la nimic și s'ar produce un gol simțitor în budgetul Statului.

II. În ce privește rachiul de prune, tescovină, vin și drojdiile de vin, guvernul propune schimbarea taxei actuale de 4 bani de grad în o taxă pe întinderea liveților de prun și de vie, fixând 12 lei la hectarul de prun și 4 lei la hectarul de vie. Justificarea transformării acestei taxe nu mai trebuie făcută înainte D-văstre. Este în genere cunoscut de la un cap până la cel-alt al țerei plângerile unanime ale producătorilor de ast-fel de rachiuri în contra impozitului stabilit prin legea din Martie 1886, impozit greu și vexator peste măsură.

În adevăr, cu taxa de 4 bani de grad pe decaltru s'a ajuns adesea la rezultatul straniu că s'a luat producătorului în impozit aproape totă valoarea produsului său. S'au vădut casuri și mai stranii: producătorii țeranii, al căror rachiu în genere este de calitate inferioară, au primit pe marfa vindută în țerguri mai puțin de cât suma impozitelor convenite Statului și comunei.

Comitetul delegaților a admis dar în unanimitate transformarea propusă de guvern, fixând în majoritate de 5 contra 2 suma de *dece lei* de hectarul de prun și *doi lei* de hectarul de vie. S'a crezut că taxa de 12 lei era prea grea, în vedere că livețile de prun nu produc în fiecare an, iar pentru vii s'a considerat suficientă taxa de 2 lei pe lângă fonciera actuală și taxa pentru filoxeră.

Ca consecință naturală a principiului că aceste taxe

sunt de consumațiune, și prin urmare dări indirecte, rezultă că nu se va percepe asupra lor nici un fel de decime de către comune, județ, etc. Acastă idee rezultă și din proiectul guvernului. Comitetul delegaților însă a crezut că e mai bine a o formula în textul legii și astfel s'a introdus în acest sens un alineat la art. 2.

Asemenea a crezut comitetul delegaților, spre a evita ori-ce confușiune la aplicarea legii, a introduce un alineat tot la art. 2, prin care se scutesc de ori-ce taxă fracțiunile de liveți ce conțin mai puțin de 100 pruni. În părțile muntoase ale țerei, fie-care locuitor are lângă casă sau lângă vie un ôre-care număr de pruni, cari mai nici o-dată nu servă la fabricare de rachiū, luând cu totul o altă întrebuințare; s'a crezut bine a se scuti de taxă asemenea fracțiunii de liveți, căci în definitiv legea nu se aplică și nu trebuie să se aplice de cât la acele liveți de pruni destinate la fabricarea rachiului, iar nu prunilor risipiți prin grădini sau vii, al căror teren, având și altă cultură, este deja supus la darea foncieră și cele-alte dări prevădute prin legi.

La art. 4, relativ la declarațiunea ce trebuie să facă proprietarii sau cultivatorii pentru livețile ce nu vor servi la fabricarea de rachiū, D. Nicorescu, delegatul secției VII, a propus returnarea acestui sistem. D-sa a fost de opinie ca acea declarațiune să se impună acelora ce voesc a fabrica rachiuri din livețile lor, așa că ori-cine nu va face declarațiune e presupus a nu fabrica. Majoritatea comitetului însă, considerând că atât prunele cât și tescovina din vin sunt prin natura lor destinate pentru fabricare de rachiū, și dar acesta fiind regula, era vexatoriū a mai impune proprietarilor sau cultivatorilor o asemenea declarațiune. Din contra, aceia din proprietarii sau cultivatorii cari vor voi

Raportor, GR. CONSTANTINESCU.

a da acestor produse o altă destinațiune, care ar fi o derogare la regula comună, să fie datorii a face declarațiunea lor înainte de 15 Ianuarie a fie-cărui an.

Cele-alte dispozițiuni ale proiectului de lege propus de guvern, relative la modul constatării, la contravențiunii și pedepse, s'aū admis fără modificare, schimbându-se numai termenul declarațiunii prevădută de art. 4, fixându-se pentru anul curent la 1 Martie viitor.

Acestea sunt, D-lor deputați, modificările ce comitetul delegaților a introdus în proiectul guvernului.

Prin scăderile făcute și dupe calculele ministerului de finance, impositul așa stabilit ar produce pentru anul curent:

De la spirturi, calculate cu un spor de consumațiune de 25 %,	adică la 100.000.000 grade a 4 bani .	4.000.000
Livețile de pruni, 65.000 hectare a 10 lei .		650.000
Viile, 125.000 hectare a 2 lei		250.000
Berea, socotind consumațiunea la 250.000		
decalitri a 3 lei		750.000
Băuturi importate		100.000
		<hr/>
		Total . . . 5.750.000

Acest rezultat comparat cu suma incasată anii trecuți aproximativ 7.000.000 lei, rezultă o diferență în minus de peste 1.000.000 lei.

Comitetul delegaților însă a crezut că tesaurul este dator a și impune acest sacrificiū pentru ridicarea unei industrii ce luase avânt odinioară și care astăzi este aproape să cadă sub povara grelelor taxe puse asupra ei.

Pentru aceste considerante, comitetul delegaților vă rogă, D-lor deputați, a vota alăturatul proiect de lege.

PROIECT DE LEGE

PENTRU

MODIFICAREA UNOR DISPOZIȚIUNI DIN LEGEA ASUPRA BĂUTURILOR SPIRTUOASE

Art. 1. Taxele de consumațiune asupra băuturilor spirtoase, prevădute prin al. *a* și *b* de sub art. 1 al legii din 29 Martie 1886, se fixează într'un mod uniform la 4 bani de grad de fie-care decalitru; iar acea prevădută prin al. *c* la 3 lei de fie-care decalitru.

Art. 2. Pentru înlesnirea constatării și a împlinirii, taxa asupra rachiurilor fabricate din prune, tescovină, vin și drojdi de vin se percepe dupe întinderea pământurilor producătoare, plătindu-se de fie-care hectar de live de pruni câte 10 lei, iar de fie-care hectar de vie lucrătoare câte 2 lei.

Fracțiunile de hectar plătesc taxa dupe analogie.

Pentru livețile de pruni, fracțiunile se calculează dupe numărul prunilor, socotindu-se 600 pruni drept un hectar. Sunt scutite de ori-ce taxă fracțiunile de liveți ce cuprind mai puțin de 100 pruni.

Asupra taxelor prevădute în acest articol nu se va percepe nici o decime comunală, județiană, de drumuri și de percepere.

Art. 3. Acastă taxă se înscrie prin rolurile de contribuțiuni și se plătesc de o-dată cu impositul fonciar în conformitate cu legea pentru constatarea și perceperea contribuțiilor.

Art. 4. Taxa nu este datorită întru cât produsele liveților și viilor nu se vor întrebuința la fabricare de rachiuri.

Spre acesta, proprietarii sau cultivatorii sunt datorii a face declarațiunile lor la primăria locală, în fie-care an, în

Raportor, GR. CONSTANTINESCU.

ainte de 15 Ianuarie, indicând lămurit livețile sau viile a căror producțiune nu va servi la fabricare de rachiuri.

Instrăinarea însă a prunelor aședate în vase spre fermentare și a tescovinei sau drojdielor în natură dă loc la perceperea taxei.

Art. 5. Acei cari se vor dovedi că, contrariū declarațiunii lor, aū întrebuințat prune, tescovină, vin sau drojdi de vin la fabricațiune de rachiuri sau aū instrăinat asemenea materii, sunt pasibili de pedepsele prescrise prin art. 25 la legii asupra băuturilor spirtoase din 29 Martie 1886; iar fabricanții băuturilor produse din aceste materii vor plăti taxa fixată prin art. 1 al legii de față.

Art. 6. Dispozițiunile coprinse în ultimele două aliniate ale art. 1 și alineatul întâi al art. 12 din aceeași lege sunt și rămân abrogate.

Art. 7. Rachiurile cari cad sub prevederile art. 2 de mai sus și cari se vor afla fabricate în depozite la epoca aplicării legii de față vor fi scutite de ori-ce taxă.

Art. 8. Indemnișiunile acordate prin legile din 27 Martie 1885 și 22 Iunie 1886 pentru exportul spirturilor și rachiurilor sunt și rămân desființate.

Art. 9. Legea de față se va pune în aplicare la 1 Aprilie 1889.

Constatarea însă a drepturilor Statului asupra liveților de pruni și a viilor se va face prin mijlocirea comisunilor de recensământ din primul semestru al anului curent, pentru care declarațiunile proprietarilor sau cultivatorilor, prevădute la art. 4, vor trebui făcute înainte de 1 Martie 1889.

Iată acum, Dlor, și coprirea petițiunii ce s'a primit la birou și căreia Adunarea a decis a i se da citire:

Domnule ministru,

Nu este imposibil, care să fi dat naștere la mai multe plângeri ca taxa asupra țuicei. Și cuantumul excesiv al dărei ca și vexațiunile, la cari dă loc constatarea și perceperea ei au ținut într'o alarmare continuă podgoriile și părțile muntoase din județele Prahova, Dâmbovită, Argeș, Muscel, Vâlcea, Gorj, Mehedinți, Buzău, Râmnicu-Sărat și Putna.

Necurmat am arătat și puterii executive și Corpurilor legiuitoare că legea în vigoare asupra țuicei lovesce amarnic în existența unei treimi din populația țerei și omorâ o industrie productivă și eminamente indigenă.

Din nenorocire plângerile noastre au căzut în fața unor simple exigențe fiscale, măcar că din toate părțile s'au recunoscut că taxa asupra țuicei așa cum e legiuită, e *asupritore, inică și onerosă*.

Am salutat deci cu bucurie proiectul de lege ce ați bine-voit a înfățișa Adunării deputaților, pentru a se înlocui taxa existentă asupra țuicei, cu o dare permanentă pe hectarul de pruni.

Noua sistemă de impunere are în adevăr meritul de a stabili o basă mai echitabilă a dărei, de a o ușura într-o cât-va și mai ales de a sfârși cu formele și cu vexațiunile, la cari ne constrânge legea actuală.

Pentru această nu avem destule cuvinte, a vă exprima mulțumirea și recunoștința noastră.

Un pas către bine e făcut, dar nu e destul atâta pentru a se repara injustiția și a se ridica povara ce ne apasă.

Să ne permiteți, D-le ministru, a vă spune cu respect la cunoștința defectele principale ce observăm noi și în noul proiect de lege:

1) *Taxa de 12 lei pe hectar e enormă.* — Mai întâi trebuie să fie lămurit un lucru: că livezile de pruni nu produc alt-ceva de cât prune. Natura ca și situațiunea solului fac inaccesibile pentru altă cultură, afară de mică cantitate de fână. Sub raportul productibilității am putea dice că livezile sunt mult inferioare câmpiilor arabile, într-o cât acestea din urmă sunt priincioase pentru ori-ce produse agricole și cu toate acestea livezile suportă ca foncieră o taxă egală cu a câmpiilor, plus o taxă specială pe hectar, care întrece cu mult impozitul fonciar.

Dar mai e încă un fapt care diferențiază foarte mult livezile de câmpii. Se știe de totă lumea că livezile de pruni nu rodesc în termen de mijloc de cât la 4 și 6 ani și nouile sădiri de pruni nu fructifică de cât la zece ani, pe câtă vreme câmpiile produc regulat în fie-care an.

Drept e dar ca livezile să suporte impozitul fonciar—o dare exclusiv a veni-

tului—plus o taxă specială, chiar atunci când nu produc nimic?

De ce această părținare? Și de ce părținirea să fie tocmai în favoarea câmpenului, a cărui bună stare e cu drept cuvânt invidiată de nenorocitul locuitor al podgoriei sale al muntelui, care n'are alt mijloc de hrană de cât rodul livezilor sale? Într'o justă și echitabilă repărțire a impozitelor, podgoriile și întreaga salbă a munților ar trebui favorisate față de câmpiile agricole și nici cum ar merita o împovărare ca cea statornicită prin legea asupra spirtușelor.

De și nedreptatea e strigătoare, noi, ca nise bunî cetățeni, ne supunem hotărârii de a ni se mai impune livezile pe d'asupra impozitului fonciar și primim sistema de impunere asupra hectarului preconisată de D-văstră.

Ne este însă greu a admite cuantumul de 12 lei pe hectar coprins în proiectul de lege, fiind enorm față cu producțiunea unui hectar de pruni; o asemenea taxă ar fi chiar mai aspră ca cea statornicită prin legea în vigoare, căci cel puțin acum plătim taxa numai în cas de producțiune și în general atunci când cumpărătorul vine să ne cumpere marfa și prin urmare, să ne procure mijlocele bănesci de a satisface obligațiunile legii; pe când cu taxa pe hectar, vom plăti până să avem un an de rodire patru ani succesiv, adesea și mai mult. Ba încă pentru nouile sădiri de pruni, taxa admisă pe hectar va fi și mai onerosă, căci, cum am spus, plantațiunile noi de pruni nu rodesc de cât la zece ani. Ast-fel că, pentru acestea din urmă, taxa ce s'ar plăti în interval de 10 ani ar covârși însăși valoarea pământului.

Dacă, de exemplu, taxa pe hectarul de livezi ar fi redusă la cel mult patru lei, podgorenii și muntenii s'ar resimți în adevăr de această scădere.

Câte-va sutimi de mil de lei, nu constituie o bogăție apreciabilă pentru fisc, pe când aceiași bani lăsați în punga contribuabililor ar accentua o mișcare economică și ar contribui foarte mult la bogăția țerei.

2) *Reducerea taxei asupra spirtului și suprimarea primei de export, sunt în defavoarea industriei țuicei.*

Fără induoială că și spirtul, ca producție indigenă, are tot dreptul la sollicitudinea guvernului și a țerei.

Dacă voim să sporim avuția națională și să încetăm de a fi pe tărâmul industriei tributarii străinilor, trebuie să încurajăm ori-ce produse ale industriei indigene.

Și chiar noi podgorenii și muntenii, rivali prin firea lucrurilor, cu producătorii spirtului suntem cei d'antăi a recunoște că cu regimul actual de impunere industria spirtului pierde enorm și amenință a peri.

Sustinere și ajutor se cuvine spirtului, dar cu o condițiune ca măsurile protectrice să nu fie luate în paguba noastră,

căci atunci ceea-ce se dă ca avantagi într'o parte, se cifrează cu pierderi colosale în cea-altă parte.

E de datorita legiuitorului ca să găsească mijlocul de a precumpăni bine și cu înțelepciune ajutorul ce ar voi să acorde celor două ramuri ale spirtușelor fără însă a favorisa pe una în detrimentul alteia.

„Dupe părerea noastră n'ar fi tocmai greu, D-le ministru, a se găsi o normă pentru a se proteje și țuica ca și spirtul.

În adevăr, se știe că țuica este un produs care se consumă numai în interiorul țerei și chiar aci numai în județele de dincoace de Milcov. Ori la ce grad de perfecție ar ajunge fabricarea țuicei, ea nu poate trece nici o-dată granița, pentru cuvântul foarte simplu că nu e cunoscută și primită această băntură în străinătate.

Nu e tot așa cu spirtul, acest produs n'are patrie, el găsește cumpărători în totă lumea.

Prin urmare, n'ar fi prudent și folositor ca să se reserve țuica pentru consumația interioară și să se asigure posibilitatea spirtului de a eși din țără?

De ce am lăsa pe ambele ramuri ale spirtușelor să se strivescă una pe alta, prin o concurență vătămătoare?

Dar mai e încă o considerațiune — am putea dice de ordine publică — care osândește spirtul ca consumațiune interioară. Mulți igienisti însemnați au arătat în scris efectele triste ale așa numitului basamac asupra sănătății consumatorilor. Nu mai e un mister pentru nimeni ați că rachiul făcut din spirt indobitocesc și ucide organismul omenesc; pe când țuica se știe de totă lumea că e o băntură igienică.

Dacă noua legiuire a spirtușelor va ține compt de aceste considerațiuni și va statornici impozitul ast-fel în cât țuica să pôtă sta în comerț, cultura prunilor ar lua o mare desvoltare, livezile părăginite deja ar fi replantate și chiar delurile, pustiite de filoxeră, s'ar acoperi cu plantațiuni de pruni. Cu chipul acesta podgoriile și părțile muntoase ar avea un mijloc sigur de existență și Statul ar avea de unde să și împlinescă dările.

Pe de alta spirtul desfăcându-se peste frontieră, va aduce în țără aurul străinătății și nu mai puțin agricultura ar câștiga din ridicarea prețului cerealelor, cari vor fi căutate pentru fabricarea spirtului, și apoi câștigul se revarsă tot asupra agricultorilor, proprietarilor de păduri, brațelor, cărăușilor, dogarilor, cari fac obicinuit furniturii fabricanților de spirt.

Pentru a ajunge la aceste rezultate frumoase, ar fi destul, credem, D-le ministru, să nu se mai reducă taxa asupra spirtului, pentru a face mai anevoioasă concurența sa față de țuică, și apoi să i se acorde o primă de export, fie chiar induoit de cât i se dă ați, plus o reducere chiar a plăței transportului cu calea ferată, așa în

cât să i se restituie spirtului pe aceste căi o bună parte din darea fiscală.

În urma acestor considerațiuni ne permitem respectuos, D-le ministru, a formula cerererea noastră în următoarele concluziuni:

a) Taxa pentru hectar de liveze (de pruni să fie de 4 lei, iar pentru hecturul de vie lucrătoare și nedistrusă, de filoxeră câte 2 lei.

b) Să fie scutite de plata acestei taxe livezile în timp de 10 ani de la plantare și viile în timp de 5 ani, în care timp ele nu rodesc.

c) Județul și comuna să nu aibă dreptul de a pune dăcimă adițională la această dare directă, căci deja comunele percep taxa din accize.

d) Declarațiunea prevădută de art 4 al proiectului de lege să se facă la 1 August sau dacă se menține data de 1 Ianuarie, să se reserve dreptul și proprietarilor de livezi care ar fi declarat că nu întrebunțeză prunele pentru țuică, ca să potă și ei fabrica țuică, dacă ar găsi cu cale.

Bine-voiți, vă rugăm D-le ministru, a primi încredințarea despre înalta stimă și considerațiune ce vă păstrăm.

D. Ernest Sturdza: Este și o petițiune a fabricanților de spirt. Ca să fim drepti, vă rog, să încuviințați a se citi și acea petițiune.

Voci: Da, da...

D. Gr. Constantinescu: Citesc următoarea petițiune:

*Domnule Președinte,
și Domnilor Deputați,*

Vădând că prin noul proiect depus de onor. guvern se impune o taxă de 5 bani de fie-care grad de decalitru pentru rachiurile fabricate din cereale (spirt); iar rachiurile din fructe (țuică) sunt scutite de această taxă, plătind o dare anuală de hectar.

„Prin această lege spirtul este mult lovit de neegalitatea taxei și fabricațiunile vor înceta cu totul, căci D-văstre cunoașteți cu toții că singură această industrie, putem dice, din toate a suferit foarte mult din pricina taxelor prea mari la care a fost supusă.

„Dacă taxa ar fi mai rațională atunci și această industrie ar începe a reînvia și comerțul s'ar putea face pe o scară mai întinsă, ast-fel că Statul ar percepe sume mult mai mari prin consumațiunea ce s'ar face în țară și prin înmulțirea fabricelor care aș sta în ruină, mai ales că toate fabricațiile s'ar desface în țară, prima de export fiind suprimată.

„Subsemnații, fabricanți și comercianți de băuturi spirtoase din județul Prahova, fiind convinși că D-văstre sunteți reprezentanții națiunii, și prin urmare, viața țerei, veți asculta rugăciunea noastră făcând o taxă pentru spirt cel mult de trei bani de grad pentru fie-care decalitru, căci dacă s'ar impune o taxă mai mare, veți omorî industria și comerțul spirtoșului.“

D. vice-președinte: Discuțiunea generală este deschisă.

D. R. Pătărlăgeanu: Domnilor deputați, legea de față trebuie să ne bucure pe toți; ea este menită să aducă o ameliorare producțiunii rachiului din fructe; căci, pe de-o parte, se admite sistemul de a se plăti impositul pe ectarul de liveze, iar nu pe grad, și pe de altă parte fabricațiunea spirtului, de la o taxă așa de însemnată la care se ridicase, ajunsese a desființa cu desăvârșire această industrie, ajunsese a face să se desființeze o mulțime de fabrice de spirt în țară la noi. De exemplu, în Prahova, opt-spre-dece fabrice de spirt, din cauza prea marilor taxe, au fost nevoite să înceteze — și să înceteze, se înțelege, nu de bună voie, căci cei mai mulți proprietari de asemenea fabrice s'au sărăcit cu totul.

„Vedeți dar, D-lor deputați, că de și, în privința acestui fel de imposit, s'a dă că el poate suferi mari taxe, dar, când aceste taxe trec peste oare-care limite, atunci ele ajung a echivala cu desființarea industriei chiar. Căci, de unde până la 1885, când s'a votat legea actuală, fabricile de spirtoase prosperau, de exemplu, în județul Prahova numai erau șapte-spre-dece fabrice; dupe aplicarea acestei legi, prin prea multele și prea grelele taxe, fabricile s'au desființat și Statul n'a mai avut ce percepe.

Prin urmare, toți trebuie să primim cu bucurie legea care ni se propune, cu condițiune de a ne face oare-care rezerve, de a prezenta oare-care amendamente; pentru că mi se pare că ea conține oare-care dispozițiuni vătămătoare atât spirtului cât și rachiului-țuică.

Iată despre ce voesc să vă vorbesc.

Prin proiectul de față, taxa de 8 bani se reduce la 5 bani, și dupe proiectul delegațiilor, la 4 bani asupra spirtului; dar, suprimându-se cu desăvârșire prima de export, este un inconvenient foarte mare; căci spirtul, în loc să se exporte în străinătate, este silit să se consume în țară; ceea-ce va face o simțitoare concurență țuicei; căci dacă vom socoti, ceea-ce e adevărul, că spirtul poate, adăogându-se apă, să se facă de 4 ori mai mult de cât era, pentru ca să se potă vinde în concurență cu țuica, ajunge ast-fel ca în loc de 4 bani de grad, ca la țuică, să 'l coste numai un ban de grad.

Iată dar, D-lor, cum spirtul ar putea să facă concurență foarte însemnată țuicei, și această producțiune indigenă să pără sub lovirea unei alte industrii. Experiența ne a dovedit că prima de export a avut oare-care șanse, ba pot să dic a reușit; căci luând datele statistice găsite în publicațiunea oficială: „Comerțul României cu țările străine,“ găsim că de la 1881 până la 1884 s'a exportat 140 000 litri de spirt; pe când la 1885 și 1886 când s'a aplicat legea de prime asupra exportului, numai în acești doi ani s'a exportat 7.000.000. Vedeți dar că numai în doi ani s'a ex-

portat de 50 de ori atât cât a putut să se exporte în cinci ani fără prime.

Din contră, în acești ani, 1881-1885, s'a făcut import de spirt în țară de 2.600.000 litri, de oare-ce dupe aplicarea legii primelor, nu s'a importat în 1885 de cât 144.000 litri și în 1886 100.000. Vedeți dar, D-lor, că dacă s'ar suprima prima de export, nu numai că exportul nostru suferă, dar decimii de mil, sutim de mil de proprietari vor suferi...

Spirtul străin de asemenea se va importa mai mult în țară, și acesta, împreună cu spirtul nostru, vor face concurență producțiunii indigene a țuicei.

De aceea, D-lor, am luat cuvântul ca să fac rezervele mele, și să spun că primesc legea; căci are intențiune de a ameliora sorta acestei producțiunii, și a vă spune că am de gând să propun amendamente, pe care cred că onor Camera le va primi, în sensul ca să se modifice taxa, dar mai cu seamă să se admită principiul primei de export, căci e foarte eficace, nu numai din punctul de vedere, precum am avut onoare să vă demonstrez, că spirtul ar face o concurență zdrobitoare țuicei, dar și pentru cuvântul că sistemul primei de export are să fie de folos agriculturii, căci grânele vor fi căutate pentru fabricarea spirtului și li se va urca prețul.

Afără de acesta mai e încă un avantaj și mai mare, la care trebuie să ne gândim cu toții, încurajarea industriei creșterii vitelor, care se hrănesc cu foarte multă înlesnire și cu puțin capital prin borhotul fabricelor de spirt.

Dacă e un interes pentru vecinii noștri ca să ne facă concurență în privința acestei industrii, acest interes constă mai cu seamă în desființarea primei de export, pentru ca să se potă compromite hrana vitelor noastre spre a se încurajia creșterea vitelor străine.

Iată dar motive puternice pentru care eu am luat cuvântul spre a declara că, dupe ce se va lua în considerațiune acest proiect de lege, am să propun oare-care amendamente, pe care le voi supune aprecierii D-văstre.

D. Ernest Sturdza: D-lor, am cerut cuvântul pentru a combate întru cât-va, atât proiectul prezentat de guvern, cât și raportul comitetului delegațiilor; căci, dupe un studiu ce am făcut basat pe datele ce mi au fost comunicate de omenii competenți în această materie, mi se pare că și proiectul guvernului și raportul comitetului delegațiilor e injust în ceea-ce privește fabricațiunea spirtului de cereale.

Dacă vom lua proiectul guvernului, constatăm că se propune ca taxa spirtului de cereale să se reducă la 5 bani de la 8 care era în legea până acum existentă; iar taxa asupra țuicei să nu se mai plătescă pe decalitru sau grade, ci să se reducă la o taxă pe hectar de liveze de pruni.

Această taxă pe hectar guvernul propu-

ne să fie de 12 lei, iar proiectul comite-
tului delegaților 10 lei de hectar.

Void să 'mi dau sēma în mod precis
de proporțiunea în care se reduce, prin
noul proiect de lege, impozitul asupra țuic-
cel în raport cu ceea-ce ea plătește dupe
legea până acum existentă, care impunea
țuica cu 4 bani de grad, iar spiritul de
cereale cu 8 bani, am constatat, dupe sci-
ințele ce am avut onōrea a 'mi fi comuni-
cate de D. ministru de finance, că această
reducere a taxei pentru țuică la 12 lei pe
hectar, echivalēză cu un impozit asupra
țuicel de aprōpe un ban de grad...

O voce : Când se face.

D. Ernest Sturdza : Eū, dupe infor-
mațiunile ce mi s'au dat de D. ministru
de finance, am întrebat cât evaluează
D-sa acel 4 bani de grad cari existaū pā-
nā acum, și D-sa a spus că evaluează a-
cēstā taxā pe grad la 48 de lei pe hectar.

Prin urmare, astāđi reducēndu-se la 12
lei impozitul pe hectar, s'au redus 3 sfer-
turi din impozitul care se plătea până a-
cum pentru fabricațiunea țuicel, menți-
nēndu-se ast-fel numai un sfert din acel
impozit.

Sā vedem acum, D-lor, tot așa se ur-
mezā cu reducțiunea care s'a făcut asu-
pra producțiunei spiritului din cereale?

Până acum taxa spiritului din cereale
era de 8 bani de grad; proiectul guver-
nului propune să se reducă la 5 bani.
Dar nu trebuie să perdem din vedere că,
atunci când legea cea de până acum măn-
ține 8 bani de grad, în același timp era
în vigōre și legea care acorda spiritului
din cereale o primă de export, și acea
primă de export echivala la 2 $\frac{1}{2}$ bani
de grad.

Sā vedem dacă reducțiunea ce se face
astāđi în impozitul asupra spiritului din
cereale este în proporțiune echitabilā cu
reducțiunea ce se face la țuică.

La spiritul din cereale se reduce 3 bani
la grad și se suprimā taxa de export care
era de 2 $\frac{1}{2}$ bani de grad; în realitate
dar nu se scade la spiritul din cereale de
cât $\frac{1}{2}$ ban, pe când la țuică se reduce 3
bani din 4.

Acēsta este echitabil? Ast-fel voiți
D-vōstre să protegiați o industrie ca a-
ceea a spiritului din cereale care, ori cât
s'ar spune și de partisanii țuicel și de a-
ceia cari au trimis petițiuni nenumērate
cari sunt pe biuroul Camerei și prin cari
fac să se vadā că producțiunea țuicel este
mai anevoiosā de cât aceea a spiritului din
cereale, că nu s'ar face prune în toți anii,
și că nu se fac în mod favorabil de cât
la trei, sau patru ani odatā, că an cu an
producțiunea acēsta este mai slabā de cât
aceea care ar avea din aceeași întindere
de pāmtnt când ar produce pe dēnsul po-
rumb sau alte cereale. D-lor, ori câte ar-
gumente de acestea s'ar aduce în favōrea
țuicel, eū nu pot fi pentru un sistem de
producțiune exclusiv favorabil numai țuic-
cel; sunt pentru protecțiunea ori cărel
industrii naționale, și dacă țuica se pro-

tege cu atāta bunăvoință, ea fiind un pro-
dus național, nu este mai puțin adevērat
că și spiritul din cereale este un produs na-
țional, cu atāta diferență numai că pro-
ducētorii spiritului din cereale au nevoie de
un capital și de o strguintā mult mai
mare de cât producētorii de țuică; căci
cum a observat cu drept cuvēnt un fabri-
cant de spirt din cereale, un asemenea fa-
bricant trebuie să punā în comerțiu un
capital relativ enorm în comparațiune
cu capitalul de care are nevoieā un fabri-
cant de țuică; el trebuie să aibā o insta-
lațiune de fabricā, și mai cu sēmā cum
este vorba de a se fabrica spiritul nevātā-
mātor sānētāđil, să aibā și rafinārie; și
ast-fel fiind, înțelegeți D-vōstre fōrte
bine ce capital trebuie să expunā un ase-
menea fabricant.

Afarā de acēsta, nu trebuie să perdem
din vedere că cerealele din car se fabricā
spiritul, sunt produsul unei munci fōrte
anevoiose, sunt produsul aratului, semē-
natului, prāșitului, secerișului și atātor
alte lucrări grele, cari reclamā însemnate
capitaluri, adese-ori luate cu împrumut
și cu dobāndā, până ce să se pōte obține
materia primā de fabricațiune, adică grā-
nele din cari se extrage spiritul; pe când
producțiunea țuicel este incomparabil mai
ușōrā: proprietarul liveidei de pruni nu
are de cât să dōrmā tōtā vēra, așteptānd
ca prunele să se cōcă la sōre și apoi tōm-
na să le scuture în butōe pentru a le face
țuică.

Am spus, și o mai'repet, că nu sunt în
contra nici unei industrii naționale, înșā
đic că nu trebuie să protegem o industrie
naționalā, lovind altā industrie nu mai
puțin naționalā.

Ni se pune însă întrebarea: Ce faceți
cu sădirile cele noi?

Observațiunea acēsta e însă acum cu
totul înlăturatā, fiind-cā aliatul I de la
art. 4 đice că proprietarii sau cultivatorii
liveđilor de pruni nu vor plăti impozitul
dacā vor face declarațiune înainte de 15
Ianuarie că liveđel lor nu vor servi la
fabricațiune de rachieri. Prin urmare, cei
cari vor avea sădiri noi, neapārat vor
face asemenea declarațiuni, până când
acele liveđi vor fi în stare de producțiune.

D. R. Pătārlāgeanu: Acēstā dispo-
sițiune este pusā în favōrea proprietari-
lor de vii de peste Milcov, cari nu obic-
nuesc a face țuică.

D. Ernest Sturdza: Dacă cei de peste
Milcov se bucurā de acēstā favōre, cine
împedicā și pe cei de dincōce de Milcov
de a se bucura și ei de aceeași favōre, fă-
cēnd și ei asemenea declarațiuni? 'Mi-ar
fi plăcut să am a releva o obiecțiune mai
seriosā în acēstā intrerupere; dar, de ōre
ce argumentul acesta e mai mult specios
de cât serios, nu cred că trebuie să mă mai
opresc asupra acestui punct.

Prin urmare, D-lor, dacă voim să
fim în adevēr echitabili, dupe cum sunt
încredințat că acesta e spiritul întregel
Camerei, fiind-cā în cestiunile de interes

economic național trebuie să fim cu toți
în cel mai perfect acord, de ōre-ce în pri-
vința acestor interese nu și pot găsi că-
tuși de puțin loc între noi divergențele
cari ar putea să ne separe pe tōrēmul ces-
tiunilor politice, dacă, đic, voim să fim
juști și echitabili, trebuie să căutām a face
o repartițiune cât se pōte de egalā a pro-
tecțiunei ce voim a acorda industriilor
nōstre naționale, pentru ca să nu punem
între dēnsele o concurență favorabilā pen-
tru unele și destructōre pentru altele.

De aceea, noi acestia cari credem că
se favorisēză prea mult țuica în detrimen-
tul spiritului din cereale, cerem ca taxa a-
supra spiritului din cereale să fie redusā
la 3 bani de grad, și când facem acēstā
propunere, vedeți bine, D-lor, că nu pu-
tem fi taxați ca adversarii ai industriei
țuicel; fiind-cā nu combatem reducērea
ce se face în favōrea acesteia industrii, nu
cerem ca impozitul țuicel să se ridice la
acelaș nivel cu impozitul spiritului de ce-
reale, ci din contrā, primim și noi favōrea
ce se face țuicel, dar cerem o protecțiune
analogā și pentru spiritul de cereale, redu-
cēndu-se taxa la 3 bani de grad, în loc
de cinci bani, cum se propune astāđi prin
noul proiect de lege.

Notați însă, D-lor, un lucru, că chiar
dupe acēstā reducere a taxei spiritului de
cereale de la 5 la 3 bani, cum propunem
noi, totuși taxa țuicel va fi mai favora-
bilā; fiind-cā de și ar fi o justā proporți-
une între taxa de un ban la gradul de
țuică și trei bani la gradul de spirt de ce-
reale, nu trebuie însă să perdeți din vedere
că, prin noua lege ce vom vota, spiritul de
cereale are să pērdā prima de export de
care s'a bucurat până astāđi.

Acum, D-lor, vē rog să 'mi permiteți
a vē arēta în puține cuvinte, pe ce date
am basat noi propunerea reducerel ce ce-
rem la taxa spiritului de cereale.

Onor. D. ministru de finanțe adinēori
făcea observațiunea că țuica nu se pōte
grada dupe fabricațiunea obișnuitā de cât
la 27 până la 28 grade, pe când spiritul
din cereale se gradēză de la 70 la 80 și
până la 90 de grade.

Eū ași admite ca termen mediū că țu-
ica s'ar putea grada cu 30 de grade și spir-
tul de cereale cu 90 grade.

Prin urmare, țuica ar trebui să aibā o
protecțiune de favōre de trei ori cât spir-
tul de cereale; fiind-cā spiritul din cereale
suportā o amestecare cu apă pe care nu o
suportā țuica; spiritul de cereale suportā
o dilatare de două treimi, pe care țuica nu
o suportā. Dacă dar se reduce dupe pro-
iectul guvernului taxa țuicel la un ban
de grad, și dacă, dupe chiar mărturisirea
D-lui ministru de finanțe, taxa de 12
franci la hectarul de liveide de pruni co-
respunde la o taxā de un ban la gradul
de țuică, atunci este învederat că echita-
tea reclamā ca taxa asupra spiritului de
cereale să fie de 3 bani, dupe însăși nor-
ma dupe care s'a basat chiar onor. D. mi-
nistru de finanțe când făcea calculul că

țuica nu p^ote să fie impusă ca spirtul de cereale, de ore-ce gradarea țării țuice este de trei ori mai mică de cât a spirtului de cereale.

Vedeți dar, D-lor, că este absolut echitabil ca proporțiunea ac^osta să fie observată la taxarea acestor două feluri de spirtu^ose, fără să v^e mai cerem a ține compt și de împrejurarea aceea că spirtul din cereale a pierdut cu desăvârșire primele de export. Dacă se va reduce taxa în modul acesta, ac^ostă taxă va fi adev^erat normală.

V^e rog însă, D-lor, ca în aceste observațiuni ce am avut on^ore a supune aprecierii D-v^ostre să nu vedeți cea mai mică intențiune din partea mea de a voi să a-supresc pe țuicari în fav^orea fabricanților de spirturi din cereale de dincolo de Milcov; fiind-că eu nu doresc nimic alt de cât ca echitatea să domine în impunerea acestor taxe, și ca D-v^ostre să recunoșceți că numai acest spirit de echitate m'a îndemnat să v^e supun acest studiu ce am făcut asupra acestei materii, rugându-v^e să recunoșceți dreptatea cererii noastre și să v^e uniți cu noi a primi reducțiunea ce am avut on^orea a v^e propune. La discuțiunea pe articole, am să propui^u ore-carî amendamente în sensul acesta.

D. vice-președinte: D. C. C. Dobrescu are cuv^ontul.

D. C. C. Dobrescu: D-le președinte, cred că nu este nimeni contra luării în considerațiune a acestui proiect de lege...

D. G. Fallade: N'ați auzit că a fost combătut?

D. C. C. Dobrescu: De aceea, pentru că la discuțiunea pe articole sperăm să avem ocaziune să ar^etăm observațiunile noastre...

D. N. Nicorescu: Pentru ac^osta ați luat cuv^ontul, ca să vorbiți pentru închiderea discuțiunii?

D. vice-președinte: Pentru ce ac^ostă mișcare atât de vie? (Ilaritate). N'ați înspăimântat; pare că cine scie ce se făcuse, pe când în realitate nu s'a comis nici o greșelă.

E^u am acordat cuv^ontul D-lui Dobrescu ca să vorbească în discuțiunea generală, iar nu pentru sa^u contra închiderei discuțiunii; fiind-că nu ceruse nimeni închiderea discuțiunii. Dacă D-sa crede că cestiunea este destul de luminată, și renunță la cuv^ont, ac^osta e în tot dreptul să o facă și nu înțeleg de ce v^e revoltă ac^ostă declarațiune a D-sale.

D. C. C. Dobrescu: Voiam numai să spun că renunț de a vorbi în discuțiunea generală, de ore-ce toți suntem pentru luarea în considerațiune, și observațiunile noastre și ar avea mai bine locul la discuțiunea pe articole.

D. vice-președinte: D. ministru de finance are cuv^ontul.

D. N. Nicorescu: Dați cuv^ontul D-lui Iancovescu; căci D-sa e la r^end.

D. vice-președinte: D. ministru de finance a cerut cuv^ontul, și dupe regula-

ment ministrii pot interveni ori când în discuțiune, și au cuv^ontul.

D. ministru al financelor, M. Germani: D-lor deputați, dacă este să se închidă discuțiunea generală....

Voci: Nu, nu!

D. ministru al financelor, M. Germani: Dacă nu se închide, atunci voi^u vorbi mai târziu. Luasem acum cuv^ontul numai ca să cer voie onor. Camere să spun și eu câte-va cuvinte înainte de a se închide discuțiunea generală.

D. N. Nicorescu: E^u protestez contra acestui sistem de a se face tocmeală cu majoritatea. D. ministru a cerut cuv^ontul ca să vorbească, și dupe ce va vorbi D-sa are să se închidă discuțiunea; ac^osta este neregulamentar și neregulat... (Sgomot).

D. vice-președinte: De ce prejudecați decisiunea Camerei?

D. N. Nicorescu: D-v^ostră vorbeați cu un domn secretar și n'ați băgat de seamă că are să se închidă discuțiunea îndată ce va vorbi D. ministru.

D. vice-președinte: D-v^ostră sunteți c^ostor și trebuie să m^e ajutați în menținerea liniștei...

D. N. Nicorescu: Și D-v^ostră, care acum presidați, când sunteți pe banca de deputat sunteți deputat și aveți dreptul de a vorbi ca ori care dintre noi, iar nu ca vice-președinte. Tot asemenea și mie acum, nu în temeiul însărcinării mele de c^ostor, ci în virtutea calității mele de deputat, mⁱ aparține dreptul de a discuta. (Sgomot).

D. vice-președinte: Cine v^e contestă dreptul de a vorbi la r^endul D-v^ostre. Dar ceea-ce vi se contestă și chiar vi se refuză, este dreptul de a ține Camera în loc prin intreruperile D-v^ostre, când cuv^ontul nu v^e este acordat D-v^ostre, ci D-lui ministru de finance.

D. ministru al financelor, M. Germani: E^u aș ruga pe D. deputat Nicorescu să nu arunce cu o așa ușurință cuvinte ca acelea ce a adresat adin^ori băncii ministeriale. E^u n'am cerut, nici nu cer închiderea discuțiunii; voiesc să se discute ac^ostă cestiune cât se p^ote mai mult și mai în detaliu, nici nu am făcut tocmeală cu nimeni, nici cu membrii din majoritate nici cu cei din minoritate, ca îndată dupe ce voi^u vorbi eu să se închidă discuțiunea. Când am auzit vorbind de închiderea discuțiunii, am rugat pe onor. Cameră să mⁱ dea voe să spun și eu cuv^ontul meu înainte d'a se închide discuțiunea pentru ca să fac ore-carî reserve în ceea-ce privesce proiectul redactat de comitetul delegaților, reserve cari sunt la locul lor și pe cari m^e cred dator să le fac înainte de a intra în discuțiunea pe articole. Nimic mai mult nu am făcut, și nu primesc cuv^ontul de tocmeală; căci ast-fel de lucruri sunt cu totul departe de deprinderile mele și, prin urmare, resping cu indignațiune acest cuv^ont; căci

eu doresc ca discuțiunea să fie liberă și ori-cât de întinsă.

Așa dar, fiind că mi s'a dat cuv^ontul, sunt dator să exprim și eu vederile mele.

Am constatat, D-lor, și constatați D-v^ostre împreună cu mine că dupe vederile delegaților, în principiu nu există nici o divergență între proiectul guvernului și între proiectul comitetului delegaților; în principiu s'a admis ușurarea taxei la spirt și suprimarea taxei asupra țuice, înlocuindu-se prin o taxă asupra hectarului de livele precum asemenea și suprimarea primei de export.

Diferința însă ce există între proiectul de lege prezentat de guvern și între acela al onor. Comitet este numai asupra cuantumului de ușurare; căci comitetul delegaților, în majoritate, a cre^ut că trebuie să se ușureze și mai mult taxa asupra țuice și aceea asupra alcoolului, cu t^ote că însuși comitetul a recunoscut că aceste noi ușurări ar lăsa un gol în tesaurul public de peste un milion; și m^e mir de ce onor. Comitet a șis numai: de peste un milion, și nu a spus curat că acel gol va fi de 1,250,000.

Cu t^ote acestea, D-lor, eu nu am luat cuv^ontul pentru ca să v^e rog să nu luați în considerațiune proiectul de lege, fiind că sunt și eu pentru luarea lui în considerațiune; dar pentru că m'am cre^ut dator a preveni de pe acum pe onor. Cameră, ca cu ocaziunea discuțiunii care va avea loc asupra articolelor, mⁱ rezerv dreptul de a lua cuv^ontul spre a v^e arăta argumentele prin cari voiesc a v^e demonstra pentru ce cred eu că o mai mare ușurare de cât cea propusă de guvern nu se p^ote face.

E^u cred, D-lor, că acesta este modul de procedură cel mai nemerit ca, cu ocaziunea discuțiunii pe articole, să v^e explic vederile mele, cu t^ote că nu mai puțin m^e simț dator să v^e spun că guvernul nu se opune unei discuțiuni generale ori cât de largă ar voi să o facă onor. Adunare. (Aplause).

Voci: Închiderea discuțiunii.

D. vice-președinte: Domnul Nicorescu are cuv^ontul.

D. N. Nicorescu: Domnilor deputați, D. ministru de finance a venit cu un proiect de lege pentru ușurarea unui impozit. — Așa l-a anunțat D-sa. — Noi șcim că D. ministru a fost provocat, încă din primă-v^era trecută, să aducă acest proiect de lege, dar combinațiunea imaginată de D-sa, în acest proiect, ajunge la rezultatul următor: Venitul ce percepe fiscul actualmente de la acest impozit fiind de 7 milioane neto, D. ministru propune o reducere considerabilă a impozitului, și rezultatul pe care l prevede D-sa va fi tot de 7 milioane lei. Ac^osta este sa^u un miragi^u înșelător sa^u o combinațiune profundă, pe care nimenea nu o p^ote străbate. Dar să vedem dacă combinațiunea este așa de profundă, în cât să nu p^otă fi explicată, și să cercetăm dacă

efectele ce ea va produce sunt, cu sinceritate mărturisite.

Industria spirtoselor la noi este de două feluri și D-vostre ați audiat cum atât D. ministru, cât și comitetul de legaților, mărturisesc că, prin acest proiect se aduce o ușurare considerabilă la cele două ramuri ale industriei spirtoselor. Ei bine, dacă ușurați de o dată și impozitul asupra țuicii și acela asupra spirturilor din cereale, cum se face ca D-vostre să nu aveți nici un deficit? Că, de unde astăzi fiscalul percepe 7 milioane, el va percepe, în urma reducerii ce se propune, tot aceeași sumă.

Ar fi mai bine, D-lor, să încetăm cu amăgirile. Să vă spun eu care este misterul combinațiunii D-lui ministru: D-sa, se vede, că găsește încă planând în această incintă figura entusiastă a D-lui Politimos de astă-primă-veară; căci D. Politimos, sprijinit de D. Ștefăneanu, amândouă sunt adevărații promotori ai acestei reforme; și numai sub impresiunea stăruințelor lor de astă primă-veară, D. ministru a promis că va veni cu acest proiect. Dar când D. ministru ne afirmă că propune prin această reformă o degrevare ambelor ramuri ale industriei alcoolice, D-sa aduce ușurare numai uneia din ele, și o ușurare încă foarte mare; și apoi, vrând să restabilească echilibrul bugetar, ca să nu aibă nici un deficit, aruncă asupra celei-alte ramuri toată greutatea sacrificiului. D. ministru acordă producțiunii țuicii toate favorurile și rezervă fabricațiunii alcoolurilor toate sarcinile și asupririle. Acesta este secretul combinațiunii ministeriale de astăzi.

În adevăr, D-lor deputați, D. ministru propune desființarea taxei de 4 bani pe gradul de țuică, și înlocuirea ei prin o dare asupra livezilor de pruni. Această ușurare dă satisfacțiune, în mod simțitor, reclamațiunilor fabricanților de țuică. D-sa mai propune reducerea taxei pe grad a alcoolurilor din cereale de la 8 bani la 5 bani.

Dacă măsura D-lui ministru de finanțe s'ar fi mărginit aci, D-sa ar fi arătat o sollicitudine aprăge egală pentru ambele ramuri ale industriei alcoolice. Dar nu este așa. În ceea-ce privește fabricațiunea spirtului din cereale, se dă cu o mână și se ia cu două; căci, o dată cu reducerea taxei la 5 bani, D. ministru mai propune și suprimarea primei de export — primă care dupe propria mărturisire a D-lui ministru a dat rezultate foarte mari. — D. ministru însuși ne spune, în expunerea sa de motive, că exportul alcoolului din cereale în cei din urmă timpuri a luat un avânt așa de mare în cât represintă 40 la sută din producțiunea totală a fie-cărui an. Și aci să notați bine că, înainte de înființarea primei de export, exportul spirtului nostru era cu desăvârșire nul.

Să vă dau, D-lor, în trecăt un exemplu mai mult că D. ministru în totă combinațiunea D-sale nu a fost dominat de altă preocupare de cât de a se da o satisfacțiune mare producătorilor de țuică, și numai lor.

Între alte dispozițiunii cuprinse în proiectul D-lui ministru este și această foarte bisară, că țuica aflată în momentul promulgării acestui proiect de lege, când el va deveni lege, — dacă va deveni, — totă țuica aflată în depozite să fie apărută de ori ce taxă.

Și știți sub ce cuvânt?

Sub cuvântul că din momentul acela proprietarii de livezi vor plăti darea pe pogon!... Dar această dare, mi se pare, că va privi producțiunea viitoare iară nu producțiunea trecută. Țuica ce D-nii Marghiloman și I. Brătianu, de exemplu, decimile de mil de vedre de țuică ce acești industriali mari au în pivnițele D-lor, urmază să fie apărute de ori-ce impozit. Apoi pentru ce să fie marfa această scutită? Nu vă gândiți D-vostre când totă această marfă devenită mai estină prin suprimarea ori-cărui impozit, nu vă gândiți D-vostre la concurența nedreaptă ce are să o facă celui-alt produs supus la taxe așa de zdrobitoare? V'am arătat acest exemplu ca să vă dau dovadă de sollicitudinea nemărginită a D-lui ministru pentru fabricanții de țuică.

D-lor deputați, în regulă generală, eu sunt partisanul cel mai convins a ori-cărui reduceri de impozit; și când am văzut pe D. ministru, încă de la începutul sesiunii aceștia, preocupându-se de reforma impozitului asupra industriei spirtoselor, m'am bucurat, creștând că D-sa se va da la un studiu matur, se va aplica cu seriozitate la examinarea aprofundată a acestui impozit. D-lor, de două feluri sunt impozitele grele cari apasă în mod îngrozitor asupra spirtoselor: e mai întâiu această taxă pe grad, și al doilea taxa licențelor. Ar fi trebuit ca D. ministru să se fi gândit la amândouă aceste impozite, și în urma unui studiu rațional întemeiat pe baza unor date certe să fi venit de o dată cu reforma amândouă acestor impozite, cele mai nedrepte.

N'ați făcut-o, D-le ministru, eu o regret; și văd cu părere de rău că, prin proiectul ce ne-ați prezentat, nu faceți de cât să continuați opera începută de D. Politimos și de alți deputați din Camera colectivă, prin cari ei înțeleguți să dea numai satisfacțiune unor angajamente cu caracter electoral, unor promisiuni ce făcuse alegătorilor înainte de alegeri. Nu vă aduceți aminte că toate stăruințele, din sesiunea de astă primă-veară, nu tindeau la o reformă a impozitului spirtoselor; ele urmăreau numai obținerea unei favorii pentru o ramură a industriei spirtoselor, în dauna celei-alte ramuri; și numai noi, apărătorii alcoolului, am făcut să se introducă în proiectul de lege, votat atunci de Camera, o scădere corespunzătoare a taxei asupra alcoolului.

D-lor, impozitul acesta care se pretinde și pe care neconțenim l-au arătat autorii lui ca impozit de consumațiune, e unul din cele mai vătămătoare; căci lovesce activitatea noastră industrială.

După chipul cum el este așezat cu obicejurile noastre, cu împrejurarea că la noi industria spirtului e mai mult o industrie agricolă, impozitul asupra spirtu-

lui nu mai e un impozit de consumațiune, nu mai e un impozit aruncat asupra tuturor contribuabililor. El este, pur și simplu, un impozit asupra fabricațiunii. Când D-vostre veniți, fie cu o taxă de 4 bani pe gradul de țuică, fie cu un impozit pe pogon, să știți că înainte de a lovi pe consumatorii ruinați cu asemenea taxe pe proprietarii de livezi de prune. Să fiți bine încredințați, de asemenea, că atunci când puneți o taxă exorbitantă asupra gradului de alcool, nu loviți numai pe consumator ci în primul loc ruinați pe proprietarii de velnițe. Prin urmare, D-lor, ar trebui să fim cu multă circumspecțiune, când e vorba să așezăm sau să reformăm asemenea impozite.

D-lor, ați audiat pe D. Er. Sturdza aducându-vă dovezi de greutatea ce le întempline fabricanții cei mari de alcool, precum și de capitalurile însemnate de cari ei au trebuință.

Șiști D-vostre ce faceți cu aceste impozite exorbitante?

Siliți pe producător să și induoască, să și întreiască capitalul de manipulațiune.

D. T. Nica: Apoi aicea e vorba tocmai de o scădere de impozit.

D. N. Nicorescu: Când un proprietar de velniță, un fabricant de spirt din cereale vinde o cantitate de spirt, D-vostre știți că el o vinde, în cele mai multe cazuri, pe credit. Dar nu e destul numai acest credit; el trebuie să deschidă un alt credit, mai mare chiar de cât valoarea spirtului vândut; și acest al doilea credit este plata taxelor pe cari proprietarul le înainteză Statului în momentul vânzării, cu toate că el și vinde marfa pe credit. Așa dar, nu vedeți D-vostre la câte neajunsuri și greutatea, de cele mai multe ori invincibile, expune această taxă exorbitantă pe producător și pe fabricant?

De alt-fel poate că aceste explicări vă par a fi numai teoretice. D. ministru însă trebuie să fie informat, că în momentul când s'a ridicat taxa de la 4 la 8 bani pe grad, un mare număr de velnițe s'au închis. Eu am la cunoscință mai mulți proprietari însemnați cari și-au închis velnițele când s'a făcut la 1886 această sporire de taxă.

D. Nica mă intrerupea, mai adineori, dîcându-mi că sunt inoportune observările mele, de ore-ce în proiectul de lege e vorba de o scădere de impozit. Eu am voit însă să dovedesc că aceste taxe puse asupra industriei alcoolice de și micșorate prin proiectul de lege, ele tot nu constituiesc o ușurare îndestulătoare.

D. Nica său că nu vrea să urmeze înțelesul argumentațiunii mele, său că are rezoluțiunii preconceptuate. Eu am avut mai mult în vedere fabricațiunea alcoolului din cereale și de la început am făcut această observațiune că prin proiectul de față dacă în adevăr se aduce, dupe cum susține D. Nica, o ușurare de impozit pentru producătorii de țuică, fabricanților de alcool nu se aduce nici cea mai mică ușurare. E rău venit dar D. Nica

să mi spună că observările mele sunt inoportune; căci, D-le Nica, ce mai însemnează, pentru fabricanții de alcool această reducere a taxei pe grad, când cu aceeași ocaziune se suprimă prima de export; și când acesta se face, dupe cum mărturisesc însuși autorul proiectului, pentru a se compensa pierderea ce va suferi fiscul din reducerea taxei pe grad?

D-lor, nu trebuie să persistăm mai mult pe această cale. Proprietarii de velnite, ca ori-cari alți proprietari, trebuie să fie lăsați să și manipuleze capitalurile lor în mai multă libertate. Nu simțiți D-văstre că neegalitatea această de impozite, toate aședate mai mult într'un mod empiric, fără un studiu științific, apasă numai pe o parte din contribuabili, pe când pe cei-alți îi lasă nesuperați.

D-lor, v'am adus înainte toate aceste observațiuni, pentru a arăta nevoia ce ni se impune nouă tuturor, dar mai cu samă D-lui ministru de finance care mi se pare că are pretențiunea de a fi un reformator în materie de impozite. D-sa să se gândească bine că ceea-ce face aici trebuie să fie o reală ușurare, o îmbunătățire adevărată a sorței fabricanților.

Avem cuvântul D-văstre, D-le ministru! În numele partidului cu care ați venit la putere, ați luat angajamentul de a aduce reale îmbunătățiri în impozitul asupra spirtoselor. Să vedem care vă sunt îmbunătățirile. Să vedem dacă vă țineți de cuvânt! Până acum vedem numai atâta că, cu reforma D-văstre, se comite o nedreptate revoltătoare: Se aduce ușurare unei ramuri a producțiunii, pe când cea-altă se nedreptățește în mod considerabil.

Iată, D-lor deputați, care este astăzi echilibrul dintre cele două ramuri de producțiune alcoolică: Spirtul din cereale este supus la o taxă de 8 bani pe grad, pe când țuica este supusă numai la 4 bani pe grad. Deja vedeți, că țuica are asupra celui-alt produs o primă de 50%. D. ministru, prin proiectul său, tulbură acum și mai mult acest echilibru în dauna alcoolului din cereale. Cunoșteți D-văstre care era starea legală a acestor două fabricațiuni mai înainte de 1882?

Ambele aceste două produse ale industriei noastre alcoolice erau tratate pe picior de perfectă egalitate prin toate legile ce s'au succedat, asupra acestui impozit, de la 1867 până la 1882.

Atât legea de la 1867, cât și legile din 1874 și 1879 au păstrat acest tratament de perfectă egalitate și nimene pe atunci nu se gândea să reclame ver-o favoare deosebită pentru țuică.

Numai la 1882 s'a introdus, pentru întâia oară, neegalitatea de tratament între țuică și alcool. Legea de la 1882 a urcat pe de o parte, taxa pe gradul de alcool la 2 $\frac{1}{2}$ bani, și a introdus, pentru întâia oară, taxa de un leu la pogon pentru rachierile din fructe. Va să zică, de unde până atunci una și aceeași taxă

pe gradul de tărie alcoolică se aplica ambelor feluri de spirturi, vine legea de la 1882 care pentru întâia oară aduce această perturbațiune în echilibrul tratamentului celor două impozite.

În art. I al legii din 1882 principiul egalității tratamentului este totuși menținut; căci se dice în el că toate spirturile și rachierile indigene sau importate, destinate consumațiunii în țară, vor plăti 2 $\frac{1}{2}$ bani pe gradul de tărie pentru fiecare decaltru.

Vedeți dar, că este una și aceeași taxă ce se impune pe gradul de tărie, atât spirturilor cât și țuicei; și dispozițiunea prevădută mai jos, în art. 2, prin care taxa pe grad se transformă la spirtul din fructe, într'o dare pe pogon, nu se introduce de cât în scopul de a se înlesni percepțiunea impositului, și mai mult ca o măsură de ordin curat administrativ. Dar se scie că egalitatea de tratament a fost numai teoretică și că, în realitate, taxa pe pogon a fost menită, în contra afirmațiunilor ipocrite ale celor interesați în cauză, să creeze o situațiune privilegiată rachierilor din fructe.

D-lor, motivele aparente cari s'au pus înainte atunci pentru a se introduce această schimbare radicală erau de două feluri: Mai întâiu s'a susținut că este de tot interesul ca să se aducă o protecțiune țuicei fabricată în țară, în contra concurenței care o făceau rachierile din fructe venite de peste hotar, și mai cu sémă din Ungaria.

Al doilea motiv era ca să se pună odată capăt vexațiunilor de tot soiul cari le suferă producătorii de țuică cu plata impositului, mai cu sémă că pe atunci taxa se percepea la cazan, așa că fiecare fabricant plătea taxa în momentul fabricațiunii. Modul acesta de percepere era în adevăr foarte vexatoriu. Pentru aceste două motive s'a păstrat taxa pe grad numai ca principiu, iar în practică s'a instituit, pentru prima oară la 1882, impositul pe pogon.

Veți vedea îndată, D-lor, cât de exagrate erau aceste apreciațiuni.

De unde, autorii legii din 1882 pretindeau că impositul pe pogon nu este de cât echivalentul taxei pe grad, acel imposit nu mai reprezintă, în fapt, nici a zecea parte din taxa pe grad.

Iar în ceea-ce privește vexațiunile, ele astăzi nu mai există; căci de la 1886, de când s'a introdus pentru a doua oară taxa pe grad în privința țuicei, nici o vexațiune, nici o măsură asupritore pentru producătorii de țuică nu o mai găsiți în lege.

În adevăr, D-lor, de la 1886 încôce, taxa această de 4 bani pe grad asupra țuicei, de și foarte mare, se percepe totuși fără se cauzeze vexațiuni producătorilor, pentru că ea nu se mai plătește în momentul fabricațiunii, nici nu se plătește pentru țuica care se ține în deposit nici pentru cea care o consumă în familia sa producătorul. De la 1886 încôce, taxa pe grad asupra țuicei se plătește numai

în momentul când se pune marfa în vânzare, și cu latitudine ca să se plătească, sau când iese din comuna de reședință a producătorului, sau când se introduce în comuna de consumațiune. Vedeți, D-lor, ce înlesnire s'a făcut prin legea de la 1886, în această privință, și cum producătorii de țuică sunt apărați de toate vexațiunile ce ei le sufereau înainte de 1882, când taxa se percepea la cazan chiar în momentul fabricațiunii. Ei bine, toate acestea măsuri de toleranță au profitat numai producătorilor de țuică, pe când fabricanții de alcool au rămas supuși la cele mai grele măsuri de privighere, și la cele mai ruinătoare taxațiuni.

D-lor, am să caut acum să răspund la câte-va observațiuni speciale cari s'au adus în favoarea țuicei, pentru a se motiva măsurile de degrevare ce se propun în dauna fabricațiunii alcoolului.

Onor. D. Pătărlageanu susține că țuica prin natura ei chiar nu poate suporta aceeași taxațiune ca alcoolul. Pentru ce? D-lor, altă-dată se credea că spirtul din cereale și spirtul din fructe sunt două materii deosebite. Ei bine, D-lor, omenii de știință cari se ocupă cu studiul acestor cestiuni au ajuns la concluziunea această științifică, că alcoolul din fructe ca și acela din cereale este în esența lui unul și același, și deosebirea provine mai cu sémă din chipul mai mult sau mai puțin perfecționat cu care el este fabricat.

Acele alcooluri fie din bucate, fie din fructe vor fi mai bune, cari vor fi mai complet rafinate. O țuică grosolană făcută în cazane de ocaziune de către cultivatorii cei mici va fi tot-d'a-una mai inferioară, mai vătămătoare sănătății omului, de cât alcoolul care-l produc fabricatele perfecționate din Germania, și mai cu sémă aceleași din Berlin, cari ocupă primul loc între cele mai renumite... (Înteruperi). Fiind-că ved ore-cari esitațiuni la unii din D-văstre, dați-mi voie să vă dau ore-cari detalii: În ori-ce alcool există următoarele părți constitutive: Alcool *ethylic* în cantitate mare și dominantă, apoi alcoolul *amilic*, alcoolul *butilic* etc. și o sumă ore-cari de oleuri. Dintre toate aceste alcooluri coprinse în ori-ce materie alcoolică, alcoolul *ethylic* constituie partea principală și dominantă. Este apoi bine stabilit că, ceea-ce este vătămător într'o dosă de alcool nerafinat, sunt cele-alte părți, afară de alcoolul *ethylic*; și mai cu sémă partea cea mai vătămătoare, cea care dă și gust rău rachiuului și îl face și nesănătos este alcoolul *amilic*. Cu cât dar alcoolul *amilic* și oleurile vor fi mai bine extrase, cu atât alcoolul ast-fel rectificat va fi mai bun pentru întrebuințare. Această teorie este aplicată tuturor alcoolurilor de ori-ce provenință. Și când într'o cantitate de țuică, din cauza unei fabricațiuni imperfecte, va fi o cantitate mare de alcooluri secundare, ori-ce va pretinde D. Marghiloman, acea țuică va fi mai vătămătoare de cât alcoolurile fabricate în fabricatele cele perfecționate.

D. I. Marghiloman : În conștiință vă declar că țuica nu se face de cât cu apă și prune.

D. N. Nicorescu : 'Măi pare rău că sunt așa de rău înțeles și dacă încă o dată mi se va mai face asemenea obiecțiunii, ca aceea a D-lui Marghiloman, voi înceta de a mai vorbi.

Audiți, D-lor, cum m'a înțeles D. Marghiloman!

Eu nu am ști că un alcool 6re-care se face din alcool ethylic, amilic sau butilic, și din diferite oleuri. Eu am spus că o cantitate de alcool, extras din ori-ce materie, conține în sine ca părți normale, ca părți constitutive, aceste feluri de alcooluri și uleuri. Apoi am adăos că din toate aceste părți, alcoolul ethylic este partea principală a ori-cărei materii alcoolice, iar cele-alte sunt părți secundare pe cari fabricațiunea caută a le elimina cât mai mult.

D-lor, s'a mai făcut încă o obiecțiune: s'a ști că atunci când se impune o taxă 6re care, precum de exemplu taxă pe grad, atât asupra spiritului cât și asupra țuiceii, acea taxă apasă mai mult asupra țuiceii de cât asupra alcoolului.

Dar de ce 6re? Ia să luăm un exemplu: țuica cea mai bună ce se pune în comerț, mi se pare, are 20 până la 25 grade.

Voci : Nu are de cât cel mult de la 15 până la 18 grade.

D. N. Nicorescu : Prea bine! Să luăm dar ca exemplu o țuică de 18 grade și să o comparăm cu un rachiu din cereale de aceeași tărie, adică tot de 18 grade.

Ce este țuica la tăria de 18 grade? Este un lichid care conține 82 părți apă și 18 părți spirt. Tot asemenea și un basamac de 18 grade este un lichid care conține 82 părți apă și numai 18 părți alcool de cereale.

Ei bine, cercetați acum cât impozit plătesce, dupe legea de astăzi în vig6re, țuica și cât plătesce basamacul de aceeași tărie. Pentru un decaltru țuica de 18 grade se plătesce câte 4 bani de grad, adică de 4 ori 18, ceea ce face 72 bani, iar pentru un decaltru de basamac de aceeași tărie, se plătesce câte 8 bani de grad adică de 8 ori 18, ceea-ce face 1 leu 44 bani; adică tocmai de două ori atât cât plătesce țuica.

Unde este dar dreptatea? Unde este egalitatea de tratament? Pentru ce țuica nu p6te suporta o taxă egală cu aceea-ce o suferă un spirt ordinar, de aceeași tărie alcoolică?—Iată, D-lor, ceea-ce nu s'a dovedit și nu se va putea dovedi nici-o-dată. (Intreruperi).

D. vice-președinte : Vă rog să bine-voiți a nu intrerupe.

D. N. Nicorescu : Bine face D. președinte, de vă dice să nu intrerupeți; căci D-v6stră, D-le Pătărlăgeanu, ați cădut într'o greșală foarte gravă, când ați susținut că alcoolul din cereale amestecat de trei ori cu apă, și ușurază de patru ori sarcina către fisc. Apa care se tornă într'o cantitate în alcool nu aduce nici o modificare impozitului; căci impozitul se so-

cotesce numai pe tăria alcoolică iar nu pe cantitatea de apă.

D. Radu Pătărlăgeanu : Țuica conține apă și taxa se plătesce și pentru apă. (Intreruperi).

D. N. Nicorescu : D-lor deputați, considerațiunea cea mai serioasă care se aduce în fav6rea ușurării impozitului asupra țuiceii este că sunt 6meni săraci, cultivatori, proprietari mici cari se indeletnesc cu această industrie, și este bine să ne inspirăm de la această stare de lucruri, și să aducem o ușurare impozitului asupra acestei producțiuni. Așa este. Inșă, în același timp trebuie să băgăm de seamă ca nu cum-va prin această ușurare să pricinuim o nedreptate zdrobitoare fabricațiunii spiriturilor din cereale. În această privință am să aduc înaintea D-v6stre o mărturie prețioasă, aceea a repausatului George Lecca, fost ministru de finance la 1885. El pregătise un proiect de lege care conținea o adevărată reformă în privința impozitului asupra spirituoșelor; acea reformă avea în vedere atât impozitul asupra fabricațiunii cât și taxa licențelor.

Fostul ministru de finance era foarte mult preocupat de concurența cea mare care o face țuica spiritului de cereale; și ia să vedeți cum analizază el rezultatele legii de la 1882 și la ce concludiune convingătoare ajunge.

Am aici expunerea de motive ce însoțeste acel proiect, care a rămas în cart6nele ministerului, unde se află și astăzi și pe care nu mă sfesc de a-l recomanda actualului D. ministru de finance, care ar face bine să se inspire de la d6nsul. D. ministru ar găsi în acel proiect de lege o adevărată și salutară reformă a acestor imposit.

Iată cum se exprimă fostul ministru de finance :

„Inființarea taxei pe pogon este o inovațiune a legii din 1882 introdusă cu scop de a înlătura o sistemă prea complicată ce era atunci în vig6re pentru perceperea taxei de consumație asupra țuicelor. Taxa asupra fondului de producțiune s'a părut atunci cea mai nemeșită, cu atât mai mult, cu cât era menită a ajuta pe producătorii cărora urma să se aplice. Este neîndoios înșă că avantajele ce se confer unei industrii trebuie cumpănite ast-fel în cât să nu se lovească în interesele altei industrii tot atât de utile țerei ca și aceea ce este vorba a se ajuta. Cele ce urmăză pot înșă învedera că fabricațiunea de alcool din cereale a suferit în mod simțitor din cauza beneficiilor acordate fabricațiunii de țuică.

„Înainte de legea din 1882, atât alcoolul din cereale cât și cel din prune sau tiscovină era supus același regim, adică : taxa pe cantitate, variabilă dupe tărie. Astăzi, sub legea din 1882, pentru alcoolul din cereale rafinat de 95 grade centisimale se plătesc 23 lei 80 bani de ectolitr. Pentru rachiul de prune și tiscovină se plătesc înșă, pentru un ectolitr, numai 40 bani fiscului, plus aproape 16 bani ca decimi județene și co-

„munale, sau în totul 56 bani de ectolitr.

„Disproporțiunea în taxarea alcoolului din cereale și a țuiceii este dar evidentă. De aci a rezultat că rachiul din fructe a deschis o concurență simțitoare rachiului din cereale care, pe lângă taxele incomparabil de mari la cari este supus, mai este aservit la o mulțime de formalități vexatorii.”

Vedeți dar, D-lor, ce neegalitate de tratament s'a introdus prin legea din 1882. Pe când țuica nu plătea, prin mijlocul impozitului pe pogon, de cât 56 bani de ectolitr calculat pe o recoltă medie, alcoolul din cereale era supus unui impozit de 23 lei 80 bani pe ectolitr; și acesta cu taxa numai de 2 bani și jumătate pe gradul centesimal. Inchipuți-v6 ce este adă, cu taxa de 8 bani pe grad, sau ceea-ce va fi mâne cu taxa de 5 bani.

Iată, D-le ministru, informațiunile ce D-v6stră, cu autoritatea D-v6stre, ar trebui să le dați onor. Camere; și să nu lăsați pe D. Pătărlăgeanu să ne facă calculele fantastice de cari a vorbit, și cari, de altminteri, sper că n'aș convins pe nimenea.

Mai departe, fostul ministru G. Lecca adăogă :

„Sistema taxării fondului de producțiune este înică, irațională și contrară intereselor fiscului.”

La această stare de lucruri s'a remediat cu legea din 1886; căci atunci s'a renunțat la impozitul pe pogon și s'a pus o taxă pe gradul de tărie alcoolică asupra țuiciei. P6catul înșă al legii de la 1886 este că acea taxă de 4 bani pe grad era prea mare, dupe cum este prea mare, în douăit de mare, taxa de 8 bani pe alcoolul din cereale.

D-nul Ministru vrea adă să ne înt6rcă iarăși la acel nenorocit regim pe care l-a semnalat atențiunii țerei ministrul Lecca.

D-sa voescă să desființeze iarăși taxa pe gradul de țuică și să o înlocuească cu o dare pe pogon și, prin urmare, să reînființeze din nou acel privilegiu de care s'a bucurat țuica în dauna celui-alt produs similar, a cărui fabricațiune, cu toate acestea, este mult mai însemnată pentru activitatea industrială a țerei.

D-lor deputați, în resumat, eu nu m'aș împotrivi la luarea în considerațiune a acestui proiect, dacă aș vedea că D-nul ministru e dispus a recunoșce, împreună cu noi, că proiectul D-sale asigură un avantajiu prea mare pentru fabricanții de țuică în dauna fabricanților de alcool.

De aceea, D-lor, D-nul ministru să bine-voiască, înainte de a se lua în considerațiune acest proiect de lege, să ne declare că D-sa nu mai stăruie în desființarea primei de export, care e ca o compensațiune pentru sarcinile nemărginite de mari ce se impun fabricanților de alcool din cereale. Sau, dacă D-sa cere desființarea acestei prime, atunci să bine-voiască a ajunge la o proporționalitate mai drăptă între cele două produse ale industriei spirituoșelor.

D-nul ministru ne îndemnă să revenim

la regimul legii din 1882, când s'a părăsit taxațiunea pe grad și s'a înființat, pentru prima dată impositul pe pogon. Dar ia să ne întrebăm, D-lor, care era taxa pusă asupra alcoolului din cereale, prin legea de la 1882?

Acea taxă era de 2¹/₂ bani, iar nu de 5 bani, dupe cum o vrea astăzi D-nul ministru. Și dacă de la 2¹/₂ bani s'a ridicat în urmă la 4 bani, această urcare s'a făcut cu condițiune expresă, ca urcarea acésta să foloséscă exportului sub formă de primă.

În adevăr, D-lor, iată cele două legi cari s'au discutat în această Cameră și s'au pus simultan în aplicațiune de fostul ministru de finanțe G. Lecca la 1 Aprilie 1885. Una din acele legi urcă, în adevăr, taxa de la 2¹/₂ bani la 4 bani de gradul de alcool din cereale, iar cea de a doua institue o primă de 2¹/₂ bani în favoarea exportatorilor acestui product.

Când D-vóstră dar, D-le ministru, ne diceți să venim la regimul legii din 1882, fiți consecințe, și stabiliți același echilibru care exista atunci între un produs și cel-alt. Să suprimați însă taxa de 4 bani la gradul de țuică, și pe de altă parte să desființați toate avantajile ce le are până acum alcoolul din cereale, fără ca cu această ocazie să reduceți, în mod proporțional, și taxa pe gradul de alcool, este să comiteți cel mai mare act de nedreptate, să aduceți o adevărată ruină fabricanților acestui produs. Eū rog pe D-nul ministru să bine-voiască a se pronunța lămurit în această privință și să aleagă între următoarele două sisteme: Persistă D-sa în proiectul D-sale de lege, prin care reduce taxa pe grad, de la 8 la 5 bani și suprimă în același timp și taxa de export?

În asemenea cas, vă rog, D-lor deputați, să respingeți proiectul de lege. Am auzit, D-lor, în această privință, mărturiile mai multor fabricanți mari de alcool din cereale, cari cu toții mi-au spus că nu pot să renunțe la prima de export, pe câtă vreme nu se reduce în aceeași proporțiune în care se reduce taxa asupra țuiceii, și taxa asupra alcoolului din cereale.

Dacă persistați în suprimarea primei de export, atunci bine-voiți a reduce și taxațiunea asupra alcoolului la 2¹/₂ sau 3 bani.

Sau, de alt-fel, dacă vă decideți a nu desființa prima de export, atunci mă unesc și eū cu propunerea de a se fixa la 5 bani taxa pe gradul de alcool din cereale.

Orice veți mai pretinde D-vóstră, D-le ministru, nu puteți eși din această dilemă. Căci, de vreme ce ați voit să asigurați atâtea favoruri țuiceii, după ce i aduceți o degrevare atât de considerabilă nu puteți să acordați numai o ușurare derisorie alcoolului din cereale.

D-lor deputați, este curios lucru de a se afirma că unul din motivele cari îndemnă pe ministrul de finanțe de a propune desființarea taxei pe țuică este că ar fi vexatorie această taxă pentru micul producător, pe când D. ministru afirmă în același timp, în expunerea sa de mo-

tive, că impositul pe pogon este echivalentul taxei actuale pe gradul de țuică. Tăgăduiți această D-le ministru?

D. ministru de finanțe, M. Germani: Vă rog să nu mă interpelați astfel și să nu-mi faceți somațiuni continuu. Aci nu este o conversațiune între noi amândouă, ci o discuțiune publică. Când mi va veni rândul voiți arăta Adunării vederile și argumentele mele.

D. N. Nicorescu: D. ministru se supără. Asta dovedește că n'are dreptate. Iată, D-lor, ce citim în expunerea de motive a D-lui ministru:

„În ceea-ce privește rachiurile din prune, vin, drojii de vin și tescovină, dovedite fiind toate neajunsurile ce implică actualul mod de împlinire, taxa se transformă și se înlocuiește printr-o dare pe cât cu puțință echivalentă, calculată dupe întinderea pământurilor producătoare.”

Auțiți, D-lor, darea de 12 lei pe ectar este echivalentă cu taxa de 4 bani pe gradul de țuică.

Acésta este o adevărată enormitate.

D-lor, dacă se susține că taxa pe pogon este echivalentă cu taxa pe grad, și dacă se mai dice că impositul pe grad este vexatoriu pentru micii cultivatori, eū atunci fac o propunere, de încercare, că adică micii producători să plătescă darea pe pogon, iar cei mari cum este D. I. Brătianu, și D. Marghiloman să plătescă taxa pe grad; fiind-că pe D-lor i putem controla tot cu aceleași instrumente perfecționate cum se controlează și fabricațiunea spirtului din cereale.

Ei, D-lor, cuvintele cari se aduc înainte mi se pare că nu sunt de cât un pretext din partea acelora cari au luat inițiativa acestor propuneri; căci ea nu este luată de ministrul actual. Inițiativa desființării taxei pe grad la țuică este luată în această Cameră de patru, cinci ani; și D. I. Brătianu a făcut sforțări eroice ca să impiedice curentul acesta; căci erau mulți reprezentanți din părțile muntoase ale țării, cari voiau să dea o satisfacțiune alegătorilor lor.

O voce: Cer cuvântul.

D. N. Nicorescu: Puteți să l cereți, dar eū nu pot să nu semnez ipocrisia unei asemenea argumentațiuni; eū nu pot tolera ca în dosul cultivatorului mic, să se adăpostéscă fabricanții cei mari cari fac două concurențe de o dată:

Mai întâiu, neplătind taxa cea grea pe gradul de tărie, ei concureză cu succes și cu beneficii mari pe fabricanții de alcool din cereale. În al doilea loc, prin mijlocul capitalurilor mari de cari dispun, prin mașinele cele perfecționate, prin stabilimentele lor bine și bogat înzestrate, fiind în stare a produce o țuică mai curată, mai bine rectificată, și chiar mai ieftină, ei fac o concurență zdrobitoare micului producător. Și o să vedeți chiar spectacolul acesta, că de unde sunteți animati de dorința de a protege pe țeranul proprietar, o să vedeți că cei mai mulți din aceștia au să fie prada marilor producători de țuică, cari au să cumpere pe

nimic prunele de la țeran pentru a le ferbe ei și a se bucura, prin urmare, de tot folosul ce cu neprevădere le acordați astăzi prin acest nenorocit proiect de lege.

Va să dică, D-lor, eū cred că propunerea de cercare și-a produs deja rólele.

Mulți din D-vóstre au înțeles că dacă cuvântul de protecțiune se poate invoca în favoarea micului producător, în favoarea țeranului de la munte, care și vede în fabricațiunea țuiceii principala sa ocupațiune și venitul său de căpetenie; acest sentiment generos, în cele mai multe cazuri, nu servește de cât de paravan, pentru a se ascunde în dosul lui operațiunile îndrăznețe ale fabricanților celor mari de țuică.

Ei, D-lor, dacă este vorba de fabricii mari de țuică, apoi pentru ce acestea ar fi favorisate în dauna celor-alte fabricii, tot așa de mari ale alcoolului de cereale?

Și apoi, D-lor, mai este o observațiune:

Nu trebuie să scăpați din vedere că industria acésta nu numai că este formată din două ramuri, dar se împarte și în două regiuni, în privința teritoriului țerei; partea de dincoace de Milcov se indeletnicesce mai mult cu producțiunea țuiceii, pe când partea de dincolo se indeletnicesce cu producțiunea alcoolului din cereale.

Eū cred, D-lor, că trebuie să vă gândiți serios la aceste considerațiuni, și să vă încredințați că nu este bine să faceți o lege prin care să se creeze un avantajiu pentru o parte a țerei pe când se face o defavoare celei-alte părți.

Rog dar pe D. ministru de finanțe să bine-voiască, înainte de a se pune la vot luarea în considerațiune, să ne declare:

Persistă D-sa în reforma care o propune, reducând numai trei bani la grad și suprimând prima de export? Dacă persistă, eū vă rog, încă o dată, să nu o admiteți. Dacă însă D-sa se unesc cu mine ca pe lângă scăderea taxei asupra gradeilor, să se menție și prima de export, atunci vom vota luarea în considerațiune și vom căuta în urmă, la votarea pe articole, ce taxă trebuie să punem pe gradul de alcool, dupe cum vom vedea și ce dare să aședăm pe ectarul de pruni sau de vie. Căci, D-le ministru, dacă D-ta persistă în abolirea primei de export, atunci ești dator să te unesci cu mine și să ceri D-ta însu-ți o reducere mult mai însemnată a taxei pe gradul de alcool din cereale. Numai cu chipul acesta s'ar putea păstra un echilibru just și proporțional între cele două produse ale industriei alcoolice din țără.

Voc: Închiderea discuțiunii.

D. vice-președinte: D-lor, trebuie să constatăm mai întâiu că nu mai suntem în număr; prin urmare, discuțiunea va urma mâine.

— Ședința se ridică la 5 și jumătate ore, anunțându-se cea următoare pe a doua zi, 7 Februarie.

No. 38.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Ședința de la 7 Februarie 1889

Președinția D-lui vice-președinte Gr. Cozadini, asistat de D-nii secretari G. Dem. Teodorescu și U. Boldescu.

Ședința se deschide la 1¹/₂ dupe amăzi. Prezenți 132 D-ni deputați.

Nu răspund la apelul nominal 48 și a-nume:

Bolnavi:

D-nii M. Adamescu, D. P. Economu, C. Grădișteanu.

In concediu

D-nii D. Bădescu, G. Gr. Cantacuzino, C. Dăculescu, M. Maroscu, I. Negrea, I. Negulici, N. Nanoescu.

Fără arătare de motive

D-nii D. Alexandrescu, T. Anastasiu, Gr. Andreescu, C. Andrieș, G. Apostoleanu, C. Arion, N. C. Aslan, I. Atanasescu, I. C. Brătianu, D. Brătianu, D. Burcă, A. Cămarășescu, M. Caracostea, L. Catargi, C. Christodorescu, I. Cincu, M. Climescu, C. Danaric, I. Demetriad, V. Dimitropolu, G. Drăghici, C. Ghișescu, Z. Goilav, T. Ionescu, Gr. Păuceșcu, A. Peșiacov, St. Pleșea, C. Raileanu, C. Răceanu, C. Ressu, G. Robescu, I. Robescu, S. Sandulescu-Nenoveanu, Chr. Sulioti, S. Șomănescu, I. Văsescu, C. Bo-beica, G. Tocilescu.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se acordă concediu D-lui Constantin Grădișteanu.

— Se trimite la comisiunea de petițiuni: petițiunea D-nei Sofia Glovasca, a D-nei Domnica Sălcianu, a funcționarilor prefecturilor județelor Vâlcea și Tecuci, a mai multor locuitori din comuna Racova, județul Bacău, a D-lor C. Păun și Gh. Stoica și a D-lui Gr. Tuțuianu.

— Se trimite la comisiunea de indigenat petițiunea D-lui Constantin.

— Se recomandă comitetului delegaților de secțiuni petițiunea mai multor comercianți de băuturi spirituoase din Galați.

— Se trimite la comisiunea comunală petițiunea mai multor locuitori din comuna Sârbi, județul Dorohoi.

— Se depune 4 raporturi ale comisiunii de indigenat asupra naturalizării D-lor Franț Pfanhauser, Dionisie Iosef, C. I. Alduleanu și Bonif. Pitiș.

D. vice-președinte: D-lor deputați, biuroul a constatat că sunt 10 zile împlinite de când s'a făcut cunoscut D-lui Ioan Brătianu să vină la Cameră, și regulamentul ține: că dacă în termen de 10 zile de la notificare deputatul nu trimite justificarea absenței sale, atunci scaunul său se declară vacant.

Vă supun cazul ca să decideți D-văstre

dacă biuroul trebuie să aplice regulamentul, sau Camera voiesce să se facă o nouă invitațiune?

Voci: Să se facă o nouă invitațiune.

— Se pune la vot propunerea de a se face o nouă invitațiune D-lui deputat I. C. Brătianu și Adunarea încuviințează.

D. I. Nucșoreanu: D-lor, aș ruga pe onor. biuroș al Camerei să comunice direcțiunii *Monitorului oficial* ca desbaterile Camerei să fie publicate în timpul oportun, ast-fel ca publicul să se intereseze a le citi... (Sgomot, intreruperi).

D. vice-președinte: Fiind-că în zadar am rugat pe D-nii cestori să invite pe D-nii deputați a 'și lua locul, rog pe D. Nucșoreanu să nu mai continue discursul D-sale până se va face liniște. (Sgomot).

D-lor, suspend ședința dacă nu vă luați locul și nu faceți liniște.

Ședința se suspendă pentru cinci minute.

La redeschiderea ședinței, D. vice-președinte Gr. Cozadini ocupă fotoliul președinției.

D. vice-președinte: D-nul Nucșoreanu are cuvântul.

D. I. Nucșoreanu: D-lor deputați, diceam că desbaterile ce se fac în această Adunare, se publică foarte târziu, și de aceea rog pe onor. biuroș să bine-voiască a pune în vedere direcțiunii *Monitorului Oficial* această întârziere și a invita pe D-nul director al *Monitorului* ca desbaterile noastre să fie publicate în *Monitorul oficial* neapărat a doua și după fie-care ședință; pentru că, dacă se publică mai târziu, atunci mai bine nu s'ar mai publica de loc, fiind că nu mai au nici un interes pentru public, și mai cu seamă pentru populațiunea rurală care cere pământ și care, având încrederea în noi, ne-a trimis aci, în Adunare, spre a ne ocupa de nevoile lor și ei nu știu nimic din ceea-ce facem noi aici, dacă *Monitorul* este așa de înapoiat cu publicarea desbaterilor noastre... (intreruperi). De aceea aș ruga pe toți D-nii deputați, și mai cu seamă pe acei D-ni deputați cari neconținut caută să ne țină în loc prin intreruperi, și cari apoi prin jurnalele D-lor ne impută că nu lucrăm nimic, că nu cântăm în mod serios de interesele țerei, 'i aș ruga să nu mai tot intrerupă, și să ne lase să ne facem datoria noi aceștia cari am venit aici ca să lucrăm... (sgomot, intreruperi). D-lor, unii avem ca toți interes ca să lucrăm serios, ori dacă nu toți avem acest interes așa cum 'l înțelegem noi, atunci mai bine să se lipsescă de mandatul lor acei cari nu vor să lucreze... (aplause, sgomot).

Din parte-ne declarăm că avem interes să lucrăm, și vom lucra așa cum ne înțelegem că avem datoria a ne îndeplini mandatul nostru... (intreruperi). Cum? Voiți ca această Cameră să facă ca cea trecută? Până astăzi nu am vădut de cât făcându-ni-se imputări că am venit aci

spre a cere funcțiuni pentru clienții noștri și nimeni din noi nu a avut curagiul să protesteze în contra acestor aserțiuni. Eu dar protestez și declar că noi nu am venit aici ca să cerem funcțiuni pentru clienții noștri; căci nu avem clienți, și a fost foarte nedreptă imputarea acesta ce ni s'a făcut de gazetele oficiose.

Noi, D-lor, singurul lucru care am dori, este să se restabilească în funcțiunile lor acei funcționari persecutați sub regimul căzut, cari n'au voit să pună baioneta în pieptul nostru...

O voce: Ce are a face acesta cu *Monitorul*?

D. I. Nucșoreanu: Are a face cu *Monitorul*, fiind-că tocmai D-văstre cari aveți aerul că susțineți guvernul ca funia pe spândurat... (ilaritate) tocmai D-văstre ne imputați că nu lucrăm. Este timpul D-lor, să ne punem pe lucru. Ceea-ce facem nu e ce-va matur; sunt nise jocuri așa de puțin cugetate în cât acei cari 'și le permit cred că n'au în fața lor de cât nise cadavre... (ilaritate); ei bine, mâine va veni ziua când se vor convinge D-lor, că cadavrele ce cred că au înaintea lor, sunt cadavrele lor însuși. (Aplause, ilaritate). De aceea rog pe D. președinte să facă a se publica regulat desbaterile Parlamentului, ca să vadă publicul și țera întregă, care parte se ocupă și care vine aici cu clienți și nu 'și îndeplinește mandatul. (Aplause).

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: Mi se pare că întrebarea d-lui Nucșoreanu se adresază la o instituțiune a Statului—se adresază la Imprimeria Statului.—Guvernul, asigur pe D. Nucșoreanu, a mai dat și va mai da ordine, ca desbaterile Corpurilor legiuitoare să fie cât mai regulat publicate; însă se întâmplă ca unii din D-nii deputați, când au pronunțat un discurs ceva mai important, 'i iaș a casă ca să pună notele mai în ordine; și atunci unii din D-lor, 'l păstrează mai multe zile. Prin urmare, întârzierea nu se poate atribui *Monitorului*, nu se poate învinovăți direcțiunea *Monitorului* de întârzierea publicării desbaterilor.

D. I. Nucșoreanu: Am să adaog numai un cuvânt, în urma celor țise de D-nul ministru al domeniilor. D-nii deputați cari cred că discursurile D-lor au nevoie de a fi pieptenate, înainte de a se prezenta publicului, aceea nu reprezintă, după mine, cugetarea ce s'a manifestat în Cameră. Prin urmare, rog biuroul ca să nu mai dea pe acasă discursurile pentru ca să le pieptene, ci numai greșelile de ortografie să aibă dreptul să le îndrepteze; (aplause, ilaritate), discursurile să rămână așa cum le-au pronunțat, ca așa să se citească de public în *Monitor*. Rog biuroul ca în nici un cas să nu întârzieze cu ravederea discursurilor mai mult de 12 ore.

D. vice-președinte: Domnilor, biuroul 'și face datoria și intervine la Im-

primăria Statului să grăbescă tipărirea desbaterilor Adunării. Inșă, ce se întâmplă când tipărirea nu se întârziează? Se întâmplă că unii din D-nii deputați și iaș notele și le coreg; și din nenorocire când *Monitorul* tipărește după notele corese face erori foarte grave și deputații sunt nevoiți să facă din nou corecturi; căci *Monitorul* nici o dată nu publică de ce cuvinte ale unui deputat așa cum el și le-a coreg; și această se înțelege ușor, din cauză că nuol suntem cum se dice în copilăria artei tipografice.

Vă promit că biroul va interveni din nou pentru că întârziere să nu mai fie în publicarea desbaterilor Camerei.

Acum D-lor, la ordinea zilei avem mai întâi alegerea unui cestor.

Adunarea procede la alegerea unui cestor și rezultatul scrutinului e cel umător:

Votați	120
Bile albe	1
Voturi exprimate	119
Majoritate absolută	60

— S'a ales: D. Caton Leca cu 70 voci.

D. V. Mortzun: D-le președinte, este, pare-mi-se, mai bine de o lună de când s'a nămit o anchetă parlamentară care să mērgă la fața locului spre a constata preținele băteli și ingerințe ce ar fi avut loc cu ocaziunea alegerii colegiului al III-lea de Roman. Acastă anchetă până acum încă n'a plecat, amănând vecinic plecarea sa; și așa vrea să știu dacă are să plece în sesiunea acēsta sau în timpul vacanțelor parlamentare, după 1 Aprilie.

Vē rog dar, D-le președinte, se cereți a se hotărî o și pentru plecarea comisiunii și a nu se mai amāna.

D. vice-președinte: Comisiunea va decide ziua.

D. G. Fanu: Eū cred că ar trebui un membru din comisiune să ia cuvēntul.

D. vice-președinte: Fiind-că și eū sunt în comisiune, vē pot spune că nu s'a amānat plecarea de cât o singură dată, și acēsta din cauză că unul din membrii comisiunii plecase la Viena. Acum însă am hotărît să plecăm Vineri seara, ca Simbătă să începem ancheta. Prin urmare, imputarea D-lui Mortzun cum că vecinic s'a tot amānat, nu este drēptă, pentru că nu s'a amānat de cât o singură dată, și acēsta pentru motivul pe care vi l'am spus.

D. M. Tzoni: D-le președinte, regret că nu am fost în Cameră când s'a prezentat proiectul de lege pentru înființarea unui institut de chirurgie. Declar că mē asociez și eū la acēstă propunere și vē rog, D-le președinte, să bine-voiți a mē trece și pe mine între subscriitorii acelu proiect de lege.

D. vice-președinte: Biroul ia act de declarațiunea D-vōstre.

— D. ministru de resbel are cuvēntul.

D. ministru de resbel, general G. Manu: D-lor deputați, mī permit să vē fac o propunere. Vē dați foarte bine sēma, cred, că sunt unele cestiuni cari nu pot

să se trateze în mod public și nici chiar în secțiuni unite. În aceste condițiuni s'ar afla, spre exemplu, cestiunea apărării țerei.

Mī permit să vē rog, fiind că momentul este venit ca să sesizez Adunarea legiuitoare cu cestiunea fortificațiilor, mī permit să vē rog să bine-voiți a consimți să numiți o comisiune care să nu fie expresiunea numai a majorității Camerei, ci expresiunea tuturor nuanțelor politice cari se află în Cameră, pe care comisiune voiți avea onōre a o iniția cu totul în cestiunea fortificațiilor și, în urma sfătuirii ce voiți avea cu acēstă comisiune și, simțind pulsul țerei în privința acestei cestiuni, voiți veni apoi să sesizez Camera cu proiectul ce așa avea să aduc în privința fortificațiilor. Vē rog dar să bine-voiți a consimți, că atunci când veți avea un moment liber, să alegeți o comisiune, fie de 20 membri, fie de mai puțin, pentru a'i pune în curentul cestiunii și a mē consulta cu domniile lor.

Sistemul meū în privința administrațiunii și organizațiunii armatei nōstre este ca să fie tot-d'a-una în raport puterea executivă cu puterea legiuitoare. Nīmic nu'i voiți ascunde, și numai autorizat de puterea legiuitoare voiți veni pe urmă, ca putere executivă, să fac propunerile mele.

Vē rog dar să consimțiți la alegerea unei comisiuni care să vē prezinte tōte nuanțele politice din Cameră. Dacă credeți să se numescă prin vot, veți procede ast-fel, dacă credeți că este mai bine să se delege de diferite grupuri politice reprezentanții lor, procedura rămāne la D-vōstre, dar ceea-ce vē rog este ca să mī dați o asemenea comisiune.

D. C. Leca: Eū sunt de opinie, D-lor deputați, ca să fixăm o și chiar în săptămāna acēsta pentru alegerea acestei comisiuni, sau pentru desemnarea reprezentanților diferitelor grupuri, fiind-că socotesc că nimeni nu se va opune la cererea D-lui ministru.

D. vice-președinte: Eū așa crede că mai bine ar fi să sesizăm secțiunile și fiecare secțiune să-și alegă câte trei membri.

D. D. T. Calimac: De ce să mai alegem alți membri și să nu fie comisiunea bugetară.

D. N. Volnov: Dacă cestiunea se discută, mī permit să arăt și eū părerea mea. Ași fi înțeles că comisiunea bugetară, care este chemată, să trecă în buget sumele cari au să se cēră pentru apărarea națională, să fie pusă în curentul cestiunii de D. ministru, pentru că ea este expresiunea Camerei în privința sumelor ce se pot aloca în buget. Dar vē mărturisesc că nu înțeleg propunerea, D-lui ministru, și iată opiniunea mea care o supun și la aprecierea D-sale. Ori sunt cestiuni cari nu pot fi comunicate nici chiar Reprezențațiunii naționale și atunci ministru, pe răspunderea sa, propune și cere creditul prin comisiunea bud-

getară și Camera l va vota; ori sunt cestiuni cari sunt ale ministerului și ministerul are nevoie ca părerea sa să fie susținută de amicii săi și atunci sunt alte mijloce, prin cari ministru le spune amicilor săi în cari are confianța și cari sunt însărcinați să susție opiniunile sale și să i acorde creditul pe care l cere. Dar nu înțeleg să vie D. ministru înaintea Camerei și să i dică: Sunt cestiuni cari nu se pot sci de tōtă lumea, și s'a dis că nu se pot sci chiar de secțiunile unite, prin urmare, nu pot fi știute, nu de țera întregă, dar nici de membrii Parlamentului.

Ași înțelege o întrunire de secțiuni în care să se spună numai ceea-ce se pōte spune; dar să ni-se cēră să numim o comisiune, ba încă mai mult, în care să fie reprezentate tōte nuanțele, și cărei comisiuni D. ministru să i spună tot ce are de spus pentru justificarea creditului ce va cere în urmă, acēsta e pentru ceva cu totul inexplicabil. Dar la ce va servi numirea acelei comisiuni? Căci, ea va fi obligată să ție secretul și să scie numai ea dacă trebuie să voteze creditul său nu; căci colegilor săi nu va putea să le spună nimic, fiind-că dacă pōte să le comunice ceea-ce scie ea, atunci era mult mai nemerit ca D. ministru să facă acea comunicare către noi toți în secțiuni unite.

Dar D. ministru nu a admis acest procediment. Eū înțeleg să convocăți pe amicii guvernului, în cari aveți confianță, ca să le spuneți tot ce credeți că ar putea să scie, și ei la rândul lor să facă tot ce vor putea ca majoritatea — dacă aveți majoritate — să fie întru ceva inițiată și ea în cestiune, iar minoritatea să nu scie nimic, să nu afe secretele guvernului. Dar nu înțeleg ca prin alegerea lui X și Y să li se spună numai lor secretul, și acēstia să vie la Cameră să dică: Pe parola nōstră de onōre, D-vōstre, cari nu știți nimic și nu trebuie să știți nimic, vē rugăm să votați acest credit, fiind-că acēsta înțeleg eū că este scopul acestei comisiuni, și vē mărturisesc că nu s'ar găsi deputați cari să dea asemenea vot.

Aveți încrederea Camerei? Este o majoritate care susține guvernul? Atunci veniți și cereți Camerei ceea-ce vē trebuie și acei cari vē dau tōtă încrederea, luând în același timp, se înțelege, și răspunderea ministerială, vē vor da tot concursul lor, vor vota creditul. Dar să voiți D-vōstre să lepădați răspunderea în spinarea a 15 sau 20 de deputați, și aceia sub cel mai strict secret să angageze și pe ceilalți deputați ca să voteze pe răspunderea lor, și māne când se va întâmpla ceva să mē duc eū să trag pe colegul meū la răspundere și să i dic: Pe răspunderea D-tale am votat; vē mărturisesc că nu pot înțelege acēsta și mī se pare un lucru straniu. Eū înțeleg ca guvernul, pe răspunderea sa, să vie în Cameră și să cēră ceea-ce i trebuie, și Camera i acordă încrederea sa fără ca să l întrebe pentru ce;

este destul să spuneți că este pentru apărarea țării, pentru apărarea națională; că s'a găsit cu cale ca să cereți un credit pentru fortificațiunii său alt-ceva așa, și majoritatea care susține guvernul să acorde, să dea încrederea sa pe răspunderea ministerului.

D-văstre spuneți că aveți încrederea Camerei, însă nu voiți să luați și răspunderea acestui fapt; voiți să spuneți la unii din Camera lucruri de acelea pe cari nu voiți să le divulgați, și comisiunea Camerei să ia răspunderea, față cu colegei săi, ca să formeze ea o majoritate în Camera pentru a vă da D-văstre acel credit.

Înțeleg francheta D-lui general care a zis: Eu voi spune totul acelei comisiunii; Comisiunea a aprobat lucrul, prin urmare, nu aveți să mă mai întrebați nimic, și nu am nici o răspundere de dat pentru acest fapt, fiind-că este un fapt al Camerei, aprobat de Camera pe răspunderea comisiunii sale.

Dar eu vă rog, D-lor, să nu introduceți un sistem care poate deveni un precedent din cele mai rele. Guvernul să aibă curajul a cere creditul; căci majoritatea, care este guvernamentală și poate chiar și minoritatea, va da acel credit, pe răspunderea guvernului; dar să nu ne ceară o comisiune compusă din toate grupurile, căreia să i se facă ore-cari revelațiuni sub rezerva secretului și acea comisiune să angajeze majoritatea Camerei a vota creditul. Din două lucruri unul ori aveți majoritate, ori nu aveți; dacă credeți că nu aveți majoritate, nu veniți cu creditul; iar dacă aveți majoritate și încrederea ei, veniți cu el și vi se va vota. Dar în ori ce castrebue să luați răspunderea votului pe care l cereți și aceia cari vor avea încredere în D-văstre vă vor da votul lor.

Cu toate că constituționalicesce nu prea înțeleg secretul în reprezentațiunea națională; dar când acest secret poate avea loc, el nu poate fi spus de cât acelora cari ia răspunderea guvernului, adică amicilor săi; convocați-vă amicil și spuneți-le totul. Pentru ce cereți ca toate grupurile să fie reprezentate în această comisiune? Și dacă secret este, nu mi puteți pretinde mie care ascult tot ce veți spune D-văstre și care desaproba ce mi spuneți, să nu divulg ceea-ce nu ați spus amicilor mei, fiind din minoritate său din aceia cari sistematic vor să vă facă opozițiune.

De aceea cereți concursul acelora numai cari sunt dator să păstreze secretul, pe aceia să-i chemați individual și să le spuneți tot ce voiți, și ce sunt dator să vă asculte și să vă dea concursul lor.

Alt-fel eu nu înțeleg de loc propunerea D-lui ministru. D-sa pe de o parte dize: sunt secrete pe cari nu le pot spune tutulor, iar pe de altă parte tot D-sa dize: voiți ca secretul meu să fie divulgat, dar nu de mine, ci de aceia cărora le-am încredințat secretul, și de

aceia cer ca toate grupurile să fie chemate în comisiune, chiar și aceia cari sistematic mi fac opozițiune. Dar aceea, vă mărturisesc, că său nu vor veni, său, mai d'inainte vă fac declarațiune, că vor spune tot ce vor auzi.

Vă rog dar, D-lor, să bine-voiți a nu accepta o asemenea procedură.

Dacă aveți secrete pe cari nu trebuie să le spuneți, atunci nu le spuneți; său dacă aveți nevoie să sondați pe amicil D-văstre asupra acelor secrete, atunci adresați-vă numai la densusil.

Dacă credeți însă că întréga Adunare trebuie să cunoscă acele secrete, atunci nu aveți de cât să cereți să ne intrunim în secțiuni unite și acolo ne puteți spune toate; căci dacă ați putea să spuneți lucrurile înaintea unei comisiuni compusă din 20 deputați aleși din toate nuanțele, din toate partidele și din toate grupurile, atunci de ce nu le-ați putea spune la toți deputații?

Sciu că s'a mai întemplat ca guvernul să ceară ca Adunarea să se intrunescă în secțiuni unite, în ședință secretă, unde guvernul a expus deputaților tot ceea-ce avea de spus; dar nu sciu că s'a mai întemplat veri-o-dată să se numescă o comisiune compusă din toate partidele, și unei asemenea comisiuni guvernul să fi comunicat secretele sale.

Eu dar sunt în contra unei asemenea proceduri, și de aceea mă opun la crearea unui precedent de felul acesta; căci mă tem că, de și în cazul acesta de acum, nu ar fi tocmai un pericol, dar creându-se o-dată un asemenea precedent, să nu se facă tot așa mai în toate cele-alte cestiuni; să se alégă comisiuni cu care guvernul să lucreze, iar noi cei-alți deputați să venim la urmă și să dăm votul pe răspunderea comisiunii noastre, mai mult de cât pe răspunderea guvernului, adică dând la o parte adevăratele principil ale regimului constituțional.

Eu, D-lor, sunt trimis aci ca să vă dau votul meu în deplină cunoștință de lucru, și când consciința mea nu e luminată, atunci nu mi dau votul, și mai cu seamă nu l dau, chiar dacă am totă încrederea în guvern, numai dupe spusele unora fără ca să sciu clar și precis ce am să votez; pentru că nu putem noi vota prin delegațiune. Singura delegațiune a noastră e guvernul, și numai lui putem acorda său refusa încrederea noastră; alt-fel de raporturi indirecte său pieșișe între noi și guvern nu pot să existe.

D. vice-președinte: D. ministru voește să răspundă acum, său dupe ce vor vorbi și alți D-ni deputați?

D. ministru de rebel, general G. Manu: Ași dori, D-le președinte, să dic câte va cuvinte spre răspuns la lungul discurs, său mai bine la lunga acușațiune a D-lui Voinov.

D. N. Voinov: Nu am avut intențiunea de a acușa pe nimeni.

D. ministru de rebel, general G. Manu: Nimeni din noi nu voește să se sustragă de la răspunderea actelor noastre. Prin urmare, nu este vorba aci de a ne pune la adăpostul votului majorității pentru actele noastre, și mai puțin încă la adăpostul unei comisiuni care ar lua asupra ei, dupe cum se teme D. Voinov, o răspundere care nu poate cădea de cât asupra guvernului, dupe cele mai elementare principil ale regimului constituțional.

Când am făcut propunerea de adiăorie, era un ce foarte natural și prevădut de regulamentul Camerei. În adevăr, Camera poate trimite ori-ce proiect de lege său în studiul tutulor secțiunilor ei, său în studiul unei comisiuni ad-hoc. Ce am zis eu? Am dorit ca pe baza dispozițiunilor regulamentului să binevoiască Camera a numi de pe acum o comisiune ad-hoc, cu care să mă consfătuiesc spre a vedea care ar fi pulsul Camerei, ca să sciu cu ce proiect de lege să vin în Camera, despre care să fiu sigur că voi avea aprobarea majorității. Acesta este un lucru foarte natural.

Dar D. Voinov crede că trebuie și în cestiunea apărării țării și în cestiuni militare să ne punem pe tărâmul luptelor de majoritate, de minoritate și de partide în contra guvernului. Eu însă l-am crezut și sunt convins că unanimitatea Camerei, exceptând numai pe D. Voinov, e de opiniune că în cestiunea apărării țării nu se face luptă de partide (Aplause).

D. N. Voinov: Cer cuvântul în cestiune personală.

D. ministru de rebel, general G. Manu: Eu, D-lor, am crezut că propunerea mea este mai mult un act de deferență către Adunare, unde sciu că, de câte ori a fost vorba de apărarea țării, a fost tot-d'a-nna unanimitate. De aceea am cerut o comisiune represintând toate partidele, nu ca să mă pun la adăpost de răspundere; căci de răspundere n'am fugit nici o dată. Și apoi nu o comisiune astfel compusă, cum am cerut eu ar fi putut căuta să mă scutească de răspundere, dar nici chiar o comisiune compusă exclusiv numai de membri din majoritate nu poate acoperi sub scutul ei responsabilitatea actelor unui ministru. Prin urmare, îngrijirea D-lui Voinov în privința rului precedent ce s'ar crea prin adoptarea propunerii mele, și bănuiala D-sale că eu ași fi căutat prin numirea acestei comisiuni să înlătur cu totul său să atenuiez în mare parte responsabilitatea mea constituțională sunt cu totul nefundate.

Se vede că D. Voinov perde din vedere că propunerea ce am avut onore a face astăzi are deja multe precedente în ambele Camere ale Parlamentului nostru, și că această procedură este de o perfectă corectitudine și constituțională și regulamentară, și tot de o-dată un act de deferență către Adunare și chiar către întréga opiniune a țării, de ore-ce am cerut

ca toate opiniunile, fie chiar din cele mai mici grupuri, să fie reprezentate în această comisiune.

D. Voinov trebuia să 'și aducă aminte că, de câte ori a fost vorba de a lua cunoștință Camera de ore-cari acte aflate în dosarele diplomatice ale ministerului din afară, nici o dată nu s'a cerut ca această comunicare să se facă în public, ba nici chiar în ședință secretă de secțiuni unite; ci s'a ales o comisiune căreia să i se comunice documentele. Nu că d'ora eu ași avea să comunic celor două-deci de Domni deputați, ce se vor numi în această comisiune, cine scie ce mari secrete de Stat. Totă lumea scie ce sunt aceste fortificațiuni; totă lumea scie că ele nu s'au făcut în vederea unei granițe sau a altei granițe; și dacă e bine ca asemenea cestiuni să nu se discute în public, este numai pentru cuvântul că s'ar putea indica ore-cari neajunsuri materiale relative la oștire, de multe ori p'ote exagerate în cursul unei discuțiuni improvizate, dar cari în tot cazul nu e de nici un folos să le spunem în public.

Așa dar, vă rog să bine-voiți a consimți de a se numi comisiunea ce vă propui.

D. C. Enescu: Domnilor, împărtășesc în mare parte părerea exprimată de D. Voinov, fără a primi argumentele aduse de D-sa în susținerea opiniunii ce a emis.

Onor. ministru de resbel, într'un mod neașteptat, a venit la tribună și ne-a rugat ca, în vederea intereselor apărării țării, Camera să numească o comisiune căreia D-sa să i comunice unele opiniuni cari sunt de natură a nu se putea debata în public; și D. ministru ca să p'otă să și tragă întreaga Adunare și s'o asocieze la cererea D-sale a dis: nu mă adresez la majoritate,—și noi credem că dacă D-lor stau pe acea bancă au o majoritate,—D. ministru a dis: voiesc ca în această comisiune să fie reprezentate toate grupurile din Cameră.

Mi se pare că D. ministru are dreptate să c'ere a asemenea comisiune dar nu știu dacă în practică p'ote ajunge să aibă rezultatul pe care l'doresce D-sa. Dacă în acest Parlament ar fi partide bine desemnate, dacă fie-care ne-am scii în mod precis locul nostru, de sigur că atunci D. ministru ar ajunge la un rezultat practic și folositor. Dar eu, D-lor, văd contrariul, eu vă mărturisesc un lucru: că de trei luni de când sunt în această Cameră observ o schimbare dintr'o și în alta a grupărilor noastre politice, așa în cât puțin sunt cei cari scii în care grupare politică se găsesc. Acesta e un mare adevăr pe care ni l'a spus căpitanul voiajorilor din Cameră.... (Înteruperi, sgomot).

D. vice-președinte: Lăsați vă rog dialogurile.

D. C. Enescu: Dacă D-v'astră, D-le președinte, v'ați fi uitat în partea acesta și

ați fi ascultat, ați fi vădut că am fost întrerupt; alt-fel mi se pare că ar fi fost un lucru nepotrivit dacă eu ași fi răspuns fără a fi întrerupt.

D. vice-președinte: D-v'astră ați face bine, când sunteți întrerupți, să nu răspundeți; căci dacă la fie-care întrerupere ați răspunde, atunci Camera ar semăna cu turnul Babiloniei.

D. C. Enescu: Referindu-mă la ceea ce deja am dis, am onore să vă declar că nu cred că propunerea onor. D. ministru de resbel p'ote duce la veri-un rezultat practic. D-sa voesce ca un delegat din fie-care grup să se pună în comunicațiune cu guvernul spre a expune D-lui ministru ceea ce crede în privința apărării naționale.

Fără îndoială, că grupul va cere ca delegatul său să i comunice ce a audiat în comisiune; căci alt-fel eu nu înțeleg să deleg pe cine-va fără a mi face această comunicare. Mai mult de cât atâta; eu nici chiar nu înțeleg să trimit un delegat, căci represint țera, și nu voesc să votez orbesce, fără să știu ce vrea D. ministru să facă și la ce voesce să ne angajeze în viitor.

D-v'astră, D-le președinte, ați mers și mai departe, ați voit să deferiți această cestiune secțiunilor.

D. vice-președinte: Eu am supus părerea mea Camerei.

D. C. Enescu: Eu cred că mai toate secțiunile cari nu sunt alcătuite pe grupuri politice vor da delegați de ai majorității, și dar și această părere e cu totul nepractică.

Ar fi mult mai bine, D-le președinte, să ne întrunim în secțiuni unite, și acolo D. ministru să ne spună în ce stadiu se află lucrările de apărare a țării și ce măsură și propune să ia. Rog pe D. ministru să aibă mai multă încredere în patriotismul reprezentanților țării, și mai multă deferență către noi toți în genere, pe cari colegiile electorale ne-au trimis în acest Parlament.

— Se cere închiderea discuțiunii, și punându-se la vot se primesc.

— Se pune la vot propunerea D-lui ministru ca să se numească de Cameră o comisiune de 20 membri din toate grupurile ce se află în Cameră, căreia să se comunice explicațiunile ce are a da D. ministru de resbel în cestiunea apărării țării, și se primesc.

D. vice-președinte: Cu învoirea Camerei pun la ordinea zilei de mâine alegerea acestei comisiuni.

Adunarea încuviințează punerea la ordinea zilei pe mâine a alegerii acestei comisiuni.

D. G. Pallade: D-lor deputați, mai mulți D-ni deputați, în număr regulamentar pentru a putea face o propunere, m'a însărcinat să presint Camerei următorul proiect de lege:

Domnilor deputați,

Este generalmente cunoscut chipul cum

se formeză majorități factice în adunările generale ale creditelor funciare instituite în țera în virtutea legii și a statutelor din Aprilie 1873. Art. 51 din statute, care face parte integrantă din lege, presintă un mijloc pe atât de facil pe cât de periculos în mâinile directorilor acelor societăți pentru formarea de majorități sigure, spre a face imposibil veri-ce control în administrație și veri-ce modificare în personalul ce compune consiliul de administrație. Se p'ote dice că, grație chipului cum este redactat art. 51 de care vorbim, directorii osebitelor societăți sunt adevărații stăpâni absoluți ai acestor mari și puternice societăți de credit.

Sutim de procuri în alb se subscriu de timpuriu, prin mijlocirea agenților societății, de către societari puțin scrupuloși, de către societare cari au împrumuturi contractate, și aceste procuri servă a crea omeni de paie, ațiați ai directorilor.

S'au vădut la multe adunări generale, mai ales la societatea creditului funciar urban, votând biluri de indemnitate directorului și consiliului de administrație chiar amployații subalterni ai societății, prin majorarea adevăraților societari, cari manifestați pe față neîncrederea lor în modul cum sunt conduse destinele societății. Mai mult încă, acel omeni de paie au umflat bugetele de cheltuieli, au ridicat din an în an lefii direcțiunii, îmulțind dupe capriciu numărul funcționarilor în ciuda celor ce plătesc.

Este un adevărat scandal modul cum se înregistrează dările de s'ema de către reprezentanții societarilor, față cu eforturile ce depun adevărații societari, cari se interesează de apr'ope de s'orta banilor lor. Un remediū dar se impune legiuitorului și acest remediū este urgent din cauza apropiatei adunări generale.

Propunem dar modificarea art. 51 din statutele societăților, în sens ca la adunarea generală să nu se admită de cât asociați în persoană, fie barbați, fie femei, exceptându-se numai minorii, interdișii și femeile măritate, precum și societățile comerciale, cari pot figura prin reprezentanții lor legali.

Este adevărat că art. 133 din statutele în cestiune prevede cum că adunarea generală p'ote, asupra propunerii consiliului de administrație și cu aprobarea guvernului și a Corpurilor legiuitoare, să aducă statutele modificările ce vor recunoșce utile; însă din acest articol nu rezultă că Corpurile legiuitoare au renunțat de a propune ele înși-le modificarea acelor statute, când necesitatea publică și utilitatea socială ar reclama. Din contra acest articol a prev'edut numai că și adunarea generală p'ote aduce modificări, bine înțeles dacă Corpurile legiuitoare nu ar fi luat inițiativa. Inșă, în starea de lucruri pe care o semnalarăm, nici o dată veri-o adunare generală nu va isbuti a aduce veri-o modificare de statute dacă directorii acelor societăți ar refusa; căci, ei făcând

maioritatea, ei dicteză majorității combinate cu calcul și prevedere.

Incumbă dar Corpurilor Legiuitorice a emancipa societățile noastre de credit funciar de sub tirania directorilor și sub-directorilor, ori-cât de iresponsabilă am putea considera conduita D-lor față cu societarii și detentorii.

Ne am crezut datorii a face să se respecte chibzuința adevărată a societărilor, ca numai vocea lor proprie să fie ascultată, făcând să dispară simulacrele de adunări generale și majoritățile factice, compuse în mare parte de salariați oblațuiți de direcția care trebuie efectiv controlată spre liniștea și siguranța tuturilor asociațiilor și a detentorilor.

Vă rugăm dar a vota următorul proiect de lege :

PROIECT DE LEGE

Articolul 51 din statutele creditului funciar (rural și urban) se modifică precum urmază :

Dreptul de vot la adunarea generală se poate exercita de societarii în persoană cu dreptul de vot, fie bărbat fie femeie.

Prin excepțiune minorii și interdișiți pot fi reprezentați de tutorii lor, femeile măritate de către bărbații lor, casele de comerț prin unul din asociații administratori, iar societățile anonime prin directorii lor sau prin unul din consilierii de administrațiune.

Atât societarii cât și reprezentanții legali trebuie să justifice — cu trei zile mai înainte de adunarea generală — dreptul lor de participare.

Al. Gh. Ionescu, I. Dimitriad, C. Popovici, Dr. Severeanu, G. Dem. Teodorescu, G. D. Pallade, I. P. Balanolu, C. Olănescu, Gr. Chrissenghi, M. Tzoni, K. St. Cesianu, Dr. Stănescu, G. Burghilea, M. Balș, G. Emandi, O. D. Gabunea, George Em. Lahovari, I. G. Lecca, P. Brătășeanu.

Vă rog, D-lor, să bine-voiți a trimite acest proiect de lege la secțiunii de urgență pentru ca să se potă studia cât mai fără întârziere.

— Se pune la vot urgența și se primește.

D. vice-președinte : D. Popovici are cuvântul.

D. C. Popovici : D-lor deputați, sub-semnați, vădând că pentru biserică și școlă plata taxei de foncieră, pentru pământurile ce li s'au dat, este o sarcină îngreunătoare pentru preoții și învățătorii sătești, cari sunt obligați a plăti această taxă pentru niște pământuri cari nu le aparțin personal, propunem din inițiativă parlamentară următorul proiect de lege.

LEGE

Art. 1. Pământurile cari aparțin bisericilor și școlilor rurale vor fi scutite de

ori-ce taxe fonciere și ori-ce alte dări către comună și județ.

Art. 2. Ori-ce lege sau regulament relativ la aceste taxe rămân abrogate.

C. Popovici, Dimitrie A. Sturdza, C. Dobrescu-Argeș, C. D. Gabunea, Gh. Softa, C. C. Dobrescu, Christu S. Negoescu, C. Kogălniceanu, Ioan Tănase Dumitriu.

Acest proiect de lege se prezintă din inițiativă parlamentară dupe ce și D. ministru a spus că-l aprobă și l va susține. De aceea dar, vădând starea în care se află școlă și biserica rurală, v'asfi ruga, D-lor, să votați urgența acestui proiect de lege.

— Se pune la vot urgența și se respinge.

D. C. Popovici : Să se constate că mai mulți D-ni deputați ai colegiului III au fost contra urgenței.

D. vice-președinte : Prin urmare, se va tipări și se va trimite la secțiunii. Acum, D-lor, iată care e rezultatul votului în privința alegerii unui cecior în locul D-lui Bobeica demisionat: Din 120 votanți, D. Caton Lecca a intrunit 70 voturi, prin urmare, proclam pe D. Caton Lecca cecior al Adunării.

Acum intrăm în ordinea zilei, unde avem continuarea discuțiunii asupra proiectului de lege relativ la impozitul spirtoșelor.

D. Iancovescu : D-lor deputați, ieri am audiat cu o deosebită mirare pe D. Nicorescu căutând să stabilizească o absolută identitate între spirt și țuică, pentru a proba că prin proiectul de față se creează un privilegiu, o favoare țuiceii în paguba spirtoșului.

Mi-se pare că D. Nicorescu a fost cu desăvârșire nedrept și greșit; căci mai înainte de toate nu se potă stabili identitate, nu se potă asemăna producțiunea țuiceii cu a spirtoșului.

Spirtoșul, D-lor, este o industrie derivată, pe câtă vreme țuica este o industrie primară.

Proprietarii pământului, cari produc cereale din care se face spirt nu se gândesc în prima linie când s'eamănă porumb, grâu sau orz, că din producțiunile lor se va face spirt. Cu prunele este cu totul alt-fel. Din prune nu se potă face alt-ceva de cât țuică, și dacă vă gândiți că cele mai multe din pământurile de la munte, pe cari sunt sădiți pruni, nu produc alt-ceva de cât numai prune, ușor veți putea vedea că o taxă grea asupra țuiceii, care este singura întrebuințare posibilă a prunelor, este deci o taxă grea asupra pământului, care, dupe cum v'am arătat în multe locuri nu potă produce alt-ceva.

Isbind deci cu impositiv grele și adrobitore țuica, cu impositiv, cari fac cu neputință producțiunea ei, faceți ca multe pământuri să nu mai potă aduce nici un folos proprietarului acelor pământuri. Și dacă vă veți aminti că acele pământuri

aparțin mai cu s'eamă țeranilor, cari prin multe localități de munte nici n'au alt mijloc de hrană, dacă vă gândiți că această industrie, absolut legată de pământ și impusă de natură proprietarilor pământurilor muntoase, asigură existența a peste 100.000 de capi de familie sătene, vă veți convinge cât de greșit a fost D. Nicorescu când a pornit răboi în potrivă țuiceii.

Mai este și o altă deosebire, care face ca țuica să trebnescă a fi tratată mai favorabil ca spirtul. Este împrejurarea că ea este o industrie casnică, mică, neperfectionată, și prin urmare, și mai simpatică din unele puncte de vedere și în condiții nefavorabile de luptă cu spirtul, care este o industrie mare și perfectionată.

Apoi pe lângă toate acestea, producătorul de prune plătesce fonciera pe pământul care produce prunele; prin urmare, cred că este nedrept să cereți de la el o înduoită taxă.

Dar veți dice că fonciera se plătesce pentru ori-ce teren așa în cât o plătesce și porumbul, și grâul și orzul ?

Ei bine, acesta nu s'ar putea susține, fiind-că porumbul are altă destinațiune, și numai în mod excepțional se transformă în spirt. Dar, D-lor, D. Nicorescu mai căuta ierisă vă arăte că spirtul și țuica sunt două feluri de bături identice din punctul de vedere igienic.

D-lor, cred că nu este trebuință să venim cu date științifice și cu analize pentru ca să vedeți că ceea ce a susținut D. Nicorescu este nedrept și că țuica este o băutură mult mai sănătoasă de cât spirtul. Și dacă este adevărat că un impozit, mai cu samă îndirect și asupra băturilor alcoolice, are și o misiune igienică și moralizătoare, chiar acest lucru ar fi de ajuns ca să legitimizeze neegalitatea taxei dintre țuică și spirt. Și totuși în legea de față favoare mare pentru țuică nu este, căci lucrurile nu sunt așa dupe cum le spune D. Nicorescu.

Este o degrevare serioasă, care se face spirtoșului, și să mă erte D. ministru a'ispune că nu este și pentru țuică aceeași degrevare.

Ceea-ce se câștigă este numai ușurarea modului de percepere. Și în adevăr, D-lor, că la țuică nu este nici o degrevare, căci alt-fel cum s'ar putea explica că reducându-se taxa spirtoșului totuși n'are să fie nici un gol în capitolul budgetar al spirtoșelor în genere ? O să spuneti însă că se scutesce Statul cu suma de 1.300.000, primele de export cari se desființază. Prea bine, însă degrevarea care se face la spirt este de 2.000.000 și mai bine, ceea-ce ar însemna un deficit de aproape 1.000.000, ceea-ce nu este. Cu ce dar se acoperă această lipsă ? Cu ce se înlocuiesc ea ? Cu creșterea taxei asupra berei și întru cât-va cu taxa pe hectarul de vii, și dupe părerea mea, chiar cu transformarea modului de percepere a taxei de la țuică, și iată cum : Dupe cum sciți, țuica este o industrie casnică și mică, care se face de deci de mil de

producătorii. Prin taxa veche cât este de gree, de nedreptă și de apăsătoare, totuși fiind pusă pe consumație, Statul pierde. Totă consumația personală a atâtor producători, ceea-ce se evită astăzi prin taxa pe hectar. Mica scădere, dacă scădere va fi, de la țuica, vindută se compensează deci pentru fisc.

Încă ceva : D. ministru a făcut o greșală când evaluează ogrăzile de pruni la 65.000 de hectare. Eu am aci o statistică luată dupe rolurile vechi cari arată că în Vâlcea era 53.000 de pogone pruni și în aceste condițiuni mai sunt încă alte nouă județe. Prin urmare, avem mai mult de cât 200.000 de hectare, cari, a câte 10 lei, fac 2.000.000 ca impozit asupra țuicel, adică tot atât cât se percepea și cu legea actuală.

Așa dar nu este nici o degrevare care se adace acestei producțiuni. Este însă un avantaj și pentru producător și pentru fisc, este ușurința modului de percepere, este neputința de a se face fraudă, este în același timp neputința agenților fiscali de a face nedreptăți și supărări țărănilor, micilor producători.

Atât se face, și numai atât, în favoarea țuicel; unde vede deci D. Nicorescu privilegiul, de și privilegiul pentru țuică, față cu spiritul, ar trebui să fie.

Și ca să vedeți cât este de adevărat acest lucru, vă dau o statistică ca să vă arăt că prin legea de față se avantajează mai cu seamă spiritul. Această statistică nu este aceea a D-lui ministru de finance, care este în acest sens și mai de favorabilă D-lui Nicorescu, fiindcă D. ministru o are și mai restrinsă de cât acesta care o dau eu.

D-lor, se produce de la 65—70.000.000 de grade de spirt; o treime se exportă. Care era situațiunea spiritului în legea actuală și care va fi prin legea ce se propune?

Am dis că din producția totală a spiritului a treia parte se exportă. Voi lua dar pentru calculul meu trei grade din cari două plăteau taxa de opt bani la grad; iar unul nu plătea și lua și două bani și jumătate primă de export. Așa dar, pentru trei grade în legea actuală producătorul plătea 16 bani pentru cele două grade ce vindea în țară și primea două bani și jumătate pentru gradul ce l'exporta. Scădând dar acești doi și jumătate din cei 16, cu legea actuală producătorul de spirt plătesce pentru trei grade 13 și jumătate bani.

Cât plătesce 3 grade cu legea ce se propune, adică cu 5 bani, gradul? Dece bani numai la trei grade, scădându-se gradul care se exportă și care nu plătesce.

D. N. Nicorescu : Nu se va mai exporta nimic fără prime.

D. Iancovescu : Prin urmare, rămâne o degrevare de 3 bani și jumătate la trei grade.

Vedeți dar bine că de ore-ce Statul percepe de la spirtoșe cu legea nouă tot

7.000.000 ca și cu legea cea veche, că de ore-ce este o degrevare, pentru spirt, degrevare nu poate să fie pentru țuică. Dar cu ce se compensează? Se compensează cu taxa asupra viilor și cu taxa mărită asupra berii, și în parte chiar cu noua taxă asupra prunilor.

Pentru aceste motive, D-lor, și mai cu seamă pentru că din țuică se hrănesc atâtea decimi de mil de țărani, vă rog, nu numai să nu admiteți părerea D-lui Nicorescu, dar încă să scădeți taxa pe hectarul de pruni mai jos de cât vă propune guvernul. Mai cu seamă în aceste vremuri de socialism de Stat, când pe lângă moștile Statului pe cari cu toții ne gătim să le vindem la săteni, în aceste vremi când dupe o rescălă vă gătiți să sacrificați decimi de milioane ca prime de colonizare, cred că nu pretind prea mult, cerându-vă această ușurare a unei dări nedrepte, în numele țărănilor de la munte, ămeni muncitorii, liniștiți și săraci, cari nu s'au resculat, și cari nu vă cer mare lucru, dar cari doresc ca Statul să nu 'și mai bage așa de adânc mâinile în săracile lor pungli.

D. ministru de finance, M. Germani : Eu aș ruga pe onorabila Cameră să 'mi permită și mie să dic câte-va cuvinte în discuțiunea generală, pentru a susține proiectul de lege ce am avut onore a prezenta.

D. vice-președinte : Neapărat vi s'ar fi dat cuvântul de biuroș dacă l' cereați, dar nu l'ați cerut. Acum aveți cuvântul.

D. ministru de finance, M. Germani : D-lor, am căutat la biuroș lista înscrierilor oratorilor, și am vădut că sunt mai mulți oratori înscriși; nu puteam să prevăd că dupe D. Iancovescu are să se cêră închiderea discuțiunei, ca să fi cerut cuvântul pe când vorbea D-sa, știu că Adunarea este suverană și poate să închidă discuțiunea ori când va voi, dar cred că nu ar fi rău să 'mi permită a dice și eu câte-va cuvinte în discuțiunea generală; iar dacă nu, voi vorbi la articole.

Voc : Vorbiți.

D. ministru de finance, M. Germani : D-lor deputați, din discuțiunea generală urmată până acum ați vădut cu toții că două idei reea:

Una, manținerea taxei de export, susținută de onor. D. Nicorescu, preșum am putut constata și din citirea raportului, că chiar în secțiunea D-sale numai D-sa a emis opiniunea acêsta, și a susținut-o și ieri înaintea D-vostre. A doua idee se descompune în două observațiuni: Ântâi, că nu este egalitate în degrevare între spirt și țuică, și al doilea, că degrevarea, fie pentru spirt, fie pentru țuică, nu este îndestulătoare, că este o degrevare, dar că nu e de ajuns.

Îată la ce mi se pare mie că se reduc toate combaterile făcute prezentului proiect de lege, adus de guvern înaintea D-vostre. Să 'mi permiteți, D-lor, să ridic mai întâi un dubiu, care mi se pare că

există în spiritul unora din D-vostre, în privința celor cari exportă. Se credea de unii, sau s'a putut crede de unii, că acei cari exportă plătesc taxa către Stat, și apoi primesc prima.

O voce : Cine a dis acêsta?

D. ministru de finance, M. Germani : Nu s'a manifestat în public acêstă opiniune, dar dupe întrebările ce mi s'au adresat în particular de mai mulți, D-ni deputați, am fost autorizat să cred că unii din D-vostre au fost induși în acêstă eror de a crede că fabricanții de spirt, când exportă, plătesc întâi taxa către Stat și apoi primesc prima. Acêsta nu este exact. Exportatorii nu plătesc nici un fel de taxă către Stat. Mai mult: Ei iaă o primă de 2 $\frac{1}{2}$ bani de la Stat pentru fie-care grad de spirtul ce exportă. Țineam mult să stabilesc înaintea D-vostre acest punct în mod precis.

Am propus prin prezentul proiect de lege suprimarea primei de export, și vă rog, să credeți că nu cu ușurință am făcut acêsta; am cugetat mult, am discutat și cu mulți ămeni competenți cestiunea acêsta, și numai dupe o convingere dobindită m'am hotărit să viă ca să cer D-vostre să suprimați acêstă primă de export, care, întru cât va, fără îndoială, este o încurajare pentru industria de fabricare a spiritului din cereale.

Cari au putut fi motivele cari m'au determinat a lua acêstă hotărire? Vi le voi spune în scurt, pentru că ele nu cer multă dezvoltare, și nici multă discuțiune.

În anul 1887—1888, adică în ultimul exercițiu întreg, ce am avut a consulta, și prin urmare, asupra rezultatului acêstui exercițiu vom putea discuta în mod util. În anul 1887—1888 s'a consumat în țără 73.000.000 de grade spirt și s'a exportat din țără 43.000.000 de grade.

Așa dar, dacă vom reduce 3 bani de grad la spirtul consumat în țără, vom face în mod pozitiv și nesupus la nici o contestațiune posibilă, o degrevare de 2.190.000 lei, sau în cifră rotundă, 2.200.000, pe cari l'am perde de la contribuabilii, cari plătesc până acum acêstă sumă dupe legea care e astăzi în vîgore.

Pe de altă parte, prin faptul că suprimăm prima de export, care, pentru 43.000.000 grade de spirt exportat, face, câte 2 $\frac{1}{2}$ bani de grad, 1.075.000 lei, sumă pe care o dăm înapoi contribuabililor, căci, dacă pe de o parte, prin reducerea taxei de la 8 la 5 bani de grad, perdem 2.200.000 lei; prin suprimarea primei de export însă, care este de 2 $\frac{1}{2}$ bani de grad, câștigăm 1.075.000 lei.

Să vedem acum dacă, cum se pretinde de unii oratori, eu m'aș fi înșelat în calculul ce am făcut, sau, dacă din contră, calculul meu nu este așa de neexact cum s'a dis.

D-lor, reducând taxa de la 8 la 5 bani, eu fac să beneficieze de reduțiunea de 3 bani toate fabricile din țără, mici și mari,

carl sunt în număr de veri-o 70 sau 80; și beneficiul reducăiunii se resfringe asupra tuturor acelor fabricanți, fie cu capitalul mari, puternice, fie slabi. Când plătesc prima de export, o plătesc la cinci, șase fabricanți mari, puternici, cari singuri, ca să dic așa, într'un mod vulgar, bagă în buzunar tot beneficiul de un milion și mai bine. (Apause). Să vedem cine sunt exportatorii? Scriptele ministerului de finance sunt la dispozițiunea D-văstre; din ele veți vedea că exportatorii sunt: Zapa, de la Brosceni, (Ialomița); Predingher, Islaz (Brăila); Topali, Munteni de jos (Vaslui); Samuel Iosef, Hași Ducev (Dâmbovița); Marinescu Bragadiru, Bragadiru (Ilfov); Ulmenii și Berheci, Cognac Naville. Mai sunt: Blane, comuna Clucerăca (Musc); Bolintineanu, din Bolintin (Ilfov); Găbrilescu din Gabriilescu (Dâmbovița); Hornstein, din Bucov (Prahova). Cel duoi din armă au încetat.

Vedeți că dacă din degrevarea de 2.200.000 lei, pe cari o fac în genere tuturor fabricanților de spirt, reiau în mod indirect un milion și ceva prin suprimarea primei de export, nu mai puțin adevărat este că prin degrevarea acăsta ușurez, nu pot să dic o populațiune, dar un mare număr de industriali, pe toți fabricanții de spirturi în general, pe câtă vreme prin suprimarea taxei de export nu se lovesc de cât un mic număr de fabricanți mari, cari pot fi nevoiți să reducă și ei la rândul lor fabricațiunea în limitele consumațiunii interne.

D. D. Ghica-Gomănescu: Acei mari sunt cari exportă.

D. ministru de finance, M. Germani: Prin urmare, am crezut că fac o adevărată și serioasă degrevare prin acăsta reducăiune....

D. D. Ghica-Gomănescu: Acei mari sunt cari exportă.

D. ministru de finance, M. Germani: D-le Ghica, este foarte greu pentru ministru să asculte mai multe discursuri lungi la cari are a răspunde, și pe urmă, când el, într'o scurtă cuvântare, voiesc să lumineze pe Cameră, pe cât crede că o pôte face cu modestele sale mijloce, este foarte greu, dic, să răspundă și la fie-care întrerupere, și acăsta cu atât mai mult că atunci ar trebui să deschidem o discuțiune în dialoguri, ceea ce ne ar duce prea departe, și nu știu cum ne am mai putea înțelege.

Mi s'a obiectat lucrul următor: Că nu este o adevărată degrevare ceea ce propun eu, ci numai un miraj; că am propus, am promis multe, și nu ținem nimic, și ca dovadă ni se dice că prin acest proiect de lege ne am dat aerul de a reforma un impozit vexatoriu, dar în realitate nu am reformat nimic; căci 7.000.000 ne aduce astăzi acest impozit, și tot 7.000.000 ne va aduce și mâne dupe reformarea lui.

D-lor, nu am avut și nu am pretențiunea de a posa în reformator de impo-

sitate; dar am văzut stabilindu-se un curent puternic în țără în contra taxei de 4 bani asupra țuicel. Nu m'am lăsat de a fi atras imediat de acest curent, pentru că nu m'am putut permite să fac acăsta înainte de a cugeta dacă curentul este sau nu serios și bine fundat. Mi-am luat timpul ca să studiez cestiunea, și dupe ce am studiat-o, am venit înaintea D-văstre cu acest proiect de lege. Cred că citind expunerea mea de motive, v'ați convins că, pe lângă curentul de care vă vorbesc, sunt și alte puternice motive pentru suprimarea taxei.

Dar onor. Nicorescu mă întrăbă de unde rezultă că nu reese un deficit dacă în realitate degrevare este?

Iată de unde: 73.000.000 de grade a fost cuantul consumațiunii în 1887-88; în 1888-89 pe antăiul semestru, consumațiunea s'a ridicat, sub imperiul legii actuale, la 39.000.000 grade. Prin urmare, eu nu numai nu fac o ipotesă exagerată, dar încă cred a fi mai jos de cât realitatea, când evaldez consumațiunea la 100.000.000 grade pentru exercițiul 1889-90, în urma degrevării ce se face prin legea cea nouă, și aceste 100.000.000 având a plăți 5 bani de grad, vă vor da un venit de 5.000.000.

Va să dică, din faptul că consumațiunea va crește ca la 20.000.000 grade, avem 1.000.000 beneficiu, cu care acoperim degrevarea.

De aceea nu puteți argumenta cu obiectiunea că 7.000.000 au fost; 7.000.000 au să fie și dupe degrevare; căci faptul pozitiv este că nimeni nu pôte contesta că atunci când din 7 bani de grad se plătesc numai 5 bani, nu e degrevare.

Dacă m'am permis să prevăd o consumațiune de 100.000.000 de grade este, D-lor, că cu taxa redusă consumațiunea va crește indubitabil!

Dacă însă prevederile mele nu se vor realiza, D. Nicorescu va avea satisfăcțiunea să vadă că se va încasa mai puțin, prin faptul că s'a redus taxa, și prin urmare, să vadă atunci și un gol în budget.

Cât pentru prima de export, cred că am ridicat ori-ce îndoiială asupra necesității ce este de a se suprima acăsta primă; mai ales având în vedere situațiunea noastră budgetară, cred că fie-care din D-văstre e convins că cel puțin încaragiere directă de asemenea natură nu suntem astăzi în stare să dăm industriei.

Rămâne acum să vă vorbesc puțin în cestiunea inegalității sau nedreptății ce s'a dis că se face în degrevare în ceea-ce privește spirtul și țuica.

D-lor, s'a dis că întocmind taxa de 4 bani la gradul de țuică cu o dare pe hectar ce corespunde la o taxă de un ban pe grad, se face țuicel o reducere de trei sferturi, pe când la spirt, în loc să se reducă în aceeași proporțiune, adică la duoi bani, se pune cinci bani.

La prima vedere s'ar părea că argumentul e fundat; eu cred însă că nu e

fundat, și de acăsta mă convinge mai ales trecutul și prezentul, când taxa asupra spirtului e de 8 bani și țuicel de 4 bani, unde e egalitatea? Vedeți că chiar dupe legislațiunea de astăzi ea nu există. Pentru ce?

D. N. Nicorescu: Capriciu, nedreptate.

D. ministru de finance, M. Germani: D-lor, capriciul acesta există de la 1882 și în condițiuni mai mari chiar de cât astăzi; legiuitorul de la 1882, a fost de părere că trebuie să existe acăsta inegalitate, și recunosc și eu împreună cu D-văstre că și în proiectul ce eu am avut onore a aduce în debaterile D-văstre există acăsta inegalitate în favorea țuicel, de și teoria egalității perfecte pare a avea mare seriozitate; când ni se dice: Grad pentru grad, un grad de țuică și un grad de spirt din cereale sunt egale, și atunci de ce stabiliți o inegalitate?

Să vedem însă, D-lor, dacă acăsta inegalitate, pe care legiuitorul o menține de la 1882 în mod permanent și continuu, dacă ea nu e într'un grad oarecare justificată. Eu cred că e justificată!

D-lor, nu putem asimila într'un mod absolut fabricațiunea de țuică, și istă pentru ce: Fabricațiunea de spirt, cum v'a spus-o D. Ionescu, este o industrie derivată, iar fabricațiunea de țuică e o industrie primară. Fabricantul de spirt și face calculele sale preliminare, el calculează antăiul cu cât are să cumpere cerealele, cât au să l coste lucrătorii, cât mașinile, cât mașinistii, cât combustibilul, cât dobânda banilor și mai calculează și cu ce preț are să vîndă spirtul, și dacă din toate aceste elemente găsește că pôte fi interes de a stabili o fabrică de spirt, atunci el o crează. Nu e mai puțin adevărat că există un *alea* în acest fel de comerț ca în toate comerțurile; pôte să facă calculele basate pe oare-cari aprecieri, cari să fi fost greșite, fie în privința prețului grânelor sau a altor obiectuelli, fie în privința prețului de vîndare a spirtului, și prin urmare, să peardă sau chiar să se ruineze unii din fabricanți; cu toate că în general trebuie să constatăm că el nu sunt tocmal ruinați!

Să vedem acum dacă tot ast-fel e și cu industria primară a țuicel.

Este oare țuica o industrie care și ia născere din inițiativa numai a individului? Acăsta nu o putem susține, căci nu e ast-fel. Țuica e productul unui fruct, productul prunelor.

În genere și în toate casurile, liveștile de pruni nu se întâlnesc în câmpii, căci și eu am umblat cam mult și nici o dată nu am găsit livești de pruni în câmpii.

Aceste livești există mai mult în părțile muntoșe, în podgorii, acolo unde nu e posibilă nici o altă cultură; și unde omul e silit să facă sădire de pruni; pentru ca din aceștia să și câștige existența de totă ziua, fabricând țuica. (Apause).

In aceste condițiuni avem o populațiune al cărei număr nu l pot fixa acum...

D. Stefăneanu : Sunt 400.000 de locuitori, cari se hrănesc din cultura prunilor în două județe.

D. ministru de finance, M. Germani : Dupe cât știu eu, sunt 80.000 proprietari de livezi de pruni. Vedeți că sunt foarte modest în aprecierile mele. Ei bine, este oare o greșală, o nedreptate, ceva monstruos, dacă legiuitorul se preocupă de existența a 80.000, ca să nu zică 400.000 de familii, cari sunt reduse la această industrie, neputând face o alta, căci pământul ce posed nu e susceptibil de o altă cultură ?

Eu nu cred că e o greșală dacă față cu această populațiune legiuitorul e mai indulgent și crează în favoarea ei chiar o aparență de inegalitate în așezarea acestui impozit.

D. V. Pleșoianu : Pentru care plătesce și foncieră.

D. ministru de finance, M. Germani : Da, pentru care plătesce și foncieră.

De aceea, D-lor, fiindcă v'am promis din capul locului a vă spune pe scurt observațiunile mele, și fiind că voiți fi nevoit să iați cuvântul și la discuțiunea pe articole, cred că fac bine a termina dupe câte v'am spus până acum, făcând declarațiunea următoare : Că guvernul va fi nevoit să pună proiectul său de lege primitiv ca contra amendament la amendamente introduse în proiectul comitetului delegaților.

Încă o declarațiune, D-lor, vă rog să mi permiteți a mai face înainte de a termina : Nu intră în ideea guvernului de a vă impune într'o asemenea materie voința sa : D-văstre cred că sunteți destul de luminați asupra materiei și veți vota cum veți crede că e mai bine ; noi nu vom fi aceia cari, cum am zis, într'o asemenea materie de interes general, de interes economic, de interes bugetar, am putea să avem obstinațiunea de a insista să vă impunem votul ce aveți să l dați. Dator sunt însă ca ministru de finance să vă atrag atențiunea asupra următorului fapt : Că, pe lângă golul care deja presintă bugetul de 6.500.000, mai ales pentru exercițiul viitor 1889—1890 ; acel gol, votând proiectul de lege așa cum vi s'a presintat de comitetul delegaților, s'ar mai augmenta cu 1.300.000 lei. Aceasta a bine-voit a constata și onor. D. raportor, însă cu o frază mai dulce, adică zicând că va fi un deficit de peste 1.000.000. Nu este de 1.000.000, ci de 1.250.000 dacă nu și ceva mai mult, și eu am zis în cifră rotundă 1.300.000 lei.

— Se cere închiderea discuțiunii și punându-se la vot se primesce.

— Se pune la vot luarea în considerațiune a proiectului de lege :

Votanți 107

Maioritate absolută 54

Bile albe 89

Bile negre 18

D. vice-președinte : Adunarea a luat în considerațiune proiectul de lege.

— Se da citire art. I.

D. N. Nicorescu : D-lor deputați, în discuțiunea proiectului de lege relativ la impozitul asupra spirituoșelor, m'a surprins foarte mult un lucru, indiferența tuturor, nepăsarea cu care am început această desbatere, lipsa de atențiune și, mai cu seamă această neapărat nu se referă la mulți—lipsa de aplicațiune.

Când am văzut eu că D. ministru se simte nevoit a începe cuvântarea sa cu această explicație, că spiriturile cari se exportă nu plătesc taxa de consumațiune ; și când am auzit că D. ministru aduce acest lucru la cunoștința Camerei, pentru a lumina pe mai mulți deputați, cari l-au exprimat îndoielii și nedumeriri în această privință, vă mărturisesc că am rămas uimit.

Cum, D-lor? Nici atât lucru nu se cunoșce asupra acestei chestiuni?

Eu credeam, D-lor, că atunci când D. ministru ia cuvântul într'o chestiune de impozite are la îndemână sa alt-fel de informațiuni, vrea să supue cunoștințele noastre date prețioșe, cu cari să putem judeca despre serioșitatea studiilor ce D-sa a făcut.

Eu, D-lor, am avut ocaziunea să iați parte altă-dată la desbaterea acestei materii, și vă mărturisesc că pe atunci se punea mai mult interes de cât se vede azi în asemenea discuțiunii.

Cestiunea această nu trebuie tratată cu ugrință. Ea este foarte gravă, pentru că D-văstre azi hotărâți de sorta celei mai mari industrii ce avem în țară, *industria alcoolului din cereale*.

D-lor, am să propun un amendament la art. I pe care l-am anunțat de ieri.

Ideea mea este aceasta : Dacă D. ministru persistă în declarațiunea ce a făcut, că desființază prima de export, eu primesc această desființare ; dar cu condițiunea de a se aduce, în același timp, o derezare reală la impozitul care apasă azi asupra spiritului din cereale. Și anume voiți dovedi D-lui ministru, dupe calculele ce vom face împreună, că suntem nevoiți să reducem taxa pe gradul de alcool din cereale la cel mult 3 bani, în cazul desființării primei de export.

Aici nu se încapă esitațiune, nici nu e locul la jumătăți de măsură.

Mai departe, dacă voiți să mențineți prima de export, eu nu mă fac apărătorul ei, dar considerând-o ca o compensațiune a sarcinei ce rezultă din taxa pe grad, v'ași putea recunoșce, în cazul acesta numai legitimitatea unei taxe de 5 bani cel mult pe grad.

5. D-lor, în ceea-ce privește exportul, m'a surprins iarăși o afirmațiune a D-lui Iancovescu ; D-sa crede că, o-dată prima de export desființată, totuși se va mai putea exporta alcool. Eroré desăvârșită ! De alt-fel, dovada este făcută în această privință ; căci înainte de 1885, ne fiind primă de

export, fabricanții noștri n'au putut exporta nici cea mai mică cantitate de spirit. Ar fi, cred eu, de datoră D-lui ministru — pentru că ved că glasul său are darul de a convinge majoritatea — să vie în ajutorul meu, și să vă încredințeze că nu este posibilitate de a se exporta nici măcar 100 butoae de spirit pe an, o-dată prima suprimate. Cu toate că la export se restituie taxa pe grad integrală, nici-o-dată fabricanții noștri cei mai mari chiar n'au putut exporta nici cea mai mică cantitate de spirit înainte de a se fi instituit prima.

D-lor, lucrul acesta s'a studiat în Cameră cu ocaziunea înființării primei la 1885 ; și toți s'au convins că nu numai fără primă nu se poate exporta nimic, dar chiar cu o primă netudestulătoare încă nu se poate exporta. Spiritul nostru trecând frontiera și ajungând în piețele de consumațiune străine, precum în Bulgaria, în Turcia, în Spania, etc., întâmpină acolo două impregiurări defavorabile : Mai întâiu, acolo găsesce tratate de comerț cari asigură altor spirituri un tratament privilegiat, și apoi se întâlnește cu spiriturile de provenință germană, ungară și rusă, cari toate se bucură de o primă de export considerabilă. Cum voiți dar ca în asemenea condițiuni exportul nostru de spirit să se poată menține dupe suprimarea primei ?

D. Pleșoianu : Acestea s'a mai vorbit la discuțiunea generală.

D. vice-președinte : Pentru ce întrepușeți chiar de la început. Lăsați să vorbească și când eu voiți vedea că vorbește afară din chestiune, atunci l voiți chema la chestiune.

D. N. Nicorescu : Onor. D. ministru, vorbind despre alcoolul din cereale, a zis că prima de export folosese numai la câți-va fabricanți ; și D-sa a citat câte-va nume, printre cari nu ved și pe amicul meu D. Tetcanu, care, când va exporta și el cantități mari de alcool.

Dar apoi, scie oare D. ministru că dacă numărul exportatorilor s'a împușinat la noi, cauza este legea nenorocită de la 1886, care a urcat taxa alcoolului de la 4 bani la 8 bani de grad ?

D-lor deputați, dintre toate măsurile cari s'au aplicat fabricațiunii spiritului, cea mai nenorocită a fost cea de la 1886, care, prin o urcare exagerată a impozitului, a pricinuit o adevărată ruină producțiunii în general.

Mai departe, D. ministru a întemeiat o întregă argumentațiune pe considerațiunea această, că prima de export folosese exclusiv fabricanților celor mari.

Acosta este o eroré foarte gravă.

D-le ministru, ori-ce avantaj se acordă în general unei industrii, de și adese-ori sunt chemați numai unii fabricanți să se folosască în mod direct, totuși industria întregă trage beneficii netăgăduite. De exemplu, în cazul de față, D-văstre știți că, dacă piețele străine de consumațiune

sunt rezervate, în ceea-ce privesce spiritul nostru, numai câtor-va fabricanți mari, apoi în schimb consumațiunea internă este rezervată fabricanților mici și celor mijlocii.

Nu vă gândiți dar D-văstre la perturbarea ce se va pricinui în comerțul interior, în dată ce prin desființarea primei se va opri ori-ce export al alcoolului?

Fabricanții cei mari, fabricând mai mult, mai estin și mai bine, vor inunda consumațiunea internă în dauna producătorilor celor mici.

Dar D. Iancovescu a mai făcut o afirmațiune, care mi s'a părut curiosă cu desăvârșire; și mi-a părut rău că n'a relevat-o D. ministru de finance; căci este de datoria D-sale să redrezeze erorile ce se comit de cei ce sprijin proiectele D-sale, și cari erori adese-ori provin din lipsa unui studiu mai aprofundat asupra chestiunii.

Sciți ce a spus D. Iancovescu? Că, prin proiectul de lege care îl discutăm astăzi, dacă se aduce cul-va veri-o degravare serioasă, apoi este spiritul din cereale; și din contra, dacă este o parte a industriei care rămâne părăsită și apăsată, și care nu folosește nimic din reforma ce se propune astăzi, este fabricațiunea țuicei. Curiosă afirmațiune! Ați vădut că D. ministru de finance n'a voit să răspundă direct la acesta, a cam ocolit nițel pe D. Iancovescu, grăbit, cum era, să ajungă cât mai repede la luarea în considerare a proiectului.

D-lor, nu este însă așa. Adevărul e că se face o degravare foarte mare țuiceii și se face o degravare derisorie spiritului din cereale.

Da! Degrevarea de trei bani la grad ar avea o importanță, de și relativă, dacă s'ar respecta și cel-alt privilegiu, prima de export. Dar, D-văstre sciți că prima se suprimă; unde dar este degravarea alcoolului?

Ia să analizăm și să vedem la ce se reduce degravarea de care se va folosi spiritul din cereale, în comparație cu degravarea țuiceii?

D. ministru de finance a mărturisit mai multor deputați, cu toate că n'a atins acest lucru în discursul său, că taxa actuală, de 4 bani pe grad, echivală cu un impozit de cel puțin 48 de lei pe hectarul de prune. Apoi dacă este așa și eu susțin că așa este, căci socotela D-sale se potrivește cu socotela unui alt ministru de finance, a repausatului George Lecca. Dacă, D-lor, este așa; dacă taxa de 4 bani pe gradul de țuică echivală cu o dare de 48 lei pe hectarul de prune, și dacă ne amintim că propozitorii ca și susținătorii impozitului pe hectar a pretins neînțecat că ei nu urmăresc atât o degravare, pe cât voesc o transformare a taxei într-o altă dare care ar fi echivalentă; dacă aceste afirmațiuni ar fi adevărate și sincere, apoi ia să căutăm împreună ce fel de echivalență reiese din e-

conomia proiectului, și ce proporționalitate se observă între degravarea ce se aduce țuiceii și aceea ce se aduce alcoolului?

D. ministru mărturisește că taxa actuală echivală cu o dare pe hectar de 48 lei. Cât propune D-sa în proiectul de reformă?—Numai 12 lei! Va să dică, D-sa degrevă țuica cu trei sferturi din impozitul actual, adică îi face o ușurare de 75 la sută. Iată, D-lor, un lucru câștigat! (Intreruperi).

Acel carl nu sunt mulțumiți cu socotela acesta, să apuce pe D. ministru, căci D-sa o susține, și încă D. ministru afirmă că această socotela este întemeiată pe o producțiune mijlocie, calculată pe ani buni și pe ani răi. (Protestări).

Ei, D-lor, sunt cunoscute, în această privință, *trucurile* țuicarilor. (Ilaritate). Când este vorba despre periodicitatea recoltelor abondente, nu veți găsi doi proprietari de prune, cari să vă mărturisească același lucru. Unii spun că prunii dau o recoltă abondentă la fie-care trei ani, alții spun că la 5 ani, alții la 7 ani. Mai sunt apoi alții cari afirmă că recolta nu este nică într'un an abondentă, și că prunii constituie o adevărată sărăcie pentru proprietarii lor. (Ilaritate).

Noi, D-lor, n'avem a ne povățui dupe asemenea mărturisiri interesate. Să urmăm dar socotela înainte.

Țuiceam, D-lor, că degravarea care se aduce țuiceii, prin proiectul de față, este de 75 la sută; și să analizăm și degravarea reală ce se aduce alcoolului.

În privința alcoolului D. ministru ne propune două lucruri: Să micșorăm taxa pe grad cu 3 bani, și să părăsim, în același timp, și prima de export. Să vedem ce însemnează acesta?

D-lor, când s'a desființat prima de export de 2½ bani la grad, s'a urcat impozitul asupra spiritului din cereale cu 1½ bani pe grad și v'am arătat cum. Dnoe proiecte de legi s'au pronunțat simultan, în aceiași zi, la 1 Aprilie 1885, din cari unul acorda prima, iar cel-alt sporea impozitul cu 1½ bani pe grad. Așa că putem dice cu drept cuvânt, că prima de export echivală cu un ban și jumătate la grad asupra consumațiunii interne.

Când, dar, se suprimă acum prima, vă rog să mi spuneți ce mai rămâne din faimoasa degravare a proiectului D-lui ministru. Sciți ce rămâne? Reducând din cei 3 bani propuși ca degravare, un ban și jumătate echivalentul primei, rămâne drept adevărat degravare numai un ban și jumătate din taxa actuală de 8 bani, la gradul de alcool.

Acastă degravare, exprimată în procente, ne dă un echivalent de 19 la sută.

Iată dar, la ce se reduce totă sollicitudinea D-văstre pentru industria cea mare a alcoolului; și iată cum se dă pe față spiritul D-văstre de legiuitori nedrepti și părtinitori.

A tuncî când aduceți o degravare reală

numai de 19 la sută alcoolului din cereale, acordați o degravare de 75 la sută spiritului din prune.

Iată dreptatea D-văstre!

Ori câte titluri ar avea la sollicitudinea noastră producțiunea țuiceii, această neegalitate de tratament, nu o puteți tăgădui, nici D-văstre D-le ministru, nici D. Iancovescu; și voiți adăoga că această neegalitate constituie o nedreptate flagrantă, o isbire vătămătoare, menită să aducă ruina celei mai mari industrii din țera noastră. (Intreruperi, aplause).

Și eu, D-lor, iau în considerațiune argumentul cel mai bun ce se poate aduce în favoarea țuiceii, și vă asigur că nu există de cât unul singur: Însemnata sollicitudine, care o avem noi toți, pentru țeranul producător de țuică.

Toate cele-alte motive invocate sunt atâtea fantasmagorii cari, nu ar trebui să găsiască nici o favoare înainte D-văstre.

Dar băgați de seamă că sollicitudinea ce cu atâta pompă se mărturisește de toți pentru mica producțiune, ascunde la spatele ei pe marele fabricant de țuică, care produce și el, cantități însemnate și face și el, o concurență nedreptă și sdrobotită. Și încă mai mult, ar trebui să vă dați seama că marele fabricant de țuică nu face concurență numai spiritului din cereale, dar și micului fabricant de țuică; căci el monopolizează de multe ori fabricațiunea. Cine nu cunoște pe fabricanții mari de țuică cari cumpără prunele de la țerani, și trage el tot folosul din fabricarea lor?

Bine-voiți a mi spune D-văstre ardenții apărători ai țuiceii, dacă această considerațiune nu este și ea valabilă.

Dar D-nu ministru, preocupatu-s'a de acesta? Și băgata D-sa de seamă că atuncî când se aduce o degravare prea mare și prea disproporțională numai acestei ramure a industriei alcoolice, se crează un fel de monopol chiar în mânele și în favoarea producătorilor celor mari de țuică, și în dauna învederată a producțiunii celei mici?

D-lor, am audit pe D. Iancovescu aducând înainte și acest argument, că rachiul de cereale ar fi vătămător sănătății omului pe când țuica este o băntură igienică și folositoare. Și această afirmare, constituie o exagerațiune.

Țuica ar putea să nu fie vătămătoare, dacă ea ar fi bine fabricată, rectificată, bine rafinată și curățită de alcoolurile secundari. Acesta însă nu se întâmplă, în genere, în fabricațiunea țuiceii, la noi; și mai cu seamă, țuica făcută de țerani în casane de ocaziune și fără instalațiuni stabile, este foarte rău fabricată și ne asemănat inferioară alcoolului rafinat produs de fabricile cele noi, cu instrumente și instalațiuni din cele mai perfecționate.

Apoi, D-lor, D. Iancovescu și cu drept cuvânt de astă-dată ne spune că consumațiunea țuiceii ia din ce în ce, o întindere mai mare în țera.

Dacă însă acesta este adevărat, nu vă

gândiți la sôrta ce se rezervă în viitor, industriei celei mari a alcoolurilor ?

Pe de o parte exportul se împedică cu desăvârșire prin desființarea primei, pe de altă parte, consumațiunea internă o dați D-vostre cu bună știință, în mâna producătorului de țuică; ei bine, ce vor face fabricanții de spirt ? Vă rog nu vă arătați indiferenți în fața acestor împrejurări; căci pentru noi, fabricarea spiritului din cereale numai este o industrie mare, în adevărul înțeles al cuvântului; dar, mai mult de cât atâtă, ea este o industrie agricolă, este auxiliara de căpetenie al însuși exploatațiunii celei mari agricole. Cine nu știe în țera această, câte servicii mari a adus fabricațiunea spiritului exploatarei agricole în anii cei răi, când porumbul nu era de bună calitate ?

Atunci, singura resursă a industriei agricole este transformarea porumbului în spirt și în carne de casapie, prin mijlocul fabricilor de alcool.

Nu tratați, dar, cestiunea de față cu indiferență.

D-lor, alături cu argumentul întemeiat pe considerațiuni igienice s'a mai invocat, și argumentul următor :

Impositul asupra spirtoselor în genere, este de natură a moraliza pe consumatori. Am răspuns pe larg, altă dată, la acest argument. Vă voiu aminti astăzi numai atât, că în Anglita taxa pe grad este de 40 bani. Apoi, puteți pune D-vostre în comparațiune beția lucrătorului engles, cu beția nenorocitului țeran de la noi ? În Rusia, de asemenea impositul este de 18 bani pe grad; faceți aceeași comparațiune, vă rog ?

Va să dăcă, și considerațiunea această că impositul asupra spirtoselor înfrână beția, are, în definitiv, aceeași valoare pe care o au și celelalte considerațiuni de igienă, al căror ecou l-a făcut, aicea, D. Iancovescu; căci, ori ce ar dăca D-sa, este astăzi bine Statornicit de știință, că spirtul, ori din fructe, ori din cereale, cuprinde în sine aceleași părți constitutive, și are prin urmare aceeași înfrunire asupra organismului.

Să nu vă așteptați D-lor ca prin taxe exorbitante să moralizați pe cineva. Este un proverb frances care dăca *qui a bu, boira*.

D. vice-președinte: Vă rog, veniți la art. I care e în discuțiune.

D. N. Nicoreșcu: Mai reclam D-lor, o toleranță de cinci minute. D. Iancovescu a început discursul său prin afirmarea unui principiu mare. D-sa ne dăca: Cum voiți D-vostre un tratament de perfectă egalitate între două produse ce nu se asemănă ? Și, ca să ne dovedescă neasemănarea, D-sa s'a servit de acest argument care, în gura D-sale, a luat proporțiuni colosale; atât de colosale în cât mi-se pare, că întreg discursul D-sale nu avea alt scop de cât să-l procure ocaziunea de a formula această teorie stranie. D. Iancovescu ne dăca: Ce umblați să ocrotiți in-

dustria alcoolurilor din cereale când această, se știe, este a industriei derivată, pe când fabricațiunea țuicei este o industrie primară. Și de aci încolo, D. Iancovescu, creșdend că a pus mâna pe una din acele formule miraculoșe cari resolv fără altă meditațiune problemele cele mai dificile, ați văduț cum s'a aruncat în discuție și cum a creșdend că m'a învins cu desăvârșire.

O voce: Nu te da! (Ilaritate).

D. N. Nicoreșcu: Unul din colegi mi dăca: Nu te da! Nu m'ași fi dat, dacă n'ași fi văduț că la argumentele D-lui Iancovescu s'a asociat și D. ministru de finance. Aceșta mi impune datoria de a releva argumentul D-lui Iancovescu și a vă arăta ce valoare are.

Mai înainte, nu știu dacă aveți dreptate să faceți această separațiune; căci și unii și alții întrebunțază în fabricațiunea lor produse directe de ale D-lui. Și dacă, în bună dreptate, ar fi o deosebire de făcut, această ar trebui să vie tocmai în avantajul acelei industriei care, printre materiile sale prime, întrebunțază tocmai produse ale solului, cari sunt fructul muncii iar nu provenite din pronia cerescă, fără alt concurs din partea omului, de cât ostentela de a le privi cum cresc pe copac.

Apoi bine, D-lor, nu este această o adevărată glumă, ca, sub pretext de industrie primară sau derivată, să se pretindă că acela care și fierbe prunele să aibă mai multe favoruri de cât acela care și fierbe păpușoiul pentru fabricațiunea produselor industriei sale ?

Dar, D. ministru, amplificând asupra argumentațiunii D-lui Iancovescu, ne-a făcut cu ore-care lirism descrierea sôrtei țeranilor de la munte; ne-a spus că ei nu au alte resurse de cât prunele. Și continuând pe această strună, D. ministru scapă cu totul din vedere interesul mare-lui fabricant de alcool care, nu numai că întrebunțază un capital însemnat pentru instalațiunea și administrarea fabricii sale, dar lucrăză el însuși, produsele solului de pe propria sa moșie; mai ales în anii când nu pôte să și desfacă acele produse.

D-lor, am luat cuvântul să propun un amendament pe care l'am anunțat la început. Dacă D. ministru persistă în desființarea primei de export, voiu avea onôrea să vă rog să reduceți taxa de la 5 bani, la 3 bani.

În acest sens este redigiat amendamentul ce depun la biuroș.

D. vice-președinte: În acest înțeles s'a mai depus un amendament.

D. N. Nicoreșcu: Acel amendament este susținut și de mine.

Voc: Să se citescă.

D. vice-președinte: Iată cum sună amendamentul:

„La art. I propunem ca în loc de 4 bani la grad să se pue 3 bani.

C. T. Grigoreșcu, N. Nicoreșcu, G. Burghilea, C. Ienescu, D. Sturdza, G.

Emandi, Cristea S. Negoescu, C. Dobrescu-Argeș, C. C. Dobrescu, R. Pătrărlăgeanu, Ion M. K. Epureanu, M. Pacu, M. Adamescu.

D. G. Panu: La acest articol mai este și un alt amendament:

D. vice-președinte: Iată și acel amendament:

„Pentru alcoolul de cartofi taxa va fi 10 bani la grad pe decalitr.

I. Nădejde, C. Dobrescu-Argeș, V. G. Mortsun, Christea S. Negoescu, C. C. Dobrescu, G. Panu.

D. Gr. Constantinescu: D-lor deputați, obiecțiunile ce D. Nicoreșcu au adus astăzi asupra acestei legi, D-sa le-a făcut și în sânul comitetului delegaților, unde a propus taxa de 4 bani la gradul de spirt și menținerea primei de export. Delegații secțiunilor însă, ținend compt și de cestiunea bugetară; căci dacă s'ar admite o reducțiune prea mare la acest venit, atunci ar rămâne un gol în buget, pentru a căruia acoperire ar trebui să recurgem la alte impozite, delegații, dăca, în majoritate de 4 au admis taxa de 4 bani la grad; iar eu și D. Apostoleanu am opinat pentru 5 bani.

Obiecțiunile principale ce s'au făcut în comitetul delegaților și cari s'au repetat și aci în Cameră de D. Nicoreșcu, consistau în faptul că nu se pune pe aceeași linie, țuica din fructe și spirtul din bucate; că ar fi favorisată țuica în paguba spiritului. Eu cred că D. Nicoreșcu plecând de la o premisă greșită nu putea ajunge de cât la o concluziune greșită.

În adevăr, D-sa plôcă de la legea din 1886, și luând-o de basă ne dăca că pe cât timp în acea lege se prevedea o taxă de 8 bani la grad pentru spirt și de 4 bani pentru țuică, trebuie ca reducțiunea ce se face acum să fie în aceeași proporțiune. Dar D. Nicoreșcu care a luat parte la desbaterile legii la 1886, negreșit onôșce împrejurările în cari ea a fost votată.

D-lor, guvernul de atunci se găsea la finele lui Martie cu un deficit bugetar. În întrunirile ținute de majoritatea Camerei, s'au propus diferite mijloșe spre a se putea umple acel gol. Așa D. Nacu a venit înainte cu monopolul cărciumilor, la care, nefiind favorabil primit, a trebuit să renunțe. Apoi D-sa a propus monopolul asupra spirtoselor; însă dupe multe discuțiuni și stăruințe fără efect l'a părăsit și pe acesta; și în fine într-o dăca s'a presintat Camerei de atunci, din care făceam și eu parte, un proiect de lege, inspirat de D. Costinescu, raportorul comisiunii bugetare, prin care să urca taxa pe spirtos; această urcare însă era făcută fără nici un studiu, fără nici o examinare prealabilă a cestiunii și numai spre a implini un gol bugetar. Atunci guvernul a propus ridicarea taxei la gradul de spirt de la 4 bani la 8

banii, și în loc de 2 lei cât să plătească pentru pogonul de prune, s'a înființat o taxă de 4 bani de grad la țuică, — taxă enormă pentru această producțiune. — Cu această ocaziune s'a ridicat o adevărată furtună în Parlament, contra acestei urcări, și D. Brătianu, președintele consiliului de atunci a declarat Camerei că dacă nu i se dă mijlocul pentru echilibrarea bugetului, D-sa se retrage de la guvern, spre a face loc altui guvern care să echilibreze bugetul.

În asemenea condițiuni a fost votată legea din 29 Martie 1886.

D-lor deputați, vedeți că acest impozit a fost stabilit în condițiuni anormale; fără studii prealabile, fără a se vedea dacă această materie suferea o asemenea urcare de taxe; chiar dacă am admite că acest impozit din 1886 a fost pus pe baze sigure și normale, totuși voiți dovedi D-lui Nicorescu că degravarea este făcută proporțional și chiar mai mult în favoarea spiritului de cât în favoarea țuicei.

În adevăr, spre a stabili cât se scade la gradul de spirt, este ușor fiind-că din 8 bani român 5 sau 4. În ce privește însă transformarea taxei pe țuică, din taxa pe grad în taxa pe pogon calculul este mai greu; și nimeni nu poate afirma într'un mod pozitiv câți lei de pogon ar corespunde cu 4 bani de grad; căci însăși baza impozitului se transformă. Spre a vedea așa dar cu cât se degrevă fiecare din aceste două feluri de rachiu, să nu luăm baza ridicată de D. Nicorescu; să cântăm din contra o altă bază mai sigură și mai pozitivă.

Să vedem dar cât a produs țuica pe grad cu legea în vigoare, și cât produce cu taxa propusă acum de guvern prin această lege.

Din tabloul prezentat de D. ministru să vede că în ultimii 2 ani 1887 și 1888 taxa pe țuică de 4 bani pe grad a produs 1.800.000 anual, iar cu taxa cea nouă se produce anual suma de 1.280.000. Va să dică, era 1.800.000 până astăzi; ni se cere 1.280.000; degravarea cerută în 520.000 lei.

Așa dar, cu transformarea taxei din 4 bani pe grad în lei de hectar ajungem la o degrevare de mai puțin de a treia parte din impozit.

Care este acum degrevarea ce se face spiritului? Taxa se scade de la opt bani la cinci sau la patru bani, mai mult ca o treime din taxa actuală și dacă s'ar admite 4 bani la grad, atunci degrevarea este cu jumătatea taxei actuale, adică în orice caz, o ușurare mai simțită de cât la țuică.

Să părăsim dar, D-lor deputați, această idee cum că țuica este favorizată în paguba spiritului; căci dacă am calcula și am căuta să vedem cari din aceste două este mai apăsată, ușor se poate vedea că numai în favoarea țuicei nu s'a făcut nici o ușurare. Este în adevăr, peste patință a argumenta ca D. Nicorescu, pentru că, D-le, unuși impozit când să stabilească se

cantă ca primă condițiune să nu se ia o prea mare parte din câștigul producătorului; să 'i ei o parte din venitul net și restul să 'i-se lase lui.

Să vedem cât câștigă fabricantul de spirt, și cât câștigă fabricantul de țuică. În ceea ce privește producțiunea țuicei cu taxa actuală de patru bani la grad se ia aproape tot ce produce cultivatorul.

Vă rog a 'mi spune dacă mai este o altă materie imposibilă unde să se ia atâta contribuabilului.

D. primar al capitalei spunea aici într'o zi, că a vădut cu ochii săi un om care 'și-a tăiat în mijlocul străzii cercurile de la butie; căci nu putea să ia pe mărfa atâta preț, cât 'i se cerea taxe fiscale și comunale.

În ceea ce privește taxele pe spirt să spue D. Nicorescu cât 'i-se cere fabricantului și cât 'i rămâne lui câștig net, și dacă 'i-se ia prea mult, atunci să propună o scădere rațională.

D. Nicorescu, voescă a pune pe aceeași linie aceste două rânduri, cari nu au aceeași natură; acesta nu se poate. Fabricantul de spirt produce cantități mari și se poate mulțumi cu un câștig mic pe unitatea de producțiune, pe când fabricantul de țuică produce puțin și nu are de unde să 'i-se ia, o taxă mare. D. Nicorescu mai spunea că voim să facem un monopol în favoarea țuicei și în dauna spiritului. Eu nu știu dacă țuica a străbătut sau nu în județele unde se fabrică spirtul, dar pot afirma că tot-d'a-una spirtul a venit și vine la noi în județele producătoare de țuică, din cauză că fabricarea ei costă mult, așa că mai toți proprietarii, dați omenilor la munca câmpului spirt amestecat cu apă, neputând să le dea țuică, fiind-că ar costa mai scump.

Afară de acesta, D-lor, D-văstre trebuie să știți că nu avem atâtea locuri, cari produc țuică, și să nu vă temeți că livezile de pruni să se întindă în câmpie.

Chiar proprietarul de la munte, acolo unde vede că poate ara, tae prunii și face loc plugului, așa că livezile de pruni să împușină din an în an.

Prin urmare, D-lor, pe cât timp trebuie să ținem socotela și de necesitățile bugetului și de protecțiunea industriei noastre, eu vă rog să bine-voiți a vota articolul așa cum este făcut de comitetul delegaților.

D. ministru de finanțe, M. German: Trebuie să declar că eu nu mă pot uni cu articolul din proiectul comitetului și mențin articolul din proiectul de lege prezentat de guvern, pe care vă rog să 'l puneți la vot.

Voci: Închiderea discuțiunii.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

— Se pune la vot amendamentul D-lui Nădejde prin sculare și ședere și fiind în duoidală asupra majorității, Adunarea procedează la vot prin bile:

Votați 93
Majoritate regulamentară . 46
Bile albe 76
Bile negre 17

D. vice-președinte: Adunarea a adoptat amendamentul D-lui Nădejde.

D. N. Nicorescu: D-le președinte, când e vorba de votarea pe articole a unui proiect, regulamentul spune, că amendamentele la articole se pun succesiv la vot, începând cu cel mai depărtat. Nu poate fi vorba, dar, dupe cum am auzit reclamându-se, de propunerea minorității sau a majorității. Numai când vin raporturi de la o comisiune specială, și când acele raporturi conțin în ele două propuneri paralele, se pune la vot, mai întâiu propunerea minorității, și apoi a majorității. Când însă e vorba de proiecte de legi împărțite pe articole, se pun la vot mai întâiu amendamentele ce s'au propus în timpul discuțiunii, dacă s'au propus, și apoi articolele cari figurează în proiectul său în proiectele în discuțiune. În cazul de față, avem trei soiuri de propuneri în ceea ce privește taxa pe grad: Una pe cale de amendament și două cuprinse în cele două proiecte puse în discuțiune, adică proiectul guvernului și proiectul comitetului de delegați.

Cum să dăm satisfacție acestei dispozițiuni regulamentare care cere ca să se începă votul cu cea mai depărtată din propuneri? — Ca să înțelegem această dispoziție a regulamentului, trebuie să ștatornicim punctul nostru de plecare; și atunci vom ști cum începem și cum procedăm. Care e punctul de plecare, când se vine cu o lege modificătoare a unei legi existente? — Punctul de plecare este însăși dispozițiunea din legea în vigoare a cărei modificare se cere.

Punctul de plecare ar fi dar acum taxa de 8 bani de grad, care se propune a se modifica; și prin urmare, bine ați făcut că ați pus la vot mai întâiu amendamentul care propunea o taxă numai de 3 bani; căci acela era cel mai depărtat.

Acum nasca întrebarea, care din cele două propuneri, ce au mai rămas, trebuie puse întâiu la vot? Una din acele propuneri prevede taxa de 4 bani, iar cea-altă propunerea prevede 5 bani. Trebuind și acum să începem cu cea mai depărtată, trebuie să punem întâiu la vot pe cea de 4 bani, și apoi să ne apropiem pas cu pas de punctul de plecare. Vă rog dar să puneți acum la vot articolul prevădut în proiectul delegaților. Acesta însăși e un amendament la proiectul guvernului.

Aici nu poate fi cestiune de opiniunea minorității sau a majorității. Aci este vorba de mai mulți propuneri, cuprinse în amendament sau proiecte, și cari trebuie puse la vot dupe ordinea lor firească și progresivă. Prin urmare, trebuie să începem cu propunerea de 4 bani.

D. vice-președinte: Fără să fiu un

tonpatara și să țin numai de cât la usu-
rile vechi, nedeterminate prin o lege sau
regulament, eu vă spun cum se practică
și sunt și eu de părere că, atunci când
vine un raport în care e opiniunea mino-
rității și a majorității, a minorității se
pune întâi la vot. D-voastră ați audiat și
eră pe ministrul de finanțe care a ținut
să susțină un amendament la art. 1, men-
ționând în același timp propunerea guvern-
ului, a repetat acesta și D. raportor al
comitetului delegaților, prin urmare, cum
voiți ca eu să procedez alt-fel de cât cum
se procedează tot-d'a-una. Vrea însă Camera
să procedeze în alt mod, eu care sunt re-
flexul ei nu pot de cât să mă conformez
deciziunii sale.

Prin urmare, nu pot să procedez alt-fel
de cât puind la vot opiniunea minorității,
adică articolul din proiectul guvernului,
în copriinderea următoare:

„Taxele de consumațiune, asupra bău-
turilor spirtoase, prevădute prin al. a și
b de sub art. 1 al legii din 29 Martie 1886,
se fixează într'un mod uniform la cinci bani
de grad de fie-care decalitră, iar acea
prevădută prin al. c la trei lei de fie-care
decalitră.

— Adunarea procede la vot și rezultatul
scrutinului este :

Votați	102
Maioritate abs.	52
Bile albe	65
Bile negre	37

D. vice-președinte: Adunarea a a-
doptat.

— Se pune la vot art. 1 împreună cu
amendamentul D-lui Nădejde și se adoptă.

— Se dă citire art. 2.

D. vice-președinte: D. I. Marghiloman
are cuvântul.

D. I. Marghiloman: D-lor deputați,
ori-cât de meșteșugit a fost discursul
D-lui Nicorescu atât cel de ieri, cât și
cel de astăzi, totuși nu a reușit să înlă-
ture adevărul. Comparațiunea ce a făcut
D-sa între taxa de 4 bani de grad la țuică
și de 8 bani de grad la spirt nu este nici
de cum nemerită.

D. raportor v'a spus, D-lor, că taxa a-
supra țuicăi a fost pusă într'un mod ar-
bitrar și fără nici un studiu prealabil, și
nu se poate tăgădui că legea actuală a fost
și este un biciu de foc pe spetele a veri-o
opt-deci sau una sută miș capi de familie,
cari se ocupă cu cultura livezilor de pruni
și cu fabricarea țuicăi; căci nu este des-
tul că Statul le ia mai tot profitul muncii
lor, apoi mai sunt supuși și la tot felul
de vexațiuni.

D-lor, țărani nu poți vinde țuica sau
rachiul lui fără a avea mai întâi bilet
de la perceptor că are voie să și vândă
marfa. Dupe ce capătă un asemenea bi-
let, el plăcă de la munte la câmp cu bu-
toiașul de țuică în căruță și merge din
sat în sat, din cârciumă în cârciumă; la
un loc dă două, trei vedre, la altul cinci,
șase vedre; aci pe porumb, colo pe
grâu, dincolo pe secară sau orz, dupe

cum poți să și desfacă marfa; căci el nu
vinde țuica pe parale, și când se întorce
acasă, dupe un forțe lung și obositor
drum, și și face socotela nu se alege căș-
tigul din pagubă. Iată adevărata posi-
țiune a țăraniului producător de țuică.

D. Nicorescu a ținut că proprietarii sau
fabricanții mari de țuică pun pe țărani
înaintea lor ca să se potă ascunde mai
bine; că proprietarii și fabricanții cei
mari de țuică cumpără prunele de la țə-
rani pe prețuri ridicole, și apoi ei trag
mari folose din transformarea lor în țuică.
Mi pare rău că D. Nicorescu mă si-
lesce a i spune că D-sa este indus în
completă eroră, că n'are nici o cunoștință
de cum se petrec lucrurile. Nu proprietarii,
nu fabricanții cei mari iaș prunele de la
țărani, ci cumpărătorii de prune se fac țə-
rani cari sunt mai cu dare de mână; căci
este adevărat că se găsesc țărani cari vënd
fructele lor din cauză că nu au cazan sau
lemne; că nu pot să plătescă impositul ce
li se cere pentru fabricarea țuicăi și din
alte multe împrejurări. Eu, dacă voiți,
primesc ca în privința acestă să se pună
în lege ori-ce prohibițiune; primesc să fie
supuși la o plată de taxă îndecită, ori-cât
de mare proprietarii și fabricanții cari
cumpără de la țărani prunele, cari specu-
leză asupra nevoiilor țăraniului; primesc
în fine tot ce ar voi să propună D. Nico-
rescu, numai și numai ca să dispară o-dată
bănuiala ce se ridică că la spatele țə-
raniului stă ascuns proprietarul și marele
fabricant de țuică.

D-lor, țărani de la munte țin la a-
cestă lege, care li s'a făgăduit încă din
anul trecut, cum țin țărani de la câmp
la legea de improprietărire; țărani de
la munte găsesc prin industria acestă
mișlocele lor de existență, precum țə-
rani de la câmp le găsesc în agricultură,
în munca pământului. (Intreruperi).

Este foarte adevărat că livezile de pruni
din patele munților au început a se des-
ființa spre a se transforma în locuri de
arătură, pe cari să și cultivă porumb și
alte grâne, dar cele de pe munte încă se
conservă, și omenii plătesc imposit pen-
tru acel pământ.

D-lor, mai acum câți-va ani, taxa pen-
tru un pogon de pruni era de un leu;
cred dar că a se pune astăzi deca lei este
forțe destul. Ceea-ce mă face pe mine să
fiu pentru acestă taxă încă prea mare
este numai dorința ce am de a vedea o
dată pe țəran scapat de vexațiunile la
cari dă loc legea actuală care, cum am țin,
a ajuns să fie un biciu de foc pentru țəran,
și i face să nu se mai potă folosi cu ni-
mic din produsul pământurilor lor.

Vi s'a spus, D-lor, că s'au vëndut omenii
cari, când au venit cu rachiul lor la țərg
și li s'a făcut socotela cât au să plătescă, au
preferit mai bine să taie cu toporul cer-
curile de la buți, ca să nu fie nevoiți să
plătescă mai mult de cât ce primeau pe
marfa lor. Casul acesta este foarte adevă-
rat, s'a întâmplat la Buzău.

S'a mai țin că prin acest proiect de lege
se favorizează țuica în paguba spirtului.
Ei bine, nu este exact. Țuica, D-lor, nu
poți face nici o-dată concurență basama-
cului. Basamacul, de și este o băntură o-
trăvitoare, găsesce însă numeroși consuma-
tori, pentru că se vinde ieftin; pe cât
timp țuica, care față cu basamacul este
o adevărată doctorie, nu este atât de bine
căutată pentru că costă mai scump.

Eu, D-lor, vorbesc aci în numele să-
tenilor, al căror reprezentant sunt, și de-
clar că țərani sunt mai bucuroși să plă-
tescă ori-ce taxă li s'ar cere pe hectar, nu-
mai ca să se potă vedea scăpați de sufe-
rințele ce îndură prin legea în vigore.

De aceea rog pe D. ministru să bine-
voiască a primi reducerea ce se propune,
adică ca taxa pentru un hectar de pruni
să fie de 10 lei, și să pună D-sa încă două
lei la pogonul de vie, și ast-fel i pot a-
sigura că prin sporul de venit ce ar avea
de la vii se va acoperi deficitul ce s'ar
produce prin reducerea taxei asupra li-
vezilor de prune.

**D. ministru de finanțe, M. Ger-
mani:** D-lor, ved că se produc mai multe
amendamente. Onor. D. Ion Marghiloman
propune a se fixa taxa hectarului de pru-
ne la 10 lei și la 4 lei pentru pogonul de
vie și de către alții se cere să fie scutite
de ori-ce taxă livezile cari ar avea un
număr mai mic de 100 de pruni.

Ași dori dar să știu dacă mai sunt și
alte amendamente...

D. Gr. Constantinescu: Mai sunt.

**D. ministru de finanțe, M. Ger-
mani:** Eu cred, D-le președinte, că ar fi
mai nemerit să se dea citire mai întâi
tuturor amendamentelor și pe urmă să se
începă discuțiunea asupra lor.

D. vice-președinte: Bine-voiți, D-le
raportor, a da citire amendamentelor.

D. Gr. Constantinescu: Iată, Domni-
lor, amendamentele ce s'au depus până a-
cum la birou:

1) Livezile de pruni și viile mai mici
în întindere de cât un hectar vor fi scu-
tite de acestă taxă.

*V. G. Mortzun, G. Panu, I. Nădejde,
C. Dobrescu-Argeș, C. C. Dobrescu, Chr-
S. Negoescu, T. Silion, R. Pătărlăgeanu.*

2) La art. 2 propunem ca taxa pentru
hectarul de livezi de pruni să fie de lei
patru.

*Radu Stanian, C. Dobrescu-Argeș, N.
I. Micescu, Christu S. Negoescu, N.
Voinov, Stănescu.*

3) La art. 2 propunem a se pune în
locul cifrei de 10 lei, 6 lei.

*C. T. Grigorescu, I. Ștefăneanu, C. Ie-
nescu, Christu S. Negoescu, C. C. Dobres-
cu, C. Dobrescu-Argeș, R. Pătărlăgeanu.*

4) Propunem la art. 2 următorul a-
liniat:

„Vor fi scutite de plata acestei taxe li-

veștile în timp de 6 ani de la sădire și viile în timp de 3 ani.

R. Stanian, C. Dobrescu-Argeș, I. Ștefăneanu, N. Micescu, Christu S. Negoescu, N. Voinov, D. Protopopescu.

D. V. G. Mortzun : Mai avem încă un amendament pe care îl formulăm în acest moment.

D. vice-președinte : D-lor, fiindcă sunt 6 ore, consult Adunarea dacă primesce prelungirea ședinței.

Vot : Pe mâine.

— Se pune la vot prelungirea ședinței și se respinge.

— Ședința se ridică, cea viitoare se anunță pe a doua zi, 8 Februarie.

Ședința de la 8 Februarie 1889.

Președinția D-lui vice-președinte *Gr. Cozadini*, asistat de D-nii secretari *U. Boldescu* și *A. Hinna*.

— Ședința se deschide la ora 1 și jumătate dupe amiazi.

— Prezenți 140 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 40, și anume:

Bolnavi :

D-nii : *L. Negrutzi, Chr. Suliotti, C. Grădișteanu.*

In concediu :

D-nii : *D. Badescu, G. Gr. Cantacuzino, M. Marascu, I. Negrea, I. Negulici.*

Fără arătare de motive :

D-nii : *D. Alexandrescu, T. Anastasin, Gr. Andreescu, C. Andrieș, N. C. Aslan, I. C. Brătianu, D. Burcă, A. Cămărășescu, M. Caracostea, L. Catargi, C. Cristodorescu, C. Danaric, C. Datculescu, I. Demetriad, I. Dimitriu, V. Dimitropolu, G. Drăghici, L. Goilav, C. Pariano, A. Peșiacov, St. Pleșea, V. Poenaru, C. Răileanu, C. Ressu, G. Robescu, I. Robescu, G. Rosnovanu, S. Șomănescu, I. Văsescu, C. Boheica, G. Tocilescu.*

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se trimite la comisia de petițiuni: petițiunea D-lor *R. Gheorghescu* și *M. Radoiș*, a D-lui *Ion Simionovici*, a D-nei *Maria Petrescu* și a mai multor locuitori din comuna *Băseni*, județul *Argeș*, a mai multor locuitori din comuna *Argetoia*, județul *Dolj*, a mai multor locuitori din comuna *Coroesci*, județul *Tutova* și a mai multor institutori din *Bacău*.

— Se trimite la comisia bugetară proiectul de buget al casei dotațiunii ôstei pe exercițiul 1889—90 și petițiunea mai multor locuitori din comuna *Hârja*, județul *Bacău* relativ la școala din acea comună.

— Ministerul financelor depune, conform art. 76 din legea comptabilității generale, 5 tablouri de toate adjudecațiunile,

de toate contractele și de toate cumpărăturile făcute de ministerul domeniilor în cursul anului 1886—87.

— Se depune raportul comitetului delegaților de secțiuni asupra proiectului de lege relativ la acoperirea deficitelor casei pensiunilor pe exercițiile 1887—88 și 1888—89, și raportul comisiei financiare asupra proiectului de lege relativ la deschiderea unui credit de 1.000 lei pe seama ministerului de justiție.

— Se trimite la secțiuni proiectul de lege relativ la deschiderea unui credit extraordinar de lei 10.187.800 pe seama ministerului lucrărilor publice pentru îmbunătățiri a se aduce la căile ferate ale Statului și proiectul de lege prin care comuna *Galați* este autorizată să cedeze Statului un loc spre a servi la construirea palatului episcopal din acel oraș.

— Se trimite la comisia financiară proiectul de lege relativ la deschiderea unui credit extra-ordinar de lei 5.000 pe seama ministerului de interne și proiectul de lege prin care ministerul de interne este autorizat să întrebuițeze suma de 200.000 prevădută în bugetul celui minister pentru serviciul ambulanțelor rurale în cheltueli pentru clădirea de spitale rurale.

D. vice-președinte : *D. Negoescu* are cuvântul pentru o propunere, propunere spre a se acorda o pensiuine de 200 lei văduvei profesorului repausat *Raymond*.

— *D. Chr. S. Negoescu* dă citire următoarei propuneri:

EXPUNERE DE MOTIVE

Repausatul *L. Cl. Raymond* a servit Statului, în calitate de profesor de limba franceză la liceul din *Craiova*, timp de 35 ani, 3 luni și 19 zile, fără a putea lăsa văduvei sale D-nei *Cl. Raymond* nici un drept de pensiuine, nefiind naturalizat la timp.

Sub-semnații, având în vedere că în tot timpul de peste 35 ani, s'au făcut reținerile legiuite a căror restituire D-na *Raymond* ar avea în tot cazul dreptul să reclame, și considerând că lipsa formalităților de naturalizare nu a oprit pe repausatul profesor *L. Raymond* de a fi foarte bun român, ajutând pe elevii săraci și întreținând gratis în pensionatul său mulți orfani (dupe cum în *Craiova* este notoriu, și mulți dintre noi putem asigura despre acesta);

Considerând că lipsa de naturalizare nu vine din rea voință, de ôre-ce această naturalizare a fost cerută și dobândită pentru fiii săi; iar ficele sale s'au căsătorit în țară și cu pământeni;

Considerând că la plecarea sa din țera-i natală, *Francia*, fusese deja profesor de științele fisico-matematice la colegiul *Pertui*, *Bagnol* și *Nimes*, fiind și director de institut, iar venirea sa în *România* se datoresce Principelui *Iancu Bibescu*, care, pentru trebuințele instrucțiunii în *Craiova*, ceruse prin fratele său Principele domnitor *George Bibescu* să i se reco-

mande din *Francia* un profesor de limba franceză, iar *D. Dumas*, decanul de pe atunci al facultății de științe din *Paris*, și *D. Orfilat*, chimist ilustru, și însuși *D. Villemain*, atunci ministru de instrucție, să recomandat Principelui *Bibescu* pe profesorul *L. Cl. Raymond*;

Având în vedere că repausatul s'a bucurat de o foarte bună reputație în societatea *Craioveană*, lăsând amintiri adânci în toate clasele sociale mai ales printre cei săraci și că au meritat distincțiunea de a fi numit cavaler al „*Coronei României*“;

În fine, considerând că văduva, D-na *Raymond*, într'o vârstă destul de înaintată de 67 ani, a rămas fără nici un mijloc de existență și că de la mórtea soțului său, acum 3 ani, cererea adresată Camerei de atunci pentru o pensiuine viageră a rămas fără nici un rezultat,

Pentru toate aceste motive, credem că D-na *Raymond* merită atențiunea D-vóstre, și vă propunem a vota următorul proiect de lege :

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — Se acordă D-nei *Clotilda Raymond*, soția legitimă a repausatului profesor *Leon Cl. Raymond*, o pensiuine viageră de 200 lei lunar, plătibilă din casa Statului.

Cristu S. Negoescu, August Peșiacov, Al. G. Hinna, S. Șomănescu, D. P. Economu, D. Stăncescu, C. Țăpîrdea, P. P. Brătianu, T. Nica, Dr. Severeanu, I. Iancovescu, M. N. Seulescu, Dr. I. Athanasescu, G. Burghela, N. S. Seulescu, C. Ștefăneanu, Gr. Chrisenghi, C. Ienescu, I. Dimitriad, G. Berevoescu, M. N. Pacu, D. R. Rosetti, N. Nichiforescu, M. Mateescu, Gh. Soșta, D. Protopopescu, Gr. Constantinescu, C. D. Vericeanu, Const. Dobrescu-Argeș, Ioniță Stănescu, N. I. Micescu, Nicu Gheorghescu, C. Popovici, Dr. Ștefănescu, R. C. Pătărlăgeanu, Ion C. Grădișteanu, Al. Gr. Ionescu, T. Sillion, Ioseph T. Oroveanu, V. G. Mortzun, C. C. Dobrescu, M. Tsoni, T. Callimaki, G. Panu, G. Pallade, Lăsar Niculescu, V. G. Peiu, I. Nădejde, N. Voinov, G. D. Teodorescu.

D-lor deputați, vă rog să admiteți urgența asupra acestei propuneri.

— Se pune la vot urgența și se primesce.

D. vice-președinte : Se va trimite această propunere de urgență la secțiuni.

Acum *D. Tache Ionescu* are cuvântul.

D. Tache Ionescu : D-le președinte, am aci o petițiune a verii-o câte-va sute de locuitori din *Craiova*, prin care se rog de Adunare ca să intervină pe lângă D. ministru al domeniilor spre a presinta cât mai curând un proiect de lege pentru rescumpărarea embaticurilor de vii dupe proprietățile particulare.

Cestiunea această este destul de serioasă, ca să rog și eu pe D. ministru să presinte Adunării un asemenea proiect de lege; iar petițiunea o depun la biuro.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: Răspund onor. D. Tache Ionescu, că un proiect de lege în această privință se află depus în Senat din inițiativa parlamentară.

D. C. Lecca: D-le președinte, vă rog să bine-voiți a interveni pe lângă D. președinte al consiliului ca să depună pe biroul Camerei cât mai curând dosarul cu deciziunea consiliului de miniștri, prin care se scutesce fabrica Goetz de taxa de 15 la sută asupra lemnului, prevădută prin tariful autonom; căci voiți a adresa o interpelare în această privință.

D. vice-președinte: Cererea D-văstre se va comunica guvernului.

Acum, D. Hinna are cuvântul

D. A. Hinna: D-le președinte, vă rog să bine-voiți, ca în cea întâi și când va lucra onor. Camera în secțiuni, să se pună în dezbaterile secțiilor proiectul de lege relativ la acordarea unei recompense naționale văduvei regretatului Mavrogheni, proiect care se află în cartioanele onor. Camere de un an și mai bine.

D. vice-președinte: Biaroul ia act de cererea D-văstre.

D. N. Ionescu: D-le președinte, vă rog să luați act că eu mi-am dat demisiunea din președinție al comisiunii de petiții, și cred că D-nii membri ai comisiunii se vor intruni să aleagă un alt președinte.

D. vice-președinte: Se va face cunoscută această comisiunii de petiții.

D. C. C. Dobrescu-Prahova: D-le președinte, este mai mult timp de când s'a prezentat Adunării de D. ministru de interne un proiect de lege, prin care se autorisă comunele să percipă darea axiselor prin regie sau licitațiune. Acest proiect de lege a fost cercetat de unele dintre secțiuni, iar în altele nu s'a luat încă în dezbateri, și pentru că acest proiect de lege este foarte important pentru administrațiunea financiară a comunelor urbane, mi permit a vă ruga să bine-voiți a face să vină cât mai curând la ordinea zilei; căci se sfârșește anul financiar și comunele nu știu cum să și reguleze bugetele lor.

D. G. Burghilea: D-le președinte, numai o singură secțiune n'a numit încă delegatul său pentru acest proiect de lege. V'ași ruga dar, să bine-voiți a mijloci ca și acea secțiune să termine lucrarea sa, pentru ca comitetul delegaților să se poată pronunța cât mai curând asupra acestei chestiuni.

D. vice-președinte: Cererea D-văstre se va satisface.

D. C. Gabunea: D-le președinte, am aci o petițiune din partea mai multor institutori și institutore; această petițiune este relativă la îndeplinirea art. 3 din legea de la 1883, pentru fixarea și gradarea remunerărilor membrilor corpului didactic, care ține: „Duce cinci ani de serviciu de la numirea provisorie, remunerățiunile prevădute în art. 1 se sporesc cu 15 la sută, dupe 10 ani cu 30 la sută,

după 15 ani cu 45 la sută, după 20 ani cu 60 la sută, așa în cât după ultimul termen de gradațiune remunerările vor fi cu 60 la sută mai mari de cât cifra ficcării prevădută la art. 1, care va servi de normă la calcularea gradațiunii.”

MI aduc aminte că în luna Ianuarie s'a prezentat Adunării o moțiune subscrisă de mai mulți D-ni deputați, relativă la această chestiune și asupra căreia s'a votat urgența. Vă rog dar, D-le președinte, să bine-voiți a face ca acel proiect de lege să se prezinte cât mai curând înaintea Corpurilor legiuitoare.

Tot o dată vă rog, D-le președinte, să amintiți D-lui ministru de instrucțiune publică, care cred că va avea această bună voință, ca în bugetul anului 1889 să prevadă sumele necesare pentru satisfacerea unor atât de legitime cereri și conforme cu legea.

D. vice-președinte: D. Lahovari are cuvântul.

D. I. Lahovari: D-le președinte, rog pe onor. guvern în general și pe D. ministru de finanțe, într-un cât 'l privesc mai în de aproape, să bine-voiască a regula o dată o chestiune care cred că destul a așteptat o soluțiune pe care echitatea o dictează. Voiți să vorbesc astăzi, când ne aflăm în anul 1889, de despăgubirile ce se cuvin orașelor Calafat, Giurgiu și Oltenița pentru pagubele suferite cu ocaziunea bombardamentelor ce au suferit ele în 1877 cu ocaziunea războiului ruso-turc. Sunt 12 ani de când noi am eșit victorioși din acel răzbel, și cu toate acestea până acum n'am despăgubit încă pe acei cari din cauza răzbelului au avut a suferi pagube însemnate. Există o lege, care a fost votată anul trecut, prin care se dispune numirea unor comisiuni însărcinate cu constatarea cuantului pagubelor, pentru a se putea plăti de guvern. Constatările făcute de acele comisiuni fiind acum terminate, aș ruga pe onor. guvern să bine-voiască a veni cu un proiect de lege prin care să se reguleze indemnitatea ce se datorează a se da acelor persoane și acesta cât mai curând; căci este o vorbă latină care ține: „bis dat cui cito dat.”

D. vice-președinte: Bine-voiți a formula în scris interpelarea D-văstre ca să fie comunicată guvernului.

D. ministru de finanțe, M. Germani: Chestiunea indemnității acelor cari au suferit pagube din cauza bombardamentului din timpul răzbelului de la 1877 nu privește direct pe ministerul de finanțe; cu toate acestea eu declar, în numele guvernului, că iați act de dorința exprimată de onor. D. Lahovari și voiți studia chestiunea.

D. vice-președinte: Acum la ordinea zilei avem continuarea discuțiunii asupra proiectului de lege relativ la modificarea unor dispozițiuni din legea impositului asupra băuturilor spirituoase.

D. Ursianu are cuvântul.

D. Valerian Ursianu: D-lor deputați,

unii din colegii noștri au căutat să pue în rivalitate, în antagonism și chiar în răzbel interesele unei părți a țării cu interesele celei-alte părți. Eu unul n'am înțeles și nu voi înțelege nici o dată să se facă o asemenea deosebire de interese. Pându-se pe tărâmul acesta, D-lor au voit să demonstreze că cu legea actuală s'ar acorda orecari privilegii proprietarilor de livezi de pruni și producătorilor de țuică în raport cu spiritul. Eu nu voi întra astăzi în amănunte, nu mă voi întinde prea mult asupra acestei materii, mai ales în urma discuțiunilor armate atât la luarea în considerațiune a proiectului de lege cât și asupra articolului I; dar cred că este bine a pune înaintea D-văstre orecari considerante spre a vă convinge că nu există cât de puțin cea mai mică favoare în privința dispozițiunii proiectului de lege ce ni se prezintă.

În adevăr, D-lor, condițiunea ce trebuie să aibă un impozit este că el să apese cu o egală sarcină asupra materiei imposibile, asupra contribuabililor. Făcând o bună socotă, ușor va fi pentru D-văstre să vă convingeți că în ceea ce privește mai cu seamă proprietatea de munte ea este de două ori impusă. Dacă vom lua, de exemplu, o moșie de câmp, fie-care știe că se plătesc pentru 500 hectare de la 1.000—1.500 lei foncieră; ceea ce va să zică de la 2—3 lei pentru hectar, pe când pentru cele-alte moșii de munte, unde sunt livezile de pruni și vii, se plătesc 10 franci de hectar. Ei bine, pentru ce această deosebire? Pentru ce toți Românii să nu ducă egal sarcina acestui impozit? Ceva mai mult, se cunosc de D-văstre toți că moșiile de munte mai nu îmbogățesc nici o dată pe proprietarii săi arendași și că ei trăiesc de ași pe mâne. Mai e și o altă considerațiune: Atunci când se face recensământul pentru foncieră se ia în vedere venitul integral, care la moșiile de munte consistă din pruni, din vii și din prea puține locuri proprii pentru cereale. Apoi dacă la moșiile de munte se ia norma această ca parte principală, nu vedeți D-văstre că atunci se pune asupra țăranilor un alt impozit special, că ei plătesc de două și de trei ori mai multă foncieră de cât proprietarii de la câmp? Lucrul este evident.

S'a zis, D-lor, de către unii din D-nii deputați că nu e proporțiune între taxa de 4—5 bani la gradul de spirt și între taxa de 10—12 franci la hectarul de pometură. Dar la 1882, când pentru prima dată s'a pus acest impozit, a fost 1 franc de pogonul de pruni și tot atunci s'a pus o taxă de 2½ centime pe gradul de spirt; prin urmare, dacă voim să păstrăm proporțiunea, ar trebui ca pentru hectarul de pometură să se plătească 2 franci, iar pentru spirt 5 centime de grad.

Afară de considerațiunile acestea mai sunt, D-lor deputați, și altele cari militază în privința punctului acesta de vedere. Sunt două argumente puternice: Întâi

că această industrie e o industrie casnică, mărunță, și al doilea că trebuie să se aibă în vedere, și acesta e punctul cel mai important, că acolo unde se plantază livezi de pruni sau vii, locurile sunt ripoșe; și mai cu seamă în urma nenorocitului obicei de a se distruge pădurile, mai cu seamă de către rezași și proprietarii particulari, mai toate moșiile de munte astăzi sunt ruinate; sunt foarte puține locuri unde se poate cultiva porumb; cât despre grâu și orz nici nu e vorbă. În toate cele-alte părți, unde pământul nu se surpă, s'a plantat vii și pe alocurea pruni. Astăzi țeranii, în vederea imensei greșeli ce au făcut și pagubei celei mari ce a rezultat din despădurirea moșiilor de munte, acolo unde nu poate crește pădure au pus pruni. Vedeți dar că ar trebui pentru aceștia să se facă o mică favoare. Guvernul ar trebui din acest punct de vedere, să încurajeze plantarea de pruni acolo unde nu e posibilă o altă cultură.

S'a țin, D-lor, că dacă s'ar lăsa taxa asupra țuicei prea mică în raport cu taxa asupra spirtului, s'ar face o concurență între aceste două industrii; aceasta nu e exact; pentru că scim cu toții că mai mult spirt se introduce din Moldova în Muntenia de cât țuică din Muntenia în Moldova; și cu toții mai scim că chiar țuica, care se introduce în Moldova, se amestecă cu spirt sau, cum se țină în limbajul popular, se face basamac, și această amestecătură se introduce sub numele de țuică, pentru ca să se scape de taxa la care ar fi expus spirtul. Iată cum se face țuicei o concurență care nu e leală. Concurența între spirtul din Moldova, care are 30, 40 de grade și țuica de aci, care are 14, 15 grade nu poate să existe. Noi dorim cu toții ca spirtul să se facă în cea mai mare cantitate și să se exporte; iar țuica să rămână la noi; și în privința aceasta voiți avea onoare a fi cu D-nii aceia cari susțin ca prima de export să nu se desființeze. Sunt înscris a vorbi la art. 8 și mi rezerv cu acea ocaziune să mă pronunț în ceea-ce privește prima de export.

Acum, în privința art. 2 s'a țin: pentru ce nu voiți D-văstre să se pue taxa la țuică tot pe grad, iar nu pe pogon? Unul din motivele puternice care a făcut să se propună această modificare e că prin ea se scutesc țeranii de vexațiunile legii actuale, nimic mai mult, nimic mai puțin; căci nu e adevărat, cum se pretinde, că taxa asupra țuicei s'a redus cu trei pătrimi.

D. Constantinescu v'a probat foarte bine neexactitatea celor ce se susține, arătându-vă că până acum impozitul asupra țuicei producea 1.600.000 lei; iar de aci înainte, dacă proiectul de lege în discuțiune va fi adoptat, nu se va mai percepe de cât 1.200.000 lei, va să țină taxa asupra țuicei se reduce numai cu o singură pătrime și aceeași proporțiune s'a păstrat și în privința spirtului.

Cunosceti, D-lor deputați, că industria această a țuicei este unicul mijloc de existență pentru o mare parte a locuitorilor de pe moșiile de munte. În adevăr, la noi, mai cu seamă în părțile muntoșe, moșiile se împart în trei categorii: moșii de câmp, de mijloc și de munte. Ei bine, în ceea-ce privește moșiile de munte, locuitorii lor, cu totă activitatea ce ar depune, nu pot numai din cereale să și agonisească hrana trebuincioasă. Să lăsăm că grâul nu se poate cultiva la munte; dar cu totă sollicitudinea ce ei ar avea, nu pot dupe pogonele cultivabile să scotă atâta porumb cât le trebuie pentru susținerea familiilor lor. Din punctul de vedere al izlazurilor, de asemenea ei sunt foarte mult strimtorați în cât au pierdut din cauza aceasta iarăși un mijloc de existență, prin creșterea vitelor, cu cari ar putea să preîntâmpine nevoile lor. Va să țină ce le-a rămas? Numai vânzarea fructelor în natură sau prefacerea acestora în țuică. Această dare e singurul și unicul mijloc al lor de trai; căci și lemnăria a început în multe părți să dispară, și D-văstre știți că din acest material, ei făceau înainte blâni, șindriile, pe cari le schimbau pe mălaiu sau grâu. Acum și acesta al lor mijloc de existență a început să dispară, fiindcă multe din păduri sunt în mâna diferitelor societăți sau a exploataților mari.

D. Nicorescu a țin ieri că dacă e vorba de clasa cea săracă, apoi atunci trebuie să fim cu toții de acord spre a le da favoruri; însă trebuie să observăm că nu cum-va în dosul acestor țerani să se ascundă și proprietarii cei mari. Mie mi pare rău să aud de la D. Nicorescu asemenea cuvinte la adresa proprietarilor mari.

D. N. Nicorescu: Am vorbit despre fabricanții mari de țuică.

D. Valerian Ursianu: Mi pare rău; căci dacă unii dintre aceștia, pot să fie greșiți înaintea opiniei publice, de aci nu rezultă că toți fabricanții cei mari sunt răi. În toate clasele societății veți găsi, D-lor, oameni cari să nu fie la înălțimea situațiunii lor, ca să mă exprim astfel; căci dupe cum țină proverbul: nu e pădure fără uscături. În toate clasele societății veți găsi advocați, profesori, și funcționari cari să nu fie ceea-ce ar trebui să fie; tot așa se întâmplă și cu proprietarii cei mari, și între ei sunt oameni buni și oameni răi. Pentru ce dar noi tot-d'a-una să isbim în proprietarii cei mari? Nu trebuie să uităm că de multe ori au susținut această țără, și-au deschis punga lor, și au avut frați și rude cari și-au versat sângele pentru țără, dupe cum vor face și ei, când va fi trebuință. Nu trebuie dar, dupe cum am mai țin, să tot lovim în ei; trebuie ca pe cei săraci să-i facem bogați, iar nu vice-versa, (Înteruperi). Înțeleg ca D-lui Mortzun să nu-i placă această teorie...

D. V. G. Mortzun: Din contră, eu o aprob.

D. Valerian Ursianu: Eu credeam că vă va fi în defavor.

Văd însă că D. Nicorescu nu are o egală sollicitudine pentru toți. Când a venit vorba de capitaliștii din Moldova cari au venit, și au vădit cum D-sa a început să se plângă, să se lamenteze. Dar de ce să fim pentru unii numai și pentru alții ciumă? Pentru ce numai pentru capitaliștii din Moldova să-l doră inima? Dupe cum D-sa are sollicitudine și voescă să apere pe capitaliștii din Moldova, cari au expus capitale mari ca să înființeze o industrie, tot același limbaj trebuie să țină și în privința celor-alți capitaliști sau proprietarii mari, afară negreșit de aceia cari în adevăr merită să fie censurați, stigmatizați; căci din nefericire sunt și de aceștia.

D-lor deputați, s'a vorbit mult în această cestiune, și eu nu am luat cuvântul de cât spre a mă cerca să conving pe cei de dincolo de Milcov, că noi nu tindem să ne ridicăm în detrimentul D-lor, ca să nu rămână Domniele lor cu nici un fel de amărăciune în suflet. Interesul nostru este să stabilim un lucru perfect între ambele industrii; și cred că cu legea actuală nu numai că nu se face un privilegiu pentru cei cari produc țuică, dar din contră e avantajoasă pentru acei cari produc spirt; căci nu trebuie să pierdem din vedere că aceștia au și prima de export. Este adevărat că se propune desființarea acestei prime; eu însă nu sunt pentru o asemenea măsură. Camera va face ceea-ce va crede mai bine în această privință; eu însă declar că sunt contra desființării primei de export și voiți arăta la timp motivele mele. De aceea țin că Domniele lor nu trebuie să se plângă, să fie nemulțumiți. Nu este însă mai puțin adevărat că acest avantaj până la un punct oarecare se răsfără și asupra producătorilor de țuică, pentru că exportându-se o parte din beuturile spirtose, rămâne cea-altă parte să se consume în țără.

În art. 2 se mai prevede asemenea să se plătescă de fie-care hectar de vie lucrătoare, 2 lei. Cu toții scim că viile pe lângă foncieră, care foncieră se impune avându-se în vedere venitul total al moșiei, mai plătesc și un alt impozit, pentru filoxeră. Va să țină avem asupra viilor deja două impozite și acum voiți D-văstre să mai punem și un al treilea impozit? Apoi unde vom ajunge noi dacă asupra unei industrii punem 3—4 impozite? De aceea eu aș ruga pe D. ministru, cât și pe D-nii deputați, ca în ceea-ce privește viile cari sunt deja impuse cu foncieră și cu taxa pentru filoxeră, să nu primescă acest al treilea impozit de 2 lei la hectar. D. ministru, fără îndoială, și mai cu seamă fiindcă m'am pronunțat contra desființării primei de export, va

fi¹ contra vederilor mele; cu toate acestea eu insist în propunerea mea.

D. ministru ne-a spus: Prin reducerea impozitului asupra spiritului și țuiceii în măsura ce se propune prin proiectul guvernului vom avea în budget un gol destul de însemnat; dacă însă D-văstre veți face reducțiunii mai mari, atunci echilibrul bugetar va fi cu totul sdruncinat; și apoi nu trebuie să scăpați din vedere că D-văstre mai pretindeți a se face și alte multe lucruri, cum: școle, spitale, drumuri de fer, gradațiune, etc. Ei bine, trebuie să fim drepti. În privința acésta depinde de la noi să facem totul în raport cu mijlocele de care dispunem; căci a veni pe de o parte să cerem scutiri de impozite, iar pe de alta lucrări de acestea importante, înțelegem bine D-văstre că atunci punem pe ministru în imposibilitate de a putea corespunde la asemenea sarcini. Inșă, domnilor deputați, după cum știți, mai sunt și alte materii imposabile, precum este de exemplu averea mobilă care până acum a stat pusă la adăpost de ori-ce impozit. Eu cred că a venit timpul ca și acésta avere mobilă să fie impusă, mai cu seamă când ea dă beneficii mult mai mari de cât averea imobiliară. Iată pentru ce stăruiesc eu să se suprimă cei 2 lei de hectar de la vii, cari plătesc și foncieră și taxa de filoxeră, și tot de o dată propun să se mențină pentru spirit prima de export.

D. C. C. Dobrescu (Prahova). D-lor deputați, sunt și eu între subscriitorii unui amendament care va fi pus în dezbaterile D-văstre. Eu, D-lor, cred că privind de aproape impozitul asupra țuiceii, toți sunteți convinși că impozitul acesta este nedrept, ba încă chiar el n'ar fi trebuit să existe de loc.

În adevăr, când ne gândim la situațiunea care să creșcă țeranilor proprietari de livezi, nu putem să nu constatăm că lor li se cere mai mult decât de la cei alți locuitori ai țerei; ei plătesc foncieră, plătesc și alte dări, și pe d'asupra vine Statul să le arunce încă un impozit. Eu chiar mi-aș permite să zic că acesta este un impozit pe hrană; căci țeranul cu prunele cari le vinde sau le transformă în țuică nu face de cât să câștige hrana sa și a familiei sale, așa în cât impozitul acesta poate fi considerat ca o adevărată nenorocire pentru țeran.

D-lor, multe s'ar putea dice din acest punct de vedere, asupra impozitului țuiceii. Ceea-ce mi-a părut foarte rău de a observa în discuțiunea acésta, este sentimentul vrăjmășesc pe care l'am vădut manifestat la unii în contra țuiceii, făcându-se apărători ai spiritului de cereale. Mi se pare că nu trebuia pusă discuțiunea așa. Noi cei cari ținem să se ușureze proprietarii de livezi, am fost alături cu acei cari susțin o ușurare asupra spiritului, credem însă că asupra spiritului i s'a făcut destulă ușurare prin faptul că taxa s'a scădut de la 8 bani la 5, și i se

va face încă o ușurare când la art. 8 se va menține prima de export. În privința țuiceii însă nu s'a făcut destul și mi aduc aminte cum D. ministru spunea în secțiunea noastră că impozitul țuiceii se reduce la a treia parte, ceea-ce este cu totul inexact.

Noi scim, D-lor, că aceste livezi nu produc în fie-care an, ci, în regulă generală, la patru ani o dată, ceea ce ar face 48 franci de hectar, iar nu 12 cum se dice că e în lege sau chiar dacă acești 12 franci s'ar reduce la 10, tot ar fi în realitate tot 40 de franci de hectar.

Noi, D-lor, ținând socotela de situațiunea noastră financiară, creată nu de actuala Cameră, noi am convenit ca să propunem suma de 6 lei pe hectar, adică trei lei de pogon. Credem că este destul cât s'a pus în sarcina omienilor cari cultivă livezile de pruni și produc țuică, credem că de la 1882 până astăzi a se ridica de la un leu la trei lei taxa pe pogon sau 6 lei pe hectar este tot ce se poate cere mai mult producătorilor de țuică, și vă rog să bine-voiți a primi amendamentul propus de noi, de a se vota 6 lei de hectar.

D-lor, mi pare că aud pe D. ministru de finance vorbindu-ne iarăși de desechilibrarea bugetului, de scăderea prea mare a veniturilor Statului și prin urmare de necesitatea de noi impozite. Dar rugăm pe D. ministru să creșcă că va găsi în noi cei mai devotați susținători ai propunerilor de economii ce D-sa va face Adunării, și chiar fără a aștepta indemnul D-sale, noi înși-ne vom lua de multe ori inițiativa spre a cere să se suprimă multe din cheltuielile din buget cari nu sunt de nici un folos, ci numai un lux sau o risipă.

Aci însă este o cestiune, ca să zic așa, de viață și de moarte pentru decimii de mii de familii, cari trăiesc la munte numai din rodul acestor livezi pe cari l'prefac în țuică.

De aceea, cum diceam la început, acest impozit este pus chiar asupra hranei țeranului și prin urmare, el l' supără cu o greutate foarte mare, și chiar acești 6 lei pe cari l'propunem noi este foarte mult, însă vădend că în situațiunea actuală a financelor țerei desființarea cu totul a taxei asupra țuiceii nu ar fi bine primită, de aceea propunem cifra de 6 lei pe hectar.

D-lor, ieri diceam aci unui coleg din Cameră, cu ocaziunea cestiunii fortificațiilor, și acésta o vom repeți și o vom desvolta mai pe larg când se va discuta acea cestiune a fortificațiilor, diceam că taxa acésta asupra țuiceii se datoresce în mare parte fortificațiilor, așa în cât, dacă ar fi să vorbim serios și să luăm lucrurile cum sunt, cred că guvernul ar trebui să se gândească ca să nu mai cêră țerei sacrificii noi pentru continuarea fortificațiilor, ci mai bine cu acei bani cheltuiți în zădar, să facă alte îmbunătățiri mult mai folositoare și între

alte să vie și în ajutorul țeranilor, scăpându-l de taxa țuiceii.

De aceea, D-lor deputați, apelez la D-văstre toți să bine-voiți a lua în deapropie atențiune suferințele locuitorilor rurali, și acum când se oferă ocaziunea de a face ceva pentru țeran, să bine-voiți a primi amendamentul ce propunem noi ca să se pună taxa de 6 lei pe hectar în loc de 10 cum se cere.

Voci: Închiderea discuțiunii.

D. ministru de finance, M. Germani: Am cerut și eu cuvântul, și voi să profit de acésta dată de dreptul pe care l' dă regulamentul băncii ministeriale.

D. E. Enescu: Mă înscriu contra închiderii discuțiunii.

D. ministru de finance, M. Germani: D-lor, nu voi fi eu acela care să cer închiderea discuțiunii, însă am vădut că s'a cerut închiderea, și credeam că este de datoria mea înainte de a se închide discuțiunea, să zic și eu cuvântul meu în privința obiecțiunilor făcute la art. 2 al prezentei legi.

D-lor deputați, la art. 1 am fost combătut de onor. D. Nicorescu în privința taxei puse asupra gradelor de spirit din cereale; la art. 2 sunt combătut de onor. D. Valerian Ursianu și de onor. D. Dobrescu de la Prahova, asupra taxei pe hectar a livezilor de pruni, și asupra taxei pe hectarul de vii.

Nu voi fi eu acela care voi bănui bunele intențiuni ale D-lor deputați cari combat, unii, centimele puse la spirit, alții, taxa pusă pe hectar fie de pruni fie de vii: însă țin să constat un lucru: Că dacă eu am stabilit proporțiunea dupe scriptele, dupe rezultatele oficiale, atunci lucrul se poate lesne constata, și sunt dator să fac acésta declarațiune că, dupe scriptele și rezultatele oficiale, nu țuica a fost favorisată prin reducțiunile cari s'a făcut.

D-lor, țuica de la înființarea taxei de 4 bani, în anul 1886—1887 a dat un venit de 1.918.000 lei; la 1887—1888 a dat 1.880.000; dupe taxele prevădute în proiectul de față prezentat de guvern, țuica vorbind în termen generic, sau în special rachiul din prune și cel de tescovină, se estimează la 780.000 lei dupe 65.000 hectare de pruni calculați a 12 lei hectarul, și 500.000 lei de la 125.000 hectare de vii a 4 lei hectarul, care în totul face 1.280.000 ast-fel că, deducend 1.280.000 din 1.880.000 degrevarea țuiceii ar fi de 600.000 lei, adică ceva mai puțin de cât a treia parte. Vedeți dar că după rezultatele oficiale, țuica nu ar fi trebuit favorisată așa mult cât este prin noua lege. Prin urmare în proiectul de lege supus D-văstre reducțiunile pe cari le propun eu, sunt mai mari de cât ceea-ce m'ar autorisa rezultatele oficiale a vă propune; căci ar fi trebuit să nu propun de cât reducțiunea la o a treia parte. Dacă am propus o reducțiune mai mare, cauza este că rezultatele obținute prin taxa de 4 bani

la gradul de țuică nu corespund cu cifrele oficiale ce ar fi trebuit în realitate a se încasa, și acesta din cauză că percepțiunea se face cu mari greutate, și acest sistem de taxare a țuicei pe grad dă foarte adesea-ori loc la următorul inconvenient.

Producătorii cei mici de țuică, cari în genere sunt numai țărani, să a suferi multe asupriri și fraude de la cumpărătorii intermediari sau ambulanzii cari le ia marfa pe niște prețuri de nimic, spunându-le că trebuie să se pună în socoteală și taxa de 4 bani pe grad, pe care să a o plăti ei cumpărătorii, și sub pretextul acestei taxe frustră pe bietul țăran cât pot mai mult.

Pe de altă parte strângerea acestui imposit este foarte anevoioasă pentru guvern, fiindcă guvernului 'i este cu neputință să urmărească pe acești vânzători, peste toate câmpiile țerei pentru ca să le percăpă taxa. Ar trebui ministerul de finanțe, nu numărul actual de perceptori, ci un personal cu mult mai mare pentru a împedea aceste fraude, și din lipsa acestui personal, a cărui înființare ar absorbi o mare parte a acestui venit, din lipsa acesta s'a introdus în țără un fel de, ca să șic așa, foarte întinsă contrabandă care frustră și fiscoșii și pe micii producători de țuică.

Țiind compt de aceste împregiurări, am fost nevoit să vin a propune corpurilor legiuitoare o ușurare mai mare, în ceea ce privește țuica, de cât aceea care ar fi trebuit să rezulte din scriptele oficiale.

Dacă cu toate acestea am propus Corpurilor legiuitoare taxa de 12 lei pe hectarul de liveze de prune, am făcut-o fiindcă credeam că ea corespunde cu reducțiunea ce o făceam și la spirt de 3 bani de grad, și că este o echitate perfectă între aceste două degrevări.

În privința viilor s'a șis că, ținându-se compt de impositul fonciar, de taxa filoxerei, de decimile comunale și județene și de taxa cea nouă, viile sunt prea mult în cărcate. Am aci un calcul în ceea-ce privește impunerea viilor, și de astă-dată vorbesc în special de vii. Viile plătesc astăzi o taxă fonciară fixă, pentru că în privința viilor nu s'a admis estimățiunea pe venit; s'a calculat că 4 lei de hectarul de viie corespunde la 6% din venit, și s'a fixat prin legea actuală la 4 lei impositul fonciar pentru fiă-care hectar de viiă. La acești 4 lei, adăogând o decime de percepțiune, trei decimi județene, două decimi comunale și o decime pentru drumuri, adică șapte decimi, cari fac 2 lei și 80 bani și apoi taxa filoxerei, cari s'a redus de la 4 lei la 1, 50 precum și taxa cea nouă de 4 lei, în locul taxei de 4 bani pe grad, acestea toate adunate la un loc fac 12 lei și 30 bani pe hectar, sau 6 lei 15 bani pe pogon.

Ei bine, D-lor, este în de obște cunoscut că un pogon de viie dă un venit de 100 lei în termen mijlociū, și pentru acest venit nu plătesce de cât 6 lei și 15

bani cu toate decimele comunale, județene taxa filoxerei etc. Taxa asupra țuicei nu este de cât cu 6 lei la sută mai mult.

Apoi care din D-vostre care aveți o proprietate fonciară, fie moșie fie casă în Bucuresci, nu scie că plătesce 6 la sută imposit principal, plus alți 6 sau 7 la sută sub denumire de decimi adiționale?

Să trecem acum la pogonul de liveze; să vedeți dacă nu sunt în realitate ușurate prin o taxă de 12 lei la pogon.

Dacă din cinci ani numai un singur an ar fi fericit în producțiune, un pogon de liveze de pruni ar produce 100 vedre...

Voc: De prune, de borhot.

D. ministru de finanțe, M. Germani: D-lor, înainte de toate vă rog să credeți că tratez această cestiune cu tot interesul, dar cam și într'un mod profan: n'am avut fericirea să posed nici vie nici pruni, și nici în grădina mea din Bucuresci n'am nici un prun și n'am avut nici o-dată veri-o fabrică de spirt. Cu toate acestea vă pot spune că trei pruni, într'un an fericit, dau cinci hârdae de borhot...

O voce: Chiar și frunzele de ar fi prune, și tot nu pôte da atât. (Sgomot, intreruperi).

D. ministru de finanțe, M. Germani: Am șis și o repet că admitând o singură recoltă îmbelșugată la cinci ani, în care trei pruni ar da cinci hârdae de prune și acestea o vadră de țuică, iar toți cei-alți patru ani nedând absolut nimic...

D. V. Plegoianu: Observați un lucru, că cinci hârdae de prune neferte, rămân trei când se ferb, cari dau două ocale de țuică când fabricățiunea e bună și mai puțin când e rea.

D. ministru de finanțe, M. Germani: Repet încă o-dată că admit numai un an bun din cinci, și dacă exagerez în ceva, e tocmai în presupunerea cea rea; căci vedeți că de la cei-alți ani nu mai iaș nimic, și cred că D-vostre veți admite că cei patru ani, chiar rei de ar fi, tot vor da și ei ceva, ast-fel că ori-cât aș fi exagerat eu, anul îmbelșugat e compensat prin cei-alți ani pe cari nu 'i-am comptat de loc. Așa dar, punând la un pogon numai 100 de vedre în cinci ani, revine la 20 de vedre pe an, cari fac 27 decaltri a 20 grade centesimale.

Voc: Nu, 16.

D. ministru de finanțe, M. Germani: Dacă am vorbi de gradul Wagner n'ar fi de cât 8, dar pe gradul centesimal 20 e foarte modest. Ei bine, 27 decaltri a 20 grade fac 540 grade, câte 4 bani de grad, fac 21 de lei și 60 bani. Iată ce plătesce astăzi țuica. Când dar acum cer 6 lei și 15 bani, în loc de 21 și 60 bani, e acesta un imposit exagerat?

D. N. Nicorescu: Eu vă spun că e prea mare degrevarea în raport cu spirtul.

D. ministru de finanțe, M. Germani: Nenorocirea ministrului de finanțe care vine cu un proiect de lege de felul acesta este de a fi atacat din toate părțile. Am constatat, D-lor, că degrevarea

țuicei este destul de satisfăcătoare, și eu cred că este echitabilă în raport cu degrevarea care s'a făcut și se face spirtului.

Acum mai am puține cuvinte să spun în ceea ce privește prima de export pentru spirt...

Voc: La art. 8.

D. ministru de finanțe, M. Germani: Atunci nu mai am nimic de șis acum.

Voc: Închiderea discuțiunei.

D. C. Dobrescu-Argeș: Am cerut cuvântul.

D. vice-președinte: S'a cerut închiderea discuțiunei și nu vă pot da cuvântul de cât contra închiderii.

D. C. Dobrescu-Argeș: D-le președinte, și ieri și alaltă-ieri mi-ați luat cuvântul; atunci eu nu mai am pentru ce mai sta aici.

D. vice-președinte: Biuroul nu v'a luat cuvântul, dar dacă Camera cere închiderea discuțiunei, eu trebuie să mă supun.

D. C. Enescu: Mi-am permis să iaș cuvântul, D-lor deputați, și să vă rog ca să bine-voiți a nu închide discuțiunea, de ôre-ce nu s'a spus, cred, dupe părerea mea, tot ce trebuia să se spună în Adunare în privința taxei ce se pune asupra țuicei; vă rog cu atât mai mult să nu închideți această discuțiune, căci acest articol, pe lângă taxa care privește țuica, cuprinde și o nouă dare asupra viilor care interesază nu numai o parte a țerei, partea de la munte, ci țera întrăgă.

D-nii mei, dacă nu aș avea alte argumente plausibile ca să fac pe onor. Cameră să bine-voiască a nu închide discuțiunea, de cât acesta singurul, că eu de la începutul sesiunei și până astăzi n'am luat nici chiar 5 minute onor. Adunări...

O voce: Dar ieri?

D. C. Enescu: Ei bine, ieri am vorbit numai în trecăt... (Ilaritate).

Cred dar, D-lor, că onor. Cameră ar trebui să fie bine-voitoare pentru mine, și să mi permită să vorbesc în această cestiune serioasă și de cel mai mare interes pentru țără.

Al doilea motiv pentru care fac această rugăciune, este că eu represint unul din județele cele mai însemnate din țără, care contribuiesce cu aproape 12.000.000 din budgetul general al Statului, și care este foarte interesat atât în privința spirtului cât și în privința țuicei, căci dupe chiar situațiunea financiară ce ni s'a distribuit zilele trecute, am să dovedesc D-lui ministru că județul Prahova, și în cestiunea țuicei și în aceea a spirtului ține, un rol de frunte, contribuiesce foarte mult și alimentează în primul grad paragraful înscris în budget ca venit din taxa spirtușelor. Dovedindu-vă acesta, eu am să cer ca chiar taxa de 10 lei propusă de comitetul delegaților să fie și mai mult redusă. Nu veți voi acesta, noi iar o să venim cu cestiunea țuicei și o să stăruim necontenit până când taxele acestea se vor des-

ființa, sau cel mai puțin se vor micșora în mod simțitor, căci ele apasă foarte greu asupra nefericiților locuitori de la munte.

Este, D-lor, vrednic de luat în serioasă considerațiune starea locuitorilor de la munte și din podgorii, și cred că în fața unei populațiuni de aproape o jumătate milion, care a înfruntat toate primejdiile și care cu bărbăție a știut să apere drepturile țerei, cred că nu veți sta la tocmelă pentru 2 sau 300.000 lei. Statul a cheltuit sume mai mari cu concentrările de astă-primă-veră; pentru ca să potolască pe țeranii de la câmp, și guvernul a fost nevoit să 'i impună când ei cereau pământ; nu cred că veți fi uitat acesta, și de aceea 'mi place să sper că nu veți ține mai mult la 200.000 lei, când este vorba ca să vedeți mai bine situațiunea lor și să ajutați proprietatea sătenilor. Eu nu pun cestiunea de certă între spirit și țuică. Acestă certă poate să o împace D. ministru cu un singur gendarm care 'l are în buzunar: monopolul spirtuoșelor.

D. ministru de finance, M. Germani: De ce 'mi atribuiți acesta fără să 'mi cunoșteți intențiunile?

D. C. Enescu: Este adevărat, D-le ministru, că nu vă cunosc intențiunile, dar am avut ocaziunea să vorbesc cu funcționarii de ai D-văstre și mi s'a spus că o să ajungem la monopol.

D. ministru de finance, M. Germani: Eu nu sunt inspirat de temerile D-văstre.

D. C. Enescu: 'Mi pare bine că D-văstră vă gândiți la acesta, dar D-văstră nu aveți să fiți vecinic acolo pe banca ministerială, și eu vreau din vreme să se scie că noi nu suntem pentru monopol, și că ne vom ridica cu toții contra lui, căci se ucide întreg comerțul nostru.

Vă rog dar, D-lor, dacă credeți că noi aceștia, din județul Prahova, avem dreptate în această cestiune, și dacă țineți seamă de motivele ce am pus în cunoștința D-văstre că noi dăm mai mult de cât ori care județ în ceea-ce privește țuica, să 'mi dați voce, de ore-ce sunt înscris dupe D. Dobrescu, să dic și eu câte-va cuvinte în această cestiune; dacă nu voiți, închideți discuțiunea, dar vom veni peste câte-va luni de zile, vom veni la anul și o vom deschide și redeschide iarăși, și așa o vom ține deschisă sdравн, până când veți bine-voi a ne înțelege că avem dreptate, și ne veți da această dreptate.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se respinge.

D. vice-președinte: D. C. Dobrescu are cuvântul.

D. C. Dobrescu-Argeș: D-lor deputați, credeam că într'o discuțiune așa de importantă asupra unei legi ce de a dreptul privește interesele micilor cultivatori de pruni și de vii nu se va aluneca pe povârnișul intereselor strimte, locale.

Ei bine, din potrivă, vechea ceartă dintre marii producători de spirit de o parte și de țuică de alta s'a reînțepit cu acești

vioiciune. Acesta m'a hotărît să îmbrățisez și eu partea populară a cestiunii, și în numele imensei populațiuni a munților și a podgoriilor să vorbesc.

Trebuie să aduc aici lămuriri culesse de la fața locului, trebuie să vă expun adevărata stare a lucrurilor, care nu se mai poate suferi, și să cer ușurarea atâtor nevoi, de cari văd că se compătimesce numai în trecut, și se plătesc prin câte-va frase mângâetore... (Iaritate) și mai de parte nimic!

În adevăr, de când s'a început discuțiunea asupra legii, nu s'a tratat de cât de interesele celor tari, iar din cauza celor mici, s'a făcut numai un paravan patetic, întrebuițat când de o tabără când de alta ca argumentațiunea să devină mai simpatcă.

Căci, D-lor, a spune numai că acest impozit este: ruinător, că e vexator, că se ia țeranului pânea de toate zilele de la gură, și alte de acestea, vorbe!..... fără a stăruia la justificarea lor, la dovedirea lor, este a repeta procedul din trecut; recunoșteți țeranului starea lui miseră, 'l plângeți chiar, dar la îndreptarea de fapt a răului nu stăruiti!

Să nu uităm un lucru: Țeranul e sătul de vorbe goale, el n'are vreme să mai asculte altele; el așteaptă plata prin fapte. (Aplause).

Cine voesc în adevăr să 'l ajute, trebuie să 'l studieze de aproape interesele, să se pună cu hotărîre la lucru neslabindu-'l și trecând peste ori-ce piedici, întrebuițând ori-ce mijloce legale până la definitiva sa îndeplinire.

Știți, D-lor, că de la 1882 s'a făcut o lege prin care se așază impozitul pe pruni. La început taxa fu numai de un leu la pogon, dar de atunci încoace s'a făcut atâtea schimbări, s'a pus taxa când la pogon, când la grad pe decaltru.

Dar eu nu voesc a mă învârti pe acest cerc, că taxa este mică ori mare, eu de la început am dis că sunt contra proiectului acestuia, care taxază un articol ce de felul lui, într'u cât privește pe micii cultivatori, este *neimposabil*.

D-lor, aci v'aun spus D-nii Marghiloman, D. Valerian Ursianu și însuși D. ministru de finance că se pune o taxă pe un articol care se raportază *la stricta existență* a țeranului.

Aceste afirmațiuni sunt pentru mine prea prețioase, le iaș ca argumente tari, în susținerea ce fac că industria prunilor pentru marea parte a populațiunii rurale, ce o cultivă, este un mijloc neapărat de traiu, și ca atare, nu poate fi imposabilă.

Apoi numeroase, feluritele schimbări ale legii provocate de presiunea opiniunii publice, contra impozitului acestuia este încă un cuvânt ce militază pentru reducerea sau desființarea taxei pe țuică.

Afară de acestea, petițiunile dese, stăruințele depuse pe lângă Corpurile legiuitoare, în atâția ani, delegațiunile nume-

roșe cerând schimbarea legii, reclamele electorale, și însuși ea cestiunea țuiceii trecută în programa alegerilor, prin care alegătorii cer aleșilor lor a dobândi cu ori-ce preț scăderea acestui impozit, toate aceste cuvinte puternice n'aun nici o semnificare?

Chiar astăzi avem pe biuroul Camerei peste 80.000 de semnături protestând în contra legii actuale!

De ce dar mai esitam? Țera rurală a micilor cultivatori, a micilor moșneni ne spune energic și hotărîtor că sarcina această nu o mai pot duce; că fără o ușurare radicală, în zadar facem altă lege. D-lor deputați, eu știu că de câte ori se face o lege financiară în țera noastră lucrul este așa considerat în cât s'ar putea dice că budgetul e totul, el e cauza, iar legea... numai efectul. Câte deficite în budget atâtea legi financiare (iaritate) și de aceea legile noastre de acest fel toate aun un singur caracter *pur fiscal*.

S'a făcut legi pentru vânzarea moșiilor Statului ori și cui. S'a făcut legi pentru sporirea dăjdiilor, pentru înființarea altora noi, toate acestea pentru acoperirea deficitelor din budget!

Dar în țerile civilizate, în țerile cu o organizațiune sincer democratică; impozitele mai aun și alt scop: Acela de a menagea micile avuții, de a tempera desvoltarea excesivă a marilor bogății pentru stabilirea cumpenei în Stat și spre a face putincioasă lupta dreptă către progres. (Aprobări). Iată de ce eu mă scol contra acestei fiscalități ruinătoare populațiunilor sărace, contra acestor impozite indirecte puse pe sărăciă, pe *dreptul la viață*, impozite, cari, în alte țeri, se impun cetățenilor numai în urma unor studii științifice, cari formează convingerea guvernanților că fondul studiat poate suporta dajdia; dar eu întreb: În țera această, avem noi o statistică făcută prin care să se constate dacă toate breslele sociale sunt de o potrivă impuse, în cât astăzi să nu fi rămas, neimpus de cât numai acest articol, la care să recurgem ca la ultimul mijloc de scăpare?

La noi aședarea (assieta) impozitelor n'are nici-o basă științifică, nu se conduce de nici o normă, n'are nici un criteriu; este destul să vină în mintea unui ministru numele unui venit, unui articol de consumațiune, care să 'i se pară că se poate impune, și dacă mai cu seamă fondul acesta privește pe cei mulți și timiți, pe cei ce nu aun curagiul a protesta, dajdia e pusă și deficitul astupat. (Aprobări).

De aceea eu mă ridic cu totă energia contra acestei sisteme întregi, și deci, contra unei taxe, care nu pentru cuvântul, că a fost deja înființată, trebuie încă să mai fie, ci dacă este justă și suportabilă. Eu nu voi să aud de desechilibrarea budgetului, într'u cât nu ni s'a dovedit justiția impozitului.

D-lor, în privința imposării veniturilor este o regulă elementară stabilită. Fondul impozat trebuie să dea atâtea folos

proprietarului său, în cât nu numai munca, timpul și cheltuielile de exploatare să fie respătite, dar să 'i asigure un procent cât de mare din care să pótă plăti un impozit și să realizeze și îmbunătățiri pentru sine.

Comparând acum fondul ce 'l dá industria țuicei cu impozitul ce se plătesce asupra 'l, mă surprinde contrastul: Fondul e complet epuizat numai în impozit, ba proprietarul mai contractează și datorii pentru a se achita de el.

Apoi, D-le ministru, ce *quantum legal* este ecستا, care ia sută în sută, une-ori, 40 la sută când e mai puțin, și une-ori trece și dincolo. (Haritate).

D. C. Gabunea: D-le Dobrescu, am să vă ascult asupra materiilor imposabile; ați spus, pare-mise, că numai prunii sunt o materie neimposabilă

D. C. Dobrescu-Argeș: Sunt asupra argumentațiunii acestei cestiuni, dar mă grăbesc a adăoga, eu vorbesc aci de industria prunilor la micii cultivatori, a căror stare economică este așa de înapoiată, în cât acest fond pentru densesii nu e un venit, un câștig, un mijloc de exploatațiune, ci abia o trebuință a vieței, un element de traiu de ađi până mâne!

Ca să fiu just în această discuțiune, dați-mi voe să mă ridic la izvorul, la cauza năpădirei acestor impozite apăsătoare.

D-vostre sciți că în dorința noastră de a ne ridica cât mai curând din abisul în care ne asvêrlise vitejia vremilor și lâcomia dușmanilor noștri, în ziua deșteptărei noastre ca națiune am adoptat de odată tot aparatul civilisator, toate reformele cele mari ale unui stat modern, le am luat cu toate sacrificiile ce ele cereau, ni le-am însușit în totă deplinătatea lor.

Dar starea noastră economică, culturală era cu totul inferioară statelor de la cari împrumutasem reformele, și se cereau cheltuieli foarte mari pentru un aparat așa de complex; cu totă bună-voința țerei, ea trebuia să dea tot ce are spre a le acoperi. Iată de unde au eșit aceste deficiente budgetare, aceste crize ce ne bântuiesc mai tot-d'a-una tesaaurul public.

Nu vreau să adaog aci și alte cauze de risipă și de ușurință cu banul țerei. Pe urmă, la noi impozitele ce se pun pe consumațiune ca în alte țeri se lovesc de altă piedică.

Omul civilizat de și are mai multe trebuințe, dar 'i stă la îndemână și mai multe mijloce.

Însă țeranul român, cu o agricultură primitivă, cu pământul sărăcit, fără industrie, fără negoț, ne luminat, cum 'l avem, ducând o viață aschetică, scie ôre să dorască mai mult de cât strictul necesar vieței? Are el prevederea omului luminat, dresat în luptă pentru viață? El a bia pôte să 'și întâmpine trebuințele firești, și noi 'l-am luat ca cetățen format cu idea de a sci cum să 'și mărescă averea și ca să 'și cunoscă datoriile și trebuințele lui.

Venim cu un impozit, care, în alte țeri, pare foarte drept, pe când la noi o asemenea dare devine foarte vexatorie, foarte ruinătoare.

Noi, D-lor, la aședarea impozitelor nu căutam să vedem dacă țeranul care se găsesce într'o stare economică foarte rea, 'l pôte plăti sau nu acel impozit; nu ne uităm să vedem dacă materia impusă constituie pentru țeran un venit anual sigur și real, precum este sciut că țuica nu constituie un venit permanent, anual și sigur.

Și ca să vă dovedesc acesta nu am de cât să vă amintesc pentru că D-vostre sciți cu toții că ogrădile de prune nu se găsesc și nu se plantază pe un pământ bun de arătură, ci se fac aceste sădiri pe locurile improprii ori-cărei culturi, cu atât mai puțin de grâu, de porumb; și acesta a provenit de acolo că în 1864, sătenii fură împrumutăriți pe cote, pe coline, pe ripi neroditoare, pietroșe, pe dealuri acoperite de crânguri, cari de ar fi fost lucrute, nu produceau nimic, dar mai ales s'ar fi surpat, nomolind ast-tel și locurile cele mai bune din luncii.

Țeranii mai sunt nevoiți a 'și planta cu pruni înălțimele sub cari trăsesc pentru a consolida aceste terenuri amenințătoare.

Pentru densesii recolta acestor pruni tot-d'auna e problematică, nesigură, de și tocmai această recoltă e echivalentul porumbului ce pe aci nu reușește de cât de tot slab.

Să vadă cine-va astăzi starea deplorabilă în care au ajuns luncile rîurilor de pe sub munți din cauza despuierii cotelor de arboret.

Puneți apoi influența unei clime așa de variată ca a munților, a țerei de pe coline, răcelii, grindină, secetă, variațiunii brusce, cari mai tot-d'a-una compromit producțiunea prunilor.

Prin urmare, din toate aceste cauze liveđile de pruni nu produc nici atât în cât să pótă bietul țeran să 'și acopere cheltuiala ce a trebuit să facă cu punerea prunilor.

Să nu credă dar D. ministru că recolta prunelor este bună în toți anii.

Nu, D-le ministru, pentru că, precum am spus, la munte nu se pôte face altă cultură de cât numai prune; se scie asemenea că ogrădile de prune nu produc regulat și pe fie-care an, prin urmare, este destul de cunoscut că din cauza acestei țuica este un articol neimposabil.

Iată o serie de cauze cari împedică în chip constant ca industria prunilor să fie măcar un venit modest, care să acopere munca, timpul pierdut și cheltuielile ce țeranii fac cu ogrădile lor.

Mi veți da voie, D-lor deputați, ca prin o altă serie de considerațiuni să vă dovedesc cum acest articol de industrie rurală nu pôte fi impozat. La munte, una din clausele contractelor agricole ce se fac între părți este și acesta că, țeranul nu are voie să 'și vândă producțiunea ogrădilor de pruni, de cât numai arendașilor și

proprietarilor, pe nisce prețuri ridicule, a 20 bani vadra de borhot!

Ei bine, cât trebuie să producă aceste liveđi de pruni ca ele să acopere și cheltuielile de cultură, și datoriile agricole și să mai dea și o rezervă din care să se plătescă și impozitul pus pe ele de 40%?

Alt-ceva. În cele mai multe localități, unde se cultivă prunul, bogătașii iaă cu chirie ogrădile țeranilor și fac între ei invoieli de felul acesta: Să aibă dreptul arendașul a scutura sau a bate ogrădile numai în anii când va crede el că ele au un rod îndestulător.

Cu chipul acesta decimi de ani ogrădile sunt secuestrate, robite, și țeranul proprietarul lor nu se bucură de cât nominal de densesle.

Ei bine, ce folos aduce în acest timp țeranilor posesorii această industrie?

Alt rêu: totă ogrădile une-ori se pun zalog prin formalități îndeplinite de autoritățile locale, așa că de fapt ele nu folosesc la nimic proprietarilor lor.

De multe ori, venitul acestor ogrădi servește numai spre plată de dobândi la banii împrumutați. Vedeți dar că țeranul nu pôte compta pe nici un venit sigur, și dacă ograda figurază pe numele lui, acesta este numai un mijloc de a înșela pe alții și de a se apăra în contra tutulor reclamațiunilor acelora cari caută să 'l speculeze.

Ei bine, când sciți că aceste ogrădi produc rêu și țeranul de fapt nu este stăpân; când producțiunea lui este abia din 5 în 5 ani bună, iar într'alți ani nu produce de loc, nu vă gândiți de unde țeranul să ia bani ca să producă? Să se împrumute? Și cu acel împrumut să plătescă ce? Un venit fictiv care nu există!

D-lor, dacă ar fi numai acestea relele, cari atacă producțiunea țuicei, totuși s'ar părea că nu sunt așa de grele; dar mai e și alt-ceva. Prunii — liveđile de pruni — la munte, au început să se decimeze. Causa este, mai întâiu, că pădurile s'au rărit și s'au depărtat; apoi, deseale schimbări de taxe, și mai presus de toate, vexațiunile perceptorilor, au făcut pe țeranul de munte să 'și taie prunii, să 'și exterminie liveđia de la un cap la altul.

Și dacă noi am sta să facem socotela dreptă de venitul real al unui pogon de liveđe, comparat cu venitul pogonului de câmp, ușor ne am convinge de marea neasemănare ce este între un venit și altul.

Un pogon de hrană la câmp produce anual 3 chile de porumb, de exemplu, care în total aduce 70—80 lei.

Pogonul de liveđe la munte, în cazul cel mai fericit nu are să producă mai mult de 15 vedre țuică, iar în termen mediu 10 vedre, care, ori-cât de scump s'ar vinde, nu pot realiza o sumă mai mare de 40—50 lei.

Și noi, nu am pus aci cheltuielile ordinare ale unei liveđi de pruni ce pe tot anul smulg din punga țeranului, fie în

banii, fie în muncă, 30—40 lei până ce recolta prunilor să devină țuică.

Numai pentru instalațiunea, pentru darea pe rod a unei livezi, cu toate operațiunile, cu totă munca, și cheltuielile ce reclamă, și totuși săteanul nu va sacrifica mai puțin de 200 lei.

Ei bine, puneți apoi fonciera ce deja o plătesc săteanul pe acest pământ, puneți decimile, puneți taxa cazanitului, etc.; ca să vedeți că acum chiar industria țuicei micilor cultivatori nu poate acoperi toate dările ce plătesc mica proprietate. Din toate acestea rezultă că țuica este o materie neimposabilă, care nu suferă impozit; căci în realitate nu produce nici un venit, este numai un mijloc de a trăi de așii pe mâne, sau, dacă voțiți, un mijloc din partea proprietarului de pruni de a înșela pe unii și pe alții cu ograda lui, de a se înșela pe sine însuși.

Dacă D-văstre țineți a pune o fonciera pe aceste livezi, bine-voțiți a întinde impozitul și la alte plantațiuni, la sfecla de zahăr, la ori-ce articole din industria agricolă, etc. etc. Nu comparați proprietatea mare, moșia de câmp, venitul unui pogon la câmp, cu rizele și văile țărănilor și cu prunii de pe dânsule. Nu mă amestec în combinațiunile financiare ale D-lui ministru de finance, dar sper că D-sa are la îndemână și alte mijloace pentru ca să acopere golul bugetar. Și apoi, în definitiv, pe mine nu mă preocupă în momentul acesta dacă este sau nu este gol în buget—mă preocupă numai atât că aș dori să mergă serviciile publice regulate;—dar 'mi pasă, 'mi pasă mult, 'mi atinge sufletul când e vorba de existența unei întregi populațiuni românești care populază văile și gârlele de la Mehedinți la Dorohof, și a căreia existență consistă mai numai în produsul livezilor de pruni...

De aceea eu găsesc injust acest impozit ce de atâtea ani atacă și consumă strictul necesar al micilor cultivatori, foști clăcași și micii moșneni, în timp ce atâtea venituri naturale ale țerei, atâtea averi gramădite pretutindeni nu sunt nici măcar afectate de dăjdi.

El este injust; căci cade pe o clasă deja săracă și sărăcită de sarcini și dări.

Este *necheritabil* impozitul acesta, intru cât el cade numai pe o parte din populațiunea țerei, luându-'i tot venitul fondului imposit.

Egalitatea înaintea impozitelor e un principiu constituțional. Ei bine, acest principiu cere ca fie-care cetățen să simtă aceeași jenă, să facă aceleași eforturi pentru a plăti impozitul, și cine tăgăduiesc că țeranul, din cauza stărei sale materiale, miserabile nu plătesc cu prețul sudorei sale, a existenței familiei lui impozitele ce 'l atinge ca cetățen.

Dupe mine dar, eu aș cere suprimarea totală a art. 2 din lege! (Ilaritate) și înlocuirea cu un dispozitiv care să im-oseze numai pe acei cetățeni, cari fac

din țuică un articol de exploatațiune, de câștig.

Totuși dacă s'ar pune un amendament prin care toți cei ce au mai puțin de un hectar să fie scutiți de dare, aș vedea și într'acésta o netăgăduită ameliorare a populațiunilor sêrace. Și eu nu mă înduoesc că onor. Camera va esita un minut de a dovedi cu această ocaziune sentimentul său intim pentru sôrta atâtor mii de familii ce așteptă de la dânsa realizarea una câte una a tuturor reformelor ce de atâtea ori li s'a făgăduit. (Aplause).

Voci: Închiderea discuțiunei.

D. R. Stanian: D-lor deputați, am luat cuvântul să vă rog, ca să nu închideți discuțiunea, fiind-că nu mi se pare mie că discuțiunea făcută până acum a putut să ne convingă pe toți despre utilitatea legii, mai cu sêmă când este vorba de a se pune 12 lei pe hectar. Ați vădut că adinôri s'a cerut încă o-dată închiderea discuțiunei, și dupe ce s'a vorbit contra, Camera a hotărât a se continua această discuțiune. Să fi fost ôre discursul D-lui Dobrescu de natură a da tuturor convingerea intimă că numai e nevoie de nici o discuțiune? Nu cred această, fiind că legea e luată în considerare și discursul D-lui Dobrescu ar fi servit mult mai bine dacă era făcut cu ocaziunea discuțiunei generale. Am dorit și eu să vorbesc în discuțiunea generală, dar nu 'mi-a venit rândul; vă rog dar să continuați discuțiunea, ca să ne spunem și noi cuvântul, și să dezvoltăm amendamentele pe cari le-am propus.

D. V. Pleșoianu: Am cerut cuvântul pentru închiderea discuțiunei ca să putem lucra; căci s'a vorbit destul, ne-am luminat și cunoșcem cestiunea. Vă rog dar să închideți discuțiunea.

—Se pune la vot închiderea discuțiunei și se primesce.

—**D. G. Constantinescu** dă citire amendamentului următor propus de D. Mortzun:

„Livezile de pruni și viile mai mici în întindere de cât un hectar vor fi scutite de această taxă.”

—Se pune la vot acest amendament și se respinge.

—Se dă citire următorului amendament al D-lui R. Stanian, în cuprindere:

„Propunem la art. 2 următorul aliniat: „Vor fi scutite de plata acestei taxe livezile în timp de 6 ani de la sădire și viile în timp de 3 ani.”

D. vice-președinte: D. ministru de finance are cuvântul pentru o explicare.

D. ministru de finance, M. Germani: D-lor deputați, vă rog să-mi dați voe a aduce o mică explicare în privința acestui amendament, ca să dovedesc că el nu tinde la nici un rezultat util. În economia legii deja se prevede că acel care nu va fabrica țuică din prune, tescovină sau drojdii, e în drept să facă o declarațiune, pentru a nu fi supus la nici o taxă. Ce sens mai are dar acest amen-

dament? Acela care va sădi o liveadă de pruni și în timp de 6 ani capătă convingerea că nu va putea obține o recoltă îndesulătoare spre a putea face țuică, n'are de cât să declare că nu fabrică țuică și va fi scutit. Acest amendament e dar de prisos, căci se coprinde în însăși economia legii. De aceea, dacă credem că trebuie să discutăm serios această lege, atunci bine-voțiți a pune dispozițiuni cari să aibă ôrăcare utilitate. Alt-fel ne pierdem timpul de prisos.

D. Ștefăneanu: Am cerut cuvântul.

D. vice-președinte: Nu mai pot da cuvântul nimănui, căci discuțiunea s'a închis și D. ministru de finance n'a avut cuvântul de cât numai pentru o explicare.

D. Ștefăneanu: De trei zile cer cuvântul și nici o-dată nu mi 'l-ați dat.

D. vice-președinte: În adevăr sunteți înscris, dar acum nu puteți avea cuvântul, căci discuțiunea s'a închis.

D. Ștefăneanu: Am cerut cuvântul asupra acestui amendament.

D. vice-președinte: Atunci aveți cuvântul.

D. I. Ștefăneanu: D-lor deputați, voiți fi foarte scurt; căci această lege s'a discutat în destul și dupe cum a șis D. Pleșoianu, nu am făcut până acum nimic, cu toate că această lege e aproape numai de bun simț, așa în cât putea să se voteze fără multă discuțiune și să avem o lege bună și stabilă pentru viitor.

Cunoșceți cu toții, dupe cum a șis și D. ministru de finance, că în această lege se dice că locuitorii cari nu vor să fabriche rachiū din prune pot să facă o declarațiune și atunci n'au să plătescă nici o taxă.

Scim însă asemenea cu toții că locuitorii din comunele rurale, aceia cari trăiesc mai cu sêmă în fundul văilor, căci acolo sunt prunării mai multe, acei locuitori nu sunt în pozițiune de a cunoșce adevăratele lor drepturi și datorii. Afară de această, acest amendament e pus pentru prunările tinere cari la început, în timp de cinci, șese ani, nu rodesc mai nici de cum. Dar dacă dupe trei ani scote dintr'un pogon de prune două vedre de țuică, trebuie, D-lê ministru de finance, ca și pentru această să plătescă taxă?

Dupe cum am observat, D-văstră faceți socotela că un pogon de prune ar produce 20 vedre de țuică; e adevărat că D-văstră faceți socotela că pentru 20 vedre se plătesc numai 6 lei; uitați însă să socotiți că această e numai venitul brut, și nu socotiți și lemnele, pierderea de timp, adunatul și căratul prunelor, și dupe cum scitiți, nici o fonciera în țără nu se plătesc pe venitul brut; fonciera trebuie să se așede, ca să fie drăpă, numai pe venitul care rămâne în urma tuturor cheltuielilor făcute.

De aceea, vă rog, să bine-voțiți a fi de acord cu mine și cu toții să votăm acest amendament, care este în interesul clasei

sărăce, al acelei clase care nu are cunoștință de mecanismul legilor.

— Se pune la vot amendamentul D-lui Stanian și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votați	131
Maioritate absolută	57
Bile albe	48
Bile negre	65

D. vice-președinte: Adunarea a respins amendamentul.

— Se dă citire următorului amendament al D-lui Stanian și se respinge:

„Propunem ca taxa pentru hectarul de livezi de pruni să fie de patru lei.“

— Asemenea se respinge următorul amendament al D-lui C. Grigorescu:

„La art. 2 propunem a se pune în locul cifrei de 10 lei, 6 lei.“

D. Gr. Constantinescu: La acest articol s'a mai prezentat ați un amendament de D. Săndulescu-Nanoveanu în cuprinderea următoare:

„Subsemnații propunem ca art. 2 să se modifice în chipul următor:

Art. 2. Pentru înlesnirea constatărilor și împlinilor, taxa asupra rachiurilor fabricate din prune se percepe dupe întinderea pământurilor producătoare, plătindu-se de fie-care hectar de liveze de pruni câte lei opt.“

I. Săndulescu-Nanoveanu, V. Urseanu, I. Iancovescu, C. Ienescu, I. C. Grădișteanu.

— Se pune la vot acest amendament și se respinge.

— Asemenea se respinge următorul amendament:

„Taxa de 10 lei de fie-care hectar pentru livezile de pruni și 2 lei pentru hectarul de vie lucrătoare se va spori pentru cei ce vor fi având întinderi mai mari de 20 hectare la fie-care hectar cu câte 10%.“

V. G. Mortzun, I. Nădejde, G. Panu, C. Dobrescu-Argeș.

— Se dă citire art. 2 din proiectul comitetului delegaților și din proiectul guvernului.

D. ministru al financelor, M. Germani: Cer cuvântul asupra punerii votului.

Voi să știu, D-le președinte, care din aceste două articole voiți să puneți la vot?

D. vice-președinte: Articolul mai depărtat.

D. ministru al financelor, M. Germani: Dacă este să se pună la vot articolul comitetului, atunci sunt dator să ia cuvântul pentru ca să declar că guvernul nu poate primi acest articol, pentru că nu este așezat pe nici un calcul.

D. vice-președinte: Articolul comitetului este cel mai depărtat, și se consideră ca un amendament; prin urmare, conform regulamentului, urmăz să se pună la vot art. 2 al comitetului.

D. N. Nicorescu: A fost o minoritate în comitetul delegaților.

D. vice-președinte: D. raportor nu este fidel raportor? Eu nu pot presupune acesta; nu pot bănui pe nimeni.

D. G. Apostoleanu: D. Nicorescu nu a fost față când s'a discutat art. 2.

D. vice-președinte: Vedeți, D-le Nicorescu, altă contestațiune. D. Apostoleanu spune că atunci când s'a discutat art. 2 nu erați în stinul comitetului de delegați.

D. N. Nicorescu: Sunt glume acestea.

D. vice-președinte: Nu fac eu acele glume.

Voci: Cerem votul cu bile.

— Se pune la vot cu bile articolul 2 din proiectul comitetului delegaților, și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votați	120
Maioritate absolută	61
Bile albe	66
Bile negre	54

D. vice-președinte: Adunarea a adoptat art. 2 așa cum a fost redactat de comitetul delegaților.

Acum suspend ședința pentru douăzeci minute.

— La redeschiderea ședinței, D. vice-președinte Gr. Cozadini ocupă fotoliul prezidenției.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: În fața amendamentului votat de Cameră, și pe care D. ministru de finance, dupe părerea sa, l găsește că strică întru cât-va economia legii, noi am ruga pe onor. Cameră să amâne discuțiunea pe mâne, pentru a se da timp guvernului să se consulte asupra legii în discuțiune în urma modificării ce i s'a adus de Cameră. De altminteri, ora fiind înaintată, Camera nu ar perde mult timp prin această amânare până mâne.

D. Ernest Sturdza: D-lor deputați, dupe art. 73 din regulamentul Camerei, în adevăr, ori-ce proiect poate să fie retras de către guvern în cursul discuțiunii și chiar în momentul de a se procedea la vot.

Iată ce țice art. 73:

„Ori-ce proiect de lege poate fi retras de guvern în cursul discuțiunii și chiar în momentul de a se procedea la vot.“

„Propunerile și amendamentele provenite din inițiativa deputaților, asupra cărora se va fi urmat discuțiunea, nu se pot retrage decât cu învoirea Adunării.“

Așa dar, D-lor, conform cu litera și spiritul acestui articol, mi se pare că guvernul nu poate să facă alt de cât să se retragă proiectul, sau să ne lase să urmăim cu discutarea și votarea articolelor ce au mai ramas. A se procedea alt-fel, ar fi, cred, cu totul în afară din usurile parlamentare; a se cere astăzi Camerei ca să curme discuțiunea și să lase guvernului timpul de a se gândi ce să facă cu această lege, mi se pare că ar fi pentru noi a ne

pune și în contra regulamentului, — care este legea noastră interioară — și în contra usurilor parlamentare. Așa dar, guvernul, care este presupus că de mai înainte a cunoscut lucrarea comitetului delegaților, a avut în vedere că concludsiunile raportului să fie adoptate de Cameră, guvernul a avut destul timp ca să-și ia decisiunea în cazul când raportul comitetului delegaților ar trece. Dacă noi am încuviința amânarea cerută de D. ministru al domeniilor, — în contra și a literel și a spiritului regulamentului nostru, — am face un lucru greșit.

Rog dară pe D-nii miniștri să se pronunțe dacă retrag ori nu proiectul, ca să scim dacă mai putem discuta înainte articolele cari au mai rămas.

D. ministru al domeniilor, A. Lahovari: N'am trebuință ca D. deputat Sturdza să-mi dea lecțiunii de regulament; cred că dupe 25 de ani de viață și practică parlamentară cunosc și eu regulamentul Camerei cel puțin cât l cunosc și D-sa.

Guvernul, D-lor, n'are de gând să retragă acest proiect, și eu în special voi stăru ca să se menție; dar am rugat Camera să bine-voiască a consimți la amânarea acestei discuțiunii, pentru ca să dea guvernului timpul de a vedea dacă amendamentul delegaților, adoptat de onor. Cameră, se poate primi în cele din urmă și de guvern; și această rugăciune am făcut-o întemeindu-mă chiar pe art. 73 din regulament, care dă drept guvernului de a retrage proiectele de lege chiar în momentul votului, necum de a cere o amânare pentru a se chibzui și a se înțelege asupra unor modificări.

De aceea, vă rog să suspendați discuțiunea până mâne, ca să nu facem să se perdă timpul Camerei, când guvernul are nevoie să studieze amendamentul.

De altminteri, dacă Adunarea voește să continue discuțiunea astăzi, noi suntem la dispozițiunea Camerei și vom discuta; nu facem din acesta un cas cătuși de puțin grav, dar n'am voi să pierdem timpul Adunării cu discuțiunea unui proiect înainte ca guvernul să fie în totalitatea sa de acord spre a l susține.

Acăsta o țic numai pentru considerațiunea ce am pentru timpul Adunării; căci dreptul ce are un deputat de a cere amânarea, l are și guvernul. Să credă dară D. Sturdza, că dacă Adunarea va încuviința să continuăm, noi nu vom considera acăsta ca un eșec, și vom fi cei d'ânteiu să ne închinăm în fața decisiunii suverane a Adunării.

D. vice-președinte: D-lor, în cesțiunea acăsta, au mai cerut cuvântul alți trei D-ni deputați; eu cred însă că, dupe explicarea D-lui ministru și declarațiunea D-sale că, dacă Camera va decide a continua discuțiunea guvernul este la dispozițiunea Camerei, nu ne mai rămâne alt de cât să punem la vot amânarea.

Voci: Dați cuvântul să discutăm.

D. vice-președinte: Eu cred că e vorba de giaba, dar dacă D-văstre voiți, atunci D. I. Isvoranu are cuvântul.

D. I. Isvoranu: D-lor, eu nu cred că, dupe o discuțiune de două zile, s'ar putea în mod serios retrage acest proiect de lege, în privința căruia suntem angajați cu toții, și guvern și majoritate, a da țerei o reformă echitabilă a acestui impozit.

Dupe legea vânzării pământurilor în loturi, dacă verii un proiect de lege poate fi mai important și are o necesitate mai imperioasă este acest proiect de lege care tinde a modifica o lege din cele mai vexatorii pentru o numeroasă clasă de mici cultivatori; și de aceea guvernul, de sigur, va fi consecințe cu promisiunea pe care au dat-o acei cari au venit aici ca sprijinitori ai săi și cari l'țin și astăzi pe acea bancă, fiind-că noi cu toții am luat angajamente să ușurăm țera de vexațiunile trecutului. Ast-fel dar, venit o-dată în discuțiunea noastră acest proiect de lege, nu'mi pot închipui un singur moment că guvernul ar cugeta în mod serios de a retrage un proiect de lege, care îndeplinește un angajament luat în fața țerei. Dacă s'a întâmplat ca unul din amendamente să fie primit, rugăm pe D. ministru să creadă că și majoritatea, dacă nu unanimitatea acestei Camere, e tot atât de zelosă și gelosă de echilibrul bugetar pe cât e însăși banca ministerială. Sunt însă în buget capitole de acelea de unde se pot face economii; sunt capitole de acelea de unde se pot face reduceri, sunt capitole de acelea unde chiar guvernul adesea-ori face partea focului, în fața majorității Camerei, și ast-fel prezentându-se cestiunea, mai din nainte ghicesc că D. ministru s'a pronunțat în mod categoric, că nici poate fi vorba de retragerea acestui proiect de lege, pentru că retragerea va să țină pur și simplu a lăsa pe țerani de munte, cari nu au de cât această hrană, tot sub greutatea și sub miseria legii care a dominat până azi. Așa fiind, nu poate să fie nici o certă, nici o înțelegere între noi și banca ministerială și nu cred eu că spiritul și țuca ar putea să formeze un nor de neînțelegeri între noi și D. ministru de finance. (Ilaritate).

Rog dar pe D. ministru de finance, să nu ia în rău votarea acestui amendament, promițând că la alte capitole vom face ast-fel că bugetul să fie echilibrat, dându-și și D-sa osteneala, după cum și dă în toate proiectele de legi ce le prezintă înaintea Camerei, ca împreună cu noi să caute a acoperi acest gol. Noi în toate cașurile nu vom lipsi de diferență către banca ministerială, și în special către D. ministru de finance, căruia de altminteri i dăm dreptate, fiind că D-sa are răspundere pentru bugetul țerei, și i promitem tot concursul nostru la măsurile ce D-sa va propune pentru a realiza în buget economiile cari ar permite să

acoperim acest gol. În ceea-ce mă privește pe mine, ași ruga pe D. ministru de finance, și poate că rugăciunea mea nici nu și are locul, a nu cugeta măcar la retragerea acestui proiect de lege, pentru că noi toți suntem angajați față cu țera de a aduce această ușurare.

Cât pentru cererea D-văstre de amânare, dacă acesta o faceți pentru a vă consulta cu colegii D-văstre asupra mijloacelor prin cari s'ar putea împlini acest gol în buget, cum ora e aproape cinci, cred că nu ar fi ceva pretențios de a cere amânarea acestei discuțiuni până mâine. Dupe cum știți, se poate întâmpla ca un domn deputat, într'un moment de surprindere să anunțe o interpelare băncii ministeriale și banca ministerială să țină că e gata să răspundă imediat, se poate întâmpla ca atunci dupe cum s'a și întâmplat une-ori, ca acel deputat să răspundă: D-le ministru, bine-voiți a consimți să amân dezvoltarea din parte'mi a acestei interpelări; căci nesciind că e la ordinea zilei azi, nu am actele necesarii pentru a o putea susține. În asemenea cas, dupe cum se amână dezvoltarea interpelării, tot asemenea și noi trebuie să avem această condescendență către banca ministerială, amânând continuarea discuțiunii pentru mâine; căci nu găsesc în acesta nimic contrariu cu regulamentul, nici contrariu cu interesul discuțiunii acestui proiect de lege. Eu sunt de idee dar să amânăm această discuțiune, cu speranța că D. ministru mâine va continua discuțiunea, chibzuind până atunci mijlocele și capitolele din buget de unde ar putea lua această sumă ce D-sa o crede că e necesară pentru echilibrarea bugetului.

Termin repetind această rugăciune băncii ministeriale de a nu pronunța în nici un fel cuvântul de retragere a acestui proiect de lege.

Voci: Închiderea discuțiunii.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

— Se pune la vot amânarea discuțiunii pe mâine și se primesce.

D. N. Nicosescu: Nu se poate schimba ordinea zilei de mâine, care e fixată prin legea responsabilității ministeriale.

D. vice-președinte: Se înțelege, D-le, că mâine fiind discuțiunea propunerii făcute, conform legii de responsabilitate ministerială, amânarea va fi pe poimâine.

Am onoare a vă anunța, D-lor, că s'a depus la birou raportul D-lui Triandafil asupra proiectului de lege relativ la convențiunea încheiată între ministerul lucrărilor publice și compania liniei ferate Lemberg-Cernăuți-Iași; prin urmare, se va pune la ordinea zilei dupe ce se va distribui. Acum avem la ordinea zilei interpelarea D-lui Lazăr Nicolescu.

D. Lazăr Nicolescu: D-le președinte, declar că amân interpelarea mea până ce D. ministru de finance va constata cele arătate de mine și va pedepsi

pe acel funcționar care a căutat să nedreptățească pe locuitorii.

În cas când această satisfacțiune nu se va da, atunci voiți desvolta interpelarea mea, conform dreptului ce am.

D. vice-președinte: Acum la ordinea zilei avem alegerea comisiunii cerute de D. ministru de resbel.

D. M. Kogălniceanu: D-le președinte, D. ministru de resbel, când a cerut ieri o comisiune căreia să-i comunice actele privitoare la fortificațiuni, a ținut că nu înțelege de loc ca această numire să fie făcută de majoritate, ci a cerut reprezentanți din toate grupurile cari sunt în această Cameră, fără ca această desemnare să fie făcută într'un mod oficial prin vot cu bilete.

Dacă este ca să se procedă la alegerea acestei comisiuni prin vot, atunci eu cât pentru mine protestez în modul cel mai solemn; fiind-că în asemenea cestiuni nu se încap majoritate. Dacă este ca comunicarea actelor să se facă înaintea unei comisiuni, de și lucrul este cu totul extraordinar, noi însă aderăm, fiind vorba de fortificațiuni, cari nu se pot trata în public; dar dacă se susține că această alegere să se facă prin bilete, cu majoritate și minoritate, eu unul nu voi lua parte și mi păstrez dreptul de a trata cestiunea în modul cel mai patent.

D. vice-președinte: Mi adresați mie aceste imputări?

D. M. Kogălniceanu: De ce vă puneți D-văstră înainte?

D. vice-președinte: Apoi în urma cererii D-lui ministru, Camera n'a hotărât alta de cât ca să se înscrie astăzi la ordinea zilei alegerea comisiunii.

D. M. Kogălniceanu: N'a hotărât nimic.

D. vice-președinte: Apoi dacă tot d'a-una este sgomot aici, ce vinovat sunt eu că n'ați audiat? În procesul verbal este: cris așa cum spun eu.

D. G. D. Pallade: D. ministru a declarat că Sâmbătă se va face votarea.

D. vice-președinte: Dacă este cestiunea de azi sau de Sâmbătă, acesta intră în dreptul D-văstre ca să hotărâți ori-ce di voiți, fără să mi adresați mie imputări.

Voci: Sâmbătă.

D. C. Olănescu: Dupe cererea onorabilului D. ministru de resbel, comisiunea trebuie să fie compusă din membrii cari să reprezinte fie-care grup; dar D-văstre știți că, din cauza unei nenorociri în familie, șeful grupului celui mai mare lipsesce acum de la ședințele Camerei. De aceea rog pe onor. D. ministru de resbel să bine-voiască a admite pentru Sâmbătă alegerea acestei comisiuni.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: D-lor, propunerea este a guvernului, compunerea listei este a Camerei. Camera va compune lista cum va voi și noi ne supunem.

D. vice-președinte: Și când va voi.

Voci : Sâmbătă.

— Se pune la vot propunerea ca alegerea comisiunii să se facă Sâmbătă și se primesce.

D. vice-președinte : Acum vine la ordinea zilei proiectul de lege pentru adăogirea unui alineat la art. 6 din legea înființării ministerului domeniilor.

D. G. D. Pallade : Eu cred că nu putem pași la discutarea altor proiecte de legi, de ôre-ce Camera scia că pentru ședința de azi este fixată la ordinea zilei discutarea legii bănturilor spirtose, care negreșit avea în vedere că are să consume întreaga ședință, și n'a putut să se gândească la un alt proiect de lege că ar putea să vie în discuțiune tot în ședința de astăzi. Dacă am lua acum în discuțiune proiectul de lege ce ni se propune, acesta ar fi o adevărată surprindere pentru Cameră.

A fost o întâmplare că s'a votat un amendament care a făcut pe D-nii miniștri să cêră amânarea discuțiunii aceluï proiect de lege; noi am combătut amânarea, maioritarea a primit'o, și m'e supun. Cu tôte acestea, dacă s'a aprobat de maioritate, nu ne puteți obliga pe noi ca să discutăm acum un proiect de lege la care nu ne-am gândit a l'lua astăzi în discuțiune. De aceea v' rog să bine voiți, ca cestiune prealabilă, să amânați votarea ori-cărui alt proiect de lege pentru viitorea ședință, ca să fim mai bine pregătiți...

D. vice-președinte : Acest proiect de lege este de șese zile la ordinea zilei.

D. G. D. Pallade : Nu am șis că acest proiect de lege nu era pus la ordinea zilei, ci am șis lucrul următor : la ordinea zilei era mai întâi proiectul de lege asupra bănturilor spirtose, care avea precădere, de ôre-ce era început de ieri; prin urmare, Camera avea cunoscință că are să se ocupe astăzi cu discuțiunea aceluï proiect de lege și nu cu altele; întâmplarea acesta neprevădută a amânării face ca acum să vie la rândul discuțiunii acel proiect de lege pentru modificarea art. 6 din legea înființării ministerului domeniilor, la care nimeni nu s'a gândit, și mi se pare că nici D. ministru nu s'a gândit a intra astăzi în discuțiunea unui alt proiect când șicea : Iată suntem deja aprôpe de 6 ore, n'are Camera să p'erdă mult timp dacă ar admite amânarea. Asemenea și D. Ilariu Isvoranu a înțeles tot așa ca noi când a argumentat pentru amânare, șicând că n'am perde de cât o oră de lucru, fiind deja târșiu. Va să șică nimeni nu se gândește la luarea în discuțiune a unui alt proiect de lege pe ziua de azi, și de aceea v' rog să bine voiți a lăsa ca acel proiect de lege privitor la art. 6 al legii ministerului domeniilor să se discute în altă ședință, dupe votarea proiectului de lege a modificării legii bănturilor spirtose.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari : D-lor, n'am nimic de obiectat

în privința amânării propuse de D. Pallade, fiind-că e puțină importanță ca acest proiect de lege, compus dintr'un singur articol, să fie discutat astăzi sau mâne, însă motivele pe cari le-a dat D. Pallade nu sunt prea valabile.

Proiectul de lege, care este o-dată pus la ordinea zilei, este supus din acel minut și la ordinea medităriilor înțelepte și a dencii a membrilor Camerei spre a fi luat ori când în discuțiune; căci ce s'ar fi întâmplat dacă se vota proiectul modificării legii bănturilor spirtose în primele ore de la începutul ședinței?

Putea să șică D. Pallade că este surprins? Și dacă la 3 ore se termina proiectul de lege al spirtuoselor și se lua în discuțiune atunci cel-alt proiect de care e vorba, ce putea să obiecteze D. Pallade?

E evident dar că ceea-ce nu putea să obiecteze atunci nu pôte să obiecteze nici acum.

Cu tôte acestea, eu nu insist pentru luarea imediat în discuțiune a acestui proiect de lege; voiesce Camera să profite de jumătatea de oră care a mai rămas până la ridicarea ședinței? Nu are de cât să ia în discuțiune acel proiect de lege care e cel întâi la ordinea zilei dupe legea spirtuoselor. Voiesce să ridice ședința înainte de 6 ore? Nu are de cât să o facă.

D. N. Nicorescu : Pe când ședința viitorea?

D. vice-președinte : Nu pot ridica ședința; căci nu este ora regulamentară...

Voci : Să luăm proiectul ministerului domeniilor.

D. I. M. K. Iepureanu dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Comitetul delegaților de secțiuni, compus din :

D-nu Teleman Const. pentru secția I;
" Olănescu C. " " II;
" Ionescu Grig. Alex. " " IV;
" Măcărescu Gh. " " VII, și subsemnatul " " III, în lipsa D-lor Hinna Alex. pentru secția V. și Oroveanu Iosef pentru secțiunea VI intrunindu-se în ziua de 20 Decembrie 1888, a luat în cercetare proiectul de lege, presintat de D. ministru al domeniilor, relativ la adăogirea unui alineat la art. 6 din legea înființării ministerului de domenii, și unanimitatea membrilor prezenți l-au admis, numind pe subsemnatul raportor.

Iată, D-lor deputați, motivele pentru cari se cere acest proiect de lege :

Dupe art. 6 al legii din 2 Aprilie 1883 pentru înființarea ministerului agriculturii, industriei, comerțului și domeniilor, ministru acestui departament nu pôte fi represintat și înlocuit prin delegațiune de cât numai de secretarul general.

Având în vedere însă numărșele și importantele lucrări ale tuturor serviciilor ace stui minister și în special numărșele lucrări cari se raportă la serviciile direcțiunii domeniilor și pădurilor Statului, așa că rezolvarea lor este foarte grea de îndeplinit numai de secretarul general, pentru a se putea da o mai repede soluțiune lucrărilor, se simte absolut necesitate ca delegațiunea prevădută la art. 6 să se pôtă da în total sau în parte și directorului general al domeniilor și pădurilor Statului.

În acest scop s'a format următorul proiect de lege :

PROIECT DE LEGE

pentru adăogirea unui alineat la art. 6 din legea relativă la înființarea ministerului agriculturii, industriei, comerțului și domeniilor

Art. unic.—La art. 6 se adăogă următorul alineat, care va forma alineatul din urmă :

Directorul general al domeniilor și pădurilor Statului pôte asemenea primi delegațiune din partea ministrului pentru a l'înlocui și reprezenta în cestiunile privitoare la totalitate sau parte din lucrările ce cad în resortul administrațiunii sale.

Raportor, *Volenti*.

Dupe adoptarea luării în considerațiune și a articolului unic se pune la vot proiectul de lege în total :

Votați	73
Maioritate regulamentară	46
Bile albe	67
Bile negre	6

D. vice-președinte : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

—**D. Al. G. Hinna**, raportorul comitetului de delegați ai secțiunilor, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Comitetul delegaților D-vștre, compus din :

D. Nădejde Ion, pentru sect. I;
" Ion Nicolae, " " II;
" Adamescu, " " IV;
" Tăpârdea, " " VI;
" Burghilea, " " VII; și sub-semnatul pentru secțiunea V, în lipsa D-lui Grigore Triandafil pentru secțiunea III, intrunindu-se în ziua de 16 Decembrie a. c., și luând în cercetare proiectul de lege prin care se autorisă județul Vaslui de a contracta împrumutul ce este deja autorisat a face de la casa de depunerii, consemnațiunii și economii, cu dobândă de 6 1/2 la sută, în loc de 6 %;
Vădând că, prin legea de la 9 Aprilie 1886, județul Vaslui este autorisat a contracta un împrumut de 370.000 lei pentru construcțiunea unor edificii de utilitate publică;

Vădând că casa de depuneri a fixat procentul de $6\frac{1}{2}$ la sută pe an, în loc de 6% cum acorda mai înainte;

Vădând că consiliul județian, în ședința de la 15 Iunie 1888 a sesiunii sale extra-ordinare, a încuviințat a contracta împrumutul cu $6\frac{1}{2}$ la sută, singura condițiune cu care casa de depuneri acordă împrumutul sus arătat, unanimitatea membrilor prezenți a aprobat acest proiect

de lege, numindu-mă raportor, și vă rog să bine-voiți a da aprobarea D-văstre următorului proiect de lege.

Raportor, *Al. G. Hinna*.

PROIECT DE LEGE

Articol unic.—Se aprobă o dobândă de $6\frac{1}{2}$ la sută, în loc de 6 la sută, la împrumutul ce este autorizat județul Vaslui să contracteze de la casa de depu-

neri, consemnațiunii și economii prin legea de la 9 Aprilie 1886.

Dupe adoptarea luării în considerare și a articolului unic, se pune la vot proiectul de lege în total și scrutinul se declară fără rezultat, ne mai fiind Adunarea în numărul cerut de regulament.

Ședința se ridică la 6 ore 25 minute, anunțându-se cea următoare pe a doua zi, 9 Februarie.

No. 39.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Sedința de la 9 Februarie 1889

Președinția D-lui vice-președinte, *Gr. Cozadini*, asistat de D-nii secretari.

— Sedința se deschide la ora 1 după amiazi.

— Prezenți 164. D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 26 și anume:

Bolnav :

C. Grădișteanu.

In congediū :

D. D. Bădescu, G. Gr. Cantacuzino, M. Marascu, I. Negrea, I. Negulici.

Fără arătare de motiv :

D-nii: Gr. Andreescu, C. Andrieș, I. C. Brătianu, A. Cămărășescu, Gr. Chrisenghi, C. Danaric, C. Dateulescu, V. Dimitropola, L. Goilav, T. Ionescu, V. Macri, V. Mortzun, I. Oroveanu, D. Popescu, C. Raileanu, C. Ressu, G. Robescu, N. C. Săveanu, S. Șomănescu, I. Văsescu.

— Sumariul ședinței precedente se aprobă.

— Se trimite la comisiunea de petițiuni: petițiunea D-lui Ion Leu, a preotului St. Vișoreanu, a D-lui D. I. Sucitu, a D-lui Ion Grigoriu, a mai multor locuitori din comuna Scriostea, județul Teleorman, 9 petițiuni din partea mai multor locuitori din diferite comune din județul Vlașca, a mai multor locuitori din comuna Lipia-Bojdani, județul Ilfov, 8 petițiuni din partea mai multor locuitori din diferite comune din județul Ilfov, a mai multor locuitori din comuna Sperieteni, județul Dâmbovița, a mai multor locuitori din comuna Opăriți, județul Prahova și a mai multor locuitori din comuna Varleții, județul Covurlui.

— Se depune raportul comisiunii financiare asupra proiectului de lege relativ la deschiderea a două credite: unul de 56.781 lei și altul de 23.302 pe seama ministerului de finance, și trei raporturi ale comisiunii de indigenat asupra naturalisării D-lor P. Dulf, G. I. Brat și N. I. Popescu.

— Se trimite la secțiunea proiectul de lege prin care ministerul lucrărilor publice este autorizat să întrebuițeze economiile ce vor rezulta din creditul de 17.156.852 acordat prin legea din 6 Martie 1883, la acoperirea cheltuielilor necesare pentru construcțiunea basinurilor de la Galați și Brăila.

— Se trimite la comisiunea financiară proiectul de lege relativ la deschiderea unui credit suplimentar de lei 35.500 pe seama ministerului de resbel.

— Se depune raportul comitetului delegaților de secțiunea asupra proiectului de

lege relativ la vânzarea bunurilor Statului.

D. Dimitrie Sturdza : Am onoare a interpela pe D. ministru al cultelor și îl rog să bine-voiască a mi răspunde ce are de gând să facă în privința îmbunătățirii sôrței clerului? Când gândește D. ministru să prezinte proiectul de lege în acea privință care este alcătuit de mai mult timp de către Sf. Sinod?

Scie D. ministru că și micile subvenții, cari erau a se da clerului de către comunele rurale în județul Tutova, s'a otărit a se suprima de către comitetul permanent al acelui județ, sub pretext că acele sume sunt necesare pentru alte cheltuieli?

D. vice-președinte : Se va comunica guvernului.**D. V. Pleșolanu :** D-le președinte, în comuna Zătreni, județul Vâlcea, se află un biuroș postal. Acest biuroș nu comunică cu toate stațiunile postale, așa că între stațiunea postală de la Drăgășani și această stațiune s'a luat dispozițiunea să se facă serviciul de câte un călăraș care se ia cu rëndul.

Ei bine, acest serviciu se face într'un mod neregulat, așa că eu, care sunt de acolo, nu primesc scrisorile de cât la 9 zile; și ceea-ce este și mai grav, multe din scrisorile ce mi sunt adresate nu le primesc, precum ast-fel se întâmplă și cu scrisorile ce le trimit eu acolo.

Rog dar pe onor. guvern să ia dispozițiuni pentru îmbunătățirea acestui serviciu postal; pentru că acolo se concentrează interesul a două plăși: Oltețul de sus și Oltețul de jos, cari sunt cu totul lipsite de comunicațiune. Este bine să se facă și acolo un serviciu la care să se primească și bani și pachete; pentru că astă-zi, când cine-va are trebuință să dea un pachet la postă, trebuie să mergă tocmai la Râmnicu-Vâlcea, o depărtare de trei, patru ore.

Prin urmare, rugăciunea mea este ca D. ministru să înființeze în acea comună un serviciu de mesagerii și de bani și tot de o-dată să ia măsurile ca serviciul în genere să se facă mai regulat; căci, cum am mai zis, astă-zi scrisorile nu merg la destinațiunea lor.

D. vice-președinte : Se va comunica guvernului.**D. G. Burghilea :** D-le președinte, sunt mai multe zile de când am rugat pe biuroș să mi locescă la ministerul de interne spre a mi se comunica actele relative la delimitarea fruntariilor între Austro-Ungaria și România. D. ministru a promis atunci că mi le va comunica în termen de zece zile, dar nici până astă-zi, de și au trecut 25 de zile, eu nu le-am primit.

Rog dar să mi se comunice acele acte; fiind că voiesc să fac o interpelațiune.

D. vice-președinte : Biuroșul ia act de cererea D-vostre.**D. I. Ștefănescu :** D-le președinte, am luat cuvântul să declar că mă asociez

și eu la interpelarea D-lui Dimitrie Sturdza, adresată D-lui ministru de culte în ceea-ce privește îmbunătățirea sôrței clerului de mir. Este mai mult timp de când s'a cerut de către mai mulți D-ni deputați, colegi ai noștri, ca guvernul să bine-voiască a prezenta un proiect de lege în această privință și D-nii miniștri, prin răspunsurile D-lor, au promis că se va da satisfacțiune cererei făcute, dar încă până astăzi acea promisiune nu s'a realizat.

D-lor deputați, de un număr însemnat de ani, chiar prin mesagiile de deschiderea Corpurilor legiuitoare, se dau asemenea promisiuni, și cu toate acestea cu regret constat că nimic nu se face pentru îmbunătățirea sôrței clerului. Aud cum că un ast-fel de proiect s'ar fi elaborat de Sf. Sinod, dar nu l-am văzut nici publicat nici s'a adus înaintea Parlamentului.

D. vice-președinte : Acum D. Bobeica are cuvântul.**D. C. Bobeica :** Am cerut cuvântul, D-le președinte, pentru a vă ruga, fiind că astă-zi este la ordinea zilei o chestiune foarte importantă, propunerea de darea în judecată a ministerului Brătianu, să bine voiți a mă înscrie și pe mine contra acestei propuneri, și să mi dați cuvântul la rëndul meu.**D. vice-președinte :** Sunteți deja înscrisi, D-le Bobeica, dar dacă voiți să se audă și de Adunare iată spun și eu că sunteți înscris. (ilaritate).**D. G. Panu :** Ca început de opozițiune.**D. vice-președinte :** Acum la ordinea zilei avem mai întâi repetarea votului în total asupra proiectului de lege prin care se aprobă ca județul Vaslui să plătească dobândă de 6 și jumătate la sută la împrumutul ce este autorizat să contracteze la casa de depuneri.

Adunarea procede la vot și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votați	90
Maioritate regulamentară	46
Bile albe	88
Bile negre	2

D. vice-președinte : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

D. Pacu are cuvântul pentru a da cetera unei propuneri.

D. M. Pacu : D-lor, un număr regulamentar de deputați avem onoare de a face următoarea propunere :

PROPUNERE

D. George Sălceanu, din Galați, servind Statului în ramul administrativ timp de 11 ani, 9 luni și 22 zile, cum dovedește certificatul prefecturei de Covurlui, No. 1.797 din 16 Martie 1869, a avut în cele din urmă lefa de sub-prefect de la care i s'au făcut rețineri, și oșebit a mai servit de la 11 Maiu 1885 până la 24 Iulie 1859 ca revisor al departamentului de interne din Moldova — fără plată — îndeplinind gratuit în diferite epoce și însărcinarea de membru comunal. În anul 1876 Fe-

bruarie 26 a deces (actul ofic. civil. circ. I Galați No. 84) și a lăsat în urma sa o soție și doi copii minori, fără a rămâne de la dănsul veri-un fel de avere, fiind ast-fel lipsiți de ori-ce mijloace de existență, cum atestă actul legalizat și afirmat de primarul urbei Galați sub No. 334.

În fața acestor împregiurări și considerând că femeia și copiii unui funcționar al Statului, care a servit cu onestitate și chiar gratuit, merită a li se face un ajutor pentru subsistența lor zilnică, (cerere făcută de D-na Domnica Sălceanu, soția defunctului, încă din anul 1877 și repetată în 1884);

Subscriși suntem de opinie a solicita de la onor. Adunare, ca recompensă anilor serviți de defunct, căruia i s'au făcut și rețineri, să voteze următorul

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — Se acordă D-nei Domnica Sălceanu, văduva defunctului George Sălceanu din Galați, un ajutor viager de (100) una sută lei lunar pentru subsistența sa și întreținerea minorilor, care se va plăti din casa Statului.

C. Vericeanu, M. N. Pacu, Stăncescu, Mavrodineanu, P. Brătășanu, Gh. Softa, D. Sturdza, V. G. Poenaru, G. Dem. Teodoreseu.

D. vice-președinte: Acum, D-lor, la ordinea zilei este propunerea de darea în judecată a ministerului Ion C. Brătianu.

— *D. Ilariu Isvoranu* dă citire următoarei propunerii:

„Sub-semnații reprezentanți ai națiunii, având în vedere dispozițiunile legii asupra responsabilității ministeriale, propunem darea în judecată a ministerelor Ion Brătianu sau a miniștrilor, anume responsabili, din cabinetele Ion Brătianu, pentru următoarele motive:

1) Că prin viremente de fonduri și violări ale principiilor legii comptabilității au comis malversațiuni;

2) Că prin meșteșugiri polițienesci, prin amenințări și brutalități materiale, făcând chiar întrebuintare de forță publică, au încercat să impedeze, au terorizat și turburat întrunirile publice garantate cetățenilor prin art. 5 și 26 din Constituție;

3) Că în ziua de 15 Martie sanctuarul reprezentațiunii naționale a fost usurpat și violat din ordinul guvernului de puterea judecătorească, care a prefăcut localul ședințelor în cabinet de instrucțiune, substituind procurorii și judecătorii de instrucțiune poliției interne și externe a Adunării, vizitând pupitrele, ba și posunarele mandatarilor națiunii;

Că tot cu acea ocaziune s'au ridicat și arestat arbitrar și fără autorizațiune prealabilă a Camerei doi reprezentanți ai națiunii sub pretext de crimă vedită.

4) Că au exercitat printr'un sistem de bande de răi-făcători, plătiți din fondurile

publice, acte de violență și de brutalitate contra diariștilor din opozițiune, mergând până a'i maltrata și a le devasta localurile;

5) Că au întins curse și au urdit cu rea credință, în contra cetățenilor curagioși, acușățiuni calomnioase, născocind complicități și comploturi imaginare;

6) Că luând rușfetură și percepând o dare fără ca ea să fie consimțită de Camera, au căutat să 'și sporască averea sub denumirea de recompensă civică, silind ast-fel pe funcționarii, întreprindătorii și furnisorii Statului să se înscrie cu sume însemnate;

Că cu ocazia răscumpărării drumurilor de fer Strusberg, ca și cu ocaziunea Băncii naționale și răscumpărării drumurilor de fer Kiustenge-Cernavoda, s'au făcut cu complicitatea guvernului, de unii din omenii partidului, inițiați în negocieri, afaceri personale însemnate.

C. M. Stroici, I. Stănescu, N. S. Săulescu, Nicu Georgescu, A. Goilav, D. C. Vidrașcu, Alex. Cămărășescu, Gh. Berevoiescu, Focșăneanu I. T., Const. M. Danaricu, Luca V. Goilav, D. Bădescu-Roșiori, M. Mateescu, D. P. Economu, I. Rădulescu, I. Drăghici, C. Borănescu, D. C. Burcă, Gr. Andreescu, Pariano Const., Ilariu Isvoranu, N. Filipescu.

D. vice-președinte: Discuțiunea este deschisă.

D. Ilariu Isvoranu: D-lor deputați, în ceea-ce privește această propunere eu, cititorul ei, nu găsesc nimic de cuviință a o desvolta acum; pentru că ea vine din inițiativa Camerei, care are dreptul să facă asemenea propuneri și numai atunci când se va combate de veri-unul dintre D-vostre 'mi rezerv dreptul de a dice și eu câte-va cuvinte, de și cred că în contra ei nu pôte fi nimic de dis.

D. vice-președinte: D-lor, sunt înscriși mai mulți a vorbi asupra acestei propunerii. Dați mai întâiu cuvântul D-lui Ion Lahovari care voește a vorbi contra propunerii.

D. Ion Lahovari: D-lor, înainte de a începe discursul meu, sunt nevoit de a cere de la onor. Camera multă indulgență și multă liniște pentru cuvântul că sunt cam suferind de câte-va zile și n'am puterea, dacă o fi șgomot, să dominez tunulul și să pot să fiu audiat. Pe lângă acesta iașu cuvântul în nisce condițiuni ingrate. Membru constant al majorității liberal-conservatore trimisă de țără pe aceste bănci, vorbesc în contra unei propunerii iscalită de amici politici și voiă avea, prin o nenorocită întâmplare, a mă lupta și cu acei cari au iscalit de ună-și o propunere identică, și cu aceia cu cari obicinuit sunt în comunitate de idei și de principiiuri.

Mai înainte de toate țiu a vă declara că vorbesc în numele meu personal, că nu represint în momentul de față nici o fracțiune și nici un grup din această Adunare

și că dacă iașu cuvântul o fac fiind că 'mi îndeplinesc o datorie și că aduc pôte un serviciu partidului meu, silindu-mă din toate puterile mele a' l opri pe o cale nenorocită și plină de pericol pentru viitor.

D-lor, am fost adversar neimpăcat, stăruiitor, convins al guvernului D-lui Brătianu. În timp de 12 ani, cum am putut, cu cuvântul, cu condeiul, în procese politice, în întruniri publice, la alegeri, pretutindeni am combătut acel guvern și m'am silit a' l răsturna. Am fost, cum se întâmplă în tot-d'a-una acelora cari se aruncă cu pasiune în luptele politice, victimă în mai multe ocaziuni. Partidul, prietenii D-lui Ion Brătianu, 'mi-a închis cariera la care mă destinașem, aceea a profesoratului. Când m'am presintat să ocup o catedră la facultatea de drept din Bucuresci, 'mi-a închis porțile facultății. Mi se făcuse propunere să fiu profesor la facultatea din Paris și partidul D-lui Brătianu nu m'a găsit demn pentru acea din Bucuresci.

În cariera mea politică 12 ani, pentru că n'am vrut să mă plec, am stat depărtat din această Adunare; fiind că 'i plăcea mai bine D-lui Brătianu să audă apostrofele elocvente ale D-lui Epurescu de cât să mă vadă pe mine aci.

În întruniri publice, în ziua de 4 sau 6 Iulie 1884, eșind de la Orfeu, când am eșit de acolo și am suit scara la clubul conservator, simțeam dupe mine suflarea și vuetul cetei de bătăuși și, în focul revolverelor, am urcat acea scară.

Pot dice, prin urmare, că am fost un soldat credincios al partidului liberal-conservator și nu puteți să mă bănuiti că de veri-o simpatie personală iașu cuvântul ca să combat această propunere. Eu combat propunerea, D-lor, dintr'un punct de vedere mai înalt, mai generos, inspirat cred și de iubirea mea de țără și de marea iubire ce am avut și am tot-d'a-una pentru partidul din care am onore de a face parte și pe care l-am ales la începutul carierei mele politice.

Vă mărturisesc, tocmai fiind-că am vădut cât de nedrept și violent a fost partidul așa numit liberal-național în contra noastră; fiind-că am vădut la 1876, când a cădut de la putere partidul conservator, cum în acea Adunare de 100 de inși, când a venit cu acușățiuni mișeșeci cu cari se silea a țări în noroiu nisce omeni plini de talent și de onore, fala acestei țări, cum nu s'a ridicat atunci un singur glas care să dică: Stați! Opriți-vă, nu mergeți mai departe în contra unor omeni cari, dacă credeți că au greșit, D-vostre sunteți chemați să îndreptați greșelile lor. Fînd-că atunci nu s'a găsit nimeni care să țină acest limbagiū, tocmai de aceea vreaū ca cel puțin în Adunarea noastră, în majoritatea noastră să fie cine-va care să ridice glasul în favoarea unor inimiți învinși și căduți la pământ.

De aceea eu, care număr în familia mea un membru care a fost victima acelei pa-

siunii, viu și vă dic: vrăjmașul dupe biruință are drept la moderațiune.

Pe cât înțeleg lupta crâncenă și energetică atunci când e tare, când ai ore-care merit de a l' combate, pe atât cred, D-lor, că dupe victorie trebuie ca simțimentul de echitate și de generositate să vină să ia locul pasiunii și al răsunării.

De aceea vă dic că sunt în principiu în contra acestei propunerii. Care este, D-lor, efectul inevitabil unor asemenea propunerii înaintea opiniei publice celei nepărtinitoare, și mai târziu înaintea istoriei? Este o nulitate radicală, o caducitate, care isbesce tot-d'a-una veridictele date contra unor adversari politici, fiindcă aceste veridicte nu sunt, nu pot fi pronunțate în condițiunile în cari se pronunță adevăratele hotăriri judecătorești; fiindcă aceste hotăriri politice sunt tot-d'a-una pasionate, fiindcă principiile eterne ale justiției nu admit ca vrăjmașul să judece pe vrăjmaș, fiindcă acolo unde nu este nepărtinire, nu poate să fie judecată. Pot să fie hotăriri luate, cari să producă efecte materiale, cum a fost hotărirea luată în Camera de la 1876, în urma căreia au venit gendarmii cari au ridicat ca pe nisce făcătorii de rele pe D. L. Catargi, pe D. Maiorescu și D. Al. Lahovari. Pot să și producă asemenea hotăriri efectele lor materiale, dar efectul moral, aprobarea conștiinței publice nu putea să o aibă. Înaintea forței brutale mă supun; dar cugetul, dar sufletul meu rămân în stare de revoltă, și revolta lor este aprobată de toți; fiindcă ori-ce s'ar dice, ori-ce s'ar face nu se va vedea nici o dată într'o asemenea decisiune de cât răsunarea unui inamic victorios în contra unui alt inamic căzut. Atât și nimic mai mult.

D-lor, iată ce s'au dis în contra ministerului conservator de la 1876 pentru darea lui în judecată:

„Considerând că s'a favorizat corupțiunea prin protecțiunea acordată criminalilor; s'a risipit bani publici; s'a ruinat finanțele țării;...

„Considerând că s'a violat... legea compatibilității;

„Considerând că a întârziat punerea în acuzațiune a miniștrilor, în urma dării în judecată a agenților inferiori, ar fi a proteje pe autorii intelectuali;

„Pentru satisfacerea imediată a legilor, a justiției, a moralității publice;

„Propunem punerea în acuzație:

„Pentru risipă de bani publici;

„Pentru abus de putere, etc.

„Pe D-nii L. Catargi, P. Mavrogheni, Florescu, Maiorescu, Lahovari, Rosetti, Costaforu, Boerescu, Cantacuzino, Carp, Tell, Crețulescu.“

Tot așa se dice și astăzi.

Ei bine, D-lor, dacă ar fi isbutit ómenii aceia, cari atunci au voit să suprimenise adversari politici, dacă ar fi isbutit a satisface pasiunea și setea lor de răsunare, dacă ar fi ajuns la acest rezultat

de a goni din viața publică pentru tot-d'a-una, de a isbi de o mórte civilă pe acei ómeni, întreb pe aceia cari la 1876 au votat această propunere, și cari vin astăzi și susțin o propunere care tinde la același scop cu alți ómeni politici, 'I întreb: Ce am fi devenit noi aceștia, cari am luptat contra ministerului I. Brătianu, dacă am fi fost lipsiți de sprijinul, care ni l-au dat în opozițiune acești ómeni? Și cred că D. Flea și Giani, și póte și D. Missail, care a lucrat cu atâta pasiune la colecționarea documentelor cari tindeau de a isbi cu mórtea civilă pe acei ómeni, s'ar fi felicitat că nu isbutise, atunci când au luptat contra D-lui Brătianu împreună cu D. Lahovari, Catargi și alții, acușați la 1876.

Ei, D-lor, sunt în viața politică temperamentele extreme și violente și cari, din nenorocire, acelea au cea mai mare întru-rare asupra adunărilor; căci nimic mai lesne de cât a merge în sensul curentului; nimic mai lesne de cât a merge acolo unde te împinge pasiunea populară; și nimic mai greu de cât de a te sili a merge în contra curentului, a ridica un glas rece și nepărtinitor în contra tumultului pasiunilor!

Ei bine, D-lor, dacă acei ómeni extremi, implacabili, ar fi isbutit, rezultatul ar fi fost că acești 12 ómeni ar fi fost goniți din viața politică; și alți 15 sau 20 astăzi ar peri la rândul lor de pe fața pământului, și cum dicea D. Panu atunci, într'adevăr, scoțându-se din circulațiune mai toți ómenii politici din această țără, atunci s'ar deschide locul altor ómeni, și s'ar putea satisface mai lesne óre cari ambițiunii.

Dar, D-lor, suntem o țără mică, suntem o țără a cărei situațiunea, geografică nenorocită, periculoasă, ne impune să fim în toate lucrările noastre, cu o mai mare prudență. De aceea cred că ar trebui să fim mai calmi, mai cu sânge rece în luptele noastre politice, să nu împingem nici o dată lucrurile la extrem și să ne ferim de prigoniri și de persecuțiuni.

În situațiunea acesta trebuie să ne gândim că póte mâne vor interveni óre-cari evenimente grave, óre-cari întâmplări nenorocite...

O voce: Protestăm.

D. I. Lahovari: Protestați, onorabile domn, dar s'a protestat tot așa și de onor. D. Brătianu și amicii D-lui în anul 1876, când s'a hotărât darea în judecată a amicilor noștri, și iată că a venit resboiul de la 1877, și eu cred dacă ministerul și partizanii D-lui Brătianu nu ar fi dat în judecată pe cei mai mulți și cei mai buni patrioți și ómeni politici, nu s'ar fi comis atunci așa de mari și așa de multe greșeli, pentru că cea-ce nu putea să vadă și să prevadă un singur Ión Brătianu, ar fi putut să vadă toți cestiunile grave ce nu puteau fi rezolvate de un partid, ar fi putut fi deslegate pentru binele țării, de țără întrégă.

Dar D. Ión Brătianu nu a voit să aibă în vedere toate acestea, ci a plecat singur în rebel cu partizanii și cu coteria sa și de aceea și rezultatul ce D-sa a obținut a fost nenorocit cu tot sângele vărsat și cu toate sacrificiile făcute.

D-lor, mi se va dice póte că legea responsabilității ministeriale n'ase va aplica ea nici o dată? Această lege există mai în toate țările constituționale și dacă ne aruncăm ochii asupra diferitelor țări, fie din Europa, fie din America, unde există regimul constituțional, cu tot cortegiul lui inevitabil de lupte de partid, de ure și de pasiuni, vom vedea un lucru că în țările civilizate, în țările înaintate, în țările cari se bucură în adevăr de libertate și de respectul legii, această lege a responsabilității ministeriale mai nici o dată nu a fost aplicată mai ales pentru delict de crime politice, ci numai pentru acele fapte asupra cărora nu póte fi divergență de opinii; fiindcă este vorba de onestitate, iar în țările cele-alte despre cari a vorbit D. Ionescu, pe care nu am avut plăcerea să l'ascult, în acele țări o asemenea lege de responsabilitate a fost tot-d'auna o armă veninată cu care partidele cari s'au succedat au căutat a se ucide una pe alta....

D. I. Săndulescu-Nanoveanu: Atunci să desființăm această lege. (Intreruperi).

D. I. Lahovari: D. Săndulescu, care mă intrerupe, a fost judecător la tribunalul de Ilfov, unde am avut plăcerea a l'avea alături cu mine ca membru de ședință; l'întreb dacă atunci, prezentându-i-se o afacere de judecată, l-ar fi ertat conștiința și jurământul ce l'prestase să judece pe nisce ómeni în contra cărora ar fi fost animat de simțimentele ce le are ați pentru ómenii regimului trecut.

Voc: Nu suntem judecători.

D. I. Lahovari: Se dice că nu suntem judecători! Eróre. Ceea-ce facem noi sunt acte de judecători; căci noi suntem aceia cari facem instrucțiunea și cari acuzăm. Iată adevărul. Știți că ori-ce judecată criminală se deosebesce în două părți: Este judecată definitivă, care hotărăște, și este partea prealabilă, care și aceea tot magistraților se încredințază, este instrucțiunea. În Engliera, spre exemplu, este juriu pentru punere în acuzațiune, și este juriu pentru condamnări. Acesta e adevărul. Și când veniți D-vóstre cu o propunere motivată, care conține acuzațiunii asupra unor fapte politice, și ne cereți să o votăm așa cum este cu considerantele ei; cu alte cuvinte, să ne înușim aceste considerante, ne cereți să facem un act, care este rezervat judecătorului de instrucțiune și procurorului, cari și aceștia tot magistrați sunt, de óre-ce actele făcute de dênșii tot acte judecătorești sunt.

Ei bine, legea responsabilității ministeriale, cum a făcut-o D. Brătianu--și aci ne putem aduce aminte vorba scripturei, că acela care sapă grópa altuia cade el singur în-

tr'ensa—în loc de a însărcina cu instrucțiunea pe magistrația încredințată-o Corpurilor legiuitoare adică pasiunilor politice. (Intreruperi).

D-lor, când o lege este făcută în asemenea condițiuni, neapărat că produce asemenea consecințe; când această lege mă pune în situațiunea aceea de a mă face judecător al adversarului meu politic, eu această nu o pot primi; tocmai fiind că am fost adversar neîmpăcat al D-lui Brătianu, nu'mi pot lua acest drept de a l' judeca.

În Franța, D-lor, cu atâtea revoluțiuni și catastrofe, ce s'au întâmplat în acest veac, legea responsabilității ministeriale, când s'a aplicat? O singură dată după căderea ministerului Polignac, unde sângele cursese pe toate stradele. Și atunci cea întâiu preocupățiune a guvernului Luis Philippe, după căderea lui Polignac, a fost să scape viața miniștrilor căzuți. Atunci o adevărată revoluțiune înconjurase palatul Luxemburgului în ziua judecării, și cerea mărtașă lui Polignac și a colegilor săi. După ce Luis Philippe l'a scăpat de acest pericol, și au fost osândiți numai la detențiune, în urmă, linișcindu-se pasiunile, acei omeni au fost puși în libertate și au putut să trăească afară din Franța.

Dar după catastrofa de la 1870, veduți-ați că adunarea națională, atunci când s'a întrunit ca să vindece rănilor sângerele ale patriei a crezut că va face un bine operei sale de reparare dând în judecată pe aceia cari causeră răul, nu și pe miniștrii cari declarase războiul, cari pricinuiseră mărtașă a 200.000 de francezi, și pierderea a două provincii? Nu; dar omul care declarase că cu inima ușoară primesce războiul, Emile Ollivier fără ca nici o lege să l' declare incapabil de a fi ales, fără ca nici o hotărâre judecătorească să l' fi pedepsit a căzut în uitare și în dispreț, și de câte ori acest nenorocit nume a făcut încercare să iasă iar la lumină, unanimitatea Franței l'a respins.

Voc: Închiderea discuțiunii.

D. I. Lahovari: Cuvântul de închiderea discuțiunii care l' aud, 'mi aduce aminte că în momentul când s'a citit această propunere de dare în judecată, care e întâiul act al unei informațiuni judecătorești, înainte de a se deschide gura de cine-va să o susțină sau să o combată, îndată ce a încetat de a vorbi D. Isvoranu, s'au auzit glasuri cari au cerut închiderea discuțiunii. Ast-fel se procedeză? Ast-fel se petrec lucrurile în pretoriile justiției? Închiderea discuțiunii înainte de a se fi discutat ceva? Mărtașă fără frază? Dare în judecată fără ca măcar cine-va să fi dis un cuvânt ca să arate motivul ce se poate împotrivi acestei dări în judecată? Acesta vă dovedește starea de pasiune în care se găsește Adunarea; or, pasiune existând, nu se poate face operă judecătorească.

D-lor, vă mai cer respingerea acestei propuneri și din alt punct de vedere, din punctul de vedere al demnității naționale și al moralisării acestui popor; căci vă mărturisesc că sufer în mândria mea de român, mă simt umilit când mă gândesc la cortegiul, la halaiul lingușitorilor de cari vorbea D. Bălăceanu într'o scrisoare rămasă celebră; când 'mi aduc aminte adulațiunile de cari era încongiurat acest om, sau când 'mi aduc aminte că această țară a dat atâtea vreme spectacolul nenorocit de a se pleca înaintea unui om, și când vedem astăzi că pe cât a fost atunci de tărăiat când era la putere, pe atât este acum de părăsit, cât de puțin erau aceia cari aveau curagiul de a combate pe față, și cât de mulți sunt acum aceia cari cer ca să fie dat în judecată. Vedeți ce spectacol trist dăm Europei, care va dice: Ce fel de popor e acela care s'a lăsat 12 ani să fie tiranizat? Care n'a găsit destulă energie ca să se lepede de un regim asupritor, și care dupe ce l'a tolerat și l'a lingușit atâtea vreme, l' trimite înaintea judecătorilor ca pe un făcător de rele ordinare; acestea nu sunt de natură ca să dea un nume bun acestei țări; eu nu spun ca D. Panu: Ce 'mi pasă de opiniunea Europei? Vă mărturisesc, D-lor, că țin mult la opinia țărilor civilizate, și cred că din nenorocire prea adese ori trăim aici într'o atmosferă artificială, unde se agită numai pasiuni și poftă și unde se uită adese-ori ceea ce se petrece în restul țării, ast-fel în cât nu mai vedem de cât luptele, diferitele combinațiuni și intrigele cari mișue peste tot locul. Eu cred că ar fi bine ca din vreme în vreme să deschidem ferestrele pentru ca să vedem mai departe și să nu dicem că ce 'mi pasă de opinia Europei, noi cari suntem un popor tărâș nou venit în familia popoarelor Europene; nu trebuie iarăși să dăm aceste spectacole cari nu sunt de natură a face bună opiniunea ce o are Europa despre poporul românesc. Să nu mergem dar D-lor dintr'o extremă în alta, de la lingușire la persecuțiune.

Dacă ni se va dice că opiniunea publică din țară, ne cere acest sacrificiu, această măsură de luat, cu alte cuvinte că e un curent în acest sens, dacă ni se va spune această, eu voi răspunde cu dreptul ce l' are un om care în tot-d'a-una a fost în luptă contra D-lui I. Brătianu: fie-'mi permis mie, care nici o-dată n'am șovăit, a spune aceluia cari ieri poate n'au găsit în conștiința lor destul curagiu și destulă energie ca să reziste ademenirilor sau presiunilor D-lui Brătianu, grație cărora, el avut atâtea majorități și unanimități, fie-'mi permis mie care am luptat în minoritate în contra D-lui I. Brătianu, să spun aceluia: mai multă energie când era la putere, mai multă mărinimie dupe ce a căzut.

Eu cred că noi, partidul conservator, cari avem pretențiunea d'a reprezenta nu o elită socială cum s'a dis, ci clasele dirigențe, adică cele mai luminate și cele mai

independente, trebuie să arătăm poporului calea adevăratului progres, și să găsim în conștiința noastră destul curagiu ca să rezistăm chiar voinței aceluia, cari dupe ce n'au făcut atât cât trebuia în timpul când D. I. Brătianu era la putere, aji vor să mărtașă prea departe pe calea răsunării.

Se va întâmpla poate ca să vie un alt guvern tot ca Brătianu, ei bine, atunci să nu mai faceți ceea-ce ați făcut... (Nu se aude).

D-lor v'am spus că sunt bolnav și nu pot vorbi mai tare, vă rog dar să aveți puțină răbdare.

Dar ni se va dice: ôre pentru această să nu facem nimic? Dacă propunerea s'ar fi mărginit în sensul acelei propuneri care se citise ca amendament la propunerea D-lui Blaramberg, atunci noi ar trebui să fi fost cu toții uniți pentru dânsa; căci nu era vorba acolo nici de persecuțiune nici de răsunare, nici de acțiune politică, nici de aprecieri asupra acțiunii guvernului trecut față cu opozițiunea și vice-versa, cum ved că sunt în moțiunea de aji aprecieri asupra modului cum s'a purtat la 15 Martie, cum ne-a atacat în întrunirile noastre publice, și cele-alte acușățiuni ce i se aduc pentru modul cum a înțeles să respecte libertatea membrilor din opozițiune când cabinetul Brătianu era la putere. Propunerea ce ni se aduce aji n'o putem primi ast-fel cum e concepută. Eu aji înțelege o ast-fel de propunere, însă dacă ar fi pusă pe un alt teren; să se numească adică o anchetă parlamentară care să aibă dreptul să deschidă toate acele dosare a căror comunicare a fost refuzată de D. Brătianu; și această comisiune îndată ce va găsi un fapt de concușiune, de risipire a banilor publici, ori de violare a legii comptabilității de care să fie răspunzători toți miniștrii sau veri-unii împarte, în acest cas, n'ar mai fi vorba nici de răsunare, nici de ură, ci ar fi un act de dreptate, de moralitate și probitate.

D-lor, înainte de a declara că ministru a comis asemenea delict de drept comun, să se facă mai întâiu o cercetare.

Voc: Apoi acesta ceterm și noi.

D. I. Lahovari: Nu cereți această, fiind-că în propunere se pune considerante ca pe o hotărâre judecătorească, și acele considerante se referă la proceduri politice asupra rolurilor politice cari au avut miniștrii în genere și nici de cum asupra unor fapte de delict de drept comun comise de cutare ministru.

D-lor, comisiunea care voiți să o numiți, trebuie ca în termen de 10 zile să depună raportul. Și în considerantele moțiunii diceți în mod general: s'a violat legea comptabilității și s'a făcut virimente. Apoi este cu puțință ca în deuce zile să cercetese toate dosarele de la 7 ministere în timp de 12 ani și să vadă cum s'a întrebuințat toate creditele cari se ridică la un miliard.

Eu cer să se numescă o comisiune simplă de anchetă parlamentară, care ca toate comisiunile de anchetă parlamentară să aibă puterea de a se duce la ministere, unde să i se pună la dispozițiune toate dosarele, și mai ales la ministerele de domenii, de lucrări publice, de reșel unde au fost ómenii pe cari vocea opiniunii publice i a desemnat ca prevaricatori, și dupe ce va face cercetarea va putea veni cu cincî, dece fapte precise și atunci să votăm darea în judecată pentru anume fapte, și numai de drept comun. Dar această propunere vagă și basată pe considerante politice nu o priimesc; fiind-că o repet este un act de judecată a unor adversari învinși.

Dacă propuitorii cred că cu această propunere vor omorî un partid, vor lua curajul colectiviztilor, se înșelă; căci ceea ce a dat curajul colectiviztilor este că a vădut că în această Cameră în toate nuanțele lui partidul conservator în toate nuanțele lui dispune de o majoritate zdrobitoare, dupe 2 și jumătate luni a început vrajba între noi.

D-lor, vèd că abia dupe 3 luni s'a produs în partid desbinări cari nu cu această dare în judecată se vor îndrepta, precum nu se vor îndrepta nici relele cari au lasat în urma sa partidul numit liberal național. A risipit banii publici... Ei bine, să ne silim să-i punem la loc. (Risete).

Voci: Cum?

D. I. Lahovari: Silindu-ne ca pe viitor să facem a nu se mai atinge și risipi nici un ban public, așa că banii contribuabililor să nu se întrebunțeze de cât la destinațiunea lor legală și pentru adevăratele trebuințe! Cu modul acesta cred că vom reuși a consolida partidul nostru. Să dăm țerei o magistratură independentă, să facem ca administrațiunea să fie dreptă și nepărtinitoare și numai ast-fel cred, că vom corespunde realelor acceptări ale țerei. (Aplause). Pe cea-altă cale eu nu vèd de cât slăbăciuni, certuri și lupte intestinale cari ne vor deturna de la lucrările cele folositoare ce ascéptă țera de la noi.

D-lor, multă vreme ne-au acusat partidul numit liberal național, dîcînd că suntem reprezentanții trecutului, că suntem reacționari și tot că visam întórcearea a tot ce este mai trist în această țera. Ei bine, așî dori să dovedim țerei și chiar lor că noi suntem adevăratul partid al viitorului și al progresului, că noi voim să inaugurăm o eră într'adevăr nouă, care consistă în a nu isbi pe adversarul cădnt; care consistă în a fi energici față cu adversarii noștri când sunt la putere și clemenți cu cei cari au cădnt. Iată dupe mine era cea nouă. (Aplause).

D. Ilariu Isvoranu: Onorată Cameră, dacă așî veni înaintea D-vóstre să vorbesc în numele meu personal, póte că așî fi preferat să tac, așî fi cugetat în

mine și așî fi dat sentința în consciința mea.

Vorbesc însă în numele altora, și cred că vorbesc în numele majorității, în numele reprezentanților țerei, în numele țerei întregi. (Aplause). Dacă ar fi vorba să nu ascult de cât simțimintele mele proprii, așî putea să-mi arăt mărinimia și cavalerismul, așa în cât să mă pun și eu, cu aséstă ocaziune, în rëndurile acelor cari etalésă aceste distinse calități. Dar rolul meu nu póte fi acesta. Represint o parte a țerei, și din nenorocire o parte foarte mult bántuită de nisce suferințe încă prea recente și prea vii în memoria ei, și cari, când așî pronunța în numele ei cuvîntul de iertare, sunt sigur că nu m'ar aproba,

Domnilor, eu voiú lása la o parte și în această discuțiune numele D-lui Ion Brătianu, dupe cum așî observat că de când am intrat în această Cameră n'am pronunțat nici o-dată numele acesta, n'am pronunțat nici o-dată cuvîntul de colectivitate și de colectivist, și acesta am făcut-o pentru că am vădnt și eu, ca și D. Ión Lahovari, că nu era nimeni aici cari să'i ia apărarea; căci, dacă vè aduceți a-minte, încă de când eram în numărul celor 46 din opozițiunea energică a Camerei trecute, eu făcusem declarațiunea categorică că nu voesc condamnarea unui partid întreg, fiind că în politică s'a vădnt de multe ori că adversarii de ieri și au dat a duoa și mâna, ca să lupte împreună pentru o cauză mare care i făcea să uite urele lor din așun. De aceea am și căutat a impune tot-d'a-una limbajului meu cea moderațiune ce se convenia, pentru ca să nu dau loc a se crede ofensați acei cari póte nu erau adevărații culpabili, și chiar când mă adresam la acei cari în adevăr purtau răspunderea acelei stări de lucruri pe cari noi voiam să o facem a înceta, eu nici chiar atunci, de și lupta aceea era din cele mai violente, eu nici atunci nu puneam cestiunea din punctul de vedere al persónelor, ci numai al faptelor pe cari le criticam.

Voesce óre acum D. I. Lahovari să punem cestiunea pe tărâmul simpatiilor parsonale? Apoi și eu am avut altă dată asemenea simpatii și póte că le am și astăzi; dar ca om politic, nu mi este permis să aduc aci simpatiile mele personale. Și apoi în definitiv, Domnilor, credeți óre D-vóstre că procesul personal al D-lui Ioan Brătianu se aduce astăzi înaintea Camerei? Dar D. I. Brătianu D-lor, este condamnat nu de Curtea de casațiune, dar de opiniunea publică; prezența noastră aci este condamnarea țerei aruncată asupra regimului, nu a persónei D-lui I. Brătianu. (Aplause).

Condamnarea D-lui I. Brătianu datéza încă de atunci de când țera i-a trimis aici pe acei 46 de luptători decisi a i ține pept și pe cari astăzi i vèd răspândiți pe diferite bănci; dar când mă voiú găsi în față cu fie-care nu voiú uita că am fost frați

de luptă, ori-cari ar fi împregiurările și opiniunile cari ne-ar despărți astăzi, nu voiú uita pericolele ce am bravat împreună și durerile ce cu toții am îndurat atunci.

Dar vin acum la cele dîse de onor. D. I. Lahovari. Credeți óre D-vóstre că această Cameră, saú fie chiar și numai o parte a Camerei, nu se conduce astăzi de cât numai de setea rásbunării?

Nu D-le Lahovari; această Cameră nu s'a transformat într'o Erodiadă care să cêră cu ori-ce preț corpul lui Ioan Botezătorul. Nu; această Cameră nu cere rásbunare, nu cere condamnare, ea cere dreptate. și nimic mai mult. Această Adunare nu are rolul cum dîceți D-vóstre, nici să condamnare, nici să póta da verdictul de achitare. În realitate Camera nu face alt-ceva de cât, uséză de dreptul ce i are în puterea Constituțiunii și în puterea legii responsabilității ministeriale. Un număr de 20 de deputați, usând de dreptul ce legea le acordă, saú transformat, nu în nisce denunțatori, dar în realitate în nisce martori, cari la un timp dat suntem chiamați să alegem pe aceia cari să culégă informațiunile, pe aceia cari să alégă probele, (aplause); atata și nimic mai mult.

De aceea, D-lor, eu nu m'am pasionat de loc în această cestiune, și așî fi fost de părere că se putea trece asupra acestei propunerii chiar fără discuțiune; căci discuțiune făcîndu-se, numai atunci ne putem împărți în două tabere, unii cari să acuse și alții cari să apere, și eu unul nu pot lua nici rolul de acuzator, nici pe cel de apărător, ci numai să mi exercit dreptul pe care mi l' dă legea, și nimic mai mult.

D. Lahovari, a probat o-dată mai mult în această cestiune că ori cât de talentat ar fi cine-va, ori cât de mari i ar fi cunoscînțele, dacă îmbrățișeză o cestiune nedreptă, este foarte greu să iasă triumfător cu densa, (aplause); și cu toate acestea este sciut că D. Lahovari, este una din podóbele acestui Parlament, în ceea-ce privește studiile și luminile D-sale. Dar ce póte face cine-va, cu toate aceste merite, când cauza în sine pe care o apără este mai mult de cât compromisă?

Eu sunt incredințat că onor. D. Ioan Lahovari, nu ar fi avut atitudinea pe care o are astăzi în fața propunerii noastre, și nu ar fi vorbit ast-fel cum ne a vorbit acum, dacă D-sa, înainte de a lua cuvîntul în această cestiune, ar fi întreat și ascultat opiniunea alegătorilor sîi, saú dacă ar fi pus urechia să audă și D-sa, cum am auzit noi toți, plângerile cetățenilor din toate județele țerei, cari au suferit în timp de atâția ani, nu voiú dîce direct și personal de la D. I. Brătianu, dar de la sistemul sêu de guvernare, de la ómenii sîi, cărora le dădese țera pe mână, și ale căror nume le cunóscem toți, dar nu trebuie să se pronunțe aici; căci aceste nume justiția are ale desemna și ale pune sigiliul ei pe frunte dândale pedépsa ce vor merita

pentru faptele lor, să achităndu-i dacă nu 'i va găsi culpabili.

A făcut o comparațiune D. Lahovari a casului de astăzi cu cazul dărei în judecată a guvernului conservator. Eu însă regret că D-sa a găsit cu cale a se servi de acest exemplu, fiind-că argumentul acesta invocat de D-sa ar putea da loc unei discuțiuni în care ne am apuca să examinăm până la ce punct erau fondate sau pasionate acușările ce se aducău acelui guvern, dupe aprecierile individuale ale fie-cărui acușator, de ore-ce lipsea un text de lege care să precizeze și să caracterizeze faptele. De aceea eu nu mă voi lăsa a aluneca pe acest tărâm, ca să intru acum în discuțiunea retrospectivă a unei cestiuni, în privința căreia voi avea onóre a arăta îndată D-lui Lahovari că țera 'și a pronunțat verdictul său.

Dar cuvântul cel mai puternic pentru care nu se pòte sustine un singur moment o asemenea comparațiune, este că atunci nu exista o lege a responsabilității ministeriale, nu exista o lege pozitivă care să precizeze în modul cel mai categoric, nu numai dreptul, dar și putea dice, chiar și datorită Corpurilor legiuitoare de a da în judecată pe un guvern care va fi comis fapte anume determinate în lege cari a-trag dupe sine-le răspunderea ministerială, și indicând până și procedura în detaliu ce trebuie a se urma în asemenea cas. Ast-fel fiind, D-lor, noi ne aflăm în fața unui text precis de lege, pe care suntem dator să 'l respectăm și să 'l aplicăm tot așa cum avem datoria a respecta și aplica ori-care altă lege a acestei țeri. (Aplause).

Dar nu tot în condițiunile acestea în cari suntem noi astăzi se afla și Camera din 1876, care nu se putea conduce în asemenea împrejurări de textul pozitiv al unei legi categorice, și unde darea în judecată a unui guvern cădut de la putere nu se putea face de cât dupe aprecieri personale, inspirate de animositățile mai mult sau mai puțin violente ale luptelor politice. Și în adevăr, D. Lahovari ne-a spus că, nu legea nici dreptatea, au dominat în faptul acelei Camere, ci numai pasiunea. Dar dacă pasiunea a fost, națiunea, în dreptatea ei suverană și imparțială, și-a dat, cum diceam adineori, verdictul său asupra acelei acușări și a șters până și ultimele urme ale acelei pasiuni; fiind-că toți acei cari au fost dați în judecată atunci sunt astăzi în mijlocul nostru. (Aplause).

O voce: Dar cine dovedesce că și actuala Cameră nu este pasionată?

D. Ilariu Isvoranu: Justiția va dovedi acesta, justiția supremei magistraturi a țerei, înaintea căreia noi trimitem a 'și lua pedepșa sau achitarea acei pe cari legea responsabilității ministeriale ne impune trista obligațiune de a 'i da în judecată. Prin urmare, vedeți D-lor, că nu era câtuși de puțin loc a ni se pune în vedere acest exemplu și a se compara cazul dărei în judecată a ministerului con-

servator cu ceea-ce voim, sau mai bine, cu ceea-ce suntem dator să facem noi astăzi. (Aplause).

Ni s'a mai citat cazul dărei în judecată a cabinetului Polignac. Dar mie nu 'mi plac exemplele de importatiune străină; mie 'mi place să respectez legile țerei mele, și legea de responsabilitate ministerială este prima rețetă ce se pune astăzi în aplicare în contra unei bóle de care am suferit atâția ani, și în contra căreia trebuie să luăm toate măsurile profilactice de a nu se mai întorče iară.

Să vedem ce efect va produce această rețetă asupra miniștrilor cari calcă legile, asupra miniștrilor al căror organism moral nu a fost supus acestui tratament. (Aplause).

S'a invocat unele fapte mari din acești din urmă timp. Dar ore țera cere să se dea în judecată acei cari au făcut rebelul? Și apoi, D-lor, faptele mari nu sunt opera unor persoane sau unui partid, pentru că în acele fapte totă țera a luat parte, și bărbații politici ai acestei țeri s'au distins în tot-d'a-una prin acest mare merit, că, ori de câte ori interesele mari ale țerei reclama unirea tuturilor, patriotismul lor nu s'a lăsat nici o dată în desunire, tot-d'a-una și-au dat mâna unui altora în cel mai perfect acord, uitând toate luptele și certele de partid, spre a se uni pe tărâmul unui mare interes național.

Care este partidul acela, fie conservator, fie liberal, fie liberal-conservator, fie democratic, fie radical, fie sub ori-ce nume, sub ori-ce denumire i veți da, care să nu fi luat parte la faptele mari ce sunt înregistrate în istoria țerei noastre? Noi scim toți că independența a fost proclamată de unanimitatea Camerilor, scim că proclamarea regatului a avut unanimitatea Camerilor.

Fost'a în asemenea cestiuni veri-o deosebire de vederi între partidele noastre politice, între partidul conservator și cel liberal? S'ar putea ore dice astăzi că cutare partid a fost în contra cutărui mare act național de care ne felicităm cu toții? Nu, D-lor. De aceea nu trebuie să atribuim marile fapte naționale numai unui singur partid, și mai puțin încă unui singur om, pentru că acesta ar fi cea mai condamabilă falsificare a istoriei noastre moderne.

Dar chiar dacă am admite un moment, un singur moment numai, ca bine întemeiată idolatria interesată a acelor cari dic că un singur om a făcut toate faptele mari cu cari se mândrește această țera, și că în urma acelor fapte mărețe era permis acelui om să comită și să lase a se comite pe o scară întinsă și fapte de acela cari cad sub lovirea codicelui penal, pòte fi acesta un cuvânt plausibil pentru ómenii serioși cari nu împărtășesc acest fetișism de a proclama în sanctuarul reprezentățiunii naționale impunitatea crimei și a faptelor celor mai reprobate de

morală publică și de legile țerei? (Aplause).

Nu vedeți din vedere, D-lor, că noi nu suntem judecători în cestiunea acesta, noi nu avem să punem în cumpănă nici faptele bune, nici faptele rele ale acelor cari cad sub prevederile legii de responsabilitate ministerială, noi nu avem să le dăm verdictul nostru nici de condamnare, nici de iertare. Acesta e treaba justiției, și D. Lahovari ar trebui să fie cel d'antéu care să aibă deplina încredere că justiția va fi nepărtinitoare și nu va condamna pe nimeni care se va dovedi că a fost acuzat pe nedrept sau numai din ure și pasiuni politice. (Aplause).

Onorabilul D. Lahovari a adus aminte acele timpuri de tristă și umilitoare memorie, când D-lui Brătianu i se făceau atâtea ovațiuni și avea atâtea alaiuri în urma sa, și dice că nu e bine să 'i mai dăm și noi o lovitură astăzi când este cădut. Dar aceste cuvinte se pot adresa aceluia, cari 'i făceau acele ovațiuni și acele alaiuri, cari 'i formau acele coruri de osanale, iar nu noastră, cari 'i țineam pept tocmai în cea omnipotentă a sa, când nu voia să mai știe de nimeni și de nimic în țera acesta. (Aplause).

Și apoi, D-lor, este cine-va între noi cei cari am sub-scris această propunere, și cari o vom vota, este cine-va care să dică că noi voim ca neapărat și în mod absolut D. I. Brătianu sau colegii D-lui să fie condamnați? Noi nu cerem de cât ca justiția imparțială a curții de casațiune, nu justiția politică a Parlamentului, să examineze faptele, și dacă le va găsi culpabile, să pedepsescă pe autorul sau autorii lor, iar de nu, să 'i achite. Atâta și nimic mai mult. Lumină și justiție este tot ce cerem. Noi scim să răbdăm, scim chiar și să uităm, pentru că cine nu știe să rabde, cine nu știe să uite, atunci când trebuie să uite, și să ierte atunci când trebuie să ierte, acela nu pòte să fie om politic. Pòte să fie bun jurisconsult avocat distins, să câștige chiar procese nedrepte, pòte să fie medic celebru care să aducă țerei și omeniei serviciul mari, pòte să fie bun calculator, bun comerciant, care să știe să calculeze asupra acțiunilor istmului de Suez, dar nici o dată un bărbat politic, un bărbat de Stat. Acestea sunt caracterile distinctive, acestea sunt calitățile pe cari trebuie să le aibă un om politic.

Dar apoi opiniunea publică, despre care ați vorbit adineori, nu trebuie să se țină compt și de densa? Diceți că este un curent și că ori-cine se opune curentului cade strivit. Ei bine, acela reușește să câștige cauza care știe să îndrepteze aceste curente.

Iată deosebirea între vederile noastre și ale D-vóstre.

D-lor, s'a vorbit de pasiune, și cum am avut onóre a vă mai spune, s'a cređut că aceste propuneri au fost venite numai din punctul de vedere al răsbunării. Nu voi

face ofensă nici unuia din membrii acestei Adunări, să presupun că ar putea fi verificată condus de asemenea mobil. Dacă o propunere de această natură a fost repetată a doua oară, acesta s'a făcut cu o mică deosebire de vederi între majoritate și minoritate. Dar nici această propunere de acum, nici cea d'antău nu se poate atribui nimeni personal; ci Camerei care reprezintă țera. S'a făcut ore-cari divergenți de opinii. In ce sens? In cea d'antău propunere s'au atins cestiuni politice, in privința cărora o parte din majoritatea Camerei a avut alte vederi, și a crezut mai înțelept să nu se atingă aceste cestiuni, mai ales când lipsia chiar elementele pentru a putea fi discutate. In adevăr, când se atinge cestiunea Basarabiei, credeți că ar fi putut curtea de casațiune să judece această cestiune? Tot așa și cu cestiunea Dunării. Pentru că înțelegeți bine că cele șapte puteri din congresul de la Berlin n'ar putea nici-o dată să compară înaintea curții noastre de casațiune și nici conferința de la Londra. Prin urmare, dacă ast-fel de cestiuni ar fi fost introduse in propunerea de dare in judecată, comisiunea chemată a instrui afacerea, ar fi căutat să aibă piesele, ceea-ce ce l'ar fi fost cu neputință.

De aceea Camera astăzi nu face de cât a da pur și simplu o satisfacțiune țerei.

Pentru noi cei din opozițiunea-unită de pe acele timpuri, este o datorie a face această; căci această o strigam in toate colțurile țerei, pe toate stradele: îndreptare, darea in judecată a calcătorilor de lege, a jefuitorilor averii publice.

Ei bine, toate acele voci mai mult s'au mai puțin autorizate se găsesc acum in Adunare, și este de-datoria lor să arate țerei că ceea ce au dis atunci, au crezut-o sincer, o cred și astăzi și o traduc in fapt. (Aplause).

Eu văd, D-lor, că este un spirit ore-care in această cameră contra acestei propuneri, și decă mi-ași permite să l' scrutez, poate că l' ași găsi legitim; dar nu voesc să fie nimeni ofensat cu ocaziunea acestei propuneri.

Adevărul vorbind, propunerea de față este cam generală, căci vorbește de ministerele Brătianu. Ei bine, din aceste ministere multă lume a făcut parte, dar credeți-mă că in intențiunea acelor cari v'au prezentat propunerea nici o dată n'a intrat cătuși de puțin cugetarea de a se arunca bănușii asupra acelor miniștri in sarcina cărora nu se poate găsi nimica. Comisiunea care va aduna probele va face alegere, și nu se va servi de cât de piesele in adevăr convingătoare. Omul onest va rămânea cu fruntea senină.

Ori-ce miniștri ar fi pe banca ministerială de acum înainte, vor trebui să scie că nu se poate călca legile nepedepsiți.

Acastă este dreptatea ce astăzi cerem; acestea erau speranțele noastre când am luptat ca să venim in această Cameră.

Termin prin a vă ruga încă o dată, să nu tălmăciți in alt mod intențiunile curate ale propuitorilor, cari nu vă dic alt de cât aceste cuvinte:

Cerem dreptate, nu cerem răsunare. (Aplause prelungite).

Voci: Includerea discuțiunii.

D. C. Bobeica: D-lor deputați, vă rog să nu includeți discuțiunea.

Știți tare bine D-vostre că la cea mai puțin importantă interpelare ce s'a făcut aci, când veri-unul din noi a voit a propune includerea discuțiunii, vădând că interpelarea nu poate duce la nici un rezultat practic și ar fi a se perde un timp prețios dacă discuțiunea ar continua, ce furtună de glasuri s'a ridicat din toate părțile Adunării contra aceluia ce și permitea a face o asemenea propunere. Astăzi dar, când e vorba de o cestiune atât de gravă, darea in judecată a unui ministru care a guvernat țera in timp de 12 ani, cum voiți D-vostresă includeți o discuțiune de abia începută?

Vă rog dar să bine-voiți a ne lăsa și pe noi, cari am luptat in contra regimului trecut, să spunem cuvântul nostru.

D. G. Apostoleanu: D-lor, vă rog să includeți discuțiunea, și iați pentru ce: Nue timpul acum de a declara cine a luptat contra regimului trecut; țera cunoște bine pe cei ce au luat parte la această luptă. Cestiunea dării in judecată a guvernului cădută s'a discutat trei zile la rând cu ocaziunea primei propuneri și la acea discuțiune a luat parte până și banca ministerială, care n'ar fi trebuit să facă ast-fel, și atunci a arătat că propunerea nu e admisibilă numai din cauza paragrafelor 8 și 10, care de altmintrelea ar răspunde la simțimintele unanime ale Adunării, și prin urmare, ale țerei. Când dar s'a discutat atâta timp propunerea, când in aceste discuțiuni așa de căldurose s'a produs un amendament in sprijinirea ideilor D-lui ministru de externe, care nu voia darea in judecată a foștilor miniștri, a mai prelungi astăzi discuțiunea ar fi a se aduce o ofensă tocmai acelor domni, ca și când nu ar fi încă lămurită cestiunea dării in judecată a ministerului Ion Brătianu in privința căruia țera întregă s'a pronunțat, și la alegerile generale nu s'a găsit un singur colegiu ca să voiască a l' alege.

Vă rog dar să includeți această discuțiune, cu atât mai mult că sunt proiecte de legi importante la ordinea zilei pe cari țera le așteptă cu nerăbdare de la noi.

— Se pune la vot includerea discuțiunii și se primesce.

D. N. Ionescu: D-lor, legea de responsabilitate ministerială coprinde mai mult o procedură, de cât o edictare de pedepse.

Legea cere ca Adunarea să nu se pronunțe asupra propuneri in sineși; fiind-că această propunere are să se ducă—având majoritate—la un comitet de informațiune, și nu e bine ca Adunarea într'o cestiune

de așa mare importanță, cum e darea in judecată a unui cabinet, să aibă a se deduce, in cazul când ar admite astăzi, ceea-ce a respins acum câte-va zile.

De aceea, D-le președinte, am onorea a propune următoarea ordine de zi motivată și cer permisiunea Adunării să o desvolt. (Protestări, sgomot). Acesta e un drept al meu ca propuitor și iați care e cuprinderea propuneri mele:

„Camera vădând că propunerea de dare in judecată a cabinetului Ion Brătianu revine într'această sesiune pentru a doua oară trece la ordinea zilei.“

Pentru această propunere, încă o dată, cer Adunării să respecte libertatea cuvântului lăsându-mă să o desvolt. (Sgomot).

Voci: Nu se poate.

D. vice-președinte: Eu v'ași ruga, D-lor deputați, să lăsați pe D. Ionescu să desvolte propunerea D-sale.

Voci: La vot, la vot.

D. vice-președinte: Consult Adunarea in această privință, ca să nu se dică că aci voturile se ia cu asalt.

— Se pune la vot propunerea D-lui Ionescu și nu se incuviințază.

D. G. Apostoleanu: Eu cer să se pue propunerea la vot, in virtutea legii care declară in mod pozitiv, că Adunarea in cazul de felul acesta nu poate să facă altceva de cât să voteze propunerea să se trecă la ordinea zilei. Acesta e atât de adevărat, in cât ilustrul profesor de la Iași, D. N. Ionescu, când noi propuitorii primei propuneri am voit a retrage două puncte din propunerea noastră, D-sa ne-a pus in această dilemă: sau Adunarea trebuie să voteze propunerea întregă sau să trecă la ordinea zilei. (Sgomot, întrepreri).

Voci: Discuțiunea este închisă. (Sgomot).

Voci: La vot propunerea.

— Se pune la vot propunerea de dare in judecată și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	142
Majoritate absolută	72
Bile albe	101
Bile negre	41

D. vice-președinte: Adunarea a adoptat propunerea. (Aplause).

Vă fac cunoscut, D-lor, că in timpul votării D-nii deputați: D. Brătianu, C. T. Grigorescu, G. D. Pallade, I. F. Robescu, N. Voinov și I. Leca au declarat că se abțin.

Acum suspend ședința pentru 20 minute.

— La redeschiderea ședinței D. vice-președinte Gr. Cozadini ocupă fotoliul președinției.

D. vice-președinte: Domnilor deputați, D. raportor al comitetului delegaților pentru legea vânderei bunurilor Statului la țerană a depus raportul D-sale. (Aplause). Acest raport se va tipări și se va pune la ordinea zilei peste trei zile libere, conform regulamentului.

Voci : Pe Marți.

D. vice-președinte : Acum, Domnilor, când propunerea de dare în judecată a ministerului Ion Brătianu este votată de Adunare, dați-mi voie să vă citesc art. 17 din legea de responsabilitate ministerială, care sună ast-fel :

„Comisiunea de informațiuni prealabilă este compusă de 7 membri, cari nu trebuie să fie dintre aceia ce au subscris propunerea de dare în judecată; ea se alege prin vot secret“.

Prin urmare, D-vostre trebuie să decideți dacă voiți a proceda sau nu imediat la alegerea comisiunei.

D. N. Ionescu : D-le președinte, au fost două propuneri de dare în judecată la un scurt interval. Vă întreb dar, înțelegeți D-vostre să aplicați membrilor subscrisi în ambele propuneri dispozițiunile legii ori ba ?

D. vice-președinte : Eu găsesc întrebarea D-lui Ionescu cam capțioasă. Cum ași putea eu să decid ceea-ce legea nu indică ? Cum voiți D-vostre să-mi însușesc un așa de mare drept, să fac eu lege ? Dacă însă D-vostre voiți a cunoște care este opiniunea mea personală, atunci vă pot declara că eu cred că membrii cari au subscris întâia propunere pot face parte din comisiunea de informațiuni. Liberii sunteți inse D-vostre să decideți cum veți voi.

D. D. R. Rosetti : D-le președinte, cu toate explicațiunile date de D-vastră și înainte de a se depune în urnă biletele cari vor conține numele D-lor deputați, cari vor face parte din comisiunea de informațiuni, vă rog să-mi dați voie a face apel la un fel de sentiment de onestitate politică; mă explic: În virtutea art. 16 din legea responsabilității ministeriale, deputații cari au subscris propunerea de dare în judecată nu pot face parte din comisiunea de anchetă.

Legiuitorul care a dispus acesta a avut în vedere că acela care a subscris o propunere de dare în judecată, când se va transforma în membru al comisiunei de anchetă, fără voia sa, va fi părtinitor, va fi împins a căuta să arate că el a avut dreptate când a făcut acea propunere.

Noi ați ne găsim față cu două propuneri: Una care a căzut și a fost iscălită de 20 D-ni deputați, și acesta care și ea e iscălită de alți atâți D-ni deputați. Eu cred că precum nu poate să fie în mintea nici unuia dintre aceia cari au iscălit această propunere, că bine ar fi să facă parte din comisiunea de informațiuni, tot ast-fel nu pot primi a face parte nici acei cari au iscălit propunerea d'ântăiu, mai ales când comisiunea are dreptul a adauge și alte capete de acuzare

la cele ce sunt deja exprimate prin propunerea de dare în judecată.

De aceea, de și textul legii nu e precis în privința acesta, cred însă că conștiința noastră este precisă; și precum un judecător nepărtinitor, care s'a pronunțat într'o cauză înainte de ședință, se recuză singur, tot ast-fel 'mi permit a spera că și acei D-ni deputați, cari au iscălit prima cerere de dare în judecată, și cari sunt propuși acum a face parte din comisiune, se vor recuză singuri, spre a nu lua parte la un proces în care de mai nainte s'au pronunțat.

D. G. Apostoleanu : Am luat cuvântul ca să arăt că, dupe părerea mea, semnatarii primei propuneri pot fi numiți în comisiune.

D. I. Rădulescu : Cer cuvântul.

D. G. Apostoleanu : În adevăr, ce intențiune a avut legiuitorul când a prescris acest lucru ? Evident că a avut în vedere, că numai acele persoane să nu facă parte din comisiunea de informațiuni cari au iscălit propunerea de dare în judecată admisă de Adunare. Nimic mai mult, nimic mai puțin. Căci, D-lor, dacă ar fi eliminați subscritorii tutulor propunerilor, atunci unde am ajunge ?

Inchipuiți-vă pentru moment că și această propunere ar fi căzut și s'ar fi făcut o altă propunere la care s'ar fi asociat marea majoritate a Adunării. Atunci pe cine ați fi ales D-vostre în comisiune ?

Au nu vedeți D-vostre că dacă s'ar primi propunerea D-lui Rosetti, prin această am face ca legea să fie isbită de neaplicabilitate încă de la început ? Voiți D-vostre una ca acesta ?

Evident nu ! Prin urmare, întru cât legea declară că numai acei subscrisi în propunerea care a fost admisă de Parlament, cum a fost cea de ați, nu pot lua parte în comisiunea de informațiuni, rămâne bine înțeles că propunerea care a fost respinsă se consideră ca neexistentă, ca neavenită; căci altminteri noi am fi forțați să numim în comisiune numai dintre acei 41 deputați cari au fost contra propunerii. Și atunci, de și votul este secret, ar trebui să se declare cine au fost cei 101 cari au votat pentru propunere, ca să putem cunoște pe cei ce au fost contra. Primiți D-vostre acest lucru ?

Cum vedeți dar nu este corect ceea-ce ne propune D. Rosetti.

Voci : Inchiderea discuțiunei.

D. I. Rădulescu : D-lor, v'ași ruga să nu închideți discuțiunea pentru motivul că cesiunea care se discută, pe lângă că are în sine o parte legală, mai are însă și o parte morală; și nu e lucru mare dacă Adunarea va prelungi cu câte-va

minute discuțiunea spre a se rezolva această cesiune. Lăsând să continue discuțiunea contradictorie, ași putea dovedi D-lui Apostoleanu care nu este bănuie de nimeni că pledază propria sa cauză, că interpretarea care o dă D-sa legii este cu desăvârșire nefondată. (Sgomot).

Voci : La vot.

— Se pune la vot închiderea discuțiunei și se primesce.

D. vice-președinte : Consult Adunarea dacă voește să procedă chiar astăzi la alegerea comisiunei ?

Voci : Da, da.

— Adunarea procede la alegerea comisiunei și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votanți.	127
Bilete albe.	16
Voturi expimate.	111
Majoritatea absolută	56

S'au ales :

D. I. Enacovici	cu 109 voturi
„ A. Vericeanu	„ 104 „
„ M. Tzone	„ 101 „
„ I. Iancovescu	„ 71 „
„ C. Olănescu	„ 67 „
„ N. Blaramberg	„ 56 „

Iar pentru al șeptelea membru rămâne a se face un nou vot în ședința viitoare.

D. vice-președinte : D. Kogălniceanu are cuvântul.

D. M. Kogălniceanu : D-le președinte, vă rog să notați în procesul-verbal că eu, precum tot-d'a-una am votat contra tutulor propunerilor de dare în judecată a miniștrilor, asemenea și astăzi m'am abținut.

D. vice-președinte : Se va nota în procesul-verbal.

D. M. Tzone : Mulțumesc onor. Adunării de cinstea care 'mi-a făcut alegându-mă în această comisiune. Am arătat însă din primele ședințe ale acestei Camere că știu să 'mi însușesc sarcine de aceea cari pot să le îndeplinesc, iar nu de acelea cari nu sunt de atribuțiunea mea. Prea mulți ingineri suntem aleși în această comisiune, pe când trebuința cere ca să fie mai mulți juriconsulți; și cum eu nu sunt juriconsult, rog pe onor. Camera să bine-voiască a 'mi primi demisiunea din această comisiune.

Voci : Nu se primesce. (Sgomot).

D. vice-președinte : Astăzi nu se poate lua nici o decisiune asupra demisiunei D-vostre, de ore-ce Adunarea nu mai este în număr.

— Ședința se ridică la ora 5 ³/₄, anunțându-se cea viitoare pe a doua zi, 10 Februarie.

No. 40.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Ședința de la 10 Februarie 1889

Președinția D-lui vice-președinte V. Pogor, asistat de D-nii secretari U. Boldescu, A. Simu, G. Tocilescu și I. Lecca.

Ședința se deschide la ora 1 1/2 dupe amăzi.

Prezenți 156 D-ni deputați.

Nu răspund la apelul nominal 24 și a nume:

Bolnav:

D. C. Grădișteanu.

In congediū:

D-nii D. Bădescu, G. Gr. Cantacuzino, M. Marascu, I. Negulici.

Fără arătare de motive:

D-nii C. Andrieș, I. C. Brătianu, A. Cămărășescu, C. Danaric, C. Dăculescu, N. Gravilescu, Z. Goilav, V. Macri, A. Mavrodineanu, V. Mortzun, I. Negrea, D. Popescu, V. Poenaru, C. Raileanu, G. Robescu, N. C. Severeanu, E. Sturdza, S. Șomănescu, Gr. Trandafil.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se comunică nota legațiunii imperiale și regale Austro-Ungare prin care se mulțumesc Adunării pentru sentimentele de condoleanță ce a exprimat cu ocaziunea morței moștenitorului Coronei imperiului Austro-Ungar.

— Se trimite la comisiunea de informațiuni telegrama unor cetățeni din Drăgășani prin care protestă contra dăreii în judecată a ministerului Ion C. Brătianu.

— Se trimite la comisiunea de petițiuni: petițiunea D-lui M. Rizi, a preoților din comuna Argentoia, județul Dolj, a mai multor locuitori din comunele Dedulesci și Scorțaru-Noū, județul Brăila și a mai multor locuitori din comuna Mircesci, județul Oltu.

— Se trimite la comisiunea de indigenat petițiunea D-lui M. Valdman.

— Se trimite la comisiunea bugetară petițiunea D-lui R. Gandiano, a artiștilor teatrului din Craiova și a mai multor locuitori din comuna Corcova, județul Mehedinți.

— Se depune raportul comisiunii de indigenat asupra naturalisării D-lui Alfons Brocciner.

— Se trimite la secțiunii programa pentru a se înființa un institut de chirurgie pe lângă catedra de clinică chirurgicală ocupată de D. Dr. Dimitrescu Severeanu.

— Se trimite la secțiunii proiectul de lege relativ la reducerea taxei de 4% ce comuna urbană Giurgiu percepe de la venitul neto al proprietăților din acel oraș.

— Se trimite la comisiunea de indigenat 7 proiecte de lege relative la naturalizarea D-lor Leonida Negrescu, G. N.

Bidu, N. Filipide, I. Aschenasy, Iv. Sabovici, T. M. Stancioviți și I. N. Moldoveanu.

D. C. Popovici: D-lor, am onóre a depune pe biroul Camerei o petițiune a locuitorilor din comuna Drăgănesci, județul Suceava, prin care cer ca moșia Drăgănesci, care este arendată cu suma de lei 11.500, în virtutea legii din 1884, să li se vină lor; acești locuitori au mai cerut, a cumpăra această moșie, încă în 1886, nu înțeleg de ce nu li s'a admis cererea de ôre-ce e legală.

D. vice-președinte: Se va recomanda comisiunii.

D. Tache Ionescu: D-lor deputați, am onóre a depune pe birou o petițiune a câte-va sute de locuitori din județul Dolj, cari cer a se face o lege pentru răscumpărarea embaticurilor viilor dupe proprietățile particularilor.

D. vice-președinte: Se trimite la comisiunea de petițiuni.

D. C. Kogălniceanu: D-le președinte, am onóre a depune două petițiuni a locuitorilor din comuna Baia, județul Suceava, prin cari unii cer a li se da pământ, și alții se plâng că prin legea din 1864 li s'au dat pământ rău și cer a li se schimba.

D. vice-președinte: Aceste petițiuni se vor trimite la comisiunea de petițiuni.

D. G. Burghilea: Am onóre a interpela pe D. ministru de interne asupra următorului punct. În *Monitorul* de astăzi văd între numirile ce s'au făcut în administrațiunea județului Roman, că un D. C. Samsonovici este numit sub-prefect; acest domn a fost sub-prefect în timpul regimului trecut în județul Dorohoiu și când a venit acest guvern la putere a fost înlocuit pe motivul că nu era apt pentru serviciu. Cum se face ca acum acest domn se găsește că însușește calitățile cerute pentru a fi numit în același serviciu în județul Roman?

D. vice-președinte: D. ministru, nefiind prezinte, vă rog a depune înscris interpelarea D-vóstră spre a i-se comunica:

D. G. Duca: Am onóre a prezenta Adunării un proiect de lege în următoarea cuprindere:

PROIECT DE LEGE

Art. I. Se acordă D-lui Ferdinand Dodun des Perrières o pensiuine viageră de lei cinci sute pe lună, care se va înscrie în sarcina Statului.

Art. II. Acastă pensiuine, ce nu se pôte nici ceda, nici urmări, va trece dupe înțetarea sa din viêtă la minorii sêi copil până la majoritatea lor.

Gr. Chrissenghi, G. Duca, V. Pogor, M. Tzoni, N. Ceaur Aslan, V. G. Peiu, D. C. Vidrașcu.

D. vice-președinte: D. I. Lahovari are cuvântul.

D. I. Lahovari: Am cerut cuvântul,

D-lor deputați, pentru a vă ruga să bine-voiți a vota urgența asupra proiectului care s'a prezentat ađi pentru reducerea la 2% de la 4% a taxei ce comuna urbană Giurgiu percepe de la venitul proprietăților din acel oraș.

Prin o fericită întâmplare se prezintă astăzi un proiect de lege pentru reducerea unui impozit; prin urmare ađi crede că, dupe cum ađi admis de urgență proiectele de legi cari au fost pentru mărirea impozitelor, tot așa veți bine-voi a admite de urgență și proiectul de lege care este pentru scăderea unui impozit, pentru ca el să se pótă vota cu o oră mai înainte.

D. M. Adamescu: Am onóre aprezinta onor. Adunării o petițiune subscrisă de mai mulți locuitori din Tergul-Neamțu, prin care cer să li se cedese de Stat terenul cu apele minerale de pe proprietatea Oglinda. Acest teren este în marginea orașului, și prin urmare este o cestiune vitală pentru oraș.

D. vice-președinte: Se va trimite la comisiunea de petițiuni.

D-lor, acum intrăm în ordinea zilei.

Mai întâi avem alegerea unui membru în comisiunea de informațiuni. Tot d-o-dată vă fac cunoscut că D. Tzoni, care a fost ales, ieri și a dat demisiunea din comisiune, însă Camera nu s'a putut pronunța asupra demisiunii D-sale, fiind că nu mai era în număr. Prin urmare consult acum Camera dacă primesce demisiunea D-lui Tzoni.

Voc: Nu primim demisiunea.

— Se pune la vot demisiunea D-lui Tzone din comisiunea de informațiuni și și nu se primesce.

D. Miltiade Tzoni: D-lor deputați, vă mulțumesc încă o-dată din totă inima pentru onórea ce 'mi-ați făcut și încrederea ce 'mi-ați arêtat, alegându-mă în comisiunea de informațiuni. Cum am spus-o încă aseră, 'mi este peste putință a primi această însărcinare. În cursul votului am prevenit o sumă din D-nii deputați ce păreau dispuși a mă înscrie pe listele lor, că rezoluțiunea mea nestrămutată era de a nu face parte din această comisiune.

Cel mai mulți din D-lor 'mi-au răspuns că aveam facultatea de a mă retrage dupe numire; ceea-ce am și făcut o a-seră la proclamarea rezultatului alegerii și o repet și în momentul de față. Să nu credeți însă, D-nii mei, că prin retragerea mea din comisiunea de informațiuni voesc cătuși de puțin a mă sustrage într'o proporție ôre-care de la responsabilitatea votului ce am dat cu ocazia ambelor propunerii de dare în judecată a ministerielor prezidate de D. I. Brătianu. Nu! D-lor deputați; găseșc că este și corect și leal din partea mea de a declara în fața Camerei că sunt printre aceia dintre membrii opozițiunii liberale din această incintă, cari s'au asociat din totă energia convingerei lui la actul de dreptate ce s'a

săvârșit ieri în conformitate cu legea ministerială.

Până când guvernele se vor obișnui și la noi ca și în Anglita a respecta cu scrupulositate libertățile publice și drepturile cetățenești, este dupe părerea mea de datoria Parlamentului, a nu lăsa să cadă în desuetudine această salutară lege, singurul mijloc ce avem la îndemână pentru a reprimă abuzurile și atentatele puterii și a mărgini pe fie-care din factorii noștri constituționali în limitele prescrise de pactul fundamental. (Aplause).

Pe de altă parte sunt dintre acei liberali, cari cred că liberalismul n'are nimic de comun cu facțiunea odioasă și tiranică, care prin fraudă, violență și corupțiune s'a impus cărmuirii acestei țări contra voinței generale, în ultimii cinci-șese ani ai regimului trecut. Guvernul național-liberal a încetat de a mai merita acest frumos titlu din ziua când însuși diriguitorii lui și au însușit acel calificativ desprețuit de colectivitate. Colectivitatea deci a fost chemată ieri la bara justiției pentru a răspunde de păcatele ei, conform legilor. (Aplause). Dupe părerea mea adevăratul liberalism departe de a eși micșorat din această încercare, dupe cum cred unii, va eși din potrivă întărit, consolidat prin curățirea din sinul lui al acelor uscături și putregaiuri, cari prin imoralitatea faptelor lor trecute ar putea să-l desonore înaintea opiniei dacă ar continua și pe viitor a se mai adumbri sub mândrul, sub falnicul drapel al liberalismului.

Vedeți deci, D-lor, că nu considerațiunilor de ore-care rudenie politică cu unii din acușaii de ieri mă împedica de a lua parte la lucrările comisiei de informațiuni, dar imposibilitatea personală în care mă aflu de a participa în mod efectiv și asiduă precum aș voi la cercetările acestei comisii.

Tot prin alegerea D-văstre, sunt membru în comisiunea bugetară; bugetele au început a sosi; epoca este înaintată; trebuie deci să ne punem serios pe lucru pentru pregătirea lor, pentru realizarea acelor economii, pe cari țera le așteaptă și pe cari toate grupurile acestui Parlament le-au promis opiniei.

Lucrările comisiei de informațiuni pe de altă parte trebuiesc să fie conduse cu celeritate; căci nu este just a se menține un timp prea îndelungat sub acușături, nicide omeni cari ori-cât de culpabili ni s'ar părea, au dreptul netăgăduit de a vedea sorta lor hotărâtă, cât mai curând; această face că mi este cu neputință de a participa la lucrările și ale uneia și ale alteia din aceste comisii. Nu trebuie să uitați că deja D-nii Enacovici, Iancovescu și Olănescu, prin alegerea de ieri, sunt și D-lor suștrai lucrărilor comisiei bugetare și că prin urmare, sporind prea mult numărul persoanelor ce nu vor putea participa la această comi-

siune, riscați de a o descomplecta și a împedica prin acesta studiul bugetelor, adică opera cea mai însemnată ce cade în sarcina unui Parlament.

Afară de acesta nu cred că în comisia aleasă ieri, este nevoie de prea mulți ingineri; figurază deja D. Olănescu, care se află mult mai în curent de cât mine, D-lui care a reședat pururea în capitală, cu neregularitățile comise pe timpul colectivității, la ministerul lucrărilor publice, sau la drumurile de fer; pe când eu din potrivă nu le cunosc ca și D-văstre, de cât prin aușite sau de prin diare, cari la noi cel puțin nu sunt precum se scie, cel mai sigur mijloc de informațiuni.

În fine dupe părerea mea în o comisiune ca cea numită ieri, juriscultii sunt mai cu seamă de trebuință, iar nu inginerii; căci este vorba de calcări de legi nu de apreciațiuni de lucrări tehnice, în cari să fie nevoie de competența unui om special.

Pentru aceste considerațiuni, vă rog D-lor deputați, folosiți-vă de împrejurarea, că a rămas un membru al comisiei de anchetă în balotagiū, și puneți pe buletinul D-văstre, două nume în loc de unul, descărcându-mă de o însărcinare pentru care vă mulțumesc dar care pe lângă că nu intră în mica mea competență, mi este materialmente cu neputință să o îndeplinesc.

Mulțumindu-vă încă o dată de onoarea ce mi-ați făcut, vă rog a considera demisiunea mea ca irevocabilă.

D. vice-președinte: D. Nucșoreanu are cuvântul.

D. I. Nucșoreanu: D-lor deputați, țera întregă s'a ridicat contra faptelor guvernului trecut; țera a dat în judecată pe guvernul trecut, pentru că a condus rău destinele ei în timp de 7 ani. . .

Voci: Douăspre-zece ani. (Sgomot).

D. I. Nucșoreanu: Numai șapte ani.

Țera a fost condusă în luptă contra guvernului trecut, de bărbați de talente și capacitate, cum este onor. D. Tzone; căci dacă nu s'ar fi pus în capul țerei ast fel de bărbați, ea nu ar fi intrat în luptă. Odată dar lupta această angajată, nici unul din aceia cari au luptat de la început prin presă, prin întruniri publice și prin toate mijlocele permise de lege, nu trebuiesc să se oprască de a lupta și de astăzi înainte. Din momentul ce unul dintre cei aleși în comisiunea de informațiune, s'ar retrage, acela ar face întocmai ca un general de divizie sau de brigadă care ar fugi de la postul lui în ajunul declarațiunii de rebel. (Intreruperi, aplause.)

D-lor, ori-cât ați protesta, vă rog să credeți că nu veți fi în stare să reformați convicțiunile mele.

În adevăr, am vădut multe lucruri petrecându-se în acest Parlament, și astăzi văd că și omenii de talent cari au luptat contra fostului guvern, caută a se retrage unul câte unul din luptă. Ei vin astăzi să ne spună că nu mai voiesc să fie în ca-

pul nostru, să fie generalii noștri, din cauza altor afaceri cu totul personale sau particulare, sau fiind-că nu găsesc de cuviință de a se mai da cine-va în judecată. (Sgomot.)

Eu știu că un om politic și de talent nu se poate retrage de la o luptă începută, pentru cuvântul că un om politic nu mai aparține lui; el este proprietate națională. (Aplause, ilaritate). Regret că aceia cari voiesc a mă intrerupe, nu recunosc acest adevăr. Un om politic, repet, este proprietate națională și vă desfid să mi dovedeți cotrariul.

Din momentul ce el este proprietate națională, din momentul ce nu mai dispune de persoana sa sub punctul de vedere politic, vă întreb, ar putea, într'un moment solemn ca acesta, fie D. Tzone sau altul să țină: ocupațiunile mele particulare nu mi permit să merg înainte, să fac parte din comisiunea de informațiuni în care m'ați ales? Această declarațiune nu ar fi ea identică cu aceea a unui general, care, înainte de a da o bătălie, ar declara că se retrage d'inaintea inamicului de temerea bombelor lui? Una din două: ori noi trebuie să facem educațiunea poporului, dacă suntem capabili, sau dacă nu avem această convicțiune, atunci trebuie să dăm loc altora spre a face aceasta. (Intreruperi.)

Este incontestabil că onor. D. Tzone este una din capacitățile liberale disidente. În lupta contra guvernului o mare porțiune din liberalism a luat parte. Cum se face însă că tocmai azi, dupe șapte, opt ani de propagandă stăruitoare în contra regimului căzut, căutăm a ne sustrage de la o datorie pe care Camera, reprezentațiunea țerei ne-o impune?

Voci: Închiderea discuțiunii.

D. I. Nucșoreanu: Nu am isprăvit și nu aveți voie să închideți ceea-ce nu s'a deschis. (Mare ilaritate).

Guvernul liberal a fost bun până la proclamarea regatului și a independenței. (Sgomot).

Am aușit ieri pe D. Ion Lahovari ținând că nu e timpul să ne ocupăm acum de jafurile, de bătăile, de sărăcia în care a dus țera regimul trecut. Dar cine a autorizat pe D. Lahovari să ne vorbescă ast-fel în numele poporului? D-sa dar a vorbit numai în numele D-sale, și D-sa nu dispune în această Cameră de cât de votul D-sale, adică de un singur vot. . . (Sgomot, intreruperi).

Eu, D-lor, sunt de părere să primim demisiunea D-lui Tzone, și să ne învățăm minte ca altă dată să nu mai avem încredere în omeni cari se presintă ca apărători ai țerei numai din gură, dar cari când e vorba să lucreze, găsesc pretexte de a se sustrage de la lucru. (Sgomot, ilaritate).

D. M. Tzoni: Dacă onor. Adunare voiesc să aibă o comisiune numai de șese membri, adică o comisiune în contra legii, atunci liberă este să nu mi accepte demisiunea; dar eu, încă o dată, declar

că nu pot participa la înscririle acestei comisii.

D. H. Isvoranu: D-lor, onor. D. Tzone a declarat într-un mod irevocabil că nu poate primi să participe în comisiunea de informații. Dacă D-văstre ați refuza demisiunea D-sale, atunci ați participa în mod indirect, ați paraliza lucrările comisiei. Părerea mea dar este să alegem un alt membru pentru ca să complectăm comisiunea, care, dupe lege, trebuie să fie de șapte membri.

— Se pune la vot demisiunea D-lui Tzone și se primesce.

— Adunarea procede la alegerea a două membri în comisiunea de informații și rezultatul este cel următor:

Votați	140
Bile albe	51
Voturi exprimate	89
Maioritate regulamentară	46

S'au ales: D. G. Apostoleanu cu 80 voturi și D. Aug. Pesiakov cu 46 voturi.

D. vice-președinte: Acum la ordinea zilei avem continuarea discuției pe articole a proiectului de lege relativ la modificarea unor articole din legea impositivului asupra băuturilor spirtoase.

— **D. Gr. Constantinescu,** dă citire art. 3 din proiectul de lege al comitetului.

— Ne luând nimeni cuvântul, se pune la vot art. 3 și se primesce.

— Se dă citire art. 4.

D. Ilariu Isvoranu: D-lor deputați, pentru a nu se da loc la nici o interpretare asupra acestui articol cum s'a întâmplat cu legea băuturilor spirtoase din trecut, unde din textul legii rezultă cu totul alt-ceva de ceea-ce fusese în intențiunea legiuitorului, rog pe D. ministru să bine-voiască a 'mi da explicațiunile ce 'mi voiți permite a 'i cere, și acesta fiindcă în materie de imposite este bine, cum ține proverbul: să facem tocmelă țigănescă și plată românească.

Art. 4 sună ast-fel:

Taxa nu este datorită întru cât produsele liveșilor și viilor nu se vor întrebuița la fabricare de rachiuri.

Spre acesta, proprietarii sau cultivatorii sunt datorți a face declarațiunile lor la primăria locală, în fie-care an, înainte de 15 Ianuarie, indicând lămurit liveșile sau viile a căror producțiune nu va servi la fabricare de rachiuri.

Instrăinarea însă a prunelor aședate în vase spre fermentare și a tescovinei sau drojdiilor în natură, dă loc la perceperea taxei.

Acum pentru că în această materie să mă fac și mai nepriceput de cât sunt în realitate, întreb pe D. ministru: înțelege D-sa că, dupe ce s'a plătit 10 lei pentru hectarul de pruni, și 2 lei pentru hectarul de vie, produsele acestor hectare fie prune, fie tescovină rezultată din struguri, fie drojdie rezultate din vin, mai sunt ele supuse la altă taxă?

D. ministru de finace: M. Germani: Nu.

D. Ilariu Isvoranu: Va să zică, singura dare este de 10 lei, pe hectarul de pruni și de 2 lei pe hectarul de vie, și de aci în colo, proprietarul este cu desăvârșire liber a întrebuița produsele lui cum va voi. Așa se înțelege?

D. ministru de finace, M. Germani: Art. 4 stabilește un principiu, că cel carî nu vor face din prune țuică, sau din drojdi și tescovină rachiū, pentru a fi scutiți de taxe pe hectar sunt datorți a face declarațiunile lor la primărie până la 15 Ianuarie. Și, ca să nu credă unii din acești proprietari că, la cas de a instrăina prunele și tescovina, n'au să fie supuși la taxă; fiindcă nu le fabrică ei direct în rachiū sau țuică, de aceea s'a pus în acest articol dispozițiunea din urmă că instrăinarea prunelor aședate în vase spre fermentare sau a tescovinei și drojdiilor, în natură, dă loc la perceperea taxei.

D. Ilariu Isvoranu: Eū am înțeles că din minutul ce să plătesce taxa pe hectar, proprietarul este liber să facă ori-ce va voi cu produsele sale, fără a mai fi supus la nici o altă taxă.

D. ministru de finace, M. Germani: Așa și este.

D. Ilariu Isvoranu: Dacă este așa, atunci nu înțeleg pentru ce proprietarii sau cultivatorii ar mai fi îndatorați să facă o asemenea declarațiune.

Scopul acestui proiect de lege este a reduce taxele puse asupra băuturilor spirtoase ce se găsesc prea grele, și nu mai puțin și de a scăpa pe producătorii de țuică și rachiū de vexațiunile la cari sunt expuși prin legea actuală.

Prin urmare, nu vād cuvântul pentru care proprietarii trebuie să mai facă declarațiunile prevădute în acest articol.

O voce: Ca să nu plătescă de gēba taxa pe hectar.

D. ministru al domeniilor, Al. Lahovari: Explicațiunile acestea vor servi de comentariū al legii.

D. Gr. Constantinescu: D-lor, în comitetul delegațiilor s'au produs două opinii în cestiunea acesta. D. Nicorescu a susținut să nu se oblige a face declarațiunile la primărie de cât numai aceia cari vor voi să fabrică rachiū. Această opinie a fost respinsă pentru motivul foarte simplu, că ori-cine cultivă pruni, de sigur că are de scop să facă rachiū din produsul acelor pruni; și prin urmare la noi, unde sunt multe și întinse liveși de pruni, al căror produs este destinat pentru fabricare de rachiū, ar fi fost negatoriū a se obliga toți proprietarii sau cultivatorii de pruni să facă declarațiunile că voesc a fabrica rachiū. De aceea s'a hotărît ca numai proprietarii sau cultivatorii, cari ar voi să dea o altă destinațiune producțiunei liveșilor și viilor lor, să fie datorți a face o declarațiune formală. Tot-d'odată s'a prevădut că în urma acestei de-

clarațiunii, dacă ei vor vinde prunele aședate în vase spre fermentare sau tescovina și drojdiile în natură vor fi supuși la plata taxei prevădută prin lege.

Cum vedeți, D-lor, textul acestui articol este foarte clar și precis: toți acei cari nu vor face declarațiunile prevădute aci sunt presupuși că fabrică rachiū; iar cei ce vor declara că producțiunea viilor sau liveșilor lor nu va servi la fabricațiunea de rachiuri, nu sunt liberi să fabrică rachiuri, nici să instrăineze materialul în fermentațiune.

D. M. Tzoni: D-lor deputați, 'mi permit a prezenta un amendament la aliniatul al doilea de la acest articol, care ține:

„Spre acesta, proprietarii sau cultivatorii sunt datorți a face declarațiunile lor la primăria locală în fie-care an, înainte de 15 Ianuarie, indicând lămurit liveșile sau viile a căror producțiune nu va servi la fabricare de rachiuri”.

Motivele pentru cari s'a formulat în comitetul delegațiilor acest aliniat ni l'a spus în raport de D. raportor. D-sa ține: că norma generală este de a se face din prune tot-d'a-una rachiū și contrariul este excepțiunea. Se poate să fie ast-fel în partea de dincoace de Milcov; dar acesta nu este exact pentru partea de dincolo de Milcov. În Moldova, D-lor, în regulă generală nu se transformă prunele în rachiū ci se consumă sub forma de conserve. Cum voiți dar D-văstre să obligați pe toți proprietarii de vii și de liveși, cari au căți-va pruni, să facă cheltueli de deplasare pentru a declara că n'au să fabrică rachiū?

În legea de la 1882, citesc următoarea dispozițiune:

„Ori-cine voesc a întreprinde fabricațiunea de rachiū, spirit și bere din grāne sau alte semănături și cartofi, sfeclă și alte rădăcini, este dator a încunoscintița despre acesta pe cel mai apropiat biuroū al impositivului, etc.”

Această dispozițiune s'a luat pe baza expunerii de motive a ministrului de finace, repausatul G. Lecca, prin care se arată că toți proprietarii, de pruni din Moldova, au fost siliți pentru a nu face cheltueli de natura acelor la cari D-văstre voiți să 'i supuneți acum, să taie prunii lor. Voiți dar D-văstre să ajungeți la aceleași consecințe cari s'au constatat de către legiuitor a fi deplorable? Mi-se pare că pentru un fruct, care are destinațiunea a fi mâncat ca fruct, nu va fi bine să supuneți o populațiune întregă la cheltueli și vexațiuni, pentru că o parte din țēră voesc a da aceluī fruct o altă destinațiune, transformându'l în rachiū.

Ast-fel fiind, pentru a face un act de dreptate, rog pe onor. Cameră să primescă următorul amendament:

„La art. 4 să se adauge următorul aliniat:

„Iar dincolo de Milcov declarațiunile

se vor face la aceeași epocă de cei cari voesc a transforma prunele în țuică."

D. I. Ștefăneanu: Rog pe D. ministru de finance să mi dea o explicațiune; căci cu ocaziunea votării acestei legi găsesc că e bine să lămurim punctele de la început, pentru ca cum ține țeranul: mai bine tocmeală țigănească și desfacere neguțătorescă.

Iată cazul asupra căruia țin să am o explicațiune de la D. ministru;

Eū fac declarațiune la timp că nu voiū fabrica rachiū din vin, dar dupe cât-va timp saū chiar dupe un an, din întâmplare mi se strică o parte din vin, în cât sunt nevoit ca vinul cel stricat să l fac rachiū. Cum va fi taxat rachiul acela făcut din vin?

D. ministru de finance, M. Germani: Casul adus de onorabilul preopinent este o excepțiune care, dupe părerea mea, nu se pōte prevedea în lege, precum pōte să fie și alte casuri de natură cu totul excepționale. Eū însă cred că atunci când se ivesce un asemenea cas, când adică un cultivator de vie declară la timp că nu voesc să facă rachiū, și cu tōte acestea, stricându-i-se vinul, din o împregiurare ȳre-care, este nevoit ca acel vin stricat să l transforme în rachiū, într'un asemenea cas el nu are de cât să declare administrațiunei că, de și nu a avut de gând să facă rachiū, însă, de ȳre-ce vinul i s'a stricat și e nevoit să l prefacă în rachiū, face cunoscut cazul acesta administrațiunei și e liber să facă rachiū plătiind taxa prevădută de lege.

Cum voiți D-vōstre să se prevadă în lege tōte casurile până și cele mai rare? Cum voiți să se prevadă în lege și cazul când se strică cui-va o butie de vin? Aceasta este cu neputință; însă eū cred că nisce casuri de asemenea natură se pot regula și rezolva fōrte lesne de către o administrațiune onestă și justă.

Cu tōte acestea eū ași ruga pe D. deputat să formuleze un amendament în sensul cum D-sa crede că s'ar putea introduce și acel cas în lege, și eū l voiți admite.

D. Gr. Constantinescu: Casul este prevădut de art. 2. Vē rog citiți l D-le Ștefăneanu.

D. I. Ștefăneanu: Acēstă lege se va aplica de funcționarii noștri; și fiind-că avem și bun și răi, ar trebui ca acest cas să fie specificat prin lege spuindu-se ce taxă să plătescă. Presupunēți cazul că mi s'a stricat 500 de vedre de vin; voinđ a l transforma în rachiū, care este numărul hectarilor ce se iaū de basă pentru plata taxei? Ar fi bine să se menționeze în lege acest cas, saū să se dică că într'o asemenea ipoteză proprietarul vinului stricat nu este supus la nici o dare.

D. vice-președinte: D. Apostoleanu are cuvēntul.

D. G. Apostoleanu: Iată, D-lor, cum am înțeles acest cas noi membrii comi-

siunei, când am examinat acest proiect de lege:

Intēiū, în privința declarațiunilor, și al duoilea, în privința obiecțiunilor făcute despre vinul stricat, ne-am pus întrebarea: cine să fie obligat să facă declarațiunea? Fiind cunoscut de toți că în țēra la noi întinderea locurilor sădite cu vii se urcă la suma de 200.000 de hectare, este inadmisibil ca acēstă mulțime de proprietari de vii avēnd tescovină din viile lor, să nu o transforme în rachiū; dar prin excepțiune se pot ivi casuri nude să nu aibă loc acēstă transformare. De aci noi ne-am dis: fiind-că majoritatea sunt cari transformă tescovina în rachiū, cum să supunem majoritatea proprietarilor să facă declarațiuni? Cei ce vor să deroge la ceea-ce se obișnuiesc în genere, să bine-voiască a face declarațiune.

D. G. Pallade: În Moldova nu este majoritatea. Aci este cestiunea.

D. G. Apostoleanu: În privința prunelor cestiunea se pōte schimba în ceva, dar orī cum, bine-voiți a ține sēmă de un lucru, că în o materie de felul acesta, o lege generală absolut drēptă și ușor de aplicat e cu neputință. În partea de dincolo a României; în adevēr, sunt livezi de pruni, și majoritatea acestor livezi nu are alt scop de cât rachiul. În partea Moldovei, în județele de munte, în adevēr locuitorii din acele părți își vēnd prunele uscate; ast-fel sunt județele Putna, în o rază ȳre-care, este Bacăul, Peatra...

D. L. Catargi: Și Suceava.

D. G. Apostoleanu: Cestiunea că, câți-va pruni de lângă casă nu trebuie supuși la dare, e o cestiune rezolvată; căci sciți că s'a admis scutirea până la 100 de pruni.

Prin urmare, să nu mai vorbim de acei cari aū numai câți-va pruni; să vorbim de acei cari aū mai mult de 100 pruni.

Ei bine, aceștia sunt mai puțini în Moldova cred eū, dupe tōte lămuririle luate, atât din explicațiunile D-lui ministru, cât și din lupta ce s'a incins aici, permiteți-mi să vē spun, între spirt și țuică. Majoritatea sunt prunii din țēra românească, iar nu din Moldova... (Sgomot, intreruperi).

Acum în privința vinului; dacā D-vōstre veți pune în lege că acela care face rachiū din tescovină, să declare, atunci toți proprietarii de vii îi veți constrânge să facă acēstă delarațiune.

Apoi, D-lor, se înțelege că din momentul când eū plătesc pentru vie, fie că fac rachiū saū vind tescovina altuia, cred că nu trebuie să mai plătesc încă o dată; și cred că nu se va găsi nici un agent al ministrului de finance ca să înțelégă alt-fel.

Prin urmare temerea că se va plăti de duōe ori același taxă trebuie să înceteze; și cum dicea D. ministru al domeniilor, declarațiunile făcute de mi-

nistrul de finance în Cameră, vor servi pentru a arăta sensul legii.

S'a făcut întrebarea că ce se face cu vinurile stricate? Eū ași dori ca D. ministru să se explice dacā D-sa ar avea altă idee de cât a comitetului delegațiilor. Dar, din momentul când în art. 2 se dice că taxa se va plăti de fie-care hectar de livede de pruni câte 10, iar de fie-care hectar de vie lucrătoare câte 2 lei; este evident că transformarea vinului în rachiū nu mai e supusă la nici o taxă, și iată de ce: Când se pot strica vinurile? Presupunēți, D-lor, o recoltă fōrte abondentă, când ajunge cum a ajuns anul trecut decalitrul de vin 30 de bani; când nu mai sunt nici vase de capacitate a l aduna; evident că atunci l prefacă în rachiū; căci care ar mai fi folosul proprietarilor de vii cari dupe ce aū avut nenorocirea ca vinul care l'aū produs să nu l pōtă vinde, dupe ce aū plătit taxa, arenda pământului, imposite, să l pedepsim că n'a putut să l vēndă? căci, nimeni nu e nebun ca de bună voia lui din vin să facă rachiū întru cât vinul și mântine prețul. De asemenea dacā s'a stricat vinul fiind-că a a avut nenorocirea să nu capete nimica prin vēndare, să l ostindim dacā l prefacă în rachiū? Aceasta mi se pare că nu pōte intra în mintea nimēnuī. De aceea eū cred că D. ministru de finance va bine-voi a face o declarațiune categorică că, întru cât proprietarul nu și prefacă vinul în rachiū de cât când se află în neputință de a l vinde din cauza prețului, saū când s'a stricat, în asemenea cas încă nu l va supune la imposit; fiind-că nu se pōte înțelege a supune ruina la imposit. Nu mai pōte fi supus la altă taxă, de ȳre-ce a plătit o dată taxa pe hectar.

Voci: Dar dacā n'a plătit.

D. ministru de finance, M. Germani: D. Ștefăneanu a pus întrebarea ast-fel: Eū producător de vin am declarat că nu fac rachiū; dar în urmă, stricându-mi-se vinul, și voinđ a l prefacă în rachiū, ce declarațiune să fac?

D. G. Apostoleanu: Atunci avem art. 5 care sună ast-fel:

„Acel cari se vor dovedi că, contrariū declarațiunii lor, aū întrebuintat prune, tescovină, vin saū drojdi de vin la fabricațiune de rachiuri saū aū înstrăinat asemenea materii, sunt pacabili de pedepsele prescrise prin art. 25 al legii asupra bēturilor spirituōse.“

D. vice-președinte: N'avem în discuțiune acest articol.

D. G. Apostoleanu: Ideea ridicată de D. Ștefăneanu o avem în art. 5, unde se prevede că fabricarea rachiului din vin se taxeză conform legii.

Așa dar, D-lor, asupra articolului acesta nu am alt ce dice de cât că trebuie să l votăm cu toții ast-fel cum este.

Voci: Închiderea discuțiunei.

D. ministru de finance, M. Germani: Vē rog, D-lor, să mi dați duōe minute de atențiune ca să lămurim o cestiune,

aceea adică a declarațiunei. Ideea se presintă ast-fel : cine să facă declarațiunea ? Acela care are gând să fabrice țuică din vin ori tescovină, sau acela care n'are de gând ? Dupe legea actuală, aceia cari aveau de gând să facă țuică din prune ori tescovină erau datorți să facă declarațiunea în timp util. Dar mă veți întreba, pentru ce am modificat această dispozițiune ? Să nu credeți că am putut să fac una ca această din caprițiu sau din intențiunea de a persecuta pe unii posesori de livezi de pruni și de vii pentru ca să li silesc să 'și taie prunii sau să 'și părădă avutul. Eu cred că nici unul dintre D-vóstre a putut presupune că ași fi avut această intențiune.

Am făcut această modificare pentru că marea majoritate...

D. C. Ressu : Nu e majoritate aci, majoritate e în Bacău.

D. ministru de finance, M. Germani : D-lor, dacă ar fi să urmez pe D. intreruptor, ar trebui să fac legi speciale mai aproape pentru fie-care județ al țerei...

Se știe însă că o lege se face pentru totă țera, și acest punct de vedere general trebuie să servescă de basă unei legislațiuni serioase și echitabile.

Din toți posesorii de livezi de pruni, 90 la sută sunt din acei cari în mod regulat transformă prunele în țuică, și numai 10 la sută sunt acei cari nu transformă; dovadă e că dincóce de Milcov, mai toți fără excepțiune fabrică țuică și aceștia posedă 117.000 pogóne de livezi de pruni, pe când dincóce de Milcov, unde cel mai mulți nu transformă prunele în țuică, posed numai 21.000 pogóne.

Vedeți dar D-vóstre proporțiunea și trebuie să recunoșteți împreună cu mine că era mai natural și mai drept ca acei cari au de gând să nu transforme produsul lor în țuică să facă ei declarațiunea, pentru că sunt mai puțin.

Am crezut dar că trebuia să stabilim principiul de declarațiune pentru acei cari sunt mai puțin. De altminteri, dacă ei de obicei nu fac țuică, nu cred că ar fi o prea mare greutate pentru densii ca să facă o mică declarațiune la Primărie în acest sens, care declarațiune va ajunge prin filiera regulată la ministerul de finance.

D. G. Pallade : Pe timbru.

D. ministru de finance, M. Germani : Cu timbru. Dar dacă puneți cestiunea această, atunci v'ași putea răspunde că mie, ca ministru de finance, mi-ar conveni mai bine ca toți să plătescă timbrul și mai cu seamă mi-ar conveni ca cei 90 la sută de dincóce de Milcov să facă declarațiunea timbrată cum că au să producă țuică. Dar vedeți că eu am scutit de ori-ce declarațiune și, prin urmare, de ori-ce timbru, tocmai pe cei mai numeroși, și dacă D-vóstre voiți acum să scutiți și pe cei 10 la sută, o puteți face, puteți vota ori câte scutiri veți voi, nu numai în privința acestui cas, dar în ori și

care alte casuri. Însă atunci vă rog să mi spuneți ce devine legea timbrului, și cu ce propuneți a implini golul ce veți crea în budget și la această ramură a veniturilor Statului ?

Pe de altă parte, nici nu trebuie să discutăm cu această ocaziune dispozițiunile legii timbrului, în ceea-ce privește cazul ridicat de D. Ștefăneanu, și care a fost reu înțeles de onor. D. Apostoleanu, adică dacă acel care are o vie, dupe ce a plătit o-dată taxa pentru ca să fabrice din tescovină sau drojdii țuică și i s'ar strica vinul și l-ar transforma în țuică, acela nu mai are a plăti nimic.

Dacă însă în cazul indicat de D. Ștefăneanu, cine-va declară că din via sa nu are să fabrice țuică, dar pe urmă i se strică vinul, așa în cât e nevoit să l transforme în țuică, în cazul acesta negreșit, dacă se va constata că declarațiunea sa a fost făcută în bună credință, și că numai din întâmplare nenorocită că i s'a stricat vinul, a fost silit să l prefacă în țuică, eu cred că atunci n'ar trebui să fie supus de cât la plata simplă.

Voc : Închiderea discuțiunei.

D. I. Ștefăneanu : Cer cuvântul contra închiderii discuțiunei.

D. vice-președinte : Aveți cuvântul.

D. I. Ștefăneanu : D-le președinte, am luat cuvântul contra închiderii discuțiunei și rog pe onor. Cameră să nu închidă discuțiunea; fiind-că este de trebuință să se lămurască această cestiune în mod clar cum să înțelegă totă lumea și mai cu seamă țeranii, pe cari l privește mai cu deosebire această lege.

Eu nu ași mai avea nimic de zis și nu m'aștopune la închiderea discuțiunei dacă ași ști că are să se constate în mod clar și categoric în procesul-verbal declarațiunea D-lui ministru de finance că, dacă se va constata că de bună credință s'a făcut declarațiunea din partea unui om care are o vie că nu va face țuică și că în urmă stricându-i-se vinul, a fost nevoit să l prefacă în țuică, atunci el nu va mai plăti o altă taxă nouă peste ceea-ce a dat deja pe pogonul de vie. Luând act de această declarațiune a D-lui ministru de finance, eu nu mai am nimic de zis.

— Se pune la vot închiderea discuțiunei și se primesce.

D. Gr. Constantinescu : D-lor, la art. 4 s'a propus două amendamente: unul al D-lui Nicorescu în următoarea cuprindere:

„Propunem ca declarațiunea cerută de art. 4 să fie obligatorie numai pentru acei proprietari cari înțeleg a întrebuinta fructul prunilor sau viei la facerea „de rachiuri“.

N. Nicorescu, C. Dobrescu-Argeș, M. Tzoni, C. C. Dobrescu, G. D. Pallade, G. Panu, Ch. S. Negoescu, G. Burghilea, I. Nădejde.

Asupra acestui amendament opiniunile s'au împărțit, trei delegați : D-nii Apostoleanu, D. Robescu și eu am fost pentru

respingere, iar cel-alți trei : D-nii Nicorescu, Ressu și Oroveanu au fost pentru admitere.

Prin urmare, amendamentul a căzut prin paritate.

Al doilea amendament este acela al D-lui Tzone, în cuprinderea următoare:

„Iar dincóce de Milcov declarațiunile se vor face la aceeași epocă de cel cari voesc a transforma prunele în țuică.“

Asemenea și acest amendament s'a respins de comitet cu paritate de voturi; pentru că am crezut, noi cei cari nu l-am admis, că nu se poate face o lege cu dispozițiuni speciale și diverse pentru diferitele localități din aceeași țără.

— Se pune la vot amendamentul D-lui Nicorescu și se respinge.

— Se pune la vot cu bile amendamentul D-lui Tzone și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votanți	115
Maioritate absolută.	58
Bile albe pentru	47
Bile negre contra	68

D. vice-președinte : Adunarea a respins amendamentul.

D. Gr. Constantinescu : La acelaș articol mai este un amendament al D-lui Nădejde în cuprinderea următoare:

„Aceste declarațiuni vor fi scutite de timbru“.

I. Nădejde, C. Dobrescu-Argeș, G. D. Pallade, G. Burghilea, G. Panu, C. C. Dobrescu.

Acest amendament a căzut cu paritate de voturi.

— Se pune la vot acest amendament și se adoptă.

— Se pune la vot art. 4 împreună cu acest amendament și se adoptă.

D. vice-președinte : D. Nicorescu are cuvântul pentru a propune un articol nou.

D. N. Nicorescu : D-lor, am să atrag atențiunea D-vóstre a tutulor, și mai cu seamă a D-lui ministru de finance, asupra unei lacune foarte mari cari s'a strecurat în acest proiect.

Pentru acoperirea acestei lacune voi propune un articol nou, care urmăz a se intercala dupe art. 4. Iată despre ce este vorba, D-lor: D. Ștefăneanu a făcut o întrebare D-lui ministru, și D. ministru a dat un răspuns, dupe părerea mea, nesatisfăcător; pentru că nu este conform cu nici una din dispozițiunile acestui proiect de lege.

În adevăr, D. Ștefăneanu intrăbă ce s'ortă e rezervată rachiurilor fabricate din vin; și la acesta, D. ministru de finance a dat o explicațiune parțială și foarte curiosă; mai mult o apreciere personală a D-sale, neîntemeiată pe nici una din dispozițiunile proiectului. D. ministru a luat, drept exemplu, cazul unui proprietar de vii care n'ar fi făcut, în termenul prescriș, declarația că va întrebuinta tescovina sau drojdii la rachiu, și căruia, în cursul anului, stricându-i-se

• cantitate óre-care de vin, el 'l-ar transforma în rachiú. În asemenea cas, ȳice D. ministru, dacá s'ar constata buna credinȳa a aceluí om, rachiul lui nu va fi sequestrat, cu tóte cá n'a fácut declaraȳiune, și cu tóte cá el n'a plátit taxa pe pogon.

D. ministru de finace, M. Germani: Nu! va pláti taxa prevăduȳă de lege pentru pogónele lui de vii.

D. N. Nicorescu: Ei, D-lor! Curiósa manieră de a interpreta legile.

Răspunsul D-vóstre, D-le ministru, agravăză încá mai mult cazul. (Intreruperi).

D-lor deputaȳi, de la punerea în discuȳiune a acestui proiect de lege, v'am dovedit cá m'am ocupat de acéstă materie, și n'am venit să aduc înaintea D-vóstre lucruri pe cari nu le-am studiat. Vă rog dar, să bine-voiȳi a asculta în liniște explicaȳiunile ce voiú avea onóre să vă dau, și veȳi vedea cá cazul ce vă semnalez este fórté grav și cá meritá tóttă atenȳiunea D-vóstre.

Aicea, D-lor, nu este vorba numai de un cas izolat ca acel de care v'a vorbit D. ministru. Eú ridic cesiunea mai sus. Eú vă întreb ce sórtă este rezervată, prin proiect, rachiului din vin și coniacului?

Pentru ca să vedeȳi mai bine temeiul observaȳiunilor mele voiú începe prin a vă aréta care a fost situaȳiunea legală a spirtului din vin, sub legea din 1882, și care este situaȳiunea lui sub legea din 1886 actualmente în vigóre.

Prin legea de la 1882, care institue, pentru prima óră impositul pe pogon, rachiurile fabricate din vin erau asimilate spirtului din cereale. Rachiurile din vin plátiáu, ca și alcoolul, taxa pe grad. Ele nu se bucuráu de favorile acordate atunci numai rachiului din prune, din tescovină și din drojdií.

Iată, D-lor, am aicea legea din 14 Februarie 1882. Prin *art. 1* se ȳice cá tóte spirturile și rachiurile fabricate din orice materii sunt supuse, fárá nici o distincȳiune, unei taxe de 2½ bani pe gradul de tárie alcoolică, pentru fie-care decalitrú.

Acesta, D-lor, este principiul general al legii din care reiese cá tóte spirturile, și acele din cereale, și acele din prune, din vin, din drojdií, din tescovină sunt supuse unei taxe uniforme de 2½ bani pe grad.

Să vedeȳi acum, la cari spirturi se referá excepȳiunea cuprinsă în ultimul alineat al *art. 1*.

Iată acéstă excepȳiune :

„Pentru înlesnirea percepȳiunii, taxele asupra rachiurilor prin cazane, din prune, drojdií și tescovină se vor înlocui, printr'o dare anuală de un leú pentru fie-care pogon de vie sau de pruni“.

Va să ȳică numai rachiurile fabricate din prune, drojdií și tescovină erau apérate de taxa pe grad. Pe când rachiurile din vin, adecá coniacurile, răméniaú supuse la taxa pe grad.

Acesta este înȳelesul legii de la 1882. Dar apoi, cine nu scie, afará dórá de D. ministru de finace, cine nu scie, ȳic, cá coniacul fabricat la Ulmeni, la Berheciu și în alte párti, n'a încetat nici o-datá de a pláti taxa pe grad? Până la legea din 1886 el a plátit aceeași taxa pe grad, pe care o plátiá și alcoolul din cereale.

De la 1886 încóce, situaȳiunea coniacului este asimilată cu cea a ȳuiceí. Astáđi spirturile din vin plátesc patru bani pe grad întocmai ca și ȳuica.

Iată, D-lor, textul legii din Martie 1886 :

Art. 1, al. b. Pentru alcoolurile din fructe, tescovină, vin și drojdií din vin se va pláti 4 bani de grad, pentru fie-care decalitrú.

Vedeȳi dar, D-lor, cá rachiurile din vin sunt anume prevăduȳe și indicate prin legea actuală.

Și, D-lor, când este vorba de spirturile din vin, trebuie să nu scápăm din vedere cá avem a face cu o adevărată industrie specială care din ce în ce ia o dezvoltare mai mare la noi în ȳérá, și ale cárei produse sunt chemate să facá o concurenȳă puternică produselor similare ale celorlalte industrii alcoolice. De ce, dar, D. ministru ne vorbește numai de un proprietar de vii care ar face spirt, în mod întâmplător, din o cantitate de vin ce s'ar fi alterat în propria sa pivniȳă? De ce nu are D-sa în privire fabricaȳiunea coniacurilor, și în genere fabricarea spirtului din vin, care se póte întreprinde pe o scară întinsă de ori-care cumpărător de vinuri?

D-lor, prin proiectul ce aȳem în discuȳiune, ori-care ar fi afirmaȳiunea D-lui ministru, fabricaȳiunea spirtului din vin este apărată de ori-ce taxá. (Protestări).

Vă pot demonstra lucrul acesta imediat. Iată, D-lor, cum este aședat impositul spirtóselor, prin cele d'ântéiú duoé articole ale proiectului :

Articolul ántéiú pune principiul cá tóte spirturile, în genere, provenite din ori-ce substanȳe, sunt supuse unei taxe uniforme de 5 bani pe grad, pentru fie-care decalitrú.

Apoi se stabilește excepȳiunea urmétóre prin *art. 2*.

Pentru înlesnirea constatárilor și a împlinirilor, taxa asupra rachiurilor fabricate din prune, tescovină, vin și drojdií de vin, se percepe dupe întinderea páménturilor producétóre, plátindu-se de fie-care hectar de liveze de pruni câte 10 lei, iar de fie-care hectar de vie lucrátóre câte 2 lei.

Cu alte vorbe, prin dispoziȳiunea cuprinsă în *art. 2* se desfińteză taxa pe grad la rachiurile din prune, din tescovină, din drojdií de vin, precum și la rachiurile din vin; și se înlocuesce pentru tóte aceste rachiuri prin o dare pe ectarul de liveȳi sau de vii.

D-lor, legea de la 1882 desfińȳta taxa pe grad numai de la rachiurile din prune, din tescovină și din drojdií. D. mi-

nistru de finace întinde acéstă măsurá, acéstă favóre, și la spirtul de vin. Pri-cepeȳi, acum, deosebirea enormă ce este, în acéstă privinȳă între legea de la 1882 și între proiectul de astáđi?

Ori-ce ar ȳice D. ministru, proiectul D-sale, cu sciinȳă saú prin scápáre din vedere, scutesce industria coniacurilor de ori-ce imposit. (Intreruperi).

Vedeȳi! Mai mulȳi din colegii noștri nu vor să admitá acéstă și se întrébá cum se póte ca coniacurile să nu plátéscá nici un imposit.

D. ministru de finace, M. Germani: Vor pláti.

D. N. Nicorescu: D-lor, am fost dator să insist asupra acestui punct și să dovedesc D-lui ministru cá D-sa este într'o perfectă eróre.

Nu, D-le ministru! Dupe proiectul de lege al D-tale, coniacurile și în genere tóte rachiurile din vin nu vor mai pláti nici o taxá.

Acéstă este o adevărată enormitate; și eú sunt mai mult îndemnat a crede cá aȳi comis'o prin scápáre de vedere, iar nu prin o intenȳiune deliberată.

În tot cazul, D-lor, eú cer de la D. ministru o mărturisire francă în acéstă privinȳă. Să bine-voiască a ne spune dacá în adevér a avut gândul să aducá acéstă scutire de imposit rachiurilor de vin.

Dacă nu, atunci să bine-voiască a se uni cu mine și a cere introducerea unui nou articol prin care să impunem la o taxá pe grad tóte aceste rachiuri.

Dacă n'aș fi vėduȳ idei preconcepute de la unii din D-nii deputaȳi, cari mă intrerup, și cari n'aú pėtrunsi spirtul proiectului ce avem în discuȳiune, n'aș fi avut trebuinȳă să invoc în sprijinul meú vocea mai autorisată a D-lui ministru.

Aștept dar răspunsul D-lui ministru de la care vėd cá nu se mai póte sustrage, și apoi voiú propune amendamentul meú.

D. ministru de finace, M. Germani: D-lor, n'am voit să ascund nici să scutesc nimic pe ascuns saú în mod indirect; nici un spirt saú alcool de vin n'a fost asimilat alcoolului de cereale.

D. N. Nicorescu: A fost în legea de la 1882.

D. ministru al financelor, M. Germani: Iată ce ȳice legea de la 1886 :

„Pentru alcoolurile din cereale, cartofi, rėdăcini și alte asemenea, se va pláti 8 bani pe grad pentru fie-care decalitrú.

„Pentru alcoolurile din fructe, tescovină, vin și drojdií de vin, se va pláti 4 bani de grad, pentru fie-care decalitrú.

Vedeȳi dar, D-lor, cá n'a fost asimilare; spirtul din cereale plátea 8 bani pe grad, alcoolul din vin plátea 4 bani la grad. Mai mult încá: În ceea-ce priveste prima de export, iarăși nu a fost asimilare; cáci pentru exportul spirtului

din cereale se plătea o primă de 2¹/₂ bani, iar pentru exportul spirțului de vin 1¹/₂ bani.

Nu era dar nici un fel de asimilare, și eu când am modificat legea am înțeles că toate produsele din vii și din livezi de pruni să fie scutite de ori-ce taxă pe grad și să nu fie supuse de cât la plata pe hectar.

D. N. Nicorescu: Cer cuvântul.

D. ministru al finanelor, M. Germani: Ast-fel e legea, ast-fel e înțelesul ei deschis, întreg și pe față...

D. N. Nicorescu: Nu e așa; cer cuvântul.

D. ministru al finanelor, M. Germani: Liber este D. Nicorescu să facă aprecierile ce 'i va plăcea; eu însă am supus legea nu D-sale personal, ci onor. Adunării.

Voc: Inchiderea discuțiunii.

D. I. Lahovari: Rog pe onor. Cameră să bine-voiască a nu închide discuțiunea; fiind-că e vorba de o cestiune care are destulă importanță; căci dacă în unele privinți am făcut scutiri mari pentru ca să favorisăm nisele industrii interesante, am scăpat din vedere a supune la taxă un alt produs, care trebuie să plătească și el ceva, ca să putem implini cel puțin o parte óre-care din golul ce va lăsa în budget punerea în lucrare a legii ce votăm acum.

D. N. Voinov: Cer cuvântul pentru închiderea discuțiunii.

D. I. Lahovari: De aceea vă rog să nu închideți discuțiunea și să 'mi permiteți ca în puține cuvinte să arăt că foarte lesne s'ar putea îndrepta greșala ce s'a comis, pentru ca ast-fel să facem o lege și mai drăpă și mai bine cumpănită.

D. N. Voinov: Eu aș ruga pe onor. Cameră să închidă discuțiunea; căci prelungirea ei nu poate să ne dea nici un rezultat.

Când ministrul care aduce această lege spune lămurit că nu înțelege ca spirțurile de vin să fie supuse la taxa pe grad, ci înțelege să fie taxate pe pogon, cred că nu este de nici un folos să mai prelungim discuțiunea pentru ca să arătăm D-lui ministru că trebuie numai de cât să pună taxă pe spirțurile sau alcoolurile de vin; și pe de altă parte vă mărturisesc că nu înțeleg cum 'și-ar putea lua Camera rolul de a cere guvernului să pună taxe acolo unde el înțelege să scadă; căci este bine constatat, dupe declarațiunea D-lui ministru, că spirțurile de vin nu plătesc nici o taxă. Eu sunt de idee dar ca să închidem discuțiunea.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

D. N. Nicorescu: Iată, D-le președinte, amendamentul ce propun eu.

D. vice-președinte: V'am rugat, D-le Nicorescu, să formulați la timp amendamentul D-vóstre; dar acum, dupe închiderea discuțiunii, nu 'l mai pot primi.

D. N. Nicorescu: Cer cuvântul în cestiune de regulament.

D. vice-președinte: Aveți cuvântul.

D. N. Nicorescu: D-lor deputați, D. președinte refuză de a pune amendamentul meu la vot, zicând că este târziu, că este prezentat la birou în urma închiderii discuțiunii.

Protestez în contra modului acesta de a aplica regulamentul. Amendamentul meu este propus de când 'mi ați acordat cuvântul, 'l-am dezvoltat, s'a discutat...

D. vice-președinte: V'am rugat de două ori să 'l formulați și n'ați voit.

D. N. Nicorescu: Cum! A propune un amendament însemnă depunerea unui petec de hârtie pe biroul Camerei? 'L-am anunțat și 'l-am dezvoltat și Camera are cunoștință de densul.

Vă rog dar, D-le președinte, să bine-voiți a pune acest amendament la vot pentru ca să fie bine constatat că, dacă el se respinge, majoritatea Camerei a aprobat vederile D-lui ministru, că acest proiect de lege merge din scutire în scutire, din favoare în favoare... (Sgomot, protestări). Protestările acestea nu le înțeleg.

Eu am dreptul aci de a sprijini un interes mai sacru, care este mai pre sus de cât interesele cutărei sau cutărei persoane, eu sprijin interesul țerei... (Interruperi).

D. vice-președinte: D-le Nicorescu, eu nu pot pune amendamentul D-vóstre la vot; pentru că nu 'l-ați prezentat la birou înainte de închiderea discuțiunii.

Acosta însă nu vă împedică de a 'l prezenta dupe art. 6.

D. N. Nicorescu: Dupe art. 6 nu se poate.

D. vice-președinte: D-vóstră nu ați făcut de cât un discurs academic și n'ați propus amendamentul de cât dupe închiderea discuțiunii.

D. I. Leca: Aci nu suntem la Academie. D. Nicorescu a dezvoltat amendamentul și, prin urmare, trebuie să 'l puneți la vot.

D. vice-președinte: Póte să 'l depune la articolul următor. Acum s'a închis discuțiunea asupra acestui articol și nu pot să 'l pun la vot.

D. N. Nicorescu: Sistemul D-vóstre este periculos, fără a fi cel puțin expeditiv; fiind-că, pe lângă timpul ce ne ați făcut a perde acum cu această cestiune de regulament pe care nu trebuia să o provocați, apoi, dacă 'mi dați dreptul să vin cu acest amendament dupe art. 5, atunci vom deschide din nou această discuțiune...

D. vice-președinte: Treceam la art. 5.

D. Gr. Constantinescu: La acest articol s'a propus următorul amendament: „La art. 5 propunem a se șterge cuvântul „vin”. A. G. Hinna, G. Panu, G. Burghélea, C. C. Dobrescu.”

Comitetul delegaților 'l-a respins.

— Se pune la vot acest amendament și se respinge.

— Se pune la vot art. 5 și se adoptă.

D. vice-președinte: Acum vine amendamentul D-lui Nicorescu.

D. Gr. Constantinescu: Amendamentul D-lui Nicorescu este în copriinderea următoare:

„Rachiurile fabricate din vin vor plăti taxa fixată pentru spirțuri.”

D. ministru de finace, M. Germani: Observați, D-lor, că amendamentul acesta este cu totul contrariu art. 2 votat deja, care iată ce zice:

„Pentru înlesnirea constatării și a împlinirilor, taxa asupra rachiurilor fabricate din prune, tescovina, vin și drojdi de vin se percepe dupe întinderea pământurilor producătoare, plătindu-se de fie care hectar de livele de pruni câte 10 lei, iar de fie care hectar de vie lucrătoare câte 2 lei.”

Onorabila Adunare a bine-voit a vota pentru înlesnirea constatării și împlinirea taxelor asupra rachiurilor fabricate din prune, tescovina, vin și drojdi de vin, ca ele să se percăpă dupe întinderea locului producător și acum se propune ca rachiul fabricat din vin să plătească taxa de 5 bani. Acosta mi se pare că este o împovărare prea mare și o a doua taxă asupra aceluiași articol.

Voc: Prea bine!

— Se pune la vot amendamentul D-lui Nicorescu și se respinge.

D. Gr. Constantinescu: Acum vine un nou articol al D-lui Apostoleanu.

D. G. Apostoleanu: D-lor, când s'a luat bazele pentru impunerea rachiului fabricat din prune, drojdi, tescovina etc., s'a avut în vedere majoritatea casurilor, adică produsele de pe proprietățile nesupuse la embatic sau besman. Intreb acum, cum are să se aplice art. 2 la asemenea proprietăți unde este un proprietar embaticar și un proprietar care ia besmanul său embatic în natură?

Proprietarul embaticar zice: eu nu prefac tescovina în rachi, și prin această declarațiune m'am conformat legii. Dar ce se face în cazul când un proprietar are o cantitate de vin care s'a stricat, din cauză că în anii de abundență nu 'l-a putut desfaca? Sunt nevoit a reveni la ceea-ce am avut onóre a mai spune și ieri, că vinurile nu se prefac în rachi, de cât atunci când nu se pot petrece alt-fel, și în acest cas dacă am impune rachiul fabricat din vin ar fi a lua două pei dupe o óe, ceea-ce nu se póte.

În comitetul delegaților a fost o scăpare din vedere că nu s'a prevădut acest cas; pentru că acesta este un cas care se întâmplă mai rar, și este de sperat că va fi din ce în ce mai rar; căci de la publicarea noului codice embaticuri nu se mai pot înființa.

De aceea am prevădut această dispozițiune în amendamentul meu, că vinurile provenite din proprietăți supuse la besman sau embatic...

O voce: De vinurile stricate este vorba.

D. G. Apostoleanu: Tocmai pentru

că este vorba de vinurile stricate cari se prefac în rachiū, m'am gândit că este bine să se facă ceva pentru viile cu dijmă sau otașniță; pentru că nisce asemenea vii au doi proprietari și cred că nu este bine ca, dacă proprietarul viei nu a făcut declarațiune că nu voește să facă rachiū din vin, atunci proprietarul cultivator, acela care dă dijma sau otașnița, să fie supus la plata de taxă, când, din cauză că i s'a stricat vinul, el l' prefac în rachiū.

Am crezut că acest cas trebuie prevădut de lege și de aceea am propus acest amendament.

O voce : Se face mare încurcătură.

D. G. Apostoleanu : Nu se aduce nici o încurcătură; căci s'a mai explicat încă o dată că vinul nu se prefac în rachiū de cât atunci când se strică, sau nu se poate vinde ca vin din cauza prețurilor derisorie ce sunt în anul de mare abundență... (Sgomot). Fiind-că se pot ivi asemenea casuri, am onóre a propune următorul amendament :

„Vinurile provenite din proprietățile supuse otașniței (dișmei) și pe cât reprezintă dreptul de dișmă (otașniță) prefăcându-le în rachiuri, nu vor fi supuse taxei acestei legi, prin urmare, nici penalității de la art. 5”.

— Se pune la vot amendamentul D-lui Apostoleanu și se respinge.

— Se citește art. 6 care se adoptă fără discuțiune.

— Se dă citire art. 7.

D. Gr. Constantinescu : Asupra acestui articol sunt următoarele amendamente :

I. Rachiurile, cari cad sub prevederile art. 2 de mai sus și cari se vor afla fabricate în deposite la epoca aplicării legii de față, vor plăti o taxă de 2 bani de grad, de fie-care decalitră în condițiunile legii din 29 Martie 1886.

I. C. Grădișteanu, I. G. Lecca, V. Urseanu, G. Em. Lahovari, M. Tzone, M. Balș, I. Nucșoreanu, V. G. Poenaru, D. C. Popescu.

II. Rachiurile cari cad sub prevederile art. 2 de mai sus și cari se vor afla fabricate în deposite, la epoca aplicării legii, vor plăti taxa prevădută la art. 2.

V. G. Mortsun, I. Nădejde, C. Dobrescu-Argeș, Dr. Severeanu, Dr. Măridescu, C. C. Dobrescu.

D. N. Nicorescu : D-lor, am luat cuvântul ca să propun la art. 7 un amendament având de obiect ca rachiurile provenite din prune, din tescovină, vin și drojdiile de vin, aflate în deposite, la promulgarea acestei legi să fie supuse la o taxă pe grad.

Ca să nu mi se întempe ceea-ce mi s'a întemplat cu cel-alt amendament, am avut grija să mi-l scriu pe acesta dinainte, și ca să l' arăt D-lui președinte.

Propun următoarea redacțiune pentru art. 7:

Rachiurile din prune, tescovină vin și drojdiile de vin, fabricate și aflate în depo-

site la epoca aplicării legii de față, rămân supuse taxei pe gradul de tărie alcoolică, pe care o vor plăti treptat la punerea lor în consumațiune.

Ministerul de finance va constata prin agenții săi cantitatea acelor rachiuri, înainte de promulgarea prezentei legi.

D-lor, în materia acesta avem un precedent... (Intreruperi).

Înainte de a merge mai departe, mi permit a vă face o rugăminte: Ori aveți de gând să ascultați o dezbateră serioasă asupra acestei materii, ori nu? Eu consider cestiunea prevădută la art. 7. Ca fiind de cea mai mare importanță, și D-văstre nu puteți să nu o examinați cu totă băgarea de seamă.

D-lor, dispozițiunea coprinsă în art. 7 este, ca să dic așa, partea culminantă a acestui proiect; și eu mă întreb pentru ce a introdus-o D. ministru tocmai la art. 7, când locul ei era în art. 1.

În adevăr, mi se pare că acest proiect de lege, întocmit cu pretenția de a ușura un impozit, nu a avut altă idee, nu a avut alt mobil în mintea autorului, de cât preocuparea de a se ajunge la scutirea de taxe a rachiului aflat în deposite.

Și dacă mai adăogați pe lângă această preocupare și observațiunea cea-altă.... Reclam, D-le președinte, contra sistemului acesta de-a se acapara banca ministerială, și a nu ni se da atențiune,

D. vice-președinte : Bine-voiți a continua.

D. N. Nicorescu : Eu voi continua, neapărat; dar văd pe D. ministru netrecut în conversațiune cu D-nii deputați ce încungiu banca ministerială.

D. ministru al financelor, M. Germani : Câtă răbdare va avea Camera, voiți avea și eu. (Ilaritate).

D. N. Nicorescu : Eu văd că D. ministru nu vrea să aibă nici un fel de răbdare.

D. vice-președinte : Vorbiți Adunării, dacă banca ministerială nu vă ascultă.

D. N. Nicorescu : D-le președinte, regulamentul nu vă autorisă să faceți asemenea observațiuni deputaților; și când banca ministerială nu voiește să asculte, D-văstră sunteți puși acolo, ca să o chemați la ascultare. Noi nu suntem veniți aci să facem discuțiuni pentru galerie; ci, în mod contradictoriu, deputații cu miniștrii, să dezbaterem asupra intereselor țerei. Dic dar că dacă, pre lângă preocuparea care a dominat în spiritul acestui proiect de a scuti de ori-ce taxă rachiurile aflate în deposite, mai adăogăm și cea-altă măsură prin cari se scutesc fabricele mari de coșneac, precum cea de la Ulmeni și altele, de ori-ce taxă de fabricare, atunci începem să ne dăm seama de adevăratul înțeles al acestui proiect de lege. D-lor, am dis la început că în această privință avem un precedent. Și veți vedea D-văstre cum sub guvernul colectivist, un asemenea cas s'a rezolvat de un fost minis-

tru de finance. La 1882 ne aflăm, în privința acestei legislațiuni, în aceeași pozițiune în care ne aflăm și azi.

Până la 1882, rachiul din fructe era supus la o taxă pe grad care, prin legea din 1882, s'a desființat, înlocuindu-se cu un impozit pe pogon. Și atunci însă, ca și acum, s'a născut întrebarea: Care nu fi sôrta rachiurilor pe cari legea promulgată la 1 Aprilie 1882, le găsea în deposite, și cari erau fabricate sub imperiul legii care le supunea la o taxă pe grad?

Tot această întrebare se nasce și astăzi. D. ministru de finance, prin proiectul său, desființază taxa de 4 bani care urma până azi rachiurile din fructe, transformându-o într'un impozit pe hectar. Care însă sôrta rachiurilor fabricate sub imperiul vechei legi, adică a taxațiunii pe grade, și cari n'au plătit încă acea taxă aflându-se în deposite, până în ziua promulgării legii ce discutăm astăzi?

Să vă arăt, D-lor, mai întâiu cum s'a rezolvat cazul acesta la 1882? Legea din 1882 nu prevăduse în corpul ei nicio dispozițiune în această privință; însă ministrul de finance de atunci—pentru că așa era spiritul în care concepușe proiectul său de reforme—printr'un regulament a supus toate rachiurile aflate în deposite la plata taxei pe grad, potrivit legii sub imperiul căreia ele se fabricaseră.

D. R. Pătărlăgeanu : Ceea-ce a adus o mare perturbare.

D. N. Nicorescu : Toți posesorii de deposite de țuică de atunci spuneau că această măsură le-a adus o mare perturbare; și ecol lor l' repetă azi D. Pătărlăgeanu. (Ilaritate).

În urma regulamentului, făcut de ministrul de finance, și a perceperei impozitului pe grad, s'au ivit reclamațiuni, s'au făcut procese Statului. Tote reclamațiunile însă au căzut înaintea instanțelor.

Posesorii de țuică nu s'au mulțumit numai pe atât. Ei au făcut să se aducă cazul lor în stinul Parlamentului, pe cale de interpelare; și veți vedea ce răspuns a dat George Lecca, ministrul de finance de atunci. Acel răspuns constituie o adevărată interpretare a legii, și va putea servi și D-văstre, D-le ministru, ca o soluțiune onestă a acestei cestiuni.

În conformitate cu interpretarea ministrului de atunci, și pe temeiul regulamentului elaborat de ministrul de finance, s'a urmărit cu exactitate perceperea tuturilor taxelor datorite fiscalului de la spirturile aflate în deposite.

Vă rog să ascultați acum chiar răspunsul ministrului Lecca :

„D. ministru de finance, G. Lecca :
„D-lor deputați, și eu am înțeles, ca și
„D. Dimancea, că privilegiați în cestiuni
„de dări nu pot să fie în Statul românesc
„și de aceea chiar înainte de 1 Aprilie
„am făcut o scriere generală asupra tutu-
„rurilor spirturilor provenite din prune și
„tescovină, pentru ca să scim ce avut pe-

„sedăm în materie de spirtoase care n'au plătit taxele fiscale. D-sa mă întreabă: „Ore aceste rachii produse înainte de 1 Aprilie sunt supuse la taxele legii vechi sau la taxele legii noi?”

„Ori ce taxe neplătite sub legea veche, îndată ce a trecut 1 Aprilie, de când se aplică legea spirtoaselor pe care ați votat-o D-vostre, se vor plăti dupe legea cea nouă, și ori-ce spirtoase provenite din recolta anului trecut, au să fie supuse la taxele din noua lege. Iar încât privesc rachiiurile recoltei anului viitor, acele vor plăti numai un leu la pogon, însă aci este ceva de viitor; trecutul noi l-am scris, l-am catagrafiat și l-am pus în roluri; și acei cari au asemenea spirturi, dacă voiesc să le consume, trebuie să plătescă taxele legale, și dacă le vor consuma fără să le plătescă, vor fi supuși la penalitățile și amenziile prevădute de lege. (Aplause).

Voci: Cari taxe?

„D. ministru de finance, G. Lecca: „Cele prevădute în lege....

„D-lor, de la 1 Aprilie a. c., nu se mai poate percepe taxă pe spirturi sau pe rachii, de cât conform noului tarif; și acei cari au voit să beneficieze de taxele vechi, trebuia să le fi plătit înainte.

„D. N. I. Constantinescu: D. ministru se contradice, dacă nu mă înșel.

„D. ministru de finance G. Lecca: „Nu mă contradic de loc; și drept dovedă, vă voi cita articolul din noua lege:

Tote spirturile, rachiiurile și berea, indigene sau importate, destinate consumației în țera, sunt supuse la plata taxelor următoare:

a). Pentru fie-care decaltru de spirt sau rachii se va percepe câte doi bani și jumătate de fie-care grad de tărie.

„Prin urmare, nu putem de cât să cerem să plătescă taxa pe vadră și pe grad, pentru toate rachiiurile de prune și de țescovină cari au fost fabricate din produsul anilor trecuți; iar pentru cea ce se va fabrica pe viitor, se va percepe taxa de 1 lei pe pogon de vie sau live de prune, iar nu pe vadră și pe grad.“

Dupe cum vedeți, fostul ministru de finance, declară că el a supus la taxa pe gradul de tărie toate spirturile aflate în depozite, și cari erau fabricate din recoltele anilor trecuți; și încă s'a perceput în cursul unui an întregul impozit cuvenit pentru toate rachiiurile aflate în depozite.

Și acele taxe, cari constituau un venit însemnat, s'au perceput până la cea din urmă.

Pentru ce astăzi D. ministru de finance vine, și apără acele depozite cari în unele cazuri sunt foarte bine aprovizionate? Întrebați pe unii din fabricanții mari și veți căpăta ample informațiuni în această privință.

Dacă veți bine voi apoi să aduceți aceste informațiuni înaintea Parlamentului,

vom avea un element mai mult pentru ca să ne facem o convingere deplină în privința motiunilor ce v'au îndemnat să faceți o asemenea faptă.

D-lor, care este motivul pe care cu toate acestea mi-l pune înainte D. ministru, pentru a motiva această dispozițiune arbitrară, nedreptă și vătămătoare atât intereselor fiscoșului cât și acelor comercianți și fabricanți cari nu au rachiiuri îngrămădite în depozitele lor?

D. ministru de finance, în expunerea sa de motive, ne spune că este drept ca proprietarii unor asemenea rachiiuri, aflate în depozite, să nu plătescă taxa pe grad; pentru că, de la ziua promulgării acestei legi, ei vor plăti impozitul pe pogon sau hectar.

Ce are aface taxa pe hectar, care privesc anii viitori care privesc recoltele viitoare, cu fabricațiunea făcută în timpul legii vechi, adică cu acele produse cari nu au plătit până azi nici un impozit?

Pentru că, D-lor, trebuie să știți că prin legea de la 1886, toate aceste spirturi, grămădite în depozite, sunt aparate de taxe până în momentul când ele se pun în consumațiune.

Spirturile păstrate în beciurile vaste ale D-lor Marghiloman și Săulescu, de exemplu, sau în beciurile tuturilor marilor fabricanți, n'au plătit și nu vor plăti până în momentul promulgării acestei legi nici un impozit.

Ba mai mult de cât atâta, unii din acești mari fabricanți sau mari întreprindători de alcooluri, luând cunoștință din vreme de dispozițiunile coprinse în acest proiect de lege, au putut să și sporască, în mod considerabil, depozitele lor.

Cine, în adevăr, ar fi putut să împedice pe nisce asemenea oameni, cari pot avea relațiuni prețioase chiar în ministerul de finance. Să monopolizeze asemenea marfă și s'o pună, apoi, a doua zi dupe promulgarea acestei legi, în desfacere, fără a plăti veri-un impozit.

D-lor deputați, când vorbiam în discuțiunea generală asupra acestui proiect, am făcut observațiunea că asta că printre toate motivele cari se aduc înainte, în sprinjalul acestui proiect de lege, numai unul singur era valabil: Solicitudinea D-vostre pentru țeranii fabricanți de țuică. (Înteruperi).

Când aud pe D. Marghiloman și pe vecinul D-sale D. Săulescu protestând în numele micilor proprietari, și afirmând că și ei sunt deștitori de spirturi, să bine-voiască a mi permite să mă înscriu în contra afirmațiunilor D-lor. Pe de o parte D-lor mărturisesc, în gura mare, că sunt însuflețiți de o dragoste nemărginită pentru populațiunile de la munte. Că această reformă, care aduce o perturbare în industria alcoolică, se face numai în scopul de a se ocroti interesele și munca producătorului celui mic, a țeranului de la munte; iar pe de altă parte,

D-lor crează tot felul de avantaje, de privilegiu numai pentru cei bogăți, pentru posesorii cei mari de depozite de țuică.

Dar, bine, D-lor, unde vă sunt țeranii cari au pivnițele lor pline cu depozite de țuică fabricată din recoltele anilor trecuți? În beneficiul cui dar puneți în proiectul acesta atâtea favoruri și atâtea scutiri de impozite?

D. ministru a explicat, fără a convinge pe nimeni, necesitatea de a se scuti de ori-ce taxe pe viitor rachiiurile din vin. Sau, mai bine, D-sa ni-a convins pe toți că acea măsură este numai un privilegiu acordat fabricilor de cogniacuri.

Acum să bine-voiască a ne spune, în hatărul cui se acordă scutirea de taxe de depozitelor de țuică cari nu au plătit și nici vor plăti veri-o taxă ore-care?

D-lor, v'am arătat ce s'a făcut în 1882 în privința depozitelor de țuică. Tote spirturile aflate în depozite în momentul promulgării legii din 1882 au fost supuse la plata taxei pe grad.

Sunteți datorii să faceți și D-vostre tot așa. Trebuie să primiți dar amendamentul meu, prin care propun că toate rachiiurile aflate în depozite, în momentul promulgării legii pe care o discutăm acum, să fie supuse a plăti o taxă pe grad, și acea taxă să fie în raport cu taxele ce plătesc cele-alte spirturi, iar nu numai o taxă derisorie. Sunteți dar datorii să primiți amendamentul meu, în sensul că spirturile aflate în depozit pentru că aceste rachiiuri sunt menite a face concurență spirtului din cereale.

D-lor, D. ministru 'mi trimite răspuns că se unesc cu amendamentul meu. 'Mi pare bine că face această declarațiune, 'mi pare bine că părăsească dispozițiunea din proiect, care constituia un adevărat privilegiu. Nici nu putea D-sa să persiste mai mult într'o măsură nenorocită, în urma protestațiunilor legitime ce s'au ridicat în contra sistemului său. (Aplause).

D. ministru de finance, M. Germani: D-lor deputați, vă rog să mi acordați câte-va momente ca să explic motivele pentru cari am creșut eu că fac bine dacă suprim taxa asupra depozitelor de rachiiuri cari se vor găsi în ziua aplicării acestei legi, la 1 Aprilie.

Este incontestabil că aceste rachiiuri în depozit la 1 Aprilie se vor găsi scutite de ori-ce taxă, căci nu au plătit taxa de 4 bani de grad, acesta este un fapt care nu se poate tăgădui. Noi vom să recunoștem ce este drept, apărându-ne așa cum credem, fiind-că de bună credință am lucrat și să spunem adevărul pentru care motive am voit să scutim aceste rachiiuri. Motivul principal pentru care am creșut că trebuie să cer scutirea acestor rachiiuri este că pentru trei, patru, cinci sau șase deștitori mari, sunt sute și mii de deștitori mici cari, prin faptul unei noi taxări, vor fi pôte expuși la felurite vexațiuni. Constatarea acelor depozite, trăgă-nirile de tot felul ce s'ar face și lor și a-

genților de constatare și pe de altă parte cheltuielile ce s'ar nasce pentru fisc, acestea au fost principalul motiv al scutirii ce am propus, iar nu pentru a face o favoare cutărui sau cutărui depositar, precum a făcut alusiune D. Nicorescu, că așa fi voit să fac o favoare personală D-lui Marghiloman și D-lui I. Brătianu.

D. N. Nicorescu: Ca *exempli gratia*, iar nu că am avut în vedere anume cutare persoană.

D. ministru de finance, M. Germani: Modul D-vostre de a mă apostrofa, D-le Nicorescu, mă intimidă (risete); mâna D-vostre, neconținut în mișcare spre mine, mă face să 'mi perd cumpetul (risete), de și vedeți cât de multă răbdare mă silesc a avea.

Nu a fost nici o precauțare de favoare, nici către cel mare, nici către cel mic depositar; eu recunosc că ar fi fost drept ca toate acele depozite să plătescă o taxă, dar dacă dupe legea propusă de mine sunt scutite definitiv de ori-ce taxă, cauza este că m'am sfiit de multele greutateți ce s'ar prezenta în aplicarea unei dispozițiuni care ar supune la taxă aceste rachiuri. Dacă însă onorabila Cameră crede că trebuie să se supună aceste rachiuri la plata unei taxe, eu primesc, nu am nici un motiv să mă opun. Promit mai mult: Voiu cănta să aplic această dispozițiune în modul cel mai echitabil posibil, ca să evit ori căruț depositar veri-ce străgănire și veri-ce vexațiune. (Aplause).

Voci: Închiderea discuțiunii.

D. R. Stanian: D-lor deputați, vă rog să bine-voiți a nu închide discuțiunea, pentru că în cestiunea această ar trebui să se facă mai multă lumină, mai ales în urma declarațiunilor D-lui ministru de finance.

Dacă D-vostre 'mi-ați permite a examina amendamentele ce s'au propus la acest articol, v'asfi putea pune în vedere motive serioase, cari să vă facă a recunoșce ca foarte nemerită și întemeiată scutirea de taxă a acestor rachiuri...

Voci: Nu trebuie, ne-am convins.

D. R. Stanian: D-lor, sunt patru zile de când se discută această lege, și din prima și am cerut a fi înscris la discuțiunea generală, am propus amendamente, am cerut cuvântul mai la fie-care articol, și nici o-dată nu am avut parte să dic o singură vorbă, de și represint un județ din acele unde se produce multă țuică. Vă rog dar să mă lăsați să vorbesc cel puțin în ocasiunea această...

Voci: Vorbiți, vă ascultăm.

D. R. Stanian: D-lor, pe lângă vexațiunile de cari vorbea D. ministru...

D. vice-președinte: Nu vorbiți în fond.

D. R. Stanian: Dacă și D-vostre voiți să mă intrerupeți, vă declar că înainte de a se termina cu votarea acestei legi, mă voiu retrage cu desăvârșire din această Cameră, unde nu pot dice un singur cuvânt, nici chiar atunci când Camera se arată dispusă a mă asculta.

Voci: Vorbiți, vă ascultăm.

D. R. Stanian: Dacă veți pune o taxă asupra acestor rachiuri din depozite, pe lângă vexațiunile cele mari cari s'ar face depositarilor mari și mici, și mai cu seamă mulțimei de săteni de la munte, cari au câte un mic deposit de țuică, nu vedeți D-vostre marea nedreptate ce le ați face la toți în genere, fie depositari mari fie mici? Fiind-că dacă 'i ați supune să plătescă cei patru bani de grad pe care nu 'i au plătit încă pentru țuica ce au în deposit, cu acesta 'i ați ucide, fiind-că 'i ați pune în imposibilitate să se mai desfacă de țuica pe care nu au vindut-o încă, de ore-ce ei vor fi zdrobiți de concurența țuicei pe care o protegeți prin actuala lege impunându-o cu o taxă pe pogon, care s'a dis că revine la un ban pe grad.

Voci: Așa este.

D. R. Stanian: Dacă este așa, atunci să nu mai dicem că această lege este merită să aducă o ușurare numeroșei clase a sătenilor de la munte, când ea 'i pune în imposibilitate absolută de a 'și vinde țuica pe care o au astăzi și care este singura lor speranță de a 'și întreține familia și a 'și plăti dările către Stat și comună.

Dar dice D. Nicorescu că ce are a face taxa pe grad ce s'ar impune țuicei din depozite fabricată în trecut, cu taxa din această lege, care prevede viitorul? Are foarte mult a face, fiind-că această țuică nu mai e a trecutului, ci a viitorului, de ore-ce în viitor are să se vindă, când ea se va afla față cu o țuică rivală care va fi plătit de patru ori mai mică taxă... (Sgomot).

D-lor, ași mai avea multe considerațiuni încă să vă mai pun în vedere, dar, pentru ca să nu abuzez de buna-voință ce ați avut de a nu închide discuțiunea înainte de a auți și modestele mele observațiuni, mă grăbesc a termina, rugându-vă să respingeți amendamentul ce s'a propus și să votați art. 7 așa cum este în proiectul de lege.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

D. vice-președinte: Acum rămâne ca comitetul delegaților să se pronunțe asupra amendamentelor.

D. Gr. Constantinescu: D-lor depu-

tați, comitetul delegaților a respins amendamentele propuse la acest articol, afară de acela al D-lui Nicorescu, pe care 'l-a admis cu următoarea redacțiune:

Art. 7. Rachiurile din prune, tescovina, vin și drojdit de vin, fabricate și aflate în depozite la epoca aplicării legii de față, rămân supuse la plata unei taxe de 2 bani pe gradul de tărie pentru fiecare decalitr.

Ministerul de finance va constata, prin agenții săi, cantitatea acelor rachiuri, până în termen de trei luni de la promulgarea acestei legi. Iar plata se va face în termen de un an, în patru rate trimestriale.

Posesorii unor asemenea rachiuri, cari nu au mai mult de zece decalitri, rămân apăsrați de ori-ce taxă pe grad.

— Se pune la vot acest amendament și se respinge.

— Se pune la vot amendamentul D-lui Mortzun, și se respinge.

— Se pune la vot art. 7, și se adoptă.

D. G. Apostoleanu: Am onoare, D-lor, a vă face cunoscut că comisiunea de informațiuni s'a constituit, numindu-mă pe mine ca președinte, pe D. Iancovescu secretar și pe D. Enacovici raportor. Tot-d'o-dată voiu să rog pe D-nii miniștrii să bine-voiască a da ordine la diferitele departamente ca membrilor comisiunei să li se pună la dispozițiune toate actele ce vor cere.

Prima noastră cercetare va fi la ministerul de finance, unde ne vom duce mâne la 10 ore de dimineață.

Voci: Sunt aproape 6 ore.

D. vice-președinte: Voiu pune la vot prelungirea ședinței

Voci: Cu bile.

— Se pune la vot cu bile prelungirea ședinței, și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votați	78
Maioritate de două treimi	52
Bile albe	27
Bile negre	51

D. vice-președinte: Adunarea n'a încuviințat propunerea de prelungire a ședinței. Acum, D-lor, vă rog să hotărâți ziua pentru continuarea discuțiunii asupra legii spirituoșelor.

Voci: Mâne.

— Se pune la vot propunerea de a se continua mâne discuțiunea asupra legii spirituoșelor, și se adoptă.

— Ședința se ridică, la 6 ore, anunțându-se cea următoare pe a doua și, 11 Februarie.

No. 41.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Ședința de la 11 Februarie 1889.

Președinția D-lui vice-președinte V. Pogor, asistat de D-nii secretari G. Tocilescu, U. Boldescu, A. Simu și I. C. M. Iepureanu.

— Ședința se deschide la ora 1 și jumătate dupe amiazi.

— Prezenți 152 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 28, și anume:

Bolnav :

D. C. Grădișteanu.

In concediu :

D-nii: G. Gr. Cantacuzino, M. Marascu, I. Negulicî.

Fără arătare de motive :

D-nii: C. Andrieș, C. Arion, I. C. Brătianu, A. Cămărășescu, C. Danaric, C. Dăculescu, V. Dimitropolu, N. Gavrilăscu, A. Goilav, L. Goilav, I. Lahonari, C. Lecca, V. Macri, A. Mavrodineanu, V. Mortzun, I. Negrea, Gr. Păuceșcu, V. Poenaru, C. Raileanu, G. Robescu, M. Săulescu, N. C. Săveanu, D. Vidrașcu.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se trimite la comisia de petițiuni: petițiunea D-nei Ralița Tănăsescu, a mai multor locuitori din diferite comune din județele Vlașca, Brăila și Ilfov, a mai multor locuitori din comuna Motoșeni, județul Tecuci, a mai multor locuitori din comuna Bistrețu, județul Dolj și a mai multor locuitori din comuna Alboșia, județul Argeș.

— Se trimite la comisia de indigenat: petițiunile D-lor N. Medeșanu, D. Hoza, A. Mali și H. I. Speer.

— Se trimite la comisia comunală petițiunea mai multor locuitori din comuna Mosna, județul Dolj.

— Se trimite la comisia bugetară: petițiunea instituirii din Slănic, a funcționarilor prefecturii județului Iași și aceea a mai multor locuitori din comuna Zorșca, județul Romanați.

— Se depune raportul comisiei financiare asupra proiectului de lege relativ la deschiderea unui credit de lei 4.000 pe seama ministerului de interne și două raporturi ale comisiei de indigenat asupra naturalizării D-lor I. T. Bezsonof și C. Litareck.

— Se trimite la secțiunea proiectul de lege relativ la construirea liniei ferate Bér-lad-Galați.

D. Poenaru-Bordea: Vă rog, D-le președinte, să bine-voiți a interveni pe lângă D. Ministru al lucrărilor publice, spre a mi pune la dispozițiune dosarul

întreg al lucrărilor tunelului de la Barboși.

D. vice-președinte: Bine-voiți a depune cererea D-vostre înscris la biuroș spre a se comunica guvernului.

D. C. Stăncescu: Am onoare să depun pe biuroșul Adunării o petițiune semnată de peste 200 locuitori din comuna Orevița, județul Mehedinți, prin care solicită să bine-voiți a interveni, D-le președinte, pe lângă D. ministru al domeniilor, să le cedeze gratuit un local din această comună care se află în părăsire spre a instala într'ensul o școală.

Proprietatea comunei Orevița s'a dat totă la însurăței, dar viile s'au rescumpărat de către locuitori și n'a rămas decât un singur local care, dupe cum am spus, se află în ruină și care, dacă s'ar ceda comunei, ar putea să fie pus în stare de a servi pentru școală.

D. vice-președinte: Se va comunica petițiunea comisiei respective.

D. Al. Marghiloman, ministru al lucrărilor publice: D-lor deputați, în vedere că raportul pentru convențiunea încheiată cu societatea Lemberg-Cernăuți-Iași și afacerea fiind urgentă, dupe cum ați consânțit-o prin votul D-vostre, vă rog să încuviințați înscrierea acestei cestiuni la ordinea zilei pe luni. (Aprobari).

D. I. Oroveanu: Rog pe D. ministru de finance să bine-voiască a mi răspunde: Dacă nu e timpul a prezenta un proiect de lege pentru modificarea art. 278, 279, 289, până la 319, 358 și 366 din tariful autonom, fapt care ar sporii veniturile vămilor noastre cu 3 până la 5.000.000 lei.

D. C. Kogălniceanu: Interpelez pe D. ministru al afacerilor străine pentru care motive un simplu însărcinat de afaceri, acela de la Viena, a primit timp de 1½ ani, speșele întregi de reprezentanțiune, pe când nu avea dreptul dupe legi decât la a treia parte?

D. vice-președinte: Se va comunica guvernului.

D. I. Oroveanu: Rog pe D. ministru de interne să bine-voiască a mi răspunde:

I. Ce măsură a luat D-sa în urma reclamației ce i s'a făcut față cu ingerințele D-lui prefect, secretarului prefecturii și zapciiilor din Râmnicu-Sărat în alegerile de la 9 Ianuarie, a. c.?

II. Scie D-sa, că polițaiul ce a venit în orașul Râmnicu-Sărat este un bătaș colectiv, și dacă scie ce calități deosebite are, pentru cari 'l-a numit?

III. Scie D-sa că comisariul Mihailu Panțur și subcomisarul Nicolae Panaitescu au fost dați judecăței și condamnați pentru spargere, și dacă scie pentru ce i-a numit?

D. vice-președinte: Se va comunica guvernului.

Acum, D-lor, intrăm în ordinea zilei,

unde avem discuțiunea și votarea pe articole a legii spirtuoșelor.

Am rămas ieri la art. 8, asupra căruia cel întâiu înscris e D. Valerian Urseanu, care are cuvântul.

D. Valerian Urseanu: D-lor deputați, articolul 8, care prevede suprimarea primei de export, atinge una din cestiunile cele mai importante economice ale țerei noastre, atinge, cu alte cuvinte, întreg sistemul nostru protecționist, sistem care, precum știți, a intrat în vigoare din momentul când guvernul trecut a pus în aplicare un proiect de lege pentru protecțiunea industriei noastre naționale.

Atât în cestiunea această, D-lor deputați, cât și în cestiunea țuiceii, n'am avut și nu am, cât pentru mine, absolut nici un interes personal, nici interesul veri-unei rude sau veri-unui amic al meu; însă dacă n'am avut rude s'au amici, cari să se intereseze în mod personal la această cestiune, rude și amici am pe toți Românii acestei țeri. Prin urmare, considerând această cestiune de un interes general, am crezut de datoriu mea să spun care mi este părerea în această privință.

Am vădut cu toții, cu părere de rău, cum că onor. D. ministru de finance s'a resimțit óre-cum, când a fost cestiunea despre taxele puse asupra hectarilor de pruni; și ne a surprins acest resentiment al D-lui ministru, cu atât mai mult cu cât cestiunea, care se prezintă, nu este o cestiune politică; ci este o cestiune economică asupra căreia trebuie să discutăm, să ne înțelegem cum să votăm, cari sunt măsurile cele mai potrivite ca să împăcăm interesele țerei, adică să împăcăm ușurarea care s'ar face contribuabililor cu sarcinile și necesitățile Statului. Prin urmare, D-lor deputați, și D-le ministru, eu nu sunt, nici voiți fi unul din acei cari să caute a pune bețe în rótele carului guvernamental, mai cu seama când vedem că acest car este șubred și când vedem că acei cari 'l trag sunt foarte puțini la număr și foarte slabi. Eu aș dori din totă inima ca acest car să fie cât mai puternic și ca la acest car să dăm cu toții ajutorul nostru, pentru a 'l face să meargă înainte; însă cu condițiunea ca carul guvernamental să nu ne calce în rótele sale. Dar repet din nou că, având în vedere că acest car nu este tocmai așa de puternic, eu nu voiți fi din acei cari să caute a 'l pune bețe în róte, și am dat dovezi despre această.

Cestiunea însă care ni se prezintă cu ocaziunea acestui articol este o cestiune la care cred că se pot asocia toți D-nii deputați, fără distincțiune de colóre politică, fiind-că este o cestiune economică de o mare importanță.

La prima vedere, D-lor deputați, s'ar părea că cestiunea este foarte simplă, s'ar părea, în adevăr, cum că această primă de export, care se acordă unora dintre exportatori, ar fi o cestiune mai mult de interes personal al câtor-va, dupe cum ați

vădut că D. ministru de finance ne-a citat nume proprii în această privință; și eu când am cugetat la început asupra cestiunei, mi s'a părut că în adevăr ea este foarte simplă, că desființarea primei de export nu ar putea să aducă nici un inconvenient economic în această țară; însă când am reflectat mai mult, când am studiat lucrul mai de aproape, când am început să 'mi dau seama despre consecințele ce ar putea să aducă desființarea primei de export, am vădut că noi am comite o mare greșelă economică dacă ne-am precipita să desființăm această primă.

În primul rând trebuie să ne facem următoarea întrebare :

Pentru ce statele cele mari, civilizate, puternice, din punct de vedere economic și politic, țin această primă de export? Căci vădend această măsură adoptată, vădend acest sistem protecționist, ca să dic așa, adoptat și de alte state civilizate, și mai cu seamă de statele Occidentului, 'mi am zis că trebuie să fie ceva mai important de cât interesul personal pentru care s'a creat prima de export.

În adevăr, nu suntem numai noi aceia cari acordăm primă de export; din contră, noi suntem acei cari am introdus ceea ce am vădut că se face în alte State mai mari, mai civilizate și mai puternice, cari, din punct de vedere economic, s'ar fi putut dispensa de aceste încurajări ale exportului. Ast-fel, vedem cum-că Engliera, Franca, Germania, Prusia, Austria, din care state unele sunt chiar impregiurul nostru, toate aceste state acordă prime de export, și în condițiuni mult mai avantajoase de cum se acordă la noi.

Motivul puternic, D-lor deputați, pentru care acest sistem s'a adoptat, dupe cum vedeți, nu numai de către noi, dar de către mai toate statele cele-alte, de la cari trebuie să luăm exemplu în cestiunii economice și comerciale; motivul puternic este că la noi, spre exemplu, prima de export pentru spirturi, fiind-că de aceea primă este vorba, nu e dată numai acelor cari exportă spirturile din țera noastră, dar această primă de export se legă, într'un mod indirect, cu o mulțime de alte industrii și interese, că această primă de export, în primul rând, a avut de efect a face să se înființeze, în Moldova mai cu seamă, mai multe velnițe, sau poverne, cum se dice aici la noi, și aceste velnițe sau poverne sunt folositoare, nu numai capitaliștilor și speculatorilor, cari au înființat aceste velnițe noi sau acelor cari au dat o mai întinsă dezvoltare celor deja existente; dar ele sunt folositoare și producătorilor de cereale, și muncitorilor pe cari 'i întrebuințază și comerziului care se face în interiorul țerei cu acest articol de consumațiune; în fine, sunt folositoare și industriei relative la lemnele pentru construcțiuni.

Dar pe lângă toate acestea, sciti, D-lor, că la noi în țară ramurile cele mai im-

portante, cari fac avuția acestei țeri, sunt în primul rând cerealele și în al doilea rând vitele. Vitele nu se pot exporta din țară de cât numai dupe ce vor fi îngrășate; dar unde se îngrășiau decimile de mi de capete de vite mari cari se exporta în străinătate? Se îngrășiau și se îngrășă și astăzi din borhotul velnițelor.

Prin urmare, vedeți că nu este cestiunea de a ajuta și favorisa numai pe capitaliștii, cari solicită în mod direct această favoare, dar este cestiunea de a favorisa o ramură întinsă a producțiunii noastre, și una din cele mai însemnate în această țară; căci dacă vor cădea aceste velnițe va cădea și comerziul vitelor, de ore-ce vitele slabe nu se pot exporta afară din țară.

Prin urmare, vedeți, D-lor deputați, cât de intimamente este legată această industrie cu alte multe industrii din țară; căci acolo unde sunt aceste velnițe sau poverne, nu numai o mulțime de comercianți cumpără vite de la țeranii și le îngrășă pentru export, dar chiar însuși proprietarii velnițelor cumpără și îngrășă vite în stabilimentul lor, pentru a le vinde cu prețuri mari în străinătate.

Prin urmare, proprietarii de velnițe fac concurența celor-alți cumpărători de vite, și prin această concurență ridică prețul vitelor în avantajul țeranilor.

Apoi acele vite, cari se îngrășă pentru export, nu sunt vite de acelea ce se întrebuințază la muncă, sunt vite scose din serviciul agricol, adică vite bătrâne și slabe.

Iată dar și un alt avantajiu ce acest comerziu aduce în mod indirect economiei noastre, comerziului și industriei agricole. De aceea să nu perdem din vedere toate aceste avantagii; căci, dupe cum dice marele economist Bastiat, că în multe industrii sunt lucruri cari se vând, dar sunt și lucruri cari nu se vând, și cari cu toate acestea sunt de cea mai mare importanță și de primul interes pentru ridicarea economică a unei țeri, și cine-va poate să aibă foarte multă pătrundere, dar cu toate acestea se scapă din vedere multe de aceste lucruri.

Eu am sulevat numai unele din avantajile ce agricultura și în genere activitatea economică a țerei noastre trage din industria spirtuoșelor, dar alți D-ni deputați sper că vor lua cuvântul și vor desvolta la rândul D-lor multe alte interese și vor arăta multe alte lucruri care nu se vând la prima aruncătură de ochi în această cestiune economică; pentru că ea este în legătură strinsă cu multe alte ramuri cari unele se vând îndată, pe când altele nu se vând; cu alte cuvinte, sunt unele lucruri cari se pot pune foarte ușor în evidență, pe când altele nu se pot pune așa de lesne.

De aceea ar fi o mare greșală dacă am suprima această primă de export.

Un alt avantajiu, D-lor deputați, mai este și acela că velnițele, prin necesitatea care se află de a cumpăra cereale, fac

ore-care concurență cumpărătorilor de cereale. Când prețurile ar trebui să fie scădute din cauza lipsei de cumpărători în porturile noastre pentru străinătate; această trebuință a velnițelor de a se aproviziona cu cereale, face ca prețurile cerealelor să fie relativ mai urcate de cât dacă ar lipsi cumpărătorii, cari să le întrebuințeze în țară pentru exploatarea velnițelor. Ceva mai mult: Ceea-ce diceam despre vite, dic și despre cerealele ce se cumpără pentru această exploatațiune. Nu cerealele de cea mai bună calitate se cumpără la poverne, ci de o calitate inferioră; prin urmare, vedeți și aci un alt avantajiu. Dacă aceste velnițe s'ar desființa, sau ar cădea din țară și în țară, cum am convinșiunea că vor cădea dacă se va suprima prima de export...

D. Gr. Constantinescu; Numai 6 exporteză, iar 80 nu exporteză spirt.

D. Valerian Urseanu: Voiu răspunde și la această obiecțiune, care este unul din argumentele principale ale D-lui ministru, și să 'mi permită D. raportor să 'i spun ceva, că nu este nici frumos, nici leal din partea noastră că, dupe ce ne-am tras spuza pe o parte a turtei noastre, pe cea-altă să o lăsăm necoptă. Așa consider eu cestiunea, și este de datoria noastră ca atunci mai cu seamă când ne aflăm în fața mai multor interese de o potrivă respectabile, să le susținem pe toate cu o egală forță.

M'am creșut dator de a apăra această cestiune cu aceeași putere de convinșiune cu care am susținut și ușurarea impostului asupra țuiceii.

Diceam, D-lor deputați, că al doilea avantajiu este de a nu lăsa să cadă prea jos prețul cerealelor noastre și acesta este cu atât mai avantajios că nu tocmai cerealele de prima calitate sunt întrebuințate în fabricațiunea spirtului, ci acele cereale, cari nu se pot vinde sau se vind cu un preț mic.

Înțelegeți D-văstre că există o deosebire între cerealele de prima calitate, cari se exportă în Engliera și în alte părți, și acele cereale cari se întrebuințază la noi parte la fabricarea spirtului, parte la fabricarea pâneli. Prin urmare, două mari avantagii sunt aci: Primul, îngrășarea vitelor; și al doilea, întrebuințarea unei părți din cereale la fabricarea spirtului.

Un alt avantajiu este și acesta, că la velnițe sau poverne se întrebuințază mi de brațe, cari în timpul iernei, când munca câmpului încetază, și găsesc mijlocul lor de existență spre a 'și îmbunătăți sorta muncind pe la aceste velnițe.

Pe urmă, D-lor, o altă industrie în legătură cu aceste velnițe este industria butoierilor. Mi de butoie se transportă peste frontieră, cari nu mai revin înapoi. Prin urmare, prin menținerea primei de export se avantajiază și acei cari se ocupă cu fabricațiunea butoierilor; și pot să vă asigur că multe școle profesionale în țera noastră se ocupă serios cu dogăria.

Dacă D-vostre veți suprima prima de export, atunci fiți încredințați că vor cădea multe industrii născându-se, cari se susțin numai prin menținerea acestei prime.

Mi se va obiecta însă că această scutire nu interesează de cât numai pe unii mari fabricanți; cu alte cuvinte, că această primă de export nu poate să avantajeze pe toți, și că ea se referă numai la o mică porțiune de capitaliști.

Este adevărat că numai acei cari exportă pot să dobîndescă acea primă, și mă veți întreba cum se avantajează atunci și alții cari nu fac negoț? (Sgomot).

D. vice-președinte: D-lor, faceți tăcere, căci nu se mai aude nimic.

D. Valerian Ursianu: Când spiritul nu va mai găsi debușuri, în momentul acela va inunda țera, și cu modul acesta va înabuși cu totul țuca.

În adevăr, dacă aceste spirțuri, cari, în Moldova mai cu seamă, se fabrică în mari cantități, nu vor putea fi exportate, atunci ele vor veni și vor face o concurență de morțe tuturilor celor-alte bătururi cari există în țară, așa că, făcându-și concurență spirțul din Moldova cu țuca care e în partea de aici a țerei, ar trebui ca numai de cât să cadă cea mai slabă; alt-fel, ori va cădea țuca, dacă ea va fi mai slabă de cât spirțul din Moldova, ori va cădea spirțul din Moldova dacă țuca va fi mai tare. Astăzi, prin acordarea primei de export, nu mai poate fi acea luptă mare, de ore-ce o parte din spirțul din Moldova se exportă, rămânând numai o parte care să se consume în țară.

Iată dar, D-lor, considerațiunile cari m'au făcut să iau cuvântul ca să vă arăt care e părerea mea, și cari sunt motivele pentru cari susțin această primă de export.

Ceva mai mult, D-lor, ved că o asemenea solicitare s'a avut și de guvernele trecute mai ales în ceea-ce privesc velnițele din Moldova.

Iată un ofis, cum se dicea pe atunci, al lui Michail Șutu din 1820, pentru ridicarea taxelor cari împedica exportul:

„Asijderea și pentru velnițe, iarăși desăvârșit încredințându-mă că mai înainte au fost volnicii fiește-cine a face pe moșia sa cu câte căldări au voit, fără a fi supusă sub nici o dare, lucrând pânea ce era de prisos, cu care iarăși nu puțin alișveriș se făcea între norod, și mai ales 'i deștepta la lucrarea pământului, iar de la o vreme și asupra velnițelor puindu-se plată, au dat pricină de contenire și acestui alișveriș. Pentru care asemenea hotărâm ca și această dare a velnițelor să se ridice cu totul și să fie slobozi fiește-care a 'și face velniță pe moșia sa cu câte căldări va voi, fără a fi supusă la vr'o dare precum s'a urmat din vechiū.“

Prin urmare, D-lor, părerea mea e că nu trebuie să ne întorcem îndărăt cu 70, 80 de ani, și să facem mai rău de cât guvernele fanariote, cari vedând că velnițele, de și erau supuse la o taxă, însă s'a găsit sub domnia fanarioților — cari trebuie

să recunoșcem că e și nu derau patrioți, însă guvernau cu multă înțelepciune, — și ridicând acea mică taxă, a putut să dea naștere la două ramure de industrie foarte importante, ramura industriei rachiului și aceea a îngrășării vitelor, căci de atunci se făcuse obiceiul de a se exporta sute de mii de vite în Austria; numai ast-fel putându-se ridica aceste industrii, cari erau mult mai înfloritoare de cât sunt acuma.

Apoi ne întrebăm: Cum astăzi, când pretindeți că ne guvernăm dupe nisce legi economice mult mai înțelepte, credeți că este bine să ruinăm o industrie eminamente națională, și de care depind o mulțime de alte industrii? Căci dacă ar fi vorba numai de spirț în sine, negreșit că am putea să tratăm cestiunea din alt punct de vedere și n'am apăs-o cu atâta ardere, dupe cum o apăsăm astăzi când e în legătură cu o mulțime de industrii.

În toate țările civilizate cestiunea această economică e rezolvată în sensul protecționist, și două din ramurile industriale cele mai importante au atras atențiunea omenilor de stat și economiștilor politici. Industria rachiului și a zaharului, pentru că și una și alta presintă tot aceleași avantagi, și precum din borhotul care rămâne din fabricarea spirțului se îngrășe vitele, totast-fel de la fabricarea zaharului rămâne melasa din care se fac coniacurile și alte substanțe, cari dau naștere la diverse industrii, fără să mai vorbesc de industriile din cari derivă însuși fabricațiunea zaharului, precum e cultura sfeclilor și a altor plante din cari se extrage zaharul.

Acăsta ne și explică pentru ce țări luminate și, cum am spus, cu mai multă experiență în materie economică, cum e Anglia, Franța și Germania, au ținut să acorde această primă fără alt motiv, de cât acela de a îmbogăți câți-va capitaliști mari sau fabricanți.

Onor. D. ministru de finanțe, între altele, ne dicea: Dar nu vedeți D-vostre că nu sunt de cât șapte sau opt inși cari exportă? Apoi, onorabile D-le ministru, dacă sunt numai opt, trebuie ore să 'i ucidem și pe aceștia? Eū cred că datoria noastră din contră e că pe cât se poate mai mult să 'i înmulțim, iar nu să 'i distrugem și pe puținii cari au început a da un avânt acestei industrii. Dar afară de acăsta, dacă sunt numai opt, atunci cu atât mai bine pentru D-vostre, căci nu veți avea să cheltuiți mult cu prima de export; dacă exportatorii sunt mulți, prima va fi mai mare; dacă vor fi mai puțini, negreșit că ea va fi mai mică. Deosibit de acăsta, prima de export se acordă tot din venitul ce vă dă acăsta industrie. D-vostre astăzi încasați 5 sau 6.000.000 din taxa ce puneți asupra băturilor spirțuoase; nu se cuvine ore ca din venitul unei ramure industriale din țară, care vă dă 6.000.000 venit, să sacrificați o mică parte de un milion sau un milion și jumătate ca o în-

curagiare pentru exportatori? Eū cred că da.

Prin urmare, vedeți că argumentul pe care 'l-ați adus D-vostre și pe care 'l-a repețit și D. raportor nu e destul de temeinic, mai cu seamă când luăm seamă că acăsta lege nu datăză de cât de veri-o trei ani, așa în cât nici n'a fost destul timp ca să ajungă a da rezultatele ce le vedem în alte țări. În adevăr, în Ungaria sunt 700 velnițe în giurul nostru, în Bucovina 50 sau 60, în Galiția se numără cu sutele și în Prusia cu miile. De ce însă? Fiind-că acestea au fost ajutate în înființarea lor de o lege mult mai vechiă de cât a noastră. Prin urmare, lăsați și D-vostre omenilor timpul necesariū pentru ca să vadă avantajile ce pot să aibă din acăsta primă și fiți siguri că din șapte, opt exportatori, câți aveți astăzi, veți avea în curind 70.

Dar, D-lor, este ceva și mai mult: Pentru ca să vedeți cum că acăsta situațiune economică în care ne a pus prudenta lege din 1885 genăză pe vecinii noștri, permiteți-mi să vă citesc câte-va rânduri din darea de seamă a unui om special în acăsta materie, D-rul Kugel, care iată ce dice:

„Prin legea primei de export au reînviat fabricele de spirț și într'un timp relativ scurt; spirțul românesc, prin calitatea sa superiōră, a putut căsciga un renume în totă Europa. Fabricanții de spirț din Ungaria, cari au reușit a influența guvernul lor să închidă granițele pentru vitele cornute din România, au petiționat asemenea pe lângă guvernul Unguresc cerend ca să facă demersuri pentru ca prima de export în România să încezeze, ast-fel în cât ei să se bucure de o primă de export.“

Apoi, D-le ministru de finanțe, vă întreb, este posibil ca o țară ca a noastră să potă lupta cu o țară așa puternică din punctul de vedere economic, mai cu seamă când acolo se dau prime de export și alte multe avantaje? Vedeți că Austro-Ungaria nu cere mai bine de cât să desființăm noi prima de export, sciind foarte bine că cu acăsta se isbesce și în spirțuoasele noastre și în vitele cari se îngrășe prin mijlocul velnițelor. Este de datoria noastră a căuta să nu facem greșeli desființând prima de export, care nu este făcută în avantajul cător-va fabricanți, ci în interesul general al țerei.

Dacă nu se gădesc astăzi de cât câți-va exportatori, acăsta nu este de mirare în scurtul timp de când s'a pus legea în aplicare. Dar este ceva foarte trist ca un stat să decrete ore-cari legi menite a protege industria țerei și să dică: Iată, D-lor capitaliști, atât din țară cât și din afară, iată avantajile pe cari vi le dă legea, angagiați capitalurile vostre, fondați fabrici de spirț, de încălțăminte, de îmbrăcăminte și altele. Și peste cât-va timp 'i vine gust guvernului să retragă legea și să lase omenii cari au angagiat capita-

lurile lor ruinați și muritori de fâme. Ei bine, acesta nu este onest, nu numai din partea unui guvern, dar nici chiar din partea unui particular; nu trebuie să ne jucăm cu buna credință a oamenilor, cari pun încredere în legile noastre, pentru că ori-cine vede o lege nu o crede efemeră și mai cu seamă legile economice. Un guvern nou poate să aducă o transformare în politică, dar în ceea-ce privesc legile economice trebuie respectate de toate guvernele; căci aceste legi sunt baza pe care se poate crea și dezvolta industria și comerțul unei țări.

Prin urmare, din ori-ce punct de vedere vom examina această chestiune, D-văstre nu puteți găsi un argument ca să ne convingeți că desființarea acestei prime este o măsură bună și înțeleaptă pentru această țară.

De aceea, D-lor deputați, mă adresez la D-văstre rugându-vă să fim cu toții uniți pentru că aci nu este vorba de Muntenia ori de Moldova, ci este vorba de interesul general al țării.

Am dis adineori că D. ministru de finance s'a resimțit cu votarea art. 2, dar să nu pierdem din vedere și să uităm că D. Carp a declarat în fața D-văstre, și v'a dis: Dacă eu n'am putut să fac o majoritate, m'am făcut eu al majorității.

Ei bine, acum a venit timpul ca să rugăm și noi pe D. ministru ca în adevăr să fie al majorității, să nu caute o luptă în contra corentului majorității, mai cu seamă când acest curent este în folosul țării, și când acest curent nu este de o natură politică, cum a fost, de exemplu, chestiunea dării în judecată a guvernului trecut, sau alt ceva asemenea; acest curent este de o natură cu totul economică și socială și de aceea D. ministru de finance nu poate să aibă susceptibilități într-o chestiune care ne interesează pe toți. Când vede D-sa că această Cameră în majoritatea ei este binevoitoare de-a menține această primă de export, când știe mai cu seamă că această primă a fost promisă de guvern și a făcut pe oameni să și angajeze capitaluri însemnate ca să facă fabrici mari, să binevoiască a nu contraveni unui asemenea corent.

Chestiunea cea mare pe care o pune D. ministru este: Ce să ne facem cu deficitul bugetelor? ce să ne facem cu golul ce vom crea în buget?

D-lor deputați, dacă ar fi chestiunea de un gol de mai multe milioane, neapărat că atunci ar trebui să stăm mult la îndoială despre această chestiune; dar, cum vedeți, aci nu este chestiunea de cât de un milion, sau ceva mai mult; D. ministru poate să aibă date mai precise în această privință, să ne spună mai precis cifra reală, dar eu n'am putut să mă conving cum că ar putea trece mai mult de un milion, și chiar dacă ar trece cu ceva peste milion, pe de altă parte s'ar găsi compensa-

țiuni în sporul unor venituri cari au să crească...

D. M. Germani, ministru de finance: Cum să crească? Cum taxele ce am să percep au să fie mai mari? Acesta n'o înțeleg.

D. Valerian Ursianu: În privința golurilor și deficitelor ați văzut că D. Oroveanu v'a arătat că cu o măsură ore-care puteți să încasați de la trei la cinci milioane mai mult.

D. M. Germani, ministru de finance: De la ce?

Voc: De unde?

D. Valerian Ursianu: D-le ministru, v'am pus acesta în vedere, fiindcă D. Oroveanu a venit cu un fel de interpelare, prin care arată că dacă se vor modifica câte-va articole din tariful autonom, D-văstre veți încasa de la 3 până la 5.000.000 mai mult...

D. M. Germani, ministru de finance: Ce raport are cu legea spirituoșelor?

D. Valerian Ursianu: Este vorba de golul care ar rămânea în bugetul Statului, este vorba de deficit, căci argumentul D-văstre cel puternic este acesta: Cum voiți D-văstre, D-lor deputați, ca eu ministru de finance să mă prezint înaintea Adunării cu un buget neechilibrat? Recunosc că acest argument este unul din cele mai puternice. Ei bine, D-lor, dupe cum v'am spus, D. Oroveanu arată că este mijloc de a se acoperi acest deficit...

D. Gr. Constantinescu: Dacă ar fi așa de lesne să'l acoperim din două cuvinte!

D. Valerian Ursianu: Vă întreb: Nu mai sunt și alte mijloce prin cari să venim a acoperi acest deficit?

D-le ministru, dacă ar fi chestiunea despre decimii sau sutimi de milioane pentru fortificațiuni, atunci de sigur că nu ni s'ar dice că golul bugetar ar fi așa de mare în cât să fie o prăpastie pe care să nu o putem acoperi nici o dată, dar când este vorba de un milion sau un milion și jumătate, nu se face acest sacrificiu, care ar contribui la dezvoltarea unei industrii naționale în deosebitele ei ramuri...

Dar eu v'am spus încă din rëndul trecut că sunt date din cari s'ar putea prevedea acoperirea deficitului bugetar.

Deosebit de cele șise de D. Oroveanu, mai sunt și alte considerațiuni: La noi în țară s'a introdus curentul acesta de a practica luxul, ba încă un lux extravagant; în casa fie-căruia veți găsi, de exemplu, mobile în disproporțiune cu mijlocele sale, așa în cât puteți găsi foarte multe case montate cu mobile de 40 și 50.000 lei.

Ei bine, eu cred că D. ministru de finance ar putea, cu foarte drept cuvânt, să pună o taxă asupra mobilelor de lux, și cu acesta va face două lucruri bune: întâi, că va putea să acopere deficitul bugetar și, al doilea, că va da un avânt industriei noastre de mobile confecționate în țară.

Tot așa, D-lor, și în privința coloniilor de lux. La masa multora din noi se pot găsi comestibile străine de 30 și 40 lei, când masa noastră poate să fie satisfăcută bine cu mult mai puțin. Este dar drept să impunem obiectele acelea cari se ating mai mult de vanitatea și de capriciul nostru, de cât acele obiecte cari sunt destinate la dezvoltarea industriei naționale.

De aceea, D-lor, am și redactat în această privință un amendament în sensul celor ce am avut onoare a vă spune. (Aplause).

D. G. Duca: D-lor deputați, am să răspund foarte puține cuvinte la cele șise de D. Valerian. Argumentul D-sale principal este că de ce să nu menținem prima de export, pe câtă vreme această primă este menținută de cele mai mari state Europene? La acesta se poate răspunde că, dacă un stat bogat și poate permite prodigalitatea sa chiar greșeli economice, acesta nu o putem permite noi.

O voce: Englitera comite greșeli economice?

D. G. Duca: La acesta răspund că Englitera n'are prime de export.

Să mi permiteți acum, D-lor, a vă arăta cum au venit la noi aceste prime de export, și care a fost cauza care a dat loc la această idee.

Mai înainte, în Franța, se introduceau ore-cari materiale destinate de a se exporta dupe ce vor fi lucrate în interiorul țării. Atunci se iscălea de fabricant declarațiunea numită *aquit à caution* prin care recunoștea că s'a importat în țară o cantitate ore-care de material, și în urmă se constata cantitatea exportată. Ast-fel, de exemplu, se proceda cu ferul străin importat fie în drugi, fie în bare, destinat de a fi lucrat și în urmă exportat. Se semna la importațiunea de fabricant un *aquita à caution*, constatând greutatea ferului importat și când în urmă ferul lucrat sub formă de mașini, căldări de abur, sau ori și ce alte scule se exporta se făcea constatarea greutății ferului ast-fel exportat, și se anula declarațiunea iscălită de importator. Însă constatarea materialelor brute importate, și celor manufacturate exportate, și mai ales relațiunile între import și export nu erau tot-d'a-una așa de lesnicioase și determinațiunea lor prezenta ore-cari greutăți. Ast-fel se întâmplă că zaharul care se importă în stare brută sau mai bine dis nerafinat, și care în urmă se exporta rafinat.

Neputându-se constata cât din zaharul nerafinat se exporta, și cât se consuma în interiorul țării, s'a decis că tot zaharul nerafinat să plătescă vamă la intrarea sa în țară, și în urmă la ășire sub formă de zahar rafinat, să se restituie taxele vamale plătite la importațiune. Acestă restituire a luat numele de *draw-back*, cuvânt engles admis și în Franța, și care vrea să dică restituire de prime.

Find însă că 100 kilograme zahar ne-

rafinat nu dau de cât 73—75 kilograme zahar rafinat, s'a admis că pentru 75 kilograme zahar rafinat exportat să se restituie taxa vamală încasată pentru 100 kilograme zahar.

Aceeași dispozițiune se urmă pentru materiile textile precum, în bumbac, lână, etc., pentru cari tot se percepeau taxe la intrare, iar la ieșirea materiilor confecționate se 'napoia' taxele percepute sub formă de prime de export, dar cari într'adevăr, nu constituiau o primă sașă o încurajare, ci reprezenta' numai taxele vamale percepute asupra materiilor prime la intrarea lor în țară.

Acesta este înțelesul cuvântului primă de export, care nu trebuie a se lua în *ad-literam*, căci atunci prima de export ar constitui un *nonsens* adevărat și o strigătoare ineșitate; căci ar constitui o apăsarea contribuabilului indigen în favoarea consumatorului străin.

S'a mai șis, D-lor, că toate țările acordă prime de export, fiind că în toate țările materiile brute sunt supuse la taxe de intrare, și în urmă se exportează și li se dă prime de export.

Acastă aserțiune este cu desăvârșire inexactă. Țările cari nu percep taxe asupra materiilor brute nu dau prime de export.

Ast-fel, Englitera unde cerealele intră libere de ori ce taxă, nu acordă nici o primă de export.

Germania plătesce primă de export, fiind că cerealele noastre la intrarea în Germania sunt lovite de o taxă foarte grea, de 2 lei la suta de kilograme de porumb și de 4 lei suta de kilograme orș, secară, sașă ceva așa.

Dar s'a șis că Austro-Ungaria plătesce nisce prime de export, foarte considerabile.

D-lor, în Ungaria, guvernul plătesce 5 florini ca primă de export, pentru un decalitr de spirt exportat, pe când noi, dupe cum se șie, plătim 2 și jumătate bani de grad calculat pe decalitr, adică 2 lei și 40 bani pentru un decalitr sașă 24 de lei pentru un hectolitr de alcool exportat.

Vedeți, dar, că pe când guvernul austro ungar plătesce pentru un hectolitr 5 florini ceea-ce în bani de ai noștri face 10 sașă 11 lei, noi plătim primă ca export pentru aceeași cantitate 24 de lei, adică plătim ceva mai mult de cât induoit de ceea-ce plătesce Ungaria.

Dar pe lângă acesta vă voi spune că în statul vecin, aceste prime de export sunt în proporțiune mai mică de cât chiar și pe jumătate de primele noastre, pentru că acolo guvernul are în budgetul său o sumă fixă de un milion două sute de mii florini, destinată pentru plata primei de export pentru alcool, această sumă este repărțită în mod egal asupra tuturilor exportatorilor, în proporțiune cu numărul lor total și cu cantitatea de marfă ce fiecare a exportat, (aplause); pe când noi

nu șim la întocmirea budgetului care va fi limita la care se va mărgini cifra acestei prime în cursul anului budgetar pentru care o votăm.

Dar, D-lor, mai este și o altă greșelă mare ce facem noi prin acordarea acestei prime de export pentru alcool; este o mare greșelă, ca noi un Stat mic, să aruncăm pe fie-care an, câte un milion și câte-va sute de mii de lei pentru plata primei de export al alcoolului, sub cuvânt că alcoolul nostru, devenind cu chipul acesta mai eștin, să se pótă mai ușor exporta în alte țări. Dar ce interes avem noi de a scădea prețul alcoolului pe piețele străine? Ce interes avem noi ca consumatorii din străinătate să și procure alcoolul nostru cu un preț scăzut, plătind din pungă contribuabililor noștri acest avantaj ce facem consumatorilor străini? (Aplause).

Este o adevărată heresiă economică teoria primelor de export, ast-fel înțelesă și ast-fel aplicată, și în această privință primele de export, sunt aspru condamnate de toți economiștii moderni cei mai distinși.

Ași putea a vă cita numeroșe pasagii și autori cari sunt unanimi în aprecieri. Mă voi mărgini însă, a vă cita numai două pe D-nii Ivis Guyot, deputat în parlamentul frances și care conform depeșilor primite din Paris, a intrat în noua combinație ministerială ca ministru al lucrărilor publice și Paul Bauwés, profesor la facultatea de drept din Paris. Acești distinși economiști, în tratele de forțe curând publicate asupra științei economice, combat cu tărie ori și ce primă de export în general arătând că asemenea prime se plătesc sub formă de impozit de contribuabilii indigeni și eștinind produsele pe piețele din străinătate unde se desfac profită numai consumatorilor străini.

Este foarte lesne, D-lor, a face industrie în asemenea condițiuni este foarte lesne, dar foarte păgubitor tot-d'odată, și dacă am face multă asemenea industrie, am fi în curând ruinați.

De exemplu, avem o fabrică de cisme. Care ar fi rezultatul unei prime de export de trei sașă patru lei pentru fie-care perechiă de cisme? De sigur că cismele se vor exporta, însă prima de export se va plăti de noi în favoarea străinilor cari vor purta cisme eștine în socotela noastră.

Iată adevărul curat, și cu drept cuvânt se pótă afirma cum a șis D. Ursiaou, că în economia politică sunt lucruri cari se ved și lucruri cari nu se pot vedea.

Iată, D-lor, ce se vede când analizăm această cestiune, și iată ce gășim îndărătul cuvintelor de protegierea industriei naționale și alte asemenea tot atât de sfărăitoare: o spoliare a contribuabililor indigeni în favoarea consumatorilor străini. (Aplause).

Pentru o fanfaronadă, pentru satisfacerea unui sentiment de vanitate, spre a șie că exportăm alcool, facem pe fie-care

an consumatorilor străini un cadou de 1.200.000 lei. Dacă este vorba de cadou apoi să facem acest cadou nefericitei noastre populațiuni rurale, care móre de fôme sașă să otrăvesce cu porumb umed și stricat. (Aplause).

Acastă primă de export prin exagerațiunii constituie ceva de mai nepomenit chiar în statele cele mai protecționiste. Intr'adevăr, la noi prima de export fiind de 2.40 de decalitr de alcool și valoarea alcoolului fiind de 4.80 aproximativ, această primă represintă 50% din șisa valorii mărfei. Acesta numai constituie o producțiune ci o distrugere de avuție.

Și vedeți cât de enormă este greșala: vom să exportăm alcoolul nostru care costă loco fabrică 48 hectolitr pe piețele străine, la Marsilia unde el se vinde cu 31 lei hectolitr, sașă la Triest unde se cumpără cu 13 florini, adică cu veri-o 27 lei. S'a mai șis că suprimarea primei de export va aduce ruina fabricelor noastre; acesta nu este exactă și într'adevăr când nu exista primele de export dar, când drepturile erau mai scădute, fabricile acestea de alcool erau în deplină prosperitate la noi; erau 200.000.000 de grade cari se fabricau, și astăzi nu sunt de cât 70.000.000.

O voce: Nu era taxa fiscală așa de mare.

D. G. Duca: Acesta o înțeleg; veniți să cereți să se scadă taxele și voi fi alături cu D-vóstre...

D. N. Nicorescu: Am propus ieri și n'au primit.

D. G. Duca: S'a scăzut pe cât s'a putut, de la 8 la 5 bani; dar peste óre-cari limite se înțelege că nu voi putea fi alături cu D-vóstre.

În ceea-ce privesce prima de export, acesta este un non sens economic, și este inadmisibil de óre-ce ea lovesse cu desăvârșire pe contribuabilii indigeni în felosul consumatorilor străini.

Prima de export nu va ruina fabricile de spirt, fiind că ele erau mai prospere înainte acordării de export.

În fine, D-lor, D. V. Urseanu pretindea că nu este nici hal d'a suprima acum prima de export, fiind că în vederea și în temeiul acestei prime s'au înființat fabrici unde capitaliștii și-au băgat milioane și astăzi când aceste fabrici sunt înființate, ar fi nedrept a se suprima prima de export ce se acorda mai înainte. Regret d'a o șie, dar și această afirmațiune a D-lui Urseanu, este cu desăvârșire neintemeiată, și desfid pe ori și cine d'a 'mi arăta o fabrică care s'ar fi înființat din nou de la acordarea primei de export.

D. L. Catargi: Aceea de la Vaslui a D-lui Topali și aceea de la Ghidigeni. Fabrica de la Vaslui a costat 1.000.000 și jumătate.

D. P. P. Carp, ministru de externe: La Vaslui era de mai înainte înființată.

D. L. Catargi: Era înființată, dar cât

a costat restaurarea ei pe un picior mai mare?

D. G. Duca. S'a mai Țis încă ceva, că menținând prima de export pentru alcool favorisăm exportul cerealelor noastre.

Să vedem dacă este așa, să examinăm și acest punct.

În anul trecut s'au exportat 43.000.000 grade de alcool, și pentru acestea s'a plătit 1.200.000 lei ca primă. (Intreruperi).

Ei bine, cu acești 1.200.000 lei, cari represintă valoarea integrală a materiei prime, mai bine făceam dacă cumpăram această materie primă și o dăruiam populațiilor noastre rurale cari ierau în lipsă de hrană de cât populațiilor Austro-Ungare din Triest sau aiurea sub denumirea de primă de export. (Aplause).

Așa dar, este învederat, că această scutire, din punctul de vedere economic, este imposibil a se justifica, și pentru aceste considerante vă rog, D-lor, să nu admitați prima de export.

D. M. Germani, ministru de finance:

Permițați-mi, D-lor, a Țice și eu puține cuvinte în cestiunea primei de export. N'am făcut câtuși de puțin cestiune politică din supresiunea sau menținerea primei de export; am declarat mai d'înainte că n'am nici un motiv să fac cestiune politică din cestiunea primei de export. Pare-mi-se însă, că D. Valerian Urseanu a făcut, D-sa, o cestiune politică, pentru că la urma cuvântărei D-sale a Țis: Dar la fortificațiuni nu găsiți greutateți, D-le ministru, pentru echilibrarea budgetului? Cestiunea ast-fel pusă devine o cestiune politică, și nu credeam că e bine ca, în discuțiunea legii spirituoșelor, Adunarea să atingă cestiunea fortificațiilor. Aci ne ocupăm de cestiunea reformei în ce privește legea spirituoșelor; să vedem dacă e adevărat că guvernul prin proiectul său a făcut o ușurare reală, și dacă în urma acestei ușurări în ceea-ce privește atât țuica cât și spiritul, e bine să menținem și prima de export, că, dacă ne vom convinge că ea este în adevăr folositoare, numai atunci să o menținem.

D-lor, ori-cine scie că, în materie de economie politică, ori-ce degrevare, ori-ce ușurare e în principiu un lucru bun, și când am putea să desființăm prima de export, și tot-o-dată să reducem și taxa asupra fabricării spiritului și asupra hectarului de liveți de prună și de vii, sau chiar să o desființăm cu totul ar fi mult mai bine. Nu mai puțin însă, este de datorita mea că atunci când e vorba de menținerea primei de export, să pun în vederea onor. Adunări cari pot fi consecințele acestei mențineri, în ceea-ce privește echilibrarea budgetului Statului.

Acésta o Țic pentru că cu drept cuvânt mâne, când se va vedea că în urma menținerii primei de export, că budgetul Statului va presenta un gol și mai mare de cât acela ce l'presintă astăzi, fie de 1.000.000, fie de 1.000.000 și jumătate, cu drept cuvânt D-văstre mi veți Țice:

De ce, D-le ministru de finance, când s'a discutat proiectul de lege al spirituoșelor și s'a propus, contra voinței D-tale, menținerea primei de export, nu ne-ai pus în vedere consecințele ce vor resulta din aceea menținere în ceea-ce privește echilibrul budgetului? De aceea eram dator, și cred că bine am făcut, să vorbesc de golul ce se va crea în budget dacă onor. Camera va vota menținerea primei de export.

D-lor, s'a Țis că, dacă s'ar suprima prima de export, vor cădea toate velnițele din Moldova, ba încă s'a mai Țis și următorul lucru: Dupe ce s'a votat o lege prin care am stabilit o primă de export și această primă de export a încurajat pe capitaliști, fie indigeni, fie străini, să înființeze fabrici de spirt, este o cestiune de bună credință și de onestitate ca să nu venim astăzi, din cauze politice sau budgetare, să desființăm prima pe care au comptat acei fabricanți.

Țin mult, D-lor, să lumines onor. Camera în această privință.

De la înființarea primei de export și din momentul când taxa asupra spiritului s'a urcat la 8 bani pe grad, iată consecințele ce au avut aceste două măsuri în Moldova: Nici o fabrică nu s'a înființat în vederea sa și cel puțin în cunoștința primei de export. E adevărat că o fabrică s'a înființat și a început să lucreze din 1883, mi se pare, dar ea a încetat în momentul când fără știința nici a proprietarului, nici a nimănu, s'a instituit și prima de export. Ceea-ce e însă afară din ori ce înduială e faptul că din cauza urcării taxei la 8 bani de grad, prin multe fabrici, multe velnițe mici au fost silite să se închidă, pentru că nu mai găsiu nici un fel de mijloc ca să potă exista. Velnițele cele mari, fabricanții cei mari, au găsit însă mijlocul de a trăi și de a câștiga chiar cu taxa cea urcată, fiind-că ei nu plătesc taxa de 8 bani, și cu acésta răspund onor. D. Panu, care mă întrebese adineori dacă în adevăr acești exportatori mai plătesc taxă.

Dupe cum vedeți, chiar până astăzi a existat un dubiu asupra acestei cestiuni, și rău m'a apostrofat onor. D. Nicorescu când mi-a împunat de ce m'am creșut dator să fac această declarațiune în Camera... (Intreruperi).

Vedeți, D-lor, eu nu voi să semnalez onor. Camere o propagandă pe care nu o calific, dar care s'a făcut în această cestiune. Dar fiind-că onor. D. Panu a semnalat-o, de aceea am relevat-o și eu.

Acei exportatori nu plăteau taxa de 8 bani de grad către Stat și oșebit de acésta aveau și două bani și jumătate primă pentru export, pe care o primeau de la Stat. Acei exportatori dar aveau o marfă care i costa 10 bani și jumătate mai puțin de grad de cât pe fabricanții cei mici cari nu exporta. Acésta diferență de 10 bani și jumătate la un decaltru între 90 și 95 grade de țarie, le dădea un beneficiu ca de veri-o 10 lei la decaltru. Ei

bine, cum puteau să concurese fabricanții cei mici cu dênșii? În condițiunile acesteia concurența a fost că velnițele cele mici s'au închis, iar cele mari au continuat a prospera.

D. N. Nicorescu: S'a închis și cele mari din cauza taxei.

D. M. Germani, ministru de finance: Nu s'au închis și luptău din toate puterile lor, au venit și la mine ca să reclame să se mențină prima de export.

Pentru acești fabricanți, este bine să aibă prima de export, dar pentru noi care este rezultatul? Că consumatorii interiori plătesc marfa mult mai scumpă, și de acésta trebuie să ne ocupăm noi mai mult.

Nu mai am nevoie să mă întind asupra cestiunilor desvoltate de D. Duca, cum că valoarea mărfii care se exportă pe un preț 6-re-care în străinătate o primesc exportatorii de la Stat sub formă de primă. Noi primim în țără o valoare 6-re-care pe marfa care o dăm și acésta valoare Statul o plătesc în prima de export, așa încât ceea-ce ni se dă, Statul dă înapoi. Ei bine, de cât așa, mai bine să consumăm noi aceea ce perdem. (Aplause).

Degrevarea este, la suma consumată în anul trecut în țără, de 73.000.000 grade, este 2.190.000 lei, prin reducerea din 8 bani la 5 bani; va să Țică iată o degrevare de 2.200.000 lei în cifră rotundă; acésta este o degrevare reală. Ce luăm noi înapoi dacă suprimăm prima de export? Luăm 1.200.000 lei. Tot este dar o degrevare de un milion. Cine se folosește de acésta degrevare? Ea se rășfrânge asupra tuturor fabricanților din țără, cari sunt 70 sau 80 la număr; dar de prima de export cine folosește în primul rând? Se folosesc acei cinci, șese exportatori mari; nu Țic că nu se folosesc și fabricanții ceiații, cum spusei de la început, dar în prima linie cei cinci, șese exportatori sunt cari se folosesc, și se folosesc în paguba populațiunei întregi, pentru că ea atunci plătesc spiritul mai scump în țără. (Aplause).

De aceea D-lor, ca să nu lungesc discuțiunea mai mult mă opresc aci. Dacă s'ar produce argumente noi în contra propunerii mele de a suprima prima de export, mi voi permite să mai iaș cuvântul, dar cred că Adunarea este destul de luminată și nu voiesc să o obosesc mai mult.

Voc: Închiderea discuțiunei.

D. L. Catargi: D-lor, vă rog să nu închideți discuțiunea și iată de ce; D. ministru a lăsat cam obscură o cestiune; am vădit că a ridicat-o acum în trecut, dar tot nu a lămurit-o de ajuns.

D. ministru face socotela și Țice: de și nu mai plătim 2½ bani primă de export, dar i rămâne exportatorului 8 bani pe cari trebuia să i plătescă și acum nu i mai plătesc. Ași ruga pe D. ministru să mi spuie: Dacă nu s'ar încuviința acei 2½ bani ca primă de export, D-lui are

să iea 8 bani pentru spiritul care iese din țără ?

D. M. Germani, ministru de finance: Nu iau nimic.

D. L. Catargi: Apoi de ce le mai puneți la socotă atunci ?

D. M. Germani, ministru de finance: Acei cari vind în țără plătesc 5 bani aici.

D. L. Catargi: D-lor, eu vă rog să lăsați discuțiunea deschisă, și fiind-că D. Balș, care este înscris 'mă cedat mie rëndul, vă rog să 'mă dați voie să țin câte-va cuvinte.

Voc: Să vorbescă D. Catargi.

D. L. Catargi: D-lor, cu părere de rău väd că de câte ori vine o cestiune importantă în discuțiunea noastră, oratorii cari o discută ne compară cu Anglia, cu Franca și cu alte țări unde este cu totul alt-ceva de ceea-ce este la noi. Ași fi dorit ca D. Duca să ne fi comparat cu Austro-Ungaria, cu Rusia, cu care suntem vecini și în condițiuni nu tocmai așa de nepotrivite cum am fi cu primele țări industriale din lume, ca Anglia și Franca.

Crede 6re D. Duca că Austro-Ungaria, că guvernul ei este așa de simplu și naiv ca să dea prime dacă primă nu ar fi de cât ceea-ca 6ice D-sa, adică o spoliare a contribuabililor ? Și p6te D-sa să compare cismele cu spiritul ? Pentru Dumnezeu, să nu mai facem comparațiuni cari nu se pot un singur minut susține în mod serios.

6icea adin6ori D. Duca, și D. ministru de externe a confirmat prin o intrerupere ac6stă aserțiune, cum că nici o fabrică nu s'a mai creat de la înființarea primei de export. În adevăr, D-lor, fabricile cum este aceia a D-lui Topali și altele existau și mai înainte, dar când a venit legea primei eu știu, dupe cum 'mă-a spus D. Topali, că D-sa a cheltuit un milion și jumătate ca să 'și mărescă fabrica.

Asemenea D. Teșeanu a adus mașine de cele mai perfecționate din Franca, a cheltuit sume enorme ca să dea o întinsă dezvoltare fabricei D-sale, comptând pe ac6stă lege a primei, care nu se așteptă să se abroge de la o 6i la alta.

Calculule pe cari le-a făcut D. Duca nu pot să fie exacte, fiind-că D-sa nu a ținut de loc s6mă de interesul direct ce rezultă pentru cerealele n6stre din dezvoltarea și incuragiarea fabricațiunei spiritului.

D-v6stre vedeți că t6te țările străine pun taxe asupra grănelor n6stre, ast-fel că de multe ori produc6torii n6stri de grăne a găsit 6re-care înlesnire la desfacearea mărfei lor în fabricile de spirturi. Dacă aceste înlesniri nu au fost până acum așa de mari cum am fi dorit, ele ansă se vor mări din ce în ce mai mult, dacă prima ac6sta se va întemeia; până acum s'au mărit veri-o cinci șese fabrici de spirt f6rte importante, abia numai în veri-o duoi sau trei ani, dar dacă se va stabili în mod serios ac6stă incurgiare se vor mai mări și altele și spiritul se va

exporta în proporțiuni mult mai mari, ceea-ce în mod indirect va face a se transporta și a se vinde și cerealele n6stre într'o cantitate mult mai mare.

Dar Domnilor, nu scăpați din vedere o cestiune f6rte seri6să : dacă cestiunea primei de export este o cestiune atât de indiferentă și de o așa mică importanță, de ce atunci camera de comerci6 din Viena și alte camere de comerci6 din Austria cer cu atăta stăruință intervențiunea guvernului lor pentru a face să se desființeze prima de la noi ? Va să 6ică este ceva serios în ac6stă primă care-i gen6ză pe d6nșii.

D. P. P. Carp, ministru de externe: Nu s'a cerut de fel ac6sta.

Voc: S'a cerut.

D. Lascar Catargi: V'a citit'o adineori D. Valerian Urseanu.

Dar D-lor, fiind că eu cerusem cuvântul mai mult contra închiderii discuțiunei, nu voi6 să abuzez de buna-voință a D-v6stre de a mă lăsa să vorbesc în fond și termin supun6nd la aprecierea D-v6stre puținele observațiuni ce am avut on6re a vă prezinta.

Voc: Închiderea discuțiunei.

— Se pune la vot închiderea discuțiunei și se primesce.

D. Gr. Constantinescu: D-lor, sunt depuse du6e amendamente, unul subscris de D. R. Stanian și alții, în copriunderea următ6re :

„Propunem suprimarea art. 8 din lege.”
R. Stanian, C. Dobrescu-Argeș, N. I. Micescu, N. Voinov, Chr. S. Negoescu.

Acest amendament a fost respins în comitet cu 6 voturi contra unul ; D. Nicorescu 'l-a admis.

D. G. Pallade: Să se citescă t6te amendamentele.

D. Gr. Constantinescu: Prin al duoi-lea amendament se propune duoi bani de grad. Comisiunea 'l-a respins cu 5 voturi contra unul : Iată ce 6ice :

„Prima de export acordată prin legea de la 27 Martie 1885 și 22 Iunie 1886 pentru exportul spirturilor și rachiurilor din cereale este redusă la 2 bani de grad.”

M. Balș, V. Urseanu, C. C. Dobrescu, M. N. Seulescu, I. Burghilea, C. Olănescu, I. C. Grădișteanu, C. Kogălniceanu, V. Poenaru, G. Softa, I. G. Lecca, G. Rosnovanu, N. C. Aslan, I. Cincu.

— Se pune la vot amendamentul D-lui Stanian și se respinge.

— Se pune la vot amendamentul D-lui Balș și rezultatul scrutinului este cel următ6r :

Votanți	132
Maioritate absolută	67
Bile albe	48
Bile negre	84

D. vice-presedinte: Adunarea a respins amendamentul.

— Se pune la vot art. 8 și se primesce.

D. I. Ștefăneanu: D-lor deputați, am luat cuvântul pentru ca să solicit bine-voit6rea D-v6stre atențiune la puținele cuvinte ce am să 6ic în susținerea unui articol pe care voi6 să 'l propun ca un articol adițional ce ar trebui să fie introdus în ac6stă lege și care cred că e de mare importanță pentru toți cultivatorii și mai ales pentru micii cultivatori, în privința cărora noi tot-d'a-una am arătat o soliditudine deosebită, și am 6is că suntem animați de cele mai bine-voit6re sentimente când este vorba de interesele populațiunei rurale.

Rog asemenea banca ministerială, și în special pe onor. D. ministru de finance, să bine-voiască a se asocia la acest articol adițional ; căci cred că introduc6ndu' în lege nu p6te cauza budgetului un gol în adevăr simțitor, fiind vorba numai de veri-o câte-va 6ecimi de mi' de lei.

Iată acest articol ce am on6re să propun :

„Propunem ca în cas dacă recolta prunilor și a strugurilor ar fi bătută (distrusă) de grindină, înainte de recoltare, posesorii acelor podgorii de pruni și vii să p6tă să c6ră și să fie ap6rați de ori-ce taxe către Stat.”

În susținerea acestui amendament voi6 să dau un exemplu, dupe cum a 6is onor. D. Lascar Catargi, nu din țări departate, pe cari mulți din noi nu le-au v6dut de cât pe chartă, ci voi6 să arăt ceea-ce se face în țări învecinate cu noi și cu cari suntem pe t6tă 6iua în contact de felurite interese; pentru că, dacă vom găsi ceva bun acolo, să 'l aplicăm și la noi.

În Rusia, ca și în Austro-Ungaria, există o lege comunală în virtutea căreia, când în veri-o comună recolta e bătută de p6tră, acea comună e scutită de plata ori-cărei taxe către comună sau județ. Tot asemenea ar trebui și noi să ne gândim cu atăta mai mult asupra acestui lucru, cu cât e vorba de un interes vital pentru țeranul român, care, dupe cum știți, 'și are podgoriile sale pe un pământ slab care nu p6te să producă alt-ceva nimic de cât prune. De aceea eu cred că ar fi o înduoiță nenorocire ca, atunci când țeranul ar avea recolta lui bătută de grindină și ar fi lovit ast-fel în singura lui resursă de existență pentru el și copiii lui, să mai fie lovit și de taxe, pe cari neav6nd puțința de a le plăti, să vadă cum i se vinde boul și vaca din bătătură pentru a implini taxele ce i se impun.

De aceea vă rog, D-lor deputați, să bine-voiți a adopta acest articol adițional, care este cu totul în interesul populațiunei rurale.

D. vice-presedinte: D. ministru de finance are cuvântul.

D. ministru de finance: Ași dori să știu dacă comitetul delegaților s'a pronunțat în ac6stă privință.

D. Gr. Constantinescu: Comitetul respinge acest amendament.

D. ministru al financelor, M. Germani: N'am nimic de dis în contra dorinței onor. D. Ștefăneanu. Solicitându-se D-sale pentru posesorii de livezi de pruni și de vii este foarte legitimă.

Nu cred însă că e momentul să se introducă această dispozițiune în legea de față; pentru că solicitându-se pentru posesorii de livezi de pruni și de vii nu trebuie să se oprească aci, ea trebuie să se întindă și asupra muncitorilor de pământ cari sunt tot așa de greu loviți, când se întemplă ca micile lor holde să fie bătute de grindine. Vă rog dar să nu introduceți în această lege dispozițiuni excepționale cari ar favoriza numai pe o parte din cultivatorii noștri.

Eu mai bine aș înțelege un proiect de lege din inițiativă parlamentară care ar cuprinde această dispozițiune în mod general pentru toți, pentru posesorii de livezi de pruni și de vii ca și pentru posesorii de pământ arabil cari, conform acestei dispozițiuni, atunci când sunt loviți de o nenorocire, cum e grindina, care le distruge recolta ne lăsându-le nici un mijloc de existență, să fie scutiți de orice dare către Stat, nu numai de taxa această asupra livezilor de pruni și de vii, dar chiar în ceea-ce privesc impozitul fonciar comunal și altele.

De aceea dar, cred că aci nu este locul a se introduce o asemenea dispozițiune privitoare la posesorii de livezi de pruni și de vii; și cu regret nu mă pot asocia la dorința exprimată de D. Ștefăneanu.

D. M. Kogălniceanu: D-lor, ați vădit că de 4 zile am stat mut și am urmat cu mare atențiune această discuțiune importantă. Eu nu am nimic de dis în contra acestui articol, dar ca entuziasmul și buna-voință să meargă până a cere cum că acest comerț interesant să se scutască de orice taxă, să nu plătescă nimic, mi se pare că nu este drept. D. ministru foarte bine a dis, să facem a se bucura toți micii cultivatori de același avantaj, și vă mărturisesc că astăzi îl-am admirat ca D-sa, ministru de finanțe, în fața unei asemenea propunerii filantropice, n'a gândit la fondul casei Statului. Apoi și noi, cari suntem rezultatul voinței alegătorilor, proprietarii mari, să facem și pentru noi acest lucru și să ne ocupăm în acest articol cu totul de cestiunii speciale și pe urmă să ne rugăm la D-șeu să plouă aur și argint, ca să îndestulăm toate trebuințele Statului.

Cum facem noi proprietarii? Ne asigurăm la societăți contra grindinei, și înaintea asigurării nu este nici mare nici mic; dacă vine veri-o lovitură, este de la D-șeu. Eu, anul trecut, din 8.000 hectare în Dobrogea n'am făcut nimic și pentru aceasta nu fac pe nimeni răspundător.

D. Ștefăneanu, pe care îl văd că se interesează foarte mult de această cestiune, de ce nu se gândește că peste câte-va zile trebuie să închidem Camerele și că

sunt legi cari sunt menite a aduce ușurare pentru totă țera, iar nu numai pentru acei cari fabrică țuca? Eu rog pe D. Ștefăneanu ca interesul ce poartă cu drept cuvânt populațiunilor rurale, să-l păstreze mai ales pentru legile cari sunt de interes general; iar acum să votăm această lege, fie rea, fie bună, și să trecem la cele-alte lucrări.

Rog dar pe onor. Adunare să termine această cestiune; fiind-că trebuie să fim mai puțin darnici cu o asemenea lege.

Voci: Inchiderea discuțiunii.

D. I. Iancovescu: D-lor deputați, regret că dintr'o cestiune importantă ca aceasta, s'a făcut, iertați-mi expresiunea, o cestiune de zeflemea. Dintr'o cestiune de îndeplinire a datoriei sincere către alegătorii, s'a făcut o cestiune de reclamă electorală.

Eu cred, D-lor, că discuțiunea nu trebuie închisă; fiind-că atât D. Germani cât și D. Kogălniceanu au făcut o confuziune regretabilă, fiind-că nu trebuie să confundem taxele pe livezile de pruni, cu ceea-ce este acum în discuțiune.

—Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

—Se pune la vot amendamentul D-lui Ștefăneanu și se respinge.

—Se pune la vot următorul amendament al D-lui Nădejde și se respinge:

„Plata pe hectarul de pruni și de vie, prevădută mai sus, se consideră ca dare foncieră și se ține în seamă la censul electoral.

I. Nădejde, C. T. Grigorescu, C. C. Dobrescu, Hristu I. Negoescu.

D. M. Germani, ministru de finanțe: D-lor deputați, art. 9 a fost admis de comitetul delegaților așa precum a fost propus de guvern.

Întârzierea însă a votării acestei legi face ca acest articol să nu 'și mai aibă astăzi locul în această lege; fiind-că în momentul de față nu mai este posibil a se aplica, de orice comisiunile comunale de recensământ, cari funcționează în semestrul întâiu, au terminat lucrările lor, și pe de altă parte termenul de 1 Martie ar fi foarte scurt; de aceea 'mi am permis a redacta alt-fel acest articol și propun în locul articolului primitiv admis de comitet pe acesta în copriinderea următoare:

Art. 9. Legea de față se va pune în aplicare la 1 Aprilie 1889.

Constatarea drepturilor Statului se va face însă pentru această singură dată în modul următor:

Pentru livezile de pruni se vor convoca din nou comisiunile comunale de recensământ prevădute prin art. 5 al legii pentru constatarea și perceperea contribuțiunilor, și cari vor începe să funcționeze 15 zile dupe promulgarea legii și vor încheia lucrările lor în termen de zece zile.

Precum vedeți, pentru livezile de pruni, comisiunile se vor chema din nou la 15 zile dupe promulgarea legii și vor

funcționa zece zile, având dreptul cei nemulțumiți să facă apel, conform acestui articol; căci iată ce țice în privința aceasta:

„Cei nemulțumiți pe decisiunile acestor comisiuni vor putea face apel la comisiunile de apel ale semestrului Iulie al anului curent; drepturile fiscului însă se vor îndeplini imediat, rămând ca tesaurul să restituie ceea-ce se va restabili că s'a perceput mai mult.

Taxele asupra viilor se vor determina dupe rolurile în ființă ale impozitului fonciar.”

Cât pentru vii, D-lor, viile și astăzi plătesc dupe întinderea lor, dupe pogon, o taxă ca impozit fonciar și o altă taxă disă filoxerică.

Pentru vii dar, există roluri și dupe aceste roluri ne vom servi la impunerea taxei actuale; căci iată cum se termină acest articol:

„Declarațiunile prescrise prin art. 4 al legii de față se vor putea face pentru anul curent până în ultima zi de lucru a comisiunilor de recensământ mai sus prevădute.”

Acest articol am onore a-l propune în locul celui primitiv; fiind-că acela acum devine imposibil de aplicat.

D. G. Constantinescu: Comitetul delegaților a admis redacțiunea art. 9. propus de D. ministru de finanțe.

—Se pune la vot art. 9 ast-fel redactat și se primesce.

D. vice-președinte: Acum, D-lor, înainte de a se pune la vot legea în total, fiind-că au fost ore-cari amendamente admise de Adunare, întreb pe D. ministru de finanțe dacă aderă la modificările făcute? În cazul când aderă, putem vota astăzi legea în total; la cas contrariu, trebuie amânată votarea pentru altă ședință.

D. M. Germani, ministru de finanțe: D. președinte pune cestiunea conform cu regulamentul și eu sunt dator să răspund conform cu regulamentul: Guvernul nu se poate asocia la amendamentul introdus la art. 2.

D. vice-președinte: Atunci rămâne ca votarea să se facă în altă ședință.

D. G. D. Pallade: Conform art. 72 din regulament, o-dată ce D. ministru a declarat că nu se asociază la amendamentul introdus, este bine înțeles că în ziua votării vom avea o nouă discuțiune generală. De aceea vă rog, D-le președinte, să fixați de astăzi ziua de votare, ca să fim pregătiți pentru o nouă discuțiune.

D. vice-președinte: Ziua votării în total va fi dar Marți.

Voci: Prea bine; Marți.

D. I. Iancovescu: D-lor deputați, e adevărat că, potrivit literii regulamentului, ori de câte ori Adunarea adoptă un amendament la un proiect de lege al guvernului, este în drept guvernul, în momentul punerii votului pentru admiterea

în total a legii, să cêră amânarea votului pe o altă ședință. Dacă însă vè aduceți a-minte un fapt recent de acum trei zile, petrecut cu ocaziunea votării art. 2 așa cum 'l-a modificat comitetul delegaților, știți că atunci guvernul, prin organul D-lui ministru Lahovari, ceruse a se suspenda discuțiunea, în urma votării aceluși articol, pentru ca guvernul să aibă timp a se consulta, fiind-că așa cum era acel articol votat, strica întréga economie a legii, și Adunarea a încuviințat cererea guvernului; dar în loc de a se amâna discuțiunea numai pentru o zi, așa cum ceruse guvernul, s'a amânat pentru două zile. Așa fiind, înțelegeți, Domnilor, că a se mai cere acum o nouă amânare, pentru aceleași motive, adică sub același pretext al modificării articolului 2 din lege, pentru care s'a mai amânat o-dată discuțiunea acestei legi, acêsta nu ar fi tocmai conform, dacă nu cu litera, cel puțin cu spiritul regulamentului.

Cum însă, față cu un text precis al regulamentului, noi nu putem nici măcar să dăm un vot, de aceea am luat cuvântul, nu ca să ajung la un rezultat practic, ci mai mult pentru ca să cer a se constata acest fapt.

D. A. Lahovari, ministru al domeniilor : D. Iancovescu a pronunțat numele meu și mă simt dator dar să restabilesc faptele, cu tôte că nu pricep câtuși de puțin acêstă discuțiune, care nu are a face cu regulamentul. Dacă e cine-va care violează regulamentul, eu cred că e tocmai persoana care provocă asemenea discuțiuni.

Domnilor, când s'a votat amendamentul de care vorbește D. Iancovescu, D. ministru de finance, creând atunci că aceea modificare introdusă la art. 2 strică tótă economia legii, voia să retragă proiectul de lege. Eu atunci 'l-am rugat să nu se grăbescă a pronunța asemenea cuvinte irevocabile înainte de a se fi consultat cu guvernul și de aceea am și rugat pe onor. Cameră să suspende discuțiunea, iar nu să considere proiectul de lege ca retras. Propunerea mea era cu totul conformă regulamentului; căci, dacă ori-ce deputat are dreptul să cêră amânarea unei discuțiuni, necum ministerul să nu aibă acest drept? Discuțiunea a fost amânată și astăzi legea s'a votat în întregul ei pe articole.

Acum urmèză ca legea să se voteze în total, dar cu acêstă ocaziune guvernul vine a face us de dreptul ce 'i dă art. 72 din regulament, cerènd amânarea pe o altă ședință a votului în total; fiind-că D. ministru de finance a ridicat ôre-carî obiecțiuni în privința modificării ce s'a introdus în art. 2 al legii.

Camera va da votul sèu în ședința viitoare și apoi vom vedea ce va face și Senatul. Până atunci nu avem să dăm sèma D-lui Iancovescu pentru viitor, nici de ceea-ce va face Camera, nici de ceea-ce va face Senatul, nici ceea-ce va face guvernul. ●

D. vice-președinte : Dupe regulament, se cere o zi de interval; prin ur-

mare, D-vôstre sunteți liberi să fixați sau ziua de Lună sau cea de Marți.

Voc : Marți.

— Se pune la vot propunerea ca votarea legii în total să se facă Marți și se primesce.

D. Al. Lahovari, ministru al domeniilor : V'asî ruga, D-le președinte, ca să puneți la ordinea zilei, pentru ședința cea mai apropiată, proiectul de lege relativ la vèndarea pământurilor la țèrani.

D. I. Poenaru Bordea : Nu ni s'a distribuit încă raportul.

D. Dimitrie Popescu : Raportul este depus de trei zile.

D. vice-președinte : Indată ce se va tipări se va distribui.

Acum, D-lor, veți bine-voi a procede la alegerea comisiunii cerută de D. ministru de rebel.

— Adunarea procede la vot și la deschiderea urnei D. președinte declară că s'a găsit în urnă 82 buletine și că biroul va procede la despoierea scrutinului.

D. general G. Manu, ministru de rebel : Domnilor, cred că regulamentul nostru permite ca despoierea scrutinului să se facă și într'o altă cameră, delegându-se unul dintre D-nii vice-președinți împreună cu doi D-ni secretari ca să facă acêstă operațiune, iar noi să utilizăm timpul acela în alte lucrări.

D. vice-președinte : Incuviințèză Adunarea propunerea D-lui ministru de rebel?

Voc : Da, da.

D. general G. Manu, ministru de rebel : Dacă incuviințați, atunci, ca să utilizăm timpul ce ne mai rămâne din acêstă ședință, v'asî ruga să bine-voiți mai înainte a vè ocupa cu câte-va din indigenatele cari sunt la ordinea zilei, și apoi să treceți în secțiunii, spre a lua în cercetare un proiect de lege fôrte important, ce v'am prezentat, acela relativ la pensiunile militarilor.

Dacă vè adresez acêstă rugăminte, este că în sèptemâna viitoare aveți a vè ocupa cu o lege fôrte importantă, aceea pentru vèndarea în loturi a unei părți din moșiile Statului la țèrani, și atunci nu veți mai avea timp a studia și acêstă lege de pensiuni despre care v'am vorbit.

Vè rog dar să bine-voiți a accepta propunerea ce am avut onôre a vè face, ca să pot și eu în timp util să o present Senatului.

D. vice-președinte : D. Pallade are cuvântul.

D. G. D. Pallade : D-lor, nu am nimic de dis în privința propunerii D-lui ministru pentru despoierea scrutinului; dar la cele din urmă cuvinte ale D-sale am de observat următoarele: Eu înțeleg ca restul ședinței să 'l întrebuițăm la indigenate; căci, ca să mergem în secțiunii pentru studiarea unei chestiuni atât de importante, ca legea pensiunilor, când Camera este de abia în număr, cred că nu e nimerit. Când o asemenea lege va veni în secțiunii, trebuie ca secțiunile să fie în complet. Prin urmare, să lăsăm chestiunea pensiunilor pentru altă zi, când i vom face onôrea unei discuțiuni seriose;

și cât pentru restul ședinței de astăzi, să ne ocupăm cu indigenatele; căci sunt oameni cari așteptă de mult.

D. vice-președinte : Consult Adunarea dacă incuviințèză a se face despoierea scrutinului în altă Cameră.

— Adunarea incuviințèză.

D. vice-președinte : Rog pe D. vice-președinte Isvoranu să bine-voiască ca împreună cu doi D-ni secretari să procedă la despoierea scrutinului.

D. N. Ionescu are cuvântul asupra ordinea zilei.

D. N. Ionescu : Mè așteptam ca D. ministru de rebel, care a provocat numirea unei comisiunii de încredere pentru comunicarea de mari și importante secrete, mè așteptam ca D-sa să convoce imediat acea comisiune pentru ca să o pună în cunoștința acelor secrete; dar în loc de acêsta, vèd că ne propune să ne ocupăm de legea pensiunilor. Têra așteptă cu nerăbdare comunicările D-lui ministru, și de aceea 'l rog să convoce pe cei ce se vor numi în comisiune și să le comunice acele secrete despre cari a vorbit D-sa.

D. general Manu, ministru de rebel : Eu cred că onor. Cameră, dacă a bine-voit să fie sèma de propunerea ce 'l-am făcut, a și ales pe D. N. Ionescu în comisiune, așa în cât sunt convins că D-sa va lua parte la acêstă comisiune, spre a se încredința că nu e vorba nici de cum de nisce secrete mari, și când chestiunea va veni în ședință publică, însuși D-sa va recunôce că cele ce am comunicat comisiunii, bine am făcut că 'i le-am comunicat în mod mai intim.

Dacă însă nu am convocat chiar astăzi comisiunea, este pentru că sunt convins că mulți din cei ce au să fie aleși nu vor mai fi aici la ora înaintată când se va proclama rezultatul scrutinului.

Osebit de acêsta, eu 'm-am propus să 'l rog a se întruni la localul ministerului de rebel, nu pentru alt-ceva, dar pentru că acolo am materialul adunat pentru tôte lămuririle ce mi se vor cere.

'Mî permit dar să vè fac acêstă rugăciune, ca întrunirea acestei comisiuni să se facă la ministerul de rebel; căci, dacă veți primi, negreșit pentru onôrea ce va avea ministerul de rebel de a primi o delegațiune din partea Camerei, va trebui să facem ôre-carî pregătiri de bună primire, ast-fel că nu voi putea primi comisiunea de cât sèptemâna viitoare. Tot de o-dată declar onorabilului D. Poenaru că, dacă D-sa nu va fi în acel comitet, se înțelege că nu 'mî voi permite să închid ușa nici unuia din D-nii deputați, cari, afară de cei din comitet, vor voi să asiste.

D. N. Ionescu : Eu nu mai am nimic de dis, fiind mulțumit cu explicațiunile D-lui ministru.

D. I. C. Grădișteanu : Cererea D-lui ministru de rebel în privința legii pensiunilor militare fiind fôrte justă, eu am onôre să propun ca Lună să nu punem nimic la ordinea zilei a ședinței publice, pentru ca să putem trece în secțiunii imediat dupe deschiderea ședinței, spre a ne ocupa de proiectul de lege al pensiunilor

militare, care în adevăr e urgent, mai ales că sunt și unele secțiuni cari nu au terminat încă discutarea legii tocmelilor agricole, și cari cu această ocaziune se vor ocupa și de această chestiune.

D. N. C. Aslan : D-le președinte, dacă acum se discută fixarea ordinii de zi pentru Luni, eu vă strag atențiunea că pe Luni e fixată dezvoltarea interpelării mele pentru administrarea județului Iași, și nu înțeleg cu nici un chip a consimți să nu mi se țină seamă de dreptul ce am a dezvolta acea interpelare.

D. vice-președinte : E vorba de ordinea zilei de astăzi; D. Grădișteanu incidental a propus ordinea de zi pentru Luni. Pentru astăzi rămâne ca să votăm câte-va indigenate și apoi să trecem în secțiuni, dupe cererea D-lui ministru.

D. G. Mann, ministru de resbel : Renunț la propunerea mea de a trece în secțiuni, de ore-ce ora e prea înaintată.

—**D. M. Caracostea,** raportatorul comisiunii de indigenat, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Comisiunea D-văstre de indigenat întrunindu-se în ziua de 10 Decembre 1888, în majoritate de patru membri sub președinția D-lui Iacob Fétu, fiind prezenți D-nii D. Ghica, S. Șomănescu și sub-semnatul a luat în cercetare legea votată de Senat în ședința de la 2 Decembre 1887 prin care se recunoște calitatea de cetățean român D-lui George Stefanidi, român din Macedonia de religie ortodoxă, de profesiune agricultor, domiciliat în comuna Rusănescii de jos, plasa Oltul de jos, județul Romanași.

Examinând actele state în dosar a constatat :

Că este născut la 1847 în comuna Frangade, arondismentul Zagore, provincia Epir, ținutul Turciei, din părinți români macedoneni, Ștefan V. Velența și Hrisi Velența, născută Gulița, și este botezat în religie ortodoxă la biserica Sf. Dimitrie din comuna Frangade ;

Că exercită profesiunea de agricultor de mai bine de 20 de ani și exploatează astăzi trei mari proprietăți din județul Romanași, anume Celieni, Rusănesci și Jieni ;

Că raporturile D-sale cu sătenii nu lasă nimic de dorit ;

Că plătesce regulat dările către Stat, județ și comună ;

Că nici-o dată n'a fost supus vre-unei protecțiuni străine și că se bucură de cea mai bună reputațiune.

În fața acestora, comisiunea în unanimitatea membrilor prezenți admite cererea D-lui George Stefanidi și în puterea art. 9 din Constituțiune, vă rogă prin sub-semnatul raportor să bine-voiți a admite următorul proiect de lege, votat de onor. Senat în ședința de la 2 Decembre 1887 cu majoritate de 42 voturi, contra 2, prin care se recunoște sus numitului D. calitatea de cetățean român.

PROIECT DE LEGE

Articol unic.—În virtutea art. 9 din Con-

stituțiune se recunoște calitatea de cetățean român D-lui George Stefanidi, român din Macedonia, de profesiune agricultor, domiciliat în comuna Rusănescii de jos, plasa Oltul de jos, jud. Romanași.

Dupe adoptarea luării în considerațiune și a articolului unic se pune la vot proiectul de lege în total :

Votanți	65
Maioritate regulam	46
Bile albe	60
Bile negre	5

D. vice-președinte : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

—**D. M. Caracostea** dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Cu mesagiul regal No. 1.687 din 19 Maiu 1886 s'a înaintat Adunării dosarul ministerului justiției cu petițiunea D-lui Ioan Poruțiu, de religie catolică, român din Transilvania, prin care, în virtutea art. 9 din Constituțiune, i se recunoște calitatea sa de cetățean român.

Comisiunea D-văstre de indigenat, întrunindu-se în ziua de 10 Decembre 1888, în număr de șese, și luând în cercetare actele conținute în dosar a constatat :

Că D. Poruțiu Ioan este român din Transilvania, născut în comuna Almașul-mare la anul 1842, Iannarie 25, și botezat în religie catolică ;

Că D-sa, dupe certificatul consulului general al României la Buda-Pesta din 23/5 Aprilie 1886, ocupă postul de interpret pe lângă acel consulat general de la 15 Februarie 1880, unde continue și astăzi, și că se bucură de o bună conduită, este exact și cu devotament la datoriile sale ;

Că din comunicatul D-lui ministru al justiției No. 14.001 din 12 ale curentei luni Decembre 1886, rezultă că numitul a obținut actul de liberarea sa de sub protecția ungară, însă acest act urmăzează a fi nevalabil dacă până la 20 Aprilie (2 Maiu) 1887 nu s'ar îndeplini formalitățile legale pentru recunoșterea sa de cetățean român. Această comunicare a D-lui ministru este basată pe actul ce se află în dosar, fila 6 ;

Că D. Ioan Poruțiu și-a plătit și plătesce regulat toate dările contribuțoare către Stat, conform recipiselor aflate în dosar.

Comisiunea D-văstre dar, în unanimitatea membrilor prezenți, a admis cererea de recunoștere a calității de cetățean român a D-lui Ioan Poruțiu și a numit pe sub-semnatul raportor a vă supune la deliberarea și aprobarea D-văstre următorul proiect de lege.

PROIECT DE LEGE

Art. unic.—În virtutea art. 9 din Constituțiune, se recunoște calitatea de cetățean român D-lui Ioan Poruțiu, din Transilvania.

Raportor, *M. Caracostea.*

Dupe adoptarea și luarea în considerațiune a articolului unic, se pune la vot proiectul de lege în total și votul se de-

clară nul, neîntrunind majoritatea regulamentară.

—**D. D. Stăncescu,** raportorul comisiunii de indigenat, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Comisiunea de indigenat întrunindu-se în ziua de 8 Decembre 1888, în număr de 4 membri, fiind prezenți D-nii Iacob Fétu, D. Stăncescu, D. Ghica Comănescu și M. Caracostea, a luat în cercetare legea votată de Senat, adusă în deliberarea Camerei cu mesagiul regal No. 286 din 1888, de la 1 Martie 1888, prin care în virtutea art. 7, § II, lit. a din Constituțiune se cere a se acorda împăcimentarea cu dispensă de stagiū D-lui Iosef Schvetz, farmacist din comuna Râmnicu-Sărat, județul Râmnicu-Sărat, de religie catolică, de profesiune licențiat în farmacie.

Examinând actele aflate în dosarul acestui proiect de lege a constatat :

Că este născut în Brașov (Transilvania), la anul 1859, Februarie 7, și la 17 Martie acelaș an s'a botezat în religie romano-catolică ;

Că a emigrat de la protecțiunea austro-ungară ;

Că a urmat patru clase gimnasiale în Bucuresci, în liceul Matei Basarab, dupe cum atestă directorul liceului prin certificatul No. 150 de la 24 Septembrie 1874 ;

Că la Ianuarie 1878 a trecut în Bucuresci, la școala de farmacie, examenul de asistent în farmacie ;

Că se bucură în societate de bună conduită, că la 18 Iulie 1882, a obținut titlu de licențiat în farmacie la facultatea de medicină din Viena. (Austria) ;

Că la 19 Februarie 1883, în urma examenului ce a depus înaintea primului examinator al facultății de medicină din Bucuresci, a obținut dreptul de liberă practică în țară ca licențiat în farmacie (magistru), dupe cum se constată din *Monitorul oficial* No. 268, pagina 4.309, de la 27 Februarie 1883 ;

În fața acestor constatări, comisiunea D-văstre a admis în unanimitate cererea D-lui Iosef Schvetz, ca unul ce întrunesc condițiunile prescrise de art. 7, § II, lit. a din Constituțiune și vine prin subscrisul numit raportor, a vă ruga să bine-voiți a acorda împăcimentarea cu dispensă de stagiū, votând legea următoare :

LEGE

Art. unic.—În virtutea art. 7, § II, lit. a din Constituțiune, se acordă D-lui Schvetz, farmacist din comuna Râmnicu-Sărat, județul Râmnicu-Sărat, împăcimentarea cu dispensă de stagiū.

Raportor, *D. Stăncescu.*

Dupe adoptarea luării în considerațiune și a articolului unic se pune la vot proiectul de lege în total, și scrutinul se declară fără rezultat, neîntrunind numărul regulamentar de votanți.

— Ședința se ridică la ora 5, anunțându-se cea viitoare pe Luni, 13 Februarie.

No. 42

A DUNAREA DEPUTAȚILOR

Ședința de la 13 Februarie 1889

Președinția D-lui vice-președinte, V. Pogor, asistat de D-nii secretari An. Simu și A. Hinna.

— Ședința se deschide la ora 1 și 1/2 dupe amiazi.

— Prezenți 140 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 40 și anume:

Bolnav :

D. C. Grădișteanu.

In congediū :

D-nii: G. Gr. Cantacuzino, L. Goilav, M. Marascu, I. Negulici.

Fără arătare de motive :

D-nii: D. Alexandrescu, I. Athanasescu, I. C. Brătianu, Gr. Bucliu, G. Burghilea, T. Busdugan, I. Cincu, Gr. Constantinescu, C. Datculescu, I. Dimitriu, G. Drăghici, N. Gavrilescu, A. Goilav, I. Macridescu, V. Macri, V. G. Mortzun, I. Negrea, Gr. Păucescu, A. Peșacov, St. Pleșea, V. Poenaru, I. Rădulescu, C. Ressu, N. C. Săveanu, I. Ștefăneanu, Chr. I. Sulioti, I. Văsescu, C. Vericeanu, D. Vidrașcu, N. Volenti, N. Voinov, U. Boldescu, I. M. K. Iepureanu, I. Isvoranu.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se acordă congediū D-lor: N. Na-noescu și Luca Goilav.

— Se trimit la comisia de petițiuni: petițiunea mai multor locuitori din comuna Hagiesci, județul Ilfov; a mai multor locuitori din comuna Corbeasca, județul Tecuci; a D-lui C. Lupescu; a D-nei Zamfira Vitlesescu; a mai multor institutori din Drăgășani; a mai multor locuitori din comunele călimănesc și Costesci, județul Vâlcea; a mai multor locuitori din comunele Flămânda și Magurele, județul Teleorman; a D-nei Elisa I. Demetriade; a mai multor locuitori din comunele Pleașia și Albesci, județul Prahova și petițiunea mai multor funcționari.

— Se trimite la comisiunea de indigenat petițiunea D-lui Hristu Dumitrescu.

— Se depun trei raporturi ale comisiunii de indigenat asupra naturalizării D-lor: Constantin Costopolu, I. Canțu și C. Persoiu.

— Se trimite la comisiunea financiară proiectul de lege relativ la deschiderea unui credit de 700, de 2100 și de 5000 lei pentru cumpărare de lemne.

— Se trimite la secțiunii proiectul de lege relativ la drepturile Statului de a construi linii telegrafice și telefonice pe proprietățile particulare, județene și comunale.

D. P. Cernătescu : D-le președinte, în urma mai multor petițiuni depuse pe biroul onor. Adunării, și dupe mai multe scrisori ce am primit de la mai mulți locuitori țărani din plasa Balta, județul Dolj, rog pe onor. ministru să binevoiască a veni în ajutorul acestor locuitori nenorociți, cari sufer de cea mai cumplită miserie din cauza a două ani răi, neproducători, ani de secetă; și tot odată am onore a întreba pe D. ministru de finance dacă are D-sa cunoștință de starea de miserie a acelor țărani? Vă rog, D-le președinte, să reînouiți această mea întrebare D-lui ministru de finance.

D. vice-președinte : Bine-voiți a depune la birou înscris interpelarea D-vostre spre a se comunica D-lui ministru.

D-lor, pentru alegerea în comisiunea cerută de D. ministru de resbel, patru membri n'au întrunit majoritatea; când voiți să procedăm la alegerea acestor patru membri spre completarea comisiunii?...

D. N. Ceaur Aslan : Asupra votului dat pentru această comisiune am cerut cu vântul încă de Sâmbătă.

D. vice-președinte : D. ministru de resbel nu este aici.

D. N. Ceaur-Aslan : Acăsta nu face nimic.

D-lor, membrii disidenți ai partidului liberal s'au abținut de la vot și țin a motiva această a lor abținere.

Pentru a justifica cererile de credite privitoare la continuarea lucrărilor de fortificațiune, D. ministru de resbel a solicitat de la Camera să numiască o comisiune alcătuită din membrii diferitelor nuanțe ale Camerei, înaintea cărei comisiuni D. ministru se obligă a da lămurii importante, negreșit de natură a provoca adesiunea D-lor la voturile de credite ce ulteriormente urmază să ni se ceară.

D-lor deputați, o asemenea procedare a putut în anume cazuri să fie admisibilă; în împrejurările de față însă această procedare nu poate nici într'un chip să fie admisă de noi...

D. vice-președinte : S'a admis de Cameră.

D. N. Ceaur-Aslan : Eu vorbesc pentru acei membri, cari s'au abținut de la vot, și presupun că cei-alți membri, cari au luat parte, au votat în mod platonice; căci nu pot crede că Adunarea a putut admite o procedare care crează un precedent periculos de natură a nu lua cunoștința de toate actele și împrejurările pentru cari guvernul va face apel la punga contribuabililor. Un asemenea act ar fi inconstituțional; el ar presupune de a se da un vot basat numai pe convingerea a cător-va persoane, iar nu pe convingerea tuturor deputaților chemați a vota creditele. Ei bine, nici majoritatea, nici comisiunea nu sunt în stare, într'un mod legal, să răpescă dreptul deputatului de a lua prin el însuși, directamente cunoștință

de împrejurările, cari l-ar pune în condițiune de a decide asupra pungenței contribuabililor; acest drept al fie căruia deputat e atât de sacru, în cât ar fi suficient ca o singură protestare să se ridice din stinul nostru, pentru ca aceea procedare să fie nulă din capul locului. Nu pot tăgădăui că pot fi împrejurări în cari atât Parlamentul, cât și ministru pot să fie puși în pozițiune de a cere excluderea ôre căror comunicări; dar acăsta se poate obține prin înlăturarea publicului, prin menținerea în stinul Parlamentului numai a reprezentanților țerei, iar nici de cum prin excluderea cător-va dintre noi, toți având dreptul de a lua direct cunoștință de ori-ce comunicări.

Acăstea sunt motivele serioase în baza cărora membrii disidenți din partidul liberal au socotit că nu trebuie să ia parte la întocmirea acelei comisiuni; și mai mult de cât atăta, că sunt siliți a protesta contra unei asemenea procedări. Mai adăog că membrii disidenți din partidul liberal, cari au fost aleși în comisiune, contra voinței lor, declară prin mine, în mod formal, că declină această onore.

D. vice-președinte : D. ministru de resbel a declarat că pe lângă comisiunea compusă din 20 membri, ori-care domn deputat ar voi e liber să asiste la explicațiile ce D-sa va da.

D. N. C. Aslan : Noi nu putem asculta alte comunicări și alt unde va de cât numai în stinul Camerei.

D. Al. Lahovari, ministru al domeniilor : Nu se poate, D-lor, contesta un vot dat de Cameră.

D. N. C. Aslan : Nici D-vostre, nici Camera chiar nu poate să răpescă un drept al deputatului, mai ales în împrejurări cari l-ar face să voteze sume colosale, prin mișloce de mistificare. Nu înțeleg dar observațiunea ce vine de pe banca ministerială.

Am ținut numai să arăt pentru că membrii liberali disidenți contestă votul dat în ședința de ieri și nu țin a lua parte la acea comisiune.

D. vice-președinte : Bine-voiți, vă rog, a numi pe membrii cari se retrag.

D. N. C. Aslan : Bine-voiți, D-le președinte, a ne face cunoscut numele membrilor aleși.

D. vice-președinte : Mai întâi este D. D. Brătianu.

D. D. Brătianu : Eu declar că mă retrag...

D. vice-președinte : D. N. Ionescu se retrage?

D. N. Ionescu : Eu nu mă retrag, fiind-că am promis D-lui ministru de resbel să nu mă abțin.

D. vice-președinte : D. M. Kogălniceanu se retrage?

D. M. Kogălniceanu : Mă abțin.

D. vice-președinte : D. Tzoni?

D. M. Tzoni : Mă retrag.

D. M. Kogălniceanu : D-le președinte,

când va veni D. ministru de resbel, înțeleg să usez de dreptul meu pentru a-i face o respectuoasă întrebare în urma căreia cred cum că D. ministru de resbel va fi consecinte cu cele zise de D-sa și vom putea veni la o înțelegere ca fie-care din noi să pôta studia cesiunea ce D-sa voește să o pună la cunoștința numai a unei părți a Camerei, a unei comisii; și acesta cu atât mai mult, cu cât votul ce a avut loc e contrariu primelor declarațiuni ale D-lui ministru.

Cesiunea a perdut mult din importanța ei, dupe ce D. ministru a zis că ori-ce deputat care ar voi să vie în această comisiune va fi bine primit. Acesta e o declarațiune foarte leală, foarte drăpă și pentru care ori cine din noi 'i va fi recunoscător; căci numai ast-fel se pôte în-

lătură ori-ce neînțelegeri, având fie-care din noi dreptul a aduce părțicia noastră de cunoștințe în această comisiune.

D. vice-președinte : D-lor, la ordinea zilei avem două voturi rămase nule din ședința trecută.

Mai întâi este votarea din nou a proiectului de lege pentru recunoșterea de cetățean a D-lui Ioan Porușin.

— Adunarea procede la vot și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votați	94
Maioritate regulamentară	46
Bile albe	58
Bile negre	36

D. vice-președinte : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

Acum la ordinea zilei urmăză votarea împământării D-lui Iosef Schyetz.

— Adunarea procede la vot și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votați	59
Abțineri	4
Maioritate regulamentară	46
Bile albe	48
Bile negre	11

D. vice-președinte : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

Acum, D-lor, la ordinea zilei avem proiectul de lege relativ la aprobarea convențiunii încheiată între ministerul lucrărilor publice și compania căilor ferate Lemberg-Cernăuți-Iași.

— D. Gr. Triandăfil, raportorul comisiei delegaților secțiunilor dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Comisiunea delegaților secțiunilor, compusă din D-nii Cozadini, Olănescu, Petre Ene, T. Calimak, G. Palladi, Miltiade Tzoni și subsemnatul, a luat în cercetare proiectul de lege, relativ la convențiunea dintre ministerul lucrărilor publice și compania Lemberg-Cernăuți-Iași, și m'a însărcinat a supune onor. Camere observațiunile ce s'a găsit de cuviință a se face.

Onor. Cameră cunoște negreșit că pentru construcțiunea liniei ferate Suceava-Iași-Botoșani-Roman, Statul român a făcut concesionarilor un avans de 40.000 lei pe kilometru, și le-a asigurat și un venit anual de $7\frac{1}{2}\%$ asupra unui capital de 230.000 lei pe kilometru, în care era coprins și amortismentul, anuitate care, dupe măsurătoarea kilometrelor construite, s'a constatat a fi de 3.865.173 lei, 86 bani, acesta în timp de 90 ani, în care timp s'a calculat că va fi stins capitalul costului construcțiunii.

Exploatațiunea și administrațiunea liniilor condate au fost lăsate concesionarilor. Dacă venitul anual net al căii ferate nu ajungea la suma sus menționată, Statul trebuia să completeze deficitul până la concurența anuităței.

S'a întâmplat că de la înființarea liniei și până astăzi, veniturile căii ferate au fost invariabil absorbite de exploatațiune, în cât Statul a fost nevoit a plăti integral anuitatea de 3.865.173 lei, 86 bani, pe fie-care an, și în toți anii aveau loc discuțiuni și conflicte între minister și companie, cu ocazia verificării compturilor de exploatațiune; o asemenea stare de lecruri nu putea dura mai mult și atunci guvernul, cu drept cuvânt, s'a otărit a lua asupra sa exploatarea liniilor.

Toți în afară din Camere și reprezentanții țerei au aprobat decisiunea guvernului.

Făcând acesta, însă, era de datoriu noastră a regula în același timp drepturile concesionarilor, cari au pus capitalul lor pentru construirea liniilor și aveau și diferite angajamente luate, fie cu ocaziunea construirii liniei, fie din faptul exploatarei ce li ce concedase. Regularea acestor interese face obiectul convențiunii intervenite la $10/22$ Ianuarie 1889 între minister și companie.

Prin această convenție Statul ia exploatațiunea absolută și administrațiunea liniilor, în de afară de ori ce imixtiune a companiei concesionare, având a le asimila pe viitor cu cele-alte linii de drum de fer, administrate de densusul. Cu modul acesta va avea însuși manipularea veniturilor.

În schimb Statul se obligă a plăti companiei, pentru tot timpul concesiei sale până la rescumpărarea datoriei, anuitatea de 3.865.193 lei, 86 bani, în două rate semestriale, la $1/13$ Aprilie și $1/13$ Octombrie al fie-cărui an.

Nici o dificultate în această privință. Dar în convenție

este adăugat că compania este obligată a justifica către guvernul român tragerea la sorți a titlurilor companiei, pentru care va avea a 'i remite o copie legalizată a procesului verbal de tragere conținând numerile titlurilor eșite la sorți. Asupra acestui punct s'a ridicat în comisia delegaților observațiunea, că dacă Statul român nu are garanția sa pusă pe titlurile emise de companie pentru formarea capitalului construcțiunii, de ce această precauțiune de supraveghiere a tragerii la sorți a titlurilor. Observațiunea e justă, căci dacă între deținătorii titlurilor și Statul român nu este nici o legătură, dacă deținătorii nu trebuie să recunoște debitor de cât pe compania emisionară, Statul român nu are a vedea nimic în desfacerea titlurilor. D. ministru al lucrărilor publice a recunoscut faptul, că Statul nu are nici o răspundere către deținătorii titlurilor, declarând că a pus această dispoziție ca obligație pentru companie, în vederea intereselor lor față cu compania; prin acesta însă Statul nu ia nici un angajament către deținătorii. Comisia delegaților a găsit această dispoziție inutilă.

Prin art. 5 din convenție se prevede că Statul ia în stăpânirea sa casele de locuit de la Pășcani, cari aparțin companiei, cu obligația de a plăti o sumă de 130.000 lei în termen de 3 luni.

D. Olănescu, delegatul secțiunii II, a fost de părere a nu se admite îndatorirea Statului de a plăti veri-o sumă de bani pentru aceste case, pe motiv că ele sunt construite pe terenul expropriat pentru construcția liniei ferate; se vede chiar în plan că sunt în amprisa drumului de fer și că intră în categoria clădirilor prevăzute la art. 24 din actul de concesione.

Maioritatea comisiei, în considerație că aceste case au fost construite cu din fondurile particulare ale concesionarilor, spre a înlesni funcționarilor căii ferate locuințe pentru cari plătesc chirie, în considerație că asemenea clădiri nu erau prevăzute în caietul de sarcine al construcțiunii drumului de fer, a admis despăgubirea convenită, menținând dispoziția din convenție.

Dupe caietul de sarcine compania era datoră a avea materialul rulant necesar pentru regulata exploatare a liniei. Se vede că compania nu avea material rulant îndestulător, și adesea pentru satisfacerea trebuințelor închiria vagoane. În această privință D. Olănescu a făcut propoziția de a se introduce în convenție dispoziția că la cas de a se constata lipsă de material rulant și dacă Statul va fi dator a debursa veri-o sumă pentru a și'l procura, cheltuiala aceea să fie suportată de companie; observațiunea onor. D. Olănescu este drăpă, dar are inconvenientul de a face să se continue între Stat și companie o stare de lucruri care

póte da loc la dificultăți. Nu scim dacă avantajul, ce eventual l va putea trage Statul român făcând această rezervă, va fi compensat prin străgămirile ce de sigur se vor ivi cu fixarea sumelor ce ar avea Statul drept a pretinde, când va fi cas. Majoritatea comisiei a esitat a primi propunerea D-lui Olănescu, rămânând ca onor. Camera să decidă ea însăși dacă se va produce.

O a patra observațiune este relativă la dispozițiunea dupe care Statul Român ia asupra sa procesele pendinte. Dupe tabloul anexat la convenție se vede că ar fi patru procese pe cari le ia Statul. In comisia delegaților s'a născut cestia de ce se va face, daca s'ar întâmpla să existe sau să se ivescă și alte procese, cari ar privi pe companie pentru fapte pro-

prii de construcție sau exploatație ne trecute in tabloă. Comisia a fost de părere a se declara in mod precis că Statul nu ia răspunderea altor procese, afară de acelea comunicate, prevădute in tabloă. D. ministru a recunoscut legitimitatea preocupării comisiei și a promis că va lua o declarație din partea companiei, că ori-ce alt proces, afară de acele patru, rămâne in sarcina companiei.

In de afară de aceste observațiuni, toate cele-alte dispozițiuni coprinse in convenție, relative la situația personalului căei ferate, la separarea fondului de pensiuși, la reserva libertății tarifelor, au fost admise, și in aceste condițiuni comisia propune aprobarea convenției, rugându-vă a vota următorul proiect de lege.

PROIECT DE LEGE

Art. unic. — Se aprobă convenția cu anexele ei încheiată la ¹⁰/₂₂ Ianuarie 1889 între ministerul lucrărilor publice și compania căilor ferate Lemberg-Cernăuți-Iași.

Raportor, TRIANDAFIL.

D. vice-președinte: Discuțiunea generală este deschisă.

— Ne luând nimeni cuvântul, se pune la vot luarea in considerațiune a proiectului de lege și se primesce in unanimitate.

— Se citește articolul unic.

D. vice-președinte: D. Olănescu are cuvântul

D. C. Olănescu: D-lor deputați, trei observațiuni s'au ridicat in comitetul delegaților, cu ocaziunea discuțiunii asupra acestui proiect de lege, prin care guvernul român se substituie acționarilor societății Lemberg-Cernăuți, pentru exploatarea căilor ferate, menținând concesiunilor toate drepturile, cari le-au prin concesiune, adică acelea ca garanția de ¹/₂ % să le fie asigurată de Statul român ori-care ar fi rezultatul exploatarei.

Antea observațiune a fost că cestiunea unui proces mare pendinte astăzi între administrațiunea căei ferate Lemberg-Cernăuți-Iași și Germania încă nu s'ia luat soluțiunea și că póte să fie executată de Statul român care are să exploateze in numele societății Lemberg-Cernăuți-Iași.

In această privință, D. ministru al lucrărilor publice a luat angagiamentul ca să obțină de la direcțiunea actuală a liniei Lemberg-Cernăuți, ca, ori-cari ar fi consecințele executării acestui proces definitiv, ele să privescă pe acționari. Acest rezultat D. ministru, dupe cum ne-a comunicat, l-a dobândit, in cât cestiunea acesta se află deja eliminată și nu mai póte face obiectul discuțiunii.

A doua cestiune, care s'a ridicat, e că in convențiunea actuală, care nu e altceva de cât o substituie de administrațiune, adică, in loc să fie acționarii cari se obligaseră a face exploatarea prin ei înșiși, să o facă guvernul român pentru densus. In această nouă convențiune, guvernul român ia asupra sa obligațiunea de a despăgubi pe acționari cu suma de 130.000 lei, pentru nisce clădiri ce ei

dică le-au făcut din propriile lor fonduri, peste suma de 170.000 lei cu cât erau obligați să construiască kilometrul de drum de fer.

Acastă datorie ar fi drept să rămână in sarcina guvernului român, dacă guvernul român ar lua in posesiune astăzi acea linie, sau dacă in adevăr suma de 130.000 lei ar fi fost scosă din busunarul acționarilor, sau dacă ar fi fost cheltuită peste suma de 170.000, cu care ei se obligaseră să construiască kilometrul.

Cestiunea dar este să scim dacă această sumă de 130.000 lei trebuie să fie considerată ca o sumă cheltuită de acționari peste obligațiunile lor, sau dacă trebuie să fie considerată ca o sumă luată din capitalul de construcțiune cu care ei se obligaseră să construiască drumul de fer.

In textul concesiunii nu se impune acționarilor anume ceea ce au să construiască pe kilometru de drum de fer, nici ce au să construiască in linie corentă, nici ce au să construiască in fiecare stațiune, ci li se impune ca cu suma de 170.000 lei de kilometru să construiască un drum de fer de prima ordine, precum se înțelege in Austria, ast-fel in cât, dacă ne-am mulțumi numai de această prescripțiune, am putea dice că e o afacere de interpretare, adică de a se sci dacă suma de 130.000 lei trebuie să privescă pe acționari, sau să se dea in sarcina guvernului român. Pentru norocul nostru însă găsim art. 24 din concesiune, care se regulază modalitatea cum guvernul român să rescumere drumul de fer de la acționari, dacă ar voi să l rescumere înainte de termenul fixat de 90 de ani, sau modalitatea ce va trebui să urmeze guvernul român in cazul când termenul de 90 de ani ar fi expirat, și acționarii ar trebui să lase liniile ca avere a Statului român. In acel articol din concesiune, pe care voiți avea onorea să l citească, se prescrie că toate lucrările de drum de fer, cari au fost construite din capitalul de

170.000 lei, rămân *ipso facto* proprietatea Statului român dupe termenul de 90 ani. Toate acele lucrări însă cari au fost constituite afară din acest capital, trebuie să fie plătite acționarilor, conform modalității acolo prevădute.

Art. 24 spune cari sunt lucrările ce trebuiesc a fi considerate ca aparținând Statului român; cu alte cuvinte făcute din suma de 170.000 lei. Acele clădiri, pentru cari nu a trebuit o autorizațiune specială a guvernului român, sunt considerate ca fiind indispensabile pentru drumurile de fer, și prin urmare, intrând in capitalul de 170.000 lei. Toate acele clădiri, din contră, pentru cari guvernul român a dat autorizațiune specială, trebuiesc să fie despăgubite. In adevăr, iată ce dice art. 24 al concesiunii: (citește)

Pentru construcțiunile pentru cari compania nu a obținut o autorizațiune specială de la Statul român, pentru care, cu alte cuvinte, ea nu a venit să dică Statului român înainte de construirea acestor clădiri: Onor. guvern, mi trebuie să construiesc cutare și cutare clădire și acestea nu pot fi considerate ca anexe la căile ferate, de óre-ce eu le fac pentru înlesnirea serviciului meu și din capitalul meu, și de care va trebui să mă despăgubesc, in cutare și cutare cas, conform cu înțelegerea ce am avut cu acționarii și conform cu actul de concesiune pentru nisce asemenea lucrări, in privința cărora acționarii nu au îndeplinit formalitățile la cari erau obligați dupe textul articolului pe care l-am citit, și când netindeplinirea acelor formalități ne arată in mod clar că ei au executat acele lucrări in convingerea că ele fac parte integrantă din drumul de fer, in asemenea împrejurări se nasce întrebarea, dacă au ei drept să profite de această ocaziune și să dică: Restituți-ne acest capital ce l-am scos din busunarul nostru? Eú cred că nu, și de aceea in comitetul delegaților am susținut că suma de 130.000 lei nu póte fi primită de noi ca datorită

acționarilor liniei Lemberg-Cernăuți-Iași.

Maî mult, D-lor; dacă acționarii ar fi construit aceste clădiri din fondul lor, de sigur că ei ar fi construit pe terenurile ce le-ar fi cumpărat în urma executării drumurilor de fer; aceste clădiri ar fi fost dar pe terenuri cumpărate *de gré à gré* de la proprietarii lor, și în afară de aceea-ce se numește amprisa drumului de fer; adică pe terenurile necesare pentru construcțiunea drumului de fer pe cari le-ar fi expropriat în virtutea unei legi speciale de expropriațiune.

În urma acestui considerant, am cerut în comitetul delegaților să ni se producă planul acestor clădiri. D. ministru al lucrărilor publice ne a arătat planul, și pe plan chiar se vede că aceste clădiri sunt construite pe terenul care 'l a expropriat ca necesariu pentru construcțiunea drumului de fer.

Așa dar, maî întâi, construcțiunea acestor clădiri s'a făcut pe terenul care 'l a expropriat în virtutea legii de expropriațiune specială; și al doilea, conform art. 24, acționarii nu au crezut de cuviință că au nevoie de o autorizațiune specială pentru înființarea acestor clădiri. Prin urmare, aceste clădiri trebuie să fie considerate ca proprietate a drumului de fer. Dică acésta, pentru că Statul român, prin convențiunea de față, nu face rescumpărarea liniei Lemberg-Cernăuți, ci se substituie acționarilor în privința exploatarei.

Este învederat că convențiunea este foarte avantajoasă pentru noi, fiind-că suprimăm o mare parte din cheltuelile de exploatare, căci exploatarea care o avem azi se poate reduce fără inconvenient, dar în mod avantajos pentru Stat.

Dar când eî mă substituîi companiei Lemberg-Cernăuți, și când 'i dic: 'Ți dau garanție că voiî exploata linia cel puțin tot așa de bine ca și până acum și 'Ți maî dau garanție că vei obține integral maximum sumei anuale la care ai dreptul dupe contract de 3.800.000 lei, este învederat că atunci eî, fie Statul român, fie un simplu particular, care mă substituîi acestei companii, trebuie să 'mi fac socotéla și la activul meu să compez pe toate veniturile drumului de fer; căci exploatarea unei căi ferate n'are ca venit numai venitul propriu Țis al circulațiunei, ci are și venituri extraordinare, de exemplu, închirierea bufetelor, a terenurilor și chiar a clădirilor particulare pe cari eî ca companie le-am construit într'un scop de speculațiune, și fiind-că sunt dator dupe contract să dau despăgubiri de chirii funcționarilor, dându-le localuri, economisesc chiriile; prin urmare, aceste construcțiuni sunt un venit ordinar al drumului de fer.

Așa dar, dacă eî iaî în sarcina mea cheltuelile trebuinciose la exploatarea liniei, trebuie să iaî și veniturile ordinare și veniturile extra-ordinare, fără ca acționarii să potă Țice că unile din acele venituri trebuie să le rămână lor; de órece ei 'și le ar fi creat din fonduri speciale,

cari nu sunt coprinse în capitalul de construcțiune cu care ei s'a obligat către Statul nostru să construésă acésta linie, și pentru care capital Statul român le a asigurat dobînda de 7 $\frac{1}{2}$ la sută.

Pentru aceste considerațiuni, atât în secțiune, cât și în comitetul delegaților, am fost de părere ca guvernul român réu a primit asupra sa despăgubirea de 130.000 lei către acționarii liniei Lemberg-Cernăuți am avut însă nenorocirea de a fi în minoritate; cu toate acestea am găsit de datoriu mea să supun Camerei aceste observațiuni.

Rămâne acum al treilea punct care s'a ridicat în comitetul delegaților. În actul de concesione al construirii acestei linii, guvernul român n'a procedat ca vis-à-vis de cele-alte companii de drum de fer de la noi din țéră, n'a procedat cum a procedat vis-à-vis de compania acționarilor căilor ferate române, cum a procedat vis-à-vis de compania liniei Ploesci-Predeal, adică, în ceia-ce privesce materialul rulant, guvernul român n'a prescis în concesione câte locomotive au să predea acționarilor, câte vagoane de călători, câte de marfă, ci a pus o condițiune generală care Țice: În cea-ce privesce materialul rulant, acționarii se obligă să aibă tot-d'a-una materialul îndestulător pentru satisfacțiunea trebuințelor comerului. Acționarii negreșit neavînd nici o statistică despre mișcarea comercială ca și despre dezvoltarea ulterioară, care putea să ia comerul la noi, ei s'au aprovisionat de atâta material rulant cât au crezut că putea fi suficient pentru momentul acela; curînd însă ei s'au convins că acest material era insuficient pentru a satisface trebuințele comerului și însuși guvernul român s'a convins de acésta lipsă.

Vé spun acésta, D-lor, numai 'ca o informațiune; s'a născut o dificultate între guvernul român și între acționarii liniei Lemberg-Cernăuți. Guvernul Țicea să societatea trebuia să furnizeze materialul rulant din capitalul de construcțiune, iar societatea Țicea că nu are acésta obligațiune și ast-fel un arbitragiu a avut loc; arbitragiul însă a dat dreptate acționarilor. Cu toate acésta, rezultatul a fost că acționarii, de și s'au crezut în drept să nu cumpere materialul rulant, însă s'au crezut obligați ca să manțină tot-d'a-una un material îndestulător fie prin închirieri de vagoane, fie prin alte mijloce, pentru a putea face față trebuințelor comerului.

Ei bine, D-lor, în comitetul delegaților am avut onóre să produc chiar dările de sémă ale direcțiunei acelei linii către Adunarea acționarilor, unde se arată că în fie-care an ea a avut o lipsă însemnată de material mișcător, și că n'a putut să satisfacă trebuințele comerului de cât închiriând vagoane. Acésta închiriere de vagoane, la presintarea bilanțului, care în fie-care an trebuia să fie aprobat de guvernul român, ca să stabilésă suma cu care acest guvern trebuia să intervie ca să complec-

teze cifra anuală care era asigurată prin concesione; acésta sumă pentru închiriere de vagoane nu le-a fost recunoscută nici odată de guvernul român, ci tot-d'a-una a lăsat-o în sarcina acționarilor și nu le-a plătit-o nici într'un an. Dacă veți bine-voi să observați dările de sémă ale lor, veți vedea că acésta rubrică este tot-d'a-una lăsată în alb în bilanțul prezentat guvernului român, pentru că guvernul tot-d'a-una a înțeles că nu trebuie să plătescă o asemenea cheltuială.

Prin convențiunea care ni se presintă astăzi la aprobare, despre materialul rulant nu se vorbește nimic, ast-fel că, atunci când guvernul român va fi substituît acționarilor în exploatarea acestei linii, guvernul român va lua numai partea de vagoane care astăzi le posedă acționarii și, prin urmare, va întâmpina aceleași dificultăți în exploatare, din cauza lipsei de vagoane, pe cari le întâmpina și fosta administrațiune a acelei linii de drum de fer în fie-care an.

Notați încă un lucru, D-lor, că, prin luarea în exploatare de către guvern a acestor 250 de kilometri, se prelungesc cu atât linia acționarilor români și prin urmare timpul de predare al vagonelor are să fie maî mare și lipsa de vagoane maî simțită.

Cum guvernul român însă se angajiază prin convențiune să plătescă acționarilor 3.800.000 lei pe an, va să Țică guvernul ia acum asupra lui cheltuelile de închiriere a vagonelor sau de cumpărarea lor, cheltueli cari până astăzi erau în sarcina companiei.

Ce am Țis eî în comitetul delegaților? Am Țis: Cu ocaziunea substituierii guvernului român în exploatarea liniei Lemberg-Cernăuți-Iași, acționarii nu pot prin aceste să obție un avantajiu pe care nu 'l aveau în concesionea lor, și nu pote lua guvernul român în sarcina lui o cheltuială care, dupe concesione și dupe expedientele întrebunțate de acționarii până astăzi, nu a fost nici o dată ținută în sémă de guvern, căci acea cheltuială cade în sarcina construcțiunei sau în sarcina dividendului anual al acționarilor.

De aceea eî am Țis că dacă pentru regulata exploatare a acestei linii guvernul va fi nevoit să ia vagoane cu chirie, chiria acestor vagoane să fie scăđută din anuitatea ce Statul asigură acționarilor, acea chirie o plătesc ei și pe viitor așa cum făceau până astăzi, adică să li se scadă din dividend, fiind-că până astăzi totașa s'a procedat, și acționarii n'au reclamat, recunoscînd acésta obligațiune pentru dênșii prin chiar bilanțele lor.

Pentru aceste două motive, adică pentru plata unor clădiri, care eî cred că nu pot cădea în sarcina guvernului, ci trebuie să fie considerate ca în sarcina construcțiunei, cât și pentru închiriere de vagoane, eî am declarat în comitet că 'mi rezerv dreptul să produc observațiuni mele înainte onor. Camere, ca ea să ju-

dece dacă trebuie să voteze această convențiune așa cum este prezentată s'eu să i se facă aceste două modificări.

D. A. I. Marghiloman, ministru al lucrărilor publice: D-lor deputați, cercetarea acestui proiect de convențiune în comitetul delegaților a ocupat 4—5 ședințe consacrate studiului celui mai amănunțit al ei.

Acosta a fost un bine, pentru că o convențiune care trece prin cercetarea unei comisiuni compuse în majoritate din membri ca D. Cozadini, Olănescu, Calimach, Tzoni, Pallade, și care intrunesc sufragiul D-lor, are pentru d'nsa presumpțiunea că este bună și bine chibzuită.

Trei puncte mai de căpetenie au fost desbătute; acestea se readuc ađi înaintea Camerei de D. Olănescu, care a rămas în minoritate în sinul comitetului delegaților. Le voi cerceta la rândul meu în ordinea în care s'au dezvoltat înaintea D-vostre:

Anteul punct este relativ la procese; la art. 11 § 2 din convențiune se dice:

„Tot asemenea guvernul regal român se substituie în procesele pendinte sau cari s'ar nace *exclusiv* relative la exploatațiunea liniilor mai sus specificate“.

Și în același timp ca anexe obligatorii a acestei convențiunii se găsește o listă semnată de ambele părți contractante, de guvernul român și de companie, în care se enumără procesele *pendinte* în număr de patru a căror sarcină o asumăm noi.

De și legătura între paragraful al doilea al articolului 14 cu această listă limitativă este bine stabilită, de și formula redacțiunii nu lasă nimic de dorit și nu poate da loc la nici o nedumerire, cu toate acestea delegații au avut scrupule, scrupule provenind din circumstanța că societatea are un proces destul de important cu detentorii acțiunilor sale din Germania; de și acest proces de acționari cu consiliul lor de administrație nu are absolut nimic de vădit cu Statul român, care nu se substituie de cât în exploatare; ca să se înlăture însă, guvernul s'a adresat către compania care printr'un act adițional a confirmat legătura strinsă dintre § 2 și acest articol 14.

Depun, D-nii mei, scrisoarea explicativă prin care compania, spre a evita orî ce dificultate asupra întinderii obligațiunii luate de noi, declară că procesele rezervate prin art. 11 sunt cele coprinse în anexa C.

Cum au bine-voit a recunoște D. raportor și D. Olănescu, nedumerire asupra acestui punct nu mai poate subsista acum. Trec deci la cele-alte două cestiuni cari sunt mai importante.

În anteul ordin vine cestiunea clădirilor de la Pașcani. Să notăm însă, că aci când vorbim de clădiri, nu este vorba de acele clădiri tehnice, cari fac parte din exploatarea drumului de fer, cari sunt accesorie indispensabile ale exploatarei,

precum ateliere, etc. De ce dar este vorba în art. 5 din convențiune?

Iată cum sună acest art. 5:

„Casele de locuit de la Pașcani cari aparțin în propriu companiei, trec în stăpânirea guvernului român, care se obligă a le plăti companiei pe prețul de 130.000 lei, valoarea lor dupe registre.“

Iată, D-lor, ce este cu aceste case de locuit.

Șapte ani dupe construcțiunea liniei și dupe punerea ei în exploatare, compania—fiind silită să aibă un personal numeros de agenți, de impiegați inferiori, de mecanici la atelierele din Pașcani, unde se repară întregul material al liniei—întâmpina greutăți de recrutare din cauza lipsei de localuri în Pașcani. Totă colonia această de muncitori lăsată la discrețiunea otelierilor și cărciumarilor ovrei din Pașcani, nu se putea fixa. Atunci compania a făcut operațiunea următoare:

Compania, din fondurile sale proprii, fonduri cari nu au avut nici o dată nimic de comun cu fondurile de exploatare, sau cu fondurile destinate pentru construirea căii ferate, compania, ăic, cu din ale ei proprii fonduri a făcut o casarmă de locuit împreună cu toate cele-alte trebuincioase unei colonii, anume o biserică și o școală pentru copii. Pură operațiunea comercială.

Compania a clădit, și clădirile acestea le închiriază d'nsa la muncitori. Din chirii compania prinde anual 20.000 lei.

Acosta este proprietatea ei privată pe care o speculează cum înțelege.

Venim noi și luăm exploatațiunea.

Cum ne comportăm față cu această *cité ouvrière*? Dacă desființăm atelierele de la Pașcani, nu avem nevoie să ne încercăm cu d'nsa. Dacă menținem atelierele, trebuie să ne preocupăm, dupe cum se preocupă și compania, de comoditățile personalului lor.

Or, Domnilor, departe de mine intențiunea de a desființa ceva în Pașcani. Una din cauzele lipsei de vagoni este și insuficiența atelierelor noastre de reparațiune din București și Galați; în interesul decentralisării, în interesul accelerării serviciului avem nevoie de a dezvolta încă Pașcanii. De unde, deci, necesitatea de a avea casarmele de acolo.

Se înțelege, deci, că am primit cu înlesnire de a cumpăra acele clădiri, nu pe prețul lor total, ci pe prețul ce mai rămânea de amortisat.

Am fixat acest preț, care este redus la 130.000 lei aur, și ne-am obligat a-l plăti în trei luni.

Operația pentru noi este ast-fel cea următoare:

Statul dă un capital de 130.000 lei și și asigură un venit de 20.000 lei plus facilitatea de a da locuință acelor din funcționarii săi cari au drept la o indemnitate de locaș. Este greu de a nu găsi avantajioasă această achizițiune.

Ce scrupul însă se ridică aci? Cel următor, și care nu repausă de cât pe o

confusiune absolută, pe o interpretare cu totul eronată a art. 24 din concesiuine, articol care regulază raporturile proprietarilor actuali, acționarii, cu proprietarul viitor, Statul român. Când? La epoca când noi vom deveni proprietari, epocă care nu se poate realiza de cât în două casuri: ori prin răscumpărare—care nu poate avea loc înainte de 30 de ani—ori prin ajungerea termenului de 90 de ani.

Examinând raporturile noastre la această epocă, adică când Statul român se substituie companiei în proprietatea liniei, articolul 24 al concesiuinei regulază cele următoare:

„În orî-ce cas, fieca concesiuinea să *ex-pire* sau ca guvernul să *rescumpere* ca-„lea ferată, concesionarii vor rămâne *proprietari* pe fondul de rezervă, pe creanțele de incasat, precum și pe clădirile speciale construite cu fondurile particulare ale concesionarilor precum *cuptore de cock, vearsătorii, usine de mașine și alte aparate, magazine, docuri etc.* la stabilirea cărora concesionarii au fost autorizați de către guvern cu condițiune că ele nu vor forma o parte din dependențele căii ferate.“

Ce înseamnă acest articol?

Când se vor lichida raporturile de proprietate, adică la răscumpărarea liniei, dupe 30 de ani, sau la ajungerea termenului de 90 de ani, dacă găsim pe calea ferată remise de vagoni, ateliere de mașini, magazine, docuri, cuptore și altele, cari să fie considerate ca *nisce dependinți* ale căii ferate, acelea ne vor aparține nouă, Statul român, afară numai dacă Statul nu va fi autorizat pe companie să le facă sub condițiunea exclusivă că-i vor rămâne companiei.

D. Olănescu, pe temeiul acestui articol 24, ne spune cam cele următoare: „Este imposibil ca în acele casarme, în acea școală, în acea biserică de la Pașcani, să nu vedem una din acele construcțiuni *speciale* cari sunt dependințe inebutabile ale unei căii ferate cari cad sub aplicația art. 24. Statul nu va avea să cumpere ceea-ce este, prin act de concesiuine, proprietatea lui.“

Chiar de ar fi raționamentul exact, suntem ôre, Domnilor deputați, la epoca răscumpărării sau la finele concesiuinei ca să ne putem arma de dispozițiunea art. 24?

De sigur că nu!

Chiar ast-fel fiind, cum se poate ôre susține că „*la cité ouvrière*“ de Pașcani este una din dependențele vizate de concesiuine?

Dacă compania, în loc să facă casarma lângă gară, ar fi făcut-o pe o moșie particulară la o distanță de 10 kilometri, mai era aceea o dependență firască? Sau, dacă-i plăcea companiei să facă în loc de o biserică, o grădină de petrecere pentru uvrieri, și aceea s'ar fi considerat ca dependențe a drumului de fer? Și

chiar dacă s'ar fi considerat așa, ajuns'am, încă o-dată, noi ore la terminul de răscumpărare sau de expirarea concesiunii ca să putem discuta această?

Prin urmare, este imposibil de a se invoca aplicațiunea art. 24, fie că este inadmisibil să se pună ca o construcțiune inerentă unei exploatări de cale, nisece instalațiunii făcute în scop de un comerț de locațiune străin de drumul de fer.

Mai departe, să vedeți, D-nii mei, care ar fi situațiunea noastră dacă am abusa de interpretarea unui text, cum cere D. Olănescu :

Compania are o clădire care a costat peste 200.000 lei; asupra ei nu s'a amortizat decât o parte, de ore-ce mai rămâne de amortizat, adică de plătit, 130.000 lei; clădirea această aduce un venit anual. Și noi, Statul român, Stat civilizat, avem pretențiunea să ne însușim clădirea, să nu plătim restul datorit dar în schimb... să ne apropiem veniturile ei; și toate acestea sub pretextul unei inducționalne interpretațiunii a art. 24.

Din toate puncturile de vedere și a utilității și a largii interpretări a legii, nu am putut admite teza D-lui Olănescu asupra acestui punct; și pare-mi-se că am făcut bine, de ore-ce cu părerea mea s'a asociat toți cei-alți membri autorizați din comitetul delegaților cu D. Calimach în cap.

De altmintrelea n'am nevoie să recurg la o captatio benevolentiae ca să vă dic: Convențiunea este bună sau nu? Dacă este avantajoasă, trebuie ore să ne mai preocupăm de o miserie ca aceea pe care o prevede art. 5?

Nu cred să am nevoie de a insista mai îndelung și trec la punctul d'al treilea, acela relativ la materialul rulant.

Reserva ce văd în raport m'a surprins; căci, de și am asistat la toate ședințele delegaților, nu sciam că o cesțiune se pusese în această privință.

Pot însă, D-lor, să vă dau de îndată explicațiunii ce'mi sunt ușurate de chiar D. Olănescu.

D-sa singur dice că concesiunea de la 1868 s'a făcut cu multă ușurință; într'ensa un articol vag, art. VI, spune numai în termenii generali că compania e ținută să albe material indestulător ca să nu sufere serviciul.

Unde începe indestularea, unde se isprăvesce ea? Iată ce nu ne spune convențiunea, iată punctul asupra căruia nu ni se dă nici o normă. Intre compania, care poate afirma că materialul e indestulător și Statul român care poate pretinde ori-când că materialul nu e indestulător, nu avem nici o normă care să ne despărtaşcă, afară numai de arbitragiu; și experiența arbitragiului e așa de tristă pentru noi în cât ar trebui să facem sacrificii mai bine, de cât să mai recurgem la densus!

N'am avut un singur arbitragiu cu linia Lemberg-Cernăuți, care să se fi terminat în

favorea guvernului român; în deosebi de străgănările, pagubele, împiedecările cari au decurs din instituirea lor. Suntem absolut desbrăcați de un temei legal, care să ne permită să dicem companiei: Numărul de vagoane e netindesulător.

De altmintrelea știți că asupra acestui punct, elasticitatea în trafic e așa de mare în cât numărul vagonelor în toate liniile din Europa, și cu deosebire la noi, în rețeaua principală, poate fi suficient într'un an și insuficient în altul. Apoi, ce? Ați se limpedesce cesțiunea de proprietate între companie și Statul român?

Ați facem bilanțul în care să cerțăm în schimbul celor 40.000 lei ce am dat avans și celor 17.000 lei ce am plătit ca garanție pe kilometru; ce ne lasă compania ca material în vagoane și mașini?

Nu; pentru că nu ați se regulază cesțiunea proprietății. Această se va face la răscumpărare, dacă va fi cine-va dispus s'o facă, sau la expirarea termenului de 90 de ani.

Ați nu se regulază de cât trecerea exploatării în mânele Statului român, care se substitue companiei în administrația materialului și proprietății ei. Prin urmare, nici că se poate pune în cesțiune această.

De alt-fel, chiar dacă s'ar pune astă-și cesțiunea, D. Olănescu care ne vorbea de detalii, pe cari le cunoște bine, făcut'a ceva spre ajutorul Statului? — D-sa a fost 5 ani inspector al controlului pe aceea linie; ași vrea să văd un raport al D-sale în care să se semnaleză un deficit de vagoane.

D. C. Olănescu: Intrerupe.

D. ministru al lucrărilor publice, Al. Marghiloman: Din numeroșele rapoarte, cari mi-au trecut prin mână, de la 1876 până astă-și, nu e nici unul în care să se dică: Lipsesc atâtea vagoane, atâtea locomotive. Afirm că nu există nici sub iscălitura D-lui Olănescu, nici a oricărui alt șef de control. Tot ce se găsește este propunerea de a se șterge din compturi ore-cari spese pe cari compania le trece sub colóre de închirieri de vagoane.

Când a venit reshelul, compania a cumpărat material pentru înlesnirea traficului său, și atunci s'a născut întrebarea: Cine să plătescă? Compania dicea: E fond de exploatare, Statul să dea paralele; iar Statul dicea: Nu. În urmă s'a propus ca Statul român să plătescă numai amortisarea treptată a costului de cumpărare. Statul a refuzat din nou.

Compania a întors atunci dificultatea, înscriind în compturi o sumă egală cu ceea-ce ar fi fost amortismentul, înscriind'o însă sub denumirea de chirie de vagoane și mașini împrumutate de la alte companii.

Asupra acestor condee, inspectorii controlului, începând cu D. Olănescu, au făcut observațiunii pe basa cărora Statul a ținut pept pentru a refusa plata.

Eu am găsit cesțiunea încă pendinte în momentul limpedirii compturilor și am avut fericirea să o resolv acum pentru întâia dată. Am obținut că trebuiesc scóse din compturile aprobate pe anii 1881—82—83 sumele cari fusesse trecute sub pretext de închiriere de material.

Acum să vă spun pentru ce înscrierea în compturi a unor spese de închiriere nu demonștră de loc o insuficiență a materialului.

Dacă, în adevăr, s'ar fi făcut o întrebuintare rațională a materialului rulant, afirm că n'ar fi fost deficit în trafic și n'ar fi fost nevoie să ni se trecă în compturi spese de închiriere.

Dar întrebuintarea vagonelor era cu totul irațională. Am găsit raporturi în cari se semnalaă vagoane rămase câte 17 zile neîntrebuintate în stațiuni, ceea-ce poate duce pentru un vagon voiagiul lui la 25 și 30 zile în loc de 6 sau 7.

Atunci, negreșit, că dacă materialul D-tale propriu rămâne așa de mult timp neîntrebuintat — cu intențiune poate neîntrebuintat — e firesc ca să ai un deficit, și tot așa de firesc e ca să faci împrumut la liniile străine.

Prin urmare, în ceea-ce privește cesțiunea materialului, nu cred că s'ar putea lichida ați cesțiunea de proprietate, astfel în cât-să scim dacă într'un mod firesc și rațional avem ați dreptul să exigem un număr definit de mașini și de vagoane pe liniile companiei. Al doilea, nu văd că concesiunea să ne dea o datină fixă care să ne permită a suscita cesțiunea cu certitudine de succes; al treilea, nu cred că deficit de vagoane să fie cu siguranță constatat.

Din aceste puncte de vedere, eu cred că observările D-lui Olănescu n'au asupra acestui punct mai mult fundament de cât asupra celor-alte două, și cred că convențiunea corespunde tuturilor cerințelor.

D-nii mei, o conclusiune finală: Cesțiunea această a liniei Lemberg-Cernăuți-Iasi e de mult frământată de administrațiunea superióră a țerei; și în această privință miniștrii cari ne au preces au avut tot aceleași alarme pe cari le-am avut și noi; e o lucrare care se urcă la cel puțin 2¹/₂ ani înapoi. Noi am fost poate mai curagioși de cât alții când am pus sechestrul pe această linie, cu toate că erau mulți cari ne contestaă fundamentul acestui drept.

Trebuie să recunoscem că prin această s'a rezolvat în bine una din cele mai spinóse cesțiuni de drept și că s'a curmat una din exploatările cele mai dăunóse a unui Stat printr'o companie financiară. Putem ați cu o certitudine absolută să predicem cifra importantă de beneficiul ce vom realiza prin faptul acestei treceri de exploatațiune.

Dar afară de această, mai e încă o considerațiune mai pre sus de interesul bănesc, e faptul că avem ori ce trunchiū al rețelei române în mâna noastră, ceea-ce e

un avantaj, atât din punctul de vedere al unei exploatațiunii raționale economice cât și din punctul de vedere al interesului de apărare al țării.

Când avem dar o operă bună datorită norocului, dacă vreți, dacă nu inteligenței și stăruinței noastre, cred, D-nii mei, că e inutil de a ne mai apăsa asupra unor detalii care ca toate clausele unui contract pot da loc, pentru un spirit prevenit, la tălmăcirii și restălmăcirii.

Eu cred că în tendințele ei, convenția e bună și apără într'un mod absolut interesele Statului.

Cu încredere, prin urmare, solicit de la D-văstre aprobarea ei. (Aplause).

Voc: Închiderea discuțiunii.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

— Se pune la vot articolul unic și se adoptă.

— Se pune la vot proiectul de lege în total și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	117
Maioritate absolută	59
Bile albe	102
Bile negre	15

D. vice-președinte: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

Acum D. ministru de finanțe are cuvântul pentru ordinea zilei.

D. ministru de finanțe, M. Germani: D-lor deputați, este pusă la ordinea zilei legea pentru acoperirea deficitului casei pensiunilor, însă este a II-a la rând.

Eu v-aș ruga să bine-voiți a consimți ca să i se schimbe rândul și să se ia cea întâi în discuțiune, pentru că suntem astăzi la 13 februarie, și între 20 și 25 ale lunii începe de obicei plata pensiunilor; fondul însă este cu desăvârșire sleit; nu există un ban pentru plata pensiunilor pe luna curentă și pe Martie, până la închiderea exercițiului.

Legea aceasta trebuie să treacă și prin Senat, și de aceea cred că este drept, ca Adunarea să ia în dezbateri această chestiune și să o deslege; fiind-că pozițiunea pensionarilor ar deveni foarte critică dacă ar rămânea legea nehotărâtă mai mult timp.

— Adunarea încuviințează propunerea D-lui ministru de finanțe.

D. vice-președinte: D. președinte al consiliului are cuvântul.

D. președinte al consiliului: D-lor deputați, astăzi ni s'a distribuit proiectul de lege relativ la vânzarea bunurilor Statului. V-aș ruga, dacă încuviințați, ca acest proiect de lege să fie pus cât mai curând la ordinea zilei spre a fi discutat de D-văstre.

Aș propune ziua de Mercuri.

Voc: Nu se poate; regulamentul cere trei zile libere.

D. vice-președinte: Dacă Camera nu hotărășcă alt-fel.

Voc: Mercuri.

— Se pune la vot propunerea de a se

inscrie la ordinea zilei pe Mercuri proiectul de lege pentru vânzarea bunurilor Statului în loturi, și se primesce.

— *D. G. Softa*, raportorul comitetului de delegați ai secțiunilor, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Donnilor deputați,

Comitetul delegaților secțiunilor D-văstre, compus din D-nii Borănescu Constantin pentru secția III, Stăncescu D. pentru secția IV, Cernătescu Petre pentru secția V, Nucșoreanu I. pentru secția VI și subsemnetul pentru secția II, în lipsa D-lor Rădulescu Ioan pentru secția I și C. C. Arion pentru secția VII, intrunindu-se în ziua de 6 Februarie a. c., a luat în cercetare proiectul de lege, prin care guvernul, pentru acoperirea deficitelor casei pensiunilor pe exercițiul 1887—88 și 1888—89, este autorizat a avansa maximum suma de lei 400.000.

Maioritatea comitetului delegaților a admis acest proiect de lege, numindu-mă raportor.

În expunerea de motive a D-lui ministru de finanțe asupra acestui proiect se constată că deficitul total al casei pensiunilor la 30 Septembrie 1889, data închiderii exercițiului 1888—89, va fi cu multă probabilitate următorul:

Def. exerc. 1886—87 lei	32.817,	bani 39.
" " 1887—88 "	192.803,	" 71.
" " 1888—89 "	164.000.	—
Total	389.621,	bani 10.

Diferitele propuneri și proiecte de lege pentru modificarea actualei legi a pensiunilor, ce s'a produs atât de guvern cât și din inițiativa Corpurilor legiuitoare, toate rămase în părăsire din cauză că aplicațiunea lor ar fi tras dupe sine în mod inevitabil un nou și însemnat spor de sarcine pentru Stat.

În starea de astăzi a budgetului este cel puțin inoportun de a se împovăra sarcinele Statului cu o sumă mai mare pentru pensiuni; de aceea de o-cam-dată, ori cât s'ar impune necesitatea unei modificări radicale a legii pensiunilor astăzi în vigoare, trebuie a se căuta, pe de o parte, mijloacele pentru a acoperi deficitul ce se va alege la închiderea exercițiului 1888—1889, și pe de altă parte a se asigura, pe cât va fi posibil, fără mari sacrificii pentru Stat, echilibrul budgetelor viitoare al casei pensiunilor și, prin urmare, plata regulată a drepturilor dobândite de pensionari.

Proiectul de lege ce se supune aprobării D-văstre are de scop:

1) A stinge deficitul actual al casei pensiunilor, autorizându-se guvernul a'î avansa pentru acesta maximum suma de 400.000 lei. Suma avansată se va restitui Statului fără nici o dobândă în termen de 10 ani, câte 40.000 lei de fie-care an.

Creditul trebuincios ce se deschide guvernului pentru facerea avansului se va

acoperi din fondul prevăzut în budgetul general al Statului pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare, care se sporesce din cauza neajungerei lui prin anularea unei sume echivalente din alocațiunea prevădută în budgetul datoriei publice la Cap. II, art. 16, și anume din alocațiunile pentru agio.

2) De a se despovăra casa pensiunilor de o parte din anuitatea împrumutului de 3.730.592, bani 18, contractat în virtutea legii din 1868. Anuitatea acestui împrumut este de 372.000 lei; Statul ia asupra'și lei 216.000 din această anuitate până la stingerea definitivă a împrumutului, care va avea loc în 1896; iar restul în suma de lei 156.000 rămâne tot în sarcina casei pensiunilor.

Din acest fapt, și având în vedere că casa pensinilor va trebui să restituie Statului suma de lei 400.000, în timp de 10 ani, câte lei 40.000 pe fie-care an, cheltuelile casei pensiunilor se vor micșora cu suma efectivă de 176.000 lei, și budgetul său se va putea echilibra. În cazul însă când nici această nouă resursă nu va fi suficientă, proiectul de lege prevede un adaus de rețineri peste acela de 20 la sută stabilit a se face în mod invariabil asupra tuturilor pensiunilor.

Legea din 1872 conține și ea această dispozițiune; numai, înainte de a ajunge la adausul în chestiune, prevede a se face mai întâi o rețineră suplimentară până la 5 la sută asupra retribuțiunilor funcționarilor Statului. Credem însă că ori-ce rețineră suplimentară asupra retribuțiunii funcționarilor în favoarea pensionarilor este împovărătoare pentru dănsii și nedreptă, și pentru acest cuvânt, cu tot deficitul ce s'a produs în budgetul casei pensiunilor în cei 3 ani din urmă, ea nu s'a pus în aplicațiune.

Pentru acesta, prin proiectul de lege de față, s'a limitat reținerile asupra retribuțiunilor impiegaților Statului numai la 10 la sută, fără a se mai recurge la alte rețineri suplimentare; bine înțelegându-se că adausul de rețineri a se face asupra pensiunilor în cas de deficit va fi numai temporar și va înceta îndată ce budgetul casei pensiunilor se va putea echilibra, fără a se recurge la această resursă.

Alăturatul proiect de lege fiind votat de comitetul delegaților în maioritate, vă rog să bine-voiți a da aprobarea D-văstre.

Raportor, *Gh. Softa*.

PROIECT DE LEGE

Art. 1. Pentru acoperirea deficitelor casei pensiunilor pe exercițiul 1887—88 și 1888—89, guvernul este autorizat a avansa maximum suma de lei 400.000.

În acest scop se deschide pe sēma budgetului datoriei publice un credit extraordinar asupra exercițiului curent, care se va acoperi din fondul general pentru deschiderea de credite suplimentare și

extra-ordinare, sporindu-se acest fond prin anularea unei sume echivalente din budgetul datoriei publice de la cap. II, art. 16.

Art. 2. Casa pensiunilor va restitui Statului suma de 400.000 lei fără dobândă în timp de 10 ani, adică câte 40.000 lei pe fie-care an.

Acastă sumă se va înscrie pe de o parte în budgetul de cheltuieli al casei pensiunilor, iar pe de altă parte în budgetul general de venituri al Statului.

Art. 3. Cu începere de la 1 Aprilie 1889, Statul ia asupra-și lei 216.000 din anuitatea împrumutului contractat de casa pensiunilor în virtutea legii din 4 Aprilie 1872; această sumă de lei 216.000 se va înscrie, până la definitivă stingere a împrumutului, în budgetul datoriei publice; iar restul anuității în sumă de lei 156.000 va continua a se înscrie în budgetul casei pensiunilor.

Art. 4. Reținerile asupra pensiunilor de serviciu, a celor viagere, a recompenselor naționale, indemnizațiilor și compensațiilor se fixează la 20 la sută; iar funcționarii Statului și a celor-alte administrațiilor publice nu vor putea fi supuși la altă reținere de cât la aceea de 10 la sută prevădută prin legea din 1868.

Art. 5. În cazul când resursele acordate casei pensiunilor nu vor fi suficiente pentru a acoperi toate drepturile dobândite de pensionari, precum și cele-alte cheltuieli obligatorii, se va face, la începutul anului, un adaus de rețineri asupra pensiunilor de tot felul, peste acelea prevădute prin articolul precedent.

Acest adaus se va face gradat, începând de la pensiunile cele mai mari și va crește din 5 la sută în 5 la sută.

În nici un caz adausul de rețineri nu se va aplica pensiunilor de 100 lei și mai mici.

Art. 6. Succesiv, și în proporție cu echilibrarea budgetului de cheltuieli, adausul de rețineri, prevădut de articolul precedent, se va micșora sau va înceta cu desăvârșire, începându-se de la pensiunile cele mai mici.

Art. 7. Ori-ce dispozițiuni contrarii legii de față sunt și rămân abrogate.

D. vice-președinte: Discuțiunea generală e deschisă. **D. Kogălniceanu** are cuvântul.

D. M. Kogălniceanu: Schimb cu **D. Pallade**.

D. vice-președinte: Atunci **D. Pallade** are cuvântul.

D. G. Pallade: D-lor deputați, țin să constat înaintea D-vostre că proiectul adus de **D. ministru de finance Germani** nu prea seamănă a eră nouă îmbucurătoare; din contră ași putea să îl numesc proiect-confuziune, ba încă mai mult, ași putea să îl numesc proiect de perpetuitate a zăpăcelei de la casa pensiunilor. El nu se gândesce de cât să caute un medicament care să perpetueze boala suferinței case a pensiunilor.

Ei bine, onor. Cameră, mi se pare că nu la acesta se aștepta cine-va când era vorba de cestiunea casei pensiunilor.

Acastă instituțiune reclamă un întreg complex de îmbunătățiri, de aceea diferite mesagii au făcut în această privință promisiuni formale, chiar și prin mesajul erei noi s'a atins acest punct.

Apoi care era îndreptarea principală, care era strigătul care a făcut pe toți să se intereseze de legea pensiunilor? Sunt acele dispozițiuni cu totul nedrepte cari fac să depindă dreptul la pensie de o și sau două cari dacă le lipsesce, poate să aibă cine-va copii, poate să fi fost cel mai bun funcționar, dacă n'are pe cine-va care să influențeze pe lângă **D. ministru** său pe lângă cine-va din majoritate ca să 'i trecă o recompensă națională, perde tot dreptul la reținerile făcute și nu are pensie.

Acésta este partea vulnerabilă a legii pensiunilor; ei bine, tocmai această parte **D. ministru** a lăsat-o sub tăcere.

Proiectul ce ni se propune e un mijloc de a face pe bolnav să trăiască și de aci înainte.

Eu credem, D-lor, că **D. Ministru**, om al erei noi, va veni cu un proiect de lege prin care să aducă acelor nemulțumiri dreptate, și să îndrepteze și starea financiară a casei. Dar propunerea D-sale e mult mai marginală. D-sa dice: găsec un deficit de 400.000, vă propun să împrumutăm casa pensiunilor fără dobândă.

În privința acesta n'am de zis nimic. Dar ce mai face? Aduce o modificare principală la un articol din lege; căci D-sa dice: conform legii actuale, funcționarilor Statului poate să li se ia reținere până la 15%; eu, protector al funcționarilor, mă opresc la 10%.

Are aerul prin această dispozițiune, că asupra funcționarilor revarsă clemența sa, prin cei 5% de care 'i scutesce; și pe de altă parte promite pensionarilor o repartiție peste cei 20% în cas când cu totă subvenția Statului s'ar nasce deficite. Ce e drept aci **D. ministru** inspirat de justiție începe de la cel mai de sus și să oprească la cel cu 100 lei pensie.

Eu protestez, D-lor, contra acestei aparente bine-faceri; căci nu cu o scutire de 5 la sută, care se ia pe o altă cale în mod ilegal funcționarilor 'i veți face să adormă asupra nemulțumirilor reale cari le au contra legii spoliatoare a pensiunilor.

Iată de ce, D-lor, de la început am spus că legea D-lui ministru, este o lege care perpetuează o stare bolnavă a legii pensiunilor. Înțelegem să se mărginescă numai la partea I, adică la cele 400.000 lei, sau să vie cu un complex întreg de dispozițiuni, dar să aibă aparența că scutesce pe funcționari pe de o parte, și pe de altă parte să gratifice pe pensionari, cu o nouă repartiție, ei bine, nici una nici alta din aceste dispozițiuni nu s'ervească pe funcționari nici pe pensionari; se perpetuează o stare deplorabilă în care se află

pensionarii prezenți și viitori, ai Statului.

Dacă voiți să aduceți un remediū real, D-le ministru, aduceți cât mai curând un proiect care să primescă organizațiunea întrégă a sistemului de pensii; pentru că D-vostre cu această lege nu faceți de cât a da viață unui organism vițios care n'ar mai putea să continue dacă n'ați venit cu aceste tonice vinovate.

Cerând această lege, D-vostre cereți o viață îndelungată pentru legea pensiunilor actuală și dacă D-vostre nu doriți ca să o modificăm cât mai curând, nici eu nu vă doresc D-vostre în minister o viață îndelungată.

D. C. C. Arlon: Onor. Cameră, **D. Pallade** arată multă sollicitudine pentru pensionari; de sigur că nici unul din noi, nu va voi să se lase mai pre jos de cât D-sa, când va fi să aducem o urmare la suferințele pensionarilor. **D. Pallade** are de sigur multă dreptate când cere o lege care să îmbunătățească sorta pensionarilor, și care să fie o măsură dréptă pentru toți acei nenorociți cari adese-ori bat fără rezultat la ușa Camerei, cerând existența lor zilnică. Sunt alături cu D-sa când exprimă acest sentiment atât de laudabil, dar cestiunea nu este aci.

D. ministru de finance a venit cu o lege provisorie, ca să dic așa, și eu ași fi dorit să vină cu o lege definitivă; dar scifiți cu câtă dificultate se poate face o lege a pensiunilor. Sunt ani de când această cestiune este în studiu, fără să se fi găsit o sistemă care să concilieze interesele și ale funcționarilor și a acelor cari așteapt o asemenea lege cu termene împlinite și interesele Statului.

Ast-fel fiind, și lăsând ca cu timpul să se plămădescă o lege mai bună care să concilieze toate interesele, ceea-ce trebuie astăzi să ne preocupe pe noi și ceea-ce m'a preocupat și pe mine, ca delegat al secțiunei a 7, este măsura în sine, dacă este dréptă și echitabilă pentru pensionari, măsura ce să ia de guvern prin acest proiect de lege; dacă ea le vine sau nu în ajutor. Și din acest punct de vedere **D. Pallade**, care 'i iubescă foarte mult, voescă să 'i lase să moră de fôme; nici mai mult nici mai puțin; căci, D-lor, în momentul actual există în budgetul casei pensiunilor un deficit care nu se poate acoperi din resursele casei pensiunilor și dacă D-vostre nu veți vota acest proiect de lege, nu s'ar mai putea plăti pensiunile.

Ei bine, la acest rezultat voiți D-vostre să ajungeți? Eu cred, D-lor, că proiectul de lege în discuțiune este bun și mai cu sémă avantajos pentru pensionari.

Din expunerea de motive a **D-lui ministru** și din raportul ce vi s'a citit ați putut vedea un lucru, că este un deficit în budgetul casei pensiunilor, care în curs de trei ani a variat de la 32.000 lei până la 164.000 lei.

Ce face acum acest proiect de lege? El

vine în ajutorul pensionarilor în două moduri: Pe de o parte acoperă deficitul cu suma de 400.000 lei acordată de guvern și previne pentru viitor reînnoirea deficitelor; iar pe de altă parte diminuează cu o sumă de 216.000 lei anuitatea ce să plătescă de casa pensiunilor la împrumutul de 3.000.000 ce a contractat, și acesta până la stingerea definitivă a împrumutului.

D-lor, care a fost deficitul cel mai mare ce s'a produs în anii din urmă? Din expunerea de motive a D-lui ministru rezultă că el a fost de 164.000 lei. O dată dar acoperit acest deficit al casei pensiunilor prin resursele acordate de Stat, și anuitatea împrumutului ei reducându-i-se pe fie-care an cu 216.000 lei, evident că resursele sale ordinare de aci înainte vor fi suficiente, că budgetul său se va încheia cu un excedent și prin urmare să previne ast-fel pentru viitor ori-ce deficit.

Dar, în fine, dacă întâmplări ne prevădute astăzi ar aduce în viitor un deficit ore-care casei pensiunilor, atunci legea vede o măsură foarte înțeleptă; repartizarea aceluși deficit asupra pensionarilor începând de la cei mai mari în jos. Proprietorul proiectului de lege a avut mult de gândit asupra punctului dacă trebuie repartiziunea se cadă în sarcina funcționarilor sau a pensionarilor.

Onorabilul D. Pallade, dacă voește să fie logic, ar trebui să recunoască că, cu legea actuală s'ar putea pune repartiziunea asupra funcționarilor; dar D-sa însuși a constatat că funcționarii sunt prea greu împuși astăzi, de ore-ce a rămas asupra lor, într'un mod putem zice permanent, taxa de 5 la sută impusă din timpul rebelului, care împreună cu cel 10 la sută pentru rețineri de pensii, fac 15 la sută; și dacă s'ar mai lua de la funcționari încă 5 la sută, retribuțiunile lor atunci s'ar reduce cu o a cincea parte, ceea ce ar fi foarte mult. Apoi se mulțumesc D. Pallade cu această situațiune?

Din toate punctele de vedere dar eu găsesc că acest proiect de lege este foarte bun; el nu împovără pe pensionari, de ore-ce include ori-ce perspectivă de noi deficite, și prin acesta îndepărtază cu desăvârșire și repartiziunea cu care ar putea fi loviți funcționarii.

Pentru aceste cuvinte vă rog, D-lor deputați, să votați acest proiect de lege.

D. M. Kogălniceanu: Domnii mei, în cesțiunea de față eu aș fi voit să nu iaș cuvântul, pentru că sunt un mare pensionar al Statului și s'ar putea presupune că am în vedere interesele mele.

D-lor, ați vădit că adineori când s'a discutat convențiunea relativă la drumul de fer Cernăuți-Iași, eu nu am luat parte la discuțiune, numai pentru că am fost membru în comitetul de administrațiune al aceluși drum de fier. Tot astfel aș fi făcut și acum, dacă sute de pensionari, unui verbal, alții înscris, nu m'ar fi rugat

să le dau micul meu ajutor; prin urmare dacă am luat cuvântul, este ca să vorbesc în numele lor.

Onorabilii domni, d. Arion găsește că acest proiect de lege este perfect; eu atribuesc acesta tinereții D-sale. Încă mulți ani, D-sa va avea să trăiască până când să devină pensionar, și de aceea, D-sa găsește legea acesta minunată. Eu însă, care vorbesc în numele pensionarilor bătrâni, în numele văduvelor, a orfanilor cari ori prin soții lor, ori prin părinții lor, au drept la o pensie și sunt în drept se zică cuvântul lor în cesțiunea acesta, nu pot împărtăși vederile D-sale.

Legea acesta dacă s'ar mărgini numai în a arăta țerei că pensionarii sunt în suferințe, că numeroase familii ar muri de foame, dacă nu li s'ar plăti pensie, singurul mijloc de existență, eu aș în-cuviința-o cu desăvârșire și aș fi recunoscător D-lui ministru de finanțe; pentru că s'a gândit a veni în ajutorul atâtor nenorociți; dar mă ridic în contra ei pentru că ved că se cere că deficitul ce ar rezulta din ne suficiența resurselor acordate casei pensiunilor, să fie acoperit prin rețineri făcute asupra drepturilor dobândite ale clasei celei slabe, ale gârbovilor, ale văduvelor și orfanilor cărora pensieuna nu le ajunge să trăiască, și se apără funcționarii.

D. Arion care a făcut studii, care este un om învățat, ar trebui să știe că o asemenea lege nu se găsește în nici o țară din lume! nicăeri repartiziunea nu se face asupra pensionarilor. Trebuie să plătescă pensieuna acestor oameni ori Statul care a încasat reținerile făcute în curs de atâția ani, asupra lefurilor lor, ori funcționarii cari-și pregătesc pentru sfârșitul carierei lor asigurarea ce este scrisă pe hârtie.

Apoi, onorabilii domni, sub acest cuvânt frumos de repartiziune nu se ascunde ore cuvântul de faliment? Statul care numește și ține pe funcționarii cari l serve, nu se poate califica de falit când nu este în stare să le plătescă pensieuna?

D-lor, cine vota mai înainte pensieunile? Camera. Cifra dar acordată pentru pensieuni trebuia să fie un adevăr, nu o minciună. Mai târziu, pentru că această lucrare absorbea prea mult timp Camerei, s'a înființat comitetul pensiunilor, care este dator să răspundă pensieunile după titlurile înfățișate, însă tot prin o delegațiune dată de Cameră. Așa dar ori hotărârea comitetului pensiunilor, ori votul Camerei, este tot una, pensieuna este o sumă acordată de țară, și trebuie să fie plătită în întregul ei. Cu toate acestea vedem că se scade pensionarilor mai întâiu 10 la sută; pe urmă încă 5 la sută, apoi alți 5 la sută, și în fine încă 10 la sută. Ce însemneză acesta?

D. Arion vine și ea apărarea funcționarilor și zice că ei plătesc 10 la sută; că mai plătesc încă 5 la sută și nu trebuie

să plătescă mai mult. Dar ore pensionarii nu plătesc și ei atât, ba chiar și mai mult? Și acum vedem că se propune a se face asupra pensiunilor de tot felul un adaos de rețineri gradat, cerând din 5 la sută în 5 la sută, fiind scutiți de acest adaos numai acei săraci pensionari cari au o pensieune de 100 lei.

O voce: Imposit progresiv.

D. M. Kogălniceanu: Dar ore acestel Camere conservatoare i poate conveni acest principiu? Dacă i convine, atunci declar că mi convine și mie. Eu nu mă sperii de un imposit nu progresiv, cum se zice, ci chiar sporit, cum se zice, pe temelul avuției. (Înteruperi).

Rog dar pe onorabila Cameră să binevoiască a modifica acest proiect de lege, mărginindu'l numai la nevoile actuale. De o cam dată putem să acordăm suma ce ni se cere, pentru a nu lăsa în suferință casa pensiunilor; dar pe urmă trebuie să regulăm cesțiunea acesta în mod definitiv printr'o lege bine întocmită.

În Austria este o lege organică întrégă care prescrie cum se dau pensieunile și o dată ce i-a dat o pensieune unui funcționar bătrân sau văduvei unui funcționar, acea pensieune este sfântă, nimeni în lume nu o mai atinge. Acolo când fondurile pensiunilor nu sunt de ajuns ca să se potă plăti fie-cărui pensionar pensieuna sa, lipsa de fonduri, deficitul casei de pensieuni, nu se acopere prin repartiziuni făcute asupra pensiunilor, ci funcționarii cei în activitate trebuie să contribuie pentru umplerea golului lăsat în casa pensiunilor. Și ca să dovedesc că este ast-fel, rog, pe onor. D. ministru al lucrărilor publice să binevoiască a ne spune câtă greutate a avut D-sa ca reprezentanții căilor ferate Lemberg-Cernăuți-Iași, pentru regularea și fixarea fondului de pensieune al funcționarilor și slujbașilor acestei companii?

D. ministru al lucrărilor publice, A. Marghiloman: Nu mă pot pronunța în privința legislațiunei austriace asupra acestei materii, fiind-că nu o cunosc.

În ceea-ce privește repartiziunea fondului de pensieuni al liniilor Sucéva-Iași, am pus un principiu general după care se tratéză ca drepturi dobândite egale, atât pensieunile actuale cât și pensieunile diferite, ceea ce nu prea cadréză cu ceea-ce se stabilește de D. Kogălniceanu.

D. M. Kogălniceanu: Se pot; dar pe cât știu eu, aș supus la hotărârea unui fel de arbitragiu această cesțiune și chiar în convențiunea ce aș încheiat, se prevede că fondul ce se cuvine din suma totală să se despartă în două; dar principiul este necunoscut. (Înteruperi).

Dacă nu vă aduceți a minte, vă pot aduce legea și veți vedea că nu pensionarii repartiseză între dânșii deficitul, ci funcționarii; pentru că ei țin mai mult la principiul legii; căci prin acesta li se asigură sume fixe pentru bătrânețile lor.

Rog dar, pe D. ministru să binevo-

iască a se mărgini numai la costul actuală care bate la ușa noastră, de a veni în ajutorul casei pensiunilor care este amenințată de un deficit.

Dacă ați cere mai mult de la pensionari, nu știu dacă aceia cărora li s'a dat pensii în timpul când nu exista principiul acesta al reparației deficitului între funcționari, nu ar fi în drept să cheme în judecată pe D. ministru al finanelor.

Legile dispun numai pentru viitor; ele nu pot lovi în drepturile câștigate, afară numai dacă D-văstre vă puneți pe țărâmul ideilor socialiste, pe țărâmul necesității secolului, etc., și atunci vă înțeleg. Asemenea dacă ferescă Dumnezeu! Statul nostru ar fi amenințat de veri-un faliment, atunci negreșit noi toți, funcționari, pensionari și particulari, datorii suntem să sărim ca să scăpăm onoarea țerei. Dar să veniți să ne amenințați cu o nouă repartiziune între funcționari, nu socotesc că este drept; nu cred că acesta este îmbunătățirea legii pensiunilor care s'a promis în programul după care mai mult sau mai puțin s'a făcut alegerile Camerei actuale.

D. vice-președinte: D. ministru al finanelor are cuvântul.

D. ministru de finanțe, Menelas Germani: D-lor deputați, mi s'a făcut o acuzare la care țin să răspund. S'a spus: De ce nu ați venit cu modificarea legii pensiunilor? Ați promis o îmbunătățire în sensul acesta și nu v'ați ținut de cuvânt. Mai întâi această acuzare nu este fondată. Eu nu am promis nicădată că voi veni cu un proiect de lege pentru modificarea legii actuale a pensiunilor, cu o îmbunătățire în sensul acesta. Nu am promis și nu puteam promite alt-ceva de cât că voi aduce înaintea Camerei un proiect de lege pentru acoperirea deficitului casei pensiunilor. Acesta am promis și m'am ținut de promisiunea dată, probă proiectul de lege pus acum în discuțiunea D-văstre.

Apoi, dacă nu am putut veni cu o lege modificatoare legii pensiunilor, este că o asemenea modificare, o asemenea prefacere a legii pensiunilor ar fi costat o sumă atât de mare pe stat, în cât ar fi fost imposibilă a se realiza în starea actuală a bugetului.

S'a spus Corpurilor legiuitoare în sesiunea anului 1887, mi-se pare, un asemenea proiect de lege; dar el, tot din cauza situațiunii bugetare, a rămas până astăzi în cartonele acestei onor. Adunări; n'a avut onoarea să fie măcar discutat în secțiuni.

O-dată stabilit că n'am voit prin proiectul de față să fac o modificare la legea pensiunilor, să vedem despre ce este vorba.

D-lor, nu voi insista asupra necesității acoperirii deficitului existent în bugetul casei pensiunilor; căci nici unul din D-nii preopinenți n'a combătut această parte a proiectului; și nu voiesc să răpesc

în mod inutil timpul Camerei; trec dar imediat la partea a doua a proiectului, la dispozițiunile privitoare la acoperirea deficitului pe viitor, fără a recurge la repartiziunea asupra funcționarilor.

D-lor, dupe legea actuală, pensionarii sunt supuși la o repartiziune de 20%, deosebit de 5% pe care-i mai plătesc după o lege care ni se dăce, că o aplicăm în mod ilegal...

Voci: Este un imposit.

D. ministru de finanțe, M. Germani: Imposit sau reținere, această nu ne privește; căci nu noi suntem autorii legii.

D-lor, pentru alimentarea casei lor, pensionarii plătesc, dupe legea actuală 20% plus 5%; și când reținerea sau repartiziunea de 20% nu este suficientă, pentru acoperirea pensiunilor, legea dăce că, într'un asemenea caz se face o repartiziune de 5% asupra retribuțiunii funcționarilor. Cum dar onor. D. Kogălniceanu, pe care eu tot-d'a-una l-am respectat, afirmă că eu mi-am permis să introduc un sistem fatal în legea actuală? Mă n'am vădut în timp de dece ani pe nici un pensionar recurgând la justiție ca să obție o sentință contra foștilor miniștri de finanțe pentru rețineri ilegale ce li s'ar fi făcut?

D-lor, dacă legea în ființă s'ar fi aplicat la timp, deficitul acesta nu s'ar fi produs; în două ani însă nu a recurs nici Camera nici guvernul la mijloacele ce i s'a acordat prin legea actuală; căci dacă ar fi usat de acest drept, deficitul casei pensiunilor s'ar fi acoperit cu înlesnire prin repartiziunea de 5% asupra funcționarilor. Guvernul trecut n'a voit să recurgă la acest mijloc; și Camera trecută când a votat bugetul casei pensiunilor, l-a votat cu un deficit de 363.000 lei. Acest deficit a fost din fericire redus la suma de 164.000 lei. Vedeți prin urmare că din faptul neaplicării legii actuale, de a se face repartiziune asupra funcționarilor, s'a produs deficitul care există astăzi. Eu, fără să-i atribui această imensă protecțiune, care a voit să-mi o atribui onor. D. Pallade pentru funcționari, cred că am făcut nu frase mari...

D. G. Pallade: Dar nici proiecte mari.

D. ministru de finanțe, M. Germani: Când veți veni D-văstre pe această bancă veți face acele proiecte mari și veți arăta înalta D-văstre capacitate; (aplaude); până atunci însă lăsați-mă pe mine, în modestia mea, să propun ceea-ce eu cred că e bine. (Aplause)

Eu cred în conștiință că nu e bine să recurgem la o reținere suplimentară asupra retribuțiunii funcționarilor; această e credința mea, și tot ast-fel a crezut și guvernul trecut, de ôre-ce cu tot deficitul ce s'a produs în bugetul casei pensiunilor, el nu a pus în aplicare dispozițiunile legii relative la această reținere.

Resultând dar un deficit în bugetul casei pensiunilor, eu m'am crezut dator

să iaș măsuri pentru acoperirea deficitului și asigurarea echilibrului bugetelor viitoare, adică pentru ca plata drepturilor pensionarilor să se facă pe cât se va putea mai regulat.

În acest scop rog pe onorabila Cameră, prin prezentul proiect de lege, să autorise guvernul a avansa casei pensiunilor o sumă de 400.000 lei, care se va restitui Statului în termen de 10 ani, câte lei 40.000 pe an și fără nici o dobândă; și tot-d'o-dată Statul să ia asupra-i o sumă de 216.000 lei din anuitatea împrumutului contractat de casa pensiunilor până la stingerea definitivă a împrumutului. Cu modul acesta cheltuielile casei pensiunilor se vor micșora cu suma efectivă de 176.000 lei și această sumă va putea servi pentru acoperirea deficitelor ce s'ar mai produce, de și eu cred că nu se va mai putea produce nici un deficit. (Interruperi).

Cu toate acestea guvernul a trebuit să prevadă cazul când s'ar produce un nou mic deficit, și atunci am crezut că e bine să propunem ca el să se acopere prin o repartiziune asupra pensionarilor, începând de la pensionarii cei mari, și scoborându-ne până la cei cu 100 lei, excludând pe aceștia din urmă de la repartiziune.

Nu cred, D-lor, ori-cât de conservator ar fi cine-va, să ne potă imputa că prin scutirea pensionarilor cari nu au de cât 100 franci pe lună, noi am stabilit impositul progresiv; alt-fel el există deja; astăzi chiar sunt scutiți de taxa de 5 la sută cei cari au o pensie mai mică de 100 lei.

Vedeți dar, D-lor, că e bine să votați acest proiect de lege; eu nu fac costul personală pentru această, nu insist de loc; sunt dator însă, să expun onor. Cameră convingerile mele; acest proiect de lege nu este nici politic, nici de natură a augăgia capacitatea sau incapacitatea mea financiară.

Cât despre consiliile pe cari mi-le dă D. Pallade, ca să mă duc de pe această bancă, bine-voiască D-sa a ști că asemenea consilii se dau prin bile, nu prin vorbe. (Aplause).

D. G. Pallade: Vor veni și acelea.

Nu mai luând nimeni cuvântul, se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

—Se pune la vot luarea în considerare a proiectului de lege și rezultatul scrutiniului e cel următor:

Votați	94
Maioritate absolută.	48
Bile albe	76
Bile negre	18

D. vice-președinte: Adunarea a luat în considerațiune proiectul de lege.

Art. 1 până la 6 inclusiv, se primesc fără nici o modificare.

Se dă citire art. 7.

D. G. Softa: La acest articol s'a pro-

pus un amendament care ȳice: „Comitetul casei pensiunilor se va desființa, și atribuțiunile sale vor trece la ministerul de finanțe“.

Comitetul delegaților a respins acest amendament, pentru motivul că o asemenea reformă nu se pôte face de cât printr'un proiect de lege asupra pensiunilor.

D. M. Germani, ministru de finanțe: D-lor, așî ruga pe onor. propuitorii al amendamentului să bine-voiască a 'l re-trage. Eă promit că mă voiŭ ocupa de această cestiune și dacă pentru anul viitor nu voiŭ fi in situațiune să presint o lege modificătoare a legii pensiunilor, atunci voiŭ ține compt de dorința exprimată in ceea-ce privesce comitetul pensiunilor.

— Se pune la vot amendamentul și se respinge.

— Se pune la vot art. 7 din proiect și se primesce

— Se pune la vot proiectul de lege in total și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	83
Maioritate regulamentară	46
Bile albe	69
Bile negre	14

D. vice-președinte: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

D. Negruți are cuvântul.

D. I. Negruți: D-lor, a ramas a se procede la alegerea încă a patru membri in comisiunea propusă de D. ministru de resbel.

D. vice-președinte: Trei aŭ demisionat astăđi. Prin urmare sunt de ales 7 membri in acea comisiune.

D. I. Negruți: Fiind-că acum suntem la finele ședinței, cred că ar fi bine să procedăm la alegerea acelor 7 membri.

Fac această propunere și vę rog, D-le președinte, să bine-voiți a consulta Camera.

— Se pune la vot propunerea D-lui Negruți și se primesce.

Adunarea procede la alegerea a 7 membri in comisiunea cerută de D. ministru de resbel in cestiunea fortificațiunilor și scrutinul se declară fără rezultat, neintrunind majoritatea reglementară.

Ședința se ridică la 5 și jumătate ore dupe amęđi, anunțându-se cea viitoare pe a doua-đi 14 Februarie.

Ședința de la 14 Februarie 1889

Președenția D-lui vice-președinte V. Pogor, asistat de D-nii secretari A. Hinna, I. G. Leca și U. Boldescu.

Ședința se deschide la ora 1 1/2 dupe amęđi.

Prezenți 155 D-ni deputați.

Nu răspund la apelul nominal 25 și a-nume:

Bolnav:

D. C. Grădișteanu.

Incongediŭ:

D-nii G. Gr. Cantacuzino, M. Marascu, I. Negulicŭ, și N. Nănoveanu.

Fără arătare de motive:

D-nii C. C. Arion, I. C. Brătianu, Gr. Constantinescu, C. Datculescu, I. Demetriade, I. T. Dimitriu, V. Dimitropolu, N. Gravilescu, T. Ionescu, I. Negrea, Gr. Pęuceanu, A. Peșiacov, St. Pleșa, N. C. Severeanu, Chr. Suliotti, I. Văsescu, C. Vericeanu, D. Vidrașcu, I. M. K. Epureanu, I. Isvoranu.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se trimite la comisiunea de petițiuni: petițiunea D-nei Ana Ioanid, a D-lui P. Maican, a Dr. Florea Anghel, a D-lui locotenent Simeon Cazozî, a D-lui Ioniță Zamfir, a D-lui Ion Prodănescu, a D-lui M. Stoenescu, a mai multor locuitorii din comuna Slobozia-Conachi și din cătunul Cuza-Vodă, județul Covurluiŭ, a mai multor locuitorii din comunele Bădeni-Ungurenii și Pământeni, județul Muscel, a D-nei Evdochia Pepenel și a mai multor locuitorii din comuna Adâncata, județul Prahova.

— Se trimite la comisiunea de indigenat petițiunile: D-lor Iulius Pureschi și N. S. C. Zărnescu.

— Se recomandă comitetului delegaților de secțiunii petițiunea mai multor diaconi, institutori din Capitală in privința legii cumulului.

— Se trimite la secțiunii propunerea pentru a se acorda o pensiuine D-nei Martha Marsillac.

— Se depune patru raporturi ale comisiunei financiare: 1) asupra proiectului de lege relativ la creditul de 800.000 pe sęma ministerului de resbel; 2) asupra creditului de 5.000 lei pe sęma ministerului de interne; 3) asupra creditului de 200.000 cerut de D. ministru de resbel; 4) asupra creditului de 200.000 cerut de D. ministru de interne și trei raporturi ale comisiunei de indigenat asupra naturalisării D-lor G. Strămbeanu, Mihail Pascal și Dr. M. Schakman.

— Se trimite la comisiunea de indigenat două proiecte de lege relative la naturalisarea D-lor Frederich Weigel și N. Scribeanu.

D. vice-președinte: D. Bobeica are cuvântul.

D. C. Bobeica: D-le președinte, am primit o suplică din partea mai multor tęrgoveți din orașul Botoșani, prin care se rŭgă să fie scutiți de plata embaticului către proprietatea Statului.

Nu cer urgența asupra acestei petițiuni in acest moment, ceea-ce așî fi in drept a face; rog însă, pe onor. Camera să bine-voiască ca in loc de a se trimite la comisiunea de petițiuni să fie recomandată guvernului.

— Se pune la vot propunerea D-lui Bobeica și se respinge.

D. vice-președinte: Petițiunea se va trimite dar la comisiunea de petițiuni.

D. C. Bobeica: Atunci cer urgența in comisiunea de petițiuni.

— Se pune la vot urgența și se respinge.

D. vice-președinte: Acum D. Cernătescu are cuvântul spre a 'și desvolta interpelarea D-sale.

D. P. Cernătescu: D-le președinte, un număr insemnat de locuitorii din mai multe comune rurale din județul Dolj, cari aŭ fost bântuite de secetă și grindină in acești din urmă două ani, se așî in deplină lipsă de porumb.

Ei aŭ petiționat la Adunare, rugându-se să li se vie in ajutor de guvern, de ȳre-ce sunt in cea mai desęvergită lipsă. Cred, D-lor deputați, că este bine, pentru că acești ȳmeni sunt muncitorii de pământ și nu aŭ alte mijloce de hrană de cât munca lor, să autorisați pe guvern a le veni in ajutor până când vor eși din iarnă.

Acestea țineam să aduc la cunoșcința D-lui ministru, și sper că D-sa, cu mijlocele administrative de cari dispune, se va fi convins de nevoia in care se așî acești locuitorii rurali.

D. vice-președinte: D. ministru de externe are cuvântul.

D. P. P. Carp, ministru de externe: D-lor deputați, ori când s'a ivit ver-un cas de asemenea natură, tot-d'a-una guvernul a studiat cazul, și când s'a convins că sunt adevărate plângerile ce i se adresează, indată a venit in ajutorul celor lipsiți de hrană; prin urmare și in acest cas tot ast-fel se va procede.

D. P. Cernătescu: Nu mă induoesc de bunele sentimente ale guvernului, de cât, cazul fiind urgent, așî ruga pe D. ministru să bine-voiască a lua informațiuni in această privință, și veni in ajutorul locuitorilor cât mai curęnd.

D. P. P. Carp, ministru de externe: Iaŭ angagiamentul de a comunica acesta colegului meŭ de la interne.

D. vice-președinte: Acum la ordinea ȳilei avem votul in total asupra proiectului de lege relativ la modificarea legii bęnturilor spirtuose și dupe regulamentul astăđi trebuie a se face o nouă discuțiune generală.

Voci: Mai înainte se complectăm comisiunea cerută de D. ministru de resbel. (Aplause).

D. I. Nucșoreanu: Mi se pare, D-le președinte, că inainte de a proceda la alegerea celor 7 membri pentru complectarea comisiunei cerută de D. ministru de resbel, ar trebui se terminăm cu legea spirtuoselor care este menită a aduce banii in casa Statului. Căt pentru fortificațiuni, vę prevenim că fŭrte greŭ vom mai veni noi să acordăm sute de milioane, de ȳre-ce contribuabili sunt destul de seraci.

— Se dă citire proiectului de lege relativ la modificarea unor dispozițiuni din legea impositului asupra bęnturilor spir-

tuose și neluând niminî cuvântul, se pune la vot proiectul de lege în total :

Votanți	110
Maioritate absolută . .	60
Bile albe	94
Bile negre	25

D. vice-președinte : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

— Adunarea procede la alegerea a 7 membri în comisiunea cerută de D. ministru de resbel și rezultatul este cel următor :

Votanți	127
Bile albe	68
Voturi exprimate	58

S'au ales D-nii :

I. Lahovari	57 voturi
I. Negrtzi	56 "
I. Ionescu	56 "
D. Leca	56 "
D. Sturdza	56 "
C. Răceanu	56 "

D. M. Germani, ministru de finance: D-lor deputați, sunt din nou nevoit să fac apel la buna-voință a D-văstre. La ordinea zilei de astăzi se află înscris un proiect de lege relativ la un credit extraordinar pentru restituiri de taxe și alte micî cheltueli. V-ași ruga să fiți buni a lua imediat în discuțiune acest proiect de lege.

Voci : Da, da.

D. Gr. Triandafil, raportorul comisiunii financiare, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

Ministerul de finance are nevoie de o sumă de 56.781 lei, 15 bani, pentru a plăti :

- Lei 7.000 — hârtia necesară la imprimările administrațiunii centrale;
- " 30.000 — pentru a putea restitui taxe de timbru și înregistrare, amendi, impozite și alte sume rău incasate de agenții fiscali;
- " 10.000 — pentru prime de contravențiunii la legile de impozite ;
- " 8.000 — pentru materialul necesar serviciului de constatare, urmărire și percepere, și
- " 1.781 15 pentru chiriile localurilor casieriilor generale de județe.

Iar pe sêma datoriei publice de o sumă de lei 23.302, bani 90, și anume :

- Lei 2.252 90 pentru plata mai multor obligațiunii rămase în suferință ;
- " 1.050 — pentru a se achita băncii Franței cheltuelile de supraveghiare, 1.888, la confecționarea hârtiei filigranate, necesară la imprimările rentei 5 la

sută amortibilă, și
 , 20.000 — pentru plata publicațiunilor, hârtiei și tipăririi titlurilor provisorii și altor cheltueli necesarii la emisiunea împrumutului renta 4 la sută.

și cere a ise deschide un credit suplimentar pentru suma de lei 56.781, bani 15, și un credit extraordinar pentru suma de lei 23.302, bani 90.

Comisiunea financiară, examinând aceste cereri și constatând că creditele acordate ministerului la diferitele capitole pentru serviciile menționate au fost epuizate și că cheltuelile pentru creditul extraordinar sunt necesarii, a admis proiectul și m'a însărcinat a'l supune onor. Camere spre aprobare.

Raportor, *Triandafil.*

PROIECT DE LEGE

Art. 1. Se deschide pe sêma ministerului de finance un credit suplimentar de lei 56.781, bani 15, specificat ast-fel:

Lei 7.000 la cap. 7, art. 24, pentru hârtia necesară la imprimările administrațiunii centrale ;

Lei 30.000 la cap. 8, art. 27, pentru restituiri de taxe de timbru și înregistrare, amendi, impozite și ori-ce alte sume rău incasate la Stat ;

Lei 10.000 la cap. 8, art. 28, pentru prime de contravențiunii la legile de impozite ;

Lei 8.000 la cap. 11, art. 40, pentru materialul necesar serviciului de constatare, urmărire și percepere, și

Lei 1.781, bani 15, la cap. 11, art. 44, pentru chiriile localurilor casieriilor generale de județe.

Iar pe sêma datoriei publice un credit extraordinar de lei 23.302, bani 90, din cari: lei 2.252, bani 90, pentru plata mai multor obligațiunii rămase în suferință ; lei 1.050 pentru a se achita băncii Franței cheltuelile de supraveghiare pe 1888 la confecționarea hârtiei filigranată necesară la imprimările rentei 5 la sută amortibilă, și lei 20.000 pentru plata publicațiunilor, hârtiei și tipăririi titlurilor provisorii și altor cheltueli necesarii la emisiunea împrumutului cu rentă 4 la sută amortibilă.

Art. 2. Aceste credite se vor acoperi din fondul bugetului general pe 1.888 și 1.889 pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare, care se sporesce prin anularea unei sume echivalente de la cap. 2, art. 16, bugetul datoriei publice.

Dupe adoptarea luării în considerațiune și a articolelor în parte, se pune la vot proiectul de lege în total :

Votanți	124
Maioritatea absolută . .	63
Bile albe	67
Bile negre	57

D. vice-președinte : Adunarea a adoptat proiectul de lege.

D. D. A. Laurian, raportatorul co-

misiunii financiare, dă citire următorului raport și proiect de lege :

Domnilor deputați,

În bugetul ministerului cultelor și instrucțiunii publice s'a prevădut un credit de 6.000 lei pentru plata chiriei localului unde se găsește externatul secundar de fete No. 2 din București, pe când contractul de închiriere obliga pe minister a plăti 7.000 lei pe an. Deci acest minister mai e dator a răspunde 1.000 lei.

În cursul verei, dupe dese reclamațiuni venite de la Iași, a trebuit să se începă dărîmarea turnului Goliei, care amenința cu căderea. Acastă lucrare nu s'a putut face cu o sumă mai mică de 14.000 lei.

Ministerul, ne având mijloce din fondul reparațiilor monastirilor și bisericilor, care de asemenea n'a putut ajunge la trebuințele existente, a fost nevoit să cêră ca acompt de la consiliul de miniștri un credit de 5.000 lei. Pentru terminarea lucrărilor începute, mai este nevoie de suma de 9.000 lei.

Pentru acoperirea acestor două diferite cheltueli, ministerul instrucțiunii publice și al cultelor cere un credit de 10.000 lei.

Comisiunea D-văstre, aprobând acest credit, vă rîgă, D-lor deputați, să binevoiiți a vota alăturatul proiect de lege.

Raportor, *D. Aug. Laurian.*

PROIECT DE LEGER

Art. 1. Se deschide pe sêma ministerului cultelor și instrucțiunii publice un credit suplimentar de lei 10.000, din cari 1.000 lei la art. 15 din bugetul aceluî minister pe exercițiul curent, plata restului chiriei cuvenit D-nei Elena Manovic pentru casele D-sale ocupate de externatul secundar de fete No. 2 din București, și lei 9.000 la art. 94 pentru continuarea și terminarea lucrărilor de dărîmarea a turnului Goliei din Iași.

Art. 2. Acest credit se va acoperi din fondul prevădut în bugetul general al Statului pentru deschidere de credite suplimentare și extraordinare pe exercițiul 1888—89.

D. vice-președinte : D. Ionescu are cuvântul.

D. N. Ionescu : Domniî mei, D. ministru de culte cere un credit de 9.000 lei pentru ca să dărîme un monument istoric din Iași. . .

D. D. Alexandrescu : Cer cuvântul.

D. N. Ionescu : Sunt fericit să vîd că unul din reprezentanții Iașilor se grăbesce a apêra pe D. ministru.

D. D. Alexandrescu : Nu apêr pe D. ministru ci pe trecătorii cari sunt amenințați în fie-care zi. . .

D. vice-președinte : Nu intrerupeți vî rog ; veți avea cuvântul la rîndul D-văstră.

D. N. Ionescu : Sunt fericit D-le președinte, că nu am deschis încă bine gura,

și deja colegul nostru, reprezentantul de Iași, a cerut cuvântul, fără înduioală ca ales al Iașilor, spre a-și face datoria ca și D-vostă, primar al Iașilor, dând tot concursul reclamărilor ministeriale.

Dar eu nu am acest rol aci; nu m'au trimis Legeții pentru acésta, și voiŭ rămânea fidel instituțiilor lor, până când D-vostă vă veți schimba, ca primar al Iașilor și vice-președinte al Adunării, adică nici o-dată; căci aveți convicțiunea D-vostre tot așa de puternică cum e și a mea.

Dar, rog Camera să nu se scandalizeze că am început cu acest preambul cam personal; fiind-că este aci în joc și primarul de ieri. Eu însă mă voiŭ sili să nu 'l provoc mai mult; căci dacă ca vice-președinte ar fi tentat să cêră și D-sa cuvântul, spre a se pune alături cu cei-alți reprezentanți ai Iașilor, n'ar avea cine să ne preside....

D. vice-președinte : De aceea lăsați-mă de o parte.

D. N. Ionescu : D-lor, nu este atât suma, care de altminteri este destul de considerabilă, pe cât e lucrul în sine care m'a făcut se iaŭ cuvântul: să dărîmă fără a se gândi la reedificare. Ei bine, sistemul acesta e deplorabil. Și dacă ar fi vorba numai de Iași! dar sistemul demolițiunii fără reedificare e un sistem generalmente aplicat. Acei cari sunteți din Bucuresci ați vădut că s'a dărîmat turnul Colței; s'au luat clopetele și nu se scie ce s'au făcut; nu s'a gândit nimeni să ridice o campanariă fie ori cât de modestă.

La Curtea-de-Arges s'a dărîmat clopolnița și palatul episcopal; până astăzi nu s'a reedificat nimica.

Dar la Iași lucrul este și mai deplorabil; dintre toate oragele țerei, Iași se poate dice că este cetatea turnurilor; nici un alt oraș, din țeră nu are mai multe clopolnițe vechi. Acésta 'mi aduce aminte că Italia se fâlesce cu campanelele sale, de cari nimeni nu se atinge. În Polonia are turnul Asinelli și alături cu densul este turnul Garisendi, un turn mic, diform, și nimeni nu s'a gândit să suprimpe pe acel umil rival al turnului de alături. Acest turn, care este la umbra turnului Asinelli, arată opera în care se oglindesc, nu numai iubirea de artă, dar și trecutul, când civilizațiunea se lupta cu barbaria.

D-lor, clopolnițele noastre cu clopotele lor resonătoare sunt un semn de independența acestui popor de la Dunăre, și a dărîma aceste clopolnițe, a suprima clopotele din clopolnițele capitalei României, este a face o operă de vandalism.

Uitați-vă la Bucuresci ca să vedeți că dărîmarea este un sistem; și la acest sistem trebuie să se pună capăt.

Este, D-lor, un monument însemnat în Bucuresci este modesta biserică Stavropoleos. Ei bine, alături cu acest monument vedem o miserabilă campanelă de

lemn care deparază peristilul cel frumos al bisericii. D. Tzone trece adesea pe acolo, 'l rog să se ducă să vadă. Clopotele staŭ într'o informă, ca să nu dic imondă campanelă de scânduri.

La mitropolie, sub chiar ochii noștri, vedem clopotul cel nou, așezat într'o ignobilă cherestea. E acésta demn de capitala României? Clopotele se ruginesc, se crapă, nimeni nu este scandalizat de acest spectacol, nici minoritatea, nici majoritatea nu se opresce ca să vadă ce degustător lucru e acea spândurătoare de clopot chiar la catedrala Capitalei.

În Bucuresci e un singur turn, acela de la Radu-Vodă, la care cu plăcere mă uit tot-d'a-una când viŭ în Bucuresci; căci 'mi arată pe Radu cel mare care a fost Domn în Moldova înainte de a se face unirea și a se implini aspirațiunile Românilor. Caut la mitropolie, la biserica monumentală cea mai bine dotată, dar nu văd clopolnița. În fața acestui lucru mă întreb: pentru ce suprimați ceea-ce a făcut fala României în timp de patru secole; atunci când Bulgaria și alte țeri creștine nu aveaŭ privilegiul de a suna clopotele lor?

Las Bucurescenilor și reprezentanților Bucurescilor ca să întrebe pe primarul lor, care e și el vice-președinte, în privința demolițiilor ce a făcut.

Discuțiunea o putem face în largul nostru; căci vice-președinții sunt primarii celor două capitale, și când Adunarea va lua în mână acésta cauză a trecutului nostru; atunci vom da o bună lecțiune dărîmătorilor de astăzi....

(D. Em. Protopopescu-Pake, trecând la locul său, se opresce un moment lângă D. Ionescu). (Ilaritate).

Dar sunt fericit că mă întâlnesc pept la pept cu ideile primarului, positive, economice, pentru ca să le opun idea frumosului artistic, cultul pentru analele patriei. Cred că primarul ne va da seama și că D-vostre 'l veți trage la răspundere, pentru ce a dărîmat și n'a venit apoi să reedifice? 'L veți întreba: unde sunt clopotele? de ce nu se mai trag? cine le-a mistuit? (Ilaritate, aplause).

Căci e frumos să poți vedea de la un capăt al străzii la cel-alt, dar e mult mai frumos să veți clopotnițe și să auți sunetul care te deșteptă dimineața la lucru și sêra te chiamă la repaos, dupe ce ai terminat lucrarea zilei. Se vede însă că nu mai avem nevoie ca să fim deșteptați la lucru, și se vede că astăzi nu mai suntem în stare a înțelege mobilele cari au îndemnat pe părinții noștri să zidescă atâtea monumente pe cari noi le dăm la pământ cu atâta furie.

Ce fericit sunt, vorbind ast-fel, că în primarul de Bucuresci văd pe vechiul meu amic de la „*Binele public*“ (ilaritate); și dic acésta cu drag, căci văd acum pe amicii mei de la „*Binele public*“ tronând și dominând acésta inteligentă majoritate.

Eu, D-lor, ca provincial, un fel de țe-

ran de lângă Bahluiŭ, dacă nu de la Dunăre, putem să mă uit cu un fel de gelosie la vandalismul care devastă Capitala; dar nu m'am uitat ast-fel, ci din contră, m'am unit și eu cu acei cari se opuneaŭ.

Pentru cetatea inteligenței moldovene însă, pentru cetatea suvenirilor istorice din timpurile cele mai însemnate ale istoriei noastre, n'am putut și nu pot să rămân indiferent.

D-lor, de ce e vorba pentru Iași? Suntem în plină dărîmare, fără ca să procedem și la restaurațiune.

Cu acésta ocaziune dar, e momentul de a ne întreba: Face-vom mai bine decât străbunii noștri? Respecta-vom simțimintele cari le-au dictat lor facerea atâtor monumente saŭ nu? Ei bine, la Iași — și să 'mi permiteți să vorbesc cu orecare emoțiune, am contribuit și eu pe lângă majoritatea aceea docilă, nu dora că m'ași fali cu ceea-ce s'a făcut, căci nu sunt dintre aceia cari să pretind că fără mine nu se poate face binele—dar m'am asociat și eu ca să se restaureze cele două mari monumente ale Iașilor: Biserica Sf. Nicolae, care datéza de la Stefan-cel-Mare, cel d'antîiu monument din așa timpuri turburi dar gloriose ale patriei române, și biserica Trei-Sfetitelor care datéza de la 1648. Acestea sunt cele două monumente mari în restaurațiune.

Ei bine, cum s'a procedat la restaurarea lor? Biserica S-tu Nicolae se dicea că nu se mai putea ține pe picioare, adică pe temeliiile ei și s'a dărîmat într'o bună dimineață sub cuvânt că începuse a și crăpa. Dar când a vădut arhitectii cât era de solidă temelia, au început zidirea din nou pe aceleași fundamente.

N'am pretețiunea să discut cu învățații arhitectii, cari restaurază biserici, dar spun ceea-ce am vădut, că de o-dată cu dărîmarea bisericii, s'a dărîmat și clopotnița, și clopotele acum sunt spândurate pe nisce furci de lemn...

Văd pe D. Nădejde că se uită la mine cu seriozitate; poate va fi dicând: Ce mai vrea și reprezentantul colegiului al douăile de Iași, care vorbesce cu atâta foc, nu de jalba cutărui saŭ cutărui individ, dar de jalba trecutului? 'L rog însă să se asocieze cu mine; căci nu vor perde cestiunile sociale din respectarea monumentelor naționale, și sper că am câștigat pe D. Nădejde, cel puțin am acésta nădejde. (Ilaritate). Cred că voiŭ câștiga și pe D. ministru; alături pe D. raportor 'l-am cam câștigat, voiŭ vedea acum dacă se va ține de cuvânt. (Ilaritate).

D-nii mei, biserica S-tul Nicolae are să se zidescă, dar clopotnița mă tem că nu se va zidi și de aceea reclam să nu se dărîme nimic din ceea-ce face parte din capitalul nostru moral, din monumentele noastre istorice. Să se reedifice toate acele monumente cari se dărîmă; precum se reedifică bisericile, să se reedifice și atenețele bisericii, și nu cred că are să coste clopotnițele mai mult ca bisericile și de

cât podóbele cărora ar trebui să li se păstreze stilul lor cel vechi, iar nu să le facem, cum dice țerani despre Curtea-de-Argeș, înmuiate în aur.

Dar nu voi să lungesc discuțiunea acum; fiind-că vom mai avea ocașiunea să vorbim de restaurarea Trei-Sfetitelor la votarea budgetului, și rog pe D. ministru să fie aci la budget, ca să vădăm această cestiune și să ne dăm sēma de ceea-ce trebuie să se facă.

A început să se dērime și clopotnița Trei-Sfetitelor; ne-am luptat cu toți contra acestei dērimări, afară de primarul care se vede că are ideile sale mai înainte și de cât ale socialiștilor. Nu-i plac clopotnițele, și când era să se începă dērimarea clopotniței de la Trei-Sfetite, mi-am permis să adresez atunci o telegramă D-lui Carp, pe care l credeam sufletul aceluși ministru, cum cred că este și al ministerului de astăzi, dacă trebuie să admitem dogma transmigrațiunii sufletelor. Dar D-sa nu mi-a răspuns. Atunci nu era Camera deschisă și nu avea trebuință nici de voturile noastre, nici de vocea noastră, nici de tăcerea noastră, și nu ne băga în sēmă.

M'am dus la mitropolitul, și el a reclamat la ministru; dar ministru i-a răspuns într'un mod nepolitic.

Când a venit ocașiunea că s'a făcut o serbare la Iași, atunci am apucat pe D. Lecomte arhitect și l-am întrebat: De ce voiți să dērimați turnul acesta? Și dupe ce am mai convorbit cu D-sa, D. Lecomte mi-a dīs că am dreptate și că bine ar fi să reparăm și să facem construcțiunea mai frumoasă.

D. vice-președinte: D-le Alexandrescu, vă rog să vă luați locul.

D. N. Ionescu: Mē intrerupeți pe mine, D-le președinte?

D. vice-președinte: Nu vă intrerup pe D-vóstră.

D. N. Ionescu: Credeam că voiți să mi observați de ce nu vorbesc de Golia.

D. vice-președinte: Eū am rugat pe D. Alexandrescu să-și ia locul, pentru ca să nu se producă șgomot în Adunare.

D. N. Ionescu: D. Alexandrescu ar face mai bine să se gāndescă la ceea-ce are să răspundă. (Ilaritate).

Voiesc să provoc pe toți acei cari, fără mandat de la Ieșeni, vor să vorbescă în contra celor ce susțin eū. Ași dori să văd această.

D. D. Alexandrescu: N'am mandat de la Golia.

D. N. Ionescu: Golia, D-lor, este balamucul de la Iași. Acolo se aduc și se întrețin smintiții. Atāta ar mai lipsi ca reprezentanții candidaturilor oficiale să mai aibă și mandat de la Golia. (Mare ilaritate).

D. D. Alexandrescu: Eū am dīs că n'am mandat de la Golia cum aveți D-vóstră.

D. N. Ionescu: La această grosolană apostrofare nu mē pricep să răspund.

Așa dar, D-lor, turnul Trei-Sfetitelor nu este încă dērimat, și póte să fie restaurat într'un mod demn de strălucita catedrală din secolul al XVII-lea, edificată de Vasile Vodă. Prin urmare, nu suntem îngrijați pentru moment și, precum am avut onóre să vă spun, voi aduce cestiunea înaintea Camerei cu ocașiunea budgetului.

Golia, în adevăr, tot așa vechie ca Trei-Sfetitele, și de și tot atāt de însemnată în privința stilului sēu, avea însă un turn care întrecea pe al Trei-Sfetitelor și fiind că Grecii l reparaseră într'un mod neinteligent și instalaseră o masă mare în catul superior, turnul s'a crăpat în cât aducea pericol pentru vecini. Era în adevăr o cauză de securitate publică ca să se drégă turnul, însă primarul, municipalitatea și arhitectii de acolo au dīs că trebuie să l dērime și au început a l dērima. Eū n'am fost acum de curind la Iași și nu știu cât s'a dērimat.

D. Emil Mavrocordat: S'a dat jos acoperēmāntul.

D. N. Ionescu: Dar clopotele mai sunt acolo?

D. Emil Navrocordat: Nu știu.

D. N. Ionescu: Eū mē îngrijesc de ele acum. Cāt pentru viitor, nu știu dacă peste două, trei secole le vom topi ca să facem alt-ceva dintr'ensele. (Ilaritate).

Ei bine, turnul Goliei era crăpat și cetaței vecini erau îngrijiți; dar nimeni n'a pus cestiunea dacă trebuie să l repare și dacă este cu putință să fie reparat; ci de o-dată s'a pus cestiunea dērimării, căci s'a dīs că dacă s'a dērimat cel de la biserica St. Nicolae și de la Trei-Sfetitele pentru ce nu s'ar dērima și al Goliei, care avea mai mult cuvēt de a se dērima, de óre-ce avea și impregiurarea că era asilul nebunilor acolo.

Va să dīcă cestiunea dērimării se reduce la acest singur lucru, că securitatea cetățenilor era în pericol. Și s'a gāsīt un arhitect care să se însărcineze cu dērimarea. S'a cerut 14.000 lei pentru dērimarea turnului Goliei, 5000 s'a dat și se mai cere încă 9000 lei.

Cestiunea acum este că s'au gāndit la dērimare, dar nu s'au gāndit nici de cum dacă are să se înlocuiască sau nu, și eū tocmai această mē interesez să știu; pentru că, dacă cu ocașiunea această vom acorda creditul pur și simplu fără ca să cerem să se avizeze și la reedificare, atunci mē tem că nu se va reedifica nici clopotnița de la Sf. Nicolae, nici aceea de la Trei-Sfetitele și mai puțin încă această de la Golia. De aceea cer ca, cu ocașiunea această, D. ministru de culte să ne dea o promisiune formală că nu se vor mai dērima aceste monumente fără ca să reedifice la loc.

D-lor, fiind că s'a dat citire raportului și proiectului de lege în mijlocul unui huet ce era în Cameră, să mi dați voie să vă citec din nou pasagiul din raport relativ la această cestiune. Raportul este scris

de mâna D-lui raportor. Nu este, prin urmare, comisă nici o omisiune de vre un copist, nici nu este vre-o greșală tipografică. Prin urmare, l citec în original:

„In cursul verei, dupe dese reclamațiuni venite de la Iași, a trebuit să se începă dērimarea turnului Goliei, care amenința cu căderea. Acastă lucrare nu s'a putut face cu o sumă mai mică de 14.000 lei.

„Ministerul, neavând mijlóce din fondul reparațiilor monastirilor și bisericilor, care de asemenea n'a putut ajunge la trebuințele existente, a fost nevoit să cēra ca acompt de la consiliul de miniștri un credit de 5000 lei. Pentru terminarea lucrărilor începute, mai este nevoie de suma de 9000 lei.“

Va să dīcă vedeți, D-lor, că dērimarea costă 14.000 de lei; s'au cheltuit 5000 și se mai cer încă 9000 pentru acesta. Nu vorbesc despre cele-alte lucruri, cari sunt în raport și în lege; căci sunt mici sume, și mi se pare că acele sume se cer pentru reparări.

D. D. A. Laurian: Nu e vorba de alt-ceva de cât de plata de chirii.

D. N. Ionescu: Este curios ca chiria să nu se prevađă în budget; dar fiind-că budgetul nu s'a făcut de ministerul acesta, nu putem face acestui ministru nici o imputare.

Acum este vorba ce are să se facă, dupe ce se vor cheltui acești 14.000 lei și dupe ce un material imens brut se va imprăgția, care mi se pare că chiar s'a vëndut sau s'a dat să se facă școla normală; am audīt ceva despre acest lucru, dar nu știu bine și nu pot afirma ceea-ce nu este cert în memoria mea. Destul însă că se cheltuesce un material brut imens care, dacă s'ar fi întrebuințat în reedificare, s'ar fi scutit multe cheltueli.

Mē întreb eū, bine este, frumos este, pios este, just este, ca să se dērime un turn monumental, să se dea clopotele jos, să se pună pe lemne, și această monastire, care a fost largamente dotată de fundatorul ei, să nu póta avea astăzi un turn unde să se adăpostescă clopotele, podóba bisericeii și a națiunii? Clopotele funcționeau în vechime ca signal pentru revoluțiune; căci ele sunau tocsinul de alarmă, și de aceea cred că și cei cu idei revoluționare se vor uni cu mine să cēra ca să nu ne lipsim de clopote; căci póte să mai fie revoluțiuni și să mai avem nevoie de clopote, cine știe această? (Ilaritate). În tot cazul nu este bine să stricăm fără să reedificăm.

Întreb dar pe D. raportor: Pusu-s'a de acord D-sa cu D. ministru ca să-și țină făgăduința pe care mi-a dat-o de la dascăl la dascăl, de la român la român, închinătorii amēnduoi la cele frumoșe? (Ilaritate). Va avisa guvernul Maiestăței Sale ca să se reedifice un turn cât de modest în locul turnului Goliei care se dērima: Acastă este cestiunea. Indată ce guvernul va dice că va ridica un turn, eū nu mai am nici o obiecțiune de făcut; și iată pentru ce așa dori să am această declarațiune

Pentru că tot asemenea se va face și cu clopotnița Sântului Nicolae, care nu are să coste mult, cheltuiala are să fie minimă în raport cu ce va costa restaurarea bisericii, și mai virtos că vom fi asigurați că turnul Trei-Sfetitelor nu va fi dărâmat fără necesitate; și vom putea să inaugurăm sărbătoarea mare de la 14 Octombrie, a restaurării unuia din monumentele principale ale țerei românești, nu dic cel d'ântéiu din țără, căci cel d'ântéiu este Curtea-de-Argheș, dar al doilea. Trei-Sfetitele este un monument însemnat al țerei noastre și este bine ca să se presinte viitoarelor generațiuni reparată cum se cade și neatinșă în elementele din cari se compune această monastire care se numea monastirea lui Vasile Vodă.

Ași dori ca D. raportor să ne asigure că D. ministru va avisa ca să se reedifice turnul Goliei în raport cu biserica; nu dic să se facă așa cum a fost; pentru că a fost prea înalt, dar să se facă așa cum să fie un turn de clopote în armonie cu acele cari sunt în Iași, în armonie cu turnul de la biserica Barboiu, care este modern; turnul Trei-Sfetitelor să fie în armonie cu acele turnuri cari fac podoba Iașilor, de pe înălțimea cărora uitându-te asupra împregiurimei citești istoria de trei secole a României din acea parte. Nu este bine să vedem istoria acestei țări numai de aci din curtea Mitropoliei; pentru că nu numai din curtea Mitropoliei s'a făcut ceea-ce există în România, ci trebuie să vedem, să citim istoria acestei țări și de la înălțimea acelor turnuri cari ne pot da o înaltă idee de cultura părinților noștri și de cultul ce au avut pentru biserică și naționalitate.

De aceea am rugat pe D. raportor să bine-voiască a ne spune dacă acel turn se va reclădi, dupe ce se va dărâma, și dacă 'mi va da această asigurare, 'i voi fi foarte recunoscător. (Aplause).

D. vice-președinte: D. ministru al cultelor are cuvântul.

D. ministru al cultelor, T. Malorescu: Trebuie să fim recunoscători D-lui deputat din Iași de interesul ce poartă pentru monumentele noastre istorice și artistice.

În ceea-ce privește creditul de 9.000 lei ce se cere astăzi (și 'mi veți permite să vă spun numai câte-va cuvinte, fără să întind discuțiunea peste obiectul ei special) acest credit am trebuit să'l cer în urma nenumăratelor reclamări adresate ministerului din partea primăriei din Iași, nu de la D. Pogor, actualul primar, ci de la predecesorii D-sale, cari neconținut au cerut să se dărîme acel turn, pentru motiv că amenință să cadă și să pună în pericol viața trecătorilor, casele vecinilor, etc.

În urma acestor reclamațiuni, am trebuit să însărcinez pe un arhitect ca să 'mi comunice un devis, din care să pot vedea cu ce preț s'ar putea face lucrarea.

Ei bine, dupe devis s'ar fi cerut 28.000 lei; suma mi s'a părut foarte mare; am scos lucrarea la licitație publică; a eșit

cam acelaș preț asupra unui evreu. Chiar dacă ași fi aprobat rezultatul licitației ca sumă bănescă, 'mi venea greu să însărcinez cu dărîmarea unui turn creștinesc pe un asemenea heterodox, pe un evreu. Dupe ce n'am aprobat licitarea, au început să vină la minister propunerii ceva mai scădute.

Am însărcinat atunci pe D. arhitect Gavrilescu care, dupe devisul ce a făcut, a redus cifra la jumătate, la 14.000 lei, cea mai mică cifră la care s'a putut ajunge dupe atâtea încercări. Din acești 14.000 lei mai rămân de încuviințat cei 9.000 propuși prin creditul de față.

Printr'un raport, făcut acum vr'o 3 ani de arhitectul-ingineri însărcinați de primărie, între cari era și D. Tzone, mi s'a atras atențiunea că nu trebuie să se dărîme turnul întreg, că este un adaos superior la clădirea turnului, care s'a făcut mai târziu și din greutatea căruia s'au produs acele crăpături periculoase, și că, dacă se va dărîma această parte superioară, restul va putea fi conservat și reparat.

Ei, care am trăit mult timp în Iași, mai cunoscem și însemnătatea istorică a acestei biserici. Am însărcinat dar pe de o parte pe D. Gavrilescu, să se mărginească în dărîmarea părții adaose a turnului; iar pe de alta D. Gavrilescu 'mi-a făcut o expunere asupra întregului monument în valoarea sa istorică și artistică, din punct de vedere al unei restaurări totale.

D. Gavrilescu a lucrat întru acesta cu zel și trebuie să o recunosc, cu un fel de entusiasm artistic.

'Mi-a prezentat și un mic devis pentru repararea unei părți a edificiului celui-alt. Așa dar D. Gavrilescu e însărcinat cu lucrarea, nu numai cu dărîmarea acelei părți a turnului care amenință pe trecători, dar și cu repararea părții care trebuie păstrată, cum și cu primele începuturi pentru restaurarea edificiului principal.

Prin urmare, s'a lucrat în această privință cu totul de acord cu dorința exprimată de onor. D. Ionescu.

Voci: Închiderea discuțiunii.

D. M. Kogălniceanu: Vă rog, D-lor, să nu închideți discuțiunea, pentru că onor. D. N. Ionescu vorbind numai în privința sumei ce se reclamă pentru abateră turnului Golia, cu inteligența D-sale, cu cunoscințele D-sale a dat o întindere mai mare discuțiunii și, prin urmare, cred că nu va închide o asemenea discuțiune această Cameră, care ține la istoria țerei, ține la monumentele naționale, la arta română care, nu știu cum se face, dar o vedem amenințată de un rebel destrugător în mai multe locuri.

Nu veți câștiga nimic dacă veți închide discuțiunea; fiind-că, dacă nu voi putea vorbi acuma, voi veni mâine cu interpelare și voi vorbi mai mult. Cred însă că e mai bine să 'mi dați voie să dic acum câte-va cuvinte în contra acestei

bôle de a sfărîma trecutul și de a despuia orașele noastre de puținele monumente cari le are. Voi să vă vorbesc de ceea ce se face în Iași, de ceea-ce s'a făcut în Bucuresci, unde astăzi nu se mai poate face urarea: Să trăești cât turnul Colței! Ei bine, urarea acesta, de astăzi înainte devine un blestem; căci toți aceia cărora li s'a adresat această urare, sunt amenințați de moarte grabnică (ilaritate). Și onor. ministru al instrucțiunii publice, pe care 'l știu că e om al științei, amator al artei și al frumosului, cel antéiu 'mi va mulțumi de ceea ce voi spune. Dacă nu mă lăsați să vorbesc ca deputat, cel puțin ascultați-mă ca președinte al comisiunii arhilogice.

Nu vin cu nici un blam, nu vin de cât în numele monumentelor vechi să rog Camera și guvernul că dacă regulamentul ce s'a făcut nu e bun, să se facă altul, dar e rușine să vedem că în țera noastră se dărîmă monumente, suvenirii vechi așa de prețioase, pe când în mijlocul Parisului, care e orașul monumentelor, capela cumpărată de noi de la Dominicanii, care e unul din cele mai ordinare edificii, care n'are nimic ca să răspundă regulilor artei, dar are antichitatea în favoarea ei, nu s'a vindut noă, cari suntem astăzi proprietarii acelei capele, de cât cu condițiunea expresă să nu putem schimba o singură scândură fără voia comisiunii monumentelor din Franca.

Vă rog dar să mă lăsați să vorbesc și eu, căci nu voi abusa de buna-voința D-vostre.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se respinge.

D. vice-președinte: D. Alexandrescu are cuvântul.

D. Alexandrescu: Schimb cu D. Kogălniceanu.

D. M. Kogălniceanu: Domnii mei, idea restaurării monumentelor noastre sunt dator să declar că a găsit un sprijin puternic în Regele nostru, atât în Bucuresci, cât și în Iași, pururea Majestatea Sa s'a ocupat de a face să se restaureze monumentele noastre; turnul Goliei, care amenința ruină, ori Sântul Nicolae-cel-Mare, cel bogat, unde se ungeau vechii Domni ai Moldovei, Majestatea Sa a dis să se restaureze fără a se abate până la temelie. Eu nu mă plâng atât de abateră, dărîmare, cât și de sistemul greșit care e vorba să se adopte pentru a se restaura biserica S-tul Nicolae, atât de cunoscută de totă lumea ortodoxă, prin următorul fapt: La aceeași oră, din naintea acelorași ochi, se oficia sânta leturgie a ortodoxiei în trei limbi; vin trei capele în rând; în mijloc se serba în limba vechiă grecăscă, de o parte în limba slavonă, de altă parte în limba română; cele trei limbi principale ale ortodoxiei, vorbeau de-o-dată în lauda Domnului.

Ei bine, eu susțin că nu trebuie să ridicăm acelei biserici caracterul acesta principal, partea acesta frumoasă, intere-

santă și de care pôte fie-care român ortodox să se laude.

Eû în tinerețele mele am asistat la le-turgie și am vëdut pe tus trei preoți ridicând sântul potir și preotul bine-cu-vëntând poporul în trei limbi. Hotărîrea de a se face serviciul într'o singură limbă e o mare durere și e despuierea pentru orașul Iași de o tradițiune unică în felul sëu, și cred că dacă D. ministru va veni cu un proiect de lege arătând că voese să restatornicëscă biserica în arhitectura ei primitivă, și în vechile ei tradițiuni, cred cum că în acëstă Cameră nu se va găsi un singur deputat ortodox, care să nu dea banii trebuitori pentru acësta.

De aci trec la biserica Trei-Sfetite. Dacă se va abate numai o parte, căci așa cred că are să se facă, atunci nu ași avea nici o plângere. Cu tôte acestea eû mē mir ce inspirațiune ne-a venit să facem resbel acelor puține monumente ce avem și apoi să venim cu alt-fel de idei de restaurațiune.

Orî-cine din noi, mai ales Moldovenii, aû fost în vechea cetate a Sucevei, care astăzi e o ruină, a putut să vadă un turn de la Bogdan-Vodă. Acest turn guvernul austriac l-a restaurat cu fidelitate în exactitatea sa antică.

Când s'a săpat la temelie, s'aû descoperit acolo morminte de domni, dōmne și domnițe în costumul lor și păstrate în așa bună stare ca și cum ar fi fost descoperite de ieri. Ce s'a făcut cu acestea? În mod pozitiv nu știu, faptul e însă că trebuiaû puse și păstrate în muzeul din Iași cu îngrijire, iar nu să fie date în păstrarea unui preot, căci așa sciam până mai deună-đi, care preot păstra și icōnele vechi ale monastirei.

Viû acum la orașul Bucuresci. Bucurescii e un oraș nou, în comparațiune cu Iașii și Tergoviștea, și nu avea până mai ieri de cât un singur monument pe care l'visitaû străinii ce veneaû în Capitală.

În privința arhitecturii, el semēna cu zidurile obișnuite în Suedia, fiind-că dupe cum știți el a fost construit de către soldații lui Carol XII, veniți în Bucuresci dupe bătălia de la Pultava, și din care unii aû și rēmas în țēră s'aû romanizat, s'aû amalgamat cu națiunea nōstră și ne-aû dat omenii însemnați, dupe cum a fost Steege, pôte unul din cei mai buni miniștri ce am avut până astăzi.

Mē întreb, ce nevoie era să se dērime și acest turn, care era un adevērat monument istoric? Dupe lămuririle ce mi s'aû dat, se ăice că nu primăria ar fi făcut acësta, ci eforia spitalelor, care cedēnd locul pe care se afla acest monument primăriei a pus condițiunea dērēmărei acëstui turn. Dupe cât știu, primarul s'a adresat la unii omeni de știință, întrebându'i în acëstă privință, fără a cere însă opiniunea tocmai a acelei autorități care singură era în drept să se rostëscă, adică comisiunea arheologică a țērei, al cărei președinte, de și în neactivitate, eram eû. Se ăice că

a fost consultată și Academia Română; se spune însă că numai D. Sion ar fi fost consultat; dar D. Sion era și e și astăzi omul cel mai incopentinte de a se rosti în acëstă cestiune. D-sa, dupe cum știți, e poet și cu tôte acestea a fost de opiniune să se dērime acel turn, de și tocmai poesia cerea ca să se păstreze un monument demn de a fi cântat.

De asemenea în comisiunea arhitecților români s'a agitat acëstă cestiune și între acei arhitecți sun unii din cari ne putem glorifica, precum este D. Mincu; D-sa a stărunit din tôte puterile a opri acëstă dērîmare; dar nu a putut reuși.

Era asemenea unul din ultimii boieri vechi ai țērei, saû, cum ăice francesul, *le dernier baron de la chretienetē*, Dr. Stefan Greceanu, care s'a rugat, a scris, a făcut recurs la tôte mișlōcele, cari le dă societatea modernă, a publicat articole în jurnale, dar nu a putut face nimic, nu a putut opri dērîmarea turnului Colței. Turnul Colței a fost dērîmat fără nici o necesitate, numai pentru că un boier, care are un palat în apropiere, să aibă vederea mai liberă.

De aceea, D-lor, noi cei cari avem cultul vechilor suvenirii istorice, să rugăm pe D. ministru să ia în examinare regulamentul care există în acëstă materie și dacă va găsi că nu este îndestulător, să vină cu un proiect de lege ca să înființeze comisiunea arhiologică.

Rog asemenea pe D. ministru, în privința cestiunii bănesci, să cerceteze din nou cestiunea, fiind că pentru turnul Golia, care nu are mărimea turnului Colței, mi se pare că suma de 14.000 lei cât se cere pentru dērîmare este cam mare, căci, dupe cât știu dērîmarea turnului Colței nu a costat de cât 2.000 lei.

D. Emanoil Protopopescu Pache: 2.500 lei.

D. M. Kogălniceanu: Apoi vedeți ce deosebire este de la 2.500 lei, până la 14.000 lei. De aceea rog pe D. ministru să se gândëscă la economii și iar l'rog să îndrepteze ăidirea bisericii St. Nicolae, cum a fost și să se trimetă la muzeul din Iași a cele costume ce s'aû găsit în mormintele de curēnd descoperite, cari sunt fōrte interesante; căci noi nu avem nimic care să nu arate cum eraû îmbrăcați boierii și Domnii din vremea aceea.

Asemenea mai rog pe D. ministru să înființeze o comisiune, care să facă inventariul catapeteasmei și icōnelor. Iar turnul Trei Sfetitelor l'rog să l'păstreze în vechea sa arhitectură, care era cea mai frumōsă.

La Bucuresci nu vin să propun nimic de cât să arēt marea mea durere ca român și ca istoric pentru dērîmarea turnului Colței. De la dērîmarea acëstui turn a rēmas o mulțime de petre pe cari bine ar face D. primar să le aducă la muzeu....

O voce: S'a dus.

D. M. Kogălniceanu: Eû n'am vē-

ădut, dar știu că pētra cea mai mare pe care era biografia turnului....

D. Em. Protopopescu Pache: Aceea este în depositul primăriei la Negru-Vodă, fiind că nu s'a putut transporta.

D. M. Tzoni: D-lor, tōtă discuțiunea acēta ar fi fost înlăturată, dacă textul proiectului ar spune ceea ce spune D. ministru. Din nenorocire, când citim redacțiunea proiectului de lege, vedem că acolo se ăice: Pentru dērîmarea turnului Golia de la Iași.

Ei bine, dacă s'ar fi ăis că este vorba și de restaurare, iar nu numai de dērîmare, atunci nu ași fi cerut cuvēntul contra, fiind-că acum trei ani am făcut parte dintr'o comisiune care avea să examineze dacă turnul amenință cădere și am spus că cu ore cari mici reparațiuni, se pôte întâmpina dērîmarea. De aceea eram să iaû cuvēntul încontra proiectului dacă D. ministru n'ar fi venit să dea explicațiuni. Cu tôte acestea mē asociez și eû la idea că prețul este scump afară din cale.

D. Iacov Fetu: Pôte că este vorba și de restaurare.

D. M. Tzoni: În tot cazul textul articolului trebuie modificat.

D. Titu Maloescu, ministru cultelor: D-lor deputați, este bine înțeles că este vorba de dērîmarea parțială a turnului. Vē mărturisesc că și pe mine m'a impresionat în modul cel mai neplăcut scumpetea acēstei dērîmări.

De când am intrat de astă-dată în minister, în Martie 1888, mi s'a adus la cunoștință prin numeroșe depeși că este urgent de a se dērîma turnul Goliei. Am telegrafiat eû personal într'o notă personală către D. Langa, de și nu aveam onōre să cunosc pe D. Langa, care era atunci reprezentantul primăriei Iași, de cât speram că este o persōnă care se va interesa gospodăresce de gospodăria orașului. l'am telegrafiat cam așa: Vē rog, spuneți-mi ca un bun gospodar, cât ar costa dērîmarea turnului Golia. Am făcut dar apel la D-sa direct, fără alte forme de întârziere, și am priimit rēspunsul telegrafic 30.000 lei.

O voce: Gospodăresce.

D. Titu Maloescu, ministru cultelor: M'a impresionat rēspunsul. N'am dreptul să ăic mai mult, dar m'a impresionat.

M'am adresat atunci la prefect, amicul meû D. Negruzți, și l'am ăis: Aflu că are să coste 30.000 lei. Nu se pôte. Fă o licitație publică. A făcut o licitație și er-tați-mē să vē spuă că e lucru de mirare, cum într'un oraș unde toți se plâng că nu este de lucru și că este miserie, rezultatul licitațiunii să fie puțin sub 28.000 lei și încă și condiția ca antreprenorul să ia și materialul vechi!

Onor. D-le Kogălniceanu, ce să fac eû? 30.000 lei gospodăresce, ceva mai puțin de 28.000 lei cu licitațiune, și am aprobat licitațiunea. Dar lucrarea se arăta urgentă. M'am adresat atunci ca în regie la

D. Gavrilescu și D-sa 'mi-a propus 14.000 lei cu devis în regulă, cea mai scădută cifră ce am putut obține dupe atâtea încercări. Acum dacă D. Tzoni ar avea bunătațe, cu cunoștințele D-sale de acolo, în interesul cheltuelilor Statului, să ne spună pe cine-va care ar putea să facă cu un preț mai redus această dărmare, eu 'i-aș fi foarte recunoscător. Mie nu 'mi-a fost cu puțință, cu totă procedura ce am întreprins, dupe cum v'am spus, ca să ajung la o sumă mai mică de 14.000 lei, suma arătată de D. Gavrilescu, care de al mintrelea în orî ce cas va justifica întreprinderea acestei cifre dupe regulile contabilității generale.

Trec acum la cele șise de onor. D. Kogălniceanu. Când un deputat cu autoritatea D-sale vorbește pe larg și de aceste monumente istorice și artistice ale țerei, banca ministerială nu poate sta indiferentă la această cesiune. Nu este dar vina mea, dacă trebuie să dau și eu o estensiune mai mare răspunsului, în afară de obiectul special al discuțiunii.

În ceea ce privește turnul Colței din Bucuresci, acesta n'a intrat întru nimica la cunoștința mea oficială, Colțea nu este una din bisericile întreținute din bugetul ministerului cultelor, ea se întreține de eforia spitalelor civile; a fost dar o afacere între eforia spitalelor civile și primăria Capitalei, cel mult și ministerul de interne. Ministerul cultelor nu a avut să intervină aci.

În ceea ce privește S-tu Nicolae din Iași și Trei-Ierarchi și în genere bisericile, monastirile și clădirile cari depind de ministerul cultelor, voi răspunde următoarele: Voi împărsă cu mulțumire comisiunea monumentelor istorice, care a ramas în părăsire. Pentru S-tu Nicolae cesiunea este ceva mai grea, onor. D-le Kogălnicene. D. Lecomte de Nouy este un arhitect artist pe care trebuie să 'l cred de cea mai mare valoare și să vă dau și D-văstre elementele acestei convicțiuni care aș dori să o împărsă și D-văstre.

Când la 1874 am intrat în minister sciam ca orî-care din D-văstre, din lectură cel puțin, că biserica episcopală de la Curtea-de Argeș este pte cel mai însemnat monument arhitectonic al nostru. La începutul secolului al XVI-lea s'a zidit de arhitecți, de meșteri pietrari, și de zugravii bizantini, priimiți cu ospitalitate la noi de Neagoi-Vodă. Aceștia s'a pus să edifice pe pământul românesc un monument care are marea însemnată de a fi ultimul edificiu bisericesc adevărat bizantin, lucrat de ultimii artiști ai Bizantului, veri-o 50 de ani dupe ce căduse sub stăpânirea Turcilor.

Prin acest fapt, prin concepțiunea lui originală, prin măestria amănuntelor decorative, acest monument este pentru istoria artelor în genere și a arhitecturii și ornamenticeii bizantine în special, monumentul cel mai interesant.

Era dar o datorie a noastră atât față cu

țera, cât și față cu interesul general al artelor în Europa ca să păstrăm și să restaurăm această biserică în spiritul construcției ei primitive.

Am găsit lucrări începute pentru aceasta, și am găsit în minister un contract încheiat cu un arhitect, D. Montureanu, și cheltuiți deja 80.000 lei numai cu schelele pentru începerea restaurării.

Mi-a părut că D. Montureanu — nu dic nimic contra D-sale — dar de abia eșit din școlă, nu oferea garanție pentru o așa de însemnată lucrare artistică și istorică. De aceea am desființat contractul, și m'am consultat cu cine am știut mai competent, cu D. Odobescu în prima linie, cum să proced mai bine? Duoe posibilități se ofereau. Artiștii arhitecți pentru asemenea lucrări cel mai în renume pe atunci în Europa erau germanul Semper și francezul Viollet le Duc. Veți găsi esplicabil, că am ales pe Viollet le Duc. Am scris personal D-lui Viollet le Duc, și am căutat să 'l încăldesc pentru monumentul nostru. D-sa 'mi-a răspuns foarte cald și s'a arătat gata de a ne veni în ajutor.

Ne-a trimis mai întâiu pe arhitectul monumentelor istorice al ministerului din Franca, pe D. de Baudot, care a venit aici și a fost la Curtea-de Argeș de a examinat monumentul în starea de decadentă în care se afla atunci. D. de Baudot a schițat un plan, cum ar trebui lucrat și s'a întors cu acel plan la D. Viollet le Duc să 'l raporteze.

În urma acestui raport, Viollet le Duc a găsit biserica noastră de la Curtea-de-Argeș vrednică de cel mai mare interes, și D-sa mi-a recomandat pe cel mai capabil artist-arhitect pentru o asemenea lucrare, pe D. André Lecomte de Nouy, care în acel moment era atașat la comisiunea franceză trimisă în Palestina, sub conducerea D-lui Clermont-Ganeaux pentru cercetări arhiologice și tot-odată lucra la facerea unor monumente comemorative pe urmele ce păreau princesei Lattour-D'auvergne că le a descoperit despre trecerea Mântuitorului nostru Isus Christos.

Am scris D-lui Lecomte de Nouy, și peste câte-va luni am priimit răspunsul, a venit și D-sa, și am găsit în colegii mei din consiliul de miniștri de atunci cea mai mare bună-voință, și ast-fel a fost însărcinat D. Lecomte de Nouy cu restaurarea bisericii episcopale de la Curtea-de-Argeș. Ce puteam face mai mult? Arhitect special nu sunt; a trebuit să mă adresez la o autoritate europeană recunoscută, și am lucrat conform cu relațiunile ce mi le-a dat.

Permiteți-mi a spune că sunt fericit de alegerea D-lui Lecomte de Nouy, căci biserica episcopală din Argeș este astăzi restaurată așa în cât face admirațiunea celor mai competenți cunoscători străini și indigeni.

Am fost cu atât mai fericit să ved terminată dupe atâtea ani de muncă această admirabilă lucrare, cu cât la căderea năs-

tră din minister la 1876, 'mi era tēmă că va fi periclitată, dupe obiceiul cunoscut că ministerul subsequent din alt partid să strice mai tot ce începuse ministerul precedent. În cazul de față am fost scăpați de acest pericol, pte grație întâmplării că Viollet le Duc, pe lângă marea sa autoritate, era și fondatorul unei foi foarte liberale, *le XIXe Siècle*, și se afla în relații cu răpausatul C. A. Rosetti. Și ast-fel D. Lecomte de Nouy a aflat grație și la D. Ion Brătianu și la D. C. A. Rosetti, și a putut termina cu un strălucit succes lucrarea D-sale. Pe lângă această lucrare și în mijlocul ei, predecesorul meu, D. Dimitrie Sturdza, care a avut o inteligentă îngrijire pentru monumentele noastre istorice, a mai însărcinat pe D. Lecomte și cu clădirea palatului episcopal de la Curtea-de-Argeș, și cu restaurarea mitropoliei Târgoviștei, și a Trei-Ierarchilor și a bisericii Sântu Nicolae din Iași.

O voce: Dar știți că se impută reaua lucrare ce s'a făcut acolo.

D. T. Maliorescu, ministru de culte: Am auzit și eu acesta, chiar de la Înalt Preașfințitul Mitropolit din Iași, și de la alții. (Sgomot).

Eu care nu sunt special în arhitectură și, scusați-mă, nici nu cunosc mulți alți cunoscători ai arhiologiei arhitectonice la noi în țară, m'am informat de la D. Lecomte de Nouy, ca să 'mi pot da sēmă despre ce este vorba.

Iacă punctul în discuție:

La unele din monumentele noastre bisericesti de importanță artistică sunt în starea lor de astăzi duoe feluri de construcții: Construcția lor primitivă dupe planul și stilul epocii mai vechi în care au fost clădite prin îngrijirea fondatorilor lor, și apoi construcții adause mai pe urmă, când se va fi ivit necesitatea de reparații, cari construcții posterioare însă n'au ținut sēmă nici de planul primitiv nici de vechiul stil mai corect; ci au fost făcute în voia întâmplării și într'o vreme de o evidentă scădere a spiritului artistic.

Când este astăzi vorba de restaurarea unui asemenea monument, nasce numai de cât întrebarea de căpetenie: Ce trebuie restaurat? Trebuie restaurat monumentul istoric primitiv dupe planul și în spiritul fondatorului său dintr'o epocă mai interesantă pentru dezvoltarea artelor? Ori trebuie să se facă o reparare a edificiului așa cum a fost arhitectura lui stricată prin adause posterioare de omeni, de arhitecți sau de meșteri cari nu au vrut să ție sēmă de planul primitiv și au făcut alt-ceva, au făcut un adaos de construcțiune hibridă contrară concepțiunii artistice primitive?

Acum, dacă găsiți veri-un mijloc ca să deslegăm mai bine această greutate, să numim o comisiune, care însă să nu împedice adevărata lucrare a artistului, ci numai să dea sfaturi, să supravegheze, să lumineze cesiunea pe cât pte, foarte

bine! Toți dorim ca lucrarea să se facă cât se poate de bine.

Vă mărturisesc însă că mie 'mi-e cam tēmă de asemenea comisiunii în materie de artă specială la noi în țară; se amestecă prea ușor aici tot felul de interese contrare.

În ceea ce privește icónele sante de la S-tu Nicolae și obiectele găsite la săpăturile de la biserica S-tu Nicolae, costume bine păstrate de cel mai mare interes, am fost îndată încunoscîntat. D. Lecomte de Nouy este un artist, care se interesează pentru tot ce este obiect de artă, a cunoscut valoarea acelor obiecte găsite.

Eū am rugat pe I. P. S. S. Mitropolitul de Iași să primescă de o cam dată icónele; și Înalt Prea Sînția Sa 'mi a ȝis să le las în păstrarea preotului, care le ține în modul cel mai îngrijit. Dupe ce se va termina lucrarea, icónele se vor așeza la locul lor. Iar lucrurile cele-alte, vestimintele găsite ocolo și alte lucruri ce se mai pot găsi, cred că e mai bine să le aducem la muzéul din Bucuresci.

D. M. Kogălniceanu: Este și la Iași muzéu.

D. T. Maiorescu, ministru al cultelor și instrucțiunii publice: Eū cred că e mai bine ca puținele lucruri artistice ce le avem de acest fel să le adunăm la un singur loc, de cât să le împrăștiem prin orașe. De altmintrelea veți avea ocaziune să hotărîți acésta la timpul sēu cum veți crede mai bine.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se încuviințază.

— Se pune la vot luarea în considerațiune a proiectului de lege.

Votanți	111
Maioritate absolută	56
Bile albe	71
Bile negre	40

D. vice-președinte: Adunarea a luat în considerare proiectul de lege.

— Articolele 1 și 2 se adoptă fără discuțiune.

— Se pune la vot proiectul de lege în total.

Votanți	92
Maioritate absolută	47
Bile albe	63
Bile negre	29

D. vice-președinte: Adunarea a adoptat proiectul de lege.

D. Th. Rosetti, președintele consiliului, dá citire Mesagiului regal prin care se prelungesce sesiunea până la 15 Martie, și apoi adaogă:

Ași ruga pe onor. Cameră să binevoiască a trece în secțiuni, pentru că sunt două secțiuni cari nu au lucrat încă nimic în privința legii tocmelilor agricole pe când cele-alte au terminat. Sunt ȝrecări acte cerute de secțiunii de la ministerul domeniilor, acte cari s'au adus, și în privința cărora rog pe onor. D. președinte să ia dispozițiunii de a se distribui secțiunilor.

— Adunarea încuviințază de a trece în secțiuni.

— Ședința se ridică la 4¹/₂ ore, anunțându-se cea următoare pentru ȝiua de 15 Februarie.

No. 43.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Sedința de la 15 Februarie 1880.

Președinția D-lui vice-președinte V. Pogor, asistat de D-nii secretari I. G. Leca și U. Boldescu.

— Sedința se deschide la ora 1 și jumătate dupe amiazi.

— Prezenți 161 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 19, și anume:

Bolnav :

D. C. Grădișteanu.

In congediu :

D-nii: G. Gr. Cantacuzino, M. Marascu, N. Nanoescu, I. Negulici.

Fără arătare de motive :

D-nii: I. Balanolu, I. C. Brătianu, C. Cristodorescu, Gr. Constantinescu, I. Demetriad, N. Gayrilescu, I. Lahovari, C. Leca, Gr. Păucescu, Peșcov, I. Rădulescu, I. Săndulescu-Nănoveanu, I. Isvoranu, I. Văsescu.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

Domnilor deputați,

În anul 1885, Martie în 29, guvernul trecut recunoscuse necesitatea construirii unei linii de cale ferată pe valea Jijiei, legând Dorohoiul cu bătrâna capitală a Moldovei, care a făcut atâtea sacrificii unirei țărilor surori: orașul Iași.

Acastă vale a Jijiei, una din regiunile cele mai fertile ale țerei, este până astăzi cea mai năpăstuită dintre toate în privirea căilor de comunicație. Nimic nu i s'a acordat până în prezent: nici șosele, nici drumuri de fer, așa în cât, pe când alte regiuni, cu toate că mai puțin favorizate de natură, sunt în plină prosperitate, ea singură sa aproape singură stă pe loc, lipsită cum se află de orice mijloc de transport, care să îi asigure în toate timpurile desfacerea cu prețuri remuneratoare a bogătelor sale recolte. Se poate dice încă fără exagerație că, de la închiderea granițelor austriace, decadența a început pentru industria agricolă a acestei părți a țerei; creșterea vitelor, care împreună cu cultura cerealelor constituie principala ocupație a locuitorilor ei, a încetat astăzi aproape cu desăvârșire, astfel că dacă, prin repede construire a căii de comunicație comode și ușoare în toate an-timpurile, nu se asigură acestor regiuni măcar avantajoasă desfacere a singurului produs ce îi a rămas, cerealele, ea este destinată a atinge în foarte scurt timp ultimele limite a decăderii și a ruinei.

Pe lângă această, Iașul, cea mândră cetate a căruia nobilă și generoasă abnegație a făcut posibilă con-

— Se trimite la comisiunea de petițiuni: petițiunea D-lui Ion Nisipeanu, a preotului Preda Cernășianu, a mai multor locuitori din cătunul Rediu-Tâtaru, județul Iași, a mai multor locuitori din comunele Resuceni și Arsache, județul Vlașca, a mai multor învățători rurali din Dolj, a mai multor rezerviști din județul Dolj, a mai multor locuitori din comuna Oresci, județul Vaslui și a mai multor locuitori din județul Ilfov.

— Se trimite la comisiunea de indigenat petițiunile: D-lor I. Botez și C. Lupșor.

— Se depune raportul comisiunii financiare asupra creditului de 3.150 lei, cerut de D. ministru de interne, și raportul comisiunii de indigenat asupra naturalizării D-lui Ion Sococ.

— Se dă citire următoarei propuneri care se trimite la secțiune.

PROPUNERE

Pe râul Siret, care tae Moldova în două părți, în tot cursul său nu sunt de cât două poduri construite definitiv, pentru serviciul trăsurilor și al pietonilor, la Scheia și la Cosmesci. Distanța între aceste două puncte este de mai multe sute de kilometri. Când se produc inundații, podurile provisorii intermediare se des-

ființază de furia apei, și circulațiunea suferă întreruperi, cari une-ori durează mult. Din această cauză multe interese, atât agricole cât și comerciale, sunt sdruncinate și vătămăte.

Subsemnații, având în vedere cele arătate mai sus, propunem a se construi un pod definitiv pe râul Siret, care să lege comunicațiunea între județul Bacău și județul Tutova.

C. Miculescu, D. Protopopescu, M. Climescu, M. Mateescu, G. Iamandi, I. Rădulescu, N. Georgescu, P. Ene, N. Miculescu, G. Găță, D. Ghicha, N. Nicorescu, A. Enacovici, C. Andrieș, G. Levezeanu, C. Ghișescu, G. Măcărescu, R. Pătarlăgeanu, D. Aug. Laurian, V. Peiu, V. Morșun, I. Nădejde, Dr. Severeanu, G. Triandafil, M. Adamescu, C. Olănescu, C. Bădulescu, G. Drăghici, C. Răileanu, G. Softa, G. Ștefăneanu, C. Vrabie, R. Stanian, Caton Lecca, C. Bobeica, M. Balș, M. Tzoni, Iacob Fătu, C. Gabonea, T. Anastasiu, G. D. Pallade, C. Enescu, G. Duca, Ion Cincu, I. G. Leca, C. Cristodorescu.

D. vice-președinte: D. Tzoni are cuvântul.

D. M. Tzoni: D-lor deputați, în numele a 40 de colegi am onore a vă prezenta următorul proiect de lege.

stătuirea în un singur trup și un singur suflet al Statului român, depiere pe și ce merge, totă lumea o recunoșce, cea oficială ca și cea-altă. Causele sunt, de sigur, multiple și varii; nu se poate însă tăgădui că printre cele mai însemnate figurază și aceea că, lăsat la o parte de rețeaua principală a căilor ferate, el a încetat de a mai fi centrul comercial de altă dată, și s'a scoborit puțin câte puțin la rândul unei piețe de a doua mână, dacă nu și mai rău. Despopularea vizibilă a orașului, scăderea treptată a veniturilor comunei, numeroșele falimente ce se produc pe fie-care și, toate aceste și altele multe sunt semne pipăibile a unei iremediabile decadențe care va merge necontentit crescând, dacă guvernul și Parlamentul, dacă țera, în un avânt de generoasă solitudine pentru bătrânul municipiu, nu îi va întinde o mână de ajutor, luând, pe cât este încă timpul, măsurile de îndreptare ce situațiunea precară în care se află aji reclamă în mod imperios.

S'a creșut un moment că construcția liniei Iași-Ungheni, proiectată și executată pe timpul guvernului conservator, legând linia Pașcani-Iași cu căile rusești, va determina un curent de exportăție pe această direcțiune, și astfel calea ferată ce pătrunde orașul Iași, din simplă linie de interes local ce era, va deveni și ea una din căile principale de comunicație a comerțului indigen și internațional. Așteptarea această nu s'a realizat. Pentru a nu se sustrage restului rețelei române o mare parte din materia trans-

portabilă, și în scopul de a se asigura prosperitatea porturilor noastre Brăila și Galați, îndreptând curențele comerciale către densele, Statul însuși a creșut de cuviință a pune toate obstacolele putincioase exportului către Odesa, prin sporirea în așa grad a taxelor pe crâmpeliul Iași-Ungheni, în cât scumpetea transporturilor face această cale de comunicațiune aproape inaccesibilă comerțului. Măsura este prea folositoare interesului general al țerei, pentru ca să fie condamnată *a priori*, totuși nu se poate tăgădui că a avut de rezultat a menține Iașul în starea de isolare în care se afla mai înainte de marele căi comerciale ale țerei, și prin aceea de a paralisa toate efectele bine-făcătoare pentru prosperitatea orașului, ce se puteau aștepta de la legarea liniilor române cu acele rusesci.

Ce este deci de făcut pentru a reda viață unei piețe nenorocite, odinioră atât de înflorită, și care astăzi vai! se aplecă așa de repede spre ruină?

Toți acei dintre cetățenii iașeni, cari prin luminile lor sunt în măsură de a aprecia adevăratele cauze a decăderii orașului, precum și de a formula o opiniune în privirea mijloacelor celor mai proprii, de a pune capăt actualei stări de lucruri, — cugetând cu maturitate asupra acestei cestiuni vitale pentru viitorul unei cetăți ce le este scumpă tuturor, și care în vederea marelui său trecut trebuie să fie egalmente scumpă României întregi, — au ajuns în mod unanim la soluțiunea coprinsă în următoarele două puncte, pe cari ei le recomandă de mult atențiunii bine-voitoare a puterilor noastre publice, anume :

1. Construirea cât mai neîntârziat la Iași a unui sistem de docuri și magazinuri de întreprinderi, cari să permită acestui oraș a redeveni în scurt timp un centru comercial important, măcar pentru jumătatea de sus a Moldovei.

2. Construirea unei căi ferate care, plecând de la Dorohoiu sau Botoșani, trecând prin Iași, Vaslui și Bêrlad, să ajungă la Galați, și să permită astfel fostei capitale a Moldovei de a se afla pe una din căile principale de comunicațiune a comerțului nostru de exportăție, în legătură directă cu cele mai însemnate porturi ale țerei.

În privirea punctului întâi, guvernul trecut prodig de făgăduințe, cum s'a arătat pururea, mai cu seamă cu partea de dincolo a țerei, dupe ce a făcut să se adopte de către Corpurile legiuitoare legea din 15 Iunie 1881, prin care se prescria înființarea de docuri și întreprinderi nu numai în cele două porturi ale noastre, dar și la Iași, București și Craiova, când veni la punerea în aplicațiune a acestei înțelepte hotăriri, se mulțumi a prezenta Adunării deputaților în anul 1887 un proiect de lege, prin care se asigura ca mijloace materiale de execuție economice ce ar putea rezulta din creditul de 17.000.000 lei, deja votat pentru docurile și întreprinderile actualmente în construcție la Brăila și Galați.

A rezolva cestiunea în asemenea mod era a o înmormânta, și de fapt ceea ce se întâmplă; proiectul votat de Cameră nu mai fu dus la Senat și guvernul de apoi l'a și retras, creditul de 17.000.000 lei fiind probabilmente abia suficient pentru executarea lucrărilor proiectate în ambele noastre porturi. Iată cum se face că orașul Iași rămase cu simple făgădueli în privința creațiunilor de la punctul întâi, creațiuni pe cari cu toate acestea el le așteptă de mult cu o vie nerăbdare, căci constituie pentru densul, dupe cum s'a arătat, o cestiune de viață sau de moarte. Nu mai departe, în adevăr, de cât acum o lună, comuna Iași reclama ministerului de interne, prin oficia No. 286, adusă în același timp și la cunoștința reprezentanților județului, cu o stăruință disperată, aducerea întru îndeplinire a legii din 15 Iunie 1881, relativă la docurile și întreprinderile proiectate a se construi în acel oraș.

Asupra punctului al doilea din desideratele iașenilor, ce în special trebuie să ne preocupe în expunerea de față, adică asupra complectării rețelei principale a căilor ferate de dincolo de Milcov, prin construirea unei linii care, plecând din Dorohoiu sau Botoșani și străbătând valea Jijiei, să treacă prin Iași, Vaslui, Bêrlad și să se termine la Galați, guvernul trecut — mai respectuos de dorințele exprimate în nenumărate rânduri nu numai de iașeni, dar de întreaga populațiune a acelei regiuni a țerei — aruncă bazele unui început de soluțiune.

Mai întâi el construi linia Vaslui-Bêrlad; în urmă proiectă linia Iași-Vaslui, și îi asigură prin lege mijloacele materiale de execuțiune, ceea ce a permis ca construcțiunea acelei linii să pôtă începe chiar în cursul campaniei anului trecut; în fine, făcu studiile unei linii care plecând de la Dorohoiu să ajungă la Iași, străbătând de-a-lungul ei totă valea Jijiei. Când fu vorba însă de a prescrie resursele financiare din cari construcția acestei linii avea a fi făcută, guvernul trecut se mulțumi, ca și în cestiunea docurilor, a arunca pulbere în ochii populațiunilor, destinându-i prin legea din 9 Ianuarie 1888, ca fond de execuțiune, câte un milion pe fie-care an din excedentele budgetare. Acesta revenea a amâna creațiunea unei căi ferate de cea mai imperioasă necesitate pentru partea de dincolo a țerei, ca să șicem așa, la infinit; căci budgetele Statului, departe de a se solda prin excedente precum o asemenea soluțiune ne ar putea face să o credem, ele se încheiau toate dupe cum experiența o dovedesce zilnic, prin deficite din ce în ce mai însemnate.

Actul regretabil ce amintim era cu atât mai nedrept pentru țera suroră, cu cât în cursul regimului trecut, din 1.246 kilometri construite din nou prin emisiune de rentă amortisabilă, numai 321 aproximativ aparțin regiunii de dincolo de Milcov, adică abia o pătrime, și ne întrebăm: dacă acesta e adevărata proporție ce există între ambele părți a țerei, nu numai în ceea-ce privește numărul popu-

laționei, dar și mai cu sémă în privirea resurselor cu cari fie-care din ele alimentează budgetul Statului?

Dispusă precum e din punctul de vedere geografic, incongiurată de două imperii cu cari relațiunile comerciale sunt astăzi reduse pentru diverse motive la minimum, lipsită de căi fluviale practicabile cari să ușureze transportul produselor ei, Moldova are nevoie mai mult pôte de cât ori-ce parte a țerei de căi ferate numerose, cari să o pună în comunicațiune directă cu singurul port ce i a dat natura: Galați. Care e cu toate acestea, din rețeaua totală a Statului român în sumă de 2.489 kilometri ce posedă astăzi în exploatare, porțiunea cu care e înzestrat teritoriul de dincolo de Milcov? În cifre rotunde, 786 de kilometri, cu alte cuvinte ceva mai mult de cât o treime. Încă o-dată întrebăm: acesta e proporția efectivă ce există între forțele productive ale ambelor părți a țerei. Nu e de loc surprinzător în asemenea condiții de a vedea Moldova declinand vizibilmente din punctul de vedere economic, dupe cum totă lumea o constată astăzi; incongiurată aproape cu un zid de China din toate părțile, lipsită cum e încă chiar de căile de comunicațiune absolut trebuitoare, pentru a trage tot folosul putincios din bogățiile solului său, ea nu pôte de cât tânji, e vederat, și va tânji din ce în ce mai mult, dacă prin un avânt patriotic întraga țară nu i va veni în ajutor și ei și fostei sale capitale, prin o distribuire mai frățescă de cât până acum a celui utiliagiū indispensabil, fără care în timpurile noastre ori-ce dezvoltare și propășire economică devine imposibilă.

Din cele ce preced rezultă cu o netăgăduită evidență, D-lor deputați, că sunt multe, foarte multe îmbunătățiri de realizat în acest sens, în partea de dincolo a țerei, mai tot-d'a-una năpăstuită până aji, aproape sub toate regimurile, când a fost vorba de a o înarma cu instituțiunile trebuitoare spre a putea lupta pe terenul economic în mod victorios. De o cam dată însă complectarea rețelei sale principale de căi ferate cu liniile ce lipsesc încă pentru a crea o a doua cale de comunicațiune de-a-lungul Moldovei, începând de la Dorohoiū și sfârșind la Galați, precumpănesce în momentul de față ori-ce altă îmbunătățire. Prin aceea nu numai valea Jijiei și Iașul vor recăștiga măcar în parte prosperitatea lor perdută, dar însuși Galațul se va găsi bine, căci va dobândi pentru exportățiunile sale clientela exclusivă a jumătăței orientale a Moldovei, ceea-ce i va permite de a lupta în condiții de ore-care egalitate cu portul rival Brăila, atât de favorizat până acum și de sôrtă și de guvernele succesive ale țerei. Refuzând Galațului porto-francul, adică ultima ramură

de mântuire în care spera, i datorim cel puțin atâtă, ca compensățiune.

Prin inițiativa Senatului însă și în acord cu guvernul suntem pe punctul de a asigura construcțiunea liniei Bêrlad-Galați; nu ne mai rămâne deci pentru a complecta opera despre care e vorba, de cât de a găsi mișlôce cu ajutorul cărora să se pôtă pune în aplicațiune legea din 29 Martie 1885, relativă la înființarea liniei Dorohoiū-Iași, de altmintrelea de cât prin excedente budgetare mai mult sau mai puțin problematice în starea actuală de strimtorare a financelor noastre. Acastă linie este, dupe cum s'a spus, pe deplin studiată; prin urmare, construcțiunea ei ar putea să începă chiar în campania anului curent, de îndată ce i vom asigura fondul de execuțiune trebuitor.

Este însă ore nevoie de lungi cercetări pentru a i găsi? În părerea noastră, nu, D-lor deputați. Prin luarea în exploatare a Statului a rețelei concesionate companiei Lemberg-Cernăuți-Iași se va realiza o economie notabilă, care, dupe lămuririle datorite D-lui ministru de lucrări publice cu ocazia examinării în secțiunii a convențiunei respective, nu se va ridica la mai puțin de șapte până la opt sute de mii de lei chiar din primul an. Acastă resursă excepțională, provenind din mai buna administrare a unor linii cari fac parte din rețeaua căilor ferate de dincolo de Milcov, este și drept și legitim ca să fie întregă utilizată în interesul dezvoltării căilor de comunicațiune a acelei părți a țerei.

Linia Dorohoiū-Iași, având însă o lungime care nu trece peste 152 kilometri, dupe cum probază studiile făcute, nu va necesita mai mult de 15.000.000 lei ca cheltueli de construcțiune, ceea-ce a 6 % pe an, dobândă și amortisment coprins, revine la o anuitate de 900.000 lei, cu alte cuvinte aproape suma economisită din exploatarea liniilor concesionate luate pe sêma Statului.

Nimic nu se opune deci, cum vedeți, D-lor deputați, nici chiar mișlôcele materiale pentru a începe cât mai neîntârziat, chiar în cursul campaniei anului curent, întreprinderea unei lucrări de cea mai mare însemnătate pentru propășirea viitoare a Iașului și a acelei regiuni a țerei, până astăzi, cea mai sacrificată de cât toate, din punctul de vedere a căilor de comunicațiune.

În speranță că, apreciând considerațiunile de mai sus, veți bine-voi a întinde solicițudinea D-vostre patriotică către această parte a țerei, reparând pe cât este cu putință în momentul de față injustițiile trecutului, îndrăsnim, D-lor deputați și onorați colegi, a supune aprobării D-vostre următorul proiect de lege.

PROIECT DE LEGE

PENTRU

CONSTRUIREA CAEI FERATE DOROHOIU-IASI

Art. 1. Se deschide D-lui ministru al lucrărilor publice un credit de 15.000.000 lei pentru construirea căei ferate Dorohoiū-Iași.

Art. 2. Pentru acoperirea acestui credit, guvernul este autorizat a emite în țără rentă amortisabilă 4 la 0/0 până la concurența sumei efective de 15.000.000 lei. Acastă sumă se va emite treptat și în raport cu sumele trebuitoare lucrărilor executate în fie-care an

iar termenul săvârșirii lucrărilor se fixează la două ani de la aprobarea creditului.

Art. 3. Legea promulgată în 9 Ianuarie 1888 se abrogă în toate dispozițiunile ei, contrarie legii de față.

L. Catargi, M. Tzony, M. Kogălniceanu, G. Panu, N. Nicorescu, Victor Macri, Christodul I. Sulioti, E. Mavrocordato, N. Voinov, C. C. Dcbrescu, T. Silion, I. Fătu, D. Sturdza, I. Nădejde, Gh. Burghel, V. G. Morșun, C. M. Stroici, Al. G. Hinna, C. Miclescu, G. Emandi, T. Calimaki, M. N. Pacu, M. Adamescu, N. Volenti, A. Enacovici, V. G. Poienaru, N. Ceaur Aslan, C. Ressu, G. Levezeanu, G. Macarescu, D. Alexandrescu, C. Vrabie, I. G. Lecca, I. Cincu, V. Pogor, M. Balș, T. Buzdugan, Dr. Macridescu, M. Climescu, N. Ionescu, C. Kogălniceanu, D. Ghica, Gh. Apostoleanu, Ión M. C. Epureanu, T. Anastasiu, G. Roznovanu.

D. vice-președinte: Se va trimite la secțiuni.

D. M. Tzoni: Ași solicita de la onor. Adunare urgența, ca să se pótă începe lucrările chiar în primă-veră acésta.

— Se pune la vot urgența și se primesce.

D. C. C. Arion: D-le președinte, depun pe biurul Adunării o petițiune a mai multor funcționari de la ministerul lucrărilor publice, cari se rógă ca în viitorul budget să li se dea și lor aceleași apunctamente pe cari 'l-au funcționarii de același grad la cele-alte ministere. Recomand acésta petițiune atât D-lui președinte cât și comisiunei budgetare.

D. A. Vericeanu: Am cerut cuvântul ca să rog pe onor. Cameră să binevoiască a mă desărcina de îndatorirea ce 'mă-a pus de a fi membru în comisiunea de informațiuni.

Am lipsă completă de timp și nu pot consacra acestor lucrări timpul necesariu pentru a descoperi toate abuzurile și călcările de lege cari ar putea să motiveze punerea în acuzare a fostului guvern.

Înțelegeți, D-lor, că, fiind vorba de o lucrare foarte serioasă, eu nu pot lua răspunderea unor acuzări pe cari nu le voi fi verificat prin mine însuși în numeroasele dosare ce are a examina acésta comisiune.

Rog dar cu insistență pe onor. Cameră să binevoiască a primi demisiunea mea; să nu mă oblige la o însărcinare pe care n'o pot îndeplini.

D. I. Dimitriu: D-lor deputați, ceea ce eu cer astăzi de la onor. Cameră e ca pe viitor să facem cu toții bunătate să nu mai votăm pentru acel cari până în momentul votului și pun candidatura, și încă alérgă ca să fie aleși. (Ilaritate, aplause).

Țăra nu ne-a trimis să luăm diurnă de 25 lei pe zi pentru ca să nu facem alt de cât a vota comisiunii cari a două-zi se demisionese și ast-fel să fim nevoiți a repeți pe totă ziua tot voturi de alegeri în comisiuni. Să facem dar bunătate ca pe viitor să numai procedăm ast-fel; iar demisiunea să o primim.

— Se pune la vot demisiunea D-lui Vericeanu și se primesce.

D. Tache Ionescu: D-le președinte, vă rog să bine-voiți a comunica guvernului următoarea interpelare:

„Interpeles pe D. ministru de justiție asupra ultimelor schimbări ce a făcut în magistratură.“

D. G. Vernescu, ministru de justiție: Dacă D. interpelator voesce să dezvolt imediat interpelarea, eu sunt gata a răspunde.

D. Tache Ionescu: D-le președinte; dacă D. ministru insistă, datoria mea este să dezvolt interpelarea imediat; însă, eu știind că astăzi la ordinea zilei este legea înstrăinării bunurilor Statului, nu am adus documentele de cari am să mă servesc în acésta interpelare. Cu toate acestea, dacă D. ministru voesce să o dezvolte imediat, sunt la dispozițiunea D-sale.

Voc: Ordinea zilei.

D. G. Vernescu, ministru de justiție: D-le președinte, de ore-ce D. deputat nu este armat cu toate piesele cu cari vrea să sprijinească interpelarea D sale, de datoria mea este să 'l aștept până va fi mai bine pregătit și, prin urmare, 'l rog ca peste trei zile să vie înarmat cu toate piesele.

D. I. Oroveanu: D-le președinte, mai mulți locuitori din comuna Crovu, județul Râmnicu-Sărat, cer a fi împrietăriți pe una din moșiile eforiei spitalelor civile.

Depun pe biurul Camerei acésta petițiune a lor pentru a se recomanda locului competent.

D. I. Nucșoreanu: Nu are Statul dreptul să se amestice în moșiile eforiei.

— *D. Chr. Negoescu* dă citire următoarei propuneri:

PROPUNERE

Prin înființarea căii ferate la salina Slănic, din județul Prahova, deschidându-se o stațiune de băi salinare reci și calde la lacul unei vechi saline părăsite ce este acolo, care se vizitează de multă lume pe timpul verei și unde mulți suferinși și află vindecarea; mișlôcele însă

prin cari se fac băile, fiind într'o stare cu totul primitivă, de ore-ce comuna nu pôte să facă nici o îmbunătățire căci lacul este proprietate a Statului;

Având în vedere că, pe lângă interesul ce are comuna urbană Slănic, de a aduce stațiunea acelor băi la o stare bună, are și Statul interesul său pentru mai multul trafic ce ar trage pe linia ferată.

În vederea acestor considerațiuni, subsemnații deputați propunem a se vota următorul

PROIECT DE LEGE:

Art. 1. Statul cedază comunei urbane Slănic, din județul Prahova, lacul salinar din acea comună, pentru facere de băi, împreună cu terenul d'împrejur necesar pentru facerea împrejmuirilor și a cabinelor de băi reci și calde.

Art. 2. Comuna Slănic nu pôte utiliza lacul și terenul ce i se cedază de cât în scopul facerei stabilimentului de băi; iar daca în termen de cinci ani nu va înființa clădirile necesare băilor, proprietatea lacului și a terenului se întôrce la Stat.

Christu S. Negoescu, G. G. Tocilescu, C. C. Dobrescu, C. Dobrescu-Argeș, G. Panu, C. T. Grigorescu, Radu Pădărlăgeanu.

D. vice-președinte: Se va trimite la secțiuni.

Acum, D-lor, intrăm în ordinea zilei unde avem proiectul de lege pentru vânzarea în loturi a unei părți din moșiile Statului.

— *D. D. Popescu* raportorul comitetului de delegați ai secțiunilor, dă citire următorului raport și proiect de lege:

Domnilor deputați,

Secțiunile Camerei, deliberând asupra proiectului de lege pentru înstrăinarea bunurilor Statului, au ales delegați pe următoarele persoane :

D. G. Apostoleanu	pentru secțiunea	I;
" M. Săulescu	"	II;
" C. Borănescu	"	III;
" I. F. Robescu	"	IV;
" N. Gr. Filipescu	"	V;
" Lascar Catargi	"	VI;
" D. C. Popescu	"	VII.

Comitetul delegaților s'a întrunit sub președința D-lui Lascar Catargi în ședințele de la 26, 27, 28, 31 Ianuarie și 3 Februarie a. c., și, în urma cercetării proiectului și a amendamentelor diferitelor secțiuni, a adoptat lucrarea prezentă, însărcinând pe subsemnatul, ca raportor, să o înfățișeze aprobării D-văstre.

Legea ce se propune este din cele mai importante, fiind menită a consolida organizarea Statului român; ea este destinată a înlătura cestiunile grave ce s'au ridicat în timpul din urmă în privința proletariatului agricol și a îndrepta greșelile comise în trecut cu sistemul admis pentru vânzarea bunurilor domeniiale. Grație numeroselor moșii ce posedă, Statul român se găsește în fericita situațiune de a putea procura celor în lipsă pământul necesar de hrană, și acesta fără a se atinge de dreptul nimenui, fără a știrbi cătuși de puțin principiul sacru al proprietății, primindu-și, în schimbul pământului dat, valoarea lui apreciată în mod echitabil.

Pentru a răspunde mai bine însărcinării primite, vom căuta a rezuma pe scurt legile anterioare în legătură cu propunerea de astăzi și a lămuri ideile principale ce alcătuiesc proiectul adus în deliberațiunea D-văstre. Numai ast-fel ne vom convinge despre bunătatea măsurilor propuse și despre foloșele ce ele sunt menite a aduce populațiunii noastre rurale.

I

Legea din 1864 a stabilit răscumpărarea clăcei, consolidând dreptul de proprietate al clăcașilor pe întinderea de pământ determinată dupe diferitele categorii. Acesta era o adevărată improprietăre, pentru că se recunoscă dreptul preexistent al țăranilor clăcași, obligați a plăti o sumă fixă pentru despăgubirile cuvenite proprietarilor de moșii.

Pelângă clăcași, mai erau cultivatorii negăsindu-se în această categorie și cari nu au putut căpăta pământ dupe legea rurală; osebit însurăței, adică cei supraveniți dupe împământenire, clăcașii de pe moșiele strimte unde nu se ajungea pământ pentru toți și aceia cari fuseseră trecuți cu vederea cu ocaziunea aplicării legii din 1864, au rămas pe din afară. De aceea, legea rurală, prevădând aceste neajunsuri, hotărise ca însurăței, aceia cari nu erau clăcași și aceia cărora nu li se putea da pământ din cauza strimțimei moșiilor, să pôtă cumpăra loturi în moșiile Statului până la cel mult două-spredece pogone (art. 54).

O asemenea dispozițiune nu a fost regulamentată, așa că a rămas literă murtă și nu a primit nici o aplicare. Era un simplu desiderat, din momentul în care nu se determina nici prin legea rurală, nici prin altă lege posterioară, modul și condițiunile vânzării acestor loturi.

Legile următoare asupra vânzării bunurilor Statului nu s'au mai preocupat de aplicarea ideii coprinsă în legea rurală. Mai toate legile relative au pornit dintr'un punct de vedere de fiscalitate, căutându-se a se crea din vânzarea moșiilor veni-

turi pentru tesaurul public, sau a se dobândi fondurile necesarii pentru întemplinarea unor nevoi ale momentului.

Ast-fel, în legea de la 15 Iulie 1866, se coprinde numai în trecăt și fără regulamentare precisă ideia vânzării unor loturi din moșiile Statului de câte 6, 8, 12 și 50 pogone, determinându-se mai cu seamă condițiunile înstrăinării moșiilor în trupuri întregi. Tot așa a procedat și legea din 1868. Acesta, într'adevăr, a menținut loturile de 6, 8, 12 și 50 pogone, când sunt cereri îndestulătoare din partea locuitorilor, dar n'a arătat cum se făcea vânzarea: prin licitațiune sau dupe estimățiune; ba încă obliga pe locuitori a plăti integral prețul îndată dupe adjudecare, pe când pentru cumpărătorea trupurilor întregi permitea a se plăti numai a treia parte din preț, restul achitându-se în urmă în termenile fixate.

Nici legea din 1876, care tindea să corecteze inconveniențele legilor anterioare, fixând minimul preț al pogonelor ce se puneau în vânzare în loturi, nu a avut o aplicare practică. Regula admisă în privința plății era o treime dupe confirmarea licitațiunii și restul prin amortisare în termen de 20 ani.

Au mai venit și legile din 12 Aprilie 1881, 28 Martie 1884, 14 Aprilie 1884 și 5 Aprilie 1886, cari toate au primit vânzarea în trupuri întregi a moșiilor Statului, introducând orecari îmbunătățiri în privința înstrăinării în loturi mici. În adevăr vânzarea se face dupe estimățiune, plătiind înainte cumpărătorul o decime din prețul cumpărării.

Mai avem să notăm, tot în această ordine de idei, lucrarea ce s'a început, în anul 1878, pe cale administrativă, pentru aducerea la îndeplinire a art. 5, 6 și 54 din legea rurală. Ideia, în sine, era foarte bună, pentru că prin aceste măsuri se îndeplineau lipsuri rămase de la legea rurală și se satisfăceau cereri drepte ale cultivatorilor lipsiți de pământ. Din nenorocire, aceste lucrări s'au făcut cu mare ușurință, ca să nu ădicem mai mult. S'au împărțit pământuri la aceia cari nu erau în condițiunile legii, și s'a întemplat ca tocmai cultivatorii în drept să fie înlăturați de la cumpărarea pământurilor, preferindu-se speculatorii și toți aceia pe cari legea rurală nu'l avusese în vedere. Abusurile, se pare, au fost așa de strigătoare, că, printr'o lege din 1887, s'a hotărît a se revizui lucrările efectuate cu vânzarea loturilor și a se întorče pământurile date pe nedrept. Măsura în sine nu era bună; căci prin executarea ei, se puteau provoca mișcări, revolte legitime, pôte, din partea acelor cari plățiseră, în mare parte, prețul pământului cumpărat și cari cu drept se puteau crede desăvârșiți proprietari; ea însă nu a putut fi adusă la îndeplinire din cauza cheltuelilor exorbitante ce prevedea pentru constituirea comisiunilor de verificare: legea din 1887 crea o cheltuială lunară de 189.000 lei, nici mai mult nici mai puțin!

Legea din 1887, de și neaplicată, a produs un mare inconvenient, provocând pe de o parte pe țăran a se adresa cu cereri la ministerul domeniilor, și demonstrând, pe de alta, abusurile ce se comiseseră cu aplicarea administrativă a legii rurale. S'a ădis, și cu drept cuvânt, că acestei dispozițiuni legislative se atribuie, pentru o bună parte, mișcarea nenorocită a țăranilor din primăvera trecută.

II

O-dată cunoscute dispozițiunile legilor existând până astăzi asupra vânzării bunurilor Statului, să examinăm în puține cuvinte scopul ce și propune legea de față și nevoile ce este destinată a preîntemplina, arătând în același timp

considerațiunile ce au predominat cu ocaziunea formării prezentului proiect de lege.

Este netăgăduit că mare parte de cultivatori sunt în lipsă de pământul necesar pentru hrană. Fie îmbucătățirea pământurilor prin moșteniri, fie neîmproprietărirea lor cu ocaziunea legii rurale, mulți dintre plugarii nu au astăzi pământul lor. Din această cauză, ei năpădesc orașele sau constituiesc aceea ce se numește proletariatul satelor, trăind în miserie și ne fiind în stare a și asigura existența.

Statul român, având la dispozițiune domeniul întins, se află în norocoita situațiune de a preîntâmpina nevoile simțite, dând celor în lipsă pământul necesar. Făcând această operațiune, Statul român nu pierde nimica, pentru că primește în locul pământului vândut valoarea apreciată în mod echitabil, valoare care se destinază pentru amortisirea datoriilor existente; din contra el contribuie cu putere la realizarea rolului ce îi este rezervat. Ast-fel, Statul luptă pentru întărirea elementelor naționale și a însăși fundamentelor sale, prin crearea unor proprietari legați de pământ, interesați pentru mersul regulat al trebilor publice și pentru apărarea patriei contra vrășmașilor; el ajută cu putere ridicarea din miserie a unor cetățeni prin pământul ce le pune la dispozițiune, fără a aduce veri-o vătămăre dreptului cui-va. Într'adevăr, moșiile nu se impart la țărani, ci se vînd; nu este vorba despre împrumutarea sau împământenire, ci despre vîndarea bunurilor Statului, așa ca să folosescă intereselor bine chibzuite ale națiunii.

Acesta fiind scopul, proiectul de lege a căutat să înlesnescă cât de mult achizițiunea pământurilor de către cultivatori. Ei plătesc cu amortisire și în termene destul de lungi, fără a li se cere ceva înainte, începându-se plata numai după intrarea în stăpînire; prețul este fixat, după estimațiunea făcută, în condițiuni foarte avantajoase, iar vîndarea se face prin bună înțelegere, pentru a nu fi expus cumpărătorul la ridicările ce aduce adesea focul licitațiunii. Pământul hotărît la șese hectare, suficient pentru întreținerea unei familii, este inalienabil în timp de trei-șeci ani, neputînd chiar fiscal a îl vînde pentru neplată de rate, și numai a urmări realizarea lor după lege.

O măsură excelentă s'a introdus în lege: parcelarea pe fața pământului a lotului vîndut fie-cărui plugar; această dispozițiune, exprimată ca dorință în legea rurală, se va realiza cu ocaziunea vînderei loturilor, și este menită a aduce bune rezultate, căci realizează proprietatea individuală pentru fie-care cultivator și îl îndrumază la dobîndirea foloșelor ce pöte trage din acesta.

Comitetul delegațiilor nu a primit avansurile de șese sute lei, prevăzute în proiectul guvernului pentru locuitorii cari sunt siliți a se stabili în alte comune. A luat această hotărîre pentru următoarele considerațiuni:

1. Proiectul guvernului, în această privință, nu coprindea nimic practic; ba încă era peste putință ca, cu dispozițiunea art. 3 § 2, din proiect, să se ajungă la realizarea avansurilor stipulate. Într'adevăr, aceste avansuri erau puse în sarcina creditorilor agricole, cari, după legea lor constitutivă, nu pot face asemenea operațiuni, și cari, în tot cazul, nu dispun de mijloacele convenite pentru a satisface asemenea cereri. Era dar mai mult o făgăduială zadarnică și nerealisabilă.

2. Avansul în sine este criticabil, pentru că ar putea da naștere unor idei greșite asupra rolului Statului și a drepturilor cetățenilor față cu dînsul. Într'adevăr, s'ar putea crede, cu asemenea practice, într'un fel de drept de căpătuire ce ar avea cetățenul contra Statului. Acest rezultat, inevitabil dacă se primesc avansul propus pentru cultivatori, trebuie să ne îngrijască și să ne impede de a lucra cu ușurință, dacă ne este permis a ne exprima ast-fel. De altă parte, credem că destule foloșe s'au dat cultivatorilor prin legea de față, fiind puși în situațiune de a dobîndi un instrument de producțiune, fără a cheltui înainte un singur ban.

3) Sarcina asupra Statului ar fi prea mare căci; avansurile

acestea se pot ridica la decimii de milioane. Dacă fixăm, într'adevăr, la suma de 100.000 numărul acelor cari vor beneficia de avansurile de 600 lei, și acesta este cifra cea mai mică ce putem admite, ajungem la însemnata sumă de 60 milioane. Și, apoi, să se considere că Statul nu este în pozițiune de a controla întrebuițarea sumei avansate, care s'ar putea cheltui fără folos de către cultivator. Am aduce sătînelui rău serviciu, în asemenea caz; căci el ar fi urmărit să plătescă pentru nisce bani cari nu i au folosit. Asemenea operațiuni, credem, nu intră în atribuțiunile Statului.

Proiectul de lege, pe lângă sprijinul puternic ce acordă plugarilor în lipsă de pământ, coprinde o dispozițiune foarte favorabilă pentru cultivatorii cu dare de mână, pentru fruntașii satelor cum am dice. Se prevede că din toate moșiile mai mari de 400 hectare să se reserve o pătrime spre a vinde în loturi de 10—25 hectare. Cu modul acesta, țărani muncitori vor putea dobîndi proprietăți relativ însemnate și a constitui un fel de burghezie a satelor, ceea ce va contribui mult pentru întărirea Statului român. Aceștia se vor interesa pentru mersul regulat al trebilor publice, vor da exemple de bună cultură și economie celor-alți locuitori și vor constitui un factor puternic în organizarea societății noastre.

Sunt o mulțime de fruntași în satele noastre, cari prin munca lor și au adunat un peculiu öre-care, și pe cari suntem datorii a i încurajia să și îmbunătătescă condițiunea. Particularii vînd rar pețete din moșiile lor; de aceea Statul, profitînd de vîndarea moșiilor sale, trebuia să asigure acestei clase interesante de țărani o öre-care porțiune din domeniile sale pentru întrebuițarea economiilor adunate. În asemenea cazuri, cum era și drept, vîndarea se va face cu licitațiune, preferîndu-se aceia cari vor da prețul cel mai mare.

Cu ocaziunea aplicării acestei legi se ridică o cestiune gravă, pentru că multe moși ale Statului sunt încă arendate.

Art. 47 din proiect rezolvă acest punct, determinînd, cum era drept, ca să se respecte contractele existente cu diferiții arendași. Nu se putea primi ideia acelor cari pretindeau ca imediat să se procedeze la vîndare, înlăturându-se contractele în ființă cu arendașii; căci acesta ar constitui o măsură violentă și revoluționară, atrăgînd contra Statului pretențiuni legitime și cereri de despăgubiri însemnate din partea celor lesați.

Afară de acestea, existența contractelor de arendă nu amână indefinit aplicarea prezentei legi. În condițiunile de arendare, astăzi în vîgöre, se dispune (art. 67) că, în cas de vîndare a moșiilor, contractele de arendă se desființază de drept și fără despăgubire, respectându-se numai anul agricol cînd se face vîndarea și anul agricol următor, considerându-se începerea anului agricol de la 23 Aprilie.

O dificultate se nasce în privința moșiilor cu venituri trecînd de 20.000 lei. După legile existente (12 Aprilie 1881 și 14 Aprilie 1884) se pot vinde numai moșiile cu venituri inferioare de 20.000 lei, așa că s'ar putea dice că regula coprinsă în art. 67 din condițiunile generale de arendare se aplică numai la acele moși, cari, după lege, se pot vinde. Chiar de s'ar admite o asemenea soluțiune, inconvenientele nu sunt prea mari; căci sunt puține moși în această categorie. Avem, în această privință un tablou, deslușitor lucrat la ministerul domeniilor, din care rezultă că din totalul moșiilor Statului de 876, se pöte vinde, în condițiunile art. 67, un număr de 685 moși, fiind cu venituri superioare de două-șeci de mii numai 191 moși, cari nu s'ar putea vinde după legile din 1881 și 1884. Acesta în cazul cînd nu s'ar aplica și la aceste moși regula art. 67 din condițiunile de arendare.

Este bine înțeles că noi nu preiudicăm nimica în privința contractelor de arendă; ne mărginim numai a pune în lege ideea respectării contractelor existente în condițiunile pentru arendarea diferitelor moși ale Statului. Va rămănea ca D. ministru al domeniilor să aplice legea, ținînd socotă de toate aceste împrejurări, fără a atinge drepturile arendașilor sau a aduce pagube tesaurului public.

III

Mai rămâne să ne ocupăm și de câte-va cestiuni, ce s'au discutat în secțiuni și în comitetul delegaților, și cari interesează de aproape legea de față.

S'a cerut de unii din colegii noștri fixarea de loturi mici de 3, 5 și 7 hectare, iar de alții suprimarea loturilor mari de 10—25 hectare. Comitetul delegaților a crezut că este mai bine să fixeze cuantumul de șese hectare în mod invariabil, pentru a nu se da ocaziune la năpăstuirii și favoruri; de altă parte, găsind bună ideea guvernului de a se ajuta formarea la sate a unei clase de mijloc, a menținut loturile de 10—25 hectare. Afară de acestea, comitetul delegaților, păstrând art. 14 din proiectul guvernului, a lăsat în facultatea acestuia a da loturi mai mici de șese hectare, când ar rămânea din moșiile vândute asemenea Petece de pământ.

În unele secțiuni s'a cerut a se preciza cine anume poate beneficia de cumpărarea loturilor de șese hectare. Ast-fel secțiunea I, primind un amendament al D-lui M. Kogălniceanu, a cerut să se prenumere printre cultivatori: locuitorii orașelor; preoții, servitorii bisericii și învățătorii; soldații cari au luat parte în campania din 1877—78 și elevii absolvenții ai școlilor de agricultură. Comitetul delegaților a preferit a conserva redacțiunea proiectului care rezervă vânzarea moșiilor Statului numai *cultivatorilor* de pământ români. Cuvântul este generic și coprinde pe toți aceia cari, fiind români, se dădău la cultura pământului.

Proiectul prevede ca aceia cari au mai puțin de un hectar să potă cumpăra loturi de 6 hectare și ca un cultivator să nu potă cumpăra mai mult de un lot. Unele secțiuni au criticat aceste reguli, dând loturi la aceia cari au mai puțin de două hectare, în loc de unu, și permițând ca un plugar să cêră două loturi, când are mai mult de doi copii legitimi. S'a trecut însă asupra unor asemenea propuneri, păstrându-se dispozițiunile proiectului.

În stnul comitetului delegaților, D. Lascar Catargi, în numele secțiunii VI, a propus ștergerea cuvintelor „sau pe acelea ale diferitelor stabilimente publice” din art. 69, relativ la rescumpărarea vetrelor satelor, pentru că ar constitui o atingere a proprietății private; această părere însă nu a fost primită de majoritatea comitetului delegaților.

Doă cestiuni de mare însemnătate au preocupat încă pe colegii noștri: schimburile între loturile de 6 hectare și declararea indivisibilității lor.

Ideea schimbului a fost primită de comitetul delegaților. De multe ori această operațiune produce folose reale; căci permite înglobarea unui lot alături cu o parcelă mică ce posedă deja cultivatorul, sau înlesnesce pe diferiții cultivatori, oferindu-le mijlocul de a stăpâni în apropiere de căminele lor. Asemenea dispozițiune a produs bune rezultate în țările unde este admisă, precum Saxonia, Prusia Renană, etc. Un lucru însă am voi: să se reglementeze puțin acest punct, ca nu cum-va să se transforme într'un mijloc sigur pentru a înlătura inalienabilitatea prescrisă de lege. Trebuie luate neapărat ôre-cari dispozițiuni, cari să asigure că schimbul este cerut de interesul comun al părților, și că nu se ascunde sub această operațiune veri-o înșelătorie sau veri-o înștrăinare deghisată. Fără o asemenea reglementare, schimbul, în loc de bine, potă aduce mare rău.

Indivisibilitatea loturilor trebuie să atragă luarea noastră aminte. Ea însemneză lucrul următor: loturile de 6 hectare să nu se mai împartă, transmitându-se în întregul lor asupra moștenitorului sau achizitorului. Interesul este mare în această privință; căci prin indivisibilitatea loturilor s'ar ocoli primejdia ce provine din îmbucătățirea prea mare a pământului, în virtutea legilor existente asupra moștenirilor. Într'adevăr, dupe una sau două generațiuni, fiind că legea obligă împărțirea în natură, loturile de 6 hectare vor fi fărâmițate așa ca să nu mai potă asigura existența cultivatorului ce

posedă acea parcelă. Pe când cu sistemul contrar al netmpărțirii loturilor, suntem siguri că avem o sémă de cultivatori cari posed pământ indestulător pentru ei și familiile lor.

Cum putem ajunge la acest rezultat? Nu este vorba de a crea inegalități între moștenitori și a transmite averea părintescă pe capul unuia și în detrimentul celor alți. Acesta nu potă fi admis de ideile noastre egalitare și democratice. Este vorba numai de a găsi un mijloc care să asigure dreptul tuturor moștenitorilor și să ocoléscă pericolul social ce produce îmbucătățirea prea mare a pământului. Lucrul acesta s'a formulat în alte țări, precum în Vestfalia, Saxonia și alte părți în Germania, și de curând s'a introdus în și Austria.

Ecă aproape cum să reguleză această dificultate: lotul de pământ se declară indivisibil, trecând în total asupra unuia din copii, desemnat de părinte sau de lege în lipsa lui. Cel avantajat ast-fel este obligat a plăti în bani partea de moștenire cuvenită moștenitorilor, având dreptul a popri partea lui virilă și disponibilul părintelui său. Prețuirea se face în mod echitabil, și în general se acordă termene pentru plata dreptului moștenitorilor. Creditele locale pot înainta sumele cuvenite, așa ca cel avantajat cu lotul întreg să potă plăti cu încetul datoria către cei-alți succesori.

Cu o asemenea dispozițiune dobândim două folose mari: evităm îmbucătățirea pământului și perpetuăm o clasă de muncitori harnici; căci părintele va sci să alégă dintre copii săi pe cel mai capabil și mai activ.

Comitetul delegaților a înlăturat amendamentul ce s'a propus de D-nii N. Filipescu și M. Săulescu, în privința indivisibilității loturilor de 6 hectare, pentru considerațiunea că ar fi nevoie de o lege specială care, pentru anume categorii de Români, să modifice regulile stabilite pentru moșteniri. Ideea indivisibilității admise trebuia bine reglementată, și acest lucru nu putea să se încadreze în legea de față, care este destul de complicată prin dispozițiunile numeroase ce coprinde.

IV

Dupe cum vedeți, D-lor deputați, legea de față este destinată a îmbunătăți condițiunea muncitorilor de pământ. Nu ne induoim că D-vostre vê veți grăbi a vota măsurile înțelepte ce vi se propun și că guvernul va căuta să pună în aplicare cât mai curând legea, bineînțeles lucrând cu multă băgare de sémă pentru a nu vătêma, nici interesele cultivatorilor, nici interesele Statului.

Tótă lumea la noi a arătat mare sollicitudine către clasa țêranilor. Pôte că de multe ori am cădut în exces, înăbușindu-i prea mult cu dragostea și pățind ca acei părinți iubitori cari strică copii prin rêsăgăturile ce le îngădue...

Ori-ce ar fi, a trecut vremea fraselor. Sê ne dăm bine socotêlă de nevoile țêranilor și de mijlôcele cele mai nemerite pentru ridicarea lor. Să avem într'înșii un sprijin real pentru apărarea instituțiunilor și drepturilor Statului, față cu vrăjmașii din năuntru și din afară.

Legea ce se propune este bună, dar nu este indestulătoare. Trebuie o lucrare uriașă pentru îndreptarea greșelilor comise până acum. Administrațiunea și justiția, școla și biserica aproape lipsesc din satele noastre; să le facem să existe, să devie o realitate. Să dăm țêranului ce i se cuvine, dar să exigem fără cruțare ca el să și îndeplinescă tôte datorile; să-l ridicăm prin regulă, învățatură și moralitate la înălțimea instituțiunilor și să-l facem a pricepe ideile și luptele noastre; 'l-am făcut proprietar, să-l mai facem cetățeu și patriot! Acesta este misiunea noastră a tutului, și, numai procedând ast-fel, putem să ne mândrim că am organizat solid Statul român, și am întărit naționalitatea noastră!

Raportor, D. C. Popescu.

LEGE

PENTRU

INSTRĂINAREA BUNURILOR STATULUI ȘI RESCUMPĂRAREA EMBATICURILOR

PROIECTUL

MODIFICĂRILE INTRODUSE DE COMITET

TITLUL I

Despre instrăinarea bunurilor prin vânzare

SECȚIUNEA I

Despre bunurile ce se pot instrăina

Art. 1. Guvernul este autorizat a vinde în condițiunile legii de față moșiile Statului.

Art. 2. Tóte moșiile Statului se pot vinde în total sau în parte, însă numai în loturi de câte 5, 10 și 25 hectare, locuitorilor români cultivatori de pământ.

Moșiile, cari au o întindere de pădure mai mare de 50 hectare, nu se pot vinde de cât rezervându-se pe séma Statului pădurea cu un perimetru și cu servitutea de drum necesară pentru conservarea și exploatarea ei.

Perimetrul și drumurile necesare se vor determina înainte de punerea în vânzare a moșiei.

Art. 3. În interesul formării de noi comune, ministerul domeniilor va pune, ca condițiune a vânzării în loturi de 5 hectare, obligațiunea pentru cumpărători de a se stabili cu locuințele pe moșia cumpărată.

Spre a înlesni această stabilire, creditele agricole sunt autorizate a face avansuri rambursabile cu anuități până la concurența de maximum 600 lei sătenilor, pentru a subveni la primele cheltueli de instalațiune și cumpărarea de vite și instrumente agricole.

Aceste avansuri vor fi garantate de Stat, și împlinirea ratelor lor se va face de o dată, în același mod și cu aceleași garanții pentru Stat ca împlinirea ratelor afectate la plata pământului.

Un regulament de administrațiune publică va regula amănunțimile luării și distribuțiunei acestor sume.

Aceste dispozițiuni nu se aplică la acei cari vor cumpăra pământ pe proprietatea pe care locuiesc, sau pe proprietatea vecină.

Art. 4. Pădurile, cari au o întindere mai mică de 50 hectare, se vor vinde comunelor în circumscripțiia cărora se află, împreună cu un perimetru necesar exploatarei lor.

Art. 2. Tóte moșiile Statului se pot vinde în total sau în parte, însă numai în loturi de câte 6 și 10—25 hectare, locuitorilor români cultivatori de pământ.

Art. 3. În interesul formării de noi comune, ministerul domeniilor va pune, ca condițiune a vânzării în loturi de 6 hectare, obligațiunea pentru cumpărători de a se stabili cu locuințele pe moșia cumpărată, până în trei ani.

Alin. II, III și IV s'au suprimat.

La alin. V, în loc de „Aceste dispozițiuni“ s'a șis : „Această dispozițiune“.

La art. 4 s'a admis, ca alin. II, următorul amendament : „Asemenea vor rămănea comunelor și supuse regimului silvic, fără a se putea despăduri tuferișurile, zăvoiele, crângurile cari

PROIECTUL

Ele vor rămănea supuse regimului silvic și nu se vor putea exploata de cât dupe îndeplinirea dispozițiilor cerute de legea silvică.

Prețul pământului de sub pădure și al perimetrului, cum și al materialului lemnos, se va stabili de ministerul domeniilor prin o prealabilă expertisă făcută de un delegat al său.

Art. 5. Nu se pot vinde, chiar dacă s'ar afla în condițiunile art. 4 :

1) Moșiile pe cari se află ape minerale recunoscute că s'ar putea utiliza, mine sau miniere de sare, cărbuni de pământ, fer, aramă, mercur, păcură, petrol și ori-ce alte minerale de ore-care însemnătate cari s'ar putea exploata de Stat.

Recunoșcerea utilizării apelor și a exploatării de mine se va face de către ministerul domeniilor prin oameni experți.

Ea va trebui să precădă punerea în vânzare a imobilului și să obțină aprobarea consiliului de miniștri.

O-dată vânzarea efectuată, drepturile cumpărătorului rămân definitive ;

2) Moșiile pe cari s'ar afla monumente publice clasate pentru conservare de comisiunea instituită prin regulamentul asupra monumentelor publice, decretat la 7 Aprilie 1874, afară numai dacă se pôte deosebi o întindere îndestulătoare de pământ în care să se coprindă monumentele de conservat.

Art. 6. Guvernul este încă autorizat a vinde ca bunuri mici :

1) Tóte locurile virane, casele, prăvăliile și ori-ce alte ecarete situate în comunele rurale și în razele comunelor urbane ;

2) Tóte locurile infundate în proprietăți străine cu clădiri sau fără clădiri pe dênsele ;

3) Tóte viile, livețile, grădinele, morile, pivele și ori-ce alte asemenea bunuri mici și ecarete isolate.

Aceste dispozițiuni se aplică și la bunurile de această categorie din partea României de peste Dunăre.

Art. 7. Sunt exceptate din această categorie :

1) Locurile, casele, grădinele, livețile și ori-ce alte asemenea bunuri mici și ecarete aflate în interiorul monastirilor, schiturilor și al bisericilor, precum și a celor situate imediat în jurul lor, cari s'ar găsi trebuincioase acestor așezăminte ;

2) Locurile virane și clădirile cari sunt rezervate sau s'ar reserva pentru ver-un serviciu public sau pentru construcțiunea de edificii necesare autorităților publice și așezămintelor de bine-facere dependente de Stat.

SECȚIUNEA II

Despre modul vânzării

Art. 8. Instrăinarea moșiilor Statului se face :

- 1) Prin vânzare în loturi de 5 hectare, fără licitație ;
- 2) Prin vânzare în loturi de 10 și 25 hectare, cu licitație ;
- 3) Prin vânzare cu licitație a bunurilor mici de la art. 6.

SECȚIUNEA III

Despre vânzarea loturilor

Art. 9. Ministerul agriculturii, industriei, comerțului și domeniilor va determina treptat, dupe cererile locuitorilor și pe baza tablourilor formate de prefecturi, moșiile asupra cărora se face studii pentru a fi vindute în loturi de 5, 10 și 25 hectare ; va examina planurile, hotărniciele și documentele acestor moși, în ce privesce întinderea și vecinătățile, și va culege, prin agenții săi, tóte informațiunile necesare despre starea și condițiunile economice ale moșiei destinată a se vinde.

Art. 10. Dupe facerea acestor studii se va măsura și parcela moșia pe plan de inginerii Statului sau angagiați cu contract.

Din fie-care moșie se va reserva a patra parte, pentru a fi vindută în loturi de câte 10 și 25 hectare, iar cele-alte trei părți se vor parcela în loturi de 5 hectare.

MODIFICĂRILE INTRODUSE DE COMITET

vor fi pe cursul apelor și pe cóstele dealurilor, cari vor fi asupra satelor, drumurilor, apelor ori locurilor de cultură, și cari crânguri și zăvoie vor avea o întindere mai mare de o jumătate pogon."

- 1) Prin vânzare în loturi de 6 hectare, fără licitație ;
- 2) Prin vânzare în loturi de la 10—25 hectare, cu licitație.

La art. 9, în loc de . . . . . „pentru a fi vindute în loturi de 5, 10 și 25 hectare“, s'a admis „loturi de 6 și 10—25 hectare“.

Art. 10. Dupe facerea acestor studii se va măsura și parcela moșia pe plan și teren de inginerii Statului sau angagiați cu contract.

În fie-care moșie se va păstra a patra parte pentru loturile de la 10—25 hectare ; la moșiile mai mici de 400 hectare, se

PROIECTUL

Inginerul parcelator va putea, dupe cererea sătenilor, împărți în trei divisiuni totala suprafață destinată a se vinde în loturi de 5 hectare, afară de partea unde se va forma vatra satului. Fie-care divisiune va avea liberă trecere la vatra satului și va fi afectată anual la o cultură specială, adică: o divisiune pentru cultura cerealelor, altă divisiune pentru izlaz și a treia pentru fenețe naturale sau artificiale.

Art. 11. O-dată cu măsurarea moșiei, inginerul parcelator va constata, măsura și ridica în plan, pe lângă loturile destinate vinzării, toate iazurile, heleștaele, viile, livezile, morile, pivele, cum și ori-ce alte bunuri supuse la plată de embatic (besman), otașniță, decimă sau altele, către Stat, pentru a înlesni rescumpărarea lor de către cei ce le posedă, în conformitate cu dispozițiunile prevădute în titlul II al prezentei legi.

Art. 12. Dacă totă moșia se va vinde în loturi, iazurile și heleștaele se vor vinde comunelor cu prețul ce se va fixa dupe o prealabilă expertisă, având locuitorii dreptul de a usa în comun de toate veniturile și obligațiunea de a contribui la întreținerea lor.

Art. 13. Când numărul loturilor formate va fi mai mare de 100, inginerul parcelator va determina pe plan și locul unde trebuie a se înființa vatra noului sat, în perimetrul căreia va arăta și fixa întinderea și poziția locurilor unde să se clădească:

- 1) Locul primăriei;
- 2) „ strejei;
- 3) „ bisericei;
- 4) „ școlii;
- 5) Se va determina direcția, întinderea și lărgimea stradelor.

În afară de vatra satului se va determina:

- 1) Poziția și întinderea cimitirului;
- 2) Poziția, întinderea și lărgimea drumurilor vecinale;
- 3) Poziția și întinderea a câte 10 hectare, ce se vor da bisericeii și școlii pentru înființarea și acoperirea cheltuelilor de întreținere.

Întinderea totală a acestor terenuri comunale nu va trece peste $\frac{1}{4}$ hectar de fie-care lot, și valoarea lor totală se va împărți în proporție cu numărul loturilor, se va adăuga la prețul lor și se va răspunde de cumpărătorii.

Aceste dispozițiuni se vor putea aplica și la conglomeratiuni mai mici de 100 loturi, când situația topografică a noii așezări ar face imposibilă sau neîndemânatică alipirea ei către o comună sau un sat deja existent.

Art. 14. Întinderea unui lot mic va fi cel mult de 5 hectare, și nimeni nu va putea cumpăra de cât un lot.

Comunele rurale însă vor putea cumpăra până la 3 loturi, ce vor servi exclusiv la întreținerea școlii și a bisericeii.

Art. 15. Prețul loturilor de 5 hectare se va stabili conform cu tabela specială, care face parte integrantă din prezenta lege.

Art. 16. Planul moșiilor împărțite în loturi cât și acela al locuințelor, împreună cu un tablou de numărul loturilor, se va depune la primărie și se va pune în vederea locuitorilor de către un delegat al ministerului agriculturii, industriei, comerțului și domeniilor.

Acest delegat va lua declarațiune scrisă, legalizată de primărie, din partea fie-cărui locuitor pentru lotul anume indicat pe plan ce voesce să cumpere, obligându-se a plăti prețul fixat și a se supune la toate dispozițiunile prevădute de lege.

Aceste declarațiuni se vor face cel mult în 15 zile de la data depunerii planului parcelării.

Pentru loturile puse în vânzare pe o moșie se vor preferi:

- a) Comunele rurale pentru câte unul cel puțin din loturile prevădute la art. 14, alin. II, pentru școală și biserică;
- b) Capii de familie cari să mai puțin de un hectar;
- c) Locuitorii capii de familie de pe moșiile vecine cari n'au pământ;
- d) Comunele rurale pentru cele-alte loturi.

MODIFICĂRILE INTRODUSE DE COMITET

va îndestula cu preferință cererile pentru loturi de 6 hectare restul se va vinde în loturi de la 10—25 hectare.

Inginerul parcelator, în comunele înființate din nou, din fie-care lot de câte 6 hectare, va lăsa câte un sfert de hectar de cap de familie, ca rază împregiurului vetrei satului, destinată pentru folosul comunei; restul se va împărți în loturi, lăsându-se liberă trecere la vatra satului și la apele curgătoare.

Posiția și întinderea celor zece hectare.....

Întinderea totală a acestor terenuri, afară de cele 10 hectare pentru biserică și școală, nu va trece peste $\frac{1}{4}$ hectar de fie-care lot.....

Întinderea unui lot mic va fi cel mult de 6 hectare.....

Prețul loturilor de 6 hectare.....

Aceste declarațiuni se vor face cel mult în 30 zile.....

PROIECTUL

Locuitorii cari au deja mai mult de un hectar nu vor putea cumpăra de cât loturi de 10 și 25 hectare.

Loturile nu vor fi vindute de cât în ordinea numerică a planului și tabloului.

Între ele loturile se vor trage la sorți când ar fi mai mulți doritori pentru acest lot.

Art. 17. Dupe trecerea termenului de 15 zile, delegatul ministerului și primarul comunei, întruniți în comisiune, vor constata prin proces-verbal că toate formalitățile cerute de articolul 16 au fost îndeplinite și vor declara vindute loturile cerute, punând tot de o dată în vederea locuitorilor cumpărătorii ca în termen de 8 zile să prezinte comisiunii recepsele casieriei de plata taxelor de timbru și înregistrare.

Se va încheia apoi un proces-verbal în trei exemplare, constatând îndeplinirea tuturilor acestor operațiuni; un exemplar din acest proces-verbal se va lăsa în păstrarea primăriei comunei, iar cele-alte două, însoțite de două planuri de parcelare, două tablouri de numărul loturilor și numele cumpărătorilor, împreună cu declarațiunile acestora și recepsele casieriei, se vor înainta ministerului.

Ministerul va înainta unul din aceste exemplare tribunalului situațiunii imobilului, spre a fi păstrat în arhiva notariatului.

Art. 18. Ministerul va confirma vânzarea, va libera titlul provisoriu pe numele fie-cărui cumpărător și îl va pune în posesiune, aplicând pe fața pământului loturile coprinse în plan.

SECȚIUNEA IV

Despre vânzarea loturilor de zece și două-zeci și cinci hectare

Art. 19. Conform aliniatului II de la art. 8, Statul poate pune în vânzare și loturi de 10 și 25 hectare, pe baza studiilor prevădute la art. 10.

Dupe încercarea făcută prin două licitațiuni, terenurile nevândute din pătrimea rezervată se va putea împărți în loturi de 5 hectare.

Art. 20. Valoarea acestor loturi se va stabili de un delegat al ministerului, luându-se drept basă, pentru evaluarea lor, arenda actuală înmulțită cu 20, fără ca nici într'un cas aceastăarendă să poată fi mai mică de zece lei de hectar; în această evaluățiune se va ține seamă de situațiunea și calitatea pământului și de valoarea pădurei ce s'ar afla pe loturi.

Art. 21. Indată ce planul parcelării va fi terminat, ministerul va depune la primăria comunei câte un exemplar de plan și tabloul indicativ al loturilor, și va publica și afișa vânzarea.

SECȚIUNEA V

Despre vânzarea bunurilor mici

Art. 22. Vânzarea bunurilor mici, coprinse în art. 6, se face numai în corpuri întregi.

Pentru fixarea prețului, ministerul domeniilor va putea, în lipsă de alte elemente, să facă prin agenții săi o estimațiune prealabilă, precum asemenea să ia toate informațiunile necesare asupra întinderii și calității terenurilor și asupra stărei clădirilor ce au a se vinde.

SECȚIUNEA VI

Despre procedura vânzării

Art. 23. Vânzarea bunurilor Statului de ori-ce natură se face de ministerul domeniilor.

Pentru loturile de 5 hectare, vânzarea se face de comisiune și în formele prevădute la art. 17 și 18 de mai sus.

MODIFICĂRILE INTRODUSE DE COMITET

cumpăra de cât loturi de 10—25 hectare.

toți ca în termen de o lună să prezinte comisiunii recepsele...

pune în vânzare și loturi de 10—25 hectare....

vândute din pătrimea rezervată se vor putea împărți în loturi de 6 hectare.

Pentru loturile de 6 hectare....

PROIECTUL

Pentru loturile de 10 și 25 hectare și pentru bunurile mici, prevăzute la art. 6, licitațiunile pentru vânzare se vor ține la fie-care reședință de prefectură în care se află situate loturile sau bunul scos în vânzare, afară de cele din județul Ilfov, pentru cari licitațiunile se vor ține în localul ministerului domeniilor.

Art. 24. Licitațiunile se fac :

În București, în prezența ministrului domeniilor sau a delegatului său.

Casierul casei de depuneri este obligat a fi prezent, pentru a primi în deposit garanțiile oferite.

În cele-alte județe, în prezența unei comisiuni compusă din : prefectul județului, președintele comitetului permanent și casierul general al județului, care va primi și garanțiile depuse în comptul casei de consemnațiuni.

Directorul prefecturii și un membru delegat al comitetului permanent vor înlocui pe prefect și președintele comitetului, în cas de lipsă a acestora.

Operațiunile comisiunilor sunt supuse controlului ministerului domeniilor.

Art. 25. Publicațiunile de vânzare se vor face dupe formularele întocmite de ministerul domeniilor, și se vor insera prin *Monitorul oficial*; cel puțin cu 40 zile înainte de ziua fixată pentru ținerea licitației.

Art. 26. Aceste publicațiuni vor cuprinde :

a) Numirea bunului sau numerile loturilor puse în vânzare ;
b) Județul, plasa, comuna și moșia pe cari sunt situate loturile sau bunurile;

c) Aședământul de care a fost pendinte ;

d) Un resumat de condițiunile economice ale bunului, chiria ce produce întinderea aproximativă și vecinătățile ;

e) Ziua și ora la care are a începe și localul autorității unde se va ține licitația.

Aceste publicațiuni se vor insera și în foile curților de apel din Iași, Craiova și Galați, și se vor obști și prin așpte tipărite și lipite la prefectura și primăria orașului de reședință în care se va face vânzarea, cum și la primăriile comunelor în cari sunt situate bunurile și loturile puse în vânzare.

Art. 27. Dacă din lipsă de concurență, sau din ver-o împregiurare ôre-care, nu s'ar putea ține licitațiunea în ziua publicată, licitațiunea se va amâna și comisiunea va încheia un proces-verbal prin care se va constata cauza amânării.

Aceleași formalități se vor îndeplini pentru scôterea din nou în vânzare.

Art. 28. Licitațiunile nu se pot ține în aceeași zi la tôte prefecturile și la minister; un interval de cel puțin cinci zile este necesar între zilele fixate pentru ținerea licitațiunilor.

Orî-ce licitațiune făcută cu călcarea formalităților prescrise mai sus și la art. 25 este considerată nulă de drept.

Asemenea este nulă licitațiunea ținută în alt loc sau în altă zi de cât cele arătate în publicațiuni și așpte.

Art. 29. Nimeni nu pôte fi admis la licitațiune dacă nu depune o garanție echivalentă cu chiria anuală înduoită din momentul licitațiunei pentru bunurile mici, și de a decea parte din valoarea estimativă a lotului pentru care va concura.

Dacă bunul nu este închiriat, garanția se va calcula dupe chiria celui din urmă an.

Garanția va consista în numerar, bilete ale Băncei Naționale, efecte ale Statului sau efecte garantate de Stat, scrisuri funciare rurale și urbane și obligațiuni ale celui din urmă împrumut al comunei București.

Art. 30. Adjudecațiunea se va pronunța asupra celui care va fi dat prețul cel mai avantajos. Supra-oferte nu se primesc.

Art. 31. Adjudecațiunea nu este definitivă de cât dupe confirmarea ei de consiliul de miniștri, aprobată prin decret domnesc și dată în urma avisului ministerului domeniilor.

Confirmarea consiliului de miniștri și aprobarea domnescă

MODIFICĂRILE INTRODUSE DE COMITET

Pentru loturile de 10—25 hectare.....

Casierul casei de depuneri sau delegatul său este obligat..

și casierul general al județului sau sub-casierul său, care va...

e) Luna, ziua și ora.....

este necesar între licitațiunile ținute la prefecturi și cele ținute la minister.

PROIECTUL

MODIFICĂRILE INTRODUSE DE COMITET

se va da cel mult în termen de 25 zile din ziua adjudecării; în cas contrariu, adjudecatorul este liber de ori-ce îndatorire și poate să și cêră înapoi garanția.

În acest termen guvernul are facultatea de a confirma sau nu confirma adjudecarea făcută.

Art. 32. Ori-ce contestațiune asupra licitațiunei, de ori-ce natură ar fi, nu se poate face de cât înainte de a se pronunța adjudecarea, și ea trebuie a se hotărî de către comisiune în plină ședință, încheiând proces-verbal.

Contestațiunea trebuie făcută în scris.

Art. 33. Pentru operațiunea adjudecării și pentru toate incidentele ivite în cursul licitațiunei se va încheia un proces-verbal în care se va cuprinde: mersul licitațiunei, numele acelor cari au concurat și sumele oferite de fie-care.

Acest proces-verbal se va subscrie chiar în ședință de către membrii comisiunei, ministrul său delegatul său, precum și de persoanele cari au concurat.

SECȚIUNEA VII

Despre modul și condițiunile plăței prețului

Art. 34. Prețul loturilor de cinci hectare se va plăti în anuități, care se va calcula pe baza unei dobânzi de 5%, plus 1% amortisment, dupe tabelă. Acastă anuitate va cuprinde pe lângă preț și avansurile făcute de Stat și valoarea terenurilor comunale, tot în condițiunile de mai sus.

Pentru loturile de 10 și 25 hectare se va plăti a deca parte din preț în termen de o lună din ziua confirmării vânzării; restul se va achita prin anuități calculate pe baza de 5% procente și 2% amortisment, dupe tabelă.

(Cumpărătorul unui lot de 10 sau 25 hectare va putea dispune liber de pădurea ce cade pe lot, dacă va oferi prețul integral dupe estimățiune, care se va scădea din prețul vânzării.

Ori-ce tăiere de lemne făcută în contra dispozițiunilor de față se va considera ca delict silvic și se va urmări și pedepsi conform legii, ministerul având dreptul d'a opri ori-ce tăiere și ridicare de lemne pe calea administrativă).

Comunele vor plăti prețul pădurilor, iazurilor și heleștaelor ce vor cumpăra în anuități socotite pe baza de 5% dobândă și 2% amortisment.

Art. 35. Plata primei anuități va începe la 1 Aprilie, care va urma dupe data aprobării vânzării; cele-alte rate se vor plăti treptat, până la împlinirea termenului de amortisare, în rate trimestriale.

Art. 36. Cumpărătorii au facultatea de a plăti cu anticipățiune toate ratele viitoare; în acest cas, ei nu vor fi ținuți să plătescă de cât capitalul cuprins în fie-care rată.

Art. 37. Cumpărătorii de bunuri mici, prevădute la art. 6 din această lege, sunt datorii să răspundă la casieriele generale de județe, pe comptul casei de depuneri, sau direct la această casă în București, prețul întreg în termen de o lună de la data confirmării publicată prin *Monitorul oficial*.

Art. 38. Prețul rezultat din vânzarea în loturi va fi afectat la amortisarea datoriei publice.

Acastă dispozițiune nu privesce de cât capitalul prevădut în tabela de anuități. Dobânzile se vor înscrie în fie-care an în budgetul de venituri al ministerului domeniilor, și vor înlocui venitul din arendi, cari se reduc treptat cu vânzarea moșiilor.

Art. 39. Prețul rezultat din vânzarea bunurilor mici și din rescumpărarea embaticurilor, cum și ratele moșiilor vindute în baza legilor din 1884 și 1886 și ratele de rescumpărarea otașniței viilor dupe legea din 1886, vor forma un fond special la casa de depuneri, din care va continua a se face plata anuităței împrumutului de 27.230.000 lei, autorisat prin legea din 5 Iunie 1882, pentru înființarea de edificii și construcțiuni publice.

Prețul loturilor de 6 hectare se va plăti în anuități, cari se vor calcula pe baza unei dobânzi de 5%, plus 1% amortisment, dupe tabelă. Acastă anuitate va cuprinde pe lângă preț și valoarea terenurilor comunale, tot în condițiunile de mai sus.

Prețul loturilor de 10—25 hectare.....

Cumpărătorul unui lot de 10—25 hectare.....

țiune toate ratele viitoare sau parte din ele; în acest cas.....

PROIECTUL

Art. 40. Cumpărătorii de loturi de 10 și 25 hectare și bunuri de ori-ce natură sunt datorii, în termen de o lună, să plătescă către fisc taxele prevăzute de legea timbrului.

Pentru loturile de 5 hectare aceste taxe se vor plăti în termenul prevăzut la art. 17 de mai sus.

Art. 41. Pentru ori-ce întârziere de plată la termenele stipulate se plătește dobândă de 5%; această dobândă este datorită chiar și pentru taxele cerute de legea timbrului, fără judecată și somațiune.

Art. 42. Dacă în termen de o lună de la data confirmării vânzării publicată în *Monitor* nu se va achita părtimea pentru loturile de 10 și 25 hectare, sau prețul întreg pentru bunurile mici, ministerul domeniilor este în drept, fără somațiune și fără judecată, să scotă în vânzare pe comptul cumpărătorilor bunurile și loturile cumpărate de dânsii.

Același drept are ministerul domeniilor și pentru neplata ratelor la termenele fixate.

Deficitul ce va rezulta din vânzare se va încasa, fără judecată sau somațiune, din garanția depusă, și, în caz de neajuns, din ori-ce avere a debitorului, conform legii de urmărire.

Art. 43. Dreptul Statului de a scote în revânzare bunurile și loturile vindute nu exclude facultatea pentru Stat de a menține ori când vânzarea și de a urmări ori-ce avere a cumpărătorului, conform cu legea de urmărire.

Art. 44. Pentru pământurile din Dobrogea vindute în loturi și pentru cari cumpărătorii nu vor fi achitați la timp două rate, ministerul va fi în drept a resilia vânzarea, fără somațiune și fără judecată, și va vinde pământurile altora în condițiunile prevăzute în legea pentru regularea proprietății imobiliare în Dobrogea.

Valoarea ratelor întârziate se va împlini cu legea de urmărire din ori-ce avere a primului cumpărător, sau a aceluia ce va fi beneficiat de venitul acestui pământ.

Primul cumpărător nu va putea cere restituirea ratelor plătite și nu va avea nici un drept de despăgubire pentru ori-ce fel de îmbunătățiri sau construcțiuni făcute pe lotul vândut.

Valoarea acestor îmbunătățiri și construcțiuni se va plăti Statului de noul cumpărător dupe o prealabilă expertisă și în termen de o lună de zile de la vânzare.

Art. 45. În caz de revânzare sau de resilierea prevăzută la art. 44, contractele de arendare, fie chiar autentice, făcute de cumpărătorii, nu sunt obligatorii, nici pentru Stat, nici pentru noul cumpărător, de cât numai pe un termen de un an.

Art. 46. Revânzările pe comptul cumpărătorilor, fie pentru neplata la termen a părtimei sau a prețului pentru bunuri mici, fie pentru ori-ce nerespectare din parte-le a condițiunilor vânzării, se vor face, ca și în trecut, tot pe calea și cu formalitățile prevăzute pentru vânzări de bunuri ale Statului.

SECȚIUNEA VIII

Dispozițiuni generale

Art. 47. Loturile și bunurile de ori-ce categorie se vând cu respectarea contractelor de arendare sau închiriere, conform cu dispozițiunile prevăzute prin condițiunile generale de arendare.

Arențele sau chiriile se cuvin cumpărătorului, de la cel d'antăiū căștiū ce va urma, dupe răspunderea părtimei pentru loturile de 10 și 25 hectare, sau a prețului întreg pentru bunurile mici.

Comunele și cumpărătorii loturilor de 5 hectare vor avea drept la căștiurile arenților numai dupe plata primei anuități.

Cumpărătorii nu vor avea drept să ceră restituirea căștiurilor din chirii sau arenți, pe cari Statul le ar fi încasat cu anticipație în baza contractelor de închiriere sau arendare.

MODIFICĂRILE INTRODUSE DE COMITET

Cumpărătorii de loturi de 10—25 hectare....

Pentru loturile de 6 hectare....

vânzării publicată în *Monitor* nu se va achita decimea pentru loturile de 10—25 hectare.....

Alin. III Pentru neplata ratelor la termenele fixate a loturilor de 6 hectare, ministerul are drept de a urmări încasarea lor, conform legii de percepere a dărilor către Stat, din ori-ce avere a debitorului, precum și din venitul pământului concedat.

neplata la termen a decimei sau a prețului....

d'antăiū căștiū ce va urma, dupe răspunderea decimei pentru loturile de 10—25 hectare.....

Comunele și cumpărătorii loturilor de 6 hectare....

PROIECTUL

Art. 48. Statul nu răspunde evicțiunii nici într'un cas și sub nici un motiv; el nu garantează calitatea pământului, și pentru bunurile mici nici întinderea.

Procesele pendinte în contra Statului privesc pe cumpărătorii. Cumpărătorul este de drept presupus că a cunoscut toate împrejurările bunului ce a cumpărat; nici o probă contrarie nu se poate admite contra acestei presupțiuni.

Art. 49. Cumpărătorii nu au dreptul să invoce și să beneficieze de sentințele pronunțate înainte de legea secularizării, fie chiar definitive și investite cu formula executorie, prin care un așezământ ar fi câștigat o întindere de pământ pentru o moșie a sa dintr'o altă moșie învecinată, pendinte de un alt așezământ.

Art. 50. Loturile de 5, 10 și 25 hectare nu se vor putea înstrăina în timpul necesar pentru amortisirea întregii datorii a cumpărătorului și deplina lui liberare.

Pădurile, iazurile și heleștaele cumpărate de comună nu se vor putea înstrăina nici o dată, și sub nici un motiv nu se va schimba destinațiunea lor.

Art. 51. Indată ce cumpărătorii loturilor de zece hectare vor plăti pătrimea, ministerul domeniilor le va da un titlu provisoriu din registrul cu matcă, dupe ce însă se va justifica plata taxelor cerute de legea timbrului.

Cumpărătorii de loturi de 5 hectare și comunele cari au cumpărat păduri, iazuri și heleștae vor obține titlul provisoriu dupe răspunderea primei anuități.

Cumpărătorii sunt ținuți să plătescă prețurile, la termenile și în condițiunile prevădute de prezenta lege, prin singurul fapt al confirmării vânzării pe numele lor, fără a mai fi nevoie de nici o declarațiune sau obligațiune din parte-le.

Art. 52. Dupe plata tuturilor ratelor sau prețului întreg, când e vorba de bunuri mici, se vor libera cumpărătorilor titlurile definitive de proprietate în schimbul celor provisorii, cari se vor înapoia.

Asemenea se vor încredința primarilor, de pe anume listă și sub luare de chitanță, planurile, hotărâniciele, actele și documentele relative la moșia vândută și în cas numai când întreaga moșie se va fi vândut.

Nu se vor da de cât copii legalizate de pe documentele istorice și actele cari ar interesa alte proprietăți ale Statului.

SECȚIUNEA IX

Dispozițiuni penale

Art. 53. Funcționarii sau agenții cari nu vor îndeplini dispozițiunile acestei legi, în ce privesc publicațiunile și adjudecațiunile, se vor pedepsi cu amendă de la 500 până la 3.000 lei, dupe gravitatea casului, fără prejudiciul daunelor interese cauzate Statului sau particularilor prin faptul lor.

Art. 54. Ori-cine va împedica sau va turbura libera concurență la licitațiuni, ori va întrebuița veri-o manoperă cu scop de a specula asupra licitațiunei, depărtând pe concurenți prin daruri, promisiuni sau ori-ce alte mijloce spre a face să scadă prețurile bunurilor puse în vânzare, se va pedepsi conform art. 351 din codul penal.

Autoritatea, înaintea căreia este a se efectua licitațiunea, va lua de îndată măsurile necesare pentru constatarea delictului până a nu se perde urmele sale.

MODIFICĂRILE INTRODUSE DE COMITET

Statul nu răspunde de evicțiune...

Alin. II. Pentru loturile de 6 și cele de 10—25 hectare, Statul, în cas de evicțiune, nu este obligat de cât la restituirea sumelor primite.

Art. 50. Loturile de 6 hectare nu se vor putea înstrăina în timp de 30 ani de la promulgarea legii de față.

Loturile de 10—25 hectare nu se vor putea înstrăina în timpul necesar pentru amortisirea întregii datorii a cumpărătorului și deplina lui liberare; în cas de plată prin anticipație, vânzarea este permisă. Schimbul este permis pentru toate loturile și în toate cazurile.

Pădurile...

Art. 51. Indată ce cumpărătorii loturilor de 10—25 hectare vor plăti decimea...

Cumpărătorii de loturi de 6 hectare...

Asemenea se vor încredința primarilor, pentru a se păstra în archiva comunei, dupe anume listă...

Aliniat la art. 53. Acei cari se fac mijlocitori și promit locuitorilor să 'i facă a obține pământuri prin influența lor, sau prin ori-ce alte mijloce, se vor pedepsi ca escrochi, dupe dispozițiunile codului penal.

PROIECTUL

MODIFICĂRILE INTRODUSE DE COMITET

In acest scop ea va delega, daca trebuința va cere, pe unul din membrii săi, care va constata îndată faptele audite sau vădute și va dresa un proces-verbal subsemnat de el și de delicuenții și persoanele cari au fost față; daca aceștia nu vor ști sau nu vor voi a subscrie, se va face mențiune în procesul-verbal.

Aceste procese-verbale fac probă legală în justiție până la înscrierea lor în fals.

Art. 55. Nimeni nu poate concura în numele altuia de cât în puterea unei procuri legalisată de tribunal sau de comună, în cât se atinge de locuitorii de la țără, care procură se va prezenta înainte de a se începe strigările și se va alătura la lucrările adjudecațiunii, când ea va rămânea asupra celui care a dat procura.

Orî-cine, în urma adjudecațiunii, va declara că a concurat în numele altuia, fără să prezinte veri-o procură, dacă până în termen de 15 zile nu va aduce o procură în regulă din partea celui ce l'a imputernicit, va perde garanția și bunul se va pune din nou în vânzare.

Art. 56. Orî-cine și va imprumuta numele spre a cumpăra imobile rurale pentru persoane ce n'au drept dupe lege, va fi pedepsit cu amenda de 5.000 până la 10.000 lei și cu închisoare corecțională de la 2—6 luni.

Interdicțiunea drepturilor politice de la 2—5 ani va fi de drept aplicată acestor delicuenți.

Orî-cine fără drept ar cumpăra proprietăți în asemenea condițiuni, va fi asemenea supus la pedepsa din alin. I.

Vânzarea va fi nulă. Acțiunea pentru anularea ei se va intenta de Stat, de particulari cât și de procurorii din oficiu.

TITLUL II.

SECȚIUNEA I

Despre înstrăinarea bunurilor prin rescumpărarea embaticurilor

Art. 57. Tote bunurile Statului, de orî-ce natură, supuse la embatic sau besman, otașniță, decimă și la orî-ce fel de dare, fie în bani, fie în produse sau diferite materiale, se pot rescumpăra dupe formele și sub condițiunile prescrise prin legea de față, întru cât ele vor fi constituite conform legilor sub cari au luat naștere.

În lipsă de acte sau documente, se va ține sémă de o posesiune de 20 ani, exercitată conform art. 1847 codul civil.

Viile aflate pe moșiele Statului și asupra cărora cultivatorii lor n'au nici un drept din cele prevădute mai sus, pot fi vindute locuitorilor cari le cultivă, evaluându-se prin expertisă valoarea pământului.

Art. 58. Dreptul de rescumpărare se poate exercita nu numai în parte, pentru bunul aparținând unei singure persoane, ci și în masă, pentru bunuri aparținând la mai multe persoane, când există un singur titlu sau când se află în aceeași localitate și sunt de aceeași natură, spre exemplu: podgoriile, viile cu obrațiile lor, etc.

O măsurătoare generală se va face perimetrelor tuturilor podgoriilor aflate pe moșiele Statului dupe promulgarea legii de față, ridicându-se în planuri și deosebindu-se de restul moșiei prin pietre și moșoróie.

La moșiele ce se vor destina a se vinde, această lucrare se va face de inginerul parcelator, conform art. 11 din lege, și se va depune de o-dată cu planul de parcelare.

Nici o constituire de embatic sau besman, otașniță, decimă sau orî-ce fel de dare, care ar tinde la o locațiune ereditară și ar avea de scop clădirii sau sădirii, nu mai este permisă pe moșiele Statului în urma promulgării legii de față și a măsurătorii de mai sus.

Contravenitoriș perd, fără despăgubire, clădirea sau sădiria, și Statul intră de drept în posesiunea lor și a terenurilor, prin mișlocele administrative.

PROIECTUL

MODIFICĂRILE INTRODUSE DE COMITET

Art. 59. Târgurile și târgușorele aflate astăzi pe proprietăți de ale Statului, cari, prin hrisoave domnesce, hotărâri judecătorești sau alcătuirii făcute cu vechii proprietari, sunt îndatorite la deosebite dări către proprietate în schimbul unor avantagii cari astăzi se îndeplinesc de comună sau județ, au dreptul de a se libera de aceste sarcini prin rescumpărarea lor, în virtutea acestei legi.

Art. 60. Comunele urbane și rurale, aflătoare pe moșiile Statului sau pe acelea ale diferitelor stabilimente publice, fără distincțiune, pot cere rescumpărarea terenurilor cari formează vetrele lor după diferitele legi sau acte de delimitare prin cari sunt definitiv regulate.

SECȚIUNEA II

Despre prețul rescumpărării embaticurilor sau besmanurilor, otașnițelor, decimelor și altor dări

Art. 61. Prețul rescumpărării va fi: darea originară a embaticului sau otașniței înmulțită cu 20, iar pentru vii înmulțită cu 15.

Vor beneficia de această dispozițiune și acei cari vor fi făcut ministerului cerere de rescumpărare în urma termenului prevăzut la art. 71 al legii de la 12 Aprilie 1881, și cari cereri nu vor fi deja aprobate de minister în momentul promulgării acestei legi.

Dacă darea consistă în produse sau diferite alte materiale, se va face media atât a producțiunii cât și a prețului cu care s'a vîndut în cei trei ani din urmă, și acest preț se va lua de basă pentru calculul prețului rescumpărării, după distincțiunile de mai sus.

În nici un caz prețul rescumpărării viilor nu va putea coperși valoarea nudei proprietăți a solului.

Prețuirea se va face de comitetul permanent și un delegat al ministerului agriculturii, industriei, comerțului și domeniilor.

Pentru viile din Dobrogea, constatarea și estimarea producțiunii se va face de prefect sau delegatul său și un delegat al ministerului.

Posesorii acestor vii vor fi dispensați de plata dărei anuale din trecut, dacă vor cere rescumpărarea în termen de șase luni de la data promulgării acestei legi.

Art. 62. După trecere de 5 ani de la promulgarea acestei legi, rescumpărarea nu se va putea dobîndi de cât prin plata de 40 ori a prețului embaticului pe un an, și toate embaticurile nerescumpărate se vor spori cu 50% în toate cazurile de transmitere a dreptului prin vîndare sau donațiune.

Tribunalele nu vor putea legaliza sau transcrie asemenea acte, dacă nu se va prezenta dovadă despre aprobarea ministerului domeniilor.

Art. 63. Prețul pentru rescumpărarea vetrelor comunelor, precum și acel al rescumpărării bunurilor în masă, va fi darea anuală înmulțită cu 15.

Art. 64. Prețul rescumpărării se va răspunde la casieria respectivă în termen de o lună de la confirmarea de către minister.

Pentru ori-ce întârziere se va plăti procente de 5%.

Pentru vii, acest preț se va răspunde în termen de 5 ani, de la aceeași epocă, în rate trimestriale și la începutul fie-cărui trimestru.

Art. 65. Sumele convenite Statului din rescumpărarea embaticurilor se împlinesc conform legii de urmărire.

Prețul vînderei viilor prevădute la art. 69 este media învoelei de pe trei perioade de arendare înmulțită cu 25.

respectivă în termen de 2 luni de...

PROIECTUL

MODIFICĂRILE INTRODUSE DE COMITET

SECȚIUNEA III

Despre constatarea embaticurilor

Art. 66. Ministerul domeniilor va constata, dupe actele și titlurile de proprietate și dupe informațiunile luate prin agenții săi, toate embaticurile sau besmanele de ori-ce natură aflate pe proprietățile Statului. Funcționarii administrativi în genere sunt datorți a îndeplini fără întârziere toate însărcinările primite de la ministerul domeniilor în această materie.

Art. 67. Ministerul domeniilor va forma liste de toate embaticurile urbane și rurale din fie-care județ, acolo unde asemenea liste nu vor fi fost formate conform legilor anterioare, sau nu vor fi complete.

Aceste liste vor cuprinde :

- a) Numele, prenumele și domiciliul embaticarilor actuali ;
- b) Bunul supus embaticului, orașul sau comuna în care se află, prețul anual al embaticului care urmează a se lua de basă la rescumpărare și, pe cât se va putea, întinderea locului și desemnarea bunului cu embatic;
- c) Epoca de când se posedă bunul cu embatic și actele relative la constituirea acestui embatic.

Art. 68. Aceste liste se vor publica în *Monitorul oficial* și se vor obști prin afișe alipite pe ușa primăriei respective, cu deșteptare că toți doritorii de ași rescumpe embaticurile o pot face conform legii, reproducându-se întocmai dispozițiunile art. 61.

Art. 69. Cererile de rescumpărare însoțite de actele respective se vor adresa ministerului domeniilor sau direct sau prin primarii comunelor rurale ori casierii de județe.

Art. 70. Ministerul domeniilor, primind cererea, va examina actele și posesiunea așa cum se află, și, găsind că embaticul este constituit conform prescrierilor din art. 65, va regula rescumpărarea și suma de plată.

Decisiunea ei se va notifica celui interesat prin casierul de județ, sub luare de chitanță legalisată, care se va înainta ministerului.

Art. 71. Dupe plata prețului se va libera proprietarului titlul de rescumpărare în forma prescrisă de art. 60.

Dispozițiuni adiționale

Art. 72. Toate obiectele de ori-ce natură și valoare, cari, în momentul promulgării legii de față, se află în depositul grefelor tribunalelor și al curților de apel sau cu jurați, al polițielor și comisiilor, fie ca corpuri de delict, fie sub ori-ce alt titlu, se vor scôte în vânzare în folosul Statului; iar prețul se va vârsa la casieria respectivă și se va incasa ca venit extraordinar.

Art. 73. Grefierii și directorii respectivi vor forma liste de obiectele aflate în depositul lor, cu arătare de natura și de numire lor, de numele și prenumele persoanei pe comptul căreia stău depuse, data în care și titlul în care sunt depuse.

Art. 74. Această listă se va publica în foia publicațiunilor oficiale ale curței de apel, cu deșteptare că toți cei interesați sunt în drept să reclame obiectele convenite lor în termen de 6 luni de la data publicațiunei, după expirarea cărui termen nu mai sunt primiți a face nici o pretențiune asupra lucrului său a prețului cu care s'ar vinde.

Art. 75. Indată dupe împlinirea celor șese luni, se va procede la vânzarea obiectelor, de pe listele deja publicate, prin publicațiuni inserate în aceleași ziare și afișe lipite pe ușa autorității respective. Publicațiunile vor cuprinde arătarea obiectelor puse în vânzare, ziua, ora și localul unde are a se ține licitațiunea.

Art. 76. Vânzarea se face în detaliu prin licitație publică în prezența președintelui tribunalului sau a judecătorului de-

PROIECTUL

MODIFICĂRILE INTRODUSE DE COMITET

legat de dânsul și a greșierului său a polițaiului și directorului respectiv.

Adjudecarea se va pronunța asupra aceleia care va oferi prețul cel mai avantajos.

Adjudecarea este definitivă; prețul se va răspunde de îndată în numerar în mâna greșierului său a directorului de poliție, și lucrul vîndut se va preda cumpărătorului.

Art. 77. Se va încheia un proces-verbal de toate operațiunile licitațiunei, subsemnat de funcționarii cari au ținut licitația, de adjudecator și de persoanele cari au concurat.

Un exemplar de pe acest proces-verbal se va înainta ministerului domeniilor, care este însărcinat cu execuția acestei legi.

Art. 78. Pentru obiectele de aceste categorii, cari se vor depune după promulgarea acestei legi, termenul de care se vorbește în art. 75 va fi în viitor de un an.

Art. 79. Cheltuelile făcute pentru măsurătoarea, împărțirea și vîndarea pămîntului în loturi, măsurătoarea și constatarea embaticurilor și otașniței se vor plăti de fie-care cumpărător, embaticar și otașnicer, socotindu-se câte trei lei de hectar.

Acastă plată o vor achita în curs de trei ani, câte un leu de hectar pe fie-care an; ea se va percepe odată cu plata anuală a pămîntului și a prețului rescumpărării embaticului și otașniței, și se vor vîrsa la casa de depuneri.

Art. 80. Pentru îndeplinirea cheltuelilor lucrărilor de delimitări și constatări de embaticuri și otașniță, se autorisă casa de depuneri să facă ministerului agriculturii, industriei, comerțului și domeniilor avansuri în compt curent până la concurența sumelor trebuincioase.

Aceste avansuri împreună cu dobîndile convenite se vor restitui casei de depuneri din banii ce se vor încasa, conform aliniatului de mai sus, și, în cas de neajungere, din prețul vînderei sau rescumpărării.

Art. 81. Toate legile și regulamentele pentru instrăinarea bunurilor Statului și rescumpărarea embaticurilor, anterioare legii de față, sunt și rămân abrogate.

Asemenea sunt și rămân abrogate dispozițiunile legii din 3 Aprilie 1880, promulgată cu decretul No. 1.140; a legii promulgată la 9 Aprilie 1880, cu decretul No. 1.211; art. 3 și 9, aliniatul I din legea biletelor ipotecare.

Art. 82. Un regulament special va determina modul de aplicare al dispozițiunilor legii de față.

Art. 79. Cheltuelile făcute pentru măsurătoarea, împărțela și vîndarea pămîntului în loturi, măsurătoarea și constatarea embaticurilor și otașniței se vor plăti de fie-care cumpărător, embaticar și otașnicer, socotindu-se câte 2 lei de hectar pentru cumpărătorii de loturi și câte 3 lei de hectar pentru embaticar și otașnicer.

Acastă plată o vor achita în curs de 2 sau 3 ani, câte 1 leu de hectar pe fie-care an.....

Ministru agriculturii, comerțului, industriei și domeniilor,
AL. LAHOVARI.

Prețul unui hectar pămînt de pe proprietățile Statului

Județul Argeș

Moșii de munte . . . . . 300 lei
" " câmp . . . . . 400 "

Județul Bacău

Plasa Bistrița-de-jos

Moșii de câmp . . . . . 350 lei

Plasa Bistrița-de-sus

Moșii de munte . . . . . 200 lei
" " câmp . . . . . 350 "

Plasa Taslău-de-jos

Moșii de munte . . . . . 200 lei
" " câmp . . . . . 250 "

Plasa Taslău-de-sus

Moșii de munte . . . . . 120 lei
" " câmp . . . . . 250 "

Plasa Trotușu

Moșii de câmp . . . . . 250 lei

Județul Botoșani		Județul Ialomița	
Moșii de câmp	250 lei	Moșii de câmp	240 lei
Județul Brăila		Județul Iași	
<i>Plasa Balta</i>		Moșii de câmp	250 lei
Moșii de câmp	300 lei	Județul Ilfov	
<i>Plasa Vădeni</i>		Moșiile din plășile Dâmbovița, Mostiștea și Sabaru.	600 lei
Moșii de câmp	400 lei	<i>Plasa Znagov</i>	
Județul Buzău		Moșii de câmp	500 lei
<i>Plaiul Buzău</i>		<i>Plasa Ottenița</i>	
Moșii de munte	240 lei	Moșii de câmp	400 lei
<i>Plasa Câmpu</i>		<i>Plasa Negoesci</i>	
Moșii de câmp	400 lei	Moșii de câmp	440 lei
<i>Plaiul Pârscov</i>		Județul Mehedinți	
Moșii de munte	360 lei	Moșii de câmp	300 lei
<i>Plasa Sărata</i>		„ „ munte	200 „
Moșii de câmp	360 lei	Județul Muscel	
„ „ munte	360 „	Plășile Dâmbovița și Rturile	300 lei
<i>Plaiul Slănic</i>		<i>Plasa Podgoria</i>	
Moșii de munte	300 lei	Moșii de munte și câmp.	500 lei
<i>Plasa Tohani</i>		<i>Plaiul Nucșora</i>	
Moșii de câmp	400 lei	Moșii de munte	400 lei
Județul Covurluiă		<i>Plasa Argeșu</i>	
Moșiile de pe Siret și Prut, până la 30 ki- lometri depărtare de Galați și plasa Hornița	250 lei	Moșii de munte	300 lei
Moșiile din mijlocul districtului	200 „	Județul Neamțu	
Județul Dâmbovița		<i>Plasa Bistrița și plasa De-sus</i>	
Moșii de munte și de câmp	400 lei	Moșii de câmp și munte	400 lei
Județul Dolj		<i>Plasa Muntele</i>	
Moșii de câmp	400 lei	Moșii de munte	200 lei
Județul Drobeta		<i>Plasa Piatra</i>	
Moșii de câmp	260 lei	Moșii de câmp.	400 lei
Județul Fălciu		„ „ munte	100 lei
Moșii de câmp.	200 lei	Județul Olt	
Județul Gorj		Moșii de câmp.	200 lei
Moșii de câmp	300 lei		
„ „ munte	200 „		

Județul Prahova

Moșii de câmp. . . . . 500 lei
 „ „ munte . . . . . 300 „

Județul Putna*Plășile Biliesci și Răcăciuni*

Moșii de câmp . . . . . 300 lei

Plasa Zăbrăuți

Moșii de câmp . . . . . 250 lei

Județul Râmnicu-Sărat

Moșii de câmp. . . . . 400 lei
 „ „ munte. . . . . 240 „

Județul Romanați

Moșii de câmp. . . . . 300 lei

Județul Roman

Moșii de câmp. . . . . 350 lei

Județul Suceava

Moșii de câmp. . . . . 300 lei
 „ „ munte . . . . . 100 „

Județul Tecuci

Moșii de câmp. . . . . 200 lei

Județul Teleorman

Moșii de câmp. . . . . 300 lei

Județul Tutova

Moșii de câmp. . . . . 260 lei

Județul Vaslui

Moșii de câmp. . . . . 230 lei

Județul Vâlcea

Moșii de câmp. . . . . 300 lei
 „ „ munte . . . . . 240 „

Județul Vlașca

Moșii de câmp. . . . . 440 lei

Ministru agriculturii, comerțului, industriei și domeniilor, AL. LAHOVARI.

D. M. Kogălniceanu: Rog pe D. raportor să bine-voiască a îndrepta eroarea ce este în raport când mi se atribue că eu aș fi fost atât de imprudent în cât să cer a se da pământ și locuitorilor din orașe.

D. D. Popescu: Să bine-voiască a crede Onor. D. Kogălniceanu că dacă s'a comis ver-o eror, ea este involuntar comisă, și eu sunt gata a o îndrepta.

D. vice-președinte: Discuțiunea generală este deschisă.

D. M. Kogălniceanu: Cer cuvântul în chestiune de regulament.

O voce: Să se citească și contra-proiectul.

D. vice-președinte: Acela nu s'a prezentat în comitetul delegaților și prin urmare va rămânea ca amendament la fie-care articol.

O voce: Este tipărit și împărțit, prin urmare să se citească.

D. D. Popescu: D-lor, permiteți-mi să vă dau ore-cari explicațiuni. Este adevărat că se găsește în dosarul acestei chestiuni un contra-proiect semnat de D. Săulescu, însă vă pot asigura și dacă D. Săulescu este aci poate să mă contradică dacă nu va fi așa, că acest contra-proiect nu s'a prezentat în comitet și de aceea nici n'am făcut mențiune în raportul meu despre el, ci am menționat numai diferitele amendamente și discuțiuni ce s'au produs în comitet. Este aci președintele comitetului, D. Lascar Catargi, și îl rog să bine-voiască a asigura că acest contra-proiect nu s'a înfățișat comitetului delegaților. Acesta este o lucrare făcută în urmă, o lucrare personală a D-lui Săulescu, nu este o lucrare dezbătută în sinul comitetului delegaților și de aceea eu nici am menționat-o în raportul meu, fiind că nici nu o cunosc. Cu toate aces-

tea, cum foarte bine a șis D. președinte, va rămânea ca amendament la articole.

D. vice-președinte: Discuțiunea generală este deschisă asupra proiectului...

D. M. Kogălniceanu: Pentru ce, D-le președinte, nu voiți a-mi da cuvântul să vorbesc în chestiune de regulament? Eu v'am cerut cuvântul și nu înțeleg pentru ce nu mi-l dați.

D. vice-președinte: N'am auzit când ați cerut cuvântul. Aveți dar cuvântul.

D. M. Kogălniceanu: D-le, vin a mă plânge de modul cum este făcut raportul. Regulamentul precisă anume cum D. raportor este dator să aducă înaintea Camerei atât lucrările comitetului cât și opiniunile rostite în diferite secțiuni. D-sa n'a făcut acesta; D-sa a făcut o lucrare foarte savantă, foarte studiată, dar s'a mărginit numai la chestiunile tratate în comitetul delegaților, fără a ne spune dacă au fost și opiniuni separate pe cari nu le-a admis, ba chiar fără a reproduce și opiniunea minorității din deosebitele secțiuni.

Fac dar întrebarea dacă D. Săulescu a luat parte la lucrările comitetului, și dacă luând parte, și-a spus opiniunea sa. Mie puțin mi importă dacă D-sa mai târziu a dat o formă întregă opiniunii sale; ceea-ce voiesc să știu e dacă această opiniune a exprimat-o în sinul comitetului.

Asemenea întreb pentru ce D. raportor m'a arătat pe mine ca opiniune a majorității secțiunii I, și mai întreb încă dacă D-sa a exprimat în sinul comitetului opiniunea secțiunii noastre. Acestea voiesc să le știu pentru ca să mă servesc de ele la discuțiunea amenunțată ce voiesc să fac în această chestiune.

D. M. Săulescu: Cer cuvântul, D-le președinte.

D. vice-președinte: Nu aveți cuvântul, pentru că acel contra-proiect nu poate să facă acum obiectul nici unei chestiuni.

D. G. Panu: Cum, D-le Președinte? Contra-proiectul D-lui Săulescu e prin sine însuși o chestiune importantă pentru noi de a ști dacă ni să comunică sau nu. Nu să merge turcește aici.

D. M. Săulescu: Eu trebuie să explic Camerei cum am făcut acest contra-proiect. D-lor, eu în comitet am prezentat amendamente mai la toate articolele proiectului și mai toate amendamentele mele n'au fost primite. Vădând acesta, m'am hotărât să fac un contra-proiect și această hotărâre a mea am declarat-o comitetului. Prin urmare dreptul de a ceti acest contra-proiect nu mi se poate refusa.

D. D. Popescu: D-lor, mi se aduce degeba învinuire. Eu vă declar, luând de marturi pe toți membrii comitetului, că D. Săulescu n'a prezentat această lucrare în sinul comitetului. D-sa a prezentat ore-cari amendamente, despre cari face mențiune în raportul său, și e probabil că eu am omis unele din ele, dar acesta nu din rea voință ci din cauză că lucrarea ar fi fost prea voluminoasă. Am făcut dar mențiune numai de amendamentele cele mai însemnate.

O voce: Cine va dat dreptul să apreciați însemnătatea lor?

D. D. Popescu: D-lor, eu vă rog să credeți că n'am voit întru nimic să contestez lucrarea D-lui Săulescu și D-sa e liber să o presinte înaintea D-văstre; dar un lucru e cert, că D-sa n'a prezentat această lucrare comitetului.

D. M. Săulescu: Nici nu eram dator

să o presint; regulamentul nu prevede această datorie pentru mine.

D. G. Apostoleanu: La întrebarea făcută de onor. reprezentant de Iași, iată ce am să răspund. Noi în comitetul delegaților am avut în vedere amendamentele din fie-care secțiune.

D. M. Kogălniceanu: Trebuia să puse în raport.

D. G. Apostoleanu: Dacă trebuia să puse în raport sau nu, acesta este altă chestiune, eu spun cele petrecute în comitetul delegaților.

Delegații secțiunilor adunându-se, de și mi se pare că de la două secțiuni nu erau delegații față, cu toate acestea noi am luat dosarele acelor secțiuni și am citit toate amendamentele, unul n'a rămas ne citit în comitetul delegaților; și asupra acelor amendamente urmându-se discuțiunii, delegații sprijinind fie-care amendamentele sale, unele au căzut, altele au primit și sunt unele la care însuși delegatul secțiunii respective a renunțat, cum de exemplu am făcut eu ca delegat al secțiunii I, când m'am convins că este mai bine să admitem uniformitatea loturilor, spre a se curma or-ice alte neînțelegeri.

Am fost față la toate discuțiunile până la art. 41 sau 42, când din împrejurări am fost nevoit să mă absentez și în urmă s'a numit raportor D. Popescu.

În ceea-ce privește cazul D-lui Săulescu, pe cât mi aduc aminte, D-sa a sprijinit amendamentele din secțiunea D-sale, dar nu a făcut un contra proiect.

Așa dar, toate amendamentele s'au pus la vot și unele au primit cu majoritate, iar altele s'au respins.

Acum se dice că trebuia să se dea deslușiri în raport despre toate amendamentele. D-lor, acesta ar fi fost o lucrare foarte mare, trebuia să fie două trei săptămâni, ca să se arate toate argumentele cu care s'au sprijinit și s'au respins acele amendamente.

În privința contra proiectului, nu l-am avut în comitetul delegaților; negreșit că acel contra proiect se va discuta cu amendamentu, sau se va avea în vedere la luarea în considerațiune. Cu alte cuvinte, voi să spun că nu merită comitetul delegaților nici o imputare; fiind-că toate amendamentele ce au fost depuse prin secțiunii s'au citit și s'au discutat, până chiar și ale acelor secțiuni ai căror delegați au

renunțat la ele, sau cari n'au luat parte la toate ședințele comitetului de delegați. Înând noi cei alți însărcinarea de a citi acele amendamente și a le discuta.

D. N. Voinov: D-lor, regulamentul și precedentele Camerei ne spun cum trebuie să facem. Înțeleg până la ore-care punct că onor. D. raportor, în raportul D-sale, să nu fi putut să trecă în revistă toate opiniunile membrilor din comitetul delegaților și toate amendamentele din secțiuni; înțeleg să fi trecut asupra unor amendamente și să fi avut în vedere numai pe cele mai importante, dupe aprecierea D-sale; căci chestiunea importanței este relativă, pe acelea dice D-sa: că le-a trecut în raport, iar în privința celor-alte a trecut asupra lor. Nu știu dacă este tocmai corectă o asemenea lucrare, și în acesta nu fac nici o imputare D-lui raportor, mai ales dacă ar fi fost un prea mare număr de amendamente, poate că era foarte greu să se întindă a face o expunere asupra fie-cărui amendament. Un fapt însă este constat, că unul din membrii comitetului delegaților a luat parte la lucrări în toate zilele, și a presintat opiniune sa asupra fie-cărui articol din lege.

Acum, D. raportor dice că nu i s'a spus D-sale că amendamentele propuse de unul din membrii comitetului delegaților să fie expuse în o lucrare care se va numi contra-proiect. Dar întreb pe D. raportor; ore D-vostre când ați făcut proiectul și raportul l'ați făcut înainte de a se închide debaterile secțiunii? Nu și D-vostre ați presintat amendamente? Nu și majoritatea D-vostre a căzut de acord asupra unui tot de amendamente? Și D-vostre ca raportor n'ați fost însărcinat că acele amendamente să le expuneți într'un proiect pe care l'ați însoțit de un raport? Cât pentru aceea că l'ați citit sau nu l'ați citit din nou colegilor D-vostre, acesta puțin importă, întâi pentru că regulamentul nu obligă pe raportor se citescă colegilor săi raportul, dar usul și cuviința obligă pe raportor se aducă lucrarea sa în sinul comitetului delegaților și acolo să se discute. Opera însă rămâne tot a raportorului și de aceea meritul se dă tot d'una raportorului când raportorul și proiectul este bine susținut, bine redactat, cum este și raportul de față. Dar, când D-vostre v'a fost permis ca dintr'un

mănuchiu amenunțit de principii și amendamente să formați ca raportor al majorității un proiect întreg și să l' dezvoltăți printr'un raport, pentru ce să nu fie permis unui membru din minoritate, care și el ca și D-vostre a presintat opiniunea sa pe articole și în urmă a rămas în minoritate, să facă și el ceea-ce ați făcut D-vostre, se aducă un proiect de lege și să l' desvolte prin un raport? Întru cât majoritatea poate să facă această lucrare și minoritatea poate să o facă.

Acum, D-vostre veniți și diceți că nu vi s'a adus în comitet și de aceea nu se poate citi în Cameră.

Dar avem, D-le președinte, o lungă serie de asemenea cazuri, în care nici o dată nu s'a urmat așa cum faceți D-vostre acum. Când s'a discutat răspunsul la adresa Tronului, a fost o majoritate și o minoritate, și s'a presintat un proiect al majorității și un contra proiect al minorității, s'a citit și dezvoltat și unul și altul, și în această chestiune când este o opiniune a minorității nu voiti nici să se citească proiectul minorității? Acesta este a călca toate precedentele, este a urma contra regulamentul; a nu permite minorității să își exprime opiniunea sa, este a nu permite minorității ceea-ce ați permis majorității, și acesta nu o puteți face; căci nicăiri nu se dice că minoritatea n'are dreptul să presinte un contra-proiect; acesta nu este nicăiri în regulament.

Așa dar, pe baza regulamentul și a precedentelor, vă rog să lăsați să se citească proiectul minorității; și dacă nu ne puneți în necesitate să discutăm asupra acestui incident, până acum era deja citit acel contra-proiect.

Eu nu mă declar din nainte partisanul nici unui proiect; dar pentru interesul lumii lăsați ca toate ideile să se emită; și apoi noi la rândul nostru se apreciem și să ne putem da votul în conștiință și în cunoștință de cauză.

Voci: Închiderea discuțiunii.

D. vice-președinte: Nu închid discuțiunea; consult Adunarea dacă admite sau nu, să se citească raportul și contra proiectul minorității.

— Adunarea încuviințează a se citi raportul și contra proiectul minorității.

D. M. N. Seulescu: Dă citire următorului raport și proiect de lege:

RAPORT LA PROIECTUL DE LEGE PENTRU IMPROPRIETARIREA TERANILOR

Domnilor Deputați,

Toți omenii noștri de Stat, toate partidele cari s'au succedat la putere, precum și acei cari se îndeletnicesc cu studiul chestiunilor sociale, au constatat starea miserabilă în care se află la noi clasa rurală.

În numeroase rânduri și la diferite epoce, atât partidele cât și unii puternici în mod autoritar, sau

unele individualități isolate, s'au cercat prin diferite mijloace să rezolve dificila problemă care periodic vine la ordinea zilei în țera noastră, cu toate caracterele unei adevărate plăgi sociale.

Sunt unii cari raportază totă greutatea actualei situațiuni la legea rurală din 1864, lege care a rupt

20 Februarie 1889

În mod brusc vechile relații ce existau între boeri și clăcași; alții la faptul că felul deținerii pământului a fost schimbat fără o dreaptă compensațiune pentru muncitor; iar cei mai mulți fac responsabilă de miseriile noastre agrare neaplicarea și neajunsurile legii din 1864.

Ori-cari ar fi cauzele, răul există și nu este un singur om în țera noastră care să nu 'l fi constatat.

Până în timpii din urmă se credea că simple îmbunătățiri în utilagiul economic al țerei vor fi suficiente pentru a îndrepta răul.

Se spera că dezvoltarea relațiilor comerciale cu străinătatea, că înmulțirea căilor de comunicație, micșorarea interesului capitalului, răspândirea instrucțiunii, etc., vor curma situația tristă în care se găsesce clasa rurală.

Din această cauză, mai toți acei cari studiau cestiunea propuneau soluțiunii de un ordin mai mult economic, vedeau stăvilirea răului în paliative pornind de la principiul de economie rurală.

Pușini erau acei cari, cugetând serios, vedeau în manifestațiile exterioare ale răului simptomele neînduioase ale unei adânci plăgi sociale, cu caracter agrar.

Chiar acești din urmă însă, căutând remediul în teorii și paralele, foarte adesea nepotrivite cu starea lucrurilor în țera noastră, nu puteau prezenta soluțiunii destul de practice, până ce suferindul însuși, în mijlocul unor dureroase comoțiuni de tristă amintire, a spus ce voesc.

Țeranii cer pământ.

Țeranii voesc să fie împroprietăriți.

De alt-fel, de câte ori voința lor s'a putut manifesta în mod concret, și de câte ori bărbații animați de dorința vie de a vindeca rănilor clasei țărănești au luat asupra-le apărarea drepturilor lor, în tot-d'a-una s'a căutat a le veni în ajutor prin actul împroprietării.

Deja, în 1840, cei d'ânteiu patrioți cari s'au gândit să desființeze claca și toate servituțiile feudale ce opri-mau pe țeran, sub scutul regulamentului organic și al diverselor așezăminte ori ponturi urbariale, au propus împroprietărirea ca singura soluție echitabilă.

Ei voiau să declare stăpân, pur și simplu, pe țeran, pe întreg pământul ce deținea, în schimbul unei rente anuale perpetue cu caracter emfiteotic.

La 1848, guvernul provisoriu, adunând la București deputați din partea țeranilor și a proprietarilor mari, 'i a întrunit în comisie; iar rezultatul deliberărilor lor a fost un vast proiect de împroprietărare.

La 1857, comitetele țeranilor și proprietarilor mari din divanul ad hoc moldovenesc, dupe furtunoase debateri în cari cestia țărănească a fost examinată în toate detaliile sale, cu o rară înălțime de vederi, au convenit că singura soluție e împroprietărarea.

La 1862, Camera legislativă din București, discutând diversele propuneri pornite din inițiativă privată asupra cestiei rurale, a sfârșit prin a hotărî un sistem facultativ de împroprietărare pe moșiile Statului și ale stabilimentelor de utilitate publică.

În fine, la 1864, legea rurală a făcut prin o revoluție pornită de sus aceea ce se dorea de atâta timp.

Împroprietărirea fu singura soluție la care în cele din urmă au fost siliți să recurgă, și în ultimii timpii, toți bărbații eminenți ai țerei aceștia cari au avut grije și milă de păsurile sâtenului.

Ast-fel, la 1878, în urma stăruințelor lui C. A. Rosetti, s'au început a se împroprietări însurăteii; iar în urma mișcărilor agrare din primăvera anului trecut, ministrul domeniilor d'atunci a propus consiliului de miniștri un proiect de lege care, sub titlul de vințare a moșielor Statului, nu este alt de cât o nouă împroprietărare a sâtenilor.

Atât de mult se impune acest act social, ca cel mai nemerit remediū al criselor noastre agrare, în cât vedem bărbați politici, pornind de la puncturi de vedere diferite, ajungând la aceeași unică soluțiune: *împroprietărirea*.

Putem dar afirma că acest act pôte fi considerat ca un principiu câștigat, admis, practicat și definitiv intrat în moravurile noastre sociale.

Ce probă mai evidentă de cât diversele legi asupra vințării moșielor Statului, cari moșii la început se înstrăineză mai mult în corpuri întregi, dându-se o foarte mică importanță vințării loturilor; și apoi legea, îmbunătățindu-se succesiv, tinde a da preponderență loturilor mici, până, în cele din urmă, ajungem la proiectul D-lui Carp, care, dupe răscolile sâtenilor din primăvera trecută, face să dispară ultimele urme ale vințării moșiilor în corpuri întregi din legislația noastră.

Vrând, nevrând, a trebuit să ajungem la împroprietărare.

Că în intenția D-lui Carp legea ce propunea era o adevărată împroprietărare, iar nu un simplu act juridic calificat de coduri vințare, reiese din expunerea de motive ce însoțesce proiectul D-sale în modul următor:

1) D. Carp începe prin a bine-cuvânta memoria strămoșilor noștri cari „au pus la dispoziția noastră mijlocele necesare pentru a scăpa cu ușurință de plaga periculoasă a unui proletariat câmpen“.

2) D-sa hotărăsca că domeniile se alienază în favoarea exclusivă a sâtenului.

3) D. Carp declară că stabilește condiții de plată cari permit ori-cărui sâten să devie, cu vreme, proprietar.

4) D. Carp ne spune că hotărăsca prețuri ceva mai jos de cât raportul matematic dintre venitul și fondul pământului înstrăinat.

5) D-sa pune la dispoziția acelor cari 'și părăsesc

vetrele o sumă de bani pentru cheltueli de instalație.

6) În fine, D. Carp, logic cu D-sa, urmând punctul său de vedere social, voesce să creeze nouilor sale colonii defensori naturali, țărani conductorii, și de aceea prevede că se vor fixa loturi mai mari pentru cei meniți să ia *apărarea comunei în contra primejdiilor naturale ce isvorăsc din lupta pentru viață*.

Cu un cuvânt hierarchisază statul țărănesc ce crează.

Aceea ce D. Carp și propune să facă e dar o adevărată *colonizare interioară*, dacă întrebuițăm termenul prin care Germanii desemnăză actul social ce noi numim improprietărire.

Proiectul de lege presintat D-vostre de D. raportor al comitetului delegațiilor nu e alt de cât proiectul primitiv al D-lui Carp, amendat de actualul ministru al domeniilor și revăduț de comitetul delegațiilor de secții.

D. Lahovari a fost preocupat de un lucru : să facă să dispară din proiect ori ce măsură care l ar face să semene unei legi agrare și să dea proiectului, așa cum vi se presintă, toate aparințele unui simplu act juridic.

Majoritatea comitetului delegațiilor D-vostre a făcut să dispară și ultimele măsuri cari păreau că da un caracter agrar legei ce vi se presintă, printre cari avansul pentru cheltueli de primă instalație.

De ore-ce, prin diversele amendamente și modificări ce am susținut în comitetul delegațiilor de secții, am fost mai tot-d'a-una de o părere deosebită de a majorității, m'am hotărît să formulez într'un tot complect vederile ce am emis asupra măsurilor celor mai proprii pentru a întemeia pe base solide mica proprietate în țera noastră ; iar rezultatul e contra-proiectul ce am onore să prezint deliberațiilor D-vostre.

Cel d'ânteiu lucru de care am fost preocupat e să dau proiectului adevăratul său caracter : acela al unei legi agrare.

Azi această calificațiune nu mai are nimic de subversiv : legile agrarii au fost introduse în aparatul legislativ al tuturilor țerilor civilisate.

Așa, de exemplu, fără a mai aminti cele ce s'au petrecut în Rusia, Polonia și România între anii 1860 și 1864, Germania și Austria, în ultimii timpî au promulgat o serie de legi agrare ; iar în Anglia, atât sub ministere liberale, cât mai ales sub ministere conservatoare, parlamentul, mai pe fie-care an, votăză câte un act agrar fie pentru Irlanda, fie pentru Scoția sau Anglita.

Dacă ar fi să mai amintesc D-vostre un proiect pornit din inițiativa unui partid, condus de un eminent om de Stat, e destul să pomenesc numele D-lui Gladstone care, în 1886, a propus parlamentului britanic cel mai vast proiect de reformă agrară ce s'a presintat unei Camere : legile pentru Irlanda.

Dar, fără a mai avea trebuință de exemple și a

mai stabili paralele cu străinătatea, noi toți simțim trebuința unei mari reforme agrare.

Cel d'ânteiu lucru care ar trebui să ne preocupe, luând în examinare legea vinđerilor, e faptul că această lege, cu toate îmbunătățirile succesive ce a primit, a rămas literă mōrtă, de ore-ce țărani doreau, voiau, cereau și stăruiau cu o îndărătnică unanimitate în ideia lor de a fi improprietăriți pe moșiele Statului.

Din fericire, suntem în pozițiune de a le acorda astă cerere fără a viola vre-un drept ori a atinge vre-un interes legitim.

Vastul domen al Statului ne pōte servi, pe de o parte, la satisfacerea cererilor de pământ ce țaranul formulăză ; pe de altă parte, prin capitalisarea ratelor ce se vor incasa de la improprietăriți, se pōte procura o rezervă de pământuri „*pentru trebuințele viitorului, pe cari un legiuitor înțelept nu trebuie nici o-dată să le pērdă din vedere*“, dupe cum se exprimă fōrte bine D. Lahovari în expunerea sa de motive.

Condus de aceste idei, convins că numai prin o improprietărire francă și leală se pot înlătura crizele agrarii ce periodic ne bântuesc, am căutat ca în legea ce presint D-vostre să pun în relief principiile cari trebuie să ne călăuzescă când întreprindem o reformă de atâta importanță.

Aceste principii sunt următoarele :

I. Improprietărire trebuie să fie continuă. Prin urmare să facem să dispară din lege ori-ce termene fatale pentru cereri de pământ. De asemenea am înlăturat definitiv licitația ca mijloc de adjudecațiune, considerând ca egale drepturile tuturilor țaranilor de a deveni proprietari, atâta timp pe cât Statul pōsedă pământuri ;

II. Insurățelul, adică fiul de țaran care se căsătorește, are dreptul să cēră un lot de pământ în condițiunile legei.

Este o veche tradițiune națională, un drept consacrat în vechile aședămintele rurale și prevăduț în toate legile și regulamentele posteriore, ca fiul țaranului să fie adus la posesia pământului. N'am făcut de cât să consacru prin o anume dispoziție dreptul insurățelului de a fi improprietărit.

III. Din sumele incasate de la țărani, Statul va întrebuița anual pentru cumpărare de domenii două din trei părți.

Acastă dispoziție e conformă cu vechile tradiții sociale ale țerei noastre, de ore-ce țărani aveau un drept de servitute pe două din trei părți din moșiele pe cari erau stabiliți.

Reforma din 1864 a făcut să înceteze față cu particularii această servitute. Statul însă e dator să o menție pentru domeniile sale în favorul clasei țărănesce, ale cărei interese trebuie să se bucure de o deosebită îngrijire din partea guvernului.

Iată de ce două din trei părți ale prețului incasat pe moșiele ce se înstrăinez trebuie să fie afectate

20 Februarie 1889

acestei servituți și se va consacra cumpărări de moșii, cari să constituiască o rezervă pentru viitoare împroprietărire.

Pe de altă parte, pentru a mări această rezervă, guvernului se dă facultatea de a emite obligațiuni rurale, drept plată particularilor cari se vor învoi să cedeze moșiile lor pentru a fi divizate în loturi.

De asemenea se permite schimbul moșielor Statului cu acele ale stabilimentelor de utilitate publică, pentru a înlesni crearea de centruri de populație, atunci când condițiile geografice îngreunează împroprietărire pe o anumite moșie a Statului.

Aceste din urmă dispozițiuni, luate dintr'un proiect de lege special presintat de D. Carp consiliului de miniștri, le am introdus în contra-proiect, de ôre ce respund admirabil scopului ce ne propunem.

IV. Inalienabilitatea este o condițiune indispensabilă pentru a păstra mica proprietate, mai ales acolo unde se constituiesc din nou. Este cea mai importantă din garanțiile legale ce se pot acorda micii culturii, garanție ce tinde a se consacra, într'un fel sau altul, de toate legislațiile străine.

Partisanii imobilisării solului, în ultimii timpî, au reușit să câștige în favorul ideilor lor până și pe cei mai îndărătnici adepți ai economiei politice ortodoxe.

Acastă măsură e de alt-fel tradițională, nu este o dispoziție nouă pentru aparatul nostru legislativ.

V. Indivizibilitatea loturilor mici este una din măsurile cele mai salutare ce putem introduce în moravurile și legislația noastră.

Este științificesce probat că împeticarea proprietăților țărănesci e o cauză de decadență pentru agricultură și de miserie pentru sătenii cari se încapăținez să exploateze o fărâma de pământ, insuficientă pentru traiul lor și al familiei.

În țările străine au intervenit legi speciale cari să stăvilască răul, și de sigur această dispoziție ar aduce mari folose sătenilor în țera noastră.

Ar rămâne ca o lege specială să determine mecanismul intim al acestei măsuri și să stabilească garanții drepte pentru comostenitori.

Indivizibilitatea loturilor e o dispoziție relativă mai mult la economia rurală, luată în interesul productivității solului, de cât un act social, cum ar fi majoratul ori minoratul țărănesc, cu care nu trebuie confundată.

Sunt esențiale deosebiri între măsura preconisată mai anii trecuți de D. Carp și măsura ce susținem noi.

În proiectul ce am onôrea să presint D-vôstre să găsească de altmintrelea dispoziții particulare pentru comostenitori înălăturați de la proprietate, din cauza indivizibilității.

Acești comostenitori nu devin simplii proletari, cum se întâmplă cu frații mai mici acolo unde există majoratul, instituție care se poate considera ca una dintre cele mai triste inichități sociale.

VI. Se stabilește că 100 de loturi să nascere la o comună nouă.

Aveam înainte-ne în comitetul delegaților mai multe propuneri, dintre cari aceea a D-lui Balș, care hotăra ca țeranul să se mute cu casa pe pământul ce i se dă. Sistemul fermei, la care tindea această propunere, e cu totul condamnat astăzi, mai ales pe argumente sociale.

Respândirea locuințelor isolate pe câmpii face orice administrație imposibilă și slăbește solidaritatea dintre consăteni.

Aceea ce germanii numesc *Dorfsistem*, pe lângă că a intrat în moravurile țerei noastre, e mijlocul cel mai bun de a crea comune mari, puternice, în cari să putem avea o viață locală și o administrație serioasă.

VII. Impregiurul fie-cărui sat se determină o rază în care e fixat islazul comunal.

De și islazul (la vaine pature) este condamnat de economia rurală, 'l vedem însă înființată în țeri mult mai înaintate ca a noastră, cu populațiuni înduoite și întreite. Mai mult de jumătate din cele cincî milioane de hectare aproape ce posed în Franca comunele sunt consacrate islazului comunal.

La noi înființarea unui asemenea islaz ar fi o măsură dintre cele mai bine-făcătoare, mai ales când scim că una dintre cauzele pentru cari relațiile dintre săteni și proprietarii mari sunt atât de anevoioșe, și pe alocurea atât de nedrepte, e lipsa unui islaz comunal.

VIII. Pentru toți acei cari se împroprietăresc, se prevede un avans în natură de animale și obiecte trebuincioșe agriculturii, precum și un ajutor de 200 lei pentru clădiri.

Acastă măsură e absolut indispensabilă ca să putem reuși să facem o lucrare serioasă și durabilă.

Țeranul, lăsat fără mijloce față cu greutățile naturale ale unui început de întreprindere, perde încrederea în forțele sale, sau se dă pe mâinile celui ce voește să 'l exploateze, avansându'i capitalul necesar pentru prima instalare.

Acest lucru s'a observat în toate țările cari s'au datat la colonizare interioară.

Disparația acestei dispozițiuni din legea ce vi s'a presintat e nu se poate mai regretabilă, și am căutat să o restabilesc în contra-proiect, mai ales că, înainte chiar de a veni proiectul D-lui Carp, acest avans fusese cerut de mai toți publiciști cari s'au ocupat cu cestiunile relative la o reformă agrară în țera noastră.

IX. În favoarea nuoiilor comune, stabilite în virtutea acestei legi, se înființază monopolul cârciumilor.

Am găsit că e cel mai practic mijloc de a pune la dispoziția comunei nou create un venit cu care să pôtă face față la nevoile de tot felul cu cari va avea să lupte, mai ales la începutul întemeierii.

X. Loturile sunt numai de un fel și în mărime de 7 hectare.

Dacă stabileam mai multe feluri de loturi, am fi creat un chaos inextricabil de categorii și clase, care ar fi făcut aproape imposibilă aplicarea legii.

Pe de altă parte, proprietatea mijlocie nu se poate crea pe baza unor lotizări de 10 până la 25 hectare, în țera noastră; ar fi trebuit să i consacram loturi de câte 50 și 100 hectare, lucru ce ar fi împuținat rezerva săténului muncitor cu brațele sale, care trebuia mai ales să ne preocupe.

Numărul de 7 hectare, de și prea mic, ni s'a părut însă indestulător pentru nevoile țeranului.

XI. Se lasă majorității locuitorilor facultatea de a cere inginerului parcelator ca să împartă întréga proprietate ce li se dă în două sau trei mari divisiuni.

Acéstă măsură ar introduce în obiceiurile sătenilor noștri cultura alternă sau rotațiunea trienală, atât de folositore agriculturii, în stadiul în care se află astăzi în țera noastră.

XII. Un articol special prevede caducitatea contractelor de arendare pentru moșiile ce se vind.

Acéstă măsură ar face pe ministerul domeniilor să fie atent la rearendarea unora din moșii, de órece actul improprietării n'ar fi jicnit de o cam dată, cea mai mare parte din moșii avénd clause cari prevéd resilierea contractului în cas de vinđare.

XIII. Scutire de plata ratelor, precum și de impozite către Stat și județ în cei d'antéiú două ani.

Acéstă dispoziție cred că nu are trebuință să mai fie motivată.

Săténul are să lupte în primul an cu tóte greu-

tățile pământului; el va avea să facă curățuri, să u-suce mlaștini, să amenagieze pentru muncă solul prin săpături și îngrădiri; va trebui să planteze și să ridice stăvilare; să adăugăm apoi intemperiiile, seceta și alte cataclisme cărora agricultura e atât de des supusă, pentru a ne da socotélă de starea precară în care se póte găsi la începutul intrării sale în stăpânirea pământului ce va trebui să fecundeze prin muncă și stăruință.

Și în fine al XIV-lea punct ce se stabilește, e instituția unui comitet rural central și a unor comitete rurale județiane, cu atribuțiuni bine precisate, cari vor înlesni opera guvernului și vor asigura în mod permanent continuitatea improprietării.

Ideea de a înființa nisce comitete speciale se găsesce deja pusă în mod vag în una din legile anteriore asupra vinđerei bunurilor Statului.

În același timp am scos din proiectul de lege tot ce nu ne póte interesa direct, atunci când formulăm o lege agrară, o lege de improprietărire: dispozițiile relative la rescumpărarea embaticurilor și la vinđarea proprietăților clasate bunuri mici, cari vor trebui să facă obiectul unor legi speciale.

Acestea sunt, D-lor deputați, punctele asupra cărora am cređut de cuviință să insist în contra-proiectul ce am onórea să vă presint și găsesc de cuviință că nu pot termina mai bine acéstă expunere de cât cu aceleași cuvinte cu cari D. Lahovari sfêrșesce pe a sa: „să ne felicităm cu toții de dărnicia prevédétore a străbunilor noștri, a căror pióse legaturii au constituit întinsul domeniú al Statului, care ne permite astăzi a rezolva o cestiune grea, fără a lovi nici un interes legitim și a atinge nici un drept“.

M. N. SEULESCU.

PROIECT DE LEGE

PENTRU

Improprietărire a sătenilor pe moșiile Statului, pentru schimbul unor bunuri cu acele aparținénd așeđămintelor de utilitate publică și cumpărare de domenii,

TITLUL I

Despre improprietărire a sătenilor pe moșiile Statului

SECȚIUNEA I

Despre moșiile ce se pot înstrăina

Art. 1. Guvernul este autorizat a improprietări sătenii în condițiunile legii de față pe tóte moșiile Statului.

Art. 2. Sătenii se improprietăresc pe toate moșiile Statului împărțite în loturi de câte 7 hectare.

Improprietărire este continuă pe cât timp vor fi locuitori cari n'au pământ și pe cât timp Statul va stăpâni moșii.

Se improprietăresc toți țeranii cari nu au pământuri sau cari au mai puțin de 7 hectare.

Improprietărire, fiind continuă, nu se pune nici un termen pentru declarațiunile de cereri de pământ.

Óri-ce țeran, care se căsătorește, are dreptul să céră un lot de 7 hectare.

Pământurile înstrăinate sunt scutite de taxele de timbru și de înregistrare.

Moșiile cari au o întindere de pădure mai mare de 50 hectare nu se pot înstrăina de cât rezervându-se pe séma Statului pădurea cu un perimetru și cu servitutea de drum necesară pentru conservarea și exploatarea ei.

Perimetrul și drumurile necesare se vor determina înainte de înstrăinarea moșiei.

Art. 3. Toți sătenii, cari se vor improprietări, fie pe moșii străine, fie pe acelea unde locuiesc în momentul improprietării, vor avea drept la câte doi boi, o vacă, un plug, instrumentele indispensabile agriculturii, dacă nu au, precum și la 200 lei pentru clădirea casei, dacă se află în stare miserabilă sau n'are de loc.

Art. 4. Nu se pot înstrăina :

1) Părțile de moșii pe cari se află mine sau miniere de sare, cărbuni de pământ, fer, aramă, mercur, păcură, petrol și ori-ce alte minerale de ôre-care însemnătate, cari se pot exploata de Stat.

În ce privește apele minerale se rezervă numai acea parte din moșie necesară pentru exploatarea apelor.

Restul se poate înstrăina.

2) Terenul necesar pentru păstrarea și îngrijirea monumentelor publice pe unde ele s'ar afla.

Recunoscerea utilizării apelor și a exploatării de mine se va face de către ministerul domeniilor prin ômeni experți.

Ea va trebui să precădă înstrăinarea imobilului și să obțină aprobarea comitetului rural central.

O dată înstrăinarea efectuată, drepturile sătenilor rămân definitive.

SECȚIUNEA II

Despre modul improprietării

Art. 5. Ministerul agriculturii, comerțului, industriei și domeniilor va determina, pe cât va fi cu putință, de o dată, în urma avisului comitetului rural central, pe baza tablourilor, formate de comitetele districtuale dupe cererile locuitorilor, moșiile asupra cărora se vor face studii pentru a fi înstrăinate conform legei acesteia. Ministerul va examina planurile, hotărnicile și documentele acestor moșii în ce privește întinderea și vecinătățile și va culege prin agenții săi toate informațiunile necesare despre starea și condițiunile economice ale moșiei destinată a se vinde.

Art. 6. Dupe terminarea acestor studii, se va măsura și parcela moșia pe plan de inginerii Statului sau angajați cu contract.

Dacă majoritatea sătenilor va cere, acest plan va împărți totala suprafață destinată a se înstrăina în două sau trei divisiuni pe cât se poate egale, exceptându-se vatra satului, ast-fel ca fie care din aceste divisiuni să aibă liberă trecere la vatra satului. Fie care divisiune va fi afectată anual la o cultură specială; iar parcelele fie-căruia vor fi individual determinate.

Instrucțiuni speciale se vor da comunelor rurale, cari se vor supune acestei operațiuni, în cari se va arăta și se va asigura sistemul de rotațiune al culturii.

Inginerii însărcinați cu parcelarea vor constata, măsura și ridica în plan, pe lângă loturi, toate

viile, livezile, morile, pivele, cum și ori-ce alte bunuri supuse către Stat la plata de embatic (bezman), otașniță, decimă sau altele, pentru a înlesni rescumpărarea lor de către cei ce le posedă în conformitate cu legile în ființă.

Dacă totă moșia se va înstrăina în loturi, iazurile și heleștaele se vor vinde comunelor cu prețul ce se va fixa dupe o prealabilă expertisă, având locuitorii dreptul de a usa în comun de toate veniturile și obligațiunea de a contribui la întreținerea lor.

Art. 7. Când numărul loturilor formate va fi mai mare de 100, inginerul parcelator va determina pe plan și locul unde trebuie a se înființa vatra noului sat, în perimetrul căreia va arăta și fixa unde să se clădească :

1. Locul primăriei ;

2. „ strejei ;

3. „ scôlei ;

4. „ bisericei ;

5. Se va determina direcția, întinderea și lărgimea stradelor.

În afară de vatra satului se va determina :

1. Poziția și întinderea cimitirului ;

2. Pozițiunea, întinderea și lărgimea drumurilor vicinale ;

3. Pozițiunea și întinderea a câte 10 hectare, ce se vor da bisericei și scôlei pentru înființarea și acoperirea cheltuelilor de întreținere ;

4. Pozițiunea și întinderea islazului comunal, care va fi de $\frac{1}{2}$ de hectar de fie-care lot.

Comunele înființate, conform prezentei legi, vor constitui cârciumile în monopol comunal.

Un regulament special va determina modul construirii și aplicării acestui monopol.

Statul se va bucura de un privilegiu asupra produsului acestui monopol, întru cât privește plata ratelor ce comuna va datori pentru locurile înstrăinate direct către comună.

Art. 8. Întinderea unui lot va fi de cel mult 7 hectare, și nimeni nu va putea obține de cât un lot.

Art. 9. Prețul loturilor de 7 hectare se va stabili conform unei tabele speciale, ce va forma ministerul în urma avisului comitetului rural central.

Art. 10. Planul moșiilor împărțite în loturi, acelea ale locuințelor și terenurilor comunale, împreună cu un tablou de numărul loturilor, se va depune la primărie și se va pune în vedere locuitorilor de către un delegat al ministerului domeniilor. Acest delegat va lua declarația scrisă, legalizată de primărie, din partea fie-căruia locuitor pentru lotul anume indicat pe plan ce voesce să obțină și a se supune la toate dispozițiunile prevăzute de lege.

Aceste declarațiuni se vor face cel mult în o lună de zile de la data încunosciințării ce primarul va fi obligat, sub pedepsă de amendă și chiar închisore când se va constata că a lucrat cu rea credință, să facă individual fie-căruia locuitor de depunerea planului parcelării.

Dacă peste o lună unii din locuitorii nu 'și vor face declarația, atunci se va procedea la punerea în stăpânire a celor-alți săteni, rămânând ca cei întârziți să 'și capete loturi pe alte locuri sau moșii disponibile. Improprietărirea se va face în următoarea ordine:

a) Sătenii, capi de familie, de pe moșia ce se înstrăinează, cari n'au pământ;

b) Sătenii, capi de familie, de pe moșiile vecine, cari n'au pământ;

c) Capii de familie cari au mai puțin de 7 hectare;

d) Sătenii, capi de familie, cari din cauza indivisibilității loturilor vor rămâne fără pământ.

Loturile nu se vor înstrăina de cât în ordinea numerică a planului și a tabloului.

Art. 11. Dupe trecerea termenului de o lună, delegatul ministerului și primarul comunei, întruniți în comisiune, vor constata prin proces-verbal că toate formalitățile cerute de articolul precedent au fost îndeplinite și vor declara înstrăinate loturile cerute.

Se va încheia apoi un proces-verbal în trei exemplare constatând îndeplinirea tuturilor acestor operațiuni; un exemplar din acest proces-verbal se va lăsa în păstrarea primăriei comunei; iar cele-alte două însoțite de două planuri de parcelare, două tablouri de numărul loturilor numele sătenilor, ce le au obținut, împreună cu declarațiunile acestora, se vor înainta ministerului.

Art. 12. Ministerul va confirma înstrăinarea, va libera titlul provisoriu pe numele fie-cărui săten și 'l va pune în posesiune, aplicând pe fața pământului loturile cuprinse în plan.

SECȚIUNEA III

Despre modul și condițiunile plății

Art. 13. Prețul loturilor de șapte hectare se va plăti în anuități, cari se vor calcula pe baza unei dobânzi de 5 la sută, plus 1 leu la sută amortisment dupe tabelă.

Acastă anuitate va cuprinde pe lângă preț și avansurile în natură și numerar făcute de Stat.

Comunele vor plăti prețul iazurilor, heleștaelor și loturilor ce vor cumpăra în anuități socotite pe baza de 4 la sută dobândă și unu la sută amortisment.

Art. 14. Plata primei anuități va începe la 1 Aprilie, care va urma două ani dupe data aprobării înstrăinării; cele-alte se vor plăti treptat până la împlinirea termenului de amortisare în rate trimestriale.

Art. 15. Sătenii cari se vor stabili în comunele noi formate în virtutea acestei legi vor fi scutiți în timp de două ani de orî-ce dări sau impositivitate către județ și Stat.

Art. 16. Sătenii au facultatea de a plăti cu anti-

cipațiune toate ratele viitoare; în acest caz ei nu vor fi ținuți să plătescă de cât capitalul cuprins în fie-care rată.

SECȚIUNEA IV

Dispozițiuni generale

Art. 17. Contractele pe cari Statul le are cu particularii, relativ la moșiile sale, devin caduce cel mult un an dupe cele d'antău lucrări de parcelare.

Art. 18. Loturile vindute în condițiunile legii de față sunt inalienabili.

Iazurile și heleștaele cumpărate de comună nuse vor putea înstrăina nici o-dată.

Când proprietarul unui lot mōre fără moștenitor și fără testament, înainte de a fi devenit proprietar definitiv prin plata tuturilor anuităților, comuna va lua în stăpânire lotul și va răspunde ratele către Stat.

Art. 19. Loturile înstrăinate în condițiunile legii de față sunt indivisibile. Comoștenitorii majori nu pot rămâne în indivisiune pe aceste loturi.

O lege specială va interveni pentru a determina succesiunea sătenilor improprietăriți în puterea acestei legi.

Art. 20. Fie-care sătean în parte cât și comunele vor obține titluri provisorii de proprietate îndată ce se va fi confirmat înstrăinarea; iar dupe plata tuturilor ratelor se vor libera titluri definitive de proprietate în schimbul celor provisorii, cari se vor înapoia.

Asemenea se vor încredința primarilor dupe anume listă, în sub luare de chitanță, planurile, hotărnicile, actele și documentele relative la moșii înstrăinate, în cas numai când întrăga moșie se va fi înstrăinat.

Nu se vor da de cât copii legalizate de pe documentele istorice și actele cari ar interesa alte proprietăți ale Statului.

SECȚIUNEA V

Dispozițiuni penale

Art. 21. Funcționarii sau agenții, cari nu vor îndeplini dispozițiunile acestei legi, se vor pedepsi cu amendă de la 500 până la 3.000 de lei, dupe gravitatea casului, fără prejudiciul daunelor-interese cauzate Statului sau particularilor prin faptul lor.

Art. 22. Ori-cine 'și va împrumuta numele spre a cumpăra loturi pentru persoane, ce nu au drept dupe lege, sau se va cerca să obțină mai multe loturi, se va pedepsi cu închisōre de la 3 luni la un an și cu amendă de la 1.000 la 5.000 de lei, dupe gravitatea casului.

Asemenea ori-cine fără drept ar cumpăra pământ în condițiunile legii de față va fi supus aceleiași pedepse.

Înstrăinarea va fi nulă. Acțiunea pentru anula-

rea ei se va intenta de Stat, de particulari, cât și de procuror din oficiu.

TITLUL II

Despre schimbul unor bunuri cu acele aparținând așezămintelor de utilitate publică și cumpărare de domenii

SECȚIA I

Despre schimbul bunurilor

Art. 23. În ținuturile unde moșiile Statului nu sunt suficiente pentru a satisface cererile de loturi și în acelea unde situația geografică a moșiilor ar provoca prin înstrăinarea lor o deplasare anormală a populațiunii, se autorisă ministerul domeniilor, eforia spitalelor din București, epitropia S-tu Spiridon din Iași, epitropiile bisericilor din Craiova, precum și ori-ce așezământ, proprietar de moșii, să schimbe moșii de ale Statului cu acele aparținând acestor așezăminte, întru cât statutele constitutive ale acestor instituții permit schimbul.

Art. 24. Autorisarea ce se dă Statului prin prezenta lege nu se întinde și asupra pădurilor, când suprafața lor trece peste 50 hectare.

Art. 25. Pentru fie-care moșie ce se schimbă, comitetul rural al districtului va cerceta dacă titlurile, sunt valabile și incontestabile.

Moșiile asupra cărora există un proces pendinte, relativ la titluri de proprietate sau la hotărâre, nu se vor putea schimba.

Proprietățile schimbate vor fi libere de ori-ce sarcine ipotecare, privilegii etc.

Art. 26. Când în urma schimbului va rezulta o deosebire de valoare, acestea vor fi scutite de taxele de timbru și de înregistrare.

Deosebirea de valoare nu va putea întrece proporțiunea prevădută în codul civil pentru schimbul imobilelor dotali. (Art. 1.254 din codul civil).

SECȚIA II

Despre cumpărarea de domenii

Art. 27. Duoë treimi din sumele ce vor rezulta din plata ratelor vor fi anume afectate la cumpărare, pe fie-care an, de domenii mai mari de 500 hectare, de preferință din cele scóse în vânzare de creditul funciar.

Se înțelege că această dispoziție nu privește de cât capitalul, iar nu și dobânzile prevădute în tabloul de anuități.

Art. 28. Statul mai este autorisat a cumpăra moșii sau părți de moșii de la particulari în condițiunile următoare :

Art. 29. În nici un cas Statul nu va oferi pentru moșii particulare un preț mai mare de cât cel sta-

bilit prin tabela specială, formată de minister pentru loturile de 7 hectare. (Art. 9 al acestei legi).

Art. 30. Indată ce un proprietar ar primi aceste condițiuni, comitetul rural districtual va face să constate numărul de loturi ce moșia coprinde; iar Statul va remite vânzătorului obligațiunii de Stat 5 la sută, plus unu la sută amortisare *al pari*.

Art. 31. Aceste obligațiuni vor fi garantate de Stat, care este acoperit prin anuitățile plătite de săteni.

Art. 32. Creditele funciare sunt autorisate a primi *al pari* în plata scrisurilor lor obligațiunile prevădute în articoliile precedente.

Despre comitetul rural central și comitetele rurale districtuale

SECȚIA I

Despre comitetul rural central

Art. 33. Comitetul rural central pentru înstrăinarea moșiilor la săteni este constituit precum urmază :

a) Ministerul agriculturii, comerțiului, industriei și domeniilor ;

b) Un membru al Camerei deputaților, ales de Adunare ;

c) Un membru al Senatului, ales de Senat ;

d) Un membru al curței de casațiune, ales de curte ;

e) Un membru al curței de compturi, ales de curte.

Art. 34. Acest comitet nu va putea lucra de cât fiind prezenți trei membri ; ministerul va presida și în lipsă cel mai bătrân din membri prezenți.

Art. 35. Atribuțiunile comitetului central rural sunt :

1. Constatarea moșiilor hotărâte a se pune în vânzare ;

2. Verificarea și controlarea tabelelor făcute de comitetele rurale districtuale ;

3. Primirea și regularea tuturilor contestațiunilor invitate asupra moșiilor menite a fi parcelate ;

4. Verificarea operațiilor săvârșite cu parcelarea, avansul făcut locuitorilor și înființarea nouilor comune ;

5. Liberarea în numele Statului a actelor de proprietate ;

6. Deslegarea și regularea casurilor neprevădute, întru cât acest cas nu interpretază legea ;

7. Corespondența cu comitetele rurale districtuale, precum și cu toate autoritățile administrative și judiciare, relativă la aplicația și executarea acestei legi ;

8. Comptabilitatea și controlarea tuturilor scripțelor provenite din diferitele operațiuni, săvârșite cu înstrăinarea moșiilor ;

9. Cumpărarea de domenii, conform art. 30 din această lege ;

10. Schimbul de moșii, conform articolelor relative la acest act, și cumpărările de la particulari în condițiile legii;

11. Dreptul de a propune guvernului îmbunătățirile necesare în tot serviciul dependente de comitet;

12. Facerea unui raport anual, ce se va citi în cea d'ântéișă ședință ordinară a Camerei, asupra tuturor operațiilor săvârșite și în curs de a se îndeplini.

Art. 36. Comitetul central are sub imediatele sale ordine o cancelarie specială.

Personalul și atribuțiunile sale se vor determina prin o decisiune a comitetului.

SECȚIA II

Despre comitetul rural districtual

Art. 37. Se institue în fie-care district, sub imediată ordine ale comitetului central rural un comitet rural districtual, compus din :

- a) Prefectul districtului;
- b) Primul-președinte al tribunalului;
- c) Președintele consiliului județen;
- d) Deputatul ori deputații colegiului III;
- e) Advocatul Statului;
- f) Inginerul județului;
- g) Casierul general.

Comitetul rural districtual nu poate lucra de cât fiind față cel puțin cinci membri.

Art. 38. Atribuțiile acestui comitet sunt :

- a) Primirea petițiilor pentru cereri de pământ și

dresarea tabelor de cei în drept a obține loturi;

b) Constatarea și inventorierea moșiilor din județ, cari se pot vinde în loturi;

c) Priveghiarea operațiilor lotizării și înființării de noi comune;

d) Procurarea de vite, instrumente și obiecte de prima instalație pentru țărani, conform legii;

e) Cercetarea cererilor și tuturilor contestațiilor și supunerea lor spre deslegare comitetului rural central;

f) Executarea lucrărilor cu cari va fi însărcinat de comitetul central.

Dispozițiuni adiționale

Art. 39. Cheltuelile făcute pentru măsurătorea, împărțirea și înstrăinarea pământului se va plăti de fie-care săten, considerându-se câte două lei de hectar.

Acastă plată o vor achita în curs de două ani, câte un leu de hectar pe fie-care an. Ea se va percepe o-dată cu plata anuală a pământului.

Pentru îndeplinirea cheltuelilor lucrărilor de delimitări, constatări etc., ministerul domeniilor va lua sumele trebuincioase de la casa de depuneră, cărei le va restitui din sumele incasate.

Art. 40. Tote legile și regulamentele pentru înstrăinarea bunurilor Statului, afară de dispozițiile relative la rescumpărarea de embaticuri și vinđare de proprietăți clasate bunuri mici, sunt și rămân abrogate.

Art. 41. Un regulament special va determina modul de aplicare al dispozițiunilor legii de față.

D. vice-președinte : Discuțiunea generală este deschisă.

D. Eugeniu Ionescu are cuvântul.

D. Eugeniu Ionescu : D-lor deputați, întâmplarea face ca proiectul pentru vânđarea moșiilor Statului să vină în discuțiune tocmai în ziua când sesiunea noastră ordinară expiră.

Ieri, onor. președinte al consiliului ne citea mesagiul Majestății Săle pentru prelungire, și era o frasă — o blândă ironie la adresa noastră — care suna ast-fel : mai sunt încă proiecte de legi de discutat. — Adevărat este, și adevărul nu trebuie să ne supere, că n'am discutat încă nici un proiect din câte am promis alegătorilor noștri, când ne-am prezentat, în Octombrie trecut, înaintea lor. Țera are să ne întrebe în ce am cheltuit energia noastră ?

Ea nu cunoște de cât cele ce se petrec în ședințele publice și ignorază toate agitațiunile noastre din culise. Ea are să se întrebe la ce lucruri importante reprezentanța noastră națională a petrecut timpul său în aceste trei luni. E însă D-lor un chip de a ne împăca și cu țera care așteptă și care reprobă lăntoarea noastră, acela este de a aborda această discuțiune într'un sentiment de dragoste pentru aceia la a

căror îndreptare trebuie să lucrăm și să facem ca din proiectul de lege ce ni se prezintă de D. raportor, proiect incolor, nesuficient, să facem să iasă o lege care să aducă îmbunătățiri reale țeranilor și să facă în țera acesta o operă de justiție socială. (Aplause).

D-lor deputați, cestiunea locuitorilor de la țera, a agricultorilor, e de cea mai mare însemnătate ; nu am să 'mi plătesc eu luxul ca totul academic ca să iaș istoria cestiunei țeranilor din noptea timpurilor până ađi ; cred însă că e absolut necesar pentru a ne putea da sémă de spiritul legii de la 1864, pe care ađi venim să o complectăm ; este absolut necesar, dic, să vedem în trăsuri generale cari erau relațiunile locuitorilor cu proprietarii înainte de acea lege memorabilă, și de care nu pot vorbi fără emoțiune, mai cu sémă că am înaintea mea pe omul de Stat care a asumat responsabilitatea ei, și care are să porțe în istoria noastră fala de a fi pus cel întâișu mâna la această operă.

D-lor, este afară de ori-ce îndoială că locuitorii de la țera, sătenii, aveau un drept de proprietate asupra moșiilor, asupra pământurilor pe cari le cultivau

drept de proprietate care nu era complet și care era rescumpărat prin dăile de muncă pe cari acei locuitori le făceau în profitul proprietarilor de moșii.

Dăile acestea de muncă au fost la început, se pare, ne regulamentate. Găsim într'o vreme că ele erau de 24 și cum o legiuire practică nu era, atunci țeranul nu avea nici un mijloc de a face ca dreptul lui să fie respectat față cu proprietarii de pe vremuri, și vedem neconcentenite plângeri pentru aceste dăile de clacă. Plângerile țeranilor repetate în cursul anilor au un rezultat practic la 1766 când prințul Gr. Ghika prin un rescript fixă numărul dăilelor la 12.

Se pare că proprietarii de moșii au fost nemulțumiți de această limitare a dăilelor de corvadă și 10 ani dupe acesta, dupe însuși cererea boerilor, s'a mai adăogat 2 dăile pentru reparațiuni, cărături etc. În schimbul acestor 14 dăile țeranii pe acele vremuri aveau dreptul de a cultiva atât pământ cât le era trebuitor pentru întreținerea familiilor lor. Mai mult încă : când pământul unei moșii nu era de ajuns de a hrăni pe toți locuitorii de pe ea, ei aveau dreptul să caute acel pământ pe moșiile vecine. Nu voiú cita de cât

rescriptul de la 1794 al prințului Suțu, care autorisă pe ispravnic de a se duce pe moșia de alături și de a instala acolo pe țeranii. Așa a fost în curs de ani; țeranii aveau drept la pământ la o cantitate nelimitată pe acea vreme și în schimbul pământului luat pentru hrană el dădea proprietarului 14 zile de muncă. La 1805 un urbariu al prințului Moruzi mărginește pentru întâia dată dreptul țeranilor la pământ la o cantitate determinată. În același timp claca care se datora proprietarului a fost succesiv adăugită, așa că la urmă cele 12 zile se prefăcuseră în 40. Iacă în ce stare a găsit pe țeranii noștri Kissleff când la 1829 a luat în mână administrațiunea Moldovei și a Munteniei.

Kissleff, Domniul meu, era un spirit viu, era un liberal, încălzit la focul ideilor franceze cele mai înaintate. El a fost micșorat de sorța miserabilă în care a găsit sătenii noștri. În raporturile lui, și mai cu seamă în scrisoarea adresată ministrului Rusiei la Constantinopol, în 20 Decembrie 1832, el se plânge mereu de luptele ce le are cu boerul, din cauza reformelor protegitoare țeranilor. Nici regulamentul organic, nici așezământul de la 1851 nu a adus nici o reală îmbunătățire.

Deja prin urbariul lui C. Mavrocordat și prin acel al lui Ioniță Sturdza din 1828 se fixase cantitatea de lucru pentru fie-care și, sub cuvânt că nu puteau să supravegheze în fie-care moment pe țeran în munca lui, în loc de a-i dice: Vin și lucrăză 14 zile pe moșie, 'i-au dice: Vin de lucrăză atâtea prăjini de arătură, atâtea de seceră, atâtea de cósă, etc. Această transformare a muncii a fost așa de nedreptă, așa de îngreunătoare pentru țeranii, în cât vedem că țeranii, cari aveau 4 boi, datorau până la 80 zile de muncă. Vă puteți închipui, în condițiunile acestea, când timpul cel mai bun al anului era consacrat lucrului moșiei proprietarului, care putea să fie, care era sorța săteanului? Încă de la 1848 vedem o preocupare de a îmbunătăți sorța țeranilor; în faimosă Constituțiune de atunci vedem în un articol expres pus principiul emancipării sătenilor și a împroprietăririi lor cu despăgubire. Sub guvernul provisoriu s'a ținut în Bucuresci o adunare de proprietari și țeranii pentru a discuta chipul practic de a rezolva această cestiune; dar n'a luat și nici că putea lua o rezoluțiune; și divanul ad-hoc a găsit această cestiune intactă; în divanul ad-hoc au fost discuțiunile cele mai înseruate, cari au avut loc veri-o-dată în această țără asupra cestiunii țeranilor și vom avea de sigur astăzi rara fericire de a auzi în mijlocul nostru câte-va din acele glasuri, cari, acum 30 de ani, s'au ridicat în favoarea nenorociților țeranii.

D-lor, la divanul ad-hoc erau reprezentați țeranii, boerimea mijlocie și boerimea cea mare. Fie-care din aceste clase și-au adus acolo plângerile lor.

Divanul ad-hoc n'a putut să ia nici o rezoluțiune practică; a discutat cestiunea, a adus o însemnată lumină asupra ei, dar n'a luat nici o decisiune.

La 2 Mai 1864 vine lovitura de Stat și atunci principele Cuza, prin un decret dat în puterea Statului, răscumpăra claca. Ce era, D-lor, această răscumpărare a clacei? Decretul principelui Cuza recunoscuse posesiunea țeranilor asupra pământurilor pe cari le lucrau și a intervenit numai pentru a răscumpăra zilele de clacă pe cari țeranii erau obligați să le dea proprietarilor.

D-lor, a fost o idee greșită de a se dice că legea de la 1864 a intervenit numai în favoarea țeranilor; ea a intervenit și în favoarea proprietarilor.

D. M. Kogălniceanu: Mai mult poți.

D. Eug. Ionescu: Proprietarii aveau asupra pământurilor lor o șerbire, aceea de a da țeranilor pământ până la două treimi pe moșile lor. Prin legea de la 1864 proprietarii au fost liberați de această servitute și li s'a recunoscut atunci pentru întâia dată proprietatea individuală. Țeranii deveniți și ei la rândul lor proprietari, cu toate că mai pe urmă am pus în Constituție un articol, care le ridică unul din drepturile proprietarului, acela de a putea înstrăina; dar au devenit proprietari, și Statul a intervenit pentru a plăti a treia parte din prețul răscumpărării.

D-lor, n'am nevoie cred să mai fac elogiul legii de la 1864. Ce ași putea să dic alta mai bine de cât că astăzi, după 24 de ani, ceea-ce facem noi nu e o lege nouă; nu facem de cât să aplicăm art. 5 și 6 din legea de la 1864.

D-lor, fără induoială că prin legea de la 1864 drepturile țeranilor au fost sacrificate și iată cum: *Ab antiquo* țeranii aveau un drept ilimitat de muncă pe moșile proprietarilor. Prin legea de la 1864 câtimea de pământ a fost atribuită dupe așezămintele în vigore atunci, și cari, dupe cum am văzut, limitase vechile drepturi ale clacășilor. De asemenea, prin legea de la 1864, s'a dat pământ numai clacășilor capi de familie, iar celor-alți țeranii, adică celor cari nu făcuseră clacă, celor cari la epoca promulgării legii nu regulase încă drepturile lor, așa numiții însurăței și în sfârșit aceluia ce din două treimi ale moșiei nu li se putuse implini întinderea locurilor la cari aveau drept, aceluia li s'au recunoscut dreptul de a fi împroprietăriți pe moșile Statului. S'au sacrificat dreptul țeranilor în favoarea proprietarilor mari, dar s'a dat o compensare țeranilor, dicându-li-se că Statul asumăză asupra-și obligațiunea de a 'i împroprietări pe moșile sale în puterea art. 5 și 6 din aceea lege.

De atunci au trecut 24 ani, și cu toate că s'a făcut împroprietărirea de la 1878 a însurățeilor, putem dice că legea de la 1864 nu s'a aplicat în totă întinderea ei.

Astăzi suntem chemați să o facem. Și nu e nimic mai natural de cât să vedem cu această ocaziune teoriile cele mai înaintate dicându-și ele cuvântul lor și ați văzut, din raportul prezentat în numele minorității delegaților, reeșind ideea acesta de un drept la împroprietărire.

Fără induoială țeranilor li s'a dat facultatea de a cumpăra loturi pe moșile Statului ca compensațiune a drepturilor lor știrbite prin legea de la 1864. Atât și nimic mai mult.

Așa fiind lucrul, D-lor, să vedem dacă legile, cari, de la 1864 încôce au intervenit pentru a aplica art. 5 și 6 al legii rurale, au atins scopul lor. Tote aceste legi, și ele nu sunt mai puțin decât 6, n'au fost legi, cari să aibă de scop absolut împroprietărirea țeranului; au fost, cum s'a quis foarte bine, legi de fiscalitate.

Ele au devenit, ce e dreptul, din ce în ce mai favorabile cumpărătorilor, de mici loturi. Dar în nici una din ele nu recunoscem o adevărată împroprietărire, așa precum o ceruse, precum o impusesse legiuitorul de la 1864.

Și pentru acesta, D-nii mei, cererile de pământ sosesec neconținut; neconținut plângerile sătenilor lipsiți de pământul de hrană răsună în mijlocul acestei Adunări; trebuie să recunoscem că o stare de neliniste există în spiritele țeranilor, trebuie să recunoscem că fără să fi ajuns la césul nenorocit, unde proletarul rural să 'și piardă capul, suntem într'un moment greu al vieții noastre ca Stat: Și când țeranii, strimtorați din toate părțile, vin și ne cer noi să aplicăm art. 5 și 6 din legea rurală, noi trebuie s'o facem fără întârziere.

Se nasce însă întrebarea: Cum trebuie să răspundem la cererea lor? Și fără induoială că proiectul de lege așa cum este prezentat de D. raportor, nu răspunde câtuși de puțin la așteptările aceluia cari voesc să facă cu ocaziunea acesta o operă de justiție socială.

D-lor, art. 5 și 6 al legii rurale de la 1864 nu s'au aplicat pentru două cuvinte: Anteiu, pentru că neconținut legile, cari au intervenit [de atunci și până acum, n'au fost făcute cu privire la țeranii; vândarea în loturi mici era încongiuurată cu atâtea dificultăți, în cât se pare că legiuitorul dorea să o facă imposibilă.

De mult acuma, în sinul acestui Parlament, s'au ridicat voci cari au reclamat aplicarea sinceră a legii rurale de la 1864.

D. Cesar Boliac a întrebat pe guvernul conservator de atunci, ce face? Pentru ce nu aplică legea rurală în privința însurățeilor. Vîndeți neconținut, dicea D-sa, moșile Statului și neconținut lipsiți pe țeranii de dreptul ce 'i-au asupra aceluia moșii, și astfel o să ne trezim într'o și cu domeniile noastre înstrăinate și cu țeranii fără pământ!

D-lor, în sinul acelei Cameri s'a făcut o moțiune prin care se invita guvernul

de a aplica legea imediat, și acea moțiune a stat în secțiunile 10 luni; cu acea ocaziune s'a ridicat o cestiune de cea mai mare importanță, s'a ținut: Ce faceți, D-lor, cu moșiile Statului care sunt angajate prin legea de la 1864 pentru improprietărea sătenilor, pentru ce le vindeți la proprietari? Căci o să ajungem să nu mai avem ce să dăm țeranilor. Și atunci s'a ridicat un deputat, care astăzi este pe banca ministerială, și a ținut: Vă îngelați, toate moșiile Statului, care s'au vândut până acum, s'au vândut sub rezerva tacită ca pe dăsele să se poată improprietări țeranii.

Voc: Cine este acela?

D. Eugeni Ionescu: Este onor. D. Vernescu.

D-lor, dacă ar fi fost acesta o apreciere de ordine politică nu mi-ași fi permis să o amintesc; fără îndoială poate cineva să se schimbe, mai cu seamă dupe ce a trecut atâți ani, dar fiindcă este vorba de o interpretare de text, juridică, ea trebuie să rămână aceeași tot-d'auna. Moșiile Statului, care s'au vândut dupe 1864 în coce, sunt robite, ținuta D-sa, acelora care aveau dreptul să le cumpere; totă lumea, ținuta D. Vernescu, trebuie să cunoască legile țerei, și adăoga D-sa. Chiar eu care am cumpărat moșii de la Stat sunt gata a face cel d'ânteu aplicațiunea acestui principiu. (Aplause).

Voc: S'a schimbat boerul.

D. Eug. Ionescu: Acesta vă dovedesce, D-lor, că de la 1872 încă, omeni luminați din această țară priveau această cestiune cu o largime de spirit pe care cred că am să o găsec și astăzi....

Voc: Nu, nu, s'a schimbat.

D. Eug. Ionescu: Am să o găsec și astăzi; căci nu pot să cred că el s'au schimbat când este vorba de îmbunătățirea sorței țeranilor.

Dar, D-lor, a mai fost încă o dificultate pentru aplicarea celor două articole din legea rurală, tocmai pentru că o parte din moșiile Statului se alienau și țeranii care cereau pământ pe moșiile de alături vedeau că acele moși trec în mâinile unor favoriți ai guvernului, și guvernele s'au asemănat toate în această privință, când țeranii cereau pământ li se răspundea: Duceți-vă la 20, 30 kilometri. Acesta era o dificultate enormă.

E greu, D-lor, pentru țeranii să și părăsescă vatra lui, să rupă într'o bună dimineață toate legăturile care îl țineau lipit de locul unde trăise. Dar nu era numai acest motiv de ordin sentimental, era și faptul greutății de a și crea o instalațiune nouă.

Astăzi, când suntem chemați ca să facem o nouă legiuire, trebuie să ne ocupăm de această dificultate, pentru locuitorul pe care îl strămutăm din satul lui, pentru ca nu de la început să devină pradă usurarilor....

D. Voinov: S'a șters din proiect.

D. Eug. Ionescu: D. Voinov ținuta că s'a

șters; eu cred că Adunarea îl va pune la loc. (Aplause).

Voc: Să sperăm.

D. Eug. Ionescu: D-lor deputați, așa fiind, cred că proiectul nostru de lege trebuie să deschidă porțile mari la toate cererile țeranilor, să nu facă nici o dificultate prin măsuri administrative, această operă de justiție socială — persist în această expresiune — să nu devină o meschină lege de vândare a moșiilor Statului; trebuie dar să ne preocupăm de această cestiune și să ne întrebăm dacă opiniunea raportorului majorității secțiunilor este cea mai nimerită pentru aplicarea legii rurale.

Eu, D-lor, am să vă cer ca să luați în considerațiune proiectul așa cum s'a propus de onor. raportor, rezervându-ne dreptul de a introduce, sau a reintroduce, cum veți voi, măsurile acele fără de care opera noastră n'ar aduce nici o îmbunătățire țeranimei.

D-lor deputați, Camera trebuie înainte de toate să fie preocupată de un lucru, acela de a chema la dreptul de proprietate un număr cât mai însemnat din locuitorii țerei. În stinul mai multor secțiuni s'a rădicat o cestiune, aceea dacă loturile ce se pun la dispozițiunea țeranilor, să fie egale sau nu? Mi pare rău că trebuie să țin un lucru: S'a făcut din această egalitate a loturilor o cestiune de liberalism. S'a ținut că liberalismul, democrația, cer ca toți proprietarii săteni din această țară să fie egali. Mie mi se pare că este o eror. Egalitatea în privința proprietății ar fi îmbucătățirea neinteligentă a averii Statului.

Cred că este absolut necesariu să lăsăm puțința și capitalurilor mai mici, acelora care, dupe ani de muncă și de economii, au putut să agonisescă ceva să devină și ei proprietari; eu cred că nu este bine să luați un proprietar mic cu 7 hectare și să îl puneți în fața marilor domenii, să îl ridicați speranța de a putea să se ridice cândva din condițiunea simplului muncitor de pământ. Pentru ce vreți să îl rețineți pentru tot-d'a-una pe o bucățică de pământ cu care mai târziu nu are să aibă ce face? (Aplause).

Eu cred că trebuie să ne ferim de o asemenea teorie, mai cu seamă acum când ținuta că voiți să creați o proprietate pentru țeran, pentru că voiți să faceți pe țeran să fie un puternic sprijin al acestei țări, apoi atunci nu este mai bine să înlesniți pe toți aceia care prin muncă, prin inteligență, prin economie s'ar putea ridica la proprietatea mijlocie, și să poată deveni mai târziu poată chiar proprietari mari.

Aci, D-lor, nu este o idee conservatoare, precum și nu este nici o idee democratică, ea este o idee de întărire națională. Acest sistem al proprietății mijlocii, îl veți putea găsi în toate discuțiunile ce s'au făcut în Camera aceasta; veți vedea că această opiniune și de democrați și de conserva-

tori, de agricultori, de toți în fine, țeranul nu poată să fie obligat în mod particular să rămână în vecl stăpân numai pe un număr ore-care de hectare de pământ ce i s'ar da în mod matematic, nu poată el să rămână în perpetuitate numai un mic proprietar. (Aplause).

D-lor, proiectul acesta de lege, așa cum el este făcut de comitetul de delegați, lasă cu totul de o parte cestiunea avansurilor bănesci.

Comisiunea s'a speriat de acest avans și și-a ținut: Intrăm pe calea socialismului de Stat. Acesta este nouă sperietore. Nu scim unde vom ajunge; o-dată angajați pe această cale, ar fi să punem Statul de la început față cu imense dificultăți financiare. Este bine deci să lăsăm acesta la o parte. Dacă veți intra pe această cale pe care vă angajază D. raportor, am convicțiunea că acest proiect de lege va fi știrbit și nu are să ne dea foloșele pe care trebuie să le așteptăm.

Când veți lua pe țeran de la un loc și îl veți duce la o depărtare de 20, 30 până la 40 kilometri, fără să îl ajutați să și facă prima instalațiune, fără să îl permiteți să facă față la primele cheltueli ce necesită ori-ce transplantare, ori-ce strămutare, îl veți arunca de la început în brațele usurarilor, și când țin usurari, nu exceptez pe acei dintre dășii carei, îmbogățindu-se, au devenit nisce usurari patentați prin sate. (Aplause). Trebuie dar să vă preocupați de modul de instalare; trebuie să vă preocupați de ceea ce D. Săulescu, prin raportul D-sale, a numit colonizare internă; trebuie să permiteți ca de la început să aibă o rezervă; căci nu e de ajuns de a îl face proprietar pe o bucățică de pământ, și apoi, pentru a și procura mijlocele de exploatațiune, să fie nevoit să se arunce în brațele acelora ce vor să îl exploateze. Dacă facem acest pas, să nu punem pe țeran de la început să se facă client al tuturilor împrumutătorilor de bani carei cutreeră satele.

Așa dar, D-lor, nu este de ajuns să faci proprietar pe țeran, ci trebuie să îl punem și în măsură de a se bucura și el de această proprietate, pentru ca el să nu devină pradă nimeni.

D-lor, totă lumea astăzi laudă binefacerile proprietății mici, dar știți cu toții că peste tot locul în Franța, chiar în clasa proprietarilor de pământ, o reacțiune s'a observat în favoarea constituirii marilor domenii.

D-lor, în Normandia proprietățile mici dispar în fața marilor domenii care se reformează.

Noi trebuie să ne preocupăm de un lucru, ca pământul ce îl dăm astăzi cu atâta dărnicie țeranilor să nu devină pradă nimeni.

Gândiți-vă la un lucru, că în Ungaria jidanii n'au dreptul de a posedă pământ de cât de la 1848; și astăzi evreii posedă a patra parte din voturile electorale atribuite marelui proprietăți. Mi se va răspun-

de că avem în Constituție un articol care ne garantează inalienabilitatea pământurilor țeranilor. Acesta nu e de ajuns.

S'a dis o dată în această Cameră că vrând să consolidăm indivizibilitatea pământurilor țeranilor, voim să creăm majoratul. Și în giurul acestui cuvânt de majorat, care vine cu parfumul său din evul mediu, s'a creat o legendă.

Prolog, bine-voiți a'mi acorda câte-va momente pentru a examina această cestiune.

Sunt, D-lor, țeri cari au fost lovite de această îmbucătățire excesivă a pământurilor și a căutat să concentreze micile proprietăți. În America există libertatea de a testa cea mai absolută. Acolo însă curțile competente, de câte ori sunt chemate să facă divizibilitatea între moștenitori, divizibilitatea unui domeniu puțin considerabil, ele 'l atribuiesc unuia din frați, celui mai mare de obicei, și 'l obligă a plăti în bani părțile celor-alți.

V'am citat acest caz din America pentru că nimeni nu va crede că America ar avea intențiunea să revină la legislațiunea evului mediu. Dar dați-mi voe să vă arăt procesul indivizibilității pământurilor în Germania, și mai cu seamă în Austria, unde de curând s'a votat o lege în această privință.

Vé citez Germania pentru că situațiunea a fost până la un óre-care punct identică cu a noastră. Țeranii aveau o proprietate supusă la clacă ca și la noi. Fără induoială se găseau și proprietăți alodiale chiar în Silesia, unde, până în zilele noastre, aristocrația a păstrat întinse domenii. Dar în sfârșit regimul comun al proprietății era *la tenure* supusă clăcei.

Marea reformă inaugurată de Stein și Haidenbey a consistat tocmai în răscumpărarea clăcei.

Au răscumpărat-o, și atunci proprietatea a cădută în domeniul codului civil german și în unele părți, precum în Vestfalia, sub domeniul codului frances care se introdusese.

Stein de la început a fost lovit de pericolul la care era expusă moșia cea mică...

D. M. Kogălniceanu: Și cea mare.

D. Eug. Ionescu: Și cea mare, cum dice D. Kogălniceanu.

Stein, vedând pericolul, a căutat de la început să imobilizeze loturile cele mici în mânele proprietarilor.

Dați-mi voe să revin asupra unui lucru pe care 'l-am scăpat adineaori din vedere.

D-lor, pe câtă vreme proprietatea era sub forma acesta de clacă era indivizibilă și nu în interesul clăcașului, dar în interesul proprietarului, care voia să scie de la cine are să ia dijma.

Stein, de la 1830 a început a cere reforma legilor de succesiune. Și într'adevăr a intervenit o serie de legi în Hanovra, în Bavaria, în Saxa, în ducatul de Veimar. Dar toate aceste legi, toate aceste

experimentări, au rămas fără rezultat apreciable.

Prusia a anexat Luxemburgul, Hessa și Hanovra după 1870 și atunci a găsit acolo aceeași stare care era la noi înainte de legea din 1864; a emancipat claca și a făcut pe țeranii proprietari pe pământurile cari le posedau. Țeranii din Hanovra au fost puși atunci, din punctul de vedere al regimului succesoral, sub imperiul codului general prusian. Ei bine, țeranii hanovrezi s'au opus la acesta, și în Camera de la 1870, care era compusă din elemente liberale și progresiste, au impus voința lor și au dis: Noi nu voim absolut să avem dreptul, să avem obligațiunea de a ne împărți la nesfârșit pământul, și atunci li s'a concedat favoarea de a păstra vechiul sistem, adică indivizibilitatea, nu a trecut mult timp și bunele rezultate ale acestei măsuri au făcut și cele-alte cercuri ale Hanovrei, au reclamat întinderea vechiului drept. Și ele au obținut-o în 1880. Așa vedem o serie de legiuiri menite de a da proprietarilor garanția aceasta că în vecie pământul lor n'are să fie îmbucătățit. Este un rol, Hoefrolle, în care proprietarii, cari doresc ca pământul lor să nu fie îmbucătățit se duc și 'l înscriu, păstrând dreptul de a 'l șterge; și prin această înscriere manifesta dorința de a nu se împărți acel pământ și obliga pe acela dintre fi care va deveni proprietar să plătescă compensațiunea în bani.

Iată, D-lor, o legiuire întregă care n'a eșit din creerii unui reformator, legiuire care a fost impusă de o provincie unui Parlament doritor de a uniforma legislațiunile. Parlamentul german din 1870 a trebuit să cedeze dinaintea unei rezistențe și exemplul Hanovrei a fost imitat de Westfalia, și încetul cu încetul această legislațiune a fost introdusă în Brandenburg, în Saxa, etc. Ce s'a petrecut în Germania cu Hanovra, s'a petrecut în Austria cu Tirolul. Tirolezii în ziua când au fost obligați să împartă pământul la toți copiii au resistat. Codul civil austriac era corigiat prin o patentă imperială de la 1795, după care tribunalele trebuiau să evalueze valoarea micilor domenii, așa ca unul din moștenitori să pótă păstra pământul întreg.

Când, la 1868, această dispozițiune a fost abrogată, Tirolul a resistat.

În luna Decembrie trecut, parlamentul austriac a votat o lege analogă cu aceea din Germania, și în puterea căreia bunurile de întindere mijlocie vor fi, în lipsa unei dispozițiuni testamentare, atribuite unuia din moștenitori obligat a restitui în bani părțile celor-alți comoștenitori.

Cred dar, D-lor, că noi astăzi când facem o nouă clasă de proprietari, adă când hotărâm înstrăinarea tuturilor moșiilor Statului, cred că trebuie să ne gândim la viitor și să găsim un mijloc pentru a imobiliza aceste pământuri în mânele românilor. (Aplause).

D-lor, când vom crea o proprietate

medie, care să fie mijlocul prin care ómeii mai avuți să pótă la rândul lor să 'și întindă exploatațiunea agricolă; când vom face ca acele proprietăți să devie nu numai inalienabile, dar și indivizibile, cred că atunci am făcut deja un mare lucru în această țară. (Aplause).

Cred, nu că am rezolvat cestiunea socială, dar că am făcut un pas foarte însemnat pentru rezolvarea ei. (Aplause).

Eu cer voe de la onor. Cameră să adaug un cuvânt asupra unei măsuri care a fost privită cu óre-care defavoare în sinul comisiunei, dar care mie mi se pare destinată să aducă mari servicii.

D-lor, înstrăinând moșiile Statului, noi chiamăm la dreptul de proprietate pe toți românii cari muncesc cu mânele lor pământul.

Ei bine, trebuie să ne punem cestiunea până unde și până când o să putem satisface aceste cerințe. (Aplause).

Aci nu e cestiunea să dicem: Fac adă cutare lucru fără să mă preocup de ceea ce am să fac mâne; datorita noastră e să ne preocupăm tot așa de mult și de viitor.

Mi pare rău că nu ved în proiectul de lege așa cum a fost adus de D. raportor, nu ved măsura aceea care pentru mine era chiamată să aducă mari folose, măsura aceea prin care guvernul era obligat ca în proporțiune cu înstrăinarea moșiilor Statului să devie el însuși cumpărător al altor moși cari s'ar vinde de către particulari, așa în cât tot-d'a-una să avem un fond de rezervă care să servescă pentru necontenitele improprietării.

Când vom introduce în proiect și această măsură, eu cred că în ziua aceea am făcut pentru țară mult, cred că am asigurat pentru mult timp, nu îndrănesc să dic pentru tot-d'a-una, dar pentru mult timp îmbunătățirea sörtei țeranilor. (Aplause).

D-lor, onor. raportor al comisiunei și D. raportor al minorității dic, în rapórttele lor, să depártăm toate cestiunile cari n'au a face într'un mod direct cu legea de față.

Eu am să cer Camerei voia să dic un cuvânt, care pótă nu are un raport direct cu cestiunea de față, dar care nu trebuie să fie scăpat din vedere. D-lor, noi înstrăinăm moșiile Statului și gândesc că ar fi bine să ne aducem aminte cum ele au devenit proprietate a Statului, și cred că e bine să ne aducem aminte că ele au fost dăruite pentru școle și pentru biserică. Fórte bine au făcut cei cari au secularizat averile monastiresci, dar cred că e a face un act de cinste politică, un act de dreptate ca să distragem din ele o parte pentru a face un fond care să servescă în mod exclusiv la îmbunătățirea sörtei clerului; acei cari au dat moșiile lor la biserică au fost animați de un adănc simțiment religios, atunci religiunea era simbolul naționalității noastre, și noi, urmașii lor, să nu lăsăm să se creadă că am lăsat inimile noastre să fie coprinse de necredință și de nepietate.

D-lor, nu vrea să răpesc mai mult timpul acestei Camere; să facem, D-lor, cât vom putea mai mult pentru nefericiții locuitori ai satelor noastre, să facem cât mai mult și cât mai repede.

Iar lor, a cărora amărăciune și nesuferință mulți o exploatează, mă voi adresa cu frumoasele cuvinte ale prințului Cuza din proclamațiunea către sătenii clăcași: „Uitați dar Țările negre prin cari ați trecut, uitați totă ura și vrajba, fiți surzi la glasul acelora cari vă vor întărta în contra stăpânilor de moși și în legăturile de bună voe ce veți mai avea de aci încolo cu proprietarii, nu vedeți în ei de cât pe vechii voștri sprijinitori și pe viitorii voștri amici și bunii vecini. (Aplause prelungite și îndelung repetate).

D. N. Bibescu. Domnii mei, astăzi este o zi fericită; căci arătăm că am ascultat în sfârșit glasul populațiunii rurale, care striga mereu către noi și ne spunea: Representanții ai națiunii! ocupați-vă de mine, de mine popor care am adevărate suferințe de alinat, am nevoi de îndestulat, am drepturi de respectat! Eu sunt plugarul, care vă aduc belșug în timp de pace, eu sunt soldatul care v'am adus gloria în timp de rebel. (Aplause). Fără mine proprietarii și arendașii nu pot munci, fără mine căpitanii n'ar putea apăra țera. Fără mine Plevna nu se putea birui, temelă independentei nu s'ar fi putut așeza. Și m'ați uitat, m'ați lăsat, m'ați părăsit! De trei luni și jumătate de când Corpurile legiuitoare sunt deschise, ce s'a făcut pentru mine? S'a făcut mai deunăzi o cărpelă, mâne poate se va face o schimbare totală de minister; ce m'î pasă mie popor de cărpelă sau de schimbări? Fie ministerul alb, fie roșu, fie de ori ce vepsea, habar n'am. Să ved eu un guvern care va avea grijă de nevoile mele, și le va ușura (aplause), pe acel guvern l voi protimisi; să ved o Cameră, care va veni în ajutorul guvernului spre a mă scăpa mai curând și într'un mod practic din starea grea în care mă aflu, pe acea Cameră o voi bine cuvânta! (Aplause).

M'am reculat! Am făcut rău; căci este de datoria stăpânirei să nu 'și plece capul înaintea răscolii.

Dar D-vostre, cari ați numit o comisiune de informațiuni spre a aduna dovezi în contra unui minister ce l credeți culpabil, de ce nu v'ați gândit mai d'înainte să numiți și o comisiune de cercetare spre a sci câte făgădueli false m'ați ispitit, câte instigațiuni rele m'ați amăgit, spre a sci ce va să dică — când ai nevastă și copii plângând și cerând hrană într'o colibă puturoasă — ce va să dică acea teribilă povățuitoare care se chiamă *miserie*? (Aplause).

Mi s'a spus că va fi mare câștig pentru moralitatea publică darea în judecată a fostului guvern; să fie! dar eu popor ce voi câștiga cu acesta? A! Câștigând moralitatea publică, va câștiga și moralitatea mea? Dar, D-lor, mai înainte de a mă mo-

ralisa, bine voiți a lua măsură ca să trăiesc; luați măsură ca copiii mei să nu se mai nască într'un bordei nesănătos, și să nu moră, precum mor prin sate, ne fiind căutați; luați măsură ca să nu mă descrescă populațiunea rurală precum descresce! Acastă grijă a D-vostre către mine va fi cel mai bun început al moralisării mele; și dacă sunteți într'adevăr mandatarii mei, n'am ore, eu popor, dreptul de a vă ruga să vă gândiți că, dacă Dumnezeu a dat câte o dată românului cât poate să rabde, n'ar fi bine ca D-vostre să 'i dați și mai mult?!

La rândul meu vă rog personal, D-lor, să iertați sinceritatea cam aspră a cuvintelor mele; ea provine din convingerea adâncă, ce o am, că țera noastră trece în organismul ei interior prin nisce împrejurări cari merită cea mai serioasă băgare de seamă a D-lor vostre.

Focul s'a potolit, nu s'a stins, el arde încă sub cenușă; este o bolă latentă ce o simțim toți, la această bolă trebuie un leac grabnic și puternic; și fiind-că proiectul de lege care ni s'a citit este mai mult o aparență de leac de cât un leac adevărat, dați-mi voe, — cu toate că onorabilul și elocuentul preopinent nu m'î a lăsat multe de dis, — să supun în scurt câte-va idei ale mele binevoitoarei atențiunii a D-lor vostre.

Mai înainte de toate, am vădit cu intristare că proiectul de lege în dezbateri, dupe ce a eșit din mâna unui ministru și a trecut în mâna altuia, și de la acest din urmă ministru la secțiunii, și de la secțiunii la delegați și la raportor, acest proiect a devenit din ce în ce mai retrograd. (Aplause).

Voci: Așa este.

D. Bibescu: Eu cred că legea de față trebuie să fie democratică, să nu fie. (Aplause).

Voci: Așa! Așa!

D. Bibescu: Și democratică ea nu poate fi de cât rezemându-se pe cele patru puncte următoare:

- I. Să fie instrăinare continuă.
- II. Să fie inalienabilitate fără termen.
- III. Să se dea un avans cumpărătorilor.
- IV. Să se rețină de Stat, în fie care an, din prețul vânzărilor o sumă ore-care, care se va determina și care va servi la cumpărarea moșilor particulare, când moșii Statului nu vor mai fi de ajuns. (Aplause).

Nu vă speriați, D-lor, puteți boteza legea cum veți vrea, instrăinare sau vânzare, totuși o improprietăre va fi, și eu declar aci că, pe cât nu recunosc țeranului nici un drept asupra proprietății particularilor, pe atât îi recunosc un drept asupra moșilor Statului, precum recunosc și Statului un drept de epitropie asupra țeranului pe care trebuie să l privim încă multă vreme, chiar în interesul lui, ca un nevrăstnic. (Aplause).

Așa dar, D-lor, care este ținta, care este scopul meu — căci sunt și eu din numărul celor cu mari proprietăți? Scopul meu

este acesta ca, crescând treptat numărul proprietarilor mici, și ori-ce români putând avea speranța de a deveni proprietar, acolo să se găsească cea mai bună garanție pentru respectul proprietății în țera românească. (Aplause).

Așa fiind, D-lor, de ce ore v'ați împotrivi la o instrăinare care ar fi continuă? De ce un biet țeran să rămână păgubaș fiind-că se va fi pus în întârziere?

Pentru ce acesta? (Aplause).

Drept este ca nisce termene fatale să se impună de lege ca acela care nu a venit la vreme să nu cumpere, pe cât timp va mai fi pământ de cumpărat și vor mai fi doritori să l cumpere? Eu nu înțeleg.

Cât despre inalienabilitate, deja principiul este inseris în proiectul de lege; dacă poate fi pe termen de 20, de 30, de 40 de ani, de ce să nu fie și fără termen?

Dacă urmașii noștri vor vedea că această clausă este de prisos, o vor șterge, nimic mai lesne.

Ajungem acum la avansul ce cred că trebuie să l facem cumpărătorului ca să pôtă munci. Noi cari trăim pe lângă țeran l cunoșcem, l vedem în toate Țările, lăsând necăutate și sterpe locuri bune impregiuralsău chiar în mijlocul satului, și dacă l întrebăm pentru ce, 'ți răspunde ca nu are cu ce. Și apoi să l vindem pământ fără a l procura mijloce de instalațiune? Se pôte? Dacă l-am da bani în mână, m'î-ar fi și mie frică să l risipescă sau să l bea la cărciumă. Inșă eu vreau să l procur în natură unelte, plug, boi, tot ce l trebuie pentru muncă. (Aplause). Nu l'ași da bani în mână nici pentru casă, și ași găsi ast-fel un mijloc de a l moralisa silindu'l a întrebuița uneltele avansate într'o muncă serioasă, silindu'l a întrebuița casa avansată spre a renunța la bordei, spre a se obicinui cu locuința mai curată și mai sănătoasă pentru el și copiii lui. (Aplause).

Pentru al patrulea punct, privitor la suma ce ar trebui reținută de Stat în fie-care an spre a se cumpăra moșii de la particulari, aci că mi se va obiecta că Statul, vânzând moșii și perțind venitul lor, are nevoie de a încasa prețul lor pentru a se despăgubi. La această obiecție voi răspunde că, fără a căuta multă vreme vom găsi în budgetul Statului sume îndestulătoare aplicate la nisce întrebuițări cari, dupe mine, sunt nimicuri pe lângă cestiunea de față. (Aplause). Cestiune, D-lor, care privesce stabilitatea, siguranța, și pôte și existența Statului nostru în viitor. (Aplause).

Nu este locul aci de a intra în amănuntele cestiunii; aceste amănunte se vor discuta cu ocaziunea discuțiunii articolelor. Am voit numai să vă arăt nisce base ce le cred temeinice, și cari lipsesc cu totul din proiectul delegaților. Am voit să vă spun că ar fi bine astăzi să lăsăm la o parte încercările și să dăm cestiunii o soluțiune trainică. Țeranii au speranțe mari, cari le au dobândit pôte și din citirea

unor documente tipărite în Monitor, în vremea alegerilor. (Ilaritate). Dar ceea-ce este adevărat, este că țeranii speră mult. Dacă proiectul de față nu va fi amendat într'un mod foarte larg, e păcat; puține mulțumiri și multe nemulțumiri se vor naște. Țăranul nostru a ajuns necredincios; și ar fi bine să ne silim de a-l face iarăși să aibă încredere. (Aplause).

D-lor, eu am avut norocul în anul trecut să împiedic răscolă în satele Chitila și Mogoșoaia din jurul Bucureștilor. Am făgăduit atunci țăranilor că, dacă se vor menține în liniște, va veni poate un prilej, când voi lua cauza lor în mâna mea; nu s'au resculat ei; m'am ținut de cuvânt eu. (Aplause).

Dar, pe lângă acesta este și o datorie pentru fie-care dintre noi de a dice într'o cestiune atât de însemnată, cuvântul nostru în conștiință; și eu am ridicat glasul spre a satisface un sentiment intim de fidelitate către mandatul meu de deputat

Acastă fidelitate, cum o înțeleg, cum o talmăcesc eu, 'mi permiteți la sfârșitul cuvântărei mele, să vă o spun? Fidelitate către datoriile noastre, mai vartos când sunt grele și primejdioase de îndeplinit; fidelitate către principiile noastre și către cauzele ce le iubim, mai vartos de ar fi ele atacate, combătute, batjocorite, persecutate! Fidelitate în sfârșit, și acesta le coprinde toate către țera dragă, mai ales de am vedea-o nenorocită, apăsată, cine scie, poate într'o zi și cotropită de străini! Căci, nu trebuie să ne orbim cu năluciri, trebuie să ne uităm la realități, să prevedem chiar extremități. Ce cer eu, ce doresc, ce vreau? Vreau, D-nii mei, ca o crasă exterioară să nu ne surprindă în mijlocul unei crise interioare. (Aplause).

Vreau ca rău-voitorii să nu mai potă specula pe pretinsa ostilitate între proprietar și țăran. Vreau ca, dacă un străin ar dice unui țăran de al noștri: Acela e proprietar și tu nu ești de cât țăran, țăranul să 'i răspundă cu mândrie: Acela nu e proprietar, e român, eu nu sunt țăran, sunt român. (Aplause). Față cu străinul, față cu primejdia amândouă nu suntem de cât români, ținând de o potrivă în mâna noastră același stindard, stindardul țerei; amândouă gata de o potrivă să ne înfășurăm în acel stindard, spre a fi și mai strinși și mai tari; amândouă gata să acoperim acest stindard până la mormânt cu inimile și cu trupurile noastre. (Aplause)

Vie dar dușmanii grămadă, să vie să ne găsească mulțumiți între noi și uniți de sus până jos împrejurul sântului drapel al independenței; și atunci — O! atunci, ca printr'o minune Dumnezeuască, — căduți, ne vom ridica, răniți ne vom vindeca și când vrăjmașii ne vor crede morți, vom învia! (Aplause).

D. vice-președinte: D. Emil Mavrocordat are cuvântul.

D. Emil Mavrocordat: D-lor deputați, nu cred să fie o cestiune socială mai

însemnată pentru noi de cât aceea a îmbunătățirii stărei muncitorilor agricoli. Este un lucru așa de netăgăduit, în cât a ajuns o banalitate de a spune că totă bogăția acestei țări eminentemente agricole se isvorasce din cultura pământului, și că toți acei cari se dau la această muncă, și arendași, și proprietari, și muncitori săteni, toți contribuiesc la această îmbogățire. Deci, și ca consecință, ori-ce lege care va veni într'un mod serios și practic să îmbunătățească starea muncitorilor agricoli, acești factori însemnați ai prosperității noastre va fi bine primită de națiunea întrégă.

D-lor, nu pentru prima oră se aduce în debaterile Corpurilor legiuitoare o lege pentru vinđarea moșiilor Statului în loturi mici la cultivatorii săteni. Vinđarea moșiilor Statului la săteni a fost proclamată ca un drept pentru ei prin legea de la 1864, precum a recunoscut-o și D. Eugeniu Ionescu, și acest drept a fost garantat și prin Constituțiunea de la 1866. Expunerea de motive a proiectului de lege care se prezintă astăzi ne arată fa-sele prin cari a trecut acest drept și am văduț cu toții cum încetul cu încetul s'a denaturat un mare principiu și cum în fapt a rămas inaplicabil. În legea de la 1864 s'a proclamat principiu, dar nu se spunea cum și în ce mod trebuie să se vinđă moșiile Statului: prin licitațiune, sau cu un preț fixat de mai înainte? Nu se spune în legea de la 1864 cum se fixeză prețul moșiilor și în care timp trebuie să se facă plata banilor; pe urmă vine legea din 1868 prin care se dice că să se plătescă îndată prețul vinđărei; în legea din 1868 se stipulează că o lună dupe confirmarea adjudicațiunii tot prețul trebuie să fie integralmente plătit. Apoi legea din 1876 stipulează că a treia parte din preț trebuie plătită la început; în fine, vin legile de la 1881 și 1884, prin cari se stabilește că a deca parte din preț trebuie să se plătescă la început, iar restul prin anuități. Dar nici într'una din aceste legi nu se respecteză acest principiu sănătos stabilit în legea din 1864, adică: că moșiile Statului trebuie rezervate pentru cultivatorii săteni.

Cred, D-lor, că nu este inutil de a arăta aci cum s'au discutat aceste legi în Parlamentul liberal.

Oratorii liberali din 1881 și 1884 nu erau preocupați de ideea de a îmbunătăți starea muncitorilor agricoli, ci puneau în tot d'a-una cestiunea pe tărâmul utilității fiscale, căutând să vadă dacă afacerea este bună sau nu pentru tesaurul public, astfel în cât obiectul principal și esențial al discuțiunii în acele parlamente era numai fiscalitatea legii.

Ast-fel găsim în aceste debateri cuvintele D-lui Fleva, care dicea că este bine să vindem moșiile Statului, pentru că Statul va realiza un beneficiu mai mare prin vinđarea acestor moși de cât prin arendarea lor; și D. Ion Brătianu adăogă:

S'a cerut ca acela care ar voi să cumpere moșiile Statului să nu fie silit să plătescă nimic la început; eu găseasc această dispozițiune ca corupătoare. Și mai spunea tot D. Brătianu că e bine să vindem moșiile Statului, pentru cuvântul că Statul este un rău administrator și că aceste moși vor aduce mai mult venit când vor fi în alte mâni de cât ale Statului.

Un alt liberal, D. Costinescu, dicea că, dacă vindem moșiile Statului, nu trebuie ca afacerea să fie próstă pentru Stat. Fiind că vindem de bună voie, trebuie să vindem cât putem mai bine; și pentru fixarea prețului vinđărei, în loc se înmulțim arenda anuală de acum cu cifra de 20, precum este în proiectul care ni se prezintă, să înmulțim această arenda cu cifra de 25, așa în cât Statul să realizeze prin acesta un beneficiu mai mare.

În đadar căți-va opoșanți vorbiau de scopul legii, care trebuia să fie acela de a face cât mai accesibilă pentru țeranii achizițiunea acestor loturi; în zadar protestaui contra acestei monstruoșități din lege, adică principiul solidarității prevăduț pentru cumpărătorii acestor loturi, un liberal vine și spune că nu vede ce este așa de exorbitant de a se vinde moșiile Statului numai atunci când se vor găsi mușterii cari să le cumpere într'un mod solidar; căci această solidaritate este tot ce poate fi mai logic și mai natural. D. Ion Brătianu termină cu aceste cuvinte: S'a vorbit că legea este draconiană pentru țeranii; eu o iaș asupra sufletului meu.

D. G. Panu: La comisiunea de informațiuni și acesta. (Ilaritate).

D. Emil Mavrocordat: Să remăie asupra sufletului D-lui Ion Brătianu și tot sângele vărsat în Martie trecut pentru potolirea răscolei țeranilor (aplause); căci n'a văduț D. Ion Brătianu că cestiunea vinđărei moșiilor Statului era o cestiune de viață sau de mórte pentru Statul român iar nu o meschină afacere de bani pentru echilibrarea unui budget în deficit.

Dar D. Ion Brătianu avea o altă ocupațiune la care ținea mai mult, aceea de a îmbunătăți starea unor politiciani de rând și nu era de ajuns totă puterea Statului pentru imbuibarea acestor favoriți. (Aplause).

Acastă era solitudinea D-lui Ion Brătianu, iar nu îmbunătățirea stărei poporului român, ori cât de deplorabilă ar fi fost ea; căci pentru D. Brătianu starea săteanului era înfloritoare și nici se auđise chiar, precum o spusese o-dată într'un mod cinic, ca să fi murit cine-va de fómie în România. Acesta era criteriul D-lui Brătianu în o asemenea gravă cestiune.

Ast-fel în cât cu drept cuvânt s'a spus aci că partidul liberal, împreună cu șeful său, a fost un agent provocator al răscolei țeranilor din primăvera trecută.

Cu ocașiunea discuțiunii asupra răspunsului la Mesagiul Tronului, mai mulți

oratorii ne-au arătat cum s'a aplicat legea de la 1864 și cea de la 1879, cum moșiile Statului s'au distribuit între favoriții regimului liberal, cum ómenii de prin orașe au năvălit prin sate și cum țeranii au fost lipsiți de pământurile cari li se făgăduia de atâta timp.

Este dar vreme astăzi ca pe principiul sănătos să se facă justiție de toate aceste aberațiuni, și că o adevărată reformă socială, concepută într'un spirit serios de îmbunătățirea stărei muncitorilor agricoli, să vie să dea satisfacțiune claselor muncitoare.

Principiul care ne călăuzesce este un principiu eminent conservator. Noi considerăm proprietatea individuală ca cel mai puternic element de ordine, de progres și de civilizațiune, această proprietate individuală care a înlocuit proprietatea colectivă a popórelor selbatice și nomade, ca Arabii din pustietăți; proprietatea individuală, această formă superioară a proprietății, pe care Români cu geniul lor juridic au definit, sistematizat, și așezat pe baza puternică a unei legislațiuni monumentale, noi considerăm această proprietate individuală ca cel mai puternic element de civilizațiune; căci acolo unde este răspândită iubirea pământului, se răspândește și iubirea patriei și se întărește sentimentul naționalității. (Aplause).

Acastă idee a însuflețit pe Vodă Cuza, când a împroprietat țeranii la 1864. D. Ionescu a vorbit de proclamațiunea pe care Vodă Cuza a adresat ó țeranilor odată cu promulgarea legii rurale de la 1864, faimósa proclamațiune în care spunea patriotice adevăruri țeranilor când le dicea: „Claca este desființată, de astăzi înainte sunteți stăpâni pe brațele vóstre, și aveți tot de odată și o patrie de iubit și de apărat. Fiți surzii la glasul acelor cari vă întărită în contra proprietarilor; căci proprietarii au făcut și ei multe sacrificii ca să îmbunătătescă sórta vóstră.

Frumóse și nobile cuvinte, cari se pot adresa și astăzi acelor cari cred că cestiunile sociale, ca să fie roditoare pentru ó țără, nu trebuie să fie rezultatul conlucrării în unire și armonie a tuturilor claselor societății, și că asemenea cestiuni se pot rezolva numai prin ură și luptă între clasele unui popor. Nu, D-lor, nici ó îmbunătățire socială n'a eșit din luptele și din invidia claselor. Dar ó afirm sus și tare, nu există nici un antagonism între clasele societății române, există numai ómeni cari exploatează ignoranța și pasiunea ale unora și ale altora. (Aplause).

Liberalismul însă, așa precum a fost practicat până acum la noi, nu a fost în stare să facă ó adevărată reformă socială. Liberalismul—și acest adevăr s'a demonstrat mai multe ori — admite liberul joc al forțelor naturale și a folosit tot-d'a-una acelor cari au fost bine armați în lupta vieții și a sdrobotit pe cel mic, pe cel slab,

pe care l-a lăsat în voia sórtei și în prada miseriei.

Liberalismul, adică libertatea concurenței, libertatea economică au folosit tot-d'a-una claselor diriginte, claselor avute, claselor cari știu și mai ales cari pot să se apere.

Libertatea concurenței însă nu este ó doctrină economică suverană, nu este ó doctrină care ar putea fi menită să aducă ó stare perfectă și echitabilă.

Statul, pe lângă misiunea ce ó are de a apăra țera în contra dușmanilor din afară, mai are și ó altă misiune care i se impune în mod tot atât de imperios, misiunea de a aplica justiția; căci Statul, organul justiției, trebuie să vegheze și să nu permită ca cel tare să asuprască și să ucidă pe cel slab.

Eú nu admit teoria progresului, așa precum un Darwin, un Spencer și discipolii lor ó fac să decurgă din ambițioasa doctrină a evoluțiunii basată pe acesta. Acastă doctrină este basată pe două idei, cari sunt negațiunea absolută a ideii democratice, adică: Nemicirea slabilor și transmisíunea ereditarie a calităților naturale cari asigură celui mai tare dreptul de a sdrobi pe cel mai slab. Efectele aplicării unei asemenea doctrine ar fi de a distruge echilibrul forțelor cari fac a funcționa în mod regulat și normal mecanismul unei sănătoase organizațiuni sociale și ar aduce ca doctrină: Legitimarea aristocrațiilor și justificarea despotismului.

Dacă lupta pentru viață și nimicirea celui slab prin cel mai tare ar fi adevărată lege, nu numai a progresului animal, ci și a progresului uman, atunci justiția, a cărei basă este tocmai respectul dreptului celui mai slab, nu ar mai avea nici ó rațiune de a fi. Dacă justiția ar fi numai un cuvânt, ce ar deveni această masă suferindă care trăește din muncă și din privațiuni? Ó doctrină feroce și neumană ar închide pentru dânsa accesul perspectivelor misterioase, unde se indeletnicea speranța ei durerósa, și ar conduce-ó dintr'un pământ fără milă către un cer fără Dumnezeu. Impinsă de logica implicabilă a naturilor simple, această masă va fi gata să asculte glasul socialistilor, cari le strigă necontenit: Sunteți miseria, trebuie cu ori-ce preț să deveniți bogăția; sunteți slăbiciunea, trebuie să fiți tária; sunteți numărul, trebuie cu ori-ce preț să deveniți puterea.

Prin urmare, D-lor, ó vota această importantă reformă este pentru noi, conservatorii, nu numai ó cestiune de umanitate și de justiție, dar și ó cestiune de înțelepciune politică care ne face să împingem Statul a interveni fără zăbavă pentru îmbunătățirea stărei claselor muncitoare. Să nu mai auzim de acum înainte pe adversarii noștri acuzându-ne pe noi conservatorii că admitem intervențiunea Statului, când este vorba de a ni se crea privilegiul, și că nu admitem această inter-

vențiune, când este vorba de a veni în ajutorul claselor muncitoare.

Cu ocasiunea discuțiunii asupra proiectului de adresă la Mesagiul Tronului, 'mi aduc aminte că un orator din minoritate, vorbind de actualul guvern, dicea că suntem în fața unei coalițiuni care, ca ori-ce lucru rău încheșat, se va desface încurând și că va fi neputincioasă pe calea reformelor. Cel puțin legea de față va dovedi că s'a înșelat acest orator și că a fost rău inspirat în acel moment. S'a înșelat și atunci când a spus că liberal este democrat, și că conservator este anti-democrat. I s'a răspuns atunci foarte bine, că cel puțin, dupe 12 ani de guvernământ brătienist, nu este permis cuiva să spună că liberalul și democrat este unul și acelaș lucru.

D-lor, mai ales noi conservatorii suntem interesați ca să vindem moșiile Statului în micí loturi la cultivatorii săteni; căci voim să creăm la baza Statului ó numerosă clasă conservatóre.

În Franța cel mai mare conservator este țeranul.

D. M. Kogălniceanu: Așa este.

D. Emil Mavrocordat: Ó națiune de 7.000.000 de proprietari țerani este prin chiar forța lucrurilor ó națiune conservatóre. Póte la un moment dat să fie înșelată de nisce utopiști, póte să fiá turburată de nisce aventurierii ambițioși, dar cu toate frământările superficiale ale politicei, rămâne calmă și bravéză revoluțiunile sociale....

Proprietatea trebuie să devină pentru țeran mijlocul progresului său moral; și cu ajutorul acestei independențe câștigată prin muncă, și posesiunea va ajunge la ó altă independență, aceea a spiritului. Țeranul, intrat în Constituțiune prin legea electorală, trebuie să ocupe un loc cinstit și onorabil în Stat. Convine ca să l'interesăm la menținerea instituțiunilor noastre.

Eú, D-lor, nu véd un mai bun mijloc de a l'face conservator, de cât de a l'da ceva de conservat. Când țeranul va posea ceva, va fi un adept al ideilor de ordine și un dușman al revoluțiunii.

Pe fie-care bucată de pământ, stăpânită de un țeran, veți găsi ó pușcă gata să apere proprietatea, dicea Thiers.

Acest element de stabilitate pe care marea proprietate l'aduce guvernelor aristocratice, mica proprietate trebuie să l'aducă democrațiilor moderne.

Creațiunea unei democrații rurale este astăzi preoapățiunea ómenilor de Stat engleji. Acastă creațiune la noi nu întimpină dificultățile cari sunt în Anglia. Acolo se cere colosala sumă de 4 miliarde ca Statul să răscumpere pământurile particularilor, dupe proiectul D-lui Gladstone. La noi, din norocire, avem moșiile Statului, și grație prevederei strămoșilor noștri cari, constituind domeniile Statului, ne-au dat și mijlocul de a scăpa de proletariatul cămpean, cum dicea onor. D. Al. Lahovari în expunerea sa de motive.

Țăranul o-dată proprietar, trebuie să 'i dăm și instrucțiune ca să nu fie prada ideilor false, legendelor ridicole, programelor mincinoase. Nu trebuie ca fanatismul și amenințarea să 'l pótă exploata și să 'l găsească desarmat.

Este imposibil ca instrucțiunea să nu ajungă până la el, să nu simțá 'și 'el cá, stăpán pe bucatá lui de pământ, trebuie să fie stăpán și în administrațiunea comunală; căci el muncesce pentru patrie și 'și dá sângele pentru ea.

Ast-fel, când asociind aceste 2 idei în capul său, adică stăpánirea în administrațiunea comunei și sacrificiul persoanei sale în interesul unei patrii, la destinele căreia este legată și fericirea lui, va ajunge la adevărata concepțiune a suveranității sale, în această țară națiunea română va fi fondată într'un mod indestructibil. (Aplause).

Mă resum, D-lor: Voiú vota luarea în considerațiune a acestui proiect de lege; pentru că este un proiect de lege eminentemente conservator; pentru că admite un principiu reclamat de atáta timp de toți bărbații politici, prevădători din această țară, adică vândarea moșilor Statului în mici loturi și în folosul exclusiv al cultivatorilor de pământ; pentru că acest proiect nu cere nici o plată cât de însemnată la început, așa în cât dobândirea proprietății va deveni astăzi o realitate pentru țărani; și susținând acest proiect, susțin și idea proprietății mijlocie a raportului majorității secțiunilor.

N'am, ca conservator, să răspund la toate principiile radicale cari au fost susținute de oratorul care m'a precedat. Prințul Neucula Bibescu a alunecat puțin pe panta sentimentalismului. Nu vreaú ca țăranul să credă că pótă sili pe Stat să cumpere moșiile particulare. De aci, la expropriarea forțată a moșilor particulare, nu este de cât un pas. Eú susțin proiectul actual pentru că este un proiect conservator, și sunt mândru a vedea că acest proiect vine să adaoge o frumoasă pagină la istoria partidului conservator care va putea revendica tot-d'a-una acest titlu glorios, adică că a rezolvit o cestiune grea fără a lovi un interes legitim, că a apărut o clasă fără a nedreptăți pe o altă și mai ales fără a atenta la libertate. (Aplause).

D. G. D. Pallade: D-lor deputați, sunt cel d'ântăiú care voiú recunoșce că de multă vreme nu s'a tratat la tribuna Parlamentului o cestiune așa de gravă, așa de însemnată, ca aceea care suntem chemați ađi a o rezolva. De aceea credeam că în această țară și conservatori și liberali vor uita resentimentele lor de partid, și mai ales se vor abține de a 'și căuta meritele într'o cestiune unde mai toți avem demeritul nostru. Cu regret am vădú pe D. Emil Mavrocordat depărându-se de această cale. Să lăsăm la o parte, D-lor, ce au făcut în trecut conservatorii și liberalii, aceste amintiri ar putea să ne învrăjbescă și noi în această

cestiune avem nevoie de înfrățire, de încordarea inimilor și a minților ca să putem fi la înălțimea misiunii ce ne este încredințată. Eú astăzi uit că D. Mavrocordat este conservator și eú liberal și 'l conviez atât pe D-sa cât și întréga Cameră, ca aci pe terenul vast al legii ce discutăm să rivalisăm în dorința de a face bine săténului; căci de aci el va cunoșce pe amicii sau dușmanii săi.

Și ca să putem de la început să fim pătrunși de gravitatea cestiunii, nu trebuie să uităm cum a venit acest proiect în desbaterea Parlamentului. El nu este fructul cugetării reci a partidelor. D. Carp mai puțin decât orí cine s'ar fi gândit să ni 'l prezinte. Acest proiect a eșit din sângele vărsat al țărănilor. A trebuit să vie o convulsione socială, a trebuit să fim amenințați de un flagel, a trebuit ca plaga să se arate sângerândă ca toți, numescă-se reacționari, liberali sau junimiști, să iscălescă cu grabă proiectul de vindere a bunurilor Statului numai la sáteni. Nu vė aduceți aminte că în Camera trecută, când eú am propus pentru prima órá această idee, la toți le-am părut un revoluționar, și acum întreb care e cutezătorul care pótă pune în discuție măcar necesitatea acestei măsuri.

Când dar acest proiect s'a impus de necesitate desbaterei Parlamentului, dați-mi voe să mă mir că nu înțelegeți cu toții pericolele la cari expuneți țera, când a paraliza măsurile protectóre coprinse în el.

Eú am declarat, chiar cu ocazia desbaterei adresel, că nu mă satisface nici chiar proiectul D-lui Carp. Nu credeam însă că, intrând în mâinile Camerei, 'l veți mutila, 'l veți transfigura, 'l veți face ineficace sau, ca să vė spun cuvântul adevărat, vė veți bate joc de el. Am curagiul să đic că proiectul comitetului delegaților nu este de cât o parodie a ideii care ne anima pe toți, când am promis săténului că dina solicitădinei pentru el a sosit, și că simțind adâncule sale suferinți vom căuta a le alina.

Ca să vė dovedesc că ceea-ce cred eú de proiectul comitetului delegaților e adevărat, dați-mi voe să intru în o scurtă analiză. S'a recunoscut de toți că țăranul are nevoie de pământ. Soldații și căpitani, cari au reprimat răscóla, în raporturile lor unanim au declarat că țăranul nu s'ar fi răsculat dacă ar fi avut pământ și dacă n'ar fi fost sleiți de tocmeli agricole usurare. Ei bine, când aveți acest răspuns din toate anchetele că culpa țăranului nu era de cât acesta, că nu avea pământ, cu ce măsuri veniți? D-vóstre propuneți să se dea pământ sátenilor — nu mă ocup aci cât va fi întinderea lotului — dar interđiceți de a se da ceva acelui ce are mai mult de cât un hectar.

De ce, D-lor, dacă are mai mult de un hectar să nu 'l complectezí suma hectarelor până la întregimea unui lot?

Apoi, pentru D-deú! E o crimă ceea-ce faceți și nu vė înțeleg de ce o faceți. Dar explică-te, D-le raportor? La acesta se așteptaú sátenii când le-am spus că le vom da pământ în loturi? Cređi că va pricepe vre o-dată sátenul că, dacă are un singur hectar, acesta să fie ca un blástem asupra lui ca să nu mai aibă drept să beneficieze de această lege? Acesta e o inichitate strigátore. Cum? Fiind-că un om are nenorocirea să aibă un hectar de pământ, să 'l condamni ca să nu mai ia restul de 5 sau 6? Eú mă adresez la acei cari susțin conclusiunile raportului, și le đic: Nu vedeți că lăsați în suferință tocmai pe acei sáteni cari au avut perseverența ca să dobândescă o bucată de pământ? Ei bine, unde ați vădú un legiuitor, care să pedepsescă tocmai pe cel harnic și muncitor, și să refuze pământ tocmai aceluia care a dovedit setea sa neastempărată pentru pământ?

Iată dar o dispozițiune din proiectul delegaților care arată că sunteți sgărciți la bine.

D. C. Kogălniceanu: Tot așa era și în proiectul D-lui Carp.

D. G. D. Pallade: Sciú că era tot așa... dar ce să 'i fac eú; să mergem mai departe.

Ați suprimat, onor. D. raportor, art. 3 din proiectul guvernului care prevedea un avans pentru cumpărare de instrumente și instalațiune pentru sátenii cari se strámută din satul lor.

D-vóstre recunoșceți însă că în cele mai multe casuri cei improprietăriți vor trebui să se strámute departe de locul lor natal.

Ei, D-le raportor, de ce vė prefaceți că voiți scopul când nu voiți mijlócele? De ce dați sátenilor pământ în așa condițiuni în cari sciți că ei nu vor putea beneficia de el?

Ce, D-vóstră sunteți poeți? Eú vė cunosc de om practic care ați trăit în mijlocul țărănilor și care sciți greutatea ce au de a se strámuta la mari depărtări, nu numai că iubirea locului nascerei 'i reține, dar mai cu sémă lipsa mijlócelor materiale pentru dislocare.

Prin urmare, eú đic că a spune sátenului: Plécă cale de atátea poște și vei găsi 6 hectare pe cari să mi le plătesci în rate, este curat a 'ți bate joc de sėrăcia lui.

În această privință D. Carp e mai consecuent și 'i daú această dreptate fiind-că, cum v'am đis, eú nu fac aci cestiune de partid. D. Carp a spus curat: Trebuie să dăm sátenilor instrumente, trebuie să le dăm și câte o sumă óre-care pentru instalațiune. D. Carp voia scopul și ne-a dovedit'o; căci adopta și mijlocul.

Dar dupe aceea vine D. Lăscărușanu în domeniul și D-sa a strins așa de strâns brațele proiectul D-lui Carp în cât l'a cam gátuit și a lăsat misiunea execuțiunii în sarcina D-lui raportor. (Ilaritate).

D. Lahovari dice că dă D-sa 600 lei, dar cum le dă? Dice ca să autorise creditele agricole ca să dea sătenilor câte 600 lei. Apoi cum să le dea creditul, când are o lege care opresce acésta? Și apoi nu vedeți că D. Lahovari nu face de cât a autorisa creditele agricole să împrumute, nu dór că ele vor fi obligate; apoi acésta nu însamnă a gátui pe D. Carp? (Ilaritate).

Dupe D. Lahovari vine D. Popescu. D-sa a avut misiunea de a demasca pe D. Lahovari.

D. Popescu a dis: Dacă nu vrei să dai țeranilor nimic de cât pământ, ce mai umbli cu subterfugii? Lasă să o spun eu lămurit și în adevăr că a suprimat art. 3.

Atunci întreb pe D. Carp: Unde 'i este proiectul și cum stă alături cu D. Lahovari care 'i-a omorît proiectul; ascultați ce dice D. Carp, vecinul D-lui Lahovari, relativ la aceași cestiune:

„De și acésta împrumutarea s'a făcut în condițiunile legii din 1864, adică în condițiuni excepționale de favorabile, totuși noulle comune au avut a lupta de la început cu greutăți materiale cari au pus în joc desrobirea lor. Greutățile acestea proveneauă mai vârtos din lipsa de mijloce în cari se găseuă însurăteii, pentru a întâmpina cheltuelile de primă instalare. Acésta experiență a fost făcută și aiurea, în Bosnia și Herzegovina de exemplu, unde s'a făcut colonisări pe o scară întinsă. Tóte coloniile cărora Statul a pus la dispoziție un mic avans pentru primele cheltueli au prosperat. Tóte acestea din contră, cărora Statul s'a mărginit a da numai pământ, nu s'au putut ridica și sunt și astăzi încă într'o stare miseră“.

Și aci, D-lor, nu póte fi vorba de concesiuni. Omul convins nu póte ceda în cestiuni de principii, și în acésta cestiune este un întreg sistem.

Nu pot sta alături ómeni cari ca D. Lahovari și Popescu diceau în raportul lor relativ la avansuri:

„Avansul în sine este criticabil pentru că ar putea da naștere unei idei greșite asupra rolului Statului și a drepturilor cetățenilor față cu densusul.

„Într'adevăr, s'ar putea crede cu asemenea practice într'un fel de drept de căpătuire ce ar avea cetățenul contra Statului. Acest rezultat inevitabil, dacă se primesce avansul propus pentru cultivator, trebuie să ne îngrijescă și să ne împedice de a lucra cu ușurință.“

Ei, D-lor, nu cred că a fost un Parlament în care pe aceeași bancă ministerială să se găsescă omul care a scris aceste linii, și alătura cu el să se găsescă acela care a inspirat pe cele-alte. Iată de ce mi-a părut curios să ved în acésta Cameră venind D. Mavrocordat care, vedând alătura pe D. Carp cu D. Lahovari, în loc să vadă amestecul limbilor, D-sa din contră ni'i arată ca salvatorii ai poporului!

Dacă este să mă pronunț între cele două sisteme ministeriale, cred că are

dreptate D. Carp. Cum, D-lor? Găsiți ceva așa de grozav, găsiți ceva așa de monstruos în intervențiunea Statului că, luând pe țeranii de la manta să'i trecă la câmp, pe lângă că'l face debitor de bani pentru pământ 'l mai face debitor încă pentru banii destinați instrumentelor și instalațiunii.

Dacă primiți intervenția în cazul întâi, pentru ce vi se pare că ar fi monstruos de a o primi și în cel al doilea? Dacă pe lângă pământ 'i vei da un bou și un plug ca să'l cultive, nu este o intervenție fericită? Pentru ce vă speriați? Eu nu văd nici o diferență. Explicați-vă deci de ce reculați la avans pentru instrumente și locuința casei, alt-fel eu vă mărturisesc că aveți aparență, că voiți să faceți o lege care să rămăe literă mórtă. Apoi: Ori voiți să faceți ceva și atunci fiți consecuenți, ori nu voiți și atunci spuneți-o franc, să scim ce facem. Dar ca să vă dovedesc că nu fugiți de ori-ce fel de intervenție, voiți trece la o altă dispozițiune din proiect care e inspirată de un spirit antidemocratic, și așa putea dice că aci v'am prins în flagrant delict de intervențiune. D-vóstre, cari strigați că nu este permis Statului să intervieve de cât cu multă precisiune, că nu este permis Statului să se amestece de cât acolo unde este cestiunea de absolută necesitate, așa de ce veniți aci și vă gândiți la proprietatea de 10 și 25 hectare pe care o creați cu sacrificii pentru Stat? De ce interveniți acolo? D-vóstre, cari fugiți de intervenții, ce cătați aci unde nu e nici miseria, nici alt interes superior care să vă cheme?

Din contră, acésta dispozițiune pune mai mult în evidență inechitatea ce ați făcut, îndepărtând de la împrumutarea pe cel ce au un hectar.

În adevăr, iată un sătean care n'are pământ dar are capital, are plug, are bou, e fruntaș în fine și alături cu el este altul prăpădit, fără bou, fără plug, dar care are un nenorocit hectar; de ce pe cel d'ânteiu 'l chemați la licitațiune pentru 25 hectare și celui de al doilea 'i refusați 6 hectare? Ce rațiune este acésta? Ce intervenție este acésta? Eu nu înțeleg ca Statul să se ocupe a forma clase. Ce voiți să faceți cu ele? A! o sciu, ați spus-o înși-vă, dar pe lângă că vă înșelați, faceți un lucru nepermis. Credeți, D-lor, că favorisând formarea unor clase de bogătași săteni, veți avea încă un fel de mână dréptă ca să puteți ține mai bine în respect pe cei mai săraci; vă pregătiți cu alte vorbe pentru stămpărarea unor mișcări viitoare.

Credeți că într'o clasă mijlocie o să găsiți o supapă de siguranță dar vă înșelați. Singura garanție este sincera solicitudine pentru masele populare. Dar pe lângă că măsura D-vóstre e ineficace pentru scopul ce vă propuneți, am dis că e și nepermisă.

În adevăr, Statul nu are dreptul să se gândescă să intervieve de cât la extrema necesitate. Când vede că are ómeni cari muncesc și cari vor să muncescă, și totuși au pe ei pelagra, și din cauza acesta nebunesc, se aruncă în puțuri, se spânzură, atunci datoria Statului este să aducă imediat un remediū, și pe proletar să 'l facă proprietar. Dar unde e necesitatea care vă autorisă să faceți boeri de 10 și 25 hectare? Ce vă face să virțiți în mijlocul sătenilor acest ghimpe factive și artificial? Acésta clasă superpusă nu ai nevoie să o mai ajuți D-ta ca să crească; nu ai nevoie să o favorizezi. Sunt de-tutele resorturi în organizația socială și în forțele naturale cari ne duc la inegalitate. Dar scitiți de ce dice eu mai mult să nu faceți proprietari de câte 10 și 25 hectare? Pentru că o să vină vremea să vi se cêră pământ de cei ce sunt în miserie și nu o să ai de unde da nici 6 hectare; de aceea eu dau în lături aristocrații de 25 hectare; căci mă gândesc la proletaria-tul celor fără 6 hectare.

Mi pare bine, D-lor, că în acésta cestiune cei mai mulți au uitat spiritul de partid; și ca dovadă iată că în cestiunea acésta, ca să nu vă pară idea mea utopistă, am avantajul să vă spun că în secțiunea noastră D. Catargi, care atunci când am susținut amendamentul cu 6 hectare, nu a fost presinte, mi-a spus dupe ce a venit că și D-sa este pentru acest amendament, și am fost mulțumit din suflet când am vedut un om pe care D-vóstre 'l recunósceți de fórte moderat în ideile sale, că este alături cu mine în susținerea acestui amendament. (Sgomot).

Trec acum, D-lor, la o cestiune fundamentală și aci voiți da iarăși D-lui Carp ceea-ce este a D-lui Carp. D-sa alături cu proiectul de lege pentru vânzarea și înstrăinarea moșiilor Statului, a venit prin un proiect coprins în acest apel la țără, și a pus ca corolariu proiectului de vânzare pe acela de cumpărare a moșiilor de la particulari.

În secțiune am susținut acésta idee a D-lui Carp și acolo D. Lahovari tare s'a supărat în contra acestei idei.

D-sa dicea în secțiuni că o asemenea idee numai conservatore nu póte fi și acela care susține o asemenea idee, să înceteze a se numi conservator.

Atunci întreb, ce caută D. Lahovari lângă D. Carp?

Dar ia să examinăm într'un cât acésta idee e revoluționară. D. Carp, propunând idea cumpărării, dicea lucrul următor: Nu trebuie să ne uităm numai la present, numai la necesitățile momentului, numai la plaga de astăzi; trebuie să ne gândim și la ziua de mâine; căci dacă astăzi mă bucur că am la dispoziția mea acest medicament, de ce nu mi-ași face eu o proviziune din acest medicament cu care să pot preveni și lecu pe viitor ranele miseriei revoltate, care în lipsă de satisfacție

póte expune Statul la sgduiri primejdioase.

Și aci, D-lor, trebuie să vă mărturisesc că ideea acésta a D-lui Carp, nu este o idee nouă, acésta idee a fost și a fostului prim-ministru, D. Ión Brătianu. 'Mi aduc aminte că a venit în Cameră cu un proiect de lege în acest sens, și e pe atunci, dacă eram în contra, nu dórá că nu primeam ideea cumpărării de moșii de la particulari, ci eram contra dintr'un alt punct de vedere; de aceea am și spus că sunt pentru idee, dar aștept zile mai curate ca să putem aplica o lege, care cere ca atmosfera morală să fie mai pură de cât aceea de atunci.

De aceea eș priimesc acum și cer acest proiect de lege. Sciú că se pot comite mal-versațiuni, să luăm însă măsuri suficiente contra abuzului; căci eș nu cred că e un cuvânt cum că dacă e greú de a face binele, trebuie să renunțăm cu totul la el.

Dar afară de acestea, eș voiú întreba pe D-vóstre: Ce fel de guvern conservator sunteți D-vóstre, când în loc să căutați să conservați moșiile Statului, D-vóstre veniți și faceți vândarea în așa condițiuni că, dupe un timp óre-care, nici urmă să mai rămână din moșiile Statului?

Óre aveți intențiunea ca să profitați de acésta lege de instrăinare a pământului Statului, pentru ca să puteți să dispuneți de valoarea lor?

Și să nu se dică că stingeți datoria publică. Acea datorie trebuie stinsă cu veniturile ordinare. Aceste moșii sunt zestrea țerei și nu aveți acest drept să alterați destinația acestor fonduri.

Aceste fonduri au fost dăruite în scopuri generóse și pióse și nu putem mai bine corespunde destinațiunei lor de cât consacrándu-le pentru scóterea nenorociților săteni din miserie.

Acésta idee D. Lahovari o taxa de ne-

conservátore. Să mé erte D-sa, eș am vëndut pe mulți conservatori cari recunosc că e măsura cea mai conservátore de a eternisa acest fond terian al Statului.

Acesta e singurul mijloc, D-lor, de a nu avea cestiune agrară în țera noastră.

A! aud printre D-vóstre dicând: Dar ce vrei ca să faci prin acésta? Vrei să proclamí dreptul la pământ? Nu, D-lor. Dar D-vóstre aveți trebuință să dați țeranului drept la viață.

Apoi acest drept se póte refusa? Apoi când eș nu dic alt-ceva țeranilor, de cât că 'i vënd acest pământ pe care el trebuie să mi'l plătescă în rate, însemnézá că eș 'i stárnesc apetiturí?

Cum, D-lor? Ce vedeți D-vóstre îngrozitor în propunerea D-lui Carp pe care ați eliminat-o? Ce, a procura și în viitor țeranului pământul, care este dorința lui, ahtul sufletului lui, însemná a'l corupe? Ce? Credeți că 'l-ați rătăcit dacă 'i ați spus că și pe viitor săténul va grási să cumpere un petec de pământ? Vē înșelați. Dând pământ țeranilor cât mai multă vreme, nu faceți de cât a întări acésta țerá. Și nu vē speriați că nu o să aveți mijlóce. D. Mavrocordat imputa adineaorea celoralte guverne, că atunci când era vorba de a face înpământenirea, se ocupaú de ce va câștiga Statul. Tot așa dice și D. raportor: „*Făcând acésta operațiune Statul nu pierde nimica.*” Vrea să dică, primul gând la D-vóstre este să spuneți că faceți și o bună afacere financiară, dând țeranilor pământ. Credeți D-vóstre că dacă le dați pământuri și instrumente o să se ruineze Statul?

D. raportor ne vorbea de 60 de milioane; ne dicea că a contracta astăzi un împrumut de 60 milioane este a slábi creditul Statului. Ce? Ați găsit 60 de milioane și le ați dat să le cheltuiască Anghelescu, și n'o să grásiți 60 de milioane pentru a

improprietări pe țeraní? Dar cui credeți că au dat capitaliști milioanele? Lui Anghelescu? Vē înșelați; le au dat săténului român, pentru că el este baza, este vitalitatea; el însuffá credit străinilor. (Aplause). Și dacă voiți a face împrumut pentru a îmbunătăți *sórta țeranului*, adresați-vē cu curaj capitaliștilor și ei vor dice: a venit minte și României, a venit și ea să cêrá împrumuturi folositoare.

Ei au interes chiar să mai cheltuiți și pentru fundamentele edificiului nostru social; căci destul ați cheltuit pentru înfloreți zadarnice cari amenință' cădere. Nu vē temeți dar, D-lor, de acésta cheltuală. Ea nu va compromite; din contra, va întări creditul Statului (aplause).

Ca să mé resum, voiú dice că în proiectul D-vóstre eș vënd că ideia fericită, mună, e transfigurată, ați mutilat înpământenirea; vënd că din ómeni cu curagiú ați devenit iar timiđi și fricoși; vënd că din aceia cari, cel puțin din nenorociți se inspiraú ca să aibă curagiú, ați devenit iar fricoși; se vede că a trecut prea mult timp de la Martie (aplause, sgomot).

Ei bine, D-lor, eș în discuțiunea generală constat numai atât: mutilarea legii instrăinării; și fac apel la toți, pentru că nu vënd în acésta o cestiune de partid, ci o cestiune unde trebuie să fie între noi o luptă de emulațiune pentru a aduce cele mai bune, cel mai fecund leac la suferințele reale ale sátenilor. Fac apel la D-vóstre toți să luăm ideile bune din primul proiect, să le completăm și ameliorăm cu acelea pe cari ni le dá mintea și inima. Iar acei cari vor resista de a face binele, să aibă grijă a cere un credit pentru glónțe; căci țeranul e în miserie, el are fóme și ca să 'i-o potoliți trebuie să 'i dați saú pământ saú glónțe (aplause).

Ședința se ridică la 6 ore și cea viitoare se anunță pe a doua zi, 16 Februarie.

No. 44.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

SESIUNEA EXTRAORDINARĂ

Ședința de la 16 Februarie 1889

Președinția D-lui vice-președinte V. Pogor, asistat de D-nii secretari A. Simu, U. Boldescu, I. M. K. Iepureanu și I. G. Leca.

Ședința se deschide la ora 1 și 20 minute dupe amiazi.

Prezenți 162 D-ni deputați.

Nu răspund la apelul nominal 18 și anume:

• *Bolnavi :*

D-nii : C. Bobeica, C. Grădișteanu.

In congediu :

D-nii : G. Gr. Cantacuzino, M. Marascu, I. Negulici, N. Nanoescu.

Fără arătare de motiv :

D-nii : Gr. Andreescu, C. Arion, I. Balanolu, I. C. Brătianu, Gr. Chrisenghi, A. Goilav, L. Goilav, T. Ionescu, C. Raileanu, I. Săndulescu-Nenoveanu, N. C. Săveanu, E. P. Protopopescu.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se acordă congediu D-lui N. Nanoescu.

— Se trimite la comisiunea de petițiuni : Petițiunea mai multor locuitori din comuna Adunați de Gevrmane, județul Dolj, a mai multor locuitori din comuna Albenci de Mam, județul Prahova, a mai multor locuitori din comuna Corbu, jud. Râmnicu-Sărat, a mai multor locuitori din comuna Brănescii, județul Gorj și a D-nei Maria Jelescu.

— Se trimite la comisiunea de indigenat petițiunea D-lui Iosif Mildo.

— Se recomandă comisiunii budgetare petițiunile mai multor institutori din jud. Teleorman.

— Se depune șase raporturi ale comisiunii de indigenat asupra naturalizării D-lor C. I. Goleșeanu, D. Mihail, N. Constantin, C. Temeli, A. Donath, I. Herdan, I. Gluckman, E. Ion, E. Hette și T. Traiculescu.

D. vice-președinte : D. Atanasescu are cuvântul spre a anunța o interpelare.

D. Dr. Atanasescu : Interpelez pe D. ministru al instrucțiunii publice precum și pe D. ministru de interne și 'i rog să bine-voiască a 'mi răspunde : Care sunt cauzele plecării din țară a profesorului Assachy? Fiind-că, dupe cât sunt informat, D. Dr. Assachy a părăsit țara și medicul său secundar, D. Dr. Chiriac, a fost depărtat de la spital și înlocuit.

Cred că scie D-nii miniștri că în urma mișcării în favoarea dezvoltării științei medicale, care a provocat o petițiune din partea studenților facultății de medicină, noi am prezentat un proiect de lege pentru instituirea unui institut hirurgical

pentru profesorele Assachy, și asupra acestui proiect de lege onor. Cameră a încuviințat urgența.

Ași ruga dar, pe onor. biuroș, precum și pe onor. Cameră, să ia în discuțiune de urgență în secțiunii proiectul de lege pentru a se da satisfacere dreptei cereri a studenților în medicină.

D. vice-președinte : Interpelarea se va comunica guvernului.

D. C. C. Dobrescu (Prahova) : D-le președinte, am onóre a depune pe biuroș următoarea propunere semnată de mai mulți deputați în privința modificării legii de prestațiune :

PROPUNERE

Având în vedere că, prin plata sa făcută în natură a cinci zile de prestație pentru comune, locuitorii au ajuns la mari suferințe : întâiu, că plata în bani este mai mare de cât aceea ce o poate lua un muncitor de la un particular, și al doilea că prin facerea lucrului în natură se dă locuitorului o întindere de pământ la care trebuie să muncască, în loc de cinci zile, câte 10, 15 și mai mult. Spre a se remedia această stare de lucruri, subsemnații propunem următorul :

PROIECT DE LEGE

Art. 1. Zilele de prestație se reduc la numărul de trei pe fie-care an, conform legii de la Martie 1868.

Art. 2. Lucrarea în natură va fi redusă la întinderi de teren sa cărătură de petriș atât cât un muncitor poate să lucreze în fie-care zi de dimineță până seara, dupe cum se va fixa de consiliul tehnic al ministerului lucrărilor publice.

Art. 3. Plata zilelor în bani va fi ceva mai jos de cât prețul obișnuit; iar când locuitorul ar declara că voesce să facă zilele în natură, atunci nu i se va mai cere plata în bani.

Art. 4. Când o comună ajunge să 'și completeze rețeaua șoselelor sa pavagelor trebuitoare, atunci nu se mai poate cere pe deplin facerea zilelor în natură sa plata în bani, de cât în proporțiune cu necesitatea de întreținere.

Christu S. Negoescu, C. T. Grigorescu, C. Dobrescu-Argeș, C. C. Dobrescu, Gh. Softa, G. Panu, G. Burghel, Dr. Ștefănescu.

D. vice-președinte : Conform regulamentului se va trimite la secțiunii.

D. C. C. Dobrescu (Prahova) : Vă rog, Domnule președinte, să bine-voiți a consulta Camera dacă încuviințează urgența asupra acestei propuneri, fiind de mare interes pentru țară.

— Se pune la vot cererea de urgență și nu se primesce.

D. I. Ștefăneanu : D-le președinte, regret că sunt nevoit pentru a doua oră a lua cuvântul ca să relev o neglijență a direcțiunii *Monitorului oficial* care 'mi schimbă numele în tot-d'a-una. Eu am mai spus că mă numesc Ștefăneanu și în

desbaterile de la 9 ale lunii curente mă văd trecut sub numele Ștefănescu.

Vă rog dar să bine-voiți a pune în vedere *Monitorului* ca să dea mai multă atențiune la lucrările sale, spre a nu-mi mai schimba numele.

D. vice-președinte : Se ia act.

Acum D. Negoescu are cuvântul.

D. Chr. S. Negoescu : D-lor deputați, am onóre să vă comunic următoarea propunere :

PROPUNERE

Subsemnații, având în vedere că legea din 3 Aprilie 1885 pentru combaterea filoxerei punând un impozit asupra viilor, sumele ce s'au adunat până acum s'au cheltuit în deșert prin înființare de comisiuni, sub-comisiuni, cumpărări de năftalină, etc.;

Având în vedere că până în prezent experiențele și din alte state n'au ajuns la vre un rezultat sigur și eficace, și că ast-fel cheltuelile ce se mai fac la noi sunt o adevărată risipă a banilor ce se ia de la proprietarii viilor; cari pe lângă imposibilitatea care sunt supuși să și nenorocirea de a 'și perde viile.

Considerând că acest impozit s'ar putea cere, cu drept cuvânt, proprietarilor de vii numai atunci când serviciul filoxeric le-ar aduce în schimb veri-un folos.

Pentru aceste motive propunem onor. Adunării a vota următorul :

PROIECT DE LEGE

Art. 1. Plata la care sunt supuși proprietarii de vii în virtutea legii de la 3 Aprilie 1885 încetază de la 1 Aprilie 1889, și nu se va putea reînființa de cât atunci când se va găsi un mijloc sigur și eficace pentru combaterea filoxerei.

Art. 2. Despăgubirile pentru viile distruse din oficiu, conform dispozițiilor actualei legi, se vor achita până la termen din sumele de bani ce vor fi în ființă sa se vor mai implini din rămășițele acestei dări; iar în cas de neajungere se vor înscrie între cheltuelile bugetului Statului.

Art. 3. Lucrările necesarii d'a se urmări scopul pentru găsirea mijlocului de combatere a filoxerei se vor îndeplini de serviciul ministerului agriculturii, comerțului, industriei și domeniilor Statului și cu cheltuelile ce se vor aloca în bugetul său.

Christu S. Negoescu, C. T. Grigorescu, C. C. Dobrescu, Iosef T. Oroveanu, G. Panu, C. Dobrescu Argeș. Radu C. Pătrărlăgeanu.

D-lor deputați, fiind-că legea această este în legătură cu bugetul domeniilor, văși ruga să 'i acordați urgența, ca să se pótă vota mai înainte de a veni la ordinea zilei bugetul domeniilor.

D. Al. Lahovari, ministru al domeniilor : D-lor deputați, n'am să dis-

cut acum proiectul de lege prezentat din inițiativa parlamentară, și care va veni în debaterile Camerei; dar cred că ar fi bine ca onor. proprietarii proiectului să nu se grăbescă atât de mult, să nu fie atât de radicali în propunerea Domniilor lor.

Recunosc și eu că s'a făcut în trecut o forțe rea întrebuintare de bani de Camera a pus la dispozițiunea serviciului filoxeric, pentru că s'a cheltuit aproape două milioane și rezultatul a fost absolut nul. Astăzi însă se găsește în capul serviciului filoxeric un om din cei mai competenți și onorabili, doctorul Brandză care s'a ocupat mai mult timp cu facerea unui proiect de lege, care sper că va fi ceva mai folositor de cât ceea ce s'a propus până acum; acest proiect de lege a fost așî subsemnat de consiliul de miniștri și se va depune mâine la Senat.

Rog dar să se amâne ori-ce hotărîre precipitată, să se aștepte până se va vota de Senat și aduce în Cameră acel proiect de lege și atunci onor. Cameră liberă va fi să'l respingă dacă i se va părea rău, și va putea să primescă proiectul de lege mai radical prezentat de D. Negoescu.

— Se pune la vot urgența cerută de D. Negoescu și se respinge.

D. vice-președinte: Proiectul de lege prezentat de D. Negoescu și alți D-ni deputați, se va trimite în studiul secțiunilor.

— Acum D. Ștefăneanu are cuvântul.

D. I. Ștefăneanu: Interpelez pe D. ministru al cultelor și instrucțiunii publice să bine-voiască a mi spune dacă știe D-sa că preoții comunelor rurale, dupe ce nu sunt plătiți cu nimic pentru serviciul religios ce fac populațiunii, mai sunt executați în mod nedrept, de sântii episcopi prin agenții lor, a mai plăti o nouă contribuțiune ca abonament forțat, la un jurnal bisericesc, câte 12 lei pe an. De și acel jurnal apare numai o dată pe lună. Și cei ce nu plătesc, fiind că nu au de unde și cu ce, sunt popriți de a mai face serviciu religios în comună prin ordine formale. Și dacă știe D. ministru, cum tolerază asemenea fapte și în puterea cărei legi?

D. vice-președinte: Bine-voiți a depune la biuroș în scris interpelarea D-vostre pentru a se comunica guvernului.

D. Cozadini are cuvântul.

D. Gr. Cozadini: D-lor deputați, am cerut cuvântul ca să vă rog să procedeiți la alegerea unui membru în comisiunea alésă de Cameră, care să asiste la comunicările ce D. ministru de rebel are să le facă în privința apărării țerei și a fortificațiunilor; căci precum colegii mei, coreligionari politici, au demisionat, demisionez și eu, și vă rog să procedeiți la alegerea altei persoane în locul meu, pentru motiv că, pe câtă vreme eu m'am pronunțat în contra fortificațiunilor, prezența mea în acea comisiune nu pôte fi de nici o utilitate pentru D. ministru, de ore-ce

nu i-ași putea da concursul meu în această cestiune.

D. vice-președinte: D-lor, înainte de a intra în ordinea zilei ar trebui să complectăm comisiunea această.

D. I. Enacovicî: D-lor, eu ași propune onor. Camere să mențină această comisiune, compusă din numărul membrilor căți au mai rămas în urma demisiunilor ce s'a prezentat; căci, precum a declarat D. ministru de rebel, ori-care deputat având dreptul de a asista la lucrările acelei comisiuni, nu este de nevoie a întrebuinta timpul Camerei cu o asemenea alegere, pe cât timp ori-care din D-nii deputați pôte să asiste la acea întrunire.

— Se pune la vot demisiunea D-lui Cozadini și se primesce.

— Se pune la vot propunerea D-lui Enacovicî de a nu se mai alege alți membri în locul celor demisionați, și se admite.

Adunarea procede la alegerea unui membru în comisiunea de informațiuni în locul D-lui Vericeanu, demisionat, și rezultatul este cel următor:

Votanți	103
Bile albe.	13
Voturi exprimate	90
Maioritate reglementară	46

S'a ales D. Virgiliu Poenaru cu 86 voturi.

D. vice-președinte: Acum la ordinea zilei avem continuarea discuțiunii asupra proiectului de lege relativ la vânzarea bunurilor Statului.

D. C. Kogălniceanu are cuvântul.

D. C. Kogălniceanu: D-lor deputați, dupe turburările din anul trecut cu toți am recunoscut trebuința de a face ceva pentru a îmbunătăți sorta țeranilor. Legea vânzării bunurilor Statului se impunea de sine prin forța impregiurării și ori-ce partid ar fi venit la guvern ar fi fost silit să presunte acest proiect de lege. Țin a constata această; fiind-că grupul așa dis junimist, fiind-că monopoliza ori-ce idei de reforme, are pretențiunea de a considera această reformă ca o proprietate a sa exclusivă, pe când ea este proprietatea tuturilor partidelor. D-lor, am apăsât anume asupra cuvântului vânzare; fiind-că ori-ce s'ar face, ori-ce s'ar dice acest proiect este o adevărată vindere iar nu o înproprietărire. Dacă voiți, este o înproprietărire în sensul, că ori-ce locuitor devine proprietar al lotului cumpărat. Dar atunci ori-ce vânzare este o înproprietărire, dar nu este o înproprietărire în propriul sens al cuvântului și mai cu sémă în sensul legii rurale din 1864 care era o adevărată înproprietărire având toate caracterile esențiale ale unei reforme agrare și sociale. Da, D-lor, este și acum un rău social, este, dacă voiți, o cestiune agrară care ne silește să facem această lege.

Legea însă nu este o lege agrară, nu este o adevărată înproprietărire. Legea de la 1864 nu vindea pământ țeranilor ci

le recunosea un drept care dupe legile de atunci era discutabil, dar ca drept istoric era incontestabil. Dar ce drept voiți să acordați țeranilor asupra bunurilor Statului. Cel puțin fiți consecinți, fiți logici și în unire cu socialiștii declarați franc cum că nu săténul; Dar ori-ce român are dreptul nu numai asupra bunurilor Statului, dar și asupra moșilor particulare, dacă într'un cuvânt recunosești dreptul la pământ; dacă nu recunosești acest drept, atunci conveniți cu noi; locuitorii rurali nu au dreptul nici la moșile particulare, nici la moșile Statului.

D. M. Kogălniceanu: Eróre. (Ilaritate).

D. C. Kogălniceanu: A greșit D. Eugeniu Ionescu când a susținut că această teorie ar fi intrat în spiritul autorului legii de la 1864; căci legea aceea prevedea înproprietărire în surăteilor de atunci, dar nu le acorda un drept perpetuu la pământ. D-lor, nimeni nu pôte să pătrundă mai bine spiritul acelei legi de cât autorul ei, care a spus că în Bucovina a două împământenire nu mai are loc de a fi.

D. M. Kogălniceanu: La moșile particularelor, dar nu și la ale Statului. (Ilaritate).

D. C. Kogălniceanu: Dar dacă nu recunoscem acest drept la pământ, recunoscem că este un rău și suntem gata de a face totul pentru a îmbunătăți starea țeranului român.

Disesem, D-lor, că această lege, impusă prin forța impregiurării este proprietatea tuturilor partidelor. Ceea-ce a fost proprie a guvernului junimist, a fost numai impregiurarea de a fi publicat prin *Monitorul oficial* această reformă în stare de proiect înaintea alegerilor și această, dupe părerea mea, a fost un act imprudent, o greșală care, departe de a potoli spiritele țeranilor, le-a învrăjbit și întăritat mai mult. Și, lucru straniu! Pe când diarele opozițiunii trâmbișău cum că această publicațiune înainte de alegeri a fost o reclamă, o armă electorală, ceea-ce de almintrelea cred că a intrat în vederă guvernului junimist, lucru straniu, dic, eu și alții am fost ales în colegiul III, tocmai grație nemulțumirei provocate de acest proiect, contra tuturilor ingerințelor guvernamentale și mai cu sémă contra voinței D-lui Carp. D-sa de sigur, ceea-ce este forțe măgulitor pentru mine, nu ne-a găsit destul de simpli și de supuși, aceste două calități pe cari, dupe cum a spus'o D-sa, trebuie să le aibă ori-ce bun junimist.

Țeranii, D-lor, vedând publicațiunea acelui proiect de lege în *Monitor*, au creșut că se află în fața unei legi și au fost chiar întăriți în această credință prin agenții administrativi cu scop de a face propagandă în favorea candidaților guvernului. Ei bine, vă puteți închipui câtă confusiune și perturbațiune s'a născut în spiritul lor când noi le-am decla-

rat că nu este o lege, ei numai un proiect. Indată speranța lor s'a schimbat în decepțiune, încrederea în noul guvern s'a schimbat în neîncredere, cu atât mai mult, că dacă vedeau prefectii schimbați, cei-alți agenți erau tot vechii lor s'birii și zapcii.

D. N. Filipescu : Cu toate acestea solicitai concursul guvernului, prin depeșe și mie mi l-ai cerut, dar vi s'a refuzat.

D. C. M. Kogălniceanu : Când a venit guvernul junimist, am crezut că este de bună credință și că va merge în unire cu partidul liberal-conservator, altminterlea, dacă așa fi căutat să mă înrolez la partidul care este la putere, mă duceam și mă făceam junimist iar nu liberal-conservator.

D. N. Filipescu : Ai fost.

D. vice-președinte : Vă rog, nu întrerupeți.

D. C. M. Kogălniceanu : Dar acest proiect de lege, D-lor, nu numai că n'a potolit spiritele, dar a provocat mari și numeroase nemulțumiri, mai ales în urma măsurii nedibace luată de D. Carp în privința facerii listelor pentru cereri de pământ; căci aproape 50 % din țeranii cari se prezintă la înscriere erau respinși, unii sub cuvânt că n'aveau dreptul fiind că aveau de moștenit pământ de la părinții lor împroprietăriți la 1864; alții fiind-că aveau deja un hectar; alții erau respinși, fiind-că sunt răzași; asemenea erau respinși preoții și învățătorii; și atunci voiți D-văstre ca aceștia să nu devină nise agitatori și propagatori ai ideilor socialiste? Dar cesunt prin sate preoții și învățătorii de cât tot nise țeranii cari au învățat nițică carte? Eu socotesc, D-lor, din contra, că trebuie să îmbunătățiți și sorta lor, dându-le pământ ca și celor-alți sătenii, și atunci în loc să fie nise propagatori răi, vor deveni stâlpii ordinii și ai liniștii.

Este evident dar că proiectul ast-fel cum a fost redactat de D. Carp nu corespunde cu toate cerințele, și ar fi fost un pericol pentru țără; și aci să-mi dea voie D. Pallade să-i spun că proiectul partidului liberal-conservator, presintat de D. Lahovari și de comitetul delegaților, este în două puncturi esențiale mult mai liberal de cât proiectul D-lui Carp.

Mai întâiu de toate D. Pallade a susținut cum că partidul liberal-conservator ar fi adus proiectului de lege al D-lui Carp o restricțiune prin care contesta a celor cari aveau deja un hectar dreptul de a cumpăra loturi mici; această restricțiune nu este proprie a partidului liberal-conservator, ea se afla deja în proiectul D-lui Carp.

În ceea-ce privesc cele două puncte esențiale în cari proiectul partidului liberal-conservator a mers mai departe de cât proiectul D-lui Carp sunt aceste: Întâiu că proiectul D-lui Carp nu dădea dreptul de cumpărare în loturi mici de cât acelor cari nu aveau a moșteni de la

părinții lor împroprietăriți la 1864; proiectul de lege liberal-conservator lărgesc acest cerc și admite și această numeroasă categorie la dreptul de cumpărare. Al doilea punct, pe când proiectul D-lui Carp nu dădea acest drept de cât pentru foștii clăcași, proiectul partidului liberal-conservator dă dreptul la toți sătenii români, fie clăcași, fie moșnenii săi răzeși. Singurul punct, unde D. Pallade în aparență avea dreptate, era avansul bănesc; și în în aparență, căci să nu credeți D-văstre că suntem contra acestui avans bănesc, dar vom ca această cestiune să se reguleze într'o lege specială; căci nu are ce căuta această cestiune într'un proiect de lege de vânzare; căci, D-lor, din toate sistemele socialiste cel mai periculos este socialismul de Stat.

Și introducerea acestui sistem fatal a cărui urme le resimțim până în prezent, și cari le vom resimți încă mult dupe votarea acestei legi... o datorim guvernului junimist.

Proiectul D-lui Carp dar trebuia să fie modificat într'un sens mai larg, mai liberal, lăsând la o parte toate dispozițiunile cu tendințe de socialism de Stat, ca recunoșterea indirectă a unui drept continuu la pământ al locuitorilor țeranii, și sper că D. Carp însuși va abunda în sensul acesta; fiind că din fericire această cestiune nu atinge nici un interes internațional, pentru că alt-fel D-sa ar fi sacrificat această cestiune țărănească, cum a sacrificat porturile france; căci să nu ne ascundem, dacă D. Carp nu a declarat-o categoric, D. Păucescu a spus-o franc, că porturile france nu pot fi reînfiintate, căci ar jigni interesele naționale ale Germaniei și Austriei, cu cari avem convențiune.

D-lor deputați, principiul care trebuie să ne conducă în această cestiune este că mai bine să dăm mai puțin dar la mai mulți. Cu aceste condițiuni sunt pentru votarea acestui proiect de lege. Dar să nu credeți că este destul ca să facem o lege bună; trebuie să avem și garanții că va fi îndeplinită; căci aduceți-vă aminte ce s'a făcut cu legea de la 1864, cum s'a aplicat.

Prin urmare, trebuie să stabilim chiar în această lege principiile ce au să domine la aplicarea ei și să fie strict observate, și de aceea între altele așa fi de opinie că în comisiunea prevădută de această lege să fie și deputații colegiului al 3-lea, sau chiar toți deputații și senatorii fie-cărui colegiu să fie membri de drept. Pe lângă această lege, care vom căuta să o facem bună și bine aplicată, să mai stăruiam a se da țerei și o administrațiune bună și o justiție dreaptă și accesibilă tuturilor claselor; numai ast-fel vom liniști spiritele țeranilor, vom tulătura o primejdie care ne amenință și, întărind ast-fel elementul rural, vom întări chiar naționalitatea română. (Aplause).

D. G. Panu : D-lor deputați, proiectul de lege care ni se presintă, prin organul D-lui

raportor, dovedesc mai întâiu un lucru, dovedesc neprevăderea partidelor noastre politice în genere și în special a guvernelor noastre; căci acum un an și jumătate, D-lor, nimeni său marea majoritate atât din omenii de Stat, cât și partidele nici nu se gândeau ca să vină cu o cestiune țărănească, cu o vânzare, cum o numiți D-văstre, a moșiilor Statului; cât despre legea tocmelilor agricole, nici nu era vorbă. Ce a făcut să vină în desbaterea noastră ambele aceste proiecte de legi?

Este un fapt brutal și crud, răscola țeranilor. Țiu să vă spun această că este trist că numai dupe rescôle, și rescôle înecate în sânge, omenii noștri de Stat și guvernele se gândesc la îmbunătățiri. Așa fiind, trec înainte și mă întreb următorul lucru:

Când vine cine-va cu un proiect de lege ca să reguleze cestiuni tratate și reglementate prin legi anterioare, ce trebuie să facă?

Eu cred, D-lor, că cea d'ântâiu condițiune este să se țină seamă de legea veche, de învățămintele, de experiența făcută de la punerea în lucrare a acestei legi și până aci.

Ei bine, cu regret trebuie să constat că lucrarea comitetului de delegați s'a abătut cu totul de la această linie elementară, și trebuie să o spun că, ceea-ce ne presintă comitetul, ne dovedesc că membrii lui nu au învățat nimic, nu au uitat nimic, nu au experimentat nimic.

D-lor, în materia această avem ca fundament legea de la 1864. Legea aceea, de și a avut și are defectele sale, defecte inerente acelor timpuri, are însă părți organice; în curs de 34 de ani ea a fost experimentată și s'au vădut lacunele cari le are și relele cari le-a produs; era o datorie elementară ca proiectul de lege actual să țină seamă de toate acestea și să aducă remedii. Această este cel mai puțin lucru ce se poate pretinde. Ei bine, nici acest puțin lucru nu a făcut comitetul delegaților.

D. N. Voinov : Pote că pe atunci nu s'a putut face alt-fel.

D. G. Panu : Să nu credă onor. D. Voinov că eu voesc prin această să micșorez meritele legiuitorului din 1864. Nu, D-lor, voesc numai să dic că legea din 1864 lăsase câte-va lacune, mai voesc să dic că prin funcționarea ei ea a dat un număr de rezultate la cari nu se aștepta legiuitorul; așa, ea a dat naștere unui proletariat agricol, de vreme ce nu a dat nici putea da instrumente de muncă împroprietăriților; ea a avut de efect de a îmbucătăți loturile prin moștenire, ea, în fine, a lăsat pe un număr de țeranii fără pământuri, de vreme ce numai clăcașilor li s'au dat pământuri.

Ei bine, prin proiectul de lege ce prezentați lăsați aceeași lacună și păstrați în picioare aceleași rele; căci D-văstre ce faceți prin prezenta lege? Dați țeranilor pământ fără ca în același timp să voiți

să le dați și uneltele, instrumentele trebuincioase pentru muncă.

Le dați loturi de pământ pe cari le destinați la pulverizare, de vreme ce nu regulamentați moștenirea teritorială pe o altă basă.

In fine, nu dați pământ la toți țeranii, ci numai la o parte din ei, pe alții lăsându-i proletarii ca și înainte.

Cu alte cuvinte, repetați opera de la 1864 în anul 1889, fără a o amenda, fără a o perfecționa, fără nimica. Iată de ce vă diceam că nu ați uitat nimic, nu ați experimentat nimic.

Voiți un exemplu mai vădit pentru a se vedea asemănarea între ambele legi? Iată-l:

Cum am avut onoarea să vă spun, legea de la 1864 crease proprietarii numai pe aceia cari în momentul acela fusese clăcași. Ei bine, luați legea de față și citiți-o, citiți și raportul ei, și veți vedea că același lucru pe care legea rurală de la 1864 l-a făcut atunci, fără știință, îl face și legea actuală cu știință; căci dupe legea actuală nu se împroprietăresc toți țeranii ce nu au pământuri ci numai aceia cari vor face declarație în cele 15 zile fatale și numai acei cari au mai puțin de un hectar, afară bine înțeles de cei ce nu au pământ de loc.

Apoi, D-lor, nu este derisoriu a se dice că are pământ acela care are numai un hectar de pământ?

Ei bine, mă întreb, pentru ce aceste lucruri? Nu este serios; sau dacă nu este serios, să mi dea voe D-nii delegați a le spune că au făcut această cu intențiune, mai că ași îndrăzni să dic cu rea credință, însă nu dic cuvântul dar ar trebui să îl dic. (Ilaritate). Deci, experiența trecutului nu a existat absolut pentru comitetul de delegați; legislațiunea trecută în această materie nici nu a fost ținută în seamă? Pentru ce? Nu știu. Dar poate D-nii din comitetul delegaților s'au îngrijit de viitor, poate în legiferarea lor au avut în vedere viitorul, s'a asvârlit cu avânt în viitor? Mai puțin.

Legea această este o lege de actualitate, de moment. Și când dic că nu a prevădut viitorul, nu mă gândeam nici nu pretind ca ea să îmbrățișeze 60—70 de ani înainte. Nu; ea nu a îmbrățișat nici un spațiu de timp de 10—15 ani.

Așa, D-lor, ce face comitetul delegaților în lucrarea pe care ne-o prezintă? Imparte moșiile Statului în loturi și pe urmă, dupe ce le instreineză pe toate și încă veți vedea îndată cum, pe urmă nici nu se mai gândesc la ceea-ce are să se întâmple. Dupe D-nia lor... potopul... Căci întrebându-s'au Domnii delegați, făcându-s'au următoarea întrebare: Ce va rezulta dupe ce pământurile acestea vor fi date în cantitate de 6, 10 și 15 hectare? Ce se va face cu copiii actualilor împroprietăriți din nou? Ce se va face cu toate cele-alte categorii cari vor rămânea nemulțumite de această lege, precum cei

ce posed actualmente un hectar, cei ce vor scăpa termenul fatal de declarație? Mister! S'a dis că ni s'a obiecțat numai că noi nu trebuie să legiferăm de cât pentru generațiunea noastră și nu pentru generațiunile viitoare. Apoi eu tocmai pentru generațiunea actuală vorbesc, pentru o epocă care nu este mai depărtată de noi de cât cu 15-20 de ani; căci nemulțumirile de cari vorbesc se vor ivi îndată a doua și dupe actul ce faceți. Și cu toate acestea era un mijloc foarte simplu pentru a vă gândi la viitor, mijloc care ni l indica proiectul D-lui Carp: era cumpărarea de moși particulare din partea Statului. Ați suprimat mijlocul acesta. Pentru ce? Nu se știe; mister. Credeți ați pute cumpărarea de către Stat de proprietăți este un principiu anarchic? Ia să vorbim economic:

D. Popescu, onor. raportor, știe foarte bine că Statul poate, fără inconvenient, să fie proprietar; cei mai ortodoxi economiști o recunosc acesta: proprietatea rurală a Statului nu este un pericol social. Dovadă că Prusia posedă mari proprietăți rurale.

Prin urmare, nu poate fi cestiunea de anarhie, de pericole sociale, cari ar fi împiedicat pe delegați să introducă în proiectul D-lor principii proprietății rurale a Statului. Cum să explic deci respingerea acestei dispoziții?

Apoi, trecând mai departe, întreb: Care este împărțirea ce D-văstre faceți pentru aceste moși ale Statului? D-văstre împărțiți moșiile Statului, pentru a avea țeranii conducători, în următorul mod: 75 % 6menilor adevărați nevoiași; 25 % dați pentru a se crea proprietatea mijlocie; ba nici chiar acelea 75 % nu se dau exact nevoiașilor; dacă se scad locurile pentru biserică, pentru școală, pentru vatra satului, etc., cu modul acesta rămân nuoiilor împroprietăriți cu 6 hectare cel mult 60 %.

Apoi această o numiți D-văstre reformă, a da 60 % țeranilor nevoiași, iar 40 % din pământul Statului a l sustrage de la această destinată sub diferite pretexte? D-văstre vă îngrijiți mai mult de cei cari pot să cumpere pentru a forma proprietatea mijlocie, pe când numai de nevoiașii cari nu pot să cumpere nici 6 hectare, de aceia trebuie să vă îngrijiți.

D-lor deputați, aceste considerante sunt indestulătoare, cred, ca să vedem în ce spirit și în ce sens e făcut acest proiect de lege.

Pentru ca să iasă însă și mai mult în relief toate aceste lucruri, dați mi voe să pun în comparațiune cele două proiecte ce ni s'au prezentat, adică proiectul majorității și contra-proiectul minorității, și veți vedea cu câtă lărgime de vederi da soluțiunii contra-proiectul și cu câtă îngustime de vederi și de dispozițiuni legiferază majoritatea comitetului. Am spus, D-lor, că proiectul actual nu ține

absolut seamă de experiența și de inconvenientele produse de legile anterioare.

Să vă dovedesc acesta:

Inconvenientul cel mare ce s'a produs prin aplicația legii de la 1864, a fost că parcelarea și îmbucătățirea pământului a făcut aproape inutilă împroprietărirea în cele mai multe cazuri. Toți șcim că prin succesiune s'a pulverizat puținele făci cari intraseră în mâna 6re-căror familii. Ce ați făcut D-văstre în noul proiect ca să remediați acest rău constat, dovedit de totă lumea? N'ați făcut absolut nimic. Ba ați făcut ceva; păstrând tot vechiul sistem, voiți să aruncați încă câteva sute de mi de hectare spre pulverizare, împroprietărind în aceleași condiții câteva sute de mi țeranii. D-văstre știți că în curând pământul lor va fi îmbucătățit așa ca să nu fie de nici o utilitate. D-văstre dați o primă pulverisării pământului.

Ei bine, contra-proiectul aduce remedii la această stare; el declară indivisibil lotul și în același timp, ca să nu creeze majoratul, contra-proiectul pune la dispozițiunea copiilor un nou lot de pământ.

D. N. Ceaur-Aslan: Ce trebuie indivisibilitate?

D. G. Panu: Trebuie în orî-ce cas, și o să vă răspund de ce.

Deci, ceea ce propune contra-proiectul nu e de loc majoratul, majoratul D-lui Carp pe care îl propunea într'unul din discursurile D-sale. Majoratul D-lui Carp era desastroos; căci dedea întreg pământul unui singur copil, iar pe cei-alți îl făcea proletarii din oficiu, căci cel ce intra în posesiunea pământului era obligat să răscumpere în bani proprietatea, pe când contra-proiectul, dând loturi și celor-alți, nu mai crează proletarii, ci proprietarii din toți fiil de țeranii. (D. Calimaki intrerupe). Lăsați-mă să argumentez ca să vedeți unde voi să ajung.

Pentru ce proiectul delegaților nu se ocupă de această cestiune? Ce împiedică ca să declare lotul indivisibil, să ia, cu alte cuvinte, măsurii în contra pulverisării pământului? Știți ce împiedică pe comitetul delegaților? Împiedică dispozițiunea codului civil, care ar trebui schimbată, asupra moștenirii, așa spune raportul. Auziți, monumentul imutabil care se numește codul Napoleon, ar fi atacat în fundament, dacă s'ar schimba felul moștenirii! Cum, ne dice raportorul, cum să schimbe o iotă din Codul Napoleon—acest paladiu juridic al nostru—mai bine să piară generațiunii întregi, mai bine să se pulverizeze toate proprietățile mici.

Asemenea considerațiuni poate să aibă valoare pentru un jurist terre à terre, însă pentru un legiuitor, care se ocupă de cestiunile sociale, modificarea felului de moștenire din codul Napoleon este de minimă importanță, căci cred că n'am ajuns să imobilisăm legile noastre, să le pu-

nem la icône și să ne închinăm la dânsela.

D. Popescu: De ce n'ați citit raportul.

D. G. Panu: Acésta 'mî procură ocaziunea să răspund D-lui raportor că am citit raportul. În adevăr, raportul dupe ce pledează cestiunea indivizibilității apoi o înlătură la urmă. Pe ce motiv? Pe motivul pe care l-am arătat eu. Iată și textul din raport:

„Comitetul delegaților a înlăturat amendamentul ce s'a propus de D-nii N. Filipescu și M. Săulescu, în privința indivizibilității loturilor de 6 hectare, pentru considerarea că ar fi nevoie de o lege specială care, pentru o anumită categorie de români, să modifice regulile stabilite pentru moșteniri. Ideea indivizibilității admise trebuie bine regulamentată, și acest lucru nu putea să se încadreze în legea de față, care este destul de complicată, prin dispozițiunile numeroase ce cuprinde.

Apoi ce am spus eu alt-ceva; dispozițiunile de moștenire sunt în codul civil, și era un atac direct la codul civil, un fel de atentat la o lucrare sacră.

D-lor, care a mai fost consecința legii din 1864 pe care comitetul delegaților era ținut să o remedieze? Era proletariatul; căci prin legea din 1864 se dăduse numai pământ pur și simplu țeranilor fără să li se dea în același timp și mijlocele de cultivat, adică instrumentele de muncă. Și o mărturisesc că nici nu li se putea da alt-ceva, pe baza pe care se făcuse emanciparea țeranilor.

¶ Ei bine, D-lor, acest defect, care s'a constatat în multe ocazii și spre remedierea căruia s'a gândit și D. Carp în proiectul său, de vreme ce preveduse și prestarea de instrumente de muncă, acest defect l-ați avut D-văstre, D-lor delegați, în vedere? Ce ați propus în proiectul D-văstre, pentru a nu crea din nou noi proletari? Ce ați făcut D-văstre? Care este remediul care ați introdus? Absolut nici unul; tăcere și iar tăcere. Intocmai dupe cum nu s'a adus la divisibilitatea prea mare a pământului nici un remediu, tot așa nu s'a adus nici la nașterea de proletariat agricol din cauza de lipsă a instrumentelor agricole. Dar aici numai putem înota în considerațiunile juridice, nu ele împedea pe delegați de a suprima darea de instrumente de muncă. Atunci, cari au fost considerațiunile, cari au făcut pe comitetul delegaților să respingă propunerea de a da instrumente de muncă? Aci trebuie să fie un principiu clasic la mijloc, și în numele acelui principiu, ortodox de sigur, se ridică comitetul delegaților, și dice: Țeranii pot avea nevoie de instrumente de muncă, darea unor asemenea instrumente este indispensabilă; dar, fiind-că principiile se opun, nu li se poate da. Acésta o dice D. raportor în mod indirect în raportul său.

Iată propriile cuvinte ale D-lui raportor:

„2) Avansul în sine este criticabil, pentru că ar putea da naștere unor idei greșite asupra rolului Statului și a drepturilor cetățenilor față cu dânsul. Într'adevăr s'ar putea crede, cu asemenea practice, într'un fel de drept de căpătuire ce ar avea cetățenul contra Statului. Acest rezultat inevitabil, dacă se primesc avansul propus pentru cultivatori, trebuie să ne îngrijască și să ne împedice de a lucra cu ușurință, dacă ne este permis a ne exprima ast-fel. De altă parte, credem că destule folose s'au dat cultivatorilor prin legea de față, fiind puși în situațiune de a dobândi un instrument de producțiune, fără a cheltui înainte un singur ban.“

Este o nevoie reală, D-lor, și însuși D. Costache Kogălniceanu a recunoscut că este nevoie a se da instrumente de muncă și experiența în acésta privință este făcută pretutindeni și fără să mă raportez la experiența din 1864, avem experiențe cu însurăteii: Lor nulli s'au dat instrumente de muncă și în cea mai mare parte improprietărirea lor a rămas o literă mōrtă, căci nu au avut mijloce nici să clădescă case, nici să cumpere boi, plug și cele-alte.

Este cunoscut, D-lor, că toți acei cari au mers în America ca să lucreze pământul, toți recunosc că nu se duc cu brațele goale, ci trebuie să aibă mai înainte un mic peculiu ca să potă exploata pământul; nu s'a auzit necăierii, dor numai în insula lui Robinson, ca cine-va să începă a cultiva un pământ dacă nu are mijlocele necesare de a l'cultiva. Ei bine, D-lor, față cu aceste considerațiuni, comitetul delegaților a închis ochii, n'a voit să și dea cuvântul nici să dea o soluțiune cestiunei; ba mai mult încă, face un fel de ironie crudă la adresa țeranilor când dice: „În adevăr, s'ar putea crede într'un fel de drept de căpătuire.“ Ei bine, D-lor, când facem un raport la o lege de atâta importanță, trebuie să ne cumpănim bine cuvintele, și să nu dicem cuvântul „căpăturală“, care s'ar putea aplica cu mult mai mare succes la cele-alte clase, iar nu la țeranii.

Viū la a treia obiecție fundamentală de care comitetul delegaților nu a ținut de asemenea sémă.

Este un fapt care cred că l-ați observat cu toții, anume, că pentru rele continue, pentru nevoi de fie-care și, legile periodice nu sunt suficiente, și iată de ce: A remedia rēul numai unui moment imensul rēu care se întinde în trecut și se prelungește în viitor, înseamnă a potoli nemulțumirile acelui moment, pentru ca a doua și nemulțumirile să izbucnescă mai tare.

Legile periodice pentru rele continue au acest rezultat, că între cele două perioade nemulțumirile cresc ca valurile unui riu înfuriat care se umflă din ce în ce mai mult și atunci legiuitorul, în vedere ca să nu izbucnescă crisa, sau dupe ce izbucnesce, vine cu altă lege și mai potolesce iar puțin rēul, dar cu toate

acestea el este endemic, el continuă și se arată din 10 în 10 sau în 15 ani. Acest fapt este dovedit prin legislațiunea actuală în acésta materie: Așa, s'au făcut atâtea legi de la 1864 încōce, însă toate au avut caracterul momentan de actualitate, și rezultatul a fost că a doua și nemulțumirile au revenit; ei bine, D-lor, nici macar de acésta considerație comitetul delegaților n'a ținut sémă; el s'a mulțumit de a continua calea bătută fără a eși din același făgaș, s'a mulțumit să mai facă încă o lege ca cele-alte făcute mai înainte, tot cu caracter momentan. În proiectul delegaților sunt termene fatale, cari o-dată trecute nici nu țeran nu mai potă căpăta pământ. Dupe acésta lege nemulțumirile vor izbucni din nou, căci întreb pe D. raportor: D-lui nu scie foarte bine că toți țeranii cari nu vor putea să facă declarațiunea în cele 15 zile că voesc să devină proprietari, din diferite împrejurări, toți acei țeranii, au să fie nemulțumiți în a 16 și?

Mai mult, D-lor, D. raportor nu scie că țeranii cari au un hectar sunt excluși de la beneficiile legii, sunt eseluși; căci nu înseamnă a fi chiamați, dacă au perspectiva de a putea cumpăra la licitație loturi de 25 hectare, toți acei țeranii nu scie D. raportor că dupe ce se va sfârși termenele fatale ale legii vor fi nemulțumiți? Da. Apoi atunci ce măsuri a luat ca să se eviteze acésta nemulțumire?

Nici una, absolut nici una.

Eū înțeleg că ori-ce lege produce nemulțumiri, dar o lege trebuie așa făcută în cât nemulțumirile să fie cât se poate mai mici și cât se potă de justificabile, dar când un legiuitor vine și închide ochii și înadins crează dificultăți în detrimentul unui mare număr sau a unei întregi categorii de persoane, când acel legiuitor are mijloce de a evita dificultățile și impedimentele și totuși nu le întrebuintează, cum se consideră acea lege? De aceea, D-lor, lucru practic ar fi ca să se facă o lege cu efect permanent. Era indispensabil de a se proclama principiul improprietărirei continue, adică pe cât timp vor fi moșii de a le Statului și pe cât timp Statul va putea cumpăra moșii particulare, așa cum s'a prevădut în contra-proiectul D-lui Săulescu; cu mijlocul acesta n'am fi expuși ca mâne să avem din nou nemulțumiri, n'ar fi legată o lege socială de un meschim termen de 8 sau 15 zile, nici nu am da în crudă ironie de a vorbi de improprietărirei și de a dala o parte pe toți cari au un hectar considerându'i ca având pământ suficient. Iată ce trebuia să facă și în acésta cestiune comitetul delegaților și iată ce a făcut D. Săulescu.

D-lor, cred că aceste considerante sunt suficiente, pentru ca să vedeți care este părerea mea în privința legii comitetului delegaților și în privința contra-proiectului D-lui Săulescu. Mă pronunț deci ca-

tegoric în contra celui întâiu și în favoarea celui de al doilea.

Acum, D-lor, aveți să mă întrebați un singur lucru pe care D. Constantin Kogălniceanu l-a atins.

D-sa a întrebat: Dar ce înseamnă această? Nu cum-va vreți un drept la pământ? Și poate să mă întrebați, ce înseamnă această solicititudine de a da pământ numai de cât țeranilor, și tutulor țeranilor? Cări sunt considerantele noastre și pe ce baze ne ridicăm cu toții și ne certăm între noi dacă o categorie de țerani rămâne fără pământ sau dacă nu li se dă pământ îndestulător?

D-lor, la această întrebare iată ce răspund. Nu mă pun absolut pe tărâmul justiției și al dreptului ce au acei săraci, bieții muncitori să aibă pământ, nu mă pun pe principiul de reparațiune socială, nu mă pun pe nici unul din aceste principii pe cari anunțându-le și simțindu-le dupe convingerea mea aș fi de la început în desacord cu cea mai mare parte din D-văstre. Fiind că voim să facem o lege practică, de aceea caut să mă pun pe un tărâm mai comun, ca să vedem dacă se poate justifica cerința mea și a altora de a se acoperi lacuna din proiectul D-lui Popescu, fără ca să vin în numele unor principii pe cari D-văstre poate să le calificați de subversive.

D-lor, recunoșceți D-văstre că organizarea Statului are un rol mare și trebuie să ne preocupe mult? De sigur că da! Nu este nimeni care să nu voiască ca Statul să fie așezat pe baze puternice, ca în Stat să fie elemente de linisce și prosperitate. Ei bine, recunoșceți D-văstre că într-o stare de miserie a sute de mii de oameni, că o stare care aduce periodice turburări și care începe a lua din zi în zi un caracter mai alarmant, recunoșceți că această stare de miserie și proletariat a sute de mii de oameni aduce zăbigneli, sau lovesce în soliditatea și organizațiunea Statului nostru?

Iarăși cred că nu are să fie nimeni dintre D-văstre, care să fie contra.

Apoi dacă este așa atunci, în cazul acesta, suntem datorți să dăm țeranului pământ? Da. Apoi dacă suntem datorți, nu în interesul lui, dacă voiți, ci în interesul Statului, atunci trebuie să facem o lucrare serioasă, o improprietare largă și continuă, singura care poate pune baze serioase edificiului național. Acest interes l-a recunoscut și D. raportor.

Deci, considerentul acesta există, și dacă și acest considerent există, între considerentele cele-alte, atunci vă întreb: O simplă vânzare, și dacă pot să mă servesc de cuvântul vânzare meschină, în condițiuni înguste, ar putea să răspundă la acele mari ideale la cari tinde onor. D. raportor? O vânzare de pământ pe bani, fără nici un alt caracter social, fără adăogări de acele cari ridică chestia și o fac să devină mare și fructuoasă, ar putea oare să facă ca Statul să se organizeze solid,

ca naționalitatea noastră să se întărească?

O simplă vânzare în condițiile acelea pe cari ne-o prezintă comitetul delegaților, fără preocupare de viitor, fără experiența trecutului; ar putea face să se lîniscască toate spiritele și să dea un avânt mare și luminat naționalității noastre? Eu cred că nu, și nici însuși onor. D. Popescu, ca și orî și cine altul, nu poate să creadă că prin proiectul său s'ar putea ajunge la ținta această.

De cât, dacă faceți lucru pe jumătate, de ce nu mărturișiți măcar, și dacă nu mărturișiți, de ce mai invocați principiul de organizare al Statului, de întărirea elementelor naționale, etc.?

D-lor, nu cu simple vânzări; din cari să fie exclusă darea de instrumente de muncă, pe motiv că se opune economia politică ortodoxă, și cu divisibilitatea loturilor până la pulverizare, pe motiv că se opune codul civil; nu cu asemenea legi se poate întări și desvolta Statul român și a se da o nouă dezvoltare elementului național. Nu, D-lor.

D-văstre ați respins o dispoziție foarte inofensivă, dar foarte importantă, una din cele mai fundamentale ale legii, cumpărarea de moșii particulare de către Stat. — Ei bine, D-lor, fără această dispoziție legea D-văstre va fi caducă în curând, ea nu va putea produce în viitor ceea-ce căutăm cu toții ca să producă. — Cumpărarea dî moșii de către Stat este singurul, unicul mijloc de a crea o mică proprietate puternică, de a stărpi proletariatul și de a da o organizație puternică Statului.

Căci atunci vă întreb următorul lucru: Dacă înlăturăm acest mijloc, care ar putea fi altul pentru ca noi să scăpăm cea mai mare parte din populațiunea rurală din miseria în care se află, să întemeiem mica proprietate în mod continuu?

Credeți D-văstre că proletariatul ar putea dispărea, că mica proprietate sănătoasă s'ar putea desvolta prin forța naturală a lucrurilor, din jocul așa numit liber al legilor naturale, fără a ne amesteca noi Statul?

Să mi se arate cum s'ar putea întempla aceasta? Cum, fără ca Statul să se amestece, să vedem că se transformă starea țeranilor? D-lor, nu mi se poate arăta acel mijloc. Un singur factor poate să aducă oarecare îmbunătățire, oarecare nivelare; această o face numai timpul. O lungă și o îndelungată desfășurare de timp poate aduce în cazul cel mai bun oarecari îmbunătățiri. Dar putem noi să ne lăsăm pe acțiunea problematică a timpului, când miseria este în gradul cel mai mare, pericolul eminent și îndreptarea urgentă?

O repet, față cu nisce miserii adevărate și urgente, nu puteți găsi absolut nici un mijloc ca să remediați și să întăriți Statul român, la care vă interesați și ne interesăm cu toții. Atunci ce este de făcut? Este de făcut ceea-ce vă diceam.

Statul, prin cumpărarea de moșii și prin o improprietare continuă, să aducă ușurări cestiilor sociale, dând o supapă permanentă tutulor nemulțumirilor. Dacă acesta nu voiți să faceți în interesul țeranilor, faceți-o în interesul Statului.

D-lor, acum un an n'ași fi vorbit așa; acum vă pot vorbi, în urma răscolii vă pot spune că aci e o mare cestiune, o cestiune de siguranță a Statului, și că această cestiune poate da naștere la catastrofe însemnate.

Așa, închipuiți-vă că în răscolă din urmă a țeranilor, în loc de 4 sau 5 județe, s'ar fi răscolat mai multe județe. D-văstre știți că mai tota armata se mobilizase pentru potolirea răscolii, căci s'a adus regimente de dorobanți din Moldova. Dar dacă răscolă s'ar fi întins în toate părțile? Armata ar fi fost în neputință atunci să potolească răscolă în tota țera; și atunci ar fi fost nevoie să se facă apel la străini.

De aceea, D-lor, să nu glumim și să nu umblăm cu teorii reacționare, ci să aducem remediul.

Deci, care e remediul? Remediul vi l'am spus, e următorul: A improprietării continuu pe toți țeranii, cari n'au sau au pământ nesuficient; și în același timp Statul să cumpere pământ ca stocul să fie reinouit continuu.

Și pentru ce această? Pentru că altmintrelea, prin impulsionea societății, nu se poate face această.

În adevăr, ia să vedem dacă împrejurările favorisază marea proprietate sau pe cea mică. Ia să vedem dacă lăsând la impulsia naturală s'ar putea transforma o parte din marile proprietăți în mici proprietăți, după cum echilibrul organizației Statului o cere.

În adevăr, pământul nostru, ca și tot pământul, are ceva caracteristic, se deosebesce de toate cele-alte forme ale bogăției; pământul, ori-ce vei face, nu poți să l sporesci nici cu o mână de țerănă mai mult de cât este; pe când în industrie bogăția se crează cât de mult. Am nevoie, de exemplu, să mi procur mai multe mii de ace; N'am nevoie să le iau pe toate din buzunarul D-lui Voinov cumpărându-le, dar când am nevoie de pământ, atunci....

D. N. Voinov: 'L ei de la Voinov. (Ilaritate, aplause).

D. G. Panu: Când dic am nevoie să iau, nu înțeleg să iau fără plată; dar trebuie să iau din pământul altuia.

Acesta ni se pare că nu e subversiv, de vreme ce l cumpăr. (Ilaritate).

Fiind așa, D-lor, cum e cu putință ca noi cari voim să improprietăm câte-va mii de oameni s'o facem fără să luăm pământ de nicăierea? Cu ce să l împământem? Cu aer?

Din fericire avem de o-cam-dată pământul Statului și din norocire sunt țilnic moșii de ale particularilor, cari se scot în vânzare și se pot cumpăra de Stat.

Eū cred că nu se calcă nici un principiu de ordine socială, dacă un proprietar ar vinde de bună-voe Statului moșia lui în loc să o vîndă altui proprietar. Dar aveți să 'mi spuneți, pentru ce să o vîndă Statului? Aci este cestiunea cea mare. Pentru ce? Pentru ca Statul să o revîndă țeranilor în mici loturi. Pentru că nici-un proprietar nu are interesul de ordine înaltă, superioară, ca cumpărând moșia, să o parceleze și să o revîndă în loturi țeranilor.

Trebue însă să fie cine-va care să aibă acel interes și acel cine-va e acela care represintă interesele generale ale tuturor, este Statul. E ôre ceva subversiv ca Statul să cumpere moșii, ca el să remedieze unei stări de crîsă agrară, dînd în loturi moșiele cumpărate în total?

Unde vedeți anarhia, pretențiile exorbitante?

Dacă Statul nu va face această, apoi odată ce moșiele sale vor fi instrăinate cestiia agrară va lua proporții teribile, căci nu va mai fi nici o rezervă pentru proletar, pentru cei-ce nu au pămînt. Dacă veți lăsa ca proletarii să cumpere parcele de la particulari și această conform regulilor ordinare ale vînderei, atunci aștia mică proprietate. Interesul actual social pentru clasa dirigență este ca țera să fie o vastă mare proprietate.

Căci, D-lor, totul contribuie a favoriza marea proprietate și a defavoriza pe cea mică. Atât impositul, cât și forma exploatației, cât și comerțul, totul în fine. Așa, din punct de vedere al impositului funciar—care la noi nu e imposit fonciar în propriul înțeles al cuvîntului; căci e asupra venitului imobilelor—proprietarul unei moșii nu plătește de cât în raport cu venitul lui; pôte să aibă întîndere imensă de pămînt, îndată ce cultivăze numai câte-va sute de hectare, el plătește în raport cu exploatarea. Ei bine, acest imposit e departe de a îndemna pe proprietar de a se desface de proprietatea mare și din contra încurajează acumularea de imobile.

Mai mult încă: Lucrarea pămîntului, pentru exportățiunea care se face în mare, încurajează tot marea proprietate; debușeurile, cari le avem, comerțul nostru internațional se face de marii proprietari; prin urmare, nici din acest punct de vedere nimeni nu e silit ca să fracționeze moșia lui. În sfârșit, D-lor, știți că pămîntul crește în valoare cu cât țera devine mai civilisată; cu drumuri de fer, debușeurii, căi de comunicație, etc.

Tôte acestea fac ca proprietarii din inițiativa lor nu se gîndesc la parcelare și când se vinde o moșie, se vinde de necesitate, și se cumpără de un altul ca să fie exploatată prin aceleași condițiuni.

Ei bine, D-lor, eū cred că Statul, care are câte-va sute de mii de proletarii, trebue să se gîndescă la acest lucru, fără a atinge întru nimic drepturile proprietarilor, să cumpere neconținut stocuri de

moșii ca să facă el ceea ce prin forța lucrurilor și prin organizațiunea socială nu se pôte face, adică să le fracționeze și să le revîndă țeranilor. Cu această, D-lor, nu se suprimă marea proprietate, ci se întîndeză mica proprietate și se întăresce. În această privință cred că sunt de acord cu toți profesorii de credințe economice ortodoxe, cari nu susțin numai marea proprietate, ci și pe cea mică și cea mijlocie. Apoi, D-lor, contra proiectul D-lui Săulescu la ce tinde? El tinde la acesta: La crearea și pentru viitor de un fond de rezervă pentru mica proprietate dînd pămînt țeranilor, dîndu-i instrumente de muncă și punându-l în condițiuni bune, nu ca să lupte contra marilor proprietari, dar pentru a putea și el să misce din mîni și din picioare, ca să trăiască de așii pe mîne în condiții suportabile, așa în cât organizațiunea Statului, de care cu toții ne îngrijim, nu va suferi nimic prin această.

De aceea, D-lor, sfârșesc dicînd, următorocele: Să lăsăm cestiunile de cuvinte; să lăsăm prejudecățile și egoismul, să se dea pămînt tuturilor acelor cari n'au; să li se dea instrumente de muncă, să se împedecă parcelarea și pulverizarea pămîntului, să facem în sfârșit din proletarii cetățeni demni de Statul român, de această Belgie a Orientului, așa cum o numiți și de care ne lăudăm la fie-care pas. Dicem vecinic *Plevna, dorobanțul* și tôte cuvintele mari și late le avem în gură, dar pe cari, când venim la cestiunile economice, le eludăm cu un entusiasm bun de o cauză mai drăpă.

D. N. C. Aslan: D-lor, de și oprit de medicul de a vorbi, cu tôte acestea—in cestiunea de față, de atata importanță—nu mă pot opri de a nu supune aprecierii D-vostre unele reflecțiuni cari mi se par utile. Și înainte de tôte, pentru a limpezi situațiunea, ar trebui, Domnii mei, să ne întrebăm ce însemnăză tôte aceste proiecte de legi ce se aduc înaintea Parlamentului?

Cînd ne vom aduce aminte de punctul de plecare din luna Martie, anul trecut, pe de o parte, și cînd, pe de altă parte, ne vom gîndi la lunga călătorie ce am făcut de atunci și pînă acum, trebue să recunoșcem că, dacă nu în fapt, cel puțin în tendințele noastre am parcurs o distanță ce ne a depărtat în mod cu totul surprîndător de la realitatea lucrurilor de acum un an!

De ce era vorba în anul trecut, în luna lui Martie? De o manifestare violentă, durerosă pentru toți, a unor locuitori muncitori, săteni, cari cereau să li se dea pămînt.

De la această cestiune am ajuns astăzi pe nesimțite la combinarea unei legi agrare cu totul nouă în România.

Am depășit și în spirit și în limitele ei legea de la 1864; căci la 1864, v'educeți aminte, legiuitorul de atunci a căutat să pună capăt unei stări de lucruri

care era anormală cu privire la proprietate; a căutat să dea proprietății condițiuni de existență, care să fie în conformitate cu principiile de civilizațiune de care se conduc societățile moderne.

Înainte de 1864 noțiunile despre proprietate erau în condițiuni de ast-fel de confuziune; în această privire, raporturile de fapt și de drept se resimțeau încă într'atât de modul de vedere, de deprinderile orientale; linia de demarcațiune între *al meu și al teū* era trasă cu o ast-fel de lipsă de precisiune, în cât necesar era ca să vină legea din 1864, care a dis: În această țără se află un întins pămînt locuit de un număr de locuitori, și raporturile dintre acești locuitori cu detentorii imobilului nu pot să mai întîrzie de a se regula.

Locuitorul fu aședat pe o anume întîndere de pămînt care deveni proprietatea sa definitivă; proprietarul primi o despăgubire pentru munca datorită, în trecut pentru pămînt; și proprietarul, el însuși, dobîndi o situațiune netă, precisă și definitivă pentru pămîntul ce rămase în stăpînirea sa. Iată în puține cuvinte, economia legii din 1864.

Face erore amicul meu D. Panu, cînd și arată mirarea sa că legiuitorul de la 1864 a procedat fără să se gîndescă a da atunci muncitorilor și capitalul de exploatare. Dar la 1864 onorabile D-le Panu, nu era vorba de o improprietărire în sensul în care se cere a se face astăzi; ci era pur și simplu vorba de regularea unei stări de lucruri și de îngrădirea ei prin dispozițiuni legislative în sensul legislațiunilor moderne: locuitorii, clăcașii cari stăteau pe proprietăți particulare, și dobîndeau definitiv porțiunea de pămînt în schimbul unei plăți pentru munca debită. De aceea legiuitorul de la 1864 nu avea nevoie să se gîndescă la instrumentele aratorii și altele.

Dar în tendințele tuturor claselor, muncitori, proprietari, ca și în ideea și tendințele legislatoarelui de atunci nicăirea nu aflăm altă urmă de preocupare de cât această: de a da o formă definitivă, în conformitate cu dreptul și echitatea, unei stări de lucruri care era cu totul anormală.

De la 1864 mai multe legi s'au făcut, unele pentru a regula ôre-cari neajunsuri, altele conținînd dispoziții în interesul fisecului. Tôte acestea nu ne importă în cazul de față; ceea-ce ne importă e faptul că de la 1888 Martie, și pînă la 1889 Martie, ne vedem puși de-o-dată față cu o cestiune agrară pentru care ni se cere o soluțiune în înțelesul cel mai larg și cel mai socialist al cuvîntului. Și lucru straniu, D-lor, această impulsivă a fost dată de pe banca ministerială.

Onor. D. ministru de externe actual, care de multă vreme, avea o concepțiune proprie în privința situațiunei locuitorilor față cu pămîntul ce posedă de multă vreme, D-sa desmerda în sufletul și inima sa ideea ca să se introducă la săteni *majo-*

ratul, și fiind-că în Martie o răscolă stingerosă oferea ocaziunea de a ne ocupa de revendicări de proprietatea ce forma, între altele, moșivele acelei răscole, D-sa judecă momentul sosit de a intercala imediat și realizarea scumpului său vis. De aceea și vedeți acest fapt înșolit că de unde acel carî făcea revendicări în realitate nu înțelegeau să mērgă mai departe, de cât până la satisfacerea lor ca pământ promis, guvernul din contra adică reprezentantele autorității și al ordinei, tocmai el ia inițiativa să sgdue condițiunile de existență ale întregului nostru sistem agrar!

D-nii mei, când vă presint aceste reflecțiuni, nu fac cu spirit de critică, din contra sunt foarte mulțumit că această cesțiune se presintă înaintea Parlamentului cu caracterul important al unui interes general social, ceea ce cer însă de la Parlament e că în asemenea cesții să nu procedăm cu entuziasm; ceea-ce țera este în drept să 'i cēră e că soluțiunea acestei cesțiuni să nu constea numai în frase de patriotism; căci e vorba de coordonarea în mod serios, a unor însemnate interese actuale și de angajarea viitorului.

Soluțiunea ce trebuie deci să conțină toate elementele de durată și de putere, necesară dezvoltării și întemeierii sănătoase a naționalității noastre. De două zile asistăm la o discuțiune pe care am urmat-o cu mare religiozitate; am ascultat diferitele discursuri ce s'au ținut asupra acestei cesțiuni și trebuie să vă mărturisesc profunda mea mirare de a fi vădut că cesțiunea n'a fost încă abordată de nici un orator într'un mod de a preciza și așterne bazele economiei noiei legi, cu precizie și cu înlăturarea a tuturor considerințelor ce 'i sunt străine, și cari adese ori, Domnii mei, nu fac de cât să impede și să îngreveze ajungerea la o soluțiune practică; căci cu graba și cu entuziasmul nu se face alta, D-nii mei, de cât legi rele, nechibșuite, asupra cărora împrejurările ne silesc de multe ori a reveni ast-fel în cât putem fi expuși a face un mare rău atunci când cu toții dorim să facem un mare bine.

D-nii mei, cesțiunea muncitorilor de pământ din România și rezolvarea ei să depindă ea ore numai de la puțința în care se va afla muncitorul-de a dobândi, în mod lesnicios, 7, 8, 10, 20 sau 25 loturi? Soluțiunea acestei cesțiuni se cuprindă ore numai ea, ceea-ce ar întări ordinea, organizarea și întemeierea Statului român dupe cum spune D. Panu? Să depindă ea ore, această operă uriașă de la avansurile ce se vor da locuitorilor? Să depindă ea de regulamentul prin lege ca în mod periodic și ne limitat muncitorii sătenii să aibă dreptul a cere pământ? Gânditu-v'afți D-vostre serios la această cesțiune, la rezolvarea căreia D-vostre văd că ați fi gata a păși fără a recurge la alt mijloc de cât la enunțări obscure, confuze, vagi?

Datu-v'afți sēma de fie-care factor din care se compune această cesțiune complexă? De soluțiunea practică la care trebuie să ajungem? Nu am nevoie, cred, să afirm. D. Panu cu adevăratul liberalism nu va afla în stinul Parlamentului un mai călduros apărător de cât mine, și democratismul larg, serios și luminat mă va găsi pururea între credincioșii săi apărători. Dar dintr'o cesțiune de interese mari de la a cărora leal și înțelept deslegări depinde consolidarea însăși a temeliei noastre ca națiune să fac o cesțiune de vană și efimă popularitate, să 'mi permită D. Panu să 'i spun, că în asemenea cas nu mă pōte afla alături cu D-sa.

D-lor, ne aflăm în fața a trei proiecte de lege: proiectul guvernului, proiectul majorității comitetului delegaților, și un contra proiect al minorității ce rezultă din toate aceste proiecte, lăsând la o parte detaliurile: *Tendința manifestă a tuturor de a ușura muncitorului agricol achizițiunea unei parcele de pământ, și mai rezultă și voința tuturor de a face înlesniri, avansuri locuitorului pentru aședarea lui pe lotul de pământ ce va cumpăra, și când D. Panu susține basându-se pe raportul majorității comitetului delegaților ca conservator refuză acel avans, D-nia sa a fost, mi se pare, pus în pozițiune a modifica ceea ce a sa părere, față cu declarațiunile unui membru al partidului conservator D. C. Kogălniceanu, și dupe cât cred, și prin declarațiunile ce veți auzi dupe ceea-ce știu și din partea lea-derului însuși al aceluși partid; asupra acestui punct sper că nu va exista nici un soi de indecisiune. Dar D-lor, când facem un proiect de lege, să fie de ajuns de a face numai enunțări vage? Apoi D-vostre înși-vē v'afți tânguit de unele dispozițiuni obscure din legea din 1864.*

Apoi D-nii mei, ce cere legea D-vostre, mai ales contra proiectului minorității? Ce însemnă că se va face o înlesnire pentru muncitorul agricol cu 600 lei în cas de strămutare de la un loc la altul?

Dar v'afți gândit ore la toate inconvenientele unei asemenea dispozițiuni, lipsită de ori și ce regulamentare? La ce pot servi reproșurile și insinuările? Nu suntem ore animați cu toții de aceeași dorință, de aceea de a pune capăt unei stări de neodihnă, de suferințe reale în stinul părții din populațiunea română, demni de totă sollicitudinea noastră?

Dar ar fi un mare rău, Domnii mei, de a ne închipui că am făcut totă datoria noastră față cu muncitorul român punând salvarea lui numai în vânzarea loturilor. Mă acceptam de la D-vostre să priviți cesțiunea dintr'un punct de vedere mult mai înalt; să luați pe sătean în toate condițiunile existenței sale și cercetând cu deamănuntul starea sa socială și morală, să pășim la reforme adinci și seriose; în toate direcțiunile, de voim să avem un popor în condițiuni puternice de luptă în dezvoltarea sa ca natură.

Vē declar franc că eu unul nu pot privi în votarea legii actuale de cât una din verigele marelui lanț de reforme necesarii păturei agricole. Este deci o mare iluziune vêtămătore de a crede că întreaga fericire a acestei țări, va atârna cum dic, unui din oratorii de la dispozițiunile conținute în prezentul proiect de lege.

În speranță că în curând, împrejurările se vor însărcina de a ne proba că trebuie să ne gândim la ceva mai complex, să vedem ce trebuie, în definitiv, să conțină în principiu legea ce suntem chemați a vota.

Legea trebuie să dispună o înlesnicioasă cumpărare de pământ, precum și un avans în numerar său în preț, unelte agricole etc. etc. pentru acel ce a se strămuta. Iată mi se pare, Domnii mei, totul. Dar unele din proiecte merg mult mai departe; ele cu *indivizibilitatea* lotului, diferite categorii de loturi; apoi mai cer ca din prețul de vânzare $\frac{2}{3}$ să fie afectată de Stat în perpetuu cumpărare de imobile pentru a le ține la dispozițiunea muncitorilor agricoli. Apoi gânditu-v'afți D-vostre la consecințele tuturor acestor principii când l'afți aședat în proiect?

Dar ce faceți cu cea-altă proprietate dată în puterea legii din 1864 și care este divisibilă alături cu acesta? În ce condițiuni se va afla aceea proprietate? Nu vedeți că prin acesta introduceți un adevărat chaos în condițiunile proprietății micș?

Aruncați un principiu fără a 'l studia în aplicarea lui: *Indivizibilitatea!* Dar cum rezolvați această cesțiune? Ei bine, onor. D. Panu ne spune: *ca să nu se îmbucătățescă pământul!*

Dar prin ce minune veți împedea ca pământul să nu se îmbucătățescă în un timp îndepărtat ore-care? și prin ce minune veți împedea ca populațiunea să nu crească? De ce nu aveți curagiul logicii și veți vedea că el ne va duce la absurd!

Dar ce mai pōte însemna această dispozițiune anti-liberală, antidemocratică, când copilul ajuns în vârsta leginită va afla puțința de a cumpăra și el 6 hectare de la Stat? și în cas când copiii nu vor afla din cauză de lipsă, de a mai cumpăra pământ, care ar fi altul rezultatul decretării *indivizibilității*, de cât acel de a creaa, în adevăr, și în un timp mult mai apropiat un adevărat proletariat agrar?

Din două lucruri una: ori copilul va avea dreptul să 'și cumpere alt pământ de la Stat și atunci indivizibilitatea D-vostre nu are sens; sau că indivizibilitatea D-vostre din capul locului va creaa proletariatul agricol. Mai departe creteți ca Statul să fie necontent în însărcinat de a cumpăra fonduri pentru a le ține la dispozițiunea acelora cari ar avea nevoie de pământ. D'antēiū D-lor, ar trebui să nu fim așa de egoiști și să acaparăm pentru noi

tot devotamentul, toate luminele și tot patriotismul; ar trebui să lăsăm și generațiilor viitoare sarcina de a se gândi pentru casurile ce s'ar putea ivi în viitor; dacă lucrul ar fi cu putință să se întemple, ei să se gândească atunci la ce este de făcut. Este pueril de a pretinde la regularea pe eternitate a unor interese cari sunt supuse atâtor fluctuațiuni!

Nu mai lucruiți eterne aparțin în întregime lor viitorului celui mai îndepărtat.

Dar, D-lor, mai este un lucru la care nu v'ați gândit D-văstre nici de cum, când ați pus în proiect acest principiu care la prima vedere pare a fi un principiu salvator, este faptul următor: Propuitorii pretind că din prețul vânzării pământurilor $\frac{2}{3}$ să fie etern afectate la cumpărarea de noui pământuri ce însemnă această?

Însemnă că luați din averea națională două treimi și le imobilizați pentru tot-d'a-una pentru muncitorii agricoli. Acele două treimi nu mai sunt proprietatea nimănui, ci proprietatea perpetuă a muncitorilor agricoli. Când D-văstre veți imobiliza $\frac{2}{3}$, veți paraliza în mod absolut un capital colosal, și consecința va fi, și acesta va produce un imens gol în casa Statului, pentru a căruia astupare noui sacrificii, imposite greu apăsătoare vor fi necesarii. Este de ajuns, mi-se pare, să producă această gravă obiecțiune, pentru ca dispozițiunea D-văstre să fie, din capul locului isbită de o caducitate reală; soluțiunile, domnii mei, nu sunt bune de cât atunci când toate consecințele ce se pot trage din ele, sunt și ele bune, în cazul contrariu, fiți siguri că soluțiunea coprinde defecte serioase, și să nu mi spuneți că golul se poate acoperi prin arendarea moșiilor de către Stat. Uitați însă că moșiile cumpărate au a fi împărțite în loturi, și dacă acele moși se vor arenda cu rezerva deposedării și a resilierei contractului, vă întreb pe toți cum asemenea moși s'ar putea arenda, s'au dacă arendându-se, ele nu vor pica la un preț anual ridicol?

Care este arendașul care ar risca vre-o agricultură pe asemenea pământuri?

Apoi ce ar mai însemna și acest nou rol ce s'ar da Statului pentru a deveni vecinic cumpărător de imobile? Vedeți abuzurile ce ar naște din crearea unei atribuțiuni pentru Stat? Nimic de cât de a emite o asemenea idee, este de ajuns pentru a arăta cât de absurdă este în principiu, și cât de vătămătoare interesele publice ar fi în aplicare!

De aceea D-lor, este imposibil să privim ca serios contra-proiectul susținut de amicul meu D. Panu. Știu că D-sa nu a fost mișcat în susținerea acestui proiect de cât de simțimentul său, de serioasă sollicitudine pentru acei interese săi lucrători de pământ, intereselor cărora însă cu toții suntem tot așa de devotați, dar pe căi diferite; din nefericire soluțiunea ce D-sa susține nu numai că nu este o

soluțiune practică, dar este o soluțiune fatală, precum am avut onoare a arăta.

Am luat cuvântul, domnii mei, precum am dis la început, pentru a susține concluziunile raportului însă am formulat și rezervele mele care sunt:

D-lor, cea d'antău observațiune ce am făcut este aceea a uniformității loturilor.

Este imposibil D-lor, de a se admite ca loturile de pământ ce se vor vinde, să fie în diferite mărimi.

Este un ce foarte straniu de a se pretinde că prin o lege voim să creăm categorii de proprietăți.

D-lor mi aduc aminte că exista în Asia un stat, care a trimis în Europa să cerceteze cari din religiunile existente în Europa, este religia cea mai bună? Spre a o introduce prin decret și în țera sa.

Dar noi cari suntem în Europa, cari ne aflăm în mijlocul Statelor civilizate în cari astăzi mișcarea și clasarea intereselor și a muncii se povățuesc numai de jocul natural al interesului tuturilor și al fie-cărui cetățean în parte, să năzuim ca printr'un proiect de lege, să creăm categorii de proprietăți. Acesta, în secolu în care trăim, ar da o tristă idee despre tendințele de civilizațiune la noi!! Eu cred, D-lor, că o asemenea pretențiune nici că se poate admite.

Dar oare, D-lor, în țera acesta nu există și proprietate mare, și proprietatea de mijloc, și proprietatea mai mică de cât de mijloc, și în fine și proprietate mică? Cui se datorează această dacă nu jocului liber al intereselor?

Dar oare, ne trebuie noă o asemenea lege? Dar interesul ei însuși al fie-cărui din noi, nu ne face ca prin lucru, prin muncă și economie, fie-care din noi să poată tinde la achizițiunea la ori-ce proprietate.

Așa dar, D-lor, prima rezervă este că nu voim loturi diverse, ci uniforme, fie ele de 5, 6 și 7 hectare: a doua, este ca să se suprimă din proiect ideea atât de scumpă a D-lui ministru de externe; căci ori-ce ar dice, mi pare că D. Panu s'a înșelat asupra tendințelor acestui proiect de lege susținând *indivizibilitate*. Indivizibilitatea să nu se înșele D. Panu, este *majoratul* în sensul lui cel mai puternic, ce însemnă *majoratul*? Nu vedeți D-văstre, că sub formă de indivizibilitate, D. ministru de externe a căutat prin mijloace piedis să vă facă să ascultați această dispozițiune, atât de contrarie spiritului nostru democratic și liberal? (Înteruperi). Cunosc tendința colegilor mei socialiști din această parte a Parlamentului; știu motivele pentru cari socialismul insistă cu atâta putere asupra intervențiunei Statului; fără a mă angagia în o discuțiune asupra unor asemenea tendinți, voi răspunde acum cu un cuvânt și numai în trecut: Ceea-ce nu voi voi nici o-dată și sub nici un pretext, este înlăturarea indivizibilității mele în Stat, în profitul nimănui; nu voi să ajung la a-

ceea-ce Spencer numea *robia viitoare*, the coming slavery!

Vom vota deci, concluziunile raportului majorității însă cu expresele rezerve ce am făcut, și cari la timp se vor traduce prin amendamente, ce se vor primi, sper, chiar și de D. raportor. Suntem, prin urmare, în contra proiectului guvernului, și în contra proiectului prezentat de minoritatea comitetului delegaților.

La 1866, țera, D-nii mei, a dobândit Constituțiunea cea mai liberală prin concursul tuturilor partidelor; dea Domnul ca în anul 1889 țera să dobândească legea cea mai umanitară, tot grație concursului tuturilor partidelor. (Aplause).

D. M. Kogălniceanu: D-nii mei, cine nu crede în marile progrese ce această țera a făcut în ultimii 30 de ani, n'are de cât să și aducă aminte de agitațiunile ce cestiunea improprietății țeranilor a produs în țera și mai ales în Parlament ori de câte ori ea a venit la ordinea zilei. Voiesc a vorbi de anii 1857, 1862 și 1864.

Dovada cea mai mare de marele progrese ce această țera a făcut, este liniștea este ordinea, este respectul pentru toate opiniunile contradictorii cari astăzi încongioară tratarea acestei cestiuni în Camera actuală.

Cei bătrâni și vor aduce aminte de agitațiunea, de pasiunile și chiar de amenințarea ordinii publice ce a cuprins totă țera, când în divanul ad-hoc, — înțeleg pe acel din Moldova; căci numai acolo ea s'a tratat, — când această mare cestiune socială a intrat în desbaterile publice. Și vor mai aduce aminte de scenele, de luptele — lupte cari s'au încheiat prin o mărte tragică, — atunci când dupe mine, la 1862, acolo, pe banca ministerială, ședea Barbu Cetargiu. Dar la 1864, atunci când dupe convicțiunea generală se presimțea că legea rurală nu se putea rezolva prin filiera parlamentară și că numai prin o extremitate dureroasă, prin o lovitură de Stat nodul gordian putea să se rezolve.

Azi, dupe 25 de ani, cestiunea revine pe tapet; și uitați-vă în ce linisce și ordine ea se desfășură dinaintea noastră, dinaintea țerei. Să fim mândri, D-nii mei, că țera noastră și pe tărâmul moral și constituțional, ca și pe tărâmul material a progresat atât de mult. În cea mai mare linisce și încredere țera stă în așteptarea votului ce avem a da, a resolvării ce avem a face unei grele probleme.

Nu era așa la 1857; atunci fie-care județ din Moldova și trimisese câte o delegațiune, putem dice de censori, spre a controla purtarea deputaților săi trimiși în Adunare numai pentru deslegarea cestiunei. Ușile Parlamentului erau asediate de popor ce alergase din toate unghiurile țerei, spre a asista la desbaterile noastre furtunoase. Astăzi în pace, fără nici o presiune, cel puțin materială, ne am apucat a discuta și hotărî proiectul de lege menit a regula în mod definitiv improprietărea țeranilor pe moșiile Statului. Nu

credeam eu că voi ajunge, dupe 25 ani, a mai lua parte la discuțiunea unei reforme sociale, când eu credeam — mărturisesc că m'am înșelat — că cu legea din 15 August 1864, bine aplicată, cecțiunile sociale erau rezolvate pentru lungi timpuri.

Văd, D-lor, că se susține că suntem chemați a trata din nou cecțiunea socială a improprietății sătenilor. Eu cred că este o eror. Nu se atinge de o nouă lege rurală; nu se atinge de cât ca, conform legii din 1864, să dăm, sau mai bine zicând, să vindem de pe moșiile Statului pământ acelor care nu l-au dobândit în 1864. În loc să atribuim numai neaplicării sincere a legii lui Cuza Vodă, văd că însuși banca ministerială, cel puțin onor. D. Lahovari, atribuie însuși acestei legi greutățile, nemulțumirile și strigătele cultivatorilor, într'alte cuvinte, dificultățile situațiunii actuale. Iată propriile cuvinte a expunerii de motive ce precedă proiectul de lege al D-lui A. Lahovari: Vîrful confuziunii l-a adus legea din 1864; cel puțin reaua sa redacțiune.

Puțin mai sunt în viață dintre oamenii cari au luat parte la redacțiunea legii din 1864. Dintre supraviețuitorii văd însă înaintea mea pe doi: Unul este colegul nostru, simplu deputat, D. Apostoleanu; al doilea însă este onor. D. Vernescu, ministru de justiție. Amândoi erau membri în consiliul de Stat, și au conlucrat mult la facerea acestei legi. Eu dar credeam că mai ales D. ministru de justiție va apăra această lege de nedreptă impuțare ce i se face de colegul său de la domeni. Eu credeam și cred încă, că onor. D. Vernescu, unul din leaderii partidului liberal-conservator va spune partidului său și consiliului de miniștri că nedreptă este acuzarea că legea din 1864, prin art. 54, pune vîrf confuziunii, când tocmai aceea lege a venit de a sfărâmat confuziunea în marea cecțiune a proprietății rurale.

În adevăr, ce are a face legea rurală din 1864 cu proiectul de lege actual? Dar atunci, adică sunt acum 25 ani, nu se atinge de a se da pământuri la țărani de pe moșiile Statului. Atunci se atinge de a bine defini o situațiune încurcată a proprietății rurale, mare și mică, de a rupe legăturile feudale, de a desființa claca și dijma, de a constitui proprietatea individuală, proprietatea liberă, *proprietatea occidentală*. Legea rurală din 1864 avea chemare a pune capăt unei stări de lucruri anormale, unor raporturi străine, cum zicea D. Aslan.

Ce era înainte de 1864? Putem zice că înainte aveam în țară *proprietatea occidentală*, cel puțin statornică prin legi organice? Nu, D-lor! Istoria și actele ce fie-care proprietar de moșie le are încă astăzi, ne arată că la fie-care numire de Domn i se prezenta proprietarii și cereau ca prin noul hrisov să li se întărească posesiunea moșiilor. La fie-care

domnie nouă veneau boierii de o parte și țărani de alta, cerând cei d'entăiu a li se acorda nouă folose de clacă, de dijma, de podveși și alte angarii în asuprirea țărănilor statorniciți pe moșiile lor; iar țărani, reclamând ușurare de dările de muncă și alte sarcine impuse lor de către stăpânii de moși. Și această stare de lucruri nu e de ieri de alaltăieri, cum se spune; ea se găsește în legislațiunea noastră de cel puțin 150 de ani. Ea a dat loc la lungi dureri, la lupte, la răscole; în fine la decapitarea unui Domn mare, Grigorie Ghica, care a căzut sub cuțitul turcilor, nu atât pentru că a protestat contra răpirei Bucovinei, cât pentru că a ușurat sarcinele țărănilor, pentru că a redus claca, boierescul de la 36 la 12 zile de muncă. Și pentru că boierii, neputându-l îndupleca de a reveni asupra hotărârii sale, de a proteja pe țărani în contra nesățiiului boieresc, s'au adresat la Pörtă și au cerut ajutorul ei în contra Domnului filantrop.

Mai era încă o altă cauză de confuziune, care, cel puțin pentru o parte de moși, constituia în mâna stăpânilor acestora numai o proprietate nominală, ilusorie. În interiorul țării noastre, adică în țera Românească și în Moldova, bunióră între rîul Prut și Moldova, adică în părțile cele mai ferite de invasiuni străine, populațiunea rurală se înmulțise și fie-care cultivator, avînd drept de a lua pământ de muncă pe moșia pe care era statornicit, pământul în mâinile stăpânilor de moși din țară și se imputina. Astfel din țară și în țară se întăria, dupe obiceiul vechiu al țării, care l găsim și în totă Germania, că pretutindenți unde moșiile erau strimte să se împartă în trei treimi din cari două să se dea țărănilor, iar o a treia parte să rămână pe sîma stăpânilor. Grigorie Ghica, prin hrisovul său din 1766, a întărit această dispozițiune. Tot el a mai hotărît ca țărani așezați pe moșiile situate la hotarele țării, adică cele mai amenințate de invasiuni străine, munca să nu aibă a o face de cât redusă la șese zile pe an.

Iată condițiunile sociale, iată condițiunile proprietății noastre funciare, cari de și modificate s'au păstrat până la 1848 în legislațiunea noastră. Însă numai mulțumitoare nu era această stare de lucruri. De o parte cereau desființarea clăcii, de altă parte înșiși proprietarii, cel puțin cei mai luminați, căuta a schimba o legislațiune care din țară și în țară făcea proprietatea rurală mai ilusorie în mâinile lor.

La 1848 și aci regret că onorabilul D. Eugen Ionescu a omis acest punct din remarcabilul său discurs, — a izbucnit revoluțiunea. În țera Românească mișcarea a avut un caracter nu numai politic, dar și social. Guvernul provisoriu prin renunțarea sa proclamațiune a declarat pe țărani român nu numai proprietar absolut pe pământul său, dar l-a liberat și de

clacă. S'a făcut o mare adunare, s'a întrunit în București, la care a luat parte și țărani și boierii spre a discuta amănunțimile acestei mari reforme. Boierii opuneau mai cu deosebire greutățile problemei: Cum și cu ce țărani vor plăti despăgubirea cuvenită stăpânilor de moși întrebare care și adî se face, adică cum vor plăti țărani avansurile ce proiectul guvernului prescrie a se da țărănilor ce se vor improprieta pe moșiile statului. Se zicea țărănilor: De unde aveți voi să plătiți paguba pentru oborârea clăcii pentru luarea pământului nostru? Atunci țărani desvelindu-și brațele lor nervoase, dar negre de munca clăcii, le-a răspuns: Aceste brațe de vîcuri vă hrănesc și vă îmbogățesc; aceste brațe vor munci cu mai multă hărnicie când va fi să ne plătim slobozenia noastră, când va fi să fim stăpâni pe pământul nostru și pe brațele noastre!

Însă în curînd intervențiunea turcorusă a venit de a reprimat mișcarea națională din România și cu densa s'a pus capăt și reformei sociale.

În București a venit Barbu Știrbei ca Domn. El era un mare și energic administrator. De și impedit la tot pasul în ocărnuirea sa de Rusia și de Turcia el a făcut mari reforme, el a dat țerei liniște, ordine și o mare desvoltare materială și chiar morală. Dar, cu reprimarea revoluțiunii, el n'a putut reprimă și agitațiunea dintre țărani.

Am avut onóra a cunoșce pe acest Domn vrednic. Zic dar: Să dea Dumnezeu ca țera să mai aibă bărbați, cari să fie urcați în capul ministerului de interne și să ocărnuască ca bătrînul Barbu Știrbei.

Tot în vremea aceea moldovenii au dobândit ca Domn pe bunul și liberalul Domn Grigorie Ghica. În Moldova n'a fost revoluțiune socială; dar și acolo era un grup de liberali. Ei nu puteau să stea indiferenți la ideile liberale ce izbucnise în România în privința reformei sôrtei țărănilor. În capul acestora era Grigorie Ghica, și el devenise acum Domn. El dar ajuns în capul țerei nu putea să nu implinască o reformă liberală în privința țărănilor. Se decretă dar în 1850 o lege rurală menită de a modifica multe dispozițiuni din coprierea regulamentului organic privitoare la relațiunile dintre stăpânii de moși și cultivatorii. Tot atunci se decretă și în țera românească o nouă lege rurală. Dar câtă deosebire între aceste două legiuri! Legea din Moldova era o lege de progres; legea din Valahia era o lege de reacțiune.

Vodă Grigorie Ghica era șeful nostru, al liberalilor; el, de și nu credea momentul oportun, și atârnat de Rusia și Turcia, de a rosti ultimul cuvînt dis numai la 1864, a făcut o lege menită de a pregăti legea lui Cuza. Decretul său din 1850 decreta că pământurile cari se stăpăneau de țărani nu puteau să fie luate din mâinile țărănilor, ci ele constituiau țărănele

țărănesci și ca atari se va deosebi de pământurile boieresci și se vor incongiura prin șanțuri. Ast-fel de la 1850 până la 1864 pământurile țăranilor, bine determinate, au devenit o adevărată proprietate în mâna lor, supusă numai unei clăci iarăși regulamentate ca un embatic perpetuu.

Nu tot ast-fel s'a urmat în țera Românească. Aici decretul lui Barbu Știrbei era o lege de plină reacțiune, destinată mai ales de a șterge din legislațiunea țerei, din însuși moravurile și tradițiunile țerei ori-ce drept al țăranilor asupra pământului lucrat și stăpânit de el. Decretul dicea: Țăranul nu are nici un drept asupra pământului ce-l lucrăză; el nu are veri-un drept nici asupra locului casei sale. El nu este de loc embaticar cum 'l califica codul Caragea; el nu este de cât un chiriaș.

Și ast-fel, pentru întâia dată acest cuvânt venea de îmbogăța dictionarul limbii noastre și schimba condițiunea seculară a locuitorilor țărani.

Așa dar, țărani, talpa țerei, în țera lor nu mai erau de cât simpli chiriași; dar tot ei, și chiar până astăzi, nu primiseră din vremea fanarioților un alt nume și mai revoltător? Aă, cuvântul de βλάχος, în limba arendașilor greci, nu este sinonim cu termenul de clăcaș? Nu dic ei: „Έχω τόσους βλάχους εις τό μούλχη“ am atâți clăcași pe moșie? Dar în timpurile mai de demult cuvântul glorios de român nu devenise sinonim cu cuvântul de *serv*? Și nu găsim în vechile documente această frază revoltătoare: „Noi cutare și cutare, așezați pe moșia lui jupân . . . ., împovărați de nevoi ne-am vândut Români, cu femeia și cu copiii noștri.“ În Moldova cel puțin servii, lipsiți de pământ, *plebae adscripti*, se numeau vecinii.

Decretul lui Știrbei mai da drept fiecărui stăpân de moșie ca la ori-ce catagrafie, adică recensământul populațiunei, făcută din cinci în cinci ani, să isgonască de pe moșie ori-ce număr de săteni ar voi.

La 1863, când am fost chemat de Domnul Cuza să formez un nou minister, m'am găsit în fața unui act, care era permis de legea lui Știrbei, dar pe care eu, deprius cu legea lui Grigorie Ghica, 'l găsiu monstruos: Un țăran, așezat pe moșia unui mare proprietar, căduse în disgrăția acestuia, fiind-că era cel mai colțos la săvârșirea tocmelilor cu stăpânul, și era el bănuț că împedea pe țărani de a face invoieii. Acel țăran într-o bună dimineță se trezi cu mai mulți isprăvnicii și slugi boieresci cari 'l-au luat, 'l-au pus în car cu micul lui bagagiū și împreună cu femeia și cu copiii lui 'l-au scos de pe moșie; pe urmă aceștia au dat foc la casă, pătutul și grajdul lui, și un plug a venit și a arat locul unde fusese casa țărănescă. Țăranul a reclamat la Domn; o lungă corespondență a urmat. Dupe mult timp, predecesorul meu, D. Nicolae Crețulescu, găsin faptă nedreptă,

a hotărît că 7.000 lei vechi se cuvenea a se da țăranului isgonit drept despăgubire. Dar și acesta n'am putut-o îndeplini de cât dând ordin ca mobilele marelui proprietar să se vândă pe piața satului. Ast-fel numai am scăpat pe vodă Cuza de jalbele și lacrămile țăranului, care dilnic 'l urmărea pe stradele Bucureștilor, cerându-i în genunchi să 'l facă dreptate.

O asemenea stare de lucruri, Domni mei, putea să aducă pace? Nu era cu putință; era vrajba între acele două clase cele mai numeroase și mai interesante: Proprietarii mari și țărani.

Dispozițiunile tratatului de Paris cari institua adunările ad-hoc, menite de a consulta toate clasele națiunei române în privința viitoare organizațiunii a principatelor ajunseseră și la cunoștința țăranilor. Prin deputații lor ei aflară că au să fie chemați a spune areopagului european părerile lor, vederile lor despre îmbunătățirea sôrței lor. Țărani pe atunci nu cereau pământuri; ei aveau a cere ceva mai mult, libertatea muncii, libertatea brațelor, desființarea clăcei.

În divanul ad-hoc la Moldova acesta a fost temelia cererilor țăranilor. Partidul liberal era cu totul de acord pentru desființarea clăcei; însă în privirea modului despăgubirii proprietarilor opiniunile erau despărțite. Un grup, acel moderat, voia ca proprietarii ca pentru un caz de utilitate publică, să fie datori a vinde țăranilor pământ. În capul acestui grup era Costache Negri, care numai socialist nu era și care totuși susținea o teorie cu totul socialistă; el făcu o propunere ca să se vîndă țăranilor pământuri ca pentru cauză de utilitate publică. Liberalii înaintați nu primeau această propunere, care, adoptată, ar fi pus toate moșiile la dispozițiunea muncitorilor cu voea saū fără voea marilor proprietari. Acești liberali diceau: Periculos este de a primi această propunere. Drept basă a despăgubirii să primim valoarea sumei. O-dată munca devenită liberă prin însuși acesta devine liberă și marea proprietate. În capul al doilea grup era repausatul Mălinescu. El dicea: Nu primim ca să se cêră plata pământului; căci pământul este al lui; el este supus numai clăcei și boierescului. Cerem dar ca țărani să plătesă nu pământul, ci claca. Această soluțiune este și dreptă și în interesul țăranilor și stăpânilor de moșii. Claca o-dată desființată, conflictul dintre proprietarii de moșii și țărani nu va mai reveni; căci și unii și alții vor fi liberați de ori-ce legături, de ori-ce servitudini ale unora către cei-alți. Libere brațele, libere moșiile. Nu este tot așa și cu soluțiunea prin vândare de pământ. Cine ar putea să oprêca a doua, a treia generațiune de țărani, fără pământ, a nu se întemea pe întâia improprietărire, pe darea întâia de pământ, a nu cere mari pământuri pentru casuri de utilitate publică?

În divanul ad-hoc o soluțiune pozitivă nu se putea da, ci numai a se exprima o dorință. Acesta fu că era util ca la viitoră organizațiune și țărani să fie emancipați prin o dreptă despăgubire a vechilor stăpâni de moșie.

Impregiurul acestei dorințe s'au învîrtit discuțiunile și preocupările proprietarilor mari și acele ale țăranilor, până ce se aplică o a doua convențiune de Paris privitoare la organizațiunea principatelor române. Într'acest timp se făcu induoită alegere de Domn, și în curând apoi se și întocmi comisiunea centrală din Focșani și dinaintea ei veni cestiunea țărănescă.

La această comisiune conservatorii erau în majoritate, și, cu toate opunerile liberalilor, proiectul votat de majoritatea comisiunei da, drept soluțiune a cestiunei, îndatorirea stăpânilor de a da țăranilor numai un mic loc pentru casă și o jumătate pogon de islaz. Această soluțiune se publică de comisiunea centrală în totă țera prin broșuri fără scirea și incuviințarea puterii executive.

Înțelegeți, D-lor, ce agitațiune s'a făcut între țărani atunci. Tot pe atunci s'a făcut și unirea principatelor, și ar fi a vă duce prea departe dacă m'ași pune a vă desvâli amănunțit manifestațiunea țărănescă întemplată la porțile Bucureștilor în 24 Ianuarie 1862, ca spre a serba această mare zi. Manifestațiunea a fost îndușită prin împușcarea de sute de țărani și îngroparea lor în bălgarul grajdurilor de mahalale.

Anteiu prim-ministru al României-unite a fost marele și ultimul om de Stat al conservatorilor, Barbu Catargiu, o dic acesta nu ca să împușinez meritul acelor conservatori cari trăesc, dar ca să dau unui mare bărbat de Stat ceea-ce i se cuvine; căci omul a murit victima convicțiunilor sale. Sub Barbu Catargiu veni îndată înaintea Camerilor întrunite proiectul de lege rural, cum fusese votat de comisiunea centrală. O agitațiune grozavă fu atât în țera, cât și în București. Proiectul de lege dădu loc la discuțiuni lungi și violente. El fu votat cu mică îmbunătățiri, și cauza țărănescă fu sacrificată. Dar spiritele nu se calmară. Puterea executivă nu cuteză a întări hotărrea Parlamentului; căci numai prin sfortări supra-umane se putea ține ordinea prin sate.

Între acestea, Barbu Catargiu era ucis chiar în porța Mitropoliei. El fu plâns de toate partidele; și când se votă o recompensă națională vèduvei, fură liberalii cari ținură de onore a subscrie cei d'ânteiū propunerea. Însă nici repausatul Arsachi, care succedă în minister lui Catargiu, nici D. N. Crețulescu, care apoi formă un minister ce ținu până la Noiembrie 1863, nu se hotărîră a supune sancțiunei domesci recompensa votată de Cameră în favorea vèduvei ministrului asasinat; tot așa și legea rurală a rămas neîntărită.

Însă a trebuit să venim noi liberalii la putere, pentru ca să supunem sancțiunii domnesci legea de recompensă D-nei Catargiu, ca să așezăm și în Parlament bustul lui Catargiu, și apoi să înfățișăm și Camerei un nou proiect de lege mai drept pentru țărani.

În de afară însă de Parlament emanciparea țăranilor era obiectul preocupărilor tuturor omenilor, cari se ocupau cu afacerile publice, conservatorii și liberalii, bătrânii și tinerii: În casele repausatului Iancu Cantacuzino, noi țineam întrunirile noastre. Erau la aceste întruniri Ion Cantacuzino, repausatul Bozianu, D. Vernescu, Costache Rosetti, frații Brătianu și Goleșci și eu.

D. G. Vernescu: Și Panu.

D. M. Kogălniceanu: Așa este. Din discuțiunile urmate în acea adunare, din memoriile și propunerile diferite, din scrierile numeroase publicate de presa din toate culorile a eșit în fine proiectul legii rurale pe care, l-am înfățișat Parlamentului în ziua de 2 Aprilie 1864.

În ziua acésta când proiectul s'a prezentat Camerei, el s'a publicat și prin *Monitorul Oficial*, nu spre a agita ci spre a liniși, nu spre a produce răscôla, ci spre a o preveni.

V'am spus, D-lor, că însăși liniscea era amenințată din ziua răspândirii proiectului nedrept și nechibzuit, elaborat de comisiunea centrală.

Proiectul prezentat de mine Camerei, pôte că a întârțit pe stăpânii de moșii, dar negreșit că a linișcit pe țărani.

Ei bine, pentru acésta simplă publicare, pe care în pozițiunea în care ne aflam în 1864 ar fi făcut-o și un minister liberal-conservator, m'î-am atras un teribil vot de blam, o declarație din partea majorității conservatore că nu voia a lucra cu mine! Acest act era preludiul lovirei de Stat din 2 Maiu 1864.

Onor. D. Carp bucură-se că astăzi dupe 25 de ani, i se face aceeași imputare: A cutesat D-sa să publice înaintea alegătorilor proiectul de lege care voia să l propue Camerilor; a cutesat să publice în programul ministerial reformele ce le credea necesare menite de a preveni o nouă resculare a țăranilor.

Înțelegeți foarte bine că eu, Stan pățitul, eu suferitul, condus cu suvenirile de anul 1864, nu pot de cât să compătinesc onorabilului D. Carp, și să văd în publicarea proiectelor D-sale un curagiū care 'i face onóre. Bine a făcut că le-a publicat. Glasurile cari în 1864 blamaū proiectul legii rurale sunt astăzi răgușite și puțin.

D. Carp n'are dar a se teme de a do-bândi un vot de blam, și cât pentru mine 'i dic: Înainte și înainte! Însă acolo unde mă despărțesc de D-sa este că dupe ce a publicat programul său care 'i face onóre D-sale și D-lui președinte al consiliului, D. Rosetti, D-sa a făcut concesiuni, a permis ca colegii săi să l dena-

tureze proiectele, în cât astăzi, ne aflăm în față cu patru proiecte, deosebindu-se unul de altul în mai multe puncte esențiale.

Onor. D. Aslan, în cuvântul său, ne-a dis un cuvânt foarte înțelept și pe care cu toții nu trebuie să l scăpăm din vedere: La 1866 toate partidele au contribuit la facerea Constituțiunei noastre politice, tot așa noi acum trebuie să ne ridicăm cu sufletul, și conservatorii și liberalii să ne înțelegem ca să dăm țerei noastre și o singură Constituțiune socială, votată de toate partidele ce se află în Parlament.

Numai atunci țera noastră va putea da piept la toate greutățile și la toate pericolele, și în timp de pace și în timp de rebel. Dar adl ce avem înaintea noastră? Avem patru proiecte; fie care partid trage pânza la sine, sperând că dór va câștiga ceva, într'un interes exclusiv, pe când toate partidele împreună înțelese am face ca printr'o lege unanim votată să câștige totă populațiunea rurală, fără ca proprietarii mari să piardă ceva.

Am vădut, D-lor, cu acésta ocaziune lucruri cari m'au durut; am vădut că pasiunile cele rele, pe cari le credeam stinse, se desfășură din nou. Am vădut cum fiecare din noi, în loc să îndemne pe ceilalți de alte credințe la împreună înțelegere ca să dea o lege bună, vin de lovesc în credințele altora, vin cu nedreptate de a'și atribui exclusiv toate reformele câte s'au făcut în acésta țară de 30 de ani și tăgăduiesc adversarilor lor ori-ce participare, ori-ce merit în opera regenerării noastre politice și sociale.

Așa, cu mirare am vădut pe D. Emil Mavrocordat strigând în acésta Cameră: Numai noi conservatorii am făcut ceva pentru țărani în trecut, și mă bucur că și adl noi prezentăm o lege democratică. Vă bucurați, D-lor conservatorii, că prezentați o lege democratică? Dar care este acésta lege democratică? Pôte legea a cărui raportator este D. Popescu. N'aveți de ce vă fâli de acésta lege; căci numai democratică ea nu este. Onor. D. Popescu în raportul său reproduce o frașă din expunerea de motive a legii prezentate de actualul ministru al domeniilor, și ne îndemnă să ne felicităm cu toții de dărnicia prevădătoare a străbunilor noștri, a cărora pioșe legături au constituit întinsul domeniū al Statului care ne permite adl a rezolva o chestiune grea, fără a lovi nici un interes legitim și a atinge nici un drept. Așa este, însă numai în parte; căci trebuie să ne aducem aminte că din strămoșii D-vóstre numai cei vechi, numai adeverații boieri români, cel puțin în cea mai mare parte, făceau monastiri mari și frumoșe, luaū din averile lor moșii și le închinaū locașurilor sante, dădite de dênșii, puindu-le ca condiție, întreținerii de spitale, de școli, și alte aședăminte de folos public; iar cei lalți strămoși ai D-vóstre mai recentii, mai amestecați cu sânge străin, luaū moșiile și

vechile monastiri dădite de părinții lor și le subjugau călugărilor greci. Și trebuia cineva să fie cu totul nesciutor al lucrurilor acestei țeri, spre a ignora abuzurile, jafurile și scandalurile ce cu veniturile moșiilor dăse închinat făceau până în zilele noastre acei *harmăsari grecesci*, cari purtau numele de egumeni în monastirile închinat. (Ilaritate).

În tinerețile mele, am vădut cu ochii mei pe unul din acești pioși călugări, și era unul din cei mai buni, percurgând satul Papăuți și alte mahalale ale orașului Botoșani, și executând personal pe bieții locuitori să răspundă bezmanul datorit monastirei închinat din Papăuți. Rog pe D. primar de Botoșani, onor. nostru coleg Enacoviei, să declare dacă cele spuse nu sunt adevărate; faptele sunt expuse în acte și sute de petițiuni aflate în arhivele primăriei. Prea cuviosul părinte, cu cărja pastorală în mână, ... (întreruperi, ilaritate) intra din casă în casă, din cărciumă în cărciumă, și spârgea ferestrele, ridica ușile, și strica carafele cu rachiu. Bieții români, cu femeile și copiii lor, rămăneau tremurând în mijlocul iernei în case fără uși și ferestre, și toate acestea le făceau pentru că nu li se plătise două-trei sfații datoriti din bezmanul monastirei. D'apoi scandalosul traiu al sântilor părinți! Ei aveau caretele cele mai luxoșe, cei mai frumoși cai, mobilele cele mai resfătate și pe dênsele accesorii încă și mai frumoșe! (Ilaritate, aplause).

Acestor scandaluri demoralizatore, spectatorii am fost cu totă generațiunea mea de pe atunci și conservatorii și liberalii! Toți ne-am jurat ca să lucrăm spre a ajunge la putința de a'i retrimite la Ierusalim, la sântul Munte; la Sinaia din Egipt pe acești sânti părinți, ce făceau atâte păcate în numele Domnului! D-vóstre, D-lor, ați menționat cu laudă pe acei strămoși, cari au dat călugărilor pământeni și străini atâtea nenumerate moșii, dar ați trecut sub tăcere reaua întrebuințare ce ei făceau de veniturile moșiilor, și n'ați dis un cuvânt pentru acela care 'și-a pus în pericol Domnia spre a întorče Statului român a patra parte din teritoriul român. N'ați dis un cuvânt despre acei patrioți conservatorii și liberali cari în 1862 și 1864 au ajutat în sêvirșirea marelui act al secularisării.

În acésta mare chestiune Europa 'și păstrase dreptul de a'și dice ultimul său cuvânt. Rusia mai ales sprijinea prin o politică monastirele grecesci. Vodă-Cuza dorea din inimă secularisarea; însă se temea să nu aducă asupra țerei greutăți și pericole.

Noi, ministri, 'i propuserăm ca actul național să se facă din inițiativa națiunii, adică a Parlamentului. Noi, dicea el, nu voesc a compromite țera, prefer a mă compromite pe mine. Eū dar voiū lua inițiativa. Proiectul de secularisare să vie dar din inițiativa guvernului, și eū voiū lua răspunderea. N'am pentru ce a mă

teme. Când m'ați ales Domn aveam 8 galbeni în buzunar. Moșia mea părintească era ipotecată. Prăvăliile mele din Galați erau vândute.

Ei bine, astăzi mi-am liberat moșia, am mai cumpărat Ruginoasa, am dar cu ce trăi și retras din Domnie; și dar n'am pentru ce a nu mă expune, mai ales într-o cauză unde toți Români suntem uniți.

Ei bine, nici D. raportor, nici unul dintre D-nii miniștri, dintre D-nii deputați nu a amintit măcar numele aceluia care a constituit domeniul Statului român, acest domeniu care pentru sute de ani este chemat a feri România de prole-ariatul câmpenesc.

Viū acum, D-lor, la cestiunea ce este la ordinea zilei, la improprietărea, sau mai bine zicând, la vândarea de pământ muncitorilor agricoli.

Și fiindcă expunerea de motive și raportul D-lui Popescu se referă la legea rurală din 1864, unii criticând acest articol și alții laudându-l, dați-mi voie, D-lor deputați, să vă expun în scurt în ce simț, în ce împrejurări s'a făcut legea rurală din 1864, și cari erau condițiunile legale, în cari se afla proprietatea, stăpânii de moșii și țeranii înainte de 1864.

Legea rurală a emancipat brațele țeranilor supuse clăcei, boerescului; și tot d'o-dată a emancipat și proprietatea cu mare deosebire de a da pământ generațiunilor de țeranii, așezați pe moșie, până la două treimi a pământului de cultură.

Acastă lege nu era dar o lege de improprietărea, ci o lege de emancipare, de o desființare a relațiunilor feudale ce lega pe țeranii cu moșia, și pe moșie cu țeranii; o lege care fonda proprietatea mare și proprietatea mică absolută, intrăgă, proprietatea individuală, liberă, proprietatea occidentală. Ast-fel nu era la noi proprietate teritorială înainte de 1864, cu toate stăruințele de la regulamentul organic și până la 1864 de a fonda o asemenea proprietate.

În adevăr, noi vedem în toate actele cari constituie titlurile de proprietate particulară, că la fie-care Domnie nouă, stăpânii de moșii se adresați către stăpânire cerând hrisove pentru a li se recunoșce stăpânirea pe acele moșii.

Și socotiți, D-lor mei, că stăpânii, odată recunoscându-li-se din partea Domniei dreptul de stăpânire, erau adevărați proprietari în sensul de astăzi, că puteau dispune de moșia lor fără împedcare; că puteau regula relațiunile lor cum ar fi voit cu sătenii stăpâniciți pe moșie? Er-róre; Statul avea drept a interveni în toate cestiunile atingătoare de acele moșii și de acei ce locuiați pe ele.

Iată ce găsim în întăritura Domniei Moldovei Moruzi din 1805, Ianuarie 3, pusă chiar pe anafora clerului și boierilor Moldovei prin cari aceștia se rugău ca Domnul să sporască dările, munca și alte condițiuni ale sătenilor, prea ușurate

dupe densii de către decapitatul Grigorie Ghika.

S'a citit anafora aceasta înaintea Domniei mele și cu luare aminte vedându-se că o cerere obștească ca aceasta, este mai mult spre a lipsi prigonirile ce urmădă necontentit între stăpânii moșiilor și între sătenii, și ca să scie hotărît fiesc-care locuitor datoria sa asupra slujbei moșiei pe care locuesce, se hrănesce și se folosese, și să scie și stăpânul moșiei cât fân și imăș are să dea sătenuiului său, și ca să cunoșcă și cei neputincioși stăpânii ai moșiilor slujba datornică de la sătenii lor, cu milostivire am primit rugăciunea de obsce a Prea Săniștilui Mitropolit, iubitorilor de Dumnezeu Episcopii, și de obsce a cinstișilor și credincioșilor noștri boieri, incredințându-ne mai ales că slujba ce se arată prin anafora nu este cu însărcinarea locuitorilor, și mult mai puțină de cât a țerilor megieșite. Drept aceea și cu totă dreptatea nămul boieresc care se jertfese în slujbele țerei, se cuvina a avea dreptățile slujbei de la sătenii, ca să nu vie spre cădere neavând și ajutorul acesta, hotărît dar ca să se facă în hrisovul Domniei mele întocmai dupe ponturile arătate, ca în vremea viitoare să se urmeze neștrămutat slujba aceasta ca o lege și pravilă, dar încă și pronomiile câte are cinul boieresc și prin ponturi și obiceiuri să se păzescă."

În fața acestui hrisov, ce dăc sprijinitorii proprietății absolute și a neintervenirei Statului în relațiunile dintre stăpânii de moșii și dintre cultivatori?

Din chiar anafora (raportul oficial) care a motivat hrisovul lui Moruzi, rezultă că puterea executivă intervenea în toate relațiunile sătenilor cu stăpânii moșiilor, și această intervențiune era atât de mare, că dacă pe o moșie sătenii nu avéu destul pământ de lucrat, ispravnicii avéu drept să i imputernicescă a și face cultura și pe moșile înveciate, plătind numai 2 lei și dijma din deca una.

Proprietarii din Svoriscea și din Broscăuți avéau documentele lor și multe acte prin cari locuitorii celor d'ântéii două moșii, astăzi proprietate a colegului nostru D. Teodor Calimachi, avéu dreptul să mergă să lucreze pe a treia moșie, astăzi proprietate a D-lui A. Plagino. Și ce dau țeranii? O simplă dijma din deca una; acesta era singur venitul datorit stăpânului moșiei; căci munca dată de locuitorii era mai mult un drept personal, un pronomian datorit numai cinului boieresc. Rezașii moșnenii nu avéu acest drept; ei nu putéu cere de la locuitorii așezați pe moșile lor de cât dijma și 2 lei pe an.

Dar, ca să nu fiu taxat de neexactitudine, dați-mi voie să vă citesc un pasagiū din însuși anafora boierilor din 1805.

Art. 21. Pentru arături și sémănături să nu fie slobodii locuitorii a face im-prăsciate arături, pricinuind cu această stricăciune la fânețe și moșiei, și ca in-

destulare să și aibă ei țerinele lor, într-o parte a moșiei sémănând unul lângă altul, și pământurile cele vechi, cari au apucat a avea locuitorii să nu le ea stăpânul moșiei până nu le vor părăsi ei de învechite și netrebnice. Iar când locuitorii veri-unui sat vor arăta că nu au loc indestul pentru arături, și stăpânul moșiei îndereticându-se nu va voi să le dea spre indestulare, să fie datorii a arăta această ispravnicilor și făcându-se cu amăruntul cercetare, atunci să le dea ispravnicii din locul de țerină atăta parte de loc în cât să fie dupe analogia moșiei; și asemenea când se va incredința ispravnicul că stăpânul moșiei asupra căreia locuesc sătenii, nu are indestul loc să le dea lor pentru arat, nici din prisosul locului de fânătă ce va avea, atunci să se înlesnescă locuitorii de la moșile megieșite, precum a fost obiceiul și mai înainte, dândule loc de arat într-o parte prin sciința și a stăpânului moșiei, fără stricăciune și păgubire, și acei locuitorii să dea stăpânului obicinuita dijma, cărând-o și la coșarele stăpânului; iar cu altă cerere și slujbă mai mult să nu se supere.

Art. 22. Aședările acestea să se urmeze neștrămutat de toți aceia ce vor avea moșii întregi cu sătenii pe densesle, a-fără numai de moșile birnicilor rezași, la cari moșii locuitorii ce să află ședători, fără osebire și neavând împărțășire de moșie birnicii sau alții, să nu se supere cu lucrul ci să plătescă slujba lor în bani, câte 2 lei pe an, dând și obicinuita dijma, și razeșii să i împărță dupe cuviința părților ce vor avea fiesce carele."

Iată starea de lucruri, iată cum se regulați relațiunile dintre stăpânii de moșii și sătenii. La fie-care schimbare de Domnie aceste relațiuni se schimbați, când în favoarea stăpânilor, când în favoarea sătenilor. Așa a fost și cu hrisovul lui Moruzi. Țeranii neprimind nouile sarcine ce le impunea acest hrisov, el a rămas în nelucrare, și legea a urmat a fi pontul lui Grigorie Ghika din 1766, Ianuarie 1.

Dar boierii noștri nu se mulțumeau de a recurge numai la Domnul țerei pentru ca să ceară sporirea sarcinilor țeranilor. Ei se adresați și la Turcia. Iată petițiunea, sau cum se dicea pe atunci Magzarul, adresat Inaltei Porți, din anul 1805.

Noi, prea plecații supuși mitropolitul, episcopii și toți boierii memleketului Moldovei, cari din început ca o scumpă moscenire, credința de la moșii și strămoșii noștri către hrănitorea noastră prea puternică Impărăție o am păzit, și sub umbrirea și acoperământul slavei sale întru bună viețuire și liniște am petrecut, și ale sale nedeșertate daruri și mile pururea am dobândit, cutezăm și acum către noianul Impărătescei îndurări a ne înfășișă cu acest al nostru prea plecat magzar, care cu genunchii plecate aducem la prea strălucitul prag al Impărătescei mă-

riri, și cu glasuri umilite ne rugăm să fie ascultată această a noastră prea plecată rugăciune și cerere ce o facem numai asupra împușinării slujbei pe moșiile noastre, care întru adevăr, însuși noi mărturisim că de la o vreme încôce 12 zile au fost obicnuite într'un an a sluji stăpânitor moșiilor, etc. etc." Și apoi magzarul urmază a arăta punct pe punct nouile sarcine ce boierii doresc a se introduce în legile regulătoare muncii țeranilor.

Permiteți-mi, domnilor mei, a vă cita aci în scurt și legislațiunea care regulază împărțirea moșiilor strimte între stăpâni și între săteni. Iată ce găsim în hrisovul lui Grigore Ghika-Vodă din 1760: „Acesta pentru moșiile ce vor fi mai largi; iar pentru moșiile ce nu vor fi încăpătoare de a se da locuitorilor locuri de hrană dupe analogon arătat mai sus, ca să nu rămâie vecinul stăpân lipsit de trebuinciosul fân și arătură, se vor împărți în trei părți, atât locul de arat, cât și fânatul, intrând în măsuri și curăturile care se vor fi făcut din codrii, și două părți loc de hrană, și de fânăți se vor da locuitorilor, iar a treia parte să rămâie neapărat vecinului stăpân.“

Spre a resuma cestiunea împărțirii în trei a moșiilor strimte, iată cum o presintă și D. Grigorie Ghika autorul legii rurale din 1850 în observațiile sale făcute asupra protocolului conferințelor ținute la Constantinopole în 11 Februarie 1856:

„Țeranul nu poate instrăina pământul, dar și proprietarul nu poate nici a-l lua nici a-l schimba dupe plăcut său. Acolo unde pământul trebuincios nu-l de ajuns pentru a îndeplini partea hotărâtă a fiecăruia țeran, el se împarte în trei părți, dintre care două sunt ale țeranilor și a treia a proprietarului.“

Iată, D-lor, cum era proprietatea fonciară în România înainte de 1864.

Onorabilul D. Emil Mavrocordat nu voiesce a sci nimic din acestea. Ba D-sa merge și mai departe, D-sa se laudă de bunătățile ce conservatorii, adică boierii au revărsat în toate timpurile asupra țeranilor. Sunt departe de a nu recunoște spiritul uman și patriotic ce a insuflat pe mulți din boierii țerei noastre; însă pre acestia trebuie să-i căutăm în timpurile strevechi ale istoriei noastre, iar nu în timpurile cari mai în urmă ne-au venit din Fanar și au corupt boierimea națională. (Aplause).

D. Mavrocordat, dupe mine, rău a făcut când ne-a făcut noș curs de istorie, pe care se vede că D-sa n'a citit-o, de vreme ce a alterat-o atât de mult. D-sa, urmaș al unui Domn care a făcut țerei mult rău, Nicolae Mavrocordat, autorul fatalelor reforme; urmaș mai apropiat al lui Alexandru Mavrocordat, unui alt Domn care a desființat în ambele țări române șerbia țeranului, D-sa ar fi trebuit astăzi să fie alături cu noi liberalii, și în-tocmai ca ilustrul său străbun să useze din toate puterile sale ca să completeze o-

pera începută de străbunul său, desrobotitorilor țeranilor. Nu a făcut însă această și o regret pentru D-sa.

O durere și mai mare o simț când ved alături cu D. Mavrocordat pe însuși urmașul meu (*forțe emoționat*) Constantin Kogălniceanu, el, fiul meu puindu-se în altă tabără, s'a deosebit de mine, s'a deosebit de bunul său Ilie Kogălniceanu, de străbunul său Constantin, carele a scris marele act al desființării vecinătății în Moldova.

Părintele meu, Ilie Kogălniceanu, a contribuit sub Sandu Sturdza V. V. la re-ntemeierea hrisovului lui Grigorie Ghika Vodă. Iată hrisovul din 1828, Martie 10 al lui Sandu Sturdza V. V. unde este iscălitura lui Ilie Kogălniceanu. Na, citesece!

(Adresedă colecțiunea către D. deputat Constantin Kogălniceanu). Ești acum mare, ești liber să faci ce vrei; dar credeam că fiii mei, cel puțin cât voi fi eu în viață, vor lucra alături cu mine. (Aplause).

Eu astăzi, D-lor, sunt bătrân, nu mai am vechia putere a tinerețelor, dar păstrez întregi vechile mele convicțiuni, și mulțumesc lui Dumnezeu că mi-a prelungit viața ca încă odată să pot sprijini la această tribună principiul cari au încălzit anii mei de tinerețe, pentru cari am luptat în totă viața mea de bărbat matur. (Aplause).

Legea rurală de la 1864 a avut de mare scop de a precurma starea de confuziune în care se aflau relațiunile dintre stăpânii de moși și muncitorii de pământ, de a libera brațele, de a libera și proprietatea, de a fonda în România munca liberă și proprietatea liberă, individuală, occidentală. Legea voia dar să libereze pe proprietarii de moși de teribila îndatorire de a da pământ generațiunilor viitoare de muncitorii, până la două treimi din moșiile lor.

Răposatul Manolake Kostache în cestiunea țărănescă era conservator, însă conservator în chipul cel mai luminat, cel mai patriot și cel mai de inimă; el era eminent boier român, ca acei boieri din timpurile străbune. El nu era pentru ideile înaintate, dar înțelegea că o reformă era neapărat trebuitoare și în favoarea țeranilor și în favoarea proprietarilor. El nu tăgăduia dreptul țeranilor ce din vechime l'aveau de a se hrăni pe moșiile pe cari erau statorniciți. Și de aici, de la recunoșcerea acestui drept, voia a se începe reforma.

Intr'o broșură, care aș nu se mai găsece de cât pe la bibliotecă, apărută în 1861 și dedicată lui Ștefan Golescu, președintele comisiunii centrale, el definece într'un chip cu totul ingenios dreptul proprietarilor și dreptul sătenilor. El între altele spune că la moșie la dănsul, la Iepureni, a fost odată vizitat de un consul general frances, mi se pare, Beclar. Era o zi de sârbătoare. Acel diplomat vede

înaintea sa câmpul plin cu pui de țeran și intrăbă pe Iepureanu cine sunt acestia; el i răspunde: Sunt coproprietarii cu mine, la moșia Iepureni, sau mai bine zicând moștenitorii mei; fie-care din acestia, îndată ce se însoră; 'mi ia din moșie de la trei până la patru fâclci de pământ. Îndată ce-și ia o femece, el, cu totă nunta, vine dă-mi aduce un plocon și-mi dice: Stăpene m'am insurat; iată femeia mea; te rog pentru pământ; să mă înscir și pe mine ca părtaș pe moșia dumitale. Și eu, dupe legea țerei, sunt dator să i dau pământul cerut. Nu sciți dacă fiului meu voi avea fericirea ca la mórtea mea să i las acel puțin ce sunt dator să las fie căruia țeran statornicit pe moșia mea.

Nu diceți, D-lor, că această e o ficțiune; căci până astăzi în Basarabia, vechia țera Românescă, se păstrează această obligațiune, impusă stăpânilor de moși, de a da și rezerva generațiunilor de țeranii așezați pe moșie până la două treimi de pământ, pe care s'a însărcinat Stirbey să o ucidă. În Basarabia, fie-care proprietar, nu și poate vinde moșia de cât cu șerbiea ca două treimi din pământ să fie rezervate generațiunilor țărănesci. Acesta este scris; acesta este legea recunoscută de guvernul imperial al Rusiei.

Ei bine, D-lor mei, cum socotiți că această lege străvechie, atunci când se regula proprietatea în mod definitiv și absolut putea să se sfârșime, fără a se da aiurea o compensațiune fiilor țeranilor, fiilor de clăcași din 1864. Cuza-Vodă nu a ridicat țeranului dreptul de a cere pământ pentru copiii săi; dar l'a strămutat de la proprietățile particularilor și l'a transplantat pe moșiile Statului. Și de aceea s'a și luat moșiile din mâna grecilor înainte de a rezolva cestiunea țeranilor.

Iată importanța legii din 1864, iată principiul consacrat prin art. 5 și 6 din legea din 1864, lăsând altor legi posterioare să regulezeze principiul enunțat. Legea din 1864 a fost litera A a marelui reforme, cea de astăzi va fi litera B, și să ne rugăm lui Dumnezeu ca ea să fie ast-fel făcută în cât să nu mai avem nevoie a avea recurs și la litera C. Nu calificați dar de vtrf al confuziunilor articolul din legea din 1864, nu diceți că această lege este plină de greșeli și de încurcături. Atunci nu se atingea de improprietării pe țărâm de a lua pământ de la unii și de a l' da altora. Nu s'a luat de la stăpânii de moși o singură palmă de pământ. Dar s'a sfârșit șerbiile și la unii și la alții s'a emancipat brațele, s'a emancipat și pământurile. Atât a făcut Cuza-Vodă, și s'a făcut destul! Și omul care a săvârșit acest mare act, Domnul acela peste un an și-a pierdut domnia; căci legea din 1864 este causă adevărată a căderii lui, ori-ce s'ar dice a lăsat un nume legendar. Și astăzi și mâne ori când acest nume se va rosti el în țera noastră va exalta sute de mii de inimi. Atárnă de la D-vostre D-nilor miniștri, D-ni reprezentanți ai țerei, să faceți

ca și numele regelui Carol să devină între populațiunile noastre rurale tot așa de legendar, tot așa de bine cuvântat ca numele lui Cuza-Vodă.

Legea actuală nu va fi mai puțin mare ca și legea din 1864. Acel care astăzi combat proiectul de lege prezentat de Th. Rosetti și Carp, rău fac. Eu, care sunt adversarul lor politic, eu care nu le datorez nimic, cum am văzut proiectele lor de lege pentru improprietărea țăranilor pe moșiile Statului și pentru modificarea legii tocmelilor agricole, am dis: voiți sprijini aceste două legi fără să mă uit cine sunt la banca ministerială.

Și astăzi o dic cu mai multă convingere, în vederea botuzului de sânge al țăranilor din anul trecut, un moment să nu credeți că sângele vărsat poate stropi și rodi rădăcinile unei noi dinastii.

D-văstre cari credeți că sunteți conservatori, care, vă prenumiți și dinastici, dați dovadă și de conservatori și de adevărați dinastici, punând capăt răscôlelor țărănești și făcând ca amorul dinastic să se înrădăcească în inimile populațiilor noastre rurale! În marea reformă nu faceți un pas înapoi, nu stați chiar pe loc. Nu obiectați, spre a face legea practică și utilă, că țera nu poate face avansuri de bani, că ar fi a incurgia lenea.

D-lor, în toate vechile jelbe boeresci în cari se cerea sporul muncii țăranilor sub cuvânt că era spre binele lor și că se vor face mai harnici, dacă se vor îndatora ca să muncască 36—40 în loc de 12 zile. (Ilaritate).

Nu rideți, D-lor; și acum, în anul mântuirii 1889, am văzut și citit mai multe scrieri și proiecte ale reacțiunii în cari iarăși se pune ca stimul, în contra pretinsei lene a țăranilor noștri, refuzul de orice îmbunătățire a sôrței lor. Am citit, de exemplu, un proiect făcut de președintele societății proprietarilor și arendașilor din județul Ilfov, prin care acest onor. domn cere să se introducă pentru îmbunătățirea sôrței țăranilor acele amendamente propuse a se introduce în legea tocmelilor agricole de sub ministrul Catargi și pe cari acesta le a fost refuzat. Am văzut acest frumos proiect publicat în ziarul D-lui Filipescu și l am rugat să mi l dea spre de aproape examinare.

L'am citit, D-lor mei, cu multă luare aminte și am căutat un rând, un cuvânt măcar care să mi denote o singură gândire, o singură idee, o singură bătaie de inimă în favoarea țăranilor. Iată ce am găsit numai: pe lângă avantajele cari le au țăranii, propune de a se reinscrie în legea tocmelilor agricole și tocmelile privitoare la vătășei, isprăvniciei sau feciorii boeresci, argați, morari, mașiniști și totă ceta curților boeresci. (Ilaritate).

Am citit cu ochii aceste cereri ale reacțiunii noastre surdă și orbă la cele ce se petrec în țera noastră. Când va veni înaintea noastră cea-altă lege a tocmelilor

agricole, voiți avea onôrea să vă supun un teanc de învoeli agricole.

O voce: Din Ilfov.

D. M. Kogălniceanu: Din toate părțile, și din Ilfov, și din Ialomița, și din Putna, din Tecuci și din alte județe, ca să vedeți ce a devenit legea rurală din 1864 și legea tocmelilor agricole în mâinile unor aprigi proprietari și unor nemilostivi arendași, din norocire cea mai mare parte străini și de inimă și de sânge de nêmul românesc.

D-lor, D-văstre nu sunteți aici proprietari, sunteți legiuitori. Ei bine, vă conjur, și am dreptul să țin acest limbaj fiindcă sunt bătrân, și știți că bătrânilor li se dice că sunt prooroci, semivates, de și dicetôrea spune că prooroci dupe Christos nu mai sunt. Cinci-deci de ani de viață politică și 32 de ani de parlamentarism mi dau dreptul să vă conjur, ca cu toții să votați această lege cu modificările cele mai liberale, să votați această lege în unanimitate, conservatori, liberali, radicali, socialiști, așa cum s'a votat Constituțiunea de la 1866, adică de toate partitile.

Aduceți-vă aminte, D-lor, că unul din griefurile cele mai drepte ale opozițiunii unite, când lupta contra lui Brătianu, era că a făcut revisuirea Constituțiunii fără participarea tuturilor partitelor, adică numai prin partitul de la putere, prin singur partitul liberal. Dacă veți vota această lege cu toții, atunci veți imputina pericolul proletariatului cămpenesc și veți mai imputina cu greutate ce le veți întâmpina cu ocaziunea votării legii tocmelilor agricole.

În cele-alte amănunțimi ale legii, declar că, de și voiți sprijini în principiu contra-proiectul D-lui Sêulescu, eu mă rostesc cel puțin până nu vom avea în țera un început de o prea mare parcelare a pământului contra indivisiunii loturilor țărănești.

Cât pentru avansul în bani să se propună prin lege, eu mă rostesc cu totul pentru. Sunt sigur că țăranii vor plăti cum au plătit în tot-d'a-una; vor plăti cum au plătit și răscumpărarea clăcei din care la termenul ultimei rate n'a rămas nici un ban remeșită asupra țăranilor.

D. Carp, în sprijinul avansurilor bănesci, dicea un lucru adevărat, adică că s'a făcut experiența utilității acestor avansuri în Bosnia și în Herzegovina, precum și în alte state, unde pe lângă pământ s'au dat și bani.

În toate aceste state colonizarea a reușit; unde nu s'au dat și mișloce colonizarea n'a reușit, cum s'a întâmplat și la noi în Dobrogea unde s'a dat pământ la mulți români veniți din România și mai ales din Basarabia, Banat și Transilvania, dar nu li s'au dat case și bani pentru a și cumpăra vite. Au venit ani răi, coloniștii ca recoltă n'au produs nimic. În același timp dările către Stat pentru amortimentul ratelor de pământ sau pen-

tru răscumpărarea dijmei s'au sporit continuu.

Într'un singur an, răscumpărarea dijmei s'a suit de la două la trei lei; au mai venit apoi impositul fonciar, apoi decimele județene și comunale, apoi decimele cameerei de comerț; toate acestea au absorbit însuși venitul pământului.

În Dobrogea, cu mici excepțiuni, pământul nu are venit mai mult de cât 4 lei hectarul, și dările de mai sus se suie la 3 lei și 50 bani.

Judecați dar, de unde și mai găsesce bietul colonist bani ca să și facă casă, ca să și cumpere vite și instrumente agricole, ast-fel că mai mulți români din Brăila și Ialomița, cari se improprietăriseră în Dobrogea, pe pământuri bune productive ale Statului, au fost siliți să se întorcă în vechile lor așezăminte.

Prin urmare, D-lor deputați, să votăm luarea în considerațiune a proiectului minorității, și în cursul discuțiunii vom șterge din el tot ce nu va fi contrar dreptului, contrar interesului a însuși noilor improprietăriți.

A vota însă proiectul majorității, este a nu face nimica; căci a coloniza fără avansuri bănesci, este, dupe mine, ca însuși a nu vota nimica. Acest proiect este... Cum să i dic? Reacționar să i dic? Nu. Să i dic conservator? Nu. Să i dic boeresc? Nu, pentru că mulți boeri au fost liberali în această țera.

Nu știu cum să i dic; dar vă spun că mă tem mai mult de noi conservatori, de parveniți, de cât de conservatorii cei vechi. (Aplause).

Sunt mulți cari prin legile noastre egalitare, cari prin abuzurile ce adesea înlocuiau legile, au ajuns a deveni bogați, a cumpăra moși; sunt alții cari, de și nu au moși, dar le exploatează ca arendași. Aceștia se deosebesc de vechii boeri, de acei cari de sute de ani posed proprietăți. Aceștia mai ales se deosebeau prin lipsa de inimă și de umanitate și lipsa de orice simț de dreptate în relațiunile lor cu țăranii. Cunosc și alții cari pörtă titlul de liberali și se fălesc de acest nume; dar în practică sunt mai răi de cât conservatorii cei mai înrădăcinați. Am citit învoeli încheiate de pretinșii liberali cari sperie la cetirea ântei litere.

Audiți-ți, D-lor deputați, mai cu seamă cei din Moldova, că sunt arendași și chiar proprietari cari ia 60 de bani pentru păscutul unei găște? (Risete). Audiți-ți ca să se ia 10 bani pentru dreptul de a culege urzici? Ca să ia 10 bani pentru învoirea să se culeagă ciuperci? (Ilaritate).

Apoi pe urmă bani pentru adăpatul vitelor, apoi pentru trecetôre, apoi rusfeturile, apoi podvedile, apoi șilele de clacă cu carul și cu brațele.

Ei bine, aceștia astăzi fondează jurnale și țin adunări menite, dic D-lor, de a lupta pentru îmbunătățirea sôrței țăranilor și de a ucide pe socialiști. Dupe

mine, D-lor vor împuta pe socialiști! Voiesc D-lor să ucidă pe socialiști? Și eu-vrău să omor pe Mortzun (ilaritate); dar mai întâiu să împăcăm pe țărani! atunci și acțiunea socialiștilor va cădea de la sine. Când țăranul va fi fericit în casa lui, când va avea ce mânca, când el va găsi o bună administrațiune, o bună dreptate, când relațiunile lor cu proprietarii vor fi frățesci, atunci țăraniil vor lua pe gónă pe D-nii socialiști de prin sate și nu vor mai avea unde predica! (Aplause).

Maî este încă un rău care ține în neodihnă pe țăraniil noștrii și'i împedică de a iubi pământul cum 'l iubesc rézașii. Legea rurală a hotărît ca pământurile date țăranilor să fie despărțite și pietruite pentru fie-care țăran în deosebi și să li se dea un document în mână. Care era scopul? Scopul era ca să constituie pe țăran moșnean, să'l facă a cunoșce ce este al lui și al altuia. O-dată ce țăranul ar fi știut că avea a lui proprie o bucată de pământ, el ar fi iubit acel pământ cum moșneanul și iubesc bucățica sa de pământ. D-vóstre știți că moșnenii, rézașii, se judecă până la curtea de casație pentru două palme de pământ. Nu numai în țără la noi, dar în Franca, în Germania, cei mai mari conservatori sunt țăranii, cum ne spunea și D. Emil Mavrocordat. Acolo socialistul, comunardul, nici cutéză să se arate prin sate; căci țăranii 'l iaú cu furca! Prin urmare, o-dată cu aplicarea legii ce o discutăm, o-dată cu facerea planurilor pentru parcelarea pământurilor, ce sunt a se da, să hotărím, D-lor, a se face ceea-ce se prevede prin legea rurală și care, din nenorocire, a rémas literă mórtă, adică delimitarea pământurilor fie-cărui țăran. Eú nu am avut timpul, când s'a aplicat legea rurală, dar dacă mai stam măcar un an de zile în minister, cred că ași fi făcut și delimitarea a fie-cărei bucății de pământ a foștilor clăcași, și credeți-mé că atunci alt-fel ar fi fost starea lucrurilor și spirital public prin sate.

Nu este astăzi cum era în 1864, când nu aveam ingineri, nu aveam póte un singur om special spre a face un plan economic. Astăzi avem tot ce ne trebuie: ingineri, agronomi, avem ómenii și teoretici și practici. Armata noastră posedă un întreg număr de oficeri cari și-au făcut practica de geometri prin aplicarea legii rurale în Dobrogea. Acești tineri oficeri pot să fie mândri; ei au făcut o lucrare perfectă. Astăzi dar guvernul va avea la dispozițiunea sa un număr indestulător de capacități spre a putea imediat pune legea în aplicațiune.

Prin urmare, Domnii mei, mé resum și vé rog: nu vé uitați la pământul ce'l dați; nu'l dați din propriele D-vóstre móșii; el nu vé costă nimic, ba din contra dându'l vé asigurați énsuși proprietățile D-vóstre. Și aci avea dreptate fiul méú când dicea că nu mai este cestiunea de improprietărire pe proprietățile particulare! Cestiunea socială față cu proprietatea particu-

lară s'a rezolvat în 1864. Dar către Stat nu este tot așa. Móșiiile date monastirilor închinat și neînchinat aveaú de scop de a întreține scólele, bisericile, spitalele și alte aședăminte de bine-facere, cari tóte acestea însemnéză folosul țerei! Dar ce mai mare folos póte fi de cât de a ridica buna stare a țăranilor, talpa casei nóstre naționale. Clasa rurală ast-fel s'ar face mulțumită! Departe de noi ar fi atunci ori-ce furtună d'inauntru și vom fi în stare să înlăturăm și furtunile din afară.

S'a tăgăduit de unii că s'au dat făgădueli de pământ țăranilor când ei au trecut Dunărea și au luat redutele Plevnei. Eú, ministru de atunci, vé pot afirma că acéstă promisiune s'a făcut soldaților, cari mergeau în luptă, și acest magic cuvânt a încurajat pe aceiași soldați ca cu entusiasm să mérgă de două, de trei ori la asalt.

Iată cuvintele ce li se diceau: mergeți copii, vé așteptă acasă pământul pentru voi și pentru copiii voștri. De atunci mai ales, Domnilor mei, au început a se împuta cererile de pământ. Am dovadă despre acéstă jelibile de la Copăceni, Jilava și alte sate cari au dat loc și la o anchetă parlamentară, unde a fost și generalul Lecca și D. G. Vernescu, dar cari și așteptă și astăzi rezultatul.

La 1864 strigătul unanim al țăranilor era: desființarea clăcei; acum este: darea de pământ.

Cu cât țăranul va primi mai curénd pământ de la Stat, cu atât nu se va mai uita cu ochi rívnitori la proprietatea particulară.

În lunga mea viață, nu am véđut până acum rézași mergénd la proprietarul vecin și luându'l sau măcar amenințându'l de a'l lua pământul. Tot așa va fi și cu țăranii noștri; departe de a fi răpitori, ei vor fi cei d'ântéiu apărátori ai proprietăței, fie mare, fie mică.

Cred dar, D-lor, că D-vóstre inspirați, nu dicit de entusiasm, dar de ceea-ce este mai mult de cât entusiasm, inspirați de patriotism, de o adevărată logică, de durere de inimă și de dreptate pentru acei cari, când sunt chemați chiar la mórte, se uită înapoi pentru acele hecatombe de țăranii, ce s'au făcut în câmpiile Bulgariei, acolo unde într'o singură zi au căđut 3.500 de fii ai României, și aci citez în deosebi două regimente de dorobanți din Iași, Vasluiú, Fălciú și Suceava, nu veți sta un moment la induoială de a vota acéstă lege cât mai bună, cât mai liberală, cât mai darnică.

Aici, în București, n'atífost în pozițiune ca să vedeți hainele negre ale véduvelor, orfanilor și părinților acelor căđuți în luptă; pentru că n'a voit guvernul să înegréscă fisionomia Capitalei netrimiténd în luptă regimentul de dorobanți din Capitală și din Ilfov. Dar aduceți-vé aminte de fața întunecată ce în timpul resbelului presentaú stradele Iașilor, Fălțiceni, Botoșani, Vasluiú, Huși, Neamțu, Galați, Craiova,

Ploesti, Brăila și alte orașe mari din provincie și nu uitați că multe țărance nu aveaú cu ce a se îmbrăca în negru, aduceți-vé aminte numai de aceste dureróse suvenirii și cred că patriotismul în D-vóstre va birui frica desocialism, fie de sectă, fie de Stat, și apoi, D-lor, de ce vé îngrijiți de socialismul de Stat? Socialismul de Stat există pretutindenii, chiar în Franța republicană. Ce? Se recurge la Stat, când se atinge de a reprima desordinele, de a da cu pușca, când relele sociale produc revoltă? Și acesta-și Stat nu ar avea dreptul ca, prin legi umane și drepte, să previe nemulțumirile poporale, relele sociale?

În Franța există interese contradictorii între industria mare și între muncitorii; în România, agricultura mare este marea noastră industrie.

Ei bine, cum voiți ca dreptul ce 'l-au tóte Statele de a preveni antagonismul și luptele de interese dintre patronii fabricanți și lucrători, cum voiți ca și Statul nostru să n'aibă dreptate de a regula relațiunile dintre marii proprietari și muncitorii de pământ și ast-fel de a pune capăt antagonismului? Ori-ce s'ar dice, există astăzi sute de proprietari de móșii și restul muncitorii de pământ. Patriotismul D-vóstre, spiritul D-vóstre de prevedere, facă ca acest antagonism să nu mai fie, ca armonie să revie între proprietarul mare și între cel mic; și atunci vé puteți mândri că ați liniștit și întărit națiunea română înauntru și în afară.

D-lor miniștri, încă o-dată vé conjur nu reulați, nu schimoșiți proiectele D-vóstre primitive, nu le sacrificați reacțiunei, sub ori-ce nume se ascunde.

Gândiți-vé că nimic nu a făcut mai mult numele lui Cuza nemuritor de cât legea rurală, de și tot acest Domn a făcut unirea, a secularizat averile monastirilor închinat și neînchinat, de și a întemeiat egalitatea înaintea legii și atâtea alte legi pe cari numai noi, clase dirigente, le apreciem și pe cari țăranul nici măcar nu le cunoșce. Asemenea, cum a spus D. Eugeniu Ionescu, puțin importă țăranului dacă la guvern sunt conservatorii sau liberalii; țăranul e recunoscător numai aceluí guvern, numai aceluí bărbat de stat, care se interesază de sórta lui, care 'l ușuréză nevoile, și istoria rămâne scrisă în inima lui numai pentru aceia cari au prefăcut și îmbunătățit sórta lui. În mânele D-vóstre stă dar să faceți și lui Vodă-Carol o legendă tot așa de frumoasă, tot așa de durabilă ca legenda lui Cuza-Vodă: pentru că ea va fi scrisă nu pe o hârtie sburătoare, ci în inima țăranilor români și a fiilor fiilor lor! În acéstă neperitoare legendă, nici numele D-vóstre nu va fi uitat. Nu vé uitați la împotriviri reacționare; țineți-vé de programul D-vóstre primitiv și atunci veți bine merita de la Patrie, atunci în istoria României mare va fi numele Regelui Carol.

Am đis. (Aplause prelungite).

D. vice-președinte: D. ministru al justiției are cuvântul.

D. G. Vernescu, ministru al justiției: D-lor deputați, mi pare bine că asupra acestei chestiuni se face o discuțiune serioasă; mi pare și mai bine când constat că toți cei cari au luat cuvântul sunt de acord pentru a primi în principiu această lege a vînderei bunurilor Statului. Principiul o-dată admis, puțin importă micile modificări ce unii din noi vor găsi de cuviință să aducă proiectului de lege. Discuțiunea dar va urma asupra proiectului de lege prezentat de guvern, și nu se va întinde, nu va îmbrățișa și amendamentele propuse de D. Săulescu, sub formă de contra-proiect, de cât în cazul când autorul acestor amendamente va crede că este bine să bazeze sau să justifice vînderea pe pretinsul principiu de drept la pămînt.

În cazul unei vînderi de mici loturi către țărani vom fi, sper, cu toții unanimi și vom vedea în curînd pe cultivatorii sătenii posedând și exploatînd pentru sinele cea mai mare parte a proprietăților Statului.

În cazul însă a unui fel de recunoșterii sau a unei faimoșe proclamări a dreptului la pămînt, vom fi, sunt sigur, dacă nu unanimi, dar în mare majoritate contra acestei exhibițiuni nesănătoșe, contra acestui drept care ar distruge ori-ce noțiune a dreptului și ar da naștere unei revendicări care nu se poate resima pe nimic în țară la noi.

Ni s'a aruncat un fel de desfidere de unii din deputați, întrebându-se cu maliție dacă așa mai susține astăzi teoria dezvoltată în anul 1872, cu ocaziunea interpretării art. 5 și 6 din legea rurală, afirmându-se că la acea epocă eu așa fi opinat că țărani ar fi avînd dreptul asupra a două treimi din proprietățile Statului, etc.

Pot asigura că în privința interpretării art. 5 și 6, astăzi ca și la 1872 este aceeași; dar că spusa D-lui Eugeniu Ionescu, concernînd dreptul țeranilor asupra celor două treimi, este eronată. De altminterlea n'ar fi nimic monstruos ca cine-va să și modifice părerea în privința unei interpretări date legii, destul numai că această variațiune să fie justificată.

În acest sens se povestea, o repet, că eu așa fi afirmat într'un discurs ce am ținut în Cameră la 1872, că țărani au drept pe două treimi ale proprietăților, și că acesta ar rezulta așa de clar din ceea-ce diceam, în cât amenințam pe cumpărătorii de proprietăți de la Stat că, proprietățile lor fiind supuse dreptului de improprietărire al țeranilor, într'un viitor mai mult sau mai puțin depărtat au să sufere efectele unei înstrăinări silite, create prin lege. Ei bine, acesta nu este exact; acesta nu am dis'o, pentru că nu intră în principiile mele să fac afirmațiuni cari nu sunt conforme cu legea; pentru că eu nici o-dată nu am cercat să arunc brandonul discordiei între cetățeni.

D-lor, s'a făcut o interpelare în 1872 de răposatul Cesar Boliac, acel aprig susținător al țeranilor, care pretindea că, conform art. 5 și 6 din legea rurală, trebuie să se dea continuu pămînt tuturilor țeranilor, cerînd socotela guvernului pentru neaplicarea acelor două articole ale legii rurale sus menționate.

Guvernul, din nedumerire sau pînă puțină bună-voință, interpreta aceste articole în mod judaic, dîcînd că legea nu acordă prin acele articole verî-un drept țeranilor vizați printr'ensele, ci dă guvernului o simplă autorizațiune de a vinde sau nu, dupe a sa apreciere. Atunci eu am luat cuvântul, și sunt aci cuvintele mele, reproduse în *Monitor*, cuvinte prin cari interpretam articolele 5 și 6 și demonstram guvernului că nu are nevoie de a cere o lege interpretativă asupra acelor articole; fiind-că o lege interpretativă nu este necesară de cât atunci când în redacțiune legiuitorul ar fi întrebuită cuvinte dubioșe, cari ar putea da loc la diferite înțelesuri, adăogînd că în cazul, ce ni se prezintă, textul legii era destul de clar și confuziunea nu vine de cât din cauză că acele texte nu s'au studiat în mod serios și cu bună credință de acei cari erau chemați a aplica legea. De aceea dîcîm că nu înțeleg propunerea de facerea unei legi interpretative, de cât numai ca un scut, sub care voiaș a se pune guvernele cari se succedaseră de la promulgarea legii rurale și pînă la anul 1872, pentru neaplicarea vinovată a articolului de lege destul de clar și bine definit.

Acosta era tesa ce eu susțineam atunci înainte Camerei. Și, în adevăr, ce prevîd articolele 5 și 6? Prevîd în mod pozitiv că trei categorii de locuitori, cari neintrînd în prescripțiunile legii rurale, nu putuseră să fie improprietăriți la 1864, aveaș facultatea să cêră a li se vinde pămînturi pe proprietățile Statului.

Cari erau aceste categorii de locuitori? În prima categorie, mică la număr, intraș acei locuitori cari se găseaș stabiliti pe proprietățile particulare, fără să fi făcut verî-o-dată clacă, cari aveaș numai invoeli speciale cu proprietarii și cari, aflîndu-se în aceste condițiuni la 1864, n'au putut să intre în legea rurală. Aduc aminte acesta onor. D. Kogălniceanu, căruia i place câte o-dată a face apel la memoria mea.

Intr'acastă categorie se pot plasa cei nevolnicii, argașii, vătășeii, vîduvele; într'un cuvînt toți acei cari nu aveaș mijloce de a munci pămîntul.

A doua categorie se compunea din aceea cari în moșile strîmte nu putuseră să ia în întregul lor pogonele legiuite de cât trecînd peste două treimi și atacînd ast-fel treimea rezervată proprietarului în mod absolut.

A treia categorie era a însurășeilor din 1864, aceea cari la acea epocă nu aveaș

locuri de muncă și, prin urmare, nu plăteaș mici clacă, etc.

Ei bine, pentru acești însurășeii, cari erau de alt-minteri categoria cea mai numerosă și cari nu puteaș să beneficieze de legea rurală, fiind-că ei nu făcuseră clacă proprietarului, nu fecundaseră pămîntul cu munca lor, ca și pentru locuitorii din cele-alte două categorii de cari am vorbit, legiuitorul din 1864, prin art. 5 și 6, a dispus ca ei să aibă facultatea să cumpere proprietățile Statului în mici loturi și cu preț determinat și că guvernul este dator să le vîndă.

Să-mi dea voie dar D. Kogălniceanu să fac apel la D-sa, cerîndu-i a recunoșce că nu este exact ceea-ce din nebăgare de sêmă afirmă că două treimi din toate proprietățile Statului au fost rezervate pe sêmă țeranilor...

D. M. Kogălniceanu: Ba e foarte exact.

D. ministru de justiție, G. Vernescu: D-nule Kogălniceanu, mai mult de cât o-dată ai afirmat că la 1864 s'a terminat cu chestiunea agrară în țera acosta; te întreb dar dacă această este exact?

D. M. Kogălniceanu: Așa este.

D. ministru de justiție, G. Vernescu: Eu vî voiș dovedi că în legea de la 1864 aș pus alt principiu de cât acela pe care l puneș astăzi; și dacă D-ta, omnipotent la 1864, ai pus în lege alt-ceva de cât ceea-ce aveaș în cuget, acosta pe D-ta te priveșce.

În adevăr, D-lor, iată cum se punea atunci chestiunea: La proprietățile strîmte, unde clacășii nu puteaș să obțină în total locurile, cari dupe lege le erau cedate, de cât trecînd peste două treimi ale moșiei, li se mărginea dreptul la două treimi, iar restul pînă la completarea pogonelor legiuite li se dă facultatea să le ia pe proprietățile Statului.

Voc: Așa este.

D. ministru al justiției, G. Vernescu: Acesta e principiu și, prin urmare, pentru proprietățile cele mari, unde s'ar fi putut lua locuri de gece ori mai mult de cât ceea-ce aveaș dreptul a lua clacășii, principiu D-vostre e fals; numai pentru proprietățile cele strîmte, unde locuitorii, dacă ar fi luat toate locurile cuvenite lor treceaș peste două treimi, numai pentru acele proprietăți principiu D-vostre e adevărat și consacrat prin legea rurală. (Sgomote).

D-lor, legea rurală există de mult; ea e făcută și pusă în lucrare de apröpe 26 ani; nu o facem noi astăzi și de aceea nu pot să răspund la intreruperile ce mi se fac și să discut acum principiu coprins într'ensa. Dacă aș fi chemat să legiferez astăzi asupra acestei materii, atunci în adevăr aș fi dator să examinez de apröpe chestiunea și să mă pronunț categoric asupra principiilor stabilite; dar încă o dată repet că nu am să discut acum legea rurală, nici chiar să o interpretez; fiind-

că ea nu are nevoie de interpretare, fiind cu desăvârșire clară și precisă.

In treacăt, D-lor deputați, mi permit să vă spun că așa avea dreptul să mă plâng de istoricul făcut de D. Kogălniceanu în privința concepțiunii principiilor coprinse în legea rurală, și nu pentru că D. Kogălniceanu mi-ar fi făcut mie o mică parte la colaborarea legii, dar pentru că au fost alți bărbați cari au conlucrat la această lege, a căror memorie trebuie să ne fie tot-d'a-una scumpă mai tntulor și țerei întregi, a căror memorie trebuie să fie respectată și venerată pentru ideile lor cele bune, pentru devotamentul lor către țără, pentru sentimentele lor de dreptate către țărani ca și către proprietari și pentru densii reclam mai multă cooperațiune în legea rurală de cât simpla lucrare materială a redacțiunii textului acelei legi...

D. M. Kogălniceanu : Cer cuvântul.

D. G. Vernescu, ministrul justiției : D. Kogălniceanu v'a spus singur că, înainte de a se face legea rurală, înainte de a veni lovitura de Stat, luni întregi s'a tratat asupra acestei legiuiri, că luni întregi ne am schimbat ideile, eu cu D. Kogălniceanu, D. Kogălniceanu cu Bosianu, Bosianu cu Panu și cei-alți, și că numai dupe ce am ajuns să fim înțeleși între noi asupra legii rurale, s'a redactat legea, conlucrând cu toții la această operă socială, bine-făcătoare pentru România întregă. Prin urmare, așa putea să dic, punându-mă pe mine de o parte, că pentru alții cari astăzi nu mai sunt în viață și cari au făcut ceva mai mult în privința legii rurale de cât o simplă redacțiune, ar trebui să fim mai drepți și mai respectuoși...

D. M. Kogălniceanu : 'Mi am atribuit eu mie ceva ?

D. G. Vernescu, ministrul justiției : Nu dic că v'ați atribuit D-văstră ceva, dar rectific o alegațiune ce v'a putut scăpa în improvisațiunea discursului D-văstre.

'Mi aduc aminte și acum de luptele ce aveam atunci, știu cum am fost secundat de acei cari se arată astăzi mai înaintați, de cât mine și cari luaseră în mâna lor dreptul liberalismului și al naționalității dicând că numai ei sunt demni ca să l porțe, numai ei pot să vorbească în numele țeranilor, și cari cu toate acestea voiau să dea țeranilor plugari numai vatra satului și nimic de cât vatra satului, pe când eu, ténér pe atunci, luptam împreună cu regretatul Bosianu să se dea țeranilor tot ce se cuvine dupe lege, pentru ca ast-fel cestiunea această să fie tranșată cu dreptate și o-dată pentru tot-d'a-una, ca proprietatea să fie solemn cumpărată să devie adevărată proprietate occidentală, să iasă din starea de confușiune, să nu mai fie contestată dintr'o și într'alta. (Aplause).

Iată principiile mele de atunci, aceleași sunt și astăzi. (Aplause).

Dar, D-lor, fiind că în treacăt trebuie să răspund și la acuzarea ce mi s'a făcut că așa fi variat în opiniunile mele, și fiind că, pentru a răspunde la această imputare, trebuie să vă pun în vedere principiile legii rurale, vă rog să mi permiteți a dice câte-va cuvinte asupra acestei cestiuni. Eu nu descind nici nu mă suiș până la decretul lui Șuțu, lui Mavrogheni, lui Mavrocordat, nici la decretul venind de la Vizir sau de la Sultan. Aceste decrete nu constituie istoria proprietății, nu pot să facă lege pentru nimeni, nu pot să ne oblige nici legal nici moral; voiș vorbi dar numai de ceea-ce s'a făcut de țără și prin țără, în pace și liniște, voiș vorbi numai de legea din 1864... (Intreruperi).

Și aci v'ași ruga, D-le Kogălniceanu, nu să mă întrerupeți, căci de multe ori întreruperile fac bine, dar mai de multe ori ele fac a degenera discuțiunea, ci când voiș dice ceva care să nu fie conform cu legea, atunci cer să mă contradiceți.

Care a fost, D-lor, principiul legii rurale și ce s'a declarat prin art. 1 al acestei legi? S'a declarat în mod pozitiv că toți acei cari au făcut clacă sunt și rămân proprietari pe pământurile stăpânite de densii. Va să dică dar s'a terminat cu desăvârșire cu ceea-ce se putea dice că avea raport direct sau indirect cu ideea unei legi agrare; s'au regulat definitiv raporturile nedefinite cari erau până atunci între proprietarul moșiei și țărani; proprietatea fie-cărui a primit o consacrare absolută.

D. M. Kogălniceanu : Proprietatea particulară nu mai are nici o șerbire.

D. G. Vernescu, ministrul justiției : D-le Kogălniceanu, voiesc să ne punem de acord, precisând bine lucrurile.

Este netăgăduit dar că, prin legea de la 1864, s'a consacrat proprietatea occidentală, fie în privința proprietarului mare, fie în privința celui mic, în privința țeranului.

Este însă tot așa de adevărat, D-le Kogălniceanu, ceea-ce D-ta s'ar părea că puț în induoială, e că și proprietatea Statului prin legea rurală a dobândit același caracter; fiind-că legea o coprinde și o consacră și pe densa în mod formal ca și pe cea particulară.

Vorbiam mai adineaori, D-lor, de trei categorii de omeni, cari rămăseseră fără pământ chiar în urma legii de la 1864; căci în acea lege nu s'a adoptat principiul că ori-ce locuitor, ori-ce muncitor de la țără are dreptul la pământul pe care l va ocupa pentru densul în posesiunea ori-cui l va găsi cum explica D. Panu adineaori; dacă s'ar fi adoptat principiul acesta, atunci D. Kogălniceanu, care a decretat legea rurală în urma loviturii de Stat, noi cari în bună credință am elaborat-o și țineam, prin urmare, la punerea în aplicare sinceră și deplina a principiilor ce inscrieserăm într'nsa, puteam noi să ne fi oprit numai la o improprietărire mărginită și nu am fi improprietărit pe toți locuitorii țerei cărora le-am fi recunoscut faimosul drept la pământ? Făcut-am însă acesta? Nu.

Articolele 5 și 6 din lege dovedesc că nu era în cugetul nostru o asemenea idee. Dar făcut-am, dupe cum unii au cerut o idee, prin dispozițiunile luate, ceva irațional, nedrept, pe care nu am putea să l explicăm acum și de care ne-am putea căi? Nu. Desfid pe ori-cine să mi arate că e ceva confus, necomprehensibil în această lege.

Legea rurală a decretat că însurăței, cari erau categoria cea mai numerosă de țărani rămași fără pământuri, au facultatea să cêră pământ pe proprietățile Statului; și să nu credeți că acesta era numai un fel de consolațiune ce li se da, fiind-că legiuitorul a avut grija prin alt articol să autorize pe guvern să le vëndă pământuri pe proprietățile Statului, prevădând chiar că pe fie-care proprietate a Statului să se determine locurile unde densii să pôtă cumpêra.

Opritu-ne-am însă aci ca să se pôtă sustine, dupe cum s'a făcut de unii din D-nii deputați, că dacă principiul era inseris nu era însă nimic regulamentat, spre a se putea ajunge la cumpêrătoare? Nu, căci legea prevede că 15 ani, dupe promulgarea ei, acei din țărani cari nu deveniseră proprietari prin rescumpărarea clăcei și cărora prin excepțiune li se acordase facultatea să cumpere locuri pe proprietățile Statului în loturi mici, puteau dobândi pogonul de pământ cu 5 galbeni, făcând plata în aceleași condițiuni ca foștii clăcași.

Trebuințele proprietății rurale erau cred cu desăvârșire indestulate, și nici putea fi alt-fel, când pe Tronul României se găsea Cuza-Vodă, bunul său geniù, care a ocrotit-o și în intru și în afară; când în capul guvernului era D. Kogălniceanu, care în totă viața sa se ocupase cu cestiunea țeranilor, incongiurat și ajutat de o pleiadă de tineri ce lucrau cu toții din răspuțeri ca să vadă această țără ridicându-se spre a deveni avută, prosperă și fericită.

Nu era dar cu puțință, în asemenea împregiurări și cu asemenea omeni, să se facă de cât o lege dréptă și generală, o lege bună și pentru țărani și pentru proprietari, a căreia aplicațiune s'a făcut fără cea mai mică șguduire, și chiar fără protestațiuni. (Aplause).

Așa dar, D-lor, să nu se mai facă confușiunea de a se dice că plata ce aveau a răspunde foștii clăcași în timp de câți-va ani era prețul pământului pe care ei deveniau proprietari.

Nu, ei nu cumpêrau acel pământ, care era al lor, ci rescumpêrau claca și dijma la care erau obligați către proprietarul moșiei. Ei dar nu erau cumpêrători ai acelor pământuri, ci numai ai redevanțelor la cari erau obligați prin lege.

Adevărații cumpêrători de pământ însă erau numai aceia cărora li se da facultate-

tea de a l dobândi pe moșiile Statului, fixându-se însă și pentru densul un preț tot așa de avantajos ca și pentru foștii clăcași.

Atât mai rău pentru acei cari erau dator să încunoscînțeze pe țeranii despre aceste avantaje și nu au făcut-o; atât mai rău și pentru țeranii dacă nu au știut să se folosescă de favoarea legii și de drepturile ce li se acordaū pe un timp de 15 ani. Nu li s'a dat un an, două, li s'au dat 15 ani, și chiar dupe 15 ani legea dispunea că ei continuaū a avea facultatea de a cumpăra pe moșiile Statului, cu simpla deosebire de a se tocni cu Statul pentru cumpărător, căci era rațional, dupe termen de 15 ani, ca valoarea proprietății să crească, și prin urmare, prețurile cumpărătorului să fie și ele mai urcate.

Vă întreb dar, D-lor, când vorbiți de marele principii pe cari le aduceți astăzi înaintea Adunării, de ce nu vă dați mai bine seamă de realitatea lucrurilor? De ce nu vedeți că tot a fost prevădūt și regulamentat în această lege? Că era prevădūtă și regulamentată cumpărarea de pământuri în loturi mici pe moșiile Statului cu un preț modic și determinat pentru un timp de 15 ani, și că chiar de la 15 ani înainte era prevădūt dreptul cumpărării cu eventualitatea numai a măririi prețului?

Ce facem noi astăzi de cât tot vândem de pământuri pe moșiile Statului în loturi mici și pe un preț determinat?

Așa dar, vedeți bine că neînțelegere nu pōte să fie între noi, că toți suntem de acord asupra cestiunei de principiu, că toți avem o singură idee, improprietărea țeranilor, prin cumpărător de bună voia, în micii loturi pe moșiile Statului.

Un singur lucru ași solicita de la D-vōstre, și acesta o spun cu totă franchețā, independent de ori ce ar dice colegii mei, ași dori să vă preocupați în mod serios de preț; n'ași dori să plătescā țeranul mai mult de cât prețuesce pământul și chiar ceva mai puțin, pentru că voiesc, și acesta cred este și dorința D-vōstre, ca țeranii devenind proprietari să recunoscā că au fost tratați cu bună voia și dragoste spre a bine cuvēnta pe legiuitor. (Aplause).

Acum, D-lor, să m'i dați voie să răspund în puține cuvinte la ceea ce mi se atribuie că ași fi đis în Camera de la 1872, cum că tōte moșiile cari au fost vândute până atunci erau supuse la o robire, pentru două treimi. N'am đis aceasta, și ca dovadă am aci aprōpe șese colōne de *Monitor* din cari puteți constata neexactitatea afirmațiunei.

N'aveți tēmā, D-lor, nu vă voiū obosi cu citirea lor. Eū am spus într'un mod pozitiv că art. 5 și 6 din legea ruralā nu

s'au aplicat, și că țeranii prevăduți în aceste articole aveau dreptul să cērā aplicarea legii.

Am mai spus că proprietarii cari au cumpărat moși de ale Statului trebuiaū să cunoscā dispozițiunile articolelor 5 și 6 și am afirmat că trebuie să fie răspundători; fiind-că nu se pot scusa că n'au cunoscut legile țerei. Dar am adăogat: Nu aveți tēmā, pentru că dacă s'au vëndut 10 sau 15 proprietăți ale Statului, cererile de cumpărător se pot face pe tōte celelalte moși și grație cerului sunt destule pentru ca să fie toți indestulați și astfel răspunderea cumpărătorilor să fie redusā la o simplā cestiune de teorie. Nu trebuie dar să se defigureze cuvintele rostite de mine în Parlament.

Tot la 1879 eū am dovedit că facultatea dată insurāteilor de a cumpăra, nu constituie ceea-ce se numesce dreptul la pământ, că nu toți insurāteii, ci numai acei ce aveau această însușire la 1864 aveau facultatea de a cumpăra; că, în fine, pentru tōte categoriile prevădute prin art. 5 și 6 din legea ruralā, nu era vorba de cât de improprietărire prin cumpărător de bună voe, și am adăogat că dacă guvernul trecut n'a aplicat această lege rău a făcut, cum făcea rău și guvernul Brătianu, care se opunea la aplicarea ei sub diferite pretexte, susținēnd că aplicarea legii este facultativā pentru guvern și că de sub aprecierea sa absolutā, mai cu seamă că în cugetul legiuitorului vândarea proprietăților Statului constituia mai mult o cestiune fiscalā.

Spunēm D-lui ministru de atunci că va fi răspundător în fața țerei, dacă nu va aplica acea lege îndată, și ori când s'ar adresa cereri de către cei în drept.

Termin dar, D-lor, rugāndu-vē să bine-voiți a înlătura tot ce este străin de această lege, tot ce este lăturalnic cestiunei vândării în loturi a moșiilor Statului; căci în definitiv astăzi nu facem de cât o lege de vândare, de și această lege este, și pōte cu drept cuvēnt se fie considerată în același timp, ca o mare lege socialā, folositōre întregului Stat român.

Voim să îmbunătățim, să schimbām sōrta muncitorilor de pământ; voim ca ei, preferiți arendașilor, exploatatorilor de tot felul al pământului, să tragā tōte beneficiile ce el procurā. (Aplause).

Dar să nu ne înșelām, acesta nu constituie un drept pentru țeranii, nu va să dicā că noi suntem datorii, ori când, să luām proprietățile Statului și, în virtutea unui presupus drept la pământ, să le dām la cei cari n'au. (Aplause).

Și apoi, D-lor, într'o țērā ca a noastră care are drepte aspirațiuni de înaintare și propășire, activitatea omului nu pōte

fi îndreptată numai către cultura pământului.

Așa dar, D-lor, o repet, fără să ne oprim, să ne împedcām de preocupări de o naturā cu totul străină acestei legi, vē rog să votați luarea în considerațiune a proiectului, și de câte ori veți face un amendament care ar fi în folosul țeranilor, în adevărata ordine de idei cari le-am dezvoltat împreună cu cei-alți colegii ai mei, vom fi alături cu D-vōstre ca să l primim cu cea mai mare bună-voia. Veți crede că trebuie să se dea un capital pentru cei cari au nevoie de instalare, de instrumente, de casā, etc., nu eū voiū fi acela care vē voiū face rebel pentru aceasta. (Aplause).

Destul numai atunci să chibzuim de unde și în ce mod să se dea; căci nu este destul să punem litere negre pe hārtie albā.

În cât privesce cestiunea indivisibilităței, a moștenirei, etc., nu le ating acum, rămāind a le discuta la articole, când se vor produce amendamentele.

Iată, D-lor, ce aveam să đic în această cestiune. (Aplause).

Voci: Închiderea discuțiunei.

D. L. Catargi: D-lor, eū v'ași ruga ca într'o cestiune așa de importantā, în care toți câți au vorbit au acusat comitetul delegaților, au acusat pe raportor, să bine-voiți a da cuvēntul unui membru din comitetul delegaților, ori D-lui raportor, ori unuia din noi, ca să explicām că n'a fost nici rea voia, că n'a fost în comitet nici rea credința cum dicea D. Panu...

D. G. Panu: N'am đis așa.

D. L. Catargi: Aprōpe cam așa. Nu am fost de rea credința și nici n'am gātuit proiectul de lege, cum se spunea de un alt domn deputat.

D. Al. Lahovari, ministru al domeniilor: D-lor, țin și eū ca ministru al resortului să dau ore-cari explicațiuni, cu atât mai mult că mulți din oratori s'au cam agățat de mine și m'au acusat pe nedrept că am restrins proiectul predecesorului meū.

Vē rog dar și eū, ca și D. Catargi, să nu închideți discuțiunea, ci să ascultați cel puțin pe D. raportor, care vorbesce în numele comitetului delegaților, și pe ministru, care vorbesce în numele proiectului depus de guvern și primit de tōtā banca ministerialā.

Voci: Nu se închide.

D. vice-președinte: Dacă discuțiunea nu se închide, atunci D. Popescu are cuvēntul.

Voci: Māne, fiind că sunt aprōpe 6 ore.

— Ședința se ridicā la 5 ore și 40 minute, anunțāndu-se cea următoare pe a doua đi, 17 Februarie.

I

Al

§

p

Pog
des

min

si

I

I

L.I

I

Cor

A.

lea

Sa

pr

pet

a I

mu

jos

di

mi

C.

A

na

pr

ur

se

pe

m

pu

tr

D

8

p

a

a

s

d

i

r

i

No. 45.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Ședința de la 17 Februarie 1889.

Președinția D-lui vice-președinte, V. Pogor, asistat de D-ii secretari U. Boldescu, G. Tocilescu și A. Simu.

— Ședința se deschide la ora 1 și 15 minute dupe amiazi.

— Prezenți 163 D-ii deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 16, și anume:

Bolnav :

D. C. Grădișteanu.

In concedii :

D-ii: G. Gr. Cantacuzino, M. Marascu, I. Negulici, N. Nanoescu.

Fără arătare de motive :

D-ii: I. C. Brătianu, D. Burcă, Gr. Constantinescu, G. Drăghici, C. Gabunea, A. Goilav, L. Goilav, T. Ionescu, C. Răileanu, I. Săndulescu-Nanoveanu, N. C. Săveanu.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se trimite la comisiunea de petițiuni: petițiunea D-nei Anastasia Gr. Dobrescu, a D-nei Maria V. Alexandrescu, a mai multor locuitori din comuna Coșovenii de jos, județul Dolj, a mai multor locuitori din comuna Terțel Strimba, județul Romanați, a mai multor locuitori din comuna Copălău, județul Botoșani și a D-lui I. Ardeleanu.

— Se trimite la comisiunea de indigenat petițiunea D-lui Al. Coslovski.

— Se trimite la comisiunea financiară proiectul de lege relativ la deschiderea unui credit extraordinar de lei 1500 pe seama ministerului instrucțiunii publice, pentru acoperirea cheltuielilor de înmormântare a repausatului profesor Melic și proiectul de lege relativ la deschiderea unui credit extraordinar de lei 1.500 pentru tratamentul elevilor din asilul Elena-Domna atinse de maladia conjunctivită granulată.

D. U. Boldescu: D-lor deputați, raportul de anchetă parlamentară asupra alegerii colegiului 3 de Roman s'a depus azi la birou. Acum D-văstre trebuie să decideți dacă voiți să se trimită la tipar, sau să se ia imediat în discuțiune.

D. I. Oroveanu: Eu rog pe onor. Adunare să ia imediat în discuțiune acest raport.

Este adevărat că proiectul de lege, care se află în discuțiunea noastră, este din cele mai importante; însă cred că cu toții vom recunoște că și reprezentarea unui colegiu electoral în sinul Adunării este de asemenea o chestiune importantă, și pentru că alesul colg. III de Roman așteptă de mult

la ușa Adunării, eu vă rog să bine-voiți a vă pronunța chiar acum asupra acestei alegeri.

Voci: Da, da. (Sgomot).

D. I. Nucșoreanu: Din momentul ce un deputat este ales, Camera nu are dreptul să l țină la ușă; prin urmare, suntem dator să ne ocupăm imediat cu această alegere.

— Se pune la vot propunerea făcută de D. Oroveanu și se adoptă.

— D. Ernest Sturdza dă citire următorului raport:

Domnilor deputați,

Comisiunea D-văstre, însărcinată a cerceta validitatea alegerii D-lui Lascar Veniamin, deputat ales la 5 Ianuarie a. c., de colegiul III al județului Roman, transportându-se în orașul Roman în număr de patru membri și anume:

D-ii: Grigorie Cozadini
" C. Stroici
" C. Dobrescu (Argeș)
" și E. Sturdza,

lipsind D. Caracostea, s'a constituit în ziua de 11 Februarie în localul comitetului permanent al urbei Roman, sub președinția D-lui Grigorie Cozadini și a procedat imediat la cercetare.

S'a recetit mai întâiu dosarul alegerii și s'a vădit că a luat parte la vot 301 alegători din 466 înscriși pe lista apelului nominal, că din aceste 301 voturi exprese au intrunit:

D. Lascar Veniamin . . .	236	voturi
G. Botez	27	"
Nicolae Urechia . . .	35	"
Iar bilete anulate au fost	5	"
Total	303	

Se notează că un vot s'a mai	
perdut	1
	304

Prin urmare, de și la vot nu au luat parte de cât 301 votanți, la despoierea scrutinului au eșit 304 voturi. Biuroul în procesul său verbal explică această nepotrivire, spunând că provine din însemnarea greșită pe listele de despoierea scrutinului, fără a putea explica însă faptul material al găsirei la numărarea finală a unui număr de 304 plicuri de vot, pe când nu s'a prezentat la vot de cât 301 alegători.

Comisiunea, procedând apoi mai departe la cercetarea protestelor atașate la dosarul alegerii, a vădit că biuroul din motive pe cari ne abținem de a le califica, rămânând ca D-văstre, D-lor deputați, să le apreciați, a cădută în regretabile contradicții cu ocaziunea apostiliării acelor proteste. Așa, pe protestul prezentat de D. G. Botez, biuroul face încheiere că *la nici un moment din tot cursul operațiunii electorale biuroul n'a fost provocat a stabili existența faptelor de violență, cari ar fi împedecat pe un alegător de a și exercita votul; iar pe protestul D-lui*

Beloiu, care se plânge că a fost împedecat de a intra în sala de votare prin violențe și bătae, biuroul pune rezoluție că, *de și acest protest s'a primit în cursul operațiunii electorale, totuși nu pôte lua nici o măsură, de ôre-ce faptele denunțate s'au petrecut în afară de sala de alegere, unde biuroul nu are nici o competență.*

Se notează aici că biuroul electoral era președat nu de un simplu judecător, dar de către D. G. Liciu, *primul-președinte al curței de apel din Iași.*

Comisiunea a procedat apoi la ascultarea martorilor, făcând să compară înaintea sa atât subscriitorii protestelor date în contra violențelor exercitate de D. V. G. Mortzun și partizanii D-lui Lascar Veniamin, cât și acei ce au subscris cu D. V. Mortzun în frunte protestele contra ingerințelor administrative;

Comisiunea a mai ascultat încă și depunerile altor martori alegători și nealegători, cari din depuneriile precedente s'a probat că au fost de față la alegere.

Comisiunea în fine a primit de la unii din martori și depuneriile scrise, pe cari le-a alăturat pe lângă procesele verbale, conținând constatarea depuneriilor orale.

Resumând aici pe scurt aceste depuneri și notând chiar cele mai importante din ele, putem expune următoarele:

Martorii: Vasile M. Jora arată violențele comise la alegeri și depune un protest scris, No. 1; Alexandru Floareș arată că D. Vasile Mortzun totă vara aduna sătenii la el la țără; că i ațâța la răscolă, spunându-le că lucrurile nu se vor schimba până nu vor fi sdrobiți boierii; spune că locuitorii Ion Ionel, Ion Marin și Ion Neagu din Cărligi erau agenții cei mai aprigi ai lui Mortzun și că avău chiar pământuri gratis pe moșia sa. Arată cum în ziua de alegeri Vasile Mortzun a ocupat scările Primăriei cu 30—40 unguri beți morți, îngrozind pe toți alegătorii, cari nu erau de ai lor, amenințându-i ca să voteze pentru Lascar Veniamin și schimbându-le biletele cu forța.

Martorii: Ion Sucecea, Neculai Ciubotă, Petru Călarășul, Guja Doboș și Michaiu Frâncu au vădit bătând pe Neculai Ureche, candidatul țeran, și pe Beloiu, profesori, și pe alții; Mortzun și Veniamin făgăduiau alegătorilor câte în sôre și în stele.

Constantin Beloiu, învățător din comuna Chilia, a fost bătut și impresurat de bătăuși, și a fost scăpat ca prin minune de câți-va colegi ai săi.

Nică Vasiliu a aușit pe Mortzun făgăduind câte 6 fălci de pământ de pomană din moșiile proprietarilor, ca a lui Michaiu Jora și a altora.

Neculai Grucnășescu, fiind luat drept tatăl lui Urechia, candidatul, a fost luat la bătae și de frică a votat pentru Veniamin.

Ghiță Burghilea și Const. Lecliu au

vădut imbrâncelă și bătaia din partea ungurilor beți aduși de Mortzun și au auzit pe acesta și pe Nădejde amenințând și silind pe alegători să voteze pe Veniamin.

N. Burghilea a votat pe Veniamin de frica de bătaie; a vădut pe Mortzun dând gros la parale; asemenea de frică a votat Ion Hrisache, Mihail P. Boteș și Neculae Vasilovici.

Gr. G. Constandin, G. Iuditu, G. Rusu și Dumitru Pandele arată cum se dedea parale de Mortzun alegătorilor; el se făcea că scote țigară din buzunar ca să o ofere alegătorului și i dădea francul.

G. Boureanu a vădut scandal mare, bătaia și amenințări. Mortzun striga că acelor cari vor vota pentru Veniamin li se va împărți moșiile boierilor.

Petru Verdea și Anton Budu au fugit de frică de la alegeri și n'au votat.

Costache Costea și Gr. Berea au auzit pe Mortzun și pe Nădejde asmuțind pe ungurii, cari erau beți, asupra lui Ghiță Botez, unul din candidați, și strigând: „iaca vulpea; nu lăsați vulpea!”

Ursul, învățătorul, care a fost bătut a depus depoziția scrisă sub No. 3.

Irimia Ghidea, învățător de la Galbeni, a fost amenințat de Nădejde și un D. Petrovici, venit cu acesta de la Iași.

Const. Gheorghiu, învățător din Sabaoni, a vădut presiunile violente exercitate de Mortzun (vezi depozițiunea scrisă la No. . . .)

Gh. Ionescu din Brătesci scie că Mortzun a dat trei piese de 5 franci lui G. Stan; că Vasile Ciutea, agent fiscal, acum dat sub judecată, a fost cumpărat de Mortzun ca să propovăduiască darea pământurilor la țărani de pe moșiile boieresci și în primăveră să și iasă la arat. (Vezi depoziția scrisă No. . . .)

Neculai Ureche (Cotul-Vameșul), candidat țeran, a fost desemnat de Mortzun țeranilor cu cuvintele: „Acesta e Iuda care v'a vândut.” Fiind luat la bătaie și trântit jos, Mortzun a intervenit apoi și l'a scos, spunându-i că, dacă vrea să scape, să și retragă candidatura.

Iorgu Manoliu, fost notar, era angajat la Mortzun cu 80 franci pe lună să facă propagandă, să împartă jurnale, și să spue locuitorilor că, dacă nu ar ajunge moșiile Statului, Mortzun va face ca vodă Cuza și că va împărți moșiile ciocoilor. El spune că s'a stricat cu Mortzun când a vădut că el înșelă lumea și că în jurnalul Muncitorul N. 7 se spune că guvernul vrea să facă pe sătenii arendași, nu proprietari; el era însărcinat să dea mâncare și băutură la țărani; a plătit la diferite cărciumi câte 400 și 500 lei, scie că până la alegerea sa, Mortzun a cheltuit 5.217 lei, iar la alegerea lui Nădejde la Iași a cheltuit 11.000 lei.

Vasile Stoieriu și Gh. Vasile depun declarațiile scrise (No. 5 și 6) în cari arată toate nelegiuirile comise de D. Mortzun cu ai săi.

Andrei Pintilie, Ioan C. Popa, Ioan Chelaru și alții arată că au iscălit unii protestul de frică, alții fără a scie ce este în el și alții, în fine, că au iscălit fiind că li s'a spus de Mortzun că în acea hârtie nu se dice alta de cât că la alegere a fost liniște.

Vasile Dumitrescu a iscălit ambele proteste.

Ghiță Botez, unul din candidați, declară că n'are nimic de adăogat la cele arătate prin protestul său, care se află la dosarul alegerii.

D. Vasile Mortzun, presintându-se înaintea comisiunei, se miră de ce nu s'a făcut ancheta în public ca să potta veni cu grămada alegătorii, împreună cu D-sa, să depună ce vor voi. La obiecțiunile ce i face D. președinte, Gr. Cozadini, că comisiunea a luat dispozițiunea de a se asculta individual pe fie-care martor, tocmai pentru a nu se putea de nimeni exercita influență asupra lor, D. Mortzun a replicat că, fiind comisiunea compusă de deputați străini județului Roman, ar putea fi induși în erore de administrație, care ar putea să facă substituțiune de persoane.

— D. președinte Cozadini cerend D-lui Mortzun să arate fapte precise, iar nu numai să facă insinuațiuni, l'a vestit tot-d'o-dată, că și dupe terminarea instrucțiunei, comisiunea va mai sta încă o di sau două în Roman pentru a i regula lucrările, și că în acest interval D-sa n'are de cât să arate comisiunei plângerile cari le-ar avea de formulat. D. Mortzun s'a retras și nu s'a mai prezentat la comisiune.

S'a mai ascultat apoi mai mulți martori, dintre cari unul dintre cei mai importanți este preotul catolic, din comuna Sabaoni, care arată toate agitațiunile comise de Mortzun și agenții săi, cari poruncise a face pe sătenii să se ridice în contra autorității spirituale a preotului; scie că la alegeri au fost mulți omeni din Sabaoni, cari chiar nu erau nici alegători direcți, nici delegați; că au fost imbrâncelăți de agenții lui Mortzun ca să facă scandal; că pentru a împedica propaganda nesănătoasă ce o făcea Mortzun și agenții săi, a citit locuitorilor în biserică enciclica Papei în contra socialiștilor; că în fine, când s'a întors noaptea de la alegeri, căta de unguri beți a insultat pe profesor, pe primar și chiar pe preotul, făcându-le scandal la porțile lor.

N. Căpiță, învățător, fost agent al lui Mortzun, depune depoziția scrisă sub No. 7. în care arată toate manoperile socialiștilor și modul cum l'ademenise a le servi de agent.

Și în fine, urmază depozițiunile a unui însemnat număr de locuitori, cari arată că au iscălit protestul lui Mortzun, fiindcă li s'a spus că în el nu se spune alta de cât că alegerea s'a făcut în liniște; unii mai declară că iscăliturile lor sunt plătute; căci n'au iscălit nici o hârtie.

Din cele ce preced, comisiunea formân-

du-și convingerea că alegerea D-lui Lascăr Veniamin este pătată de ne mai pomenite ilegalități;

Avend în vedere, că partizanii D-lui Veniamin cu D. Vasile G. Mortzun în frunte n'au cruțat nici un mijloc de corupțiune, de ademenire, de fâgădueli folositoare, de intimidări violente și rele tratamente pentru a i asigura reușita;

Avend în vedere, că în asemenea împrejurări a se valida alegerea D-lui Lascăr Veniamin ar fi a recunoaște dreptul oricui de a teroriza prin mijloace brutale și violente pe alegători, făcându-i astfel să nu i exercite în libertate dreptul de vot, și că la un moment dat ar sta în mâna unei facțiuni îndrăznețe de a se face stăpână pe un județ întreg, precum a fost în timp de 24 ore stăpână facțiunea D-lui Vasile Mortzun pe județul Roman;

Pe aceste considerante și în sensul faptelor mai sus descrise, comisiunea în unanimitate a conchis la invalidarea alegerii D-lui Lascăr Veniamin, ca deputat al colegiului III de Roman, și numindu-mă raportor, m'a însărcinat a vè ruga să bine-voiți a vota concluziunile prezentului raport.

Gr. Sturzea.

D. vice-președinte: D. Mortzun are cuvântul.

D. V. G. Mortzun: D-lor deputați, acum o lună, când am cerut să se facă o anchetă parlamentară în privința alegerii de la Roman, am făcut o dintr'o deplină convicțiune că acușările aduse în potriua acestei alegeri nu erau fondate, și că comisiunea, care trebuia să cerceteze acele învinuiri, putea fi cu totul nepărtinitore, și mai cu seamă scutită de orice inducere în erore; astăzi însă vèd, cu părere de rău, că asta era o naivitate din partea mea.

Intr'acosta nu voi să acus de loc pe D-nii membri din comisiune; fiindcă onor. comisiune sunt convins că i-a făcut datoria în cuget curat; dar mă așteptam din partea protivnicilor din localitate ca într'o luptă politică, într'o luptă de principii să nu se întrebuinteze atâtea mârșave uneltiri, asemenea arme murdare față cu un om cinstit și care cerea dreptate și lumină.

Credeți D-vostre că, dacă eu aș fi avut asupra-mi cea mai mică bănuială, credeți că aș fi cerut eu însumi ancheta?

Dar vorbă scurtă! Față cu asemenea mișelii ar fi o necintse pentru mine ca să mă apăr; voi dice numai: Intru cât privesce pe acel nenorociti slab de ingeri, cari vin și mărturisesc că eu i am indus în erore și că pe unii chiar i-am iscălit fără scirea lor, las ca cugetul lor să mă judece și să i judece și pe dânsii.

Intru cât privesce miile de franci, ce se dice că le-am cheltuit la Roman și apoi la Iași cu alegerea lui Nădejde, fac apel la alegii Iașului să spună dacă s'a dat veridun ban pentru alegerea D-lui Nădejde.

Și intru cât privește ingerințele și bătaiele, ce s'ar fi comis de mine la Roman, fac apel la D. Panu să spună dacă asemenea scene și fapte s'au petrecut, dacă erau oameni beți și dacă se îndepărtau alegătorii de la vot.

În cas când D-văstre dați credare acestor mișcări invinuirii a unor vrăjmași pătimiși și fără cuget. Eu, D-lor, sunt hotărât să mi dau demisiunea din Cameră, căci asemenea acușățiuni — dacă ele ar fi întemeiate, sau dacă D-văstre le credeți, în cugetul D-văstre — fac nedemn pe un deputat de a lua parte la facerea legilor. Când un deputat e în stare să făptuiască asemenea mișcări, călcării de legi, atunci nu e vrednic să stea pe aceste bănci, nu e în stare să facă legi.

Da, mi voi da demisia și vă voi cere să fiu trimis înaintea judecăteli. Voi să văd dacă protivnicii mei vor merge cu nelegiuirea că dupe ce au aruncat necinstea asupra numelui meu, să mă arunce și în pușcărie!

D. Gr. Cozadini: Vă mărturisesc, D-lor, că atunci când am auzit pe D. N. Ionescu afirmând că alegerea D-lui Veniamin e infectă, eu acesta nu am crezut; și dacă am primit să fiu ales membru în comisiunea de anchetă, a fost ca să mă conving și să văd cu ochii mei dacă în adevăr această alegere se apropia de calificarea dată.

Ei bine, D-lor, vă declar pe onoare că alegerea D-lui Veniamin e perfect infectă. (Aplause).

D. G. Panu: Cer cuvântul.

D. Gr. Cozadini: Ce am constatat? M'am dus la fața locului cu dorința de a fi cum am fost totă viața mea cu totul imparțial, și cu imparțialitate am lucrat dimpreună cu toți cei-alți colegi ai mei.

Nu cred că administrația actuală să fi întrebuițat mijloace maloneste și ilegale ca să aducă martori mincinoși; suntem convingși de acesta.

Dar am constatat, cu durere o spun, următorul fapt: Că administrațiunea trecută a fost de o slăbiciune mai mult de cât culpabilă.

Eu de și vecin cu județul Roman, cam cunosceam impregiurările; dar nu puteam să cred că teroarea a fost împinsă, a fost băgată în sufete până acolo în cât subprefecții și prefectul chiar să stea impasibili. De frica socialiștilor, cetățenii din Roman n'au cutesat să iasă măcar din casă.

Ne-am dus acolo cu spirit de imparțialitate, și de aceea am procedat cum trebuie să procedă oamenii iubitori de a face să triumfe adevărul. N'am voit să ni se aducă înaintea noastră oameni în holotă; căci n'am voit să intimidăm pe nimeni. Chiar de aci, înainte de a pleca, am declarat prefectului că nu trebuie să aducă înaintea comisiunii de cât pe oamenii aceia cari au subscris protestele, și ei să vină să spună ce știu. Am procedat în modul acesta cu fie-care individual, fără

să fie amenințați, le-am zis: Spuneți ce ați vădit la alegeri.

Ei bine, sunt mai mult de trei pătrimi din alegătorii sau spectatori, cari tocmai acum și venira în fire din teroarea pe care o simțise și văduse cu ochii, și cari au mărturisit tot ceea-ce noi din cuvânt în cuvânt am relatat prin raport.

O voce: Cine a terorizat?

D. Gr. Cozadini: Toți au mărturisit că D. Mortzun cu veri-o 20, 30 de unguri beți, Sabaoani. (Intreruperi, sgomot).

Ați pronunțat cuvântul de murdărie, nu cred că s'a adresat la noi, căci de este ast-fel, eu vi'l trimit îndărăt. (Aplause).

Murdărie nu s'a făcut de cât din partea lui Veniamin și a D-văstre. (Aplause). Vă arunc înapoi cu dispreț acest cuvânt.

D. V. Mortzun: 'Mi pare rău; n'am spus de D-văstră, ci de prietenii mei politici din localitate; nu am spus-o la adresa D-văstre.

D. Gr. Cozadini: Eu pentru D-văstră am avut tot-d'una considerațiune ca pentru fiul unui amic al meu și camarad de școală, și vă mărturisesc că ați 'mi pare rău de cele ce s'au petrecut, 'mi pare rău că D-văstră v'ați sacrificat o parte din avere; (însă acesta vă privește) când v'ați făcut apostol al unor idei cari pot să fie foarte frumoase, și noi când am venit de pe băncile școlii am avut teorii umanitare, — pe atunci socialismul nu era în stadiul de ați; și noi am venit în țară cu dorința să facem totă lumea fericită — cel puțin așa iluziuni am avut, iluziuni cari nu s'au realizat în total, dar nici-o dată nu ne-am dus să băgăm în inima oamenilor incușii dorința de a răpi prin forță brutală averea altora. (Aplause prelungite).

La oamenii ne culți se poate întâmpla să se creadă asemenea doctrine insuflate de câți-va proprietari, dar pe urmă se vor mânca indoctrinații ca fiarele sălbatice unii pe alții. (Aplause). Duceți că vreți fericirea țerei; ei bine, nu o veți face cu asemenea teorii, cari pôte mână poimâne să aducă chiar ocupația străină în țara acesta. (Aplause).

Eu, în stinul comisiunii, m'am indignat de această propagandă și am zis celor unelte ale D-văstre, unguirilor din Sabaoani: Sunteți în țara românească și să nu mai cutesați să faceți neorândueli pentru a nu ne sili să vă trimitem peste hotar fără a vă mai da un petic de pământ.

O voce: Sunt românii de atâtea secole.

D. Gr. Cozadini: Nu se găsec românii ca să facă aceea-ce au făcut acei unguri. (Aplause).

Acestea am avut de zis în privința lucrării noastre.

D. G. Panu: D. Mortzun a făcut apel la mine, și e o datorie de onoare și de conștiință pentru mine să vă spun în câte-va cuvinte cele ce am vădit cu ocaziunea acestei alegeri, căci în acele zile s'a întâmplat să mă duc la familia mea din

Roman și am asistat pôte o oră sau două în două rânduri la alegere.

D-lor, eu nu am nici o solidaritate cu socialismul, și când m'am dus acolo, unde se făcea alegerile, pe semine că prezența mea nu a fost plăcută unora din D-nii socialiști, de vreme ce D. Nădejde nici nu mi-a întins mâna; așa e, D-le Nădejde?

D. I. Nădejde: Da. (Haritate).

D. G. Panu: Mai în urmă în adevăr, într'un mod machinal ne-am apropiat și ne-am dat mâna; pe cât timp D. Mortzun, cu cea mai mare amabilitate, cum m'a vădit, a venit la mine și ne-am întins mâna.

În acest timp era liniște completă acolo. Acestă declarațiune vă o fac pe onoare pentru că nu voi nici să exagerez, nici să apăs pe nimeni, chiar dacă D. Mortzun mi-ar fi cel mai mare dușman.

Ceea-ce a spus D. Cozadini în privința administrațiunii e foarte adevărat. N'am vădit, în adevăr, nici umbră de ceea-ce se numesce acțiune administrativă propriu zisă printre țeranii de acolo. Vă mărturisesc că m'am mirat de acesta; căci dacă comparăm, — și să mă ierte D. Jacques Negruzzi — dacă comparăm alegerea de la colegiul al III-lea de Roman cu ceea ce am vădit petrecându-se la Iași trebuie să constatăm o mare deosebire.

D. J. Negruzzi: D-văstre ați ales pe D. Nădejde. (Sgomot).

D. G. Panu: Nu noi l-am ales, noi am contribuit numai pentru alegerea D-lui Nădejde.

Dupe cum am spus, acțiune administrativă n'am vădit de loc la alegerea col. III de Roman. Mai totă piața primăriei era ocupată de partizanii D-lui Mortzun. Dacă toți aceștia erau sau nu alegătorii, acesta nu pot afirma, pentru că nu sunt din localitate; ceea ce știu însă este că n'am vădit de loc, cât am stat acolo, petrecându-se veri-un scandal.

Am vădit însă că la un timp ore-care a venit D. Procuror și a început a se plimba pe lângă reionul alegătorilor cu un aer foarte mândru, urmat de doi pompieri cu săbiile scóse.

D-văstre știți că țeranii când se adună, și mai ales când văd că le merg treburile, ne întâmpinând nici umbră de rezistență la ideile lor, tot-d'una sunt veseli; așa și aci țeranii erau veseli, mulțumiți, făceau chiar glume, ba unul dintre ei, care ședea pe o treptă a scării de la primărie, a spus veri-o două cuvinte nu în formă de discurs, dar ca un fel de zeflemea la adresa boierilor. Imediat atunci am vădit că procurorul face un semn și dă pe acest țeran pe mâna unui soldat ca să-l aresteze. Acest fapt m'a isbit și am zis atunci D lui Mortzun: Dar bine, așa se arestează la D-văstre la Roman alegătorii? D. Mortzun s'a dus apoi la procuror și în urma unei talmăcirii ce a avut-o cu dănsul, țeranul a fost li-

berat, căci l-am vădut revenind iarăși printre ai săi.

D. I. Marghiloman : Ce vorbe a spus acel țeran ?

D. G. Panu : Nu 'mi aduc tocmai bine aminte, știu însă că era un fel de glumă.

Am mai vădut, D-lor, un lucru, și aici D. Mortzun ar putea să precizeze faptul mai bine de cât mine. Am vădut o grămadă de omeni strinsă împrejurul unuia, și întrebând eu ce se petrece acolo, mi s'a spus că acela era un învățător care se plângea că a fost bătut de alți câți-va. N'au fost însă bătăi grave, n'au fost scandalul, n'au fost vaiete sau lucruri de acelea cari pot să ia proporțiuni mari. Țeranii, în adevăr, se grămădeau pe scările primăriei și dupe somațiunea procurorului cum că acesta ar fi o pedică pentru alegătorii de a intra în sală, însuși D. Mortzun, stând pe scara primăriei, ruga pe cetățeni să nu se grămădescă ca să nu dea prin acesta un motiv de casare a alegerii, cum că s'ar fi impedit alegătorii de la vot. Atunci s'a făcut un fel de cărarușe printre alegătorii și ast-fel ei, pe cât am fost eu acolo, mergeau în liniște la vot.

Acestea vi le afirm pe onore, căci n'am nici un motiv să vorbesc nici pentru nici contra alegerii și nici n'ași fi luat cuvântul dacă D. Mortzun nu ar fi făcut apel la mine.

Voc : Inchiderea discuțiunii.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

— Se pun la vot prin bile concludsiunile raportului pentru invalidarea alegerii D-lui Veniamin Lascar și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votanți	142
Maioritate de $\frac{2}{3}$ —	95
Bile albe	108
Bile negre	34

D. vice-președinte : Adunarea a aprobat invalidarea alegerii. Declar dar vacant colegiul al III-lea de Roman (Aplause).

D. D. Alexandrescu : Declarați vacant și colegiul D-lui I. Brătianu, căci ori avem ori nu avem regulament. D. Brătianu a fost invitat să vie și n'a venit; își bate joc dar de Cameră.

D. vice-președinte : Acum nu se poate declara vacant acest colegiu, fiindcă astăzi se implinesc cele șase zile de la comunicarea ce i s'a făcut D-lui Brătianu.

D. D. Alexandrescu : Atunci mâne.

D. vice-președinte : D. Apostoleanu are cuvântul.

D. G. Apostoleanu : D-lor deputați, comisiunea de informațiuni, căreia D-văstre l-ați dat însărcinarea a face cercetările pregătitoare pentru darea în judecată a guvernului cădut, s'a ocupat până a-laltă-ieri făcând ore-cari cercetări prealabile în trei patru ministere. Însă, pentru ca să potă face lucrarea sa așa cum

trebuie să fie făcută, comisiunea are trebuință de un timp mai îndelungat ; căci cele șase zile prescrise de lege nu pot fi suficiente pentru o lucrare atât de însemnată, mai ales că membrii din această comisiune sunt nevoiți să participe și la lucrările Adunării, ast-fel că nu le mai rămâne pentru îndeplinirea însărcinării ce li s'a dat de cât două trei ore pe zi.

De aceea vă rugăm să bine-voiți a prelungi termenul cel puțin cu două trei luni de zile.

D. I. Iancovescu : D-lor deputați, vă rog și eu să bine-voiți a prelungi termenul în care comisiunea de informațiuni are să termine lucrarea sa. Ca să legitimizez nevoia absolută în care ne găsim de a cere ca termenul să fie prelungit, 'mi voiți permite să vă dau un exemplu :

D-lor, am fost la ministerul de rebel și am voit să vedem cum s'au întrebunțat creditele extraordinare deschise acestui minister în timp de cinci, șese ani, cari se urcă la suma de veri-o 150.000.000, și iată greutățile ce am întâmpinat :

Ministerul de rebel este împărțit în mai multe divisiuni. Ori când s'a deschis veri-un credit pentru echipamente militare și alte trebuințe ale armatei, suma votată s'a repartizat în mici fracțiuni la toate divisiunile, potrivit cu trebuințele ce aveau, și pentru fie care fracțiune din acea sumă s'a format un dosar special ; ast-fel că noi ne-am găsit în fața a unui număr de 250 sau 300 dosare pe cari trebuie să le examinăm cu atențiune, dacă voim a ne face datoria în conștiință, și a vă prezinta o lucrare serioasă.

Prin urmare, numai pentru cercetarea acestor dosare nu este de ajuns termenul de șase zile acordat de lege, ori cât ar fi dorința noastră să terminăm cât mai curând lucrarea cu care ne-ați însărcinat. Vă rugăm dar să ne acordați, dacă nu trei luni, cel mai puțin veri-o șese săptămâni.

O voce : Trei luni.

D. I. Stăneanu : D-lor, și eu cred că termenul de 10 zile prescris de lege, în care comisiunea să depună raportul său, este în adevăr foarte scurt, dar și termenul cerut de trei sau chiar de două luni este foarte lung.

Camera această, care a votat darea în judecată a foștilor miniștri, este și trebuie să fie foarte gelosă ca informațiunile comisiunii să i se aducă înainte de închiderea sesiunii, pentru ca să potă lua o hotărâre definitivă în privința unei cesțiuni atât de grave.

De aceea eu ași ruga pe D-nii membri ai comisiunii să se grăbescă cu facerea acestei anchete. (Sgomot).

D. vice-președinte : D. Blaramberg are cuvântul.

D. N. Blaramberg : D-lor, cine voiesce sfârșitul, trebua să voiască și mijlocele.

Dacă Domniile văstre voiți ca această anchetă să fie serioasă, dar mai ales fruc-

tuosă, faceți pentru dânsa, nu dic ceea-ce trebuie să se facă în asemenea acte grave, când este vorba de a examina o gestiune ministerială, care a durat 12 ani, și acesta în vederea unor dări în judecată, cel puțin aceea-ce se face de obicei în cazul ori cărei anchete unde termenul și timpul nu se poate măsura nici cu ceasul, nici cu metrul nici cu cântarul. Dupe cum v'a spus-o și D. Iancovescu pe fie-care oră dăm peste o nouă serie de abuzuri, dăm peste un nou floș și pentru ca să putem ajunge la capătul lui trebuie să examinăm teancuri de dosare. Și avem nevoie să vedem toate acele dosare nu numai spre a nu neglija nici un abuz, dar spre a evita erorile putincioase, căci de multe ori o singură piesă pune în evidență enormități, sau contradic toate descoperirile anterioare, trebuie să avem și timpul necesariu, pentru ca să putem citi toate acele piese una câte una; căci numai când vom fi vădut tot, vom fi în situațiune de a judeca de importanța respectivă a fie cărui act în parte și de a alege între dânsese.

Numai așa mai ales vom fi siguri de a nu ne rătăci.

Prin urmare, vă rog, să bine-voiți a ne acorda prelungirea termenului cum s'a cerut și de cei-alți membri ai comisiunii fără a ne limita acest termen, comptând pe scrupulele și zelul nostru, pe dorința noastră de a vă aduce cu un minut mai înainte nu numai simple aprecieri, ci fapte și fapte concrete și irecusabile și fiți siguri că nu vom abusa de acest semn de încredere, și că vom veni cât ne va fi cu putință mai grabnic cu concludsiunile raportului. Nu cerem nimic într'un interes egoist și personal; ce căutăm este lumina ; și din două lucruri unu : ori vom avea fericirea să facem această lumină, spre satisfacerea tuturilor, ori nu vom reuși și atunci răspunderea mai greu va apăsa cum știți, mai ales pe noi. Bine-voiți dar a ne acorda termenul ce veți crede de cuviință cu condițiune ca el să fie de ajuns materialmente vorbind ca să desăvârșim opera noastră.

Voc : Trei luni. (Sgomot).

— Se pune la vot termenul de trei luni în care comisiunea de informațiuni să prezinte Adunării raportul ei, și se adoptă.

D. G. Tocilescu : Protestez, D-le președinte, că ați procedat la vot fără a mi acorda mai întâi cuvântul.

Dacă D-văstră procedați așa arbitrar, atunci vom proceda tot ast-fel și noi la rândul nostru. (Intreruperi, sgomot)

D. vice-președinte : D-lor, D. Mortzun a depus la biuroș următoarea demisiune :

Domnule președinte,

„În urma faptelor jósnice și murdare ce se susțin că aș fi comis cu ocașiunea alegerii D-lui Lascar Veniamin la colegiul III de Roman, rog bine-voiți a primi demisiunea mea și a cere trimitere-

rea mea înaintea judecății, conformându-vă întru acesta legilor noastre.

Primiți sincerile mele închinăciuni."

V. G. Mortzun

Voci : La vot.

—Se pune la vot demisiunea D-lui Mortzun și rezultatul scrutinului e cel următor :

Votanți	135
Maioritate absolută.	68
Bile albe	69
Bile negre	66

D. vice-președinte : Adunarea a primit demisiunea D-lui Mortzun. Declară vacant colegiul II de Roman.

Acum D. Radu Stanian are cuvântul.

D. Radu Stanian : D-le președinte, un număr însemnat de locuitori mărginași din Botoșani mi trimit o petițiune prin care solicită de la onor. Adunare, ca cu ocaziunea legel, care este în discuțiune acum pentru vîndarea moșiilor Statului în loturi la săteni, să nu fie uitați și ei a fi puși în condițiunea ruralilor, pentru că și ei trăesc cu cultura pămîntului.

Acastă petițiune o depun pe biuroū și cred că ea va sugera cui-va ideea unui amendament în sensul acesta.

D. vice-președinte : D. Tocilescu are cuvântul.

D. G. Tocilescu : Acum este prea târziu, D-le președinte.

D. vice-președinte : Ați cerut cuvântul asupra comunicărilor.

D. G. Tocilescu : Eū n'am cerut cuvântul pentru comunicări.

D. vice-președinte : Atunci D. Popovici are cuvântul.

D. C. Popovici : Eū am cerut cuvântul când s'a comunicat o petițiune care a fost trimisă la comisiunea de petițiuni. Cestiunea această fiind terminată, acum nu mai am nimic de zis.

D. vice-președinte : Atunci are cuvântul D. Ștefăneanu.

D. Ion Ștefăneanu : Rog pe D. ministru de interne să bine-voiască a face să mi se puie la dispozițiune toate actele relative la administrațiunea spitalului din județul Buzău de la 1878 încôce, pentru ca observându-le, să mă conving dacă este loc la o interpelare pentru faptele despre cari gura lumii vorbește.

D. vice-președinte : Bine-voiți a depune cererea în scris la biuroū spre a se comunica guvernului.

D. Alexandrescu are cuvântul pentru a prezenta o propunere.

D. D. Alexandrescu : D-lor deputați, este vorba de un proiect de lege, care cred eū că corespunde unei necesități sociale ; un proiect care a fost prezentat și în Camerile trecute și la care se asociase chiar și D. ministru de justiție. Este vorba despre reabilitarea condamnaților... (întreruperi, șgomot).

Cum ! Un om care a fost condamnat nu

trebuie să fie reabilitat chiar când se constată că a fost condamnat pe nedrept ? (Întreruperi).

Iată, D-lor, cum sună acest proiect de lege :

Domnilor deputați,

Este de observat că legiuitorul nostru de la 1864 a omis de a vorbi în codul de procedură penală despre *reabilitarea condamnaților*, de și efectele acestei instituțiuni salutare, pe care o găsim și în dreptul roman sub numele de *restitutio in integrum*, nu pot fi puse de nimenea în îndoială. În adevăr, ori-ce pedepsă, pentru a 'și atinge scopul, adică pentru a moraliza pe condamnat, trebuie să fie în principiu revocabilă și vremelnică, ceea-ce a făcut ca pedepsa morții să fie isgonită din legislațiunile adevărat civilisate. Legiuitorul român, conformându-se acestor principii, n'a înființat nici o pedepsă irevocabilă și codul nostru penal nu cunósce de cât o pedepsă vecinică, *munca silnică pe viață*, care și aceea însă pôte fi schimbată într'o pedepsă temporară prin efectul clementei regale. Ei bine, acest legiuitor, pe cât de logic a fost în privința pedepselor principale, pe atât de nelogic a fost în privința pedepselor accesorii, cari consistă, precum se scie, în interdicțiunea unor din drepturile politice, civile, ori de familie ; căci, pe când pedepsele principale sunt toate revocabile și pot în tot-d'a-una a deveni vremelnice, incapacitățile cari însoțesc pedepsele principale singure apasă de-a-pururea asupra capului condamnatului și nu pot fi revocate. Asemenea lacună este cu atât mai regretabilă și mai inexplicabilă, cu cât legiuitorul n'a uitat de a introduce în legea comercială restatornicirea comercianților declarați în stare de faliment. Legiuitorul nostru, nepomenind nicăeri de restatornicirea sau reabilitarea condamnaților, nu 'și a atins scopul ; căci, în loc de a îndemna pe omul cădută în nelegiuiri la o purtare mai bună și în loc de a îmbrățișa pe criminalul înrêutățit care se căesce, a făcut din contra ca pedepsă să pèrdă din efectul său moralizator, ridicând condamnatului ori-ce speranță de a fi restatornicit în drepturile sale de cetățen și de a

fi reintegrat în sinul societății din care câte o-dată pe nedrept a fost isgonit ; căci nu trebuie să uităm un singur moment că justiția omenescă pôte greși. Ast-fel, pentru a nu cita de cât câte-va exemple, sunt o sumă de casieri generali (ași putea la nevoie cita și nume), a căror gestiune a fost recunoscută în perfectă regulă de către curtea de compturi, însă această numai dupe ce ei au fost condamnați în mod definitiv de către instanțele ordinare pentru delapidări, și dupe ce 'și au făcut pedepsa. Ei bine, acești omeni, lipsiți de dreptul la pensie și la funcțiuni publice, de drepturile politice și altele, sunt astăzi în drept a cere ca să 'i redați societății din care pe nedrept au fost isgoniți. Să nu se dică, dupe cum s'a susținut și dupe cum se practică în Belgia, că graciarea s'ar putea aplica și la incapacitățile cari însoțesc pedepsele principale ; căci reabilitarea este mai mult *un act de justiție* de cât o pură clementă a Capului Statului, și în practică, la noi, nu s'a făcut nici o-dată celor graciati remiterea drepturilor de cari au fost lipsiți prin efectul condamnațiunii. Greșit este deci, cel puțin dupe părerea noastră, proiectul de lege votat în secțiuni de Camerile trecute, care, asemănat art. 87 din codul penal belgian, dedea drept Regelui, în virtutea dreptului său de grație, de a face să înceteze în parte sau în totul și incapacitățile pronunțate de justiție, sau acele pe cari legea le face să rezulte din ore-cari condamnațiunii. Graciarea, într'adevăr, emană de la Suveran, și nu este supusă la nici un control, pe când reabilitarea este supusă la certe condițiuni, ca una ce face să înceteze ore-cari incapacități, și nu pôte să intervieve de cât cu concursul puterei judecătorești. De aceea, venim a vă propune, D-lor deputați, următorul proiect de lege, care se va incorpora codului de procedură penală, între art. 600 și 601, și înaintea capitolului care se ocupă de dispozițiunii transitorii.

PROIECT DE LEGE

Art. 1. Condamnatul care 'și-a împlinit pedepsă sau care a fost grațiat va putea cere a fi reabilitat, dacă au trecut 5 ani de la împlinirea pedepsei sau de la gra-

țierea în privința acelor condamnați pentru crime, sau 3 numai în privința acelor condamnați pentru delict.

Art. 2. Acastă cerere se va adresa d'a dreptul la curtea de casație, pe hârtie liberă și va arăta cu de-amănuntul: data condamnării și a liberării sale, penitenciarul unde și-a făcut pedepșa, tribunalul său curtea care a pronunțat decizia condamnătoare, locul unde el a avut domiciliul atât înaintea condamnării cât și în urma eliberării sale, precum și profesiunea sau meseria ce a exercitat de la expirarea osândei, sau de la dobândirea grațierii.

Art. 3. Curtea de casație, primind această cerere, o va comunica de urgență procurorului general al curții în resortul căreia petiționarul a fost condamnat, și acest magistrat va face tot de urgență un raport minuțios asupra cauzelor, arătând purtările ce petiționarul a avut în societate de la expirarea pedepsei sau de la dobândirea grațierii, dându-și părerea dacă el merită sau nu reabilitarea integrală sau parțială.

Art. 4. Curtea de casație, primind rezultatul acestei anchete, va decide cesțiunea în camera de consiliu, ascultând și concludsiunile ministerului public. Decisiunea curții care ar admite reabilitarea va fi adusă la cunoștința publică prin puplicitate, la stăruința părții interesate.

Art. 5. La cas de a se respinge cererea în reabilitare, condamnatul nu o va putea retnoui de cât dupe termenul de două ani.

Art. 6. Reabilitarea integrală sau parțială va face să înceteze pentru viitor incapacitățile de cari a fost lovit condamnatul de judecată sau de lege.

Art. 7. Condamnații recidiviști nu vor putea dobândi reabilitațiunea.

Dimitrie Alexandrescu, N. Voinov, I. G. Poienaru-Bordea, I. Iancovescu, Er. Sturdza, Victor Macri, C. Bodeica.

Domnilor, asupra acestui proiect de lege cer urgența pentru următoarele motive; Sunt o mulțime de oameni cari au fost condamnați pe nedrept și cari și-au făcut chiar pedepșa, cum de exemplu casierii generali... (Intreruperi, sgomot). Acei oameni se constată ați de către curtea de compturi că au fost nevinovați, căci cesțiunea lor s'a găsit în regulă.

Dacă D-vostre ați trimite acest proiect de lege la secțiunii fără a recomanda secțiunilor să'l examineze de urgență, el negreșit ar rămâne să fie cercetat la anul viitor, și nu se scie dacă această Cameră va mai fi atunci în ființă; prin urmare, fiind-că mai avem încă o lună de lucru și în acest timp s'ar putea rezolva această cesțiune, eu vă rog să admiteți urgența.

D. Caton Lecca: Nu vorbiți așa, că întristați o mulțime de deputați.

— Se pune la vot urgența și se respinge.

— **D. T. Maiorescu, ministru de culte și instrucțiune publică,** prezintă Adu-

nării proiectul de lege relativ la regularea parochiilor și a personalului serviciului bisericesc. (Aplause).

— Adunarea decide a se trimete de urgență la secțiunii acest proiect de lege.

D. I. Ștefăneanu: În urma depunerii proiectului de lege pentru îmbunătățirea sôrței clerului de mir, mă simt dator să'i arăt D-lui ministru de culte și instrucțiune publică, mulțumiri din partea tuturor preoților din întreaga țară Română.

Rog pe onor. Cameră să bine-voiască a aproba urgența și acest proiect să vie în desbaterea Adunării imediat dupe ce se va termina legea împământenirii sau împroprietării.

— Se pune la vot urgența și se primesece.

D. L. Catargi: D-lor deputați, mă cred dator să iaș cuvântul, pentru că am fost președintele comitetului delegaților, cari au cercetat proiectul de lege pentru vândarea în loturi la locuitori a unei părți din bunurile Statului, și pentru că am vădut că în discuțiunea generală mai mulți din oratorii, cari au luat cuvântul, au adresat comitetului felurite imputări, acuzându-l, unii de sgârcenie, alții de rea voință, alții de neprevvedere, și în fine atribuinđu-ne idei și tendințe cari nu au fost cătuși de puțin în cugetul nostru.

Eu aș vrea, D-lor, să tulătur aceste presupuneri și să vă arăt motivele serioase și reale, cari au determinat pe comitetul delegaților a întocmi un proiect de lege ca acela pe care am avut onore a'l supune deliberărilor D-vostre.

Dar mai întâiu să 'mi permiteți a vă spune, D-lor, că nu mă așteptam la o discuțiune generală atât de întinsă asupra unui proiect de lege pe care cu toții, fără excepțiune, l-am primit cu atâta bună-voință; fiind-că cu toții suntem de acord asupra pricipiului în sine că cea mai bună întrebunțare ce putem face astăzi de moșiile Statului este de a vinde o parte din ele la locuitori în loturi; și de aceea credeam că acest pricipiu, sub ori-ce formă de proiect de lege s'ar fi prezentat, urma să fie luat chiar din prima și în considerare de noi toți în unanimitate, rămăind ca la discuțiunea pe articole să regulăm în detaliu modul de punere în aplicare a acestui pricipiu.

Dar, fiind-că D-vostre ați intrat în aceste detalii chiar în cursul discuțiunei generale, și ați dat lucrării nostre din comitet felurite interpretări, din cari unele nu au intrat cătuși de puțin în intențiunea noastră, de aceea voi da și eu ore-cari explicări, cât voi putea mai pe scurt, spre a arăta cari au fost vederile și preocupările comitetului delegaților.

D-lor, secțiunile, cum se întemplă mai în tot-déuna, au numit în comitet delegați cari veneau cu opiniuni cu totul diferite unele de altele; proiectul s'a discutat pe larg, amendamente s'au produs în mare număr, din cari pe unele le am pri-

mit, pe altele le-am respins; însă D. Șeulescu, pe care 'l vedem că vine în ședință publică cu un raport nou, cu un proiect nou, nu a supus la desbaterea comitetului acel proiect, pentru că atunci de sigur ați fi vădut în raportul nostru cămbătute multe din acele articole pe cari le a pus D. Șeulescu în proiectul D-sale.

În ceea-ce priveșce cătimea de pământ, adică întinderea loturilor, în secțiunea 6 din care eu fac parte, s'a adoptat cătimea de 6 hectare, într'o ședință la care eu am fost silit să lipsesc. În comitetul delegaților însă s'a adus un amendament de către D. Șeulescu, prin care se propunea crearea unei proprietăți intermediare între aceea a țeranilor și între proprietatea cea mare, și se cerea a se fixa în lege și nisce loturi mai mari, adică de la 50 până la 100 de hectare.

Vădend acest amendament, care se depărta atât de mult de la toate opiniunile, cari au fost emise în comitet, noi, în dorința de a împăca pe cât cu puțință ar fi toate ideile, pentru ca să ajungem la o bună înțelegere, și chiar la un acord unanim între noi, nu numai în comitetul delegaților, dar și aici în Cameră, asupra unei legi de o așa mare importanță, ne am decis a face ore-cari concesiuni, și ast-fel am admis pe lângă cele 6 hectare și propunerea de 10 până la 25 de hectare, la cari m'am raliat și eu.

Iată, D-lor, pentru cari motive am fost nevgit, cu toate că în secțiunea mea se adoptase numărul de 6 hectare, să admit în comitetul delegaților un termen de mijloc mai conciliant, adică numărul de 10 până la 25 hectare.

Al doilea punct asupra căruia văd că se ridică protestări în contra comitetului, pentru că nu 'l-a admis în proiectul său, este avansul de 600 lei fie-căruia din locuitorii cari cumpără un lot de pământ în urma acestei legi.

Asupra acestui punct, D-lor, să 'mi permiteți a vă da și eu ore-cari lămuriri pe lângă cele ce v'a dat D. Popescu în raportul D-sale.

Noi am întrebat pe D. ministru de finance, atât în secțiunii cât și în comitetul delegaților, de unde are să dea guvernul acești bani, mai cu sémă în situațiunea în care se gășesc astăzi finacele Statului, când guvernul, pentru ca să echilibreze budgetul, a trebuit să impună un spor de 3 zecimi și jumătate asupra unora din impozitele astăzi existente, și D. ministru ne-a spus că aceste avansuri se vor face de către creditele agricole. La acestea noi am răspuns că nu putem amesteca în legea acesta darea de bani care priveșce la creditele agricole, și am cerut D-lui ministru să ne propună modificarea legii creditelor agricole, nu numai pentru ca să autorisăm aceste credite a contracta un împrumut spre a veni în ajutorul legii ce votăm acum, dar mai cu sémă în vedere de a îndrepta

unele defecte foarte grave ale actualei organizații a creditelor agricole.

Ei, D-lor, nu sunt în contra dorinței de a se da mijloace creditelor agricole, pentru ca să vie în ajutorul locuitorilor cari vor fi nevoiți a se strămuta pe locurile ce vor cumpăra în urma acestei legi, ci din contra, doresc și ei a li se face această înlesnire; dar cer modificarea acestei legi, căci creditele agricole, așa cum s'au administrat până acum, și cum au împrumutat pe cei cari au recurs la dăsele, au sărăcit cu totul pe o mulțime de oameni.

De aceea eu cred că, pentru ca să putem în adevăr și cu folos veni în ajutorul nu numai al locuitorilor cari vor intra în prevederile legii pe care o discutăm acum, dar și al altora poate nu mai puțin numeroși, cari și ei sunt în lipsă și de boi și de instrumente de lucru și chiar de casă; căci noi trebuie să avem pentru toți aceiași solitudine. (Aplause).

De aceea D. ministru de finance ar face bine ca chiar acum de îndată să modifice, să reformeze legea creditelor agricole, venind cu un proiect de lege care să facă ca împrumuturile acestor institute de credit să nu mai fie o spoliațiune, ci o adevărată înlesnire pentru acei cari au nevoie de a se adresa la dăsele. Creditele agricole la noi, ori-ce s'ar dice în sprijinul lor, au fost până acum o nenorocire; căci au ruinat pe locuitorii.

Trebuie modificată, prin urmare, această lege cât mai neîntârziat.

Un alt punct, asupra căruia s'a făcut multă discuțiune, a fost majoratul; și D. Aslan a lămurit așa de bine ieri această chestiune, în cât cred că a convins pe oricine că este cu neputință să introducem în legea aceasta a vânderei bunurilor Statului un articol privitor la această chestiune; căci mai întâiu de toate ar trebui reformată cu totul actuala noastră legislațiune civilă, mai înainte de a introduce majoratul la noi în țară pentru o parte din populațiunea noastră.

Acăsta a fost cauza pentru care comitetul delegaților nu a putut admite această idee; căci ea nu și poate găsi locul de cât în codicilele civile, iar nu în această lege pe care o discutăm acum. Acei cari în la majorat nu au de cât să vie cu modificarea dispozițiilor codicelui civil relative la moșteniri, cu toate că eu cred că nu va fi așa de ușor lucru, cum și închipuiesc unii de a schimba vechiul obicei care de secole există în țara noastră în această privință. Nu știu cum ar putea fi primită în clasele culte o asemenea măsură, dar cât despre țărani, eu care trăiesc în mijlocul lor și îi cunosc de aproape, vă pot încredința că ei nici o dată nu o vor admite.

Acum, D-lor, aș voi să vă spun câteva cuvinte asupra unei alte propuneri, care asemenea nu a fost adoptată de comitetul delegaților, asupra acelei propuneri care cere ca guvernul să reserve

în tot-d'a-una două treimi din banii ce va încasa ca plată anuală a loturilor vândute, și cu aceste fonduri să cumpere moșii de la particulari pentru a fi astfel în pozițiune de a putea da neconținut de aci înainte satisfacere unui drept, ce se dice că ar fi având țărani de a cumpăra în perpetuitate pământ de la Stat. Aci însă aș ruga mai întâiu pe D. Kogălniceanu să aibă bunătate a ne spune pe ce se întemeiază D-sa când susține o asemenea teorie, unde a găsit D-sa că țărani au acest drept asupra proprietăților Statului și mai cu seamă să ne explice ce este proprietatea Statului și ce este a particularului?

D. M. Kogălniceanu: Nu este tot una.

D. Lascar Catargi: D-lor, precum D. Vernescu a arătat ieri foarte lămurit, țărani, ca și ori-care altă clasă a societății române, nu pot pretinde că au un drept la pământ; căci prin legea rurală s'a stins cu totul ori-ce urmă, ori ce preț de veri-o chestiune agrară în țara noastră (aplaude); și a afirma că locuitorii au veri-un drept asupra proprietății Statului, este a pretinde că au drept și asupra proprietății particulare; fiind-că la noi în țară nu sunt două feluri de proprietăți.

Nu dic că țărani nu au drept la o de aproape solitudine din partea noastră pentru ca să căutăm a îmbunătăți starea lor de astăzi; dar nu trebuie iară să exagerăm lucrurile ast-fel ca, voină să protegem pe țărani, să asuprim și să lovim pe proprietari; căci, dacă s'ar aduce aci la tribună câte-va hrisoave sau ispisocce prin cari să se arate cât de rău și împilător a fost cutare proprietar pentru țărani de pe moșia sa, faptul acesta izolat nu trebuie generalizat așa în cât să se stigmatizeze întreaga clasă a proprietarilor, pentru că s'a găsit unul, două, care să fi asuprit pe câți-va țărani.

Am vădut că chestiunea se discută cu citiri de ispisocce cari nu au cătuși de puțin a face în această materie. Dar, dacă și eu aș înținde puțin discuțiunea asupra ispisoccelor și documentelor, aș putea să arăt câte-va cazuri pentru care Camera din 1864 nu a votat legea rurală; dar cauza cea adevărată a fost cine-va care a împedat în adins acea votare, pentru că avea interes să facă lovitura de Stat.

Însă, D-lor, nu voesc să schimb terenul discuțiunii. Au fost bune toate acestea pentru legea rurală, când în adevăr s'au făcut mari nedreptăți; căci sunt proprietari și familii de proprietari cari nu au avut moșii însemnate și ai căror capi astăzi mor de foame.

D. M. Kogălniceanu: Cer cuvântul în chestiune personală.

D. L. Catargi: Pentru că, în loc de a se plăti falca de pământ se plătia numai munca. Și dacă vin să spun acestea este că prea s'a vorbit și ieri și alaltă-ieri tot în contra proprietarilor.

Dar, în fine, D-lor, ori cum ar fi legea rurală, bună sau rea, dreptă sau nedreptă, faptul pozitiv este că prin acea lege s'a pus capăt pentru tot-d'a-una pretențiunilor cari până atunci se ridicau în contra proprietății, și Constituțiunea a asigurat țărani pământul asupra căruia au fost împroprietăriți, precum a asigurat și proprietarilor restul ce le-a rămas; prin urmare, nu înțeleg pentru ce se mai aduc la tribună ispisocce și hrisoave cari astăzi nu mai pot servi la nimic.

De aceea, D-lor, mi pare foarte rău că se discută chestiunea pe terenul acesta; țărani nu au nici un drept asupra pământului Statului și nici al particularilor și mi place a crede că toate partidele vor recunoște ca un singur om că proprietatea în România este astăzi așezată pe bazele cele mai solide, pe principiile cele mai neclintite și nimeni, sub nici un cuvânt, nu'i poate aduce cea mai mică atingere. (Aplause).

În ceea ce privește propunerea de a se cumpăra moșii particularilor de către Stat, pentru a avea în tot-d'a-una la îndemână Statul o cantitate de pământ pentru a vinde neconținut loturi la viitorile generațiuni de țărani, această chestiune nu poate face obiectul actualei legi; căci pentru această trebuie să ni se aducă un anume proiect de lege cu o expunere de motive și vom vedea atunci ce este de făcut; cu toate că eu de pe acum aș putea să declar că nu sunt de părere să distrugem cu totul proprietatea cea mare, ci trebuie să lăsăm și proprietate mică, și mijlocie și mare.

Sunt țeri, D-lor, cum este Franția, care, dupe ce a vădut gravele inconveniente ale unei prea mari îmbucătățiri a proprietății rurale, astăzi începe a lucra pentru ca să reînființeze proprietatea cea mare.

Acest exemplu ar trebui să ne arate și noi că nu este bine a distruge cu totul proprietatea mare. Astăzi diceți ca să îmbucătățiți proprietatea cea mare care se află în mânele Statului, și să dați țăraniilor câte șese hectare.

Dupe ce însă Statul nu va mai avea moșii, atunci de unde aveți să satisfaceți cererile ce se vor mai ivi? Vor veni alții cari să dică ca să se îmbucătătescă și proprietățile de câte șese hectare.

Ei bine, cu chipul acesta unde am ajunge? Am ajunge la comunism.

Cu toate acestea, D-lor, eu nu resping în mod absolut această idee; dar dic că, pentru a lua nisce asemenea măsuri legislative, trebuie să ni se aducă un proiect de lege special și cu o expunere de motive bine aprofundată, pentru ca Adunarea să trateze chestiunea în deplină cunoștință de cauză. Alt-fel, vă mărturisesc că aceste articole asvêrlite într'un mod așa de brusc într'un proiect de lege, a căruia origină vine de la D. Carp, care le a conceput și tipărit în *Monitor*, nu sunt de cât nisce articole de surprindere pen-

tru Cameră; căci, D-lor, a veni să ții: Dați atâtea bani, fără să spuți cum 'i dai și de unde 'i dai, această este o surprindere și noi suntem destul de serioși ca să nu facem acte de surprindere....

D. G. Panu: Eu am susținut această cu două ani înainte...

D. Lascar Catargi: Eu n'am întrerupt pe nimeni

D. G. Panu: Cer cuvântul în chestiune personală. (Ilaritate).

D. Lascar Catargi: S'a vorbit, D-lor, în discuțiunea generală despre răscălele de astă primăveră. Apoi știți D-văstre că una din cauzele acelei răscăle a fost că țeranii se duceau la primări și cereau banii cari 'i-au trimis cutare și cutare, și fiind că bietul primar dedea din umeri și 'i întreba uimit de ce bani este vorba, apoi îndată începeau strigătele, bătăiele și uciderile. Dacă D-văstre veți arunca în lege un articol în care să ții că veți da fie-cărui locuitor câte 600 de lei, fără să aveți acei bani și fără să 'i spuneți dacă 'i dați degéba său cu dobândă, nu vedeți D-văstre gravele consecințe ce ar putea să decurgă din un asemenea articol?

Dar se ție că nu li se vor da banii pe mână, ci li se vor da boi. Mă tem însă să nu li se dea și lor boi cum se dau caii la călărași (ilaritate); se ia de la fie-care călăraș câte 300 lei pe care 'i capătă din vânzarea boilor și, dupe ce nu 'i dá calul de cât peste un an sau două, apoi 'i dá un cal orb, spetit sau șchióp, cu care nu póte face nici un serviciu. Bietul om se duce acasă, și vinde restul vitelor ce mai are ca să 'și cumpere alt cal.

Voți óre D-văstre ca funcționarii să cumpere boi pentru țeranii? Dar cine este mai competente, mai priceput la asemenea târguială de cât țeranul? Chiar noi proprietarii, când avem trebuință să cumpărăm boi, pe țeranii 'i consultăm.

Cu toate acestea, D-lor, pentru ca nu cum-va cuvintele mele să se ia în sens cum că eu găsesc că am făcut tot ce puteam face pentru țeranii când le-am pus la îndemână o cantitate óre-care de loturi de pământ pe moșiile Statului, și că aci trebuie să se mărginescă totă solicitudinea noastră pentru dênșii, vin să mai repet încă o dată ceea-ce spuneam adinóri, că mă unesc și eu cu propunerea ce s'ar face ca să le acordăm și óre-cari îndemânări, spre a 'i pune în pozițiune de a beneficia în adevér de această lege a vânzării bunurilor Statului, iar nu să 'i lăsăm în urmă în voia întâmplării și în prada cămătarilor, dupe ce vor fi căpătat aceste loturi; dar ceea-ce voiesc eu este ca măsura, ce vom lua, să fie ceva practic și de un folos real pentru dênșii, și încă, nu numai pentru acei locuitori cari vor intra în prevederile legii pe care o votăm acum, ci pentru întreaga populațiune rurală a țerei, care are aceleași nevoi și aceleași drepturi la protecțiunea și la îngrijirile noastre. (Aplause). Și nna din a-

ceste măsuri, cea mai eficace și cea care ni se impune mai întâiu de toate este completa prefacere a păcătosei legi actuale a creditelor agricole, care, nu numai nu a adus veri-o ușurare clasei agricole, dar încă a luat și cenușea din vatră la o mulțime de ómeni. (Aplause).

Dar toate aceste măsuri, fie aceea a reformei creditelor agricole, fie ori-care alta ce s'ar putea găsi tot atât de bine nemerită, trebuie să facă obiectul unui anume și special proiect de lege, în care vom regula în toate amănuntele sale aplicarea principiului la care vom găsi cu cale a ne opri; iar nu să aruncăm în legea pe care o discutăm acum un articol în trei cuvinte, în care să țiecem că dăm fie-cărui locuitor câte 600 de lei; fiind-că un asemenea articolare să dea naștere la o mare amefélă în spirite și chiar póte la grave turburări. Mai întâiu să gătăm banii, să 'i punem în ladă, dacă va fi ca Statul să dea acești bani, și apoi să publicăm legea specială care va regula distribuirea acestor bani și toate cele-alte modalități de detaliu; căci altminteri au să vină cu grămada ómeni de prin toate satele, a două și chiar dupe promulgarea legii vânzării bunurilor Statului, să cêră de la primării, de la prefecturi și chiar de aici din Capitală, nu loturi de pământ, ci cei 600 de lei ce vor crede, sau ce 'i vor îndemna alții a crede că sunt un drept al lor; căci, dacă numai pe simple șopte ei s'au răsculat astă-primăveră ca să cêră banii ce aușiseră că au sosit la cutare primărie pentru a se distribui între dênșii, ce vor face ei când vor veda în *Monitorul* țerei un articol de lege care le promite 600 de lei?

Eu mulțumesc D-lui Săulescu pentru că a desvoltat așa de bine proiectul D-lui Carp, publicat în *Monitor* înainte de alegeri, și pe care eu 'l-am luat, cum 'l-a luat totă țera, ca o reclamă electorală; căci, voia D-lui să 'și capete toate colegiele al treilea pentru D-sa. (Aplause). Și de aceea m'am și dus la D. președinte al consiliului și 'i am ție: Óre nu vè ajunge *România Liberă* pentru programele D-văstre și mai recurgeți și la *Monitorul Oficial*? (Aplause, Ilaritate). Nu vè dați sêma D-văstre de efectul ce face în țără publicarea unor asemenea idei în jurnalul oficial, în care lumea s'a deprins a nu vedea de cât legi definitive? Și în adevér, D-lor, singură publicațiunea această a făcut mari încurcături; și agitațiunile cari sunt astăzi și acele cari se mai pregătesc nu puțin sunt datorite acelei publicațiunii, care prin sate s'a exploatat și se exploatéază încă și astăzi cu rea credință de cei interesați a pescui în apă turbure.

Prin urmare, D-lor, când comitetul delegaților a înlăturat acest articol din proiectul său de lege, a lucrat cu mare prudență, a regulat chestiunea vânzării pământurilor și n'a voit să pue nici un

articol de surprindere, străin de această chestiune; a trimis toate propunerile cari eșiau din cadrul cel adevérat al unei legi de felul acesta, le a trimis la diferite legi speciale ce ar urma să se facă pentru regularea unor asemenea chestiuni; și eu atunci voiți fi cel întâiu a primi să luăm în discuțiune acele legi, ca să vedem ce este mai bine de făcut, să vedem dacă e bine să dăm bani să vite și instrumente, să vedem dacă nu ar fi mai bine să regulăm lucrul prin creditele agricole și cum să punem aceste credite în pozițiune de a veni în ajutorul acestor populațiuni în alt-fel de chip de cât cum au făcut până acum, în fine să ne oprim la o măsură care să fie în adevér practică și de un folos real pentru țeranii.

Cât pentru cele-alte puncte precum chestiunea moștenirii și cumpărarea de alte moși în locul celor vândute, cred că am arêtat în destul motivele pentru cari reclam de la Cameră ca să nu spuie nimic în privința acestor chestiuni, cari sunt cu totul străine de această lege. Să ni se aducă legi speciale, cu expunerii de motive, să discutăm, să vedem ce este de făcut, iar nu de o-dată să înglobăm aci toate propunerile ce ne trec prin minte; căci am mai aușit emițându-se și ideea, că din banii ce vom încasa de la aceste vânzări să rezervăm una sau două treimi ca să facem și o casă a clerului. Dar óre, numai cu asemenea propunerii improvizate în pripa discuțiunii se pot regula nisce chestiuni atât de importante, cari cer un studiu serios și o matură cumpênire?

Acestea sunt, D-lor, puținele observațiuni ce am avut a supune la aprecierea D-văstre, fără ca să mai prelungesc această discuțiune, fiind-că dupe cele ce a spus D. ministru justiției, dupe cele ce a spus D. Aslan, și dupe atâtea alte discursuri ce ați aușit, eu nu am luat cuvântul de cât numai ca să vè arê că comitetul delegaților, pe care am avut onóre a 'i presida, a lucrat cu totă consciința și n'a avut nici o intențiune rea; n'a fost nici sgârcit, dupe cum i s'a atribuit, n'a voit nici să provóce glónțe, dupe cum țieca un orator, că a voit să dea în loc de pământ glónțe. Noi suntem cu toții gata să dăm pământ, și chiar și alte înlesniri să facem populațiunii rurale de a cărei bună stare ne interesăm și noi nu mai puțin de cât cei cari ne au acusat, dar voim ca ceea-ce vom da să fie bine chibșuit și de un adevérat folos nu numai pentru țeranii, ci pentru întreaga societate. (Aplause).

Așa dar, D-lor, în numele adevératelor interese ale clasei agricole, în numele întregii proprietăți, atât celei mari cât și celei mici, vè rugăm să bine-voiti a lua în considerațiune proiectul de lege prezentat de majoritatea comitetului delegaților, la care s'a unit și guvernul, și la discuțiunea pe articole vom examina amendamentele ce se vor propune și vom adopta pe acelea despre cari ne vom convinge că ar putea înlocui mai cu folos

unele din dispozițiunile adoptate de comitet. Bunele cugetări, intențiunile sincere ale comitetului nu le puteți pune cătuși de puțin la induoială, de ôre-ce noi am acordat tot ceea ce ni s'a cerut, tot ceea ce se putea cere prin o lege ca această, adică trecerea unei însemnate părți a pământurilor Statului în stăpânirea micilor cultivatori cu nise condițiuni cât s'au putut mai avantajoase pentru densii. Nu v'ed dar ce critice bine întemeiate s'ar putea adresa comitetului, afară numai dacă nu ar fi să ne imputați că din proiectul nostru nu am făcut o lucrare pregătitoare a unei viitoare legi agrare, care să consacre un drept asupra pământului, de o cam dată pe moșiile Statului, și într'un apropiat viitor și pe cele particulare.

O asemenea teorie însă o lăsăm pe seama altora să o formuleze; căci noi nu am putut-o admite un singur moment. Iar cât pentru cele-alte idei de indivizibilitate a loturilor, de transmiterea lor prin moștenire, de avansul în bani, de cumpărarea unor altor moși în locul celor vândute; pentru toate aceste cestiuni cari nu pot intra în cadrul prezentei legi, rămâne ca să redactați, dacă voiți, deosebite și speciale proiecte de legi, pe cari le vom discuta la timp și vom vedea atunci ce trebuie să decidem în aceste privințe. Acum însă nu avem să ne pronunțăm de cât asupra proiectului delegaților, pe care și l-a însușit și guvernul și pe care v'rog să l luați în considerare. (Aplause).

D. Alexandru Lahovari, ministru domeniilor, agriculturii, industriei și comerțului: D-lor deputați, p'ote că dorința mea este prea îndrăsnită; dar ași vrea ca într'o cestiune atât de mare, atât de periculoasă, atât de importantă pentru precedentele sale, atât de gravă prin consecuențele ce p'ote să aibă în urmă, ași vrea, d'ic, să depărtăm ori ce cestiune de persoane și chiar ori-ce deosebire de partid; să lăsăm la o parte și sentimentele și resimțimintele, fie chiar legitime, să nu mai vorbim de promisiunile cari nu se pot ține nici de utopiele ce nu se pot realiza. Să nu se mai audă, fie dupe banca ministerială, dacă ar exista, fie dupe bancile deputaților, reclamele electorale; să uităm că ne luptăm ca partide aici, și să uităm chiar că ne luptăm câte o-dată în sinul aceluiași partid ca indivizi. Tote certele, toate luptele, toate ostilitățile, toate ambițiunile, toate visurile, toate patimile și toate dorințele noastre să nu le exercităm astăzi, cum ași d'ice, pe spinarea acestei țări, pe spinarea părții celei mai numeroase și interesante a poporului românesc.

Intr'o cestiune de care at'ernă viitorul nostru național și economic, eu de la început sunt nițel cam nedomirrit, cum d'icea reposatul Costaforu. Iată că am ascultat pe D. Lascar Catargi și împărtășesc opiniunile D-lui în cea mai mare parte și cu o forțe mică deosebire. P'ote chiar voiți avea onôrea să le formulez și mai

precis, ca să zăvorim cu desăvârșire câte-va părți pe cari D. Catargi, din spirit de prudență negreșit, le lasă pe jumătate deschise. Eu ași voi să hotărîm astăzi franc și leal ce se p'ote da țeranilor noștri și ce nu se p'ote da, nu astăzi, nu mâne, dar nici o-dată. Trebuie să închidem porțile templului resbelului care la noi ar fi cel mai îngrozitor din toate, resbelul civil, trebuie să astupăm, cum d'iceau cei vechi, *loutre des vents*, peșterile vânturilor, și să nu mai lăsăm spiritele să fie turburate prin aseste suflări nesănătose, să fie distrași de la realitatea faptelor prin visuri nedefinite și prin speranțe nerealisabile. Buna politică este să se dea tot ce se p'ote da; dar într'un timp să se spună în mod clar, precis, onest; căci nu se permite să nu fi onest în nici un cas, dar mai cu seamă cu populațiunea rurală, căci neonestitatea cu ea este o crimă. (Aplause).

Acésta se dă și nimic mai mult, și să v' luați nădejdea de a mai dobândi ceva. Aci s'a încheiat lucrul.

Activitatea, munca națională trebuiesc îndreptate în altă direcțiune de cât aceea direcțiune nesănătosă și nehotărîtă a carerilor fără marginii și a improprietărilor succesive. Să lipsescă acea speranță generală că ori-ce om, care se nască aci, are drept la pământ fără a l dobândi prin muncă, și că pământul țerei este nesfârșit, și că va fi suficient pentru toate generațiunile una dupe alta în toate veacurile. Trebuie să știu de la această tribună acest limbajiu neted și leal ca să l audă toți.—Gangrenele sociale nu se taie de cât prin cuvinte bărbătesci, precum se vindecă prin fer gangrena cea trupescă.— Prin urmare, doresc să discutăm cestiunea într'o atmosferă cât se p'ote de senină depărtând din prejurul ei și pasiunile de partid și cestiunile de persoane.

Voiți fi însă silit, D-lor, cu totă dorința mea de a înlătura ori-ce s'ar părea o atingere personală, să aduc înaintea D-v'ostre opiniunile și discursurile din alte timpuri ale unor domni deputați din cei mai iluștrii și cari au avut cel mai mare rol în această țară, opiniuni în contradicere completă cu aceea ce sprijinea eu ieri de la această tribună. O voiți face nu pentru meschina satisfacere de a pune în încurcătură un adversar ilustru; dar pentru a v' demonstra că teoriile susținute în alte ocașii au fost mai conservatoare de cât ale mele chiar de astăzi, și că ceea ce presintăm noi astăzi propunem în proiectul de lege, care nu-i satisface, a fost în alte timpuri calificat de D-lor de fapte revoluționare, de idei periculoase; voiți dar să arăt că opiniunile, pe cari le voiți susține astăzi, sunt și au fost și opiniunile ale unor mari ômeni de Stat, voiți pune ast-fel slaba mea autoritate sub scutul cel tare al autorității lor.

Prin urmare, v' prevestesc despre această încă de acuma, de la început, pentru ca să nu fie nici un fel de supărare.

D-lor, 'm' veți permite să fac, în puține cuvinte, un forțe scurt istoric al acestei cestiuni. Dacă ar fi să ne punem și să căutăm să străbatem negura timpilor trecuți; dacă ar fi să scuturăm praful secular ce acoperă documentele și pergamentele învechite; dacă ar fi să discutăm cestiunea proprietății la noi, să stabilim origina și drepturile și marginile ei și legitimitatea ei, ar fi a perde în zadar timpul acestei Adunări, ar fi a părăsi tărâmul discuțiunii practice și a ne arunca pe câmpul infinit al teoriilor istorice și academice a căror soluțiune nu se p'ote da aici.

De aceea, eu nu voiți urma nici pe t'nerul și elocințul orator de ieri, pe D. Eugenie Ionescu, care a debutat într'un chip strălucit la această tribună, nici pe D. S'ulescu, care în contra-proiectul ne face iarăși un resumat cam fantastic al originii proprietății la noi, nici chiar pe D. Kogălniceanu a cărei autoritate este, o recunosc, superiôră și trece peste competența noastră a tutulor, care însă s'a contrădis în dese rânduri, în cât putem mai tot-d'a-una opune un Kogălniceanu de ieri unui Kogălniceanu de astăzi, care va fi combătut de un Kogălniceanu de mâne. Toți acești D-ni au căutat a stabili două puncte cari sunt forțe contestabile: 1) Că țeranii ar avea drept la $\frac{2}{3}$ din moșiile particulare; al 2-lea că ar avea un drept nehotărnicit la moșiile Statului. Nici una din aceste teorii nu este exactă din punctul de vedere istoric. Ori-cum ar fi însă, în urma Constituțiunii și a legii rurale, ele sunt definitiv false.

Și mai înt'eu, nu știu pentru ce se opresce aci; fiind-că, cum s'a putut spune că a existat acest drept pe două treimi, 'm' pare că se p'ote susține că a existat pe întreaga moșie, fiind-că la început nu era nici o lege contrarie care să limiteze dreptul săt'enului, cât se făcea însurățel să c'era pe moșia boerésă un număr de pogone ôre-care, în schimb cu dreptul proprietarului să v' c'era: 1) $\frac{2}{3}$ deciuială 2) un număr ôre-care de zile de lucru sub nume de clacă.

Cei ce ridică această cestiune nu v'ed că ating o cestiune mult mai largă, mult mai generală, cestiunea proprietății nu numai de la noi, ci din Europa întregă așa cum și-au închipuit-o evul de mijloc, și cum a eșit din legiuirea acelei epoci, amestec obscur al usurilor barbarilor și al dreptului roman în periôda din urmă? Nu v'ed că fac să reinvieze o stare de lucruri, care a încetat la noi d'abia în 1864, în Franța în 1789; iar în Anglia în câte-va alte țeri ține până astăzi, firesce cu numeroase modificări și îndulciri. Este pur și simplu confuziunea, obscuritatea noțiunii proprietății în tot acest lung spațiu de timp al evului de mijloc, unde proprietatea asupra pământului era confundată pe de o parte cu chiar noțiunea suveranității, și pe de alta cu un fel de drept saș proprietate asupra omului, care

deținea saŭ cultiva acel pământ și care era dupe destinațiunii saŭ *vasal* saŭ *serv* al suveranului seŭ, al stăpânului seŭ.

Astfel se întunecase noțiunea clară a dreptului roman despre proprietate ale cărele elemente erau: *jus utendi, fruendi et abutendi* și nimic alt-ceva, adică dreptul absolut al proprietarului pe bucata de pământ ce o posedă.

Acel proprietar n'avea față cu neproprietarul nici un drept, dar nici o îndatorire, și singurele raporturi ce existau, erau acele create prin libera învoială între proprietar și cultivator.

Acastă noțiune s'a întemeiat cu totul în cursul evului mediŭ, și se amestică două lucruri cu totul separate: Dreptul de proprietate asupra pământului și dreptul asupra persoanei care cultivă și deține acest pământ, dreptul asupra lucrătorilor, cari mult timp erau considerați ca servi, ca *adstricti glebae*, legați de pământ.

Noțiunea proprietății cum a conceput-o dreptul roman în simplitatea și magnificența sa monumentale a perit și în locu-i s'a substituit o proprietate nehotărâtă, separată în două, un drept superior adesea ori cu atribuțiuni suverane care rămânea stăpânului, seniorului și un drept de folosință lăsat muncitorului care era saŭ serv, saŭ embaticar, saŭ locatar perpetuŭ.

Acesta era dreptul de proprietate obscŭr, confus, care a ținut și la noi până la 1864, când s'a decretat legea a căreia onore revine D-lui Kogălniceanu saŭ lui Vodă-Cuza saŭ spiritului timpului, este indiferent. Atunci s'a dis țeranilor: Iată pământul teŭ, muncește-l cum vrei, ești liber și stăpân pe densus, și proprietarul i s'a dis asemenea:

Iată ce-ți rămâne ție, una din trei la moșiile populate, mai mult la cele-alte; însă pe ceea-ce ți rămâne ești proprietar absolut fără robire, fără îndatorire față cu ori-cine.

Acum am auzit pe unii lăudând constituirea proprietății din timpurile lui Ghica, Mavrocordat și Știrbeiŭ, când se dicea că puneai plugul unde vrei, dupe o dicătoare populară.

Dar, D-lor, în schimbul acestui drept al țeranilor cât se făcea în surățel la un petec de pământ de la stăpânul moșiei, nu erau datorii ei nimic acestui proprietar, acestui stăpân?

Erau datorii foarte mult; erau datorii munca lor și munca silită, adică libertatea lor.

Se dice că acesta era muncă, și că munca este impusă omului cât va trăi pe acest pământ de dureri.

Prea bine; dar erau liberi să nu facă cele 22 zile de muncă pentru proprietar? Erau liberi să se transporte pe altă moșie fără consimțimentul proprietarului? Nu. Până la Știrbeiŭ țeranii erau atașați de moșie, și nu aveau nici dreptul să se mute depe densus. Acesta era condi-

țiunea țeranului în schimbul pământului ce-i se da; erau nisce îndatoriri de la cari nu se putea sustrage, și cari în multe părți l'apropia de vechea servire.

Sub Știrbeiŭ s'a proclamat pentru prima oră dreptul țeranilor nemulțumiți de cum se purta proprietarul cu densus, să se transporte pe altă moșie.

Acesta a fost primul pas către emanciparea țeranului, emancipare care la noi s'a deservit de Principile Cuza la 1864.

O dată acesta știut, nu voiŭ să discut mai departe asupra pergamentelor vechi ale D-lui Eugeniŭ Ionescu, căci am avea multe de vorbit; și iaŭ proprietatea cum ea s'a constituit la 1864 și cum s'a sancționat de constituțiunea noastră.

Acesta e dreptul de proprietate în România și voiŭ vedea mai târziu dacă legea din 1864 dă, cum susțin unii din D-vostre, un drept perpetuŭ la pământ, ori-cui se nasce pe pământul țerei Românești fie pe moșiile Statului, cum diceți de-o-cam-dacă ca să nu speriați, țara; dupe logica faptelor și a ideilor ar trebui să-l întindeți și la moșiile particulare când cele d'ânteu n'or mai ajunge. Doctoria socialistă, ori-ce ați dice, e cam grea de înghițit, cam amară, mai cu seamă pentru... cum ați dice, pentru nisce constituțiuni de proprietari; hapurile ce se propun sunt grele de înghițit și trebuiesc chiar poleite la început.

Dar D-lor, ne vor dice: Admiteți dreptul țeranilor la moșiile Statului, admiteți acest lucru, proprietățile particulare vor rămâne ast-fel apărute. Vom vedea însă când acest drept la moșiile Statului s'ar admite, dacă nu va veni un al doilea hap socialist nu mai puțin poleit ca cel d'ânteu, ast-fel în cât să ni să dică: S'a isprăvit cu moșiile Statului, acum e rândul D-vostre să intrați în danț și vă vor despăgubi. Pe urmă are să vină al treilea hap când ni se va dice: Ceea ce se pôte lua de gēba de ce să-l mai plătim? Drept e ca unul sa aibă numai 6 pogone și altul cu miile? Vedeți dar că ajungem la teoria socialistă saŭ comunis-tă în totă cruditatea ei.

O voce: În totă absurditatea ei.

D. ministru al domeniilor: În totă absurditatea ei, în adevăr; căci nu pôte fi de cât o adevărată absurditate ca să nu faci deosebire între proprietăți și stări acolo unde Dumnezeu a lăsat pe pământ omeni cu capacități diferite, cu aptitudini la muncă diferite și cu grade de inteligență diferite, cu calități cari înaltă și înavețesc, cu vitiuri cari degradă și sărăcesc. Dacă un singur om nu sēmănă cu un altul, de sigur că și în privința proprietății trebuie să fie deosebiri. Să cēra dar socialistii compt Creatorului de ce a făcut lumea în asemenea condițiuni.

Să luăm însă cestiunea dreptului pe proprietățile Statului. Ce sunt aceste proprietăți, dacă nu nisce proprietăți parti-

culare dăruite monăstirilor și apoi secularisate de Stat?

Dacă vrei dar să stabilești un drept trebuie să l'aplicai și la unele și la altele din aceste moși, căci a avea cine-va drept pe moșiile Statului, și acestea ne fiind de cât moși particulare donate monăstirilor, același drept trebuie să existe și pentru moșiile particulare. Căci în ce stă deosebirea dacă o moșie a trecut din mâna particularului prin donațiune în posesiunea unei monăstiri și din stăpânirea acesteia prin secularizare în mâna Statului? Prin ce s'ar schimba dreptul locuitorilor stând pe aceste moși?

Prin ce s'ar lărți acest drept?

Prin ce s'ar crea un nou drept locuitorilor din totă țera pe moșiile foste ale monăstirilor? Evident că nu a fost în vechime nici o deosebire și că aceste moși erau absolut în aceleași condițiuni, cu aceleași drepturi și supuse la aceleași robiri ca și cele-alte, însă nimic mai mult. Dar dreptul acesta care nu exista în vechime, creatu-s-a el prin veri-o lege posterioară? Disu-s'a prin o lege posterioară, de exemplu, prin *legea din 1864*, că țeranul nasce cu un drept indefinit asupra proprietății Statului? De gēba căut acest lucru, căci nu l'văd nicăeri. Ce dice legea din 1864? Dupe ce am impropriatârît pe sătenii pe toate moșiile particulare și ale Statului fără nici o deosebire, ba chiar pe moșiile moșnenilor în aceleași condițiuni aŭ mai rămas trei categorii de sătenii ne impropriatârțiți, adică: ănteu, acei sătenii cari nu făceau clacă la fostul proprietar, cari nu aveau de cât casă și liveze și, prin urmare, n'aveau dreptul la impropriatârrire; al doilea, sătenii de pe o moșie strimță, mică, cari fiind numeroși nu s'au putut impropriatârri, cari treceau peste $\frac{2}{3}$ ale proprietății, și al treilea în surățelii din anul 1864 cari nu apucaseră să facă clacă și să câștige dupe legea din 1864 un drept la impropriatârrire.

Pentru aceste trei categorii, la cari s'au adăogat prin circulări și soldații sub steag de la 1864, și cari nu puteau fi impropriatârțiți pe moșiile particulare saŭ ale Statului, în condițiunea de clacăși, s'a făcut art. 5 și 6 din lege, cari le-au dat dreptul ca în timp de 15 ani și pe prețul fixat de 5 galbeni pogonul să fie impropriatârțiți ca cei alți locuitori, însă numai pe moșiile Statului.

Aci este ceva mai mult de cât o simplă vinzare; este un drept de împământenire și dreptul de împământenire să separe de faptul de cumpărare prin două trei condițiuni:

Ăntea se adresază la categorii întregi în loc să se adreseze la fie-care individ în parte; al doilea, că prețul în loc să fie dupe cum ese la licitație saŭ dupe o prețuire prealabilă, este fixat prin lege, și al treilea, că acest preț nu se plătesce de o cam dată, nici în total nici în parte, dar Statul se învoeace să l'primască în curs

de mai mulți ani prin anuități coprinďătoare de dobîndi și amortisment.

Ved suriďend pe D. Ionescu și înțeleg dupe figură obiecțiunea care voesce să o fată. Apoi, în legea care o faceți acum, nu sunt două din aceste condițiuni, nu faceți concesiuni țeranilor eari n'au dreptul de a fi improprietăriți dupe legea D-vostre tocmai ca însurăteilor, să facem într'adevăr o parte din aceste înlesniri iar nu toate. De exemplu, în loc de un preț uniform de 5 galbeni pentru locuri din Ilfov, Mostiștea și din munți saű Bărăgan, facem prețuri dupe valoarea aproximativă a le pămînturilor în fie-care localitate; al doilea admitem acésta ca o înlesnire, o concesiune, nici de cum ca o datorie.

Iată deosebirea mare, și vă voi arăta pentru ce Statul pôte să vîndă moșiile sale în ori-cari condițiuni.

Va să dică, D-lor, dupe legea din 1864 mai era o categorie de improprietărit, care putea să reclame acésta ca un drept, dar și acésta a fost cu desevirșire improprietărită în anul 1878, nu printr'o lege, și ceea-ce confirmă teoria mea, ei prin un regulament făcut de D. C. A. Roseti. Acum, cum acel regulament a călcat peste lege și a admis o categorie care nu avea dreptul dupe legea rurală să fie improprietărită, cum a fost aplicat în mod scandalos înlăturând pe mulți din cei în drept, admitend pe o mulțime de omeni fără alt drept de cât favoarea administrativă, aceea este altă cestiune de care răspund factorii răspunďitori ai acelui regulament și cei cari l-au aplicat, dar care nu atinge în nimic teoria care o susțin eű și care cred că o împărtășește mai întréga Cameră, aceea că la 1864 s'au improprietărit țeranii clăcași cari puteau să invoce ore-cari drepturi și că la 1878 s'au improprietărit și cele-alte categorii cari mai rămăsesse dupe art. 5 și 6. S'a închis dară pentru tot-d'a-una acest drept de improprietărire și a rămas Statul stăpân pe moșiile sale tot așa liber, tot așa absolut ca toți cei-alți proprietari. Vom vedea dacă Statul, gîndindu-se mai departe și ridicându-se la vederi mai generale și mai generose, nu trebuie să se folosescă de moșiile sale pentru a îmbunătăți sorta populațiunei celei mai folositoare; însă acesta este un fapt de bună administrație, iar nu se pôte pretinde ca un drept!

D-lor, nu numai legea din 1864, dar toate legile cari s'au făcut pentru vinderea moșiilor Statului, au plecat din acest punct de privire, este legea din 1866, legea din 1868, legea din 1876, legea din 1881, din 1884, din 1885, din 1886. Tote făcute, toate votate sub guverne cari se diceau saű se credeaű libere democratice și naționale, și cu Camere în cari imensa majoritate se pretindea liberală democratică și în cari se făcea mare sgomot de iubire pentru sătén, se vorbea necontentit de talpa casei și altele. Tote aceste legi dovedesc că nici prin gînd n'a trecut chiar acelor din părțile cele mai extreme a le

acelor Adunări liberele, nici prin gînd le-au trecut să dică că țeranul, afară de a-cele improprietăriti cari s'au făcut dupe legea rurală, mai are cel mai mic drept la proprietatea Statului.

Tote acele legi prevéd vîndarea în loturi, ca o concesiune, ca un exercițiu al suveranității Statului ca proprietar, care pôte să facă cu proprietățile sale ori-ce va voi, negreșit cu permisiunea și sub controlul D-vostre.

D. N. Ionescu: Și nici noi nu suntem proprietari.

D. Al. Lahovari, ministru al domeniilor: Cum dice D. Ionescu: Noi suntem administratori direcți și D-vostre consiliul de administrațiune. Ei bine, în nici una din aceste legi nu s'a ridicat de nici un deputat, ori-cât de exagerate au putut să fie tendințele democratice, nu s'a ridicat de nici unul teoria că țeranul are drept la pămînt. Dar ceva mai mult. Acele legi au fost din ce în ce mai binevoitoare, dar la început au fost cât se pôte de impractice și puțin aplicabile. Antéiű s'a dis că se va vinde în loturi la țeranii numai prin licitațiune și plătind prețul întreg. Nimeni nu s'a prezentat în asemenea condițiuni și acésta lege a ținut de la 1866 pîna la 1876, adică ๑๐ ani.

La 1876, s'a făcut un pas înainte. S'a dis că se va vinde totul în loturi, însă cu condițiunea de a plăti înainte o treime, iar restul într'un termen mai lung cu amortisment. Nimeni nu s'a prezentat nici în asemenea condițiuni. În sfârșit, vine legea de la 1881 care hotărășce că acei cumpărători săténii vor plăti o cincime de preț, iar restul în anuități. În legile de la 1884 și de la 1886 se schimbă dispozițiunea dicînd ca să plătescă numai o ๑๐cime înainte, iar restul în anuități.

Eű, D-lor, am aci statistice cari pot să lumineze în desbaterea acestei cestiuni. Este bine să nu vorbim tot-d'a-una numai din nori și din vîrfurile marilor teorii, ci să ne coborăm și pe tărîmul practic și să ne călăuzim în facerea legilor cu fapte și cu date statistice. Când s'a cerut țeranului să plătescă numai o ๑๐cime fără o altă favoare, imediat s'au vîndut multe moși în loturi, ceea-ce arată că acésta lege a fost mai practică de cât toate cele-alte.

În 1886 se petrecea un incident asupra căruia am să insist. Când se presentă legea pentru ca să se modifice aceea din 1881 adică, ca în loc de o cincime, să plătescă numai o ๑๐cime, vine D. Pallade cel d'antéiű care a avut acésta ideie binevoitoare pentru țeranii, acésta ideie prevédătoare, bună și pe care proiectul actual vrea să o mențină, vine atunci în Camera D-lui Brătianu curat liberală și democratică; căci la noi a fost datg uvernelor și Adunărilor liberele să voteze și să aplice legi ultra-conservătoare, și Camerele conservătoare să aplice legi democratice și liberele; însă, să bagăm de sémă ca să nu alunecăm prea mult pe acest clin și să cădem în so-

cialism și demagogism, ca să ne facem mai populari de cât alții.

Vine, dic, D. Pallade și prin un amendament, care conține în principiu totă legea D-lui Carp pune mai antéiű principiul și dice: „Să nu se mai vîndă moși de cât în loturi și la țeranii, și în al doilea rînd să nu li se mai cêră ๑๐cimea prețului d'inainte.“ Acestea sunt principiile legii presentată astăđi. Sciți cum a fost primită propunerea D-lui Pallade în Camera liberală? Fôrte rêu; și atunci s'a tratat D. Palladi de socialist, de revoluționar. În adevăr, ideia era nișel cam nouă, ideia era cam îndrăsnéță pentru acél timp, nu dic contrariű; D-sa însă era înainte-mergător, dar a fost tratat și de revoluționar și de demagog; legea D-sale era mai puțin avansată de cât a noastră, fiind-că mărghinea vîndarea.

D. G. D. Pallade: Avém eű și alte amendamente.

D. Al. Lahovari, ministru al domeniilor: Bine, dar ai fost tratat așa, și de cine? De acei cari astăđi de la acésta tribună vin și nu găsesc destul de largă legea noastră, fac mezat asupra ei, strigând în gura mare ei cari odinórá refusaű și atât: noi dăm mai mult. Să nu ne plîngem, D-lor, așa este sorta ómenilor de Stat, așa este sorta partidelor; nici o-dată nu țe vei bucura de binele care 'l faci, saű care voesci să 'l faci; vine tot-d'a-una cineva care să dică: Dacă eram noi făcém mai bine! Noi, D-lor, nu trebuie să ne gîndim la aceea, ci să facem binele pîna unde trebuie și cum credem; să lăsăm pe alții să vie să dică: Dacă eram noi făcém mai bine, să sperăm că și poporul ne va judeca după fapte iar nu dupe vorbe; și dacă poporul se lasă a fi încă odată lingușit și înșelat, el eternul amăgit! și se ia după dênșii datorie noastră este să dicem: Atăta putem să facem, iată ceea-ce vă dăm, și ceea-ce vă dăm vă dăm cinstit, vă dăm sincer, și nu cerem nimic, nu cerem nici chiar popularitatea (aplause); căci popularitatea noastră nu o punem în aplausele trecătoare ale mulțimei schimbăcioase, o punem mai sus, o punem mai departe, în conștiința noastră împăcată, în judecata desinteresată și înțeleptă a spiritelor nepărtinitoare, în liniștita amintire a viitorului. (Aplause prelungite).

D-lor deputați, am să vă dau câte-va extracte ale discursurilor oratorilor liberali de pe atunci, aceia cari nu se mulțumesc astăđi cu legea noastră.

Voiű cita mai cu sémă pe D. Kogălniceanu și pe D. N. Fleva.

Când vă citesc pe acești oratori, nu credeți că îi invinovătesc; pôte și eű în acea epocă așa fi vorbit ca dênșii; căci ideile lor sunt pentru atunci pôte fôrte înțelepte, pe când ideia D-lui Pallade era cam îndrăsnéță, vorbind tot pentru timpul de atunci; dar n'am găsit discursuri mai frumoșe și mai ultra-conservătoare, de cât discursurile D-lui Fleva și ale

D-lui Kogălniceanu. Împare rău că n'am talentul D-lor ca să le reproduc până și cu tonul cu care le au rostit D-lor.

Iată ce dicea D. Fleva atunci :

„Care este principiul ce trebuie a se avea în vedere la facerea unei asemenea „legi? Principiul este cel anunțat în ședinta trecută de onor. D. Kogălniceanu, „când a combătut pe D-nul Pallade, că „noi nu mai împroprietărim aji pe nimeni, că era împroprietărirea a trecut „și că fie-care om nu are de cât un singur drept, dreptul de a munci liber și „prin munca liberă să 'și îmbunătățească „sărta sa.

Și mai departe combătând cu totă energia amendamentul D-lui Pallade, adăogă :

„Dacă Statul este stăpân pe moșiile „sale, cu ce drept veniți D-văstre să „diciți că statul nu poate vinde cutărei persoane? Ce va să dică că Statul nu poate „vinde moșiile sale de cât unei anume „clase de cetățeni? Asemenea idei ne pot „duce prea departe, până la violarea dreptului de proprietate!

„Trebuie să mă îngrijesc, D-lor, fiind-că „a început pe ici pe colo a se ivi idei de „acestea, cari nu au fost până acum, că „pentru uni ar fi un drept la pământ.“

Teorie economică mai ortodoxă de cât această nu poate să fie. Eu o împătășesc în mare parte, cel puțin, în unele puncturi o declar.

Iată ce spunea și D-nul Kogălniceanu într'un mod încă mai energic. D-sa, adresându-se către D-nul Pallade, dicea :

„Dară vă pot asigura un lucru, că acel „care a decretat acea lege mare (de la „1864) 'și-a plătit-o murind în exil, și „eu care am prezentat-o și am plătit-o cu „amare lacrimi nu am înțeles nici el nici „eu să sfărâmam privilegiile proprietății „celei mari, și să creăm privilegiul pentru proprietatea cea mică. Onor. D. Pallade se face avocatul proprietarilor „mici, și pune la pilori pe proprietarii „cei mari? D-văstre voiți să scoteți din „cetatea română pe proprietarii mari, „când diceți ca să nu potă cumpăra moșiile ale Statului; cu atât mai mult că „sunt multe din aceste proprietăți care „s'au dăruit de moși și strămoși proprietarilor mari de astăzi.“

Răspundând D-lui Pallade, care dicea că țeranul nu se mută, adăogă: „Ce, credeți că vor sta pe loc când le vor da „pământ mai jos în țară, ei, cari s'au dus „până la Pînd, până la porțile Atenei!“ Și D. Kogălniceanu răspundea cu multă dreptate dupe mine, că D-văstre pătați caracterul săténului român, și că săténul se mută foarte lesne, și în această avea dreptate D. Kogălniceanu; căci voiți veni cu documente se vă arăt că săténul se mută mai lesne de cum credeți D-văstre.

„Ați dis, mai adaoga D. Kogălniceanu, „că nu s'a făcut bine împroprietărirea în „surăteilor. Dar această ore reclamă legi „sociale? Trebuie să dicem că propieta-

rii mari cari au făcut sacrificii, cari răbdă dările să fie excluși de la cumpărarea acestor moși. Vreți să faceți o nouă cestiune socială? N'au demeritat „proprietarii mari ca să nu 'l lăsăm se cumpere cu bani gata ceea ce strămoșii lor „au dăruit.“

Și termina prin aceste cuvinte elocvente: „Iată ce vă dice omul de la 1848 care „am adus acea soluțiune silnică, care am „călcat jurământul meu; el vine, combate „astăzi ori-ce încercare pentru a decreta „în această țară bine-cuvântată de D-șeu, „o nouă lege revoluționară!“ (Aplause prelungite).

Ast-fel vorbia D. Kogălniceanu cu talentul și cu autoritatea sa, și ast-fel am fi vorbit cu toții la acea epocă în fața amendamentului D-lui Pallade, nu cu același talent, dar cu aceeași energie.

Poate ne am înșelat cu toții și proiectul de lege care 'l propunem aji, este de sigur un pas înainte și în sensul propunerii făcute de D. Pallade. Rămâne dar la înțelepciunea Adunării să depărteze dintr'ânsul semînța unor teorii periculoase și la votarea pe articole să 'l facă și practic și aplicabil, și drept mai cu sémă.

Dar, D-lor, eu nu înțeleg ca acei cari combătéu așa de mult propunerea D-lui Pallade ca revoluționară și înaintată, ca socialistă, când această propunere se transformă în proiect de lege și este adus de guvern, să strige că nu este îndestul.

Eu me așteptam să fiu combătut pe alt teren.—Eu credem să auz dicându-se: Ați alunecat și D-văstre pe tărîmul ideilor revoluționare și socialiste, ați părăsit soldații necredincioși, sentinele adormite, paza marilor idei conservătoare pe cari țera vi le-a încredințat; ați predat cetatea pe care trebuie să o apărați. Limbajul acesta până la un punct ore-care este nedrept, dară se putea înțelege.

Dar aceleași persoane pentru cari D. Pallade era un revoluționar și un socialist în 1886—să vie să ne dică astăzi în 1889 față cu amendamentul său făcut proiect de lege: Nu faceți destul, sunteți reacționari, conservatori orbiți; acest limbaj nu 'l pricep și 'l las la aprecierea Adunării și a țerei. (Aplause).

De aceea dic, că această Adunare, unde se găsec toate talentele și toate ilustrațiunile țerei acestiea, nu va putea să se lase prada preocupățiunilor personale sau de partid, și va discuta o mare cestiune în marele sale lini. — Când împrejurul ei afară de aci, se mișcă atâtea pasiuni rele, atâtea amenințări, atâtea nori de furtună aicea cel puțin vom menține discuțiunile noastre într'o atmosferă senină, singura care se cuvine unor mari debateri, singura din care poate să iasă o lege cu viață și o soluțiune trainică și definitivă.

Am sfârșit cu istoricul și antecedentele cestiunei, am arătat erorile comise de precedentii oratori. Să mă scusați dacă va fi rămas încă ceva nedeslușit; căci în această parte am avut să lupt și cu talente tîne-

re ca ale D-lui Eugeniū Ionescu, și cu vechia autoritate a unui ilustru om de Stat ca D. Kogălniceanu.

Acum, trecând la lege în sine, am să lupt și cu alți adversari. Voiți trece dar la D. Pallade, la D. Panu și alți D-ni deputați, cari fie-care au combătut proiectul din punctul D-lor de vedere.

D-lor, am să dau sémă Adunării de ceea-ce s'a petrecut cu această lege, am să explic înteiū cum a fost proiectul D-lui Carp, cari sunt modificările cari le-am introdus cu adesiunea Consiliului de miniștri și să răspund la criticile D-lor Pallade și Panu. Eu cred că nu mă voiți înțelege, și nu pot să mă înțeleg cu D-lor. Creerii noștri sunt, se vede, alminterea întocmiți. Alminterea pricepem lucrurile, și avem o concepțiune a Statului și a societății cu totul opusă.

Nu ne putem înțelege din cauză că plecăm de la două puncturi de vedere cu totul diferite, pentru că avem două moduri cu totul deosebite de a pricepe societatea, Statul și rolul Statului în societate și drepturile societății față cu Statul.

Când dar există această deosebire între noi și onor. D. Pallade, atunci vă asigur că înțelegerea între noi este cu neputință.

Nu 'mi rămâne dară mie nimic alt de făcut de cât se spun, în lealitate, tot ceea-ce credem noi și să lăsăm apoi ca Adunarea să aprecieze și să hotărască.

Ați dis că la venirea noastră la guvern, am găsit un proiect de lege al D-lui Carp, un monument bine construit, bine așezat și că eu 'l-am sfărâmat, 'l-am gătit, dice D. Pallade. Se vede că onor. D. Pallade, ca avocat de curtea cu jurați, s'a gândit la asasini, când a întrebuintat acest cuvânt.

Ei bine, eu nu sunt așa criminal; căci nu am stricat nimic, nu am sfărâmat nimic, nici am gătit pe nimeni, nici chiar un proiect de lege; prin urmare, nu mi se cuvine mie, cum dice poetul frances :

Ni cet excès d'honneur, ni cette indignité.

Nu am meritat nici atâtea onore, că am prefăcut de sus și până jos proiectul D-lui Carp, nici această învinovățire nedemnă, că 'l-am gătit și 'l-am transformat. D. Carp, mai înteiū, ca un bun părinte, care are inima plăpândă pentru copilul său, nu m'ar fi lăsat să 'l tratez așa de barbar supt ochii chiar ai creatorului său. (Aplause). Nu am făcut nimic din toate acestea.

Am discutat tot-d'a-una cu D. Carp, și am avut fericirea să 'l conving că D-sa în unele lucruri merge mai iute de cât starea actuală a societății noastre, și am obținut de la D-sa ore-cari concesiuni pentru nisce măsuri cari eu le găseam premature și cam radicale.

Înteiū, am modificat proiectul D-lui Carp în două sensuri, și sensul conservator și cel liberal. Eu unul cred că 'l-am modificat mai cu sémă în mod rațional,

și nu avem să punem aci vorba de liberal și de conservator, cuvinte cari nu au nici un sens când se aplică la legi positive; dar voi arăta că modificările cari le-am adus, dacă vreți să adoptați această frazeologie vagă, sunt unele modificări mai liberale, mai democratice de cât proiectul primitiv al D-lui Carp.

Iată modificările cari le-am făcut împreună cu tot consiliul de miniștri și pe cari le susținem înaintea D-vostre, căci încă odată, nu se vorbește aci de trei proiecte, ci de unul singur, care este proiect al guvernului, amendat în mică parte de comitetul de delegați.

Un singur proiect este înaintea D-vostre, și asupra amendamentelor comitetului de delegați, veți discuta la articole. Aceste amendamente sunt mai toate secundare și pe mai toate le-am primit. Unul singur are o importanță mai mare. Asupra aceluia Camera va delibera și va hotări în suveranitatea sa.

Va să dică, aveți un singur proiect dacă nu veți considera și pe acela al D-lui Seulescu, pe care îl veți amenda în sensul ce veți judeca de cuviință în urma discuțiilor.

Iată modificările ce mi-am permis să le propun asupra proiectului D-lui Carp, și pe cari D-sa le-a primit.

D-sa admisesse nu numai loturi uniforme de 5 hectare, ci pusese și loturi de 10 hectare, cele de 5 cu preț fix, și cele de 10 cu licitațiune, acestea pe o pătrime a moșilor puse în vânzare.

Eu am obținut de la D-sa ca să se facă pe această pătrime a moșilor Statului loturi de 10, 25 și chiar de 50 hectare.

Comitetul delegaților a primit ideea, dar a mărginit numărul loturilor de 10 și 25, măbind tot-o-dată și loturile de 5 până la 6 hectare.

Acastă modificare a delegaților care a primit-o și guvernul o credem admisibilă.

D-lor, băgați de seamă ce faceți în această țară. Nu trebuie ca nici guvernul nici Adunarea să aibă o ochire miopă, și uitându-ne cu prea multă îngrijire la un interes, să uităm pe toate cele-alte interese cari stau împregiur și din a cărora armonie și împăcare se compune buna direcțiune a unui Stat.

Apoi, d-lor, de acum proprietatea la noi se găsește astăzi în mânele foștilor clăcași împroprietăriți în 1864; în mânele celor împroprietăriți la 1878, și în mânele rezașilor; și dacă, dupe aceste trei specii de proprietate mică, mai creăm proprietari pe aceia cari i împroprietărim acum, vedeți în ce condițiuni puneți proprietatea în țera românească. Totă țera românească va fi divizată în cea mai mare parte în loturi mici cultivate de micul cultivator și nealienabile, și unui dic și indivizibile. Față cu densul vor rămânea numai marile proprietăți particulare alienabile și divisibile, fără nici un interval, fără nici o tranziție.

Iată ducă clase de omenii față în față

cu altă clasă: proprietarii mari de la 1000 pogone în sus și până la 10.000 pogone și mai departe și proprietarii mici împroprietăriți la 1864, 1878 și la 1889 — împroprietăriți pe un petec mic de pământ care li s'au dat, pe care nu l pot vinde nici împărți.

Ei bine, e o clasă de omenii pe care D-vostre îi uitați cu totul; sunt acei mici capitaliști, micii comercianți, arendașii cari și-au alcătuit o avere de 20—30 mii de franci; aceștia sunt foarte numeroși; căci milionar rar ajunge un om. Acastă clasă ce va face? Dacă această clasă vrea și ea să aibă un petec de pământ în această țară întinsă, deschisă dupe D-vostre, tuturor; dacă vor să aibă un petec de pământ, să l cumpere, unde vor găsi acest pământ? Se vor izbi de proprietatea mare, care nu se împarte lesne în loturi mici, și pe care nu vor avea mijloc să o cumpere integral.

— Dacă se întorc în alte părți se vor izbi de proprietatea țărănească inalienabilă, indivizibilă, pe care D-vostre vreți să o faceți absolută și generală. Iată dar nisce foarte productive, stârpite, nisce omenii cari ar putea foarte bine să fie cultivatori mijlocii și din cei bunși și inteligenți și cari sunt siliți la proletariatul funcțiunelor sau la trândăvia orașelor; la această clasă m'am gândit eu când am stăruit de D. Carp să primăcă loturi de 10 și 25 hectare și nu știu dacă D. Catargi e de aceeași părere.

D. L. Catargi: Fiind-că se propunea de la 50 până la 100 hectare, m'am declarat pentru 10 și 25 hectare.

D. Al. Lahovari, ministru al domeniilor: Și D. Catargi așa dar e de aceeași părere: eu credeam că nu e; l înțelesesem rău, cer scuse. Noi așa dar între proprietatea mare și cea de tot mică am voit să creăm și proprietatea mijlocie, care e pôte aluatul puternic ce face să prospereze și pe unii și pe cei l'alți; eu nu cred că acest mod de a vedea să aibă nimic anti-liberal, și anti-economic; da, e anti-socialist; ar fi mai bine dupe socialiști ca totă țera să fie egal împărțită în petice egale, cari, prin nici o împrejurare se nu să pôtă nici mări nici scădea și pe care să vegezeze o ființă umană fără temă, dar fără speranță, robii de proprietatea lui cum era o dată servul robii de proprietatea seniorului. Fie-care român, fie că e om vrednic, fie leneș, fie inteligent, fie mărginit, fie cumpetat, fie vițios să nu pôtă nici să se îmbogățescă bine cultivând, nici să sărăcescă, cultivând rău. Acestea sunt ideile socialiste, comuniste și ved că omenii, cari nu împărțesc aceste idei, cari se ridică cu forța în contra lor, sunt pe drum de a le-realiza și câte o dată mă întreb: care e deosibirea între acei cari se dic socialiști și acei cari, protestând în contra socialismului, propun asemenea articole de lege, și cari nu concep societatea de cât cum bérrenul Solon sau Lycurg concepeau re-

publicile antice, tôte fundate pe a tot puternicia Statului și nimicnicia cetățenilor, și la început pe comunitatea bunurilor? Mi se pare că mergem îndărăt în loc să mergem înainte cu asemenea idealuri greșite. Tot ce favorisază munca și inițiativa privată, tot ce permite unul om care s'a îmbogățit sau astrins o mică avere să o pue în pământ, trebuesă fie favorizat.

Vândend de o dată moșiile Statului și numai în loturi de șese hectare, vom imobiliza mai mult de două treimi țera românească, și vom omori or-ice spirit de progres. (Aplause). Omul care n'are boldul de a se îmbogăți și frica de a sărăci e cel mai prost muncitor, el sgărie pământul pentru a și procura o hrană zilnică în tocmai ca animalul căruia natura i a dat ceea ce să mănânce. (Aplause). Să nu ridicăm omului boldul suprem care a făcut miracolele civilizațiunei: Boldul interesului privat.

Venim acum la alte idei în cari eu iar m'am despărțit de D. Carp și am fost destul de fericit să l conving.

D-sa propusese să se dea de Stat 400 franci țeranilor cari se vor muta din comunele lor pe moșiile Statului. D-lor, ideia în sine nu cred să aibă ceva absolut socialist; e însă un ce cam periculos, e un principiu rău, care, însă mărginit la ceea-ce vrea să facă D. Carp n'ar avea mari consecințe, dar care interpretat de spirite pocite, foarte multe din nenorocire ar avea consecințe grave.

D-lor, e evident practic să se dea o înlesnire săténului care se mută pe proprietatea străină, aici însă sunt două mari inconveniente: Anteiu principiul periculos; căci dacă se dă săténului înlesnire ca să se mute pe proprietatea particulară prin un avans făcut de Stat—voiu vorbi anteiu de cestiunea așa cum era propusă în anteiul proiect și pe urmă voiu apêra articolul așa cum a fost făcut cu înțelegerea noastră în consiliul de miniștri. — Dacă se dă 400 sau 500 lei fie-cărui sătean...

D. N. Voinov: Și proiectul D-vostre dă.

D. ministru al Domeniilor: Vê voiu explica cum dă. Dacă, cum diceam, să dă această sumă, stabilim un principiu periculos; căci iată Statul devenind furnisor de vite și instrumente și imediat mi se va dice: de ce dați numai celor cari se mută? Suntem și noi săraci și încă cu miile.

Să nu credeți, D-lor, că vê dic ceva vag; am primit la ministerul domeniilor petițiuni redactate tôte pe același tipic, ceea-ce arăta că pleacă tôte dii aceeași mână, cari erau iscălite de nu știu cine, mai tôte ne legalisate, unele trimise la minister, altele prin poștă și în tôte se cerea ca să se dea câte 600 franci fie cărui sătén, din țera Românească. Principiul dar e rău; căci dacă e să dai 600 franci fie cărui sătén apoi trebuie să se dea și altora

carî și ei sunt săraci, lucrătorilor, muncitorilor de la oraș carî și agonisesc hrana prin mahalale tot așa de greu, ba încă și mai greu de cât cei de la sate; căci la oraș, dările sunt mai mari.

Apoi, acei carî fac asemenea cereri, carî ar fi criminale dacă n'ar fi copilărești, nită un lucru cam elementar că Statul, acel mare dărnițor, n'are absolut nimic, sau cel puțin n'are nimic care să fie al lui, așa că, dacă dă 1 franc lui X trebuie să ia un franc de la Y sau mai tot-d'una un franc și jumătate; căci mai este de plătit și manipularea care o face Statul prin funcționari săi.

Acesta e principiul care domină totă știința economică, pe care D. Panu o tratăză cam ușurel și cu prea mult dispreț. Acăstă știință economică reacționară și ortodoxă, are și ea motivele sale și rațiunile sale. Acelea, să mă erte onor. D. Panu nu sunt dogme. Economia politică nu ăice nimeni crede și nu cerceta. Ea ne spune: *Cercetăză mai ăntăi și crede pe urmă*. Principiile socialiste se asemănză cu vechile dogme, carî sunt cu atât mai infrișătore cu cât nimeni nu le pricepe.

Acăstă sectă are pretenția să fie o religie. Ea se adresăză celor ignorenți și slabi cu duhul. Dănsa proclamă principiul orbei credințe. Ea ăice nouilor săi acei. *Ja toiagul ei vino dupe mine.*

Dar noi, ămeni de știință, de cifre, ămeni de carte, noi carî nu promitem impăria cerului în viață și coborirea raiului pe pământ, trebuie să cercetăm, să luăm condeiul și când se promite a se da un ajutor unei clase or cât de interesante ar fi ea, trebuie să facem socotăla.

D. G. Panu: Vorbiți de mine sau de D. Carp? (Ilaritate, aplause).

D. ministru al domeniilor: Vorbesc în general de teoriile radicale; și teoriile economice ale D-lui Carp nu se asemănză cătuși de puțin cu ale D-văstre. De altminterlea cred că D. Carp va explica singur foarte bine ceea-ce a înțeles D-sa prin avansul de 400 franci la cei ce se vor muta din căminurile lor.

D. C. C. Dobrescu: Era vorba de avansuri.

D. ministru al domeniilor: Vorbesc de avansurile carî se propune să se dea la totă lumea fără excepție și fără nici o condițiune.

Eu ăic, Statul nu dă un franc lui X fără să l ia de la Y, și pôte ia de la Y nu și jumătate, și când ne vom convinge vom fi mai puțin darnici cu averea celor-ăli și cu banul contribuabililor.

De sigur este foarte patriotic și foarte democratic și ne atrage numai de cât aplause și popularitate când venim să ăicem, să dăm la țerană avansuri de bani.

Acăsta este plăcut, dar când vii tot-de-o-dată la cel alt contribuitor cu bilet galben și îi ăici: am dat la cutare un franc, am să l ia de la tine, și pe d'asupra l mai ei să plătești și pe cei carî au manipulat fondurile, atunci se întorce fôia po-

pularității, și poți să ăi atragi tot atâtea blesteme cât ăi ai închipuit că vei culege bine-cuvântări.

D-lor, când este stabilit acest principiu, care este un adevăr nu economic, dar de bun simț: *tot ce se dă de Stat unora, să ia de Stat de la ălii*.

Nu susțiu că Statul nu trebuie absolut să nu dea și să nu ia; căci ast-fel ar fi să suprim necesitatea și ființa Statului. Dar ăic că trebuie ca să se aibă mare grije de întrebuițarea resurselor Statului, carî sunt banul celui sorman.

Tot ce se ia de la o generalitate, nu trebuie să se dea de cât într'un scop general, și pentru folosul acelei generalități. Aci este dreptatea, aci este proporțiunea.

De câte ori se va lua de la majorități să se dea minorităților, se va face un abus și o nedreptate strigătore la cer; prin armare, trebuie să ne punem în cap ce este Statul, carî sunt funcțiunile și drepturile lui, ca să scim carî sunt drepturile și datoriile contribuabililor față cu dănsul. Când Statul ia bani pentru apărarea țerei, când ia pentru justiție, pentru poliție, pentru drumuri, pentru instrucțiunea publică, toți trebuie să dăm; fiind-că este o necesitate generală de care toți ne folosim cu tôte că sunt unele din aceste necesități pe carî unui economiști le discută chiar, ăicând, de exemplu, că instrucțiunea publică nu aparține Statului, fiind o sarcină particulară a părinților de familie. Dar când Statul ia pentru a încuragia cutare instituțiune, cutare stabiliment care profită unui particular sau la o minoritate, face un lucru nedrept în sine, și trebuiese mari considerațiuni pentru ca o asemenea întrebuițare a impositelor să fie legitimă.

D-lor, în principiu, nu ăic că dacă s'ar demonstra o mare necesitate socială și dacă avansul acesta ar profita unei mare părți a populațiunei, nu ăic, că m'ăși opune în mod absolut cu condiție să examinăm și partea practică.

Dar D-lor iată, s'a făcut nisce tabele de minister, s'a întrebat despre numărul locuitorilor carî au să fie improprietăriți, dupe proiectul D-lui Carp, și știți că proiectul D-lui Carp era mai restrâns de cât proiectul propus de guvernul actual căci D-sa nu admitea pe aceia carî s'au improprietărit dupe legea din 1864 nici mostenitorii lor.

Ei bine, știți care este cifra cererilor constatate de prefecturi și de primării?

Mă grăbesc a proclama că eu nu cred ca exacte aceste tablouri, dar le dau ca aproximative.

Sunt, D-lor, 205.289 dupe constatările făcute de prefecti. Eu cred că aceste cifre sunt exagerate, dar să luăm jumătate, să luăm două treimi. Dacă vom lua numărul de 200.000, câte 600 lei pentru fie-care, ar face 120.000.000 lei; dacă luăm pe jumătate ar face 60.000.000, dacă facem altă proporțiune am obține 80—90.000.000 lei.

Dacă acest avans enorm s'ar face de Stat, ar fi un lucru și imposibil și nedrept, fiind-că 100.000 locuitori sunt o minoritate în țără și nu este permis ca cei-ăli cetățeni, carî nu profită nimic din acăsta, adică proprietarii, avocații, profesiunile libere, meseriași, locuitorii săraci ai orașelor, rezași, și chiar cei ăli săteni mult mai numeroși să fie expuși a plăti dări pentru acești 120.000.000 dați fie chiar prin împrumut, dară cu riscul răsipei și al insolabilităței unei clase de 100.000 până la 200.000 de ămeni foarte înteresantă pôte, dar în sfârșit unei minorități. Prin urmare, am obținut ca acest articol să fie șters din proiectul de lege, pentru aceste considerante și de drept, și de economie politică și de practică; însă n'am vădut nici un rău ca să se formeze instituțiuni de credit mai perfecționate carî să facă avansul acesta acelora carî se mută de pe vetrele lor în alte localități. Ast-fel de instituțiuni s'au făcut în tôte țerile și au fost încurajate de Stat, și trebuie să ne gândim și noi că este o necesitate a să face acăstă înlesnire.

Acum, D-lor, ca să nu se ăică că facem discursuri numai pe generalități, am să mai arăt Adunării câte-va date statistice carî sunt foarte exacte și carî se pot controla foarte lesne. Știți, D-lor, că dupe improprietărirea de la 1878 s'au făcut multe comune noui și am voit să știu căți țerană s'au mutat pe acele comune, de și mutarea s'a făcut în condițiuni mai grele, fiind-că ei nu numai nu primeau nici o înlesnire bănescă, dar încă plătiau înainte a decea parte din pământul cumpărat. Dupe datele ce am, au fost 30.000 de țerană improprietăriți carî trebuiau să se mute alte comune noui. Pentru 11.000 nu avem încă constatări. Rămân dar 19.000 pentru carî există științe pozitive. Din aceste 19.000, s'au mutat în vetrele noui 14.265, și nu s'au mutat încă, rămând în comunele lor 4639. Va să ăică două treimi sau mutat fără nici un fel de avans, fără să li se plătescă ceva.

Acăsta este o experiență bună pentru noi că acăstă mutare se va face și dupe legea ce se discută pe comunele înființate din nou, cu mai multă înlesnire, ne mai fiind dator săteanul să plătescă acea de-cime înainte. Dacă vom mai vota și articolul care să le înlesnescă transportul prin credite agricole și instituțiunii supraveghiate de Stat, acăstă mutare se va face în modl cel mai general, și mai înlesnicios.

D-nii mei, este un al treilea punct pe care eu l-am obținut să nu se pue în legea actuală și nu știu pentru ce se discută acest punct, fiind-că D. Carp făcuse pentru acesta o lege specială care n'a prezentat-o în Cameră și care nu este în cestiune, ci se găsește într'un proiect de lege părăsit de minister. D-văstre ați desgroptat acest proiect de lege părăsit

reprezentat Camerei, și care nu este în cestiune, nici în discuțiune.

E vorba de facultatea dată Statului d'a cumpăra moșii de la eforiile spitalelor și chiar de la particulari. (Înteruperi).

O Voce : A fost programul pentru a-legeri.

D. Al. Lahovari, ministru al domeniilor : Eu cred, D-lor, că nu trebuie să căutăm aci nici atingeri și nici lupte de persoane; acestea nu sunt demne nici de cestiune nici de oratorii eminenți și de omeni serioși cari o discută.

Daca criticați pe D. Carp, să-l criticați pentru un avânt nobil și generos, și dacă găsiți că acest avânt ar fi trecut marginele unei exacte prudenți, încă sunt greșeli cari onorează pe om, iar nu-l înjosec. (Aplause).

Am depărtat proiectul de lege pentru cumpărare de moșii de la particulari, și iată pentru ce, D-lor, eu m'am rostit în principiu contra acestui proiect de lege, și nu voi fi nici odată pentru dânsul, nici astăzi, nici mâine.

Eu nu las nici o porțiță deschisă în privința acésta; eu am obiceiul să mă exprim neted în asemenea cestiuni; și iată pentru ce combat din răspunerii acésta lege: Pentru o cestiune de princip și pentru o cestiune de fapt.

Cestiunea de princip este că, cum v'am spus, nu fac pe Stat marele distribuitor al averii sociale și al bunurilor pământesci; nu are Statul acest rol. Nu i se cade să ia de la acel ce are prea puțin și să dea la cel care are prea puțin; nu are Statul să schimbe situațiunii câștigate prin muncă, prin moștenire și să distrugă prin un mod arbitrar, adesea-ori necugetat și stupid, situațiunii naturale, cari rezultă din munca înțeleptă, din inițiativa privată și din liberul joc al forțelor și al capacităților individuale într-o societate. (Aplause).

Tot d'a-una asemenea încercări au fost vătămătoare și neglióbe, cum a spus un mare economist—pun cîventul sub protecțiunea lui.

Statul, mare regulator și distribuitor, care fixază și prețul și cătimea muncii și porțiunea câștigului, acésta este o concepțiune monstruóasă, care nu are sorți de viitor. Va agita mulțimea, dar nu va cuceri.

Sunt două feluri de idei mari: acelea cari au plecat de la un studiu serios al naturei omenesci și cari și-au făcut drumul și au ajuns la culmea triumfului, când mai cu seamă s'au întemeiat pe părțile nobile ale firei omenesci; sunt altele cari au plecat de la un studiu necomplet al omului, cari au studiat mai cu seamă pasiunile și poftele jósnice ale lui.

Acele idei, dacă au mișcat popóarele și le-au sângerat, nu le-au luminat, nu le-au îmbunătățit, nu le-au fericit. (Aplause).

D. M. Kogălniceanu : Bate șeua să pricépa iapa.

D. Al. Lahovari, ministru al domeniilor : Mi se pare că mă exprim într'un

mod fórté clar și nu fac alusiune la nimeni personal. Prin urmare, eu nu sunt pentru acésta dintr'o cestiune de princip; fiind-că nu este rolul Statului acela, cum am spus, și al doilea pentru o cestiune de practică. Și într'o cestiune de practică aș fi mai slab de cât într'o cestiune de princip; căci s'ar putea dice că: Ce rău este ca Statul, care are bani mulți, să cumpere de la acei proprietari mari cari voiesc să se desfacă de pământurile lor și pe urmă să le vîndă țéranilor?

Dar ceea-ce la ómenii învățați pare a fi o teorie ce se póte sprijini, și cu apariție inofensive, o-dată intrată în capul simplu al țéranului, va lua cu totul o altă față și va avea necalculabile consecinți.

Țéranul póte să aibă bun simț natural, dar mi veți acorda că nu este încă un economist de prima ordine, nici un filosof politic.

O-dată acésta idee intrată în capul țéranilor, că Statul trebuie să cumpere moșia particulară, el nu se va gândi la o moșie depărtată la care nu are tragere de inimă ca să se mute. El va cere de la Stat să se cumpere moșia pe care trăește și pe care s'a născut.

Fiind dar că în țéra noastră se fac curente, și curente fórté repeđi, cum vedeți petițiunii cu miile prin cari cer pământ și cei cari nu au pământ și cei cari au, și cei cu drept și cei fără drept, și unii cari au chiar câte 20—25 pogóne, și clăcașii și moșnenii, înțelegeți bine că atunci are să începă alte curente. Se va solicita ca Statul să cumpere proprietatea cutărui particular, și de la o cumpărare de bună-voe, distanța nu este mare la o cumpărare silită; pentru că acei săteni, —nu de la sine, dar instigați de alții— vor face viața imposibilă proprietarului particular, și nu știu dacă nu vor fi guverne chiar, cari cu prefectii și subprefecții lor să împingă pe țéranii ca să facă viața cu neputință cutărui său cutărui particular, ca să și vîndă proprietățile pe nimic, când va fi inamic al guvernului.

Se mai póte să se facă și alt ceva care, de și nu va fi așa de păgubitor, dar va fi mai imoral încă, să se cumpere pe preț înduoit și întreit proprietățile amicilor săi încurcați în datorii. (Aplause).

Iată, D-lor, două fețe a acelei cestiuni, cari mă fac să mă împotrivesc unei asemenea idei, și D. Pallade care mi se pare că a combătut acel proiect presintat de D. Stolojan...

D. G. Pallade : Nu, am declarat că o primesc, dar nu găsém timpul oportun sub atmosfera aceea.

D. ministru al domeniilor : Ați spus dar, că nu o primiți sub guvernul acela, va să diceți primiți să o votați altui guvern și eu ca mai bătrân vă dau un consiliu: nu o votați nici unui guvern; căci nu este guvern destul de onorabil, destul de moral, destul de tare, că atunci când i dați o asemenea putere, să nu abuzeze de dânsa. (Aplause).

D. C. C. Dobrescu : Guvernele la noi nu pot fi cinstite.

D. ministru al domeniilor : Da, de sigur, fac mai întâi o excepțiune pentru guvernul din care veți face D-ta parte. (Ilaritate).

Am spus, D-lor, că nu trebuie să-l puneți în asemenea situațiune ca să alégă între consciința sa și presiunea amicilor săi. Ca să nu-l expuneți la solicitările prietenilor și la amenințările susținătorilor săi. Cu cât un guvern va putea să dispună mai puțin de sórta cetățenilor, cu atât va fi mai onorabil în actele sale și mai puțin arbitrar. (Aplause).

Până acum, D-lor, am fost impopular prin modificările ce am adus legii, am vorbit póte în neplacul multor idei pseudo populare și înaintate. Acum doresc să mă împac și cu D-vóstre, arătând și o modificare în sensul unor idei mai populare, pe care am adus o proiectului de lege al D-lui Carp, și pentru acest fapt meritoriú sper că mi veți ierta cele-alte trei păcate. Am stăruit cu D. Vernescu și cu D. general Manu ca să se suprimé restricțiunea pusă în proiectul primitiv că acei cari au luat pământ la 1864 sau moștenitorii lor, să nu póta cumpăra acum. Antéiú pentru că cercetarea ar fi fost fórté minuțioasă, al doile pentru că ar fi fost greú să se scie d'inainte cine are să moștenescă sau nu, al treilea, D-lor, pentru că noi consideram, că prin legea de față, nu facem o improprietărire a sătenilor, ci o vîndare de pământ la sătenii aceia cari nu au de loc sau la aceia cari de și au, dar au puțin pământ..

D. M. Kogălniceanu : Dar aceia cari la 1864 nu au căpătat de loc pământ?

D. Al. Lahovari, ministru al domeniilor : Aceia sunt coprinși în legea de față.

D. G. Pallade : Dar la aceia cari astăzi nu au mai mult de cât un hectar, nu le dați încă cinci pentru ca să aibă 6 hectare. (Sgomot).

D. Al. Lahovari, ministru al domeniilor : Veți vedea singur că cereți un lucru cu neputință.

Așa dar, noi voim să dăm pământ mai întâiú la cei ce nu au de loc, al doilea la cei ce au prea puțin. Dar, cari sunt acei ce au prea puțin. Aci ca la orí-ce lucrare omenescă, trebuia fixată o margine care nu este perfecțiunea dar vă desfid să o găsiți. Acea margine a fost un hectar.

Cine are mai puțin i se va da 5 hectare, cum vream noi, 6 cum ați spus D-vóstre. Inșá mai departe nu putem merge; căci ar fi să improprietărím din nou tótă țéranimea din țérá, și nu cređ ca Statul să aibă chiar destul pământ pentru acésta. Mă veți întreba atunci de ce am admis lotariile de la 10 la 25 hectare?

La acésta voiú răspunde că aceste loturi sunt destinate tocmai acelor locuitori, cari avënd mai mult de 1 hectar nu vor intra în categoria improprietăriților. Inșá

le rezervăm facultatea de a cumpăra mici proprietăți de 10 și de 25 hectare.

Proprietățile, ce aceștia pot cumpăra, vor fi de 10 hectare minimum și de aci înainte până la 25. Iată proprietatea mijlocie pe care dorim s'o creăm și pe care o punem la îndemâna săténului muncitor și econom.

În ori-ce cas, trebuie să aibă o limită legea noastră, și limita care trebuie să aibă improprietățile trecute, precum și improprietățile actuală este foarte naturală. Acea limită este sfârșirea moșiilor Statului, este limita pământurilor posedate de densusul. Și eu proclam sus și tare că partidul, că guvernul din care am onore a face parte, nu vrea să facă un pas mai departe. Va vinde țeranilor toate moșiile Statului în loturi, treptat și într'un mod rațional. Nu vrea guvernul acesta să facă un pas mai departe; căci a face acel pas mai departe ar fi a intra pe calea obscură a socialismului, fie socialism de Stat, fie de uliță, fie de jos, fie de sus, și pe acea cale noi nu vom intra nici odată (aplause); va merge cine va voi pe densa.

D-lor, hectarele arabile de cari dispune Statul sunt aproximativ 1.530.706 deosebit de păduri. Acesta este averea Statului de care el poate dispune pentru improprietățile acelor cari nu au pământ sau cari au prea puțin. Pe această întindere se vor improprietăți toți aceștia cari nu au de loc, sau au prea puțin. Și cu cât veți fi mai darnici, mai liberali la formarea loturilor, cu atâta veți improprietăți mai puțin; cu cât însă veți da mai puțin în întindere, cu atâta veți improprietăți mai mulți locuitori.

Acăsta este de împărțit. Voiți să fie mai mulți împărțâși? Faceți loturi mai mici, faceți categorii mai puține. Voiți să fie mai puțini improprietăți? Faceți loturi mari...

O voce: Suprimați categoria de 25 de hectare.

D. ministru al domeniilor: E tréba D-vóstre.

Acum, asupra dreptului la pământ, a răspuns cu prea multă elocință colegul meu de la justiție; și eu cred că lucrul este imposibil. Nici odată nu vom ajunge ca tot românul, care se naște, să găsească în légânul său un pergament cu șese hectare. Chiar cu modul de improprietăți pe care îl susținem astăzi, domeniile Statului mai curând sau mai târziu se vor sfârși; se vor sfârși dacă vreți și domeniile particulare. Atunci poate că vom trece în Bulgaria să luăm pământ de acolo; dar bulgarii nu știu dacă ne vor primi cu bucurie la densii. Principiul ar fi periculos, adică: când n'ai, să ei de la altul, fie popor de la popor, fie individ de la individ. Este pur și simplu dreptul celui mai tare. Se nu uităm că sunt în Europa popoare mai puternice de cât noi, cari încep să fie strimtorate în hotarele

lor, și cari se uită cu poftă la întinsele și mănósele noastre câmpii.

D. Panu dicea ieri: „dacă nu va ajunge, vom lua de la D. Voinov.“ Fórté lesne, dar Stan, care a luat de la Voinov, cu ce drept va refusa lui Bran, care va voi să ia de la densusul? D. Panu dicea: totul se poate spori afară de pământ, care nu se poate întinde. Este și exact și neexact.

Dacă nu se poate mări ca întindere, se poate spori ca valóre și producțiune. Chiar la noi avem proba. Așa în secolul trecut se trecea în fóie de zestre o șea cusută cu aur, cu o valóre mai mare de cât trei patru moși. La începutul vécului acestuia și ceva mai aprópe, la regulamentul organic, moșiile nu aveau de cât o valóre de nimic. La 1840 toate moșiile cari s'au vëndut, s'au vëndut pe prețul pe care astăzi 'l dau ca arendă. O sumă de acte probează acăsta.

Va să dică, s'a însutit valórea pământului într'un secol aprópe. Soluțiunea de a se da la toți pământ, la cei născuți ca și la cei cari se vor naște în viitor, acăsta e o soluțiune imposibilă, e o soluțiune pe care o mărginesc legile sociale, principiurile economice elementare, respectul proprietății și în cele din urmă legile naturii.

Soluțiunea problemei e în cultura mai intensivă, în îmbunătățirea mijlócelor de cultură, în instrumente perfecționate, în bunele întocmiri economice, în șosele, în drumuri de fer, în instrucțiunea profesională, în crearea de porturi, în secarea eleștaelor și a mocirlelor, într'o sumă de măsuri administrative și economice, cari vor însuti valórea pământului și 'i vor permite să hrănescă nu 4.500.000 de locuitori în mod neîndestulător, ci 10.000.000 cu belșug.

Soluțiunea problemei e în toate aceste măsuri, dar acăsta cere chibzuire, cere muncă, cere gândire, cere timp, cere răbdare și mult mai lesne e de a face de la tribună programe sfóraitóre și a întocmi împărțiri nesfírșite de pământuri pentru a turbura mintea celor lesne cređetóri. (Aplause).

D-lor, se exageréză starea rea a săténului nostru. Eu dic, nu numai că proprietatea la noi nu stă rêu, dar putem dice că, în raport cu cele-alte țéri din lume, suntem țéra unde proprietatea mică e cea mai favorisată.

Iată câte-va date statistice pe cari 'mi cer permisiunea să le citesc.

În Angliera proprietatea zidită și rurală, afară de Londra, numérá 972,836 proprietari la o cifră de populație de 19.458.009. În Franța sunt 8.454.218 la 37.000.000 locuitori. Comparând dar Anglia cu România vedem că în Anglia este 1 proprietar la 20 locuitori, și în România un proprietar la 5 locuitori. Dacă am scóte proprietatea zidită, atât de importantă în Anglia, deosebirea ar fi mult mai mare și mult mai favorabilă României.

Dar să comparăm cu Franța, țéra din Europa cea mai democratică, și în care proprietatea este cea mai împărțită. În Franța sunt 3.799.759 proprietari rurali la 37.000.000 locuitori. În România sunt 700.000 proprietari rurali. Va să dică, în Franța este 1 proprietar rural la 10 locuitori; în România este un proprietar rural la 6 locuitori. Vrea să dică stăm, în ceea-ce privește proprietatea mică, mai bine de cât cea mai democratică țéra din Europa întregă, de cât Franța.

Dacă se mai improprietătesce treptat și într'un termen de mai mulți ani pe cei 1.500.000 hectare cari mai rămân Statului ca pământ arabil, iată care ar fi starea proprietății rurale la noi:

Avem aprópe 12 milioane pogóne de pământ arabil. Din aceste 12 milioane pogóne, 3 milioane sunt date la 1864 săténilor clăcași de la 4 până la 12 pogóne; 3 milioane represintă aproximativ proprietatea mică aflată în posesiunea moșnenilor înainte de improprietărire, adăogând 1 milion și $\frac{1}{2}$ hectare (3 milioane pogóne) care se pun în vëndare prin legea de față, ar fi dar 9 milioane pogóne de mică proprietate și ar rămânea 3 milioane pogóne și pentru proprietatea mijlocie și mică.

D-lor, proiectul guvernului e, dupe mine, tot ce se poate face în cestiunea ce o numiți agrară, tot ce se poate face în mod onorabil, legitim, respectând-tóte drepturile, cruțând toate interesele și ne aruncându-ne în teorii nerealisabile și utopii periculóse.

Eu cer Adunării să-l voteze; guvernul va căuta să-l aplice cu energie, cu exactitate, cu onestitate. Și când cine-va 'și a făcut datoria întregă și datoria cât poate să o facă, nu mai are grije nici de o nepopularitate nedreptă, nici mai cu sémă de amenințări.

În adevér, D-lor, unele discursuri au fost terminate prin frase nenorocite cari nu trebuiau să se pronunțe în Adunarea României, în focarul chiar al legalității. Nu se vorbesce aci de forță, aci unde se face legea. (Aplause).

Nu avem să cerem nici un credit de glónțe, să o cređă D. Pallade; am încedere în spiritul liniștit, în bunul simț, în iubirea de patrie, în iubirea moșiei strămoșesci a populației noastre rurale despre care D-vóstre vè faceți o idee mai rea de cât merită.

Ea așteptă de la Adunarea și guvernul țerei drépta împăcare a legitimilor sale aspirațiuni, sciind că ori-ce apel la forță, pe lângă că udă pământul țerei românesce cu sângele fraților de același neam, nu profită de cât miserabililor cari îndemnă pe nesocóți și cari sta în umbră dupe ce... Dupe ce au pus un fer paricid în mâna unui nenorocit, îndreptat în peptul chiar al patriei comune! (Aplause prelungite.)

D. vice-președinte: D. ministru de externe are cuvântul.

D. P. P. Carp, ministru de externe: D-lor deputați, înainte de toate trebuie să apăr pe colegii mei de o crimă de care au fost acușați. Nu, D-lor; proiectul prezentat de mine n'a fost ucis de către colegii mei, el trăește, crește și va deveni mare; dacă mă uit însă la dănsul, ast-fel cum se oglindesc el în părerile diferiților oratori, atunci vî mărturisesc că nu 'l mai recunosc; unul 'l-a pus un straiu, care nu este al lui, altul 'l-a pus o codă de strigoiu, un al treilea 'l-a pus o căciulă frigiană și radicală în cap și, de și asemenea lucruri sunt permise în timpul carnavalului, să 'mi permiteți, fiind-că suntem în ajunul lăsatului de sec, să desbrac copilul meu de toate aceste haine și să 'l arăt ast-fel cum a fost conceput și ast-fel cum este în realitate. Ca să ajungem la acest sfârșit, 'mi veți permite să curăț întru cât-va tărîmul discuțiunii de toate lucrurile acelea cari au fost aduse și tratate înaintea D-vostre și care nu au nimic a face cu proiectul de lege de față.

D'ânteiu voi exclude din discuțiune așa numitul drept istoric, în virtutea căruia țeranul are dreptul de revendicațiune asupra pământului.

Dacă țeranul a avut dreptul asupra pământului său nu, acesta este indiferent pentru noi; căci dacă țeranul nostru a avut drept asupra pământului, și eu cred că 'l-a avut, nu mai puțin a avut proprietarul drept asupra ceva mai scump de cât pământul, adică asupra muncii și libertății sătînului și meritul imens al legii de la 1864 a fost că nu numai a emancipat pe sătîni; dar a emancipat țera întrîgă; căci dacă a emancipat pe țeranii de proprietari, a emancipat tot odată pe proprietari de țeranii. (Aplause).

Precum vedeți, din toate acestea noi nu putem însă trage astăzi nici o concluziune, care ar motiva prezentarea legii de față.

Asemenea, D-lor, cred că este bine să înlăturăm din discuțiune un ôre-care sentimentalism, ce nu are valoare în politică.

Ați auzit pe un D. orator care, cu un talent necontestat, s'a încercat să ne arate pe țeran ca modelul tuturor virtuților și cum în schimbul atîtor virtuți noi am grămădit pe capul lui toate miseriile. Concluziunea ar fi că ceea-ce facem astăzi, nu ar fi de cât îndreptățirea unei opresiuni seculare. Ei bine, nici acesta nu este exact. Țeranul la noi este ceea-ce 'l-au făcut secolii, este ceea-ce 'l-a făcut starea de cultură încă înapoiată în care ne aflăm cu toții, nu numai el; și eu sper, că cu ridicarea nivelului de cultură a întregii țări se va ridica țeranul, se vor ridica toți, și alegători și Parlament și ministri. (Aplause).

Asemenea trebuie să înlăturăm din discuțiune toate atacurile asupra intențiunilor, cari le am fi avut, prezentând acest proiect de lege.

Unii au avut să conteste paternitatea și să o dea altora. Nu mă uit la acesta și

nu mă întreb cine a avut o idee; căci ideile aparțin nu acelor cari le au; dar acelor cari le apără. Și când apărăm aceste idei, le revendicăm ca ale noastre ori-cari ar fi părinții lor. (Aplause).

Ni s'a mai dis: Reclamă electorală! Eu cred că este un mod inic de a trata ast-fel această chestiune. Reclamă electorală! Apoi totă lumea face reclamă electorală când se adresază la alegători. Când cerem încrederea alegătorilor nu o cerem pentru ceva? Evident că da! Și când dicem: Eu sunt mai bun de cât altul, nu este o reclamă electorală? Este însă o parte a reclamei electorale pe care nu trebuie să o tolerăm, ci să o condamnăm.

Este acea reclamă electorală care promite și care nu să ține de cuvînt. (Aplause).

Acosta nu se poate dice de noi. Am făcut reclamă electorală; am promis, suntem cu toții decisi să ne ținem de cuvînt; și cu toții ne vom ține de cuvînt. (Aplause).

În această privință facem un act politic serios, facem un act care, ori-cât s'ar dice, este un progres social pe care guvernul vă cere să 'l faceți împreună cu țera.

Eu sunt convins de acesta, și nici un argument nu va putea să restorne acest adevăr.

Dar să vedem acum că am curățit ceva terenul, ce este legea acesta?

Legea acesta nu e de cât o piatră dintr'un edificiu întreg la care cu toții trebuie să lucrăm.

Am dis de mult deja: O-dată regatul român creat, o-dată acest mare edificiu clădit, trebuie să ne uităm și la cei care locuiesc într'însul și cum 'l locuiesc; și trebuie să ne ocupăm câte puțin merit de cât nu au avut acei cari au clădit zidirea, de-a o face locuibile pentru cei ce s'ed într'însa.

În primul rînd 'mi am dis: solitudinea, atențiunea și studiul nostru se cuvine să o aibă clasa țerănescă. Starea ei morală și materială trebuie să ne preocupe înainte de toate; pentru că în afară de ori ce fraseologie, de ori ce sentimentalism politic trebuie să recunoștem că acolo stă și baza și viitorul acestei țări. (Aplause).

Starea materială și morală.

Starea morală eu cred că de la nivelul de jos, unde se află, trebuie să o ridicăm.

Și acesta nu se face numai cu această lege. Cred că trebuie un complex întreg de legi care, încetul cu încetul, trebuie să vină înaintea D-vostre, și care vor face pentru țeran ceea-ce 'l datorază țera aceasta. Las deci chestiunea morală de o parte, va veni momentul unde vom discuta-o. Astăzi avem a face numai cu starea materială, ce reclamă țeranul să fie în traiul său de toate zilele neatârnat.

Ca să fie așa, reclamă ca să puneți cel puțin atît pământ cât 'l trebuie ca hra-

na de toate zilele să 'l fie cu putință fără să atârne de alt cine-va.

Statul este el în posibilitate să ușureze această pozițiune a sătînilor, să aducă această îmbunătățire?

Eu dic că da, pentru că ne găsim în situațiune fericită, un stat care e cel mai mare proprietar din țară, și că în dreptul lui absolut de utendi et abutendi cum dicea D. Lahovari, el 'e în drept să vîndă și să dea, dacă vroiti, fără plată proprietatea lui cum o înțelege.

Atunci ne-am hotărît pentru singurul lucru practic, rațional, logic: pentru vîndare.

De ce pentru vîndare? Pentru că este mai bine ca acela care capătă pământ să știe că nu 'l-a căpătat de gēba, să știe că este rodul muncii lui, și că el plătind'o, el a și câștigat, dar că n'a fost o pomană care i s'a dat. (Aplause).

Dar aici ne loveam de o dificultate; Să vînd, dar cui să vînd? Să vînd acelui care n'are. Iată o primă greutate: el nu are nimic, și cu toate acestea trebuie să cumpere și trebuie să plătescă; prin urmare, trebuia legea să facă condițiuni de acelea cari permiteau să cumpere și cei mai săraci; s'a luat ca basă următorul fapt: ori oi vînde, ori n'oi vînde, e evident că țeranul ca să trăiască are să fie obligat să închirieze și, dacă eu 'l fac condițiuni de plată de ast-fel de natură în cât anuitatea care o plătesce el, nu întrece chiria, care și fără de aceea e silit el s'o plătescă în fie-care an, atunci am găsit soluțiunea problemei și am permis acelor cari n'au, cu toate ca n'au să potă cumpăra. Acesta era punctul de plecare al legii; trebuia să se găsescă înteiu o normă de preț așa în cât anuitatea să nu întrecă chiria pământului, și de acolo o modalitate de plată care să 'l permită lui, chiar plătind mai puțin de cât chiria care o plătea până acum, să potă deveni cu vreme proprietarul locului pe care 'l-a cumpărat el; vedeți D-lor, și aveți să vedeți încet cu încet cum dispozițiunile legii nu sunt de cât consecința logică, consecința nestrămutată a primului punct de plecare, și cum fie-care paragraf isvorăște în mod logic de la premisa pusă la început.

Eu, ca proprietar, sunt în drept să vînd cui vreau, și când veniți D-vostre și diceți pentru ce ați făcut categorii, răspund: Am făcut categorii pentru că am vrut să fac; pentru că am drept să fac categorii; pentru că eu ca proprietar sunt în drept să vînd ori cui voi vrea și, când vine cine-va și 'mi dice: Ba nu, să 'mi vină mie și nu altuia, îi voi spune cu dreptul meu de proprietate în mână: D-ta nu ai să te ocupi în liberul meu arbitru eu ca proprietar vînd cui vreau: căci sunt stăpîn; dreptul *utendi et abutendi* 'l revendic în mod absolut pentru Stat ca și pentru fie-care proprietar. Dar atunci dic: În exercițiul absolutei mele libertăți ca proprietar eu întreb: Cui e interesul meu să dau înteiu? Înteiu dau acelor

carl nu au nimic; să dau întâi acelor carl nu au avut nimic; și iată cum vedeți că în mod logic, firesc, nasce cea d'întâi categorie care e în lege. Pe urmă, dupe ce am dat la toți aceia carl nu numai nu au; dar n'au avut nici o dată nimic, atunci Statul dice: Merg mai departe și mai dau încă și la aceia carl au ceva; dar care acel ceva nu este îndestulător pentru a asigura starea materială de care cu toți voim să se bucure sâtenul la noi.

Și atunci a venit a doua categorie ca Statul să vândă și acelor carl au ceva; dar carl au mai puțin de cât un hectar. Venea apoi a a treia categorie; dar care a fost înlăturată de către colegii mei, și fiindcă am făcut această concesiuine nu voi fi eu acela care să reviu asupra ei; și numai să mă explic cum era proiectul. Această a treia categorie se referea la cei improprietariți în 1864 și la scobortorii lor. Aci se ivea o dificultate care are să existe de acum înainte, o dificultate care bate la ușe și care, cu toată aprobațiunea ce a dat D. Lascar Catargi argumentațiunei D-lui N. Aslan, are să se presinte mai curând sau mai târziu; căci cestiunile nu se înlătură pentru că le negli, pentru că te uiți la dâensele din înălțimea unei argumentațiunii mai mult sau mai puțin științifice. Cestiunile carl conțin un adevăr o dată puse în picior și fac drumul înafară de omeni și piedicile carl li se aduc. (Aplause).

Venea, diceam, o greutate: dacă noi dăm facultatea de a cumpăra celor improprietariți la 1864 și moscenitorilor lor, nu întâmpinăm noi următorul pericol? Inchipuiți-vă, D-lor, un sat improprietarit la 1864 cu 100 locuitori; moscenitorii n'au ajuns încă la moscenire conform cu legea; dar ei se duc și cumpără pe moșiile Statului loturi și tot conform cu legea se înută pe acele loturi.

Cei 100 improprietariți la 1864 mor, conform legii naturei, dupe o vreme ôre-care; în acest cas ce se face cu pământul pe care trebuie să l moscenescă rudele lor din depărtare?

Moscenitorul fiind stabilit aiurea n'are să părăsescă cele 10 sau 15 pogone ce le-a cumpărat de mai înainte pentru ca să gospodărescă un hectar în satul său de nascere; are să l dea deci în posesiune.

Se va întâmpla dar ca părți întregi să rămână despopulate și în loc ca fie-care țeran să fie proprietar pe o parte de pământ, are să se ajungă la rezultatul că improprietărirea din 1864 să se distrugă chiar prin faptul legii, și să fie iarăși o comasare care să se dea în posesiune de osumă de proprietari reslățiți în toate unghiurile țerei.

De aceea diceam că moscenitorii legii din 1864 nu trebuie să fie admiși la vânzarea loturilor de 5 hectare ce se vând prin legea de față.

Ne lovim însă de o dificultate, ne lovim de dificultatea Constituțiunei, a codului nostru civil. În adevăr Constituțiunea

proclamă inalienabilitatea pământurilor din 1864, iar legea noastră civilă impune divisibilitatea acestor pământuri, și aci vine, D-lor, o cestiune pe care diceam adineori că D-vostre aveți să fiți obligați să vă ocupați cu dâensa. Mai curând sau mai târziu are să vină un moment când n'are să mai vie cutare sau cutare și să se creadă că a resturnat o idee și o necesitate socială prin faptul că aruncă în fața D-lui Carp cuvântul de majorat țărănesc, sau pronunță vorba de socialism de Stat fără să dea nici argumente, și crezând că cu câte-va epitete s'a îndepărtat o necesitate a Statului și a societății la care omeni mai culti—să nu se supere D. Nicu Aslan—din alte țări, tot așa de patrioți ca D-vostre, le a tratat în alte țări fără ca cineva să-și bată joc de dâensele și le a dat o soluțiune, care este conform cu știința și conform cu necesitățile moderne. (Aplause).

Cum vedeți, D-lor, mai toate dispozițiunile proiectului sunt isvorite cu consecințe logice, din primul punct de plecare, din premisa, care am pus-o adineori. Mai era în cercul acesta de idei încă o necesitate. Ce voim noi? Îndreptarea stărei materiale a țeranului; dar cine voește lucrare trebuie să voiască și mijloce. Ce interes avem a schimba un proletariat, care n'are nimic, în altul care are ceva. Prin acesta absolut nimic, nu este o înbunătățire, ci numai o nuanță mai mult. Și atunci am dis: Acei țerani, carl cumpără de la Stat pământ în condițiuni carl vedem că le ușurează cumpărarea, nu este bine, nu este drept ca să facem lucrarea deplină, când le dăm ușurare de cumpărare să l ușurăm și la exploatare; și atunci a născut ideea avansurilor. Este evident că acela care are deja locuința lui și toate îndemânările, acela nu are nevoie așa de avans, nu are așa nevoie de ușurarea exploatării pământului, ca acela care este obligat să se ducă 20—30 kilometri depărtare și care trebuie să începă din nou o viață într'egă, o gospodărie într'egă. Colegii mei s'au opus la acesta; s'au opus pentru motivele carl le-au explicat D. Lahovari. Știți că politica este cum a dis un mare om de Stat, este arta concesiunilor și a compromisurilor. Prin urmare, ca să ajungem la o înțelegere și ca să putem presenta înaintea D-vostre proiectul primitiv, ca operă comună a noastră tutulor, trebuia să se facă concesiuni, și trebuie, o dată făcute acele concesiuni, să ne ținem în mod onest de ele. (Aplause).

Și eu cred, D-lor, că nu numai eu dar toți amicii mei vor consimți la concesiunile carl am făcut; căci nu admit ca să mă puneți în pozițiunea aceea cum că eu să fi concedat ceva, și că pe urmă amicii mei să nu ratifice concesiunea făcută și această ne ratificare să fie interpretată față cu mine ca un act de rea credință. (Aplause).

D. N. Voinov: Va să dică să nu mai dăm avansuri la locuitori?

D. ministru de externe, P. Carp: Veți vedea îndată.

Însă, D-lor, am dis că forma sub care se presintă avansul mi este indiferentă, numai să se facă. Dacă, D-vostre, nu voiți să se facă avansul pe calea directă de către Stat, atunci trebuie să dați un alt mijloc care să fie posibil. Atunci Domniile-lor au dis, și, eu am consimțit ca acest avans să se facă pe cale de credite. Acesta am consimțit; însă ca ideea avansului să se suprima cu desăvârșire, acesta nu o pot primi, fiindcă trebuie să se dea țeranilor ajutorul de instalațiune. Că acesta are nevoie de o regulamentare bine studiată sau chiar de o lege, acesta o recunosc, însă D-vostre trebuie să puneți în lege principiul, pentru că o dată principiul pus, devine un drept pentru acela care poate cere aplicarea acestei legi și atunci D-vostre sunteți obligați, fie sub o formă, fie sub o alta, ca să l faceți acest avans.

Dar, D-lor, mi-am dis: starea materială a țeranului este suficientă? Și atunci, pornind de la acest punct de plecare și gândindu-mă atât la starea lui materială cât și la starea lui morală, mi-am pus întrebarea dacă comunele rurale la noi n'au nevoie de conductorii eiși chiar din stinul lor. Atunci am spus că, pe lângă loturile mici, trebuie să vindem la căpeteniile din comune și loturi mai mari.

Dacă din proiectul primitiv s'a modificat cătimea, acesta este aproape indiferent și nu a fost trebuința de discuțiuni și nici de concesiuni; căci în primul proiect se poate cumpăra două loturi de 10 hectare, iar nu numai unul ca la cele 5 hectare; prin urmare, redacțiunea actuală este mai mult o precizare de cât o modificare a proiectului primitiv.

Acestea sunt, D-lor, intențiunile proiectului, acestea sunt țelurile lui, acestea sunt modificările introduse în el; și dacă mă veți întreba ce este această operă? Este ea liberală? Este ea conservătoare? Eu voi dice că este și liberală și conservătoare. Este liberală pentru că ori și ce idee liberală, precum tinde ca să se lătescă mai mult într'un popor exercitiul drepturilor politice, așa trebuie să tindă să se lătescă într'un popor îmbunătățirea stărei materiale. Ea este eminamente conservătoare, pentru că chiar de nu ar fi în interesul sâtenului, ea este în interesul proprietarilor mari. Și aci răspund D-lui Panu, care mi dicea: n'ați presintat legea pentru că iubiți țeranii. Am spus deja că n'am presintat legea pentru că iubim țeranii; căci în politică trebuie să ne uităm la necesitățile unei societăți, iar nu la simpatiile ori la antipatiile noastre. Dar a mai adăogat pe lângă acesta D. Panu: Ați presintat proiectul de frică. De frică! D'întâi că obârșia acestui proiect dată deja de la 1881; prin urmare, la o epocă presupun...

—De aceea argumentez așa, dacă sunt în eroré să mă rectifice D. Panu—presupun că D. Panu, vorbind de frică, a făcut alusiune la răscolă din primă-véra trecută și la téma ce aceea răscolă a trebuit să lase în inima noastră a tutulor.

Dar nu, în primă-véra anului 1888 a născut acest proiect, căci principiile lui principale de și în mod embrionar datéză deja de la 81. Dar de ce voiți D-vóstre că rumai frica să fie mobilul nostru? Oare credeți că noi, ca proprietari mari, ca conservatori suntem așa de puțin inteligenți să nu recunóscem cu toții adevérul că: țéran sêrac, proprietar sêrac; țéran bogat, proprietar bogat, și că este o conexitate absolută de interese între proprietatea cea mare și între proprietatea cea mică, și că ori-ce bine am aduce noi, ori ce îmbunătățire vom face, ori ce înlesnire aducem țéranului o facem în interesul lui d'ântéiú, dar o facem și în propriul nostru interes; căci în ultima instanță din munca lui tot noi avem să tragem mai multe folóse și mai multe róde. (Aplause).

Prin urmare, nu de frică, dar pentru că ne înțelegem adevératul interes nu numai al țérei!—și dacă voiți mă pun pe țéramul egoist—dar pentru că înțelegem adevératul interes al nostru, al proprietarilor, am venit cu acéstă lege, și de aceea đic că ea este liberală și conservátóre; și ca să confund aceste două idei într'un singur cuvânt: ea este națională. (Aplause).

Eú sunt convins, D-lor, că pentru proprietatea cea mare în afară de acest raport între dênse și țéraní, are se mai nască un alt folos, care are să induoiască póte valórea moșiilor nóstre; noi proprietarii mari ađi avem un concurent imens în Stat; cel mai mare producător și exploatator ađi este Statul. Inchipuiți-vé D-vóstre că o-datá tóte moșiile vëndute

la țéraní, concurența pentru moșiile particulare va fi mai mare, nu pentru că numărul arendașilor va fi mai mare, ci pentru că numărul moșiilor de arendat va fi mai mic, și de aci concurența fiind mai mare, are să se producă un spor al proprietăței mai mult de cum este ađi.

Să mergem mai departe, D-lor, dacă noi vom lása țéranul în starea în care se află ađi, copiii lui când vor vedea că la țérá nu se mai pot hráni, cu încetul cu încetul au să părăsescă câmpia și au să se ducă în téguri, și ast-fel cu încetul cu încetul brațele de cari avem nevoie la țérá și cari speram să se înmulțescă mai mult, au să devină din ce în ce mai puțin, și are să se producă în téguri un proleteriat, care se produce mai ușor de cât la țérá, și vé asigur că dacă nu va fi mai periculos dar va fi cel puțin tot atât de periculos, ca și proletariatul câmpean. Prin urmare, este în interesul nostru al tutulor să oprim acest lucru; și vedeți că în afară de ori-ce preocupățune în privința situațiunei materiale a țéranilor, este în interesul tutulor proprietarilor mari, este în interesul conservatorilor a primi acéstă idee și de a vota acest proiect.

Dar mai este un alt lucru; dacă nu mă tem de răscolé, și dacă ivindu-se răscolé nu mă voiú da îndărát; căci în fine și Statul are drepturile lui, și societatea trebuie să fie apérată, nu mă voiú da în îndărát a le nábuși cu tótá energia de care voiú dispune; am însă o datorie și acésta o avem cu toții, adică să contribuim din tóte puterile nóstre ca clasele să fie împăcate între dênsele în acéstă țérá. (Aplause). De la acéstă împăcare nasce înflorirea acestei țéri, de la acéstă împăcare va nasce și puterea ei în timpurile cele grele.

D-lor, D. Eugeniu Ionescu făcea alusiune la Stein și la reforma lui țéranescă.

Sciți de unde a venit impulsunea reformei lui Stein? Impulsunea reformei lui Stein nu a venit de la un bărbat de Stat, a venit de la o femeie modestă și nenorocită de și era regină și frumoasă.

Dupe bătaia de la Iena, regina Luisa a scris o serie de scrisori lui Stein, și i-a đis: Dacă am avut nenorocirea care ne-a sdrobit, este că nu ne-am ocupat destul de tóte clasele acestei țéri, este că nu ne-am gândit destul că clasa dirigită nu trebuie să fie clasă exploatată, și nu am făcut nimic pentru clasa exploatată. În scrisorile ei veți vedea în mod embrionar tóte ideile cari, le a inserat Stein în marea lui reformă, inaugurată la începutul acestui secol, continuată la 1848 și neterminată încă nici ađi; căci guvernul Germaniei se ocupă și ađi de starea țéranilor și ténérul Impérat, când a făcut proclamațiunea la venirea sa pe tron a đis: Înainte de tóte voiú fi părintele claselor de jos.

Ei, D-lor, acésta voim să facem și noi, noi mai prevédători nu am voit să așteptăm că nenorocirea țérei să ne învețe minte; noi voim să profităm de nenorocirile altora, voim ca atunci, când timpurile cele grele vor veni, țérá să fie împăcată înăuntru și puternică în afară. (Aplause).

Pe acéstă cale póte vom ajunge la rezultate mai frumoșe și mai mari de cât nu vé puteți inchipui, și póte că legea acésta, cât de modestă pare ea astăzi, póte că ea va fi germele de unde va răsări un ștejar puternic, la a căruia umbră aveți să vé adăpostiți cu toții. (Aplause prelungite).

Vocí: Continuarea pe mâne.

—Ședința se ridică la 6 ore, anunțându-se cea viitoare pe a doua zi, 18 Februarie.

r
l
r
r
a
l
l
C
C
I
P
d
P
I
n
l
c
n
B
m
r
e
m
j
u
d
i
c
i
a
r
y
t
e
n
D
n
D
C
C
n
P
C
P
n
I
r
e
n
d

No. 46.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Ședința de la 18 Februarie 1889

Președinția D-lui vice-președinte *Ila-riu Isvoranu*, asistat de D-nii secretari Ion G. Leca, U. Boldescu, I. M. K. Iepureanu și Al. Hinna.

Ședința se deschide la ora 1 și 15 minute după amiazi.

Prezenți 154 D-ni deputați.

Nu răspund la apelul nominal 24 și anume:

Bolnavi :

D-nii : L. Bogdan, M. Adamescu, T. Anastasiu, C. Grădișteanu.

In congediu :

D-nii : G. Gr. Cantacuzino, M. Marascu, I. Negulici, N. Nanoescu.

Fără arătare de motiv :

D-nii : D. Burcă, Gr. Constantinescu, C. Deleanu, I. Demetriad, G. Drăghici, C. Gabunea, A. Goilav, L. Goilav, I. Panu, V. Poenaru, C. Raileanu, C. Ressu, G. Bobeica, C. Vericeanu, N. Voinov.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se acordă congediu D-lor L. Bogdan și M. Adamescu.

— Se trimit la comisiunea de petițiuni: petițiunea D-nei Sofia I. Rădulescu, a D-nei Maria Caramfil, a mai multor comercianți din județul Oltu, a mai multor locuitori din comuna Produlesci, județul Dâmbovița, a mai multor locuitori din comuna Motoșeni, județul Tecuci, a mai multor locuitori din comunele Pietroșani, Bujoru și Tănăsesci, județul Vlașca, a mai multor locuitori din comunele Bucuresci, Dăresci și Tintava, județul Ilfov, a mai multor locuitori din comuna Șivița, județul Covurlui, a preotului Constantin din comuna Drăgănesci, județul Teleorman, a mai multor locuitori din comuna Valea-Rea, județul Bacău, și a mai multor locuitori din comuna Calafat.

— Se trimit la comisiunea de indigenat: petițiunile D-lor G. Stavrovici și a D-lui Adolf Molder.

— Se depun șapte raporturi ale comisiunii de indigenat asupra naturalizării D-lor: J. I. Catz, N. S. Capri, G. Kratofil, C. A. Iliescu, Fr. Broehm, P. Constantinescu și Iosef Milds.

— Se trimite la comisiunea de informațiuni: telegrama mai multor cetățeni din Caracal.

— Se trimite la comisiunea financiară proiectul de lege, relativ la deschiderea unui credit suplimentar de lei 210.000 pentru plata indemnitațiilor convenite D-lor senatori și deputați, și proiectul de lege relativ la deschiderea unui credit suplimentar de lei 5.700, și altul extraordinar de lei 118 pe séma ministerului de finance.

D. vice-președinte: D. Lahovari are cuvântul.

D. I. Lahovari: D-lor deputați, voiesc a prezenta o propunere emanată din inițiativa parlamentară, și pentru care rog pe onor. Camera să bine-voiescă a mi acorda urgența, fiind-că această propunere este în legătură cu bugetul, și bugetul intră în vigoare de la 1 Aprilie.

Iată copriinderea propunerii:

PROPUNERE

Subsemnații având în vedere că, în fața grelelor sarcini ce apasă asupra țerei, ori-ce cheltueli cari nu sunt absolut indispensabile urmăză a fi suprimate sau reduse;

Că ast-fel, este bine a se restrânge în cele mai strânse limite cheltuelile reprezentățiunii țerei în străinătate, propunem următorul proiect de lege:

Art. 1. Sunt desființate legațiunile de la Londra, Roma, Bruzel și Atena.

Art. 2. Șefii legațiunilor cari rămân în ființă vor fi însărcinați a represinta țera pe lângă curțile țerilor vecine, însă:

— Cel de la Paris va fi acreditat și la Londra și la Bruzel;

— Cel de la Berlin la Haga;

— Cel de la Viena la Roma;

— Cel de la Constantinopol la Atena.

Art. 3. Sunt abrogate legile din 14 Februarie 1879 și din 19 Februarie 1880, intru cât ele sunt contrarii legii de față.

C. C. Dobrescu, G. Macarescu, N. Nichiforescu, C. Olănescu, St. Pleșia, D. Alexandrescu, G. Burghilea, I. Cincu, Christu S. Negoescu, C. Kogălniceanu, Chr. I. Sulici, I. N. Iancovescu, Iosef Oroveanu, G. Em. Lahovari, M. Balș, G. Rosnovanu, G. D. Pallade, G. Softa, G. Iamandi, C. Popovici, E. Mavrocordat, I. C. Grădișteanu, I. N. Lahovari, I. Fétu, M. Teoni.

D-lor, fiind-că nu putem pe cale bugetară să desființăm funcționarii prăveduți prin legi, vă rog să bine-voiți a vota urgența asupra acestei propunerii. (Aplause).

— Se pune la vot urgența și se admite. (Sgomot).

D. D. R. Roseti: Cer cuvântul în cestiune de regulament.

D. vice-președinte: Aveți cuvântul.

D. D. R. Roseti: Când un deputat propune un proiect de lege și cere urgența, este de datoria președintelui să întrebe dacă cere cine-va cuvântul contra urgenței, iar nu să proclame urgența fără să consulte Camera. D. N. Ionescu a cerut cuvântul contra urgenței și trebuie să i dați cuvântul. (Sgomot).

D. vice-președinte: D-lor deputați, permiteți-mi a declara că imputarea ce se aduce biuroului pentru nerespectarea regulamentului, este cu totul neintemeiată și nedreptă. Biuroul nu are nici un interes de a nu fi pentru toți drept și nepărtinitor. Cum voiți însă D-văstre ca

biuroul să pôtă auzi glasul acelor D-ni deputați cari cer cuvântul, în mijlocul sgomotului ce se urmăză...

Voci: Aveți dreptate.

D. vice-președinte: Eu nu am auzit pe nimeni cerând cuvântul, și de aceea am pus la vot urgența asupra propunerii D-lui Lahovari și am proclamat că Adunarea a adoptat urgența. (Sgomot).

D. G. Duca: S'a votat urgența?

D. vice-președinte: Da, și a fost mare majoritate.

Voci: Faceți contra probă.

D. vice-președinte: Dacă Adunarea încuviințeză această, eu nu am de cât să mă conform decisiunii sale. (Sgomot).

Voci: Nu se mai pôte.

D. Gr. Cozadini: Cer cuvântul în cestiune de regulament.

D. vice-președinte: Aveți cuvântul.

D. Gr. Cozadini: D-lor, de câte ori se înfățișează o propunere și se cere urgența ei, biuroul consultă Adunarea asupra urgenței și este în drept să proclame urgența, când ea a fost admisă. Așa s'a procedat și astăzi; dar tumultul care era la culme în Camera a pus pe biuro în neputință de a auzi cine a cerut cuvântul contra urgenței. Majoritate mare a fost pentru urgență; prin urmare bine a făcut președintele să se pronunțe pentru urgență. (Intreruperi, sgomot).

Mă rog, D-le Duca, să nu mă intrerupeți, mai cu sémă D-văstră care faceți larmă atât de mare. (Sgomot).

Votul este proclamat și sfânt, și acum nu avem alt de făcut, de cât să pășim la alte lucrări.

D. vice-președinte: D. Boldescu are cuvântul.

D. U. Boldescu: D-lor deputați, în ședința de ieri D-văstre ați decis ca astăzi să vă ocupați cu proiectul de lege pentru vânzarea în loturi a domeniilor Statului, de și ziua de astăzi este destinată prin regulamentul nostru pentru petițiuni și indigenate, cu toate acestea mă măgulesc a crede că D-văstre, mai înainte a intra în discuțiunea aceluia proiect de lege, veți bine-voi a da adesiunea D-văstre ca să luăm în examinare și să tranșăm o gravă și urgentă cestiune, aceea a țeranilor ce sunt în lipsă de hrană, de porumb, și cari în nenumărate rânduri s'au rugat să li se vină în ajutor.

D-lor, este mai mult de o lună de când cererile acestor suferinși s'au adresat Camerei și guvernul are cunoștință de aceste plângeri, de ore-ce chiar eu le-am adus la cunoștința D-lui prim-ministru și a D-lui ministru de interne. Este ade-vărat că atunci mi s'a promis că se va prezenta Adunării cât mai curând un proiect de lege relativ la această cestiune; dar cu regret constat că până astăzi promisiunea dată încă nu s'a realizat.

Sciți, D-lor, că în privința această s'a făcut și o interpelare de D. Cernătescu, dar și aceea nu a avut nici un rezultat practic. Se vede dar că este un obicei de

a nu se da nici o satisfacțiune interpelațiilor, chiar când cererile lor sunt juste și bine întemeiate.

D-lor, în fața numeroselor plângeri adresate Adunării de către cei în lipsă de porumb, comisiunea de petițiuni a găsit că cesțiunea acésta merită să fie tratată de urgență și m'a însărcinat a face un raport asupra petițiilor locuitorilor din Dolj și Ilfov și a supune la aprobarea D-vóstre următoarele conclusiuni:

„Comisiunea a decis ca guvernul de urgență să stabilească prin administrație un tablou de toți locuitorii ce sunt în necesitate și de cantitățile trebuincioase de porumb, și să vină cu un proiect, cerând imediat un credit în acest scop, făcând a se distribui porumbul, urmând în cât va fi posibil dispozițiile legii din 1887.“

Vă rog, D-lor, să aveți în vedere că sunt mulți locuitori săteni, cari sufer de fómie, și prin urmare, este urgență de a se obliga guvernul printr'un vot al D-vóstre, să presinte Adunării un proiect de lege pentru ajutorarea lor.

D. I. Nădejde : Experiența din trecut trebuia să ne arate că nu la administrațiunea locală, trebuia să se adreseze guvernul, pentru a face liste de ómenii cari nu au porumb; căci vă aduceți aminte ce liste au făcut primarii când cu rěscóla.

D. Al. Lahovari, ministrul domeniilor : D-le președinte, acésta cesțiune nu se póte discuta acum, nefind la ordinea zilei. (Sgomot).

Voci : N'a fost pusă la ordinea zilei acésta cesțiune. (Sgomot mare).

D. I. Nădejde : Eú propun să se trimită un delegat din partea ministerului, ca să constate cine are lipsă de porumb, și să nu se lase pe primarii să facă asemenea constatări; căci ei vor dice că ómenii huzuresc și că nu au lipsă de porumb... (Sgomot).

D. vice-președinte : D-lor, Adunarea are să decidă dacă trebuie să urmăm cu discuțiunea asupra proiectului de lege relativ la vëndarea bunurilor Statului în loturi, sau dacă trebuie să amânăm pentru câte-va momente acea discuțiune și să ne ocupăm cu cesțiunea propusă de D. Boldescu.

D. D. Alexandrescu : D-le președinte, vă rog, ca înainte de a consulta Adunarea asupra acestei cesțiuni, să bine-voiți a proclama vacant colegiul electoral care a ales pe D. Ión Brătianu, pentru că D-sa nici în urma invitațiunii ce i s'a făcut de biuroú, nu a fost următor a veni la Adunare. (Sgomot).

D. P. Cernătescu : D-le președinte, vă rog, să-mi dați și mie cuvântul ca să dic câte-va cuvinte asupra resoluțiunii ce s'a citit de D. Boldescu, pentru că și eú sunt de părere că trebuie să se dea o soluțiune cât mai neîntârziată acestei cesțiuni.

— Adunarea consultată decide a se continua cu discuțiunea asupra proiectu-

lui de lege pentru vëndarea bunurilor Statului în loturi.

D. vice-președinte : D. Caracostea are cuvântul în cesțiune de regulament.

D. M. Caracostea : D-lor deputați, am cerut cuvântul în cesțiune de regulament, pentru că mă cred dator să rog pe onor. biuroú ca înainte de tóte să aplice regulamentul pentru toți cu aceeași nepărținire.

Mai întâi, protestez contra modului cum se înscriu oratorii la biuroú; căci iată modul dupe care se urmăze aceste înscrieri: Unii din D-nii oratorii se duc la biuroú cu trei și patru zile înainte de a se aduce un proiect de lege în discuțiunea noastră și se înscriu, în cât atunci când vine proiectul în discuțiune și când voescă veri-un alt Domn deputat să vorbescă, i se răspunde că sunt 20, 30 deputați înscriși cari au cerut cuvântul înaintea D-sale, și ast-fel acel deputat se vede împedat de a vorbi, cum s'a întâmplat D-lui Mihail Kogălniceanu, care pentru ca să póta vorbi și D-sa, a trebuit să se adreseze la cei înscriși mai d'înainte și să-l róge a-i ceda rëndul D-lor.

De aceea, eú protestez în contra acestui mod de înscriere și rog pe onorabilul biuroú că de acum înainte cererile de cuvânt să nu se înscrie de biuroú de cât numai când sunt făcute în ședința publică, și cu ocaziunea discuțiunii generale, sau pe articole, a unui proiect de lege, pentru ca și noi să scim cine are să vorbescă.

Iată prima mea rugăciune.

Cea de a doua este acésta: Rog pe onor. biuroú să fie mai atent la dorințele D-lor deputați. Așa, asérá, înainte de ridicarea ședinței, aprópe 50 Domni deputați au cerut închiderea discuțiunii, și fără a se consulta Camera asupra închiderii discuțiunii, D. vice-președinte a ridicat ședința. Protestez și în contra acestui mod de procedare.

D. vice-președinte : Am onóre a răspunde, și sunt dator să răspund, că, imputările ce se fac biuroului cred că nu sunt îndreptate în contra mea personal.

D. M. Caracostea : Nu.

D. vice-președinte : De óre-ce eú nici nu am presidat desbaterile asupra proiectului în cesțiune, nici nu am luat parte la facerea înscrierilor.

Acum, în cât privesce înscrierile, iată cum se urmăze :

Fie-care deputat, care voescă să ia cuvântul asupra unui proiect de lege, îndată ce proiectul se presintă înaintea Camerei, liber este a se înscrie și așa s'a și procedat. D-nii deputați cari au cerut cuvântul s'au înscriși la rëndul D-lor, dupe ordinea cererilor, într'un registru dupe ce s'a prezentat proiectul de lege, ast-fel că imputarea D-vóstre în acésta privință 'mi pare că nu este fondată.

D. vice-președinte D. Cozadini are cuvântul.

D. Gr. Cozadini : D-lor, ași fi de opi-

niune pentru ca să nu se mai ivescă nici o contestațiune asupra înscrierilor, ca biuroul să nu mai înscrie pe deputații cari cu mezza voce merg la biuroú și se înscriu mai 'nainte chiar de a se anunța punerea la ordinea zilei a unui proiect de lege.

Propun ca biuroul în viitor să nu mai înscrie pe cei ce vor voi să vorbescă asupra vre-unui proiect de lege ce se presintă, de cât în urma cererei cuvântului ce va face în ședința publică cu glas tare oricine vrea să vorbescă; căci așa nu va mai fi nici o contestațiune.

D. vice-președinte : În urma vocii autorizate a D-lui Cozadini, care face parte din biuroú, permiteți-mi a vă da și eú citire articolului din regulament care reguléază acésta cesțiune, și iată cum sună art. 30 :

„Nici un deputat nu póte vorbi de cât dupe ce s'a înscriș mai 'nainte la biuroú, sau dupe ce, de la locul s'eú, a cerut și a primit de la președinte cuvântul. Voia de a vorbi se dá dupe rëndul înscrierilor sau al cererilor, observându-se de normă a se da tot-d'auna cuvântul unuia pentru și altuia contra.

„Este învoit însă fie-cărui deputat a schimba cu altul rëndul s'eú de a vorbi.“

Prin urmare înscrierile făcute la biuroú sunt conforme cu regulamentul.

Acum, D-lor, vă fac cunoscut că în privința unui domn deputat absent s'au îndeplinit tóte formalitățile. Dupe o absență nemotivată de 6 ședințe, 'i sa notificat a veni; dupe ce au trecut 10 zile de la notificare, s'a supus cazul Adunării, și s'a primit a se notifica din nou deputatului să bine-voiască a veni. De atunci au trecut alte 10 zile și biuroul n'a primit încă nici un răspuns.

Eú, de și în puterea regulamentului, trebuie să declar colegiul vacant, am crezut, însă, că e bine să aduc cazul la cunoștința onor. Adunării.

D. N. Blaramberg : D-lor, ce se petrece cu D. Brătianu; căci de D-sa este vorba, este negreșit ceva cu totul anormal, însă care nu să explică, de cât indetul, când cine-va cugetă la sistemul, la apucăturile omului în timp de 12 ani: despre cari se póte resuma ast-fel: dispreț pentru regimul parlamentar... dispreț pentru națiune. Cu tóte acestea, eú îndrăznesc să vă rog să faceți pentru D. Brătianu ceea-ce n'ar trebui să se facă, o excepțiune.

D-sa fiind sub greutatea unei puneri în acușațiune, să 'i arátăm încă o-dată că prezența sa nu ne sperie; să 'i arátăm mai ales că nu vrem să fugim de discuțiune și să 'i lipsim de dreptul de apărare.

Propun dar, să lăsăm cazul D-sale să dormă până în ziua când se va prezenta raportul și D-sa, 'și va putea face apărarea. (Aplause).

D. D. Alexandrescu : Propunerea D-lui Blaramberg nu póte fi nici într'un chip primită. Sau avem un regulament

saŭ nu? Dacă avem un regulament la care cu toții trebuie să ne închinăm, apoi atunci nu putem face excepții pentru nimeni; căci mâine un alt D. deputat ar putea fi împedat de a veni la Adunare și atunci nu ar avea de cât să invoce în favoarea sa suspensiunea indefinită, și cu modul acesta se lasă colegiul care la ales nerepresentat în Cameră. Acesta ar fi ceva ilegal.

De aceea vă rog, D-le președinte, să proclamați colegiul vacant.

D. I. Nădejde: Mă unesc cu cele șise de D. Alexandrescu. Proclamați colegiul vacant. (Sgomot).

D. vice-președinte: D. Aslan are cuvântul în chestiune de regulament.

D. N. C. Aslan: Eŭ mă unesc în totul cu părerea D-lui Blaramberg. E o chestiune de înaltă conveniență pentru noi, a nu declara colegiul I de Muscel vacant, până ce nu va lua sfârșit cercetarea ce se face actualmente în privința administrației D-lui Brătianu.

D-lor, nu ne aflăm în cazul aplicației rigurose a regulamentului; motivul este că nu e o chestiune cu totul individuală, particulară, față cu care am fi siliți să aplicăm dispozițiile articolului din regulament; dar ne aflăm în fața unei situații cu totul excepționale și delicate; față cu un coleg al nostru dat în judecată și care resimte poate oarecari scrupule de a veni în mijlocul nostru, până ca mai întâi situațiunea sa față cu grăua acuzare ce apasă asupra-i, nu va fi fost regulată. *Iată* pentru ce cred că e o chestiune de dreptate și de conveniență din partea noastră, să nu declarăm încă vacant acel colegiu.

Intru cât privește argumentul adus de onor. reprezentant al Iașului că colegiul electoral ar fi lipsit de reprezentantul său, bine-voiască D-sa a nu se însărcina cu apărarea intereselor acelui colegiu, care când a ales, a știut în suveranitatea lui ce a făcut.

El va avea răbdarea să accepte sorta acușățiunilor aduse contra alesului său.

Impărtășesc dar în totul simțimintele și opiniunea D-lui Blaramberg, și rog la rândul meu să nu se declare vacant acel colegiu.

D. vice-președinte: E datoria mea, care presidez aici, să vă spun categoric că ori-care ar fi discușiunile D-văstre, regulamentul nu-mi permite să mă bazez pe ele, până ce D-văstre cu două treimi nu veți reforma mai întâi regulamentul.

D. Ienacovic: are cuvântul.

D. I. Ienacovic: D-lor, eŭ cred că trebuie să lăsăm pe biuroș să aplice regulamentul chiar pentru motivele invocate de D. Aslan.

S'a șis că e bine ca D. Brătianu să vie în acest Parlament să facă apărarea sa; ei bine, legea de responsabilitate prevede cazul acesta. Un ministru dat în judecată, chiar când nu este deputat, poate veni înaintea comisiunii de informații

și înaintea Camerei să-și facă apărarea.

Eŭ am o dorință mare să văd aici pe D. Brătianu; am regretat mult când am vădit că la alegerile generale n'a fost ales; dar am creșut că țera a voit să se manifeste prin mijlocul acesta, și să dea o calificare faptelor sale.

Revenind la regulament, el nu se poate modifica de cât cu două treimi, și nu putem noi pe cale piezișă să-l violăm.

Rog dar ca biuroș, fără discușiune; căci altminteri ar trebui să se reformeze regulamentul, să bine-voiască a și face datoria aplicând regulamentul.

Voc: Închiderea discușiunii.

D. Gr. Cozadini: Am luat cuvântul contra închiderii discușiunii pentru ca să mi permiteți să șic măcar două cuvinte pentru cari resone mă unesc cu opiniunea emisă de D. Blaramberg.

Ați aușit adineaori printre comunicări și o pantachusă de felul celor ce a început să se porțe prin țera ca cetățenii să cêră să nu mai fie dat în judecată guvernul trecut.

Eŭ v'aș fi rugat ca să mai îngăduiți o lună s'aș și două și să nu declarați colegiul vacant pentru ca în acest timp să potă țera să se manifeste prin cereri de ne dare în judecată a miniștrilor trecuți.

D. G. Apostoleanu: Am luat cuvântul pentru închiderea discușiunii; căci în cazul de față nu poate să fie nici o discușiune.

D. ministru de externe: Ba poate să fie discușiune.

D. G. Apostoleanu: Dar atunci mă întreb pentru ce e făcut regulamentul, dacă nu pentru a regula de mai înainte lucrările Camerei care nu trebuiesc să se facă dupe împrejurări și conveniențe? Chiar aș D-văstre aș avut un cas de felul acesta, în care un domn deputat a creșut că nu e nevoie de a se vota urgența pentru suprimarea unor legații și a cerut cuvântul să combată urgența; cu toate acestea fiind-că biuroș, expresiunea acestei Adunări, apucase să declare cum că Adunarea a admis urgența, nu s'a mai revenit asupra chestiunii; căci ar fi fost revot. (Sgomot). D-lor, intru cât cazul de față e perfectamente regulat prin regulament și intru cât aci nu poate să încapă nici o discușiune, afirmațiunea D-lui ministru de externe eŭ nici de cum nu o pot înțelege.

În adevăr, se șice că ar fi o chestiune de conveniență parlamentară să nu declarăm vacant colegiul I de Mușcel, pentru ca D. Brătianu să potă veni aci să se apere. Să vedem dacă această cerere e corectă.

Cine a împedat puțința apărării D-lui Brătianu de a nu aduce acest omagiu suveranității naționale în numele căreia vecinic D-sa a vorbit și a adus legi reacționare...

D. M. Kogălniceanu: Cer cuvântul.

D. G. Apostoleanu: Cine l-a împedat pe D-sa să nu cêră un congediș; căci D-sa trebuia să aducă acest omagiu

Adunării și mai cu sêmă regulamentului, care iată ce șice:

„Dacă, dupe trecere a 6 absențe, deputatul absent nu va veni la Cameră, biuroșul l va invita de a veni saŭ a trimite dovada împedicării.

„Dacă, în termen de 10 zile de la notificare, nu va trimite justificarea, atunci scaunul se va declara vacant.“

Așa dar, aplicarea regulamentului este încredințată onestității, imparțialității și integrității biuroșului. Altminteri, în casuri precise, a se consulta Adunarea, e a supune însuși regulamentul votului unei majorități schimbătoare de aș până mâine. Și atunci unde ar mai fi regularitatea lucrărilor noastre?

Eŭ sunt dar de părere că în acest cas nu mai poate fi nici o discușiune; căci ar trebui altfel să modificăm regulamentul.

— Se pune la vot închiderea discușiunii și se primesce.

D. M. Kogălniceanu: Cer cuvântul în chestiune de regulament.

D. vice-președinte: Aveți cuvântul.

D. M. Kogălniceanu: D-le președinte, eŭ n'am nimic de șis în chestiunea dacă trebuie saŭ nu să se mai încunoscințeze D. Brătianu a veni la Cameră, saŭ dacă trebuie să se declare colegiul vacant; acesta are să se hotărască de Adunare. Am luat cuvântul numai ca să arêt că necontenit și cu ori-ce ocaziune D. Apostoleanu, președintele comisiunii de informații, aduce acușări contra persoanelor deja date în judecată. Dar unde avem să ajungem cu acest sistem? (Înteruperi, sgomot.)

D. vice-președinte: Cu tot respectul ce dătoresc autorității și vârstei D-lui Kogălniceanu, sunt nevoit să constat că în chestiunea de față D-sa nu a vorbit în regulament.

D. ministru de externe: D-lor deputați, nu voiș să intervin în desbaterile D-văstre, dar să mi permiteți a șice câteva cuvinte în chestiune de regulament.

D. vice-președinte: D-văstre aveți dreptul să vorbiți ori-când; dar asupra unei chestiuni a căreia discușiune s'a închis nu se mai potă vorbi

D. P. P. Carp, ministru de externe: Am cerut cuvântul în chestiune de regulament, D-le președinte, și dupe ce voiș vorbi veți putea judeca dacă am fost saŭ nu în chestiune.

Vă recunosc dreptul D-văstre, nu numai în față cu deputații, dar și cu banca ministerială, să ne puteți chema la chestiune când nu suntem în chestiune. Șiceam, D-lor, că am luat cuvântul în chestiune de regulament nu ca să interviș într'o discușiune pe care D. președinte a declarat-o închisă, dar ca să pun în vedere Camerei oarecari precedente cari arată că aplicarea judaică ce o face biuroșul articolului care s'a citit, nu este conformă cu precedentele. S'aș mai ivit casuri de asemenea natură, și când aș

fost în joc persoane de acelea cărora Camera le datora ore-care considerațiune, li s'au acordat din oficiu concediū. (Intreruperi.)

Acestea sunt precedentele; și fiind-că se invocă aplicarea strictă a regulamentului, atrag atențiunea D-lui președinte asupra acestui fapt și-l pun în vedere cum că de multe ori această aplicare strictă a regulamentului a fost lăsată la o parte și s'a urmat ast-fel cum indic eu, adică că Adunarea, nevoind să declare un colegiū vacant și știind că o persoană ore-care din cutare sau cutare impregiurare nu pōte să vină în sinul ei, fără să ceră a-cea persoană concediū, Camera i-a acordat concediū.

O voce: D-lui Costescu Comăneanu și la alții s'au acordat asemenea concedii.

D. P. P. Carp, ministru de externe: Acum voiți D-vōstre să procedați alt-fel? Faceți cum veți voi; eu însă sunt dator a vă pune în vedere ca să nu procedați la o aplicare atât de strictă a regulamentului D-vōstre, care, chiar din punctul de vedere moral, dați-mi vee a vă spune, și vă rog să nu vă supărați, ar fi o adevărată meschinarie. (Sgomot).

D. vice-președinte: D-lor deputați, onor. D. ministru de externe a ȝis că biuroul voesce a face o aplicare judaică a regulamentului, și mă simt dator a răspunde D-sale, că eu nu sunt pus aci de D-vōstre ca să aplic regulamentul dupe diferitele păreri individuale ce s'ar emite; și dacă stricta aplicare a regulamentului gâsiți D-vōstre ca este o interpretare judaică, eu primesc să i ȝiceți și judaică, primesc chiar să mi dați un vot de blam că am aplicat regulamentul, de cât să mi dați că nu l-am aplicat. (Aplause).

Voci: Da, da; aplicați regulamentul.

D. vice-președinte: D-lor, art. 105, aliniatul III, sună ast-fel:

„Dacă în termen de 10 ȝile de la notificare nu va trimite justificarea, atunci scaunul se va declara vacant.“

Având în vedere că regulamentul nu se pōte schimba de cât conform art. 122...

D. G. Bobeica: Cer cuvântul. (Sgomot).

D. vice-președinte: D-le Bobeica, bine-voiți mai întâi să mă asculta și apoi veți lua cuvântul dacă vă mai fi de trebuință. (Intreruperi, sgomot).

Ei bine, D-lor, dacă evangeliul în virtutea căruia sunt chemat a vă presida nu vă pōte îndupleca să vă liniștiți, eu nu am ce să fac mai mult.

D-lor, pe cât timp regulamentul nu este schimbat și pe cât timp art. 105 este categoric, eu, în virtutea acestui articol, declar vacant colegiul I de Muscel. (Aplause).

D. G. Bobeica: Cum! Ați declarat colegiul vacant? Ce va să ȝică asta. (Sgomot mare).

D. vice-președinte: D-lor, suspend ȝedința pentru 5 minute.

— Ședința se redeschide sub-președenția D-lui Ilariu Isvoranu.

D. vice-președinte: Acum la ordinea ȝilei avem continuarea discuțiunii asupra proiectului de lege, pentru vândarea bunurilor Statului în loturi.

D. Blaramberg are cuvântul.

D. N. Blaramberg: D-nii mei, nici o-dată circospecțiunea nu ni s'a impus mai imperios și mai mult, ca în aceste debateri. Aci nu numai că fie-care cuvânt, ar trebui măsurat și cumpănit bine, dar cutez a ȝice, chiar drămuit, și acesta pentru ca să nu deșteptați, chiar fără voia D-vōstre, poște și speranțe, pe cari am fi în urmă neputincioși, cu toții, a le satisface; pentru ca legea, pe care avem să o votăm, să fie desnodământul și epilogul, fericit, a unei drame sângeroase, iar nu îndrumarea sau preludiul, spre noui, spre necalculabile sdruncinări și nenorociri, dacă nu și înaintea mergătoare a unei catastrofe.

Dacă am fi la începutul acestor debateri, dacă ar fi vorba numai de luarea în considerațiune a legii, vă declar, cât pentru mine, că nu ași fi simțit nevoie măcar de a lua cuvântul; căci mi se pare că în privința legii, propriu ȝis, mai că nu întâlnim opunere, nici divergențe serioase de vederi.

Ași putea chiar merge mai departe și a afirma, fără temere de a fi contraȝis, că legea această nu numără aci un singur adversar. Nu voi ȝice însă tot ast-fel, nici de diferitele expunerii de motive, nici de diferitele discursuri, ce i au servit de comentariū. Față cu acestea, este o datorie pentru fie-care om de bună credință, pentru fie-care om, care are conștiința de răspunderile ce asumă, să se ridice energic în această discuțiune, în contra teoriilor eronate și îndrăznețe, ce s'au emis și cari, dacă ar rămânea fără răspuns, ar putea să ne ducă drept la rebelul civil.

E dar bine să se stabilizească, cu ocaziunea acestei discuțiuni, mai înainte de toate, că această lege, deși este o lege bine-făcătoare, deși este o lege, pe care eu cel întâi v'am rugat, de la începutul acestei legislaturi, ca să o luăm în cercetare, cu un moment mai înainte; deși ȝic, este o lege care răspunde la o necesitate reală, deși are să aducă ore-care ușurare și avantajii reale clasei micilor agricultori, că importă de la început să recunoscem, cu toții, și acesta spre a nu lăsa să se nască în spirite ilusiuni primejdiōse, că ea nu merită nici defăimările ce i s'au adus, nici excesul de laude cu cari s'a gratificat; dar mai ales patosul și lirismul ce s'a cheltuit, de unii, cu această ocaziune.

În adevăr, am auzit, cu ocaziunea acestei legi, vorbindu-se de regularea cestiunei proprietății în România, ca și când această cestiune n'ar fi la noi definitiv terminată; de îmbunătățirea sōrtei săteanului, neglijată de veacuri și transformată de aci înainte, ca printr'o baghetă magi-

că, de o dată, prin simpla voință a legiuitorului.

Nimic, domnilor, din toate acestea, și ori cât de bine am augura de legea această, să fim ceva mai modești și să reducem lucrurile la adevăratele lor proporțiuni.

Dacă este vorba de ideea de a face pământul accesibil, aceloră cari nu l au, această lege negreșit este un progres și o binefacere; dar atunci făceti bine, de la început, de nu vorbeați de cât în numele proletariatului cămpean, și când veți recunōsce, numai acest adevăr, în același timp trebuie să scădeți mult, dacă nu și tot, din ambițiunea și orgoliul D-vōstră; trebuie să recunōceți, mai ales, că nu faceți nimic, dar absolut nimic, pentru masa populațiunii rurale, pentru aceia care, deși în proprietărită încă de la 1864, suferă și astăȝi, și pōte chiar mai mult de cât în trecut, de ore-ce a ajuns chiar să se rescolē, și trebuie, din contra, să faceți mult pentru dinsa; dar mai ales trebuia să nu perdem din vedere că prezenta lege obligă. Și ca să vă convingeți de acesta, n'ați avea de cât să cercetați dupe date statistice, căți, din acei cari s'au resculat, erau adevărați proletari. Mi se pare că, dacă am face în această privință o cercetare minuțioasă, atunci am ajunge la o cifră quasi neglijiabilă.

Dar s'a găsit de unii că această lege, deși mărginită la o singură categorie de săteni, cea mai puțin numerosă, erea o ocaziune minunată ca să se repună totul pe tapet, totul în cestiune, ca să se facă, ca să ȝic așa, geneza chiar a proprietății în România și să se conteste caracterul individual și absolut, titlurile și până și legitimitatea ei.

D-lor, înainte de a aborda cestiunea acestui historic, pe care mi propun a l discuta, și cu atât mai bucuros că, în țera noastră, chiar faptele contimporane, faptele, cari ne-au avut de actori sau martori, sunt ȝilnic denaturate, cu îndrăzneală, la această tribună, de unii dintre noi, în mijlocul aplauselor aceloră ce sunt prea leneși, spre a și da ostenela a controla, prin ei înșiși, afirmațiunile contradictorii și adesea interesate, ale unora și altera, și primesc ca bună monedă tot ce se debitează de la această înălțime, cu ceva aplomb sau emfază; ast-fel în cât pe nesimțite adevărul ajunge, puțin câte puțin, a fi întunecat, detronat și înlocuit mereu, prin legende, cari și fac drumul. Dar înainte, ȝic, de a aborda istoricul, în contra căruia mă înscriu, dupe acum, întreb ce caută aci un istoric al proprietății, în România, dacă, în realitate, ce se discută, este numai principiul, conținut în legea care ni se prezintă?

E dar și alt-ceva aci, în spiritul unora, ceva care nu e exprimat, ci numai sub înțeles; și sub înțelesul acela, eu, ca liberal, nu l primesc, cu nici un preț; căci, cum voi avea onōrea să vă dovedesc, socialismul se pōte împăca cu toate opiniunile politice, numai cu opiniunea liberală, nici

o dată ! Veți găsi un socialism conservator sau creștin, cum îl numesc unii, există un altul absolutist sau cesarian, cum 'i s'a dicit în timpul modern ; dar un socialism sinonim de liberalism, pe acela eu unul declar că nu îl cunosc !

D. I. Nădejde : Așa este.

D. N. Blaramberg : 'Mă pare bine că mi concedați această; vă sunt cu atât mai recunoscător că mă scutiți de o demonstrațiune, care ar fi devenit putoasă pentru această Cameră. Așa dar eu, care n'am revendicat, nici o dată, de cât titlul de liberal, cred că sunt în rolul meu, când mă ridic contra a tot ce miros e a socialism, nu atât în proiectele ce vi se propun, dacă exceptăm câte-va dispozițiuni, cât în expunerile de motive, în comentariile cari le însoțesc, și când dicit această fac mai ales aluziune la unele discursuri ce s'au pronunțat în cursul acestor debateri. Ori-cum, convins că liberalismul adevărat n'are un mai mare și mai primejdios vrăjmaș, de cât socialismul, fie el privat, fie de Stat, nu pot îndestul să protest contra acestei tendințe, așa de nouă la noi. Și ce este mai ciudat este că această aplecare, spre negarea legitimității proprietății private și individuale, o vedem manifestându-se, tocmai într'un moment, unde pretindem că gratificăm o nouă categorie de săteni cu proprietate.

Nu este aceasta a lua cu o mână ce se dă cu alta, sau cel mai puțin a scădea, a strica prețul sau meritul darului ?

Dar pentru ca partea critică să fie mai bine primită, vă declar de la început că sunt partisan hotărât : anteu, al principiului vânderei moșiilor Statului, în loturi mici; mai mult, de cât atât, că voi sprijini ideea egalizării loturilor.

Voi avea onoare să vă spun mai târziu și motivele cari, dupe mine, militază în favoarea acestei soluțiuni.

Sunt însă în contra ideii indivisibilității, așa de rudă de aproape cu aceea a maioratului !

Sunt asemenea de părere că este bine, că este folositor ca Statul să admită ideea a unui fel de rulare sau rotațiune, ideea cumpărării în continuu de proprietăți de la particulari, cu banii rezultând din vânzarea proprietăților actuale, în loturi, și acesta într'un induoit scop.

Scopul cel mai principal este ca să nu se potă volatiliza, puțin câte puțin, acest capital, fie el represintat, prin bani, fie prin efecte în mâinile Statului ; căci acel capital a fost lăsat de străbunii noștri, cu anume destinațiune. Statul nu are, de cât-va timp, de cât o propensiune prea mare de a cheltui și risipi averea publică, îndată ce nu mai e represintată de cât prin numerar sau efecte.

Alături cu acest interes mare, considerațiunea că Statul este, în teasă generală, un rău proprietar, devine o cestiune cu totul secundară.

Scopul al doilea este, ca Statul să potă para, nu numai în present și într'un viitor

mai apropiat, dar chiar într'un viitor depărtat, la primejdia unui proletariat agricol, cel puțin în măsura puținței omenesci.

O voce : Dar nu vă temeți de abuzuri ?

D. N. Blaramberg : Vă voi răspunde că abuzurile sunt de temut, sunt cu puțință, în toate sistemele și cu toate soluțiunile.

Cu un control însă sever și serios și nelăsând nimic neprevădit, nimic la discrețiunea ministrului său la voia întâmplării, ele pot fi în mare parte evitate.

Al treilea, D-lor, admit asemenea, — și această, nu în vederea legii ce ni s'a presintat, ci în vederea nevoilor reale și generale, în vederea lacunei ce constat în reforma D-văstre, — o serie întregă de sacrificii de impus Statului, în vederea ridicării morale și materiale a populațiunii noastre rurale.

În virtutea legii de la 1864, șapte sute de mi de locuitori au fost improprietați, și cu toate acestea, de și sunt de atunci 25 de ani, nu vedem nici o schimbare simțitoare în starea lor, nu numai morală, dar nici măcar materială ?

Și știți de unde vine această ? Din faptul nu numai a neprevăderii acelei legi, dar și a împrejurării că, de atunci și până astăzi, nu s'a făcut nimic sau mai nimic, pentru emanciparea morală a sătenuiului.

Ce s'a făcut răspundeți, de când s'a desrobit brațele lui, spre a 'i înălța sufletul și a 'i da conștiință nu numai de drepturile, dar și de datoriile și de interesele sale adevărate, de interesele sale bine înțelese ?

Dar ni se va răspunde poto : Precisați mai bine lucrurile, spuneți ce mai vroiți, în mod concret.

Ei, D-lor, știți ce vroi ? Vroi ca țeranul nostru să fie, cât mai curând, adevăratul arbitru al destinelor sale ; căci dacă starea lui materială este rea, apoi trebuie să ne întrebăm, cu toții, dacă starea lui morală nu este pentru mai mult în nenorocirile lui, de cât chiar jena sa materială, reală sau aparentă.

În starea lui actuală de cultură, chiar locuința sa, care seamănă mai mult cu o vizuină destinată unei fiare de cât cu un adăpost, destinat unei ființe omenesci, spre a eși de sub pământ, spre a se deosebi de coșarul de vite, spre a garanta sănătatea și viața, lui și familiei sale, așteptată din nenorocire o inițiativă a Statului, un bold și chiar o orecare constringere.

Și eu, care în teasă generală și, într'un cât liberal, sunt adversarul intervențiunii Statului, sunt silit aci s'o admit, ca singura scândură de mântuire, ca o condițiune de viață. Căci iată dilema fatală : Ori cultura și inițiativa privată și individuală ; ori inconștiința pretutindeni, și atunci inițiativa Statului impunându-se fatal. De n'ar fi de cât pentru că întârziati cu veacuri, nu ne mai e permis de a aștepta, sub osândă de a peri.

Înțelegeți, în afară de absența școlilor,

înriurirea ce viața, hrana, și locuința miserabilă a sătenuiului are, astăzi chiar, asupra stărei sale nu numai intelectuale dar și sufletesci ! Prin urmare, eu sunt gata să admit ori-ce sacrificii, și acesta în ori-ce moment în vederea acestei îmbunătățiri. Cu toate că e bine să nu prea facem paradă de sentimente mărinimose ; căci când este vorba de a face ceva în numele și cu cheltuiala Statului, generositatea, în acest cas, este lesnicioasă, mai ales pentru deputat ; căci nu ia nimic din pungă sa, spre a da altuia : sau spre a vorbi mai drept, ceea ce se va resfrânge, din acel sacrificiu și asupra sa, va represinta în acea repartițiune generală, ceva așa de neînsemnat, încât ar putea prea bine să nu intre în linie de compt. De și, de altminterlea, D. ministru al domeniilor avea mare dreptate, când vă dicea că tot ce se dă unuia, trebuie să ia negreșit altuia și că Statul nu este o ființă abstractă și a parte, ci întregul cetățenilor, adică noi toți.

Ori cum, o repet, sacrificiile cele mai enorme, când sunt repartisate între toți și în proporțiuni egale și infinitesimale ajung a putea să fie suportate, fără prea multă greutate și fără prea multe murmure și pot de multe ori să trecă, mai neabăgate în sémă.

Așa dar, când vedem că, zilnic, se cheltuesc sutimi de milioane, în clădiri de casărmi și de palaturi, în clădiri de fortificațiuni, pe cari chiar mâne poto vom fi siliți a le distruge, cu prețul a altor milioane, pe cari miniștrii vor veni, mâne, a ni le cere, mă întreb, de ce nu ne am impune nisece sacrificii analoge, pentru crearea de scoli, chiar de adulți, prin toate satele și transformarea locuinței sătenuiului, dupe un tip rațional și care să 'i dea aspectul unui adăpost omenesc.

Unde vedeți, nu dicit dificultatea, căci dificultăți sunt, o recunosc, dar imposibilitatea ? Nu s'ar putea face această printr'o vastă societate de construcțiuni și cu plată în anuități ? Nu s'ar putea mai ales lua măsuri ca, cel puțin satele cari se creez din nou, ca locuințele ce se ridic acum, să fie făcute în condițiuni de soliditate, de lumină și de igienă, hotărâte de mai înainte ? Dacă nu veți face nimic de felul acesta, dacă solitudinea D-văstre, nu se va întinde și la cele-alte categorii de săteni, voi propune, una din țilele acestea, din inițiativa parlamentară, o lege, care să prevadă un împrumut, cu acest scop sânt : Emanciparea morală a sătenuiului și ridicarea lui la condițiunea de om liber și civilizat.

Când cereți milioane pentru fortificațiuni și risipi, voi cere și eu milioane pentru scóle sătesci și pentru transformarea materială a satelor noastre, cari merit cel puțin solitudinea ce manifestăm pentru centrurile mari de populațiune, cari acelea la nevoie ar putea satisface singure la toate trebuințele lor.

Faceți această cât mai îngrab, dacă vroiți ca sătenuiul să aibă în fine conștiință,

nu ȳic de aceea-ce 'i trebuie, în prezent sau viitor, dar măcar de aceea-ce 'i dați în acest moment sau de ceea-ce posedă deja, fără să știe a 'l utiliza și prețui pe deplin.

Prin urmare, să votăm această lege, dar să încetăm cu fanfarele și cu osanalele că am rezolvat cestiunea cea adevărată, cestiunea mare, care bate de 25 de ani la ușa noastră și care va continua a bate și dupe această lege:

Emanciparea intelectuală a populațiunii rurale, binefacerile civilizațiunii și garanția legilor și pentru dânsa.

Faceți, sau propuneți asemenea reforme, și sunt alături cu D-văstre, fără a măsura sacrificiile. Și nu vă temeți nici D-văstre că ați face prea mult pentru acest scop. Căci dați-mi cetățenul și vă dăruiesc soldatul, istoria este aci, spre a dovedi că nu mulțimea batalionelor, ci lumina, bărbăția, tăria patriotismului și amorul libertății, asigură viața națiunilor.

Veniți, ȳic, cu asemenea legi și sunt alături cu D-văstre, ori-cine ați fi aceia. Pentru că, vă mai repet încă o-dată, dați-mi cetățenii și nu vă voi mai cere soldați; din potrivă, suprimați pe cetățenii și dați-mi soldații cei mai viteji din lume și eu nu voi mai fi reasigurat, și voi tremura la ideea unei singuri înfrângerii...

Acestea concedate, vă declar pe de altă parte că nu recunosc nimănui dreptul la capital. Dupe mine, a recunoște dreptul la capital, sub o formă sau alta, este curat a deveni adeptul socialismului.

Mai am altă temere, cum am spus-o de la început, ca totă această prodigialitate afectată, în favoarea țeranului, luat individual și fără ca acest avans să fie reprezentat printr'un echivalent ȳre-care, în loc de a remedia la ceva, să nu fie din contra tocmai asmuțarea necesară pentru glonțele de cari vă vorbea D. Pallade.

Datu-v-ați măcar sêmă de ceea-ce a provocat mișcarea de deună-ȳi?

Eu aș fi dorit ca legea acesta să fie precedată de o mare anchetă, în totă țera, ca să ne dăm sêmă, nu numai de pêsurile și aspirațiunile actuale ale sâtênului, dar și de ideile cari muncesc spiritul sêu. Și credeți-mă sunt lucruri pe cari le voi ȳice, nu ca să fac paradă de dênsele, ci numai ca să fiu mai bine creșut. Sunt dintre acei proprietari cari, de și am casa mea în mijlocul pădurei și pe un platoșu isolat și înalt, trăiesc fără a avea măcar zăbrele la ferestrele mele. O altă dovadă a legăturilor mele intime cu țeranii este și darul de șese pogone ce 'mi-a făcut obștea comunei Rucărul, comună de moșneni, ca să 'mi fac casă în mijlocul lor. Vă spun acesta pentru a vă convinge că cunosc sâtenii și că ei mă cunosc.

Am fost pe lângă această decimie de ani reprezentantul colegiului al IV-lea din Brăila.

Trebuie însă să vă declar că, în proiectul acesta pe care 'l discutăm, nu ved nimic care să remedieze la verimul din relele existente.

De ce nu ați făcut, ȳic, o anchetă, ca să vedeți singurii ce să petrece? Nu căutați a vă plăti cu cuvinte; reul are alte cauze de cât un proletariat sâtean, el e mai adânc și reclamează alte remedii și remedii altfel grabnice de cât împărțirea moșiilor Statului în loturi mici. Nu voesc să reinviez certuri vechi dintre mine și onor. D. Kogălniceanu; dar vreau să constat un lucru, că ori-ce este violent lasă urme. Cestiunea acesta socială are la noi un păcat originar, violența prin care s'a tranșat la 1864 cestiunea agrară.

Lucrul a avut de rezultat, în primul rând, ca noțiunea respectului proprietății altuia, să nu existe în România. Astădi este acreditată convingerea, mai virtos în mase, cari din nenorocire nu se bucură de binefacerile culturii, convingerea că măsura trebuinței fie-cărui, este și măsura dreptului sêu. Trebuințele țeranului de astădi, ne mai fiind cele de la 1864, ele fiind considerabil mărite, dînsul așteaptă o nouă distribuire de pământuri, în sensul legii din 1864. Ei nu au citit nici hrisóvele, nici discuțiunile divanului ad-hoc, sau foarte puțin dintr'ônșii, ei vedând modul arbitrar și violent prin care un guvern, ajutat de forțe armate și gonind deputații pe fereastră, a decretat o lege de improprietărire, și au ȳis: Cum a fost la 1864 destul d'un Cuza și de voința unui Domn, ca să ni se dea ceea-ce ceream, de și era a altuia, pentru ce o a doua voință, fie ea și a unui altui Domn, n'ar fi de ajuns să facă aceeași minune? Și această prejudecată nu va dispărea din spiritul sâtênului, de cât în ziua unde va fi dobândit binefacerile culturii. În cestiunea rurală, ce era negreșit de considerat, era dreptul istoric; dar dreptul istoric discutat contradictoriu și la lumina ȳilei. Dar la noi a fost și o cestiune de fiare...

Legea acesta în loc de a eși din liberile debateri și voturi a represintanților țerei, în loc de a fi o emanațiune a suveranității naționale, a fost presintată, la ochii poporului, ca o spoliatiune, față cu unii și ca un dar, față cu alții; căci așa se creez legende, acolo unde ele trebuie să înlocuiască drepturile absente și mărirea adevărată.

Dar ca să fiu mai bine priceput, și fiind-că din norocire în Camera acesta numărăm și mai mulți medici, mă voi servi de o comparație: când cu ocazia unei născeri, care s'ar fi putut produce, în condițiuni cu totul normale, s'ar găsi și un chirurg imprudent sau prea înamorat de arta lui, care ar recurge, chiar și când, la fiare și forse, ar fi ȳre bine venit să se laude de iscusința sa, atunci mai ales când acele fiare au lăsat urme, și urme adânci și pe corpul mamei și pe corpul copilului? Și acesta am să o dovedesc cu istoria contemporană, mai mult, cu piesele oficiale, în mână.

Elocuța și frumuseța formei, nu pôte rescumpăra nedreptatea sau golul fondului. Argumentul cel mare al acelor ce a-

păr lovitură de Stat, — și onor. D. Kogălniceanu, vorbind de dânsa, printr'o ciudată coincidență se adresa tocmai D-lui L. Cărgari, care negreșit 'i va răspunde la timp și loc, — este că ea se impunea fatal, din cauza imposibilității de a ajunge pe altă cale la reforma rurală.

Eu nu sunt tocmai contemporanul D-lui Kogălniceanu; aș putea cu toate acestea, în ceea-ce privesc acea lovitură de Stat, să adun propriile mele suvenirii ca simplu spectator. Dar prefer să cer elementele mele de convingere, nu în singurele mele impresii personale, vechi și trecătoare, dar tocmai pentru că am fost în afară de luptele aceluși timp cel puțin în cestiunea rurală, pot cu mai multă nepărtinire și vedere limpede, să controlez ȳisele unora și altora.

Ei bine, dacă este un fapt, în afară de ȳri-ce controversă posibilă, este că legea rurală a fost nu scopul, ci mijlocul; că ea a servit de pasport loviturii de Stat, iar nu lovitură de Stat ei. Dar să venim la probe.

Din nenorocire pentru acei cari ar fi dispuși să creadă pe D. Kogălniceanu pe cuvânt, ei n'au un sfânt ci mai mulți, ei nu se pot mulțumi de a ne răspunde: *Magister dixit*, D. Kogălniceanu a vorbit sau ȳis; căci mai e și sfântul Rosetti.

Să controlăm dar pe sfinți, între dênșii, și mai virtos să controlăm ceva care nu minte și nu înșală nici-o-dată: faptele și datele. Evident, când faptele s'au petrecut la două ani de distanță și au lăsat urme prin Monitor, e cu neputință să se ȳică că aco-modez lucrurile trebuinței cauzei și că argumentele noastre sunt argumente ad-hoc. Dar ca să nu neglijiăm nici un ordin de considerațiunii, să începem istoricul nostru mai de sus. Este adevărat că în România a existat o stare a proprietății foarte rău definită și dacă ar fi să facem mustre de erudițiune, am putea să intrăm în această privință în amănunțimi, cu cari se umplem un volum. Dar preferim în privința trecutului ceva mai depărtat, să ne mărginim la câte-va puncturi mai esențiale și mai isbitore și la câte-va considerațiuni mai hotărâte.

Mai întâiu suntem coboritorii coloniilor lui Traian.

D. I. Nădejde: Acesta e contestat.

D. N. Blaramberg: Se pôte, dar n'ași ajunge nici-o-dată să mai termin, dacă 'mi-ași lua sarcina ingrată de a convinge și pe acei cari se induesc de toate și pôte și de ei înșii, cari de exemplu ar susține că acuma nu e ȳiuă. M'ași teme că nici Camera nu ar mai voi să mă asculte. ȳic dar: Suntem coboritorii Romanilor; cred că cel puțin aci în Parlamentul român nu voi primi o desmînțire, când afirm acest fadaver primordiale, că nimeni din acei ce sunt mândri de numele ce port, nu se vor înscri în fals, în contra acestui act al stărei noastre civile.

Nu cred că în această privință ași putea primi o desmințire, sau dacă, prin imposibil, ași primi veri-una, ea ar fi așa de izolată și acoperită, de îndată, de atâtea protestări unanime și sgomotoase pornite de pe toate băncile, în cât n'ași auzi-o și ași fi ast-fel scutit de a-i răspunde.

Prin urmare, să admitem ca dovedit cel puțin acest lucru, că ne coborim din coloniile Romani.

Ei bine, dacă veri-un popor a avut veri-o-dată mai mult simțimentul proprietății, private și individuale e poporul roman, acest popor al domeniului *quiritar*. Acesta o recunoște și Mommsen și toți istoricii germani, o recunoște Thierry și Michelet și Duruy, fără a mai vorbi de Montesquieu și cei vechi.

Prin urmare, încă de la început, nu găsim nimic care să semene cu mirul rusesc, la care ar voi să ne trimetă acei cari visez regimul comunității sau ceva care să se apropie de *allmendul* german sau de teoria mai modernă a colectivismului. Vedeți că partidul brătienist era bine inspirat, el care negreșit era un precursor al teoriei aceștia, atunci când adoptase, chiar pentru densul, titlul și denumirea de colectivitate.

Acesta la origină. Curând dupe acesta însă, vine o stare chaotică de lucruri. Dar rari istorici cari au mai vorbit de acele epoci a Amian Marcellin, Chalcondiles, dar mai ales Thierry și Gibbon, vorbind de diferitele invasiuni barbare și de starea noastră socială pe atunci; au relevat cu toții această particularitate a coloniilor de la Dunăre, că ei, au fost respectați ca agricultori, în moravurile și datinele lor, cari târziu, târziu dupe colonizare, continuau încă a se asemăna cu acelea ale Romanilor, părinții lor.

Barbarii, cari nu aveau noțiunii de agricultură, cierașu mai mult nisce popore cari trăiașu cu vânătoarea și resbelul, cari cel mult unele se ocupașu cu păstoria, respectașu în țeranul de la Dunăre pe omul care 'i scutea de munca câmpului, și nimeni n'a expus această stare de lucruri paralelă, în termenii mai elocinți, de cât Gibbon care constată tocmai acest fenomen, unic în istorie, al Romanilor de la Dunăre, cari au putut să-și vadă de pământurile și ocupațiunile lor obicinuite, alături cu invasiunile cele mai colosale ce a fost dat unui popor a cunoșce și în mijlocul ciocnetelor succesive ale barbarilor între dâșii, dar care toți, rënd dupe rënd, au respectat într'ânșii ceea-ce numai ei le putea da: rodul pământului!

Evident însă, că aceste invasiuni succesive au avut de rezultat, în cele din urmă, pustierea acestei țări, mai ales când turcii făcură la rëndul lor aparițiunea lor în Europa. Acestă pustiere aduse o stare, quasi nomadă, pentru o mare parte din români, cari mai adesea 'și căutașu un refugiū la munte.

Orî-cum, necesitățile răsbóelor pentru

fiscului, hotărî pe unul din Domnii noștri cei mai glorioși și mai heroici, ca să pótă resista valurilor crescunde ale necredincioșilor și să ne lase un nume și o țără, să decreteze servagiul său ceva analog, alipind pe om de pământul ce 'l cultiva. Acesta singur v'explică, cum unul din Domnii cari fac, mai ales, fala nómului nostru, Mihai-Vitezul, a putut fi acela care să creeze gleba la noi și să atageze acest ponos, această négră pată la strălucirea numelui său. Un alt fapt brutal pe care 'l atestă toate chrisóvele și pe care 'l veți găsi și la Romani, e vândarea pământului și chiar a omului d'impreună cu acesta, pentru datorii.

Așa dar nu găsim la noi de cât aceea ce a fost agricultorii la Romani *plugarii* sau *colonii* cunoscuți sub denumirea de *censiti* sau *tributari*, pe cari 'l găsim acolo, încă înainte de Impératul Constantin și cari erau asemenea atașați în perpetuu pământurilor, fără ca la noi, ca și acolo, să fi existat altă feudalitate de cât cel mult feudalitatea concontractantă.

Acestă stare de lucruri însă este desființată de Constandin Mavrocordat și de obșteștile adunări ale țerei, în Muntenia la 1746 și un au mai târziu în Moldova.

Dupe acestea diferiți Domni și diferite decisiuni ale obșteștilor adunări reglementară condițiunile muncii, datorite de țeran către proprietarul pe moșia căruia se găsea cu aședarea.

Acest întreg de lucruri a adus o situațiune pe care regulamentul a avut pretențiunea a o codifica. Dacă n'ar fi fost însă de cât codificarea ce a făcut'o regulamentul, cum fórte bine a relevat această D-nul Kogálniceanu, póte că n'am fi avut încă elementele trebuincioșe pentru rezolvirea problemei istorice a originii proprietății la noi; căci chiar D-sa a fost în cele din urmă silit să apeleze la nisce legi cu totul moderne, cum e aceea a lui Știrbeiū în Muntenia și a lui Grigorie Ghica în Moldova. Ei bine, mi se pare că atunci când se face istoricul proprietății, într'o țără, greū s'ar putea admite, ca cineva să nu se refere decât la date moderne și ca norma cea mai nemerită, pentru această, să fie o lege făcută în temeiul convențiunii de la Balta-Liman, de o adunare compusă numai de căți-va funcționari înalți ai Statului său Divanului Domnesc.

Faptul că într'una din ele se vorbea de proporțiunea de două treimi, ca măsură, până la concurența căreia țeranii puteașu cere pământ pentru hrană de la proprietari și pentru a stabili că, în ori-ce cas, o treime trebuia să rămână rezervată proprietarului, nu are nimic de special țării noastre. Mi pare rău că în scurtul timp care am avut de erî până ađi, n'am putut găsi volumul ce căutam dar v'edă mijlocul să controlați lucrul acesta.

Intr'o prefață a operei repausatului Boerescu, un alt ilustru răposat, profesorul

Royer Colard consacra câte-va rënduri la o apropiere între această dispozițiune a legii noastre moderne și nisce obiceiuri analóge, la alte popore occidentale.

Mi pare rău mai ales că n'am chiar volumul la îndemână; căci acolo se găsesce chiar expresiunea consacrată acestui fel de împărțelă a proprietății, pe care D-sa declară că o regăsesce uniform la diferitele țări ale Europei invadate de barbari și pe care o atribuie originar la instituțiunea coloniilor romane și anume: Constituțiunei a V a lui *Arcadius* și *Honorius* din codul Theodosian, *De Metatis*.

D. G. Tocilescu: În ce operă a D-lui Boerescu?

D. N. Blaramberg: *Mémoire sur les conditions d'existence, des Principautés Danubiennes*.

Mi pare bine că mi cereți numele autorului unei cărți, unde se pleda cu căldură cauza țeranului; și că pot adăoga că, acel cari o pleda, era D. B. Boerescu; căci, această va da și mai multă greutate depozitiunei sale în cestiunea legii rurale și loviturei de Stat, ce mi propun a invoca.

Nu D-lui, amicul netăgăduit al săténului și acesta încă din tinerețe ar fi putut să se facă complicele strigoilor și ómenilor cari ar fi voit să sugrume drepturile pentru cari D-sa pledasă, până și în limba francesă.

Acestea șise, în trecăt, asupra cestiunei proprietății la noi, vin la discursul D-lui Kogálniceanu, în partea unde D-sa 'și-a atribuit exclusiv meritul, nu numai al reformei rurale, dar și a sentimentelor de iubire și de devotament la cauza celui slab și celui apăsat.

I-ași fi lăsat încă trofeele cari le disputa în trecut altora, dacă D-sa n'ar fi profitat de această ocașiune ca să arunce cu glod asupra întregului nostru trecut istoric, spre a face din el un fund negru, destinat a face să se detașeze, să reiasă mai strălucitor un trecut de ieri sau un viitor de mâne.

Acesta m'a mirat cu atât mai mult că D. Kogálniceanu este și D-lui din numărul acelora care au strămoși și încă mai mult de cât ori-care și care vorbește tot d'a-una bucuroș de dâșii.

D. I. Nădejde: Toți avem strămoși.

D. N. Blaramberg: D. Nădejde face spirit; eu n'am vorbit de strămoși spre a afirma ceva contrariu ideei democratice. Prin strămoși am înțeles ómeni cari, printr'astă tocmai că au jucat un rol politic mai însemnat în țără, pentru că au dirijat altă dată destinele ei, au oțrăspundere mai mare și mai directă la faptele trecutului.

Iată dar ce găsim în *Monitorul oficial* No. 46 din 2 Maiū 1863, adică pe atunci tocmai când acel Monitor asculta de poruncile D-sale.

D. M. Kogálniceanu: Eram la țără.

D. N. Blaramberg: Se póte, dar în ori-ce cas, ce voesc să constat e că proba

ce aduc nu e apocrifă, nici creată de acei pe care îi apar în acest moment.

D. M. Kogălniceanu: Eu am intrat la Noembrie.

D. N. Blaramberg: Monitorul oficial este presupus expresiunea adevărului. Iată ce citim într'ensul.

Monitorul oficial No. 45 din 2 Martie 1863 publică următorul răspuns la Mesagiū :

„Cu aceste răpedi amintiri nu voim să ne facem *apărătorii legii electorale*, astăzi când nu venim, ca reprezentanți ai unei opinii politice, ci ai Camerei, ai *Națiunii*. Din contra declarăm din nou, precum în unanimitate am declarat Măriei-Tale, încă de acum 2 ani, că noi suntem atât de convingși de defectele acestei legi, în cât luărăm în dezbateri un anex al Constituțiunii elaborate de comisiunea centrală și care Constituțiune, cu întristare, suntem datorți a constata că nu s'a trimis încă Adunării, cu totă clara prescriere a Convențiunii. Acest fapt este nu numai o dovadă pipăită că voim toți reforma legii electorale, ci încă o deplină convingere pentru Măria Ta, că *incercările făcute la Constantinopol*, ca străinii să ne octroieze o lege electorală, au fost o violare a autonomiei noastre, fără ca cel puțin să aibă ca scusă, dacă scusă ar putea exista, o îndărătnicie neclintită a omenilor.“

Până aci este vorba numai de legea electorală a căreia reformă se solicita asemenea de la Constantinopole. Dar să mergem mai departe: (Citește.)

„Nu, Măria-Ta, nu este regimul constituțional, ci din contra nedeplina lui aplicare de către guvern care a făcut ca suferințele țerei să crească în proporțiune cu sacrificiile contribuabililor. Nu este regimul constituțional care a făcut ca legea proprietății votată de Cameră și nesancționată să stea în mâna guvernului Măriei-Tale, atârnată pe capul Națiunii, în loc de a se întorce Camerei, cu observările sale, pe care ea, care n'a avut pretențiunea de a face o lucrare perfectă se le potă aprețul și aplica în tot ce vor avea bun.“

Așa dar deja la 1863, adică, cu un an și mai bine, înainte de lovitură de Stat, Camera solicita pe Domn să'i înapoeze aceea lege, ca să o raporteze și ca, profitând de observațiunile drepte ale acestuia, s'o amendeze într'un sens mai liberal.

Dar pôte să se dică că acesta era o simplă frasă, care nu angagia la nimic. Camera aceea, care simțise că a greșit, putea să caute prin frase să rescumpere fondul și faptele și să decline răspunderea.

Dar dovadă că aci nu era vorba de frase, ci de ceva real și sigur, că cu ocaziunea loviturii de Stat ați desfumat ușii deschise, și că n'ați voit în fond de cât să creați legenda *Cusa*, este următorea declarațiune a D-lui C. A. Rosetti, pe care nimeni sper n'o va recusa, când ea

mai ales se referă la nisce adversari politici. Iată în adevăr ce dicea D. Rosetti în ședința de la 12 Februarie 1882. (*Monitorul* No. 52). Și când pronunța aceste cuvinte, D. Rosetti se adresa D-lui Kogălniceanu, care era prezent și care nu numai că n'a putut să'l desmintă, dar care a făcut curând dupe aceea o declarațiune, consemnată și dânsa în Monitor, care 'mi-a permis chiar mie, adversarul neîmpacat al loviturii de Stat, să stau în opozițiune, alături cu D-sa; căci a recunoscut în fine singur, în ziua aceea, cu lealitate că 2 Moșii a fost distrugerea tribunei și că distrugerea tribunei este distrugerea parlamentarismului, ceea-ce eu am interpretat atunci ca o amendă onorabilă față cu libertatea și cu țera.

Dar ved că cele dișe atunci se retrag sau desmint astăzi și că acum ni se face din nou apologia loviturii de Stat; și atunci încep iarăși a mă îngriji și sunt sililit, vrând nevrând, să desgrop la rândul meu amintiri penibile.

Iată ce dicea D. Rosetti în ședința aceea, și veți vedea —lucru ciudat — câtă actualitate are această citațiune și această apropiere întâmplătoare.

Iată ce ne dicea D. C. A. Rosetti în ședința din 12 Februarie 1882 :

„In fine în ajunul loviturii de Stat, Camera înțelese și acordă tot ce i se cerea, ea acordă *pământuri țeranilor*... a trebuit negreșit pentru aceasta să existe un *Catargi* revoluționar pe acei timp, întocmai ca ex-ministru *Rosetti*. Ori cum ar fi, faptul e pozitiv că în cele din urmă toți proprietarii, toți deputații au concedat tot în mod mai avantajos de sigur, ca toate bine-facerile ce le ar fi putut procura o lovitură de Stat....“

„Legea împroprietării sătenilor, făcută prin violarea libertății — și aci am să repet un cuvânt pe care 'l am mai diș adineori, când nu era aci D. Kogălniceanu și pe care voiți să'l audă D-sa —legea aceea a împroprietării fusese primită de totă Camera și prin urmare D-sa a făcut lovire de Stat, când nu mai avea nici un cuvânt să o facă, de vreme ce Camera primise legea D-sale.“

Ședința din 12 Februarie 1882 No. 52 al *Monitorului* p. 754 colona I-iū.

Prin urmare, fără a insista peste măsură asupra acestui lucru, și fără a tăgădui cătuși de puțin meritele cele mari ale onor. D. Kogălniceanu, în această cestiune și ca istoric și ca publicist și ca deputat, 'i voiți cere voe a mă sui ceva mai departe și ai arăta că mai sunt și alții care 'l-au precedat în carieră și pe care e nedrept să'i uite. Iată ce spunea tot D. C. A. Rosetti vorbind de Alexandru Vodă-Ghika, de ore-ce de Grigorie Vodă-Ghika Domnul martir a vorbit însuși D. Kogălniceanu, fără a mai vorbi de cel din urmă Domn al Moldovei, în privința căruia am putea cita pe D. Boerescu, de Heliad, Tell, Golești, Câmpineni, Bălcesci, Rosetti și atâtea alții, și nu am diș încă ni-

mic de totă pleiada tână și patriotică de dincolo de Milcov.

„De la Vodă-Ghika încă, dice D. Rosetti, s'a pus în Cameră și prin urmare în public, reforma legii rurale. Revoluțiunea de la 1848, *găsind calea deschisă de Vodă Ghika*, luă în mână acest drapel național, economic și politic și 'l arătă națiunii în totă întregimea lui. Și când o idee ese din inima și din mintea unei națiuni și devine drapelul unei revoluțiuni naționale, este lesne, foarte lesne a sci că acea idee este fără de mörte...“

Toate acestea le puteți vedea în *Romanul* din 17 Septembrie 1866.

Și D. Arăpila Goleșcu, care a scris și D-sa o carte asupra cestiunii țeranilor, dă chiar numărul a o serie întrăgă de decreete sau oficiuri princiare, tinzând toate la acest scop.

Prin urmare, credeți-mă, lăsați la o parte anacronismele, nu confundați timpii și omenii, nu credeți că dacă veți veni cu ideile și teoriile de astăzi să judecați faptele și prejudecățile de acum 100 sau 200 de ani, veți putea reuși a negri tot trecutul nostru istoric, în profitul prezentului. Fiți, în or-ce cas, bine încredințați, că verdictele pronunțate în asemenea condițiuni, nu vor fi ratificate de nici un istoric european, de nici un istoric demn de acest nume. Când vreți să vorbesec conștiincios și nepărtinitor de o epocă, trebuie să se te orienteze și să te identifice cu dânsa. Toate epocole 'și-a avut relele și bunurile lor și eu nu cunosc și nu admit o epocă unde totul să fi fost degradat și infam! Precum nu admit că a fost altele, unde totul era sublim !

Când vorbiți de monastirile închinete, când vorbiți de turci și de tătari, prin prismul suridător al prezentului, e tocmai ca și când istoria Francei și a Anglierei, din timpii cruciadelor și a mediului ev, ar fi supusă criteriului filosofiei veacului al XVIII și luminelor sau descoperirilor veacului nostru.

În toate epocole, chiar cele mai nenorocite, omenii s'au asemănat și în bine și în rău, ce a diferit, mai adesea, sunt luminile, este concursul de împregiurări, este de multe ori numai momentul favorabil sau psihologic, este ocaziunea.

Ca să vă fac să simțiți și mai bine unde duce acest sistem superficial de a judeca de lucruri la distanță de veacuri, este destul să ne întrebăm ce părere am avea de operele literare vechi, când limba nu era încă formată, când totul era încă în stare rudimentară, dacă le am compara cu cele contimporane? De sigur că ele ne-ar face să surdime de milă, de sigur că mai adesea frumusețele lor ni s'ar părea enigmatice și am crede mai adesea că suntem condamnați a descifra ieroglifice căci ieroglifice pot să le numesc, pentru mulți din contimporani. Fie-care epocă a avut omenii și lucrurile pe cari le comporta timpii aceia, fie-care epocă a avut partea ei de umbră și de lumină.

Ei bine, epoca aceea de care vorbiți D-vostre, cu atâta severitate, era simplu o epocă mai evlavioasă; ce vreți! Pe timpul acela chiar numele de hagiū era un titlu din cel mai mare, din cel mai de invidiat; și lucrul acesta, dacă vreți, s'a perpetuat până mai dăunădi, unde la Galați era un întreg partid care se numea cu mândrie acela al hagiilor. Cred că D. Kogălniceanu îl cunoșce destul de bine, D-sa care, dacă nu mă înșel, era tocmai acela, ce dispunea mai cu deosebire de densusul. Prejudecățile religioase ale epocii aceleia erau foarte mari. Și pentru cel mai mulți, pe atunci, patriarhul Tarigradului era adevăratul și supremul cap al bisericii ortodoxe, mitropolitul său mitropolitul țerei venia pe o tréptă mai jos și drumul la sfântul mormânt, era și drumul la Cer.

Și această exaltare a simțimentului religios întuneca de multe ori până și noțiunea patriei. În credințele epocii aceleia, patriarhul, sfântul mormânt era mântuirea și pe lumea această și pe cea-altă, și grija lucrurilor sufletesci prima pe aceea a celor pământesci. Iată explicația a celei închinări, care negreșit a fost o greșală, care judecată cu ideile noastre de astăzi este chiar o crimă, dar care pe atunci era o crimă inconștientă. Vorbesc de ideea de a dedica averile acele, de a le sfinți, puindu-le sub ocrotirea mormântului mântuitorului. Și apoi nu era și printre aceștia, chiar dupe atunci, și protestanții, omenii cari vedeau mai limpede și la cari patriotismul n'a așteptat încercările și luminele noastre, spre a se manifesta curagios?

Pentru că facem istorie, să'mi fie permis a rectifica câte-va erori, ale oror. D-lui Kogălniceanu, care mă surprind cu atât mai mult că chiar eu altădată am învățat istoria de la D-sa, dar pe atunci D-sa nu o acomoda încă la nevoile sale actuale, la tezele sale interesate sau preferite. Pe atunci, D-sa era numai istoric, dar adî e și un om pe care apasă un trecut politic. Voi face și eu istorie, dar cu acte publice în mână, cari nu se pot nici distruge nici contesta. Ce voiți mai mult? În însuși memoriul principelui Cuza, presintat de ilustrul Negri, Puterilor străine, iată ce relevăm, în ceea-ce privește averile închinare.

Deja la 1823 adică îndată dupe eteria de la 1821, și Tudor Vladimirescu, averile monastirilor închinare au fost luate din mâna călugărilor greci, în Moldova în domnia lui Ion Sturdza și dincóce de Milcov în domnia lui Grigore Ghica, și restituite țerei, că administrarea acelor bunuri fusese dupe atunci încredințată unui comitet de boieri, sub președinția Mitropolitului. Vă înduoiți? Citesc:

„Principele Grigorie Ghica și Ioan Sturdza primară, în 1823, un firman de la Turcia care îl invita de a isgoni egumenii greci din monastirile închinare.

„Adunările boierilor cari fusese sesiza-

te de acest ordin îl aprobară, înlocuind pe dișii egumenii prin călugări indigeni și încredințând înalta gestiune a bunurilor unui comitet, compus de boieri, sub președinția Mitropolitului. (Memoriul guvernului Principatelor asupra monastirilor române închinare; comunicat Puterilor garante în luna lui Iunie 1863. Arhivele diplomatice 1864. Tom. II, p. 209).

„Grigorie D. Ghica, ne dice la rândul său Heliad Rădulescu, alese un comitet compus de cinci membri spre a redige un proiect de reforme, basat pe vechile drepturi și usuri, stabili școli naționale, dete limbei române mijlocul de a se cultiva prin învățământul filosofiei, matematicilor și alte științi universitare, *reintegră Valachia în posesiunea monastirilor întemeiate și înbogățite prin pietatea strămoșilor noștri și usurpate de cupiditatea sacerdotală*, formă un corp de panduri spre a restabili miliția civică și înzestră țera cu mai multe alte instituțiuni, concernând progresul material și intelectual.”

(V. Le Protectorat du Czar par J. R. Heliade Radulesco, Paris 1850, p. 16).

D. Nădejde : Și Mateiū Basarab.

D. N. Blaramberg : Da; dar gândiți că mă voi opri aci? Voi veni la ceva și mai apropiat de timpul noștri și care, denaturat, m'a revoltat și mai mult, tocmai de aceea. E timpul o repet să isprăvim cu legendele; este timpul! Am suferit prea mult dupe urma lor, pentru ca să le lăsăm din nou a se acredita. A închide ochii asupra frelatării istoriei contimporane este și mai primejdios de cât a se împăca cu basme privitor la un trecut mai depărtat; căci, la spatele legendelor contimporane, sunt omenii interesați în cauză, în carne și în óse, și sórta cutărui său cutărui princip mântuitor său fatal.

Încercarea de reabilitare a loviturii de Stat, nu póte să lase pe nici un liberal indiferent. Și când i se atribuie, între alte bine-faceri, secularizarea averile monastirilor închinare, ceea-ce este absolut inexact; căci nu există nici o corelațiune între aceste două evenimente, eu nu numai că protest cu energie dar vă cer chiar voe să restabilesc aci faptele, cu *Monitorul Oficial* în mână, ca să vedeți partea de merit și de răspundere, a fiecărui, în acest mare și secular proces.

Maioritatea Adunării Convenționale, încă în ședința din 22 Decembre 1862, cere și votăză, *în unanimitate*, înscrierea veniturilor monastirilor închinare în budgetul Statului și exige resolvarea acestei cestiuni, *în țera și de către țera*.

Ce face guvernul?—aci vine de se plasează legenda, ca să ascundă partea rușinosă a faptelor—la acest vot patriotic al Adunării se răspunde, printr'un articol, publicat în *Monitorul* din 28 Decembre 1863 și care apăruse mai înainte în limba franceză, în ziarul *La Voix de la Roumanie*.

„Instinctul publicului a înțeles pe de-

plin că guvernul câtă a ține o cale prudentă, și că nu este cu puțință a regula singur, de sineși, o cestiune coprinsă într'o procedură internațională.

„Noi suntem din aceia cari cred că soluțiunea cestiunii mănastirilor închinare, trebuie a fi cu desăvêșire rezervată *inițiativei guvernului*, care singur póte a prețui timpul favorabil deslegării ei” (*Monitorul Oficial No. 283 din 1862*.)

Deja în ședința din 22 Decembre 1862, Domnul declara, prin organul miniștrilor săi, că nu va pune în lucrare votul Camerei.

Vedeți, semăna a dice el, cu un ser de desfid și de dedemn: ați dat un vot, dar votul acela nu mă leagă, el va rămânea platonice, el va rămânea în stare de desiderat, până când 'mi-o plăcea mie.

Și dupe ce nesocotesce acel vot deja dat, dupe ce din chiar densusul își face, dupe obiceiū, la Constantinopol, un cap de acușatiune 'contra Camerei și sistemului reprezentativ, vinovat de a transforma România în focar de agitațiune, în cele din urmă ce face? Vine, și ca să dea acestui act, față cu opiniunea, a-parențele unui fapt personal, la 3 Iunie 1863, lansază o ordonanță, prin care tranșesă unilateral cestiunea.

Dar ori-cum, lovitura de Stat, dupe cum toți o sciū, n'a venit, de cât un an mai târziu, adică la 2 Maiū 1864.

Scopul și aci era de a și atribui exclusiv tot meritul lucrului și a pregăti legendă.

Ori-cine însă înțelege, că dacă chiar fi fost adevărat că erea vre-o imprudență a se face această restituțiune regulă în țera și prin calea Camerei, că acea îndușă devenea o adevărată temeritate, când se facea și cu violațiunea formelor consacrate. Norocire că Camera a avut mai mult patriotism și mai multă abnegație de cât Domnul și că și a dis: Noi tot am votat deja secularizarea moșiilor închinare, și dacă tu Domn n'ai voit să sancționezi opera noastră, apoi acesta nu este un motiv 'pentru noi să usăm de represaliuri, în detrimentul țerei și să punem, un fals amor propriū, mai presus de suggestiunile conștiinței și datorii patriotice.

Prin urmare, vom vota din nou această măsură și ast-fel Camera a scăpat situațiunea, votând cu 93 glasuri, contra a 3, secularizarea, în ședința sa de la 23 Decembre 1863.

Așa dar, cestiunea s'a tranșat la 1863. Dar este măcar exact că s'a tranșat definitiv, la acea epocă? Din nenorocire nu, D-lor; căci tot atunci se potrecea ceva, de care onor. D. Kogălniceanu nu va vorbit, dar care e bine să știți; căci a lăsat urme, de cari am avut să ne ocupăm chiar noi, cei din Constituanta de la 1866. Vreau să vorbesc de împrumutul Zarifi! Șciți D-vostre, cari sunteți mai tineri, ce erea acel împrumut? Să v'o spu. Pe când se afecta că cestiunea se tranșează în

țără, să trata și la Constantinopol pe eale diplomatică, sau mai bine ăis se precupețea cu ăinsa. Se ofereaă bani în schimb și se contracta un împrumut, cu această destinațiune, mai înainte chiar ca oferta sau pollicitațiunea noastră, să fie măcar acceptată.

D. Nicolae Ionescu și atăți alții, cari au fost în Constituantă, sciău afacerea, și pôte să-și aducă aminte, cum D. I. Brătianu în numele lui Crémieux, imputernicitul lui Zariifi, număra minutele cu césornicul în mână, spre a ne face să acceptăm o transacțiune, destinată a resilia acea convențiune, în schimbul unor sacrificii de milióne. Și, de și Camera se refusă a tranșa o asemenea cestiune pe picior, D. Brătianu luă asupra lui s'o facă și invocă mai târđi, pentru justifi-cațiunea sa, un pretins vot, dat în ședință secretă. Ca și când în asemenea ședințe se pot lua rezoluțiuni și de valabilmente voturi, uitând că *Monitorul* și însuși reglementul, îi dădea o desmințire formală.

Iată adevărata și singura parte personală a fostului Domn, în cestiunea secularisării și, dacă exaltați meritul acelor cari au făcut secularizarea efectivă a acelor bunuri, nu uitați Camera din 1862, nu uitați, mai ales, Constituantă din 1866, căreia îi revine meritul, de a nu fi admis nici un fel de compromisuri, în această cestiune, de a fi rupt ori-ce negocierii în afară și de a fi considerat cestiunea ca definitiv regulată, în țără și prin țără, dispunând chiar de acele bunuri.

Este adevărat că protocoalele congresului de la Berlin încearcă să mai agite spectrul acestei cestiuni. Dar acel tratat nu trebuie, în partea aceasta, să ne îngrijescă prea mult și el reprezintă tocmai trofeele regimului nefast Brătianu.

Acest împrumut, care implica o sumă de 100 și mai bine de milióne, s'a desființat, printr'o pierdere care s'a cifrat cu milióne.

Acăsta este partea razelor sau aureolei, de care se voesce a se încongiura unele capete și unele date. Desmințiți-mă dacă puteți!

Acum reintru în materie.

Vă ăiceam adineaori că legea acăsta nu pôte găsi pe aceste bănci de cât partisanii și apărători.

Maî mult de cât atăta. Vă declar că sunt cel d'ântăi să mă asociez cu aceia cari vor primi amendamente, în sensul cumpărării la mezat a moșiilor particulare, cu fondurile rezultând din vânđarea moșiilor Statului, în loturi mici. Țăra noastră, fiind o țără eminentă agricolă, în vederea unei rezerve permanente și cât mai seriose de pământuri, destinate, printr'un fel de rulment continuu a satisface nouile nevoi ale clasei muncitóre, prin faptul sporirei familiilor, voiđ stărui, cât pentru mine, din tóte puterile mele, ca banii, rezultând din vânđările actuale, să fie afectați, afară de casul când ei slujesc la stingerea datoriei publice, la achizițiunea

de noui moși, cumpărate la mezaturi publice, în condițiuni seriose de control și tot cu aceeași destinație ca domeniurile existente. Și ori și ce s'ar ăice, acest fel de rulment nu are nici un inconvenient serios; din contra, prezintă avantajii mari și reale.

Ăntăi pentru că pământul ce se dá actualmente se vinde, și prin urmare el se plătesce. Capitalul dar nu e destinat a dispăra sau a fi cheltuit și este de preferat ca el să se imobilizeze, din nou, de n'ar fi o repet de cât spre al împiedica de a fi risipit dupe obicei.

Al doilea, eu cred că o lege, de felul acesta, va para și la o altă primejdie: cumpărarea ăilnică a proprietăților mari din România, de ómeni aparținând altor neamuri. Și când ăic alte neamuri D-vóstre, pricepeți restul. (Aplause).

Prin urmare, legea acăsta va fi bine făcătóre. Dar sunt și eu de părerea D-lui Catargi, că aci n'am putea pune, cel mult, de cât principiul cumpărării altor moși, și că trebuie printr'o altă lege specială să reglementăm acest principiu, cu grijă, în tóte amănunțimele sale și acăsta tocmai pentru a nu se comite abuzurile de cari ne vorbea D. ministru al domeniilor.

Acăsta reglementare va trebui negreșit să prevadă, o comisiune de control și supraveghere și norme pe cât se pôte de fixe.

Eú D-lor, tot-d'a-una, în afară de ori ce alte preocupări, am vėđut cu ochi rėi înstrăinarea domeniului Statului și acăsta dintr'un alt punct de vedere extrensec, și chiar acum, dacă consimt a se distrage ceva de la biserică, de la scólă, de la ómenirea suferindă;—căci acăsta era destinația primitivă a acestor averi, dacă voința glorioșilor testatori mai compează pentru ceva,—este că ce facem, în acest moment, este tot într'un scop filantropic și sfânt, într'un scop de realțarea materială și morală a neamului, tot într'un scop, până la un punct óre-care, umanitar.

Este caracterul pios al înstrăinării, dacă mă pociu exprima așa, care face că mă impac cu ăinsa. De altminteră sunt dintre aceia cari cred că nici biserică, nici scólă nu potú fi desmoștenite arbitrar. Și că ar trebui ca venitul fie al moșiilor, fie al banilor să și păstreze destinațiunea care ărea în voința glorioșilor donatori.

Dar dacă admit acăsta lege, în sensul de a face proprietatea accesibilă și la pungele mici, nu admit însă și dreptul la proprietate, în măsura poștei sau nevoi. Nu admit de loc că proprietatea este jaful său că acest drept, e ceva numai de convențiune. Din contra, ca liberal, consider proprietatea ca o manifestare tocmai a libertăței ómenești, ca rezultatul muncii și economiei.

„Proprietatea nu este un drept innăscut, ăice Dalloz, dar ea purcede de la un drept innăscut, care e libertatea.“

Sunt pentru egalitatea loturilor. De ce? Trebuie să mă explic.

Maî ăntăi, care este scopul acestei legi? Dacă ar fi vorba numai să transformăm în bani aceste proprietăți, înțelegem tóte sistemele. Dar nu este acesta scopul nostru.

Avem o lege pentru vânđarea bunurilor Statului: dacă ea nu ne mulțumește astăđi este că am recunoscut cu toți că acea lege era prejudețiabilă cui-va. Cui? Tocmai acela care avea mai mare nevoie de pământ, adică micului agricultor, care a rămas dacă nu în afară de prevederile sale, în afară de bine-facerile ei. Căci, înțeleg încă să nu te preocupi de proletariatul agricol, într'o țără cu industrie, unde fabricile, unde centrurile mari sunt atătea de bușeuri deschise pentru prea plinul satelor.

Dar la noi nu este tot ast-fel și ori ce braț afară de acela al omului cult, nu scie de cât un lucru, să apuce córnel plugului.

Noi în realitate, nu avem astăđi de cât un proletariet primejdios; căci e singurul greú de indestulat, este acela al omului cult, activității căruia nu'i putem oferi mai adesea de cât funcțiunile publice și acestea sunt forțamente limitate. În ceea ce privește proletariatul agricol, mulțumită acestui stoc de moși ale Statului, îl putem, cu puțină prevedere, recula mult timp încă, cu sueces.

S'a făcut însă greșala ca să se înstrăineze deja o mare parte din ele, în bloc și fără preocupare de sórta clasei muncitóre, și nu fără o mulțumire sufletescă, constat că încă de când numai să ipotocaă acele moși, eu unul protestam în contra acestei nedreptăți sau greșeli.

Așa în cât nimeni nu e în drept să suspecte mobilul meu, astăđi, când nu fac, la o distanță de 18 ani de cât să apór o idee ce îmbrățișasem, de la început. Iată în adevăr, ce ăicem în ședința Camerei de la 9 Iunie 1871:

D. N. Blaramberg: „Voi fi fórte scurt, D-lor, am luat curagiul ca să propun și eu un amendament sau mai bine ăis un articol adițional la legea ce ați discutat și votat. Acest articol este pri-vitor la însurăței și cei-alți sáteni, cari dupe legea rurală sunt în drept a cere de a fi improprietăriți pe moșiile Statului. Și fiind că acăsta lege de împrumut ipotecéză o parte însemnată din Domeniile Statului și ipoteca, precum sciți, fiind un început de înstrăinare, am cređut de datoria mea a cere să se salvgardese aceste drepturi căștigata ale foștilor clăcași.

„În amendamentul, ce vă propun, se ăice că legea de față nu va fi un obstacol la aplicațiunea art. 5 și 6 din legea rurală.

O voce: Nimeni nu se atinge de legea rurală.

D. N. Blaramberg: „Un cuvânt mai mult ca să 'mí priimiți amendamentul...

„Singura obiecțiune ce ni s'ar putea face este că rezerva acăsta în favóra sátenilor, este sub înțelésă; căci moșiile

vor fi ipotocate cu sarcinile ce apasă deja asupra lor. Dar atunci de ce să n'o spunem formal, cu risicul de a ne repeta?

„Am două mobile, adăogam eu, spre a vă propune acest amendament, este ideea că îndeplinim un act de dreptate și ideea că facem un act politic în tota puterea cuvântului.

„Am crezut că nu ar fi bine să dăm ocaziune de a se putea dice că regimul actual a făcut mai puțin pentru locuitorii sătenii, de cât regimul trecut; mai mult! că regimul actual le-a luat și ceea-ce le dădese regimul trecut.“

(A se vedea *Monitorul Oficial* din 1871 cu No. 128).

Iată dar ideile mele în privința loturilor și al capitalului rulant :

Dacă mă pronunț pentru egalitatea loturilor este că voesc să îndeștălăm cât mai multe nevoi; iar nu să favorisăm prea mult pe unii și mai nici de cum pe alții. Aduceți-vă aminte de aceste cuvinte ale lui *Pline: latifundia perdidere Italiam!*

Rămâne să vă vorbesc de cei 600 lei.

Acești 600 lei în forma de un avans făcut de a dreptul de Stat, seamănă mult cu dreptul la capital, și sub această formă nu 'i pot admite cu nici un preț. Pentru că nu e vorba, o mai repet, de a proba solitudinea noastră, nu e vorba de bine-facere, pentru că după cum am avut deja onore să o spun, încă de la început, nu e generositate, acolo unde, spre a face o liberalitate, punem mâna în pun-ga contribuabililor. Parada această de măr-nimie o putem face mereu, putem chiar să supralicităm fie-care asupra ei, mai ales, dacă am fi capabili să dicem, ca Ludovic al XV, *après moi le déluge*. Mi se pare însă că atunci când se fac promisiuni de acestea, trebuie ca cine-va să fie bine sigur că le poate ține. Căci a face promisiuni și a nu le realiza, chiar când D-vostre ați fi pe acele bănci, D-vostre care preșonați aceste dărnici, se poate întâmpla să vă găsiți, în imposibilitate absolută, materială, de a vă ține de cuvânt. Sutele de milioane nu se găsesc la respântii.

Și a da unui om bani, fără nici un echivalent, în schimb, este a face daruri și cine-va nu poate darui de cât ce este al său, sau cel puțin numai al unora, nu ce este al tuturor, ca averea publică.

Dacă pe lângă confuziunea care există deja în spiritele sătenilor, ce sunt incuși, asupra sfințeniei proprietății altuia, vom adăoga și momela sau speranța capitalului, în măsura necesităților sale, lucrăm pe față la distrugerea ordinii sociale existente. Să nu uităm că nu de geaba un convențional dicea: piară coloniile mai bine de cât un princip! căci rațiunea; căci noțiunea dreptului și nedreptului; căci principiile, într'un cuvânt, sunt călăuza și adevărata ocrotire a societăților. O dată acestea căleate în picioare, omul se transformă în fiară sălbatică și se întorce la întineric și la barbarie.

Gândiți-vă la consecințele ce au să decurgă din enunțarea, din acreditarea a asemenea idei subversive?

La decepțiunile și excesele ce ne pregătesc tuturor. Nu perdeți din vedere că ce faceți n'are să rămână numai pe hârtie și că aveți să creați precedente cari au să vă angajeze și că, odată tărâmul principiilor abandonat, pentru un singur satisfăcut, veți face mii de nemulțumiri...

Atunci are să începă adevăratele revendicări sociale, adevărata mișcare, adevărata catastrofă.

Vă spuneam deunăși, că am trăit și eu, în contact, cu sătenii, și vă mărturisesc că suferințele lor sunt nu numai reale, dar imense.

Dar suferințele de care am cunoștință sunt altele de cât acelea de cari se ocupă legea în ființă și remediurile pe cari le reclamă sunt iarăși altele de cât acelea de cari v'ați gândit D-vostre.

D-vostre vizați o singură categorie de săteni pe cari sperați că veți reuși să 'i faceți fericiți, dar aceia sunt cei cari se vor deplasa bucurosi, dar e timpul să vă gândiți și la acei cari rămân în bordeele sau coșarele lor de mai înainte și pentru aceștia ved că nu se face nimic.

Ei bine, sciiți cari sunt credințele cari au astăzi trecere între țărani? Ei cred că nu există altă proprietate inviolabilă în România de cât proprietatea țărănească. Și acesta este unul din rezultatele nenorocite, ale loviturii de Stat. Țăranul își petrece timpul, mulțumită înlesnirii cu care buna sa credință se poate exploata și se exploatăză șilnic de unii politicieni, a se întreba, dacă sora Ana nu vede ceva viind, ceva ca o nouă lege rurală; care în ideea și speranțele sale ar trebui să fie periodică. Și când acestea sunt lucruri netăgăduite, aci la tribună se vorbesc de o nouă cestiune agrară, ca și când România ar fi o nouă Irlandă.

Da, trebuie a se veni în ajutorul sătenui și a se căuta de a 'l ridica materialmente și moralmente, moralmente mai ales, însă pentru această trebuie întâiu să facem o bună diagnostică și să ne dăm bine seama și de adevăratele lui suferințe și de adevăratele remedii ce ele reclam.

S'a aruncat și se aruncă o sămânță rea, se sămână vânt și se va culege furtună.

Mai este o cestiune care îl preocupă mult și sunt sigur că a două și chiar, dupe această lege prima lui mișcare va fi de a se întreba: Ce, acesta este tot!

Este ridicol când dându-i dreptul, să cumpere pe bani, să se dică, că, în România 'i dai ceva. Acesta se înțelegea acolo unde era două feluri de proprietăți una roturiară și alta nobiliară, și unde făcând proprietatea accesibilă chiar pe bani, omul din popor, se dedea un drept nu o simplă înlesnire unei clase până aci desmoștenite, în adevărata accepțiune a cuvântului.

Este adevărat că legea această implică

o înlesnire că, de unde se făcea vinderea în loturi mari, acum se face în loturi mici, care acestea sunt la îndemâna fiecărui. De cât atâta tot!

Dar țăranul visază alt-ceva; nu vorbesc de înșurăței, pentru că idealul înșurățelilor cari n'au încă o aședare și cari se pot deplasa cu înlesnire, este negreșit o porțiune de pământ. Dar de cei-alți care au case și locuri, în virtutea legii din 1864; și dacă ei sunt astăzi robiți este din cauză că au neglijat să 'și reserve izlazul destinației sale primitive.

Ast-fel în cât și cel ce a primit 11 pogone este astăzi strimtorat și i se pare că nu are pământ de ajuns, fiind-că el 'a transformat întreg în pământ arabil și neglijasă pe de alta pășunile artificiale. Mulți din ei au făcut din acele 11 pogone numai grădinării și cei chiburi din cauza devălmășiei n'au lăsat țăranului mai sărac de cât rîpe și nisipuri, acaparând tot ce era roditor, pe seama sa.

Acastă lipsă de izlazuri individuale, a făcut și face din sătean un adevărat rob al proprietății mari.

Țăranul poate în tesă generală să se desintereseze cu totul la cestiunea pământului, mai cu seama la munte, unde un singur an de prune îl despăgubește de mai mulți ani de secetă și foamete.

Însă nu e tot așa cu cestiunea izlazului unde el poate lesne să fie împins la disperare, dacă nu se vor lua măsurile ce vă voi propune, chiar în marginile legilor existente.

D. I. Marghiloman : De ce nu 'și-a lăsat izlaz.

D. N. Blaramberg : Predici un convertit, voiesc tocmai să abordez această cestiune.

Așa dar cel întâiu lucru care trebuie să ne îngrijescă și să facă obiectul unei dispoziții legislative, este împărțirea pe cap și individual a pogonelor respective de inginerii Statului, pe comptul său cu avansul acestuia, care ar fi trebuit s'o facă de la început.

D. M. Kogălniceanu : Aveți dreptate.

D. N. Blaramberg : În această privință faceți ceva prin legea de față? Nu.

Mai trebuie iarăși și acesta, cât mai în grab și, cu aceeași ocaziune, se impuneți sătenui să 'și deosebescă pogonele legiuite de izlaz și care, fără a exclude rotația între pământuri, să prevadă chiar o sancțiune pentru acei cari n'ar respecta pe viitor această repartiziune a legii.

Iată ranele adevărate asupra cărora trebuie îndreptată atențiunea și solici-tudinea D-vostre. Acesta este prima cestiune.

Al doilea, făcuta-ți D-vostre, vre-unul din acei cari ați fost la guvern, până astăzi, făcuta-ți veri-o anchetă ca să vedeți câți proprietari, și tocmai din aceia cari cu ocaziunea legii rurale făceau mai mult zel și mai multă paradă de sentimente liberale și generose au pre-dat,

s'au respectat porțiunea de pământ adjudată de lege locuitorilor ?

Să facem o anchetă, și primesc ca acea anchetă, să începă de la mine.

Afară de acesta, ia să mai vedem dacă chiar între săteni nu sunt o mulțime de cotropitori și apăsători, față cu cei mai slabi și mai săraci. În multe localități chiar burii au acaparat și stăpănesc nu numai mai mult de cât li se cuvine, dar încă tot ce este bun și n'a lăsat celor slabi de cât ce erea de lepădat... (Aprobări).

D. M. Kogălniceanu : Așa este.

D. Blaramberg : De acea departe de a aproba înegalitățile și căprările noi, ce se caută a se înființa, deplâng și pe acelea ce exist deja de fapt.

Ce să vă dic acum de lipsa totală de justiție în sate; de vexațiunile ce cine-va le poate exercita nepedepsit și la umbra autorităților constituite, îndată ce, în alegeri, ascultă de guvern, care să n'o sciți deja cu toții ?

Când vă voi spune că sunt sate întregi de moșneni cari, neavând mijloace să și apere drepturile lor, într'un proces órecare, au cedat venitul unor proprietăți sau unor muniți, pe termen de 30 de ani, numai pentru plata cheltuelilor procesului, și că într'o bună diminiță s'au văduț amenințat a pierde și proprietatea muniților, fiind-că cei cu titlu precariu le opuneau faptul posesiunii și prescripția și că justiția erea gata să se facă complicea acestei spoliatiuni ?

Când vă voi spune că alți săteni îmbrăcați tot în sucman, în calitate de arendași au mers până a impune unor frați, unor țărani ca și ei, o dare până și pentru adăparea vitelor lor în rturi curgătoare și flotabile ?

Aceste dări consistau în nise mreie, de o mărime hotărâtă din nainte și pe cari ei ne putându-le prinde nici o dată, erea și siliți să suferă ca ele să fie prețuite și transformate în bani și banii în zile de lucru ? (Sensațiuni).

Ei bine, D-lor, care este corectivul la toate acestea rele ; o anchetă făcută în totă țera, atât pentru a constata traiul țeranului cât și abuzurile de cari suferă ; și o justiție de pace la adăpost de ori-ce intruziune și bănuială.

Ceva care nu contribuie puțin la starea lui de plâns este și numărul sărbătorilor creștine și păgâne. E numai timpul să reagisăm energic contra acestui lucru ; căci e cu neputință ori-ce virtute am atribui nemiului nostru, ca concurența să fie posibilă între o națiune care lucră numai 150 de zile și altele cari lucră 300 de zile, în cursul unui an ?

Al duoilea, a se deosebi izlaurile și a se împărți loturile pe cap și familie.

Al treilea, să se dea țeranilor o administrațiune și o justiție la adăpostul de ori-ce prihană... Văd pe D. Kogălniceanu aprobând, dar îndoindu-se de puțința atingerii acestui rezultat. Iată dupe mine

mijlocul: este de a crea în fie-care județ un singur judecător de pace ambulant, asistat de un sistem de jurați și care să fie pus în condițiuni de independență și nepărtinire la nevoe egale cu acelea ale unui judecător de la curtea de casație.

Prin supresiunea judecătorilor de pace actuali și a comitetului permanent, s'ar putea realiza destule economii, spre a se putea face față la acest adaos de cheltuieli.

Și mai nainte de toate, D-lor, refrenul meu este școli și iarăși școli. Dar școli nu pentru trebuința institutorilor, ci al școlarilor, într'un cuvânt, școli demne de acest nume și de care la nevoe se potă se profita și adultu; ceva mai mult, ar trebui să introducem în învățământul sătesc și învățământul real, cel puțin pe cât se potă aplica la agricultură și la derivatele aceștia, cum e țesătura și lucrul lemnului așa de neglijat la noi și care face bogăția altor popore și care pe timpul șomagiului lung al iernii ar urma să creze ocupațiunii manuale sătenilor noștri și noui isvóre de bogăție.

Acum D-vóstre puteți judeca, dupe aceste câte-va date, despre ce se petrece în restul țerei; eu vorbesc de ceea-ce știu, de ceea-ce mi-a fost dat să constat cu chiar ochii mei.

Vedeți, D-lor, subiectul este așa de vast, în cât abuzez și tot mi se pare că negligez câte ceva.

Acum vin la cestiunea avansului.

Eú nu sunt pentru avansul celor 600 de lei, în forma în care se propune ; sunt însă pentru un sacrificiu mult mai mare, dar care ar avea un caracter cu totul alt și care ar fi tot-d'a-una reprezentant prin ceva equivalent și pipăit.

Sunt de părere că, pe când noi votăm pe toate zilele casării, palaturii și altele, plătibile în anuități o lege să prevadă o garanție a Statului de pus la dispozițiunea unei societăți de construcțiune, care s'ar însărcina cu transformarea treptată a satelor noastre, în condițiuni de soliditate și de igienă, dupe un tip anume hotărât și care să ne pună la nivelul celor-alte popore civilizate, rămâind ca sătenul să se libereze în anuități. Acestea sub un control din cele mai severe. Să facem cel puțin un început cu aceste sate noul ce se crez ; să facem din ele sate model ; să clădim casele dupe un tip rațional și când vom aduce pe omul care cumpără pământ, să se stabilizească în ele, să se simtă chiar el, prin aceste noul condițiuni de existență, oare cum înălțat și transformat. Și să începem sistemul acesta de clădiri, cu școla.

Acum când cred că nu mai rămâne nici o îndoiială, în spiritul nimului, asupra sentimentelor mele cele mai intime, și spiritului liberal și democratic de care sunt animat, vă cer voe să mă ridic în contra unui prejudecăți nenorocite.

D-lor, m'am ridicat în contra ideii socialiste, mă mai ridic în contra altei tendințe, în contra unei pretenții la nobleță de un fel nou și original, în contra aristocrației de a îndosele. Ași vrea ca și în

România să dispară ideea, că haina face pe om, cum a dispărut și ideea nedreptă și nenorocită de boerie și de clase.

Ași voi ca și în România să nu existe cestiunea albăstrimei, suhmanelor și opiniceii, cum nu există în țerile civilizate o cestiune a bluzelor, de și chiar acolo s'a constatat că, pe lângă bluzele albastre mai pot fi câte o dată și bluze albe, adică poliiciare. Dumneșeu scie cât iubesc pe sătean și cât mă interesez la dânsul, dar să nu ni se facă mereú, nu din el, ci din opinca lui, un fel de căftăneală sau boerie, un fel de privilegiu și de aristocrație, a timpurilor actuale ; căci ce a fost nedrept când profită unora, este nedrept când profită altora. Nivelul egalității înaintea legii, nu acela al stărilor care e imposibil, a trecut astăzi peste noi toți. Dovadă că astăzi fie cine este fiul operilor sale și potă deveni un strămoș, ori de unde ar porni, este că avem chiar aci o mustră de săten care nu are nimic de invidiat nici unuia din noi, tocmai fiind-că a trecut prin școlă și a știut să facă să valoreze aptitudinile și talentul său. Acel cari negligeză omul și exaltă și vorbescú numai de opinca, ca de singurul titlu de nobleță, ca de un talisman suveran, amăgesc tocmai opinca și caut a o pierde. Numai nemții susțin că omul începe la baron. Nu trebuie ca noi românii, cădând în celalalt exces, se dicem că începe numai la săteni.

Nu ași dori ca în țera noastră aceste distincțiuni arbitrare și artificiale se continue, pentru că atunci nu ar mai rămânea altă alternativă ómenilor culți, spre a scăpa de acest ostracism sistematic și injurios, spre a dejuca pe acei-ce și fac o armă, până și din costum, decât să îmbrace și ei opinca. Dar încă o dată nu îmbrăcăminte face pe călugăr, și e timpul să pricepem, cu toții, că ce trebuie se distingă pe ómeni între dinși este numai capul și inima, iar nu picidrele!... (Aplause).

Voci : Inchiderea discuțiunii.

D. N. Ionescu : Cer cuvântul contra închiderii. (Sgomot).

D. vice-președinte : Aveți cuvântul. (Sgomot).

Voci : Nu s'a cerut închiderea. (Sgomot).

D. vice-președinte : Am constatat că au fost mai mult de 20 D-ni deputați cari au cerut închiderea discuțiunii.

D. C. Dobrescu-Argeși : Am cerut de ieri cuvântul contra închiderii. De și eram înscris în fond înaintea D-lui Catargi, a D-lui Blaramberg și alții, cărora li s'a dat cuvântul și au vorbit, văd însă că mie nu mi se dá nici chiar pentru închiderea discuțiunii.

Nu înțeleg de ce mă lăsați pe mine tot la urmă.

D. vice-președinte : Sunt dator a vă arăta că ieri nu s'a susținut cererea de închiderea discuțiunii și de aceea nici n'ați putut fi înscris contra închiderii discuțiunii. Acum, în fond, e rândul D-vóstre a vorbi ; dar fiind că s'a cerut închi-

derea discuțiunii și D. Ionescu a cerut cuvântul contra, sunt dator a da cuvântul D-sale. (Sgomot).

D. N. Ionescu: Vedeți, D-le președinte, este chiar emulațiune între cei cari sunt înscriși, vedeți că numărul acestora este considerabil; vedeți că chiar acela care a propus un contra proiect este gelos de a l motiva înaintea Adunării, pentru ca să se înțelgă mai bine. Dar, D-le președinte, eu mă adresez la D-ta și te rog să 'ți aduci aminte cât timp de debateri am dat noi unor cestiuni de o mult mai mică însemnătate.

O voce: Țuica a ținut cinei zile.

D. N. Ionescu: Să lăsăm țuica. Dar prefacerile ministeriale ne au costat de ce zile întregi; ministerul nu s'a format de cât la 12 Noembrie, apoi când pentru frământări extra-parlamentare, neavuabile adese ori, D-le președinte, aveți paciență a presida nisce debateri, cari se prelungesc cu cestiuni personale, nu socotiți că acei cari ne judecă pe toți și pe D-ta și pe mine, și pe noi toți, cari așteptă să fie luminați din cele ce spunem noi aici, nu socotiți D-vostre că rămân întristați, când se cere închiderea discuțiunii tocmai din partea aceea care este interesată ca legea acesta să nu lase nimic de dorit în interpretațiunile sale; pentru că o lege, care n'are nevoie de interpretațiuni, este mai lesne de aplicat de cât când are puncturi obscure și încurcate. Acesta este întâiul motiv pe care l invoc contra închiderii discuțiunii, și ași voi să vă fac grație de cele-alte un-spre-dece motive; căci o duzină întrgă de argumente am a aduce contra acestei neașteptate cereri de închidere a discuțiunii, ași dori să vă fac grație, dacă D-vostre ați întrebuința influența D-vostre; pentru ca să nu mai cêră nimeni închiderea discuțiunii. D. ministru al justiției m'i-a făgăduit în particular că D-sa n'are să facă presiune pentru închiderea discuțiunii. Apoi, D-lor, când D. ministru al justiției, care în momentul acesta e singurul ministru care asistă la debaterile noastre, nu cere închiderea discuțiunii... (Ilaritate).

Să nu rideți, D-lor, căci guvernul nu vrea închiderea discuțiunii, fiind-că el doare ca legea acesta să fie bine lămurită...

D. V. Pleșoianu: Cer cuvântul pentru închiderea discuțiunii.

D. N. Ionescu: Mi se pare, D-lor, că nimeni nu am putea dice că ne-am luminat din discuțiunea care s'a urmat până acum, și chiar dacă unii dintre noi am pretinde că suntem destul de luminați, apoi țera nu este încă luminată din discuțiunile noastre, și dovada cea mai mare că țera nu este încă luminată, este însăși presa, presa care este în public vocea debaterilor noastre, dacă veți lua presa nu veți avea să vedeți că ea pôte spune publicului, cari sunt tendințele noastre, în presă veți găsi că se vorbesce numai despre luptele personale, veți găsi că ceea-ce

a vorbit D. Carp, nu este de acord cu D. Lascar Catargi; dar nu veți vedea arătându-se publicului cari sunt tendințele acestei majorități.

De aceea, D-lor, să nu vă grăbiți a cere închiderea discuțiunii, când încă nici guvernul, nici cei mai experimentați dintre noi în asemenea materie, nu suntem încă destul de luminați.

Înțeleg ceea-ce dicea ieri D. Carp că, aflându-ne la finele carnavalului, să ne desbrăcăm de hainele de carnaval; dar nu înțeleg să vă îmbrăcați cu răspunderea ce veți purta pentru această carnavalăscă închidere a discuțiunii. (Aplause).

Eă, D-lor, am asistat la discuțiunea tuturor legilor ce s'au făcut până astăzi, pentru vândarea de pământ, și cu toate acestea mărturisesc că nu sunt încă luminat, nici despre tendințele acestei legi, nici despre curentul care face ca să ni se presinte un proiect de lege ca acela pe care l-a elaborat comitetul nostru de delegați. Și sunt autorizat a crede că nici guvernul nu este până acum indetult de luminat; pentru că, pe când eram deprinși până acum a vedea pe ministru cerând, prin majoritățile lor, închiderea discuțiunii, astăzi vedem pe miniștri declarând că nu sunt contra continuării discuțiunii.

Apoi când miniștrii, cari au debătut luni întregi asupra acestei legi, vin astăzi și declară că nu sunt pentru închiderea discuțiunii, cum voiți D-vostre ca noi, cari am discutat această lege numai câteva zile în secțiuni și acum abia am început să o discutăm aci în public, cum voiți să vă declarăm că suntem luminați, și să cerem închiderea discuțiunii?

Mi se pare că dacă cerem închiderea unei asemenea discuțiunii am arăta că nu ne-am pătruns bine de datoria noastră de reprezentanți ai țerei, datorie care cere ca, nu numai noi să fim luminați când dăm votul nostru; dar să facem ca și națiunea să se pôtă lumina prin discuțiunile noastre.

Eă am fost față mai acum câți-va ani la discuțiunea unei legi tot de vândare a hunerilor Statului în loturi, și tot asemenea și atunci era organizată închiderea discuțiunii spre a nu se face lumină.

De aceea cea lege a fost compromisă în aplicarea ei; căci toți au recunoscut că nu a fost bine lămurită în discuțiunea pripită ce s'a făcut.

Dar apoi, chiar legei rurale i s'a făcut imputarea acesta, că articolele 5 și 6 nu prevăd modalitatea completă cum să se aplice, și pentru acesta nu s'a aplicat bine. Nu este acesta adevărul; căci mai târziu, dupe 12 ani, dupe ce s'a înăsprit cestiunea, dupe ce au murit mulți din cei cari aveau drepturi asigurate prin acele articole, atunci s'a găsit mijlocul prin un regulament de administrațiune publică de a se aplica.

Vedeți că această cestiune nu este așa ușoră cum pretind aceia cari socotes că a face legi este numai a ridica mâna în

sus și a o lăsa în jos, cum spunea un ungur de la Săbăoani, care venind aci și vădând ceea-ce se face, dicea că legea se face ast-fel: Se cere celor cari sunt pentru lege să ridice mâna; te scoli, ridică mâna, o lași iar jos, și ai făcut legea.

Nu se fac însă legile prin mecanismul acesta, că te scoli, ridică mâna și șeși jos.

Dacă majoritățile sunt necesare pentru legiferare, ele ar trebui să fie pătrunse că sunt dator să dea dovadă că au conștiința lămurită când fac operațiunea ridicării mânei sau sculării în picioare. Această gimnastică ar trebui să obosescă mai mult pe cei cari cer închiderea discuțiunii, pentru ca să nu aibă alt de făcut de cât a vota, trebuie să obosescă mai mult pe majoritate cea perpetuă ridicare de mâni și alergare la urne, de cât de a asculta în liniște o discuțiune liberă, care ar putea să facă a se vota o lege bună; căci nu trebuie să uite cei cari vor să 'și dea votul cu ochii închiși că răspunderea morală pentru legile rele, obscure și confuze o pörtă în ochii țerei mult mai greu majoritatea de cât guvernul.

Apoi, când au vorbit atâți miniștri, atâți omeni bătrâni; căci să m'i permită D. Blaramberg a 'i dice că și D-sa este bătrân de ce să nu lăsați să vorbescă și tinerii, să 'i vedem și noi ce impresiune produc asupra noastră? Lăsați să iasă și oștirea cea nouă.

Acesta e al treilea punct. Mai am încă nouă... (Ilaritate).

Puteți D-vostre să diceți că Adunările legiuitoare sunt nerăspunzătoare? Că ele nu sunt de cât o turmă și primul-ministru păstorul?

Când voiți să faceți un lucru serios, o lege mare, cea mai mare din câte ați avut până acum și din câte veți avea de aci înainte, când dupe 12 ani de un regim pe care l-ați condamnat atât de aspru voiți să aduceți justiția socială în societatea acesta turmentată, veni-veți să diceți că dupe patru zile de discuțiune v'ați luminat asupra celor 84 articole ale legii?...

Voci: Veți vorbi la articole.

D. N. Ionescu: Acesta este o cursă, se scie că la articole numai acei cari propun amendamente au dreptul să vorbescă.

Dar în discuțiunea generală trebuie să discutăm, nu numai principiul legii, ci întrgă ei economie articol cu articol; și tocmai de aceea legile, cari s'au votat până acuma în această materie, ca și în multe altele, au eșit neînțelese, confuze, pentru că nu s'a discutat în deajuns luarea în considerațiune.

Ași dori să știu câte amendamente gata are D. Pleșoianu?

Luarea în considerare nu trebuie să fie numai o serie de cuvinte; ci trebuie să fie examinarea deosebitelor puncte asupra cărora se produce divergență, și acesta nu s'a făcut; nu am vădut din partea D-vostre, a celor

carl cereți închiderea discuțiunii, ca să fi luat cuvântul la discuțiunea generală, pentru a ne explica modificările ce ați avea să propuneți la diferitele articole și a ne arăta în întregul ei noua economie a legii ce voiți a vota. Sciți D-văstre cum se prezintă proiectul D-lui Catargi, proiectul minorității, sistemul D-lui Carp și al D-lui Lahovari? Și când veți fi știind aceasta, credeți ca ați făcut destul? Dar toate aceste persoane au lucrat luni de zile, D. Carp, cu omenii speciali, cu biourile ministerului său, și D-văstre veniți să diceți dupe patru zile: Ne-am luminat? Nu socotiți că acest cuvânt vă va deconsidera în ochii opiniei publice? Cel din colegiul al treilea v'au numit pe credință că aveți să veniți aci ca să discutați mai bine de cât dânsul, dar nu să veniți numai ca nisece muți... (Sgomot).

Eu sper că D-văstre nu veți găsi că vorbesc prea mult; pentru că în discuțiunea această de ce zile nu ar fi prea mult pentru a lămuri, nu numai ceea-ce e în lege, dar și ceea-ce are să fie legea, când se va pune în aplicare. Nimeni nu a luat cuvântul să vorbească de efectele ce ea va produce în țară. Miniștrii chiar nu ne-au vorbit de cât de proporțiunea locuitorilor în Anglita, Franța pe o milă pătrată, că sunt 10 sau 12 locuitori; dar nu v'a spus cum trăesc acei 10 sau 12 în comparațiune cu ai noștri 5 sau 6. Eu fac apel la medicii noștri dacă populațiunea noastră nu degenerază; e atacat nu numai moralul, e atacat și fizicul, și sănătatea. Ei bine, legea de față e destinată să amelioreze starea această, să însănătoșască condițiunile fizice ale populațiunii ca și pe cele economice..... (Sgomot). Văd că D-văstre dați mai puțină atențiune acestei legi de cum ați dat țuicei și porturilor franceze, fără să vă dați seamă că, dacă nu vom avea o lege rurală bună, nu va fi nici agricultură bună, nici țuică bună. (Ilaritate).

Cred că pot să mai las veri-o două puncturi la o parte. (Ilaritate, aplause). Ar trebui să facem un examen de conștiință între noi cel carl cerem prelungirea discuțiunii și cel carl voiesc sugrumarea, închiderea ei, ca să vedem care din noi avem mai mult dor de binele țărănilor. Dar eu las să apreciați D-văstre dacă am dis prea puțin, sau mai puțin de cât simțiți în inima D-văstre. Trebuie să vă arătați îngăduitori a asculta cuvintele altora, dacă D-văstre nu aveți cuvinte ca să arătați cum înțelegeți să lucrați pentru binele țerei.

D. vice-președinte : D. N. Ionescu renunțând la două puncte, D. Pleșoianu are cuvântul pentru închiderea discuțiunii

D. V. Pleșoianu : Nu credeam că D. N. Ionescu, vechi parlamentar și profesor să își întrebuițeze tot talentul ca să facă personalități, nu numai cu mine, dar chiar cu majoritatea onor. Camere, pe care a numit-o o majoritate de muți. Cred că

majoritatea e dator să își mulțumescă pentru expresiunile cu cari s'a servit D. Ionescu la adresa majorității. Sciam de mai înainte că D-sale îi place să vorbească mult și eu de când l-am pomenit nici odată nu l-am audiat susținând veri-un proiect de lege sau veri-un guvern. D-sa a fost în minister și nici acolo n'a putut să trăiască cu colegii săi, așa că a și fugit din acel cabinet. (Ilaritate). De aceea eu m'am speriat când l-am audiat că are să ceară cuvântul să vorbească în această discuțiunea generală pe care ne propune să o prelungim încă o săptămână. Eu cred că asupra acestei discuțiuni nimeni nu e neluminat, căci am citit proiectul încă de când s'a publicat înainte de alegeți, l-am studiat apoi în secțiuni, s'a împărțit și în Cameră și l-am citit nu numai aici, dar și a casă. Ei bine, D-lor, dupe atâta studiu, și dupe o discuțiune generală, care ține de patru zile, trebuie să fie cine-va idiot.... (Ilaritate, aplause).

D. vice-președinte : Cuvântul nu e tocmai ales, ar fi fost bine să întrebuițați un alt termen.

D. V. Pleșoianu : Nu știu de ce cu această ocaziune D. Ionescu mi caută ceartă, mie om bătrân trecut de 60 de ani.

D. I. Nucșoreanu : De 68, și cei mulți înainte. (Mare ilaritate).

D. V. Pleșoianu : Să mi dea voie D. Ionescu să i spun că am fost coleg cu D-sa în Cameră de la 1872 până la 1876. Prin urmare, nu sunt tocmai așa tiner și nou parlamentar cum mă califică D-sa. Eu sunt un proprietar de țară, crescut și trăit între țărani, și prin urmare, nu permit D-lui Ionescu să mi spue că D-sa scie mai bine de cât mine păsurile țărănilor.

D. R. Pătărlăgeanu : Acesta nu se scie.

D. V. Pleșoianu : Revin la discuțiune. Fiind-că s'a discutat patru zile neconținut numai în discuțiune generală, în cât ne-am amețit... (Ilaritate) și fiind-că avem să mai discutăm încă vre-o șese zile legea pe articole, vom ajunge ast-fel la dorința D-lui Ionescu, ca în termen de de ce zile să dăm în această lege gata.

Eu însă ași dori alt-ceva, ași dori să ne grăbim ceva mai mult, și fiind-că sunt bătrân și știu la religiune, ași dori să dăm de lăsatul secului acest cadoș țărănilor, mai cu seamă când avem să mai votăm și bugetele, și legea cumulului și legea tocmelelor agricole, și legea organizațiunii administrative, și alte legi relative tot la îmbunătățirea sorței țărănilor, cum vom putea termina toate aceste legi până la Pasce? Ori poate că D. Ionescu voiesc să ținem sesiunea totă vera, cum se făcea altă dată? Dar noi nu suntem dintre aceia cari voim să pierdem vera aci ca să luăm diurne, voim să mergem la cornele plugului ca să muncim pământul. De aceea, Domnilor, vă rog să bine-voiți a închide discuțiunea. (Aplause).

D. vice-președinte : Pun acum la vot închiderea discuțiunii.

Voci : Cu bile.

D. Chr. Negoescu : Vă rog, D-le președinte, să constatați că în această discuțiune, care privesce pe țărani, au vorbit numai reprezentanții colegiului I; nu a vorbit nici un reprezentant al colegiului III.

Ast-fel se tratăză discuțiunile țărănești?

— Se pune la vot cu bile închiderea discuțiunii și rezultatul scrutinului este cel următor :

Votanți	119
Maioritate absolută	60
Bile albe	83
Bile negre	36

D. vice-președinte : Adunarea a încheiat închiderea discuțiunii.

Prin urmare, acum procedăm la vot pentru luarea în considerațiune.

Voci : Proiectul minorității. (Sgomot).

D. Tache Ionescu : Cer cuvântul în discuțiune de regulament.

D. vice-președinte : Aveți cuvântul.

D. Tache Ionescu : D-lor deputați, cu o majoritate de 83 deșteptți contra a 36 de idioși discuțiunea s'a închis.

D. vice-președinte : Vă rog să nu repetați acest cuvânt...

D. Tache Ionescu : Sunt dintre aceia cari au votat contra închiderii discuțiunii; prin urmare, intru în această categorie.

O voce : Nu este parlamentar.

D. Tache Ionescu : Un deputat a declarat că trebuie să fie cineva idiot ca să dică că nu este încă luminat; n'a protestat nimeni atunci și, prin urmare, toți cari am votat contra închiderii, luăm acest titlu asupra noastră fără nici o supărare.... (Înteruperi).

Onor. Cameră a închis discuțiunea și nu am a dice nimic asupra acestui vot; cred însă că ar fi un act de nedreptate, dacă, cum vrea să facă D. vice-președinte acum, nu s'ar pune la vot contra-proiectul minorității. În adevăr, principiul regulamentului nostru este următorul : că în tot-d'a-una are prioritate la vot opiniunea cea mai depărtată a minorității în cazul de față, și este natural să fie așa, ca cei mai slabi, minoritatea, să aibă prioritatea votului; căci opiniunea majorității are tot-d'a-una mai multă șansă să treacă, și singurul mijloc pentru minoritate, de a face să treacă opiniunea ei, este de a se pune cea d'ântăiu la vot; căci sunt mulți deputați cari primesc proiectul majorității, dar prefer pe al minorității și, dacă puneți întâiu la vot pe al majorității, ei nu pot să l respingă, nefiind siguri de admiterea proiectului minorității.

Acest principiu este constant în regulamentul nostru. Știu că mi se va spune că contra-proiectul D-lui Săulescu nu este de cât un șir de amendamente cari se vor discuta la articole, iar nu un contra-proiect. Acesta nu este exact. Onor. Cameră, liberală în interpreta-

țiunea sa, a hotărît deja acuma patru zile, că în adevăr acela era un contra-proiect; căci a dat dreptul D-lui Săulescu ca să se sue la tribună imediat dupe raportorul majorității, să și citească raportul și proiectul său; și nu puteți dice că era vorba de amendamente; căci amendamentele nu se prezintă cu un raport, nici în discuțiunea generală, ci la votarea pe articole.

Vedeți dar, că Adunarea a tranșat cestiunea, când a dat voe D-lui Săulescu să citească contra-proiectul său, fapt pentru care eu aduc mulțumirile mele majorității.

Patru zile discuțiunea a urmat asupra acelor două proiecte, și când ați vădut barbați politici ca D-nii M. Kogălniceanu, Bibescu și Panu conchidând pentru admiterea proiectului D-lui Săulescu, ar fi o nedreptate fără nici un folos practic, de a nu pune mai întâiu la vot contra-proiectul minorității.

D. Săulescu nu era simplu deputat, D-sa avea și calitatea de delegat în comitetul delegaților, și delegații sunt absolut liberi să și susțină părerile lor în comitet, putând schimba cu desăvârșire proiectul prezentat.

În urma lungelor discuțiuni ce au avut loc în comitet, șese delegați au cădut de acord asupra unei redacțiuni, pe când un singur delegat a propus o altă redacțiune.

Prin urmare, vă rog ca pe baza regulamentului, în virtutea căruia ați admis acum patru zile să se citească raportul și contra-proiectul D-lui Săulescu, vă rog să admiteți și acum a se pune la vot mai întâiu acel contra-proiect.

Să nu ne lăsați să credem noi, cei cari suntem pentru contra-proiect, că în majoritatea acestei Camere, în vederea acestui contra-proiect, a putut să se schimbe la față astăzi când este vorba de a se aplica regulamentul tot așa cum s'a aplicat acum patru zile.

Și apoi ce am perde, D-lor, dacă am pune la vot mai întâiu contra-proiectul?

Votarea are să dureze șeze minute și dacă contra-proiectul se va respinge, atunci proiectul majorității comitetului are să rămână în picioare. (Sgomot).

D. vice-președinte: D. Apostoleanu are cuvântul în cestiune de regulament.

D. G. Apostoleanu: Onor. D. Tache Ionescu a susținut cum că, dupe spiritul și litera regulamentului, noi trebuie să lăsăm a se pune mai întâiu la vot luarea în considerațiune a contra-proiectului, și a invocat în susținerea opiniunii D-sale și precedentul ce s'a creat când s'a lăsat să se citească acel contra-proiect.

'Mi veți permite și mie, D-lor, să iașu regulamentul în mână, ca să văd dacă D. Tache Ionescu are dreptate când susține că regulamentul autorisă să se urmeze ast-fel.

Mai întâiu, să vedem cum s'a procedat de Adunare, când 'i s'a prezentat această cestiune, și veți vedea că prin o comună

înțelegere, nu în conformitate cu regulamentul, s'a dat loc la citire.

Domnilor, să nu se peară din vedere că D. Săulescu, care făcea parte din comitet, a asistat la discuțiunile noastre și la fie care articol ce se discuta. D-sa făcea amendamente, pe cari însă nu ne-a spus că avea de gând să le formuleze într'un întreg contra-proiect, și așa am discutat în sinul comitetului până la art. 45. Fac apel la toți D-nii delegați să vă spună dacă în sinul comitetului s'a vorbit de veri-un contra-proiect.

Voc: Nu.

D. G. Apostoleanu: Așa dar, noi am avut în vedere în comitet numai acele amendamente ce ne au fost prezentate de D. Săulescu, le am discutat și le am înălăturat, și tocmai la urmă, când s'a depus raportul și când s'a prezentat Camerei proiectul nostru, ni s'a spus că D. Săulescu are un contra-proiect.

Și fiind-că în raportul făcut de D. raportor al comitetului de delegați nu s'a făcut mențiune despre acest contra-proiect, de care noi nu am avut cea mai mică cunoștință, probabil că în vederea acestei omisiuni, care de altminteri nu se putea imputa raportorului nostru, s'a lăsat să se dea citire acelu contra-proiect bine stilizat al D-lui Săulescu.

Dar ôre, din această considerațiune, făcându-se o abatere de la regulament, ne îndreptășește această abatere, care ia numirea de precedent, să ne mai abatem încă o-dată de la regulament?

Să vedem dacă regulamentul permite acesta. În regulament sunt trei dispozițiuni diferite pentru trei categorii de proiecte de legi. Întâiu se vorbește de proiecte de legi din inițiativa parlamentară, în privința cărora este o procedură determinată coprinsă într'un capitol deosebit; al doilea sunt proiectele de legi din inițiativa guvernului pentru cari este o procedură specială coprinsă asemenea într'un capitol deosebit; în fine este pentru proiectul de răspuns la discursul Tronului.

Să vedem la ce capitol sunt coprinse contra-proiectele.

La proiectele de răspuns la discursul Tronului se pot aduce contra-proiecte; căci acolo este un tot care se discută ea și când ar fi o idee care vine de la majoritate. Dacă minoritatea face un contra-proiect, acela în adevăr se pune cu precădere la vot, și această este basat pe spiritul și pe litera regulamentului.

Iată în privința proiectelor de adresă la Tron ce se dice... (Intreruperi).

D. Nicorescu: Acestă este altă cestiune.

D. G. Apostoleanu: Voiam să vă citec acest text spre a vă preveni să nu urmați și în cazul acesta ca la proiectele de adresă la Tron. În adevăr, acolo este o permisiune care nu se află la proiectele de legi. Numai acolo sunt permise contra-proiectele, și cutez a dice această mai

nainte de a citi regulamentul, care sunt sigur că confirmă cele ce vă spun.

În privința proiectelor de legi din inițiativa Camerei, să vedem ce ne spune regulamentul.

Avem art. 43, care sună ast-fel:

„Șapte deputați pot presenta Adunării ori-ce proiect de lege sau propunere...

„Ele se comunică, fără discuțiune prealabilă, guvernului și secțiunilor; apoi, corform regulamentului, merg la comitetul delegaților. Acesta și face raportul asupra lor. El este încă dator, când o propunere a fost admisă de majoritatea secțiunilor și când este de natură a deveni proiect de lege, să 'i dea această formă.“

Așa dar, pentru un proiect eșit din inițiativa parlamentară, cum este proiectul D-lui Săulescu, care este procedura ce însăși Adunarea și a impus de a urma? Se comunică fără discuțiune prealabilă secțiunilor și guvernului. Ei bine, când onor. D. Săulescu, care a intrupat în giurul ideei sale voința a 30 deputați, a venit și ne a prezentat contra-proiectul său, nu trebuie, din respect pentru regulament, ca acest contra-proiect din inițiativa parlamentară să se comunice secțiunilor și guvernului ca să-l aibă în vedere și să-l discute?

Așa dar, dupe litera și spiritul regulamentului, este cu neputință ca o lucrare, care privește o cestiune așa de importantă, să se ia în considerațiune fără a se fi comunicat mai întâiu guvernului, fără a se fi comunicat secțiunilor, ca într-ega Adunare să ia cunoștință de acea lucrare.

Când un contra-proiect se prezintă ca contra-proiect, trebuie trimis fără discuțiune la secțiuni, cari sunt libere să și-l însușească și să înălature proiectul guvernului.

Dar nu s'a făcut această.

Să vedem acum ce se dice pentru proiectele venite de la guvern? Iată ce dice art. 49 și următorii:

„Art. 49. Fie-care proiect de lege se trimite în desbaterea tutulor secțiunilor sau a comisiunilor speciale.

„Art. 50. Fie-care secțiune face o discuțiune generală asupra proiectelor de legi ce 'i sunt trimise de Adunare. Discuțiunea nu se va deschide înainte de 24 ore de la distribuțiune. Fie-care membru al secțiunii pôte propune amendamente la proiectul de lege ce se discută.

„Art. 51. Când discuțiunea e terminată, fie-care secțiune încheiă procesul-verbal în care se coprinde socotința majorității și a minorității.

„Art. 52. Dupe această, fie-care secțiune numesce, cu majoritate absolută, un delegat din sinul ei. Delegații tutulor secțiunilor alcătuiesc comitetul însărcinat a lua din nou în desbatere proiectul și a face raportul către Adunare.

Art. 53. Acest comitet numesce un raportor din sinul său.

„Art. 54. Raportul comitetului coprin-

de, afară de analiza deliberațiilor din secțiunii, și opiniunea motivată a majorității și a minorității.”

Proiectul guvernului s'a trimis în debateră tutulor secțiunilor, secțiunile l-au examinat, fie-care a propus amendamentele ce a crezut de cuviință, a numit delegați, delegații s'au adunat în comitet, și acești delegați, luând de basă proiectul guvernului, l-au amendat, așa în cât acest proiect al guvernului amendat s'a adus înaintea noastră.

Negreșit Adunarea este suverană să l'amendeze și ea.

Așa dar, când această procedare e regulată astfel; când delegații au debătut proiectul guvernului cu toate amendamentele; când au avut în vedere chiar amendamentele presintate de D. Săulescu, cum voiți D-văstre să ne pronunțăm asupra luării în considerare a contra-proiectului ce s'a adus aci în ședință publică, când regulamentul nu prevede nimic în privința contra-proiectelor?

Regulamentul prevede că la lucrarea comitetului delegaților, asupra unui proiect de lege din inițiativa guvernului, se pot propune amendamente.

În acel contra-proiect nu aveți de cât acele articole cari răspund ideilor subscriitorilor lui sau acelora cari împărtășesc spiritul acelui proiect, fie pentru inalienabilitate a loturilor, fie pentru o indivisibilitate a lor, fie pentru suma de 600 franci, fie pentru ori-ce alt. Acele articole din contra-proiect se pot foarte bine prezenta la articolele prevădute în lucrarea comitetului delegaților. Eu nu găsesc nimic în regulamentul care să ne dea dreptul a lua în considerațiune acel contra-proiect.

S'a țin de un domn deputat printr'un *lapsus linguae* un cuvânt prin care D-sa a voit să înțeleagă că e luminat. Să mi permită onor. D. T. Ionescu să i spun că, de și desaproab acel cuvânt, care de altminteri a fost provocat de imputarea ce s'a făcut că alții sunt muți și nu vorbesc, dar eu nu cred că represaliile trebuie să intre în deprinderile noastre; ce e dreptul însă, din nenorocire, se întâmplă une-ori ca să scape cui-va cuvinte fără intențiune, căci eu nu cred că D. Pleșoianu a vrut să țină alt-ceva de cât că suntem luminați.

Pentru a reveni la cestiune, vă rog, în virtutea regulamentului și a articolelor ce am avut onore a vă citi, să puneți la vot luarea în considerațiune a lucrării comitetului delegaților cari și-a însușit proiectul guvernului, rămânând în urmă să se propună și amendamentele ce se vor găsi cu cale, fie acele din contra-proiect, fie ori-cari altele.

D. N. Ionescu: D-lor, ori cum veți lua lucrul, nu vă puteți sustrage de la această dispozițiune regulamentară și logică, că amendamentul are precădere asupra proiectului propus. Onor. reprezentant de Focșani și-a dat multă osteneală

ca să ne arate că ar fi un bun președinte, dar pe mine nu m'a convins că e și un bun interpelator.

Iată ce țin art. 66 din regulament:

„În cursul discuțiunii în ședință publică, ori-ce deputat poate propune amendamente sau sub-amendamente la proiectul de lege sau la concluziunile ce se discută.”

D-lor, dacă iaș lucrarea D-lui Săulescu, nu e de cât un amendament compozit, o serie de amendamente contopite într'un proiect; urmăză ore ca forma să schimbe fondul? Inșuși onor. reprezentant de Focșani a țin că e un amendament.

D. Apostoleanu: Nu un amendament, ci un contra-proiect.

D. N. Ionescu: Onorabile reprezentant al colegiului I de Focșani, eu v'am ascultat cu multă religiozitate, ascultați și D-văstră pe un idiot (ilaritate), cred că nu veți perde nimic.

Noi ținem dar că lucrarea D-lui Săulescu e o serie de amendamente, un amendament seriat și iată ce țin și regulamentul:

„Amendamentul sau sub-amendamentul trebuie a fi depus la birou, și nu se pune în discuțiune de cât numai dacă, dupe o citire și dezvoltare din partea autorului, s'ar sprijini de cinci deputați.”

Dacă considerăm dar această lucrare ca un amendament, ați călcat regulamentul; căci ați sugrumat discuțiunea, dând D-lui Săulescu cuvântul să și desvolte amendamentul.

O voce: Contra-proiect.

D. N. Ionescu: Vecinul meu țin contra-proiect. Ce va să țină contra-proiect? Nu va să țină alt nimic de cât seria tutulor amendamentelor propuse. Și atunci contra-proiectul beneficiază de această dispozițiune a regulamentului relativ la amendamente.

D-lor, citesc în regulamentul: raportul „citat și discuțiunea generală finită, se consultă Adunarea asupra luării în considerațiune a proiectului de lege sau a propunerii.”

Prin urmăre, și ca propunere dacă veți lua această serie de amendamente, tot trebuie să aibă precădere, să se pună la vot, ca și amendamentul, înainte de proiectul de lege.

D-lor, este o cestiune principală, care trebuie să ne preocupe, cestiunea drepturilor majorității și minorității. Majoritatea, care se simte puternică prin număr, trebuie să fie justă către numărul mai mic. Iată pentru ce se pune întâi amendamentul la vot; căci dacă se pune mai întâi la vot amendamentul sau contra-proiectul minorității în cazul adresei, ce însemneză acesta? Că cu deliberare, iar nu numai cu brutalizarea numărului majorității se învinge o minoritate. Dar când se suprimă deliberarea, când se suprimă prioritatea amendamentului, atunci nu mai este procedură regulată și regulamentară, ci este

un act violent, un act brutal al majorității.

De aceea, D-le președinte, vă rog, în fața acestor două proiecte, să puneți la vot proiectul minorității, pe care noi ni l'insușim acum mai mult de cât ori când; pentru că vrem să fie discuțiune și la lumina discuțiunii să vă convingeți, pentru că așa vor idioții aceia cari sunt născuți și încărungiți în înțelepciunea secolului, nu ca înțelepții cari s'au pomenit într'o bună dimineață stând la cornele plugului. . . (Înteruperi).

D. V. Pleșoianu: Discutați asupra legii, nu faceți cestiune personală cu mine. (Înteruperi).

D. N. Ionescu: Ne-ai făcut idioți, și eu primesc cu recunoștință titlul de idiot de la D-ta care ai propus închiderea discuțiunii, care ai avut majoritatea și ai cerut această lege ca un cadou de lăsată secolului. . .

D. G. Tocilescu: Cadou sec. . . (Înteruperi).

D. N. Ionescu: Ai făcut acesta, să îți fie de bine.

D. vice-președinte: D-le Ionescu, D-ta care cunosc regulile parlamentare, cred că ești convins că nu vorbești în cestiune de regulament.

D. N. Ionescu: D-ta, D-le președinte, care ești arbitru discuțiunilor, ar trebui să ai mai multă trecere la majoritatea, care te susține, și să nu lași să întrerupă pe idioți prea înțelepții din majoritate.

D-le președinte, aci este o cestiune de respectul ce trebuie să aibă majoritatea grăbită pentru minoritatea convinsă, și de aceea nu trebuie să subtilisăm asupra interpretării regulamentului. D. Săulescu a propus un contra-proiect și acesta a declarat o solemn în comitetul delegaților. Noi, cei trei-șapte și șapte de idioți, ne-am însușit acest contra-proiect și credem că avem dreptul să cerem de la D-văstre cel puțin aici respectarea dreptului minorității, dacă D. raportor a lipsit de la datoria sa, nevoind să facă mențiuni despre acest contra-proiect.

D. D. Popescu: Nu este exact a se țin că contra-proiectul s'a propus în comitet.

D. N. Ionescu: Eu am avut onore să vorbesc cu mai mulți membri din comitet, cari mi-au spus că D. Săulescu a declarat că va face un contra-proiect. D-ta ești bun să fii avocat, dar nu aveai dreptul să omiți în raport această mențiune, nu aveai dreptul să tăgăduesci calitatea colegului D-tale din comitet. Eu protestez că s'a făcut asemenea supresiune și rog pe Cameră să procedă la votarea luării în considerațiune a contra-proiectului minorității.

D. L. Catargi: D-lor, dacă iaș cuvântul este numai în dorința ca să se curme discuțiunea.

D-lor, sunt două feluri de proiecte de legi cari pot veni în discuțiunea Camerei: unele din inițiativa guvernului și altele

din inițiativa Camerei, și de aceea vedeți că în regulament se vorbește sau de proiect sau de propunere.

Ei bine, când se aduce la Cameră un proiect din partea guvernului, nu se poate pune la vot pentru luarea în considerațiune decât acel proiect. Ori-ce alte propuneri sunt considerate ca amendamente care nu pot intra în discuțiune de cât la articole.

Acum să 'mi dați voie să vă arăt și practica acestui lucru.

Dacă proiectul guvernului cade, atunci trebuie să ne întrebăm prin ce filieră este venit contra-proiectul, și vom vedea că el n'a trecut prin filiera ce regulamentul ne indică pentru ori și ce proiect de lege, fie el venit de la guvern, fie din inițiativă parlamentară. De aceea, fiindcă proiectul guvernului este cel care a trecut prin totă filiera regulamentară, nu se poate pune la vot de cât luarea în considerațiune a acelui proiect și pe urmă Camera discută amendamentele la articole.

Prin urmare, atât proiectul de lege al comitetului delegaților, cât și acela al D-lui Săulescu se discută la articole, punându-se întâi la vot amendamentul D-lui Săulescu, și dacă cade, se pune la vot al majorității comitetului, iar dacă cade și acesta, în urmă se pune la vot articolul guvernului.

Vă rog dar, să nu prelungiți discuțiunea, căci așa s'a urmat în tot-d'a-una: proiectul guvernului se pune la vot la luarea în considerațiune.

Voc: Închiderea discuțiunii.

D. vice-președinte: Permiteți, D-lor, a vă spune că sunt cazuri în cari se poate închide discuțiunea, și sunt altele în cari nu se poate închide. În cestiune de regulament nu se poate închide discuțiunea de cât atunci când cel care a cerut cuvântul renunță de a mai vorbi. Regulamentul declară în mod precis, că se poate cere ori-când cuvântul în cestiune de regulament și nu se poate refusa cuvântul în asemenea cas.

D. N. Nicorescu: D-lor deputați, îndată dupe închiderea discuțiunii generale trebuie să pășim la luarea în considerațiune a proiectului de lege în discuțiune. Întrebarea pe care trebuie să o resolvim acum este de a se ști dacă se va pune la vot pentru luarea în considerațiune numai un singur proiect, cum crede onor. D. L. Catargi, sau dacă se vor pune pe rând mai multe proiecte de legi, în cas când cel d'ântăi nu s'a luat în considerare, precum asemenea și cari din proiecte trebuie a se pune cel întâi la vot.

Îată întrebările la cari prin discuțiune de regulament suntem chemați a răspunde.

D-lor, este adevărat că regulamentul nostru nu are nici o dispozițiune specială pentru a indica în cazul acesta care anume proiect trebuie să se ia în considerațiune. (Sgomot).

D-lor, bine-voiți a mă asculta, pentru că ați auzit declarațiunea judicioasă a D-lui președinte, că nu putem închide discuțiunea acesta.

Voc: A! Totă ziua să discutăm regulamentul?

D. N. Nicorescu: Și nici nu trebuie să grăbiți închiderea discuțiunii până ce cazul nu va fi elucidat.

D-lor, în ce consistă dificultatea casului cari ne legă? Ea consistă în împrejurarea că de la comitetul delegaților ne-a venit două proiecte și două raporturi. Casul acesta are neamărate precedente în analele acestui Parlament; foarte adesea ori comitetul delegaților s'a împărțit în majoritate și minoritate asupra unei propuneri sau asupra unui proiect de lege, și ne-au adus două sau mai multe soluțiuni; două sau mai multe proiecte de legi s'au prezentat Camerei.

Cestiunea nu este de a se ști dacă comitetul delegaților avea sau nu avea dreptul să vină cu două raporturi și cu două proiecte de legi, lucrul acesta este deja judecat chiar de la prima ședință în care s'a început discuțiunea asupra acestor cestiuni; știți D-văstre că erau unii cari aveau dorința să impedeze proiectul D-lui Săulescu chiar de a se depune pe biuroș, ca proiect de lege venit din partea minorității comitetului delegaților; dar majoritatea a admis, dupe interpretarea legală dată cu autoritatea D-lui președinte, ca proiectul D-lui Săulescu să meargă alături cu proiectul majorității; și pentru acesta nu am de cât să invocăm înaintea D-văstre faptul material că, dupe ce s'a citit raportul majorității, a citit și D. Săulescu pe al său. Prin urmare, nu un proiect, ci ambele aceste proiecte, cari s'au citit, s'au pus în discuțiune.

Dacă v'am spus că regulamentul nu tranșază în mod absolut, explicit cazul pe care D. Apostoleanu l'interpreta într'un fel și D. Lascar Catargi în altfel, sunt însă în regulamentul nostru dispozițiuni cari, combinate unele cu altele, ne indică cum trebuie să urmăm.

Ascultați, vă rog, ce fel de garanții se ia în regulament pentru desbaterea în secțiuni. Iată ce dice art 54:

„Raportul comitetului coprinde, afară de analiza deliberațiunilor din secțiuni, și opiniunea motivată a majorității și minorității comitetului.”

Apoi, unde ați văzut D-văstre mai complet și mai bine motivată opiniunea minorității de cât în raportul citit la tribună de D. Săulescu? Ascultați acum și art. 51:

„Când discuțiunea e terminată, fiecare secțiune încheie procesul-verbal în care se coprinde socotința majorității și a minorității.”

Vedeți dar că, pentru banul mers al lucrării, este trebuință ca în ședința publică să fie aduse la cunoștința Adunării atât opiniunile ce au fost admise de

majoritatea secțiunilor, cât și ac-lea cari au rămas în minoritate în secțiuni.

Pentru ce toate aceste precauțiuni? Numai pentru ca să fie o podobă pentru elaboratul raportorului?

Nu, D-lor. Dacă dar la începutul acestei discuțiuni a venit, în loc de un raport, două raporturi, este pentru că într'unul s'au expus vederile majorității comitetului delegaților, în cel-alt s'au expus vederile minorității comitetului delegaților; și fie-care din aceste raporturi a prezentat câte un proiect de lege. Așa fiind, pentru ce nu voiți să recunoșteți că aveți două proiecte de legi, venite de la comitetul delegaților? Și discuțiunea care s'a desfășurat în cursul acestor patru zile n'a avut de obiect ambele aceste proiecte de legi, venite înaintea Camerei? Dar mai mult de cât atât; discuțiunea s'a purtat asupra a trei proiecte de legi, și numai în această privință are valoare observațiunea D-lui Catargi că nu trebuie scăpat din vedere nici proiectul guvernului, dupe cum nu se poate tulătura nici proiectul majorității, nici acela al minorității comitetului delegaților.

D. vice-președinte: În cestiune de regulament vorbiți?

D. N. Nicorescu: Dați-mi voie să invoc precedentele. Alineaori s'a născut discuțiune asupra casului de a se ști care proiect are a fi luat în considerare prin votul nostru? (Întrerupci).

Acela pe care l'alege majoritatea Camerei... (Protestări, sgomot)...

D-lor, n'ați înțeles ce am spus. Din aceste proiecte venite de o dată în desbaterele noastre, acel proiect se va considera ca luat în considerațiune pe care l' va desemna prin vot voința majorității Camerei. Dar, pentru ca să ajungem acolo, D-le președinte, trebuie să consultați, în mod regulamentar, Camera; și care este acel mod regulamentar, dupe care Adunarea trebuie să fie chemată a se pronunța?

Și aci mă adresez la D-văstre, D-le președinte, la autoritatea D-văstre.

D. vice-președinte: Și eu mă adresez la D-văstre ca să vă rog a 'mi arăta în această privință o dispozițiune regulamentară bine precisă.

D. N. Nicorescu: Regulamentul prevede că atunci când vine în discuțiune un proiect și când în cursul discuțiunii se propun diferite amendamente, discuțiunea urmăzează asupra tuturor amendamentelor și când vine momentul de a se păși la votare, se pune la vot mai întâi amendamentul cel mai depărtat și așa mai înainte. Prin urmare, D-le președinte, și în cazul de față, D-văstre sunteți dator, conform regulamentului, să puneți mai întâi la vot proiectul cel mai depărtat, care este acela al D-lui Săulescu, și apoi proiectul majorității comitetului și dacă și acesta va cădea, atunci urmăzează să puneți la vot pe acela al guvernului. (Sgomot).

Voci: Includerea discuțiunii...

D. vice-președinte: Ați terminat, D-le Nicorescu?

D. N. Nicorescu: Nu am terminat, și ași voi să vă întreb, D-le președinte, ce înseamnă această manieră de a vă adresa la mine și a mă întreba dacă am terminat sau nu? Mai bine ați căuta să potoliți sgomotul care mă face ca să nu pot termina, de cât să mă tot întrebați dacă am terminat.

D. vice-președinte: La această observațiune am onore a vă răspunde că în mijlocul tumultului pe care nu 'l puteam domina, am creșut că Adunarea a găsit că nu mai sunteți în regulament...

D. N. Nicorescu: Nu mai sunt în regulament?

D. vice-președinte: În acel tumult vădându-vă pentru un moment că nu mai continuați, am creșut că nu mai vorbiți, dar dacă diceți că nu ați terminat, atunci bine-voiți a continua.

D. N. Nicorescu: Aveam o idee mai înaltă despre prerogativele președintelui, că atunci când Adunarea este impacientată, când majoritatea vrea să sugrume dreptul de a vorbi, garanția libertății stă în caracterul imparțial al președintelui.

D. vice-președinte: Vă păstrez această libertate.

D. N. Nicorescu: Acesta o și așteptam de la D-văstre, căci președintele nu se poate pune în conivență cu o majoritate ostilă discuțiunii.

Voci: A, a! (Sgomot).

D. N. Nicorescu: Iată ce observațiune am să mai fac.

Onor. D. Lascar Catargi dicea—și mie 'mi e teamă că atunci când intervine D-sa în discuțiune cu autoritatea D-sale să nu influențeze asupra majorității, și autoritatea președentială să fie lăsată la o parte.

D. vice-președinte: Acesta nu este cestiune de regulament, și de veți continua pe această cale voiți fi silit să consult Adunarea spre a vă ridica cuvântul.

D. N. Nicorescu: Sunt dator să arăt că opiniunea D-lui Lascar Catargi, dupe părerea mea, este eronată, și unul din vecinii mei, pe când vorbeam despre procedura de urmat, 'mi dicea: Arată-ne anume casuri și anume precedente. Ei bine, nu mai departe de cât săptămâna trecută am avut un cas, acela relativ la proiectul de lege pentru băuturile spirituoase. Știți că acel proiect de lege a fost modificat de comitetul delegaților. Când a venit în debaterile Camerei, apelez la toți să spună, care proiect s'a luat în considerațiune? Proiectul guvernului? Nu; proiectul majorității delegaților; căci norma este că tot-d'a-una proiectul majorității delegaților înlătură proiectul guvernului. (Sgomot intreruperi).

O! D-lor, 'mi pare rău că sunteți încă în stadiul acesta unde trebuie să vă întrebați dacă voința ministrului e mai presus de cât a Parlamentului. Ce mai căutăm noi aici, dacă pentru a regula debaterile noastre, trebuie să fim așintiți cu ochii la banca ministerială?... (Sgomot).

D-lor, tot-d'a-una proiectul comitetului delegaților a înlăturat proiectul guvernului; pentru aceea guvernul e chemat în sinul delegaților, și este întrebat

dacă aderă sau nu aderă la modificările făcute de delegați.

S'a observat că D. Săulescu n'a făcut un contra-proiect; ei bine, eu aci invoc chiar autoritatea lucrului judecat: Camera, incuviințând citirea proiectului de la tribună, a considerat proiectul D-lui Săulescu ca un contra-proiect. Și apoi chiar raportorul delegaților ne-a spus că toate amendamentele D-lui Săulescu au fost rënd pe rënd discutate.

Așa dar, sunteți dator, D-le președinte, să puneți la vot mai întâiu opiniunea minorității, care este conținută în contra-proiectul citit de D. Săulescu; și apoi, dacă acesta va cădea, veți pune la vot proiectul majorității.

D. vice-președinte: Pun la vot luarea în considerare a proiectului de lege presintat de guvern și amendat de comitetul delegaților. (Aplause).

Adunarea proceie la vot și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	115
Maioritate absolută	58
Bile albe	98
Bile negre	17

D. vice-președinte: Adunarea a luat în considerațiune proiectul guvernului. (Aplause).

—*D. Al. Lahovari, ministru al domeniilor citește Mesagiile Regesti, relative la două credite.*

—Ședința se ridică la 6 ore, anunțându-se cea următoare pe Luni 20 Februarie.

No. 47.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Ședința de la 20 Februarie 1889.

Președinția D-lui vice-președinte, *Ila-riu Isvorauu*, asistat de D-nii secretari.— Ședința se deschide la ora 1¹/₂, după amiazi.

— Prezenți 132 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 46 și anume:

* *Bolnavi:*

D. M. Adamescu, L. Bogdan, C. Grădișteanu.

In congedii:

D. Gr. G. Cantacuzino, M. Marascu, I. Negulici, N. Nanoescu.

Fără arătare de motive:

D. D. Alexandrescu, T. Anastasiu, P. Brătășanu, Gr. Buicliu, D. Burcă, A. Că-mărășescu, C. Christodorescu, M. Climescu, C. Danaric, C. Datculescu, I. Demetriad, I. Fetu, C. Gabunea, N. Gavrilescu, N. Georgescu, D. Ghica-Comăneșteanu, A. Goilav, I. Iancovescu, T. Ionescu, M. Kogălniceanu, I. Livezeanu, I. Macridescu, N. Nichiforescu, A. Peșcov, St. Pleșea, V. Poenaru, I. Rădulescu, C. Raileanu, G. Robescu, I. Robescu, N. C. Săveanu, I. Ștefăneanu, Chr. Sulioti, S. Somănescu, Gr. Triandafil, C. Țăpridea, N. Voinov, C. Vrabie, I. Lecca.

— Sumarul ședinței precedente se aprobă.

— Se acordă congedii D-lui M. Adamescu.

— Se trimite la comisiunea de petițiunii: petițiunea D-nei Alexandrina C. Portiriade, a mai multor locuitori din cătunul Costeiu, jud. Bacău, a mai multor locuitori din comuna Mihăescii de Jos, jud. Oltu, a mai multor locuitori din orașul Caracal, 14 petițiuni din partea mai multor meseriași, a mai multor locuitori din comuna Măceșul de Jos, jud. Dolj și a D-lui Ion Moman.

— Se trimite la comisiunea de indigenat petițiunile D-lor: L. Schwalb și Leon Rosanu.

— Se recomandă comitetului delegaților de secțiuni petițiunile mai multor locuitori din comunele Négra-Șarului; Șaru-Dornă, Broșteni, Galu, Călugăreni, Hangu, Dorna și Piatra din județele Sucéva și Némțu.

— Se depune raportul comisiunii de petițiuni asupra petițiunii D-nei Irina Eliad, a D-nei Zinca Lefcopolu, Sultana Stanovici, Stoica Suricescu, a mai multor locuitori din comuna Cosmesci jud. Tecuci și a lui Marin Ștefan, precum și 3 rapoarturi ale comisiunii de indigenat asupra naturalisării D-lor: D. G. Arghiroș, B. Paciurea și M. Paciurea.

— Se trimite la secțiunii propunerea pentru a se acorda o pensiuă văduvei Elena Bendescu.

D. C. Popovici: D-lor deputați, s'a prezentat onor. Camere atâtea sute de petițiuni din partea țeranilor pentru cereri de pământ în cât a devenit. s'ar putea dice o zeflema, de a se mai aduce asemenea petițiuni, cari nu a avut până acum nici un rezultat. Cu toate acestea vin a presenta și eu o petițiune de la locuitorii din comuna Liteni, județul Sucéva, cari aceștia nu cer pământ, cum se cere prin toate petițiunile ce ni se aduc pe totă dia aici; petițiunile lor are de obiect o cestiune, ași putea dice mai interesantă, mai cu sémă acum când discutăm legea vëndărei bunurilor Statului, fiind-că în această petițiune nu este cestiune de principiul vëndărei, ci de condițiunile în cari trebuie să se facă vëndărea pământului către țeran. Locuitorii comunei Liteni protestază în contra modului cum au fost împroprietăriți și declară că s'au lipsit de pământul pe care Statul le-a vëndut fără ca ei să potă beneficia de densus, fiind-că li s'a dat în condițiuni în cari le e imposibil de a-l primi...

D. vice-președinte: Dacă aveți o petițiune, bine-voiți a o depune la biuroș spre a se comunica Camerei în resumat.

D. C. Popovici: Tocmai această voiți să fac și eu, să o resum înainte Camerei S'au luat locuitori din județul Sucéva și s'au dus în județul Iași, și de aceea acești țeran, în număr de peste 200, refuză pământul dat de Stat și prefer să rămână acolo unde se află.

D. R. Pătărlăgeanu: D-le președinte, am să depun pe biuroul onorabilei Camere o propunere subscrisă de mai mult de șapte deputați, prin care se invită guvernul ca în contractele de arendare pentru moșiile Statului, să se prevadă că în cas de a se vinde sătenilor aceste moși, contractele de arendare să fie resiliate.

Iată copriusul propunerii, pe care rog pe onor. Cameră să bine-voiască a o trimite secțiunilor de urgență.

PROPUNERE

Subsemnații, având în vedere pe de o parte că vëndărea moșiilor Statului în loturi la țeran nu se pôte efectua în realitate din cauză că în contractele de arendare nu mai figurază clauza — ce era mai înainte — ca arendașul să potă fi depărțat de la pământul ce se vinde până a nu se implini termenul arendărei; iar pe de alta că în condițiunile contractelor de arendare, ne stipulându-se nici o limită la prețurile ce arendașul are să cêră de la locuitori pentru pășunarea vitelor pe islaz și pentru pământul de arătură și fânătă, din această neprevedere locuitorii au ajuns la mari suferințe;

Pentru curmarea acestora propuem ca

guvernul să se invite de a lua dispozițiuni: 1) ca în contractele de nouă arendări ale moșiilor Statului să pună clauza de a se putea lua pământurile ce se vor vinde locuitorilor, fără să se aștepte implinirea termenului arendărei, și pentru această să se facă scădere din prețul arendei; 2) de a se pune în condițiunile contractului pentru moșiile Statului și ale stabilimentelor publice că arendașul este obligat să dea islaz și pământ de fânătă și de arătură până la prețurile ce i se vor fixa, pentru locuitorii ce stau pe acea moșie.

C. C. Dobrescu, C. Dobrescu-Argeș, Dr. Ștefănescu, G. Burghilea, C. T. Grigorescu, Radu C. Pătărlăgeanu, Ion Tănase Dimitriu, Christu S. Negoescu.

— Se pune la vot urgența și se respinge.

D. vice-președinte: D. I. Grădișteanu are cuvântul.

D. I. Grădișteanu: D-le președinte, am avut onore să interpelez pe D. ministru de interne asupra administrațiunii județului Râmnicul-Sărat, și aceea interpelare a fost amănată. Acum însă vă rog, ca conform regulamentului, să o puneți la ordinea zilei peste trei zile.

D. vice-președinte: Vă rog a o depune din nou în scris.

D. N. Ionescu: D-le președinte, am cerut cuvântul pentru a anunța D-lui ministru al cultelor și instrucțiunii publice o interpelare. Obiectul acestei interpelări este aranjamentul cel nou ce a făcut schitul român Prodom cu marea monastire Lavra, pe al cărei teritoriu este așezat acest schit românesc.

Aștept să ne spună D. ministru dacă a primit o copie autentică dupe acest aranjament, ca să informez pe Cameră despre motivele cari au făcut să se excludă și de la acest aranjament bătrânii fondatori ai acestui schit părinții moldoveni Nifon și Nectarie.

Eu am o copie de la corespondentul meu din peninsula Balcanică dupe acest aranjament, dar care nu este prea acurat românesc tradusă și de aceea aștept ca D. ministru să ne presinte o copie autentică. Cu toate acestea depun această copie pe biuroul Camerei și rog pe D. ministru al cultelor ca ajutat de D. ministru de externe, să și procure o traducțiune corectă și să răspundă la această interpelare, prezentându-ne și documentul, fiind-că este interesant ca aranjamentul acesta să nu rămână necunoscut bine de guvernul Majestății Sale.

D. A. Marghiloman, ministru al lucrărilor publice: D-lor deputați, discuțiunea asupra proiectului relativ la vëndărea bunurilor Statului este de natură a se prelungi încă câte-va zile.

În tot timpul acesta activitatea Camerei în secțiuni va fi oprită. Sunt însă nisce proiecte de legi de o urgență foarte impe-

riosă, din care 'mi voi permite să vă citiez în primul rând proiectul pentru 10 milioane necesarii ministerului lucrărilor publice, pentru materialul rulant al drumului de fer.

Ca să vă edific, D-lor, despre urgența acestui credit, n'am de cât să vă spun că campania anului viitor nu se va putea face în condițiuni satisfăcătoare, pentru că și vagoanele sunt în număr neindestulător și machinile sunt insuficiente, în urma scoterei din serviciu a mai multora din ele. Rog dar pe onor. Cameră să treacă în secțiunii pentru o jumătate de oră sau pentru timpul ce va reclama tratarea acestui proiect, și cât despre mine iaș îndatorirea, în numele guvernului, ca să nu vă mai cer nici un alt proiect de lege, înainte de a se vota acela al vânderei bunurilor Statului.

D. N. Ionescu : 'Mi pare rău că trebuie să combat cererea D-lui ministru, rugându'l să aprecieze că, după ce s'a închis cu grabire discuțiunea generală asupra proiectului în discuțiune, dându-se ca un cadou nu știu cui această luare în considerațiune; astăzi, când eu trebuie să vorbesc la art. I, mi se pare că este anormală intervertirea care se cere în ordinea de zi a acestei ședințe.

Este urgent proiectul cerut de D. ministru, dar mai urgentă este împăcarea populațiunilor rurale cu guvernul Majestații Sale. De aceea vă rog să nu mai amânăm sub nici un pretext discuțiunea pe articole a acestui proiect de lege.

D. ministru este ténér, dar destul de sapient ca să vadă trecerea în secțiunii acum, aproape de ora două, este a perde întreaga ședință.

Și aci să'mi permită D. președinte, care este așa de rigid a exclude deputații prin autoritatea biuroului, să'mi permită a'i spune că trebuie să fie tot atâta de scrupulos pentru a începe ședințele noastre la ora regulamentară. Aș dora pentru noi ar trebui să fie mai puțin rigid de cât pentru aceia cari nu sunt aci?

De aceea, rog pe D. președinte să nu intervertască ordinea zilei primind propunerea D-lui ministru; căci ar fi o călcare de regulament pe care n'o înțeleg.

D. vice-președinte : Și pe care nu aveți dreptul să'mi imputați mie mai înainte de a o fi făcut, pentru că acesta nu depinde de președinte ca să hotărască, ci de Adunare.

D. A. Marghiloman, ministrul lucrărilor publice : D-lor, nimănui nu 'i-a trecut prin minte ideea de a aduce vre-o împedecare la votarea legii vânderei bunurilor Statului în loturi la săteni, lege care este în discuțiune de o săptămână aproape, și mai puțin încă de a violenta conștiința D-vostre. M'am adresat la D-vostre cu această rugăciune creștând că nu veți avea nimic de obiectat la această mică intervertire a ordinea zilei, acum la începutul ședinței, când nu am apucat încă să intrăm în discuțiunea pe articole a a-

celui proiect de lege, pentru că 'mi-am dis că ar fi cu greu ca, o-dată începându-se discuțiunea pe articole să se mai întreprună pentru altă lucrare, și acesta este motivul care mă face să cer trecerea în secțiunii acum; și insist D-nii mei, asupra necesității acestui credit, care este de primul ordin, pentru că nu este nimeni care să voiască a lua răspunderea unei situațiuni care are să creze dificultăți comerțului din lipsa absolută de vagoane în care suntem astăzi.

Eu v'am spus motivele, rămâne ca D-vostre să hotărâți.

D. C. Popovici : Din toate puterile mele protestez, ca reprezentant al colegiului al treilea, contra acestei propuneri a D-lui ministru pentru a se interverti ordinea zilei.

Înainte de alegeri s'a promis, s'a publicat în *Monitorul oficial* legea vânderei bunurilor Statului; apoi s'au întrebuițat toate mijlocele ca să se amâne votarea acestei legi. În fine s'a închis discuțiunea generală care a avut loc și s'a spus că vine discuțiunea pe articole....

Voci : Închiderea discuțiunii.

D. vice-președinte : Vă rog, nu întrerupeți, lăsați să termine oratorul.

D. C. Popovici : Ved că această lege, care a intrat în discuțiune chiar contra principiilor D-lor ministri, se amână acum, întrerupându-se discutarea ei, pentru a se vota un credit relativ la drumurile de fer. Drumurile de fer însă există de atâta timp și s'au făcut transporturi de mărfuri, cu mașinile și cu vagoanele de astăzi chiar în timpul când cerealele erau în furia transportului; și astăzi, când este iarnă, mi se pare că poate să aștepte D. ministru două, trei zile, până ce se va vota legea vânderei bunurilor Statului la țărani.

Rog dar pe Cameră, și fac un apel călduros, implor, mai cu sémă pe D-nii deputați ai colegiului al treilea să se unescă cu mine ca să votăm o-dată această lege; căci, țărani agitați găsindu-se în miserie, acceptă de la D-vostre ca să votați cât mai curând această lege; căci de când s'a deschis această sesiune s'au votat credite de 20 până la 30 de milioane, în fie-care zi am votat credite și iar credite, și această lege nu ne-a venit în discuțiune de cât dupe trei luni și jumătate de sesiune. De aceea încă o-dată vă rog să continuăm discuțiunea legii vânderei bunurilor.

Voci : Închiderea discuțiunii.

D. N. Ionescu : Cer cuvântul contra închiderii discuțiunii.

D. vice-președinte : Aveți cuvântul.

D. N. Ionescu : D-lor deputați, este foarte neregulat ca aproape la două ore să venim să intervertim ordinea zilei, fără ca Anibal să fie la porțile cetății.

Dacă D. ministru avea așa mare trebuință de creditul acela, trebuia să prevadă lucrul și să ne fi prevenit mai de mult; dar ce este acesta ca să ne aducă nepreparați să abordăm chestiunile cele

mai mari? noi astăzi suntem preparați pentru legea relativă la vinderea bunurilor, și de această trebuie să ne ocupăm; dacă vom merge în secțiunii, poate să stăm o oră sau mai mult, poate și două, și perdem ziua întregă. Rog dar pe D-nii ministri ca dacă au mare putere să o modereze și să nu vină la începutul ședinței cu intervertirea ordinea zilei.

—Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

D. Vice-președinte : Pun la vot propunerea de trecere în secțiunii.

Voci : Cu bile, s'au cu apel nominal.

D. vice-președinte : D-lor deputați, bine-voiți a afla că, cu prețul de a fi desagreat de D-vostre, nu voi călca regulamentul pentru nimeni și pentru nimic. Dacă se cere votul cu bile, trebuie să consult Adunarea dacă sunt 15 D-ni deputați cari cer votul cu bile.

—D-nii acestori constată cu nu sunt 15 deputați cari cer votul cu bile.

D. N. Ionescu : Atunci, dacă nu sunt cinci-spre-dece deputați cari cer votul cu bile, să se facă cu apel nominal; apelul nominal este de rigore.

—Se pune la vot prin sculare și ședere propunerea de trecere în secțiunii și se primesce.

—Ședința se suspendă la 2 ore și Adunarea trece a lucra în secțiunii.

La 3 ore ședința se deschide sub președința D-lui vice-președinte Ilariu Isvoranu.

D. vice-președinte : La ordinea zilei avem discuțiunea pe articole a proiectului de lege pentru vânderea în loturi a moșilor Statului.

—**D. M. Șeulescu,** în lipsa D-lui raportor al comitetului delegaților, dă citire articolului I.

D. vice-președinte : Asupra acestui articol D. Nicolae Ionescu, are cuvântul.

D. N. Ionescu : D-le președinte, m'am înscris la mai multe paragrafe ale acestei legi, și m'am înscris și aci; dar voi căuta a mă ține cât s'ar putea mai strict în cadrul acestui articol, pentru ca să nu merit imputarea că așa căuta a redeschide, cu această ocaziune, discuțiunea generală, pe care ați închis-o ieri.

Cu toate acestea, D-lor, fiind-că am vădut în discuțiunea generală ore-cari susceptibilități conservatoare alarmate, creștând că nu este rău să ne înțelegem asupra termenilor ce întrebuițeză acest proiect de lege, și mai înainte de toate să vedem titulatura, pentru ca să ne dăm sémă de scopul legii.

În adevăr, de la titlul proiectului, sau de la cel d'antăiu articol, se poate înțelege scopul, afară numai dacă cine-va nu este idiot.

Eu alaltăieri vă mărturisesc că am fost idiot, calificat ast-fel de către un onorabil coleg, reprezentantul al colegiului I de Velcea; și avea dreptate; căci omeni din colegiul antăiu trebuie să aibă instincte conservatoare; ori le-ar avea, ori

nu, trebuie să se arate că sunt pătrunși de conservatorismul cel mai impelițat, și nu mă mir că un proprietar mare să fie scandalizat că cei-l'alți nu înțeleg termenii legii.

Adineori mi se observa de cine-va: ce ai să dici la articolul 1? Ai să susții că cuvântul *improprietății* este cel mai propriu pentru legea acesta?

Iată ce-mi dicea un coleg al meu vecin, foarte inteligent, liberal, și eu am găsit că are dreptate; căci cuvântul acesta *improprietății* a ofuscat atât pe D. ministru, care a prezentat proiectul de lege, cât și pe D. raportor, care a reflectat susceptibilitatea D-lui ministru.

Acum eu, ca unul ce vorbesc în numele meu propriu, și pe cât mă iartă priceperea mea despre lucruri, cari se numesc interese economice, mă pui sub scutul unui ministru, celui mai simpatic dintre miniștri, și acesta nu va să dică că nu este tot de o-dată și cel mai corect dintre miniștri.

Citesc din *apelul către alegători* următoarea frază:

„Relativ la situațiunea economică, cea d'ânteiu preocupățiune a noastră a trebuit să fie sorta săteuilor și a meseriașilor.“

Ei bine, aci în aceste cuvinte, în această prosă, prosă bună, oficială, demnă, se coprinde tot ce am să dic eu în contra titlaturii proiectului. Vrând nevrând, trebuie să spun că redacțiunea minorității este mai bună, mai proprie în tot cazul.

Când se vorbește aci, în acest apel al guvernului Majestății Sale, de improprietății, credeam că nimenea n'are să mai pună la carantină acest termen. Se vede că este o preocupare foarte mare ca cuvintele să nu deștepte înțelesul adevărat; mai bine cuvinte seci, usate de cât cuvinte cari să represinte o cugetare mai exactă. „Mi pare foarte rău de acesta; căci așa fi scutit de acușățiunea că aduc această discuțiune înaintea D-văstre.“

Dator însă mă cred s'o fac pentru ca să ne dăm seamă și cei învățați și cei ne-învățați, ce am înțeles când am votat această lege și cari l' e scopul.

Improprietății supără pe D. ministru al domeniilor, supără pe comitetul delegaților; improprietății a supărat întréga secțiune din care am onóre a face parte, și unde am avut nefericirea de a fi eu simburile ideilor conservătoare; prin urmare, sunt dator să aduc înaintea D-văstre ceea-ce s'a discutat acolo.

Vândare și cumpărare.

Vândare nu e improprietății, veți vedea că nu este acesta termenul cel mai propriu.

Ce dic Domniî cari au proscris, cari au pus în carantină cuvântul improprietății din apelul către alegători?

Vedeți că intru în meșul cestiunei fără să mai fac digresiuni; nu dic nimica de apelul acesta citit în sate, cu ocaziunea a-legerilor, l' las la o parte; căci voiș să fiu numai în cestiune.

Eu am propus în secțiune amendamentul pe care l' aduc și înaintea D-văstre; fiind-că eu mi am dis că în titlul legii trebuie să se vadă și scopul ei. Iată titlul care așa voi să se dea legii:

„Lege pentru constituirea proprietății sătescesci asupra bunurilor Statului.“

Iată ce titlu propun eu; minoritatea a exclus răscumpărarea embaticurilor și bine a făcut. Eu cred că e bine să facem o lege numai pentru constituirea proprietății sătescesci asupra domeniilor Statului, așa cum s'a constituit în alte timpuri domeniul Corónei, care pórta titlul: Lege pentru construirea domeniului Corónei.

Eu nu voiesc să facem lege pentru constituirea proprietății Dorobanțului; așa face póte plăcere D-lui Carp, care a dis că Regele și Dorobanțul au făcut independența; și dacă s'a constituit domeniul pentru Rege, de ce să nu se constituie și pentru dorobanț? Voiesc să mă țin în marginea strictă a Constituțiunei, și, dacă așa putea să dic, și respectos pentru Adunările trecute.

Așa dar, vedeți că nu propun improprietății, pentru că găsesc că trebuie ceva mai mult făcut de cât improprietății; cuvântul acesta e compromis ca și vândarea în loturi, pentru că nu s'a aplicat improprietății la însurăței, în curs de 10 ani, sub conservatori. Și să nu se supere D-nii conservatori când le voiș spune îndată că și legea pentru vândarea în loturi nu s'a aplicat.

D. Apostoleanu: Cer cuvântul.

D. N. Ionescu: Aci voiș face filosofia acestui temperament de a nu aplica legile pe cari le votăm, ca și cum am voiș să amăgim țera, să scăpăm de promisiuni date în situațiuni grele.

Prin urmare, D-lor, ceea ce voim noi să facem astăzi nu e vândarea domeniilor Statului, și veți vedea pentru ce, ci e constituirea proprietății sătescesci pe domeniul Statului, și eu am să vă cer să determinați în lege chiar suma și numele domeniilor; pe cari avem să improprietățim; eu așa dori să determinăm un număr de 130 din cele mai mari domenii, pe cari să se improprietătescă prin legea acesta acei cari n'au de loc pământ, și cari pentru un motiv sau altul rabdă, de și au drept la pământ. Am rostit un mare cuvânt; un cuvânt care nesperie, parcă suntem bolnavi, parcă ne temem de cuvinte, parcă avem să lucrăm pe tăcute ca să nu ne auzim pe noi înșine. Dreptul la pământ, dicea D. Vernescu, nu puteți să l' reclamați.

Ei bine, pe D-sa pot să l' combat, ca pe un vechiș amic și coleg. Intr'o țără agricolă, într'o colonie Romană, cu principii de civilizațiunei cele mai antice și venerabile cari au servit de mumă la toate civilizațiunile actuale, în care proprietatea individuală e o dogmă socială sacră, mi se pare că trebuie să dicem și noi ca acel general mare, că fie-care lucrător are drept la pământ, dupe cum dicea el că

fie-care soldat are drept la bastonul de mareșal. De ce vă temeți de a dice că fie-cine se nasce în România are drept la pământ?

D-nii mei, dreptul la pământ l' are fie-care, cum fie-care are dreptul la funcțiunile publice.....

D. vice-președinte: D-le Ionescu, mi permiteți să vă atrag atențiunea că D-nii stenografi nu vă aud.....

D. N. Ionescu: D-le președinte, vă rog să nu mă protegiați; eu n'am antipatie contra nimenui, nici chiar contra aceluia care m'a făcut ieri idiot; puteți dar să mă lăsați liber și independent de scepștrul preșidenției.

D-lor, cestiunea proprietății private s'a terminat, cum foarte bine a dis D. Kogălniceanu, încă de la 1864.

Da, Statul a intervenit la 1864, ca să garanteze pentru populațiune acest drept la pământ, și a dis că acela care lucră o bucată de pământ să fie proprietar pe ea.

Ei bine, dacă astăzi s'ar întempla să fie neimproprietății un însurășel, un fiu al unei văduve care s'ar afla pe domeniul Statului său al Corónei, puteți să diceți că acel om nu are dreptul la pământ? Eu dic că l' are, dic că dreptul la pământ îl are și pe domeniul Corónei și pe domeniul Statului, și noi voim să constituim față cu dreptul de proprietate a Statului, dreptul de proprietate al aceluia care se află în condițiune de a putea să se facă proprietar.

Chiar conservatoriî cel mai nedegșepti, ved în acesta o confirmare a dreptului de proprietate, și în contra aceluî spirit nesănătos de a aspira la pământ chiar fără a avea calitatea de a l' lucra, în contra acestei teorii nu este alt mijloc mai bun a l' opune de cât a practica și pentru cel mai umil stăpănitó de pământ, același drept ca pentru cel mai mare proprietar.

D-lor, bătrâneșea are multe necașuri, dar are și avantajul de a fi fost martură la multe lucruri unde tineretul n'a putut fi. Eu am avut marea onóre de a fi în constituantă de la 1866, când s'a votat cea d'ânteiu lege pentru vândarea moșiiilor Statului.

Vedeți în *Monitor* ședința din 3 Iulie 1866, când s'a discutat până târziu dupe meșul nopșei, și unde am avut și eu onóre de a lua cuvântul, dar eu nu mă voiș citi pe mine, fiind-că nu cred că e cuviincios ca să vă citim discursurile noastre.

Eu aprob, ca cine-va să se citeșe, dar nu aprob să se citeșcă. Titlul acelei legi este: Proiect de lege pentru înștrăinarea unei părți din domeniile Statului.

Raportor, A. I. Arion.

Art. I din acea lege dice:

„Pentru retragerea bunurilor de te-saur ce se află în circulație astăzi, precum și a mandatelor emise pe exercițiunile până la 1866, precum și pentru acoperirea deficitului ce va resulta asupra exercițiului anului 1866, guvernul este auto-

risat a înstrăina până la concurența sumei de 75.000.000 și în marginea dispozițiilor legii de față următoarele bunuri și domenii ale Statului.

„Moșiile pentru cari ar cere locuitorii să cumpere locuri neacoperite de păduri.”

Vedeți că la 1866, la abia un an, dupe aplicarea legii rurale, se face această lege prin care se permite vânzarea moșiilor Statului pe cari le ar cere locuitorii și cari nu ar fi acoperite de păduri.

Dar ce s'a întâmplat, D-lor? O discuțiune s'a angajat, în care au revenit toate aceste idei pe cari le vedem astăzi; și dintre toate a prevalat una, aceea că, dacă se face vânzare pentru necesitățile tezaurului, cum dicea D. ministru Lahovari, în interesul de fiscalitate....

D. Al. Lahovari, ministru al domeniilor : Banca ministerială ar dori foarte mult să vă audă, și nu vă aude de loc; căci D-văstre vă adresați în partea cealaltă.

D. L. Niculescu : Nici D-niș Stenografi nu aud mai nimic.

D. N. Ionescu : Sunt foarte simțitor la această cerere legitimă a D-lui ministru, dar mă uit, fără voia mea, la partea aceea, căci mi se pare mai simpatică (ilaritate), pe când în ceastă-altă parte este o rezervă glacială și nu se înfierbântă de cât când se cere închiderea discuțiunii. (Mare ilaritate). Dar, fiind-că D. ministru 'mi face onoarea să 'mi spue că dorește să mă audă, trebuie să mă ved față în față cu D-sa. A tout seigneur tout honneur.

Diceam dar că la 1866, discuțiunea angajată, și 'mi pare rău că n'a citit D. ministru această discuțiune; căci altminterlea n'ar fi dis o mulțime de lucruri, cari vedeți că cad ca plumbul pe spetele liberalilor, și în realitate cad pe spetele ambelor partide; căci amândouă partidele au făcut această lege de vânzare; și eu am avut fericirea atunci să fiu alături cu un membru din extrema dreaptă, un om care trăese încă și despre care vorbesc cu tot respectul, pentru că a fost un caracter cu totul independent, integru și prob și merită tot respectul, este D. Constantin Brăiloiu; m'am găsit alături cu D-sa când a făcut un amendament, în care dicea să se excepteze de la vânzare toate acele domenii, cari sunt afectate pentru școlă și pentru biserică.

D. Al. Lahovari, ministrul domeniilor : Acesta s'a petrecut în Constituanta.

D. N. Ionescu : În Constituanta.

D. Al. Lahovari, ministrul domeniilor : Veți că am citit?

D. N. Ionescu : Apoi când vorbesc de Adunarea de la 1866 nu pôte fi alta de cât Constituanta.

Ei bine, pe ce tărâm s'au pus atunci partidele? Și 'mi pare rău că D. Carp nu este aci ca să 'l pun față 'n față cu D. L. Catargi, nu de alta, dar pentru că D. Carp a fost secretarul locotenentului domnesc și

D. L. Catargi a fost personificarea celui d'antăiu minister constituțional. Ași fi dorit să 'l aud astăzi, pe unul vorbind de improprietățile țeranilor ca ministru, și pe cel-alt combatând această improprietărire a țeranilor ca președinte al comitetului delegațiilor. Onor. D. L. Catargi a luat cuvântul și ca tot-d'a-una a vorbit scurt și coprinșător, dar tot-d'o-dată și leal. D-sa a exprimat temerile pe cari le are și D. Lahovari ministru; dar D. ministru Lahovari pentru ce nu a exprimat și temerile pe cari le au liberalii, că cu această lege se compromite acea serie de măsuri ce trebuie să se mai ia ca să nu se ducă în vânt domeniile Statului? Și când noi propunem ca o parte din produsul vânzării acestor domenii să formeze un fond de rezervă, D-văstre strigați că acesta este socialism! Strigați: Cum se pôte? Auzi vorbă! Să se constituie Statul epitrop perpetuu al acelor fără pământ.... (Intreruperi). D-văstre, da, pôte să n'aveți această idee; căci sunteți preocupați să ridicați prestigiul partidului conservator, credeți că nu aveți destul prestigiu prin ideile, pe cari le susțineți, și voiți ca ideile celor mai liberale să le dați o extensiune.

În secțiune la mine un onor. membru a dis: Voim să creăm prin legea acesta o clasă conservatoare la baza societății; acei cari vor lua aceste mici pogone să fie clientela noastră conservatoare....

O voce : Cine?

D. N. Ionescu : Nu am nevoie să spun cine a dis aceste cuvinte; dar fiind-că se afișază acest țel, întreb și eu: Acesta a fost țelul guvernului Majestății Sale, când a subscris Mesagiul în care promite că are să vină cu legea înstrăinării bunurilor Statului în favoarea țeranilor pentru constituirea proprietății țărănești? Acesta a fost scopul?

Nici de cum; un partid n'are rațiune de a fi, și mai ales un partid conservator, de cât când el cu mare măsură și cu mult sânge rece va urma pe calea cea bună, pe care au pornit liberalii, și liberalii trebuie să fie conservatori la rândul lor în măsura în care să asigure perenitatea ideilor lor liberale. Dar când veți veni cu spirit ca să ruinați credința țerei în ideile liberale, cum au venit alții cu spiritul să ruineze credința țerei în ideile conservatoare, atunci faceți o operă anarhică, nu de legiuitor înțelept. Iată pentru ce dic că rău faceți de vă temeți de cuvântul improprietărire, că rău faceți de nu vă dați seamă de țelul ce trebuie a avea această lege; că rău faceți de combateti amendamentele cari dau o tărnie mai mare acestei legi, cum este și amendamentul meu. Când eu dic improprietărire, înțeleg că voiți să fac la baza societății române un stâlp puternic contra ideilor socialiste și, regulamentând toate dispozițiunile principale, facem, nu o lege de ocaziune, care se împace pe cei cari cer astăzi pământ, ci o lege care să împace pe toți cari au dreptul.

Vedeți că aci se dice că fie-care din marginașii de prin târguri, care va voi să ia locuri, să pôtă lua. Acum voiți să dîcem alt-fel? Forma principală este vânzare și cumpărare. Eu cred că țeranii au dreptul să dică că cumpără, dar D-văstre nu vindeți, nu faceți ceea-ce se numește o vânzare. Ce va să dică vânzarea? Eu trebuie să dau definițiunea, sau D-văstre ca jurisconsult?

Ei bine, pentru a se dice vânzare, trebuie să existe consimțimentul părților și fixarea prețului. Aci consimțimentul ambelor părți nu există; D-văstre vorbiți și pentru țeranii, D-văstre fixați prețul, D-văstre, cari sunteți pătrunși de dreptul roman, sciți că ruperea paiului a fost o solemnitate însemnată ca să existe vânzarea. Cine dice vânzare, trebuie să dică și cumpărare. Dacă ați voit să fiți exact și rigorist, de ce nu ați dis vânzare și cumpărare? Este improprie vorba vânzare; căci țelul nu este de a face o pură vânzare, este de a constitui proprietatea acelor cari au drept la dînsa, acelor cari au fost frustrați 10 ani, de la 1866 până la 1878, și apoi chiar și atunci s'au improprietărit omeni fără drept și s'au exclus acei cari 'l aveau.

Prin urmare, ca legiuitorii înțelepți, trebuie să faceți a se vedea chiar de la început, de la titlul legii, care este țelul ei. Ore pentru ceea-ce voiți D-văstre s'au destinat moșiile acestea? Veți vedea că în Constituanta s'a agitat ceștiunea, și juristii însemnați au dis că din moment ce s'au secularizat moșiile, din acel moment Statul este absolut proprietar pe dînsese. Dar eu nu ved lucrul tot așa; nu mi se pare mie că socialmente și politicamente să fie lucrul exact. S'au secularizat aceste bunuri pentru că stabilimentele acelea, cărora ele au fost dăruite, au fost necredincioase mandatului lor, și Statul nu răspunde la marele scop al secularizării, când destină aceste bunuri la necesitățile budgetare. Dreptul Statului de a'și echilibra budgetele, de a plăti deficitele budgetare din vânzarea acestor bunuri, ce 'l au fost dăruite cu anume destinațiune și pe cari le-a secularizat, este mai slab de cât dreptul țeranilor cari cer pământ, cari cer ca pământul acesta să le fie accesibile prin cumpărare și vânzare spre a putea deveni proprietari.

Așa dar, D-lor, eu cred că este stabilit că țelul legii nu este acela de a face o vânzare din punctul de vedere al interesului fiscal, ci țelul legii și al nostru trebuie să fie de a face această vânzare și cumpărare în condițiuni astfel cum să putem constitui proprietatea țărănească; aceasta este țelul nostru cel adevărat. Apoi, dacă este așa, pentru ce să nu punem în titlul legii adevăratul ei țel?

Statul este rău administrator, rău gestor al avuției naționale, fie când dă în arendă, fie când caută în regie.

Nu mai voim de aceste sisteme, tot atât de rea una ca și cea-altă; voim nu-

mai un lucru: ca toate moșiile, fără deosebire, să nu se mai înstrăineze de cât în loturi în favoarea proprietarilor celor mici, adică voim să constituim mica proprietate.

Când dar voim acesta, pentru ce să nu o spunem de la început? Cum am constituit domeniul Coronei, constituim și domeniul țărănesc, vândând țăranilor moși de ale Statului; pentru că Statul nu poate face o bună și întinsă exploatare, neavând un capital destinat la o asemenea întrebuințare.

La 1866 s'a propus o lege pentru vânzarea bunurilor Statului cu un venit de 300 de galbeni, pentru ca și cei cu capitaluri mici să poată cumpăra pământ. Acum ne-am coborât și mai jos. Ce facem? Nu facem de cât a lua o măsură economică în înțelesul înalt al cuvântului, o măsură de bună economie, sau, dupe un cuvânt slavon, o măsură de bună gospodărie. Și într'un Stat constituțional, care a făcut paștinainte pe calea progresului, nu se mai încapă sistema ca primarii, nici cei din orașe nici cei din sate, să fie marii gospodari. Prin urmare, să alungăm și această sistemă și această expresiune care are astăzi un sens suranat.

Deci, este necesariu ca de la începutul legii, de la titlul ei chiar, să dicem acest lucru în lege, ca să se știe ce am voit să facem.

Alt motiv care m'a făcut să iașu cuvântul este și acesta:

Până acum am vândut moși în corpuri întregi la particulari, și le-am vândut cu păduri cu tot, adică am vândut o gospodărie întregă.

Permiteți-mi a întrebuința acest cuvânt, pe care l' repudiez, dar pe care l' iașu pentru ca să fiu înțeles.

Moșiile noastre aveau, dacă ași putea dice așa, un regim economic al lor; aveau ape, aveau mori, etc. Noi le-am vândut la particulari pentru trebuințe fiscale, corpuri întregi, cu o gospodărie întregă, o fermă întregă, permiteți-mi a înlocui gospodăria cu această expresiune mai proprie, într'un cuvânt o exploatare completă cu toate accesoriile ei în deosebit de pământul arabil, lăsându-le să facă acea exploatare cum vor voi și cum se vor pricepe. Și acum, când voim să dăm proprietarilor mici câte 5 hectare de pământ arabil, le cerem să facă o cultură intensivă! Apoi drepti sunteți? Gospodari sunteți, când cereți de la țărani ceea-ce nici capitaliștii cei mari nu au putut face? Și apoi să nu le dăm nici boi, nici plug! Ne batem joc de lume când venim cu asemenea idei!

Noi, D-lor, noi trebuie să dăm țăranilor moșiile așa cum le am dat și particularilor, tot asemenea să le dăm și la obștiile sătesci.

Acăsta voim noi; și acăsta credem că este și voința țerei. Acesta este adevărul, acăsta este datoria noastră astăzi, când ne aflăm în față cu atâtea plângeri, cu a-

tâtea lacrimi și sânge vărsat. Țera așteptă să dăm micilor cultivatori moși, domeniul întregi așa cum prevedea legea din 1876, iar nu terenuri divizate geometrice în loturi; pentru că este știut că loturile pot să fie neegale, de ore-ce la munte se dau mai multe, la câmp mai puține.

Cu modul ce propuneți D-vostre nu mai faceți operă de legislatori ca să constituiți proprietari, ci vă transformați în marele agricultor pentru țera întregă.

Ei bine, țera acăsta are în mănuntalele ei sămânța gospodăriei romane; țăranii știu să și aleagă boii mai bine de cât subprefectul său comisarii domeniilor; țărănul știe el unde este pământul bun; respectați-l dar bunul simț. El cere numai atâtea cât 'i trebuie, el nu v'a cerut nici 6 nici 7 sute de franci. D-vostre veniți și faceți câmpurile ca un *échiquier*. Unii încă ați dis să se transforme în palaturi casa țărănească, când noi pentru noi aici la mitropolie n'avem de cât o cocioabă. Mai bine v'ați ocupa de școle să le puneți în condițiuni mai favorabile de cât de a face case de lux țăranilor.

De aceea eu vă propun să admiteți amendamentul meu în cât privește schimbarea titlaturii; pentru că veți vedea că multe din articole le vom admite și noi cei din minoritate; căci noi nu facem operă de partid. Faceți ca epitropisitul să nu vă ceară socoteli nici o-dată de ceea-ce ați făcut cu drepturile sale.

Iată ceea-ce am avut a vă spune. (Aplause).

D. vice-președinte: D. Dobrescu (Argeș) are cuvântul.

D. G. Dobrescu-Argeș: D-lor, în discuțiunea generală asupra acestui proiect de lege mă înscriseram să vorbesc și credeam că voi fi lăsat, cu cât eu aci n'avem să înfățișez doctrine asupra acestei legi, ci mai cu sémă o serie de observațiuni practice, cari cred că ar prețui mai mult de cât doctrinele cari, în tot cazul, se știe că n'au dat foloșele trebuincioase pentru țărani.

Totuși pentru că am fericirea să vorbesc asupra art. I, care coprinde întreaga economie a legii, căci iată ce dice:

„Guvernul este autorizat a vinde, în condițiunile legii de față, moșiile Statului.

Condițiunile legii sunt însăși principiile cari presedă la lege. Când ved o lege în care se vorbește a se da anume țăranilor pământ și încă pe credit nu pe bani gata; când ved că se vorbește de formare de noi comune, de inalienabilitatea și indivizibilitatea pământului; când am văzut propunerile D-lor miniștri ca să se dea avansuri de bani țăranilor; când se vorbește de îmbunătățirea sôrtei țăranilor; când ved atâtea garanții că se iașu, acăsta însemnă ore o simplă vânduare? Și când ea se face prin o anume lege, mai mult cred că este vorba de o reformă. Căci, dacă ar fi fost vorba de un

simplu act juridic, putea să coprindă alte și mai puține condițiuni.

Când am văzut apoi că însuși expunerile de motive, făcute asupra deosebitelor proiecte de lege, recunosc că există un *proletariat agricol*, care voește să l' stingă; când ved discuțiunile urmate în anii trecuți; când ved însuși presa, altă putere a opiniei publice, care este ținută să știe care este dorința țerei și mai cu sémă a clasei muncitoare, că conchide la același lucru, cum să nu recunoștem că este vorba de o reformă mare *organică*, reformă de Stat. Când ved că caracterul legii este de la început economic, căci voește să dea emanciparea țăranilor, și când i se va da emanciparea i se va ridica și moralul, legea are un caracter social; căci voește să reguleze proletariatul agricol, este sigur că acăsta lege regulăză existența unei clase sociale atât de însemnate, cum ea compune majoritatea țării; lege în finece are un caracter chiar politic, căci se știe că în România baza fundamentală a dreptului de a fi cetățian este însăși proprietatea, și când se dă țăranului pământ, i se recunoște prin acăsta titlul de cetățian. Așa dar, iată considerațiunile cari fac ca acăsta lege să fie o lege reformatoare, o lege organică și, prin urmare, scutită de a mai fi taxată de lege cu caracter fiscal.

Am aușit vorbind pe D. Ceaur Aslan că operă ca aceea, care se propune prin proiectul de lege din partea minorității, are aerul a fi găsit o *panacee universală*, care și dă o soluțiune definitivă și completă acestei probleme sociale. Mă mir de acest lucru; căci ómenii de știință nici o-dată n'au pretențiunea de a da soluțiuni absolute unei cestiuni; căci nici o-dată ómenii de știință nu primesc să se dică că se poate face ceva de om în chip absolut aci în lume.

D-vostre știți că acăsta cestiune a proletariatului nu se resumă în legea care o facem acum; nu, sunt o mulțime de împrejurări cari influențază asupra ei, de timp, de loc, de instituțiuni, de moravuri etc., toate acestea lucrăză asupra ei și fac ca cestiunea să fie și mai grea și mai complexă.

Eu care v'am spus altă dată că nu înfățișez aci în Cameră pe partisanul unei politici militante, ci vroiș să fiu cu D-vostre, cari lucrați pentru țărani, ori-cari ar fi acum convingerile mele politice.

D-lor, tot-d'a-una ați avut buna voință să mă ascultați, vă rog și de astă dată să mi permiteți a răspunde la câte-va puncte, cari privesc pe țărani și cari s'au dis de oratori aci în Cameră, și cari, dacă ar rămâne fără răspuns, mulți poște dintre D-vostre au să murgă cu aceste idei preconceptuate asupra amendamentelor ce s'ar propune și asupra legii întregi și cari ar putea, mergend cu aceste idei, să nu aibă totă hotărrea și totă lărgimea spiritului pentru a contribui la alcătuirea unei bune legi.

Eu așî voi să știu dacă acele cuvinte au rămas încă vii în mintea D-vostre, apoi, sub influența lor, D-vostre nu o să puteți face această lege așa cum voiți. Dacă însă acea influență nu va fi, atunci o să vă aduc o mulțime de observațiuni practice pe cari mă voiți să le dovedesc.

Intre cei d'antău oratori cari au vorbit cu ardere, cu căldură, cu totă inima, eu tot sufletul în cât ne-a luat pe toți ca într'un vârtej irezistibil, este prințul N. Bibescu care a spus un lucru: voim ca țeranul să fie pus sub tutela Statului. Acest lucru, dupe părerea mea, ar însemna că țeranul este un minor, este incapabil sau interzis în cât n'ar fi în stare să se conducă singur. Eu nu bănuiesc că acesta a fost intențiunea oratorului, dar se știe că un cuvânt de multe ori poate să aibă diferite înțelesuri.

Mă opresc de o cam dată aci; fiind-că cuvântul tutelă s'a repetat din partea mai multora. Eu nu bănuiesc pe nimeni că ar voi să țină pe țeranii în robie pentru un timp ore-care și apoi să 'i dea drumul ca să meargă în exercițiul drepturilor sale.

D-lor, țeranul nostru este vechiu ca și istoria noastră și 'mi veți da voie ca să presint o serie de argumente prin cari să dovedesc că și țeranul are maturitatea cetățeniei și puterea lui intelectuală; că are partea lui de laudă din punctul de vedere economic și că în istoria noastră a făcut fapte mari și conștiente, pe cari le-a săvârșit spre onoarea națiunii și a istoriei cu care ne-am glorificat, și iată cum: ca colonie romană țeranul a apărut țera de invaziile barbare, și când a căzut colonul militar a încetat și națiunea de a fi considerată ca o personalitate valoroasă între cele-alte popore.

Trec peste timpul de confuziune și viu la epoca Basarabilor. Acești domni au avut cea d'antău grijă ca să facă pe țeranii să se intereseze de sorta lor și i-au împrietărit.

Acăsta este epoca cea mai strălucită a istoriei noastre. Cât timp starea țeranilor a fost așa, Domniile au fost mari, faptele glorioase și istoria noastră scrisă cu litere de foc în Orient, iar națiunea română cunoscută între cele-alte puteri ca națiune vivace, plină de energie și conștiință națională. Când însă o clasă, și nu vreau să știu care, a observat că această rezășime susține Tronul cu putere și sprijină pe Domni, atunci a pus contribuțiunii pe spinarea ei până când a înjosit-o, până când, printr'o invasiune, printr'o submersiune străină venită aici în țera, ca călugări, ca preoți, ca nu știu ce, această rezășime s'a vădut apăsată, lovită și dintr'o parte și din alta, și se observă că cu cât dânsa cădea cu atât și numele nostru se micșora, în cât vedem că atunci a urmat o epocă de Domni molaticii și păcătoși.

Starea țerei devenise rea, în cât însuși Mihaiu Bravul se știe că a fost silit să subscrie un act rușinos ca să alipescă pe

țeran de pământ, însă cu făgăduiala solemnă că va reda țerănimii drepturile sale dupe ce se va reintorice din Transilvania; dar acolo o mână infamă—și cutez să spun aci lucrul—'l-a ucis dar nu cred că n'a fost o trădare; căci mórtea lui Mihaiu semnifica una cu mórtea lui Grigore Ghica din Moldova. Țeranii rămân clăcași și ca clăcași cad jos sub toate greutățile, sufer toate; dar din stinul lor se ivesc unii cari iaă apărarea căminurilor individuale, aceștia sunt haiducii cari dau piept cu atacătorii, de și în istoria noastră au caracterul mai mult—a unor omeni ordinari pe cari 'i pedepsește codul penal, totuși va veni o zi în care se va dovedi că aceștia au fost singurii apărători ai onorei și ai căminurilor poporului. Cel mai mare dintre aceștia a fost revoluționarul Tudor. Știți cum s'a ridicat el acolo și în cele din urmă a fost martir; cu toate acestea a dat țerei autonomia națională și tronul strămoșesc. Luptele lui Tudor, curagiul lui și mórtea lui de martir nu sunt acte de laudă pentru istoria țerei noastre?

La 48, cu țeranii în mână în mână, patrioții liberali au luptat pe câmpul Cotrocenilor, și în fie-care județ țerănimia a alcătuit grosul luptătorilor, expunându-se la grele persecuțiuni, au ars regulamentul organic, care răpea țerei o parte de independență și voia a țiri pe țeranii în robie.

Aceste acte din partea sătenilor sunt inconștiente? Nu au ele nici o valoare? Nu au ele o maturitate politică? Asemenea, vă aduceți aminte de atitudinea demnă, de înțelepciunea cu care 'și-au apărut interesele lor în Divanurile *ad-hoc*. Mai departe, la 62 se știe că ei au avut răbdarea și înțelepciunea să aștepte de la țera recunoșterea drepturilor lor, și n'au făcut nimica care să turbure liniștea publică.

Pe urmă la 1877, tot această parte a națiunii, acolo în resbel, găsește în cunștea trecutului eroismul strămoșesc, redă țerei independența, lui Vodă o coronă de oțel și Românilor încrederea în sine. (Aplause).

D-lor, țeranul din punctul de vedere economic știți în ce stare de constringere stă el și tot 'și plătesce datoriile către Stat, județ și comună și în același timp el dă ceea-ce datorește proprietarului, și caută a întâmpina toate nevoile și neajunsurile ce 'i vin pe cap neconținut.

Ei bine, acești omeni, cari în toate privințele 'și fac datoria, nu merită numirea de cetățeni prin merit și convingere?

Din punctul de vedere intelectual, D-vostre știți că poporul 'și are legendele lui, 'și are basmele lui, 'și are partea lui literară, 'și are partea lui poetică și filosofică, în cât din toate acestea poți să scrii sute de volume. Ei bine, toate aceste superioare calități, toate aceste mari aptitudini dobândite prin activitate și

hereditate nu dovedesc ore înălțimea conștiinței sale?

Cine ne-au adus nouă pe neguțătorii, cari așî pun piept și sunt capitaliști, bărbați cari fac față ori-cărei concurențe? Cine sunt aceia cari prin spiritul lor au știut să țină piept altor națiunii speculative de cât țeranii? Afară de această cei mai buni bărbați de Stat ai noștri 'și fac onoarea să 'și găsească originea în popor; apoi această este un semn că țeranii noștri nu sunt susceptibili de civilizațiune?

Și în viitor noi unde găsim tesaurile de aptitudine și de activitate, de cât în classa muncitoare? Eu de alt-fel sunt foarte recunoscător că sentimentele sunt unanime, toți suntem de acord că trebuie să se satisfacă cât mai curând interesele clasei muncitoare; n'am găsit nici un dușman grozav, toți voesc, cei mai bătrâni cu prudența lor de practică și de prevedere, fără deosebire, toți voesc același lucru. (Aplause).

D. Kogălniceanu—în discursul său strălucit, care 'l-a ținut asupra luării în considerațiune a proiectului de lege, pus în desbatere—a spus că dacă ar avea a se plânge de ceva, ar fi de nerecunoștința poporului. Eu găseșc că n'a avut dreptate; poporul este foarte recunoscător, și iată de ce: Lui Vodă Cuza 'i-a creat o legendă; căci a aflat că el 'i-a dat pământ; știți că țeranul nu poate să judece colectivități, ci persoane, și fiind-că în țera românească tot-d'a-una un Vodă făcea și binele și de multe ori și răul țerei, de aceea lui Cuza 'i-a creat o legendă pentru binele ce a făcut; 'l-a luat ca un simbol, și chiar și D. Kogălniceanu are o legendă, și câți bărbați mari, cari au fost cunoscuți țeranilor, le a făcut memoriei și numelui lor.

D-vostre nu știți; căci câți din noi, câți din D-vostre nu au mers și au vorbit cu țeranii, nu v'ați încredințat că chiar când ei păcăliți tot vădă încrederea? (Ilaritate).

Aceasta este temeiul de nerecunoștință?

D. Kogălniceanu dice că o mișcare a țeranilor ar fi mișcat mâna legiuitorului ca să dea la 1864 o lege.

Ei bine, D-lor, dacă eu voiți greși, D-vostre ca judecători imparțiali mă veți îndrepta. Eu aflu din istoria noastră că la început au putut să fie mișcări populare, și eu, D-lor, admit mișcările populare, pacinice cele ce nu ajung la excese, le admit; căci mișcările populare, sunt termometrul care arată claselor dirigințe dorințele ce are poporul; alt-fel, populațiunea rurală, în lipsă de diare, de cluburi, etc, cum poate ea exprima nevoile sale? Cum să potă ști ce voesc ea dacă nu se agită și nu spune ce cere? Și nu sunt pentru susținerea acestor mișcări, pentru că un popor, care nu se mișcă, care nu arată ce voesc nu are vitalitate, nu are nimic din ceea-ce constituie legea perfecțiunii. Ast-fel găsim în istoria țerei noastre că atunci când răzașii au cădut a cădut și țera, și când răzașii s'au ridicat și țera s'a ridicat.

Din cauza nevoilor, a sarcinilor puse asupra lor, țeranii au început a emigra, în cât în timpul lui Mavrocordat, din 165.000 de contribuabili abia mai rămăsesse veri-o 60.000.

De trei ori au amigrat peste Dunăre și au fost readuși prin decrete, și prin scutiri de dăjdi.

Trece această epocă și găsim la 1805 că Domnitorul Caragea fixa țeranilor o cantitate de pământ de care să beneficieze.

Ce se întâmplă în urmă? Se știe că la 1821 se ivesce o agitațiune, o mișcare serioasă, care a avut între altele și un caracter agrariu.

La 1822 Grigorie Ghica aduce regulamentul organic, regulamentul a căruia lucrare a fost suspendată până la 1832, când s'a pus în vigoare, în urma influenței unui stat mare, care s'a amestecat în afacerile noastre interne și care l'a amendat.

La 1832 iarăși s'a ivit o mișcare agrară, o adevărată revoluțiune, în care s'a ajuns până la luptă cu arma, piept la piept, între țeranii și puterea publicului, și nu în câte-va sate, ci în 20 județe aproape.

Acastă mișcare a avut de efect ca regulamentul organic să apară în forme mai dulci.

La 1848 adunarea boerilor înpreună cu clasa muncitoare care avu în divanul ad-hoc deputații săi, au formulat dorințele sătenilor; căci se știe că prin art. 13 din Constituția de la 1848 s'a proclamat emanciparea țeranilor și improprietărea lor prin indemnizare. Acastă discuțiune a venit mai târziu în divanul ad-hoc, la 1857, unde deputații țeranilor discutau împreună cu reprezentanții boerilor, și neputând ajunge la o înțelegere, iarăși s'a ivit o agitațiune.

Acastă stare de lucruri a târăgănit până la 1862.

La 1862, prin discursurile D-sale, D-Kogălniceanu era considerat ca un socialist. Pe lângă D-sa a mai vorbit D. Brăiloiu, Moruzi, Barbu Catargiu și alții. A fost o discuțiune animată, violentă, pasionată, dar fără nici un rezultat.

Se știe sfârșitul, că la 1864 a venit legea rurală. Nu vreau să știu pe ce temei s'a dis că această lege a avut un caracter reacționar, știu însă că această lege a fost sancționată și a avut un caracter legal, și la 1866, când s'a alcătuit Constituția pe care o avem în vigoare, legea rurală a fost recunoscută de bună, de autentică și cu un caracter legal.

Fiind că acum ați discutat lucruri delicate și s'a dis aci și de D. ministru al domeniilor că țeranii cred că au drept la pământ și dacă avem solitudine să cumpărăm moșii și de la particulari, să le împărțim lor, ar însemna că dorința această urmăzătoare să o legitimăm.

Ei bine, tocmai asupra acestui punct mă înscriu contra, și vă voi dovedi că nu este așa. Iată ce știu, vă rog să mă ascultați.

Țeranii cultivau la un loc și pământul Statului și pe acela al particularilor. Dar în ce condițiuni? Nu pot afirma că toți proprietarii din țera românească ar fi așa de răi în cât să voiască să jefoie pe țeranii. Știu că sunt și buni și răi. Știu că sunt proprietarii cari sunt ca niște părinți pentru țeranii și aceștia nu și permit să despoeie pe țeranii; dar sunt și blestemații cari abuzază de pozițiunea lor; această însă nu este un cuvânt ca să generalisăm, puindu-i pe toți pe aceeași linie; căci această ar fi în paguba adevărului și moralei.

Adevărul stă așa și să vă spun cine sunt cei buni și cine cei răi. Este trist că în apringerea discuțiilor noastre să se dăcă că dupe interesele momentului, sunt unii cari ar dori ca și proprietățile particulare să se împartă.

Afirm că această nu este în intențiunea nimenui. Noi dorim emanciparea țeranilor și improprietărea lor pe moșiele Statului, spre a constitui mica proprietate.

Și dacă însă un lucru nu se poate tăgădui, acela că țeranul privesce moșia Statului și cele particulare pe cari el s'a hrănit, și a trăit, ca un ce propriu din ființa sa,—acesta e rezultatul unor împrejurări firești.

Aveți în această țară o întregă populațiune care de veacuri a locuit același pământ, care, una dupe alta, atâtea generațiuni din rărunchii săi a nădat în sudori de muncă și de sânge chiar pământul acesta; pe care l'a îngrijit, l'a apărât, s'a sacrificat pentru el, punând la mijloc în vremi vijelioase prețul vieții lor, până când această proprietate se identifică cu ființa țeranului și un atașament firesc se dezvoltă întrînsul.

Ei bine, pentru acest pământ pe care l'adoră, pe care l'privesce cu gelosie simte un regret irezistibil, un necaz vulcanic, când vede cum el pe totă ziua trece în mâna străinilor, speculatorilor săi. Ei bine, contra acestui viu sentiment cu ce poate el lupta?

El nu va cerut pământ până când nu i l-ați făgăduit; el n'a cutesat a se gândi să ceară pe banii moșii particulare, până când omeni din societatea D-văstre nu le a insuflat a cere, și nu le a alcătuit petițiunii, îndemuându-i a le solicita. (Aprobări.)

Dușmanul proprietății particulare e în sinul D-văstre nu în populațiunea rurală! (Aplause).

Să continuăm mai înainte cu istoricul dreptului de preferință al țeranului la pământ față cu ori-care român.

Ei bine, a trecut timp îndelungat, au venit Domni fanarioți, cari au recunoscut țeranilor acest obicei al impului, obiceiul atașamentului de pământ al țeranului. Boerii s'au ridicat contra Domnilor, cari dau asemenea decrete. Mavrocordat a făcut reforma știută care a ușurat ore-cum pe țeranii. Mai târziu vin legi, cari dau caracterul de legalitate decrete-

lor; vine legea de la 1864 și în fine Constituțiunea de la 1866. Acum este un cuvânt că de ore-ce trecutul s'a găsit legal, și pentru viitor tot așa să se facă? Nu, D-lor, Țeranul nu e cu capul subțil ca să dăcă că are dreptul la pământ ca să ia ca și în trecut. Ertați-mă să vă repet, este alt-cine-va care a avut răutatea și cruzimea de a face pe țeran să ceară acesta. (Aplause).

La 1864 țeranul a plătit ce i s'a dat; la 1878 de asemenea a plătit pământul cumpărat, și va plăti tot-d'a-una. Când l'găsim șarlatan, înșelător față de Stat? Nici o-dată! Dar s'au găsit omeni mișei, cari să sufle țeranilor că dacă ei vor lucra în cutare chip au să ia moșii fără plată. Înainte de ivirea unor asemenea mișei, desfid să mi se arate o singură jalbă din partea țeranilor pentru cereri de pământ de la proprietarii. (Aplause).

N'ar face rău D. ministru al domeniilor să ne dea o statistică de toate aceste jalbe, cari cer pământ. Se va vedea că sunt de curând. Eu țin aci rangul meu și postul de onoare ca să apăr pe țeran de această bănuială, că ar voi să traiască din munca altuia. Voiu sta aci ca să vă dovedesc că nu este așa. (Aplause). Dar ași dori să mi se spună numele acelora cari fac jalbe țeranilor cerând pământ. (Aplause).

D. I. Nădejde: Cer cuvântul.

D. C. Dobrescu-Arges: D-lor, omenii cari n'au nici un căpătâr în societatea noastră. (Aplause). Advocați fără procese; studenți cari nu și-au terminat cursurile; omeni cari și-au pierdut averea în aventuri. (Aplause). Omeni cari n'au de cât îndrăzneala de a turbura ca apoi să tragă folose. (Aplause).

Ei bine, aceștia au găsit piatra filosofală; știți care? Să facă apel la caliciii satului, (aplause); ca aceștia să se organizeze în bande, și mișei se ferească de a se pune în fruntea lor; ați vădut cine au fost impușcați; țeranii au plătit cu pielea lor, cu onorea lor, cu viața lor această răutate!

Și ei, sormanii, au vădut mai în urmă că cei ce le făgăduiseră sprijin în mișcare periseră ca o nălucă. (Aplause).

Acastă lecțiune teribilă nu va fi uitată de populațiunea revoltată, care tot-d'a-una singură și numai singură plătesce toate sacrificiile toate pagubele!

Căci acei ce și dădeau aerul de mântuitori, n'au știut a face alt-ceva de cât a sădi în sufletul poporului numai desnădejdea, și ast-fel desorientat, l'a părăsit. (Aplause).

Eu v'as ruga, D-lor, să nu credeți că există în credința intimă a țeranilor, că numai munca lui e sântă, iar că proprietatea proprietarului e o adunătură din mai multe înșelăciuni și crime asupra cărora el are dreptul de hrăpire ași său mâne. Nu! Țeranul n'are discernământul atâtor concepțiuni abstracte, n'are distincțiunea această, n'are spiritul acesta rău, pervers, l'știți cu toții că precum i e sânt fructul muncii lui pe care știe cu

câtă sudore 'l câștigă, tot atât de sântă crede el că trebuie să fie și munca celor alți (Aplause).

Protestez ca să nu fie nici unul cu idee preconcepută când e vorba să votăm o lege așa de mare.

Ași dori foarte mult să fiu eu acela care să vă prezinte acest memoriu de când a început să se facă petițiunii în sensul de care se plânge D. Lahovari, ca să vedeți că au o dată cu totul nouă. În privința legii care a venit în discuțiune astăzi, înainte de a se vota, sunt dator să vă spun câte-va puncte esențiale; fără de cari această lege n'ar putea să dea toate foloșele pe cari D-văstre ați dori să le dea. Causa care a mișcat pe țărani să facă agitațiunii și care în momentul de față, trec printr'un moment psihologic cam anormal, nu e pentru toți fără osebire atât lipsa de pământ completă; căci acei cari n'au pământ de loc, au speranță de a lua, au învoeli bănesci cu proprietarul său arendașul, și fiind scutiți de foncieră, duc o viață cel puțin scutită de vexațiunile agenților fiscali; căci unii neînșurați, burlaci, nevând familie n'au cheltueli mari, pe când cei cu pământ, de și neîndestulător, au să suporte toate cheltuețele familiei, impozite, și toate sarcinile inerente proprietății.

În picioare rămânând lipsa absolută de pământ a peste 80.000 locuitori—a doua gravă pricină e că nu s'a aplicat legea rurală; moșiile s'au măsurat la 1864, dar în loc să se dea în primirea țăranilor au rămas unele ne date, și altele nu s'au hotărnicit încă. Nu voi să citez nume, dar vă pot afirma că au fost țărani scoși din posesia pământului lor și mutați pe coste, pe locuri ne roditoare. Mai mult; ne fiind împărțite în loturi, cei mai puternici s'au împroprietărit pe pământul cel mai bun, și ca cantitate și ca calitate; cei mai săraci au rămas cu atât de puțin în cât sunt unii cari n'au de cât câte 5, 6 prăjini.

Ei bine, D-lor, toate procesele, toate bătăile, toate crimele isvorăsc de aici; când se strng Dumineca sau sârbătorea la primărie, certa lor nu e de cât tot pentru pământ, pentru hotare cari nu se cunosc, pentru calitate, căci ce e bun apucă cel forte, pentru cantitate care nici-o dată nu o au legalmente totă! (Aplause). Această e gâlceva, care 'l face să se ducă cu grămada la primărie să ceră dreptate. Primarul nesciind ce să facă, de multe ori se unese cu partea tare contra celui slab. Pe urmă, 'l-a pus pe coste, stânci, cari s'au surpat și ast-fel sunt plăși întregi pe marginea rîurilor transformate în stepe rusești.

Ei știu că au pământ dupe lege, pentru care au făcut clacă, dar în realitate n'au de cât o ripă. Această 'l revoltă. Pe când n'avea pământ avea cel puțin nădejdea că li se vor da.

În locul acestui proiect de lege așa pro-

pune să veniți cu legea rurală și ceea-ce faceți azi, să fie o dezvoltare, un compliment al legii rurale. Căci până când legea rurală nu 'și va atinge scopul până la cel mai înalt punct, cestiunea țărănească va rămânea încă deschisă.

D-lor, să credeți că, în ziua în care veți aplica legea acesta, vă veți găsi în fața unui alt scandal, contra țăranilor ce vor lua câte 5—6 hectare acum pământ bun, ales, hotărnicit, parcelat, bine situat, se va ridica cea mai vie reacțiune, cea mai crâncenă protestațiune din partea țăranilor împroprietăriți în 1864 așa de nechibzuit, și de nedrept; din această surescitare va izbucni o crasă mare și o ură de mărte între frați. (Aprobări).

Dacă, D-lor, veți bine-voi a revizui legea din 1864, și veți face parcelarea pământului, cu acesta veți ușura cu trei părți din patru soluțiunea problemei.

Și apoi, dacă voiți să știți ce 'l-a făcut mai cu osebire pe țărani să se răscole, n'aveți de cât să cercetați dosarele ministerelor. În 1881 nu a fost o quasi-mișcare țărănească?

Aduceți-vă aminte cum era să vie, aci în București, un număr de 8000 țărani cu jalbă și au fost împiedicați; aduceți-vă aminte de tot felul de proteste și de reclamațiuni din partea țăranilor. Causa acestor nemulțumiri este una și aceeași. Pe când de decimii de ani, în toate ocaziunile, li se făgăduia să li se vândă moșii din ale Statului pe cari locuia, ei vedeau pe totă ziua, cum aceste teritorii întinse trec prin vîndare vecinică în mâna arendașilor, și a străinilor pripășiți pe spinarea lor! Se revoltau țăranii, căci se vedeau mințiți, înșelați! Se revoltau că n'au justiție, că nu se aplică cu sinceritate legile, că n'au administrațiune, etc.

Revisuirea bisericii rurale, aplicațiunea și execuțiunea sa dupe spiritul și litera ei, fie în ceea-ce privește moșiile Statului, fie acelea a le particularilor pe cari țărani s'au împroprietărit este a doua și neînlăturată soluțiune ce inexorabilă se impune tutulor celor ce în mod sincer voesc rezolvarea acestei probleme.

Sunt păcate mari vechi, cari dac la temelia reformei din 1864; sunt nedreptăți strigătoare acolo, sunt sate încă în litigiu cu dreptul lor de posesiune asupra pământului dat în 1864, plătit și respătit.

Sunt sutimi de locuitori ce cer încă și astăzi restabilirea lor în drepturile legii acestia care, dacă se aplică consciincios, nu s'ar putea prețui cât folos ar fi adus micilor noștri proprietari.

Măsurii de întărirea, de dezvoltarea, de protecțiunea și garantarea miciei proprietăți nu s'au luat. Acum a veni cu altă reformă. Ea e neînlăturată. Dar avem noi strînse toate elementele ce o privesc?

Mai înainte de toate, scim noi căți țărani au să ia pământ? Avem noi veri-o statistică? Nu. Apoi gândiți-vă și la acesta; căci dacă veți da pământ la 20 dintr'un sat și numai cinci vor rămânea fără

pământ, aceștia au să fie o sămânță de scandal. D-văstre știți că mai cu sémă în regiunile muntose populațiunea este dășă. Pe aceștia o să 'l mutați la câmp. Ei bine, cu ce o să 'și facă casă? Cu ce o să se instaleze? Care este capitalul lor? Și aci, venind la cestiunea avansului, avansul este trebuincios, și să nu bănuți că țăranul nu va plăti. El a plătit tot-d'una tot. Am audiat dicându-se că țăranul este risipitor și leneș. Nu este nici risipitor nici leneș, dar el suferă sub munca excesivă, adică muncesc mult și câștigă puțin.

Așa dar, mă resum și dic: Să ne gândim încă la o cestiune, la strămutarea țăranilor pe alte proprietăți. Ei bine, dacă veți face ca fie-care țăran, ori strămutându-se ori nu, să aibă pe sémă sa pământul suficient, atunci să știți că ați închis de fapt cestiunea socială. Dacă însă vă veți mărgini la discuțiunii teoretice și metafisice, trebuie să știți că cestiunea nu este rezolvată. Asemenea teorii și discursuri, pentru țărani nu prețuesc nimic. El întreba: „Ce 'mi-ai dat în mână?“ Și eu cred că nu putem să dăm în mâna țăranilor numai discursuri metafisico-politico-scientifico-economico-socialo-istorice, etc. (Ilaritate).

Ași voi să se facă o revisuire a legii rurale, adică o îndreptare asupra greșelilor cari s'au făcut cu aplicațiunea ei, fiind-că numai așa veți da țăranului încrederea pentru respectul legilor. Când vede el că sub-prefectul său judecătorul ori alți funcționari calcă legea în favoarea unora, țăranul nu mai are nici-o încredere și noi trebuie să facem și educațiunea sa legală. Știți ce este țăranul? El este oglinda societății, așa în cât ori-ce are el de bun sau ori-ce are de rău, el le are de la clasele conducătoare; el este precum suntem noi, precum 'l-am format noi, la care el se uită, imităză și lucrăză! (Ilaritate).

Așa dar datoria cărmuitorilor este astăzi mai mare ca tot-d'una:

Când am dezvoltat aci cauzele, am arătat efectele; când am semnalat măsurile ce am putea lua pentru a garanta în viitor pacea și ordinea socială în Statul nostru, eu m'am gândit, nu cum s'ar putea combina o lege și numai atât, dar cum ar putea ea să se acomodeze intereselor, trebuințelor, moravurilor acelei părți din națiune la care se adresază. (Aplause).

Să facem dar ca țăranul pe viitor să nu mai găsească satisfacțiunea sa, idealul său, încrederea sa de cât în justiția noastră socială, în respectul legalității și în mutualul sprijin al lui în Stat cum el este pentru Stat. (Aplause).

În fine, sunt în principiū pentru această lege, pentru acest articol, dar asupra fiecărui articol unde voi crede, voi prezenta eu amendamente cari, dupe credința mea, față de interesul țăranului, ar putea să fie mai bine nemerite.

D. vice-președinte: Asupra art. 1 a-veți veri-un amendament?

D. C. Dobrescu: Am spus de la început că acest articol nu 'mă face nici căld nici rece, așa cum este redactat, numai legea să 'și atingă scopul.

D. Al. Lahovari, ministru al domeniilor: D-le președinte, continuă discuțiunea generală?

D. vice-președinte: Nu va mai continua.

D-lor, sunt dator să vă spun că s'au depus la biuroū două amendamente de către D. Ionescu, care amendamente sunt susținute de 5 D-ni deputați.

Regulamentul dăce că îndată când se propune un amendament și se desvoltă, el se trimite la comitetul delegaților.

D. N. Nicorescu: Dupe ce se termină discuțiunea.

D. Al. Lahovari, ministru al domeniilor: Ba de loc.

D. vice-președinte: Sunt dator să explic onor. Camere că unul din amendamentele D-lui Ionescu propune ca legea să pörte următorul titlu:

„Lege pentru constituirea proprietății sătenesci asupra bunurilor Statului.“

Iar cel de al doilea amendament cere supresiunea articolului I.

Aceste amendamente se trimit la comitetul delegaților.

O Voce: Lăsați să urmeze discuțiunea.

D. vice-președinte: Discuțiunea va urma. Dar sunt mai mulți oratori înscriși și ași voi să știu care vorbesce contra și care pentru, fiind-că până acum doi oratori au vorbit contra de și au cerut cuvântul pentru.

D. G. Vernescu, ministrul justiției: D-lor, eu ași dori să se păzescă regulamentul; a vorbit D. Dobrescu, dar D-sa nu a vorbit nici pentru nici contra.

Voci: A vorbit pentru.

D. G. Vernescu, ministrul justiției: A dăcă pentru D-sa este indiferent art. 1; prin urmare, nu a vorbit nici pentru nici contra. Acum să vorbescă unul pentru.

Voci: Pentru articol a vorbit.

Voci: Nu, nu.

D. vice-președinte: D. Săulescu a cerut cuvântul ca să vorbescă pentru; prin urmare, D-sa are cuvântul.

D. M. N. Seulescu: D-lor deputați, sunt dator mai întâiu să mulțumesc D-lui Lascar Catargi, șeful venerat al partidului conservator, pentru cuvintele măgulitoare cu cari a calificat raportul ce însoțea contra proiectul ce am avut onóre a' l presinta D-vöstre. Dacă însă D. L. Catargi crede, cum avea aerul, că acele cuvinte se pot traduce într'o alusiune ironică, la adresa D-lui Carp, se înșală, pentru că nu există cea mai mică solidaritate între susținătorii aceluși contra proiect și D. Carp.

D. L. Catargi: Nu! Nu!

D. Seulescu: Dacă s'au găsit unele măsurii în contra-proiect susținute și de D. Carp. (Înteruperi).

D. vice-președinte: D-le orator veniți la cestiune; bine-voiți a vorbi de art. 1.

D. Seulescu: D-le președinte, vă asigur că voi veni imediat la cestiune.

El destul, este o onóre la care nu mă

puteam aștepta, și cea mai mare consolare morală ce puteam avea ca acel contra-proiect să fie susținut de bărbați ca D. Kogălniceanu, Nicolae Ionescu, prințul Bibescu, Panu, Tache Ionescu, etc.; iar în parte chiar de D-nii Pallade și Eugeniu Ionescu.

Oricare ar fi sörta amendamentelor ce vom propune la fie-care din articolele proiectului guvernului, pentru noi cestiunea se pune ast-fel: Voim, da sau nu, să dăm o satisfacere serioasă clasei țeranilor?

Voim să ajutăm pornirea ce au de a deveni proprietari?

În cazul acesta să le dăm o lege care să 'i mulțumescă, o lege ast-fel concepută, așa întocmită în cât să fie lesne înțelesă de sătean, ușor de aplicat, simplă în mecanismul ei intim; dar mai presus de toate să conțină toate condițiunile indispensabile, cari să le înlesnescă intrarea în posesiune, o lege, în fine, care ori să fie democratică ori să nu fie, dupe cum dăcea elocventul nostru coleg, principele Nicolae Bibescu.

Numai așa vom face o operă serioasă, o operă durabilă, merită ca să dea röde.

Nu este nimeni printre D-vöstre, am constatat acest lucru cu cea mai mare bucurie, care să nu fie animat de o vie bună-vointă față cu ori-ce propunerii s'au făcut în favörea sătenilor.

Ba putem dăce că dacă suferă de ceva țeranul la noi, e tocmai de dragostea pe care toți fără excepțiune 'i o arătăm în frase mari, bombastice, de câte ori vine vorba de päsurile, nevoile și suferințele lui.

Atunci însă când ajungem la fapte, când cercetăm modalitățile măsurilor de înat în favörea sătenilor, nu ne mai înțelegem, diferim unii de alții, ne certăm; ba începem chiar a ne învinui de împilare, arbitrar, despotism ori demagogie și anarhism.

Eü cred că această cestiune se pöte studia dintr'un punct de vedere obiectiv, fără să fie trebuința de recriminațiuni și acusări reciproce. Dar mai întâiu de toate sunt dator să constat că în Europa întrögă chestia agrară e la ordinea zilei, (aprobări); că această cestiune se pune aci sub aparențele unei revendicări naționale, dincolo cu toate caracterele unei reparațiuni sociale, într'altă parte ca o simplă crisă agricolă, în fine, mai întrögă Europa trece prin o fasă critică care se resfränge și asupra țerei nöstre. Acastă crisă se mai complică din cauza concurenței ce fao produsele americane și indiane productelor europenesci. Pe de altă parte întrögă agricultură a țerei nöstre, fie mare, fie mică, este isbită în mod egal de aceleași rele. Aceste rele sunt: Sistemele înapoiate de economie rurală, depreciațiunea, adică lipsa din ce în ce mai simțită de vite, lipsa de căi de comunicație ieftine, cum ar fi riturile, lipsa de tratate comerciale echitabile, lipsa de capitaluri, lipsă de brațe, etc.

Apoi vin relele cari în mod special afecteză clasa muncitorilor de pământ, clasa sătenescă.

A vindeca aceste rele pentru noi nu

este o simplă cestiune de actualitate, ci o datorie urgentă, dacă avem grije de pacea interioară și de viitorul naționalității nöstre.

Pentru ca diversele clase sociale, într'o țără agricolă, să pötă trăi împreună în cea mai deplină armonie, trebuie fiind dat că proprietatea individuală e cea admisă, de öre-ce și noi suntem partisanii proprietății individuale, acest element de ordine și civilizație, cum dăcea D. Mavrocordat, trebuie, dăc, că atât proprietatea mare, cea mijlocie, cât și cea mică să fie bine constituite și ast-fel repărțite în cât să se pötă ajuta una pe alta, să fie solidare.

Legile trebuesc să le ocrotescă în mod egal, și când una din ele ar impieta asupra celei-alte să opröscă această usurpare.

Cea mai mare nenoröcire însă care pöte isbi o naționalitate e lipsa micilor proprietari.

În țările unde clasa dominantă e bogată prin industrie și comerciu, pöte să 'și tărăgănescă viața o clasă söracă de ađi până mâne, trăind din firimiturile mesei celor mari, din prea multul avuților pe cari le aruncă în instituții de bine-faceri, lucru care se întâmplă în Anglia; dar într'o țără agricolă ca a nöstră, unde nu există comerciu și industrie, unde clasa dominantă nu trăesce de cât din exploatarea muncii agricultorilor, în asemenea țări, siguranța pentru cel bogat se măsoară pe numărul stânjinilor de pământ ce se află în mânele proprietarilor mici. Cu cât mica proprietate e mai bine și mai stabil constituită, cu atât proprietatea mare are mai multă consistență, economia națională mai multe brațe de consacrat producțiunei; iar țera mai multe pepturi de pus la frontieră.

Dacă este un invetămënt pe care trebuie să 'l tragem din istoria țerei acesteia, apoi e acela că ori de câte ori am avut o epocă de mărire, de glorie națională, ea răspunde existenței unei clase de moșneni și răzași; iar decadența a început odată cu dispariția acestei clase.

Reîncepem a renasce la viața națională în același timp cu începuturile de ameliorare a clasei rurale, ba putem dăce că progresul la noi se eșalonază pe datele când întreprindem câte o reformă cu caracter agrar. Mergem pe nesimțite spre reconstituirea miciei proprietăți, a cărei disparițiune în timp de doi secolii și jumătate fu pentru noi un desastru social.

Ei bine, o-dată ce am hotărît să ne facem o clasă țerănescă, trebuie să o înconjurăm de toate garanțiile dobândite din experiența altor state și din invetămintele propriei nöstre istorii. Căci, să nu ne facem iluziuni, la noi proprietari mici nu există.

Causa primordială a tuturor relelor, fie cu caracter economic, fie cu caracter social, de care suferă agricultura, e lipsa unui puternic strat țerănesc legat în mod intim cu pământul.

Legea rurală din 1864 s'a încercat să ne dea o țerănime proprietară, dar opera D-lui Kogălniceanu a fost nimicită prin

tot felul de intrigă. Acesta nu vrea să dică că țărani nu datorază nimica ilustrului om de stat: Sunt trei milioane de oameni cari datoresc emanciparea lor ministrului prevădător și înțelept pe care l-am vădut la postul său, neclintit, tot-d'auna prieten al sătenilor. Lui datorim că prin nemuritorile discursuri pronunțate în 1862, în Camera legislativă, s'a nimicit așezământul rural întocmit de comisia centrală din Focșani, așezământ care ar fi fost pentru țără un dezastru social.

Legea de la 1864 neaplicându-se nu a putut să constituie de cât o curioasă proprietate comunală, de care profită cei mai puternici și mai șireți din sat.

Delimitarea țăranilor neparcelată, indiviză, e dată pradă obștei satului care o împarte dupe cum le vine mai bine, la două, trei frunțași.

Noi, clasa dominantă, suntem responsabili de multe din aceste rele.

Proprietarul mare nu trebuie să uite că în cele din urmă renta pământului nu e de cât recompensa unor sarcini sociale.

În evul mediū rațiunea de a fi a seignorului era diferitele funcțiuni administrative și polițienesci, apoi tutela ce eșersa asupra muncitorului.

Acești rațiune de a fi o avu boerul nostru.

Proprietarul mare de asemenea are menirea și îndatoririle lui. Dar mi place mai bine să nu insist asupra felului cum proprietarul mare român și-a înțeles obligațiile față cu sătenu.

De câte ori voim să ne dăm sēma de starea de progres a unei țări, avem un criteriu care nu înșală nici o dată; să ne întrebăm prin cine se muncesce solul unei țări?

Prin sclavi, prin servi, prin clăcași, prin arendași sau prin proprietari? La fie-care din aceste moduri diferite de apropiere a produselor pământului, răspunde o stare politică și socială deosebită.

Sclavia, servagiul, claca, meteiagiul, arendașii, proprietatea, acesta e gama pe care o percurge o clasă rurală. În progres ea plēcă de la sclavie și ajunge la proprietate.

În regres, din contră, plēcă de la proprietate, percurge toate etapele ce am indicat și ajunge la sclavie.

Sunt țări puternice cari au perit din cauza lipsei de țărănime. Atât timp cât Roma a avut o clasă puternică de agricultori a fost o națiune netrivinsă, liniștită înăuntru, tare și expansivă în afară.

Îndată ce micul proprietar a fost înlocuit prin clăcași, apoi prin sclavi, Roma cădu pradă ambițioșilor și facțiunilor înăuntru, barbarilor în afară cari îi cultivau și apărau frontierele, de ore-ce nu mai avea de unde să recrute pe legionari.

Pe d'altă parte sunt țări, cari, cu toate nenorocirile de ordin intern și extern cari le bantuesc, trăesc prospere, tocmai din cauză că posed un element țărănesc plin de vitalitate.

Așa este Franța.

Astăzi, D-lor, mai mult de cât ori când,

trebuie să căutăm legătură puternice între națiune și solul ce ea ocupă.

De când noțiunea de patrie tinde a deveni o noțiune teritorială, aceste legături trebuiesc să fie indisolubile; iar problema e următoarea: pământul să aparțină celui cari l cultivă.

În raportul ce am avut onore să prezint D-vostre, de o dată cu contra-proiectul, am arătat punct cu punct dispozițiunile ce mi s'au părut mai bune de luat pentru a da sătenilor pământul în cele mai bune condițiuni de muncă și productivitate.

D. Panu a arătat diferența între contra proiect și proiectul guvernului; D-sa a dezvoltat fie-care măsuri ce propunem.

Puncte isolate au fost dezvoltate cu un talent și înălțime de vederi remarcabilă de colegii nostri, principele Bibescu și Eugeniu Ionescu.

În privința modului celui mai bun de a atașa o națiune de solul care l ocupă sunt în economia socială două curente.

Unii sunt partizanii ai mobilisării, alții ai imobilisării solului.

Ideia d'ânteiū, lasă că e o eresie economică, dar presupune că acei cari dețin capitalele ar fi conaționali noștri. Și șe știe că la noi nu este așa.

Mobilisarea solului nu trebuiesc să ne oprēcă nici un moment, ea nu ne ar fi de nici un folos.

Să venim dar la a două ideie: Imobilisarea solului.

Cestiunea este: În mânele cărei clase să dăm pământul, în mod permanent, sub scutul legilor și al garanțiilor excepționale?

În mânele cui să imobilisăm noi o parte din solul țării?

Să vedem care e curentul legislațiilor străine în această privință.

Ei bine, în toate țările veți vedea D-vostre că mica proprietate e înconjurată de tot felul de garanții și pusă chiar sub scutul legilor excepționale.

În această privire toate țările sunt intervenționiste.

Ilusiile economiei politice ortodoxe, cu maximum de libertate și minimum de intervenție și-au făcut veacul.

Chiar în Anglita, patria clasică a maximei *Laissez-faire, laissez-passer*, iată ce dicea într'un discurs Chamberlain, fost ministru de comerț în cabinetul Gladstone, ministru englez, ministru în cea mai aristocratică țără din lume, unde nobilul și proprietarul terian formēză încă baza constituției sociale:

„Cred că pe viitor vom auzi vorbindu-se mai des de obligațiile proprietății și mai rar de drepturile ei. E ore o condiție esențială a proprietății fonciare aceea ca muncitorii agricoli să fie separați, în stare de divorț cu pământul pe care l cultivă?”

Nu am trebuință să vă amintesc D-vostre seria de legi promulgate în ultimii ani în favoarea miciei proprietăți atât în Austria cât și în Germania.

Ei bine, dacă țări cari posed deja o țărănime puternic constituită tind a o în-tări și desvolta, de ce noi să l refusăm

tote măsurile cari o pot face să nască și să prospere în țără noastră?

De ce atunci când ne hotărâm să l consacram vastul domen al Statului, să nu înconjurăm proprietatea mică de toate garanțiile de natură a o scăpa de toate vrășmășiele și de toate ispitele?

Eram hotărât, D-lor deputați, să arăt cari au fost și sunt ideile publiciștilor români asupra celor mai bune mēsură de luat în favoarea clasei țăranilor.

Ași fi dorit să fac o dare de sēma a diferitelor sisteme precunisate de D-nii Nădejde și Mortzun în numele socialiștilor, de D. Panu în numele radicalilor, de D-nii Păucescu, Filipescu și Iancovescu pentru conservatori.

Acastă expunere însă numai pote fi la locul ei dupe cinci zile de debateri, când Camera numai e dispusă să asculte nisce dezvoltări academice asupra celui mai bun remediu de administrat bolnavului.

E de remarcat însă că toate partidele și toți bărbații politici din acest Parlament s'au raliat la ideea că sătenu trebuiesc făcut stăpân pe bucata de pământ ce o cultivă.

Să nu uităm, D-lor deputați, că țărănimea merită totă sollicitudinea noastră, că lor datorim în parte, că naționalitatea noastră s'a păstrat neatinsă în mijlocul a tot felul de umilințe și nenorociri. Să ne aducem aminte că sunt țări în cari inamicul s'a făcut campionul ideilor mari generose, ideilor umanitare pentru ca să și potă consolida domnia în aceste țări. Să nu lăsăm să trecă această ocaziune și să arătăm o dată acest Parlament unit asupra unei idei, aceea de a da țăranilor bucăți de pământ cu dărnicie; căci toți suntem patrioți și români înainte de a fi conservatori, socialiști, liberali ori radicali.

Să nu facem cum dicea elocintele nostru coleg D. Eug. Ionescu ca o operă de justiție socială, să devie o meschină vândare de moșii. Să ne aducem aminte că pe când în secolii XV și XVI țărani liberi țineau în loc hordele musulmame ale lui Mahomet și Bayazet, țărani sclavi de sub Constantin Brăncoveanu au lăsat să intre în țără pe un agent inferior al Porții cu 400 de jandarmi cari, aici, la câți-va pași de locul unde delibērăm noi reprezentanți liberi ai unei țări libere să aresteze însuși pe Domnul țării.

Cei patru sute de bașibuzaci cari, spre rușinea țării, îndeplinesc acest atentat, ca să vină de la Giurgiu la București au trebuit să trecă prin câmpia Călugărenilor, unde cu 120 ani înainte, 200.000 de turci au fost ținuți în loc de 16.000 moșneni; să ne silim dar să refacem clasa moșnenilor. Eu însă cred că legea de ađi nu este îndestulătoare și de aceea voi uota contra ei. (Aplause).

D. G. Apostoleanu: D-lor, comitetul delegaților a respins amendamentele, și voi arăta pentru ce D. Ionescu propune să se schimbe titlul legii și articolul I să se suprimē, pentru cuvēntul care l-ați auzit, că prin această lege nu votēză înstrăinarea bunurilor Statului, ci să con-

stitue proprietatea țărănească pe proprietățile Statului.

Onor. D. Dobrescu de la Argeș v'a spus că în spiritul săteanului nu există altă idee decât că ceea-ce i se dă să plătească.

D-lor, voiți arăta că nici în secțiunea D-lui Săulescu, nici în secțiunea D-lui Ionescu nu s'a ridicat cea mai mică controversă în privința titlului.

D. N. Ionescu: Nu este adevărat.

D. G. Apostoleanu: D. Ionescu țice că nu este adevărat. Apoi iată amendamentul D-lor C. Arion și N. Ionescu.

„Guvernul va vinde locuitorilor săteni și dupe cererile lor, moșiile Statului în condițiunile legii de față.”

Evident că dupe cerere are să se vândă, dar nu este vorba de constituirea unei proprietăți.

Cuvântul constituire înseamnă că a existat acea proprietate, dar nu este bine constituită și venim aici să o regulăm. Din discuțiunile urmate la luarea în considerațiune, mi se pare că s'a pus în evidență, cu toată luciditatea posibilă, că o-dată cu decretarea legii rurale acele raporturi cari erau între săteni și proprietari au fost curmate pentru tot-d'a-una. Acea lege nu prevedea în articolele sale 5 și 6 acele categorii de cât numai pentru a le acorda facultatea de a cumpăra moșiile Statului cu un preț determinat de cinci galbeni. Se țice: Vă temeți de cuvântul constituire.

În spiritul comitetului delegaților n'a fost cătuși de puțin această temere; dar de ce să nu se întrebuițeze cuvântul acela pe care l'a primit însuși secțiunea D-văstre, unde ați propus amendamentul să se țică numai atât: *se vor vinde*.

Pentru aceste cuvinte dar, și fiind-că nu ne aflăm în discuțiunea generală, ci la discuțiunea articolului I, și pentru că el nu pôte fi sugrumat; căci reprezentă o idee care este corectă și clară cum spune și D. Dobrescu, că adică locuitorii să potă cumpăra pământ cu preț eștin, Camera cred că va adopta articolul așa cum este în proiectul guvernului și cum a eșit din comitetul delegaților.

Amendamentele D-lui Săulescu în privința acăsta nu prevede nimic; căci amendamentele au fost puse de la art. 10 în colo. Ast-fel în cât cele ce se propun acum nu sunt de cât idei postume.

Acestea sunt cuvintele pentru cari comitetul delegaților a respins amendamentul și rógă pe Cameră, să voteze redacțiunea comitetului.

D. N. Ionescu: Am cerut cuvântul D-le președinte.

D. președinte: Sunteți înscris la rândul D-văstră.

Voci: Închiderea discuțiunii.

D. N. Ionescu: Vă rog, D-lor, să nu închideți discuțiunea. D. raportor a afirmat lucruri neexacte țicând că eu n'am combătut titlu legii în secțiunii.

D. G. Apostoleanu: Este procesul-verbal al secțiunii.

Cer cuvântul în cestiune personală.

D. N. Ionescu: Eu n'am nevoie să mințesc aci. Vedeți cu ce afirmațiuni

temerarii voesce D-sa să ne combată.

Vă dau desmințirea cea mai formală.

D. G. Apostoleanu: Eu rog pe Adunare să bine-voiască a închide discuțiunea pentru că nu este fundat onor. D. Ionescu să facă imputări nimănu, despre ceea-ce a vorbit D-sa în secțiunii, fiind-că noi în comitet nu am avut în vedere de cât amendamentele ce s'au alăturat la dosar, iar nu și vorbirile din secțiunii, și amendamentele D-lui Săulescu în comitet nu încep de cât de la art. 10; și fiind-că ideile cari se aduc acum sunt contrarii cu ideile acestei Adunări, că nu este vorba de a recunoșce dreptul la pământ, ci numai pentru a face o înstrăinare de bunuri ale Statului în scopul de a constitui mica proprietate, pentru aceste cuvinte vă rog să închideți discuțiunea.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

— Se pune la vot amendamentul D-lui N. Ionescu relativ la titlul legii și se respinge.

— Se pune la vot al doilea amendament al D-lui Ionescu pentru supresiunea articolului 1 și se respinge.

D. N. Ionescu: Acum ce puneți la vot, D-le președinte?

D. vice-președinte: Acum se pune la vot art. 1 din proiectul guvernului.

D. N. Ionescu: Trebuie să puneți la vot tot ce este scris în proiect. Puneți dar mai întâiu la vot titlul.

Titlul țice: Pentru înstrăinarea bunurilor prin vândare.

De acolo trebuie să puneți la vot ceea-ce este sub titlu: Despre bunurile ce se pot înstrăina.

Aceste titluri și sub titluri trebuie să le puneți pe rând la vot.

D. vice-președinte: De și a cerut cuvântul D. N. Ionescu asupra punerii votului, însă; pentru că discuțiunea generală este închisă, pentru că acum discutăm asupra articolelor, și pentru că n'am vățut nici unul din predecesorii mei să urmeze așa cum cere D-sa, nu voiți urma nici eu, și voiți pune la vot art. 1.

— Se pune la vot art. 1, și se primesce.

D. G. Apostoleanu dă citire art. 2.

D. N. Ionescu: Cer cuvântul asupra art. 2.

D. vice-președinte: D-văstră sunteți înscris la art. 2 la No. 19. Cel întâiu înscris este D. Valerian Urseanu.

D. I. Nădejde: D-le președinte, am cerut cuvântul în cestiune personală și țin să vorbesc acum.

D. vice-președinte: Am dat cuvântul D-lui Urseanu; veți vorbi dupe închiderea discuțiunii asupra acestui articol.

D. Valerian Urseanu: D-le președinte, acest articol prevede unul din punctele cele mai importante ale acestei legi; foarte puține alte dispozițiuni sunt ca acestea de importante, fiind-că se ocupă de crearea unei clase mijlocii, și înțelegți D-văstre că asupra acestui punct are să se urmeze discuțiunii foarte întinse. Acum suntem deja la ora hotărâtă pentru ridicarea ședinței, și de aceea eu cred că ar fi bine să dați cuvântul D-lui Nădejde în cestiune personală. (Întreruperi).

D. vice-președinte: Atunci D. Nădejde are cuvântul.

D. I. Nădejde: D. Dobrescu a fost lăsat să vorbească de și afară din cestiune, și cu asăstă ocașiune a profitat iarăși și a atăcat socialismul în genere și pe mine în particular. D-sa a vorbit de jalbe și suplicii, din partea a miș de țărani, în cât totă lumea a înțeles că este vorba de mine. (Protestări din partea unora și afirmări din partea altora). Dacă nu ați înțes așa, cu atât mai bine, iar pentru acei cari au înțeles pe D. Dobrescu și l' aprobă spun că petițiile date de noi la Ministerul Domeniilor și din Moldova și de aici și cari sunt făcute toate într'un fel s'ar putea cerceta. Nu aveți de cât să le citiți și veți vedea că în nici una nu există cerere de a se vinde țăranelor moșiile proprietarilor particulari. Absoluț, categoric declar, de cele mai infame calomnii, acușățiunile aduse de D. Dobrescu, cum că socialistii sunt aceia cari ar fi îndemnând pe țărani să cêră proprietățile particulare. (Șgomot).

Voci: Cuvântul e neparlamentar!

D. I. Nădejde: Aha! sunt acestea cuvinte ne parlamentare! Sunt ne parlamentare, când le întrebuițez rêu în poțriva prietenului D-văstre; dar în gura D-sale sunt parlamentare, când le aruncă partidei socialiste!

Fiind-că, s'a întrebuițat nisce asemenea cuvinte calomnioșe și ne parlamentare, la adresa socialistilor, apoi să 'mi fie și mie permis să le întrebuițez și eu, răspunzând acelor ce ne calomniază într'un așa mod. (Ilaritate).

Căci, dacă D. Dobrescu nu a știut să 'și pună strēja gurei D-sale și D-văstre l'ați aplaudat, apoi imi voiți permite să 'i răspund cum i se cuvine.

D-lor, mai întâiu voiți ruga pe onor. D. ministru al domeniilor și fac apel și la biuroul acestei Camere și l' rog, să bine-voiască a scôte la ivelă și a vă arăta la toți D-văstre o petițiune din cele aduse și depuse de mine la biuroș; căci de și am prezentat mai multe sute primite din partea sătenilor, dar toate sunt făcute dupe unul și același formular, pentru ca să se potă vedea dacă noi am îndemnat sau nu pe țărani să cêră pământ de la moșiile particulare.

D-lor, acăsta v'o cer pentru ca sa vedeți și D-văstre cât de nedrept și cu câtă calomnie partidul socialist din țeră a fost tratat de onor. D. Dobrescu.

Noi, D-lor, pentru actele și faptele ce le facem, luăm totă răspunderea, însă nu voiți să ni se atribue și ceea-ce nu facem; nu voim ca D. Dobrescu pe care l'ați învățat cu nărav aplaudând toate născocirile ce le face pe sêma noastră, să vină nepe-depsit aci în Cameră și să ne atribue noă, socialistilor până și ceea-ce D-sa visêză noștea și să vă facă pe D-văstre, cari pôte încă nu sunteți deprinși cu dorințele, cu aspirațiunile partidului nostru, să credeți toate acele visuri incoherente.

D-sa a mai spus că noi, socialistii, am provocat până și răscolă sătenilor, din primăvera trecută, și că noi socialistii,

am fost în dosul și la spatele țeranilor, ne-a numit mișel, advocați fără procese, studenți nesfârșiți, oameni cari ne-am cheluit averile cu aventuri, și a spus că de și noi am provocat răscolă, dar nu ne-au putut prinde.

Inchipuiți-vă că nune-a putut prindenici poliția, nici armata, nici guvernul. Dórá, n'o să diceți ca guvernul, pentru că a fost de conivență cu noi, nu a voit să fim prinși. (Aplause).

Noi, D-lor, am dat dovezi și în Iași, și la Roman, și aci și în toate părțile; am dat dovezi și înainte de răscolă, și în timpul răscolii și dupe răscolă și tot-d'a-una, și prin cele vorbite de noi, și prin cele scrise că suntem în contra a ori-ce răscolă. Dovadă *Revista socială*, *Muncitorul* și tot ce am scris. Dovadă și broșura *Jos socialiștii* tradusă dupe W. Bracke publicată la Iași, și în care am arătat că nu suntem pentru calea răscolilor, de și acea broșură am publicat-o încă înainte de a fi destituit din profesorat.

Am dis și am arătat că suntem în contra răscolii pe când D. Dobrescu v'a spus chiar ați și mai sunt și alții cari au dis și dic că nisce asemenea mișcări sunt bune.

În adevăr, D. Dobrescu în tot discursul D-sale de mai adineaori nu ne-a vorbit de cât de mișcări agrare ce s'au întemplat la 1821, la 1832 etc., până la 1862, și v'a spus că numai dupe nisce asemenea mișcări guvernul a fost nevoit să facă ore-cari legi, prin cari să se dea pământ la țeranii.

D. Dobrescu-Argeș : Nu-i așa.

D. I. Nădejde : Iați martori pe D-nii deputați, D-lor au auzit.

Ei bine, vă întreb este bine, este înțelept, de a se propaga nisce asemenea idei periculoase societății, este bine ca ideile D-lui Dobrescu să intre în capul, în credința sâtenilor cum că numai dupe răscolă li s'au dat și li se dă pământ ?

Noi, D-lor, suntem în contra răscolilor. D-vóstre l-ați aplaudat pe D. Dobrescu și acuma, cum l'aplaudați tot-d'a-una, când și deschide taraba și vă desface marfa D-sale anti-socialistă, falsificată, și culeasă prin toate colțurile și pe unde scie D-sa.

Noi nu suntem pentru răscolă. Acestea le-am dis și în Iași și ori și unde am fost că partidul socialist nu este pentru răscolă, pentru revoluțiunii. (Sgomot).

Apoi, D-lor, partidul socialist, precum știți, este un partid puternic în Germania, este partidul cel mai puternic din totă lumea.

Ei bine, ați auzit, ați citit unde-va că partidul social-democratic din Germania este pentru răscolă, că ar fi provocat pe țeranii său pe lucrătorii la răscolă ?

Partidul socialist din Germania se luptă, lucră, dar luptă și lucră numai pe calea legală pentru propășirea socială, pentru îndreptarea stărei țeranului și a lucrătorului, face intruniri, scrie, imprimă ideile, dar nici o-dată partidul socialist din Germania nu a îndemnat la răscolă; pentru că este știut că răscolăle nu duc la nici un rezultat bun. Noi avem altă armă în potriva D-vóstre.

Este votul și unirea între muncitorii, nu răscolă; răscolă este în folosul clasei domnitoare; ea provocă pururea reacțiunea. *Noi avem să vă învingem prin vot.* (Ilaritate). Și D. Dobrescu minte când ne atribuie alt-ceva... (Sgomot).

D. vice-președinte : Dacă veți mai întrebuița asemenea cuvinte, voi consulta Camera și vă voi lua cuvântul.

D. I. Nădejde : Le întrebuițez fiindcă le-am luat din vocabularul D-lui C. Dobrescu-Argeș. *Suum cuique.*

D-lor, partidul socialist din țera românească nu admite mijloace revoluționare; și dacă veți ceva și mai categoric, chiar când e vorba de moșiile Statului, noi am dis: dacă aceste moși n'ajung, să cumpere Statul de la particulari, să cumpere moșii boeresci prin bună înțelegere, nu cu de a sila. Cum se propune acuma în Camera, să se facă un fond din $\frac{2}{3}$ din banii prinși de pe vânzarea moșiilor Statului la țeranii. Acesta am spus. Apoi dacă lucrul l'propune și D. Carp, unde vedeți D-vótre primejdia? Și ce vinovație ne găsiți nouă? Mai mult n'am spus. Să nu se mai afirme dar și cu această ocaziune lucruri inexacte, ca și cu ocaziunea alegerii colegiului al III-lea de la Roman.

Am cerut cuvântul în discuțiunea generală asupra legii ce desbatem. N'am avut parte să mă ajungă rândul. Am cerut și la art. I și am avut tot așa de puțin noroc: Ați închis discuțiunea. De și nu pot vorbi pe larg, dar în treacăt trebuie să fac o declarațiune în numele partidului socialist.

Noi n'am fi pentru vânzarea moșiilor Statului, ci numai pentru *arendarea lor* în loturi la țeranii și pentru darea de unelte de muncă țeranilor, precum și pentru a-i învăța să lucreze pământul dupe cum arată știința, și nu luăm răspunderea nenorocirilor la cari această vânzare va da loc peste câți-va ani. (Ilaritate).

În votarea pe articole însă mă voi uni cu acele amendamente cari vor da mai mult și mai bine țeranilor.

D. vice-președinte : D. Dobrescu-Argeș are cuvântul.

D. C. Dobrescu-Argeș : D-lor deputați, cestiunea exclusiv personală, ce D. Nădejde a făcut cu mine, nu are motivul său în discursul meu de astăzi! Ea are rădăcinii în trecut și anume e o revanșă pe trecut.

Cele ce am înaintat în această ședință, au un caracter cu totul general.

Ba, am căutat să definesc anume cine sunt vinovații cari, profitând de amărăciunile și naivitatea țeranului, au căutat să l'întărate, să l'îndemne la scandale, și apoi să l'ase în mijlocul primejdiei!

Înțelegeți D-vóstre cât de grea e pozițiunea mea ca reprezentant țeran al țeranilor aci, când dîlnic potope de acuzări se aduc țeranilor că ar fi conspirând înotriva proprietății, că ar fi gândind lucruri ostindite de lege! Trebuam să restabilesc adevărul, să designez agitatorii, ca să se scie pe cine trebuie să cadă responsabilitățile!

Stigmatism cu expresiunea de mișel

pe aceia cari cu cruzime pun unt-delemnul desnădăjduirei în cuptorul aprins al suferințelor țerănesci. Dar, óre, astăzi dis-am eu ceva de socialism, de socialiști, în parte de D. I. Nădejde ?

Ce l'face dar pe D. Nădejde să se scole cu atât foc și pară, pentru a asvêri cu invective și blesteme în loc de argumente, cu epitete necuviincioase și nedemne de Parlament în loc de calme justificațiuni cum s'ar fi așteptat ori-cine de la un om cu cultură !

Putea prea bine, fiind că *albina pe căciulă*, cerend cuvântul în cestiune personală să și fi făcut cu dibăcie apologia doctrinei sale așa de atacată, de adrențuită, de dovedită a nu fi de cât un expedient factice, o învălire de vorbe echi-voce și ambigue, ce în cele din urmă să confundă cu cele mai moderate programe ale celor mai hesitanți oameni politici !

De cât D. Nădejde deja mă rugase să i dau privilegiul în această discuțiune ca, luând cuvântul sub pretext de cestiune personală, să și expună vederile asupra proiectului pus la ordinea zilei. (Aplause, ilaritate).

Ce a făcut însă D-lui ?

Ca ori-ce om pătimaș se pornesc în expresiuni triviale, urcă ast-fel peste culmea respectului de sine însuși, și într'un torrent de injurii sfêrșesc obosit misiunea sa de șef al socialiștilor. (Aplause, ilaritate).

Regret că a cădut în această cursă! (Ilaritate).

Regret, mai cu sémă, când constat că asupra unor oameni nici chiar tinctura de erudițiune, ce caută a și-o da, nu e în stare a înfrêna naturile lor rebele și strim-te! (Aplause).

Expresiunile sale nu mă ating; dar ele pot fi singurele cuvinte spuse din partea socialiștilor ca convingeri asupra unei reforme așa de importante. (Aplause repetite, ilaritate).

Demonstrațiunea ce am făcut cu altă ocaziune de contradicțiunile în cari cad onor. noștri socialiști, execuțiunea analitică ce le-am dat atunci, și la cari nimic nu s'a răspuns, se afirmă mai mult, și ca aureolă aceștea se adaogă insultele de astăzi, singurul fond fecund cu care acești nobili, generoși și luminați reformatori, se presintă societății muncitorilor, fie în diarele lor, fie în Parlament, cum ați vedut astăzi. (Aplause, ilaritate).

Eu mă felicit că am putut scote de sub pavêda prudenței sub care părea că se virise D. Nădejde ca socialist!

De sigur că în curênd privilegiul se va presinta din nou pentru a mai pune în relief și alte perle din manierele și procedura socialiștilor noștri parlamentari. (Aplause, ilaritate).

Cred că onor. socialiști vor sêrbători cu pompă această eșire, șarje de cavalerie făcută de șeful lor, din care ese în relief ce tactică, ce fel și ce fond de argumentațiune au dênșii în luptele ce li se dau. (Aplause, ilaritate).

Ședința se închide la 6 ore și cea viitoare se anunță pe a doua zi, 21 Februarie.

No. 48.

ADUNAREA DEPUTAȚILOR

Sedința de la 21 Februarie 1889.

Președenția D-lui vice-președinte, *Ila-
niu Isvoranu*, asistat de D-nii secretari
G. Tocilescu, G. D. Teodorescu și A. Simu.

— Sedința se deschide la ora 1 și 1/2
dupe amiazi.

— Prezenți 137 D-ni deputați.

— Nu răspund la apelul nominal 41,
și anume:

Bolnavi:

D-nii: L. Bogdan, M. Kogălniceanu și
C. Grădișteanu.

In concediu:

D-nii: G. Gr. Cantacuzino, M. Marascu,
I. Negulici, N. Nanoescu.

Fără arătare de motive:

D-nii: T. Anastasiu, G. Apostoleanu,
I. Atanasescu, P. Brătășanu, G. Bucliu,
D. Burcă, G. Burghilea, A. Cămarășescu,
M. Caracostea, C. Cristodorescu, M. Cli-
mescu, C. Danaric, I. Dimitrin, V. Dimi-
tropolu, N. Gavrilescu, D. Ghica-Comă-
neșteanu, I. Iancovescu, G. Livețeanu, I.
Macridescu, V. Macri, N. Nichiforescu,
A. Peșacov, St. Pleșa, C. Raileanu, G.
Robescu, N. C. Săveanu, G. Softa, I. Ste-
fănescu, S. Șomănescu, N. Voinov, C. Vra-
bie, M. Marghiloman, V. Pogor, Em. P.
Protopopescu.

— Sumarul ședinței precedente se a-
probă.

— Se trimite la comisiunea de petițiuni:
petițiunea D-lui Dimitranu Raileanu, a
D-nei Profira Manariu, a D-nei Ecateri-
na Nica, a D-lui P. Niculescu, a mai
multor cetățeni din județul Argeș și din
Bacău; a mai multor meseriași din Ploesci;
a mai multor locuitori din comuna Săl-
ciile, județul Prahova; a mai multor lo-
cuitori din comuna Drăgănesci, județul
Teleorman; a mai multor locuitori din
comuna Azaplar, cătunele Erebele și Mus-
tafaci, județul Constanța; a mai multor
locuitori din comuna Băneasa, județul
Vlașca; a mai multor locuitori din comu-
na Branștea, județul Dâmbovița; a mai
multor locuitori din comuna Colibași, ju-
dețul Râmnicu-Sărat și a mai multor lo-
cuitori din București.

— Se trimite la comisiunea de indige-
nat petițiunile D-lor G. Găvănescu și Chr.
D. Cochino.

— Se trimite la secțiuni propunerea
pentru a se acorda o pensiune D-nei Ma-
ria Ionescu.

— Se depune raportul comisiunii de in-
digenate asupra naturalizării D-lui D. G.
Ducopolu.

D. P. Cernătescu: Am onoare a adresa
o interpelare D-lui ministru de interne,
care consistă în acesta: Dacă D-sa a de-
părtat sau crede a depărta din funcțiu-

nea de sub-prefect al plășilor Jiul de Sus
și Dumbrava din Dolj, D. C. Ionescu
compromis în alegerile din anul trecut și
încă care se poartă cu un dispreț până la
cinism către primari, consilierii comunali
și țărani.

D. vice-președinte: Bine-voiți a for-
mula în scris interpelarea D-văstre, spre
a se comunica guvernului.

D. C. Micescu: Un număr foarte în-
semnat de locuitori din comuna Hartie-
esci, districtul Muscel, plasa Riturilor-Ar-
geșel, au cerut în diferite rânduri în anii
trecuți, ca să li se vândă moșia Hartiesci
din acea localitate. Întâmplarea a făcut
ca acea moșie să se vândă în corp întreg
și ei n'au putut lupta cu concurenții pen-
tru întreaga moșie. De astă-dată, ca născut
în județul Muscel, ei m'au rugat să pre-
sint Corpurilor Legiuitoare petițiunea lor,
prin care rogă pe onor. Cameră ca să in-
cuvințeze a li se vinde partea rămasă ne-
vândută din acea moșie, în loturi mici.

Petițiunea acésta o presint D-văstre,
D-le președinte, ca să interveniți către
D. ministru al domeniilor pentru satisfac-
cererea cererii locuitorilor.

D. C. Dobrescu-Prahova: Am onore
a prezenta o petițiune semnată de peste
o sută fabricanți din Ploesci, prin care
cer: 1. Să nu se schimbe tariful autonom
în privința producțiilor naționale; al
2-lea, înființarea unei bănci industriale
care să vină în ajutorul industrialilor spre
a scăpa de cămătari.

Acésta petițiune vă rog, D-le preșe-
dinte, să faceți a parveni la guvern, peti-
țiune care, de altmintrelea, s'a făcut de
mai multe orașe din țără.

D. I. Poenaru-Bordea: Mă ved silit,
dupe o adăstare de 12 zile, fără a putea
primi dosarul tunelului Bărboșil, în ve-
derea unei interpelări, să fac din nou a-
pel la D-văstră, D-le președinte, ca să in-
terveniți pe lângă ministerul lucrărilor
publice să nu uite, sau să nu întârzie
trimiterrea acestui dosar până dupe în-
chiderea Camerei; căci atunci mai bine
renunț de cât să fiu trimis la calendele
grece.

D. vice-președinte: Se va reitnoi ce-
rerea deja făcută către D. ministru.

Acum, D-lor, intrăm în ordinea zilei.
Am rămas, cum știți, la art. 2 al legii
vânzării bunurilor Statului.

D. D. Popescu: la acest articol sunt
deja depuse următoarele amendamente:

1) „Moșiile Statului se vor vinde la
cultivatori numai în corpuri întregi, îm-
părțite însă în loturi egale de câte 5 hec-
tare. Locurile de pășunat dimprejurul sa-
telor cum și pădurile de o întindere mai
mare de 50 hectare și luncile și morile se
vor cumpăra de comună, proprietară deo-
sebi de întinderea arabilă“.

N. Ionescu“.

2) „Tote moșiile Statului se vor vinde
în loturi de 7 hectare muncitorilor de
pământ.“

„Vor dobândi asemenea loturi toți a-
ceia cari n'au pământ sau au mai puțin
de 4 hectare.“

„Vânzarea va fi continuă și scutită de
orice taxă cât timp vor fi moșii de ale
Statului.“

„G. Panu, C. T. Grigorescu, Tache
Ionescu, George Tocilescu, C. C. Dobres-
cu, Christu S. Negoescu, Iosef T. Oro-
veanu“.

D. Al. Lahovari, ministru al do-
menilor: Ași ruga biuroul și pe onor.
D. președinte în parte, fiind-că am ajuns
la discuțiune pe articole, să bine-voiască
a observa oratorilor, cari sunt înscriși a
mai lua cuvântul asupra art. 2, că acum
nu mai e loc nici la desfășurarea de teo-
rii generale, nici la apărarea unui sistem
ori altul; și pentru ca să putem ajunge la
votarea unei legi bine redactată și care
să nu fie confusă, să rog pe onor. D-ni
deputați, cari ar avea să propună amen-
damente asupra acestui articol, să le pro-
pună imediat, ca să mergă la comitetul
delegaților; iar discuțiunea să urmeze și
asupra articolului și asupra amendamen-
telor, pentru ca să putem să eșim la o
redacțiune rațională, și comitetul dele-
gaților să aibă în vedere întregul amen-
damentelor ce se propun, și să aleagă din
ele pe acelea cari 'i par mai bine combi-
nate, reformând ast-fel textul legii, dacă
ar fi loc să se reformeze; căci dacă ar fi
să se aducă unul dupe altul o serie de de-
ce amendamente, în cari sunt sisteme cu to-
tul deosebite, vom ajunge a face aproape
imposibilă votarea legii. De altmintre-
lea mi se pare că și regulamentul spune
că toate amendamentele la un articol tre-
buie să fie propuse de la început. Acésta
cerere o fac și pentru mine ca ministru
și pentru comitetul delegaților.

D. I. Marghiloman: D-le președin-
te, am și eu un amendament și vă rog să
mi rezervați dreptul să 'l propun, fie la
delegați, fie ori-cum alt-fel.

D. vice-președinte: N'aveți de cât
să 'l formulați.

D. D. Popescu: Iată încă un amenda-
ment propus la art. 2:

„Tote moșiile Statului se vor vinde în
total s'au în parte numai în loturi de
câte 6 hectare locuitorilor români culti-
vatori de pământ.“

„Moșiile cari au o întindere de pă-
dure mai mare de 50 hectare, nu se pot
vinde de cât rezervându-se pe sēma Sta-
tului pădurea cu un perimetru și cu ser-
vitatea de drum necesară pentru conser-
varea și exploatarea ei.“

„Perimetrul și drumurile necesare se
vor determina înainte de punerea în vên-
zare a moșiei.“

T. Calimaki, Gr. Cozadini, D. Bră-
tianu, G. D. Pallade, N. C. Aslan, C.
Cesianu, M. Tzone, N. Blaramberg.

D. vice-președinte: D. N. Ionescu
are cuvântul în discuțiune de regulament.

D. N. Ionescu: La recomandările D-lui ministru al domeniilor.

D. Al. Lahovari, ministru al domeniilor: Rugăciune.

D. N. Ionescu: La recomandările D-lui ministru special însărcinat cu leaderia acestei discuții, am onoare să pun în vedere Camera textul precis al regulamentului, care este scutul nostru pentru libera discuție.

Art. 66 dice: „In cursul discuției în ședință publică ori-ce deputat poate propune amendamente sau subamendamente la proiectul de lege ori la concluziunile ce se discută. Amendamentul sau subamendamentul trebuie a fi depus la birou și nu se pune în discuție de cât numai dacă, dupe o citire de desvoltare din partea autorului, s'ar sprijini de 5 deputați.”

Prin urmare, cer să fie strict observat regulamentul; căci Adunarea nu l' poate modifica de cât cu forme anume precise; și rog și pe D. ministru să nu ne dea exemplu de a face dispoziții regulamentare pentru trebuința cauzei.

D. Al. Lahovari, ministru al domeniilor: Articolul din regulament pe care l'a citit D. Ionescu stabilește tocmai ceea ce am cerut eu....

D. N. Ionescu: Atunci sunt un idiot.

D. Al. Lahovari, ministru al domeniilor: Se vede că nu am avut fericirea să mă expic destul de clar; și prin urmare, nu este vinovată inteligența D-văstre, dar expunerea pe care am făcut-o eu.

D-lor, regulamentul nu este numai scutul Adunării, este și scutul guvernului; căci guvernul având mari îndatoriri și răspundere, are și ore-care drept în fața Adunării cu care discută legile pe care el i le prezintă. În adevăr, D-lor, fie-care deputat are dreptul să și desvolte amendamentul și în urmă să se întrebe 5 deputați dacă sprijinesc acel amendament. Regulamentul presupune că un deputat singur propune un amendament și vrea să convingă pe 4 colegi ai săi ca să susțină acel amendament. Când acesta s'a făcut deja, și când un amendament este susținut de 5 deputați, nu mai încapе induoială că acela care l' prezintă poate să l' desvolte și comitetul delegaților se rostescе asupra lui.

Ceea-ce doresc eu este ca, dupe punerea în discuție a unui articol, toți D-nii deputați cari au amendamente de propus la articolul asupra căruia se face discuție să le depună d'inainte și desvoltându-se succesiv, comitetul delegaților și ministrul ascultând desvoltările făcute, atunci în mod luminat vor discuta împreună și vor vedea dacă se pot primi sau nu acele amendamente. Vedeti dar că eu nu cer alt ceva de cât ca toate amendamentele să fie prezentate și desvoltate. Ori-care propuitor răspunde numai de amendamentul său, dar ministrul și comitetul delegaților trebuie să răspundă

la toate amendamentele și trebuie, prin urmare, să le cunoască pe toate; fiind-că toate aceste amendamente se bat în cap, pentru că, dacă ar fi toate la un fel, atunci n'ar fi de cât un singur amendament, și toate acele amendamente vor fi contrarii atât proiectului guvernului cât și proiectului comitetului.

Prin urmare, ca să nu cădem într'un haos și într'o confuziune din care nici chiar spiritul lucid al D-lui Ionescu nu ne va scote, eu rog pe D-nii deputați să propună mai d'inainte amendamentele, pentru a se citi și a se avea în vedere toate, și negreșit că discuția se va urma asupra fie-cărui și asupra tuturor, așa că, această ceremonie făcută, să potă comitetul delegaților împreună cu ministrul să discute și să răspundă dacă primesce veri-unul din acele amendamente sau dacă le respinge.

Așa s'a urmat în tot-d'a-una și așa trebuie să se urmeze și acum, dacă voim să facem legi practice, iar nu numai discursuri.

D. R. Stanian: D-lor deputați, dupe ce s'a citit art. 2 din proiect și dupe ce s'au citit și veri-o două amendamente, onor. D. Ministru al domeniilor ne face o cestiune de regulament, cu dorința foarte legitimă și foarte naturală de a nu se pune în lege, prin introducere de amendamente, ore-cară dispoziții cari ar răsturna economia legii.

Era deci naturală această preocupare a D-lui ministru și mi se pare că cestiunea de regulament pusă de D. Ionescu era tocmai ajutătoare cererei D-lui ministru.

Ce este în articolul din regulament invocat de D. Ionescu? Este tocmai ce cere D. ministru al domeniilor, adică ca în cursul discuției, când un deputat propune un amendament, să și l' desvolte. Iată ceea-ce precisază într'un mod clar regulamentul. Regulamentul prescrie tocmai ceea-ce cere D. ministru, că, adică fie-care deputat să fie luminat asupra tuturor amendamentelor, pentru ca să scie cum să și dea votul.

Prin urmare, ceea-ce mi se pare și regulat și de natură a ne duce la o redacțiune rațională este ca amendamentele să nu fie supuse la vot până ce nu vor fi toate examinate și studiate de comitet. Așa mi se pare că este și regulat și de natură a atinge scopul cel mare al acestei interesante legi.

D. N. Ionescu: D-le președinte, am să ostenesc Adunarea cu apelul la regulament pentru un alt articol, pentru art. 67, și am dreptul să invoc fie-care articol din regulament.

Ceea-ce a șis D. ministru este prevădut expres în regulament, în art. 67. Acest art. dice: Dacă amendamentul se sprijine de cinci deputați, el trece la comitetul delegaților de secțiunii sau la comisiunea respectivă, care îndată o retrage în camera conferințelor, spre a l

discuta și supune Adunării opiniunea sa în aceeași ședință.

D. ministru voiesce să se ducă să discute cu comitetul delegaților? Este liber.

D. Al. Lahovari, ministru al domeniilor: Din contră, n'am fost înțeles.

D. N. Ionescu: Nu mă intrerupeți; D-văstră faceți tot-d'auna discursuri.

D. Al. Lahovari, ministru al domeniilor: Cât se poate mai puțin.

D. N. Ionescu: Negreșit, că vă provocăm noi.

Tot-d'auna am observat, și astăzi ca și ieri, că de la banca ministerială vin tendințe de a restringe libertatea discuției.

Voci: A! a!

D. N. Ionescu: Sau de a interverti ordinea zilei. Ce nevoie are D. ministru să ne cheme la regulament? V'a făcut o insultă D-văstre, D-le președinte, că nu știți cum să conduceți debaterile, aruncându-ne și nuoă un desfid că noi nu ținem de cât a face discursuri, și că n'am sci a ne îndeplini datoria de reprezentanți ai națiunii și la acesta am trebuit să protestez.

Ceea-ce a șis D. ministru este în afară de regulament; noi avem dreptul în cursul discuției să luăm cuvântul ca să propunem amendamente; de acolo este tréba comitetului delegaților să se ducă în sala de conferințe să discute și să se pronunțe asupra acelor amendamente.

Iată de ce am cerut cuvântul în virtutea regulamentului:

D. Al. Lahovari, ministru al domeniilor: Eu cred că se face o mare discuție pentru un lucru de nimic, și D. Ionescu nu vrea să și dea ostenela să înțelegă opiniunea acelor pe cari i combat, și cărora le atribute idei pe cari D-sa le are preconcepte de mai înainte.

Dupe D-sa, ori-ce ministru care vine în această Cameră și ia cuvântul, este numai pentru a restringe libertatea discuției sau pentru a știrbi întru ceva regulamentul și prerogativele Adunării.

Dacă D-sa n'ar fi fost luminat de această părere, făcută din nainte, în priința rețelor intențiunii ale ori cărui ministru, care pândesc cea mai mică ocaziune pentru a știrbi regulamentul Camerei și a înăbuși discuțiunea, atunci în adevăr mi ar fi fost foarte greu să încep această protestare sau această observațiune a D-lui. Dar eu vă întreb, D-lor, pe toți D-văstre ce am șis eu? Am șis că, de ore-ce la acest articol, ca și la altele, nu are să se prezinte un singur amendament, ci poate 5, 6 sau 7; acele amendamente evident că se vor contradice și vor contradice și proiectul de lege.

D. N. Ionescu: Nu voiți contra-șicare?

D. Al. Lahovari, ministru al domeniilor: Bine-voiți a mă asculta.

O voce: Pentru ce s'ar contra-șicare?

D. Al. Lahovari, ministru al domeniilor: Apoi dacă n'ar fi contra-șicare,

ar fi unul și același amendament. De aceea eu am spus că, în loc să trecem pentru fie-care amendament în Camera de chibsuire, ar fi mai bine să se desvolte toate aceste amendamente pe rând...

D. N. Ionescu : Absurd !

D. Al. Lahovari, ministru al domeniilor : Din contră, absurd este alminterea.

D. vice-președinte : D-le N. Ionescu, am rugat pe D. ministru să nu vă intrerupă, vă rog și pe D-văstră asemenea să nu intrerupeți.

D. Al. Lahovari, ministru al domeniilor : Eu nu am suprimat discuțiunea; căci am spus că numai dupe ce se vor desvolta toate acele amendamente, să se întrunescă comitetul delegaților ca să se consulte și să ia și avisul ministerului asupra tuturor amendamentelor, ca să se presinte Camerei o cesțiune bine studiată și o redacțiune pozitivă.

Prin urmare, ca să se facă această lucrare într'un mod rațional și într'un mod complet trebuie să scie membrii comitetului delegaților și noi miniștrii toate sistemele, și toate amendamentele care se presintă cu ocaziunea discuțiunii articolului. Acesta este conform și cu bunul simț și cu rațiunea și cu regulamentul Camerei; este în fine singurul mijloc de a se discuta o lege într'un mod practic și profund.

D. vice-președinte : D-lor deputați, odată pentru tot-d'auna 'mi ași permite să atrag atențiunea D-văstre asupra regulamentului.

D. ministru al domeniilor a făcut apel la biuroū, și eu primesc acel apel; căci 'l găsec justificat de atitudinea mea de ieri; fiind-că în adevăr ieri regulamentul nu s'a aplicat în privința oratorilor, cari au vorbit asupra articolului I, și cari mai nici unul nu s'a ținut în limitele discuțiunii ce comporta acel articol.

În ceea-ce privesce apelul ce mi se face acum ca să păstrez regulamentul cu mai multă rigore, vă dau cuvântul meu că nu voi mai avea către nimeni indulgența ce am avut ieri de a lăsa să se redeschidă la articole discuțiunea generală, care a fost închisă dupe luarea în considerare a proiectului de lege. Ceea-ce regret însă este că, dupe cum ați vădut, dacă regulamentul s'a călcat ieri, prin redeschiderea discuțiunii generale, acesta nu a fost nici în favoarea majorității, nici în favoarea băncii ministerială, ci numai în favoarea minorității, și tocmai minoritatea vine acum, prin unul din membrii săi cei mai autorizați, a'mi face observațiunii în privința păzirei stricte a regulamentului, când astăzi chiar onor. D. Ionescu m'a făcut să calc regulamentul, care prevede că cine-va nu poate să vorbescă în cesțiune de regulament de cât o singură dată, iar D-sa a vorbit de două ori și eu 'l-am lăsat. Vă promit însă, D-lor, că de aci înainte voi păzi cu mai multă strictetă regulamen-

mul în litera și în spiritul lui, pentru fie-care discuțiune.

D. G. D. Pallade : Eu cred că în cesțiunea această nu încap pasiuni.

Eu o cesțiune pur și simplă de interpretare a regulamentului și am credința că D. ministru, când a dat interpretarea ce a creșut D-sa că trebuie să se dea regulamentului, nu se gândise de cât la economia de timp; dar dacă am lăsa fără răspuns interpretarea D-sale, ar putea să se stîrbescă într'un cât-va regulament.

D-lor, de la sine se înțelege că comitetul delegaților, dupe ce s'a terminat discuțiunea asupra amendamentelor, ia toate ameneamentele și le cercetază. Dar D. ministru voiesce ca toate amendamentele să se depună chiar la începutul discuțiunii unui articol.

Ei bine, regulamentul nu vă permite să cereți această, pentru că regulamentul dice că în cursul discuțiunii se pot propune amendamente; căci se poate ca în cursul discuțiunii să mă luminez asupra necesității unui amendament.

Prin urmare, nu cereți D-văstre ca eu, înainte de ori-ce discuțiune, să vii cu amendamente.

Pricep un singur lucru, pricep să se dice că amendamentele să se depună la biuroū.

D. ministru al domeniilor : Acesta am cerut și eu

D. G. D. Pallade : Dar nu se poate interpreta regulamentul ast-fel, că acela care n'a depus la începutul discuțiunii un amendament să nu 'l potă propune în cursul discuțiunii. Dați-ne dreptul acordat de regulament, ca în timpul discuțiunii să putem propune amendamente. Din momentul, D-le președinte, ce D-văstră înțelegeți ast-fel regulamentul, suntem de acord. De aceea eu vă rog să bine-voiți a asigura Camera că, pe lângă amendamentele ce se depun la începutul discuțiunii, se pot depune altele și în cursul discuțiunii, ast-fel că dacă cine-va se va găsi în pozițiune a nu primi amendamentul lui X sau Y, să potă propune un amendament intermediar.

Acesta este interpretarea noastră, și vă rugăm, D-le președinte, să bine-voiți a ne da asigurarea că în timpul discuțiunii putem propune amendamente, și atunci puteți lua măsurile necesare pentru libera discuțiune.

D. vice-președinte : Acesta este o discuțiune zadarnică, căci discutați asupra unei dispozițiunii din regulament fără a aștepta să vedeți mai întâi cum o aplic; înțelegeam această discuțiune dacă nu mă țineam de regulament.

Voci : Inchiderea discuțiunii.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii și se primesce.

D. D. Popescu : D-lor, iată amendamentele ce s'au mai depus la art. 2 :

1) „Art. 2. Sătenii se improprietăresc pe toate moșiile Statului împărțite în loturi de câte 7 hectare.

„Vendărea este continuă pe cât timp

vor fi moși de ale Statului și locuitorii cari au mai puțin de patru hectare.

„Pământurile înstrăinate țăranilor sunt scutite de ori-ce taxă de timbru și înregistrare.

„Restul ca în proiectul guvernului.

Tache Ionescu, G. Panu, M. N. Săulescu, C. C. Dobrescu, Christu S. Negoescu, George Tocilescu.

2) Amendament la art. 2, alin. I.

„Toate moșiile Statului se vor vinde în total sau în parte, însă numai în loturi de câte 3, 5 și 7 hectare, locuitorilor români cultivatori de pământ.

I. Nădejde.

3) „Statul se obligă a vinde în total sau în parte toate moșiile sale, însă numai în loturi de câte 6 și 10—25 hectare, locuitorilor români cultivatori de pământ.”

Gr. Andreescu.

4) „Propunem ca din art. 2 să se supprime cuvintele : *locuitorilor români cultivatori de pământ* și să se înlocuiască prin cuvintele : *tuturor locuitorilor români* ce vor face declarațiunii în modul arătat la art. 11.”

C. Răssu, C. Olănescu, G. Rosnovanu, V. Vlădoianu, M. Balș, U. Valerian, I. Iancovescu.

5) „Toate moșiile Statului se vor vinde în total sau în parte, însă numai în loturi de câte 5, 10 până la 25 hectare, locuitorilor români cultivatori de pământ.”

Restul ca în proiectul comisiunii.

I. N. Lahovari, E. Mavrocordat, A. Volenti, Gr. Triandafil, Gr. Constantinescu.

6) „Toate moșiile Statului se vor vinde în total sau în parte, însă numai în loturi mici până la 6 hectare, și în loturi mari de 20 hectare, locuitorilor săteni români cultivatori de pământ, între cari se înțelege și preoții, învățătorii sătesci și soldații ce au făcut campania 77/78. La loturile mari vor avea dreptul să liciteze și cultivatorii de pământ români din mahalalele mărginașe a orașelor, precum și absolvenții școlilor de agricultură.”

C. Popovici, M. Pacu.

D. I. Marghiloman : Eu, D-le președinte, am creșut că amendamentele vor avea a se propune când fie-care va vorbi la rândul său. Sunt înscris la art. 2; dar fiind că văd că se citesc toate amendamentele, cari s'au pus la acest articol, am onore a presenta și eu următorul amendament :

„Art. 2. Toate moșiile Statului se pot vinde în total sau în parte în modul următor :

a) Cei cari n'au de loc pământ să li se vendă câte 5 hectare pe moșiile Statului cele mai întinse ca să se potă forma comune mari de 200 și mai mulți locuitori. Acești omeni cari se strămută din

locul lor să fie ajutați prin 300 lei împrumutați.

b). Toți locuitorii împroprietăriți la 1864 și al căror pământ s'a împărțit, să aibă dreptul a cumpăra câte unul sau două hectare pe moșiile Statului cari vor fi alături cu pământurile unde sunt împroprietăriți, pentru că aceștia nu se pot strămuta din locul unde locuiesc și cu pământul ce au în ființă nu pot trăi.

c). Pământurile ce vor rămâne în fiecare moșie să se formeze loturi de 10, 15, 20, 25 hectare cari se vor vinde cu licitațiune.

I. Marghiloman.

D. vice-președinte : Mai are cine-va veri-un amendament să depue ?

D. Radu Stanian : Am și eu unul, D-le președinte.

D. vice-președinte : Vă rog depuneți-l ca să sfârșim cu amendamentele.

Acum D. Valerian Urseanu are cuvântul asupra art. 2.

D. V. Urseanu : D-lor deputați, dacă am luat cutesanța să mă urc la această tribună nu e, fără îndoială, că am pretențiunea de orator; tocmai din contra, pentru că 'mi lipsesc unele din calitățile oratorice, am fost silit să mă urc aci; 'mi lipsește, de exemplu, vocea putetnică a D-lui Pallade, glasul răsunător al D-lui Nucșoreanu, cari dacă le-ași fi posedat, fără îndoială că ar fi fost mult mai comod pentru mine să vorbesc de la locul meu.

În discuțiunea generală, D-lor, s'a imputat unora că ar voi să-și facă popularitate din această cestiune, că adică discursurile Dumnealor n'ar fi avut alt obiectiv sau cel puțin, n'ar tinde în mare parte la acesta că caută să-și facă popularitate din această lege, de altminteri foarte importantă pentru toți. Cred însă, că mie nu mi se poate face o asemenea imputare; pentru că, mai întâiu, ceea ce am onore a susține înaintea D-văstre sunt pentru mine nise convicțiunii foarte profunde, și căpătate într'un timp mult mai înaintat de cât astăzi; deosebit de o serie de articole pe cari le-am publicat în ziarul *Națiunea*, încă de la 1878. Am publicat și o carte în această privință, ale cărei conlinsiuni văd cu mare plăcere că sunt admise astăzi în cea mai mare parte din statele culte și civilizate. Nu numai aci la noi, dar cum ați vădut asemenea cestiuni se agită, și au început să se producă în Germania, Austria, Anglittera, și astăzi, în cele din urmă la noi; astfel că imputarea cum că ași voi să 'mi fac o popularitate pentru mine dispăre din momentul ce eu am această convicțiune formată de 10, 15 ani și ași nu fac înaintea D-văstre de cât să susțin din toate puterile mele ceea ce am dobândit prin studiu și convicțiune.

D-lor deputați, iată cum se exprimă art. 2 din proiectul guvernului :

„Toate moșiile Statului se pot vinde în total sau în parte; însă numai în loturi

de câte 5, 10 și 25 hectare locuitorilor români cultivatori de pământ.

„Moșiile, cari au o întindere de pădure mai mare de 50 hectare, nu se pot vinde de cât rezervându-se pe sēma Statului pădurea cu un perimetru și cu servitutea de drum necesară pentru conservarea și exploatarea ei.

„Perimetrul și drumurile necesare se vor determina înainte de punerea în vânzare a moșiei.”

Aci comitetul delegaților a făcut o modificare, care constă în aceea că, în loc de 5 hectare, s'a prevădut 6 hectare, și altă deosebire este că în loc de a se fixa 10 sau 25 hectare, s'a pus de la 10 la 25 hectare.

Precum vedeți, aci este o cestiune în primul rând de a se ști care este minimum indispensabil ce trebuie să aibă o familie țărănească pentru existența sa.

În al doilea rând, dupe cum vedeți, avizază la formarea unei clase mijlocie, adică acei cari vor cumpăra de la 10—25 hectare. În proiectul guvernului nu era de cât 10 și 25 hectare; prin urmare, nu putea cine-va să cumpere de cât 10 sau 25 hectare; pe când prin modificarea care s'a introdus de comitet poate să cumpere și fracțiuni, adică de la 10 hectare în sus până la 25.

Acum, ni se pune o întrebare : Intinderea acesta de 6 hectare este ea suficientă pentru o familie de țărani ? Eu cred că este suficientă. Fără îndoială că prin 6 hectare nu vom putea face omeni bogăți, însă nu este mai puțin adevărat că prin aceste 6 hectare cari se pun la dispozițiunea ori-cărei familii țărănești, se poate întâmpina trebuințele și, în unele cazuri, conform inteligenței ei, se poate întâmpina și plata lotului care i se dă.

Dacă țeranul nostru ar ști să cultive acest lot de șese hectare, cum se cultivă în alte țări, în Italia de nord, în Germania, în Belgia adică, de a aplica o cultură intensivă, n'ar rămâne nici-odată îndoială că aceste șese hectare sunt pentru el suficiente.

Însă la noi, dupe cum știți, țeranii n'au putut să ajungă până acolo în cât să potă extrage prin cultură din 6 hectare, ceea ce extrage Englezul și Francezul; însă nu este mai puțin adevărat că necesitățile l vor sfătui de a face în viitor, ceea ce nu poate face astăzi, adică de a exploata pământul în așa mod, în cât să-și potă agonisi toate trebuințele sale.

În adevăr, vedem la Români, chiar în primul period, că li se acordați câte 10 juguri ceea ce echivalază aproape cu 5 pogone. Mai târziu a venit altă lege prin care li s'au acordat 30 de juguri. Însă în ceea ce privește prima distribuțiune de pământ la Români, lăsând numărul cel mare usurpat de cei bogăți, este că pământul care li se da, era de prima calitate, adică arabil. Prin urmare, ori-cum vom judeca cestiunea, vedem că terenul dat fie de proiectul guvernului, fie de pro-

iectul comitetului, este proporționat cu trebuințele țeranului nostru. Deosebirea între aceste proiecte este mică : proiectul guvernului dă 5 hectare, proiectul comitetului delegaților dă 6 și contra-proiectul D-lui Sēulescu dă 7. Între aceste trei diferite porțiuni, termenul de mijloc este acela de 6, care poate răspunde la trebuințele țeranului nostru.

În privința cuvântului de împroprietărire care se citește în contra proiectului D-lui Sēulescu, și în privința discuțiunii făcute în această privință de a se ști dacă este o împroprietărire sau o simplă vânzare, nu mai rămâne îndoială că această lege nu are caracterul unei simple legi de vânzare. Dar de aci nu rezultă că proiectul D-lui Sēulescu este corect când pune cuvântul de împroprietărire și iată de ce :

Dupe sistemul D-lui Sēulescu, și care în această privință este și al meu, D-sa admite inalienabilitatea loturilor, prin urmare, înțelegeți D-văstre că venim în contradicțiune când dicem că avem dreptul de proprietate, mai cu sēmă după cum definea D. ministru al domeniilor dreptul de *ius ulendi et abutendi*.

Prin urmare, nu se poate dice constituirea proprietății țărănești pe domeniile Statului, și reu s'a dat acest caracter și Domeniului Coronei, fiind-că nu se poate dice constituirea Domeniilor Coronei în Domeniile Statului. Așa dar, nu este admisă destinațiunea făcută de D. Sēulescu pentru pământul ce se dă țeranilor, pentru că li se dă usufructul, iar nu dreptul de proprietate cum că această lege, D-lor deputați, nu este o lege simplă de vânzare și de cumpărătore rezultă chiar din caracterul și natura acestei legi.

În adevăr, iată ce citim în privința aceasta în Mommsen (I. p. 440 și urm.) : „Puterea omului și aceea a Statului consistă în stăpânirea pământului; mărirea Romei crescă și se fundă pe cea mai întinsă și directă Domnie a cetățenilor asupra pământului, și pe cea unire strânsă și puternică a unei țărâni voinică și puternică. Regele Piru recunoscă, fără multă greutate, supremația politică a Romanilor în starea înfloritoare a agriculturii lor. „*Fortissimi viri et milites strenuissimi ex agricolis gignuntur.*”

Vedeți dar, D-lor deputați, cum că orice lege de natură agrară sau rurală, cum veți voi să o numiți, este sau poate servi până la un punct ôre-care ca bază politică și ca bază morală a unei societăți...

D. vice-președinte : Bine-voiți a veni la discuțiunea art. 2.

D. V. Urseanu : D-lor deputați, Onor. D. președinte mă rechiamă să vin la art. 2; însă cred că trebuie să arăt importanța și mai cu sēmă efectul acestui articol; căci eu cred că este regulat când cineva face o propunere să caute a o justifica; dacă s'ar interdice acest drept, atunci ar trebui să ne restrângem numai

la afirmări și la redactarea unor articole și nimic mai mult.

Am voit să arăt că s'a Țis, că această lege este o lege de vînderi de pămînt și nu are a face cu legea politică a unei țări. Ei bine, nu este adevărată această afirmare; căci în tot-d'a-una confecționarea legilor rurale au caracter politic, și la noi mai cu seamă cu ocaziunea revizuirii art. 7 din Constituțiune, D-vostre știți, că dobîndirea proprietății rurale are un caracter eminent politic. Deosebit de acesta, cum observă D. Lahovari, că în ceea-ce privește obligațiunile dintre particulari nu s'au schimbat de sute de ani, pe când legea care regulează proprietatea fonciară s'a schimbat mai la fie-care epocă și cauza este că o asemenea lege este legată cu organizarea socială a fie-cărui Stat, care se fondază și se întărește pe basa solidă a teritoriului.

S'a făcut vorbă dacă această lege are un caracter agrariu sau nu.

Onor. D. ministru Țicea : dacă a fost o lege agrară la 1864, acum nu mai este așa. Dacă judecăm, D-lor deputați, din punctul de vedere istoric, apoi fie-care din noi știe că această lege nu poate să aibă un caracter de lege agrarie; căci ce era la Romani legea agrarie? Era pămîntul conchistat de la vrăjmași și asupra cărora omeșii aveau drept; ei bine, la noi nu a fost un teritoriu aquis prin conchistă asupra căruia locuitorii să aibă un drept; la noi nu este așa; noi am făcut și mai mult de cât acesta, am dat din propriile noastre moși la 1864, prin urmare nu este o lege agrară în adevăratul sens al cuvîntului, ci este o lege rurală, și aceea-ce facem noi astăzi, nu este de cât complectarea legii rurale de la 1864.

D. vice-președinte : Bine-voiți a veni la art. 2. D-vostre n'ați luat cuvîntul la discuțiunea generală, și voiți să vorbiți acum în discuțiune generală.

D. Valerian Urseanu : D-lor deputați, o mică modificare ce cred eu că ar putea să se facă în redacțiunea art. 2 este cea următoare : În art. 2 se Țice că toate moșiile Statului se pot vinde. Cuvîntul *pot* este pînă la un punct Țre-care facultativ; printr'ensul s'ar putea înțelege că este lăsat la facultatea guvernului a vinde, sau nu; eu aș dori, — și cred că în această privință voiți dobîndi și aprobarea D-vostre, — să se Țică : *Tote moșiile Statului se vor vinde, iar nu : se vor putea vinde, afară numai dacă din discuțiunile ce ar avea loc aci, nu ar înțelege guvernul și D-vostre că acest cuvînt nu implică în sine o facultate, ci o obligațiune de a vinde, pînă când Statul va posedea moși care să le potă vinde țeranilor în loturi.*

O altă cestiune, D-lor deputați, importantă pe care o găsim în dispozițiunile art. 2, este formarea clasei mijlocie, sau a proprietății mijlocii în contra căreia s'au înscris mulți dintre D-vostre. Să vedem acum dacă în adevăr această clasă

mijlocie potă avea un avantajiu nu numai din punctul de vedere economic, dar și din punctul de vedere politic.

În această privință, în discuțiunile pe-trecute, onor. D. Lascar Catargi, dacă nu mă înșel, a Țis că în Franca se lucră pentru reconstituirea proprietății mari. Acestă aserțiune nu este tocmai exactă, pentru că atât în Franca cât și în alte țări se lucră nu pentru reconstituirea proprietății mari, ci pentru reconstituirea proprietății mijlocii, și, fără induoală, înțelegeți D-vostre că nici nu potă fi altfel; pentru că într'o țară unde nu există de cât extremități, adică oameni prea bogați și oameni prea săraci, imensul inconvenient ce potă resulta este : Că se vor găsi tot-d'a-una omeși ambițioși cari vor cumpăra și omeși nemernici cari vor vinde; așa a fost la Romani, când omeșii ajunseser săraci, și și vindea voturile în forum. Și noi, cari am lătit dreptul de vot, suntem datorii a lua măsuri ca să nu punem pe populațiunea noastră în pozițiunea tristră și primejdișă pentru Stat de ași găsi existența ei în vînderea voturilor sale. Prin urmare, este o rațiune de Stat puternică care face pe omeși să se silăscă din toate puterile să organizeze clasa mijlocie, atât în ceea-ce privește burgheșia din orașe, cât și în ceea-ce privește pe micii proprietari de la țară.

Între alții, D. Panu, era și este contra acestei formări de clasă mijlocie. D-sa Țicea : Nu avem noi să ne ocupăm a face o aristocrație prin sate; noi avem să căutăm a îndestula pe acei cari nu au mijloc de existență, și în ceea-ce privește formarea clasei de mijloc, ea se va forma de sineși cu timpul; destul ca Statul să o pună în pozițiune de a se putea forma; destul ca Statul să nu'i pună pedice; necunoscînd D-sa acestei legi un caracter politic.

Însă D-sa se contradice când nu recunoște acestei legi un caracter politic; căci dacă din acest punct de vedere D-sa tăgăduiesce acestei legi caracterul politic în ceea-ce privește formarea claselor de mijloc, atunci de ce D-sa admite cu noi inalienabilitatea loturilor, care este o măsură politică?

Nu vede D-sa că noi nu putem urma de cât sau un sistem sau altul : Sau admitem intervenirea Statului întru ceea-ce privește formarea claselor de mijloc, pentru ca să se potă menține un fel de echilibru între deosebitetele trepte economice și politice sau nu.

Prin urmare, și din acest punct de vedere trebuie să luăm această lege, nu numai din punctul de vedere umanitar și egalitar, ci mai cu seamă din punctul de vedere politic. Și atunci când D-sa vine și susține alături cu noi, inalienabilitatea loturilor, apoi de altă parte trebuie D-sa să susțină în unire cu noi și formarea claselor de mijloc, pentru că Statul are trebuință de aceste clase de mijloc cari tot-d'a-una au fost sprijinul cel mai pu-

ternic al Statului, nu numai în împregiurările cele mai dificile dar și pentru ca această clasă de mijloc, precum toți omeși politici și de Stat au demonstrat, formă un fel de proprietate care este pusă între proprietatea cea mare și cea mică, și ca să facă ca cei mari și avuți să nu potă nimici pe cei mici și săraci.

Este însă un argument poremptoriu, care ar putea fără induoală să ne facă să desistăm de la susținerea clasei de mijloc, atunci când ar veni și s'ar proba în adevăr că pămîntul de care astăzi dispune țera Românească potă satisface trebuințele clasei întregi, clasei celei sărace.

În această privință fără induoală ar fi trebuit a se dispune de o statistică exactă, în ceea-ce privește împroprietărirea sau vînderea bunurilor Statului, ceea-ce în realitate nu este.

D. ministru al domeniilor a venit și ne-a arătat că țera Românească ar posedea 1.500.000 de hectare, ceea-ce va să Țică pentru vr'o 300 mil de capete de familii cari s'ar putea împroprietări numai în condițiuni de câte 5 hectare.

D-lor, cele 1.500.000 de hectare nu coprind totă întinderea teritoriului care trebuie să fie pusă în vîndere în mod treptat, și cu timpul la dispozițiunea lucrătorilor agricoli. Aceste hectare de pămînt, dupe cum a declarat D. ministru al domeniilor, sunt pămînturi arabile. Prin urmare, acest pămînt trebuie să mai fie încă de două ori cel puțin, pămînt care se potă întrebuița fie la formare de livezi de pruni, s'eu în ceea-ce privescă islaz ori fânăță.

Vedeți dar, că nu putem să avem ca argument că nu ar fi îndestul pămînt ce'l posedă actualmente cel puțin țera românească, pentru că pe lângă pămîntul necesar, pe lângă loturile mici ce s'ar da celei d'ântăi categorii de țerani, să avem la dispozițiunea noastră și pămînt ca să putem forma o clasă mijlocie.

Dacă susțin D-lor deputați, și formarea unei clase mijlocii, o fac pentru că eu am convingerea că țera noastră potă să dispune de pămînt spre a satisface pe acei săteni cari nu pot cumpăra 6 hectare, cum și pe aceia cari ar putea cumpăra de la 10-25 hectare. Însă acesta o cer cu două condițiuni : 1) că eu nu mă pot asocia cu dispozițiunile art. 10 aliniatul I din proiectul guvernului, unde se Țice că o pătrime din teritoriul fie-cărei moși să se reserve... Nu voi intra acuma în analiza dispozițiunilor conținute în art. 10; voi arăta numai că dacă eu susțin formarea clasei de mijloc cum este în redacțiunea delegaților, o fac numai în speranța și în credința că mai întăi trebuie satisfăcuți țeranii aceia cari vor putea să cumpere 6 hectare, și numai prisosul de pămînt să se vîndă aceluia cari vor fi în putință să cumpere de la 10-25 hectare; de Țre-ce chiar în proiect, dupe cum se vede, se păstrează o pătrime pentru doritorii de a lua de la 10-25 hectare.

Prin urmare întâi să satisfacem necesitatea, și pe urmă să venim la util său la alte considerațiuni politice.

D-lor deputați, v'am spus și o repet, nici o dată n'am simțit trebuința de a mă exprima mai clar și mai puternic ca în cesțiunea de față. De aceea permis să'mi fie a invoca în ajutorul meu ôre-carle autoritățile sub protecțiunea căroră mă pun din cauza inexperienței și tinereței mele parlamentare. Iată D-lor, cum exprimă Momsen și Laboulay :

„Conservarea și imputernicirea clasei de mijloc, și mai cu seamă a țeranilor era pentru ori-ce patriot și ori-ce român nu numai un fapt important, dar fără îndoială cel mai important dintre toate.”

Laboulay, observă același lucru : „Les lois liciniennes en organisant une classe moyenne de propriétaires, firent la grandeur du pays. Qu'on en juge par le fait suivant. En 405 (dix-sept ans après les lois agraires), le Sénat, voyant la République menacée d'une révolte générale des alliés et réduite à ses propres forces, forma sur le champ dix légions ou quarante-cinq mille hommes de troupes romaines, ce qu'i composait, dit Tite-Live (VII, 25), une armée de soldats citoyens si nombreuse qu'il serait difficile de nos jours d'en rassembler autant dans ce même empire, qui s'étend jusqu'aux extrémités de la terre, tant il est vrai qu'il n'a crû qu'en luxe et en richesses, l'unique objet de nos soucis et de nos travaux.”

Montesquieu, Grandeur et décadence des Romains; chap. 3, este de aceeași părere.

Iată, D-lor, dovada a trei ômeni de Stat, învățați cari arată imensul avantajii ce Roma a putut să dobândescă prin formarea unei clase mijlocii, și mai cu seamă efectul și avantajul ce a putut să producă nisce asemenea legi.

D. vice-președinte : Bine-voiți a veni la cesțiune.

D. V. Urseanu : D-lor, D. președinte, 'mi dice să vii la cesțiune, apoi aci 'mi dau osteneala de a vă putea convinge despre necesitatea formării unei clase mijlocii; ei, cum voiți să vă fac convingerea, dacă voiți avea norocirea acésta, de a nu mă putea servi de aceea fără de care nu pot veni înaintea D-vóstre.

D. Topârdea : Convinge-te pe D-ta întâi.

D. V. Urseanu : Eă sunt convins, și 'mi pare foarte rău de intreruperea D-vóstre.

Atunci ar trebui să facem abstracțiune și de studiile noastre, și de învățătura și de ori-ce. Sunt convins v'am spus, de 10, 15 ani, și dacă 'mi dau osteneala aci, n'o fac pentru D-ta, care sunt sigur că nu te vei convinge, dar pentru aceia, cari vor pune bună-voință.

Ei bine, D-lor, fiind că nu sunt tocmai așa de simpatice autoritățile străine, voiți veni aci cu ceea-ce dicea D. Vernescu în acésta privință, care și D-sa, până la un punct ôre-care, admite acésta idee. Iată

ce dicea D-sa în ședința de la 13 Ianuarie 1879 :

„Acum să vedem ce este și amorul acela de mică proprietate. Ce însemneză a avea un cultivator numai patru, cinci pogoane de pământ? Eă înțeleg parcelarea proprietății, însă până la o limită ôre-care.”

D. C. Popovici : Nu așim nimic.

D. V. Urseanu : Vă citesc desbaterile Camerei noastre, și fără îndoială dacă vă scapă vre un cuvânt, n'aveți de cât să le recitiți. Sunt desbaterile de la 13 Ianuarie 1879, în cari e un discurs al D-lui Vernescu, actualul ministru de justiție, care și D-sa susține proprietatea mijlocie. Acum urmez mai departe cu citirea :

„Apoi, D-lor, când reduceți pe un cultivator la patru sau cinci pogoane de pământ, nici nu puteți dice că nu aveți cultură a pământului, fiind-că unui asemenea cultivator 'l lipsesce până chiar și gustul de a cultiva.”

„Dar dacă veți ridica numărul pogoanelor până la douăzeci, trei-deci sau patru-deci, atunci puteți să diceți că aveți cultivatori, fiind-că ast-fel poate să se îndemne un om ca să facă o cultură mai serioasă.”

Iată dar, D-lor, cum în acésta privință *les grands esprits se rencontrent*; v'am citit pe Mommsen, pe Laboulay, v'am citit și pe D. Vernescu, actualul ministru de justiție, care susține și D-sa formarea clasei mijlocii. Nu numai din punctul de vedere politic, D-lor deputați, nu numai din punctul de vedere moral; — căci fără îndoială veți conveni și D-vóstre că proprietarul care dispunde de 25 hectare e tot-d'a-una în stare să dea o educațiune mai bună fiilor săi, să exercite mai bine drepturile politice și să 'și îndeplinească datoriile sale de om și cetățen — nu numai din punctul de vedere politic și moral cum dic, dar chiar din punctul de vedere economic, vom găsi avantajii în formarea proprietății mijlocii. În adevăr cum voiți ca un agricultor care nu dispune de cât de 5 sau 6 hectare, cum voiți ca să se aplice el asupra unui asemenea teren mic, din care o parte poate că 'l ocupă casa, o altă parte pruni sau vii, cum voiți D-vóstre, dic ca să introducă sistemul de rotațiune?

Dacă vom forma pe lângă aceste mici loturi de 6 hectare și altele mai mari de 10—25 hectare și dacă ar fi mai mult pământ ași fi mers până la 50 hectare — teritoriul nostru însă nu e așa de întins — tot trebuie să menținem proiectul ce ni se prezintă, de a se vinde adică din pământurile Statului cu condiția bine înțelese dupe ce se va satisface cel cari au trebuință de 6 hectare și să formăm ast-fel acésta clasă mijlocie care dupe cum'ați vădut prezintă atâtea avantajii din punctele de vedere politic, moral și economic.

D. ministru al domeniilor însă în expunerea sa de motive preconizează și D-sa formarea unei clase mijlocii și negreșit sus-

ținând acésta nu a putut și D-sa să plece de cât tot din punctele de vedere, sau cel puțin dintr'unele, din cari am plecat și eu.

Diceam, D-lor deputați, că acest sistem sau acésta formare a clasei mijlocii, dupe părerea mea nu se poate realiza de cât numai cu condițiunea de a se satisface mai întâi cererile acolora cari au trebuință de 6 hectare, și numai din prisosul ce va rămâne să se formeze clasa mijlocie a proprietarilor cu 10—25 hectare.

În acésta privință unii din D-vóstre au exprimat temerea că dacă vom forma în comunele rurale asemenea frunțași, o să le vie acestora gândul să absorbă micile proprietăți ale celor-alți.

Acesta e un adevăr ce nu se poate tăgădui, vedeți în comunele răzășești sau de moșneni, cum se dice, vedeți cum s'au format acei proprietăși cari luând proprietățile celor-alți, 'l au adus până acolo în cât să 'și vândă chiar locul de casă, în cât să devină lucrători cu mâna.

Prin urmare, vedeți D-lor deputați, că există o perfectă legătură între deosebitele articole ale acestei legi; trebuie să avem un sistem pe care să 'l urmărim, sau urmărim un sistem politic de a căuta să introducem o așa regulă în cât proprietatea cea mare să se mențină în mânele proprietarului, sau în mâna usu-fructuarului, ori urmărim cel-alt sistem individual și atunci fără îndoială Statul trebuie să 'și ridice ori-ce drept ori-ce supraveghere rămând fie-care ca să 'și dobândescă acest lucru, dupe cum se dice, în virtutea jocului forțelor. Fie-care va avea să lupte cum va voi, să conducă dupe cum va crede, să dormă cum 'și-va așterne.

De aceea dacă voiți să admiteți un sistem nu trebuie să 'l faceți hibrid; sau trebuie să 'l urmăriți în toate amănuntele lui, sau alt-fel nu e bine să venim cu jumătăți de măsură. Se va face dar mai mult rău de cât bine în ceea-ce privește acésta clasă mijlocie, dacă nu vom admite inalienabilitatea loturilor; căci altminterlea vom vedea frunțași pe cari 'l creem în comune absorbind proprietățile celor cari au 6 hectare.

Dupe cum vedeți, temerile ce se exprimă în acest punct de vedere sunt întemeiate, și dacă D-vóstre aveți de gând să nu admiteți inalienabilitatea loturilor numai pe timpul cât vor putea să cumpere aceste loturi. Dar inalienabilitatea pentru tot-d'a-una, atunci fără îndoială e de prisos ca să alergăm la acest mijloc de a forma o clasă mijlocie pentru că dupe cum s'a format clasa mijlocie între moșneni, se va putea forma clasă mijlocie și pe moșiile cari se vor împrietări acești noi țerani. Voim să avem și frunțași ai Statului, dar nu voim să facem dintr'ânși, nisce mici exploatați printre acei cari vor avea proprietatea mică de 6 hectare.

Un alt punct, care este indispensabil, este fără îndoială să se admită și instituți-

unea aceea care să prevadă cumpărarea de moșii de la particulari pentru a fi apoi vândute în mici loturi acelor care vor avea trebuință. Numai atunci se va admite, D-lor deputați, inalienabilitatea când se va forma această instituție; numai atunci vom putea să tragem toate avantajele ce suntem în drept să acceptăm de la o clasă mijlocie.

Există, D-lor deputați, o diferență între redacțiunea art. 2 din contra proiect și art. 2 din proiectul guvernului său al comitetului delegaților.

În art. 2 din contra proiect se dice:

„Se împrietăresc toți țeranii cari nu au pământuri sau cari au mai puțin de 7 hectare.

„Împrietărirea fiind continuă, nu se pune nici-un termen pentru declarațiunile de cereri de pământ.“

Aceste dispozițiuni nu sunt prevădute la art. 2 din proiectul comitetului delegaților, însă acest articol este în legătură cu art. 9 unde se prevede cam aceeași dispozițiune în art. 2 din contra proiect.

Cred dar că acei cari au redactat acest proiect nu au putut să aibă în intențiunea lor de a dice că numai până la un timp ore-care să pot face cereri și cumpărări de pământ iar din momentul acela nu se mai poate admite cererile pentru vânzări de pământ. Cum vedeți deosebirea între redacțiunea acestor două articole din contra proiect și din proiectul comitetului nu este mare pentru că în ceea ce privește dreptul de a cere și dobândi pământ și mai în urmă, este prevădută la art. 9. Un singur lucru s'ar putea obiecta în această privință; este cestiunea de a se sci, în privința loturilor de la 10 până la 25 hectare, dacă vinderea se face prin licitațiune, și dacă la licitațiune poate să concureze numai românii cultivatori de pământ, dar și ori-ce român fie și ne cultivator.

Căci, dacă se rezervă numai pe sēma cultivatorilor de pământ, atunci fără îndoială, dupe părerea mea, cred că se creează un privilegiu și se face o nedreptate celor-alți români; căci se poate găsi și alții cari să dorească să intre în viața câmpenească, să 'și cumpere o moșie și să 'și creeze o nouă profesiune. Însă în această privință avem un alt articol în lege.

În cea-ce privește art. 2 cred că putem să-l votăm așa cum este redactat, fiind-că dupe părerea mea n'are nimic de îndreptat.

La art. 9 s'ar putea adăoga o explicațiune pentru ca să dispară ori-ce ambiguitate, cum că țeranii vor avea drept să cēră pământ numai într-un timp determinat. Să punem acolo o dispozițiune din care să se vadă clar că ei pot să exerciteze acest drept pe cât timp vor fi moșii de ale Statului disponibile.

D. D. Popescu : D-lor, s'a mai prezentat și alte amendamente : Cel d'ântēiū este în coprinderea următoare : „Moșiile situate imediat în jurul orașelor, se vor

putea vinde în loturi de 5 hectare locuitorilor români mărginași, lucrători manuali de pământ.

„Asemenea loturi dupe dișele moșii se vor putea vinde și la alte persoane, însă numai pentru înființare de stabilimente industriale, dupe un plan și devis aprobat de ministere.

„Comunele sunt autorizate a cumpēra unul până la 20 loturi de care ar avea nevoie pentru trebuințele orașului, plă-tind însă prețul integral și dupe o prețu-ire făcută de ministere.

I. Lahovari, C. Kogălniceanu, M. Balș, G. Gr. Pēucescu, G. Em. Lahovari, Gr. Triandafil, I. Oroveanu, Ion C. Grădișteanu.

Al doilea dice așa :

„Tōte moșiile Statului se pot vinde în loturi de câte 6 hectare locuitorilor români cultivatori de pământ, fie locuitori în comunele rurale sau urbane, precum și preoților și învățătorilor sătesci.

N. I. Micescu, Radu Stanian, Ghișescu, L. Niculescu, D. Protopopescu.

Al treilea amendament este în coprinderea următoare :

„Tōte moșiile Statului se vor vinde în total sau în parte însă numai de la 3—6 și 10—25 hectare locuitorilor români.“

V. Urseanu.

D. vice-președinte : D. Popovici are cuvântul.

D. C. Popovici : D-lor deputați, știū foarte mult să stabilesc în câte-va cuvinte adevăratul caracter al acestei legi, și vē rog să fiți așa de buni să 'mi permiteți această, de ore-ce cred că este de o mare necesitate să fim bine edificați asupra acestor puncte. Patru dișele s'a urmat discuțiunea generală asupra acestei legi, și am vēdut cât era de depărtată de adevăratul obiect al legii; căci era o discuțiune în care numai de legea pentru vânzarea pământurilor la țeranii nu era vorbă.

Unii au căutat să vadă al cui copil este această lege, și de aci s'a născut o cērtă în privința cestiunii de paternitate, alții spuneaū că această este o nouă lege de împrietărire a țeranilor, și alții că este o lege de vânzarea pământurilor Statului la țeranii.

Eū însă, D-lor, voiū să se stabilizească un lucru, că această lege nu este nici o lege pentru împrietărirea țeranilor; căci țeranul în principiu este proprietar, i s'a admis dreptul de a fi proprietar prin legea de la 1864 și prin Constituțiune. Este un principiu care astăzi nu se mai poate contesta, că ori ce țeran în țēra Romānescă poate să fie proprietar în ori-ce parte a Romāniei.

Al doilea, D-lor, nu este nici o lege de vânzare a bunurilor Statului, sau mai bine diș nu este o lege prin care se stabilește pentru āntēia ōră acest principiu, ast-fel că această vânzare nu este un copil nou născut; căci principiu de vânzarea

bunurilor Statului la țeranii și la alții, este deja în legea de la 1864, și în cea de la 1884.

Dupe părerea mea, această lege nu are alt scop de cât acela de a face ca țeranii să pōtă mai cu înlesnire usa de dreptul ce le este deja recunoscut prin alte legi anteriorē de a cumpēra pământuri pe moșiile Statului.

De aceea dic că ar fi bine să stabilim această, cu atât mai mult cu cât am vēdut că mulți s'au opus acestei legi dicēnd, că dacă noi stabilim principiu și dreptul țeranilor de a cumpēra pământ pe moșiile Statului, nu avem să ne mai scāpăm nici o-dată de cererile lor. Dar, D-lor, noi nu ne ocupăm acum de această cestiune de principiu, nu avem să proclamăm acum principiu unui drept ce ar avea țeranii la pământ, ci avem să ne ocupăm numai de condițiunile cari ar putea să faciliteze mai mult de cât a fost până acum mijlōcele țeranilor de a beneficia de dreptul ce au de a cumpēra pământ, precum asemenea și de a face ca pământul acela ce l'au dupe legea de la 1864 și dupe cea de la 1884 să-l pōtă primi; căci ieri chiar am avut onōre să citesc aci o petițiune de la locuitorii din comuna Litenii, județului Suceva, cărora li s'a dat pământ încă de la 1879 și ei continuū l'au refuzat și l'au pus la dispozițiunea ministerului de domenii, și cu tōte că au plătit regulat ratele, dar n'au primit pământul, și au diș D-lui ministru să iea pământul îndărăt, căci este rēu și n'au ce face cu dēnsul. Acesta dar este scopul legii și nu este cătu-și de puțin vorba nici de a proclama un principiu, nici a da nascerea unui copil frumos sau urt...

D. vice-președinte : Nu este copilul la ordina dișei, este art. 2 din lege; prin urmare, vē rog mărginiți-vē în cestiune.

D. C. Popovici : Tocmai de aceea, D. președinte, fiind că discuțiunea este asupra art. 2, cu această ocaziune 'mi permit să dic că acest articol, și chiar întrēga lege nu conține vre-un principiu nou, ci numai o etichetă frumoasă, ca aceea care se vede pusă în fruntea acestui proiect de lege, de și onor. D. raportor ne dicea că legea, ce ni se propune, este una din cele mai importante; pentru că printr'ēnsa se va consolida Statul nostru, se va întări naționalitatea romānă și că, prin această lege, se va da deplină satisfacere la tōte nemulțumirile sătenilor. Eū dar voiesc să examinez dacă în adevēr nu avem de cât numai o simplă etichetă, și dacă chiar fondul acestei legi, și în special art. 2, este de natură a confirma speranțele D-lui raportor că are să se consolideze Statul român și că se vor îndestula tōte nemulțumirile, cari sunt în țēra și cari în cele din urmă s'au manifestat prin revolta ce a izbucnit în primăvēră acestui an.

D-lor, acest articol 2 dice : „Tōte mo-

șiile Statului se pot vinde în total sau în parte, însă... etc."

Ei bine, acest *însă* pentru mine înseamnă ceva; acest cuvânt pus aci înseamnă pentru mine că nu tot ceea-ce se dice și se pune aci, este dis și pus în sinceritate; înseamnă că nu tot pământul de pe moșile Statului are să se vîndă la săteni. De aceea eu mă întreb: suntem oare noi astăzi decizi și voim noi din totă inima și cu sinceritate să facem ca țeranii să potă cumpăra cu bani pământ, sau voim numai să potolim în o mică măsură ferberea, care este astăzi, pentru dare de pământ?

Dacă suntem sincer decizi a vota o lege, care să fie o reformă reală și folositoare iar nu un expedient numai de moment, atunci trebuie mai înainte să consultăm pe țeranii, să vedem cari sunt mijlocele lor, cari sunt vederile lor, cari sunt condițiunile în cari ei ar putea să primescă acest dar pe care noi voim să dicem că le facem; căci, dacă nu veți consulta pe țeranii, dacă nu veți pune în această lege condițiunile acelea cari le ar venilor mai la îndemână, atunci nu am să dic alt de cât că faceți lucrul numai pe jumătate, și măsurile luate pe jumătate nu dau nici un rezultat. Țeranii, cu toate silințele ce D-văstre ați pune de a le veni în ajutor, nu vor vedea eșind nici un bine pentru denșii din legea de față, dupe cum n'au vădut nici până acum vre-un folos din legile de felul acesta ce s'au mai votat deja.

Dați-mi voie, D-lor, să vă spun că îndată ce diceți că un lucru este de vîndare, și puneți condițiunile acestei vîndări, pentru mine nu mai este acel lucru de vîndare. Și fiind-că vă propuneți prin legea de față de a închide toate porțile la ori-ce nemulțumiri, vă rog să-mi spuneți ce vor face acei săteni, cari se vor afla în situațiunea de care vă voi vorbi îndată? Sunt în adevăr săteni cari au numai o femeie fără copii. Cel care nu are copii se îngrijese mai puțin să aibă o cantitate mai mare de pământ, de cât acela care are copii; cel fără copii, avînd a îngriji numai de el și de nevasta lui, vrea să aibă numai o porțiune de pământ atît cât 'i este suficient pentru întreținerea lui și a nevastei lui, fără a se închieta ca acela care lasă copii dupe mórtea sa. Ce va face acest țeran, căruia legea nu-i dă voie să cumpere de cât numai 6 hectare? El nu potă plăti ratele anuale convenite pentru aceste 6 hectare, plus cei 600 de lei ce-i veți mai da pentru instalațiune. El și va dice: ce-mi trebuie 6 hectare, când sunt numai eu cu nevasta mea? Duoc hectare mi sunt de ajuns pentru susținerea mea, n'am copii să las dupe mórtea mea. Ce să fac dar cu 6 hectare? De ce să plătesc anuități pentru 6 hectare? Iată un om pe care D-văstre 'l depărtați de la dreptul ce voți a stabili de a se vinde pământ țeranilor. Acest om, nevoind să cumpere 6 hectare, ci numai 2 hectare și D-văstre nevoind a-i da 2 hectare, ci 6

hectare, se va abține de a cumpăra pământ.

Al doilea, D-văstre stabiliți pentru loturile mici, adică pentru țeranii cel mai săraci, pentru clasa aceea pe care o numiți proprietate mică, stabiliți un singur lucru și diceți: toți țeranii, cari vor să aibă loturi mici, vrînd nevrînd, putînd neputînd, trebuie să cumpere 6 hectare și nu mai puțin; pe când pentru cel mai bogat, căruia i s'ar putea impune condițiunile de felul acesta, adică proprietate mijlocie, faceți duoc categorii, și încă în proiectul original sunt trei categorii. Ei bine, această este o nedreptate.

Eu sunt contra proprietății mijlocii; dar dacă D-văstre voți s'o admiteți, admiteți-o în aceleași condițiuni ca pe cea mică; faceți categorii mici pentru toate pungile țeranilor, iar nu veniți să puneți condițiuni grele pentru cei mici; căci atunci nu vor putea cumpăra și aceia, cari n'au nevoie de 6 hectare, dar vor cumpăra, de sigur, toți locuitorii de pe la mahalale; căci aceia vor putea plăti fără greutate cele 6 hectare. Apoi acesta nu este nici just, nici logic.

Mai mult de cât atît: D. ministru al domeniilor ne-a spus că pământurile acestea nu se dau la toți țeranii; fiind-că n'ar ajunge atunci la boerii, cari se creează prin legea nouă, adică la proprietatea mijlocie.

Cred că argumentul acesta nu e logic. A dice că nu dăm la săraci ca să creăm proprietatea mijlocie vrea să dică să luăm din gura celui ce nu are ca să dăm celui care are.

În adevăr, se dice că acela, care are mai mult de cât un hectar, n'are voie să cumpere loturi mici; dar potă să cumpere loturi mari.

Apoi, datu-v'ăți D-văstre sémă să știți cine sunt acei țeranii, cari au un hectar sau o falce? Aceștia sunt copiii acelor împrietăriți prin legea de la 1864, ai căror părinți n'au putut să le dea de cât acea bucățică de pământ mică ca să nu móră de fómă. Aceștia sunt cei mai săraci din comună, și D-văstre tocmai pe aceștia 'i asupriți. Prin aceasta credeți D-văstre că veți potoli nemulțumirile? Când sătenii aceștia se vor vedea că au numai un hectar, de unde nu pot să și scótă nici pânea lor, și nici chiar hrana pentru pasări, mari au să fie nemulțumirile lor. Ei vor invidia în tot-d'a-una pe acei din consătenii lor, cari au mai mult, și vor blestema pe cei cari au făcut legea.

De aceea, D-lor, eu mi-am permis să depun un amendament, unde dic că pentru loturile mici să nu fie categorii, ci să se dică pur și simplu că ori-ce sătean are dreptul de a cumpăra până la 6 hectare.

Dacă D-văstre voți alt-fel, faceți duoc sau trei categorii; diceți: loturi de la 1, 2, 3, 4 până la 6 hectare, ca să potă și cei în lipsă să și cumpere pe cât vor avea nevoie.

Mi s'a spus că cum ar fi cu puțință ca

acel care are un hectar într'un sat, să i se dea și alt hectar într'un alt sat; s'ar putea duce el de la un sat la altul?

Acosta nu e o obiecțiune serioasă, mai înainte pentru că vedem că astăzi țeranii se duc de la un sat la altul; și al doilea, s'ar putea face alt ceva, dupe cum chiar legea admite; s'ar putea face schimburi: să se facă loturi în sat, cari să se ia de Stat, și să se dea în altă parte pământul echivalent. Dar se dice că ar fi foarte dificil pentru inginerii de a împărți toate bucățelile acestea de pământ; însă și această obiecțiune este tot atît de puțin serioasă ca și cea-altă. Mai înainte, dupe legea de la 1864, nici un inginer n'a împărțit țeranilor pământul; țeranii s'au dus în devalmă la locul unde li s'a dat pământul, și cu prăjina în mână și-a luat fie-care partea ce i se cuvenea, fără ca inginerii să le fi măsurat, sau cel puțin să le fi verificat în urmă. Dar afară de acesta, eu cred că n'ar fi mare lucru, dacă ar lucra câte un inginer duoc, trei luni în fie-care județ. Alt-fel, D-lor, au să se ivescă nemulțumiri de la prima zi.

Un alt punct la art. 2, pe care vă spun drept că nu 'l înțeleg și, dacă va fi așa, dupe cum înțeleg eu, 'l declar injust și rog pe D. raportor să stabilească lucrul mai clar, cel puțin în interpretarea legii, ca să nu fie greșelă. E vorba de preoți și învățătorii sătesci. În această lege în adevăr că ei nu sunt excluși, dar nici nu se spune bine că pot fi considerați ca agricultori; și dacă legea s'ar interpreta mai târziu în defavórea lor, eu vă declar că ar fi o mare nedreptate; căci eu dic că preoții și învățătorii de la țără sunt și ei țeranii. D-văstre știți foarte bine că unii țeranii au duoc copii: pe unul din ei 'l trimite la școlă, face seminarul și ese preot ori dascăl, iar pe cel-alt 'l ține la córnel plugului. Ar fi nedrept ca unuia din fiii aceluiași părinte să nu 'i dați dreptul de a cumpăra pământ, fiind că a învățat, iar celui-alt, care e mai prost, să 'i dați acest drept.

Mai mult de cât atît: D-văstre diceți că voți să creați proprietatea mijlocie, și acesta pentru a ridica pe țeranii; diceți că voți a da exemple de o cultură mai bună, că voți a crea ferme modele, ca țeranii avînd alături de denșii un proprietăraș mai mare să aibă continuu sub ochii lor un sistem mai bun, mai practic, mai folositor de cultivare a pământului. Ei bine, eu unul cred că nimeni n'ar fi mai bun pentru acesta de cât preotul și învățătorul sătesc. În adevăr, preotul și învățătorul sătesc sunt mult mai în stare să creeze aceste ferme model de cât un tîrgoveț, un cărciumar, care ar voi să cumpere acele loturi, din cari D-văstre voți să faceți proprietatea mijlocie, și acesta pentru că preotul și învățătorul sunt născuți la córnel plugului, cunosc sapa și plugul, și mai mult de cât atît, ei și au și oare-cari noțiuni științifice; căci au învățat ceva și sunt mai luminați

de cât cârciumarii de prin orașele noastre, așa în cât cultura ce ei vor face pe bucata lor de pământ va fi un bun exemplu și un model pentru țeranii de a îmbunătăți și ei sistema lor de cultură cu totul primitivă de care se țin astăzi.

Tot-d'o-dată, prin această măsură am lega pe preot și pe învățătorul sătesc cu totă inima de satul în care și are proprietatea și ar fi continuu în legătură cu agricultorii, el însuși fiind agricultor.

MI pare rău că onor. D. ministru al instrucțiunii publice nu este aici; căci am o petițiune a unui învățător din județul Suceava care a servit 20 de ani ca învățător.

D. vice-președinte: Acesta nu intră în discuțiunea articolului.

D. C. Popovici: Ba da, D-le președinte... Nu va fi intrând în vederile celor de la Brăila, cari mă intrerup, dar intră în vederile celor de la Suceava.

Acest învățător, dupe 20 de ani de serviciu, e dat afară sub cuvântul că e bătrân și că nu mai e în curent cu știința, cu toate că el are cinci copii. Acest om mi scrie întrebându-mă ce se face el, dupe 20 de ani de muncă, rămas pe drumuri cu cinci copii fără să aibă un pic cât de mic de pământ?

Chiar dacă ar fi să avem în vedere acest cas, vedeți cât ar fi de bine să se stabilească în lege ca și această clasă să poată cumpăra pământuri în loturi mici.

De aceea vă rog, D-lor, să fiți așa de buni a conveni cu mine ca la art. 2, să se facă două trei categorii pentru loturile mici, să se dea că ori-cine poate să cumpere până la 6 hectare. Cât pentru proprietatea mijlocie, eu sunt de părere ca să se formeze numai atunci, dupe ce mai întâiu se vor fi satisfăcut toate cerele celor mici, nu numai a patra parte cum se dice; și dacă va mai rămâne pământ atunci să se facă câte un singur lot de 20 hectare, așa în cât cine va voi să se facă proprietar de mijloc n'are de cât să vie cu bani și să ia acel lot; precum asemenea cer să nu fie excluși sub nici un fel de pretext preoții și învățătorii de la țară.

Termin, D-lor, rugându-vă, încă o-dată, nu ca să admiteți imediat amendamentul meu, său cele ce am avut onoare a vă spune, dar să bine-voiți a ține seamă de observațiunile mele, a le studia și, convingându-vă și D-văstre că cele ce propun eu sunt în adevăr măsurile cele mai practice și mai folositoare, să faceți aceste înlesniri țeranilor precum și preoților și învățătorilor și să votați un amendament în sensul ideilor în privința cărora vin a implora totă buna-voință a D-văstre.

Voci: Inchiderea discuțiunii.

D. vice-președinte: Văd pe D. Dobrescu de la Argeș înscris; D-sa vorbește pentru său contra?

D. C. Dobrescu (Argeș): Contra.

D. vice-președinte: Vă rog să țineți

înșă socoteli că aji e Marți, nu mai e luni.

O. voce: Acum trebuie să vorbescă un orator pentru.

D. vice-președinte: Neapărat; dar mai întâiu are cuvântul D. Ressu contra închiderei discuțiunii.

D. Ion Lahovari: D-lor deputați, art. 2 din această lege are o mare însemnătate; fiind-că conține unul din principiile fundamentale, care a fost admis în proiectul guvernului și de către comitetul delegaților.

Această lege în adevăr în o mulțime de articole conține cestiuni de detaliu, cestiuni secundare; două sau trei sunt principiile ei cele mari, și între acestea este și cel conținut în art. 2 care 'i dau caracterul ei și care va face ca legea, cum a dis D. Carp, să fie națională și conservatoare, iar nu o lege cu tendințe socialiste și periculoase.

Iată, D-lor, de ce este vorba: Delegații D-văstre, deputați în secțiuni, s'au găsit în fața a două sisteme, cari pornesc dintr'un punct de vedere cu desăvârșire deosebiri; unul al egalității absolute a loturilor, și altul de a se vinde moșiile Statului, în cea mai mare parte în loturi mici uniforme, dar de a se face și o rezervă pentru o clasă de țeranii, de cultivatori de pământ, cari merită și ei să aibă dreptul la protecțiunea și sollicitudinea legiuitorului, cu atât mai mult cu cât pentru acei locuitori nu se cere favoare, nu se cer înlesniri, cari se acordă celor-alți cu loturi de 5 sau 6 hectare, dupe cum va admite Camera.

D-lor, ați vădut că în discuțiunea generală, la care n'am avut fericirea de a lua parte, mai mulți oratori între cari D. Pallade și principele Bibescu v'au arătat că țin ca la un principiu fundamental la egalitatea desăvârșită a loturilor, adică să fie loturi numai de 5, de 6 sau 7 hectare. Acesta pe principiul egalității.

D-lor, noi am creșut că într'o societate, care admite principiul proprietății individuale, cum este și cum sper că multă vreme va fi societatea română, cum sunt toate societățile lumii civilizate; într'o țară, care admite acel principiu cu consecințele inevitabile cari isvorăsc din chiar natura omenescă, adică cu inegalitatea condițiunilor sociale, nu poate legiuitorul să facă o operă artificială, voind a impune numai unei clase din societate egalitatea absolută ca în vremea lui Lycurg sau a lui Solon, ca în societățile antice de la Sparta sau Athena. Noi nu suntem nici Spartiați nici Athenieni ci suntem români din vechul al 19-lea și, prin urmare, trebuie să lăsăm de o parte teoriile antichității și să ne uităm la realitatea lucrurilor de azi.

Ei bine, dacă admitem principiul proprietății individuale, dacă admitem că pentru noi, cei din clasele dirigente, cei cari am avut fericirea de a fi împărțiiți cu mai multă cultură și mai multă avere,

dacă admitem că unul din noi pot să aibă mai multe moși, iar alții numai una sau de loc, dacă admitem că unul să aibă o casă mare în podul Mogoșoii, iar altul o casă mică la mahala; dacă acesta este principiul admis într'un mod necontestat, până când teoriile D-lui Nădejde vor veni să ia locul stărei actuale de lucruri, de ce numai o clasă a societății noastre, adică clasa țărănescă să fie pusă de legiuitor, într'un mod artificial, sub jugul unei egalități absolute?

Ore în clasa aceea nu există, ca și în clasele avute, diferența de situațiunii? Ore nu sunt unii mai bogați și alții mai săraci? Ore nu sunt unii cu familii mai numeroase, cari pot munci mai mult pământ și alții cu familii mai restrinse, cari nu pot cultiva de cât un număr mai mic de pogone? Ore această diferență între omeni și familii nu există la țară ca și în oraș? Dacă există această diferență, atunci de ce să șicem: Toți în țera românească au dreptul la înaintare, afară numai de o singură clasă, căreia 'i vom închide ori-ce viitor, și acea clasă va fi tocmai aceea a căreia utilitate într'o societate este de a servi de intermediar între clasa săracă și între clasa avută care, ori-cât de laborioasă ar fi, nu poate să ajungă de o-dată să cumpere proprietăți mari sau mil de pogone, dar care poate, dacă 'i vom permite, să se ridice treptat, să servescă de pildă și de încurajare pentru cei-alți săteni; căci aceștia vădând că săteni d'al lor, cari dintr'o condițiune umilă, plecând dintr'un punct de plecare mic, de 4—5—6 pogone, au ajuns prin muncă și economie să cumpere o proprietate mai mare de 30—40—50 de pogone, vor prinde curagiu și se vor sili să ajungă și dâșii unde au ajuns cei-alți.

Ast-fel vom face și noi în țera noastră o clasă de cultivatori de pământ, cum sunt acele populațiuni în țările occidentale, acele clase de muncitori harnici, iconomi, laborioși, cari iconomiseșc și cu și, para cu para și cari luni... ce șic luni, ani întregi în viața lor muncesc cu ochii ațintiți pe o bucată de pământ pe care voesc să o adoge la pârțicenta moștenită de la părinții lor, ca să și sporescă avuția și să îmbunătățescă sorta copiilor și urmașilor lor.

D-lor, noi conservatorii...

D. N. Ionescu: Liberali-conservatori.

D. I. Lahovari: Așa e, liberal-conservatorii; căci vorbesc în favorul proprietății și dacă mi aduc aminte de lecțiunile ilustrilor profesori de la facultatea din Paris, ei ne spuneau că pe baza principiului *libertății omenesci* s'a întemeiat proprietatea individuală și de aceea, când noi ne facem apărătorii proprietății individuale, facem o operă și de conservatori și de liberali.

Așa dar noi, partidul liberal-conservator, vom a înțelege progresul alt-fel de cum 'l înțelege alt partid; noi liberal-conservatorii înțelegem, progresul și îmbun-

tățirea sôrței poporului, nu în înțelesul aceluia carei dic: Să sêrăcască toți ca să se stabilizească egalitatea între omeni. Nu! Dorința noastră este să chemăm cât se poate mai mulți omeni din clasele desmoștenite ale societății să se ridice sus, nu să scoborim pe cei de sus în jos, ci să ridicăm pe cei de jos în sus, și încet încet, treptat să facă și ei un pas înainte, și din zi în zi, din an în an, din generație în generație să și îmbunătățescă sôrta lor.

Dacă este așa, trebuie să primim principiul proprietății individuale cu consecințele lui, și acele consecințe vor fi fecunde, roditoare și bune pentru starea morală a acestei țări, pentru toate clasele societății noastre. Care este principiul cel mare al proprietății individuale? Este dezvoltarea tocmai a sentimentului responsabilității, a energiei individuale, a spiritului de prevedere și de economie; și de aceea, D-lor, nu voesc acest sistem de egalitate factice impusă de legiuitor și menținută artificial din generațiune în generațiune, prin nise dispozițiuni restrictive.

D. G. D. Pallade: Inegalitatea o creezi.

D. I. Lahovari: Nu o crezi, ea există, D-le Pallade; dacă am împărți gratis moșiile Statului și am da unuia 10 și altuia 20, ai putea să dici această, că creăm inegalitatea; dar când vindem și nu silim pe nimeni să cumpere, și când vindem cu licitație 10 sau 25 de hectare cu obligațiunea de a plăti o parte înainte, dacă se găsește un om care să cumpere acest lot, va să dici acel om este în condițiuni de superioritate altuia, care nu are de unde să cumpere; căci nu are cu ce să plătescă.

Prin urmare, iată greșala: D-văstră, D-le Pallade, credeți că noi creăm inegalitatea; această există deja, pentru că unii țărani sunt bogați și alții săraci, cum sunt inegalități între cei-alți membri ai societății. Totă cestiunea se reduce la această. Trebuie dar ca noi, ca legiuitorii, să ne silim că acolo, unde există neegalitate în clasa țeranilor, cum există între alte clase a societății, să ne silim ca în această clasă a țeranilor să stabilim într'un mod artificial, silind egalitatea? Ei bine acest principiu este eronat.

În sistemul susținut de D. Pallade și principele Bibescu, sunt trei puncte principale: întâi, că loturile să fie de o potrivă; al doilea, ca ele să fie în veci inalienabile, și al treilea, ca Statul să fie în veci furnisorul de pământ al țeranilor români, ast-fel în cât ori-cine se naște în această țară, ori-ce suflare românească, ori-ce tiner, care a ajuns în vârstă de a se căsători, să aibă dreptul la 7 hectare de pământ, iată sistemul complet al D-văstre, D-le Pallade.

Ei bine, această poate să fie un ideal, dar acest ideal nu este idealul societăților moderne; nu este idealul aceluia carei cred în legitimitatea și în binefacerea proprietății individuale. Cu acest sistem iată ce aveți: întâi, de ce să muncască unul mult și altul puțin? Dacă ori-cine va fi

sigur că rezultatul muncii și al hărniciei sale nu 'i va profita întru nimic, ce trebuință va avea ca să se gândească la ziua de mâine? Dacă Statul român, marele proprietar de moșii, va asigura în veci un lot de 7 hectare tuturilor, chiar și copiilor aceluia care va fi cheltuit tot ce are, dându-se la toate viciele, ce trebuință va avea ca acesta să se gândească la viitor?

Dacă el va ști că copiii lui vor fi puși de Statul român în pozițiunea în care ar fi copiii aceluia care muncește împreună cu el de dimineță până seara, ce stimulent va avea pentru muncă, pentru economie? (Întreruperi).

V'am spus că aceste principii toate se țin unul de altul; dacă voiți egalitatea absolută și vecinică între țărani, această nu se împacă cu principiile și consecințele proprietății individuale. (Întreruperi).

D-lor, ni se dice: Atunci de ce nu vindem moșiile în loturi întregi? Iată de ce: pentru că prin faptul că vindem moșiile, cum se propune prin proiectul de lege, nu atingem nici de cât principiile proprietății individuale. (Întreruperi).

D-le Pallade, 'mi place să v'ascult când vorbiți; nu'mi place însă să fac acum dialoguri cu D-văstră.

Iată de ce nu atingem nici un principiu; nu vrem să discutăm această cestiune, care se atinge mai mult de discuțiunea generală, dar mă siliți să spun câte-va cuvinte.

Care este principiul care ne permite nouă, Camera liberal-conservatoare, să votăm în această lege vânzarea în loturi și să nu vindem în corpuri întregi? Statul român trece prin faza prin care au trecut mai toate statele europene, cari au secularizat moșiile monastiresci....

Statul se găsește proprietar pe o cantitate imensă de pământ arabil; nici un principiu, nici de economie politică, nici de ordine socială nu obligă pe Stat să rămână proprietar pe aceste moșii; din contră, fiind-că Statul nu e bun gospodar nici bun exploatare, principiile chiar ale economiei politice celei mai ortodoxe cer ca aceste domenii imense, rău exploatate de Stat, să le prefacă în nise proprietăți mai mici și individuale, să treacă din mâna Statului în aceea a particularilor.

Toate Statele, D-lor, cari au trecut prin aceste faze, s'au grăbit de a se desface de asemenea domenii întinse și ast-fel aceste proprietăți imense, cari în mânele Statului erau nise proprietăți colective, s'au transformat în proprietăți individuale.

Așa dar Statul, fiind proprietar mare, are dreptul are și interes să vândă parte sau totalitatea moșiilor lui.

Aci, D-lor, este totă cestiunea. Statul, voină să se desfacă de acele proprietăți, are să vadă cu care să le vândă, cum să le vândă și în ce condițiuni.

Dacă Statul ar fi un simplu particular, atunci ar asculta numai interesele sale personale materiale și, prin urmare, ar

vinde moșiile aceluia, care i-ar oferi mai mult; din acest punct de vedere fiscal aș porni legile de până acum, relative la această cestiune; dar pentru că Statul nu este un simplu particular, fiind-că este păzitorul firesc al intereselor generale, fiind-că trebuie să se gândească la viitorul țării, la împăcarea tuturilor intereselor, Statul, dic, are dreptul și datoria de a nu considera în această mare cestiune numai interesul material, adică fiscalitatea, ci d'a privi lucrurile din punctul de vedere mai înalt al consolidării Statului, al împăcării diferitelor interese ale regimului proprietății în țera românească.

Așa dar Statul, în momentul d'a vinde domeniile sale, poate să se întrebe: În țera românească este de interes general ca să se ajute dezvoltarea proprietății celei mari, sau a celei mici, sau a celei mijlocii?

Ei bine, într'o țară ca a noastră, unde vedem ceea-ce nu se mai vede de cât în Rusia și în Ungaria, moșii de câte 10, 20 și 30 de mil de pogone, nu poate Statul să dici: fiind-că proprietatea mare este destul de reprezentată, fiind-că interesul general este ca să fie reprezentate toate felurile de proprietate, voiți ajuta, cu ocaziunea vânzării moșiilor mele, dezvoltarea și constituirea proprietății celei mici și celei mijlocii.

Nu este nimic, nici subversiv, nici contrariu principiilor celor mai ortodoxe ale economiei politice ca Statul să dici această, și iată răspunsul la întrebarea ce mi se făcea: De ce vindeți numai la țărani, și numai în loturi mici și nu și în loturi mari? Iată principiul acestei legi, principiu pe care cel mai ortodox liberal, cel mai ortodox economist nu'l poate critica.

Acăsta este totă discuțiunea.

Statul, vădând că avem destulă proprietate mare, care la noi începe de la 1000 pogone în sus, pe când în alte țări, afară de Anglia, începe de la două la trei sute, și a dici: Este de interes general al Statului să facă cât se poate mai mulți proprietari mici; de aceea m'am hotărât să vând moșiile mele pentru constituirea proprietății mici. Dar tot același interes social spune că nu este bine ca într'o țară să fie numai situațiuni extreme, ceea-ce ar fi o stare de lucruri anormală, periculoasă; căci ar fi antitesa prea violentă, fiind față în față numai proprietatea mică până la 10 pogone, și proprietatea mare de 1000 sau mai multe mil de pogone; ar fi o prea mare deosebire, o prea mare depărtare între aceste două stări sociale, și într'o țară care s'ar afla în asemenea condițiuni, starea economică și politică n'ar fi destul de bine consolidată.

Este bine și util, pentru viitorul acestei națiuni, să nu rămăie în această pozițiune; este bine să nu mai fie numai extreme: proprietatea mică de tot, și proprietatea mare de tot; e bine să fie și proprietate intermediară, să fie transițiuni, să fie trepte prin cari să se potă urca un țeran muncitor cinstit, încet,

incet, și să ajungă dacă nu el, cel puțin copiii copiilor săi să dobândescă întâi proprietatea mijlocie, pe urmă o proprietate mare. Iată principiul.

De aceea, D-lor, s'a stabilit prin legea acésta posibilitatea pentru țeran de a cumpăra de la 10—25 hectare, ca să favorizeze întâi, ce e drept, proprietatea cea mică, dar pe lângă acésta și proprietatea cea intermediară între cea mare de tot și cea mică,

Ni se vorbesce de interesul clasei muncitoare, de nevoile țeranului. Apoi eu cred că tocmai în interesul țeranilor este. Căci, în adevăr, de ce am închide viitorul la o parte din țeran? Mi pare rău că nu este aci respectabilul nostru președinte să vă spună cu autoritatea și experiența sa că cunoșce țeranii muncitori, agricultorii abili și energici, cari cultivă de la 40—60 pogóne, și realizează pe fie-care un beneficiu de trei și de patru mii de franci. Pe aceștia în ce categorie 'i lăsați? Proprietățile particulare nu se împart, nu se vând în loturi; iar proprietățile mici, dupe legea rurală, fiind inalienabile, loturile mici dupe legea de față fiind asemenea inalienabile, de unde vor putea să și cumpere pământ ca să și îmbunătățească sórta? Sunt mulți țeranii de acésta categorie în Ialomița, în Buzău, în Râmnicu-Sărat, în Brăila... De ce să nu potă cumpăra și densii din moșiile Statului? De ce să fie desmoșteniți acei ómeni, și pentru densii, cari trebuie să servescă de pildă celor-alți, să nu se facă nimic?

D-lor, un popor, clasele țărănesci mai ales, fac apel la D. Dobrescu, care este învățător sătesc, nu se moralizează cu maximele frumoase, cari se dau copiilor să le scrie de către institutorul lor sau cari sunt afișate pe zidurile școlii: „Munca, este isvorul bogăției; economia este adevărata comoră.” etc. etc. Ast-fel de maxime intră pe o ureche și ies pe cealaltă. Educațiunea adevărată se face la școla vieții, la școla realității; se face atunci când experiența arată țeranilor că acela care se duce la cărciumă și nu la plug, care petrece mult și muncesce puțin, acela lasă copiii săraci în urma lui; că acela care muncesce mult și cheltuesce puțin, care se scólă de dimineță și se întorce târziu de la muncă, acela poate să ajungă proprietar, să și întindă domeniul și să se facă și densul stăpân pe o moșióră de 40 de 50 de pogóne. Eu știu că la acésta școlă s'a format popórele puternice ale Franței, ale Germaniei, ale celor-alte State ale Europei; iar nu cu lecțiuni tipărite și lipite pe păreți.

Acésta cestiune se atinge și de ceea-ce omul are mai scump, adică de viitorul copiilor săi, și 'l face și prevădător și econom, și muncitor; dar dacă veți face o lege, care va dispensa pe țeranul român de a avea prevedere pentru viitor, care 'i va închide pe toți ca într'un cerc de fer din care nu vor putea eși, într'o egalitate

artificială, nu veți face o operă bună, și veți ajunge la o problemă periculoasă, când nu va mai avea Statul pământ de vândare; căci vă întreb: ce vom face atunci, dupe ce se va fi înrădăcinat în inima, în tradițiunile acestui popor, ideea că fără a munci, fără a economisi, fără a se îngriji de viitor, la vârsta de 21 de ani ori-ce român are drept a i se da pământ?

De aceea D-vóstre ați venit de pe acum cu ideea acésta, ca Statul să cumpere proprietăți d'ale particularilor, ca să facă improprietățile în mod continuu. Dar când Statul nu va mai găsi moși de cumpărat de bună voe, atunci veți recurge la principiul expropriațiunei pentru cauza de utilitate publică. Acésta este consecința inevitabilă. Mă intrerupe D. Grigorescu, spunându-mi că acésta nu o cere nimeni; așa e pentru astăzi, dar eu v'am vorbit și cred că ori-ce legiuitor, când face o lege, trebuie să vă vorbescă și de ziua de mâine.

V'am spus că astăzi nu se cere, de și au început a veni petiții la ministerul domeniilor, pentru improprietăre pe moșiile particulare; dar ce e drept, până acuma nici un orator în acésta Cameră n'a cerut acésta. Dar dacă se va înrădăcina ideea că ori-cine se nasce aci are drept la pământ, și că Statul e dator să 'i procure, și ast-fel nu va mai conta pe brațele și munca sa, atunci fiți siguri că se vor găsi ómeni, dacă nu astăzi, dar mâine, poimâine, cari neavând pământ, și Statul neputându-le da, vor dice: De ce să nu ia Statul de la cel care are 100, ori 1.000 de hectare, și să ne dea nouă, cari n'avem de loc? Iată principiul periculos pe care noi nu voim să 'l admitem. De aceea eu combat aceste idei, și vă rog pe D-vóstre, Cameră conservatoare, să nu puneți într'o lege bună o sémență rea.

Mi aduc aminte că mitologia ne spune că un semi-deu, Cadmus, având un câmp, a sémănat în brazdă dinți de balaur; din acel pământ au eșit ómeni armați, cari îndată s'a luat la luptă crâncenă și au luptat până când toți s'a ucis unii pe alții! Ei bine, acei dinți de balaur, acea sémență de peire și de rășel civil, acea sémență blăstamată, care a dat deja róde sângeróse pe pământul României, sunt ideile greșite, cari se aruncă în capul ómenilor incuți, sunt făgăduiele imprudente urmate de inevitabile decepțiuni! Vă rog, să nu puneți acea sémență în acésta lege; căci recolta nu va fi bună!

D. C. C. Dobrescu: Balaurul va eși din cele 25 hectare! (Intreruperi).

D. I. Lahovari: E un mare adevăr în acésta legendă și ca multe legende ale mitologiei cuprind o adâncă filosofie. Acei dinți ai balaurului, din cari iese resboiul și peirea, însemneză, o repet, teoriile periculoase cu cari se amăgesc masele inculte, și din cari es frământări, discordii și lupte între fiil aceleiași patrii!

Ei bine, noi vrem să facem o lege de înfrățire.

D. I. Nădejde: Cu toate acestea Theba n'a perit.

D. vice-președinte: Nădăjduesc că D. Nădejde nu va mai intrerupe. (Ilaritate).

D. I. Lahovari: E foarte învățat D. Nădejde. Uitasem în adevăr că la zidurile Thebei face alusiune legenda.

D. vice-președinte: Bine-voiți a veni la articol și lăsați balaurul. (Ilaritate).

D. I. Lahovari: Dacă apropos de balaurul de care am vorbit, va cere D. Nădejde cuvântul în cestiune personală, (ilaritate) eu 'i spun că din parte'mi n'am făcut cestiune personală; căci nu cred că acei cari au inventat acest myth să se fi gândit la D. Nădejde. Dar ei s'a gândit la ceva care e etern, și care a existat și în vremurile acelea depărtate și în zilele noastre. Da, îndată ce au fost ómeni cu pasiunile, cu poftetele și cu dorințele lor, au fost și teorii primejdioase, au fost iluziuni, au fost decepțiuni!

D-lor, acele teorii periculoase, de cari am vorbit și se resumă toate în aceea că ele nesocotesc legea justiției, legea responsabilității și a libertății omenești; că ele se ridică în contra acelor cuvinte cari conțin chiar legea dumnezeiască impusă némului omenești: „Din sudorea ta 'ți vei câștiga pâinea.” Acésta în adevăr e legea primordială a omeneirii! Munca care produce proprietatea într'o societate bine organizată și de produsul căreia se bucură nu numai aceia care a muncit, dar și copiii și urmașii lui.

Dacă credeți că putem primi principiul egalității averilor, pe care 'l susțin socialiștii, atunci să primiți și principiul improprietăreii vecinice, al inalienabilității vecinice, toate aceste idei sunt strins legate una de alta.

Dacă din contra credeți că noi, Cameră conservatoare, trebuie să menținem principiul proprietății individuale, să vă gândiți că nu cu mijloace artificiale se poate face acésta, și că proprietatea individuală are acest merit mare că, dacă se câștigă prin muncă, stăruință și economie tot prin aceste virtuți și numai prin ele se poate păstra din generațiune în generațiune; fiind-că îndată ce într'o singură generațiune va fi o soluțiune de continuitate, îndată ce va fi risipă, lene, viciiu, proprietatea scapă din nisce mâni netrebnice și trece în altele mai vrednice.

Ast-fel se moralizează un popor, ast-fel intră în moravurile, în tradițiunile lui iubirea de muncă, sobrietatea, iconomia, stăruința, toate acele virtuți modeste cari fac tária și bogăția națiunilor. Acesta este și rezultatul și justificarea dreptului de proprietate.

Alegeți între aceste două sisteme. (Aplause).

D. C. Dobrescu-Arges: D-lor deputați, înainte de a intra în discuțiunea

acelui articol, sunt dator a răspunde unui bine-voitor avertisment ce 'mi făcu mai adineauri D. președinte al Camerei, spunându-mi că: „Ați nu e Luni, ci Marți“. Acastă alușiune o înțeleg, că s'a repetat de mai multe ori astăzi asupra tuturor oratorilor de ieri, cari, dupe D. președinte, vorbise în afară de cestiune.

Dacă D. președinte crede că a tolerat acesta, de ce regretă acum? Dar cât pentru mine, în parte, nu pot primi mustra-re; căci de la început am intrat în mieșul subiectului, întru cât ori-cine admite că art. 1 din acastă lege se raportă la întregă economia sa.

Ce am spus în acea discuțiune? Că condițiunile legii de care vorbește acest articol sunt chiar principiile sale, că acastă lege nu are o întindere așa de mare, ast-fel cum se presintă de D. raportor al delegațiilor, în cât să vindece acea *plagă socială* de care ne ocupăm și pe care a recunoscut-o toți D-nii oratori ce au vorbit în discuțiunea generală.

Am arătat dar că pe lângă acastă lege sunt a se pune o mulțime de amendamente și completări. Să se facă revisuirea și celor-alte legi agrare. Se vede de aci că nu numai că am vorbit contra, dar am adăogat și alte lucruri pe cari alții nu le-au spus. M'am mirat că, în lipsa mea din Cameră, s'a discutat dacă am vorbit *pentru* sau *contra*; notele stenografice sunt aci, să constate cum am vorbit.

Iar pentru ziua de astăzi, am în adevăr un singur avantajiu. D-vostre, dând cuvântul D-lui Lahovari, D-sa a vorbit asupra întregului proiect de lege pentru ca să scotă mai multe argumente spre a susține acest articol, așa în cât pentru mine ziua de Marți e cea de Luni, și prin urmare, mă pot întinde și eu. (Ilaritate).

D-lor, am spus că, întru cât privesce în sine cestiunea țărănească, nu pot face politică militantă și mă voiș alia cu orice grup, cu ori ce partid din Cameră, care va susține pe țărani, cu totă sinceritatea. Și când viș și susțiu un proiect de lege al democrației, așa cum este acesta, care aș dori să fie și mai mult amendat, ce sunt?

O voce: Poți fi conservator-democrat.

D. C. Dobrescu: Da, conservator pentru a păstra conchistele ce țăraniș au făcut politicesc în drepturile lor, și democrat pentru a solicita mai departe realizarea altora.

Acum pentru că 'mi-am declarat politica mea, am dreptul să discut cu D. Lahovari asupra principiilor pe cari D-sa le găsește că se bat în capete, în acest contra-proiect, cu legile firesci. Că aceste legi se izolază prin fixarea a unei singure categorii de loturi, cea de 7 hectare.

Dar, D-lor, cine nu scie că *democrația*, ca sistemă politică, are școala sa, doctrina sa clară și anumită? Că acastă doctrină are de scop a face ca acele împrejurări, cari fac ca pentru unii șorta să fie mai amară, mai apăsătoare și mai nemilșă,

iar pentru alții, și în același timp, să fie mai dulce și mai ușoră; ca aceste nepotriviri, aceste obstacole, aceste curente artificiale să fie slăbite, împușinate, dirijate spre binele tuturor?

Și pentru democrație legiuitorul are tocmai misiunea de a îndulci asperitățile, de a evita pericolele, de a sprijini omenirea suferindă, dându-i puțința de a profita în adevăr de *libertatea*, care tocmai din cauza șiselor piedici nu pôte fi în exercițiul celor slabi.

În șadar am șice pe totă ziua celor robiți economicesc, celor săraci și neluminați, aibi tôte libertățile dupe Constituțiune, bucură-te de exercițiul și beneficiile lor.

Dacă noi n'am căutat a 'i da cea mai mare libertate, *emanciparea economică*, singura care apropie condițiunile neegale, care neteșce disproporțiunile puterilor, care face lupta vieșei mai dréptă, (aprobări). Lauda că am dat libertăți rămâne un cuvânt banal, și de multe ori o expresiune ironică.

D-lor deputați, fiind-că în discuțiunea acestui articol s'au adus de D-nii oratori înaintea mea filosofi ca mărturii, 'mi veți da voe și mie a aminti doctrina unui ilustru filosof nu tocmai vechiș, a lui Bacon, întemeietorul școlei experimentale.

El demonștră, prin o înțuție naturală, prin o evidentă ireșistibilă, că efectele ori-cărora cauze se pot micșora sauș suprima, dacă micșorăm sauș suprimăm una câte una împrejurările cari provocă aceste efecte. Că putem da nascere altor fenomene dacă dirigem și concentrăm a-nume împrejurări spre un scop dat.

Ei bine, pe acest mare principiu s'au întemeiat legiuitorii popórelor din trecut ca, cu legislațiunea ce aducea, să schimbe felul vieșei, să cumpănășcă puterile sociale, să aducă ordinea și armonia în ștul societășei ce conducea.

Prin legi se temperază și se slăbesc împrejurările, cari agravășă pozițiunea slabilor, șeracilor, inculșilor. Prin legi de acestea, cuvântul platonice de *libertate* începe a deveni o realitate, un beneficiu concret.

Ast-fel că, dacă condițiunile economice ale unui individ sunt mulșumitóre, atunci și exercițiul drepturilor sale este putincios, lesnicios; și vice-versa (aprobări).

Care este dar scopul legii? Este de a modera aceste puteri oculte sauș fâșșe, cari schimbă șorta omenirei, și legea se ocupă mai cu șemă de partea omenirei care suferă; căci ce trebunșță este ca să se ocupe de acei cari au și șorta și aptitudinile naturale în partea lor?

Noi acum nu legiferăm pentru clasa care este emancipată, pentru clasa care dispune de mișloce, pentru clasa care pôte să 'și pună în aplicațiune voinșta ei, ci ne ocupăm de clasa muncitóre, de acei omeniș despre cari toți aș recunoscut că nu are nici cociobă de locuit, că nu are cu ce să 'și

plătășcă impositelșe și cu ce să 'și întrețină familia.

Ast-fel fiind, cestiunea se simplifică și nu găseșc că este bine să vorbim nici de proprietatea mișlocie nici de proprietatea mare. Dacă D. Lahovari voeșce să regulemeze proprietatea mișlocie, nu este așa că ne dă dreptul să regulamentăm și noi proprietatea mare? Și nu numaiș proprietatea mare a Statului, dar pôte chiar și cea particulară. Acesta ar fi urmarea firescă a demonstrațiunei ce face D. Lahovari. (Ilaritate).

D-lor, D-vostre scitiș că în acastă țără a existat o clasă numită a rășașilor; ei compuneaș clasa mișlocie a proprietășii. Rășașii aveăș destul pentru ca să pôte trăi liber, dar încetul cu încetul și prin forșta evenimentelor, cari sunt cunoscute, clasa acesta aprópe a dispărut și mulș din ei au trecut în rândul proprietarilor mici. A mai spune acum împrejurările istorice prin cari acastă clasă a trecut, ar fi să repet ceeace am șis ieri. Trec dar înainte.

Eu, D-lor, stăruesc asupra cuvântului de proprietate individuală. Noi voim să facem o lege prin care să dăm pământ la cei cari n'au de ajuns sauș cari n'au de loc, așa în cât, din acastă cauză, n'au nici libertatea lor garantată, nici mișlocele de traiuș, și voim ca să le dăm mișlocul de a se garanta și libertatea lui și întreținerea familii și să 'i rămână și un fond de rezervă pentru nevoile rele neprevăđute.

Acı se reduce totul când se vorbeșce de cantitatea hectarelor de pământ, și grupul democratic a gășit că numărul de șapte hectare ar fi cel mai bun de adoptat.

Noi am șis: Cât produce un pogon de pământ la munte sauș la câmp?

Dacă 'mi dați voe, D-lor, aș putea să aduc înaintea D-vostre óre-cari date statistice.

În timpul din urmă Statul a întrebuinștat cu măsurarea pământului pentru țăraniș și formațiunea nouilor sate, a întrebuinștat în serviciu un inginer străin a-nume Friedrich Vanhauser, care a măsurat o mulșime de moșii și a ținut socotela de câte familii s'au strămutat de la un loc la altul, observând și deosebitele fenomene și circumstanșe, așa în cât a fost în stare să facă o statistică detaliată, în care se ved adevăratale casuri ale miserii și în care se spune cât cheltuesce fie-care sătean pentru întreținerea familii sale, ce venituri are anual și altele, așa în cât ajunge la nisce conșlusiuniș pe cari le-am verificat și cu aprecierile altora și găseșc că mișlocia este acesta:

Întreținerea unui țeran cu femeie și cu 4 copii, pe fie-care săptămână, pe lună, pe an, se ridică la cifra de 520 lei; iar veniturile sale, dacă am lua ca termen de comparațiune pe săteanul improprietarit cu claca de mișloc, la cifra de 330 lei, iată un deficit anual în budgetul șeu de 200 lei anual!

Aceste deficite grămădite din an în an, plus lipsa anilor neroditori, peste acestea întâmplări neprevădute, toate pe capul familiei săteanului, unde 'l împinge? Unde l-a dus? Nu într-o stare de faliment perpetuu? (Aplause).

Este un alt domn care a făcut socotela și care arată că cheltuielile unei familii de sătean se urcă la 820 lei, iar veniturile le constată că sunt numai 620 lei. Prin urmare, iar un deficit de 200 lei.

Mai e altul care dă un deficit de 100 lei și mai mult, etc. Dar din mai toate calculele acestea, din mai toate studiile acestea, nu s'a găsit de cât deficite, tot-d'una deficite?

Acum trebuie să luăm aceste proporțiuni și să vedem cât pământ trebuie să dăm țeranului ca să poată să și acopere cheltuielile.

Luăm 7 hectare pe care cultivându-le cum se cade dă un venit de 700 lei; căci țeranul știți că nu contază de loc munca lui, dar dacă vom scoate munca și o vom socoti drept 200 lei, atunci 'i rămâne curat cifra de 500 lei, cât 'i este strict necesar pentru cheltuielile lui normale pe fie-care an.

D-văstre cei cari trăiți la țară, știți că venitul țeranului într'un mod constant, nu se știe că este, mai cu seamă că pământul ce li s'a dat la 1864 numai a patra parte a fost bun, iar cele-alte trei părți a fost rău și acum tot pământul s'a sărăcit cu desăvârșire prin o cultură nerațională, primitivă ce s'a făcut pe el; căci pământul dacă 'l muncești mereu fără să 'l îngrași se sărăcește și această sărăcie a pământului nu mai produce nimic, și țeranul a trebuit să și angajeze munca lui la proprietar.

Asta este calculul ce 'mi trebuie mie D-lor, să vedem cât trebuie să dăm țeranului ca să și acopere trebuințele lui, nu 'mi trebuie mie să mă plimb prin mitologie (sgomot, ilaritate, nu se aude) mie 'mi trebuie să arăt într'un mod matematic și sigur că cinci hectare cât se propune a se da țeranului, nu sunt de ajuns ca să 'i producă strictul necesar; căci o familie a unui țeran ce s'ar compune din 5 capete pe cari trebuie să le hrănescă, are trebuință de 2.600 kilograme de mălaiu pe an. Dar dacă 'i dai 6 hectare numai și el nu poate să producă de cât numai 2.000 de kilograme, atunci acel rest de 600 kilograme, de unde să 'l ia? De la arendași?

Vedeți, D-lor, aci se reduce tot interesul sătenuiului, prin urmare, noi nu ne ocupăm să vedem dacă 5 hectare este cifră suficientă care poate să 'i procure sătenuiului ceea-ce 'i este de trebuință lui și familiei sale. Eu nu mă ocup să știu dacă 'i trebuie o proprietate mai mare sau mai întinsă, sau dacă această cifră ce se propune este suficientă; căci dacă ar fi să ne preocupăm de toate acestea, atunci ar trebui să căutăm în statistică și să constatăm toate aceste lucruri și atunci am putea ve-

dea dacă 5 sau 6 hectare sunt sau nu, suficiente pentru un sătén, pentru ca să și poată susține familia sa și să 'i mai poată rămânea și ceva ca fond de rezervă cu care să și poată face exploatarea pământului lui în viitor.

Dacă dar ne veți putea dovedi că cu 6 hectare un sătén și va putea îndestula toate trebuințele sale, eu atunci voi vota acest articol cu cea mai adâncă convingere, dar pentru că până acum nimenea nu ne-a putut dovedi că 6 hectare sunt de ajuns, de aceea noi am propus să se admită 7 hectare și pentru ca să vă dovedesc că propunerea această este bine fondată, 'mi veți permite să vă spun cele următoare:

S'a constatat că în țară sunt 12.500.000 hectare de pământ cultivabil din cari numai 2.500.000 hectare sunt cultivate de proprietarii cei mici, pe când 10.000.000 de hectare, constituiesc proprietățile cele mari, și sunt exploatare de proprietarii cei mari.

Acum dacă vom lua statistica și vom căuta să vedem câți contribuabili sunt în țară, și câți sunt cari cultivă pământul, și câți sunt din aceia cari se indeletnesc cu alte meserii, atunci lesne vom putea vedea câte hectare de pământ sunt cultivate de săteni, cultivatori de pământ, câte hectare de pământ sunt în mânele sătenilor, și atunci vom vedea dacă acel pământ 'i este de ajuns unui sătean pentru ca să poată susține și nutri pe sineși și pe femeea și copiii săi.

De a vă spune pre larg și în mod metodic, ar fi să fiu prea lung, dar am aci un tablou pe care ași putea să vi'l citesc.

Am un tablou din care se poate vedea câți contribuabili avem în țară. Avem 855.000 familii contribuabili, din cari 185.000 neagricultori și 670.000 cultivatori de pământ.

Înainte de a vă citi tabloul, un lucru am de spus spre a vă dovedi veniturile generale ale Statului.

Din budgetul Statului, 90 milioane le plătesc 185.000 contribuabili neagricultori, pe când 670.000 contribuabili agricultori abea plătesc pentru budget cifra de 35 milioane.

Ce dovadă mai elocventă să vă dau, când vedeți că 670.000 de familii, cu toții la un loc, cu tot pământul, abia dă Statului 35.000.000 lei, iar suma de 190 milioane lei o dă cei 185.000 de contribuabili neagricultori.

Ei bine, când aci cerem suma de 7 hectare, să nu credeți că este în mod strâmt, un interes meschin de brésă în interesul clasei sătenilor, cât mai cu seamă în interesul Statului. În adevăr, un Stat cu cât dă în bucăți mici—și D. I. Lahovari era de acord—cu cât și vinde moștile în bucăți mai mici, cu atât venitul este mai mare, tocmai lucru pe care 'l dorim și noi. Dacă s'ar da câte 7 hectare—și este pământ de unde să se dea,—numărul proprietarilor mici s'ar înmulți, pământul

ar produce mai mult, și Statul ar trage un venit de patru ori mai mare de cât acela pe care 'l încasază astăzi. Nu ar fi nevoie guvernul actual, ca guvernul trecut, să erte darea personală; căci nu este adevărat că s'a ertat din generositate cele 10 milioane din dajdia capitației, ci s'a dovedit că din budget rămâne un deficit general pe tot anul, provenit din umflarea cifrelor budgetare.

Ca să scape de această laudă păgubitoare de mari venituri, 'i-a scăzut de la 18 lei la 6, și cu acesta abia a putut stabili un echilibru; căci în buget nu se încapă de cât cifre licide, dacă se respectă legea financiară.

Când dar guvernul fu nevoie a ierta 10 milioane lei de la 670.000 familii; când guvernul la fie-care 5 ani este dator să ierte datoria trecută; când pentru încasarea dărilor s'a mers cu rigorea până să vândă cenușa din vatră, cărpa din cap a femeii, vitale, cum s'a întâmplat la Odobești sub I. Brătianu; când s'a exercitat atâtea vexațiuni, această este o dovadă că clasa săracă muncitoare stă în condițiuni economice atât de înfloritoare în cât să nu ne gândim de loc la densa? Nu! Suntem strânși în cestiunea de față să regulăm una din cele mai grave cestiuni economice.

Și aci este locul să vă citez un tablou din care rezultă că, dacă ași da fie-cărui sătean contribuabil cifra de 7 hectare, vom vedea că, ne stă în putință a împroprietări pe toți fără deosebire cu aceeași cantitate de pământ, și n'am avea un deficit mai mare 200.000 hectare ca să acoperim această complectă reformă; pământ care în cel mai scurt timp 'l-am putea dobândi prin cumpărătore de voe de la cei ce voesc a și vinde ori-cui proprietățile.

Iată tabloul:

Situațiunea agricolă. Avem 855.000 contribuabili, din cari 185.000 neagricultori; iar 670.000 agricultori. Din aceștia 406.898 au fost făcuți proprietari în 1864. Situația lor e această: răzași 117.000; 407.000 mici proprietari în 1864; 48.000 făcuți în 1878 înșurăței; așa dar 572.000 familii ce posedă pământ; iar 79.000 n'au pământ; dându-le de fie-care câte 10 pogone, dupe *Romania liberă*, revine peste 790.000 pogone a li se da.

Avem în Muntenia: 66.000 familii posedând 357.000 hectare; 141.000 posedând 525.000 hectare și 77.000 familii posedând 170.000. În Moldova: 7.000 familii posedând 59.000 hectare; 80.000 familii 300.000 hectare; 54.000 familii posedând 130.000. Înșurăței în totă țera 48.000 familii posedând 227.000 hectare.

Pentru a regula în chip echitabil cestiunea agrară trebuie: În Muntenia 66.000 a 7 hectare 462.000; 141.000 familii 987.000; 77.000 familii a 7 hectare 539.000. Așa dar fie peste tot 936.000 hectare mai mult din ceea-ce nu are astăzi. În Moldova: 60.000 familii a 7

hectare 420,000; 54,000 familii 378,000; fie în total 318,000 mai mult.

Pentru însurații: 48,000 a 7 hectare 336,000; fie 190,000 hectare mai mult.

În sfârșit pentru proletari: 79,000 familii a 7 hectare dă 553,000. Tote aceste cifre adunate, noi vedem că Statul trebuie să dea țăranilor 1,916,000 hectare mai mult peste ceea-ce dat-au până astăzi. Dar Statul nu posedă, după cum declară un economist, n'are acum de cât 1,850,000 hectare.

D-lor, eu voi combate cu vehemență pe acei cari vor căuta să înrădăcineze printre țăranii ideea că au drept la pământ. Noi astăzi nu facem de cât ne chibzuim ce trebuie să alcătuim pentru a îndestula o nevoie reală a societății, nu ne gândim a crea drepturi în viitor; și aceea cari caută să acrediteze această tendință printre țăranii, sunt dușmanii acestor clase nenorocite.

Așa dar, suma de 300,000 hectare cari lipsesc, ar putea să se cumpere de Stat într'un timp mai îndelungat, spre a se împărți în urmă la săteni. Cu modul acesta nu se va mai găsi în țera românească fie răzaș, fie clăcaș, care să nu aibă o întindere de pământ cultivabilă de opt hectare.

De aceea noi susținem că înainte de a ni se prezinta această lege, trebuia făcută o mare anchetă în această chestiune.

Acestea D-lor, au fost considerațiunile cari au determinat pe democrații noștri se cuprindă în amendamentul lor cifra de șapte hectare. A voi să înlătore prin această ori-ce băneală din partea unei clase în paguba unei alte clase.

D-lor deputați, cât pentru mijlocia proprietate, acesta este o instituțiune pe care D-vostre voiți să o înființați din nou: ei bine când D-vostre vă gândiți a înființa o instituțiune pe care nu o reclamă nici o urgență neînlăturată, acesta mă face să cred că D-vostre voiți să împăcați atât o trebuință urgentă cât și o altă trebuință rațională numai, care ar avea de scop să încheie treptelnică situațiune a proprietății românești. Eu cred dacă vom satisface aceste trebuințe am făcut destul pentru sătean. Dar pentru acesta se cere să avem bună voință, și să lăsăm la facultatea celui care are parale în chimir să cumpere și mai mult de 7 hectare, cel ce are parale în chimir, cel ce a strâns bani albi pentru țile negre, cumpără singur bucăți de pământ de la proprietar, de câte 25 de hectare, acela nu vă așteptă pe D-vostre să votați legi; în fie-care județ vedeți țăranii cari votează în colegiul I. E adevărat, că există un fel de înțelegere între proprietari și țăranii aceștia; căci proprietarii mari având moșii întinse dă o parte tot în interesul economiei lor, dar faptul e că se găsesc asemenea țăranii fără să decretăm și regulăm noi proprietatea mijlocie. Ei D-lor, legea care o facem noi e cu totul excepțională, și dovadă e ardărea chiar

cu care s'a discutat; de gēba s'a spus că e o lege simplă de vëndare a pământului, ea e o lege care regulază o chestie socială.

Noi D-lor, trebuie să desvoltăm mica proprietate; căci ea are neapărată nevoie de pământ și când vom îndrepta acest rău, vom face un act prin excelență patriotic. Ați însă, când nu scim dacă avem atât pământ ca să împăcăm pe toți, eu nu pricep ce însemnază această largetă, această dărnicie a D-vostre?

Vedeți că din acest punct de vedere parca aș fi mai moderat când ăic că trebuie să împăcăm mai întâiu mica proprietate și apoi mai târziu, când vom vedea că avem pământ mult, să dăm și proprietății mijlocii.

Legea D-lor ăice „tote moșiile Statului“ (citesce).

În privința acestor termeni eu nu fac distincție de clase nici de bresle, îi consider pe toți români și pe toți dispuși în țera aceasta de a trăi cu munca brațelor lor, dar în realitatea faptelor lucrul se schimbă; acei săteni cari învață puțină școlă încep a vedea că e altă viață mult mai ușoră de cât viața aspră a părinților lor, și ne mai întorcându-se la cōrnele plugului, compun ceea-ce formază proletariatul intelectual, biurocrația cu, și fără slujbă. (Aprobări).

Pentru care cuvânt țăranul nu rămâne să-și muncască moșia părinților săi?

Ni se spune de unii că n'au pământ îndestul, iar alții afirmă că cultura se face într'un mod atât de primitiv și sēlbatic, atât de silnic și neroditor în cât pentru țăranii e o adevărate pierdere de timp ca să muncască pământul său din ăi până în nopte, să-și epuizeze forțele și la urmă să nu' i iasă nici prețul hranei.

Cum să punem capēt acestui proletariat? D-vostre spuneți că e bine să dăm pământ tuturilor cultivatorilor români. Eu tăgăduesc că acest titlu pōte reveni tuturilor acelor cari vor cere pământ.

În adevăr, ce ați face D-vostre când v'ați pomeni într'o ăi cu o sumă de 10.000 6meni, cari cer să fie împroprietăriți la sate, de și nu locuiesc acolo?

De altă parte, ei nu au nici o para frântă, în sat n'au nici un temeliu; căci săteanul e legat de pământ prin tradițiuni și o mulțime de considerante, cari 'l alipesc de satul său, pe când cei cari au plecat o dată de la țeră, ei nu se pot întorche cu dragoste. Această populațiune flotantă, care ar veni să cēră pământ, credeți D-vostre că are să 'l cultive? Credeți că omul care a început să se mai spele pe la oraș, care a început să umble îmbrăcat mai luxos și să mănânce mai delicat, credeți 6re că ar putea el să adopte un sistem de traiu asemenea cu al săteanului român?

De aceea, D-lor, noi suntem de idee că să se clarifice mai bine acest termen de „cultivatori de pământ,“ și care, dacă s'ar înlocui cu cuvântul de sătean, eu cred că legea s'ar exprima mai propriu.

Dacă însă D-vostre voiți să împroprie-

tăriți și pe această populațiune flotantă și să scădeți ast-fel numărul proletarilor, apoi atunci să se pună în lege sancțiunea că acel care nu 'și muncesce pământul să fie pasibil de veri-o pedepsă sau să i se ia chiar pământul. Dar să despărțiți bucăți din proprietățile Statului și să le dați acestor 6meni ca să le arendeze, acesta nu e folositor și va aduce mai mult rău săteanului. Mi aduc aminte că în iarna acesta slujbașii, sau mai bine aceia cari sunt fără slujbă, s'au strins, și într'o întrunire a lor, unul a cerut să li se dea și lor pământ, adresând chiar guvernului o petițiune în acest sens, și când 'i-am întrebat, căci voiaș să mă însărcineze:

„Cultivați pământul ca țăranii? Vē puneți în rēnd cu ei? Dacă da, sārım cu toții și cerem să vē dea pământ; dacă nu, nu vom să înmulțim numărul ciocoilor la sate.“

De aceea cer să se pună o sancțiune în lege ca toți cari au pământ și dacă nu 'l cultivă să sufere luarea pământului, sau o altă pedepsă, care o veți crede D-vostre mai eficace.

Nu, D-lor, acesta e adevărul crud, dar real. Mie 'm e frică că într'o ăi ne vom vedea năpădiți cu aceștia, cărora, dându-li-se pământ, vē asigur că nu 'l vor munci ei înșiși, ci 'l vor da în arendă la alții. Fac apel la D. deputat al colegiului III de Ilfov să spună dacă nu s'a împroprietărit o mulțime de zidari, mahalagi, amplioiați de la ministere, până și aprodi, și cari, în loc să-și muncesce ei însuși pământul, ei, din contra, 'l-au închiriat cu 10 lei pogonul la mai mulți de o dată. Această populațiune o numiți D-vostre agricult6re? Pōte ea 6re să întărescă elementul țărănesc și să' i dea pilde bune de urmat? Eu cred că nu; de aceea fie că D-vostre veți admite că cuvântul de *cultivator de pământ român* însemnază numai săteanul, ori însemnază și ceea-ce spusel eu; sciu însă numai atât că acest cuvânt va deschide o pōrtă tuturilor acelor cari ar voi să-și găsescă origina printre țăranii.

Dar această populațiune va fi un parazit pe spatele țăranului, și luând, prin influența lor sau prin micul subterfugiu, pământuri în sate, îndată ce vor ajunge să aibă o bucată de pământ, se vor pune la pândă, și când gāsca, găina sau vita țăranului va trece prin proprietatea sa, el va sci să o prindă și să scōtă dupe ei atâtea piei în cât să' l facă pe țăran să vadă în dēnsul un om, care ăice: Ori punga, ori faci cunoscință cu justiția primarului, la care se scie a cui e dreptatea.

În județul meu, precum și în alte județe, sunt 6meni cari, veniți de la oraș, au cumpărat moșii la sate, la locul cel mai rău și mai periculos, numai cu scopul ca să prindă vitele țăranului și, prin urmare, să' l jefuiască.

D-lor deputați, eu cred că în discuțiunea de față părerile noastre nu sunt deosebite, pentru cuvântul că aci s'ar găsi

representanții unor partide; ci fie-care, precum a studiat cestiunea, precum și-a făcut educațiunea economică, așa o și prezintă, în cât nu ved cuvinte de partide, ci mai mult de persoane; căci ved că din același partid se ridic ómenii cu păreri deosebite. Când ași vedea că se ridic curente de partide și țin ca cu orî-ce preșideile lor să se resolve, atunci mi se pare... că ar exista un pericol, că discuțiunile s'ar înmulți, amendamentele s'ar grămădi și legea ar deveni obscură și n'am putea obține o soluțiune repede și practică. (Aplause). Eū vè rog în numele clasei muncitóre, care așteptă de la D-vóstre soluțiunea acestei cestiuni, să fiți cât se póte de bine-voitori către ea și să căutăm a'í vindeca defectele, să căntăm, dacă s'ar putea, ca legea să se voteze numai de cât și să se ia mèsuri pentru revisuirea legii rurale; căci dacă aceste mèsuri s'ar lua, cred că până în primăveră țèranii se vor liniști și vor aștepta în pace rezolvarea problemei. (Aplause).

Voci: Inchiderea discuțiunii. (Sgomot).

D. vice-președinte: D. Ressu are cuvèntul contra închiderei discuțiunii.

D. C. Ressu: D-le președinte, am cerut cuvèntul în contra închiderei discuțiunii, pentru motivul că nu s'a discutat amendamentele prezentate, așa în cât, când se va proceda la votarea lor, póte

că mulți din noi nu le vom sci nici înțelesul, nici scopul.

O voce: Dupe închiderea discuțiunii se vor desvolta amendamentele.

D. C. Ressu: Aud pe cine-va dicènd, D-le președinte, că dupe închiderea discuțiunii se vor desvolta amendamentele. Dacă este așa, atunci nu mai am nimic de dis.

D. vice-președinte: Are să fie cum dice regulamentul.

— Se pune la vot închiderea discuțiunii prin sculare și ședere, și neputèndu-se constata rezultatul, se procede la vot cu bile.

Votanți	103
Maioritatea absolută	52
Bile albe	70
Bile negre	33

D. vice-președinte: Adunarea a închis discuțiunea.

D. raportor este rugat a întruni comitetul delegaților pentru a delibera asupra amendamentelor; iar până atunci să 'mi dați voe să suspend ședința.

— Ședința se suspendă de la ora 5 și 20 minute.

La ora 5 și 55 minute ședința se redeschide sub președința D-lui vice-președinte Ilariu Isvoranu.

D. vice-președinte: D-lor, cum vedeți, ora e deja înaintată; v'ași ruga să

incuviințați prelungirea ședinței până la orele 7, pentru ca să terminăm astăzi cu votarea amendamentelor și a art. 2.

Voci: Pe mâne. (Sgomot).

D. vice-președinte: Pun la vot prelungirea ședinței...

Voci: Cu bile, ca să se constate dacă sunt două treimi.

— Se pune la vot cu bile prelungirea ședinței și rezultatul scrutinului este cel următor:

Votanți	74
Maioritate de două treimi	42
Bile albe	32
Bile negre	44

D. vice-președinte: Adunarea n'a incuviințat prelungirea ședinței.

— Ședința se ridică la 6 ore și 10 minute, anunțându-se cea următoare pe a doua zi 22 Februarie.

Rectificare. — În debaterile Adunării deputaților (ședința de la 17 Februarie 1889) publicată în *Monitorul* No. 259, din 24 Februarie, la pagina 869, colóna II, discursul D-lui Gr. Cozadini, rândul 42, în loc de: *să se credă asemenea doctrine, etc.*, să se citescă: *să se ucidă cu asemenea doctrine, etc.*

Rest 1-5

+

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA

3 0112 063444233